Уилиям Макдоналд

Коментар на Стария Завет

том 1

Издателство „Верен“

Уилиям Макдоналд

Коментар на Стария Завет

том 1

Битие – 4 Царе

Издателство „Верен“

Първо издание

Оригинално заглавие: Believer's Bible Commentary – Old Testament

Превод от английски: Момчил Петров
Превод на стиховете: Красимира Ненова
Корица: Лидия Терзиева
Предпечат и печат: Издателство „Верен" ЕООД
пл. „Славейков" 1, 1000 София
www.veren.org

ISBN 978-954-8225-56-4

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР НА АВТОРА

Целта на *Коментара на Стария Завет* е да даде на обикновения читател християнин основни познания за съдържанието на Библията.

Той е предназначен да породи такава любов и глад към Писанията, че вярващият да пожелае да изследва още по-дълбоко техните неизчерпаеми съкровища. И макар че и богословите положително ще открият в него храна за душата си, те ще установят, че книгата не е предназначена предимно за тях.

Коментарът към всички книги е съпътстван от въведения, бележки и библиография.

С изключение на Псалми, Притчи и Еклесиаст, разглеждането на Стария Завет е направено пасаж по пасаж, а не стих по стих. Коментарите към текста са подсилени от примери за практическо приложение на духовните истини и изследване на символиката, където е необходимо.

Пасажите, които насочват към идващия Спасител, са подчертани и разгледани в по-големи подробности.

Книгите Псалми, Притчи и Еклисиаст са разгледани стих по стих, както понеже не се поддават на лесно обобщаване, така и защото повечето вярващи имат желание да ги изучават в по-голяма дълбочина.

Стремили сме се да не избягваме проблемните текстове и да предлагаме алтернативни обяснения, където е възможно. Много пасажи са ужас за коментаторите и трябва да признаем, че по отношение на тях все още „виждаме неясно, като в огледало“.

Далеч по-важно от всеки коментар е самото Божие Слово, осветлено от Светия Божи Дух. Без него няма живот, растеж, святост или богоугодно служение. Ние трябва да го четем, да го изучаваме, да го наизустяваме и най-вече да му се подчиняваме. Както е казал някой: „Покорството е органът на духовното познание.“

ВЪВЕДЕНИЕ НА РЕДАКТОРА

„Не презирайте коментарите." Това беше съветът на един библейски учител към неговия клас в библейското училище Емаус (сега колеж) в края на петдесетте години на XX век. Поне един студент запомни тези думи и до днес. Преподавателят беше Уилям Макдоналд, авторът на *Коментар на Стария Завет*. Студентът беше редакторът, Артър Фарстад, по онова време зелен първокурсник. Дотогава той беше чел само един коментар – „В небесни места" (по Ефесяни) от Хари А. Айрънсайд. Четейки го едно лято всяка нощ, Арт Фарстад още като юноша откри какво всъщност представлява един коментар.

Какво представлява коментарът

Какво точно представлява един коментар и защо не бива да го презираме? Наскоро едно известно християнско издателство изброи *петнадесет* вида книги, свързани с Библията. И ако някои хора не знаят точно по какво един коментар се отличава например от учебна Библия или дори от конкорданс, атлас, интерлинеарна Библия или библейски речник (ако се ограничим до тези пет вида), това не бива да ни изненадва.

Коментарът тълкува или прави полезни (надяваме се) забележки по текста – или стих по стих, или пасаж по пасаж. Някои християни се мръщят на коментарите и казват: „Аз искам да слушам само проповядвано слово и да чета самата Библия!" Това звучи благочестиво, но всъщност не е. Коментарът просто предлага в писмен вид най-добрия (и най-трудния) тип разглеждане на Библията – изучаването и проповядването на Божието слово стих по стих. Някои коментари (като този на Айрънсайд) са съвсем буквално отпечатани проповеди. Нещо повече, най-великите тълкувания на Библията на всички времена и езици са достъпни на английски. За съжаление, много от тях са толкова дълги, толкова отживели и толкова трудни, че обикновеният християнин остава обезкуражен, да не кажем напълно объркан от тях. Затова *Коментарът на Стария Завет* на Уилям Макдоналд е още по-ценен.

Видове коментари

На теория, всеки, който се интересува от Библията, би могъл да напише коментар. По тази причина те варират от крайно либерални до много консервативни, с всички възможни междинни нюанси на мисълта. Настоящият коментар е много консервативен. Той приема Библията като вдъхновеното и непогрешимо Божие слово, напълно достатъчно за вярата и живота.

Един коментар може както да бъде строго специализиран (напр. да излага миниатюрни детайли от гръцкия или еврейския синтаксис), така и да представлява общи свободни размисли по текста. Настоящият коментар е някъде по средата. Нужните специализирани подробности са дадени главно в крайните бележки, но е направена и сериозна връзка с детайлите на текста, без да се подминават трудните пасажи или необходимите приложения. Трудът на Уилям Макдоналд е богат на обяснения и има за цел да помогне да се изградят не просто „любители", „редови", „средностатистически" християни, а „ученици".

Коментарите се различават също така и по богословската си принадлежност – консервативни или либерални, протестантски или римокатолически, преми-

лениалистични или амилениалистични. Настоящият коментар е консервативен, протестантски и премилениалистичен.

Как да използваме тази книга

Съществуват няколко подхода към *Коментара на Стария Завет*. Ние предлагаме следните, в съответния ред:

Четене оттук-оттам – ако обичате Библията, прелистването на коментара и четенето на различни негови части ще ви помогне да усетите духа на целия труд.

Конкретни пасажи – може да имате въпроси и нужда от помощ за определени стихове и пасажи. Потърсете на съответното място в неговия контекст и със сигурност ще откриете добър материал за размисъл.

Доктрини – ако изучавате например сътворението, съботата, заветите, диспенсациите или спасението, потърсете пасажите, които разглеждат тези въпроси. В съдържанието са посочени редица изложения[1] по тези и други теми. Използвайте конкорданс, за да откриете с помощта на ключови думи централните пасажи, които съдържат теми, неупоменати в съдържанието.

Разглеждане на книга от Библията – може би вашият библейски час или неделно събрание се занимава със систематично изучаване на някоя книга от Библията. Ще бъдете много обогатени (и ще имате какво да споделите, ако се провежда дискусия), ако всяка седмица четете предварително коментара към пасажа, който предстои да бъде разглеждан. (Разбира се, ако вашият ръководител също използва този коментар като основно учебно помагало, може би ще бъде по-добре да използвате два различни коментара!)

Цялата книга – в крайна сметка всеки християнин би трябвало да прочете цялата Библия. Тъй като в нея има трудни места, една внимателна, консервативна книга като Настоящият коментар много ще подпомогне вашето изучаване.

Изучаването на Библията може да започне от етапа на „счуканото жито“ – „хранително, но сухо“, но в процеса на развитието си със сигурност ще се превърне в „шоколадов сладкиш“!

Съветът на Уилиям Макдоналд към мен преди много години беше: „Не презирай коментарите.“ След като с голямо внимание и старание изучих неговите коментари към книгите на Стария и Новия Завет, докато ги редактирах, аз мога да направя и още една крачка. Моят съвет е: „Наслаждавайте им се!“

Крайни бележки

[1] Разширено изложение по дадена тема, засегната в текста, в рамките на един библейски коментар се нарича *екскурс*.

СЪКРАЩЕНИЯ

Библейски книги

Бит. Битие
Изх. Изход
Лев. Левит
Чис. Числа
Втор. Второзаконие
Иис. Нав. Книгата на Иисус Навиев
Съд. Книгата на Съдиите
Рут Книгата Рут
1 Царе Първата книга на царете
2 Царе Втората книга на царете
3 Царе Третата книга на царете
4 Царе Четвъртата книга на царете
1 Лет. Първата книга на летописите
2 Лет. Втората книга на летописите
Езд. Книгата на Ездра
Неем. Книгата на Неемия
Ест. Книгата Естир
Йов Книгата Йов
Пс. Псалми
Пр. Притчи
Екл. Еклисиаст
Пес. Песен на песните
Ис. Книгата на пророк Исая
Ер. Книгата на пророк Еремия
Плач Плачът на Еремия
Езек. Книгата на пророк Езекиил
Дан. Книгата на пророк Даниил
Ос. Книгата на пророк Осия
Йоил Книгата на пророк Йоил
Ам. Книгата на пророк Амос
Авд. Книгата на пророк Авдия
Йона Книгата на пророк Йона
Мих. Книгата на пророк Михей
Наум Книгата на пророк Наум
Авак. Книгата на пророк Авакум
Соф. Книгата на пророк Софония
Аг. Книгата на пророк Агей
Зах. Книгата на пророк Захария
Мал. Книгата на пророк Малахия

Мат. Евангелието според Матей
Марк Евангелието според Марк
Лука Евангелието според Лука
Йн. Евангелието според Йоан
Деян. Деянията на светите апостоли
Як. Съборното послание на Яков
1 Петр. Първото съборно послание на св. апостол Петър
2 Петр. Второто съборно послание на св. апостол Петър
1 Йн. Първото съборно послание на св. апостол Йоан
2 Йн. Второто послание на св. апостол Йоан
3 Йн. Третото послание на св. апостол Йоан
Юда Съборното послание на Юда
Римл. Посланието на св. апостол Павел до Римляните
1 Кор. Първото послание на св. апостол Павел до Коринтяните
2 Кор. Второто послание на св. апостол Павел до Коринтяните
Гал. Посланието на св. апостол Павел до Галатяните
Ефес. Посланието на св. апостол Павел до Ефесяните
Фил. Посланието на св. апостол Павел до Филипяните
Кол. Посланието на св. апостол Павел до Колосяните
1 Сол. Първото послание на св. апостол Павел до Солунците
2 Сол. Второто послание на св. апостол Павел до Солунците
1 Тим. Първото послание на св. апостол Павел до Тимотей
2 Тим. Второто послание на св. апостол Павел до Тимотей

Тит	Посланието на св. апостол Павел до Тит	Евр.	Посланието до Евреите
Филим.	Посланието на св. апостол Павел до Филимон	Откр.	Откровението на Иисус Христос

Библейски версии, преводи и парафрази

ПБКДж	Превод на Библията на крал Джеймс (KJV)
НИПБКДж	Ново издание на превода на Библията от крал Джеймс (NKJV)
АСПБ	Американски стандартен превод на Библията (ASV)
НАСПБ	Нов американски стандартен превод на Библията (NASB)
НАБ	Нова английска Библия (NEB)
НАмБ	Нова американска Библия (NAB)
РИСПБ	Ревизирано издание на стандартния превод на Библията (RSV)
НРИСПБ	Ново ревизирано издание на стандартния превод на Библията (NRSV)
НМПБ	Нов международен превод на Библията (NIV)
ЖБ	Живата Библия (LB)
НПБДжНД	Нов превод на Библията от Джон Нелсън Дарби (JND)
САП	Съвременен английски превод (TEV)
НБФУГ	Номерирана Библия от Ф. У. Грант (FWG)
РИВ	Ревизирано издание на „Верен“
СИ	Синодално издание
РИ	Ревизирано издание от 1938 г.
LXX	Септуагинта

ТРАНСЛИТЕРАЦИЯ НА ЕВРЕЙСКИТЕ ДУМИ

Тъй като Библейският коментар на вярващия е пригоден за обикновения християнин, който не е изучавал еврейски, той използва много малко еврейски думи в текста и малко повече в крайните бележки.

Еврейската азбука

Буква	в края	Име	Съответствие
א		алеф	няма
ב		бет	б
ג		гимел	г
ד		далет	д
ה		хе	х
ו		вав	в, у
ז		заин	з
ח		хет	х
ט		тет	т
י		йод	й
כ	ך	каф	х, к
ל		ламед	л
מ	ם	мем	м
נ	ן	нун	н
ס		самех	с
ע		айн	няма
פ	ף	пе	ф, п
צ	ץ	цаде	ц
ק		коф	к
ר		реш	р
ש		син, шин	с, ш
ת		тав	т

Старозаветният еврейски език използва двадесет и две букви, всички съгласни. Ранните библейски ръкописи не съдържат гласни. „Пунктуацията“, обозначаваща гласните, е измислена и въведена през седми век сл. Хр. Еврейските думи се пишат отдясно наляво.

Тук сме използвали една опростена система от съотвествия (транслитерации), която естествено е несъвършена и не може да отрази разликата в произношението на някои звуци (напр. хе и хет, къси и дълги гласни), но за целите на настоящия коментар считаме за достатъчна.

ВЪВЕДЕНИЕ В СТАРИЯ ЗАВЕТ

„За нас върховното признание на Стария Завет е онова, което идва от Самия Христос... Онова, което е било жизненоважно за Изкупителя, винаги трябва да бъде жизненоважно и за изкупените.“
Професор Г. А. Смит

I. Наименованието „Стар Завет“

Преди да се гмурнем в дълбоките води на изучаването на Стария Завет (СЗ) или дори в сравнително по-малката област на изучаването на дадена книга от него, за нас ще бъде изключително полезно да обърнем внимание на някои общи факти за Свещената книга, която наричаме „Старият Завет“.

Нашата дума „завет“ е превод на еврейската дума *берит*[1]. В НЗ съответната гръцка дума е диатеке. Тя означава договор, спогодба или завещание. Книгата на Свещеното Писание представлява един пакт, съглашение, или *завет* между Бога и Неговия народ.

Нарича се *Стар* Завет с цел да контрастира с „Новия“, въпреки че за много хора думата *стар* означава, че не си струва да бъде изучаван. Това би било фатална грешка от духовна, историческа и културна гледна точка. И двата Завета са вдъхновени от Бога и следователно необходими за всички християни. И макар че вярващият в Христос често се обръща към онези части от Библията, които специално разказват за нашия Господ, за Неговата църква и за живота, който Той очаква от Своите ученици, важността на СЗ за един пълноценен християнски живот не може да бъде подценена.

Взаимовръзката между Стария и Новия Завет е прекрасно изразена от Августин:

Новият Завет във Стария е скрит;
Старият е в Новия открит.[2]

II. Старозаветният канон

Думата *канон* (гр.) означава „правило“, по което нещо се измерва или оценява. Канонът на СЗ е тази сбирка от божествено вдъхновени и следователно с неоспорим авторитет книги, признати от духовните водачи на Израил в древни времена. Откъде знаем, че това са *единствените* книги, които трябва да бъдат включени в канона, или че *всички* тридесет и девет книги трябва да бъдат там? При положение, че съществуват и други религиозни писания (включително и еретични) от древни времена, как можем да сме сигурни, че точно тези са правилните?

Често се твърди, че някакъв еврейски съвет е съставил списъка на каноничните книги в края на първи век от нашата ера. Всъщност книгите са били *канонични* още с написването си. Благочестивите и проницателни евреи са разпознали боговдъхновените Писания от самото начало. За някои книги обаче през различни периоди са водени спорове (напр. Естир, Еклисиаст, Песен на песните).

Евреите разделят СЗ на три части: Тората, Пророците (ранни и късни) и Писанията.[3]

Има различни теории защо например книгата на Даниил, която е пророчество, е сред Писанията, а не сред Пророците. Един разпространен либерален възглед гласи, че книгата Даниил е била написана твърде късно, за да влезе във втората част, която по онова време вече е била „приключена“ (вж. въведението към Да-

ниил). Консервативният възглед твърди, че Даниил е отнесен към третата част, защото не е бил пророк по *служба,* а държавник, използван от Бога за да запише едно пророчество. Д-р Мерил Ф. Ангър счита, че това деление на три части се обуславя от позицията на авторите[4]:

> Това е консервативното и (вярваме) правилното гледище. Книгите на Стария Завет са написани с ясната цел да бъдат възприемани като свещени и с божествен авторитет. Следователно те са притежавали печата на каноничността от момента на своето появяване. Разделянето в три части се дължи на официалната позиция на писателите, а не на степента на боговдъхновеност, различия в съдържанието или хронология.[5]

Съветът, който официално е признал нашия канон, всъщност просто е *потвърдил* онова, което е било всеобщо признато вече в продължение на векове. Съветът не е съставил *боговдъхновен списък* от книги, а списък от *боговдъхновени книги*.

Още по-важен за християните е фактът, че нашият Господ често е цитирал и приемал за авторитетни книги и от трите части на еврейския СЗ. Вижте например Лука 24:27 и 44; крайна бележка 4. Освен това Христос никога не е цитирал от т. нар. апокрифни книги.

III. Апокрифите

Източноправославните, римокатолическите и протестантските изследователи на Библията са единодушни за двадесет и седемте книги на новозаветния канон, подредени общо взето[6] в един същ ред, със същите 260 глави. Ситуацията при СЗ обаче е малко по-сложна.

Протестантите и евреите са единодушни за съдържанието на СЗ, но източноправославните и римокатолиците[7] приемат още няколко еврейски исторически и поетични книги, които те наричат „девтероканонични“ (от гр. – вторичен канон), а протестантите и евреите наричат „апокрифни“ (от гр. – скрит[8]).

Тридесет и деветте книги на СЗ в *съвременния* превод на крал Джеймс[9], Новото издание на превода на крал Джеймс и други точни протестантски версии се състоят от точно същите текстове като двадесет и четирите книги на еврейската Библия. Разликата в броя им се дължи на няколко комбинации в еврейските издания. Там например шестте книги на Царете и Летописите се считат за три книги, а малките пророци се разглеждат като една книга, наричана „Книгата на дванадесетте“.

Евреите са писали и много други религиозни книги, които не са считали за боговдъхновени и авторитетни. Някои от тях, като например Първа и Втора Макавейска, са ценни от гледна точка на историята между двата завета. За други, като „Бел и змея“, е необходим само един внимателен прочит, за да се види тяхната неканоничност.

Най-ненадеждните от тези книги са наречени *псевдепиграфи* (от гр. – лъжливи писания), а по-сериозните – *апокрифи*.

Някои древни евреи и християни, и особено египетските гностици, са приемали по-широк канон, включващ и някои от тези книги.

Когато библейският учен св. Йероним трябвало да преведе апокрифните книги на латински по поръчение на римския епископ Дамас, той го направил *против волята си*. Причината била, че той добре познавал оригиналния *еврейски* текст и знаел, че тези книги не са автентична част от еврейския канон. И така, въпреки че Йероним разпознавал техния (в най-добрия случай) вторичен статус, той превел тези книги за латинската Вулгата. Днес те присъстват в римокатолическите версии като Новата Американска Библия и Ерусалимската Библия и обикно-

вено в такива икуменически версии като Новата Английска Библия, Ревизираната Английска Библия и Новата Ревизирана Стандартна версия.

Даже Римокатолическата църква не е признавала *официално* апокрифите за канонични до времето на Контрареформацията (XVI в.).[10] Една от причините, поради които Ватиканът признал тези книги, била, че в тях могат да се открият някои от неговите учения, като например молитвите за мъртвите. В действителност апокрифите са предимно *еврейска* литература и история и не са пряко свързани с християнската доктрина. Макар че не са боговдъхновени, някои от тези книги заслужават внимание от културна и историческа гледна точка и си струва да бъдат прочетени, след като човек вече има ясно разбиране за боговдъхновените книги на еврейския канон.

IV. Авторство

Божественият автор на СЗ е Светият Дух. Той е водил Мойсей, Ездра, Исая и неизвестните автори да пишат под Негово ръководство. Най-доброто и правилно разбиране за това, как са създадени книгите на Стария Завет, се нарича *двойно авторство*. СЗ не е частично човешко и частично божествено дело, а едновременно изцяло човешко и изцяло божествено. Божественият елемент е попречил на човешкия да допусне каквито и да било грешки. Резултатът е безпогрешният и безупречен текст на оригиналните ръкописи.

Една полезна аналогия на *писаното* слово е двойнствената природа на *Живото* Слово – нашия Господ Иисус Христос. Неговата природа не е отчасти човешка и отчасти божествена (както в някои гръцки митове), а изцяло човешка и изцяло божествена. Божествената природа е направила невъзможно за човешката да бърка или да съгрешава по какъвто и да било начин.

V. Датиране

За разлика от НЗ, за който е бил написан само за половин век (около 50–100 г. сл. Хр.), завършването на СЗ е отнело поне едно хилядолетие (около 1400–400 г. пр. Хр.).[11] Най-ранните книги са или Петокнижието (около 1400 г. пр. Хр.), или Йов (времето не е известно, но от контекста изглежда, че законът все още не е даден).

Следващите книги са писани *преди* завръщането от Вавилонския плен (около 600 г. пр. Хр.) – от Иисус Навиев до Самуил; *по време на* плена – Плачът на Еремия и Езекиил; и *след* плена – Летописи, Агей, Захария и Малахия (ок. 400 г. пр. Хр.).

VI. Съдържание

Съдържанието на СЗ, представено по реда на протестантските версии, може да бъде обобщено както следва:

Петокнижие

Битие до Второзаконие

Исторически книги[12]

Иисус Навиев до Естир

Поетични книги

Йов до Песен на песните

Пророчески книги

Исая до Малахия

На съответните места в *Коментара на СЗ* ще намерите отделни въведения към тези четири основни части на СЗ.

Всеки християнин, който придобие добра представа за тези книги, заедно с последващото и по-пълно откровение на НЗ, ще бъде „съвършено подготвен за всяко добро дело“.

Нашата молитва е настоящият коментар да помогне на много вярващи да станат точно такива.

VII. Езици

1. Еврейски

Освен няколко откъса на арамейски, сроден семитски[13] език, СЗ в оригинал е бил написан на еврейски език.

Вярващите не се изненадват от факта, че Бог е използвал това съвършено подходящо средство за да поднесе по-ранната част от Своето Слово. Това е един изразителен и колоритен език, богат на идиоми и удобен за боговдъхновените разкази, поезия и закони, които съставляват СЗ. Еврейският е един от *древните* езици, но той е единственият, който (почти по чудо) се е запазил като *съвременна*[14] ежедневна реч на един народ – Израил.

Еврейският се пише от дясно наляво, само със съгласни. Четецът произнася правилните гласни, тъй като знае езика.

По Божие провидение, това е направило възможно еврейският текст да може да се чете в продължение на много векове, тъй като предимно гласните звуци се променят през вековете и в различните области.[15]

Понякога *написаното* (наричано *кетиб),* като например Името на Бога,[16] се е приемало за твърде свято, за да бъде произнасяно, и затова в полето е било отбелязвано как *да се чете (кере)*. Такива бележки в полето са били поставяни и за думи, които през вековете са започнали да се считат за вулгарни, както и за допуснати от преписвачите грешки.

В ранната християнска епоха са се издигнали еврейски книжници, наречени мазорети (от еврейската дума за *традиция)*. Виждайки, че еврейският език постепенно отмира, и в желанието си да съхранят правилния начин на четене на свещения старозаветен текст, те създали подробна фонетична система, състояща се от точки и чертички, изписвани главно под, но също и над и във двадесет и двете еврейски съгласни, които да указват приетото произношение на думите. Дори днес тази древна „пунктуационна“ система, както я наричат, е по-научна и прецизна от английския, френския и *дори немския* правопис.

Съставеният от съгласни текст понякога става причина за спорове относно начина на четене, тъй като даден набор от съгласни в някои случаи може да се прочете с различен набор от гласни, което води до различни *значения*. Обикновено контекстът показва кое е оригиналното значение, но не винаги. Например разликите в имената между Летописи (виж коментара там) и Битие отчасти се дължи на това явление.

В по-голямата си част обаче традиционният или *мазоретски* текст е забележително точно съхранен. Това е живо свидетелство за голямото благоговение на евреите към Божието Слово. Често древните преводи (Таргум, Септуагинта и Вулгата) ни помагат да изберем правилния вариант, където има проблем. В средата на XX в. свитъците от Мъртво море дадоха допълнителна информация за еврейския текст – главно потвърждение на точността на мазоретския текст.

За щастие на англоезичните, еврейският език се превежда много добре на английски – много по-добре отколкото например на латински, както посочва великият преводач от XVI в. Уилям Тиндейл.

Библейската версия, на която е базиран настоящият коментар, е пряк наследник на първоначалния труд на Тиндейл по СЗ. Той е успял да завърши превода на книгите от Битие до Летописи и някои части от поетичните и пророческите книги, преди инквизицията да го изгори на клада заради дейността му (1536 г.). Неговата работа по СЗ е била продължена и завършена от други. Впоследствие е актуализирана в Превода на крал Джеймс през 1611 г. и по-късно – в Новия превод на Библията на крал Джеймс от 1982.

2. Арамейски

Също като еврейския, арамейският е семитски език, но той е езически. Бил е използван широко в древния свят в продължение на много векове. Когато еврейският се е превърнал в мъртъв език за евреите, СЗ трябвало да бъде преведен за тях на арамейски – близък, но все пак различен език, който те постепенно били възприели. Писмеността, която свързваме с еврейския, вероятно е била възприета от арамейския ок. 400 г. пр. Хр. и се е развила до изящните квадратни букви, познати днес на изучаващите еврейски.[17]

Повечето от фактите, които споменахме по-горе относно еврейските части на СЗ, важат и за арамейските. Тези пасажи са няколко и по обясними причини са свързани с отношенията на Израил с езическите му съседи по време на Вавилонския плен и след това.[18]

VIII. Преводи

Английският е благословен с много (може би прекалено много) преводи на Библията. Съществуват обаче далеч по-малко преводи на СЗ, отколкото на НЗ. Тези преводи могат общо да се разделят на четири вида:

1. Много буквални

„Новият" превод на Дж. Н. Дарби от 1882 г. (на НЗ много по-рано), Английската ревизирана версия от 1881 г. и нейният американски вариант, Американската стандартна версия от 1901 г., са крайно буквални. Това ги прави полезни за внимателно изучаване, но неподходящи за поклонение, публично четене и наизустяване. Мнозинството от вярващите никога не би заменило величието и красотата на традиционните преводи на Тиндейл и крал Джеймс за тези полезни, но твърде сковани версии.

2. Оптимална еквивалентност

Доста буквални версии, които стриктно следват еврейския и гръцкия там, където английският го позволява, все пак допускат и по-свободен превод, където добрият стил и идиоматичното изразяване го изискват. Такива са Преводът на крал Джеймс, Ревизираното издание на стандартния превод на Библията, Новият американски стандартен превод на Библията и Новото издание на превода на крал Джеймс. За съжаление РИСПБ, макар и като цяло надеждна по отношение на НЗ, омаловажава много месиански пророчества в СЗ. Тази опасна тенденция днес се забелязва дори и сред учени, които по-рано са имали здрави разбирания. БКВ е редактиран в съответствие с НИПБКДж като най-добре балансирана между красивия (но архаичен) ПБКДж и съвременния език. (Българският превод на БКВ се придържа към Ревизираното издание на Библията на „Верен", 2001 г., което също спада към оптимално-еквивалентните преводи. – бел. прев.)

3. Динамична еквивалентност

Този тип превод е по-свободен от изцяло еквивалентния тип и понякога клони към парафразата. Това е добро средство при положение, че читателите са информирани за употребата му. Новата английска Библия, Новият международен превод на Библията и Ерусалимската Библия попадат в тази категория. Прави се опит цели мисли да се изразят с такива средства, каквито Мойсей или Исая може би биха използвали, ако пишеха днес, и то на английски. Ако това се прави консервативно, тази методология би могла да бъде полезен инструмент. Опасността се крие в мъглявите богословски възгледи на много от преводачите, които използват този метод.

4. Парафраза

Парафразата се среми да предаде текста мисъл по мисъл и често е свързана с много свободно *добавяне* на материал. Тъй

като при този подход използваните думи са твърде отдалечени от оригиналния текст, винаги съществува опасността от *прекаляване в интерпретацията*. „Живата Библия" например която е евангелизационна по предназначение, съдържа много интерпретационни решения, които са *най-малкото* спорни.

Добре е да притежаваме поне три вида Библии, за да можем да ги сравняваме. Ние сме на мнение обаче, че оптимално-еквивалентният превод е най-сигурен за този вид подробно изучаване на Библията, който е предложен в настоящия коментар.

IX. Боговдъхновеност

Сред цялото това изобилие от исторически и технически подробности е добре да размислим над думите на великия английски баптистки проповедник Чарлз Хадън Спърджън:

> Тази книга е писмото на Живия Бог – всяка буква в нея е изписана от Всемогъщия пръст; всяка дума в нея се е отронила от Вечните устни; всяко изречение е продиктувано от Светия Дух. Наистина Мойсей е написал своите истории със своето огнено перо, но Бог е водил това перо. Макар и Давид да е докосвал арфата и сладката музика на псалмите да се е леела под пръстите му, Бог е движил ръцете му по живите струни на златната арфа. Соломон е изпял песните на любовта и е изрекъл думи на ненадминатата мъдрост, но Бог е водил устните му и му е дарявал красноречие. Когато следвам страховития Наум с неговите налитащи коне, или Авакум, който вижда шатрите на Етиопия под скръб; когато чета Малахия, който вижда земята, горяща като пещ – това е Божият глас, а не човешки; думите са Божии думи, думите на Вечния, на Невидимия, Всемогъщия, ГОСПОДА на цялата земя.[19]

Крайни бележки

[1] Появява се в името на еврейска организация, наречена „Б'най Б'рит" („Синове на завета").

[2] Думите му (от латински) са преведени и по следния начин:

Новият завет съдържа се във Стария;
Старият е обяснен във Новия.

[3] Редът на двадесет и четирите старозаветни книги в еврейската Библия или в еврейските преводи е следният:

I. Законът *(Тора)*

Битие
Изход
Левит
Числа
Второзаконие

II. Пророците *(Невиим)*

1. Ранните пророци

Иисус Навиев
Съдии
Самуил
Царе

2. Късните пророци

Исая
Еремия
Езекиил
Книгата на Дванадесетте (от Осия до Малахия)

III. Писанията *(Кетувим)*

Псалми
Йов
Притчи
Рут

Песен на песните
Еклесиаст
Плачът на Еремия
Естир
Даниил
Ездра-Неемия
Летописи

[4] Merrill F. Unger, *Introductory Guide to the Old Testament*, p. 59

[5] пак там

[6] Славянският НЗ има различна подредба на книгите след Евангелията.

[7] Вж. въведението към НРИСПБ, съдържаща апокрифите, за книгите, които тези групи са добавили към канона. (Но те също не са единодушни за всички книги.)

[8] С времето с тази дума е започнала да се свързва представата за „фалшив“.

[9] Някои ранни издания на ПБКДж от XVII в. са съдържали апокрифите, но те са били поместени между Стария и Новия Завет, за да се покаже техният по-низш статус. За много хора, които възприемат ПБКДж като единствената достоверна Библия, е шокиращо да установят, че той някога е съдържал *цели книги,* които не са с божествен произход!

[10] На Трентския събор, проведен между 1545 и 1563 г. (с прекъсвания) в Тренто, Италия.

[11] Не толкова консервативни учени определят по-късни дати, но в крайна сметка стигат до подобен исторически период.

[12] Много библейски учени предпочитат да обединят тези две групи (от Битие до Естир) и да ги определят като *исторически*.

[13] Семитските езици са били използвани от потомците на *Сим*. Те включват арабския, финикийския и акадския, както и еврейския.

[14] През XX в. лингвисти са възстановили този древен език, като са използвали френски и английски думи, както и новосъздадени на основата на еврейски корени и нови словосъчетания.

[15] Например един англоговорящ човек е наясно с различното произношение на гласната в думата *past* в различните градове като Оксфорд, Бостън, Далас и Бруклин. Съгласните си остават същите, но „а-то“ звучи съвсем различно в различните райони! (За български език може да се направи аналогия с различното произношение напр. на звука *е* – меко в източните области и твърдо в западните – бел. ред.)

[16] Например там, където в ПБКДж/НИПБКДж е написано *ГОСПОД* (с главни букви, в съответствие с *четената на глас* еврейска дума *Адонай),* всъщност *писаната* форма е свещената еврейска „тетраграма“ (четирибуквие, ЙХВХ), с които се изписва свещеното име на Бога, *Йахве,* или в английската традиция *Йехова*.

[17] Unger, *Introduction,* p. 124

[18] Арамейските части са: Ездра 4:8–6:18; 7:12–26; Еремия 10:11; Даниил 2:4–7:28.

[19] Chalres Haddon Spurgeon, *Spurgeon's Sermons,* I:28. Думата „продиктуван“ не трябва да се приема в съвременния смисъл на диктуване на секретарка. Както показва и останалата част от цитата, Спърджън е вярвал в консервативното учение за боговдъхновението – двойното авторство (човешко и божествено) на всяка книга.

ВЪВЕДЕНИЕ В ПЕТОКНИЖИЕТО

„Съвременната критика си позволи да напада и да уронва авторитета на почти всички книги от Светото Писание, но никоя с такава дързост като Петокнижието – освен може би пророчествата на Даниил ... Нека се опрем на убедителния, сигурен и непоклатим факт, че авторитетът на Христос вече е решил този въпрос за всички, които Го приемат като Бог и Човек едновременно.“

Уилям Кели

„Петокнижието е жизненонеобходимото въведение към цялото Божие Слово. То слага началото на онова, което се разгръща по-нататък, и постоянно ни води в надеждата за награда, която, макар и далечна, е сигурна.“

Самюел Ридаут

Преди да се спрем поотделно на Мойсеевите книги, с оглед на това, че те представляват толкова съществена част от библейското откровение, бихме искали да представим някои факти за Петокнижието като цяло.

I. Заглавия на Петокнижието

Първите пет книги на Библията обикнновено се наричат „Петокнижието“. В древните времена книгите са се изработвали във вид на свитъци, а не в добре познатата ни форма на подвързани страници. Тези свитъци, наричани *теухои*[1] на гръцки, са били съхранявани в специални калъфи. Гръцката дума за „пет свитъка“ е *пентатеухос,* и се превежда като „петокнижие“.

Евреите наричат Петокнижието „Тората“ (евр.: *тора* – закон, поучение) и се отнасят към него като към най-важната част от своята Библия.

Третото разпространено название на тези книги е „Мойсеевите книги“. По ирония, точно в Библиите на някои северноевропейски страни, които най-силно отричат Мойсеевото авторство на Петокнижието, тези книги не са наречени „Битие“, „Изход“, и т. н., а „Първата книга на *Мойсей“,* „Втората книга на *Мойсей“,* и т. н.

Популярните имена на тези пет книги идват от гръцката Септуагинта (вж. въведенията към отделните книги за значението на тези заглавия).

Евреите често наричат тези книги с първите няколко думи от еврейския им текст. Битие например се нарича *Берешит* („В начало“).

II. Съдържание на Петокнижието

Употребата на нашата дума *закон* е потясна, отколкото е значението на еврейската дума *тора,* затова за християните терминът „Петокнижие“ е много подходящ за изразяване на голямото значение на тези първи пет книги.

А. Битие

Названието *Битие* е много уместно, тъй като на гръцки книгата се нарича *Генезис,* т. е. „Начало“, „Произход“. Първата книга на Библията проследява произхода на вселената, земята, човека, женитбата, греха, истинската религия, нациите, разбъркването на езиците и избрания народ. Първите единадесет глави обхващат обширен период от човешката история,

а главите от 12 до 50 се съсредоточават върху семействата на Авраам, Исаак, Яков и синовете на Яков.

Б. Изход

Книгата *Изход* разказва как в продължение на четиристотин години семейството на Авраам се разраства до цяла нация, полагайки тежък принудителен труд за фараоните на Египет. Разказва се и за освобождението на народа от робството под водачеството на Мойсей. Мойсеевият закон и подробното описание на скинията съставляват останалата част от книгата.

В. Левит

Книгата *Левит* е ръководство за левитите, откъдето идва и нейното название. Тя описва ритуалите, необходими, за да могат грешните хора от онази епоха да общуват със Светия Бог. Книгата съдържа образи и символи на жертвата на Христос.

Г. Числа

Книгата *Числа,* както подсказва и нейното име, съдържа описание на преброяването или записването на народа – едно в началото и едно в края на книгата. Еврейското заглавие на тази книга, „В пустинята" *(Бемидбар),* е по-изразително, тъй като *Числа* разказва историческите събития, в които евреите участват по време на своите странствания из пустинята.

Д. Второзаконие

Второзаконие е нещо повече от просто преповтаряне на закона на едно ново поколение, въпреки че е и това. Тази книга осъществява връзката със следващите исторически книги, тъй като документира смъртта на Мойсей и заместването му от неговия приемник Иисус Навиев.

Грифит Томас, в характерния за него ясен и стегнат стил, обобщава съдържанието на Мойсеевите книги по следния начин:

> Петокнижието описва въвеждането на божествената религия в света. Всяка от петте книги показва един етап от Божия план, а взети заедно, те съставляват едно общо цяло. Битие говори за произхода на тази религия и за хората, избрани от Бога за нейни посредници. Изход описва превръщането на тези хора в народ и установяването на отношения между Бога и този народ. Левит показва начините, по които тези отношения се поддържат. Числа разкрива как е бил организиран народът, за да установи божествената религия в Обещаната земя. Тази книга говори и за провала на народа и последващото от това забавяне, както и за необходимата реорганизация. Накрая Второзаконие показва как непосредствено преди влизането в Обещаната земя, на границата ѝ , народът е бил подготвен за него.[2]

III. Значението на Петокнижието

Тъй като целият СЗ, а всъщност и цялата Библия се основават на тези пет книги, значението на Петокнижието за получената по откровение религия трудно може да бъде преувеличено. Ако скептичните, невярващи учени успеят да подкопаят доверието в достоверността и автентичността на *тези* книги, основите на юдаизма ще потънат в едно море от несигурност. Ние, християните, също не бива да мислим, че *нашата* вяра ще остане незасегната от такива атаки, тъй като НЗ и Самият Господ Иисус също цитират Мойсеевите книги като истинни и достоверни.

Д-р Мерил Ангър формулира това най-директно:

> Основата на Божественото откровение и на Божия спасителен план се намира в

Петокнижието. Ако тази основа е ненадеждна, цялата Библия е ненадеждна.[3]

IV. Авторство на Петокнижието.

С изключение на някои, които в ранните дни на християнството са считали Ездра[4] за възможен автор на Тората, юдео-християнската ортодоксална общност винаги, както и сега, е поддържала възгледа за авторството на Мойсей.

А. Авторството на Мойсей

Преди да разгледаме накратко документалната теория, която като цяло *отрича* авторството на Мойсей, нека разлгедаме позитивните доказателства *в негова полза*.

1. Квалификацията на Мойсей

Германският критик от XIX в. Хартман отрича авторството на Мойсей с аргумента, че тогава нищо не можело да бъде написано, защото писмеността още не била открита. (Или поне така са мислели мнозина по онова време!) Археологията показва, че Мойсей би могъл да използва ранноеврейската азбука, египетски йероглифи или акадски клинопис. Разбира се, Деяния 7:22 казва на вярващите далеч преди археологията да го потвърди, че Мойсей е бил „научен на цялата египетска мъдрост“. Когато казваме, че Мойсей е „написал“ Петокнижието, това не означава, че той не е могъл да използва за Битие и съществуващи по-ранни документи. Това не е пречка и за по-късни боговдъхновени осъвременявания и редакции с промяната на еврейското писмо през вековете. Разбира се, фактът, че Мойсей *би могъл да напише* Петокнижието, не доказва, че *го е направил*. Но като праотец на еврейската вяра той не е могъл да не запише Божието откровение за бъдещите поколения. Точно това му е заповядал Бог.

2. Твърденията на Петокнижието.

В текста на Тората изрично се казва, че в определени моменти Мойсей *е записвал* по заповед на Бога. Виж напр. Изход 17:14; 24:4; 34:27; Числа 33:2; Второзаконие 31:19.

3. По-късни библейски твърдения

Останалата част от Божието слово също приема авторството на Мойсей. Виж напр. Иисус Навиев 1:7 и 3 Царе 2:3, а в НЗ – Лука 24:44 и 1 Кор. 9:9.

4. Свидетелството на Христос

За християните фактът, че Господ Иисус Христос Сам приема авторството на Мойсей, би трябвало да решава въпроса. Мнението, че като човек Иисус не е бил запознат с науката и историята, или пък че е знаел нещо друго, но се е съобразявал с незнанието и предубежденията на Своите сънародници, е недостойно изобщо да бъде разглеждано от един вярващ.

5. Археологията и Петокнижието

Много обичаи, думи, имена и исторически и културни детайли, за които либералните критици твърдяха, че са „твърде късни“, за да бъдат известни на Мойсей, се оказаха *предхождащи го* с векове. И макар това да не „доказва“ авторството на Мойсей, то съответства много по-добре на традиционното гледище, отколкото на теорията, че някакви „редактори“, живели векове по-късно, са познавали всички тези подробности (до това време в голяма степен вече изгубени) и са ги сглобили по такъв съвършен начин.

Б. Документалната хипотеза

През 1753 г. френският учен Жан Аструк лансира теорията, че Мойсей е компилирал два документа за написването на Битие. Пасажите, които използват името *Йахве* за Бога, идвали от единия използван източник, а тези, които използват

Елохим – от другия. Тези предполагаеми източници той нарекъл съответно „Й“ (J) и „Е“ (E).

По-късно либерални учени доразвиват тази теория, като определят всички свои предполагаеми източници като много по-късни от Мойсей. Другите предложени документи били означени с „В“ (от Второзаконие, D) и „С“ (свещенически, P). Петокнижието се представя като мозайка от различни източници, сглобена някъде между девети и шести век преди Христос. Хипотезата придобива публичност под названието „теорията ЙЕВС“ (JEDP).

Няколко неща правят тази хипотеза привлекателна за учените от XIX в. Първо, тя добре подхождала на Дарвиновата теория за еволюцията, която тогава се прилагала към много области извън биологията. Освен това надигащият се дух на материализма се радвал на опитите да бъде сведена Библията до чисто човешко ниво. На трето място тази теория хармонирала с тенденциите на хуманизма да се замести божественото откровение с човешки усилия.

През 1878 г. Юлиус Велхаузен популяризира документалната хипотеза по един хитър и измамно правдоподобен начин.

В това кратко въведение можем да споменем само някои от главните възражения срещу теорията.[5]

Ето някои от сериозните проблеми на тази теория:

1. Липса на ръкописи, които да я докажат

Никога не са били откривани ръкописи, които да потвърждават съществуването на който и да било от предполагаемите от теорията източници.

2. Противоречия и субективно структуриране

Различните учени разделят Петокнижието на съвсем различни фрагменти, което показва техните крайни и субективни становища и липсата на конкретни, обективни доказателства за теорията.

3. Археология

Археологията определя стила, обичаите, религиозното познание и пр. на Петокнижието по-скоро като много древни и определено *не* от късния период, предложен от теорията на Велхаузен.

4. Лингвистика

Предполагаемите „късни“ езикови форми и лични имена в Петокнижието са открити в източници, доста по-ранни от Мойсей. Пример в това отношение са наскоро откритите „плочки от Ебла“, които съдържат много наименования от Петокнижието.

5. Единството на Петокнижието

В смислово и стилово отношение петте книги на Мойсей показват пълно единство и съгласие и съвършено се допълват, което трудно би могло да се получи в резултат на предполагаемия им еволюционен произход чрез „рязане и лепене“ на отделни техни части.

6. Духовен провал

И накрая, от духовна гледна точка, документалните теории във всички техни модификации са недостойни за великите и прекрасни духовни истини, разкрити в Мойсеевите книги. Ако тези теории бяха верни, Петокнижието би било, по думите на д-р Ангър, „неавтентично, без исторически свидетелства и недостоверно, човешка измислица, а не Божие дело“.[6]

V. Датиране на Петокнижието

Съдържанието на Петокнижието ни връща към Сътворението, но самото написване, разбира се, е станало хиляди години по-късно. Очевидно датата, която ще посочим за него, зависи от това *кой* го е написал.

Либералните изследователи определят времето за различните теоретични етапи предимно в следния ред: т. нар. „документ Й (J)“ се отнася към 850 г. пр. Хр.; „документ Е (E)“ – около 750 г. пр. Хр.; „документ В (D)“ – около 621 г. пр. Хр.,[7] а „документ С (P)“ – около 500 г. пр. Хр.

Консервативните изследователи като цяло датират Петокнижието около времето на излизането от Египет през XV в. пр. Хр. Някои считат, че това се е случило около век и половина по-късно.

Вероятно най-доброто датиране, съответстващо на цялата налична библейска информация, е някъде около 1450–1410 г. пр. Хр. За повече подробности вж. отделните книги в *Коментар на Стария Завет*.

VI. Обобщение

Ще завършим въведението към Петокнижието с думите на прочутия канадски изследовател на СЗ:

> Петокнижието е еднородна композиция в пет тома, а не конгломерат от отделни и може би само случайно свързани помежду си съчинения. На един достоверен исторически фон то описва начина, по който Бог се разкрива на хората и избира израилтяните за специално служение и свидетелство в света и в хода на човешката история. Мойсей играе главната роля във формулирането на тази литературна творба и има всички основания да заема почетно място в епичната история на израилевия народ и да бъде уважаван и от евреи, и от християни като великия посредник на древния Закон.[8]

Крайни бележки

1 Първоначално думата *теухос* е означавала инструмент или сечиво, а впоследствие – свитък от материал за писане.

2 W. H. Griffith Thomas, *The Pentateuch,* p. 25

3 Merrill F. Unger, *Unger's Bible Handbook,* p. 35

4 Еврейският философ Спиноза също приема Ездра за автор на Петокнижието.

5 Християнски подход може да бъде открит във *Въведение в Стария Завет* на Р. К. Харисън (R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co,. 1966). Американският романист от еврейски произход Хърман Уоук излага теорията в *Това е моят Бог* (H. Wouk, *This Is My God,* Garden, City, NY: Doubleday & Co., 1959).

6 Unger, *Handbook,* p. 35

7 Мнозина либерални богослови приемат точно тази дата в резултат от погрешното вярване, че Йосия е „открил“ (т. е. изфабрикувал) за свое удобство това, което днес наричаме Второзаконие, с цел да утвърди централното светилище в столицата Ерусалим.

8 Harrison, *Introduction,* p. 541

БИТИЕ

„По няколко причини първата книга на Библията е една от най-интересните и завладяващи части от Писанието. Нейното място в канона, връзката ѝ с останалата част на Библията и нейното разнообразно и впечатляващо съдържание я правят една от най-забележителните книги на Свещеното Писание. Ето защо ревностният интерес, който Божиите хора от всички времена са проявявали към тази книга, е израз на истинско духовно проникновение.“

У. Х. Грифит Томас

Въведение

I. Уникално място в Канона

Битие, наречена на еврейски *Берешит* (евр. – в начало) има много точно заглавие. Тази изключителна книга дава единственото автентично свидетелство за Сътворението от Единствения, който е присъствал на него – самия Творец!

Чрез Своя служител Мойсей Светият Дух е записал произхода на мъжа, жената, женитбата, дома, греха, жертвоприношенията, градовете, търговията, земеделието, музиката, религиозното поклонение, езиците, човешките раси и нации в световната история. Всичко това е в първите единадесет глави.

След това, в главите от 12 до 50, виждаме началото на Израил, Божия „експериментален народ“, който представлява умален духовен модел на всички народи. Животът на патриарсите Авраам, Исаак, Яков и дванадесетте сина на Яков, особено на благочестивия Йосиф, е вдъхновявал безброй милиони вярващи – от малки деца до учени изследователи на СЗ.

За разбирането на останалите шестдесет и пет книги от Библията е необходимо стабилно разбиране на Битие. Всички те са изградени върху неговата прекрасно балансирана основа.

II. Авторство

Ние приемаме древното еврейско и християнско виждане, че книгата Битие е съставена и написана от Мойсей, Божия човек и Законодателя на Израил. Тъй като всички събития в Битие са се случили преди времето на Мойсей, е сигурно, че той е използвал древни документи и може би устни предания под ръководството на Светия Дух. Вж. *Въведение към Петокнижието* за авторството на Мойсей.

III. Датиране

Най-консервативните изследователи датират излизането от Египет на около 1445 г. пр. Хр. Поради това Битие вероятно е написана някъде между тази дата и смъртта на Мойсей около четирдесет години по-късно. Но, разбира се, е възможно тази книга от Петокнижието да е написана *преди* излизането от Египет, тъй като всички събития в Битие предхождат това велико събитие.

Вж. *Въведение към Петокнижието* за повече подробности.

IV. Исторически фон и теми

С изключение на крайно предубедените срещу Библията, юдаизма и християнството, почти всички са единодушни, че Битие е един завладяващ разказ за най-

древните времена и съдържа прекрасни епизоди, като например историята на Йосиф.

Но каква е *историческата обстановка,* в която се разиграват събитията от първата книга на Библията? Какъв е нейният исторически фон?

Онези, които отричат личностния Бог, са склонни да определят Битие като сборник от *митове,* заети от езическите месопотамски предания и „прочистени“ от най-силните политеистични елементи за целите на монотеистичното еврейско поучение.

Други, не дотам скептични, разглеждат Битие като сборник от *саги* или *легенди* с известна историческа стойност.

Трети приемат разказите на Битие като обяснение на произхода на нещата в природата и културата (т. нар. *етиологии).* В СЗ действително има много етиологии, и особено в тази първа книга (произходът на греха, на дъгата, на еврейския народ и т. н.), но това по никакъв начин не прави тези обяснения исторически недостоверни.

Битие е *история.* Като всяка друга история, тя включва и тълкуване. Това е *теологична* история – факти, разказани във връзката им с божествения план. Много уместно е било казано, че „историята е Негова история“.

Макар че Битие е първата книга от „Закона“, в нея има много малко *законови разпоредби.* Тя е „закон“ (*тора,* евр. – наставление), в смисъл, че образува основата за книгите от Изход до Второзаконие и даването на Божия закон чрез Мойсей. Всъщност Битие полага основата на цялата библиейска история, а и на историята въобще.

Неразривно свързаните *теми* за благословението и проклятието преминават през цялата книга, както и през цялото Божие Слово. Покорството води до богато благословение, а непокорството – до обратното.

Големите *проклятия* са наказанията за грехопадението, световният Потоп и объркването на езиците при Вавилон.

Великите *благословения* са обещанието за Изкупител, спасението на малцината през Потопа и Божият избор на еврейския народ за специална нация, която да бъде проводник на Неговата благодат.

Ако Битие е реална история, как би могъл Мойсей да знае всички древни родословия, разговори и събития и правилната интерпретация на тези събития?

Нека първо да кажем, че археологията подкрепя (не „доказва“, но потвърждава и илюстрира) твърденията на Битие в много области, особено по отношение на патриарсите и техния начин на живот.

Някои либерално настроени изследователи от XIX в. като напр. Хартман[1] твърдят, че Мойсей не би могъл да напише Петокнижието, тъй като по негово време все още нямало писменост! Сега знаем, че Мойсей може да е използвал всяка от множеството древни писмености, тъй като е бил обучен в цялото египетско познание.

Мойсей без съмнение е използвал описания, оставени от Йосиф, клинописни таблички, пергаменти и устни предания, пренесени от Месопотамия от Авраам и неговите потомци. Те вероятно са включвали родословията, разделите, наречени „родословието на Адам“ и т. н.

Но в крайна сметка и това не е достатъчно. Светият Дух на Бога е вдъхновил Мойсей да подбере точно правилния материал и да пропусне останалия. Възможно е той да е записал подробности от разговорите и други конкретни неща чрез директно откровение.

Всичко е въпрос на *вяра.* Бог или е способен да извърши това дело чрез Своите служители, или не е. Вярващите от всички поколения, от праисторически времена до ден-днешен, са потвърдили с печата си, че Бог е истинен.

Археологията може да ни помогне да

възстановим бита и обичаите на патриарсите, за да направим библейските описания по-живи[2], но само Светият Дух може да осветли истините на Битие в нашите сърца и ежедневие.

Когато четете настоящия коментар върху Битие, както и върху всяка друга книга от СЗ, вие трябва да бъдете зависими от светлината, която Самият Свети Дух ви дава, за да имате пълноценна полза от коментара. Истинският коментар не е независим инструмент, а стрелка, която сочи към: „така казва Господ“.

Схема на изложението

I. Най-ранните епохи на земята (гл. 1–11)
   А. Сътворението (гл. 1, 2)
   Б. Изкушението и грехопадението (гл. 3)
   В. Каин и Авел (гл. 4)
   Г. Сит и неговите потомци (гл. 5)
   Д. Разпространението на греха и всемирния потоп (гл. 6–8)
   Е. Ной след потопа (гл. 9)
   Ж. Списъкът на нациите (гл. 10)
   З. Вавилонската кула (гл. 11)
II. Патриарсите на Израил (гл. 12–50)
   А. Авраам (12:1–25:18)
      1. Призоваването на Авраам (12:1–9)
      2. До Египет и обратно (12:10–13:4)
      3. Събитията с Лот и Мелхиседек (13:5–14:24)
      4. Обещаният наследник на Аврам (гл. 15)
      5. Исмаил, синът по плът (гл. 16, 17)
      6. Содом и Гомора (гл. 18, 19)
      7. Авраам и Авимелех (гл. 20)
      8. Исаак, синът на обещанието (гл. 21)
      9. Принасянето на Исаак в жертва (гл. 22)
      10. Семейната гробница (гл. 23)
      11. Невяста за Исаак (гл. 24)
      12. Потомците на Авраам (25:1–18)
   Б. Исаак (25:19–26:35)
      1. Семейството на Исаак (25:19–34)
      2. Исаак и Авимелех (гл. 26)
   В. Яков (27:1–36:43)
      1. Яков измамва Исав (гл. 27)
      2. Бягството на Яков в Харан (гл. 28)
      3. Яков, неговите жени и потомците му (29:1–30:24)
      4. Яков надхитрява Лаван (30:25–43)
      5. Завръщането на Яков в Ханаан (гл. 31)
      6. Помирението на Яков и Исав (гл. 32, 33)
      7. Греховете в Сихем (гл. 34)
      8. Завръщането във Ветил (гл. 35)
      9. Потомците на Исав, брата на Яков (гл. 36)
   Г. Йосиф (37:1–50:26)
      1. Продаването на Йосиф в робство (гл. 37)
      2. Юда и Тамар (гл. 38)
      3. Изпитанията и триумфът на Йосиф (гл. 39)
      4. Йосиф разтълкува сънищата на виночерпеца и хлебаря (гл. 40)
      5. Йосиф разтълкува сънищата на фараона (гл. 41)
      6. Братята на Йосиф в Египет (гл. 42–44)
      7. Йосиф се разкрива на братята си (гл. 45)
      8. Йосиф се събира със семейството си (гл. 46)

9. Семейството на Йосиф в Египет (гл. 47)
10. Яков благославя синовете на Йосиф (гл. 48)
11. Пророчеството на Яков за синовете му (гл. 49)
12. Смъртта на Яков, а после и на Йосиф в Египет (гл. 50)

Коментар

I. Ранните епохи на земята (гл. 1–11)

А. Сътворението (гл. 1, 2)

1:1 „В начало Бог..." Тези първи три думи на Библията съставляват основата на вярата. Ако вярвате на тези думи, можете да вярвате и на всичко останало, което следва в Библията. Битие предлага единственото авторитетно описание на Сътворението, разбираемо за хората от всички времена, но същевременно и без никой да може да го разбере напълно. Божествено вдъхновеното описание приема съществуването на Бога като даденост, а не се опитва да го доказва. Библията използва едно специално определение за човека, който избира да отрече факта на Божието съществуване. Това определение е *безумен* (Пс. 14:1 и 53:1). Също както Библията започва с Бога, така Той трябва да бъде на първо място и в нашия живот.

1:2 Едно от консервативните тълкувания на разказа за Сътворението в Битие, известно като възглед за „възстановяване на творението", счита, че между ст. 1 и 2 се е случила някаква голяма катастрофа, може би падението на Сатана (вж. Езек. 28:11–19)[3]. Поради това земята от Божието първоначално, съвършено творение е станала **пуста и неустроена** *(тоху вавоху)*. Тъй като Бог не е *създал* земята пуста и празна (вж. Ис. 45:18), хаотичното състояние в ст. 2 може да се обясни само с някакъв мощен катаклизъм. Поддръжниците на това становище сочат, че думата, преведена като **беше** *(хаиета)* може също така да се преведе като „беше станала."[4] Или с други думи земята „беше станала пуста и неустроена."

Дух Божи се носеше над водите, подготвяйки последващите велики дела на сътворение и възстановяване. Следващите стихове описват шестте дни на създаване и възстановяване, които подготвят земята да бъде обитаема от хората.

1:3–5 На **първия ден Бог** заповядва на **светлината** да изгрее от **тъмнината** и установява редуването на **ден** и **нощ.** Това не бива да бъде смесва със създаването на Слънцето, Луната и звездите на четвъртия ден. Във 2 Кор. 4:6 апостол Павел прави аналогия между първоначалното отделяне на светлината от тъмнината и обръщението на грешника.

1:6–8 Изглежда, че преди настъпването на **втория ден** земята е била изцяло обвита от дебел слой вода, може би под формата на тежка пара. На **втория ден** Бог разделя този слой на две – една част от водата покрива земята, една част образува облаците, а помежду им са атмосферните слоеве **(небесна твърд** или „свод"). **Бог нарича твърдта небе** – това е частта от пространството, непосредствено разположена над земята (не звездното небе, нито третото небе, където обитава Бог). От ст. 20 става ясно, че небето тук е пространството, където летят птиците.

1:9–13 След това **Бог** казва **сушата да се яви** над **водите,** които покриват лицето на планетата. Така се образуват **земята** и **моретата**. Също на третия ден Той

прави да растат по земята разнообразни дървета и всякаква растителност.

1:14–19 Едва на **четвъртия ден** Бог създава Слънцето, Луната и **звездите на небесната твърд** за източници на светлина и за определяне на календара.

1:20–23 На петия ден водите се изпълват с риби, а земята – с птици и насекоми. Думата, преведена като **птици,** означава „летящи" и включва напр. прилепи и вероятно летящите насекоми.

1:24, 25 На **шестия ден** Бог най-напред създава животните и влечугите. Законът за възпроизводството постоянно се повтаря с думите **според видовете им.** В рамките на биологичните „видове" съществуват големи вариации, но никога няма преминаване на един вид в друг.

1:26–28 Венецът на Божието дело е сътворението на **човека** по Негов **образ и подобие.** Това означава, че човекът е поставен на земята като представител на Бога и прилича на Бога в определени отношения. Също както Бог е триединен (Отец, Син и Свети Дух), така и човекът е съставен от три същностни страни (дух, душа и тяло). Също като Бога и човекът има интелект, морална природа, способност да общува и емоционална същност, която надхвърля инстинктите. Тук не става дума за физическа прилика. За разлика от животните, човекът може да се покланя на Бога, използва членоразделна реч и има творчески способности.

В ст. 26 намираме намек или дори споменаване на Троицата: **И Бог** (Елохим, мн. ч.) **каза** (глагол в ед. ч. на евр.): „**Да направим** (мн. ч.) **човека по Наш образ...**"

Библията описва произхода на половете като творчески акт на Бога. Еволюционната теория никога не е могла да обясни как са възникнали половете. На човечеството е заповядано **да се плоди и множи.**

Бог заръчва на човека **да обладае земята** и **да владее** над творението – да го използва, но да не злоупотребява с него. Съвременните проблеми с околната среда се дължат на човешката алчност, егоизъм и безотговорност.

1:29, 30 От тези стихове е ясно, че първоначално животните са били тревопасни и човекът е бил вегетарианец. Това се променя след Потопа (вж. 9:1–7).

Били ли са шестте дни на сътворението буквални 24-часови дни, или са били геоложки епохи? Или пък са били „дни на драматично видение", в които описанието на сътворението е било *разкрито* на Мойсей? Досега никакво научно доказателство не е опровергало виждането, че това са били действителни астрономически дни. Изразът „вечер и утро" говори за 24-часови дни. Навсякъде другаде в СЗ тези думи означават обикновени дни. Адам е преживял седмия ден и е умрял в деветстотин и тридесетата си година, така че седмият ден не би могъл да бъде геоложка епоха. Навсякъде в СЗ, където думата „ден" се използва с пореден номер („първият ден" и т. н.), тя означава буквален ден. Когато Бог заповядва на Израил да си почива в събота, Той обосновава тази заповед с факта, че Самият Той си е починал на седмия ден след шест дни труд (Изх. 20:8–11). Последователното тълкуване изисква същото значение на думата „ден" и тук.

Проблематичното обаче е, че астрономическите дни, както отбелязахме, не биха могли да започнат преди четвъртия ден (ст. 14–19).

Библията не дава информация за времето на създаването на небесата и земята. Сътворението на човека също не е точно датирано. Но в Библията намираме родословия, и дори в тях да има известни пропуски, не е възможно човекът да е живял на земята милиони години, както твърдят еволюционистите.

От Йн. 1:1, 14, Колос. 1:16 и Евр. 1:2 научаваме, че Господ Иисус е бил активното действащо лице в процеса на сътво-

рението. Заради неизчерпаемите чудеса на Своето творение Той заслужава вечна слава.

1:31 В края на шестте дни на сътворението **Бог видя всичко, което създаде. И ето, беше твърде добро.**

2:1–3 Бог си почива от Своята творческа дейност на седмия ден. Това не е почивка след изтощение, а почивка на удовлетворение от добре свършена работа. Въпреки че в този момент Бог не заповядва на човека да си почива в събота, Той постановява принципа за един почивен ден на шест работни.

2:4–6 Името **ГОСПОД Бог** *(Йахве Елохим)* се появява за първи път в ст. 4, едва след създаването на човека (1:27). С името Елохим Бог се изявява като Създател. С името Йахве се изразяват Неговите заветни отношения с човека. Като не отчитат тази разлика, някои библейски критици стигат до заключението, че тези различни имена за Бога могат да бъдат обяснени само с различно авторство.

„Това е произходът“ (ст. 4) се отнася за началото, описано в гл. 2, ст. 5, където пише: **„и още никакво растение не беше поникнало на земята и никаква трева нямаше по полето“** и описва условията на земята в 1:10, когато се оформя сушата, но все още няма растителност. По това време **земята** се напоява от мъгла, а не от **дъжд.**

2:7 Тук се дава по-пълно описание на създаването на **човека. Бог образува** тялото му от **пръст от земята,** но едва след като вдъхва в него **жизнено дихание,** той става **жива душа**. Човекът бива наименуван по червената пръст, от която е направен, *Адам* (евр. – червен или пръст).

2:8–14 Градината, която **Бог насажда в Едем,** се намира на изток, т. е. източно от Палестина, отправната точка за библейските посоки. Тя е в района на Месопотамия, близо до реките **Тигър** (Хидекел) и **Ефрат. Дървото на познаване на доброто и злото** е проверката за послушанието на човека. Единствената причина, поради която е грешно да се яде от плода на това дърво, е, че Бог е казал така. Под различни форми този плод *продължава да бъде с нас и днес*.

2:15–23 Наказанието за престъпването на заповедта е смърт (ст. 17) – незабавна духовна смърт и постепенна физическа смърт. Докато дава имена на различните животни, Адам вероятно забелязва, че те са мъжки и женски. Това го подготвя за **помощник,** който да е негово **съответствие.** Жена му бива направена от **едно от ребрата му,** което Бог взима от него, докато той спи. Така и Невястата на Христос е придобита от страната Му, когато Той пролива кръвта Си в неописуема агония. **Жената** не е взета от главата на Адам, за да властва над него, нито от краката му, за да бъде тъпкана, а под ръката му, за да бъде защитавана, и близо до сърцето му, за да бъде обичана.

Бог дава първенство на мъжа още преди грехът да влезе в света. Павел обосновава този факт с реда на сътворението (мъжът е бил създаден пръв) и с целта на сътворението (жената е била създадена за мъжа) (1 Кор. 11:8, 9). Също така, макар че Ева съгрешава първа, грехът влиза в света чрез Адам, главата. Тъй като той е глава, той е носил отговорността.

Ст. 19 е по-ясен в минало предварително време:[5] **„ГОСПОД Бог** *беше* **образувал ... всички полски животни“,** т. е. преди да създаде човека.

2:24 С думите на ст. 24 Бог установява моногамния брак. Както всички божествени иституции, той е създаден за доброто на човека и не може да бъде нарушаван безнаказано. Брачната връзка илюстрира отношението между Христос и църквата (Еф. 5:22–32).

2:25 Въпреки че Адам и Ева живеят в Едемската градина без никакви дрехи, те **не се срамуват.**

Б. Изкушението и Грехопадението (гл. 3)

3:1–6 Змията, която се явява на Ева, по-късно се разкрива като самият Сатана (вж. Откр. 12:9). Онези, които се опитват да „демитологизират" Библията, смятат, че това описание на грехопадението е алегорично, а не буквално. Те сочат като доказателство говорещата змия. Може ли историята за змията, която излъгва Ева, да се приеме за действителна? Апостол Павел е смятал така (2 Кор. 11:3), както и апостол Йоан (Откр. 12:9; 20:2). Това не е единственият пример за говорещо животно в Библията. Бог дава говор на магарицата на Валаам, за да възпре лудостта на пророка (Чис. 22), и апостол Петър приема това буквално (2 Петр. 2:16). Тези трима апостоли са били вдъхновени от Светия Дух да напишат именно това, което са написали. Затова, да се отрича, че описанието на грехопадението е буквално, означава да се отрича боговдъхновеността на Писанието. В Библията има алегории, но това не е една от тях.

Забележете стъпките, които провалят човешкия род в греха. Най-напред Сатана внушава съмнение в думите на Бога: **„Истина ли каза Бог?"** Той изопачава истината, внушавайки идеята, че Бог е заповядал на Адам и Ева да не ядат от **никое дърво.** После Ева заявява, че не бива да **ядат** и **„да се докосват"** до **плода на дървото, което е сред градината.** Но Бог не е казал нищо за *докосване* на дървото. Тогава Сатана директно отрича думите на Бога за неизбежното осъждане на непокорството – също както и неговите последователи продължават да отричат реалността на пъкъла и вечното наказание. Дяволът създава у хората лъжливото впечатление, че Бог се опитва да укрие от тях нещо, което би им било от полза. Ева се поддава на тристранното изкушение: похотта на плътта **(добро за храна),** пожеланието на очите **(приятно за очите)** и гордостта на живота **(дърво желателно, за да дава знание).** В това тя действа независимо от Адам, своята глава. Трябвало е да се посъветва с него, вместо да иззема неговата власт. В думите **„и взе от плода му и яде"** се крие обяснението за всички болести, скърби, страдания, ужаси, вина и смърт, които са измъчвали човешкия род оттогава до ден-днешен. Някой е казал: „Разрухата на света и милионите милиарди гробове свидетелстват, че Бог е истинен, а Сатана е лъжецът." Ева е била измамена (1 Тим. 2:14), но Адам е действал съзнателно, в преднамерен бунт срещу Бога.

Светският хуманизъм е продължение на лъжата на Сатана: „Ще бъдете като Бога."

3:7–13 Първият резултат от греха е чувството на срам и страх. **Препаските** от **смокинови листа** говорят за опита на човека да спаси сам себе си с помощта на безкръвната религия на добрите дела. Когато Господ ги повиква да отговарят, грешниците започват да се оправдават. Адам казва: **„Жената, която Ти си ми дал с мен..."**, като че ли обвинявайки Бога (вж. Пр. 19:3). Ева казва: **„Змията..."** (ст. 13).

В Своята любов и милост Бог търси Своите паднали творения с думите **„Къде си?"** Този въпрос показва две неща – че човекът е изгубен, и че Бог е дошъл да го търси. Той показва човешкия грях и Божията благодат.[6] Бог поема инициативата за спасението, като демонстрира точно онова, в което Сатана е накарал Ева да се усъмни – Своята любов.

3:14 ГОСПОД Бог осъжда **змията** на деградация, позор и поражение. Фактът, че змията става **проклета измежду всеки** ***вид*** **добитък и измежду всички полски животни,** подсказва, че тук става въпрос предимно за влечугите, а не за Сатана.

3:15 Ст. 15 обаче говори за самия дя-

вол. Този стих е известен като *протоевангелието,* което означава „първото евангелие“. То предсказва постоянната **вражда между** Сатана и **жената** (представляваща цялото човечество), **и между семето** на Сатана (неговите служители) и **нейното Семе** (Месията). **Семето** на жената ще **смаже главата** на дявола – смъртоносна рана, носеща пълно поражение. Тази рана бива нанесена на Голгота, когато Спасителят решително побеждава дявола. Сатана на свой ред ще **смаже петата** на Месията. Раната на **петата** тук говори за страдание и дори физическа смърт, но не и за окончателно поражение. Христос страда и дори умря на кръста, но Той възкръсна от мъртвите, побеждавайки греха, ада и Сатана. Фактът, че Иисус е наречен **Семето** *на жената,* може да съдържа намек за Неговото раждане от девица. Забележете Божията благост – Той дава обещанието за Месията още преди да произнесе присъдата в следващите стихове.

3:16–19 Грехът неизбежно има последици. **Жената** бива осъдена на болки при раждането на деца. Тя ще бъде под властта на **мъжа си.** Мъжът бива осъден да добива прехраната си от **земята,** която ще бъде **проклета** с **тръни и бодили.** Това ще означава **скръб** и **пот** за него. А в края на живота си и самият той ще се **върне в пръстта.** Тук е важно да отбележим, че трудът сам по себе си *не е* проклятие – той по-често е благословение. Проклятието са мъката, трудностите, разочарованията, потта и изтощението, свързани с труда.

3:20, 21 Адам проявява вяра, като **наименува жена си Ева, ... майка на всички живи,** тъй като до това време още не е родено нито едно бебе. **Бог** им прави **кожени дрехи** с цената на смъртта на някакво животно. Това символизира дрехите на праведност, приготвени за виновните грешници чрез проливането на кръвта на Божието Агне, и които те получават чрез вяра.

3:22–24 Има известна доза истина в лъжата на Сатана, че Ева ще стане като Бога (ст. 5). Но тя и Адам са се научили да различават **доброто и злото** по трудния път на опита. Ако след това те бяха яли от дървото на живота, щяха завинаги да живеят в тела, подвластни на болести, разруха и немощ. Затова Бог в Своята милост не допуска те да се завърнат в Едем. **Херувимите** са небесни същества, чиято задача е да „защитават Божията святост срещу арогантната гордост на падналия човек.“[7]

Адам и Ева трябвало да решат кой е лъжецът – Бог или Сатана. Те решили, че това е Бог. „Без вяра не е възможно да се угоди на Бога.“ Затова техните имена липсват от почетния списък на героите на вярата в Евреи 11 гл.

Идеалната среда в Едемския рай не е попречила на влизането на греха. И найблагоприятните външни условия не са отговор на човешките проблеми.

В. Каин и Авел (гл. 4)

4:1 Адам е познал жена си Ева в смисъл, че е имал сексуални отношения с нея. Когато се ражда Каин, Ева признава, че това е само Божия заслуга. Тя го нарича **Каин** (придобивка), като може би си мисли, че е родила обещаното Семе.

4:2–6 Изминалото **време,** за което четем в ст. 3а, е било достатъчно за значително увеличение на населението на земята. Положително **Каин** и **Авел** са били научени, че грешният човек може да общува със Светия Бог само на основата на кръвта на заместителна жертва. Каин отхвърля това откровение и идва пред Бога с безкръвния принос на плодове и зеленчуци. Авел повярва на божествената наредба и принася убити животни, като по този начин показва своята вяра и своето оправдание от Бога (Евр. 11:4).

Той принася **от първородните на стадото си,** което изразява, че Бог заслужава най-доброто. Жертвата на Авел сочи към заместническата смърт на Божието Агне, което отнема греха на света.

4:7 Тъй като ревнивият гняв на Каин е убийство в зародиш, Бог го предупреждава с любов. Ст. 7 може да бъде разбран по няколко начина:

1. **„Ако правиш добро** (като се покаеш), ще можеш отново да бъдеш свободен от гнева и вината. **Ако не вършиш добро** (като продължаваш да мразиш Авел), **грехът лежи на вратата** ти, готов да те разкъса. Неговото (на Авел) **желание е към теб** (т. е. той ще признае първенството ти) и **ти ще го владееш** (т. е. ако вършиш добро)."

2. **„Ако правиш добро** (или, според Септуагинта, „ако принасяш правилната жертва") няма ли да бъдеш приет?" Вършенето на добро е свързано с жертвата. Авел е извършил добро, като се е скрил зад приемлива жертва. Каин е извършил зло, като е принесъл безкръвен принос и цялото му последващо поведение е закономерният резултат от това погрешно поклонение.[8]

3. РИСПБ казва: „Ако правиш добро, няма ли да бъдеш приет? Но ако е зло, грехът лежи на вратата и желанието му е към теб, но ти трябва да се справиш с него."

4. Ф. У. Грант казва в своята *Номерирана Библия:* „Ако не вършиш добро, жертвата за грях лежи на вратата."[9] С други думи, има изход, стига той да иска да го приеме.

5. В своите *Събрани съчинения* У. Е. Вайн дава следното обяснение:

> Може би най-добрият превод на Битие 4:7 гласи така: „Ако правиш добро, няма ли да бъдеш приет?" (Каин все още би могъл да отиде и да принесе предписаната от Бога жертва.) „А ако не вършиш добро" (т. е. отказваш да извършиш Божията воля, което все още е възможно), „грехът дебне пред вратата" (грехът на убийството е готов да се хвърли върху жертвата му), „но ти трябва да владееш над него." Вместо да дава място на греха и да му позволява да придобие власт над него, Каин е трябвало да владее над греха. Вместо това обаче той пренебрегва милостивото предупреждение и позволява на греха да вземе властта и да го отведе до убийството на брат му. Така делата на Каин са зли от началото до края.[10]

4:8–12 Злите мисли на ревнива ярост у Каин скоро се превръщат и в зло действие – убийството на **брат му.** Макар и мъртъв Авел продължава да ни свидетелства, че животът на вяра е този, който си струва (Евр. 11:4). Когато любящият въпрос на Бога среща арогантен отговор и липса на покаяние, Той произнася присъдата над Каин – да не може вече да се прехранва от земята, а да се скита като **беглец** в пустошта.

4:13–16 Хленчещото оплакване на Каин показва по-скоро съжаление за последиците от неговия грях, отколкото за вината му. Но дори тогава Бог успокоява страховете на беглеца за живота му, като поставя защитен **белег на Каин,** и постановява проклятие за онзи, който би го убил. И така, **Каин излиза от присъствието на Господа** – най-тъжната възможна раздяла.

4:17–24 Каин взима за жена своя сестра или друга кръвна роднина. Както споменахме, Битие 4:3 казва, че е имало време за нарастване на населението, а Битие 5:4 специално отбелязва, че Адам е имал синове и дъщери. Тогава женитбата между близки роднини не е била забранена (нито пък е била генетично рискована).

В ст. 17 до 24 се изброяват потомците на Каин и една поредица от „първи"

неща: първия **град,** наречен **Енох;** първия случай на полигамия; началото на организираното скотовъдство; началото на изкуството, музиката и металообработването; първата песен на тема насилие и кръвопролитие. В песента **Ламех** обяснява **на жените си,** че е **убил ... юноша** при самоотбрана, но тъй като това не е било предумишлено, както когато Каин убива брат си, Ламех ще бъде още по-защитен от отмъщение.

4:25, 26 Тук с явно облекчение се въвежда благочестивата родословна линия на **Сит.** Именно чрез тази линия трябва да се роди Месията. Когато се ражда **Енос** (което означава „крехък" или „смъртен"), хората започват да използват за Бога името **ГОСПОД** (Йахве), или може **би да призовават Името** Йахве в публично поклонение.

Г. Сит и неговите потомци (гл. 5)

Пета глава е наречена „звънът на погребалните камбани" заради често повтаряния израз „и умря". Тя проследява кръвната линия на Месията от Адам до Ноевия син Сим (ср. Лука 3:36–38).

5:1–17 Адам бива създаден **по Божие подобие. Сит** се ражда по **образа** на **Адам.** Междувременно идва грехопадението и Божият образ у човека бива обезобразен от греха. Ст. 5 съобщава за *физическото* изпълнение на онова, което Бог казва, че ще стане в гл. 2:17; *духовното* изпълнение се е случило в деня, когато Адам е съгрешил.

5:18–24 Споменатите тук **Енох** и Ламех не бива да се бъркат с тези от гл. 4. **Енох** в ст. 18 е седмият от Адам (Юда 14), а не третият. С вяра **Енох е ходил по Бога** в продължение на около триста години и е бил угоден на Бога (Евр. 11:5). Изглежда, че раждането на неговия син е имало освещаваш, облагородяващ ефект върху живота му (ст. 22). Прекрасно е човек да тръгне добре, но още по-прекрасно е да продължи с постоянство до края. Думата *ходя* предполага устойчиво, развиващо се взаимоотношение, а не случайно познанство. Да ходиш **с Бога** е съдържание на целия живот, а не моментно постижение. **Енох** бива пренесен в рая преди Потопа, също както и църквата ще бъде грабната там преди началото на Скръбта (1 Сол. 4:13–18; Откр. 3:10).

5:25–32 Матусал е живял най-дълго от всички хора на земята **(деветстотин шестдесет и девет години).** Ако, както казва Уилямс, името **Матусал** означава „ще бъде изпратен",[11] това може би е пророчество, тъй като Потопът настъпва в годината на неговата смърт. Може би предсказанието на Ламех, с което той нарича сина си **Ной,** е свързано с очакването на успокоението, което великият потомък на Ной – Господ Иисус Христос – ще донесе на света. Името Ной означава „почивка". С хода на времето продължителността на човешкия живот намалява. Пс. 90:10 казва, че нормално тя е седемдесет години.

Д. Разпространението на греха и всемирния Потоп (гл. 6–8)

6:1, 2 Съществуват две принципни тълкувания на ст. 2. Едното е, че **Божиите синове** са ангели, които са напуснали отредената им сфера на живот (Юда 6) и са започнали да се кръстосват със земни жени – форма на сексуално извращение, крайно омразна на Бога. Поддръжниците на този възглед сочат, че изразът „Божиите синове" в Йов 1:6 и 2:1 означава ангели, които имат достъп до Божието присъствие. Също така „Божиите синове" се използва в семитските езици като стандартен израз за ангелите. Пасажът в Юда 6, 7 предполага, че ангелите, които са напуснали своето жилище, са виновни за гнусно сексуално поведение. Забележете думите „като Содом и Гомора" в началото на ст. 7, непосредствено след описанието на падналите ангели.

Главното възражение срещу този възглед е, че, доколкото знаем, ангелите не се възпроизвеждат сексуално. Мат. 22:30 се използва като аргумент, че Иисус е учил, че ангелите не се женят. Но в действителност това, което стихът казва, е, че ангелите *в небето* нито се женят, нито се омъжват. Ангели са се явявали в човешка форма на Авраам (Бит. 18:1–15), а от текста изглежда, че двамата ангели, които са отишли в Содом, са имали човешки тела и чувства.

Другото мнение е, че **Божиите синове** са благочестивите наследници на Сит, а **човешките дъщери** са порочното потомство на Каин. Логиката е следната: предшестващият контекст се занимава с потомците на Каин (гл. 4) и потомците на Сит (гл. 5). Битие 6:1–4 описва кръстосването на тези две родословни линии. Думата *ангели* не се среща в контекста. Ст. 3 и 5 говорят за злината на *човека*. Ако съгрешилите са *ангели*, защо трябва да бъде унищожен *човешкият* род? На други места Божиите мъже са наричани „Божии синове“, макар и не със същата еврейска дума както в Бит. 6:2 (вж. Втор. 14:1; Пс. 82:6; Осия 1:10; Мат. 5:9).

Този възглед има редица проблеми. Защо всички *мъже* от рода на Сит са били благочестиви, а всички *жени* от рода на Каин – порочни? Също така няма свидетелство, че наследниците на Сит са *останали* благочестиви. Ако е било така, защо е трябвало да бъдат унищожени? И също така, защо от такъв съюз между благочестиви мъже и порочни жени са се раждали великани?

6:3 ГОСПОД предупреждава, че Неговият **Дух** няма да **пребъде вечно в човека,** но че ще има забавяне от **сто и двадесет години,** преди да настъпи осъждането чрез Потопа. Бог е дълготърпелив и не желае никой да погине, но и това има граница. Петър ни казва, че Иисус Христос е бил онзи, който е проповядвал чрез Ной на допотопните хора чрез Светия Дух (1 Петр. 3:18–20; 2 Петр. 2:5). Те са отхвърлили посланието и сега са в тъмницата.

6:4, 5 По отношение на **великаните** (евр. *нефилим* – паднали) Ангър обяснява:

> „Мнозина смятат нефилимите за гигантски полубогове, неестественото потомство от съжителството на „човешките дъщери“ (смъртни жени) с „Божиите синове“ (ангели). Този крайно неестествен съюз, нарушаващ постановения от Бога ред на живот, е бил такова шокиращо извращение, че е предизвикал осъждането на целия свят чрез Потопа.“[12]

6:6, 7 Божието разкаяние не е произволна промяна на намеренията Му, въпреки че на хората може да им изглежда така. По-скоро то изразява различно отношение от страна на Бога в отговор на определена промяна в човешкото поведение. Тъй като е свят, Той трябва да реагира срещу греха.

6:8–22 Ной намира благоволение пред ГОСПОДА и бива предупреден да построи **ковчег.** Размерите му са дадени в **лакти** (1 лакът = 44,38 см). Ковчегът бил дълъг ок. 133 м, широк – ок. 22 м и висок ок. 13 м. Имал е три палуби. Думата **прозорец** в ст. 16 буквално означава „място за светлина“. Това може би е бил отвор за светлина и въздух по цялата дължина на ковчега.

Ной е бил спасен по **благодат** – акт на Божествения суверенитет. Неговият отклик е бил да **извърши всичко, както му е заповядал Бог** (ст. 22) – акт на човешката отговорност. Ной е построил ковчега, за да спаси семейството си, но *Бог* е затворил и запечатал вратата. Божият суверенитет и човешката отговорност не се изключват взаимно, а се допълват.

Ной (ст. 9) и Енох (5:22) са единствените хора в Писанието, за които се казва,

че са **ходили с Бога.** Ако Енох е символ на църквата, която ще бъде грабната в небето, Ной символизира верния остатък от юдеите, който ще бъде запазен през Скръбта, за да живее на земята в Хилядолетното царство.

В ст. 18 за първи път се среща думата **завет** в Библията. Скофийлд изброява осем завета: Едемския (Бит. 2:16); Адамовия (Бит. 3:15); Ноевия (Бит. 9:16); Авраамовия (Бит. 12:2); Мойсеевия (Изх. 19:5); Палестинския (Втор. 30:3); Давидовия (2 Царе 7:16); и Новия Завет (Евр. 8:8). Тези осем завета плюс Соломоновия завет са разгледани в следващото тематично изложение. Излишно е да казваме, че толкова сложен въпрос като заветите е бил предмет на различни тълкувания от страна на различни богословски школи. Представеното тук разглеждане е в традицията на премилениализма и диспенсационализма.

ГЛАВНИТЕ ЗАВЕТИ В ПИСАНИЕТО

Едемският завет (Бит. 1:28–30; 2:16, 17)

Едемският завет възлага на човека в неговото състояние на невинност отговорността да се размножава, да насели земята и да я покори. Дава му се власт над всички животни. Той трябва да обработва градината и да яде от всичките ѝ плодове с изключение на плода на дървото за познаване на доброто и злото. Неподчинението на последната заповед води до смърт.

Заветът с Адам (Бит. 3:14–19)

След падението на човека Бог проклина змията и поставя вражда между змията и жената и между Сатана и Христос. Сатана ще нарани Христос, но Христос ще унищожи Сатана. Жената ще ражда децата си с болки и ще бъде под властта на съпруга си. Земята бива проклета. Човекът ще трябва да се бори с тръни и бодили, докато я обработва. Трудът му ще бъде съпроводен с пот и изтощение и накрая той ще се върне в пръстта, от която е дошъл.

Ноевият Завет (Бит. 8:20–9:27)

Бог обещава на Ной, че повече няма да проклина цялата земя и да я унищожава с потоп. Той дава дъгата като знак за това. Но заветът също така съдържа и установяването на човешкото управление с пълномощието за налагане на смъртно наказание. Бог гарантира редовната смяна на времената и сезоните, нарежда на хората отново да населят земята и препотвърждава властта им над по-нисшите създания. За разлика от първоначалната вегетарианска диета, човекът вече може да яде и месо. Що се отнася до потомците на Ной, Бог проклина сина на Хам, Ханаан, да бъде слуга на Сим и Яфет. Той поставя Сим в почетна позиция, която, както знаем, включва участие в родословната линия на Месията. На Яфет е обещано широко разпространение и че ще обитава в шатрите на Сим.

Авраамовият завет (Бит. 12:1–3; 13:14–17; 15:1–8; 17:1–8)

Заветът с Авраам е безусловен. Бог, във вид на „димяща пещ и пламтящ огън“, единствен преминава между двете части на разсеченото жертвеното животно в Бит. 15:12–21. Това е знаменателно. Когато двама души са сключвали (евр. – срязвали) завет, те *и двамата* заедно са преминавали между частите, с което са показвали, че ще спазват условията на завета. Бог не поставя условия на Аврам, което означава, че изброените по-долу обещания ще се изпълнят (както и са се изпълнили) независимо от верността на Авраамовото потомство.

Онези, които не виждат бъдеще за

древния Божи народ, често се опитват да представят този завет като условен, поне по отношение на земята. Освен това претендират, че всички негови благословения принадлежат на Църквата, като оставят за Израил много малко или нищо.

Заветът включва следните обещания за Авраам и неговите потомци: велика нация (Израил); лични благословения за Авраам; славно име; да бъде източник за благословение за други (12:2); божествено благоволение за приятелите му и проклятие за враговете му; да бъде благословение за всички народи – изпълнено чрез Христос – (12:3); вечно притежание на земята, известна като Ханаан, а покъсно като Израил и Палестина (13:14, 15, 17); многобройно потомство, физическо и духовно (13:16; 15:5); бащинство на много народи и царе – чрез Исмаил и Исаак – (17:4, 6); специално отношение с Бога (17:7б).

Мойсеевият завет (Изх. 19:5; 20:1–31:18)

В най-широкия си смисъл Мойсеевият завет включва Десетте заповеди, описващи задълженията на човека към Бога и към ближния му (Изх. 20:1–26), многобройни предписания за социалния живот на Израил (Изх. 21:1–24:11) и подробни наредби за религиозния живот (Изх. 24:12–31:18). Той е даден на народа Израил, а не на езичниците. Това е условен завет, изискващ подчинението на хората и поради това е „слаб чрез плътта“ (Римл. 8:3а). Десетте заповеди никога не са били предназначени да спасяват, а да обвиняват в грях и да изявяват провала на човека. Девет от десетте заповеди са повторени в Новия Завет (с изключение на заповедта за съботата) – не като закон, определящ наказания, а като описание на поведението, характерно за хората, които вече са били спасени по благодат. Християнинът е под благодат, а не под закон, но се подчинява на Христос от любов, което е много по-висша мотивация.

Палестинският завет (Втор. 30:1–9)

Този завет е свързан с все още бъдещото завладяване на земята, която Бог е обещал на Авраам „от Египетската река (т. е. от Потока на Египет, а не река Нил) до голямата река, река Ефрат“ (Бит. 15:18). Досега Израил не е заселвал напълно тази земя. По време на Соломоновото царство източните страни са плащали налози (3 Царе 4:21, 24), но това не може да се счита за притежание или завладяване.

Палестинският завет предсказва разпръсването на Израил сред народите поради непокорството му, обръщането на евреите към Господа, Второто идване на Господа, тяхното завръщане в обещаната земя, процъфтяването им в нея, покаянието им (към любов и послушание на Бога) и наказанието на техните врагове.

Давидовият завет (2 Царе 7:5–19)

Бог обещава на Давид не само че царството му ще трае вечно, но и че винаги ще има негов пряк наследник, който да седи на престола. Този завет е безусловен, той по никакъв начин не зависи от послушанието или праведността на Давид. Христос е законният наследник на Давидовия престол чрез Соломон, както се вижда от родословието на Йосиф (Мат. 1).

Той е пряк потомък на Давид и чрез Натан, което се вижда от родословието на Мария (Лк. 3). Тъй като Той живее вечно, и царството Му е вечно. Неговото хилядолетно управление на земята ще прерастне във вечното царство.

Соломоновият завет (2 Царе 7:12–15; 3 Царе 8:4, 2 Летоп. 7:11–22)

Заветът със Соломон е безусловен, що се отнася до вечното царство, но е усло-

вен по отношение на преките потомци на Соломон, които ще царуват (3 Царе 8:4, 5; 2 Летоп. 7:17, 18). Един от потомците на Соломон, Йехония, е бил проклет да няма негов наследник на Давидовия престол (вж. Ер. 22:30). Както беше посочено по-горе, Иисус не е потомък по плът на Соломон. В противен случай Той би попаднал под проклятието на Йехония.

Новият завет (Ер. 31:31–34; Евр. 8:7–12; Лука 22:20)

Новият завет е изрично сключен с дома на Израил и дома на Юда (Ер. 31:31). Той е бил в бъдещето, когато Еремия е писал (Ер. 31:31а). Това не е условен завет като Мойсеевия, който Израил нарушава (Ер. 31:32). В него Бог безусловно обещава следните неща: възстановяването на Израил (Езек. 36:25); заселването на Светия Дух (Езек. 36:27); сърце, което е съвършено разположено да върши Божията воля (Ер. 31:33а); уникални отношения между Бога и Неговия народ (Ер. 31:33б); повсеместно познаване на Бога в Израил (Ер. 31:34а); не само да прости, но и да забрави греховете им (Ер. 31:34б); вечно утвърждаване на нацията (Ер. 31:35–37).

Израил като народ все още не е получил благословенията на Новия завет, но това ще стане при Второто пришествие на Господа. Междувременно истинските вярващи имат дял в някои от обещанията на завета. Фактът, че Църквата е свързана с Новия завет, се вижда в Господната вечеря, където чашата е символ на завета и на кръвта, чрез която той е установен (Лука 22:20; 1 Кор. 11:25). Също така Павел нарича себе си и другите апостоли служители на Нов завет (2 Кор. 3:6).

В ковчега трябвало да бъдат прибрани по една двойка от всички живи същества, както и храна за тях. Критиците твърдят, че ковчегът не е бил достатъчно голям, за да побере всички животински видове и достатъчно храна за тях за една година и седемнадесет дни. Но е много вероятно в ковчега да са били само основните видове животни и птици, от които впоследствие да са се развили многобройните разновидности. За тази цел ковчегът е бил напълно достатъчен.

7:1 Думата **„влез“** се появява за първи път в ст. 1 като благодатна покана на благата вест: „**Влез в ковчега** на спасението.“

7: 2–18 Не е ясно защо Бог нарежда на Ной да вземе в ковчега по **седем двойки от чистите животни,** а само по една двойка от **нечистите**. Може би те са били за храна и като подготовка на принасянето на жертва от чистите животни (вж. 8:20). Обитателите на ковчега се заселват в него в продължение **на седем дни,** преди да започне да вали **дъждът** и да бликнат подземните водни извори. Поройт продължава на земята **четирдесет дни и четирдесет нощи;** в Библията **четирдесет** е числото на изпитанието или проверката.

7:19–24 Локален ли е бил потопът, както твърдят някои? Обърнете внимание, **че се покриха всичките високи планини, намиращи се под цялото небе** (ст. 19). Не би имало нужда Бог да нарежда на Ной да построи **ковчег** с дължината на едно и половина футболно игрище и обем колкото 800 жп-вагона, за да избегне някакво локално наводнение. Той лесно е можел да премести осем души и животните на друго място. Предания за Всемирен потоп съществуват във всички части на света. Араратските планини са с височина над 5000 м. Нивото на потопа е било с **петнадесет лакътя** (почти 7 м) над планините (ст. 19, 20). Какво чудо е било необходимо, за да се задържи тази вода в ограничен район? В Битие 9:15 Бог обещава, че никога вече водите няма да станат потоп, който да унищожи **всяка** плът. Оттогава насам е

имало много локални наводнения, но не и световен потоп. Ако библейският потоп е бил локален, това би означавало, че Бог е нарушил обеащнието Си – едно абсурдно заключение. Петър използва унищожението на света чрез вода като символ на все още бъдещото унищожение на земята чрез огън (2 Петр. 3:6).

Ковчегът е образ на Христос. Водите изобразяват Божия съд. Господ Иисус е преминал през водите на Божия гняв на Голгота. Които са в Христос, са спасени. Които са извън Него, са осъдени (вж. 1 Петр. 3:21).

8:1–19 Хронологията на Потопа е следната:

1. 7 дни – от момента, в който Ной влиза в ковчега, до началото на Потопа (7:10).
2. 40 дни и нощи – продължителността на дъжда (7:12).
3. 150 дни – от времето, когато започва дъждът, докато **водите** започват да **намаляват** (8:3) и **ковчегът засяда** върху **Араратските планини** (ср. 7:11 и 8:4).
4. 224 дни – от началото на Потопа до момента, в който **се показват върховете на планините** (ср. 7:11 и 8:5).
5. 40 дни – откакто се показват върховете на планините до момента, в който Ной **изпраща гарвана** (8:7).
6. 7 дни – от изпращането на гарвана до първото изпращане на **гълъба** (8:6–10; ст. 10 – **още седем дни).**
7. Още 7 дни – до второто изпращане на **гълъба** (8:10).
8. Още 7 дни – до последното изпращане на гълъба (8:12).
9. 314 дни – от началото на Потопа, докато **Ной вдига покрива на ковчега** (ср. 7:11 и 8:13).
10. 371 дни – от началото на Потопа, докато **земята изсъхва** (ср. 7:11 и 8:14). В този момент Ной получава заповед **да излезе от ковчега** (ст. 16).

Нечистият **гарван** (ст. 7) и чистият **гълъб** (ст. 8) са подходящи илюстрации за старата и новата природа на вярващия. Старата природа обича да се храни с боклуци и мърша, докато новата не може да намери удовлетворение в обстановка на смърт и осъждане. Тя не намира почивка, докато не стъпи на основата на възкресението.

8:20–22 Ной откликва на Божията спасителна благодат, като построява **олтар.** И ние, които сме спасени от идещия гняв, също трябва да принасяме своето сърдечно поклонение пред Бога. То е също толкова благоприятно и угодно днес, както е било и в дните на Ной. **ГОСПОД** постановява завет, че **няма да проклина вече земята** и **да поразява всичко живо, както е направил.** Той обещава и че ще дава редовно сезоните, докато **земята** съществува.

В 6:5, както и тук в ст. 21, Бог говори за дълбоката злина на човешкото сърце. В първия пример *няма* жертва и последва осъждане. Тук *има* жертва и Бог постъпва милостиво.

Е. Ной след Потопа (гл. 9)

9:1–7 Ст. 3 предполага, че след Потопа за първи път на хората се позволява да ядат месо. Яденето на **кръв** обаче се забранява, защото кръвта е **животът** на плътта, а животът принадлежи на Бога.

Въвеждането на смъртно наказание предполага установяване на държавна власт. Ако всеки безразборно отмъщава за извършени убийства, ще настъпи хаос. Само надлежно определените власти имат правото на това. Новият Завет потвърждава смъртното наказание, когато казва за властта, че „... тя не носи напразно меча“ (Римл. 13:4).

9:8–17 Дъгата е дадена като залог, че Бог **няма вече да опустоши земята** чрез **потоп.**

9:18–23 Въпреки Божията благодат към Ной, той съгрешава, като се **опива** и лежи гол **в шатрата си.** Когато **Хам** го

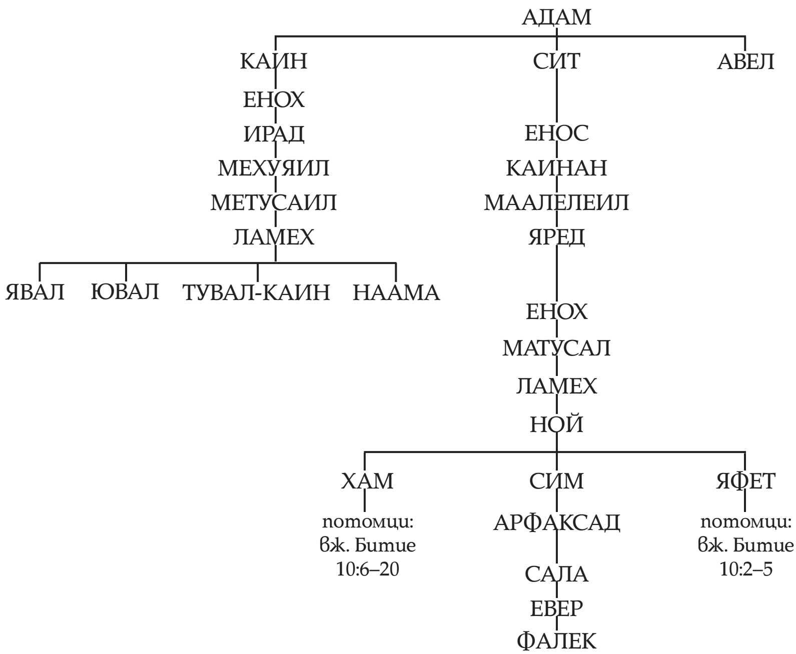

Потомците на Адам

вижда и казва за това на **братята си,** те **покриват** бащиния си срам, без да погледнат голото му тяло.

9:24, 25 Когато се **събужда, Ной** произнася проклятие над **Ханаан.** Възниква въпросът защо проклятието е насочено към Ханаан, а не към Хам. Едно от възможните обяснения е, че злата наклонност, проявена в **Хам,** е била още поизразена в **Ханаан.** По този начин проклятието е едно пророчество за неговото неморално поведение и подобаващото наказание. Друго възможно обяснение е, че самият Ханаан е извършил някакво вулгарно действие спрямо дядо си, а Ной по-късно е разбрал за това. Ной е **разбрал какво му е направил по-младият му син.** Може би ст. 24 говори по-скоро за Ханаан като *най-младия внук* на Ной, отколкото за Хам като *по-младия му син*. В Библията думата „син“ често означава „внук“ или друг потомък. В този случай **Ханаан** не бива **проклет** заради греха на баща си, а заради своя собствен. Друго възможно обяснение е, че в Своята благодат Бог е позволил Ной да прокълне само малка част от потомството на Хам, вместо вероятната една трета от човечеството.

9:26–29 Ханаан е бил проклет да служи на **Сим** и **Яфет.** За поробването на ханаанците от Израил можем да прочетем в Иис. Нав. 9:23 и Съд. 1:28. Този пасаж е бил използван и в подкрепа на робството на чернокожите, но за това становище няма никакви основания. Ханаан е родоначалник на ханаанците, които са живели в Светите земи преди пристигането на Израил. Нищо не говори, че те са са били чернокожи. **Сим** и **Яфет** биват благословени с власт. От ст. 27 може да се предполага, че Яфет ще сподели духовните благословения чрез потомците на Сим, израилтяните.

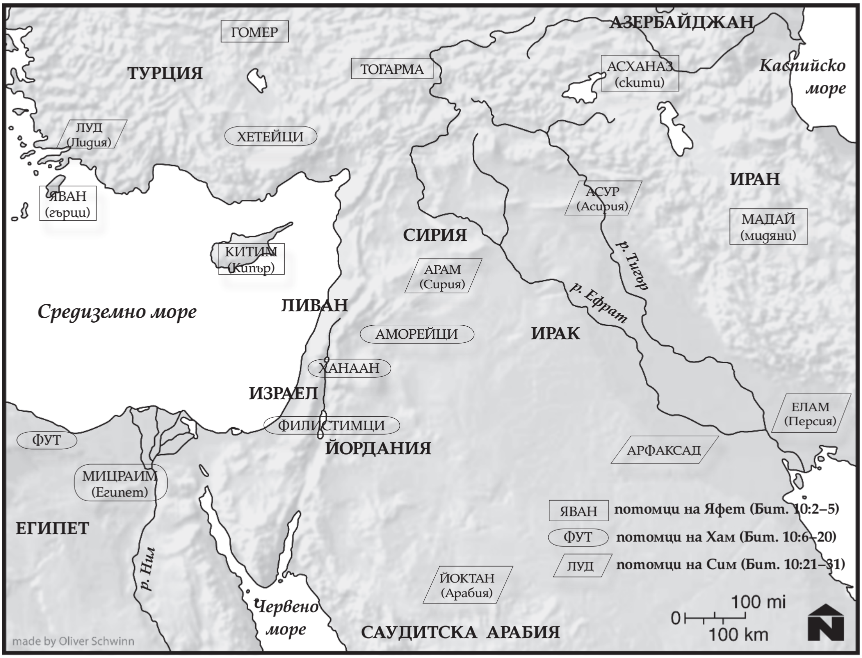

Предполагаемо разселване на народите от Битие 10 гл.

Съществува спор за това дали Сим, или Яфет е най-големият син на Ной. Текстът в 10:21 може да се чете по два начина: „Сим, ... братът на Яфет, по-възрастния“ или „Сим, ... по-възрастния брат на Яфет“ (бел. в НИПБКДж). Последният прочит се предпочита. Сим е на първо място в родословията в Битие 5:32 и 1 Летописи 1:4.

Ж. Списъкът на народите (гл. 10)

10:1–32 Сим, Хам и Яфет стават бащи на народите.

Сим: семитските народи – евреи, араби, асирийци, арамейци, финикийци.

Хам: хамитските народи – етиопци, египтяни, ханаанци, филистимци, вавилонци, вероятно и африканските и ориенталските народи, макар че много учени определят ориенталските народи като яфетически.

Яфет: яфетическите народи – мидяните, гърците, кипърците и т. н. Вероятно тук се включват и кавказките народи от Европа и северна Азия. Много учени причисляват към тях и ориенталците.

Редът в тази глава е: **синовете на Яфет** (ст. 2–5), **синовете на Хам** (ст. 6–20) и **синовете на Сим** (ст. 21–31). Божият Дух ще се фокусира върху синовете на Сим през останалата част от Стария Завет. Различните езици в ст. 5 може би сочат към времето след Вавилонската кула (11:1–9).

Обърнете внимание, че в тази глава на три пъти се споменава за разделяне на хората. Ст. 5 описва разделянето на яфетическите племена в техните различни области. Ст. 25 ни казва, че разделяне-

то на земята (по време на Вавилонския строеж) е станало в дните на **Фалек.** Ст. 32 служи като въведение на гл. 11 с Вавилонската кула, когато **племената на синовете на Ной** се разделят на различни **народи** с различни езици.

Нимрод (ст. 8–10) означава „бунтовник“. Той е посочен като първият **„силен на земята“** след потопа (ст. 8) и първият, който основава **царство** (ст.10). Той построява **Вавилон** в бунт срещу Бога, а също и **Ниневия** в **Асирия** (виж ст. 11) – още един заклет враг на Божия народ.

Както вече споменахме, ст. 21 посочва **Сим** като *по-голям* **брат на Яфет.**

Невъзможно е да се определят със сигурност местата, където са се установили различните народи, но следните съответствия ще ни бъдат от полза в понататъшното изучаване.

Тарсис (ст. 4)	Испания
Китим (ст. 4)	Кипър
Хус (ст. 6)	Етиопия
Мицраим (ст. 6)	Египет
Фут (ст. 6)	Либия
Ханаан (ст. 6)	Палестина
Асур (ст. 11)	Асирия
Елам (ст. 22)	Персия
Арам (ст. 22)	Сирия и Месопотамия

З. Вавилонската кула (гл. 11)

11:1–4 В гл. 10, която *хронологично е след* гл. 11, човечеството е разделено на езици (ст. 5, 20, 31). Сега научаваме причината за разделението. Вместо да се разпръснат по земята, както е искал Бог, хората построяват **град и кула** в **Сенаар** (Вавилон). Те си казват един на друг: **„Елате, да си съградим град и кула, чийто връх да стига до небето, и да си спечелим име, да не би да се разпръснем по лицето на цялата земя.“** Това е политика на гордост (да си създадат име) и неподчинение (да избягнат разпръсването по земята). За нас **кулата** може да бъде и образ на непрестанните усилия на падналия човек да достигне до небето със собствени сили, вместо да приеме спасението като безплатен дар на благодатта.

11:5–9 ГОСПОД осъжда хората, като обърква **езика им.** Това е началото на многото различни езици, които познаваме днес. Петдесетница (Деян. 2:1–11) е обратното на Вавилон, в смисъл, че тогава всички са слушали на своя собствен език за чудните Божии дела. Вавилон означава „объркване“ – неизбежният резултат от всеки съюз, който изключва Бога или не е в съгласие с Него.

11:10–25 Тези стихове проследяват родословната линия на **Сим** до **Аврам.** Така историческият раказ се стеснява от човешкия род до един негов клон (семитите), а след това до един човек **(Аврам),** който става главата на еврейската нация. Останалата част от Стария Завет съдържа основно историята на този народ.

11:26–32 Аврам е силен човек на вярата и един от най-важните хора в световната история. Почитат го три световни религии – юдаизъм, християнство и ислям. Името му е споменато в шестнадесет от книгите на Стария Завет и в единадесет от Новия Завет. Името му означава „извисен баща“ или, променено на Авраам, „баща на множество“.

В този пасаж има един математически проблем. Дерек Киднър обяснява:

> Възрастта, на която умира Тара, представлява трудност, тъй като най-големият му син би трябвало тогава да бъде на 135 години (ст. 26), докато Аврам е бил само на 75 (12:4, ср. с Деян. 7:4). Една от възможностите е да се предположи, че Аврам е бил най-младият син, роден шестдесет години след брат си, а е записан на първо място в списъка в 11:26, 27 поради първенството му (както Ефрем преди Манасия). Друга възможност е да се вземе под внимание Самарянският текст, който определя възрастта на Тара при смъртта му на 145 години. Това из-

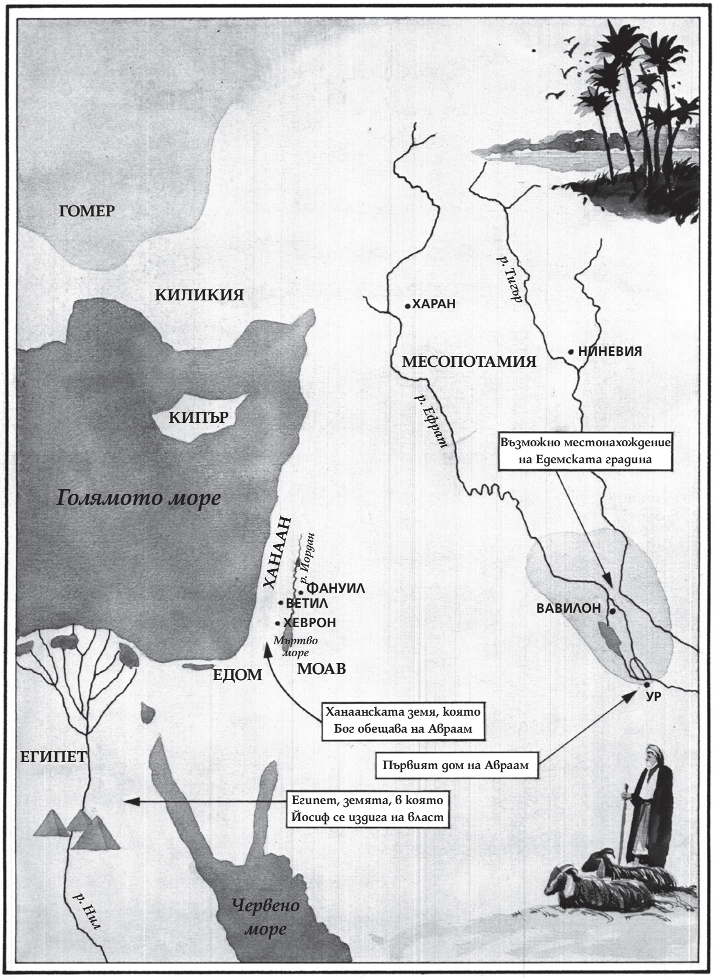

Ранните библейски земи

глежда за предпочитане, защото Аврам едва ли би изразил учудването в 17:17, ако самият той се е родил, когато баща му е бил на 130 години.[13]

Ур Халдейски (ст. 31) в Месопотамия е бил център на езическо идолопоклонство. Тара и семейството му тръгват на северозапад към **Харан,** на път за **земята Ханаан.**

II. Патриарсите на Израил (гл. 12–50)

А. Авраам (12:1–25:18)

1. Призоваването на Авраам (12:1–9)

12:1–3 ГОСПОД призовава **Аврам,** когато той все още е в Ур (ср. ст. 1 с Деян. 7:1, 2). Той казва на Аврам да напусне

земята си, рода си и бащиния си дом, и да започне живот на странстване (Евр. 11:9). Бог сключва с него изключителен завет, който включва следните важни обещания: **земя** (ханаанската земя); **голям народ** (еврейският народ); материално и духовно благоденствие на Аврам и потомството му; велико **име** за Аврам и потомството му; те ще бъдат проводник на **благословение** за другите; приятелите на Израил ще бъдат **благословени,** а противниците му – **прокълнати; всички земни племена** ще бъдат **благословени в** Аврам чрез Иисус Христос, който ще бъде потомък на Аврам. Този завет е потвърден и разширен в 13:14–17; 15:4–6; 17:10–14 и 22:15–18.

12:4–9 След времето, наричано „пропилените години в Харан", т. е. години без развитие, Аврам се премества в Ханаан заедно с **жена си Сарая,** племенника си **Лот,** други роднини и **имота си.** Най-напред те пристигат в **Сихем,** където Аврам **издига олтар на ГОСПОДА.** Присъствието на враждебни **ханаанци** не е пречка за човека, който ходи с вяра. После Аврам се разполага между **Ветил** *(Божи дом)* и **Гай.** Верен на обичая си, той не само **разпъва шатрата си,** но и **издига олтар на ГОСПОДА.** Това ясно говори за приоритетите на този Божи човек. В ст. 9 Аврам се отправя на юг (към Негев).

2. До Египет и обратно (12:10–13:4)

12:10–20 Но понякога и вярата отпада. Когато настъпва тежък **глад, Аврам** напуска мястото, което Бог е избрал, и бяга **в Египет** – образ на света. Този ход създава проблеми. Аврам бива обзет от страха, че фараонът може да го убие, за да вземе **красивата** му жена **Сарая** в харема си. Затова Аврам убеждава Сарая да лъже, като казва, че е негова **сестра.** Всъщност тя действително е негова полу-сестра (20:12), но това си остава лъжа с цел заблуда. Тази хитрост се оказва полезна за Аврам (той бива щедро възнаграден), но вредна за Сарая (тя бива заведена в харема на **фараона).** Оказва се вредна и за **фараона** (той и домът **му** биват **поразени с язви).** Той постъпва по-праведно от Аврам, когато разбира за измамата. След като укорява **Аврам,** той го изпраща обратно в Ханаан.

Този инцидент ни напомня, че не можем да водим духовна война с плътски оръжия, че целта не оправдава средствата, и че не можем да вършим грях и да останем ненаказани.

Бог не изоставя Аврам, но позволява на греха да развие последствията си. Аврам бива публично порицан от фараона и позорно изгонен.

Думата **„фараон"** не е собствено име, а титла, като напр. цар, император, президент и т. н.

13:1–4 Подтекстът на завръщането на Аврам **от Египет** във **Ветил** е възстановяване на общението с Бога. „Обратно към Ветил" е лозунгът за всички, които са се отдалечили от Господа.

3. Събитията с Лот и Мелхиседек (13:5–14:24)

13:5–13 Говедарите на **Лот** и говедарите на **Аврам** се спречкват заради пашата за стадата. С истинска любезност, милост и щедрост Аврам предлага на Лот да избира от **цялата земя.** Със смирение той счита другия за по-горен от себе си (Фил. 2:3). Лот избира тучната паша на долината на **Йордан,** в непосредствена близост до греховните градове **Содом и Гомора.** Макар и истински вярващ (2 Петр. 2:7, 8), Лот живее на границата със света. Както е казал някой, „той получава трева за говедата си, а Аврам – благодат за децата си" (ст. 15, 16).

Фактът, че **содомските мъже са твърде лоши и грешни пред ГОСПОДА,** не попречва на Лот да направи този свой избор. Обърнете внимание на стъпките, които водят до неговото затъване в света:

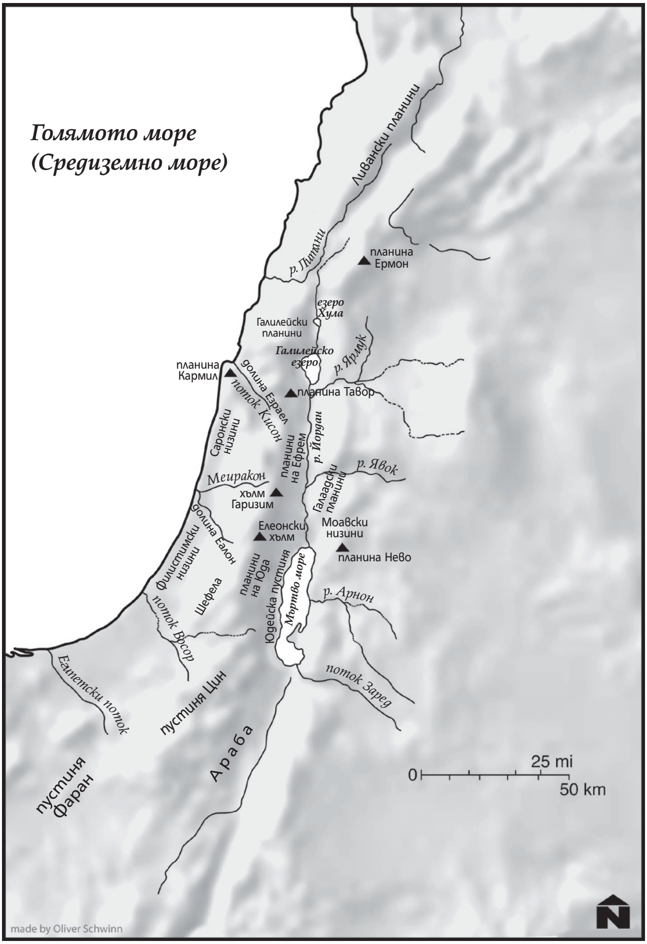

Обещаната земя

той (чрез своите хора) участва в **спречкване** (ст. 7); **вижда** (ст. 10); **избира** (ст. 11); **разпъва шатрата си** (ст. 12); заселва се далеч от мястото, където се намира Божият свещеник (14:12); сяда в портата – мястото на политическата власт (19:1). Той става местен водач в Содом.

13:14–18 Аврам се отказва от добрите пасбища, но Бог дава **цялата** Ханаанска **земя** на него и на **потомството** му **до века.** Освен това Господ му обещава неизброимо потомство. След като се настанява **в Хеврон, Аврам издига** третия **олтар на ГОСПОДА** – винаги *олтар* на Господа, но никога *къща* за себе си!

Забележете, че Господ заповядва на Аврам да **обходи земята** и да разгледа своето притежание. Така и ние трябва да приемем лично за себе си Божиите обещания чрез вяра.

14:1–12 Тринадесет години преди главните събития в тази глава, **Ходолгомор,**

царят на Елам (Персия), покорява царете в равнините около **Солено** (Мъртво) **море. На тринадесетата година** петимата поробени царе **възстават** срещу Ходолгомор. Затова той се съюзява с трима други царе от областта на Вавилон и поемат на юг покрай източния бряг на Мъртво море, после на север по западния бряг към **Содом, Гомора** и другите градове в равнината. Битката се разразява в **долината Сидим,** която била **пълна със смолни ями.** Нашествениците разгромяват метежниците и се оттеглят на север с плячка и пленници, между които е и Лот – отстъпилия в света племенник на Аврам.

14:13–16 Когато **Аврам** научава тези новини, той събира отряд от **триста и осемнадесет обучени мъже** и преследва победителите на север, до **Дан.** Разбива ги в близост до **Дамаск,** в Сирия, и спасява **Лот** и всичко заграбено. Отстъпниците съсипват не само своя живот, но и създават неприятности на другите. Тук Аврам спасява Лот с меч. По-късно той го спасява чрез застъпническа молитва (гл. 18, 19).

14:17, 18 Когато Аврам се завръща у дома, **царят на Содом излиза да го посрещне,** също както Сатана често изкушава вярващия след голяма духовна победа. Но **Мелхиседек, царят на Салим и свещеник на Всевишния Бог,** се явява с **хляб и вино** да укрепи Аврам. Това първо споменаване на **хляб и вино** не може да не ни напомни за символите на смъртта на нашия Спасител. Когато размислим за цената, която Той е платил, за да ни спаси от греха, това ни дава сили да устоим на всяко греховно изкушение.

Имената в Писанието имат своите значения. **Мелхиседек** означава „цар на правда“, а **Салим** (кратката форма на Ерусалим) означава „мир“. И така, той е цар на правда и цар на мир. Той е символ на Христос, истинския Цар на правда и мир и нашият велик Първосвещеник. Когато в Евреи 7:3 се казва, че Мелхиседек е „без баща, без майка, без родословие, нямащ нито начало на дни, нито край на живот“, това трябва да се разбира *само във връзка с неговото свещенство*. Повечето свещеници наследяват своята служба и служат за ограничен период от време. Но свещенството на Мелхиседек е уникално в това, че, що се отнася до конкретния разказ, то не му е предадено от родителите му и няма начало или край. Свещенството на Христос е „според Мелхиседековия чин“ (Пс. 110:4; Евр. 7:17).

14:19, 20 Мелхиседек **благославя** Аврам, а Аврам на свой ред му **дава десятък** от цялата си плячка. От Евр. 7 гл. научаваме, че тези действия имат дълбок духовен смисъл. Тъй като Аврам е предшественик на Аарон, тук той представлява Аароновото свещенство. Фактът, че Мелхиседек **благославя** Аврам, означава, че свещенството на Мелхиседек е по-висше от това на Аарон, защото горният благославя по-долния. Фактът, че Аврам плаща десятък на Мелхиседек, се приема като израз на признаване на превъзходството на Мелхиседековото свещенство от страна на Аароновото, защото по-низшият дава десятък на по-висшия.

14:21–24 Содомският цар по същество **казва: „Дай ми хората,** а ти **вземи** материалните неща.“ Така и Сатана ни изкушава да се занимаваме с преходни играчки, докато хората около нас погиват. Аврам отговаря, че няма вземе нищо – **нито конец, нито ремък за обувки.**

4. Обещаният наследник на Авраам (гл. 15)

15:1 Първият стих е тясно свързан с края на гл. 14. Тъй като патриархът отказва да вземе награда от царя на Содом, ГОСПОД му казва: **„Не се бой Авраме; Аз съм твой щит, наградата ти – извънредно голяма.“** Така Той осигурява

на Аврам както сигурна защита, така и баснословно богатство.

15:2–6 Тъй като е **бездетен, Аврам** се опасява, че неговият слуга, **Елиезер от Дамаск,** ще му стане **наследник,** защото по онова време законът е бил такъв. Но Бог му обещава син и **потомство,** многобройно като **звездите.** Погледнато по човешки, това е било невъзможно, тъй като Сарая вече е преминала възрастта, в която може да ражда деца. Но Аврам **повярва** на Божието обещание и Бог го обявява за праведен. Истината за оправданието чрез вяра, изложена тук, е повторена в Римл. 4:3, Гал. 3:6 и Яков 2:23. В 13:16 Бог обещава на Аврам **потомство,** многобройно като земния прах, а в 15:5 – многобройно като звездите. *Прахът* символизира естественото потомство на Аврам – евреите по рождение. *Звездите* изобразяват неговото духовно семе – онези, които са оправдани чрез вяра (вж. Гал. 3:7).

15:7–21 За да потвърди обещанието за потомство (ст. 1–6) и за земя (ст. 7, 8, 18–21), Бог извършва един много необикновен и забележителен символичен акт (ст. 9–21). Дейвид Берън обяснява:

> Съгласно древния източен обичай на сключване на завет, двете договарящи се страни преминават между разделените части на закланите животни, като с това символично заявяват, че залагат живота си за изпълнението на задължението, което са поели (вж. Ер. 34:18, 19). Тук, в Бит. 15, Бог, чието присъствие се символизира от димящата пещ и огнения пламък, сам преминава между частите на разсечените животни, докато Аврам е просто зрител на тази прекрасна изява на щедрата Божия благодат.[14]

Това означава, че **заветът** е *безусловен* и изпълнението му зависи единствено от Бога.

Според друго виждане за този пасаж, **частите** на жертвените животни символизират народа Израил, а **хищните птици** – езическите народи. **Чуждата земя,** разбира се, е Египет. Израил ще бъде освободен от египетското робство и ще се върне в Ханаан **в четвъртото поколение. Димящата пещ** и **огненият пламък** описват съдбата на израилевия народ – страдание и свидетелство за истината.

Освобождението на Израил няма да настъпи, преди **беззаконието на аморейците** да **е стигнало до върха си.** Тези езически жители на Ханаан е трябвало впоследствие да бъдат изтребени. Но Бог често позволява на злото да се развива, понякога привидно във вреда на Своя народ, преди да го осъди. Той е дълготърпелив и не желае никой да погине – дори крайно покварените **аморейци** (2 Петр. 3:9). Освен това Той позволява на злото да достигне своя връх, за да могат ужасните му последици да станат явни за всички. Така се вижда, че Неговият гняв е напълно справедлив.

Ст. 13 и 14 създават хронологичен проблем. В тях се предсказва, че народът на Аврам ще бъде под тежко робство в чужда **земя** в продължение на ***400* години,** и че в края на това време те ще напуснат тази земя, носейки със себе си **голямо** богатство. В Деян. 7:6 също се говори за 400 години.

В Изх. 12:40, 41 четем, че израилевите синове са били пришълци в Египет в продължение на *430* години, до „същия онзи ден“.

А в Галат. 3:17 Павел казва, че периодът от постановяването на завета с Авраам до даването на Закона е бил *430* години.

Как могат да се съгласуват тези числа?

400-те години, споменати в Бит. 15:13, 14 и в Деян. 7:6 се отнасят за времето на *тежко угнетяване* на Израил в Египет. Когато първоначално са дошли в Египет,

Яков и семейството му не са били в робство. Напротив, с тях се отнасяли като с царе.

430-те години в Изх. 12:40, 41 се отнасят за цялото време, което народът на Израил е прекарал в Египет – до „същия онзи ден“. Това е точна цифра.

430-те години в Галат. 3:17 обхващат *приблизително* същия период като Изх. 12:40, 41. Те са пресметнати от момента, в който Бог потвърждава Авраамовия завет на Яков, точно когато Яков се готви да слезе в Египет (Бит. 46:1–4), до момента на даването на Закона, около три месеца след Изхода.

Четирите поколения от Бит. 15:16 могат да се видят в Изход 6:16–20: Леви, Каат, Амрам, Мойсей. Израил все още не е завзел земята, обещана в ст. 18–21. Соломон я е владеел (3 Царе 4:21, 24) като васални провинции, но те не са били населени от неговия народ. Заветът ще бъде изцяло изпълнен, когато Христос се завърне като Цар. Нищо не може да спре изпълнението му. Онова, което Господ е обещал, е така сигурно, като че вече е станало!

Египетската река (ст. 18) най-често се смята не за река Нил, а за един малък поток южно от Газа, понастоящем известен като Вади ел Ариш.

5. Исмаил, синът по плът (гл. 16, 17)

16:1–6 Тук се вижда невъзможността на грешната природа да намери покой. Вместо да чака Бога, **Сарая** убеждава **Аврам** да се сдобие с дете от нейната **слугиня Агар,** вероятно придобита по време на злополучното им пребиваване в Египет. Бог правдиво описва брачните нередности на своя народ, макар и да не ги одобрява. Когато **Агар** забременява, тя започва да презира **господарката** си. **Сарая** реагира, като най-напред обвинява Аврам, а после прогонва Агар от дома си. Това е илюстрация на конфликта между закона и благодатта. Те не могат да съжителстват (Гал. 4:21–31). Макар и поведението, описано в този пасаж, да е било приемливо за тогавашната култура, от християнска гледна точка то е категорично нередно.

16:7–15 Докато **Агар** е **в пустинята при Сур,** на път за Египет, **Ангелът ГОСПОДЕН** идва при нея. Това е бил Господ Иисус в едно от Неговите явявания преди въплъщението, известни като *христофания*. (вж. Съд. 6 за тематично изложение за Ангела ГОСПОДЕН.) Той я съветва да се **върне** и да се **покорява** на Сарая и ѝ обещава, че нейният **син** ще стане глава на велик народ. Това обещание, разбира се, е изпълнено в арабския народ. Думите **„Върни се ... и се покори“** са белязали важни повратни точки в живота на много вярващи.

Възклицанието на Агар в ст. 13, **„Не видях ли аз тук Онзи, който ме погледна?“,** може да се разбира и като: „Ти си Бог, който може да бъде видян.“ Тя нарича кладенеца **„Вир-Лахай-Рои“** (букв.: „кладенец на Онзи, който живее и ме вижда“).[15]

16:16 Аврам е на осемдесет и шест години, когато **Агар** ражда **Исмаил**. Името **Исмаил** означава „Бог чува“. В този случай Той е чул скръбта на Агар. През целия разказ трябва да помним, че Агар символизира закона, а Сарая символизира благодатта (вж. Гал. 4).

17:1–14 Божиите думи към Аврам в ст. 1 може би са завоалирано напътствие да престане да се опитва да прави нещата със собствени сили и да остави **Всемогъщия Бог** да действа за него. Непосредствено след това Бог подновява Своя **завет** и променя **името** на патриарха от **Аврам** („издигнат отец“) на **Авраам** („отец на множество“). Тогава бива постановено обрязването като знак на завета. Тази хирургическа манипулация, на която се подлагат всички **от мъжки пол,** е била физическият **знак,** че чове-

кът принадлежи на избрания от Бога земен народ. Въпреки че обрязването вече е било практикувано в Близкия Изток по онова време, то приема ново значение за Авраам и неговото семейство. Всеки от мъжки пол в дома на Авраам бива **обрязан** и оттогава нататък всяко мъжко дете трябва да бъде обрязано на **осмия ден.** Всеки необрязан е трябвало **да се изтреби** (букв.: отсече) **от народа** – т. е. да бъде изключен от израилевото общество (ст. 9–14). Изразът „да бъде отсечен" понякога означава да бъде умъртвен, както в Изх. 31:14, 15. На други места, както тук, той означава поставяне извън закона или отлъчване от обществото.

Апостол Павел грижливо отбелязва, че Авраам е бил оправдан (15:6), *преди* да бъде обрязан. Неговото обрязване е било „печат на правдата от вярата, която е имал, когато е бил необрязан" (Римл. 4:11). Днес вярващите не се подпечатват с физически знак; те получават Светия Дух като печат в момента на своето обръщение (Еф. 4:30).

ЗНАКЪТ НА ОБРЯЗВАНЕТО

Обрязването било прието от Бога като физически знак на завета между Него и Неговия народ (Бит. 17:10–14). Така всички потомци на Авраам станали известни като „обрязаните" (Деян. 10:45), а езичниците били наречени „необрязаните" (Еф. 2:11). То е също и знак и печат на правдата, която Авраам е имал чрез вяра (Римл. 4:5).

Но впоследствие думите „обрязване" и „обрязан" придобиват разнообразни значения. „Необрязани устни" (Изх. 6:12) означава неумение за публично говорене. „Необрязани уши" и „необрязани сърца" говорят за нежеланието на хората да слушат, да обичат и да се подчиняват на Господа (Лев. 26:41; Втор. 10:16; 30:6; Ер. 6:10; Деян. 7:51). „Необрязан по плът" (Езек. 44:7) означава нечист.

В Новия Завет „обрязването, което е от Христос" (Кол. 2:11), се отнася до Неговата смърт на кръста. Вярващите биват обрязани чрез своето отъждествяване с Христос; Павел казва: „бяхте обрязани с обрязване, не извършено от ръка, ... като съблякохте плътското тяло" (Кол. 2:11). Това обрязване говори за смъртта на плътската природа. То е в сила за всеки вярващ поради неговото положение, но трябва да бъде следвано и от практическо умъртвяване на грешните дела на плътта (Кол. 3:5). Апостолът говори за вярващите като за истинските обрязани (Фил. 3:3), в противовес на групата еврейски законници, известни като „обрязаните" (Гал. 2:12).

Освен символичното си значение някои от Божиите закони са имали и за цел да предпазват Неговия народ от болестите на езичниците. Много медици днес считат, че обрязването може да предотврати появата на някои форми на рак както у мъжа, така и у съпругата му.

17:15–17 Бог променя **името** на Сарая на **Сара** („княгиня") и обещава на Авраам, че деветдесетгодишната му съпруга ще има син. Патриархът се засмива, но в израз на радостно учудване, а не на неверие. Вярата му не се поклаща (Римл. 4:18–21).

17:18–27 Когато **Авраам** моли **Бога Исмаил** да намери благоволение **пред** Него, Бог му казва, че **заветът** ще бъде изпълнен чрез неговия син **Исаак. Исмаил** обаче ще бъде **плодовит,** ще се **умножи** и ще стане **велик народ. Исаак** е символ на Христос, чрез когото **заветът** получава своето окончателно изпълнение.

Забележете готовността, с която се покорява Авраам: **в същия този ден Авраам бива обрязан, както и синът му Исмаил.**

6. Содом и Гомора (гл. 18, 19)

18:1–15 Малко след събитията от гл. 17 на Авраам се явяват **трима мъже.** Всъщност двама от тях са ангели, а третият е Самият **Господ.** С типичното за Близкия Изток гостоприемство, без нищо да подозират, **Авраам** и **Сара** приемат в дома си ангелите (Евр. 13:2) и Един повелик от ангелите. **Сара** подслушва как Господ казва, че след една година тя ще има дете, и нейният смях издава неверието ѝ. Господ я смъмря с риторичния въпрос: **„Има ли нещо невъзможно за ГОСПОДА?“** Но обещанието се повтаря независимо от нейните съмнения (ст. 9–15). Евр. 11:11 говори, че Сара е била човек на вярата въпреки тази моментна слабост.

18:16–33 След като **ГОСПОД** открива на **Авраам,** че ще унищожи **Содом,** и докато двамата ангели отиват към града, започва великото застъпническо обратно броене на Авраам – **петдесет ... четирдесет и пет ... четирдесет ... тридесет ... двадесет ... десет.** Дори заради **десет праведни** Господ няма да унищожи Содом! Молитвата на Авраам е чудесен пример за истинско застъпничество. То се основава на праведния характер на Съдията на цялата земя (ст. 25) и показва онази дързост, съчетана с дълбоко смирение, която може да даде само близкото познаване на Бога. Едва когато Авраам спира да се моли, Господ приключва въпроса и си отива (ст. 33). В живота има много загадки, за които истината на ст. 25 е единственият задоволителен отговор.

Обърнете внимание на уважението, с което Господ се отнася към Авраам като забележителен родоначалник (ст. 19). Нещо, което можем да си пожелаем!

19:1–11 Името на **Содом** е станало синоним на греха на хомосексуализма или содомията. Но сексуалните перверзии не са били единствената причина за унищожението на града. В Езек. 16:49, 50 Господ описва греха на Содом като „гордост, пресищане с храна и безгрижно спокойствие.“

Лот приема **двамата ангели** в дома си и настоява те да **пренощуват** при него, познавайки твърде добре опасностите, на които биха се изложили в противен случай. Въпреки това **содомските мъже** се опитват да изнасилят хомосексуално небесните посетители. В отчаян опит да спаси гостите си, Лот безсрамно предлага **двете** си **дъщери.** Само чудо спасява положението – ангелите поразяват содомските мъже с временна объркваща **слепота.**

ХОМОСЕКСУАЛИЗЪМ

Както в Стария Завет (Бит. 19:1–26; Лев. 18:22; 20:13), така и в Новия (Римл. 1:18–32; 1 Кор. 6:9; 1 Тим. 1:10) Бог осъжда греха на хомосексуализма. Той изразява Своя гняв срещу него като унищожава градовете Содом и Гомора. Според Мойсеевия закон содомията се наказва със смърт. Никой практикуващ хомосексуалист няма да наследи Божието царство.

Така наречените „гейове“ плащат висока цена за своя неморален начин на живот. Павел казва, че те приемат в себе си „заслужената отплата за своята заблуда“ (Римл. 1:27б). Това включва венерически болести, пневмоцистит, саркома на Капоши (форма на рак) и СПИН. Включва също и натрапчиво чувство за вина, умствени и емоционални разстройства, ненормални промени на личността.

Както всички други грешници, хомосексуалист или лесбийка могат да бъдат спасени, ако се покаят за греха си и приемат Господ Иисус Христос за свой личен Спасител. Бог обича човека, който е гей или лесбийка, въпреки че мрази греха му.

Има разлика между това някой да е *практикуващ* хомосексуалист и да има

хомосексуална *наклонност*. Библията осъжда практиката, а не ориентацията. Много хора имат влечение към своя собствен пол, но отказват да му се поддадат. Чрез силата на Духа те са се дисциплинирали да устояват на изкушението и да живеят в чистота. Много християни с хомосексуална ориентация

> ... гледат на своята наклонност със съжаление и угризения, но, неспособни да се променят, са се обърнали към Духа за силата да се въздържат и да устояват в чистота, което е истинско освещение. ... Посвещавайки се на Христос, те са предали на Бога своя вътрешен дефект, така че Божията сила да бъде изявена съвършена в човешката слабост.[16]

Някои обвиняват Бога, че са родени с такава наклонност, но за това не е виновен Бог, а човешката греховност. Всяко паднало Адамово дете има своите зли наклонности. Някои имат слабости в една област, други – в друга. Грехът не се състои в изкушението, а в поддаването на изкушението.

От хомосексуализма или лесбийството има освобождение, както има освобождение и от всяка форма на похот. Съпътстващото библейско съветничество обаче е изключително важно в почти всички случаи.

Християните трябва да приемат гейовете и лесбийките като личности, без да одобряват техния начин на живот. Те са хора, за които е умрял Христос, и затова вярващите трябва да се стараят по всякакъв начин да ги спечелят за живот в „освещение, без което никой няма да види Бога“ (Евр. 12:14).

19:12–29 Ангелите настояват Лот и семейството му да напуснат града. Но когато се опитва да убеди **зетьовете си** (вероятно бъдещите си зетьове), на тях им се струва, **че той се шегува.** Животът му на отстъпник обезсилва свидетелството му, когато настъпва кризата. **Когато се зазорява, ангелите** извеждат **Лот, жена му и двете му дъщери** извън Содом. Дори тогава Лот се бави и предпочита да остане в **Сигор,** един от сателитите на греховните градове. В Содом не се намират и десет праведници, така че Господ го унищожава. Но молитвата на Авраам не остава без отговор, защото **Бог си спомня за Авраам и извежда Лот изсред разорението.**

Въпреки че **жената** на Лот напуска града, сърцето ѝ остава в него и тя попада под Божието осъждане. С думите „Помнете жената на Лот“ (Лука 17:32) Христос я поставя като предупредителен пример всички, които се отнасят пренебрежително към Неговото предложение за спасение.

19:30–38 Като напуска **Сигор,** Лот се скрива **в една пещера в планината.** Там **дъщерите му го напиват** и го подмамват да извърши кръвосмешение с тях. Впоследствие първородната дъщеря **ражда син,** когото нарича **Моав,** а **по-младата ражда** друг **син,** когото нарича **Бен-Ами.** От тях произхождат **моавците** и **амонците,** които стават постоянни тръни в плътта на Израил. Моавските жени по-късно подлъгват израилтяните да блудстват (Чис. 25:1–3), а амонците научават Израил да жертва на Молох, което включва и жертвоприношения на деца (3 Царе 11:33; Ер. 32:35). От 2 Петр. 2:7, 8 знаем, че Лот е бил праведен човек, но заради любовта си към света той изгубва свидетелството си (ст. 14), жена си (ст. 26), зетьовете си, приятелите си, общността си (в Содом няма такава), имота си (той идва в Содом богат, но излиза беден), характера си (ст. 35), препитанието си, и едва не изгубва живота си (ст. 22). Порочното поведение на дъщерите му показва, че те са били повлияни от лоши-

те нрави на Содом. От това не може да се избяга (Евр. 2:3).

7. Авраам и Авимелех (гл. 20)

20:1–18 Струва ни се невероятно, че **Авраам** отново се опитва да представи **Сара** за своя **сестра,** двадесет години след като е направил същата злополучна грешка с фараона. Наистина е невероятно – ако забравим своята *собствена* постоянна склонност към греха! Случката с **Авимелех** в **Герар** е почти точно повторение на лицемерието на Авраам в Египет (12:10–17). Бог се намесва, за да осъществи Своите намерения в раждането на Исаак, което иначе е можело да бъде осуетено. Той заплашва **Авимелех** със смърт. Бог не е просто зрител на трибуната на историята. Той може да предотврати злото в живота на Своите хора дори като използва грешниците. При този случай езичникът **Авимелех** постъпва по-праведно от Авраам, „Божия приятел“. *(Авимелех* е титла, не собствено име.) Срамно е когато един вярващ бъде справедливо изобличен от човек от света! Когато една полуистина е представена като цялата истина, това я прави неистина. Авраам дори се опитва да прехвърли част от вината на Бога – за това, че първоначално го е направил да **странства.** По-мъдро би било от негова страна смирено да признае вината си. Но независимо от това той си остава Божи човек. И затова Бог изпраща Авимелех при него, за да се помоли Авраам за изцелението на домочадието на царя от безплодието му.

Изразът **„това ти е покривало за очите“** (ст. 16) означава даването на подарък с цел помирение. Това може да се перифразира така: „Това ти се дава като заплащане за удовлетворение и като доказателство за теб, за онези, които са с теб, и за всички останали, че злото е поправено.“

8. Исаак, синът на обещанието (гл. 21)

21:1–10 Когато **Авраам** и **Сара** се сдобиват с обещания син, те възторжено го наричат **Исаак** („смях“), както Бог е наредил (17:19, 21). Това изразява възхищението и на родителите, и на онези, които биха научили това. Исаак е бил между две и петгодишен, когато е бил **отбит**. Исмаил трябва да е бил между тринадесет и седемнадестгодишен. Когато **Сара вижда,** че Исмаил се присмива на Исаак на угощението по случай отбиването му, тя казва на Авраам да **изпъди** Агар и **сина ѝ.** Павел използва тази случка като илюстрация за това, че законът преследва благодатта, че законът и благодатта не могат да се съчетаят, и че духовните благословения не могат да се придобият на основата на закона (Гал. 4:29).

21:11–13 Авраам се наскърбява от загубата на Агар и Исмаил, **но Бог** го утешава с думите, че Исмаил ще стане баща на велик **народ.** Господ ясно заявява, че Исаак е обещаният син, чрез когото ще бъде изпълнен заветът.

21:14–21 Когато **Агар** и **момчето** почти загиват от жажда в пустинята южно от Ханаан, Бог прави така, че те намират **кладенец** и се спасяват. По това време Исмаил е бил младеж, но ст. 15 вероятно има предвид, че Агар го е бутнала **под един храст** в слабостта му. Името на Исмаил, „Бог чува“, се среща два пъти в ст. 17 – **„Бог чу“.** Децата и младежите трябва да бъдат насърчавани да се молят. Бог чува и отговаря!

21:22–34 Авимелех от ст. 22 не непременно е същият като този от 20 гл. **Слугите** на този владетел били отнели от мъжете на Авраам един **воден кладенец.** Когато **Авимелех** и **Авраам** сключват договор за приятелство, патриархът казва на Авимелех за присвоения кладенец. Като резултат те сключват **договор,** който гарантира кладенеца на Авраам. Той

незабвано го нарича **Вирсавее** („клетвен кладенец“). На това място по-късно възниква град, който бележи най-южната граница на земята. Там **Авраам насажда боже дърво** за спомен.

9. Принасянето на Исаак в жертва (гл. 22)

22:1–10 Едва ли в Библията има по-покъртителна сцена от тази, освен самата Голгота, и едва ли има друг по-ясен предобраз на смъртта на Божия единствен, възлюбен Син на кръста. Върховното изпитание на вярата на Авраам идва, когато Бог му заповядва **да принесе Исаак във всеизгаряне** в **местността Мория.** В действителност Бог не е имал намерение да позволи на Авраам да извърши това докрай; Той винаги е бил против принасянето на човешки жертви. **Мория** е хълмистата област, в която се намира Ерусалим (2 Лет. 3:1) и където се намира и Голгота. Божиите думи **„сина си, единствения си син, когото обичаш, Исаак“** вероятно са пронизали сърцето на Авраам, оставяйки незарастващи рани. Исаак е **единственият син** на Авраам в смисъл, че е **единственият син** по обещание – уникалният син, роден по чудо.

Първата поява на дадена дума в Библията често определя начина на нейната употреба в цялото Писание. **„Обичам“** (ст. 2) и „покланям се“ (ст. 5) се срещат за първи път в този пасаж. Любовта на Авраам към неговия **син** е блед образ на Божията любов към Господ Иисус. Жертвата на Исаак е образ на най-великия акт на поклонение – саможертвата на Спасителя за изпълнението на Божията воля.

22:11, 12 „Аврааме, Аврааме“ е първото от десетте повторения на имена в Библията. При седем от тях Бог се обръща към човек (Бит. 22:11; 46:2; Изх. 3:4; 1 Царе 3:10; Лука 10:41; 22:31; Деян. 9:4). Другите три са в Мат. 7:21, 22; 23:37; Марк 15:34. Те въвеждат въпроси от особено значение. **Ангелът ГОСПОДЕН** (ст. 11) е **Бог** (ст. 12).

22:13–15 Да принесе Исаак в жертва със сигурност е било върховното изпитание за вярата на Авраам. Бог бил обещал да даде на Авраам безбройно потомство чрез неговия син. По това време Исаак бил на около двадесет и пет години и не бил женен. Ако Авраам го убиел, как щяло да се изпълни обещанието? Според Евр. 11:19 Авраам е вярвал, че дори ако убие сина си, Бог ще го възкреси от мъртвите. Това е забележителна вяра, тъй като до този момент не е имало документиран случай на възкресение в световната история. Забележете и вярата му в 22:5: „аз и момчето ще отидем там, и като се поклоним, ще се върнем при вас“. Авраам първо е бил оправдан чрез вяра (15:6), а после тук бива оправдан и чрез дела (вж. Яков 2:21). Вярата му е средството за неговото спасение, а действията му в този случай са доказателството за реалността на неговата вяра. Когато Исаак пита: **„Къде е агнето?“**, баща му отговаря: **„Бог ще си предвиди агнето.“** Окончателното изпълнение на това обещание не е **овенът** от ст. 13, а Божият Агнец (Йн. 1:29).

В тази глава откриваме два ярки символа на Христос. Първият е Исаак – **единствен син,** възлюбен от баща си, готов да извърши волята на баща си, символично получен обратно от мъртвите. Вторият е **овенът** – невинна жертва, умираща вместо някой друг, кръвта му се пролива и той става **всеизгаряне,** изцяло предаден за Бога. Някой е казал, че осигурявайки овена като заместник на Исаак, „Бог е пощадил сърцето на Авраам от агонията, от която не е пощадил Своето сърце“. **Ангелът ГОСПОДЕН** в ст. 11 и 15, както и в целия Стар Завет, е Господ Иисус Христос. Авраам нарича мястото **Господ ще предвиди** (Йахве-ире) (ст. 14). Това е

едно от седемте съставни имена на Бога в Стария Завет. Останалите са:

Йахве-Рофека – „Господ, който те изцелява“ (Изх. 15:26)
Йахве-Нисий – „Господ е мое знаме“ (Изх. 17:8–15)
Йахве-Шалом – „Господ, нашият мир“ (Съдии 6:24)
Йахве-Рои – „Господ, моят Пастир“ (Пс. 23:1)
Йахве-Цидкену – „Господ, наша правда“ (Ер. 23:6)
Йахве-Шамма – „Господ е там“ (Езек. 48:35)

22:16–19 Господ се заклева в Себе Си, защото няма никой друг по-велик, в когото да се закълне (Евр. 6:13). Тук Божието обещание, потвърдено от Неговата клетва, включва благословението на езическите народи чрез Христос (вж. Гал. 3:16). В ст. 17в Бог добавя още нещо към вече огромното благословение – потомството на Авраам **ще завладее портата на враговете си.** Това означава, че потомците му ще „владеят над онези, които биха им се противопоставили. Превземането на градската порта означава превземане и на целия град.“[17]

22:20–24 Нахор, братът на Авраам, има дванадесет сина, докато Авраам има само двама – Исмаил и Исаак. Какво ли изпитание е било това за вярата на Авраам в Божието обещание, че потомството му ще бъде като небесните звезди! Може би това го е подтикнало да изпрати Елиезер да търси жена за Исаак (гл. 24). Обърнете внимание на името **Ревека** в 22:23.

10. Семейната гробница (гл. 23)

23:1–16 Когато **Сара умира на сто двадесет и седем години,** Авраам отива да се пазари с хетейците от **Хеврон** да купи **пещерата Махпелах** за **гробница** – единственият недвижим имот, който той придобива през целия си дълъг живот на странстване. Този пасаж ни дава едно безценно описание на пазаренето, така характерно за източните страни. Най-напред хетейците предлагат на Авраам да си избере която иска от техните **гробници.** С учтива любезност той отказва и настоява да плати пълната цена на една пещера, собственост на **Ефрон.** Отначало **Ефрон** предлага не само пещерата, но и цялата нива като безвъзмезден подарък, но Авраам разбира, че това е само жест на учтивост. В действителност собственикът няма намерение да се откаже от нея. Когато Авраам отново настоява да я купи, Ефрон му предлага цената от **четиристотин сребърни сикъла,** като представя това за много изгодна сделка. Всъщност цената е твърде висока и обичайното би било купувачът да продължи да се пазари. Затова всички много се изненадват, когато Авраам се съгласява на първоначално предложената от Ефрон цена. Авраам не е искал да задлъжнява към невярващ – и ние също не бива да го правим.

23:17–20 В **пещерата Махпелах** покъсно биват погребани Авраам, Исаак, Ревека, Яков и Лия. На нейното място сега е построена мюсюлманска джамия.

11. Невяста за Исаак (гл. 24)

24:1–9 Авраам **заклева най-възрастния си слуга,** когато търси жена за Исаак, да не му позволи да се ожени за ханаанка или да отиде да живее в Месопотамия. Чарлз Ф. Пфайфър описва древната форма на клетва, описана в ст. 2–4 и 9 така:

> Според библейската изразност, децата се появяват от „бедрата“ или „семенниците“ на баща си (вж. Битие 46:26). Поставянето на ръката на бедрото означавала, че ако клетвата бъде нарушена, децата, които са излезли или ще излязат от „бедрото“, ще отмъстят за измяната. Това е наречено „заклеване в потомството“ и

е особено подходящо в този случай, тъй като мисията на слугата е да осигури потомство на Авраам чрез Исаак.[18]

24:10–14 Слугата символизира Светия Дух, изпратен от Отца да спечели годеница за „небесния Исаак", Господ Иисус. Внимателно са описани подготовката за пътуването, даровете, които слугата взима със себе си, и знакът, по който той трябва да познае избраната от Господа жена. Мърдок Кемпбъл обяснява:

> Това било знак, предвиден да хвърли обилна светлина върху характера и чертите на момичето, подходящо за сина на неговия господар. Той трябвало само да я помоли за „глътка" (както може да се преведе еврейската дума) вода за себе си; но онази, която Бог е избрал да бъде майка на велик народ и далечна прабаба на Иисус Христос, щяла да разкрие своята щедра природа и готовността си да служи на другите, като му предложи не просто „глътка" вода, а като изобилно „напои" и него, и камилите – което било изненадващо допълнително предложение. Като си дадем сметка, че тези десет огромни животни след мъчителния път в пустинята са можели да погълнат поне 500 литра вода, разбираме, че спонтанната готовност на момичето от неговите молитви да послужи и на човек, и на животно е подсказвала благ и жертвоготовен нрав и най-очарователен характер.[19]

24:15–52 Разбира се, прекрасната **Ревека** се оказва онази, която изпълнява всички условия и съответно получава даровете на слугата. Когато тя го отвежда в дома на баща си, слугата на Авраам разбира, че търсенето е приключило. Ревека разказва за случилото се на брат си **Лаван** и той гостоприемно посреща свитата. Тогава слугата иска от него **Ревека** за годеница на Исаак. Невероятното стечение на обстоятелствата в отговор на молитвата на слугата убеждава **Лаван** и **Ватуил,** бащата на Ревека, че всичко това е подредено от **ГОСПОДА.**

24:53–61 Тогава **слугата** поднася даровете си за **Ревека** на Лаван и на **майка ѝ,** като по този начин утвърждава годежа. На сутринта семейството иска да забави отпътуването ѝ, но готовността на Ревека да тръгне решава въпроса и тя заминава с тяхната благословия.

24:62–67 Първият път, когато виждаме **Исаак** след събитията на хълма Мория, е когато той **излиза** да посрещне Ревека. Така и първият път, когато ще видим Спасителя след Неговата смърт, погребение, възкресение и възнесение, ще бъде, когато Той се върне да вземе избраната Си годеница (1 Сол. 4:13–18). Срещата на Исаак с Ревека е изпълнена с нежност и красота. Въпреки че никога преди не я е виждал, той се оженва за нея и **я обиква,** и, за разлика от другите патриарси, не е имал друга жена освен нея.

12. Потомците на Авраам (25:1–18)

25:1–6 В 1 Летописи 1:32 Хетура е наречена наложница на Авраам. Това потвърждава и ст. 6. Това означава, че тя е била *второстепенна* съпруга, която не се е радвала на статута на пълноправна жена в дома. Тук Бог още веднъж е записал в Словото Си такива брачни отношения, които никога не е одобрявал.

25:7–18 Авраам издъхва на сто седемдесет и пет годишна възраст и става вторият **погребан в пещерата** край Хеврон. Дванадесетте **сина на Исмаил,** изброени в ст. 12–16 са изпълнение на Божието обещание към Авраам: „Дванадесет князе ще се родят от него" (17:20). Със смъртта на **Исмаил Исаак** заема централното място в разказа.

Б. Исаак (25:19–26:35)

1. Семейството на Исаак (25:19–34)

25:19–34 В продължение на почти двраде-

сет години след сватбата **Ревека** остава **бездетна.** После, в отговор на молитвата на Исаак, тя **забременява.** Борбата на двамата ѝ сина **в нея** я притеснява, докато Господ ѝ казва, че синовете ѝ ще станат глави на **два** съперничещи **народа** (Израил и Едом). Първородният близнак е наречен **Исав** („космат"). Името на другия е **Яков** („измамник"). Още при раждането си Яков се опитва да придобие превъзходство над брат си като **хваща с ръка петата на Исав! Исаак е на шестдесет години** когато се раждат двамата близнаци.

25:27, 28 Когато **децата порасват,** Исав става полски човек и **изкусен ловец.** Яков пък е **кротък,** обича уюта и предпочита да **живее в шатрите. Исаак обича** повече **Исав,** а **Ребека обича Яков.** Може би той е бил „маминото синче".

25:29–34 Като първороден син **Исав** е имал правото на двоен дял от имота на баща си, т. е. щял да наследи два пъти повече от другите синове. Той щял да стане и глава на рода. Това е означавало **първородството.** В случая с Исав то щяло да включва и възможността да бъде прародител на Месията. Един ден, когато Исав се връща от лов, той вижда Яков да готви някакво **червено вариво.** Исав толкова отчаяно го моли за малко от червеното ядене, че придобива прякора „Червен" **(Едом),** който остава и за потомците му – едомците. Когато Яков му предлага ястието в замяна на **първородството** му, Исав твърде глупаво се съгласява. „Никоя друга храна освен забранения плод не е била толкова скъпо платена като тази яхния."[20] Пророчеството от ст. 23 частично се изпълнява в ст. 29–34. Бог не извинява манипулацията и измамата, с които си служи Яков, но едно е очевидно – Яков оценява високо **първородството** и мястото в божествената родословна линия, докато Исав предпочита задоволяването на физическия си апетит пред духовните благословения.

Главата приключва с подчертаването на отношението на Исав към неговото **първородство,** а не с отношението на Яков към неговия брат. Потомците на Исав стават жестоки врагове на Израил. Окончателната им присъда е произнесена в книгата на пророк Авдия.

2. Исаак и Авимелех (гл. 26)

26:1–6 Когато в земята настава глад, **Исаак** реагира по същия начин като баща си (гл. 12 и 20). Той тръгва на юг, но **ГОСПОД му се явява** край **Герар** и го предупреждава да не отива в Египет. **Герар** е нещо като междинна база по пътя към Египет. Бог казва на Исаак да пребивава временно[21] в Герар, но той **остава** там. Бог потвърждава и пред Исаак безусловния завет, който е направил с **Авраам.**

26:7–17 По отношение на страха **Исаак** реагира също като баща си. Той лъжливо представя **жена си** за своя **сестра** пред **местните жители.** Много е тъжно, когато слабостта на бащата се повтаря у неговия син. Когато измамата бива изобличена и порицана, Исаак я изповядва. Изповедта води до благословение. В Герар Исаак става богат – толкова богат, че Авимелех, който царува по това време, го моли да си отиде. И така Исаак се премества от Герар в **долината Герар,** която се намира недалеч.

26:18–25 Филистимците са затрупали кладенците, които Авраам е **изкопал** – враждебен акт, показващ, че пришълците не са добре дошли. Исаак ги изкопава наново. Последва разправия с филистимците край **Есек** („караница") и **Ситна** („вражда"). Накрая Исаак напуска земите на филистимците. Този път не възниква караница, когато **изкопава кладенец,** и затова той го нарича **Роовот** („широта"). **Оттам отива във Вирсавее,**

където **ГОСПОД** отново го уверява в обещанието за благословение, и където Исаак **издига олтар** (поклонение), **разпъва шатрата си** (заселване), и **изкопава кладенец** (освежаване). Както водата е жизнено необходима в материалната сфера, така необходима е и водата на Божието слово в духовната сфера.

26:26–33 По отношение на ст. 26–31 Уилямс казва:

> Едва когато Исаак ясно се разграничава от герарските мъже, те идват да при него, търсейки благословение от Бога. ... Християнинът най-добре помага на света, когато живее в разграничаване от него. ...[22]

Слугите на Исаак ... намират вода в същия ден, когато той сключва договор за ненападение с **Авимелех.** Преди това Авраам е нарекъл мястото **Вирсавее,** защото там е сключил завет със своя съвременник **Авимелех** (21:31). Сега, при подобни обстоятелства, **Исаак** отново го нарича **Савее** или **Вирсавее.**

26:34, 35 Бракът на Исав с **Юдита** и **Васемата,** две езически жени, причинява **горест** на родителите му, както е ставало и при много други неподходящи връзки оттогава насам. Това проявява още повече и неговата непригодност за първородството.

В. Яков (27:1–36:43)

1. Яков измамва Исав (гл. 27)

27:1–22 От събитията в предходната глава са минали около 37 години. **Исаак** вече е на 137 години, зрението му е отслабнало и той очаква да умре, може би защото брат му Исмаил е умрял на същата възраст (Бит. 25:17). Но всъщност му предстои да живее още четирдесет и три години.

Когато **Исаак** помолва **Исав** да му приготви ястие от дивеч и му обещава в замяна благословение, **Ревека** решава да измами мъжа си и да получи благословението за Яков, когото обича. Нейната измама не е била нужна, тъй като Бог вече бил обещал благословението за Яков (25:23б). Тя сготвя ярешко месо така, че да наподобява **вкусно ястие** от дивеч, и обвива с **ярешките кожи** ръцете на Яков, за да го представи за **косматия** Исав. Исаак прави грешката да се довери на усещанията си – косматите ръце на пипане са като на Исав. По отношение на духовните неща ние не бива да се доверяваме на своите емоции и чувства. Както е отбелязал Мартин Лутер:

> Чувствата идват, чувствата си отиват,
> чувстата са лъжливи;
> Нашата гаранция е Божието Слово –
> на нищо друго не може да се вярва.[23]

Независимо от това, че Ревека планира измамата, Яков е еднакво виновен за извършването ѝ. И впоследствие той жъне това, което е посял. Ч. Х. Макинтош отбелязва:

> ... всеки, който разгледа живота на Яков, след като той крадешком е придобил благословението на баща си, ще забележи, че се е радвал на много малко земно щастие. Брат му иска да го убие, което го принуждава да избяга от дома на баща си; вуйчо му Лаван го измамва ... Той е принуден да го напусне скришом ... Понася подлостта на сина си Рувим ... коварството и жестокостта на Симеон и Леви спрямо сихемците; после трябва да понесе загубата на любимата си жена ... предполагаемия преждевременен край на Йосиф; и в края на краищата, бива принуден от глад да бяга в Египет и там умира в чужда земя...[24]

27:23–29 Исаак **благославя** Яков с

благоденствие, власт и закрила. Интересно е, че благословенията, изречени от патриарсите, са пророчески; те буквално се изпълняват, защото съвсем реално тези мъже са говорили под Божието вдъхновение.

27:30–40 Когато Исав се завръща и научава за измамата, той със сълзи моли за **благословението.** Благословението обаче вече е дадено на **Яков** и не може да бъде отменено (Евр. 12:16, 17). Но, както виждаме, Исаак е имал какво да каже и на Исав:

> **Далеч от тлъстината на земята ще бъде жилището ти, и далеч от росата на небето горе. От меча си ще живееш и ще слугуваш на брат си; но ще дойде време, когато ще въстанеш и ще строшиш ярема му.** (ст. 39, 40)

Това предполага, че едомците ще живеят в пустините, ще бъдат бойци, ще бъдат подчинени на израилтяните, но един ден ще въстанат срещу властта им. Последното пророчество се е изпълнило при царуването на Йорам, цар на Юда (4 Царе 8:20–22).

27:41–46 Исав намисля да **убие брат си Яков** веднага щом баща му умре и периодът на **оплакването** свърши. Когато **Ревека** научава за това, тя казва на Яков да отиде в дома на брат ѝ Лаван в **Харан.** Тя се страхува не само че Яков ще бъде убит, но и че Исав може да избяга или да бъде убит за отмъщение, и така тя да изгуби наведнъж и двамата си сина. Но за да обясни на Исаак заминаването на Яков, тя казва, че я е страх Яков да не се ожени за хетейка, както е направил Исав. Яков очаква да се завърне скоро, но докато това стане, минават двадесет години. Тогава баща му ще бъде все още жив, но майка му вече няма да я има.

2. Бягството на Яков в Харан (гл. 28)

28:1–9 Исаак повиква Яков, **благославя го** и го изпраща в **Падан-Арам,** област в Месопотамия, за да си намери жена от народа на **майка си,** а не от ханаанците. Това подтиква Исав да се опита да си възвърне благословението на баща си, като се ожени за **дъщеря на Исмаил.** Това е пример за вършене на зло (много съпруги), за да дойде добро.

28:10–19 Във **Ветил Яков** сънува чуден сън, в който вижда **стълба,** издигаща се от земята до небето. Това подсказва „факта на реално, ненарушено и близко общуване между земята и небето, и по-точно между Бога в Неговата слава и човека в неговото усамотение“.[25] При своята среща с Натанаил Господ Иисус прави очевидна връзка с това събитие и го отнася към Своето Второ Пришествие и хилядолетната слава (Йн. 1:51). Но вярващите и сега могат да се радват на всекидневна близост с Бога. В този момент, когато сърцето на Яков може би е обзето от съжаление за миналото, самота в настоящето и несигурност за бъдещето, Бог милостиво прави завет с него, както е направил с Авраам и Исаак. Обърнете внимание на обещанията за *присъствие:* **„Аз съм с теб“;** *безопасност:* **„ще те пазя, където и да отидеш“;** *водителство*: **„ще те върна пак в тази земя“;** и *лична гаранция:* **„няма да те оставя, докато не извърша това, за което ти говорих“.** Осъзнавайки, че там е срещнал Бога, Яков променя името на мястото от **Луз** („разделение“) на **Ветил** („Дом Божи“).

> „Преди Ветил, където Яков бива „изненадан от радост“ и „смаян в благоговение“, той не бил имал личен контакт с Бога. Всичко било достигнало до него втора ръка.“ *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

28:20–22 В следващия момент Яков като че ли се пазари с Бога. Всъщност той се пазари за много *по-малко* от оно-

ва, което Бог му е обещал (ст. 14). Вярата на Яков не е достатъчно силна да се довери само на думата на Бога, затова поставя десятъка си в зависимост от изпълнението на Божията част от споразумението. Има обаче и друго виждане, според което думата **„ако“** е просто характерен елемент на всички еврейски клетви и всъщност Яков се обрича да дава десятък безусловно (вж. Чис. 21:2; Съд. 11:30, 31; 1 Царе 1:11 за подобни еврейски клетви).

3. Яков, неговите жени и потомството му (29:1–30:24)

29:1–14 Яков е на 77 години, когато тръгва от Вирсавее към Харан. Той ще прекара двадесет години в служба на вуйчо си Лаван, още тридесет и три години в Ханаан, а последните седемнадесет години от живота си – в Египет. Пристигайки в Падан-Арам, той бива заведен точно на **полето,** където овчари **от Харан** почиват със стадата си. Божието разписание се оказва толкова съвършено, че **Рахил** пристига със своите овце точно когато Яков разговаря с овчарите. Сам добър овчар, той се учудва защо всички чакат при кладенеца, когато все още е светло и овцете могат да пасат. Пастирите му обясняват, че не отместват камъка от отвора на кладенеца, докато не пристигнат всички стада. Моментът, в който Яков се среща със своята братовчедка Рахил, е силно емоционален за него. Такъв е и за **Лаван** мигът, в който вижда своя племенник Яков.

29:15–35 Лаван се съгласява да даде Рахил на Яков в замяна на седем години служба. Годините се виждат на Яков **като няколко дни поради любовта му към нея.** Такава трябва да бъде и нашата служба за Бога.

Лия е с влошено зрение и е непривлекателна. **Рахил е хубава на глед.**

Съгласно обичая през брачната нощ булката е трябвало да влезе при младоженеца забулена и може би на тъмно. Можете да си представите колко разгневен е бил Яков на сутринта, когато е установил, че невястата му е **Лия!** Лаван го е измамил, но оправдава лъжата с обяснението, че според местния обичай по-голямата дъщеря трябва да бъде омъжена първа. Тогава Лаван казва: **„Свърши сватбената седмица с тази** (т. е. приеми брака си с Лия) **и ще ти дадем и онази** (Рахил) **за работата, която ще ми вършиш още седем години.“** В края на едноседмичното сватбено празненство Яков се оженва и за Рахил, след което работи още **седем години** за нея. Яков е посял измама и сега я жъне! Когато Господ вижда, че Лия не е обичана (т. е., че е обичана по-малко от Рахил), Той компенсира това, като ѝ дава деца. Този закон за божествена компенсация все още е в сила – хората, които са ощетени в една област, са допълнително облагодетелствани в друга. Лия признава Господ и Неговата намеса, когато дава имена на децата си (ст. 32, 33, 35). От нея произхожда свещенството **(Леви),** царското родословие **(Юда)** и в крайна сметка Христос. В тази глава виждаме първите четирима от синовете на Яков. Пълният списък на синовете ня Яков е следният:

Синове на Лия:
- **Рувим** – „ето, син“ (29:32)
- **Симеон** – „чуване“ (29:33)
- **Леви** – „привързване“ (29:34)
- **Юда** – „славословие“ (29:35)
- Исахар – „награда“ (30:18)
- Завулон – „живеене“ (30:20)

Синовете на Вала, слугинята на Рахил:
- Дан – „съдия“ (30:6)
- Нефталим – „моя борба“ (30:8)

Синовете на Зелфа, слугинята на Лия:
- Гад – „щастие“ (30:11)
- Асир – „блаженство“ (30:13)

Синовете на Рахил:
- Йосиф – „дано прибави“ (30:24)
- Вениамин – „син на десница“ (35:18)

30:1–13 В отчаяното си желание да има дете в скута си **Рахил** дава **слугинята си Вала** на Яков за жена или наложница. Независимо че това е било прието в онова време, това е в разрез с Божията воля. **Вала ражда** двама сина – **Дан** и **Нефталим.** За да не изостане от Рахил, и **Лия** дава **слугинята си Зелфа** за наложница на Яков, в резултат на което се раждат още двама сина – **Гад** и **Асир.**

30:14–24 Мандрагоровите ябълки, които **Рувим намира,** са нещо като любовен плод, който според суеверието помагал при безплодие. Тъй като Рахил е бездетна, тя силно копнее за няколко **от мандрагоровите ябълки.** В замяна на това тя се съгласява да разреши на Лия да живее като съпруга на Яков. (Поради някакви неясни причини тя очевидно е загубила привилегиите си на съпруга.) След това Лия ражда още двама сина – **Исахар** и **Завулон,** а също и **дъщеря** – **Дина.** Най-накрая и Рахил ражда първия си син и го нарича **Йосиф,** надявайки се, че Бог ще ѝ даде и **друг син.**

4. Яков надхитрява Лаван (30:25–43)

30:25–36 Когато **Яков** казва на **Лаван,** че иска да се завърне в дома си в Ханаан, вуйчо му го убеждава да **остане.** Лаван казва, **че е разбрал, че Господ го е благославил** заради Яков и му предлага да му даде заплата, ако остане. Яков се съгласява да продължи да служи на Лаван, ако той му даде **всички петнисти и пъстри овце и кози** и **тъмните** агнета. Всички останали животни в стадото ще бъдат собственост на Лаван. Той се съгласява на това, като казва: **„Нека да бъде, както си казал.“** Тогава Лаван взема животните, определени за Яков, и ги дава на синовете си да се грижат за тях, съзнавайки, че те вероятно ще раждат малки с белезите, които ги определят като собственост на Яков. А своите собствени животни поверява на Яков, който е разделен на три дни път от неговите синове. Това прави невъзможно белязаните животни, отглеждани от синовете на Лаван, да се кръстосват с едноцветните животни на Лаван, за които се грижи Яков.

30:37–43 Отглеждайки стадата на Лаван, Яков поставя пред животните – и едноцветните, и петнистите – **пръчки с изрязани бели ивици, когато зачеват.** Така агнетата и яретата се раждат **шарени, петнисти и пъстри.** Това, естествено, означава, че те са собственост на Яков. Наистина ли тези **пръчки** са определяли оцветяването на животните? Този метод може да има, а може и да няма научна основа. (Новите генетични изследвания показват, че е възможно да има връзка.) Как иначе можело да се раждат именно такива животни, каквито е искал Яков?

На първо място, това може да е било чудо (вж. 31:12).

Или пък може да е било хитрост от страна на Яков. В разказа се намеква, че той е познавал изкуството на селективното развъждане. Чрез грижлива селекция той е успявал не само да произвежда животни с желаните белези, но също и **по-силни** животни за себе си и **по-слаби** за Лаван. Може би белените пръчки са били просто трик, с помощта на който Яков е прикривал от другите своите тайни на селекцията. Каквото и да е обяснението, богатството на Яков нараства през последните му шест години в служба на Лаван.

5. Завръщането на Яков в Ханаан (гл. 31)

31:1–18 След като **Яков** открива, че **Лаван** и **синовете му** започват да му завиждат и да го мразят, **ГОСПОД** му казва, че е дошло времето да се **върне** в Ханаан. Яков най-напред **повиква Рахил и Лия** и обсъжда въпроса с тях, като подробно им разказва как Лаван го е лъгал и **десет пъти е променял заплатата му,** как Бог

е преодолял това, така че стадата винаги са се размножавали в негова полза, как Бог му е напомнил за тържественото обещание, което му е дал двадесет години по-рано (28:20–22), и как Господ му е казал **да се върне** в Ханаан. Жените му се съгласяват, че баща им не е постъпвал честно, и че трябва да заминат.

Грифит Томас посочва тук няколко интересни принципа за разпознаване на Божието водителство. Първо, Яков е имал *желанието* (30:25). Второ, *обстоятелствата* са налагали необходимостта от някаква промяна. Трето, Бог ясно му е дал *думата Си*. И накрая, той е получил *потвърждаваща подкрепа* от своите съпруги, независимо от техните естествени връзки с Лаван...[26] Забележете, че Ангелът ГОСПОДЕН (ст. 11), е Богът от Ветил (ст. 13).

31:19–21 Преди тайното отпътуване, **Рахил открадва домашните идоли** на баща си и ги скрива под седлото на камилата си. Притежанието на тези домашни богове е означавало оглавяване на семейството, а в случая на омъжена дъщеря е давало на съпруга ѝ правата над имота на баща ѝ.[27] Тъй като Лаван е имал собствени синове, след бягството на Яков в Ханаан само те са имали правото над тези *терафими* на баща си. Ето защо кражбата на Рахил е сериозен акт, целящ да гарантира за мъжа ѝ първенството над имота на Лаван.

31:22–30 Когато **Лаван** научава за заминаването им, той и мъжете му се спускат **да ги гонят** на **седем дни** път, но Господ го предупреждава **насън** да не притеснява **Яков** и кервана му. Когато най-накрая ги настига, Лаван само изказва недоволството си, че му е била отказана привилегията да ги изпрати, и че идолите му са откраднати.

31:31–35 На първото обвинение **Яков отговаря,** че е тръгнал тайно, защото се е уплашил да не би Лаван да му **отнеме насила дъщерите си** (Рахил и Лия). По второто обвинение той отрича да е откраднал **боговете** и строго постановява смърт за виновника. Лаван претърсва из основи целия керван, но напразно. **Рахил** е седнала **върху тях** и се извинява, че не може да стане от седлото на камилата си, за да уважи баща си, тъй като, според думите ѝ, е в менструация.

31:36–42 Сега е ред на Яков да се **разсърди.** Той изобличава Лаван за това, че го е обвинил за кражбата и че се е отнасял към него толкова нечестно в продължение на **двадесет години,** въпреки неговата вярна и всеотдайна служба. Този пасаж показва, че Яков е бил усърден работник и че благословението на Господа е било върху всичко, което е вършил. Ние лоялни ли сме към нашите работодатели? Почива ли Божието благословение на нашия труд?

31:43–50 Лаван неумело измества въпроса, като се оправдава, че не би причинил вреда на своите собствени **дъщери,** внуци или добитък, и предлага да сключат договор. Това обаче не е благодатен, приятелски **завет,** съпътстван от молитва към Бога да се грижи за тях, докато са разделени. По-скоро това е споразумение между двама мошеници, които молят Бога да гарантира, че ще вършат онова, което е право, когато се изгубят от поглед! По своята същност това е договор за ненападение, но той също така задължава Яков да не се отнася зле с дъщерите на Лаван и да не взима други жени. Лаван назовава **грамадата от камъни,** издигната като знак на съглашението, **Йегар Сахадута,** арамейски израз. **Яков я нарича Галаад,** еврейска дума. И двете думи означават **„грамада на свидетелството".** Никой от двамата не бива да преминава тази граница с цел нападение над другия.

31:51–55 Лаван се заклева в **Бога на Авраам, Бог на Нахор и Бог на баща им** Тара. Изписването на *Бог* с главна буква в някои преводи на Библията по-

казва, че преводачите са смятали, че Лаван визира единствения истинен Бог, с когото Авраам е влязъл във връзка. Но тъй като в еврейската азбука няма главни и малки букви, ние не можем да кажем дали Лаван не е имал предвид езическите божества, които тези мъже са почитали в Ур. **Яков се заклева в Страха на баща си Исаак** – т. е. в Бога, от когото Исаак се е боял. Исаак никога не е бил идолопоклонник. **Яков** първо **принася жертва** и след това устройва пиршество за всички присъстващи. Всички **пренощуват на планината.**

Рано сутринта Лаван целува внуците и **дъщерите си** за сбогом и тръгва към дома си.

6. Помирението на Яков и Исав (гл. 32, 33)

32:1–8 На връщане към Ханаан Яков среща група **ангели** и нарича мястото **Маханаим** („две множества“ или „два стана“). Двата стана може да са били Божия войска (ст. 2) и придружители на Яков. Възможно е и два стана да е образен израз за голямо множество (ст. 10). Когато Яков наближава земята, той си спомня за **брат си Исав** и у него се надига страх от отмъщението му. Дали Исав ще бъде все така гневен, както когато е бил измамен за благословението? **Яков изпраща вестители до Исав** с поздрав на мир. Когато разбира, че Исав **идва да го посрещне** с отряд от **четиристотин мъже,** той толкова се ужасява, че **разделя** семейството си на **два стана,** така че ако едната група бъде разбита, другата да успее да избяга.

32:9–12 Молитвата на Яков е породена от отчаяното му съзнание за нужда от божествена защита. Тя се основава на заветното взаимоотношение, което Господ е установил с него и неговите бащи, и е изречена в смирен и кротък дух. Яков обосновава молбата си със словото на Бога и Неговите обещания.

Най-добрата молитва идва от силна вътрешна потребност. С помощта на човешките системи за сигурност ние често се лишаваме от динамичен молитвен живот. Защо си причиняваме това зло?

32:13–21 След това Яков изпраща три последователни стада с общо 580 глави едър и дребен добитък **за подарък на Исав,** надявайки се **да го умилостиви.** Исав трябва да получи подаръка на три пъти. Маневрите на Яков издават неговото неверие или поне смесица от вяра и неверие.

32:22–32 След като изпраща непосредственото си семейство отвъд потока **Явок** („ще се изпразни“), Яков прекарва **нощта** сам край Фануил и преживява едно от най-великите събития в живота си. **Някой се бори с него.** Този мъж е ангел (Ос. 12:4), Ангелът Господен, Самият Господ. Той се **допира до ставата на бедрото му и ставата на бедрото на Яков се измества,** поради което той куца до края на живота си. Макар че Яков изгубва борбата физически, той спечелва велика духовна победа. Той се научава да побеждава чрез поражение и да бъде силен чрез слабост. Освободен от себе си и от доверието в собствената си хитрост, той признава, че е **Яков,** узурпатор, измамник. Тогава Бог променя **името** му на **Израил** (превеждано по различен начин – „Бог владее“, „онзи, който се бори с Бога“, „Божи княз“, „Божи воин“). Яков нарича мястото **Фануил** („Божие лице“), защото разбира, че е **видял** Бога. Пфайфър посочва, че ст. 32 е все още актуален сред евреите днес:

> Седалищният нерв, или бедрената вена, трябва да се отстрани от закланото животно, преди тази част от него да бъде приготвена за консумация от ортодоксалните евреи.[28]

33:1–11 Когато **Исав** наближава, Яков отново изпада в ужас и постъпва най-

естествено, като подрежда домочадието си по такъв начин, че да осигури максимална защита за онези, които най-много обича. **Самият той** тръгва към **брат си,** като се **покланя седем пъти до земята,** докато стигне до него. За разлика от него Исав е спокоен, добронамерен и възторжен, когато най-напред среща Яков, а после жените и децата му. Той меко се възпротивява срещу екстравагантния подарък от толкова много добитък, но накрая се съгласява да го приеме. Яков като че ли показва прекалено угодничество към брат си, като се нарича негов **слуга.** Някои смятат, че той прибягва до ласкателство и преувеличение, като казва на Исав, че да види **лицето му** е като да види **Божието лице.** Други смятат, че **Божие лице** тук означава благосклонно, помирено лице.

33:12–17 Когато **Исав** предлага да пътуват заедно към дома, Яков се преструва, че това не е възможно заради бавния ход на **децата** и младите животни. Яков обещава да се срещне с Исав **в Сиир** (Едом), въпреки че няма намерение да го направи. Дори когато Исав предлага да остави **неколцина от хората** си да пътуват с домочадието на Яков, той отказва предложението, без да разкрива истинските причини – страх и подозрение.

33:18–20 Вместо на юг към планината Сиир, Яков тръгва на северозапад. Когато пристига в **Сихем,** той се установява и издига **олтар,** който (може би самонадеяно) назовава **Ел-Елое Израил** („Бог, Бог на Израил“). Двадесет години по-рано, когато Бог му се е явил във Ветил, Яков се е заклел, че Господ ще бъде негов Бог, че ще даде десятък от богатството си на Бога, и че ще издигне Ветил като Божи дом (28:20–22). Сега, вместо да се завърне във Ветил, той се заселва на 45 км оттам в плодородната област на Сихем, вероятно заради добитъка си. (Сихем символизира света.) Бог не му говори пряко през следващите години, а когато му проговаря, го подканя да изпълни клетвата си (гл. 35). Междувременно се случват трагичните събития от гл. 34.

7. Греховете в Сихем (гл. 34)

34:1–12 Божието име не се споменава в тази глава. През времето, когато Яков и семейството му живеят в Сихем, неговата **дъщеря Дина** се включва в обществото на езическите жени – неспазване на здравословното отделяне от безбожните. При един такъв случай, **Сихем, синът на Емор,** я изнасилва, а после силно пожелава да се ожени за нея. Осъзнавайки, че Яков и синовете му са силно разгневени, **Емор** предлага мирно решение – да се въведат смесени бракове между израилтяните и ханаанците и пълноправие на израилтяните като жители на земята. (Ст. 9 може да се разгледа като един от многото опити на Сатана да омърси божествената родословна линия.) Сихем също предлага да плати каквото и да е **вено** и да даде всякакви **дарове,** които бъдат поискани.

34:13–24 Синовете на Яков нямат никакво намерение да дадат **Дина** на Сихем, но излъгват, че ще го направят, ако мъжете от града **се обрежат.** Така свещеният знак на Божия завет бива използван за зло. **Емор, Сихем и всички** мъже **от** техния **град** доверчиво приемат условието.

34:25–31 Но докато сихемците се възстановяват от хирургическата операция, Симеон и Леви коварно ги избиват и **заграбват** богатството им. Когато Яков меко ги изобличава за стореното, **Симеон и Леви** отговарят, че със **сестра им** не е трябвало да се постъпи **като с блудница.** Яков обаче изглежда далеч по-загрижен за собственото си благосъстояние, отколкото за чудовищната несправедливост, извършена спрямо сихемските мъже (ст. 30).

8. Завръщането във Ветил (гл. 35)

35:1–8 Гл. 35 започва с Божията заповед към Яков да изпълни клетвата, дадена около тридесет години по-рано (28:20–22). Господ използва трагичните събития, описани в предишната глава, за да подготви патриарха да направи това. Забележете, че в тази глава Бог е споменат около двадесет пъти, за разлика от предишната, в която Името Му не се среща нито веднъж. Преди да изпъллни Божията заповед да се върне **във Ветил,** Яков най-напред нарежда на домашните си **да изхвърлят чуждите** домашни **богове** и да облекат чисти дрехи. Веднага щом правят това, езическите им съседи биват обзети от **страх** от тях. Съвсем уместно, Яков издига олтар в **„Ел-Ветил“** и се покланя на Бога, който го е защитил от брат му Исав.

35:9–15 Още веднъж Бог потвърждава, че **името** на Яков вече е **Израил,** и подновява завета, който е направил с Авраам и Исаак. Патриархът отбелязва свещеното място със **стълб** и още веднъж го нарича **Ветил.**

35:16–20 Докато семейството на Яков пътува на юг от Ветил, **Рахил умира** при раждане. Тя нарича детето **Венони** („син на скръбта ми“), но Яков дава на дванадесетия си син името **Вениамин** („син на десница“). Тези две имена предричат страданията на Христос и славите, които ще последват. Традиционното (но вероятно не автентично) местоположение на **гроба на Рахил** и до днес може да се види по пътя от Ерусалим към **Витлеем.** Защо тя не е била погребана с Авраам, Сара и Ревека в пещерата край Хеврон? Може би защото е внесла идоли в семейството.

35:21–29 Накратко се споменава грехът на Рувим с **Вала, наложницата на баща му** – грях, заради който той е лишен от първородството си (49:3, 4). Последното изречение на ст. 22 въвежда нов пасаж: **Синовете на Яков бяха дванадесет.** Следващите два стиха съдържат списъка на дванадесетте **сина.** Въпреки, че в ст. 26 се казва, че тези синове са се родили на **Яков в Падан-Арам**, **Вениамин** е изключение. Той се ражда в Ханаан (ст. 16–19). Яков се връща в **Хеврон** навреме, за да види **баща си Исаак,** преди той да **умре.** Майка му Ревека е умряла няколко години по-рано. В тази глава са записани три погребения – на Девора, бавачката на Ревека (ст. 8), на Рахил (ст. 19), и на **Исаак** (ст. 29).

9. Потомците на Исав, брата на Яков (гл. 36)

36:1–30 Гл. 36 е посветена на наследниците **на Исав,** който се заселва в местността **Едом,** югоизточно от Мъртво море. **Родословието** представя изпълнението на обещанието, че Исав ще стане глава на цял народ (25:23). Исав е имал три или може би четири жени, в зависимост от това дали някои от жените са имали по две имена (ср. с 26:34; 28:9; 36:2, 3). В ст. 24 **Ана** намира **горещи извори в пустинята**.

36:31–43 Мойсей, авторът на Битие, е знаел чрез божествено откровение (вж. 35:11), че в крайна сметка Израил ще има **цар.** Както в четвърта глава са представени седем поколения на непокорната на Бога родословна линия на Каин, така и тук, в ст. 33–39, са представени седем поколения царе от неблагочестивата родословна линия на Исав. Седем, числото на пълнотата, вероятно означава цялата линия. Нито един от потомците на Исав не е споменат в Божия регистър на верните; всички са изгубени в мрака на отстъпилите от живия Бог. Те са имали временните богатства и преминаващата слава в този свят, но нищо за вечността.

Пътят на Йосиф до Египет

Г. Йосиф (37:1–50:26)

1. Продаването на Йосиф в робство (гл. 37)

37:1–17 Думите **„Ето родословието на Яков“** ни връщат отново към историята на Яков (гл. 25–35), прекъсната от родословието на Исав (гл. 36). Тя продължава от гл. 37 до края на книгата, като особен интерес се обръща на сина на Яков Йосиф.

Йосиф е един от най-красивите предобрази на Господ Иисус Христос в Стария Завет, макар Библията да не го посочва като символ. А. У. Пинкс посочва 101 аналогии между Йосиф и Иисус,[29] а Ада Хабершон – 121. Например Йосиф е обичан от своя баща (ст. 3); той изобличава греха на своите братя (ст. 2); намразен е от **братята си** и продаден в ръцете на врагове (ст. 4, 26–28); наказан е несправедливо (гл. 39); после е извисен и става спасител на света, защото целият свят идва при него за хляб (41:57); докато е отхвърлеен от братята си, придобива езическа невяста (41:45).

Шарената дрешка е знак на специалното внимание на баща му и събужда ревнивата омраза на братята му. В първия **сън** на Йосиф единадесет **снопи се покланят** на дванадесетия **сноп** – пророчество, че един ден братята му ще се поклонят пред него. В следващия **сън слънцето, луната и единадесет звезди се покланят на** Йосиф. **Слънцето** и **луната** символизират Яков и Лия (Рахил вече е умряла), а **единадесетте звезди** са **братята** на Йосиф (ст. 9–11).

37:18–28 Когато Йосиф бива изпратен с поръчка до братята си, те **се сговарят да го убият,** но по предложение на Рувим се съгласяват да го **хвърлят в** един **ров** близо до Дотан. Когато сядат да ядат, те виждат **керван исмаиляни** на път за **Египет** и по предложение на Юда решават да им продадат Йосиф. В този пасаж исмаиляните са наречени също мадиамци, както в Съд. 8:22–24. Когато **мадиамските търговци минават** край тях, братята на Йосиф го **изваждат от рова и** им **го продават.**

37:29–36 Рувим отсъства, докато се случва всичко това. Когато се **връща,** той се ужасява, тъй като той трябва да обясни на баща си отсъствието на Йосиф. Затова братята **натопяват дрешката** на Йосиф **в кръв** от козел и безсърдечно я връщат на Яков, който, разбира се, решава, че Йосиф е убит. Някога Яков е излъгал баща си с помощта на коза, използвайки кожата ѝ, за да имитира косматите ръце на брат си (27:16–23). Сега самият той е жестоко измамен от кръвта на козела по дрешката на Йосиф. „Болката от измамата се връща обратно.“ **Мадиамците** несъзнателно изпълняват Божиите цели, като осигуряват безплатен транспорт на Йосиф до Египет и го продават **на Петефрий,** един от служителите на **фараона.** Така Бог кара човешката ярост да Го прослави и възпира всичко, което не Го прославя (вж. Пс. 76:10).

2. Юда и Тамар (гл. 38)

38:1–11 Отвратителният разказ за греха на Юда с **Тамар** ни помага да възвеличим Божията благодат, като си спомним, че Господ Иисус е потомък на **Юда** (Лука 3:33). **Тамар** е една от петте жени, споменати в родословието в Матей 1 гл.; три от тях са вършили неморални постъпки – Тамар, Рахав (ст. 5), и Витсавее (ст. 6). Другите са Рут, от езически произход (ст. 5) и Мария, богобоязлива девица (ст. 16). Пинк отбелязва дълбокия смисъл на тази история на морален провал:

> Тридесет и седмата глава на Битие приключва с разказ за това как синовете на Яков продават своя брат Йосиф на мадиамците, а те на свой ред го продават в Египет. Това символично говори за Христос – как Той ще бъде отхвърлен от Израил и предаден на езичниците. От момента, в който еврейските водачи предават своя Месия в ръцете на Пилат, те като нация вече нямат отношения с Него; и Бог също се е обърнал от тях към езичниците. Затова и в нашата символика на този етап настъпва важен обрат. Виждаме Йосиф *в ръцете на езичниците*. Но преди да ни каже какво се случва с Йосиф в Египет, Светият Дух проследява схематично и символично историята на евреите, докато Йосиф *отсъства от земята*.[30]

Прекъсването на историята на Йосиф от гл. 38 не е случайно. Недостойното поведение на други членове на семейството на Йосиф поставят неговото поведение в пълен контраст с тяхното и го показват като ярка светлина в един безчестен свят.

Първата грешка на Юда е бракът му с една хананка, **дъщерята на ... Суя.** Тя му ражда трима сина – **Ир, Онан** и **Шела. Ир** се оженва за една хананка на име **Тамар,** но бива убит от ГОСПОДА заради някаква злина, която не е спом-

ната по-конкретно. По това време е имало обичай братът или друг близък роднина да се ожени за вдовицата и да отгледа деца за починалия. **Онан** отказва да направи това, защото първото дете, родено от този брак, би било законно **потомство** на Ир, а не негово. Грехът на Онан е не толкова сексуален, колкото егоистичен. Това не е било еднократна постъпка, а както личи от еврейския оригинал, постоянен отказ. А този отказ засяга родословната линия, чрез която Христос щял да наследи законното право над престола на Давид. Това така разгневява **ГОСПОДА,** че **Той** убива **Онан.** Като вижда това, **Юда** казва на **Тамар** да се върне в дома на баща си, докато третият му син, **Шела,** стане на възраст за женене. Всъщност това е само заблуждаващ тактически ход. Той изобщо не иска **Шела** да се ожени за Тамар – вече е изгубил двама сина и смята, че тя носи нещастие.

38:12–23 Когато Шела пораства, а Юда продължава да не прави нищо, за да уреди брака му с **Тамар,** тя решава да „хване" Юда, като го вкара в капан. Облича се като **блудница** и сяда край **входа на Енаим** по пътя **за Тамна,** където Юда отива при своите **стригачи.** Той влиза при нея и преспива с нея, без да разбере, че това е **снаха му.** Уговореното възнаграждение е **яре от стадото,** но докато го изпрати, „блудницата" иска в залог **печата, ширита и тоягата** на Юда. **Ширитът** може би е връзката, на която е бил окачен пръстенът с печата. Когато Юда се опитва да достави ярето и да си върне залога, той не успява да открие „блудницата".

38:24–26 Три месеца по-късно **Тамар** е обвинена в **блудство,** защото се оказва **бременна,** въпреки че е вдовица. **Юда** нарежда тя да бъде **изгорена.** В този момент тя връща заложените вещи и заявява, че собственикът им е баща на детето ѝ. Те представляват сигурно доказателство, че Юда е имал сексуални отношения с нея. Уолтър К. Райт описва тази сцена много ярко:

> Служителите на Юда му съобщават, че неговата снаха, Тамар, е блудствала. Неговата присъда е бърза и решителна: да бъде изгорена. Няма колебание, няма компромис. Когато произнася страховитата присъда, не долавяме дори потрепване в гласа му. Израилевото общество трябва да бъде предпазено от такова безумие и злина. Думата е казана; денят е определен; текат приготовленията; кладата е издигната; дървата са натрупани; шествието тръгва; събира се тълпа; жената върви към явната си гибел. Но тя носи в ръцете си доказателствата; залогът е у нея; тя носи тоягата и пръстена. А тоягата е на Юда и пръстенът е негов! Залогът се превръща в обвинение към нейния съдия. Каква тежест ще има думата му сега?[31]

38:27–30 Когато на Тамар **идва времето да роди,** ръката на едното от децата се подава и **акушерката** му връзва **червен конец,** мислейки, че то ще **излезе първо.** Но **ръката** се дръпва назад и другото бебе се ражда първо. Тя нарича първородното **Фарес** („Пролом"), а другото – **Зара.** И двамата близнаци са споменати в Мат. 1:3, но месианската линия минава през **Фарес. Зара** е прародител на Ахан (Ис. Нав. 7:1). „Просто е удивително – коментира Грифит Томас, – как Бог може да поеме нишките на тази така оплетена бъркотия и да ги вплете в Своя план."[32]

Женитбата на Юда за ханаанката (ст. 2) е първата стъпка към смесването на Божия народ с едно племе, пословично със своята гнусна порочност. По-нататък Израил щял да бъде заразен с неописуеми, чудовищни форми на поклонение на творението. Бог е Бог на отделянето; когато се впуснем в приятелство със света, ние плащаме ужасна цена.

3. Изпитанията и триумфът на Йосиф (гл. 39)

39:1–19 Сега разказът се връща към **Египет**, където **Йосиф** е назначен за **настоятел** в **дома** на **Петефрий, ... началника на телохранителите** в двореца на фараона. **ГОСПОД е с** него и той **благоуспява. Жената** на Петефрий постоянно се опитва да прелъсти Йосиф, но той твърдо **отказва.** Той не желае да предаде доверието на господаря си или да съгреши срещу Бога. Един ден тя **го хваща за дрехата,** но той се изплъзва от нея и **избягва,** като я оставя в ръцете на жената. Йосиф изгубва връхната си дреха, но запазва характера си и в края на краищата спечелва корона. Жената на Петефрий използва дрехата като „доказателство“, че Йосиф се е опитал да я изнасили.

Вярващите са призовани да бягат от блудството, идолопоклонството и младежките страсти. По-добре е да избягаш, отколкото да паднеш.

39:20–23 Без надлежно разследване **господарят на Йосиф го хвърля в тъмница;** но дори и там той е благословен от Господа и получава отговорна длъжност. Фактът, че Йосиф не бива екзекутиран, може би подсказва, че Петефрий не е повярвал напълно на жена си; той вероятно е познавал истинския ѝ характер. Истината от Римляни 8:28 се разкрива чудесно в тази глава. Бог действа зад кулисите в полза на Йосиф. Самият той се съпротивлява на изкушенията и се старае да избягва всички възможности за грях (ст. 8–10). Въпреки това срещу него бива скалъпено обвинението, че е изнасилвач. И така, Йосиф повторно се оказва в окови (Пс. 105:17–19). При тези обстоятелства той би трябвало да е обезсърчен. Но той стои над обстоятелствата и вижда в тях Божията ръка. Времето, което прекарва в затвора, е подготовка за царуването. Така нещата, замислени от другите за зло, се оказват за добро.

4. Йосиф разтълкува сънищата на виночерпеца и хлебаря (гл. 40)

40:1–19 Сред затворените заедно с Йосиф в тъмницата са и **виночерпецът и хлебарят на египетския цар** (ст. 1–14). Когато и двамата **сънуват сън, Йосиф** им предлага да го разтълкува (ст. 5–8). **Сънят** на виночерпеца, в който той вижда **лоза,** означава, че **фараонът ще издигне главата му** в благоприятно положение след **три дни** (ст. 9–15). Но сънят на хлебаря с **трите кошници бял хляб** показва, **че след три дни фараонът ще издигне главата му,** като го обеси (ст. 16–19).

Забележете, че Йосиф не чака обстоятелствата да се променят. Той прославя Бога и служи на другите при съществуващите обстоятелства.

40:20–23 Когато **началникът на виночерпците** е освободен, той забравя да се застъпи за Йосиф, както е обещал (ст. 23). Но Господ не е забравил. „Спомни си за мен, когато те постигне благополучието“ (ст. 14). Спасителят изрича подобни думи в нощта, когато бива предаден, думи, на които можем да се подчиним, като приемаме символите на хляба и виното.

5. Йосиф разтълкува сънищата на фараона (гл. 41)

41:1–13 След като никой от **египетските гадатели** не успява да разтълкува **сънищата** на фараона за **седемте хубави и тлъсти** и **седемте грозни и мършави крави,** както и за **седемте пълни и добри** житни **класа** и **седемте тънки и прегорели класа, тогава началникът на виночерпците** си спомня за Йосиф и за неговата способност да тълкува **сънища. Двете** цели **години,** споменати в ст. 1, могат да се отнасят или за времето на затворничеството на Йосиф, или за времето, изминало от освобождаването на виночерпеца.

41:14–32 Когато бива повикан пред **фараона, Йосиф** обяснява, че **предстоят седем години на голямо изобилие** в **египетската земя,** последвани от **седем години на глад,** който ще опустоши земята. Повторението на **съня** на фараона означава, че това е **решено от Бога** и Той **скоро ще го извърши.** Виждаме това и в двата съня на Йосиф за бъдещето му (37:6–9) и в двете сходни видения в Дан. 2 и 7 гл. В Библията *две* е числото на свидетелството. Йосиф отговаря на фараона в тронната зала със същия отговор, който е дал и на неговите служители в тъмницата. **„Не аз, Бог ще даде ... отговор за добро“** (ст. 16; ср. 40:8). Тъкмо смирението на Йосиф прави възможно Господ да му повери огромна отговорност, без да се страхува, че тя може да го покварн.

41:33–36 Йосиф съветва **фараона** да задели настрана резерви от жито, докато трае изобилието, така че да има достатъчно и **за седемте гладни години.** Неговият план е онова, което оттогава се нарича „държавен резерв“.

41:37–46 Фараонът е толкова доволен, че поставя Йосиф на второто място в управлението, като му възлага изпълнението на програмата (ст. 40), уверява го, че **без** негово съгласие никой няма да направи нищо (ст. 44) и му дава ново име, **Цафнат-Панеах** (ст. 45а). Значението на името не е сигурно. Някои предлагат „Спасител на света“, други смятат, че то вероятно означава „Бог казва: той живее“. Фараонът също така дава на Йосиф езичничката **Асенета** за жена (ст. 45). Как е било възможно фараонът да постави над цял Египет един еврейски затворник само защото е разтълкувал сънищата му, без да изчака да види дали тълкуванията са верни? Отговорът се намира в Пр. 21:1 „Сърцето на царя е в Божията ръка.“ Каймакът винаги изплува на повърхността. Йосиф е първият от многото благочестиви евреи, които се издигат до високи постове в езически правителства. Той е **на тридесет години, когато** започва тази служба (ст. 46); изминали са тринадесет години, откакто е бил продаден от братята си (ср. 37:2).

41:47–52 Изобилието на първите **седем години** е толкова голямо, че е невъзможно да се води точна отчетност. През тези години се раждат **двамата сина** на **Йосиф** – **Манасия** („Забравяне“) и **Ефрем** („Плодоносен“). Йосиф забравя злините, извършени срещу него, и така става плодоносен.

41:53–57 Когато **настъпват седемте години на глад,** гладуващите хора от **Египет** и от **всички страни идват при Йосиф да купуват жито.** Тук Йосиф е образ (символ) на Христос, чрез когото всички благословения от Бога достигат до гладуващите по тази земя. Божието провидение довежда Йосиф в Египет, за да спаси неговия народ от глада, но също така и за да го изолира от моралната нечистота на ханаанската земя. Гл. 38 илюстрира какво се случва с израилевите синове в Ханаан. Божият лек е да ги доведе в Египет, където те на практика ще бъдат отделени от езичниците (43:32).

6. Братята на Йосиф в Египет (гл. 42–44)

42:1–5 Разказът отново се връща към **Яков** в Ханаан, където гладът е особено тежък. Когато чува, че в **Египет има** много храна, но без да знае, че Йосиф е там, той изпраща десетима от **синовете си** за **жито.** Само **Вениамин** остава у дома. Доколкото Яков знае, Вениамин е единственият жив син от любимата му Рахил.

42:6–25 Когато **братята на Йосиф** се явяват пред него, той се отнася с тях **грубо**, обвинява ги, че са **шпиони, поставя ги под стража** и изисква от тях да му бъде доведен **най-младият** им **брат,** Вениамин. Накрая **Симеон** бива задър-

жан като заложник, а другите се връщат в Ханаан за Вениамин, добре снабдени с **жито, храна** и с **парите** си, тайно върнати обратно в чувалите им. От разказа ясно прозира скритата любов и състрадание на Йосиф към братята му (ст. 24а, 25) и растящото им изобличение за греха, който са извършили спрямо „липсващия“ си брат преди повече от двадесет години (ст. 21, 22). Йосиф, разбира се, се опитва да ги подбуди да признаят вината си.

Ние вярваме, че Йосиф е *образ* на Христос в Неговите взаимоотношения с еврейските Му братя по време на предстоящия период на Голямата скръб. Събитията, водещи до помирението на Йосиф и братята му, са една от най-вълнуващите части на Библията. Почти никой друг разказ не дава толкова съкровена, подробна и цялостна картина на Христос.

СИМВОЛИКАТА

Определени личности, събития и неща в Стария Завет са ясно посочени в Новия Завет като „образи“ (гр. *tупои)* или символи. Така например Адам е посочен като образ на Христос (Римл. 5:14). Други не са изрично указани като такива, но паралелите са твърде много и твърде очевидни, за да бъдат отречени. Йосиф например никъде не е посочен като символ на Господ Иисус, но въпреки това има *повече от сто* аналогии между Иисус и Йосиф.

Когато Господ Иисус говори на двамата посърнали ученици по пътя към Емаус, „Той им тълкува писаното за Него *във всичките Писания* (курсив на автора)“ (Лука 24:27). Въплътеният Христос заявява: „В свитъка на книгата е писано за Мен“ (Евр. 10:7). Следователно търсенето на Христос в цялото Писание е оправдано.

За нещата, които се случват с Израил в Стария Завет, Павел ни казва, че „всичко това им се случи за пример (гр. *tупои)* и беше записано за поука на нас, върху които са дошли последните времена“ (1 Кор. 10:11). Това силно подкрепя виждането, че са валидни не само специално посочените образи, но и много други.

Павел напомня на Тимотей, че цялото Писание е полезно (2 Тим. 3:16). Винаги има духовни уроци, които можем да научим, стига само да имаме очи да ги видим.

Обширни пасажи от Посланието към евреите са обяснение на символиката на скинията и нейното обзавеждане. Както е вярно, че твърде тясното възприемане на символиката ще ограничи духовната наслада на вярващия от Стария Завет, така трябва да се избягва и другата крайност – да се разглежда практически *всичко* като символично или цялата история да се смята за алегория.

Насилените или произволни обяснения на символите са донесли лоша слава на тази тема. Ние не бива да допускаме екстремизмът да ни лиши от духовното богатство на Стария Завет. Ако дадена интерпретация възвеличава Христос, служи за поучение на Неговия народ, възвестява евангелието на изгубените и е в съгласие с цялостното учение на Словото, тя най-малкото е валидно *приложение* на истината.

42:26–28 По пътя към дома един от братята намира **парите** си в **своя чувал.** Това ги хвърля в паника, защото се страхуват да не бъдат обвинени в кражба (ст. 26–28).

42:29–38 Когато стигат вкъщи и разказват какво им се е случило, останалите също намират **парите** си и страховете им нарастват. Яков е неутешим. Дори и след като Рувим предлага като гаранция

живота на **двамата си сина,** патриархът се страхува да пусне **Вениамин** да тръгне за Египет от страх **да не му се случи нещастие.**

43:1–15 Накрая Яков бива принуден от усилването на **глада** да предприеме нещо. Братята не могат да се върнат в Египет без Вениамин – това е условието, поставено от управителя, Йосиф. Затова **Юда** предлага да бъде поръчител и **да отговаря** за Вениамин, а Яков приема предложението. Поне в това Юда ни напомня за своя потомък, Господ Иисус, който стана поръчител за нас на Голготския кръст. Яков изпраща на управителя на Египет **подарък,** който съдържа **балсам, мед, аромати, подправки, смирна, фъстъци и бадеми** – плодове, които не са пострадали от глада. Той освен това настоява синовете му да вземат **двойно** повече пари, в случай че връщането на парите им се окаже **грешка.**

43:16–25 Йосиф е дълбоко развълнуван, когато отново вижда братята си, но все още не разкрива кой е в действителност. Той нарежда на слугите си да приготвят трапеза. Докато отвеждат братята на Йосиф в **дома му,** те си мислят, че ги водят **заради парите,** които са намерили в чувалите си. Те подробно обясняват случилото се на главния **домакин,** а той на свой ред ги уверява, че няма за какво да се тревожат. Сметките му показват, че всичко е платено. **Симеон** е освободен от затвора и се присъединява към братята си, докато се подготвя угощението. Те **подготвят подаръка** на баща си, за да го поднесат на Йосиф, когато той пристигне **по обяд.**

> Ако се питаме дали върнатите пари са били открити *по пътя към Ханаан* (42:27; 43:21), или *когато вече са пристигнали,* в присъствието на Яков (42:35), отговорът е: *и двете*. Откриването им е станало на два етапа. Единият от братята ги открива *по пътя,* а другите – *когато пристигат вкъщи*. Разбираемо е, че пред домакина на Йосиф събитията са предадени съкратено. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

43:26–34 Когато Йосиф идва, братята му се **покланят пред него** в изпълнение на неговия сън (37:7). Той е силно развълнуван, когато разпитва за семейството и вижда **Вениамин.** На угощението Йосиф се храни **отделно;** на единадесетте братя сервират отделно; и **египтяните** също се хранят **отделно.** Удивлението на братята е предизвикано от подреждането им на трапезата според възрастта им. Как може някой в Египет да знае реда на раждането им? Специално благоволение се оказва на **Вениамин,** единствения пълен брат на Йосиф.

44:1–13 Когато братята тръгват да се връщат в Ханаан, Йосиф **заповядва сребърната** му **чаша** да бъде скрита в **чувала** на Вениамин. Това е не просто чашата, от която той пие, но която използва за **гадаене** – вероятно свързано с тълкуването на сънища.

По-късно на Божия народ е забранено да практикува гадаене (Втор. 18:10–12). Но дори и в това ранно време не е много вероятно Йосиф да е практикувал египетските начини на предсказване на бъдещето. Неговата интуиция и проницателност идват от Господа, но може би е използвал чашата като реквизит, за да затвърди убеждението на братята си, че е египтянин.

След това, когато братята на Йосиф биват обвинени в кражбата на чашата, те защитават своята невинност, като бързо предлагат живота на онзи, у когото бъде открита. Домакинът на Йосиф се съгласява виновният да стане негов роб. Когато чашата **се намира в чувала на Вениамин,** братята са съкрушени и се **връщат в града.**

44:14–17 След като Йосиф ги укорява за стореното, **Юда** предлага те всички

да станат негови роби, но Йосиф казва, че Вениамин е достатъчен и другите могат да се върнат у дома. Скриването на сребърната чаша в чувала на Вениамин и задържането му са целенасочено замислени, за да доведат братята му до признаване на тяхната вина за кръвта му. Джордж Уилямс пише:

> Той действа така, че да накара братята си да си припомнят своя грях и да го признаят със собствените си устни ... Задържането на Симеон, а след това и на Вениамин, са умело замислени, за да се разкрие дали те все още са безразлични към виковете на заробения брат и сълзите на съкрушения баща. Планът има завиден успех; неговата твърдост и нежност действат заедно, за да ги обезпокоят; а добротата му им помага да достигнат до покаяние.[33]

Цялата сцена предвещава идния ден, когато остатъкът от Израил ще признае вината си за смъртта на Месията и ще плаче за него, както се оплаква единствен син (Зах. 12:10).

44:18–34 Юда се **приближава** до Йосиф и подробно му обяснява ролята на Вениамин – как Йосиф е изискал присъствието на най-младия син, как техният баща, все още скърбящ за загубата на един син, се е възпротивил на тръгването на Вениамин за Египет и как Юда е предложил себе си като **поръчител** за сигурността на Вениамин. Юда казва, че **баща им** ще **умре,** ако братята се върнат без Вениамин, и предлага самият той да остане в Египет и да служи **като роб** вместо него.

Каква промяна е станала в Юда! В гл. 37 той безмилостно продава Йосиф за печалба, без да се замисли за разбитото сърце на баща си. В гл. 38 участва в измама и разврат. Но Бог действа в сърцето му, и в гл. 43 той вече става поръчител за Вениамин. Сега, в гл. 44, той излива сърцето си в ходатайство за него пред Йосиф, като предлага себе си за роб, само и само да предпази баща си от смазващата скръб от загубата на Вениамин. От продажбата на собствения си брат в робство, той стига дотам, сам да отиде в робство на мястото на брат си; от коравосърдечие спрямо баща си стига до до саможертвена загриженост за неговото благо – това е резултатът от Божията благодат в живота на Юда!

7. Йосиф се разкрива на братята си (гл. 45)

45:1–8 Това е една от най-вълнуващите сцени в цялата Библия. Йосиф нарежда на служителите си да излязат от стаята, докато той в изблик на бурни чувства разкрива **на своите братя** самоличността си. Йосиф им казва да не скърбят за начина, по който са се отнесли с него, защото **Бог** го е обърнал за добро.

45:9–15 Те трябва да **доведат баща си,** домовете си и собствеността си в **Гесен** в Египет за оставащите **пет години на глад. „Разкажете на баща ми за цялата ми слава в Египет“** – заповед, на която и ние можем да се подчиняваме, когато си спомняме пред Бога за славата на Неговия възлюбен син. Реки от сълзи текат, когато **Йосиф** прегръща **Вениамин,** а после **целува всичките си братя.**

Това е едно щастливо предвкусване на радостта, която очаква народа на Израил, когато Христос от Голгота се яви пред него и се разкрие като неговия Месия-Цар.

45:16–24 Когато фараонът чува какво става, той казва на **братята на Йосиф** да доведат **баща си** и семействата си от Ханаан, но да не се тревожат за тежката си покъщнина и **вещите си,** защото той ще им осигури всичко необходимо. Така те се връщат в Ханаан с коли, предоставени от фараона, с красиви **дрехи,** животни и провизии от Йосиф. **Вениамин** получава като подарък пари и специални дре-

хи. Опасявайки се, че братята му могат взаимно да се обвиняват за неправдата, която са извършили срещу него преди години, Йосиф ги предупреждава да не се карат по пътя към дома.

45:25–28 Когато пристигат вкъщи, те съобщават новините **на Яков.** В първия миг това му идва прекалено много. Но когато чува цялата история и вижда натоварените **коли,** той разбира, че това е вярно – **Йосиф е още жив** и те отново ще се срещнат!

Йосиф споменава баща си пет пъти в тази глава. Това разкрива неговата христоподобност, заедно с безусловната прошка, която дава на братята си. Именно любовта на нашия Господ към Неговия Отец и Неговото желание да върши волята на Отца Си Го доведоха в света, за да изкупи падналия човек. Любовта на Йосиф към Яков е само бледа сянка на тази любов.

8. Събирането на Йосиф със семейството му (гл. 46)

46:1–7 По пътя си към Египет **Израил** спира край историческото място **Вирсавее,** за да се поклони на **Бога на баща си Исаак.** Това е мястото, където Бог се явява на Авраам във връзка с принасянето на Исаак в жертва (21:31–22:2). На същото място Бог се явява на Исаак (26:23, 24). Сега Той се явява на **Яков,** за да го насърчи. Това е последното от седемте явявания на Господа на Яков. Второто обещание в ст. 4 на пръв поглед казва, че Яков ще се върне в Ханаан. Всъщност, както е известно, той умира в Египет. Но обещанието се изпълнява по два начина. Тялото му е върнато обратно в Ханаан, за да бъде погребано; а в друг смисъл той пак се връща, когато потомците му се завръщат в Ханаан в дните на Иисус Навиев. Изразът **„Йосиф ще сложи ръката си на очите ти“** предвещава мирна смърт. Аткинсън красиво описва тази изразност:

> ... Йосиф ще сложи ръката си на очите на баща си при смъртта му. Йосиф ще бъде до него, когато умира. Забележете личното обещание, милостиво дадено на Яков, което ще компенсира дългите години на скръб и мъка по Йосиф. Бог се грижи за личните потребности на своите служители (1 Петр. 5:7).[34]

Така **Яков** пристига в **Египет** с **целия си род, добитъка** и личните си вещи.

46:8–27 В ст. 8–27 ни се дава родословието на **Яков и синовете му. Шестдесет и шест** души от семейството му пристигат **с Яков в Египет.** Съществуват признати трудности в съгласуването на това число със **седемдесетте** от ст. 27 и Изход 1:5 и седемдесет и петте от Деяния 7:14. Най-очевидното обяснение е, че броят нараства от преките потомци към по-широк кръг от роднини.

46:28–34 Вълнуващата среща между **Израил** и **Йосиф** се разиграва в **Гесен,** най-плодородната област на Египет, в близост до делтата на Нил. Яков и синовете му предпочитат да останат там, защото могат да намерят най-добра паша за стадата си. Уговорено е **да кажат на фараона, че са скотовъдци.** Тъй като овчарите са презрени за **египтяните,** фараонът ще ги остави да живеят в **Гесен,** далеч от царския дворец. В Гесен те са били изолирани от социални взаимоотношения с египтяните, първо заради своята националност (43:32) и второ заради **занятието си.** Бог ги оставя в този инкубатор, докато станат силен народ, способен да притежава земята, която Той е обещал на прародителите им.

9. Семейството на Йосиф в Египет (гл. 47)

47:1–6 Когато петима от **братята** на Йосиф казват на **фараона,** че са **овчари,** той реагира според очакванията и им казва да се заселят в тучните пасища на **Гесен.** Освен това иска от Йосиф да

намери **способни мъже** от роднините си, които да се грижат за царските стада.

47:7–12 Йосиф организира **баща му,** който тогава е на **сто и тридесет** години, да бъде **представен на фараона.** Фактът, че **Яков благославя фараона,** означава, че този стар, скромен евреин е по-велик от властелина на Египет, защото по-долният се благославя от по-горния (Евр. 7:7). Яков казва, че дните му са били **малко и зли.** Всъщност той сам си е причинил *повечето* от злините! **Йосиф** настанява близкте си в най-добрата част на Египет и им осигурява всичко, от което се нуждаят. Там те водят наистина изобилен живот.

47:13–26 Когато хората от **египетската и ханаанската земя** вече са похарчили **всичките си пари** за храна, Йосиф приема техния **добитък** като заплащане. По-късно той **купува и цялата земя,** с изключение на земята на египетските **жреци,** дава на хората **семе** да засеят земята и им определя **една пета** от реколтата като рента за **земята** – много справедливо споразумение.

47:27–31 Когато **Израил** наближава края на живота си, той кара **Йосиф** да му обещае, че ще го **погребе** в Ханаан. После той се покланя **на възглавницата на леглото** си (или „на върха на тоягата си“, Евр. 11:21). Всъщност едни и същи еврейски съгласни могат да бъдат прочетени и като „легло“ и като „тояга“, в зависимост от гласните, които се добавят. В традиционния еврейски текст пише „легло“, но в Септуагинта, цитирана в пасажа от Евреи, пише „тояга“. Киднър коментира:

> Докато в 48:2 и в двете версии пише „легло“, в този случай става дума за Яков преди последното му заболяване (ср. 48:1), и „тояга“ лесно може да бъде правилното значение. Тоягата е подходяща като символ на неговото странстване (ср. благодарствените му думи в 32:10) и заслужава известността, която получава в новозаветния пасаж.[35]

И така, бившият измамник е на път да приключи живота си с акт на поклонение. Той е единственият герой на вярата от Евр. 11 гл., който е удостоен да бъде известен като поклонник. Той е изминал дълъг път с Божията благодат и е на прага на ослепителната слава.

10. Яков благославя синовете на Йосиф (гл. 48)

48:1–7 Когато **съобщават на Йосиф,** че **баща** му е **болен,** той бързо отива при него с **Ефрем** и **Манасия.** Умиращият патриарх **сяда на леглото си** и осиновява **двамата** си внука за свои собствени деца. С това той постановява племето на Йосиф да получи двоен дял в ханаанската земя, когато тя се разпределя между племената години по-късно. Така Йосиф получава първородството по отношение на територията. Всички **деца,** родени на Йосиф **след** тези двама сина, ще бъдат наследници на Йосиф, а не на Яков, и ще живеят в земята, определена за Ефрем и Манасия. Ст. 7 обяснява защо Яков е искал да приеме двамата сина на Йосиф за свои собствени. Те са внуци от неговата любима съпруга **Рахил,** за която му се струва, че е умряла твърде рано.

48:8–22 Тогава Яков **благославя** внуците си, като дава първородството на **Ефрем,** който е по-младият. **Йосиф** се опитва да поправи това в полза на **Манасия, първородния**, но Яков му казва, че е направил това **нарочно.** Какви ли спомени са минавали през ума му, когато той с вяра дава благословението на **по-младия.** Преди много години неговият собствен баща несъзнателно е благословил него, по-младия. Но сега той благославя по-младия не поради незнание, а защото е в досег с Бога, който държи бъдещето в ръцете Си. Израил вярва, че един ден неговите потомци ще

се завърнат в обещаната **земя.** Яков дава на Йосиф един планински склон, който е завладял от **аморейците.** Може би тук става въпрос за областта, в която се намира кладенецът, известен като „Яковövия кладенец" (Йоан 4:5).

11. Пророчеството на Яков за синовете му (гл. 49)

49:1, 2 Последните думи на Яков са едновременно *пророчество* (ст. 1) и *благословение* (ст. 28).

49:3, 4 Рувим, като **първороден** син, изразява превъзходството на мъжката **сила** на баща си в създаването на потомство и заема място на **достойнство и сила.** Първородството, с неговия двоен дял, е принадлежало на него. Но той е лишен от първенството си, защото е кипнал в тъмна страст и е съгрешил с Вала, наложницата на **баща си** (35:22).

49:5–7 Тъй като **Симеон и Леви** жестоко са избили сихемските мъже и **прерязали жилите на вол,** двамата **братя** ще бъдат разделени в **Яков** и разпръснати **в Израил.** При второто преброяване (Числа 26), това са двете най-малобройни племена. Това разпръсване се изпълнява и когато племето на Симеон до голяма степен бива асимилирано от Юда, а племето на Леви бива разпределено в 48 града в страната. Яков **проклина** тяхната **жестока** измама, но не и самите хора от тези племена.

49:8–12 Юда („Славословие") ще бъде хвален и уважаван от **братята** си заради победите над **враговете** си. Той е сравнен с **лъв,** който се хвърля върху **плячката** си, а после се връща за заслужената си почивка, която никой не дръзва да наруши. Както Йосиф наследява първородството по отношение на земята, така Юда го наследява по отношение на управлението. Управлението в това племе ще продължи, докато дойде **Сило** (Месията), у когото то ще остане завинаги. **На него ще се покоряват народите** в деня на силата Му. Значението на името **„Сило"** е неясно. Някои предлагани значения са: „Княз на мир", „Мирен", „Семе" (на Юда), „Негов наследник", „На когото принадлежи" (сравни с Езек. 21:27).

49:13 Завулон ще се радва на благоденствие от презморска търговия. Тъй като територията на това племе в старозаветни времена няма излаз на море, това пророчество може би сочи към Хилядолетното царство.

49:14, 15 Исахар е сравнен с **кокалесто магаре,** толкова доволно **да почива** на **приятни** пасища, че няма волята да се бори за независимост и се оставя враговете му да го заробят.

49:16–18 Дан, съответно на името на своето племе, ще се занимава със съдене на **народа.** Ст. 17 е труден. Той може да намеква за въвеждането на идолопоклонство от Дан, което причинява **падането** на народа (Съд. 18:30, 31). Мнозина смятат, че това е скрит намек, че Антихристът ще произлиза от **Дан** и поради това племето не е споменато в 1 Лет. 2:3–8:40 и Откр. 7:3–8. В ст. 18 Яков вмъква една молитва за окончателното спасение на своя народ от враговете му или за своето собствено спасение.

49:19 Гад, с незащитената си територия източно от Йордан, ще бъде обект на чести вражески набези. Но племето ще отблъсква противниците си обратно по стъпките им.

49:20 За щастие на **Асир** („Блаженство"), това племе ще придобие плодородна земя и ще произвежда лакомства, достойни за царска трапеза.

49:21 Нефталим е оприличен на кошута, пусната от клетка. Тя бяга напред с шеметна скорост и носи добри вести. Всички ученици освен предателя идват от територията на **Нефталим,** а и голяма част от служението на Господа е преминала там (Мат. 4:13–16).

49:22–26 Заемайки териториите на Ефрем и Манасия, **Йосиф е плодоносна**

фиданка, пръскаща благословения далеч отвъд своите граници. Той е бил обект на ожесточена вражда, но не е отстъпил, защото е бил укрепен от **Силния Яковов** – Онзи, от когото е **пастирът, Израилевият камък** (Месията). Бог благославя Йосиф с изобилие от дъжд, кладенци и бликащи извори, а също и многобройно потомство. Яков скромно признава, че е бил благословен по-богато от **предците** си. Сега той пожелава такива **благословения** да дойдат и върху **Йосиф, превъзходния между братята му.**

49:27 Вениамин, племе от бойци, постоянно ще завладява и ще **дели плячка.** Някой е казал, че Вениамин се е изявил като най-храброто и най-войнственото от всички племена.

49:28–33 Накрая Яков поръчва на синовете си да го **погребат в пещерата ... Махпелах,** близо до дома му в Хеврон, гробницата на **Авраам и Сара, Исаак и Ревека,** и **Лия.** След това той се отпуска обратно на **леглото и издъхва.**

12. Смъртта на Яков, а след това и на Йосиф в Египет (гл. 50)

50:1–14 Дори **египтяните оплакват седемдесет дни** Яков, когато той умира. Тялото му бива **балсамирано** от придворните **лекари. Фараонът** дава на Йосиф разрешение да придружи тялото до Ханаан с голяма процесия от официални лица, роднини и слуги. Те спират източно от **Йордан** и в продължение на **седем дни** ридаят толкова горчиво, че **ханаанците … наричат** мястото **Авел-Мисраим,** „Египетски поток (или плач)“. След като извършват погребението в **пещерата … Махпелах** край Хеврон, **Йосиф** и придружителите му **се връщат в Египет.**

50:15–21 Сега, когато **Яков е мъртъв, братята на Йосиф** се опасяват, че той може да поиска да им отмъсти. **Те изпращат да му кажат,** че **баща** му Яков е заповядал да кажат на **Йосиф да им прости.** Йосиф отрича да има каквото и да било намерение да търси възмездие или да съди, тъй като това принадлежи по право на Бога. После той успокоява страховете им с незабравимите думи: **„Вие наистина намислихте зло против мен, но Бог го намисли за добро...“**

50:22–26 Изглежда, че **Йосиф** умира пръв от дванадесетте сина на Яков. Това става петдесет и четири години след смъртта на баща му. Вярата му, че Бог ще върне народа на Израил обратно в Ханаан, е прославена в Евреи 11:22. Той поръчва **костите** му да бъдат погребани в тази земя.

Отбелязвано е, че Битие започва със съвършеното Божие творение и завършва с един **ковчег в Египет.** Това е книга на биографии. Само две глави от нея са посветени на сътворението на небесата и земята, а четирдесет и осем глави се занимават предимно с живота на мъже и жени. Бог се интересува най-вече от хората. Каква утеха и предизвикателство за онези, които Го познават!

Крайни бележки

[1] (Въведение) Anton Hartmann (1831). See Merrill F. Unger, *Introductory Guide to the Old Testament,* p. 244.

[2] (Въведение) See, e.g., Gleason Archer, *Archaeology and the Old Testament*.

[3] (1:2) Други поставят катастрофата *преди* ст. 1 и разглеждат ст. 1 като обобщено твърдение.

[4] (1:2) Еврейският глагол *хая* обаче обикновено е последван от предлога *ле,* когато означава „ставам“, а случаят тук не е такъв.

[5] (2:15–23) В еврейския език няма гла-

голни времена, а само свършен и несвършен вид на глаголите. Контекстът определя времето, в което е най-добре да се преведе дадена глаголна форма.

[6] (3:7-13) C. H. Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy,* p. 33.

[7] (3:22-24) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary,* p. 192.

[8] (4:7) Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy,* p. 42.

[9] (4:7) F. W. Grant, „Genesis“ *The Numerical Bible,* I:38.

[10] (4:7) W. E. Vine, *Collected Writings,* Glasgow: Gospel Tract Publications 1985 Vol. 3, p. 534.

[11] (5:25-32) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 12.

[12] (6:4, 5) Unger, *Bible Dictionary,* p. 788.

[13] (11:26-32) Derek Kidner, *Genesis,* p. 112.

[14] (15:7-21) David Baron, *The New Order of the Priesthood,* pp. 9-10 footnote.

[15] (16:7-15) F. Davidson, *The New Bible Commentary,* p. 90.

[16] (Екскурс) Bennett J. Sims, „Sex and Homosexuality,“ *Christianity Today,* February 24, 1978, p. 29.

[17] (22:16-19) Charles F. Pfeiffer, *The Book of Genesis,* p. 6.

[18] (24:1-9) *Ibid.,* p. 62.

[19] (24:10-14) Murdoch Campbell, *The Loveliest Story Ever Told,* p. 9.

[20] (25:29-34) D. L. Moody, *Notes From My Bible,* p. 23.

[21] (26:1–6) Думата *живея* в ст. 3 на еврейски е различен глагол от същата дума в ст. 6 и предполага по-кратковременно пребиваване.

[22] (26:26-33) Williams, *Student's Commentary,* p. 31.

[23] (27:1-22) Martin Luther, *further documentation unavailable.*

[24] (27:1-22) Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy,* p. 114.

[25] (28:10-19) H. D. M. Spence and J. S. Exell, „Genesis,“ in *The Pulpit Commentary,* pp. 349-50.

[26] (31:1-18) W. H. Griffith Thomas, *Genesis: A Devotional Commentary,* p. 288.

[27] (31:19-21) Unger, *Bible Dictionary,* p. 550.

[28] (32:22-32) Pfeiffer, *Genesis,* p. 80.

[29] (37:1-17) Arthur W. Pink, *Gleanings in Genesis,* pp. 343-408.

[30] (38:1-11) Ibid., pp. 343-408.

[31] (38:24-26) Walter C. Wright, *Psalms,* II:27.

[32] (38:27-30) Griffith Thomas, *Genesis,* p. 366.

[33] (44:14-17) Williams, *Student's Commentary*, p. 39.

[34] (46:l-7) Basil F. C. Atkinson, *The Pocket Commentary of the Bible, The Book of Genesis*, p. 405.

[35] (47:27-31) Kidner, *Genesis,* p. 212.

Библиография

Atkinson, Basil F. C. *The Pocket Commentary of the Bible*. *The Book of Genesis*. Chicago: Moody Press, 1957.

Campbell, Murdoch. *The Loveliest Story Ever Told*. Inverness: Highland Printers Ltd., 1962.

Grant, F. W. *Genesis in the Light of the New Testament*. New York: Loizeaux Bros. Inc., n.d.

———. „Genesis.“ In *The Numerical Bible,* Vol. 1. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1977.

Keil, C. F. and Delitzsch, F. „Genesis." In *Biblical Commentary on the Old Testament,* Vol. 3. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Kidner, Derek. *Genesis*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1973.

Pfeiffer, Charles F. *The Book of Genesis*. Grand Rapids: Baker Book House, 1976.

Pink, Arthur W. *Gleanings in Genesis*. Chicago: Moody Press, 1922.

Ross, Allen P. „Genesis." In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton: Victor Books, 1985.

Spence, H. D. M. and Exell, J. S. „Genesis." In *The Pulpit Commentary, Genesis*. New York: Funk and Wagnalls, n.d.

Thomas, W. H. Griffith. *Genesis: A Devotional Commentary*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1973.

Yates, Kyle M., Sr. „Genesis." In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1968.

ИЗХОД

„За онези, които разглеждат теологията по същество като разказ за Божиите спасителни дела, гл. 1–15 на книгата Изход са върховният пример, около който може да бъде сглобена останалата част от библейския разказ. Онези, които приемат Стария Завет като резултат от поклонението на еврейската общност на Бога, ще намерят в сърцето на книгата Изход разказа за постановяването на Пасхата, най-великия и най-характерния сред еврейските празници ... За онези, които приемат Божията тора, Неговия закон, като централен момент в мисленето на по-късния Израил, Изход описва даването на закона и съдържа ядрото на закона под формата на Десетте заповеди.“

Р. Алън Коул

Въведение

I. Уникално място в канона

Книгата Изход продължава разказа за израилтяните след смъртта на Йосиф. Основите на еврейската религия, Пасхата, се коренят в бягството на Израил от четиривековно робство в Египет, Божия символ за света. Това обаче става едва след като упоритият фараон е предизвикал Бога на евреите и е станав причина неговият народ да бъде сполетян от десет ужасяващи язви.

Разказът за преминаването през Червено море, множество други невероятни чудеса, даването на закона на планината Синай и подробните напътствия за изграждането на скинията, заемат останалата част от тази чудесна книга.

II. Авторство

Ние поддържаме традиционното еврейско и християнско виждане, че Втората книга на Моисей, както и всички останали книги от Петокнижието, е написана от Моисей. За защита на тази позиция вж. Въведение към Петокнижието.

III. Датиране

Библейските учени датират излизането от Египет най-рано около 1580 г. пр. Хр. и най-късно около 1230 г. пр. Хр. В 3 Царе 6:1 се казва, че Изходът се е състоял 480 години преди Соломон да започне строителството на храма. Тъй като това се е случило около 960 г. пр. Хр., излизането от Египет се пада около 1440 г. пр. Хр., като това е най-консервативното датиране. Много изследователи смятат, че археологията по-добре подкрепя по-късно датиране (ок. 1290 г. пр. Хр.), но други археологически открития съответстват в по-голяма степен на по-ранното датиране. Ние, разбира се, не можем да бъдем сигурни за точното време, но ако се разгледат всички данни, най-добра изглежда ранната дата, 1440 г., за събитията от Изход, и малко по-късна дата за написването на книгата.

IV. Исторически фон и теми

В началото на книгата намираме израилтяните в Египет, където сме ги оставили в края на Битие. Но *обстановката* се е променила изцяло. Изминали са повече от четири века; някога облагодетелстваните евреи сега са роби, които произвеждат тухли за мащабните строителни проекти на фараона.

Темите на книгата Изход са *изкуплението* и основаването на *израилевата*

нация. В продължение на 3400 г. евреите от цял свят празнуват с Пасхата това събитие – бягството от Египет чрез сила и кръв и превръщането на народа на Израил в истинска нация. Християнската Господна вечеря, в която също се празнува изкуплението на Божия народ чрез сила и кръв, произхожда от Пасхата, както исторически, така и богословски. До известна степен хлябът и виното на причастието сочат към същите елементи в Пасхалния ритуал.

След Изхода от Египет сцената се премества в пустинята, където Мойсей получава Божия Закон за Неговия народ. Почти половината от книгата засяга скинията и нейното свещенство (гл. 25–40). Тези подробности са важни не само от историческа гледна точка.

За да оценим истински книгата Изход, трябва да търсим в нея Христос. Мойсей, пасхалното агне, скалата и скинията са само някои от образите (символите) на Господ Иисус, много от които са споменати и на други места в Писанието (вж. напр. 1 Кор. 5:7; 10:4; Евр. гл. 3–10). Дано Господ направи и за нас същото като за двамата ученици по пътя към Емаус – да ни разтълкува „писаното за Него във всичките Писания“ (Лука 24:27).

Схема на изложението

I. Робството на Израил в Египет (гл. 1)
II. Раждането, спасението и подготовката на Моисей (гл. 2)
III. Призоваването на Моисей (гл. 3, 4)
  А. Йахве се открива на Моисей (гл. 3)
  Б. Съпротивата на Моисей (4:1–17)
  В. Завръщането на Моисей в Египет (4:18–31)
IV. Сблъсъкът на Мойсей с фараона (5:1–7:13)
  А. Първият сблъсък (5:1–7:7)
  Б. Вторият сблъсък (7:8–13)
V. Първите девет язви (7:14–10:29)
  А. Първата язва – водите на Нил се превръщат в кръв (7:14–25)
  Б. Втората язва – жаби (8:1–15)
  В. Третата язва – въшки (8:16–19)
  Г. Четвъртата язва – мухи (8:20–32)
  Д. Петата язва – мор по добитъка (9:1–7)
  Е. Шестата язва – гнойни циреи (9:8–12)
  Ж. Седмата язва – град и огън (9:13–35)
  З. Осмата язва – скакалци (10:1–20)
  И. Деветата язва – три дни мрак (10:21–29)
VI. Пасхата и гибелта на първородните (11:1–12:30)
VII. Изходът от Египет (12:31–15:21)
  А. Бягството към морето (12:31–13:22)
  Б. Преминаването през Червено море (гл. 14)
  В. Песента на Мойсей (15:1–21)
VIII. Пътуването към Синай (15:22–18:27)
  А. Пустинята Сур (15:22–27)
  Б. Пустинята Син (гл. 16)
  В. Рафидим (гл. 17)
  Г. Мойсей и Йотор (гл. 18)
IX. Даването на Закона (гл. 19–24)
  А. Подготовката за разкриването на Бога (гл. 19)
  Б. Десетте заповеди (гл. 20)
  В. Други закони (гл. 21–24)
    1. Закони относно робството (21:1–11)
    2. Закони относно престъпления срещу личността (21:12–36)
    3. Закони относно кражба и щети на собствеността (22:1–6)

4. Закони относно измама и нечестно поведение (22:7–15)
5. Закони относно прелъстяване (22:16, 17)
6. Закони относно граждански и религиозни задължения (22:18–23:19)
7. Закони относно завладяването на земите (23:20–33)
8. Утвърждаването на Завета (24:1–8)
9. Разкриването на Божията слава (24:9–18)

X. Скинията и свещенството (гл. 25–40)
- А. Инструкции за изграждането на скинията (гл. 25–27)
  1. Събирането на материали (25:1–9)
  2. Ковчегът на Завета (25:10–16)
  3. Умилостивилището (25:17–22)
  4. Масата за присъствените хлябове (25:23–30)
  5. Златният светилник и принадлежностите му (25:31–40)
  6. Самата скиния (гл. 26)
  7. Бронзовият олтар за всеизгаряния (27:1–8)
  8. Дворът, стълбовете и завесата (27:9–19)
  9. Маслото за светилника (27:20, 21)
- Б. Свещенството (гл. 28, 29)
  1. Облеклото на свещениците (гл. 28)
  2. Освещаването на свещениците (гл. 29)
- В. Други инструкции относно скинията (гл. 30, 31)
  1. Олтарът за кадене на тамян (30:1–10)
  2. Приносът за откуп (30:11–16)
  3. Умивалникът (30:17–21)
  4. Маслото за помазване (30:22–33)
  5. Тамянът (30:34–38)
  6. Изкусните занаятчии (31:1–11)
  7. Знакът на съботата (31:12–18)
- Г. Залитане в идолопоклонство (гл. 32, 33)
  1. Златното теле (32:1–10)
  2. Застъпническата молитва и гневът на Мойсей (32:11–35)
  3. Покаянието на народа (33:1–6)
  4. Шатърът за срещане на Мойсей (33:7–11)
  5. Молитвата на Мойсей (33:12–23)
- Д. Подновяването на Завета (34:1–35:3)
- Е. Изработката на обзавеждането на скинията (35:4–38:31)
  1. Даровете на хората и надарените хора (35:4–36:7)
  2. Завесите за покрив на скинията (36:81–19)
  3. Дъските за трите страни на скинията (36:20–30)
  4. Гредите за сглобяване на дъските (36:31–34)
  5. Завесата, преграждаща пътя към Пресвятото място (36:35, 36)
  6. Завесата за входа на Святото място (36:37, 38)
  7. Ковчегът на Завета (37:1–5)
  8. Умилостивилището (37:6–9)
  9. Масата за присъствените хлябове (37:10–16)
  10. Златният светилник и принадлежностите му (37:17–24)
  11. Кадилният олтар (37:25–28)
  12. Маслото за помазване и тамянът (37:29)
  13. Олтарът за всеизгаряне (38:1–7)
  14. Умивалникът (38:8)
  15. Дворът, стълбовете и завесата (38:9–31)
- Ж. Изработката на облеклото на свещениците (гл. 39)
- З. Издигането на скинията (гл. 40)

Коментар

I. Робството на Израил в Египет (гл. 1)

1:1–8 Първите думи на тази книга **„И ето имената“** (евр.: *уеле шемот)* са заглавието на книгата Изход според еврейската традиция. Колко лично е отношението на Бога! Не номера или цифрови комбинации в електронна карта, а **имена.** Исус казва за Добрия Пастир, че „Той вика овцете Си по име и ги извежда“ (Йоан 10:3). Точно това виждаме тук. Израилтяните са дошли в Египет като пастири, а сега са роби. Но Бог, Добрият Пастир, възнамерява „да ги изведе“.

За обяснение на **седемдесетте души,** потомци на **Яков,** вж. коментара към Бит. 46:8–27. До времето, когато еврейският народ е готов да тръгне от Синай към Ханаан, **седемдесетте** души са се умножили до няколко милиона, сред които 603 550 мъже, които могат да воюват (Чис. 1:46). Ст. 6 и 7 показват, че са изминали много години между края на Битие и събитията в Изход. Смисълът на ст. 8 е, че се е **възцарил нов цар**, който *не е бил добронамерен* спрямо потомците на **Йосиф;** самият Йосиф, разбира се, отдавна вече е бил мъртъв.

1:9–10 Израилтяните дотолкова са нараснали по брой и сила, че фараонът смята, че могат да представляват заплаха за Египет във време на война и затова решава да зароби народа и да убива всяко мъжко дете, като по този начин постепенно унищожи цялата еврейска нация. Трима зли владетели в Писанието са заповядвали избиването на невинни деца: фараонът, Готолия (4 Царе 11) и Ирод (Мат. 2). Тези вдъхновени от Сатана зверства са целяли унищожението на месианската родословна линия. Сатана не е забравил Божието обещание в Битие 3:15.

1:11–14 Фараонът използва поробените евреи за строителството **на градовете за житници Питом и Рамесий.** Но вместо да бъдат унищожени от потисничеството, те още повече **се умножават!** Фараонът замисля **тежкия труд** за зло на евреите, но Бог го замисля за добро. Той спомага те да бъдат подготвени за трудното си пътуване от Египет към Обещаната земя.

1:15–19 Когато **Шифра и Фуа,** които вероятно са главните **еврейски акушерки,** помагат на еврейските майки при раждането на децата им, те не убиват момченцата, както е заповядал **фараонът.** Бездействието си те извиняват с обяснението, че **еврейките** обикновено раждали твърде бързо – **преди акушерките да дойдат** при тях. В това твърдение вероятно има известна доза истина.

1:20–22 В *Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън* откриваме следния коментар за акушерките:

> Благословението на акушерките със семейно благоденствие (ст. 21) е награда не за лъжата, която използват, а за тяхната човечност. Това не означава, че целта оправдава средствата, а още по-малко, че няма абсолютни морални норми. Но в един свят, дотолкова отровен от греха и неговите последствия, в какъвто се е превърнал нашият, може да стане така, че подчинението на по-великия принцип да бъде възможно само с цената на пренебрегването на по-маловажния. В този, както и във всички останали случаи, „страхът от Господа е началото на мъдростта“.

Измамен от еврейските акушерки, **фараонът** сега **поръчва** на собствения си **народ** да изпълнява заповедта му.

II. Раждането, спасението и подготовката на Мойсей (гл. 2)

2:1, 2 Човекът от Левиевия дом в ст. 1 е Амрам, а **левиевата дъщеря** е Йоха-

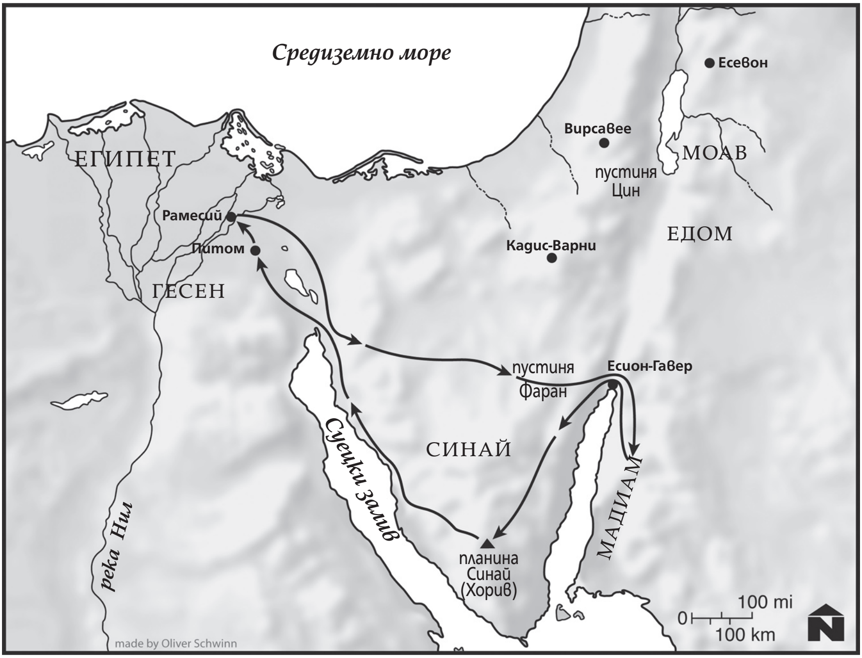

Бягството на Мойсей от Египет и завръщането му

веда (6:20). Така и двамата родители на Мойсей произхождат от свещеническото племе на Леви. С вяра родителите на Мойсей **го крият** в продължение на **три месеца** (Евр. 11:23). Вероятно те са получили някакво откровение, че Мойсей е дете със съдбовно значение, защото вярата трябва да бъде основана на някакво дадено от Бога обещание.

2:3–8 Кошчето на Йохаведа, също като Ноевия ковчег, е образ на Христос. **Сестрата** на Мойсей е Мариам (Чис. 26:59). Тази глава е пълна с привидно случайни съвпадения. Защо например **дъщерята на фараона** отива да се **изкъпе** точно там, където плува кошчето? Защо **детето** започва да **плаче** и така предизвиква нейното състрадание? Защо **дъщерята на фараона** приема **майката** на Мойсей за **кърмачка** на детето?

2:9, 10 Родителите християни трябва да приемат думите на ст. 9 като свещено задължение и ненарушимо обещание. На египетски **„Мойсей“,** името, с което **дъщерята на фараона го нарича,** вероятно означава „дете“ или „син“. На еврейски същото име означава „извлечен“ – т. е. извлечен от водата.[1] Макинтош коментира със своето невероятно проникновение:

> Дяволът бива измамен от своето собствено оръжие, тъй като фараонът, когото той използва, за да осуети Божиите цели, е употребен от Бога да отхрани и отгледа Мойсей, който ще стане Божият инструмент за унищожаване на силата на дявола.[2]

2:11, 12 От Деяния 7:23 знаем, че **Мойсей** е на четиридесет години, когато посещава своя народ. Убийството на

египтянина е неразумно; усърдието на Мойсей избързва пред благоразумието. Един ден Бог ще употреби Мойсей, за да освободи своя народ от египтяните, но времето за това още не е дошло. Най-напред той трябва да прекара четиридесет години в края на пустинята, и да се учи в Божието училище. Бог е предрекъл, че Неговият народ ще робува в египетската земя в продължение на 400 години (Бит. 15:13), така че действията на Мойсей изпреварват времето си с четиридесет години. Той се нуждае от още подготовка в самотата на пустинята, а народът – край тухлените пещи. Господ подрежда всички неща според Своята безгранична мъдрост. Той не бърза, но и няма да остави народа Си в бедствие нито миг по-дълго от необходимото.

2:13–15а Когато **излиза на другия ден**, Мойсей се опитва да прекрати караницата между **двама евреи.** Те обаче отхвърлят водачеството му, също както по-късно евреите ще отхвърлят водачеството на Онзи, който е по-велик от Мойсей. Като разбира, че те знаят, че е **убил египтянина,** Мойсей изпада в паника. Когато **фараонът чува** за убийството, той решава да убие Мойсей и Мойсей **избягва в мадиамската земя** – т. е. Арабия или областта на Синай.

2:15б–22 На един кладенец в мадиамската земя Мойсей **помага** на **седемте дъщери на мадиамския свещеник,** които някакви груби овчари гонят от водата, и **напоява стадото им.** Този **мадиамски свещеник** има две имена – Йотор (3:1) и **Рагуил** (ст. 18). Мадиамците са далечни роднини на евреите (Бит. 25:2). **Дъщерята** на Йотор, **Сепфора,** става съпруга на Мойсей и му ражда **син, Гирсом** („Пришълец тук“).

2:23–25 Бог не забравя вика на Своя народ. Когато на трона се издига **нов цар, Бог чува, спомня си, поглежда на израилевите синове и се загрижва** за състоянието им. Неговият отговор е да върне Своя служител обратно в Египет (гл. 3) и да изведе народа си оттам с най-забележителната демонстрация на сила от сътворението на света.

III. Призоваването на Мойсей (гл. 3, 4)

А. Йахве се открива на Мойсей (гл. 3)

3:1–4 Докато **пасе стадото на Йотор, Мойсей** научава ценни уроци за това как да води Божия народ. Когато идва на **Хорив** (планината Синай), Господ му се явява в една **къпина,** която **гори в огън, но не изгаря.** Къпината изобразява Божията Слава, пред която Мойсей може да стои само с боси **крака.** Тя може и да символизира, че Бог обитава сред Своя народ, без народът да загине. Някои дори виждат в нея съдбата на Израил, изпитван сред пламъците на страданието, но не унищожен. Всички ние трябва да бъдем като **горящата къпина** – да горим за Бога, без да изгаряме.[3]

3:5 Господ обещава на Мойсей, че ще освободи Своя народ от Египет и ще го заведе в земя на изобилие, Ханаан, населявана в момента от шест езически народа, изброени в ст. 8. Това е първото място в Библията, където се използва думата **„свят“**. Като събува **обувките** си, Мойсей признава, че **мястото** е **свято.**

3:6 Бог уверява Мойсей, че Той е Богът на предците му – Авраам, Исаак и Яков. Коул показва значението на това откровение:

> Мойсей не представя на своя народ някакъв нов или непознат бог, а едно по-пълно разкриване на Онзи, когото те са познавали. Дори думите на Павел към атиняните в Ареопага не са достатъчно точен паралел на този случай (Деян. 17:23). Единственият истински паралел е продължаващото себеразкриване на Бога през следващите векове, достигащо

своята кулминация в идването на Христос. Разкриването на Бога пред Мойсей, като изпълнение на обещанията, дадени на патриарсите, е било също толкова ново и разтърсващо за Израил в онова време, каквото се оказва по-късно и идването на Месията.[4]

3:7–12 Мойсей възразява пред Бога, че не желае да бъде изпратен при **фараона,** като изтъква своята неспособност за това дело. Но Господ уверява Мойсей в Своето постоянно присъствие и му обещава, че той ще се върне да Му **послужи на тази планина** (планината Синай) заедно с освободения народ. Дж. Осуалд Сандърс отбелязва:

> Неговият списък от неспособности включва липса на качества (3:11), липса на послание (3:13), липса на авторитет (4:1), липса на красноречие (4:10), липса на специална пригодност (4:13), липса на предишен успех (5:23) и липса на предишно приемане (6:12). Трудно може да се състави по-пълен списък от неспособности. Но вместо да угоди на Бога, неговото привидно смирение и нежеланието му предизвикват Неговия гняв. „Гневът на ГОСПОДА пламна против Мойсей" (4:14). Всъщност оправданията, които Мойсей посочва, за да покаже своята неспособност, са именно причините, поради които Бог го избира за изпълнението на задачата.[5]

3:13, 14 Мойсей очаква въпроси от страна израилевите синове, когато се върне при тях като говорител на Бога, и иска да може да им каже кой го е изпратил. Тук Бог за първи път се разкрива като Йахве, Великият **АЗ СЪМ.** Йахве идва от еврейския глагол „съм", *хайа*. Това свещено име е известно като *тетраграма* („четирибуквие"). Използваното понякога име *Йехова* идва от еврейското *ЙХВХ*, в което са включени гласни от Елохим и Адонай, други имена на Бога. Никой не знае със сигурност правилното произношение на *ЙХВХ*, защото в древното еврейско писмо няма гласни. Но вероятно произношението „Йахве" е правилно. Евреите смятат *ЙХВХ* за твърде свещена дума, за да бъде произнасяна. Името изявява Бога като самосъществуващ, самодостатъчен, вечен[6] и суверен. По-пълното име **АЗ СЪМ ОНЗИ, КОЙТО СЪМ** може да значи АЗ СЪМ, ЗАЩОТО СЪМ, или АЗ ЩЕ БЪДА, КОЙТО ЩЕ БЪДА.

3:15–22 След като го укрепва с откровението, че действително присъства и е готов да се притече на помощ на Своя народ, Бог казва на Мойсей да провъзгласи на Израил скорошното му освобождение. Освен това Мойсей трябва да изпита фараона, като поиска от него да пусне израилтяните **на тридневен път в пустинята, за да принесат жертва на ГОСПОДА.** Това не е опит за измама, а един минимален тест за готовността на фараона да изпълни Божията заповед. Това също би спестило на египтяните и гледката на клане на животни, които те смятат за свещени. Бог знае, че фараонът няма да отстъпи, докато не бъде принуден със свръхестествена сила. **Чудесата** в ст. 20 са язвите, които Господ изпраща върху Египет. Когато Господ приключи с тях, египтяните вече ще се радват да дадат на еврейските жени всичко, което те биха посикали! Така придобитото богатство ще бъде просто компенсация за целия робски труд, положен от евреите под принудата на египетските надзиратели. Израилтяните не „вземат назаем" ценности и дрехи (както гласят някои преводи); те ги „искат" от тях. Тук няма измама – само заслужена заплата.

Б. Съпротивата на Мойсей (4:1–17)

4:1–9 Мойсей продължава да се съмнява, че народът ще го приеме като говорител на Бога. Може би разочарованието

от 2:11–15 дълбоко е разяло душата му. Затова Бог му дава три белега – чудеса, които да потвърдят божественото му пълномощие. (1) Неговият **жезъл,** хвърлен на земята, **става змия.** Уловена **за опашката,** змията отново **става жезъл.** (2) **Ръката му,** поставена в **пазвата** му, става **прокажена.** Когато Мойсей отново постави същата **ръка** в **пазвата си,** тя се очиства от проказата. (3) **Водата** от Нил, изляна на **сухо,** се превръща в **кръв.**

Бог поставя тези белези, за да убеди израилевия народ, че Мойсей е изпратен от Него. Те говорят за Божията власт над Сатана **(змията)** и греха (изобразен чрез **проказата),** както и за факта, че Израил ще бъде освободен и от двете чрез **кръв.**

4:10–17 Мойсей все още не желае да се подчини на **ГОСПОДА,** като се извинява с това, че не е **красноречив.** След като му напомня, че Господ е **направил на човека уста** и следователно може да го направи красноречив, Бог възлага на **Аарон, брата** на Мойсей, да **говори** вместо него. Мойсей е трябвало да се подчини на Бога и да се остави в зависимост от Него, като си даде сметка, че Божиите заповеди съдържат и способността за изпълнението им. Бог никога не иска от нас да направим нещо, без да ни даде нужните сили. Тъй като Мойсей не се задоволява с най-доброто от Бога, той трябва да приеме по-малко доброто – Аарон ще бъде негов говорител. Мойсей смята, че Аарон ще му бъде от помощ, но по-късно той се оказва спънка, като дава на народа златното теле, на което да се кланят (гл. 32).

В. Завръщането на Мойсей в Египет (4:18–31)

4:18–23 Четиридесет години, след като е избягал в Мадиам, Мойсей се завръща в Египет по заповед на Бога и с благословията на Йотор. Жената и синовете му са **Сепфора, Гирсом** и Елиезер (18:2–4). Тоягата от ст. 2 става **Божия жезъл** в ст. 20. Господ използва обикновени неща, за да извършва с тях необикновени дела, така че да е явно, че силата идва от Него. **Чудесата,** които Бог нарежда на Мойсей да извърши **пред фараона,** са язвите, които последват. Бог **закоравява сърцето** на фараона, но едва след като този деспотичен владетел най-напред сам е закоравил сърцето си. **„Първородният“** понякога се отнася до реда на физическото раждане, но тук означава положението на почит, полагащо се обикновено на първородния син. Фараонът е предупреден, че ако не се подчини, Бог ще убие неговия **син.**

4:24–26 Но преди да занесе посланието, Мойсей сам трябва да се научи на подчинение. Той не е обрязал своя собствен син (Гирсом или Елиезер), може би поради съпротивата на Сепфора. Когато Бог заплашва да убие Мойсей, може би чрез опасна болест, Сепфора гневно обрязва сина си и спасява съпруга си. Тя го нарича **„кръвен младоженец“.** Тази случка, както и впечатлението, че Сепфора изглежда не е вярвала в Бога, може би са причината Мойсей да я изпрати у дома при баща ѝ заедно с двамата ѝ сина (18:2, 3).

4:27–31 Аарон излиза да посрещне Мойсей, когато той се връща в Египет. Те двамата застават пред народа на Израил, предават посланието от Господа и го потвърждават с трите **знамения,** който Той им е дал. Така **народът повярва** и **се покланя** на Господа.

IV. Сблъсъкът на Мойсей с фараона (5:1–7:13)

А. Първият сблъсък (5:1–7:7)

5:1 В 3:18 Бог казва на Мойсей да вземе със себе си старейшините на Израил, когато се явява пред фараона. Междувременно Господ призовава Аарон за гово-

рител на Мойсей (4:14–16). Така **Аарон** отива с **Мойсей** вместо старейшините. Божието послание е недвусмислено: **„Пусни народа Ми.“**

5:2–14 Когато Мойсей и Аарон поставят първия си ултиматум на фараона, той ги обвинява, че отвличат **народа от определените му работи.** Заради това той утежнява работата на евреите, като им заповядва занапред **сами да събират плявата** за тухлите, които произвеждат, но изисква от тях да правят същото количество, както дотогава. Фараонът поставя евреите в непосилно положение, което напомня за отношението на нацистите към тях в концентрационните лагери. Те трябва да обикалят стърнищата **на цялата египетска земя, за да събират слама за плява.** Еврейският текст изразява презрението, на което е бил подложен този потиснат народ. Коул посочва, че сламата е лош заместител на плявата, защото е груба и разнородна.

5:15–23 Дотогава плявата е била осигурявана на евреите. Тя се използвала за подсилване на тухлите и за да не залепват за калъпите, в които се пекат. Еврейските началници протестират пред фараона за това, че ги **бият,** но той не им обръща внимание. Тогава те обвиняват **Мойсей и Аарон,** а Мойсей на свой ред обвинява **ГОСПОДА.** Съпротивата *отсред* редиците на Божия народ често се понася далеч по-трудно отколкото преследването *отвън*.

6:1–12 ГОСПОД милостиво отговаря на сприхавите думи на Мойсей, като най-напред го уверява, че **фараонът ще пусне** израилтяните, защото ще бъде принуден от **силната** Му **ръка.** Тогава Той напомня на Мойсей, че първоначално се е открил на патриарсите като Ел-Шадай или **Бог Всемогъщият,** а не като Йахве (в РИВ: „ГОСПОД“), личното име на Бога, който изпълнява Своя завет. Изглежда идеята тук е, че сега Той ще се разкрие като Господ по нов начин – с нова сила, освобождавайки народа Си. Той е направил завет и сега ще го изпълни, като освободи израилтяните от Египет и ги заведе в Обещаната земя. Обърнете внимание на седемте действия, които Бог заявява, че ще извърши в ст. 6–8. Името „Йахве“ (или „ГОСПОД“) е било използвано и преди, но сега то придобива ново значение. В целия пасаж има двадесет и пет неща, които Бог лично е направил, прави и ще направи. Мойсей изглежда пропуска същината, продължавайки да се занимава със собствената си недостатъчност. След повторните уверения, които получава, той накрая се подчинява на думите на Бога (гл. 7). **„Необрязани устни“** в ст. 12 и 30 означава неумело говорене. Мойсей не се е смятал за велик оратор.

6:13–30 Родословията в ст. 14–25 са ограничени до **Рувим, Симеон** и **Леви,** първите трима сина на Яков. Авторът не е имал намерение да дава пълно родословие, а само да проследи линията до Мойсей и Аарон. Той се спира бегло на Рувим и Симеон, за да достигне до свещеническото племе.

7:1–6 В края на шеста глава Мойсей се учудва как могъщият фараон ще послуша такъв лош говорител като него. Отговорът на Господа е, че Мойсей стои пред **фараона** като представител на **Бога.** Мойсей ще говори на Аарон, а **Аарон** ще предава посланието на **фараона. Фараонът няма да послуша,** но Бог въпреки това ще освободи Своя народ!

7:7 Мойсей и **Аарон** са съответно на **осемдесет** и **осемдесет и три години**, когато започва тяхната велика служба на освобождението. Дори и в тази „напреднала възраст“, както бихме я нарекли днес, Бог може да използва мъже и жени за Своя слава.

Б. Вторият сблъсък (7:8–13)

Фараонът е предупреден за предстоящи неприятности. Когато **Аарон хвърля**

своя жезъл и той се превръща в **змия, мъдреците и заклинателите** на фараона успяват да възпроизведат чудото с помощта на демонични сили. От 2 Тим. 3:8 научаваме, че **египетските магьосници** са Яний и Ямврий. Те се възпротивяват на Мойсей и Аарон, като имитират техните чудеса, но **Аароновият жезъл поглъща техните жезли.** Бог закоравява **сърцето на фараона**, но не произволно, а в отговор на неговото собствено упорство. Дошло е времето за първата язва.

V. Първите девет язви (7:14–10:29)

А. Първата язва – водите на Нил се превръщат в кръв (7:14–25)

7:14–18 ГОСПОД казва на Мойсей лично да застане пред **фараона** край реката, когато негово величество отива **при водата.** (Може би се е къпел в „свещения" Нил.) Мойсей трябва да предупреди царя, че **рибите ще измрат, реката ще се усмърди** и водата и ще стане гнусна за **египтяните,** след като **се превърне в кръв** от **жезъла** в ръката на Мойсей.

7:19–25 Мойсей и Аарон извършват, каквото е заповядал Бог. Те простират **жезъла над водите на Египет. Водите** на Нил и на **египетската земя се превръщат в кръв, рибите . . . измират и реката се усмърдява.** Магьосниците възпроизвеждат това чудо с вода, която явно взимат от някъде другаде. Това вероятно подтиква фараона да отхвърли искането на Мойсей да пусне народа. През **седемте дни,** през които Нил е замърсен, хората се снабдяват с вода като копаят кладенци.

Б. Втората язва – жаби (8:1–15)

Язвата от **жабите,** които покриват **египетската земя,** е толкова тежка, че фараонът като че ли омеква. Когато той моли Мойсей да отмени язвата, Мойсей казва: **„Определи ми кога да се помоля за теб, за слугите ти и за народа ти, за да изтреби жабите от теб и от къщите ти и да останат само в реката."** **Магьосниците** също успяват да произведат **жаби** – като че ли вече няма достатъчно! Те вероятно правят това с помощта на демонична сила, но не посмяват да *унищожат* жабите, защото почитат жабата като бог на плодовитостта! Когато жабите измират на следващия ден, от мъртвите им тела се разнася отвратителна смрад. **Фараонът** още веднъж **закоравява сърцето си.**

В. Третата язва – въшки (8:16–19)

При третата язва **земната пръст** се превръща във **въшки.** Този път **магьосниците** не успяват да произведат **въшки** и предупреждават фараона, че това е дело на сила, по-велика от тяхната. Той обаче остава упорит. Колкото повече закоравява сърцето си, толкова повече и Бог го закоравява.

Г. Четвъртата язва – мухи (8:20–32)

8:20–24 Така Бог изпраща четвъртата язва – **рояци мухи.** Еврейският текст буквално гласи **рояци** (или „смес"), а точният вид на летящите насекоми **(мухи)** е добавен от преводачите. Може би **рояците** са били смес от много видове. Тъй като повечето или всички язви са насочени срещу фалшивите богове на Египет (Нил и едва ли не всяко създание са били обожествявани в Египет!), възможно е това да са били бръмбари – язва насочена срещу Кепри, бога на свещения бръмбар.[7]

8:25–32 Фараонът е притеснен до степен да позволи на евреите **да принесат жертва** на Бога в египетската **земя.** Но това не е възможно, тъй като те ще пожертват животни, боготворени от **египтяните,** и така ще предизвикат размирици. Фараонът прави следваща отстъпка: евреите могат да отидат в **пустинята** да принесат жертва, но **да не отиват мно-**

го далеч. Това също е незадоволително, защото Бог им е заповядал да отидат на тридневен път. Веднага щом Египет получава облекчение от язвата, фараонът променя намерението си и забранява на народа да тръгне.

Д. Петата язва – мор по добитъка (9:1–7)

След като **фараонът** е предупреден, Бог изпраща **мор,** вероятно антракс, който убива **всичкия добитък** на египтяните, **който е по полето.** Животните на евреите не са засегнати. Поради тази явна разлика язвата не може да не може да бъде обяснена с естествено явление. Всички опити язвите да бъдат обяснени с естествени процеси се провалят. Не всички животни на египтяните са унищожени, тъй като някои се споменават в ст. 19, а други са убити по-късно, през нощта на Пасхата (12:29б). Част от тях са били прибрани (ст. 20). Така че **„всички“** от стих 6а означава „всички на полето“ или „всички видове“. Овенът, козелът и бикът са били свещени животни в Египет. Сега техните разлагащи се трупове отравят околността.

Е. Шестата язва – гнойни циреи (9:8–12)

Когато **фараонът** продължава да се закоравява, Бог прави **пепелта** от пещ да предизвика **гнойни циреи** по всички хора и животни на Египет. Дори **магьосниците** са засегнати. Колкото повече фараонът закоравява сърцето си, толкова повече и Бог го **закоравява.**

Ж. Седмата язва – град и огън (9:13–35)

Изразът „всичките Ми язви“ вероятно означава пълната мощ на Божиите язви. Господ напомня на фараона, че е можел да унищожи и него и египтяните с **мор,** но вместо това го е пощадил, за да покаже в него Своята **сила** и да изяви славата Си. Ст. 16 не съдържа идеята, че фараонът е бил предопределен за осъждане. Предварителната обреченост не е библейско учение. Господ използва фараона като пример за това, какво става с човек, който твърдо е решил да се възпротиви на Божията сила (вж. и Римл. 9:16, 17).

Следващата язва се състои от **град** и светкавици или **огън,** придружени от **гръм.** Тя унищожава хора и животни, както и **лена и ечемика,** които са вече готови за жетва (ср. ст. 31, 32). **Но пшеницата и бялото жито не са изпобити, защото са късни** култури. Израилтяните, които живеят в **гесенската земя,** са незасегнати. В отговор на молбата на фараона Мойсей се помолва и язвата престава. Но, както **Мойсей** очаква, **фараонът** още по-ожесточено отказва да пусне евреите.

З. Осмата язва – скакалци (10:1–20)

Мойсей и Аарон предупреждават фараона за надвисналата язва от скакалци, но той се съгласява да **пусне** само **мъжете** да направят празник на **ГОСПОДА** в пустинята. Жените и децата трябва да останат. Но Бог не иска мъжете да ходят в пустинята, а семейства им да останат в Египет. Язвата е с небивала тежест, **скакалците покриват земята** и изяждат всичко, което може да се яде. Това показва, че египетското божество Серапис не може да предпазва от **скакалците. Фараонът** изглежда готов да отстъпи, но накрая все пак **не пуска израилевите синове.**

И. Деветата язва – три дни мрак (10:21–29)

10:21–28 Деветата язва се състои в **три дни тъмнина, която може да се пипа.** Само **израилевите синове имат светлина в жилищата си** – явно чудо. Египетският бог на слънцето Ра се оказва безсилен. Фараонът казва на Мойсей да отидат

в пустинята с жените и децата си, но да оставят **овцете и говедата** си. Той смята, че това ще гарантира връщането им. (А може би се е надявал и да възстанови собствените си стада.) Но в такъв случай евреите няма да има какво да принесат в жертва на Йахве, а именно **жертвата** е причината, заради която те искат да излязат от Египет. Когато Мойсей отказва да направи искания компромис, фараонът му заповядва завинаги да излезе от присъствието му.

10:29 Твърдото изказване на Мойсей **„Добре каза, няма да видя вече лицето ти"** като че ли влиза в противоречие с 11:8, където се казва, че Мойсей „излезе отпред фараона с голям гняв". Матю Хенри предполага, че **„няма . . . вече"** означава „след този път", а 11:8 се отнася за същата „среща". Ето какво пише той:

> Така че след тази среща Мойсей повече не идва, докато не бива повикан. Забележете, че когато хората отхвърлят Божието слово от себе си, Бог справедливо ги оставя на собствените им заблуди и им отговаря според многото им идоли. Когато гадаринците пожелават Христос да си отиде от тях, Той веднага ги напуска.[8]

VI. Пасхата и гибелта на първородните (11:1–12:30)

11:1–10 Мойсей все още не е излязъл от присъствието на фараона. В ст. 4–8 той все още говори на владетеля. Първите три стиха могат да се разглеждат като скоба. В навечерието на десетата и последна язва Бог казва на Мойсей израилтяните да поискат (не да вземат назаем) **сребърни и златни вещи** от египтяните. Мойсей предупреждава фараона, че **всяко първородно в египетската земя** ще умре в полунощ на определената дата (вж. 12:6), че израилтяните няма да бъдат засегнати от язвата, и че служителите на фараона **ще паднат** пред евреите и ще ги молят да си отидат веднъж завинаги. Тогава Мойсей напуска владетеля с **голям гняв.** Фараонът остава глух за предупреждението и ГОСПОД още повече **закоравява сърцето** му.

12:1–10 ГОСПОД дава подробни указания на **Мойсей и Аарон** как да се подготвят за първата Пасха. **Агнето,** разбира се, е символ на Господ Иисус Христос (1 Кор. 5:7). То трябва да бъде **без недостатък,** символизиращо съвършената безгрешност на Христос; **едногодишно мъжко,** вероятно за да напомня, че нашият Господ е бил отсечен в началото на живота Си. Агнето трябва да бъде пазено **до четиринадесетия ден на месеца,** което сочи към тридесетте години живот на Спасителя в Назарет, през които Той е бил изпитван от Бога, и следващите три години публичен живот под внимателното наблюдение на хората. То трябва да бъде заклано от **цялото събрание на израилевото общество,** също както Христос е хванат чрез ръцете на беззаконници и убит (Деян. 2:23). Трябва да бъде заклано **привечер,** между деветия и единадесетия час, както и Иисус е убит в деветия час (Мат. 27:45–50). **Кръвта** му трябва да бъде нанесена на вратата, за да донесе спасение от унищожителя (ст. 7), също както кръвта на Христос, приета чрез вяра, носи спасение от греха, плътта и Сатана. **Месото** му трябва да бъде **изпечено на огън,** за да напомня за Христос, който понася Божия гняв за нашите грехове. Трябва да се яде **с безквасен хляб и с горчиви треви,** които символизират Христос като храна за Неговия народ. Ние трябва да живеем живот на искреност и истина, без квас на злоба и злина, и в истинско покаяние, като помним горчивите страдания на Христос. Нито една кост от агнето не бива да се строши (ст. 46) – заповед, която буквално се изпълнява в случая с нашия Господ (Йоан 19:36).

12:11–20 Първата **Пасха** трябва да

бъде отбелязана от хора, готови за път – подробност, която ни напомня, че който пътува надалеч, трябва да носи лек багаж. **Пасхата** е наречена така, защото Господ *отминава* къщите, по които е нанесена кръвта. Изразът „пасха“ обаче не означава „подминавам“. Коул обяснява:

> Независимо дали е правилна етимология или игра на думи, *песах* за евреите означава „отминаване“ или „прескачане“ и се отнася за историческото Божие действие в този случай, когато Той пощадява Израил.[9]

Пасхата е на **четиринадесетия ден** от годината според еврейския религиозен календар (ст. 2). Тясно свързан с Пасхата е и **Празникът на безквасните хлябове.** През тази първа пасхална нощ народът толкова е бързал да напусне Египет, че не е имало време тестото да се закваси (ст. 34, 39). Оттогава нататък отбелязването на празника в продължение на **седем дни** ще им напомня за бързината, с която са излезли от Египет. Но тъй като квасът е символ на греха, това ще им напомня също, че изкупените чрез кръв трябва да оставят зад себе си греха и света (Египет). Всеки, който яде **квасен хляб,** ще бъде **изтребен** (или: „отсечен“) – т. е. ще бъде изключен от обществото и неговите привилегии. В друг контекст изразът „отсечен“ може да означава осъден на смърт.

12:21–27 След това **Мойсей** предава указанията **на старейшините** на народа. Включени са и допълнителни напътствия **вратите** да се поръсят с **кръвта. Исопът** може би е символ на вярата, която е пътят за лично приемане на **кръвта** на Христос. **Пасхата** ще бъде и повод за разясняване на историята за изкуплението на бъдещите поколения, когато те попитат за значението на ритуала.

12:28–30 В полунощ ударът бива нанесен съгласно предупреждението. Настава се **голям писък в Египет, защото няма къща, в която да няма мъртвец.** Най-накрая на израилтяните е разрешено да си тръгнат.

VII. Изходът от Египет (12:31–15:21)

А. Бягството към морето (12:31–13:22)

12:31–37 Ст. 31 не непременно означава, че **Мойсей** се е срещнал с **фараона** лице в лице (вж. 10:29). Нещо, предадено от служител, често се смята за казано от господаря му. Мойсей е предсказал, че служителите на фараона ще се молят на евреите да си тръгнат (11:8).

Израилтяните **се вдигат ... за Сокхот,** област в Египет, която не бива да се бърка с едноименния град в Палестина (Бит. 33:17). **Египтяните** с готовност дават богатствата си на евреите, за да се отърват по-бързо от тях. За евреите това е справедлива компенсация за целия труд, който са положили за фараона. Това им осигурява необходимите вещи за пътуването и материали, с които да послужат на Бога. **Около шестстотин хиляди мъже** напускат Египет, без да се броят жените и децата. Точният брой на мъжете е 603,550 (38:26). Общият брой на израилтяните е около два милиона.

12:38, 39 Води се сериозна дискусия за датата на Изхода. Най-разпространената консервативна дата е около 1440 г. пр. Хр. Други учени го датират ок. 1290 г. пр. Хр., или още по-късно (вж. Въведението). Заедно с евреите, когато излизат от Египет, тръгва и **разноплеменно множество.** Тези хора са споменати отново в Числа 11:4, където роптаят против Господа въпреки добрината Му към тях.

12:40–42 По отношение на хронологията в ст. 40 вж. коментара към Бит. 15:13, 14. **Четиристотин и тридесетте години,** споменати тук, се отнасят за цялото време, което евреите са прекарали в

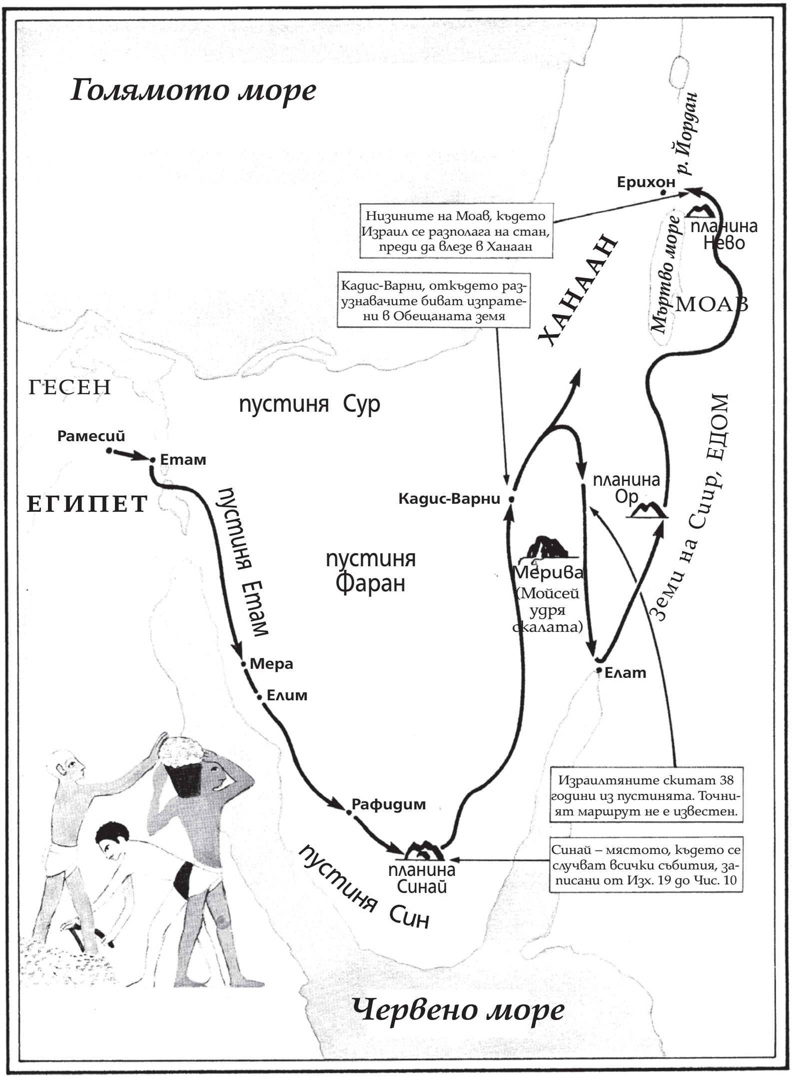

Излизането от Египет и странстването на израилевите синове

Египет. Това е точна цифра – до **същия онзи ден.** Тук е важно да отбележим, че Господ не е забравил обещанието, което е дал векове по-рано. Като извежда народа си, Той изпълнява Своето слово. Бог не забавя и обещанието за *нашето* изкупление (2 Петр. 3:9). В един бъдещ ден Господ Иисус, за когото Мойсей е

символ, ще изведе Своя народ от света във вечната Обещана земя.

12:43–51 Наредбата за постоянната **Пасха** постановява, че само обрязаните могат да участват в нея, без значение дали са пришълци, съседи или слуги. Но не може необрязан **чужденец** да яде от нея, нито **пришълец и наемник.**

13:1–15 Бог е спасил **първородните** на израилтяните от смърт в Египет, затова **първородните** от хората и животните трябва да бъдат **посветени** на Бога, да принадлежат на Него. Първородните синове стават свещеници на Бога, докато по-късно племето на Леви бива отделено за тази служба. Първородните от чистите животни трябва да бъдат принесени в жертва на Бога на едногодишна възраст. Първородните на нечистите животни, като **магарето** например, не могат да бъдат жертвани, а трябва да бъдат изкупени със смъртта на агне, което да умре вместо тях. Ако магарето не бъде изкупено, трябва да му се **пречупи вратът.** Това е избор между изкупление и унищожение. По–късно е дадена възможност магарето да бъде изкупено и с пари (Лев. 27:27; Числа 18:15). Първородното дете, родено в грях, също трябва да бъде изкупено, като цената е пет сикъла (Числа 18:16). Това е едно сериозно напомняне за нечистото нравствено състояние на човека пред Бога.

Както посвещаването на първородните е свързано с отдаване на Бога, така Празникът на безквасните хлябове е свързан с моралната чистота, която се очаква от един изкупен народ. В продължение на **седем дни** народът трябва **да яде безквасен хляб**, а в къщите не бива да се намира квас. Посвещението на първородните, както и Празникът на безквасните хлябове, ще служат като нагледни уроци за бъдещите поколения за това как Господ е освободил Своя народ от Египет.

13:16 По-късно евреите изпълняват ст. 9 и 16 буквално, като си правят филактерии – малки кожени кутийки или превръзки, съдържащи части от Божието Слово, които връзват на челата и китките си. Но *духовният* смисъл е, че всичко, което правим **(ръката),** и всичко, което пожелаваме **(очите),** трябва да бъде в съответствие с Божието Слово.

13:17–20 Най-прекият път от Египет до Ханаан би бил през **филистимската земя** – около две седмици по крайбрежния път, известен като „Пътят на Хор“. Но той бил натоварена артерия и под постоянния контрол на египетската войска. За да предпази народа Си от нападение и последващо обезсърчение, Бог го **повежда** по южния машрут през Синайския полуостров. Израилевите синове излизат **строени.** Те носят и костите на Йосиф обратно към родния Ханаан, в съответсвие с тържествената клетва, с която ги е заклел техният праотец. К. Ф. Пфайфър пише:

> Библейското наименование за морето, което Господ разделя пред израилтяните, е „Ям Суф“, буквално „Тръстиково море“ (Изх. 13:18). Районът, известен днес като Горчивите езера, може би в древността е бил свързан с Червено море, което обяснява традиционното превеждане на „Тръстиково море“ като „Червено море“. Съществуват безброй теории за точното място на преминаването му, но никоя не е получила неоспоримо потвърждение.[10]

13:21, 22 Божието присъствие сред народа Му е изявено **денем** от **облачен стълб, а нощем** от **огнен.** „Това са били – както пише Матю Хенри, – постоянно присъстващи чудеса.“[11] Този облак на славата е известен като *Шекина,* от еврейската дума за „обитавам“. Стълбът говори, че Бог води народа Си и го защитава от враговете му (Изх. 14:19, 20). И в двата смисъла това е добър символ на Господ Иисус Христос.

Б. Преминаването през Червено море (гл. 14)

14:1–9 Четиринадесета глава е една от най-драматичните в цялата Библия. **ГОСПОД** заповядва на **израилевите синове** да вървят на юг към **Пиаирот,** някъде западно от Червено море. Това прави бягството невъзможно, но прави и последващото чудо още по-грандиозно. Фараонът мисли, че евреите са хванати в капан, и изпраща след тях своята войска от **шестстотин избрани колесници и всичките египетски колесници с началници над всяка.** С тях той лесно може да се справи с два милиона явно беззащитни израилтяни, **разположени на стан близо до морето.**

14:10–14 Когато **израилевите синове повдигат очи** и виждат, че египетската армия препуска **след тях,** те естествено се ужасяват, но мъдро **извикват към ГОСПОДА.** Въпреки това веднага обвиняват определения от Господа водач Мойсей, както вече са сторили веднъж преди това. Те казват, че за тях би било **по-добре да работят на египтяните, отколкото да измрат в пустинята.** Това е чисто неверие от тяхна страна и във всеки случай не е последният такъв пример. Но вече добил смелост, Мойсей заявява: **„Стойте и гледайте спасението на ГОСПОДА!“**

14:15–18 Предстои да се случи едно от най-великите чудеса в цялата история:

> **ГОСПОД** нарежда **на Мойсей: „Кажи на израилевите синове да тръгнат. … А ти вдигни жезъла си и простри ръката си над морето, и го раздели и израилевите синове ще преминат през морето по сухо.“**

Във връзка с това, че Бог **закоравява сърцето на египтяните и се прославя над фараона и цялата му** военна мощ, Матю Хенри пише:

> Справедливо е от страна на Бога да постави под ударите на Своя гняв онези, които дълго са се съпротивлявали на влиянието на Неговата благодат. Тези думи изразяват триумф над един упорит и арогантен бунтовник.[12]

14:19–28 Божият Ангел (Христос, за коментар по въпроса вж. Съд. 6) застава като **облачен стълб зад** израилевото множество, като го защитава от **египтяните. Облачният стълб свети** на евреите, но за египтяните е мрак. По заповед на Мойсей Червено море се разделя на две, образувайки две водни стени и сух път между тях. Израилтяните преминават по него безопасно, но когато войската на **фараона** се опитва да ги последва, **ГОСПОД … ги смущава** и поврежда колесниците им, така че **те се теглят мъчно.** Преди да успеят да се изтеглят, морето се затваря над тях, пак по заповед на Мойсей. **Не остава нито един от тях.** Същата вяра, която разделя Червено море, ни прави способни да извършим невъзможното, когато вървим напред по Божията воля.

14:29–31 Преминаването на Червено море е сочено като най-великата изява на Божията сила *в Стария Завет*, но най-великата сила *на всички времена* е онази, която е възкресила Христос от мъртвите.

В. Песента на Мойсей (15:1–21)

Както Пасхата говори за изкупление чрез *кръв*, така Червено море говори за изкупление чрез *сила*. Песента на Мойсей възпява именно него. Д-р Х. К. Удринг разглежда песента така:[13]

Прелюдия (ст. 1) – Триумфът на Йахве.

Куплет 1 (ст. 2, 3) – Онова, което *Той е:* **сила, песен, спасение.**

Куплет 2 (ст. 4–13) – Онова, което *Той е извършил:* победа над някогашни врагове, освобождение на Своя народ от Египет.

Куплет 3 (ст. 14–18) – Онова, което *Той ще извърши:* победа над бъдещи врагове; ще въведе народа Си в наследството му.

Заключение (ст. 19) – Контрастът между поражението на Египет и спасението на Израил.

Отговор на втори глас от **Мариам и всички жени** (ст. 20, 21).

Преди близо три века английският писател и коментатор на Библията Матю Хенри изразява своето възхищение и своите размисли за тази велика духовна ода по следния начин:

> Докато се наслаждаваме на тази песен, можем да забележим, че тя е (1) древна песен, най-древната, която познаваме; (2) възхитителна композиция във възвишен и величествен стил, с ярки, живи и характерни образи, изключително вълнуваща; (3) свята песен, посветена на преклонение пред Бога, замислена да възвеличи Името Му и да възпее Неговата и само Неговата слава, която никой човек не може да сподели; Божията святост е втъкана в песента, и само за Него е била пята; (4) символична песен: триумфът на новозаветната църква в победите над враговете ѝ е изразен в песента на Мойсей и в песента на Агнето, които заедно се пеят край стъкленото море, също както тази е изпята край Червеното море (Откр. 15:2, 3).[14]

VIII. Пътуването към Синай (15:22–18:27)

А. Пустинята Сур (15:22–27)

Със ст. 22 започва разказът за пътуването **от Червено море** към планината Синай. Всяка крачка от това пътуване съдържа духовни уроци за вярващите от всички времена. Например **Мера,** което значи „горчив“, говори за горчивите опитности на живота. Дървото е символ на Голготския кръст, който превръща горчивината на живота в сладост. Край **Мера** Господ се разкрива като *„ГОСПОД, който те изцелява“ (ЙХВХ Рофека).* Той обещава да избави Израил от **болестите,** които поразяват египтяните. **Елим,** със своите **дванадесет водни извора** и **седемдесет палмови дървета,** символизира почивката и освежаването, които получаваме, след като отидем при кръста.

Б. Пустинята Син (гл. 16)

16:1–19 Пътувайки на югоизток, народът достига **пустинята Син.** Тук израилтяните горчиво **роптаят** заради липсата на храна и копнеят за храната **в Египет,** очевидно забравяйки за ужасяващото робство, което я е съпътствало. Бог обаче милостиво им отговаря, като изпраща ята **пъдпъдъци** вечерта и манна **на сутринта.** Бог изпраща пъдпъдъци само два пъти – тук и в Числа 11:31, докато манната Той предоставя постоянно. „Манна“ означава **„Какво е това?“** Това е храна, осигурена по чуден начин от Бога – нито един от опитите да се обясни с естествени процеси не е бил успешен. Манната е **дребна, тънка,** бяла и сладка (ст. 31). Тя е символ на смирението, съвършенството, чистотата и сладостта на Христос, Божия хляб (Йн. 6:48–51). Появата ѝ по някакъв начин е свързана с утринната **роса,** което ни напомня, че Светият Дух е Онзи, който разкрива Христос на душите ни. На израилтяните е позволено да събират **по един гомор** (около 1,5 л) на човек. Независимо дали са събирали повече или по-малко, старайки се да е приблизително един гомор, те винаги са имали достатъчно и никога излишък. Това говори за достатъчността на Христос да задоволи всяка нужда на Своя народ и за резултатите от готовността на християните да споделят благата си с онези, които са в нужда (2 Кор. 8:15). Манната трябва да се събира рано **сутринта,** преди **слънцето** да я **стопи.**

Така и ние трябва да се „храним“ с Христос в началото на деня, преди ежедневните задължения да се стоварят отгоре ни. Тя трябва да се събира всеки ден, също както и ние трябва да се храним с духовната храна от Господа всеки ден. Манната трябва да се събира в продължение на първите шест дни от седмицата, на седмия ден я няма.

16:20–31 На шестия ден хората трябва да съберат **двойно** повече отколкото през другите дни, за да им стигне и за **съботата.** Когато те **оставят** неизядена манна **до сутринта** на всеки друг ден освен съботата, тя **червясва и се усмърдява.** Манната е **бяла и прилича на кориандрово семе, а вкусът ѝ е като на пита с мед.** Тя може да се пече и да се вари. Мойсей изобличава онези, които излизат да търсят манна в съботата.

16:32–34 Известно количество **манна** е поставено в златна **стомна** и е запазено за спомен, като по-късно стомната трябва да бъде поставена в ковчега на Завета (Евр. 9:4). Бог си почива на седмия ден от Сътворението (Бит. 2:2), но до този момент Той не е заповядал на човека да прави същото. Сега Той дава закона за съботата на народа на Израил. По-късно това става една от Десетте заповеди (20:9–11). Съботата е знак на Завета, направен с Израил на Синайската планина (31:13) и е седмично напомняне за освобождението на евреите от робството в Египет (Втор. 5:15). На езичниците никога не е заповядвано да пазят съботата. Девет от Десетте заповеди са повторени в Новия Завет като морални норми за църквата. Единствената, която *не* е повторена, е заповедта за съботата. Независимо от това обаче за цялото човечество съществува *принцип* за един почивен ден на всеки седем. За християните това е първият ден от седмицата, Господния ден. Това не е законово задължение, а благодатна привилегия, ден, в който сме свободни от светските си занимания и можем по-пълно да се отдадем на поклонение и служба на Бога.

„Свидетелството“ означава „ковчега“ на Завета и тук се споменава още преди да съществува. Това е илюстрация на принципа за предварителното упоменаване в Библията. В зависимост от контекста **„свидетелството“** може да означава и Десетте заповеди.

16:35, 36 Изхранването с манна в продължение на **четиридесет години** е пророчество за времето, в което израилтяните ще обикалят из пустинята. Манната престава в Галгал, непосредствено след преминаването на **границите на ханаанската земя** (Ис. Нав. 5:12).

В. Рафидим (гл. 17)

17:1–7 В Рафидим народът започва да **се кара с Мойсей** заради недостига на **вода.** Господ нарежда на Мойсей да продължат към областта **Хорив** („пусто място“) и там **да удари канарата** с жезъла си. Когато Мойсей я удря, от нея бликва вода – илюстрация на Светия Дух, който е даден в деня на Петдесетница като резултат от това, че Христос е бил ударен, поразен на кръста. **Маса** („изкушение“ или „изпитание“) е името, което мястото получава за това, че израилтяните изпитват Господа, а **Мерива** („кавга“ или „караница“) – за това, че се карат с Мойсей.

17:8–16 Тук за първи път на сцената се явява **Иисус** („Йахве е спасение“) Навиев. Като слуга на Мойсей, той се **бие с Амалик** в Рафидим. Докато **Мойсей** държи ръката си издигната в застъпничество пред Бога и в зависимост от Него, израилтяните настъпват към победата. Но когато ръката му се уморява и той я отпуска, Амалик взема надмощие. **Амалик,** който е потомък на Исав, е символ на плътта – злата, покварена природа на човека, носеща началото си от Адам. Обърнете внимание на следните паралели между плътта и Амалик: (1) Тя се проявява дори след като Светият Дух

се е заселил у вярващия при обръщението и воюва срещу Духа; (2) **ГОСПОД ще воюва** с плътта **от поколение в поколение;** (3) Вярващият не може да се освободи от плътта преди смъртта си или Грабването на църквата; (4) Има две средства за борба срещу плътта – молитвата и Божието Слово.

Според древния еврейски историк Йосиф **Ор** е съпругът на Мариам, сестрата на Мойсей. Това е същият Ор, който заедно с **Аарон** е оставен да надзирава народа, докато Мойсей е на Синайската планина (24:14).

ГОСПОД е мое знаме (евр.: *ЙХВХ Нисий)* е едно от съставните имена на Йахве.

Г. Мойсей и Йотор (гл. 18)

18:1–12 Гл. 18 представлява специална част от книгата Изход. До този момент сме видели манната, ударената скала и бликналата вода – символи, които говорят за въплъщението на Христос, Неговата смърт и даването на Светия Дух. В този момент като че ли виждаме проблясък на бъдещата слава на Христос. **Мойсей** е символ на Христос, който царува над земята. Виждаме също и евреите, представени от неговите **синове;** езичниците, изобразени от **Йотор;** и църквата, символизирана от езическата съпруга на Мойсей **Сепфора.** Всички тези хора ще се наслаждават на благословенията на Хилядолетното царство – евреите и езичниците като негови поданици, а църквата – като царуваща с Христос над земята.

Събитията не са изложени в хронологичен ред. В ст. 5 се казва, че Йотор идва при Мойсей край планината Синай, но израилтяните стигат там едва в 19:2. Един коментатор на Стария Завет предполага, че този ред на излагане на събитията има за цел впоследствие да не се прекъсва описанието на срещата с Йахве и даването на Закона. Мойсей вероятно е върнал жена си и двамата си сина в Мадиам, когато се е връщал в Египет. Сега **Йотор** води **Сепфора, Гирсом** и **Елиезер** („Бог е мой помощник") на щастлива среща с Мойсей. Изглежда, че тук Йотор се обръща към единствения истинен **Бог,** макар че някои изследователи смятат, че той вече е бил поклонник на Йахве.

18:13–27 Когато Йотор вижда огромната задача, с която е натоварен **Мойсей** – да **съди народа,** той съветва своя зет да **избере мъже** с висок морал, **които се боят от Бога, обичат истината и мразят несправедливата печалба,** за да му помагат. Предложението на Йотор включва **хилядници, стотници, петдесетници и десетници.** Това ще облекчи товара на Мойсей и ще даде възможност работата да се върши по-бързо. Някои смятат, че съветът на Йотор е вдъхновен от Бога и насърчава разумното предоставяне на отговорности и власт на други хора. Други обаче ни напомнят, че Бог никога не поставя задачи, без да даде и благодат за изпълнението им. До този момент Бог е говорил с Мойсей, както човек говори с приятеля си, и не е използвал посредник. Следователно Мойсей е трябвало да продължи както дотогава, докато Бог Сам не му даде други нареждания.

IX. Даването на Закона (гл. 19–24)

А. Подготовката за разкриването на Бога (гл. 19)

19:1–9 Тук израилевите синове вече пристигат край Синайската планина. Останалата част от книгата Изход, цялата книга Левит и първите девет глави на Числа разказват за събитията, които се случват тук.

От Адам до този момент не е имало пряко даден от Бога закон. Отношенията на Господа с Неговите хора са били предимно на основата на благодатта. Сега Той им предлага един условен завет, обвързан със закона: **„Ако усърдно ще**

слушате гласа Ми и ще пазите завета Ми, вие ще бъдете Мое собствено притежание от всички народи ... ще Ми бъдете царство от свещеници и свят народ.“ Ако те се подчиняват, Той ще ги благославя. Без да осъзнават своята греховност и безпомощност, хората с готовност се съгласяват. Д. Л. Муди коментира:

> „Всичко, което ГОСПОД е казал, ще направим.“ Дързък и самоуверен език. Златното теле, строшените плочи, пренебрегнатите наредби, убитите с камъни пророци, отхвърленият и разпънат Христос са съкрушителните доказателства за неспазените човешки клетви.[15]

ДИСПЕНСАЦИИТЕ

Тук виждаме голям прелом в историята на отношенията на Бога с човечеството, особено с Неговия избран народ Израил. Промяната в Божественото управление на човешките дела тук и на други места показва промяна в *диспенсациите* или „администрациите“.

Августин веднъж казал: „Разграничи епохите, и Писанията ще се съгласуват.“ Бог е разделил човешката история на епохи: „... чрез Когото направи също и вековете“ (Евр. 1:2, алтернативен прочит). Тези епохи могат да бъдат продължителни или краткотрайни. Онова, което ги отличава, е не времетраенето им, а начинът, по който Бог се отнася с човечеството през тях.

Докато Бог *Сам по Себе Си* никога не се изменя, Неговите *методи* търпят промяна. Той действа по различни начини в различните времена. Ние наричаме начина, по който Бог управлява делата Си с човека през определена епоха, *диспенсация*. Строго казано, диспенсация не означава епоха, а по-скоро начин на управление, стопанисване, настойничество, ред или *икономика* (нашата дума „икономика“ идва от *ойкономиа,* гръцката дума за „диспенсация“ или „администрация“, използвана в Новия Завет). Трудно е обаче да се мисли за диспенсации, без да се мисли за време. Историята на американското управление например се разделя на администрации. Говорим за администрацията на Кенеди или администрацията на Буш. С това, разбира се, имаме предвид начина, по който правителството е управлявало, докато тези президенти са били на служба. Важното тук е политиката, която те са следвали, но ние по необходимост свързваме тази политика с определен период от време.

Следователно ние наричаме *диспенсация начина, по който Бог се отнася с хората през определен исторически период*. Диспенсационните действия на Бога могат да бъдат сравнени с начина, по който се управлява едно семейство. Когато семейството се състои само от съпруг и съпруга, се следва определена програма. Когато обаче се появят малки деца, се въвежда изцяло нов ред на нещата. Когато децата пораснат, нещата в семейството отново се променят. Същия модел виждаме и в Божиите отношения с човечеството (Гал. 4:1–5).

Когато например Каин убива своя брат Авел, Бог му поставя белег, така че никой, който го намери, да не го убие (Бит. 4:15). След Потопа обаче Бог постановява смъртното наказание: „Всеки, който пролее човешка кръв, и неговата кръв от човек ще се пролее“ (Бит. 9:6). Разликата се дължи на промяната в диспенсациите.

Друг пример е Псалм 137:8, 9, където авторът призовава към жестоко осъждане на Вавилон: „О, дъще вавилонска, която ще запустееш, блажен онзи, който ти отплати за всичко, което си ни сторила! Блажен онзи, който хване децата ти и ги разбие в скалата!“

По-късно обаче Господ поучава Своя народ: „Обичайте неприятелите си; пра-

вете добро на тези, които ви мразят; благославяйте тези, които ви кълнат; молете се за тези, които ви нанасят вреда“ (Лука 6:27, 28).

Ясно е, че езикът, който използва псалмистът, живеещ под закона, вече не е подходящ за християнина, живеещ под благодатта.

В Левит 11 гл. *определени храни* са посочени като *нечисти*. Но в Марк 7:19б Исус обявява *всички храни* за *чисти*.

В Ездра 10:3 на евреите е заповядано *да изгонят* своите жени чужденки и децата си от тях. В Новия Завет на вярващите се дава напътствието да *не напускат* невярващите си съпруги и съпрузи (1 Кор. 7:12–16).

Под Закона *само първосвещеникът* може да влиза в Божието присъствие (Евр. 9:7). Под благодатта *всички вярващи* имат достъп до Пресвятото място (Евр. 10:19–22).

Тези промени ясно показват, че са настъпили промени и в диспенсациите.

Не всички христяни са единодушни за броя на диспенсациите или наименованията, които следва да им се дадат. Всъщност, не всички християни приемат диспенсациите изобщо.

Но ние можем да покажем съществуването на диспенсациите по следния начин. Преди всичко, съществуват поне две диспенсации – закон и благодат: „Защото законът беше даден чрез Мойсей, а благодатта и истината дойдоха чрез Иисус Христос“ (Йоан 1:17). Фактът, че нашите Библии са разделени на Стар и Нов Завет, показва, че е настъпила промяна в управлението. По-нататъшно доказателство е и фактът, че от вярващите в тази епоха не се изисква да принасят в жертва животни. Това също показва, че Бог е въвел нов ред. Едва ли има християнин, който да не вижда този съществен прелом между Заветите.

Но ако се съгласим, че съществуват две диспенсации, ще бъдем принудени да се съгласим, че има и три, защото диспенсацията на Закона се появява едва тук, в Изход 19 гл., стотици години след Сътворението. Така че трябва да е имало поне една диспенсация преди Закона (вж. Римл. 5:14). Това прави най-малко три.

А тогава ще трябва да се съгласим и за съществуването на четвърта диспенсация, защото Писанията говорят за „бъдещия век“ (Евр. 6:5). Това е времето, наречено Милениум или Хилядолетно царство, когато Господ Иисус Христос ще се завърне да царува над земята.

Павел също прави разлика между *настоящия век* и *бъдещия век*. Най-напред той говори за настойничеството, което му е било поверено във връзка с истината за евангелието и църквата (1 Кор. 9:17; Еф. 3:2; Кол. 1:25). Това е настоящият век. Но след това той ни насочва към една бъдеща епоха, която (Еф. 1:10) ще настъпи, „когато се изпълнят времената“. От неговото описание е очевидно, че тя още не е дошла.

И така, ние знаем, че не живеем в последната епоха от човешката история.

Д-р К. И. Скофилд изброява следните седем диспенсации:

1. Невинност (Бит. 1:28). Тази диспенсация продължава от сътворението на Адам до неговото грехопадение.
2. Съвест или Морална отговорност (Бит. 3:7) – от грехопадението до края на Потопа.
3. Човешко управление (Бит. 8:15) – от края на Потопа до призоваването на Авраам.
4. Обещание (Бит. 12:1) – от призоваването на Авраам до даването на Закона.
5. Закон (Изх. 19:1) – от даването на Закона до деня на Петдесетница.
6. Църква (Деян. 2:1) – от деня на Петдесетница до Грабването.
7. Царство (Откр. 20:4) – хилядолетното царуване на Христос.[16]

Макар че не е толкова важно да сме

съгласни с точните детайли, за нас е много полезно да видим, че съществуват различни диспенсации. Разграничението между закона и благодатта е особено важно. В противен случай ще взимаме части от Писанието, които се отнасят за други епохи, и ще ги отнасяме към себе си. Всички Писания са *полезни за нас* (2 Тим. 3:16), но не всички са отправени директно *към нас*. Текстовете, отнасящи се за други епохи, съдържат приложения за нас, но първичното им значение е за епохата, за която са били написани. Ние вече отбелязахме ограниченията по отношение на храната от Левит 11 гл. Независимо, че тази забрана не важи за християните днес (Марк 7:18, 19), заложеният в нея принцип остава в сила – ние трябва да избягваме моралната и духовна нечистота.

Бог обещава на израилтяните, че ако Му се подчиняват, Той ще ги благослови материално (Втор. 28:1–6). Акцентът тогава е бил върху материалното благословение на земята. Но днес това не важи. Бог не обещава да възнагради покорството ни с финансов успех. Благословенията на настоящата диспенсация са духовните благословения в небесни места (Еф. 1:3).

Независимо че между отделните епохи има разлики, едно нещо никога не се променя, и това е евангелието. Спасението винаги е било, е, и ще бъде чрез вяра в Господа. А основата на спасението за всяка епоха е завършеното дело на Христос на кръста.[17] Хората в Стария Завет са били спасявани чрез вярата си във всяко откровение, което им е давал Господ. Авраам например е бил спасен, като е повярвал на Бога, когато Той му е казал, че потомството на патриарха ще бъде многобройно като звездите (Бит. 15:5, 6). Авраам вероятно не е знаел нищо или почти нищо за онова, което е щяло да се случи на Голгота векове по-късно. Но Господ е знаел. И когато Авраам е повярвал на Бога, Той му е приписал цялата стойност на бъдещото дело на Христос на Голгота.

Както някой е казал, старозаветните светии са били спасявани „на кредит“. Това означава, че те са били спасявани въз основа на цената, която Господ Иисус е щял да плати много години по-късно (това е смисълът на Римл. 3:25). Ние сме спасени на основание на делото, което Христос е извършил преди повече от 2000 години. Но и в двата случая спасението е чрез вяра в Господа.

Ние трябва да пазим от идеята, че хората от диспенсацията на Закона са се спасявали, като са спазвали Закона, или дори като са принасяли животни в жертва. Законът може само да осъжда; той не може да спасява (Римл. 3:20). А кръвта от юнци и козли не може да премахне нито един грях (Евр. 10:4). Не, Божият начин за спасение е чрез вяра и само чрез вяра! (вж. Римл. 5:1)

Друго важно нещо, което трябва да помним, е следното: когато говорим за настоящата епоха на Църквата като за епоха на Благодатта, ние не искаме да кажем, че Бог не е проявявал благодат в миналите диспенсации. Имаме предвид само, че сега Бог изпитва човека чрез благодат, а не чрез закон.

Важно е да осъзнаем също и че диспенсациите не приключват в точно определен момент. Често между тях има период на застъпване или на преход. Виждаме това например в Деяния. На новосъздадената църква ѝ е било необходимо известно време, докато отхвърли хомота на предишната диспенсация. Възможно е също така и да има период от време между Грабването и Голямата скръб, през който да се изяви Човекът на греха и да бъде построен храмът в Ерусалим.

Една последна дума. Както всички добри неща, и учението за диспенсациите

може да бъде опорочено. Някои християни стигат до такава крайност в диспенсационализма, че приемат само Затворническите послания на апостол Павел като приложими за църквата днес! В резултат на това те не приемат кръщението или Господната вечеря,[18] тъй като те не се споменават в Затворническите послания. Те учат също, че евангелието, проповядвано от Петър, не е същото като това на Павел (вж. Гал. 1:8, 9 за опровержение на това твърдение). Тези хора понякога са наричани ултрадиспенсионалисти или Бълингърити (по името на техния учител Е. У. Бълингър). Тяхното крайно гледище за диспенсациите трябва да бъде отхвърлено.

19:10–20 На народа е казано да се подготви за срещата с Бога, като хората **изперат дрехите си** и се въздържат от сексуални отношения. Това е имало за цел да им покаже необходимостта от чистота в присъствието на Бога. **Планината Синай** е забранено място. Нито човек, нито животно не бива да се допира до нея под заплахата от смърт. Ако някой наруши забраната, не бива да бъде последван на планината, а да бъде **убит с камъни или със стрели** от разстояние. Само Мойсей и Аарон могат да се изкачат (ст. 24), и то едва когато биват повикани. Планината се покрива **с гъст облак; има гърмове и светкавици, огън** и **дим; цялата планина се тресе силно.** Всичко това говори за ужасите на срещата с Бога, особено на основата на спазването на закона.

19:21–25 ГОСПОД повтаря на **Мойсей** предупреждението Си, че народът не бива да докосва планината. Мойсей найнапред смята, че това не е нужно да се напомня на народа, но после се подчинява. **Свещениците** от ст. 22 и 24 вероятно са първородните синове.

Б. Десетте заповеди (гл. 20)

Господ Иисус разделя Десетте заповеди на две части: първата засяга любовта към Бога, а втората – любовта към ближния (Мат. 22:37–40). Някои предполагат, че любовта към Бога е представена в първите четири заповеди, докато други включват в тази група и петата заповед. Изразът „ГОСПОД, твоят Бог“ се среща в първите пет заповеди.

I.

20:1–3 Да нямаш други богове. Това е забрана за поклонението на много богове (политеизъм) и за поклонението на който и да било друг бог освен Йахве.

II.

20:4–6 Да не си правиш кумир. Не само поклонението на идоли е забранено, но и тяхната изработка. Това включва рисунки, образи и статуи, използвани за поклонение. Но забраната не се отнася до изображения изобщо, тъй като в скинията е имало изображения на херувими. Освен това Бог заповядва на Мойсей да направи бронзова змия (Чис. 21:8). Заповедта несъмнено включва изображенията на божества.

Бог е **ревнив Бог** – ревнив за поклонението и любовта на Своя народ. Той **въздава вината на бащите върху синовете до третото и четвъртото поколение** посредством наследствени недостатъци, бедност, болести и съкратен живот. Но Божията **милост** продължава към **хиляди** (поколения) на **онези, които** Го **любят и пазят заповедите** Му.

III.

20:7 Произнасянето на Божието **име напразно** е забранено. Това включва заклеване в Божието име, че дадена лъжа е истина. Може да включва и богохулство, проклинане, неискрени клетви или

заклеване в дадено обещание и неизпълнението му.

IV.

20:8–11 Помни съботния ден. Съботата се споменава за първи път в Битие 2:1–3 и се празнува във връзка със събирането на манната (Изх. 16). Сега заповедта за спазването ѝ се дава официално на народа Израил за стриктно изпълнение. Тя е образ на почивката, на която сега вярващите се наслаждават в Христос, и на която изкупеното творение ще се радва по време на Хилядолетното царство. Съботата е седмият ден на седмицата, започва при залез слънце в петък и завършва при залез слънце в събота. Никъде в Новия Завет на християните не е заповядано да пазят съботата.

V.

20:12 Почитай баща си и майка си. Тук да почиташ означава да се подчиняваш. Заповедта учи, че покорството към родителите е начинът на живот, който, най-общо, осигурява дълголетие. Животът в непокорство и грях често води до преждевременна смърт. Това е първата заповед с обещание (Еф. 6:2). Тя учи на уважение към авторитетите.

VI.

20:13 Не убивай. Тази заповед се отнася специално за предумишленото убийство, а не за смъртното наказание или непредумишленото убийство. Тя учи на уважение към човешкия живот.

VII.

20:14 Не прелюбодействай. Тази забрана учи на уважение към женитбата и е предупреждение срещу експлоатацията на тялото на друг човек. Тя *може* да включва и всички форми на незаконно сексуално поведение.

VIII.

20:15 Не кради. Това се отнася за всяко действие на незаконно отнемане на собствеността на друг човек. Заповедта ни учи на уважение към частната собственост.

IX.

20:16 Не свидетелствай лъжливо. Тази заповед забранява опетняването на характера на друг човек чрез изявления, които не са верни, и които могат да донесат на този човек наказание или дори екзекуция. Тя учи на уважение към репутацията на човека.

X.

20:17 Не пожелавай. Десетата заповед преминава от действията към мислите и показва, че е грешно да се желае нещо, което Бог не е възнамерявал да ни даде. Павел заявява, че тази заповед е предизвикала дълбоко изобличение за грях в неговия живот (Римл. 7:7).

20:18–21 След даването на Десетте заповеди **хората** се ужасяват от изявата на Неговото присъствие. Те се страхуват, че ще умрат, ако Бог им говори пряко, и затова **Мойсей** става техен посредник.

20:22–26 Целта на Мойсеевия закон е да покаже на хората тяхната греховност. По-нататък Бог милостиво дава напътствия за издигането на **олтар,** което напомня на народа, че грешниците могат да се приближават до Бога само на основата на пролята кръв. Олтарът сочи към Христос като пътя за достъп до Бога. Човекът не може да добави нищо към съвършенството на Христос, нито чрез лични усилия, нито чрез човешките постижения. Свещениците, които се качват на олтара с дълги висящи дрехи могат случайно да се изложат по начин, който е неподходящ за подобен тържествен случай.

В. Други закони (гл. 21–24)

1. Закони относно робството (21:1–11)

21:1–6 След Десетте заповеди Бог дава още много други разнообразни закони за поведението на израилевите синове.

Един евреин можел да стане роб, за да плати дълг, да възстанови щетите от кражба или като се роди в робство. **Робът евреин** може да работи в продължение на **шест години,** но **на седмата** трябва да бъде освободен. Ако е бил женен, когато е станал роб, тогава **жена му** също трябва да бъде освободена с него. Но ако се е оженил по време на службата си, тогава **жена** му и **децата ѝ** са собственост **на господаря.** В този случай робът може по собствено решение да остане такъв, като господарят му пробие ухото му на стълба на вратата. С това робът доброволно се отъждествява с дома на господаря си и занапред ще бъде с „белязано ухо“. Това е един прекрасен символ на Христос, съвършения Служител, който толкова ни е възлюбил, че е предпочел да отиде на кръста, вместо да бъде освободен. Заради това, което Спасителят е направил за нас, ние трябва с готовност да желаем да бъдем Негови доброволни роби, както пише епископ Моул:

> Отведи ме до вратата, Господарю мой,
> продупчи отново покорното на Теб ухо.
> Твоите окови свобода са –
> нека с Теб остана
> в труд, търпение, покорство.[19]

21:7–11 Когато става въпрос за **робиня,** тя не може да бъде освободена на седмата година, ако господарят ѝ я е взел за жена или наложница и е готов да изпълнява отговорностите си спрямо нея. Но ако не иска да изпълнява задълженията си към нея, тя трябва да бъде **откупена,** но не и продадена на езичници. Ако господарят я иска за жена на **сина си,** той трябва да се отнася с нея както с всяка друга снаха. Ако господарят си вземе **още една жена,** той продължава да е отговорен да осигури на робинята всички брачни права. Последното вероятно не означава нищо повече от условия на живот. В противен случай тя трябва да бъде освободена **даром,** без заплащане на откуп. Фактът, че Бог дава закони относно робството, не означава, че го одобрява. Той само защитава гражданските права на поробените.

2. Закони относно престъпления срещу личността (21:12–36)

21:12–14 Ст. 12 постановява общото правило, че за убийство на човек се полага смъртна присъда. Изключение се допуска в случай на непредумишлено убийство; ако смъртта е причинена неволно, убиецът може **да прибегне** при Божия олтар, а по-късно и в специално определените за целта прибежищни градове. Но в случаите на предумишлено убийство и Божият **олтар** не осигурява безопасност за виновния.

21:15–17 Родителите са специално защитени, като удрянето на **баща или майка** е престъпление, наказуемо със смърт. Отвличането на хора, както и злословенето по адрес на родителите също се наказват със смърт.

21:18, 19 Ако някой нарани другиго в караница, той е отговорен **да плати** загубеното му работно време и медицинските разноски.

21:20, 21 Господарят може да наказва робите си, но няма право да ги убива. Ако слугата умре незабавно, след като е бил ударен или бит, господарят му е виновен; но ако преживее **един или два дни,** господарят не подлежи на наказание, защо-

то очевидно не е възнамерявал да убие роба си, за когото е платил с пари.

21:22 Ако бременна жена бъде ударена при сбиване на двама мъже и в резултат от това **пометне,** но не последва **друга** сериозна **повреда,** тогава съпругът ѝ трябва да определи глоба и случаят да бъде разгледан от **съдиите.**

21:23–25 Общото правило по отношение на уврежданията на личността е **живот за живот, око за око, зъб за зъб** и т. н. *Наказанието трябва да съответства на престъплението,* като се избягват както прекомерната снизходителност, така и крайната строгост. На практика всички престъпления, с изключение на убийството, могат да бъдат уредени със заплащането на глоба или обезщетение (вж. Чис. 35:31).

21:26–36 Ако някой повреди **окото** или **зъба** на свой роб, робът трябва да бъде освободен. **Ако вол** неочаквано убие човек, той трябва **да се убие с камъни и месото му да не се яде.** Ако обаче **стопанинът му** е знаел, че волът е опасен, и е бил предупреден за възможността да нападне човек, тогава той също следва да бъде умъртвен. Предвидена е обаче и възможността собственикът да плати **откуп** за **живота си.** Откупът е същият и при смъртта на **син или дъщеря.** За смъртта на **роб** при подобен случай размерът на откупа е **тридесет сребърни сикъла,** а **волът** трябва **да се убие с камъни.** Забележете, че Юда предава Иисус за същата цена, която се изисква за роб, убит от вол, като по този начин Го оценява на стойността на мъртъв роб. **Ако някой** остави непокрита **яма,** той е отговорен за всяка загуба в резултат от падането на животни в нея. **Ако волът на някого** убие **вола** на друг, стойността на двете животни трябва да се раздели по равно между двамата. Ако собственикът на виновното животно е знаел за опасния му нрав, тогава той трябва да плати за убитото животно, но може да задържи месото му.

3. Закони относно кражба и щети на собствеността (22:1–6)

Крадецът трябва да заплати пълно обезщетение за онова, което е откраднал, като размерът му зависи от естеството на кражбата. Ако **крадецът** бъде убит докато **разбива** през нощта, убиецът му не подлежи на отговорност; той не е можел да знае дали целта е била кражба или убийство. Но ако крадецът бъде убит през деня, убиецът му е виновен. Ако крадецът в ст. 1 не може да заплати обезщетение, тогава той трябва да бъде продаден за роб. Ако откраднато животно бъде намерено живо, крадецът трябва **да плати двойно.** Когато стопанин остави **добитъка** си да пасе в нивата на съседа му, той трябва да обезщети собственика на нивата със същото количество, което е било увредено, от **най-доброто от нивата си и най-доброто от лозето си.** Всеки, който безотговорно предизвика пожар и унищожи посеви, трябва да заплати обезщетение на собствениците им.

4. Закони относно измама и нечестно поведение (22:7–15)

22:7–13 Ст. 7–9 разглеждат въпроса за кражбата на **пари или вещи,** поверени за съхранение от един човек на друг. Онзи, който ги е откраднал, трябва **да плати двойно.** Ако крадецът не може да бъде открит, човекът, на когото парите са били поверени за съхранение, трябва да се яви пред **съдиите,** за да се установи дали самият той не е виновен. В случай на злоупотреба с доверие, съдиите трябва да решат дали виновен е обвиняемият, или обвинителят, и след това изискват **двойно** заплащане на щетата. Когато **животно,** поверено за пазене, **умре или се нарани, или бъде откарано**, ако онзи,

на когото е било предадено, се закълне **пред ГОСПОДА,** че не е било по силите му да предотврати станалото, не е необходимо обезщетение. Но ако животното е било **откраднато от него** или поради негова небрежност, той трябва да плати обезщетение. Не се изисква обезщетение за разкъсано животно, когато трупът му бъде предоставен като свидетелство.

22:14, 15 Ако дадено назаем животно бъде наранено или убито, този, който го е взел, трябва да плати за него. Ако обаче стопанинът на животното е присъствал на инцидента и следователно е можел да го предпази, не се изисква обезщетение. Заплащане не се изисква и в случай, че животното е било **наето с пари,** тъй като рискът за загубата му е бил включен в цената.

5. Закони относно прелъстяване (22:16, 17)

Ако някой прелъсти несгодена девица да съгреши с него, той е длъжен да се ожени за нея и да заплати изискващата се сума за **вено.** Ако обаче **баща ѝ** откаже да даде дъщеря си, мъжът пак трябва да плати **веното** на бащата, тъй като шансовете момичето някога да се омъжи са силно намалели.

6. Закони относно граждански и религиозни задължения (22:18–23:19)

22:18–20 За още три престъпления освен убийството се налага смъртно наказание – това са магьосничество или врачуване, сексуално сношние **с животно** и идолопоклонство.

22:21–24 Евреите трябва да бъдат състрадателни спрямо чужденците в земите си, защото самите те също са били **чужденци** в чужда **земя.** Изисква се хуманно отношение и спрямо вдовиците и сирачетата. Сам Господ поема грижата да гарантира изпълнението на тази заповед. На хората се възлага налагането на наказания за всички останали нарушения, но в този случай Бог ще наказва пряко. Неговото отношение към беззащитните не се е променило и днес. Той все още се грижи за **вдовиците** и **сирачетата,** а ние като вярващи трябва да правим същото.

22:25–27 Не се разрешава да се налага лихва на заем, предоставен на израилтянин, въпреки че за езически длъжник може (Втор. 23:20). Взета **в залог дреха** трябва да бъде върната преди падането на нощта, тъй като наметалото се използва за завивка.

22:28–31 Забранено е да се **хули** Бога или да се проклинат началниците **на народа** (ср. Деян. 23:5). Господ трябва да получи онова, което Му се дължи – и от реколтата, и от животните, и от **синовете. Първородните** животни трябва да бъдат принесени в жертва на осмия ден. Забранява се да се яде **месо, разкъсано от зверове.** В този случай кръвта на животното не е била източена незабавно, а яденето на кръв е нарушение на Божия закон (Лев. 17). Освен това е имало опасност от заразяване с различни болести, пренасяни от животни (като например бяс), от които Бог е искал да предпази народа Си.

23:1–12 По отношение на съдебните дела е забранено да се **разнасят лъжливи слухове,** да се заговорничи с **неправедния,** за да се защити виновния, да се следва **множеството** за зло, както и да се **показва пристрастие към сиромаха.** Не бива да се проявява лошо отношение към животно, което принадлежи на враг. Ако се е изгубило, трябва да бъде върнато на собственика му; ако е паднало под тежък товар, трябва да му се помогне да стане. Трябва да се постъпва справедливо със **сиромаха** и да не се осъждат **невинният и праведният** посредством нечестни съдебни трикове. Забранено е да се приема подкуп, както и да се **угне-**

тяват чужденците. Седмата година е събота, по време на която **земята** трябва да бъде оставена **необработена**. На **сиромасите** е разрешено да се хранят от **самораслото** през тази година. **Седмият ден** също трябва да осигури почивка за господаря, слугите и животните. Забележете, че старозаветният Бог е милостив и справедлив, противно на нападките, отправените срещу Него от невярващи съвременни критици.

23:13–17 На евреите се забранява да споменават **други богове** (идоли), освен може би с цел осъждането им, както са правели пророците. Тук се постановява спазването на три големи празника на Йахве: (1) **Празникът на безквасните хлябове.** Този празник се е провеждал в началото на годината, непосредствено след Пасхата. Той говори за това, колко важно е да очистим живота си от злоба и злина. (2) **Празникът на жетвата,** наричан още Петдесетница или Празник на седмиците. Той е свързан с идването на Светия Дух в деня на Петдесетница и основаването на Църквата. (3) **Празникът на беритбата,** наречен също Празник на колибите. Той символизира мирния живот на Израил в неговата земя по време на Хилядолетното царство. Всички възрастни от мъжки пол са *длъжни* да присъстват на тези празници; за останалите е *доброволно*. В Новия Завет обаче виждаме не само Йосиф, но и Мария и момчето Иисус да отиват в Ерусалим всяка година за Пасхата.

23:18, 19 Кваснияt хляб (квасът е символ на греха) не бива да се принася заедно с **кръвта на** Божията **жертва,** т. е. Пасхата. **Тлъстината** на жертвата принадлежи на Господа, защото е най-добрата част от нея; тя не бива да се оставя **до сутринта,** а вероятно трябва да бъде изгорена. Най-доброто от **първите плодове** трябва да бъде донесено **в дома на ГОСПОДА.** Животно не бива да се вари в **млякото на майка** си. Това вероятно е било насочено срещу ритуалите за плодородие, практикувани от идолопоклоннически народи. Стриктните евреи днес не готвят месо и млечни продукти в един и същ съд, както и не ядат месо със сметанови сосове и др.[20]

7. Закони относно завладяването на земите (23:20–33)

Тук Бог обещава да изпрати **Ангел** (Самия Господ) **пред** израилтяните, който да ги **заведе** в Обещаната земя и да **изтреби** езическите ѝ обитатели. Ако евреите се въздържат от идолопоклонство и се покоряват на Господа, Той ще извърши велики дела за тях. Хенри пише следното във връзка с предупреждението срещу непокорството:

> Много добре ще направим, ако внимаваме да не предизвикваме своя Защитник и Благодетел, защото, ако Неговата защита се отдръпне от нас и потоците на Неговата благост секнат, ние сме изгубени.[21]

Техните предели ще се простират от **Червено море до Филистимското море** (Средиземно море) **и от пустинята** (Негев южно от Ханаан) **до реката** (Ефрат).

Забележете заповедта да се **изгонят** жителите на земята. Забранени са всякакви преговори, идолопоклонство или смесване с тези племена. Бог вече е обещал да унищожи покварените ханаанци, но Израил трябва да съдейства. Това постановява един важен духовен принцип: Бог ще ни даде победа над нашите врагове (света, плътта и дявола), но Той очаква от нас да се борим в добрата борба на вярата.

Ст. 33 намира своя паралел във 2 Кор. 6:14–18. Отделянето от света винаги е било Божията воля за Неговия народ. Неизпълнението на тази заповед от страна на Израил е довело до неговото паде-

ние. Все още е вярно, че „лошите другари покваряват добрите нрави“.

8. Утвърждаването на Завета (24:1–8)

24:1, 2 Мойсей се намира на планината Синай, когато Бог му предава законите и наредбите, описани в Изх. 20–23. Преди Мойсей да слезе от върха, Бог му казва да се върне заедно с **Аарон** и двамата му сина, **Надав и Авиуд,** както и със **седемдесет от старейшините.** Но само **Мойсей** може **да се приближи при ГОСПОДА,** а другите трябва да останат на разстояние. Под управлението на закона между грешника и Бога трябва да се поддържа разстояние. Под благодатта имаме „дръзновение да влезем в светилището чрез кръвта на Иисус“ (Евр. 10:19). Законът казва: „Те да не се приближават.“ Благодатта казва: „Нека пристъпваме“ (Евр. 10:22).

24:3–8 След това **Мойсей** отива при народа и му представя закона. Хората незабавно се съгласяват да го спазват, без да осъзнават своето безсилие за това. За да утвърди този условен завет между Бога и Израил, Мойсей най-напред **издига олтар** с **дванадесет стълба** (за дванадесетте племена на Израил). После той **взима кръв** от жертвите и с **половината** от нея **поръсва олтара** (който изобразява Божия дял в завета), а с другата половина – **народа** (което изобразява тяхната решимост да изпълнят своя дял от споразумението).

9. Разкриването на Божията слава (24:9–18)

24:9–11 След това **Мойсей** и останалите **се изкачват** на планината Синай, според дадените им в ст. 1 и 2 нареждания. Там те **виждат Бога** в Неговата слава. Обикновено, ако човек види Бога, това е достатъчно, за да го убие, но тук не става така. Бог не ги унищожава: **„Те видяха Бога и ядоха, и пиха.“** С други думи, те виждат Бога и остават живи, за да ядат примирителната жертва.

В Библията съществува привиден парадокс по въпроса за виждането на Бога. От една страна има текстове, според които е невъзможно да се види Бог (Изх. 33:20; Йн. 1:18; 1 Йн. 4:12). От друга страна има пасажи, които говорят за хора, които виждат Бога, като Бит. 32:30; Изх. 24:10; 33:23. Обяснението е, че Бог в Своята неприкрита слава е поядащ огън, унищожаващ всеки, който би погледнал към Него. Но Той въпреки това може да се открива във вид на човек, ангел или облак на славата (Втор. 5:24), които човек може да види и да остане жив.

24:12–18 Тук очевидно се описва друго изкачване на Синайската планина. Този път придружител на **Мойсей** за част от пътя е **Иисус** Навиев. Мойсей определя **Аарон и Ор** да служат като съдии на народа, докато той отсъства. В продължение на **шест дни** Мойсей чака на планината, докато **облакът** на славата **покрива** върха ѝ. После, по покана на Бога, той се изкачва на върха и влиза в **облака,** където трябва да остане следващите четиридесет дни и четиридесет нощи. Четиридесет е числото на проверката или изпитанието. Тук проверката е по-скоро за народа отколкото за Мойсей. Те не устояват на изпитанието и падат в грях. Така чрез закона Бог разкрива какво има в човешкото сърце.

Наредбите, които Мойсей получава по това време, са описани до 31:18.

X. Скинията и свещенството (гл. 25–40)

Следващите седем глави се занимават с инструкциите за изграждането на скинията, уреждането на свещенството и свързаните с това закони. Цели петдесет глави от Библията са посветени на скинията, което показва нейното значение в Божиите очи.

Скинията представлява съоръжение, подобно на шатра, което е било предвидено за обиталище на Бога сред Неговия народ. Всяка част от скинията ни предава духовни уроци, свързани с личността и делото на Христос и пътя за достъп до Бога. Свещенството напомня на хората, че грехът ги е поставил на разстояние от Бога, и че те могат да се приближат до Него само чрез тези представители, които Той е определил и направил годни за тази служба.

А. Инструкции за изграждането на скинията (гл. 25–27)

1. Събирането на материали (25:1–9)

На Мойсей е заповядано да вземе от народа **принос** от материали, които ще бъдат необходими за издигането на **светилище** (скинията). Ценните метали, фините тъкани, кожите, **маслото, ароматите** и скъпоценните **камъни** несъмнено са били заплатата, която израилтяните са получили от египтяните, напускайки Египет. Те са работили, и то робски, за тези неща. Сега те ги предоставят в жертва. Бог настоява **скинията** да бъде направена точно според предоставения от Него образец. Ако този принцип важи за една материална постройка, колко по-важно е Христовите събрания (Неговият народ) да бъдат изграждани според разкрития в Новия Завет боговдъхновен образец!

2. Ковчегът на Завета (25:10–16)

Ковчегът е дървен сандък, обкован **с чисто злато отвън и отвътре.** От всяка страна има **златни халки,** през които се провират **прътове,** с помощта на които ковчегът ще бъде пренасян. В ковчега трябва да се постави **свидетелството** – това са двете плочи на Закона (ст. 16), а по-късно Аароновият жезъл и стомна с манна (Евр. 9:4).

3. Умилостивилището (25:17–22)

Капакът на ковчега е наречен **умилостивилище.** Той представлява масивна златна платформа, върху която са поставени две приличащи на ангели фигури. Тези **херувими**[22] трябва да са с **лица едно срещу друго**, **крилете** им да са разперени отгоре и да покриват умилостивилището. Бог ще се явява в облака на славата **отгоре на умилостивилището измежду двата херувима.** Херувимите се споменават поне в тринадесет книги в Библията. Те се свързват главно със светостта и праведността на Йахве и често се споменават във връзка с Божия престол. Описани са в Езекиил, гл. 1 и 10.

4. Масата за присъствените хлябове (25:23–30)

Масата за присъствените хлябове е дървена маса, обкована **с чисто злато.** Тя има **златен венец** в горната си част и златен **перваз** или рамка, широк **една длан,** с втори **златен венец.** Както и ковчегът, **масата** се пренася с **прътове,** поставени в **халки, на четирите ѝ ъгъла, при четирите ѝ крака.** Върху масата се поставят дванадесет хляба (ст. 30) за дванадесетте племена на Израил. Освен това има и различни **блюда, тамянници, поливалници и тасове.**

5. Златният светилник и принадлежностите му (25:31–40)

25:31–39 Светилникът е изработен от масивно **злато.** Той има седем **клона,** върху всеки от които е поставена малка лампа с фитил за масло. За използването на светилника трябва да се изработят и **щипци и пепелници,** с които да се събира пепелта на изгорелите фитили (ст. 38, 39).

25:40 Основното и най-важно изискване при изработката на всички тези предмети е стриктно да се следва **образецът,** който Бог е дал **на планината.** Тук няма място за човешки импровизации. Така е

и с всички духовни неща – ние трябва да следваме божествените наредби и да не се отклоняваме от **образеца,** който Господ в Своята мъдрост ни е дал.

Цялото обзавеждане на скинията говори за Христос: ковчегът символизира Неговата божественост (злато) и човешка природа (дърво). Умилостивилището изобразява Христос като умилостивение (Римл. 3:25) за нас. Масата с присъствените хлябове представя Христос като хляба на живота. Светилникът Го показва като светлината на света. Бронзовият олтар (гл. 27) символизира Христос като всеизгаряне, изцяло погълнато за Бога. Кадилният олтар или златният олтар (гл. 30) илюстрират благоуханието на Христос пред Бога. Умивалникът разкрива, че Христос очиства народа Си с водно умиване чрез Словото (ср. Тит 3:5; Йн. 13:10; Еф. 5:26).

6. Самата скиния (гл. 26)

26:1–6 Гл. 26 описва самата скиния. Размерите ѝ са около 14 м дължина, 4,5 м ширина и 4,5 м височина. Двете ѝ страни и гърбът ѝ са изградени от изправени дъски, поставени върху подложки и свързани една с друга. На входа има стълбове.

Първият покрив, който тук е наречен **скинията,** е изработен от **препреден висон от синьо, мораво и червено, с изкусно извезани херувими.** Той се състои от два комплекта от по **пет завеси, съединени една с друга.** Двата комплекта са свързани с помощта на **златни куки**, които, както изглежда, са минавали през **петдесет сини петлици.** Целият покрив е с размери 13 на 18 м. Той образува тавана на шатрата и покрива стените до височина около половин метър над земята.

26:7–13 Вторият **покрив над скинията** трябва да бъде изработен от **завеси от козина.** Един комплект от **пет** такива **завеси** трябва да се съедини с друг комплект от **шест завеси** с помощта на **бронзови куки,** минаващи през **петдесет петлици.** Целият покрив, с размери 14 на 20 м покрива всички страни на скинията с изключение на предната ѝ част. Част от завесата остава да **виси над задната страна на скинията.**

26:14 Третото **покривало** е изработено от **овнешки кожи,** а четвъртото – от **язовски кожи** (превеждано също и като тюленови, китови и делфинови кожи).[23] Размерите не са посочени; вероятно са същите като на покрива от завеси от козина.

26:15–30 Изправените дъски, които образуват трите страни на скинията, са описани в ст. 15–25. Всяка **дъска** има размери 4,4 на 0,7 м. Изработена е от **акациево дърво,** покрито със **злато,** и в долната си част има **два шипа,** които се поставят в **подложки.** От всяка **страна** на скинията има **двадесет дъски,** а на гърба – **шест.** За всеки от **ъглите** на **задната страна** са изработени по **две** специални **дъски.** Дъските са скрепени с помощта на дървени **греди,** покрити със **злато,** които преминават през **златни халки** по **дъските. Средната греда** е дълга и преминава по цялата дължина на скинията, като свързва дъските. Възможно е две по-къси греди с различна дължина да са били свързани, за да образуват една греда за горната част на стената, и други две – за долната. Някои смятат, че дъските са представлявали дървени рамки от преплетени клони.

26:31–37 Самата скиния е разделена на две помещения – отпред е **Святото място**, с размери 9 на 4,5 м, а зад него е **Пресвятото** място (Светая Светих), което е с дължина, равна на ширината му – 4,5 м. Тези две помещения са разделени със **завеса, изкусно изработена от препреден висон** и с избродирани по нея **херувими. Завесата** е окачена на **четири стълба. Ковчегът и умилостивилището** трябва да се поставят **в Прес-**

вятото място, а **масата** с присъствените хлябове и златният **светилник** – в Святото място. Там е поставен още само кадилният олтар (гл. 30), който се намира пред завесата. **Светилникът** трябва да бъде поставен **към южната страна на скинията,** а масата – **към северната.** Вратата на скинията представлява **завеса,** подобна на завесата между Святото и Пресвятото място, но окачена на **пет стълба от акациево дърво,** покрити със **злато** и поставени върху бронзови **подложки.**

7. Бронзовият олтар за всеизгаряния (27:1–8)

Олтарът за всеизгаряния, познат още като бронзовият олтар, е изработен **от акациево дърво** и обкован с **бронз.** Основата му е квадрат със страна 2,2 м, а височината му е 1,3 м. От четирите му ъгъла стърчат **рогове.** Олтарът се пренася с помощта на **прътове,** прикрепени към долната страна.

8. Дворът, стълбовете и завесата (27:9–19)

Около скинията е оградена обширна площ, известна като **дворът**. Тя е оградена със **завеси от препреден висон,** опънати между **бронзови стълбове.** Оградата е с размери 45 м дължина, 22 м ширина и 2,2 м височина. **Входът** е разположен на източната страна и е широк 9 м. Той има **везана завеса от висон,** подобна на завесите на скинията. Ако не е предписано друго, **всичките принадлежности на скинията** трябва да бъдат **бронзови.**

9. Маслото за светилника (27:20, 21)

Маслото за светилника трябва да бъде **чисто маслинено масло първоток,** символ на Светия Дух. То трябва да гори **постоянно** – всеки ден, **от вечер до сутрин.** Изразът **„шатъра за срещане“** тук се използва за скинията, която ще бъде Божие обиталище, но в 33:7 е използван за временната шатра, издигната от Мойсей.

Б. Свещенството (гл. 28, 29)

1. Облеклото на свещениците (гл. 28)

28:1, 2 Гл. 28 разглежда облеклото на първосвещеника и **синовете му.** Всички тези **одежди,** цветовете им, скъпоценностите и т. н., говорят за разнообразните слави на Христос, нашия велик Първосвещеник. Свещеническото семейство е семейството на **Аарон.**

28:3–29 Първосвещеникът има два комплекта **одежди:** (1) облекло за слава и великолепие, богато оцветено и сложно избродирано; (2) едноцветни бели ленени дрехи. Тук са описани първите (ст. 2–4). **Ефодът** (ст. 6, 7) е подобен на престилка и е съставен от две части, свързани на раменете и отворени от двете страни. **Препаската** представлява колан, който преминава около кръста точно над ръба на ефода. В **златните гнезда** (ст. 13) се влагат скъпоценни камъни. На всяко рамо се поставя **ониксов** камък, върху който са издълбани **шест от имената** на племената на **Израил** (ст. 9–12). Отпред върху ефода се поставя **нагръдник** с **дванадесет** скъпоценни **камъка,** всеки от които носи името на едно от племената. Нагръдникът се прикрепя към ефода с помощта на **златни халки и верижки** (ст. 13–28). По този начин първосвещеникът носи пред Бога имената на племената на Израил на **раменете** си (мястото на силата, ст. 12) и **на сърцето си** (мястото на любовта, ст. 29).

28:30 Нагръдникът е наречен **съдийският нагръдник** (ст. 15, 29, 30), вероятно защото в него са се намирали **Урим и Тумим,** които са били използвани за определяне на Божията присъда (Чис. 27:21).

Изразът **„Урим и Тумим“** означава *светлини* и *съвършенства*. Ние не знаем какво точно са представлявали те, но знаем (както беше обяснено по-горе), че са били свързани с нагръдника и са били използвани за водителство от Господа (1 Царе 28:6).

28:31–35 Мантията на ефода е **синя** дреха, носена под ефода и дълга до под коленете. По полите ѝ са прикрепени малки **звънци** и **нарове,** символизиращи свидетелство и плодове. **Звънтенето** на звънците трябва **да се чува,** когато **Аарон** влиза и излиза от **святото място.**

28:36–38 На тюрбана, или **митрата,** първосвещеникът носи **златна плочица,** на която са гравирани думите **„Свят на ГОСПОДА“,** и която трябва **винаги** да бъде **на челото му.** Тя е предназначена да **отнема беззаконието на светите неща,** едно напомняне, че дори и нашите най-свети дела са омърсени с грях. Както е казал архиепископ Бевъридж, „Мога да се моля само в грях ... Покаянието ми се нуждае от покаяние и сълзите ми трябва да бъдат измити в кръвта на моя Изкупител.“[24]

28:39–43 Пъстротъканият хитон е дреха от **висон,** която първосвещеникът носи под синята мантия. Той има и **везан пояс.** Синовете на Аарон носят и чисто бели **хитони, пояси и тюрбани, за слава и великолепие** (ст. 40). За долно облекло имат **ленени гащи.** Те са облечени от главата до глезените, но краката им са боси. Това се дължи на факта, че те стоят на свята земя, когато служат на Господа (3:5). **„Да ги посветиш“** (ст. 41) означава буквално *„да им напълниш ръката“* (т. е. с приноси).

2. Посвещаването на свещениците (гл. 29)

29:1–9 Бог определя **Аарон и синовете му** за първите свещеници. Оттогава нататък единственият начин човек да стане свещеник е да бъде роден в племето и семейството на свещениците. В Църквата единственият начин човек да стане свещеник е чрез *новото раждане* (Откр. 1:5, 6). Поставянето на свещеници от хора е чисто човешка измислица.

Ритуалът, описан тук, е изпълнен в Левит 8 гл. Освещаването на свещениците донякъде напомня очистването на прокажените (Лев. 14). И в двата случая е необходимо самият човек да бъде поръсен с кръв от жертвата, което говори за нуждата от изкупление, преди грешният човек да може да се доближи до Бога.

Материалите за приносите са описани в ст. 1–3, а по-късно са дадени подробни инструкции за тяхната употреба. Първата стъпка в освещаването на свещениците е измиването на **Аарон и синовете му с вода при вратата на шатъра** (ст. 4). След това **Аарон** трябва да бъде облечен с **одеждите,** описани в предходната глава (ст. 5, 6). После той трябва да бъде помазан с **масло** (ст. 7). Тогава **синовете му** трябва да бъдат облечени в техните свещенически **хитони** (ст. 8, 9).

29:10–21 Следват три жертвоприношения: на **юнец** в **жертва за грях** (ст. 10–14), на **овен** за **всеизгаряне** (ст. 15–18) и на друг **овен за посвещение** (ст. 19–21). Полагането на **ръцете на главата** на жертвата изразява отъждествяване с нея и показва, че животното ще умре на мястото на онзи, който го принася в жертва (ст. 10). **Кръвта,** разбира се, е символ на кръвта на Христос, пролята за прощаване на греховете. **Тлъстината** се е считала за най-отбраната част от животното и следователно трябва да бъде предадена на Господа (ст. 13). Първият **овен** трябва да бъде изцяло изгорен на олтара (ст. 15–18). Това говори за пълното посвещение на Христос на Бога и за пълното Му принасяне в жертва на Него. От **кръвта** на втория **овен (овена на посвещението)** трябва да се сложи **на края на дясното ухо на Аарон и на синовете му, на палеца на дясната им ръка и на**

палеца на десния им крак (ст. 20), и да се поръсят **одеждите** им (ст. 21). Това изразява необходимостта от очистване от греха във всяка област на човешкия живот: ухото – за покорство на Божието Слово, ръката – за дела и служба, краката – за поведението. Може би изглежда странно, че красивите **одежди** на свещениците е трябвало да бъдат поръсени с кръв; кръвта на изкуплението може да не е привлекателна в очите на хората, но тя е абсолютно необходима в Божиите очи.

29:22–34 След това Господ заповядва на Мойсей да сложи в **ръцете** на свещениците материалите, необходими за приносите, и така да ги упълномощи да принасят жертвите (ст. 22–28). Първият принос (ст. 22–25) трябва да бъде подвижен **пред ГОСПОДА,** а след това изгорен на **олтара над всеизгарянето. Гърдите на овена** трябва да се подвижат **пред ГОСПОДА,** вероятно хоризонтално, а плешката или **бедрото** трябва да се издигат пред Него, несъмнено вертикално. Тези две части се дават на свещениците за храна (ст. 26–28). Движените гърди са символ на Божията любов към нас, а издиганата плешка говори за Неговата сила, с която Той се грижи за нас. **Одеждите** на Аарон трябва да останат на **синовете му след него,** тъй като свещенството се предава от баща на син (ст. 29, 30). Храната на свещениците и начинът, по който се приготвя, са описани в ст. 31–34.

29:35–46 Церемонията по освещаването продължава **седем дни,** като жертвите се повтарят **всеки ден,** а **олтарът** се очиства с кръв и се помазва с масло (ст. 35–37). Оттогава нататък свещениците трябва да **принасят на олтара** за всеизгаряне **всеки ден по две едногодишни агнета – едното агне сутрин, а другото – привечер** (ст. 38–42). Тогава Бог обещава да **се среща** с израилтяните **при шатъра, да обитава между** тях и да бъде **техният Бог** (ст. 43–46).

В. Други инструкции по отношение на скинията (гл. 30, 31)

1. Олтарът за кадене на тамян (30:1–10)

Олтарът за кадене на тамян е **от дърво,** обкован **със злато,** и се намира в святото място. Основата му е квадрат със страна 45 см, а височината му е 90 см. Той е известен и като златният олтар. На него и сутрин, и вечер се изгаря тамян, което символизира застъпничеството на Христос за нас. Въпреки че този олтар се намира в Святото място, той е дотолкова тясно свързан със Пресвятото място, че авторът на Евреи може би има пред вид него под „златната кадилница“ зад втората завеса (Евр. 9:3, 4).[25] Олтарът се пренася с помощта на **прътове,** помествани в **халкички,** разположени под **венеца.**

2. Приносът за откуп (30:11–16)

Бог заповядва всеки мъж израилтянин **от двадесет години нагоре** да плати **половин сикъл откуп за душата си.** Този налог, който е еднакъв за **богатия** и за **бедния,** се събира при всяко **преброяване** и се използва за **службата на шатъра за срещане.** Той гарантира и защита срещу язви (ст. 12). При първото преброяване среброто е било използвано за изработката на сребърните подложки, върху които стоят дъските на скинията. Среброто говори за изкуплението, което е основата на нашата вяра. Изкуплението е необходимо за всички и е достъпно за всички при еднакви условия.

3. Умивалникът (30:17–21)

Бронзовият умивалник се намира **между** входа на **шатъра за срещане и олтара.** Това е голям съд, където свещениците могат **да измиват ръцете си и**

краката си. Той е изработен от бронзовите огледала, дарени от жените (38:8). Размерите му не са посочени. Всеки свещеник, който докосне свети неща, преди да се измие, е осъден на смърт. Това е сериозно напомняне, че ние трябва да бъдем духовно и морално чисти, преди да започнем каквато и да било служба за Господа (вж. Евр. 10:22).

4. Маслото за помазване (30:22–33)

За помазването на **шатъра за срещане**, неговото обзавеждане и самите свещеници трябва да се използва **масло за свято помазване.** То не бива да се използва за никаква друга цел. Маслото в Писанието често е *символ на Светия Дух*. Помазването на свещениците е знак за необходимостта от упълномощаване от Духа за всяка духовна служба.

5. Тамянът (30:34–38)

Тамянът е благоуханна смес, приготвена от разнообразни аромати, която се изгаря на златния олтар сутрин и вечер. Също като маслото, тамянът не бива да се имитира или да се използва за нещо друго.

6. Изкусните занаятчии (31:1–11)

Бог определя изкусните занаятчии **Веселеил**[26] и **Елиав** да изработят скинията и цялото ѝ обзавеждане. Те надзирават и други работници в изпълнението на святата задача (ст. 6б). Многократното повторение на **„Аз“** в този пасаж показва, че заедно със заповедта Бог дава и способностите за нейното изпълнение. Той избира Своите работници, надарява ги със способности и таланти и им възлага изпълнението на работа за Неговата слава (ст. 6). Работата е изцяло на Господа, но Той я осъществява посредством Своите човешки инструменти, а след това богато възнаграждава служителите Си.

7. Знакът на съботата (31:12–18)

31:12–17 Пазенето на **съботата** трябва да бъде **знак между** Бога и Израил. На **седмия ден** не трябва да се **върши** никаква **работа**, дори и по изграждането на скинията. Неподчинението се наказва със смърт.

31:18 Тук Господ дава **на Мойсей две каменни плочи,** върху които е написан Божият Закон – Десетте заповеди (ср. Втор. 10:4).

СКИНИЯТА: БОЖИЯТ ПРЕОБРАЗ НА ХРИСТОС

В основата си скинията говори за Христос, Словото, което стана плът и „разпъна шатра“ между нас (Йоан 1:14, гр.).[27]

Тя може да бъде разглеждана и като илюстрация на Божия път за спасение и по-нататъшния живот и служение на вярващия.

Но макар че изобразява пътя на спасението, скинията е дадена на хора, които вече са в заветни отношения с Бога. Скинията по-скоро дава средствата за очистване от външното, ритуално оскверненние, за да може човек да се приближи до Бога в поклонение, а не осигурява път за спасение.

Скинията и службите, свързани с нея, са копие на небесните неща (Евр. 8:5; 9:23, 24). Това не означава, че в небесата има някакво тяхно структурно или архитектурно подобие, а че скинията илюстрира духовните реалности в небесата. Обърнете внимание на следните връзки:

Земно светилище (Евр. 9:1–5)	Небесно светилище (Евр. 8:2; 9:11–15)
Пресвятото място (Евр. 9:3б)	Пресвятото място, Божието присъствие (Евр. 10:19)

Завесата (Евр. 9:3а)	Завесата, тялото на Христос (Евр. 10:20)
Кръвта на животни (Евр. 9:13)	Кръвта на Христос (Евр. 9:14)
Олтарът (Евр. 7:13; Изх. 27:1–8)	Христос, нашият олтар (Евр. 13:10)
Първосвещеникът (Евр. 5:1–14)	Христос, нашият Велик Първосвещеник (Евр. 4:14, 15; 5:5–10; 7:20–28; 8:1; 10:21)
Жертвите (Евр. 10:1–4, 11)	Христос, нашата жертва (Евр. 9:23–28; 10:12)
Ковчегът (Евр. 9:4)	Престолът на благодатта (Евр. 4:16)
Кадилният олтар (златната кадилница) (Евр. 9:4)	Златният олтар за тамян в небето (Откр. 8:3)

Ленените завеси, образуващи външния двор (45 на 22 м)

Завесите са изработени от фино изтъкан бял ленен плат *(висон)*, символизиращ съвършената праведност на Бога. Те са високи 2,2 м и образуват параван, над който човек не може да погледне. Това подсказва невъзможността на човека да достигне Божия стандарт на праведност (Римл. 3:23) и неспособността на грешника да вижда и разбира Божиите неща (1 Кор. 2:14). Завесите са окачени на 56 стълба, поставени върху бронзови подложки, и имат сребърни куки и връзки.

Портата

За да влезе в двора, човек трябва да премине през вратата или портата. Има само един вход, също както Христос е единственият път към Бога (Йоан 14:16; Деян. 4:12). Портата е широка 9 м, което символизира, че Христос е достатъчен за цялото човечество (Йоан 6:37; Евр. 7:25).

Завесите, използвани за портата, са изработени от бял ленен плат, извезан със синьо, мораво и червено. Тези цветове са символ на Христос, както е представен в четирите евангелия:

Мораво	Матей	Царят (Мат. 2:2)
Червено	Марк	Смиреният Служител, страдащ за греховете, които са сравнени с червено в Исая 1:18
Бяло	Лука	Съвършеният Човек
Синьо	Йоан	Небесният (Йоан 3:13)

Бронзовият олтар за всеизгаряния (квадратна основа 2,2 м, височина 1,3 м)

Първият предмет във вътрешния двор е олтарът. Това е мястото на жертвата. То сочи към Христос на Голгота (Евр. 9:14, 22). Оттук грешникът трябва да започне своя път към Бога. Отларът е изработен от бронз и акация, негниещото дърво на пустинята. Бронзът е символ на осъждането, а дървото говори за безгрешната, непокварена човешка същност на Христос. Онзи, който не знаеше грях, понесе Божията присъда за нашите грехове (2 Кор. 5:21).

Олтарът е кух, по средата с решетка, на която се поставя животното. На всеки от четирите му ъгъла има четири рога, покрити с бронз (Изх. 27:2). Изглежда жертвата е била връзвана за роговете (Пс. 118:27б). Не въжетата и дори не гвоздеите са държали Спасителя на кръста, а Неговата вечна любов към нас.

Когато някой израилтянин доведе животно за всеизгаряне, той поставя ръката си върху главата на жертвата, като по този начин се отъждествява с нея и изразява, че животното ще умре вместо него.

Това е заместителна жертва. Животното се заколва и кръвта му се излива, сочейки към кръвта на Христос, без която няма прощение за греховете (Евр. 9:22).

Всичко, с изключение на кожата, се изгаря върху олтара. В тази подробност, както често става и другаде, символът се разминава с действителността, защото Христос е бил *напълно* отдаден на волята на Своя Отец на Голгота.

Това е жертва на сладко благоухание, което сочи към пълното одобрение на делото на Христос от Бога. Тя осигурява умилостивение за онзи, който я принася.

Умивалникът

Умивалникът е изработен от бронзовите огледала на жените (Изх. 38:8). Дж. Х. Браун отбелязва: „Те предават на Бога нещата, които са използвали за собствено удовлетворение, неща, които до известна степен за служили за задоволяване на плътта." Поклонението трябва да бъде предшествано от съд над себе си (1 Кор. 11:31).

Умивалникът е предназначен за свещениците. Той говори за необходимостта от очистване за служение на Бога (Ис. 52:11). Свещениците най-напред са били изкъпвани при началото на тяхната служба (Лев. 8:6). След това от тях се е изисквало редовно да измиват ръцете и краката си. Едно пълно изкъпване – много периодични измивания. Днес всички вярващи са свещеници (1 Петр. 2:5, 9). Ние се нуждаем от окъпването на новорождението само веднъж (Йоан 3:5; 13:10; Тит 3:5), но имаме нужда постоянно да измиваме ръцете си (за служба на Бога) и краката си (за благочестив живот) (Йоан 13:10). Това става с водата на Словото (Пс. 119:9–11; Йоан 15:3; Еф. 5:26).

Възможно е умивалникът да е имал горен съд за измиване на ръцете и долен – за краката. Библията не описва точната форма и размери на умивалника.

Самата скиния (14 на 4,5 м)

Самата постройка е проста отвън, но красива отвътре. Всичко вътре е покрито със злато или е изкусно избродирано. Това сочи към Христос, който е обитавал между нас (Йоан 1:14). Външно Той не е имал хубост, заради която да Го пожелаем (Ис. 53:2б), но отвътре е бил удивително красив.

Отвътре навън скинията има четири покрития:

Фин избродиран висон	Праведността и красотата на Христос
Козина от козли	Умилостивението на Христос, който стана изкупителна жертва за нас (ср. Лев. 16)
Овнешки кожи, боядисани в червено	Посвещението на Христос (ср. овена на посвещението, Изх. 29:19–22)
Язовски кожи	Превеждано също като китови, делфинови и тюленови кожи. Те предпазват скинията от външните стихии, сочейки към Христос, който предпазва Своя народ от външното зло.

Дъските

Някои предполагат, че това са били по-скоро дървени рамки с решетка, а не плътни дъски. И в двата случая те са символ на вярващите, свързани в Божие обиталище в Духа (Еф. 2:22). Те са изработени от акациево дърво, обковано със злато, и изразяват нашата човешка същност и положението ни в Христос. Бог ни вижда в Него. Дъските са високи 4,5 м и са свързани с пет хоризонтални греди, обковани със злато (Изх. 26:26–28). Средната греда преминава през всички дъски, тя вероятно е символ на Светия Дух. Всяка дъска стои на мястото си с

помощта на шипове в две сребърни подложки. Среброто говори за изкупление (ср. Изх. 30:15, където сребърният сикъл е откуп). Основата на вярващия е изкупителното дело на Христос (1 Петр. 1:18, 19).

Святото място

Завесата, водеща към Святото място, символизира Христос като пътя за общуване с Бога (Еф. 2:18; 3:12). В Святото място няма стол, тъй като работата на свещениците никога не е завършена. За разлика от нея, делото на Христос е завършено веднъж завинаги (Евр. 10:12).

Масата с присъствените хлябове (дължина 90 см, ширина 45 см, височина 67 см; разположена откъм северната страна)

Масата е изработена от акациево дърво, обковано със злато, и символизира човешката и божествената същност на нашия Господ. Върху нея са поставен дванадесет безквасни пити, символизиращи начина, по който Божият народ стои пред Бога чрез Христос. Около хлябовете има два златни венеца, също както и ние сме пазени в безопасност от възцарения, прославен Христос.

Светилникът (тегло 34 кг, без посочени размери; разположен откъм южната страна)

Светилникът е изкован от злато. Той има основа, от която излиза стебло, което се разклонява на седем клона. На върха на всеки клон има лампа, която гори с масло. Светилникът е единственият източник на светлина в скинията. Той вероятно е символ на Светия Дух в Неговото служение на прослава на Христос (Йоан 16:14) или на Христос, който е светилото в небесата (Откр. 21:23) и изворът на духовната светлина (Йоан 8:12). Чистото злато е символ на божествеността.

Светилата горят от вечер до сутрин (Изх. 27:21; 1 Царе 3:3).

Кадилният олтар за тамян (45 на 45 см, височина 90 см; в центъра пред завесата)

Той е изработен от акациево дърво и злато, които символизират човешката и божествената същност на Христос. Олтарът изобразява прославения Христос, който се застъпва за Своя народ (Евр. 7:24–26; Откр. 8:3, 4). Тамянът говори за благоуханието на Неговата личност и дело. Огънят трябва да бъде взет от олтара за всеизгаряне – благоуханието на Христос, който Сам се принася на Бога в жертва без петно и недостатък.

Тамянът е приготвен от стакти, оникс, халван и ливан, които се смесват, за да създадат едно общо благоухание – сладкия аромат на Христос (Еф. 5:2).

Пресвятото място

Завесата, закриваща Пресвятото място, е символ на плътта на Христос (Евр. 10:19–22), разкъсана при смъртта Му на Голгота (Лука 23:45). Докато само свещениците могат да влизат в Святото място, а само първосвещеникът може да влиза в Пресвятото място, и то само един ден в годината, сега вярващите имат достъп до Божието присъствие винаги и по всяко време (Евр. 10:19–22).

Ковчегът (дължина 90 см, ширина и височина 60 см)

Той представлява сандък от акациево дърво, покрит със злато. Свързва се с Божия престол. Съдържанието му може да се тълкува по два начина: единият – свързан с човека, и до известна степен отрицателен, а другият – свързан с Христос и изцяло положителен:

Първо, в ковчега има три спомена за бунт (манната, Изх. 16:2, 3; законът, Изх. 32:19; жезълът на Аарон, Чис. 17:1–13), които може би илюстрират

Христос, който понася проклятието на нашия бунт.

От друга страна, може манната да изобразява *Христос* като Божия хляб; законът – Божията святост, която Господ Иисус възвеличава и прославя; а жезълът на Аарон – Христос в Неговото възкресение, избрания от Бога свещеник.

Умилостивилището

Умилостивилището е капакът на ковчега. Върху него са поставени два херувима, изковани от злато – пазители на Божия престол и защитници на Неговата праведност. Те гледат надолу към кръвта, която се поръсва пред ковчега и върху умилостивилището. Кръвта на Христос удовлетворява Божията праведност и покрива всички наши престъпления. Така престолът на съда става престол на милостта. Христос е нашето Умилостивилище (същата дума като *умилостивение,* 1 Йн. 2:2). Бог приема грешника в Христос.

Облакът на Славата

Когато скинията е завършена, Господ се появява над умилостивилището в облак на славата, известен и като *Шекина;* от еврейската дума за „обитавам“. Това е бил видимият символ на Неговата слава.

Г. Залитане в идолопоклонство (гл. 32, 33)

1. Златното теле (32:1–10)

Нетърпелив от закъснението на Мойсей да се завърне при него, **народът** иска от **Аарон** да му **направи** идол. Той меко се съгласява и от **златните обици** изработва **изляно теле** – нещо, което е изрично забранено (Изх. 20:4). Тогава хората се впускат в гуляй, като се покланят на идола, ядат, пият и се държат неморално. Те претендират, че се покланят **на ГОСПОДА** (ст. 5), но посредством телето. Бог е благословил Своя народ със злато, когато е напускал Египет (12:35, 36), но благословението се превръща в проклятие заради грешните сърца на хората. Бог уведомява **Мойсей** за това, което става в подножието на планината (ст. 7, 8), и заплашва да унищожи **този народ** (ст. 9, 10).

2. Застъпническата молитва и гневът на Мойсей (32:11–35)

32:11–13 В своя отговор **Мойсей** се проявява като един от великите застъпници в Библията. Обърнете внимание на сериозните аргументи, които той използва: това е Божият **народ** (ст. 11, 12). Бог се е грижил за този народ, за да го освободи от **Египет** (ст. 11). **Египтяните** ще злорадстват, ако Бог направи на Своя народ онова, което те не са могли да му сторят (ст. 12). Бог трябва да остане верен на заветите, които е сключил с патриарсите (ст. 13).

32:14 „И ГОСПОД се разкая за злото ...“ Думата *зло* в този контекст означава наказание. В отговор на застъпничеството на Мойсей Господ се отказва от наказанието, което иначе би нанесъл на **народа Си.**

32:15–20 Мойсей слиза от планината с **двете плочи на свидетелството,** среща **Иисус** Навиев по пътя и отива при народа тъкмо в разгара на разюзданото идолопоклоническо пиршество. В израз на праведен **гняв** той строшава плочите на закона като свидетелство за онова, което народът вече е сторил. После **стрива златното теле на прах, разпръсва го по водата и кара народа да я изпие** (ст. 20) – вероятно като предупреждение, че греховете ни се връщат върху нас като горчива отрова.

32:21–24 Когато **Мойсей** пита Аарон с **какво** народът е заслужил такова отношение от негова страна, Аарон дава обяс-

нение на случилото се, от което излиза, че златното **теле** е **излязло от огъня** по твърде мистериозен начин (ст. 24). Само заради застъпничеството на Мойсей Господ не убива Аарон (Втор. 9:19, 20).

32:25–29 Част от **народа** продължава да се весели **разюздано.** Когато Мойсей потърсва лоялни последователи на ГОСПОДА, племето на Леви се отзовава и се заема да избие с **меч** излезлите „извън контрол". Не са пощадени дори близки роднини (ст. 25–29). Тук нарушаването на закона донася смърт на **около три хиляди души.** На Петдесетница евангелието на благодатта донася спасение на три хиляди души. Героичната лоялност на левитите може би е причината, поради която те са избрани за свещеническо племе (вж. ст. 29).

32:30–35 Мойсей се връща на планината да се срещне с **ГОСПОДА,** надявайки се да извърши **умилостивение за греха** на народа (ст. 30–32). Отговорът на Господа е двустранен: първо, Той ще накаже хората, които са направили телето (Той прави това като изпраща язва – ст. 35); второ, ще изпрати **Ангела** Си да върви **пред** Мойсей, когато той води **народа** към Обещаната земя. Характерът на Мойсей блести ярко в ст. 32 – той е готов да умре за народа си. **„Мен заличи от книгата Си"** е фигуративен израз, който означава „вземи живота ми."[28] Бога пощадява Мойсей, но не пощадява Своя възлюбен Син. Колко много напомня тази случка за нашия Господ, който умря – Праведният за неправедните!

3. Покаянието на народа (33:1–6)

Господ отказва да придружава грешните израилтяни по пътя им към Ханаан, **да не би да** е принуден да ги унищожи **по пътя.** Вместо това Той ще изпрати **ангел** като Свой представител. **Когато народът чува това лошо известие, горчиво заплаква** и никой **не си слага** вече **украшенията** – същите украшения като онези, които са използвали за направата на златното теле. От **планината Хорив** нататък никой вече не си слага украшения.

4. Шатърът за срещане на Мойсей (33:7–11)

Шатрата, споменатата в ст. 7, *не е* скинията, която все още не е издигната, а временна шатра, разпъната от **Мойсей** и наречена тук **„шатър за срещане".** Всеки, който желае да потърси Господа, може да отиде там, **вън от стана.** Самият стан вече е бил осквернен от греха на народа и затова шатърът е разпънат извън него. Когато **Мойсей влиза** в шатъра, **облачният стълб слиза,** което показва Божието присъствие. Ст. 11 не може да означава, че Мойсей вижда Бога в Неговата истинска същност. Но той е имал пряко, **лице в лице,** безпрепятствено общение с Бога. Струва си да отбележим, че Иисус Навиев, тогава **младеж, не се отдалечава от шатъра.** Може би това е тайната на по-нататъшния му духовен успех.

5. Молитвата на Мойсей (33:12–23)

33:12–17 Мойсей моли Бога за Неговото присъствие, за да заведе Неговия **народ** в Ханаан. Тогава Господ милостиво отговаря, че Неговото **присъствие** ще остане с тях. Мойсей настоява, че нищо по-малко от това няма да е достатъчно. Също като Ной, и Мойсей е **намерил благоволение** пред Господа и молбата му е удовлетворена. „Безопасността не се състои в отсъствието на опасност, а в присъствието на Бога."

33:18–23 После Мойсей моли да види Божията **слава.** Бог му отговаря, като обещава да разкрие Себе Си като Бог на благодатта и състраданието (вж. Изх. 34:6, 7). Мойсей не може да види Божието **лице** и да **остане жив,** но Бог му позволява да **застане** на една **канара,** докато славата Му мине край него, а после да Го зърне **изотзад.** Това, разбира се, са

образни изрази, тъй като Бог няма тяло (Йн. 4:24). Както казва Хайуъл Джоунс, „Мойсей ще види само вечерното сияние, което обаче е сигурен признак за пълния блясък на деня.“[29]

Никой не може да види Божието лице и да остане жив (ст. 20). Това означава, че никой не може да гледа неприкритата Божия слава; Той обитава „в непристъпна светлина, която никой човек не е видял, нито може да види“ (1 Тим. 6:16). В този смисъл, никой никога не е видял Бога (1 Йн. 4:12). Как тогава да обясним случаите в Библията, в които хора виждат Бога и не умират? Такива са например Агар (Бит. 16:13); Яков (Бит. 32:30); Мойсей, Аарон, Надав, Авиуд и седемдесет от старейшините на Израил (Изх. 24:9–11); Гедеон (Съд. 6:22, 23); Маной и жена му (Съд. 13:22); Исая (Ис. 6:1); Езекиил (Езек. 1:26, ср. 10:20); Йоан (Откр. 1:17).

Отговорът е, че тези хора са видели Бога, представен от Господ Иисус Христос. Понякога Той се явява като ГОСПОДНИЯ ангел (коментар по тази доктрина потърсете в Съдии 6), друг път като Човек, а веднъж и като Глас (Изх. 24:9–11; ср. Втор. 4:12). Единородният Син, който е в лоното на Отца, напълно е изявил Бога (Йоан 1:18). Христос е сиянието на Божията слава и отпечатъка на Неговата Личност (Евр. 1:3). Ето защо Той може да каже: „който е видял Мен, е видял Отца“ (Йоан 14:9).

Д. Подновяването на Завета (34:1–35:3)

34:1–9 Господ отново призовава **Мойсей** да се изкачи сам на **Синайската планина,** този път с **две каменни плочи,** които сам трябва да приготви. Там Господ се разкрива като **Бог състрадателен и милостив, дълготърпелив и многомилостив, и истинен** (ст. 6, 7).

В ст. 7 са използвани три различни думи за вършене на неправда. **Беззаконието** е свързано с изкривяване на Божиите пътища. **Престъпление** означава бунт срещу Бога. **Грях** е буквално „нарушение“ и се свързва с неизпълнение на поставената от Бога цел. Всички тези думи изразяват идеята за незаслужаване на Божията слава (Римл. 3:23). Израилтяните би трябвало да умрат за това, че са нарушили Божия закон, но Бог в Своята милост ги пощадява. Мойсей се **покланя** пред Господа и Го моли за Неговото присъствие и **благоволение** въпреки недостойнството на Неговия народ (ст. 8, 9).

34:10–17 Тогава Бог подновява **завета,** обещавайки да извърши **чудеса** за Израил, като **изгони** жителите на Ханаан. Той предупреждава евреите да не се смесват с езичниците и да не възприемат техните идолопоклоннически практики. Ашерите са били неприлични скулптури или фалически идоли, символи на плодородието. Тъй като Бог е направил **завет** със Своя народ, те не бива да сключват **договор с жителите на земята.** Невъзможно е човек да служи едновременно на Бога и на идолите (вж. 1 Кор. 10:21).

34:18–27 Бог повтаря наредбите за **празника на безквасните хлябове** (ст. 18); посвещението на **първородните** (ст. 19, 20); съботата (ст. 21); **празника на седмиците** и **празника на беритбата** (ст. 22). **Всички от мъжки пол** трябва да се **явяват пред ГОСПОДА** за трите ежегодни празника, споменати в 23:14–17 (ст. 23, 24). Забележете, че в ст. 24 Бог обещава да контролира волята на ханаанците, така че да не се опитват да заграбят притежанията на израилтяните, когато всички мъже **три пъти в годината** отиват в Ерусалим. След като повтаря и други правила (ст. 25, 26), ГОСПОД заповядва на Мойсей да напише думите, които Той току що е изговорил в ст. 11–26 (ст. 27). После Господ Сам написва **десетте заповеди** на каменните **плочи** (ст. 28; ср. ст. 1 и Втор. 10:1–4).

34:28–35 След като прекарва **четиридесет дни и четиридесет нощи** на планината, Мойсей **слиза** долу с **двете плочи в ръка** (ст. 28, 29а). Той не знае, че **лицето му** блести заради това, че е бил в Божието присъствие (ст. 29б, 30). Народът се страхува да се доближи до него. След като предава Господните заповеди на Израил, Мойсей **слага покривало на лицето си** (ст. 31–33). Във 2 Кор. 3:13 Павел обяснява, че Мойсей е покривал лицето си, за да не гледа народът избледняващата слава на закона – на диспенсацията на закона.

35:1–3 Тогава **Мойсей събира цялото общество** и повтаря пред него закона за **съботата.**

Е. Изработката на обзавеждането на скинията (35:4–38:31)

1.Даровете на хората и надарените хора (35:4–36:7)

35:4–20 Мойсей дава нареждания да се събере доброволен **принос за ГОСПОДА,** състоящ се от материали за изграждането на скинията (ст. 4–9). Той призовава и надарени майстори да изработят различните части (ст. 10–19). Бог е имал две сгради за поклонение – скинията и храма. Средствата за изграждането и на двете са събрани предварително. Бог подбужда сърцата на хората да дарят всичко, което ще бъде необходимо (ст. 5, 21, 22, 26, 29). Нашето даване и служене също така трябва бъде доброволно и с готовност.

35:21–36:1 Мнозина от народа се отзовават щедро, като донасят съкровищата, които са взели от Египет (ст. 21–29). Онези, които са дали злато за телето, са го изгубили напълно. Онези, които са инвестирали в скинията, имат радостта да виждат богатството си, употребено за славата на Йахве.

Мойсей публично посочва **Веселеил** и **Елиав** като определени от Бога да работят всякаква **художествена работа.** Те имат способността да обучават и други (35:30–36:1).

36:2–7 Изкусните работници се заемат със задачата по изработването на **светилището,** но хората продължават **всяка сутрин** да носят толкова много материал, че се налага Мойсей да ги спре.

От ст. 8 на 36 гл. до края на 39 гл. намираме подробно описание на устройството и обзавеждането на скинията. Повторението на толкова много подробности ни напомня, че Бог никога не се отегчава от нещата, които Му говорят за Неговия възлюбен Син.

2. Завесите за покрив на скинията (36:8–19)

Вътрешните **завеси,** направени от **препреден висон,** са наречени **„скинията“** (ст. 8). Следват завесите от **козина,** наречени **„покрив“** (ст. 14). Завесите от **овнешки кожи** и **язовски** (или може би тюленови или китови) **кожи** са наречени **„покривало“** (ст. 19).

3.Дъските за трите страни на скинията (36:20–30)

Тези **дъски** са изработени от **акациево дърво,** единственият вид дърво, използван в скинията. Акациите виреят в сухи райони, много са красиви на вид и дървесината им е практически негниеща. Също като тях Господ Иисус израства от суха земя (Ис. 53:2), Той е нравствено прекрасен и е Вечният.

4. Гредите за сглобяване на дъските (36:31–34)

Четири от **гредите** се виждат, а една от тях е невидима, защото преминава през средата на **дъските.** Невидимата дъска е подходяща илюстрация за Светия Дух, който сплотява вярващите в „свят храм на Господа“ (Еф. 2:21, 22). Другите четири греди може да сочат към живота, лю-

бовта, положението и изповедта, които са общи за всички Божии хора.

5. Завесата, преграждаща пътя към Пресвятото място (36:35, 36)

Завесата изобразява плътта на Господ Иисус (Евр. 10:20), разкъсана на Голгота, за да отвори за нас пътя за достъп до Бога. Херувимите, изобразени на завесата, са пазители на праведния престол на Бога.

6. Завесата за входа на Святото място (36:37, 38)

Тази **завеса** е изработена от същия материал като портата на двора и описаната по-горе завеса. Тя е символ на Христос като пътя към Бога.

7. Ковчегът на Завета (37:1–5)

Ковчегът е сандък **от акациево дърво, обкован с чисто злато.** Той напомня за човешката същност и божествеността на нашия Господ. В него се намират плочите на Закона, златна стомна с манна и жезълът на Аарон, който разцъфва. Отнесени към Христос, тези неща говорят за Него като за Онзи, който казва: „Твоят закон е във вътрешностите ми“ (Пс. 40:8б), Божият хляб, който е слязъл от небето (Йоан 6:33), и избраният от Бога Първосвещеник, възкресен от мъртвите (Евр. 7:24–26). По отношение на народа на Израил, те са спомени за падението и бунта.

8. Умилостивилището (37:6–9)

Умилостивилището е Божият престол, мястото, където Той обитава на земята. Когато златните **херувими** гледат надолу към него, те не виждат Закона (който Израил е нарушил), нито стомната с манна или Аароновия жезъл, които също са свързани с бунта на Израил. Вместо тях те виждат поръсената кръв, благодарение на която Бог може да бъде милостив към бунтовните грешници. Умилостивилището символизира Христос като Онзи, „когото Бог е поставил за *престол на милостта*“ (Римл. 3:25, букв.).[30] Умилостивилището е капак на ковчега.

9. Масата с присъствените хлябове (37:10–16)

Върху **масата** с присъствените хлябове има дванадесет пити, „символизиращи мястото на Израил пред Бога в приемливостта на Христос, който като истинския Аарон дори сега се застъпва за тях пред Бога.“[31] Дванадесетте пити могат да се свържат и с Божията грижа за всяко от дванадесетте племена.

10. Златният светилник и принадлежностите му (37:17–24)

Някои приемат **светилника от чисто злато** за символ на Христос, истинската светлина на света (Йоан 8:12). Други предпочитат да виждат в него символ на Светия Дух, чиято мисия е да прославя Христос, тъй като той осветява всичко, което говори за Христос в святото място. Трети пък го приемат като илюстрация на единството на Христос с вярващите. **Стъблото** по средата на светилника е уникално, защото другите **шест клона** излизат от него, по **три клона** от всяка страна; но всички са изковани заедно от един къс злато.

11. Кадилният олтар (37:25–28)

Кадилният олтар говори за Христос като постоянно сладко благоухание пред Бога. Той изразява и настоящото служение на Господ Иисус, който се застъпва за нас в небесата.

12. Маслото за помазване и тамянът (37:29)

Маслото символизира Светия Дух, а **тамянът** напомня за вечното благоухание на съвършенствата на нашия Господ, които носят наслада на Неговия Отец.

13. Олтарът за всеизгаряния (38:1–7)

Олтарът за всеизгаряния изобразява кръста, където Господ Иисус изцяло е принесъл Себе Си в жертва на Бога. Не е възможно да се достигне до Бога без Неговата саможертвена смърт.

14. Умивалникът (38:8)

Умивалникът е символ на настоящото служение на Христос, който очиства Своя народ, като го измива във водата на Словото (Еф. 5:26). Свещениците трябва да измиват ръцете и краката си преди да започнат каквато и да е служба. Така и нашите действия и пътища трябва да бъдат чисти, преди да можем ефективно да служим на Господа. Умивалникът е изработен от бронзовите огледала на жените, които искали да послужат на Бога. Прославата на плътта дава път на служението на Бога.

15.Дворът, стълбовете и завесата (38:9–31)

38:9–20 Външният **двор** около скинията е ограден от бели **завеси** от **препреден висон,** петдесет и шест **стълба** с **бронзови подложки** и **сребърни куки** и извезана **завеса** за портата. Белият висон е символ на праведността, която препречва на невярващия грешник достъпа до Бога, но също и отделя и пази вярващите вътре в Неговото присъствие. Единственият вход към двора е портата, изработена от **препреден висон** и извезана със **синьо, мораво и червено.** Тя е символ на Христос („Аз съм вратата", Йоан 10:9) като единствения път към Бога. Финият висон говори за Неговата неопетнена чистота, синьото – за Неговия небесен произход, моравото – за царската Му слава, а червеното – за страданията Му за греха.

38:21–23 Имената на изкусните работници са повторени. Когато Бог постави задача, Той издига и хора, които да я изпълнят. За скинията Той призовава и снабдява с необходимото **Веселеил** и **Елиав.** За изграждането на храма Той използва Хирам да достави материалите. За изграждането на църквата Бог използва Своите избрани работници Петър и Павел.

38:24–31 Материалите, използвани за изграждането на скинията, са внимателно изчислени. Тяхната стойност днес би надхвърлила милиони долари. Ние също можем да посветим своите притежания на делото на Господа – „Вземи среброто и златото ми; и стотинка няма аз да задържа."[32]

Ж. Изработката на облеклото на свещениците (гл. 39)

39:1–7 Тук виждаме подготовката на **одеждите** на свещениците. От самото начало прави впечатление повторението на четирите цвята. Някои ги приемат за илюстрация на разнообразните слави на Христос, разкрити в четирите Евангелия: **мораво** – Матей – Царят; **червено** – Марк – страдащият Слуга; **бяло** – Лука – безгрешният Човек; **синьо** – Йоан – Божият Син, който е слязъл от небето. **Златните нишки** в ефода говорят за божествеността на Христос (ст. 3). На всяка презрамка на **ефода** има по един **ониксов** камък, върху който са издълбани имената на шест от израилевите племена.

39:8–21 На **нагръдника** са закрепени **дванадесет** скъпоценни **камъка,** по един за всяко от **дванадесетте племена** (ст. 10–14). Така е и с нашия Велик Първосвещеник. Проповедникът на евангелието Питър Пел красиво изразява тази илюстрация: „Силата на раменете Му и любовта на сърцето Му носят имената на Божия народ в присъствието на Бога."

39:22–26 **Мантията на ефода** е **синя** дреха, която се носи под ефода. По **полите** ѝ са закачени **звънци от чисто злато** и **нарове от синьо, мораво и червено.**

Тези предмети говорят за духовните плодове и свидетелството, които са характерни за нашия Велик Първосвещеник, и които трябва да изработваме и у себе си.

39:27–29 Ленените **хитони** са първите дрехи, които свещениците обличат (Лев. 8:7). Едва след тях идват одеждите на славата. Бог най-напред облича каещия се грешник със Своята собствена праведност (2 Кор. 5:21). Когато Господ Иисус се завърне, Той ще облече Своя народ с одежди на слава (Фил. 3:20, 21). Праведността трябва да предхожда прославата.

39:30, 31 Върху златната **плочица** на тюрбана на първосвещеника **като печат** са издълбани думите **„Свят на ГОСПОДА“**, за да може първосвещеникът да отнема беззаконието на светите неща (Изх. 28:38). Всичко, което правим, е омърсено с грях, но нашият Велик Първосвещеник очиства нашето поклонение и служение от всеки недостатък, преди да достигнат Отца.

39:32–43 Когато народът завършва работата и донася частите на скинията на Мойсей, той ги оглежда и установява, че цялата работа е изпълнена точно **както ГОСПОД е заповядал**. И **Мойсей благославя народа.**

З. Издигането на скинията (гл. 40)

40:1–8 Бог заповядва скинията да бъде **издигната** в **първия ден** на годината (ст. 1, 2); т. е. около една година след Изхода и около осем месеца и половина след пристигането на Израил в подножието на Синай. Той посочва и къде точно да се постави всяка част от обзавеждането на скинията (вж. фиг. 4 към Изх. 26).

40:9–17 В ст. 9–15 са повторени инструкциите за **помазване на скинията** и обзавеждането ѝ, както и на първосвещеника и **синовете му.** Това е изпълнено на първия ден от първия месец, близо една година, след като израилтяните са напуснали Египет (ст. 16, 17).

40:18–33 И Мойсей издига скинията ... Този пасаж ни разказва как великият законодател изпълнява всички подробни наредби, **както ГОСПОД е заповядал на Мойсей,** за всяка част от самата постройка, както и за всеки елемент от принадлежностите ѝ.

Последно от всичко Мойсей **издига двора около скинията.** Тук е върховният момент на успешното завършване на една изключително важна задача: **„Така Мойсей завърши делото.“**

40:34–38 Облакът на славата слиза и изпълва скинията, така че Мойсей не може да влезе. Този облак предстои да придружава народа в неговите пътувания. Израилтяните трябва да тръгват на път само когато облакът се **вдигне.** Когато той спре, те също трябва да спрат (ст. 34–38). Като член на племето на Леви Мойсей очевидно е можел да изпълнява свещенически функции, докато Аарон и синовете му бъдат упълномощени за тази отговорност (Лев. 8).

И така, книгата Изход е историята на Божия народ през годината между неговото освобождение от Египет и издигането на скинията при Синайската планина. Книгата е изпълнена с прекрасни илюстрации на Христос и Неговите нравствени съвършенства. Наша отговорност е да се покланяме на този славен Христос и да живеем в светлината на Неговата святост.

Крайни бележки

[1] (2:9, 10) Еврейската дума *маша,* „извличам“, вероятно представлява двуезична игра на думи. Евреите са използвали каламбури дори в сериозни ситуации, като даването на имена на деца. (Вж. за пример имената на синовете на Яков в Битие 29, 30.)

[2] (2:9, 10) C. H. Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy*, p. 144.

[3] (3:1–4) Съвсем подходящо шотландските заветни християни възприели за своя емблема горящата къпина, като отдолу поставили латинското мото: *„Nec consummaretur“* („Не изгаря“).

[4] (3:6) R. Alan Cole, Exodus: An Introduction and Commentary, p. 66.

[5] (3:7-12) J. Oswald Sanders, On to Maturity, p. 56.

[6] (3:13, 14) Някои Библии, като Превода на Мофат (Moffatt Version), превеждат името с „Вечният“ (ср. също и френската версия Louis Segond's: „l' eternel“).

[7] (8:20–24) Септуагинта, която е създадена в Египет и следователно е възможно да отразява местните познания и еврейската традиция, превежда мухите като *конска муха (киномуйа),* хапеща болезнено. Вж. Cole, *Exodus,* стр. 93, 94 за повече подробности.

[8] (10:29) Matthew Henry, „Exodus,“ in Matthew Henry’s Commentary on the Whole Bible, 1:314.

[9] (12:11-20) Cole, Exodus, p. 108.

[10] (13:17-20) C. F. Pfeiffer, Baker’s Bible Atlas, pp. 73, 74.

[11] (13:21, 22) Henry, „Exodus,“ I:328.

[12] (14:15-18) Henry, „Exodus,“ I:332.

[13] (15:1-21) Dr. H. C. Woodring, unpublished notes, Emmaus Bible School.

[14] (15:1-21) Henry, „Exodus,“ I:335, 336.

[15] (19:1-9) D. L. Moody, Notes From My Bible, pp. 33, 34.

[16] (Екскурс) The New Scofield Study Bible, New King James Version, p. 4.

[17] (Екскурс) Старото обвинение, че диспенсационалистите вярват в „седем различни начина за спасение“, е напълно невярно.

[18] (Екскурс) Някои приемат едното постановление.

[19] (21:1–6) Това е вторият куплет на песента „Моят Славен Победител, Божественият Принц“, от епископ Хендли К. Г. Моул, *„Hymns of Truth and Praise“,* #535.

[20] (23:18, 19) Ортодоксалните евреи използват съвсем отделни комплекти съдове за месни продукти и за млечни продукти. За да попречат на евреите да консумират млечни и месни продукти заедно, някои закусвални в Израил принуждават посетителите да чакат за тях на две отделни опашки. В един ерусалимски ресторант, който редакторът на този коментар посети, тези опашки бяха дори на различни етажи!

[21] (23:20-33) Henry, „Exodus,“ I:376.

[22] (25:17–22) Възможно е думата *херув* да произлиза от семитски корен, означаващ „благославям“, „хваля“, или „обожавам“, но по-често се приема, че идва от еврейската дума *карав* – „приближавам“. В този смисъл херувимите са „засеняващи“ или такива, които се приближават като защитници.

[23] (26:14) Причината за многобройните преводи е, че всъщност не знаем точно какво животно обозначава еврейската дума.

[24] (28:36-38) Archbishop Beveridge, further documentation unavailable.

[25] (30:1–10) Гръцката дума *тумиатерион* буквално означава „място (или нещо) за тамян“. Следователно тя може да се отнася както за кадилния олтар, така и за кадилницата, която се

внася зад завесата в Деня на Изкуплението и се пълни с тамян от олтара.

[26] (31:1–11) Струва си да отбележим, че националната академия за изкуства в съвременен Израил носи името на Веселеил.

[27] (Екскурс) Символиката на скинията се поддържа широко сред евангелските вярващи, макар че очевидно няма единодушие по всички детайли. Някои християни приемат само онези символи, които са изрично споменати в Новия Завет, предимно в Евреи. В коментара към Битие 42 гл. разглеждаме въпроса за символиката.

[28] (32:30–35) Някои вярват, че също както Павел петнадесет века по-късно, Мойсей е бил готов сам да бъде отлъчен и изгубен, ако това би спасило неговите сънародници.

[29] (33:18-23) Hywel R. Jones, further documentation unavailable.

[30] (37:6–9) Същата гръцка дума, *хиластерион,* означава както *умилостивение (удовлетворение чрез жертва),* така и *място на умилостивение* (т. е. умилостивилище – престол на милост).

[31] (37:10-16) G. Morrish, *New and Concise Bible Dictionary,* p. 754.

[32] (38:24–31) Далеч по-лесно е да *изпеем* строфата от великия духовен химн на Франсис Ридли Хавергал „Вземи живота ми и го владей“, отколкото да я *приложим на практика!*

Библиография

Borland, James A. „Exodus.“ In *Liberty Bible Commentary*. Lynchburg, VA: The Old-Time Gospel Hour, 1982.

Cole, R. Alan. *Exodus: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1973.

Dennett, Edward. *Typical Teachings of Exodus*. Reprint. Denver: Wilson Foundation, n.d.

Henry, Matthew. „Exodus.“ In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 1. *Genesis to Deuteronomy*. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Keil, C. F. and Delitzsch, F. „Exodus.“ In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 1, 2. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Lange, John Peter. „Exodus.“ In *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal and Homiletical*. Vol. 2. Reprint (24 vols. in 12). Grand Rapids: Zondervan Publishing House,1980.

Pell, Peter, Jr. *The Tabernacle* (Correspondence Course). Oak Park, IL: Emmaus Bible School, 1957.

Ridout, Samuel. *Lectures on the Tabernacle*. New York: Loizeaux Brothers, Inc., 1973.

Rosen, Moishe and Ceil. *Christ in the Passover.* Chicago: Moody Press, n.d.

Sanders, J. Oswald. *On to Maturity.* Chicago: Moody Press, 1962.

ЛЕВИТ

„Няма друга книга в целия вдъхновен Свитък, даден ни от Светия Дух, която да съдържа повече думи, директно изречени от Бога, от Левит. Тук Бог е прекият говорител на почти всяка страница. Благодатните Му думи са записани точно така, както са били произнесени. Този факт не може да не ни подтикне да я изучаваме с изключителен интерес и внимание."

Андрю Бонар

Въведение

I. Уникално място в канона

Дж. Н. Дарби е предупредил за опустошителните резултати, които настъпват, ако християните започнат да се отегчават от светостта. Светостта е основната тема на Левит, а със сигурност тази книга е една от най-трудните за четене за мнозина християни. Разбира се, ако нейните постановления се приемат просто като подробности на древните еврейски жертвени ритуали и закони, целящи святост в ежедневния живот и отделяне от езичниците, благословенията от четенето ѝ ще бъдат ограничени. Но щом осъзнаем, че всяка подробност на жертвите илюстрира съвършенството на личността и делото на Христос, ще имаме много поводи за размисъл. Още по-големи благословения ще дойдат, когато започнем да разглеждаме връзките на книгата Левит с нейното новозаветно съответствие – Посланието към евреите.

II. Авторство

Двадесет от двадесет и седемте глави на Левит и около тридесет и пет други пасажа започват с думите: „И ГОСПОД говори на Мойсей и каза..." или с друг подобен, равнозначен израз. До сравнително късни времена повечето от хората, изповядващи юдаизма или християнството, са приемали тези думи като неподлежащ на съмнение факт. Сам нашият Господ се позовава на Левит 13:49 (изцеленият прокажен да се покаже на свещеника и да принесе принос) като на „това, което е заповядал Мойсей" (Марк 1:44). Днес обаче в много кръгове е модерно да се отрича или най-малкото да се подлага на съмнение авторството на Мойсей, и то не само на Левит, а и на цялото Петокнижие.

Тъй като ние вярваме, че традиционното гледище е не само достоверно, но и много важно, разгледахме въпроса по-подробно в нашето Въведение към Петокнижието, което препоръчваме да прочетете внимателно.

III. Датиране

Като приемаме Мойсеевото авторство на Левит и вътрешните доказателства в Петокнижието, ние предполагаме, че съдържанието на книгата е било предадено на Мойсей по време на петдесетдневния период след издигането на скинията (Изх. 40:17) и преди израилтяните да тръгнат от Синай (Чис. 10:11). Точната година на написването не е известна, но се приема, че е някъде между 1450 и 1410 г. пр. Хр.

IV. Исторически фон и теми

Един лесен начин да запомним съдържанието на Левит е да свържем името на книгата с думата „левити" или „свещеници" и да разберем, че книгата представлява наръчник за свещениците. Изход

приключва с издигането на скинията в пустинята. Сега свещениците и левитите имат нужда от инструкции за принасянето на жертвите, свързани с нея, както и за някои други ритуали (например очистването на „прокажените“ къщи).

В Изход виждаме как Бог освобождава Израил от Египет и го отделя за Свое собствено притежание. В Левит четем как евреите трябва да се отделят от греха и нечистотата, за да могат да пристъпят към Бога в светилището. Светостта се превръща в ръководен принцип за живот в стана. Както в Стария, така и в Новия Завет Бог изисква от Своите хора да бъдат свети, защото Той е свят. Това поставя сериозен проблем, тъй като човекът е несвят както по природа, така и в своето поведение. Решението е в умилостивението чрез кръв (Лев. 17:11). Жертвите на животни в Стария Завет сочат към уникалната, еднократна жертва на Божието Агне, разкрита в Новия Завет, особено в Посланието към евреите.

Схема на изложението

I. Видове жертви (1:1–6:7)
  - А. Приносът за всеизгаряне (гл. 1)
  - Б. Хлебният принос (гл. 2)
  - В. Примирителната жертва (гл. 3)
  - Г. Жертвата за грях (4:1–5:13)
  - Д. Жертвата за вина (5:14–6:7)

II. Закони за приносите (6:8–7:38)

III. Освещаването на свещениците (гл. 8–10)
  - А. Посвещаването на свещениците от Мойсей (гл. 8)
  - Б. Жертвите, принесени от Аарон (гл. 9)
  - В. Светотатството на Надав и Авиуд (гл. 10)

IV. Чистото и нечистото (гл. 11–15)
  - А. Чисти и нечисти храни (гл. 11)
  - Б. Очистване след раждане (гл. 12)
  - В. Диагностициране на проказа (гл. 13)
  - Г. Очистване от проказа (гл. 14)
  - Д. Очистване след течения от тялото (гл. 15)

V. Денят на умилостивението (гл. 16)

VI. Закони за жертвите (гл. 17)

VII. Закони за личното поведение (гл. 18–22)
  - А. Закони за сексуална чистота (гл. 18)
  - Б. Закони за ежедневния живо (гл. 19)
  - В. Наказание на сериозни престъпления (гл. 20)
  - Г. Поведение на свещениците (гл. 21, 22)

VIII. Празници на Господа (гл. 23)
  - А. Съботата (23:1–3)
  - Б. Пасхата (23:4, 5)
  - В. Празникът на безквасните хлябове (23:6–8)
  - Г. Празникът на първите плодове (23:9–14)
  - Д. Празникът на седмиците (23:15–22)
  - Е. Празникът на тръбите (23:23–25)
  - Ж. Денят на умилостивението (23:26–32)
  - З. Празникът на колибите (23:33–44)

IX. Церемониални и морални закони (гл. 24)

X. Съботната година и юбилейната година (гл. 25)

XI. Благословения и проклятия (гл. 26)
  - А. Благословения за покорство на Бога (26:1–13)
  - Б. Проклятия за непокорство на Бога (26:14–39)
  - В. Възстановяване чрез изповед и покаяние (26:40–46)

XII. Обреци и десятъци

Коментар

I. Видове жертви (1:1–6:7)

A. Приносът за всеизгаряне (гл. 1)

Левит започва с **ГОСПОД,** който повиква **Мойсей и му говори от шатъра за срещане.** Както казва Бонар в цитата, с който започнахме, никоя друга книга не „съдържа повече думи, директно изречени от Бога от Левит“, поради което би трябвало да я изучаваме с „изключителен интерес и внимание“. В началото Бог постановява принасянето на пет вида жертви – всеизгаряне, хлебна, примирителна, за грях и вина. Първите три са известни като жертви на благоухание, а последните две – като жертви за грях. Първите три са доброволни, а последните две – задължителни.

Първото послание, което Бог отправя към **израилевите синове,** е че те трябва да **принасят** своя **принос на ГОСПОДА от добитъка** си – **от едрия или дребния.**

Първа глава разглежда **приноса за всеизгаряне** (евр. *ола*[1]). Съществуват три възможности за този принос, в зависимост от материалните възможности на приносителя: **юнец от едрия добитък** (ст. 3; ср. ст. 5), **мъжко без недостатък;** овен или козел от дребния добитък (ст. 10), **мъжко без недостатък; гургулици или гълъбчета** (ст. 14). Всички са кротки животни – нищо диво не се принася на Господния олтар.

Питър Пел предполага, че юнецът е символ на нашия Господ като търпеливия, неуморен Работник, винаги вършещ волята на Отца в един живот на съвършено служение и смърт на съвършена саможертва. Овцата представя Господ Иисус като кротък и смирен, подчинен на Божията воля в покорство и себеотдаване. Козелът е символ на Христос като наш Заместник. Гургулицата Го изявява като Онзи, който е слязъл от небето, както и като Човека на скърби (тъгуващият гълъб).[2]

> Виж! Невинна жертвата умира,
> Моят Заместник на дървото!
> Приносът – Божият Агнец,
> Той отдаде Себе Си за мен!
>
> *Неизвестен автор*

Задължения на приносителя на жертвата: Той довежда жертвата до **входа на шатъра за срещане,** близо до бронзовия олтар (ст. 3); **полага ръката си на главата** ѝ (ст. 4) (или „отпуска ръката си върху нея в знак на упование“); заколва **юнеца** (ст. 5) или овена, или козела (ст. 11); **одира** животното и го **разсича на късовете му** (ст. 6, 12); **измива вътрешностите и краката му с вода** (ст. 9, 13). В някои преводи изразът от ст. 3 **„за благоволение за него“** е преведен „за да бъде приет“. Забележете ст. 4.

Задължения на свещениците: Те **поръсват с кръвта** на животното **олтара от всички страни** (ст. 5, 11); **слагат огън и дърва на олтара** (ст. 7) и после **нареждат** частите на животното **на дървата** (ст. 8, 12). Всичко с изключение на кожата се изгаря на олтара (ст. 13; 7:8); в случай, че жертвата е **от птици,** свещеникът **извива главата ѝ, изцежда кръвта по стената на олтара, хвърля гушата** (хранопровода) **и нечистотиите ѝ на изток до олтара,** отваря тялото на птицата, без да я нарязва на части, и я изгаря **на олтара.** Думата, използвана тук за *изгарям,* е същата, която се използва за изгарянето на тамян; за жертвата за грях е използвана друга дума.

Разпределяне на жертвата: Всичко, изгорено на олтара, принадлежи на Бога; кожата се дава на свещениците (7:8); приносителят не получава нищо от тази конкретна жертва.

Човекът, който принася жертва на всеизгаряне, изразява своята пълна отдаденост и посвещение на Господа. От

други текстове в Библията научаваме, че тази жертва се принася в много различни случаи. (Потърсете подробности в библейски речник.)

Всеизгарянето символизира неопетнената жертва на Христос пред Бога. На Голготския олтар Божието Агне беше напълно изгорено в пламъците на божествената справедливост. Химнът на Амелия М. Хъл предава духа на това събитие:

Аз бях при олтара и Агнеца гледах,
изгорен изцяло до пепел за мен;
ухание сладко в небе се издигна,
прието, о, Татко, от Теб.

Б. Хлебният принос (гл. 2)

Хлебният принос (евр. *мина)* се състои от хлебно брашно или зърно.[3]

Описание на приноса: Съществуват различни видове **хлебен принос,** както следва: **пшенично брашно,** полято с **маслинено масло** и **ливан** (ст. 1). Този принос не трябва да се пече, а една **пълна шепа** от него трябва да се изгори **на олтара** (ст. 2). Питите или хлябовете са три вида: печен в **пещ** (ст. 4), изпечен **на тава** (ст. 5), приготвен в **гърне** (ст. 7). Освен това се принасят и **житни** зърна, **изпечени в огън,** представителни за **първите плодове** от жетвата (ст. 14). Ст. 12 се отнася за особен хлебен принос (23:15–21), който **не** бива **да се изгаря на олтара,** защото съдържа квас.

С никой от тези хлебни приноси не бива да се принася **квас** или **мед** (ст. 11). Тези продукти са свързани с ферментация и естествена сладост. Трябва обаче да се добавя **сол** като знак на завета между Бога и Израил. Тя се нарича **солта на завета** (ст. 13) и символизира неговата ненарушимост. Други пасажи, в които се споменава „завет със сол“, са Чис. 18:19; 2 Летоп. 13:5; Езек. 43:24.

Задължения на приносителя: Той приготвя приноса вкъщи и го носи **на свещениците** (ст. 2, 8).

Задължения на свещениците: Свещеникът представя приноса при олтара (6:14), след това взема **шепа** от него и го изгаря **за спомен на олтара** (ст. 2, 9).

Разпределяне на приноса: „Шепата за спомен“, която се изгаря на олтара заедно с *всичкия* ливан, принадлежи на Господа; свещениците могат да вземат останалото количество от приноса за храна (ст. 3, 10). На свещеника, който принася приноса, принадлежи всичко, печено в пещ или сготвено в гърне или на тава (7:9). Всичко, смесено с масло, както и всичко сухо, се полага на останалите свещеници (7:10); приносителят не получава нищо от този принос.

Човекът, който принася хлебния принос, признава щедростта на Бога, който насища живота му с блага, символизирани от брашното, ливана, маслото (и вино в случай на възлияние).

Този принос символизира моралното съвършенство на живота на Спасителя (чистото брашно), неопетнен от зло (без квас), благоухание пред Бога (ливан) и изпълнен със Светия Дух (масло). Авторът на химна прекрасно изразява това:

Живот – живот на любов,
излян в благоухание и святост!
Сред груби земни тръни,
живот неопетнен и сладък!
Живот, в който Божието лице,
любящо, славно, но смирено,
сияе, за да приведе и нас,
о, Боже, в Твоите нозе!

Ф. Алабен

В. Примирителната жертва (гл. 3)

3:1–15 Примирителната или мирната жертва (евр. *шелем*[4]*)* отбелязва мира с Бога, който е установен на основата на кръвта на умилостивението. Тя е празник на радост, любов и общение.

Описание на жертвата: И за този вид жертва съществуват три варианта: животно **от едрия добитък, мъжко или женско** (ст. 1–5); агне **от дребния добитък, мъжко или женско** (ст. 6–11); **коза** от дребния добитък, мъжка или женска (ст. 12–17).

Задължения на приносителя: Той представя животното **пред ГОСПОДА** (ст. 1, 2, 7, 12); полага **ръката си на главата** на жертвата (ст. 2, 8, 13); заколва я **при входа на шатъра за срещане** (ст. 2, 8, 13); отделя някои части от животното – **тлъстината, бъбреците, цялата опашка и тлъстината** заедно с **булото на дроба** – за да бъдат изгорени на олтара (ст. 3, 4, 9, 10, 14, 15).

Задължения на свещениците: Те поръсват с кръвта **олтара от всички страни** (ст. 2, 8, 13); изгарят Господния дял (тлъстината и всичко отделено) **над всеизгарянето** (ст. 5).

Разпределяне на жертвата: Господният дял, *наречен* **храна на жертвата чрез огън** (ст. 11), включва тлъстината, бъбреците, булото на дроба и тлъстата опашка; от Левит 7:32, 33 научаваме, че изпълняващият ритуала свещеник получава дясното бедро, след като най-напред е било представено като възвишаем принос; другите свещеници получават гърдите на животното (7:31). Гърдите най-напред се представят като движим принос пред Господа; приносителят на жертвата получава останалите части (7:15–21). Това е единствената жертва, от която приносителят получава дял. Вероятно той е организирал с него празненство за семейството и приятелите си като израз на общение. Така тази жертва съдейства за мира между израилтяните на основата на завета.

Човекът, който принася тази жертва, изразява своята радостна благодарност за мира, на който се наслаждава в общението си с Йахве. Примирителната жертва се е принасяла и във връзка с обрек, даден пред Господа, или като благодарност за някакво специално благословение.

По отношение на нейното символично значение Питър Пел коментира:

> В примирителната жертва се вижда завършеното дело на Христос за вярващия. Господ Иисус е нашият мир (Еф. 2:14), въдворен чрез кръвта на Неговия кръст (Кол. 1:20). Той възвестява този мир на далечните и на близките (Еф. 2:17), като по този начин разрушава средната стена, разделяща евреин от езичник. В Христос Бог и грешникът се срещат в мир; враждата вече я няма. Бог е умилостивен, грешникът е примирен, и двамата са удовлетворени от Христос и от онова, което Той е извършил.[5]

Химнът на лорд Адълбърт Съсил възвеличава онова, което Христос е сторил за нас:

> О, мирът, неспирно бликащ
> от Божията мисъл за Неговия Син!
> О, мирът да знаеш, че на Кръста
> всичко е извършено докрай!
> Мир със Бога! На небето
> кръвта проглася прошка и за мен.
> Мир със Бога! Господ възкръсна –
> аз съм оправдан, освободен!

3:16, 17 На народа на Израил е забранено да яде **тлъстина** или **кръв,** тъй като и двете принадлежат на Господа. Освен символичното си значение това правило за тлъстината е и една ранна форма на превантивна медицина. Съвременните лекари препоръчват намален прием на мазнини с цел ограничаване на риска от повишено кръвно налягане, сърдечни болести, инсулти, диабет и белодробни болести.

Тези три вида жертви – всеизгаряне, хлебен принос и примирителна жертва – са свързани с публичното поклонение на нацията, но те могат и да бъдат

принасяни на Бога от отделни хора, по всяко време, доброволно. Следващите две жертви е заповядано да се принасят, когато някой е съгрешил. Тук виждаме двата огледални принципа на *доброволно поклонение* и *задължително умилостивение,* заложени в жертвоприношенията.

Г. Жертвата за грях (4:1–5:13)

Гл. 4 Жертвата за грях (евр. *хатат*[6]*)* е определена за вече изкупените хора. Тя не говори за грешника, който идва при Господа за *спасение,* а за израилтянина, вече встъпил в заветни отношения с Бога, който търси *прошка*. Тази жертва е за грехове, извършени несъзнателно или непреднамерено.

Описание на жертвата: Този принос има различни степени в зависимост от човека, който е съгрешил: Ако **помазаният свещеник,** т. е. първосвещеникът, **съгреши и народът стане виновен** (ст. 3), трябва принесе **юнец без недостатък**; ако **цялото общество съгреши** (ст. 13), също принася **юнец;** когато съгреши някой **първенец** (ст. 22), той трябва да принесе **козел, мъжки, без недостатък;** обикновеният човек (ст. 27) трябва да принесе **коза, женска, без недостатък** (ст. 28), или **женска** овца **без недостатък** (ст. 32). (Еврейските думи тук се отнасят за възрастни животни.)

Задължения на приносителя (приносителите): Най-общо, приносителят трябва да заведе животното до портата на двора на скинията, да го представи пред Господа, да постави ръката си на главата му, да го заколи, да отдели тлъстината, бъбреците и тлъстото було около черния дроб. **Старейшините** извършват всичко това от името на **обществото** (ст. 15). Смъртта на жертвата символично се приема за смъртта на съгрешилия.

Задължения на свещеника: Когато принася жертва за себе си и за обществото, първосвещеникът внася кръвта на жертвата в святото място на скинията и поръсва с нея седем пъти пред завесата (ст. 5, 6, 16, 17) и по роговете на златния олтар за кадене на тамян (ст. 7, 18). След това излива останалата част от кръвта в основата на олтара за всеигаряне (ст. 7, 18). Когато жертвата е за първенец или обикновен човек, свещеникът поръсва с кръвта роговете на олтара за всеизгаряне, а останалата част от нея излива в основата на олтара (ст. 25, 30, 34). И в двата случая той изгаря тлъстината, бъбреците, тлъстото було около дроба и опашката с тлъстината ѝ на олтара за всеизгаряне (ст. 8–10, 19, 26, 31). Когато жертвата се принася за първосвещеника или за цялото общество, всички останали части на животното се изнасят вън от стана и там се изгарят (ст. 11, 12, 21).

Разпределяне на жертвата: Господният дял включва онези части, които се изгарят върху олтара – тлъстината, бъбреците, тлъстото було около дроба и т. н. Свещеникът може да яде от месото на жертвата на първенец или обикновен човек, тъй като кръвта на тези жертви не се внася в светилището (7:30), както е в случая с жертвата за първосвещеника и цялото общество (4:5, 6, 16, 17). По същата причина свещеникът може да яде и от приносите, описани в 5:6, 7, 11. Нищо от горните жертви не се отделя за приносителя.

Тялото на всяка жертва за грях, чиято кръв се внася в Святото място, се изгаря вън от стана. Така и Господ, чрез Своята кръв, влезе веднъж завинаги в светилището (Евр. 9:12), след като пострада извън град Ерусалим. Ние сме призовани да „излизаме към Него вън от стана, понасяйки Неговия позор“ (Евр. 13:13).

Забележка: Изразът „да съгреши от незнание“ изглежда означава нещо повече от липса на информация за греха. Той вероятно означава, че грехът не е бил съзнателен, преднамерен или извършен предизвикателно и в израз на бунт. За преднамерен грях не е предвидена жерт-

ва; смъртното наказание е трябвало да бъде изпълнено (Чис. 15:30).

Човекът, който принася жертва за грях, изразява по този начин, че е съгрешил непреднамерено, в резултат на слабост или небрежност. Той търси прошка и ритуално очистване.

Жертвата за грях символично сочи към Христос, който е „направен грешен" заради нас, въпреки че не е знаел грях, за да можем ние чрез Него да станем праведни пред Бога. Някои предполагат, че жертвата за грях е символ на Христовата жертва за *онова, което сме,* докато жертвата за вина е свързана с *онова, което сме извършили*.

> Светият, който грях не знаеше,
> направи Господ грях за нас.
> За да спаси душите ни умря
> Спасителят на срамен кръст.
> Единствено безценната Му кръв
> ще може да умие греховете.
> Чрез слабост Той надви смъртта,
> чрез смърт спечели свобода.
>
> *Хана К. Бърлингъм*

5:1–13 На пръв поглед първите 13 стиха на гл. 5 като че ли описват жертвата за вина (вж. ст. 6), но е общоприетото схващането, че тези стихове са свързани с два допълнителни варианта на жертвата за грях. Причината те да не бъдат разглеждани като описание на жертвата за вина е, че не се споменава нищо за обезщетението, което е съществена част от жертвата за вина. (Но, разбира се, ст. 1–13 са тясно свързани както с жертвата за грях, така и с жертвата за вина.)

За разлика от разгледаните досега, тези жертви не са свързани с различни групи хора, а с различни видове грехове. Ст. 1 описва човек, който има информация за някакво престъпление, но отказва да свидетелства, след като първосвещеникът или съдията го е поставил **под клетва.** Като евреин, живеещ под закона, Иисус свидетелства, когато главният свещеник Го поставя под клетва (Мат. 26:63, 64). Ст. 2 разглежда осквернението, което евреин си навлича, докосвайки мъртво тяло, дори ако това не му е било известно в момента. Ст. 3 описва нечистотата от докосване на човек с проказа, течение от рана и т. н. Ст. 4 е свързан с даването на прибързани клетви или обещания, за които човек по-късно разбира, че не може да ги изпълни.

Описание на жертвата: Има три вида жертви за такива грехове в зависимост от възможностите на приносителя: **женско агне или яре – в жертва за грях** (ст. 6); **две гургулици или две гълъбчета – едното в жертва за грях, а другото за всеизгаряне** (ст. 7); **една десета** част **от ефа пшенично брашно** без **масло** и без **ливан** (ст. 11). Това прави жертвата за грях достъпна и за най-бедния човек. По същия начин и прошката чрез Христос е достъпна за всички. По отношение на ст. 11–13 възниква въпросът как е възможно един хлебен принос да служи като жертва за грях и за умилостивение за греха, след като ни е известно, че без проливането на кръв няма опрощение (Евр. 9:22). Отговорът е, че този принос се изгаря *над* жертвата чрез огън на олтара (в която има кръв) и това придава на хлебния принос стойността на кръвна жертва.

Задължения на приносителя: Най-напред той трябва **да изповяда** своята вина (ст. 5), а след това да занесе приноса **на свещеника** (ст. 8).

Задължения на свещеника: Когато жертвата е женско агне или яре, той я принася по правилата за жертвата за грях в гл. 4. Ако приносът е от две птици, той най-напред принася едната от тях в **жертва за грях,** като ѝ пречупва **шията,** поръсва с кръв страната на олтара, а останалата кръв изцежда в **подножието на олтара** (ст. 8, 9). След това свещеникът принася **втората** птица като

всеизгаряне, като я изгаря цялата върху бронзовия олтар (ст. 10). Ако приносът е от **пшенично брашно,** свещеникът взема **една пълна шепа** от него и го изгаря върху олтара за всеизгаряне. Той го изгаря върху другите приноси, включващи проливането на кръв, и така му придава характер на принос за грях (ст. 12).

Разпределяне на жертвата: Господният дял включва всичко, изгорено върху олтара. Свещеникът получава останалото (ст. 13).

Д. Жертвата за вина (5:14–6:7)

Жертвата за вина (евр. *ашам*[7]) е разгледана в 5:14–6:7. Отличителна черта на този вид жертва е, че трябва да се извърши обезщетение за извършения грях *преди* принасянето на жертвата (5:16).

Има няколко вида престъпления, за които трябва да бъде принесена такава жертва.

Престъпление спрямо Бога: задържане от Господа на онова, което Му принадлежи по право – десятъци и приноси, посвещаване на първите плодове или на първородните и т. н. (5:15); несъзнателно извършване на някакво действие, забранено от Господа (5:17) и вероятно изискващо обезщетение. „В случаи, в които не е можел да знае дали не е ощетил и някой друг, добросъвестният и благочестив израилтянин е принасял и самостоятелна жертва за вина.“ *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

Престъпление спрямо човек: онеправдаване на ближния относно залог или сделка, грабеж или потисничество (6:2). Намиране на нещо изгубено и лъжливо заклеване за него (6:3). Жертва за вина се изисква и в случай на сексуален грях с робиня, която е сгодена (19:20–22), очистване на прокажен (14:10–14) и оскверняване на назирей (Чис. 6:6–12).

Описание на жертвата: овен без недостатък (5:15, 18; 6:6) или мъжко агне в случая с прокажен (14:12) или назирей (Чис. 6:12).

Задължения на приносителя: В случай на престъпление спрямо Бога виновният най-напред дава обезщетението на свещеника, като прибавя двадесет процента към стойността му. След това завежда животното при свещеника до входа на двора на скинията, представя го пред Господа, полага ръката си на главата му и го заколва. После отделя тлъстината, опашката с тлъстината ѝ, бъбреците и тлъстото було около дроба. Процедурата е същата и при престъпление спрямо ближния. И в двата случая приносителят трябва да плати двадесет процента глоба, което служи като напомняне, че грехът е неизгоден и скъп.

Задължения на свещеника: Той поръсва с кръвта бронзовия олтар от всички страни (7:2), после изгаря тлъстината, опашката с тлъстината ѝ, бъбреците и тлъстото було на дроба върху олтара (7:3, 4).

Разпределяне на жертвата: Господният дял е онова, което се изгаря на олтара (7:5). Изпълняващият ритуала свещеник получава кожата на овена (7:8). Останалите свещеници си поделят месото на жертвата за храна (7:6). Приносителят няма дял в жертвите за грях или вина.

Както споменахме по-горе, човекът, който принася жертва за вина, желае да поправи някакво свое действие, което е причинило загуба или щети на някой друг.

Жертвата за вина символизира този аспект от делото на Христос, че Той трябва да възстанови онова, което не е откраднал (Пс. 69:4б). Чрез греха на човека Бог е бил несправедливо лишен от служение, поклонение и слава. И самият човек е бил лишен от живот, мир, радост и общение с Бога. Като наша жертва за вина, Господ Иисус не само е възстановил огра-

беното от човешкия грях, но е добавил и още. *Така Бог е получил повече слава от завършеното дело на Христос, отколкото би получил, ако грехът никога не беше влизал в света.* А ние в Христос сме далеч по-добре, отколкото бихме били в Адам, преди да падне в грях.

Божествена одежда Той отхвърли,
Божествеността Си в пръстен съд
забули.
И с тази чудна любов преизпълнен,
върна, каквото не беше ограбил.
Неизвестен автор

II. Закони за приносите (6:8–7:38)

В пасажа от 6:8 до 7:38 е представен „законът за приносите“. В много отношения той е подобен на предходните правила. Разликата е, че е адресиран до свещениците, докато предишните инструкции са отправени към израилевите синове (1:2).

6:8–13 *Законът за всеизгарянето:* Тук са представени допълнителни подробности, свързани с облеклото, което свещеникът носи, докато изпълнява ритуалите по приноса, отстраняването на **пепелта** от **всеизгарянето** и грижата, която свещеникът трябва да положи, за да не изгасне **огънят на олтара.** Пепелта най-напред се оставя на източната страна на олтара, а след това се изнася **вън от стана на чисто място.**

6:14–17 *Законът за хлебния принос:* Тук научаваме, че свещениците трябва да **ядат** своя дял от приноса **в двора на шатъра за срещане,** и то **безквасен,** защото е **пресвят** на Господа.

6:18 Всеки **от мъжки пол от** потомството **на Аарон** може да **яде** от хлебния принос, но трябва да бъде свят, т. е. ритуално чист. Свещениците не стават свети, като се докосват до приносите. Светостта не се придобива чрез допир, за разлика от нечистотата или осквернението (Агей 2:11–13).[8]

6:19–23 Тези стихове описват специален вид **хлебен принос,** който първосвещеникът трябва да принася постоянно сутрин и вечер. Той се **изгаря** в огъня **цял.**

6:24–30 *Законът за жертвата за грях:* Както обяснихме по-горе, **свещеникът** има право да яде части от някои жертви за грях (описаните в Лев. 4:22–5:13, при които **кръвта** не се внася в светилището). Жертвата трябва **да се яде в двора на шатъра за срещане.** Забележете, че този принос е **пресвят.** Ако обикновен човек се допре до **месото** на жертвата, той трябва да стане свят или да бъде посветен и трябва да се очисти от ритуално осквернение също като свещениците, макар че няма право да упражнява свещенически функции. Ако **някоя дреха** бъде опръскана от **кръвта,** тя трябва да се изпере – не защото е нечиста, а за да не може пресвятата кръв да бъде изнесена от светилището в ежедневния бит, където ще бъде осквернена. Всеки **пръстен съд,** използван за готвене на месото на жертвата, трябва **да се строши,** тъй като порьозната глина, от която е изработен, поема част от кръвта, а съдът може по-късно да бъде използван за несвети цели. Ако използваният съд е **бронзов,** той трябва да бъде не само изтъркан, но и измит с вода, за да не може никаква част от пресвятата жертва да влезе в контакт с нещо обикновено или нечисто. **Жертвата за грях,** също както и жертвата за вина, трябва **да се заколи** на мястото, **където се коли всеизгарянето.** Това е северната страна на олтара (1:11), мястото на сенките.

7:1–7 Първите седем стиха на гл. 7 припомнят **закона за жертвата за вина,** която в по-голямата си част вече е разгледана в 5:14–6:7.

7:8 Ст. 8 се отнася за **всеизгарянето** и напомня, че на изпълняващия приноса **свещеник** се полага **кожата** на животното.

7:9, 10 Ст. 9 определя дела от **хлебния принос,** който се полага на *изпълняващия ритуала* **свещеник,** а ст. 10 посочва какво принадлежи на *останалите* свещеници.

7:11–18 Законът за примирителната жертва е даден в пасажа 7:11–21. Има три вида **примирителна жертва,** които зависят от подбудата или целта на приноса: **за благодарност** (ст. 12) – в прослава на Бога за някакво специално благословение; за **обрек** (клетвен принос) (ст. 16) – „в изпълнение на обещание или клетва пред Бога като благодарност за отговор на специална молба, например за защита в опасно пътуване“[9]; **доброволен принос** (ст. 16, 17) – „един вид спонтанна възхвала на Бога за Неговата същност, която Той е изявил.“[10] Самата **примирителна жертва** е жертвено животно (гл. 3), но тук научаваме, че тя се придружава от различни **пити** и хлябове. **Питите,** които се принасят заедно с жертвата за благодарност, са изброени в ст. 12 и 13. Приносителят трябва да донесе **по едно от всички** неща, съставляващи приноса, за **възвишаем принос.** Те трябва да бъдат предоставени като дял на изпълняващия церемонията **свещеник** (ст. 14). **Месото на благодарствената жертва** тряба да се яде **същия ден** (ст. 15), докато жертвата за **обрек** и **доброволният принос** могат да се ядат на първия или на втория **ден** (ст. 16). Всичко, което остане след двата дни, трябва **да се изгори** (ст. 17); човекът, който яде такова месо, ще бъде „отсечен“, което означава да бъде отлъчен или изключен от привилегиите на еврейския народ. „Това показва – пише Джон Райд, – че общуването с Бога трябва да бъде свежо и да не е твърде отдалечено от извършеното на олтара.“[11]

7:19–21 Ако до **месото се допре нещо нечисто**, то не може **да се яде,** а трябва **да се изгори.** Само хората, които са ритуално чисти, могат да ядат от чистото месо. Всеки **човек,** който е ритуално нечист и яде от **примирителната жертва,** ще бъде **изтребен.**

Фактът, че различни части от примирителната жертва са предназначени за Господа, за свещениците и за приносителя на жертвата, показва, че нейната цел е установяването на дружба и общуване. Но тъй като Бог не може да има нищо общо с грях или нечистота, онези, които участват в това празнично ястие, трябва да бъдат чисти.

7:22–27 Тлъстината, която се счита за най-добрата част от животното, принадлежи **на ГОСПОДА.** Тя се изгаря за Него на олтара и не бива да се яде (ст. 22–25). Също така и **кръвта,** в която е животът на плътта, принадлежи на Бога и не може да се яде (ст. 26, 27). И днес много евреи все още се стараят да спазват тези закони за храната си. За да бъде месото годно за консумация от тях, или „кашер“, кръвта трябва да бъде отстранена. За да не допуснат консумация на тлъстини, много еврейски домакинства дори не използват сапуни, съдържащи животински мазнини. Освен духовната причина да не се консумират тлъстини, съществува и медицинска, както посочва д-р С. И. Макмилън:

> През последните години медицинската наука обръща внимание на факта, че консумацията на животински мазнини е важен фактор за атеросклерозата. Мазнините образуват отлагания от холестерол по вътрешната част на кръвоносните съдове, което възпрепятства нормалното кръвообръщение. В последното десетилетие списания, радио и телевизия разгласяват добрата новина, че ние можем да ограничим опустошителното въздействие на най-голямия убиец на човека, като намалим приема на животински мазнини. В голямото си задоволство от разкриването на този факт вероятно ще бъдем удивени да научим, че нашите ултрамодерни проучвания са изостанали с

около три хиляди и петстотин години от Книгата на книгите.[12]

7:28–34 Човекът, който принася жертвата, трябва да подвижи **гърдите** на примирителната жертва **пред ГОСПОДА.** След това гърдите стават дял на свещениците. **Дясното бедро** се издига пред Господа и след това се предава на **свещеника,** който изпълнява ритуала, за храна за него и семейството му.

7:35, 36 Тези стихове повтарят, че гърдите и дясното бедро ще бъдат **дял** на **Аарон и синовете му** от деня, в който Господ първоначално ги е помазал, **за да свещенодействат.** Както вече казахме, гърдите говорят за божествената обич, а бедрото – за божествената сила.

7:37, 38 С този пасаж приключва описанието на законите за жертвите, започнало от 6:8. Бог е посветил толкова много място в Своето Слово на жертвите и правилата за тях, защото те са важни за Него. Тук личността и делото на Неговия Син могат да бъдат видяни в изключителна образност и с големи подробности. Също като стените на диамант всички тези символи отразяват блестящата слава на Онзи, „който чрез вечния Дух принесе Себе Си без недостатък на Бога" (Евр. 9:14). Мис Ф. Т. Уиграм изразява своята прослава в песента:

Личността на Христос
разкрива всяка благодат.
Веднъж убит, но жив отново,
Той заслужава нашата хвала.

III. Освещаването на свещениците (гл. 8–10)

А. Посвещаването на свещениците от Мойсей (гл. 8)

8:1–5 В Изход 28 и 29 гл., Бог дава на Мойсей подробни указания за освещаването на Аарон и синовете му за свещеници. Тук, в Левит 8–10 гл., четем как Мойсей изпълнява тези указания. Той събира цялото общество – свещениците и народа – **при входа на шатъра за срещане.** Церемонията по въвеждането на свещениците в служба се извършва публично.

8:6–9 Мойсей измива Аарон и синовете му с вода. После той облича **Аарон** с всички първосвещенически одежди – **хитона, пояса, мантията, ефода, препаската, нагръдника, Урим и Тумим, митрата** и **светия венец.** Каква внушителна гледка!

8:10–13 После **Мойсей** помазва **скинията и всичко в нея** и ги освещава.

Фактът, че той **излива** (не поръсва) маслото **на главата на Аарон** е прекрасен образ на Светия Дух, който е излян без мярка на Господ Иисус, нашия велик Първосвещеник.

След това **Мойсей** облича **синовете на Аарон** с **хитоните** и **поясите** и слага на главите им **тюрбаните.**

8:14–17 След като **Аарон и синовете му полагат ръцете си на главата на юнеца на жертвата за грях,** Мойсей го заколва. Дори най-висшите религиозни водачи – тогава, както и сега – са просто грешници, които се нуждаят от Божията изкупителна жертва също както и най-незначителния член на обществото.

8:18–21 После Мойсей довежда и овен за **всеизгаряне** за **Аарон и синовете му** и извършва предписаните ритуали.

8:22–29 Жертвата за посвещаване на **Аарон и синовете му** се нарича още **овенът на посвещението** (или още побуквално овенът на „приноса за напълване"). Тя се различава от обичайната примирителна жертва по използването на **кръвта** (ст. 23, 24), както и по изгарянето на **дясното бедро** и хлебните пити, които иначе биха били изядени. Тъй като **Мойсей** изпълнява церемонията, той получава **гърдите** като свой **дял.**

Кръвта се поставя на **ухото, ръката и**

крака на **Аарон и синовете му.** Това ни напомня, че кръвта на Христос трябва да се отрази на нашето *покорство, служение* и *поведение*.

8:30–36 Мойсей поръсва Аарон и синовете му с **кръв** и с масло **от маслото за помазване** от жертвата. Свещениците трябва да ядат от **месото** на примирителната жертва **с хляб.**

Горният ритуал на **посвещение** трябва да се повтаря **седем дни,** през които те не бива да **излизат** извън **входа на шатъра за срещане.**

В своя коментар към тази глава Матю Хенри отбелязва един елемент от посвещението, който липсва в церемонията:

> След всички ритуали, извършени при освещаването, остава един момент на утвърждаване, който е запазен за свещенството на Христос като Негова основа и чест. И той е, че те *ставаха свещеници без заклеване, а Той – със заклеване* (Евр. 7:21), защото нито тези свещеници, нито тяхното свещенство можеха да продължат завинаги, а свещенството на Христос е вечно и неизменно.[13]

Б. Жертвите, принесени от Аарон (гл. 9)

9:1–4 Аарон и синовете му поемат официалните си задължения **на осмия ден.** Най-напред те трябва да принесат за себе си **мъжко теле** в **жертва за грях** и **овен** в **жертва за всеизгаряне.** След това трябва да пожертват за народа – козел в **жертва за грях,** едногодишни **теле** и **агне** за **всеизгаряне, юнец и овен** за **примирителна жертва** и **хлебен принос.**

9:5–23 Цялото общество се **приближава** до присъствието на Господа **пред шатъра за срещане.** След като **Аарон** е изпълнил всички указания на Мойсей относно **жертвата за грях, всеизгарянето, приноса за народа, хлебния принос, примирителната жертва и движимия принос** (ст. 5–21), той **вдига ръцете си към народа и го благославя** (ст. 22, 23).

9:24 Тогава от Пресвятото място на скинията излиза **огън и пояжда всеизгарянето** върху бронзовия **олтар.** Това е знак, че Бог приема жертвата. Този Господен огън трябва да се поддържа да гори постоянно на олтара за всеизгарянията.

В. Светотатството на Надав и Авиуд (гл. 10)

10:1–3 Надав и Авиуд, синовете на Аарон, горят **тамян пред ГОСПОДА**, **всеки** с **кадилницата си,** но с **чужд огън** – вероятно **огън,** който не е взет от бронзовия олтар. Тъй като този олтар е символ на Голгота, използването на огън, взет от друго място, е олицетворение на приближаването към Бога по друг път, а не чрез изкупителното дело на Христос. От Пресвятото място излиза **огън** и ги **пояжда,** както стоят до златния олтар в Святото място. Мойсей предупреждава Аарон, че всяко недоволство би било бунт срещу праведните присъди на Бога.

10:4–7 След като **Мисаил и Елисафан** изнасят труповете от скинията извън **стана,** Мойсей казва на Аарон и на останалите му двама сина, че не бива да плачат, а трябва да останат в **шатъра за срещане. Целият израилев дом** обаче ще плаче заради изпепеляващия изблик на Божия гняв.

10:8–11 От забраната да се пие **вино или спиртно питие** при влизане **в шатъра за срещане** някои стигат до заключението, че е възможно Надав и Авиуд да са били пияни, когато са принесли чуждия огън.

10:12–18 Мойсей заповядва **на Аарон и на останалите му синове Елеазар и Итамар** да ядат **хлебния принос** (ст. 12, 13) и **гърдите на движимия принос** (ст. 14, 15). Търсейки **козела,** принесен в **жертва за грях** за народа, той устано-

вява, че **Елеазар и Итамар** са изгорили жертвата, вместо да я ядат **на свято място.** (Вероятно са се страхували от Божия гняв, току-що поразил братята им.) Правилото е, че ако **кръвта** на жертвата за грях е била **внесена в светилището,** тогава месото ѝ трябва да бъде изгорено (6:30). В противен случай то трябва да се изяде (6:26). Мойсей им напомня, че в този случай **кръвта** не е била внесена в Святото място и това означава, че те е трябвало да изядат месото (ст. 16–18).

10:19, 20 В отговор на укора на Мойсей **Аарон** обяснява, че те са принесли **жертвата за грях** и **всеизгарянето** според изискванията, но заради суровото наказание от Господа над Надав и Авиуд той не е знаел дали ще е **угодно на ГОСПОДА,** ако яде от жертвата за грях. **Мойсей** приема това извинение.

С десета глава приключва разделът за свещенството.

IV. Чистото и нечистото (гл. 11–15)

Следващите пет глави разглеждат въпросите за ритуалната чистота и нечистота. За евреите е имало неща, които не са морално погрешни, но са ги възпрепятствали да участват в ритуалите на юдаизма. Онези, които се омърсявали, не можели да участват в церемониите, докато не бъдели очистени. Един свят народ трябва да бъде свят във всяка област от живота. Бог използва дори храната, за да илюстрира разликата между чисто и нечисто.

А. Чисти и нечисти храни (гл. 11)

11:1–8 *Чисто* животно е онова, което има **напълно разцепени копита** и **преживя** храната си. Изразът **„което има раздвоени копита и е с напълно разцепени копита“** на пръв поглед изглежда като повторение на едно и също нещо. Но думите означават, че **копитото** трябва да бъде *изцяло* раздвоено. Чисти животни са говедата, овцете, козите, елените и др. **Нечисти** животни са свинете, камилите, скалните язовци[14], зайците и т. н. Духовното приложение на това ритуално правило е, че християните трябва да размишляват над Божието Слово (да преживят храната) и в живота си да се отделят от греха (разцепеното копито).

Но освен това Бог се грижи за здравето на Своя народ, като му забранява да яде месо, което е вероятно да се окаже източник на зарази във времена, в които почти не се е извършвало охлаждане на храните, а използването на антибиотици в животновъдството е било непознато.

11:9–12 Чисти са рибите, които имат едновременно **перки и люспи.** Риби като скумрията, змиорката, както и мекотелите и раците, са нечисти. Люспите често се приемат като образ на доспехите на християнина, които го пазят във враждебния свят, докато перките символизират божествената сила, която го прави способен да се движи в света, без да бъде победен от него.

11:13–19 Грабливите **птици** са нечисти – напр. орлите, ястребите, лешоядите, прилепите. (Прилепите не са птици, но еврейската дума, превеждана като „птици“, е с по-широк смисъл и означава „летящи“.)

11:20–23 Ст. 20–23 се занимават с някои видове **крилати** насекоми. Само онези, които имат пищяли на краката си, са чисти – това са скакалците, прелетните скакалци, щурците и акридите.

11:24–28 Докосването до **мършата** на някое от гореизброените нечисти създания прави човека **нечист до вечерта.** Специално са посочени животните, които **ходят на лапи,** като котките, кучетата, лъвовете, тигрите, мечките и т. н.

11:29–38 След това са споменати други пълзящи животни – **къртицата, мишката, гущерът, ящерът, ящерицата, саврата, самиамитът и хамелеонът.** Човек, който се докосне до мършата им, **ще**

бъде нечист до вечерта. Ако **мъртвото** тяло на някое от тези създания попадне върху някой **съд,** той трябва да се измие с **вода** и остава **нечист до вечерта.** Ако съдът е **пръстен,** трябва да се счупи. В такъв съд всяка **храна, която се яде,** става нечиста и негодна за консумация. Има две изключения – **извор** с течаща вода не става нечист при контакта си с мъртвото тяло на някое от тези животни, нито пък **семето за сеене,** освен ако не е било накиснато във вода – тогава е нечисто.

11:39, 40 Допирът до мършата на чисто **животно,** което е умряло (а не е било заклано), както и несъзнателната консумация на месо от такова животно, прави човека **нечист до вечерта.** Той **трябва да изпере дрехите си.**

11:41–47 Ст. 41–43 се отнасят за червеите, змиите, гризачите и насекомите. Ако някой яде от тях, той става ритуално **нечист.** Като дава този закон за чистите и нечистите създания, Бог илюстрира Своята святост и необходимостта Неговият народ също да бъде **свят** като Него (ст. 4–47).

В Марк 7:18, 19, Господ Иисус обявява всички храни за ритуално чисти. Апостол Павел също учи, че никоя храна не е за отхвърляне, ако се приема с благодарение (1 Тим. 4:1–5). Но дори и това не включва използването на храни, които са заразени, неприемливи за дадена култура или здравословно неподходящи за даден човек.

Б. Очистване след раждане (гл. 12)

12:1–4 Гл. 12 разглежда въпроса за нечистотата, свързана с раждането. Жена, която роди момче, е **нечиста** в продължение на **седем дни** както в дните на нечистотата поради менструацията ѝ. **На осмия ден** момчето трябва **да се обреже** (ст. 3). Осмият ден е най-безопасен по отношение на кръвосъсирването. Днес проблемът с кръвосъсирването се решава с помощта на инжекции с витамин К. След това жената трябва да остане у дома си още **тридесет и три дни,** по време на които не бива да се **допира до никаква свята вещ** или да влиза **в светилището** – т. е. в двора около скинията.

12:5 Когато новороденото е момиче, майката е **нечиста** в продължение на **две седмици** и трябва да остане вкъщи още **шестдесет и шест дни.**

12:6–8 След като изтече времето на **очистването ѝ,** майката трябва **да донесе едногодишно агне за всеизгаряне и гълъбче или гургулица за жертва за грях.** Ако е твърде бедна, за да си позволи да донесе агне, тя може да донесе **две гургулици или две гълъбчета – едното за всеизгаряне, а другото за жертва за грях.** Майката на нашия Господ принася две птици (Лука 2:22–24), което е показателно за бедността, в която се ражда Иисус.

Може би фактът, че раждането на деца е свързано с нечистота, изглежда странен, тъй като женитбата е постановена преди влизането на греха в света. Освен това Писанието учи, че бракът е свят, и Бог заповядва на хората да се множат. Нечистотата вероятно е напомня, че всички ние, с изключение на нашия Господ, сме родени в нечестие и заченати в грях (Пс. 51:5). По-продължителното време на нечистота при раждането на момиче може би има за цел да напомня, че мъжът е създаден преди жената, че жената е създадена за мъжа, че жената е поставена в положение на подчинение на мъжа (но не е по-низша по естество), и че жената е съгрешила първа.

В тези постановления Уилямс вижда и нежната Божия грижа за предпазване на майката от посетители във време, в което нейната слабост и опасността от инфекции са най-големи.[15]

В. Диагностициране на проказа (гл. 13)

Гл. 13 е посветена на диагностицирането на проказа, а гл. 14 – на очистването ѝ. Съществуват различни мнения за естеството на библейската проказа. Прокажените в Библията обикновено са подвижни, не са обезобразени, не са опасни, ако са изцяло покрити с проказа, и понякога се излекуват.

В някои отношения свещеникът изпълнява ролята и на лекар – може би намек за тясната връзка между духовното и физическото. Човекът е триединно същество и онова, което засяга една от неговите части, засяга и останалите.

Гл. 13 определено е трудна, тъй като дава описания на болести, които са или не са „проказа“, както и на „проказа“ по къщи и дрехи. Д-р Р. К. Харисън, който има медицинско образование и същевременно е изследовател на еврейския език, посочва, че „няма задоволителен превод, който да обхваща всички състояния, описани с еврейската дума, но тя е с достатъчно широк смисъл, за да включва заболяването, което наричаме болест на Хенсън.“[16]

Той обобщава известните факти за този еврейски термин и неговия гръцки превод:

> Еврейската дума *сараат* идва от корен със значение „заболяване на кожата“ и е родово, а не конкретно понятие. В Стария Завет употребата на тази дума е разширена и включва мухъл или плесен по тъканите, както и избиването на минерали по стените на сградите и вероятно и сухото загниване на материалите им. В Септуагинта тази еврейска дума е преведена с гръцката *лепра,* която изглежда е била още по-неопределена. Гръцките медицински автори са я използвали, за да опишат заболявания, от които повърхността на кожата става ронлива или люспеста, докато Херодот я споменава във връзка със страдание, известно като *леуке*. Това е вид кожен обрив, който може би е същият като заболяването, известно като *елефантиазис* и е подобен на съвременната клинична проказа (болестта на Хенсън).[17]

13:1–3 Встъпителният пасаж описва **свещеника,** който преглежда **човек** за симптомите на библейската проказа.

13:4–8 След това се описва съответната процедура, когато случаят е неясен. Човекът трябва да бъде затворен за **седем дни.** Ако дотогава **раната не се е разпростряла** по кожата, той трябва да бъде затворен за **още седем дни.** След това, ако изглежда, че болестта е спряла, **свещеникът** обявява човека за **чист.** Ако след втория преглед **лишеят се е разпрострял по кожата** още повече, свещеникът трябва да го обяви за **нечист.**

13:9–11 Когато **проказата** е **стара** или хронична, свещеникът трябва да обяви прокажения за нечист.

13:12, 13 Колкото и странно да изглежда, когато човек стане целия **бял,** болестта вече не е активна и **свещеникът** обявява прокажения за **чист.**

13:14, 15 Когато по човека се появи **живо месо, свещеникът** го обявява за **нечист. Това е проказа.**

13:16, 17 В случай на проказа, при **който живото месо** се е изцелило и отново е **побеляло,** човекът отново е **чист.**

13:18–23 След това са представени три възможни диагнози във връзка с появата на **цирей.** Когато **свещеникът** вижда, че циреят е **по-дълбок от кожата и космите му са побелели,** той трябва да **обяви** пациента **за нечист** (ст. 18–20). Ако по време на седемдневния карантинен период раната се разпространи, тя е от **проказа** (ст. 21, 22). Ако обаче петното не

се разпространява, човекът се обявява за **чист** (ст. 23).

13:24–28 Тук е описан случай на възможно развитие на проказа в **изгорено** място. Когато симптомите очевидно говорят за проказа, **свещеникът** трябва **да обяви** човека **за нечист** (ст. 24, 25). Седемдневен изпитателен период показва дали увреждането се разпространява и съответно дали е **проказа** (ст. 26, 27). Когато петното е просто **отток от изгореното,** то не се дължи на проказа (ст. 28).

13:29–37 По-нататък се описва случай на **кел** на главата или на брадата. Когато симптомите на някой **мъж или жена** очевидно говорят за **проказа,** човекът се обявява за **нечист** (ст. 29, 30). Когато обаче това не е сигурно (ст. 31–37), човекът трябва да се затвори за **седем дни.** Ако раната не се разпростира, човекът трябва да обръсне косата си и да изчака **още седем дни.** Ако **келът се е разпрострял,** човекът е **нечист.** Ако **келът е в застой,** човекът е **чист.**

13:38, 39 Мъж или жена със **светли и бели петна по кожата на тялото** се обявяват за ритуално **чисти.** Според специализирания превод на Харисън това е „петно, което се е появило върху кожата."[18]

13:40–44 Обикновената плешивост (алопеция) се разграничава от предизвиканата от **проказа.**

13:45, 46 Прокаженият е нещастен човек. Той трябва да живее извън **стана** на Израил, да носи **раздрани дрехи** и да остави **главата** си **непокрита.** Когато приближат хора, той трябва **да покрие** горната си устна или **брадата си и да вика „Нечист! Нечист!"** Тук отново виждаме един ранен пример за превантивна медицина. Изолацията е приета медицинска процедура за предотвратяване на разпространението на инфекции.

13:47–59 Случаят на „проказа" по **дреха** вероятно се отнася до някои видове мухъл или плесен по **вълнена или ленена дреха** или **кожено** облекло. Харисън обяснява колко е уместно унищожаването на увредени по този начин дрехи:

> Мухълът е гъбично образувание върху мъртви или разлагащи се животински или растителни продукти и се появява под формата на петна с различни цветове и нюанси.[19]

Той прави и духовно приложение на този принцип:

> Гъбичните образувания влияят с присъствието си на целия предмет, също както покварата на първородния грях засяга всички сфери на човешката личност.[20]

Народът на Йахве трябва да бъде чист както външно, така и вътрешно:

> Сърце да слави моя Бог,
> сърце, от грях освободено,
> сърце да вярва във кръвта,
> що щедро бе за мен проляна.
>
> Смирено и разкаяно сърце,
> чисто, уповаващо и вярно,
> ни смърт, нито живот ще раздели
> от Тоз, що в него обитава.
>
> *Чарлз Уесли*

Г. Очистване от проказа (гл. 14)

14:1–7 Тук е описан ритуалът по очистването на прокажен, след като е **оздравял.** Най-напред той трябва да бъде прегледан от **свещеника** извън **стана.** Ако е изцелен, трябва да принесе **две живи чисти птичета** с **кедрово дърво, червена вълна и исоп. Кедровото дърво** и **исопът,** които се добиват от високо дърво и нисък храст, символизират Божия съд над всички хора и всичко в света, от най-високите до най-ниските неща. **Чер-**

веното в Исая 1:18 се свързва с греховете, така че тук може би се говори за Божия съд над греховете. **Едното** птиче трябва да се **заколи над изворна вода,** а другото, заедно с **кедровото дърво, червената вълна и исопа,** да се **натопи в кръвта** на закланото **птиче.** Очистеният прокажен трябва да бъде поръсен с кръвта **седем пъти** и да бъде обявен за **чист.** После **живото птиче** трябва да бъде **пуснато.**

В много отношения проказата е символ на греха. Тя прави човека нечист, изключва го от Божия стан и от Божия народ, прави жертвата нещастна и т. н. Ето защо за очистването на прокажения е необходимо използването на **кръв** (кръвта на Христос) и на **изворна вода** (обновяващото дело на Светия Дух). Когато един грешник се обърне към Господа с покаяние и вяра, смъртта и възкресението на Христос (изобразени чрез двете птици) се приписват на неговата сметка. **Кръвта** се се отнася към него чрез силата на Духа и в Божиите очи човекът става **чист.**

> Вековна канара, разломена за мен,
> нека прибегна под Твоята сянка.
> Нека водата и кръвта, изтекли
> от Твоята прободена страна,
> да бъдат двоен цяр за моя грях –
> спаси ме от вината му и от властта му.
> *Огъстъс Топлейди*

14:8–20 Прокаженият, **който се очиства,** трябва **да изпере дрехите си, да обръсне цялата си коса и да се изкъпе** (ст. 8). Тогава може да влезе в **стана,** но не бива да влиза в **шатрата си** още **седем дни.** След изтичането на това време той отново трябва да се изкъпе и да се обръсне и ще бъде обявен за **чист** (ст. 9). **На осмия ден** трябва да принесе жертви на **ГОСПОДА** (ст. 10, 11): **жертва за вина** (ст. 12–18), **жертва за грях** (ст. 19) и **всеизгаряне** (ст. 20). **Свещеникът** слага **от кръвта** на **ухото** на прокажения, на **ръката** и на **крака** му (ст. 14). Това говори за *слушане* на Божието слово, за *вършене* на Божията воля и за *ходене* по Божиите пътища.

14:21–32 Ако очистеният прокажен е толкова **беден,** че не може да донесе всички изисквани животни, се допуска да донесе **две гургулици или две гълъбчета, едното за жертва за грях, а другото – за всеизгаряне.** Във всички случаи обаче трябва да донесе **агне** за **жертвата за вина.**

Хлебният принос винаги съпътства жертвите за вина, за грях и всеизгарянето.

14:33–53 Накрая са дадени закони за откриване на **проказа в къща.** Те ще се прилагат, когато народът стигне **в ханаанската земя** и заживее в постоянни къщи вместо в шатри. „Проказата“ в къщата вероятно е някакъв вид гъбички, плесен или сухо гниене. Господ дава възможност **къщата** да бъде изпразнена, **преди да свещеникът да влезе,** така че покъщнината да не стане **нечиста** или да бъде поставена под карантина (ст. 36, 38). Първоначално само засегнатите **камъни** трябва да се извадят. Но ако проказата продължи да се разпространява, къщата трябва да се събори (ст. 39–45). В случай, че проказата в къщата спре да се развива, свещеникът изпълнява ритуал на очистване, подобен на този за прокажен (ст. 48–53).

14:54–57 Този пасаж е обобщение на гл. 13 и 14.

Д. Очистване след течения от тялото (гл. 15)

15:1–18 Гл. 15 разглежда **нечистотата,** която възниква в резултат от отделянето на секрети от човешкото тяло – както нормални, така и болестни. Ст. 1–12 изглежда се отнасят за изтичащо **течение** на **мъж** в резултат на някаква болест

като напр. гонорея. Риуталът за **очистването** е описан в ст. 13–15. Ст. 16–18 се отнасят за **изливане на сперма,** както неволно (ст. 16, 17), така и съзнателно (ст. 18).

15:19–33 Ст. 19–24 се занимават с нормалния менструален цикъл на жената. Той не изисква принасянето на жертви. Ст. 25–30 описват **кръвотечение** на **жена,** но не свързано с менструацията и следователно болестно. Ст. 31–33 обобщават съдържанието на главата.

V. Денят на умилостивението (гл. 16)

Най-великият ден в еврейския календар е Денят на умилостивението (евр.: *Йом Кипур),* в който първосвещеникът влиза в Пресвятото място с жертвена кръв, за да извърши умилостивение за себе си и за народа. Той се пада на десетия ден от седмия месец, пет дни преди Празника на колибите. Независимо от това, че Денят на умилостивението се поставя наред с *празниците* на Йахве, той по-скоро е време на *постене* и сериозна тържественост (23:27–32).

Полезно е да имаме предвид, че в тази глава Пресвятото място (Светая светих) се нарича „светилището“, а Святото място се нарича „шатърът за срещане“.

16:1–3 Настоящите указания са дадени на фона на светотатството на **двамата сина на Аарон,** Надав и Авиуд. Подобна участ ще сполети първосвещеника, ако той влезе в Пресвятото място в който и да било друг ден освен Деня на умилостивението. И тогава той трябва да носи кръвта на **млад юнец в жертва за грях и овен за всеизгаряне.**

16:4–10 Не е лесно да се проследи редът на събитията, но обобщението на ритуала е следното: най-напред първосвещеникът трябва да се изкъпе и да се облече с бели **ленени одежди** (ст. 4). В хода на предварителната подготовка той трябва да доведе млад юнец и овен в скинията. Тези животни той ще принесе **за себе си** и за семейството си – юнеца в **жертва за грях,** а овена във всеизгаряне (ст. 3). Освен това трябва да доведе и **два козела** и **един овен,** които ще принесе за народа – козлите **в жертва за грях,** а овена **за всеизгаряне** (ст. 5). Той трябва **да представи** козлите **при входа на шатъра за срещане** и **да хвърли жребий – един жребий за ГОСПОДА и един жребий за освобождение** (популярно: *козел отпущения*, евр.: *азазел)* (ст. 7, 8).

16:11–22 След това той трябва да **заколи юнеца** в **жертва за грях ... за себе си и за дома си** (ст. 11). После взема **кадилница, пълна с разгорени въглени от олтара,** гребва с **двете си шепи ситно счукан благоуханен тамян** и внася тези неща в Пресвятото място. Там тамянът се изсипва върху въглените, за да може **облакът** дим, който се вдига от него, **да покрие** умилостивилището (ст. 12, 13). След това първосвещеникът се връща до олтара за всеизгаряния, взема **от кръвта на юнеца,** внася я в Пресвятото място и поръсва с нея **умилостивилището** и **пред** него **седем пъти** (ст. 14). Той заколва козела, избран за жертва за грях (ст. 8) и поръсва с **кръвта му,** както е поръсил с кръвта на юнеца, **над и пред умилостивилището** (ст. 9, 15). Така първосвещеникът прави **умилостивение за светилището заради нечистотиите на израилевите синове** (ст. 16). Също с поръсване с кръв той извършва **умилостивение за шатъра за срещане и за олтара** за всеизгаряния (ст. 18–20), макар че тук подробностите не са много ясни. Умилостивението започва от Пресвятото място, продължава в Святото място и приключва при бронзовия олтар (ст. 15–19). След като Аарон е положил **двете си ръце на главата** на козела за освобождение (ст. 8) и е изповядал греховете на народа (ст. 10, 20, 21), **определен човек**

трябва да заведе козела в **пустинята** (ст. 21, 22). Двата козела символизират два отделни аспекта на умилостивението: „този, който удовлетворява характера и светостта на Бога, и този, който посреща нуждата на грешника от премахване на греховете му.“[21] Полагането на ръцете на Аарон върху главата на живия козел е символ на възлагането на греховете на Израил (както и на нашите) на Христос, който ги отнема завинаги (ст. 21).

Поетът изразява тази истина по следния начин:

Греховете ми бяха възложени
върху безгрешното Божие Агне.
Той ги понесе, а аз съм свободен
от прокълнатия товар.
Вината ми Иисус понесе,
очисти ярката червенина
в кръвта Си свята, чиста
и не остана никакво петно.
Хораций Бонар

16:23–33 Първосвещеникът се изкъпва **на свято място,** може би в бронзовия умивалник, и облича **одеждите си** на слава и великолепие (ст. 23, 24а). Според еврейската традиция белите ленени дрехи не се обличали никога повече. След това първосвещеникът принася два овена във **всеизгаряне** – единия **за себе си,** а другия **за народа** (ст. 24б). Той изгаря **тлъстината** на двете жертви за грях на **олтара,** а **кожата, месото и изпражненията им** се изгарят **вън от стана** (ст. 25, 27). Дори кожата на всеизгарянето, която обикновено се дава на свещеника (7:8), трябва да бъде изгорена. Според еврейския Талмуд първосвещеникът влиза в Светая светих след вечерната жертва, за да изнесе кадилницата. По време на ритуала на умилостивението народът изповядва греховете си и се въздържа от работа (ст. 29).

От описаното по-горе се вижда, че първосвещеникът влиза в Пресвятото място поне четири пъти. Това не противоречи на Евреи 9:7–12, където мисълта е, че има само *един ден* в годината, в който първосвещеникът може да влезе.

16:34 Въпреки тържествените ритуали този ден не може да се справи с греховете и това се вижда от думите **„веднъж в годината“.** „Защото не е възможно кръвта от юнци и от козли да отстрани греховете“ (Евр. 10:4). В ярък контраст с тези ритуали е делото на Христос, чрез което човешките грехове са напълно премахнати, а не само покрити за една година! Айзък Уотс изразява тази прекрасна истина в своето стихотворение:

На безброй животни кръвта,
заклани на еврейските олтари,
не успокоява съвестта
и не отнема вината.

Христос обаче, Ангецът небесен,
отмахна всичките ни грехове.
По-свята кръв, по-чиста жертва,
принесе Той в небе.

VI. Закони за жертвите (гл. 17)

17:1–9 Коментаторите са на различни мнения за ст. 1–9. (1) Пасажът забранява убиването на каквито и да било животни, дори и за храна, без да бъдат принесени в жертва при скинията. (2) Той забранява принасянето на животни в жертва на полето или което и да било друго място освен в скинията. (3) Забранява се клането за храна на животни, които се принасят в жертва, докато народът е в пустинята. Това се променя, когато народът достига Обещаната земя (Втор. 12:15). Морган обяснява:

> Еврейската дума [превеждана като „дяволи“ в ПБКДж и „демони“ в АСПБ] означава буквално „космати“. В Исая 13:21 и 34:14, тя е предадена с думата „сатир“ в Авторизирания превод и „диви

козли“ в АСПБ. Сатирът е въображаемо същество с демонична природа, наполовина козел и наполовина човек. В Египет козело-човекът Пан, е бил боготворен. Изглежда, че тази дума изтъква факта, че те са се покланяли на лъжлив бог в Египет.[22]

17:10–14 Яденето на **кръв** също се забранява. Кръвта е предназначена за **умилостивение,** а не за храна. **„Животът на плътта е в кръвта“** (ст. 11). Принципът на умилостивението е живот за живот. Тъй като заплатата на греха е смърт, символизирана от проливането на кръв, „без проливането на кръв няма опрощаване“. Прошката се дава не защото наказанието за греха е *отменено,* а защото е *прехвърлено* върху жертва, чиято кръв се пролива. Ст. 11 е един от ключовите стихове в Левит и е добре да бъде запомнен. Когато едно животно бъде заклано, кръвта му веднага се източва. Случайно умряло животно е нечисто, ако кръвта му не е била незабавно източена.

17:15, 16 Това се отнася за **човек,** който от незнание е ял месо от животно, чиято кръв не е била източена. За него е осигурена възможност за очистване. Но ако той откаже тази възможност, трябва да бъде наказан.

VII. Закони за личното поведение (гл. 18–22)

А. Закони за сексуалната чистота (гл. 18)

18:1–5 Гл. 18 се занимава с различни форми на незаконни брачни отношения, познати на израилтяните от **Египет,** но които трябвало да бъдат изцяло отхвърлени в **ханаанската земя.**

18:6–18 Тук изразът **„да открие голотата“** означава да има сексуални отношения. Ст. 6 постановява общия принцип. Забранен е бракът с близки роднини като **майка** (ст. 7), мащеха (ст. 8), **сестра** или полу-сестра (ст. 9), внучка (ст. 10), **дъщеря** на мащеха (ст. 11), леля (ст. 12, 13), чичо (ст. 14а). Съвременната медицина потвърждава, че при бракове между кръвни роднини физическите и умствени недъзи на родителите понякога се засилват у децата. Забраната обаче включва и роднините по брак (ст. 14б–16) или некръвни роднини. Причината, която понякога се посочва за това правило, е че понятието „една плът“ в Битие 2:24 определя семейните отношения като толкова близки и трайни, че дори връзката между некръвни роднини се приема за кръвосмешение. Човек не бива да се жени за **снаха си** (ст. 15) или за доведена внучка (ст. 17), нито да взема жена, която да стане съперница на сестра си (ст. 18), както в случая с Анна и Фенина (1 Царе 1:1–8). Правилото от ст. 16 по-късно е отменено от Втор. 25:5 – ако човек умре бездетен, брат му е задължен да се омъжи за вдовицата. Това е известно като *левират.*

18:19–21 Забранени са сексуални отношения с **жена** по време на менструацията ѝ, както и прелюбодейство с **жената на ближния.** Забраняват се ужасните практики, свързани понякога с поклонението на идола **Молох,** при които новородени деца били прекарвани **през огън** (4 Царе 23:10; Ер. 32:35). Молох е бил богът на амонците, неговият идол се е намирал в долината Хином. Франсис Шефър описва този ритуал:

> Според едно предание бронзовият идол имал отвор на гърба, в който се разпалвал огън. След това всеки родител трябвало със собствените си ръце да донесе първородното си дете и да го постави в нажежените до бяло протегнати ръце на Молох. Според това предание на родителите не се позволявало да изразяват емоции, а писъците на умиращите в ръцете на Молох бебета се заглушавали от биещи барабани.[23]

18:22, 23 Содомията или хомосексуализмът се забранява, а така също и сексуалният контакт с **животно.** Забранявайки хомосексуализма, Бог може би е предвиждал и съвременната епидемия от СПИН и се е стремял да предпази хората от нея.

18:24–30 Ст. 1–23 казват на хората *какво* да не правят; ст. 24–30 им казват *защо* да не го правят. Неслучайно сексуалната нечистота и идолопоклонството са засегнати в една и съща глава (вж. също и гл. 20). Моралът на човека е плод на неговата теология, на неговата представа за Бога. Ханаанците са нагледна илюстрация на деградацията, до която води идолопоклонството (ст. 24–27). Когато израилевите синове завладяват земята, те избиват хиляди хора от тези народи по заповед на Йахве. Когато осъзнаем моралната деградация на ханаанците, описана в ст. 24–30, можем да разберем защо Бог постъпва толкова сурово с тях.

Б. Закони за ежедневния живот (гл. 19)

19:1–25 Основата на всяка святост се крие в думите **„Аз, ГОСПОД, вашият Бог, съм свят“** (ст. 2). Тук са представени разнообразни закони за поведението на Божиите хора:

Майката и бащата трябва да се почитат (ст. 3) – петата заповед.

Божиите **съботи** трябва да се спазват (ст. 3) – четвъртата заповед.

Идолопоклонството е забранено (ст. 4) – втората заповед.

Да се яде примирителната жертва на **третия ден** е забранено (ст. 5–8).

Когато жъне **нивата си,** собственикът ѝ трябва да **остави** малко неожънато зърно по края за бедните и чужденците (ст. 9, 10). Зърнените култури и лозята са дадени само като пример, а не като изчерпателен списък.

Кражбата, измамата и лъжата са забранени (ст. 11) – осмата заповед.

Лъжливото заклеване **в Името** на Бога е престъпление (ст. 12) – третата заповед.

Мошеничеството, грабителството и неизплащането на заплатите са забранени (ст. 13).

Злословенето на **глухия** и спъването на **слепия** е подсъдно (ст. 14). Хората трябва да изразяват почитта си към Йахве в уважението си един към друг (25:17). Онези, които се боят от Йахве, трябва да се отнасят добре и към недъгавите (ст. 14), старите (ст. 32) и бедните (25:26, 43).

Проявата на **пристрастие в съд** също се забранява (ст. 15).

Клеветата и заговорите **против кръвта на ближния** се забраняват (ст. 16).

Забранява се и омразата срещу **брат: „Да изобличиш смело ближния си, за да не се натовариш с грях заради него“** (ст. 17). Проблемите трябва да се решават открито и честно, за да не породят вътрешна ненавист, която води до явен грях.

Отмъщението и **храненето на злоба** се забраняват (ст. 18). Втората част на ст. 18, **да обичаш ближния си както себе си,** е обобщение на целия закон (Гал. 5:4). Иисус казва, че това е втората по важност заповед (Марк 12:31). Найвеликата заповед е във Втор. 6:4, 5.

Приема се, че ст. 19 забранява кръстосването на животни от различни видове. **Добитък** тук означава животни въобще.

По същия начин и засяването на **нива** с различни видове **семена,** както и носенето на дрехи, изтъкани от **разнородна** тъкан, са забранени. Бог е Бог на отделянето и в тези примери с материални неща Той учи народа Си да се отделя от греха и нечистотата.

Ако **някой** мъж има незаконна връзка с робиня, която е **сгодена** за друг **мъж,**

и двамата трябва да бъдат наказани, а мъжът трябва да принесе жертва за вина (ст. 20–21).

Когато се заселят в Ханаан, израилтяните не бива да берат **плодовете** от **дърветата** си в продължение на **три години. Плодът** от **четвъртата година** трябва да бъде принесен **на ГОСПОДА,** а на **петата** вече може да се яде (ст. 23–25). Може би плодът от четвъртата година е бил предназначен за левитите или, както предполага един коментатор, се е ядял пред Господа като част от втория десятък.

19:26–37 Други забранени практики са яденето на месо, от което не е източена **кръвта** (ст. 26а), **гадаенето** и **магьосничеството** (ст. 26б), стриженето на косата в съответствие с идолопоклонническите практики (ст. 27), правенето на **нарязвания по тялото** в израз на скръб **заради мъртвец** (ст. 28а), чертаенето на **белези** по тялото, както правели езичниците (ст. 28б), принуждаването на **дъщеря** да проституира, както е било обичайно в езическите поклонения (ст. 29), нарушаването на съботата (ст. 30), съветването с **врачове** и такива, **които извикват мъртви** (ст. 31). Трябва да се почитат възрастните (ст. 32), а към чужденците трябва да се проявява доброта и гостоприемство (ст. 33, 34). Насърчени са честните търговски практики (ст. 35–37).

В. Наказание на сериозните престъпления (гл. 20)

Тази глава постановява наказанията за някои от престъпленията, изброени в гл. 18 и 19. Човекът, който прекара дете през огън в жертва на **Молох,** трябва да бъде **убит с камъни** (ст. 1–3). Ако **народът** не го убие, Бог ще унищожи него и рода му (ст. 4, 5). Смъртна присъда се произнася и за онези, които се съветват с **врачове** и викачи на **мъртви** (ст. 6), които кълнат **баща си или майка си** (ст. 9), за **прелюбодейците и прелюбодейките** (ст. 10), за онези, които имат полови контакти с **жената на баща си** (ст. 11) или със **снаха си** (ст. 12), както и за хомосексуалистите (ст. 13). (В случаите на незаконни сексуални отношения трябва да бъдат умъртвени и двамата участници.) Когато някой има незаконни полови контакти с **майка** и дъщеря ѝ, и тримата престъпници трябва да бъдат изгорени (ст. 14). Сексуалните контакти между хора и животни подлежат на смъртно наказание; и човекът и животното трябва да бъдат убити (ст. 15, 16). Смъртна присъда (или както мислят някои, отлъчване) се предвижда и за сексуален контакт със сестра или полу-сестра (ст. 17), както и с **жена** в менструация (ст. 18). За сношение с леля се казва, че **„те ще носят беззаконието си“,** но не са дадени подробности (ст. 19). Според някои това означава, че ще умрат бездетни, както е в ст. 20, където мъжът се сношава с жената на чичо си, и в ст. 21, където престъплението е със снаха.

Принципът на ст. 21 е в сила само докато братът е жив. Ако той умре, без да остави син, който да носи името му, брат му трябва да се ожени за вдовицата и да нарече първия син с името на починалия (Втор. 25:5). Такива бракове са известни като *левират*.

Копнежът на Божието сърце е да има свят народ, отделен от мерзостите на езичниците, който да се наслаждава на благословенията на Обещаната земя (ст. 22–26). Медиумите и хората с **дух на запитване на мъртви** трябва да бъдат убивани **с камъни** (ст. 27).

Г. Поведение на свещениците (гл. 21, 22)

Гл. 21 и 22, както и гл. 16 и 17, са адресирани до Аарон и неговите синове.

21:1–4 Свещениците не бива да се **оскверняват,** като се докосват до **мъртвец, освен** в случай на смърт на **най-близки роднини.** Дори влизането в ша-

трата на мъртвец прави човека нечист за седем дни (Чис. 19:14). Така свещеникът би станал негоден да служи на Господа през това време, затова му се забранява да се осквернява за някой друг освен за близки роднини. Ст. 4 вероятно означава, че поради високото си положение свещениците не бива да се **оскверняват** по никакви причини освен посочените в ст. 2 и 3.

21:5–9 Практиките на езичниците да обезобразяват телата си с белези в знак на скръб по мъртвите са забранени. На свещениците не е позволено да се женят за жена, **осквернена** с блудство, или за **разведена жена.** Те могат обаче да се женят за вдовици. **Дъщеря** на свещеник, която стане блудница, трябва да бъде **изгорена.**

21:10–15 На **първосвещеника** не е позволено да скърби по обичайните начини или да напуска **светилището,** за да почете мъртвец. Той трябва да се ожени за еврейска **девица** и брачният му живот трябва да бъде безупречен.

21:16–24 Човек с физически **недостатък** – сляп, куц, с деформации по лицето или крайниците, с увреждания на ръцете или краката, гърбав, джудже, с дефекти на очите, с кожни болести и с увредени полови органи – не може да участва в служението на свещениците. Ако някой от **потомството на Аарон** е с такъв недъг, той може да получава дял от храната на свещениците, но не може да служи като свещеник пред Господа (ст. 22, 23). **Светите** неща са делът на свещениците от примирителните жертви, а **пресветите** – техният дял от другите видове жертви. Свещениците, които принасят жертви, трябва да бъдат без **недостатък,** защото те символизират Христос като нашия съвършен Първосвещеник.

22:1–9 Ако някой свещеник е ритуално нечист поради проказа, **течение,** контакт с нещо, осквернено от мъртво тяло, ядене на месо, от което кръвта не е изтекла, или по каквато и да е друга причина, той не може да участва в храната на свещениците. Това се има предвид с думите **„да се въздържат от светите неща“** (ст. 2). Ако свещеникът е прокажен или има течение от тялото, изключването му от служение вероятно продължава дълго време. В останалите споменати случаи е предвиден следният ритуал за очистване: първо свещеникът трябва да се изкъпе, а после да изчака до вечерта, когато ще бъде отново **чист.**

22:10–13 В общия случай чужденците, гостуващите и наемниците не могат да **ядат** от **святата** храна. Но роб, **купен с пари** от **свещеника,** както и децата на роба, могат да ядат от нея. Ако **дъщерята на свещеник** се омъжи за **външен,** не ѝ се позволява да **яде** от тази храна, но ако овдовее или бъде **напусната,** без да има деца, и живее при баща си, тогава може да яде от дела на свещениците.

22:14–16 Ако някой от незнание яде от святата храна, той може да извърши обезщетение, като възстанови изяденото и му прибави още **една пета,** както в случая с жертвата за вина.

22:17–30 Жертвите, които се принасят **на ГОСПОДА,** трябва да бъдат **без недостатък** (ст. 19) – както **за всеизгаряне** (ст. 18–20), така и за **примирителна жертва** (ст. 21). Жертването на болни, сакати или увредени животни е забранено (ст. 22). **Говедо или овца** с прекомерно развит или закърнял крайник може да се принесе като **доброволен принос,** но не и в случай на **обрек** (ст. 23). Кастрирани животни или с увредени полови органи са неприемливи за принос (ст. 24). Израилтяните не бива да приемат животни с такива дефекти и като жертва от чужденци (ст. 25). Жертвеното животно не бива да бъде принасяно, докато не навърши поне осем дни (ст. 26, 27). Майката на животното не бива да се коли в един и **същ ден** с **малкото ѝ** (ст. 28). Месото на **благодарствената жертва** трябва **да**

се изяде на същия ден, в който е била принесена (ст. 29, 30).

22:31–33 Финалният пасаж обяснява защо израилтяните трябва да **пазят** и да **вършат** всички тези **заповеди** на ГОСПОДА – защото Бог, който ги е **извел от египетската земя, е свят.** Редица изрази от този кратък откъс подчертават посланието на цялата книга Левит: **„да не осквернявате“, „свято Име“, „да бъда Аз осветен“** и **„Аз съм ГОСПОД, който ви освещавам“.**

VIII. Празници на Господа (гл. 23)

А. Съботата (23:1–3)

Тук предмет на Божието законодателство е религиозният календар на Израил. **ГОСПОД** чрез Мойсей казва на **израилевите синове** да свикват **свети събрания** на **ГОСПОДНИТЕ празници.**

След **шест дни** труд **седмият ден,** или **съботата,** е ден за **почивка** от всякаква **работа.** Това е единственият свят ден, който се отбелязва всяка седмица.

Б. Пасхата (23:4, 5)

Пасхата на ГОСПОДА трябва да се празнува на **четиринадесетия ден от първия месец** (Нисан или Авив). Тя отбелязва освобождението на Израил от робство в Египет. Пасхалното агне е символ на Христос, Божието Агне, нашата Пасха (1 Кор. 5:7), чиято кръв беше пролята, за да ни изкупи от робството на греха. Той е умрял не при Сътворението, а когато се е изпълнило времето (Гал. 4:4–6).

В. Празникът на безквасните хлябове (23:6–8)

Празникът на безквасните хлябове е свързан с Пасхата. Той се празнува в продължение на **седем дни,** като започва в деня след Пасхата, т. е. **петнадесетия ден** от месец Нисан, и продължава до двадесет и първия ден. Имената на тези два празника често се използват взаимозаменяемо. През това време евреите трябва да изхвърлят от дома си всякакъв квас. В Писанията квасът е символ на греха. Празникът символизира един живот, освободен от кваса на злоба и злина, живот, характеризиран от „безквасни хлябове от искреност и истина“ (1 Кор. 5:8). Между **Пасхата** (нашето изкупление) и **Празника на безквасните хлябове** (нашето задължение да ходим в святост) няма промеждутък. Дори днес евреите ядат безквасен хляб по време на този празник. Този хляб се нарича *мацо*. Приготвянето на мацо включва пробождане на хляба, а по време на печенето той става на ивици. Този **безквасен хляб** ясно напомня за безгрешния Месия. Той беше прободен за нас и с Неговите рани от бич ние бяхме изцелени.

Г. Празникът на първите плодове (23:9–14)

На втория ден от Празника на безквасните хлябове (**на другия ден след съботата** – т. е. в първия ден от седмицата) свещеникът трябва да подвижи пред Господа ечемичен **сноп.** Този ден е известен като Празника на **първите плодове.** Той отбелязва началото на ечемичната жетва, първата реколта за годината. Ечемичeният **сноп** трябва да се подвижи **пред ГОСПОДА** като благодарност за жетвата. Трябва да се принесат и **всеизгаряне** и **хлебен принос.** Тази първоначална жетва се приема като обещание, че предстои по-голяма жетва. Тя е образ на Христос в Неговото възкресение – „Христос ... първият плод от починалите“ (1 Кор. 15:20). Неговото възкресение е гаранция, че всички, положили вярата си в Него, също ще придобият безсмъртие чрез възкресение.

Д. Празникът на седмиците (23:15–22)

23:15–22 Празникът на седмиците (евр.:

шавуот) или Петдесетница се отбелязва **петдесет дни след** пасхалната **събота.** Той е израз на празнична благодарност към Бога за началото на пшеничната жетва. На този празник се принасят **първите плодове** от пшеничната жетва, заедно с **всеизгаряне,** пресен **хлебен принос, възлияние** и **примирителна жертва.** Според еврейската традиция Мойсей е получил закона в този ден от годината. Празникът е символ на слизането на Светия Дух в деня на Петдесетница, което поставя началото на църквата. **Движимият принос** се състои от **два хляба,** изпечени от чисто брашно от прясно ожънатата пшеница. (Това е единственият принос, който се приготвя **с квас.)** Тези хлябове са символичен образ на евреите и езичниците, които са направени „един нов човек [в Христос]" (Еф. 2:15).

След Петдесетница следва продължителен период, около четири месеца, преди да дойде времето на следващия празник. Този период от време може би изразява настоящата епоха на църквата, в която ние с нетърпение очакваме завръщането на нашия Спасител.

Е. Празникът на тръбите (23:23–25)

Празникът на **тръбите** се отбелязва на **първия ден от седмия месец.** Звукът на тръбите призовава всички израилеви синове на **свято събрание.** Следва период от десет дни за себеизпитване и покаяние, завършващ с Деня на умилостивението. Тези дни символизират времето, когато Израил ще бъде отново събран в земята си, преди да настъпи националното покаяние на народа. Това е първият ден на гражданската година, който днес се нарича Рош Хашана („глава на годината"). Някои приемат този празник за символ на още едно събиране – това на светиите, когато те ще срещнат Господа във въздуха при Грабването.

Ж. Денят на умилостивението (23:26–32)

Денят на умилостивението (евр.: *Йом кипур),* който се отбелязва на десетия ден от седмия месец, е подробно описан в гл. 16. Той пресъздава националното покаяние на Израил, когато остатък от вярващи евреи ще се обърне към Месията и ще получи опрощение (Зах. 12:10; 13:1). В почти всеки стих, свързан с Деня на умилостивението, Бог повтаря заповедта **да не** се **върши никаква работа.** Единственият човек, който трябва да работи в този ден, е първосвещеникът. Господ подчертава заповедта като заплашва да **изтреби** всеки, който я наруши. Това се дължи на факта, че спасението, което нашият Първосвещеник е придобил за нас, е „не чрез праведни дела, които сме извършили" (Тит. 3:5). Не е възможно човешки дела да участват в премахването на нашите грехове. Само и единствено делото на Христос е изворът на вечно спасение. Да **„смирите душите си"** (ст. 27, 29) означава да постите. Дори и днес религиозните евреи отбелязват този ден като време за пост и молитва. Въпреки, че **Денят на умилостивението** е изброен заедно с празниците на Йахве, той е по-скоро време за *пост* отколкото за *празнуване*. Но след като въпросът с греха е решен, идва времето на радост – Празника на колибите.

З. Празникът на колибите (23:33–44)

Празникът на колибите (евр.: *Сукот*, „колиби") започва на **петнадесетия ден** от **седмия месец.** В продължение на **седем дни** израилтяните живеят в **колиби** от разлистени **клони** (ст. 42). Това символизира окончателната почивка и окончателната жетва, когато Израил ще живее в безопасност в земята си по време на Хилядолетното царство на Христос. Този празник се нарича още Празникът

на беритбата (Изх. 23:16). И той е свързан с жетвата. Всъщност, няколко от празниците, споменати в тази глава, са свързани с жетва. Двете **съботи** може би символизират Милениума и вечната почивка. Моше и Сейл Розен описват традицията:

> Евреите строяли нещо подобно на колиби и живеели в тях по време на този празник, за да си припомнят временните жилища, в които са живели в пустинята. Дори и днес много евреи си строят колиби с три стени и без покрив за този празник. Те ги украсяват с клони от дървета и есенни плодове, които да им напомнят за жетвата.
>
> Всеки, който имал възможност, идвал всяка година в Ерусалим за този празник на жетвата. Поклонението в храма за празника включвало ритуално изливане на вода от къпалнята Силоам, която символизирала молитвите за дъжд през зимата. Именно по това време Иисус е извикал: „Ако някой е жаден, нека дойде при Мен и да пие“ (Йоан 7:37–38).
>
> След окончателния Ден на умилостивението на Израил Празникът на колибите отново ще се празнува в Ерусалим (Зах. 14:16).[24]

Едно от нещата, на които Господ е искал да научи Своя народ с помощта на тези празници, е че между духовните и физическите аспекти на живота съществува тясна връзка. Времето на изобилие и благословение трябва да бъде време на радост пред ГОСПОДА. Той е, който щедро задоволява техните ежедневни потребности. Техният отговор на Неговата благост намира израз в празниците, свързани с жетвата.

Обърнете внимание на многократното повторение на заповедта никой от израилтяните **да не върши никаква работа** по време на такива тържествени събития (ст. 3, 7, 8, 21, 25, 28, 30, 31, 35, 36).

В празниците на Йахве може да се забележи определен хронологичен ред. Съботата ни връща към Божията почивка след сътворението. Пасхата и Празникът на безквасните хлябове сочат към Голгота. После идва Празникът на първите плодове, който е свързан с Христовото възкресение. Петдесетница символизира идването на Светия Дух. След това, с поглед към бъдещето, Празникът на тръбите изобразява събирането на Израил и завръщането му в Обещаната земя. Денят на умилостивението е предобраз на времето, в което остатък от Израил ще се покае и ще признае Иисус за Месия. Накрая Празникът на колибите изобразява Израил, който се наслаждава на хилядолетното царуване на Христос.

IX. Церемониални и морални закони (гл. 24)

Гл. 23 разглежда годишните празници. Тук се изброяват ежедневните и седмичните служения на Господа.

24:1–9 Чисто маслинено масло първоток трябва **постоянно** да гори **пред ГОСПОДА** в златния **светилник. Дванадесет пити** трябва да се подреждат **на два реда** или купа на **масата** за присъствените хлябове и да се сменят всяка събота. **Ливанът,** споменат в ст. 7, принадлежи **на ГОСПОДА.** Той се принася в жертва на Йахве, когато старият хляб се вдига и се дава на свещениците за храна.

24:10–23 Следва неочакваният разказ за **сина на една израилтянка,** чийто баща е **египтянин,** който бива убит с **камъни,** защото проклина Бога (ст. 10–16, 23). Този инцидент показва, че законът е един и същ за всички, които живеят в израилевия стан, без значение дали са чистокръвни евреи, или не (ст. 22). Богохулството, също както и убийството, се наказва със **смърт** (ст. 14, 16, 17, 23). (Ст. 16 вероятно е законът срещу богохулството, на който се позовават евреите, когато казват: „Ние имаме закон и

според нашия закон Той (Господ Иисус) трябва да умре, защото направи Себе Си Божи син“ [Йоан 19:7].) Уточнява се, че за някои други престъпления може да се извърши компенсация (ст. 18, 21). И накрая, този случай показва, че:

> ... възмездието е основен принцип на закона; неправдата трябва да се изправи. Снизхождението компрометира закона. Законът за съответстващото възмездие днес е подложен на присмех в западния свят, но мъдрите хора няма да го отхвърлят. (а) В древното общество наказанието често е било напълно несъразмерно с извършеното нарушение. Следователно, съответстващото възмездие е една голяма крачка към истинската справедливост. (б) Възпитателното наказание, което е най-често предлаганата алтернатива, страда от субективизъм. Кой ще реши кога даден човек е превъзпитан, готов отново да се присъедини към обществото? Днес тези понятия може да изглеждат милостиви, но какво да кажем за утре? Истинската справедливост е едно око (не повече) за едно око. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

В ст. 1–9 виждаме Израил такъв, какъвто го иска Бог. Но в ст. 10–16 богохулникът представя Израил такъв, какъвто е станал в действителност – богохулстващ и проклинащ Неговото Име („Кръвта Му да бъде на нас и на нашите деца.“).

X. Съботната година и юбилейната година (гл. 25)

Законите, записани в гл. 25–27, са дадени **на Мойсей на Синайската планина,** а не в скинията (25:1; 26:46; 27:34).

25:1–7 Всяка **седма година** трябва да се пази като **събота. Земята** трябва да се остави незасята (да не се обработва). **Храната** за народа ще се осигури **от самораслото,** което собственикът не бива да жъне, а да остави за свободна употреба от хората.

25:8–17 Петдесетата година, известна като **юбилейна година,** също е съботна. Тя започва в **Деня на умилостивението,** след като са изминали **седем** цикъла от съботни години **(четиридесет и девет години).** Робите трябва да бъдат освободени, а **земята** да се остави необработена и да се върне на първоначалния ѝ собственик. **Цените** на робите и на земята намаляват с наближаването на юбилейната година (ст. 15–17) и всички търговски сделки трябва да бъдат съобразени с този факт. Вярващите днес могат да оприличат **юбилейната** година на идването на Господа. С наближаването на Неговото идване стойността на нашите материални богатства намалява. В мига, в който Той дойде, нашите пари, недвижими имоти и инвестиции ще станат безполезни за нас. Поуката е да използваме тези неща за Него *днес!*

25:18–22 Фактът, че в съботната година земята няма да се обработва, може да накара хората да се замислят дали през нея и следващата година ще имат достатъчно храна. Бог им обещава, че ако са покорни, през шестата година Той ще им даде такава реколта, която да им стигне за **три години.**

Веднъж на всеки петдесет години ще има две последователни години, в които няма да има нито сеитба, нито жетва. Това е времето, когато след обичайната съботна година ще дойде юбилейната година. Може да се предположи, че в четиридесет и осмата година Бог ще даде реколта, която ще е достатъчна за четири години.

Някои изследователи смятат, че трябва да се изчислява по друг начин, така че петдесетата година всъщност съвпада с четиридесет и деветата. Във всеки случай обаче това е един древен пример за добра екология – запазване на почвата чрез принудителна почивка. В днешно

време все по-актуален става проблемът за опазването на ресурсите на нашата планета. Както става много често, Божието Слово изпреварва времената с векове.

25:23–28 Земята може **да се продава,** но не **завинаги,** защото нейният собственик е Йахве. Има три начина, по които земята може да бъде „изкупена“ (върната на първоначалния еврейски собственик): Близък **сродник** („изкупител“) може да я откупи обратно за продавача (ст. 25); продавачът (първоначалният собственик), в случай че отново стане платежоспособен, може да я откупи сам, като плати на купувача за годините, оставащи до юбилейната година (ст. 26, 27); ако и това не стане, земята автоматично се връща на първоначалния си собственик в **юбилейната година** (ст. 28).

25:29–34 Къща в ограден град може да бъде откупена в продължение на **една година;** след това тя става собственост на купувача си **завинаги. Къщите в неоградените села се считат** за част от земята и трябва да се връщат на първоначалния собственик в **юбилейната година.** Къщите, собственост на **левитите** в **градовете,** специално определени за тяхно **притежание,** могат да се откупуват винаги. **Полетата,** предвидени за **землища на левитите,** не могат да **се продават.**

25:35–38 Ако някой израилтянин задлъжнее и **обеднее,** заемодателите евреи не бива да го угнетяват. Те не бива да му искат **лихва** нито за пари, нито за храна, която са му заели.

25:39–46 Ако някой обеднял израилтянин се продаде на друг израилтянин заради неплатен дълг, той не бива да бъде третиран като роб, а **като наемник,** и трябва да бъде освободен в **юбилейната година,** ако тя настъпи преди края на шестгодишната му служба. На евреите е позволено да притежават роби от езическите народи, които се смятат за тяхна собственост и преминават **в наследство** на децата им. Но самите евреи не могат да бъдат роби.

25:47–54 Ако евреин **се продаде** на езичник, който живее в земята, той може винаги да бъде откупен и освободен. **Цената** за откупуване се определя от **броя на годините,** които остават **до юбилейната година.** Роднината, който откупи евреина, може да го използва като **наемник** до **юбилея.** Ако никой роднина не го откупи, той трябва да бъде освободен в годината на юбилея.

25:55 Този стих е едно ярко напомняне, че израилтяните и тяхната земя (ст. 23) принадлежат **на ГОСПОДА,** и че Той трябва да бъде признаван за пълноправен собственик. Нито Божиите хора, нито Божията земя могат да се продават завинаги.

XI. Благословения и проклятия (гл. 26)

А. Благословения за покорство на Бога (26:1–13)

В тази глава е отделено два пъти повече място на предупрежденията отколкото на благословенията. Бедствията – обещаният плод на непокорството – са инструмент, който Бог използва не за отмъщение, а за довеждане на Своя народ до покаяние (ст. 40–42). Наказанието на народа като цяло ще става все по-тежко, докато народът не признае своето беззаконие. Обърнете внимание на градацията в ст. 14, 18, 21, 24 и 28.

След предупрежденията срещу идолопоклонство (ст. 1), нарушаване на съботата и непочтителност (ст. 2) Господ обещава на народа следните благословения, ако той спазва Неговите заповеди: **дъжд,** плодородие (ст. 4), изобилие, сигурност (ст. 5), **мир,** безопасност (ст. 6), победа над **враговете** (ст. 7, 8), **плодовитост** и Божието присъствие (ст. 9–13). Интерпретацията на ст. 13 от Нокс е особено

изразителна: „Не Аз ли ... строших оковите от врата ви и ви дадох да ходите изправени като свободни хора?“

Б. Проклятия за непокорство на Бога (26:14–39)

26:14–33 Непокорството ще донесе **ужас,** болести, нападения от **врагове,** суша, безплодие, **диви зверове, мор,** нашествия и робство.

Ст. 26 описва състояние на тежък глад. **Хлябът** ще бъде толкова оскъден, че **десет жени** ще могат да **пекат** дажбата си в **една пещ,** която нормално е само за едно семейство. Още по-жесток глад е описан в ст. 29, където настъпва канибализъм (вж. 4 Царе 6:29 и Плач 4:10 за историческото изпълнение на това предупреждение).

26:34–39 Упоритото неподчинение от страна на Израил ще доведе до заробването им от чужда сила. **Земята** на Израил **ще се радва** на период **на почивка,** равен на съботните години, които народът е пренебрегнал. Това се е случило по времето на вавилонския плен. В годините от Саул до плена народът не е спазвал съботните години. Затова той прекарва седемдесет години в изгнание, а земята се наслаждава на почивката си (2 Лет. 36:20, 21).

В. Възстановяване чрез изповед и покаяние (26:40–46)

Последният пасаж от гл. 26 дава на непокорния народ възможността за възстановяване чрез изповед и покаяние. Бог няма завинаги да изостави Своя народ, а **ще си спомни завета Си** и обещанията, които е дал на **праотците** му.

XII. Обреци и десятъци (гл. 27)

Последната глава на Левит разглежда доброволните обреци, които се правят на Господа. Изглежда, че в израз на благодарност за някакво благословение човек е можел да посвети на Бога човек (себе си или член на семейството си), животно, къща или нива. Посветените неща се предават на свещениците (Чис. 18:14). Тъй като тези дарове не винаги са можели да бъдат използвани от свещениците, е осигурена възможността човекът, който е направил обрека, да заплати на свещеника определена сума пари в замяна на посветеното нещо.

27:1, 2 Обрекът за посвещение е много специален.

27:3–7 Ако обектът на обрека е човек, цената, която трябва да се заплати на свещениците за него, е както следва:

Мъж от 20 до 60 год.	50 сикъла
Жена от 20 до 60 год.	30 сикъла
Момче от 5 до 20 год.	20 сикъла
Момиче от 5 до 20 год.	10 сикъла
Момче от 1 месец до 5 г.	5 сикъла
Момиче от 1 месец до 5 г.	3 сикъла
Мъж над 60 год.	15 сикъла
Жена над 60 год.	10 сикъла

27:8 Ако някой човек е твърде **беден,** за да откупи обрека си според тази оценка, **свещеникът** трябва да определи друга сума, която е в съответствие с възможностите му.

27:9–13 Ако обрекът е за животно, се прилагат следните правила: чисто **животно,** което може да се принася в жертва, не може да бъде откупено (ст. 9). То трябва да се принесе на Господа на олтара (Чис. 18:17); нищо не може да се постигне чрез замяна на едно **животно** с друго, защото в такъв случай и двете животни стават собственост на Господа (ст. 10, 33); нечисто животно може да се откупи, като се заплати цената, определена за него от **свещеника,** плюс още **една пета** от нея (ст. 11–13).

27:14, 15 Ако някой посвети къщата си ... на ГОСПОДА, може да размисли и да си я откупи обратно, като заплати на свещеника цената, определена от него, плюс една пета.

27:16–18 Оценяването на стойността на **нива** е сложно поради факта, че тя се връща на първоначалния си собственик в **юбилейната година.**

Ако е посветена от първоначалния собственик, т. е. този, който я е наследил, се прилагат правилата, описани в ст. 16–21. Нивата се оценява в зависимост от количеството на **семето, което може да се засее в нея.** Например, ако в нея може да се засее **един кор ечемично семе,** цената ѝ ще бъде **петдесет сикъла сребро.** Тази оценка важи, ако **нивата** е била посветена от **юбилейната година.** Но ако е посветена известен брой години **след юбилея,** тогава стойността ѝ съответно намалява. С други думи, нивата ще струва само 30 сикъла, ако е била посветена 20 години след юбилейната година.

27:19–21 Ако **нивата** бъде откупена, към цената ѝ трябва да се добави още **една пета.**

Ако, след като е дал земята си на Господа, собственикът ѝ **не** я **откупи** преди юбилейната година или ако тайно я **продаде на друг,** тя вече не може да бъде откупена, а става **притежание на свещеника** в юбилейната година. Тогава тази земя става **„обречена“** или **„свята“ на ГОСПОДА.**

27:22–25 Когато **нивата** е посветена от някой, който не е неин първоначален собственик, т. е. някой, който я е купил, се прилагат правилата от ст. 22–25. **Свещеникът** определя цената ѝ в зависимост от реколтите, които могат да се добият от нея преди годината на юбилея. В тази година **нивата** се връща обратно на първоначалния собственик.

27:26, 27 Първородното на животно, което може да се принася в жертва, не може да бъде посвещавано на Господа, защото то така или иначе Му принадлежи. Първородното на **нечисто животно** може да се откупи, като се заплати на свещеника цената, определена от него, плюс една пета. В противен случай свещеникът може да го продаде.

27:28, 29 Нищо осъдено на смърт или **проклятие** не може да бъде откупено. Това се разбира под **„обречено“**. Затова син, който злослови родителите си, не може да бъде откупен, а трябва да бъде умъртвен.

Трябва да отбележим, че в тази глава съществува важна разлика между нещата, които са „посветени“ или „свети“ и онези, които са „обречени“. Посветените, т. е. отделени за божествена употреба неща, могат да бъдат откупени. Обречените неща се дават изцяло и окончателно и не могат да бъдат откупени.

27:30, 31 Десятъкът или една десета част от зърното и плодовете принадлежи на Господа. Ако собственикът им иска да ги запази за себе си, той може да заплати стойността им, като прибави към нея една **пета.**

27:32, 33 Изразът **„всичко, което минава под тоягата“** е свързан с практиката на броене на овце или кози, като те преминават под тоягата на овчаря. Лесли Флин коментира:

> С тояга в ръка той (овчарят) докосва всяка десета овца. Той по никакъв начин не може да промени реда им, така че някое добро животно да избегне десетото място. Ако се опита да промени реда, тогава и действително десетото по ред животно, и онова, с което е трябвало да бъде подменено, ще бъдат на Господа.[25]

Първият **десятък** е наречен десятък на левитите, защото той се събира за тях (Чис. 18:21–24). Вторият десятък, изглежда различен от първия, е описан във Втор. 14:22–29.

27:34 Заповедите, които ГОСПОД заповяда на Мойсей, вероятно обхващат цялата книга Левит. След като изучим множеството подробни ритуали

и кръвни жертви, ние можем заедно с Матю Хенри да се зарадваме, че:

> ... ние не сме под *тъмните сенки* на закона, а се наслаждаваме на ярката светлина на евангелието, ... че не сме под *тежкия ярем* на закона и на неговите плътски постановления, ... а под сладките и прости принципи на евангелието, което обявява за *истински поклонници онези, които се покланят на Отца с дух и истина,* само чрез Христос и в Неговото име, който е нашият свещеник, храм, олтар, жертва, очистване и всичко, от което се нуждаем. Нека обаче да не мислим, че щом не сме обвързани с ритуалните очиствания, празници и жертвоприношения, малко внимание, време и дарения ще са достатъчни, за да почитаме Бога. Вместо това нека разширим сърцата си с доброволен принос на хвала за Него, нека ги разпалим със свята радост и любов и нека Му предадем ума си с пълна сериозност и искрени намерения. *Като имаме дръзновение да влезем в светилището чрез кръвта на Иисус, нека пристъпваме с истинно сърце в пълна увереност на вярата,* като се покланяме на Бога с още повече радост и смирено доверие, казвайки: *Благословен да бъде Бог в Иисус Христос!*[26]

Крайни бележки

[1] (гл. 1) Еврейската дума *ола* идва от корен със значение „издигам се“. Идеята е, че цялото животно се издига върху Божия олтар и се принася като дар без остатък.

[2] (гл. 1) Peter Pell, *The Tabernacle,* pp. 102, 103.

[3] (гл. 2) Някои учени смятат, че думата *мина* произхожда от корен със значение „водя“. Повечето обаче я свързват с корен със значение „дар, подарък“.

[4] (3:1–15) Тази дума, която почти винаги се среща в множествено число *шеламим,* е свързана с добре известната еврейска дума *шалом*. Еврейското понятие обаче е с по-широк смисъл и изразява не само отсъствие на враждебност, а и благополучие, пълнота, както и мир с Бога. Едно второ значение на тази дума е жертва за общение с Бога в Неговото присъствие. Обикновено, макар и не в този случай, примирителната жертва е последна по ред и въз основа на това някои учени обясняват произхода на думата с рядко срещаното ѝ значение „завършвам“. Кар прави следното насърчително приложение: „Ако това значение е правилно, определянето на Христос като наш *мир* в Новия Завет (напр. в Еф. 2:14) става още по-ясно, защото Той е последната жертва за нас (ср. Евр. 9:27; 10:12).“

[5] (гл. 3) Pell, *Tabernacle,* p. 92.

[6] (гл. 4) Колкото и да е странно за нас, същата тази еврейска дума, която се среща около 300 пъти в Стария Завет, може да означава както „грях“, така и „жертва за грях“.

[7] (5:14–6:7) Възможен е и преводът „жертва за престъпление“.

[8] (6:18) Кайл и Делицш тълкуват последната част на този стих в смисъл, че „всеки обикновен човек, който се докосне до тези пресвети неща, става свят в резултат от контакта си с тях и затова и занапред трябва да се пази от осквернение по същия начин, както осветените свещеници“.

[9] (7:11-18) A. G. Clarke, *Precious Seed Magazine,* No. 2, Vol. 11, March-April 1960, p. 49.

[10] (7:11-18) *Ibid*.

[11] (7:11-18) John Reid, *The Chief Meeting of the Church,* p. 58.

[12] (7:22-27) Dr. S. I. McMillen, *None of These Diseases,* p. 84.

[13] (гл. 8) Matthew Henry, *Matthew Henry's „Commentary on the Whole Bible,* I:474.

[14] (11:1–8) Дамани или скокливи мишки, Procavia capensis – дребен растителноядproperty бозайник, подобен на гризач, разпространен в Африка и на Арабския полуостров – бел. прев.

[15] (гл. 12) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 71.

[16] В Приложение А, стр. 241 от своя коментар той дава специален превод на гл. 13, който може да бъде полезен за интересуващите се от медицинските аспекти на описаните състояния.

[17] (13:Въвдение) *Ibid.,* pp. 136, 137.

[18] (13:38, 39) *Ibid*., p. 245.

[19] (13:47-59) *Ibid*., p. 146.

[20] (13:47-59) *Ibid*.

[21] (16:11-22) G. Morrish, publisher, *New and Concise Bible Dictionary,* p. 91.

[22] (17:1-9) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 38.

[23] (18:19-21) Francis A. Schaeffer, *The Church at the End of the 20th Century,* p. 126.

[24] (23:33-44) Moishe and Ceil Rosen, *Christ in the Passover,* pagination unavailable.

[25] (27:32, 33) Leslie B. Flynn, *Your God and Your Gold,* pp. 30, 31.

[26] (27:34) Henry, „Leviticus," I:562.

Библиография

Bonar, Andrew. *A Commentary on the Book of Leviticus*. 1852. Reprint. Grand Rapids: Baker Book House, 1978.

Borland, James A. „Leviticus." In *Liberty Bible Commentary*. Lynchburg. VA: The Old-Time Gospel Hour, 1982.

Coleman, Robert O. „Leviticus." In *Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Harrison, R. K. *Leviticus: An Introduction and Commentary,* The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1980.

Henry, Matthew. „Leviticus." In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 1. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Jukes, Andrew. *The Law of the Offerings*. London: The Lamp Press, 1954.

Keil, C. F., and Delitzsch, F. „Leviticus." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. *The Pentateuch, Vol. 4*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Lindsey, F. Duane. „Leviticus." In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.

Smith, Arthur E. *Leviticus for Lambs*. Privately Printed, n.d.

Периодични издания

Clarke, A. G. „The Levitical Offerings," *Precious Seed Magazine,* 1960.

ЧИСЛА

„Книгата Числа има уникален принос към живота на християнина, когато разнообразната последователност от исторически събития в нея се разглежда като ситуация, аналогична на християнския живот. Авторът на Посланието към Евреите изразява това важно приложение, като посвещава на тази книга две глави (Евр. 3 и 4).“

Ървинг Л. Йенсен

Въведение

I. Уникално място в Канона

Българското наименование на четвъртата книга на Мойсей е превод на нейното заглавие в Септуагинта – *Аритмои,* – където очевидно е наречена така заради преброяванията на народа, описани в глави 1 и 26, както и заради многобройните други числени данни, които се съдържат в нея.

Еврейското заглавие е далеч по-описателно за цялостното съдържание на книгата: „В пустинята“ *(Бемидбар)*. Разказът за четиридесетте години, прекарани в пустинята, изобилства от интересни и добре познати истории: съгледвачите, изпратени в Ханаан, бунтът на Корей, разцъфналият жезъл на Аарон, бронзовата змия, Валаам и неговото магаре, както и други, по-малко известни събития.

Не бива да се смята, че това е просто „еврейска история“. Всички тези неща са се случили за наша духовна поука. Ние трябва да се учим от грешките на израилевите синове, а не да ги повтаряме. Следователно Числа е една много важна книга.

II. Авторство

Според еврейското и християнското учение Числа е написана от великия законодател Мойсей. Това традиционно виждане се приема скептично в либералните среди, затова във Въведение към Петокнижието е изложена кратка защита на авторството на Мойсей.

III. Датиране

Учените-рационалисти поставят Петокнижието твърде късно в еврейската история, но датирането му около 1406 г. пр. Хр. е съвместимо с вижданията на консервативните и вярващи изследователи. (Вж. Въведение към Петокнижието за подробности.)

IV. Исторически фон и теми

Историческият фон на книгата Числа, както предполага еврейското ѝ заглавие, е странстването в пустинята. Пътуванията, описани тук, обхващат около тридесет и осем години – от отпътуването на израилтяните от Синайската планина до момента, в който те достигат низините на Моав, разположени срещу Обещаната земя. Това странстване се дължи на неверието на народа, затова Бог не описва неговия маршрут. Както отбелязва Скроджи: „Движенията на Божия народ извън Неговата воля са и извън Неговия календар.“[1]

Докато Левит набляга на поклонението и духовното положение, темата на Числа е *поведението* и духовният *напредък* (или неговата липса!). Християните не бива да смятат, че това е една суха ев-

рейска историческа книга. Тя е пълна с приложения за съвременния християнски опит. Много приятно е да мислим, че всички (или повечето) християни бързо напредват от спасението към пълното усвояване на Божиите обещания за победа в своя живот. Наблюдението и опитът обаче показват колко много ние приличаме на древните израилтяни – в нашето роптаене, отстъпление и открито неверие.

Добрата новина е, че не е необходимо да повтаряме лутанията на Израил в нашето духовно пътуване. Бог е осигурил пълно обезпечение за духовния успех посредством вяра. (Вж. *Коментар на Новия Завет*, особено Римл. 6–8.)

Схема на изложението

I. Последните дни край Синайската планина (1:1–10:10)
   А. Преброяването на народа и разположението на племената (гл. 1, 2)
   Б. Брой и задължения на левитите (гл. 3, 4)
   В. Чистота и изповед (5:1–10)
   Г. Законът за ревността (5:11–31)
   Д. Законът за назиреите (гл. 6)
   Е. Приносът на първенците (гл. 7)
   Ж. Служенията в скинията (гл. 8)
   З. Пасхата, облакът и сребърните тръби (9:1–10:10)

II. От Синайската планина до низините на Моав (10:11–22:1)
   А. Потегляне от Синайската пустиня (10:11–36)
   Б. Бунт в стана (гл. 11)
   В. Бунтът на Аарон и Мариам (гл. 12)
   Г. Разузнаване на Обещаната земя (гл. 13, 14)
   Д. Разнообразни закони (гл. 15)
   Е. Бунтът на Корей (гл. 16, 17)
   Ж. Указания към левитите (гл. 18, 19)
   З. Грехът на Мойсей (20:1–13)
   И. Смъртта на Аарон (20:14–29)
   Й. Бронзовата змия (21:1–22:1)

III. Събитията в низините на Моав (22:2–36:13)
   А. Пророкът Валаам (22:2–25:18)
      1. Валак изпраща да извикат Валаам (22:2–40)
      2. Речите на Валаам (22:41–24:25)

3. Валаам покварява Израил (гл. 25)
   Б. Второто преброяване (гл. 26)
   В. Наследствени права на дъщерите (27:1–11)
   Г. Иисус Навиев, приемникът на Мойсей (27:12–23)
   Д. Приноси и обреци (гл. 28–30)
   Е. Изтребването на мадиамците (гл. 31)
   Ж. Наследството на Рувим, Гад и половината от Манасиевото племе (гл. 32)
   З. Преглед на пътуванията и лагеруванията на Израил (гл. 33)
   И. Границите на Обещаната земя (гл. 34)
   Й. Градовете на левитите (35:1–5)
   К. Прибежищните градове и смъртното наказание (35:6–34)
   Л. Женитбата на дъщерите наследнички (гл. 36)

Коментар

I. Последните дни край Синайската планина (1:1–10:10)

А. Преброяването на народа и разположението на племената (гл. 1, 2)

1:1 Когато започват събитията, описани в книгата Числа, са изминали една година и един месец от излизането на израилевите синове от Египет и един месец от издигането на скинията (Изх. 40:17). Както отбелязахме, книгата е получила своето заглавие поради факта, че народът е бил преброен два пъти (гл. 1, 26). Преброяването, посочено тук, не е онова, което е записано в Изход 30:11–16. Тези две преброявания са били извършени по различно време и по различни причини. Второто преброяване (в Чис. 1) вероятно е осъществено въз основа на по-ранното, на което се дължат и сходните резултати.

1:2, 3 Народът на Израил скоро ще започне своето пътуване от планината Синай към Обещаната земя. Било е жизненоважно евреите да бъдат подредени по определен начин според **войнствата им** и по тази причина Бог заповядва да се извърши преброяване. То трябва да включи всички мъже **от двадесет години и нагоре, които могат да излизат на бой.**

1:4–17 От всяко племе е определен **по един мъж,** който да помага на Мойсей при преброяването. Имената на тези мъже са посочени в ст. 5–16. Ст. 17 казва: **„И Мойсей и Аарон взеха тезиназовани по име мъже.“**

1:18–46 Резултатите от преброяването са както следва:

Племе	**Цитат**	**Брой**
Рувим	ст. 20, 21	46,500
Симеон	ст. 22, 23	59,300
Гад	ст. 24, 25	45,650
Юда	ст. 26, 27	74,600
Исахар	ст. 28, 29	54,400
Завулон	ст. 30, 31	57,400
Ефрем	ст. 32, 33	40,500
Манасия	ст. 34, 35	32,200
Вениамин	ст. 36, 37	35,400
Дан	ст. 38, 39	62,700
Асир	ст. 40, 41	41,500
Нефталим	ст. 42, 43	53,400
Общо		**603,550**

Забележете, че **Ефрем** е по-многоброен от **Манасия**. Това е изпълнение на благословението на Яков в Битие 48:19, 20. Племената са изброени, като се започва с **Рувим,** първородния, и неговия стан (разположен на юг от скинията), продължава с **Юда** и неговия стан (на изток), после идва **Дан** с неговия стан (на север), и накрая **Ефрем** с неговия стан (на запад).

1:47–54 Левитите не са **преброени между** мъжете, които могат да воюват (ст. 47). Те са натоварени със **снемането** и **издигането** на **скинията** и със служенията, свързани с нея. Като разполагат своя стан около скинията, те я предпазват от оскверняване и по този начин предпазват и народа от наказание (ст. 53).

2:1, 2 Израилевите племена трябва да разпънат шатрите си в пространството около **шатъра за срещане,** по три племена от всяка страна.

2:3–16 От източната страна, под знамето на **Юда,** са племената на **Юда, Исахар** и **Завулон** (ст. 3–9). Всяко племе има свой собствен военен **първенец.** Тези три племена наброяват **сто осемдесет и шест хиляди и четиристотин** души. **На юг,** под знамето на **Рувим,** се разполагат племената на **Рувим, Симеон** и **Гад** (ст. 10–16). Станът на Рувим наброява **сто петдесет и една хиляди четиристотин и петдесет** души.

2:17–31 На запад, под знамето на **Ефрем,** са разположени **Ефрем, Манасия** и **Вениамин** (ст. 18, 24). Този лагер е с численост **сто и осем хиляди и сто** души. Под знамето на **Дан** откъм северната страна са **Дан, Асир** и **Нефталим** (ст. 25–31). Те наброяват **сто петдесет и седем хиляди и шестстотин.** Племената трябва да се вдигат на път в посочения ред – най-напред племето на **Юда** и т. н. **Левитите** се движат след **Гад** и преди **Ефрем** (ст. 17).

2:32–34 Общият брой на мъжете, които могат да воюват, е **шестстотин и три хиляди петстотин и петдесет** (ст. 32). Общият брой на мъжете, включително левитите (3:39), е 625,550. Ако приемем, че мъжете съставляват около една трета от нацията, тогава общата численост на населението трябва да е била поне 1,876,650. Броят на воините в църквата е по-добър показател за нейната сила, отколкото броят на заемащите пейките ѝ!

Б. Брой и задължения на левитите (гл. 3, 4)

Трета и четвърта глава са свързани със служението на левитите, които не са включени в преброяването на населението в гл. 1 и 2. Левиевото племе е определено от Бога за служба на светилището. Първоначално Той определя първородните синове за Свое притежание, но по-късно избира племето на Леви да изпълнява божествените служения вместо тях (ст. 12, 13). Леви има трима сина – Гирсон, Каат и Мерарий. Техните потомци са натоварени с грижата за скинията и всичките ѝ принадлежности.

3:1–10а Семейството на Аарон (който е потомък на Каат) е свещеническото семейство (ст. 9). Всички останали левити имат служба във връзка със скинията, но не са свещеници. (Изразът „свещениците, левитите“, който се среща по-нататък в Петокнижието, означава свещениците от левитите. Той не означава, че всички левити са свещеници, а че всички свещеници произхождат от Леви.) Свещеническото семейство е описано в ст. 1–4. След като Надав и Авиуд биват убити заради светотатството си, Аарон остава с двама сина – Елеазар и Итамар. Левитите са служители на свещениците (ст. 5–9). Никой освен **Аарон и синовете му** не може да служи в **свещенството** (ст. 10а).

3:10б–13 Посредничеството на старозаветните свещеници не може да въведе отделния грешник в близко общуване с Бога. Грешникът трябва да стои далеч от светите неща под заплаха от смърт (ст. 10б). Но сега посредничеството на Господ Иисус Христос, нашия Велик Първосвещеник, ни дава не само достъп до Бога, но и дързост да влезем в самото Му присъствие (Евр. 4:16). Тази драстична промяна се дължи на великото събитие, случило се между Числа и Евреи – чудото на Голгота.

3:14–39 Левитите също са преброени, но не като войници, а като поклонници (ст. 15). Потомците на всеки от синовете на Леви са натоварени с отговорността за определени части от скинията:

Племе	Грижа за	Цитат	Брой
Гирсон	Всички завеси, покривала и **завесите на входа на шатъра за срещане** и **завесата на двора,** с изключение на „завесата“, с която се увива ковчегът.	ст. 18–26	7,500
Каат	Пресветите неща – **ковчегът, масата** за присъствените хлябове, **принадлежностите, завесата, олтарите,** златния **светилник** и др.	ст. 27–32	8,600

Мерарий	**Дъските, гредите, стълбовете, подложките, коловете и въжетата.**	ст. 33–37	6,200

Левитите трябва да разпъват шатрите си непосредствено до оградата на скинията, като **гирсонците** трябва да ги поставят на запад (ст. 23), **каатците** – на юг (ст. 29), а **родовете на merариевците** – на север (ст. 35). **Мойсей** и **Аарон и синовете му** трябва **да поставят шатрите си ... на изток,** пред входа на скинията (ст. 38, 39).

Левиевото племе е най-малкото в Израил. Общият брой на левитите на възраст от един месец и нагоре е **двадесет и две хиляди** (ст. 39). Сборът от числата, записани в ст. 22, 28 и 34 обаче е 22,300. Предложени са различни обяснения на това несъответствие. Уилямс предполага, че допълнителните триста души са първородните синове, родени след Изхода от Египет, които разбира се, е трябвало да бъдат пропуснати, когато левитите са били избрани да заместят първородните от другите племена.[2]

3:40–51 Значението на този пасаж е следното: Бог избира **левитите** за Себе Си **вместо всички първородни синове.** Левитите са 22,000, а първородните синове са 22,273. Поради това няма достатъчно левити, които да компенсират броя на всички първородни синове на Израил, които биха служили според първоначалния план. Господ заповядва **двеста седемдесет и тримата** първородни синове, които са в повече от броя на левитите, да бъдат откупени, като се заплатят по **пет сикъла ... за всеки.** Парите за откупуването (273 x 5 = 1,365 сикъла) са дадени на Аарон и синовете му (ст. 51). Важно е да отбележим, че **първородните,** посочени в ст. 43, могат да включват само родените след излизането от Египет.

4:1–3 Преброяването в четвърта глава има за цел да определи броя на левитите, които са способни на активна **работа** във връзка със скинията. Това са мъжете на възраст **от тридесет ... до петдесет години.**

4:4–20 В Изход 25:15 се казва: „Прътовете да остават в халките на ковчега, да не се изваждат от там." Но в шести стих се казва, че свещениците трябва **„да проврат прътовете му".** Едно възможно обяснение, представено в коментара на Кайл и Делицш, е че ст. 6 може да бъде преведен „да нагласят прътовете му за носене".[3]

Най-напред са представени задълженията на **каатците** (ст. 4–20). Аарон и синовете му са определени да събират скинията и осветените съдове (ст. 5–13). **Ковчегът** (ст. 5, 6), **масата на присъствените хлябове** (ст. 7, 8), златният **светилник** (ст. 9, 10), **златният олтар** (ст. 11), **принадлежностите** (ст. 12), и **бронзовият олтар** трябва да се **покрият с покривка от язовски кожи.** Другите **синове на Каат** са определени да **носят** тези покрити предмети. (Тук не е споменат умивалникът, но вероятно те са носили и него.) Те не бива да ги **докосват** и дори да ги поглеждат, когато не са покрити, за да не умрат (ст. 15, 17–20). **Елеазар, синът на Аарон** е поставен за надзор над скинията и всички нейни свещени принадлежности (ст. 16).

Завесата между Пресвятото и Святото място винаги скрива ковчега от погледа (ст. 5). Дори и когато Израил е на път, ковчегът е покрит със същата завеса, която символизира тялото на нашия Господ Иисус Христос. Никой освен първосвещеника не може да погледне към Божия престол, разположен над ковчега, докато не идва Голгота, когато завесата бива завинаги разкъсана на две.

4:21–28 Гирсонците трябва да **носят завесите на скинията, на шатъра за срещане, завесите на двора** и останалите завеси. **Итамар, синът на Аарон,** е надзорник над гирсонците.

4:29–33 Родовете на синовете на Мерарий са определени за пренасянето на **дъските, гредите, стълбовете, подложките, коловете и въжетата.**

4:34–49 Резултатите от преброяването са следните:

Каатци	2,750
Гирсонци	2,630
Мерариевци	3,200
Общ брой на левитите на възраст от 30 до 50 г.	8,580

В. Чистота и изповед (5:1–10)

Този раздел разглежда предпазните мерки, които Израил трябва да съблюдава, за да предпази стана си от осквернение. Причината за заповедта в ст. 3 може да бъде открита във Втор. 23:14: Бог ходи сред стана.

5:1–4 Прокажените, хората с течения и онези, които са докоснали мъртво тяло, трябва да бъдат изведени ... вън от стана. Станът се състои от площадката на скинията плюс пространството, заето от шатрите на Израил.

5:5–10 Когато мъж или жена ... извърши какъвто и да било грях срещу някой друг, той или тя трябва да изповяда греха си, да принесе жертва за вина, **да върне онова, за което е виновен, и да му добави една пета част.** Ако човекът, срещу когото е извършено злото, е умрял или не може да бъде намерен, и ако няма близки сродници, плащането трябва да се издължи на **свещеника.**

Г. Законът за ревността (5:11–31)

5:11–15 Този пасаж описва ритуал за откриване на лъжа, известен като проверка от **ревност.** Целта на тази церемония е да установи вината или невинността на **жена,** която е заподозряна в невярност към **мъжа си.** Жената трябва да **изпие ... вода,** смесена с **пръст** от **пода на скинията.** Ако е виновна, тази смес ще ѝ причини **проклятие,** като **надуе корема ѝ** и предизвика изсъхване на **бедрото ѝ.** Ако е невинна, няма да последват никакви увреждащи ефекти. От ст. 12–14 е очевидно, че **мъжът** ѝ не знае дали съпругата му наистина му е изневерила. От него се изисква най-напред **да доведе жена си при свещеника** заедно с **хлебен принос.**

5:16–31 Свещеникът приготвя сместа от **вода** и **пръст в ... пръстен съд.** Той довежда жената до олтара **пред ГОСПОДА,** открива косата на **главата** ѝ и **слага хлебния принос ... в ръцете ѝ.** След това трябва да я накара да се съгласи с **клетвата,** според която ще бъде проклета, ако е виновна. След като **напише тези клетви на книга,** накъса ги и ги изсипе в **горчивата вода,** свещеникът трябва да подвижи **хлебния принос пред ГОСПОДА, да изгори една пълна шепа** от него върху **олтара,** и после да накара **жената да изпие водата.** Нареждането в ст. 24 да накара жената да изпие водата е повторено отново в ст. 26. Тя изпива водата само веднъж. В случай, че е виновна, освен всички предсказани осъждения ще я постигне и безплодие. Ако обаче е невинна, жената трябва да бъде обявена за **чиста,** да бъде освободена от наказание и ще може да води нормален семеен живот, както и да **забременява.** Ст. 29–31 са обобщение на проверката от ревност.

Ревността може да разруши брака, независимо дали е основателна, или не. Този ритуал осигурява начин за решаването на въпроса веднъж завинаги. Божието осъждение ще постигне виновната, а невинната ще бъде освободена от подозрение от страна на партньора си.

Някои библейски изследователи вярват, че този откъс има своето специално приложение в един бъдещ ден, когато народът на Израил ще бъде изпитан за своята невярност към Йахве.

Д. Законът за назиреите (гл. 6)

6:1–8 Думата „назирей“ идва от корен със значение „отделям“. **Обрекът на назирейство** е доброволен обрек, който някой **мъж или жена** може да направи за определен период от време. *Мишна* посочва, че назирейският **обрек** може да продължи до сто дни, но най-често продължителността му е тридесет дни. В някои редки случаи хора са били назиреи за цял живот – напр. Самуил, Самсон, Йоан Кръстител. Обрекът включва три задължения: (1) Назиреите не бива **нито ... да ядат,** нито **да пият** от плода на **лозето** – включително **оцет, вино,** гроздов сок, **прясно** или **сухо грозде** (ст. 2–4); (2) не бива да режат косата си (ст. 5); (3) не бива да **се приближават до мъртвец** (ст. 6–8).

Виното говори за човешката радост. Дългата коса, която е срам за мъжа, е знак на унижение. Мъртвото тяло причинява осквернение и нечистота.

> Така назиреят е бил и остава загадка за синовете на този свят. За да бъде щастлив, той изоставя веселието; за да бъде силен, става слаб; и за да обича роднините си, той ги „намразва“ (Лука 14:26).[4]

6:9–12 Този пасаж описва процедурата, която се прилага, когато някой наруши обрека в резултат на неволен контакт с мъртвец. Най-напред той трябва да премине през седемдневната церемония на **очистване,** описана в Чис. 19 гл. **На седмия ден** трябва **да обръсне главата си,** а на следващия ден да **принесе две гургулици или две гълъбчета, едното в жертва за грях, а другото във всеизгаряне.** Освен това той трябва да принесе и **едногодишно агне в жертва за вина.** Въпреки всички приноси обаче дните на първоначалното му отделяне са изгубени и той трябва да започне всичко отначало. Така, независимо от факта, че оскверненият назирей може отново да бъде посветен, дните на неговата нечистота са изгубени. За нас това означава, че ако един вярващ падне в грях, той може да бъде възстановен, но времето, прекарано извън общението с Бога, е пропиляно.

6:13–21 Тук виждаме ритуала, който трябва да се извърши, когато някой достигне до края на периода на своя обрек. Необходимо е да се принесат четири приноса – **всеизгаряне, жертва за грях, примирителна жертва и хлебен принос** (ст. 14, 15). **Назиреят** трябва **да обръсне главата си** и да изгори **космите** на косата си в **огъня ... под ... примирителната жертва** (ст. 18). Участието на свещеника в този ритуал е описано в ст. 16, 17, 19, и 20. Ст. 21 се отнася за доброволен **принос,** който **назиреят** би могъл да принесе по случай изпълнението на своя обрек.

6:22–27 Финалните стихове на шеста глава представят красивото и добре познато на вярващите благословение, с което **Аарон и синовете му** трябва да **благославят** народа. За великия проповедник на евангелието Д. Л. Мууди тези думи означават изключително много:

> Това е благословение, което може да обходи всички краища на света и да достигне до всички времена, без да се изчерпи. Всяко сърце може да изрече тези думи; те са Божията реч; всяко писмо може да завърши с тях; всеки ден може да започне с тях; всяка нощ може да бъде осветена с тях. Това е благословение, запазване, осияване, издигането на лазурното небесно утро над нашия беден живот. Сам Господ праща тези сладки трели от безкрайните небесни химни.[5]

Е. Приносът на първенците (гл. 7)

7:1–9 Тази глава ни връща обратно в Изход 40:17, когато **скинията** току-що е издигната. **Израилевите първенци** са

главите на отделните **племена.** Техните имена вече са посочени в Чис. 1:5–16 и Чис. 2. Те първо донасят принос от **шест покрити каруци и дванадесет вола** (ст. 3). **Мойсей** предоставя **две каруци и четири вола ... на синовете на Гирсон** и **четири каруци и осем вола ... на синовете на Мерарий,** за да ги използват за пренасянето на поверените им части от обзавеждането на скинията. На каатците не са предоставени коли и волове, защото те трябва да носят своя скъпоценен товар от свещените съдове **на рамена.**

7:10–83 В дванадесет последователни дни **първенците** на племената донасят приносите си за **освещаването на олтара.** Тези приноси са описани до най-малките подробности в следния ред:

Ден	Първенец	Племе	Цитат
1	Наасон	Юда	ст. 12–17
2	Натанаил	Исахар	ст. 18–23
3	Елиав	Завулон	ст. 24–29
4	Елисур	Рувим	ст. 30–35
5	Селумиил	Симеон	ст. 36–41
6	Елиасаф	Гад	ст. 42–47
7	Елисама	Ефрем	ст. 48–53
8	Гамалиил	Манасия	ст. 54–59
9	Авидан	Вениамин	ст. 60–65
10	Ахиезер	Дан	ст. 66–71
11	Фагеил	Асир	ст. 72–77
12	Ахирей	Нефталим	ст. 78–83

7:84–89 В ст. 84–88 са дадени всички дарове общо. Бог не забравя нищо, което някой е направил за Него. Той внимателно записва всичко. След завършването на целия **принос Мойсей влиза в** Пресвятото място и **чува гласа** на Бога, **който му говори отгоре от умилостивилището,** вероятно изразявайки задоволство от даровете на първенците (ст. 89). Въпреки че Мойсей е от левиевото племе, той не е свещеник. В този случай Бог прави изключение, като не просто го упълномощава да влезе в Пресвятото място, а му заповядва да го стори (Изх. 25:21, 22).

Ж. Служенията в скинията (гл. 8)

8:1–4 Аарон получава указания да подреди **светилата** на **светилника** по такъв начин, че те да светят **към предната му страна**. Ако светлината се приеме за символ на Светия Дух, а светилникът – на Христос, тогава светилникът ни напомня, че служението на Духа е да прославя Христос.

8:5–13 След това е описано освещаването на **левитите.** Те трябва да бъдат очистени, като най-напред трябва да се поръсят **с вода за очистване** (както е обяснено в Чис. 19), после да избръснат телата си с бръснач, да се изкъпят и **да изперат дрехите си** (ст. 7). Представители от народа трябва да поставят **ръцете си** върху главите **на левитите** до входа на скинията, а **Аарон** трябва **да подвижи левитите пред ГОСПОДА като движим принос.** Това ни напомня за Римляни 12:1, 2, където се казва, че днешните вярващи трябва да представят телата си в жива жертва на Бога. След това Мойсей трябва да принесе **всеизгаряне** и **жертва за грях.**

8:14–22 Бог повтаря, че е избрал **левитите** да Му принадлежат **вместо ... първородните,** които е определил за Свое притежание след Изхода. **Левитите** са определени да служат на свещениците. Освещаването на **левитите** се извършва според заповяданото и те поемат **службата** си, свързана с **шатъра за срещане.**

8:23–26 Левитите трябва да служат от **двадесет и пет** до петдесетгодишна възраст (ст. 24). В Числа 4:3 началната възраст е определена на тридесет години. Някои смятат, че казаното в гл. 4 се отнася за онези, които носят скинията през пустинята. Те приемат, че по-ниската възраст в гл. 8 важи за служението в скинията, след като тя бъде издигната в Обещаната земя. Други пък разбират петте допълнителни години като един вид стаж за обучение. Онези, които се оттеглят на петдесетгодишна възраст, вече не

вършат тежка работа, но могат да продължат да помагат като надзорници (ст. 25, 26). Тези стихове разграничават „работата“ от служението или грижата за **заповяданото.** Първото е тежка работа, а второто – надзираване.

Някой е отбелязал, че левитите напомнят за християните, които са изкупени, очистени, отделени, за да служат на Господа, и нямат наследство на земята.

З. Пасхата, облакът и сребърните тръби (9:1–10:10)

9:1–14 Божиите указания за спазването на **Пасхата** (ст. 1–2) предхождат събитията в първа глава. Не всички събития в Изход са изложени в хронологичен ред. Пасхата се отбелязва на **четиринадесетия ден от първия месец.** За онези, които са ритуално **нечисти** (вероятно неволно) в резултат от допир с **мъртво тяло,** или са били на път по това време, е осигурена специалната възможност да могат да празнуват Пасхата с един месец по-късно – **на четиринадесетия ден от втория месец** (ст. 6–12). Но ако някой друг не спазва Пасхата, той трябва **да бъде изтребен отсред народа си** (ст. 13). **Ако някой чужденец** (езичник) желае да празнува **Пасхата на ГОСПОДА,** той може да го направи, но по същите правила като евреите (ст. 14).

9:15–23 Тези стихове се отнасят до събитията, разказани в следващите глави. Те описват **облака** на славата, който **покрива скинията** – денем като облак, а нощем – **като огнено явление.** Когато **облакът се вдигне** от скинията, **израилевите синове** трябва да вдигнат стана си и да потеглят. Когато облакът застане някъде, те трябва да спрат и да разпънат шатрите си. Облакът, разбира се, е символ на Бога, който води Своя народ. Независимо че днес Господ не ни води по такъв видим начин – ние ходим чрез *вяра,* а не чрез *виждане* – принципът остава в сила. Тръгнете, когато Господ тръгне, но не по-рано, защото „тъмнината за тръгване е светлина за оставане“.

10:1–10 ГОСПОД заповядва на **Мойсей** да си **направи две сребърни тръби.** Те трябва да се използват: (а) за да се събира **обществото** до **входа на шатъра за срещане** (ст. 3, 7); (б) за да се подава сигнал за потегляне; (в) за да се събират **първенците** (когато затръби **само едната** тръба) (ст. 4); (г) за сигнал за тревога във време на **война** (ст. 9); (д) за оповестяване на определени специални дни като празниците (ст. 10).

Различните начини на тръбене се използват за различни цели. **Високото** затръбяване в ст. 5 е сигнал за потегляне. Племената, които са разположени **на изток** от скинията, се вдигат първи. **Второто високо** затръбяване е сигнал за потегляне за онези, които са разположени от южната страна. Вероятно разположените на запад и север се вдигат в същия ред. **Тръбите** са предназначени не само за похода през пустинята, но ще бъдат използвани и в земята (ст. 9). Обърнете внимание на думите **„в земята си“.** Бог ще изпълни Своето обещание, което е дал на Авраам. На неговите потомци *ще бъде* дадена земя, но тяхното непокорство ще *забави* влизането им в нея с четиридесет години.

I. От Синайската планина до низините на Моав (10:11–22:1)

А. Потегляне от Синайската пустиня (10:11–36)

10:11 Ст. 11 отбелязва повратен момент в книгата. Дотогава народът е бил разположен на стан край Синайската планина. От ст. 11 до 22:1 е описано пътуването от Синай до низините на Моав, непосредствено до Обещаната земя. Пътуването обхваща период от почти четиридесет години. Народът не потегля преди **двадесетия ден** заради празнуването на втората Пасха (вж. Чис. 9:10, 11).

10:12, 13 Първият етап от пътуването е от планината Синай до **пустинята Фаран.** Преди да пристигнат в тази пустиня обаче има три спирки – Тавера, Киврот-Атаава и Асирот. Всъщност израилтяните достигат пустинята Фаран в Числа 12:16.

10:14–28 След това е представен редът, в който се движат племената. Начело на всяко племе е неговият първенец. Редът е същият като представения в гл. 2, но с едно изключение: в 2:17 изглежда, че левитите се движат след Гад и преди Ефрем. В 10:17 гирсонците и мерариевците са изброени след Завулон, а каатците – след Гад. Очевидно гирсонците и мерариевците са се движили първи с оборудването, което са носили, за да могат да са приключили с разпъването му на мястото за лагеруване, когато пристигнат каатците със свещените съдове.

10:29–32 Овав е зет на Мойсей. **Рагуил** (известен още като Йотор) е баща на Овав и **тъст** на Мойсей. Тъй като е **мадиамец,** Овав вероятно много добре е познавал **пустинята.** Може би затова Мойсей го кани да придружи израилтяните – **„ще бъдеш очи за нас“.** Много тълкуватели на Библията смятат, че тази покана издава липса на вяра от страна на Мойсей, защото Бог вече е обещал да ги води.

Друго гледище застъпва Кърц:

> Облачният стълб определял общата посока на маршрута, който трябвало да бъде поет, мястото за разполагане на стана, както и дължината на престоя във всеки лагер. Независимо от това обаче човешката разсъдливост по никакъв начин не е изключена, както по отношение на уреждането на стана, така и във връзка с най-благоприятното съчетаване на обстоятелства като наличие на вода, паша, подслон, снабдяване с гориво. Във всички тези подробности опитът на Овав и доброто познаване на пустинята биха били извънредно полезни като допълнение към водителството на облака.[6]

10:33, 34 Ковчегът на завета се обвива със завесата, която отделя Святото място от Пресвятото (Чис. 4:5). Каатците го носят пред шествието. Придвижването от Синай до Кадис-Варни продължава три дни. **Облакът** на славата покрива народа, докато Господ му търси **място за почивка.**

10:35, 36 Не се казва дали Овав действително е придружил израилтяните. От Съдии 1:16 и 4:11 обаче изглежда, че това е станало, защото потомците му са сред евреите. Когато сутрин **ковчегът се вдига, Мойсей** призовава **ГОСПОД** за победа. А когато вечер спре за почивка, той се моли **ГОСПОД да се върне** при народа на Израил.

Б. Бунт в стана (гл. 11)

11:1–3 Читателят е потресен от готовността на **народа** да роптае срещу Бога след всичко, което Той е направил за него. Вероятната причина за недоволството откриваме в ст. 1 – **„поядаше *в края* на стана“.** Бунтовниците са далеч от ковчега. **Огън** от Бога **„пояжда“** в края на **стана** и заради това мястото получава името **Тавера** (пожар). Преводите ПБКДж и НИПБКДж казват, че огънят е поядал някои от бунтовниците. АСПБ посочва само, че огънят е опустошавал най-отдалечените части на стана. И в двата случая това е едно милостиво предупреждение към целия народ, че ще последва тежко осъждение.

11:4–9 Втората вълна на недоволство е сред стана, но този път откриваме причината в израза **разноплеменното множество** или „сбирщина“. Заедно с израилтяните от **Египет** са излезли и някои невярващи, и това **разноплеменно множество** е източник на постоянни проблеми за тях. Непокорството на тези езичници се разпростира и върху евреите и ги кара

стръвно да пожелаят храната на **Египет** и да презрат **манната.** В Пс. 78:17–33 можем да открием Божия коментар по отношение на тяхното непокорство.

Колко чудно, че души,
хранени с небесна манна от Иисус,
със зли дела Го наскърбяват,
срещу любовта Му съгрешават.
Но още по-чудно е, че Той,
от когото те тъй упорито бягат,
търпи бунтовната им воля,
греховете им умива и прощава.

11:10–15 Най-напред **Мойсей** вика към **ГОСПОДА** заради своята неспособност **сам** да се грижи за такъв народ, после описва пълната невъзможност да се осигури **месо** за такова множество. Накрая той се моли да умре, за да се избави от тези проблеми.

11:16, 17 Първият отговор от страна на Бога е да се погрижи за определянето на **седемдесет ... старейшини,** които да споделят с Мойсей **товара** на народа. Много библейски учени смятат, че това не е най-доброто, което Бог е бил предвидил за Мойсей. Те заключават, че след като Бог дава сила за изпълнението на онова, което заповядва, Мойсей щял да получава и по-малко божествена сила, когато отговорностите му намалеели.[7] По-рано по съвета на тъста си Мойсей поставя мъже, които да изпълняват ролята на граждански власти (Изх. 18:25; Втор. 1:9–15). Вероятно **седемдесетте** избрани трябва да му помагат да носи *духовния* товар. Тези два отделни случая на упълномощаване на служители не бива да бъдат смесвани.

11:18–23 Що се отнася до народа, Бог казва, че ще има достатъчно **месо** за ядене. Той ще изпрати на хората толкова много **месо,** че ще им **втръсне** от него. Ще трябва да го ядат **цял месец.** Мойсей поставя под въпрос възможността да се случи такова нещо, но Господ обещава да го осъществи. По време на пътуването към Синайската планина Бог по чудоден начин снабдява израилевите синове с месо (Изх. 16:13). Мойсей е трябвало да си спомни за това и да не се съмнява в способностите на Господа. Колко бързо забравяме предишните Господни милости, когато обстоятелствата ни поставят натясно!

11:24–30 Когато **седемдесетте** старейшини официално встъпват в задълженията си, **Духът** на **ГОСПОДА идва на тях** и **те пророкуват;** това означава, че говорят преки откровения от Бога. Дори и **двама** от **мъжете,** които са **останали в стана,** също **пророкуват.** Иисус Навиев вижда в това чудо заплаха за водачеството на Мойсей и го призовава да им забрани да правят това. Но **Мойсей** проявява своето великодушие с благородния си отговор в ст. 29.

11:31–35 Обещаното месо идва във вид на ята от **пъдпъдъци.** Ст. 31 може да означава или че пъдпъдъците са летели на височина два лакътя от земята, или че са се нарупали по земята на слой с дебелина **два лакътя.** Последното не е невъзможно; известни са случаи, в които изтощени от миграцията пъдпъдъци са кацали върху кораб в количества, достатъчни да го потопят.[8] Народът се впуска да пирува с месото, но много от тях скоро са поразени от страшна **язва.** Мястото получава името **Киврот-Атаава** („гробовете на лакомството“), защото лакомията на хората ги вкарва в гроба. Следващото споменато място на лагеруване е **Асирот** (ст. 35).

В. Бунтът на Аарон и Мариам (гл. 12)

12:1, 2 Следващата тъжна глава от историята на Израил засяга двама от водачите на народа – **Мариам и Аарон.** Въпреки че са сестра и брат на Мойсей, те говорят против него заради това, че е **взел за жена една етиопка.** Поне това е пре-

текстът. Изглежда истинската причина е разкрита в ст. 2 – те отхвърлят водачеството на Мойсей и искат да му го отнемат от завист. По това време не е имало закон, който да забранява женитбата за **етиопка,** макар че, когато евреите се заселват в Обещаната земя, им се забранява да сключват бракове с неевреи.

12:3 Мойсей не се опитва да се защити сам, а се доверява на Бога, който го е поставил в положението на водач. Семейството му (гл. 12), първенците (гл. 16) и в крайна сметка цялото общество (16:41, 42) оспорват неговия авторитет. Въпреки това, когато Божието осъждение постига противниците му, Мойсей не злорадства, а се застъпва за тях. Той действително е **много кротък човек, повече от всички хора, които са на земята.** Фактът, че той пише това за себе си, не противоречи на неговото смирение; по-скоро това е илюстрация на твърдението на 2 Петр. 1:21б; той е писал така, както е бил воден от Светия Дух.[9]

12:4–8 Бог призовава **Мойсей, Аарон, и Мариам** при вратата на **шатъра за срещане,** изобличава Мариам и Аарон и им напомня, че Мойсей заема такова положение на близост с Бога, каквото никой друг пророк никога не е имал. Господ може да говори на другите косвено, чрез видения и сънища, но на Мойсей Той говори директно, **лице в лице.** (Думата **ясно** в ст. 8 означава „пряко“, т. е. без посредник.) Изразът **образа на ГОСПОДА** означава някаква изява или видим израз на Неговата същност. Въпреки че самата **Мариам** също е пророчица (Изх. 15:20), Господ подчертава разликата между взаимоотношенията Си с Мойсей и с другите пророци. Единственото нещо, записано за Мариам след този инцидент, е нейната смърт (Чис. 20:1).

12:9, 10 ГОСПОД се разгневява на Мариам и Аарон и си отива. Като наказание за бунта **Мариам** е поразена с проказа. Тъй като **Аарон** не е наказан, някои предполагат, че подстрекател на недоволството е била Мариам. Те посочват, че глаголът в първи стих е в женски род единствено число. Други пък вярват, че наказанието на Аарон е било да види сестра си **прокажена.** Тъй като Аарон е първосвещеник, той би бил неспособен да служи от името на народа, ако е прокажен. Може би неговото положение го е спасило от унижението, през което е трябвало да премине Мариам.

12:11–16 Аарон изповядва **греха** си на **Мойсей** и го моли Мариам да не бъде **като мъртвородено дете, на което половината от тялото се е разложило, когато излиза от утробата на майка си.**[10] В отговор на застъпничеството на Мойсей Бог изцелява Мариам от проказата, но настоява тя да премине през обичайния седемдневен период за очистване на прокажен. Господ напомня на Мойсей, че тя трябва да **бъде затворена извън стана** като нечиста, също както ако баща ѝ я беше заплюл в лицето.

Г. Разузнаване на Обещаната земя (гл. 13, 14)

13:1–20 В тази глава изпращането на разузнавачите е заповядано от **ГОСПОД.** Във Втор. 1:19–22 то е предложено от народа. Несъмнено Божието нареждане е в отговор на молбата на хората въпреки тяхното неверие. Имената на дванадесетте съгледвачи са дадени в ст. 4–15. Обърнете особено внимание на **Халев** (ст. 6) и **Осия** (ст. 8). **Мойсей** нарича **Осия** с името **Иисус** (ст. 16). Мойсей иска от дванадесетте шпиони да донесат подробно описание на земята и нейните жители (ст. 17–20). Най-напред те трябва да тръгнат към Негев, в **южната страна,** а след това към хълмистата област в централната част на земята.

13:21–29 Съгледвачите обикалят **земята от пустинята Цин** в южната ѝ част до **Реов** на север (ст. 21). Ст. 22–24 описват разузнавателната операция. В **Хеврон** те

виждат тримата синове на **Енак,** които според Втор. 2:10, 11 са великани. В близост до Хеврон разузнавачите достигат до една долина с лозя. Там те отрязват голям **грозд,** който двама мъже трябва да **носят ... на прът,** и набират **нарове и смокини,** които отнасят обратно в стана на Израил. Мястото бива наречено **долина Есхол,** което означава **„грозд“.** Когато се връщат, повечето разузнавачи описват една прекрасна **земя** с опасни обитатели. Съгледвачите се съмняват в способността на Израил да надвие над жителите на земята (въпреки обещанието на Бога да ги изтреби).

13:30–32 Споменаването на нефилимите (ст. 33, евр.) не означава, че тези **великани** са преживели Потопа. Израилтяните са чували за нефилимите, които са живели преди Потопа, и сега свързват тези великани с тях. **Халев** (говорейки и от името на Иисус) изразява увереност, че Израил ще победи. Но другите категорично отричат това. Изразът **„земя, която изпояжда жителите си“,** означава, че настоящите ѝ обитатели ще унищожат всички други, които биха се опитали да се заселят там.

13:33 Десетима от съгледвачите имат неправилна гледна точка. Те виждат себе си така, както ги виждат и жителите на Ханаан – **като скакалци.** Иисус Навиев и Халев виждат Израил от Божията гледна точка – като напълно способен да завладее земята. За десетимата невярващи разузнавачи проблемът с **великаните** е непреодолим. А за двамата вярващи присъствието на великаните е нещо незначително.

14:1–10 Цялото общество избухва в ожесточен ропот **против Мойсей и Аарон** и обвинява Господ, че е извел хората от **Египет** само за да бъдат избити в Обещаната земя. Те предлагат и да си издигнат нов **началник,** който да ги заведе обратно **в Египет** (ст. 1–3). Когато **Иисус и Халев** се опитват да ги убедят, че могат да победят врага, те се наговарят **да ги убият с камъни** (ст. 6–10).

Ст. 3 и 4 нагледно демонстрират глупостта на неверието. **Да се върнат в Египет!** Да се върнат в земята, опустошена от техния Бог! В земята, която все още оплаква своите първородни синове! В земята, обрана от тях в навечерието на излизането им! Да се върнат при Червеното море, в което египетската армия се е издавила, докато ги е преследвала! А как ли щял да ги посрещне фараонът? И все пак всичко това им изглежда по-безопасно, отколкото да повярват, че Бог ще им даде победа в Ханаан. Йахве е опустошил Египет, разделил е морето на две, хранил ги е с хляб от небето и ги е водил през пустинята, а те все още не могат да Му се доверят, че може да се справи с няколко великана! Техните действия ясно разкриват какво мислят за Бога. Те се съмняват в Неговата сила – наистина ли Господ е достоен противник на великаните? Те не са успели да схванат онова, което толкова явно им е било разкрито през изминалата година – същността и пътищата на Йахве. Ниското мнение за Бога може да съсипе един човек или цяла нация, както толкова болезнено е илюстрирано тук.

14:11–19 Господ заплашва да изостави евреите и да издигне нов народ от потомците на Мойсей (ст. 11, 12). Но Мойсей се застъпва за тях, като припомня на Господа, че ако това се случи, езичниците ще кажат, че **ГОСПОД не е можал да заведе народа** Си в Обещаната земя (ст. 13–19). Божията репутация е поставена под въпрос и Мойсей изтъква този аргумент със забележителна убедителност. В Изход 34:6, 7 Господ се разкрива на Мойсей. В ст. 18 Мойсей повтаря почти дословно онова, което Бог му е разкрил за Себе Си, като основа за своята молитва. Колко различна е теологията на Мойсей от теологията на народа! Неговата е основана на божественото откровение, а тяхната – на човешкото въображение.

14:20–35 Въпреки че Бог отговаря, че няма да унищожи народа, Той постановява, че никой от всички мъже **от двадесет години и нагоре,** които са излезли от Египет и които могат да воюват, няма да влезе в Обещаната земя (Чис. 26:64, 65; Втор. 2:14). Само **Иисус** Навиев и **Халев** ще влязат в нея. Народът **ще скита по пустинята** в продължение на **четиридесет години, докато** невярващото поколение измре. Синовете ще трябва да **теглят заради блудствата** на бащите си (ст. 33). След 40 години обаче ще им бъде позволено да влязат в земята. Определени са **четиридесет години,** защото разузнавачите са прекарали **четиридесет дни** в **земята** при разузнавателната си обиколка. Тук 40 години е дадено като кръгло число; всъщност те скитат около тридесет и осем години, а общото време от излизането от Египет до влизането в Ханаан е четиридесет години. Народът отказва доброто, което Господ иска да му даде, затова вместо него трябва да изстрада злото, което сам е избрал. Но фактът, че тези хора не са допуснати до земята, не означава, че са изгубени за вечността. Много от тях са били спасени чрез вяра в Господа, въпреки че в този живот са понесли Неговото управленско наказание заради своето непокорство.

Съществува голяма неяснота по отношение на точния маршрут на израилтяните по време на техните лутания из пустинята. Не е ясно също и колко дълго те са оставали на всяко от местата. Някои например смятат, че те са прекарали повече от тридесет и седем години в Кадис и една година в придвижване на юг към брега на Червено море, към мястото, известно днес като залива Акаба. Много от названията на местата по пътя между Синай и равнините на Моав вече не могат да бъдат идентифицирани.

ГОСПОДНАТА слава в ст. 21 се отнася до Неговата слава като праведен Съдия, който наказва непокорния народ Израил. Израилтяните са изпитали Бога **десет пъти** (ст. 22). Тези случаи са следните: при **Червеното море** (Изх. 14:11, 12), при Мера (Изх. 15:23), в пустинята Син (Изх. 16:2), два бунта заради манната (Изх. 16:20, 27), при Рафидим (Изх. 17:1), при Хорив (Изх. 32:7), при Тавера (Чис. 11:1), при Киврот-Атаава (Чис. 11:4 и сл.) и при Кадис (роптаенето заради разказа на разузнавачите, Чис. 14).

От 603,550 мъже, годни за война, само **Иисус** Навиев и **Халев** влизат в Обещаната земя (ст. 29, 30; Втор. 2:14).

14:36–38 Десетте невярващи разузнавачи, които пускат **лошия слух,** са поразени от **язва,** а **Иисус** и **Халев** са пощадени.

14:39–45 Когато чуват за съдбата, която им е отредена, мъжете казват на Мойсей, че ще се подчинят на Бога и ще влязат в земята, като вероятно имат предвид това да стане пряко на север от Кадис-Варни (ст. 40). Но Мойсей им казва, че вече е твърде късно, че Господ се е оттеглил от тях, и те ще бъдат разгромени, ако се опитат да сторят това. Пренебрегвайки съвета на Мойсей, те се изкачват на **върха на хълма,** където са нападнати и изтласкани назад от част от езическите обитатели на земята (ст. 45).

Д. Разнообразни закони (гл. 15)

15:1, 2 Ние не знаем колко време изминава между събитията в гл. 14 и 15, но контрастът е поразителен. „... наистина те няма да видят земята“ (14:23). **„Когато влезете в земята“** (15:2). Божиите намерения, макар и понякога да бъдат възпрепятствани от греха, никога не могат да бъдат осуетени. Той е обещал Ханаанската земя на Авраам, и ако едно от поколенията на неговите потомци е твърде невярващо, за да я получи, Той ще я даде на следващото.

15:3–29 Първите 29 стиха от главата описват жертвите, които израилевите синове трябва да принасят, когато се

заселят в земята. Повечето от тези приноси вече са били описани в детайли. Особено е наблегнато на греховете, **неволно извършени** от **обществото** (ст. 22–26) или от отделен човек (ст. 27–29). Ст. 24 посочва две жертви за обществото – **юнец** и козел. В Левит 4 гл. обаче се казва, че обществото трябва да принесе само юнец. Пак там се казва, че първенец трябва да принесе козел. Може би описанието тук, в Числа, представя тези два приноса заедно, докато в Левит те са разгледани поотделно. В ст. 20 и 21 откриваме една често повтаряна заповед в Писанието: **„От първото ... на ГОСПОДА.“** Дали от първородните, или от първите плодове, Господ трябва да получи най-доброто от всичко. Това е и едно напомняне към народа, че всичко, което притежава, идва от Йахве и съответно принадлежи на Него.

15:30–36 Няма жертва за греха, извършен съзнателно и дръзко – за умишления, предизвикателен бунт срещу словото на Господа. Всеки, който извърши такъв грях, трябва **да бъде изтребен** (ст. 30, 31). Един пример за такъв дързък грях е даден в ст. 32–36. **Един човек е намерен ... да събира дърва в съботен ден** в ясно нарушение на Закона. Знаело се е, че той трябва да бъде **умъртвен** (Изх. 31:15), но начинът на екзекуцията още не е бил определен. Сега Господ обявява, че той трябва да бъде **убит с камъни вън от стана.**

15:37–41 Господ заповядва на евреите **да правят ресни по краищата на дрехите си и да сложат син ширит на ресните на краищата.** Синьото е цветът на небето и то трябва да им напомня за светостта и покорството, които им подхождат като Божии деца.

Е. Бунтът на Корей (гл. 16, 17)

16:1–3 Корей, братовчед на Аарон (Изх. 6:18–21), е левит, но не е свещеник. Явно той отхвърля факта, че семейството на Аарон трябва да притежава изключителното право над свещенството. **Датан, Авирон** и **Он** са от племето на **Рувим** и отхвърлят водачеството на Мойсей над тях. След ст. 1 **Он** не се споменава повече и затова е невъзможно да знаем дали е споделил участта на останалите. **Двеста и петдесет** от водачите – **първенците** на Израил – също се присъединяват към бунта срещу свещенството и гражданската власт (ст. 2). Те твърдят, че всички хора са **свети** и не могат да бъдат изключвани от принасянето на жертви (ст. 3).

16:4–11 За да разреши въпроса, **Мойсей** заповядва на **Корей** и неговите бунтовници да се явят на следващия ден с **кадилници** (ст. 6, 7). Горенето на **тамян** е свещеническа функция; ако Бог не ги приеме като свещеници, Той ще покаже Своето неодобрение.

16:12–15 Датан и Авирон отказват да напуснат шатрите си, когато **Мойсей** ги вика, и започват да критикуват водачеството му. Те се позовават на първоначалното обещание (Изх. 3:8), че Бог ще ги заведе в „земя, където текат мляко и мед“, и сега (саркастично) роптаят, че вместо това Мойсей ги е **извел от земята, в която текат мляко и мед** (Египет) и ги е **довел** в земя, където *не* **текат мляко и мед** (пустинята).

Идеята на ст. 14 вероятно е, че след като не е успял да изпълни обещанието си, сега Мойсей се опитва да заблуди народа по отношение на своя провал или на истинските си намерения. Мойсей припомня пред Господа, че не е изисквал данъци от народа, както обикновено правят владетелите.

16:16–22 На следващия ден **Корей … Аарон** и **двеста и петдесетте** бунтовници застават пред скинията с кадилници. Израилевото общество също се събира, може би симпатизирайки на Корей. Тогава **ГОСПОДНАТА слава се явява** пред

цялото общество. И ГОСПОД казва на Мойсей и Аарон да се **отделят отсред обществото,** преди Той да го унищожи. Поради застъпничеството на Мойсей и Аарон осъждението не бива изпълнено.

16:23–35 Действието сега се измества при **шатрите,** в които живеят **Корей, Датан и Авирон** (ст. 24). Мойсей предупреждава останалите от народа да се дръпнат встрани от околността на тези шатри. Тогава Мойсей обявява, че ако **тези мъже** умрат от естествена смърт **или ако им се въздаде, както се въздава на всички хора,** това означава, че той не е изпратен от Бога. **Но ако ГОСПОД** чудодейно направи така, че **земята** да ги **погълне,** тогава народът ще може да знае със сигурност, че **тези мъже** са виновни за бунт (ст. 30). Малко след като Мойсей произнася **тези думи, земята се отваря и поглъща** Датан и Авирон и семействата им **(домочадията им),** които вероятно са подкрепили бунта им (ст. 32, 33). Остава открит въпросът кога е умрял **Корей.** Някои вярват, че е бил погълнат от земята заедно с Датан и Авирон (ст. 32, 33). Други предполагат, че той е унищожен от същия **огън,** който убива **двеста и петдесетте** бунтовници (ст. 35). От Чис. 26:10 изглежда, че той е бил погълнат заедно с Датан и Авирон. Ст. 11 от същата глава посочва, че синовете му са били пощадени. Следващият велик пророк на Израил, Самуил, е потомък на Корей (1 Лет. 6:22–23, 28). Шеол в ст. 30 се отнася за гроба, но може също да означава и безплътното състояние.

В определени исторически моменти Бог е показвал крайното Си негодувание срещу определени грехове, като незабавно ги е осъждал. Той осъжда Содом и Гомора (Бит. 19:24); Надав и Авиуд (Лев. 10:1, 2); Мариам (Чис. 12:10); Корей, Датан и Авирон и 250-те първенци (в тази глава); Анания и Сапфира (Деян 5:5, 10). Очевидно е, че Той не прави това всеки път, когато някой извършва тези грехове, но в определени моменти от историята Той се намесва, за да отправи предупреждение към бъдещите поколения.

Хората на Корей (ст. 32) може би са неговите слуги или последователите му.

16:36–40 Светите кадилници, използвани от грешниците, трябва да бъдат преработени на **плочи за обковаване на олтара** за всеизгаряния. Това служи за напомняне, че само семейството на **Аарон** има свещенически привилегии. **Огънят** от кадилниците трябва да бъде разпръснат надалеч.

16:41–50 В деня след тези важни събития израилтяните обвиняват **Мойсей и Аарон,** че избиват Божия **народ.** В гнева Си Господ заплашва да ги унищожи, но **Мойсей и Аарон** отиват **пред шатъра за срещане,** несъмнено за да се застъпят за тях. Тогава Господ поразява народа с ужасна **язва.** Едва когато Аарон **изтичва сред събранието** с **тамян** и извършва **умилостивение за народа, язвата престава.** Дотогава обаче **четиринадесет хиляди и седемстотин** души вече са загинали. Първенците, заедно с цялото общество, са оспорили свещенството на **Аарон.** Сега тъкмо свещеническото застъпничество на **Аарон** е прекратило язвата. Мойсей и Аарон не убиват Божия народ, а го спасяват!

17:1–9 За да подчертае пред народа, че свещенството е предадено само на семейството на Аарон, Бог заповядва по един **жезъл** за **всяко** от племената на Израил да бъде оставен **в шатъра за срещане** за през нощта. **Левиевият жезъл** носи **името на Аарон.** Правото на свещенството принадлежи на **жезъла,** който разцъфне. На сутринта, когато преглеждат жезлите, се оказва, че **жезълът на Аарон е цъфнал** с **пъпки и цветове** и е **завързал зрели бадеми.** Жезълът на Аарон символизира възкресения Христос като свещеник по Божия избор. Както бадемовото дърво е първото, което цъфти през пролетта, така и Христос е първият

плод на възкресението (1 Кор. 15:20, 23). Светилникът в святото място е изработен като бадемов цвят, с топчици и цветове (Изх. 25:33, 34). Свещеникът има задължението да се грижи всекидневно за светилника. По своя вид и по плода си жезълът на Аарон е съответствие на светилника, което означава, че домът на Аарон е избран от Бога, за да изпълнява свещеническото служение.

17:10–13 От този момент занапред **жезълът на Аарон** трябва да бъде пазен в ковчега на завета за символичен **знак** срещу **бунтовниците.** След този случай народът е обзет от ужас и се страхува да се доближи до **скинията.**

Ж. Указания за левитите (гл. 18, 19)

18:1–7 Гл. 18 е тясно свързана с последните два стиха на предшестващата глава. За да успокои страховете на народа, Господ повтаря указанията за служение в скинията. Ако народът спазва тези указания, няма да има защо да се страхува от гнева Му. Ст. 1 се състои от две части. **„Ти, синовете ти и домът на баща ти с теб“** се отнася за всички левити, включително и свещениците. **„Ти и синовете ти“** се отнася само за свещениците. Първите ще отнемат **беззаконието на светилището,** а последните – **беззаконието,** свързано с тяхното **свещенство**. Изразът „отнемам беззаконието“ означава поемане на отговорност за всяка небрежност или неспособност да се изпълнят свещените задължения. Левитите са помощници на свещениците, но те не трябва да влизат в **светилището** за изпълнение на свещеническо служение, **за да не умрат.**

18:8–20 За свещениците е предвиден определен дял от различните **приноси** като възнаграждение (ст. 8–11). За тях са предназначени и **първите плодове** от **маслото, виното, житото** и **плодовете** (ст. 12, 13), нещата, посветени **на ГОСПОДА** (ст. 14), както и **първородните.** В случая на **първородни** синове и **нечисти животни** свещениците получават парите за откупуването на синовете или животните. В случая на жертвени животни **първородните** трябва да се пожертват **на ГОСПОДА,** а свещениците да получат своя дял (ст. 17–19). **Завет със сол** (ст. 19) означава ненарушим и неизменен завет. Свещениците не получават **земя,** защото Господ ще бъде техният специален **дял и наследство** (ст. 20).

18:21–32 Левитите ще получават **десятъци** от народа, но те на свой ред са отговорни също да дават **десятък** на свещениците. Този десятък трябва да бъде принасян като **възвишаем принос на ГОСПОДА.**

19:1–10 Гл. 19 представя един от найсилните символи на очистването в Стария Завет – употребата на **пепел** от **червеникава юница.** Този принос е свързан специално с премахването на нечистотата, причинена в резултат от допир с мъртвец. Израилевите синове току-що са се разбунтували срещу Бога в Кадис. Сега те биват изпратени в пустинята, за да измрат заради неверието си. Повече от 600,000 души ще умрат за период от тридесет и осем години, което прави повече от четиридесет души на ден. Разбираема е нуждата от пепелта на червената юница. Кой би могъл да избегне досега със смъртта при такова пътуване?

Юницата трябва да бъде изведена **вън от стана** и **заклана** (ст. 3). **Свещеникът Елеазар** трябва да поръси с **кръвта ѝ седем пъти** пред **шатъра за срещане,** след което юницата трябва да бъде **изгорена** цяла, с всичките ѝ части, заедно с **кедрово дърво, исоп и червена прежда.** Същите материали се използват и за очистването на прокажени (Лев. 14:4, 6). **Свещеникът** и човекът, който е изгорил юницата, са **нечисти до вечерта. Тогава един човек,** който е **чист,** трябва внимателно **да събере пепелта** и да я съхрани

вън от стана за бъдещо използване (ст. 9); после той е **нечист до вечерта.**

19:11–19 Този пасаж описва как трябва да се използва пепелта. Ако някой човек е станал ритуално **нечист,** като се е докоснал **до мъртво тяло** или е бил в **шатра,** където някой е умрял, **чист човек** трябва да вземе **от пепелта** и да я смеси с **изворна вода.** Чистият човек трябва да поръси с **исоп,** натопен във **водата,** нечистия човек или предмет **на третия** и **на седмия ден. На седмия ден** нечистият човек трябва да изпере **дрехите си,** да се изкъпе, и **вечерта** ще бъде **чист** (ст. 19).

Уилямс смята, че червеникавата юница е символ на Христос – без петно отвън и без недостатък отвътре, свободен от оковите на всеки грях, облечен с червеникавата пръст на човешката същност.[11] Но трябва да внимаваме да не отидем твърде далеч с тази символика.

Едно от историческите описания на употребата на пепел от юница се намира в Чис. 31. Мантъл казва, че

> ... пепелта се смята за концентрат на най-съществените свойства на жертвата за грях и може да бъде употребена по всяко време със сравнително малко усилия и без загуба на време. Една червена юница е достатъчна за векове. Твърди се, че за цялата еврейска история са били необходими само шест; и най-малкото количество от пепелта е достатъчно, за да придаде очистващо свойство на чистата изворна вода.[12]

Авторът на Посланието към евреите посочва, че докато пепелта от червена юница не може да направи повече от това, да отстрани външната, ритуална нечистота, кръвта на Христос има безкрайната сила да извърши вътрешно очистване на съвестта от мъртви дела (Евр. 9:13, 14). Един неизвестен автор коментира:

> Червената юница е Божието решение за неминуемия, неизбежен контакт с духовната смърт, която е навсякъде около нас. Тя вероятно има особено отношение към вината на Израил за кръвта на Месията. Тя прилича на жертвата за вина, но не я заменя.

Старозаветните предписания за измиване с вода, понякога с течаща вода (Лев. 15:13), днес са общоприета медицинска практика за дезинфекция.

19:20–22 За човека, който не използва **водата на нечистотата,** наказанието е неизбежно. Освен това Бог посочва, че всеки, който докосне водата или поръси с нея, ще бъде **нечист до вечерта,** и всеки друг, когото той докосне, също ще бъде **нечист** за останалата част от деня.

З. Грехът на Мойсей (20:1–13)

20:1 Вече са изминали 40 години, откакто израилтяните са напуснали Египет и 38 години, откакто са изпратили разузнавачите в земята. Народът е скитал в продължение на 38 години и сега отново се е върнал в **Кадис,** в **пустинята Цин** – на същото място, откъдето са били изпратени разузнавачите. Сега те не са по-близо до Обещаната земя, отколкото са били преди тридесет и осем години! Тук **Мариам умира** и бива **погребана.** Повече от 600,000 души са измрели през пропилените години между гл. 19 и 20. Горчивият плод на неверието е жънат в тишина от цяло едно поколение.

20:2–9 Хората, които роптаят пред **Мойсей и Аарон** заради липсата на вода, са ново поколение, но те постъпват като бащите си (ст. 2–5). **ГОСПОД** казва на **Мойсей** да *говори* на скалата, и **тя ще даде вода.** Той трябва да вземе **жезъла** на Аарон, който се пази в скинията (ст. 9; ср. 17:10), макар че в ст. 11 той вече е „негови **жезъл“.** Жезълът на Аарон е жезълът на свещенството; жезълът на Мойсей е жезъл на съд и власт.

20:10–13 Веднъж вече се е случвало народът да роптае за вода. Това е било на мястото, наречено Маса (и Мерива). Тогава Господ е казал на Мойсей да *удари* скалата (Изх. 17:1–7). Но сега търпението на Мойсей се е изчерпило. Първо, той говори необмислено с устните си, като нарича народа **бунтовници** (ст. 10). Второ, той **удря скалата два пъти,** вместо да ѝ говори. Скалата, ударена в Изх. 17 гл., е символ на Христос, който е поразен на Голгота. Но Христос ще бъде поразен само веднъж. След Неговата смърт трябва да бъде даден Светият Дух, за когото е символ водата от ст. 11. Заради греха на **Мойсей и Аарон** при тази случка Бог обявява, че те няма да влязат в Обещаната земя. Той нарича мястото **Мерива,** но това не е същата Мерива от Изх. 17. Понякога мястото се нарича и Мерива-Кадис. Г. Кемпбъл Морган коментира:

> Чрез този изблик на гняв, за който казахме, че е толкова естествен, Божият слуга представя по погрешен начин Бога пред народа. Провалът му се дължи на факта, че за момент неговата вяра не успява да достигне най-високото ниво на своята активност. Той продължава да вярва в Бога и в Неговата сила, но той не вярва в Него така, че *да Го освети в очите на Неговия народ*. Това е наистина един много изобличителен урок. Правилните неща могат да бъдат направени по такъв неправилен начин, че да доведат до лоши резултати. Или, както се казва в една песен, чийто дълбок смисъл можем да пропуснем, ако не се замислим:
>
> Господи, така ми говори,
> че аз да мога да говоря
> като живо ехо на Твоя глас.
>
> Това е далеч повече от молитвата да бъдем способни да предадем Божието послание. По-скоро това е стремежът да можем да го представим в Неговия тон, с Неговия маниер. Ето къде се проваля Мойсей и заради този провал той не е допуснат до земята.[13]

И. Смъртта на Аарон (20:14–29)

20:14–21 Планът за влизането в земята не е да се пътува пряко на север от пустинята, а на изток през територията на едомците и после на север по източния бряг на Мъртво море. След това народът ще прекоси Йордан. Но **едомският цар** отказва безопасно преминаване на **Израил,** и то въпреки уверенията, че евреите няма да ядат, да **пият** или да увредят нищо от запасите на Едом. По-късно в историята Израил под управлението на Саул се бие с едомците, потомците на Исав, брата на Яков, и ги разгромява.

20:22–29 Когато народът е пристигнал от **Кадис** до **планината Ор,** близо до **границите на едомската земя,** Аарон умира и бива заместен от **сина си Елеазар** (ст. 22–29). Матю Хенри пише:

> Въпреки че умира заради греха си, Аарон не е поразен като престъпник от язва или огън от небето, а умира в покой и почит. Той не бива *изтребен от народа си,* какъвто израз обикновено се използва за онези, които умират от ръката на Божията справедливост, а *се прибира при народа си* като такъв, който умира в ръцете на Божията благодат. ... Ръцете на Мойсей, които за първи път обличат Аарон в неговите свещенически одежди, сега ги събличат от него; защото благоговението към свещенството не допуска той да умре с тях.[14]

Й. Бронзовата змия (21:1–22:1)

21:1–3 Арадският цар владее над южната част на Обещаната земя. Когато **чува,** че израилтяните са на стан в пустинята и се канят да завладеят земята, той ги напада, но е разгромен на едно **място, наречено Хорма** (ст. 1–3).

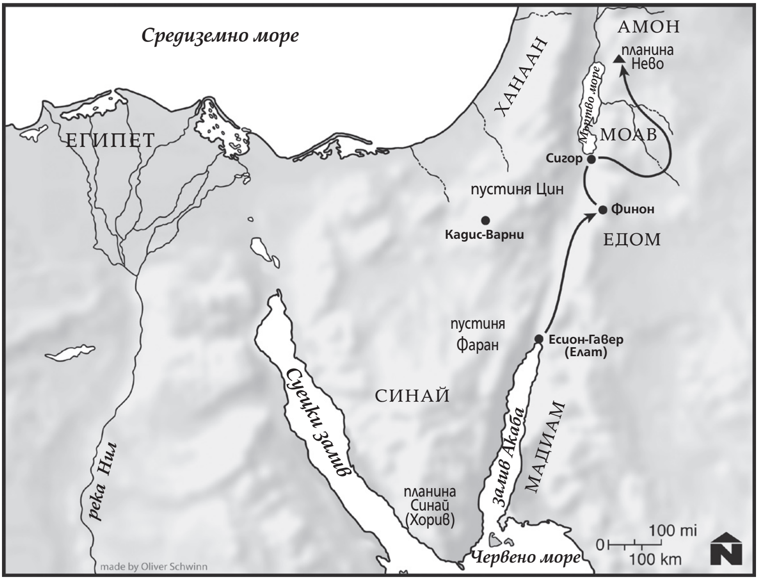

От пустинята към Ханаан

21:4–9 Названието **Червено море** (ст. 4) не се отнася за залива, който израилтяните са прекосили по време на бягството си от Египет, а за един участък от Червено море, който ни е известен като залива Акаба. **Пътят към Червено море** обаче може да бъде и название на маршут; по това време евреите може да не са стигнали до залива Акаба.

Народът отново се оплаква от условията си на живот и в резултат на това Бог **изпраща отровни змии между** тях. **Много народ измира,** а още повече са на умиране. В отговор на застъпничеството на Мойсей Бог му заповядва да направи **една бронзова змия** и да я издигне на **прът,** като обещава, че всеки, който **погледне към бронзовата змия,** ще бъде изцелен от ухапването. Господ Иисус използва тази случка, за да покаже на Никодим, че Христос трябва да бъде издигнат (на кръста), така че грешниците, които погледнат с вяра към Него, да имат вечен живот (Йоан 3:1–16).

По-късно змията става препънка за народа и накрая бива унищожена в дните на Езекия (4 Царе 18:4).

21:10–20 Пътуванията на израилевите синове от планината Ор до равнините на Моав вече не могат да се проследят точно. Спирките им обаче са изредени в Числа 21:10 до 22:1. **Книгата на ГОСПОДНИТЕ войни** (ст. 14) вероятно е исторически летопис на ранните войни на Израил. Тя вече е изгубена. При **Вир** Господ чудодейно осигурява вода, когато първенците **изкопават кладенец с жезлите си** в безводната пустиня.

21:21–26 Когато Израил наближава страната на **аморейците,** той иска разрешение да **мине** през нея, но получава отказ. **Сион, аморейският цар,** дори обявява война на **Израил,** но бива разгромен. Аморейският цар, също както фараонът преди него, бива закоравен от Господа, за да може народът му да бъде унищожен в битка от Израил (Втор. 2:30). „Беззаконието на аморейците“ (Бит. 15:16) вече е достигнало върха си и Израил е инструментът, чрез който Йахве ги съди.

21:27–30 Песента-притча в ст. 27–30 вероятно означава следното: **аморейците** наскоро са завладяли **Есевон** от моавците. Сега Есевон пада под властта на Израил. Ако онези, които са отнели града от Моав, сами са били победени, тогава **Моав** е третокласна сила. Освен това тази притча вероятно е цитирана като доказателство, че земята вече е била изцяло владение на аморейския цар Сион, а не моавска територия. Важно е да се отбележи този факт, защото Господ забранява на Израил да отнема земя на **Моав** (Втор. 2:9).

21:31–22:1 Трудно е да се възстанови точният маршрут на израилтяните. Предполага се, че те са се движили на изток от планината Ор, след това на север около западната граница на Едом към река Заред. След това са вървели по протежението на Заред на изток между Едом и Моав, после на север покрай източната граница на Моав към Арнон, а после на запад към Царския път. Те разбиват Сион, аморейския цар, след това настъпват на север да завладеят **Васан,** царството на **Ог. Васан** е област с богати пасища, разположена на изток от Йордан и на север от мястото, където Израил ще прекоси реката, за да влезе в земята. След като превземат **Васан,** израилтяните се връщат в **низините на Моав и разполагат стан срещу Ерихон** (ст. 1). Тези низини са отнети на Моав от аморейците (Чис. 21:26), но остават с името на **Моав.**

III. Събитията в низините на Моав (22:2–36:13)

А. Пророкът Валаам (22:2–25:18)

1. Валак изпраща да извикат Валаам (22:2–40)

22:2–14 Когато **моавците,** които живеят на юг, чуват как са били разгромени аморейците, те се ужасяват (ненужно, вж. Втор. 2:9). **Валак,** техният **цар,** се опитва да наеме пророка **Валаам,** за да **прокълне** Израил. Макар и езически пророк, Валаам явно е имал някакво знание за истинския Бог. Господ го използва, за да разкрие Своите намерения за отделянето, оправдаването, красотата и славата на Израил. Първият опит да бъде взет **Валаам,** за да **прокълне** евреите, е описан в ст. 7–14. Пратениците на **Валак** идват при Валаам с **възнаграждение за врачуването** – т. е. възнаграждение, ако успешно произнесе проклятие над Израил. Но **Бог** му казва **да не проклина народа,** защото Той го е **благословил.** Валак означава „прахосник“. Валаам значи „поглъщащ народа“ или „смутител на народа“.

22:15–21 След това е описан вторият опит на Валаам. **Валаам** знае каква е Божията воля, но въпреки това дръзва да се яви пред Господа, може би с надеждата, че Той ще промени намерението Си. Господ му казва да отиде с **мъжете,** но да прави само онова, което Той му каже. Причината Валаам да тръгне е ясно посочена във 2 Петр. 2:15, 16. Той е мотивиран от любовта си към „заплатата на неправдата“. Той е образ на „продажния пророк“, който проституира дадената му от Бога способност за пари.

22:22–27 Ангелът ГОСПОДЕН (ст. 22) е Христос, който се явява преди Своето въплъщение. **Три пъти** Той **застава** пред **Валаам** и **магарицата** му, за да го спре, защото знае какви са мотивите му. Първия път **магарицата вижда Ангела** и се отклонява **в полето.** Заради това **Валаам удря** горкото животно. Втория път **Ангелът застава на един нисък път между лозята.** Ужасената **магарица притиска крака на Валаам в зида** и отново бива малтретирана от него. Третия път **Ангелът** се изпречва пред тях **на едно тясно място.** Отчаяното животно ляга на земята и си спечелва трети бой

от Валаам. Дори **магарето,** символът наината, знае кога да спре, а упоритият, своеволен пророк – не!

22:28–40 Магарицата получава способността да проговори на Валаам и го изобличава за нечовешкото му отношение (ст. 28–30). Тогава Валаам **вижда Ангела ГОСПОДЕН с голия меч в ръка.** Той му разкрива намерението си да попречи на непокорството му (ст. 31–35). Ангелът позволява на пророка да отиде при Валак, но с условието да **говори само словото,** което Бог му даде (ст. 35). След като посреща Валаам, **Валак** принася жертви на своя бог.

2. Речите на Валаам (22:41–24:25)

22:41–23:12 На сутринта Валак завежда Валаам на една **висока** планина (Фасга), откъдето да погледне към шатрите на Израил. По-късно от същата тази планина Мойсей ще хвърли единствения си поглед към Обещаната земя и след това ще умре (Втор. 34:1, 5). Тази и следващата глава съдържат четири забележителни предсказания на Валаам за Израил. Първите три са предшествани от принасянето на **седем юнеца и седем овена** във всеизгаряне. Първата **реч** изразява неспособността на Валаам да **прокълне** народа, **когото Бог не проклина.** Тя предрича за Израил живот, отделен от езическите народи, и безчислено потомство. В нея Израил е изобразен като праведна нация, чиято по-късна съдба може само да бъде желана (ст. 7–10). Протестът на Валак срещу това благословение е безполезен. Пророкът е принуден да говори словото **на ГОСПОДА.**

23:13–15 После Валак завежда Валаам на друга позиция, като се надява, че от нея пророкът ще види Израил в по-неблагоприятна светлина (ст. 13, 14).

23:16–26 Втората **реч** уверява **Валак,** че първоначалното Божие благословение за Израил е непроменено (ст. 18–20). Първата част на ст. 21 описва положението на нацията, а не нейната практика. Бог приема народа за праведен въз основа на вяра. Така и вярващите днес стоят пред Бога в цялото съвършенство на Неговия възлюбен Син. Господ е с Израил и народът може да **ликува,** защото Той царува сред тях (ст. 21б). Той го е извел от **Египет** и му е дал **сила.** Никаква злонамерена клетва срещу него няма да успее. Напротив, победите, които Израил скоро ще спечели, ще карат езичниците да казват: **„Какво е извършил Бог!“** (ст. 22–24). Понеже **Валаам** отказва да **прокълне** народа, **Валак** му заповядва поне да не го **благославя** (ст. 25), но пророкът възразява, че може да направи само онова, което **ГОСПОД** казва.

23:27–30 За трети път **Валак** се опитва да изтръгне от Валаам проклятие, този път от **върха на** планината **Фегор.**

24:1, 2 Съзнавайки, че Бог е решен **да благославя Израил,** Валаам вече не **търси** послание на проклятие. Той просто поглежда надолу към стана на **Израил** и **Божият Дух слиза на него,** като му дава да говори неща, далеч надхвърлящи неговата собствена мъдрост и воля.

24:3–9 Третото послание говори за красотата на израилевите **шатри** и предрича неизмерима плодовитост, обширно потомство, славно **царство** и съкрушителна сила над всички врагове. **Агаг** (ст. 7) вероятно е широкоразпространено име сред амаличаните. Никой няма да посмее да **вдигне** този лежащ лъв (ст. 9). Онези, които благославят Израил, ще бъдат **благословени,** а който го проклина, само ще си навлече проклятие. Пророчеството на Валаам тук звучи като ехо на завета, сключен с Авраам: „Ще благословя онези, които те благославят, и ще прокълна онзи, който те кълне“ (Бит. 12:3).

24:10–14 Вече напълно разочарован, **Валак** обвинява **Валаам** за неуспеха му да съдейства. Но пророкът му напомня,

че от самото начало е казал, че може да **говори** само **ГОСПОДНОТО слово.** Преди да остави Валак и да се прибере у дома си, Валаам предлага на царя да му каже какво ще **направи** Израил **на** моавския **народ** в по-нататъшните **дни.**

24:15–19 Четвъртата **реч** е свързана с един цар **(„звезда“** и **„скиптър“),** който **ще се въздигне** в **Израил** и ще победи **Моав** и **всичките потомци на бунтовниците** (ст. 17; ср. Ер. 48:45). **Едом** също ще бъде покорен от този владетел. Това пророчество частично се изпълнява от цар Давид, но окончателното му изпълнение ще бъде при Второто идване на Христос.

24:20–25 Валаам предрича сходна съдба и за амаличаните, **кенейците,** Асирия **(Асур)** и народа на **Евер** (ст. 20–24). Амаличаните ще бъдат напълно унищожени. Кенейците постепенно ще намаляват на брой, докато асирийците накрая ги завладеят. Дори и асирийците ще бъдат разгромени от въоръжените сили на **Китим** (което обикновено обозначава Кипър, но тук вероятно е представително за Гърция и силите на Александър Велики). Името **Евер** вероятно включва нееврейските потомци на този живял след Потопа патриарх.

Преди Валаам да напусне Валак, той задвижва трагичните събития от глава 25.

3. Валаам покварява Израил (гл. 25)

25:1–3 Въпреки че името на Валаам не се споменава в тази глава, от Числа 31:16 научаваме, че той е отговорен за ужасната поквара на израилевите синове, описана тук. Възнагражденията, обещани от Валак, не успяват да накарат Валаам да прокълне Израил, но накрая го убеждават да поквари **Израил,** като подведе някои от народа **да блудстват с дъщерите на Моав** и да **се кланят на боговете им.** Често пъти, когато някоя пряка атака на Сатана се окаже безуспешна, той успява с косвена.

Тук се проявява истинският характер на Валаам. До този момент бихме могли да го помислим за благочестив пророк, верен на Божието слово и приятел на Божия народ. Но от Числа 31:16 и 2 Петр. 2:15, 16 научаваме, че той е зъл вероотстъпник, който обича заплатата на неправдата. Валаам дава съвет на Валак как да препъне израилтяните – като ги подведе „да ядат идоложертвено и да блудстват“ (Откр. 2:14). Валак последва този съвет. Това довежда до ужасно идолопоклонство в храма на **Ваал-Фегор.**

25:4–8а Бог заповядва **всички** виновни **началници** да бъдат обесени **срещу слънцето.** Преди присъдата да бъде произнесена, един от началниците на Симеоновото племе довежда **една мадиамка** в израилевия стан, за да я заведе в шатрата си (ст. 14). **Финеес, синът на** първосвещеника **(Елеазар),** убива и мъжа, и жената с **копието** си. Самюъл Ридаут коментира:

> Финеес, „погубителят на безчестието“, е прозвище, подходящо единствено за онзи, който е бил така непоклатимо верен на Бога и със своята неумолима присъда над греха е осигурил постоянното свещенство за себе си и рода си.[15]

25:8б–13 Бог изпраща **язва** в стана на Израил, която убива общо **двадесет и четири хиляди** от виновниците (23,000 в един ден, 1 Кор. 10:8). Именно героичната проява на Финеес спира **язвата.** Понеже той е **ревностен за своя Бог,** ГОСПОД постановява, че родът на **Финеес** ще бъде носител на **вечно свещенство.**

25:14, 15 Положението на първенство на **Зимрий** в неговото племе и фактът, че жената е **дъщеря на** мадиамски **началник,** може би биха възпрели съдиите да го осъдят, но не възпират Финеес. Той е ревностен за Йахве.

25:16–18 ГОСПОД заповядва на **Мойсей** да воюва срещу **мадиамците** (които по това време са смесени с моавците). Тази заповед се изпълнява в гл. 31.

Б. Второто преброяване (гл. 26)

26:1–51 Мойсей отново получава заповед да **преброи израилевите синове,** понеже им предстои да влязат в земята, за да воюват срещу обитателите ѝ и да получат своя дял от наследството. Народът е намалял с 1,820 души в сравнение с първото преброяване, както се вижда от следните цифри:

Племе	**гл. 1**	**гл. 26**
Рувим (ст. 5–11)	46,500	43,730
Симеон (с 12–14)	59,300	22,200
Гад (ст. 15–18)	45,650	40,500
Юда (ст. 19–22)	74,600	76,500
Исахар (ст. 23–25)	54,400	64,300
Завулон (ст. 26, 27)	57,400	60,500
Йосиф (ст. 28–37):		
- Манасия (ст. 34)	32,200	52,700
- Ефрем (ст. 37)	40,500	32,500
Вениамин (ст. 38–41)	35,400	45,600
Дан (ст. 42–43)	62,700	64,400
Асир (ст. 44–47)	41,500	53,400
Нефталим (ст. 48–51)	53,400	45,400
Общо	**603,550**	**601,730**

Ето как Муди коментира намаляването на **израилевите синове** от 603,550 на 601,730 за дългия период между глави 1 и 26:

> Нарастването на Израил спира за четиридесет години. Така ще стане и с нашите църкви и всичко останало, ако сме невярващи.[16]

Най-драстичното намаляване е при симеонците – с близо 37,000 души. Главно симеоновото племе е свързано с инцидента при Фегор в предишната глава (Зимрий е първенец в това племе), и може би повечето от убитите са от него. Ст. 11 ни казва, че синовете на Корей не са умрели заедно с баща си.

26:52–56 Земята трябва да **се раздели** в зависимост от **броя** на хората във всяко племе, но също така и чрез **жребий.** Това може да означава само, че *големината* на племенната територия ще бъде определена от числеността на племето, а *местоположението* на земята ще се определи по жребий.

26:57–65 Левитите са преброени отделно и са **двадесет и три хиляди.** Само **Иисус** и **Халев** са включени и в двете преброявания. Всички други мъже, годни да носят оръжие, изброени при първото преброяване, вече са измрели в пустинята. Ст. 64 и 65 се отнасят за мъжете, които могат да излизат на война. Левитите и жените не са включени, въпреки че някои от тях също са умрели по време на тридесет и осем годишното странстване.

В. Наследствени права на дъщерите (27:1–11)

Петте **дъщери на Салпаад** от манасиевото племе идват при Мойсей да поискат притежание за рода си при разпределянето на земята, въпреки че от тях няма мъже сред преброените от Израил, между които ще бъде разделен Ханаан (26:53). **Баща им** е **умрял,** но **не** като един от виновните съучастници на **Корей. ГОСПОД** отговаря, че те трябва да наследят дела **на баща си.** По принцип Божията воля е земята да бъде наследявана първо от синовете, после от дъщерите, братята, чичовците или другите най-близки роднини. По този начин тя винаги остава в даденото семейство (ст. 1–11).

Г. Иисус Навиев, приемникът на Мойсей (27:12–23)

27:12–14 Бог предупреждава **Мойсей**, че скоро ще умре и му казва да се **изкачи** на **хълма Аварим** (това всъщност е планинска верига на изток от Мъртво море).

Планината Нево, където Мойсей умира, е част от тази верига.

27:15–23 Мойсей без никаква себичност иска от Бога свой наследник, който да води народа, и на негово място бива определен **Иисус, синът на Навий.** Свещенството, а по-късно и царството в Израил обикновено се предават от едно поколение на следващото в едно семейство. Наследникът на Мойсей обаче не е неговият син, а неговият слуга (Изх. 24:13).

Д. Приноси и обреци (гл. 28–30)

Гл. 28, 29 В тези глави ГОСПОД напомня на народа приносите и празниците, които трябва да се спазват в земята.

Ежедневни приноси:

Постоянно всеизгаряне, сутрин и **вечер,** заедно с **хлебен принос** и **възлияние** (28:3–8).

Абсолютно всеки **ден,** докато съществува храмът, трябва да се принасят следните жертви, както **сутрин,** така и **вечер** (Чис. 28:3–8):

Всяка сутрин и всяка вечер по едно едногодишно мъжко **агне без** петно или **недостатък** трябва да се принася ***във всеизгаряне.*** Заедно с него се принася и ***хлебен принос,*** който се състои от **една десета от ефа пшенично брашно, смесено с** четвърт **ин** чисто **масло.** Има и ***възлияние,*** което се състои от четвърт **ин** вино.

Преди тези жертви сутрин и след тях вечер се извършва принос от тамян. Откакто е изграден еврейският храм и докато е съществувал, тази постоянна практика на жертвоприношения е продължавала. Това е било като една неспирна вържележка на приноси. Мофет говори за „левитите-чернoработници", които ден след ден постоянно са принасяли тези жертви. Този процес нямал край, но колкото и жертви да се принасяли, хората пак оставали със съзнанието за греха си и отчуждението си от Бога.

Седмични приноси:

Седмично **всеизгаряне** всеки **съботен ден,** заедно с **хлебен принос** и **възлияние** (28:9, 10).

Месечни приноси:

Всеизгаряне в първия ден от всеки месец, заедно с **хлебен принос** и **възлияние** (28:11–14).

Жертва за грях (28:15).

Празници на Йахве:

Пасха – четиринадесетият ден на първия месец (28:16).

Празникът на **безквасните хлябове –** от **петнадесетия ден** до двадесет и първия ден на първия **месец** (28:17–25).

Празникът на седмиците (28:26–31).

Забележка: *Денят* на първите плодове (ст. 26) не бива да се бърка с *Празника* на първите плодове (Лев. 23:9–14).

Празникът на **тръбите – първият ден на седмия месец** (29:1–6).

Денят на умилостивението – **десетият ден на седмия месец** (29:7–11).

Празникът на колибите – от **петнадесетия** до двадесет и първия **ден на седмия месец** (29:12–34). **На осмия ден** се отбелязва специална събота (29:35–39).

30:1–5 Гл. 30 съдържа специални указания за **обреците.** Мъж, който **направи обрек на ГОСПОДА,** трябва непременно да го спази. **Ако** млада **жена,** която все още е под опеката на **баща си,** направи **обрек** и **баща ѝ я чуе,** той може да го забрани **на** първия **ден,** и обрекът ще бъде отменен. Ако той изчака първият ден да отмине или не каже нищо, обрекът остава в сила и трябва да бъде спазен.

30:6–16 Ст. 6–8 очевидно се отнасят за обрек, направен от жена, преди тя да се омъжи. Въпреки че мъжът ѝ, разбира се, не е чул обрека в деня, в който тя го е направила, той може да го **отмени в деня,** когато за първи път чуе за него. Обреците, направени от **вдовица или разведена жена,** са обвързващи (ст. 9).

Обреците, направени от омъжена жена, могат да бъдат отменени от **мъжа ѝ** на първия **ден** (ст. 10–15). Това утвърждава водачеството на мъжа в семейството. Ако съпругът отмени обрека ѝ по-късно от първия ден, **той** ще трябва да **носи нейното беззаконие** – т. е. да принесе изискваната жертва или да бъде наказан от Господа (ст. 15).

Е. Изтребването на мадиамците (гл. 31)

31:1–11 Бог заповядва на **Мойсей** да унищожи **мадиамците** заради това, че са съблазнили Неговия народ с блудство и идолопоклонство при Ваал-Фегор. **Дванадесет хиляди** израилтяни излизат срещу врага **и убиват всичко от мъжки пол.** Финеес излиза на война (ст. 6) вместо баща си, първосвещеника, може би защото именно Финеес отвръща Божия гняв като убива Зимрий и мадиамката (гл. 25). Сега той предвожда войските на живия Бог, за да изпълнят Господната присъда над Мадиам. **„Всичко от мъжки пол“** (ст. 7) означава всички мадиамски войници, а не въобще всички мадиамци, тъй като в дните на Гедеон те отново стават напаст за Израил (Съд. 6). **Сур** (ст. 8) вероятно е бащата на Хазвия, мадиамката, убита в израилевия стан (25:15). **(Валаам** или не е успял да се завърне у дома си, или по някаква причина отново е отишъл в Мадиам, тъй като той също е бил **убит.)**

31:12–18 Въпреки че убиват всички мадиамски войници, израилевите синове пощадяват **жените** и децата и гордо ги **докарват в стана** заедно с голямо количество **плячка.** Мойсей **се разгневява,** че са пощадили именно онези, които са подвели Израил да съгреши, и заповядва всички **мъжки** деца и **всички жени,** които са лежали с мъж, да бъдат избити. Младите **момичета** са пощадени, вероятно за домашни слугини. Това наказание е справедливо и необходимо, за да бъде Израил предпазен от по-нататъшна поквара.

31:19–54 Бойците и пленниците трябва да преминат през обичайното седемдневно очистване (ст. 19). Плячката също трябва да бъде очистена – или чрез **огън,** или чрез измиване с **вода** (ст. 21–24). **Плячката** трябва да бъде разпределена сред войниците и цялото **общество** (ст. 25–47). От благодарност за това, че никой от тях не е загинал, **войниците** принасят голям дар **на ГОСПОДА** (ст. 48–54).

Ж. Наследството на Рувим, Гад и половината от Манасиевото племе (гл. 32)

32:1–15 Когато синовете на Рувим и Гад виждат богатата на пасища земя източно от река Йордан, те молят Мойсей да се заселят там за постоянно (ст. 1–5). Мойсей мисли, че това означава, че те нямат намерение да преминат Йордан и да се бият срещу езическите обитатели на Ханаан заедно с братята си (ст. 6–15). Техните бащи са обезсърчили израилтяните при Кадис-Варни, така че те са отказали да влязат в земята.

32:16–42 Но когато Рувим и Гад три пъти го уверяват, че възнамеряват да се бият за земята на запад от **Йордан** (ст. 16–32), Мойсей им дава разрешение. **Гад, Рувим** и **половината от племето на Манасия, сина на Йосиф,** придобиват **царството на аморейския цар Сион и царството на васанския цар Ог.** Те съграждат **укрепени градове** и **кошари** и превземат малки **градове** и села (ст. 33–42).

Мнозина смятат, че Рувим и Гад не са направили мъдър избор, тъй като, макар и плодородна, територията е изложена на вражески нападения. Те нямат защитата на река Йордан. Племената на **Рувим** и **Гад** (и **половината от племето на Манасия,** което се присъединява към тях) са първите, които в по-късни времена би-

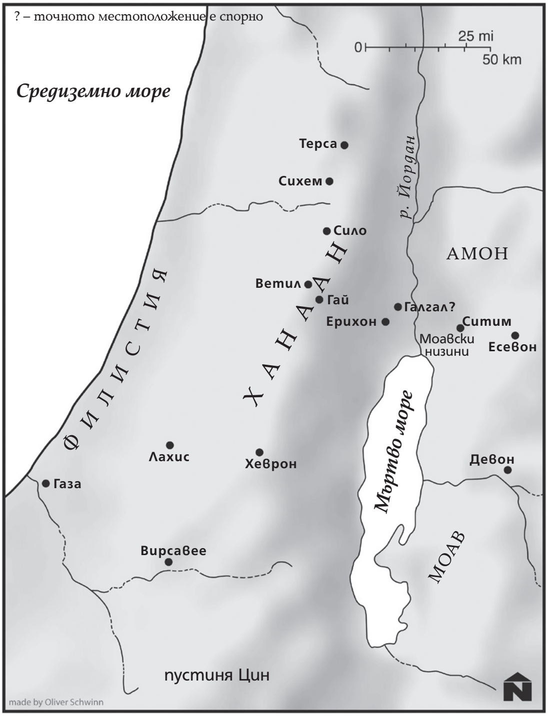

Централен Ханаан и околностите му

ват превзети и отведени в плен. От друга страна, какво е трябвало да се прави със земята източно от Йордан, ако никой от израилевите синове не се заселел в нея? Бог им е дал тази земя и им е казал да я притежават (Втор. 2:24, 31; 3:2).

З. Преглед на пътуванията и лагеруванията на Израил (гл. 33)

33:1–49 В тази глава са обобщени **пътуванията на израилевите синове** от **Египет** до **низините на Моав.** Както споменахме и по-рано, днес е невъзможно да се посочат с точност всички градове. Главата може да бъде разделена по следния начин: от **Египет** до **Синайската** планина (ст. 5–15); от **Синайската** планина до **Кадис**-Варни (ст. 16–36); от **Кадис**-Варни до **планината Ор** (ст. 37–40); от **планината Ор** до **низините на Моав** (ст. 41–49). Този списък не е пълен, както може да се види от сравняването му с други списъци на местата на лагеруване като този в гл. 21.

33:50–56 Божията заповед към преминаващата в земята войска е да се изтребят напълно **жителите** на **ханаанската земя.** Това може днес да ни изглежда жестоко, но всъщност тези народи са били сред най-покварените, най-неморалните, най-извратените същества, които светът някога е познавал. Бог е проявявал търпение към тях повече от 400 години, без да има и най-малка промяна от тяхна страна. Той знае, че ако не бъдат изтребени, Израил ще се зарази от тяхната неморалност и идолопоклонство. Израилтяните трябва не само да избият хората, но и да **унищожат** всяка следа от идолопоклонство (ст. 52).

И. Границите на Обещаната земя (гл. 34)

34:1–15 Границите на **земята,** която Бог е обещал на Израил, са посочени в ст. 1–15. Най-общо южната граница се простира от южния край на **Соленото** (Мъртво) **море** до **египетския поток** (не река!) и до Средиземно **море** (ст. 3–5). **Западната граница** е **Голямото** (Средиземно) **море** (ст. 6). **Северната граница** преминава от Средиземно **море до планината Ор** (не посочената при странстванията на Израил), после **до прохода на Емат** и **Асаренан** (ст. 7–9). **Източната граница** преминава от **Асаренан** на юг към **езерото Хинерот**[17] (Галилейското) и **слиза** по река **Йордан** до **Соленото** (Мъртво) **море** (ст. 10–12). **Девette** и половина **племена** ще наследят тази земя, докато на **двете** и половина **племена** вече е обещана земята на изток от Йордан (ст. 13–15).

34:16–29 Имената на мъжете, които са определени да **разделят земята,** са изброени в ст. 16–29.

Й. Градовете на левитите (35:1–5)

Тъй като племето на Леви няма наследство заедно с другите племена, Бог заповядва четиридесет и осем **града** да бъдат предоставени на **левитите.** Трудно е да се разберат размерите, посочени в ст. 4 и 5, но поне е ясно, че градовете са обградени от **землища** за отглеждане на добитъка. (Може би тези **две хиляди лакътя,** споменати в ст. 5, включват вече споменатите в ст. 4 **хиляда лакътя.)**

К. Прибежищните градове и смъртното наказание (35:6–34)

35:6–8 Шест от **градовете** на левитите трябва да бъдат определени за **прибежищни градове.** Човек, който *случайно* е убил друг, може да избяга в някой от тези градове и там да бъде в безопасност до съдебния процес. Племената, които притежават голяма територия, трябва да предоставят повече **градове** за **левитите.** Онези, които имат по-малко, трябва да предоставят и по-малко градове.

35:9–21 От всяка страна на река **Йордан** трябва да се намират по **три** от **прибежищните градове.** Човекът, извършил непредумишлено убийство, обикновено би бил преследван от близък роднина на жертвата, известен като **отмъстителят.** Ако **убиецът** се добере до прибежищен град, той е в безопасност там, докато случаят му стигне до съдебен процес (ст. 12). Прибежищните градове не осигуряват защита за **убиец,** който е извършил предумишлено убийство (ст. 16–19). Престъпленията, извършени от **омраза**, се наказват със смърт (ст. 20, 21).

35:22–28 Ако убийството се окаже непредумишлено, човекът трябва да бъде изправен на съд пред **обществото** (ст. 22–24). Ако бъде оправдан, **убиецът** трябва да остане **в прибежищния си град до смъртта на първосвещеника.** След това той **може да се върне** у дома си (ст. 28). Ако напусне **пределите** на града преди смъртта на първосвещеника, **отмъстителят за кръвта** може да го убие, без да си навлече вина (ст. 26–28).

Смъртта на първосвещеника носи свобода на онези, които са избягали в прибежищните градове. Те повече не могат да бъдат нападнати от отмъстителя за кръвта. Смъртта на нашия велик Първосвещеник ни освобождава от осъдителните изисквания на Закона. Колко глупаво би било това постановление, ако човек не успее да види в него символ на делото на нашия Господ на Кръста!

Ангър описва някои подробности от традицията, свързана с прибежищните градове:

> Според равините, с цел да помогне на беглеца, Синедрионът е имал задачата да поддържа пътищата към прибежищните градове, във възможно най-добро състо-

> яние. По тях не били оставяни стръмнини, над всяка река имало мост, а самият път трябвало да бъде поне тридесет и два лакътя широк. На всеки завой имало табела с думата „Прибежище"; а по двама ученици на законоучителите били определяни да придружават бежанеца, както и да успокояват, ако е възможно, отмъстителя, ако настигне беглеца.[18]

Символичната поука е, че Израил е убиецът, предал Месията на смърт. Но те са сторили това от незнание (Деян. 3:17). Господ Иисус се моли: „...те не знаят какво правят" (Лука 23:34). Също както извършилият непредумишлено убийство напуска дома си и трябва да живее в прибежищния град, така и Израил оттогава е в изгнание. Пълното възстановяване на нацията в притежанието ѝ ще стане не при смъртта на нашия Велик Първосвещеник (защото Той никога не умира), а когато Той се завърне да царува.

35:29–34 За предумишлените убийци е предвидено смъртно наказание; за тях няма бягство или откуп (ст. 30, 31). Извършилият непредумишлено убийство също не може да откупи освобождението си от **прибежищния град** (ст. 32). **Кръвта, пролята** при умишлено убийство, осквернява **земята** и такава кръв изисква смъртта на убиеца (ст. 33, 34). Помислете за това във връзка с кръвта на Христос!

Л. Женитбата на дъщерите наследнички (гл. 36)

Представители на половината от племето на **Манасия,** които се заселват в **Галаад** на изток от Йордан, идват при Мойсей с един проблем (вж. Чис. 27:1–11). Ако **дъщерите на Салпаад се омъжат** за мъже от друго **племе,** тяхната собственост ще премине на това **племе.** Годината на **юбилея** окончателно ще утвърди прехвърлянето на земята на другото племе (ст. 4). Решението е жените, които получават земя в наследство, да се **омъжат** за мъже от собственото си **племе,** и така земята няма да преминава от едно племе на друго (ст. 5–11). **Дъщерите на Салпаад** се подчиняват на решението, като се омъжват за мъже от племето на **Манасия** (ст. 10–12). Ст. 13 обобщава пасажа от гл. 26.

Три неща се открояват особено в книгата Числа:

1. Неизменната злина и неверие на човешкото сърце.
2. Светостта на Йахве, укротена от Неговата милост.
3. Божият човек (Мойсей), който стои като посредник и застъпник между грешните хора и светия Бог.

Човешкото сърце не се е променило от времето, когато е написана книгата Числа. Не са се променили и светостта и милостта на Бога. Но Мойсей е заместен от своя прототип – Господ Иисус Христос. В Него ние имаме силата да избегнем греховете, които са характеризирали Израил, и така да избегнем Божието негодувание, което те са предизвиквали. За да се възползваме от това, което изучавахме досега, ние трябва да осъзнаем, че „всичко това им се случи за пример и беше записано за поука на нас" (1 Кор. 10:11).

Крайни бележки

[1] (Въведение) W. Graham Scroggie, Know Your Bible, Vol. 1, The Old Testament, p. 35.

[2] (3:14-39) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 80.

[3] (4:4-20) C. F. Keil and F. Delitzsch,

„Numbers," in *Biblical Commentary on the Old Testament,* III:25.

[4] (6:1-8) Williams, *Student's Commentary,* p. 82.

[5] (6:24-26) D. L. Moody, *Notes from My Bible,* p. 41.

[6] (10:29-32) Quoted by John W. Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible,* p. 431.

[7] (11:16, 17) В защита на Мойсей си струва да се отбележат следните моменти: (1) Бог не изобличава Мойсей; (2) Бог по-скоро насърчава Мойсей, като му обещава, че след като седемдесетте бъдат надарени с Неговия Дух, те ще споделят неговия товар; (3) Бог Сам отговаря на тази нужда; (4) Мойсей води повече от 2,000,000 роптаещи и недуховни хора; (5) ст. 17 не показва намаляване на изпълването на Мойсей с Духа, а по-скоро даване на същия Дух и на седемдесетте.

[8] (11:31-35) *See International Standard Bible Encyclopedia* under „Quails" IV:2512.

[9] (12:3) Разбира се, възможно е и някой боговдъхновен редактор (напр. Иисус Навиев) да е добавил тези думи впоследствие.

[10] (12:11-16) Keil and Delitzsch, „Numbers," III:81.

[11] (19:11-19) Williams, *Student's Commentary,* p. 88.

[12] (19:11-19) J. G. Mantle, *Better Things,* p. 109.

[13] (20:10-13) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* pp. 47-48.

[14] (20:22-29) Matthew Henry, „Numbers," in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* I:662.

[15] (25:4-8a) Samuel Ridout, *The Pentateuch,* p. 253.

[16] (26:1-51) Moody, *Notes*, p. 43.

[17] (34:1–15) Хинерот е еврейската дума за *арфа*. Галилейското езеро е получило това название заради формата си.

[18] (35:22-28) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary,* p. 208.

Библиография

Harrison, R. K. „Numbers." In the *Introduction to the Old Testament*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.,1969.

Henry, Matthew. „Numbers." In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. I. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Jensen, Irving L. *Numbers*. Chicago: Moody Press, 1964.

Keil, C. F. and Delitzsch, F. „Numbers" In *Biblical Commentary on the Old Testament*. *The Pentateuch*. Vol. 3. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Lange, John Peter. „Numbers," In *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal and Homiletical*. Vol. 3. Translated by Philip Schaff. Reprint. Grand Rapids: Zondervan Publishing House,1980.

Merrill, Eugene H. „Numbers." In the *Bible Knowledge Commentary.* Wheaton: Victor Books, 1985.

Ridout, Samuel. *The Pentateuch*. New York: Bible Truth Library, n.d.

Wenham, Gordon J. *Numbers: An Introduction and Commentary.* Downers Grove, IL: InterVarsity Press,1981.

ВТОРОЗАКОНИЕ

„Второзаконие е една от най-великите книги в Стария Завет. Нейното влияние върху семейната и личната вяра не е било надминато от никоя друга книга в Библията. Тя е цитирана повече от осемдесет пъти в Новия Завет и с това принадлежи към една малка група от четири старозаветни книги [Битие, Второзаконие, Псалми, и Исая], на които ранните християни често са се позовавали.“

Дж. А. Томпсън

Въведение

I. Уникално място в Канона

Нашият Господ Иисус Христос е бил изкушаван от Сатана в пустинята в продължение на четиридесет дни и четиридесет нощи. Три от тези изкушения са изрично записани в Евангелията за наша духовна полза. Христос не само използва старозаветния „меч на Духа“ три пъти, но всеки път Той използва една и съща част от „острието“ – Второзаконие! Изглежда, че тази книга е била една от любимите на Иисус, и такава тя трябва да бъде и за нас. За съжаление, Второзаконие е била пренебрегвана в продължение на много епохи, може би заради неудачното ѝ заглавие, което идва от гръцката Септуагинта. Неговото значение, „Втори закон“, е внушило лъжливата представа, че тази книга е просто преповтаряне на материала, който вече е представен в книгите от Изход до Числа. Бог никога не повтаря нещо заради самото повторение – винаги се набляга на нещо различно или има нови детайли. Така е и с Второзаконие, една чудесна книга, която заслужава внимателно изучаване.

II. Авторство

Мойсей е авторът на Второзаконие като цяло, въпреки че Господ може да е използвал редактори, вдъхновени от Него, които да изложат и да осъвременят някои подробности. Последната глава, която описва смъртта на Мойсей, може да е написана пророчески от самия него или да е добавена от Иисус Навиев или някой друг.

Либералните критици уверено твърдят, че Второзаконие е „Книгата на Закона“, която е открита по времето на Йосия (ок. 620 г. пр. Хр.). Те поддържат виждането, че тя всъщност е една „благочестива измама“, написана по онова време *от името на Мойсей* с цел да обедини поклонението на евреите около главното светилище в Ерусалим.

Всъщност няма такава категория като „благочестива измама“ – ако е измама, не е благочестива, а ако е благочестива, не е измама.

Освен това няма данни, че изразът „Книгата на Закона“ в 4 Царе 22 гл. не се отнася за *цялото Петокнижие*. И двамата предшественици на Осия – Манасия и Амон – са били покварени царе. Те са практикували идолопоклонство в самия храм на Йахве, където Мойсеевият закон явно е бил скрит от богобоязливи хора.

Преоткриването на Божието Слово и подчинението пред него винаги носят съживление и възраждане, както става при великата протестантска Реформация.

Кратка защита на авторството на Мойсей е изложена във Въведение към Петокнижието.

III. Датиране

Основната част от Второзаконие е написана до 1406 г. пр. Хр., но известна част, също така боговдъхновена, може да е била добавена след смъртта на Мойсей, както вече отбелязахме.

IV. Исторически фон и теми

Второзаконие е едно *повторно излагане* (не просто повторение) на закона, предназначено за едно ново поколение, израснало по време на скитането из пустинята. Предстои им влизането в Обещаната земя. За да може народът да се наслаждава на Божиите благословения в нея, той трябва да познава закона и да му се подчинява.

На първо място книгата съдържа един духовен коментар на историята на Израил след отпътуването му от Синайската планина (гл. 1–3). Тук идеята е, че онези, които отказват да се поучат от историята, са осъдени да я преживеят отново. Основният раздел на книгата е повторен преглед на важни елементи от Божието законодателство за Неговия народ (гл. 4–26). Този преглед е последван от едно предварително описание на Божиите намерения за благодат и управление от влизането на Израил в земята до второто идване на Месията (гл. 27–33). Книгата завършва със смъртта на Мойсей и издигането на Иисус Навиев като негов наследник (гл. 34).

Апостол Павел ни напомня, че тази книга съдържа важно послание не само към Израил, но и към нас. Коментирайки Второзаконие 25:4, той казва, че тези неща са написани „заради нас“ (1 Кор. 9:10).

Книгата е изпълнена с призиви, които могат да се обобщят с глаголите от Второзаконие 5:1: „Слушай ... научи ... спазвай и върши.“

Схема на изложението

I. Първата беседа на Мойсей – приближаване към земята (гл. 1–4)
- А. Въведение (1:1–5)
- Б. От Хорив до Кадис (1:6–46)
- В. От Кадис до Есевон (гл. 2)
- Д. Осигуряване на преминаването през Йордан (гл. 3)
- Е. Призив към покорство (гл. 4)

II. Втората беседа на Мойсей – чистота в земята (гл. 5–28)
- А. Преглед на Синайския завет (гл. 5)
- Б. Предупреждения срещу непокорство (гл. 6)
- В. Напътствия за отношението към идолопоклонническите народи (гл. 7)
- Г. Уроци от миналото (8:1–11:7)
- Д. Награди за покорство (11:8–32)
- Е. Наредби за поклонението (гл. 12)
- Ж. Наказание на лъжливите пророци и идолопоклонниците (гл. 13)
- З. Чисти и нечисти храни (14:1–21)
- И. Десятъци (14:22–29)
- Й. Отношение към длъжниците и робите (гл. 15)
- К. Трите определени празника (гл. 16)
- Л. Съдии и царе (гл. 17)
- М. Свещеници, левити и пророци (гл. 18)
- Н. Закони за престъпността (гл. 19)
- О. Закони за войната (гл. 20)
- П. Разнообразни закони (гл. 21–25)
  1. Умилостивение за неразкрити убийства (21:1–9)
  2. Жени-военнопленнички (21:10–14)
  3. Права на първородния (21:15–17)
  4. Необуздани и бунтовни синове (21:18–21)

5. Телата на обесени престъпници (21:22, 23)
6. Девет закона за поведението (22:1–12)
7. Престъпления срещу целомъдрието (22:13–30)
8. Хора, които не могат да бъдат допускани в събранието (23:1–8)
9. Чистота в стана (23:9–14)
10. Социални и религиозни закони (23:15–25)
11. Развод и повторна женитба (24:1–4)
12. Различни социални закони (24:5–25:4)
13. Законът за левирата (25:5–10)
14. Три отделни закона (25:11–19)

Р. Ритуали и утвърждаване (гл. 26)

1. Ритуалът за първите плодове (26:1–11)
2. Ритуалът за десятъка на третата година (26:12–15)
3. Утвърждаване на Завета (26:16–19)

С. Благословения и проклятия (гл. 27, 28)

III. Третата беседа на Мойсей – заветът за земята (гл. 29, 30)

А. Заветът, сключен в Моав (29:1–21)
Б. Наказание за нарушаването на Завета (29:22–29)
В. Възстановяване при завръщането към Завета (гл. 30)

IV. Последните дни на Мойсей – смърт вън от земята (гл. 31–34)

А. Заместването на Мойсей (гл. 31)
Б. Песента на Мойсей (гл. 32)
В. Благословението на Мойсей (гл. 33)
Г. Смъртта на Мойсей (гл. 34)

Коментар

I. Първата беседа на Мойсей – приближаване към земята (гл. 1–4)

А. Въведение (1:1–5)

1:1, 2 Когато започва книгата Второзаконие, израилевите синове са разположени на стан в низините на Моав, където са достигнали в Числа 22:1. Във Второзаконие 1:1 се казва, че тяхното местоположение е в **равнината срещу Суф.** Това означава, че пустинята, на която низините на Моав се явяват продължение, се простира на юг до онази част от Червено море, известна като Залива Акаба. За пътуването от **Хорив** (Синай) **по пътя на планината Сиир до Кадис-Варни,** непосредствено пред Ханаан, са необходими само ***единадесет дни,*** но са изминали *тридесет и осем години* до момента, в който израилтяните вече са готови да влязат в Обещаната земя!

1:3–5 Това обръщение на **Мойсей** към израилевите синове е направено, когато те се готвят да влязат в Ханаан, в четиридесетата година след излизането от Египет. Това се случва след поражението на аморейския цар Сион и на васанския цар Ог (Чис. 21).

Б. От Хорив до Кадис (1:6–46)

Във Второзаконие 1:6–3:28 е направен преглед на периода от достигането до Синайската планина до равнините на Моав. Тъй като по-голямата част от тези събития вече бяха коментирани в Числа, тук само ще ги обобщим: заповедта на Бога към израилтяните да тръгнат към Обещаната земя и да я **завладеят** (ст. 6–8); поставянето на **съдии,** които да решават житейските дела (ст. 9–18); пътуването от Синай до **Кадис-Варни** (ст. 19–21); изпращането на разузнавачите и последващият бунт (ст. 22–46). С изключение на **Исус** Навиев и **Халев,** нито един от мъжете, годни за бой, които са напусна-

ли Египет, не влиза в Обещаната **земя** (ст. 34–38).

В. От Кадис до Есевон (гл. 2)

2:1–23 Пътуването от **Кадис-Варни** до границите на Едом (ст. 1–7) предотвратява сблъсък с едомците. Пътуването от границите на Едом до **потока Заред** предотвратява сблъсък с моавците. **ГОСПОД** заповядва на израилтяните да **не притесняват** амонците, защото Той е **дал тази земя на синовете на Лот за притежание** (ст. 16–19). Бог вече е **изтребил** някои **великани,**[1] които амонците са наричали **замзумими,** също както е **направил за синовете на Исав,** като е унищожил **хорейците, авейциите** и **кафторимите** (ст. 20–23).

2:24–37 Останалата част от втора глава описва в подробности съкрушителното поражение на **амореeца Сион, цар на Есевон.** Стих 29а посочва, че **синовете на Исав,** едомците, са продавали **храна** и **вода** на израилтяните, докато те са се придвижвали покрай страната им. Записаното в Числа 20:14–22 обаче предполага, че царят на Едом напълно е отказал да сътрудничи. Той е бил непоколебим в отказа си да подпомогне Израил, но изглежда, че някои от неговия народ са продавали **храна** и вода на евреите, макар това да не е сигурно. Ст. 10–12 и 20–23 вероятно са добавени по-късно от някой друг, но въпреки това те са боговдъхновено Писание.

Д. Осигуряване на преминаването през Йордан (гл. 3)

3:1–11 Васанският цар Ог е притежавал **шестдесет града,** всичките **укрепени с високи стени, порти и лостове,** както и **много неоградени градове. ГОСПОД Бог предава** и тези врагове **в ръката** на Своя народ. **Ог** е запомнен като **великан,** който имал огромно **желязно легло,** дълго **девет лакътя** и широко **четири лакътя** (около 4 на 1,7 метра). Томпсън твърди, че това **„легло“** е мястото му за сетен покой, а не леглото, на което обикновено спял:

> След смъртта си той е погребан в масивен саркофаг (букв. *легло,* „място за почивка“) изработен от базалт, който е наречен *железен* заради цвета си ... Според написаното тук саркофагът е можел да бъде видян в Рава-Амон (днешния Оман) по времето, когато е писано Второзаконие.[2]

3:12–20 Завладяната **земя** източно от **Йордан** е разпределена между **рувимците, гадците** и **половината от манасиевото племе** (ст. 12–17). Мойсей **заповядва** на всички техни **храбри мъже да минат в боен ред пред братята си,** за да им помогнат да завладеят територията на запад от Йордан. След това те ще могат да се **върнат** в **притежанието си** и при **жените, децата и добитъка** си, в **градовете,** които са завладели.

3:21–29 Освен това Мойсей заповядва и на **Иисус** Навиев да помни предишните победи и да се довери на Бога за бъдещите (ст. 21, 22).

Но ГОСПОД е разгневен на Мойсей за неподчинението му заради израилевите синове и няма да го допусне да премине отвъд Йордан. Той обаче му разрешава да види Обещаната земя надлъж и нашир от **върха на** планината **Фасга** (ст. 23–29).

Е. Призив към покорство (гл. 4)

Четвърта глава представя повторното излагане на закона от Мойсей. Тук той поставя акцента на поклонението на единствения истински Бог и на последиците, които ще предизвика всяко отклонение в идолопоклонство.

4:1–24 Мойсей заповядва на **Израил** да се подчинява на **наредбите и правилата** на **ГОСПОД Бог,** когато влезе в Ханаан

(ст. 1). Не бива нито да им се **прибавя** нещо, нито да се **отнема** нещо от тях (ст. 2). Божието наказание над идолопоклонниците от **Ваал-Фегор** трябва да служи като постоянно предупреждение (ст. 3, 4). (Може би тук е споменат точно този случай на божествен гняв срещу идолопоклонството, защото е скорошен и все още е свеж в умовете им.) Подчинението на **закона** ще накара езичниците да се възхищават от Израил като **велика нация** (ст. 5–8). Евреите трябва особено много да помнят даването на **Десетте заповеди** на планината Синай **(Хорив)** (ст. 9–13). Тогава те не са видели образа на Бога; това означава, че макар да са видели Божието проявление, те не са видели физически **образ,** който може да бъде пресъздаден чрез някакво изображение или идол. Забранено им е да **правят** каквото и да било **подобие,** което да представя Бога, или да се покланят на **слънцето, луната** или **звездите** (ст. 14–19). Мойсей напомня на израилтяните за тяхното освобождение от **Египет,** за своето непокорство и последвалото го осъждане и за Божия гняв срещу идолопоклонството (ст. 20–24). **„Само внимавай на себе си ... да не би да забравиш“** (ст. 9); **„Внимавайте много за душите си ... да не би да се покварите“** (ст. 15, 16); **„Внимавайте на себе си, да не забравите“** (ст. 23). Мойсей твърде добре познава естествената склонност на човешкото сърце и заради това настойчиво призовава народа да бъде изключително внимателен.

4:25–40 Ако в по-късни години народът се обърне към идолите, той ще бъде откаран в плен (ст. 25–28). Но дори и тогава, ако народът се покае и се обърне към **ГОСПОДА с цялото си сърце,** Той ще го възстанови (ст. 29–31). Никоя нация никога не се е радвала на привилегиите на Израил, особено на чудесата, свързани с освобождението им от **Египет** (ст. 32–38). Затова те трябва да бъдат покорни на Бога и така да се радват на постоянното Му благословение (ст. 39, 40). Тъжен факт от еврейската история е, че народът е бил подложен на очистващ плен заради непокорството си и заради това, че не е възприел сериозно предупрежденията на Йахве. Божиите предупреждения не са празни приказки. Никой човек и никой народ не може да ги подмине безнаказано.

4:41–43 Мойсей отделя три прибежищни **града** на източния бряг на **Йордан** – **Восор, Рамот**-Галаад и **Голан** (ст. 41–43).

4:44–49 Тук започва втората реч на Мойсей, която той произнася в равнините на Моав, на изток от **Йордан.** Ст. 48 е единственият пример, в който планината **Ермон** е наречена **планината Сион.**[3]

II. Втората беседа на Мойсей – чистота в земята (гл. 5–28)

А. Преглед на Синайския завет (гл. 5)

5:1–6 Пета глава прави повторен преглед на Десетте заповеди, дадени на планината Синай (Хорив). В ст. 3 добавете думата „само“ преди „с бащите ни“. Заветът е *направен* с бащите, но е *предвиден* и за бъдещите поколения израилтяни.

5:7–21 Десетте Заповеди

1. Никакви **други богове** не бива да бъдат почитани (ст. 7).
2. Не бива нито да се изработват, нито да се почитат каквито и да било **кумири** или изображения (ст. 8–10). Тази заповед не е повторение на първата. Хората могат и без да използват идоли, да се покланят на митични същества, на Слънцето или Луната. **Синовете,** които по този начин мразят Бога, ще понесат същото наказание като бащите си (ст. 9).
3. **Името на ГОСПОДА** не бива да се произнася **напразно** (ст. 11).

4. Съботата трябва да се пази и да се освещава (ст. 12–15). Тук е представена различна причина за спазването на съботата от посочената в Изход 20:8–11 (Божията почивка при Сътворението). Евреите трябва да си спомнят, че са били роби в Египет (ст. 15). Тези две причини не си противоречат, а се допълват.
5. Родителите трябва да бъдат почитани (ст. 16).
6. **Убийството** е забранено (ст. 17).
7. **Прелюбодейството** е забранено (ст. 18).
8. **Кражбата** е забранена (ст. 19).
9. **Лъжесвидетелстването против ближния** е забранено (ст. 20).
10. **Пожелаването** е забранено (ст. 21).

5:22 Дж. А. Томпсън коментира този стих:

> Изразът *и Той не прибави нищо повече* е необичаен и е възможно да означава, че тези заповеди са дотолкова пълно обобщение на фундаменталните изисквания на завета, че не е необходимо да се добавя никакъв друг закон. Всеки друг закон е просто тълкуване или разширение на тези основни принципи. Друга възможност е изразът да се отнася до конкретен случай, в който Господ е оповестил точно тези десет закона. Другите закони вероятно са били дадени по друго време, тъй като целият законодателен материал, известен в Израил и произхождащ от Бога, е значителен.[4]

5:23–33 Когато Господ дава закона, народът се ужасява от проявите на божественото присъствие и се уплашва за живота си. Израилтяните изпращат Мойсей да говори с Бога и да Го увери, че ще правят всичко, което Той е казал. (Те не осъзнават своята греховност и безсилието си, когато дават това прибързано обещание.) Затова останалата част от законите и наредбите е дадена чрез посредничеството на Мойсей. Изглежда, че Десетте **заповеди** са били изговорени устно на цялата нация, когато се е намирала край Синайската планина (ст. 30, 31).

В ст. 28 **ГОСПОД** одобрява народа не заради обещанието му да спазва закона, а по-скоро заради проявата му на страх и благоговение (ср. 18:16–18). Бог знае, че те нямат **такова сърце,** че **да пазят заповедите** Му. Той иска да имаха такова сърце, за да можеше изобилно да ги благослови (ст. 28–33).

Б. Предупреждения срещу непокорство (гл. 6)

6:1–9 Бог иска народът да бъде нравствено чист, когато влезе в Обещаната земя. За да могат да се наслаждават на земята, както Той е предвидил, евреите трябва да бъдат покорен народ. Ето защо Мойсей им дава практически напътствия, които да прилагат в живота си в Ханаан (ст. 1, 2). Израилтяните трябва да държат свидетелството за истината, че Бог е единственият истински **Бог** (ст. 3, 4). Те трябва безпределно да Го обичат и да пазят Словото Му (ст. 5, 6). Децата им трябва **усърдно** да бъдат учени на заповедите на Господа, за да могат те да ги водят във всяка област от живота им.

Много родители християни възприемат този пасаж като заповед да учат своите деца не само на вярата, но също и на т. нар. светски предмети, вместо да ги изпращат в светски училища.

В дните на Христос евреите действително поставяли на ръцете си или **над очите** си **превръзки** с части от закона (ст. 8). Но несъмнено Бог по-скоро е искал техните дела **(ръка)** и желания **(очи)** да бъдат подчинени на закона.

Пасажът в ст. 4–9 е известен като „Шема“ (евр. – „слушам“) и е бил рецетиран ежедневно като символ на вярата от благочестивите евреи заедно с 11:13–21 и Числа 15:37–41.

Еврейската дума за „един“ в ст. 4 е много показателна, ако се разгледа в светлината на по-пълното откровение на Новия Завет. Тя говори не за неделимо единство, а за съставно единство, и по този начин е в съгласие и с двете имена на Бога, използвани в този стих. Йахве (ГОСПОД) подчертава Неговата единственост (уникалност). Елохим (Бог) набляга на Неговите три личности. Същото мистериозно загатване за триединството в Божието единство се появява в самия първи стих на Библията, където „Елохим“ е последван от глагол в единствено число (създаде) и в Битие 1:26, където множественото местоимение *наш* е последвано от съществителните в единствено число *образ* и *подобие*. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

6:10–15 Съществува опасност, когато народът се засели в **земята** и започне да се наслаждава на огромните ѝ богатства, **да забрави** Онзи, който му е дал закона, или да последва **други богове.** Подчинението на закона не е средство, с което *да се спечели благоразположението* на Йахве, а по-скоро начин *да се покаже любов* към Него. Библейската любов е не топла сантименталност, а целенасочено отношение на съобразяване с изявената воля на Бога. Любовта не е една от многото възможности, а задължителна необходимост за благополучието. Божията ревнивост (ревност за славата, която принадлежи само на Него) ще **изтреби** народа, ако хората нарушат Неговия завет чрез непокорството си.

6:16 Господ Иисус цитира този стих в Матей 4:7 и Лука 4:12 в отговор на предложението на изкусителя да се хвърли от покрива на храма. При **Маса** не е имало достатъчно вода за пиене и народът е поставил под съмнение, че Йахве е с тях (Изх. 17). Да се съмняваш в Божията грижа и доброта означава да Го **изпитваш.**

6:17–25 Покорството ще доведе до победа над враговете на Израил (ст. 17–19). Бъдещите поколения трябва да бъдат информирани как Бог е освободил народа от **Египет** и му е дал закона за негово добро и благословение (ст. 20–25). Сравнете ст. 25 с Римл. 3:21, 22. Законът казва: **„ако внимаваме да спазваме“;** благодатта казва: „за всички и на всички, които *вярват*“. Днес вярващите са облечени с правдата, на която е основан законът – Божията праведност (2 Кор. 5:21), и то чрез вяра, а не чрез дела (Римл. 4:5).

В. Напътствия за отношението към идолопоклонническите народи (гл. 7)

7:1–5 Бог сериозно предупреждава народа на Израил да не допуска да се смеси с езическите идолопоклоннически **народи,** които обитават Ханаан по това време. За да накаже тези **седем народа – хетейците, гергесейците, аморейците, ханаанците, ферезейците, евейците и евусейците –** за техния неописуем грях и да предпази Израил от поквара, Бог заповядва тези езичници да бъдат напълно изтребени и всяка следа от идолопоклонство да бъде унищожена. Може би ст. 3 предугажда неподчинението на евреите на заповяданото в ст. 2, защото, ако унищожат всички жители на земята, очевидно няма да има опасност от смесени бракове.

7:6–11 ГОСПОД е **избрал** Израил за **народ,** който **да бъде** отделен за Него. Той не иска те да бъдат като другите народи. Той **ги е избрал не** заради численото им превъзходство (те са най-малкият **от всички народи).** Избрал ги е просто защото ги обича и желае да Му се покоряват във всичко. **Хиляда поколения** означава завинаги. Господ мрази ханаанските народи заради злите им дела. Той обича народа на Израил не заради някакво негово добро, а просто защото го е възлюбил и понеже пази **клетвата,**

с която се е заклел на бащите му. Кой може да разбере тази избирателна благодат на суверенния Бог!

7:12–26 Ако Божият народ остане верен на Бога **в земята,** Той ще го **благослови** с многобройно потомство, изобилна реколта, огромни стада, здраве и победа над враговете му (ст. 12–16). Ако някога евреите бъдат изкушени да се уплашат от враговете си, те само трябва да си **спомнят** големите победи, които Бог е извоювал за тях в миналото, особено освобождението от Египет (ст. 17–19). Онова, което е направил за тях в миналото, Той ще го стори отново, като изпрати **стършела** да **унищожи** техните врагове. Стършелът може да се разбира буквално, може и да е образен израз за завоевателска армия (ст. 20–24). Бог няма да унищожи враговете им наведнъж, за да не се пренасели земята с диви **зверове** (ст. 22). (Незаселените територии се превръщат в развъдници за диви животни, докато в населените области броят им е под контрол.) Друга причина победата да не бъде незабавна можем да открием в Съдии 2:21–23: Бог ще използва останалите езичници, за да изпита Израил. Всички идоли трябва да бъдат напълно унищожени, за да не станат изкушение за израилтяните (ст. 25, 26). Най-сериозната заплаха за Израил са не народите на Ханаан, а техните идоли и отвратителната поквара, свързана с тези идоли. Битките, за които трябва най-добре да се подготвят, са по-скоро духовни, а не физически.

Г. Уроци от миналото (8:1–11:7)

Във връзка с описаното в осма и девета глава Дж. А. Томпсън коментира лаконично:

> Тук са посочени два важни урока от миналото. На първо място преживяването на Божията грижа в пустинята, когато народът на Израил не е можел да направи нищо за себе си, ги учи на урока на смирението, резултат от наказанието от Господа, което Той е предвидил в Своята мъдрост. Споменът за това преживяване трябва да ги предпазва от гордост за техните собствени постижения сред сигурността и благополучието в новата земя (8:1–20). На второ място, никой от успехите, на който биха се радвали при предстоящото завладяване на земите, не трябва да се възприема като знак за божествено одобрение на тяхната собствена праведност (9:1–6). В действителност, както в случката със златното теле (9:7–21), така и при многобройни други случаи (9:22–29), Израил се е доказал като упорит и бунтовен народ.[5]

8:1–5 Мойсей отново насърчава народа да се подчинява на Бога, изтъквайки като мотив любящата, пазеща Божия грижа. Бог е допуснал в техния живот да дойдат изпитания, за да ги **смири,** да ги провери и да **изпита** покорството им. Но освен това Той ги е **хранил** с **манна** от небето и им е осигурил дрехи, които **не овехтяват,** и обувки, които са предпазвали краката им от оттичане в продължение на **четиридесетте години** скитане из пустинята.

Бог знае **какво има в сърцата** на народа. Като изпитва Израил **в пустинята** (ст. 2), Той не се опитва да научи нещо, а показва на самия народ собствената му бунтовна природа, за да може той попълно да оцени Неговата милост и благодат. Още един урок, който народът е трябвало да научи по време на скитанията си, е да се бои от Господа.

8:6–20 Мойсей се позовава не само на това, което Бог вече е извършил, но и на онова, което предстои да направи (ст. 6, 7). Благословенията на **добрата земя** на Ханаан са описани подробно (ст. 7–9). Благополучието може да доведе до забравяне, а забравянето – до непокорство, ето защо народът трябва да внимава да

не допусне тези опасности (ст. 10–20). Верността от Божия страна трябва да бъде посрещната от подобаваща вярност и от страна на Израил. Бог пази Своя **завет** с патриарсите (ст. 18); в отговор на това народът трябва да спази своята дума към Бога (Изх. 19:8). **Ако** народът забрави мощните Божии дела и припише благосъстоянието си на своите собствени сили, Йахве ще го унищожи, както е изтребил езическите **народи** в Ханаан.

9:1–3 Гл. 9 започва с описание на **народите,** срещу които **Израил** скоро ще излезе на бой. Израилтяните не трябва да се страхуват както преди четиридесет години, защото Бог ще воюва за тях. ***„Той*** ще ги изтреби ... и ***ти*** ще ги изгониш и ще ги погубиш бързо." Обърнете внимание на взаимно допълващото се действие на божествения суверенитет и човешката дейност. И двете са жизненонеобходими за осигуряването на Обещаната земя.

9:8–23 След като Бог порази ханаанските обитатели на земята, израилтяните не бива да се гордеят със себе си. Три пъти Мойсей предупреждава народа да не приписва успеха си на своята собствена **правда** (ст. 4–6). Бог ще им даде **земята заради безбожието** на настоящите ѝ жители (ст. 4) и заради клетвата Си към **Авраам, Исаак и Яков** (ст. 5), а не заради каквато и да е тяхна заслуга или достойнство. Истината за евреите е, че те са **коравовратен** (упорит) (ст. 6), както и предизвикателен и **непокорен** народ (ст. 7).

9:8–23 Мойсей посочва като пример поведението на народа при планината **Хорив** (Синай) (ст. 8–21). Ст. 22 и 23 посочват други места, където народът е съгрешил – **Тавера** (Чис. 11:3); **Маса** (Изх. 17:7); **Киврот-Атаава** (Чис. 11:34); **Кадис-Варни** (Чис. 13:31–33). Забележете как безвъзвратно е било унищожено златното **теле** (ст. 21).

9:24–29 На синайската планина само застъпничеството на Мойсей спасява народа от гнева на Йахве. Той не мотивира защитата си с правдата на народа (която, както по-нататък се вижда, изобщо не съществува), а с Божието *притежание:* **„Твоят народ и Твоето наследство"** (ст. 26); *обещание*: **„Спомни си слугите Си Авраам, Исаак и Яков"** (ст. 27); *сила* (египтяните ще се присмеят на Божията сила): **„да не каже земята, от която ни изведе: Понеже ГОСПОД не можа"** (ст. 28).

В ст. 1 на гл. 10 разказът се връща обратно към събитията от Синайската планина и следователно следва след ст. 29 на гл. 9. Библията не винаги е хронологична; често последователността на събитията следва духовен или морален ред, който е по-важен от простата им хронология. Вероятно по-подходящо място за разделянето на главите[6] би било след ст. 11, тъй като първите единадесет стиха на главата разглеждат събитията от синайската планина (темата започва в 10:8), докато стиховете от 12 нататък представляват призив за покорство заради благодатната милост на Бога.

10:1–5 Този пасаж описва второто даване на закона и поставянето на **двете плочи** в **ковчега.** Ст. 3 не означава, че Мойсей лично е изработил ковчега, а че е наредил да бъде направен. Често се казва, че даден човек е направил нещо, което е заповядал да се направи.

10:6–9 Ст. 6 и 7 като че ли са прекъсване на разказа и смяна на темата. Те всъщност представляват вмъкнат пасаж, който описва събития, случили се в по-късно време, както посочва и НИПБКДж. Но те довеждат читателя до момента на смъртта на **Аарон**. (НИПБКДж поставя ст. 6–9 в скоби, което прави пасажа по-лесен за разбиране.)

Мосера вероятно е област, в която се намира планината Ор, тъй като на тази планина **Аарон умира** (Чис. 20:25–28). Точното местоположение на Мосера днес е неизвестно. Вероятно това спо-

менаване на смъртта на **Аарон** кара Мойсей да се замисли за свещенството и той обръща поглед към избирането на **Леви** за свещеническо **племе** (ст. 8, 9). В ст. 8 е представена тройната задача на свещенството: (1) **да носи ковчега на ГОСПОДНИЯ завет;** (2) **да стои пред ГОСПОДА, за да Му служи;** (3) **да благославя в Неговото Име.** Инструкциите по отношение на свещенството са важни за поколението, на което предстои да влезе в ханаанската земя.

10:10, 11 Мойсей отново напомня на народа за второто си пребиваване на синайската планина, когато в продължение **на четиридесет дни и четиридесет нощи** той се застъпва за тях. Бог чува, отменя присъдата и им казва **да влязат и да завладеят земята.**

10:12–22 Желанието на Йахве за Неговия народ може да се обобщи с думите **„да се боиш ... да ходиш ... да любиш ... да служиш ... да спазваш“** (ст. 12, 13). Всички Божии **заповеди** са предвидени **за** негово **добро** (ст. 13б). Мойсей насърчава народа да се покорява на Бога заради Неговото величие (ст. 14), Неговия суверен избор на Израил за Свой специален народ (ст. 15), Неговата правда и справедливост (ст. 17–20) и предишните Му добрини към народа (ст. 21, 22). Обрязано **сърце** (ст. 16) означава покорно сърце.

11:1–7 Още веднъж Мойсей припомня миналата история на Израил, за да извлече от нея духовни уроци. Във втори стих той говори на оцелелите от старото поколение, като прави разлика между тях и родените в пустинята. Мъжете, способни да воюват, които са били на над 20 години, когато са напуснали Египет, не са допуснати да влязат в Ханаан (2:14; Иис. Нав. 5:6). Бог е освободил Своя народ от Египет и го е превел през **пустинята,** но Той няма да търпи бунта на **Датан и Авирон.** Божията присъда над идолопоклонните египтяни и суровото Му осъждение над бунтовниците от Собствения Му народ трябва да ни послужат за поука колко е безумно да се предизвиква Неговото негодувание.

Д. Награди за покорство (11:8–32)

11:8–17 Обратно, начинът **да продължат дните си в земята** (ст. 9), е **да спазват целия закон** (ст. 8). Земята, на която ще се радват, ако са покорни, е описана в ст. 10–12. Изразът **„напояваше с крака си“** може да визира използването на някакъв задвижван чрез педали механизъм за изпомпване на вода или отварянето на система от шлюзове с крак. **Египетската земя** е суха, облагородявана чрез напояване, но Обещаната земя се радва на специалната грижа на Бога, Творец и Управител на природата (ст. 11, 12). Наградите за покорство ще бъдат изобилен **дъжд** и богата жетва (ст. 13–15), но забравянето на Бога или идолопоклонството ще предизвикат суша и безплодие.

11:18–21 Божието Слово трябва да бъде предмет на разговори у дома. То трябва да бъде обичано и живяно. Наградата, която ще дойде като резултат от практикуването на Словото, е че **дните** им **в земята** ще се **умножат** и ще **бъдат като дните на небето над земята** (ст. 21).

По-късните евреи възприемали ст. 18б буквално и носели малки торбички с текстове от Писанието на челата си, както и ги поставяли по портите си (както някои все още правят). Но стих 19а подсказва каква е идеята – Словото на ръцете означава ръце, които няма да посегнат към порочни или недостойни дела; Словото между очите ни е израз на контрола на Бога над нашата визия – какво гледаме и какво пожелаваме; Словото върху портата говори, че домашният и семейният живот трябва да са в границите на отговорността към Бога, особено по отношение на живота на децата и младежите,

поверени на нашите грижи. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

11:22–25 Онези, които ходят в пътищата на Господа, ще **изгонят** ханаанците-езичници и ще завладеят цялата земя, на която стъпи кракът им. Принципът на завладяването е разкрит в ст. 24. Според обещанието цялата земя е тяхна, но те трябва да влязат в нея и да започнат да я притежават, също както и ние трябва да приемем за себе си Божиите обещания. Израил никога в историята не е заемал границите, посочени в ст. 24. Вярно е, че царството на Соломон се е простирало от реката (Ефрат) до границата на Египет (3 Царе 4:21), но в действителност израилтяните не са притежавали цялата тази територия. Тя е включвала провинции, които са *плащали данък* на Соломон, но са имали свое собствено вътрешно управление. Ст. 24, заедно с много други, ще получи своето окончателно изпълнение по време на хилядолетното царуване на Господ Иисус Христос.

11:26–32 И така, изборът за Израил е **благословение** или **проклятие** – **благословение,** ако са покорни, и **проклятие** за непокорството. Два хълма в Ханаан илюстрират тази истина – **хълмът Гаризим** е олицетворение на **благословението,** а **хълмът Гевал** – на **проклятието.** Между тези два хълма, разположени недалеч от Сихем, има малка долина. Половината от израилевите племена трябва да застанат на **Гаризим,** докато свещениците произнасят благословенията, които ще последват в резултат от покорството. Другите шест племена трябва да застанат на **хълма Гевал,** докато свещениците изричат проклятията, които ще произтекат от непокорството. Всеки път народът трябва да каже „Амин!“ Във Втор. 27:11–26 можем да открием подробности за значението на тези два хълма.

Дъбовете Море вероятно са същите, които са споменати в Битие 35:1–4. Тук няколко века по-рано Яков прочиства дома си от идоли. Може би това споменаване има за цел да даде не само географско, но и духовно напътствие.

Е. Наредби за поклонението (гл. 12)

12:1–3 Когато влезе **в земята,** Божият народ трябва да **унищожи всички** идоли и техните капища, всички места, на които се е извършвало поклонение пред фалшивите богове. Дървените изображения (евр. *ашерим)* са символ на женско божество. **Стълбовете** са символи на Ваал, мъжкото божество.

12:4–14 Бог ще определи място за поклонение, където да се принасят **жертвите** и **приносите.** Това е мястото, където първоначално бива разпъната скинията (Сило, Иис. Нав. 18:1), и по-късно – мястото, на което бива издигнат храмът (Ерусалим). Само на това определено място поклонението е одобрено. Центърът на поклонението на християните е една Личност – Господ Иисус Христос, видимата изява на невидимия Бог. Бог е бил снизходителен към някои нередности в пустинята, които не бива да бъдат допускани в ханаанската земя (ст. 8, 9).

12:15–28 В Левит 17:3, 4 Бог заповядва, когато някое от животните, използвани за жертва, като бикове, овце, кози, бъде заклано, то да бъде донесено при скинията. Сега, когато народът ще влезе в Ханаан, законът трябва да бъде променен. Занапред евреите могат да колят и да ядат домашни животни, използвани обикновено за жертва, така както могат да ядат сърна и елен (чисти животни, които не са били принасяни в жертва). Това позволение се дава както на ритуално **нечистия,** така и на **чистия.** Отново обаче Бог отправя предупреждението **да не ядат кръв,** защото **кръвта е животът** на плътта, а **животът** принадлежи на Бога.

12:29–32 Израилтяните получават сериозното предупреждение дори да не проучват идолопоклонническите практи-

ки на езичниците, за да не бъдат изкушени да въведат тези отвратителни ритуали в поклонението на истинския **Бог.** Ст. 31 се отнася за ужасните практики, свързани с поклонението пред Молох и Хамос. В Новия Завет Апостол Павел ни казва, че движещата сила на идолопоклонството е демонична (1 Кор. 10:20). Можем ли да се изненадваме от жестокостта и деградацията на идолопоклонството, когато осъзнаем истинската му природа? Фактът, че човешкото сърце с по-голяма лекота може да бъде привлечено от този мрак, отколкото от светлината на истинския Бог, е илюстриран от нацията, към която е адресирано Второзаконие. Соломон, третият цар на Израил, дори издига жертвеник на Хамос и Молох точно в Ерусалим – града, в който Господ е поставил Своето Име (3 Царе 11:7).

Ж. Наказание на лъжливите пророци и идолопоклонниците (гл. 13)

Отделни хора или групи, които биха могли да подмамят Божия народ към практикуването на идолопоклонство – пророци (ст. 1–5), близки роднини (ст. 6–11) или общности (ст. 12–18) – трябва да бъдат убити с камъни. Пророк, който тласка народа към идолопоклонство, в никакъв случай не бива да бъде слушан, дори ако някое чудо, което той е предсказал, **се сбъдне.** Такъв човек е лъжлив **пророк** и трябва да бъде **умъртвен.** Дори ако някой близък роднина подлъже семейството си да практикува идолопоклонство, той също трябва да бъде убит.

Злите хора от ст. 13 са пропаднали типове, или „негодници" (евр. – „синове на нищожност", „синове на *велиал")*. Всяка такава шайка, която отклонява народа **на града си** от Бога и го тласка към поклонение на идоли, трябва да бъде изтребена, заедно с **жителите на онзи град,** а **градът** трябва да бъде изгорен.

Една и съща присъда трябва да бъде изпълнена както над израилев **град,** изпаднал в идолопоклонство, така и над ханаанските градове, а именно пълно унищожение. Бог е безпристрастен, Той ще се отнесе сурово към греха дори и сред Своя избран народ. Но мотивите Му са различни. Когато наказва еврейски град, Неговият мотив е бащинското наказание, а целта – да се поправи народът като цяло.

З. Чисти и нечисти храни (14:1–21)

14:1, 2 Тези два стиха забраняват идолопоклонническата практика на обезобразяване на тялото **заради** скръбта по **мъртвец.** Евреите са се отнасяли с по-голямо уважение към тялото като Божие творение отколкото езичниците.

14:3–21а Този пасаж прави повторен преглед на въпроса за **чистите** и **нечисти** храни – **животни** (ст. 4–8), риби (ст. 9, 10), летящи насекоми (ст. 19) и **птици** (ст. 11–18, 20). (За изключения от ст. 19 вж. Лев. 11:21, 22.) Подобен списък е представен в Левит 11. Двата списъка не са еднакви във всички подробности, нито пък е трябвало да бъдат. Някои **животни** са обявени за **нечисти** от хигиенни съображения, а други, защото са били използвани при идолопоклоннически ритуали или са били обожествявани от езичниците.

Новозаветният принцип за храните може да бъде намерен в Марк 7:15, Римл. 14:14, и 1 Тим 4:3б–5. На езичниците е позволено да ядат месото на животно, умряло от само себе си, докато на евреите – не (ст. 21а). Това би било нарушение на Втор. 12:23, защото кръвта от животното не е отстранена правилно.

14:21б Яре не бива да бъде **сварено** в съд с **мляко** от **майка му** (ст. 21б). (Изглежда, че ханаанците са имали такава практика. В Петокнижието това е забранено три пъти.) От естествена гледна точка това правило ще предпази народа от отравяне, което често се случва при консумация на развалени ястия от месо

със сметана. Освен това съществуват сведения, че усвоимостта на калция намалява, когато двете се консумират заедно. От тази забрана произтичат подробните правила на равините за използването на различни комплекти съдове за консумация на месо и млечни продукти.

И. Десятъци (14:22–29)

14:22–27 Ст. 22–29 разглеждат въпроса за десятъците. Някои коментатори смятат, че този раздел не се отнася до първия **десятък** (Лев. 27:30–33), който принадлежи само на Бога, дава се на левитите и израилтяните не бива да ядат от него. Той може би се отнася по-скоро за един вторичен **десятък,** наречен празничен десятък, от който приносителят му може да яде една част. Най-общо казано, тези вторични десятъци трябва да бъдат донасяни на **мястото,** което **Бог** е определил за център на поклонението. Ако обаче приносителят живее толкова **далеч** от **мястото,** където Бог е поставил **Името Си,** че **не може да занесе десятъка си** там, той може да **размени** продукцията **за пари,** да **занесе парите** в Божието светилище, да си купи храна и **питиета** и там да се весели **пред ГОСПОДА.** Забележете, че от ст. 26 се вижда, че Библията не учи пълно въздържание. Но тя призовава към умереност, самоконтрол, избягване на пристрастяването и въздържане от всичко, което би могло да навреди на някой друг. Разликата между виното и спиртното питие е, че виното се прави от грозде, а спиртното питие – от зърно, плодове или мед. В продължение на две години приносителят трябва да се изкачва на мястото с десятък или с неговия паричен еквивалент.

14:28, 29 На третата година той трябва да използва **десятъка,** за да нахрани **левита, чужденеца, сирачето и вдовицата.** Още веднъж виждаме, че бедните и нуждаещите се имат голям приоритет за **ГОСПОДА.** „Който оказва милост на сиромаха, заема на ГОСПОДА и Той ще му отплати за благодеянието“ (Притчи 19:17).

Й. Отношение към длъжниците и робите (гл. 15)

15:1–3 В края на всеки седем години всички **дългове** сред израилевите синове трябва да бъдат опростени. Седмата година вероятно съвпада със съботната година. Евреите не са задължени да опрощават дълговете на чужденци; този закон се прилага само за дългове, възникнали между евреи. Матю Хенри коментира:

> Всяка седма година е година на освобождение, в която земята си почива от обработка, а слугите са освободени от своите задължения; и сред другите прояви на благодат е и тази, че онзи, който е взел пари назаем и не е могъл да ги плати дотогава, трябва да бъде освободен от дълга си в тази година; и въпреки че – ако по-късно стане платежоспособен – би бил длъжен по съвест да върне парите, оттогава нататък заемодателят вече никога няма да има правото да си ги възвърне по закон.[7]

Седем е числото на пълнотата и целостта в Писанието. Когато се изпълват времената, Бог изпраща Своя Син и чрез Него обявява опрощение на греховете – „година на опрощение“ не само за евреите (ст. 3), но и за всички хора.

15:4–6 Ст. 4 като че ли противоречи на ст. 11. Ст. 4 навежда на мисълта, че ще има време, в което няма да има бедни хора в земята, докато ст. 11 казва, че винаги ще има бедни хора. Една бележка на Бълинджър се оказва много полезна в този случай. Той предполага, че ст. 4 означава: „за да няма бедни сред теб“.[8] С други думи, те трябва да опрощават дълговете на братята си на всеки седем

години, *така че* да няма хора в постоянна нищета. Заемодателят няма да страда от липса, защото Бог богато ще го благослови. Идеята в ст. 11 е, че винаги ще има бедни хора, отчасти като наказание и отчасти с цел да се учат другите на съчувствие и споделяне на благата.

15:7–11 Фактът, че всички дългове се опрощават на седмата година, не бива да е причина човек да откаже да даде назаем пари на бедния израилтянин, тъй като наближава **годината на опрощаването.** Отказът е подлата или **зла мисъл** от ст. 9. В тази връзка еврейският народ заслужено е бил добре известен с грижата си към своите в историята. Във 2 Кор. 9:7 Павел казва същото, което казва и Мойсей в ст. 10: „Бог люби онзи, който дава на драго сърце." Този стих е не само заповед, но и обещание, тъй като Бог не е длъжник на никой човек. „Благотворителната душа ще бъде наситена и който пои, сам ще бъде напоен" (Пр. 11:25).

15:12–15 Евреинът роб също трябва да бъде освободен на **седмата година** (ст. 12–18). Но той не бива да бъде **изпратен,** без да му се **даде щедро** необходимото. Бог изобилно е отрупал с блага Своя народ, когато го е извел от робство в **египетската земя** (Изх. 12:35, 36), и по тази причина освободеният роб не бива да си отиде с **празни ръце.** Божието желание за Неговия народ е той да следва Неговия пример или, ако перифразираме златното правило: „Прави на ближния си онова, което Господ е направил на теб."

15:16–18 От друга страна, робът може да откаже свободата и да избере да стане „вечен **роб** от любов". Той трябва да изрази това, като ухото му бъде пробито на вратата на дома на господаря му. Робът струва **двойно** повече от един **наемник.**

15:19–23 В пасажа от ст. 19 до 16:17 са представени правила за определени дейности, които трябва да бъдат извършвани на мястото, където Йахве е избрал да постави Името Си:

1. Посвещаването на първородните животни (15:19–23).
2. Пасхата и Празникът на безквасните хлябове (16:1–8).
3. Празникът на седмиците или Петдесетница (16:9–12).
4. Празникът на колибите (16:13–17).

Първородните от чистите животни трябва да бъдат принесени **на ГОСПОДА,** а народът може да **яде** своя дял от тях с изключение на **кръвта.** Животните трябва да бъда без петно или **недостатък** – на Бога принадлежи най-доброто.

К. Трите определени празника (гл. 16)

16:1–8 Гл. 16 представя трите празника, за които мъжете от Израил трябва да отиват до централното светилище всяка година. По отношение на тяхната цел Муди пише:

> Светите празници (най-общо) са постановени за следните цели и предназначения:
> 1. Да отличават Божия народ от другите нации.
> 2. Да държат буден спомена за вече получените блага.
> 3. Да бъдат символ и образ на благословенията, с които ще бъдат удостоени за в бъдеще чрез Христос.
> 4. Да обединят Божия народ в свято поклонение.
> 5. Да опазят чистотата в святото поклонение, постановено от Бога.[9]

Пасхата и Празникът на **безквасните хлябове** са тясно свързани. **Пасхата** е описана в ст. 1, 2, 5–7; Празникът на **безквасните хлябове** – в ст. 3, 4, и 8. Тези празници трябва да напомнят на Божия народ за Неговото изкупително дело. Господната вечеря е ежеседмичен празник за спомен за новозаветния вярващ, който служи да напомня за Христос, нашата Пасха, пожертвана за нас.

Празникът на **безквасните хлябове** символизира живота, който трябва да живеят изкупените – изпълнен с прослава „според благословението на ГОСПОДА, твоя Бог“ (ст. 17) и чист от злоба и злина (1 Кор. 5:8).

Представените тук подробности за Пасхата са различни в няколко отношения от тези, представени в Изход 12 и 13. Например онова, което трябва да бъде пожертвано, и къде трябва да бъде принесено, са различни в двата пасажа.

16:9–12 Празникът на седмиците (Петдесетница) започва с първите плодове на пшеничната жетва и е символ на дара на Светия Дух. Той не трябва да се обърква с Празника на първите плодове (от ечемика), който се провежда на втория ден от Празника на безквасните хлябове. Доброволният принос, също както във 2 Коринтяни 8 и 9, трябва да бъде пропорционален на Божието благословение на труда на човека, в този случай – неговата реколта.

16:13–15 Празникът на колибите е в края на сезона на жетвата и е предобраз на времето, когато Израил отново ще бъде събран в земята под управлението на Христос.

16:16, 17 Три пъти в годината всички израилтяни от мъжки пол трябва **да се явяват пред ГОСПОДА** с дар, съответен на възможностите им. Муди изразява духовния смисъл на трите празника, които те трябва да посещават:

> Пасхата, Петдесетница и Празникът на колибите символизират цялостното изкупление:
>
> 1. Чрез мъките на Христос на кръста: Страдание.
> 2. Чрез идването на Светия Дух: Благодат.
> 3. Чрез окончателния триумф на идещия Цар: Слава.[10]

16:18–20 Съдиите трябва да бъдат честни, **справедливи** и безпристрастни. Те не бива да приемат **подарък,** защото подкупът прави човека неспособен да отсъжда честно.

16:21, 22 Ашерата представлява **стълб,** изработен от дърво, и изобразява езическа богиня. Впоследствие **олтарът** на Господа щял бъде издигнат в храма в Ерусалим, където не могат лесно да се садят дървета, но където може да се постави идол, което всъщност и се случва (2 Царе 23:6).

Л. Съдии и царе (гл. 17)

17:1 Жертвените животни трябва да бъдат без **недъг**. Те са символ на безгрешното, неопетнено Божие Агне.

17:2–7 Човек, заподозрян в идолопоклонство, трябва да бъде разследван. Изискват се **думите на двама или трима свидетели.** Ако бъде намерен за виновен, той трябва да бъде убит с камъни.

17:8–13 Ако възникнат правни спорове, които са **прекалено трудни,** за да бъдат решени от старейшините на града, те трябва да бъдат отнесени до **съдията.** Като се сравни 17:9 със 17:12 и 19:17, изглежда, че е съществувала група от **свещеници** и група от съдии, които са разглеждали тези сложни случаи. Първосвещеникът и главният **съдия** са съответните ръководители – това се потвърждава от определителния член, с който са споменати в ст. 12. Това съдилище се събира **на мястото,** където е Божието светилище. Решението на този трибунал е окончателно – той е Върховният съд на Израил. Ако обвиненият откаже **да послуша свещеника ... или съдията**, той трябва да умре (ст. 12, 13).

17:14–20 Бог изпреварва желанието на народа да има **цар** с около 400 години и постановява следните изисквания за владетеля: (1) Той трябва да бъде мъж по Божия избор (ст. 15). (2) Трябва да бъде израилтянин – **отсред братята си** (ст. 15). (3) Не бива **да умножава коне** – това означава, че не бива да разчита на такива

естествени средства за победа над враговете си (ст. 16). Упованието му трябва да бъде в Господа. (4) Не бива да се опитва **да върне народа в Египет,** като мисли, че **конете,** които могат да се придобият там, ще го спасят (ст. 16). (5) Не трябва да си **взема много жени** (ст. 17). Това е не само забрана за полигамията и предупреждение за опасността жените му да го тласнат към идолопоклонство, но също и забрана за бракове, сключвани с цел създаване на политически съюзи (ст. 17). (6) Той не бива **да трупа много сребро и злато,** защото те могат да го подмамят да се отдалечи от зависимостта от Господа (ст. 17). (7) Той трябва **да си направи препис** на **закона** на Господа, да го **чете** и да му се покорява, за да не стане горд и своеволен (ст. 18–20). Прекарвайки продължително време в изучаване на закона, царят трябва да стане пример за народа. (8) Той не бива да се **надигне над братята** си с гордост (ст. 20).

Соломон, който владее Израил в неговите златни дни, нарушава почти всяко едно от тези предписания – за своя собствена гибел и разруха на своето царство (3 Царе 10:14–11:10).

М. Свещеници, левити и пророци (гл. 18)

18:1–8 Тук отново се вижда Божията грижа за **свещениците** и **левитите.** Тъй като **нямат наследство** от земята за своето племе, те трябва да бъдат подкрепяни материално от народа. Техен дял в приносите са **плешката,** двете **челюсти, шкембето** и **първите плодове от житото, виното, маслото и руното.** Ст. 6–8 описват **левит,** който е продал къщата си и се е преместил на **мястото,** където Бог е поставил Името Си, за да Му **служи.** Той трябва да получи дял с другите левити, и то като допълнение към онова, което е получил **от продажбата на имота** си. (Въпреки че нямат племенно наследство от земя, левитите могат да притежават собственост.)

18:9–14 На израилтяните е забранено да имат какъвто и да било контакт с всеки, който твърди, че може да общува с невидимия свят. Представени са осем начина на връзка с духовния свят. Бог ги нарича **мерзости.** Те включват: **врач** (гледач; лъжепророк), **астролог** (който гадае по звездите), **заклинател** (лечител, знахар, екстрасенс), **гадател** (гледач на ръка, или нещо друго), такъв, **който прави магии** (вещица или магьосник), **медиум** (който разговаря с духове), **спиритист** (който води сеанси), **който вика мъртвите** (некромант). Някои от тези „професии“ се припокриват.

Трагично е, че тази близо 3,400-годишна забрана е също толкова необходима и в днешните „просветени“ модерни времена както е била преди толкова много време. Хенри Г. Бош пише:

> Сатанизмът, демонизмът и окултизмът са мрачна, злокобна реалност, а не фокуси. Един от белезите, че наближаваме края на нашата епоха, е широко разпространеният интерес към магьосничеството, астрологията и други форми на окултното. ... Хиляди се съобразяват със своя хороскоп всеки ден, посещават сеанси или се опитват да се свържат с починалите си близки и приятели. Съществува голям интерес и към сатанизма и демоните. Библията постоянно предупреждава срещу такива практики (Лев. 19:31; 20:27; 2 Лет. 33:6; Ер. 10:2; Гал. 5:19, 20).
> Колко настойчиви и актуални са предупрежденията на Писанието! Нека не си играем с нещо, което може да се окаже целувката на смъртта.[11]

Да принадлежиш изцяло на ГОСПОДА (ст. 13) във връзка с тези забра-

нени „отношения“ означава да слушаш единствено Божия глас.

18:15–19 В ярък контраст със злините на представителите на окултното ст. 15 представя едно прекрасно пророчество за Христос, истинския Божи Пророк (Деян. 3:22, 23). Обърнете внимание на описанията в ст. 15, 18 и 19: (1) **Пророк** – това е човек, който говори Божиите думи; (2) **отсред теб** – т. е. истински човек; (3) **от братята ти** – т. е. израилтянин; (4) **като мен** – т. е. като Мойсей в смисъл, че е издигнат от Бога; (5) **ще сложа думите Си в устата му** – пълнота на вдъхновението; (6) **той ще им говори всичко, което Аз му заповядвам** – пълнота на откровението; (7) всички са отговорни да Го **слушат** и да Му се подчиняват.

Този пасаж учи също, че този Пророк ще бъде Посредник между Бога и човека. Хората са били дотолкова ужасени на синайската планина, че са помолили Бог вече да не им говори пряко и да не виждат вече огъня, за да не умрат. В отговор на тяхната молба Бог обещава Христос за Посредник. От Евангелията ясно се вижда, че в този пасаж се съдържа надеждата на евреите за Месията (Йоан 6:14; 7:40).

18:20–22 Лъжливите пророци могат да бъдат разкрити по различни начини. По-рано видяхме, че те са фалшиви пророци, ако се опитват да отклонят народа от поклонението на истинския Бог (13:1–5). Тук е представено друго средство за разпознаване: ако предсказанието не се сбъдне, **този пророк** трябва да бъде умъртвен и никой няма защо да се страхува от проклятията, които той би произнесъл.

Н. Закони за престъпността (гл. 19)

19:1–10 Три града на изток река Йордан вече са определени за прибежищни градове. Тук Мойсей напомня на народа да определи **три града** и от другата страна, които да са удобно разположени, за да може **убиецът,** извършил непредумишлено убийство, да избягва **там** от **отмъстителя за кръвта** (ст. 1–7). Към първоначалните указания по този въпрос е добавено и това за осигуряване на **три** допълнителни прибежищни **града,** ако народът някога завладее цялата земя, която му е обещана първоначално (ст. 8–10). Тези три допълнителни града не се споменават по-нататък, тъй като Израил никога не е заел цялата земя, обещана в Битие 15:18. **Трите града** на *запад* от Йордан са Кедес, Хеврон и Сихем (Иис. Нав. 20:7).

19:11–13 Прибежищният **град** не осигурява безопасност за убиеца, виновен в предумишлено убийство. Дори ако **той избяга в един от тези градове, старейшините** трябва да преценят доказателствата и ако счетат, че е виновен, **да го предадат ... на отмъстителя.**

19:14 Граничният камък е камък, който се поставя на полето, за да показва **границите** на нечия земя. Той може да бъде преместен тайно през нощта, за да се разшири нечия нива, като по този начин бъде измамен съседът. Защо този стих е поставен насред пасажа, разглеждащ съдебни въпроси – а именно прибежищните градове и лъжливите и истинни свидетели – е трудно да се каже, но неговото местоположение не прави учението му по-неясно.

19:15–21 Свидетелството на един човек не е достатъчно при съдебен процес. Трябва да има двама или трима свидетели. Неправедният свидетел трябва да бъде разследван от свещениците и съдиите (17:8, 9) и да бъде наказан с наказанието за престъплението, в което е обвинявал ответника (ст. 16–21).

Принципът **„око за око и зъб за зъб“** е наречен *Lex talionis* в западната култура (лат. за „закон за отплатата“). Той често се представя неправилно като отмъстителен, но в действителност не е. Този

закон е не *позволение* за жестокост, а *ограничение* срещу нея. В контекста той се отнася до това, какво наказание може да бъде наложено на лъжесвидетеля.

О. Закони за войната (гл. 20)

20:1–8 Двадесета глава е военно ръководство за Божия народ. Свещениците имат задачата да насърчават народа, когато излиза на бой **против** враговете си. Различни групи са освободени от военна служба: (1) онези, които току-що са си **построили нова къща;** (2) онези, които са си **насадили лозе** и не са вкусили от първите му плодове; (3) онези, които са **сгодени,** но още **не са взели жените си;** (4) онези, които са **страхливи** и **сърцата** им са **отпаднали.**

> Еврейските писатели са съгласни, че тази свобода да се върнат е била позволена само при войните, които те доброволно са водели ... не при тези, които са започнати по божествена заповед срещу Амалик и ханаанците, в които всеки мъж е задължен да се бие.[12]

20:9 Тъй като във всяка добра армия трябва да има организация и йерархия, надзорниците определят **военачалници начело на народа.**

20:10–20 За разлика от другите нации, Израил трябва да води военните действия по различен начин, под насоките на Йахве. Тези особености във воюването са една по-нататъшна изява на Израил като свят народ на един любящ Бог. Войната е необходима, но Господ ще контролира злото, което тя причинява. Човек трябва само да проучи жестоките практики на другите народи, като например асирийците,[13] за да оцени тези насоки. Дадени са указания за това как трябва да се водят войните. Обърнете внимание на следните особености:

1. Градове ... близки и далечни (10–18). Градовете в Обещаната земя представляват непосредствена опасност, те са напълно покварени и подлежат на унищожение. На градовете извън земята, но в границите на останалата територия, обещана на Авраам, трябва най-напред да се предложи мир. Ако откажат, трябва да бъдат избити само мъжете; жените и децата трябва да бъдат пощадени. Тези градове не представляват толкова сериозна заплаха за оскверняване на Израил колкото намиращите се в неговите граници.
2. Плодоносни и неплодоносни дървета (19, 20). Принципът тук е, че Израил не бива да практикува „опустошителна война“. Те трябва да пазят онова, което е полезно, а не да опустошават поголовно земята.

П. Разнообразни закони (гл. 21–25)

1. Умилостивение за неразкрити убийства (21:1–9)

Ако бъде намерен **убит** човек **в земята** и убиецът не може да бъде разкрит, **старейшините** на най-близкия **град** трябва да извършат **умилостивение.** Те трябва да заведат **юница ... в долината на постоянно течащ поток** и там да я убият. Измивайки **ръцете си над юницата,** те тържествено заявяват своята невинност за престъплението и молят да не им бъде счетена вина за проливането на кръв. Дори когато личната **вина** не може да бъде установена, продължава да е налице колективна **вина,** за която трябва да се вземат мерки; земята трябва да бъде очистена от осквернението с **кръв.** Това е отговорност на най-близкия град.

Някой е нарекъл ст. 1–9 „Великото Божие следствие за Неговия Син.“ Израил е виновен за проливането на кръв във връзка със смъртта на Христос и трябва да бъде очистен по справедлив начин.

2.Жени-военнопленнички (21:10–14)

Израилтянинът има право да се ожени за

хубава жена, пленена във **война,** но след като тя премине през ритуално очистване и отделяне. (Но този пасаж *не* се прилага за жителки на ханаанската земя.) Този брак е с пробен характер; впоследствие мъжът може да я остави да си отиде, ако не е доволен от нея. Той обаче не може да я **продава** или да я **заробва.**

3. Права на първородния (21:15–17)

Синът на **нелюбимата** съпруга не може да бъде лишен от правото на първородството, ако той е **първородният.** Тези стихове не доказват, че Бог някога е одобрявал двуженството, а просто, че Той защитава **правото на първородния** дори и в случаи на многобройни бракове. Понякога Бог суверенно пренебрегва първородния, за да благослови по-младия – напр. Яков и Исав, Ефрем и Манасия. Това обаче е изключението, основано на Божия избор, а не правилото, което е постановено тук.

4. Необуздани и бунтовни синове (21:18–21)

Бунтовният син трябва да бъде убит с **камъни,** след като е бил признат за виновен от **старейшините на града.** Сравнете това с приемането, което получава разкаялият се блуден син в Лука 15.

5. Телата на обесени престъпници (21:22, 23)

Този текст определено сочи към Христос. Въпреки че Самият Той е невинен, Той е окачен **на дърво.** Той понася проклятието, което *ние* заслужаваме. **Тялото** Му не е оставено да виси на кръста **през нощта** (вж. Йоан 19:31).

> На Него, пострадал на дървото,
> с душата Си да купи нашите души,
> да бъде слава и величие –
> достойно е закланото Агне!
> На Него, възцарен и славен Син,
> отдайте сила на земя и в небеса,
> чест и слава, и благословение –
> достойно е закланото Агне!
>
> *Джеймс Монтгомери*

6. Девет закона за поведението (22:1–12)

22:1–3 Гл. 22 разширява Левит 19:18, като разяснява значението на общата заповед „да обичаш ближния си“. Дори към враговете си човек трябва да се отнася с братска грижа (Изх. 23:4, 5). Един израилтянин не бива да се отнася безразлично към нещо, изгубено от ближния му (**брат** му). Без значение дали това е животно, **дреха** или нещо друго, той е задължен да го **прибере в дома си** и да го пази, докато бъде потърсено.

22:4 Израилтяните са длъжни да помогнат на животното на съседа си, ако то е паднало.

22:5 Мъжете не бива да носят женски дрехи или обратното. Бог мрази травеститите.

22:6, 7 Малките птичета могат да бъдат взети от **птиче гнездо,** но **майката** трябва да бъде освободена, вероятно, за да може да продължи да се възпроизвежда.

22:8 Около плоския **покрив** на всяка **къща** трябва да бъде изградена **ограда** или парапет, за да предпази хората от падане. Покривът е място за общуване. Важно е да се пази общението, особено на младите и невнимателните.

22:9–11 На евреите е забранено: (1) да **засяват лозе с разнородни семена;** (2) да **орат с вол** (чист) **и магаре** (нечисто) **заедно** в един ярем; (3) да носят дрехи, изработени от смес от **вълна и лен.** Първата забрана говори за прибавяне на нещо към чистото учение на Божието Слово. Втората се отнася до неравно об-

вързване в служението. Третата говори за смесицата от праведност и неправда в практическия живот на вярващия.

22:12 Евреите трябва да носят **ресни** по **четирите краища** на връхните си дрехи, за да им напомнят постоянно да се покоряват на Господа (Чис. 15:37–41). Причината за тези **ресни** е дадена в Числа 15:37 и сл.

7. Престъпления срещу целомъдрието (22:13–30)

22:13–21 Този пасаж се отнася за мъж, който се е оженил за момиче и след това го е заподозрял, че **не е девица. Доказателството за девствеността** вероятно се състои в петната върху постелката на брачното легло, останали след първото сексуално преживяване на жената.[14] Ако **бащата и майката на момичето** могат да представят **доказателството за девствеността** на дъщеря си, прекомерно мнителният съпруг трябва да бъде наказан, глобен **сто сребърни сикъла** и е длъжен да живее с момичето. Ако обаче **момичето** е блудствало преди брака си, то трябва да бъде убито **с камъни.**

22:22–30 Останалите стихове от тази глава разглеждат различни сексуални грехове: (1) Както **мъжът,** така и **жената ... намерени** в акт на прелюбодейство, трябва да бъдат умъртвени. (2) Ако **мъж** изнасили **сгодено момиче в града** и тя **не е извикала** за помощ, тогава и двамата са виновни в прелюбодейство и трябва да бъдат умъртвени. (3) **Ако мъж** изнасили **сгодено момиче** в полето, където виковете ѝ за помощ не могат да бъдат чути, **мъжът** трябва да бъде убит, но **момичето** е невинно. (4) **Мъж,** който има сексуални отношения с **девица,** трябва да заплати **петдесет сребърни сикъла на баща** ѝ и да се ожени за нея. (5) Ст. 30 забранява кръвосмешението – т. е. сексуалните отношения с член от семейството.

8. Хора, които не могат да бъдат допускани в събранието (23:1–8)

Различни категории хора са лишени от правото да влизат в **ГОСПОДНОТО събрание,** което означава, че не са пълноправни като граждани и поклонници: (1) мъж, чиито репродуктивни органи са увредени или липсват; (2) **незаконороден** човек – т. е. роден извънбрачно;[15] (3) **амонец или моавец;** (4) **едомец** или **египтянин.** Ст. 4 казва, че моавците „не са посрещнали израилтяните с хляб и вода по пътя“, докато Втор. 2:29 подсказва, че някои моавци са продавали храна на евреите. „Да **посрещнеш с хляб и вода“** е идиоматичен израз, който означава да окажеш гостоприемство. Това моавците не са направили.

Евнухът е изключен от събранието. Незаконороденият човек, **моавецът** и **амонецът** не могат да влизат в **събранието до десетото си поколение. Едомецът и египтянинът** могат да влязат след три поколения. Имало е обаче изключения, когато отделни хора са търсели Йахве. Сред силните мъже на Давид например има и амонец, и моавец (1 Лет. 11:39, 46). Някои смятат, че правилата за изключване са важали само за мъжете, и следователно не са се отнасяли например за Рут. Други мислят, че **„десетото поколение“** е идиом, който означава завинаги.

9. Чистота в стана (23:9–14)

Ст. 9 предупреждава за съблазните, с които се сблъскват мъжете, които са далеч от дома на военна служба. (Или може би служи като въведение към пасажа в ст. 10–14.)

Законът за нощните секреции показва колко свещено е възпроизводството на живота.

Всеки войник трябва заедно с оръжията си да носи и лопатка, която да използва за хигиената на стана. Всички изпражнения трябва незабавно да се затрупат с

пръст. Ако всички армии в хода на историята бяха следвали това просто правило, биха избегнали разпространението на много смъртоносни зарази.

10. Социални и религиозни закони (23:15–25)

23:15, 16 Роб чужденец, който е **избягал** на свобода, не бива да бъде връщан на **господаря си.** Така Израил трябвало да бъде убежище за потиснатите.

23:17, 18 Мъжката или женската проституция не бива да се толерират и парите, придобити по такъв неморален начин, никога не бива да бъдат донасяни **в дома на ГОСПОДА** като заплащане за обрек. **„Куче"** означава проституиращ мъж.

23:19, 20 Евреите не бива да изискват **лихва** за нещо, което са заели на друг евреин, но им е позволено да **заемат с лихва на чужденец.** Това е доразвиване на вече постановения в Изход 22:25 принцип, който забранява да се изискват лихви от бедните.

23:21–23 Клетвите са доброволни. Човек не е задължен да се кълне с **клетва на ГОСПОДА,** но след като веднъж е направил клетвата, той е длъжен да я **изпълни.**

23:24, 25 На пътниците е разрешено да берат **грозде,** за да задоволят настоящата си нужда от храна, но те не бива да слагат нищо **в съда** си. Също така те могат да късат **класове** от нива, но само колкото могат с ръцете си, не **със сърп.** В дните на нашия Господ Неговите ученици се възползват от тази привилегия (Марк 2:23).

11. Развод и повторна женитба (24:1–4)

Човек може да се разведе с **жена** си, ако намери **нещо лошо в нея,** като напише **разводно писмо** и ѝ го връчи. Тогава тя е свободна да се омъжи за някой друг. Но ако вторият ѝ съпруг умре или я напусне, първият ѝ съпруг не може отново да се ожени за нея. Йахве е дал на Израил разводно писмо (Ер. 3:1–8); но в един бъдещ ден Той отново ще го вземе за Себе Си, след като го очисти от неговата невярност. Колко са дълбоки богатствата на Божията любов; колко ниско се привежда Той заради любовта си към онези, които не заслужават любов!

12. Различни социални закони (24:5–25:4)

24:5 Мъж, който наскоро се е оженил, не е длъжен да **излиза с войската** през първата **година** от брака си. Това му дава време да развие и заздрави брачната си връзка и да основе семейство. Ако той отиде на война и бъде убит, името му ще изчезне от Израил, освен ако негов близък роднина не създаде потомство вместо него. Този „сродник-изкупител"[16] е най-близкият роднина, който е способен и желае да се ожени за вдовицата. Първото момче, родено от такъв съюз, става наследник на предишния съпруг. Това продължава името на рода и земята остава в семейството.

24:6 Тъй като воденичният камък е средство за препитание, той не може да бъде изискван като **залог** за сделка. Отнемането на горния или долния воденичен камък ще лиши човека от средство за мелене на зърно.

24:7 Похитител или търгуващ с роби трябва да бъде умъртвен.

24:8, 9 В случай на язва от проказа трябва да бъдат спазвани специални предпазни мерки, съгласно дадените вече на левитите указания. Мариам е дадена като предупредителен пример.

24:10–13 Никой не може да влиза в **къщата** на човек, за да вземе **залог** от него. Ако **човекът** е толкова **беден,** че даде в залог **дрехата си,** тя трябва да му бъде връщана всяка вечер, за да може **да спи** с нея.

24:14, 15 Заплатата на **наемник** трябва да бъде плащана навреме.

24:16 Никой човек не може да бъде **умъртвен** заради греха на друг човек.

24:17–22 Към **чужденеца, сирачето и вдовицата** трябва да се оказва справедливост. **Нивите** не бива да бъдат жънати докрай. Трябва да се оставя пабиръкза бедните и безпомощните. Същото се отнася и за брането на **маслините** и **гроздето.** Роналд Сайдър коментира:

> Споменът за тяхната собствена бедност и гнет в Египет трябва да ги подтиква да оставят щедър пабирък за бедния чужденец, вдовицата и сирачето.[17]

Когато Джон Нютон се новородил, той напечатал стих 22 с големи букви и го окачил над камината си, за да го вижда и да си го припомня постоянно.

25:1–3 Когато някой нарушител бъде признат за виновен и бъде осъден на **бой,** той не бива да получи повече от **четиридесет удара.** Евреите обикновено нанасяли тридесет и девет удара с тояга или с камшик, да не би да сгрешат при броенето и така да нарушат това правило (вж. 2 Кор. 11:24).

25:4 На **вола,** който вършее, **не** бива да се слага намордник, а трябва да бъде оставен да яде от зърното. Павел използва този стих в 1 Кор. 9:9–11, за да покаже, че човекът, който се труди в духовните неща, трябва да бъде подпомаган в материалните. Така Павел показва, че законът има и духовен аспект. Това не намалява неговото буквално значение; само означава, че много често под повърхността се крие духовен урок. Усърдният ученик ще търси и ще вземе под внимание този важен духовен урок.

13. Законът за левирата (25:5–10)

Ако някой израилтянин умре и остави вдовицата си без **син,** съществува опасност името му да изчезне и собствеността му да излезе от рода. По тази причина **братът** на починалия трябва да се ожени за вдовицата. Тази практика на „брак с девера“ (лат. *левир* – девер, оттам *левират)* е съществувала в много древни нации. Ако братът не е съгласен да направи това, тогава вдовицата трябва да отиде при **старейшините** на града и да обяви този факт. Той трябва да бъде извикан пред **старейшините** и да му се даде възможност да потвърди нежеланието си. Ако постоянства в своя отказ, вдовицата трябва да събуе един от сандалите му и да го заплюе **в лицето.** Оттогава нататък той ще носи позорно име заради нежеланието си да продължи рода на брат си.

Левит 20:21 *забранява* на мъжа да се ожени за жената на брат си; тук му се *заповядва* да го направи. Несъмнено е, че пасажът от Левит се прилага когато съпругът е все още жив, докато този във Второзаконие се отнася за случая, когато съпругът е умрял и не е оставил мъжки наследник.

14. Три отделни закона (25:11–19)

25:11, 12 Ако жена се намеси в схватка между мъже, в която участва съпругът ѝ, и хване другия мъж за половите му органи, **ръката,** с която е извършила това, трябва да бъде отсечена. Това може да застраши възможността на мъжа да има потомство; поради тази причина и суровото наказание.

25:13–16 Изискват се точните **мерки** и **теглилки.** Често хората са имали по един комплект мерки за купуване и друг – за продаване. Това е **омразно на ГОСПОДА.**

25:17–19 Потомците на **Амалик** трябва да бъдат напълно изтребени заради своята подлост и жестокост (Изх. 17:8–16). Мойсей казва на израилтяните **да не забравят** да унищожат Амалик, но те изглежда забравят. Саул не се покорява на Господа като не ги изтребва в своето време (1 Царе 15). Всъщност, едва в дните на Езекия „избиха останалите от Амалик, които бяха оцелели“ (1 Лет. 4:43).

Р. Ритуали и утвърждаване (гл. 26)

1. Ритуалът за първите плодове (26:1–11)

След като се заселят в земята, израилтяните трябва да отидат при Божието светилище и да представят от първите от всички земни плодове пред свещеника като радостно признание за това, което е извършил Бог. Тогава трябва да преповторят всички прояви на Божията благодат към тях, като започнат от своя праотец, Яков (скитащ **арамеец),** преминат през робството в Египет, мощното Божие освобождение, и завършат с притежанието на **земята, в която текат мляко и мед.** Филип Келър обяснява този колоритен израз:

> Описаната в Писанията картина на Обещаната земя, в която Бог толкова упорито се опитва да заведе Израил от Египет, е на „земя, в която текат мляко и мед". Това е не само фигуративен език, но има и научна основа. Съществуват селскостопанските термини „максимален млеконадой" и „главен медосбор". С това се имат предвид пиковите периоди през пролетта и лятото, когато пасищата са в най-продуктивната си фаза. Казва се, че добитъкът, който пасе, и пчелите, които събират прашец от цветовете, произвеждат съответен „приток" на мляко и мед. В този смисъл земя, в която текат мляко и мед, е земя на богати, зелени, буйни пасища. И когато Бог говори за такава земя за Израил, Той предвижда и също толкова изобилен живот на радост, победа и доволство за Своя народ.[18]

2. Ритуалът за десятъка на третата година (26:12–15)

Освен описаните по-горе първи плодове евреите трябва да принасят и втори десятък, наречен празничен десятък, който да бъде споделян с **левита, чужденеца, сирачето и вдовицата** всяка **трета година.** Този десятък трябва да бъде разпределен между нуждаещите се в техните собствени градове. Тогава народът трябва да засвидетелства **пред ГОСПОДА,** че е изпълнил всички заповеди по отношение на десятъка.

3. Утвърждаване на Завета (26:16–19)

Понеже народът се е съгласил да **ходи** в **пътищата** на Господа, Той на Свой ред ги обявява за Свой **собствен свят народ** и обещава да ги издигне **над всички народи.** Те са **свят народ,** защото Бог ги е отделил от другите народи, а не заради някакво тяхно собствено достойнство. Те са различни от всяка друга нация на земята, защото са личното съкровище на Йахве. Техният отговор на такава почит би трябвало да бъде покорство на **Неговите заповеди.**

С. Благословения и проклятия (гл. 27, 28)

27:1–8 След като прекосят река **Йордан** и влязат в Обещаната земя, израилтяните трябва да изправят големи **камъни,** да ги **измажат с вар и да напишат на тях всичките думи** на закона. Този паметник трябва да бъде издигнат на **хълма Гевал,** като освен него трябва да бъде издигнат и **олтар** от недялани камъни.

27:9, 10 Евреите досега са били Божи народ поради Неговия избор, но сега, когато влизат в Обещаната земя, те стават Негов **народ** в един още по-специален смисъл. Благоразположението, което Той показва към тях, е призив за любящо покорство от тяхна страна.

27:11–13 Шест от племената са определени **да застанат на хълма Гаризим,** за да казват „Амин" на благословенията. Тези шест племена са потомците на Лия и Рахил. Останалите племена трябва **да застанат на хълма Гевал,** за да потвърждават проклятията. Забележете,

че Ефрем и Манасия не са споменати поотделно, а в списъка фигурира племето на Йосиф. Рувим, първородният на Израил, (който е изгубил първородството си), и Завулон, най-малкият син на Лия, са на хълма Гевал със синовете на слугините. Привилегированите племена са на хълма Гаризим.

27:14–26 Левитите (вж. ст. 9) трябва да застанат в долината между двата хълма. Когато те произнасят проклятията или благословенията, народът трябва да отговаря **„Амин!“** Проклятията са представени в ст. 15–26. Те са свързани с идолопоклонство, неуважение към родителите (ст. 16), нечестно преместване на границите (ст. 17), измамване на **слепия** (ст. 18), измамване на бедния и беззащитния (ст. 19), различни форми на кръвосмешение (ст. 20, 22, 23), полов контакт с животни (ст. 21), тайно убиийство на **ближния** (ст. 24), убийство на **невинния** заради **подкуп** (ст. 25), неподчинение на Божия **закон** (ст. 26). Историческото описание на тази церемония се намира в Иис. Нав. 8:30 и сл. Обърнете внимание колко стриктно Иисус изпълнява указанията, дадени от Мойсей.

Забележително е, че в гл. 27 са представени само проклятията. Не би могло и да бъде другояче, тъй като Павел ни напомня, че „всички, които се облягат на дела, изисквани от закона, са под проклятие“ (Гал. 3:10). Израилтяните не само ще *нарушат* закона, но те са под закона *като принцип*.

28:1–14 Ст. 1 се отнася към края на гл. 26 с думите **„Бог ще те постави високо.“** Това създава впечатлението, че гл. 27 е вмъкната. Много библейски изследователи смятат, че благословенията от ст. 3–6 не са предназначените за шестте племена на хълма Гаризим, а че цялата тази глава е изявление на Мойсей за онова, което предстои на израилевите синове. Първите четиринадесет стиха говорят за благословенията, които ще последват покорството, докато последните петдесет и четири стиха описват проклятията, които ще сполетят народа, ако изостави Господа. Обещаните благословения включват превъзходство сред **народите,** материално благоденствие, плодовитост, плодородие, изобилна реколта, победа в битките и успех в международната търговия.

28:15–37 Проклятията включват недоимък, безплодие, липса на реколта, мор, епидемии, болести по растенията, суша, поражение в битките, лудост, ужас, бедствия, гибел и безсилие (ст. 15–32). Ст. 33–37 предричат плен в чужда земя, което се изпълнява по време на Асирийския и Вавилонския плен.

Израил **ще стане за учудване, за поговорка и за присмех сред всичките народи.**

28:38–46 Евреите ще бъдат прокълнати с провалена реколта, лозя и **маслини.** Децата им **ще отиват в плен,** а **скакалци** ще изяждат **дърветата и плода** им. **Чужденецът ще се издига все по-нагоре и по-нагоре,** а израилтяните ще падат **все по-надолу и по-надолу.** Между ст. 12 и 44 няма противоречие. Ако са послушни, евреите ще дават назаем на всички народи. Ако са непокорни, ще трябва да искат назаем от чужденци.

28:47–57 Ужасите на **обсадата** от далечен нашественик са описани в ст. 49–57. Тя ще е толкова страшна, че хората ще се **изяждат** един друг. Това се случва, когато Ерусалим е обсаден от вавилонците, а по-късно и от римляните. И в двата случая канибализмът е бил разпространен. Хората, които са били изтънчени и нежни, ще станат зли и човекоядци.

28:58–68 Язвите и **болестите** сериозно ще намалят населението на Израил. Оцелелите ще бъдат разпръснати по цялата **земя** и там ще живеят в постоянен **страх** от преследване. Бог дори ще **върне** народа Си **в Египет с кораби.** Според историка Йосиф пророчеството, че Из-

раил отново ще отиде в Египет, частично се изпълнява по времето на Тит, когато евреите са закарани там с кораби и са продадени като **роби.** Но тук **„Египет“** може да означава и робство в най-общ смисъл. В миналото Бог е освободил Израил от буквално робство в Египет, но ако Израил не Го обича и не признава суверенното Му право над неговото покорство, ако не се пази в чистота като Божия съпруга, ако не желае да бъде Негово лично съкровище, а вместо това избира да бъде като другите народи, тогава той отново ще бъде продаден в робство. Но дотогава ще бъде толкова смазан, че **никой** няма да го иска даже за роб.

„От всеки, на когото много е дадено, много и ще се изисква“ (Лука 12:48). Израил е получил далеч по-големи привилегии от всички други наци и и съответно неговата отговорност е далеч по-голяма и наказанието му – много по-сурово.

Размишлението над тези проклятия оставя човека смаян от пороя на гнева на Йахве. Никакви думи не са смекчени и никакви детайли не са оставени на въображението. Мойсей рисува картината с подчертан, рязък реализъм. Израил трябва да знае до какво ще доведе непокорството, за да се научи да се бои **от това славно и страшно Име, ГОСПОД, ТВОЯТ БОГ.**

III. Третата реч на Мойсей – заветът за земята (гл. 29, 30)

А. Заветът, сключен в Моав (29:1–21)

29:1 Първият стих на гл. 29 може логично да бъде причислен към предходната глава, както е в еврейската Библия. Кайл и Делицш обаче го приемат като „заглавие“ на обръщенията в гл. 29 и 30.[19]

29:2–9 Народът е нарушил завета, който Бог е направил с него на синайската планина. Сега **Мойсей** го призовава да приеме **завета,** който се съдържа тук, в книгата Второзаконие, направен в равнините на Моав непосредствено преди влизането му в земята. На хората им липсва разбиране за Бога и за Неговите цели за тях. Йахве копнее да им даде **сърце, за да разбират, очи, за да виждат и уши, за да слушат,** но те се оказват неспособни да приемат тези неща поради постоянното си неверие и неподчинение. Израил се е наслаждавал на манната от небето и на вода от скалата; оцеляването му не е зависело от неща, произведени от хора (т. е. хляб, вино, спиртно питие). Това е станало, за да може той да познае Господа, своя Бог, в цялата Негова вярност и любов.

Като подбуда към спазването на **този завет** Мойсей още веднъж припомня добротата на Бога към Израил – чудесата в Египет, мощното освобождение, **четиридесетте години в пустинята,** поражението на **Сион ... и Ог,** и разделянето на отвъд-йорданската **земя** между Рувим, Гад и половината от племето на Манасия.

29:10–21 Мойсей призовава народа да **встъпи в** клетвен **завет с ГОСПОДА** (ст. 10–13) и му напомня, че **заветът** важи и за потомството му (ст. 14, 15). Неспазването на завета ще доведе до тежко наказание. Бунтовниците трябва да се пазят от всяко изкушение да **служат** на **идолите** на езическите **народи,** както и от мисълта, че могат да правят това и да избегнат Божия гняв (ст. 16–21). Ст. 19 ясно казва, че никой няма да избегне наказанието.

Б. Наказание за нарушаването на Завета (29:22–29)

29:22–28 Идните поколения, както и чуждите народи ще бъдат смаяни от опустошението на Израил и ще питат за причината, поради която **ГОСПОД** е

постъпил със **земята** като с градовете от низината – **Содом и Гомора, Адма и Цевоим.** Отговорът ще бъде: **„Защото оставиха завета на ГОСПОДА, Бога на бащите си ... и служиха на други богове.“**

29:29 Въпреки че съществуват някои **скрити неща,** които принадлежат **на ГОСПОДА,** особено неща, свързани с Неговите присъди, Мойсей напомня на народа, че тяхната отговорност е ясно открита – да пазят завета на Господа. Това означава, че откровението налага отговорност. Хората са отговорни да се подчиняват, а не да съдят словото на Господа. Този принцип може да бъде открит на много места и в Новия Завет. „Ако някой знае да прави добро и не го прави, за него това е грях“ (Як. 4:17).

В. Възстановяване при завръщането към Завета (гл. 30)

30:1–10 Гл. 30 предвижда, че народът ще наруши завета и ще бъде отведен в плен. Разбира се, точно това и се случва. Дори тогава Бог ще се **смили над** тях и ще ги **събере,** ако се **обърнат** към Него в покаяние. Той ще ги **доведе** обратно в **земята.** Освен физическото възстановяване ще има и духовно обновление (**„ГОСПОД, Твоят Бог, ще обреже сърцето ти“** – ст. 6). Тогава народът ще се наслаждава на благословенията на послушанието, а **враговете** му ще бъдат проклети. Плановете на Всевишния не се провалят, въпреки че *обектите* на тези планове се провалят. Бог ще изпълни Своята дума към патриарсите и ще даде **земята** на **потомците им** завинаги. След пленничеството, което Той знае, че е неизбежно, Той ще ги въстанови и ще ги промени. Така действа безусловната любов на Най-любящия! Ст. 6 засяга една тема, развита стотици години по-късно от пророците, а именно Новия Завет (Ер. 32:39 и сл.; Езек. 36:24 и сл.). Въпреки че този Завет е разкрит в СЗ, той не е утвърден до смъртта на Христос, тъй като Неговата кръв е кръвта на Новия Завет (Лука 22:20).

30:11–14 Мойсей напомня на народа, че заветът не е толкова **труден** за разбиране (тайнствен), **нито** пък е **далече** (недостъпен). От тях не се изисква да направят невъзможното, за да го намерят. Господ им го е дал, а тяхната отговорност е да му се подчиняват. Павел използва тези стихове в Римл. 10:5–8 и ги отнася към Христос и евангелието. Не е лесно заветът да бъде спазен, но Бог дал необходимото средство за случай на провал. Тогава народът трябва да се покае и да принесе определените жертви. Тъй като жертвите са символ на Христос, изводът е, че онези, които съгрешат, трябва да се покаят и да положат вярата си в Господ Иисус Христос.

30:15–20 Народът е призован да избере между **живота и доброто** от една страна, и **смъртта и злото** от друга – **живот** за покорството, но **смърт** за непокорството. Мойсей горещо го моли да избере **живота** и благословението. Желаният отговор ще има добри резултати – продължаване на **дните** и изобилен духовен **живот,** съдържащ се в думите **„да се привързваш към Него“.** Единствената алтернатива е **проклятието.**

IV. Последните дни на Мойсей – смърт вън от земята (гл. 31–34)

А. Заместването на Мойсей (гл. 31)

31:1–8 Сега Мойсей е **на сто и двадесет години.** Той знае Божието решение, че **няма да премине Йордан** заедно с народа, но напомня на хората, че **ГОСПОД** ще върви с тях, че **Иисус** ще бъде техен военачалник и победата им над враговете е осигурена. След това **Мойсей** публично насърчава **Иисус** за новото му служение и го уверява, че Бог ще бъде с него (ст. 7, 8).

31:9–13 Писаният **закон** е поверен на

левитите. Той трябва да бъде съхраняван заедно с **ковчега.** Това копие на закона трябва да бъде поставено *до* ковчега, докато двете плочи с Десетте заповеди са поставени *вътре в* ковчега (Изх. 25:16; Евр. 9:4). На всеки **седем години законът** трябва да бъде **прочитан** в присъствието на **целия Израил.**

Тъжно е, че четенето на Светото Писание днес се пренебрегва дори и в доктринално консервативните кръгове. Следната обширна, но ценна забележка на Ч. Х. Макинтош за съжаление е далеч по-актуална днес отколкото преди един век, когато е писана:

> Божието Слово не е обичано и изучавано – нито частно, нито публично. В частната сфера ненаситно се поглъща долнопробна литература, а в публичната жадно се търсят музика, ритуални служби и импозантни церемонии. Хиляди се тълпят да слушат музика и плащат за билети, а колко малко се интересуват от срещи за четене на Светите Писания! Това са факти, а фактите са силни аргументи. Не можем да ги пренебрегнем. Съществува растяща жажда за силни религиозни усещания и растящо отвращение от тихото изучаване на Светото Писание и духовните усилия в християнското събрание. Напълно безполезно е да го отричаме. Не можем да затворим очите си пред това. Срещаме доказателства за него на всяка крачка.
>
> Благодаря на Бога, че има малцина, пръснати тук-там, които наистина обичат Божието Слово и се наслаждават да се срещат в свято общуване, за да изучават неговите безценни истини. Дано Господ умножи тези хора и ги благослови, „докато свършат дните на странстването“.[20]

31:14–18 Когато смъртта на Мойсей наближава, Бог извиква него и **Иисус** в шатъра за срещане и се **явява** пред тях **в облачен стълб.** Най-напред Той разкрива **на Мойсей,** че израилтяните скоро ще се отдадат на идолопоклонство и ще понесат Божия **гняв.**

31:19–22 После заповядва на Мойсей да **напише песен,** на която да **научи израилевите синове** като **свидетелство срещу тях** в бъдещите дни.

31:23 Бог лично упълномощава **Иисус** да заведе Неговия народ в Обещаната земя и го насърчава да бъде **силен и смел.** Иисус има нужда от подкрепата на Йахве с тези думи. Той току-що е чул от Бога за предстоящото отстъпление на народа (ст. 16) и трябва да бъде успокоен и утвърден, а не обезсърчен, за да изпълни възложената му задача.

31:24–27 Книгата на закона, т. е. Второзаконие, която е поверена на левитите, също ще служи за **свидетелство против** израилтяните, когато те оставят Господа.

31:28–30 Тогава Мойсей представя следната **песен** пред **старейшините на племената** и **надзорниците,** както Бог му е заповядал.

Б. Песента на Мойсей (гл. 32)

32:1–3 Песента може да бъде обобщена по следния начин: Вселената е призована да **чуе** думите на Господа. Те са освежителни и хранителни като **дъжда** и **росата.** В ст. 3 (който може да се разглежда като заглавие на песента) Мойсей ги призовава да отдадат **величие** на своя **Бог.** Песента разкрива Божието **величие** в контекста на отношенията Му с Неговия народ.

32:4–9 Въпреки Божието величие, справедливост, вярност и святост народът на Израил Го изоставя и съгрешава против Него. Тук славата на съвършенствата на Йахве е разкрита в контраст с мрака на **извратената** поквара на Израил. Той е получил твърде малко благодарност за това, че е техен **Отец** и Създател. Когато **Всевишният** е **давал** земята

на езическите нации, Той най-напред се е погрижил за нуждите на Своя собствен народ. Толкова велика е Неговите любов и грижа към тях.

32:10–14 В ст. 10 се описват раждането и детството на народа на Израил. След Изхода от Египет Бог е водил, **наставял** и пазил Своя народ с любовта на майка-орлица (ст. 11). Никакъв **чужд бог** не се е грижил за Израил. Защо тогава народът се впуска в идолопоклонство и приписва добротата на Йахве на друг? От ст. 13 нататък песента се превръща в пророчество. Бог въвежда Израил в благословенията на Обещаната земя.

32:15–20 Но **Есурун** (поетично име на народа на Израил, означаващо „почтен народ") се разбунтува срещу Йахве, като се обръща към идолите. Те избират да жертват **на демони,** като много пъти им принасят в жертва собствените си деца. Дори изпадат в глупостта да се покланят на **нови богове.** Така те пренебрегват своята истинска **Канара;** забравят истинския си Отец. Заради това **ГОСПОД** скрива **лицето Си от тях.** Това се изпълнява чрез отвеждането им в робство.

32:21–33 След като оставя Израил настрана, Бог се обръща с благодат към езичниците, за да **раздразни** Израил **до ревност** (както е в настоящата епоха на Църквата). През това време Израил ще бъде разпръснат и преследван. Въпреки това народът няма да бъде напълно унищожен, защото Йахве не иска враговете на Израил да изтълкуват погрешно падението на нацията. Те трябва да са наясно, че не **тяхната канара** е по-силна, а че **Канарата** на Израил ги е **предала** на клане заради тяхната поквара.

32:34–43 Този пасаж разглежда Божието **отмъщение** над народите, чрез които е изпълнено наказанието на Израил. **Отмъщението** (ст. 35) и отдаването на правото (ст. 36) принадлежат на Господа. Той се заклева в Себе Си (защото няма никой по-велик), да **отплати на враговете Си.** Обърнете внимание колко пълно ще бъде извършена тази присъда (ст. 41, 42). В резултат от всичко това Божият народ и всички нации ще **ликуват,** защото Бог си е отмъстил и е направил **умилостивение за земята Си и за народа Си.**

32:44–47 Така тази песен обрисува историческите и пророческите контури на народа на **Израил.** След като е прочел песента, Мойсей горещо призовава народа да следва Господа с думите: **„За вас това не е празно нещо, а това е животът ви..."**

32:48–52 Тогава **ГОСПОД** извиква **Мойсей** да се изкачи на върха на **планината Нево,** откъдето ще му позволи да види земята. Мойсей няма да влезе в ханаанската земя заради греха си при **Мерива-Кадис,** а **ще умре на планината Нево** и ще бъде погребан в една долина в Моав (сравни с 34:6).

В. Благословението на Мойсей (гл. 33)

Използваните в тази глава еврейски думи на много места са неясни. Поради това съществуват различни мнения и тълкувания, предлагани от различни коментатори. Влизането в подробности по отношение на възможните интерпретации на еврейския текст е извън обхвата на тази книга. Ние предлагаме само кратък, свързан с пророческото значение, преглед на всяко благословение.

33:1–5 Като свой последен официален акт **Божият човек Мойсей** произнася **благословение** над **израилевите** племена. Пасажът в ст. 2–5 възхвалява любящата грижа на Бога за Неговия народ. На **Синай** Той им дава **закона. Сиир** и **планината Фаран** се намират на пътя от Синай към Ханаан. На поетичен език Мойсей описва Господ като **цар в Есурун,** който води Своя народ към победа. След това идват индивидуалните благословения:

33:6 ***Рувим.*** Тъй като се заселва източно от река Йордан и непосредствено на север от Моав, племето на Рувим ще бъде уязвимо за нападения; затова и молитвата племето да не загине, а да стане многобройно.

Симеон не е споменат. Това племе е станало тясно свързано с Юда и може би е включено в неговото благословение.

33:7 ***Юда.*** Това племе ще бъде водач при завоюването на Ханаан. Молитвата към Господа е Той да помогне на войниците и да ги доведе в безопасност обратно **при народа** им.

33:8–11 ***Леви.*** Божиите **Урим** и **Тумим** принадлежат на Леви, племето, критикувано от народа при Маса и при водите на Мерива. Това е племето, което застава на страната на Бога срещу своя собствен народ, когато той се покланя на златното теле. Леви е отделен да **учи** народа и да представя жертвите. Мойсей се моли **ГОСПОД** да **благослови богатството му,** да има благоволение в служението му и да унищожи **онези, които го мразят.**

33:12 ***Вениамин.*** Храмът, Божието обиталище на земята, ще бъде разположен на територията на Вениамин, ограден с хълмове като рамена. Заради това **Вениамин** е изобразен като **възлюбено** племе, наслаждаващо се на интимно общуване с Господа.

33:13–17 ***Йосиф.*** Територията на синовете на Йосиф ще бъде напоявана с **роса** отгоре и с извори **отдолу.** Тя ще бъде необикновено плодородна и ще се радва на благоволението на Озни, който се разкрива в горящата **къпина.** Величествени и мощни, двамата синове на Йосиф ще завладеят народи. **Ефрем** е получил първородството и затова е споменат с десетки хиляди, докато на **Манасия** са дадени само хиляди.

33:18, 19 ***Завулон и Исахар.*** Успешни у дома и в чужбина, те ще водят народите на поклонение в Ерусалим, **планината** на Господа. Тези племена ще празнуват **в изобилието на моретата** и на земята. Тъй като няма сведения тези племена да са водили народи в поклонение и тъй като в миналото територията им не е имала излаз на море, това благословение вероятно очаква изпълнението си в Хилядолетното царство.

33:20, 21 ***Гад.*** Бог дава на това племе голяма територия източно от Йордан. **Гад** се бие като **лъв,** за да я превземе и да я запази. Той е избрал отбран дял за себе си – **частта** на първенеца. Но той също така се бие заедно с главите на народа за завоюването на земята на запад от Йордан и така изпълнява Божията праведна воля.

33:22 ***Дан*** е сравнен с млад лъв, свиреп и силен, който напада неочаквано от засада. Първоначалната територия на Дан е в югозападната част на Ханаан, но данците се преселват на североизток и превземат още територия, като присъединяват **Васан.**

33:23 ***Нефталим*** е разположен в североизточната част на Ханаан, а на **юг** се простира до Галилейското езеро. Племето е удостоено с **благоразположението и благословението на ГОСПОДА.**

33:24, 25 ***Асир*** ще бъде благословен с безбройно потомство, добри взаимоотношения с другите племена и земя, изобилстваща с маслинено **масло.** Железните и бронзови **резета** говорят за сигурност на крепостите. Ф. У. Грант предлага интересен алтернативен превод на последният ред на ст. 25:

> Съвременните, за разлика от древните изследователи четат думата като „почивка“ вместо „сила“. В тези две думи двукратно ще бъде изразена трайната сигурност на това племе. И макар да ни е неприятно да се откажем от това, с което толкова сме свикнали: „силата ти – като дните ти“, със сигурност няма да бъде неподходящо, ако краят на това прекрасно

благословение бъде: „като дните ти да бъде твоя *почивка*“.[21]

33:26–29 Заключителните стихове прославят величието на Бога, когато Той подкрепя Своя народ. **Богът на Есурун в небесата, който идва на помощ,** е единствен. Милиони са били укрепени от думите на ст. 27: **„Вечният Бог е твое прибежище и подпора са ти вечните ръце.“**

Бъдещото унищожение на враговете на Израил от Бога, както и обещанията за сигурност, мир, благополучие и победа, съставляват завършека на песента на Мойсей.

Г. Смъртта на Мойсей (гл. 34)

34:1–8 Дори ако смъртта на Мойсей тук е записана от някой друг, това не засяга факта, че останалата част от Петокнижието е написана от Мойсей.[22] След като вижда земята, Мойсей умира на планината Нево и бива погребан от ГОСПОДА в таен **гроб.** Причината за тази потайност несъмнено е да се попречи на хората да издигнат капище на гроба на законодателя и да му се покланят там. **Мойсей е на сто и двадесет години, когато умира,** но все още е силен, буден и енергичен. Това твърдение не е в противоречие с 31:2. Причината Мойсей да не може вече да води народа е не физическа, а духовна. Бог му е казал, че заради греха си той няма да въведе народа в Ханаан (31:2), въпреки че е физически е годен за това.

34:9 Тогава **Иисус** Навиев поема задълженията си като главен водач. Мойсей е потвърдил Иисус за свой наследник според думите на Господа в Чис. 27:18–23. Така неговият слуга става и негов наследник – още едно свидетелство за смирението на Мойсей.

34:10–12 Малцина са хората, имали такава почит като Мойсей. Разбира се, когато тези заключителни стихове са били писани, Месията още не се е бил явил. Ст. 10 остава верен само до Първото пришествие на Христос.

„И Мойсей беше верен в целия Негов дом като *слуга*“ (Евр. 3:5). Той умира заради своя грях; гробът му е неизвестен. Но неговият прототип, Господ Иисус, „беше верен ... като *Син* над Неговия дом“ (Евр. 3:5, 6). *Той* умира заради *нашите* грехове; Неговият гроб е празен, защото Той е издигнат до десницата на Отца в небесата. „Затова, свети братя, участници в небесното призвание, *размислете за Апостола и Първосвещеника, когото ние изповядваме – Христос Иисус* ... Понеже Той се удостои със слава, толкова по-голяма от тази на Мойсей, колкото по-голяма е почитта, която има онзи, който е построил къщата, от почитта, която има къщата“ (Евр. 3:1, 3).

Крайни бележки

[1] (2:1–23) „Великаните“ (евр. *рефаим*), са древна раса гиганти, от които произхожда Ог. Думата рефаим, или рафаими, е станала нарицателно за човек с висок ръст.

[2] (3:1-11) J. A. Thompson, *Deuteronomy: An Introduction and Commentary,* p. 93.

[3] (4:44–49) В древносирийската версия пише *Сирион*.

[4] (5:22) Thompson, *Deuteronomy,* p. 119.

[5] (8:Intro) *Ibid.,* p. 134.

[6] (10:Въведение) Разделянето на библейските текстове на глави и стихове е извършено векове след написването на оригиналите.

[7] (15:1-3) Matthew Henry, „Deuteronomy,“ *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, I:786.

[8] (15:4-6) E. W. Bullinger, *The Companion Bible,* p. 259.

[9] (16:1-8) D. L. Moody, *Notes from My Bible,* pp. 44, 45.

[10] (16:16, 17) *Ibid.,* p. 45.

[11] (18:9-14) Henry G. Bosch, *Our Daily Bread,* Grand Rapids: Radio Bible Class, June-July-August 1989, August 31.

[12] (20:1-8) Henry, „Deuteronomy," I:806.

[13] (20:10–20) За някои подробности виж Въведение към Йона.

[14] (22:13–21) Друга възможност е „доказателството за девствеността" да бъде преведено като „доказателството за моминството", което означава, че „момичето има редовен менструален цикъл. Мъжът, който се ожени за такова момиче, би очаквал да види доказателство за това след сватбата, ако, разбира се, тя не е забременяла от него веднга. Това, което е необходимо, е доказателство, че до времето на сватбата момичето не е било бременно и е имало менструация. Ако тя е виновна за изневяра след годежа, това в крайна сметка ще стане ясно, ако роди дете преди да са изминали девет месеца от сватбата. Следователно законът от ст. 13–21 може да засяга поведението на годеницата по време на периода на годежа ѝ преди сватбата, а „доказателството за девствеността" би могло да бъде тест за бременност."

[15] (23:1–8) Тази категория може да се отнася особено за потомък от кръвосмесителни връзки между евреи или от смесени връзки с езичници.

[16] (24:5) „Изкупител" е буквално думата, най-често превеждана като „сродник".

[17] (24:17-22) Ronald Sider, *Rich Christians in an Age of Hunger,* p. 92.

[18] (26:1-11) Phillip Keller, *A Shepherd Looks at Psalm 23,* pp. 46, 47.

[19] (29:1) C. F. Keil and F. Delitzsch, „Deuteronomy." In *Biblical Commentary on the Old Testament,* III:446.

[20] (31:9-13) C. H. Mackintosh, „Deuteronomy," in *Notes on the Pentateuch,* p. 895.

[21] (33:24, 25) F. W. Grant, „Deuteronomy," in *The Numerical Bible,* I:622.

[22] (34:1–8) Виж „Въведение към Петокнижието" за защита на Мойсеевото авторство на Петокнижието.

Библиография

Grant, F. W. „Deuteronomy." In *The Numerical Bible*. Vol. I. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1977.

Henry, Matthew. „Deuteronomy." In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. I. MacLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Keil, C. F. and Delitzsch, F. „Deuteronomy." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. *The Pentateuch,* Vol. III. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kline, Meredith G. „Deuteronomy." In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Mackintosh, C. H. „Deuteronomy." In *Notes on the Pentateuch*. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1972.

Shultz, Samuel J. *Deuteronomy: The Gospel of Love:*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1971.

Thompson, J. A. *Deuteronomy: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: Inter-VarsityPress, 1974.

Towns, Elmer L. „Deuteronomy." In the *Liberty Bible Commentary*. Lynchburg, VA: The Old-Time Gospel Hour, 1982.

ВЪВЕДЕНИЕ В ИСТОРИЧЕСКИТЕ КНИГИ

За милионите хора, които обичат добрите истории, особено *истинските* истории, вторият основен раздел на Стария Завет е необикновено пленителен. Той подема разказа за Божия народ от момента, в който приключват събитията от Второзаконие, и го проследява в продължение на хиляда години до края на старозаветната история. (Поетичните и пророческите книги се включват в същата историческа рамка, но те не описват развитието на събитията.)

За онези, които *не* обичат „история“ (по природа или поради злополучен минал опит със скучни учители по история), можем да кажем само, че *тази* история е уникална. Преди всичко библейската история действително е, ако използваме старата поговорка, „Неговата история“ в пълния смисъл на думата. Тя не е цялостно описание на всеки период от еврейската история, а подбрана от Бога поредица от събития. На второ място, тази история има определена *цел* – не просто да информира или да забавлява, а да ни направи по-добри вярващи. Или, ако използваме думите на апостол Павел в Новия Завет, тези неща „са писани за наше поучение“ (Римл.15:4).

Макар всички тези събития действително да са се случили, подборът и представянето им от Божиите хора, писали под вдъхновението на Неговия Дух, е имало за цел да помогне на обикновения читател да усвои уроците, на които Бог иска да ни научи, например от живота на Давид, от разделението на царството или от завръщането на юдейския остатък след Вавилонския плен.

I. Хронология

Историческите книги обхващат периода от около 1400 г. пр. Хр. до около 400 г. пр. Хр. или цяло хилядолетие от еврейската история. Този дълъг период естествено се разделя на три главни епохи: периодът на теокрацията (1405–1043 г. пр. Хр.), периодът на монархията (1043–586 г. пр. Хр. или от Саул до разрушаването на Ерусалим), и периодът на възстановяването (536 до 420 г. пр. Хр.).

II. Книгите от периода на теокрацията

Също както *демокрацията* (гр. – „управление на народа“) описва управление, което се осъществява от населението, така и *теокрацията* е управление, осъществявано пряко от Бога. В древния Израил от Иисус Навиев до Саул (1405–1043 г. пр. Хр.) е съществувало точно такова управление от Бога.[1]

Трите книги, които обхващат теократичната епоха, са Иисус Навиев, Съдии и Рут.

А. Иисус Навиев

Тази книга продължава разказа за историята на евреите след смъртта на Мойсей и заместването му от Иисус – военачалника, който е и духовен водач на народа. Иисус продължава да призовава народа не само да завладее Палестина, но и да следва Господа. Първата половина на книгата описва завоюването на Обещаната земя, а втората разглежда подробно разпределянето на земята между дванадесетте израилеви племена.

Б. Съдии

Тъй като израилтяните не се подчиняват на Божията заповед и на много места оставят езичници в Палестина, впоследствие те преживяват вълна след вълна езически робства – общо седем.

Книгата Съдии съдържа няколко страшни и една или две направо ужасяващи истории, които илюстрират до какво може да доведе непокорството на Божието Слово.

В. Рут

Събитията, описани в тази малка очарователна книга, не се случват след времето на книгата Съдии, а точно през тази епоха на духовен мрак, като показват, че дори и във време на голям духовен упадък може да има благочестив остатък, който да служи на Бога по красив и угоден начин.

III. Книгите от периода на монархията

Книгите, които обхващат епохата на монархията (1043–586 г. пр. Хр.), също са три, но във всички съвременни преводи на Библията те са разделени за удобство на шест книги.

А. Първа и Втора книга на царете (книгите на Самуил)

Първата и Втората книга на Самуил (в бълг. трад. Първа и Втора книга на царете – бел. прев.) могат да бъдат обобщени в три имена – Самуил, Саул и Давид. Тези книги са наречени по името на *Самуил*, пророка, който помазва първия цар на Израил, *Саул*, а също и неговия наследник,*Давид,* чиито изпитания и успехи са описани по-подробно.

Б. Трета и четвърта книга на царете

Соломон, синът на Давид, макар и мъдър и блестящ владетел, изгубва своята духовна сила, като си взема множество езически жени. Неговият син Ровоам предизвиква разделянето на царството на две: Юда в южната му част (където има както добри, така и зли владетели) и Израил в северната (където има само зли владетели). През 722 г. пр. Хр. северното царство бива отведено в плен, а между 605 и 586 г. същото се случва и с южното царство.

В. Книгите на летописите

В еврейската Библия това е последната книга и тя прави преглед на еврейската история от Адам (само родословията) до падането на южното царство. Тъй като това е духовен преразказ на еврейската история, той подчертава положителните елементи (като дори пропуска големия грях на Давид и напълно игнорира бунтовното северно царство).

IV. Книгите от периода на възстановяването

След седемдесетгодишното изгнание във Вавилон нацията, която някога е била *теокрация,* а след това *монархия,* става просто *провинция* на световните езически сили – най-напред на Персия, после на Гърция, а след това на Рим. Периода, който обхващат тези книги, е 536–420 г. пр. Хр.

А. Ездра

През 536 г. пр. Хр. цар Кир издава указ, с който позволява на евреите да се завърнат в родната си земя. Около 50,000 евреи (съвсем малобройно малцинство) се връщат под водачеството на Зоровавел да възстановят храма. Свещеникът Ездра взема със себе си около 2,000 евреи през 458 г. пр. Хр.

Б. Неемия

През 444 г. пр. Хр. Неемия получава разрешение от царя на Персия да построи отново стените на Ерусалим около възстановения храм. Когато стените са из-

дигнати, Ездра и Неемия повеждат обновлението и съживлението в еврейската провинция.

В. Естир

Тази книга не е последна в хронологичния ред на трите книги от периода на възстановяването, тъй като описаните в нея събития се разиграват в Персия, между шеста и седма глава на книгата на Ездра. Може би тя е поставена на последно място, защото описва живота на онези, които не са си направили труда да се завърнат в Светата земя, когато са можели да го сторят. Естир илюстрира как Бог действа зад кулисите (Името Му не е споменато нито веднъж), за да предпази Своя древен народ от антисемитско преследване, дори от геноцид. Инструментите, който Той използва, са красивата и героична царица еврейка и нейния проницателен чичо Мардохей.

Крайни бележки

[1] Калвиновата Женева (ок. 1500-те години сл. Хр.) и Пуританската Нова Англия (ок. 1600-те) са в основата си опити на Реформираното протестантство за установяване на теокрация.

ИИСУС НАВИЕВ

„Тук свещеният канон ни представя една книга по история и историческо изкуство, от каквато нашето поколение, богато на исторически съчинения, но въпреки това бедно на историческо чувство и усет, има остра нужда.“
Паулус Касел

Въведение

I. Уникално място в канона

Книгата Иисус Навиев е задължително необходимият мост между Мойсеевите книги и историята на Израил в ханаанската земя. Както в еврейския ред на книгите, така и в християнската традиция Иисус Навиев е шестата книга на Стария Завет. За християните това е първата от дванадесетте исторически книги (от Иисус Навиев до Естир), за евреите тя е първата от т. нар. книги на „ранните пророци“ (от Иисус Навиев до Ездра и Неемия, като те поставят Рут и Летописите в „писанията“ в края на еврейския Стар Завет).

Йенсен подчертава важността на книгата със следните думи:

> В съвсем реален смисъл Иисус Навиев е *кулминацията* в развитието на историята, а едновременно с това и *началото* на нови преживявания за Израил. Така историческата връзка, която тази книга представлява, ѝ отрежда стратегическо място в Старозаветните Писания.[1]

II. Авторство

Макар книгата да е анонимна, древната традиция, че в по-голямата си част е написана от самия Иисус Навиев, а след смъртта му е довършена от първосвещеника Елеазар и неговия син Финеес, изглежда най-приемлива. Книгата съдържа живи описания, което подсказва, че авторът ѝ е бил очевидец на събитията. Има и пасажи, написани в първо лице („аз“, „ние“), като 5:1, 6. Освен това в книгата изрично е отбелязано, че Иисус е писал определени документи (18:9; 24:26). Фактът, че Раав все още е била жива (6:25) по време на писането на книгата, добре се съвместява с виждането, че Иисус е нейният главен автор.

III. Датиране

Датирането на Иисус Навиев донякъде зависи от датирането на Изхода от Египет (XV или XIII в. пр. Хр.). Фактите подкрепят по-добре ранната, по-консервативна дата от средата на 1400-те години пр. Хр. Написването на книгата между 1400 и 1350 г. пр. Хр. изглежда вероятно по следните причини: книгата трябва да е писана преди Соломон (ср. 16:10 с 3 Царе 9:16), а също и преди баща му Давид (ср. 15:63 с 2 Царе 5:5–9). Тъй като Иис. Нав. 13:4–6 нарича финикийците „сидонци“, тя трябва да е писана преди 1100-те пр. Хр., когато Тир завладява Сидон, и преди 1200 г. пр. Хр., защото филистимците нахлуват в Палестина след това време, а по времето на Иисус те все още не са проблем.

IV. Исторически фон и теми

Както Изход е разказ за Бога, който извежда Своя народ от Египет, така и книгата на Иисус Навиев е разказ за Бога, който въвежда Своя народ в Обещаната земя. Той ще изпълни докрай доброто

дело, което е започнал, въпреки неверието на народа. Както ще видим, хората не са се променили – те все още са невярващи. Независимо от това Божието Слово ще бъде изпълнено и семето на Авраам ще бъде засято в земята на завета (Бит. 15:13–16), за да се вкоренява и да расте.

Събитията в тази книга следват описаните в последната глава на Второзаконие. Израилтяните са разположени на стан в равнините на Моав, източно от река Йордан. Мойсей е умрял, а Иисус е станал главен военачалник. Законът, изобразен от Мойсей, не може да въведе Божия народ в наследството му. Само възкръсналият Христос, изобразен от Иисус Навиев, може да го стори.

Нека спрем за момент и да си припомним някои важни факти, свързани с Иисус Навиев. Мойсей променя името му от Осия на Иисус (Чис. 13:16). Той е от ефремовото племе (Чис. 13:8) и е личен слуга на Мойсей (Иис. Нав. 1:1). Още отначало той се бие в Господните битки. Той води израилтяните в първото им сражение срещу амаличаните и е единственият военачалник, когото те имат от излизането си от Египет. Но онова, което прави Иисус подходящ да замести Мойсей начело на народа, е не неговата бойна храброст, а духовната му жизненост и вярата му. Като младеж той постоянно присъства край Господната скиния (Изх. 33:11). Той е заедно с Мойсей на Синайската планина (Изх. 32:17). Той и Халев са единствените, които виждат Обещаната земя с очите на вярата, когато народът е край Кадис-Варни тридесет и осем години по-рано (Чис. 14:6–10). Обучен от Мойсей, сега той е упълномощен от Йахве, независимо че е на повече от деветдесет години.

Схема на изложението

I. Превземането на Обещаната земя (гл. 1–12)
- А. Подготовката за преминаването на Йордан (гл. 1)
- Б. Разузнавачите в Ерихон (гл. 2)
- В. Преминаването на Йордан (3:1–5:1)
- Г. Церемониите в Галгал (5:2–12)
- Д. Превземането на Ерихон (5:13–6:27)
- Е. Акцията при Гай (7:1–8:29)
- Ж. Утвърждаването на Завета край Сихем (8:30–35)
- З. Договорът с гаваонците (гл. 9)
- И. Южната операция (гл. 10)
- Й. Северната операция (гл. 11)
- К. Обобщение на завоеванията (гл. 12)

II. Заселването на Обещаната земя (гл. 13–24)
- А. Земите, които все още предстои да бъдат превзети (13:1–7)
- Б. Разпределянето на земята (13:8–19:51)
  1. Делът на Рувим, Гад и половината от манасиевото племе (13:8–33)
  2. Делът на Юда (гл. 14, 15)
  3. Делът на Йосиф (гл. 16, 17)
  4. Дяловете на останалите племена (гл. 18, 19)
- В. Прибежищните градове (гл. 20)
- Екскурс за прибежищните градове
- Г. Градовете на левитите (гл. 21)
- Д. Олтарът източно от Йордан (гл. 22)
- Е. Прощалното обръщение на Иисус към първенците на Израил (гл. 23)
- Ж. Прощалното обръщение на Иисус към народа на Израил (24:1–15)
- З. Подновяването на Завета в Сихем (24:16–28)
- И. Смъртта на Иисус (24:29–33)

Коментар

I. Превземането на Обещаната земя (гл. 1–12)

А. Подготовката за преминаването на Йордан (гл. 1)

1:1–9 Най-напред ГОСПОД тържествено дава на **Иисус, сина на Навий,** указания във връзка с предстоящата му задача. **Земята** е обещана на Израил, но той трябва да я завладее – от Негев на юг до **Ливан** на север и от Средиземно море на запад до **реката Ефрат** на изток (вж. ст. 3, 4). Иисус трябва да бъде **силен, много смел** и послушен. Сега, както и тогава, ние имаме уверение за добър успех, когато изпълваме сърцата и умовете си с Божието Слово и му се подчиняваме (ст. 8).

Три пъти Господ казва на Иисус да бъде **силен и много смел** (ст. 6, 7, 9). Обхватът и продължителността на предстоящата задача, трудността да се ръководи такъв твърдоглав народ и отсъствието на неговия духовен наставник, Мойсей, сигурно са потискали Иисус в този момент. Но Господ не го призовава, без да го направи способен за делото. Иисус има основателни причини да бъде **силен:** *Божието обещание* (ст. 5, 6) – сигурната победа; *Божието Слово* (ст. 7, 8) – сигурното ръководство; *Божието присъствие* (ст. 9) – подкрепящата сила.

Т. Остин Спаркс пише:

> Тук започва истинската борба на вярата. Не това, което сме ние, а онова, което е Той! Не това, което ние чувстваме, а Неговите факти.[2]

1:10–18 Народът трябва да си приготви **храна за път** за своето преминаване в ханаанската земя. Що се отнася до двете и половина племена, които трябва да се заселят източно от Йордан, Иисус напомня на мъжете им, че трябва да помогнат за завладяването на земята; **тогава** ще могат да **се върнат** при семействата си (ст. 12–15). Те с готовност се съгласяват (ст. 16–18). Всеки, който се отвърне, **ще бъде умъртвен.**

Има християнски песни, в които преминаването на Йордан се оприличава на смъртта, а ханаанската земя символизира небесата. Но в Ханаан има борба, докато в небесата няма да има битки. В действителност ханаанската земя е символ на нашето настоящо духовно наследство. То е изцяло наше, но ние трябва да го завладеем, като се покоряваме на Словото, приемаме лично обещанията и се борим в добрата борба на вярата.

Б. Разузнавачите в Ерихон (гл. 2)

2:1а При подготовката за нахлуването **Иисус, синът на Навий,** изпраща двама разузнавачи **от Ситим** в **Ерихон.** Това не е признак за липса на вяра от негова страна, а по-скоро въпрос на военна стратегия. Те не трябва да оглеждат цялата земя, както преди години, а само да проверят с какво ще се сблъскат при непосредствено предстоящата операция.

2:1б–24 Разузнавачите намират подслон **в къщата на една блудница на име Раав.** Както посочват Кайл и Делицш, „влизането им в дома на такава личност не би предизвикало голямо подозрение.“[3] От разказа става ясно, че **Раав** е **чула** за изумителните победи, които **ГОСПОД е дал** на еврейския народ (ст. 8–11). Тя стига до заключението, че техният **Бог** е истинският **Бог,** и затова Му се доверява, като действително повярва. Тя доказва реалността на своята вяра като спасява разузнавачите, въпреки че това означава предателство спрямо нейната страна.

Разувнавачите обещават да пощадят живота на Раав и семейството ѝ, ако тя провеси **въже от червена прежда от прозореца** на дома си и ако всички от **бащиния** ѝ **дом** останат вътре по време на атаката срещу Ерихон (ст. 6–21).

Червеното въже ни напомня за домовете, защитени чрез кръвта по времето на първата Пасха (Изх. 12).

Когато пратениците на **ерихонския цар** питат **Раав** къде са шпионите, тя им казва, че вече са напуснали града (ст. 5). Докато ерихонските **мъже** ги търсят **по пътя към Йордан,** Раав изпраща разузнавачите на запад към **планината.** След като се крият там в продължение на **три дни,** те се връщат през Йордан **при Иисус** с обнадеждаващи сведения (ст. 22–24).

„Делата" на Раав, а не нейните „думи", са онова, което я оправдава (Як. 2:25). Библията не прославя нейната измама (ст. 4, 5), но прославя нейната вяра (Евр. 11:31). Яков също нарича постъпката ѝ дело на вярата (Як. 2:25). Тя рискува живота си, за да спаси този на разузнавачите, защото вярва в силата и върховната власт на техния Бог. Така и в дните на нашия Господ някои хора извън израилевото общество показват повече вяра от очевидците на Неговата слава (Лука 7:2–9). Силната вяра, у когото и да се намира, винаги ще бъде наградена (вж. гл. 6), защото тя е угодна на Бога (Евр. 11:6).

В. Преминаването на Йордан (3:1–5:1)

3:1–13 Дошло е времето израилтяните **да преминат** през река **Йордан,** която сега е във фаза на пълноводие. **Свещениците** получават заповед да тръгнат, носейки **ковчега на завета.** (Обикновено каатците носят ковчега, както в Числа 4:1–15, но специално в този случай трябва да го носят **свещениците.) Народът** трябва да следва ковчега от разстояние, но винаги да го държи в полезрението си. Ковчегът е символ на Христос. Ние трябва да поддържаме почтително разстояние, като не правим неуважителни опити да разгадаем тайните, свързани с Неговата Личност, които са твърде дълбоки за човешкия разум. Някои от най-лошите ереси в християнската история са възниквали именно в резултат на дръзки опити да се направи това. Но ние винаги трябва да гледаме към Христос. Именно това ни осигурява победата.

3:14–17 Когато **краката на свещениците** докосват **водата** на **Йордан,** се случва чудо. Реката спира да тече край **града Адам,** който се намира на няколко километра в северна посока. Там **водите** се струпват **накуп,** а останалата в речното корито вода се изтича в **Солено** (Мъртво) **море.**

Подобни спирания на течението на Йордан в близост до мястото, където несъмнено се е намирал Адам, се случват през 1267 г., когато реката се заприщва за десет часа, и през 1927 г., когато спира да тече за двадесет и един часа. *И в двата случая това се дължи на земетресения.*[4] Д. К. Кемпбъл обаче твърди, че тук става въпрос не просто за перфектно съвпадение на времето, а за специално чудо:

> Много свръхестествени елементи се струпват накуп: (1) Събитието се случва, както е предсказано (3:13, 15). (2) Моментът съвпада изключително точно (ст. 15). (3) Събитието се случва когато реката е във фаза на пълноводие (ст. 15). (4) Образувалата се водна стена се задържа в продължение на много часове, може би дори цял ден (ст. 16). (5) Мекото и кално речно дъно изсъхва изведнъж (ст. 17). (6) Водата се връща в коритото си веднага след като народът е преминал и свещениците са излезли от реката (4:18). Векове по-късно пророците Илия и Елисей преминават през същата река по сухо, отивайки на изток (3 Царе 2:8). Скоро след това Елисей преминава реката в обратната посока отново по сухо. Ако обясним преминаването на израилтяните под водителството на Иисус Навиев с някакво естествено явление,

> тогава трябва да заключим, че и при преминаването на Илия и Елисей са станали две земетресения бързо едно след друго, което изглежда малко самонадеяно.[5]

Бог, представен от ковчега, завежда народа Си в Йордан, също както ще го отведе и към победа на запад от Йордан. Той демонстрира, че тяхната надежда за триумф е Неговото присъствие, което кара водите да побягнат от Израил, а не нещо в тях самите.

Свещениците застават в средата на речното корито и остават там, **докато целият Израил преминава по сухо.**

4:1–24 ГОСПОД заповядва **дванадесет мъже (по един мъж от всяко племе)** да вземат всеки по един камък **от** коритото **на Йордан** и да издигнат паметник за **спомен** на мястото, където **Израил** за първи път ще пренощува на запад от Йордан. Паметникът е издигнат в **Галгал** като постоянен спомен на бъдещите поколения за свръхестественото спиране на водите на Йордан, което Бог извършва, за да могат израилтяните да преминат **по сухо.**

Племената, които получават своето наследство източно от Йордан, **Рувим, Гад и половината от манасиевото племе,** изпращат въоръжени бойци да помогнат на братята си да превземат ханаанската земя. Макар че обединените сили на двете и половина племена надхвърлят 100,000 мъже (вж. Числа 26), само **четиридесет хиляди ... преминават** Йордан; другите вероятно остават в земята си, за да осигурят безопасността ѝ и да пазят семействата си.

След като целият народ е преминал през реката, включително и мъжете от двете и половина племена, и след като са извадени и **дванадесетте камъка, Иисус изправя дванадесет камъка в средата на Йордан, на мястото, където са стояли ... свещениците.** Веднага щом **свещениците** излизат на западния бряг с ковчега на завета, водите на Йордан прииждат отново в приливна вълна.

Камъните в коритото на реката говорят за отъждествяване с Христос в Неговата *смърт*. Издигнатите на западния бряг камъни символизират отъждествяването с Христос в Неговото *възкресение*.

Като отсича водите на Йордан, **ГОСПОД възвеличава Иисус пред очите на целия Израил,** също както по-рано е възвеличил Мойсей. До този момент Иисус е бил слуга, който смирено служи в сянката на Мойсей и се учи на Божиите пътища. Сега е времето да бъде възвеличен, защото, „който смирява себе си, ще бъде възвишен" (Лука 14:11).

Народът преминава **Йордан на десетия ден от първия месец,** пет дни преди да се навършат пълни четиридесет години от излизането от Египет и точно навреме, за да се подготвят за Пасхата (вж. Изх. 12:2, 3).

5:1 Езическите жители на Ханаан са обзети от паника, когато **чуват** за чудотворното прекосяване на Йордан от еврейската войска.

Г. Церемониите в Галгал (5:2–12)

5:2–9 Тази глава разказва за събитията, които се случват в **Галгал,** мястото, където Израил за първи път разполага своя стан в Ханаан. Тук **мъжете** биват **обрязани** (ст. 2–9). Тук те празнуват Пасхата, първата в Ханаан (ст. 10). Тук престава манната (ст. 11, 12), и тук Иисус среща Главнокомандващия на Господната войска, Иисус Христос (ст. 13–15).

По това време **ГОСПОД** заповядва на **Иисус** да поднови ритуала на обрязването. Всички мъже, които са **излезли от Египет,** са били **обрязани,** но **всичките мъже, годни за война,** междувременно са измрели в пустинята (Втор. 2:16). В продължение на **четиридесет години** не е имало обрязване. По време на **четиридесетте години** странстване из пусти-

нята е израснало ново поколение, което сега трябва да изпълни тази церемония като знак за пълното възстановяване на правата му над благословенията на завета. Докато те са скитали из пустинята, египтяните са им се подигравали за това, че не получават Обещаната земя. Но сега те са в земята и **срамът** е **отнет** (ст. 9). **„Вторият път“** (ст. 2) означава вторият път, когато обрязването започва да се практикува от народа.

5:10 Израилевите синове празнуват **Пасхата** четири дни след като преминават Йордан **(на четиринадесетия ден от месеца).** Забележете вярата на Иисус: въпреки че се намират във вражеската територия, той се покорява на Бога, като обрязва войниците си и празнува Пасхата. Това са „крайно невоенни действия“.

Посредством обрязването и Пасхата Господ призовава Своя народ да се върне обратно към основата на своите взаимоотношения с Него. И двата ритуала са били пренебрегнати в пустинята.

Обрязването е знак на завета между Бога и Авраам и Бог в Своята вярност изпълнява безусловното Си обещание, като им дава земята (Бит. 15:18–21). То също е и символ на отричането от себе си и отстраняването на плътската нечистота – неща, жизненонеобходими за победата. Пасхата е спомен за тяхното изкупление. Йахве ги е купил и освободил от робство в Египет. Като празнуват Пасхата, евреите се покоряват на заповедта на Господа, дадена чрез Мойсей по времето на първата Пасха четиридесет години по-рано (Изх. 13:5). Благодатта е Неговият мотив да призове Своя народ и да го изведе от Египет. Верността Му е Неговата гаранция, че Той ще го въведе в Обещаната земя.

5:11, 12 Манната е символ на Христос в Неговото въплъщение, хлябът, който слиза от небето, за да задоволи нуждите ни в пустинята. **Реколтата на земята** илюстрира Христос във възкресението Му, след влизането в благословенията на ханаанската земя. И двете са наша духовна храна. **Манната престава** на сутринта, след като израилтяните за първи път ядат **печено жито.** „Колко точно нашият Бог следи времето и снабдява нуждите ни!“

Д. Превземането на Ерихон (5:13–6:27)

5:13, 14а „Мъжът“ в ст. 13 е Ангелът на Йахве – Господ Иисус в една от Неговите появи преди въплъщението Му. Той се представя като **военачалник на ГОСПОДНАТА войска.** Христос не идва просто за да ни помогне, със сигурност не и за да ни навреди; Той идва, за да поеме пълния контрол.

5:14б, 15 Тук имаме убедително доказателство, че **Иисус** се намира в Божието присъствие и знае това. Обикновените ангели никога не приемат поклонение, но тук Господният Ангел *заповядва* на Иисус да му се поклони, като по този начин доказва божествената Си същност. Иисус трябва да научи от първа ръка онова, което и Мойсей е трябвало да научи в началото на своето служение (Изх. 3) – светостта и върховната власт на Господа.

6:1–21 Завладяването на Ханаан се осъществява посредством три военни операции – централна, южна и северна. Централната операция, предназначена за разделяне и превземане на земята, се състои от две главни сражения – едното при Ерихон, а другото при Гай.

Ерихон е укрепен **град,** но стените и портите му служат единствено да задържат жителите му вътре за осъждане – те изобщо не успяват да задържат Израил навън. Този град се намира много ниско – топографски (около 250 м под морското равнище), но също и морално. Той е обречен, защото се намира в Божията земя и законните ѝ обитатели са дошли да изискат собствеността си. Много неща

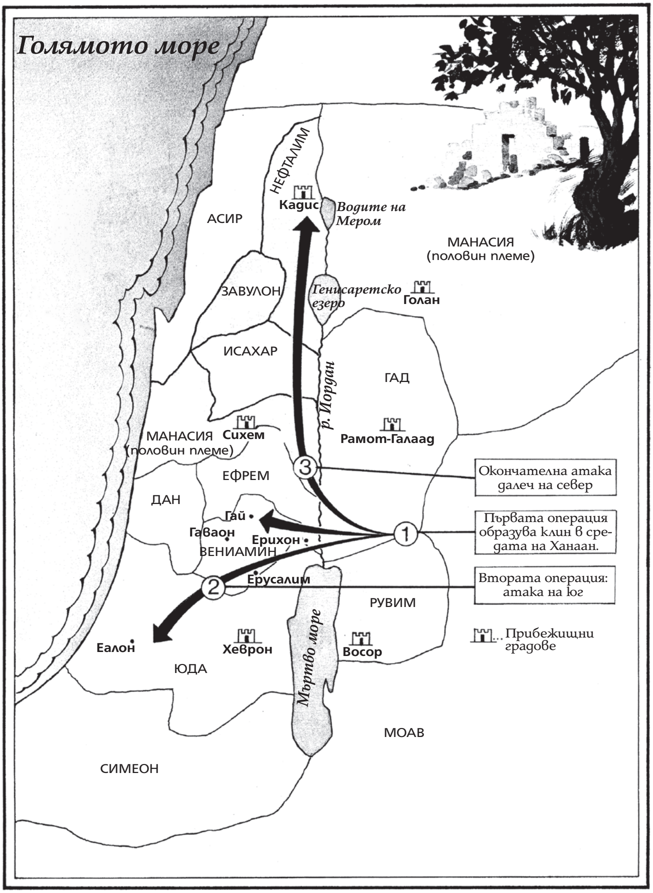

Завладяване и разпределяне на Ханаан

в нашия живот се издигат застрашително над нас като духовен Ерихон и ни спъват по пътя ни към нашето притежание. Може би сме обезсърчени от огромни изпитания. Ако обаче приемем за себе си победата, която Господ дава, и тръгнем напред с вяра, с очи отправени към Бога за успех, ние също ще видим чудеса.

Поради страха от евреите жителите на Ерихон са се барикадирали, преди да дойдат нашествениците. В продължение на **шест дни** израилтяните **обикалят града,** по **веднъж** всеки ден, като през нощта се връщат в Галгал. **На седмия ден** те **обикалят града седем пъти. Когато свещениците надуват** овнешките рогове **(тръбите),** израилтяните надават силен вик. Стените **падат на мястото си** и Божият народ влиза в града.

Някои библейски изследователи смятат, че стените са се спуснали в земята като асансьор, като по този начин са позволили на израилтяните да преминат над ръба на стените и да влязат в града. Както и да е станало обаче, това е резултат от вярата на Божия народ (Евр. 11:30).

Обърнете внимание, че **ковчегът** е споменат седем пъти в пасажа между ст. 6 и 12.

Всичко в **града** е **„прокълнато“** – обречено на унищожение от **ГОСПОДА** като пръв плод от Ханаан. Жителите (с изключение на **Раав** и нейното семейство) и добитъкът трябва да бъдат изтребени, но **среброто, златото, бронзът и желязото** трябва **да се занесат в ГОСПОДНАТА съкровищница.** Никой не може да вземе нищо за себе си.

Когато човек осъзнае моралната поквара на ханаанците, е лесно да се разбере защо Бог заповядва пълното унищожение на всичко живо в Ерихон. Вместо да упрекваме Господ за това, че е изпълнил заслужената присъда над безбожните, ние трябва да се възхищаваме на Неговата благодат, която пощадява Раав и семейството ѝ от същото.

6:22–27 Същата вяра, която събаря стените (Евр. 11:30), **извежда ... Раав и роднините ѝ извън** града (Евр. 11:31). Божията благодат не само осигурява път за спасението ѝ, но я издига до място в родословието на Давид и в крайна сметка на Господ Иисус Христос (Мат. 1:5, 6). Благодатта не само ни спасява от унищожение, но и гарантира нашето възвисяване (Римл. 8:29, 30). Вярата е ръката, която хваща и приема благодатта.

След като **Раав** и семейството ѝ са безопасно изведени, **градът** бива **изгорен. Иисус** произнася проклятие над всеки, който би се опитал да изгради отново Ерихон като крепост, пророкувайки, че най-големият син на този човек ще умре, когато се полага **основата,** а **най-младият** – когато се издигат **портите** ѝ. Вж. 3 Царе 16:34 за изпълнението на това проклятие.

Е. Акцията при Гай (7:1–8:29)

Седма глава се занимава с проблема за греха в Ханаан. Макар народът вече да е преминал Йордан, той все още е склонен към грях. Това е разказът за *поражението* на Израил при Гай и *победата* му над греха при Ахор.

7:1–5 Когато **Иисус изпраща** разузнавачи в Гай, те се **връщат** с обнадеждаващия доклад, че градът е слабо защитен и не е необходимо да се изпращат повече от **две или три хиляди** войници срещу него. Но когато армията от **около три хиляди мъже** настъпва срещу Гай, те не постигат победа, а претърпяват поражение.

7:6–10 Много пъти след победата идва поражение. Тогава най-малко го очакваме и тогава се чувстваме най-силни и сигурни в себе си. Народът не се моли преди да тръгне срещу Гай, нито пък Господ им заповядва да тръгнат, както им е заповядал да превземат Ерихон. Съответно те трябва да научат по болезнен начин, че не всичко е наред; нещо се е променило. **Ханаанците** не са станали по-силни, но Израил е отслабнал, и причината за това е, че грехът е влязъл в стана. Въпреки че съгрешилият е само един човек, цялата нация е виновна (ст. 11) и тридесет и шест мъже загиват (ст. 5). **ГОСПОД** казва на **Иисус,** че сега не е време за молитва, а за действие (ст. 10).

7:11–26 Иисус научава, че поражението се дължи на присъствието на грях в стана. Някой не се е подчинил на Господа по време на превземането на Ерихон и е заграбил плячка за себе си. Не е изрично казано какъв метод е използван за разкриването на виновника; вероятно това е станало чрез хвърляне на жребий. Във всеки случай кръгът е стеснен най-напред до **племето,** след това до **рода,** после до **дома,** и накрая до **мъжа – Ахан.** Той признава, че е взел една **дреха от Шинар, двеста сикъла сребро и една златна плочка.** Освен това признава и че ги е заровил под пода на **шатрата** си.

„Когато видях ... пожелах ... и взех“ (ст. 21). Историята на Ахан е ярка илюстрация на Яков 1:14, 15: „А всеки се из-

кушава, като се завлича и се подлъгва от собствената си страст; и тогава, когато страстта зачене, ражда грях; а грехът, като се развие напълно, ражда смърт.“

Като взема нещо, което е под проклятие, Ахан сам става прокълнат (Втор. 7:26). Може да изглежда жестоко, че цялото семейство на Ахан споделя неговата участ, но грехът е нещо сериозно. Вярата на Раав спасява целия ѝ дом. Грехът на Ахан осъжда неговия. Освен това домашните му вероятно са били наясно с неговите действия, тъй като откраднатите предмети са били под тяхната шатра. Може би децата му дори са участвали в неговия грях. Урокът, на който Бог учи Своя народ, е ясен: Грехът осквернява целия стан и той трябва да бъде напълно изкоренен, когато се появи.

Като наказание за престъплението му, **Ахан** и семейството му са умъртвени с **камъни** и след това изгорени. Изгорени са и всичките му притежания, както и заграбените предмети. Х. Дж. Блеър коментира:

> Със смъртта на Ахан актът на светотатство е изкупен и сцената на трагедията, долината Ахор, става врата на надежда, когато народът отново насочва лицето си към онова, което му предстои.[6]

8:1–29 При втория опит Иисус и войската му превземат **Гай** чрез стратегията на **засадата.** Макар че е трудно да се разберат точните детайли на тази **засада,** общата схема вероятно е била следната: група израилтяни тръгват към Гай под прикритието на мрака и се скриват от **западната страна на града.** На сутринта останалата част от войниците нападат града откъм север. Когато гайските мъже контраатакуват, Иисус и неговите мъже нарочно се оттеглят, като отдалечават жителите от града им. Тогава **Иисус простира копието си;** това е сигналът за лежащите в засада мъже да влязат в **града** и да го **запалят с огън.** Когато виждат града си в пламъци, **гайските мъже** изпадат в паника. Тогава за израилтяните е лесно да ги обградят от двете страни и да ги унищожат.

Трети стих казва, че са били изпратени **тридесет хиляди мъже** да поставят **засада против града,** докато ст. 12 говори за **пет хиляди.** Възможно е да е имало две засади. Но тридесет хиляди изглежда ненужно голям брой войници за засада. Някои вярват, че тридесет **хиляди** трябва да се чете като **тридесет** *командири,* тъй като еврейската дума за „хиляда“ може да бъде преведена и като „командир“. Други смятат, че това е грешка на преписвачите, които вместо **пет хиляди** са записали **тридесет хиляди.** Освен това е възможно **петте хиляди мъже** (ст. 12) да са били изпратени, за да отблъснат евентуална атака от мъжете на **Ветил**, който се намира на три километра западно от **Гай**.

В този конкретен случай евреите получават позволение да запазят **плячката и добитъка ... за себе си.** Ако Ахан само беше почакал, той можеше да получи плячката си, без да изгуби живота си заради нея!

В първата битка Израил губи тридесет и шест мъже; този път не губи нито един, поне според документираното в библейския разказ. След като са се очистили от осквернение, те отново са в безопасност в разгара на войната. Победата в християнския живот не е *отсъствието* на конфликти, а Божието присъствие и защита *в разгара на* конфликта.

Ж. Увърждаването на Завета край Сихем (8:30–35)

8:30–35 В изпълнение на Божията заповед (Втор. 27:2–6) **Иисус построява олтар на хълма Гевал** и изписва върху **камъните препис на Мойсеевия закон.** Племената са събрани, **половината – към хълма Гаризим и половината –**

към хълма Гевал. Иисус застава в долината между тях и или самият той **прочита ... благословението и проклятието, написани в книгата на Мойсеевия закон,** или нарежда на левитите да ги прочетат (Втор. 27:14). „В Писанието често се казва, че някой е направил нещо, което той само е наредил да се направи.“[7]

З. Договорът с гаваонците (гл. 9)

9:1–27 Новините за военните успехи на Израил карат **всичките царе** в Ханаан да се обединят срещу **Иисус и Израил** (ст. 1, 2). Но **жителите** на град **Гаваон** и три други града – **Хефира, Вирот и Кириат-Иарим** (ст. 3, 17) – решават, че е безсмислено да се противопоставят на нашествениците. Те знаят, че израилтяните имат заповед **да изтребят всички** езически **жители на земята.** Но освен това знаят и че по отношение на народите извън Ханаан няма такива нареждания (Втор. 20:10, 15). Ако успеят да убедят Иисус и войската му, че идват **от далечна страна,** те няма да бъдат избити.

И така, те се дегизират с дрипави **стари дрехи** и **кърпени обувки.** Освен това вземат със себе си **сух** и **плесенясал хляб** и **скъсани мехове за вино**. На Иисус казват, че идват **от много далечна земя,** и всичко по тях като че ли подкрепя твърденията им.

Израилтяните не търсят съвет от **ГОСПОДА** по въпроса, а **сключват договор** с гаваонците. Три дни по-късно заговорът е разкрит и сред евреите се надига брожение да избият измамниците. Но **първенците** решават да спазят договора и да пощадят гаваонците. Занапред обаче те ще служат на **обществото** като **дървосекачи и водоносци** за службата **за олтара на ГОСПОДА.**

Иисус и първенците постъпват мъдро като удържат клетвата си, дори след като разбират, че са излъгани. По-късно Саул се опитва да изтреби гаваонците и бива наказан за това (2 Царе 21).

И. Южната операция (гл. 10)

10:1–6 Десета глава описва южната военна операция. Когато **царете** на пет ханаански града **чуват,** че гаваонците са се договорили с израилтяните, те осъзнават, че това прави централната хълмиста област уязвима и затова решават да нападнат **Гаваон.** Гаваонците **изпращат** искане за военна помощ до **Иисус.**

10:7, 8 Иисус отново чува утешителните думи от устата на **ГОСПОДА: „Не се бой от тях.“** Той вече ги е чувал преди победата над Ерихон и преди успешната засада при Гай. Те са гаранция за триумф независимо от силата на врага.

10:9–11 Уверен в победата от Господа, **Иисус** напада вражеските сили **в Гаваон** и ги обръща в бяг. При тяхното унищожение се случват две чудеса. Първото е огромна градушка, която убива **повече** мъже, отколкото израилтяните успяват да избият. Но обърнете внимание, че тази **градушка** е избирателна – тя убива само враговете.

10:12–15 Тогава, по молба на **Иисус, слънцето** и **луната** застават неподвижни (или „в очакване“), което продължава толкова дълго, че израилтяните да могат да преследват и изтребват враговете, преди те да успеят да се спасят зад стените на оградените си градове. Изразът „слънцето и луната застанаха“ е описателен преносен израз. Също такива изрази използваме, когато казваме, че слънцето изгрява или залязва. Предлагани са различни естествени обяснения за случилото се тогава.[8] Но за нас е достатъчно да знаем, че това е чудо, изразяващо се в удължаване на деня, за да може битката да продължи. Спърджън казва:

> Това, как Той го е извършил, не е въпрос за нас. ... Не е наша работа да изпитваме и смекчаваме чудесата, а да прославяме Бога заради тях.[9]

„Книгата на Праведния“ (ст. 13) е

наричана още „книгата Яшер“. Днес не е известна книга с това име и тя със сигурност не е била боговдъхновена.

Тази битка е огромно предизвикателство за Израил. Трябвало е да се придвижват цяла нощ, а след това да се бият цял ден, през най-дългия ден в историята. Те полагат усилия, далеч надхвърлящи обичайните им възможности, но победата отново е на Господа (ст. 10, 11). С типичното си проникновение Матю Хенри отбелязва:

> Защо е било необходимо Иисус и неговите мъже да се напрягат толкова много? Не е ли обещал Бог, че непременно ще *предаде враговете му в ръката му?* Вярно е, че е обещал; но Божиите обещания нямат за цел да намалят или заместят нашите усилия, а да ги стимулират и насърчат.[10]

10:16–27 Петимата царе са заловени **в пещерата при Макида,** след това убити и обесени **на пет дървета** и накрая погребани в пещерата.

10:28–39 След това Иисус превзема ханаанските градове **Макида** (ст. 28), **Ливна** (ст. 29, 30), **Лахис** (ст. 31, 32), **Гезер** (ст. 33), **Еглон** (ст. 34, 35), **Хеврон** (ст. 36, 37) и **Девир** (ст. 38, 39). **Царят** на **Хеврон** от ст. 37 е наследник на убития в ст. 26.

10:40–43 Този пасаж обобщава южната операция.

Изтреблението, описано в тази глава, трябва да се разбира общо, както отбелязва Хейли:

> ... Иисус преминава през целия регион твърде бързо, за да може напълно да го обезлюди. ... Всички, които е преследвал, са изтребени; но той не е спирал, за да претърсва всяко възможно кътче, където някой би могъл да се скрие. Това остава задача на всяко отделно племе в земята на неговото наследство.[11]

Й. Северната операция (гл. 11)

11:1–9 Новините за новите победи на Израил карат **царете на север** да се съюзят. Те се **събират заедно при водите на Мером,** северно от Галилейското езеро. **Иисус и** войската му ги **нападат** и ги разгромяват. Тогава, според Божията заповед, Иисус **прерязва сухожилията на конете им и изгаря колесниците им в огън.** Прерязването на сухожилията изважда конете от строя.

11:10–15 Главният град **Асор** бива **изгорен;** другите **градове, които стоят на хълмовете си,** биват **поразени,** но не и **изгорени**. Може би Иисус е смятал, че градовете, които стоят на хълмове, ще бъдат полезни за израилтяните, които ще се заселят там. Жителите на градовете са избити, **а цялата им плячка израилевите синове** вземат **за себе си.** Пълното подчинение води и до пълна победа (ст. 15).

11:16–20 Тези стихове обобщават завоеванията на Иисус от Едом **(Сиир)** на юг до **планината Ермон** на североизток и **Ливанската долина** на северозапад. **Гаваон** е пощаден от изтребление. Ерусалим не бива превзет до времето на Давид. **(Гесенската земя**, спомената в ст. 16, не е онази в Египет, а област в южната част на Палестина.)

11:21–23 Специално е упоменат фактът, че **енакимите** са **изтребени** във всички **градове** с изключение на **Газа, Гет и Азот. „Земята си почива от война“** в смисъл, че главните битки приключват, макар че има още много за „прочистване“.

К. Обобщение на завоеванията (гл. 12)

12:1–6 Първите шест стиха ни връщат към победата, която Бог дава на Мойсей над **аморейския цар Сион** и **васанския цар Ог.** Тези победи се считат за част от цялостното завоевание, тъй като териториите на тези царе биват заети от двете и

половина племена източно от река Йордан.

12:7–24 По-рано, преди да преминат Йордан, Бог дава обещание на Израил: „Той ще предаде царете им в ръката ти и ти ще заличиш името им под небето; никой няма да може да устои пред теб, докато не ги изтребиш“ (Втор. 7:24). Тук имаме **тридесет и един** примера за Божията вярност (ст. 7–24); Иисус разбива **тридесет и един царе** на запад от **Йордан.**

II. Заселването на Обещаната земя (гл. 13–24)

А. Земите, които все още предстои да бъдат превзети (13:1–7)

13:1–6 Иисус вече е **стар,** а израилтяните все още не са населили цялата **земя,** която им е обещана. Ст. 2–6 описват области в югозападната и северозападната част, които все още се обитават от езичници. Знаем също и че земята на изток до река Ефрат също е обещана на евреите, но те никога не са я заселвали.[12]

13:7 Господ заповядва на Иисус да **раздели земята,** която вече е завладяна, между **деветте племена и половината от манасиевото племе.**

Б. Разпределянето на земята (13:8–19:51)

1.Делът на Рувим, Гад и половината от манасиевото племе (13:8–33)

За двете и половина племена вече е определена земята източно от **Йордан.** Тя е описана както следва: цялата територия, заета от двете и половина племена (ст. 8–13), **Рувим** (ст. 15–23), **Гад** (ст. 24–28) и **половината от манасиевото племе** (ст. 29–31).

Леви не получава племенно **наследство** (ст. 14), тъй като това е свещеническото племе и **ГОСПОД** е неговото специално **наследство** (ст. 33).

Изключването на Леви от племената ги прави единадесет. Но двамата сина на Йосиф, Ефрем и Манасия, са включени вместо Йосиф и това отново увеличава броя на племената на дванадесет. Причината двамата сина на Йосиф да бъдат включени е, че Яков ги осиновява за свои собствени синове преди смъртта си (Бит. 48:5).

Специално е отбелязан фактът, че **Валаам** е сред убитите отвъд Йордан (ст. 22). Господ не е забравил ужасното бедствие, което този зъл пророк е причинил на Неговия народ (вж. Чис. 23–25). „Да знаете, че грехът ви ще ви намери“ (Чис. 32:23).

Ст. 25 повдига интересен проблем. Племето на **Гад** завладява част **от земята на синовете на Амон,** което е забранено във Втор. 2:19. Но тази земя по-рано е била отнета от амонците от Сион, царя на аморейците, и е станала част от неговото царство. Така по времето, когато Израил отнема земята от Сион, тя вече не е принадлежала на амонците.

Споменатият в ст. 26 **Девир** не е градът, посочен в предходната глава. Този град се намира на изток от Йордан, докато превзетият от Иисус е западно от реката.

2.Делът на Юда (гл. 14, 15)

14:1–5 В тази глава започва описанието на разпределянето на земята на запад от река Йордан между **деветте племена и половината племе. ГОСПОД е заповядал чрез Мойсей** разпределението да бъде извършено чрез **жребий.** Това вероятно означава, че общото местоположение на племенния дял трябва да бъде определено посредством жребий, а големината на територията зависи от числеността на племето (Чис. 26:53–56).

14:6–15 Първо в списъка на племената

е племето на **Юда** (14:6–15:63). Мъжете на **Юда** предвождат войнствата на Израил (вж. Чис. 10:14) и са най-голямото и най-силно племе, надхвърлящо 76,000 боеспособни мъже.

Преди да представи границите на териториите, Божият Дух е записал благородната молба на **Халев** за град **Хеврон.** Въпреки че тогава е **на осемдесет и пет години,** вярата му, смелостта му и силата му не са отслабнали. Той копнее за още духовни завоевания и получава **Хеврон** за свое **наследство.**

Хеврон се нарича не само градът, но също и областта около него (ст. 12). Градът по-рано е бил превзет от Иисус (10:36, 37). По-късно той е даден на свещениците, но **Халев** запазва обкръжаващата го територия за свое **наследство.**

Халев бива пощаден от язвата, която отнема живота на невярващите разузнавачи **четиридесет и пет години** по-рано (Чис. 14:36–38). Той бива запазен по време на странстванията из пустинята. Оцелява по време на няколкото години война в Ханаан. Той знае, е Бог не го е запазил жив, като е обещал награда за вярата му, за да го предаде после на **енакимите.** Какво от това, че са великани? Те са в неговата земя и той **ще ги изгони** с Божията сила. Халев все още гледа на нещата с очите на вярата, а не както изглеждат външно. Това е тайната на неговата трайна **сила** и удивителен успех. Той няма намерение да се пенсионира (въпреки че е **на осемдесет и пет години**), докато не завладее своите притежания.

15:1–12 В този пасаж са описани границите на Юда. Почти невъзможно е да ги проследим с точност в днешно време. Затова някой би могъл да се учуди защо всички тези подробности са включени в Библията. Отговорът, разбира се, е, че всички те са важни от Божията гледна точка. Те са боговдъхновени и полезни, пълни с богати духовни уроци.

15:13–20 В ст. 14 е записано как Халев превзема Хеврон. Той обещава **дъщеря си Ахса** за жена на онзи, който **превземе Кириат-Сефер** (Девир) (ст. 16). Племенникът на Халев, **Готониил,** е онзи, който **превзема** града и получава невястата (ст. 17). По-късно той става първият съдия в Израил (Съд. 3:9). Ахса **подбужда** Готониил **да иска от баща ѝ нива** (ст. 18). Думите ѝ **„понеже си ми дал земя“,** подсказват, че Готониил е сторил това и е получил **нивата.** Тогава Ахса иска **горните** и **долните** извори, за да напоява земята.

Някои градове, като **Девир** и **Хеврон,** е трябвало да бъдат превземани повече от веднъж заради партизанската война, която са водели ханаанците (вж. бележките към гл. 10). Трябва да отбележим също и че е имало повече градове с едно и също име (напр. Девир).

15:21–63 Градовете на територията на Юда са изброени в ст. 21–63. Някои от тях са ни познати от разглеждането на живота на патриарсите: **Хеврон** (ст. 54) (наричан също **Кириат-Арва** и Мамврий) е свързан с Авраам, Исаак и Яков (Бит. 13:18; 35:27) и те всички са погребани там (Бит. 23:17–20). Може би това го прави толкова ценен за духовно проницателния Халев. **Вирсавее** (ст. 28) означава „клетвен кладенец“; патриарсите са прекарали много време тук. Това е място на съживление, ободряване и почивка (Бит. 21:31; 26:33; 46:1). **Ерусалим** (ст. 63) остава във властта на **евусейците.** Едва по времето на Давид те биват напълно изгоненени от Ерусалим (2 Царе 5:6, 7).

Тези градове осигуряват богато наследство за Юда и мощен стимул за укрепване на тяхната вяра. Богът на Авраам, Исаак и Яков е сред Своите синове, за да изпълни Своето древно обещание.

Като преброим градовете в пасажа ст. 21–32, откриваме, че са тридесет и осем града, докато ст. 32 казва, че са само

двадесет и девет. Девет от тези градове принадлежат на племето на Симеон, чието наследство е в границите на Юда (19:1–9). Така за Юда остават **двадесет и девет** града. Подобен проблем има и при изброяването в ст. 33–36; изброени са петнадесет града, но вероятно **Гедира и Гедиротаим** са две имена на един и същ град, и така общият им брой е **четиринадесет града,** както е посочено в ст. 36.[13]

Обърнете особено внимание на последния стих. Горната част на града, хълмът Сион, бива превзет чак по времето на Давид. По-ниско разположеният град, **Ерусалим,** бива превзет от Юда (Съд. 1:8), а по-късно превзет обратно от **евусейците** (Съд. 1:21). Ерусалим е изброен като принадлежащ на Вениамин (18:28), както и на **Юда**; той се намира на границата между тези две племена.

3.Делът на Йосиф (гл. 16, 17)

16:1–4 След това е представено наследството **на синовете на Йосиф. Йосиф** получава правото на първородството (т. е. двойният дял, 1 Лет. 5:1), което Рувим пропилява (Бит. 49:4). Общите граници на територията на Йосиф са дадени в ст. 1–4. Тя, разбира се, е разделена между **Ефрем** и половината от племето на **Манасия,** които се заселват на запад от **Йордан**.

16:5–10 В ст. 5–10 са описани границите на Ефрем. Обърнете особено внимание на ст. 10. Фактът, че **не изгонват ханаанците,** създава сериозни проблеми на израилтяните в по-нататъшната им история.

17:1–13 Наследството на **Манасия** е частично в **Галаад и Васан,** източно от Йордан (ст. 1), и частично на западния бряг (ст. 7–11). Територията западно от Йордан е оградена от шест ханаански крепости **на север – Ветсан, Ивлеам, Дор, Ендор, Таанах, и Магедон** (ст. 11, 12).

Някои от **градовете на Ефрем** се намират в територията **на Манасия,** а някои от **градовете на Манасия** са в територията на **Асир ... и Исахар** (ст. 7–12).

Дъщерите на Салпаад получават наследство заедно със **синовете** на **Манасия,** както Бог е **заповядал на Мойсей** (ст. 3, 4) (Чис. 27:1–7). Това се прави, за да се осигури дял на дома на Салпаад, независимо от това, че той няма мъжки наследници. **Дъщерите** трябва да се омъжат за мъже от своето племе, за да не премине земята, която принадлежи на Манасия, към някое друго племе, в случай на смесен брак (Чис. 36:1–13).

17:14–18 След като Ефрем и Манасия получават своите два съседни дяла на запад от Йордан, първенците им идват при Иисус и му се оплакват, че имат **само един жребий** (ст. 14) и че са стеснени от крепости на север (ст. 16). Иисус обръща всички техни доводи срещу тях. Когато казват, че имат нужда от повече земя, защото са **многоброен народ** (ст. 14), той има казва да използват работната си сила, да **изсекат гората** в своята територия и да се заселят там (ст. 15). Когато те се оплакват, че в пределите им живеят **ханаанци,** които **имат железни колесници** (ст. 16), той ги уверява, че имат превъзхождаща и могат да **изгонят ханаанците** (ст. 18). **„Един жребий“** в ст. 14 означава обединената територия на Ефрем и Манасия западно от Йордан. Когато Иисус казва **„няма да имаш само един жребий“** (ст. 17б), той няма предвид, че те ще получат допълнителна земя, а че трябва да заемат изцяло земята, която им е дадена.

4.Дяловете на останалите племена (гл. 18, 19)

18:1 Разположението на **израилевия** стан се измества от Галгал в **Сило**. Тук те **издигат шатъра за срещане,** и тук той остава до дните на Самуил. Тук продължава и разпределянето на земята.

18:2–10 Юда и **Йосиф** вече са получили своето наследство чрез **жребий,** но все още остават **седем племена** западно от Йордан, чието **наследство** все още не е определено. Затова **Иисус** изпраща група **мъже,** по **трима от всяко племе,** които да отидат и да **опишат** останалата част от земята, за да могат да я разделят чрез жребий между **седемте** племена.

18:11–28 Границите на Вениамин са посочени в ст. 11–20, а **градовете** – в ст. 21–28. Делът на Вениамин е малък, но превъзходен. Той заема сърцето на земята и включва в пределите си първите плодове от труда на Израил в Ханаан.

Галгал, който се намира в областта на Вениамин, е първото място западно от Йордан, където се разполага израилевият стан. Тук се намира каменният паметник, който пази свидетелството за чудодейното преминаване на Йордан. Тук народът отбелязва първата Пасха в Ханаан и започва да се храни от реколтата на земята. Тук бива и отново обрязан и срамът на Египет бива отнет. Едва ли има по-значима историческа точка в целия Ханаан, защото няма друго място, което да съхранява толкова много духовни уроци.

В земята на Вениамин все още могат да се видят руините на **Ерихон.** Стените му, някога смятани за непреодолими, сега са изравнени със земята. Наследството, принадлежащо на дома на Раав, остава да стои като свидетелство за Божията благодат, която винаги съпътства вярата. Вениаминците винаги могат да идват тук, когато имат нужда от непосредствено напомняне, че битката принадлежи на Господа.

Ветил *(Божият дом)* напомня на вениаминците за вярата на техните бащи и за верността на божествения Освободител на Израил (Бит. 28:18–22; 35:1–15).

Ерусалим е определен да бъде столицата, но едва когато идва Есеевият син, той изгонва евусейците от тяхната планинска крепост.

Земята на Вениамин съдържа много свидетелства и знаци за минали, настоящи и бъдещи благословения. Какъв богат жребий се пада на най-малкия син на Яков!

19:1–9 Наследството на симеоновото племе е сред **наследството на синовете на Юда.** Изглежда, че земята на Юда е толкова **голяма,** че племето не може да засели своя дял, така че част от него бива определена за **Симеон.** Това е изпълнение на пророческите думи на Яков за Симеон: „Ще ги разделя в Яков и ще ги разпръсна в Израил“ (Бит. 49:7).

Вирсавее и **Савее** вероятно се отнасят до едно и също място; оттук идва и общият брой от само **тринадесет града,** както е отбелязано в ст. 6. Някои градове са изброени, за да се уточнят границите между индивидуалните дялове на племената, макар тези градове да не попадат в пределите, и затова понякога посоченият брой на градовете не съответства на изброяването им в текста (напр. ст. 15, 30, 38).

19:10–39 След това са представени границите на останалите пет племена: **Завулон** (ст. 10–16), **Исахар** (ст. 17–23), **Асир** (ст. 24–31), **Нефталим** (ст. 32–39), и **Дан** (ст. 40–48). Дан получава някои от градовете на Юда (сравн. ст. 41 с 15:33).

19:40–48 Първоначалната територия, която се пада на **Дан,** се намира в югозападната част и граничи със Средиземно море. Тя включва градовете **Йопия** и **Акарон** (ст. 40–46). По-късно, когато тази територия се оказва малка, някои от Дановото племе се заселват в Лахис **(Лесем)** и променят името на града на **Дан** (ст. 47, 48; ср. Съд. 18).

19:49–51 В ст. 51 **завършва разделянето на земята.** Остава да бъдат определени прибежищните градове (гл. 20), а също и градовете на левитите (гл. 21), но работата на Иисус е почти завършена. Той получава **Тамнат-Сарах, според словото на ГОСПОДА** (ст. 50).

В. Прибежищните градове (гл. 20)

Следващата стъпка е да се определят шестте **прибежищни града,** по три от всяка страна на река **Йордан,** където онзи, който извърши непредумишлено убийство, да може да избяга **от отмъстителя за кръвта.** Непредумишлено е убийството, когато някой **неволно убие** друг **човек,** без да го е мразил. **Отмъстителят за кръвта** обикновено е близък роднина на убития, който се опитва да отмъсти за него. Ако убиецът успее да избяга в прибежищен град, там той намира убежище **до смъртта на първосвещеника.** След това той може безопасно **да се върне** в своя **град.**

ПРИБЕЖИЩНИТЕ ГРАДОВЕ

Прибежищните градове представляват интерес и от богословска гледна точка. Маклиър описва традиционните детайли, свързани с тези градове:

> Еврейските тълкуватели ни разкриват, че в по-късни времена, за да бъде предлаганият на неволния убиец приют посигурен, (а) пътищата, водещи към прибежищните градове, са били поддържани винаги в идеално състояние и е трябвало да бъдат широки най-малко 32 лакътя (около 15 метра); (б) били са премахвани всички препятствия, които могат да спънат бягащия или да забавят скоростта му; (в) по пътя не е имало хълмове, както и реки, над които да не е построен мост; (г) на всеки завой е имало изправени стълбове с думите „Прибежище“, които да насочват нещастния човек в бягството му; (д) когато веднъж се заселел в такъв град, на неволния убиец било давано удобно жилище, а местните жители трябвало да го подпомогнат в започването на някаква работа, за да може да се препитава.[14]

Тези градове илюстрират народа на Израил и неговата вина във връзка с убийството на Месията. Христос е прибежищният град, в който каещият се Израил може да потърси убежище. Д. Л. Муди отбелязва, че „прибежищните градове са символ на Христос, и в тази връзка техните имена имат значение.“[15]

Прибежищните градове и значенията на имената им са следните:

Западно от Йордан
Кадис – Святост
Сихем – Сила
Кириат-Арва или Хеврон – Общение

Източно от Йордан
Рамот-Галаад – Издигане
Голан – Щастие
Восор – Безопасност

Така Христос предоставя всички благословения, представени от имената на градовете. Един поглед към картата ни показва, че прибежищните градове са стратегически разположени, така че в земята няма точка, която да е по-далеч от петдесет километра от някой от тях. Муди отбелязва духовното приложение на този факт:

> Така, както прибежищните градове са разположени, че да бъдат достъпни от всяка част на земята, така и Христос е изцяло достъпен за нуждаещите се грешници (1 Йн. 2:1, 2).[16]

Обърнете внимание на паралелите между временното спасение, предлагано на неволния убиец в прибежищните градове, и вечното спасение, което се предлага на грешника в Христос. Пътищата към градовете са чисти и добре обозначени, също като пътя на спасението, за да не може никой да се заблуди и да изгуби живота си. Градовете са разпръснати по цялата земя и са лесно достъпни за всички, както и Христос е достъпен за

всички хора. Хората биват принудени да потърсят прибежищния град в резултат на криза, и много пъти е необходима именно криза, която да накара хората да потърсят прибежище в Господ Иисус. За виновния човек няма неутрална земя – той или е в безопасност в града, или е изложен на гнева на отмъстителя за кръвта. Всеки човек е или в безопасност в Христос, или е под Божието осъждение (Йн. 3:36).

Г. Градовете на левитите (гл. 21)

21:1 – 42 Четиридесет и осем града (ст. 41) със землищата им за пасища на добитъка, включително и прибежищните градове, са предоставени на **левитите,** както е заповядал Господ (Чис. 35:2–8).

Каатци:

(а) Синовете на **Аарон** (т. е. свещениците) – **тринадесет града** от **юдовото, симеоновото и вениаминовото племе.**

(б) **Останалите от** каатците – **десет града** от **ефремовото, дановото и половината от манасиевото племе.**

Гирсонци:

тринадесет града от **исахаровото, асировото, нефталимовото и половината от манасиевото племе.**

Мерариевци:

дванадесет града от **рувимовото, гадовото и завулоновото племе.**

Всяко племе предоставя по четири града, с изключение на Юда и Симеон, които предоставят девет от своите градове, и Нефталим, който дава три града.

Прибежищните градове, които са и градове на **левитите** (ст. 13, 21, 27, 32, 36, 38), са разпръснати сред всички племена, за да изпълнят пророчеството на Яков (бит. 49:5–7) и по-добре да подпомогнат служението на поучаване на нацията, с което са натоварени левитите.

21:43 Този стих трябва да се разбира в светлината на останалата част от Писанията. Той не означава, че Израил е завладял **цялата земя** от Египтеската река до река Ефрат; означава, че **земята,** която Иисус е разделил на дванадесетте племена, е изпълнение на Божието обещание, че Той ще им даде всяко място, на което стъпи стъпалото на крака им (Иис. Нав. 1:3).

21:44 По същия начин и ст. 44 трябва да бъде тълкуван внимателно. В земята все още има **врагове;** не всички ханаанци са изтребени. Но това не е по Божия вина. Той е изпълнил Своето обещание, като е разбил всеки враг, срещу когото израилтяните са излезли на бой. Ако все още има непобедени врагове и гнезда на съпротива, това е, защото Израил не е приложил изпълнението на Божието обещание.

21:45 Обърнете внимание на ст. 45. **ГОСПОД** е изпълнил всяко обещание. **Нито** дума от обещанията Му **не е пропаднала.** Каква прослава за Божията вярност! Но Израил не е приложил на дело изпълнението на всички обещания.

Д. Олтарът източно от Йордан (гл. 22)

22:1–9 След като земята западно от Йордан вече е разпределена, **Иисус** позволява на **рувимците, гадците и половината от манасиевото племе** да се **върнат** в своята територия на изток от **Йордан,** както първоначално са се споразумели. Той им казва и да вземат със себе си своя дял от **плячката** от битките, в които са се били.

Изминали са повече от седем години, откакто те са оставили близките си и са отишли да воюват с ханаанците. Устояли са на изпитанията на битките, докато земята е била превзета. Ние също

сме призовани от нашия Военачалник да устояваме на изпитанията и да се борим в добрата борба на вярата, за да разпространяваме Божието царство на земята (1 Тим. 6:12; 2 Тим. 2:3). Тази саможертва не е лесна, но е съществено важна част от богоугодния живот. Днес на бойното поле са необходими мъже с пламенна ревност:

Да бъда ли аз носен на легло от рози
към небесни висини,
докато други за наградата се бият
в кървави борби?

За да царувам, трябва да се боря –
смелост дай ми, Господи!
Ще понеса несгоди, болки,
подкрепян аз от Словото Ти.
Исаак Уотс

22:10, 11 По пътя към дома си тези мъже решават да издигнат **олтар** край бреговете на **Йордан.** Когато другите девет и половина племена чуват за това, те дълбоко се възмущават. Страхуват се, че този олтар е издигнат, за да съперничи на другия в Сило. Страхуват се още, че за в бъдеще той може да стане олтар на идолопоклонство и че Бог ще накаже целия народ заради него.

22:12–20 Преди да обявят **война** на племената, живеещи източно от Йордан, **израилевите синове изпращат** делегация, която да преговаря с тях и да им предложи земя на запад от Йордан, ако те смятат своята територия за **нечиста** (ст. 19).

Говорейки с мъжете, които са построили олтара, **Финеес** и другите им припомнят как Израил е пострадал заради **беззаконието на Фегор** (ст. 17; ср. Чис. 25) и **престъплението на Ахан** (ст. 20; ср. гл. 7).

Те виждат този олтар като още една заплаха за своето благополучие и това предизвиква острата им реакция. Като народ те са научили, че грехът омърсява целия стан, и че Бог държи отговорна цялата нация за поведението на отделните ѝ членове.

22:21–29 Тогава мъжете на **Рувим, Гад, и половината от манасиевото племе** обясняват, че това изобщо **не** е олтар за принасяне на **жертви.** Той е просто **олтар** за спомен, който да свидетелства на бъдещите поколения, че племената, живеещи източно от Йордан, също са част от народа на Израил.

22:30–34 Останалите племена са доволни от това обяснение и войната е предотвратена. Източните племенаназовават **олтара** *Свидетел,* изразявайки, че той е **свидетел между** племената от двете страни на Йордан, че **ГОСПОД е** истинският **Бог**.

Е. Прощалното обръщение на Иисус към първенците на Израил (гл. 23)

Това е първото от двете прощални обръщения на **Иисус** Навиев. Тук той се обръща към ръководството на Израил.

Заповедта на Иисус към тях да бъдат смели и да пазят повелите на закона (ст. 6) е ехо на Божиите думи към него самия, които той е чул от Божиите уста години по-рано (1:7). Оттогава досега той е изпитал тяхната истинност в житейските изпитания и сега уверено може да ги предаде на следващото поколение.

Той им напомня за Божията вярност, изразена в изпълнението на Неговите обещания по отношение на земята и езическите ѝ обитатели. Бог ще продължи да **изгонва** врага, но за да стане това, народът трябва да Му остане покорен. Преди всичко, той трябва да се пази от идолите на народите и от смесени бракове с ханаанците. В противен случай тези езичници ще бъдат причина за постоянни беди за Израил.

Нито една от Божиите думи **не** е **про-**

паднала (ст. 14). Това не означава, че цялата земя вече е в ръцете на евреите, защото Господ Сам е казал, че няма да изгони жителите ѝ наведнъж, а постепенно (Втор. 7:22). Фактът, че нито едно от Божиите обещания не се е провалило, е едно много силно насърчение, което Иисус използва, за да подтикне първенците да завършат делото, което той е започнал. Към този призив той добавя и предупреждението (ст. 5, 16), че ако израилтяните забравят своя завет и се обърнат към идолите, Йахве ще бъде също толкова верен да ги изтреби **от добрата земя,** която им е дал, както е бил верен да изтреби ханаанците.

Новозаветният паралел на тази глава е 2 Кор. 6:14–18. Отделянето е жизненонеобходимо за Божия човек. Ние не можем да бъдем верни на Господа и същевременно да се обвързваме с враговете Му.

Ж. Прощалното обръщение на Иисус към народа на Израил (24:1–15)

24:1–14 Второто прощално послание, този път към целия народ, Иисус произнася в **Сихем.**

Иисус прави преглед на историята на Божия народ, като започва с **Тара** и продължава през времето на **Авраам, Исаак** и **Яков.** Той припомня на народа за мощното избавление от Египет, странстването из пустинята и победата над моавците на изток от Йордан. После разказва влизането им в Обещаната земя, победата при **Ерихон** и изтребването на ханаанските **царе** (ст. 2–13). **Мракът** в ст. 7 се отнася за Изх. 14:19, 20, където облакът е светлина за израилтяните и мрак за египтяните.

В това кратко резюме на историята от Битие до Иисус Навиев изпъква един забележителен факт: върховната власт на Бога. Обърнете внимание как Той разказва историята: **Аз взех** (ст. 3), **дадох** (ст. 4), **изпратих** (ст. 5), **изведох** (ст. 6–8), **Аз не пожелах да послушам** (ст. 10), **Аз ги предадох** (ст. 11), **Аз изпратих** (ст. 12), **дадох** (ст. 13). Йахве действа в изпълнение на Своите вечни цели и кой може да спре ръката Му? Такъв Бог заслужава да Му се боим и да Му служим (ст. 14).

24:15 Изборът тук не е между **ГОСПОДА** и идолите. Иисус приема за даденост, че народът *вече* е решил да *не* служи на Бога. Заради това той ги предизвиква да **изберат** между **боговете,** на които са служили техните прародители в Месопотамия, и **боговете на аморейците**, които са намерили в Ханаан. Благородното решение на Иисус за него самия и за дома му е било вдъхновение за много следващи поколения вярващи: **„Но аз и домът ми ще служим на ГОСПОДА!“**

З. Подновяването на Завета в Сихем (24:16–28)

24:16–28 Когато народът обещава да **служи** на Йахве, **Иисус** казва: **„Няма да можете да служите на ГОСПОДА“** (ст. 19). Това означава, че не могат да служат на Йахве и същевременно да се покланят на идолите. Иисус несъмнено осъзнава, че народът ще се отклони в идолопоклонство, защото дори и в този момент те имат **чужди богове** в шатрите си (ст. 23). **Народът** упорито продължава да обещава вярност към своя **Бог** и затова **Иисус** изправя **голям камък под дъба** като знак и **свидетел** на **завета,** направен от Израил. **(ГОСПОДНОТО светилище**, споменато в ст. 26, не е скинията, която се намира в Сило, а просто едно свято място.)

Във връзка с проблема с идолите Карл Армърдинг пише:

> Идолопоклонството като че ли е било един от най-упоритите грехове на Израил. Както видяхме, техните най-ранни

предшественици са служили на други богове (ст. 2). Когато Яков и семейството му напускат Лаван, Рахил взема боговете на баща си (Бит. 31:30–34). Но щом пристигат в земята, Яков заповядва на дома си да изхвърлят тези „чужди богове", и ги скрива под дъба край Сихем (Бит. 35:2, 4). На същото това място Иисус Навиев призовава своето поколение да отмахне боговете, на които са служили бащите им (ст. 14).[17]

И. Смъртта на Иисус (24:29–33)

24:29–33 Иисус ... умира на възраст **сто и десет години** и бива **погребан** в града **на наследството му.** Народът на **Израил** остава верен на **ГОСПОДА,** докато са живи мъжете от поколението на Иисус. Ние не знаем кой е написал последните стихове на книгата, нито пък това знание ни е нужно – иначе щеше да ни бъде казано.

Костите на Йосиф, които са изнесени **от Египет** по негова молба, сега биват **погребани в Сихем** (Бит. 50:24; Изх. 13:19).

Накрая умира и **Елеазар, синът на Аарон,** и бива **погребан в хълмистата земя на Ефрем.**

В последните пет стиха на тази книга са споменати три погребения: на Иисус Навиев (ст. 29–31), на Йосиф (ст. 32) и на Елеазар (ст. 33). И тримата са погребани в земята на Йосиф. И тримата са служили вярно на своя Бог и своята страна. Иисус и Йосиф извършват велики освобождения през своя живот, а Елеазар – чрез своята смърт, защото той е бил първосвещеникът и смъртта му освобождава всички, които са избягали в прибежищния град (20:6). Както книгите Битие и Второзаконие, така и книгата на Иисус Навиев завършва със звъна на погребалните камбани за велики и благочестиви мъже. „Бог погребва Своите работници, но продължава Своята работа."

Крайни бележки

[1] (Въведение) Irving L. Jensen, *Joshua, Rest-Land Won,* p. 14.

[2] (1:1-9) T. Austin Sparks, *What Is Man?* p. 104.

[3] (2:1) C. F. Keil and Franz Delitzsch, „Joshua," in *Biblical Commentary on the Old Testament,* VI:34.

[4] (3:14-17) Donald K. Campbell, „Joshua," in *The Bible Knowledge Commentary,* I:335.

[5] (3:14-17) *Ibid*.

[6] (7:11-26) Hugh J. Blair, „Joshua," *The New Bible Commentary,* p. 229.

[7] (8:30-35) R. Jamieson, A. R. Fausset, and D. Brown, *Critical and Experimental Commentary,* II:23.

[8] (10:12–15) Тук предлагаме три мнения, които приемат, че се е случило уникално чудо, и се опитват да обяснят (но не да омаловажат чрез обяснение с естествени явления) текста:

1. Бог действително е задържал (или преустановил) въртенето на земята, докато слънцето е било над Иисус, като е направил завъртането да продължи четиридесет и осем часа. Съществуват паралелни разкази и в други древни култури, които разказват за „необикновено дълъг ден", който може спокойно да е бил дългият ден на Иисус.
2. Ако „застани" (евр. *дом)* се преведе като „спри" или „престани" (както в 4 Царе 4:6 и Плач 2:18), това може да се приеме като молитва за облекчение от жегата на слънцето, която измъчва войските на Иисус, а необикновено продължителната градушка да се разгледа като отговор на неговата молитва.

3. Тъй като Иисус напада рано сутринта, някои вярват, че той се моли слънцето да „забави" изгрева си, а полумракът да продължи. Тогава градушката е била Божият отговор на молитвата му.
   Първото мнение като че ли най-добре съответсва на текста: „И слънцето застана в средата на небето и не побърза да залезе почти цял ден" (ст. 13б).

[9] (10:12-15) C. H. Spurgeon, *Spurgeon's Devotional Bible,* p. 168. За кратко разглеждане на научните аспекти на текста вж. гл. X на *Difficulties in the Bible* by R. A. Torrey (Chicago: Moody Press, 1907).

[10] (10:12-15) Matthew Henry, *Matthew Henrys Commentary on the Whole Bible,* II:59.

[11] (10:40-43) John Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible,* p. 324.

[12] (13:1–6) По време на владичеството на Соломон царството действително достига в северозападна посока до тази част на река Ефрат, но като области, които плащат налози на Израил. Превръщането на цялата река в източна граница най-вероятно е все още бъдещо събитие.

[13] (15:21–63) Кайл и Делицш смятат, че тези и други подобни числови проблеми в Стария Завет са просто грешки на преписвачите („Joshua," стр. 163–64). За по-подробна дискусия на предполагаеми несъответствия вж. коментара към 2 Летописи.

[14] (Екскурс) G.F. MacLear, *The Cambridge Bible for Schools and Colleges, The Book of Joshua,* p. 183.

[15] (Екскурс) D. L. Moody, *Notes from My Bible,* pp. 48, 49.

[16] (Екскурс) *Ibid.,* p. 49.

[17] (24:16-28) Carl Armerding, *The Fight for Palestine,* p. 149.

Библиография

Blair, Hugh J. „Joshua." In *The New Bible Commentary*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1953.

Campbell, Donald K. „Joshua." In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.

Freedman, H. „Joshua." In *Soncino Books of the Bible,* Vol. 2. London: The Soncino Press, 1967.

Grant, F. W. „Joshua." In *The Numerical Bible,* Vol. 2. Neptune, N. J.: Loizeaux Bros., 1977.

Henry, Matthew. „Joshua." In *Matthew Henrys Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Jensen, Irving L. *Joshua: Rest-Land Won*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1966.

Keil, C. F., and Franz Delitzsch. „Joshua." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 6. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Kroll, Woodrow Michael. „Joshua." In the *Liberty Bible Commentary. Old Testament*. Lynchburg, VA: The Old Time Gospel Hour, 1982.

MacLear, G. F. *The Cambridge Bible for Schools and Colleges, The Book of Joshua*. London: C. J. Clay and Sons, 1888.

Pink, Arthur W. *Gleanings in Joshua*. Chicago: Moody Press, 1964.

СЪДИИ

„Много неща в Съдии могат да натъжат сърцето на читателя; може би няма друга книга в Библията, която толкова ясно да свидетелства за човешката слабост. Но в нея има и непогрешими знаци за божественото състрадание и дълготърпение. ... Разглеждайки живота на тези второстепенни спасители, можем и в нашето съвремие да осъзнаем нуждата от един по-велик Спасител, който може да даде съвършено освобождение – не само във времето, но и за вечността.“

Артър Е. Къндал

Въведение

I. Уникално място в канона

В тази впечатляваща книга по един уникален начин е описано как Бог превръща в сила човешката слабост. Всъщност, в определен смисъл книгата на Съдиите е илюстрация на трите стиха: „Но Бог избра глупавите неща на света, за да посрами мъдрите; и Бог избра слабите неща на света, за да посрами силните; още и долните и презрените неща на света избра Бог; и онези неща, които не са, за да унищожи тези, които са, за да не се похвали никое създание пред Бога“ (1 Кор. 1:27–29). Аод например е вениаминец левак (3:12–30), а лявата ръка се счита за по-слаба от дясната. Самегар пък използва волски остен, едно не твърде престижно оръжие, с което да избие 600 от враговете (3:31). Девора принадлежи към „слабия пол“ (макар че самата тя далеч не е слаба!) (4:1–5:31). Десетте хиляди войници-пешаци на Варак, по човешки погледнато, не биха могли да се справят с деветстотинте железни колесници на Сисара (4:10, 13). Яил, също от слабия пол, убива Сисара, като забива кол от шатра в слепоочието му (4:21). Тя държи кола с лявата ръка (5:26, Септуагинта). Гедеон напада врага с войска, която Господ е намалил от 32,000 на 300 души (7:1–8). Ечемичeният хляб, храната на бедните, символизира бедност и немощ (7:13). Неконвенционалните оръжия на войската на Гедеон са пръстени гърнета, факли и тръби (7:16), като гърнетата е трябвало да бъдат строшени (7:19). Авимелех е повален от ръката на жена, която хвърля на главата му воденичен камък (9:53). Името „Тола“ означава червей (10:1). Когато срещаме майката на Самсон, тя е безименна, безплодна жена (13:2). А Самсон убива 1000 филистимци с една магарешка челюст (15:15).

II. Авторство

Независимо от факта, че книгата на Съдиите е анонимна, еврейският Талмуд и ранната християнска традиция твърдят, че Съдии, Рут и книгите на Самуил (1 и 2 Царе в българската традиция – бел. прев.) са написани от Самуил. Това виждане може да се подкрепи от 1 Царе 10:25, където личи, че пророкът е бил и писател. Вътрешните свидетелства за времето на написването също съвпадат най-малкото с *времето* на Самуил.

III. Датиране

Най-подходящото датиране на Съдии е през първите 50 години от монархията по няколко причини.

Първо, постоянно повтаряната фраза „в онези дни нямаше цар в Израил“ (17:6; 18:1; 19:1; 21:25) предполага, че по времето на написването е *имало* цар.

Второ, тъй като от 1:21 става ясно, че евусейците все още са в Ерусалим, книгата трябва да се датира преди превземането на града от Давид. И накрая, Гезер, който е споменат в 1:29, по-късно бива подарен на Соломон като сватбен подарък от фараона, което подсказва, че книгата е написана преди това събитие. Така най-вероятното време на написването са годините на царуването на Саул или ранните години от царуването на Давид.

IV. Исторически фон и теми

Книгата на Съдиите продължава разказа за историята на израилевия народ след смъртта на поколението на Иисус Навиев. Народът не е успял да изгони напълно езическите жители на Ханаан. Евреите дори са се смесили с езичниците и вече практикуват идолопоклонство. В резултат на това Бог периодично предава Своя народ в ръцете на езически поробители. Това робство довежда евреите до угризение и покаяние. Когато те извикват към Господа да ги освободи, Той издига съдии. Именно от тези водачи книгата получава името си.

Събитията, описани в книгата, обхващат около 325 години – от Готониил до Самсон.

Съдиите са били военни предводители, а не просто законници. Чрез героични дела на вярата те изпълняват Божиите присъди или повалят потисниците, като по този начин възстановяват до известна степен мира и свободата за своя народ. Дванадесет съдии са се издигали, за да освободят Израил. Някои от тях са разгледани подробно в книгата, докато други са споменати само в един или два стиха. Те произхождат от девет различни племена и освобождават своя народ от месопотамците, моавците, филистимците, ханаанците, мадиамците и амонците. Преди Самуил никой съдия не е владял над цялата нация.

Книгата на Съдиите не е строго хронологична. Първите две глави съдържат въвеждащ материал, който е едновременно исторически и пророчески. Описанието на самите съдии (гл. 3–16) не непременно е в хронологичен ред. Някои от тях може да са воювали срещу враговете си по едно и също време, но в различни области. Това е важно да се запомни, защото, ако се събере последователно броят на споменатите в книгата години, той ще надхвърли 400, което е повече, отколкото Библията определя за този период (Деян. 13:19, 20; 1 Царе 6:1).

Заключителните глави (17–21) описват събития, които се случват по времето на съдиите, но са поставени в края на книгата, за да дадат представа за религиозната, морална и гражданска поквара в Израил през този период. Духът на времената е най-добре изразен в ключовия стих (17:6): „В онези дни нямаше цар в Израил; всеки правеше, каквото му се виждаше добро."

Ако вярваме, че всяка Божия дума е неподправена и че цялото Писание е полезно, то тогава книгата Съдии съдържа важни духовни теми и уроци за нас. Някои от тези уроци са скрити в имената на езическите потисници и на съдиите, които освобождават Израил. Потисниците символизират силите на този свят, които се опитват да заробят Божия народ. Съдиите са символ на средствата, с които водим духовната война.

В настоящия коментар сме включили някои практически приложения, много от които са почерпени от стари класически трудове.[1]

Винаги съществува опасност изучаването на символиката и образността да се доведе до крайност. Ние сме се постарали да избягваме всички тълкувания, които са насилени или фантастични. Трябва също да признаем и че значенията на някои имена са несигурни. Където е възможно, сме предлагали алтернативни значения.

Съдиите на Израил

Схема на изложението

I. Поглед назад и поглед напред (1:1–3:6)
- А. Преглед на миналото (1:1–2:10)
- Б. Предварителен преглед на бъдещето (2:11–3:6)

II. Времената на съдиите (3:7–16:31)
- А. Готониил (3:7–11)
- Б. Аод (3:12–30)
- В. Самегар (3:31)
- Г. Девора и Варак (гл. 4, 5)
  1. Тяхната история в проза (гл. 4)
  2. Тяхната история в песен (гл. 5)
- Д. Гедеон (6:1–8:32)
  1. Призоваването на Гедеон за служение (гл. 6)
  2. Тристата мъже на Гедеон (гл. 7)
  3. Победата на Гедеон (8:1–32)
- Е. Узурпацията на Авимелех (8:33–9:57)
- Ж. Тола и Яир (10:1–5)
- З. Ефтай (10:6–12:7)
  1. Окаяността на Израил (10:6–18)
  2. Ефтай се бие за Израил (11:1–28)
  3. Обрекът на Ефтай (11:29–40)
  4. Ефтай избива ефремците (12:1–7)
- И. Ивцан, Елон и Авдон (12:8–15)
- Й. Самсон (гл. 13–16)

1. Благочестивият произход на Самсон (гл. 13)
2. Угощението и гатанката на Самсон (гл. 14)
3. Отмъщението на Самсон (гл. 15)
4. Далила измамва Самсон (гл. 16)

III. Религиозен, морален и политически упадък (гл. 17–21)
А. Новата религия на Михей (гл. 17)
Б. Михей и данците (гл. 18)
В. Левитът и неговата наложница (гл. 19)
Г. Войната с Вениамин (гл. 20, 21)

Коментар

I. Поглед назад и поглед напред (1:1–3:6)

А. Преглед на миналото (1:1–2:10)

1:1–3 След смъртта на Иисус Навиев (ср. 2:8) племето на **Юда** поема водачеството във войните **против ханаанците** на юг. Въпреки Божието обещание за победа **Юда** търси подкрепа от племето на **Симеон,** като по този начин показва, че вярата им е лишена от пълна зависимост от Божието Слово.

1:4–7 Първата победа е над жителите на **Везек.** След като избиват **десет хиляди мъже,** те **отсичат палците на ръцете и краката** на техния цар, както той е правил на враговете си. Той е трябвало да бъде умъртвен, както е заповядал Господ (Втор. 7:24), но вместо това е бил само осакатен. После е отведен в Ерусалим, където по-късно умира. Тази случка е предвестник на непокорството, което Израил проявява по отношение на езичниците в своята земя. Вместо напълно да ги унищожат, израилтяните само ги осакатяват. Такова частично покорство в действителност е непокорство и ще струва скъпо на евреите в идещите дни.

1:8 **Юда** постига известен успех **срещу Ерусалим,** като изгаря града. Но нито Юда, нито Вениамин успяват да изгонят евусейците от тяхната крепост (вж. коментара към Иис. Нав. 15:21–63). Това става едва по времето на Давид (2 Царе 5:6, 7).

1:9–15 Превземането на **Хеврон** тук е приписано на **Юда;** в Иис. Нав. 14 и 15 гл. ни се казва, че Халев е завладял този град. Несъответствие няма, тъй като **Халев** е от юдовото племе. Тези стихове (9, 10) вероятно се отнасят до завземането на града от Халев (ср. ст. 20), а не до някаква по-късна операция след смъртта на Иисус, също както и завладяването на **Кириат-Сефер** от **Готониил** е повторено в ст. 11–15, въпреки че се е случило по-рано (Иис. Нав. 15:16–19).

1:16 Кенейците продължават да живеят заедно със **синовете на Юда,** въпреки че всъщност никога не стават истински вярващи.

1:17–21 Другите завоевания на **Юда** включват **Хорма, Газа, Аскалон и Акарон,** но победите са частични. **Жителите на долината имат железни колесници** и Юда няма вярата да предприеме нападение срещу тях. Това е нежелание за постоянстване при трудни обстоятелства. Ст. 21 показва, че Съдии е написана, преди Давид да превземе Ерусалим.

1:22–26 Само двете племена на **Йосиф** постигат още победи. (Тези стихове вероятно се отнасят до завладяването на **Ветил,** докато Иисус все още е жив [Иис. Нав. 12:16], също както и предходните стихове за Хеврон и Кириат-Сефер сочат назад към дните на великия военачалник.) Те нападат **Ветил,** наричан по-рано **Луз,** и го поразяват. Грешката им обаче е, че обещават безопасност на

информатора. Той веднага започва да строи друг **град** с **името Луз в земята на хетейците.** Неосъденият грях остава жив и по-късно отново се проявява.

1:27–36 В останалата част от главата са посочени седем племена от централната и северната част на земята, които **не** са **изгонили ханаанците** от своята територия: **Вениамин** (ст. 21), **Манасия** (ст. 27, 28), **Ефрем** (ст. 29), **Завулон** (ст. 30), **Асир** (ст. 31, 32), **Нефталим** (ст. 33) и **Дан** (ст. 34–36).

2:1–5 Ангелът ГОСПОДЕН (Господ Иисус) изобличава народа за непокорството му в **Бохим** *(плачещи)*. Ст. 1 казва, че Той е дошъл **от Галгал** (мястото на благословение) **в Бохим** (мястото на плач). Израил е отишъл от мястото на победата в мястото на скръбта. Народът не е изгонил ханаанците и не е разрушил олтарите на техните идоли. Затова и Господ ще откаже да **изгони ... жителите на земята** и вместо това ще им позволи да тормозят израилтяните. Така ст. 1–5 сочат скритата причина за потисничеството, на което в бъдеще ще бъде подложен Израил. Никак не е чудно, че **народът** започва да **плаче** и дава на **мястото** името **Бохим!**

2:6–10 Ст. 6–10 описват края на живота на Иисус Навиев и поколението, което го надживява. Във Втор. 6 Бог дава някои особено важни заповеди на Своя народ. Неизпълнението на тези заповеди довежда до тъжното състояние на нещата, описано в ст. 10, където става ясно, че липсата на духовно ръководство е довела до съответна липса на покорство от страна на Божия народ. Предишното **поколение** не е научило децата си да се боят от **ГОСПОДА** и да пазят Неговите заповеди. Небрежността на бащите е довела до отстъплението на техните синове.

Б. Предварителен преглед на бъдещето (2:11–3:6)

2:11–19 Следващите стихове, от друга страна, представят предварителен обзор на целия период на съдиите. Те проследяват състоящия се от четири елемента цикъл, който характеризира това време:

Грях (ст. 11–13)
Робство (ст. 14, 15)
Молитва (не е посочена тук, но вж. 3:9; 3:15; 4:3 и т. н.)
Спасение (ст. 16–18)

Този модел е описан още и като:

Бунт
Наказание
Покаяние
Почивка

Това резюме на Съдии (ст. 11–19), както посочва Йенсен, се фокусира върху две контрастиращи истини, ясно видими в цялата книга:

> (1) Безнадеждната поквара на човешкото сърце, разкриващо своята неблагодарност, упорство, бунт и безумие; (2) Божието дълготърпение, търпеливост, любов и милост. Никоя друга книга в Библията не поставя тези две истини в такъв ярък контраст – пълния провал на Израил и неизменната благодат на Йахве![2]

2:20–30 Тъй като Израил постоянства в неподчинението си, Бог решава да остави народите в земята като наказание за Своя народ (ст. 20–23). Но наказанието за непокорството не е единствената причина, поради която Господ не изгонва всички ханаанци. Той ги оставя, за *да **изпита*** Израил (ст. 22; 3:4), и за *да обучи* следващите поколения на война (3:1, 2). От това можем да разберем и защо Господ позволява вярващите да преминават през проблеми и изпитания. Той иска да знае дали те **„ще пазят ГОСПОДНИЯ път ... или не“** (ст. 22).

3:1–4 В ст. 3 са изброени **народите,**

които Господ е **оставил** като изпитание за Израил: **петимата първенци на филистимците и всичките ханаанци, и сидонци, и евейци, които живеят в планината Ливан.**

Тук започва първият цикъл: грях (ст. 5–7); робство (ст. 8); молитва (ст. 9а); спасение (ст. 9б–11).

3:5, 6 Изброени са шест от седемте езически народа, сред които живее Израил. Към тези от ст. 3 са добавени **хетейците, аморейците, ферезейците, евейците и евусейците.** Седмият народ са гергесейците (Иис. Нав. 3:10; 24:11).

С няколко думи д-р Коен точно посочва началото на всеки цикъл към упадък:

> Израилтяните пренебрегват предупреждението на Мойсей (Втор. vii. 3 и сл.) и създават смесени бракове с местните. Последствието от това е възприемането на техните съблазнителни култове.[3]

II. Времената на съдиите (3:7–16:31)

А. Готониил (3:7–11)

3:7, 8 Народът **върши зло пред ГОСПОДА,** като сключва бракове с езичниците и после се покланя на техните идоли. Нечистотата и неморалността (ст. 6) водят до идолопоклонство (ст. 7). Бог предварително е предупредил израилтяните за гибелните последици от смесването с ханаанските жители. Евреите са свят народ и трябва да останат чисти от осквернение, за да познаят Божиите благословения (Втор. 7:3–6). Бог наказва Израил, като предава народа **в ръката на месопотамския цар Хусанрисатаим** за **осем години.** Неговото име означава *Хус, човек на двойна поквара*.

3:9–11 В отговор на разкаяния вик на Своя народ **ГОСПОД издига ... Готониил,** племенника на Халев, който да ги освободи от техния враг и да ги въведе в **четиридесет години** на мир. **Готониил** *(Божи лъв)* по-рано е превзел Кириат-Сефер *(град на книгата)* и го е превърнал в Девир *(жива мъдрост)*. Ето какво прави вярата с Божиите обещания.

Б. Аод (3:12–30)

3:12–14 При втория цикъл Израил е поробен от **моавския цар Еглон** за **осемнадесет години.**

3:15–30 Военачалникът, когото Бог дава на Израил този път е **Аод,** един левак от племето на Вениамин. Той е упълномощен от народа да занесе **подарък на цар Еглон.** Аод обаче скрива един **меч, остър и от двете страни ... под горната си дреха.** След като получава подаръка, царят вероятно се успокоява за настроението на своите еврейски поданици. Тогава **Аод** иска от него частна аудиенция, за да обсъдят заедно някакво **тайно послание.** Когато **всички** присъстващи са отпратени, **Аод** убива царя и избягва. Докато стореното бъде разкрито, Аод вече е събрал мъжете на Израил и настъпва заедно с тях срещу Моав, като **избиват около десет хиляди** отстъпващи войници. След това Израил се радва на **спокойствие** в продължение на **осемдесет години.**

Когато *размишлението* (Гира, ст. 15) ражда *възхвала* (Аод), присъдата над *световния владетел* (Еглон) се изпълнява от острия и от двете страни *меч* (Библията), дори когато Словото е в ръката на един левак.

Готониил е от Юда, най-силното племе в Израил. Аод е от Вениамин, понастоящем най-слабото племе. Бог може да използва както големия, така и малкия, за да дари победата, защото силата така или иначе е от Него. Хората са само служители на освобождението, а не негови автори.

ТАБЛИЦА НА СЪДИИТЕ

Поробител	Значение на символа	Години робство	Освободител	Значение	Години мир	Описано в
Хусан-рисатаим, цар на Месопотамия	Хус, човек на двойна поквара-Себеиздигане, гордост	8	Готониил	Божи лъв (Божия сила)	40	3:7–11
Еглон, цар на Моав	Кръговрат Светска религия	18	Аод	Величие	80	3:12–30
Филистимци	Скитници сред Божия народ или плътска религия		Самегар	Чужденец или поклонник		3:31
Явин	Разум или човешки интелект	20	Девора	Пчела	40	4:1–5:31
цар на Асор в Ханаан	Усядане					
военачалник Сисара	Боен ред, значение неизвестно		Варак	Мълния		
Мадиамци	Раздор, съперничество	7	Гедеон	Който отсича	40	
	светът		(Ероваал)	Нека Ваал се защити или Борец с Ваал		6:1–8:35
			Авимелех, узурпатор	Баща ми беше цар	3	9:1–57
			Тола	Червей	23	10:1, 2
			Яир	Носител на светлина	22	10:3–5
Амонци	Рационализъм или лъжеучение	18	Ефтай	Той ще отвори	6	10:6–12:7
			Ивцан	значение неизвестно	7	12:8–15
			Елон	значение неизвестно	10	
			Авдон	Служба	8	
Филистимци	Плътска религия	40	Самсон	Слънчице	20	13:1–16:31

В. Самегар (3:31)

3:31 На този съдия е посветен само един стих. Той убива **шестстотин мъже от филистимците с един волски остен** (остър инструмент, използван да се бодат с него воловете, за да вървят по-бързо). Това е още един от примерите в Съдии, в който Бог използва „слабо нещо“, за да постигне могъща победа. Един *поклонник* **(Самегар),** който владее добре *Божието Слово* **(остен** – вж. Екл. 12:11), може да разгроми скитниците **(филистимците)** сред Божия народ.

Г. Девора и Варак (гл. 4, 5)

1. Тяхната история в проза (гл. 4)

4:1–3 Следващият поробител е **Явин, цар** на ханаанската крепост **Асор. Неговият военачалник** е **Сисара.** Със своите прехвалени **деветстотин железни колесници** той държи израилтяните под свое владичество **в продължение на двадесет години.**

4:4–9 Този път Бог не издига мъж. Той издига човек от „слабия пол“, една **пророчица** на име **Девора.** (Нормата не е жени да заемат такива места на духовна власт, но това е време на упадък. Девора не бива да се използва като пример за ролята на жената в църквата днес, тъй като тя е изключение, а не правило. Освен това тук става дума за Израил, а не за църквата.) Девора възлага на **Варак** да тръгне на север и да нападне силите на Сисара, но той отказва да стори това, ако тя не го придружи. Тя му казва, че заради нежеланието му да поведе израилтяните ГОСПОД ще даде победата над **Сисара в ръката на жена,** а не в неговата.

4:10–16 Девора поема инициативата да призове Варак и да му заповядва да излезе на бой срещу Сисара, както е заповядал Господ. Но **Варак,** а не Девора, е отличен за своята вяра в Евр. 11:32. След известно колебание в началото той се покорява на Господа с вяра и освобождава Израил. (Според НМПБ **Овав** в ст. 11 трябва да бъде наречен *„шурея* **на Мойсей“,** а не **„тъста“,** както е в НИПБКДж.)

> Варак открито показва силите си от 10,000 мъже по южните склонове на планината Тавор. Сисара се хваща на въдицата. Той и колесниците му пресичат сухото корито на Кисон при брода, разположен непосредствено от южната страна на Аросет. Те препускат по древния път към Таанах. Израилтяните от юг, от Ефрем, влизат в долината (5:14), и се присъединяват към Варак и неговите северни войски надолу от Таанах, южно от Кисон. Девора дава сигнал за атака (14). Пешаци срещу колесници! В критичния миг руква дъжд, който превръща низината в тресавище и напълно изважда от строя колесниците и конете (5:4). Предимствата сега са изцяло на страната на пехотата. ... Варак усилва атаката. Сисара е разделен от мъжете си и хуква да бяга. Останалата без водач армия, несвикнала да се бие пеша, също отстъпва. Дъждовете продължават и Кисон се превръща в буйна река. Онези от войниците на Сисара, които израилтяните не успяват да убият в преследването, са отнесени от водите на Кисон, когато се опитват да преминат през брода край Аросет ... [ст. 10–16; ср. 5:20, 21]. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

4:17–24 Сисара отива да търси убежище в **шатрата** на кенейката **Яил,** където получава храна и подслон. Докато той спи, **Яил** забива **един кол от шатрата ... в слепоочието му.** Когато **Варак** минава наблизо, преследвайки Сисара, **Яил** го кани да види трупа на своя враг. Така се изпълнява пророчеството на Девора от ст. 9. Бог използва една обикновена *медоносна пчела* (Девора), за да срине *човешкия разум* **(Явин),** когато той се издига против познанието на Бога. Присъдата постига врага като *мълния*

(Варак). Яил *(катерач)* използва кол от шатрата (свидетелство за нейния живот на чужденец и поклонник), за да срази претенциите на могъщите. **Чукът** символизира Словото (Ер. 23:29).

2. Тяхната история в песен (гл. 5)

5:1–5 Песента на **Девора и Варак** е класика в боговдъхновената литература. След началото с прослава на **ГОСПОДА,** Девора припомня триумфалното шествие на Господа, когато израилтяните напускат пределите **на Едом,** за да тръгнат към Обещаната земя. Всяка съпротива се топи **пред** величието на **ГОСПОДА, Израилевия Бог!**

5:6, 7 След това тя описва обстановката **в дните на Самегар.** Опасностите са толкова много, че **пътищата опустяват. Пътниците** използват обиколни пътища, за да избегнат нападенията на разбойнически банди. Селяните не смеят да излязат от къщите си, докато не се издига **Девора.**

5:8 Понеже народът се обръща към идолите, земята е предадена на **война** и кръвопролитие, а **Израил** няма оръжия, с които да се бие.

5:9–15 Но когато Бог издига **Девора** и **Варак,** някои от първенците на Израил и някои от народа доблестно се вдигат на помощ. Това са мъже **от Ефрем,** мъже от **Вениамин,** от **Махир** (манасиевото племе) и от **Завулон** и **Исахар.**

5:16, 17 После Девора си спомня и за онези, които *не* са се притекли на помощ. **Рувим** е имал **велики сърдечни размисли,** но е останал **между кошарите. Галаад** (Гад) не е преминал **Йордан,** за да се включи в битката. **Дан** е останал **на корабите,** а **Асир** лениво е седял **край заливите си.**

Писанието внимателно отбелязва онези, които са се били в битките, и онези, които са стояли пасивно и не са пожелали да рискуват сигурността си заради Йахве. Така е и днес. Господ знае кой активно се противопоставя на света и на дявола, и кой само седи и гледа. Идва време за награда, но то е също и време на загуба (1 Кор. 3:10–15).

5:18–22 Завулон и **Нефталим** се отличават, като рискуват живота си за Йахве без заплата (те не вземат **сребърни трофеи).** Те се бият в разгара на битката срещу **ханаанските царе.** Природните сили са на тяхна страна, защото те са на страната на Господа.

5:23–27 Мироз е набелязан за **проклятие,** защото не е излязъл **на помощ** на Йахве. Мъжете в този град остават неутрални, когато е необходима помощ срещу врага. Но **Яил,** която живее в шатра, е **благословена** за нейната храброст и ловкост в унищожението на **Сисара.** Майката на нашия Господ е единствената друга жена, която изрично е наречена благословена между жените (Лука 1:42).

5:28–31 Междувременно **майката на Сисара** стои на **прозореца** и чака синът ѝ да се върне с плячка от победата. Тя не може да проумее закъснението му. **Нейните мъдри княгини** я уверяват, че той сигурно **дели** придобивките с мъжете си. Но **Сисара** никога няма да се върне. И нека неговата участ бъде участ и на **всички врагове** на Йахве.

А **онези, които любят** Господа, нека бъдат като изгряващото **слънце.** Главата завършва с информацията, че **земята** е имала **спокойствие** в продължение на **четиридесет години** след смъртта на Сисара.

Д. Гедеон (6:1–8:32)

1. Призоваването на Гедеон за служение (гл. 6)

6:1–6 По време на следващия цикъл израилтяните биват угнетени от мадиамците. Това са мародерстващи бедуински банди, които извършват набези сред посевите на евреите, като оголват **земята** като **скакалци** и ограбват **доби-**

тъка. Отстъплението на Израил води до бедност, робство и страх. Онези, които Израил някога е победил, сега стават негови господари. Така е и в живота ни като християни – когато се отдръпнем от Господа, старите навици ни заробват и докарват живота ни до бедност.

6:7–16 Когато **Израил извиква към ГОСПОДА** за помощ, Той най-напред им изпраща **един пророк,** който ги изобличава за идолопоклонството им. Тогава **Ангелът ГОСПОДЕН,** за когото вярваме, че е Христос преди въплъщението Си (виж изложението по-долу), **се явява** на един мъж от племето на Манасия на име **Гедеон,** докато той тайно вършее **жито в лина, за да го скрие от мадиамците. Ангелът** казва на този **„силен и храбър"** мъж, че Бог ще го използва, за да освободи чрез него **Израил от мадиамците.** Въпреки протестите на Гедеон, Ангелът още веднъж го призовава за тази важна задача.

ГОСПОДНИЯТ АНГЕЛ

Ангелът на ГОСПОДА (на Йахве) е Господ Иисус Христос, който се явява преди въплъщението. Изучаването на пасажите, в които Той се споменава, показва ясно, че Той е Бог, и че е Второто Лице на Троицата.

Първо, Писанията показват, че Той е Бог. Когато Той се явява на Агар, тя разбира, че се намира в Божието присъствие; тя Го нарича „Бог, който ме гледа" (Бит. 16:13). Когато говори на Авраам на хълма Мория, Ангелът се определя като „ГОСПОД" (евр. ЙХВХ или Йахве; Бит. 22:16). Яков чува Ангела да се представя като Бог на Ветил (Бит. 31:11–13). Когато благославя Йосиф, Израил използва „Бог" и „Ангелът" взаимозаменяемо (Бит. 48:15, 16). Именно „Ангелът ГОСПОДЕН" е Онзи, който се явява в горящата къпина (Изх. 3:2), но Мойсей „закри лицето си, защото се боеше да погледне към Бога" (Изх. 3:6). Господ, който върви пред Израил в облачен стълб (Изх. 13:21), е не някой друг, а „Ангелът ГОСПОДЕН" (Изх. 14:19). Гедеон се страхува, че ще умре, защото, виждайки Ангела ГОСПОДЕН, той вижда Бога (Съд. 6:22, 23). Ангелът ГОСПОДЕН казва на Маной, че Името Му е Чудесен (Съд. 13:18), едно от имената на Бога (Исая 9:6). Когато Яков се бори с Ангела, той се бори с Бога (Осия 12:3, 4). Това са убедителни доказателства, че когато в Стария Завет става дума за Ангела ГОСПОДЕН, става дума за Божеството.

Джон Ф. Уолвурд (цитиран от Шефър) представя четири аргумента в подкрепа на това:

> „(а) Второто Лице е видимият Бог на Новия Завет. (б) Ангелът на Йахве от Стария Завет повече не се явява след Въплъщението на Христос. (в) И Ангелът на Йахве, и Христос са изпратени от Отец. (г) Ангелът на Йахве не може да бъде Отец или Светият Дух."[4] По отношение на четвъртото доказателство Уолвурд обяснява още, че Отец и Духът са невидими за човека, и че и двамата притежават атрибута нематериалност. Той заключава: „Няма нито една основателна причина да се отрича, че Ангелът на Йахве е Второто Лице на Бога, след като всички известни факти, свързани с Неговата идентификация, Го определят като Христос от Новия Завет."

Както Ангелът на Йахве, така и Христос се отличава от другите ангели по това, че е несътворен. Думите, превеждани като *Ангел*[5] и в Стария, и в Новия Завет, означават „пратеник". Той е *Пратеникът* на Йахве. Затова, както казва Шефър, Той е „ангел" само по служба.[6]

6:17–24 Усещайки, че говори с Господ, **Гедеон** иска от него **знамение.** После **приготвя принос от едно яре и безквасен хляб.** Когато **Ангелът ... докосва с жезъла си** приноса и той бива **изгорен** от **огън,** Гедеон разбира със сигурност, че е в Господното присъствие, и се уплашва, че ще **умре.** Но **ГОСПОД** го успокоява с думите **„Мир на теб“.** В отговор на това **Гедеон издига олтар** и нарича мястото Йахве Шалом **(ГОСПОД е мир).**

6:25–32 През **същата нощ,** в изпълнение на заповед от **ГОСПОДА, Гедеон** събаря **олтара на Ваал,** който е издигнал баща му, отсича **ашерата, която е при него,** и на тяхно място издига друг **олтар на** Йахве. На **сутринта ... градските мъже** са готови да го убият заради тази дръзка постъпка. Но бащата на Гедеон, **Йоас,** се намесва и казва, че ако **Ваал** е истински **бог,** той би трябвало да може да се защити сам. **Йоас** постановява смърт за онзи, който би застанал на страната на Ваал. Гедеон получава прякора **Еровaал,** което означава **„Ваал да се защити** (сам).“

Някои хора биха обвинили Гедеон за това, че от страх е съборил олтара през **нощта.** Но ние не бива да забравяме факта, че той всъщност се е подчинил на **ГОСПОДА.** Страхът на Гедеон не му е попречил да бъде покорен. Всички ние се страхуваме и страхът сам по себе си не е задължително погрешен. Но когато ни пречи да се покоряваме на Господа, той се превръща в пречка за вярата ни и е грях.

6:33–35 По това време **Мадиам, Амалик и източните жители се събират заедно** на война срещу Израил, **преминават Йордан и се разполагат на стан в долината Езраел. ГОСПОДНИЯТ Дух идва върху Гедеон** и той събира войска от племената на **Манасия, Асир, Завулон и Нефталим.** Авиезер (ст. 34) е прародител на Гедеон. Тук името му е използвано като фамилно име на неговите живи потомци. Вж. също и 8:2.

6:36–40 Преди да тръгне на бой, **Гедеон** иска от **Бога** гаранция за победата. Първото потвърждение се изразява в падането на **роса само** по неговото **руно вълна,** но не и **по земята** около него. Второто идва следващата **нощ,** когато **росата** пада **по цялата земя,** но не и върху **руното.**

„Руното на Гедеон“ често се разбира неправилно от християните. Има две неща, които трябва да имаме предвид във връзка с тази случка. Чрез руното Гедеон търси не *водителство,* а *потвърждение*. Бог вече му е казал какво трябва да направи. Гедеон просто иска уверение за успех. Хората, които говорят, че „простират руно“, за да разберат каква е Божията воля по даден въпрос, прилагат този пасаж погрешно. Второ, Гедеон иска свръхестествен знак, а не естествено събитие. Това, което Гедеон иска, никога не би се случило по естествен начин, без пряката намеса на Бога. Днес различни хора използват като „руно“ неща, които могат да се случат по естествен път, без божествена намеса. Такова използване на случката също е погрешено. Това, което виждаме тук, е как Бог благоволява да даде на един човек със слаба вяра уверение в победата. Бог не само може, но и дава такива уверения и днес в отговор на молитва.

2. Тристата мъже на Гедеон (гл. 7)

7:1–3 За да бъде ясно, че победата над Мадиам е изцяло божествена, Господ първо намалява войската на Гедеон от 32,000 на **десет хиляди,** като изпраща **онези, които се страхуват** и са малодушни, да си вървят, както заповядва законът (Втор. 20:8).

7:4–8 За да намали още повече войската, Бог изпитва войниците край реката. Онези, които губят време **да пият вода,**

като **коленичат на колената си,** са изключени. Онези обаче, които лочат вода **като куче** и бързо продължават по пътя си, остават в армията. Техният брой е **триста мъже.**

7:9–14 После **ГОСПОД** нарежда на **Гедеон** да отиде до края на **мадиамския стан** през **нощта.** Придружен от **слугата си Фура,** той се приближава до най-крайната част на вражеския лагер. Там чува как един мадиамиец **разказва** на своя приятел **сън,** който е сънувал, в който един **ечемичен хляб** се търкаля върху една мадиамска шатра и я събаря. Приятелят разбира съня като предзнаменование, че израилтяните ще разбият **Мадиам. Ечемичeният хляб** е храната на обикновените земеделци и символизира Израил. **Шатърът** символизира войските на мадиамците.

7:15–20 Може би мисълта за топящата се армия отново е събудила страховете на Гедеон, и напълно разбираемо. Бог иска от него да се изправи срещу войска от 135,000 души със своите 300 (8:10)! Но онова, което чува от устата на враговете си, укрепва вярата му. Реакцията му е най-напред да се *поклони* (ст. 15), и после да тръгне *на бой*.

Уверен по този начин в победата, Гедеон се **връща в израилевия стан** и свиква своите мъже на бой. След като разделя войската си **на три части** от по сто души всяка, той въоръжава всеки един с **тръба** и пръстено гърне с факла в него. Те тръгват към края на мадиамския стан и когато го достигат, по уговорен сигнал всички **надуват тръбите си и строшават гърнетата,** така че светлината на факлите им да се види, и започват да викат: **„Меч за ГОСПОДА и за Гедеон!“**

Божественото тълкуване на това събитие е изложено във 2 Кор. 4:7. Нашите тела са пръстените съдове. Само когато бъдем постоянно изложени на смърт заради Иисус, светлината на познанието на Божията слава в лицето на Иисус Христос може да свети и за другите.

7:21–25 В объркване и паника мадиамците започват да се избиват един друг, а после хукват да **бягат.** Първоначално ги преследват мъжете от племената на **Нефталим, Асир и целия Манасия.** Но после Гедеон призовава **всичките мъже на Ефрем** да се включат в преследването, като завардят бродовете на **Йордан** и избият враговете, когато те се опитат да избягат през реката. Ефремците успяват да заловят и да убият **двама** от мадиамските **владетели** – **Орив** *(гарван)* и **Зив** *(вълк)*.

От действията на Гедеон можем да научим ценни уроци за водачеството. Един водач трябва да бъде напълно убеден в това, което прави, преди да поведе останалите. Той трябва да бъде преди всичко поклонник, като отдава на Бога подобаващото място (ст. 15). Той трябва да ръководи с пример (ст. 17). Особено много трябва да внимава славата да бъде за онзи, на когото принадлежи – най-напред за Бога и едва след това за инструментите, които Той е избрал (ст. 18).

3. Победата на Гедеон над мадиамците (8:1–32)

8:1–3 Първоначално **мъжете от Ефрем** се разгневяват на Гедеон за това, че не ги е извикал на помощ по-рано. Но когато той им напомня, че залавянето на двамата владетели на Мадиам е далеч по-славно от всичко, което е направил той, те се успокояват. Както обяснихме и преди, **Авиезер** (ст. 2) се отнася до Гедеон и неговите мъже.

8:4–7 Евреите от **Сокхот** отказват да дадат храна на **Гедеон** и **тристата** му гладни **мъже,** защото се страхуват от отмъщението на мадиамците, ако Гедеон бъде разгромен. Гедеон заплашва да **разкъса** (евр. *вършее)* **плътта** им с **тръ-**

ните на пустинята и бодилите, когато ГОСПОД предаде Зевей и Салмана в ръката му.

8:8, 9 Фануилските мъже също отхвърлят молбата на Гедеон за храна. Заплахата му към тях е, че **когато** се **върне в мир, ще събори** тяхната **кула.**

8:10–17 Гедеон удържа на думата си. Той залавя двамата мадиамски царе и **разбива цялата войска.** С помощта на списък, изготвен от **един младеж,** Гедеон наказва **седемдесет и седемте** водачи **на Сокхот.**

Коен казва:

> Тази форма на наказание „е описана в *Република* на Платон, като прилагана спрямо най-тежките престъпници.“[7]

Учените равини Кимхи и Раши разбират израза като идиома със значение „удрям жестоко“.

> Други обясняват, че той [Гедеон] заплашва да ги хвърли голи в тръните и да ги стъпче като жито при вършитба.[8]

Колкото до **Фануил,** Гедеон действително **събаря кулата и избива градските мъже.**

„Мек отговор отклонява ярост, а оскърбителна дума възбужда гняв“ (Пр. 15:1). Първата истина е илюстрирана в ст. 1–3 от отговора на Гедеон към ефремците. Втората истина се разкрива в ст. 4–17 от думите на сокхотските и фануилските мъже.

8:18–21 Зевей и Салмана са убили някои от **братята** на Гедеон в **Тавор** и затова той нарежда на най-големия си син **Етер** да ги убие. Той обаче се **страхува, защото е още младеж,** затова Гедеон сам свършва работата.

8:22, 23 Военните подвизи на Гедеон правят такова впечатление на **израилевите мъже,** че те го молят да им стане цар. Те отдават слава на човека вместо на Бога (ср. 7:2). Но Гедеон благородно отказва това за себе си и синовете си, като посочва, че само **ГОСПОД** има правото да **владее над** тях.

8:24–27 Но след като устоява на едно изкушение, Гедеон пада в друго. Той иска **златните обици,** които израилтяните са взели от мадиамците (известни още като исмаиляни; ср. Изх. 32:1–6). **От тях Гедеон прави ефод,** подобна на престилка свещеническа дреха. Когато този ефод бива **поставен в Офра,** той става обект на идолопоклонство и **примка** за Израил, като го отклонява от Сило и скинията. „Той отказва царството, но пожелава свещенството.“

8:28–32 След покоряването на мадиамците **Израил** се радва на **спокойствие в продължение на четиридесет години.**

Специално е отбелязан фактът, че **Гедеон** е имал **много жени** и те са му родили **седемдесет сина.** Освен тях той е имал и **наложница ... в Сихем,** която му е родила **син** на име **Авимелех.**

В тази глава се проявяват още две черти на многостранната личност на Гедеон. Неговото неумолимо преследване на мадиамците разкрива задълбоченост и постоянство до окончателно изпълнение на задачите му. Въпреки че е изморен, въпреки че вече е свършил много, и дори въпреки че никой не му помага, той продължава боя, докато исмаиляните биват избити и царете им падат мъртви в краката му. Апостол Павел е имал същата енергия, но тя се е проявявала в духовно воюване (Фил. 3:12–14).

Втората черта е отрицателна. Той пожелава и приема **златните обици от плячката** като награда за разгромяването на исмаиляните (ст. 24) и това **става примка за Гедеон,** за семейството му и страната му. Сравнете това с поведението на Авраам в Бит. 14:21–24. Ние трябва да се стремим с Божията подкрепа да

подражаваме на добродетелите на Гедеон и да избягваме неговите пороци.

Е. Узурпацията на Авимелех (8:33–9:57)

8:33–35 Скоро след смъртта на **Гедеон** Израил се отклонява в идолопоклонство пред **ваалимите.** Колко бързо израилтяните забравят героичните подвизи на Гедеон за неговия народ до такава степен, че се отнасят зле с потомците му и пренебрегват Божието освобождение! Но дали ние по-добре от тях помним благословенията, които сме получили от Господа или дори от ближните си? За наш срам сме склонни да ги забравяме.

9:1–6 Авимелех *(баща ми беше цар),* **син на** Гедеон, не е съдия на Израил, а узурпатор, който иска да владее над Израил, без да има правото на това. За да елиминира всички заплахи за своето управление, той убива всичките си **братя** с изключение на **Йотам, най-малкия.** С помощта на **безчестни и несериозни** роднини в **Сихем** Авимелех убеждава народа от тази област да го признае за **цар.** Тъй като Гедеон е имал **седемдесет ... сина** (ст. 2), а не всички от тях са убити, седемдесетте от ст. 5 вероятно е просто кръгло число.

9:7–15 Евангелията съдържат много притчи – истории с по-дълбоко значение. Тук срещаме една от малкото старозаветни притчи. Йенсен я коментира по следния начин:

> Когато Йотам чува за коронацията на Авимелех, той бързо се изкачва на върха на хълма Гаризим, когато народът е събран в долината под него. От тази изгодна позиция гласът му може да бъде чут из цялата долина и народът внимателно слуша странната притча, която той разказва. Като използва образа на държава от дървета, в която те си избират цар, той представя поведението на Израил. Гедеон и синовете му сравнява с маслина, смокиня и лоза, които мъдро отказват да оставят определените им от Бога места, на които принасят полза, за да отидат и да царуват над дърветата. А Авимелех сравнява с трън, който не само нетърпеливо приема поканата, но и предупреждава, че ще порази ливанските кедри, ако дърветата не го изберат за цар.[9]

9:16–21 После Йотам дръзко оповестява на хората, че ако те са **постъпили** праведно, като са избили братята му, ще се **радват** на своя владетел. **Но ако не** е така, между **сихемските мъже** и **Авимелех** ще избухне гражданска война и те ще се унищожат взаимно.

9:22–33 Точно това и се случва. **Три години** по-късно **Бог изпраща зъл дух между Авимелех и сихемските мъже.** Бог не е автор на злото, но Той не само допуска злото, но дори го използва за да осъществи намеренията Си спрямо злите хора (ср. 1 Царе 16:14; 3 Царе 22:19–23). **Сихемските мъже** започват да **ограбват** онези, които пътуват по търговските пътища около Сихем, като по този начин лишават Авимелех от налозите, които иначе той би събирал (ст. 25). **Гаал, синът на Евед,** използва празника за прибирането на реколтата от лозята като добър случай да призове на бунт срещу Авимелех с думите: **„Кой е Авимелех** и кои сме ние от **Сихем, че да му слугуваме?“ Зевул,** марионетният управител на Авимелех в Сихем, тайно известява **Авимелех** за заговора и го съветва да **нападне града … на сутринта.**

9:34–40 Когато на другия ден **Гаал** застава до **градската порта,** му се струва, че вижда **народ,** който **слиза от върховете на планините.** Отначало **Зевул** се преструва, че това са просто **сенки,** надявайки се да спечели време за **Авимелех.** Накрая **Гаал** разбира, че това действително е **народ,** когато вижда и втората **част** да **идва** от друга посока. **Тогава**

Зевул го предизвиква да **излезе** и да се **бие** с онзи, чиято власт е **презрял.** Когато **Гаал** и шайката му от разбойници влизат в бой с врага, **много** от неговите мъже **падат** и той скоро е изтласкан обратно в града.

9:41–44 Докато **Авимелех** е разположил стана си наблизо, при **Арума, Зевул** изгонва **Гаал и братята му** от **Сихем. На следващия ден народът** от Сихем излиза **на полето** да работи или може би да обере плячка от убитите. Когато **Авимелех** чува за това той **разделя** мъжете си **на три части** и устройва засада. **Двете части** трябва да нападнат народа на полето, а третата да пресече пътя за отстъпление към **града.** Засадата се оказва успешна.

9:45 След еднодневна битка **градът** пада. Целият **народ** е избит, а **градът** е **сринат до основи и посипан със сол.** (Посипването **със сол** прави почвата неплодородна. Тук това е символичен акт от страна на Авимелех, изразяващ неговата решимост мястото да остане завинаги безплодна солена пустош.)

9:46–49 Наблизо се намира **сихемската кула,** където е **храмът на бог Верит.** Народът на кулата се скрива в едно голямо помещение в храма. **Авимелех** и хората му вземат клони от гората на близката **планина Салмон** и запалват голям **огън** около **укреплението. Около хиляда мъже и жени** загиват в този пъкъл.

9:50–57 При превземането на **Тевес Авимелех** намира края си. Когато напада **кулата,** където мнозина от народа са потърсили убежище, **една жена хвърля един горен воденичен камък върху главата на Авимелех.** Тежко ранен, той кара един от собствените си мъже да го убие, за да не се говори за него, че е бил убит от **жена.** Така трънът бива погълнат, както е предсказал **Йотам.**

Справедливостта има свой собствен начин да наложи наказание за престъплението. Авимелех убива братята си на един камък (ст. 5) и камък разбива собствената му горда глава. Онези, които живеят чрез насилие, ще умрат от същото.

Ж. Тола и Яир (10:1–5)

Тола, **от** племето на **Исахар, съди Израил двадесет и три години. Той** живее **в хълмистата земя на Ефрем.**

Следващият съдия е **Яир, галаадец,** който владее над **Израил** в продължение на **двадесет и две години.** Споменати са неговите **тридесет сина,** които владеят над **тридесет града.**

З. Ефтай (10:6–12:7)

1. Окаяността на Израил (10:6–18)

10:6–9 Отново четем печалния разказ за това как **израилевите синове ... оставят ГОСПОДА** и се впускат в идолопоклонство. Служенето на идолите поваля Израил под робство на идолопоклонниците. **Филистимците** и амонците воюват **против** евреите на източния бряг на **Йордан,** а амонците **преминават** и **Йордан, за да воюват и против Юда, Вениамин и Ефрем.**

Израил е безсилен пред филистимците и амонците, защото е оставил поклонението на Йахве и **служи** на боговете на тези езичници (ст. 6).

10:10–16 Когато израилтяните **извикват към ГОСПОДА,** Той първоначално отхвърля молбите им, като им посочва няколко примера от миналото, в които ги е освобождавал, и им припомня, че след всяко освобождение те са се отвръщали от Него (ст. 13). Но когато те продължават да се молят и след като **отмахват отсред себе си** своите идоли, Бог чува вика им. Ст. 16 ни помага да разберем малко от великата нежност на Божието сърце. Като баща Той се вълнува от тежкото положение на Своите непокорни деца. Тяхната **окаяност** предизвиква Неговата милост.

10:17, 18 В края на главата войските на **Амон** са разположили стана си в **Галаад,** а **израилевите синове са събрани ... в Масфа.** Галаадските мъже си търсят военачалник (ст. 17, 18).

2. Ефтай се бие за Израил (11:1–28)

11:1–3 Героят на деня е **Ефтай.** Той е описан като **галаадец, храбър воин** и **син на блудница.** След като е отхвърлен от роднините си, той скита из **земята Тов** (вероятно в Сирия), където става главатар на банда разбойници.

11:4–11 Галаадските старейшини сега викат Ефтай да поведе израилевите войски срещу амонците, като му обещават да го поставят за **глава** над себе си, ако победи врага.

В някои отношения Ефтай ни напомня за Господ Иисус: над раждането му тегне сянка и той е отхвърлен от братята си. Когато попадат в робство, те си спомнят за него и го призовават като свой спасител. Като склонява да помогне на галаадците, Ефтай се съгласява да стане техен спасител, но настоява да бъде и техен господар.

11:12–28 Първата работа на Ефтай е да изпрати **пратеници до царя на ... Амон,** за да му даде възможност да обясни агресията си. **Царят** недоволства, че **Израил** му е отнел **земята, когато** народът се е придвижвал от **Египет** към Ханаан. Ефтай ясно му обяснява, че това не е така. Господ е заповядал на Своя народ да не воюва с едомците (Втор. 2:4, 5), моавците (Втор. 2:9) и амонците (Втор. 2:19) – всички далечни роднини на евреите. Затова израилтяните заобикалят **едомската земя и моавската земя.** Когато обаче достигат територията на амонците, тя вече е превзета от **аморейците,** чийто **цар** е **Сион. Израил завладява** тази **земя** като разбива **аморейците.**

Когато **царят на ... Амон** отказва да оттегли претенциите си към земята, **Ефтай** се приготвя за бой.

3. Обрекът на Ефтай (11:29–40)

Преди да тръгне на бой, **Ефтай прави** необмислен **обрек,** че ще посвети на Господа **онова, което** първо **излезе от вратата на дома** му да го **посрещне,** ако се върне у дома като победител. **ГОСПОД** му дава победа над амонците и когато той се връща у дома си, **дъщеря му** излиза да го посрещне. Затова Ефтай я принася на Господа.

Съществува значително несъгласие за това какво точно е направил Ефтай с дъщеря си. Едното виждане е, че той я е убил и я е принесъл във всеизгаряне на Господа. Това е може би най-очевидното значение на текста, макар че идеята за човешка жертва е отблъскваща и Бог никога не я е одобрявал (Втор. 18:9–14). Само животни са били принасяни в жертва; човешките същества са били посвещавани и после откупувани с пари (Изх. 13:12, 13; Лев. 27:1–8).

Другото разпространено мнение е, че Ефтай е предал дъщеря си да бъде вечна девица в служба на Йахве. Онези, които поддържат тази гледна точка, сочат, че **обрекът** на Ефтай е бил **онова, което излезе от вратите на дома** му ... **„да бъде на ГОСПОДА,** или аз ще го принеса във всеизгаряне“ (ст. 31). Идеята за доживотната девственост намира силна подкрепа в ст. 37–39. Във всеки случай обаче *поуката* е, че не бива да даваме необмислени обещания.

4. Ефтай избива ефремците (12:1–7)

12:1–4 Ефремските мъже ревнуват заради победата на Ефтай и се оплакват, че не са били допуснати да участват в нея. **Ефтай** им напомня, че той е посикал помощ от тях, но напразно. Ефремците се присмиват на хората на Ефтай, **галаадците,** казвайки, че те са не нищо повече от **бежанци** от **Ефрем.** (Ефремците

явно са били размирници и подбудители на конфликти. Те се карат и с Гедеон, когато той разбива мадиамците [гл. 8], а сега се карат с Ефтай без основателна причина.)

12:5, 6 Ефтай и неговите **мъже** нападат ефремците и отрязват пътя им за бягство **при бродовете на Йордан**. За да позволят на някого да **премине,** те го принуждават да каже паролата **„шиболет“** (букв. *течение)*. Ефремците **не могат да произнесат** тази дума правилно; те издават принадлежността си, като казват **„сиболет“.**[10] **Ефтай** убива **четиридесет и две хиляди** мъже **при ... Йордан** – едно безобразно клане на собствените му сънародници.

Такива вътрешни войни сред Божия народ са нещо наистина много тъжно. Вече кръвта на ефремците е смесена с кръвта на амонците. Дори светлите моменти в Съдии са помрачени от бедствия. Ридаут прави следното тъжно наблюдение:

> Не е ли факт, че ... онези, които са се изправили срещу ересите и са ги отхвърлили, са същите, които са кръстосали мечове с братята си и са се били за неща, които не са жизненоважни въпроси на вярата?[11]

12:7 Службата на Ефтай като съдия продължава **шест години;** после той **умира** и бива **погребан** в Галаад. Ефтай е изреден в Евреи 11:32 заедно с Гедеон, Варак, и Самсон. Тези мъже са имали своите слабости, но всички те в определен момент са проявявали голяма вяра.

И. Ивцан, Елон и Авдон (12:8–15)

12:8–10 Ивцан ... съди Израил седем години. Всичко, което знаем за него, е, че произхожда от **Витлеем** и е имал **тридесет сина**, за всеки от които е взел жени **отвън** (т. е. извън неговия род).

12:11, 12 Елон е от племето на **Завулон.** Неговата дейност като съдия продължава **десет години.** Той е погребан при **Еалон.**

12:13–15 Авдон, синът на Илел, произхожда от град **Пиратон ... в земята на Ефрем, в хълмистата земя на амаличаните. Той съди Израил осем години.** Специално са споменати неговите **четиридесет сина и тридесет внуци.**

Й. Самсон (гл. 13–16)

1. Благочестивият произход на Самсон (гл. 13)

13:1–3 За седми пореден път в Съдии четем: **„И израилевите синове пак вършиха зло пред ГОСПОДА.“** Цикълът започва отново. Този път **филистимците** заробват Израил **за четиридесет години.** Това е най-дългото робство, което народът познава до този момент. Докато израилтяните са под робството на филистимците, **Ангелът ГОСПОДЕН** (Христос) **се явява на жената на Маной,** от племето на Дан, и обявява, че въпреки досегашното ѝ безплодие, тя ще роди **син**. Безплодната утроба често е отправна точка в осъществяването на Божиите цели. Той извиква живот от смъртта и използва нещата, които „не са“, за да посрами онези, които са.

13:4–7 Този син ще бъде **назирей от утробата** на майка си **до деня на смъртта си.** Той не бива да **пие ... вино** и да яде грозде или стафиди, а косата му не бива да бъде подстригвана. Майка му също трябва да се въздържа от **вино или спиртно питие** и **да не яде нищо нечисто.**

Библейските принципи на назирейската клетва се намират в Числа 6:2. Обикновено назирейството е обрек, който човек прави по собствена воля. Но в случая със Самсон назирейството му се простира от раждането до смъртта му.

13:8–14 Маной се моли за ново посещение на **Божия Ангел** и за по-нататъш-

ни указания. **Ангелът пак** се явява **на жената** и тя бързо довежда **мъжа си,** за да се срещне с небесния Посетител. Този път обаче Ангелът не дава допълнителни указания.

13:15–18 Тогава Маной предлага да **приготви** ястие за **Ангела,** като мисли, че той е просто човек. **Ангелът** отказва да **яде** с **Маной** като с равен. Вместо това Той предлага ярето да бъде принесено във **всеизгаряне ... на ГОСПОДА.** Когато Маной пита за името на Ангела, Той му казва, че то е чудно. *Чудесен* е едно от имената, дадено на Господ Иисус в Исая 9:6.

13:19–23 Тогава Маной принася ярето на ГОСПОДА. Ангелът се издига в небесата **в пламъка на олтара,** което ясно показва, че това е явление на Самия **ГОСПОД.** Маной и жена му се покланят, като падат **по лице на земята** – действие, което би било неподходящо, ако Ангелът беше по-низш от Бога. Те са видели **ГОСПОДА,** но няма да умрат от това, защото иначе Бог не би приел от тях **всеизгаряне и хлебен принос.**

13:24, 25 След това им се ражда **син** и те го наричат **Самсон** *(слънчице)*. Скоро става явно, че **ГОСПОДНИЯТ Дух** действа мощно в неговия живот.

Малцина мъже в Библията показват такъв ярък контраст между сила и слабост. Когато мислим за Самсон, ние обикновено мислим за неговите *силни страни*. Той убива лъв с голи ръце (Съд. 14:6). После убива тридесет филистимци (14:19). Скъсва въжетата, с които са го вързали мъжете от Юда, и убива 1000 филистимци с една магарешка челюст (15:14–16). Той се спасява от капан, който са му заложили филистимците, като си тръгва, носейки градските порти на Газа (16:3). Три пъти той избягва от предателството на Далила – веднъж, като къса седемте пресни тетиви, с които са го вързали, втори път, като къса новите въжета, все едно че са конци, и трети път, като изтръгва колчето, с което са втъкали седемте плитки на косата му на стана (16:6–14). Накрая срутва стълбовете на къщата, в която забавлява филистимците, като в смъртта си убива повече, отколкото през живота си (16:30).

Но *слабостите* на Самсон са дори още по-явни. Той има слабост към жените и е готов да не се покори на Бога, за да вземе жената, която харесва (14:1–7). Не се покорява и на родителите си (14:3). Използва измама (14:9; 16:7, 11, 13б). Побратимява се с тридесет филистимци, враговете на Божия народ (14:11–18). Отдава се на гняв и отмъстителност (14:19б; 15:4, 5). Склонен е да проявява жестокост (15:4, 5). Отива при блудница (16:1, 2). Играе си със злото (16:6–14). Разкрива тайната на своята сила на врага (16:17, 18). Твърде самонадеян и самоуверен е (16:20б). И накрая, но не на последно място, той нарушава назирейския си обрек (14:9).

2. Угощението и гатанката на Самсон (гл. 14)

14:1–4 Своеволието на Самсон скоро се проявява в решимостта му да си вземе **жена** от филистимците – от враговете на Израил. **Баща му и майка му** се опитват да го разубедят, но той настоява. Ст. 4 не означава, че **ГОСПОД** одобрява непокорството на Самсон, а че го допуска и възнамерява да го обърне за доброто на Израил и за наказание на врага.

14:5–7 На път към **Тамна** (филистимски град) с родителите си, Самсон се натъква на **едно лъвче. ГОСПОДНИЯТ Дух** идва върху **него** и му дава способността да убие лъва без чужда помощ. Вероятно тогава са правени приготовления за сватбата.

14:8, 9 По-късно, когато **Самсон** се връща в Тамна да вземе младоженката си, той намира **мед ... в трупа на лъва,** който е убил, и яде от него, като дава и на **баща си и майка си.** Той не им каз-

ва, че медът е осквернен от контакта с мъртвото тяло. (Като назирей той нарушава част от назирейския си обрек, като докосва мъртвото животно.)

14:10–14 В Тамна бива устроено голямо сватбено **угощение** и **Самсон** представя **гатанка,** като обещава на всеки от **тридесетте** си **другари** по една пълна премяна дрехи, ако успеят да я разгадаят. Гатанката е: **„От ядящия дойде ядене и от силния дойде сладост.“** Това разбира се, се отнася за убития от него лъв и меда, който той намира в тялото му.

14:15–18 Тъй като мъжете не успяват да отгатнат отговора, те със заплахи убеждават **жената на Самсон** да научи от него отговора. **Тя** прави това и го издава на тридесетте млади мъже. Те идват при Самсон с отговора и изискват да им даде облеклото. Самсон разбира, че са използвали помощта на жена му.

14:19, 20 За да се снабди с дрехите, които да даде на мъжете, Самсон гневно **убива тридесет мъже** от **Аскалон** и взема **облеклото им.** На седмия ден, когато трябва да консумира брака си, той се връща у дома си. **Жена** му бива дадена на **другаря му,** неговия **приятел.**

3. Отмъщението на Самсон (гл. 15)

15:1–6 Когато тъстът му отказва да пусне Самсон при **жена** му, той предприема лично отмъщение, като завързва **опашките** на **триста лисици** по двойки и поставя по една запалена **факла по средата между две опашки.** После пуска животните в нивите, **лозята и маслините.** Филистимците разбират кой е извършителят на това жестоко и разорително дело и си отмъщават, като изгарят жената на Самсон и **баща ѝ.**

15:7–13 Отговорът на Самсон е да убие **голямо** множество филистимци. След това той се оттегля **в процепа на скалата Итам** в територията на Юда. Но насилието предизвиква ново насилие. Когато **филистимците** тръгват след него, **мъжете от Юда** в раболепен страх му напомнят, че **филистимците** са техни господари. За да спасят собствената си кожа, те се съгласяват да вържат здраво Самсон и да го предадат на врага. Тяхната робска психика ги кара да изберат да предадат собствения си сънародник и да останат лоялни към поробителите си, вместо да застанат на страната на Самсон и да се избавят от оковите си.

15:14–17 След това идва един от найславните моменти в живота на Самсон. Когато бива докаран вързан, **ГОСПОДНИЯТ Дух** идва **на него**. **С** една **магарешка челюст** той успява да убие **хиляда** филистимци. **Мястото** получава името **Рамат-Лехий** *(хълмът на челюстта)*. В ст. 16 има игра на думи, тъй като еврейските думи за магаре и за куп звучат еднакво.

Човек може да се чуди защо Господ е дал такава велика победа чрез такова необичайно оръжие. На Самсон му е забранено да докосва каквото и да е нечисто нещо, а челюстта със сигурност е такова, защото е част от мъртво животно. Но това необикновено оръжие още по-явно показва, че победата е свръхестествена, дадена от Бога чрез долни средства. Това е един пример как във време на крайна криза Господ допуска нередности, които нормално не биха били позволени.

15:18–20 В отговор на молитвата на Самсон за **вода, Бог** по чудодеен начин прави да избликне извор от „Хълма на челюстта“. Това място получава името **Енакоре** *(извор на викащия)*.

Именно през този знаменит период от живота на Самсон Божият Дух отбелязва, че той е съдил **Израил двадесет години.**

4. Далила измамва Самсон (гл. 16)

16:1–3 Към края на управлението му необузданата похот на Самсон го отвежда в къщата на **една блудница** във филистимския град **Газа**. Градските мъже ре-

шават, че най-накрая са успели да хванат своя враг в капан. Но в полунощ **Самсон** става, вдига на гръб **вратите на градската порта** заедно с **двата стълба** и ги отнася до **върха на хълма, който е срещу Хеврон,** на разстояние от почти 60 км.

16:4–10 После **Самсон** се влюбва в една филистимска **жена** на име **Далила.** Когато това става известно на **филистимските първенци,** те ѝ предлагат голяма награда, ако успее да подмами Самсон да разкрие тайната на **голямата** си **сила.**

При първия ѝ опит Самсон казва, че ако бъде завързан със **седем пресни тетиви, ще стане слаб.** Тогава тя го **връзва със ... седем пресни тетиви** и му дава фалшив сигнал, че филистимците се готвят да връхлетят върху него. Той обаче къса връзките, все едно, че са **върв от кълчища.**

16:11, 12 Втория път **Далила** проверява твърдението на Самсон, като го връзва с **нови въжета** и го предупреждава, че **филистимците** идват да го убият. Но той отново къса връзките като **конец.**

16:13, 14 Самсон продължава да си играе с огъня и казва на Далила, че ще бъде безпомощен, ако тя втъче **седемте плитки** на косата му в **кросното на стана.** Когато тя го събужда с предупреждението, че филистимците се готвят да го хванат, той става, изтръгвайки **колчето на стана и кросното.**

16:15–20 Накрая Самсон се предава и разкрива на **Далила** тайната на своята **сила.** Дългата му коса, макар и да не е източникът на неговата сила, е външният белег на факта, че той е **назирей** – отделен за Бога. Връзката му с **Бога** го прави толкова силен, а не косата му. Но ако косата му бъде отрязана, той ще бъде безсилен. Далила знае, че сега вече е разкрила тайната му. Когато той заспива на **коленете** ѝ, тя извиква **филистимците.** Един от тях обръсва главата му и **силата му го напуска.**

Ч. Х. Макинтош отбелязва:

> Скутът на Далила се оказва прекалено голяма сила за Самсон и онова, което не успяват да сторят хиляда филистимци, е извършено от впримчващото влияние на една жена.[12]

Когато **Самсон** се събужда, той се опитва да събере силите си, без да знае, че **ГОСПОД се** е **оттеглил от него.**

16:21, 22 Филистимците изваждат **очите** на Самсон и го затварят в **Газа,** където го принуждават да мели жито. Някой е описал тази тристепенна деградация като „връзващите, ослепяващи и смилащи окови на греха“. Но **косата** му бавно **започва да расте отново.**

16:23–31 Когато **филистимските първенци** устройват **голяма жертва** в чест на **своя бог Дагон,** те докарват **Самсон** като доказателство за онова, което техният **бог** е направил за тях. Те го принуждават да ги забавлява със своите подвизи. По време на празника **Самсон** обхваща **двата средни стълба, на които се крепи къщата,** призовава **Господ** за сила, натиска стълбовете и така събаря сградата. Тъжният коментар е, че Самсон убива със **смъртта си повече от онези,** които е убил **през живота си.**

Понеже толкова често през живота си общува с филистимците и намира жените им за неустоими, Самсон се оказва заедно с тях и в своята смърт – труп сред труповете под развалините на храма на Дагон. Отделянето би му отредило поблагородна смърт. Това е един отрезвителен урок и за нас, на който не бива да гледаме несериозно. Загубата на отделяне (освещение) води до загуба на сила и последваща гибел. Да предоставяме частите на тялото си на греха, означава да вървим към самоунищожение. Тялото на Самсон бива пренесено в територията на Дан от неговите роднини и там бива погребано.

III. Религиозен, морален и политически упадък (гл. 17–21)

Последният раздел от книгата на Съдиите е почти като притурка към самата книга. Хронологически глави 17–21 не придвижват разказа напред. Те по-скоро дават ужасяващи примери за ниското религиозно, морално и политическо състояние, до което Израил е стигнал през периода на съдиите. Също така и малката книга Рут не продължава разказа след времето на съдиите, но по един контрастиращ начин очарователно показва благочестивия остатък по времето на тази мрачна епоха в еврейската история.

А. Религиозното нововъведение на Михей (гл. 17)

17:1–4 Първият раказ е за религиозна поквара. **Михей,** един мъж от **Ефрем,** е откраднал **хиляда и сто сребърни сикъла** от **майка си.** Тя на свой ред е проклела крадеца, без да знае, че това е синът ѝ. Явно от страх от последиците от проклятието, той ѝ връща **среброто.** Тогава майката отменя проклятието и **благославя сина** си за това, че ѝ е върнал **среброто.** Сега вече тя може да го използва за целта, за която е възнамерявала. Тя взема **двеста сребърни сикъла** и поръчва на **златаря** да направи от тях два идола. Единият **идол** е **изваян** от дърво и обкован със сребро. **Излетият идол** е изработен изцяло от сребро.

17:5, 6 Михей поставя идолите в своя **дом за богове** заедно с **домашните** си **идоли** *(терафим).* Освен това той решава да установи свещенство за семейството си, като изработва **ефод** (свещеническа одежда) и **посвещава един от синовете си да му** бъде **свещеник.** Това, разбира се, е в противоречие с Божия закон, който забранява на ефремец да бъде **свещеник.** Въобще цялата процедура е в противоречие с Мойсеевия закон.

17:7–13 След време един **левит от Витлеем,** живеещ сред племето **Юда,** идва в **хълмистата** страна на **Ефрем,** търсейки място, **където да се засели.** (Той би трябвало да бъде зает със служба на Йахве и издържан от десятъците на народа. Но тъй като законът не е бил спазван, той е принуден да си търси свое място, където да живее.) **Михей** му предлага длъжността на **свещеник** в неговото семейство. Макар че този човек е **левит,** той не е от семейството на Аарон и съответно не е упълномощен да служи като **свещеник.** Михей обаче му предлага заплата, храна и облекло и левитът се съгласява да служи. Левитът е трябвало да се противопостави на Михей като изтъкне факта, че всички тези постановления са противни на Божия ред. Вместо това обаче той дава мълчаливото си съгласие, като приема заплатата и другите допълнителни облаги. Така устата му бива ефикасно затворена, за да не заявява Божията воля.

Думата, с която можем да опишем състоянието на нещата в тази глава, е „бъркотия“ – откраднатите пари се използват за изработката на идоли, а Господ е призован да благослови крадеца (ст. 2); домашни капища заместват поклонението в скинията; левити и обикновени хора се посвещават за свещеници; в поклонението на Йахве се използват идоли. А Михей се надява Господ да го благослови във всичко това (ст. 13)! Това объркване произхожда от човешкото сърце (ст. 6). Ако по това време в Израил е бил съблюдаван Божият закон, нито едно от тези неща не би се случило. „Има път, който се вижда прав на човека, но краят му са пътища на смъртта“ (Пр. 14:12), както ще видим в следващата глава.

Б. Михей и данците (гл. 18)

18:1–6 Горе-долу по същото време хора от **племето на данците** решават да си потърсят допълнителна територия, в която да живеят.

(Когато в първи стих се казва, че Дан не е имал **наследство,** това не означава, че те не са получили земя при първоначалното разделяне на Ханаан (Иис. Нав. 19:40–48), а че тяхната част, най-малката от дванадесетте, им е станала прекалено малка.) Когато техните разузнавачи стигат до **къщата на Михей** в хълмистата страна на **Ефрем, те познават гласа на младия левит** и искат да им даде потвърждение за Божието благословение на техните планове.

18:7–13 Петимата мъже от Дан разглеждат северния град **Лаис** и го намират за **спокойно и безгрижно** място. Нещо повече, в града **няма властник, който да притеснява** жителите му, т. е. те са една миролюбива общност „без договор за взаимопомощ с някой съседен народ".[13]

Като приемат беззащитното му състояние за дар от **Бога, шестстотин** въоръжени до зъби **данци** се отправят към Лаис.

18:14–26 По-късно, докато данците се придвижват на север да превземат Лаис, **петимата мъже** влизат в **къщата на Михей** и отнасят неговите **идоли.** След плах протест левитът радостно се съгласява с предложението им да служи като свещеник на племето на Дан, вместо да служи само в дома на Михей. Когато Михей и някои от неговите съграждани тръгват след данците да протестират срещу тази кражба на **боговете** му, те му казват да мълчи и го отпращат у дома с празни ръце.

18:27–31 След това данците **нападат** мирния град **Лаис** и променят името на **града** на **Дан.** Там те изправят **изваяния идол** и определят **Йонатан, сина на Гирсон, син на Мойсей, и синовете му** за **свещеници.**

> Всеобщо прието е, че в Съдии вместо „Манасия" (ПБКДж, НАСПБ) трябва да четем „Мойсей" – тъй като името е било маскирано от еврейските преписвачи, за да избегнат предполагаемия позор за Мойсей поради идолопоклонството на неговия внук.[14]

Вероятно **Йонатан** е името на споменатия преди това левит. Градът **Дан** става идолопоклоннически град оттагава нататък. Именно тук по-късно Еровоам поставя едно от златните телета. Не е известно дали пленът, споменат в ст. 30, е филистимско владичество над тази област (напр. 1 Царе 4:11) или асирийския плен (4 Царе 15:29).

Не всички данци отиват в **Лаис** или изпадат в идолопоклонство. Някои остават в своята земя между Юда и Ефрем. Самсон, най-известният член на това племе, принадлежи към последната група данци.

В. Левитът и неговата наложница (гл. 19)

19:1–12 Сега стигаме до една история за невероятна морална поквара – разказа за **левита** и неговата **наложница.** Този левит има наложница, произхождаща от **Витлеем Юдейски.** Тя го изоставя и се връща в дома си, за да живее като блудница. Той **отива** в дома на баща ѝ, за да я вземе, и тъстът му го задържа ден след ден. Всеки път, когато се опитва да си тръгне с **наложницата** си, **баща** ѝ успява да го убеди да останат още малко. Накрая той си тръгва на петия ден със **слугата** си, **двете** си **оседлани магарета** и **наложницата** си. Късно следобед те стигат до **Евус (който е Ерусалим),** но не спират там, защото градът все още е населен от езичниците евусейци.

Джордж Уилямс отбелязва:

> За левита щеше да е по-добре да беше пренощувал при езичниците, отколкото при така наречените Божии деца, защото последните вече били станали по-зли от първите.[15]

19:13–21 По залез те достигат **Гавая,** в областта на Вениамин. Никой не предлага подслон на кервана, затова левитът временно се разполага на улицата. Тогава **един старец** от Ефрем му предлага да отидат в неговия дом и те приемат предложението му.

19:22–24 Същата вечер група сексуално извратени мъже **заобикалят къщата** и искат да им бъде **изведен** гостуващият левит. Единственият друг случай, в който четем за такова перверзно поведение, е в дните на Лот (Бит. 19). За нещастие на младата жена в Гавая няма ангели-хранители както в Содом. И двата инцидента имат тежки последици за виновните. Господ се отвращава от хомосексуализма. Човешката поквара трудно може да стигне по-ниско. Стопанинът се опитва да задоволи злите вениаминци, като им предлага **девствената** си **дъщеря** и **наложницата** на левита. Артър Къндал коментира поведението им по следния начин:

> В своята грижа за общоприетите правила на гостоприемството старецът е готов да погази един принцип, който за съвременния читател е от несравнимо по-голяма важност, а именно грижата и закрилата за слабите и беззащитните. Жените са били твърде ниско ценени в древния свят. Всъщност именно благодарение на наставленията на еврейската вяра и просветлението, което идва чрез християнството, жените могат да се радват на настоящото си положение. Старецът предпочита да пожертва своята собствена дъщеря девица и наложницата на левита, за да утоли извратените страсти на събралата се тълпа, пред това, да допусне да се случи някаква беда на неговия изключително важен гост.[16]

19:25–30 Накрая от страх за собствената си кожа страхливият левит **им извежда наложницата си.** В резултат от жестоката им гавра с нея тя умира през нощта. Без да извиняваме вениаминците, можем да отбележим, че ако тя не се беше отдала на блудство преди това (ст. 2), не би умряла като блудница. Грехът безмилостно отплаща на последователите си. На сутринта левитът намира тялото ѝ на прага на къщата. Той е толкова разярен от факта, че в Израил може да се извърши такова безчестие, че **разсича** тялото ѝ **на дванадесет части ... и изпраща** по една от тях до всяко от дванадесетте племена заедно с описание на случилото се.

Народът на Израил е шокиран!

Г. Войната с Вениамин (гл. 20, 21)

20:1–14 Избрани бойци от **израилевите племена** (с изключение на Вениамин) се събират в **Масфа,** където **левитът** им разказва какво се е случило. Те решават да нападнат **Гавая,** но преди това предоставят на вениаминците възможността да им **предадат** виновните **зли мъже** за наказание. Когато вениаминците отказват, избухва гражданска война.

20:15–48 Този инцидент се случва сравнително скоро след смъртта на Иисус Навиев и неговото поколение, тъй като по това време първосвещеник е **Финеес** (ст. 28). Вениаминовото племе разполага само с 26,700 войници срещу **четиристотин хиляди** от другите племена (ст. 15–17). Въпреки това при първата битка вениаминците убиват **двадесет и две хиляди мъже** (ст. 18–21). При второто стълкновение биват убити **осемнадесет хиляди** мъже от **Израил** (ст. 22–25). Причината Израил да понесе такава голяма загуба е, че макар тяхната кауза да е справедлива, самите те не се държат близо до Господа. В ст. 18, 23, и 26–28 виждаме как народът бива принуден да се смири пред Господа, преди Той най-накрая да му обещае успех. При третия сблъсък израилтяните използват

стратегията на **засадата.** Те отдалечават мъжете на Вениамин от Гавая, запалват града с огън и после избиват общо **двадесет и пет хиляди и сто** вениаминци, докато бягат към пустинята. След това изгарят всички **градове** на Вениамин и избиват жените и децата (ст. 29–48).

В трите битки Вениамин губи 26,100 мъже (ср. ст. 15, 47). (Трябва да заключим, че те са изгубили 1,000 души в първите два дни.) Убитите в ст. 35 и 44–46 са жертвите само от последната битка. **Шестстотин** оцелели намират убежище в **канарата Римон** за **четири месеца** (ст. 47). Без този остатък племето би било напълно изтребено.

21:1–15 След това единадесетте израилеви племена биват обзети от съжаление за това, че племето на **Вениамин** е почти напълно унищожено. Те не искат това племе да загине. Преди това обаче те са дали тържествена клетва в **Масфа**, че няма да дават дъщерите си за жени на мъжете от Вениамин. Първото решение е да отидат и да воюват с **Явис-Галаад,** който се намира източно от Йордан, защото жителите му не са помогнали във войната срещу Вениамин. Избити са всичките му жители с изключение на **четиристотин момичета девици.** Те са отведени и дадени на мъжете от Вениамин.

21:16–24 За да се продължи съществуването на племето обаче са необходими още жени. Мъжете на Израил са се заклели, че няма да дадат дъщерите си на вениаминците, и нямат намерение да престъпят клетвата си. Затова те стигат до решението да позволят на **оцелелите от Вениамин** да грабнат жени за себе си от младите момичета, които танцуват на годишния празник (вероятно Празника на колибите) в **Сило.** Когато мъжете от Сило се оплакват, останалите племена им обясняват, че това е необходимо, за да се предотврати загубата на едно от израилевите племена. Така Вениамин се връща в земята си, за да започне отново да гради бъдещето си.

Тези няколко последни глави ни дават задълбочен поглед към делата на две конкретни племена в Израил по времето на ранния период на съдиите. Човек може само да си представя какво е ставало в другите племена, без да бъде записано! А знаем и че нещата са се влошавали още повече с напредването на времето! Тези ужасяващи разкази ни показват колко много може да се отдалечи един народ от Бога. Тук виждаме достатъчно от плодовете на отстъплението, за да се отвратим от него. Дано онова, което прочетохме, да наклони сърцата ни да търсим Господа, нашия Бог, и да Му служим вярно през всичките си дни.

21:25 Съдии завършва с тъжния припев, звучащ в ушите ни: **„В онези дни нямаше цар в Израил; всеки правеше, каквото му се виждаше добро.“**

Има и един благотворен епизод от тази мрачна епоха, но той е изложен отделно, като че ли за да не бъде осмърсен от твърде близко съседство с покварата в Съдии. Сега ще насочим вниманието си към светлата история на Рут.

Крайни бележки

[1] (Въведение) Използвали сме цитати основно от Грант, Дженингс и Ридаут (вж. Библиография).

[2] (2:11-19) Irving L. Jensen, *Judges/Ruth,* p. 12.

[3] (3:5, 6) A. Cohen, „Joshua • Judges“, pp. 176,177.

[4] (Екскурс) Quoted by Lewis Sperry Chafer in *Systematic Theology,* V:32.

[5] (Екскурс) На еврейски *малак,* на гръцки *ангелос* (откъдето идва и нашата дума „ангел“).

[6] (Екскурс) Chafer, *Systematic Theology,* I:328.
[7] (8:10-17) Cohen, „Joshua • Judges," p. 227.
[8] (8:10-17) *Ibid.,* p. 225.
[9] (9:7-15) Jensen, *Judges/Ruth,* p. 49.
[10] (12:5, 6) В някои езици (включително и гръцки и латински) няма звук „ш". Очевидно говорещите един от еврейските диалекти или не са можели да *произнесат* „ш", или не са можели да *направят разлика* между „с" и „ш", поне в тази дума. Подобна ситуация е имало и по време на Втората Световна война, когато американските войници в южните морета избрали думата „лалапалуза" за парола. Японците трудно различавали „л" и „р" и казвали „рарапаруза."
[11] (12:5, 6) Samuel Ridout, *Lectures on the Books of Judges and Ruth,* p. 177.
[12] (16:15-20) C. H. Macintosh, *Genesis to Deuteronomy,* p. 465.
[13] (18:7-13) Cohen, „Joshua • Judges," p. 291.
[14] (18:27–31) Джон Хейли, *Привидни противоречия в Библията,* стр. 338. На еврейски гласните, с които се изписват *Мойсей* и *Манасия* са почти едни и същи (*Мсхх* и *Мнсхх*), така че това може и да е просто грешка на преписвачите.
[15] (19:1-12) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 132.
[16] (19:22-24) Arthur E. Cundall, *Judges and Ruth,* p. 197.

Библиография
(Съдии и Рут)

Atkinson, David. *The Message of Ruth: The Wings of Refuge*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1983.

Barber, Cyril J. *Ruth: An Expositional Commentary*. Chicago: Moody Press, 1983.

Campbell, Donald K. *No Time for Neutrality*. Wheaton, IL: Scripture Press Publications, Victor Books, 1981.

Cohen, A. „Joshua • Judges." *Soncino Books of the Bible*. London: The Soncino Press, 1967.

Cundall, Arthur E. and Leon Morris. *Judges and Ruth*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press,1968.

Fausset, A. R. *A Critical and Expository Commentary on the Book of Judges*. London: James Nisbet & Co.,1885.

Grant, F. W „Judges" and „Ruth." In *The Numerical Bible, Vol. 3, Joshua to 2 Samuel*. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1977.

Jennings, F. C. *Judges and Ruth*. New York: Gospel Publishing House, 1905.

Jensen, Irving L. *Judges/Ruth*. Chicago: Moody Press, 1968.

Macintosh, C. H. *Genesis to Deuteronomy.* Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1989.

McGee, J. Vernon. *Ruth and Esther: Women of Faith*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1988.

Ridout, Samuel. *Lectures on the Books of Judges and Ruth*. New York: Loizeaux Bros., 1958.

РУТ

„Малката книга Рут, която обикновено следва след Книгата на Съдиите, съдържа само осемдесет и пет стиха; но в тях расте градина от рози, така ароматни и отрупани с тайнствени цветове, като онези, които съвременният пътешественик все още може да види цъфтящи и оплетени около усамотените руини на Израил и Моав, от едната и от другата страна на Йордан. Значимостта и красотата на този малък разказ трудно могат да бъдат достатъчно високо оценени – по отношение и на мисълта, която го изпълва, и на историческата стойност, която притежава, и на чистата и очарователна форма, в която е изложен.“

Паулус Касъл

Въведение

I. Уникално място в канона

Струва си да се отбележи, че от двете жени, на чиито имена са наречени книги от Библията, едната е еврейско момиче, което се омъжва за виден езичник (Естир и цар Асуир), а другата е езичничка, която се омъжва за бележит евреин (Рут и Вооз). Друго значимо нещо, общо за тези две жени, е фактът, че и двете са част от изкупителната история на Бога. Бог използва Естир, за да спаси Своя народ от физическо унищожение, и Той използва Рут като важна родословна връзка в потеклото на Месията, най-напред до Давид, а в крайна сметка до Христос, който ще спаси Своя народ от греховете му. От Матей 1:5 научаваме, че Вооз е потомък на езичничката Раав, която почти сигурно е Раав от Ерихон. Сега Рут, друга езичничка, влиза в родословието на Христос като съпруга на Вооз. Както Раав, така и Рут, символизират Божията благодат, тъй като и двете биха били изключени от израилевото гражданство заради своя етнически произход.

„Книгата Рут“, както отбелязва Макгий, „е по същество историята на една жена, а Бог е поставил Своя печат на одобрение върху нея, като я е включил в божествената библиотека.“[1]

Чарът и красотата на тази книга са прекрасно илюстрирани от една случка с участието на Бенджамин Франклин, американския държавник и изобретател. Когато служел във френския двор, той виждал как някои от аристократите презирали Библията като незаслужаваща да се чете заради липсата ѝ на стил и т. н. Въпреки че той лично не бил вярващ, в младостта си в американските колонии той се бил запознал с превъзходните литературни качества на Библията. Затова решил да изиграе номер на французите. Преписал книгата Рут на ръка, като заместил всички оригинални имена с френски имена. След това прочел ръкописа си пред събрания елит на Франция. Всички били удивени от елегантния и семпъл стил на този вълнуващ разказ.

„Очарователно! Но къде намерихте този литературен бисер, мосю Франклин?“

„В Книгата, която толкова презирате – отговорил той, – светата Библия!“

Тази вечер мнозина в Париж се изчервили от срам, както трябва да бъде и в нашата библейски неграмотна съвременна култура.

II. Авторство

Според еврейската традиция автор на Рут е Самуил, въпреки че книгата е анонимна. Тъй като историята приключва с Давид, авторът не би могъл да я напише преди неговото време. Самуил, който помазва Давид за цар, би могъл да напише книгата, за да покаже родословието на новия монарх.

III. Датиране

Тъй като името на Давид се появява в 4:17, 22 като кулминация, към която историята на Рут води, най-вероятно е книгата да е написана по време на неговото царуване или малко след това (ок. 1011–970 г. пр. Хр.), или поне след като Самуил го е помазал за цар.

Йенсен пише:

> Книгата вероятно е написана преди Соломон, наследника на Давид на трона, защото в противен случай авторът вероятно би включил и името на Соломон в родословието. Това означава, че авторът е съвременник на Давид.[2]

Някои обаче предпочитат малко по-късна дата, може би защото авторът е сметнал за нужно да обясни обичая на свалянето на обувката при сключване на сделки (4:7). Това предполага определен период от време между отмирането на тази практика и написването на книгата Рут.

IV. Исторически фон и теми

Събитията, описани в книгата Рут, се развиват във времената на съдиите (1:1). Докато по-голямата част от израилевите синове са далеч от Господа, вярата на една езическа девойка на име Рут блести със своето великолепие.

Ключовата дума в тази книга е *откупувам*. Друга ключова дума е *сродник,* която се появява дванадесет пъти. Вооз е сродникът-изкупител, който откупува обратно земята, която принадлежи на Елимелех, и издига потомство, което да продължи семейното му име. Той е символ на Христос, истинския Сродник-Изкупител. Моавката Рут символизира църквата като невестата на Христос, изкупена от Неговата чудна благодат.

Схема на изложението

I. Пребиваването в Моав (1:1–5)
II. Завръщане във Витлеем (1:6–22)
III. Рут в нивите на Вооз (гл. 2)
IV. Сродникът-изкупител на Рут (гл. 3)
V. Вооз откупува Рут (4:1–12)
VI. Царското родословие на Давид, проследено назад до Овид (4:13–22)

Коментар

I. Пребиваването в Моав (1:1–5)

1:1, 2 В началото на книгата виждаме едно еврейско семейство, което напуска **Витлеем** („дом на хляб“) **Юдейски** („хвала“) поради **глад** и се заселва в **моавската** земя, югоизточно от Мъртво море. Родителите са **Елимелех** („моят Бог е Цар“) и **Ноемин** („приятната ми“). Синовете са **Маалон** („болнав“) и **Хелеон** („скърбящ“). За тях е щяло е да бъде по-добре да останат в земята и да се доверят на Бога, вместо да емигрират в Моав. *Ефрата* (коренът на **ефратци),** древното име на **Витлеем,** означава „плодородие“.

Времето на **съдиите** се характеризира с морален упадък. Ето защо не е изненадващо, че земята се намира в състояние на усилващ се **глад,** което е обещаното от Бога наказание за непокорството. **Елимелех** не е трябвало да напуска Обещаната земя, още по-малко да се заселва в Моав. Нима никога не е чел Втор. 23:3–6? Защо не се е заселил при еврейските си братя източно от Йордан? Той завежда семейството си от земята на живите в местата на смъртта и безплодието (нито **Маалон,** нито **Хелеон** имат потомство).

1:3–5 След като **Елимелех** … **умира, двамата му сина** се женят за моавки. **Маалон** се оженва за **Рут** (4:10), а **Хелеон** – за **Орфа.** Въпреки че моавците не са изрично споменати във Втор. 7:1–3 като народ, с който израилтяните не бива да влизат в брачни отношения, от други места се вижда, че законът поставя и тях в това число (Ездра 9:1, 2; Неем. 13:23–25). Според закона моавците също така не могат да бъдат приемани в Господното събрание до десетото поколение (Втор. 23:3). В случая с Рут благодатта надделява, както ще видим по-нататък, като позволява нейният потомък Давид да стане цар на Израил.

Десет години по-късно **Маалон** и **Хелеон** умират, като оставят Ноемин с две снахи чужденки – **Орфа** и **Рут.**

II. Завръщане във Витлеем (1:6–22)

1:6–15 Ноемин решава да се завърне в Юда, когато чува, че там има изобилие от храна. **Двете ѝ снахи** тръгват **с нея** с намерение да я придружат. Когато тя ги увещава да се **върнат** в домовете си в Моав, като им напомня, че няма повече синове, които да им предложи за съпрузи, **Орфа целува свекърва си за сбогом** и си тръгва.

Обърнете внимание на различната нагласа на трите вдовици: **Ноемин** е *скърбяща* вдовица, лишена от земната радост на съпруг и семейство поради божествена присъда. **Орфа,** след като трезво обмисля думите на свекърва си, се проявява като *напускаща* вдовица, която избира най-лесния и най-удобен път. А **Рут** е *прилепящата се* вдовица, която се привързва към Ноемин, въпреки разубеждаването от нейна страна. Когато Рут избира нов живот заедно с Ноемин, тя знае, че няма да ѝ е лесно. Предстоят им тежък труд и бедност, защото нямат мъж в семейството. Освен това тя ще бъде разделена и от близките и семейството си.

1:16, 17 Рут обаче няма да **остави** Ноемин. Едно от най-благородните изказвания на езичник в Стария Завет е нейно. Тя заявява, че изцяло се посвещава на **Ноемин.** Тя избира нейната посока, нейния дом, нейния **народ,** нейния **Бог** и дори нейния гроб.

1:18–22 Благодарение на божествено съвпадение Ноемин и Рут се завръщат във **Витлеем в началото на ечемичната жетва,** времето на първите плодове (което символизира Възкресението на Христос). **Целият град** е развълнуван да види отново **Ноемин** и всички сърдечно я поздравяват по име.

Тя им казва: **„Не ме наричайте Ноемин** („Приятна“), **наричайте ме Мера** („Огорчена“), **защото Всесилният ми е направил живота много горчив.“** Тя е излязла **пълна** (т. е. със съпруг и синове), а Господ я е **довел обратно празна** (т. е. вдовица и бездетна). Така е и с нас – ние можем сами по собствена воля да тръгнем по пътищата на отстъплението, но Господ ще ни върне обратно празни, и то обикновено чрез горчиво наказание.

III. Рут в нивите на Вооз (гл. 2)

2:1–3 Законът задължава израилтяните да не жънат нивите си открай докрай по време на жетвата. Те трябва да оставят на полето част от плода като пабирък за нуждаещите се, чужденците, сираците и вдовиците (Лев. 19:9; 23:22; Втор. 24:19).

Рут решава да се възползва от тази разпоредба на закона и отива в ечемичните ниви да събере част от тези остатъци. Благодарение на божественото подреждане на събитията, а не просто на щастлива случайност, тя попада в една **нива,** собственост на **Вооз** („в него е сила“), богат роднина на починалия ѝ свекър.

2:4–12 Когато **Вооз** пристига **от Витлеем,** той пита за самоличността на **момичето.** Научава, че това е снахата на Ноемин, и сърдечно я кани да продължи да събира пабиръците в нивата му и да пие от водата, осигурена за работниците му. Като я хвали за нейната вярност и самоотверженост, Вооз завършва с една малка молитва за нея:

ГОСПОД да ти отплати за делото ти и пълна награда да ти се даде от ГОСПОДА, Израилевия Бог, под чиито крила си дошла да търсиш прибежище (ст. 12).

Леон Морис коментира:

> Когато настава времето, отговорът на молитвата идва чрез онзи, който я е произнесъл. Той вижда религиозния аспект на решението на Рут да промени родината си, като казва, че тя е *дошла да се довери* под крилата на Йахве. Подходящата метафора може би е малка птичка, която се гуши под крилете на квачката, която я е осиновила. Тя рисува ярка картина на доверие и сигурност ... [3]

Рут се чуди как той, който е евреин, оказва такова незаслужено благоволение към една езичничка. Но за това има причина! Вооз, разбира се, е чул за добротата, която Рут е проявила към Ноемин, и как се е обърнала към еврейската вяра.

2:13–16 Тя му прави такова впечатление, че той я кани да яде с работниците му и нарежда на **жетварите** нарочно да ѝ оставят още **класове.**

2:17 В края на деня тя очуква **събраното,** което е **около една ефа ечемик –** много голямо количество. Ние трябва да правим същото, когато изучаваме Словото – да усвояваме за себе си скъпоценните му истини и да ги прилагаме на практика.

У Вооз можем да видим илюстрация на много от превъзходствата на Христос. Вооз е много богат човек (ст. 1). Той е състрадателен към чужденеца, който няма правото да очаква неговите добрини (ст. 8, 9). Той знае всичко за Рут още преди тя да се срещне с него (ст. 11), също както и Господ знае всичко за нас, преди ние изобщо да Го познаваме. Той служи милостиво на Рут и задоволява всичките ѝ нужди (ст. 14). Той гарантира нейната защита и благосъстояние за бъдещето (ст. 15, 16). В тези прояви на благодат ние виждаме предвестник на милостите на нашия благословен Сродник-Изкупител към нас.

2:18–23 Когато Рут донася зърното вкъщи и разказва на Ноемин всичко, което се е случило, мъдрата стара еврейка разбира, че Божият план се развива задоволително. Тя знае, че Вооз е близък роднина на починалия ѝ съпруг и преду-

сеща, че Господ ще подейства по чуден начин за Рут и за нея. Затова тя насърчава Рут да продължи да събира класове в неговата нива.

Съветът на Ноемин към Рут да остане в нивите на Вооз е благоразумен. Защо, след като той се е отнесъл с нея толкова благодатно, тя да го оскърбява или да отхвърля защитата му, като отиде в **друга нива?** И ние не бива да бягаме от обещаната ни от Господа грижа и защита в полето на светските удоволствия.

IV. Сродникът-изкупител на Рут (гл. 3)

3:1–5 Ноемин е загрижена за това, Рут да намери **спокойствие,** т. е. да си намери съпруг и дом. Затова тя се отказва от собствените си права на брак и имот и вместо това съветва Рут да **слезе на хармана** една нощ, когато **Вооз** ще отиде да **вее ечемик.**

> Рут, която не познава еврейските обичаи, трябва да получи подробни указания за това как да отправи общоприетия призив към своя родственик за защита и за левиратен брак. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

3:6, 7 След като Вооз свършва работата си, вечеря и ляга да спи, Рут **ляга ... в краката му** под края на **завивката** му. Това може да ни изглежда много неприемливо от гледна точка на нашата култура, но всъщност е общоприета практика по онова време (вж. Езек. 16:8) и в него няма нищо зло или неприлично.

3:8–11 Когато се събужда **около полунощ,** Вооз намира Рут в **краката** си. Без ни най-малък укор, той я благославя, след като тя го моли да постъпи с нея като сродник-изкупител. Думата *криле* в 2:12 е множественото число на същата дума, която тук е преведена като **„дреха“** („крило“). Вооз вече е похвалил Рут за това, че е потърсила прибежище при Йахве; как би могъл сега да ѝ откаже прибежището, която тя иска от него според законите на Йахве? Освен това тя е **добродетелна жена,** чиято стойност далеч превъзхожда скъпоценни камъни (Пр. 31:10). Той я хвали за нейната лоялност, като казва, че последната ѝ **доброта** (нейното лично посвещение на него) е по-голяма от първата (напускането на дома и семейството ѝ, за да бъде с Ноемин).

Мойсеевият закон изисква, когато някой мъж умре бездетен, някой негов близък роднина да се ожени за вдовицата му (Втор. 25:5–10), и така да продължи семейното име и да запази земята като притежание на смейството. Особено е важно, когато някой мъж умре без да има син, някой да се ожени за вдовицата му, за да му роди тя син, който да продължи да носи името му.

Рут, разбира се, е останала бездетна. Тъй като Вооз е родственик на Елимелех, той е подходящ да изпълни задължението си, като се ожени за нея. А той не само е подходящ, но има и желанието за това.

3:12, 13 Явява се обаче едно правно усложнение – **има по-близък сродник** от Вооз, и той има предимство. Ако този по-близък **сродник** не желае да изпълни задължението на сродник, тогава Вооз ще го стори. Въпросът ще се реши **на сутринта.**

3:14–18 Рут остава да лежи при **краката му** до малко преди зазоряване. Вооз напълва **покривалото** ѝ с **шест мери ечемик.** Това убеждава Рут в неговата дълбока любов и е уверение за Ноемин, че той ще разреши въпроса своевременно.

Рут е благородна жена, която заслужава добротата на Вооз. Но ние сме грешници, които не заслужават нищо добро. Въпреки това Господ простира Своите криле над нас и ни приема такива, каквито сме. Той ни обсипва с дарове и ни

насърчава да очакваме Неговото бъдещо завръщане, когато ще консумираме брака си. Нашето спасение е едно уредено, завършено дело. Но влизането в пълното блаженство на нашия съюз ще стане при завръщането на Младоженеца.

Когато Ноемин чува всичко, което се е случило, тя казва на Рут да стои и да чака изхода от този сложен развой на събитията.

> Това често е най-трудният етап от вярата – когато повече не могат да се предприемат никакви действия и не ни остава нищо друго освен търпеливо да чакаме Бог да осъществи Своята воля. Именно в този момент възникват съмнения и ни обзема безпокойство. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

V. Вооз откупува Рут (4:1–12)

4:1–6 На сутринта **Вооз** се изкачва в градската **порта,** където седят старейшините, и където се решават правните въпроси. Така „се случва" – още едно нагласено от Бога съвпадение – че **сродникът** минава оттам тъкмо в този момент. Като се обръща към него с **„ти и ти"**[4] и го моли да спре за малко, Вооз се изправя пред **десет** от **старейшините** и разказва историята на **Ноемин** и Рут. Тогава той предоставя на **сродника** възможността да откупи земята, принадлежала на **Елимелех,** която вероятно е била заложена, когато Елимелех е тръгнал за Моав. До този момент родственикът, чието име не се споменава, е съгласен. Когато обаче Вооз му казва, че онзи, който откупи земята, трябва и да се ожени за **моавката Рут,** той се отказва, като обяснява, че така ще **съсипе наследството** си.

> Той ще трябва да посвети време и енергия да се грижи за имота на Рут и е възможно така да пренбрегне грижата за собствения си имот. А накрая земята ще остане на наследниците на Рут, а не на неговите.[5]

Коментирайки пропускането на името на роднината Матю Пул пише:

> Несъмнено Вооз е знаел името му и го е извикал с него; но то е пропуснато от светия писател, отчасти защото не е необходимо да го знаем, но главно като израз на презрение, което е обичайно, и като справедливо наказание – онзи, който не желае да опази името на брат си, може да изгуби своето собствено.[6]

Широко застъпено е виждането, че по-близкият сродник символизира закона. Десетте свидетели (Десетте заповеди) потвърждават неговата неспособност да изкупи грешника. „Законът не може да изкупи онези, които осъжда. Това би било противно на неговата цел."[7] Законът не може да изкупва, защото е слаб чрез плътта (Римл. 8:3).

Отказът на сродника дава зелена светлина на Вооз, който е следващият по ред да се ожени за Рут.

4:7, 8 По това време всички сделки за откупуване или замяна, са били потвърждавани, като единият си е събувал **обувката** и я е давал на другия. Всъщност Законът постановява вдовицата да събуе обувката на роднината, който отказва да я вземе за жена, и да го заплюе в лицето (Втор. 25:9). В този случай **сродникът** просто събува **обувката си** и я дава на Вооз.

4:9–12 Веднага щом получава обувката, **Вооз** обявява, че ще купи собствеността на **Елимелех** и ще се ожени за **моавката Рут.** Народът благославя Вооз и му пожелава многобройно потомство като на **Рахил и** на **Лия.** При споменаването на Фарес, потомъка на **Тамар** от **Юда,** са пренебрегнати тъмните аспекти

на историята и е наблегнато на факта, че това е още един случай на левиратен брак на израилтянин с чужденка.

VI. Царското родословие на Давид, проследено назад до Овид (4:13–22)

4:13–16 Вооз се оженва за **Рут** и тя му ражда **син,** когото наричат **Овид** („слуга“). Ноемин взема детето като свое собствено и му става **бавачка.**

4:17–22 Овид по-късно става баща на **Есей, бащата на Давид.** Така книгата завършва с кратко родословие на **Давид** („възлюбен“), което ще стане част от едно по-велико родословие – това на великия Син на Давид – Господ Иисус Христос (Мат. 1). Това родословие няма за цел да е изчерпателно. **Салмон** живее в началото на периода на съдиите, а Давид се ражда едва в началото на епохата на царете. Между тези два периода изминават повече от 400 години. В библейските родословия често целенасочено се пропускат имена.

С това малко родословие, което завършва с Давид, читателят е подготвен за монархията и за следващите книги в библейската поредица – Първата и Втората книга на Царете.

Крайни бележки

[1] (Въведение) J. Vernon McGee, *Ruth and Esther: Women of Faith,* p. 15.

[2] (Въведение) Irving L. Jensen, *Judges/Ruth,* p. 80.

[3] (2:4-12) Leon Morris (with Arthur E. Cundall), *Judges and Ruth,* pp. 276, 277.

[4] (4:1–6) Еврейският език тук е образен. Вместо да спомене името на човека, текстът го нарича *ти и ти,* или *еди-кой-си (пелони алмони).*

[5] (4:1-6) Неизвестен източник.

[6] (4:1-6) Matthew Poole, *Matthew Poole's Commentary on the Holy Bible,* p. 511.

[7] (4:1-6) Неизвестен източник.

Библиография

За библиография вж. Съдии.

ПЪРВАТА КНИГА НА ЦАРЕТЕ
или
Първата книга на Самуил

„Първата книга на Царете е ненадминато интересна. Тя не само разказва богата на събития история; в този динамичен разказ са вплетени биографиите на три ярки личности – Самуил, Саул, и Давид. И около тези трима са групирани главите на книгата.“
Дж. Сидлоу Бакстър

Въведение

I. Уникално място в канона

Без първата и втората книга на Царете в старозаветния канон щеше да зее огромна празнина. Книгата на Самуил, която първоначално е била една, за първи път е разделена за удобство на две в превода Септуагинта. Оттогава насам всички следващи версии на Стария Завет, включително и печатните еврейски библии, следват този пример.

Безброй еврейски и християнски деца са били очаровани и са получили поука от разказите за Самуил, Давид и Голиат, Давид и Йонатан, бягството на Давид от Саул, неговата доброта към Мемфивостей, тъгата му заради бунта и смъртта на неговия син Авесалом.

На по-доктринално ниво по-зрелите читатели изучават Давидовия завет и ужасяващите паралели на греха на Давид с Витсавее, които се проявяват в живота на неговите деца.

Първата и Втората книга на Царете са връзката между съдиите и пълното установяване на царската родословна линия на Давид. Те заемат уникално място в историята на Израил.

II. Авторство

Въпреки че еврейската традиция сочи Самуил като автор на книгата, която сега е разделена на първа и втора книга на Царете, това авторство може да се отнася само до описанието на събитията *по време на* неговия живот (1:1–25:1).[1] Поголямата част от събитията в тези книги се развиват *след* смъртта на пророка.

Възможно е някой от младите пророци, които са се учили при Самуил, да е написал книгата, като е включил в нея и писания на учителя си. Друга възможност е свещеникът Авиатар, който вероятно е имал навика да води точни записки, да е съставил книгата. Той е тясно свързан с живота на Давид и дори е бил в изгнание заедно с него.

III. Датиране

Времето на написването на книгите на Самуил не може да се определи с точност. По-ранната част вероятно датира от около 1000 г. пр. Хр. Фактът, че не се споменава пленът на Израил (722 г. пр. Хр.), със сигурност изисква датиране преди това събитие. Някои вярват, че споменаването на „Израил“ и „Юда“ налага датиране след 931 г. пр. Хр., когато монархията се разделя на две части. По-

добни понятия обаче лесно биха могли да бъдат използвани и преди политическото разделяне, горе-долу както са били използвани и понятията „янки“ (американци от северните щати – бел. прев.) и „южняци“ още преди отцепването през 1861 г.

IV. Исторически фон и теми

Първата и Втората книга на Царете проследяват Божиите отношения с Израил от XXII до началото на X в. пр. Хр. *Самуил* (пророкът-съдия), *Саул* (отхвърленият цар), и *Давид* (пастирът-цар) са главните персонажи, около които се изгражда повествуванието.

Самуил е издигнат от Бога да сложи край на периода на съдиите и начало на епохата на царете. В своето време той става свидетел на провала на свещенството (представено от Илий и синовете му) и въвеждането на пророческото служение. Самуил от своя страна е последният от съдиите, първият от пророците от този период (не и първият пророк в Писанието – Бит. 20:7), и човекът, който трябва да помаже първия цар на Израил. Макар че е левит, той не е от семейството на Аарон; въпреки това служи като свещеник, очевидно с Божието одобрение. Сърцето му е чисто и посветено; сърцето на Илий е омърсено и непокорно.

Темата на книгите на Самуил е как по молба на народа Бог, истинският Цар на Израил, делегира царски правомощия първо на Саул, а след това и на Давид и неговата родословна линия. Юджийн Мерил по един красив начин свързва книгите с темата на цялата Библия:

> Чрез царския дом на Давид в крайна сметка получава Своето Въплъщение и неговият по-велик Син, Иисус Христос. По време на Своя живот Христос по един съвършен начин упражнява царската Си власт, а чрез смъртта и Възкресението Си осигурява основата, на която всички хора, които вярват, могат да царуват със и чрез Него (2 Царе 7:12–16; Пс. 89:36–37; Ис. 9:7).[2]

Схема на изложението

I. Служението на Самуил до помазването на Саул (гл. 1–9)
  - А. Раждането и детството на Самуил (гл. 1)
  - Б. Песента на Анна (2:1–10)
  - В. Илий и неговите покварени синове (2:11–36)
  - Г. Призоваването на Самуил (гл. 3)
  - Д. Божият ковчег (гл. 4–7)
    1. Пленяването на ковчега (гл. 4)
    2. Мощта на ковчега (гл. 5)
    3. Връщането на ковчега (гл. 6, 7)
  - Е. Искането и избирането на цар (гл. 8, 9)

II. Царуването на Саул до отхвърлянето му (гл. 10–15)
  - А. Помазване и утвърждаване (гл. 10, 11)
  - Б. Самуил изобличава и задължава народа да се бои от Бога (гл. 12)
  - Г. Непокорството и отхвърлянето на Саул (гл. 13–15)
    1. Греховният принос на Саул (гл. 13)
    2. Безразсъдните клетви на Саул (гл. 14)
    3. Половинчатото покорство на Саул (гл. 15)

III. Животът на Давид до смъртта на Саул (гл. 16–30)
  - А. Самуил помазва Давид (16:1–13)
  - Б. Давид служи на Саул (16:14–23)
  - В. Победата над Голиат (гл. 17)

Г. Женитбата с Михала (гл. 18)
Д. Давид бяга от Саул (гл. 19–26)
1. Верността на Йонатан (гл. 19, 20)
2. Добротата на Ахимелех към Давид (гл. 21)
3. Бягството на Давид и убийството на свещениците от Саул (гл. 22)
4. Предателството на Кеила (гл. 23)
5. Давид пощадява Саул (гл. 24)
6. Безумието на Навал (гл. 25)
7. Давид пощадява Саул за втори път (гл. 26)
Е. Животът на Давид във филистимската земя (гл. 27–30)
1. Давид придобива Сиклаг (гл. 27)
2. Предсказание за участта на Саул (гл. 28)
3. Анхус освобождава Давид от служба (гл. 29)
4. Разгромът на амаличаните (гл. 30)
IV. Смъртта на Саул (гл. 31)

Коментар

I. Служението на Самуил до помазването на Саул (гл. 1–9)

А. Раждането и детството на Самуил (гл. 1)

1:1–10 Първата книга на Царете започва с представянето на **Елкана** и двете му **жени** – **Анна** („благодат“) и **Фенина** („бисер“). Той е левит от **Раматаим-Софим** в **Ефрем** (ср. 1 Лет. 6:22–28). Като достоверен исторически източник Библията отбелязва практикуването на полигамия, но никога не я одобрява. Също както в случая с Лия и Рахил едната съпруга е плодовита, а другата е бездетна. Това е причина за съперничество в семейството, защото, въпреки че **Анна** е бездетна, съпругът ѝ я **обича** повече. **Всяка година,** когато семейството отива в **Сило** да отпразнува един от празниците, Анна получава **двоен дял** от примирителната **жертва** (ст. 3–5). Но това предизвиква язвителните нападки на Фенина. Година след година подигравките ѝ стават все по-оскърбителни и накрая Анна в своето отчаяние поставя въпроса пред **ГОСПОДА** в **храма.**

1:11–18 Тя се заклева, че ако Бог ѝ **даде мъжко дете,** тя **ще го даде** обратно **на ГОСПОДА.** Момчето ще бъде назирей от раждането си. Бишъп Хол ни съветва:

> Начинът да получим някое благословение е да го посветим за славата на същия този Бог, от когото го искаме; така Бог едновременно ще зарадва слугата Си и ще прослави Името Си.[3]

Илий, старият свещеник, вижда Анна да движи **устните** си и решава, че е **пияна.** Но когато тя обяснява поведението си, той разбира нейната сериозност, благославя я и я изпраща по пътя ѝ **с мир.** Анна се терзае заради своето *физическо* безплодие. А ние трябва да скърбим заради нашето *духовно* безплодие.

1:19–28 Когато молитвата на Анна получава своя отговор, тя дава на детето името **Самуил** *(чут от Бога)*,[4] защото то е „измолено **от ГОСПОДА“.** След като отбива Самуил, тя го донася **в ГОСПОДНИЯ дом** и го посвещава веднъж завинаги **на ГОСПОДА.** От самото начало момчето започва да помага на свещениците и да служи пред Господа. Последната фраза на ст. 28 включва и Самуил: макар и още малък, той вече е поклонник, защото животът му е посветен на служба **на ГОСПОДА.**

Б. Песента на Анна (2:1–10)

Посветеността на съпругата и сина на Елкана ярко контрастират с покварата на семейството на Илий. След като предава сина си на Господа, **Анна** излива сърцето си в благодарност към Него. Думите ѝ разкриват задълбоченото ѝ познаване на Бога, Неговия характер и Неговите дела. На пръв поглед молитвата изобличава Фенина за многобройните злостни думи към Анна, но тя е едно пророчество, което далеч надхвърля тази домашна кавга и стига до триумфа на Израил над враговете му и окончателното установяване на царството на Христос. Песента на Мария, често наричана *Магнификат* (Лука 1:46–55), очевидно е повлияна от песента на Анна.

В. Илий и неговите покварени синове (2:11–36)

2:11–17 Тук разказът се заема с покварените **синове** на Илий. Те **не познават ГОСПОДА** в смисъл, че не са спасени чрез вяра. Обвинени са в три гряха: те ограбват от **народа** неговия дял от примирителната жертва, като не се задоволяват само с гърдите и бедрото (ср. Лев. 7:28–34). Изискват **месото,** преди **тлъстината** да е принесена на Бога, като по този начин заобикалят закона. Трето, искат да пекат **месото,** вместо да го варят, като така поставят на първо място своите плътски апетити. Ако някой се опита да протестира, те отнемат месото **насила. Грехът** им е **много голям,** защото те **презират Господния принос.**

2:18–21 В ярък контраст с тяхната греховност виждаме посвещението на детето **Самуил** и верността на неговите родители към **годишните** празници. Тъй като Анна посвещава първия плод от утробата си на Господа, Той я благославя с **трима сина и две дъщери.** Това е една добра илюстрация на обещанието на Господа: „Давайте и ще ви се дава."

2:22–26 Едва когато чува слухове за разврат, **Илий** смъмря **синовете** си. Но вече е твърде късно неговият мек словесен укор да постигне някакъв ефект. Те закоравяват сърцата си и съответно Бог ги закоравява като осъждане, също както фараона в древността, защото е решил да ги погуби. През това време **Самуил** тихо расте, а чистотата и добротата му радват както **ГОСПОДА,** така и **хората.** Като си дадем сметка, че тези събития се развиват по времето на съдиите, не е изненадващо, че свещенството не е успяло да избегне моралния упадък на този период.

2:27–36 Божието изобличение към Илий е толкова остро, колкото меко е било изобличението на Илий към синовете му. Явява се **един** неназован **Божи човек,** който обявява каква ще бъде участта на **дома** на свещеника Илий. Пророкът започва с напомняне на Божия призив към семейството на Аарон да бъдат Негови свещеници и щедрото Му позволение свещениците да използват месото на жертвите за своята прехрана. После пророкът изобличава **Илий** за това, че е позволил страстите на синовете му да вземат предимство пред Господното право над жертвите (ст. 29). Предишното обещание на Господа към свещениците, че службата им ще продължи вечно, предполага, че свещениците ще бъдат хора с праведен характер. Но заради покварата на Илий и неговия **дом** те повече няма да имат правото да упражняват свещеническата служба; нито един член от семейството му няма да достигне до старини; светилището в Сило ще бъде забравено; а потомството на Илий ще му носи скръб и срам. Освен всичко това и **двамата** му **сина, Офний и Финеес, ще умрат в един** и същ **ден** като **знамение** за това, че всички тези присъди ще бъдат изпълнени.

Присъдата над дома на Илий се изпълнява в следните събития: убийството на Ахимелех и всичките му синове

(с изключение на Авиатар) от Саул (ст. 31; 22:16–20); отстраняването на Авиатар от свещенство от Соломон (ст. 32, 33; 3 Царе 2:27); и смъртта на **Офний и Финеес** (ст. 34; 4:11). Илий е от дома на Итамар и когато по-късно Соломон отстранява Авиатар, свещенството отново преминава към дома на Елеазар, у когото е трябвало винаги да бъде. **Финеес,** синът на Илий, не бива да се бърка с Финеес, внука на Аарон (Чис. 25:7, 8).

Верният свещеник, обещан в ст. 35, е Садок, от дома на Елеазар, който служи в дните на Давид и Соломон. Неговото свещенство ще продължава завинаги, дори и по време на Хилядолетното Царство на Христос (Езек. 44:15). Наследниците на Илий обаче ще се стремят към свещеническата служба не за да служат на Господа, а просто за да имат храна (ст. 36). Мнозина виждат във верния свещеник в ст. 35 загатване за Месията, отчасти може би заради думата **завинаги**.

Г. Призоваването на Самуил (гл. 3)

3:1–3 По времето когато **Самуил** служи в **ГОСПОДНИЯ храм** в Сило, **ГОСПОДНОТО слово** е **рядко;** това означава, че Господ много рядко говори на хората във видения. Уилямс вижда в първите три стиха илюстрация на моралното състояние на Израил.

> Нощта царува; Божият светилник в храма угасва; очите на първосвещеника са отслабнали и той не може да вижда ясно; а и двамата със Самуил са заспали.[5]

Божият светилник е този, чиято светлина се угася, когато изгрее слънцето.

3:4–9 Една нощ, малко преди разсъмване, **Самуил** чува глас, който го вика. Той решава, че е **Илий,** но свещеникът не го е викал. **Самуил още не** познава **ГОСПОДА** в смисъл, че никога преди това не е получавал пряко, лично откровение от Него (ст. 7). След като Самуил чува гласа още два пъти, Илий осъзнава, че **ГОСПОД** вика Самуил. Старият свещеник казва на момчето, ако още веднъж чуе гласа, да каже: **„Говори, ГОСПОДИ, защото слугата ти слуша."**

3:10–14 Когато **ГОСПОД** се обръща към Самуил за четвърти път, момчето отговаря: **„Говори, защото слугата Ти слуша",** като пропуска думата „Господи". Господното послание потвърждава произнесената по-рано присъда **против Илий** и **дома му,** а присъдата вероятно е включвала и поражението на Израил и пленяването на ковчега. Бащата е също толкова виновен, колкото и синовете, защото не ги е възпрял и не ги е отвърнал от греховете им. Те е трябвало да бъдат умъртвени заради светотатството си, вместо просто да бъдат само смъмрени. Никаква **жертва** не може да изкупи **беззаконието** им; съдбата им е решена и потвърдена пред Илий от устата на двама свидетели: Божия човек (гл. 2) и момчето пророк Самуил (ст. 14).

3:15–18 Отначало **Самуил** се страхува **да каже на Илий** какво е казал Господ, но принуден от тежката му клетва, той разкрива на свещеника надвисналото осъждение. Илий приема новините смирено. Той положително разбира, че Божията присъда е справедлива. Възможно ли е Бог да порази синовете на Аарон заради непочтителността им (Лев. 10), а да не осъди Офний и Финеес?

3:19–21 Скоро в **целия Израил от Дан до Вирсавее** става известно, че **ГОСПОД** е със **Самуил,** и всички виждат в младото момче истински **пророк** на **ГОСПОДА.**

Д. Божият ковчег (гл. 4–7)

1. Пленяването на ковчега (гл. 4)

4:1–4 Следващите три глави проследяват откарването на **ковчега на ГОСПОДНИЯ завет** в територията на врага и връщането му от нея. Бог ще защити

Своята чест сред **филистимците** (гл. 5), но Той няма да защити израилтяните, докато е сред тях, защото те са престанали да Го почитат. Когато излизат **на бой срещу филистимците** при **Евен-Езер,** те изгубват **четири хиляди мъже**. В опит да променят хода на събитията, старейшините решават да наредят **ковчега на завета** да бъде пренесен от **Сило ... в стана**.

4:5–11 Израилтяните изпадат във възторг, **когато** виждат **ковчега,** а филистимците – в ужас, когато чуват радостния вик, защото славата на Йахве им е добре известна. Но те се насърчават взаимно и отново се хвърлят в бой. И за тяхно изумление **Израил** побягва, **тридесет хиляди пешаци** от Израил са убити, свещениците **Офний и Финеес** загиват, а самият **ковчег** е **заловен!**

4:12–22 Когато един беглец се връща в **Сило** и съобщава на **Илий,** че **ковчегът е заловен,** старият свещеник пада **назад от** съдийския си **стол,** счупва **врата си** и умира. При тези лоши новини **жената на Финеес** получава родилни **болки** и умира при раждането. Известието за смъртта на **свекъра ѝ и мъжа ѝ** като че ли не я засяга толкова много, колкото новината, че **ковчегът** е попаднал в ръцете на филистимците. При смъртта си тя нарича сина си **Ихавод** („безславен“), като казва: **„Славата се оттегли.“**

2. Мощта на ковчега (гл. 5)

5:1–5 Филистимците вземат **Божия ковчег** и го пренасят **от Евен-Езер в Азот,** където го поставят в храма **на Дагон,** националния бог на филистимците. **Дагон** се смята за баща на Ваал – друг често срещан в Писанието идол. **Филистимците** поставят **ковчега** редом до образа на **Дагон,** като ги считат за равни. Но когато се връщат в храма на **сутринта,** те откриват, че Господ е съборил Дагон на пода **пред ковчега.** Без да схванат смисъла на това събитие, те отново изправят Дагон до ковчега. **На следващата сутрин** обаче не остава съмнение кой е по-силният, тъй като **главата** и **ръцете** на Дагон са **отсечени.** Ако Дагон е истински бог, той би трябвало да може да се защити. Последователите му би трябвало да приемат фактите. Вместо това обаче те измислят суеверното правило никой да не стъпва **на прага** на храма на Дагон. Дагон не се представя добре в сблъсъците си с Бога на Израил. Самсон е разрушил храма му в Газа, като Бог му е дал сила да срути цялата сграда върху филистимските първенци (Съд. 16). Сега Самият Йахве осакатява образа на Дагон, като по този начин демонстрира, че в идолите няма нито разум **(главата)** нито сила **(ръцете).**

5:6–9 Не само техният идол, но и самите **азотяни** започват да усещат върху себе си негодуванието **на ГОСПОДА,** като страдат от объркване, тумори или **хемороиди,** и много от тях умират. В смут и отчаяние те решават да преместят **ковчега в Гет** – друг от техните големи градове. И тук отново хората са поразени с **хемороиди.**

5:10–12 Когато **ковчегът** бива изпратен **в Акарон,** жителите му биват обзети от напълно оправдан **смъртен ужас,** от който загиват мнозина. **Хората, които не** умират, са **поразени с хемороиди.** Те се молят ковчега да бъде **върнат** на Израил.

3. Връщането на ковчега (гл. 6, 7)

6:1–6 Само за **седем** кратки **месеца** … **филистимците** придобиват подобаващия страх от ковчега. Те искат да го **върнат** на Израил, но по подходящ начин, така че да избегнат по-нататъшно осъждение. Затова те искат съвета на езическите **жреци и гадатели,** които им предлагат ковчегът да бъде върнат заедно с **жертва за вина** от **пет златни хемороида и пет златни мишки.** Сред тези народи е било прието да умилостивяват богове-

те си, като им поднасят за компенсация принос от онова, което е причинило опустошението сред тях. Споменаването на **мишките** кара библейските изследователи да мислят, че **язвата,** която е поразила градовете на филистимците, е бубонната чума, пренасяна от бълхи по гризачите. Освен това жреците припомнят на филистимските първенци съдбата на Египет поради осъждането на Йахве и ги увещават да не **закоравяват сърцата си, както египтяните и фараонът** са закоравили своите, а да положат всички усилия да върнат ковчега на правилното му място.

6:7–12 За да се уверят, че нещата, които са им се случили, са присъди на Йахве, а не просто **случайност,** филистимските жреци уреждат детайлите на връщането по начин, който да свидетелства за божествената намеса. **Двете дойни крави,** използвани да теглят **колата,** имат малки **телета** и би било против всички техни естествени инстинкти да тръгнат нанякъде и да изоставят телетата си. На двете **крави никога** преди това **не е слаган ярем,** но въпреки това те много добре теглят каруцата заедно, като не се обръщат **нито надясно, нито наляво.** Без някой да ги води, кравите **поемат направо** към **Ветсемес,** в територията на Юда!

6:13–18 Когато ковчегът се приближава, **ветсемесците жънат.** Каква гледка – две сами крави теглят каруцата с Божия ковчег обратно към Израил! Настава голяма радост. От **дървата на колата** ветсемесците запалват огън, а **кравите принасят във всеизгаряне на ГОСПОДА. Ковчегът и сандъчето** с жертвата за вина са поставени върху един **голям камък.**

Разказът за **кравите** от **Ветсемес** има своя *духовен паралел*. Християнските мисионери напускат дома и семейството си, за да носят Божието послание там, където ги заведе Господ, без да се обръщат нито наляво, нито надясно. Невярващите се радват, когато чуят за Господа. Мисионерите са готови за служение или за саможертва.

6:19–21 Но **ветсемеските мъже** не зачитат светостта на **ГОСПОДНИЯ ковчег,** защото междувременно **поглеждат** в него. В резултат на това Бог поразява **седемдесет мъже и петдесет хиляди мъже** от тях. Заради страха си ковчегът да остане сред тях, народът **изпраща пратеници** до мъжете от **Кириат-Иарим** с молба да вземат **ковчега** при себе си. (Съмнително е дали във Ветсемес е имало 50,070 мъже. Йосиф Флавий,[6] Кайл и Делицш,[7] и много други авторитети смятат, че текстът трябва да гласи само 70 мъже, тъй като 50,000-те липсват в много еврейски ръкописи.)

7:1–6 Ковчегът е пренесен в **къщата на Авинадав** в **Кириат-Иарим,** където остава в продължение на **двадесет години.** Тогава идва **Самуил** и увещава народа да се **върне при ГОСПОДА,** за да може Бог да го **избави** от потисниците му – филистимците. Израилтяните изхвърлят идолите и народът **се събира** при Самуил **в Масфа.** Там **постят** и се покайват пред Йахве. Те изразяват покаянието си символично, като **изливат ... вода** на земята.

7:7–14 Когато чуват, че израилтяните са събрани **в Масфа, филистимците** решават, че се подготвя въстание и ги нападат. Неподготвените за война евреи изпадат в ужас. Когато се обръщат към **Самуил** с молба да се застъпи за тях, той **принася цяло агне във всеизгаряне** (което, както изглежда, левитите могат да правят, 1 Лет. 23:26–31), и се моли. Тогава Бог по свръхестествен начин разгромява врага, като изпраща **силен гръм върху филистимците,** и Израил печели битката. В израз на благодарност **Самуил ... поставя ... един камък** за паметник и му дава името **„Евен-Езер“** („камък на помощта“). Ст. 13 описва само временна победа, както става ясно от последното

изречение в стиха и от 9:16. Тогава бива възвърната и част от земята, а **Израил** се радва на **мир** със съседите си за известно време.

7:15–17 След всичко това **Самуил** става пътуващ съдия, който обикаля всичките градове на **Израил** и раздава правосъдие в съответствие с Господния закон. Той живее в **Рама,** в бащиния си **дом**, и там **издига олтар.** Не ни е казано защо той не се връща при Господния олтар, който сега е в Ноб, нито пък защо позволява ковчегът да остане в къщата на Авинадав. Но в това време на нередности се вършат много неща, които Бог позволява, въпреки че не са според Неговите първоначални намерения.

Седма глава е урок по съживление. Отначало Бог издига човек, Самуил, който призовава народа към покаяние, изповед и очистване. Той се застъпва за народа чрез кръвта на едно агне (символ на Голготското Агне) и тогава идва победата. Това са стъпките както към националното, така и към личното съживление.

Е. Искането и избирането на цар (гл. 8, 9)

8:1–5 Когато **остарява, Самуил** се опитва да **постави синовете си** за свои заместници като **съдии.** Но те са лоши мъже, които приемат **подкупи и изкривяват правосъдието**. Също като своя предшественик Илий и Самуил не е отвърнал синовете си от злите им пътища и заради това и неговият дом бива отхвърлен. **Старейшините на Израил** отказват да приемат **Йоил** и **Авия.** Вместо това те искат **цар** като другите **народи.**

8:6–18 Божието намерение, разбира се, е Самият Той да бъде Цар на Израил. Неговият народ трябва да бъде свят, а не като който и да е друг народ на земята. Но те не *искат* да бъдат различни, те искат да са като света. Самуил е наскърбен от това искане, но **ГОСПОД** му казва да направи каквото му казват. Все пак те **отхвърлят** не пророка, а ГОСПОДА. Самуил трябва да изпълни желанието им, но **строго** да **ги предупреди** за **правото на царя, който ще царува над тях.** Накратко казано, царят ще *се обогати,* като ограбва народа, ще изземва младежите и девойките му за военни и домашни задължения и ще ги превърне на практика в свои роби. Вярно е, че Бог е постановил определени правила за царете в закона (Втор. 17:14–20), но Неговата съвършена воля е Той Самият да бъде техният Цар (8:7; 12:12). Правилата във Второзаконие са предвидени, за да обуздаят злото, което със сигурност ще последва.

8:19–22 Когато **народът** продължава да настоява на желанието си въпреки предупреждението, Господ отново казва на Самуил да направи, както искат хората, и да **им постави цар.** Тогава пророкът изпраща народа да си върви у дома. Скоро той ще има своя цар.

9:1–14 Тук на сцената се появява **Саул, синът** на **Кис (вениаминец).** Докато търсят **магариците** на баща му, той и **слугата** му решават да попитат за животните един **Божи човек** в близкия **град.** С малък подарък в ръка те приближават **града** и от няколко **момичета** научават, че **гледачът,** когото търсят, точно същия ден ще се яви пред народа на религиозен празник. Те продължават напред и срещат човека, когото търсят. В този момент **Саул** няма и най-малката представа, че пророкът също го търси!

9:15–21 Предишният ден **ГОСПОД** е обещал **на Самуил** да му посочи мъжа, който ще бъде цар. Сега Той му разкрива, че **Саул** е **човекът.** Но пророкът не казва това веднага на Саул. **Високото място** (т. е. мястото, определено за поклонение) обикновено е свързано с поклонението на идоли, но в този случай е за поклонение на Йахве. Самуил казва на високия и красив вениаминец, че има да му съобщи важни новини на следващата

сутрин. Очевидно без да са му съобщили причината, поради която Саул го търси, Самуил му казва, че **магариците** са **се намерили,** и че той **не** бива да **ги мисли.** А и какво са няколко **магарици?** Скоро той ще има „цялото желание на Израил". Саул посреща това твърдение с привидна скромност. **Вениаминовото племе** определено е **най-малкото от израилевите племена.** В миналото техният брой е бил намален до 600 души заради тяхната поквара (Съд. 20).

9:22–27 На угощението **Саул** получава **най-главното място между поканените,** както и най-отбрания дял от месото. Вечерта Самуил провежда дълъг разговор с него. На следващия ден **Самуил** задържа **Саул,** когато си тръгва от града, и му разкрива **Божието слово.**

II. Царуването на Саул до отхвърлянето му (гл. 10–15)

А. Помазване и утвърждаване (гл. 10, 11)

10:1–6 Самуил тайно помазва Саул за владетел над Израил, като излива **масло на главата му.** Свещенството бива официално постановено чрез помазване (Лев. 8:12), а сега и първият цар е **помазан** по същия начин. Публична церемония ще последва по-късно. Три знамения ще потвърдят Господното слово пред Саул: (1) **Двама мъже** ще го срещнат край **гроба на Рахил** и ще му кажат, че **магариците** на баща му са **се намерили;** (2) други **трима мъже ще** го **срещнат** край **дъба на Тавор,** на път към **Ветил,** и **ще** му **дадат два хляба;** (3) когато **дойде до „Божия хълм"** и **срещне дружина пророци, ... ГОСПОДНИЯТ Дух ще дойде върху** него и той **ще пророкува.**

10:7–9 След като всички **тези знамения** се сбъднат, Саул трябва да отиде **в Галгал** и да чака там седем дни Самуил да дойде и да принесе жертви. Всички знамения, описани в ст. 2–6, се изпълняват още същия ден; събитията в Галгал се случват по-късно (13:7–15).

От ст. 9 не бива да се заключава, че Саул искрено се е обърнал към Бога. В действителност той е човек на плътта, както неговата по-нататъшна история убедително демонстрира. Той бива подготвен за своето официално положение като владетел на Божия народ чрез Светия Дух, въпреки че не познава Бога по личен, спасителен начин. С други думи, той *официално* е Божи човек, макар че не е истински вярващ.[8]

10:10–16 Пророците са посветени и ревностни мъже **и всички, които познават** Саул **от по-рано,** са изненадани да го видят как **пророкува сред тях.** От тази случка възниква **поговорката: „И Саул ли е между пророците?"** Тя става нарицателна за изненада, че Саул прави нещо толкова непривично за характера му. **Чичото на Саул** (а не баща му, както бихме очаквали) го разпитва за разговора му със **Самуил. Саул** споменава за своето посещение при него, но не разкрива, че тайно е бил помазан за цар.

10:17–19 Междувременно **Самуил събира народа ... в Масфа,** за да провъзгласи поставянето на **цар.** Преди да оповести кой е царят, той още веднъж напомня на народа, че настояването им за **цар** е отхвърляне на **Бога,** който ги е **извел от Египет** и ги е довел в Обещаната земя. Когато Саул бива избран, той се крие – или от скромност, или от страх. Матю Хенри представя четири възможни причини, поради които Саул може да се е страхувал:

> (1) Защото вътре в себе си се е чувствал неподходящ за такова огромно доверие. ... (2) Защото това би го изложило на завистта на съседите му, които били зле настроени срещу него. (3) Защото от онова, което Самуил е казал, той е разбрал, че народът е съгрешил, като е поискал цар, и че Бог отговаря на тях-

ното искане с гняв. (4) Защото по това време положението на нещата в Израил е лошо; филистимците са силни, амонците – застрашителни; той трябва да бъде наистина много смел, за да вдигне платна в бурята.[9]

10:20–27 Саул бива доведен и представен пред народа като негов **цар.** Едва ли в целия Израил би могъл да се намери по-разкошен екземпляр във физическо отношение. Няколко **силни мъже** се прилепят към Саул и го придружават до **дома** му в **Гавая,** но не всички подкрепят новия монарх. Саул мъдро **се прави, че не чува** бунтовниците, които го **презират.**

11:1–5 Явис-Галаад е град източно от река Йордан в територията, принадлежаща на Гад. Когато амонците, техните югоизточни съседи, обсаждат града, жителите му ги молят да сключат с тях **договор** и да им се предадат. Но **Наас** иска да ги осакати и да ги направи **позор** в **Израил,** като извади **дясното око на всеки от** тях. Изненадващо амонците се съгласяват да позволят на **явиските старейшини да изпратят пратеници,** които да потърсят помощ. Може би **Наас** не е бил напълно подготвен или пък не се е опасявал, че останалата част от Израил ще помогне на Явис. **Пратениците** отиват в **Гавая,** където **Саул** все още работи на **полето.** Крайно време е той да се прояви като новия цар на Израил!

11:6–11 Чрез един ярък и заплашителен нагледен пример – насечен на парчета волски впряг – Саул призовава народа на оръжие. **Страхът от ГОСПОДА обзема народа. Израил** и **Юда** събират обединените си сили от 330,000 силни мъже във **Везек** и цяла нощ вървят към **Явис,** където напълно **разбиват** амонците.

11:12–15 Опиянен от победата, **народът** иска да убие онези, които по-рано са отхвърляли управлението на Саул. Но **Саул** мъдро ги възпира. Фактът, че **ГОСПОД** им е дал победата, е достатъчен за него. Тогава **Самуил** призовава народа на тържествено събрание в **Галгал** и царуването на Саул отново е потвърдено в общонационален мащаб. Този път няма опозиция. Галгал е свързан с духовното възраждане (Иис. Нав. 5:9).

Б. Самуил изобличава и задължава народа да се бои от Бога(гл. 12)

12:1–13 След церемонията по установяването на царството в Галгал **Самуил говори на целия Израил.** Най-напред той му припомня праведното си управление като съдия. Никой не може да го обвини в несправедливост. Но искайки цар, Израил отхвърля това управление и Божието владичество над себе си. Господ е бил благ в миналото и винаги е издигал освободители, когато са били нужни. **„Ведан“** в ст. 11 вероятно се отнася за Варак (НИПБКДж, бел., Септуагинта, Сирийския превод).[10] **Самуил** поставя себе си в поредицата от освободители, която започва с **Мойсей.** Но Израил е неблагодарен за тези минали милости и **иска цар.** Господ, който действа чрез Своите съдии, не е достатъчен за него и затова Той му дава Саул.

12:14–18 Като са поискали цар за себе си, хората са извършили голям грях. Но **ако се боят от ГОСПОДА,** дори и сега Той ще ги благослови. А **ако не,** ще изпитат на гърба си Неговия гняв. Като строго предупреждение и доказателство **Самуил** измолва от Бога голяма гръмотевична буря – очевиден знак от Него, защото сезонът на такива бури не е по време на **пшеничената жетва** и бурята е в толкова точен момент, че не е възможно да бъде просто природна случайност.

12:19–25 Ужасен страх сковава **народа** и всички умоляват **Самуил** да **се помоли** за тях. Неговата молитва е донесла осъждение – тя може да донесе и милост. Самуил им отговаря с още един призив да следват **ГОСПОДА.** Това е начинът да

избегнат осъждението. Колкото до него, той не може да спре да се моли за тях, това би било **грях** за него. Това важно твърдение показва, че липсата на молитва е *грях,* а не просто небрежност.

Г. Непокорството и отхвърлянето на Саул (гл. 13–15)

1. Греховният принос на Саул (гл. 13)

13:1 Първи стих представлява очевидна трудност, което лесно може да се види, като се сравнят различни преводи. В ПБКДж и НИПБКДж пише: „Саул царува *една* година, и когато беше царувал *две* години над Израил ...“ Ерусалимският превод гласи: „Саул беше на *тридесет* години, когато се възцари, и царува две години над Израил ...“ РИСПБ: „Саул беше на ... години, когато се възцари, и царува ... две години над Израил.“ НАСПБ: „Саул беше на *четиридесет* години, когато се възцари, и царува *тридесет и* две години над Израил.“ Някои ръкописи на Септуагинта изцяло пропускат проблемния стих! Най-вероятното обяснение за това объркване е, че някои букви са били изпуснати от невнимателни преписвачи в по-късните векове.[11] С положителност знаем, че Саул е бил зрял мъж, когато е дошъл на власт, защото синът му Йонатан е бил достатъчно голям, за да воюва.

13:2–5 Саул е създал постоянна армия от **три хиляди мъже. Йонатан** взема своята военна част и успешно **разбива гарнизона на филистимците ... в Гава,** северно от Ерусалим. Това подбужда филистимците да подготвят огромна армия за тотална война. (Някои преводи, следващи Сирийския, и някои ръкописи на Септуагинта посочват 3,000 колесници в ст. 5, по-вероятен брой за **шестте хиляди конници**.)[12]

13:6–9 Евреите реагират на заплахата с голямо малодушие. Някои дори бягат отвъд **Йордан.** Те толкова дълго са били под робско иго, че разчупването му им изглежда почти невъзможно; всички предимства са на страната на филистимците. Докато **Саул** чака **Самуил** в **Галгал** (вж. 10:8), все повече мъже липсват при всяка следваща проверка. Започва седмият ден, **но Самуил** все още не се е явил. Като вижда как войските му се топят, и при надвисналата война, Саул решава да действа по целесъобразност и сам да принесе **всеизгарянето,** въпреки че няма това право, защото не е левит. Дори закъснението на Самуил не оправдава неговото нахлуване в свещеническата служба.

13:10–14 Самуил пристига веднага след това и разбира **какво** е **направил Саул.** Дори основателните извинения не променят факта, че Саул не се е покорил на Бога. Заради това той ще изгуби **царството.** Бог вече си е намерил друг **човек по сърцето Си.** Това е първият от няколкото грехове в живота на Саул, заради които той изгубва престола на Израил. Останалите са: безразсъдната му клетва (гл. 14); пощадяването на Агаг и най-доброто от плячката при битката с амаличаните (гл. 15); убийството на Ахимелех и другите осемдесет и четири свещеници (гл. 22); многократните му опити да отнеме живота на Давид (гл. 18–26); и допитването до врачката в Ендор (гл. 28).

13:15–23 Саул взема своите **шестстотин мъже** и се присъединява към **Йонатан в Гавая. Филистимците,** които са **разположени на стан** недалеч от **Михмас,** започват да изпращат **нападатели** на север, на запад, и на изток, и Израил изглежда безсилен да спре настъплението им. Филистицмите са имали толкова пълен контрол в продължение на толкова дълго време, че не са оставили нито един **ковач** в **цялата израилева земя.** Евреите е трябвало да ходят при филистимците, за да им точат земеделските сечива. Само няколко мъже имат **мечове.** Положението действително изглежда трагично.

2. Безразсъдните клетви на Саул (гл. 14)

14:1–15 Виждайки бездействието на баща си, **Йонатан** взема **оръженосеца си** и двамата заедно се измъкват и отиват да нападнат **филистимския пост.** Това не е безразсъден риск или глупава самоубийствена мисия. Йонатан очаква от Бога да даде велика победа. Няма значение, че са само двама. Йонатан е убеден, че **„нищо не пречи на ГОСПОДА да спаси чрез мнозина или чрез малцина“.** И неговата вяра ще бъде възнаградена. Бог му показва, че ще му даде успех, като филистимците го канят да отиде при тях, вероятно мислейки го за дезертьор. Щом филистимците му казват: **„Изкачете се при нас“, ... Йонатан се изкачва** до **поста** им и скоро **двадесет** от тях вече лежат в праха. Докато оцелелите бягат, Бог изпраща земетресение, което причинява голямо объркване във филистимския стан. *Вярата,* която **Йонатан** (ст. 6) и неговият **оръженосец** (ст. 7) проявяват, е всичко, от което Бог се нуждае, за да се справи с филистимците. Колко е тъжно, че *глупостта* на Саул намалява плодовете от победата!

14:16–23 Стражите на Саул забелязват объркването и му докладват за него. При проверката на войниците се установява, че отъстват **Йонатан и оръженосецът му. Саул** незабавно нарежда на свещеника **Ахия** да **донесе Божия ковчег,** за да се допита до Господа. (В бележките под линия на НИПБКДж, който следва Септуагинта, пише *ефод* вместо *ковчег*.[13] По това време ковчегът вероятно е все още в Кириат-Иарим.) Но Саул бързо променя решението си, чувайки, че **глъчката** сред врага нараства. Той казва на свещеника да **оттегли ръката си,** т. е. да престане да търси Божията воля (ст. 19). Саул събира войниците си, убеден, че няма нужда от божествено водителство, за да знае, че Господ предава филистимците в ръката му. Други също забелязват, че Господ воюва за Израил. Онези **евреи,** които преди са дезертирали, сега се обръщат срещу филистимските си господари. Дори **мъжете,** които се крият в **хълмистата земя на Ефрем,** намират смелост да се включат в битката. Всеки е готов да се бие, когато победата е почти спечелена, но къде са Йонатановците, които инициират първоначалния сблъсък?

14:24–30 За да осигури скоростен успех, **Саул** безразсъдно забранява **под клетва** на войниците си да ядат каквото и да било **до вечерта,** когато приключи битката. Той подсилва заповедта си с проклятие. Гладът изтощава силите на мъжете му и така ги поставя в неизгодно положение. Без да знае за заповедта на баща си, **Йонатан** хапва малко **мед,** за да възстанови силите си. Когато му казват за проклятието, той се ядосва, че победата на Израил е затруднена от такава глупава заповед.

14:31–42 Забраната на Саул не само ядосва Йонатан, но и застрашава и народа. Когато боят приключва, хората **се нахвърлят върху плячката,** колят добитъка и започват да ядат, без да източат **кръвта** в нарушение на Лев. 17:10–14 и Втор. 12:23–25. Когато **Саул** чува това, той ги смъмря и поставя **един голям камък,** където да носят животните си и да ги колят правилно. Освен това тук той построява **олтар – първия** си. В усърдието си Саул иска да преследва **филистимците** и **през нощта,** затова отново се обръща към **свещеника** с молба да се допита до Бога. Но Бог **не му отговаря.** Това навежда Саул на мисълта, че в стана има **грях.** Както и в други подобни случаи, се хвърля жребий и за най-голяма изненада на Саул **се хваща Йонатан,** което означава, че според жребия виновният е той.

14:43–46 Йонатан обяснява какво се е случило, и Саул, за да не се изложи,

заповядва да го умъртвят. **Но народът** показва повече разум от своя цар. Нали точно **Йонатан** е **действал с Бога,** за да донесе тази велика победа? Нима е възможно Бог да негодува точно срещу Йонатан за това, че е нарушил клетвата на баща си, когато толкова мощно го е използвал в сражението? Не, Йонатан няма **да умре.** Така героят бива спасен от незаслужена смърт. Но докато Саул се занимава с такива ненужни глупости, **филистимците** успяват да избягат. За втори път неговата липса на мъдрост ограничава победата му.

14:47–52 Ст. 47 и 48 обобщават някои от военните победи на Саул. Следващите три стиха представят подробности за неговото семейство. Последният стих е изпълнение на предсказанието на Самуил, че царят ще взема храбрите синове на Израил за военна служба (1 Царе 8:11).

3. Половинчатото покорство на Саул (гл. 15)

15:1–3 Саул се плъзга все по-бързо по наклонената плоскост и вече наближава дъното. Независимо с какво се заема, никога не стига до пълно покорство. В тази глава той получава заповед от Бога да унищожи амаличаните – народът, който безмислостно е **застанал на пътя** на Израил, когато той изтощен **идва от Египет** на път за Ханаан (Втор. 25:17–19). Заповедта е пределно ясна: всичко, което диша, трябва да се изтреби – то е обречено на Бога. Божието дълготърпение години наред е понасяло народа на **Амалик,** но думата Му против тях не е отменена (Изх. 17:14–16; Чис. 24:20). Те трябва да бъдат изтребени като наказание за своя грях.

15:4–12 Саул събира армията си и тръгва на юг към **един град на амаличаните.** Преди да нападне, той предупреждава **кенейците** да избягат от града, защото тези мадиамски номади са **показали добрина към ... израилевите синове** по време на Изхода. Това действие показва, че **Саул** няма за цел просто клане; той осъществява Божието отмъщение над един покварен народ. Той напълно разбива **амаличаните** и изтребва всичко с **меч** *с изключение на* техния **цар** и **най-доброто** от плячката. (Остатък, вероятно живеещ някъде другаде, също оцелява – вж. 30:1–6; 2 Царе 8:12; 1 Лет. 4:43.) На километри далеч от мястото на събитията **ГОСПОД** уведомява **Самуил** за непокорството на Саул. Това сериозно разтревожва Самуил и го кара да прекара **нощта** в молитва. **На сутринта** вече е ясно какво трябва да направи.

15:13–35 На път за **Галгал** Саул спира и издига **паметник,** който отбелязва неговата победа. Но **Самуил** вижда нещата по различен начин и обвинява **Саул** за непокорството му. На Саул никога не му липсват оправдания, но звукът от неговия провал стига до ушите на пророка и оставя извиненията на Саул да висят във въздуха. ***Отхвърлен!*** Саул вече е чувал това преди (13:14), но сега то отново се стоварва върху него със зашеметяваща сила. Саул постоянно преиначава Божиите заповеди като прави онова, което на него му се вижда добро, а не онова, което Бог казва, че е най-доброто. Той разиграва покаяние и моли Самуил да не го изоставя. Дори **откъсва мантията** на пророка, когато той се опитва да си тръгне. Това също е знак, че **царството** ще бъде **откъснато** от Саул и **дадено на** друг човек.

След като придружава **Саул** да **се поклони на ГОСПОДА, Самуил** иска да му доведат **Агаг.** Мислейки, че може да бъде пощаден, **Агаг** отива **при него весело,** като си казва: **„Положително горчивината на смъртта е отминала“** (ст. 32). Тогава **Самуил** го **съсича** с меч. До края на живота си старият съдия остава с болка в сърцето заради провала на Саул. В известен смисъл дори Бог **се разкайва, че е направил Саул цар над Израил.**

Ние трябва да запомним наизуст ст. 22, той е класика в Божието слово. Покорството на първо и последно място – винаги покорство. Това е лозунгът на онези, които искат да служат да Бога и да Му угаждат. Ердман коментира:

> В думите **послушанието е по-добро от жертвата** мисълта поема нова посока: … само покорната нагласа на ума е нещо добро само по себе си; приносът без такава нагласа не е добро нещо – той няма морална стойност. ... Така непокорството и произтичащите от него бунт и предизвикателна самостоятелност са в основата си подобни и на същото морално ниво като явното зло на *окултизма,* т. е. „гадаене в служба на богопротивни демонични сили“ (Кайл), и идолопоклонството.[14]

Ст. 29 и 35 като че ли си противоречат. Първият казва, че Бог не променя мнението си и не **се разкайва,** докато вторият казва, че Той се е **разкаял,** че е направил **Саул цар.** Ст. 29 описва Божия *същностен характер*. Той не се променя и не може да се променя – Той е Неизменният. Ст. 35 означава, че промяната в *поведението* на Саул изисква съответната промяна в Божиите *планове и цели* за него. За да бъде верен на Своята същност, Бог трябва да благослови покорството и да накаже неподчинението.

III. Животът на Давид до смъртта на Саул (гл. 16–30)

А. Самуил помазва Давид (16:1–13)

16:1–3 Докато **Самуил** все още скърби за **Саул, ГОСПОД** директно му казва, че трябва да приеме факта, че Саул е **отхвърлен.** Бог е избрал друг човек да управлява народа Му. **Самуил** трябва да отиде във Витлеем и да **помаже** един от **синовете** на **Есей** за **цар.** Тайната и лъжата са различни неща. Бог не казва на Самуил да излъже за намеренията си във **Витлеем;** той действително принася **жертва** там. Но помазването на новия цар е тайно дело, което не бива да придобива обществена известност още много години.

16:4–13 Когато **Самуил** идва във **Витлеем, старейшините** са **разтреперени.** След като кани **Есей и синовете** му на угощението, той един след друг преглежда всеки от мъжете, убеден, че следващият цар е пред очите му. Но нито един от тях не е Божият избраник. **Самуил** би трябвало да е научил от своя опит със Саул, че външният човек далеч не е толкова важен колкото вътрешния (13:14). Бог съди по **сърцето** (ст. 7). Принципът, изразен в ст. 7, винаги е важал: хората преценяват по външния вид, облеклото и всякакви външни неща. В днешно време обаче средствата за масова информация насърчават тази погрешна нагласа, използвайки обаятелни хора в рекламите, телевизията и печатните издания, дотам, че хората с обикновен външен вид вече не се приемат като задоволителни. Саул е висок, тъмен и красив. Всъщност Давид също е **хубав на вид** (ст. 12), но все още изглежда твърде млад за по-важна служба. За съжаление църквата, особено по телевизията, често набляга не на духовността, а на повърхностната привлекателност на говорителите, което има опустошителни резултати, когато тези телевизионни идоли се провалят.

Давид трябва да бъде **доведен** на угощението. Той е толкова незначителен в очите на баща си, че **Есей** е сигурен, че пророкът няма да се интересува от него. Но **ГОСПОД** се интересува тъкмо от овчарчето и **Самуил**, подчинявайки се на Божия глас, **помазва ... Давид**. Оттогава **ГОСПОДНИЯТ Дух** идва мощно **върху Давид** и напуска Саул. Ще минат години, преди Давид да може да носи короната на Саул, но **от този ден нататък** царството му е сигурно.

Б. Давид служи на Саул (16:14–23)

Приблизително по това време Саул започва да страда от душевно разстройство, причинено от зъл дух. Изразът **„зъл дух от ГОСПОДА“** се обяснява с факта, че в Библията често се казва, че Бог *прави* онова, което Той всъщност *допуска да стане*. Д-р Рендъл Шорт анализира проблема на царя по следния начин:

> В днешно време цар Саул щеше да бъде диагностициран като типичен пример на манио-депресивно разстройство. Периодите на силна меланхолия със спорадични изблици на насилие и желание за убийство без определена причина, самозаблудата, че хората заговорничат против него ... не могат да се сбъркат.[15]

Слугите на Саул предлагат на царя да си потърси някой надарен музикант, който да го успокоява. Предлагат му Давид и Саул изпраща да го доведат. Ст. 18 показва, че Давид вече е бил доста известен още преди да се е бил с Голиат. Сега неговата музика като че ли изважда царя от депресията му. Саул толкова много го харесва, че прави Давид свой личен **оръженосец.**

В. Победата над Голиат (гл. 17)

17:1–11 Филистимците свикват войските си за бой близо до **долината Ила,** югозападно от Ерусалим и недалеч **от Гет. Саул и** неговата войска също се разполагат наблизо, като **долината Ила** остава между тях. **Един единоборец на име Голиат** в продължение на четиридесет поредни дни излиза всеки ден от филистимския стан и предизвиква **израилевите войски** да му предоставят достоен противник. Този великан е около три метра висок и носи по себе си най-малко 80 кг въоръжение. Само **острието на копието** му тежи около 7 кг. Тежките оръжия не са проблем за Голиат, тъй като той самият трябва да е тежал между 250 и 350 кг (а може би и повече, в зависимост от телосложението му). Това му дава сила, много по-голяма отколкото на нормален мъж.

17:12–30 Веднъж, когато **Давид** носи храна на тримата си по-големи **братя** на фронта, той чува подигравките на великана и вижда страха по лицата на еврейските войници. Давид пита **какво ще се направи на човека, който** смълчи арогантния звяр. **Елиав, най-големият му брат,** го обвинява в нечисти подбуди, вероятно за да прикрие собственото си малодушие, но Давид държи да разбере какви награди очакват **човека, който** убие великана.

17:31–40 Саул скоро научава, че се е намерил някакъв младеж, който иска да се бие за Израил. Слугите му довеждат пред него **Давид.** Когато Саул го вижда, той изказва разбираеми съмнения относно способността на момчето да се бие с Голиат. Но Давид знае, че Божията сила е действала чрез него, когато е защитавал стадото си от **лъва** и **мечката.** Той е опитал Бога в тайно, сега може да разчита на Него и публично. Виждайки смелостта и решимостта му, **Саул** дава на **Давид** собствените си **доспехи,** но той се отказва от тях, защото те му пречат. Вместо това той тръгва, въоръжен с **пет гладки камъка, прашка, тояга** и силата **на живия Бог!**

17:41–54 Когато Голиат вижда **Давид,** който по това време вероятно е на около двадесет години, той се разярява от мисълта, че Израил го обижда, като му изпраща за противник едно дете, каквото му се вижда Давид. Но Давид не показва и следа от страх, когато отговаря на проклятията на великана. Той има пълната вяра, че Господ ще му даде победата. Когато Голиат тръгва към него, **Давид ... хвърля** първия **камък** и уцелва с него Голиат **в челото.** Великанът **пада по лице.** Тогава Давид взема собствения **меч** на филистимеца и **отсича главата**

му. Като **виждат** това, **филистимците** се втурват да **бягат,** а **израилевите синове** се впускат да ги преследват.

17:55–58 Тези стихове[16] на пръв поглед представляват проблем: странно е, че Саул не познава Давид, след като вече го е определил за свой оръженосец (16:21). Трябва обаче да отбележим, че стихът не казва, че Саул не е знаел *кой е* младият герой; казва се само, че е попитал: **„Чий син е този?“** Саул лесно може да е забравил произхода на Давид. Уилямс коментира:

> Съвсем естествено е Саул, който е обещал освобождаване от данъци за семейството на победителя и ръката на дъщеря си заедно със значителна зестра, да попита Авенир за сведения за бащата на Давид и неговото положение в обществото...[17]

Това изглежда се подкрепя и от факта, че Давид по-късно изразява своята недостойност да бъде зет на царя (18:18). Майкъл Грифит прави добро приложение:

> Както Йонатан (гл. 14), така и Давид, предприемат действия на съвсем малък фронт – непосредствено където се намират, но онова, което правят, довежда до велики победи. И ние по същия начин трябва да завземаме територията локално. Не можем да се надяваме да сломим наведнъж цялата сила на врага, нито пък е нужно. Работа за Иисус има точно на вашия „фронт“. Призовани сме да бъдем смели и да вземем инициативата точно там, където се намираме. Бог ще се погрижи за останалото, когато в резултат от нашето действие сражението се разпростре по целия фронт.[18]

Г. Женитбата с Михала (гл. 18)

18:1–5 Между **Йонатан** и **Давид** възниква дълбоко и трайно приятелство. Те са сродни души, които притежават рядкото качество на истинска смелост. **Йонатан** е законният наследник на престола на баща си, но като дава **мантията си ... на Давид,** той показва, че е готов да се откаже от своето право, за да види на престола Давид.

18:6–16 Когато **Давид** продължава да печели битка след битка, **Саул** става крайно ревнив. Като чува песента на **жените,** които приписват на **Давид** по-големи подвизи отколкото на него, той побеснява от ярост. Понякога Бог използва зло, за да накаже злото. Ето защо Той допуска Саул да бъде измъчван от **зъл дух** (ст. 10). **Два пъти** царят лично се опитва да убие **Давид, но** и двата пъти **Давид** успява да избяга. Тогава Саул го **назначава за хилядник,** като може би се надява, че ще бъде убит, докато се бие с филистимците. (Вероятно преди това Давид е ръководел по-голяма бойна част.) Но **ГОСПОД е** с Давид и подвизите му приковават вниманието на **целия Израил.**

18:17–30 **Дъщерята** на царя е била обещана на човека, който убие филистимския великан, затова Саул предлага на Давид **Мерава, по-голямата** си **дъщеря.** Преди това обаче той трябва да извоюва още победи. **Саул** се надява, че Давид ще бъде убит в някое от сраженията. Когато Давид изразява опасението си, че е социално недостоен да бъде **царски зет, Мерава бива дадена** на друг, с което вероятно Саул се опитва да унижи Давид. Но по-младата **дъщеря на Саул Михала обича Давид** и **Саул** се съгласява да му я даде, като иска от него **зестра** от **сто филистимски краекожия.** Саул отново се надява да убие **Давид** чрез **ръката на филистимците.** Но Давид не може да бъде елиминиран толкова лесно. Той се връща с двоен дял от ексцентричната **зестра** и печели **Михала** за своя съпруга. Постоянните военни успехи на **Давид** ясно показват, че

ГОСПОД е с него, и омразата и страхът на Саул продължават да растат.

Д. Давид бяга от Саул (гл. 19–26)

1. Верността на Йонатан (гл. 19, 20)

19:1–7 Когато **Йонатан** разбира, че **баща** му има намерение да убие Давид, той съветва Давид да се скрие в **полето,** докато той се опита да укроти царя. Като увещава **Саул** да бъде справедлив към **Давид, Йонатан** му напомня за неговата храброст, лоялност, и успех срещу враговете на Израил. Той не е сторил нищо, което да заслужава смърт. Саул е временно умилостивен и възстановява положението на Давид в царския двор.

19:8–10 Но когато отново избухва **война, Давид** пак се отличава и завистта на Саул пламва наново. **Злият дух** се връща и **Саул се опитва да прикове Давид с копието на стената.** Това е третият път, в който Саул пропуска целта. Давид едва успява да **избяга** жив.

19:11–17 Същата нощ цар Саул **изпраща пратеници да убият Давид** в **дома** му. **Михала**, която знае за заговора, му помага да избяга, като слага в **леглото** му **домашния идол.** (Идолът вероятно е бил неин, тъй като Давид никога не е бил идолопоклонник.) **Когато Саул изпраща** мъжете да хванат **Давид,** хитростта ѝ бива разкрита.

19:18–23 Но дотогава **Давид** вече е **избягал.** Той отива в **Рама** при **Самуил.** Божиите хора отиват при други Божии хора във време на трудности. Три пъти **пратениците** на Саул не успяват да заловят Давид, защото, **когато** наближават, **пророците,** които са със **Самуил**, и **те** самите започват да пророкуват под контрола на **Божия Дух.** По-късно, когато и самият Саул тръгва след Давид, той също попада под контрола на Божията власт. Това божествено овладяване обаче не е същото като обръщението.

19:24 Народът отново започва да повтаря поговорката за **Саул между пророците** (10:11, 12). Неговото непостоянно поведение вероятно ги е хвърлило в недоумение. Думата **„гол“** не означава напълно гол, а означава, че Саул си е свалил горните дрехи – символа на неговото царство. Докато Бог държи Саул проснат на земята **през целия онзи ден и през цялата онази нощ,** Давид успява да избяга (20:1)

Ст. 24 не противоречи на 15:34, 35, където се казва: „И Самуил не видя повече Саул до деня на смъртта си ...“ Тук *Саул идва при пророка,* и то непреднамерено и съвсем неочаквано.

20:1–3 След като напуска **Навиот, Давид** отива при **Йонатан** и се опитва да разбере защо Саул е така решен да го унищожи. Явно Йонатан не знае нищо за продължаващите опити на баща си да отнеме живота на Давид. Давид му обяснява, че царят не би споделил с Йонатан плановете си заради приятелството, което съществува между него и Давид.

20:4–9 Давид предлага на Йонатан да извършат опит, който ще покаже дали той е в опасност, или не. Вместо да заеме мястото си на царската трапеза за месечния празник, Давид ще отсъства. Ако Саул попита за отсъствието му, **Йонатан** ще обясни, че той е отишъл на **годишната жертва** във **Витлеем.** (Това може и да е било вярно, въпреки че пътуването не е записано в Писанието. Ако е било лъжа, то просто е записано като факт, който обаче Бог не одобрява.) **Ако** Саул не възрази, когато чуе това, това ще покаже, че Давид е в безопасност; **но ако** царят **се разяри** затова, че Давид отново се е изплъзнал от ръцете му, тогава Йонатан ще знае със сигурност, че Давид е в смъртна опасност.

20:10–17 Йонатан обещава да **излезе на полето на третия ден** и с помощта на предварително уговорен знак да извести на **Давид** как вървят нещата. Вероятно

усещайки каква ще бъде развръзката, Йонатан моли Давид да **окаже** вярната любов на **ГОСПОДА** към него и към неговия **дом,** когато се издигне на власт. От ст. 14–17 става ясно, че Йонатан вярва, че Давид все пак ще стане цар; но той потвърждава своята любов към него, макар че правата върху престола, които иначе биха се полагали на него, ще принадлежат на Давид. Какво себеотрицателно посвещение!

20:18–23 Тези стихове описват подробно сигнала, с помощта на който Давид ще бъде осведомен за отношението на царя. **Йонатан** ще излезе на полето и **ще изстреля** няколко **стрели** близо до една скала, където **Давид** ще се крие. Указанията, които той ще извика **на момчето,** което ще му носи обратно **стрелите,** ще бъдат знак за Давид дали да бяга за живота си, или да се върне в царския двор с **мир.** Може да се чудим защо Йонатан организира целия този театър, за да се разбере с Давид, когато така или иначе по-късно отива и разговаря с него лично. Първоначално обаче той може да не е знаел дали ще може да говори с Давид, без да го видят.

20:24–34 На първата вечер от угощението **Саул** не казва нищо за отсъствието на Давид, като си мисли, че най-вероятно той е ритуално **нечист.** Но на **втория ден,** когато разпитва **Йонатан** къде е Давид и разбира, че той е отишъл **във Витлеем,** Саул изпада в ярост и обвинява Йонатан, че е станал приятел с човека, който ще обезчести него и майка му. Езикът на Саул е груб, но още по-брутално е поведението му, когато се опитва да прикове своя собствен син за стената, като за момент прехвърля омразата си към Давид върху Йонатан.

20:35–42 На сутринта на третия ден уговореният сигнал е подаден и страховете на Давид се потвърждават. Мъжете се прегръщат и **заплакват.** Сега те трябва да поемат различни пътища и вече няма да се наслаждават на дружбата си. Давид тръгва да се крие – една необходима стъпка от Божия план за неговата подготовка за престола. **Йонатан** се връща обратно в царския двор, като остава верен на баща си, макар че дълбоко в себе си знае, че няма да бъде следващият цар на Израил. Трябвало ли е да тръгне с Давид? Правилно ли е постъпил, оставайки лоялен на баща си въпреки че е знаел, че Господ е отхвърлил Саул като цар?

2. Добротата на Ахимелех към Давид (гл. 21)

Дори великите мъже имат глинени крака. Давид също не е изключение. Тази тъжна глава описва неговите лъжи пред скинията, която по това време се намира в Ноб (ст. 1–9), и престорената му лудост пред филистимците (ст. 10–15).

21:1–6 Бягайки от Саул, Давид е отишъл при Самуил (гл. 19) и при Йонатан (гл. 20), а сега отива и при първосвещеника. **Ахимелех** е **разтреперан** от Давид и се учудва защо е сам. (Всъщност с него е имало няколко другари, които са чакали някъде другаде, ст. 2; Мат. 12:3.) Давид излъгва, като казва, че е тръгнал с тайна мисия, възложена от **царя.** После иска малко **хляб.** Но там няма друг освен присъствения хляб, **осветения хляб,** използван при поклонението в скинията. **Свещеникът** го предлага на Давид при условие, че неговите хора не са ритуално нечисти поради сексуални контакти през изминалите няколко дни. Давид отговаря, че младежите му не само са чисти, но и свети (отделени) поради своята специална мисия. Шекспир е бил много прав, когато е писал: „О, каква объркана мрежа заплитаме, когато започнем с първата лъжа!“ **Присъственият хляб, който** току-що е бил **вдигнат** от святото място, е даден на Давид.

В Матей 12:3, 4 Господ Иисус одобрява тази незаконна употреба на присъст-

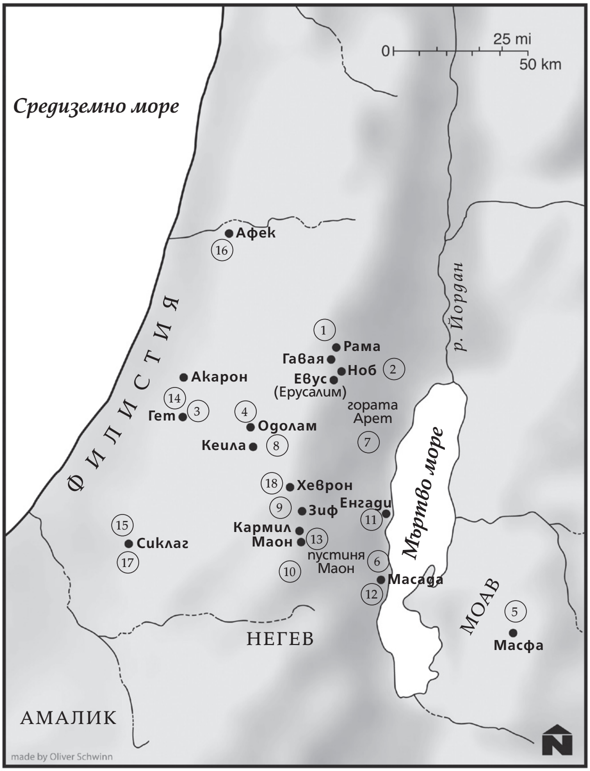

Преследването на Давид от Саул

1. Давид бяга от Гавая при Самуил в Рама (19:18).
2. Давид отива в Ноб (21:1–9).
3. Давид отива в Гет (21:10).
4. Давид бяга от филистимците в Одолам (22:1).
5. Давид отвежда семейството си на сигурно място в Моав (22:3).
6. Давид отива в Моав (22:4).
7. Давид бяга в гората Арет (22:5).
8. Давид и мъжете му нападат филистимците, които плячкосват Кеила (23:5).
9. Давид се оттегля в пустинята Зиф (23:14).
10. Давид се оттегля в пустинята Маон (23:24).
11. Преследването на Саул изтласква Давид към Енгади (23:29).
12. След като пощадява живота на Саул, Давид се връща в Моав (24:22).
13. Давид се връща в Кармил-Маон и се жени за Авигея (25).
14. След като отново пощадява живота на Саул, Давид се връща в Гет (26:1–27:2).
15. Давид получава Сиклаг от Анхус, филистимския цар на Гет (27).
16. Давид отива с мъжете си в Афек и се присъединява към филистимските сили (29:1–3).
17. Съпротивата на филистимските началници принуждава Давид да се върне в Сиклаг (30).
18. След смъртта на Саул Давид се връща в Хеврон, където е коронясан като цар (1–2).

вения хляб, вероятно защото в Израил е имало грях, а Давид представлява каузата на правдата. Ако Давид е заемал полагащото му се място на трона, е нямало да има нужда да проси хляб. Законът, който забранява обикновената употреба на хляба, не е имал за цел да забрани подобна проява на милост.

21:7–9 По това време **един от слугите на Саул, Доик,** е **задържан пред ГОСПОДА** в Ноб. Макар че е **едомец,** той е приел еврейската религия и сега е задържан заради обрек, заради нечистота или заради някакво друго ритуално изискване. Той естествено вижда помощта, която Ахимелех оказва на Давид, и впоследствие докладва за това на Саул. Междувременно Давид отправя втора молба, този път за **оръжия.** Той отново излъгва, като казва, че е тръгнал на спешна мисия за царя. Ахимелех изважда **меча** на Голиат и Давид нетърпеливо го грабва, възкликвайки, че **няма друг като него.** Той се е доверил на Господа, за да убие великана, а сега изпада дотам, да търси сигурност в меча на убития си враг.

21:10–15 Тогава **Давид** напуска Израил и бяга в Гет, родния град на Голиат. Тук той, помазаният цар на Израил, търси убежище сред враговете на Божия народ. Когато филистимците започват да го подозират, той е принуден да **се престори на луд,** за да спаси живота си. Де Ротшилд отбелязва, че Давид добре е знаел, „че лудите са били неприкосновени, защото са били считани за поразени, но пазени от Божеството.“[19] И така, псалмистът на Израил стои с течащите по **брадата** си лиги и **драска по вратите на портата.** Поради закоравяването на Божия народ и своето изпадане в неверие Давид стига до това позорно поведение.

Но благодарение на това изпитание Давид научава някои ценни уроци. Преди да преминете към следващата глава, прочетете Псалм 34, който е написан приблизително по това време. Този псалм разкрива нови черти от характера на Давид. Той притежава забележителна издръжливост и гъвкавост, която го прави способен да расте в своето познаване на Бога въпреки провалите си.

3. Бягството на Давид и убийството на свещениците от Саул (гл. 22)

22:1, 2 Когато **Давид** се връща в Израил, той намира подслон **в пещерата Одолам,** на територията на Юда, югозападно от Витлеем. Това става прибежището за **всеки, който е в беда, който е недоволен, и всеки длъжник.** В това отношение Давид е символ на Христос в Неговото сегашно положение на отхвърлен, който призовава обезсърчените при Себе Си за спасение. За кратко време край Одолам се събира малка армия от **около четиристотин мъже.** По-късно тя ще нарасне до шестстотин. В света тези хора са неудачници, но под ръководството на Давид стават силни и храбри мъже (2 Царе 23).

22:3–5 Родителите на Давид също са се присъединили към него. Загрижен за тяхното благополучие, той отива в Моав, за да уреди да останат там, докато той се крие. Въпреки че е потомък на Рут, която е моавка (Рут 4:17), Давид допуска грешка, като се доверява на Господните врагове. (Според традицията в крайна сметка моавците убиват родителите на Давид.) Веднага щом Давид се връща, **пророк Гад** му казва да напусне Одолам и той **отива в гората Арет,** която също се намира в земята на Юда.

22:6–8 В Гавая, в областта на Вениамин, **Саул** настройва **вениаминците** и **слугите си** против Давид. Той ги пита дали Давид ще ги възнагради така щедро, както е сторил той. Давид, така или иначе, не е от тяхното племе. Саул ги обвинява, че прикриват от него заговори **срещу** живота му. Тук вече той е напълно обзет от параноя и безумие. Той въз-

приема всички като свои врагове, дори собствения си **син.**

22:9–15 Едомецът Доик, който иска максимално да използва възможността да се представи добре пред царя, казва на Саул как свещеникът **Ахимелех** е помогнал на Давид, като **му** е **дал храна** и се е допитал **до ГОСПОДА за него. Свещеникът** и семейството му незабавно са извикани **при царя** и обвинени в предателство. В своя отговор Ахимелех посочва, че Давид е бил лоялен към царя, а самият той е невинен, че е помогнал на човек, за когото е смятал, че е **верен** на Саул. Той посочва, че това не е първият път, в който се е допитвал до Господа за Давид. По отношение на обвинението на Саул, че Давид е подбудил бунт срещу него и е искал да го убие, Ахимелех казва, че **не знае нищо за всичко това.**

22:16–19 Действията на Саул говорят, че той вече е напълно луд. Когато **телохранителите** му отказват да **убият ГОСПОДНИТЕ свещеници, Доик,** езическото „куче“ в буквалния смисъл на думата, бързо се нахвърля върху тях, без никакво смущение, че те са **свещеници**, и избива **осемдесет и пет** от тях. И като че ли това не е достатъчно, той напада и **Ноб, града** на Ахимелех, и избива всичките му жители и добитъка му.

22:20–23 Само **Авиатар** оцелява. Той **избягва** при **Давид** и му **разказва** всичко, което е станало. След това той остава с него и служи като първосвещеник, докато Соломон справедливо го отстранява от служба (3 Царе 2:27). В известен смисъл **смъртта** на свещениците е резултат от лъжите и интригите на Давид (ст. 22). В друг смисъл то е изпълнение на Божията присъда над дома на Илий (2:31–36; 3:11–14). Но самият Саул носи основната вина за това клане, защото той го заповядва.

Пророк (Гад), свещеник (Авиатар) и цар (Давид), всички заедно в изгнание, символизират Христос в днешно време, докато чака враговете Му да бъдат положени под краката Му и престолът Му да бъде установен на земята.

4. Предателството на Кеила (гл. 23)

23:1–5 Давид получава известие, че град **Кеила,** южно от Одолам, е нападнат от **филистимците.** Воден от **ГОСПОДА,** той се бие срещу врага, **избавя** града и заграбва голямо количество **добитък.**

23:6–12 Когато **Саул** чува, че **Давид** е в **Кеила,** той решава да го хване в капан там. Но Давид разбира за заговора и моли **ГОСПОД** за водителство за следващата си стъпка. Ще бъде ли в безопасност в Кеила? Дали жителите на Кеила ще го предадат на **Саул** въпреки помощта, която им е оказал? С помощта на ефода, който Авиатар е донесъл, и по-точно чрез Урим и Тумим, Бог разкрива, че когато Саул дойде, неблагодарните хора наистина ще предадат Давид.

23:13–18 Тогава Давид и мъжете му бягат в **пустинята Зиф,** която се намира югоизточно от Хеврон. Но дори и там продължават да бъдат безмислостно преследвани. Там **Йонатан** намира **Давид** и го насърчава в Господа. Колко необходимо е това служение днес! Църквата би имала голяма полза, ако сред редиците ѝ има повече насърчители. Само онези, които са изпитали силата на подкрепящата дума, изречена в точния момент, познават благословението, което тя носи на душата. Любовта на Йонатан към Давид е самоотвержена. Той уверява Давид, че Бог ще изпълни Своята цел за него въпреки Саул. Човек, който има приятел като Йонатан, е щастливец. Защо той не остава при Давид, а отново се връща вкъщи, остава загадка.[20]

23:19–29 Зифците също предават **Давид,** като изпращат на **Саул** новини за местонахождението му и обещават **да предадат** беглеца **в ръката на царя.** Когато Давид чува, че Саул идва, той побягва **в пустинята Маон,** а Саул неотклон-

но го преследва. Точно когато изглежда, че Давид ще бъде обграден, **филистимците** нападат Израил и Саул е принуден да изостави преследването. Неволно враговете на Израил стават съюзник на неговия отхвърлен цар. Тогава Есеевият син отива в **Енгади,** на западния бряг на Мъртво море.

5.Давид пощадява Саул (гл. 24)

24:1–7 След като заплахата от филистимците е елиминирана, **Саул се връща** да гони **Давид.** Той го проследява до скалистите върхове на **Енгади.** Докато е там, царят влиза в една от пещерите за кратка пауза. Но **пещерата,** която е избрал, не е празна. Малко **по-навътре** човекът, когото той така безмилостно преследва, възпира своите **мъже** да отнемат живота на царя! Те смятат, че Бог е предал Саул в ръцете им. Но Давид не е получавал заповед от Бога да завзема царството със сила. Той се задоволява да изчака Божието време и начин. Дори когато тайно **отрязва един край от дрехата на** царя, съвестта му го изобличава. Той не се отнася лекомислено към факта, че Саул е **помазан** за цар на Израил. Бог трябва да свали този цар. Давид трябва да го уважава, докато Господ го отстрани.

24:8–15 След като **Саул** тръгва, **Давид ... излиза от пещерата и извиква след** него. Покланяйки се на **царя,** Давид му казва, че клеветническите твърдения за него, които е чул, не са верни. В същия този ден Давид е можел да отнеме живота му, но не го е направил, защото Саул е **ГОСПОДНИЯТ помазаник.** Парчето от **дрехата в ръката** на Давид е доказателство за неговата добрина. Един **беззаконен** човек сигурно би поискал да си отмъсти, но Давид няма такова желание. Той пита Саул защо трябва да преследва така безмилостно такъв безобиден и незначителен човек – като **умряло куче** или **бълха.**

24:16–22 Моментно развълнуван до сълзи от думите на Давид, Саул признава праведността на неговото поведение и собственото си беззаконие. Изненадващо той признава, че един ден Давид **ще стане цар** в Израил и го кара тържествено да му се закълне, че ще постъпи милостиво със семейството му. След това Саул си тръгва с мир. Но отдихът, на който Давид се радва, е кратък. Саул скоро забравя неговата добрина.

В думите си към Саул Давид два пъти призовава **ГОСПОД да отсъди.** Той предпочита да остави делото си в Божиите ръце вместо да направи това, което изглежда право в очите на естествения човек. Едно от нещата, които Петър помни за нашия Господ, е че „когато Го хулеха, с хула не отвръщаше; когато страдаше, не заплашваше, а предаваше делото си на Този, който съди справедливо“ (1 Петр. 2:23). Дано Бог ни направи способни да бъдем така доверчиви и спокойни пред лицето на бедите!

6. Безумието на Навал (гл. 25)

25:1–9 Смъртта на **Самуил** слага край на епохата на съдиите. Израил вече е монархия. Потомците на Давид ще заемат израилевия престол завинаги, а Христос е изпълнението на това обещание. Дълбокото уважение, с което Самуил се е ползвал, се вижда от скръбта, която залива целия народ, когато той умира.

След смъртта на пророка **Давид ... слиза в пустинята Фаран,** в южната част на Юда, може би за да избяга още по-далеч от Саул и неговите планове за убийството му. **Кармил,** който е споменат в ст. 2, не е *планината* Кармил, която се намира на север, а *град* близо до **Маон.** Там **Навал стриже овцете си** и Давид, съгласно обичая, **изпраща** няколко **момчета** да поискат дар в замяна на защитата, която е осигурявал за стадата на Навал.

25:10–13 Но Навал отговаря на слугите на Давид така егоистично и ос-

кърбително, че Давид се разярява и поема към Кармил с **около четиристотин мъже,** за да накаже Навал и дома му.

25:14–22 Красивата и умна **жена на Навал, Авигея,** научава за опасността, на която безразсъдното поведение на съпруга ѝ ги е изложило. Тя набързо събира голямо количество хранителни продукти и излиза да посрещне Давид. Докато наближава Кармил, **Давид** си припомня добрината, която е проявил към Навал, и оскърблението, с което той му е отвърнал.

25:23–31 Когато Авигея среща **Давид,** тя пада в краката му и произнася една блестяща и успешна молба. Найнапред тя признава, че господарят ѝ отговаря на името си (**Навал** означава „безумен" или „мерзавец"). Когато мъжете на Давид са дошли преди това, тя не е знаела. Като го моли за прошка, тя му напомня, че **ГОСПОД** го **е възпрял да пролее кръв,** и че Той ще накаже **враговете** му – даже и **Навал.** Тя има истинско духовно прозрение за това кой е Давид – Господният помазаник – и искрено го възхвалява за това, че се бие в **ГОСПОДНИТЕ битки.** Колко по-добре ще бъде, когато стане цар, да не трябва да си спомня за един случай, когато е прострял собствената си ръка и сам си е отмъстил, вместо да остави враговете си на Господното отмъщение!

25:32–35 Тези дипломатични думи правят дълбоко впечатление на **Давид** и той ѝ благодари, че го е предпазила от това да убие **Навал.** Господ знае как да доведе в нашия живот точните хора, които да ни насочат и предупредят. Трябва да Му бъдем много благодарни за това. **Съветът** на Авигея има успех и нейният щедър дар е приет. Давид оставя Навал на Господа. И Бог не се забавя да подейства. Някои могат да възразят, че Авигея е нарушила Божията заповед, като не се е посъветвала със съпруга си и е узурпирала неговия авторитет. Но Библията дори не загатва, че тя е постъпила погрешно. Точно обратното, тя може би е спасила Навал и семейството му от унищожение чрез спешното си действие.

25:36–44 Когато **Авигея** се връща вкъщи, **Навал ... е крайно пиян.** Тя изчаква до следващия ден и тогава му разказва какво се е случило. Когато чува новините, той получава парализа, удар или сърдечен пристъп. **Десет дни по-късно** той **умира,** като оставя всички притежания, които така скъпернически е пазил за себе си. Когато чува за смъртта на Навал, **Давид** скоро изпраща предложение за женитба до **Авигея,** което тя приема с огромно смирение. Давид си е взел и още една съпруга, **Ахиноама,** докато се е криел от Саул. Междувременно **Михала,** неговата първа жена, е била **дадена** на друг мъж.

В тази история отново виждаме, че онзи, който възвишава себе си, ще бъде смирен (Господ убива Навал), а онази, която смирява себе си, ще бъде възвисена (Авигея става съпруга на царя) (Лука 14:11).

7. Давид пощадява Саул за втори път (гл. 26)

26:1–4 Още веднъж **зифците** съобщават на **Саул** местонахождението на Давид (ср. 23:19). Саул незабавно събира отряд, пет пъти по-голям от малобройната чета на Давид, **и слиза в пустинята Зиф.** Не ни е казано какво е подбудило Саул отново да преследва Давид. Когато двамата се разделят последния път, те изглеждат до известна степен помирени (гл. 24). Може би някакви зли хора отново са разбудили омразата на царя (вж. ст. 19).

26:5–12 Давид разузнава стана на Саул и вечерта двамата с неговия роднина **Авишай** проникват в стана и идват до мястото, където Саул спи. Неестествен сън от Господа прави това възможно.

Ависей иска **да удари** царя светкавично, но Давид забранява всякакво подобно действие, защото, въпреки че е зъл човек, Саул е **ГОСПОДНИЯТ помазаник.** Господ има отговорността да се справи с него. **Давид взема копието** на Саул и **стомната с вода** и си тръгва.

26:13–16 Когато **Давид** вече е в безопасност извън стана, той издига гласа си и саркастично упреква **Авенир** за небрежността, с която пази **царя.** Такова нехайство заслужава смърт. **Стомната** и **копието,** които Давид е взел, показват на Саул, че за втори път е бил спасен от смърт от неговата ръка.

26:17–20 Това, което все още озадачава Давид, е **защо** цар **Саул** го преследва така неуморно, след като му е доказал, че няма намерение да му навреди. **Ако ГОСПОД е подбудил** Саул **против** Давид, тогава Давид може да Го умилостиви, като му принесе **жертва. Но ако човешки синове** подклаждат враждебността на Саул, те ще бъдат **проклети,** защото отдалечават Давид от единственото светилище, където може да се поклони на Бога. **„Иди да служиш на други богове"** (ст. 19б) е онова, което тези зли мъже казват чрез действията си, ако не чрез думите си. Давид моли да не умре **„далеч от лицето на Господа",** т. е. в чужда земя. Саул гони **бълха, както се гони яребица в планините.**

26:21–25 Саул изглежда се разкайва, като осъзнава, че Давид отново е пощадил **живота** му. Той признава, че Давид е по-праведен от него, защото той търси живота му без причина, докато Давид пощадява неговия, въпреки би могъл да го убие при самоотбрана. Давид отправя финален апел към **ГОСПОДА** да обърне внимание на неговата **правда. Тогава Саул** отговаря **на Давид** с благословение и пророчество за бъдещото величие на неговия **„син Давид".**[21] **Давид си отива по пътя, а Саул се връща** в града **си.**

Е. Животът на Давид във филистимската земя (гл. 27–30)

1.Давид придобива Сиклаг (гл. 27)

27:1–4 Напрежението от постоянното бягане от едно място на друго на косъм от смъртта накрая се отразява и на **Давид.** Въпреки чудотворната грижа на Бога към него, вярата на Давид се поклаща. Той изгубва от поглед факта, че е помазаният цар на Израил. Нима Бог ще го определи за цар, а след това ще допусне да бъде убит, преди да може да царува? Нима Бог ще го избави от ръката на Голиат, само за да го предаде в **ръката на Саул?** Не, но обстоятелствата понякога успяват да изкривят виждането на човека. Настоящата опасност често засенчва Божиите обещания. Давид отново бяга **в земята на филистимците** и се свързва с **гетския цар Анхус.** Минало е много време, откакто е бил тук за последен път, и Анхус вероятно е наясно, че той е бежанец. Езическият цар го посреща топло, виждайки в него храбър воин и съюзник срещу Израил. Това не непременно е същият Анхус, когото Давид среща в 21:10, понеже „Анхус" е царската титла на филистимците.[22] Когато **Саул чува, че Давид е избягал** от страната, той спира да го преследва.

27:5–7 Последния път, когато Давид е бил в Гет (гл. 21), слугите на Анхус са го заподозрели и са се опитали да го убият. Давид не е забравил това. С привидна скромност той сега отказва **да живее** в столицата и моли за свой собствен град. Така получава **Сиклаг,** град близо до границата с Израил, който първоначално е принадлежал на Юда (Иис. Нав. 15:31).

27:8–12 По време на шестнадесетмесечния си престой при **филистимците** Давид извършва нападения над **гесурците, гезерците и амаличаните.** Тези народи са езически жители на Ханаан, чието изтребление е заповядано от Бога

(Изх. 17:14; Иис. Нав. 13:13; 1 Царе 15:2, 3). Дори и в изгнание, Давид воюва в Господните битки. Това поставя един парадокс – как Давид може да се довери на Бога да го запази за победа над враговете на Израил, а не може да му се довери за защита от Саул!

2. Предсказание за участта на Саул (гл. 28)

28:1, 2 Сега положението на Давид става изключително трудно. **Филистимците** отиват на **война** срещу Израил и **Давид** получава заповед от царя да се присъедини към тях. Той като че ли се съгласява с това, макар че думите му в ст. 2 могат да се разбират по два начина: „**Така ще разбереш какво ще направи слугата ти** да те подкрепи" или „Така ще разбереш какво ще направи слугата ти и как ще те измами!" Анхус избира първото значение и прави Давид член на своята лична охрана.

28:3–8 Враждуващите армии се събират в северозападната част на Израил в равнината Езраелон (долината Армагедон). **Филистимците ... се разполагат на стан в Сунам,** а **Израил ... в Гелвуе.** Когато Саул не получава никакъв отговор от **ГОСПОДА, нито чрез сънища, нито чрез Урим, нито чрез пророците,** той решава да потърси **медиум,** който вика мъртви. По-рано той е заповядал всички **викачи на мъртви и врачки** в Израил да бъдат убити или прогонени, както заповядва законът. Сега, когато разбира, че в близкото градче **Ендор** има **жена медиум, Саул се предрешва и ... отива** при нея да потърси съвет от мъртвите.

28:9, 10 Първата грижа на врачката е за нейната собствена безопасност. Тя напомня на посетителя си за заповедта на царя против **викачите на мъртви и врачките.** Как **Саул** може да обещае защита в името на **ГОСПОДА,** който е постановил смърт за такива хора, и как врачката може да се надява на безопасност заради клетва, изречена в името на точно този Бог, е загадка.

28:11–14 Коментаторите са на различни мнения за това какво точно се е случило после. Някои смятат, че зъл дух *се е представил* за **Самуил,** докато други вярват, че Бог неочаквано е прекъснал сеанса като е изпратил да се появи *истинския* **Самуил.** Второто мнение се предпочита поради няколко причини. Врачката се стряска от внезапната поява на Самуил вместо духовете, с които тя е свикнала да контактува. Освен това текстът уточнява, че **това беше Самуил.** И последно, **свръхестественото същество** точно предсказва какво ще стане на следващия ден.

28:15–19 Саул казва на **Самуил** защо го е извикал от царството на мъртвите. Укорът на Самуил сигурно е пронизал сърцето на царя. Той наистина ли си мислел, че Самуил може да му помогне, когато *Бог,* на когото Самуил служел, мълчи? Вместо това Самуил потвърждава най-дълбоките страхове на Саул. **Царството** ще бъде отнето от него и ще бъде **дадено на Давид,** както и по-рано му е казал. **Филистимците** ще разбият **Израил** на следващия ден, а Саул **и синовете** му ще отидат при Самуил. Това не означава, че те ще споделят една и съща вечна съдба. Ако съдим по техните плодове, изглежда, че Саул е невярващ, докато Йонатан е човек на вярата.

28:20–25 Всички грехове на Саул ще се стоварят върху него, преди да да се спусне следващата нощ. С големи усилия го склоняват да **яде** нещо, преди **да** си **отиде по пътя си. Угоеното теле** е заклано, но не за празник. Потънал в мрачно мълчание, осъденият на смърт мъж **яде** за последен път, преди да изчезне в нощта.

3. Анхус освобождава Давид (гл. 29)

29:1–5 Когато **филистимците** се **събират** за бой, **Давид и мъжете му** се присъединяват към тях, като **преминават** заедно **с Анхус накрая** на колоната. Някои от **филистимските началници** разумно възразяват срещу присъствието на Давид. Те съзнават, че той може да се обърне срещу тях по време на битката. Какъв по-добър начин да се помири с цар Саул от това, да му представи купчина филистимски глави? **Не е ли това Давид,** който се слави като убиец на повече филистимци от самия **Саул?**

29: 6–11 Техните доводи са логични, затова **Анхус** моли **Давид** да се върне в **Сиклаг.** Отговорът на Давид изглежда недостоен за един Божи човек. Той възразява, като иска да му бъде позволено **да се бие срещу „враговете на господаря ми, царя“** – дори ако тези врагове са неговия собствен народ. Давид и по-рано е лъгал Анхус (гл. 27) и това вероятно е още един опит да измами филистимците. Ако той наистина е възнамерявал да воюва срещу Израил, което изглежда малко вероятно, то Бог го е предпазил от позора да убива братята си израилтяни и да подсилва ръката на филистимците срещу тях. Господ няма да позволи на Давид да използва меча на Голиат срещу Израил.

4. Разгромът на амаличаните (гл. 30)

30:1–6 Докато Давид се е придвижвал на север с войските на Анхус, **амаличаните са нападнали Сиклаг** и са **отвели в плен жените** и децата. И така, когато **Давид** се връща, той намира само тлеещите развалини на града. Възможно ли е това да е наказание от Бога над него за това, че се е присъединил към филистимците? Ако е така, Давид показва дълбоко познаване на същността на Божия характер, защото отива при Него за утеха, когато всичко и всички са против него. Той знае, че няма към кого да се обърне за подкрепа по време на такава съкрушителна криза освен към **ГОСПОДА,** за когото е казано: „Той разкъса, и Той ще ни изцели; Той удари, и Той ще ни превърже“ (Ос. 6:1).

30:7–15 След като се допитва до **ГОСПОДА, Давид** получава уверение за успех и тръгва след амаличаните. **Двеста** от **мъжете** му (една трета) не могат да продължат по-нататък от **потока Восор,** защото са душевно съкрушени от сполетялата ги загуба и физически изтощени от тридневния поход към **Сиклаг.** Давид ги оставя там и продължава на юг с останалите **четиристотин мъже,** които също са изморени, но продължават преследването. Не след дълго те **намират един** болен **египтянин на полето,** който е бил **изоставен** от своя **господар амаличанин** да умре. Когато му дават храна и вода, той скоро възвръща част от силите си. В отговор на обещаната безопасност, той завежда Давид в стана на амаличаните.

30:16–25 Последното нещо, което пияните **амаличани** очакват, е изненадващ гост на победното им пиршество. **Давид** се хвърля като леопард върху гуляйджиите и напълно разгромява далеч по-многобройната им сила. Само **четиристотин младежи** успяват да се избавят от меча, като избягват, яздейки на **камили.** Еврейските пленници са освободени невредими и мъжете откарват огромно количество **плячка** – и всичко това за по-малко от двадесет и четири часа. Давид получава като свой дял овцете и говедата, отнети от амаличаните. Някои от мъжете му обаче не искат да споделят останалата част от плячката с другарите си, които са останали отвъд **Восор.** Давид постановява като **наредба „седящите при вещите“** да получават същото количество от плячката, като онези, които са **слезли в боя** (вж. също и Чис. 31:27).

30:26–31 Давид отделя от **плячката** си дарове за различни приятели в **Юда.** Той изпраща подаръците по **всичките места, където** е **обикалял.** Те свидетелстват, че Бог го е благословил срещу враговете му. Освен това Давид може би се е опитвал да укрепи приятелствата си, за да може да намери подкрепа в борбата срещу Саул, без да знае, че Саул вече е мъртъв.

IV. Смъртта на Саул (гл. 31)

31:1–6 Докато Давид се радва на успех в боя, **Саул** претърпява поражение. Израилтяните са изтласкани назад и тримата **сина** на царя са убити. Самият Саул е **тежко ранен от стрелците.** Паднал и умиращ **на хълма Гелвуе,** той моли **оръженосеца си** да го убие, за да не го намерят филистимците жив и **да се гаврят с** него. Но човекът **много се страхува** да удари царя, затова **Саул** сам отнема живота си, като се хвърля върху **меча** си. Малко след това и **оръженосецът му** прави същото.

31:7–13 След този обрат **израилевите мъже** са напълно обезсърчени и отстъпват пред нахлуващата войска. Когато **филистимците** идват **да съблекат** мъртвите и **намират Саул и тримата му сина** сред **падналите,** те **разпращат вест по цялата филистимска земя. Тялото** на Саул и телата на синовете му са отнесени във **Ветсан** и окачени на градската **стена. Когато** мъжете от **Явис-Галаад чуват** за това, те извървяват петнадесетте километра дотам, за да вземат телата. После погребват останките **под вечнозеленото дърво в Явис.** Те не са забравили как Саул ги е избавил от амонците в своята първа голяма битка като цар (гл. 11). Кремацията не е била често практикувана в Израил. Може би тук тя е използвана, защото телата са били много обезобразени. Освен това тя лишава филистимците от възможността отново да се гаврят с тях.

Божията присъда над Саул вече е изпълнена (вж. бележките по 1 Лет. 10). Саул многократно се е опитвал така да подреди обстоятелствата, че Давид да бъде убит от филистимците, но в крайна сметка самият той пада пред тях. Давид получава престола като определен за това от Бога. Саул получава справедливата отплата за своите дела според Божията справедливост, на която Давид толкова често го е оставял.

Крайни бележки

[1] (Въведение) Еврейският изследовател Абар-банел обяснява традицията по следния начин: „Цялото съдържание на двете книги може в известен смисъл да бъде свързано със Самуил, дори делата на Саул и Давид, защото и двамата, като помазани от Самуил, са, така да се каже, дело на неговите ръце“ (цитиран от Erdmann, „The books of Samuel“, Lange's *Commentary on the Holy Scriptures,* p. 1).

[2] (Въведение) Eugene H. Merrill, „1 Samuel,“ *The Bible Knowledge Commentary,* p. 432.

[3] (1:11-18) Bishop Hall, quoted in *Spurgeon's Devotional Bible*, p. 222.

[4] (1:19-28) Гезениус и други специалисти по еврейски език смятат, че името означава „Божие Име *(шем)*“.

[5] (3:1-3) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 140.

[6] (6:19-21) Flavius Josephus, *The Works of Flavius Josephus (Ant. vi 1:4),* p. 178.

[7] (6:19-21) C. F. Keil and F. Delitzsch, „The Books of Samuel," *Biblical Commentary on the Old Testament,* VII:68.

[8] (10:7–9) Някои евангелски изследователи приемат Саул за вярващ, но изпаднал в ужасно отстъпление и последващо умопомрачение. Те твърдят, че е малко вероятно Бог да избере неновороден човек да бъде първият цар на Неговия избран народ.

[9] (10:17-19) Matthew Henry, „I Samuel," in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* II:334, 35.

[10] (12:1–13) Имената *Ведан* и *Варак* изглеждат почти еднакво в древните текстове. Еврейското „д" *(далет)* и „р" *(реш)* често са объркавани при преписване, също както и крайните форми на „н" *(нун)* и „к" *(каф)*.

[11] (13:1) Голяма част от проблемите с грешки в Стария Завет са свързани с еврейската числова система, която лесно може да бъде сгрешена при преписване. Виж коментара върху Летописи за повече подробности по този въпрос.

[12] (13:2-5) Вж предната бележка.

[13] (14:16-23) Старата Ревизирана версия от1885 г. гласи:: „Донеси тук ефода – защото по онова време той носеше ефода пред Израил."

[14] (15:13-35) Christian F. Erdmann, 'The Books of Samuel," in Lange's *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal and Homiletical,* III:209.

[15] (16:14-23) Arthur Rendle Short, *The Bible and Modern Medicine,* p. 71.

[16] (17:55-58) Септуагинта пропуска тези стихове.

[17] (17:55-58) Williams, *Student's Commentary,* p. 152.

[18] (17:55-58) Michael Griffiths, *Take My Life,* p. 128.

[19] (21:10-15) DeRothschild, *further documentation unavailable*.

[20] (23:13–18) Може би е проявявал лоялност към *положението* на баща си, макар да е знаел, че той *лично* не е прав.

[21] (26:21–25) Това може да е било само на думи. От друга страна, ако Саул е бил искрен, това може да е аргумент че въпреки греха и параноята си той е имал истинска вяра в Бога.

[22] (27:1–4) Кайл и Делицш, като приемат петдесетгодишното царуване за „не невъзможно", вярват, че и в двата текста е споменат същия Анхус, както и в 1 Царе 2:39 („Samuel", VII:255).

Библиография
(1 и 2 Царе)

Blaikie, William Garden. „The First Book of Samuel." In *The Expositor's Bible*. London: Hodder and Stoughton,1909.

——. „The Second Book of Samuel." In *The Expositor's Bible*. London: Hodder and Stoughton, 1909.

Erdmann, Christian F. „The Books of Samuel." In Lange's *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal and Homiletical*. Vol. 3. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Grant, F. W. „Samuel." In *The Numerical Bible*. Vol. 2. New York: Loizeaux Brothers, 1904.

Henry, Matthew. „The Books of Samuel." In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2, Joshua to Esther. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Jensen, Irving L. *I & II Samuel*. Chicago: Moody Press, 1968.

Keil, C. F., and Delitzsch, F. „The Books of Samuel." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 7. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.,1971.

Laney, J. Carl. *First and Second Samuel*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1982.

Merrill, Eugene H. „1 and 2 Samuel." In *The Bible Knowledge Commentary. Old Testament*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.

Meyer, F. B. *Samuel*. Chicago: Fleming H. Revell Co., n.d. Reprint. Fort Washington, PA: Christian Literature Crusade, 1978.

Short, Arthur Rendle. *The Bible and Modern Medicine*. Chicago: Moody Press, 1953.

ВТОРАТА КНИГА НА ЦАРЕТЕ

или

Втората книга на Самуил

„Цар Давид е великият образ в тази книга. Докато ходи в светлината, той е един богат преобраз на Царя Месия. Първата част от книгата разказва победите, които изпълват неговия живот на вяра и воюване; втората част се спира на пораженията, които той понася, когато благополучието го отклонява от пътя на вярата и отваря вратата на своеволието.“

Джордж Уилямс

Въведение

За въведение вж. 1 Царе.

Схема на изложението

I. Издигането на Давид на власт (гл. 1–10)
- А. Оплакването на Саул и Йонатан (гл. 1)
- Б. Коронация за цар на Юда (2:1–7)
- В. Конфликт с дома на Саул (2:8–4:12)
- Г. Коронация за цар над целия Израил (гл. 5)
- Д. Пренасянето на ковчега в Ерусалим (гл. 6)
- Е. Божият завет с Давид (гл. 7)
- Ж. Победа над враговете на Израил (гл. 8)
- З. Милостта на Давид към Мемфивостей (гл. 9)
- И. Следващи победи (гл. 10)

II. Падението на Давид (гл. 11, 12)
- А. Престъпленията срещу Витсавее и Урия (гл. 11)
- Б. Изповед пред Господа (гл. 12)

III. Бедите на Давид (гл. 13–20)
- А. Амнон изнасилва Тамар (13:1–19)
- Б. Отмъщението на Авесалом над Амнон и бягството му (13:20–39)
- В. Завръщането на Авесалом в Ерусалим (гл. 14)
- Г. Въстанието на Авесалом и бягството на Давид (15:1–18)
- Д. Приятелите и враговете на Давид (15:19–16:14)
- Е. Съветниците на Авесалом (16:15–17:23)
- Ж. Смъртта на Авесалом и оплакването на Давид (17:24–19:8)
- З. Завръщането на Давид от изгнание (19:9–43)
- И. Бунтът и смъртта на Савей (гл. 20)

IV. Приложение (гл. 21–24)
- А. Гладът и неговият край (гл. 21)
- Б. Благодарственият псалм на Давид (гл. 22)
- В. Силните мъже на Давид (гл. 23)
- Г. Преброяването на Израил от Давид и неговите последици (гл. 24)

Коментар

I. Издигането на Давид на власт (гл. 1–10)

А. Оплакването на Саул и Йонатан (гл. 1)

1:1–16 В 1 Царе 29 гл. се разказва как Господ запазва **Давид** да не участва в битката, в която загиват Саул и Йонатан. По това време той се сражава с **амаличаните,** които са нападнали Сиклаг (1 Царе 30). След като се връща в Сиклаг, при него идва пратеник от север с новината за смъртта на Саул. Пратеникът е с **раздрани дрехи и пръст на главата си** – символите на скръбта. Той разказва как е намерил **Саул** да се **подпира** ранен **на копието** си, докато вражеските сили се приближавали към него. Саул го помолил – него, един **амаличанин,** – да му нанесе смъртен удар, и той изпълнил молбата на царя. Това описание на смъртта на Саул очевидно противоречи на разказа в 1 Царе 31, където се казва, че Саул се е самоубил. Най-приемливото обяснение е, че разказът на амаличанина е лъжа. Той си е мислел, че Давид ще се радва да срещне убиеца на Саул и ще го възнагради щедро. Вместо това обаче Давид **скърби** дълбоко целия този ден, а вечерта заповядва амаличанинът да бъде екзекутиран, понеже е убил Господния помазаник.

Амаличаните са заклетите врагове на Израил (Изх. 17). Една от причините Саул да изгуби царството е, че не е изпълнил изцяло присъдата на Божия гняв над тях (1 Царе 15). Съвсем наскоро Давид и мъжете му са убили мнозина амаличани заради техния набег над Сиклаг. Ето защо не е чудно, че когато амаличанинът идва в стана и обявява, че е убил Саул, той получава не награда, а меч.

1:17, 18 Фактът, че вместо да се радва за смъртта на Саул, Давид горчиво го оплаква, несъмнено говори за неговото великодушие.

О. фон Герлах вижда тук паралел между Давид и Христос:

> Единствената дълбока скръб по Саул, с изключение на тази на явис-галаадците (1 Царе 31:11), идва от човека, когото той е мразил и преследвал в продължение на толкова много години, чак до смъртта си; също както и великият наследник на Давид плаче за падението на Ерусалим – точно когато той се кани да унищожи самия Него.[1]

Освен това Давид съчинява вълнуващо **оплакване,** което нарича **„Песента на лъка“.** Книгата Яшар или **„Книгата на Праведния“** вероятно е била сборник от поеми за великите мъже на Израил (вж. също Иис. Нав. 10:13). Доколкото е известно, тя вече не съществува и със сигурност не е част от боговдъхновените Писания.

1:19–27 Емоционалната ода на Давид оплаква смъртта на **Саул** и **Йонатан** – **красотата** на **Израил.** С величава поетичност тя призовава да не се известяват **филистимските** градове за смъртта на царя и сина му, **за да не тържествуват. Планините** на Гелвуе, където Саул умира, са прокълнати да страдат от суша и безплодие. **Щитът на Саул** е **захвърлен, непомазан с масло** (ст. 21) – т. е. той е изоставен и вече няма да бъде излъскан за бой. Давид прославя храбростта на Саул и Йонатан (ст. 22) и личните им достойнства. Те са заедно **в смъртта си,** също както са били и **в живота си** (ст. 23). Това не бива да се разширява и да се разбира като вечната им участ. Онези, които са били облагодетелствани от царуването на Саул, са призовани да **плачат** (ст. 24). Поемата завършва с любяща възхвала на **Йонатан,** близкия приятел на Давид.

Б. Коронация за цар на Юда (2:1–7)

2:1–7 Със смъртта на Саул Израил остава без цар. Тогава **Давид** търси водителство от **ГОСПОДА** и Той го напътства да отиде в **Хеврон,** един от **юдовите градове.** Там **юдовите мъже ... го помазват** за свой **цар.** Когато му разказват как **явис-галаадските мъже** милостиво са **погребали Саул,** Давид веднага им изпраща послание на благодарност, в което индиректно ги кани да го признаят за **цар,** както са сторили мъжете от Юда.

В. Конфликт с дома на Саул (2:8–4:12)

2:8–11 Но не всички племена на Израил искат да приемат Давид за свой монарх. **Авенир,** главният **военачалник** на покойния Саул и негов чичо, **взема** единствения оцелял син на Саул **Исвостей** и **го** обявява за **цар.** В продължение на **седем години и шест месеца ... Давид** царува само **над** племето на **Юда** със столица **Хеврон.** Само в **две** от тези **години** обаче **Исвостей ... царува** над другите единадесет племена. Може би на Авенир са му били необходими пет години, за да изгони филистимците от Израил и да постави Исвостей на престола на баща му.

Давид никога не е отстоявал своето право над престола. Не го прави и сега. Вместо това той решава да остави проблема в ръцете на Господа. Щом Йахве го е помазал за цар, Той ще покори враговете му и ще го въведе в царството му. По подобен начин и Господ Иисус очаква времето, когато Бог Отец ще Го направи Цар над цялата планета. Неговата власт сега се признава от много малка част от човечеството, но идва определеният ден, в който всяко коляно ще се преклони и всеки език ще изповяда, че Иисус Христос е Господ (Фил. 2:10, 11).

2:12–17 След време **Авенир, синът на Нир,** военачалникът на войските на Израил (единадесетте племена) се среща с **Йоав, сина на Саруя,** водача на Давидовите войници край **Гаваон.** Разположени на двата срещуположни бряга на едно езеро, те решават да организират състезание между някои от своите **младежи,** за да се види кой има превъзходство в боя. Когато **Авенир** предлага **младежите … да се състезават,** той няма предвид игра. Това е истинско сражение. **Дванадесетте** вениаминци се бият срещу **дванадесетте** младежи от Юда и всички се убиват един друг. Тъй като резултатът е неопределен, между останалите от **мъжете** избухва **много жестока битка,** при която **мъжете** на Авенир са **разбити** и се разбягват разпръснати.

2:18–23 Един от братята на Йоав, бързоногият **Асаил,** преследва **Авенир** с намерението да го убие. Отначало Авенир се опитва да убеди Асаил да се задоволи да хване **един от младежите.** Изглежда **Авенир** е съзнавал, че лесно може да убие **Асаил**, но не е искал да го стори, за да не усили враждата с **Йоав.** Тъй като Асаил не се вслушва и във второто увещание на Авенир да спре да го преследва, Авенир го напада в самоотбрана и го убива **със задния край на копието.**

2:24–32 Йоав и другият му брат, **Авиcей,** продължават да преследват Авенир докато **стигат до хълма Амма.** Там Авенир се обръща към Йоав с молбата да спре тази ненужна гражданска война. Отговорът на Йоав може да се разбере по два начина. Първо, той може да означава, че ако Авенир не е бил отправил първоначалната провокация (в ст. 14), тогава младежите биха си отишли у дома с мир. Или пък може да означава, както е предадено в НМПБ, че ако Авенир не е поискал примирие, тогава младежите биха продължили да преследват **братята си** до сутринта. Във всеки случай Йоав се съгласява да спрат битката. **Авенир и мъжете му ... преминават ... в Махана-**

им, на източния бряг на река **Йордан,** където е столицата на Исвостей. Той е изгубил **триста и шестдесет мъже. Йоав** и войниците му **се връщат** в Хеврон само с **деветнадесет мъже** по-малко.

3:1–5 По време на седемте и половина години, през които Давид е в Хеврон, царството му става **все по-силно,** докато **Сауловият дом,** управляван от Исвостей, **става все по-слаб.** Семейството на Давид също се увеличава. Когато първоначално идва в **Хеврон,** той има две жени – **Ахиноама** и **Авигея.** Противно на Божията воля, той се оженва за още четири жени – **Мааха, Агита, Авитала** и **Егла.** Тези шест съпруги му раждат шестима сина, трима от които му носят скръб – **Амнон, Авесалом** и **Адония.** (По-късно му се раждат и други синове.)

3:6–11 Докато уж служи на Исвостей, **Авенир** всъщност укрепва собствената си политическа позиция, защото вижда, че балансът на силите преминава на страната на **Давид. Исвостей** обвинява **Авенир** за връзката му с **Ресфа, наложница** на **Саул,** и вероятно тълкува това като знак, че Авенир иска да присвои властта над единадесетте племена. Дали Авенир е бил виновен за това, не знаем. Той отхвърля обвинението остро и непочтително и обявява, че ще **отвърне** своята преданост и тази на племената на **Израил** към **Давид. Исвостей** е безсилен да се съпротиви. Думите **„Кучешка глава ли съм аз, която държи страната на Юда?“** (ст. 8) означават: „Безполезен и презрян предател ли съм аз, който е служил на Юда?“

3:12–16 След това **Авенир изпраща … пратеници до Давид** и му предлага да **обърне целия Израил към** него. Преди **Давид** да се съгласи с предложението на Авенир, той изисква **Сауловата дъщеря Михала** да му бъде върната, като се надява по този начин да затвърди правата си над царството на Саул. **Исвостей** кротко се съгласява и **Михала** бива върната на **Давид** за голяма скръб на **мъжа ѝ Фалтиил.** Така личният живот на Давид се оплита още повече и в биографията му се написва още една мрачна глава.

3:17–21 Тогава **Авенир** отива при племето на **Вениамин** и при другите племена, които са последвали Исвостей, и им казва, че **Давид** е обещаният от Бога избавител **от** потисничеството **на филистимците.** Тъй като явно отговорът им е благосклонен, той отива при **Давид** и изразява готовността си да **събере целия Израил** в убедителен израз на преданост.

3:22–30 Докато Авенир си тръгва от Давид, за да осъществи своя план, **Йоав** се връща в царската къща и научава за събитията от деня. След като укорява **царя,** че толкова глупаво е приел един шпионин, той тайно **изпраща** войници да **върнат** Авенир обратно. Веднага щом **Авенир се връща в Хеврон, Йоав** го извиква край **портата** под претекст, че иска да проведе таен разговор с него. Истинската му цел обаче е да убие Авенир, което и прави, като го пробожда **в корема.** По този начин Йоав си отмъщава за смъртта на **брат** си **Асаил** и елиминира един евентуален съперник за позицията на главен военачалник. Йоав не зачита факта, че Хеврон е прибежищен град, където Авенир има правото поне на съдебен процес (Чис. 35:22–25). Изразът **„такъв ... който се подпира на тояга“** (ст. 29) може да означава инвалид. В НАСПБ той е предаден с думите „такъв, който държи хурка“ (т. е. женствен, слаб мъж). Подобно и РИСПБ гласи „такъв, който държи вретено“, което означава негоден за война или тежка работа.

3:31–39 Давид обявява голям траур заради **Авенир,** но не наказва **Йоав** за това, че го е убил. Царят е наскърбен от факта, че Авенир е умрял така безславно, понеже неговата храброст е заслужавала по-достойна смърт. Мисълта в ст. 33 може да бъде изразена и така: „Тряб-

ваше ли Авенир да умре като неопитен глупак, който не може да се защити?" А очакваният отговор е: „Не, той стана жертва на подъл и безбожен заговор."[2] От тъгата на царя народът разбира, че Иоав е действал самоволно. Всъщност Давид изразява публично негодуванието си от жестокостта на **синовете на Саруя** (Йоав и Ависей) и призовава Господ да ги накаже. В гл. 3 виждаме как Бог използва греха и машинациите на хората, за да даде обединеното царство на Давид. Той прави така, че дори човешката ярост да Го хвали (Пс. 76:10).

4:1–7 Смъртта на Авенир още повече отслабва царството на Исвостей. Веднага след като войската изгубва своя силен водач, се надигат **двама** бунтовници, **Ваана** и **Рихав,** които убиват царя. Това става като влизат **в къщата,** докато **Исвостей си почива по пладне.** Те се преструват, че са дошли да вземат малко **жито**. Ст. 6 в РИСПБ, която следва Септуагинта, гласи: „И ето, вратарката на къщата чистеше жито, но ѝ се додряма и заспа; тогава Рихав и брат му Ваана се промъкнаха вътре." Така остава само един мъжки наследник на трона на Саул – един сакат младеж на **име Мемфивостей.**

4:8–12 Рихав и Ваана донасят главата на Исвостей на Давид с надеждата да спечелят благоразположението му. Тези **безбожни мъже** се опитват да твърдят, че **ГОСПОД** ги е подтикнал да извършат това. Но **Давид** далеч по-добре знае как стоят нещата! Бог няма да накара хората да нарушат Неговия закон, за да постави на трона Своя цар. Бог може да изпълни Своите обещания, без да прибягва към услугите на убийци. Давид им казва, че те са по-виновни от онзи, който е твърдял, че е убил **Саул,** и заповядва незабавно да бъдат екзекутирани. Телата им са изложени позорно на показ, а **главата на Исвостей** е **погребана** с почести **в гроба на Авенир.**

Г. Коронация за цар над целия Израил (гл. 5)

5:1–5 С думи на вярност и преданост единадесетте **израилеви племена** се присъединяват към Юда и признават **Давид** за законен цар. Онези, които идват при него, са изброени в 1 Лет. 12:23–40. Така започва неговото царуване над обединената нация, което ще продължи **тридесет и три години.** Като цяло царуването на Давид продължава **четиридесет години.**

Ст. 3 описва третото помазване на Давид. Първоначално той е помазан от пророк Самуил (1 Царе 16:13). След това е помазан като цар над юдовия дом в Хеврон (2:4). Накрая бива **помазан** и като законен **цар** от целия народ.

5:6–10 Една от първите военни операции на цар Давид е отнемането на крепостта **Сион** от **евусейците.** Тези езически воини смятали своя град за така непревземаем, че би могъл да бъде защитаван и от **куците и слепите.** Давид открива слабо място във водоснабдителната система на града; той заповядва на хората си да се изкачат през подземния водопровод, който евусейците използват, за да докарват в града вода от извора по-долу. Стратегията се оказва успешна и Евус става **Ерусалим,** наричан още **Давидовия град,** столицата на Израил. Последната част от ст. 8 е свързана с подигравката на евусейците от ст. 6, която по-късно се превръща в поговорка: **„Слепият и куцият няма да влезе в дома." Мило** е част от укрепленията на древния град. (Паралелният разказ в 1 Лет. 11 разкрива, че Йоав е предвождал успешната атака срещу града и така си е осигурил мястото на главен военачалник на силите на Давид.)

5:11–16 Хирам, езическият **цар на Тир, изпраща** материали и работници да построят дворец за Давид в Ерусалим. В нарушение на Втор. 17:17 **Давид си взема още наложници и жени** в **Еру-**

салим и му се **раждат още синове и дъщери.** Царското потекло на Месията е проследено до **Соломон.** Има още два списъка на синовете на Давид, родени **в Ерусалим** (1 Лет. 3:5–8: 14:3–7), които се различават незначително (предимно в изписването на имената).

5:17–21 Обезпокоени от единството на Израил и силното му централно управление, **филистимците** решават да нападнат. Те разполагат силите си **в долината Рафаим,** южно от Ерусалим. След като бива уверен от Господа в предстоящата победа, **Давид** атакува врага и го разбива. **Той нарича мястото Ваал-Ферасим,** което означава „Ваал е разбит" или „господар на проломите". Тук Господ прави пролом в редиците на врага. **Давид** взема (ст. 21) и изгаря (1 Лет. 14:12) **идолите,** които филистимците са оставили, за да не станат те спънка за бъдещите поколения.

5:22–25 След известно време **филистимците** отново се връщат в **долината Рафаим** и застрашават Израил. Този път **ГОСПОД** казва на **Давид** да **заобиколи** вражеските сили изотзад, при едни **черници.** Когато чуе **шум като от маршируване по върховете на черниците,** тогава ще знае, че **ГОСПОД** настъпва срещу **филистимците.** Резултатът е, че Давид унищожава врага **от Гава** до **Гезер. Гава** вероятно трябва да се чете като *Гаваон* (НИПБКДж, бел., Септуагинта и 1 Лет. 14:16).[3] Забележете, че Давид не смята, че Божието водителство за една битка (ст. 19) ще бъде същото и за следващата (ст. 23). Ние трябва постоянно да търсим Божията воля за всичко. В първата битка Божията стратегия е пряко нападение, а във втората – засада.

Д. Пренасянето на ковчега в Ерусалим (гл. 6)

Събитията от гл. 6 не се случват непосредствено след описаните в пета глава. Втората Книга на Царете не винаги следва строг хронологичен ред.

6:1–7 Последното място, където сме чели за **Божия ковчег,** е в 1 Царе 7:1, 2. След като бива изпратен обратно от филистимците, израилтяните го прибират в **къщата на Авинадав** в Кириат-Иарим. Оттогава минават години. Сега **Давид** решава да го пренесе в Ерусалим, за да стане градът както *политическа*, така и *религиозна* столица. И така, заедно с **тридесет хиляди мъже от Израил** той отива във **Ваала-Юда** (друго име на Кириат-Иарим) да го вземе. Бог е заповядал ковчегът да се пренася с помощта на пръти, носени на рамене от каатците (Чис. 7:9). Вместо това обаче **Давид** приготвя **нова кола** и с големи тържества пренася **ковчега до хармана на Нахон** (наречен Хидон в 1 Лет. 13:9). Там **воловете се препъват** и има опасност ковчегът да падне от каруцата. Затова **Оза,** единият от синовете на **Авинадав,** подпира **ковчега** с **ръката си.** Тъй като дори на свещениците е забранено да докосват ковчега (Чис. 4:15), Господ незабавно поразява **Оза** със смърт.

Често се задава въпросът защо Бог поразява Оза за това, че докосва ковчега, докато филистимците често са го пипали, без да умрат. Отговорът изглежда е, че „колкото по-близко е човек до Бога, толкова по-сериозно и по-бързо той ще бъде наказан за всяко зло". Съдът трябва да започне от Божия дом.

> Твърде тежко ли е извършеното от Бога? Ние си позволяваме да съдим Бога, защото ни липсва съзнание за Неговата страшна святост и величие. Ковчегът е най-ясното видимо проявление на Самия Бог, което хората ще могат да виждат до идването на Иисус. Оза пренебрегва този факт. Смъртта му е незабравим урок за израилтяните да гледат сериозно на славата на своя Бог. Нашият език и нашите действия показват ли, че когато се молим

с думите „Да се свети Твоето Име“, ние наистина го мислим? *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

6:8–11 Давид протестира пред **ГОСПОДА** срещу тази тежка присъда и временно се отказва от своя план да занесе **ковчега ... в града.** Той решава да го остави **в къщата на Овид-Едом,** вероятно близо до Ерусалим.

ГОСПОД богато **благославя дома** на **Овид-Едом** по време на **трите месеца**, през които **ковчегът** е **в** неговата **къща.**

6:12–15 Когато чува за това благословение, **цар Давид** решава да пренесе **Божия ковчег** в Ерусалим. Разказът в 1 Лет. 15:13–15 ни разкрива, че по време на тези три месеца Давид е изследвал Писанията, за да разбере как трябва да бъде пренесен ковчегът. Новата кола е изоставена и левитите пренасят ковчега на раменете си. На всеки **шест крачки,** с които носачите внимателно се придвижват напред, Давид **жертва говеда и угоени агнета,** за да се увери, че Господ вече не е разгневен. Така, с танци по улиците, ковчегът е пренесен във временна шатра **в Давидовия град.** (Вероятно Псалм 68 е написан по това време.) Самият цар е толкова въодушевен, че **танцува пред ГОСПОДА с всичка сила. Давид** носи **ленен ефод** вместо обичайните царски дрехи.

6:16–23 Жена му **Михала поглежда през прозореца** и **вижда** Давид, облечен в ефод, да се държи по начин, който тя смята за недостоен за един цар. Когато той се **връща** у дома, тя несправедливо го укорява, че е танцувал неподобаващо пред хората. (**„Съблече“** в ст. 20 трябва да се разбира в светлината на ст. 14). Той отговаря, че танците му са израз на неговата радост в Господа и дава да се разбере, че няма намерение да потиска своя ентусиазъм за Божиите неща. Освен това Давид е готов да стане още по-презрян от хората и да **се смири в собствените си очи,** но **ще бъде почитан** от **„слугините“, за които говори** Михала. Заради своята критична нагласа Михала понася позора да **остане бездетна до деня на смъртта си.** Това е едно необходимо напомняне, че критикарският дух води до безплодие.

Е. Божият завет с Давид (гл. 7)

7:1–5 Давид чувства, че е неуместно той да **живее** в своя разкошен дом, докато **Божият ковчег** стои **под завеси на шатър.** Затова той разкрива на **пророк Натан** намерението си да **построи дом** за ковчега. Отначало Натан одобрява идеята, явно защото не се е допитал до Господа. После **към** него идва **ГОСПОДНОТО слово,** което му съобщава, че Давид няма да получи разрешение да построи храм за Йахве.

7:6–11 ГОСПОД напомня на **Натан,** че е **обитавал в шатър от деня** на Изхода **от Египет.** Шатрата е била подходяща за народа на Израил, докато е бил на път. Сега е дошло време за постоянен храм.

7:12–15 После **ГОСПОД** разкрива на Натан безусловния завет, който ще сключи с **Давид.** Този завет обещава, че Давид ще има син (Соломон), който **ще построи** храма; че **престолът** на неговия син ще бъде утвърден **до века;** че когато той съгреши, Бог ще **го** поправи, но **няма да оттегли от него милостта** Си.

7:16, 17 Заветът обещава още, че **домът** на Давид, неговото **царство** и неговият **престол ще бъдат утвърдени до века,** и че собствените му потомци ще седят на **престола.** Династията на Давид е прекъсната от времето на Вавилонския плен, но ще бъде възстановена, когато Христос, Семето на Давид, се завърне да царува над цялата земя. Йенсен допълва:

> Давид иска да построи храм за Бога, но Соломон получава тази привилегия. Несъмнено естеството на делото за Бога в живота на Давид е воюването, а не стро-

ителството. Но и чрез това воюване той подготвя пътя за един свой наследник, който ще положи основата на този дом за поклонение, който сърцето на Давид така горещо е копняло да построи. След като войните приключват, Соломон издига храма от материалите, които Давид е приготвил. Давид изобразява Христос в Неговото страдание и победата Му над големия враг. Соломон изобразява Христос в Неговата слава, когато сблъсъците и страданието са приключили. Църквата, истинският храм на Бога, чийто главен крайъгълен камък е Христос, ще бъде открито изявена в последния ден. Сега, в дните на страданията и борбите на църквата, се подготвят материалите за това славно здание за Бога.[4]

7:18–29 Дълбоко развълнуван от заветната Божия благодат, **Давид влиза** във временната шатра и произнася благодарствената молитва, записана тук. В нея, казва Блейки,

> … той изразява учудване от миналото, от това как Бог е избрал такъв невзрачен дом и такава незначителна личност; удивлява се и на настоящето: „Как си ме довел дотук?“; но най-вече се изумява от бъдещето, от обещанието за непоклатимостта на дома му във всички идещи дни.[5]

Думите „И това е човешкият обичай (или „закон“), о, Господи Боже“ (ст. 19б, НАСПБ) означават, че Бог се отнася към Давид със същата любов и снизходителност, които е заповядал и на хората да показват един към друг.

Ж. Победа над враговете на Израил (гл. 8)

8:1, 2 Политиката на Давид като цар е да прочисти царството от езическите му жители, които се бунтуват срещу неговото управление. Резултатът от тази политика е разширяването на територията на Израил.

Той например **разбива филистимците** и превзема Гет (1 Лет. 18:1). Преди време той се е правил на *луд* в Гет (1 Царе 21:10–15), сега ще бъде *цар*. Също така той разгромява и **моавците** и използва мерително **въже,** за да избере двете трети от тях, **които да бъдат убити.** Сигурно Моав е действал предателски спрямо Израил.

8:3–8 Следващата победа на Давид е в областта на Сирия. Той разгромява **Ададезер, цар** на страна наречена **Сова,** разположена между Емат и **Дамаск,** като пленява **хиляда колесници, седемстотин конници, и двадесет хиляди пешаци.** (В някои версии хиляда и седемстотин конници и двадесет хиляди пешаци – бел. прев.)

Давид прерязва сухожилията на всичките коне, като запазва коне само **за сто колесници.**[6] Това означава, че на конете се прерязва сухожилие на крака, което ги прави негодни за война. Когато **арамейците от Дамаск идват да помогнат на Ададезер, Давид избива … двадесет и две хиляди мъже** от тях и прави **арамейците** свои васали. После се връща в Ерусалим с **бронза** и **златните щитове,** които е отнел от **Ададезер.**

8:9–12 Тои, царят на съседен **Емат,** поздравява **Давид** за триумфа му над **Ададезер** и **изпраща** дарове **от сребро, ... злато и ... бронз.** Тези ценни метали, заедно **с** другото **сребро и злато,** които е спечелил във войните си, Давид **посвещава на ГОСПОДА** и те по-късно биват използвани в строителството на храма.

8:13 Тук има привидно несъответствие. Стихът казва, че *Давид* е убил **осемнадесет хиляди** *арамейци* в Солната долина, а в 1 Лет. 18:12 се казва, че *Ависей* е убил осемнадесет хиляди *едомци* в Солната долина. Действително в някои еврейски ръкописи, както и в стари версии на Септуагинта и Сирийс-

ките преводи във 2 Царе 8:13 също пише „едомци“.[7]

Но фактът, че **Давид** е **придобил име** от победата във 2 Царе, а в 1 Летописи славата получава Ависей, е необичаен. Първата книга на Летописите обикновено изобилства с хвалебствия за Давид. Вероятно, както често се случва по време на война, най-висшият, в случая Давид, получава славата за победата като „главнокомандващ“. Но всъщност прякото ръководство на битката се осъществява от Ависей и дори летописецът, който се старае да възвеличи Давид, е подтикнат от Светия Дух да насочи вниманието към прекия командващ на бойното поле. За да усложни нещата още повече, бележката към Псалм 60 твърди, че *„Йоав* (братът на Ависей) е убил дванадесет хиляди едомци в Солната долина.“[8]

Юджийн Мерил прави следното предположение:

> Може би тази разлика е обяснима, като отбележим, че цялата операция е била проведена под прякото командване на Ависей, а Йоав е бил отговорен (с войниците от своята част) за унищожаването на две трети от едомците.[9]

8:14 Фактът, че Давид е **поставил гарнизони по целия Едом** и е направил **всички едомци** свои **слуги,** вероятно е още една подкрепа за прочита в полето на ст. 13 като „едомци“, както е във всички ръкописи на паралелния пасаж в Летописи.

8:15–18 Така царството и властта на Давид много се разширяват и укрепват и той управлява с **правда** и безпристрастност. В ст. 16–18 са изброени някои от неговите главни служители: **Йоав** – главнокомандващ **над войската; Йосафат – летописец; Садок** и **Ахимелех** (вместо **Авиатар**, вероятно грешка на преписвачите, вж. по-долу) **– свещеници; Сарая – писар** или секретар; **Ваная** – началник на телохранителите на Давид; **синовете на Давид – велможи.** В ст. 17 има текстуален проблем. Тук и в 1 Летоп. 18:16 и 24:6 **Ахимелех** е посочен като **син на Авиатар,** докато в 1 Царе 22:20 се казва, че **Авиатар** е син на Ахимелех. Най-простото обяснение е, че преписвачите може да са разменили имената в стиховете, определящи Ахимелех като син на Авиатар.

Съществува обаче и друга възможност, свързана със старозаветната традиция според имената са се повтаряли през поколение, т. е. внуците са получавали имената на дядовците си. Така по всяко време колегата свещеник на Садок е бил или Авиатар, или Ахимелех. Авиатар и Ахимелех са служели заедно като колеги-свещеници, както явно и Анна и Каяфа по времето на нашия Господ (Лука 3:2).

Когато Саул убива **Ахимелех** и синовете му в Ноб, единствено **Авиатар** оцелява. Когато Давид става цар, той определя **Авиатар** за първосвещеник, но не отстранява **Садок.**

З. Милостта на Давид към Мемфивостей (гл. 9)

9:1–13 Давид си спомня за своя завет с Йонатан (1 Царе 20:14–17) **да** му **окаже милост** и търси възможност да го изпълни. **Сива, един слуга** на починалия цар Саул, съобщава на Давид, че един сакат **син на Йонатан** живее **в Ло-Давар,** на източния бряг на река Йордан. **Давид изпраща да го доведат** в Ерусалим, заповядва да му бъде върнат семейният имот и му осигурява място да **яде** на царската **трапеза. Сива** и **синовете** му са определени за слуги на **Мемфивостей.**

Мемфивостей е преобраз на непокаялата се душа, която живее в пустиня **(Ло-Давар** може да означава „няма паша“[10]) и е продадена под греха **(Махир** означава „продаден“ – ст. 4). Той е изгнаник от падналия **Саулов дом.** Неспособен е да

дойде при царя да проси милост, защото е **недъгав и в двата крака.** Но милостивият владетел го издирва, за да го благослови. След като бива открит, Мемфивостей получава огромни богатства и място на общение на царската трапеза. Паралелите със спасението са очевидни. Също като Мемфивостей и ние сме *безпомощни* (неспособни да отидем при Бога); състоянието ни е *безнадеждно* (ние сме част от падналия човешки род). Но чрез благодатта ние ставаме обект на божественото благоволение. Издигнати сме до място в Божието семейство и сме направени сънаследници с Христос.

Любов така удивителна и божествена,
Изисква моето сърце, живот и всичко!
Исаак Уотс

И. Следващи победи (гл. 10)

10:1–5 Явно **Наас, царят на** амонците, е направил услуга на Давид в миналото. Това е същият Наас, когото Саул разгромява в началото на своето царуване (1 Царе 11). **Наас** може би е помогнал на Давид, когато е бил бежанец, тъй като за известно време Саул е бил техен общ враг. Сега **Давид** иска да се отблагодари за тази преданост и затова **изпраща** пратеници до **Анун, сина на Наас,** който е коронясан за цар след смъртта на баща си. **Князете на синовете на Амон** подозират, че пратениците на Давид са шпиони и **Анун** заповядва да бъдат подложени на лични оскърбления и опозоряване. Когато вижда унижените си пратеници, Давид се разгневява.

10:6–8 Веднага щом амонците научават това, те се подготвят за война срещу Израил, като наемат **арамейците** от север (вж. 1 Лет. 19). Така мъжете на Давид, ръководени от **Йоав,** се изправят пред две армии – на **арамейците** (сирийците) и на амонците.

Джон Хейли предлага следното обяснение на привидните несъответствия между ст. 6 и 1 Летоп. 19:6, 7:

Вет-Реов е едно от малките месопотамски царства, както и Мааха, Сова и Тов са дребни сирийски монархии. Така имената и броят на войниците се съгласуват по следния начин:[11]

2 Царе

Арамейци от Вет-Реов и Сова	20, 000
Арамейци от Тов	12, 000
Арамейци от Мааха	1, 000
ОБЩО	33, 000

1 Летописи

Арамейци от Сова и др.	32, 000
Арамейци от Мааха (не е посочен брой)	[1, 000]
ОБЩО	33, 000

10:9–14 Йоав разделя мъжете си на две части. Самият той повежда някои от най-**отбраните израилеви** войници в атака **срещу арамейците. Брат** му **Авиесей** повежда **останалите** израилтяни **срещу ... Амон.** Двамата генерали се разбират да си изпратят един на друг помощ, в случай че бъдат застрашени. **Арамейците побягват,** когато **Йоав и** мъжете му настъпват срещу тях на открито поле. Тогава уплашените амонци се оттеглят в града си (вероятно Рава).

10:15–19 Малко след това **арамейците** реорганизират силите си и търсят подкрепа от други арамейски провинции. Те се придвижват до **Елам,** на изток от Йордан (точното местоположение не е известно), където войските на Давид ги посрещат и ги разгромяват. Израилтяните изтребват **седемстотин бойци на колесници и четиридесет хиляди конници.** (В 1 Летоп. загубите им са определени на „седем хиляди бойци на колесници и четиридесет хиляди пешаци.“ Уилямс предполага, че арамейците са имали конница от 40,000 мъже със 700 леки колесници и пехотна

бригада от 40,000 мъже със 7,000 тежки колесници.)[12] Тази битка убеждава сирийците в мощта на Давид, затова **те сключват мир с Израил** и отказват **вече да помагат на** амонците.

II. Падението на Давид (гл. 11, 12)

А. Престъпленията срещу Витсавее и Урия (гл. 11)

11:1–5 Прочутото морално падение на Давид е предизвикано, пише уважаваният коментатор Матю Хенри, от три неща: (1) „Пренебрегването на задълженията му“; (2) „Любов към спокойствието и отдаване на леност“; (3) „Блуждаещо око.“[13] Вместо да излезе **на война** срещу амонците през пролетта **на годината ... Давид изпраща Йоав** срещу тях, докато той самият **остава** вкъщи без работа. Времето на безделие често е време на най-големите изкушения. Един ден **привечер** той поглежда от покрива на своя дворец и вижда една **красива ... жена, която се къпе.** Запитването показва, че това е **Витсавее, ... жената на Урия,** един от силните бойци на Давид. **Давид изпраща** да я доведат и извършва прелюбодейство **с нея.** Тя се очиства **от** ритуалната **си нечистота** и **се връща у дома си.** Когато разбира, че е бременна, тя **изпраща** известие до **Давид.**

11:6–13 Тогава царят замисля да прикрие своя грях. Най-напред той вика **Урия** от **войната,** като се преструва, че иска да чуе от него какво става с **Йоав** и войската. След като **Урия** отговаря на въпросите му, **Давид** го изпраща у дома, като се надява, че той ще спи с Витсавее. Така, когато бебето се роди, Урия ще си помисли, че то е негово. Но Урия осуетява плановете на Давид. Вместо да се прибере вкъщи, той преспива **при вратата на царската къща;** той не смята, че може да се наслаждава да удобствата на дома си, докато народът му е на война. В отчаяние **Давид ... напива** Урия, но верният войник и този път отказва да отиде у дома си. Лоялността и верността на Урия изпъкват в ярък контраст с коварството на царя.

11:14–17 Тогава **Давид** прибягва до своята най-низка проява на подлост. Той заповядва на **Урия** да занесе **писмо на Йоав** – писмо, което съдържа смъртната присъда на Урия. Царят заповядва на Йоав да **постави Урия напред, където боят е най-силен** и съответно смъртта ще бъде неизбежна. Така Урия няма да бъде жив, за да отрече бащинството си, когато детето се роди. Йоав организира битката така, че да е сигурен, че Урия ще бъде убит. Той заповядва на частите си да настъпят, а след това нарежда двата фланга да се оттеглят. Придвижвайки се напред в центъра, Урия и мъжете му стават лесна мишена за стрелците на амонците от стената. Във военно отношение това е нелепо, но така бива премахнат **Урия,** както и много други верни **слуги на Давид.**

11:18–21 Когато **Йоав изпраща** новините до Давид, той знае, че **царят** ще се разгневи от поражението. Давид ще каже: „**Защо се доближихте до града да се биете?** Не помните ли как е бил убит **Авимелех, сина на** Гедеон **(Ерувесет),** когато направи точно същото?“ (Вж. Съд. 9:50–55). Затова Йоав съветва **пратеника** да изпревари **гнева на царя,** като му каже, **„И слугата ти, хетеецът Урия, умря.“** Това ще накара Давид да забрави за моментните военни несполуки.

11:22–25 Пратеникът докладва на **Давид,** както е бил инструктиран. Давид му казва да съобщи **на Йоав,** че военните неуспехи са неизбежни, и че смъртта на Урия не бива да става повод за скръб, защото в битките **мечът поглъща** безразборно. Така Давид лицемерно се опитва да прикрие тежката си вина „с една фаталистична забележка за неизбежността и капризите на смъртта“.

11:26–27 След обичайния период на

жалеене, Давид изпраща да доведат Витсавее и я прави своя **жена.** След известно време се ражда и бебето.

> Това, че Писанието ни разказва този инцидент от живота на Давид, е показателно за неговата достоверност. То ни показва истински и нецензуриран образ на Божиите хора, такива, каквито са били в действителност, с всичките им недостатъци *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*.

Б. Изповед пред Господа (гл. 12)

12:1–9 Всеобщо е мнението, че между събитията, описани в гл. 11 и 12, изминава около една година. По това време ръката на **ГОСПОДА** натежава над Давид; неговите духовни борби са описани в Псалми 32 и 51. Пророк **Натан** идва при него със следната притча, като иска присъдата на Давид за случая: „Един богат човек с много овце не поиска да сготви никое от своите животни, за да нагости своя гостенин. Затова реши да вземе единственото малко агънце на един много беден човек и го закла." Давид много по-лесно осъжда греха у другите отколкото у себе си. Той гневно заявява, че богаташът трябва четирикратно да възстанови отнетото и че заслужава смърт за своя грях. **Натан** безстрашно насочва обвинително пръста си срещу Давид, като по същество му казва: „Ти си човекът, който е сторил това. Бог постъпи милостиво с теб, като те направи цар, направи те богат, даде ти всичко, което може да пожелае сърцето ти. Но ти отне Витсавее от съпруга ѝ, а после го уби, за да прикриеш престъплението си."

12:10–14 Тогава пророкът произнася тежката присъда за царя. Децата му ще му носят скръб. Семейството му ще бъде разединено от кървав конфликт. **Жените** му ще бъдат отнети от него и публично изнасилени (вж. 2 Царе 16:22). Неговото греховно **дело** ще стане всеобщо достояние. Тогава Давид стига до покаяние и изповядва, че е извършил своя грях **против ГОСПОДА.** Морган коментира:

> Обърнете внимание на думата „и" в ст. 13. Човек отхвърля своя грях, когато искрено го изповяда. Това прави възможно и Бог също да го отмахне.[14]

Натан незабавно го уверява, че *наказанието* за греха му е отменено – той **няма да умре.** Но *последиците* от греха ще го следват. Той наистина ще трябва да плати четирикратно (Изх. 22:1), както сам е постановил за богатия човек в притчата: бебето ще **умре;** Амнон ще бъде убит (гл. 13); Авесалом също ще бъде убит (гл. 18); Адония ще бъде екзекутиран (3 Царе 2).

12:15–23 Когато бебето **се разболява, Давид** ляга на земята в молитва и пост. Той е дълбоко натъжен. Но когато научава, че детето е **умряло,** той **става и яде,** като обяснява, че детето не може да бъде върнато, но той самият един ден ще отиде при него, когато умре. Ст. 23 е бил извор на утеха за много вярващи родители, които са изгубили бебета и малки деца.

Матю Хенри коментира:

> Благочестивите родители имат сериозна причина да се надяват, че душите на техните деца, които са починали като малки, са добре в отвъдния свят; защото *обещанието е за нас и за нашето семе,* и то ще бъде изпълнено и за онези, които не залостват вратата си – което малките деца не правят.[15]

Ние можем да сме сигурни, че децата, които умират, преди да са достигнали възрастта на морална отговорност, отиват в небето, защото Иисус казва: „На такива е небесното царство" (Мат. 19:14).

Фактът, че Давид дълбоко познава и разбира Божия характер, се вижда от начина, по който реагира на Неговата присъда. Преди да падне ударът, той се моли, защото знае, че Йахве е *Бог на милостта*. След като Господ поразява детето, Давид се покланя пред Него, защото знае, че Йахве е *Бог на правдата*. Той загърбва миналото, приема божественото наказание и гледа напред към бъдещето. Не изпада в отчаяние, защото знае, че Бог отново ще го благослови. И е прав.

12:24, 25 Витсавее ражда друг **син, Соломон,** който е определен да наследи баща си на престола. Чрез пророк **Натан** Бог дава на детето още едно **име – Едидия** *(възлюбен от Йахве)*.

12:26–30 Тук разказът се връща към атаката **против Рава,** прекъснат в 11:1 от греха на Давид. Изглежда **Йоав** е успял да превземе целия град с изключение на една част, може би крепостта на върха. (Йосиф Флавий[16] и НИПБКДж казват, че Йоав е превзел и **града на водите,** т. е. водоснабдяването на града, като по този начин е направил капитулацията въпрос на дни.) Тогава Йоав вика **Давид** да дойде и да завърши битката, като по този начин му преотстъпва цялата слава за победата. Това е поразителен акт на себеотрицание от страна на Йоав. Йоав е в най-добрия случай непредсказуема личност. На моменти той като че ли показва истинска сила на характера. Но цялостното му поведение е на лукав, безскрупулен и зъл интригант. Давид успешно превзема **Рава** и получава за награда **корона** от **злато,** тежаща един **талант,** и още много плячка.

12:31 Библейските изследователи поддържат различни мнения за това дали последният стих описва жестоко наказание, на което Давид е подложил **синовете на Амон** (според интерпретацията на ПБКДж),[17] или просто описва робска земеделска или занаятчийска работа (според интерпретацията на НИПБКДж). Последното изглежда по-характерно за начина, по който Давид е постъпвал с враговете си.

III. Бедите на Давид (гл. 13–20)

А. Амнон изнасилва Тамар (13:1–19)

13:1–14 Авесалом е **син** на Давид от Мааха, а **Амнон** е негов син от Ахиноама, т. е. те са полу-братя. **Амнон** страстно пожелава **Тамар, красивата сестра** на Авесалом, и съответно негова полусестра. Той обаче не вижда възможност да се доближи до нея заради затворения ѝ живот и чистотата ѝ. Тогава **Йонадав** (племенник на Давид, ст. 3) предлага решение. Като се преструва на болен, Амнон подмамва Тамар в спалнята си под претекст, че има нужда от грижите ѝ, и я изнасилва.

13:15–19 След като извършва престъплението, той **я намразва** повече, отколкото някога я е **обичал,** както често става. Похотта и омразата са тясно свързани. Амнон се опитва да се отърве от нея, но тя не желае да си тръгне. Накрая той я изгонва насила, надявайки се, че като не я вижда, ще я забрави. Тамар се покрива със символите на скръбта и така Авесалом разбира какво се е случило.

Б. Отмъщението на Авесалом над Амнон и бягството му (13:20–39)

13:20 Авесалом успокоява **Тамар,** като дава вид, че не смята случилото се за много сериозно, но всъщност вече планира отмъщение срещу Амнон.

Обезчестена и нежелана за брак, макар и не по нейна вина, **Тамар остава сама в дома на брат си Авесалом.** Това вероятно означава, че тя е живяла и е умряла неомъжена. Похотта наранява както виновния, така и невинния.

13:21 Въпреки че Давид **много се разгневява,** той не наказва Амнон, както би

трябвало да направи – вероятно защото неговият собствен грях е все още пресен в ума на всички.

> Той знае задължението си, но ръцете му са вързани. Така преднамереният грях ограбва нашата морална свобода, а също и свободата на речта и свидетелството ни. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

Фактът, че Амнон е неговият първороден син (1 Лет. 3:1) и естествен наследник на престола, може би също е повлиял на Давид.

13:22–29 Авесалом чака времето на своето отмъщение. То идва **след две пълни години.** Както винаги по времето на стриженето на овцете, е планирано голямо празненство близо до Ветил. Настоятелната покана на Авесалом не успява да доведе баща му, вероятно защото Давид иска да спести на сина си големи разходи. Но тя успява да доведе **всичките царски синове,** и най-важното, идва и Амнон, който като най-голям син представлява отсъстващия им баща. По предварително уговорен сигнал **слугите** на Авесалом убиват **Амнон.** Останалите принцове панически **побягват** обратно към Ерусалим.

13:30–36 Междувременно до Давид достига **слух,** че **Авесалом** е **избил всичките** му **синове!** Давид отново е хвърлен в скръб. **Йонадав** опровергава неверния разказ със сведението, че **само Амнон е мъртъв,** и че **Авесалом** е планирал смъртта му от деня, в който **Тамар** е била изнасилена. Малко след това **синовете** на Давид се връщат в Ерусалим с голям плач, като потвърждават твърдението на Йонадав, че са още живи.

13:37–39 Авесалом бяга за живота си в **Гесур,** в Сирия, където е живяла майка му и където царува **Талмай,** неговият дядо по майчина линия. Авесалом остава в Гесур **три години.** Амнон е по-голям от Авесалом и до смъртта си е първият наследник на царя. Със смъртта на Амнон Авесалом започва да вижда *себе си* на престола. **Цар Давид копнее** да види **Авесалом** отново, след като скръбта му по Амнон е утихнала с времето.

В. Завръщането на Авесалом в Ерусалим (гл. 14)

14:1 Йоав разбира, **че** царят копнее да върне **Авесалом** отново в Ерусалим. Но народът знае, че **Авесалом** е виновен за убийство и трябва да бъде екзекутиран. Така страхът от общественото неодобрение пречи на Давид да върне обратно Авесалом.

14:2–7 Затова **Йоав** изпраща при Давид една **жена** от **Текое** (малък град близо до Витлеем), която да представи пред него семейна ситуация, подобна на неговата. Като се прави, че е в дълбока скръб, тя му казва, че единият от двамата ѝ **сина** е убил другия. Сега **родът** ѝ иска смъртта на нейния единствен наследник. Това напълно ще изличи **името** на семейството ѝ от **земята.**

14:8–13 Първоначално **царят** ѝ казва да се върне у дома си и да чака неговия отговор, като се надява да успее да избегне вината за оправдаването на убиеца. Но тя иска незабавен отговор, за да може да улови Давид в капана на собственото му решение. Тя предлага да поеме върху себе си всяка вина, която той може да си навлече с решението си. Цар Давид ѝ дава друго общо уверение, като ѝ обещава сигурност. Тогава тя директно го моли за уверение, че синът ѝ няма да бъде убит. Като прави това, тя го хваща в капана си. Ако **царят** гарантира това помилване на нейния син, защо тогава не възстанови своя собствен син **изгнаник** – Авесалом?

> Измислената ситуация на жената е горе-долу сходна с тази на Давид. Единият син е мъртъв и неговите роднини искат

смъртта на виновника като наказателно отмъщение (ст. 7). Решението на Давид показва милост и прекратява кръвното отмъщение, което в Средния изток често е продължавало през много поколения. Но жената настоятелно иска да приложи историята към случая на Давид и Авесалом и отново, както в случая с Натан, Давид се оплита в паяжината на собствената си морална мъдрост. Той се обвързва да върне прокудения и изплашен Авесалом и да му осигури защита. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

14:14 Жената явно иска да каже, че **като вода, разлята по земята,** миналото (т. е. смъртта на Амнон) **не може да се събере отново** и занимаването с него безполезно. Възможно е и да има предвид, че животът е твърде кратък и не си струва да бъде пропиляван в продължителна вражда.[18] Последната част на ст. 14 вероятно означава, че **Бог не** унищожава незабавно престъпника (както Давид би трябвало добре да знае) **а измисля средства,** с помощта на които грешникът да бъде простен и възстановен. Ако Бог действа така, защо и царят не направи същото?

14:15–23 Жената казва, че е дошла при **царя,** очаквайки милост като Божията. Тя я е получила за своя **син** и сега се моли за неговия **син. Царят** подозира, че **Йоав** е нагласил заговора, и **жената** открито признава това. Цар Давид мекушаво заповядва на Йоав да **доведе** Авесалом **обратно** в Ерусалим въпреки факта, че Авесалом не се е покаял. Така Давид извършва голяма неправда, за която тепърва скъпо ще плати.

14:24–33 В продължение на **две пълни години ... Авесалом** живее **в Ерусалим,** без да получи разрешение да влезе в присъствието на баща си. (Естествената му **красота** и разкошната му **коса** са споменати като фактори, които впоследствие му помагат да открадне сърцата на израилтяните.) След две години Авесалом се опитва да се свърже с Йоав, за да получи разрешение да види царя. **Йоав** два пъти отказва да дойде при него, затова **Авесалом** нарежда да изгорят **нивата** му с **ечемик.** Това бързо довежда Йоав пред вратата му! Молбата на Авесалом за аудиенция при баща му е удовлетворена и двамата се събират отново.

Изминали са седем години от изнасилването на Тамар и пет години от убийството на Амнон. Авесалом не е виждал баща си пет години. Въпреки че Давид му е простил и го е върнал обратно в Ерусалим, вместо да го екзекутира, той не е забравил случилото се. Но когато двамата мъже накрая се срещат, Авесалом получава пълна прошка. Тогава той използва благостта, която баща му показва към него, като основа, на която организира бунт (гл. 15–18). Давид пощадява живота на сина си, но в отговор на това Авесалом замисля смъртта на баща си.

Действията на Йоав във всичко това като че ли целят да спечелят благоразположението на Давид, а също и на Авесалом, който е следващият наред да стане цар.

Г. Въстанието на Авесалом и бягството на Давид (15:1–18)

15:1–6 До този момент **Авесалом** е прикривал желанието си да бъде цар. Но сега той се движи с внушителна свита. Всяка сутрин застава дръзко край градската **порта** (където се решават правните спорове) и се представя за единствения, който е искрено заинтересован за благото на хората. На практика той обвинява баща си в неспособност да раздава подходящо правосъдие и казва, че ако той самият беше цар, хората биха получавали **правото**, което заслужават. Така той се стреми да спечели благоразположението на хората от различните градове на Израил.

15:7–12 След четири **години**[19] (според

някои ръкописи на Септуагинта, Сирийския превод, Йосиф и бел. в НИПБКДж) **Авесалом** получава позволение **да отиде в Хеврон,** уж за да изпълни **обрек, който е направил,** докато е бил в изгнание. Жителите на **Хеврон** вероятно са били недоволни, защото Давид е преместил столицата си оттам в Ерусалим. Хеврон също така е родното място на Авесалом. **Двестата мъже,** които придружават **Авесалом,** не знаят, че неговата истинска цел е да провъзгласи установяването на ново управление, в което самият той ще бъде цар! **Ахитофел,** един от съветниците на Давид и дядо на Витсавее (ср. 11:3 с 23:34), минава на страната на **Авесалом** и мнозина от **народа** се присъединяват към Авесалом в неговия **заговор** да узурпира престола. Може би Ахитофел дори е искал да си отмъсти на Давид за неговия грях с внучката му.

15:13–18 Когато чува новините, **Давид** решава, че положението е сериозно и трябва да напусне **Ерусалим.** Той незабавно събира **целия** си **дом** и бяга към покрайнините на града. **Но царят оставя десет наложници да пазят къщата.**

Д. Приятелите и враговете на Давид (15:19–16:14)

15:19–22 Сред онези, които тръгват с Давид, е и група филистимци, които са напуснали Гет заедно с него. Един от тях е **гетецът Итай.** Когато той тръгва с него, царят го увещава да се върне. Все пак, той не е евреин; той е в изгнание и едва наскоро се е присъединил към народа; а каузата на Давид е в най-добрия случай несигурна. Но Итай не може да бъде разубеден. Той е твърдо решен да придружи царя независимо от цената. Давид възнаграждава верността на този езичник, като позволява на него и на онези, които го следват, да го придружат в изгнанието му. **Итай ... казва: „... където и да бъде господарят ми, царят, било за смърт, или за живот, там ще бъде и слугата ти!“** Вярващите трябва да проявяват същото посвещение към Царя на царете по време на Неговото отхвърляне, каквото е имал Итай към Давид, докато той е бил отхвърлен.

15:23 Те **преминават потока Кедрон,** течащ източно от Ерусалим, и се отправят към долината на Йордан. Близо хиляда години по-късно великият Давидов Син ще последва неговите стъпки, когато самият Той е отхвърлен като Цар (Йоан 18:1). Давид **преминава Кедрон** бягайки, за да *спаси* живота си. Иисус прекосява долината и се моли в Гетсимания на път да *даде* живота Си в откуп за мнозина.

15:24–29 Свещениците **Садок** и **Авиатар** излизат от **града** с **ковчега,** като възнамеряват да последват Давид в изгнанието му. Но той ги изпраща **обратно** с надеждата, че **ГОСПОД** ще му позволи да се завърне. Той казва на свещениците, че ще му бъдат от по-голяма помощ в **Ерусалим** (като един вид пета колона сред хората на Авесалом). Самият Давид ще достигне до западния бряг на Йордан и ще чака от тях сведения за развитието на бунта на Авесалом.

Вместо да се огорчи от принудителното си изгнание, Давид смирено понася онова, което Бог е допуснал да се случи. Според заглавието си Псалм 3 е написан по това време. В този псалм откриваме, че упованието на Давид в Господа остава непоклатимо, когато бурята го връхлита.

15:30–37 **Давид** се изкачва по **възвишението на маслините** заедно със своите верни последователи, като всички дълбоко скърбят и се молят Бог да **осуети** всеки **съвет,** който **Ахитофел** би дал на **Авесалом.** На върха на възвишението на маслините царят е посрещнат от **архиеца Хусай.** Давид го моли да **се върне** в Ерусалим и да се престори на лоялен

към **Авесалом.** По този начин той ще може да противодейства на съветите, които **Ахитофел** би дал. Освен това така ще може да предава новини на **свещениците Садок и Авиатар,** които на свой ред ще изпращат **двамата** си **сина** със сведения при Давид. **Хусай** отива в **Ерусалим** точно когато **Авесалом** пристига да поеме управлението.

16:1–4 След като **Давид** отминава върха на възвишението, **Сива, слугата на Мемфивостей го посреща с** голямо количество храна и **вино** и **двойка магарета.** Когато Давид го пита за Мемфивостей, Сива го излъгва (вж. 19:27), че синът на Йонатан е останал **в Ерусалим** с надеждата, че **царството** ще бъде върнато на **дома** на Саул и съответно на него, като следващ наследник. Давид повярва на тази лъжа и заповядва имотът на Мемфивостей да стане собственост на Сива.

16:5–14 Във **Ваурим,** който се намира на пътя за Ерихон, се появява един наследник на Саул **на име Семей.** Той ожесточено проклина **Давид** и го обвинява за **кръвта на Сауловия дом. Авишай,** един от служителите на Давид, иска на място да убие **Семей,** но Давид не допуска това. Той предполага, че може **ГОСПОД да му е казал да** го **кълне.** Давид смята, че един от членовете на Сауловия дом все пак има по-голямо основание да **търси живота** му, отколкото собственият му **син** Авесалом. Освен това Давид може би си спомня за смъртта на Урия и си дава сметка, че обвиненията на Семей не са съвсем без основание. Той се надява, че крайната враждебност на Семей ще предизвика Бога да му окаже милост. Когато Давид и хората му продължават към Йордан, **Семей** също продължава да върви с тях, като кълне и хвърля **камъни** и **пръст** по него. Най-накрая прогоненият **цар** достига до реката, където той и другарите му **си отдъхват.**

Е. Съветниците на Авесалом (16:15–17:23)

16:15–19 Действието се премества обратно в **Ерусалим**, където **Авесалом** току-що е пристигнал. **Хусай** шумно и убедително изразява верността си към **Авесалом.** Първоначално заподозрян, в крайна сметка той бива приет от узурпатора.

16:20–23 Първият съвет на Ахитофел към **Авесалом** е да **влезе** при десетте **наложници** на Давид, които той е оставил в Ерусалим. Това безобразно само по себе си действие е неописуемо оскърбление за Давид, прави помирението невъзможно и представлява пряка претенция към престола. Авесалом приема **съвета,** като влиза в царския харем **пред очите на целия Израил** и така изпълнява пророчеството на Натан в 12:11, 12.

Съветите на Ахитофел са високо ценени в онези дни. **Авесалом** ги следва, без да ги поставя под въпрос, също както е правел и баща му. Но когато си спомним, че Ахитофел е дядо на Витсавее, можем да видим как желанието за отмъщение намира отражение точно в този съвет.

17:1–4 След като има успех с първия си съвет, **Ахитофел** препоръчва на **Авесалом** да му позволи да събере **дванадесет хиляди мъже,** с които да връхлети внезапно върху **Давид,** да го убие неочаквано и да **върне** последователите му **обратно** в Ерусалим.

17:5–14 Авесалом е доволен, но решава да **повика Хусай** и да чуе и неговия съвет. Това е благоприятният случай, който Хусай е чакал. Той казва, че този втори **съвет** на **Ахитофел не е добър „този път“.** Все пак Давид **и мъжете му са огорчени** от метежа и ще се бият ожесточено. А Давид е твърде мъдър, за да прекара нощта с войските си; той ще се скрие в някоя пещера. Ако първото нападение на Ахитофел се окаже неуспешно, народът ще бъде обзет от паника

и каузата на Авесалом ще бъде изгубена. **Хусай** предлага алтернативен план, който на пръв поглед показва лоялността му към Авесалом, но в действителност има за цел да осигури допълнително време за бягство на Давид, както и да създаде възможност за смъртта на Авесалом. Той предлага обща мобилизация на войските на **целия Израил,** предвождани от Авесалом. Такава армия би била непобедима. Давид ще бъде атакуван и бягството му ще стане невъзможно. Авесалом решава, че съветът на Хусай е по-добрият и затова отхвърля плана на Ахитофел, точно както Давид се е молил (15:31).

17:15–17 Хусай незабавно изпраща известие до **свещениците Садок и Авиатар,** с което им поръчва бързо да съобщят на Давид да **премине** Йордан и да избяга в безопасност. Свещениците изпращат по **една слугиня** съобщението до синовете си, които чакат при **Ен-Рогил,** в покрайнините на **града.**

17:18–22 Но едно момче вижда тази тайна среща и издава шпионите на **Авесалом.** Затова двамата сина на свещениците, **Йонатан и Ахимаас,** се скриват в един **кладенец** (празен резервоар за вода) във **Ваурим,** докато издирващият ги отряд отминава. Тогава те избягват и отнасят новините на **Давид.** Той **преминава Йордан** и така поставя естествена бариера между своите сили и тези на Авесалом. След това Давид отива в **Маханаим,** един град в галаадската земя.

17:23 Ахитофел изпада в униние, защото **съветът** му е бил отхвърлен, и защото разбира, че в крайна сметка Давид ще победи. Той се връща **у дома си, нарежда домашните си работи и се обесва.** И в живота, и в смъртта си той е образ на Юда Искариотски.

Ж. Смъртта на Авесалом и оплакването на Давид (17:24–19:8)

17:24–26 Авесалом преследва баща си отвъд **Йордан** в Галаад, като поставя **Амаса** начело на своите сили. Бащата на Амаса е исмаилянин по рождение (1 Лет. 2:17), но **израилтянин** по религия. Той е племенник на Давид и първи братовчед на Йоав.

17:27–29 Докато **Давид** е на стан в **Маханаим,** при него идват трима мъже с необходими трайни хранителни продукти **за Давид и за народа с него.** Това са **Совей, Махир** и **Верзелай.**

Совей е **син на Наас,** покойния цар на амонците. Неговият брат Анун отхвърля доброжелателството на Давид и пострадва заради това (гл. 10). Но **Совей,** макар и чужденец по рождение, обича израилевия цар повече от мнозинството от евреите. Така и много езичници са приели Онзи, който е отхвърлен от „Своите Си“ (Йоан 1:11).

Махир се е грижил за Мемфивостей в продължение на много години, докато Давид го довежда в Ерусалим (9:3–5). Той служи на онези, които са в нужда – и на сакатия княз, и на детронирания цар. Онези, които дават от имуществото си за да подкрепят чрез гостоприемство делото на Христос, ще получат добрината си стократно, когато Той се завърне в слава.

Верзелай помага на Давид, като го изхранва през цялото време, докато е в **Маханаим.** Той е много богат човек и неговата подкрепа означава много за царя (19:31–39). На своя смъретн одър Давид казва на Соломон да издигне синовете на Верзелай до положение в царския двор (3 Царе 2:7). Христос няма да забрави онези, които са Му послужили; те ще получат почетни места в Неговото царство.

18:1–5 Давид разделя войската си на три части под командването на **Йоав, Ависей** и **Итай.** Царят иска да участва в предстоящата битка, **но народът** го убеждава да остане в **града** и да им изпрати помощ, ако е нужно. Докато войниците излизат от града, Давид публично

заповядва на командирите си **да пощадят ... Авесалом.**

18:6–9 Битката се провежда **в Ефремовата гора,** която е източно от Йордан и близо до Маханаим. През този ден загиват **двадесет хиляди** души от войските на Авесалом, предимно заради гъстата гора, която се превръща в капан за войниците. Армията на Давид побеждава. Докато препуска през гората, **Авесалом** заклещва **главата** си в **клоните на един голям дъб, ... а мулето ... продължава** без него. Като един вид картинна справедливост именно онази част от тялото му, с която толкова много се е гордеел, става причина за неговата гибел.

18:10–15 Един човек вижда безпомощното състояние на Авесалом и съобщава на **Йоав,** който от своя страна остро го укорява, че не е убил бунтовника. Той подробно обяснява, че никаква сума пари не би го склонила да наруши заповедите на **царя.** Освен това, ако убиел Авесалом, това щяло да стане известно на царя, а Йоав нямало да се обяви в негова защита. Йоав смята този разговор за загуба на време. Той изстрелва **три стрели в сърцето на Авесалом** и оставя **десетте** си **оръженосци** да нанесат последния удар. Всичко това е против царската заповед, но е най-доброто за царството. Давид системно отказва да накаже синовете си за престъпленията им, затова тази задача се пада на някой друг.

18:16–18 Веднага след това **Йоав** мъдро слага край на битката, защото главната цел е постигната. Тялото на Авесалом е хвърлено **в един голям ров** и затрупано с **голяма грамада от камъни.** Тя е в ярък контраст с паметника, който той е издигнал за себе **си в Царската долина,** вероятно намираща се близо до Ерусалим. Авесалом е имал трима сина, но те вероятно са умрели млади и той е останал без наследник. Затова той е построил **Авесаломовия паметник,** който да запази името му за идните поколения.

18:19–23 Ахимаас иска да отнесе **вестта** на Давид, но **Йоав** не му позволява да го стори. Изглежда, че Ахимаас е имал репутацията на носител на добри вести (ст. 27б) и би било несвойствено за него да занесе новината за смъртта на Авесалом. Затова Йоав изпраща един **хусит** като официален пратеник. Но след като той тръгва, **Ахимаас** убеждава **Йоав** да го пусне, дори и да не получи награда за поръчката. Той успява да изпревари **хусита,** като минава по по-пряк път.

18:24–30 Давид стои нащрек за вести от битката. **Стражът** му докладва, че вижда един бегач, който се приближава, а после и **още един.** Когато Давид чува, че **първият** прилича на **Ахимаас,** той се подготвя за **добри вести,** защото в миналото Ахимаас винаги е носил добри новини. Приближавайки се, **Ахимаас** тържествено обявява, че **ГОСПОД** е поразил армията на бунтовниците. Но когато Давид пита за **Авесалом,** куражът на Ахимаас се изпарява и той дава неопределения отговор, че е видял **голям смут,** но не знае подробности.

18:31–33 В този момент пристига **хуситът.** Той обявява, че враговете на Давид са разбити. Неизбежният въпрос от царя за Авесалом получава директния отговор: „Нека всички **врагове** на царя да станат **като момчето“** – с други думи, *мъртви*. Тези думи хвърлят Давид в много дълбока скръб. Неговото покъртително оплакване е записано в ст. 33. Това е една от най-големите скърби в живота му и е съмнително дали той някога е простил на Йоав за това.

19:1–8 Мъката на царя е толкова голяма, че народът се чувства засрамен и виновен. Войниците се държат, като че ли са победени, а не победители. При всичко това **Йоав** изгубва търпение и отправя суров укор към царя. Той негодува, че Давид изглежда по-заинтересован от своите **врагове** отколкото от верните си последователи, и че е неблагодарен

на онези, които са **спасили живота** му. Той предупреждава Давид, че ако не прояви незабавно загриженост към народа си, всички ще го изоставят още същата **нощ.** Давид се съгласява, като заема мястото си **в портата** на града и излиза да говори пред народа.

З. Завръщането на Давид от изгнание (19:9–43)

19:9, 10 Междувременно в цялата **израилева** земя цари смут. **Целият народ се кара** помежду си. Цар Давид, който ги е **избавил от ... филистимците,** е в изгнание, разискват те, а **Авесалом,** техният самозван владетел, е мъртъв.

Така се поставя началото на движение, имащо за цел да възстанови Давид на престола. **„Защо не говорите да върнем царя?“** е уместен въпрос и за заспалата църква днес.

19:11–15 Когато **Давид** чува, че десетте племена на **Израил** говорят да го възстановят на трона, той **изпраща** двама **свещеници** до **юдовите старейшини** да ги попитат **защо** те, неговите кръвни роднини, **са последните,** които искат **да** го **върнат** като **цар.** Мъжете на **Юда** са подкрепили сериозно Авесалом в бунта и сигурно у тях е останало някакво огорчение или страх.

Давид решава да отстрани **Йоав** като главен **военачалник** (вероятно защото той е убил Авесалом) и да постави **Амаса** на неговото място. **Амаса**, който е племенник на Давид, непосредствено преди това е станал командир на войската на Авесалом. Отстрани погледнато вероятно изглежда, че Давид наказва верността и възнаграждава бунта – ход, който едва ли би могъл да му осигури политическа стабилност. Но тези действия печелят **сърцата на всичките юдови мъже** на страната на Давид и те изпращат до него единодушно послание, че е добре дошъл у дома.

19:16–23 Семей, който преди това е **проклинал** Давид, **и Сива,** който е оклеветил Мемфивостей, бързат към **Йордан,** за да посрещнат завръщащия се монарх. Многословното извинение на Семей вероятно е неискрено; голямото му желание е да избегне наказанието сега, когато Давид отново е на власт. В моментния ентусиазъм царят отхвърля желанието на Ависей да убие Семей и вместо това му обещава амнистия. Но **Давид** не забравя проклятията на Семей. По-късно той заповядва на Соломон да се разправи безмилостно със сквернословния вениаминец (3 Царе 2:8, 9).

19:24–30 Мемфивостей също **слиза да посрещне царя.** От вида му ясно личи, че е скърбил за изгнанието на Давид още от първия му ден. Той е бил истински верен на Давид противно на несправедливите обвинения на Сива. Царят грубо го обвинява за това, че не го е придружил в изгнанието. Мемфивостей обяснява, че е помолил слугата си Сива да **оседлае магарето,** но понеже Сива не го е сторил, той е останал безпомощен, защото е сакат. Директно заявява, че Сива го е **наклеветил,** но тази несправедливост сега няма значение за него, защото **царят** се е върнал. Когато Давид много несправедливо нарежда **Сива** и Мемфивостей **да разделят земята** помежду **си,** куцият син на Йонатан разкрива истинската преданост на своето сърце: **„И всичко нека вземе, след като господарят ми, царят, се върна с мир в дома си!“**

19:31–39 Верзелай, осемдесетгодишният галаадец, е друг верен приятел на Давид. **Той е осигурявал прехраната на царя, докато** е бил **в Маханаим.** Сега го придружава до **Йордан.** Давид го кани да отиде с него в **Ерусалим,** като му обещава, че там ще се погрижат добре за него. Но **Верзелай** отказва с аргументите, че не му остава да живее още дълго, че вече не може **да различава** между приятно и неприятно, и че е изгубил вкуса и слуха си. Ако дойде, той ще **бъде** само **допъл-**

нителна тежест на ... царя. Затова Верзелай се съгласява да придружи царя още **малко** след **Йордан,** а после ще **се върне в града си.** Предложението му **Хамам** (вероятно синът му) да отиде **с** Давид е прието с готовност.

19:40–43 Сега вече се е формирало огромно шествие, **целият народ на Юда** и **половината от** мъжете от другите племена, което да върне **царя** обратно в Ерусалим.

При това назрява вътрешен конфликт, защото **Юда** е заел толкова важно място във възстановяването на царя (т. е. превеждането му **през Йордан),** без да покани останалите десет племена да участват. Мъжете на **Юда** обясняват, че царят е техен близък **сродник** и те не са получили никакви облаги пред останалите, като са поели инициативата. Десетте племена спорят, че те имат **десет** пъти по-голямо право да участват в това от Юда. Остротата на **думите** на Юда подсказва сериозните *неприятности,* които предстоят.

И. Бунтът и смъртта на Савей (гл. 20)

20:1, 2 Един **зъл** бунтовник на име **Савей,** от вениаминовото племе (и вероятно някакъв родственик на Саул), използва думите на Юда (19:42) и подклажда бунт. **Юдовите мъже** са предявили претенции, че **Давид** е техен цар. Сега **Савей** предизвикателно провъзгласява, че десетте племена **нямат дял в Давид** и се отцепват. С Давид остава само юдовото племе. По-късните събития показват, че Савей е имал относително малко последователи. Изразът **„всичките израилеви мъже“** трябва да се разбира в ограничен смисъл, включващ само сепаратистки настроените мъже от десетте племена.

20:3 Когато пристига в **Ерусалим, царят** намира **десетте наложници, които е оставил** там, и които са били опозорени от Авесалом. Давид заповядва да бъдат пазени в къщата и да им се осигурява всичко необходимо, но да живеят там **затворени като вдовици** до края на живота си.

20:4–7 По това време Йоав вече е понижен и **Амаса,** командирът на бунтовническата армия на Авесалом, е начело на войските на Давид. **Царят** му заповядва да **събере юдовите мъже за три дни,** за да **преследват** и да заловят водача на бунта **Савей.** Поради някаква необяснена причина **Амаса** не успява да свърши работата за **определеното време,** затова **Давид** заповядва на **Ависей** да поеме ръководството и заедно с избрани **мъже** да тръгне, за да попречи на **Савей** да се установи в **укрепени градове.** Сред онези, които тръгват с Ависей, е и Йоав.

20:8–10а Когато те стигат до голямата скала в **Гаваон, Амаса** идва да ги посрещне. **Йоав,** облечен във **военно облекло,** се приближава към Амаса, като междувременно **мечът** му пада на земята. Изглежда Йоав нарочно го е оставил да падне. Тогава той го вдига и пристъпва към нищо неподозиращия си братовчед. Демонстрирайки топло приятелско отношение, **Йоав хваща Амаса за брадата** уж **да го целуне** и го пробожда с един удар на меча си.

20:10б–13 Когато **Йоав и Ависей** тръгват да преследват **Савей,** всички, които ги следват, спират, приковани от вида на **валящия се насред пътя в кръвта си Амаса.** Едва когато тялото на Амаса бива **преместено** от пътя, мъжете на Йоав тръгват след него.

20:14–22 Преследването на Савей ги отвежда далеч на север – до града **Авел-Вет-Мааха.** Той е разположен северно от водите на Мером. Този град е известен с мъдростта на своите жители. Когато Йоав **обсажда** града, **една мъдра жена** го вика и го пита защо възнамерява **да погуби един град – майка в Израил** (т. е. град с голямо значение), който винаги е бил прочут със своята мъдрост. Когато **Йоав** обяснява, че той просто преследва

един бунтовнически водач, **Савей,** който се крие в града, тя се съгласява гражданите да го убият и да **хвърлят главата му през стената** като доказателство, че е мъртъв. Веднага след като това е извършено, Йоав **надува тръбата** и **се връща … в Ерусалим** с изпълнена мисия. Метежът на Савей вероятно не е продължил повече от една седмица.

20:23–26 Давид е понижил **Йоав,** като е поставил на неговото място най-напред Амаса (19:13), а след това Ависей (20:6). Но Йоав си възвръща положението на главен военачалник.

Списъкът на висшите царски служители в ст. 23–26 е почти същият, като този в 8:15–18. **Йоав** оглавява **войската; Ваная** е началник на телохранителите на Давид; **Йосафат** е **летописец; Сева** (другото име на Сарая) е **писар** или стенограф; **Садок и Авиатар** са **свещениците.** (В предишния списък свещениците са Садок и Ахимелех.) Единствените други разлики са, че **Адорам** е **над задължителния труд,** а **яирецът Ирас** е свещеник на Давид (или **велможа** – министър-председател), докато в гл. 8 са посочени синовете на Давид.

IV. Приложение (гл. 21–24)

Останалата част от Втората книга на Царете всъщност е една притурка, осветляваща различни епизоди от царуването на Давид макар и не в хронологичен ред. (Хронологията на събитията продължава в 3 Царе 1.)

А. Гладът и неговият край (гл. 21)

21:1 Първото събитие е **гладът,** който продължава **три години.** Когато **Давид** се допитва до **ГОСПОДА** за причината, Той му казва, че гладът е настанал **заради Саул,** понеже той е нарушил завета с **гаваонците.** Тези езически жители на земята са излъгали Иисус Навиев да сключи договор с тях. **Саул** е нарушил този договор, като се е опитал да **избие гаваноците** – факт, който досега не е бил споменат в Стария Завет. Изразът **„кръвожадния дом“** може би внушава, че потомците на Саул са играли активна роля в изтребването на гаваонците, и в този случай тяхното наказание (ст. 2–9) е справедливо. Може да изглежда жестоко, че народът страда заради престъплението на един човек, който вече е мъртъв, но векове преди това Израил се е заклел с тържествена клетва на гаваонците (Иис. Нав. 9:19, 20) и гладът идва, защото тази клетва е нарушена. Времето не отслабва Божията памет и Неговата справедливост.

21:2–9 Давид се обръща към **гаваонците** с въпроса какво биха приели като компенсация за престъплението на Саул. Те отговарят, че не искат **нито среброто, нито златото** на Саул, нито пък имат право да умъртвят **някого в Израил.** Единствено екзекуцията на **седем** от мъжките потомци на Саул би ги задоволило, и Давид се съгласява да им ги предаде. Седемте души са: **двамата сина на Ресфа, Армоний и Мемфивостей** (не синът на Йонатан), и **петимата сина на** дъщерята на Саул **Мерава** (ст. 8, бележка под линия). По две причини се счита, че тук **„Михала“** не е правилен прочит. Първата е, че Михала е била омъжена за Фалтий, а не за **Адриил** (вж. 1 Царе 25:44), а втората е, че тя е била бездетна (2 Царе 6:23). Споменатият тук **Верзелай** не е същият, който по-късно помага на Давид, когато бяга от Авесалом (17:27).

21:10 Ресфа, вярната наложница на Саул, застава на денонощен пост край телата, за да не ги докоснат нито лешояди, нито диви **зверове.** Тя остава на това бдение **от началото на жетвата, докато** Бог изпраща дъжд и слага край на глада, който е довел до тези екзекуции.

21:11–14 Когато **Давид** чува за нейното посвещение, той урежда достойно погребение за седемте тела, а също и за

Царството на Давид. Завоеванията на Давид присъединяват към израилевото царство Едом, Моав, Амон и Сова.

костите на Саул и **Йонатан,** които са били погребани в **Явис-Галаад. Костите на Саул** и **Йонатан** са положени **в гроба на Кис във вениаминовата земя.**

21:15–22 Този пасаж описва различни битки срещу филистимски великани. В първата от тях **Давид** едва не бива убит от **Исви-Венов,** но **Авизей** го спасява и **убива филистимеца.** Оттогава народът забранява на **Давид ... да излиза на бой.** Във втората битка, която се разиграва край **Гов** (или Гезер), друг син на великан е убит от **Сивехай.** При третата битка **Елханан ... убива** брата на **гетеца Голиат,** който се казва Лаамий (ср. 1 Лет. 20:5). Четвъртата битка довежда до смъртта на великан, който има **по шест пръста на ръцете си и по шест пръста на краката си.** Плиний описва случаи на шестопръсти римляни. Тази особеност е наследствена в някои семейства.[20]

Б. Благодарственият псалм на Давид (гл. 22)

22:1–51 С **думите на тази песен Давид** прославя **ГОСПОДА** за избавлението от **враговете** му и за безбройните благословения, излети върху него. Тя вероятно е била написана, след като Давид се е закрепил на престола. Саул е мъртъв,

царството е обединено под управлението на Давид, а враговете на Израил са отблъснати. Думите, с някои изменения, се повтарят в Псалм 18 и са цитирани в Новия Завет като отнасящи се до Месията (ст. 8, „на когото се уповавам“, ср. Евр. 2:13; ст. 50, ср. Римл. 15:9).

Разглеждайки песента като Месиански псалм, можем да обобщим, както следва:

1. Прослава на Бога за това, че чува и отговаря на молитва (ст. 2–4).
2. Смъртта обгръща Спасителя (ст. 5–7а).
3. Бог воюва срещу силите на ада, които неуспешно се опитват да осуетят възкресението (ст. 7б–20).
4. Причините, поради които Бог възкресява Месията от мъртвите (ст. 21–30).
5. Второто пришествие на Месията, когато Той унищожава враговете Си (ст. 31–43).
6. Славното царство на Месията (ст. 44–51).

За по-подробно изложение вж. коментара към Псалм 18.

В. Силните мъже на Давид (гл. 23)

23:1–7 Първите седем стиха представят изключително красивите **последни думи на Давид,** т. е. последната му боговдъхновена песен. Той описва съвършения владетел, Месията, чието царуване ще бъде славна зора, **безоблачно утро** след дълга бурна нощ.[21] Давид съзнава, че самият той не отговаря на това описание, но намира утеха в уверенията на Божия завет, че Месията ще бъде негов потомък. Ст. 6 и 7 описват присъдата на Христос над **злите,** когато Той се завърне да установи Своето царство.

23:8–12 В ст. 8–39 е представено описание на силните мъже на Давид. Важно е да се отбележи, че Йоав не е почетен в този списък, вероятно защото е убил Авесалом (да не говорим за Авенир и Амаса!). Този регистър е съставен към края на царуването на Давид, докато паралелният списък в 1 Лет. 11:11–47 е поставен в началото му. Макар да не са идентични, между двата списъка има голямо сходство. Повече информация за тези мъже и техните подвизи можете да намерите в коментара към 1 Лет. 11.

Първите трима **силни мъже** са:

1. **Йосев-Васевет,** наречен също **Адинон, есонецът – той убива осемстотин мъже в един бой.** (1 Лет. казва триста, но това вероятно е грешка на преписвачите.)
2. **Елеазар** – той разбива филистимците, когато всички войници с него се оттеглят. Те се връщат само да оберат убитите. Когато битката приключва, ръката му е толкова **изтощена** (вероятно в мускулна крампа), че той не може да разтвори пръстите си и да пусне **меча.**
3. **Сама** – той остава сам срещу **филистимците,** когато израилевите мъже са се разбягали. Като застава насред **една нива ... с леща,** той разбива врага и извършва **голямо избавление.**

23:13–17 Тримата неназовани силни мъже, споменати тук, идват **при Давид** когато той е в **пещерата Одолам,** и когато **Витлеем** е в ръцете на **филистимците. Давид** изразява силен копнеж **да пие вода от витлеемския кладенец.** С риск за живота си тези **мъже правят пробив** в позициите на филистимците и **донасят** вода на **Давид.** Той е толкова трогнат от тази саможертва, че не се чувства достоен да пие от водата, а я **излива** като принос **на ГОСПОДА.** Уилямс коментира:

> Онези, които живеят близо до Иисус, чуват копнежа на Неговото сърце за глътка любов от Африка, Индия, Китай; и също като тези силни мъже те обръщат гръб

на дома и имота си, рискуват или отдават живота си, за да спечелят за Христос обичта и служението на народите, така безнадеждно държани под властта на Сатана, както тогава витлеемският кладенец е бил в ръцете на филистимците.[22]

23:18–23 Други двама от знаменитите герои на Давид са:

1. **Явисей – той убива триста души** като водач на **тримата,** споменати в ст. 16, макар да не е един от тях.
2. **Ваная – той убива двама лъвовидни мъже от Моав. Той също ... убива** един **лъв в рова в един снежен ден,** както и **един** по-добре въоръжен от него **египтянин.**

23:24–29 Останалите силни мъже на Давид – **тридесетте** (или **тридесет и седемте)** са изброени в ст. 24–39.

Някои числа в тази глава имат нужда от обяснение, като например **тридесетте** началници (ст. 13, 24), **тридесет и седемте** (ст. 39), и т. н. **Тридесетте** може би са били елитен военен отряд, но когато се изброят всички, които по едно или друго време са служили в него, общият им брой е **тридесет и седем.** Трима от тях са в първата група – Йосев-Васевет (или Адинон), Елеазар, и Сама (ст. 8–12). Двама са във втората група – Ависей и Ваная (ст. 18–23). Числото „тридесет" във втората група може да е термин като „дванадесетте" за апостолите, дори когато един или повече от тях не винаги са били в тази група. Също така това число може да бъде и съвсем буквално, но броят на мъжете над тридесет е възможно да се е получил при заместването на онези, които за загинали в бой, като **хетеецът Урия,** който е последният храбър мъж в списъка и е съпруг на Витсавее.

Господ Иисус също има Своите храбри мъже (и жени!). Той ги отбелязва, така както Давид със сигурност е обръщал внимание на онези, които храбро са му служили. Каквото и да е нашето положение, нека винаги да се борим в добрата борба на вярата:

Станете, воини на Христа
и ризниците облечете!
Силни с Божията сила
чрез Неговия вечен Син.

Станете, в Неговата мощ велика,
снабдени с пълна сила,
но пълното въоръжение вземете
за битката, която предстои.

Чарлз Уесли

Г. Преброяването на Израил от Давид и неговите последици (гл. 24)

Уилям Д. Крокет предполага, че събитията, описани тук, се развиват известно време след като Давид е превзел Ерусалим (гл. 5), но преди да е пренесъл ковчега в светия град (гл. 6).[23]

24:1 На пръв поглед изглежда, че Бог в Своя **гняв** казва на **Давид** да извърши преброяване на **Израил и Юда.** Но от 1 Лет. 21:1 научаваме, че *Сатана* подбужда Давид да извърши това. Сатана го *инициира,* Давид го *извършва* (поради гордостта на сърцето си), а Бог го *допуска*. Вариантът на ст. 1 в Септуагинта е „и Сатана подбуди Давид", а не **„и Той подбуди Давид".**

24:2–9 Когато **царят** заповядва **на Йоав** да започне преброяването, **военачалникът** на Давид проявява по-добра преценка от господаря си. Той осъзнава, че целта на преброяването е да задоволи гордостта на Давид и увещава **царя** да се въздържи от него, но напразно. Покорни на Давид, Йоав и мъжете му преминават през цялата земя и преброяват народа; те установяват, че **в Израил има осемстотин хиляди** войници, а в Юда – **петстотин хиляди.**

Изх. 30:12, 13 заповядва да се събира по половин сикъл откуп, когато се извършва преброяване. Няма данни Давид

да е направил това. Неговият мотив да преброи народа е гордостта. Преброяването можело да го подведе да разчита на големината на своята армия, а не на Божията сила.

24:10–14 След като преброяването е приключило, царят бива **изобличен** за своя грях и вика към **ГОСПОДА** за прошка. Бог изпраща при него **пророк Гад,** който му предлага да избере едно от три възможни наказания: (1) **седем години глад в земята;** (2) **три месеца** преследване от **враговете** му; (3) **три дни** язва или **мор.** Давид избира да **падне в ръката на ГОСПОДА,** а не в ръката на човек.

24:15–25 ГОСПОД изпраща три дни **мор,** който убива **седемдесет хиляди мъже.** Погубващият **ангел** тъкмо се кани **да погуби Ерусалим,** когато Бог го спира **при хармана на евусееца Орна.** Давид пита Господа защо унищожава народа, когато виновният е Давид и неговия дом. Божият отговор, който Той дава чрез пророк **Гад,** е заповед Давид да построи **олтар на хармана на евусееца Орна. И Давид** незабавно започва да урежда с **евусееца Орна** покупката на мястото. Въпреки че е езичник, Орна предлага безплатно не само **хармана,** но и **говеда** за жертвите **и диканите и впряговете на говедата за дърва.** Благородният отговор на царя е: **„няма да принеса на ГОСПОДА, своя Бог, всеизгаряния, които не ми струват нищо!“**

В крайна сметка **Давид купува хармана и говедата за петдесет сикъла сребро.** (1 Лет. 21:25 казва, че Давид е платил 600 сикъла злато за мястото, но това несъмнено включва и собствеността около хармана.) **Язвата** престава, когато **Давид принася всеизгаряния** на олтара (ст. 25).

Харманът на Орна, разположен на хълма Мория, вероятно е същото място, където Авраам принася в жертва Исаак. По-късно той става мястото на Соломоновия храм, а след това и на Иродовия храм в дните на Христос. Сега там се намира мюсюлманско светилище – „Скалният купол“. Това вероятно е мястото и на храма в дните на Скръбта и в крайна сметка на храма на хилядолетното Царство.

Писанията са пределно честни в своето отношение към героите на вярата. Давид притежава своите *недостатъци* и те са описани заедно с неговата *вяра*. Ние проследихме Давид от стадата, през изгнанието му, до неговото издигане. Малцина са ходили по-близо до Бога; малцина са падали по-дълбоко в греха. Но през всичко това той е бил преведен от Господа. Ние всички можем да извлечем голяма полза от преживяванията, през които е преминал Давид, защото той ги е описал в своите псалми.

Матю Хенри отбелязва следното във връзка с образа на Давид в книгите на Царете и в Псалмите:

> Много неща в неговата история са поучителни; но за героя, който е в нейната основа, при все че в много примери го виждаме като велика личност и много добър човек, и много често като Божия любимец, трябва да признаем, че неговото благородство блести по-ярко в неговите Псалми, отколкото в неговите Анали.[24]

Думите на Псалм 40 обобщават живота на Давид по един подходящ начин:

Чаках търпеливо ГОСПОДА и Той се приклони към мен и чу вика ми. Изведе ме от рова на погибелта, от тинята и калта; на скала постави краката ми и стъпките ми утвърди. И сложи в устата ми нова песен, възхвала на нашия Бог; мнозина ще видят и ще се убоят, и ще се уповават на ГОСПОДА (Пс. 40:1–3).

Крайни бележки

[1] (1:17, 18) Цитирано от Keil and Delitzsch, „The Books of Samuel," in *Biblical Commentary on the Old Testament,"* VII: 286, 87.

[2] (3:31-39) William Hoste and William Rodgers, *Bible Problems and Answers,* p. 214.

[3] (5:22–25) Кайл и Делицш твърдят, че Гаваон „е без съмнение верният прочит, а *Гава* е грешка на перото," защото Гава не е мястото, където се случва това („Samuel," VII:326).

[4] (7:16, 17) Irving L. Jensen, *I and II Samuel,* p. 92.

[5] (7:18-29) William Garden Blaikie, „The Second Book of Samuel," in the *Expositor's Bible,* p. 105.

[6] (8:3–8) Съществува известно объркване когато сравняваме ст. 4 с 1 Лет. 18. Ст. 4 казва, че са били пленени хиляда колесници (думата *колесници* е добавена от преводачите) и седем*стотин* конници, докато 1 Лет. 18:4 казва, че са взети седем *хиляди* конници. Числото от 2 Царе може да е броят им само от една битка, а това в 1 Лет. – общият брой за цялата военна операция. А може и да е просто грешка на преписвачите.

[7] (8:13) Ако тук правилният прочит е „арамейци", това би могло да означава, че едомците са потърсили помощ от тях. Тъй като *Арам* и *Едом* се пишат почти по един и същ начин в еврейския текст от съгласни („р" и „д" често се бъркат при преписване), по-вероятно е това да е грешка на преписвачите.

[8] (8:13) Не всички консервативни коментатори смятат, че началните бележки и заглавията на Псалмите са оригинални, но авторът и редакторът на този коментар са убедени в това.

[9] (8:13) Eugene H. Merrill, „2 Chronicles," in *The Bible Knowledge Commentary,* p. 608.

[10] (9:1–13) „Ло" определено означава „не", но стандартното произношение на думата „паша" е *добер,* а не *давар*. Съгласните *двр* могат да означават „дума" или „нещо". Възможен превод на *Ло Давар* е „няма дума" или „нищо".

[11] (10:6-8) John Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible,* p. 321.

[12] (10:15-19) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 166.

[13] (11:1-5) Matthew Henry, „The Books of Samuel," *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* II:494.

[14] (12:10-14) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 91.

[15] (12:15-23) Henry, „Samuel," II:504.

[16] (12:26-30) Flavius Josephus, *The Works of Josephus,* Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 1987, p. 193.

[17] (12:31) Кайл и Делицш вярват, че по-жестокото значение е правилното и фактите не бива да бъдат смекчавани изкуствено в преводите. Те обаче приемат, че това наказание е наложено или само над бойците, взети в плен, или се отнася „до по-голямата част от мъжкото население на акропола Рава" („Samuel," VII:396).

[18] (14:14) Hoste and Rodgers, *Bible Problems,* p. 215.

[19] (15:7–12) Тъй като *цялото царуване* на Давид е продължило четиридесет години, традиционният прочит тук *(четиридесет)* несъмнено е грешка на преписвачите. Числата са били особено трудни за точно преписване в древноеврейските ръкописи.

[20] (21:15-22) Цитирано от Keil and Delitzsch, „Samuel," VII:446.

[21] (23:1–7) Един от най-ранните американски композитори Ричард Билингс

е създал забележително музикално оформление към стихове 3б и 4.

[22] (23:13-17) Williams, *Student's Commentary, p*. 309.

[23] (Chap. 24: Въведение) William D. Crockett, A *Harmony of Samuel, Kings and Chronicles*, pp. 138-40.

[24] (24:15-25) Henry „Samuel," II:446.

Библиография

За библиография вж. 1 Царе.

ТРЕТАТА КНИГА НА ЦАРЕТЕ
или
Първата книга на царете

„Описана е историята на нацията от края на царуването на Давид до средата на царуването на Охозия. В своята върховна слава под властта на Соломон израилевото царство предвещава хилядолетното царство на нашия Господ. Нацията просперира или западa в зависимост от характера на владетеля и неговия народ, като илюстрира за нас важния принцип, че покорството е задължителното условие за благословение.“

Ф. Б. Майер

Въведение

I. Уникално място в канона

Значението на третата и четвъртата книга на царете, които първоначално са били една книга, се вижда дори само в историческата перспектива. Те обхващат 400 години от историята на Израил – от царуването на Соломон до Вавилонския плен, като описват царете не само на Юда (както книгите на Летописите), но и на отстъпническата нация, наречена „Израил“ или „Ефрем“, която заема северните територии. Това обаче не са просто исторически книги. Те предлагат духовен анализ на царете по критерия дали са служили на Господа, или на идолите или са показвали половинчата вярност към Бога.

Може би за повечето читатели на Библията най-полезни от всичко са удивителните и същевременно поучителни служения на пророк Илия и неговия наследник Елисей.

Важен урок в книгите на царете е принципът, че Бог възнаграждава верността и наказва отстъплението. Езекия и Йосия са най-ярките примери за първото (3 Царе 18:3; 22:2). Най-очевидният пример за второто – и то на национално ниво – е пленът, най-напред на северното (722 г. пр. Хр.), а след това и на южното царство (586 г. пр. Хр.).

II. Авторство

Човешкият автор на книгите на царете е неизвестен. Голяма част от тях очевидно е сборник от записки, но съставен под ръководството на Светия Дух. Някои предполагат, че авторът им е бил някой свещеник, но е под въпрос какви свещеници е имало в отстъпилото северно царство. Изглежда по-вероятно авторът им да е бил пророк. За окончателен редактор на книгата (книгите), ако той е бил свещеник, се приема Ездра, а ако е бил пророк – Езекиил или Еремия.

III. Датиране

Четвъртата книга на царете завършва с обнадеждаващата забележка, че вавилонският цар Евил-Меродах милостиво е издигнал юдовия цар Йоахин след тридесет и седем години затвор (ок. 560 г. пр. Хр.). Едно дори още по-насърчително историческо събитие, чието *отсъствие* прави впечатление, е началото на завръ-

щането на евреите в Палестина (536 г. пр. Хр.). Тъй като е невероятно такъв патриотично настроен писател като автора на книгите на царете да пренебрегне това завръщане и да не го спомене, в случай че то вече е започнало, изглежда, че времето на завършването на тези книги е някъде между 560 и 536 г. пр. Хр.

IV. Исторически фон и теми

Двете групи, изтъкнати в книгите на царете, са царете и пророците. Присъдата за всеки цар произтича пряко от неговото покорство или непокорство към Господа. Служението на пророците винаги е било да призовават лутащата се нация обратно към Йахве.

О. Дж. Гибсън обобщава съдържанието на книгата по следния начин:

> В разказа са преплетени две хронологични линии на управлението на царете. Израил с десетте си племена понякога е наричан северното царство, защото земята му се намира северно от Ерусалим. От своя първи владетел, Еровоам, до унищожението си при асирийския плен, то постоянства в непокорство и идолопоклонство пред Бога. Така нареченото южно царство на Юда, чийто център е Ерусалим, е далеч от това да бъде истински вярно на Бога, но все пак поддържа поне малко покорство сред едно вярно малцинство. Най-славният период от това време е този на Соломоновото царуване. На изграждането на Храма и неговото посвещение се отделя повече внимание отколкото на всички останали периоди, което е показателно за важността му в Божиите очи. Царуването на Соломон, което завършва с отстъпление и осъждение, е плашещо предупреждение за онова, което ще се случи, когато човек злоупотреби с божествените привилегии и оказаната му от Бога чест и пренебрегне Неговото слово. Едва когато всеки благодатен призив е отхвърлен от постоянно непокорство, Бог, а не езичниците, унищожава най-напред северното, а след това и южното царство.[1]

Схема на изложението

I. Последните дни на Давид (1:1–2:11)
- А. Опитът на Адония да узурпира престола (1:1–38)
- Б. Помазването на Соломон при Гион (1:39–53)
- В. Последната заръка на Давид към Соломон (2:1–11)

II. Златната епоха на царуването на Соломон (2:12–11:43)
- А. Соломон ликвидира съпротивата (2:12–46)
- Б. Мъдростта на Соломон (гл. 3)
- В. Управителите на Соломон (4:1–19)
- Г. Соломон в цялото му величие (4:20–34)
- Д. Соломоновият храм (гл. 5–7)
  1. Споразумението на Соломон с цар Хирам (гл. 5)
  2. Описание и изграждане на храма (гл. 6)
  3. Изграждане на други здания (7:1–12)
  4. Обзавеждане на храма (7:13–51)
- Е. Посвещението на храма (гл. 8)
- Ж. Славата на Соломон (гл. 9, 10)
  1. Неговият завет от Бога (9:1–9)
  2. Даровете на Соломон за Хирам (9:10–14)

3. Поданиците и жертвите на Соломон (9:15–25)
4. Флотът на Соломон (9:26–28)
5. Посещението на Савската царица (10:1–13)
6. Богатствата на Соломон (10:14–29)

З. Провалите и смъртта на Соломон (гл. 11)

III. Разделеното царство (гл. 12–22)

А. Юдовият цар Ровоам (12:1–24)

Б. Израилевият цар Еровоам (12:25–14:20)
1. Идолопоклонническите религиозни центрове на Еровоам (12:25–33)
2. Еровоам и Божия човек (13:1–32)
3. Фалшивото свещенство на Еровоам (13:33, 34)
4. Смъртта на сина на Еровоам (14:1–20)

В. Юдовият цар Ровоам (продължение) (14:21–31)

Г. Юдовият цар Авия (15:1–8)

Д. Юдовият цар Аса (15:9–24)

Е. Израилевият цар Надав (15:25–27)

Ж. Израилевият цар Вааса (15:28–16:7)

З. Израилевият цар Ила (16:8–10)

И. Израилевият цар Зимрий (16:11–20)

Й. Израилевият цар Тивний (16:21, 22)

К. Израилевият цар Амрий (16:23–28)

Л. Израилевият цар Ахав и пророк Илия (16:29–22:40)
1. Греховете на Ахав (16:29–34)
2. Илия и сушата (17:1–7)
3. Илия и вдовицата от Сарепта (17:8–24)
4. Илия предизвиква свещениците на Ваал (18:1–19)
5. Победата на Илия над жреците на Ваал (18:20–40)
6. Молитвата на Илия за дъжд (18:41–46)
7. Бягството на Илия на Хорив (19:1–18)
8. Илия определя Елисей за свой наследник (19:19–21)
9. Първата победа на Ахав над Сирия (20:1–22)
10. Втората победа на Ахав над Сирия (20:23–34)
11. Непокорството на Ахав (20:35–43)
12. Престъпленията на Ахав срещу Навутей (гл. 21)
13. Последната битка на Ахав (22:1–40)

М. Юдовият цар Йосафат (22:41–50)

Н. Израилевият цар Охозия (22:51–53)

Коментар

I. Последните дни на Давид (1:1–2:11)

А. Опитът на Адония да узурпира престола (1:1–38)

1:1–4 Давид вече е **стар,** на седемдесет години, и здравето му се влошава. Той е на път да напусне историческата сцена. Предложението на **слугите му** в ст. 2 на пръв поглед изглежда учудващо и шокиращо. Но по онова време тази практика е била приета като полезна в случай на болест като тази на Давид. Това не е съмнителен в морално отношение акт, който би предизвикал обществен скандал. Сигурно е, че Давид **не** е **„познал“** (в смисъл на сексуална връзка) **Ависага** (ст. 4б). От втора глава изглежда, че тя е била призната за законна съпруга на Давид, тъй като Соломон приема по-къс-

ната молба на Адония за нея като претенция към престола (2:21, 22).

1:5–10 Адония явно е най-възрастният оцелял **син** на Давид (2:22) и това го поставя в положението на следващ престолнаследник. И Амнон, и **Авесалом** са мъртви. Хилеав може би също е мъртъв (2 Царе 3:2–4). Още докато баща му е жив, Адония се провъзгласява за **цар,** събира си голяма свита и си спечелва подкрепата на **Йоав** и **Авиатар.** Тъй като е **много хубав на вид** мъж, той печели много последователи. Ст. 6а показва, че Давид е бил твърде снизходителен **баща,** а Адония – разглезен син. **Адония жертва** голям брой животни край **Ен-Рогил и кани** на празника **всички** освен онези, за които знае, че са верни на баща му – **пророк Натан, Ваная, силните мъже** на Давид, и **Соломон.**

1:11–38 Преди Соломон да се роди, Бог е казал на Давид, че той ще бъде следващият цар на Израил (1 Лет. 22:9, 10). **Натан** държи да види, че Господното слово се изпълнява. Обезпокоен от опасността, която създава **Адония,** той умело поставя въпроса на вниманието на царя. Подучена от **Натан, Витсавее** се явява пред болния цар и го уведомява за заговора. Освен това тя му напомня и обещанието, което той ѝ е дал по-рано (макар и незаписано), че **Соломон,** нейният **син,** ще бъде следващият цар. Тъкмо когато приключва с молбата си Давид публично да провъзгласи Соломон за свой наследник, **Натан** пристига и **Витсавее** се оттегля. Той повтаря новините за заговора на Адония да узурпира царството и пита дали това е волята на царя. Когато **Давид** извиква **Витсавее,** Натан се оттегля. **Давид** отново уверява **Витсавее,** че **Соломон** действително ще бъде неговият наследник. После той нарежда на **свещеник Садок, пророк Натан и Ваная** да **вземат ... Соломон ... на мулето** на царя, да го заведат до **Гион,** един извор извън града, и там да го **помажат за цар.**

Б. Помазването на Соломон при Гион (1:39–53)

Тъй като е широко прието схващането, че Соломон е царувал две години съвместно с баща си, за което трябва да е бил помазан, това се явява като второ помазване, което го обявява за единствен владетел. Това публично помазване от **свещеник Садок** предизвиква **голямо** ликуване сред поддръжниците на Давид и същевременно ужас у **Адония и** онези, **които** празнуват **с него.** Когато последните чуват, че **Соломон** е седнал **на** царския **престол,** и че Давид е благодарен на Бога за това, те осъзнават, че заговорът на Адония се е провалил. **Адония** избягва в скинията и **се хваща за роговете на олтара** – действие, имащо за цел да му гарантира освобождаване от наказание. Соломон постановява Адония да бъде пощаден, ако се покаже **достоен,** но да бъде наказан, ако бъде заловен в някакво бъдещо злодеяние. После той го изпраща да си върви **у дома.**

В. Последната заръка на Давид към Соломон (2:1–11)

Ако Давид в своето изгнание символизира Христос в Неговото отвърляне по време на настоящата епоха на благодатта, Соломон е Негов символ като Цар, царуващ в Своята хилядолетна слава. Когато Христос се завърне да установи Своето царство, първата Му работа ще бъде да унищожи враговете Си и да прочисти царството Си от всички съблазни. Ние виждаме преобраза на тези събития в глава 2.

Непосредствено преди смъртта си **Давид** отправя тържествена заръка към **Соломон,** с която го увещава да бъде покорен на **ГОСПОДА** и го напътства да предприеме съответните действия по отношение на определени хора: **Йоав** трябва да бъде убит заради убийството на **Авенир ... и Амаса;** към **синовете на**

Верзелай трябва да бъде **показана благост** заради добрината на баща им към Давид, когато е бягал **от Авесалом; Семей** също трябва да бъде убит, защото е проклел Давид, но Соломон сам трябва да уреди подробностите за това.

След **четиридесет години** царуване **Давид** умира и бива **погребан** в Ерусалим.

II. Златната епоха на царуването на Соломон (2:12–11:43)

А. Соломон ликвидира съпротивата (2:12–46)

2:12–25 Соломон сяда на престола и царството му се утвърждава здраво. Адония е наскърбен от това, че царството му е било отнето, въпреки че самият той е трябвало да признае, че то принадлежи на Соломон по Божията воля (ст. 15б). Дали невининно, или лукаво, той отправя чрез **Витсавее молба** към **цар Соломон** да му бъде **дадена за жена Ависага,** болногледачката на Давид. Соломон приема това като претенция на Адония към самото **царство,** и затова нарежда на **Ваная** да го екзекутира.

2:26–34 Царят отстранява и **Авиатар** от свещенството, несъмнено защото е подкрепил неуспелия метеж на Адония. Това е частично изпълнение на Божията присъда над **дома на Илий** (вж. 1 Царе 2:31–35). Когато **Йоав** чува за отстраняването на Авиатар, той **бяга в** скинията и **се хваща за роговете на олтара,** търсейки убежище. Ваная му заповядва да напусне олтара, но Йоав отказва, изразявайки решимост да **умре** там. Ваная бързо го екзекутира и го **погребва в дома** му в **пустинята.** Най-накрая **Авенир** и **Амаса** са отмъстени. Божият **олтар** не осигурява закрила за човек, който е нарушил Божия закон.

2:35 Ваная е определен за главнокомандващ на **войската,** а **Садок** наследява **Авиатар** като **свещеник. Ваная** е служил на Давид от дните на Саул. Той е много доблестен мъж и е бил началник на личната охрана на Давид (2 Царе 20:23). Неговата непоклатима храброст е надминатa само от неотклонната му преданост към дома на Давид. Храбростта и предаността трябва да характеризират и онези, които служат на по-великия син на Давид – Господ Иисус Христос.

2:36–46 Соломон не заповядва незабавно екзекуцията на Семей. Вместо това той го поставя под нещо като домашен арест, като му забранява да напуска града. След **три години ... Семей** напуска **Ерусалим ... да търси ... двама** свои избягали **слуги ... в Гет.** Така той нарушава **клетвата,** с която Соломон по-рано го е накарал да се **закълне,** и по този начин демонстрира, че е също толкова неверен към Соломон, колкото е бил и към Давид. Когато той се връща, **царят заповядва на Ваная** да **го** умъртви.

Така **Соломон** утвърждава **царството** си, като енергично отстранява всички, чиито сърца не са с него. Оттук нататък той владее в мир. Християнинът ще познае Божия мир, когато премахне от живота си нещата, които се противят на царуването на Христос вътре в него.

Б. Мъдростта на Соломон (гл. 3)

3:1 Соломон се оженва за **дъщерята** на **фараона,** който тогава е на власт в Египет. Това може би показва, че той се уповава на политическите съюзи. Този брак, макар и политически целесъобразен, е духовно пагубен и е забранен от закона. От този момент нататък харемът на Соломон започва да расте и постепенно се напълва със стотици чужденки. Така Соломон се обвързва с много чужди сили, но се отчуждава от Господа (11:1–8).

3:2–4 В този случай **високите места** се използват за поклонение на **ГОСПОДА.** Това не е в строго съответствие със закона; поклонението пред Бога е трябвало да се извършва само на мястото,

което Той е посочил. Но тук то е извинено от факта, че **не е имало** официален **дом,** тъй като Сило е бил разрушен от филистимците около 1050 г. пр. Хр., когато ковчегът е бил пленен (1 Царе 4). След построяването на храма **високите места** продължават да се използват, но вече за идолопоклонство. Въпреки че по това време ковчегът е в Ерусалим, скинията е в **Гаваон** (1 Лет. 21:29), на около 10 км от там. Именно там царят **принася хиляда всеизгаряния,** вероятно в началото на своето царуване.

3:5–15 В Гаваон Бог **се явява на Соломон** и го пита какво би искал наймного. Царят моли за **слушащо сърце,** т. е. за мъдрост и разбиране за огромната задача да съди и да управлява народа на Израил. Молбата **се вижда добра на ГОСПОДА** и Той я удовлетворява – заедно с **богатства и слава,** а също и дълъг живот, ако Соломон **ходи в** покорство пред Бога. Днес Бог предлага на всички най-великия дар, който човек би могъл да поиска – Господ Иисус Христос, „в когото са скрити всичките съкровища на мъдростта и на познанието“ (Кол. 2:3).

3:16–28 Останалата част от трета глава ни дава пример за огромната мъдрост на царя. **Две блудници** се карат коя от тях е **майката** на едно бебе. Когато Соломон заплашва да **раздели** с **меч** детето на **две** равни части, истинската **майка** се разкрива чрез желанието си да пощади **детето,** дори ако то не остане за нея. Такава **мъдрост** прави Соломон дълбоко уважаван в целия Израил и народът се **бои** от него.

В. Управителите на Соломон (4:1–19)

4:1–6 Тези стихове изброяват височайшите **първенци** на Соломон, или неговия кабинет: **Азария,** внукът **на Садок,** който изглежда го е наследил като първосвещеник; **Елиореф и Ахия,** министри; **Йосафат, летописец** или хроникьор; **Ваная,** главнокомандващ **на войската; Садок и Авиатар – свещеници; Азария – над надзирателите; Завуд – приятелят** на Соломон; **Ахисар** – отговорник за двореца; **Адонирам** – отговорник за **задължителния труд** (повинност). Името **„Авиатар“** в ст. 4 представлява трудност, ако става въпрос за същия, когото Соломон освобождава в 2:27. Може би той е бил освободен след този период, или пък все още е носил титлата свещеник, въпреки че вече не е изпълнявал свещенически функции. Възможно е обаче и да да е друг Авиатар (вж. 2 Царе 8:15–18). Матю Пул коментира:

> Някои казват, че тук са изброени всички главни управители на Соломон – онези, които са били преди това, тези, които са такива в момента, както и онези, които ще станат такива по-късно – тъй като в ст. 11 и 15 са посочени двама души, които са се оженили за две от дъщерите на Соломон; това обаче не би могло да се случи преди да са изминали много години след това време.[2]

4:7–19 Соломон разделя територията на Израил на **дванадесет** области и над всяка от тях поставя управител, който да събира **храна** от народа. Всеки регион заедно с назначения за него служител е отговорен да осигурява продоволствието за царската трапеза **за един месец в годината.** Юда не се споменава.

Г. Соломон в цялото му величие (4:20–34)

4:20, 21 Под властта на **Соломон** царството достига до **реката Ефрат, до земята на филистимците и до границата на Египет** (ст. 21, 24). Голяма част от тази територия се състои от **царства,** които плащат **данък** на Соломон, но не се считат за част от Израил. Ето защо царството на Соломон не е окончателно

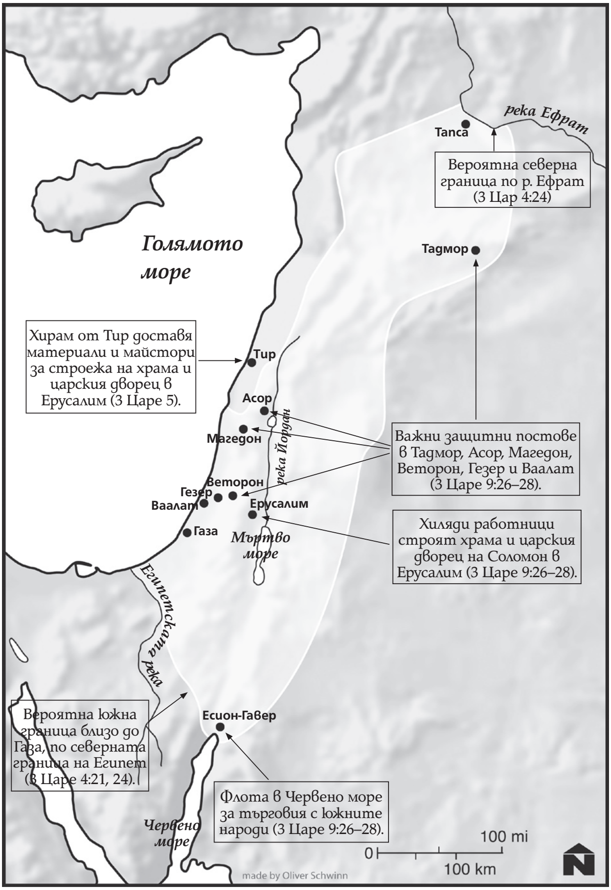

Империята на Соломон– дванадесетте области

изпълнение на Палестинския завет (Бит. 15:18–21).

4:22–28 Тук е описано величието на царуването на Соломон: огромното му продоволствие, хилядите му **коне** и т. н. Трябва да помним обаче, че поддържането на такава разточителност е изисквало събирането на тежки данъци от народа. Освен това събирането на толкова много **коне** е нарушение на Божия ред (Втор. 17:16). (По отношение на привидното противоречие между ст. 26 и 2 Лет. 9:25 вж. бележките по главата в Летописи.)

4:29–34 Отново е изтъкната **мъдростта** на царя. **Той** е **по-мъдър от** всеки друг. Мъдреците, изброени в ст. 31 са синовете на Зара (1 Лет. 2:6), **Маол** („танцуващ") е само прозвище. **Етан** е авторът на Псалм 89; **Еман** е написал Псалм 88. За другите мъже не знаем нищо. Соломон **изрича три хиляди притчи,** от които само малка част е запазена в книгата Притчи. **Песните** му са **хиляда и пет,** а най-хубавата от тях е Песен на Песните. Ст. 33 означава, че широките му познания в областта на много науки са му давали възможност да използва примери от природата, с помощта на ко-

ито да обяснява своята мъдрост. Отдалеч идват хора да го слушат.

Д. Соломоновият храм (гл. 5–7)

1. Споразумението на Соломон с цар Хирам (гл. 5)

5:1–12 Хирам е езическият **цар на Тир** и като такъв контролира огромните ресурси от дървен материал в Ливан. Той е бил много приятелски настроен към **Давид** и сега иска да покаже същата доброжелателност и към **Соломон.** Ето защо те се уговарят Хирам да осигури дървен материал, с който Соломон да **построи** храм на **ГОСПОДА.** Соломон възнамерява да изпрати работници на север в Ливан, които да помагат при сеченето на дърветата. Дървените трупи ще бъдат пренасяни до Средиземно **море,** там ще бъдат връзвани **на салове** и карани по вода до едно място на брега близо до Йопия, а след това отново по суша ще бъдат пренасяни до Ерусалим. Като заплата за дървения материал **Соломон** ще осигурява храна за **дома** на Хирам **всяка година.**

5:13–18 За да осигури човешката сила за изпълнение на внушителната задача за изсичането на такова огромно количество дървен материал, **Соломон** събира **тридесет хиляди мъже от Израил,** като ги задължава да ходят **в Ливан на смени** от по **десет хиляди** души всеки **месец.** Освен тези мъже **царят** притежава **осемдесет хиляди** ханаански роби **(гевалци),** които работят в кариерите на Израил и приготвят **камъни** за **дома** (ср. ст. 15 с 2 Лет. 2:17, 18). Освен тях **той има** и **седемдесет хиляди носачи.**

> Мащабните строителни проекти на Соломон налагат използването на много робски труд (ср. 9:15–22). Но дори и това се оказва недостатъчно и той е принуден да събира израилтяни (вероятно от останалите племена без Юда) като принудителни работници, макар и не като роби. Израилтяните, които традиционно притежават силно развит стремеж към независимост, гневно негодуват срещу това и то става главната причина за разделянето на царството (12:4). Колко ни е необходимо да притежаваме божествена мъдрост във всичко, което вършим, и да не погазваме чувствата и благополучието на другите! *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

(Вж. бележките към 2 Лет. 2 за обяснение на проблемите по числените несъответствия между тези две глави.)

2. Описание и изграждане на храма (гл. 6)

6:1 В ст. 1 се казва, че работата по изграждането на храма е започнала 480 години след излизането от **Египет.** Ако Соломон е започнал строителството в 967/66 г. пр. Хр., това поставя датата на Изхода в 1446/47 г. пр. Хр. Невъзможно е обаче тези дати да бъдат определени с абсолютна сигурност. Сред учените има много спорове по този въпрос, но 1446 г. пр. Хр. е много близка до ранната дата на излизането от Египет.

6:2–6 В шеста глава са представени детайлите от плана на **дома.** На места те са технически неясни, поради което е трудно да си съставим точна картина. Знаем обаче, че храмът е бил построен горе-долу по следния начин. Той е бил дълъг 27 м, широк 9 м и висок ок. 13 м (ст. 2). Бил е разделен на две помещения. Първото помещение е **храмовата зала,** която е с дължина 18 м, ширина 9 м и височина 13 м (ст. 2, 17). **Решетъчни прозорци,** вероятно разположени близо до покрива, осигуряват светлина и служат за извеждането на дима (ст. 4). Второто помещение е **вътрешната зала,** която е дълга 9 м, широка 9 м и висока 9 м. **Предверната зала** добавя още 9 м към дължината откъм източната или предната страна и се издига на ок. 4 м над земята. От се-

верната, западната и южната страна на храма са разположени три етажа с **пристройки** или **странични помещения** за свещениците. Те се намират **около стените на дома,** но не са част от него.

6:7–10 Всичкият дървен материал и **камъните** за храма са **издялани на кариерите** по точни размери, така че когато бъдат пренесени в Ерусалим, частите да могат да се сглобят без използването на **железни инструменти** (ст. 7). Така **домът** се издига тихо, също както **се строи** днес живият храм на Бога. Ст. 8 и 10 описват входа към страничните помещения и височината на всеки етаж (2 м). Ст. 9 описва покрива на целия храм.

6:11–22 ГОСПОДНОТО слово благосклонно идва **към Соломон** по време на строителството, като му обещава да утвърди завета с Давид, както и че Бог ще **обитава** в храма **сред израилевите синове,** ако царят е послушен (ст. 11–13). Интериорът на сградата е **облицован с кедрови дъски,** изцяло **обковани ... с чисто злато;** нито един **камък не се вижда.** Тези камъни, така умело и прецизно издялани, дори не се виждат. Спърджън извлича от този факт духовно приложение:

> Дори основните камъни не са неравни и груби, а издялани и великолепни. Бог иска всичко, което се прави за Него, да бъде извършено добре. Той не се вълнува толкова от онова, което виждат човешките очи, а се наслаждава на красотата на онези живи камъни в Своя духовен храм, които са дълбоко скрити от погледите.[3]

6:23–28 Във вътрешната зала, от двете страни на ковчега, са изправени **два** издялани **херувима, обковани ... със злато.** Разперените им крила достигат от **едната стена** до **другата.** Това не са същите херувими, като херувимите на умилостивилището (Изх. 25:18; 37:9).

6:29, 30 В храма не се вижда нищо друго освен **злато.**

6:31–35 В ст. 31 и 32 са описани **въртящите** се или плъзгащи се **врати,** водещи към **вътрешната зала.** Помещенията са отделени и от завеса, която виси над вратите на вътрешното светилище, (2 Лет. 3:14). Главните **врати** на **входа на храма** са описани в ст. 33–35.

6:36 Пред храма е разположен **вътрешният двор** на свещениците. Между него и външния двор има ниска стена. Тази стена е изградена от **три реда дялани камъни и един ред кедрови греди.**

Във вътрешния двор има голям бронзов олтар за жертви, голям умивалник, използван от свещениците за очистване, и десет по-малки умивалника (гл. 7). Външният двор е за народа.

6:37, 38 Изграждането на храма започва **в четвъртата година** от царуването на Соломон и **завършва ... седем години** по-късно.

3. Изграждане на други здания (7:1–12)

7:1 Тук разказът се насочва към строителството на **къщата** на **Соломон** и другите царски сгради, които се намират в големия двор.

За изграждането на **къщата** на Соломон, или царския дворец, са необходими **тринадесет години.** Тя е разположена югоизточно от храма непосредствено до вътрешния двор. Някои смятат, че фактът, че строителството на двореца отнема шест години повече от строителството на храма, показва далеч по-голямата загриженост на Соломон за собственото му его, отколкото за Божията слава. От друга страна обаче може би храмът е бил построен само за седем години заради ревността на Соломон да приготви място за Бога, в резултат на която хилядите му работници построяват „свят храм“ (за ГОСПОДА) много по-бързо.

7:2–12 Къщата „Ливанска гора“ (ст.

2–5) се намира в южната част на големия двор. Нейна забележителост е големият брой **кедрови колони,** от които е изградена. Може би оттам идва името ѝ. Не знаем каква точно е била функцията на тази сграда, но от 3 Царе 10:17 можем да предположим, че е била оръжейница. От северната страна, непосредствено до къщата „Ливанска гора“, се намира **предверната зала** (или покрития вход) (ст. 6). Тя вероятно е входът към **Залата на съда** и **престолната зала** (ст. 7). До царския дворец е разположена къщата на **дъщерята на фараона,** където вероятно е бил настанен царският харем (ст. 8). **Всички** сгради са изградени от блокове от **благородни камъни, издялани** по точни размери. Също така и стената около големия двор е построена от **три реда** каменни блокове, покрити с **кедрови греди.**

Според друга интерпретация на тези стихове **къщата „Ливанска гора“, предверната зала, и престолната зала (Залата на съда)** са всички част от двореца. **Залата,** построена за **дъщерята на фараона,** се намира до царското жилище.

4. Обзавеждане на храма (7:13–51)

7:13, 14 Хирам не е царят на Тир. Той е майстор-работник от еврейски произход, който живее в **Тир.**

7:15–22 След това са подробно описани **два** огромни **бронзови стълба,** които са изправени на входа на храма. Единият е наречен **Яхин** („Той ще утвърди“), а другият – **Воаз** („В него е силата“). На върха на всеки стълб има подобен на чаша **капител,** изкусно украсен с многобройни орнаменти. Макар физическите детайли на тези **стълбове** да са подробно описани, не ни е казано какво е тяхното духовно значение. Някой много правилно е отбелязал, че стълбовете в храма на живия Бог днес са вярващите със свят характер (Гал. 2:9). В Откр. 3:12 четем Божието обещание, че онези, които победят, ще бъдат направени **стълбове** в Неговия небесен храм за вечността.

7:23–26 Леяното бронзово **море** е големият умивалник, който се намира във вътрешния двор. Това е голям съд, поставен върху **дванадесет** бронзови **говеда** и разположен между храма и олтара, но от южната страна на храма (2 Лет. 4:10). Той е пълен с вода, с която свещениците да мият ръцете и краката си.

7:27–39 Освен големия умивалник, във вътрешния двор има и **десет** по-малки **умивалника,** поставени върху четириколесни колички или **стойки.** Бронзовият олтар се споменава едва в 8:64, въпреки че той също се намира във вътрешния двор.

7:40–47 Хирам ръководи изработката на всички **вещи** от **полиран бронз** за двора около храма, както и на **котлите, лопатите и легените** за самия храм. **Бронзовите вещи** са отлети в глинени калъпи, по същия начин, по който това се прави и днес (ст. 46).

7:48–50 Вещите за святото място включват златния **олтар** за кадене на тамян, **златната маса,** десет златни маси за присъствените хлябове (2 Лет. 4:8), десет **светилника от чисто злато** и златните принадлежности.

7:51 Давид е направил обстойни приготовления за храма, който не му е било позволено да построи. **Соломон внася** тези съкровища в храма за употреба и съхранение.

Различията между тази глава и 2 Летописи 2–4 са разгледани в бележките към 2 Летописи.

Е. Посвещението на храма (гл. 8)

8:1–5 След завършването на храма следващата стъпка е да се **пренесе ковчегът на ГОСПОДНИЯ завет** от квартала на Ерусалим, известен като **Давидовия град** или **Сион,** в храма на хълма Мория. Това става може би почти една година,

след като строителството е приключило (ср. ст. 2 с 3 Царе 6:37, 38).

Непосредствено преди празника на колибите се провежда голям общонационален празник и **ковчегът, шатърът за срещане и светите принадлежности** биват **пренесени** в храма от **свещениците и левитите.** Пренасянето е съпроводено с жертване на голям брой овце и говеда.

8:6–9 Ковчегът е поставен в **Пресвятото място.** По някакъв неразбираем за нас начин, **краищата на прътовете се виждат от святото място,** но **не се виждат** отвън – от входа. **Прътовете** не са били изваждани (ст. 8). По това време единствените предмети в ковчега са **двете каменни плочи,** на които са записани Десетте заповеди. Не се казва какво се е случило със стомната с манна и Аароновия жезъл, който разцъфтял (Евр. 9:4).

8:10, 11 Веднага щом ковчегът (символ на Христос) получава полагащото му се място, **облакът** на славата, който изразява божественото Присъствие, **изпълва** храма. **Свещениците не могат да** изпълняват задълженията си, защото **ГОСПОДНАТА слава изпълва дома.**

8:12, 13 Когато всичко е завършено, **Соломон** се обръща към **ГОСПОДА.** Бог е **казал, че ще обитава в** мрак. Сега Соломон Му е **построил извисен дом,** в който Пресвятото място няма никакво осветление освен славата на Самия Бог.

Със своето характерно духовно проникновение Матю Хенри коментира:

> Той е готов да чуе молитвата, която Соломон възнамерява да отправи към Него; но не спира дотук, а прави този дом Свое обиталище, за да могат всички молители да бъдат насърчени да отправят молбите си към Него. Но Божията слава се явява облак, тъмен облак, за да покаже: (1) тъмнината на тази диспенсация в сравнение със светлината на евангелието, чрез която *с открито лице гледаме като в огледало Господната слава;* (2) мрака на нашето настоящо състояние в сравнение с Божия образ, който е блаженството на небесата, там, където божествената слава е изцяло разкрита. Сега можем само да кажем какъв Той не е, но тогава ще Го видим такъв, какъвто е.[4]

8:14–21 След това **царят** се **обръща** към народа с благословение. Той проследява изпълнението на Божието обещание към **Давид** по отношение на **дома** и изразява своето задоволство, че **ковчегът** на **завета** вече е получил постоянно жилище.

8:22–26 В ст. 22–53 е представена молитвата за посвещението на дома. След като възхвалява Бога за това, че е изпълнил Своя **завет** с **Давид** по отношение на храма, той Го моли да изпълни още един завет, който е сключил с Давид – обещанието, че никога **няма да липсва** потомък на Давид, **който да седи ... на престола.**

8:27–30 Соломон ясно осъзнава, че на земята няма храм, който да е достатъчен да **побере** великия **Бог,** но въпреки това се моли **ГОСПОД** да зачете **този дом** и когато той или някой от **народа** на **Израил** се обърне към Бога там, Той да **чуе** и да **прости.**

8:31–53 После царят изброява различни специални случаи, в които Господният отговор е особено желан.

1. При съдебни процеси, в които са дават клетви, вероятно защото няма достоверни доказателства, Бог е призован да накаже виновния и да възнагради невинния (ст. 31, 32).
2. Когато израилевата войска претърпи поражение, **защото** Израил е **съгрешил,** Соломон моли Бога да им **прости** и да ги **върне в земята** им, когато изповядат своя **грях** (ст. 33, 34).
3. Във времена на суша молитвата към Бога е да **даде дъжд,** когато **наро-**

дът се смири пред Него в покаяние (ст. 35, 36).

4. Ако **глад** или **мор,** или **главня,** или **мана,** или пък нашествие от насекоми, обсада от **врага** или каквото и да е друго бедствие сполети Израил, Бог е призован да се вслуша в молитвите, **принесени** към Него **към дома** и да **прости** на **земята** (ст. 37–40).
5. Ако някой езичник се обърне към юдаизма и се помоли на Бога, Той е призован на отговори на молитвата на такъв прозелит (ст. 41–43).
6. Соломон предвижда молитви за победа в **бой** и се моли Господ да не забравя да отговори на такива молби (ст. 44, 45).
7. По-нататък Соломон пророчески предсказва времето, когато Израил може да бъде отведен в плен, защото е съгрешил. Той се моли Господ да послуша молитвите на покаяние и да направи поробителите им милостиви към тях – все пак израилтяните са Неговият **народ,** който Той е освободил **от Египет.** Тези стихове се изпълняват във Вавилонския плен и последващото завръщане по указа на цар Кир (ст. 46–53).

8:54–61 След своята **молитва към** Бога **Соломон ... благославя** народа, като изрича една великолепна **молба** към Бога за Неговото присъствие и за сила, за да останат **неразделени към** Него и да бъдат Негови свидетели сред народите **на земята.**

Благословията на Соломон, както и останалата част от неговата молитва, показват едно дълбоко разбиране на велики духовни истини: 1. *Бог е напълно достоен за доверие*. „Нито една дума не пропадна“ (56) – какво свидетелство! 2. *Миналото е гаранция за бъдещето* (57). Тъй като Бог е неизменим (ср. Евр. 13:8), ние можем да се надяваме на факта, че в бъдеще Той ще се показва към нас такъв, какъвто е бил и в миналите времена (ср. Иис. Нав. 1:5). 3. *Човекът се нуждае от Божията помощ, за да води живот на ученичество* (58) – истина, която Еремия знае, и за която посочва причината (вж. Ер. 10:23; 17:9). Дори подтикът на свободната воля на човека идва от Бога – какъв парадокс! Разгледайте действието на Светия Дух в Йн. 16:8–11. 4. *Ние имаме ежедневна нужда от Божията подкрепа* („според нуждата за всеки ден“, 59). Той обаче няма да задреме, нито да заспи (Пс. 121:4)! 5. *Божията грижа за Неговите деца никога не е за собственото им удоволствие, а за да могат другите да Го познаят* (60). 6. При знанието за всичко това *можем ли да Му отдадем нещо по-малко от абсолютната си вярност и покорство* (61)? *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

Тази молитва е записана и във 2 Летоп. 6 (вж. бележките към този пасаж), като разликите са, че във 2 Летоп. Соломон завършва своята молитва с три молби (2 Лет. 6:40–42), които не са представени в 3 Царе, а в 3 Царе Соломон благославя народа (ст. 54–61, което е пропуснато във 2 Летописи.

8:62–65 От огромния брой животни, принесени в жертва, някои са използвани за храна на големите множества, които са се събрали (ст. 65). Тъй като **бронзовият олтар** не е достатъчно голям **да побере** всички **всеизгаряния** и други жертви, Соломон **освещава** едно място в **средата на двора,** където останалите жертви да бъдат **принесени** на Господа. Това огромно празненство се характеризира с радост, поклонение и благодарност. От хилядите заклани животни нито едно не е принесено в жертва за грях или вина.

По същото това **време Соломон** провежда празника на колибите с израилтяни, дошли от цялата територия на **Израил – от прохода на Емат** на север, който

се намира близо до Дан, **до египетския поток** на юг. Празникът на посвещението заедно с Празника на колибите продължават **четиринадесет дни.**

8:66 После **народът** се връща у дома **радостен и с весело сърце.** Във 2 Летоп. 7:9 казва, че тържественото събрание е било проведено на „осмия ден“, докато ст. 66 казва, че народът е бил „разпуснат на осмия ден“. Джон Хейли съгласува тези две твърдения по следния начин:

> Празникът на колибите започвал на петнадесетия и завършвал на двадесет и втория ден на месеца със „свято събрание“ на „осмия ден“ (Лев. 23:33–39), в края на който Соломон разпуска народа; самото разотиване става на следващата сутрин, на двадесет и третия ден (2 Лет. 7:10).[5]

Ж. Славата на Соломон (гл. 9, 10)

1. Неговият завет от Бога (9:1–9)

9:1–5 Божият отговор на **молитвата** на Соломон е, че Той ще приеме храма за Свой **дом** и ще **постави там Името Си до века.** Независимо от факта, че Соломоновият храм отдавна вече не съществува, Бог отново ще обитава в храм в Ерусалим, когато Господ Иисус се завърне, за да утвърди Своето световно царство. Междувременно Бог обитава в храма на тялото на всеки вярващ и на църквата.

9:6–9 Колкото до дома на Соломон, Бог обещава, че Соломон и синовете му винаги ще имат своите потомци, които да седят **на престола,** ако Му бъдат покорни. **Но ако** се отдръпнат **от** живия Бог и се обърнат към идолопоклонство, **тогава** Той ще изпрати народа в изгнание, ще разруши храма и ще направи **Израил ... за поговорка и подигравка сред** езичниците. Храмът ще се превърне в куп развалини и посетителите **ще се ужасяват** от запустението му.

2. Даровете на Соломон за Хирам (9:10–14)

За този пасаж някои коментатори смятат, че Соломон е взел назаем **сто и двадесет таланта злато** от **Хирам** (ст. 14), за да финансира мащабната си строителна програма, и е дал **двадесет града в галилейската земя** на **Хирам** като залог. Соломон е имал свободата да поиска заема заради предишната помощ на Хирам (ст. 11а). Когато **Хирам вижда градовете,** той не ги харесва и **ги нарича земята Хавул** („неприятен, лош, боклук“, букв. „не става за нищо“). От 2 Летоп. 8:2 изглежда, че Соломон може би е откупил **градовете,** като е изплатил заема.

3. Поданиците и жертвите на Соломон (9:15–25)

9:15–23 Ст. 15–22 дават описание на **задължителния труд,** който **Соломон** налага за реализацията на строителната си програма. **Асор, Магедон и Гезер** са три града, които Соломон превръща в крепости с отбранителна цел. **Асор** се намира на север и защитава северния подход към Палестина. **Магедон** е:

> ... важен град в централната северна част на Палестина, който се намира над долината Езраелон. Той контролира кръстопътя на важни търговски пътища и има ключова роля в отбраната на долината на Йордан (откъм юг) и централната равнина (откъм север).[6]

Гезер е разположен западно от Ерусалим на главен търговски път от вътрешността на страната към филистимското крайбрежие. Всички езически пленници, изброени в ст. 20 са **принудителни работници. Израилеви синове** не са унижавани до робски труд. **Петстотин и петдесет души** са поставени за **надзиратели над работата на Соломон.**

9:24 „Мило“, което Соломон **построява,** е някакъв вид допълнително укрепление около Ерусалим. Работата по него започва, след като е построен дворецът за **дъщерята на фараона.**

9:25 Соломон принася жертви **на ГОСПОДА ... три пъти в годината** на трите главни празника: Празника на безквасните хлябове, Празника на седмиците (Петдесетница), и Празника на колибите (2 Лет. 8:13).

4. Флотът на Соломон (9:26–28)

Цар Соломон притежава флота от **кораби в Есион-Гавер, ... на брега на** залива Акаба, **при Елат. Хирам изпраща на корабите** някои от **слугите си ... в Офир** (точното му местоположение не е известно – някои казват, че е южна Арабия, други – Индия, а трети – Африка). **Те ... донасят на цар Соломон … четиристотин и двадесет таланта злато.**

5. Посещението на Савската царица (10:1–13)

Целта на гл. 10 е да подчертае славата на Соломон. От съдове за пиене до плавателни съдове, от престол от слонова кост до майсторски изработени колесници – той притежава всичко, което човешкото сърце би могло да си пожелае, и то в количества, които изумяват въображението. **Савската царица,** тази дъщеря на разкоша, е напълно поразена от **мъдростта** на Соломон и от блясъка на неговото царство. Това е в изпълнение на Божието обещание, на което Соломон дължи всичко (3:11–13).

Савската царица (владетелката на Сава в южната част на арабския полуостров) идва **да изпита** мъдростта на Соломон, като го обсипва с трудни **въпроси,** но той успява да **отговори на всички** (ст. 3а). Когато вижда великолепието на неговото царство, тя е принудена да признае, че и най-възторжените слухове, които е чула, са били само частични. Царицата поднася на Соломон дарове от **злато** и **аромати в много голямо изобилие,** и на свой ред също получава дарове от него преди да се върне обратно **в земята си.**

6. Богатствата на Соломон (10:14–29)

10:14, 15 Помощта на Хирам осигурява на **Соломон** не само **злато** от Офир, но също и голямо количество алмугово дърво и скъпоценни камъни. Соломон е търговски гений.

10:16–22 Златото е толкова изобилно, че **Соломон** го използва дори за изработката на **щитове,** които окачва в **къщата „Ливанска гора“.** Неговият **престол от слонова кост е обкован с чисто злато.** От всяка **страна** на **престола** има голям изваян лъв от злато. Също и **от всяка страна на шестте стъпала,** водещи към престола, има такъв лъв. **Среброто** се смята за относително малоценно **в дните на Соломон. Тарсийските** (търговски) **кораби** на Соломон му носят не само **злато** и **сребро,** но и такива екзотични стоки като **слонова кост, маймуни и пауни.**[7]

10:23–25 Богатствата и мъдростта на Соломон му донасят световна слава, а поклонниците му, които идват да го посетят, го обсипват с дарове.

10:26–29 Споменат е фактът, че Соломон усилено е събирал **коне** и **колесници.** Той не само се снабдява с **колесници и конници** и **коне** за националната отбрана, но и ги **изнася** и за други страни.

Макар това да не е споменато тук, разкошът на Соломоновото царуване е изисквал облагане на народа с тежки данъци. Това впоследствие довежда до разцеплението на царството (12:3–15).

„Облагането с данъци и налози“, пише Дж. Р. Лъмби, „вероятно е било толкова смазващо, че целият този ориенталски блясък и разкош е бил прогнил отвътре. Соломон е еврейският Луи XIV.“[8]

Умножаването на богатства и коне е нарушение на Божието Слово (Втор. 17:16, 17).

3. Провалите и смъртта на Соломон (гл. 11)

11:1–3 Втор. 17:17 забранява на израилевия цар да си взема езически жени. Степента, в която Соломон нарушава тази важна заповед, е шокираща. Резултатът е точно според предреченото – **жените му** го **отклоняват** в идолопоклонство.

11:4–8 Ст. 4 означава, че **сърцето** на Цар Давид е било напълно вярно на **ГОСПОДА, неговия Бог** в смисъл на предпазване от идолопоклонство, но **Соломон** не е последвал **баща** си в това отношение. Той **построява** идолопоклонническо капище на възвишението на маслините източно от **Ерусалим.**

11:9–13 Бог **се** е **явил** на Соломон **два пъти** – в Гаваон (3:5) и в Ерусалим при посвещението на храма (9:2). Сега Той обявява, че заради идолопоклонството на Соломон **царството** ще бъде **откъснато** от него и ще бъде дадено **на** един от **слугите** му. Това обаче няма да се случи, докато Соломон е жив, и не всички племена ще бъдат отнети от дома на **Давид. Едно племе** (Вениамин, тъй като Юда се приема за гарантирано за наследниците на Давид – 12:23) ще бъде дадено на **сина** на Соломон.

11:14–22 След това са описани трима от противниците на Соломон. Първият от тях е **Адад,** едомски княз, който е избягал **в Египет** като **малко момче,** по времето, когато **Йоав** е избивал всички от мъжки пол **в Едом. Фараонът** се отнася добре с него и дори му дава **сестрата на царица Тахпенеса за жена. Когато Адад чува, че ... Давид ... и Йоав** са **мъртви,** той получава неохотното съгласие на фараона да се върне в Едом. Оттам той започва военни операции срещу Соломон откъм юг.

11:23–25 Вторият **противник** е **Резон, който** е **избягал, когато Давид е избивал тези от Сова. Тогава той става главатар на разбойническа чета.** По-късно основава независимо царство в **Дамаск** и се превръща във военна опасност за **Соломон** откъм север. **Дамаск** е под властта на Израил от времето, когато Давид превзема града и разполага там гарнизони (2 Царе 8:5, 6).

Загубата на Дамаск, главния град-държава на Арам, е особено значима, защото арамейското царство ще бъде трън в плътта на Израил за векове напред.

11:26–28 Третият противник е **слугата** на Соломон, който се споменава в ст. 11: **Еровоам, синът на Нават,** от племето на Ефрем. **Соломон** го е поставил на отговорен пост при строителството на **Мило.** Може би тази власт е породила у Еровоам желанието да царува над целия Израил.

11:29–39 Един ден **Еровоам** среща един **пророк** на име **Ахия.** Докато са **сами на полето, Ахия хваща** своята **нова дреха ... и я разкъсва на дванадесет части.** Той дава **десет части ... на Еровоам** като знак, че **Бог** ще му **даде** власт над **десет племена** от Израил. Обяснява на Еровоам също, че **едно племе** (Вениамин) ще остане за **сина** на Соломон (Юда се подразбира – 12:23), и че **царството** няма да бъде разделено преди смъртта на Соломон. **Ако** Еровоам бъде покорен на Господа, той със сигурност ще има Господното благословение и помощ. Обърнете внимание на ограниченията, които Бог поставя на Еровоам: той ще получи **десет племена,** но ***не*** **цялото царство;** ще дойде на власт *едва след смъртта на Соломон;* Бог **ще** му **съгради сигурен дом** *само* ***ако*** той Му бъде покорен и Го следва изцяло.

11:40 Очевидно **Еровоам** е въстанал, докато Соломон е бил все още жив, и затова е трябвало да избяга **в Египет,** за да се спаси от гнева на царя. Той остава там

до смъртта на Соломон. Вместо да изповяда греха си и да се покае, Соломон се опитва да попречи на Божието решение, като се разправи с Еровоам. Било е глупаво от негова страна да се бори срещу Еровоам, тъй като той вече е бил определеният от Бога наследник на северните племена. Опитите на Саул да убие своя наследник, Давид, се оказват неуспешни. Също така неуспешни са и опитите на Соломон да премахне Еровоам.

Племената, които Еровоам ще управлява, са Рувим, Дан, Нефталим, Гад, Асир, Исахар, Завулон, Ефрем, Манасия и части от Леви и Симеон. Племената, над които ще царува синът на Соломон, са Юда, Вениамин, и части от Леви и Симеон. В по-голямата си част Леви (2 Лет. 11:13–16) и Симеон остават верни на Юда.

11:41 Книгата на делата на Соломон вероятно е официалната хроника на не-

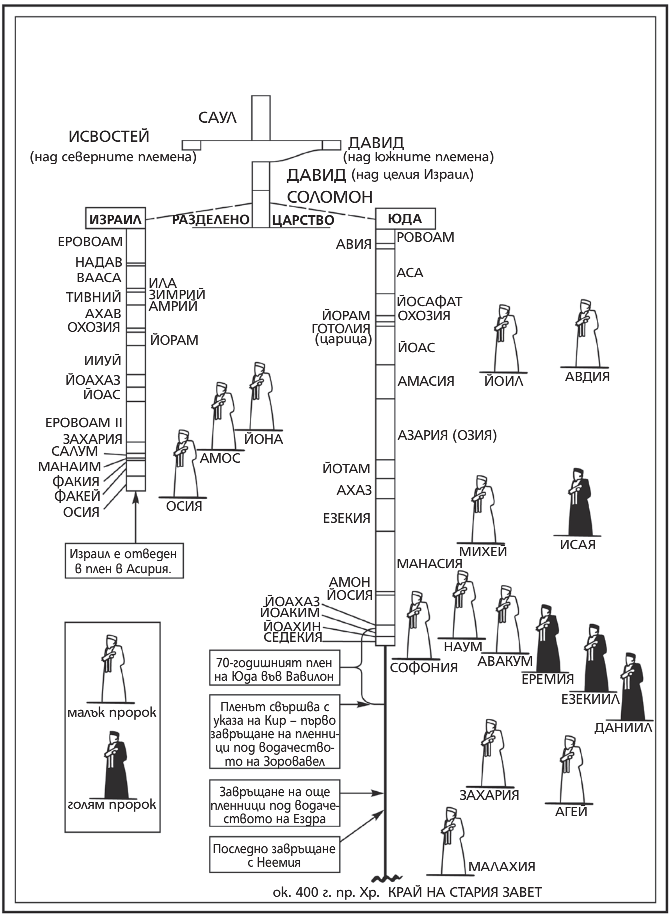

Царете и пророците на Израил и Юда

говото царуване, но със сигурност не е боговдъхновена част от Писанието.

11:42, 43 След царуване в продължение на **четиридесет години, Соломон** умира и бива **погребан в** Ерусалим. **Синът му Ровоам** го наследява на престола. Началото на Соломон се оказва по-добро от неговия край. Добрият старт не е гаранция за добър финал. Той е бил издигнат до върха на величието, но пропада в пропастта на моралната разруха и идолопоклонството. Колко по-различно биха се развили нещата, ако царят се беше придържал към онова, което сам проповядва в Екл. 12:13, 14:

> Нека чуем свършека на цялото слово: Бой се от Бога и пази заповедите Му, понеже това е всичко за човека – защото Бог ще доведе всяко дело на съда над всичко скрито – било то добро или зло.

III. Разделеното царство (гл. 12–22)

А. Юдовият цар Ровоам (12:1–24)

Синът на Соломон Ровоам царува над Юда в продължение на седемнадесет години (931/30–913 г. пр. Хр.; 3 Царе 12:20–24; 2 Лет. 11 и 12).

12:1–11 Ровоам отива в Сихем, за да бъде провъзгласен за **цар.** Тъй като е **чул** за смъртта на Соломон, **Еровоам** се връща от **Египет** и също отива в Сихем заедно с мъжете от **цялото израилево събрание.** Израилтяните поставят ултиматум **на Ровоам: „Облекчи сега жестоката служба на баща си и тежкия му ярем, който той наложи върху нас, и ще ти служим.“** За да поддържа ориенталския разкош на своя дворец, Соломон е използвал принудителен труд и е налагал тежки данъци. С тези думи те всъщност казват: „Намали данъците, с които баща ти ни потискаше, и ще ти служим. В противен случай ще въстанем.“ Ровоам иска **три дни,** за да размисли върху това. През това време той най-напред **се посъветва** с по-старите съветници. **Те му** препоръчват да се отнесе благо с народа и да му стане **слуга.** Неговите по-млади съветници обаче предлагат точно обратното – те му казват да заплаши народа с *още* по-тежки товари. В този смисъл **малкият пръст** на Ровоам ще бъде **по-дебел от слабините на** Соломон. Ако Соломон ги е **наказвал с камшици,** то Ровоам ще използва **скорпиони** (което вероятно означава бичове или камшици с остри краища).

12:12–20 Когато **Еровоам и** събранието на Израил се връщат **на третия ден** да чуят решението, те получават **отговор ... според съвета на младежите.** Ст. 15 обяснява, че това е **обрат** на събитията, предизвикан **от ГОСПОДА, за да изпълни словото Си,** изговорено **чрез силонеца Ахия** (11:30–39). Тогава народът на **Израил** въстава срещу **Ровоам,** въпреки че част от него продължава да живее на територията **на Юда. Ровоам изпраща Адорам,** своя непопулярен сред народа надзирател над принудителния труд, за да подчини въпросните израилтяни, но те **убиват** Адорам **с камъни.** Тогава народът на **Израил ... прави ... Еровоам** свой **цар.** Въпреки че ст. 20 казва, че **само юдовото племе ... последва** Ровоам, трябва да помним, че Вениамин (ст. 21), Симеон (Иис. Нав. 19:1б) и по-голямата част от Леви *принадлежат към* **Юда.**

12:21–24 Ровоам решава да попречи на това, като обяви война на Израил, но отменя плана си по заповед от Бога. След като преди това е пренебрегнал съвета на своите старейшини, сега **Ровоам** се вслушва в съвета **на ГОСПОДА** и така запазва живота на много израилтяни. Господното слово постановява разделението и Господното слово прави така, че това разделение да стане без кръвопролития.

Разделянето на царството

Историята на разделеното царство започва тук и продължава в 4 Царе. Еровоам царува над десетте северни племена, обикновено наричани „Израил“, а в пророците понякога „Ефрем“. Това царство има *девет* последователни династии и *всички* негови царе са зли.

Ровоам царува над южното царство, известно като „Юда“. Това царство има само *една* династия, в която всички царе са потомци на Давид. През тази династия се проследява законното право на Христос над престола на Давид чрез Йосиф, Неговия настойник (вж. родословието в Матей 1). Той е също и физически син на Давид чрез Дева Мария, която сама е потомка на сина на Давид Натан (вж. родословието в Лука 3). Някои от тези царе се проявяват като забележителни реформатори, но повечето от тях са зли.

Царете на Израил и Юда

Династия	Израил	Династия	Юда
1	Еровоам	1	Ровоам
	Надав		Авия
2	Вааса		Аса [добър]
	Ила		Йосафат [добър]
3	Зимрий		Йорам
4	Амрий-Тивний		Охозия
	Ахав		Готолия [узурпаторка]
	Охозия		Йоас [добър]
	Йорам		Амасия [добър]
5	Ииуй		Озия (Азария) [добър]
	Йоахаз		Йотам [добър]
	Йоас		Ахаз
	Еровоам II		Езекия [добър]
	Захария		Манасия
6	Салум		Амон
7	Манаим		Йосия [добър]
	Факия		Йоахаз (Салум)
8	Факей		Йоаким (Елиаким)
9	Осия		Йоахин (Йехония, Хония)
			Седекия

Историята на разделеното царство може да бъде разделена на четири фази. *Първо,* имало е време на открит конфликт, който продължава от Еровоам (3 Царе 12:1) до Амрий (3 Царе 16:28). *Второ,* в двете царства се установява период на разведряване на отношенията, който продължава от Амрий (3 Царе 16:29) до Ииуй (4 Царе 9). *Третата фаза,* от Ииуй до пленяването на Израил от Асирия (722 г. пр. Хр.), се характеризира с относителна самостоятелност (4 Царе 9–17). И *последно,* Юда остава оцелялото царство, докато бива отведено в плен от вавилонците през 586 г. пр. Хр. (4 Царе 18–25).

Израилевото царство никога не се завръща в земята си като народ. Юда остава в плен в продължение на седемдесет години, а след това отделни големи групи се връщат в Ерусалим, както е записано в Ездра и Неемия. След това и северните племена се завръщат в земята, но под езическо владичество. Това става около 500 години преди раждането на Христос.

В края на старозаветната история евреите в земята са подчинени на царя на Персия. По-късно Персия е превзета от Гърция и евреите се оказват подчинени на тази световна сила. Накрая гърците са завладени от Римската империя. По

времето на нейната власт идва Господ Иисус.

Изучавайки разделеното царство, изследователят често се сблъсква с привидни противоречия в представените дати. Много от тези хронологични трудности могат да бъдат обяснени с факта, че при изчисляването на продължителността на царуването на царете в Израил и Юда са използвани различни методи. Друг важен фактор е, че често двама царе са управлявали съвместно за известен период от време. Цялата тема за хронологията на царете е разгледана умело и в големи подробности в *Загадъчните числа на еврейските царе,* от Едуин Р. Тийл.[9]

Ние ще разгледаме разделеното царство в реда, в който са изброени царете, като представим важните събития в царуването на всеки от тях. Датирането е взето от споменатата по-горе книга на Тийл.

Б. Израилевият цар Еровоам (12:25–14:20)

Еровоам, синът на Нават от племето на Ефрем, е цар на Израил в продължение на двадесет и две години (931/30–910/09 пр. Хр.).

1. Идолопоклонническите религиозни центрове на Еровоам (12:25–33)

12:25–30 Първият цар на Израил първоначално прави **Сихем** своя столица, след това **построява Фануил** отвъд река Йордан. От страх, че **народът** ще се върне да се покланя в **Ерусалим** по време на празниците и така ще премине **пак** на страната на **юдовия цар,** той установява своя собствена религиозна система. Определя **Дан** и **Ветил** за нови центрове на поклонението, като на всяко от тези места поставя по едно златно теле и обявява, че *тези идоли* са **боговете,** които са извели Израил **от египетската земя!**

12:31–33 Еровоам **прави** идолопоклоннически **домове по високите места.** Той създава и ново свещенство от **всякакви хора,** които **не** са задължително от племето **на Леви,** както е заповядал Бог. Освен това определя и нов религиозен календар с голям **празник на петнадесетия ден от осмия месец,** който замества Празника на колибите, който се провежда в седмия месец. Самият той узурпира свещеническата служба, като **принася жертви на олтара, който** е **направил във Ветил.**

Фактът, че мнозина от Израил приемат тези промени, показва, че сърцата им са далеч от Господа. В миналото бащите им са се поклонили на едно теле и са били наказани за това (Изх. 32). Соломон издига високи места и заради това изгубва царството си (гл. 11). Корей и последователите му се опитват да узурпират свещеническата служба и заради това изгубват живота си (Чис. 16). Нововъведенията, с които Еровоам цели да заздрави царството си, само довеждат до неговия провал впоследствие. Онези, които имат сърца за Бога, бягат в Юда (2 Лет. 11:14–16), като оставят братята си на удобствата – и последиците – на измислената човешка религия. Някой много добре е казал, че „Еровоам не е заслужавал толкова добър пост [цар], но Израил е заслужавал такъв лош княз.“

2. Еровоам и Божия човек (13:1–32)

13:1–3 Докато Еровоам гори тамян на олтара във Ветил, **един Божи човек** бива изпратен **от Юда** да обяви присъдата над идолопоклонническия **олтар.** Той предрича, че в Юда ще се издигне цар на име **Йосия,** който ще изгори служещите на идолите **свещеници** на олтара. Изпълнението на пророчеството в ст. 2 намираме в 4 Царе 23:15, 16. Между пророчеството и неговото изпълнение минават повече от 300 години. Като знак за сигурността на пророчеството Божият

Разделеното царство

човек казва, че **олтарът ще се разцепи и пепелта ... ще се разпилее.**

13:4–6 Когато **Еровоам** посочва пророка и заповядва да бъде арестуван, **ръката** на царя **изсъхва. Олтарът се разцепва и пепелта се разпилява – знамение** за присъдата над религията на Еровоам. В отговор на милостивата молитва на пророка изсъхналата **ръка** отново **става** нормална.

13:7–10 След като **царят** не може да смълчи пророка чрез заплахи, той се опитва да го стори, като спечели благоразположението му. Бог е дал на пророка строги нареждания да не прави нищо, което показва и най-малката търпимост

към злото управление на Еровоам. Затова, според заповедите на Господа, пророкът отказва да **яде** или да **пие** с Еровоам. Освен това той **си тръгва** от **Ветил** към къщи **по друг път.**

13:11–19 По пътя той е пресрещнат от **един стар пророк** от **Ветил.** Първоначално **Божият човек** отказва гостоприемството на **стария пророк,** за да не покаже и най-малко одобрение към онова, което става във **Ветил.** Но тогава старият човек казва, че един **ангел** му е казал да покани у дома си **Божия човек,** и тази лъжа успява да убеди последния да приеме предложеното гостоприемство.

13:20–25 Докато ядат заедно, **ГОСПОД** говори на стария **пророк** от Ветил и той на свой ред предава посланието на Божия човек. Заради непослушанието си той ще умре и няма да бъде погребан при семейството си. Ако това ни изглежда жестоко или твърде тежко, добре е да си спомним, че Бог се отнася по-строго с онези, които обича, с онези, които са Негови говорители, и с онези, които са по-привилегировани. На път към дома си Божият човек бива **убит** от **един лъв.** Противно на природните закони **лъвът** и **магарето** на стария пророк **стоят** заедно и бдят над **трупа му на пътя.**

13:26–32 Когато старият **пророк ... чува** вестите, **той** веднага разбира, че това е Господната присъда над непослушанието. **Той отива** на мястото на трагедията, **донася** тялото **обратно** във Ветил и го погребва в собствения си гроб. После казва на **синовете си,** че желае да бъде **погребан** при **Божия човек;** той осъзнава, че идолопоклонническата система, към която принадлежи, е осъдена на унищожение от Бога.

3. Фалшивото свещенство на Еровоам (13:33, 34)

Цар Еровоам продължава да упорства в злото, като прави свещеници от всякакви хора и самият той служи като свещеник. Този грях е причината за последващото унищожение на династията на Еровоам.

Ървинг Л. Йенсен отбелязва:

> Цар Еровоам би трябвало да види в участта на пророка от Юда образ на самия себе си и собствената си съдба, ако не се покае. Еровоам, също като пророка, е бил избран от Бога за високо положение. И той, като пророка, е знаел точно какво иска от него Бог. Но отново като пророка не е послушал Божието слово.[10]

4. Смъртта на сина на Еровоам (14:1–20)

14:1–4 Когато **Авия, синът на Еровоам, се разболява,** царят изпраща **жена си** при **пророк Ахия** – Божия човек, който преди е казал на Еровоам, че **ще бъде цар над** десетте северни племена.

Царицата се предрешва, вероятно по няколко причини. Първата е, че откритото посещение при Божия човек ще издаде липса на вяра в идолите в Дан и Ветил. На второ място, Еровоам е наясно, че Ахия е противник на идолопоклонството и няма да ѝ каже добри неща, ако знае самоличността ѝ. Трето, може би царят си мисли, че като измами пророка, може да измами и Господа.

14:5–13 ГОСПОД предупреждава слепия пророк за идването на царицата. Веднага щом тя пристига, пророкът изобличава маскирането ѝ и я изпраща обратно при Еровоам с послание за гибел. Заради непокорството и идолопоклонството на царя Господ **ще отсече** от него **всеки от мъжки пол в Израил,** както **роба,** така **и свободния,** и в крайна сметка напълно ще изличи неговия дом. Никой от семейството му няма да има нормално погребение с изключение на болния му син Авия, който **ще умре** веднага щом царицата влезе **в града.**

14:14–16 Бог **ще издигне** друг **цар** (Вааса), който ще унищожи семейството

на Еровоам. Накрая народът на Израил ще бъде отведен в плен, защото **Еровоам** е въвел поклонението на **ашерите.** Ашерите са издялани дървени идоли, символи на плодородието.

14:17, 18 От ст. 17 изглежда, че столицата на Израил вече е **Терса.** Веднага щом царицата се завръща там, синът ѝ **умира.** Израил **го погребва и го оплаква,** както е предсказано от **пророка.**

14:19, 20 След като царува в продължение на **двадесет и две години, Еровоам** умира и е наследен на престола от **сина** си **Надав. Книгата на летописите на израилевите царе** не е книгата Летописи в Библията, а официалната хроника на **царете,** която е съхранявана като публична национална история.

Тук разказът се обръща към царството на Юда.

В. Юдовият цар Ровоам (продължение) (14:21–31)

14:21–24 Вече разгледахме първата част от царуването на Ровоам в гл. 12. Настоящият пасаж обобщава по-главните черти на неговото царуване. Фактът, че два пъти е споменато, че царицата-майка е **амонка** (ст. 21, 31) може би има за цел да подскаже скритата причина за провала на управлението на Ровоам – баща му Соломон е взел за жени много чужденки, които са тласнали него и семейството му към идолопоклонство. Идолопоклонството се разпространило широко в **Юда** и проституиращи мъже **(посветени блудници)** практикували своите отвратителни обичаи по капищата.

14:25–28 Ерусалим е нападнат и ограбен от **египетския цар Сисак.** Той плячкосва всички **съкровища** от храма и от царския дворец. **Ровоам** нарежда **вместо ... златните щитове,** които са взети, да бъдат направени **бронзови.**

Не е ли ирония, че Соломон се е опитал да се предпази от Египет, като се е оженил за дъщерята на фараона, но съвсем скоро след смъртта му Сисак от Египет отнася много от блясъка на златния град на Соломон!

14:29–31 Това е време на война между Юда и Израил. Тя продължава петдесет и седем години по времето на царуването на Аса в Юда и Амрий в Израил. Господ предотвратява всеобщата война между Юда и Израил (12:24), но двете братски царства влизат в постоянни схватки помежду си. **Ровоам** умира на възраст петдесет и седем години и **синът му Авия** се възцарява на негово място.

Г. Юдовият цар Авия (15:1–8)

Синът на Ровоам **Авия царува** над Юда в продължение на **три години** (913–911/10 г. пр. Хр.; 2 Лет. 13:1–14:1а).

15:1 Ст. 1 съдържа една стереотипна фраза, която често се повтаря в книгите на царете. Тази формулировка описва началото на едно царуване, като посочва името на царя, който е на власт в *другото царство,* и колко време вече е царувал. Така и този стих обяснява, че **Авия се е възцарил над Юда в осемнадесетата година** от царуването **на** Еровоам над Израил.

15:2 Тук и във 2 Летоп. 11:21 майката на Авия е наречена **Мааха, дъщерята на Авесалом;** във 2 Летоп. 13:2 обаче е посочена Михая, дъщерята на Уриил. Възможно е тя да е имала две имена или и да е била дъщеря на Уриил и **внучка** на **Авесалом.** („Син“ и „дъщеря“ в Библията често означава просто *потомък.)*

15:3–8 Авия последва **баща си** като идолопоклонник и не ходи в пътя на **Давид,** който е имал **неразделено сърце** към Бога в смисъл, че никога в живота си не се е покланял на идоли. Ст. 4 и 5 подсказват, че Бог би унищожил дома на Авия, ако не беше Неговия завет с Давид. Обърнете внимание в края на пети стих как един иначе образцов живот може да бъде помрачен от един миг на страст! **Войната** с Израил, която започ-

ва по времето на царуването на Ровоам, продължава и през царуването на Авия. В ст. 6 имената на **Ровоам** и **Еровоам** са представителни за Юда и Израил. **Между** двете царства **има война** през целия живот на Авия. Той се опитва да върне Израил обратно както чрез увещание, така и чрез военна сила, като при този опит убива 500,000 израилтяни (2 Лет. 13:1–20).

Д. Юдовият цар Аса (15:9–24)

Синът на Авия **Аса царува** над Юда **четиридесет и една години** (911/10–870/69 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 14:1б–16:14).

15:9–15 Аса е един от малкото благочестиви царе на **Юда.** Той премахва содомитите (идолопоклонни хомосексуалисти) от земята и унищожава **всичките идоли, които** са **направили бащите му** (ст. 12; ср. 2 Лет. 14:3–5). Той детронира и баба си **Мааха** и унищожава нейния **идол,** макар че **не премахва високите места,** свързани с него. Той посвещава на храма дарове от **баща** си и от себе си.

15:16–22 Когато **израилевият цар Вааса** започва да укрепва **Рама,** който се намира на няколко километра северно от Ерусалим, **Аса** осъзнава, че столицата му е в опасност. Но вместо да се обърне към Господа, той търси помощта на **арамейския цар Венадад.** С помощта на щедро заплащане Аса убеждава чуждоземния монарх да нападне Израил от север в района на Галилея. Това кара Вааса да оттегли силите си на север и дава на **Аса** възможността да разгради укрепленията на **Рама** и да построи укрепените градове **Гава** и **Масфа** по протежение на северната си граница.

Среброто и златото, което Аса донася в храма, е било дарено за Господа. Но когато **Вааса** застрашава неговото царство, той **взема всички** съкровища и ги дава на един езически цар, като по този начин ограбва Бога и обогатява **Арам** (Сирия). Християните трябва да внимават да не отнемат онова, което принадлежи на Бога (т. е. своето време, пари, възможности и т. н.) и да го дават на някой друг.

15:23, 24 Фактът, че е поразен с болест в **краката,** може би е споменат, за да подчертае Божието недоволство от това, че Аса се доверява на арамейския цар да го освободи. По време на последните три или четири години от живота на Аса **синът му Йосафат** вероятно е царувал заедно с него.

Е. Израилевият цар Надав (15:25–27)

Надав, синът на Еровоам, от племето на Ефрем, **царува над Израил две години** (910/09–909/08 г. пр. Хр.)

Надав следва по стъпките **на баща си** в идолопоклонството. Един от неговите поданици, **Вааса, прави заговор против него и го убива.** Същевременно **Вааса избива** и всички останали членове на **Еровоамовия дом** в изпълнение на пророчеството на **Ахия** (14:10, 14).

Ж. Израилевият цар Вааса (15:28–16:7)

Вааса, синът на Ахия, от племето на **Исахар,** царува над Израил в продължение на **двадесет и четири години** (909/08–886/85 г. пр. Хр.).

15:28–34 Царуването на Вааса отбелязва началото на втората династия в царството Израил. Конфликтът между **Юда** и **Израил** продължава по време на цялото царуване на Вааса. С **Терса** за столица, той продължава идолопоклонството, което е въвел **Еровоам.**

16:1–7 Един пророк на име **Ииуй** съобщава на Вааса, че понеже е последвал идолопоклонството на Еровоам, и неговият **дом** ще има подобна участ. Те няма да бъдат погребвани според обичая, а ще бъдат ядени от **кучета** или от **птици.** Друга причина за присъдата над Вааса е

посочена в края на ст. 7 – **той е изтребил дома на Еровоам.** Може би той не е бил онзи, когото Господ е определил да извърши това, или пък го е направил по жесток и отмъстителен начин, противно на Божията воля.

З. Израилевият цар Ила (16:8–10)

Ила, синът на Вааса, от племето на Исахар, **царува** над Израил **две години** (886/85–885/84 г. пр. Хр.).

Ила е покварен **цар,** отдаден на идолопоклонство и пиянство. След като е **царувал две години,** той е убит от **Зимрий, началник на половината му колесници.** Избити са също и останалите от семейството на Вааса, в изпълнение на пророчеството на Ииуй (16:3). Смъртта на Ила слага край на втората династия в Израил.

И. Израилевият цар Зимрий (16:11–20)

Зимрий царува над Израил в продължение на **седем дни,** (885/84 г. пр. Хр.).

Поквареното царуване на Зимрий е най-краткото всички и продължава само **седем дни.** Когато той узурпира трона, израилевата войска се опитва да превземе града **Гиветон** от **филистимците.** Армията обявява своя **военачалник Амрий** за **цар.** Той незабавно тръгва към столицата **Терса,** за да поеме управлението. **Зимрий** се оттегля **във вътрешната царска къща,** запалва я и загива в пламъците.

Й. Израилевият цар Тивний (16:21, 22)

Тивний, синът на Гинат, царува над Израил четири години (885/84–881/80 г. пр. Хр.).

Въпреки че Израил обявява за цар Амрий, военачалника на армията, (ст. 16), той намира своя съперник в лицето на Тивний, и така избухва гражданска война, която продължава четири или пет години (ср. ст. 15 със ст. 23). Половината от северното царство последва Тивний до неговата смърт.

К. Израилевият цар Амрий (16:23–28)

Амрий царува над Израил дванадесет години (885/84–874/73 г. пр. Хр.).

Царуването на Амрий поставя началото на четвъртата династия в северното царство. **Тивний** е разбит през 880 г. пр. Хр., **и Амрий** става безспорния цар. През първите **шест години** той **царува в Терса.** След това купува **хълма Самария за ... два таланта сребро** и премества столицата си там. **Злият** характер на неговото царуване е подчертан в ст. 25 и 26.

Хронологията на Амрий е доста сложна. Той е обявен за цар в двадесет и седмата година на Аса (тогава зад него застава само **половината от народа),** след смъртта на Зимрий (ст. 15). След четири години гражданска война става безспорен цар над северното царство в **тридесет и първата година** от царуването на Аса (ст. 23). В тридесет и осмата година на Аса той умира (ст. 29). Така през неговото царуване има около четири години вътрешни борби и около осем години относителен мир.

Амрий е напредничав цар и донася известен мир и благоденствие на Израил. Извънбиблейски източници сочат Амрий като завоевател на Моав. Той е толкова бележит сред асирийците, че те наричат Израил „Дома на Амрий“ или „Земята на Амрий“. Археолозите считат, че са открили двореца на Амрий в Самария.

Л. Израилевият цар Ахав и пророк Илия (16:29–22:40)

Ахав, синът на Амрий, царува над Израил двадесет и две години (874/73–853 г. пр. Хр.).

1. Греховете на Ахав (16:29–34)

Ахав е извънредно **зъл цар,** не само защото продължава идолопоклонството на **Еровоам,** но и защото се оженва за **Езавел, дъщерята на сидонския цар.** Тази чудовищна жена е поклонница на Ваал, която успява да повлияе на **Ахав** да организира поклонение пред Ваал в Израил, като издига **храм, олтар,** и **ашера** (дървена статуя). Безбожието на времената е засвидетелствано от наглия опит на **ветилеца Хиил** да построи отново **Ерихон** в открито предизвикателство към Божието проклятие (Иис. Нав. 6:26). Когато **полага основите му,** неговият най-голям син, **Авирон,** умира. При издигането на **портите** умира и **най-младият** му **син, Сегув.**

2. Илия и сушата (17:1–7)

17:1 В гл. 17 срещаме пророк **Илия.** Неговото служение продължава до 4 Царе 2:11. Във времена на грях и упадък Бог говори на Своя народ чрез пророци. Те безстрашно и открито протестират срещу идолопоклонството, неморалността и всички други форми на беззаконие. Призовават народа да се покае и да се върне при Господа и предупреждават за страшните последици, ако не го направи. Някои пророци са служили предимно на Израил, други на Юда, а някои и на двете царства. Тъй като Израил е по-поквареното от двете царства, Бог придружава посланията на пророците към Израил с чудеса и знамения. Това оставя Ираил без извинение.

Илия е споменат в евангелията във връзка със служението на Йоан Кръстител. Йоан идва в духа и силата на Илия (Лука 1:17).

Илия идва от Тесва в **Галаад,** източно от река Йордан, и затова е наречен **тесвиец.** Неговата история е записана само в книгите на царете. Не ни е казано нищо за неговия произход, семейство, или призоваване за пророческото служение. Но никой не може да отрече, че той е човек, изпратен от Бога. Той е Божият избран инструмент да постави блудния и горделив Израил на колене. Молитвите му могат да донесат благословение (дъжд) или гняв (суша и пожари). Той служи на своето поколение като безстрашна въплътена съвест. Първото му записано дело е, че съобщава на **Ахав,** че в земята ще настъпи суша. Това очевидно е божествена присъда над идолопоклонството. Бог избира да използва тежка суша, за да привлече вниманието на хората. Те не се вълнуват от това, че идолопоклонството им е донесло духовна суша, но не могат да пренебрегнат физическата суша, която е нейно картинно изражение.

17:2–7 По думата на **ГОСПОДА** Илия отива от Самария **при потока Херит** източно от **Йордан.** Тук той е подсигурен с вода **от потока** и с храна, която получава по чудодеен начин сутрин и вечер от **враните. След известно време** обаче поради сушата **потокът пресъхва.**

3. Илия и вдовицата от Сарепта (17:8–24)

17:8–16 Послушен на **ГОСПОДНОТО слово,** Илия отива в **Сарепта,** на средиземноморския бряг между Тир и Сидон. Там Бог е уредил **една** езическа **вдовица да** го **храни.** Първоначално тя се колебае, защото има храна само колкото **за сина** си и **за** себе си. Пророкът обаче ѝ заповядва **първо** да **направи една малка питка** за него. Като прави това, тя всъщност поставя Бога на първо място. След като се подчинява, тя научава безценния урок, че онези, които поставят Бога на първо място, никога не са лишени от необходимите за живота неща. Нейната **делва с брашно** и **стомна с масло** никога не се изпразват. Иисус обръща внимание на факта, че Илия е изпратен до една *езическа* вдовица, а не до някоя от многобройните вдовици в *Израил* (Лука 4:26).

По време на сушата Йахве осигурява

нуждите на Своя пророк по най-смиряващи начини – най-напред чрез нечисти птици, а след това чрез една езичница, при това бедна вдовица. Царят в своя дворец е в лишение, но Илия има всичко, от което се нуждае. Божият човек, който се подчинява на Божия глас, винаги ще бъде задоволен в своите нужди независимо от условията наоколо.

17:17–24 По-късно **синът на жената** се разболява от **тежка болест** и умира. Майката веднага заподозира, че **Илия** е заповядал смъртта му заради някакъв **грях,** който тя е извършила. Пророкът **взема** момчето в своята спалня, **простира се три пъти върху детето и извиква към ГОСПОДА.** Момчето **се съживява** и Илия го завежда долу при **майка му** в съвършено здраве. Това убеждава **жената,** че **Илия** е **Божи човек** и че **ГОСПОДНОТО слово е истина.** Като езичница, тя проявява вяра в Бога на Израил.

4. Илия предизвиква жреците на Ваал (18:1–19)

18:1–6 Три години, след като Илия напуска Израил, и три години и половина след началото на глада (Лука 4:25) пророкът получава заповед от Бога да отиде при **Ахав** – по човешки погледнато, изключително опасно действие. **Гладът** е толкова **страшен,** че **Ахав** и неговият **управител Авдия** (не пророкът, който е написал книгата на Авдия) претърсват **земята** за **трева,** с която да нахранят животните. (Това е **Авдия,** който спасява **сто** от **ГОСПОДНИТЕ пророци, когато Езавел** вече е убила мнозина от тях и търси и другите, за да ги изтреби напълно.)

18:7–15 Докато **Авдия** търси трева, **Илия го среща** и му казва да съобщи на **Ахав** къде се намира. Авдия се страхува, че това ще стане причина за неговата смърт, тъй като Ахав непреклонно е издирвал Илия, за да го накара да замълчи веднъж завинаги. Ако Авдия му разкрие присъствието на Илия, царят несъмнено ще се отзове. Но дотогава **ГОСПОДНИЯТ Дух** може вече да е отнесъл Илия нанякъде. Тогава Ахав ще **убие** Авдия за неговата „недостоверна“ информация. Освен всичко това положението на Авдия в царския двор вече е несигурно, защото той е укрил **ГОСПОДНИТЕ пророци.** Илия обещава, че няма да напусне мястото и срещата бива уговорена.

18:16–19 Цар Ахав отива да се срещне с Илия и го обвинява, че е **докарал беда на Израил,** като не осъзнава, че Божият човек е един от най-добрите приятели, които **Израил** някога е имал. Без да го е страх за собствения му живот, Илия отговаря на Ахав смело и обвинително. Той обвинява царя за това, че е смесил поклонението на Йахве с поклонение пред **Ваал** и го предизвиква да събере идолослужещите **пророци** за спор **на планината Кармил,** за да стане ясно кой е истинският Бог. **(Четиристотин и петдесетте пророци на Ваал** отиват на **Кармил,** но **четиристотинте пророци на Ашера** не идват; ср. ст. 19, 22.)

5. Победата на Илия над жреците на Ваал (18:20–40)

18:20–25 Като се обръща към събраните представители на Израил, Илия ги обвинява за това, че се двоумят между две мнения – те трябва да изберат или **ГОСПОДА,** или **Ваал.** После състезанието започва. **Два юнеца** трябва да бъдат заклани и поставени върху **дърва** за горене. **Илия** ще представлява **ГОСПОДА,** а **четиристотин и петдесетте пророци** на Ахав ще представляват **Ваал. Богът, който отговори с огън,** ще бъде признат за истинския **Бог.**

18:26–29 Пророците на Ваал викат към своя бог и **подскачат около олтара от сутринта ... до пладне. Илия им се присмива** с „полезни“ обяснения защо Ваал не успява да отговори. „Може би той е толкова малък и слаб бог, че не

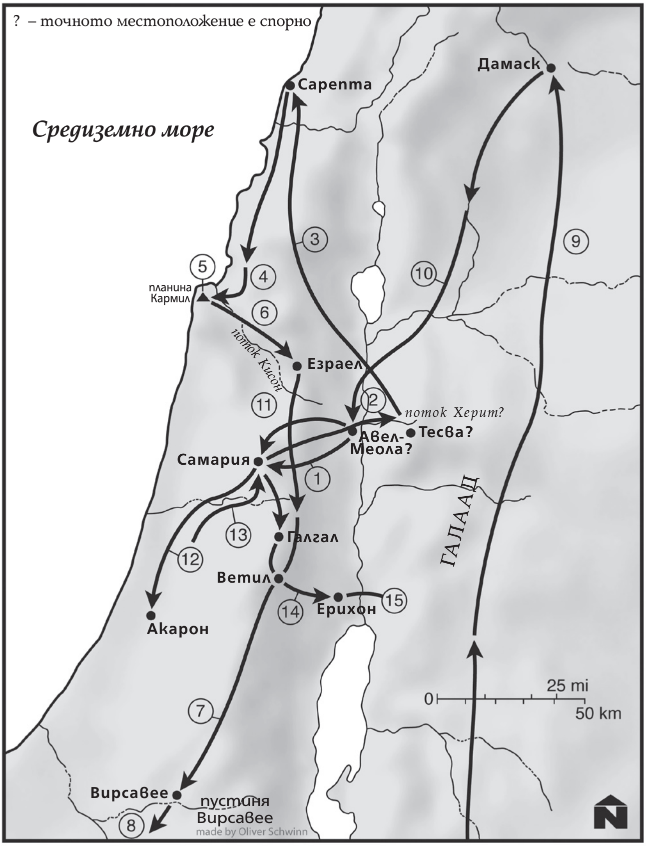

Животът на Илия

1. Тесвиецът Илия пророкува на Ахав.
2. Илия се крие при потока Херит.
3. Илия отива в Сарепта.
4. На път към Ахав, Илия среща Авдия.
5. Ахав се съгласява да се срещне с Илия на планината Кармил.
6. Илия изпреварва Ахав в Езраел.
7. От страх от Езавел Илия отива във Вирсавее.
8. Илия пристига в пустинята при Вирсавее, откъдето тръгва на юг и изминава целия път до планината Синай.
9. Илия тръгва към Дамаск по пътя през пустинята, за да помаже Азаил за цар на Сирия.
10. Илия намира Елисей.
11. Илия осъжда Ахав за убийството на Навутей.
12. На път към Акарон Илия смело се сблъсква със слугите на Охозия.
13. Илия пророкува смъртта на Охозия.
14. Последното пътуване на Илия и Елисей.
15. Илия е грабнат на небето във вихрушка.

може да прави две неща едновременно.“ В израз на отчаяние те **се режат според обичая си с мечове и копия** и беснеят до времето **на хлебния** (вечерния) **принос. „Но нямаше глас и нямаше кой да отговори, и нямаше кой да обърне внимание.“**

18:30–35 Тогава Илия построява олтар от дванадесет камъка в ГОСПОДНОТО Име. Камъните представят дванадесетте **племена на** Израил. После, за да изключи всяка възможност олтарът да се възпламени от нещо друго освен по чудо, той накисва юнеца и дървата с дванадесет ведра **вода (четири ведра,** изляни три пъти).

Някои се учудват откъде Илия е намерил толкова много вода във време на суша. Но всъщност това не е истински проблем. Не е невъзможно да се намерят дванадесет ведра вода във време на суша. Сушата е засегнала пасищата и обработваемите земи, но би трябвало все пак да е имало питейна вода, защото в противен случай всички биха измрели. Друго обяснение е, че тази вода може да е била взета от Средиземно море, което се намира на няколко километра. Уилямс казва:

> Потокът Кисон (ст. 40), морето (ст. 43) и някой кладенец, който все още не е пресъхнал, може поотделно или заедно да са осигурили необходимата вода за напълването на изкопа (ст. 35).[11]

18:36–40 По времето на вечерния **принос Илия** се моли Бог да се изяви, като изпрати огън от небето. Незабавно **пада огън от ГОСПОДА** от небето и изгаря не само **всеизгарянето,** но **и дървата, и камъните, и пръстта, и ... водата ... в рова** около олтара. Така **народът** е принуден да признае, че **ГОСПОД** е истинският **Бог.** Тогава израилтяните се подчиняват на заповедта на Илия да **изколят** злите **пророци на Ваал.** Едва след като народът *признава,* че Йахве е Бог и *екзекутира* пророците на Ваал, идва дъждът. Изповядването на греха и покорството на Божието Слово са стъпките към благословението.

6. Молитвата на Илия за дъжд (18:41–46)

Пророкът съветва **Ахав** да яде и да пие, защото скоро ще трябва да напусне планината Кармил, за да избяга от предстоящия **дъжд.** Когато **Ахав** сяда **да яде, Илия** става, за да се моли. Той **се изкачва на върха на** планината **Кармил и се навежда до земята** с **лице между колената си,** като горещо се моли Господ да изпълни словото Си, като изпрати дъжд. Той продължава да се моли, докато **слугата му** му съобщава за малък **облак** на хоризонта. За Илия това е достатъчно. Той незабавно изпраща слугата си да съобщи **на Ахав** да побърза към **Езраел,** един град в Исахар, където царското семейство понякога живее (21:1). Като лоялен поданик и верен слуга, пророкът **бяга** пред колесницата на Ахав в проливния **дъжд** тридесет километра **до Езраел.**

7. Бягството на Илия на Хорив (19:1–18)

19:1–4 Когато **Ахав разказва на Езавел** за поражението и смъртта на **пророците** на Ваал на планината Кармил, тя се заклева до един ден да убие **Илия.** Тогава пророкът, чиято вяра е извоювала такава мощна победа предния ден, изгубва кураж. Той **побягва за живота си** от Езраел на юг през земята към **Вирсавее, който** се намира на около 160 км, близо до южната граница на **Юда.** Оставяйки **слугата си** във **Вирсавее,** Илия продължава на юг **на един ден път в пустинята.** Накрая сяда **под една хвойна** обезверен, победен и потиснат.

19:5–8 Интересно е да отбележим начина, по който Бог лекува тази тежка депресия: почивка, храна и питие; още

почивка, още храна и питие. Подкрепен по този начин, пророкът върви **със силата от онази храна** повече от 300 км в продължение **на четиридесет дни и четиридесет нощи** до планината **Хорив** (Синай), където Бог е дал на Мойсей закона.

19:9–14 Там в една пещера ГОСПОД се заема **него.** Със себеправеден дух Илия защитава своята вярност и обвинява **израилевите синове.** Той всъщност казва, че е единственият, който е останал верен на Господа. Тогава Бог му заповядва да **застане на планината** на закона, но Илия не се подчинява. Разбираме това, защото по-късно (ст. 13) той **излиза и застава на входа на пещерата.** В бърза поредица **планините** са споходени от **силен вятър, земетресение,** и **огън.** Тези стихийни явления трябва да са напомнили на Илия за неговия остър и осъдителен дух. Нито едно от тях обаче не го извежда от пещерата. Найнакрая, **след огъня** пророкът чува **звук като от тих повей.** Именно милостивият глас на Господа извежда Илия до **входа на пещерата.** Там той отново се изтъква като единствения оцелял Божи свидетел. Джордж Уилямс коментира:

> Ако сърцето му не било заето толкова много със самия него, той щял да научи, че силните бури, земетресенията и огънят не могат да постигнат онова, което прави нежният глас на любовта. Той би трябвало да признае, че няма разлика между неговото сърце и сърцето на народа; и също както принудата не успява да го накара да напусне пещерата си, така тя не успява и няма шанс да успее да накара хората да оставят греховете си.[12]

19:15–18 Изглежда, че полезността на Илия като Божи служител намалява, когато той възприема тази нагласа на собствена значимост. Бог му казва да **се върне** на север **в пустинята към Дамаск,** където да помаже трима души: (1) Най-напред ще **помаже Азаил за цар над Арам.** Непокорният народ на Израил ще бъде наказан от този цар. (2) Той ще **помаже Ииуй за цар над Израил.** Ииуй ще изпълни Божията присъда над дома на Ахав. (3) И последно ще **помаже ... Елисей** за свой собствен наследник.[13] Това ще го научи, че Бог може да осъществи волята Си и без него. Тези трима мъже ще изпълнят Божията присъда над идолопоклонниците в Израил (ст. 17), но Господ ще **остави седем хиляди, които не са преклонили колена пред Ваал** и **не са го целунали.**

8. Илия определя Елисей за свой наследник (19:19–21)

19:19 Илия отива на север до Авел-Меола, който се намира в долината на Йордан близо до Ветсан. Там той **намира Елисей** – един земеделец, който **оре** нивата си. Фактът, че Елисей притежава **дванадесет двойки говеда,** показва, че не е бил беден. Самият той вероятно е орял с едната двойка, а слугите му – с другите единадесет. **Илия хвърля кожуха си върху** Елисей – знак, че Елисей трябва да стане негов наследник.

19:20, 21 Елисей иска разрешение да се върне вкъщи и да направи прощален празник за семейството си. Илия дава съгласието си, но го предупреждава да не забравя какво се е случило току-що – т. е. как Илия го е помазал. След пищното угощение Елисей **става и последва Илия,** като става негов личен слуга.

Молбата на Елисей да се сбогува с родителите си опасно напомня тази на човека, който твърди, че иска да бъде ученик на Иисус, и когото Иисус обявява за негоден за Божието царство (Лука 9:61, 62). Разликата е, че в случая на Елисей той всъщност взима сериозното решение незабавно да прекъсне всички връзки, докато в другия случай това е просто тактика на отлагане и оправдание.

9. Първата победа на Ахав над Сирия (20:1–22)

20:1–6 По-рано се смятало, че **арамейският цар Венадад** е син на споменатия в 15:18, 20 Венадад. Последните изследвания обаче показват, че е възможно това да е същата личност. Той формира съюз от **тридесет и двама** арамейски **царе** и настъпва срещу **Самария ... с коне и колесници.** След като обсажда града, той поставя на Ахав условия да се предаде – **„среброто ти и златото ти ... и жените ти, и синовете ти, най-хубавите“.** Ахав покорно и малодушно се съгласява. Но тези първоначални условия за капитулация не задоволяват Венадад и заотва той иска и правото **слугите** му да влязат и да си вземат, каквото поискат.

20:7–12 Старейшините на Израил са възмутени от второто искане и настояват за неотстъпчивост. Когато казват на **Венадад** за отказа на Израил, той изпада в ярост и се хвали, че така ще опустоши Самария, че няма да остане и **шепа пръст** за всеки от войниците му. На това Ахав отговаря, че този, който сега се въоръжава за битката, не бива да **се хвали,** като че ли вече я е спечелил. Тази подигравка кара гуляещия арамеец и съюзниците му да пристъпят към действие.

20:13–15 Точно тогава един Господен **пророк се приближава до Ахав** и го уверява в предстоящата победа. Бог използва малка сила от **двеста тридесет и двама** от **слугите на областните управители,** последвани от **седем хиляди души** от Израил, с които разгромява обединените войски от север. Изразът **„всички израилеви синове“** (ст. 15б) означава всички войници в Самария. Бог избира малък брой млади слуги, за да бъде очевидно, че победата е *от Господа,* а не чрез плътска сила.

20:16–22 Ахав атакува **по пладне,** докато **Венадад** и помощниците му **се напиват.** Когато Венадад чува, че към тях се приближават 232 мъже от Израил, той заповядва те да бъдат заловени **живи.** Това, разбира се, дава на израилтяните предимство в боя, което донася **голямо поражение на арамейците**. Оцелелите се оттеглят към своите земи. Господният **пророк** предупреждава Ахав, че сирийската войска отново ще се върне **при завръщането на годината** (т. е. през пролетта).

10. Втората победа на Ахав над Сирия (20:23–34)

20:23–25 Слугите на Венадад отдават позорното си поражение на два фактора: (1) Израилтяните са спечелили битката в планинска област. Несъмнено **техните богове са планински богове,** но те ще бъдат безсилни в равнините. Затова следващият път сирийците трябва да ги нападнат в равнината. (2) Тридесет и двамата царе, които са се били срещу Ахав, очевидно са се показали неспособни във воденето на военни действия. **Слугите** на Венадад го съветват те да бъдат заменени от професионални **управители.**

20:26–30а През пролетта **Венадад** отново настъпва **срещу Израил.** Войската на Израил изглежда **като две малки стада кози** в сравнение с арамейските множества. Един **Божи човек** казва на Ахав, че **ГОСПОД** ще покаже на Венадад, че Той е **Бог на долините,** също както и **на планините.** В **боя израилевите синове избиват сто хиляди пешаци. Арамейците,** които избягват, се опитват да заемат позиции по **стената** на град **Афек,** но тя рухва, като убива **двадесет и седем хиляди** от тях.

20:30б–34 Венадад остава в Афек, като **се крие от стая в стая. Слугите му** го убеждават да излязат при Ахав, облечени със символи на поражение и скръб, и да го молят за милост. Ахав глупаво нарича царя свой **„брат“.** Арамейците веднага се хващат за тази дума и казват: **„Да, Венадад ти е брат!“** Ахав им

заповядва да му доведат сирийския цар. Венадад обещава да **върне градовете,** които са били отнети от предшественика на Ахав (15:20), и да позволи на Израил **да си направи** търговски **улици в Дамаск** (ст. 34). **Ахав** сключва с него **договор** при тези условия и пуска Венадад, вместо да го убие, както е трябвало да направи.

11. Непокорството на Ахав (20:35–43)

20:35, 36 Ахав иска силно арамейско царство, което да действа като буфер между Израил и нарастващата заплаха от Асирия. Случката, която следва, е нагледен урок, изигран от един пророк, който демонстрира безумието на действията на Ахав.

Един от **синовете на пророците** заповядва чрез **ГОСПОДНОТО слово** на приятеля си да го **удари.** Човекът отказва да го направи и така отказва да се подчини на **ГОСПОДА.** За непокорството си на Господния глас той бива **убит** от **един лъв.**

> Ако един добър пророк е наказан по този начин за това, че е пощадил своя и Божия приятел, когато Бог е казал: *Удари,* колко по-тежко наказание мислите заслужава един зъл цар, който е пощадил своя и Божия враг, когато Бог е казал: *Удари!*[14]

20:37–43 Пророкът **среща** един **друг човек,** който се подчинява и го **удря и наранява. Тогава пророкът ... се предрешва с превръзка на очите си** и застава да чака цар Ахав. Когато **царят** минава край него, пророкът му разказва как, докато е бил на бойното поле, е получил задачата да пази един пленник от враговете. Бил предупреден, че ако пленникът избяга, той ще трябва да заплати или с **живота** си, или с непосилната сума от **един талант сребро.** Преоблеченият пророк казва, че докато е бил зает с други неща, пленникът е успял да избяга. **Царят** не показва и следа от снизходителност; той държи първоначалните условия на наказанието да бъдат изпълнени. Тогава пророкът затваря капана. Той маха превръзката си и става ясно, че е един **от пророците,** които Ахав познава. **Ахав** е държал в ръцете си един вражески пленник – Венадад. Покорството към Господа е изисквало арамейският цар да бъде убит. Заради неподчинението си Ахав ще бъде убит. Кемпбъл Морган обяснява:

> Ето значението на притчата: Ахав е трябвало да направи едно нещо по заповед на Бога, но вършейки стотици други работи, той пренебрегва именно това нещо. Как добре е разкрита тук тази вечна причина и начин за провал! Бог ни е дал някаква отговорност, нещо съществено и точно определено, което трябва да правим. Ние започваме да го правим с най-добри намерения, но после другите неща, които не непременно са лоши сами по себе си, застават на пътя ни. Ние сме „заети и тук, и там“, вършим много неща и пренебрегваме най-главното, което е поверено на нашата отговорност.[15]

Също като цар Давид преди него, Ахав се осъжда със собствените си думи. Но за разлика от Давид, който се покайва, Ахав се втурва към двореца си **мрачен и огорчен.** Вместо да помоли Господа за милост, той продължава да предизвиква Неговия гняв, както четем в оставащите глави на 3 Царе.

12. Престъпленията на Ахав срещу Навутей (гл. 21)

21:1–4 Гл. 21 проследява събитията, водещи до смъртта на Ахав. Мястото на действието е **Езраел,** където **Ахав** и Езавел имат **дворец.** В съседство с двореца

има едно **лозе,** собственост на **израелеца Навутей. Ахав** иска да присъедини **лозето** към земята на двореца си, за да може да си посади там **зеленчукова градина. Навутей** отказва да продаде или да замени собствеността си, тъй като законът на Израил постановява земята да остава в семейството, за което е била предназначена първоначално (Лев. 25:23–28; Чис. 36:7; Езек. 46:18).

21:5–16 Когато **Езавел** намира мъжа си ядосан и **мрачен** и разбира за отказа на Навутей да продаде **лозето** си, тя уверява Ахав, че лозето скоро ще бъде негово. **Тя** заповядва да бъде обявен **пост** и да се проведе разследване. **Двама** зли мъже са натоварени със задачата да обвинят Навутей в хули срещу **Бога и царя.** И така, Навутей е отведен **извън града** и **убит с камъни.**

Коварната Езавел така скалъпва обвинението срещу Навутей, че да излезе че той е бил екзекутиран за нарушение на закона на Йахве. Тъй като собствеността би трябвало да премине на синовете на Навутей след неговата смърт, Езавел урежда и те да бъдат убити (4 Царе 9:26). Порочната царица е колкото зла, толкова и старателна в извършването на злото.

21:17–26 Когато **Ахав** отива, за да присвои лозето, **Илия** го среща и го осъжда за убийството и кражбата, които е извършил. Илия предсказва, че самият **Ахав** ще бъде убит, че **мъжките** му наследници също ще бъдат избити, с което ще се сложи край на неговата династия, че тялото на **Езавел** ще бъде изядено от **кучета** в **Израел,** и че наследниците на Ахав няма да имат прилично погребение (ст. 24). Тежестта на наказанието на Ахав е обяснено с крайностите, до които той достига в идолопоклонството: **„Наистина нямаше никой като Ахав, който така се продаде да върши зло.“**

21:27–29 Когато Ахав чува присъдата си, той **се смирява пред** Господа. Заради това Господ обявява, че присъдите над жена му и над семейството му няма да бъдат изпълнени преди смъртта на Ахав.

Ако можем да научим нещо от тези стихове, то е, че Бог е Бог на благодатта и милостта. „Жив съм Аз, заявява ГОСПОД Бог, нямам благоволение в смъртта на безбожния, а да се обърне безбожният от пътя си и да живее! Обърнете се, обърнете се от злите си пътища! Защо да умрете?“ (Езек. 33:11). Дори повърхностното покаяние на Ахав му донася отсрочка. Но следващата глава доказва, че сърцето му остава непроменено. Благодатта е посрещната с гордост, и затова Господ предава Ахав на ангела на смъртта, а Ииуй е натоварен да изпълни кървавата присъда над останалите от дома му според пророчеството на Илия.

13. Последната битка на Ахав (22:1–40)

22:1–6 След **три години** мир **между Арам и Израил** на Ахав му идва идеята да си възвърне от арамейците **Рамот-Галаад,** който се намира на изток от Йордан. Венадад е обещал да върне израилевите градове, когато Ахав го е помилвал (20:34), но явно не го е направил. Случва се така, че по това време **Йосафат,** царят на Юда, е на посещение при Ахав и изразява желание да съдейства във военното начинание. **Йосафат** обаче предлага **първо** да се **допитат до ГОСПОДА** чрез **пророците. Четиристотинте пророци** в свитата на Ахав съветват в полза на плана и обещават победа. Това може да са били същите 400 пророци, които не идват на планината Кармил за спора с Илия (18:19, 22).

22:7–12 Йосафат явно се е чувствал неспокоен, защото пита дали **няма ГОСПОДЕН пророк,** с когото да се посъветват. Това извежда на сцената **Михей** – безстрашен пророк, когото Ахав **мрази** заради безкомпромисните му послания. Преди Михей да бъде извикан, четирис-

тотинте пророци единодушно насърчават царете на **Израил** и **Юда** да нападнат Арам. Един от тях, **Седекия, си прави железни рогове,** за да илюстрира непреодолимата сила на Ахав и Йосафат срещу **арамейците.**

22:13–17 На Михей се казва, че думите му трябва да съвпадат с тези на останалите **пророци,** но този съвет към него е напразен. Когато Ахав го пита дали да предприеме кампанията срещу **Рамот-Галаад,** Михей отначало казва същото като другите пророци: **„Изкачи се и ще успееш, защото ГОСПОД ще го предаде в ръката на царя!“** Твърде вероятно е обаче той да е казал това подигравателно. Тонът му явно е преливал от ирония и сарказъм.

Ахав усеща това и поставя Михей под клетва да **говори ... истината** (Лев. 5:1). Тогава пророкът разказва едно видение, в което **Израил** е **пръснат,** защото **няма овчар,** като по този начин дава да се разбере, че Ахав ще бъде убит и войската му ще се разпръсне.

22:18–23 Цар Ахав представя това **на Йосафат** като доказателство, че Михей може да говори само зло срещу него. Тогава храбрият пророк отново взима думата. Той разкрива видение, в което един **лъжлив дух** заявява **пред ГОСПОДА,** че е готов да подмами Ахав да тръгне срещу **Рамот-Галаад,** за да бъде убит. **Лъжливият дух** ще **сложи** съвета си **в устата на всички пророци** на царя. Това е един пример как Бог, макар да не е автор на злото, го използва, за да постигне окончателните Си цели. Той изпраща **лъжливия дух** само в смисъл, че го допуска.

22:24, 25 Седекия отлично схваща идеята на тази притча. Осъзнавайки, че той и останалите пророци са обвинени в лъжа, той **удря Михей** и го пита: **„Откъде мина ГОСПОДНИЯТ дух от мен, за да говори на теб?“** С други думи, Седекия казва:

> Аз говорих чрез Божия Дух, когато съветвах Ахав да се изкачи срещу Рамот-Галаад. Сега ти твърдиш, че говориш чрез Духа, а съветваш точно обратното. Как Духът премина от мен на теб?

Михей спокойно отговаря, че Седекия ще разбере истината, когато в ужас ще **се крие** на някое тайно място – несъмнено когато смъртта на Ахав ще определи за Седекия участта на лъжепророк.

22:26–30 Разяреният **израилев цар** заповядва **Михей** да бъде **хвърлен ... в затвора и** да бъде хранен **с хляб ... и вода ... докато** той (Ахав) се върне в мир от Рамот-Галаад. Прощалното послание на Михей е: **„Ако някога се върнеш в мир, ГОСПОД не е говорил чрез мен.“** Ахав решава да **се предреши,** преди да **влезе в битката,** като се надява по този начин да избегне предсказаната от Михей гибел. А **Йосафат** ще носи царските си **одежди,** което го излага именно на опасността, която Ахав се опитва да избегне. Така Ахав се опитва да измами и Господа, и арамейския цар, но „Бог не е за подиграване; понеже, каквото посее човек, това и ще пожъне“ (Гал. 6:7). Ахав бива *убит,* а Йосафат – *спасен.*

22:31–36 На арамейците е наредено да убият **израилевия цар,** това е тяхната главна цел в битката. В първия момент те вземат **Йосафат** за Ахав. Царят на Юда **извиква** от страх, като така вероятно разкрива истинската си самоличност. После Ахав е **улучен между ставите на бронята** си от случайна стрела и е изведен от полесражението, но **се удържа прав в колесницата** си, за да не се обезсърчи войската му. Когато той **умира** по **залез,** фактът бързо става известен и войниците му се оттеглят по домовете си.

22:37–40 Тялото на Ахав е върнато в **Самария** и там е **погребано.** Окървавената му **колесница** е **измита при самарийския водоем ... където се къ-**

пят блудниците. Това е само частично изпълнение на пророчеството на Илия (21:19); то става **в Самария,** а не в Езраел. Понеже Ахав се е смирил (21:29), Бог милостиво отсрочва цялостното изпълнение на пророчеството за сина на царя, Йорам (4 Царе 9:25, 26).

Ахав получава три пророчески предупреждения за смъртта си. Едното е изречено от един неназован пророк, когато Ахав пощадява живота на Венадад (20:42); другото е обявено от пророк Илия, когато Ахав отнема лозето на Навутей (21:19); и третото пророчество е произнесено от Михей в навечерието на съдбоносната битка (ст. 17–23).

М. Юдовият цар Йосафат (22:41–50)

Йосафат, синът на Аса, царува над Юда **двадесет и пет години** (873/72–848 г. пр. Хр.).

През първите три или четири години **Йосафат** царува заедно с баща си **Аса.** Вече видяхме Йосафат в ст. 2–4, където той прави позорен съюз със злият израилев цар и едва не изгубва живота си заради това. Като цяло обаче неговото царуване е благочестиво. По-значителните характеристики на управлението на Йосафат са следните:

1. Той следва примера на баща си в борбата с идолопоклонството, въпреки че не успява да го изкорени напълно (ст. 43).
2. Царува съвместно с **баща си Аса.**
3. Сключва **мир с израилевия цар** Ахав (ст. 44).
4. Премахва **от земята** мъжете, които практикуват култова проституция (ст. 46).
5. Неговото царство включва и земята на **Едом** (2 Царе 8:14), където е представляван от **управител** (ст. 47). По-късно неговият син Йорам изгубва Едом поради бунт (4 Царе 8:20).
6. Той участва в проект за строеж на кораби в **Есион-Гавер** съвместно с **Охозия,** сина на Ахав (2 Лет. 20:35, 36). Техният план е да изпратят **корабите ... в Офир за злато.** Но **корабите се разбиват** още преди да излязат от пристанището (ст. 48), явно от морска буря. Пророкът Елиезер казва на Йосафат, че това се е случило, защото Господ не одобрява несветия съюз с Охозия (2 Лет. 20:37). Когато **Охозия** предлага да подновят проекта, **Йосафат** отказва (ст. 49).

Н. Израилевият цар Охозия (22:51–53)

Охозия, синът на Ахав, царува над Израил две години (853–852 г. пр. Хр.; ср. 4 Царе 1:1–18).

Царуването на **Охозия** е белязано от грубо идолопоклонство и поквара. **Майка** му Езавел несъмнено го е насърчавала в безбожието, също както навремето **баща** му. **Той служи на Ваал ... и разгневява ГОСПОДА, Израилевия Бог.** Крушата не пада по-далеч от дървото. Третата книга на царете няма формален завършек, тъй като 3 и 4 Царе първоначално са съставлявали една книга и разделянето им е направено единствено за удобство. Четвъртата книга на царете продължава разказа от този момент.

Крайни бележки

[1] (Intro) O. J. Gibson, непубликувани бележки.
[2] (4:1-6) Matthew Poole, *Matthew Poole's Commentary on the Holy Bible*, p. 657.
[3] (6:11-22) C. H. Spurgeon, *Spurgeon's Devotional Bible,* p. 305.
[4] (8:12, 13) Matthew Henry, „1 Kings," in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:614.
[5] (8:66) John Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible*, p. 223.
[6] (9:15-23) *Baker's Bible Atlas,* p. 309.
[7] (10:16–22) Думата, предадена като „пауни" в ПБКДж, сега се превежда като *маймуни* (ПИПБКДж) или *павиани* (НМПБ). Древните царе действително са обичали пауните и затова този превод (вероятно предположение) е направен от Йероним в Латинската Вулгата.
[8] (10:26-29) J. R. Lumby, *The Cambridge Bible for Schools and Colleges, The First Book of the Kings,* p. 114.
[9] (Екскурс) Вж. библиографията за подробности.
[10] (13:33, 34) Irving L. Jensen, *I Kings with Chronicles,* pp. 80-81.
[11] (18:30-35) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 195.
[12] (19:9-14) *Ibid*., p. 196.
[13] (19:15–18) Илия вероятно е поръчал на своя наследник Елисей да изпълни Господната заповед да помаже Азаил и Ииуй, тъй като те биват помазани след грабването на Илия (4 Царе 8:7 и сл.; 9:1 и сл.). Елисей е единственият от тримата, когото Илия помазва лично.
[14] (20:35, 36) Henry, „1 Kings," II:692-93.
[15] (20:37-43) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 100.

Библиография

Gates, John T. „1 Kings." In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Henry, Matthew. „1 and 2 Kings." In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2.

Jamieson, Robert. „I and II Kings," In *A Commentary, Critical, Experimental and Practical on the Old and New Testaments*. 3rd ed. Grand Rapids: Zondervan Publishing House,1983.

Jensen, Irving L. *I Kings with Chronicles*. Chicago: Moody Press, 1968.

Keil, C. F. „The Books of Kings." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 8. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Lumby, J. R. *The Cambridge Bible for Schools and Colleges, The First Book of the Kings*. London: C. J. Clay and Sons,1890.

McNeely, Richard I. *First & Second Kings*. *Everyman's Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1978.

Stigers, Harold. „II Kings." In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Thiele, Edwin R. *A Chronology of the Hebrew Kings*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1977.

——. *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings*. Rev. ed. Chicago: University of Chicago Press, 1983.

Whitcomb, J. C., Jr. *Solomon to the Exile*. Grand Rapids: Baker Book House, 1975.

ЧЕТВЪРТАТА КНИГА НА ЦАРЕТЕ
или
Втората книга на царете

„Историята на Царете е история на упадък; нещата стават все по-мрачни и по-мрачни, докато накрая вече са непоправими. ... Отначало са отведени в плен десетте племена, а след тях и останалите две.“
Самюъл Ридаут

Въведение

Въведението към двете книги се намира в коментара към 3 Царе.

Схема на изложението

I. Разделеното царство (Продължение от 3 Царе) (гл. 1–17)
- А. Израилевият цар Охозия и служението на Илия (гл. 1)
- Б. Грабването на Илия (2:1–12а)
- В. Началото на служението на Елисей (2:12б–25)
- Г. Израилевият цар Йорам (гл. 3)
- Д. Чудесата на Елисей (4:1–8:15)
  1. Чудотворното снабдяване с масло (4:1–7)
  2. Чудотворното раждане (4:8–17)
  3. Възкресяването на сина на сунамката (4:18–37)
  4. Премахването на отровното действие на отровното ястие (4:38–41)
  5. Чудотворното снабдяване с хляб (4:42–44)
  6. Чудотворното очистване на прокажения Нееман (5:1–19)
  7. Алчността на Гиезий (5:20–27)
  8. Чудотворното намиране на острието на брадвата (6:1–7)
  9. Чудотворните военни маневри (6:8–23)
  10. Гладът в Самария (6:24–7:20)
  11. Връщането на имота на сунамката (8:1–6)
  12. Пророчеството на Елисей за царуването на Азаил (8:7–15)
- Е. Юдовият цар Йорам (8:16–24)
- Ж. Юдовият цар Охозия (8:25–29)
- З. Израилевият цар Ииуй и служението на Елисей (гл. 9, 10)
  1. Помазването на Ииуй (9:1–10)
  2. Екзекуциите на Ииуй (9:11–10:17)
  3. Прочистването на поклонниците на Ваал от Ииуй (10:18–36)
- И. Узурпацията на царица Готолия в Юда (гл. 11)
- Й. Юдовият цар Йоас (гл. 12)
- К. Израилевият цар Йоахаз (13:1–9)
- Л. Израилевият цар Йоас (13:10–13)
- М. Краят на служението на Елисей (13:14–25)

Н. Юдовият цар Амасия (14:1–20)
О. Юдовият цар Азария (Озия) (14:21, 22)
П. Израилевият цар Еровоам II (14:23–29)
Р. Юдовият цар Азария (Озия), продължение (15:1–7)
С. Израилевият цар Захария (15:8–12)
Т. Израилевият цар Салум (15:13–15)
У. Израилевият цар Манаим (15:16–22)
Ф. Израилевият цар Факия (15:23–26)
Х. Израилевият цар Факей (15:27–31)
Ц. Юдовият цар Йотам (15:32–38)
Ч. Юдовият цар Ахаз (гл. 16)
Ш. Израилевият цар Осия (17:1–6)
Щ. Падането на северното царство (17:7–41)

II. Царството на Юда до отвеждането му в плен (гл. 18–25)
А. Цар Езекия (гл. 18–20)
1. Праведното царуване на Езекия (18:1–8)
2. Превземането на Самария (18:9–12)
3. Първото нашествие на Сенахирим в Юда (18:13–16)
4. Второто нашествие на Сенахирим в Юда (18:17–19:34)
5. Поражението и смъртта на Сенахирим (19:35–37)
6. Болестта на Езекия и оздравяването му (20:1–11)
7. Глупавата гордост на Езекия (20:12–21)

Б. Цар Манасия (21:1–18)
В. Цар Амон (21:19–26)
Г. Цар Йосия (22:1–23:30)
1. Йосия ремонтира храма (22:1–7)
2. Йосия намира книгата на Закона (22:8–20)
3. Йосия подновява Завета (23:1–3)
4. Реформите на Йосия (23:4–30)

Д. Цар Йоахаз (23:31–33)
Е. Цар Йоаким (23:34–24:7)
Ж. Цар Йоахин (24:8–16)
З. Цар Седекия (24:17–25:7)
И. Падането на Ерусалим (25:8–21)
Й. Управителят Годолия (25:22–26)
К. Цар Йоахин (25:27–30)

Коментар

I. Разделеното царство (Продължение от 3 Царе) (гл. 1–17)

А. Израилевият цар Охозия и служението на Илия (гл. 1)

1:1 Моав е бил завладян от Давид (2 Царе 8:2). Когато царството на Соломон се разделя на Израил и Юда, Моав попада под владичеството на Израил. **След смъртта на Ахав** моавците **въстават** и извоюват своята независимост.

1:2 Цар **Охозия пада през решетката на** покрива на двореца си **в Самария** и сериозно **се разболява.** Вместо да се помоли на Господа за изцеление, той **изпраща пратеници да се допитат до акаронския бог Ваал-Зевув** дали **ще оздравее.** Джон К. Уитком пише следното за този езически бог:

> Иситнското име на това сирийско божество е Ваал-Зевул („Господар на живота“), но евреите подигравателно го наричат Ваал-Зевув („Господар на мухите“). По времето на Христос това

божество вече се е превърнало в символ на Сатана.[1]

Колко тъжно е, че един цар, чието име означава „подкрепян от Йахве“, се обръща за изцеление към Ваал!

1:3–8 Един човек с козинява дреха – пророк **Илия** – среща **пратениците** и ги изпраща обратно при Охозия със сурово изобличение за това, че се допитва **до Ваал-Зевув,** и със съобщението, че болестта му ще бъде фатална.

1:9–12 В отговор Охозия изпраща **един петдесетник с петдесет войници** да заповяда на **Илия** незабавно да се яви пред него. Когато командирът представя арогантното искане, Бог защитава Илия, като изпраща **огън от небето,** който унищожава командира и **петдесетте му войници.** Охозия изпраща втори **петдесетник с петдесет войници,** който заповядва на Илия: **„Слез бързо!“**, но и те споделят същата участ. По-рано с **огън от небето** Бог е разкрил безсилието на Ваал и неговите свещеници (3 Царе 18). Сега същият небесен пламък унищожава и войниците на Ваал, които се опитват да сложат безбожни ръце на Илия. Пророкът получава своите заповеди от истинския Цар на Израил, а не от идолопоклонника узурпатор. Не ни е казано точно защо са унищожени офицерите и войниците им; може би и те са споделяли решимостта на Охозия да убие Илия.

1:13–16 Едва когато **третият петдесетник** смирено признава силата на Илия и **го моли** за милост, **Ангелът ГОСПОДЕН** (Христос преди Своето въплъщение) казва на пророка да отиде и да говори на Охозия. **Илия** безстрашно заявява на **царя,** че **няма** да оздравее, защото е презрял Господа, като се е допитал до **Ваал-Зевув.**

1:17, 18 Когато **Охозия умира,** той е наследен от брат си **Йорам, понеже** няма **син,** който да носи короната. По това време в Юда управляват съвместно Йосафат (3:1) и неговият син, който също се казва **Йорам.**

Б. Грабването на Илия (2:1–12а)

Тази глава започва с грабването на праведника Илия (ст. 1–11) и завършва с разкъсването на хулиганчетата от Ветил.

2:1–6 Дошло е времето **Илия** да завърши своето служение и **Елисей** да го замести. Но преди това **Илия** трябва да посети **Ветил, Ерихон** и **Йордан.** Елисей предано настоява да отиде с него на тези места. Във **Ветил** и **Ерихон синовете на пророците** казват **на Елисей,** че в този ден **ГОСПОД ще вземе** Илия **„над главата** му“. Това е свързано с обичая ученикът да седи в краката на господаря си; така, разбира се, господарят е над главата на ученика си. Елисей вече знае това и казва на пророците да **мълчат.** Въпросът е прекалено тъжен и свят, за да бъде обсъждан.

2:7–9 От Ерихон Илия и Елисей тръгват към река **Йордан,** следвани **отдалеч** от **петдесет ... пророци.** Когато **Илия ... удря** Йордан с **кожуха си,** водите **се разделят** и двамата **преминават по сухо.** По времето на царуването на Ахав Илия идва от Галаад, от източната страна на Йордан, за да започне пророческата си дейност (3 Царе 17:1). Сега, в края на своето служение, той отново пресича Йордан, за да бъде грабнат в небесата. Когато пророкът, отивайки си, приканва Елисей да поиска нещо от него, Елисей го моли за **двоен дял от духа** му. **Двойният дял** е правото на първородния син и може просто да означава, че Елисей иска да бъде негов достоен наследник. Джордж Уилямс смята, че изпълнението на тази молба се вижда във факта, че Илия извършва осем документирани чудеса, докато записаните чудеса, които е извършил Елисей, са шестнадесет.[2]

2:10–12а Илия казва, че не е в неговата власт да изпълни тази молба, и после добавя едно условие, което също не зави-

си от него: **Ако** Елисей успее да го **види,** когато бъде взет, тогава молбата му ще бъде изпълнена. Докато вървят и разговарят, те са **разделени** от **огнена колесница и огнени коне.** После **вихрушка** издига **Илия ... на небето** пред очите на Елисей. **Елисей ... извиква: „Отче мой, отче мой! Колесница израилева и конница негова!“** Това може би показва, че Илия е бил най-силното оръжие на Божията мощ и най-добрата защита на Израил.

В. Началото на служението на Елисей (2:12б–25)

2:12б–14 След като **разкъсва дрехите си** от скръб, Елисей се връща на източния **бряг на Йордан, удря водата с кожуха на Илия, и казва: „Къде е ГОСПОД, Бог на Илия?“** Този въпрос не е израз на съмнение или неверие, а просто предоставя на Бога възможността да засвидетелства, че сега е с **Елисей,** също както преди е бил с Илия. Водите **се разделят,** като позволяват на пророка да се върне на западния бряг на реката, където **петдесет** синове на пророците чакат и гледат.

2:15–18 След като виждат как разделя водите на Йордан, те признават, че **Елисей** наистина е наследник на **Илия.** Въпреки правилния съвет на Елисей те настояват да изпратят група мъже, които да **потърсят** Илия, но издирването им, разбира се, се оказва напразно, както ги е предупредил Елисей. Те или не са видели грабването на Илия, или са смятали, че отсъствието му е временно.

2:19–22 От този момент до 13:20 служението на Елисей се състои в поредица от чудеса, предназначени да обърнат народа на Израил от идолопоклонството към живия и истински Бог. Събитията не непременно са представени в хронологичен ред. Първото от тези чудеса се случва, когато **Елисей** хвърля **сол** в лошата **вода** на извора край Ерихон; от този момент нататък водата вече не причинява **смърт и безплодие.**

2:23, 24 На път от Ерихон към **Ветил,** един от центровете на поклонението на телетата, Елисей е срещнат от тълпа груби **момчета,** които го наричат **плешива глава** и подигравателно го приканват да се изкачи на небето като Илия. Когато той ги проклина **в ГОСПОДНОТО Име, от гората излизат две мечки и разкъсват четиридесет и две деца от тях.** Обидата към Божия пратеник е обида към Самия Бог.

2:25 Елисей се връща по стъпките на Илия, като преминава през школите на пророците в Ерихон и Ветил, преди да отиде **на планината Кармил** и **в Самария.** В Ерихон народът се отнася към него почтително и получава благословение. Тъй като не зачитат Йахве, младежите във Ветил се държат безсрамно и с пророка, за което получават проклятие.

Г. Израилевият цар Йорам (гл. 3)

Йорам, синът на Ахав, царува над Израил дванадесет години (852–841 г. пр. Хр.; 4 Царе 3:1–9:29).

3:1–3 Когато **Йорам, синът на Ахав,** започва своето царуване **над Израил,** в **Юда** царуват съвместно **Йосафат** и неговият син Йорам. Това обяснява как **израилевият цар Йорам** започва да царува в **осемнадесетата година на Йосафат** и във втората година на юдовия цар Йорам (4 Царе 1:17).

Йорам не е така зъл като родителите си; той премахва **стълба на Ваал, който баща му** е **направил.** Остава обаче верен на култа към златните телета, установен от **Еровоам, сина на Нават.**

3:4–9 По време на царуването на Ахав **моавският цар** е трябвало да плаща ежегоден данък на **Израил. Когато Ахав умира,** цар **Миса** решава, че е дошъл стратегическият момент за въстание. Прочутият Моавски камък, открит от един германски мисионер през 1868 г.,

споменава владичеството на Израил над Моав и успешния бунт на Миса.[3]

Охозия не е предприел нищо срещу моавското въстание. Когато обаче неговият заместник Йорам идва на власт, той незабавно се опитва да върне Моав обратно под своя контрол, тъй като не иска да изгуби сериозния данък. **Йорам** моли **Йосафат** да го подкрепи във войната и Йосафат още веднъж глупаво се съгласява. (Вж. 3 Царе 22, където Йосафат едва не изгубва живота си, като се съюзява с Израил.) Те решават да тръгнат към западния бряг на Мъртво море на изток през **Едом** и на север към Моав. Тъй като **едомският цар** по това време е васал на Йосафат, за войната е осигурена и неговата подкрепа.

3:10–12 Вече близо до Моав, **войската** остава без **вода.** Когато Йорам дръзко обвинява **ГОСПОД** за бедата, Йосафат предлага да се допитат до някой **ГОСПОДЕН пророк.** Разбирайки, че **Елисей,** слугата **на Илия,** е някъде наблизо, трима царе **слизат при него.**

3:13–19 Първоначално **Елисей** заявява, че няма нищо общо с идолопоклонния цар на Израил, и му предлага да отиде при **пророците на баща си,** които служат на неговите идоли. Отговорът на Йорам може би предполага, че не идолите, а **ГОСПОД** е причинил проблема. Заради почитта си към **Йосафат** Елисей се съгласява да потърси мнението на Господа. Когато **един свирач** започва да **свири,** Божията сила идва **върху** Елисей и той предсказва, че **долината** ще се напълни с вода, без да има **дъжд,** и че **моавците** ще бъдат разгромени.

3:20–25 На следващата **сутрин** в долината потича **вода,** идваща откъм **Едом.** На светлината на изгрева **моавците** взимат **водата** за **кръв** и решават, че **царете** на Израил, Юда и Едом са се били помежду си. Те се втурват към **израилевия стан** за **плячката,** но са посрещнати от съкрушителна атака. Израилтяните **напълват** обработваемата земя с камъни, **запушват** кладенците и **повалят всички добри дървета.**

3:26, 27 Озлобен към предишните си съюзници, едомците, а и вероятно считайки, че техният цар няма да се бие с всички сили за Израил и Юда, **моавският цар** се опитва да си **пробие път** през техните войски. Когато тази тактика пропада, той принася **първородния си син** в жертва на градската **стена,** за да умилостиви боговете си, да подтикне мъжете си да се бият още по-ожесточено, и да сплаши врага. Израил е шокиран от тази човешка жертва, която, разбира се, е отвратителна мерзост. Поразени директно от Бога или от своята собствена съвест, те се оттеглят, без да възстановят властта си над Моав. Харълд Стайгърс коментира:

> Авторът като че ли пита: След като Израил е бил толкова разгневен от този случай, защо тогава не е бил достатъчно шокиран, за да изостави собственото си идолопоклонство? Идолопоклонството обаче продължава и в Израил, и в Юда.[4]

Д. Чудесата на Елисей (4:1–8:15)

1. Чудотворното снабдяване с масло (4:1–7)

Една обедняла вдовица на един от благочестивите **пророци** е застрашена да изгуби синовете си, които трябва да се продадат в робство заради неплатени дългове. По чуден начин тя е снабдена с голямо количество **масло,** ограничено само от броя на **съдовете,** които успява да вземе назаем, за да го побере. Като продава **маслото,** тя успява да **плати дълга** си и да осигури препитанието на семейството си. Тази случка е илюстрация на благодатта към длъжника, благодарение на която той може да задоволи настоящите си нужди и да осигури бъдещата си пре-

храна. Божията благодат към нуждаещите се грешници ни особождава от дълга и робството и ни осигурява всичко, от което се нуждаем за един нов живот.

2. Чудотворното раждане (4:8–17)

Една знатна **жена** от **Сунам** показва необикновено гостоприемство към **Елисей,** като дори обзавежда **малка горна стаичка** за него в дома си. Когато ѝ се предлага облагодетелствано положение при **царя** чрез застъпничеството на Елисей, тя смирено заявява удовлетворението си от това, да живее скромно **сред своя народ. Гиезий, слугата** на пророка, предполага, че тя би се радвала на **син,** и това предложение става реалност по думата на пророка. На следващата пролет тя ражда **син.** Бог създава живот от смъртта (безплодната утроба), илюстрация на духовното раждане на всяко Божие дете (Еф. 2:1–10).

3. Възкресяването на сина на сунамката (4:18–37)

4:18–25а Години по-късно момчето получава нещо като удар, докато е на полето. То е занесено обратно на **майка му** и **умира** в ръцете ѝ по **пладне.** Тя слага тялото му в спалнята на пророка. После, без да му ракрие причината, жената **казва** на **мъжа си,** че иска да посети **Божия човек на планината Кармил.** Той намира желанието ѝ да ходи при Божия човек, когато няма религиозен празник, за странно, но извършва необходимите приготовления за пътуването. С голяма скорост тя препуска от Сунам, в долината Ездраелон, към планината Кармил.

4:25б–28 Когато я вижда да се приближава, Елисей изпраща **Гиезий да я посрещне** и да я попита дали е добре. Тя обаче не казва на Гиезий причината за посещението си. Всъщност дори го заблуждава, като казва, че всички са **добре** – и тя, и **мъжът** ѝ, и **детето.** Жената иска да представи случая си направо пред пророка. Тя среща Елисей с бурен емоционален изблик и **Гиезий** би я отпратил, но пророкът го спира, тъй като усеща дълбоката ѝ мъка и ѝ позволява да говори. **ГОСПОД** не е открил на Елисей причината за нейното посещение. Не го прави и жената. Но тя загатва за нея, като казва: **„Искала ли съм син от господаря си? Не казах ли: Не ме лъжи?“** С други думи: „Не искам да бъда излъгана, като ми се даде син, а после пак ми се отнеме.“ Вероятно от тези думи Елисей е предположил, че синът ѝ е сериозно болен.

4:29–31 Първоначално пророкът изпраща **Гиезий** да **положи тоягата** му върху мъртвото **момче,** като му заповядва да избягва характерните продължителни източни поздрави по пътя. Жената чувства, че това няма да е достатъчно, и настоява и самият Елисей да се върне с нея. Когато наближават Сунам, Гиезий ги посреща със съобщението, че **момчето не се** е **събудило.**

4:32–37 Тогава Елисей **влиза** в стаята, където лежи тялото, **затваря вратата, помолва се** и **се простира върху детето –** с **устата си върху неговите уста, очите си върху неговите очи, и ръцете си върху неговите ръце.** После пророкът става, разхожда се **насам-натам в къщата** и отново **се простира** върху момчето. Този път детето **киха седем пъти и ... отваря очите си.** Благодарната майка приема сина си върнат към живот. Като възкресява детето, Елисей напълно се отъждествява с мъртвото момче: уста върху уста, очи върху очи, ръце върху ръце. Тоягата му не предизвиква никаква промяна, но когато самият той ляга върху момчето и вдъхва в него собствения си живот, то оживява.

4. Премахването на отровното действие на отровното ястие (4:38–41)

Следващото описано чудо се случва в **Галгал.** По време на **глад** (може би се-

демгодишният глад, споменат в гл. 8) Елисей заповядва **на слугата си** да **сготви** някакво **ядене за учениците на пророците.** По погрешка слугата слага **в котела** някакви отровни **тиквички.** Когато грешката се установява, Елисей **хвърля в котела брашно** и така ястието става безвредно за ядене.

5. Чудотворното снабдяване с хляб (4:42–44)

В друг случай Елисей нахранва **сто души** с **двадесет** малки, кръгли, плоски **ечемични хляба** и няколко **житни класа.** Те се оказват достатъчни, а остава и излишък, както е обещал Господ. Елисей безкористно дава на другите онова, което по право принадлежи на него. Когато споделяме благата си с другите и оставяме последиците в ръцете на Бога, Той ще снабдява нашите нужди и нуждите на другите, и дори ще ни оставя в повече (Пр. 11:24, 25).

6. Чудотворното очистване на прокажения Нееман (5:1–19)

5:1–4 Чудотворната сила на Елисей достига даже до арамейската войска. Едно пленено еврейско **момиче** е слугиня в дома на **Нееман, военачалника на** арамейския цар. Тъй като ѝ е известно, че той е **прокажен,** тя дава предложението, че **пророк** Елисей **в Самария** може да **го изцели.** Това момиче илюстрира как един човек без никакво значение в очите на света, който обаче се намира на ключово място и е предан на Бога, може да повлияе на хода на историята на спасението. Д. Л. Муди коментира:

> Една малка слугиня казва няколко думи, които предизвикват вълнение в две царства. Бог възнаграждава нейната вяра, като прави за идолопоклонника Нееман такова чудо, каквото не е правил за никого в Израил. Вж. Лука 4:24. Колко често детският пръст посочва на възрастните хора вярната посока. Девойката се хвали с Бога – че Той ще направи за Нееман онова, което не е правил за никого в Израил; и Бог почита нейната вяра.[5]

5:5–7 Нееман получава препоръчително **писмо** от **арамейския цар** Венадад до **израилевия цар** Йорам и взема със себе си дарове от скъпоценности и **дрехи.** Явно писмото не споменава Елисей, а просто моли **Нееман** да бъде изцелен. **Израилевият цар** е разярен от такова немислимо искане и го приема като знак, че арамейският цар търси повод да нападне Израил.

5:8–12 Елисей получава известие за затрудненото положение на царя и иска Нееман да бъде изпратен при него. В двореца няма сила, защото там са идолопоклонници; но **в Израил има пророк** на Бога, който може да очисти човек и да го направи отново здрав. **Елисей** не разговаря с Нееман лично; неговата дума е достатъчна, ако бъде изпълнена с вяра. Той **изпраща до** Нееман **пратеник,** който **да** му **каже** да **се изкъпе в** река **Йордан седем пъти.** Нееман е очаквал да бъде изцелен по по-драматичен и колоритен начин и **яростно** негодува, че **водите на** родния му **Дамаск** далеч превъзхождат Йордан.

5:13, 14 Д. Л. Муди точно анализира проблема:

> Нееман страда от две болести – гордост и проказа. Първата се нужде от изцеление също толкова, колкото и втората. Найнапред той трябва да слезе от своята колесница на гордостта, а след това – да се изкъпе по посочения начин.[6]

В крайна сметка слугите му успяват да го убедят да се подчини на пророка в това просто нещо и той бива напълно изцелен. Както добре е казано: „Той преглъща гордостта си и изгубва проказата си.“

5:15–19 Нееман става поклонник на

Бога на **Израил** и иска да възнагради Елисей, но пророкът не желае да приеме нищо от него. Тогава сирийският военачалник иска позволение да отнесе **товара на две мулета пръст** със себе си у дома, за да може да се покланя на истинския Бог върху пренесената от Израил пръст. Той обяснява, че служебните му задължения могат да го принудят да отиде **в храма на** идола **Римон** с **господаря** си и дори да трябва **да се наведе,** но се надява, че **ГОСПОД** ще му **прости това.** Елисей нито одобрява, нито осъжда това, а просто изпраща Нееман по пътя му.

В историята на Нееeман намираме класическа илюстрация на евангелието на благодатта. Като командир на арамейската армия, той е *враг* на Бога. По човешки погледнато, неговото положение е *безпомощно* и *безднадеждно,* тъй като е прокажен (ср. Римл. 5:6–10). Като езичник, той е *чужд* на обещанията и заветите на Бога и отлъчен от Неговото благословение (Еф. 2:11, 12). Но Божията благодат протяга ръка към човешката нужда. Всичко, което Нееман трябва да направи, е да се смири и да се подчини на словото на Господа. Накрая той се окъпва в покорството на Божието слово и става нов човек, с нова кожа и ново сърце.

> Чудна благодат на любящия Бог,
> надхвърляща нашия грях и вина,
> изляна на хълма Голгота, където
> на Агнеца Божий кръвта се проля.
>
> *Джулия Х.Джонстън*

7. Алчността на Гиезий (5:20–27)

Гиезий обаче пожелава даровете на **Нееман,** които Елисей е отказал. Той настига **арамееца** и му казва, че Елисей го е изпратил да вземе дарове за **двама младежи от ... пророците,** които току-що са **дошли** при него **от хълмистата земя на Ефрем.** После взема парите и дрехите и ги отнася в дома си. Като пророк, Елисей често получава специални откровения от Бога. Сега той разбира какво е направил слугата му и когато Гиезий се връща, Елисей го изобличава. Той напомня на алчния слуга, че сега не е **време да взема пари и дрехи** или други неща, които могат да се купят с пари. Гиезий бива поразен с **проказата на Нееман.** Той е извършил голям грях, като е дал на арамейците повод да мислят, че безплатният дар на Божията благодат всъщност не е безплатен.

8. Чудотворното намиране на острието на брадвата (6:1–7)

Някои от **учениците на пророците** са недоволни от теснотията, в която живеят заедно с **Елисей,** вероятно в Ерихон или Галгал. Заради това те получават разрешението на пророка да отидат край **Йордан** и там да си построят **място** за живеене. Докато секат дървета, един от мъжете изпуска **желязото** – острие на брадвата, която е взел назаем – във водите на Йордан. Елисей отговаря на отчаяната му молба, като хвърля във водата **едно дръвце. Желязото изплува** и благодарният работник си го прибира обратно.

9. Чудотворните военни маневри (6:8–23)

Друго доказателство за свръхестествените сили на Елисей е свързано със знанието му за строго секретните военни ходове в **стана** на врага. Арамейският **цар** е твърде озадачен от факта, че всички негови планове постоянно се оказват известни на **израилевия цар;** той подозира, че някой от неговите хора шпионира за **Израил.** Когато научава, че всъщност пророк **Елисей** разкрива всичките му планове на **израилевия цар,** той решава да залови Елисей на всяка цена. Разбирайки, че **пророкът** е **в Дотан,** един град недалеч северно от Самария, той изпраща банда мародери да обградят

града през нощта. На сутринта, когато вижда вражеските множества около града, слугата на Елисей изпада в ужас. В отговор на молитвата на пророка слугата получава свръхестествената способност да **види** отбранителната мощ от **огнени коне и колесници,** изпратени от Бога да защитят неговия народ.

Елисей моли **ГОСПОД** да **порази** сирийците **със слепота.** Така пророкът ги завежда от Дотан **в Самария** без употребата на сила. **Когато израилевият цар** предлага да ги **избие,** Елисей му напомня, че той **не би избил** пленниците, **които би пленил с меча и с лъка си.** Защо тогава да убива **онези,** които са паднали в ръцете му без никакви усилия от негова страна? Вместо това Елисей казва на царя да ги нахрани и да ги изпрати у дома. С това хуманно отношение той побеждава злото чрез добро. Оттогава такива мародерстващи **чети** повече не предприемат набези в Израил.

Ст. 16 ни напомня за 1 Йоан 4:4б: „Онзи, който е във вас, е по-велик от онзи, който е в света." В нашата духовна битка със силите на злото ние разчитаме на защитата и силата, които ни предоставя нашият всемогъщ Съюзник. Чрез молитвата на вярата Господ може да отвори очите на сърцето ни за насърчителния факт, че Той ни защитава и осуетява унищожителните намерения на Сатана.

10. Гладът в Самария (6:24–7:20)

6:24–31 Събитието, чието начало е описано тук, не задължително е представено в хронологичен ред. **Арамейският цар Венадад** така успешно **обсажда Самария,** че в града **настава голям глад.** (Ако тази обсада се е състояла *след* седемгодишния глад, споменат в 8:1–2, както предполагат някои, можем да разберем колко сериозно е било в действителност положението.) Хората трябвало да плащат безбожни цени за церемониално нечисти храни **(магарешка глава)** и за треви или зърно. **„Гълъбова тор"**[7] е име на едно растение с ядливи луковици. Днес това растение носи названието „витлеемска звезда". **Израилевият цар** признава, че никой друг освен **ГОСПОД** не може да **помогне,** и дълбоко се наскърбява, когато научава, че сред народа се практикува канибализъм. Обвинявайки **Елисей** за ужасните условия и че не прави нищо, за да облекчи положението, той се заклева да го убие преди денят да е свършил.

6:32, 33 Но **Елисей** получава от Бога информация за намеренията на царя и казва на **старейшините,** че един **пратеник** на **царя** идва към къщата му, следван от самия цар. Той им заповядва да не пускат **пратеника** да влезе, докато не дойде царят. Почти веднага след думите му пратеникът пристига, а после и царят. Той смята, че единственото, което могат да направят, е да се предадат на Арам: **„Ето, това зло е от ГОСПОДА. За какво още да се надявам на ГОСПОДА?"** Тази случка ни напомня, че „сърцето на царя е като водни потоци в ръката на ГОСПОДА, Той го обръща накъдето иска" (Пр. 21:1).

Тук израилевият цар не е споменат по име; всъщност името на царя не е дадено в никой от случаите, описани в глави 4–8. Много коментатори приемат, че по време на тази обсада цар е бил Йорам, но това е невъзможно да се знае със сигурност, тъй като служението на Елисей, което продължава повече от половин век при четирима различни царе, не е описано в хронологичен ред.

7:1, 2 Тогава Елисей прави пред царя едно удивително предсказание. Той обещава, че на следващия ден пшенично брашно и ... ечемик ще се продават на много ниски цени при портата на Самария. Когато скептичният помощник на царя поставя под въпрос вероятността за такова невероятно изобилие, Елисей заявява, че той ще види с очите си, но няма

да яде от него. „Ако наистина вярваш“, пише Муди, „трябва да разпънеш на кръст въпроса „как?“[8] (ср. с учениците на нашия Господ, преди Той да нахрани четирите хиляди души в Марк 8:4).

7:3–7 Същата вечер **четирима прокажени,** които седят при **портата** на Самария, в отчаянието си решават да дезертират в **арамейския стан** с надеждата да намерят храна. Когато пристигат, те намират **арамейския стан** изоставен – **Господ е направил** така, че вражеските сили да **чуят** шум от могъща връхлитаща върху тях армия. Предполагайки, че това са **хетейски и египетски** войски, **наети** от израилевият цар, те побягват в безпорядък. Матю Хенри коментира:

> Арамейците, които обсаждат Дотан, са поразени в *зрението си*, гл. 6:18. Тези тук са поразени в *слуха си* ... Не е сигурно дали шумът действително е бил предизвикан във въздуха от служението на ангели, или е се е чувал само в ушите им; сигурното обаче е, че това е от Бога.[9]

7:8–16 Отначало **прокажените** щедро се обслужват с храна, пари и дрехи. Но когато осъзнават, че народът скоро ще разбере, че арамейците са си отишли, и тогава те ще бъдат наказани за мълчанието си, решават да уведомят царя. Той веднага изказва подозрението, че **арамейците** са поставили засада за израилтяните. Но един слуга предлага да изпратят няколко разузнавачи, като изтъква, че ако не бъдат убити от арамейците, те и без това скоро ще умрат от глад също като другите израилтяни. Разузнавачите установяват, че **арамейците** действително са избягали, оставяйки пътека от изоставена плячка. Тогава **народът** на Израил **разграбва стана на арамейците** и гладът приключва.

7:17–20 Точно според пророчеството на Елисей през този ден **пшеничното брашно** и **ечемикът се продават** на невероятно ниски цени. Царският **сановник,** който се е усъмнил в предсказанието, вижда това, но не може да се възползва, защото е **стъпкан** от ликуващата тълпа край градската порта. Ст. 18–20 отново подчертават, че човекът загива според Господното слово заради своето неверие. Неверието ограбва благословението и води до смърт.

Паметните думи на прокажените **„Ние не правим добре. Този ден е ден на добри вести, а ние мълчим“** (ст. 9) са постоянно предизвикателство към нас, на които е поверено евангелието на изкупителната благодат.

11. Връщането на имота на сунамката (8:1–6)

Преди в **земята** да настане седемгодишният **глад** (вероятно гладът от 4:38), **Елисей** предупреждава сунамката (същата от гл. 4) да напусне страната заедно със семейството си, включително със **сина** си, когото той е **съживил. Тя** отива във **филистимската земя** и **се връща,** след като гладът приключва. По това време **Гиезий** е в двореца на израилевия **цар** – място, което обикновено е забранено за прокажени. Точно **когато** той **разказва на царя как** Елисей е **съживил** едно момче, **жената** идва с молбата да ѝ бъде възстановена собствеността. **Царят** заповядва да ѝ бъде върнат както имота, така и произведенията, които **нивите ѝ** са родили по време на седемгодишното ѝ отсъствие.

12. Пророчеството на Елисей за царуването на Азаил (8:7–15)

8:7–12 Когато боледуващият **арамейски цар Венадад** чува, че **Елисей** е дошъл **в Дамаск,** той изпраща един свой служител, **Азаил,** да **се допита** до него дали **ще оздравее.** Тъй като Нееман е бил военачалник при Венадад, царят вероятно е знаел за изцелителната сила на Елисей (гл. 5). Може би пророкът щял да изцели

и него. Двусмисленият отговор на пророка на въпроса на **Азаил** е: **„Иди, кажи му: Непременно ще оздравееш. Но ГОСПОД ми откри, че непременно ще умре.“** Това означава, че болестта сама по себе си не е смъртоносна, но Венадад няма да оздравее от нея, защото Азаил ще го убие. Елисей така съсредоточено **втренчва погледа** си в Азаил, че последният **се засрамва.** Елисей предсказва, че Азаил ще причини ужасни загуби и страдания **на израилевите синове** – толкова ужасяващи, че мисълта за тях го кара да заплаче.

8:13–15 Азаил отговаря, че той е само едно **куче;** как може да се очаква от него да извърши такова **голямо нещо?** Уилямс перифразира думите му:

> Мога ли аз, който съм само едно куче, да се възкача на престола на Арам и да извърша такива велики дела![10]

Но **ГОСПОД** е казал на **Елисей,** че Азаил **ще царува над Арам.** След това известие Азаил се връща при Венадад, казва му, че **ще оздравее,** и после коварно го удушава с дебела **завивка,** натопена във **вода.**

Следният цитат накратко ни разкрива колко точно е било пророчеството на Елисей:

> Скоро след [убийството на Венадад] Азаил разбива обединените сили на Йорам и Охозия при Рамот-Галаад (8:28, 29; 9:14, 15). Той често разгромява Ииуй в битките, като опустошава цялата му страна източно от Йордан от Арнон на юг до Васан на север (10:32:33). По време на царуването на Йоахаз, наследника на Ииуй, той многократно нахлува в територията на Израил, който е запазен от пълно унищожение само благодарение на Божията милост (13:3, 22, 23). Азаил атакува и югозападна Палестина, като превзема Гет; той принуждава царя на Юда да му плати тежък откуп, за да пощади Ерусалим (12:17, 18; 2 Лет. 24:23, 24). Едва след смъртта на Азаил Израил успява да отблъсне успешно арамейската агресия, ръководена от Венадад III, сина на Азаил (4 Царе 13:24, 25).[11]

Е. Юдовият цар Йорам (8:16–24)

Йорам, синът на Йосафат, е **цар на Юда** в продължение на **осем години** (853–841 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 21:4–20).

8:16, 17 Хронологията в ст. 16 трябва да бъде съгласувана с тази в 3 Царе 22:42, 51; 4 Царе 3:1; и 8:25. Едно от обясненията е, че **Йорам** е царувал съвместно с баща си **Йосафат** в продължение на пет години. Друго възможно обяснение е, че Йосафат е споделил част от своето царуване с Аса и че управленията на Охозия и Йорам са датирани от началото на самостоятелното царуване на Йосафат.

8:18, 19 Йорам се е оженил за Готолия, **дъщеря на Ахав** и Езавел. Този брак без съмнение е бил организиран от баща му Йосафат като част от неговата политика на помирение с Израил. Резултатът обаче е още по-нататъшно затъване на **Юда** в идолопоклонните пътища на северното царство. **ГОСПОД** би **изтребил Юда** заради това отсъпление, ако не беше Неговото обещание към **Давид** (2 Царе 7:12–16).

8:20–24 По време на царуването на Йорам **Едом** въстава срещу него. За да потуши бунта, той тръгва с войската си към **Саир** (Едом), южно от Мъртво море. **Едомците ... го обкръжават,** като го принуждават да си пробие път през тях, за да се спаси. Войската му **побягва** по домовете си. Оттогава **Едом** вече не е изцяло подчинен на Юда. Възможно е пророк Авдия да е произнесъл своето пророчество против Едом по времето на царуването на Йорам.

Споменато е, че и **Ливна,** която се намира близо до филистимската земя,

също е въстанала, което е показателно за слабостта на Юда, характерна по време на злото управление на **Йорам. Ливна** е левитски град. Причината за нейния бунт е посочена във 2 Лет. 21:10, 11. Покъсно Юда явно си възвръща контрола над града (19:8).

Ж. Юдовият цар Охозия (8:25–29)

Охозия, синът на Йорам, царува над Юда **една година** (841 г. пр. Хр., ср. 2 Лет. 22:1–9).

8:25–27 В ст. 26 се споменава, че **Охозия** е син на **Готолия, внучката на Амрий. Охозия** е наречен Йоахаз във 2 Лет. 21 и Азария във 2 Лет. 22:6. Охозия е племенник на Йорам, царя на Израил. Неговата майка, **Готолия,** е дъщеря на Ахав и сестра на *израилевия* цар Йорам. В този момент от историята имената са малко объркващи! Израилевият цар Ахав е имал двама сина, които сядат на престола един след друг – Охозия и Йорам. Йосафат, царят на Юда, има син на име Йорам, който царува след него. Този **Йорам** е наследен от трона от своя **син Охозия.** Така Охозия и Йорам царуват в Израил, докато **Йорам** и **Охозия** владеят в Юда.

Израил	**Юда**
Охозия	Йорам
Йорам	Охозия

Тук е казано, че юдовият цар **Охозия** е бил на **двадесет и две години, когато се** е **възцарил;** във 2 Лет. 22:2 възрастта му е посочена на четиридесет и две години. Повечето свидетелства сочат **двадесет и две години** като правилната възраст. Другата цифра вероятно е грешка при преписването.

8:28, 29 Охозия се съюзява с вуйчо си **Йорам,** израилевия цар, за **война против арамейците в Рамот-Галаад.** В битката **цар Йорам** е ранен и пренесен **да се лекува в Езраел. Охозия** го посещава там, докато се лекува. Бащата на Йорам, Ахав, изгубва живота си при Рамот-Галаад (3 Царе 22). Дядото на Охозия, Йосафат, неразумно се присъединява към Ахав в тази битка и в резултат на това едва не е убит. Но Охозия не се вслушва в предупреждението на историята (да не се съюзява с Израил) и в резултат на това по-късно бива убит (гл. 9).

З. Израилевият цар Ииуй и служението на Елисей (гл. 9, 10)

1. Помазването на Ииуй (9:1–10)

Елисей заповядва на **един от учениците на пророците** да отиде **в Рамот-Галаад** и тайно да помаже **Ииуй за цар на Израил,** който да заеме мястото на Йорам. **Ииуй** е **син на Йосафат, сина на Намесий** (ст. 2), а *не* на юдовия цар Йосафат. **Ииуй** е **военачалник** в армията на Йорам и е изпратен в **Рамот-Галаад** да удържа настъплението на арамейската войска. Когато го помазва, пророкът му възлага да изтреби дома на Ахав, според пророчеството на Илия (3 Царе 21:21–24). Илия е получил заповедта да помаже Ииуй (3 Царе 19:16), но изглежда е прехвърлил тази отговорност на своя наследник Елисей, който на свой ред изпраща един неизвестен пророк в Рамот-Галаад, за да може помазването да бъде извършено тайно. Тази потайност предоставя на **Ииуй** предимството на изненадата, което той умело използва, за да завладее престола.

2. Екзекуциите на Ииуй (9:11–10:17)

9:11–13 Когато Ииуй излиза от вътрешната стая, останалите офицери го питат какво му е казал **„този луд“.** Най-напред Ииуй се опитва да избегне въпроса с предположението, че те вече знаят. Може би той е подозирал, че именно те са изпратили пророка да го помаже, за да свали Йорам. Но по тяхно настояване той им ракрива, че току-що е бил **пома-**

зан за цар. Неговите хора бързо постилат **стъпалата** с дрехите си и публично го обявяват за цар над Израил.

Ииуй, синът на Йосафат, е цар на Израил в продължение на двадесет и осем години (841–814/13 г. пр. Хр.; 4 Царе 9:14–10:36).

9:14–26 Царуването на Ииуй поставя началото на петата династия на северното царство. Преди вестите за неговото помазване да достигнат **Езраел,** Ииуй бързо отива там, за да убие **Йорам.** Един **страж ... вижда** приближаването на **дружината на Ииуй** и съобщава на Йорам. Той на два пъти изпраща пратеници да разберат самоличността на наближаващата група, но **Ииуй** им попречва да се върнат. Тогава стражите съобщават на царя, че буйното **каране прилича** на това **на Ииуй, сина** (внука) **на Намесий. Йорам** тръгва към него със своята царска колесница, придружен от племенника си **Охозия, юдовия цар,** предполагайки, че конниците носят важни новини от Рамот-Галаад. Той поздравява Ииуй с думите **„С мир** *(шалом)* **ли идеш, Ииуй?“**, но в отговор чува враждебни думи. Усещайки **предателството, Йорам** се опитва да избяга, но е убит от **стрелата** на Ииуй. В буквално изпълнение на пророчеството на Илия (3 Царе 21:19) тялото му е хвърлено в лозето **на Навутей.**

9:27–29 Охозия също се опитва да избяга, но и той е улучен от стрела и умира **в Магедон.** Като се побратимява с дома на Ахав, той пада под божественото проклятие, което Ииуй е упълномощен да изпълни. След това тялото му е пренесено **в Ерусалим,** за да бъде погребано. Във 2 Лет. 22:9 казва, че той е умрял в Самария, но това се отнася или за царството на Самария или за областта. Ст. 29 не следва хронологичния ред, а е повторение на 8:25. Несъответствието между споменатите години **(единадесетата** и дванадесетата) вероятно се дължи на различни методи на пресмятане.

9:30–37 Когато **Ииуй** достига до самият град **Езраел, Езавел** го вижда и му се подиграва, викайки: **„С мир ли идеш, Зимрий, убиецо на господаря си?“ Зимрий** също е станал цар на Израил, като е убил господаря си, но никога не се е радвал на мир. Неговият несполучлив преврат продължава само седем дни (3 Царе 16:9–19). С думите си **Езавел** намеква, че **Ииуй** няма да успее в своя бунт. **Двама скопци** в двореца доказват своята лоялност към Ииуй, като хвърлят Езавел през прозореца. **Кръвта ѝ пръсва по стената и по конете,** а тялото ѝ е изядено от **кучетата на Езраел** в изпълнение на 3 Царе 21:23, с изключение на **черепа, стъпалата и дланите на ръцете.**

Кемпбъл Морган отбелязва:

> Дори кучетата се отвръщат от черепа, ръцете, и краката, които са измисляли и извършвали такива мерзости; и не гробът, а позорът ѝ увековечава нейната памет.[12]

10:1–11 Следващата стъпка на Ииуй е да избие **седемдесетте** потомци (**„синове“**) на **Ахав**, които живеят **в Самария.** Най-напред той поставя на настойниците им ултиматум – да изберат **най-способния** от потомците на Ахав и да го направят цар, а след това да **се бият** с Ииуй и мъжете му. Възпитателите обаче си припомнят, че **двамата царе** (Йорам и Охозия) са били безсилни срещу **Ииуй** в Езраел и **изпращат до Ииуй да** му **кажат,** че ще бъдат негови покорни **слуги. Той им** изпраща **второ писмо,** в което им дава възможност да засвидетелстват своята лоялност към него, като му донесат **главите** на седемдесетте мъжки потомци на Ахав в **Езраел** на следващия ден. На сутринта Ииуй излиза да види **главите,** струпани на **два купа при входа на портата.** Може би насъбралите се хора са очаквали, че той ще се разгневи от това

масово клане, без да знаят, че всъщност той го е заповядал. Ииуй бързо ги успокоява, като на практика казва:

> Вие сте невинни в това нещо. Аз също съм невинен. Вярно е, че убих господаря си, Йорам, но кой е убил тези? Сигурно е бил Бог, който е извършил онова, което е предсказал чрез Своя слуга Илия.

В по-нататъшно изпълнение на пророчеството на Илия, **Ииуй** пристъпва към убийството на **всички** роднини на Ахав, **всичките му големци, домашните му и свещениците му** в Езраел.

10:12–14 По пътя към столицата **Самария Ииуй среща ... четиридесет и двама** от роднините на Охозия. **„Братя“** (ст. 13) означава братовчеди, племенници и т. н., тъй като братята на Охозия са били избити (2 Лет. 21:17). Тези хора са дошли от Юда да посетят царското семейство на Израил. Като си дава сметка, че те имат връзки с дома на Ахав, Ииуй заповядва да бъдат убити **при кладенеца на Вет-Акад.**

10:15–17 След това Ииуй **среща Йонадав, сина на Рихав.** На уверението на **Йонадав,** че му е верен, Ииуй отговаря с поканата да отиде с него **в Самария** и да види **ревността** му **за ГОСПОДА.** Еремия 35 гл. ни разкрива повече за Йонадав. Той нарежда на потомците си да се върнат към предишния начин на живот, който Израил е водил по времето на Мойсей и Иисус Навиев, в опит да ги предпази от опасността да последват пътя на царството във вероотстъпничеството, националния грях на Израил. Като чува за прочистването, което Ииуй подготвя, той тръгва заедно с новия цар, който незабавно го приветства като силен съюзник в борбата срещу поклонението на Ваал. **В Самария Ииуй** избива всички останали роднини на **Ахав.** Морган предупреждава:

> Той [Ииуй] се гордее със собствената си ревност. Каква подмолна опасност! Но това действително е опасност. Този човек, който изпълнява Божиите присъди над Израил, е покварен в собствения си живот.[13]

3. Прочистването на поклонниците на Ваал от Ииуй (10:18–36)

10:18–28 Следващото покушение на новия цар е насочено срещу **служителите на Ваал.** С цел да ги издири, той свиква **голям** празник в чест на **Ваал. Храмът на Ваал се напълва** със **служители** от всички части на **Израил,** които получават специални опознавателни **одежди.** Взимат се специални мерки, за да не присъстват никакви поклонници на Йахве. Веднага след като Ииуй принася **всеизгарянето,** той дава знак на **телохранителите и пълководците** да **избият** всички идолопоклонници. **Отвън** са поставени **осемдесет мъже,** които да не допуснат никой да избяга. Мъжете на Ииуй влизат в **храма на Ваал,** събарят **кумирите,** които се намират там, и ги **изгарят.** Те **сриват храма на Ваал** и го превръщат в отходно място или **бунище.**

10:29, 30 В много отношения Ииуй е един от най-добрите, може би *най-добрият* от царете на Израил. Той изпълнява Божията присъда над **дома на Ахав** и прочиства земята от поклонници на Ваал. Господ възнаграждава похвалното, което той извършва, като му обещава, че неговата династия ще продължи **до четвъртото поколение** (т. е. Йоахаз, Йоас, Еровоам II и Захария).

10:31–36 Ииуй обаче продължава да поддържа поклонението пред златните телета, което е въвел **Еровоам.** Освен това в Осия 1:4 той е осъден за крайната жестокост, с която унищожава дома на Ахав. Заради греховете му **ГОСПОД започва да орязва части от Израил.**

Арамейският цар **Азаил** превзема земята източно от **Йордан,** която първоначално е била заселена от племената на Рувим, Гад и половината от Манасиевото племе. Елисей е предвидил онова, което ще извърши **Азаил** (8:12). Арамейският цар изпълнява Господната присъда над израилевия дом дори след като Ииуй е изпълнил Неговата присъда над дома на Ахав. Зад делата на тези зли царе вярващото око може да съзре суверенната ръка на Йахве, която кара човешката ярост да изпълнява Неговите цели.

И. Узурпацията на царица Готолия в Юда (гл. 11)

Готолия, дъщерята на Ахав, царува над Юда в продължение на **шест години** (841–835 г. пр. Хр.; 2 Лет. 22:10–23:21).

11:1 Тук сцената на събитията се премества от Израил в Юда. **Готолия** завзема властта след убийството на сина си **Охозия** от Ииуй. За да елиминира всяка заплаха за своето управление, тя заповядва смъртта на всички (както смята) синове на Охозия. Фактът, че **Готолия** е в състояние хладнокръвно да заповяда екзекуцията на собствените си внуци, само показва колко много тя прилича на майка си (Езавел). Без да осъзнава обаче тя изпълнява проклятието, произнесено над потомците на нейния баща Ахав (3 Царе 21:21, 22).

11:2, 3 Йосавеета, жената на Йодая (2 Лет. 22:11) и леля на обречените на смърт **синове,** смело влиза в царския дворец и **открадва** едно от момчетата на име **Йоас отсред царските синове, когато ги убиват. Готолия** би прекъснала царското потекло, но Господ запазва **Йоас** заради Своя завет с Давид. Далечните последствия от това, което тя се опитва да направи, са потресаващи. Това е един сатанински опит да бъде прекъсната родословната линия на Месията. Йоас е скрит **заедно с кърмачката си в спалнята** на неизползваемия храм. Той остава там **шест години,** докато **Готолия царува над земята.**

11:4–11 В седмата година първосвещеникът **Йодая** свиква **стотниците на дворцовите войници и телохранителите, показва им** престолнаследника и **прави с тях договор** да свалят от власт Готолия и да коронясат Йоас. Уилямс коментира:

> Стъпките, предприети от Йодая за издигането на законния престолонаследник на престола (ст. 4–11), следва да бъдат обобщени по следния начин. Най-напред той събира началниците на царската охрана. На една от военните части той нарежда да обгради царската къща, а другите две части трябва да се строят пред входа на храма. Всеки, който се опита да си пробие път насила през войските, трябва да бъде убит. Смяната на телохранителите, отстъпваща от поста си тази сутрин (ст. 9), не трябва да се прибира в казармите, а да се слее със застъпващата смяна и да се присъедини към основната част в защита на царя.[14]

11:12 Тогава Йоас е **изведен** пред народа. Йодая поставя на главата му **корона** и му връчва копие от **свидетелството** (Закона). Сред народа се разнася възгласът **„Да живее царят!“**

11:13–16 Когато Готолия идва в двора на храма, привлечена от **виковете,** и вижда какво става, самата тя закрещява **„Заговор! Заговор!“** Тъй като **Йодая не** иска тя **да бъде убита** в близост до храма, той заповядва да бъде изведена навън между редиците на войниците и **да бъде убита** при **входа за конете.**

11:17–21 Тогава Йодая прави завет между ГОСПОДА, новия **цар и народа,** че ще служат на Господа. Като доказателство за това народът рарушава **храма на Ваал,** който е построила Готолия, и

убива Матан, жреца на Ваал. Царят е придружен до царския дворец от голямо шествие. След екзекуцията на **Готолия народът на страната се зарадва и градът се успокоява.**

Й. Юдовият цар Йоас (гл. 12)

Йоас, синът на Охозия, цар на Юда, **царува четиридесет години** (835–796 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 23:1–24:27).

12:1–5 Джон К. Уитком коментира царуването на Йоас:

> Четиридесетгодишното царуване на Йоас може да бъде разделено на две части – преди и след смъртта на неговия духовен наставник Йодая. Твърдението „Йоас върши това, което беше право пред ГОСПОДА, *през цялото време, когато го наставляваше свещеник Йодая*" звучи застрашително. Без моралното и духовното мъжество на този първосвещеник Йоас е непостоянен както Лот без Аврам. Затова Бог изявява Своята милост към народа на Юда като удължава живота на Йодая до изумителните 130 години (2 Лет. 24:15)! Така Йодая е живял повече от всички записани в Библията през последните хиляда години след Амрам, бащата на Мойсей, който умира на 137 години (Изх. 6:20).[15]

Като цяло царуването на **Йоас** е похвално. Той обаче не успява да спре **народа** да се покланя **по високите места.** Неговият главен принос е начинанието му да **поправи ... дома.** За да направи това, той заповядва **на свещениците** да отделят определени суми за възстановяването на **ГОСПОДНИЯ дом.** Според Уилямс източниците на тези суми са следните: (1) парите на всеки от преброените – това е данъкът за **преброяването** от Изход 30:12; (2) парите, на които е оценен всеки човек – това са **парите от оценката** на хората, които са направили обрек за посвещение – от Левит 27; (3) **всичките пари, които** някой би пожелал **да принесе** – това са обичайните доброволни приноси, описани в Левит.[16]

12:6–16 Тъй като **до двадесет и третата година** от царуването на **цар Йоас** не са извършени никакви ремонтни дейности, царят **повиква Йодая и другите свещеници** и им представя нов план за събирането на парите и ремонтирането на храма. Свещениците вече няма да събират сумите пряко, нито пък ще надзирават поправянето на храма (ст. 7). Вместо това **отдясно на олтара** трябва да бъде поставен **сандък** с **дупка на капака му,** в който да се събират **парите** за възстановяването на храма. **Писарят на царя и първосвещеникът** преброяват и пресмятат сумите и след това ги разпределят на работниците. Надзирателите са честни, затова не е необходимо от тях да се изисква публичен отчет за средствата. На пръв поглед ст. 13 противоречи на 2 Лет. 24:14; ст. 13 обаче означава, че тези суми не са били използвани за покупката на съдове за храма по времето на ремонта, докато 2 Лет. 24:14 има предвид, че след завършването на работата по храма, остатъчните средства са били използвани за тази цел. В изпълнение на Божието Слово (Лев. 5:16; Чис. 5:8, 9) **парите за жертва за вина и парите за жертва за грях** продължават да се дават на **свещениците.**

12:17, 18 По това време **арамейският цар Азаил превзема Гет** и тръгва към **Ерусалим.** Йоас му дава **посветените неща** от храма и от **царската къща,** за да го убеди да не напада Ерусалим.

12:19–21 След смъртта на Йодая първенците на Юда обръщат своя цар към идолопоклонство. Когато Захария, синът (или внукът) на първосвещеника, се опитва да призове народа обратно към поклонение на Йахве, цар Йоас заповядва той да бъде убит с камъни (2 Лет. 24).

Собствените **слуги** на Йоас се наговарят срещу него и **го убиват в къщата**

Мило. Това е Божията присъда над него за убийството на Захария.

Иисус припомня смъртта на Захария, когато упреква законниците (Лука 11:51). Той казва, че кръвта на всички пророци, от кръвта на Авел до кръвта на Захария, ще се изиска от тяхното поколение. Така Той включва смъртта на всички мъченици в старозаветния период, от тази на Авел до тази на Захария тук и във 2 Летописи, последната книга в еврейската Библия. (Еврейската Библия съдържа същите книги като нашия Стар Завет, но в различен ред.)

Йодая е благочестив човек, който се е посветил на служба на царството и храма. Заради това той получава две благословения: синът му Захария последва неговия път, а той самият е погребан заедно с царете на Юда – действително огромна чест за човек, роден извън царското семейство. Йоас от друга страна става все по-лош след смъртта на Йодая. Той обира храма, който преди това е ремонтирал, и ограбва царското съкровище, за да плати откуп на арамейците. Той не е погребан в гробницата на царете, защото умира под божествената присъда за убийството на Захария. Жизненоважно е да постоянстваме в благочестието, за да не пречим на Божието царство. Йодая е блестящ пример, а Йоас – сериозно предупреждение!

К. Израилевият цар Йоахаз (13:1–9)

Йоахаз, синът на Ииуй, царува **над Израил** в продължение на **седемнадесет години** (814/13–798 г. пр. Хр.).

Йоахаз е последовател на Еровоам в смесеното поклонение на Йахве и Ашера (ст. 6). Бог наказва **Израил,** като изпраща срещу него арамейците. Те намаляват войската на Йоахаз до **петдесет конници, десет колесници и десет хиляди пешаци.** Когато **Йоахаз се помолва на ГОСПОДА,** Той издига **избавител,** който спасява Израил от **ръката на арамейците.** Освободителят може да е бил Адад-Нирари III, асирийският цар, който по-нататък по времето на царуването на Йоахаз създава все по-големи неприятности на Арам, като не му оставя много време да безпокои Израил. Някои коментатори предполагат, че избавителят е бил Елисей. Други смятат, че ст. 5 се отнася или за Йоас (ст. 25), или за Еровоам II (14:26, 27). Ст. 23 обяснява защо Бог е отговорил на молитвата на Йоахаз – заради Своя завет с Авраам, Исаак, и Яков.

Забележете, че ст. 5 и 6 са вметнати думи на благодат. Преди да мине още един век, Израил ще бъде пометен от Обещаната земя заради своето упорство в греховете на Еровоам. Като издига **избавител** за нацията, Господ се стреми да я отвърне от нейния разрушителен път, преди да се стовари последният удар на осъждението. Народът обаче **не се отклонява от греховете на Еровоамовия дом,** а продължава да **ходи в тях.**

Л. Израилевият цар Йоас (13:10–13)

Йоас, синът на Йоахаз, царува над Израил шестнадесет години (798–782/81 г. пр. Хр.; 4 Царе 13:10–14:16).

13:10–13 Този **Йоас** трябва да бъде разграничаван от юдовия цар със същото име, който царува по това време. Царуването на този Йоас е покварено, следващо напълно това **на Еровоам, сина на Нават.** Тези стихове представят обобщено описание на неговото управление. Той се **възцарява; върши зло пред ГОСПОДА; ляга при бащите си.** Отношенията му с Амасия от Юда са описани в 14:8–16.

М. Краят на служението на Елисей (13:14–25)

13:14–19 Ст. 14–25 ни разказват за пророчеството и смъртта на **Елисей,** които

се случват по времето на царуването на Йоас. Когато пророк Елисей е на смъртно легло, **Йоас** отива при него и **плаче над него,** като **казва: „Отче мой! Отче мой! Колесница Израилева и конница негова!“** С тези думи той иска да каже, че хора от величината на Елисей са най-истинската и най-добрата защита на народа на Израил. Елисей използва същите думи, когато скърби за отнемането на Илия (2:12). Царят осъзнава, че кончината на пророка ще бъде огромна загуба за царството. От болничното си легло **Елисей** заповядва на Йоас да **вземе лък и** няколко **стрели,** да изстреля една **стрела** на изток, и после да **удари в земята** със **стрелите.** Изстреляната на изток стрела означава победа над арамейците, които са окупирали земята на Израил от източната страна на Йордан. Тъй като Йоас **удря** земята само **три пъти,** той ще победи **арамейците ... само три пъти.** Ако беше ударил **пет или шест пъти,** опасността от **арамейците** щеше да бъде елиминирана. Но на царя му липсват постоянство и твърдост. Победата над враговете зависи от степента на послушание. Йоас трябва да е разбирал значението на онова, което прави, иначе не би бил държан отговорен. Смъртта на Елисей не предвещава нищо добро за северното царство.

13:20, 21 В началото на всяка **година** разбойнически **чети** от Моав **опустошават земята.** Един ден, когато няколко мъже от Израил носят тялото на един човек, за да го погребат, те виждат една такава чета да се приближава към тях. Набързо отварят **гроба на Елисей** и хвърлят тялото в него. Веднага **щом докосва костите на Елисей, човекът оживява и се изправя на краката си.**

13:22–25 Писанието не ни казва нищо за последните четиридесет и пет години от служението на Елисей – от помазването на Ииуй през 841 г. пр. Хр. (гл. 9) до смъртта му около 795 г. пр. Хр. Последното му пророчество, от смъртното му легло, е пророчество за победа (ст. 17). Неговото последно чудо, извършено дълго след смъртта му – ст. 21, е потвърждение на неговото послание и служение за Израил и неговия цар. В изпълнение на пророчеството на Елисей **Йоас взима обратно ... градовете, които** Азаил е **отнел** от Израил. Това става с **три** последователни победи.

Н. Юдовият цар Амасия (14:1–20)

Амасия, синът на Йоас, царува над Юда в продължение на **двадесет и девет години** (796–767 г. пр. Хр.; 2 Лет. 25).

14:1–7 Царуването на Амасия макар и общо взето добро, не достига превъзходното царуване на Давид. То прилича на царуването на баща му **(Йоас)** по това, че и двамата не успяват да премахнат **високите места.** Едно от първите дела на Амасия е да убие заговорниците, **които** са **убили баща му** (12:20, 21). Той обаче пощадява **синовете** им в изпълнение на Втор. 24:16. Освен това Амасия провежда забележителна военна кампания срещу Едом, като убива **десет хиляди** от жителите му и превзема укрепения в скалите град **Села** (вероятно идентичен с Петра). За жалост той донася оттам едомски богове и започва да им служи (2 Лет. 25:14).

14:8–14 Изпълнен с гордост, **Амасия** безразсъдно предизвиква **израилевия цар Йоас** да премерят силите си. **Йоас** му отговаря с една притча, в която **трънът** (Юда) казва на **кедъра** (Израил): **„Дай дъщеря си на сина ми за жена!“** (Бурен отправя нагло искане към едно могъщо дърво.) **Един див звяр** (армията на Израил) **стъпква тръна** (Юда). Йоас призовава Амасия да се задоволи с победата си над **Едом** и да не предизвиква беда, като предизвиква Израил. Но тъй като **Амасия** отказва да го послуша,

Йоас напада **Юда, събаря ... ерусалимската стена** и отнася част от съкровищата на Ерусалим.

14:15–20 Враждата между Юда и Израил, която започва тогава, продължава до падането на Израил през 722 г. пр. Хр. **Амасия ... бяга в Лахис,** за да се спаси от подготвен срещу него **заговор,** но преследвачите му го настигат **и го убиват там.**

О. Юдовият цар Азария (Озия) (14:21, 22)

Азария (наричан още Озия), **синът на Амасия,** царува над Юда **петдесет и две години** (792/91–740/39 г. пр. Хр.; ср. 15:1–7; 2 Лет. 26).

Служенията на Исая, Амос и Осия започват в този период от старозаветната история (Ис. 1:1; Ос. 1:1; Амос 1:1). Книгите на Амос и Осия разкриват царящите по това време в Израил социални и религиозни условия. Чрез тези пророци Господ постоянно предупреждава за надвисналите бедствия и се опитва да спаси Своя народ от пропастта на осъждението, към която се е запътил.

Азария царува съвместно с баща си в продължение на първите двадесет и четири години. **Той построява Елат** в северната част на залива Акаба. По-пълно описание на неговото царуване можем да открием в гл. 15 и във 2 Летоп. 26.

П. Израилевият цар Еровоам II (14:23–29)

Еровоам II, **синът на Йоас, царува** над Израил **четиридесет и една години** (793/92–753 г. пр. Хр.)

Първите 12 години от царуването на Еровоам се припокриват с царуването на неговия баща **Йоас.** По отношение на религиозната политика този цар продължава да следва идолопоклонството, въведено от неговия съименник **Еровоам, сина на Нават.** Държавната му политика се отличава с възвръщането на **Израил** на земята **от прохода на Емат** (Галилея) **до Морето на равнината** (източно от Йордан) съгласно пророчеството на **Йона.** Това пророчество не е записано в Библията. (Ст. 25 определя с точност времето на служението на Йона, което е важно при изучаването на книгата, носеща неговото име. Изумително е да разберем, че асирийците отвеждат Израил в плен само четиридесет до седемдесет години след покаянието на Ниневия, предизвикано от проповедта на Йона!) **Еровоам** II може би е избавителят, споменат в 13:5 (ср. 14:26, 27). Ст. 26 и 27 разкриват дълбоката и нежна любов на **ГОСПОДА** и Неговото търпение. Ст. 27 трябва да се разбира в своя контекст; Израил, а покъсно и Юда, впоследствие са изличени за определено време, но съгласно Божието обещание към еврейските патриарси нацията отново ще бъде събрана и отново ще насели земята.

Р. Юдовият цар Азария (Озия), продължение (15:1–7)

Като цяло **Азария** е добър **цар.** Част от провала му се състои в това, че е допуснал **високите места** в Юда да продължат да съществуват. Когато решава да узурпира свещеническите функции, като покади с тамян в храма въпреки протестите на свещениците, той е **поразен** с проказа и се налага да **живее в отделна къща до деня на смъртта си** (ср. 2 Лет. 26:16–21).

Служението на пророк Амос завършва в този период.

С. Израилевият цар Захария (15:8–12)

Захария, синът на Еровоам II, **царува над Израил шест месеца** (753–752 г. пр. Хр.).

Също като своите предшественици **Захария** следва стъпките на **Еровоам** I,

като служи на златните телета в Дан и Ветил. След кратко царуване от **шест месеца** той е убит от **Салум.** РИСПБ, следвайки Септуагинта, казва, че той е бил убит при Ивлеам – град в долината Езраел, близо до мястото, където Ииуй убива Охозия (9:27). Смъртта му слага край на династията на **Ииуй,** като **Захария** е **четвъртото поколение,** за което Бог е обещал на Ииуй, че **ще седи на израилевия престол** (ст. 12; ср. 10:30).

Т. Израилевият цар Салум (15:13–15)

Салум, синът на Явис, царува над Израил **един месец** (752 г. пр. Хр.).

За този цар се казва много малко. Неговото царуване е единственото в шестата династия на десетте племена. Салум придобива престола с помощта на убийство и го изгубва по същия начин **един месец** по-късно. Той е убит от **Манаим.**

У. Израилевият цар Манаим (15:16–22)

Манаим, синът на Гадиин, царува **над Израил десет години** (752–742/41 г. пр. Хр.).

Манаим обсажда град **Тапса,** за да го плячкоса. Тази Тапса не е градът на брега на Ефрат, а друг град със същото име, раположен близо до **Терса.** Когато градът отказва да се предаде, Манаим жестоко избива населението му, включително и бременните жени.

По това време арамейското (сирийското) царство е вече западнало и главен враг на Израил става Асирия. По времето на царуването на Манаим **асирийският цар Фул** нахлува в **Израил. Манаим** му **дава хиляда таланта сребро,** за да го умилостиви и да спечели подкрепата му за укрепването на собствената си несигурна власт. Израилевия цар събира тези пари, като облага с данък от **петдесет сребърни сикъла** на човек **всички заможни хора** (ст. 20). По това време цената на един роб в Асирия е **петдесет сребърни сикъла.** Манаим доброволно се покорява на асирийския ярем, защото смята, че това ще му бъде изгодно. Общоприето е мнението, че **Фул** е цар Теглат-Феласар III (ст. 29).

Ф. Израилевият цар Факия (15:23–26)

Факия, синът на Манаим, царува над Израил две години (742/41–740/39 г. пр. Хр.).

Всичко, което знаем за този цар, е, че царуването му е кратко и зло, и че е убит от **Факей** и **петдесет** галаадци в **Самария.** Царуването му слага край на седмата династия в Израил. Това е единственият от късните царе на Израил, който не взема короната насилствено, но не след дълго я изгубва по този начин от един от своите служители.

Х. Израилевият цар Факей (15:27–31)

Факей, синът на Ромелия, царува над Израил двадесет години (752–732/31 г. пр. Хр.).

Факей е военачалник при Факия, когото убива. От други места в Писанието знаем, че той напада Юда и търси подкрепата на Арам срещу Юда. Но юдовият цар Ахаз призовава на помощ Асирия. Асирийският цар убива арамейския цар Расин и после напада Израил. Той завладява земите на двете и половината племена източно от Йордан, както и територията на Галилея, като отвежда жителите им в плен. Това е първата фаза от асирийския плен. Службата на Факей като военачалник се застъпва с царуването на Манаим (десет години) и на Факия (две години). С подкрепата на Асирия **Осия** узурпира престола на Израил като прави

заговор **против Факей** и го убива. Това слага край на осмата династия в Израил.

Ц. Юдовият цар Йотам (15:32–38)

Йотам, синът на Озия, е цар над Юда в прдоължение на общо двадесет **години,** които включват четири години съвместно царуване с Озия (750–732/31 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 27).

Първата част от царуването на Йотам преминава в съвместно управление с баща му Озия, а последната – с Ахаз. Официалното му управление продължава **шестнадесет години.** Йотам е един от добрите царе на Юда, въпреки че не успява да премахне **високите места. Той построява горната порта на ГОСПОДНИЯ дом** и спонсорира и други строителни проекти в страната. Точно преди смъртта му **Расин** и **Факей** започват съвместното си нападение **против Юда.** Пророк Михей започва своето служение по времето на царуването на Йотам.

Във 2 Летоп. 27:6 се съдържа следният редакторски коментар, който възхвалява Йотам: „И Йотам стана силен, понеже изправяше пътищата си пред ГОСПОДА, своя Бог." Това е в ярък контраст с царете на Израил, които следват пътищата на Еровоам.

Йосиф Флавий също споменава за благочестието на Йотам.[17]

Ч. Юдовият цар Ахаз (гл. 16)

Ахаз, синът на Йотам, царува над Юда двадесет **години** (735–716/15 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 28).

16:1–4 Ахаз царува заедно с баща си в продължение на може би дванадесет години. Името Ахаз е съкращение за Йоахаз, с което име този цар фигурира в асирийските анали. В еврейския език представката „Йо" е свързана с Името на Йахве и несъмнено Светият Дух умишлено я е изпуснал, тъй като Йоахаз е вероотстъпник. Той е последовател на **израилевите царе** в тяхното идолопоклонство, като **даже превежда сина си през огън.** Смята се, че в култа към Молох деца са били превеждани между нажежените до червено ръце на бронзовия идол като символ на очистване от злото и посвещение на бога. Понякога децата действително са били убивани и изгаряни (Ер. 7:31; Езек. 16:21).

16:5–9 За да принудят Юда да се присъедини към тях против Асирия и да поставят на престола на Юда васален цар (Ис. 7:6), **Арам** и Израил заедно нападат **Ерусалим.** Същевременно **Арам** си **възвръща Елат** и заселва там колония от арамейци. Когато изпада в беда, **Ахаз** търси помощ от **Асирия,** като изпраща по пратениците си сребърни и златни съкровища от храма и двореца. **Теглат-Феласар** се отзовава, като превзема **Дамаск** и убива арамейския цар. Това става в изпълнение на пророчеството на Исая. Но Бог ще превърне Асирия в проклятие за Юда (Ис. 7:17–25).

16:10–16 Отивайки в **Дамаск** да посрещне **Теглат-Феласар, Ахаз ... вижда** един езически **жертвеник** и решава да направи същия в Ерусалим. Затова той изпраща негов модел на **свещеник Урия** и **Урия** изработва **жертвеника,** преди **цар Ахаз** да се **върне от Дамаск. Ахаз** принася различни **жертви** на своя нов олтар (с изключение на жертви за грях и вина) и после **заповядва на Урия** да го използва вместо **бронзовия олтар.** Последното изречение на ст. 15 на пръв поглед предполага, че Ахаз ще използва **бронзовия олтар** за гадаене. Би могло обаче и да означава „Колкото до бронзовия олтар, той ще бъде, за да се допитам (или да се посъветвам, да размисля) какво да правя с него."[18] Свещеник Урия извършва грях, като се подчинява на цар Ахаз в неговото светотатство, вместо смело да го изобличи. В Исая 8:2 Урия е споменат в благоприятна светлина, но

това става преди нападението над Ерусалим. Греховното му съгласие с нарежданията на Ахаз да построи жертвеника идва по-късно.

16:17–20 Ахаз изнася някои принадлежности от района на храма, може би от страх **асирийският цар** да не ги вземе, ако някога превземе Ерусалим. Някои смятат, че той ги е използвал за плащане на данъци. Във 2 Летоп. 28:24 се казва, че в края на своето царуване Ахаз напълно е затворил храма. Като другите царе отстъпници преди него Ахаз не е погребан в гробниците на царете (2 Лет. 28:27), а **ляга при бащите си в Давидовия град.**

Ш. Израилевият цар Осия (17:1–6)

Осия, синът на Ила, царува над Израил девет години (732/31–723/22 г. пр. Хр.).

17:1, 2 Тук стигаме до последния цар и до деветата и последна династия на Израил. **Осия** убива Факей (ср. 15:30) вероятно заради неспособността му да се противопостави на набезите на Асирия в Израил, и поема кормилото на държавата. Той не е така покварен като предшествениците си, но нацията е отишла твърде далеч – за подобренията му вече е много късно.

17:3–6 Асирийският цар Салманасар напада Самария и принуждава **Осия** да му плаща **данък.** Осия прави заговор с **египетския цар** и спира да плаща **данъка** си. Заради това **асирийският цар** (Салманасар или наследникът му Саргон) **затваря** Осия, **обсажда Самария** в продължение на **три години** и **отвежда** част от народа в плен. Не ни е казано нищо за участта на Осия; той просто изчезва в асирийски затвор и оставя Самария без цар в последните ѝ дни. Окончателното падане на Израил става през 723 или 722 г. пр. Хр.

Щ. Падането на северното царство (17:7–41)

17:7–23 Тези стихове описват причините, поради които **Бог** негодува срещу Израил и позволява нацията да бъде завладяна и отведена в изгнание. **Те почитат други богове, ходят в** обичаите **на езичниците, ... построяват си високи места, ... стълбове и ашери** (дървени идоли) навсякъде и умножават идолопоклонството. Отказват да послушат Неговите **пророци, закоравяват врата си** и отказват да **повярват** в словото **на ГОСПОДА, своя Бог.** Обръщат гръб на Божиите **наредби** и приемат човешката религия на своите съседи. Те са ревностни да упорстват в **злото,** като принасят **синовете си и дъщерите си** в жертва на лъжливи богове.

17:24, 25 Асирийският цар отвежда десетте северни племена на Израил в Месопотамия и Мидия. Също така той **довежда хора от** пет други народа, които е завладял, **и ги заселва** в израилевата земя. По-рано, когато Израил се е покорявал на Господа, Бог е изгонил езическите народи и е заселил Своя народ в Ханаан чрез ръката на Иисус Навиев. Когато те престават да Го слушат, Той изгонва тях и довежда обратно народите чрез ръката на асирийският цар. Тези езически народи служат на собствените си езически божества и така попадат под ударите на Божието негодуване, още повече поради факта, че живеят в земята на Емануил. Божият гняв се изявява, като Той **праща между тях лъвове,** които **убиват някои от** хората.

17:26–28 Някой уведомява **асирийския цар,** че напастта от лъвовете се дължи на присъствието на тези чужденци, които не познават закона на **Бога** на Израил. **Тогава асирийският цар заповядва** един израилев **свещеник** да бъде върнат от плена, за да може да учи

езическите заселници как да се боят от Господа. Свещеникът, който се завръща, най-вероятно е един от идолопоклонническите свещеници в Израил, а не от верните на Йахве. Той отива във Ветил, мястото на култа към телето (въпреки че телето вече не е там), и започва да учи новите жители на осквернената религия на Еровоам, която включва поклонението на Йахве, но в никакъв случай не се ограничава само до него. Тези чужди заселници се женят за израилтяните в земята и така възниква народът, познат като самаряни – смесена етническа група със своя собствена религия и обичаи.

17:29–34а Тези стихове изглежда описват чужденците заселници в земята. Всяка от тези групи си има **своите** собствени **богове** и **си поставя свещеници** отсред собствения си народ. Те приемат и поклонението пред Йахве и в резултат се получава една смесена религия, която е далеч по-лоша от чистото езичество.[19]

17:34б–40 Пасажът от ст. 34б (**„не се боят от ГОСПОДА ...“**) до ст. 40 изглежда описва израилтяните, които са останали в земята. Те не обръщат внимание на постоянно повтаряните предупреждения на Господа срещу идолопоклонството, а продължават да се покланят на златните телета.

17:41 Това отново се отнася за езическите заселници в земята. Изглежда, че те имат по-малка вина от Израил. С малкото светлина, която имат, те **се боят от ГОСПОДА** до известна степен; но десетте племена, с цялата светлина, която притежават, **не се боят от ГОСПОДА** (ст. 34б).

Доколкото ни е известно десетте племена никога не се завръщат в земята.[20] Те са разпръснати по целия свят. Може би от тях са юдеите в Етиопия, Китай и Индия. Тяхната самоличност не е скрита за Бога; един ден Той отново ще ги върне в Израил.

Служението на пророк Осия вероятно приключва по това време, с падането на Самария и отвеждането на Израил в плен.

II. Царството на Юда до отвеждането му в плен (гл. 18–25)

А. Цар Езекия (гл. 18–20)

Езекия, синът на Ахаз, царува над Юда **двадесет и девет години** (716/15–687/86 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 29–32; Ис. 36–39). Смята се, че преди това той е царувал съвместно с Ахаз от 729/28 до 716/15.

1. Праведното царуване на Езекия (18:1–8)

18:1–6 На **Езекия** е посветено повече място отколкото на почти всички царе след времето на Соломон. Трябва да се прочетат и паралелните разкази във 2 Летоп. 29–32 и Исая 36–39, за да се разберат по-добре духовните и политическите победи, които Езекия печели благодарение на своята вяра в Бога.

Когато **Езекия** идва на власт, Юда на практика е васална провинция на Асирия. Неговото царуване е белязано от големи реформи. Той провежда кампания срещу всички форми на идолопоклонство, като унищожава дори **високите места** и **медната змия** от Числа 21 (защото **израилевите синове ѝ кадят),** която нарича **Нехущан,** което буквално означава „късче мед“. По отношение на вярата си в **ГОСПОД Бог** Езекия е най-великият **между всичките юдови царе.** Йосия е най-великият цар на Юда по отношение на усърдието, с което премахва от земята онези, които вършат зло (23:24, 25).

18:7, 8 Накрая Езекия **въстава против асирийския** ярем, вероятно заради военния успех, който е имал при изгонването на **филистимците** от земята – **от**

стражарска кула (селските райони) **до укрепен град** (гъсто населени и добре защитени селища).

2. Превземането на Самария (18:9–12)

Този пасаж описва превземането на **Самария** от асирийците и вероятно е поместен тук за да подчертае сериозността на заплахата, пред която е изправен **Езекия** по това време. Привидното противоречие между датите в ст. 9 и 10 се обяснява с факта, че евреите броят част от годината като година. Обсадата на **Самария** започва в последната част от **четвъртата година на** царуването на Езекия, продължава през петата година, и завършва в първата част на **шестата година** – оттам **„три години“.** Това трябва да се е случило през 725–722 г. пр. Хр. по време на споменатото по-горе съвместно царуване на Езекия с баща му Ахаз.

3. Пърото нашествие на Сенахирим в Юда (18:13–16)

По това време Асирия има свои собствени проблеми; Саргон II е умрял и Вавилон се бунтува. Едва през 701 г. пр. Хр. **Сенахирим,** наследникът на Саргон, потегля на военен поход към Палестина и Финикия. В своите анали Сенахирим твърди, че е превзел четиридесет и шест **укрепени града** и е отвел 200,000 пленници от **Юда. Езекия изпраща** до него сервилно съобщение, в което му заявява, че е **съгрешил,** като е въстанал срещу него. Той унизително му заплаща **триста таланта сребро и тридесет таланта злато** (огромна сума), за да предотврати нападение над Ерусалим. По това време **Сенахирим** се намира в **Лахис,** югозападно от Ерусалим, на път за Египет.

3. Второто нашествие на Сенахирим в Юда (18:17–19:34)

18:17–19 Тогава Езекия започва да укрепва Ерусалим (2 Лет. 32:5). Може би вестите за това по-късно карат **асирийския цар** да изпрати своите военни ръководители в Ерусалим с искане за безусловна капитулация. Трима еврейски първенци **излизат** да посрещнат асирийските пратеници и да чуят техните искания. НМПБ предава термините като „главнокомандващ“, „главен офицер“, и „полеви командир“. НИПБКДж представя тези официални лица с техните автентични военни титли: **тартан, рапсарис и рапсак.** Това не са собствени имена.[21]

18:20–25 Рапсакът им **говори** оскърбително на техния собствен **юдейски** език. Най-напред той се присмива на надеждата на Езекия в укрепленията на Ерусалим. После съобщава, че знае, че **Езекия** е търсил помощта **на Египет** срещу Асирия, и подигравателно оприличава **Египет** на **счупена тръстика** (ст. 21). Трето, той казва, че **Юда** не може да **се уповава на ГОСПОДА,** защото **Езекия** е разрушил всички **високи места и жертвеници. Рапсакът** не разбира, че това са *езически* капища, а не места за поклонение на Господа! После той предлага облог – рапсакът **ще даде две хиляди коня** на Юда, ако Езекия успее да събере толкова ездачи за тях. Юда няма толкова много кавалеристи, подиграва се той, и ще трябва да разчита на **Египет за колесници и за конници!** Накрая **рапсакът** заявява, че **ГОСПОД** е изпратил Асирия да **съсипе** Юда.

18:26, 27 Еврейските първенци бързо предлагат **на рапсака** всички по-нататъшни преговори да се водят **на арамейски,** езикът на дипломацията, а **не на юдейски.** Те се опасяват, че това арогантно говорене може да се окаже пагубно за бойния дух на еврейския **народ,** който слуша **на стената.** Но рапсакът им отговаря, че иска и народът да чуе и да разбере, че го очаква гладна смърт и гибел.

18:28–37 Като се обръща направо към хората, **рапсакът** ги предупреждава да

не допускат **Езекия да** ги **мами,** като ги кара да се надяват, че **ГОСПОД** ще ги спаси. Ако се предадат, ще им бъде гарантирано правото временно да продължат да живеят в Ерусалим. След като **асирийският цар** се върне от настъплението си в Египет, той ще ги **заведе** в Асирия, **„земя като вашата земя“.** Никои други божества не са успели да **избавят** своите народи от **Асирия;** как могат те да очакват, че Бог ще го стори? **Народът** на стената запазва мълчание, а тримата еврейски първенци се връщат **при Езекия** напълно обезсърчени.

19:1–7 Езекия е силно отчаян, когато чува за подигравките на рапсака. Той **праща** пратеници **при пророк Исая,** които да му предадат, че Юда е безсилен, когато най-много се нуждае от сила, и моли Исая да се помоли **за остатъка** от Юда и Ерусалим. **Исая** изпраща пратениците обратно при него да му съобщят, че не трябва да се страхува от **асирийския цар,** защото Бог **ще сложи в него дух** на страх и ще направи така, че да **чуе слух** и да **се върне в земята си,** където ще бъде убит.

19:8–13 Когато **рапсакът се връща** в **Лахис, намира,** че Сенахирим е насочил атаката си към съседната крепост **Ливна.**

Сенахирим **чува,** че **етиопският цар Тирак,** който се намира в горен (т. е. южен) Египет, настъпва към него с намерение да го нападне. Тогава той незабавно изпраща едно богохулно писмо, с което се опитва да сплаши Ерусалим и да го принуди бързо да се предаде. Някои учени смятат, че слухът, споменат в ст. 7 е посоченият в ст. 9 – слухът за наближаващите египтяни. Други смятат, че това е съобщението, че вавилонците са въстанали.

19:14–20 Езекия мъдро занася **писмото** в храма **и го разгъва пред ГОСПОДА.** Молитвата му е израз на дълбокото му упование в Йахве. Чрез пророк **Исая** Бог изпраща на **Езекия** Своя отговор, състоящ се от две части.

19:21–28 Думите в ст. 21–28 са адресирани до Сенахирим, а тези в ст. 29–34 са отправени към Езекия. Пророчеството на **Исая** е подигравателна песен срещу **Асирия.** Тя разказва как Ерусалим, **девицата, сионската дъщеря,** се смее на заплахите на Асирия. Тя заклеймява Сенахирим за това, че хули Божието свято Име и надуто се хвали, че ще завладее Юда **(Ливан)** ще унищожи управниците му и великите му мъже **(високите му кедри и ... елхи)** и ще влезе в дворците на хълма Сион **(обиталището му и гората).** Сенахирим се превъзнася и за другите си военни победи в чуждите земи, включително и за победата над Египет. Но той не осъзнава, че всичко, което е направил, вече е било решено от Бога. Бог го познава съвършено и ще съкруши неговата горделива арогантност, като изпрати обратно в Асирия остатъците от разбитата му войска.

19:29–34 След това, обръщайки се към Езекия, Господ му дава **знамение** (знак), че асирийците няма да превземат Ерусалим. В продължение на две години народът на Юда няма да може да отглежда нормална реколта заради асирийското нашествие, а **ще ядат самораслото.** После, **на третата година,** вече ще бъдат в пълна безопасност от нападения и ще могат да се заемат с нормалните си дейности. Не само, че народът на Ерусалим ще оцелее, но Бог **няма** да позволи на **асирийския цар** дори **да влезе в града и да изстреля там стрела.**

5. Поражението и смъртта на Сенахирим (19:35–37)

В същата нощ Ангелът ГОСПОДЕН[22] посещава асирийския лагер **и избива сто осемдесет и пет хиляди** войници. **Когато** израилтяните **стават на сутринта,** асирийците вече са **трупове. Сенахирим** се връща в своята столица, **Ниневия,** къ-

дето бива убит двадесет години по-късно (681 г. пр. Хр.). (Всъщност той надживява Езекия с пет години.) Пророчеството на Исая (ст. 7) се сбъдва, когато двама от **синовете** на Сенахирим **го убиват,** а трети, **Есарадон, се възцарява вместо него.**

6. Болестта на Езекия и оздравяването му (20:1–11)

20:1–7 Общоприето е виждането, че събитията от гл. 20 са се случили по-рано, вероятно в първата част от времето на глава 18, по време на първото нашествие на Сенахирим (вж. ст. 6). Когато **Езекия се разболява** сериозно, **Исая** му казва да уреди делата в **дома си,** защото скоро ще умре. Царят горещо **се моли** да оздравее и Бог му обещава още **петнадесет години** живот. Уитком коментира:

> Какво бих направил с останалата част от живота си, ако Бог ми кажеше, че ми остава да живея само 15 години? Какво е направил Езекия през тези години? Библията не ни казва това, тъй като последното описано събитие от времето на неговото царуване е унищожението на армията на Сенахирим през 701 г. пр. Хр. (което вероятно се случва по-малко от една година след заболяването му). Предполага се, че една от причините, поради които Бог е удължил живота му, е че той не е имал мъжки престолнаследник (4 Царе 21:1 посочва, че Манасия е бил едва на дванадесет години, когато е започнало царуването му). Твърде вероятно е обаче Манасия да е царувал заедно с баща си в продължение на почти десет години, защото в противен случай е невъзможно 55-те години на неговото царуване да се вместят в този период от историята на Юда, като се проследят назад от точно датирания Вавилонски плен.[23]

20:8–11 Като знамение, че Езекия ще бъде изцелен и ще се върне в храма да се поклони, Бог кара **сянката на слънчевия часовник на Ахаз да се върне десет стъпала назад.** (Хронологично ст. 7 следва след ст. 8–11.)

От 2 Летоп. 32:31 стигаме до извода, че това е свръхестествено събитие, новините за което достигат чак до Вавилон. Вавилонците боготворят небесните тела и със сигурност биха забелязали всякаква аномалия. Бързо се разпространява слухът, че това велико чудо се е случило заради Езекия.

7. Глупавата гордост на Езекия (20:12–21)

20:12–18 Вавилонският цар Веродах-Валадан изпраща на **Езекия** поздравления по случай оздравяването му. Несъмнено истинската му цел е била да заздрави връзките си с Юда срещу Асирия. **Езекия** глупаво показва на вавилонските пратеници **цялата си съкровищница.** (От 2 Лет. 32:31 научаваме, че чрез тази ситуация Бог го изпитва, за да познае какво има в сърцето му. Отговорът е: *гордост!)* **Исая** го изобличава за това и пророкува, че Юда ще бъде отведен в плен във **Вавилон** и дори някои от собствените **синове** на Езекия **ще станат скопци** (държавни служители, НАСПБ) **в двореца на вавилонския цар.** Преди да стигнат до Вавилон, някои от тези съкровища попадат най-напред в Асирия като част от данъка, който Езекия плаща на Сенахирим, когато асриийците нахлуват в Палестина малко след оздравяването на Езекия (18:13–16).

20:19 Езекия се смирява пред Божието постановление и признава неговата снизходителност. „И каза: Защо не, щом в моите дни ще има мир и сигурност?“ (РИСПБ)

20:20, 21 Езекия построява **водоем и водопровод** (тунел), с помощта на който в Ерусалим може да се пренася **вода** от извор извън **града.** Такъв скрит водоизточник би бил особено ценен във време

Вавилонската империя, ок. 560 г. пр. Хр.

на обсада. Все още е възможно да се прегази през тунела на Езекия от извора Гион до Силоамския водоем.

През 1880 г. е открит надпис, издълбан от работниците на Езекия с древното клинописно семитско писмо. Той е пренесен в музей в Турция, която по това време управлява Палестина като част от старата Османска империя.[24]

Служението на пророк Михей приключва по това време.

Б. Цар Манасия (21:1–18)

Манасия, синът на Езекия, **царува** над Юда **петдесет и пет години** (697/96–643/42 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 33:1–20).

21:1–9 Царуването на Манасия е най-дългото и най-злото от това на всички останали царе на Юда. Ето някои от греховете му: той отново въвежда култа към **Ваал,** Ашера и звездите; осквернява храма като издига в него **жертвеници** за поклонение на звездите; **превежда сина си през огъня; занимава се с окултизъм и гадания; допитва се до запитвачи на мъртви и врачове; поставя изваян идол на Ашера** (вероятно неприличен сексуален символ) в Божия храм. Божият Дух подчертава сериозността на тази постъпка, като отново повтаря и изтъква Божието обещание към Неговия народ по отношение на храма (3 Царе 8:29; 9:3).

21:10–15 Манасия въвежда народа в **мерзости,** по-лоши от тези на **аморейците.** Заради това Бог казва, че ще накаже **Юда,** както е наказал **Самария** и **Ахавовия дом. Мерителната връв ... и отвесът** (ст. 13) символизират осъждение. Освен това Той ще изпразни **Ерусалим, както** човек изпразва **блюдо** като го **обръща наопаки** и го избърсва. Неговият народ ще бъде отведен в плен, защото много силно е предизвикал Господа.

21:16–18 Освен идолопоклонството си **Манасия пролива твърде много невинна кръв.** Според неканоничната книга *„Възнесението на Исая“* Манасия разрязва пророк Исая на две с трион (ср. Евр. 11:37).

От 2 Летоп. 33 научаваме, че Манасия е отведен в плен във Вавилон от асирийския цар (Асурбанипал). Там, в затвора, той се покайва и се обръща към Господа. След това Бог му позволява да се завърне в Ерусалим и да продължи своето царуване – удивително доказателство за благодатта, любовта, и милостта на Господа. Манасия се опитва да поправи извършеното зло, но вече е твърде късно. Народът, включително и неговият син, следва по-ранния му пример (2 Лет. 33:14–23).

В. Цар Амон (21:19–26)

Амон, синът на Манасия, **царува** над Юда **две години** (642–639 г. пр. Хр; ср. 2 Лет. 33:21–25).

Амон е прочут със своето идолопоклонство и отстъплението си от истинския **Бог.** Някои от неговите **слуги ... правят заговор против него и го убиват** след кратко царуване от **две години. Народът избива** виновните за убийството и **прави сина му Йосия цар вместо него.** Нито Амон, нито баща му са **погребани** в гробниците на юдовите царе.

Г. Цар Йосия (22:1–23:30)

Йосия, синът на Амон, царува над Юда тридесет и една години (641–609 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 34–35).

1. Йосия ремонтира храма (22:1–7)

Софония (Соф. 1:1) и Еремия (Ер. 25:3) започват своето пророческо служение приблизително по това време. Авакум вероятно е служил към края на времето на Йосия. Царуването на Йосия е последната епоха на положителни реформи в юдовото царство. Той предприема решителни действия против идолопоклонството и призовава народа да се обърне към Господа. **В осемнадесетата година** на своето царуване, когато е на двадесет и шест години, той прави програма за **поправяне** на храма. **Парите,** които са събрани в храма, трябва да бъдат предадени на работниците за материали и като заплата за труда им. Поради честността им от тях не се изисква **сметка** за **парите,** които са им предадени.

2. Йосия намира книгата на Закона (22:8–20)

22:8–10 В хода на ремонтите **първосвещеникът Хелкия ... намира** копие на **книгата на закона,** може би цялото Петокнижие или Второзаконие. Книгата е занесена на цар Йосия и е **прочетена пред** него.

22:11–13 Когато царят чува Божието Слово и си дава сметка колко далеч се е отклонила нацията от Бога, той **раздира дрехите си** в израз на покаяние. Той веднага изпраща пет от високопоставените си служители да се **допитат до ГОСПОДА,** осъзнавайки, че Божията **ярост** е надвиснала над Юда заради греховете на народа.

22:14–20 Служителите **отиват при пророчицата Олда,** която **живее в Ерусалим, във втория участък** – район или предградие на града. Те не отиват направо при Еремия, нито при Софония. Олда вероятно е леля на Еремия (ст. 14; ср. Ер. 32:7). Тя потвърждава страховете на Йоас, че Бог скоро ще накаже Юда заради покварата на народа, но уточнява, че това няма да се случи през живота на Йосия, защото се е **смирил** и се е покаял.

Фактът, че Йосия по-късно умира в битка (23:29) не противоречи на ст. 20. **„Ще се прибереш в гроба си с мир“** може би означава „преди определената катастрофа на Вавилонския плен“. Или пък може би означава, че Йосия ще умре в **мир** с Бога (той определено не умира в мир с хората).

3. Йосия подновява Завета (23:1–3)

После **царят** свиква свято събрание в храма и **прочита думите на книгата на завета пред целия народ.** Застанал **до**

колоната, той **прави завет** да се покорява на думите на закона. **Народът** също влиза **в завет** с **ГОСПОДА.**

4. Реформите на Йосия (23:4–30)

23:4–9 След това следва списък на многото реформи, които Йосия предприема. Той прочиства **храма** от **всички вещи,** използвани за идолопоклонство, **изгаря ги и отнася пепелта им във Ветил** (за да оскверни и капището там). Той снема от длъжност и вероятно избива **жреците на идолите.** После **изнася ашерата** от храма, **изгаря я** и разпръсва **праха ѝ по гробовете** на простолюдието. **Събаря къщите на посветените блудници** – ритуалните постройки на култово проституиращите мъже (содомити) в района на храма, където **жените тъкат завеси за ашерата. Осквернява** и **високите места,** така че да не могат повече да се използват. Той **довежда всички свещеници от юдовите градове, където** те принасят жертви на Йахве по **високите места.** Бог е определил Ерусалим да бъде мястото, където да се принасят тези жертви. Йосия не допуска тези **свещеници** да служат по-нататък в храма, но им дава дял от **безквасния хляб.**

23:10–12 Царят осквернява и разрушава **и Тофет,** езическото светилище **в долината на Еномовите синове,** където са били принасяни деца в жертва на **Молох.** Той **отмахва конете, посветени на слънцето, … и изгаря колесниците на слънцето, ... които юдовите царе** са използвали във връзка с култа към **слънцето.** Събаря идолопоклонническите **жертвеници,** издигнати от **Ахаз** и **Манасия.** Манасия сам събаря тези жертвеници след обръщането си (2 Лет. 33:15), но те явно са били възстановени от идолопоклонника Амон. Йосия се подсигурява, че те никога няма да могат да се използват отново.

23:13, 14 Йосия **осквернява високите места** по южната част на Елеонския хълм (**хълма на покварата),** датиращи от времето на **Соломон.** Той **строшава** идолопоклонническите **стълбове, съсича ашерите,** а после осквернява **местата им с човешки кости.**

23:15–18 Царят **събаря жертвеника във Ветил ... и изгаря високото място.** После **взема костите от** близките **гробове и ги изгаря** върху останките от **жертвеника.** („Както израилтяните, така и езичниците са смятали човешките кости за вечно осквернение.“[25]) Всичко това става в изпълнение на пророчеството, изречено преди повече от 300 години от Божия човек към Еровоам. Йосия е един от малкото хора в Писанието, чието име е посочено преди раждането им (3 Царе 13:2). Той е избран съд, предопределен да изпълни предсказанието на неназования пророк против **ветилския жертвеник.**

Когато цар Йосия вижда надгробния **стълб на Божия човек,** който е свидетелствал против **ветилския жертвеник,** той заповядва **никой да не поклати костите на пророка.** Така те остават там **заедно с костите на** неназования **пророк, който** е **дошъл от Самария** (ср. 3 Царе 13:30, 31).

23:19, 20 Реформите на царя се простират чак до Самария. Очевидно той е придобил контрола над тази област, до голяма степен понеже властта на Асирия запада. Той опустошава **високите места** и **изколва** идолослужещите **жреци на жертвениците,** където преди това те са принасяли жертви. И тези места осквернява с пепел от човешки кости.

23:21–23 Когато се завръща в Ерусалим, Йосия възстановява **Пасхата** в съответствие с Божието Слово, което е прочел (вж. 2 Лет. 35:1–19 за повече подробности). Това е най-голямото отбелязване на Пасхата **от времето на съдиите.** Имало е и по-големи и по-богати Пасхи, но точно тази е особено угодна **на ГОСПОДА.** Писанието споменава само три Пасхи от времето на Царете – Пасхата

на Соломон (2 Лет. 8), на Езекия (2 Лет. 30) и Пасхата на Йосия.

23:24 Йосия прочиства земята и от **запитвачите на духове и врачовете,** гадателите, и други магьосници.

23:25–27 По отношение на довеждането на реформите докрай той е най-великият от царете на Юда. Езекия има същата слава по отношение на своето упование в Бога (18:5, 6). Въпреки праведното царуване на Йосия обаче **ГОСПОД** не променя Своя план да накаже **Юда,** като отведе народа в плен и разруши Ерусалим.

23:28–30 През 609 г. пр. Хр. **фараонът Нехао, египетският цар** тръгва на север по протежението на палестинския бряг срещу Вавилон. По политически причини **Йосия** решава да попречи на настъплението на Нехао и бива смъртно ранен в **Магедон. Слугите му** го пренасят **в Ерусалим,** където той умира и бива **погребан** (ср. 2 Лет. 35:20–24). **Нехао** настъпва към **реката Ефрат,** където четири години по-късно вавилонците го разбиват в битката при Кархамис (Ер. 46:2).

Д. Цар Йоахаз (23:31–33)

Йоахаз (наричан още Салум), синът на Йосия, **царува** над Юда само **три месеца** (609 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 36:1–4).

Йоахаз пренебрегва реформите на баща си и позволява на народа да се върне към идолопоклонството. Египетският цар, **фараонът Нехао го затваря в Ривла, в Емат** – област в Сирия, където са разположени египетските станове – и **налага глоба** на Юда. По-късно Нехао отвежда Йоахаз в Египет, където той умира (Ер. 22:11, 12).

Е. Цар Йоаким (23:34–24:7)

Йоаким, синът на Йосия, царува над Юда в продължение на **единадесет години** (609–598 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 36:5–8; Ер. 22:18, 19; 26:21–23; 36:9–32).

23:34–37 Фараонът Нехао поставя Елиаким, брата на Йоахаз, **за цар вместо Йосия и променя името** на Елиаким **на Йоаким. Йоаким** е най-големият жив син на Йосия (ср. ст. 31, 36), но отначало народът поставя на неговия престол **Йоахаз. Нехао** отменя това и поставя Йоаким за васален цар. Той се оказва поверен **на фараона,** отколкото на Йахве.

24:1–4 Египет е разбит от Вавилон при Кархамис през 605 г. пр. Хр. и Юда попада под контрола на вавилонците.

Йоаким убива пророк Урия (Ер. 26:23) и изгаря Божието Слово за Юда и Израил, което пророк Еремия е записал (Ер. 36:23). Той се опитва да арестува Еремия и неговият писар Варух, но Господ ги скрива (Ер. 36:26). В третата година от царуването на Йоаким **Навуходоносор** се изкачва против Ерусалим (ст. 1), отвежда някои от жителите му (включително и Даниил) във Вавилон и взема и някои от съдовете от храма (2 Лет. 36:7; Дан. 1:1, 2). Той оковава Йоаким във вериги с намерението да го отведе във Вавилон. Впоследствие Навуходоносор или променя решението си, или връща обратно в Ерусалим царя на Юда, тъй като по-късно Йоаким въстава срещу вавилонците (24:1). Уитком описва ситуацията по следния начин:

> Летописецът казва, че Навуходоносор „го върза с бронзови окови, за да го отведе във Вавилон“ (2 Лет. 36:6); но преди планът му да се изпълни, се случва нещо от спешно значение, което кара Навуходоносор да промени решението си. Той получава известие, че баща му Навополасар е умрял във Вавилон на 15 август. Осъзнавайки, че престолът му е в опасност, той принуждава Йоаким да му обещае лоялност като васал и поема прекия път към Вавилон през арабската пустиня.[26]

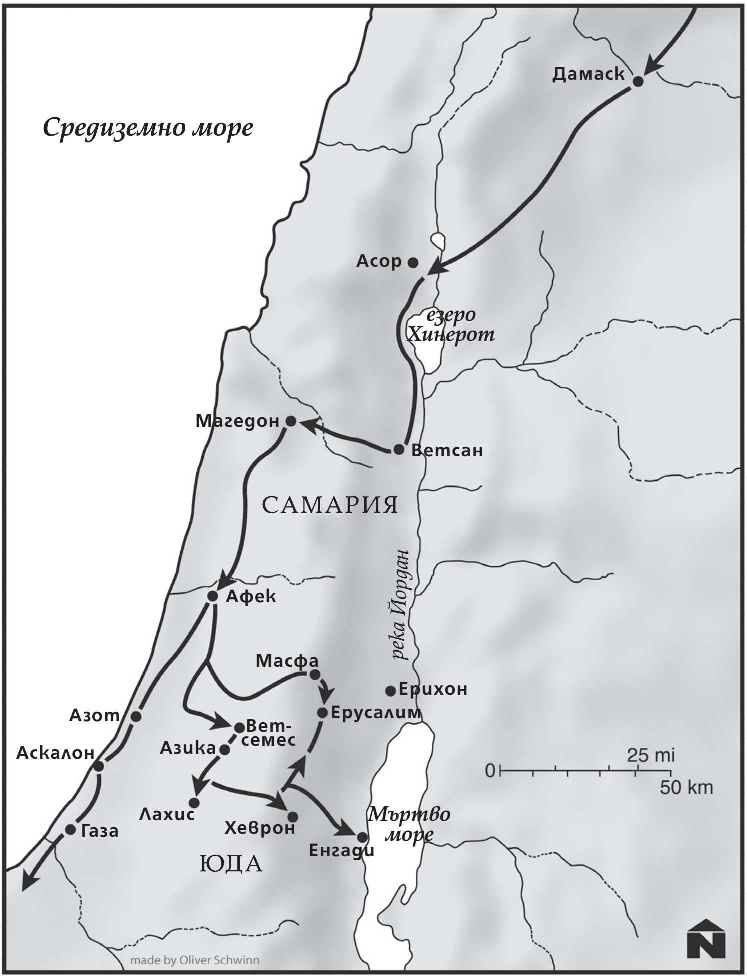

Военните походи на Навуходоносор срещу Юда

Бог изпраща против **Юда** нашественически войски от четири народа **заради греховете на Манасия.**

24:5–7 Господ постановява, че царят ще бъде погребан с магарешко погребение – тялото му ще бъде изхвърлено извън града и изоставено на природните стихии и на дивите животни, които ще го разкъсат (Ер. 22:19). Тук не са дадени никакви подорбности за неговата смърт.

Ж. Цар Йоахин (24:8–16)

Йоахин, синът на Йоаким, наричан още Йехония и Хония, **царува** над Юда **три месеца** (598–597 г. пр. Хр.; ср. 25:27–30; 2 Лет. 36:9, 10).

По време на краткото царуване на този покварен цар **Навуходоносор ... обсажда** град **Ерусалим и отвежда** втора група **пленници.** По време на това изселва-

не във Вавилон е отведен и Езекиил. Тук са включени и царското семейство, 7,000 войници, както и обучените **занаятчии.** Всъщност остава само **по-сиромашката част от народа на земята.** Освен това **Навуходоносор** взема **съкровищата** от храма и от **царския** дворец. Ст. 14 казва, че са били отведени общо **десет хиляди пленници.** Еремия казва, че са отведени 4,600 пленници. Цифрата в 4 Царе може би включва и пленниците, отведени и при други случаи. След като Йоахин прекарва в плен 37 години, вавилонският цар Евил-Меродах го освобождава от затвора, поставя го над останалите пленени царе, дава му почетно положение в двореца и щедро го осигурява (25:27–30).

Пророк Езекиил започва своето служение в този период.

З. Цар Седекия (24:17–25:7)

Седекия, чичото на Йоахин, царува над Юда **единадесет години** (597–586 г. пр. Хр.; ср. 2 Лет. 36:11–21; Ер. 52:1–30).

24:17–20 Вавилонският цар определя **Матания, чичото на Йоахин, за цар вместо него,** като **променя името** на Матания **на Седекия.** Седекия сключва договор с Навуходоносор, с който се съгласява да му служи като марионетка. Но след това той нарушава споразумението и **въстава против вавилонския цар,** като търси помощта на Египет. Измяната на Седекия, нарушаването на клетвата му и последващата Божия присъда над него са описани в Езек. 17:11–21.

25:1–7 Заговорът на Седекия с Египет нанася последния удар на града Ерусалим. **Навуходоносор** го обсажда осемнадесет месеца, като предизвиква жесток **глад** зад стените му. **Седекия** и неговите **военни мъже** се опитват да избягат от града **през нощта** към пустинята недалеч от Мъртво море. **Халдейците** залавят **царя и го завеждат при** Навуходоносор **в Ривла** (в Емат в Арам). След като избиват **синовете** му **пред очите му,** вавилонският цар заповядва **очите** му да бъдат **избодени** и той да бъде отведен **в бронзови окови във Вавилон.** Това е изпълнение на две забележителни пророчества: Еремия предсказва, че Седекия ще види царя лице в лице (Ер. 32:4; 34:3). Това става в Ривла. Езекиил пък пророкува, че Седекия ще бъде отведен във Вавилон, но няма да го види, и ще умре там (Езек. 12:13). **Очите** на Седекия биват **избодени,** преди да тръгне към **Вавилон.** Там той умира.

И. Падането на Ерусалим (25:8–21)

25:8–12 Окончателното разрушаване на Ерусалим става през 586 г. пр. Хр. от **Навузардан, началникът на** вавилонските **телохранители.** Той **изгаря** храма, царския дворец и всички големи сгради. После **събаря стените и отвежда в плен** всички с изключение на най-бедните жители **на земята.**

25:13–17 Тези стихове описват пълното разграбване на съкровищата от храма. Нещата, които са твърде големи, за да бъдат пренесени, биват нарязани на по-малки парчета. Заграбеният **бронз** е толкова много, че **не може да се претегли.** Освен това **халдейците** вземат всичкото масивно **злато** и **сребро,** които успяват да открият.

25:18–21 Навузардан взема около седемдест и двама от ръководните граждани на Ерусалим **и ги завежда** при цар Навуходоносор в Ривла, където те биват незабавно екзекутирани.[27]

Й. Управителят Годолия (25:22–26)

Вавилонският цар определя **Годолия за управител над народа, останал** в Юда. **Когато** четирима **военачалници** чуват за това, те отиват **при** него **в Масфа,** вероятно за да подтикнат народа да избяга в Египет. **Годолия** ги съветва да

се подчинят на вавилонското робство и ги убеждава, че така **ще** им **бъде добре.** По-късно **Исмаил,** един от членовете на **царския род,** напада и **убива Годолия** и сподвижниците му. Така народът остава без организирано управление и побягва в **Египет.**

К. Цар Йоахин (25:27–30)

Книгата завършва с нотка на надежда. Книгата на пророк Еремия и 4 Царе завършват по сходен начин (ср. 25:27–30 с Ер. 52:31–34). **В тридесет и седмата година от пленяването** му **Йоахин** получава благосклонно отношение от страна на **вавилонския цар.** Това дава надежда, че несгодите на плена ще бъдат облекчени и накрая напълно ще приключат.

3 Царе започва със смъртта на Давид, а 4 Царе завършва с унищожението на Юда. Нацията се е провалила под управлението на Мойсей, след това под управлението на съдиите, а сега се проваля и под управлението на царете. Народът отказва да слуша Божието слово. Отказва да се трогне от сълзите на пророците. Той закоравява сърцето и врата си, докато Бог определя асирийците и вавилонците да го научат, че заплатата на греха е смърт. Пленът добре изпълнява своята цел – той прочиства сърцето на Божия избран народ от идолите.

Крайни бележки

[1] (1:2) John C. Whitcomb, Jr., *Solomon to the Exile*, p. 64. Много учени превеждат *Ваал-зевул* като „Извисеният Ваал“.

[2] (2:7-9) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p.200.

[3] (3:4-9) See *Unger's Bible Dictionary,* pp. 217, 226, 227.

[4] (3:26, 27) Harold Stigers, „II Kings,“ in *The Wycliffe Bible Commentary,* p. 344.

[5] (5:1-4) D. L. Moody, *Notes from My Bible,* p. 58.

[6] (5:13, 14) *Ibid*.

[7] (6:24–31) Някои смятат, че това действително са птичи изпражнения, които обаче се използват за гориво.

[8] (7:1, 2) Moody, *Notes,* p. 58.

[9] (7:3-7) Matthew Henry, „2 Kings,“ in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:745, 746.

[10] (8:13-15) Williams, *Commentary,* p. 207.

[11] (8:13-15) Merrill C. Tenney, *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, III:49.

[12] (9:30-37) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 209.

[13] (10:15-17) *Ibid.,* p. 104.

[14] (11:4-11) Williams, *Commentary,* p. 210.

[15] (12:1-5) Whitcomb, *Solomon,* p. 103.

[16] (12:1-5) Williams, *Commentary,* p. 211.

[17] (15:32-38) Flavius Josephus, summarized by Matthew Henry, „2 Kings,“ *Matthew Henry's Commentary,* II:785.

[18] (16:10-16) F. C. Cook, ed., *Barnes' Notes on the Old and New Testaments, I Samuel—Esther,* p. 273.

[19] (17:29–34а) Такава смесена религия се нарича „синкретична“.

[20] (17:41) Лука 2:36 обаче споменава, че пророчицата Анна е „от асировото племе“ – едно от десетте племена. Явно някои от тези племена са се завърнали. Яков също адресира своето послание „до дванадесетте пръснати племена“ (1:1), следователно десетте племена не са били напълно изгубени от поглед дори и в ранната християнска епоха.

[21] (18:17–19) Като пропускат определе-

лителните членове, някои преводи на Библията (напр. ПБКДж) създават впечатлението, че става дума за собствени имена.

[22] (19:35–37) Широко разпространено е схващането, че това е Христос преди въплъщението Му.

[23] (20:1-7) Whitcomb, *Solomon,* p. 127.

[24] (20:20, 21) Текстът на надписа може да се намери в *Unger's Bible Dictionary,* pp. 481 , 482, и във *First and Second Kings,* by Richard I. McNeely, p. 145.

[25] (23:15-18) Williams, *Commentary,* p. 221.

[26] (24:l-4) Whitcomb, *Solomon,* p. 146.

[27] (25:18–21) В гл. 25 има три числови проблема, като вероятно всички се дължат на грешки при преписването – или тук, в 4 Царе, или някъде другаде в съответните стихове в 3 Царе и Еремия. Точното преписване на числата в древните ръкописи е представлявало особен проблем. (Вж. 2 Летоп. за повече подробности за този тип проблеми.) Трудностите са следните: датата, на която е изгорен Ерусалим (ст. 8 казва, че това е станало на седмия ден от месеца, докато Ер. 52:12 твърди, че е на десетия ден); височината на капителите на стълбовете (в ст. 17 е три лакътя, а в 3 Царе 7:16 са пет лакътя); броят на убитите съветници (в ст. 19–21 се казва, че са убити пет души, а в Ер. 52:25 се твърди, че убитите са седем).

Библиография

За библиография вж. 3 Царе.

Уилиям Макдоналд

Коментар на Стария Завет

том 2

Издателство „Верен“

Уилиям Макдоналд

Коментар на Стария Завет

том 2

1 Летописи – Псалми

Издателство „Верен“

Първо издание

Оригинално заглавие: Believer’s Bible Commentary – Old Testament

Превод от английски: Момчил Петров
Превод на стиховете: Красимира Ненова
Корица: Лидия Терзиева
Предпечат и печат: Издателство „Верен“ ЕООД
пл. „Славейков“ 1, 1000 София
www.veren.org

ISBN 978-954-8225-57-1

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЪРВАТА КНИГА НА ЛЕТОПИСИТЕ

„Летописите притежават свой собствен стил и красота, и преди всичко поучителна стойност, защото улавят и разкриват как в разрухата на всичко останало Божията цел остава непоклатима. С това ние трябва да се утешаваме и в настоящото време. Християнството е в разруха; но Божиите цели никога не пропадат и онези, които имат вяра, се укрепват и намират утеха в сигурното осъществяване на Божията цел.“

Уилиям Кели

Въведение

I. Уникално място в канона

Летописите, които първоначално са представлявали една голяма книга, заемат последното място в еврейската Библия[1]. Еврейското заглавие означава „Дневници“ или още по-буквално „Думи на дните“. Заглавието на гръцкия превод (Септуагинта) – „Пропуски“ *(Паралипомена)* – е неудачно и подвеждащо[2]. Доброто заглавие „Летописи“ произхожда от латинската Вулгата на Йероним.

Тъй като на пръв поглед Първата книга на Летописите преповтаря 1 и 2 Царе, а Втората книга на Летописите разглежда същите исторически събития, които разглеждат и 3 и 4 Царе, възниква въпросът какво е тяхното уникално значение? Книгите на Летописите подчертано се различават от книгите на Царете. Книгите на Царете наблягат на *историческата* страна на събитията, докато Летописите подчертават *духовната* им страна. По тази причина Летописите се фокусират върху царуването на Давид и неговите наследници, както и върху храма и поклонението в него. Те предоставят нови подробности за свещениците, левитите, музикантите, певците и вратарите. Подробно описват пренасянето на ковчега в Ерусалим, подготовката за строителството на храма и реформите, извършени от някои от благочестивите царе на Юда. Северното царство се споменава само във връзка с отношенията му с династията на Давид. Летописецът дори подминава трагичните истории за Амнон, Авесалом и Адония, както и отстъплението на Соломон. Ето защо книгите на Летописите в никакъв случай не са ненужно повторение. Те по-скоро представляват духовна интерпретация на историческите събития, представени в предходните книги.

Делата на всеки цар по време на неговото царуване са били редовно записвани в книга (3 Царе 14:29; 15:7 и т. н.). Несъмнено пасажите от книгите на Царете, идентични с тези в книгите на Летописите, са почерпени именно от този общ исторически източник.

Някои критикуват Летописите, че не били достатъчно пълни и всеобхватни, тъй като не описват важни исторически събития от периода, за който разказват.[3] С присъщото си духовно проникновение Уилиям Кели разкрива как Летописите, също както всички боговдъхновени книги, отразяват точно онова, което Светият Дух желае:

> Тези сбирки от Божии свидетелства, събрани в книгите на Летописите ... са откъслечни; те е трябвало да бъдат откъс-

> лечни. Бог е можел да им даде пълнота и цялостност, ако е искал, но това е извън Неговата наредба. Бог Сам е замислил и Му е било угодно да разкрие Своето отношение към падението на Израил, като даде само частична информация туктам. Няма нищо действително цялостно. Двете книги на Летописите са пропити от този принцип. Това често е голямо затруднение за изследователите, защото те, гледайки само с естествено око, не могат да го разберат. Струва им се, че книгите са общо взето изпълнени с грешки. Но това не е така. Те са написани по този начин преднамерено и обмислено от Божия Дух.[4]

Кели вижда уместна аналогия на ситуацията в Израил с разделеното и хаотично състояние на изповядващите християнството днес:

> И така, убеден съм, че действието на Божията благодат за Неговия народ в настоящото време изглежда много неясно и много безредно за човека, който гледа с естественото си зрение; но когато се вгледате по-надълбоко, ще откриете, че то е според Божията воля, и че претенцията да имаме всичко накуп ще ни постави извън общението с Неговите намерения – ще ни направи самодоволни, вместо да съчувстваме заедно с Него на отпадналото състояние на Неговата църква.[5]

Първата и Втората книга на Летописите не са скучни исторически книги. Те са една свещеническа интерпретация на свещената история от Адам до завръщането на Израил от Вавилонския плен. Те са написани за нас, вярващите, и са приложими в нашия ежедневен живот.

II. Авторство

Повечето коментатори предполагат, че авторът или съставителят на Летописи е Ездра. Последните два стиха на 2 Летописи са същите като първите два стиха на книгата на Ездра, а съществуват и много стилистични сходства. В своето време боговдъхновеният редактор е черпил информация от няколко книги, както може да се види от следния списък на източниците, които той споменава:

1. Книгата на гледача Самуил (1 Лет. 29:29)
2. Книгата на пророк Натан (1 Лет. 29:29)
3. Книгата на гледача Гад (1 Лет. 29:29)
4. Пророчеството на силонеца Ахия (2 Лет. 9:29)
5. Виденията на гледача Идо (2 Лет. 9:29)
6. Книгата на пророк Семая (2 Лет. 12:15)
7. Книгата на гледача Идо (2 Лет. 12:15)
8. Писанията на пророк Идо (2 Лет. 13:22)
9. Книгата на израилевите и юдовите царе (2 Лет. 20:34; 27:7; 32:32)
10. Писанията на книгата на царете (2 Лет. 24:27)
11. Видението на пророк Исая (2 Лет. 26:22; 32:32)
12. Историята на Хозай[6] (2 Лет. 33:19)

III. Датиране

Книгата на Летописите е написана след вавилонския плен (2 Лет. 36:22, 23). С помощта на родословията можем да посочим датата още по-точно. Последният човек в родословието на Давид, Ананий (1 Лет. 3:24), е в осмото поколение след цар Йоахин (наричан още Йехония [ст. 17] или Хония [ст. 17, НИПБКДж, бел.]). Йоахин царува ок. 600 г. пр. Хр. Ако определим средна продължителност от около 25 години за всяко поколение, стигаме до най-рано ок. 400 г. пр. Хр.

Летописите едва ли биха могли да са написани много *по-късно* от това, защото в такъв случай един писател, който отдава такова значение на родословието на Давид, както авторът на Летописи, би включил и всички по-късни наследници на царя.

Така виждаме, че Книгата на Летописите е една от най-късно написаните книги на Стария Завет – близо до времето на Малахия.

IV. Исторически фон и теми

Късната дата на Книгата на Летописите също ни помага да разберем нейното ударение. Монархията вече не съществува, но царското родословие продължава да се следи до наследниците, до които е достигнало, в очакване на Давидовия Син, Месията, който предстои да дойде.

Въпреки че монархията вече не съществува, храмовите служения все още заемат централно място в духовния живот на нацията. Скроджи пише:

> И тук отново е подчертано всичко, свързано с поклонението; Храмът и служенията в него, свещениците, левитите, певците, гнусотата на идолопоклонството. Разкрива се, че проблемите на нацията се дължат на нейното незачитане на наредбите на Йахве, а просперитетът ѝ се дължи на завръщането ѝ към Него. Книгата на Царете е политическа и царствена, докато Книгата на Летописите е свещеническа и проповедническа.[7]

Струва си да отбележим, че тези две теми – Месията и поклонението – са фундаментални и за съвременните вярващи.

Втората книга на Летописите започва от там, където завършва Първата книга на Летописите. В 1 Лет. 29 Давид определя Соломон за свой наследник. Във 2 Летописи се проследява родословната линия на Давид от Соломон до завръщането на еврейския остатък след вавилонския плен. Третата и Четвъртата книга на царете обхващат в общи линии същия период, но ударението в Книгите на Царете е повече върху Израил, докато Летописите наблягат на Юда, както отбелязахме и по-рано. Царете на Израил са споменати само във връзка с отношенията им с историята на Юда. Въпреки че по-голямата част от съдържанието на двете книги е едно и също, Летописите понякога съдържат подробности, които не са дадени в Царете, тъй като са написани в по-късен период и с по-различна цел. Ние ще разгледаме някои от разликите между двете книги, но няма да бъдем в състояние да навлезем в дълбочина във всички от тях. За тази цел са написани други книги.

Схема на изложението

I. Родословията (гл. 1–9)
- А. От Адам до Авраам (1:1–27)
- Б. От Авраам до Израил (1:28–54)
- В. Потомците на Израил (гл. 2–8)
  1. Юда (2:1–4:23)
  2. Симеон (4:24–43)
  3. Рувим, Гад, и половината от Манасиевото племе на изток от Йордан (гл. 5)
  4. Леви (гл. 6)
  5. Исахар (7:1–5)
  6. Вениамин (7:6–12)
  7. Нефталим (7:13)
  8. Половината от манасиевото племе на запад от Йордан (7:14–19)

9. Ефрем (7:20–29)
10. Асир (7:30–40)
11. Вениамин (гл. 8)

Г. Завърналите се от плена (9:1–34)

Д. Родословието на Саул (9:35–44)

II. Смъртта на Саул (гл. 10)

III. Царуването на Давид (гл. 11–29)

А. Войската на Давид (гл. 11, 12)

1. Силните мъже на Давид (гл. 11)
2. Верните последователи на Давид (гл. 12)

Б. Давид пренася ковчега в Ерусалим (гл. 13–16)

В. Желанието на Давид да построи храма и Божият отговор (гл. 17)

Г. Победите на Давид (гл. 18–20)

Д. Преброяването и язвата (гл. 21)

Е. Подготовка за строителството на храма (гл. 22–26)

1. Материали, хора, и мотивация (гл. 22)
2. Подразделения и задължения на левитите (гл. 23–26)

Ж. Военни и правителствени ръководители (гл. 27)

З. Последните дни на Давид (гл. 28, 29)

Коментар

I. Родословията (гл. 1–9)

Първите девет глави на 1 Летоп. съдържат родословия или „родословни дървета“, както сме свикнали да ги наричаме. Родословията са били особено важни за евреите, за да поддържат своето разграничение на племена. След объркването, предизвикано от плена, е било важно отново да се установят царските и свещеническите родословни линии.

В тези глави има редица случаи, в които имената се различават от дадените на други места в Библията. Съществуват различни причини за тези привидни несъответствия. Понякога някой човек има повече от едно име. Не трябва да ни изненадва фактът, че изписването на някои имена се е променило в хода на вековете. Все пак между написването на някои от родословията в Битие и техните съответствия тук, в Летописи, е изминало цяло хилядолетие (1400–400 г. пр. Хр.). В много случаи несъответствията се дължат на грешки при преписването. Дори бегла представа от еврейския език ще ни покаже колко лесно би могло да се случи това. Тези „противоречия“ не могат да препънат сериозния изследовател, тъй като много от тях не са съществували в оригиналните документи и по никакъв начин не оказват влияние върху никоя от главните доктрини на вярата.[8]

А. От Адам до Авраам (1:1–27)

Изглежда, че източникът на тези родословия е книгата Битие. Ст. 1–4 се позовават на Битие 5 (от **Адам** до **Ной).** Ст. 5–23 представят потомците на Ной, както са записани в Битие 10. Родословието на **Авраам** идва от Битие 11 (ст. 24–27).

Б. От Авраам до Израил (1:28–54)

Естествените потомци на Авраам, изброени в Битие 25, са представени в стихове 28–33. След това са разгледани потомците на Исаак, сина на обещанието. Исав от Битие 36 е споменат в ст. 35–54, след което подробно се разглеждат потомците на Яков (Израил). Гл. 2 до 9 проследяват потомството на Израил.

Тук, в гл. 1, летописецът стеснява фокуса от Адам, бащата на цялото човечество, до Яков, бащата на дванадесетте израилеви племена. Той бързо разчиства сцената от всичко извън избраната нация. Тук виждаме и началото на месианската родословна линия (ср. Лука 3:34–38).

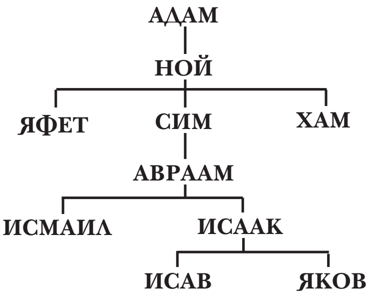

В. Потомците на Израил (гл. 2–8)

1. Юда (2:1–4:23)

Юда е глава на най-голямото племе и е на първо място в благословението и обещанието, поради което неговото родословие е първото и най-дългото от всички (2:3–4:23). Родословията на двама от потомците на **Юда** са дадени по-обстойно: **Халев** – 2:18–20, 42–55 (това не е Халев от Чис. 13; вж. 4:15), и **Давид** – 3:1–24.

Сред родословията са пръснати някои исторически бележки. Това са неща, към които Светият Дух насочва вниманието ни, особено интересни моменти в този панорамен преглед на историята на Израил. В родословията на Юда вниманието ни е насочено към Божиите отношения с двама зли и с един праведен човек.

„А първородният на Юда, Ир, беше лош пред ГОСПОДА, и Той го уби“ (2:3). Той е потомък на брака на Юда с една **ханаанка** (Бит. 38:1–10). Не ни е казано какво точно е направил, а само че е бил **лош пред ГОСПОДА.** Неговата поквара му струва привилегиите на първороден син, мястото му в потеклото на Месията и живота му. Името му става петно в семейната история за всички следващи поколения. Добре е човек да мисли за последиците на злото, преди да е станало твърде късно. „Защото злодеите ще бъдат отсечени, а онези, които чакат ГОСПОДА, те ще наследят земята“ (Пс. 37:9).

Историята на **Ахар** (Ахан) (2:7) можем да открием в Иис. Нав. 7. Той „вижда“, „пожелава“, и „взима“ (Иис. Нав. 7:21) нещата, поставени под проклятие в Ерихон. Така той докарва беда на **Израил,** тъй като заради неговия грях 36 мъже загиват в неуспешната атака срещу Гай. Господ го посочва като извършител на престъплението и той и семейството му са екзекутирани.

„А Явис беше най-почитан между братята си“ (4:9). Това е един човек, който добре познава Бога и Го почита, като търси Неговото благословение. Явис е човек на вярата и Господ забелязва това. „А без вяра не е възможно да се угоди на Бога, защото който идва при Бога, трябва да вярва, че Той съществува и че възнаграждава тези, които Го търсят“ (Евр. 11:6). Айрънсайд коментира:

> Неговата молитва се състои от четири елемента. „Дано ме благословиш.“ Това означава „Дай ми истинско щастие.“ То може да съществува само когато човек върви и побеждава с Бога. „Дано разшириш областите ми.“ Той не се задоволява да остане само с онова, което има. Иска да получи и да се наслаждава на повече от Господното наследство. „Ръката Ти да бъде с мен!“ Явис разчита на Божията грижа и закрила. И последно се моли: „Да ме пазиш от зло, за да нямам скръб.“ Грехът е единственото нещо, което може да ограби от едно Божие дете неговата радост в Господа.[9]

Явис призовава Бога и бива възнаграден. Дано Бог ни укрепи да следваме неговия пример!

Вития е една от малкото жени, споменати в родословията. Тя е **дъщеря на фараона,** но живее с избрания Божи народ. Името ѝ означава „дъщеря на Йахве“.

Преди да продължим нататък, трябва

да се спрем на едно привидно несъответствие. Във 2:15 **Давид** е наречен **седмият** син на Есей, а в 1 Царе 16:10, 11 и 17:12 – осмият син. Един от синовете на Есей вероятно е умрял бездетен или преди да се ожени, и е пропуснат от летописеца.

2. Симеон (4:24–43)

4:24–43 След това е разгледано родословието на **Симеон,** втория син на Яков, вероятно заради близката връзка на неговото племе с племето на Юда. Делът на Симеон в Обещаната земя е сред територията на Юда (Иис. Нав. 19:9). **Градовете,** изброени в 4:28–33, са тяхното наследство. По-късно в историята обаче те придобиват и допълнителна земя чрез завоевания.

3. Рувим, Гад и половината от манасиевото племе на изток от Йордан (гл. 5)

Гл. 5 представя племената на **Рувим, Гад** и половината от племето на **Манасия,** които населяват земята източно от река Йордан. На тези племена е отделено много малко място. Те са сред първите, които отиват в плен (5:26).

Ст. 1 и 2 обясняват защо **първородството се дава** на други племена, а не на рувимците. Когато Яков благославя своите синове преди смъртта си (Бит. 49), той отбелязва покварата на Рувим (Бит. 35:22) и отнема от него положението на превъзходство. Двойния дял по отношение на земята получава **Йосиф** (чрез Ефрем и Манасия), а двойния дял по отношение на водачеството – **Юда.**

Гадците са изброени в ст. 11–17, а първенците на **половината манасиево племе** са представени в ст. 23 и 24.

Останалата част от гл. 5 накратко описва съдбата на тези племена. Заедно те успешно побеждават **агаряните** (исмаиляните) (ст. 10, 19–22). С малката си войска от 44,760 мъже те разгромяват далеч по-многобройните сили на врага. Те **се уповават на** своя **Бог** (ст. 20) и Той им дава победа и изобилна плячка (ст. 21).

Тъй като са постоянно изложени на влиянието на идолопоклонническите нации около тях, скоро те започват да **блудстват след боговете на народите на земята, които Бог е изтребил пред тях** (ст. 25). Така се обръщат към **боговете,** които не са могли да спасят исмаиляните, и изоставят единствения истински **Бог,** с чиято сила са ги победили. Затова Бог ги предава в ръката на **асирийския цар** и те са отведени в **плен.**

4. Леви (гл. 6)

6:1–53 Тази глава разглежда **синовете на Леви** – потомците на третия син на Яков. Ст. 1–15 и 49–53 са посветени на най-известното семейство от това племе – семейството на **Аарон.** Първосвещенството е било дадено на Аарон и неговите синове, ето защо е толкова важно да бъде проследено точно родословието им от **Аарон** до вавилонския **плен.**

Самуил (ст. 28), синът на **Елкана** (ст. 27), е велик пророк и последният съдия в Израил, преди Саул да стане цар. Неговото служение е описано в Първата книга на Царете.

Леви има трима сина: **Гирсон, Каат и Мерарий.** Техните родословия са представени в ст. 16–30. Ст. 31–48 съдържат три родословия: на **Еман** от каатците (ст. 33–38), на **Асаф** от гирсоновците (ст. 39–43) и на **Етан** от мерариевците (ст. 44–47). Това са „певците“, **които Давид поставя** да служат пред **ГОСПОДА** (ст. 31, 32).

Еман вероятно е автор на Псалм 88. Той е потомък на пророк **Самуил.** Някои псалми носят името на Асаф, напр. Псалм 50 и Псалми 73–83. **Етан** може би е автор на Псалм 89.

6:54–81 Остатъкът от главата изброява **градовете и землищата им,** дадени на левитите от другите племена, съгласно заповедта, която Господ дава на Мойсей

(Чис. 35:1–8). Тя е изпълнена под надзора на Иисус Навиев (Иис. Нав. 21).

5. Исахар (7:1–5)

В гл. 7 са споменати шест племена:

Исахар (ст. 1–5)
Вениамин (ст. 6–12)
Нефталим (ст. 13)
Половината племе на **Манасия** (западно от Йордан) (ст. 14–19)
Ефрем (ст. 20–29)
Асир (ст. 30–40)

Тези родословия далеч не са толкова пълни като тези на Юда и Леви, вероятно защото те нямат отношение нито към престола, нито към свещенството.

6. Вениамин (7:6–12)

Въпреки че в един момент племето на **Вениамин** е намалено до 600 мъже заради своето безумие (Съд. 20), изглежда, че то си е възвърнало силата и числеността. Потомците на Вениамин са изброени още веднъж в гл. 8. Тук, в гл. 7, ударението върху Вениамин е като част от народа, докато в следващата глава е във връзка със Саул и Ерусалим.

7. Нефталим (7:13)

Четиримата сина на Нефталим са наречени **синове на Вала,** защото тя е майка на Нефталим. Не са посочени по-нататъшни потомци на тези четирима мъже.[10]

8. Половината от манасиевото племе на запад от Йордан (7:14–19)

Потомците на Манасия, които живеят на изток от Йордан в Галаад и Васан, са записани в 5:23, 24. Този пасаж разглежда другата половина от племето, която се заселва в Ханаан на запад от Йордан.

Един потомък на Манасия, който изпъква в неговото родословие, е Салпаад, който има само дъщери. Те са посочени по име в Иис. Нав. 17:3 и остават в летописите, защото повдигат пред Мойсей въпроса за обещаното от Господа наследство на жените в такива случаи (вж. Чис. 27:1–11). Еврейските жени са имали права във време, когато повечето езически жени са нямали никакви.

9. Ефрем (7:20–29)

Писателят се задълбочава в родословието на племето на **Ефрем,** за да проследи потеклото на **Иисус** Навиев – най-известният ефремец в древната история. Хората, които извършват геройства за Бога, са слава за своите семейства и остават в спомените, предавани с любов за пример на следващите поколения.

10. Асир (7:30–40)

Списъкът на четиримата **синове на Асир** и **сестра им Сера** съвпада с този в Битие 46:17. Техните потомци са **избрани, силни и храбри мъже, главни първенци.**

11. Вениамин (гл. 8)

8:1–28 Вениамин, Юда, и части от племената на Симеон и Леви образуват южното царство, което бива отведено във вавилонския плен. Повечето от израилтяните, които се завръщат в Юда под водителството на Неемия, са от тези племена; на това се дължи и значително по-голямото място, което им е посветено в тези родословия.

Тук вениаминците са разгледани по-пълно отколкото в 7:6–12. Когато сравняваме тези два списъка, както и дадените в Битие 46:21 и Числа 26:38–41, следните принципи ни помагат да разберем привидните противоречия.

1. Някои хора имат повече от едно име.
2. Произношението и изписването на някои имена са се променяли с времето.
3. Някои имена са пропуснати, защото мъжете са умрели рано или бездетни.
4. Думата „син“ *(бен),* може да означава син, внук, правнук, изобщо потомък.

5. Някои имена не са вписани, защото не служат на целта на летописеца.

8:29–40 Вениаминецът **Саул** е първият цар на Израил. Родословието му е представено тук и в 9:35–44. Тук са представени потомците само на неговия син **Йонатан,** приятеля на Давид. **Мерив-Ваал** (ст. 34) е друго име на Мемфивостей.[11]

Родословията на Дан и Завулон не са дадени. (Дан е пропуснат и другаде в Писанието – особено важно в Откр. 7.)

Г. Завърналите се от плена (9:1–34)

Ст. 2–9 споменават накратко някои от синовете на **Юда** и **Вениамин,** които се завръщат в **Ерусалим,** първенци в своите **бащини домове** (ст. 9). Ст. 10–13 споменават **свещениците,** докато ст. 14–34 говорят за другите **левити,** които са се завърнали, и описват някои от техните задължения. Друг списък на завърналите се откриваме в Неемия 11.

Д. Родословието на Саул (9:35–44)

Последните десет стиха на гл. 9, които на практика повтарят 8:29–40, представят родословието на **Саул** и подготвят сцената за историческата част на 1 Летописи (гл. 10–29). Историята на Саул е записана в 1 Царе 9–31.

II. Смъртта на Саул (гл. 10)

10:1–5 Паралелният разказ за смъртта на Саул и синовете му се намира в 1 Царе 31:1–13. Спърджън коментира ст. 5:

> Колкото и категорично да осъждаме самоунищожението, можем само да се възхитим на верността на оръженосеца – верен до смърт. Той не желае да надживее господаря си. Как е възможно този човек да живее и да умре за Саул, а ние да предадем нашия Цар и Господар, Господ Иисус?[12]

10:6–10 Във връзка със смъртта на Саул трябва да отбележим няколко неща. Думите **„целият му дом умря едновременно с него“** (ст. 6) се отнасят само за онези, които са участвали заедно с него в битката (1 Царе 31:6). Саул има и други синове, които не са убити от **филистимците** (ст. 13, 14; 2 Царе 2:8; 21:1–9). Но дори и те в крайна сметка не успяват да избегнат участта на баща си (2 Царе 21:1–8).

10:11, 12 Когато разбират за Саул и синовете му, **храбрите мъже** от **Явис-Галаад** вървят цяла нощ, взимат **телата** им от **филистмците** и след това **погребват костите им и постят седем дни.** Порано Саул е спасил техния град от амонеца Наас (1 Царе 11) и тези **храбри мъже** не са забравили неговата добрина.

10:13, 14 Тези стихове посочват две причини за смъртта на Саул: Той **не е спазил ГОСПОДНОТО слово** (вж. 1 Царе 13 и 15) и **е потърсил врачка, за да се допита** (вж. 1 Царе 28).

Краткото описание на смъртта на Саул отваря пътя за историята на Давид, избрания от Бога да владее над Неговия народ Израил.

III. Царуването на Давид (гл. 11–29)

А. Войската на Давид (гл. 11, 12)

1. Силните мъже на Давид (гл. 11)

11:1–3 Летописите не споменават краткото и неуспешно управление на Исвостей (2 Царе 2–4), а прескачат направо към коронацията на Давид **в Хеврон** (ср. 2 Царе 5).

11:4–9 Първата задача на цар Давид е да си осигури столица. Тези стихове разказват как е бил превзет **Ерусалим** (ср. 2 Царе 5:6–10).

Племенникът на Давид, **Йоав, синът на Саруя,** е и военачалник на неговата армия. Той проявява огромна храброст при превземането на **Ерусалим.** Съглас-

но обещанието на Давид той е направен **глава** на войските на Израил. Макар и храбър боец, **Йоав** е безмилостен човек и не е споменат между силните мъже на Давид, може би заради своя безскрупулен характер.

11:10 Този списък на бойците на Давид е даден в началото на неговото царуване. Във 2 Царе 23 подобен списък е поместен в края на царуването му. Тези **силни мъже** идват при **Давид** в различни моменти от неговия живот. Някои идват при него, докато е в пещерата Одолам (ст. 15–19). Други – когато е в Сиклаг (12:1–22). Трети се появяват, когато Давид се възцарява в Хеврон (12:23–40).

Следва списък на някои от **„силните мъже"** на Давид и на няколко от техните „велики дела":

11:11 Ясовеам. С една ръка той убива **триста души** само с едно **копие.** Бог му дава свръхестествена победа над враговете на Израил. Храбрите мъже все още могат да извършват необикновени неща за Бога, когато с упование в Него се бият срещу врага на човешките души.

11:12–14 Елеазар, синът на Додо. Обърнете внимание, че преди всичко **той** е **„с Давид".** Той е верен на Давид и остава с него дори когато всички други **побягват.** И за какво рискува живота си? За една нива с ечемик! Принципът, а не собствеността, е заложен на карта. Тази земя по обещание принадлежи на Израил и **филистимците** не бива да получат от нея дори колкото да сложат стъпалото на крака си. Християните днес трябва да осъзнаят, че принадлежат на Бога, и не бива да позволяват на Сатана да сложи дори стъпалото на крака си в техния живот, даже и в незначителни на пръв поглед области.

11:15–19 Тримата мъже в **Одолам.** Те са заедно с Давид в крайното му притеснение и познават копнежа на сърцето му. Излагат на **опасност живота си,** за да му донесат **вода от витлеемския кладенец,** която да освежи духа му. Те правят това не заради почитта, която ще получат, тъй като имената им не са споменати, а заради удоволствието, което водата ще достави на Давид. Къде са днес мъжете и жените, които живеят толкова близо до Господ Иисус, че познават копнежите на Неговото сърце? Къде са мъжете и жените, които ще изложат на **опасност** всичко, за да освежат душата Му като Му донесат глътка вода от някое нуждаещо се мисионерско поле? Онези, които сторят това, със сигурност ще бъдат поставени сред Неговите храбри служители.

11:20, 21 Ависей, братът на Йоав, е най-почитаният сред вторите **трима.**[13] Писанието ни казва, че **Ависей** е бил непоклатимо верен на Давид. Той отива с Давид в стана на Саул (1 Царе 26), той е заедно с Давид, когато Давид бяга от Ерусалим по времето на бунта на Авесалом (2 Царе 16), потушава бунта на Савей (2 Царе 20), спасява Давид от великана Исви-Венов (2 Царе 21) и по много други начини вярно служи на своя цар (2 Царе 10, 18; 1 Лет. 18). Самоотвержената храброст, съчетана с вярност и посвещение, ще направят от всекиго безценен приятел и служител на Царя на Царете.

11:22–25 Ваная. Баща му е свещеник (1 Лет. 27:5) и **храбър мъж.** Той е началник на личната охрана на Давид. Тук са изброени някои от подвизите му. По-късно той заема мястото на Йоав като военачалник на израилевите войски (3 Царе 2:34, 35). В неговите победи виждаме образ на победния живот, в който светът (великанът **египтянин),** плътта **(Моав),** и дяволът (ревящият **лъв)** са смело посрещнати и разгромени.

11:26–47 Независимо че в ст. 26–47 не са посочени делата им, имената на онези, които геройски са служили на Давид, са надлежно изброени. Някои от имената са изключително интересни. Например **амонецът Селек** (ст. 39) и **моавецът Етема** (ст. 46) по рождение са били

врагове на Израил. Но тук ги намираме в служба на царя на Израил. Ние всички сме родени врагове на Бога, но чрез Неговата благодат и ние можем да намерим място в армията на Царя. **Хетеецът Урия** (ст. 41) е от един народ, който е трябвало да бъде изтребен от израилтяните, когато са завладявали Обещаната земя (Втор. 7:1, 2). Но тук той е воин на Давид. Давид се оказва недостоен за неговата вярност, като нарежда Урия да бъде убит, за да вземе неговата жена Витсавее (2 Царе 11).

2. Верните последователи на Давид (гл. 12)

Гл. 11 се спира на отделните *хора,* които са избрали да служат на Давид. Обръща се внимание предимно на *племената,* заедно с техните водачи, които се съюзяват с царя. Тук, в гл. 12, са изброени всички племена, от онези, които идват **при Давид,** докато се укрива (ст. 1–22), до онези, които идват **в Хеврон** след смъртта на Исвостей (ст. 23–40). **„И всички останали в Израил бяха единодушни да направят Давид цар ... защото беше веселие в Израил“** (ст. 38).

Преди това мнозина, които са били в трудности и беди, са дошли при Давид да потърсят защита (1 Царе 22:1, 2). Но сега тези мъже идват, за да служат на Давид и да го подкрепят да получи престола, който му принадлежи по божествено постановление. Днес Божието царство се нуждае от мъже и жени, въоръжени от Бога (ст. 2), обучени и бързи (ст. 8), силни във вяра, способни да побеждават непреодолимите, многократно превъзхождащи ги сили на противника и да обръщат врага в бяг (ст. 14, 15), изпълнени с Духа и самоотвержено посветени на Иисус (ст. 32) – хора с неразделено сърце (ст. 33)!

Давид основателно изпитва **синовете на Вениамин и Юда** (ст. 17), защото порано някои от тях са постъпили предателски спрямо него (1 Царе 23).

Историческите събития, посочени в ст. 19–22, са разказани и в 1 Царе 29 и 30. Бог предпазва **Давид** от това да воюва срещу Израил, докато е **с филистимците.** Освен това Той му дава и победа над амаличаните, които са плячкосали **Сиклаг** и са пленили семейството му.

Източните племена идват, далеч по-многобройни (ст. 37) от по-близко разположените до Хеврон, които са представени от много по-малки сили, напр. **Юда, Симеон** и т. н. (ст. 24, 25 и сл.).

Сега, когато Израил е обединен около своя божествено издигнат цар, народът ликува, празнува и е благословен (ст. 40). Разцеплението и раздорите, причинени от непокорството на Саул, вече са в миналото. Сега Израил ще се радва на нов разцвет под управлението на своя благочестив пастир-цар.

Б. Давид пренася ковчега в Ерусалим (гл. 13–16)

13:1–8 Гл. 13 описва първия опит на Давид да **донесе ковчега** в своя новопридобит царски град.

Ковчегът е бил пренебрегнат по времето на **Саул.** Филистимците го пленяват и го задържат седем месеца, а после го връщат в **Кириат-Иарим,** където той се съхранява в **къщата на Авинадав,** един левит (1 Царе 4–7). Сега по настояване на Давид **Оза и Ахио** поставят **ковчега … на нова кола,** за да го откарат в Ерусалим. **Египетският Сихор** вероятно е Египетският поток (Вади ел Ариш).

13:9–12 Когато **воловете се препъват, Оза простира ръката** си да подпре **ковчега. Бог** незабавно го поразява и **го убива.** Законът забранява който и да било да докосва ковчега, дори свещениците (Чис. 4:15). Когато каатците са носели ковчега, те са поставяли прътовете на раменете си, но не са докосвали самия ковчег. Оттогава това място получава името **Фарес-Оза** („пролом на Оза“).

Давид се наскърбява и **се уплашва** да пренесе ковчега в Ерусалим.

13:13, 14 Така **ковчегът** е откаран встрани, **в къщата на гетеца Овид-Едом,** където остава **три месеца** и носи огромно благословение на своя домакин.

14:1, 2 След като **Давид** е утвърден като цар над целия Израил, **Хирам, царят на Тир, изпраща** работници с материали, които **да построят** на Давид **къща.** Това е началото на една близка и дълга дружба, която продължава и по времето на царуването на Соломон.

14:3–7 Давид съгрешава срещу Господа като си „взема много **жени**"; това е изрично забранено във Втор. 17:17. Макар Книгата на Летописите да отбелязва това нарушение, тя не споменава неговата греховност. Първите четири деца, изброени в ст. 4, са синове на Витсавее (1 Лет. 3:5). Във 2 Царе е описана незаконната връзка на Давид с нея. Но дори и тук виждаме Божията благодат в действие, защото две от децата от този брак се появяват в родословието на нашия Господ: **Натан** (Лука 3:31), прародител на Мария, и **Соломон** (Мат. 1:6), прародител на Йосиф.

14:8–17 Когато чуват, че **Давид** е поставен **за цар над Израил, филистимците** го нападат. **Давид се допитва до Бога** (ст. 10) и печели грандиозна победа. Идолите, които не успяват да спасят своите поклонници от живия Бог, са отнесени (2 Царе 5:21) и **изгорени** (ст. 12). Когато **филистимците** се възстановяват от удара и се връщат за второ нападение, **Давид пак се допитва до** Господа. Той не смята, че Божието водителство ще бъде същото. Този път Бог дава победа чрез коренно различна стратегия за битката.

Тези победи всяват страх у съседните народи. Обърнете внимание на връзката между ст. 16 и 17: **„И Давид направи, както му заповяда Бог ... И името на Давид се прочу по всичките земи."**

15:1–3 Три месеца след трагедията при Фарес-Оза (гл. 13) **Давид** отново се **приготвя да пренесе ... ковчега** в своята столица, **Ерусалим.** Този път обаче той първо старателно изследва закона, за да разбере как точно трябва да бъде направено това, и след това постъпва съответно.

За ковчега бива **приготвен шатър,** а не дом, защото това е образецът, даден в закона. **Шатърът** вероятно е изработен по същия начин както по времето на Изхода на Израил (Изх. 26). **Ковчегът** обаче е единственото нещо, поставено в шатъра на Давид, а скинията и нейното обзавеждане остават в Гаваон (16:39) до дните на Соломон.

15:4–15 Тогава **Давид събира** главите на левиевите домове. Главните **свещеници Садок и Авиатар** (3 Царе 4:4) също са **повикани** за това събитие (ст. 11). Този път ковчегът е пренесен от правилните хора и по правилния начин, **както** е **заповядал Мойсей според ГОСПОДНОТО слово** (ст. 15). Затова този опит се увенчава с успех (16:1).

15:16–29 Сладкият псалмист на Израил прави обстойни приготовления, като организира ковчегът да бъде придружен от радостна **музика** за възхвала. Едни пеят, а други свирят на **музикални инструменти.** Изпълнен с радост, Давид скача и **свири с лири и с арфи.** В това щастливо съзвучие обаче има и горчива нотка. **Михала,** жената на Давид, го презира (ст. 29; ср. 2 Царе 6:16 и сл.).

16:1–3 Щом **ковчегът** е поставен в шатъра, се **принасят жертви. Всеизгарянията** са възможно най-възвишеният церемониален израз на поклонение (ср. Лев. 1). Те изгарят изцяло в пламъците и се издигат с дима в небесата, за да им се наслаждава единствено **Бог.**

Останалите жертви, принесени в този момент, са **примирителни жертви.** Това са единствените левитски приноси, в които всички имат дял. Тлъстината и

бъбреците се принасят на Господа върху олтара, част от остатъка се полага на свещениците, а останалото се дава на приносителя, за да го сподели със семейството и приятелите си пред Господа (ср. Лев. 3). Примирителната жертва символизира общуването с Господа и споделянето на добрините, които идват от Него. Както **примирителните жертви,** така и **всеизгарянията** са особено важни в отбелязването на празниците и тържествените случаи, а това определено е много тържествен ден за целия Израил. Всеки от народа получава порция храна, преди да си тръгне към къщи (ст. 3).

16:4–7 След това Давид взема мерки благодарението и радостта пред Господа да са ежедневни, а не само при специални случаи (ср. ст. 37–42). **Левитите** са определени **да припомнят, да благодарят и да хвалят ГОСПОДА** с музикални инструменти и с пеене.

16:8–22 Записаният тук псалм се състои от две основни части. Ст. 8–22 са отправени към **Израил,** а ст. 23–34 – към **всичките народи.** Ст. 35 и 36 завършват псалма. Той е съставен от Пс. 105:1–15; 96:1–13; 106:1, 47, 48.

В ст. 8–22 израилтяните са призовани да **пеят** за величието на Господа и да **търсят** Неговото **лице.** Те трябва да **помнят** *делата* Му, **чудните Му дела, които е извършил** в миналото, и да **помнят** *завета* **Му,** безусловните обещания, които е дал на бащите им.

16:23–34 Като разширява перспективата до **цялата земя,** псалмистът насърчава **всички** хора да разказват за **славата** на **ГОСПОДА.** Той заслужава *страх,* защото е Бог-Създател. Заслужава *слава,* защото е Бог на **блясъка, силата и величието.** Той заслужава *радост,* защото е Бог, който поддържа Своята земя и **царува** над нея.

16:35, 36 Тази заключителна молитва е почти идентична с Псалм 106:47, 48.

16:37–43 Давид грижливо определя левити, които да продължат поклонението на Господа пред **ковчега** в Ерусалим, а също и в **Гаваон,** където все още се намират **скинията** и **олтарът за всеизгаряния.** В Ерусалим той поставя певци, вратари и свирачи на тръби, всички под ръководството на Авиатар. Свещенството на **Садок** служи в **Гаваон.** Главното ударение в този пасаж е върху музикантите. Вероятно в ст. 38 са посочени двама различни мъже с името Овид-Едом, както и в ст. 38 и 42 – двама различни мъже с името Едутун. Сега, когато ковчегът е донесен в Сион, целият **народ се разотива** по домовете си и **Давид** също **се връща, за да благослови дома си.**

В. Желанието на Давид да построи храма и Божият отговор (гл. 17)

Гл. 17 е разделена на три части: *желанието* на Давид да построи дом за Бога (ст. 1, 2), *решението* на Бога да съгради дом на Давид (ст. 3–15) и благодарствената *молитва* на Давид (ст. 16–27). Паралелният пасаж е във 2 Царе 7 гл.

17:1–4 Давид казва на **пророк Натан,** че не е щастлив да живее в лускозен дом, докато **ковчегът на завета** се намира в шатра. Неговото желание да **построи дом** за **ГОСПОДА** среща прибързаното одобрение на Натан. Но после Господ поправя **Натан – Давид** не е избраният за тази задача човек.

17:5, 6 Божият ковчег никога не е стоял в постоянен **дом,** а винаги е бил в **шатър.** До този момент Бог не е **заповядвал** да бъде построен такъв дом. По-късно Давид разкрива на своя син Соломон един факт, който не е споменат тук: той е лишен от правото да построи храма, защото е участвал в твърде много кръвопролития и насилие (22:7, 8). За неговия син, който ще бъде „човек на почивка“ (22:9), остава задачата да пренесе Господния ковчег в неговата почивка.

17:7–15 Така, както Бог е говорил

по благодат на патриарсите в миналото, сега Той избира пастиря-цар на Израил за незаслужено благословение. Тези безусловни обещания са известни като Давидовия завет. Този завет е записан и във 2 Царе 7:12–16 и Псалм 89. Джон Уалвуурд обобщава неговите условия:

> Условията на Давидовия завет включват ... следното: (1) Давид ще има син, който тепърва ще се роди, и който ще го наследи и ще утвърди царството му. (2) Този син (Соломон) ще построи храма вместо Давид. (3) Престолът на неговото царство ще бъде утвърден завинаги. (4) Престолът няма да му се отнеме дори ако греховете му заслужават наказание. (5) Домът на Давид, престолът му и царството му ще бъдат утвърдени завинаги.[14]

Този завет, както и другите безусловни Божии завети, играят важна роля в Неговите отношения с човечеството. Той е споменат на още няколко други места в Писанието (напр. Ис. 9; Ер. 23, 33; Езек. 37; Зах. 14). Той ще намери своето пълно и окончателно изпълнение в Господ Иисус Христос, на когото принадлежат завинаги престолът и царството.

17:16–27 Когато чува тези неща, **Давид** отива **пред ГОСПОДА** и излива сърцето си в една изпълнена с вяра молитва. Неговият отговор към Бога показва две от забележителните качества на Давид – смирение и упование в Господа. Ст. 16 и 17 са вдъхновили бившия търговец на роби, а по-късно проповедник на евангелието Джон Нютън да напише своята прочута духовна песен „Чудна благодат“. Също като Давид той вижда как личното му недостойнство и нищожност са извисени от наистина изумителната благодат на Бога.[15]

Г. Победите на Давид (гл. 18–20)

Обобщените в следващите три глави (18–20) събития исторически се случват след възкачването на Давид на престола (гл. 12) и преди пренасянето на ковчега в Ерусалим (гл. 13–17).

Много от враждебно настроените съседи на Израил вече са подчинени под властта му според първоначалните намерения на Бога. Преди това грехът и непокорството са държали Израил в подчинение на онези, които той е трябвало да завладее. Сега тези езически нации плащат данъци на Израил като признание на неговото превъзходство и власт.

18:1–6 Филистимците, моавците, арамейците и едомците са разгромени, защото **ГОСПОД запазва** [„помага на“ НАСПБ] **Давид, където и да отиде.**

Ст. 4 отбелязва друго незачитане на законите за израилевите царе, допуснато от страна на Давид (Втор. 17:15–17). Първо той си взема много жени (14:3), а сега умножава и конете си.

18:7–11 Впоследствие царството на Израил се сдобива с много богатства. Например **всякакви съдове от злато, сребро и бронз,** които е взел от **слугите на Ададезер, Давид посвещава на ГОСПОДА,** а **Соломон** по-късно ги използва за строителството на храма.

18:12, 13 Осемнадесетте хиляди души, избити от **Авися́й,** са приписани на Давид в паралелния пасаж във 2 Царе 8:13. Вж. коментара там за обяснение на това привидно противоречие.

18:14–17 Враговете на Давид понасят неговия гняв, но неговият народ се радва на **правосъдието** и **правдата** му. Той е не само добър военачалник, но и способен управител. Държавните служители и войсковите офицери на Давид са посочени тук, както и във 2 Царе 8:16–18. Бог обича да изказва признанието Си към онези, които служат на Него и на Неговите водачи.

19:1–4 Наас е воювал срещу Израил по времето на Саул (1 Царе 11). Очевидно той е оказал някаква услуга на **Давид** по време на царуването на Саул, която не

е записана. Заради това **Давид изпраща пратеници да утешат сина** му **Анун** за смъртта на баща му. Но **Анун** се вслушва в глупав съвет и се отнася оскърбително към посланиците.

19:5–7 В страх от отмъщение **синовете на Амон** събират наемници и се приготвят за война.

19:8–15 Йоав заедно с **брат си Ависей** разгромява обединените сили на амонците и **арамейците.** Призивът на Йоав в ст. 13 вдъхновява израилтяните и разкрива, че той има правилната гледна точка, когато започва битката.

19:16–19 Арамейците ... изпращат да повикат роднините си **отвъд реката** с намерение да отмъстят за нанесената им загуба. След като разбира за опасността, **Давид събира** войските си и предприема защитна офанзива. Изненаданата армия, ръководена от **Совак,** не се оказва достоен противник за Израил и гордите **арамейци ... стават слуги** на Давид.

20:1, 2 Давид изпраща **Йоав** срещу **Рава** (дн. Аман), докато самият той **остава в Ерусалим** (2 Царе 12:1). Обсадата вероятно продължава две години. Тогава Давид пада в грях с Витсавее, жената на Урия, един от неговите тридесет „силни мъже“. Във 2 Царе 12 гл. се разказва за греха на Давид и възстановяването му, но вярна на своята форма, книгата на Летописите не споменава греха. **Йоав** извиква **Давид,** когато градът е пред падане, и **короната** на победения монарх е положена **на главата на Давид.**

20:3 Това може би се отнася само за военните мъже. Тъй като думите в еврейския оригинал на този пасаж са доста неясни, някои коментатори предполагат, че едно от възможните значения е, че народът е бил подложен на принудителен труд (вж. бел. към 2 Царе 12).

20:4–8 В битките със заклетите врагове на Израил, **филистимците,** са убити трима великани. **Сивехай убива Сифай ... в Гезер, Елханан ... убива Лаамий** (във 2 Царе 21 наречен Голиат), а племенникът **на Давид Йонатан** (син на неговия **брат Самай** или Сама) поразява един великан, който има **по шест пръста на ръцете си и по шест пръста на краката си.** Матю Хенри посочва приложението на стиха за нашето време:

> Слугите на Давид, макар да са мъже с обикновен ръст, се оказват непобедими за великаните от Гет във всяка битка, защото Бог е на тяхна страна. ... Ние не бива да се страхуваме от големите хора, които се изправят срещу нас, ако великият Бог е с нас. Какво е един пръст на ръката или крака в повече срещу силата на Всемогъщия?[16]

Д. Преброяването и язвата (гл. 21)

Когато тази глава се сравнява с 2 Царе 24, отначало не става ясно кой стои зад греха на Давид да преброи народа. Във 2 Царе се казва, че Господ е подбудил Давид да преброи Израил, защото Неговият гняв е пламнал срещу народа. Тук ни се казва, че Сатана е подбудил това дело. И двете твърдения, разбира се, са верни. Бог позволява на Сатана да изкуши Давид. Бог не е автор на злото, но Той го допуска и го използва за постигането на Своите цели.

Вижте крайните бележки за обяснение на разликата между цифрите, посочени в тази глава и във 2 Царе 24.[17]

21:1–7 Йоав още от началото е против преброяването и не изпълнява заповедите на царя особено старателно. Племето на **Леви** не е включено в това преброяване, може би защото представителите му са разпръснати из целия Израил и Юда и преброяването им би било прекалено трудно. **Вениамин** може би е пропуснат, защото преброяването е било прекъснато, преди да се достигне до това племе

(1 Лет. 27:24). При преброяването на народа не е събиран откуп, както е заповядано в Изход 30:12. Непокорството и гордостта на Давид довеждат до тежки последици.

21:8–15 Въпреки че **Давид ... съгрешава много,** той бързо изповядва греха си и се смирява пред Господа. Когато е изправен пред избора какво да бъде наказанието за неговото престъпление, той избира **да падне в ръката на ГОСПОДА,** защото знае, че Той е милостив. **Седемдесет хиляди мъже** загиват, преди морът да спре.

За нас това наказание може би изглежда жестоко. Всички ние имаме слабости и грехове, които постоянно ни нападат. Давид е общо взето смирен човек, но при този случай той пада в древния грях на дявола – гордостта. Матю Хенри търси приложение за нашия живот:

> Той се гордее с многобройния си народ, но божествената Справедливост решава да го намали. Справедливо е онова, което подхранва нашата гордост, да ни бъде отнето, да бъде отслабено, да ни донесе горчивина.[18]

21:16, 17 Когато **Давид** вдига **очите** си, той вижда ужасяваща гледка – **Ангелът ГОСПОДЕН с гол меч, прострян над** възлюбения му **Ерусалим.** Отговорът на Давид е далеч по-добър от този, който повечето вярващи дават, когато бъдат хванати в някой голям грях или непокорство. Обобщението на Матю Хенри за начина, по който Давид понася корекцията, може да се окаже полезно за нас, особено за онези, които са в положение на ръководители.

> 1. Той разкаяно изповядва своя грях и горещо се моли да му бъде простен, *ст. 8*. С това той поема отговорността, че е съгрешил, съгрешил е много и е извършил глупост, голяма глупост; но се моли, въпреки че ще бъде наказан, беззаконието му да бъде изличено. 2. Давид приема наказанието за своето престъпление: „Нека ръката ти бъде *срещу мен и срещу моя бащин дом, ст. 17*. Ще понеса тоягата, само нека аз да бъда наказан, защото аз съгреших; виновната глава, над която трябва да се вдигне мечът, е моята.“ 3. Той се оставя на Божията милост (въпреки че знае, че Бог му е разгневен) и не храни никакви лоши мисли за Него. Каквото и да стане, „*Нека падна в ръката на Господа, защото Неговите милости са много големи“, ст. 13*. Добрите хора, дори когато Бог ги порицава, мислят добро за Него. „*И да ме убие, пак на Него ще се уповавам*.“ 4. Той показва нежна загриженост за народа, и сърцето му не може да понесе да види хората поразени заради неговата вина: „*А тези овце какво са сторили?*“[19]

21:18–26 Чрез пророк **Гад** Господ заповядва на Давид да купи **хармана на евусееца Орна** и да построи там **олтар,** на който да принесе жертви. **Орна** предлага **на Давид** земята като подарък, но царят настоява да я плати. Ст. 24 съдържа важен духовен принцип – истинската жертва винаги ни струва нещо. На този **харман** по-късно бива построен храмът (2 Лет. 3:1).

21:27–30 На хълма Мория Авраам принася в жертва Исаак (Бит. 22). Тук язвата престава и по думата на **ГОСПОДА ангелът връща меча си в ножницата му,** както четем в тази глава. Тук е издигнат храмът. И ние вярваме, че на същото възвишение, макар и не точно на същото място, Господ Иисус е умрял на кръста за греховете на човечеството.

Осъзнаването, че мястото на **хармана** ще бъде новият център на поклонение, вероятно е причина за страха на Давид да отиде **да се допита в Гаваон.**

Е. Подготовка за строителството на храма (гл. 22–26)

1. Материали, хора и мотивация (гл. 22)

22:1–5 Давид разбира, че харманът (21:28) е бъдещото място на храма и на **олтара за всеизгаряне.** Затова той започва да **прави приготовления** за строителството му, въпреки че знае, че **Соломон** е човекът, който ще има привилегията да построи храма. **Чужденците,** споменати в ст. 2, са ханаанците, които са останали **в земята** (3 Царе 9:20, 21). **Израил** е трябвало да ги изтреби, но тъй като това не е станало, сега ги е превърнал в принудителни работници.

22:6–13 В едно доста официално обръщение към **Соломон Давид** припомня своето собствено желание да **построи** храма, своята непригодност за това, понеже е **пролял много кръв,** и обещанието на Господа, че неговият син **Соломон ще построи дом** за Бога. Той се моли **ГОСПОД да бъде със** Соломон, като му дава **мъдрост и разум,** и увещава Соломон да бъде послушен на Божия **закон.**

22:14–16 Накрая Давид разказва на Соломон за всички **усилия,** които е положил, за да **приготви** материали и **работници** за делото. Той завършва с един съвет, в който е добре всички християни да се вслушат: **„Стани и действай, и ГОСПОД да бъде с теб!“**

22:17–19 После царят призовава **израилевите началници** да съдействат **на Соломон.** Забележете, че строителството за Бога е на първо място дело на сърцето, а след това и на ръцете: **„Насочете сега сърцето си ... и постройте светилището.“**

2. Подразделения и задължения на левитите (гл. 23–26)

23:1–3 В края на царуването на Давид е извършено преброяване на **левитите от тридесет години и нагоре,** възрастта, от която те започват своята активна служба.

23:4, 5 Тридесет и осемте хиляди мъже са разделени на четири групи: **двадесет и четири хиляди** надзиратели в храма, **шест хиляди надзиратели и съдии, четири хиляди вратари** и **четири хиляди** музиканти и певци, които постоянно да хвалят **ГОСПОДА.** Тези наставления са боговдъхновени и са предадени на Давид чрез пророците му (2 Лет. 29:25).

23:6–24 В ст. 6–23 отново са представени родословията на левитите: **гирсоновците** (ст. 7–11), каатците (ст. 12–20) (включващи **Мойсей** и **Аарон,** най-известните от всички левити) и мерариевците (ст. 21–23).

Определени свещенически функции са били поверени изключително на **Аарон ... и синовете му до века** (ст. 13). **Каденето** на тамян, служението на Господа в святото място и в Светая Светих (само за първосвещеника), както и благославянето в Името на Йахве (Чис. 6:23–27), са привилегия единствено на свещениците.

23:25–27 След това са разгледани задълженията на **левитите.** Те **вече няма да носят скинията** и обзавеждането ѝ, както Господ е заповядал на Мойсей, тъй като храмът ще бъде постоянен дом за Бога. С **последните** си **думи Давид** намалява минималната възраст на **двадесет години и нагоре**, защото за службата в храма ще са необходими повече хора.

23:28–32 Шестте хиляди съдии вероятно са били пръснати из целия Израил, докато другите левити са служели около храма. Двадесет и четирите хиляди надзиратели над работата в храма трябва да се грижат за нуждите на свещениците във връзка с техните задължения, изброени в ст. 28–32.

24:1–19 Гл. 24 ни разкрива как са организирани **отредите** на свещениците

и левитите. Образувани са 24 дома или отреда на свещениците (ст. 1–19) и 24 отреда на левитите (ст. 20–31). Всеки отред е определен по график на ротационен принцип да служи в храма и по този начин всеки отред служи около две седмици всяка година. Захария (Лука 1:5) принадлежи към **осмия** отред, този на **Авия** (ст. 10).

Свещенството се състои от домовете на двамата оцелели **синове** на Аарон, **Елеазар и Итамар,** като на първия принадлежат **шестнадесет** отреда, а на втория – **осем** (ст. 4). **Жребият** е хвърлен в присъствието на **Давид, главите** на Израил, и свещениците **Садок** и **Ахимелех;** резултатите са записани с педантично старание от **писаря Семая.**

24:20–31 Левитите също хвърлят своя жребий пред Давид и първенците. Жребият явно е определял кой към кой отред ще се числи.

25:1–7 В гл. 25 другите синове на Леви – певците и музикантите – са определени по реда си да изпълняват свещената си служба. Това са **синовете на Асаф** (ст. 2), **Едутун** (ст. 3) и **Еман** (ст. 4, 5). Тези **двеста осемдесет и осем** мъже са натоварени да пеят **в ГОСПОДНИЯ дом,** съпровождани от музиката на **кимвали, лири и арфи** (ст. 6, 7).

25:8–31 Те определят реда си в графика на **двадесет и четирите** отреда, като хвърлят **жребий,** и се разпределят по начина, посочен в ст. 8–31.

26:1–19 След това са дадени подробности за **вратарите** и **портите,** които са им поверени чрез **жребий.** Тук виждаме **кореевците** (ст. 1), „... чието задължение е да не допускат арогантността, в която се е провинил баща им (Чис. 16). Такива са Божиите пътища."[20] Тук е и **Овид-Едом,** който подслонява ковчега след смъртта на Оза (13:14). Бог не е забравил неговата вярност.

Ст. 18 обяснява, че е имало четирима вратари или храмови стражи на издигнатата пътека, водеща към една от портите, и още двама на другия край на пътеката, водещ към **Парвар** – вероятно алея или пристройка на западната страна на храма.[21]

26:20–28 Някои левити са назначени да охраняват **съкровищата** на храма, **плячката** и доброволните приноси, **посветени** на Господа.

26:29–32 Трета група от левити са определени за **управители и съдии, хиляда и седемстотин ... на запад ...** от **Йордан** и **две хиляди и седемстотин** от източната страна на реката, в **Галаад.**

Ж. Военни и правителствени ръководители (гл. 27)

27:1–15 Войската, като левитите, е разделена на **отреди. Двадесет и четири хиляди** мъже служат **всеки месец.** Всички военачалници са изброени сред силните мъже на Давид (гл. 11 и 2 Царе 23).

27:16–22 Племената умишлено са изброени по този начин. Най-напред са изброени синовете на Лия, според реда на раждането им: **рувимците, симеонците, Леви, Юда, Исахар,** и **Завулон.** След това са синовете на Рахил: Йосиф (представен от своите синове **Ефрем** и **Манасия)** и **Вениамин.** Посочени са и синовете на Вала (но не по реда на раждането): **Нефталим** и **Дан.** Синовете на Зелфа (Гад и Асир) не са споменати тук.

27:23, 24 Онези, които са **на двадесет години и по-малко, не** са записани при преброяването, заповядано от Давид. **Преброяването** не е било завършено, защото **гневът** на Господа се е излял, преди **Йоав** да успее да приключи. **Давид,** може би от срам поради греха си, заповядва резултатите от злощастното преброяване да не се записват в официалните анали.

27:25–34 Давид има дванадесет служители, които отговарят за домашните

му дела. Освен тях той има и съветници и близки приятели, които го съветват. Тъжната история на Ахитофел е записана във 2 Царе 15 и 17. Също като **Йоав** той е човек с високо положение, но долен характер. Колко по-честен е **Хусай, приятелят на царя**. Ахитофел е кариеристичен опортюнист, а **Хусай** е скромен слуга. Всеки от тях жъне онова, което е посял (вж. 2 Царе 15–17). И двамата служат на царя, но с различни мотиви. Опортюнистът работи за своята собствена слава, а слугата – за славата на господаря си.

З. Последните дни на Давид (гл. 28, 29)

28:1–8 Давид събира в Ерусалим всичките началници на различните **отреди** и **началниците на племената,** както и военачалниците. Той отново обяснява своето желание да **построи до**м за **ГОСПОДА** и причините, поради които това не му е било позволено. Но той е бил избран и утвърден за **цар** в **Израил,** а **синът** му **Соломон** е **избран** да го наследи на престола. Тъй като Бог здраво е утвърдил **престола** на Давид, народът трябва да се покорява на Господа и чрез **Соломон,** също както се е покорявал чрез Давид.

28:9, 10 След това Давид се обръща към своя **син.** Ст. 9 съдържа заповед, обещание и предупреждение. *Заповедта:* **„И ти, сине мой, Соломоне, познай Бога на баща си и Му служи с неразделено сърце и доброволна душа.“** *Обещанието:* **„Ако Го търсиш, ще Го намериш.“** *Предупреждението:* **„Но ако Го оставиш, ще те отхвърли вечно.“** Понеже **ГОСПОД** е определил Соломон да **построи** храма, той трябва да бъде смел и да **действа.**

28:11–19 Но както и Мойсей преди него, **Соломон** трябва да строи според образеца, даден от **Духа,** може би във видение. Тук няма място за човешко въображение или изобретателност, защото храмът е образ на Христос. **Давид дава на ... Соломон плановете,** които е начертал под вдъхновението на **Духа.** Той дори е претеглил суровините, които ще се използват за всеки елемент от обзавеждането. (По-подробни детайли са дадени във 2 Лет. 2–4.) **Колесницата на херувимите от злато** (ст. 18) според Ангър вероятно означава „херувимите като колесницата, на която Бог седи на престол или се вози“.[22]

28:20, 21 Соломон вече има плановете, материалите са събрани, разпределени са и задълженията на храмовите служители, **левитите. Бог е с** него и няма да го остави. Затова баща му отново го насърчава: **„Бъди силен ... и действай.“**

29:1–9 Въпреки че **цар Давид** вече е дал толкова много за делото на храма, като последен принос и като пример за народа той посвещава още **сребро** и **злато** от частните си средства, насърчавайки **народа** да дава щедро. Щедрата реакция на хората зарадва и собствените им сърца, и сърцето на царя.

29:10–19 След това Давид изрича великолепна молитва на преклонение и благодарност. Той възхвалява **ГОСПОД** като достоен за цялата **слава, извисен като глава над всичко** и Източник на всички **богатства и слава.** Признава, че самият той и неговият **народ** са недостойни да дават на Бога, и че всичко, което са дали, така или иначе е дошло от Него. Давид се моли настоящото посвещение *(искрено* **сърце,** ст. 17) на неговия народ да се превърне в постоянно отношение **(сърце,** *насочено* към Бога, ст. 18) и неговият **син** да има **неразделено сърце** (ст. 19), за да построи **двореца.**

29:20–22а Когато Давид призовава обществото да **прослави ГОСПОДА,** хората **се навеждат** ниско **и се покланят на ГОСПОДА и на царя. На следва-**

щия ден принасят в жертва 3,000 животни и **ядат и пият пред ГОСПОДА.**

29:22б–25 За втори път Соломон е **прогласен за цар** (ст. 22; ср. 23:1). След смъртта на Давид той **сяда на престола,** като се радва на благословението на Господа и предаността на народа. Неговото славно царство е преобраз на блясъка на хилядолетното царуване на Христос над цялата земя.

29:26–30 Първо Летописи завършва с кратко обобщение на **царуването** на Давид. **Той умира сит на дни** (на седемдесет години), **богатство и слава.**

Крайни бележки

[1] (Въведение) Затова, когато Господ Иисус казва, че от Неговото поколение ще се изиска всичката праведна кръв, от кръвта на Авел (Бит. 4:10, 11) до кръвта на Захария, Варахиевия син (2 Лет. 24:20, 21), Той всъщност казва: „от първата до последната книга на Библията“.

[2] (Въведение) То като че ли подсказва, че летописецът е допълвал пропуснатото в книгите на Самуил и Царете.

[3] (Въведение) Ако Летописи напълно повтаряше книгите на Царете, тя несъмнено би била критикувана още повече като излишна.

[4] (Въведение) William Kelly, *Lectures on the Books of Chronicles,* p. 13.

[5] (Въведение) *Ibid.*

[6] (Въведение) Септуагинтата превежда това име като *гледачите,* тъй като еврейската дума за *гледачи* е близка до името *Хозай.*

[7] (Въведение) W. Graham Scroggie, *Know Your Bible,* Vol. 1, *The Old Testament,* p. 86.

[8] (1:Въведение) В НИПБКДж, версията, чийто текст коментира настоящият коментар, тези разлики са обяснени твърде задълбочено в бележките под линия на повечето от изданията, още повече, че редакторът на СЗ, както и изпълнителният редактор, преводачите и редакционните колегии, изцяло поддържат мнението за непогрешимостта на оригиналния текст.

[9] (2:1–4:23) H. A. Ironside, *The Continual Burnt Offering,* Reading for March 12.

[10] (7:13) *Ясиил* и *Селум* са примери за имена, които много леко се различават от начина, по който са изписани в Битие (Ясиил и Силим в Бит. 46:24; ср. с бел. под линия в НИПБКДж).

[11] (8:29–40) Думата *бошет,* която е част от името на Мемфивостей (ориг. *Мефибошет,* ср. Исвостей – *Ишбошет),* означава „срам“. Вместо да произнасят името на езическото божество (в случая Ваал), благочестивите евреи предпочитат да го заместят с тази обида към идолите.

[12] (10:1-5) C. H. Spurgeon, Spurgeon’s Devotional Bible, p. 265.

[13] (11:20, 21) В арамейската (сирийската) версия на това място стои числото „тридесет“ (вж. бел. под линия в НИПБКДж).

[14] (17:7-15) John Walvoord, quoted by J. Dwight Pentecost, Things to Come, pp. 101, 102.

[15] (17:16-27) Samuel Willoughby Duffield, English Hymns: Their Authors and History, p. 166.

[16] (20:4-8) Matthew Henry, „1 Chronicles,“ in *Matthew Henry’s Commentary on the Whole Bible,* II:887.

[17] (21:Въведение) Привидните несъответствия в цифрите между 2 Царе 24

и 1 Летоп. 21 могат да се съвместят по следния начин:

2 ЦАРЕ 24	*1 ЛЕТОПИСИ 21*
1.*Данни от преброяването*	
800,000 военни мъже, които теглят меч в Израил (ст. 9)	1,100,000 мъже в целия Израил, които теглят меч (ст. 5)
500,000 мъже от Юда (ст. 9)	470,000 мъже в Юда, които теглят меч (ст. 5)
1,300,000 мъже	1,570,000 мъже

Забележете обаче различните категории: военните мъже срещу *целия* Израил; мъже в Юда срещу мъже в Юда, *които теглят меч*. Числата несъмнено включват различни категории.

2. *Години на глад*

7 години (ст. 13)	3 години (ст. 12)

Седемте години може би включват тригодишния глад, причинен от избиването на гаваонците, извършено от Саул (2 Царе 21:1). Ако Давид е избрал три допълнителни години, всяка част от годините между двете събития би могла да брои за една година и така общият брой на годините на глада ще бъде седем.

3. *Цената, заплатена на Орна*

50 сикъла (ст. 24)	600 сикъла (ст. 25)

Петдесетте цикъла са платени за хармана и говедата. 600-те сикъла са за „мястото на хармана“ (ст. 22), което е по-голямата площ, от която харманът представлява само една част.

[18] (21:8-15) Henry, „1 Chronicles,“ II:889.
[19] (21:16, 17) Ibid.
[20] (26:1-19) George Williams, The Student’s Commentary on the Holy Scriptures, p. 236.
[21] (26:1–19) Друга теория е, че *Парвар* е предградие на Ерусалим. Значението на думата е неясно.
[22] (28:11-19) Merrill F. Unger, *Unger’s Bible Dictionary,* p. 190.

Библиография

Henry, Matthew. „1 Chronicles“ and „2 Chronicles.“ In *Matthew Henry’s Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2. Reprint. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Keil, C. F. „The Books of the Chronicles,“ In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 9. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kelly, William. *Lectures on the Books of Chronicles*. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1963.

Payne, J. Barton, „I and II Chronicles.“ In *The Wycliffe Bible Commentary.* Chicago: Moody Press, 1962.

Sailhamer, John. *First and Second Chronicles*. *Everyman’s Bible Commentary.* Chicago: Moody Press, 1983.

Zöckler, Otto. „The Books of the Chronicles.“ In *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal, and Homiletical*. Vol. 4. Reprint (24 vols. in 12). Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

ВТОРАТА КНИГА НА ЛЕТОПИСИТЕ

„Втората книга на Летописите описва в общи черти Божиите наказания, основани на Неговите условни обещания. Периодът от 427 години обхваща деветнадесет царе на Юда. Седем от тях са добри царе, оприличени на Давид; десет са зли, оприличени на Израил или Еровоам; а двама са добри, които се обръщат към злото – Соломон и Йоас. Тук виждаме как наказанието се превръща в присъда.“

Джон Хединг

Въведение

За въведение вж. 1 Летописи.

Схема на изложението

I. Царството на Соломон (гл. 1–9)
- А. Вярата, мъдростта и богатството на Соломон (гл. 1)
- Б. Подготовката, строителството и посвещаването на храма на Соломон (гл. 2–7)
- В. Соломон в целия му блясък (8:1–9:28)
- Г. Смъртта на Соломон (9:29–31)

II. Разделянето на царството (гл. 10)

III. Царството на Юда (11:1–36:19)
- А. Цар Ровоам (гл. 11, 12)
- Б. Цар Авия (гл. 13)
- В. Цар Аса (гл. 14–16)
- Г. Цар Йосафат (гл. 17–20)
- Д. Цар Йорам (гл. 21)
- Е. Цар Охозия (22:1–9)
- Ж. Узурпацията на царица Готолия (22:10–23:21)
- З. Цар Йоас (гл. 24)
- И. Цар Амасия (гл. 25)
- Й. Цар Озия (гл. 26)
- К. Цар Йотам (гл. 27)
- Л. Цар Ахаз (гл. 28)
- М. Цар Езекия (гл. 29–32)
- Н. Цар Манасия (33:1–20)
- О. Цар Амон (33:21–25)
- П. Цар Йосия (гл. 34, 35)
- Р. Цар Йоахаз (36:1–3)
- С. Цар Йоаким (36:4–8)
- Т. Цар Йоахин (36:9, 10)
- У. Цар Седекия (36:11–19)

IV. Вавилонският плен (36:20, 21)

V. Указът на Кир (36:22, 23)

Коментар

Разделянето на първа и втора книга на Летописите е извършено единствено за удобство, тъй като първоначално те са представлявали една много голяма книга. Затова 2 Летописи започва точно оттам, където свършва 1 Летописи. Моментът за прекъсването е добре избран – между царуването на Давид и Соломон.

В 1 Летописи 29 Давид определя Соломон за свой наследник. Втората книга на Летописите проследява потомството на Давид от Соломон да завръщането на

еврейския остатък от Вавилонския плен. Втора и трета книга на Царете обхващат по същество същия исторически период, но ударението в книгите на Летописите е почти изцяло върху Юда. Царете на Израил са споменати само доколкото имат връзка с историята на Юда. Освен това ударението в Летописите е върху *духовната* страна на нещата, докато книгите на Царете наблягат на *историческата*. Въпреки че по-голямата част от съдържанието на двете книги е едно и също, Летописите понякога споменават неща, които не се срещат в книгите на Царете, тъй като Летописи са написани в по-късен исторически момент и с по-различна цел. Ние ще се спрем на някои от разликите между двете книги, но ще бъде невъзможно да разгледаме всички разлики подробно. (За тази цел са написани други книги.)

I. Царството на Соломон (гл. 1–9)

А. Вярата, мъдростта и богатството на Соломон (гл. 1)

1:1–3 В 3 Царе 1–3 гл. се разказва какво се случва между смъртта на Давид (1 Лет. 29) и възцаряването на **Соломон.** Адония и Йоав са убити в битка за власт, когато Соломон се утвърждава на престола на баща си според Господното слово (1 Лет. 22:9, 10).

След като си осигурява **царството, Соломон** събира всички свои подчинени и в тържествена процесия ги завежда в **Гаваон,** където се намира **шатърът за срещане.**

1:4–6 Давид е преместил **ковчега в Ерусалим** (1 Лет. 13–15), но останалата част от обзавеждането на **скинията,** включително и **бронзовият олтар,** се намира в Гаваон. На този **олтар ... Соломон принася … хиляда всеизгаряния** – демонстрация на неговото посвещение и вярност към Йахве, Бога на баща му.

1:7–12 През същата нощ **Бог се явява на Соломон** насън и го пита какво най-много иска да му даде (ст. 7; 3 Царе 3:5). Молбата на Соломон за **мъдрост и разум** да управлява **народа** толкова много се харесва на Господа, че освен това Той му обещава и невиждани **богатсвта, имоти и слава.** В известен смисъл Бог се явява на всеки вярващ и го пита какво иска да получи. Онова, което вярващият иска в живота си, до голяма степен определя това, което получава.

1:13–17 Соломон се връща в Ерусалим и оттогава нататък царува в голямо благоденствие. Тези стихове се спират на неговите колесници, конници, градовете за **колесниците, среброто, златото, кедрите и конете.** Но, както често се случва, неговото благосъстояние вече съдържа семената на последващото му падение.

Б. Подготовката, строителството и посвещаването на храма на Соломон (гл. 2–7)

2:1, 2 Като подготовка за строителството на **дома Соломон** избира **седемдесет хиляди мъже** да носят материалите, и **осемдесет хиляди каменоделци и три хиляди и шестстотин надзиратели.**

2:3–10 При това **Соломон изпраща** пратеници, които да поискат помощ от **Хирам, царя на Тир,** който е осигурил **кедри** за царския дворец на Давид. След като описва духовната значимост на проекта, **Соломон** моли специално за изкусен майстор, който да работи с наетия от **Давид**, а също и за необходимия **дървен материал.** Соломон обещава щедро да заплати за всяка оказана помощ. Изглежда, че има противоречие относно сумата, която Соломон е платил на Хирам.[1]

Привидни противоречия

Коментирайки 2 Летописи, трябва да отбележим, че между тази книга и паралелните разкази в 3 и 4 Царе съществуват

някои привидни противоречия. Ако игнорираме тези различия, ще направим лоша услуга на нашите читатели. От друга страна, ако наблегнем прекалено много на разликите, рискуваме да уроним доверието в Словото, а ние категорично не желаем да правим това. Решението, което предлагаме, е следното: избрали сме да заявим явно основните различия, дори да не можем да обясним всички. Същевременно искаме да стане ясно, че те по никакъв начин не влияят върху боговдъхновеността на Писанията. Ние вярваме, че Библията, както е дадена първоначално, е вдъхновена от Бога, непогрешима и сигурна.

Разгледали сме проблемите в крайните бележки. По този начин техническите коментари върху явно противоречивите детайли няма да нарушат структурата на коментара. От друга страна това ни дава възможност да изследваме проблемите накратко, но свободно.

Много от несъответствията се дължат на грешки при преписването. Не бива да ни изненадва фактът, че при многовековното записване и преписване на Библията писарите са допускали незначителни грешки. Дори днес е почти невъзможно да бъде издадена книга, без да се допуснат някои печатни грешки.

Някой може да попита: „След като Бог е водил първоначалните писатели на Писанията да пишат без грешки, защо не е успял да направи така, че и преписвачите да произвеждат копия без грешки?" Отговорът, разбира се, е че Той би могъл да направи това, но в Своята мъдрост не е решил да го прави. Важното е, че независимо от минималните грешки на писарите или преписвачите (най-вече в изписването на имена и в числа), Библията, която притежаваме днес, е Божието Слово. Всички проблеми са свързани с незначителни подробности и не засягат нито една библейска доктрина. Насърчително е да си припомним, че когато Господ Иисус е бил на земята, Той е използвал една редакция на Стария Завет (не оригиналните ръкописи) и е цитирал този текст като Божието Слово. Днес ние можем да използваме надеждни преводи на Библията със същата увереност, че те са Божието Слово.

2:11–16 Отговорът на **Хирам,** който той **изпраща на Соломон в писмо,** наглед показва истинско духовно разбиране на историческата важност на начинанието. Той казва, че изпраща **Хирам-Ави, умел** майстор с безупречни качества.[2] Освен това Хирам обещава да изпрати и **дървета от Ливан** в замяна на **жито, ечемик, маслинено масло и вино.** Дървеният материал ще бъде вързан **на салове** и транспортиран през Средиземно море **до Йопия,** а оттам ще бъде **превозен** по суша **до Ерусалим.**

2:17, 18 153,000-те **чужденци** са хананци, които израилтяните не са успели да изтребят. Сега те се използват като принудителни работници.[3]

3:1–4 След сериозно планиране и подготовка най-накрая строителството започва в **четвъртата година от царуването** на Соломон. При повече от 150,000 работници и почти неограничени ресурси пак ще бъдат необходими седем години за осъществяването на това гигантско начинание.

Основите са положени **на хълма Мория.** Храмът ще бъде дълъг 27 м, широк 9 м и висок 14 м (вж. 3 Царе 6 за повече подробности). Той е приблизително два пъти по-голям от скинията и има **предверна зала** или покрит вход, дълъг 9 м.[4]

3:5–9 Вътрешността на храма е разделена на две помещения на основния етаж. Тези помещения са **голямата зала** (букв. домът) и **Пресвятото** място. Зданието е каменно. Вътрешността му е **облечена с елхово дърво, обкована с добро злато,** с

изобразени орнаменти и вложени **скъпоценни камъни.** Вътре в храма се вижда единствено **злато,** символът на божествеността, който изобразява славата на Господа, която ще изпълни мястото.

3:10–13 В **Пресвятото** място са поставени **два херувима** (различни от двата херувима, които образуват част от умилостивилището над ковчега). Разперените им криле опират едно в друго и обхващат цялата ширина на **Пресвятото** място. По-късно под тях ще бъде поставен ковчегът (5:7). **Херувимите** са духовни същества, които често се срещат в Писанието. Стените (ст. 7) и завесата (ст. 14) са украсени с херувими и така символизират тяхното постоянно бдение пред Бога. Храмът и скинията (шатърът за срещане) са образи на истинското обиталище на Бога, т. е. небесата, където ден и нощ неизброими множества Му се покланят и Го хвалят (Евр. 8:5). Те са образи и на Христос (вж. Йн. 1:14, където „обитаваше" буквално означава „разпъна шатра"; 2:19).

3:14–17 Двете помещения са разделени от **завеса,** точно както в скинията. Между стаите в храма има и врати (ст. 7). Пред храма са поставени **два стълба** с **капители** и **сто** декоративни **нара.**[5] Стълбът **отдясно** е наречен **Яхин** („Той ще утвърди"), а този **отляво – Воаз** („В Него е силата").

4:1–22 Двата основни метала, използвани в храма, са **бронз** и **злато.** Четвърта глава накратко изброява някои от елементите на обзавеждането, изработени от тези метали. От **бронз** са направени **олтарът** за всеизгаряния, **морето** и **говедата,** върху които то е поставено (ст. 2–5, 10),[6] **десет умивалника** (ст. 6), покритието на **вратите** за двора (ст. 9), разни други принадлежности (ст. 11, 14–18) и **двата стълба** с **капителите** им (ст. 12, 13). Всички тези предмети са **излети в глинената земя между Сокхот и Середата** (ст. 17).

Соломон изработва от **злато … десетте светилника** за святото място (ст. 7, 20), **десетте маси** за **присъствените хлябове** (ст. 8, 19), един **олтар** (ст. 19), разни принадлежности (ст. 8, 21, 22) и обкова на святото място и Пресвятото място (ст. 22). **Златото** е използвано основно за предмети, намиращи се вътре в храма, докато бронзовите елементи от обзавеждането са били разположени предимно отвън.

Всичките вещи за храма са изработени от **Соломон,** с изключение на ковчега на завета. Той е пренесен от скинията.

5:1–10 Сега храмът вече е **завършен** (ст. 1; ср. 1 Царе 8). Ст. 2–10 разказват как е пренесено обзавеждането от **шатъра за срещане** в храма. **Ковчегът** е поставен **в Пресвятото място.** Може би другите предмети като кадилният олтар и масата за присъствените хлябове са били прибрани в съкровищницата, тъй като те не са използвани в Соломоновия храм.

Левитите, които пренасят **ковчега,** са **свещеници** (ст. 4, 7). Те поставят **ковчега на мястото му ... под крилете** на двата закрилящи го **херувима** (ст. 7, 8). В Изход 25:15 се изисква **прътовете** да остават на ковчега. Според 3 Царе 8:8 **краищата на прътовете се виждат** от святото място. По това време **в ковчега** се намират **двете плочи** на закона.

5:11–14 Ст. 11б, **„всички свещеници ... без да спазват отредите си",** означава, че **всички свещеници, които се намират там** през този ден, участват в службата, а не само онези, които трябва да правят това според реда си.

Когато **левитите** и **свещениците** се събират **на изток от олтара, славейки и хвалейки ГОСПОДА** за Неговата благост и **милост, ГОСПОДНАТА слава изпълва** храма и **свещениците не могат** да влязат, за да служат в него.

6:1–11 Преди да се обърне към Господа в своята молитва на посвещение, Соломон припомня на народа как в по-

ранната история на Израил Господ не е **избрал град** за религиозна столица, **нито мъж** за **княз.** (Вярно е, че Самуил и други Божии слуги са били водачи, но те не са имали властта на суверен.) Дошло е обаче времето, в което Бог е избрал **Ерусалим** за Свой град и **Давид** за цар **над ... Израил. Давид** е пожелал **да построи дом, но** неговото добро намерение е трябвало да бъде осъществено от един от синовете му. И ето, пред тях е **Соломон** – още едно свидетелство за Божията вярност.

6:12, 13 Централната част на гл. 6 е молитвата на Соломон за посвещаването на храма (ст. 12–42). Това е най-дългата записана в Библията молитва, и е изпълнена с възхвала и молби. След като се качва на специална **платформа** в двора на храма, **Соломон ... разтваря ръцете си** и произнася молитвата. Той има много неща, за които *да благодари* на Бога. Одързостен от Неговата благодат, той има и много неща, за които да *моли*.

6:14–17 Преди всичко Соломон се моли за **израилевия престол.** Бог е **изпълнил** словото Си по отношение на Своите обещания към **Давид.** Царят се моли Неговата вярност да продължи.

6:18–21 В тези четири изречения се съдържа същината на цялата молитва. Всичко, което следва по-нататък, е само разширяване на простата мисъл, изразена с думите **„чуй** и **прости“** (ст. 21).

6:22, 23 Соломон се моли Господ да **чуе ... и** да **отсъди** за клетвите, положени **пред** Неговия **олтар.**

6:24, 25 После той се моли за прошка за **греха,** който може да стане причина **Израил** да **бъде разбит** от враговете си.

6:26, 27 Тук молбата е за **дъжд** след суша, предизвикана от **грях.**

6:28–31 Соломон моли Бога за спасение от евентуален **глад** или **мор**, за да се научи народът **да се бои** от Господа.

6:32, 33 Тук Соломмон се моли чужденците да виждат Божието действие, когато идват в дома Му да призоват Неговото велико Име.

6:34, 35 Молитва. за победа в **бой.**

6:36–39 След това Соломон моли Господа да освободи народа от **плен,** когато се **покае** и изповяда беззаконието си.

6:40–42 Соломон завършва, като моли от Бога три неща. Първо, той се моли неговата **молитва** да бъде приета. Моли се за благодат и радост за **свещениците** – онези, които служат на Бога в Неговия храм. И накрая се моли Бог да бъде благосклонен към него заради Своята велика любов към баща му **Давид.**

За да не помислим, че тази молитва се състои само от искания, нека я прегледаме още веднъж. В нея е отделено много място на Божиите качества: уникалност (ст. 14); вярност (ст. 14); трансцедентност (ст. 18); необятност (неограниченост) (ст. 18); всеприсъствие (ст. 18); справедливост (ст. 23); простителност (ст. 25, 27 и т. н.); всезнание (ст. 30); благодат (ст. 33); милост (ст. 38, 39).

Освен всичко това цялата молитва внушава Божието всемогъщество и Неговата святост.

7:1–7 Веднага щом **Соломон свършва да се моли, от небето слиза огън и пояжда всеизгарянията и жертвите; и ГОСПОДНАТА слава изпълва дома.** Народът **вижда** как облакът на славата **слиза над дома** и всички се **навеждат върху каменната настилка,** като се покланят и прославят **ГОСПОДА. Соломон** повежда **народа,** като принася хиляди **говеда** и **овце** в жертва на **ГОСПОДА.**

Свещениците заемат местата си, а **левитите** засвирват пред Господа с музикалните **инструменти, които цар Давид** е **направил, за да славят** с тях **ГОСПОДА. Свещениците тръбят срещу** левитите, **а целият Израил стои.**

Бронзовият олтар е твърде малък за огромния брой жертви и **приноси.**

7:8–10 Празникът на посвещението

продължава **седем дни,** като включва и Деня на умилостивението. Следва празникът на колибите, след който Соломон разпуска **народа.**

7:11–16 След като **Соломон завършва** храма и своя собствен дворец, **ГОСПОД** му **се явява през нощта** с обещания и предупреждения. Когато Бог изпрати на **народа** суша, **скакалци** или **мор,** народът трябва да **се смири,** да **се помоли** и да **потърси лицето** Му, като **се върне от злите си пътища. Тогава** Той **ще прости греха му** и ще го възстанови.

Ст. 14 може спокойно да бъде определен като златният текст на цялата книга. Въпреки че е адресиран първоначално към избрания народ Израил, той с основание може да бъде *приложен* и за народите, които имат библейско наследство. Във всички времена това е бил сигурният път за възстановяване и възраждане. Ако условията се изпълнят, със сигурност ще се изпълнят и обещанията.

Дж. Бартън Пейн коментира:

> Този велик стих, най-добре известният в целите Летописи, изразява както никой друг в Писанието Божието изискване за национално благословение – независимо дали за страната на Соломон, на Ездра, или за нашата собствена. Вярващите трябва да оставят своите грехове, да се обърнат от егоцентричния живот и да се покорят на Божието Слово и на Неговата воля. Тогава и само тогава небесата ще изпратят съживление.[7]

7:17–22 Ако Соломон живее в послушание **пред** Бога, Той **ще утвърди престола** му и ще постави на него потомците му. От друга страна, ако Соломон и народа му изоставят Господа заради **други богове,** те ще бъдат отведени в плен, а Бог ще отхвърли храма и той ще стане обект на присмех и свидетелство за народите, че Израил е забравил **ГОСПОДА.**

На пръв поглед ст. 16 като че ли предполага, че храмът ще трае във всички времена; ние обаче знаем, че той бива разрушен през 586 г. пр. Хр. Обяснението, разбира се, е че Божието обещание зависи от верността и послушанието на Израил. Ст. 19 и 20 изрично предупреждават, че ако народът изпадне в идолопоклонство, Бог ще отхвърли храма.

В. Соломон в целия му блясък (8:1–9:28)

8:1–6 Тук четем за успехите и постиженията на Соломон в различни области. Най-напред той предприема обширна кампания за строителство на градове, повторно изграждане на превзети **градове за житници, укрепени градове, градове за колесници** и заселване на области.

8:7–10 За **принудителния** робски труд Соломон използва ханаанците, а израилтяните ангажира като военни мъже, началници и главни **надзиратели.**[8]

8:11 Той не позволява на жена си, **дъщерята на фараона,** да живее в царския дворец, като казва, че той е **свят,** защото **ГОСПОДНИЯТ ковчег** е влизал там. Това не означава, че ковчегът действително е бил внасян в двореца, а по-скоро, че дворецът е **свят** заради съседството си с **ковчега** в храма. За съжаление фактът, че Соломон я отделя в специална къща, не ѝ попречва да го подведе към идолопоклонство (3 Царе 11:1–8).

8:12–16 Царят внимава да принася всички жертви и **всеизгаряния** според религиозния календар. **Той поставя** и **свещениците** и **левитите да служат** по графика, подготвен от баща му **Давид.**

Така **цялата работа на Соломон** е добре организирана от начало до край.

8:17, 18 И накрая четем за морските начинания на Соломон в партньорство с **Хирам. Корабите** пътуват между **Есион-Гавер и Елот**, и двете разположени

на заострения край на източния ръкав на Червено море (залива Акаба), и **Офир.**[9] Има различни предположения за местоположението на Офир – южна Арабия, източна Африка или Индия.

9:1–9 Когато **савската царица чува слуха за** славата на **Соломон,** тя тръгва към **Ерусалим с много голям** керван, натоварен с дарове, за да провери дали този слух е истина. След като вижда блясъка на царството му и изпитва мъдростта му с трудни **въпроси,** тя е смаяна. Царицата признава, че **дори и половината** за **величието** му **не** ѝ **е било казано.** Тя осъзнава, че благоденствието на Соломон се дължи на благостта на неговия **Бог.**

9:10–12 Ст. 10 и 11 прекъсват повествуванието, за да обяснят източниците на част от богатствата на Соломон и забележителните приложения, за които ги е използвал той. Когато **савската царица** си тръгва, **Соломон** ѝ **дава** дарове, далеч надхвърлящи количеството и стойността **на онова, което тя му** е **донесла.**

9:13–28 Соломон получава повече от **шестстотин шестдесет и шест таланта злато** всяка година и използва част от него за изковаване на **щитове,** за обковаване на своя **престол от слонова кост** и за изработка на чаши и прибори за хранене. Неговото величие му донася почит и богатства от **всичките царе на земята.** Търговията му достига до Тарсис, който може би се е намирал в Испания.[10] Царят притежава в изобилие **коне,**[11] територии, **сребро** и **кедри.** Макар че царува и над териториите западно от **река Ефрат,** те не са включени в държавата Израил, а представляват васални провинции, които му плащат данъци.

Г. Смъртта на Соломон (9:29–31)

Соломон умира, след като е **царувал четиридесет години,** и на престола сяда **синът му Ровоам.** Неканоничните книги, споменати в ст. 29 вероятно са били използвани като източници на информация от летописеца, но впоследствие са изгубени.

II. Разделянето на царството (гл. 10)

10:1–5 Вероятно за да спечели благоразположението на северните племена, **Ровоам** решава да **отиде в Сихем** за своето коронясване. Народът обещава да му **служи,** ако **облекчи тежкия ярем,** който Соломон е наложил върху него. **„Целият Израил“** тук означава представители от всички северни племена. **Ровоам** иска **три дни,** за да обмисли молбата на народа.

10:6–11 Най-напред **цар Ровоам се съветва със старейшините,** които са служили на **баща му Соломон.** Те му казват да послуша **„този народ“.** После той се обръща за **съвет** към **младежите,** като отхвърля съвета на старейшините и се вслушва в онова, което му се вижда по-привлекателно. Те го съветват да отговори грубо на народа.

10:12–19 Когато след три дни **народът** се връща и чува заканите на царя, той се разбунтува под водачеството на **Еровоам.** Царството се разделя в изпълнение на Господното слово, изречено чрез пророк Ахия (3 Царе 11:29 и сл.). След убийството на бирника **Адорам Ровоам** се оттегля **в Ерусалим,** където царува над **Юда** и Вениамин. Уилиямс коментира:

> Изпълнението на предсказанието на Ахия е един пример, подобен на много други в Писанията, за пророчество, изпълнено от действието на човешките страсти и естествения ход на събитията. Хората си мислят, че действат по собствената си воля и изпълняват собствените си планове, без да осъзнават, че това е Божие дело, позволено и насочвано от Него за изпълнението на Неговото слово.[12]

III. Царството на Юда (11:1–36:19)

А. Цар Ровоам (гл. 11, 12)

11:1–4 Когато **Ровоам** се връща **в Ерусалим, ГОСПОД** се намесва чрез пророк **Семая,** за да предотврати гражданска война. Той казва на Ровоам да приеме установеното положение, защото **„от Мен стана това нещо“.** Предишният път Ровоам не се е вслушал в мъдрия съвет, сега обаче го прави. По-нататък между двете царства се води постоянна борба (12:15), но всеобщата война е избегната. Изразът **„целия Израил в Юда и Вениамин“** (ст. 3) се отнася до всички в южното царство, които остават лоялни към династията на Давид.

11:5–12 Царят посвещава голяма част от времето си на строителството на **градове за укрепления** за защита на **Юда. Укрепените градове,** разположени южно от Ерусалим, показват, че той се е страхувал от нападение от Египет.

11:13–17 Междувременно **Еровоам** въвежда северното царство в ужасно идолопоклонство (3 Царе 12), което кара верните **на ГОСПОДА свещеници** и **левити** да избягат **в Юда.** Всички, които имат сърца за **Бога,** ги последват и така укрепват царството на Ровоам. Избягването **в Ерусалим** струва на тези хора всичко, което имат, защото те изоставят **землищата си, притежанията си** и приятелите си.

11:18–23 Ровоам е многоженец, въпреки че не може да съперничи на баща си в това отношение! **Той** има **осемнадесет жени, шестдесет наложници, двадесет и осем сина и шестдесет дъщери.** Посочените по име жени са израилтянки от царския род, а не езичнички.

12:1–4 Докато 3 Царе 14:22–24 споменава някои от детайлите на отстъплението на Ровоам, Летописите просто казват, че той **„остави закона на ГОСПОДА“** и „не насочи сърцето си да търси ГОСПОДА“ (ст. 14). Едва пет години след смъртта на могъщия монарх Соломон египтяните вече са пред портите на Ерусалим, готови да отнесат съкровищата му. **Укрепените градове** на Ровоам се оказват безполезни. **Сисак превзема Юда** не поради военното превъзходство на Египет, а поради неверността на Юда към Йахве.

12:5–8 Когато **пророк Семая** идва **при Ровоам** за втори път (вж. 11:2) и му предава посланието за предстоящата гибел, **царят** и първенците на Юда **се смиряват** пред Господа и признават Неговата правда в идващото осъждение. Господната милост и благодат дават незабавно **избавление,** но не и без болезнения урок за разликата между това, да служат на Йахве и са служат на своите поробители.

12:9–12 Народът бива пощаден, но царството бива разграбено. **Ровоам** се опитва да поправи, каквото е възможно. Той замества **златните щитове** с **бронзови,** като по този начин несъзнателно илюстрира, че Божието присъствие и благосклонност **(златото)** са заменени от Неговата присъда **(бронза).**[13]

12:13–16 Историята на Ровоам завършва с твърдението, че той е **вършил зло** и е **легнал при бащите си.** Разликата между Ровоам и дядо му Давид може да се види, като се сравнят Псалм 27:8 и ст. 14. Давид търси лицето на Господа, а Ровоам не го търси.

Б. Цар Авия (гл. 13)

13:1–3 Авия, чиято **майка** се нарича **Михая,**[14] става следващият **цар** и **царува три години в Ерусалим.** Грехът му е посочен в 3 Царе 15 – той не следва Господа като Давид. Летописите обаче пропускат всичко в царуването на Авия с изключение на една **война** с **Еровоам.**

13:4–12 В своята реч преди битката **Авия** напомня на **Еровоам,** че Бог е дал царството **на Давид** и неговите потомци. **Еровоам се** е **надигнал против** Давидо-

вата династия и е събрал банда **безчестни и негодни мъже против Ровоам,** когато последният е бил на практика беззащитен. Израил се надява да спечели битката заради превъзходството си в броя и заради **златните телета.** Той е въвел фалшиво свещенство, при което всички могат да стават свещеници без божествено упълномощаване. За разлика от тях Юда е останал верен на левитското свещенство, което все още продължава да служи на Бога по предписания от Него начин. **Бог** е Военачалникът на войската на Юда и **свещениците Му** използват своите **тръби, за да свирят против** Израил. Затова е безумие северните племена да **воюват против ГОСПОДА Бога.**

13:13–18 Вместо да послуша Авия, **Еровоам** поставя **засада.** Когато **Юда** се оказва в капан, мъжете му **извикват към ГОСПОДА** и **свещениците** надуват **тръбите.** Господ отговаря, като дава на Юда велика победа. **Петстотин хиляди избрани мъже от Израил падат** – потресаваща цена за отстъплението от Бога!

13:19–22 Авия присъединява допълнителни територии, въпреки че не подчинява Израил напълно. Загубата е опустошителна за **Еровоам,** който по-късно бива **поразен** от **ГОСПОДА. Авия** обаче се засилва и процъфтява.

В. Цар Аса (гл. 14–16)

14:1, 2 Следващите три глави ни предлагат кратък разказ за **Аса** и неговото 41-годишно царуване. Пасажът в 3 Царе 15:9–24 трябва да се чете паралелно с тези глави. Ст. 1 представлява мост от предходната глава. В еврейската Библия гл. 14 започва със ст. 2.

14:3–8 Причината за мирното царуване на Аса е нагласата на неговото сърце към Йахве. Той прекратява много от греховете на своите бащи и насърчава народа **да търси ГОСПОДА,** като сам той дава пример, като ревностно прочиства своето царство от идоли.[15] В това време на покой Аса укрепва **градовете** си и събира голяма **войска.**

14:9–15 Мирът на Юда е прекъснат от **етиопска ... войска от хиляда пъти по хиляда мъже** с **триста колесници.** Далеч по-малобройната войска на Юда побеждава заради своето упование в Йахве. Врагът е сразен решително.

Молитвата на Аса в ст. 11 е кратка и по същество. **В битката** няма време за красноречие, но молитвите, родени от отчаяна нужда, са изключително ефективни, когато човекът, който се моли, е в правилни взаимоотношения с Бога като **Аса.** Понеже е следвал Господа в мир, той знае, че Господ ще го защити във войната. Битката започва при **Мариса,** град в Юда, и завършва край **Герар,** град, принадлежащ на филистимците. Множина от етиопците са избити, както и онези, които притежават **добитък,** и големи количества **плячка** и животни са отнесени обратно **в Ерусалим.**

15:1–6 Аса и мъжете му ликуват за победата над значително превъзхождащите ги войски. Когато се връщат в Ерусалим, Господ е подготвил урок за тях. Най-напред **Азария** им напомня, че **ГОСПОД е с тях,** защото те Го търсят. **Но ако** те **Го оставят, и Той ще** ги **остави.** И историята многократно показва, че израилтяните изоставят своя Бог. Затова те **нямат мир** и постоянно са побеждавани от враговете си. Но когато народът **потърси ... ГОСПОДА,** Той винаги е готов да му прости и да го възстанови.

15:7 Понеже Аса търси Йахве, Азария го насърчава да продължи в това добро. Ст. 7, скрит в този исторически разказ, е много полезно да бъде научен наизуст: **„Но вие бъдете силни и нека ръцете ви не отслабват, защото имате награда за делото си!“** За вярващите днес паралел на този стих е 1 Кор. 15:58.

15:8–15 „Одид“ (ст. 8) вероятно се отнася за сина на Одид, Азария. Царят

реагира на думите на **пророка** с голям ентусиазъм. Той незабавно пристъпва към изпълнението на своята програма за реформи, като **премахва** още идоли (сравн. с 14:3) не само от **земята** на **Юда и Вениамин,** а **и от градовете ... на Ефрем, които** е **превзел** в битките. Той възстановява олтара в храма и го посвещава с жертви. Свиква тържествено събрание **в Ерусалим, принася** на олтара в **жертва на ГОСПОДА** част от етиопската **плячка** и въвежда хората **в завет да търсят ГОСПОДА.** Царят не допуска несъгласие – всеки, който не се подчини на завета, ще бъде екзекутиран (ст. 13).

15:16–19 Аса отхвърля и своята баба (а не **майка**[16]) **от положението на царица**-майка и унищожава нейния **идол.** За коментар към ст. 17 вж. бележката към 14:3–8. В храма се внасят съкровища, вместо да се изнасят оттам. Господ възнаграждава делото му, както е обещал чрез Азария, и през управлението му цари мир.

16:1 Към края на **царуването на Аса**[17] **израилевият цар Вааса** се опитва да попречи на своя народ да премине на страната на **Аса,** като укрепва **Рама,** град недалеч от Ерусалим.

16:2–6 Аса търси човешка помощ, вместо да се довери на ръката на Господа, както е постъпил по-рано, когато е бил нападнат от етиопците. Той използва съкровищата на Господа, за да купи с тях помощта на **Венадад.** Тогава сирийският **цар напада** Израил от север и принуждава **Вааса** да се оттегли от **Рама,** за да защити северната си граница. Планът на Аса изглежда успява, но това не е угодно на Бога.

16:7–10 В очите на Йахве целта не оправдава средствата, затова Той изпраща пророк **Ананий** да говори на **Аса. Ананий** смело обвинява царя, че е **постъпил безумно.** Нима **ГОСПОД** не го е избавил от **етиопците?** Не търси ли Бог постоянно мъже, чрез които да действа? Понеже Аса е избрал да воюва по плът, отсега нататък той **ще има войни. Аса** се разгнева и вместо да се вслуша в Господното слово, както е правил преди (15:8), той **хвърля** Ананий **в затвора.**

16:11–14 Аса избира да действа противно на Господните пътища и затова Господ го поразява с **болест в краката.** Но Аса пак отказва да се покае и да се обърне към Йахве. Вместо да потърси Божията помощ, той търси **лекарите** и не след дълго **умира.** Някои мислят, че **лекарите** може би са били магьосници или екстрасенси.

Въпреки тъжния си край Аса е един от най-добрите царе, които Юда е имал (15:17). Народът много скърби за неговата смърт. Изгарянето в ст. 14 се отнася до изгаряне на **благоухания,** а не до кремация на тялото му.

Г. Цар Йосафат (гл. 17–20)

17:1–5 Йосафат наследява баща си на престола и царува 25 години (20:31). Във 2 Летописи му е посветено много повече място (гл. 17–20) отколкото в Царете. Съдържанието на гл. 17 няма паралел в 3 Царе.

Когато се възцарява, **Йосафат ... засилва** царството си **против Израил.** Той *укрепва* царството си, но тайната на успешното му царуване е, че *следва* **ГОСПОДА,** както е правел **Давид.** Интересно е как **Давид** постоянно се използва като стандарт, спрямо който се оценяват всички царе. Ако следват неговия пример, те благоденстват и са благословени. Ако не, се провалят. По времето на **Йосафат** земята има мир и враговете му плащат данъци (ст. 10–12).

17:6–9 Божието Слово има висок приоритет в живота на Йосафат. Той е ревностен да следва наредбите му и с радост им се покорява. Превръща го в закон за своето царство, като изпраща специална

комисия от началници, **левити** и **свещеници** да образоват народа в **ГОСПОДНИТЕ** пътища и така изпълнява Божиите заповеди във Втор. 6:6 и сл.

17:10–19 В резултат от благословението на Йахве **Йосафат става много велик.** А каква армия събира! Преди повече от шестдесет години Ровоам започва със 180,000 души. Сега войската на Юда наброява 1,160,000 мъже, без да се броят разположените **в укрепените градове.** Несъмнено много от тези мъже са дезертирали от Израил, виждайки, че Господ е с Юда. Тъжно е, че Йосафат не използва тези сили по-мъдро, както ще видим в гл. 18.

18:1 До този момент Израил и Юда са враждували помежду си. Но синът на Йосафат взима за жена дъщерята на Ахав (21:5, 6) и така се създава политически съюз между двете царства.

18:2–7 Ахав моли **Йосафат** да му помогне да нападнат арамейците, които са окупирали част от територията на Израил (ср. 3 Царе 22:3, 4). Йосафат незабавно се съгласява да окаже помощ на Ахав, но предлага най-напред да **се допитат до ГОСПОДНОТО слово.** Ахав веднага изпраща да извикат **пророците,** които единодушно предричат успех. Но вероятно не са били твърде убедителни, защото Йосафат, който има известна духовна проницателност, поисква да се допита до **„ГОСПОДЕН пророк“,** с което като че ли иска да каже, че **четиристотинте мъже,** които вече са повикани, нямат връзка с Йахве. Изглежда, че дори Ахав разбира каква е разликата между неговите **пророци** и истинския **пророк.** Но Ахав мрази **Михей,** единствения **човек,** чрез когото могат да получат слово от Господа, защото той **винаги пророкува зло** за царя.

18:8–11 Когато пратениците отиват да доведат **Михей, Седекия** драматично пресъздава как **арамейците** ще бъдат **довършени** (може би двата **рога** символизират двамата еврейски царе), докато всички останали пророци на царя му пригласят. Д. Л. Муди коментира:

> Ахав си има своите проповедници и пророци. Колкото и да е покварен един човек, той винаги ще намери някой, който да му говори това, което му харесва.[18]

18:12, 13 Междувременно **пратеникът** на царя се опитва да убеди **Михей** да говори в съгласие с другите **пророци,** които предричат победа, но **Михей** обещава да говори само словото на Господа. Ст. 13 трябва да стане мото на всеки проповедник и всеки християнин: **„Жив е ГОСПОД – каквото ми каже моят Бог, това ще говоря!“**

18:14–17 Отначало **Михей** се преструва, че е съгласен с останалите пророци, но веднага става ясно, че той не говори сериозно. Когато Ахав го **заклева** да **говори истината,** Михей оповестява предстоящото поражение на Израил и за смъртта на Ахав.

18:18–22 Михей обяснява и защо пророците на Ахав му дават грешна информация – те са под влиянието на **лъжлив дух,** който **ГОСПОД** е изпратил заради беззаконието на Ахав. Ахав вече попада под осъждение, както по-рано е пророкувал Илия (3 Царе 21:19–24). Матю Хенри коментира:

> Дяволът не мами хората без божественото позволение, но дори и така Бог изпълнява Своите собствени цели. ... Михей честно предупреждава Ахав не само че е опасно да предприема тази война, но също и че е опасно да вярва на онези, които го убеждават да тръгне в нея.[19]

18:23–26 Михей пострадва заради своята честност. **Седекия** го **удря по бузата,** а Ахав го хвърля в затвора само на **хляб** и **вода,** вероятно с намерението да го убие. Михей отговаря и на двамата,

като им казва, че Господ ще докаже, че е говорил истината. Писанието не ни казва какво се е случило със Седекия, но знаем, че Ахав е убит в боя според словото на Йахве.

18:27–29 Думите на пророка явно са имали известно въздействие върху Ахав, защото той решава да **се предреши,** като по този начин се опитва да избегне Божията присъда. Ахав предлага **Йосафат** да носи царските си **одежди,** а той да облече войнишки дрехи.

18:30–34 Но предсказаното от Господа се случва. След като получава урок за опасностите от несветите съюзи (2 Кор. 6:14), **Йосафат** е спасен от арамейците. Ахав обаче не успява да избегне участта си. Бог насочва една привидно случайна стрела **между ставите на бронята** на Ахав **и около залез слънце** той **умира.**

19:1–5 Когато **гледачът Ииуй, синът на Ананий,** изобличава **Йосафат** за съюза му с Ахав, той се покайва.

Неговите отношения с идолопоклонника Ахав са дали лош пример на поданиците му. Затова царят тръгва из цялото си царство да **обърне** народа **към ГОСПОДА.** Освен това Йосафат въвежда съдебна система в съответствие с Мойсеевия закон (Втор. 16:18–20). Това, заедно с предишното разпращане на законоучители по цялата юдейска земя (17:7–9), показва огромното уважение на Йосафат към Писанията. Тези действия разкриват и голямата му загриженост за подчинените му и желанието му да действа вярно като управител на Йахве.

19:6–11 Увещанията на царя са почерпени от **закона** (ст. 10). Той напомня първоначалните заповеди на Господа за онези, които ще служат като **съдии** сред Неговия народ. Понеже те съдят Божия заветен народ и понеже Той вижда всичко, което правят, те трябва да действат със **страх от ГОСПОДА** и да **„внимават“.** Йосафат **поставя** съдии в столицата **Ерусалим,** където да бъдат разглеждани тежките случаи. **Главният свещеник Амария** ще отговаря за религиозните случаи, **а първенецът на юдовото племе Зевадия** ще разглежда гражданските **дела. Левитите** ще служат като **управители.**

20:1–6 Голямо множество оттатък Мъртво **море** обявява война на Юда. (В някои еврейски ръкописи вместо **„Арам“** в ст. 2 е записано „Едом“.[20]) **Йосафат** основателно е разтревожен. Той **прогласява пост** и събира народа в храма, където се моли на **ГОСПОДА.** Това е третата „царска молитва“ във 2 Летоп. (вж. молитвите на Соломон, гл. 6, и на Аса, 14:11).

20:7–13 Йосафат припомня на Господа, че евреите са **народът** на Неговия завет. Храмът, в който Йосафат се моли, е Божието **светилище** и мястото, където Той е обещал да **чува** и да отговаря на молитви. Онези, към които някога **Израил** е показал добрина, сега идват да го унищожат и да отнемат земята му. Йосафат завършва пламенната си молба, **а целият Юда стои пред ГОСПОДА** в очакване на Неговия отговор.

20:14–17 ГОСПОДНИЯТ дух говори чрез **Яазиил** и разсейва страха, обхванал народа. **Боят** е **Божи.** Народът трябва само да **пристъпи** и да **види** какво е извършил Той.

20:18–21 Чрез вяра народът се зарадва на своята победа още преди тя да е станала факт. **На** следващата **сутрин** всички стават на зазоряване, за да видят какво е направил **ГОСПОД.** Те тръгват към бойното поле все едно че отиват на празник, предвождани от певците.

20:22–30 Когато Бог чува как народът му пее своята песен на вяра, Той внася смут и объркване сред враговете, така че те се хвърлят в бой помежду си и в крайна сметка се изтребват. Когато юдеите пристигат, единственото, което е останало да направят, е **да оберат плячката** – задача, която им отнема **три**

дни. С неподправена радост те прославят **ГОСПОДА** и пеейки се **връщат в Ерусалим.** Съседните **страни** чуват за това и си вземат поука, и така Юда се радва на мир.

20:31–34 По обичая си летописецът прави обобщение на царуването на **Йосафат.** Въпреки усилията си, той не успява да ликвидира идолопоклонството. Но като цяло неговото царуване е добро. Той се стреми да върши доброто и макар да не е съвършен, обикновено **върши това, което** е **право пред** Бога.

20:35–37 Това е послепис, разказващ за партньорството на Йосафат **с Охозия,** безбожния **израилев цар.** Те **правят в Есион-Гавер кораби, които да** изпратят **в Тарсис,** но **ГОСПОД** проваля проекта, както предсказва един пророк на име Елиезер.

Йосафат умира на шестдесет години. Синът му Йорам, който царува съвместно с него, наследява Юдовия престол (21:1).

Д. Цар Йорам (гл. 21)

21:1–3 От царуването на **Йорам** нататък историята, записана във 2 Летописи, е история на упадък, завършващ с бедствия и плен.

В ст. 2 са изредени двама братя на Йорам с името **Азария.**

21:4–6 Петият цар на Юда избира да **ходи в пътя на израилевите царе** вместо в пътя на **Давид. Йорам** е убиец и идолопоклонник. Той безмилостно **избива всичките си братя,** за да укрепи престола си. Писанието не ни оставя съмнение относно злото влияние, което кара Йорам да постъпва толкова безбожно: **Жена му** е **дъщеря на Ахав** (ст. 6). По-рано Йосафат е уредил този брак между двете царства и сега Юда е заразен със същата поквара, която разрушава Израил. Дъщерята на Ахав е инструмент в ръцете на Сатана, чрез който той предизвиква осъждение за Божия народ.

21:7 Но **ГОСПОД** си спомня за **завета** Си **с Давид** и не постъпва с Йорам и Юда така сурово, както е постъпил с Ахав и Израил. (**„Светилник“** означава наследник, който ще царува на престола.) Юда обаче ще страда много заради този безбожен съюз.

21:8–15 Едомците, които са живели в страх от Юда в дните на Йосафат (17:10), сега въстават. **Ливна,** един град в Юда, също се разбунтува. **Йорам** влошава нещата още повече, като тласка народа си все по-далеч в идолопоклонство. Дори пророчеството на **Илия,** записано в **писмо** до царя, не успява да го обърне от злия му път. Йорам със сигурност знае за мощното служение на пророка в Израил, но се оказва също така неотзивчив към него като **Ахав.**

Илия е грабнат в небесата по време на царуването на Йосафат (4 Царе 2:11). Тъй като Йорам царува заедно с баща си в продължение на около пет години, Илия може още да е бил на земята, когато посланието му е предадено на Йорам. Друга възможност е пророкът да е написал писмото по божествена заповед и да го е предал на Елисей да го изпрати в подходящия момент.

21:16, 17 Филистимците и арабите заграбват имота и избиват семейството на Йорам, с изключение на **Йоахаз, най-младия от синовете му** (обикновено наричан Охозия). Понеже самият той е избил семейството на баща си, това наказание като че ли най-добре съответства на собственото му престъпление.

21:18–20 Йорам **умира в страшни болки** от **нелечима болест в червата.** Той напуска този живот, без никой да скърби за него. Тъй като приживе не е ходил в пътя на другите **царе,** той не е **погребан** при тях и в смъртта си.

Е. Цар Охозия (22:1–9)

22:1–9 Бедите, причинени от връзката с дома на Ахав, вече постигат третото

поколение. **Охозия** (наречен Йоахаз в 21:17 и Азария в ст. 6) **се възцарява** след смъртта на баща си. Тогава той е на двадесет и две[21] **години** (НИПБКДж, бел.).

Майка му Готолия, внучка **на Амрий,** продължава гибелното си влияние в Юда и след смъртта на съпруга си. Тя е главният съветник на сина си да **върши зло – „за негова гибел“.** Охозия е бил пощаден (ст. 1), за да остане наследник на Давид на престола, но той показва своята неблагодарност, като повтаря греховете на баща си. Той се присъединява към **Йорам** във **война против** Арам. **Ииуй** и мъжете му намират Охозия, докато се **крие в Самария, и го убиват.** Слугите на царя го погребват с достойно погребение (4 Царе 9:28), защото е внук на благочестивия Йосафат. Охозия не оставя син, който да е достатъчно голям, за да поеме престола.

Ж. Узурпацията на царица Готолия (22:10–23:21)

22:10–12 След като е изгубила мъжа си, а сега и сина си, **Готолия** узурпира престола, като избива *собствените си внуци!* Невидимият подбудител на това безмилостно клане на **царското** семейство е Сатана, който се опитва да отсече родословната линия на Месията, както е правил по-рано и както по-късно отново ще се опита. Но тъй като обещанието в Битие 3:15 гарантира, че Бог ще запази рода, чрез който в крайна сметка ще дойде Господ Иисус, Йахве подтиква **Йосавеета** да скрие своя племенник **Йоас.** Тя **го скрива** в храма, където съпругът ѝ, **свещеник Йодая,** се грижи за него в продължение на **шест години.**

В 4 Царе гл. 8–11 има повече подробности около тези събития и се разказва и какво се случва по това време в Израил.

23:1–7 Докато Йоас порасне достатъчно, **Йодая** изчаква, а узурпаторката царува. Но **в седмата година** той събира началниците и **левитите** и уговаря с тях плана за свалянето на Готолия от власт. Те разпространяват вестта за подготвяния заговор по цялото царство и мнозина се включват в **договора** да издигнат Йоас на престола на баща му. Думите в стих 6б **„целият народ да пази заповяданото от ГОСПОДА“** означават, че трябва да се спазва законът, забраняващ влизането в храма (вж. ст. 6а). **Левитите** и началниците получават своите назначения, а за осъществяването на плана е определена **съботата.**

23:8–11 Когато в храма идват новите **отреди,** старите отреди **не** се **разпуснати;** така Йодая успява да събере голям брой мъже, без да предизвика подозрение. Мъжете биват въоръжени с оръжията на Давид, които са в дома, и когато всички приготовления са завършени, седемгодишният Йоас е **изведен** от храма и коронясан. Той получава копие от закона **(свидетелството)** в съответствие с думите на Мойсей (Втор. 17:18–20). Някои смятат, че това е било оригиналният екземпляр на закона, поставен в ковчега (Изх. 25:21; 2 Лет. 5:10).

23:12–15 Царица **Готолия** идва **при народа** в храма, за да разбере на какво се дължат веселието и виковете, и там намира своя съперник – едно дете, което е мислела за отдавна мъртво, с царската корона на главата си. Но още повече я ужасява фактът, че **народът** твърдо стои зад него. Никой не обръща внимание на обвинението ѝ в **заговор.** Все пак узурпаторката е тя, а не Йоас. **Йодая** заповядва да я убият, но не в храма. Войниците я отвеждат до **конската порта** и там я убиват заради всичките зверства, които е извършила в Юда.

23:16–19 След смъртта на Готолия реформите следват бързо. **Йодая и народът** встъпват в **договор** да принадлежат **на ГОСПОДА.** За да покажат посвещението си, те разрушават **храма на Ваал** и **убиват Матан, жреца на Ваал.** Като

свещеник **Йодая** е чувствителен по отношение на храма и поклонението на Бога. Едно от първите неща, които той прави, е да сложи в ред служенията в храма, както е заповядано от **Мойсей** и **Давид. Левитите** и **свещениците** са **разпределени** на своите задължения. На светостта на храма вече няма да се гледа като на нещо маловажно; **вратарите** няма да допускат в него церемониално **нечистите** хора. Йодая разбира, че реформата трябва да започне от **ГОСПОДНИЯ дом.**

23:20, 21 Йоас е отведен **в царската къща. Народът** с нетърпение очаква да живее под управлението на Йоас, благодарен, че на престола на Юда отново седи син на Давид.

З. Цар Йоас (гл. 24)

24:1–3 Йоас е само **на седем години, когато се възцарява, и царува четиридесет години.** Той **върши това, което** е **право,** докато е жив свещеник Йодая. Дори **двете жени** на Йоас са избрани за него от този влиятелен Божи свещеник.

24:4–14 За да ремонтира храма, **Йоас** заповядва на **левитите** бързо да съберат пари от **целия Израил.** Понеже **левитите** не успяват да сторят това **бързо,** той се разсърдва на **Йодая.** Накрая пред храма е поставен специален **сандък** и на народа е заповядано да идва и да оставя в него своя „храмов данък“.[22] Тези пари се взимат и се разпределят на работниците, които **възстановяват Божия дом в първоначалното му състояние и го укрепват.**[23]

24:15–19 Когато след дълъг и плодоносен живот **Йодая умира,** той е удостоен да бъде **погребан** с **царете** – почит, необичайна за човек, който не е от царския род. Но след като благочестивото му влияние престава, Йоас се обръща за съвет към идолопоклонниците за гибел на своето царство. Йахве *изпраща пророци,* за да ги предупреди, но вместо да се покае, водачът на Юда се разбунтува.

24:20–27 Захария предава на народа Божието предупреждение и **царят** заповядва да бъде **убит с камъни** за това. **Йоас не си спомня милостта, която му** е **оказал Йодая,** бащата (или дядото) на Захария.[24] Може би в отговор на предсмъртната молитва на Захария Господ изпраща **малка арамейска войска,** която да плячкоса **Юда** и да избие началниците и управителите. Онези, които дават на Йоас злия съвет, са убити, а самият Йоас, поразен с **тежки рани,** е убит от собствените си **слуги.** Също като злия Йорам преди него и той не е погребан с **царете** на Юда.

Понеже Йоас в края на живота си оставя Господа, всичките му предишни дела, се оказват напразни. Той е поправил и обзавел наново храма – само за да даде съкровищата му на арамееца Азаил (4 Царе 12:17, 18). Хубаво е да *започнеш* добре, но далеч по-важно е да *завършиш* добре. Апостол Йоан, познавайки склонността на хората да се провалят накрая, ни предупреждава: „Внимавайте на себе си, за да не изгубите онова, което сме изработили, а да получите пълна награда“ (2 Йоан 8).

В 3 Царе гл. 12 са дадени повече подробности за живота и царуването на Йоас; вж. коментарите към тази глава.

И. Цар Амасия (гл. 25)

25:1–10 След като укрепва престола си и постъпва с убийците на баща си според **закона,** Амасия насочва вниманието си към външните дела. Едомците въстават против Юда по времето на Йорам (21:10) и сега **Амасия** вероятно иска да ги върне под своето управление. Затова той **събира** наемници **от Израил.** След като е предупреден от **един Божи човек**, той изпраща израилтяните обратно. Въпреки че е загрижен за загубата на парите, които вече е платил на наемниците, той приема уверението на пророка, че **ГОСПОД** може **да** му **даде много повече от**

това, което е изгубил в тази глупава инвестиция.

25:11–13 Амасия и мъжете му **разбиват десет хиляди** едомци, а после **пленяват** други **десет хиляди,** само за да ги убият по-късно, като ги хвърлят в една пропаст. Последните жертви може да са били виновни в необичайна жестокост, или Амасия може да е следвал приетата по това време военновременна политика. Наемниците, които **Амасия** е изпратил обратно в Ефрем, яростно **нападат юдовите градове,** като убиват **три хиляди души и вземат голяма плячка.**

25:14–21 Когато **Амасия** започва да служи на идолите, които си е донесъл от Едом, **един пророк** го укорява – как може да мисли, че **боговете,** които не са могли да спасят собствения си **народ,** ще помогнат на *него!* Амасия прекъсва пророка със заплаха, която вероятно е намек за участта на Захария, който изгубва живота си като пророкува против бащата на Амасия (24:20–22). Пророкът отговаря на предупреждението на царя по същество следното: „Няма аз да бъда убит. Понеже отхвърляш моя съвет, ти си този, който ще бъде погубен." Амасия не се вслушва в Божия съвет и вместо него **се съветва** със своите подчинени. Глупаво обявява война на **израилевия цар Йоас,** като пренебрегва предупреждението на пророка.

25:22–28 Юда е **разбит,** а Амасия е унижен и разорен. **Ерусалим** е нападнат и храмът е ограбен. Подчинените на Амасия **правят заговор против него,** и накрая той **бяга** от Ерусалим. Убиват го в **Лахис,** откъдето го връщат обратно в Ерусалим и го **погребват.**

Й. Цар Озия (гл. 26)

26:1–5 Причината за успеха на Озия е разкрита още в началото на главата. **Той върши това, което** е **право,** и **търси Бога. Захария** (не пророк Захария) е негов благочестив съветник – човек, който **разбира** Бога.

26:6–15 С каквото и да се захване, **Озия** е благословен. Той успешно **воюва срещу филистимците** и **амонците** и усъвършенства отбраната на Юда. Събира елитна **войска** и изработва мощно въоръжение, с което я оборудва. Освен това строи градове и насърчава развитието на **земеделието** (ст. 10). **„Машините"** (ст. 15) са нещо като катапулти.

26:16–23 Но Озия **се възгордява.** Той **влиза в храма да покади** пред **ГОСПОДА** – нещо, за което са упълномощени само свещениците. **Азария** и още **осемдесет** други **свещеници,** всички **храбри мъже, влизат след** царя. Техните изобличения разгневяват **Озия,** но преди да може да направи каквото и да било, **ГОСПОД го поразява** с **проказа.** Той бързо е **изваден** от храма и никога вече не се връща в него. От този ден нататък Охозия остава **прокажен и живее в отделна къща,** а **синът му Йотам** управлява. Озия не е погребан в гробовете на **царете,** защото **е прокажен;** погребан е **на полето** в съседство с **царските гробища.**

К. Цар Йотам (гл. 27)

27:1–4 Също като баща си Озия **Йотам** се радва на мир и така успява да дострои и да укрепи столицата си и околните **градове.** Той следва примера на баща си с изключение на греха на Озия. Високите места обаче не се премахват, а Йотам не се проявява като голям реформатор. Той прави твърде малко, за да предотврати **покварата** на **народа.**

27:5–9 Амонците са били покорени от Озия, но смъртта му вероятно ги е подтикнала да откажат да плащат данъци на Юда. **Йотам воюва** против тях и те отново са принудени да плащат данък. Неговата сила се дължи на факта, че зачита **Бога** във всичко, което върши. Йотам е

погребан в Давидовия град, а **синът му Ахаз** става следващият цар на Юда.

Л. Цар Ахаз (гл. 28)

28:1–4 За да се научи цялата история на **Ахаз,** трябва да се прочете 4 Царе 16 и Исая 7. Той е най-злият цар, когото Юда познава до този момент, **и царува шестнадесет години в Ерусалим.**[25]

След като се възцарява, Ахаз веднага изпада в идолопоклонство. Той избира **злите израилеви царе** за свой пример вместо **Давид.** Ахаз възкресява отвратителния ритуал на принасяне на деца в жертва **в долината на Еномовия син** извън Ерусалим. Култът към Молох, към който спадат тези жертвоприношения, не е бил практикуван от времето на Соломон (3 Царе 11:7), но сега се въвеждат и насърчават всякакви форми на идолопоклонство и **гнусотии.**

28:5–8 Заради това **ГОСПОД** довежда много противници срещу Юда. Исая ни казва, че **арамейският цар** Расин и **Факей,** царят на Израил, се съюзяват против Ерусалим. Те не успяват да превземат столицата, но нанасят големи поражения на **Юда.** Израилтяните избиват **сто и двадесет хиляди души в един ден** и **отвеждат в плен двеста хиляди.** Тогава са убити и много от благородниците. Когато Ахаз е изправен пред заплахата на Расин и Факей, Бог дава чрез него на израилевия дом обещанието за Емануил, който ще се роди от девица (Ис. 7:14).

28:9–15 Израилтяните възнамеряват да заробят братята си от Юда, което е забранено в Мойсеевия закон, **но** Господ изпраща **един пророк,** който да ги предупреди да не го правят, защото **яростният гняв на ГОСПОДА** е против тях. Вярно е, че Израил е бил инструментът на Божията присъда, но тяхната жестокост е неоправдана. **Някои от главите на Ефрем** имат достатъчно разум да послушат пророка **Одид** и да издействат освобождаването на **пленниците,** които са снабдени с всичко необходимо и с храна **от плячката и се връщат в** земята си.

28:16–27 В същото време **цар Ахаз** е притесняван от онези народи, които баща му е завладял – Едом и Филистия. Но вместо в притеснението си да се обърне към Господа, Ахаз търси помощта на **асирийския цар Теглат-Феласар.** Той наема асирийците със злато от храма и от **царската къща.** Тогава **асирийският цар** напада Сирия и убива Расин в Дамаск (4 Царе 16:9). Когато Ахаз отива в Дамаск да се срещне с Теглат-Феласар, той се влюбва в боговете на арамейците (4 Царе 16:8–10). Съюзът на Ахаз с асирийският цар струва скъпо на Юда, защото Асирия измамва Ахаз и му налага тежък данък. Но съюзът му с идолите на **Арам** се оказва фатален, защото предизвиква Йахве към силен гняв. **Цар Ахаз** така дълбоко насажда идолопоклонството в **Юда,** че дори добрият цар Езекия, неговият син, не успява да го изкорени. Когато Ахаз умира, той **не** е **погребан** в **гробищата на царете.**[26] В ст. 19 Ахаз е наречен израилев цар. Понякога царете на Юда са наричани по този начин (вж. 2 Лет. 21:2).

М. Цар Езекия (гл. 29–32)

29:1–11 Много глави от Библията са свързани с царуването на Езекия. На него са посветени три глави в 4 Царе (18–20), четири в Книгата на пророк Исая (36–39), и четири тук. Втората книга на Летописите се спира предимно на неговите религиозни дела, докато 4 Царе разглежда в по-голяма степен вътрешно- и външнополитическите му постижения. И двете книги подчертват неговия забележителен характер и посвещението му на Господа.

Езекия започва своите реформи от религиозните водачи. Той събира **свещениците и левитите** и им заповядва да

осветят себе си и храма. Заради неверността на техните бащи **гневът на ГОСПОДА** тегне върху земята и много хора вече са убити или отведени в плен. Царят иска да изправи отношенията си с Бога и насърчава свещениците и левитите да сторят същото.

29:12–24 Левитите, изброени по име в ст. 12–14, предвождат братята си в изпълнението на заповедта на царя. Те **очистват** (ст. 18) дворовете за осем дни, а след това и самия храм за **осем дни** (ст. 17). След като подготвят принадлежностите за служба в храма, те уведомяват **цар Езекия,** че всичко е извършено според думата му. Езекия принася **принос за грях за царството.** Кръвта на приносите за **грях** и **всеигарянията** се използва за очистването на **олтара.**

29:25–36 Свещениците и **левитите** са поставени на местата им, както е определено по времето на **Давид,** и **пеят** и свирят на свещените **инструменти,** докато се принася **всеизгарянето.** Всички присъстващи **се навеждат** да **се поклонят** заедно с **левитите,** а онези, които имат желание, принасят **всеизгаряния** и **благодарствени приноси.** За този доброволен дар са донесени толкова много животни, че се налага **левитите** да помагат на **свещениците** да ги колят, защото няма достатъчно **свещеници,** които са **се осветили. Народът се радва** за това неочаквано съживление и за лъча надежда за по-добро бъдеще на Юда, който то носи. Но това е само началото на реформите на Езекия.

30:1–5 Гл. 30 е изцяло посветена на организираното от Езекия възстановяване на празника на **Пасхата,** който **не** е бил честван по този начин отпреди разделянето на царството (2 Лет. 8:13).

В първия месец царят очиства храма и възстановява службите в него. **Във втория месец** той се подготвя да **направи Пасхата** и Празника на безквасните хлябове. Според Числа 9:11 **Пасхата** може да бъде празнувана **във втория месец,** ако някой е нечист поради допир с мъртво човешко тяло или ако е далеч на път. В случая на Езекия отбелязването на Пасхата в определеното време – в първия месец, е невъзможно, **защото няма достатъчно осветени свещеници** (ст. 3). Тъй като това е национален празник, трябва да бъде поканена цялата нация. Затова по **целите** Юда и **Израил** са изпратени вестоносци да призоват народа да дойде в **Ерусалим.** По това време Израил е асирийска провинция и по-голямата част от народа е отведена в плен. Езекия обаче успява да покани останалите израилтяни без пречки от страна на асирийците.

30:6–12 Повечето от израилтяните се подиграват на пратениците, които ги призовават да **се обърнат към ГОСПОДА.** Малък остатък от тях обаче наистина се покайва и отива в **Ерусалим,** за да отбележи Пасхата в първата година от царуването на Езекия, 716–715 г. пр. Хр. (2 Лет. 29:3).

30:13–15 Ревността на **народа засрамва свещениците и левитите** и ги подбужда към по-съвестно отношение към задълженията им. Градът е прочистен от езическата нечистота и всякакви следи от идолопоклонство са **хвърлени в потока Кедрон.**

30:16–27 Левитите помагат на онези, които са ритуално нечисти, да принесат жертвите си, а **Езекия се моли** Господ да пренебрегне нередностите и да приеме сърдечната нагласа на тези хора. **И ГОСПОД го послушва. Празникът на безквасните хлябове** е толкова радостен за всички, че те решават да празнуват **още седем дни.** Царят и **началниците** подаряват допълнителни животни за този удължен **празник** и **настава голямо веселие в Ерусалим. Цялото събрание** е благословено; нещата отново са, както са били в златния век на Израил, и молитвите на свещениците на Йахве отново се чуват **в небето.**

31:1 Първият стих на гл. 31 е свързан със заключителния стих на предходната глава. **Когато израилтяните** напускат Ерусалим, те напълно разрушават идолите и капищата **в Юда, Вениамин, Ефрем и Манасия, и тогава се връщат в** домовете си.

31:2–10 Сега **Езекия определя свещениците и левитите** за съответните **им** задължения, а след това осигурява и издръжката им чрез десятъците. Хората откликват толкова щедро, че те имат да **ядат до насита и** да **оставят много.**

31:11–19 В храма са определени специални **складови помещения,** в които да се съхранява излишъкът, и са поставени способни мъже за надзиратели. Те са изброени по име, което показва как Бог забелязва всеки един, който служи на Неговото дело.

Макар в Новия Завет да не е заповядан принципът на десятъка (даването на една десета от доходите), *съществува* учението за систематично даване, пропорционално на доходите.

31:20, 21 Гл. 31 завършва с похвала за **Езекия.** Каквото и да прави за Бога, **той действа с цяло сърце.** Не е чудно, че във всичко **успява!**

32:1–8 След като са отвели северните племена в плен (4 Царе 17), сега асирийците заплашват да сторят същото и с **Юда. Езекия,** който по-рано е плащал данък на **Сенахирим** (4 Царе 18:13–16), е притиснат от асирийците да предаде и царството си.

Когато **Сенахирим нахлува в Юда, Езекия запушва водните извори извън града,** достроява и поправя градската стена на Ерусалим, осигурява оръжия и военачалници, и насърчава народа да гледа към Йахве, вместо да се страхува от асирийската войска. Г. Кемпбъл Морган пише:

> Странен изглежда Божият отговор на верността на Неговия слуга – да допусне в този момент силен враг да нападне царството. За да бъде разбрана тази история, са нужни повече подробности от дадените в този разказ. Те могат да бъдат намерени в 4 Царе 18:7–16. От този пасаж научаваме, че Езекия е отхвърлил ярема на асирийския цар, който неговият баща Ахаз е приел да носи. Тогава Сенахирим е нападнал Юда и в момент на слабост Езекия му е платил тежък налог и отново е приел неговата власт, за да се откупи. Резултатът обаче не е такъв, какъвто той желае, тъй като Сенахирим вече иска безусловна капитулация. В този кризисен момент, дължащ се на собствената му нерешителност, Езекия възвръща вярата и куража си. Той предприема незабавни действия, с които да затрудни врага, като отрязва достъпа му до водните запаси, подсилва укрепленията си, мобилизира армията си и накрая уверява народа: „С нас е Един по-велик отколкото с него“.[27]

32:9–19 Докато обсажда **Лахис, асирийският цар** се присмива на Езекия и на бойците, като заявява, че Йахве не е по-силен от другите **богове,** които той вече е победил, и ги убеждава, че единственото мъдро нещо, което могат да направят, е да престанат да слушат **Езекия** и да се предадат. Ст. 12 показва, че дори и асирийците са чули за реформите на Езекия. Но Сенахирим изпуска две неща – верността на народа към цар Езекия и силата на Йахве.

32:20–23 След като Сенахирим осмива Господа, **Езекия и Исая** се предават на молитва и **ГОСПОД изпраща ангел, който погубва** асирийската войска. Сенахирим **се връща** у дома си унижен и по-късно бива убит от собствените си синове **в дома на бога си.**

32:24–26 Болестта и оздравяването на Езекия вероятно се случват преди обсадата на Сенахирим. В своята болест той призовава **ГОСПОДА** и Господ обещава

да продължи живота му, като потвърждава обещанието Си със **знамение,** в което слънцето изглежда се връща назад. Когато Езекия не откликва подобаващо на тази милост, Господ му се разгневява, но понеже той **се смирява,** наказанието **не идва върху** Юда преди смъртта му.

32:27–30 Специално са споменати **богатството и славата** на Езекия и водопроводът, който той построява, за да пренася **вода** от един **извор** в долината Кедрон до резервоар вътре в Ерусалим. (Вж. 4 Царе 20:20 за повече подробности за този водопровод.)

32:31 От **Вавилон** идват **посланици,** заинтригувани от небесното **чудо,** което Бог е дал на Езекия. Те особено се интересуват от това, понеже боготворят слънцето и звездите. Царят глупаво им показва съкровищата си, като събужда желанието им да ги притежават – желание, което скоро ще се изпълни.

32:32, 33 Останалите дела на Езекия ... са записани във видението на пророк Исая. Когато **Езекия** умира, той е погребан с пълни почести. **Вместо него се възцарява синът му Манасия.**

Н. Цар Манасия (33:1–20)

33:1–11 Въпреки че е имал толкова посветен на Господа баща, **Манасия** е известен с най-**злото** царуване в Юда. Неговото царуване е и най-дългото – **петдесет и пет** години. Списъкът с греховете на Манасия също е твърде дълъг. Той омърсява Божия град и храма с идолите си и възстановява практиката на изгаряне на деца за Молох **в долината на Еномовия син.** Манасия е закоравял убиец (4 Царе 21:16); Йосиф твърди, че той ежедневно е заповядвал екзекуции. Традицията разказва, че е убил пророк Исая, като го е разрязал на две (споменаването в Евр. 11:37 на светии, които са били „разрязвани с триони" може да е свързано с това предание). Когато **Манасия** отказва да **послуша ГОСПОДА** и да се обърне от покварата си, **ГОСПОД довежда асирийския цар,** който **отвежда** Манасия **във Вавилон,** който тогава се намира под асирийски контрол.

33:12–20 Само 2 Летоп. споменава за покаянието на Манасия (в ст. 18 не се споменава каноничната книга на Царете, а вече изгубен светски летопис). След като в продължение на години е служил на всякакви отвратителни идоли, Манасия познава, че ***ГОСПОД* е Бог,** и се обръща. Той прави всичко, което може, за да подтикне народа обратно към вярност спрямо Йахве и да премахне идолопоклонството от царството си. **Високите места,** споменати в ст. 17, се използват за принасянето на жертви **на ГОСПОДА** извън Ерусалим. Това е забранено от закона, но въпреки това продължава.

О. Цар Амон (33:21–25)

След смъртта на Манасия неговият син не последва реформите му, а предишните му грехове. Младият цар **Амон** остава на престола само **две години,** преди да бъде убит от собствените си **слуги** в собствената си **къща. Тогава народът на страната** екзекутира убийците на Амон и поставя на неговото място **сина му Йосия.**

П. Цар Йосия (гл. 34, 35)

34:1–7 Жертвениците на идоли, които Манасия премахва от града (33:15), са били върнати обратно от Амон и народа. **В осмата година на царуването си** цар **Йосия**, все още юноша, **започва да търси Бога на баща си Давид.** Четири години по-късно той започва реформите си. Йосия иска да се увери, че няма пак да бъде допусната същата грешка, затова напълно унищожава всичко, свързано с идолите, и го изгаря или го **стрива на прах.** Той достига с реформите си до най-отдалечените краища на Израил.

34:8–18 Също като предишните велики реформатори, Йосия скоро насочва вниманието си към поправянето на

храма. По-късно там се намира копие на **книгата на закона,** което писарят **прочита пред царя.** Всяко голямо или малко възраждане на истинската вяра е свързано с преоткриване на учението на Божието Слово. Великата Реформация от XVI в. не прави изключение.

34:19–28 Йосия приема предупрежденията в книгата сериозно и изпраща да повикат **пророчицата Олда,** за да разбере дали все още има някаква надежда за милост. Нейните думи само потвърждават, че Божията **ярост** е надвиснала. Йосия обаче ще бъде пощаден и няма да види дните на **злото** на Юда, **понеже сърцето** му е **омекнало** и **се** е **смирил,** и е повярвал на Господното Слово.

34:29–32 Въпреки че знае, че присъдата е неизбежна, Йосия **събира** народа и встъпва в **завет** с **ГОСПОДА.** Царят заповядва Божието Слово да бъде прочетено пред народа, за да могат хората да осъзнаят колко страшно е положението им и да видят дълбоката си нужда от покаяние.

34:33 Поради силното си водачество Йосия успява да наложи на народа верността към **ГОСПОДА** през целия си живот. Съдържанието на ст. 33 е разгледано в много по-големи подробности в 4 Царе 23:4–20. Реформата, която последва откриването на закона и сключването на завета, е дори още по-радикална от първото прочистване на царството, което Йоас извършва.

35:1–6 Като своя предшественик Езекия **Йосия** насърчава **свещениците** и **левитите** да изпълняват определените си **длъжности.** Те трябва да **положат светия ковчег** обратно в храма, да се организират в съответните си **отреди,** да заемат местата си в храма, да се осветят и да бъдат готови да отпразнуват **Пасхата.** Има няколко предположения защо ковчегът е бил изнесен от храма и сега трябва да бъде върнат обратно. Възможно е свещениците да са го носели **на раменете** си от едно място на друго, за да го предпазят от това да бъде осквернен. Манасия или някой друг цар идолопоклонник може да е заповядал ковчегът да бъде махнат от там. Йосия може да е преместил ковчега някъде другаде, докато храмът е бил в ремонт.

35:7–19 Тъй като земята е разорена от асирийците, **Йосия** осигурява повечето от животните за празника, а другите **началници** и **свещеници** осигуряват, каквото могат. Наредбите на Мойсей за **Пасхата и Празника на безквасните хлябове** са изпълнени до последната буква. Сред песни и хваления царят и народът отпразнуват най-забележителната **Пасха … от дните на пророк Самуил.** Тя не е най-голямата или най-богатата, но е най-угодната на Йахве, може би заради качеството на поклонението. Тази **Пасха** е проведена през годината на големия ремонт на храма (ст. 19; ср. 34:8 и сл.).

35:20–24 Нищо не е споменато за следващите тринадесет години от царуването на Йосия. На тридесет и девет години той отива да се бие против **египетския цар Нехао,** който предвожда войската си против **Кархамис при Ефрат** (4 Царе 23:29). Йосия не може да си представи, че Божията ръка стои зад действията на Нехао и не се допитва до Господа, за да види дали думите на фараона са верни. Въпреки че **се предрешва,** той е убит в битката.[28] Неговият народ много **жалее** за тази загуба, и онези, които вярват на Господното Слово знаят, че със смъртта на **Йосия** настъпва времето на Божия гняв (34:22–28).

Уиткомб коментира тези събития.

> Тук стигаме до един от най-странните епизоди в старозаветната история. Езическият цар, фараонът на Египет Нехао II, съобщава на Йосия, че „Бог му е заповядал да побърза“, и че ако Йосия се намеси в Божия план, Бог ще го погуби

(2 Лет. 35:21). Ние, разбира се, веднага бихме отхвърлили такова твърдение като пропаганда, ако не беше обяснението на летописеца, че Йосия „не послуша думите на Нехао, които бяха от Божията уста"! При това Нехао трябва да е говорил истината, защото Йоас действително бива убит. Какво означава това? Изгубил ли е Йосия спасението си заради това непокорство? Не, защото Олда е казала, че той ще умре „в мир" (2 Лет. 34:28). Бил ли е фараонът Нехао истински пророк на Йахве? Не, защото в различни моменти Бог е говорил пряко на езически царе, без непременно да променя сърцата им (вж. Бит. 12:17–20; 20:3–7). Можем да стигнем до заключението, че Бог е искал да придвижи египетската войска до бреговете на Ефрат, за да може Навуходоносор да я разбие заедно с асирийската войска, и така да изпълни Неговото предупреждение, че вавилонците ще завладеят и ще накажат Юда (вж. Ер. 25:8–11).[29]

35:25–27 Еремия ... оплаква смъртта на **Йосия.** Певците го споменават дори и след плена. **Йосия** е човек на Книгата; той живее чрез **ГОСПОДНИЯ закон** и неговата вярност е записана завинаги в Божието Слово. В Еремия 22:16 четем: „Отсъждаше делото на сиромаха и бедния – тогава беше добре. Не е ли това да познава Мен? – заявява ГОСПОД." Йосия доказва с живота си, че познава Бога. Той започва рано да търси Господа (34:3) и грижливо се покорява на светлината, която получава по-късно. „Преди него не е имало цар като него, който да се е обърнал към ГОСПОДА с цялото си сърце, с цялата си душа и с всичката си сила, според целия закон на Мойсей. А и след него не се издигна такъв като него" (4 Царе 23:25).

Р. Цар Йоахаз (36:1–3)

Пленяването на Юда протича на етапи. През 605 г. пр. Хр. Навуходоносор влиза в Ерусалим, прави Йоаким свой васал и отвежда във Вавилон пленници, сред които е Даниил (4 Царе 24:1). През 597 г. пр. Хр. Навуходоносор отново нахлува в Ерусалим, отвежда Йоахин и взема още пленници, сред които е Езекиил (4 Царе 24:10). Накрая, през 586 г. пр. Хр., Навуходоносор събаря храма и отвежда в плен всички с изключение на най-бедните от народа (4 Царе 25:1–10).

Йоахаз ... царува само **три месеца,** а после е **свален от престола** от **египетския цар** и е принуден да плати тежка **глоба.** Той е зъл човек, съвсем различен от баща си Йосия (ср. 4 Царе 23:31–34). После той е отведен **в Египет,** където умира.

С. Цар Йоаким (36:4–8)

Елиаким, наричан още **Йоаким,** е по-големият **брат** на Йоахаз. Той е поставен на престола от **Нехао.** Неговото единадесетгодишно царуване е белязано от поквара и е прекратено от **Навуходоносор,** който разграбва храма през 605 г. пр. Хр. Навуходоносор възнамерява да **отведе** Йоаким **във Вавилон,** но не успява. Въпреки че в Летописи този факт не е записан, ние знаем, че той умира позорно, докато е още в Ерусалим, както е пророкувал Еремия (Ер. 22:19; 36:30).

Т. Цар Йоахин (36:9, 10)

Йоахин е **на осемнадесет** (НИПБКДж, бел.[30]) **години, когато се възцарява.** След кратко царуване от **три месеца и десет дни Йоахин** предава Ерусалим и прекарва следващите тридесет и седем години от живота си в затвор във **Вавилон.** След смъртта на Навуходоносор той е освободен и издигнат до почетно положение (4 Царе 25:27–30).

У. Цар Седекия (36:11–19)

Седекия, чието друго име е Матания, е още един от синовете на Йосия. Когато Йоахин се показва неверен спрямо ва-

вилонците, те избират Седекия за негов наследник. **Той върши зло** и отказва да **се смири пред пророк Еремия. Освен това той** нарушава договора си с **Навуходоносор** и **въстава. Ерусалим** е подложен на ужасяваща обсада, която продължава осемнадесет месеца. Когато **халдейците** (вавилонците) превземат града през 586 г. пр. Хр., те го **събарят** и **изгарят** храма. После отвеждат в плен всички с изключение на най-бедните от страната.

IV. Вавилонският плен (36:20, 21)

Еврейският народ е отказвал да спазва съботната година в продължение на 490 години; сега земята му ще се наслаждава на принудителна събота седемдесет години. За различните начини на изчисляване на седемдесетгодишния плен виж въведението към коментара към Ездра.

V. Указът на Кир (36:22, 23)

Докато народът на Юда е в плен, Вавилон е завладян от Мидо-Персия. Седемдесет години след началото на плена **персийският цар Кир** издава указ, с който позволява на евреите да се завърнат в своята земя.

Струва си да отбележим, че в еврейския ред на старозаветните книги Летописи заема последното място. Вместо да завърши „с проклятие“ (Мал. 4:6), еврейската Библия завършва с тази положителна и насърчителна бележка:

> **Така казва персийският цар Кир: ГОСПОД, небесният Бог, ми е дал всичките царства на земята. И Той ми поръча да Му построя дом в Ерусалим, който е в Юда. Който измежду вас е от целия Негов народ, ГОСПОД, неговият Бог, да бъде с него, и нека се изкачи!**

Крайни бележки

[1] (2:3–10) Колко всъщност е платил Соломон на Хирам? В 3 Царе 5:11 се посочва една сума, докато във 2 Лет. 2:10 се посочва друго. Във 2 Царе се говори за личен подарък за дома на Хирам, докато в ст. 10 се говори за храна, осигурена за работниците на Хирам, които секат дървен материал за Соломон.

[2] (2:11–16) Коя е майката на Хирам? Във 2 Лет. 2:14 се казва, че е от племето на Дан, докато 3 Царе твърди, че е водвица от Нефталим. Отговорът е, че тя е родом от племето на Дан, а първият ѝ съпруг е от племето на Нефталим – затова е вдовица от Нефталим. Вторият ѝ съпруг е от Тир.

[3] (2:17, 18) Колко са били надзирателите на строежа на храма – 3,600 (2:18) или 3,300 (3 Царе 5:16)? Има още два други важни пасажа, които трябва да разгледаме, за да решим този проблем. Във 2 Лет. 8:10 се казва, че Соломон е имал 250 служители, които са управлявали работата. Прибавете тази бройка към 3,600-те надзиратели (2:18) и ще получите 3,850. В 3 Царе се посочва, че служителите на Соломон са 550. Прибавете тази бройка към 3,300-те надзиратели, споменати в 3 Царе 5:16, и пак ще получите 3,850. Следователно общият брой на служителите и надзирателите е един и същ и в двете книги, но съотношението им е дадено по различен начин. Терминът „служители“ се използва за военен или политически персонал, докато терминът „надзиратели“ обозначава производствен персонал (т. е. управители или майстори).

[4] (3:1–4) Колко е висок покритият вход – 120 лакътя (3:4) или 30 лакътя

(3 Царе 6:2)? Някои казват, че това е грешка при преписването. Други, като Йосиф, поддържат мнението, че 120 лакътя е действителната височина. Матю Пуул смята, че 120-те лаъктя се отнасят за нещо като кула.

[5] (3:14–17) Колко са били високи стълбовете пред храма – 35 лакти (3:15) или 18 лакътя (3 Царе 7:15; Ер. 52:21)? Забележете, че 3 Царе изрично говори за *височината* на един стълб, докато бележката към ст. 15 казва, че стълбовете са *дълги* тридесет и пет лакътя (т. е. заедно). С други думи тридесет и пет лакътя е *общата* дължина на стълбовете, които вероятно са отлети като едно цяло, а след това са разрязани на две. Така двата стълба поотделно са дълги осемнадесет лакътя всеки (закръглено до лакът).

[6] (4:1–22) Размерите на леяното море, дадени в 4:2 понякога се използват, за да се покаже, че в Библията има грешки. Ако диаметърът е бил 10 лакътя, обиколката би била 10 x π (π = 3,14), което е малко повече от 31 лакътя, а не 30, както е казано. Трудността се разрешава, като се има предвид, че дебелината на морето е било една длан (ок. 10 см или ок. ¼ от лакътя). Ст. 2 дава външния диаметър и вътрешната обиколка. Вътрешният диаметър е с две длани (ок. ½ лакът) по-малък от външния, т. е. ок. 9,5 лакътя, което, умножено по π е 29,83 лакътя, което се закръглява на 30. Колко вода е побирало морето – 2,000 вати (3 Царе 7:26) или 3,000 вати (4:5)? Вероятно морето е побирало 2,000 вати за *нормално* използване, докато целият му обем до ръба е бил 3,000 вати.

[7] (7:11-16) J. Barton Payne, „II Chronicles," *The Wycliffe Bible Commentary,* p. 397.

[8] (8:7–10) Колко служители е имало в администрацията на Соломон – 250 (8:10) или 550 (3 Царе 9:23)? Вж. крайните бележки към 2 Лет. 2:17, 18.

[9] (8:17, 18) Колко таланта злато е получил Соломон от Офир – 450 (8:18) или 420 (3 Царе 9:28)? Еврейските числа 2 и 5 могат много лесно да бъдат объркани от по-късни преписвачи. Някои предполагат, че разликата от 30 таланта е отишла за покриване на пътни разноски и провизиите.

[10] (9:13–28) Името *Тарсис* се е използвало като родово понятие за области, свързани с пречистването на метали. В Стария Завет то се използва за далечни страни, богати на метални залежи. „Повечето изследователи свързват това име с Тартесус, град в югозападна Испания, ... богат на сребро, мед, и олово" (*Библейски речник на Ревел,* стр. 1136). „Тарсийски кораби" може просто да означава дълбоководни плавателни съдове, използвани за пренасяне на благородни метали, но не непременно търгуващи с Испания.

[11] (9:13–28) Колко конюшни е имал Соломон за конете си – 4,000 (ст. 25) или 40,000 (3 Царе 4:26)? Бележката в НАСПБ сочи, че в един древен ръкопис на 3 Царе 4:26 пише 4,000. Тъй като конниците са били само 12,000, твърде високата цифра в 3 Царе найвероятно е грешка при преписването.

[12] (10:12-19) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 246.

[13] (12:9–12) Сред библейските учени е общоразпространено виждането, че златото символизира божествеността, а бронзът (ПБКДж: месинг) символизира осъждението.

[14] (13:1–3) Майката на Авия, Михая, е дъщеря на Уриил (13:2). Но 2 Лет. 11:20 казва, че Мааха е дъщеря на Авесалом. Еврейският историк Йо-

сиф Флавий ни казва, че Уриил е зет на Авесалом и баща на Михая или Мааха (две имена на една и съща личност). Това прави Михая дъщеря на Уриил и внучка на Авесалом. (Еврейската дума за *дъщеря* може да означава също и *внучка.)*

[15] (14:3–8) Във 2 Лет. 14:3 и 14:5 се твърди, че Аса е премахнал високите места, а в 15:17 се казва, че не го е направил. Кое е вярно? И двете твърдения са верни. Някои високи места са били посветени на идоли, докато други са били посветени на Йахве (напр. 3 Царе 3:2). Някои учени смятат, че Аса е унищожил само капищата на идолите.
Кайл вярва, че вторият текст иска да каже просто, че царят не е успял да осъществи реформите си изцяло. Ролинсън предполага, че горните текстове се отнасят за различно време; в първата част от своето царуване Аса унищожава идолопоклонството със силна ръка, но в по-късните си години, когато се покварява, той позволява идолопоклонството отново да се възстанови. Виж Джон Хейли, *Предполагаеми противоречия в Библията,* стр. 323.

[16] (15:16–19) Еврейската дума за *майка* може да означава и *баба* в определен контекст, както е тук.

[17] (16:1) Според 3 Царе 15:33 Вааса, третият цар на северните племена, умира в *двадесет и седмата* година на Аса. Но във 2 Лет. 15:19 и 16:1 се говори за война между Вааса и Аса в *тридесет и шестата* година на Аса. Тиле, експерт по хронологията на еврейските царе, твърди че тук не става дума за самостоятелното царуване на Аса, а за историята на Юда. Тридесет и петата година на царството на Юда, проследено от разделянето на царството, би била петнадесетата година от царуването на Аса. Това обяснение също има своите проблеми, но тук нямаме възможност да ги разгледаме подробно. Мнозина предполагат, че това несъответствие се дължи просто на грешка при преписването.

[18] (18:8-11) D. L. Moody, *Notes from My Bible,* p. 59.

[19] (18:18-22) Matthew Henry, „1 Kings," *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* II:703.

[20] (20:1–6) На еврейски изписването на думите *Арам* и *Едом* е много близко. Тук преписвачите лесно биха допуснали грешка.

[21] (22:1–9) Мазоретският текст на 2 Лет. 22:2 казва, че Охозия е на *четиридесет* и две години, когато започва да царува. В 4 Царе 8:26 обаче се казва, че той е бил на *двадесет* и две. Тази по-млада възраст изглежда по-вероятна, защото баща му е само на четиридесет години, когато умира. „Четиридесет и две години" почти със сигурност е грешка при преписването.

[22] (24:4–14) Извън портата ли е бил поставен сандъкът за събиране на пари (24:8), или е бил разположен до олтара (4 Царе 12:9)? Някои коментатори мислят, че е имало два сандъка – един отвън и един до олтара. Други смятат, че е имало само една кутия, но тя е била местена.

[23] (24:4–14) В 4 Царе 12:13 се казва, че от събраните пари не са направени съдове за храма, но във 2 Лет. 24:14 се казва, че съдовете са били изработени от излишъка. Забележката в 4 Царе се отнася до онова, което е било давано на работниците за ремонта на дома, докато в Летописи се казва какво е направено с излишъка след това.

[24] (24:20–27) В 24:20 се казва, че Захария е син на Йодая. Нашият Господ обаче посочва, че той е син на Варахия (Мат. 23:35). Друг Захария, авто-

ръят на книгата със същото име, също е посочен като син на Варахия (Зах. 1:1, 7). Едно от вероятните обяснения е, че споменатият във 2 Летописи Захария е внук на Йодая и син на Варахия; на еврейски *син* може да означава и *внук*. Захария, който написва книгата, носеща неговото име, също е син на Варахия, но, разбира се, на друг Варахия. И двете имена са често срещани в старозаветните времена.

[25] (28:1–4) Ако Ахаз е бил на 36 години, когато е умрял (28:1), това означава, че е бил едва на 11 години, когато е роден Езекия (29:1), или според друго пресмятане на годините, на 15. Някои смятат, че Ахаз може би е можел да стане баща на 11 години и несъмнено е можел на 15. Други предполагат, че тук има грешка на преписвачите. Простият факт обаче е, че не разполагаме с достатъчно информация, за да разрешим проблема с хронологията на Ахаз.

[26] (28:16–27) В 4 Царе се казва, че Ахаз е погребан с бащите си, докато 2 Лет. 28:27 твърди, че той не е погребан в гробищата на царете. И двете твърдения са верни. Той почива с бащите си и е погребан с тях (т. е. в град Ерусалим), въпреки че тялото му не е положено в истинските гробници на царете.

[27] (32:1-8) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 127.

[28] (35:20–24) Къде умира Йосия – в Ерусалим (35:24) или в Магедон (4 Царе 23:29)? Той е ранен в битката при Магедон и в 4 Царе се казва, че е умрял там, защото там е получил смъртоносната си рана. Летописите по-точно посочват, че той всъщност умира в Ерусалим. Днес бихме казали, че човек е загинал при автомобилна катастрофа, дори ако той е починал в болницата малко по-късно. Имаме предвид, че катастрофата е причината за смъртта, даже и тя да не е точно мястото, на което човекът е издъхнал.

[29] (35:20-24) John C. Whitcomb, Jr., *Solomon to the Exile,* p. 141.

[30] (36:9, 10) Ст. 9 твърди, че Йоахин е на *осем* години, когато се възцарява, докато 4 Царе казва, че е бил на *осемнадесет*. Несъмнено в ст. 9 има грешка на преписвачите, защото Йоахин е имал жени, когато се предава на вавилонците, само няколко месеца след възцаряването си (4 Царе 24:15). В някои еврейски ръкописи и в Септуагинтата и сирийската версия също пише *осемнадесет*.

Библиография

За библиография вж. 1 Летописи.

ЕЗДРА

„Книгата на Ездра е с толкова прост характер, че едва ли се нуждае от „Въведение“. …Тя представлява ясно и недвусмислено описание на едно от най-важните събития в еврейската история – завръщането на Божия народ от Вавилонския плен. …В нея има много малко поучение – писателят разказва своята история колкото е възможно по-просто и я оставя сама да предаде своя урок.“

Джордж Ролинсън

Въведение

I. Уникално място в канона

В даден исторически момент книгите Ездра и Неемия са съставлявали една книга в еврейската Библия, но несъмнено са били отделни книги още преди разделянето им в съвременните Библии, тъй като Ездра 2 гл. и Неемия 7 гл. са на практика еднакви. Такова повторение никога не би съществувало в една и съща книга.

Ездра е духовна или религиозна история. Тя е демонстрация как една книга, която включва много документи от светски източници, може чрез подбора и подредбата им от Светия Дух да ги превърне в част от боговдъхновения разказ.

Двеста и осемдесетте стиха на Ездра могат да се разделят по следния крайно необичаен за библейска книга начин:

111 стиха:	регистри
109 стиха:	разказ
44 стиха:	писма
10 стиха:	молитва
3 стиха:	проповед
3 стиха:	извадка
280 стиха	общо[1]

II. Авторство

Въпреки че книгата е анонимна, боговдъхновената компилация от лични спомени (вж. 7:27–9:15), родословия и документи вероятно са дело на Ездра. Официалните документи, съвсем логично, са на арамейски, официалния език на езическите народи, използван като международен език по времето на Ездра и Неемия. Около една четвърт от книгата на Ездра е написана на този език.[2] Красивата *форма* на азбуката, която наричаме „еврейска“, всъщност е заимствана от този сроден семитски език – арамейския.

III. Датиране

Еврейска общност от пети век пр. Хр., живееща в Елефантина в Египет, е оставила папируси, написани на арамейски, подобни на тези на Ездра и Неемия. Този факт подкрепя традиционното датиране на тези книги на пети век, а не либерално схващане, че са писани в епохата на Александър Велики (ок. 300 г. пр. Хр.).

Смята се, че Ездра е написал своята книга между събитията от края на десета глава (456 г. пр. Хр.) и пристигането на Неемия в Ерусалим (444 г. пр. Хр.). Следната хронологична таблица ще ни бъде от полза за разбирането на книгите Ездра, Неемия и Естир:

Хронология на Ездра, Неемия и Естир
(Годините са приблизителни)

538 г. пр. Хр.	Указът на Кир за възстановяване на храма
538/7 г. пр. Хр.	Експедицията на Зоровавел до Ерусалим
536 г. пр. Хр.	Полагането на основата на храма
535 г. пр. Хр.	Прекъсване на работата по храма
520 г. пр. Хр.	Служенията на Агей и Захария
520 г. пр. Хр.	Указът на Дарий за възобновяването на работата по храма
516 г. пр. Хр.	Завършването на храма
486 г. пр. Хр.	Начало на царуването на Асуир (Ксеркс)
479/8 г. пр. Хр.	Коронясването на Естир
464 г. пр. Хр.	Начало на царуването на Артаксеркс
458 г. пр. Хр.	Експедицията на Ездра до Ерусалим
444 г. пр. Хр.	Неемия пристига в Ерусалим
444 г. пр. Хр.	Стените на Ерусалим са издигнати.
420 г. пр. Хр.	Второто пътуване на Неемия до Ерусалим

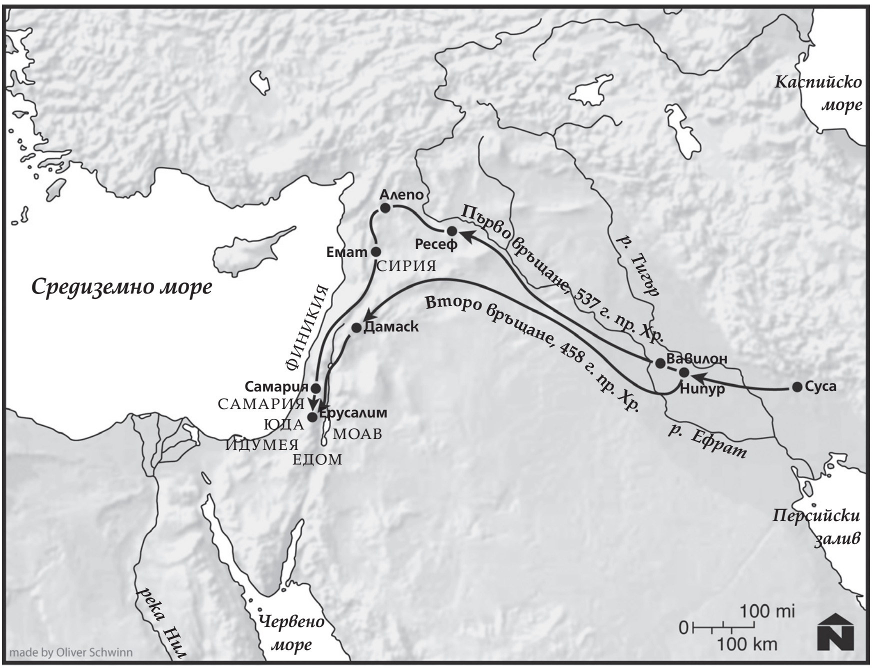

Завръщането от плена. През 539 г. пр. Хр. персиецът Кир завладява Вавилон и това отваря пътя за завръщане на пленените юдеи в родината им.

IV. Исторически фон и теми

В началото на книгата на Ездра времето на Неовавилонската империя постепенно отминава и пророчеството на Еремия за завръщането на евреите в тяхната земя се изпълнява (Ер. 29:10–14).

В гл. 1–6 е описана първата експедиция обратно към Палестина, водена от Зоровавел. Първото, което завърналите се изгнаници правят, е да построят олтара за всеизгаряния, а по-късно и Господния дом. Последният е построен в условията на голяма съпротива от страна на враговете на Божия народ, но също така и с насърчението на пророците Агей и Захария.

Между гл. 6 и 7 има период от около петдесет и осем години. През това време се разиграват драматичната история на царица Естир в свещената история и прочутите битки при Маратон, Термопилите и Саламис в светската история.[3]

Гл. 7–10 разказват за пътуването на Ездра до Ерусалим заедно с комисията, изпратена от цар Артаксеркс Лонгиман. В тези глави подробно са описани личните опити на Ездра да доведе народа до покаяние и реформи.

Схема на изложението

I. Завръщане в Ерусалим под водачеството на Зоровавел (гл. 1–6)
- А. Указът на Кир (1:1–4)
- Б. Подготовка (1:5–11)
- В. Списък на завърналите се (гл. 2)
- Г. Издигането на олтара и полагането на основите на храма (гл. 3)
- Д. Съпротива срещу възстановяването на храма (гл. 4)
    1. При царуването на Кир (4:1–5, 24)
    2. При царуването на Асуир (4:6)
    3. При царуването на Артаксеркс (4:7–23)
- Е. Насърченията на Агей и Захария към народа да продължи строителството на храма (5:1, 2)
- Ж. Съпротива при царуването на Дарий (5:3–17)
- З. Завършването на храма благодарение на благосклонния указ на Дарий (гл. 6)

II. Завръщане под водачеството на Ездра (гл. 7–10)
- А. Великодушното разрешение на Артаксеркс (гл. 7)
- Б. Списък на завърналите се (8:1–14)
- В. Разказ за пътуването към Ерусалим (8:15–36)
- Г. Смесените бракове и изповедта на Ездра в молитва (гл. 9)
- Д. Заветът на евреите да отпратят жените си чужденки и децата от тях (гл. 10)

Коментар

I. Завръщане в Ерусалим под водачеството на Зоровавел (гл. 1–6)

А. Указът на Кир (1:1–4)

Първите три стиха повтарят последните два стиха на 2 Летописи. Бог подтиква **персийския цар Кир** да **прогласи по царството си,** че позволява на евреите да се завърнат **в Юда** и да възстановят храма **в Ерусалим.** Той заповядва и на съседите им щедро да съдействат на завръщащия се остатък. Много години преди раждането си, Кир е назован от Бога по име и отделен за това велико дело (Ис. 44:28–45:13). Той е илюстрация на истината от Притчи 21:1: „Сърцето на царя е като водни потоци в ръката на ГОСПОДА, Той го обръща накъдето иска."

Указът слага край на седемдесетгодишния плен. Периодът от 70 години може да се сметне по два начина: от 605 г. пр. Хр., когато Навуходоносор напада Ерусалим и извършва първото преселение, до 535 г. пр. Хр., когато се полагат основите на храма; или от падането на Ерусалим през 586 г. пр. Хр. до завършването на храма през 516 г. пр. Хр.

Б. Подготовка (1:5–11)

В допълнение към скъпоценностите, дарени на евреите от съседите им, **цар Кир** им дава **пет хиляди и четиристотин златни и сребърни съдове, които Навуходоносор е отнесъл от** храма **в Ерусалим. Сасавасар** (ст. 8) може би е персийското име не Зоровавел, но може и да е съвсем друг човек. Забележете споменаването на **двадесет и деветте ножа** в ст. 9. Щом Бог се грижи за такива подробности, колко повече Го е грижа за Неговия народ!

В. Списък на завърналите се (гл. 2)

2:1–58 В ст. 1–61 ни е даден списък на онези, **които се връщат в Юда** заедно **със Зоровавел.** Някои са записани според родовете си (ст. 3–19), а други – според родните си градове (ст. 20–35). Специално са упоменати **свещениците** (ст. 36–39), **левитите** (ст. 40–42) и **нетинимите** или храмовите служители (ст. 43–54). Те ще имат важни функции във възстановения храм.

2:59–63 Тези, които твърдят, че са **свещеници,** но **не могат да** докажат **родословието** си, са лишени от правото да служат, както и да ядат от храната на свещениците, докато не бъдат потвърдени чрез допитване **с Урим и Тумим,** или *„светлини и съвършенства."*[4] **Управителят** (тиршата, персийската титла за областен управител, ст. 63) е Зоровавел.

2:64–67 Списък с имена, подобен на представения в тази глава, има в Неемия 7 гл. Независимо от минималните различия в подреждането им в различните групи, и двата списъка посочват общия брой на завърналите се в Юда евреи на **четиридесет и две хиляди триста и шестдесет души** плюс **седем хиляди триста тридесет и седем слуги.** Ездра прибавя още 200 певци, а Неемия – още 245. Така общият брой на завърналия се остатък е около 50,000 души – много малка част от онези, които са били отведени в плен.

2:68–70 Когато евреите достигат **Ерусалим, някои от главите на бащините домове** даряват **злато** и **сребро** за изграждането на Божия дом и за **одежди** за свещениците. След това **народът се заселва в градовете си.**

Г. Издигането на олтара и полагането на основите на храма (гл. 3)

3:1–7 В **седмия месец,** който отбелязва началото на светската година, завърналите се в родината си евреи **се събират в Ерусалим** да отпразнуват **Празника на колибите.** Под ръководството на **Иисус** и **Зоровавел** те **построяват олтар** и **принасят всеизгаряния,** както изисква

законът на Мойсей. Те разбират, че когато почитат Йахве, Той ще ги запази от враговете им. После пристъпват към подготовката за строителството на **храма,** като използват помощта **на сидонците и тиряните.**

3:8–13 Реалното строителство започва 14 месеца след завръщането. Веднага щом **основата е положена, свещениците** и **левитите** започват службата за посвещението. Но мнозина от **старците плачат,** когато сравняват блясъка на Соломоновия храм с простотата на този, който се строи сега (Аг. 2:3). Тъжният им плач се смесва с виковете на **радост** и прослава и двете не могат да се отличат, а **ликуването се чува надалеч.**

Д. Съпротива срещу възстановяването на храма (гл. 4)

1. При царуването на Кир (4:1–5, 24)

4:1–3 Враговете на Юда и Вениамин, споменати в ст. 1, са потомци на чужденци, преселени в земята, когато Асирия пленява северното царство. Тези заселници се женят за останалите в земята евреи и техните потомци по-късно стават известни като самаряни. Те отиват **при Зоровавел** и се преструват, че искат да помагат в работата по възстановяването на храма. Те също се покланят на Йахве, но Той е само едно от многото божества в тяхната идолопоклонническа религиозна система. Затова водачите на Израил отхвърлят предложението им.

4:4–5, 24 Тогава самаряните променят тактиката си. Най-напред те се опитват да **отслабят народа** на Юда. После започват да му **пречат в строежа.** Освен това **наемат съветници,** които да лобират против Израил в царския двор, с цел да **осуетят намеренията** на евреите с помощта на заплахи. Това довежда до прекъсване на работата по храма.

Ст. 24 хронологично следва след ст. 5. Враговете на Юда успяват да спрат **работата** по храма **до втората година от царуването на Дарий.**

2. При царуването на Асуир (4:6)[5]

Ст. 6 споменава, че е написано писмо по време **на царуването** на **Асуир,** съдържащо **обвинение против** евреите. Ст. 7–23 описват друго писмо, в което евреите са обвинени, че възстановяват града и стените му като акт на бунт. В резултат на това царят заповядва работата да бъде спряна.

3. При царуването на Артаксеркс (4:7–23)

Повторното изграждане на храма е завършено по време на царуването на Дарий, който управлява преди Асуир (ст. 6) и **Артаксеркс** (ст. 7). Следователно писмата, описани в ст. 6–23, са написани *след* възстановяването на храма. Те са свързани с опитите да се издигнат **стените** на Ерусалим, а не *храмът*. Но те са поместени тук, макар и извън техния хронологичен ред, като още една илюстрация за опитите да се осуети работата на завърналите се изгнаници.

От 4:6 до 6:8 езикът е не еврейски, а **арамейски.**[6] Това е езикът, използван в Персия за официални документи.

Е. Насърченията на Агей и Захария към народа да продължи строителството на храма (5:1, 2)

От **Агей** 1:1 **и Захария** 1:1 научаваме, че събитията в тази глава се случват през втората година от царуването на Дарий (ст. 1, ср. 4:24). Двамата **пророци** насърчават израилтяните да подновят работата по храма, вместо да строят скъпи къщи за себе си (Аг. 1:4). **Зоровавел и Иисус** се покоряват на Господа и заповядват строителството да започне незабавно. Обърнете внимание, че работата е възобновена не по силата на царския указ, а

чрез силата на *Светия Дух,* който говори чрез **Божиите пророци** (ср. Зах. 4:6).

Ж. Съпротива при царуването на Дарий (5:3–17)

5:3–5 Бързо се надига съпротива. Персийският **управител** и неговите **съслужители** идват в Ерусалим и питат евреите кой ги е упълномощил да започнат строителството и кои са **имената на мъжете,** които строят (вж. ст. 9, 10). Дават им се **имената** на еврейските водачи. Персийските чиновници се оказват по-разумни от описаните в гл. 4. Те не спират работата по храма, а изпращат **писмо до Дарий,** за да проверят нейната законност. Понеже евреите са започнали да се покоряват на Божието слово, Неговото **око** е **върху** тях, за да изпълни словото Си.

5:6–17 В своето **писмо до Дарий Татанай и Сетар-Вознай** разказват за разговора си с евреите и за техния отговор. **Старейшините** на народа най-напред се позовават на божественото си пълномощие. Те са **слуги** на единствения истински **Бог,** но са били предадени на вавилонците заради своите грехове. Сега, когато Йахве ги е върнал обратно в земята им, те трябва отново да построят Неговия храм. Що се отнася до човешките пълномощия, старейшините посочват **заповедта** на **Кир,** която им дава разрешение да възстановят храма. Самият **Кир** щедро е съдействал за изпълнението на този проект. Управителят моли да се провери дали **цар Кир** действително е издавал подобна **заповед** и моли Дарий да го уведоми какво да предприеме по този въпрос.

З. Завършването на храма благодарение на благосклонния указ на Дарий (гл. 6)

6:1–5 След старателно претърсване **заповедта** на Кир е открита в неговата бивша столица **Ахмета** (или Екбатана). (Указът е далеч по-подробен от резюмето, представено в гл. 1). В него са посочени размерите на **храма** наред със заповедта всички **златни и сребърни вещи,** отнети от **Навуходоносор,** да бъдат върнати.

6:6–12 По-нататък **Дарий** посочва подробно на **Татанай** и неговите съслужители отговорностите им спрямо евреите. Те не само не бива да възпрепятстват работата, а трябва и да покриват **разноските** по строителството на храма от царската хазна, от събираните **данъци.** Всичко необходимо за храмовата служба трябва да се доставя **по искането на свещениците** (ст. 9), за да могат евреите да намерят благоволение в очите на Бога и така молитвите им **за царя и синовете му** да бъдат послушани от Него. Дарий включва в своята **заповед** и заплаха, като обявява смъртно наказание за всеки опит да се възпрепятства възстановяването на храма. Той призовава **Бога** да накаже всеки, дори и цар, който в бъдеще се опита **да събори този Божи дом.**

6:13–15 Заповедите на царя се изпълняват бързо и работата по храма върви успешно. С насърченията на Божиите пророци и материалната помощ от хазната на Дарий храмът е завършен след четири години. Това обаче става деветнадесет или двадесет години след полагането на основата му. **Артаксеркс** всъщност е живял по-късно; той оказва подкрепа в поддръжката на храма, а не в строителството му.

6:16 Израилтяните и техните водачи **празнуват посвещението на** храма **с веселие.** Денет отбелязва:

> Най-естествено е в такъв момент те да празнуват, защото домът на техния Бог е израз на всички благословения на завета, в който стоят. И най-накрая, след изтощителни години на провали, трудности, разочарования и скръб, той се издига завършен пред очите им. Именно заради това те са били изведени от Вавилон, и

ако някои от тях са сели със сълзи, сега жънат с радост.[7]

6:17–22 Те **принасят** жертви. Ако сравним това посвещение с посвещението на Соломон – 22,000 говеда и 120,000 овце плюс неизброимите говеда и овце, принесени пред ковчега (2 Лет. 7:5; 5:6), то бледнее като бедно и незначително събитие. За щастие народът не обръща внимание на това.

Днес състоянието на много християнски църкви, общества, деноминации, училища и дори цели държави би могло да се сравни с упадъка, настъпил от дните на Соломон до времето на Ездра. Денет вижда насърчително приложение, което си струва да цитираме подробно:

> Вярата обаче е свързана с неща, които не се виждат, и затова може да напомни на този немощен остатък, че Йахве е не по-малко мощен и не по-малко милостив към тях, отколкото е бил към Соломон. Домът може да е далеч не така славен, а те самите може да не са нищо друго освен бедни поданици на един езически монарх, но ако Бог е на тяхна страна, както е в действителност, възможностите, достъпни за вярата, са по-неограничени от когато и да било. Не можем да преувеличим важността на тази истина и лично за нас – че Христос остава същият за Своя народ и в дни на трудности, и във времена на благоденствие. Ако живеем с това знание, то ни издига както нищо друго над нашите обстоятелства и ни дава смелостта да продължим, каквито и да са опасностите по пътя.[8]

След това с голямо **веселие** народът отбелязва **Пасхата** и **празника на безквасните хлябове,** защото ясно вижда Божията ръка зад благоразположението на Дарий. Тук Дарий е наречен **асирийския цар,** защото владее над територията на старата асирийска империя.

II. Завръщане под водачеството на Ездра (гл. 7–10)

А. Великодушното разрешение на Артаксеркс (гл. 7)

7:1–5 Между гл. 6 и 7 има промеждутък от около петдесет и осем години. (Вж. таблицата „Хронология на Ездра, Неемия и Естир“ във Въведението.) През това време Дарий е наследен на трона от Асуир (Ксеркс). По време на неговото царуване се развиват събитията, описани в книгата Естир. След него на престола сяда споменатият в ст. 1 **Артаксеркс** (Лонгиман).

Краткото родословие на **Ездра** в ст. 1–5 е дадено, за да се покаже неговото свещеническо потекло. Г. Кемпбъл Морган коментира:

> Като вестители на Божията воля книжниците заемат мястото на пророците с тази разлика, че вместо да получават нови откровения, те обясняват и прилагат старите. Ездра е едновременно основател и пример за този нов чин. … Той е специалист в излагането и приложението на Закона. Неговата квалификация за такова дело е много ясно посочена в характеристиката от ст. 10 на същата глава. Той „насочи сърцето си да търси … да го върши … да учи.“[9]

7:6–10 Освен че има забележителен произход, **Ездра** е и **книжник, вещ в закона на Мойсей.** Със сигурност Ездра е човек на Книгата и жива илюстрация на първите три стиха на Псалм 1.[10] Понеже ден и нощ разсъждава над **закона на ГОСПОДА,** той благоуспява в онова, което се стреми да върши за Бога. Йахве отново насочва сърцето на един езически цар да изпълни Неговия промисъл. Царят издава заповед, която прави възможно второ завръщане на евреите **в Ерусалим,** този път под водачеството на **Ездра.**

7:11–26 В записаното тук **писмо** персийският **цар Артаксеркс** предоставя **на Ездра** огромни пълномощия. Всички израилтяни, които желаят, могат да го придружат до **Ерусалим,** където той трябва **да изследва** дали всичко е извършено **според закона на** Мойсей. **Царят и съветниците му** правят щедри дарове. Тези дарове, заедно с всички съдове от храма, които все още са останали във Вавилон, са поверени на неговите грижи. Даровете трябва да се използват за служенията в храма, а остатъците да се разпределят по усмотрение на Ездра. Ако **среброто, житото, виното, маслиненото масло, и солта** не достигат, трябва да се доставят **без записване от царската съкровищница.** Последните четири неща са важни съставни части от еврейската система на жертвоприношения. Онези, които служат в храма, са освободени от данъци. И последно, указът дава на Ездра политическата власт да **поставя съдии и управители** за евреите, живеещи западно от **река** Ефрат. Тези **съдии** трябва да **поучават** и да налагат спазването на **законите на Бога.**

7:27, 28 В своята благодарствена молитва Ездра **благославя Бога** за това, че е насочил **сърцето на царя да прослави** храма и смирено Му благодари за силата, която Той му е дал, за да го направи способен да се заеме с толкова важно дело. **Насърчен** от факта, че Господната **ръка** е **над** него, Ездра **събира главните мъже в Израил, за да се изкачат заедно с** него в Ерусалим.[11]

Б. Списък на завърналите се (8:1–14)

8:1–14 Този първи пасаж изброява онези, които са се завърнали **от Вавилон** в Ерусалим с Ездра. Някои от същите тези родове са се върнали още преди години под водачеството на Зоровавел (гл. 2). Близо 1,500 души **от мъжки пол** участват в тази втора експедиция.

В. Разказ за пътуването към Ерусалим (8:15–36)

8:15–20 Когато спират **на стан при реката** близо до **Аава** (местоположението е неизвестно), Ездра забелязва, че в групата им няма никой от левитите. Затова той упълномощава единадесет от ръководните **мъже** да отидат в **Касифия,** където явно знае, че са се заселили някои от левитите. Тези мъже трябва да убедят левитите и храмовите **служители** да се присъединят към Ездра. Тридесет и осем **левити** и **двеста и двадесет нетиними** (служители) тръгват заедно с тях.

8:21–23 Преди евреите да започнат своето 1,500-километрово пътуване, те разполагат стана си **при реката Аава,** и там Ездра обявява **пост.** Преди да тръгнат, той е свидетелствал на царя за Божията добрина и сила. Да **поиска** военен ескорт след това, би означавало да отрече думите си с делата си. Той предпочита да остане последователен, като се доверява на Бога, който с радост спасява онези, които изцяло се опират на Него. Ездра няма да остане разочарован. **Бог послушва** тяхната молитва.

8:24–34 Ездра **претегля** и предава поверените му пари и принадлежности на **дванадесет от началниците на свещениците** и дванадесет **левити.** Понеже тези неща са свети (отделени за свещена употреба), те трябва да бъдат съхранявани от хора, които също са свети. След три и половина месеца пътуване цялата група достига **Ерусалим** без инциденти. След пристигането **среброто и златото, и вещите** отново са **претеглени** и предадени на онези, които отговарят за храма.

8:35, 36 Първата точка в дневния ред на завърналите се изгнаници е да принесат **всеизгаряния** и **принос за грях** за целия Израил на олтара на Йахве. След като са изпълнили духовните си задължения, те **предават заповедите на царя** на служителите му в западните провин-

ции, които съответно ги снабдяват с всичко необходимо.

Г. Смесените бракове и изповедта на Ездра в молитва (гл. 9)

9:1, 2 Скоро след пристигането на Ездра в Ерусалим някои от **началниците** идват при него с обезпокоителните новини, че **управителите** и **народът** сключват бракове с езичниците. Това е един от греховете, заради които Израил е бил наказан в миналото. Законът е ясен (Изх. 34:16; Втор. 7:3) – Божият народ трябва да бъде свят. Бог иска Неговите хора да се отделят от света и от всяко друго проявление на злото.

9:3, 4 Ездра е **вцепенен,** когато **чува** за тези смесени бракове. Той изпада в дълбока скръб **до** времето на **вечерната жертва.** Късайки **мантията си** и скубейки **коса** от **главата и брадата си,** той **седи** в мълчание, докато други, които се боят от Господа, се събират около него.

9:5–15 Докато кръвта на **вечерната жертва** се излива пред **Йахве** заради беззаконията на народа, Ездра **пада на колене** и издига глас в изповед. Като се идентифицира с греха на народа, той казва, че **се срамува,** че народът е откликнал с такова зло на **милостта,** която го е запазила като **остатък** през миналя съд и го е **закрепила** (букв. „му е дала колче") **в** Неговото **свято място** (ст. 8). Това „колче" говори за сигурността на всеки човек и всяко нещо, което зависи от Бога. Някои, като Айрънсайд, вярват, че „колчето" в крайна сметка говори за Самия Христос:

> Споменаването на „колчето" несъмнено е препратка към пророчеството на Исая за „колче на твърдо място", на което ще бъде окачена славата на Йахве, което в пълния си смисъл е Самият Христос (Ис. 22:21–25).[12]

Пророците са говорили ясно за смесените бракове, затова мъжете са без извинение, особено в светлината на последните милости, които им е оказал Бог. **„Ето, пред Теб сме с вината си."** Няма какво друго да се каже.

Д. Заветът на евреите да отпратят жените си чужденки и децата от тях (гл. 10)

10:1–5 Изповедта на Ездра в молитвата му кара **народа** да заплаче **с голям плач. Сехания** поема ролята на говорител и изповядва вината им, но напомня на **Ездра,** че все още **има надежда,** ако изповедта им бъде последвана от отхвърляне на неравния ярем. Той предлага Ездра да ги закълне да **направят завет да отпратят жените** чужденки и децата, **родени от тях. Свещениците, левитите, и целият Израил** се отзовават на този призив за национално покаяние **и се заклеват.**

10:6–8 Всички завърнали се изгнаници са призовани **да се съберат в Ерусалим** за тържествена публична изповед. Онези, които откажат да дойдат **до три дни** и да изпълнят условията, са заплашени със загуба на **имота** си и отлъчване.

10:9–11 Тъй като разполагат само с **три дни,** за да изпълнят заповедта, **всички мъже от Юда и Вениамин** бързат от околните градове към **Ерусалим.** Лошото време не ги възпира, защото въпросът, който трябва да бъде решен, е много тежък – по-плашещ от дъждовното време. **Ездра** говори на събралите се, като им посочва престъпленията им.

10:12–17 Цялото събрание бърза да признае, че виновните са нарушили Божия закон. Но заради силния дъжд и големия брой на случаите те предлагат всеки отделен случай да бъде разглеждан в съответния град. Четирима мъже се опитват да се възпротивят, но безуспешно. Определени са съдии и след по-малко от две седмици разследването започва. След три месеца то е завършено.

10:18–44 Съгрешилите са изброени

в ст. 18–43: най-напред **свещениците** (ст. 18–22), след това **левитите** (ст. 23, 24) и накрая останалите **от Израил** (ст. 25–43). В ст. 44 се казва: **Всички тези бяха взели жени чужденки; и между тях имаше жени, които бяха родили деца.** Въпреки че тук не е посочено, най-вероятно за тези жени и деца е била осигурена съответната издръжка. Скръбта, причинена от разлъчването на тези семейства, трябва да се разглежда на фона на огромното значение на запазването на единството на нацията, определена да роди Месията.

Неравният ярем продължава да бъде забранен за вярващите (2 Кор. 6:14–18). Той не бива да се среща сред Божиите деца. Но за онези, които вече са били обвързани с невярващ преди своето обръщение, новозаветното правило е 1 Кор. 7:12, 13. Благодатта не изисква от вярващите да отпращат своите невярващи брачни партньори или децата си. Напротив, чрез връзката си с вярващ човек тези невярващи партньори и деца са поставени в положение на особена привилегия.

Книгата на Ездра е урок по съживление. Когато хората четат Божието Слово и прилагат Неговите истини в своя живот, когато се издигат застъпнически молитви за светиите, и когато осъзнатите грехове се изповядват и оставят, църквата ще има и силата да върши велики дела за Бога.

Крайни бележки

[1] (Въведение) Това разделение е от W. Graham Scroggie, *Know Your Bible,* Vol. I, Old Testament, p. 90. (Неговата обща сума, „880“, несъмнено е печатна грешка.)

[2] (Въведение) 4:8–6:18 и 7:12–26 са на арамейски.

[3] (Въведение) Scroggie, *Know Your Bible,* Vol. I, p. 91.

[4] (2:59–63) Не знаем със сигурност какво точно са представлявали Урим и Тумим: „Вероятно два скъпоценни камъка, които са били поставяни в торбичка. Може би, подобно на жребий, те са били използвани за определяне на Божията воля“ (*Учебна Библия на Райри,* New King James Version, стр. 135). Вж. също Изх. 28:30; Лев. 8:8; Чис. 27:21; Втор. 33:8; 1 Царе 28:6; Неем.7:65.

[5] (4:6) Ст. 6–23 се отнасят към по-късен момент. Вж. схемата „Хронология на Ездра, Неемия, и Естир.“

[6] (4:7–23) По-стари книги на английски често наричат този език „халдейски“.

[7] (6:16) Edward Dennett, Exposition of the Book of Ezra: Restoration from Babylon, p. 55.

[8] (6:17-22) Ibid., pp. 55, 56.

[9] (7:1-5) G. Campbell Morgan, *Searchlights From the Word,* p. 131.

[10] (7:6–10) Въпреки че Псалм 1 е анонимен, много библейски учени вярват, че човешкият му автор е Ездра (както и на Псалм 119, който говори за Божието Слово).

[11] (7:27, 28) В Библията пътуването към Ерусалим е винаги „изкачване“, без значение от коя посока идва човек. Това отчасти се дължи на факта, че градът се намира в планините на Юдея. Освен това обаче вероятно има и духовно приложение: Отиването в *Божия* дом е винаги „изкачване“.

[12] (9:5-15) H. A. Ironside, „Notes on the Book of Ezra,“ in Notes *on Ezra, Nehemiah and Esther,* p. 90.

Библиография

Dennett, Edward. *Exposition of the Book of Ezra: Restoration from Babylon*. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1956.

Ironside, H. A. „Ezra." In *Notes on Ezra, Nehemiah and Esther.* Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1972.

Jensen, Irving L. *Ezra/Nehemiah/Esther.* Chicago: Moody Press, 1970.

Keil, C. E „Ezra." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 10. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kidner, Derek. *Ezra and Nehemiah*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1979.

Rawlinson, George. „Ezra." In *The Pulpit Commentary*. Vol. 15. Ed. By H.D.M. Spence. New York: Funk and Wagnalls, 1909.

НЕЕМИЯ

„Повече от половината от тази книга представлява лични записки, осеяни с допълнителни забележки и откровени лични коментари, които я правят (в тези ѝ части) една от най-колоритните творби в Библията. Голяма част от историята на Ездра също е разказана в първо лице (Ездра 8:15–9:15), но Ездра е с по-тих темперамент от внушителния и практичен Неемия и не изпъква от страниците като него.“

-- Дерек Киднър

Въведение

I. Уникално място в канона

Ако имате някакъв строителен проект и ви е трудно да мотивирате хората да участват в него, точно Неемия е книгата, която трябва да четете, да изучавате, да преподавате или да проповядвате. Ръководните качества, необходими за осъществяването на една почти невъзможна задача, са демонстрирани по един удивителен начин от този еврейски водач от пети век пр. Хр.

Уиткомб пише:

> Никоя друга част от Стария Завет не ни представя по-силна подбуда за всеотдайно и разумно усърдие за Божията работа от книгата на Неемия. Примерът за страстта на Неемия към истината на Божието Слово – без значение каква може да бъде цената или последиците – е пример, крайно необходим в настоящия момент.[1]

II. Авторство

Неемия, чието име много подходящо означава „Йахве утешава“, пише спомените си в първо лице, но освен това включва и държавни документи, до които е имал достъп. Елефантинските папируси свидетелстват за историческата достоверност на книгата, като споменават първосвещеника Йоанан (вж. Неем. 12:22, 23) и синовете на най-заклетия враг на Неемия Санавалат.

Всичко това подкрепя традиционното виждане за авторството на Неемия, син на Ахалия и брат на Ананий (1:1, 2). Ние знаем съвсем малко за произхода на Неемия, но той вероятно е роден в Персия.

Тактичността, предприемчивостта, и ръководните качества, разкрити в тази книга, са се изисквали за положението на Неемия като виночерпец на царя – много важна длъжност.

III. Датиране

Неемия вероятно е писал малко след описваните събития, или около 430 г. пр. Хр. Това вероятно е било по времето на царуването на Артаксеркс I (464–424 г. пр. Хр.).

Йосиф Флавий казва, че Ядуа е бил първосвещеник, когато Александър Велики минава през Палестина. Тъй като Неемия 12:22 споменава един Ядуа, някои използват този факт, за да датират написването на книгата по-късно от времето на Неемия. Възможно е Ядуа да е бил малък, когато Неемия го споменава (защото е в свещеническата родословна линия), и да е бил около деветдесетгодишен по времето на Александър. Също

така е възможно да е имало двама първосвещеници с това име. Трета възможност е Йосиф Флавий, който често допуска грешки в хронологията си за тази епоха, да е сбъркал и тук!

IV. Исторически фон и теми

Неемия е *третият* велик водач на еврейското възраждане. Зоровавел довежда *първата* група изгнаници обратно в Ерусалим през 538–537 г. пр. Хр. (Ездра 2) и ръководи построяването на храма. Близо осем години по-късно книжникът Ездра пристига в светия град с *втората* група евреи, като провежда радикални реформи чрез своето служение на Божието Слово. Но с времето в Ерусалим отново настъпва упадък.

Тринадесет години след експедицията на Ездра Бог разкрива на Неемия ужасните условия в Ерусалим. След като получава разрешение да сложи нещата в ред, той осигурява на израилтяните онова качествено ръководство, от което те така отчаяно се нуждаят. Той е дълбоко вкоренен в Бога (обърнете внимание на многобройните споменавания на неговия молитвен живот) и това го прави способен да издържи ужасната буря на съпротивата, която се развихря срещу него от самото начало на неговата мисия. Добре е казано, че „на света има три вида хора – такива, които не знаят какво се случва, такива, които гледат какво се случва, и такива, които карат нещата да се случват." Неемия е от хората, които карат нещата да се случват.

Докато книгата на Ездра е свързана с храма и поклонението, Неемия разглежда строителството на градската стена и ежедневния труд. Книгата на Неемия въвежда Бога в ежедневието на живота.

Схема на изложението

I. Първото посещение на Неемия: възстановяването на Ерусалим (гл. 1–12)
- А. Неемия е смаян от вестта за състоянието на Ерусалим (гл. 1)
- Б. Упълномощаване за възстановяването на Ерусалим (2:1–8)
- В. Възстановяване на стената на Ерусалим (2:9–6:19)
  1. Личен оглед и публична съпротива (2:9–20)
  2. Работниците и тяхната работа (гл. 3)
  3. Външни проблеми и специални предпазни мерки (гл. 4)
  4. Вътрешни проблеми и социални реформи (гл. 5, 6)
- Г. Организация на охраната на Ерусалим (7:1–4)
- Д. Записване на населението на Ерусалим (7:5–73)
- Е. Възраждане на религията на Ерусалим (гл. 8–10)
- Ж. Заселване на кварталите на Ерусалим (гл. 11)
- З. Изброяване на свещениците и левитите в Ерусалим (12:1–26)
- И. Освещаване на стената на Ерусалим (12:27–47)

II. Второто посещение на Неемия: реформиране на Ерусалим (гл. 13)
- А. Изгонването на Товия от храма (13:1–9)
- Б. Възстановяване на събирането на десятъци за левитите (13:10–14)
- В. Прекратяване на незаконните дейности в събота (13:15–22)
- Г. Разтрогване на смесените бракове (13:23–31)

Коментар

I. Първото посещение на Неемия: възстановяването на Ерусалим (гл. 1–12)

А. Неемия е смаян от вестта за състоянието на Ерусалим (гл. 1)

1:1–3 В първа глава няма съществено въведение. Научаваме само две неща за **Неемия:** името на баща му е **Ахалия,** а той самият е виночерпец на цар Артаксеркс – много влиятелна позиция. Неговата реакция на новините **за Ерусалим** показва, че той е човек с духовен характер.

Дж. Алек Мотиер коментира:

> Това е доста несигурно историческо време, но изглежда много вероятно ентусиазмът, породен от мисията на Ездра, да е поел в политическа или националистична насока. Тази мисия е възбудила такъв ентусиазъм, че той е започнал да се проявява под формата на неразрешено възстановяване на стените на Ерусалим. Някои от враговете на Божия народ, живеещи в областта, са докладвали за това на … Артаксеркс, и той е заповядал строителството да бъде спряно. Враговете на Бога използват ситуацията, като се изкачват в Ерусалим с царския указ в ръце, прекратяват работата и събарят градските стени. Много вероятно е именно вестите за тези действия да са достигнали до Неемия.[2]

1:4–11 Неемия има на сърце остатъка в Юда. Въпреки че не е преживявл неговите трудности, той се отъждествява с него, като изоставя разкоша на двореца, за да се отдаде на пост, скръб, и молитва. Неемия изповядва **греховете** на народа като свои собствени и моли Бога да **си спомни** Своето Слово и да бъде верен отново да събере народа Си, както е бил праведен да го разпръсне. Той моли Господ да му **даде** благоволение **пред** царя, защото в ума му се оформя смел план как да помогне на братята си. Дни наред Неемия представя делото си пред Всемогъщия.

Неемия често е използван като пример за успешно ръководство. Първо, той има ясна представа за целта, която трябва да бъде постигната. След като анализира проблема, той решава коя е правилната посока на действие. След това мотивира другите да споделят неговото виждане и активно да се включат в работата. После делегира власт и поставя задачи. Надзирава работата и проверява нейното изпълнение, докато проектът не бъде завършен по задоволителен начин.

Б. Упълномощаване за възстановяването на Ерусалим (2:1–8)

2:1–3 Минават три или четири месеца преди вярата на Неемия да бъде възнаградена по най-неочакван начин. Един ден, когато поднася **вино на царя, лицето** му издава неговата **сърдечна скръб.** Въпросът на царя силно плаши Неемия, защото тъгата не е разрешена в присъствието на царя (Ест. 4:2). Джордж Уилямс отбелязва:

> Източните монарси живеели в постоянен страх да не бъдат отровени и биха възприели всеки признак на тревога у виночерпеца си като крайно подозрителен.[3]

Но Неемия няма намерение да навреди на царя. Причината за неговата тъга е запустението на Ерусалим, дома на неговите прадеди.

2:4, 5 Зависимостта на Неемия от Господа в молитва не е напразна. **Царят** не само му дава онова, за което той моли, но и го прави областен управител на **Юда** (5:14). Заповедта на Артаксеркс изпълнява Господното слово към Даниил (Дан. 9:25), също както по-ранният указ на Кир е изпълнил пророчеството на Еремия (Ер. 29:10; Ездра 1).

2:6–8 В отговор на въпроса на царя Неемия му казва колко дълго очаква да отсъства. Както се оказва впоследствие, Неемия отсъства от Персия поне дванадесет години (5:14). Във всичко това Неемия признава, че получените добрини се дължат на **добрата ръка на Бога,** която е **над** него.

В. Възстановяване на стената на Ерусалим (2:9–6:19)

1. Личен оглед и публична съпротива (2:9–20)

2:9–16 Освен официалните **писма** от **царя** Артаксеркс изпраща с Неемия и въоръжен ескорт. Малко след като пристига в **Ерусалим,** новият управител прави оглед на своята столица под прикритието на тъмнината, за да привлече колкото е възможно по-малко внимание и да запази плановете си в тайна. Той добре знае, че за да оцелее градът, е задължително **стените** му да бъдат поправени. На едно място купчината отломки е толкова голяма, че магарето му не може **да мине.**

2:17–20 По-късно Неемия събира първенците, обяснява им какво трябва да се направи и ги насърчава, като им разказва как **ръката** на Господа досега е била с него и им предава **думите** на **царя.** Евреите са въодушевени и готови да започнат. Враговете им – **Санавалат, Товия** и **Гисам** – им се присмиват и се опитват да спрат строителния проект, като надават фалшив вой за „бунт **против царя“**. Но Неемия не се страхува; **небесният Бог** е обещал успех. Хората са обединени, а това е нужно, за да може Бог да ги благослови (Пс. 133:1–3).

2. Работниците и тяхната работа (гл. 3)

Свещениците първи се заемат със задачата, като поправят **Овчата порта.** Тази порта, разположена в североизточния ъгъл на града, е наречена така, защото овцете, предназначени за олтара в храма, са били вкарвани през нея. Портите са изброени по реда им в посока, обратна на часовниковата стрелка: **Овчата порта** (ст. 1, 2), **Рибната порта** (ст. 3–5), **Старата порта** (или Портата на ъгъла) (ст. 6–12), **Портата на долината** (ст. 13), **Портата на бунището** (или Отходната порта) (ст. 14), **Портата на извора** (ст. 15–25), **Портата на водата** (ст. 26), **Конската порта** (ст. 28), **Източната порта** (ст. 29) и **портата Мифкад** (портата за проверка, НАСПБ) (ст. 31). Ст. 32 затваря кръга с **Овчата порта.** В книгата са споменати и още две други порти – Ефремовата порта (8:16) и Портата на стражата (портата на затвора) (12:39). Портите са общо дванадесет, също колкото ще бъдат и портите на Новия Ерусалим (Откр. 21:12). Забележително е, че Бог грижливо отбелязва всички, които Му служат; това се вижда от изброяването на всички, които поправят стените и портите.

Домът на силните мъже (ст. 16) може би първоначално е бил щабът на силните мъже на Давид.

Мъже и жени, занаятчии и работници, първенци и обикновени хора работят рамо до рамо. Има само един случай на разногласие – **първенците** на Текое не поемат отговорността си (ст. 5). Някои от онези, които приключват с възложената задача, се заемат да ремонтират допълнителен участък от стената (ср. ст. 4 и 21; 5 и 27). Бог е поставил различни задачи на вярващите днес. Той ни е снабдил с разнообразни дарби и способности, съответни на нашето призвание, и знае кой не се включва в работата и кой поема двоен дял. „На всекиго работата ще стане явна каква е; защото Денят ще я изяви, понеже в огън се открива; и огънят ще изпита каква е работата на всекиго“ (1 Кор. 3:13).

3. Външни проблеми и специални предпазни мерки (гл. 4)

4:1–6 Когато **Санавалат** и **Товия се присмиват** на първоначалните усилия на евреите да възстановят стената, Неемия реагира с молитва и продължава работата. Проклятията в ст. 4 и 5 са били приемливи по време на диспенсацията на Закона, но не са уместни за християните в настоящата епоха на благодатта (Римл. 12:19–21). Скоро стената достига **до половината** от предвидената **височина.**

4:7–14 Напрежението отвън, предизвикано от **арабите, амонците и азотците,** не е единствената заплаха; на моменти огромната задача почти смазва евреите. Купчините пръст изглеждат безкрайни и изтощават **силата** и волята им (ст. 10). Когато сънародниците им, живеещи извън Ерусалим, ги предупреждават за надвисналата заплаха, Неемия **поставя** мъже **зад по-ниските места зад стената** и въоръжава работниците, като ги насърчава да **„помнят Господа** и да **се бият".**

4:15–23 Изгубили елемента на изненада, **враговете** на Юда се отказват от плана си за директно нападение. **От този ден нататък половината** от евреите **работят на делото,** докато другата **половина** ги охранява. Дори **строителите** носят оръжия. Неемия постоянно води със себе си тръбач, който да даде сигнал при евентуално нападение и така да **събере** мъжете, пръснати около **стената.** Онези, които идват отвън, получават нареждане да **нощуват** в **Ерусалим,** за да бъдат на разположение във всеки момент при необходимост. Стратегията е *молитва, бдене, труд*. Народът ревностно подражава на храбростта и решителността на своя несломим водач. Неемия, роднините му, **слугите** му и персийската **стража,** дошла с него, не си дават никаква почивка, докато бдят над града.

4. Вътрешни проблеми и социални реформи (гл. 5, 6)

5:1–7 Насред строителството назрява грозен вътрешен проблем. Храната явно е била оскъдна и скъпа. Инфлацията плюс бремето на **царския данък** са докарали много от израилтяните до бедност. Те е трябвало да вземат назаем **пари** от по-заможните си братя и да заложат имота си. Някои дори е трябвало да продадат **синовете си и дъщерите си като роби.** И понеже земята им вече е станала чужда собственост, те са останали без средства да откупят обратно децата си. Когато казват на Неемия за тъжното си положение, той свиква заможните на официално събрание и ги порицава.

5:8–10 Не ли крайно нелогично да заробват **братята си, юдеите,** докато Неемия и неговите служители ги откупуват от робството на техните езически съседи? Не е ли от първостепенна важност за собствената им безопасност да бъдат в добри отношения с **Бога?** Как могат да си позволят да пренебрегват Йахве, като нарушават Неговия свят закон, изисквайки **лихва** (ст. 9, 10; ср. Изх. 22:25)? А и след като техният водач, Неемия, им е дал пример, като е давал заеми без лихва, не трябва ли и те да направят същото?

5:11, 12 След като Неемия увещава богатите да **върнат** собствеността, придобита чрез лихварство, а също и част от заемите, които са предоставили в **пари, жито, вино** и **масло,** те му обещават, че ще изпълнят това. Тогава Неемия **вика свещениците,** които **заклеват** богатите да изпълнят своето обещание.

5:13 После Неемия отправя ярко предупреждение за онова, което ще се случи на онзи, който откаже да изпълни това. Той ще бъде **отърсен** от добрата земя като прах от дреха. С искрено **„Амин"** мъжете си тръгват от събранието и изпълняват клетвата си.

5:14–19 Пета глава завършва с кратко описание на **дванадесет**годишната служба на Неемия като **областен управител.** През тези години той сам осигурява издръжката си, вместо да тежи на народа със заплатата си. Той не използва предимствата на поста си, за да придобие **нива** и да си осигури бъдещето. Времето му е посветено на това, да направи Ерусалим сигурен за братята си, а не да натрупа лично благосъстояние. Той сам се грижи за **трапезата** си и посреща на нея чужденци, които се радват на гостоприемството му. Всичко това Неемия прави, понеже се бои от **Бога.** Ако **Бог** вземе предвид неговите жертви, това ще му бъде достатъчно.

6:1–4 След като не са успели да попречат на евреите с други средства, сега враговете решават да унищожат Неемия. Четири пъти **Санавалат** и **арабинът Гисам** се опитват да подлъжат Неемия да остави работата си и да се срещне с тях **в низината Оно. Четири пъти** Неемия им отказва, знаейки, че са се наговорили да му **сторят зло.** Такова **голямо дело** не бива да бъде спирано.

6:5–9 Все още представяйки се за негов съюзник, **Санавалат** изпраща на Неемия **писмо,** в което го обвинява, че иска да стане **цар** на **Юда,** като въстане срещу **царя** на Персия. Санавалат казва, че иска да помогне на Неемия да избегне неприятности с царя, и му предлага да се съберат **заедно,** за да обсъдят въпроса. Неемия отказва, тъй като твърде добре разбира, че Санавалат не прави това с искрено сърце. Освен това клеветите, които той посочва, изобщо не отговарят на истината. Верността на Неемия говори сама за себе си.

6:10–14 Не е тайна, че Неемия е благочестив **човек,** който се бои от Господното Слово. Затова враговете му подкупват лъжливи пророци, за да го подмамят да съгреши и да си навлече Божието неодобрение. Един евреин на име **Семая,** който е таен доносник на врага, предупреждава Неемия за предполагаем заговор срещу живота му и предлага на областния управител да го отведе **в храма,** за да бъде в безопасност. Неемия прозира уловката на пророка. Божието Слово забранява на всички освен на свещениците да влизат в храма. Неемия предпочита да изгуби живота си, но не и да наруши закона. Така и третият заговор на Санавалат се проваля, без да може да му навреди.

Ст. 9 и 14 са примери за „молитвите-стрели“,[4] характерни за живота на Неемия (вж. също 2:4; 4:9; 5:19). В моменти на криза той винаги се обръща към Бога. Матю Хенри коментира:

> Докато негодува срещу тяхната злонамереност в усилията им да го уплашат и така да отслабят ръцете му, той издига сърцето си към небесата в тази кратка молитва: *И сега, Боже, укрепи Ти ръцете ми!* Голяма подкрепа и утеха за добрите хора е фактът, че във всички свои нужди и трудности те имат един добър Бог, при когото да отидат, от когото чрез вяра и молитва да получат благодат, да утешат сърцата си и да *укрепят ръцете си,* когато всичките им врагове се мъчат да ги потопят в сълзи и да отслабят ръцете им. Когато в нашия християнски живот и воюване се сблъскаме с трудна задача или конфликт, това е една добра молитва, която да отправим: „Имам да изпълня такъв дълг или да превъзмогна такова изкушение; *и сега, Боже, укрепи Ти ръцете ми!*“[5]

6:15–19 Независимо от постоянната съпротива **стената** е **завършена за петдесет и два дни** – забележително постижение. Това доказателство за божествено благословение обезсърчава **враговете** на Юда. Друго изпитание, през което преминава Неемия, докато се изгражда стената, е описано в ст. 17–19. Мнозина от **благородните** в Ерусалим са в при-

ятелски отношения със злия **Товия,** защото са обвързани с него чрез бракове. (Товия е управител на амонците – 2:10.) Благородните от една страна **донасят думите** на Неемия на Товия, а от друга страна възхваляват Товия пред Неемия. В гл. 13 отново срещаме Товия.

Въпреки че завършването на стените отнема само **петдесет и два дни,** Неемия има още много други задължения, които трябва да изпълни през своите дванадесет или повече години като областен управител.

Г. Организация на охраната на Ерусалим (7:1–4)

7:1, 2 Веднага след като стените и портите са завършени и **вратарите, певците и левитите** са поставени на своите постове, Неемия **предава грижата** за града **на брат си Ананий и на Анания.** И двамата са благочестиви мъже, напълно подходящи за тази отговорност. Анания дълбоко благоговее пред **Бога,** което го прави сродна душа с Неемия.

7:3, 4 Неемия дава указания как да се осигури безопасността на Ерусалим. **Портите** трябва да се отварят само през светлата част на денонощието, навсякъде из града трябва да бъдат поставени **стражи,** като всеки човек стои на пост **срещу къщата** си. С вяра Неемия е построил стените на предишното им място, въпреки че оградената площ е твърде **голяма** за толкова **малобройно** население.

Д. Записване на населението на Ерусалим (7:5–73)

7:5, 6 Тъй като планира отново да насели града с онези, чието **родословие** доказва еврейския им произход, Неемия **намира книгата,** в която са записани онези, които са се **върнали в Ерусалим и в Юда** със Зоровавел.

7:7–65 Списъкът в ст. 7–65 е почти идентичен с този от Ездра 2. Това повторение опровергава теорията, че Ездра и Неемия *първоначално* са били една книга, независимо че еврейската традиция в определен момент ги е поставяла заедно.

7:66–69 Тези стихове правят обобщение на броя на **цялото събрание, освен слугите, певците** и животните, използвани за транспорт.

7:70–72 Тук са посочени дарители и техният принос за делото. Ст. 70–72 значително се различават от Ездра 2:68, 69. Описанията може би се отнасят за две различни, но застъпващи се по време събирания на дарения. Планът на областния управител за Ерусалим не е напълно завършен до гл. 11.

7:73 Главата завършва мирно с информацията, че **градовете** на **израилевите синове** са заселени и сигурни.

Е. Възраждане на религията на Ерусалим (гл. 8–10)

8:1–8 Тази важна глава разказва за духовното съживление сред Божия народ, дължащо се на публичното четене на Писанията. Забележете, че сега Неемия се споменава в трето лице (до 12:31). В следващите няколко глави главното действащо лице е Ездра.

На първия ден от седмия месец народът се събира на свято събрание за Празника на тръбите (Лев. 23:24, 25), който символизира събирането на Израил отсред езическите нации. Застанал на специална **платформа** и ограден от тринадесет левити, **Ездра чете от закона на Мойсей** в продължение на няколко часа. **Народът** показва дълбоко уважение към Божието Слово, когато **левитите,** посочени в ст. 7, **обясняват прочетеното** (ст. 8). Тъй като след плена еврейският език е бил заместен от арамейския, е било необходимо много думи от еврейските Писания да бъдат обяснявани.[6]

Днес, много векове по-късно, в съвсем

различна културна и езикова среда, проповедниците на Библията и библейските учители трябва да обясняват несравнимо повече неща. Д-р Доналд Кемпбъл подчертава важността на това служение:

> Ездра и неговите помощници са първите в дългата поредица проповедници-тълкуватели, които обясняват Библията. Този метод на проповядване е бил благословен от Бога в продължение на много векове и продължава да бъде ефективен инструмент, с помощта на който християните да бъдат водени към духовна зрелост. Проповядването по тема или по текст често могат да бъдат вдъхновяващи и полезни, но духовните облаги от тях не могат да се сравнят с тези на проповедническо служение като това на Ездра. Благословени наистина са вярващите, имали привилегията да слушат тълкувателно проповядване върху Писанията.[7]

8:9–12 Сълзите на народа показват, че посланието е прието сериозно (ст. 9). Хората постъпват правилно, като приемат Божието Слово сериозно, но не е необходимо да потъват в скръб. Празникът не е за плач, а за радост. Сред празниците на Израил има само един, който е свързан със скръб и постене, и това е Денят на умилостивението. Останалите празници трябва да се празнуват с радост и веселие. Плодът на Духа трябва да личи: любов – в споделяне на благата с по-бедните; радост – в ядене и пиене пред Господа; мир – в успокояването на страховете и утешаване на сърцата. Тъгата им се обръща в радост, а **радостта в ГОСПОДА е** тяхната **сила.**

8:13–15 На следващия **ден** е организирано специално изучаване на Библията за първенците, **свещениците и левитите.** Така те откриват наредбите за Празника на колибите, който трябва да бъде отбелязан по-късно същия **месец.**

8:16–18 Този празник е предвестник на времето, когато Израил ще живее безопасно в Обещаната земя. Народът бързо се подготвя за **празника,** който се празнува за първи път от цялото събрание **от времето на Иисус, сина на Навий.** (Празнуван е частично от първите изгнаници, които се завръщат в Ерусалим заедно със Зоровавел – Ездра 3:4). По покривите, дворовете и улиците на Ерусалим са построени **колиби.** Радостта расте, когато ден след ден **Божието** Слово достига до гладните сърца. Празникът продължава от петнадесетия до двадесет и втория ден на месеца.

9:1–3 След празника всички от народа **се събира** за великия ден на национална изповед. Те **се отделят от чужденците** и се смиряват **пред ГОСПОДА. В пост** и жалеене **четат** от Писанията три часа. После още три часа **се изповядват и се кланят.** Изповедта е пътят към съживлението.

9:4–38 След това **левитите,** изброени в ст. 4 и 5, водят народа в голяма молитва на изповед (ст. 6–37) и посвещение (ст. 38). Някои смятат, че Ездра е водил молитвата, но името му не е изрично споменато. Това е една от най-дългите молитви в Библията и се позовава подробно на свещената история.

Първостепенната тема в молитва е Божията вярност въпреки непокорството на Израил. Молитвата може схематично да бъде описана по следния начин: Сътворението (ст. 6); призоваването на **Авраам** и заветът, който Бог **прави с него** (ст. 7, 8); извеждането от **Египет** (ст. 9–12); даването на закона на **планината Синай** (ст. 13, 14); свръхестественото задоволяване на нуждите по време на пътешествието из пустинята (ст. 15); честите бунтове на Израил **в пустинята,** контрастиращи с неизменната Божия доброта (ст. 16–21); завладяването на Ханаан (ст. 22–25); епохата на съдиите (ст. 26–28); пренебрегнатите предупреждения и в крайна сметка отвеждането в

плен (ст. 29–31); молба за прошка и освобождение от последиците от плена (ст. 32–37); желанието на народа да **направи завет** с Бога (ст. 38).

Друг начин да скицираме молитвата е да проследим развитието ѝ по реда на книгите в Библията: ст. 6–8: Битие; ст. 9–13: Изход; ст. 14: Левит; ст. 15–20: Числа (без ст. 18); ст. 21–23: Числа и Второзаконие; ст. 24, 25: Иисус Навиев; ст. 26–29: Съдии; ст. 30–37: от 1 Царе до 2 Летописи. Това е библейска молитва! Събитията се разглеждат от Божията гледна точка. Навсякъде се признава Неговата вярност, а **милостта** и благодатта се приемат като единствената основа, на която народът може да се опре.

В много отношения последният стих (38) е най-значимата част от молитвата. Евреите осъзнават, че проблемът е в тях, а не в Господа, и решават да направят нещо, за да го решат (вж. в гл. 10 подробностите на **завета).** Молитвата и изповедта, колкото и да са важни сами по себе си, не могат да заместят покорството.

10:1–27 Тези стихове изброяват мъжете, които подписват завета от името на народа (9:38б). Името на Неемия оглавява списъка (ст. 1), следвано от имената на **свещениците** (ст. 2–8), **левитите** (ст. 9–13) и **главите на народа** (ст. 14–27).

10:28, 29 Тези два стиха представляват встъпление към завета, в което всички заявяват, че са съгласни **да спазват и да вършат всичките *заповеди* на ГОСПОДА,** техния **Господ, *правилата* Му и *наредбите* Му.**

10:30–38 По-конкретно евреите обещават да се въздържат от бракове с чужденци (ст. 30), да съблюдават **съботния ден** и съботната година (ст. 31), да дават годишен принос за службите в храма (ст. 32, 33), да осигуряват **дърва** за **олтара на ГОСПОДА** (ст. 34) и да донасят парите за откуп на своите **първородни** и **първите плодове** от реколтата си в храма за издръжката на **свещениците** и **левитите** – т. е. да възстановят **десятъците** (ст. 35–39).

В този завет централно място заема грижата за техния религиозен живот. С изключение на ст. 30 и 31 заветът е посветен изключително на поддръжката на храма и неговите служители.

10:39 Думите **„няма да оставим дома на нашия Бог“** изразяват първостепенната грижа на евреите от периода след Вавилонския плен. От тази искрена грижа за външната страна на тяхната вяра впоследствие се развива покварената фарисейска система, която толкова ожесточено се противопоставя на Господ Иисус, защото Той набляга на далеч поважните изисквания на закона – покорството, милостта и др. Но в своята първоначална невинност такова посвещение със сигурност е било угодно на Йахве.

Ж. Заселване на кварталите на Ерусалим (гл. 11)

11:1, 2 Гл. 11 е тясно свързана с последния стих на гл. 7. Неемия е загрижен поради оскъдното население на **Ерусалим;** в града трябва да се засели да живее още **народ,** за да може да го защитава в случай на нападение. Но страхът задържа много от евреите в провинцията. В крайна сметка е **хвърлен жребий,** с който **един от** всеки **десет** жители на малките градове трябва **да се засели в Ерусалим.** Има и доброволци, които се присъединяват към тях и отиват да живеят в града.

11:3–36 Тук са изброени семействата, живеещи в Ерусалим (ст. 3–24), които веднъж вече са записани (гл. 7). Мъжете от **Юда** са **четиристотин шестдесет и осем** – всеки от тях е глава на домочадие (ст. 4–6). Вениаминците наброяват **деветстотин двадесет и осем** семейства (ст. 7, 8); **Йоил и Юда** са техни **надзиратели** (ст. 9). В ст. 10–14 са изброени три от отредите на **свещениците;** те-

хен първенец е **Завдиил.** Левитите в **светия град**[8] наброяват четиристотин петдесет и шест, като **сто седемдесет и двама** от тях са вратари (ст. 15–19). Храмовите служители, ръководени от **Асиха и Гесва,** живеят в **Офил,** квартал на Ерусалим, разположен в близост до храма (ст. 21). **Озий** е натоварен с цялостната отговорност за **левитите,** а **Петая** е представител **на царя** в града, под ръководството на Неемия, разбира се (ст. 22–24). Останалите евреи живеят в съседните **села: Юда** в **селата,** изброени в ст. 25–30, а **Вениамин** в **селата,** изброени в ст. 31–35. Някои от **отредите на левитите,** които по-рано са живели в Юда, сега се преместват в пределите на **Вениамин** (ст. 36).

З. Изброяване на свещениците и левитите в Ерусалим (12:1–26)

Свещениците, които се завръщат **със Зоровавел,** са посочени в ст. 1–7. **Левитите,** които се завръщат, са изброени в стихове 8 и 9. Ст. 10 и 11 изброяват първосвещениците от **Иисус** (в дните на **Зоровавел,** ст. 1) до **Ядуа.** В ст. 12–21 са представени **свещениците,** които служат **в дните на Йоаким,** чийто син **Елиасив** е първосвещеник по времето на Неемия (3:1). По това време по-голямата част от тях вероятно все още са живи. Левитите са записани под съответния първосвещеник от Елиасив до Ядуа. Мъжете, посочени по име в ст. 24–26 са служили преди и по време на мандата на Неемия като областен управител.

И. Освещаване на стената на Ерусалим (12:27–47)

12:27–30 За **освещаването на стената левитите** (особено **певците)** от околните области са събрани **в Ерусалим. Свещениците и левитите** ритуално **се очистват** заедно с **народа, стената и портите.**

12:31–42 Тогава Неемия събира **юдовите началници на стената** и ги разделя на **два големи хора певци.** Те тръгват в двете срещуположни посоки около стената, като певците вървят отпред, а народът следва началниците си, докато отново се срещат при храма.

12:43–46 Сред шумно ликуване се **принасят големи жертви. В същия ден** някои **мъже** са **определени** да надзирават събирането на **приносите, първите плодове и десятъците** за издръжката на **свещениците и левитите,** както се изисква от **закона.** Хората радостно дават своя принос, защото са щастливи, че богослуженията са възобновени. **Свещениците и левитите** изпълняват своите задължения по поклонението и очистването. **Певците и вратарите** също изпълняват поставените им задачи, които, поне що се отнася до **певците,** датират още от времето на **Давид и Асаф.**

12:47 В дните на Зоровавел и на Неемия народът осигурява всичко необходимо за издръжката на **певците, вратарите, левитите** и свещениците.

II. Второто посещение на Неемия: реформиране на Ерусалим (гл. 13)

А. Изгонването на Товия от храма (13:1–9)

13:1–3 След дванадесетгодишна служба в Ерусалим, през 433 г. пр. Хр. Неемия се връща във Вавилон за неопределено време. След това той получава разрешение отново да отиде в Ерусалим – посещение, свързано с отстраняването на злоупотреби. Изразът **„в същия ден“** (ст. 1) може да се отнася за предишната глава или за друг ден по време на отсъствието на Неемия (ст. 6). Във всеки случай се прочита Словото, в което се заповядва да не се допускат моавци и амонци в израилевото събрание. Тези народи не само са отказали хляб и вода на Божия народ, но и са наели Валаам да ги прокълне. Бог обаче

е обърнал проклятието в благословение. Какъв чудесен Бог е Той! Народът реагира, като **отлъчва от Израил разноплеменното множество.**

13:4, 5 Като изгонват чужденците, евреите завършват делото, което са започнали в 9:2. **Свещеникът Елиасив** е приготвил във вътрешния двор на Божия дом жилище за злия **Товия,** като е използвал складово помещение, което би трябвало да бъде пълно с **десятъците** за **левитите** и **свещениците.**

13:6–9 След завръщането си Неемия не се забавя да поправи това. По време на неговото отсъствие са възникнали и други проблеми и Неемия с възмущение се заема да сложи край на тези злини.

Б. Възстановяване на събирането на десятъци за левитите (13:10–14)

Неемия изобличава натоварените с тези дела официални служители за безотговорността, с която са пренебрегвали **левитите.** Левитите, които са били принудени да работят на нивите, за да се прехранват, са събрани отново и са **поставени верни** мъже, които да им **раздават** десятъците. Неемия моли своя **Бог** да го **помни** заради това добро дело (ст. 14).

В. Прекратяване на незаконните дейности в събота (13:15–22)

На Неемия му се налага да изобличи управниците, които позволяват на народа да работи **в събота.** Чужденците, които живеят сред евреите, се опитват да превърнат съботата в пазарен ден. Но съботата трябва да бъде пазена свята, дори ако е необходимо и със сила. Неемия изпраща хора, които да осигурят затварянето на **портите,** а алчните **търговци,** нощуващи извън града, са принудени да избягат под заплахата от използване на сила срещу тях. Забранената дейност се прекратява отведнъж. Неемия моли Бога да го помни и заради това (ст. 22).

Г. Разтрогване на смесените бракове (13:23–31)

Няколко години по-рано **жените чужденки** са били отпратени по заповед на Ездра (Ездра 10). Оттогава народът е встъпил в завет да се отдели от езичниците (гл. 10) и до известна степен е спазил това. Но след време практиката **юдеите** да се женят за **азотки, амонки и моавки** отново процъфтява, дори и сред свещениците. Някои от нарушителите са наказани физически, а други се отлъчени. Един от внуците на **първосвещеника** е изгонен.[9] Езичниците са прогонени и Неемия призовава Господа да отсъди за онези, които са **осквернили** своите свети служби. Още веднъж той моли Господ да си спомни за него (ст. 31).

В църквата днес няма забрана за бракове между различни етнически групи, защото християнството е вяра, обхващаща всички народи и племена. Но дори и в старозаветните времена основната причина за забраната несъмнено са покварените, лъжливи религии на езическите народи.

Кемпбъл коментира онзи вид смесени бракове, които са разрушителни за християнството:

> Новият Завет прибавя своето неизменно свидетелство срещу браковете между вярващи и невярващи. Павел наставлява вярващите да търсят брачен партньор „само в Господа“ (1 Кор. 7:39). Въпреки това и днес, както и в предишните векове, някои вярващи изказват благовидното извинение, че ще доведат неспасения си другар до Господа – но нещата рядко се развиват така и по-често децата последват пътищата на неновородения родител.[10]

По време на цялото си управление Неемия се проявява като човек на действието. Никъде другаде не се вижда така

ясно като тук как ревността за Божието дело го изяжда (Пс. 69:9). Тъй като не се стреми да се харесва на хората, всички, които са престъпили закона на Господа, в еднаква степен изпитват гнева му. Той предупреждава, увещава, укорява, **кара се, бие, скубе –** въобще поставя неблагочестивите натясно! Той е храбър мъж и упорит военачалник в челните редици на битката против злото. Неемия е неуморен работник и велик строител за Божието дело.

С тази глава *старозаветната история* приключва. Книгите след Неемия *хронологично* попадат *преди* неговото време (с изключение на Малахия, която е от времето на Неемия).[11]

Чарлз Суиндол завършва своя коментар на Неемия „Подай ми още една тухла", с предизвикателство към всички ни:

> Мисля, че е от голямо значение фактът, че финалната сцена в книгата на Неемия го изобразява на колене, молещ Бога за благодат. Той се е борил твърдо за правдата, но е опазил сърцето си меко пред Господа. Какъв велик модел на ръководство! Той е човек на честността, убеждението и посвещението.
> Подай ми още една тухла![12]

Крайни бележки

[1] (Въведение) John C. Whitcomb, „Nehemiah," *The Wycliffe Bible Commentary,* p. 435.

[2] (1:1-3) J. Alec Motyer, *Toward the Mark,* Vol. 6, No. 1, January-February 1977, p. 6.

[3] (2:1-3) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 264.

[4] (6:10–14) Благочестиви хора са нарекли тези молитви „молитви-стрели", защото се изстрелват много бързо към Божия престол.

[5] (6:10-14) Matthew Henry „Nehemiah," in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* II:1087.

[6] (8:1–8) Еврейският и арамейският са тясно свързани семитски езици. Устните арамейски „перифрази" на оригиналния еврейски текст по-късно са записани и наречени *Таргуми*.

[7] (8:1-8) Donald Campbell, *Nehemiah: Man in Charge,* p. 75.

[8] (11:3–36) Това е първият път, когато Ерусалим е наречен „светия град".

[9] (13:23–31) Йосиф Флавий казва, че бунтовникът-изгнаник отива в Самария, където Санавалат построява за него храм, който се превръща в убежище за отстъпилите юдеи.

[10] (13:23-31) Campbell, *Nehemiah,* pp. 116,117.

[11] (13:23–31) Периодът след Неемия понякога е известен като „Четиристотинте години на мълчание", въпреки че този термин не непременно е правилен. Даниил 11 например представя подробна история на гръцката епоха, която освен това е авансово написана история – т. е. пророчество. Всъщност тази част от пророчеството е толкова точна в подробностите (за онези, които познават историята на Птолемаидите и Селевкидите), че повечето либерални богослови и техните привърженици твърдят, че Даниил е писал впоследствие. Старозаветните апокрифи, макар и не боговдъхновени, съдържат ценна историческа информация за този период.

[12] (13:23-21) Charles R. Swindoll, *Hand Me Another Brick,* p. 205.

Библиография

Campbell, Donald K. *Nehemiah: Man in Charge*. Wheaton, IL: Victor Books, 1979.

Henry, Matthew. „Nehemiah.“ In *Matthew Henry’s Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2. Joshua to Esther. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Ironside, H. A. *Notes on Ezra, Nehemiah, Esther.* Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1972.

Jensen, Irving L. *Ezra/Nehemiah/Esther.* Chicago: Moody Press, 1970.

Keil, C. F. „Nehemiah.“ In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 10. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Swindoll, Charles R. *Hand Me Another Brick*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1978.

ЕСТИР

„Книгата Естир ни предоставя откъс от историята на юдеите, който не се среща никъде другаде в Библията. Например точно оттук научаваме за произхода на празника Пурим, който, както всички знаем, се празнува от еврейския народ и до ден-днешен.“

Карл Армърдинг

Въведение

I. Уникално място в канона

Веднъж един западняк попитал един съветски евреин какъв би бил резултатът, ако Съветският съюз засили антисемитската си политика. „Ами, може би празник!“ Помолен за обяснение, евреинът казал: „Фараонът се опита да ликвидира евреите и резултатът беше Пасхата; Аман се опита да изтреби нашия народ и резултатът беше Пурим; Антиох Епифан се опита да ни унищожи и резутатът беше Ханука!“

Книгата Естир обяснява произхода на празника Пурим – колоритен еврейски празник, който днес се отличава с освирквания, които се разнасят всеки път при споменаването на името на Аман в годишното публично прочитане на книгата.

Естир е уникална в много отношения. Тя разказва историята на неортодоксалните[1] юдеи, които предпочитат благоденствието в Персия[2] пред несгодите, които понася малкият остатък, който се връща в Ерусалим под водачеството на Зоровавел (Ездра 2). С изключение на поста в Естир не се споменава нищо за религията.

Друга забележителна черта на книгата, е че в нея не се среща името на Бога[3] – факт, поради който някои са поставяли под въпрос правото ѝ на място в Писанието. Но Дж. Сидлоу Бакстър посочва, че името *Йахве* е скрито на четири места под формата на акростих (1:20; 5:4; 5:13; 7:7), винаги в някой съществен момент от повествуванието. Също и името *Ехйех* (Аз Съм, който Съм) се появява веднъж под формата на акростих (7:5). „Това не може да е случайност“, пише Скроджи, „а колко е трудно да се конструират такива форми, е очевидно за всеки, който се опита да го направи.“[4]

Въпреки че Божието име не се споменава изрично, Неговото присъствие е ясно забележимо в цялата история от начина, по който Той осигурява спасение на Своя народ чрез поредица от добре планирани „съвпадения“. Независимо че името на Йахве не е изрично свързано с онези, които доброволно остават във Вавилон, вместо да се върнат в собствения си град и земя, Неговата грижа за тях не може да бъде поставена под въпрос. Те все още са Негов народ и Той ще ги опази от антисемитизма (вдъхновен от дявола), който се опитва да ги изтреби. Бог е Авторът на цялата история, независимо че не се подписва под всяка страница.

Стихотворението на Джеймс Ръсел Лауъл е подходящ коментар за книгата Естир:

> Как горд изглежда злият отмъстител!
> На страниците на историята
> се нижат битки,

в мрак и с ярост светът воюва
срещу Твойто Слово.
На ешафода – истината,
злото – на престола.
Но бъдещето е на този ешафод.
Невидимо и неусетно, скрит във сянка,
събитията направлява Бог,
над Своите бди.

Книгата Естир не е цитирана в Новия Завет и до този момент в ръкописите от Мъртво море не са открити фрагменти от нея. Поради тази и други причини някои (дори и някои евреи) поставят под въпрос каноничността на Естир. Книгата обаче съдържа прекрасни уроци за верността на Бога дори когато Неговият народ е непокорен.

II. Авторство

Писателят на тази книга несъмнено е юдеин, който познава персийските обичаи и детайлите на двореца. (Археологията е потвърдила някои специфични детайли.) Той пише като очевидец и езикът му е типичен за епохата след плена. Някои предполагат, че авторът е Ездра или Неемия. Еврейската традиция посочва като автор Мардохей. В действителност ние нямаме представа кой е написал Естир; може би човешкият автор е бил незначителна историческа фигура. Който и да е бил той, както посочва „Коментар за амвона“, „не може да я е написал невярващ в Бога човек; и никой вярващ в Бога не може да я прочете, без вярата му да бъде укрепена“.

III. Датиране

Естир 10:2 подсказва, че цар Асуир (Ксеркс) вече е бил мъртъв. Тъй като той умира през 465 г. пр. Хр., това поставя написването на книгата след тази година. Подробностите от персийската култура, достъпът до дворцовите летописи и яркостта на описанието на оче-

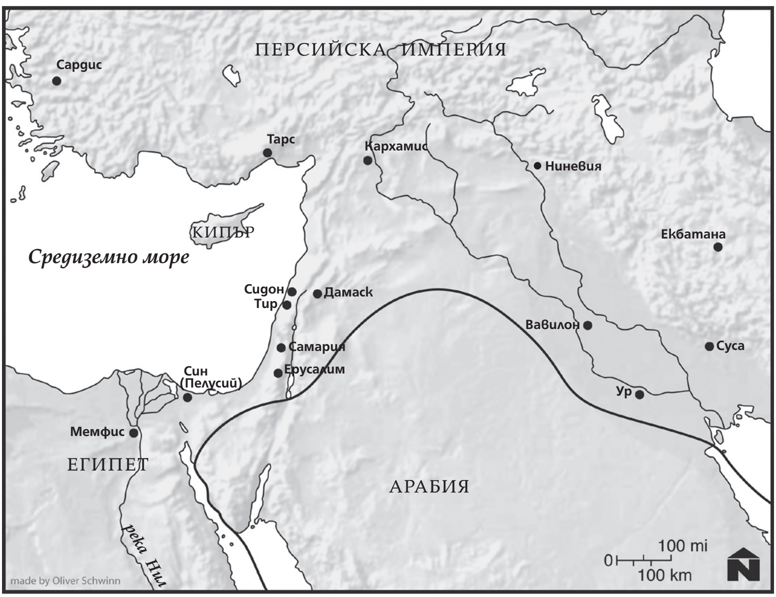

Персийската империя, 500 г. пр. Хр.

видец подкрепят дата на написването не много след смъртта на Ксеркс, някъде по време на царуването на Артаксеркс I (464–424 г. пр. Хр.). Както обикновено, невярващите критици датират книгата много по-късно (III или II в. пр. Хр.).

IV. Исторически фон и теми

Събитията в тази книга се развиват между шеста и седма глава на Ездра, по време на царуването на персийския цар Асуир (Ксеркс). Книгата разказва за онези евреи, които решават да останат във Вавилон вместо да се върнат в Ерусалим заедно с малкия остатък, който се връща в светия град заедно със Зоровавел (Ездра 2). Тя носи името си от главната героиня на разказа – Естир, сирачето, което става царица. Естир, нейното персийско име, означава „звезда“ и може би идва от името на богинята Ищар. Еврейското ѝ име, Адаса, означава „мирта“.

Дворът на Асуир се помещава в Суса, една от трите столици на Персия, като останалите са Ахмета (Екбатана, НАСПБ) и Вавилон. Суса (Шушан) е еврейското име и означава „крем“.[5] Пророк Даниил прекарва известно време там (Дан. 8). Неемия служи там след времето на Естир (Неем. 1). Там се развива и тази история, която започва през 483 г. пр. Хр. (Ксеркс се възцарява през 586 г. пр. Хр.; първа глава започва с третата година на неговото царуване, ст. 3.)

Схема на изложението

I. Заповедта за изгонването на Астин (гл. 1)
II. Издигането на Естир като царица (гл. 2)
III. Планът за унищожението на юдеите (гл. 3, 4)
  А. Разговорът на Аман с царя (гл. 3)
  Б. Разговорът на Мардохей с царицата (гл. 4)
IV. Осуетяването на унищожението на юдеите (гл. 5–9)
  А. Молбата на Естир и гневът на Аман (гл. 5)
  Б. Унижението на Аман и награждаването на Мардохей (гл. 6)
  В. Обвинението на Естир и екзекуцията на Аман (гл. 7)
  Г. Повишението на Мардохей и спасението на юдеите (гл. 8)
  Д. Унищожаването на врага и постановяването на празника Пурим (гл. 9)
V. Издигането на Мардохей (гл. 10)

Коментар

I. Заповедта за изгонването на Астин (гл. 1)

1:1–4 Въпреки че не всички изследователи са на едно мнение за личността на **Асуир,** повечето съвременни коментатори смятат, че това е Ксеркс, синът на Дарий Велики. Ксеркс царува от 486 до 465 г. пр. Хр.

Първото **угощение** не непременно е продължило **сто и осемдесет дни** *без прекъсване*. По-скоро това е било времето, необходимо да се покаже **славното богатство на царството** на Асуир. Вероятно различни благородници са идвали по различно време през този период, понеже империята е била твърде обширна.

1:5–8 Второто **угощение** продължава **седем дни** и е открито за **целия народ** в **Суса. Царското вино** се лее безплатно

от **златни чаши** в елегентно украсената дворцова градина (ст. 6 е може би найпъстрият стих в Библията!). Гостите могат да пият колкото много или колкото малко желаят.

1:9–12 Опиянieният Ксеркс заповядва на дворцовите си сановници **да доведат царица Астин,** която посреща **жените** на отделно пиршество. Той иска да **покаже красотата ѝ** на публичното угощение. Тъй като персийското благоприличие изисква жените на обществени места да бъдат забулени, излиза, че царят иска да я унижи, за да задоволи пиянската си прищявка. Тя отказва да бъде показана, като по този начин силно разгневява **царя.**

1:13–20 Когато **царят** се посъветва със своите **мъдреци,** те му казват, че **постъпката** на Астин ще стане лош пример за **жените** по цялото царство. Затова **Мемукан** предлага Астин да бъде детронирана с **царска заповед** и **заповедта** да бъде оповестена по всички краища на **царството.** Знаейки, че законът на мидяните и персите е неотменим, мъдреците може би са предложили такава драстична стъпка, за да бъдат сигурни, че Астин няма отново да се завърне на власт и да им отмъсти.

1:21, 22 Царят прибързано приема съвета им, подписва закон и заповядва той да бъде обнародван във всяка **област** на **езика на всеки народ.** В указа е включен и закон **всеки мъж да бъде господар в дома си** и там да се използва неговият **език.** Д-р Дж. Вернон МакГий предполага, че *у дома си* Мемукан е бил мъж под чехъл и с помощта на тази заповед е отмъщавал на жена си.[6]

II. Издигането на Естир като царица (гл. 2)

2:1–4 Когато изглежда, че царят размисля за онова, което е направил с **Астин,** неговите съветници му предлагат да се потърси сред **всички красиви млади девици девойка,** която да стане **царица** на нейно място.

2:5–7 Когато потенциалните девойки са доведени в крепостта **Суса, Естир,** една от девиците от столицата, също е доведена заедно с тях. Тя е осиновена от братовчед си **Мардохей** след смъртта на родителите си. Мардохей е **вениаминец,** чийто прародител **Кис** е отведен в плен **с Йехония** (4 Царе 24:14–16).

2:8–11 Игай, пазачът на харема, показва особена благосклонност към **Естир,** като с готовност снабдява нея и прислужничките ѝ със **средствата ѝ за разкрасяване, както и дяловете ѝ,** а също и като ѝ осигурява **най-доброто помещение на женската къща.** Подчинявайки се на **Мардохей,** тя все още не разкрива своя етнически произход. Въпреки че Мардохей няма пряк достъп до нея, той има своите начини всеки ден да научава **какво става с нея.**

2:12–14 Курсът за подготовка на младите жени, за да бъдат заведени в спалнята на царя, продължава **дванадесет месеца.** Те преминават през програма за церемониално очистване с масла, благоухания и козметични средства. После, **когато дойде редът на всяка,** тя може да поиска всичко – облекло, украшения или парфюми. След това девойката прекарва една нощ с **царя** и никога **вече** не се връща при него освен ако той толкова я хареса, че да я **повика по име.**

За християните времето на живота е време на подготовка за царуване. Скоро Господ ще представи църквата пред Себе Си без петно или бръчка, или друго такова нещо (Еф. 5:27).

2:15–18 Вместо да иска някакви пищни украшения, **Естир** последва съвета на Игай. Може би той ѝ е предложил да заложи на естествената си хубост. Във всеки случай **царят обиква Естир повече от всички** останали, избира **я** за своя **царица** и **прави голямо угощение в** нейна **чест. Облекчението,** което царят

прави в **областите,** може да е включвало амнистия или опрощаване на данъци или може да е било просто празник. Освен това той **дава подаръци** според богатството си.

2:19–23 Проведено е и второ събиране на **девици,** вероятно за допълване на царския харем. **Естир** продължава да пази народността си в тайна, а **Мардохей** запазва стратегическото си положение **в царската порта.** По това време той подслушва един заговор за убийството на **цар Асуир.** Мардохей съобщава за това на **Естир,** която на свой ред уведомява **царя.** Убийците са арестувани, разпитани и **обесени.**

Инцидентът е записан рутинно в официалните летописи на царството. Мардохей не е възнаграден веднага. Той ще трябва да почака, но наградата няма да му се отнеме. Бог грижливо помни всичко. Древногръцкият историк Херодот казва, че обесването е било обичайното наказание за изменници и бунтовници в Персия по онова време.[7]

III. Планът за унищожението на юдеите (гл. 3, 4)

А. Разговорът на Аман с царя (гл. 3)

3:1 Думите **„след тези събития“** обозначават промеждутък от пет години между гл. 2 и 3. Последната важна фигура в драмата на Естир се явява на сцената в ст. 1 – **Аман, синът на Амидата.** Не ни е казано защо той е бил **повишен,** но понататъшното развитие на събитията дава да се разбере, че ръката, която действа зад ръката на царя, е тази на Сатана. Аман е **агагец** – потомък на царете на амаличаните (Агаг е царска титла). Господ е обявил вечна война против Амалик (Изх. 17:8–16). Книгата Естир разказва за последната записана битка в тази война (вж. също 1 Царе 15:32; 30:1–10; 1 Лет. 4:43).

3:2–6 По официална заповед сега всички трябва да **коленичат** пред Аман като втори човек след царя. Но **Мардохей** отказва да се **кланя** на един, който е само човек, особено пък на амаличанин. Страхът от Бога превъзмогва всеки страх от човека. Законът на Мойсей не забранява да се показва дължимото уважение към властимащите, но категорично забранява поклонението пред всичко друго освен пред Бога. Източните монарси често са изисквали такова поклонение. Колегите на Мардохей се опитват да придобият благоволението на Аман, като му посочват отказа на Мардохей да му се кланя. Аман е егоистичен човек и явното незачитане от страна на Мардохей го разгневява далеч отвъд границите на разумното. Вместо да се разправи само с Мардохей, той задейства план да унищожи **всичките юдеи в царството!**

3:7–11 Първата стъпка на Аман е да хвърли жребий, с който да определи подходяща дата за масовата екзекуция. По привидна случайност посочената дата е след близо година. Както е казал някой, „дори суеверието е приковано към колелетата на божествената колесница“. Бог се намесва в плана на Аман, за да осигури достатъчно време, през което планът да бъде осуетен. „Жребият се хвърля в скута, но всичко, което отсъди, е от ГОСПОДА“ (Пр. 16:33). След това **Аман** отива при царя с провокативна информация за **юдеите,** която ги представя като опасност за **царството.** Той настоява да бъде издадена **заповед** за изтреблението им. Според закона на мидяните и персите такава заповед, веднъж издадена, никога повече не може да бъде променена или отменена. Като допълнителен стимул Аман предлага да **внесе десет хиляди таланта сребро в царските съкровищници,** неприятно изпразнени от загубите на царя в Гърция. Асуир подпечатва смъртната присъда с **пръстена си,** като осъжда хиляди невинни мъже, жени и

деца да бъдат пожертвани на олтара на гордостта на Аман. Ст. 11 може да означава, че **среброто** взето от убитите, ще принадлежи на Аман.

3:12–15 С голямо старание са разнесени копия от заповедта за екзекуцията, която определя **тринадесетия ден от дванадесетия месец** за клането. В двореца Асуир и Аман самодоволно **сядат да пируват,** но в града настъпва голямо смущение. Ървинг Йенсен коментира:

> Последната фраза на гл. 3 е много важна: „А градът Суса се смути“. Не само юдеите, но и не-юдеите реагират на този възмутителен пример на жесток деспотизъм. Понякога масите грешат, но не винаги. Това е ситуация, в която царят и неговия главен министър са малцинство, което е в грешка, но разполага с огромна власт. Всички обаче – както нациите, така и отделните хора – трябва да се съобразяват с най-висшата власт – Бога. Заповедта на царя е издадена и разпратена, но Царят на царете ще има последната дума.[8]

Б. Разговорът на Мардохей с царицата (гл. 4)

4:1–3 Еврейското население е потресено, когато новината се разнася из земята. Където царува злото, винаги има скръб. **Мардохей** облича жалейно облекло, надига оплакване и върви из **града,** докато достига до **царската порта,** отвъд която не може да премине, защото носенето на **вретище** не е позволено в присъствието на негово величество. Той знае, че е главният обект на омразата на Аман. Съдбата, очакваща неговия народ, е била несъзнателно предизвикана от него.

4:4–9 Тъй като порядките забраняват на **Естир** да напусне своя затвор в двореца, тя **изпраща** свой слуга да занесе **дрехи, за да облекат Мардохей,** да не би да бъде видян от царя във **вретище** и да загуби живота си. Но Мардохей отказва да прикрие своята мъка. Когато **Атах,** личният слуга на Естир, отива да разбере защо той продължава да скърби, Мардохей му разказва цялата история. Той изпраща на царицата **препис от писаната заповед** и от своя страна ѝ нарежда да използва положението си, за да се застъпи **за народа си.**

4:10–12 Естир отговаря на **Мардохей,** като му напомня, че всеки, **който влезе при царя, без да е** поканен, се наказва със смърт, освен ако той не помилва натрапника, като **простре към него златния скиптър.** Тя посочва и друго усложнение, което би направило такова действие двойно по-рисковано – тя **не** е била **викана** от Асуир **вече тридесет дни,** което може да означава, че по някакъв начин си е навлякла неговото недоволство.

4:13, 14 Отговорът на Мардохей на аргументите на Естир е съвсем по същество: тя няма да се **избави,** когато останалите **юдеи** бъдат избити, дори и да е царица. Ако сега откаже да действа, ще се издигне някой друг, който да избави Неговия народ, но тя ще бъде убита. А може би именно тази възможност да спаси своя народ е причината тя да се е издигнала до престола. Думите на ст. 14 трябва да бъдат предизвикателство всеки от нас: **„А кой знае дали ти не си се издигнала до царско достойнство за време като това?“** Макар че малцина от нас някога ще достигнат до положението на Естир, всеки вярващ има жизненоважна роля в действащия план на Бога.

4:15–17 След като взема своето решение, **Естир** нарежда **всички юдеи** да **постят** с нея **три дни. После** тя **ще влезе при царя.**

Матю Пул коментира известните героични думи на Естир **„ако загина, нека загина!“:**

> Въпреки че опасността, на която се излагам, е голяма и очевидна, като се има

> предвид яснотата на закона и непредсказуемостта на царя, както и строгостта, която показа към предшественичката ми Астин, все пак, за да не пренебрегна дълга си към Бога и Неговия народ, аз ще вляза при царя и радостно и решително ще разчитам на Божието провидение за безопасност и успех.[9]

Нагласата на християнина в трудни обстоятелства и изпитания не бива да бъде фатализъм, а оптимизъм, особено когато трябва да пристъпим към небесния престол за благодат и помощ във време на нужда. Ние имаме дързновението и сигурността на достъпа до Него – скиптърът на Божията прошка е бил прострян към нас на Голгота. „Затова нека пристъпваме с дързновение към престола на благодатта, за да получим милост и да намерим благодат, която да ни помага своевременно" (Евр. 4:16).

IV. Осуетяването на унищожението на юдеите (гл. 5–9)

А. Молбата на Естир и гневът на Аман (гл. 5)

5:1–3 На третия ден, когато постът е свършил, **Естир се облича в царските си одежди,** събира смелостта си и се явява неканена пред Асуир. Давайки си сметка, че само нещо много важно би накарало неговата царица да рискува живота си, **царят простира към Естир златния скиптър** и ѝ дарява живота. Освен това той обещава да изпълни **желанието** ѝ, **до половината от царството** му (образен израз, означаващ, че ще ѝ даде всичко, което би поискала, в границите на разумното). Христос простира Своя скиптър на благодатта към всеки невярващ, който идва при Него с покаяние и вяра (вж. Йоан 6:37б). За вярващия златният скиптър е винаги прострян (вж. Евр. 10:22).

5:4–8 В този момент **Естир** само кани **царя** и неговия любим министър **Аман на угощение** (четвъртото угощение в книгата). По време на вечерята царят отново се опитва да разбере какво иска царицата. Естир още веднъж отлага да му съобщи и моли Асуир и Аман да дойдат и на следващия ден за ново **угощение.** Тогава тя ще представи въпроса си. Има различни мнения защо Естир е планирала тези две отлагания, преди да отправи молбата си: (1) Искала е да си възвърне благоразположението на царя, което явно напоследък е била изгубила (вж. коментара към 4:10–12). (2) И двата пъти не ѝ е достигнала смелост. (3) Искала е да внесе елемент на напрежение и да внуши на царя, че въпросът ѝ е жизненоважен, а не просто прищявка. (4) Искала е да поласкае гордостта на Аман и да притъпи вниманието му, преди да го разобличи като зъл убиец. Може би стратегията ѝ е съдържала елементи от всички тези идеи.

5:9–14 Изпълнен с гордост, **Аман** си тръгва от угощението в приповдигнато настроение. Когато на излизане от двореца среща **Мардохей,** той **се изпълва с ярост, но** за момента **се въздържа** от насилие. Той събира **приятелите си и жена си Зереса** и им разказва всички благоприятни неща, които са му се случили. Единственият облак на хоризонта е този упорит **юдеин! Жена му** го съветва да направи **бесилка, висока** около 23 м, и да поиска от **царя** разрешение **да обеси Мардохей на нея.** Идеята се харесва на Аман **и той заповядва да се приготви бесилката.**

Б. Унижението на Аман и награждаването на Мардохей (гл. 6)

6:1, 3 Докато Аман спи, Бог държи Асуир буден, за да предотврати злия замисъл. В опит да използва по най-добрия начин безсънието си **царят заповядва**

да му **прочетат летописите** на неговото царуване. По божествено „съвпадение" прочетеният пасаж разказва именно за опита за атентат срещу него, който е осуетен от **Мардохей.** След разследване се установява, че **не е направено нищо,** с което Мардохей да бъде награден за тази услуга.

Добре е да отбележим това, което Дж. Г. Белет нарича

> ... чудното преплитане на обстоятелствата, което виждаме в тази история. Тук има интрига и вторична интрига, „колела в колелата", обстоятелства, зависещи от обстоятелствата, всички впрегнати заедно да изпълнят чудесния Божи план.[10]

Господ напълно владее положението.

6:4–11 Вероятно на сутринта **Аман** идва **да каже на царя да се обеси Мардохей.** Колкото и да е странно, точно по същото време царят е обзет от порив да възнагради човека, който го е спасил от атентаторите. Когато Аман влиза, Асуир му задава въпроса: **„Какво да се направи на човека, когото царят благоволява да почете?"** Мислейки, че е дошъл *неговият* звезден миг, Аман предлага човекът да бъде **разведен** из града в разкошен парад и да му се отдадат почести, които отстъпват само на царската слава. Освен това той предлага, докато развеждат човека из града, за него да се прогласява публично: **„Така ще се направи на човека, когото царят благоволява да почете!"** Тогава **царят** заповядва на **Аман** да побърза да отдаде всички тези почести не на себе си, а на **юдеина Мардохей!** Аман излиза, за да прогласи своя най-голям враг за човека, когото царят благоволява да почете. Така гордостта предхожда гибелта и високомерният дух предхожда падането (Пр. 16:18).

В наши дни има един Човек, когото Царят благоволява да почете – Господ Иисус Христос. Бог е постановил всяко коляно да се поклони пред Него и всеки език да изповяда, че Той е Господ за слава на Бог Отец (Фил. 2:10, 11).

6:12–14 Паднал духом, **Аман** се оттегля **у дома си** и разказва за неочакваното развитие на нещата. **Жена му и съветниците му** виждат в събитията от деня поличба за победа на юдеина и поражение на Аман. Но в този момент вече е дошло времето **Аман** да побърза за **угощението** на Естир.

В. Обвинението на Естир и екзекуцията на Аман (гл. 7)

7:1–4 Второто **угощение** на Естир се оказва с последици, които разтърсват цялото царство, започвайки от дома на Аман. След като царят я подканва, тя най-накрая отправя своята молба към него. Царицата моли за своя **живот** и за живота на своя **народ.** Ако те просто бяха **продадени като роби,** тя би замълчала, „защото притеснението не би било съизмеримо със затрудняването на царя" (ст. 4 НАСПБ). Но тежестта на тяхното положение я е принудила да действа.

7:5–7а Царят възмутено пита **кой** е подбудил такъв отвратителен заговор срещу народа на Естир. Царицата мъдро е поканила Аман точно за този момент. Право в лицето му тя заявява: **„този зъл Аман!"** Сега истинският характер на Аман е напълно разкрит. Асуир се втурва в **градината на двореца** като разярен тигър. Може би и съвестта му го е изобличила, когато си е спомнил за своето участие в одобрението на този ужасен план. Оказало се е, че ударът стига много по-близко до неговия собствен дом, отколкото той е очаквал.

7:7б–10 В смъртен страх Аман се хвърля пред **царица Естир, за да изпроси живота си.** Връщайки се в стаята, **царят** изтълкува това като опит да изнасили жена му. Присъдата на Аман вече е подпечатана. Без изрична дума от царя

слугите **покриват лицето на Аман** – приготовление за екзекуция. **Един от** тях казва на **царя** за **бесилката,** която **Аман** е приготвил, и Асуир заповядва злодеят да бъде **обесен на нея.** Така Аман заема мястото на Мардохей **на бесилката.** Той пожънва това, което е посял. Така **яростта на царя утихва.**

Г. Повишението на Мардохей и спасението на юдеите (гл. 8)

8:1, 2 Домът на Аман е даден **на Естир,** а постът му – **на Мардохей.**

8:3–8 Аман вече е отстранен, но неговият коварен заговор е все още в ход. **Естир** отново се явява пред **царя** неканена, без да я е грижа за собствения ѝ живот, и със сълзи го моли за народа си. **Златният скиптър** на благодатта отново е прострян към нея. Ст. 3 предава същината на нейната молба, а ст. 5 и 6 излагат точните ѝ думи. Тя моли първата заповед да бъде отменена. Но според закона никой указ, подписан и подпечатан от персийски цар, не може да бъде отменен. След като напомня на Естир какво е направил вече за нея, царят позволява на нея и на Мардохей да **напишат** друга **заповед,** която да *противодейства* на първата.

8:9–14 Царските писари са **повикани** и Мардохей им диктува указ, който дава на **юдеите** правото да защитят живота си. С огромна скорост новият указ е отнесен до най-отдалечените части на царството от **царските конници.** А колко повече трябва вестта за изкуплението на човека от властта на злото да се разпространява с усърдие и готовност по царството на Сатана!

8:15–17 Свалил вретището си, **Мардохей** напуска двореца в бляскаво облекло. Юдеите се изпълват с **веселие,** когато чуват за внезапния обрат на събитията, докато останалите народи се изпълват с боязън. Тъй като не желаят да бъдат причислени към техните врагове, по това време **мнозина** от езичниците **стават** прозелити на юдейската вяра.

Д. Унищожаването на врага и постановяването на празника Пурим (гл. 9)

9:1–5 Когато настава съдбоносният **ден, тринадесетият ден от дванадесетия месец, юдеите се събират в градовете си** и избиват своите врагове. Дори първенците и началниците **помагат на юдеите,** защото се страхуват от **Мардохей,** който сега е вторият по власт човек в царството.

9:6–15 Само в столицата са убити **петстотин мъже,** сред които **десетте сина на Аман.** Когато докладват на царя за това, той предполага, че броят на убитите в останалата част от земята ще е много голям. **Естир** моли да бъде определен допълнителен ден, в който **юдеите** в крепостта **Суса** да ликвидират всички останали гнезда на антисемитизъм. В резултат на това са екзекутирани още **триста мъже.** Тя моли и телата на **десетте сина на Аман** да бъдат публично **обесени.**

9:16 Юдеите в **царските области избиват седемдесет и пет хиляди души,** но не вземат нищо от **плячката** от враговете си. Това ще покаже на всички, че юдеите искат само да запазят живота си, а не да трупат богатства.

9:17–28 Юдеите в областите устройват голям празник **на четиринадесетия ден от месеца,** докато тези **в Суса** празнуват **на петнадесетия.** Това е началото на празника Пурим. Името **Пурим**[11] идва от **„пур“** – жребият, който е хвърлил Аман (3:7). По-късно Мардохей нарежда и **четиринадесетият,** и **петнадесетият** ден да бъдат **пазени** от целия юдейски народ. Също като древните празници, и той трябва да бъде празнуван всяка година, за да припомня на бъдещите поколения това чудотворно спасение.

9:29–32 Явно **до всичките юдеи** са

били изпратени две **писма** с изискване да пазят празника **Пурим** – първото в ст. 20, а второто в ст. 29–32. Споменатата в ст. 32 **книга** вероятно е летописът на царството (ср. 2:23; 6:1; 10:2).

V. Издигането на Мардохей (гл. 10)

10:1, 2 Книгата Естир завършва с издигането **на Мардохей.** Неговите успехи за записани наред с постиженията на **Асуир в Книгата на летописите на мидийските и персийските царе.** Карл Армърдинг завършва своята книга върху Естир с думите:

> Забележително е, че не е записана неговата смърт, защото историята на повечето хора приключва с нещо като некролог. Но с Мардохей не е така. Така у нас остава впечатлението за един, който продължава да живее. „Който върши Божията воля, пребъдва до века" (1 Йоан 2:17).[12]

10:3 Мардохей търси доброто на народа си. Спърджън вижда приложението на това служение за християните:

> Мардохей е истински патриот и затова, когато бива издигнат до най-високият пост след Асуир, той използва високото си положение, за да съдейства за благополучието на Израил. В това той е символ на Иисус, който от Своя славен престол търси не Своето Си, а използва властта Си за Своя народ. Би било прекрасно всеки християнин да бъде един Мардохей за църквата, борещ се според способностите си за нейното благополучие. Някои са поставени в положение на охолство и влияние. Те нека прославят Своя Господ във високите места на земята и да свидетелстват за Иисус на големците. Други притежават онова, което е далеч по-добро, а именно близка връзка с Царя на царете. Те нека всеки ден бъдат верни да се молят за слабите в Господния народ, за съмняващите се, изкушаваните, безутешните.[13]

Крайни бележки

[1] (Въведение) Неортодоксален юдеин е такъв, който е част от юдейската етническа общност, но не практикува своята религия или не спазва Мойсеевия закон по отношение на правилата за хранене и традициите.

[2] (Въведение) Днес Персия се нарича Иран. Техният език, фарси (т. е. персийски) не е сроден с арабския, но използва модифицирана арабска писменост и много арабски думи от мюсюлманската религия и култура.

[3] (Въведение) С идеята да „поправят" това някои евреи са добавили много пасажи (на гръцки) към каноничния текст на Естир. Те не си дават сметка, че така унищожават самото послание на тази книга – Бог, който действа в сянка за Своя народ, дори за онези, които избират да живеят далеч от Неговия храм в Ерусалим. Тези допълнения могат да се намерят в апокрифите, но имат доста различен характер от еврейския оригинал. Те добавят голяма доза религиозна дейност, както и някои елементи почти в стил „сапунена опера". Евреите и протестантите съвсем основателно са отхвърлили тези апокрифни допълнения към Божието Слово.

[4] (Въведение) W. Graham Scroggie, *Know Your Bible, Vol. I*, *The Old Testament,* p. 96.

[5] (Въведение) Името Сузана идва от тази еврейска дума за крем или лилия.

[6] (1:13:20) J. Vernon, McGee, *Ruth and Esther: Women of Faith,* pp. 232, 33.

[7] (2:19-23) Cited by Carl Armerding, *Esther: For Such a Time as This,* p. 35.

[8] (3:12-15) Irving L. Jensen, *Ezra/ Nehemiah/Esther,* p. 88.

[9] (4:15-17) Matthew Poole, *Matthew Poole's Commentary on the Holy Bible,* p. 913.

[10] (6:1-3) J. G. Bellett, *Witnesses for God in Dark and Evil Times: being Studies and Meditations on the Books of Ezra, Nehemiah, and Esther,* p. 70.

[11] (9:17-28) *Пурим* е в мн. ч. на еврейски и означава „жребий".

[12] (10:1, 2) Armerding, *Esther,* p. 128.

[13] (10:3) Charles Haddon Spurgeon, *Morning and Evening*, p. 667, reading for November 28, Evening.

Библиография

Armerding, Carl. *Esther: For Such a Time as This*. Chicago: Moody Press, 1955.

Baldwin, Joyce G. *Esther.* Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1984.

Bellett, J. G. *Witnesses for God in Dark and Evil Times: being Studies and Meditations on the Books of Ezra, Nehemiah, and Esther.* Kilmarnock, Scotland: John Ritchie, Publisher of Christian Literature, n.d.

Ironside, H. A. „Esther." In *Notes on Ezra, Nehemiah, and Esther.* Neptune, N.J.: Loizeaux Brothers, 1972.

Keil, C. F. „Esther." In *Commentary on the Old Testament in Ten Volumes*. Vol 10. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1982.

McGee, J. Vernon *Ruth and Esther: Women of Faith*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1988

ВЪВЕДЕНИЕ В ПОЕТИЧНИТЕ КНИГИ

„Поезията“, е казал някой, „е онова, което се губи при превода.“ За наше щастие това не е вярно или в най-лошия случай е голямо преувеличение по отношение на старозаветната еврейска поезия. От друга страна класическата английска или френска поезия, която по принцип е силно зависима от използването на рими, стриктно мерена реч и специална форма, е най-трудна за истински добър превод на други езици.

Еврейската поезия съдържа мерена реч само до известна степен и използва техниките на алитерация (стихове, състоящи се от думи, които започват с един и същ звук), както и други похвати, характерни и за нашата поезия.

Макар че голяма част от книгите на Пророците са написани в поетична форма, пет книги от Стария Завет са приети за поетични сами по себе си: Йов, Псалми, Притчи, Еклисиаст и Песен на песните.[1]

I. Поетичните книги

А. Йов

Това може би е най-старата книга в Библията, тъй като при всички дискусии за правилното и погрешното никъде в нея не се споменава Законът. В драматични диалози тежко страдащият, но все пак праведен Йов спори със своите „приятели“ за причината за своето нещастие, само за да бъде научен накрая от Господа да приема Неговата суверенна воля за себе си. Това е литература на мъдростта от най-високо качество, признавана дори от невярващите за действително величава поезия.

Б. Псалми

Книгата на Псалмите е най-популярната сред християните книга от Стария Завет. Често можем да я срещнем приложена за удобство в изданията на Новия Завет, за случаите, в които е неудобно да се носи цяла Библия. Мнозина от онези, които обичат Псалмите, дори и не подозират, че те са изцяло поезия.[2]

Псалми е книгата с духовни песни на древния Израил, представляваща сборник от пет книги, написани в продължение на около хиляда години, от ок. 1400 г. пр. Хр. (Мойсей) до ок. 400 г. пр. Хр. (Ездра).

В. Притчи

Втората най-редовно използвана от вярващите старозаветна книга е книгата Притчи. Тя е преизпълнена с мъдрости за това, как да живеем успешен живот от Божията гледна точка (която в крайна сметка е единствената, която има истинско значение). Това е прекрасен образец на литература на мъдростта.

Г. Еклисиаст

За повечето хора това е книгата, която най-трудно могат да вместят в рамките на библейското учение. Ключът към Еклисиаст е изразът „под слънцето“, тъй като „проповедникът“ разсъждава от гледната точка на човек, който не притежава Божието откровение. Това е още един пример за литература на мъдростта.

Д. Песен на песните

Всички, които обичат Библията, са единодушни, че това е една прекрасна поема за истинската и чистата любов, въпреки

че тълкуванията на повествуванието са различни. Заглавието „Песен на песните“ е еврейски идиоматичен израз, който означава „най-прекрасната песен“. Соломон е написал 1,005 песни (3 Царе 4:32), но тази е най-хубавата.

II. Да се наслаждаваме на старозаветната поезия

За съжаление много хора са били отвратени от поезията в училище – или защото насила са били принуждавани да учат наизуст стихотворения, които не харесват или не разбират, или защото учителите им са ги карали да анализират стихотворенията безкрайно, докато цялата им красота и свежест се изгуби. Наслаждаването на поезията донякъде прилича на отглеждането на рози – нещо, което всеки може да прави с относително малко познания, стига да има желанието да се наслаждава на красотата им. Един урок по биология, в който розата методично се разчленява на всичките си съставни части, несъмнено има образователна стойност, но едва ли е полезен от артистична или естетическа гледна точка.

Насладата от старозаветната поезия е нещо средно между радостта от розите без никакво познание за тях и методичното им научно изследване. Удоволствието, което могат да ти донесат розите, ще бъде по-голямо, ако знаеш каква е разликата между чаената роза и флорибундата, ако можеш да различиш червената от розовата, а розовата – от кораловата или червено-оранжевата.

По същия начин, ако можеш да забележиш формите и техниките, които внасят „цвят“ в поезията, както и похватите на псалмиста или друг библейски поет, ще получиш много по-голяма наслада от библейската поезия. Това е вярно не само за петте книги, приети за поетични, но и за останалата част от Стария Завет – да не говорим за Новия.

III. Паралелизъм

Най-характерната черта на библейската поезия е не *римуването на звуци*, както в по-голямата част от англоезичната поезия, а в „римуването“ на *идеи* – т. е. поставянето на две или повече фрази една до друга, които по някакъв начин си съответстват. Ние трябва да бъдем благодар-

Историческо място на авторите на поетичните книги и книгите на мъдростта.

ни на Бога, че това е основният принцип на библейската поезия, защото благодарение на него тя може да се превежда добре на почти всички езици и сравнително малко от красотата ѝ се губи в процеса на превода. Сам нашият Господ често използва паралелизъм, когато говори. (Прочетете внимателно напр. Матей 5–7 и Йоан 13–17, след като прочетете следващите бележки.)

Бихме искали да представим някои примери за основните типове паралелизъм в еврейската литература, за да може читателят да търси подобни структури, и то не само докато изучава Стария Завет с помощта на настоящия коментар, но и и при ежедневното четене на Библията и докато слуша проповеди.

1. Синонимен паралелизъм

Както подсказва и самото наименование, при този тип паралелизъм втората или паралелната фраза изразява почти същото като първата – с цел наблягане на идеята. Книгата Притчи особено много изобилства с примери за този тип паралелизъм:

В пътеката на правдата има живот
и в хода на пътя ѝ няма смърт.
(Пр. 12:28)

Аз съм саронският нарцис
и кремът на долините. (Пес. 2:1)

2. Противопоставящ паралелизъм

При този тип двете фрази са поставени една „срещу" друга, така че да формират *контраст:*

Защото ГОСПОД познава пътя на праведните,
а пътят на безбожните ще ги отведе към гибел. (Пс. 1:6)[3]

Омразата предизвиква раздори,
а любовта покрива всички провинения.
(Пр. 10:12)

3. Паралелизъм по форма

При този тип паралелизмът е единствено във *формата;* двете (или повече) фрази нито си контрастират, нито се разширяват, нито се подсилват. Тук две поетични фрази просто са поставени заедно, за да изразят мисъл или тема:

А Аз помазах Своя Цар на Сион,
светия Си хълм. (Пс. 2:6)

4. Синтетичен паралелизъм

Втората поетична фраза доизгражда *(синтесис* е гръцката дума за „поставям заедно") мисълта от първата фраза:

ГОСПОД е пастир мой,
няма да остана в лишение. (Пс. 23:1)

Повече от всичко, което пазиш, пази сърцето си,
защото от него са изворите на живота.
(Пр. 4:23)

5. Емблематичен паралелизъм

Преносен израз в първата поетична фраза илюстрира съдържанието на втората:

Както еленът желае водните потоци,
така душата ми желае Теб, Боже!
(Пс. 42:1)

Както е златна халка на зурлата на свиня,
така е и красива жена без разум.
(Пр. 11:22)

IV. Литературни похвати

Ние ги използваме ежедневно, без да си даваме сметка. Изрази като „тя е истински ангел" или „той яде като прасе" са образни.

1. Сравнения

В Библията често се правят ярки сравнения между едно нещо и друго, особено в петте поетични книги.

а. Уподобяване

Когато сравнението използва думата *като* или *както*, то се нарича *уподобяване:*

> Защото праведния ще благословиш Ти, ГОСПОДИ,
> ще го оградиш с благоволение **като** със щит. (Пс. 5:12)

> **Като** ябълково дърво сред горските дървета,
> така е любимият ми сред синовете. (Пес. 2:3а)

б. Метафора

Когато сравнението е директно и едно нещо е наречено нещо друго, без да се използва *като* и *както*, това е *метафора*. Метафората е много популярен похват[4]:

> Защото ГОСПОД Бог е слънце и щит,
> ГОСПОД ще даде благодат и слава,
> няма да лиши от никакво добро
> онези, които ходят в чистота.
> (Пс. 84:11)

> Градина затворена е сестра ми, невястата,
> извор затворен, източник запечатан.
> (Пес. 4:12)

2. Алитерация

Няколко думи, разположени в близко съседство и започващи с една и съща буква, най-често съгласна, ни дават „подходящ пример за изкусно съставена алитерация".[5] Например в началните стихове на Песен на Песните има много думи, започващи със звука „ш" (еврейската буква *шин),* включително и заглавието на книгата и еврейската форма на името на Соломон.

Очевидно е, че при превода алитерацията не може да се предаде съответно или на същото място, както е в оригинала.[6]

3. Антропоморфизъм

Това означава „човешки форми" и е похват, при който Бог, който е Дух, се описва, като че ли има човешки части:

> ГОСПОД е в светия Си храм,
> ГОСПОДНИЯТ престол е в небесата,
> **очите** Му гледат,
> утринните Му лъчи изпитват човешките синове. (Пс. 11:4)

4. Зооморфизъм

По подобен начин Божиите качества са сравнени и с *части на животни:*

> С **перата** Си ще те покрива
> и под **крилете** Му ще прибегнеш –
> Неговата истина е щит и защита.
> (Пс. 91:4)

5. Персонификация

Някакъв обект или абстрактно качество се разглеждат като личност:

> Нека се веселят небесата и нека ликува земята,
> нека бучи морето и всичко в него,
> нека се весели полето и всичко по него.
> Тогава ще ликуват всичките дървета на гората пред ГОСПОДА.
> (Пс. 96:11, 12)

> Аз, мъдростта, обитавам с благоразумието
> и издирвам разсъдливо знание.
> (Пр. 8:12)

6. Акростих

Това е похват, който е почти невъзможно да бъде преведен,[7] защото се основава на еврейската азбука и стиховете са подредени по азбучен ред на първата им буква. Добре известни примери са Псалм 119 и четири от петте глави на Плача на Еремия. Книгата Притчи завършва със състояща се от 21 стиха възхвала на съвършената жена, подредена според буквите от еврейската азбука (Пр. 31:10–31).

Съществуват и други литературни похвати, някои от които частично се припокриват с представените дотук, но за повечето вярващи изброените са достатъчни.

Ако читателят внимателно следи за някои от тези поетични похвати, докато изучава тези пет книги (както и много от останалите книги на Библията), у него ще бъде възбуден свеж интерес и той в много по-голяма степен ще може да оцени истинската прелест на библейския текст (Вж. Екл. 3:11а).

Крайни бележки

1. Три от тях, Йов, Притчи и Еклисиаст, са наречени още „литература на мъдростта“. Независимо че са поетични по своята форма, съдържанието им набляга на мъдростта или изкуството и умението да се живее в страх от Бога.
2. Това отчасти се дължи на факта, че в ПБКДж (както и в други издания на Библията) всички видове библейска литература – закони, история, поезия, послания – са оформени по един и същ начин. Повечето съвременни издания се стремят чрез самото оформление да подскажат от какъв тип е съчинението.
3. Целият Псалм 1 представлява противопоставящ паралелизъм между праведния и безбожния – стилов шедьовър, който в изкуството се нарича „тъмнина срещу светлината и светлина срещу тъмнината“.
4. Нашият Господ използва метафори, когато нарича Себе Си „Вратата“, „Лозата“, „Хлябът на живота“, и „Добрият Пастир“.
5. Проповедниците особено много обичат този похват за лесно запомнящи се схеми на проповедите си. Когато той не е насилен, измислен или прекален, алитерацията действително може много да помогне на паметта.
6. В Новия Завет Посланието към Евреите в оригинал започва с група думи, започващи със звука „п“ (гръцко *пи)*.
7. Преводът на Библията на Роналд Нокс прави впечатляващ опит да го стори, но по необходимост пропуска четири по-малко използвани букви от английската азбука, тъй като еврейската азбука има само двадесет и две букви.

КНИГАТА ЙОВ

„Това е първият и най-стар разказ за никога нестихващия проблем – човешката съдба и Божия път за него тук на земята … Върховна скръб, върховно помирение; най-древният хорал, като че ли от сърцето на човечеството – така нежен и така велик; като лятна нощ, като света с неговите морета и звезди! Мисля, че няма написано нищо друго, в Библията или извън нея, с такава литературна стойност.“

Томас Карлайл

Въведение

I. Уникално място в канона

Йов е единствената по рода си книга в цялото Божие Слово – дълъг, драматичен диалог в поетична форма, поставен като голям, многостранно шлифован диамант, между исторически пролог и епилог в проза. Както е написана на еврейски, книгата е изцяло поезия с изключение на глави 1, 2, 32:1–6а и 42:7–17.

Самюъл Ридаут коментира мястото на книгата в Светото Писание:

> От размера ѝ и от един бърз поглед към съдържанието ѝ бихме могли да преценим, че книгата Йов е много важна част от Божието слово. Но колко е пренебрегвана от повечето хора! Подробното познаване дори само на съдържанието ѝ е по-скоро изключение отколкото правило.[1]

Великолепният език на тази книга е признат дори (а понякога особено) от невярващите. Разбира се рационалистите са винаги готови със своите теории за „източници“, „редакции“ и „интерполации“ – обикновено без подкрепата на никакви ръкописи, които да свидетелстват за техните деструктивни теории.

Великият реформатор Мартин Лутер, сам даровит писател и преводач, казва че Йов е „по-значима и величествена от всяка друга книга в Писанието“. Алфред лорд Тенисън, който като поет-лауреат на Англия би трябвало да може да разпознае велика поезия, нарича Йов „най-великата поема както в древната, така и в съвременната литература“.

В светлината на забележителното великолепие на книгата Йов и нейното прозрение за състоянието на човека не бива да ни учудва фактът, че нашата ежедневна реч е в голяма степен обогатена от тази книга. Следните изрази са съвсем явно заимствани от нея. Повечето от тях са директни цитати от книгата Йов и са се превърнали в част от ежедневната ни реч:

Гол излязох от утробата на майка си и гол ще се върна там (1:21).

Господ даде и Господ взе (1:21).

Космите на тялото ми се изправиха (4:15б). (Настръхна ми косата.)

Няма правосъдие (19:7).

Земята на живите (28:13б).

Плюят в лицето ми (30:10б).

Кая се в пръст и пепел (42:6б).

Изразът „Зная, че е жив Изкупителят ми …“ (19:25) е добре известен отчасти заради прекрасната музикална интерпретация в Хенделовата оратория *Месия*.

(Повлияният от пуританите американски език съдържа далеч повече изрази, заимствани от книгата Йов – бел. прев.)

Макар изразът „търпението на Йов“ (Як. 5:11) да не се среща в книгата Йов, той е станал част от ежедневната реч.

По отношение на съдържанието на книгата трябва да посочим, че дълбоките въпроси, които Йов поставя за живота, смъртта, страданието и живота след смъртта, намират своя отговор в Посредника, за когото той копнее – Господ Иисус Христос.

II. Авторство

Книгата Йов е анонимна, въпреки че еврейската традиция посочва като автор Мойсей. Други предположения са Елиу, Соломон, Езекия, Ездра, неизвестен юдеин, живял някъде между 500 г. и 200 г. пр. Хр., или самият Йов. Тъй като Йов е живял още 140 години след събитията, описани в книгата, и е бил очевидец на всички събития и речи, може би най-вероятният автор е той.

III. Датиране

Що се отнася до събитията в книгата, широко разпространено е схващането, че Йов е живял преди рождението на Авраам. Така събитията в книгата Йов попадат някъде в по-късната част на Битие 11 гл. Има няколко причини, поради които Йов се свързва с този период в историята. В книгата не се споменава нито за Изхода от Египет, нито за Закона на Мойсей. Съвсем ясно е, че Йов е бил свещеник в своето семейство (1:5), а този тип семейно свещенство се отнася към патриархалния период. Начинът на живот, при който богатството се определя от броя на добитъка и другите животни, също до голяма степен е характерен за патриархалната епоха. Йов е живял повече от двеста години, а такава продължителност на живота е типична за епохата непосредствено преди Авраам. Изследователите отбелязват и музикалните инструменти (21:12) и вида на парите (42:11), споменати в книгата Йов, и ги причисляват към ранната част на Битие.[2]

Учени датират написването на книгата в един много обширен период – от патриархалната епоха (ок. 2100–1900 г. пр. Хр.) до втори век пр. Хр.! (Последното становище се подкрепя от крайни либерални учени и очевидно не може да се съгласува с фрагментите от книгата Йов в ръкописите от Мъртво море, идващи от същата епоха.)

Двете най-вероятни епохи за написването на книгата са патриархалната и Соломоновата. На съвременните западни хора би им се струвало, че такива дълги и сложни речи биха се съхранили най-добре, ако бъдат записани скоро след като са произнесени. Но източните и семитските устни предания са забележителни със своята точност.

Най-добрите аргументи за ерата на Соломон са съдържанието и стилът на книгата – това е литература на мъдростта, доста характерна за писанията на цар Соломон. Такива косервативни старозаветни учени като Франц Делицш и Мерил Ф. Ангър поддържат Соломоновата ера като време на написване на книгата, като очевидно предполагат продължително и прецизно устно предаване. Такъв литературен феномен лесно може да бъде разбран в източните общества, но е труден за възприемане от западните хора.

IV. Исторически фон и теми

Независимо че авторът на книгата Йов е неизвестен, нейното боговдъхновение и историческа точност са несъмнени. Апостол Павел цитира Йов 5:13 в 1 Кор. 3:19: „Улавя мъдрите в лукавството им.“ В Езек. 14:14 за Йов се говори като за историческа личност, а не за измислен герой. Той е споменат и в Яков 5:11:

„Чули сте за твърдостта на Йов и сте видели края от Господа – че Господ е много жалостив и милостив.“

Темата на книгата е загадката на човешкото страдание и проблемът за болката. Защо всички хора страдат и най-вече защо страдат праведните? В лицето на Йов виждаме човек, върху когото само за един ден се стоварват много повече катастрофи, отколкото може би върху който и да било друг човек, живял някога на земята, с изключение на Господ Иисус. Господ допуска тези страдания да дойдат в живота на Йов, за да увеличи неговата способност да общува с Бога. Може би и Бог е възнамерявал с тази книга да загатне по един много специален начин за страданията на еврейския народ.

Щом евреите ще трябва да приемат един *страдащ* Месия (като противоположност на героичния „Макавейски“ тип), е необходимо да им бъде показано, че страданието не е задължително резултат от лични грехове. Христос пострада за нас, праведният – за неправдените.

Няколко пасажа в тази книга могат да бъдат приложени към Господ Иисус:

1. 9:33: „Няма посредник между нас, който да сложи ръката си върху двама ни.“ (Христос е Посредникът, който може да прехвърли мост над пропастта между Бога и човека.)
2. 16:8–19: Страданията на Йов. Много от изразите в този пасаж са използвани в Псалмите за страданията на Месията.
3. 16:21: „… за да защити правото на човека пред Бога и на човешки син – пред ближния му“ (Господ Иисус Христос е нашият Адвокат, който защитава нашето дело пред Отца.)
4. 19:25, 26: „Защото зная, че е жив Изкупителят ми.“ (Ролите на Христос като Изкупител и идещ Цар са ясно описани.)
5. 33:24: „Избави го, да не слезе в рова, намерих откуп.“ (Тук думата „откуп“ е същата като „умилостивение“. Чрез умилостивението, извършено от Христос, вярващите са спасени от „рова“ на пъкъла.)

Няколко твърдения в книгата Йов често са посочвани като такива, които разкриват развито научно познание:

1. Цикълът на изпарение и кондензация (36:27, 28).
2. Посоките на вятъра и метеорологичното време (37:9, 17).
3. Съставът на човешкото тяло (33:6).
4. Разположението на земята в космическото пространство (26:7).
5. Феномени на океанското дъно (38:16).
6. Връзката между облаците и светкавиците (37:11).
7. Орбитите на небесните тела и тяхното влияние върху земята (38:32, 33).

Схема на изложението

I. Пролог: изпитанието на Йов (гл. 1, 2)
- А. Сцена I: Земята Уз (1:1–5)
- Б. Сцена II: Небето – Господното присъствие (1:6–12)
- В. Сцена III: Земята Уз – бедствието за имота и потомството на Йов (1:13–22)
- Г. Сцена IV: Небето – отново Господното присъствие (2:1–6)
- Д. Сцена V: Земята Уз – бедствието за личността на Йов (2:7–13)

II. Дебатът между Йов и неговите приятели (гл. 3–31)
- А. Първият цикъл речи (гл. 3–14)
  1. Първата жалба на Йов (гл. 3)
  2. Първата реч на Елифаз (гл. 4, 5)
  3. Отговорът на Йов (гл. 6, 7)
  4. Първата реч на Валдад (гл. 8)

5. Отговорът на Йов (гл. 9, 10)
6. Първата реч на Софар (гл. 11)
7. Отговорът на Йов (гл. 12–14)

Б. Вторият цикъл речи (гл. 15–21)
1. Втората реч на Елифаз (гл. 15)
2. Отговорът на Йов (гл. 16, 17)
3. Втората реч на Валдад (гл. 18)
4. Отговорът на Йов (гл. 19)
5. Втората реч на Софар (гл. 20)
6. Отговорът на Йов (гл. 21)

В. Третият цикъл речи (гл. 22–31)
1. Третата реч на Елифаз (гл. 22)
2. Отговорът на Йов (гл. 23, 24)
3. Третата реч на Валдад (гл. 25)
4. Отговорът на Йов (гл. 26)
5. Заключителният монолог на Йов (гл. 27–31)

III. Намесата на Елиу (гл. 32–37)
А. Речта на Елиу към тримата приятели на Йов (гл. 32)
Б. Речта на Елиу към Йов (гл. 33)
В. Втората реч на Елиу към тримата приятели на Йов (гл. 34)
Г. Втората реч на Елиу към Йов (гл. 35–37)

IV. Господ се открива (38:1–42:6)
А. Първото предизвикателство на Господ към Йов (38:1–40:2)
1. Въведение (38:1–3)
2. Предизвикателството на чудесата на неживото творение (38:4–38)
3. Предизвикателството на чудесата на живото творение (38:39–40:2)

Б. Отговорът на Йов (40:3–5)
В. Второто предизвикателство на Господ към Йов (40:6–41:34)
1. Господ призовава Йов да отговаря като мъж (40:6–14)
2. Господ призовава Йов да размисли за веемота (40:15–24)
3. Господ призовава Йов да размисли за левиатана (гл. 41)

Г. Смиреният отговор на Йов (42:1–6)

V. Епилог: триумфът на Йов (42:7–17)
А. Господ изобличава приятелите на Йов и ги възстановява (42:7–9)
Б. Господ възстановява благополучието на Йов (42:10–17)

VI. Заключение: поуки от книгата Йов

Коментар

I. Пролог: изпитанието на Йов (гл. 1, 2)

А. Сцена I: Земята Уз (1:1–5)

1:1–3 Йов е заможен **човек,** който живее в **земята Уз.** Плачът на Еремия 4:21 подсказва, че Уз се намира в Едом, югоизточно от Палестина.[3] **Правдивият** и богобоязлив Йов има **седем сина и три дъщери.** Стадата му от добитък са толкова огромни, че той е смятан за **най-големия** човек в **изтока.**

1:4, 5 Един от силните доводи за това, че събитията в Йов се развиват през патриархалната епоха, е фактът, че Йов като баща на семейството играе ролята на свещеник и принася **всеизгаряния** за синовете си. Винаги съществува опасността от лекомислени или дори светотатсвени приказки, когато иначе благочестиви хора пируват или се веселят. В своя вечерен размисъл за Рождество Ч. Х. Спърджън уместно прилага тези стихове за вярващите от християнската диспенсация:

> Добре е вярващият още вечерта, преди да си легне, да прави онова, което патриархът е правел рано на сутринта след семейните празненства. Сред веселие-

то на семейното събиране е лесно да се подхлъзнем в греховно лекомислие и да забравим християнския си характер, с който сме известни. За жалост нашето празнуване нерядко от време на свята наслада се изражда в нечестива веселба … Святата благодарност би трябвало да бъде за нас също така очистващ елемент като скръбта. Уви за нашите бедни сърца, защото фактите говорят, че домът на жалеене е по-добър от дома на веселие. Спомни си, християнино, в какво си съгрешил днес! Впуснал ли си се и ти като другите в празни думи и разгулна реч? Признай греха си и прибегни към жертвата. Жертвата освещава. Скъпоценната кръв на закланото Агне премахва вината и очиства нечистотата на нашите грехове на невежество и невнимание.[4]

Б. Сцена II: Небето – Господното присъствие (1:6–12)

Разказът започва със сцена в небесата, в която **Божиите синове**[5] (ангелите) се явяват **пред ГОСПОДА. Сатана** (еврейската дума за „обвинител“) също присъства. Когато Бог посочва на Сатана праведността на Своя **слуга Йов,** Сатана изказва предположението, че единствената причина Йов да се бои от Бога е Неговата добрина към него. Според Сатана, ако Господ оттегли защитата Си от Йов, той ще прокълне Създателя си **в лицето.**

В. Сцена III: Земята Уз – бедствието за имота и потомството на Йов (1:13–22)

1:13–19 Тогава **ГОСПОД** дава на **Сатана** разрешение да изпита Йов, като ограби притежанията му. Дяволът обаче *не* получава позволение да се докосне до **него.**

Следва поредица от ужасни нещастия, които се случват много бързо едно след друго:

1. **Савците** открадват **петстотин чифта говеда** и **петстотин магарици,** като **избиват слугите,** които отговарят за тях.
2. Мълния унищожава **седем хиляди овце** заедно със **слугите,** които ги пасат.
3. **Халдейците** откарват **три хиляди камили** и **избиват слугите,** които се грижат за тях.
4. **Силен вятър** предизвиква срутването на **къщата,** в която **синовете и дъщерите** на Йов **ядат и пият вино,** при което те всички загиват.

1:20–22 Въпреки всички тези ужасни загуби **Йов** е способен да се поклони на Бога с думите: **„Гол излязох от утробата на майка си и гол ще се върна там. ГОСПОД даде и ГОСПОД взе; да бъде благословено ГОСПОДНОТО Име.“**

Г. Сцена IV: Небето – отново Господното присъствие (2:1–6)

Във втора глава отново виждаме **Сатана** да се явява **пред ГОСПОДА.** Този път **Сатана** внушава, че ако му бъде разрешено да се **докосне до** тялото на Йов, верността на Йов към Бога бързо ще изчезне. Той получава позволение за това.

Д. Сцена V: Земята Уз – бедствието за личността на Йов (2:7–13)

2:7–10 Тогава тялото на Йов се покрива **с лоши язви от стъпалото на крака му до темето му.** Нещастието му е толкова голямо, че дори **жена му** го предизвиква: **„Похули Бога и умри!“** Но Йов ѝ отговаря: **„Само доброто ли да приемаме от Бога, а злото да не приемаме?“** По отношение на жената на Йов Харолд Ст. Джон цитира следния пасаж:

> Мисля си за всички жестоки и едностранчиви забележки, които мъжете коментатори са написали за жената на Йов, и почти изпадам в отчаяние от своя пол; само жена може да разбере истински

> една жена и за жена писателка е запазено правото (мисля, че името ѝ беше Луис Хатън) да отбележи, че докато е в състояние да сподели страданията на мъжа си, жената на Йов храбро понася бедите, но когато той изпада в състояние, което тя не може да сподели с него, и така я оставя навън, това вече я срива – защото за нея единствената нетърпима беда е онази, която ѝ е забранено да сподели с мъжа си.[6]

2:11–13 Не след дълго **трима** от **приятелите на Йов** чуват за неговото **нещастие** и решават да отидат при него, за да го утешат. Тези приятели са Елифаз, Валдад и Софар. Когато обаче виждат злочестината и окаяното му положение, те са така поразени, че не могат да му проговорят **седем дни и седем нощи!**

II. Дебатът между Йов и неговите приятели (гл. 3–31)

В трета глава започва поредица от беседи между Йов и приятелите му, която е най-дългата и най-заплетената част от книгата. Ридаут описва съдържанието ѝ по следния начин:

> Тази част удачно е била наречена *Оплитането,* понеже представлява маса от спорове, изобличения, обвинения, подозрения, отчасти верни теории, съпътствани от проблясъци на вяра и надежда – всичко, изразено на най-възвишен поетичен език, с великолепното изобилие на ориенталските метафори. За случайния читател може да изглежда, че няма развитие и споровете са доста неясни. Трябва да признаем, че Божият народ като че ли е извлякъл твърде малко от тези глави, освен няколко добре познати, много красиви и често цитирани стихове.[7]

Тези разговори могат да се разделят на три серии: първо говори Йов, после един от неговите приятели му отговаря; Йов от своя страна също му отговаря, на това му отвръща следващият приятел; после горкият Йов отново се опитва да се защити – само за да бъде упрекнат от третия приятел!

Трите серии разговори могат да се подредят по следния начин:

Първи цикъл:
Йов: гл. 3
Елифаз: гл. 4, 5
Йов: гл. 6, 7
Валдад: гл. 8
Йов: гл. 9, 10
Софар: гл. 11
Втори цикъл:
Йов: гл. 12–14
Елифаз: гл. 15
Йов: гл. 16, 17
Валдад: гл. 18
Йов: гл. 19
Софар: гл. 20
Трети цикъл:
Йов: гл. 21
Елифаз: гл. 22
Йов: гл. 23, 24
Валдад: гл. 25
Йов: гл. 26–31
(Софар не говори повече.)

Аргументите на тримата приятели могат да бъдат обобщени така:

Елифаз набляга на опита или всеобщото наблюдение: „Виждал съм ...“ (4:8, 15; 5:3; 15:7; 22:19).

Валдад е гласът на традицията и авторитета на древността (8:8). „Думите му изобилстват с притчи и набожни баналности, които, макар и верни, са известни на всички (9:1–3; 13:2).“[8]

Съветите на Софар се характеризират със законничество и религиозност (11:14, 15). „Той си мисли, че знае какво ще направи Бог във всяка ситуация, защо ще направи точно това, и какво точно мисли Той по въпроса.“[9] Мислите му са само предположения, чист догматизъм.

Останалата част от книгата съдържа дългата реч на един млад мъж на име Елиу (гл. 32–37) и разговор между Бога и Йов (гл. 38–42). Тя завършва с епилог в проза, който съответства на пролога.

А. Първият цикъл речи (гл. 3–14)

1. Първата жалба на Йов (гл. 3)

3:1–9 Тази глава удачно е била наречена „нечестит рожден ден", защото в нея Йов проклина **деня си,** възхвалява благословенията на смъртта и се оплаква, че не може да умре! Той пожелава пълен **мрак** на деня, в който е **заченато мъжкото** дете – той самият.

3:10–12 И макар да е бил заченат и роден, **защо** не е умрял веднага, след като е излязъл от **утробата?** (Струва си да отбележим, че дори в ужасната си горест и скръб Йов не предлага нито аборт, нито детеубийство – злини, които са били широко разпространени в древния свят, както са и сега в западното общество.)

3:13–19 Йов възхвалява смъртта като състояние, в което **уморените си почиват, там са малък и голям, и слугата е свободен от своя господар.**

3:20–26 След това той пита защо **светлината** на живота се дава на онези, които **страдат** (като него) и **копнеят за смъртта като за скрито имане.**

Ст. 25 е много известен:

> **Защото онова, от което се боях, ме връхлетя и онова, от което се ужасявах, ми се случи.**

Може ли това да означава, че дори в дните на щастието и благоденствието си Йов е изпитвал страх да не изгуби онова, което притежава? Това е характерна черта на много богатите – краен страх да не изгубят богатството си и да са принудени да водят скромен живот. Богатствата не дават истинска сигурност – само *Бог* може да я даде.

2. Първата реч на Елифаз (гл. 4, 5)

Четвърта глава поставя началото на цикъла от речи на приятелите на Йов и неговите отговори. Ридаут обобщава същността на тяхното послание по следния начин:

> В полемиката на тримата приятели наблюдаваме единство на мисълта, основано на един общ принцип. Този принцип е, че всяко страдание има *наказателно,* а не поучително естество; че то е основано на Божията справедливост, а не на Неговата любов – въпреки че те винаги са съчетани във всички Негови пътища. Такъв принцип никога не може да направи разлика между страданието на праведните и това на безбожните.[10]

В гл. 4 и 5 говори Елифаз. Елифаз (името му може да означава „Бог е сила" или „Бог е скъпоценно злато") е знатен и богобоязлив човек, правоверен в разбиранията си за Божието величие, но за съжаление страдащ от липса на състрадание. Той става все по-остър в хода на сериите от речи. Струва си да отбележим, че с развитието на книгата тримата приятели на Йов показват *все по-малко* разбиране (и в двата смисъла на думата), а Йов придобива *все по-голямо* разбиране за Божиите пътища, докато след речите на Елиу и прекия сблъсък с Йахве той приема Божията воля с истинско смирение.

4:1–11 По същество **Елифаз** казва: „Ти си помагал на други („Думите ти са задържали хората на краката им" 4:4. Джеймс Мофат), а сега не можеш да помогнеш на себе си." (Тези думи напомнят на подигравките към Христос при разпятието: „Други е спасил, а Себе Си не може да спаси.") Причината, която той вижда за това, е себеправедността на Йов. „Не е ли било благочестието ти твоята сигурност и съвършенството на

пътищата ти твоя надежда?“ (4:6, НПБ-ДжНД). Тъй като хората страдат заради покварата си, Йов трябва по някакъв начин да е съгрешил (ст. 7–9).

4:12–21 После Елифаз разказва за видение, което е **достигнало скришно до** него през нощта. В това видение един **дух** задава въпроса: **„Може ли смъртен човек да е по-праведен от Бога? Може ли човек да е по-чист от Създателя си?“** (ст. 17). Изглежда значението на това е, че човек няма право да отговаря срещу Бога. Ако човек страда, това е по негова вина, а не по Божия. Бог е толкова велик, че не може да се довери и на собствените **Си слуги,** а сравнени с Него дори **ангелите** Му са виновни **в заблуда.** Щом това е така, **колко** по-ненадеждни и грешни са смъртните хора, които са преходни като **молец!**

5:1–7 Елифаз предизвиква Йов да се обърне към хората или към ангелите **(светите),** за да опровергае тезата, че грехът е последван от наказание. Говорителят сам е забелязал неизменната връзка между злината и наказанието. Страданията никога не са безпричинни. **Човекът,** който се ражда грешен, е осъден на **печал** – така сигурно, **както искрите нагоре хвърчат.**

5:8–16 Това, което трябва да прави човек, е да **търси Бога** и да **възлага делото си на** Него, защото Той е всемъдър и всесилен. Това се вижда от начина, по който Той контролира природата, и от мъдрия Му промисъл за човечеството. Ст. 13 е цитиран от апостол Павел в 1 Кор. 3:19, където той разобличава фалшивата мъдрост на този свят.

5:17–27 Като се подчиняват на **наказанието от Всесилния,** казва Елифаз, хората получават божествено спасение от **глад, война,** клевети, конфликти със съседите, опасности, суша, диви **зверове** и щети по реколтата. Те се радват на домашен **мир,** сигурност, плодородие и дълголетие.

3. Отговорът на Йов (гл. 6, 7)

6:1–13 Йов признава, че **думите** му **са били необмислени,** но за това си *има причина!* **Печалта** и **злочестината** му са **по-тежки от пясъка на моретата,** а **духът** му **пие от отровата** на **стрелите на Всемогъщия.** Въпреки всички негативни и страшни неща, изразени в тази книга, особено от Йов, те са формулирани по такъв прекрасен начин, че чувствителният читател е поразен от тяхната сила. Йов възразява, че не може да тъжи така горчиво без причина, така както и животните не **реват,** без да има защо. Страданието и плачът са също така свързани, както **безвкусната** храна и подправките. Той си пожелава да умре, защото няма **сила** да издържи и няма надежда за бъдещето. **Да удължи живота си,** би било безполезно.

6:14–23 Приятелите на Йов (той ги нарича братя) са му изменили и са го разочаровали, когато той най-много се е нуждаел от тях. Той ги сравнява с потоци или реки, които изчезват точно когато имаш нужда от тях. Макар че не е искал нищо от тях, те го критикуват неопределено, без да му казват в какво точно е съгрешил.

6:24–30 Йов отстоява чистотата си въпреки намеците в речта на Елифаз, че е таен грешник. Той иска да знае в какво точно се е заблудил, и изисква доказателство за неправдата на езика си. Ст. 27 е контраобвинение към приятелите му; може би приятелят, когото те предават, е самият Йов!

7:1–10 Сега Йов се обръща направо към Господа. За него е така естествено да желае смъртта, както за слугата – да копнее за почивка след тежкия труд през деня. В случая с Йов обаче нощните часове не носят облекчение на измъченото му тяло, понеже той се мята до зори. Като совалка на тъкач животът му бързо преминава без надежда, изчезвайки бързо от погледа като облак.

7:11–21 Той пита защо Господ обръща толкова голямо внимание на едно незначително човешко същество, като го обкръжава отвсякъде и го ужасява с кошмари, вместо по-добре да го удуши. Толкова ли е велик човек, че Бог да го кара да страда постоянно? Дори ако Йов е съгрешил, няма ли прошка, щом той така или иначе скоро ще умре?

4. Първата реч на Валдад (гл. 8)

Името Валдад може да означава „Син на препирня“, което би било много подходящо, тъй като този приятел на Йов явно обича споровете. Ридаут сравнява стила и познанието на Валдад и Елифаз по следния начин:

> Валдад проявява много по-малко от вежливостта и достойнството, които характеризират речта на Елифаз, и думите му съдържат известна грубост към Йов, предизвикана очевидно от горчивите обвинения на последния срещу Бога. С цялото си невежество по отношение на божествените принципи, Валдад е ревностен за Божията чест и не може да позволи Той да бъде обвиняван. В това той несъмнено е прав, но не успява да убеди Йов заради основната грешка в мисленето и на двамата: Бог трябва да накаже греха, а Йов трябва да е грешник, щом понася наказание.[11]

8:1–7 Като обвинява Йов в безотговорна и вятърничава реч, **Валдад** защитава справедливостта на Бога в това, че наказва безбожния и възнаграждава **праведния.** Валдад нелюбезно заявява, че **синовете** на Йов са били убити **заради престъплението им.** Нищо не подсказва това, но дори и да е било така, е твърде жестоко да се говори така на човек в толкова голяма скръб и страдание. Но ако Йов **усърдно** се обърне към **Бога,** казва Валдад, все още има надежда за божествено благоволение.

8:8–22 После Валдад се обръща към историята, за да докаже връзката между злото и възмездието. Както **тръстиката** изсъхва, когато няма **вода,** такава е и съдбата на безбожния и **лицемера.** (Ст. 16а може да е загатване за поглъщането на слънчевата светлина от хлорофила.) На Бога е угодно да отхвърля **безбожните** и да поставя на мястото им **непорочния,** когото после да благославя.

5. Отговорът на Йов (гл. 9, 10)

9:1–13 Когато **Йов** казва: **„Как може смъртен човек да се оправдае пред Бога?“**, той не пита за пътя на спасението, а изразява безнадеждността да се опитва да докаже своята невинност пред Онзи, който е толкова велик. Безумие е да се **спори с** Бога, защото човек не **може да Му отговори едно на хиляда.** Той е суверен, всемъдър и всесилен, както се вижда от контрола, който упражнява над **планините, земята, слънцето, звездите, морето и безбройни чудеса.**

9:14–31 Какъв шанс има Йов да се защити? Може ли да е сигурен, че Бог го слуша? Господ е безмилостен, своеволен и несправедлив, казва Йов, и затова няма шанс за справедлив процес. В своето отчаяние Йов обвинява Бога, че произволно унищожава **и непорочния, и безбожния,** че **се смее на изпитанието на невинните** и кара земните **съдии** да постъпват неправедно. Той казва: „Аз съм невинен, но това вече не ме интересува. Омръзна ми да живея. Нищо няма значение – невинни или виновни, Бог ще ни убие“ (ст. 21, 22 САП). Тъй като животът му отлита, той вече не вижда надежда в безгрижното себеотрицание или самоусъвършенстване.

9:32–35 Йов копнее за **посредник между** себе си и Бога, но не го намира. Ние знаем, че Посредникът, който може да задоволи неговата (и нашата) най-дълбока нужда, е Господ Иисус Христос (1 Тим 2:5). Матю Хенри коментира:

> Йов с радост би отнесъл делото си за разглеждане, но няма създание, което да е способно да бъде арбитър, и затова той трябва пак да го отнесе към Самия Бог и да приеме с примирение Неговата присъда. Нашият Господ Иисус Христос е благословеният Човек, който е станал посредник между небесата и земята. Той е сложил ръката си върху двама ни. На Него Отец е предал целия съд – така трябва да сторим и ние. Но тогава това не е било така ясно видимо, както днес, в светлината на евангелието, което не оставя място за подобно оплакване.[12]

10:1–7 В раздразнението си Йов горчиво недоволства, като моли Бога да му обясни Своето непоследователно поведение към човека, когото Сам е създал. Като обикновен **човек** ли постъпва Той, като го съди така строго, макар да знае, че Йов **не** е **виновен?**

10:8–12 Харолд Сейнт Джон коментира този пасаж така:

> Не бива да пропускаме този удивителен пасаж, в който глината възразява на Грънчаря и напомня на Бога, че създавайки човека, Той е поел отговорности, които не може да избегне, без да изгуби достойнството Си. 10:8: Ръцете Ти ме изработиха и ме оформиха. 10:10: Образуването на физическия ембрион. 10:11: Растежът на кожата и плътта и развитието на костите, мускулите и сухожилията. 10:12: (а) Даряването на „душа“ с нейните многостранни прояви и (б) посещението от Бога, благодарение на което му бива дадена и съхранена най-висшата част на човека, „духа“.[13]

10:13–22 Защо Бог причинява такива жестоки беди на Йов? Явно няма значение дали той е **праведен** или **виновен;** животът му е изпълнен с божествения **гняв. Защо** Бог изобщо е допуснал той да се роди? А защо сега не го **остави малко да си отдъхне,** преди да премине в забрава, **където** даже **светлината е като тъма?**

6. Първата реч на Софар (гл. 11)

11:1–12 Нааматецът Софар настоява, че такива празни, арогантни **думи** не бива да остават без отговор. Във връзка със значението на името на третия приятел на Йов Ридаут пише:

> Софар, „врабче“, чийто корен е в глагола със значение „чуруликам, цвърча“, е мъжката форма на името Сепфора, жената на Мойсей, и също като нея той е неволен противник на Божията присъда над плътта, въпреки че е твърде ревностен да осъди въображаемите дела на плътта у Йов. Неговите разпалени и крайно неуместни изобличения са така безобидни както „цвърченето“ на птичката, чието име той носи.[14]

Ако Йов можеше да види нещата така, както Бог ги вижда, твърди Софар, той щеше да осъзнае, че всъщност не страда толкова, колкото в действителност заслужава! Неговото невежество относно Божието величие го лишава от правото да поставя под въпрос Неговата справедливост. Ст. 12 е особена грубост, очевидно насочена към Йов: **„Може ли празноглав човек да стане мъдър и диво магаренце да се роди като човек?“**

11:13–20 Най-доброто, което Йов може да стори, е да **отдалечи** от себе си греховете си; **тогава** Бог ще му даде сигурност, мир и утеха. Но ако не го стори, няма да избегне гибелта.

7. Отговорът на Йов (гл. 12–14)

12:1–6 С язвителен (и днес прочут) сарказъм **Йов** обвинява своите приятели в интелектуална надутост:

> **Наистина, само вие сте хора и с вас ще умре мъдростта!**

Всеки знае, че **Бог** е мъдър и силен, но

как ще обяснят те мъчителните страдания на един човек, който в миналото е получавал отговори на молитвите си, и обратно – благополучието на безбожния? „Вие нямате трудности и ми се присмивате; удряте човек, който е на път да падне“ (ст. 5 САП).

12:7–12 Дори светът на природата, **животните, птиците, рибите,** показва Божия произвол – Той унищожава едни и запазва други. Ако критиците на Йов изпитваха **думите** така внимателно, както вкусват **храната си,** те биха се съгласили с древните, които неизменно потвърждават онова, което казва Йов.

12:13–25 Тук Йов се впуска във величествено описание на Божията върховна власт, **мъдрост и сила,** и как те често водят до необясними и парадоксални резултати.

13:1–19 Йов смъмря своите критици. Досега те не са казали нищо ново. Той иска да разисква своя случай с Бога, а не с тези съчинители на лъжи и безполезни лекари. Ако млъкнат, хората биха си помислили, че са мъдри. Тяхното обяснение на Божието действие не е вярно; те ще трябва да отговарят пред Бога за него. Доводите им са слаби и безполезни. Ако те просто замълчат, той ще изложи **делото си пред** Бога и ще повери живота си на Него. Йов е сигурен, че ще бъде оправдан, но дори Бог **да** го **убие,** той *пак* ще **се надява** на Него.

13:20–28 От 13:20 до 14:22 Йов се обръща пряко към Бога. Той проси облекчение от страданието си и иска обяснение защо Бог се отнася така жестоко с него. Той чезне като гнила вещ, **дреха, изядена от молец,** а едва ли заслужава такова внимание от Бога.

Френсис Андерсен оценява думите на Йов по следния начин:

> Тук Йов се проявява като по-честен наблюдател и по-плодовит мислител от своите приятели. Човек се изумява пред необятността на неговата представа за Бога. Лесно е да се повярва в дребното божество от теологията на Елифаз, Валдад и Софар. Но вяра като вярата на Йов подтиква човешкия дух към усилен труд.[15]

14:1–6 Йов продължава да пита защо Бог е така безпощаден към едно толкова краткотрайно, крехко и грешно същество. Ст. 1 много често се цитира, може би защото подхожда за много случаи:

> **Човекът, роден от жена, е краткотраен и пълен със смущение.**

Защо не го остави поне в остатъка от краткия си живот да се наслади на малко мир?

14:7–12 Има повече **надежда за дървото,** което е било **отсечено,** отколкото за него. В човешката смърт има ужасна безвъзвратност; мъртвият човек е като пресъхнала **река.**

14:13–17 Йов би искал Бог да го **скрие в Шеол** (в гроба), **докато гневът** Му стихне. Тогава, ако Всемогъщият го призове, той ще се защити. Междувременно Бог внимателно следи всеки негов грях.

В настоящия пасаж Йов прави четири неща: (1) Той моли Бог да му открие какви са греховете му. (2) Описва преходността на човешкия живот. (3) Отчаян е от окончателността на смъртта (копнее за посредник и иска да сграбчи надеждата за отвъдния живот). (4) Оплаква се от бедствието, в което се намира.

Ст. 14а поставя един много важен въпрос: **Ако човек умре, ще оживее ли?** Нашият Господ отговаря на въпроса в Йоан 11:25, 26:

> Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мен, ако и да умре, ще живее; и никой, който е жив и вярва в Мен, няма да умре до века.

Х. С. Джон коментира ст. 14 и 15:

> В 14:14, 15 над тихото море се зазорява, светлината нахлува, и в един почти не-

> вероятно дързък пасаж Йов заявява, че човекът е повече от материя и въпреки че небесата ще преминат и ще повехнат, вечните хълмове ще се изронят, а той самият може да лежи в прегръдката на гроба цяло хилядолетие, пак ще дойде ден, когато Бог ще почувства в сърцето Си глад за Своя приятел и ще пожелае делото на ръцете Си.
> Тогава от дълбините на подземното царство Йов ще отговори, и по-вечен от хълмовете, по-дълготраен от небесата, отново ще се събере с Бога, който е закопнял за Своя слуга.[16]

14:18–22 Повяхването на човека в резултат от бедствията е така неизбежно, както ерозията в природата. **Тялото му** се връща в праха и **душата му** отива в място на **скръб.**

Така завършва първият цикъл речи. Логиката на приятелите на Йов е била следната: Бог е праведен; Той наказва безбожните; щом Йов бива наказван, значи той е безбожен и порочен. А Йов неизменно е настоявал, че *не е* безбожен или неморален човек.

Б. Вторият цикъл речи (гл. 15–21)

Във втория цикъл речи „утешителите" на Йов, вече без да го призовават към покаяние, стават още по-ожесточени и осъдителни. Йов, от своя страна, става още по-упорит.

1. Втората реч на Елифаз (гл. 15)

15:1–6 Сега е ред на **теманеца Елифаз** отново да обвини Йов за безумието му и за нечестивите му **приказки, които не помагат.** С градушка от въпроси **теманецът** осмива предполагаемото **знание** на Йов, като го нарича **вятърничаво.** Макар че дръзките думи на Йов, с които той предизвиква Бога, го излагат на обвинението, че „отхвърля **страха",** не е справедливо той да бъде обвиняван, че **избира езика на коварните.** Във всеки случай Йов е много открит и прям. Той *не е* лицемер! Нито той, нито който и да било друг човек може да претендира за праведност.

15:7–13 След това Елифаз предизвиква онова, което смята за арогантност и прекалено самомнение у Йов: **„Или в себе си заключваш мъдростта?"** Като нарича думите на тримата утешители **„Божиите утешения"** и **„меки",** Елифаз показва, че е напълно лишен от сърце на истински съчувстващ съветник.

15:14–16 Елифаз повтаря размислите си от 4:17–19 за светостта на **Бога** и греховността на **човека.** Но в какво Йов е по-грешен от Елифаз? Ридаут пита:

> Защо да се прилага това към за Йов, като че ли *той* е най-големият грешник от всички? Определено това е по-коварен език от всички разпалени изказвания на Йов. Нека Елифаз да заеме своето място до Йов и да признае, че той също е „гнусен и непотребен". На това горкият страдалец може би щеше да откликне.[17]

15:17–26 Като посочва древната мъдрост **от бащите,** Елифаз описва **мъката,** която **безбожният** изпитва в живота си.

15:27–35 Ужасен списък от беди застига **безбожния** и тези бедствия са пропорционални на вината му.

2. Отговорът на Йов (гл. 16, 17)

16:1–5 Йов отхвърля анализа на ситуацията, направен от Елифаз, и се защитава, като нарича критиците си **„окаяни утешители".** Ако те бяха на негово **място,** той поне би се опитал да ги утеши!

16:6–14 Но сега Бог се е обърнал против него, като го предава на **безбожните** и го преследва пряко силите му, **със пролом върху пролом.** И всичко това въпреки факта, че не е виновен в неправда.

16:15–22 Фактът, че Йов е **ушил** (а не просто *облякъл)* **вретище върху кожа-**

та си, показва, че той е в непрекъсната скръб. Без **приятели,** които да го утешат, или някой, който да защити делото му, той скоро ще поеме **път, от който няма да се върне.**

Част от изразите в ст. 9–19 се употребяват в Псалмите за Месията. Затова е оправдано да ги *прилагаме* към страданията на Христос, въпреки че това не е *първоначалното* им значение.

17:1–12 Докато Йов със **съкрушен дух** залита по ръба на **гроба** си, неговите приятели му се присмиват. Той иска единствено Бог да изпита неговото дело, защото критиците му са се оказали безполезни. Господ го е направил обект на презрение. **Праведните,** които виждат неговото състояние, **ще се възмущават против** критиците му, докато той продължава да отстоява своята почтеност. Йов не може да намери един мъдър човек между тримата си опоненти.

17:13–16 За Йов не е останало нищо освен **гроба** с неговия **мрак, самота** и червеи.

3. Втората реч на Валдад (гл. 18)

18:1–4 Шуахецът Валдад обвинява Йов, че така презира мъдрите **думи,** изречени от него и приятелите му. Има и нещо добро, което може да се каже за Валдад: той е по-кратък в укорите си от своите съутешители. Може би съзнанието му, че краткостта е добродетел, му дава смелост да предложи на Йов да **свърши думите.**

18:5–21 Той повтаря добре познатия припев, че **безбожният** човек се хваща в **мрежата** на собствените си грехове. След това излага ужасяващ списък на бедствията, които сполетяват дома на грешника. Валдад е *прав,* когато казва, че хората страдат заради греховете си, но *греши,* като предлага това като обяснение на страданията на *Йов*. Не всички страдания са пряк резултат от греха в живота на някой човек.

4. Отговорът на Йов (гл. 19)

19:1–22 Йов казва на приятелите си, че би трябвало да **се срамуват** от начина, по който го **обиждат.** Той е бил съкрушен от **Бога,** от **роднините** си, **близките** си и слугите си. Тялото му се разлага и едва **се** е **отървал** от смъртта. Освен всичко това и **приятелите** му заедно с **Бога** безжалостно го нападат.

19:23, 24 Той си пожелава неговите **думи** на защита да можеха **да се напишат в книга** и да се **издълбаят на скала навеки с желязна писалка и олово,** за да може някога в бъдещето да намери справедливост.

19:25–27 В един от редките светли моменти Йов вярва, че има **Изкупител,** който един ден ще се застъпи за него и след това ще го възстанови, дори след смъртта и разлагането на плътта му.

Великият английски проповедник, чийто собствен стил не е много далечен на този на книгата Йов, вижда удивителното приложение на стих 25:

> Същината на утехата на Йов се крие в тази малка дума „моят" – „моят Изкупител" – и във факта, че този Изкупител е жив. О, да придобием живия Христос! Ние трябва да придобием притежание в Него, преди да можем да Му се наслаждаваме ... Изкупител, който не изкупва *мен*, отмъстител, който не отплаща за *моята* кръв, какво ме ползва? Не се задоволявайте, докато не можете да кажете чрез вяра: „Да, оставям се на своя жив Господ; и Той е мой." Може би Го държите с немощна ръка и си мислите, че е поскоро предположение да кажете: „Той е жив като *мой* Изкупител". Но помнете, дори да имате вяра едва колкото синапено зърно, тази малка вяра *ви дава правото* да го кажете. Но тук има и още нещо, което изразява убедеността на Йов: *„Аз зная"*. Да кажеш: „Надявам се, смятам", е утешително; и има хиляди в стадото на Иисус, които рядко стигат по-далеч. Но

> за да достигнеш същината на утехата, *трябва* да кажеш: „Аз зная“.[18]

Фактът, че Йов има вярата, че **ще види Бога** в **плътта си, след като изтлее кожата** му, силно подсказва физическото възкресение – доктрина, която не е широко срещана в Стария Завет, но е общоприета сред старозаветните вярващи евреи по времето на нашия Господ.

Спърджън отново по прекрасен начин коментира ст. 26:

> Забележете какъв е предметът на горещото очакване на Йов – „Ще видя Бога“. Той не казва: „Ще видя светиите“, макар че несъмнено това ще бъде неописуемо блаженство, а „Аз ще видя *Бога.*“ Думите му не са: „Ще видя бисерните порти, ще гледам стените от яспис, ще се визрам в короните от злато“, а „Ще видя Бога.“ Това е същността на небесата, това е радостната надежда на всички вярващи.[19]

19:28, 29 С оглед на това предстоящо оправдание приятелите му не бива да **го гонят,** защото ще бъдат наказани.

5. Втората реч на Софар (гл. 20)

20:1–19 Очевидно изповедта на вяра на Йов изобщо не е била чута. **Софар** не е слушал. Той казва, че човешката история демонстрира, че гордият **човек** ще бъде **изринат** от света **навеки. Децата му** ще просят от **бедните** и ще връщат онова, което той е взел несправедливо. Макар все още в **младежката си сила,** той ще бъде отсечен. Без значение колко разкошно е живял, той внезапно ще изгуби всичко, което е натрупал чрез угнетяване на **сиромасите.**

20:20–29 Почти всяко бедствие, което може да си представи човек, ще дойде върху него – глад, **беда,** страдание, въоръжени нападения, **огън** и загуба на мир и спокойствие. **Небесата и земята** ще се съюзят **против него** и имотът му ще се стопи. Това е **отреденото от Бога наследство на безбожния.**

По повод на това Г. К. Морган казва:

> В един наситен със страсти пасаж Софар описва несигурността на нечестните придобивки. Има триумф, но той е кратък. Има издигане, но то е последвано от бързо падение. Има младост, но тя завършва в праха. Има сладост, но тя се превръща в съжаление; поглъщане, което преминава в повръщане; вземане, което не носи радост. Окончателното възмездие на безбожния е, че Бог насочва лицето си против него и го преследва със средствата на осъждението. Мракът го обгръща. Грехът му се явява в светлината на небесата и земята се обръща против него. Нека размислим за историята на безбожието и ще видим колко вярно е това.[20]

6. Отговорът на Йов (гл. 21)

21:1–22 Сега **Йов** моли за особено внимание. **Оплакването** му не е насочено на първо място към **човек,** въпреки че неговото покъртително състояние би трябвало да предизвика човешкото съчувствие. Той отхвърля доводите на приятелите си с реалистичното наблюдение, че **безбожните** често благоденстват във всяка област от живота и умират, без да страдат, независимо че не са дали място на **Бога** в живота си. **Колко често,** пита той, безбожните жънат плодовете на греховете си още приживе? Колко често са отнасяни **като плява** от **вятъра?**

> Вие твърдите, че Бог наказва детето
> за греховете на баща му. Не! Нека
> Бог накаже самите грешници; нека им
> покаже, че прави това заради греховете им. Нека грешниците сами понесат
> наказанието си; нека изпитат гнева
> на Всемогъщия Бог. Когато животът
> на човека приключи, интересува ли
> го всъщност дали децата му са щастливи? Може ли човек да научи Бога,

който съди дори високопоставените?
(ст. 19–22 САП).

21:23–34 Един човек **умира** в мир и **в** пълна **сила,** преуспял. **Друг умира** в **горест** и нищета. В смъртта всички са еднакви. Ако приятелите на Йов настояват, че безбожните винаги получават наказанието си в този живот, нека да се обърнат към **пътуващите** надалеч, за да им засвидетелстват и те, че макар и безбожният да получава наказанието си в отвъдния живот, той често живее твърде щастливо тук. Никой не го осъжда и никой не го наказва, и той умира като всички останали. Като последен изстрел Йов заявява: „А вие! Вие се опитвате да ме утешите с глупости. Всеки ваш отговор е лъжа!" (ст. 34 САП).

С тези думи Йов слага край на втория цикъл беседи между него и приятелите му. Тези „утешители" почти са достигнали края на опитите си да „убедят" Йов, че е извършил грях. Ще опитат в още един цикъл – този път без Софар.

Проблемът, който поставя книгата Йов, все още не е разрешен. Защо страда праведният? Йов обаче е постигнал известен напредък и тънки лъчи светлина са започнали да проблясват през мрачната загадка на неговото страдание.

В. Третият цикъл речи (гл. 22–31)

1. Третата реч на Елифаз (гл. 22)

В третия цикъл Елифаз и Валдад завършват своята аргументация, като на доста места се повтарят. Йов им отговаря, като явно не се е повлиял от доводите им, понеже знае, че не е таен грешник, нито лицемер, а както разкрива първа глава – непорочен човек (но не и безгрешен или смирен). Последната реч на Елифаз е изпълнена с достойнство и литературна красота. Този път той е малко по-учтив към горкия страдалец, но все така несправедлив.

22:1–11 Въпросите на Елифаз имат за цел да покажат, че **Бог** не се нуждае от Йов, както и от нищо, което той има или прави, включително и неговите **непорочни пътища.** После той се впуска в продължителна тирада, в която обвинява Йов в ужасни **беззакония** – че е вземал неоправдани **залози от** бедните, отказвал е **вода** на **жадния, хляб на гладния,** отнемал е насила **земя** и е потискал **вдовици** и сираци. Това, според Елифаз, е причината за сегашното положение на Йов. Фактите обаче са други. Йов е имал будно социално съзнание и е бил щедър в милосърдието си.

22:12–20 Йов не бива да си мисли, че **Бог в небесните висини** не вижда какво става тук. Ако упорства в греха, Йов ще сподели участта на хората от Ноевите дни, когато **основите** на земята са били **пометени от порой** – хора, които Бог преди това е благославял **с блага.** Праведните празнуват, когато безбожните получат наказанието си.

22:21–30 Някои от думите на Елифаз в този последен призив са действително прекрасни: **„Сега, сприятели се с Него, в мир бъди"** (ст. 21а); **„Тогава Всемогъщият за теб ще бъде злато и изобилие сребро"** (ст. 25); **„светлина ще сияе над пътищата ти"** (ст. 28б). Тези думи са не само красиви, но и *верни* – за каещият се грешник, който **„се връща към Всесилния"** и **„маха далеч от шатрата си беззаконието"** (ст. 23)! Единственият проблем е в приложението – Йов не е живял в грях! Барнс обобщава финалното обръщение на Елифаз към Йов:

> Всемогъщият ще бъде негова защита; той ще намери щастие в Бога; молитвата му ще бъде чута; светлина ще изгрее над пътищата му; и когато другите бъдат смирени, той ще бъде възвишен.[21]

2. Отговорът на Йов (гл. 23, 24)

Гл. 23 и 24 представляват една реч, разделена само за удобство от древните уче-

ни. Йов развива три главни теми в гл. 23: своя копнеж да представи делото си пред Божия престол (ст. 1–9), своята защита на праведния си начин на живот (ст. 10–12) и своя ужас от Бога, когото си представя като свой противник (ст. 13–17).

23:1–9 Оплакването на Йов е горчиво. Да можеше само **да иде** до Божия **престол** и **да Го намери!** Спърджън коментира:

> Неговата молитва не е: „О, да можех да бъда изцелен от тази болест, от която сега гноясва цялото ми тяло!“, нито дори: „О, да можех да видя децата си освободени от ноктите на гроба и имота си спасен от ръката на грабителя!“ Но първият му и най-висш копнеж е: „О, да бих знаел къде да Го намеря! Да бих могъл да ида до престола Му!“ Божиите деца бягат вкъщи, когато ги връхлети бурята. Благодатната душа има този небесен инстинкт – да търси убежище от всички беди под крилете на Йахве.[22]

Йов е убеден, че ако може да достигне до Господа, Той ще трябва да признае, че Йов е праведен и така той ще се **избави завинаги от Съдията си.**

23:10–12 Ст. 10 често се цитира като доказателство за освещаващия ефект на изпитанията, но в контекста той всъщност изразява убедеността на Йов, че ще получи оправдателна присъда от Бога. Бог обаче постъпва своеволно и страшните Му присъди оставят Йов **ужасен.** Независимо от това Йов вярва, че ако неговото дело някога дойде на съд пред Божия престол, той ще бъде признат за чист **като злато** и за човек, който винаги е бил покорен на Божиите **слова,** които е **пазил повече от намерението си.** Струва си да научим наизуст за собствения си живот прекрасните думи на ст. 10:

> **Той обаче знае пътя ми; изпитал ме е, ще изляза като злато.**

23:13–17 Междувременно единственият и явно своеволен Бог **прави, каквото желае душата Му,** и Йов **се страхува от Него** и дори **се ужасява,** защото **Бог е отслабил сърцето** му.

24:1–12 Йов не може да разбере защо, след като нищо не е **скрито от Всемогъщия,** Той не открива на **онези, които Го познават,** отговора на въпроса за благополучието на безбожните. Йов подробно изрежда ужасните несправедливости в света – престъпленията на потисниците и страданията на угнетените.

Ридаут коментира:

> Това е една ужасна картина, но твърде добре позната, както на тях, така и на нас. Как ще съгласува Елифаз такива факти с теорията си, че злото винаги получава наказанието си в този живот? А как може *Бог* да си затваря очите пред тези неща и вместо злосторниците да измъчва бедните? Това е големият проблем на Йов, на който той не намира отговор.[23]

Йов недоволства от явния провал на Божието управление в света (ст. 12):

> **Хора стенат из града и душите на ранените викат, но Бог не им счита безумие.**

24:13–17 След това Йов описва бунтовния **убиец, прелюбодеец** и крадец. Те предпочитат **нощта** за своите деяния; **зората за всички тях е смъртна сянка.**

24:18–25 Въпреки факта, че тези безбожни грешници са **прокълнати на земята** и **няма вече да се помнят,** Бог очевидно **им дава безопасност.** Йов твърди, че безбожните не умират по-мъчително от всеки друг човек. Той предизвиква всички да опровергаят думите му.

Тъй като речта на Валдад е твърде кратка, Софар изобщо не говори, а отговорът на Йов е толкова дълъг, някои библейски изследователи предполагат, че ст. 18–25 всъщност въобще не са думи на Йов. Някои съвременни версии дори пренареждат текста тук (както и на дру-

ги места), но това се основава на твърде много недоказани предположения. Андерсен, който „не е убеден, че това не са думи на Йов“,[24] описва какво правят с тях някои:

> Не бива така прибързано да махаме тези думи от устата на Йов, само защото не ни звучат така, както си мислим, че би трябвало да говори той. Това се прави по три начина: премахват ги като религиозен коментар, който прави Йов да звучи по-правоверен, отколкото е в действителност; приписват ги на един от неговите приятели – или на Валдад (НАмБ), или на Софар (Поуп); приемат ги за думи на Йов, който цитира приятелите си (РИСПБ, която добавя думите *казвате вие* и определя ст. 21–24 като отговор на Йов; или Гордис, който приема всички стихове 18–24 за цитат.)[25]

3. Третата реч на Валдад (гл. 25)

Последната от речите на утешителите на Йов е не на Софар, а на **шуахеца Валдад.** Софар явно е изчерпал своята риторика. Този път дори речта на Валдад е кратка – най-кратката в книгата Йов:

> Съдейки по краткостта на обръщението на Валдад и факта, че на практика в него няма нищо ново, стигаме до извода, че приятелите на Йов са изчерпали всички доводи, които тяхната позиция им позволява да застъпят. А това означава много, защото те са хора, отличаващи се с трезва разсъдителност и почти ненадминати изразни способности. Езикът им е благороден и възвишен, метафорите им са с рядка красота и сила, но позицията и твърденията им са погрешни, тесногръди и несъстоятелни.[26]

Тъй като Валдад явно е разбрал, че умножаването на думите е безполезно, той се опитва да предаде само две послания – Божието величие (ст. 1–3) и нищожността на човека (ст. 4–6).

25:1–3 Бог притежава **власт,** всява **страх** и **войнствата Му** са без **брой.**

25:4–6 След като дори **луната и звездите не са чисти** в Божиите **очи,** каква надежда има за човека, който е просто **червей** и **червейче?** Думите на Валдад са верни и красиви, но са казани без любов и утеха и затова не помагат на Йов.

4. Отговорът на Йов (гл. 26)

26:1–4 Най-напред Йов контрира довода на Валдад. Дори да е вярно, че Йов е **слаб** и **безсилен** и не притежава **мъдрост, как** му е помогнал Валдад? Думите му са били безполезни, безчувствени и пълен провал като отговор на доводите на Йов.

26:5–13 Останалата част от главата представлява чудесно описание на Божията власт във вселената: цикъла на изпарение и кондензация; плътността на **облаците;** редуването **на светлината и мрака;** бурите в **морето;** звездите и съзвездията, които **заблестяват** на **небесата чрез духа Му.**

Докато Валдад изтъква Божията слава в небесата, Йов се спира на силата Му в дълбините: **под водите, Шеол и Авадон** (гибелта).

Йов заявява – векове преди науката да го открие, – че Бог **окача земята на нищо** (това е поетично описание на положението и движението на земята в Слънчевата система).

> Колко неизмеримо далеч над космогониите на езическите философи стоят тези няколко величествени думи! В тях имаме в зародиш откритията на един Нютон и един Кеплер. Голяма грешка е да мислим, че Писанието не съдържа научни истини. То разкрива цялата необходима истина – макар и не с научен език, но с научна точност.[27]

26:14 Ако тези чудеса **са само кра-**

ищата на Неговите пътища и **чуваме** само **слаб шепот от Него,** пита Йов, **кой** може да **разбере гърма на силата Му?**

5. Заключителният монолог на Йов (гл. 27–31)

„Утешителите" на Йов не са успели да защитят своята позиция – но и Йов не е успял да разреши проблема си! Той обаче е на прав път и изглежда расте във вяра.

В монолога на Йов присъстват три главни теми: Йов противопоставя своята непорочност на *дела на безбожния* (гл. 27), възхвалява *превъзходната ценност на мъдростта* (гл. 28) и накрая се спира на *себе си* (гл. 29–31).

27:1–5 Встъпителните думи на тази глава: **„Тогава Йов продължи беседата си и каза"** предполагат съществено прекъсване. Йов вече не просто *отговаря* на Валдад (26:1), той се обръща към всички и казва много неща, за да му „олекне". **Йов** продължава да отстоява своята честност, **непорочност** и **правда.** Той отказва да признае, че критиците му биха могли да са прави в своето обвинение, че страданието му е резултат от таен грях.

27:6–23 Йов не защитава **безбожния, беззаконния** и **лицемера** – тяхното бедствие е заслужено. Той **ще настави** трима си приятели за начина, по който Бог постъпва с неправедния – истини, които и те самите са забелязали. Често пъти (но не винаги) бедствия ще поразят семейството му, имота му, **къщата** му и него самия. Той ще погине, а добрите ще ликуват.

28:1–11 Тази красива глава е построена около въпроса, зададен в ст. 12 и 20:

> **Но мъдростта къде се добива? И къде е мястото на разума?**

Човекът показва голямо умение и упоритост в копаенето за **скъпоценни** метали и диаманти. В първата част от главата виждаме, че човешката изобретателност (която се вижда в разработването на мини), се оказва неспособна да *добие мъдрост*. В ст. 13–19 човешките богатства са неспособни да *купят мъдрост,* а в ст. 21–28 Бог е представен като единственият, който може да *даде мъдрост*.

Описанието на минното дело в древни времена е много впечатляващо, но съдържа някои трудности за преводачите. Особено труден е ст. 4 – почти всички английски преводи разбират този текст по различен начин. Андерсен коментира, че „е трудно да се повярва, че всички те са държали пред себе си един и същ еврейски текст".[28]

За разлика от Валдад, който нарича човека „червей", Йов признава интелигентността на човека при разработването на мини:

> Забележителният успех на човека като миньор показва колко умен и нтелигентен е той; но пак се оказва напълно неспособен да добие мъдрост.[29]

28:12–19 Пътят на **мъдростта** не се намира така лесно. Тя не може да се открие **в земята** или в **морето, за нея не може да се даде злато,** нито може да ѝ се определи достойна **цена,** защото нейната **стойност** е по-висока от тази на **скъпоценни** камъни и **топаз** и тя не **може да се оцени с чисто злато.**

28:20–28 Мъдростта и **разумът** са **скрити от очите на всички живи** създания. **Авадон** (гибелта) **и смъртта** само са **чували** за тях. Същият **Бог,** който е създал законите на природата, е изворът на мъдростта, защото **Той я** е **обявил** и **установил. Страхът от** Него **е мъдрост** и **отдалечаването от зло е разум.**

Тази глава като че ли внушава, че трябва да се покоряваме на присъдите на Божия промисъл дори и ако не винаги ги разбираме.

29:1–17 Сега **Йов** майсторски и носталгично описва дорбото старо време на своето благоденствие и жадува то да се върне. Той се е радвал на Божието бла-

говоление и водителство. **Момчетата** му са били с него. Живеел е в разкош и е бил уважаван от **младежи** и **старци** в **града,** от **първенците** и **благородните** заради своите дела на милосърдие, **правда** и **правосъдие.**

29:18–25 Той е очаквал дълъг живот и мирна смърт **„в гнездото си“,** докато се е радвал на благополучие, жизненост и сила, изобразени от **росата,** която **нощува в** неговия **клон, славата** му, която **се подновява** в него, и **лъка,** който **се укрепва в ръката** му. Другите са **чакали** съвета му, както земеделец чака **пролетния дъжд. Усмихнатото** му **лице** им е вдъхвало увереност. Водачеството му го е издигало като **глава, цар сред войската, като такъв, който утешава жалеещи.** Трудно е да разберем защо Бог би наказал такъв човек!

30:1–8 Сега, за съжаление, на Йов му се присмиват **по-младите, чиито бащи** са утайката на обществото, неспособни дори да помагат на **кучетата** на Йов да пазят овцете му; изтощени, слаби и бедни; толкова гладни, че се хранят с пустинните храсти; **изгонени от обществото,** бездомни номади; **изгонени от земята.**

30:9–15 Тази измет на човечеството сега се отнася към Йов с крайно презрение. Обърнете внимание на изразите, описващи подигравките им: **„подигравателна песен“, „станах им за приказка“, „те се отвращават от мен“, „плюят на лицето ми“, „краката ми изблъскват“** (може би спъват), **„разбиват** (или препречват) **пътя ми“** и т. н. **Достойнството и благополучието** на Йов са напълно изгубени.

30:16–23 Той е изтормозен от **болки,** обезобразен от агония, захвърлен в **прах и пепел** и готов да умре. Бог няма да **отговори** на молитвите му, жестоко му се противопоставя, отхвърля го и възнамерява да го убие.

30:24–31 Йов е оказал милост на другите, но на самия него не е била оказана милост. Крайното му страдание е съчетано със самота и отхвърляне. Физическото и душевното му състояние е ужасяващо. Защо трябва праведен човек като Йов да **стане брат на чакалите и на камилоптиците другар?**

31:1–12 Йов твърди, че не е **гледал** с похотливо око **на девица.** Той знае, че Бог вижда и наказва този грях. Не си е служил с лъжа – една **справедлива** проверка би убедила **Бога** в това. Не се е **отклонявал от пътя** на правдата, иначе би заслужавал да изгуби жетвата си. Не е пожелал жената **на съседа си** – ако това е ставало, нека друг мъже вземе неговата **жена,** а имотът и животът му да бъдат унищожени.

31:13–37 Йов е бил милостив към слугите си, благ към **бедните, вдовицата** и **сирака.** Не е бил в плен на жаждата за **злато,** не се е увлякъл **тайно** от идолопоклонство (като **целува ръката си към слънцето или луната),** не е таил злоба към враговете си, бил е гостоприемен към всички, не е практикувал таен грях, бил е честен в сделките си с недвижимо имущество. Ако имаше някакви обвинения срещу него, написани на книга, той би се гордял да я **носи на рамото си** и на главата си като корона!

31:38–40 В края на гл. 31 **думите на Йов се свършват.** Самюъл Ридаут обаче не е доволен от края на беседата на Йов:

> Думите на Йов ще получат своя достоен завършек, когато той е готов да отдаде слава на Единствения, който я заслужава. Радваме се, че думите на Йов, изговорени дотук, свършват.[30]

III. Намесата на Елиу (гл. 32–37)

А. Речта на Елиу към тримата приятели на Йов (гл. 32)

32:1–6 Тук разговорът между **Йов** и

тримата му приятели приключва. Както отбелязахме по-горе, сега би било ред на Софар да говори, но по някаква причина той се отказва от това.

Един **млад** мъж, **вузецът Елиу, син на Варахиил,** внимателно е слушал разгорещения спор между **Йов и тримата му** критици. Много библейски учени го възприемат като символ на Христос, нашия Посредник. Той изглежда като съвършения мост между оценката на ситуацията на приятелите на Йов и отговора на Йахве. Накратко, той е посредник между хората и Бога, дошъл да подготви сцената за появата на Господа.

Други коментатори имат далеч не толкова благосклонно мнение за него и го смятат за млад самонадеян парвеню!

Така или иначе Елиу (името му означава „Моят Бог е Той“) се разгневява на **Йов** заради това, че **оправдава себе си повече от Бога. Гневът му** се надига и срещу **тримата приятели** на Йов заради това, че не успяват да **отговорят** на Йов адекватно. В следващите стихове той обобщава двадесет и деветте глави спорове.

32:7–22 От уважение към многото им **дни** досега той е мълчал и е **слушал внимателно думите** им, но сега не може повече да се въздържа.

Елиу казва, че **големите** (или хората на много години, НИПБКДж, бел.) **не винаги са мъдри** и Бог може да даде проникновение и на млади мъже като него. Той укорява критиците на Йов, че не са изтъкнали убедителни доводи. Заради неуспеха им той е подбуден **отвътре** да **говори** и ще го стори без **пристрастие** или ласкателство.

Б. Речта на Елиу към Йов (гл. 33)

33:1–7 Като използва думата **„чуй“,** Елиу призовава Йов да внимава, защото ще говори **думи** на искреност и истина. Йов е пожелал да има възможност да се оправдае пред Бога. Сега Елиу, макар и **също** смъртен и **откъснат от калта,** ще служи като **говорител** на Йов **пред Бога** и Йов може да представи защитата си, без да се **ужасява** от заплахата на божествения гняв.

33:8–18 Елиу изобличава Йов за претенциите му, че е абсолютно невинен, и за това, че обвинява Бога в несправедливо отношение. **Бог е по-възвишен от човека** и **не дава отчет за делата Си** на човека. Той обаче **говори** на хората чрез сънища и нощни видения, за да ги предупреди против злото и **гордостта** и така да ги спаси от жестока смърт.

33:19–30 Господ говори и чрез **болки** и сериозни болести, когато даже **вкусното ястие** изглежда противно. **Ако пратеник** или **посредник** му разясни Божия път на **правда** (и страдащият отговори с вяра), **Бог** го спасява **да не слезе в рова** на основата на приемлив **откуп.** Елиу не обяснява какъв **„откуп“** има предвид, но имаме пълно основание да го свържем с Онзи, който „даде Себе Си в откуп за всички“ (1 Тим. 2:6). Когато човек отговори на Господния глас, казва Елиу, тогава Той ще възстанови физическото му здраве и духовното му благосъстояние. Онзи, който изповядва своя грях, ще бъде изкупен от духовна или физическа смърт, или и от двете.

33:31–33 Ако Йов иска да **говори,** нека да го стори. **Но ако не, то** нека да продължи внимателно да **слуша** и да **мълчи,** докато Елиу го наставлява **в мъдрост.**

В. Втората реч на Елиу към тримата приятели на Йов (гл. 34)

34:1–15 След това Елиу приканва тримата приятели да изпитат неговите **думи,** както вкусват **храна.** Той цитира оплакването на Йов, че Бог е несправедлив, като кара **праведен** човек като него да страда, и че няма никаква полза човек да бъде благочестив, за да угоди на Бога. Елиу твърди, че **Бог** никога не е виновен

и несправедлив. **Ако Той** се отдръпне, **всичките** Му **създания ще издъхнат.**

34:16–30 Ако е неуместно да се каже на **цар** или благородник, че е **негоден** или **беззаконник** (ст. 18 в НИПБКДж гласи: Можеш ли да кажеш на цар: „Негодник си" или на благородници: „Безбожни сте"? – бел. прев.), колко по-немислимо е да се обвинява Господарят на вселената, който е напълно безпристрастен! Никакво беззаконие не може да се укрие от Бога; Той **поразява** злите и спасява угнетените.

34:31–37 Явно обръщайки се към Йов, Елиу го съветва да изповяда и изостави своя грях, като спре да иска от Бога да направи онова, което иска той. **Йов** е говорил в невежество, изричал е зло, изригвал е **бунт, грях** и множество **думи против Бога.**

Г. Втората реч на Елиу към Йов (гл. 35–37)

35:1–8 След това **Елиу** упреква Йов за твърденията му, че е бил по-праведен **от** Бога, и че **правдата** е безполезна. Нито човешкият **грях** може да ощети суверенния Бог, нито човешката правда може да Го облагодетелства.

35:9–16 Горделивите потисници **викат** в трудност, но те не признават **Бога,** който им е дал мъдрост, по-голяма от тази на животните и **птиците;** затова Бог **не отговаря** на молитвите им. Дори ние да **не Го виждаме,** Бог вижда *нас,* и затова трябва да Му вярваме и да не бъдем арогантни.

36:1–12 В четвъртата си реч Елиу твърди, че изрича дълбоки истини, за да защити Божията **правда** и да обясни страданието. Господ е неизменно справедлив в присъдите Си спрямо безбожните и угнетените, както и спрямо **праведните** (ст. 7–9), без значение дали те са **царе на престола,** или затворници във **вериги. Ако праведните са се възгордели,** Той се стреми да ги доведе до покаяние, като им изявява **престъпленията им. Ако те послушат и Му служат,** Той ги благославя. **Но ако не послушат, ще загинат от меч** и **без знание** за Бога.

36:13–21 Ако Йов беше послушен и разкаян, Господ би го избавил от **притеснението** му, но заради крайно упоритата му себеправедност, той понася същия **съд** като **лицемерните.** Елиу го предупреждава, че ако продължава така, ще понесе участ, от която дори голям откуп няма да го избави. (Ст. 18 в НИПБКДж гласи: Понеже има гняв, внимавай да не те отнесе с един удар, защото и голям откуп няма да ти помогне да го избегнеш. – бел. прев.) Ст. 18 е важно предупреждение за грешниците от всички времена.

36:22–33 Понеже **Бог** е всемъдър, Йов трябва да Го **възвеличава.** Величието Му се вижда в Неговото управление на **дъжда, гърмежите** и **светкавицата.** Ние не можем да разберем напълно величината на Неговия промисъл, но знаем, че той предвещава благодат за Неговия народ. Много отдавна Андреа е писал:

> Същата буря, която от една страна е изпратена върху земята за наказание и опустошение, от друга страна е предвидена да я благослови изобилно и да я направи плодоносна. Затова и най-суровите Божии присъди винаги трябва да се приемат и като извор, от който капе Божията благодат.[31]

37:1–13 Елиу продължава с примери от природата, за да покаже мъдростта, силата, грандиозното величие и **златното сияние** на **Бога.** Неговите описания на гръмотевичната буря с нейните **дъждовни порои,** на **вихрушката, снега, проливния дъжд, студа, северните ветрове,** натежалите от **влага облаци, светлите облаци** и блясъка на светлината, са класика в литературата.

37:14–23 Елиу завършва с директен призив: **„Слушай това, Йове, застани**

и размисли за Божиите чудеса.“ Той продължава да предизвиква познанията на Йов за природата, като пита за **равновесието на облаците** и защо му става **топло, когато** Бог **успокоява земята от юг.** Тези въпроси водят до сходните, но дори още по-предизвикателни въпроси за природата, които Самият Създател ще зададе на Йов в следващия главен раздел на книгата. Такава **превъзходна сила** надхвърля оскъдните ни познания. Затова е най-добре да се **боим** от Господа и да се покоряваме на Неговите наказания, а не да Го критикуваме, че е несправедлив, както прави Йов.

37:24 Последният стих на Елиу е изводът за Йов, кратко заключение на целия проблем. Първият ред на ст. 24 се разбира лесно; вторият представлява трудност в много преводи. Френсис Андерсен превежда втория ред по различен начин, като променя еврейската отрицателна частица в тази конструкция в утвърдителна:

Затова хората Му се боят; Да!
Всички мъдри по сърце Му се боят![32]

IV. Господ се открива (38:1–42:6)

А. Първото предизвикателство на Господ към Йов (38:1–40:2)

1. Въведение (38:1–3)

Сега вече Самият **ГОСПОД отговаря на Йов от бурята.** В Стария Завет Бог често се явява по този начин. Думите Му са дългоочакваното облекчение след разгорещената словесна битка в предходните глави. Йов **помрачава** Божия **съвет с думи без знание** – той глупаво е поставял под въпрос справедливостта на Божиите присъди. Сега Господ ще задава въпросите, а Йов трябва да се подготви да **отговаря!**

Във въпросите, които следват, Бог не дава подробно обяснение на загадката на страданието. Вместо това Той представя вселената, която свидетелства за Неговото величие, слава, мъдрост и сила. По същество Той казва: „Преди да решиш да критикуваш Моите пътища, трябва да се запиташ дали можеш да управляваш творението така добре като Мен.“ Това, разбира се, само може да покаже на Йов колко безсилен, невеж, незначителен, недостатъчен, некомпетентен и ограничен е той.

Тук чуваме, както посочва Ридаут, Божия глас:

> Тук вече не слушаме лутанията на земния ум, както в беседите на приятелите; нито дивите писъци на наранената вяра, както в думите на Йов; нито даже ясния, трезв език на Елиу – ние сме в присъствието на Самия Йахве, който ни говори.[33]

Когато слушаме въпросите на Господ, ние постоянното подозираме, че те може би са *алегорични* – т. е. че имат по-дълбок духовен смисъл, и че дори редът на въпросите може би е от значение. Всъщност ние виждаме нещата неясно, като през тъмно стъкло.

Някои гордо биха казали, че благодарение на модерната наука ние вече знаем отговорите на много от въпросите, които Бог задава. В отговор на това барон Александър Хумболт признава, че

> … на онова, на което Йов не успява да намери отговор, и учените все още не могат да отговорят. То е непреодолимо за тях, защото, въпреки че са много находчиви по отношение на вторичните причини, те винаги се спират пред първичните. Те никога не стигат до голямата причина и не желаят да я търсят.[34]

2. Предизвикателството на чудесата на неживото творение (38:4–38)

38:4–7 С поетични думи с ненадмината

красота Господ описва сътворението на света, когато е **полагал основите на земята, мерките ѝ,** размерите ѝ, закрепването ѝ (окачването ѝ в Космоса), и тържеството на ангелите. Той пита Йов: **„Къде беше ти,** когато ставаше всичко това?“

38:8–11 Тук Той преминава от космологията към географията и океанографията и описва как е ограничил **морето** в определените му брегове, забранил е понататъшното му настъпление и е повил като бебе водите **с облак** и **с мъгла.**

38:12–18 После Господ ярко обрисува Своята власт над **утрото** – светлината на **зората,** която се втурва през небесата, озарявайки всичко по пътя си; тя открива **безбожните,** които безчинстват в мрака, като че ли ги отърсва от земята; осветява релефа на земната повърхност, който е оформен **като глина под печат;** разкрива цветовете на пейзажа като шарките на великолепна дреха. Мракът, който е предпочитаната от безбожните **„светлина“, се отнема от тях** и злите им кроежи се осуетяват. Той предизвиква Йов да каже какво знае за дълбочините на океана, царството **на смъртта** и **широчината на земята.**

38:19–24 Бог подлага Йов на кръстосан разпит за произхода и природата на **светлината.** Слънцето не е задоволителен отговор, защото е имало светлина (Бит. 1:3) още преди слънцето да е било създадено (Бит. 1:16). Колко стар е Йов, за да знае отговора? И какво знае той за **снега** и **градушката,** които Бог понякога използва във време на беди и **война?** Как **светлината и източният вятър,** които изглежда, че идват от едно място, **се разпръсват по** повърхността на **земята?**

38:25–30 После, в час по метеорология, Бог изпитва Йов за валежите и гръмотевиците и как водата пада върху пустинята, карайки я да произведе буен растеж, за изворите на **дъжда, росата,** леда и **сланата.** Как водата **замръзва,** става твърда **като камък** и **втвърдява повърхността на бездната?**

38:31–33 Никоя наука не е така подходяща да покаже на човека неговата незначителност както астрономията. Затова Бог пита Йов за способностите му да управлява звездите и съзвездията или да ги държи в орбитите им, или пък да определя влиянието **им над земята.**

В светлината на въображаемия контрол на съвременния човек над природата благодарение на науката, думите на Спърджън, основани на текста на ст. 31 в ПБКДж дават здравословен баланс:

> „Можеш ли да вържеш сладкото влияние на Плеядите или да развържеш въжетата на Орион?“ – Йов, 38:31.
> Ако сме склонни да се превъзнасяме заради нашите способности, величието на природата може бързо да ни покаже колко жалки сме всъщност. Ние не можем да създадем и една от блестящите звезди или да угасим и един от лъчите на утрото. Говорим за сила, но небесата ни се присмиват. Когато през пролетта Плеядите заблестят със свежа радост, ние не можем да спрем тяхното влияние, а когато горе властва Орион и годината е вързана в оковите на зимата, ние не можем да разкъсаме ледените връзки. Сезоните се редуват според божествения ред и целият човешки род не може да повлияе дори на един от тях. Господи, какво е човек?[35]

38:34–38 Очевидно всеки, който може да постави под въпрос мъдростта и силата на Бога, трябва да може и да предизвика дъжд, като извика на **облаците,** и да заповяда на светкавицата така, че тя незабавно да се подчини! Може ли Йов да каже на Бога как действа умът, как човек получава **мъдрост** и **разум** за всички тези неща?[36] Никой човек няма **мъдрост** да **преброи облаците** или да каже нещо за частиците влага, от които те се обра-

зуват. И никой не може да определи времето, когато дъждът ще падне над сухата земя, чиято пръст е **втвърдена** на **буци.**

3. Предизвикателството на чудесата на живото творение (38:39–40:2)

38:39–41 Сега Бог преминава от *неживото творение* към *живото*. В поредица въпроси Той напомня на Йов за Своя промисъл – как отваря ръката Си и задоволява **глада** на всяко живо същество, от царствените лъвове **в бърлогите** и **леговищата** им до непривлекателната **врана** и **малките ѝ.**

39:1–8 Бог напомня на Йов, че никой друг освен Него не познава напълно времето на бременността, начина на раждане и инстинктите на **дивите кози** и **кошутите. Дивото магаре се присмива** на опитите да бъде обуздано, **на градския** живот и на оглавника, и се скита на воля из пустинята и **планините,** търсейки **всякаква зеленина.**

39:9–18 Дивото говедо също не може да бъде **впрегнато** да оре или да тегли кола. А какво ще каже за **камилоптицата** с нейните необикновени **крила?** В някои отношения тя постъпва глупаво, като оставя **яйцата си** на места, където са уязвими, и **с малките си се държи жестоко.** Тя обаче лесно може да надбяга състезателен **кон** с **ездача му!**

39:19–25 После Бог пита Йов дали той е **дал сила** на бойния **кон** или е **облякъл шията му с грива.** Величествено и безстрашно, **препускащо с буйство и ярост по земята,** това гордо животно **излиза** в **боя** с пълно пренебрежение към **вика** и **тръбата, острието на копието** и **ятагана.**

39:26–30 Йов ли е дал **разум** на **ястреба** да отлита **на юг?** Той ли е научил **орела** да лети, да гнезди по високите **скалисти зъбери,** да вижда мършата от огромно разстояние и да учи **малките** си да намират храната си?

40:1, 2 ГОСПОД отново упреква Йов за неговото нахалство да обвинява **Всемогъщия.** Ако е толкова мъдър и силен, несъмнно ще може да отговори на списъка от въпроси, който току-що е чул!

Б. Отговорът на Йов (40:3–5)

ГОСПОД пита **Йов** дали има някакво право да **спори** с Него и да Го укорява за провидението Му, след като знае толкова малко за творението и природата. Тогава **Йов** най-накрая заема правилното си място, като заявява: **„Ето, нищожен съм – що мога да Ти отговоря? Слагам ръка на устата си.“** Поразен от всеобхватното знание на Господа, той решава да не говори повече.

В. Второто предизвикателство на Господ към Йов (40:6–41:34)

1. Господ призовава Йов да отговаря като мъж (40:6–14)

Но отговорът на Йов все още не е покаяние, затова **ГОСПОД** продължава да го увещава **от бурята.** Той предизвиква Йов да говори **като мъж.** Все пак Йов е обвинил Бога в несправедливост и Го е осъдил, за да оправдае себе си. Тогава нека сега да изиграе ролята на божество, като демонстрира всемогъщество и **гърми с глас като** Бога. Нека да седне на престола и да се облече с **превъзходство, величие, чест и достойнство.** Нека да излее **гнева си** над виновните и да смири **горделивите.** Ако може да направи тези неща, тогава Господ ще признае неговата сила да бъде спасител сам на себе си.

2. Господ призовава Йов да размисли за веемота (40:15–24)

После Господ предизвиква Йов да размисли за **веемота, който** Той е **направил заедно с** него. Това изключва мнението на някои коментатори, че веемотът и левиатанът са *митологични* същества, широко известни в древни времена. Какво

предизвикателство би било едно измислено същество за едно действително създадено творение като човека?

Думата *веемот* е просто множественото число на обикновената еврейска дума за добитък *(веема)*. Мередит Клайн обяснява:

> Името **веемот,** разглеждано като подсилващо множествено число, ще означава „звяр във висша степен", също както епитетът „първият плод на Божиите пътища" (ст. 19а). Обърнете внимание на сходните превъзходни твърдения за левиатана (41:33, 34).[37]

Бог представя **веемота** като първия от Неговите пътища – Експонат № 1 в животинското царство. Въпреки че не можем да определим със сигурност какво е това животно, ние знаем, че то е тревопасно, земноводно и необичайно силно. То обитава сенчести, блатисти райони и трудно може да бъде уплашено. Урокът е, че след като Йов не може да управлява дори това животно, как би могъл да управлява света?

Някои смятат веемота за хипопотам,[38] а някои преводи, като превода на Луи Сегон на френски, директно го превеждат по този начин. Но и с върховни усилия на въображението хипопотамът не може да бъде наречен „първият плод на Божиите пътища" – слонът или мамутът може би биха били по-достойни за такъв епитет, но хипопотамът едва ли! Децата в зоопарка се смеят радостно на сладката, къса и дебела опашка на хипопотама – тя трудно може да се нарече **опашка като кедър!**

Някои християнски учени днес са убедени, че веемотът е животно, което понастоящем е изчезнало или може би живее в отдалечени части на африканската джунгла. Всъщност влечуго от типа на динозаврите доста добре съответства на описанието.[39]

3. Господ призовава Йов да размисли за левиатана (гл. 41)

Бог не е отговорил пряко на оплакването на Йов. Той по-скоро му казва: „Трябва да се довериш на мъдростта, любовта и силата на Онзи, който е толкова велик, царствен и славен."

41:1–9 Друго грандиозно земноводно създание е **левиатанът,** единствен по рода си в Божието творение. Може ли Йов да го впрегне? Бог иска отговор. „Пипни го веднъж и никога няма да посмееш да повториш; никога няма да забравиш боя" (ст. 8 САП). Думата **левиатан** се използва в древната ханаанска литература за „седмоглав морски дракон", но както посочва Андерсен, това „не доказва, че левиатанът е митично чудовище и в тази поема."[40]

И днес ние използваме думи като *юли, август* и *ад,* без да вярваме в оригиналните буквални езически значения на самите думи. Употребата трябва да определя значението и тук Бог ясно призовава Йов да размисли за едно реално създание, въпреки че днес не можем да кажем със сигурност какво е то. Една популярна представа го приема за нилски крокодил и някои части от описанието добре подхождат на това влечуго.

Докато веемотът е предимно *сухоземно* животно, левиатанът е по-скоро *водно* създание. Човек не може да го хване с **кука** и **въдица.** Нито пък да го опитоми или да го направи домашен любимец. То не става за деликатес за гощавка. Подобната му на броня външност издържа на **стрели** и **копия,** а **видът му** разколебава човека да си играе с него.

41:10, 11 Бог прекъсва описанието, за да зададе един много уместен въпрос: Ако хората изпитват такова страхопочитание към едно същество, което е просто творение, колко повече би трябвало да се страхуват от Него – Бога, който е създал творението, който е вечен, който не е за-

дължен на никого, който е Собственик и Създател на всичко? Клайн коментира:

> Именно тук е основната идея на пасажа – от своята неспособност да подчини дори едно създание като него Йов трябва да разбере безумието на това, да се стреми към престола на Създателя.[41]

41:12–34 Бог продължава с описанието на левиатана. Телосложението му е масивно и **могъщата му сила** е огромна. Кожата му е твърдо защитно покритие. Той не може да бъде обуздан. **Устата** и **зъбите му** са като менгеме. Кожата и люспите му приличат на броня от застъпващи се плочки. С поетични средства Господ описва **кихането, очите, устата** и **ноздрите** му, които вдъхват ужас, когато животното бъде предизвикано. Силата на левиатана е огромна и плътта му е като желязо. От нищо не го е страх. Когато се раздвижи, той изпълва и найхрабрите сърца с ужас, а обикновените оръжия отскачат при удар в кожата му. Когато пълзи през тинята, оставя диря, сякаш коремът му е от натрошено стъкло. Той превръща водата във врящ **котел,** като оставя в нея бяла светеща **диря.** Дори да отчетем възможността за ориенталската употреба на голямо поетично преувеличение (хипербола), пак е трудно да приемем, че и най-големият крокодил може да бъде наречен **„цар над всички синове на гордостта.“**[42]

Описанията на диви животни и може би динозаври в тези глави *отразяват* славата, силата и величието на Самия Бог. Те са Негово творение и Той целенасочено ги използва, за да илюстрира Своя собствен блясък и сила. Ето защо не е изненадващо, че Той започва с безобидни създания като кошутите и враните и постепенно увеличава размерите до най-големите от всички създания – *веемота* на сушата и *левиатана* в морето.

Г. Смиреният отговор на Йов (42:1–6)

Йов е поразен. Вече му е достатъчно! Той признава върховната власт на Бога. Признава, че е говорил безразсъдно с устата си. Сега, когато не само е **слушал за** Господа, но и **окото** му Го **вижда,** той се отвращава **от себе си и се кае в пръст и пепел.** Той, разбира се, не е видял Бога буквално,[43] но е получил такова ярко откровение на Неговата мъдрост, сила, промисъл и върховна власт, че то е равносилно на това, да види с очите си великия Бог.

В Йов 1:1 Йов е наречен „непорочен“. Тук, в края на книгата, той се гнуси от себе си. Най-отбраните Божии светии през вековете са преживявали същото.[44] Колкото повече човек расте в благодатта, пише Д. Л. Муди, „толкова по-долен става в собствените си очи.“[45]

V. Епилог: триумфът на Йов (42:7–17)

А. Господ изобличава приятелите на Йов и ги възстановява (42:7–9)

Тогава **ГОСПОД** укорява **Елифаз** и **двамата** му **приятели**[46] за това, че са Го представили в погрешна светлина. Те са настоявали, че всяко страдание е наказание за грях. Но в случая на Йов това не е вярно. След това по заповед от Бога те принасят голямо **всеизгаряне (седем бика и седем овена).** Йов изпълнява ролята на посредник, като се моли **за** приятелите си, и в резултат на това присъдата им е отменена и Йов е приет от Бога.

Б. Господ възстановява благополучието на Йов (42:10–17)

42:10–12 Веднага щом Йов се помолва за тях, Господ възстановява в обратен ред **двойното на това, което** Йов е **имал**

преди: два пъти повече овце, **камили, волове и магарици.**
42:13–17 Раждат му се **и седем сина и три дъщери,** с което семейството му се удвоява, тъй като вероятно той е продължавал да има първите си деца в рая. **Йов живее** още **сто и четиридесет години. ГОСПОД благославя последните дни на Йов повече от първите му дни. Така Йов умира стар и сит на дни.** При всичко това Йов не е похулил Бога, както е предричал Сатана.

Прекрасна проява на Божията благодат е, че Йов, който е бил така отвратително обезобразен от своята болест, след оздравяването си има изключително красиви **дъщери** (бащите обичат да се хвалят с хубавите си дъщери!). Значенията на техните имена са поучителни[47]: **Емима** („гълъб“), **Касия** („канела“, ароматна „канелена кора“) и **Керен-Апух** („рог за очен грим“[48]). Йов **им дава** и **наследство** с *братята* им, което вероятно не е била типичната практика в патриархалната епоха.

VI. Заключение: поуки от книгата Йов

Всъщност загадката на човешкото страдание не е напълно обяснена. Както казва Уесли Бейкър:

> Стигайки до края на книгата Йов, ние не виждаме ясно формулиран отговор. Тук няма нищо, което би задоволило логичната мисъл![49]

Можем обаче да бъдем сигурни в следните два факта:

На първо място страданието на Йов не е пряк резултат от негов личен грях. Бог свидетелства, че той е непорочен и праведен човек (1:8). Освен това Бог казва, че изводът на тримата приятели на Йов, че Бог го наказва за греховете му, не е правилен (42:8).

Второ, въпреки че Йов страда не защото е съгрешил, неговите изпитания *разкриват* гордост, самооправдаване и враждебност в сърцето му. Бог не го спасява, докато той не осъзнава собствената си нищожност и Божието величие (42:1–6), и докато не се помолва за своите приятели (42:10).

Ето някои от уроците, които можем да научим за страданието от книгата Йов:

1. Праведните не са застраховани от страданието.
2. Страданието не непременно е резултат от грях.
3. Бог е оградил праведните със защитна стена.
4. Бог не изпраща болести или страдания. Те идват от Сатана (Лука 13:16; 2 Кор. 12:7).
5. Сатана има известна власт над безбожните хора (савците и халдейците), свръхестествените бедствия (огън от небето), времето (силен вятър), болестите (язвите на Йов) и смъртта.
6. Сатана може да порази вярващия човек с такива неща *само с Божието позволение*.
7. Често се казва, че Бог *прави* нещо, което Той *допуска* да стане. „Само доброто ли да приемаме от Бога, а злото да не приемаме?“
8. Ние трябва да *гледаме* на нещата като идващи от Бога, с Неговото позволение, а не от Сатана. „Господ даде и Господ взе.“
9. Бог не винаги обяснява причината за нашето страдание.
10. Страданието укрепва твърдостта.
11. Когато посещаваме страдащи светии, не бива да бъдем осъдителни.
12. Посещенията ни трябва да бъдат кратки.
13. Човешките разсъждения са безполезни. Само Бог може да утешава съвършено.

14. В края на книгата Йов виждаме, че „Господ е много жалостив и милостив“ (Як. 5:11). Научаваме също, че поне *понякога* злото се обръща в добро още в този живот.
15. Търпението на Йов в страданията доказва Божията истинност.
16. Търпението на Йов доказва, че Сатана е клеветник и лъжец.
17. „Човекът е повече от нещата, които го заобикалят, и каквото и да сполети имота или семейството му, той трябва все така вярно да прославя Бога и да се уповава на Него, както преди.“
18. Трябва да бъдем внимателни, когато правим обобщаващи твърдения, недопускащи изключения.
19. Сатана не е нито вездесъщ, нито всемогъщ, нито всезнаещ.
20. Независимо че Бог допуска незаслужени страдания, Той продължава да бъде справедлив и добър.

От други части на Библията получаваме допълнителна светлина за някои от причините, поради които Бог допуска Неговите светии да страдат:

1. Понякога това е резултат от неосъден грях в живота (1 Кор. 11:32).
2. Страданието е средство, чрез което Бог усъвършенства духовните плодове като търпение, твърдост, смирение (Римл. 5:3; Йоан 15:2).
3. То прочиства остатъка от нечистота в живота на вярващия, за да може Господ по-ясно да вижда Своето отражение в него (Ис. 1:25)
4. То прави Божието дете способно да утешава другите със същото утешение, с което то е утешавано от Бога (2 Кор. 1:4).
5. То дава възможност на светията да участва в неизкупителните страдания на Спасителя и така да Му бъде по-благодарен (Фил 3:10).
6. То е нагледен урок за създанията в небесата и на земята (2 Сол. 1:4–6), защото показва, че Бог може да бъде *обичан заради Самия Него,* а не само заради добрините, които дава.
7. То е уверение за синовна връзка, защото Бог наказва онези, които обича (Евр. 12:7–11).
8. То кара светиите да се уповават само на Бога, а не на своите собствени сили (2 Кор. 1:9).
9. То държи Божия народ близо до Бога (Пс. 119:67).
10. То е залог за бъдещата слава (Римл. 8:17, 18).
11. Бог никога не допуска да бъдем изкушени повече, отколкото сме способни да понесем (1 Кор. 10:13).

„Чули сте за твърдостта на Йов и сте видели края от Господа – че Господ е много жалостив и милостив“ **(Як. 5:11б).**

Крайни бележки

[1] (Въведение) Samuel Ridout, *Job: An Exposition,* p. 5.
[2] (Въведение) Събитията в Битие 1–11 се датират на около 2000 г. пр. Хр. и още по-рано, което се вижда от проследяването на родословията.
[3] (1:1–3) „Други смятат, че това е областта източно от Едом в северна Арабия“ (*Библейски речник на Ревъл,* редактиран от Лорънс О. Ричардс, стр. 1138)
[4] (1:4, 5) Charles Haddon Spurgeon, *Morning and Evening*, p. 721.
[5] (1:6–12) В семитските езици „Божиите синове“ е обичайно название на ангелите.
[6] (2:1–10) Harold St. John, *Job, The Lights and Shadows of Eternity,* p. 9.
[7] (гл. 3–31:Въведение) Ridout, *Job,* p. 33.
[8] (гл. 3–31:Въведение) The *New Scofield Study Bible, New King James Version,* p. 595.
[9] (гл. 3–31:Въведение) *Ibid.,* p. 598.
[10] (гл. 4,5:Въведение) Ridout, *Job,* pp. 43, 44.
[11] (гл. 8:Въведение) *Ibid.,* p. 64.
[12] (9:32-35) Matthew Henry, „Job,“ in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* III:59.
[13] (10:8-12) St. John, *Job*, p. 17.
[14] (11:1-12) Ridout, *Job*, p.31.
[15] (13:20-28) Francis I. Andersen, *Job: An Introduction and Commentary*, p. 163.
[16] (14:13-17) St. John, *Job*, pp. 17, 18.
[17] (15:14-16) Ridout, *Job*, p. 84.
[18] (19:25-27) Spurgeon, *Morning and Evening,* Devotion for April 21, Morning.
[19] (19:25-27) *Ibid.*, p. 21.
[20] (20:20-29) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, p. 145.
[21] (22:21-30) Albert Barnes, „Job,“ in *Notes on the Old Testament,* II:3.
[22] (23:1-9) Spurgeon, *Morning and Evening,* Devotion for November 19, Evening.
[23] (24:1-12) Ridout, *Job*, p. 124.
[24] (24:18-25) Andersen, *Job,* p. 213.
[25] (24:18-25) *Ibid*.
[26] (гл. 25:Въведение) Ridout, *Job*, p. 127.
[27] (26:5-13) *Ibid.*, pp. 133, 134.
[28] (28:1-11) Andersen, *Job*, p. 225.
[29] (28:1-11) *Ibid*.
[30] (31:38-40) Ridout, *Job,* p. 169.
[31] (36:22-33) Цитирано в Otto Zöckler, „The Book of Job,“ in *Lange's Commentary on the Holy Scriptures,* IV:596.
[32] (37:24) Andersen, *Job*, p. 268.
[33] (38:1-3) Ridout, *Job*, pp. 210, 211.
[34] (38:1-3) Цитирано от William Kelly in *Eleven Lectures on the Book of Job*, p. 278.
[35] (38:31-33) Spurgeon, *Morning and Evening,* Devotion for March 21, Evening.
[36] (38:34–38) Тъй като ст. 36 като че ли прекъсва обсъждането на метеорологичните явления в ст. 34–38, са били предлагани много други преводи. Еврейският оригинал действително е трудно разбираем.
[37] (40:15-24) Meredith G. Kline, „Job,“ in *Wycliffe Bible Commentary*, p. 488.
[38] (40:15–24) Барнс например използва следното описание, за да пригоди текста към хипопотам: „Огромната глава на животното, с изпъкналостта на очите му, голямата ширина на муцуната му и чудатият начин, по който челюстта му е свързана с главата, е почти гротескна в своята грозота. Когато отвори челюстите си, огромната му уста с възрозов и месест език, въоръжена със страховити бивни, е особено поразителна“ („Йов“, II:247, 248). Проблемът в това описание на Барнс е, че макар да е много добро за *хипопотам,* бивните, месестата розова уста и т. н. не се срещат в *Йов!* Също така в Писанието не са описани

нито челюстта, нито главата или муцуната на веемота (гл. 40).

[39] (40:15-24) Вж. Ken Ham, „What Happened to the Dinosaurs?“ ANSWERS *to Some of the Most Asked Questions on Creation/Evolution* (Sunnybank, Australia: Creation Science Foundation Ltd., 1986). Вж. също Henry Morris, *The Remarkable Record of Job* (Grand Rapids: Baker Book House, 1990).

[40] (41:1-9) Andersen, *Job,* p. 289.

[41] (41:10, 11) Kline, „Job,“ p. 488.

[42] (41:12–34) Описанието на *левиатана* в Йов 41 напомня на плезиозавър – огромно морско влечуго от епохата на динозаврите, което днес общо взето се приема за изчезнало. Това описание наподобява и мистериозните създания, за които се твърди, че са забелязвани в езерото Лох Нес, Шотландия.

[43] (42:1–6) Възможно е Бог да се е явил на Йов в *теофания* – видима манифестация на Божията слава.

[44] (42:1–6) Някои други библейски личности, които са усещали своята собствена окаяна греховност в Божието присъствие, са Мойсей (Изх. 3:6), Исая (Ис. 6:5), Петър (Лука 5:8), Павел (Деян. 9:4) и Йоан (Откр. 1:17).

[45] (42:1-6) Moody, *Notes from My Bible*, p. 62.

[46] (42:7–9) Интересно е да отбележим, че Елиу, четвъртият човек, който говори на Йов, не бива изобличен. Освен това той не се споменава повече в книгата. Неговият съвет явно е бил правилен и може би е използван като „преход“ между лошите съвети на приятелите на Йов и величествения отговор на Бога. Това се съгласува и с гореспоменатата теория, че Елиу е символ на Христос.

[47] (42:13–17) Ридаут вярва, че имената имат „божествена значимост ... Това са плодовете от изпитанията на Йов. Гълъбът символизира нежността и любовта на тъжната птица. Канелата говори за благоуханието, идващо от нараняването; а козметичният рог говори за „красотата вместо пепел“, която той е придобил. Любов, благоухание, красота – това ражда нашата скръб. Наистина няма по-красиви дъщери от тези.“ (*Йов*, стр. 263, 264)

[48] (42:13–17) Древните жени са подчертавали очите си с грим повече отколкото устните си. Всичко това илюстрира думите на Соломон, че „няма нищо ново под слънцето“!

[49] (Заключение) Wesley C. Baker, *More Than a Man Can Take: A Study of Job*, p. 128.

Библиография

Andersen, Francis I. *Job: An Introduction and Commentary*. London: InterVarsity Press, 1976.

Baker, Wesley C. *More Than a Man Can Take: A Study of Job*. Philadelphia: The Westminster Press, 1966.

Delitzsch, F. „The Book of Job“ In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 9, 10. Reprint. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1971.

Green, William Henry. *The Argument of the Book of Job*. Reprint. Minneapolis, MN: James & Klock Christian Publishers, 1977.

Ham, Ken. „What Happened to the Dinosaurs?“ *Answers to Some of the Most Asked Questions on Creation/Evolution*. Sunnybank, Australia: Creation Science Foundation Ltd., 1986.

Kelly, William. *Eleven Lectures on the Book of Job*. Reprint. Denver: Wilson Foundation, n.d.

Kline, Meredith G. „Job.“ In *Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Minn, H. R. *The Burden of this Unintelligible World* or *The Mystery of Suffering*. Auckland, New Zealand: Whitcombe & Tombs Limited, 1942.

Morris, Henry. *The Remarkable Record of Job*. Grand Rapids: Baker Book House, 1990.

Ridout, Samuel. *The Book of Job: An Exposition*. Seventh Printing. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1976.

St. John, Harold. *Job, The Lights and Shadows of Eternity* (pamphlet). New York: Bible Scholar, n.d.

Zöckler, Otto. „The Book of Job.“ In *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*. Vol. 4. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, Reprint, 1960.

КНИГАТА НА ПСАЛМИТЕ

„Наистина мога да нарека тази книга анатомия на всяка част на душата, защото никой не може да изпита порив на духа, който да не е отразен в това огледало. Всички скърби, беди, страхове, съмнения, надежди, болки, дилеми и бури, които вълнуват човешките сърца, тук са изобразени като в истинския живот.“

Жан Калвин

Въведение

I. Уникално място в канона

Ако ви предстои да бъдете изоставени на необитаем остров със само една книга от Библията, коя бихте избрали?

Честно казано, надявам се никога да ми се налага да правя този избор, но ако това стане, мисля че ще избера Псалмите! Темите в тях са толкова всеобхватни, житейските преживявания в тях са така разнообразни и възхвалата им е така възвишена, че те биха ми осигурили богата духовна храна и мощно гориво за хваление и молитва за много дълго време.

Встъпителният цитат показва, че може би и Калвин би направил същия избор.

Греъм Скроджи вероятно също би дал своя глас за Псалмите. Ето какво казва той:

> Колко пълни с прослава на Бога са тези Псалми! Възторжената душа нежно докосва клавишите на Сътворението, Провидението и Изкуплението и призовава небесата и земята, морето и небето, живите и неживите неща да хвалят Господа.[1]

Често пъти, когато първоначално започваме да изучаваме Псалмите, ние се разочароваме от своята неспособност да видим последователен ход на мисли в някои псалми. Логичната последователност понякога изглежда неправилна, понякога е скрита, а понякога като че ли напълно липсва. От помощ могат да ни бъдат две наблюдения на Алберт Барнс и К. С. Луис. Барнс казва:

> Псалмите са предимно песни, т. е. поезия, пригодена за съпровод на арфа или лира, за съчетаване с инструментална музика. Това е поезия, писана, за да се *пее*, а не да се *чете*.[2]

По подобен начин и Луис обяснява:

> Най-категорично Псалмите трябва да се четат като стихотворения; като лирика, с всичките ѝ свободи и формалности, с хиперболите ѝ, с по-скоро емоционалните, а не толкова логически връзки, които са характерни за лиричната поезия.[3]

Тези истини могат да ни помогнат да разбираме псалмите по нов начин.

II. Авторство

Псалмите често са наричани „Псалмите на Давид“, но само около половината от тях (73) са пряко приписани на „сладкия псалмист на Израил“. Дванадесет се приписват на Асаф, десет – на синовете на Корей, два – на Соломон, и по един – на Мойсей, Етан, Еман и Ездра. Четиридесет и девет, или почти една трета от Псалмите, са анонимни.

Мислейки за Псалмите обаче ние обикновено ги свързваме с живота на Давид. Един неизвестен автор красиво изразява това:

> Арфата на Давид продължава да звучи в ушите ни, а Светият Дух е кристализирал за нас молитвите и хваленията на Есеевия син. Някой е казал, че архитектурата е замръзнала музика. Псалмите са музика на сърцето – понякога жални и тъжни, друг път радостни и ликуващи, или изпълнени с мрак и мъка, а понякога спокойни и блажени – музиката на душата на Давид, запазена от Духа, за да можем, като я чуем, да бъдем насърчени да се приближим към Бога.

III. Датиране

Псалмите са писани в продължение на период от около 1000 години – от Мойсей до Ездра (около 1400–400 г. пр. Хр.). По-голямата част от тях обаче са написани през 300-годишния период от Давид до Езекия (около 1000–700 г. пр. Хр.). По този начин се оказва, че Псалтирът е написан през същия период като целия Стар Завет (въпреки че Йов може би предхожда Мойсей).

IV. Исторически фон и теми

Псалмите са разделени на пет книги, всяка от които завършва със славословие. Славословието на Пета книга е целият 150-ти псалм.

Ф. У. Грант предполага, че Псалмите са подредени според темите, които разглеждат.[4] Той обобщава всяка от петте книги на Псалмите, които присъстват в еврейската Библия, по следния начин:

1. Христос в Божия замисъл, източникът на всички благословения за Неговия народ Израил (Пс. 1–41).
2. Провалът, но и изкуплението на Израил в последните дни (Пс. 42–72).
3. Светостта на Бога в отношенията Му с Израил (Пс. 73–89).
4. Заместването на падналия първи човек от Втория и утвърждаването на света под Неговата ръка (Пс. 90–106).
5. Моралният завършек на божествените пътища, в който Бог и човекът най-накрая са заедно (Пс. 107–150).

Възможно е да съществува и паралел между тези пет книги и книгите на Петокнижието. Вторият раздел на Псалмите например съответства на изкуплението от Египет; третият прилича на Левит по наблягането на светостта.

Самите Псалми могат да бъдат разделени на различни видове, макар че някои от тях могат да бъдат причислени към повече от един вид:

1. Исторически – свързани с някое определено събитите или събития в историята на Израил или в живота на псалмиста.
2. Месиански – разказващи за страданията на Христос и последващите ги слави.
3. Пророчески или милениални – разкриващи бъдещата скръб на Израил и следващата я епоха на мир и благоденствие.
4. Псалми на покаяние – разкриващи дълбоката изповед на греховете на псалмиста и молбата за прошка на разбитото му сърце.
5. Проклинащи – в тях псалмистът моли Бога да отмъсти на враговете на Своя народ.

Много други псалми са израз на лична или обща възхвала и поклонение на Бога, а други преразказват отношенията на Господа с Неговия народ.

Тълкуване на Псалмите

В настоящия коментар последователно се прави разлика между Израил и църквата. Много от псалмите, особено онези, които призовават за проклятие над безбожните, са били напълно уместни за

Псалм	Месия изобразен като	Изпълнение
2:7	Божия Син	Матей 3:17
8:2	Прославен от децата	Матей 21:15, 16
8:6	Владетел над всичко	Евреи 2:8
16:10	Възкръсва от смъртта	Матей 28:7
22:1	Изоставен от Бога	Матей 27:46
22:7, 8	Подиграван от враговете си	Лука 23:35
22:16	С прободени ръце и крака	Йоан 20:27
22:18	Хвърлен жребий за дрехите Му	Матей 27:35, 36
34:20	Костите Му няма да се строшат	Йоан 19:32, 33, 36
35:11	Обвинен от лъжесвидетели	Марк 14:57
35:19	Мразен без причина	Йоан 15:25
40:7, 8	Наслаждава се в Божията воля	Евреи 10:7
41:9	Предаден от приятел	Лука 22:47
45:6	Вечният цар	Евреи 1:8
68:18	Възнесен в небесата	Деяния 1:9–11
69:9	Ревностен за Божия дом	Йоан 2:17
69:21	Дават Му оцет и жлъчка	Матей 27:34
109:4	Моли се за враговете Си	Лука 23:34
109:8	Мястото на предателя Му се дава на друг	Деяния 1:20
110:1	Владее над враговете Си	Матей 22:44
110:4	Завинаги свещеник	Евреи 5:6
118:22	Основният камък на Божия строеж	Матей 21:42
118:26	Идещият в Господното Име	Матей 21:9

Месианските псалми

юдеите, живеещи под закона, но не са подходящи изразни средства за вярващите от епохата на църквата. В настоящата епоха ние сме призовани да *обичаме* враговете си и да *правим добро* на онези, които ни използват злонамерено. Ако не отчетем тази важна диспенсационна разлика, ще се сблъскаме със сериозни проблеми при тълкуването на Псалмите.

Всеки внимателен читател бързо ще забележи, че съществува тесен паралел между преживяванията на псалмиста, народа на Израил и Господ Иисус Христос. Те понасят преследвания, страдания, скръб, омраза и отхвърляне – както и възвишаване, слава и триумф. В настоящия коментар често посочваме тези сходства.

Приложение на псалмите

Макар не цялата Библия да е *адресирана* пряко към църквата, цялото Писание е *полезно* за нея. Ние можем да намерим утеха, поука, изобличение и съвети в псалмите, когато виждаме своите собствени опитности, отразени в тези на псалмиста.

И днес в църквата можем да извлечем важни поуки от учения, които са предимно еврейски. Еврейският храм може да бъде приет като преобраз на тялото на Христос, изградено от всички вярващи и обитавано от Светия Дух. Войните в псалмите ни говорят за нашата собствена духовна война срещу началствата и властите, срещу силите на мрака в

небесните места. Материалните благословения на Израил на земята сочат към нашите благословения в небесни места в Христос – и т. н.

Когато използваме тези ключове за разбирането на псалмите, те лесно придобиват богато значение за нас и много от проблемите в тълкуването им се разрешават.

Заглавия на Псалмите

Заглавията на псалмите са много древни и вероятно част от свещения текст. Значението и целта на много от тях обаче са доста неясни и затова не сме коментирали повечето от тях. Не би имало особена полза всеки път просто да повтаряме: „Не знаем какво означава това!“

Схема на изложението

Коментар

I. Книга 1 (псалми 1–41)

Псалм 1: Добрият живот

Книгата на Псалмите започва с разсейване на всеобщата илюзия, че истински добрият живот е греховният. Ежедневно целият свят е подложен на промиване на мозъка, като му се внушава, че истинското и трайно удовлетворение може да се намери само в задоволяването на пожеланията на плътта. Телевизията, радиото, киното и пресата единодушно тръбят, че свободата да правиш, каквото си искаш, е пътят към щастието. Животът в чистота се отхвърля като „пуритански“. Но псалмистът поставя нещата на правилните им места.

1:1 Истински **блаженият човек** е онзи, който пази пътя си чист от начина на живот **на безбожните.** В своите контакти с тях той избягва съучастието в делата им и дори мълчаливото одобрение на техните грехове и подигравки. Това не означава, че блаженият човек се изолира напълно от безбожните. Напротив, той им свидетелства за „грях, правда и съд“, като се стреми да ги доведе при Христос – единствения извор на трайна наслада. Блаженият човек е истински приятел на безбожните, но не е техен партньор.

1:2 Не можем да си представим блажен човек, който да не е и човек на Божията книга. Той е ненаситен за Словото **на ГОСПОДА.** Обича Библията и **размишлява върху** нея **ден и нощ.** Така неговият собствен живот се обогатява и той се превръща в канал за благословение и на другите.

1:3 Човекът, отделен от греха и посветен на Писанията, има всички качества на едно силно, здраво и плодоносно **дърво:**

1. **Посадено**[5] **при водни потоци** – той

има непресъхващ източник на храна и освежаване.

2. **Дава плода си на времето си** – такъв човек проявява плодовете на Духа и действията му са винаги навременни и уместни.
3. Неговият **лист не повяхва** – духовният му живот не е подвластен циклични промени, а се характеризира с постоянно вътрешно обновление. Както казва Д. Л. Муди, „всички Господни дървета са вечнозелени."[6]

Такъв човек **ще преуспява** във **всичко,** което предприема. Разбира се, причината за това е, че той живее в близко общение с Господа и следователно цялата му дейност е ръководена от Светия Дух. Единственият начин да бъдеш ефективен и успешен в християнския живот, е да си воден от Божия Дух. Самоволните действия са огромна загуба на време, пари и усилия!

1:4 С безбожните не е така; те нито са здраво вкоренени, нито са плодоносни, трайни и благословени. Също **като плявата** те са лишени от съдържание и стабилност. Когато връхлетят житейските бури, те се оказват нетрайни. Един силен **вятър** ги **отвява.**

1:5 Безбожните няма да устоят в съда. Те, разбира се, ще застанат пред Бога на Съда пред Големия бял престол. Но мисълта е, че там те няма да имат истинска защита. Образно казано, те няма да имат на какво да стоят! При това няма да получат място **в събранието на праведните;** завинаги ще бъдат изключени от общността на онези, които са спасени по благодат чрез вяра в Господ Иисус Христос.

1:6 Каква е причината за всичко това? **ГОСПОД познава пътя на праведните.** Той не само *знае* какъв е техният живот, но също така и го *одобрява*. Какъв контраст с края на греховния живот – вечната смърт!

Но нека отново подчертаем, че вечната участ на човека *не* се определя от начина, по който той живее. Определящият фактор е дали той някога е бил новороден чрез вяра в Иисус Христос. Праведният човек е онзи, който е изповядал своя грях и е приел Господ Иисус Христос за свой личен Спасител. Неговият праведен живот е резултат от новия му живот в Христос. **Безбожен** човек е онзи, който отказва да признае своята нужда и да преклони коляното си пред Господ Иисус. Той предпочита да запази греха си, вместо да приеме Спасителя, и така подпечатва своята участ.

Псалм 2: Неизменната наредба

За да поставим този псалм в правилния му контекст, трябва да отправим погледа си напред към края на Голямата скръб, непосредствено преди славното завръщане и началото на царуването на Господ Иисус Христос. Тогава широка федерация от владетели и нации ще се обедини в страстна решимост да попречи на Христос да поеме властта над световното царство.[7]

2:1–3 Но такова обединение ще се окаже безполезно упражнение. „**Защо",** пита псалмистът, **„езичниците** и юдейският **народ** влизат в такъв безнадежден заговор? Как езическите **царе** и юдейските владетели могат изобщо да си помислят, че някога ще успеят в бунта си **против** властта на **ГОСПОДА** и **Неговия Помазаник?**"

2:4–6 Бог **в небесата ще се смее** на тяхната глупава наглост. Той ще се присмива на стиснатите им юмруци и разпалените им лозунги. Техните самохвалства и заплахи са като цвърченето на мишка пред лъв!

Накрая Бог ще излезе от Своето мълчание. Когато проговори, това ще стане с такъв **гняв** и с такава **ярост,** че враговете му ще бъдат ужасени. Те ще чуят Неговото неотменимо решение: „**Аз** поставих **Своя Цар на Сион, светия Си хълм!"**

След като Бог веднъж е прогласил това решение, изпълнението му е така сигурно, като че ли вече е станало.

2:7 Тогава и Самият Христос ще прибави Своето свидетелство. Той ще разкрие, че първо в личен разговор Отец Му е **казал: „Ти си Мой Син, Аз днес Те родих.“** Тази **наредба** може да бъде разбрана най-малко по четири начина. На първо място, в истински смисъл Христос е Син на Бога *от вечността*. В Деяния 13:33 обаче този стих е цитиран във връзка с *въплъщението* на Христос. В трети смисъл Христос е роден във *възкресението* – „първородният от мъртвите“ (Кол. 1:18). И последно, някои предполагат, че „днес“ се отнася за *бъдещия ден,* в който Христос ще бъде коронясан за Цар.

2:8 Но Отец добавя: **„Поискай от Мен и Аз ще ти дам за наследство народите, и за притежание – земните краища.“** С други думи, Бог Отец е обещал всемирно владичество на Своя Син. Цялата земя ще се покори под Неговата власт и управлението Му ще се простира от край до край.

2:9 И последно, Бог е дал на Христос властта да се разправя с всяко непокорство и бунт. Той **ще строши с желязна тояга** онези, които се надигат против Него, както се раздробява **грънчарски съд.** От други Писания научаваме, че Христос ще упражнява тази власт, когато се завърне на земята и по време на Своето хилядолетно царуване. Преди да се възцари, Той ще унищожи онези, които не познават Бога и не се покоряват на евангелието. След това, по време на Хилядолетното царство, Христос ще управлява с желязна тояга, като наказва всеки бунт веднага щом той надигне грозната си глава.

2:10, 11 След това чуваме гласа на Светия Дух. Във вълнуващ еангелизационен призив Той увещава **царете** и владетелите да обичат **ГОСПОДА** и да Му **слугуват.** Отхвърлянето на Неговия призив означава гибел, а ако Му се доверят, това ще им донесе сигурност и истинско блаженство.

2:12 Да се довери на своя Създател, е най-смисленото, логично и разумно нещо, което човек може да направи. От друга страна, най-неразумното нещо, което човекът може да стори, е да не вярва и да не се покорява на Всемогъщия.

Псалми 3: Урок по настроения

Ако сме подвластни на бързо променящи се настроения, можем да се насърчим от факта, че Давид също е бил такъв човек! В този псалм той преминава от мрачно отчаяние до спокойна увереност.

3:1, 2 В началото Давид е ужасен от враговете си. Превъзхождащият им брой всява страх в сърцето му. Какво е един срещу толкова много? Освен това той се измъчва от презрителните им подигравки. Те подмятат, че неговият грях е отсякъл всяка надежда за божествено **спасение** за него.

Ст. 2 завършва с мистериозната дума **Села.** Тъй като това е първият от общо 71 случая, в които тя се появява в Псалмите, ще се спрем тук, за да я коментираме накратко. За съжаление нашите бележки ще бъдат по-скоро признание за невежество, отколкото обяснение! Простият факт е, че *ние не знаем* какво означава тази дума. Всичко, което можем да сторим, е да изброим някои от предлаганите възможности и да оставим на читателя сам да реши кое изглежда най-подходящо.

1. *Села* може да означава усилване на гласовете на певците или инструменталния съпровод – т. е. да се пее или свири по-силно. Кресчендо!
2. Може да означава пауза или почивка, все едно се казва: „Спри и помисли за това.“
3. „В Септуагинтата тази дума е преведена като *диапсалмос,* което озна-

чава или по-силно свирене, *форте,* или по-вероятно инструментална интермедия.“[8]

4. Някои смятат, че тя означава повторение, като *да капо*.
5. Може да означава край на куплет (музикална част).
6. Може да означава дори поклон в израз на почит и уважение.

3:3 В ст. 3 настроението в псалма се променя. Давид повдига очите си от враговете си към **ГОСПОДА.** Това изцяло променя перспективата му. Той незабавно осъзнава, че в лицето на Йахве има своя **щит,** източник на **слава,** и Онзи, който **възвишава главата** му. Като негов **щит** Господ му осигурява съвършена защита от нападенията на враговете му. Като негова слава Господ го удостоява с почит, достойнство и защита вместо срама, укорите и клеветите, трупани върху него. Като такъв, който възвишава главата му, Господ го насърчава и го издига.

3:4 Вдъхновен от тези велики и истинни мисли за Бога, Давид прибягва към **ГОСПОДА** в молитва и получава незабавно уверение, че молбата му е чута и е получила своя отговор. Бог отговаря **от светия Си хълм** – това е мястото на храма в Ерусалим, където Бог обитава сред Своя народ.

3:5, 6 Уверен в закрилата на Йахве, псалмистът ляга и заспива. Това е найсладкият сън, дар от Бога за онези, които се уповават на Него и в най-тежките обстоятелства.

След спокойна нощ Давид се събужда със съзнанието, че Господ е успокоил нервите му, изопнати от страх и мрачни предчувствия. Сега той има куража да застане без страх срещу враговете си, дори да го заобиколи **многохиляден народ!**

3:7 Но това не означава, че молитвата вече не е необходима. Благодатта, която ни е укрепила снощи, няма да стигне и за днес. Ние имаме нужда от нова Божия благодат всеки ден. Затова Давид отново се обръща към Господа за спасение, с вярата, че Бог ще **порази в челюстта всичките** му **врагове** и ще **строши зъбите** им.

3:8 За Давид Йахве е единственият, който може да спаси някого; **спасението е** само **от ГОСПОДА.** Затова Давид Го моли да благослови Своя **народ,** като продължи да му показва Своето чудно спасение.

Главоломните емоции на този Божи човек може би ще бъдат по-разбираеми, ако погледнем отново към заглавието на този псалм:

„Псалм на Давид, когато бягаше от сина си Авесалом.“

Предводителят на враговете на Давид е *неговият собствен син*! Би било достатъчно тежко, ако противниците му бяха чужди нашественици, но фактът, че те са предвождани от бунтовния син на Давид, прави скръбта и горчивината му далеч по-тежки.

Псалм 4: Тайното успокоително на Бога

4:1 Когато Давид влиза в Господното присъствие, той се обръща към Него с думите **„Боже на правдата ми“.** Това изразява мисълта, че на Бога на правдата може се да разчита да съди Давид справедливо. Хората могат да го хулят и отхвърлят, но Бог знае каква е истината и ще направи така, че справедливостта да възтържествува!

После Давид добавя: **„В притеснение Ти ми даде простор.“** В Новия превод на Дарби това е предадено така: „В утеснение Ти си ме разширил.“ Обикновено ние приемаме утеснението като нещо, което свива обхвата и размера на своя обект, но Бог използва притеснението, за да произведе духовно разрастване! Благополучието допринася малко за нас, но трудностите произвеждат растеж и зрялост. Спърджън е казал:

> Страх ме е, че цялата благодат, която съм извлякъл от своите спокойни и лесни дни и щастливи часове може да не струва повече от един грош. Но добрините, които съм получил от своите нещастия, болки и скърби, са направо несметни. Колко много дължа на чука и наковалнята, на огъня и пилата! Страданието е най-добрата част от обзавеждането в моя дом.[9]

Като си спомня как Бог е отговарял на молитвите му в миналото, когато е бил в притеснение, Давид се чувства свободен да моли Бога да го **чуе** отново.

4:2, 3 Непосредственият повод за молбата на Давид може да се открие в ст. 2–5. Той е злепоставян и клеветен от безпринципни хора. Тези злостни критици калят името му, очернят характера му и петнят репутацията му с неоснователни обвинения и явна **лъжа.**

Давид ги пита **докога** ще продължава безумната им ярост против него и им напомня, че усилията им да го съборят, са безплодни, защото Самият Бог е на негова страна: **„ГОСПОД си е отделил преподобния Си!“** Онези, които се уповават на Господа, са като „зеницата на окото Му“ (Зах. 2:8). Техните имена са врязани на дланите на ръцете Му (Ис. 49:16). Той ги чува, когато Го призовават, и бърза да им помогне. Така Давид предугажда аргумента на Павел в Римл. 8:31: Ако Бог е на наша страна, кой може успешно да застане против нас?

4:4 Враговете на Давид ще постъпят добре, ако охладят страстите си. Ако **треперят** от гняв, за това трябва да има справедлива причина. Изразът **„треперете и не съгрешавайте“** е цитиран в Ефесяни 4:26 (като „гневете се, но не съгрешавайте“ – бел. прев.), но там той е отправен към вярващите, за да им напомни, че е правилно да се гневят *заради Бога,* но никога заради себе си. Разбира се тук, в Псалм 4, думите са отправени към безбожните, за да ги предупредят за опасността гневът им да прерастне в насилие. Докато лежат будни в тишината на нощните часове, те трябва да изследват сърцата си и да признаят глупостта на това, да се борят срещу Бога. Такива трезви размишления ще потопят в мълчание клеветите им и ще осуетят злите им кроежи.

4:5 В смел благовестителски порив Давид съветва безбожните да съчетаят житейската **правда** с вяра в **ГОСПОДА.** „Направете правдата своя жертва“ (Желино). Но това могат да сторят само онези, които **се уповават на ГОСПОДА.**

4:6 Мнозина искат благополучие и щастие. Те постоянно копнеят да видят някакво **добро.** Но проблемът е, че искат благословение без Благославящия и добро без Благодетеля. Те искат всички добрини на живота с Христос, но не искат Него.

В контраст с тях Давид се обръща пряко към Първоизточника на всяко добро с думите: **„Издигни над нас светлината на лицето Си, ГОСПОДИ!“**

4:7 Неговата **радост** в Господа далеч надхвърля радостта на безбожните, когато хамбарите им са претъпкани със зърно и бъчвите им преливат от вино. „Никога богатите реколти на жито и вино не са ми носили радост като радостта, която Ти влагаш в сърцето ми“ (Нокс).

4:8 Увереността в Господната вседостатъчност успокоява душевното вълнение на псалмиста. Сега той може да **легне в мир** и да **спи,** като знае, че **ГОСПОД** го **прави да живее в безопасност.** Каква промяна е предизвикала молитвата само за осем кратки стиха!

Псалм 5: Сутрешна молитва

Заглавието на Псалм 5 е:

> **За първия певец. На флейти. Псалм на Давид.**

Тъй като много от псалмите имат подобни на това заглавия, нека повторим, че много изследователи приемат тези за-

главия за част от боговдъхновения текст. В някои библейски преводи заглавията са включени в текста като първи стих (съгласно оригиналната еврейска Библия). Някои учени смятат, че всъщност заглавията принадлежат към края на съответния предходен псалм, но доказателствата за това са неубедителни. Големият проблем с тези заглавия е, че значенията им често са неясни. В Псалм 5 то означава музикален съпровод, но в други случаи може да се указва мелодията на друга песен, по която може да се пее съответният псалм. Заглавието на Псалм 57 например гласи: „По музиката на *Не унищожавай*." Това може да е било името на добре известна по онова време песен. Понякога значението е толкова съмнително, че преводачите на НПБКДж предпочитат да транслитерират направо еврейските думи. Псалм 16 например е наречен „*Миктам*[10] на Давид". За наше щастие насладата ни от Псалмите не зависи от това, дали напълно разбираме заглавията им.

Псалм 5 е сутрешна молитва, в която Давид размишлява за контрастното отношение на Бога към праведните и безбожните.

5:1, 2 Отначало той моли Бога да чуе не само **думите** му, но и да **обърне внимание на** размишленията му. Това е разумна молба. Светият Дух може да разбира и размишленията ни също така лесно, както и думите, които изговаряме.

Псалмистът моли Бога да чуе освен размишленията му и звука на неговото **викане.** Това може да означава нещо повече от просто думи; то предполага самата интонация и най-дълбоките и искрени нотки на гласа.

Като се обръща към Господа с думите **„Царю мой и Боже мой",** Давид разкрива топлото, лично, интимно отношение с Господа, на което се радва. С думите **„защото на Теб се моля"** той показва, че истинният Бог е Единственият, на когото той се моли – „на Теб и само на Теб". Взаимоотношението му с Бога е изключително.

5:3 Молитвите на Давид на се случайни, а редовни. Всяка сутрин Господ чува неговия глас. Всяка сутрин Божият човек приготвя жертва на хваление и молба и очаква Господ да му се открие през деня. Твърде често ние не бдим за Божия отговор. „Ние пропускаме много от отговорите", казва Ф. Б. Мейър, „защото се изморяваме да чакаме на пристанищата завръщащите се кораби."

5:4–6 При постоянно съзнание за присъствието на враговете си, Давид укрепва увереността в молитвата си с разбирането за Божията святост и правда. Вярващите имат вътрешен достъп до престола на благодатта. Но с безбожните не е така. **Бог** не може да бъде толерантен към каквато и да е форма на **безбожието. Злият** не може да пренощува при Него. **Горделивите** не могат да бъдат удостоени с аудиенция при този Цар. Той мрази всички злодеи – истина, която опровергава разпространения мит, че Бог е само любов и е неспособен да мрази! Божията святост изисква Той да накаже всички лъжци и да мрази всички убийци и измамници.

5:7 За разлика от злите си врагове Давид има незабавен достъп до Господното присъствие благодарение на **изобилната** и неизменна Божия **милост** и благодат. В дух на дълбоко благоговение Давид, както всички благочестиви юдеи, се покланя към Неговия **Свят храм.** Тъй като храмът е построен едва след смъртта на Давид, тук думата най-вероятно се отнася за скинията, също както в 1 Царе 1:9; 3:3 и 2 Царе 22:7.

5:8 Измъчен от **враговете** си, Давид моли Господ да покаже Своята правда, като го води безопасно сред обкръжаващите го опасности и като направи пътя му кристално ясен.

5:9 След това псалмистът предста-

вя сериозни причини, поради която Бог трябва да защити Своя праведен слуга и да накаже безбожните врагове. На думите им не може да се вярва. Техните **сърца,** техните мисли и мотиви са изцяло покварени и предадени на **лукавство. Гърлото им** е като **отворен гроб,** смърдящ на гнилоч и готов да погълне своите жертви. Те са закоравели и лицемерни ласкатели.

5:10 Тяхната гибел е справедлива. Те трябва да понесат вината си. Злите им кроежи трябва да се върнат като бумеранг върху тях самите. Неизброимите им **престъпления** изискват те да бъдат прогонени. Най-големият им грях е, че **са се разбунтували против** Господа Бога.

5:11, 12 Но докато Бог осъжда враговете Си, нека Неговите приятели винаги да имат повод да **се радват** и да **ликуват,** защото Той е тяхното прибежище – силно и сигурно. Нека всички, които обичат Йахве, да Го величаят като свой неизменен Закрилник! Без съмнение Бог покровителства праведния; **Той ще го обгради с** благодат **като със щит.**

Псалм 6: Двойна беда

Достатъчно лошо е да страдаш от тежка болест, но скръбта на Давид е допълнително утежнена от мъчителния натиск на противниците му. Те вероятно злорадстват от мисълта, че състоянието му е безнадеждно.

6:1 Давид тълкува своята болест като удар от Бога, предизвикан от някакъв грях. И ние самите често правим това; често пъти това е първата мисъл, която минава през ума ни. И понякога тази диагноза е правилна – някои болести действително са причинени от неизповядан грях в живота на вярващия (1 Кор. 11:30). Но това в никакъв случай не е винаги така. Бог често допуска болестта като трамплин, чрез който да изяви Своята сила и слава (Йоан 9:3; 11:4), като средство за принасяне на духовни плодове (Римл. 5:3), за да предотврати грях (2 Кор. 12:7), като естествен резултат от прекомерна работа (Фил. 2:30) или напреднала възраст (Екл. 12:3–6).

Винаги, когато ни порази болест, първото нещо, което трябва да направим, е да се уверим, че в живота ни няма неизповядан грях. После трябва да помолим Господа да постигне Своите цели чрез болестта и да ни изцели. След това е правилно да потърсим помощта на лекари и лекарства, но трябва да внимаваме нашето упование да бъде в Господа, а не в средствата, които Той използва (2 Лет. 16:12). Всяко изцеление е от Бога, било то свръхестествено, или обикновено. Ако в някой особен случай Господ реши да не ни изцели, тогава Той ще ни даде благодат да страдаме или да умрем. Обикновено не ни се дава благодат за умиране, докато не се нуждаем от нея.

6:2, 3 Молбата на псалмиста за изцеление е ярка и изразителна. Той линее. **Костите** му постоянно го болят. Дори и целият му вътрешен живот – чувствата, интелектът и волята му – са засегнати. Но **ГОСПОД** като че ли се бави с отговора. **Докога** ще се бави милостивото изцеление на страдалеца?

6:4 Давид моли **Господа** да прекрати това, което изглежда като безразличие, и да **спаси** живота му от болест и смърт. Единствената му надежда за спасение от страданието е неизменната **милост** на Йахве.

6:5 После следва един необикновен аргумент за изцелението, а именно, че ако Давид умре, това няма да бъде от полза за Бога. Докато е жив, той може да си спомня за Господа и да Го слави. Но ако умре, Бог ще бъде забравен. Тялото без духа няма да може да Го **слави.**

Този аргумент е в известна степен основателен, що се отнася до тялото, защото трупът е лишен от памет и от силата да хвали Бога. Но що се отнася до духа и душата, размислите на Давид отразяват

ограниченото познание, което старозаветните светии са имали за живота отвъд смъртта. Благодарение на по-цялостното откровение, което Христос донася, сега ние знаем, че когато един вярващ умре, той напуска своето земно тяло и отива да бъде с Христос, което е много по-добре (Фил 1:23). Той е далеч от тялото и е у дома при Господа (2 Кор. 5:8). Така че вярващият не е в забравата на някакъв сън на душата, а е в съзнателно състояние в присъствието на Господа, където Го хвали и Му се покланя.

В полза на Давид трябва да кажем, че той използва по един чудесен начин светлината, която има, като я вплита в своите молитви. Ако и ние така използвахме в молитвите си превъзходната светлина, която имаме, какъв ли образец на молба и възхвала биха били те!

6:6, 7 Можем да добием известна представа колко дълбоко е нещастието на псалмиста от неговото описание на положението му. Той е напълно изтощен **от** охкане и **стенание. Всяка нощ** облива възглавницата си с плача си и **измокря леглото си със сълзите си.** Очите му са хлътнали **от** дълбоката му **скръб** и зрението му се губи **заради** потисничеството на **всичките** му **врагове.** Изглежда, че животът му е докрай изпълнен със страдание и той повече не може да издържи.

6:8–10 Но молитвата променя нещата. Чрез тайната, загадъчна комуникация на Светия Дух той получава увереността, че **ГОСПОД е чул** гласа **на плача** му и **молитвата** му е получила отговор. Укрепен от тази увереност, той заповядва на **враговете** си да се разпръснат. Заплахите им вече не го плашат, защото разбира, че те **внезапно** ще стигнат до позорно поражение, когато Господ се надигне, за да ги накаже.

Каква промяна, Господи, извършва с нас,
един къс час, прекаран с Тебе!
Какви дълбоки рани заздравяват,
пустини пак с роса се напояват.
Ний падаме на колене
във страх и грижи,
но ставаме и вече слънце е огряло.
Привеждаме се слаби и унили,
надигаме се в смелост, с нови сили.
Защо тогава вършим таз неправда
към себе си и другите –
като не ходим в сила,
а често сме отчаяни, угрижени,
страхливи!
А Ти си обещал спасение, кураж
и радост,
в молитва щом извикаме към Тебе!

по Ричард Шевеникс Тренч

Псалм 7: Викът на угнетения

Еврейското заглавие определя този псалм като ***Шигайон* на Давид, който той изпя на ГОСПОДА поради думите на вениаминеца Хус.** Ф. У. Грант пише, че думата *шигайон* означава песен на пътешественика или звучен, ентусиазиран химн, в който писателят е завладян от своето въодушевление. Хус, субектът на тази ода, е от същото племе като Саул и вероятно е бил един от неговите помощници. Във всеки случай той е бил злостен враг на Давид. НПБКДж превежда *шигайон* като „размишление“, други версии го превеждат като „оплакване“.

7:1, 2 В страстна молба Давид се моли за спасение от своите преследвачи. В противен случай той ще бъде като безпомощно агне, нападнато и отвлечено от **лъв,** отпуснато и безжизнено.

7:3–5 Хус явно е обвинявал Давид в дълъг списък от престъпления, които вероятно са включвали опити за покушение над живота на Саул и набези над продоволствените бази на царя. Но Давид отстоява своята невинност. Той не е вършил тези неща. **Ръцете** му не са **ограбвали.** Той не си е отмъстил на царя дори когато е имал възможността да го стори.

Ако наистина е извършил тези неща, тогава е готов да понесе последствията – да бъде преследван, заловен, смазан и убит.

7:6–8 Но понеже това не е така, Давид смело призовава **ГОСПОДА** да **стане в гнева Си,** да накаже **враговете** му и да защити невинния. Той обрисува картина, в която Бог устройва огромен съдебен процес. В съдебната зала се събира голямо множество. Йахве сяда на съдийския престол да **съди народите.** Всичко, което Давид иска, е да бъде съден **според** своята **правда и чистота.** Това може да звучи като върховна самонадеяност, но трябва да помним, че Давид не претендира за абсолютна праведност във всяка област от живота си, а само по отношение на тези отправени към него обвинения.

7:9–11 Ст. 9 изразява вековния копнеж на потиснатия Божи народ. Всяко благочестиво сърце жадува за деня, когато царството на злото ще достигне своя край и **праведните** ще наследят земята. Този ден ще дойде, когато Христос се завърне да установи Своето царство. Дотогава праведният **Бог,** който познава мислите и мотивите на всеки човек, е **щит** и защитник на **правите по сърце** и **праведен съдия, който се гневи всеки ден** на безбожния.

7:12, 13 Бог разполага с добре поддържано въоръжение. Ако безбожният не се покае, **Той** ще **наостри меча Си** и ще опъне **лъка** Си, за да изстреля **стрели** с **огнени** остриета. Всички оръжия на Бога са смъртоносни!

7:14–16 В края Давид е убеден, че неговият враг ще пожъне онова, което е посял. Неговият грях ще се развие по известния път на зачеване, бременност, раждане и смърт. Отначало врагът **зачева** заговор да убие псалмиста. Скоро след той прелива от зли замисли. Така се ражда неговият коварен план. Но той се обръща против него. Той пада в своя собствен капан и цялото **зло** и **насилие,** които е подготвял за псалмиста, се стоварват на собствената **му глава** по необяснима ирония на обстоятелствата.

7:17 Тази безпристрастна справедливост подтиква Давид да издигне сърцето си към **ГОСПОДА** в благодарност и да **възпява Името на ГОСПОДА, Всевишния.**

Псалм 8: Какво е човек?

Бог е неописуемо велик. За разлика от него човекът е трогателно мъничък. Независимо от това Бог е удостоил човека с огромна слава и почит. Чудото на този факт спира дъха на Давид.

8:1 Величието на **БОГА** е очевидно в цялото Му творение, стига само човек да има очи да го види. Всяка област от естествените науки изобилства с доказателства за мъдростта и силата на Твореца. Божията **слава** надвишава **небесата.** Планетите, звездите, безкрайната вселена, дават само частична представа за това, колко велик е всъщност Бог. При все това мъдрите хора на този свят продължават да пренебрегват доказателствата, все едно че не съществуват.

8:2 Но **кърмачетата** в своята невинна вяра възпяват Божието величие със своите простички химни. Точно както казва Христос, Бог е скрил тези неща от мъдрите и разумните, а ги е открил на невръстните (Мат. 11:25).

Независимо дали мислим за **децата** в буквалния смисъл на думата, или за онези ученици на Господа, които имат детска вяра в Него, те всички в един съвсем реален смисъл образуват защитна стена за Господа **заради противниците** Му. Те често могат да смълчат някой враждебно настроен към Бога човек с един невинен въпрос или наивна забележка. Също както е достатъчна съвсем малка игличка, за да се спука голям балон, така и тези простички последователи на Агнето често сриват големите претенции на онези, които отричат Божията ръка в творението и Неговия промисъл!

8:3 Никоя наука не изразява Божието величие и човешката нищожност по-красноречиво от астрономията. Простият факт, че разстоянията трябва да се измерват в светлинни години (разстоянието, което светлината изминава за една година), илюстрира същността на нещата. Светлината изминава около 300,000 км за секунда, а една година се състои от 31.5 милиона секунди. Това означава, че грубо пресметнато светлината изминава около 9.5 трилиона километра само за една година! А някои звезди са отдалечени на милиарди светлинни години от земята. Не е чудно, че наричаме такива изчисления астрономически.

Един поглед към нощните **небеса** ще породи у нас велики размисли за Бога. **Луната и звездите** са **дело на** Неговите **пръсти!** Когато си мислим за неизброимите множества звезди, за огромните разстояния във вселената и за силата, която държи планетите в орбитите им с математическа прецизност, ние можем само да се удивляваме.

8:4 Погледнато относително, планетата земя е една прашинка във вселената. Ако това е така, какво е един **човек,** кацнал на тази планета? Въпреки това Бог се интересува от всеки отделен човек! Той има лично, близко отношение с всяко човешко същество.

8:5 Бог е **направил** човека по Своя собствен образ и по Свое собствено подобие. Макар и **по-долен** от Бога,[11] човекът е получил от Него някои способности, каквито няма никое друго създание на земята. Всичко, направено от Бога, е наречено добро, но оценката за създаването на човека е „*твърде* добро".

8:6–8 Като Негов представител на земята Бог е **направил** човека **владетел над** всички видове животни, **птици, риби** и влечуги. Не е останало нищо неподчинено на него.

Но писателят на Евреи ни напомня, че в настоящото време не виждаме човека да се радва на такава неоспорима власт (Евр. 2:5–9). Кучетата го лаят, змиите го хапят, птиците и рибите бягат от него. Обяснението е, че когато грехът е влязъл в света чрез Адам, човекът е изгубил своята безусловна власт над по-низшето творение.

Божията цел обаче стои. Той е постановил, че човекът действително ще има тази власт, а нищо не може да попречи на постигането на Божиите цели. Затова, макар точно сега да не виждаме всички неща подчинени на човека, ние виждаме Иисус – Онзи Човек, чрез когото човешката власт в крайна сметка ще бъде възстановена. Когато Христос е дошъл на земята, Той е станал временно по-долен от ангелите, за да може като Човек да умре за човечеството. Сега Той е увенчан със слава и чест и седи до Божията десница. Един ден Човешкият Син Христос ще се завърне да царува на земята като Цар на царете и Господ на господарите. По време на Хилядолетното царство властта, която е била отнета от първия Адам, ще бъде предадена на Последния Адам.

8:9 Тогава изкупеният народ на Бога ще запее с ново разбиране: **„Господи, БОЖЕ наш, колко е величествено Името Ти по цялата земя!"**

Псалм 9: Денят на възмездието

Ако надписът на този псалм в халдейската версия е верен, в него **Давид** празнува своята победа над Голиат. Но той очевидно гледа отвъд този триумф към окончателната победа на Бога над Неговите врагове. Този псалм представлява акростих, подреден според първата половина от еврейската азбука.[12]

9:1, 2 Сладкият певец на Израил е въодушевен от **всичките чудни дела** на Бога. Тук той не мисли толкова за делата Му при сътворението или изкуплението, а по-скоро за Неговите грандиозни под-

визи, с които поразява враговете на народа. Давид отдава цялата слава на Бога – не на себе си или на човешките оръжия и умения. С всяка частица от същество-то си той почита и възвеличава **Името** на **Всевишния.** Примерът на неговата любов и посвещение на Господа ни кара да си дадем сметка колко често ние самите сме студени и неотзивчиви.

9:3, 4 После той си спомня за епичната Божия битка, макар че окончателното изпълнение на думите му няма да настъпи преди Второто пришествие на нашия Господ Иисус Христос. Един поглед към Него ще накара **враговете** да **се върнат назад** и да побягнат. Те ще **паднат** в панически хаос и ще **погинат,** преди да успеят да избягат. В този ден праведните ще бъдат оправдани от Царя на Неговия славен **престол.** Най-накрая земята ще вкуси истинското правосъдие.

9:5, 6 Езическите потисници ще бъдат остро **порицани** и всички врагове на Израил ще потънат във вечно забвение. Те ще бъдат погребани в развалините на своите превъзнасяни цивилизации. Градове, които сега изглеждат вечни, ще бъдат напълно заличени от лицето на земята. Имена като Вашингтон, Москва или Отава ще бъдат забравени завинаги.

9:7, 8 Всички врагове ще изчезнат, но **ГОСПОД** ще **седи на Своя трон до века,** все така праведен и достоен за доверие, какъвто винаги е бил. Блестящ от слава на Своя **престол,** Той ще управлява **света** с абсолютна **справедливост** и към всекиго ще постъпи съвсем честно. Павел използва първата част на ст. 8 в своето послание в Атина, като обяснява, че активното действащо лице в този бъдещ съд ще бъде възкресеният Господ Иисус Христос:

> Бог, без да държи сметка за времената на невежеството, сега заповядва на всички хора навсякъде да се покаят, защото е назначил ден, когато ще съди света справедливо чрез Човека, когото е определил; за което е дал уверение на всички, като Го е възкресил от мъртвите (Деяния 17:30, 31).

9:9, 10 За **угнетените** множества на земята Бог ще бъде висока кула и сигурно **прибежище.** Всички, които Го **познават, ще се уповават на** Него със съзнанието, че Той никога не е разочаровал доверието на Своя народ.

9:11, 12 Израил не само ще **пее псалми на ГОСПОДА,** но и ще играе мисионерска роля сред езическите **народи,** като разказва за чудното спасение на Господа и напомня, че Онзи, който **търси сметка за кръвта** на Своите, все пак не е бил безразличен към техните страдания – молитвите им не са останали без отговор.

9:13, 14 Но времето на Хилядолетното царство още не е дошло. Ст. 13 и 14 разстърсващо ни връщат към тъжното настояще! Давид все още се нуждае от Божията **милост,** която да го защити от врага, за да бъдат **портите на Сион** отново огласени от ехото на щастливите му хвалебни песни.

9:15 После той отново се пренася напред във времето, когато антисемитските **народи** ще паднат **в ямата, която** са изкопали за юдеите, и ще се оплетат **в мрежата,** която са простряли за древния Божи народ. Историята се повтаря – един друг Аман ще бъде обесен на бесилката, която самият той е приготвил за Мардохей.

9:16 ГОСПОД отново ще въздаде правосъдие, като накара безбожните да жънат онова, което са посели. Бог не е за подиграване. Значението на **„Села“** не е ясно. Възможно е да означава усилване (вж. коментара към Псалм 3).

9:17 Когато Давид казва, че **безбожните ще се обърнат към Шеол,** той не ограничава значението на думата само до безтелесното състояние или гроба. Тук контекстът подсказва, че става въпрос за пъкъла и вечната смърт. Това е съд-

бата на **всички народи, които забравят Бога.**

9:18 Също така сигурно е, че **сиромахът няма да бъде вечно забравен.** Нокс превежда стиха така: „Търпението на измъчените няма да бъде напразно." Всичко, на което те се надяват, ще се изпълни във времето на Хилядолетното царство.

9:19, 20 Мислите на Давид за идещото царство на правда пораждат у него копнеж то да настъпи по-скоро. Той се моли **ГОСПОД** да **стане,** за да осуети човешките кроежи и да **съди народите.** Когато застанат в присъствието на Всесилния Съдия, те с ужас ще осъзнаят какви жалки, смъртни **хора** са всъщност.

Псалм 10: Обществен враг номер едно

Тук псалмистът използва акростих, базиран на втората половина от еврейската азбука[13], за да опише върховния злодей. Понеже този „Обществен враг номер едно" прилича на самото въплъщение на греха, ние естествено го свързваме с „Човека на греха", който ще се издигне в началото на седемгодишния период на Скръбта. Този „Син на погибелта" ще се противи и ще се превъздига над всеки така наречен бог или обект на поклонение. Като седне в Божия храм в Ерусалим, той ще обяви себе си за Бог (2 Сол. 2:3, 4). Онези, които откажат да му се поклонят, ще бъдат изложени на икономически санкции, преследване и дори смърт.

Божието мълчание (10:1)

В началото на псалма се сблъскваме с въпроса, който рано или късно всички си задаваме: „**Защо ГОСПОД** мълчи, когато праведният страда, а безбожният царува необезпокояван?" Именно такива загадки включват в действие вярата ни, като ни насърчават да се доверяваме, когато не разбираме, и ни призовават да издържим докрай.

Молитвата на угнетения (10:2)

С нетърпима арогантност **безбожните** безмилостно преследват безпомощните светии. Какво би могло да бъде по-подходящо за тях от това, да понесат същата участ, която **те** са **измислили** за праведните?

Характерът на врага (10:3–11)

10:3, 4 За безбожния е характерно да **се хвали** с нещата, които възнамерява да направи. В своята необуздана мания за забогатяване той богохулства и **презира ГОСПОДА,** защото боготворенето на златото е отхвърляне на Бога. Той се смята за самодостатъчен. Не изпитва нужда от Бога и живее, като че ли Той никога не е съществувал.

10:5, 6 Всичко сякаш става така, както **безбожният** иска. По някакъв начин той успява да избегне проблемите, които измъчват другите хора. Ръководните принципи, които Бог е постановил за Своя народ, са **много далеч** от безбожния човек – той не може да проумее духовните истини и божествените принципи. Присмива се **на всичките си врагове с** крайно **презрение.** Мисли си, че никога нищо няма да наруши сигурността му и докато е жив, ще се наслаждава на безгрижно съществуване.

10:7, 8 Когато той е наоколо, можете да чуете ужасни ругатни. Ако в момента не мами някого, вероятно тормози някой друг! Той никога не говори за нещоградивно, устата му е пълна само с престъпление и опустошение. Като всички други бандити, той причаква в ненаблюдавани, **тайни места,** за да нападне от **засада невинните** – когато минават покрай него, той ги застрелва. Постоянно дебне нищо неподозиращия и **сиромаха.**

10:9–11 Като лъв в леговището си той лежи в готовност да се хвърли неочаквано върху плячката си. Като ловец хваща своите жертви **в мрежата си** – било чрез изнудване, грабителство, под-

купи, заплахи, робство или смърт. Нещастната жертва е съкрушена, повалена от огромната сила на злодея. В отчаянието на страдалеца му се струва, че **Бог** го **е забравил,** че гледа в друга посока и **никога няма да види** затруднението на Своето дете.

Викът на праведните (10:12–18)

10:12, 13 Но идва времето **ГОСПОД** да се намеси, като **издигне ръката Си** за да осъди потисника и да окаже милост на угнетения. Защо да позволява на силите на злото да упорстват в своето коварство и безбожие? Защо да мислят, че Бог никога **няма да изследва** техните престъпления?

10:14, 15 Бог *наистина* вижда. Той внимателно отчита всеки акт на несправедливост и злина, **за да отплати** заслужено в един бъдещ ден. Ето защо **сиромахът** ненапразно **се предава** на Бога. Не се ли е доказал Бог като приятел на сирачето? Господ ще чуе вика на праведните и ще **строши ръката на безбожния,** като извади наяве **безбожието му,** докато го накаже докрай.

10:16 Този ден на възмездие ще настъпи, когато световните царства станат царство на нашия ГОСПОД и на Неговия Христос. Тогава безбожните и враждебни **езичници** ще **погинат,** както е предсказано от пророк Исая:

> Ето, ще се посрамят и опозорят всички, които ти се гневят, противниците ти ще станат като нищо и ще погинат.
> Ще ги потърсиш и няма да ги намериш – онези, които се карат с теб.
> Като нищо, като че ги няма, ще станат онези, които воюват против теб.
> Защото Аз, ГОСПОД, съм твоят Бог, който подкрепям десницата ти и ти казвам: Не бой се, Аз ще ти помогна“ (Исая 41:11–13).

10:17, 18 Можем да бъдем напълно уверени, че **ГОСПОД** ще **чуе** и ще отговори на молитвите **на смирените.** Той ще им даде благодат за всяко изпитание и ще се приведе ниско, за да се убеди, че **правото** е жребият **на сирачето и угнетения.** Славете Бога, идва денят, когато **земен човек вече** няма да **потиска** бедните и беззащитните!

Псалм 11: Защо да бягам, когато мога да вярвам?

Псалм 11 е противоотрова за мрачни вести. Когато всички новини са лоши – войни, насилие, престъпления, корупция и политическа нестабилност – **Давид** ни напомня, че можем да се издигнем над обстоятелствата на живота, като насочим погледа си към Господа.

Изглежда, че когато Давид е отворил входната си врата, е нахлул обезумял от страх вестоносец. Лицето му било бледо и изпито, очите му били изцъклени от възбуда, а устните му треперели. На пресекулки той разказал за надвиснала беда и посъветвал Давид да потегли към планините. Този псалм е отговорът на Давид на отчайващия и обезсърчителен съвет на песимистичния гостенин.

11:1–3 Отначало Давид посочва простото си упование в **ГОСПОДА** като свое убежище: „Защо да *бягам,* когато мога да *вярвам*?“ После той упреква мрачния вестоносец за това, че е обезпокоил неговия мир. Обърнете внимание, че текстът от ст. 1б до 3 съдържа думите на носителя на злия слух. Той започва с **„Бягай като птица във вашите планини.“** Все едно е казал на Давид: „Ти си дребен и беззащитен като малка птичка. Сега е най-добре да бягаш. Престъпниците имат превъзходство, въоръжени са до зъби и са готови да убият порядъчните и почтени граждани. Законът и редът се изпариха и **основите** на обществото рухват. Каква надежда мислиш, че има за праведен човек като теб?“

11:4–6 Каква надежда? **ГОСПОД,**

разбира се! **ГОСПОД е в светия Си храм** и нищо не може да спре изпълнението на намеренията Му! Неговият **престол е в небесата,** стабилен и непоклатим, без значение дали на земята се издигат или падат царства. И въпреки че нищо не може да смути Божия мир и спокойствие, Той пак се интересува от делата на **човешките синове.** Той не просто наблюдава какво става по земята, но постоянно прави морална оценка на **праведния** и **безбожния.** Макар че Бог е безгранична любов, **душата Му мрази** хората, които вършат насилие. Той ще **навали** буря от осъждение върху тях; дъждът ще бъде **примки** от **огън и сяра,** а **вятърът** – изпепеляваща жега.

11:7 Както мрази жестокия човек, така Бог обича праведния. Бог Самият **е праведен** и **Той обича праведни дела.** Окончателната награда на праведните ще бъде да стоят в Божието присъствие.

И така, ние не бива да се отчайваме от новините. Вълните на враждебните обстоятелства могат много да се надигат срещу нас в даден момент, но приливът на непреодолимите Божии цели със сигурност накрая ще ги победи.

Навред е Той
и всичко на мощта Му служи.
Делата Му са благослов,
пътеката Му – светлина.
Неведоми са пътищата Му
по цялата земя,
но знам, за всичко Той полага
съвършени грижи.

Псалм 12: Човешките думи и Божиите думи

12:1 Всеобщият упадък на верността сред хората, особено в тяхната реч, предизвиква молитвата в първи стих:

Спаси ме, Господи; благочестието е мъртво; в този паднал свят верните сърца са станали рядкост (Нокс).

12:2 После са отправени три конкретни обвинения срещу невярното поколение:

Лъжи: Те са виновни не само за явни измами, но и за „невинни“ лъжи, полуистини, преувеличения и неизпълнени обещания.

Ласкателство: Те засипват другите с неискрени комплименти. Похвалата не е ласкателство; тя се превръща в ласкателство, ако приписва на даден човек качества, които е явно, че той не притежава. Ласкателството обикновено има някакви зли или користни мотиви.

Двуличие: Те мислят едно, а казват нещо съвсем различно. Като Макиавели те практикуват лицемерие и кроят интриги.

12:3, 4 Вековният копнеж на верните Божии светии е Сам **ГОСПОД** да смълчи **ласкателните устни** на безбожните, Той да закове езиците на онези, които се хвалят, че техните принципи **ще надвият,** че имат пълна свобода да говорят каквото си искат, без да ги интересува какво мисли някой друг.

12:5, 6 В отговор на **стенанието на страдащите** и **сиромасите ГОСПОД** обещава да **стане** и да им „даде спасението, за което жадуват“ (Желино). А онова, което е обещал, Той със сигурност ще изпълни. Неговите обещания **са чисти като сребро, претопено в пещ от пръст, пречистено седем пъти** – с други думи, като най-чистото познато сребро. В Божиите думи няма измама, няма ласкателство, няма двусмислие, няма заблуда. На тях може напълно да се разчита.

12:7 Затова вярващият инстинктивно се обръща към **ГОСПОДА** за защита **от това поколение** – защита не само от неговите атаки, но и от всяка форма на компромис или съучастничество с него.

12:8 Последният стих е описание на „това поколение“ – **безбожното** поколение, което постоянно **обикаля** злонамерено **наоколо,** възвишава **подлостта** и се

присмива на добродетелите. Това е поколението, описано в Притчи 30:11–14:

> Има поколение, което кълне баща си и не благославя майка си. Има поколение, което е чисто в очите си, но пак не е измито от нечистотата си. Има поколение – колко високомерни са очите му и клепачите му са надгинати! Има поколение, чиито зъби са като мечове и челюстните му зъби – като ножове, за да пояжда сиромасите от земята и немотните отсред хората.

Псалм 13: Докога?

Четири пъти тази дума се отронва от устните на Давид: „Докога?“ Жестоко преследван от врага (може би Саул), **Давид** се чуди защо Божията колесница се бави. Никога ли няма да дойде помощ, която да го освободи от четирите бремена, които го смазват?

1. Струва му се, че Бог го е забравил.
2. Изглежда му, че Бог го е отсякъл от благостта Си.
3. Всеки ден душата му е тежко потисната.
4. Измъчва се от постоянното унижение да е на губещата страна.

13:1–4 Бог трябва да обърне внимание на тежкото положение на Давид и бързо да изпрати помощ, за да предотврати две нещастия. Първото би било смъртта на Давид, а второто – тържествуващата хвалба на неговия **враг.** Ако Господ не се намеси бързо да възстанови светлината в очите на Давид, те скоро ще се затворят завинаги в **смъртта.** Ако Йахве не промени хода на събитията, враговете скоро ще се хвалят, че са победили и Давид е напълно съсипан.

13:5, 6 Обаче няма съмнение какъв ще бъде изходът. Псалмистът вярва, че отговорът е вече на път. Уповавайки се на Господната **милост,** той знае, че ще продължи да живее, за да отпразнува своето спасение от противника си. Предвкусвайки това **спасение,** той може да **пее** хваления на **ГОСПОДА** за Неговата безгранична грижа.

Този псалм е като много от нашите изпратени ни от Бога изпитания – те започват със стон, но завършват с песен!

Псалм 14: Веруюто на безумния

14:1 Веруюто на безумния е **„Няма Бог“.** Той не *иска* да има Бог и затова отрича Неговото съществуване. Това е ирационална позиция. На първо място то е претенция за всезнание, защото всъщност твърди: „Аз зная всичко. Не е възможно да съществува Бог отвъд границите на моето знание.“ На второ място такава нагласа претендира за вседприсъствие, нейната идея е: „Аз присъствам на всички места едновременно и не е възможно Бог да съществува някъде във вселената, без аз да зная за това.“ Освен това такова разбиране пренебрегва Божиите чудеса в творението – необятността на вселената, изумително прецизното движение на планетите, удивителната пригодност на земята да поддържа живота, сложното устройство на човешкото тяло, фантастичния строеж и действие на човешкия мозък и необикновените свойства на водата и почвата.

Вземете за пример пригодността на земята да поддържа живота. Хенри Бош посочва следните примери за грижливия и удивителен замисъл на Бога:

> Земята се върти около оста си със скорост приблизително 1,600 км/ч. Ако скоростта ѝ беше 160 км/ч дните и нощите ни щяха да бъдат десет пъти по-продължителни и нашата планета щеше да изгаря през деня и да замръзва през нощта. При такива условия растителността не би могла да съществува!
>
> Ако земята беше малка като Луната, гравитацията щеше да бъде твърде слаба, за да задържи достатъчно атмосфера

за нуждите на човека; но ако беше голяма колкото Юпитер, Сатурн, или Уран, силната гравитация би направила движението на хората почти невъзможно. Ако бяхме близо до слънцето като Венера, жегата би била непоносима; ако бяхме отдалечени като Марс, всяка нощ щяхме да имаме сняг и лед, дори и в най-топлите региони. Ако океаните бяха наполовина на настоящите си размери, щяхме да получаваме само една четвърт от валежите, които падат сега. Ако бяха с една осма по-големи, годишните валежи биха се увеличили четирикратно и тази земя би се превърнала в обширно, непригодно за обитаване тресавище.

Водата замръзва при 0°C. Но ако океаните замръзваха при тази температура, това би било пагубно, защото тогава интензивността на топенето в полярните региони не би могла да компенсира замръзването и ледът би се натрупвал с течение на вековете! За да предотврати такава катастрофа, Господ е сложил сол в морето, за да промени точката му на замръзване.[14]

Вероятността всичко това да е станало случайно, е твърде малка, за да заслужава обмисляне. Ето защо Библията казва, че атеистите са безумни. Те са *морално* безумни. Това не е въпрос на коефициент на интелигентност, а на коефициент на нравственост.

Божията оценка за тези безумци е, че са **покварени** и **вършат гнусни дела.** Има тясна връзка между убежденията на човека и неговото поведение. Колкото по-ниска е неговата представа за Бога, толкова по-нисък е и неговият морал. Или като причина, или като следствие, атеизмът и агностицизмът са свързани с покварения живот. Барнс пише:

Вярата, че няма Бог, като цяло се корени в желанието на човека да води порочен живот или пък е нагласа, възприемана от онези, които на практика живеят такъв живот, с желанието да продължат да постоястват в покварата си и да избегнат страха от бъдещо възмездие.[15]

14:2, 3 Когато **ГОСПОД поглежда от небето, за да види** дали някой от потомците на Адам постъпва разумно, като **търси Бога,** Неговите открития са тъжни. И по природа, и в практиката си човекът е грешник. Оставен сам на себе си, той никога няма да потърси Бога. Единствено чрез служението на Светия Дух хората могат да осъзнаят своята нужда от Бога и Неговото спасение.

Павел цитира от първите три стиха на този псалм в Римл. 3:10–12, за да покаже, че грехът е засегнал цялото човечество и цялото естество на всеки отделен човек. В самия псалм Давид не визира цялото човечество, макар че описанието му несъмнено е подходящо; той пише това за откритите богопротивници в контраст с праведните. Именно тези атеисти са отстъпили от истинския и живия Бог. Те са морално покварени. От тях Бог не може да намери и един, който **да върши добро, няма ни един.**

14:4 Тяхното безумие се вижда от начина, по който се отнасят към Божия **народ.** Ако разбираха как Бог защитава бедните и наказва греха, те нямаше да поглъщат вярващите, като че ли това е нещо съвсем в реда на нещата, като да **ядат хляб!** Ако познаваха Божията доброта и строгост, нямаше да допуснат молитвата да отсъства от живота им.

14:5, 6 Когато Господ застане на страната на невинния, неправедните ще бъдат ужасени. Те винаги са се подигравали на **бедния** за неговата проста вяра, но сега ще видят, че онзи Бог, когото са отричали, е неговото **прибежище.**

14:7 Ще настане велик ден, когато Месията дойде от Сион, за да спаси Своя народ. За Израил ще настане безкрайна радост, когато еврейските светии на

Христос бъдат окончателно освободени **от плен** сред народите, отричащи единствения истински Бог.

Псалм 15: Човекът, когото Бог избира

15:1 Темата на Псалм 15 е човекът, когото Бог избира за Свой приятел. Макар това да не е казано в този псалм, основното изискване за това, човек да влезе в Божието царство, е да бъде новороден. Без да е новороден, никой не може да види или да влезе в царството. Човек може да преживее това раждане от горе по благодат, чрез вяра, и то по никакъв начин не е свързано с неговите достойнства и заслуги.

Взет сам за себе си, този псалм като че ли казва, че спасението по някакъв начин е свързано с праведния характер на човека или неговите добри дела. Но разгледан в светлината на цялото Писание, той само посочва, че спасителната вяра е онази вяра, която се изразява в живот на святост. Също като Яков в своето послание, Давид тук казва, че истинската вяра в Господа се изразява чрез добрите дела, описани в този псалм.

Между другото, псалмът не претендира да представя пълен списък с добродетелите на един гражданин на Сион. Този портрет е примерен, но със сигурност не е изчерпателен.

15:2 Преди всичко гражданинът на Сион **ходи непорочно.** Непорочният човек е човек със стабилен морал. Той не е едностранчив, а всестранно мислещ и уравновесен.

Второ, гражданинът на Сион върши онова, което е праведно. Той внимава съвестта му да бъде чиста от грехове. Би предпочел да отиде на небето с чиста съвест, отколкото да остане на земята с нечиста.

На такъв човек може да се разчита, че **говори истината от сърцето си.** Той по-скоро би умрял, отколкото да излъже. Дадената му дума го обвързва. Неговото да означава да и неговото не – не.

15:3 ... с езика си не клевети. Няма да го чуете да клюкарства за другите. Злословието и клеветата са далеч от устните му. Той възпитава езика си да изгражда, а не да убива!

Той не **прави зло на приятеля си.** Цялото му желание е да помогне, да насърчи и да поучи. Когато чуе някоя пикантна клюка за **ближния си,** той я оставя да умре на място. Може да се разчита, че няма да я каже на никого.

15:4 За него границите на морала не са размити. Той прави разлика между греха и правдата, тъмнината и светлината, злото и доброто. Той презира **подлеца,** в смисъл, че открито свидетелства против неговото безбожие. От друга страна той явно одобрява всеки в семейството на вярата и застава на негова страна.

След като веднъж е дал обещание, го изпълнява, дори ако това означава финансова загуба. Един вярващ например може да се съгласи да продаде къщата си за 85,000 долара. Преди документите да са подписани, той разбира, че е могъл да я продаде 90,000 долара на голяма компания. Но вече е дал думата си на първия купувач и ще спази договора.

15:5 Божият приятел **не дава парите си с лихва,** т. е. на друг член на Божието семейство. Според Мойсеевия закон един израилтянин е можел да заеме пари с лихва на езичник (Втор. 23:19, 20), но му е било забранено да иска лихва от друг евреин (Изх. 22:25; Лев. 25:35–37).

Ако евреите под закона са били водени от този принцип, колко повече трябва да го съблюдават християните, живеещи под благодатта!

И накрая, праведният човек не **приема подкуп против невинния.** Той мрази изкривяването на правосъдието и опровергава старата поговорка, че „всеки си има цена".

Това е образът на човека, който живее за Бога във времето и във вечността. А всъщност и никой друг не би могъл да се чувства добре в Божието присъствие!

Псалм 16: Христос възкръсна!

Ключът към разбирането на Псалм 16 се намира в Деяния 2:25–28, където Петър цитира ст. 8–11а като пророчество за възкресението на Христос. Нека тогава да сложим ключа в ключалката и да чуем как нашият чудесен Спасител се моли на Своя Отец непосредствено преди смъртта Си.

16:1, 2 Като съвършен човек, изцяло зависим от **Бога,** Христос проси защита от Онзи, който е Неговото единствено прибежище. По време на тридесетте Си години живот на земята Спасителят не само признава Бога за Свой Господар, но и с радост Го изповядва като изгарящата страст на Своя живот. Думите **„вън от Теб няма добро за Мен“** не са отрицание на безгрешността на Спасителя, а просто вълнуващо свидетелство, че за Христос Бог е напълно достатъчен. Това свидетелство може да се сравни с Пс. 73:25: „Кого имам освен Теб на небето? И на земята не желая нищо друго освен Теб.“

16:3 Централното място на Бога в живота на Месията обаче не изключва дълбоко уважение към **светиите на земята.** Всъщност двете са неразделни – да обичаш Бога означава да обичаш Неговия народ (1 Йоан 5:1, 2). Господ Иисус счита Своите светии за благородните **на земята,** хората, в които е **цялото** Му **благоволение.** Ето едно подобно свидетелство и на един стар Божи светия:

> От първия си ден до настоящия час ми е било оказвано най-голямото благоволение, на което може да се радва едно смъртно и грешно същество. Общението ми е било с превъзходните на земята и всеки от тях е полагал върховните възможни усилия да ми окаже благост заради Господа.[16]

16:4 В ярък контраст с истинските поклонници на Бога са хората, които се покланят на **други богове.** Идолопоклонството неизбежно носи множество **скърби** в живота на онези, които го практикуват. Може би една от най-тежките присъди, които се стоварват върху идолопоклонниците, е, че те заприличват на нещата, които обожествяват. Светият Божи Син се гнуси от всеки контакт с **техните възлияния от кръв.** Той няма дори да спомене **имената им** по начин, който би предполагал толерантност към тях или езическите им ритуали.

16:5, 6 Що се отнася до Неговия личен живот, отбраният **дял** на Христос и Неговата **чаша** е **ГОСПОД.** Цялото Му богатство и наслада са в Бога. Господ пази границите на Неговото **наследство.** Мислейки за това, колко мъдро и чудесно Отец е планирал всеки детайл от Неговия живот, той го сравнява с **приятно** имение в разкошна местност, и с **наследство,** което се състои само от **прекрасни** неща. Ако ходим с Бога, ние също можем да Го славим за начина, по който е подредил нашия живот. Когато се оплакваме, показваме липса на доверие в Божията мъдрост, любов и сила.

16:7 Тук Христос слави **ГОСПОДА** за верността, с която Му е осигурявал водителство и **съвет** през целия Му живот. Дори в часовете на безсъние, докато се е молел и разсъждавал над Божието Слово, **сърцето** Му Го е наставлявало. Вместо да бъде пропиляно, това време е било осветено за Негова утеха и благословение. Колко често това преживяване на Христос се е повтаряло в живота на Божиите хора!

> За не една прекрасна песен, лееща се в
> светлината,
> ще кажат певците: „Научих я в мрака.“

И не един тържествен химн, що Бога
слави,
се е родил от стонове в скръб и окови.
Неизвестен автор

Останалите стихове на Псалм 16 са цитирани от Петър в деня на Петдесетница като пророчество за възкресението на Христос:

Защото Давид казва за Него: „Винаги гледах Господа пред себе си; понеже Той е отдясно ми, за да не се поклатя. Затова се зарадва сърцето ми и развесели езикът ми, а още и плътта ми ще престоява в надежда; защото няма да оставиш душата ми в ада, нито ще допуснеш Твоя Светия да види изтление. Изявил си ми пътищата на живота; в присъствието Си ще ме изпълниш с радост.“
Братя, нека да ви кажа свободно за патриарха Давид, че умря, и беше погребан, и гробът му е при нас и до днес. И така, понеже беше пророк и знаеше, че Бог с клетва му беше обещал, че ще постави един от неговите потомци на престола му, той предвидя и каза за възкресението на Христос, че нито Той беше оставен в ада, нито плътта Му видя изтление. Този Иисус Бог възкреси, на което ние всички сме свидетели. И така, като се възвиси до Божията десница и взе от Отца обещанието на Светия Дух, Той изля това, което вие сега виждате и чувате (Деяния 2:25–33).

Сега обърнете внимание на изводите, които прави Петър (повечето от които ние никога не бихме могли да извлечем от пасажа):

1. Давид е говорел за Христос (ст. 25). Не е възможно той да е говорел за себе си, защото неговото тяло все още е в гробница в Ерусалим.
2. Като пророк псалмистът е знаел, че Бог ще възкреси Христос, преди Той да се възцари на Своя престол.
3. Затова Давид предсказва, че Бог няма да позволи душата на Христос да остане в ада, нито ще допусне тялото Му да се разложи.
4. Бог действително е възкресил Христос и онова, което става в деня на Петдесетница, е резултат от Неговото прославяне до Божията десница.

Като имаме предвид това въведение, нека сега разгледаме заключителните стихове на този псалм.

16:8 Най-напред Месията недвусмислено заявява, че винаги е поставял **ГОСПОДА пред Себе Си.** Йахве е бил Онзи, за когото Той е живял. Той никога не е правил нищо своеволно; всичко е било извършено в покорство на волята на Неговия Отец.

Понеже е отдясно ми, няма да се поклатя. В Библията десницата говори за:
сила (Пс. 89:13),
безопасност (Пс. 20:6),
почит (Пс. 45:9:110:1),
веселие (Пс. 16:11),
благоволение (Пс.80:17),
подкрепа (Пс. 18:35).

В конкретния случай тя е свързана с безопасност и сигурност.

16:9, 10 Уверен в постоянната Божия грижа и закрила, Спасителят посреща бъдещето със спокойствие. **Сърцето** Му **се радва. Душата** му **ликува** и тялото Му е в безопасност. Той знае, че Бог **няма да остави душата** Му **в Шеол, нито ще** допусне тялото Му **да види изтление.** С други думи, Христос ще бъде възкресен от мъртвите.

Споменаването на **Шеол** изисква известно обяснение. Това е думата, използвана в Стария Завет за гроба, за „подземния свят“ и за безтелесното състояние. Тя е еквивалентна на новозаветната гръцка дума „Хадес“ („ад“). Шеол изразява не толкова географско местоположение, колкото *състоянието* на мъртвия – отделянето на личността от тялото. Тази дума се използва за описа-

ние на състоянието на всеки, който е умрял, без значение дали е вярващ, или невярващ. От друга страна новозаветният еквивалент, Хадес, се използва само за *невярващи*. Шеол е твърде неопределена, неясна дума. Тя не дава ясна картина на живота след смъртта. Всъщност тя е израз по-скоро на несигурност, отколкото на познание.

В Новия Завет всичко това се променя. Христос е извадил на светлина живота и нетлението чрез благовестието (2 Тим 1:10). Днес знаем, че когато един невярващ човек умре, неговите дух и душа преминават в състояние на страдание, наречено Хадес (или „ад“, Лука 16:23), докато тялото му отива в гроба. Духът и душата на вярващия отиват в небесата, за да бъдат с Христос (2 Кор. 5:8; Фил. 1:23), докато земното му тяло отива в гроба.

Когато Спасителят казва **„... няма да оставиш душата ми в Шеол“,** Той разкрива Своето предварително знание, че Бог няма да допусне Той да остане в безтелесното състояние. Макар да *влиза* в Шеол, Той не остава там.

Бог не допуска да се развие обичайния процес на разлагане. По чудотворен начин безжизненото тяло на Христос е запазено от **изтление** в продължение на три дни.

16:11 В последния стих нашият благословен Господ изразява пълната увереност, че Бог **ще** Му **изяви пътя на живота – пътя** от смъртта обратно към **живота.** А този **път** в крайна сметка ще го отведе обратно в небесата, в Божието **присъствие,** къдетоТой ще се наслаждава на **пълнота от радости** и **веселия навеки.**

Псалм 17: Вечната загадка

Когато вършим зло и страдаме заради него, нашата съвест ни казва, че наказанието ни е справедливо. Но съвсем друго е, когато нашето страдание не е свързано с никакво зло, което сме извършили! Този вид страдание, „страданието заради правдата“, както го нарича Петър, е вечна загадка за Божието дете.

Давид е понесъл голям дял от това страдание. Но освен това е знаел и какво да прави. Той поверява делото си на Праведния Съдия. При Него той е сигурен, че ще получи справедлив процес.

Понякога начинът, по който Давид се защитава, ни се струва крайно егоистичен. Той гръмко заявява своята правда, почтеност и послушание. Звучи така, като че ли е достигнал състоянието на безгрешно съвършенство. Но в действителност това изобщо не е така. Давид не твърди, че е невинен във *всички* сфери на своя живот, а само в *настоящите обстоятелства*. Той казва, че не е направил нищо, с което да провокира настоящата враждебност на своите врагове.

Можем да перифразираме делото на Давид по следния начин:

17:1, 2 ГОСПОДИ, моля те да **чуеш** моето **дело,** защото е **право.** Чуй ме внимателно какво казвам, защото съм преследван несправедливо. В своята молба за справедливост казвам нещата така, както са – без измама или изкривяване на истината. От Твоя съд търся оправдание. **Нека очите Ти** разгледат всеки аспект на делото и тогава отсъди в полза на правия.

17:3–5 Ако изпиташ **сърцето ми,** ако ме провериш на тъмно или светло – колкото и подробно да ме изследваш – ще видиш, че противникът няма основателна причина да ме измъчва така. Честно, говоря истината. А що се отнася до обичайната поквара на хората, успях да се опазя чист от насилие, като се придържах към Твоето **Слово,** Библията. Не разчитах на собствената си сила, а на Твоите заповеди и обещания, вървях в пътя на покорството спрямо Теб. **Стъпките ми не се подхлъзнаха;** не прибягнах към насилие

против враговете си, когато имах много възможности да го сторя.

17:6, 7 Сега поверявам делото си на Теб. Моля те за справедливост, като съм убеден, че **Ти ще ме послушаш** и ще **ми** отговориш. Ти си Спасителят на онези, които търсят убежище от враговете си при **десницата** Ти. Понеже сега бягам при Тебе, покажи ми по невероятен начин **чудните Си милости.**

17:8–12 Пази ме като зеница на око – мисля си за зеницата на окото и за това как е „защитена от миглите, клепача, веждата, костната орбита и бързо вдигнатата ръка" (Ф. Б. Майер). **Скрий ме** под сигурната и нежна **сянка на крилете Си.** Тогава ще бъда в безопасност **от безбожните, които** ми ограбват всичко и търсят да отнемат и живота ми. Както сам добре знаеш, тяхното **затлъстяло сърце** е безжалостно и **устата** им бълва най-заплашителни закани за това, какво ще ми сторят. Те тайно ме улавят. **Сега** са ме обградили. **Очите** им дебнат за финалния удар. Разярени **като лъв,** обзет от ненаситен глад **и** лукави **като лъвче, спотайващо се в** храстите, те са готови да ме **разкъсат** на парчета.

17:13, 14 ГОСПОДИ, Ти просто *трябва* да ме защитиш. Надигни се срещу тях и ги **повали.** Спаси ме **с меча Си** от ноктите на тези безбожни хора, които се вълнуват само от това, какво могат да вземат от **този живот.** Ти си им дал предостатъчно материални неща. Дори **синовете им** имат излишък – достатъчен, за да **оставят** и **на децата си.**

17:15 Ако питаш мен, нека задържат всичко. Аз се вълнувам от духовните, а не от материалните съкровища. За мен е достатъчно да погледна **лицето Ти** като човек, който е обявен за праведен, а не като виновен грешник. **Ще се наситя от Твоя изглед, когато се събудя.**

Е. Бендор Самюъл посочва, че ст. 15 съдържа всички елементи, които съдържа и 1 Йоан. 3:2:

Върховно удовлетворение:	1 Йн. – още не е станало явно ... но Пс. – **ще се наситя...**
Велико преобразяване	1 Йн. – ще бъдем като Него Пс. – ... **от Твоя изглед, когато се събудя**
Велика гледка	1 Йн. – ще Го видим такъв, какъвто е Пс. – **ще видя лицето Ти.**[17]

Вж. и 1 Кор. 15:51–55 и Откр. 22:4.

Псалм 18: Силата, която възкреси Христос от мъртвите

Фактът, че ст. 49 от този псалм е цитиран в Римл. 15:9, като е свързан с Господ Иисус Христос, ни подсказва, че той може би е написан за Него.

„Затова ще Те хваля между народите
и за Името Ти ще пея."

Ако изследваме по-задълбочено, ще открием, че сме прави. Наистина целият псалм е за Господ Иисус Христос. Той картинно описва Неговата смърт, възкресение, възнесение, второто Му идване и славното Му царство.

Никъде другаде в Библията не ни е дадено толкова ярко описание на страховитата битка, разиграла се в невидимия свят по време на възкресението на нашия Спасител. Но за това по-нататък.

18:1–3 Песента започва с прослава на Бога за това, че е чул и е отговорил на молитвите на Своя възлюбен Син. Обърнете внимание на езиковите похвати, използвани да опишат **силата,** безопасността, сигурността и **спасението,** които идват от **Бога: сила моя ... скала моя ... крепост моя ... избавител мой ... щит мой и рогът на спасението ми, висока моя кула.**

18:4–6 Смъртта бързо обгражда страдащия Спасител. В бързо сменящи се сцени Той описва как е вързан с въжета,

как постепенно Го заливат вълните на смъртта, как е оплетен от **връзките** ѝ и е омотан с множество **примки,** от които не може да се измъкне. В такава отчайваща ситуация има само една възможност – молитва **към Бога.** Христос не се моли да бъде пощаден от това, да умре; в края на краищата това е била Неговата цел при идването Му на света (Йоан 12:27). Онова, за което се моли, е да бъде спасен от смъртта. „Той в дните на плътта Си със силен вик и със сълзи принесе молитви и молби на Този, който можеше да Го избави от смърт ...“ (Евр. 5:7).

В крайното **Си притеснение** Христос има увереността, че молитвата Му е чута и е получила отговор. Останалата част от псалма разказва как жалните викове на Емануил от Гетсимания и Голгота мобилизират в Негова защита всички сили на Всемогъщия. „Гласът е слаб и самотен“, пише Ф. Б. Майер, „но отговорът разтърсва творението“.

18:7–15 Ст. 7–19 звучат, сякаш е избухнала война. И действително точно това се е случило при възкресението на Христос. Битката е била между Бога и силите на дявола. Сатана и всички негови демони разполагат стана си при гроба край Ерусалим, твърдо решени да не допуснат Христос да излезе никога вече оттам. Техният успех в разпъването на Божия Син ще се обезсмисли напълно, ако Той успее да възкръсне от мъртвите. Затова те се струпват край запечатания гроб на Спасителя.

Тогава Бог свежда небесата и слиза в най-великата демонстрация на сила, която светът някога е виждал. Апостол Павел по-късно говори за нея като „действието на мощта на Неговата сила, с която Той подейства в Христос, когато Го възкреси от мъртвите“ (Еф. 1:19, 20). По-велика от мощта, сътворила вселената, по-велика от силата, извела Израил от Египет, Божията власт при възкресението отблъсва началствата, властите и духовете на злото в това първо Великденско утро.

При приближаването на Бога **земята** се разтърсва. Яростният Му гняв е изобразен от **издигащия се от ноздрите Му дим,** силния **огън,** лумтящ като порой **от устата Му,** и огромните **огнени въглени,** сипещи се върху враговете Му. Когато Той слиза, яздещ на облак, подобен на **херувим,** светът е разтресен от свирепа буря от **мрак,** гръмотевици, **светкавици** и **град,** поразяващи врага в масирана бомбена атака. Също като при преминаването на Червено Море водите на реките и морето се отдръпват в ужас от колосалната демонстрация на гнева на Всемогъщия.

18:16–19 В ярки образи е представено как врагът е разбит, повален, смазан и осакатен, и накрая се оттегля в пълно поражение. Тогава Бог се протяга надолу и взема Христос от все още запечатания гроб. Алилуя! Христос възкръсна! Бог не само наистина Го възкресява от мъртвите, но чрез победоносно възнесение от царството на врага Той Го прославя и издига до Своята десница. Както Павел казва, „като разоръжи началствата и властите, Той ги изложи открито на показ, тържествувайки над тях чрез него“ (Кол. 2:15).

18:20–30 Тук ни е разкрита логиката или загадката на Възкресението. Съществувала е определена морална необходимост Бог да възкреси Господ Иисус. Тази необходимост възниква от безгрешния и неопетнен живот на Христос, от Неговата неизменна посветеност на волята на Неговия Отец и от съвършенството на Неговото дело на кръста на Голгота. Всички праведни качества на Бога изискват Той да изведе Спасителя от гроба в силата на един безкраен живот. Именно това се крие зад величествената фраза: „Христос беше възкресен от мъртвите чрез славата на Отца“ (Римл. 6:4). Славният характер на Бога прави

Възкресението морална необходимост – наградата за съвършената лична праведност на Христос.

Въпреки че ст. 20–30 са написани от Давид, те в действителност не важат изцяло за него. Но той говори пророчески чрез вдъхновението на Светия Дух за Онзи, който е едновременно негов Син и негов Господ (Мат. 22:41–46).

18:31–42 Тези стихове описват Второто пришествие на Христос. Той ще дойде от небесата „с ангелите на Своята мощ в пламтящ огън, за да даде възмездие на онези, които не познават Бога, и които не се покоряват на благовестието на нашия Господ Иисус" (2 Сол. 1:7, 8). Той ще бъде „облечен в дреха, натопена в кръв ... от устата Му излиза остър меч, с който да порази нациите ... ще стъпче лина на яростния гняв на Всемогъщия Бог" (Откр. 19:13, 15).

Тук Христос е представен главно като воин. Това съответства на другите Писания, които учат, че когато се върне отново на земята, Той ще дойде преди всичко, за „да извърши съд над всички и да обяви за виновни всички безбожници за всичките безбожни дела, които са извършили в безбожие, и за всичките жестоки думи, които безбожните грешници са говорили против Него" (Юда 15).

След като е въоръжен за битка от **Бог** Отец (ст. 31–37), Христос преследва и напълно изтребва **враговете** Си (ст. 37–42).

18:43–45 Сразявайки враговете Си, Христос установява Своето царство на земята и царува като Цар на царете и Господ на господарите. Сега Той е **глава на всички народи** на земята. Изкупеният Израил и изкупените езичници доброволно се подчиняват и служат на праведното управление на прославения Христос. **Чужденците** се предават с **лицемерно** покорство.

18:46–50 Псалмът завършва така, както е започнал – с химн на прослава на Бога за чудесната Му защита на Господ Иисус. Той е дал **велика** победа **на царя Си и** е **оказал милост на помазаника Си,** Своя Син.

Заради онова, което е сторил, ние също трябва да Го възхваляваме **сред народите и** да **възпяваме Името** Му.

Псалм 19: Двете Божии книги

19:1, 2 „Небесата разказват Божията слава и небесният свод възвестява делото на ръцете Му." А каква само история разказват те! Помислете преди всичко какво разкриват за необятността на вселената. Ако пътуваме със скоростта на светлината – 300,000 километра в *секунда* или грубо десет трилиона километра за една *година* – ще са ни нужни десет милиарда *години*, за да достигнем до най-отдалечената точка, която можем да видим с телескоп. Но това все още ще бъде твърде далеч от най-отдалечените краища на космоса. Сега астрономите смятат, че космосът може би изобщо няма граници! Нашата земя не е нищо друго освен едно малка прашинка в безкрайното пространство!

Помислете си и за броя на звездите и другите небесни тела. С невъоръжено око можем да видим около пет хиляди звезди. С малък телескоп можем да видим около два милиона. А с телескопа на Маунт Паломар можем да видим милиарди *галактики*, да не говорим за отделни звезди.

Нека помислим и за разстоянията между небесните тела и Земята и разстоянията между отделните небесни тела. Някой е илюстрирал разстоянията по следния начин: ако ни струва един цент да пропътуваме 1,000 километра, едно пътешествие до луната ще ни струва 2.38 долара, до слънцето – 930 долара, а до *най-близката* звезда цената на билета ще бъде 260 милиона долара.

Светлината от най-отдалечените звез-

ди, които могат да се видят с телескоп, пътува десет милиарда години, за да достигне до земята. Затова, когато сега погледнем към космоса, ние всъщност гледаме миналото. Например, не можем да видим галактиката Андромеда там, където се намира сега, а я виждаме където е била преди два милиона години!

Макар че небето изглежда осеяно със звезди, разстоянията между тях са толкова огромни, че те могат да се сравнят със самотни светлинни кораби, отдалечени на милиони километри, плуващи в едно празно море.

Ако творението е толкова велико, колко по-велик е Творецът! Ден и нощ небесата разказват за величието на Неговата сила и мъдрост. **Небесният свод** непрестанно прогласява чудесата на **делото на ръцете Му.** (Библейската употреба на думата „свод" е свързана с небесното пространство.) Както пише Айзък Уотс: „На висок глас природата разнася по света славата на своя Създател."

19:3, 4а Без говорене, без думи, без доловим **глас,** проповедта на звездите е **излязла по цялата земя и вестта им – до краищата на вселената.** Само като погледне към небето, човек може да знае, че има Бог, и да усети вечната Му сила (Римл. 1:20). Удивителните размери и сложност на вселената потвърждават думите на лорд Келвин, че „ако помислиш достатъчно сериозно, науката ще те принуди да вярваш в Бога." Кант пише:

> Невъзможно е да размишляваш за устройството на света, без да признаеш възхитителния ред, в който е подредено всичко, и несъмнената проява на Божията ръка в съвършенството на неговите взаимовръзки. След като веднъж здравият разум е размислил и се е преклонил пред тази удивителна красота и съвършенство, той изпитва справедливо възмущение от дръзкото безумие, което смее да припише всичко това на случайността или щастливото съвпадение. Върховната мъдрост трябва да е измислила този план, а Безкрайната сила да го е привела в действие.[18]

19:4б–6 Псалмистът вижда небесния свод като огромна шатра, която Бог е приготвил **за слънцето.** Когато сутрин слънцето изгрява, **то като младоженец излиза от стаята си** и се движи през небесния свод **като силен мъж,** който с радост **тича във пътя,** като тръгва от източния край на небето и се спуска на запад. Ние, разбира се знаем, че слънцето всъщност не се движи по този начин, а земята се върти около него, като създава тази илюзия. Но в поетичните пасажи Библията често говори така, както нещата ни изглеждат на нас, хората, и както ние ги изразяваме в обичайната си реч.

Нищо не се укрива от топлината на слънцето. То достига навсякъде, прониква и в най-отдалечените краища и цепнатини на земята.

19:7–9 Но творението е само *първи* том от Божието себеразкриване. Ст. 7 ни представя втория том на Неговото откровение – **„Законът на ГОСПОДА".** И двете книги прославят Бога и вдъхновяват преклонението на мислещите хора. Малцина от коментаторите на Псалмите могат да се въздържат да не цитират прочутата сентенция на Кант:

> Две неща изпълват душата ми с непрестанно растящо възхищение и преклонение – звездното небе над мен и моралният закон в мен.[19]

Но между двете Божии книги съществува разлика. Творението разкрива Бога като Всемогъщ, Бог на силата. Неговото Слово обаче разкрива, че Той встъпва в завет със Своя народ. Божиите *творения* разкриват Неговото знание и сила, а *Словото* Му разкрива Неговата любов и благодат. Научната истина може да сти-

мулира нашия интелект, но духовната истина убеждава нашите сърца и съвест!

В своята прослава на Божието Слово Давид го описва не само като **закона на ГОСПОДА,** а и като **свидетелството на ГОСПОДА, наредбите на ГОСПОДА, заповедта на ГОСПОДА, страха от ГОСПОДА** и **присъдите на ГОСПОДА.** Псалмистът изрежда осем превъзходни качества на Божието Слово: то е **съвършено, вярно, право, светло, чисто, вечно, истинно** и **справедливо.** После изброява пет от неговите чудесни служения: то **освежава душата, прави невежия мъдър, весели сърцето, просветлява очите** и предупреждава Божия слуга.

19:10 Стойността на Словото не може да бъде пресметната в **злато.** Но по едно нещо то действително прилича на златото – човек трябва да копае за неговите съкровища. В страниците на Божията книга е скрито огромно богатство и ние имаме голяма полза да го търсим.

> Слава на Бога е да облича нещо в тайна, а слава на царете е да издирват нещо (Пр. 25:2).

Мога искрено да кажа, че едва ли някога някой златотърсач, открил злато, е бил по-радостен от мен, когато откривам късовете самородно злато на духовните съкровища в Библията! Колкото и много да обичам **меда,** неговият вкус никога не ми е бил по-сладък от вкуса на доброто Божие Слово! Думите не могат да опишат богатството и удовлетворението, които съм намерил в своята Библия.

> Тази стара книга е моят водител,
> винаги до мен верен пазител.
> Осветлява пътя ми и го изравнява.
> И всяко обещание, което открия,
> радва душата ми и я утешава,
> щом всеки ден вслушвам се в нея.
>
> *Едмънд Пилифант*

Между другото, изразът **„по-сладки от мед и от капките на медена пита“** съдържа много красива символика. Най-чистият мед е не онзи, който се изцежда, а този, който капе от питата.

19:11 Освен това слугата Ти се предупреждава чрез тях. Чрез Псанията вярващият се учи да се противопоставя на дявола, да бяга от изкушения, да мрази греха и да избягва самото присъствие на злото. Като се подчинява на наставленията на Словото, християнинът намира истинско удовлетворение в живота си. Той се наслаждава на добрия живот духовно, физически и умствено! И отгоре на всичко той трупа **награда,** която ще му бъде присъдена от Христовото съдилище. „Благочестието е полезно за всичко, тъй като има обещанието и за сегашния, и за бъдещия живот“ (1 Тим. 4:8).

19:12 Но когато се замислим за това, колко свят, справедлив и съвършен е Господният закон, ние осъзнаваме колко сме паднали, и възкликваме заедно с Давид: **„Кой осъзнава прегрешенията** си?“ Барнс пише:

> При вида на този толкова чист, толкова свят, толкова строг и толкова обширен в своите изисквания закон – заявяващ власт над мислите, думите и над целия живот – кой може да изброи всеки отделен случай, в който се е отклонявал от такъв закон? Нещо подобно се казва и в Псалм 119:96: „На всяко съвършенство видях предел, а Твоята заповед достига много надалеч.“[20]

Като ни разкриват пред самите нас и ни осъждат за грехове, чието присъствие в живота си не сме осъзнавали, Писанията ни подтикват да се молим за прошка за **тайните грехове** – грехове, скрити за нас самите и дори за околните, но не и за Бога. Грехът си остава грях, дори когато не знаем за него. Затова нашата изповед винаги трябва да включва и скритите ни грехове.

19:13 Но псалмът ни учи да се молим не само за очистване от неосъзнатите си грехове, но и за защита **от греховете на гордостта – греховете,** породени от надменност и самоувереност. Гордостта е първичният грях във вселената. Тя довежда Луцифер до първоначалния му бунт против Бога. Повече от всичко друго псалмистът се страхува от властта на такива грехове на гордостта в собствения си живот. Ако успее да избегне тяхното влияние, пише той, **ще бъде чист от голямо престъпление** – особено от **голямото престъпление** да се отдалечи от Бога и да се разбунтува срещу Него.

19:14 Славословието завършва. Давид е прославил книгата на творението и книгата на откровението. Сега той отправя заключителна молитва **думите и размишленията** му да **бъдат угодни пред ГОСПОДА,** негова **Канара** и негов **Изкупител.** Когато Бог е наречен **Канара,** този символ изразява сила, сигурност и спасение. Като наш **Изкупител** Бог в Христос е Онзи, който ни изкупва от греха, робството и срама.

Псалм 20: Името на Бога на Яков

Израил е на прага на война. Преди да поведе войските си в битка, цар Давид отива да принесе жертви. Множество негови верни поданици са се събрали да му пожелаят успех. В ст. 1–5 ги чуваме как се молят Господ да го запази и да му даде победа. Окуражен от молитвите на своя народ, царят изразява увереност, че Йахве ще се намеси в негова полза (ст. 6). Неговата сигурност се предава и на народа и молитвите му се смесват с увереност в идещата победа (ст. 7–9).

Молитвата на народа (20:1–5)

20:1 В навечерието на битката народът моли **ГОСПОД да послуша** царя в предстоящата война, като отблъсне врага и го разгроми. Когато певците пеят: **„Името на Бога на Яков да те постави нависоко“,** те ни напомнят, че Името на Бога е нарицателно за Самата Му Личност. В този псалм три пъти е споменато това чудесно име:

> **Името на Бога на Яков да те постави нависоко (ст. 1).**
> В Името на своя Бог ще развеем знаме (ст. 5).
> Ние ще споменем Името на ГОСПОДА, своя Бог (ст. 7).

Уилиямс удачно предава по смисъл тези идеи като:

> Закрилящото Име.
> Разкриващото се Име.
> Спасяващото Име.

20:2 Посочено е мястото, откъдето се очаква да дойде желаната **помощ. Светилището** в **Сион** е мястото, където Бог обитава на земята, и затова е основателно народът да очаква **помощ от светилището** и подкрепа **от Сион.**

20:3 Като специална причина Господ **да си спомни** за царя с благоволение е посочена послушната вяра, с която Давид е принасял **хлебни приноси и всеизгаряне.**

20:4, 5 Желанието на царя е Господ да увенчае неговите планове и **намерения** с успех. Тук неговите верни поданици се молят изходът от битката действително да бъде такъв. Те вече си представят голямо победно тържество, шумната радост и вълнение при обявяването на новините за победата, плющенето на **знамената** на вятъра, издигнати в чест на **Името на** техния **Бог.**

Не е ясно дали думите **„ГОСПОД да изпълни всички твои молби“** са казани от народа, свещеника, или царя. Но във всеки случай това е добра молитва.

Отговорът на царя (20:6)

Насърчен от молитвите на своя народ, царят се радва в съзнанието, че **ГОСПОД**

наистина ще изпрати нужната помощ **от светите Си небеса** и ще се намеси с чудна демонстрация на Своята безгранична **сила.**

Увереността на народа (20:7–9)

20:7, 8 Такава вяра е заразна. Преданият народ, вдъхновен от увереността на своя водач, вече не се страхува от прехвалената военна мощ на врага. Нека те се хвалят с неуязвимите си **колесници** и изпитаните си бойни **коне;** Израил ще се похвали с **Името на ГОСПОДА!** По-добре да се уповават на Него, отколкото на препълнени оръжейници. Само от един поглед на Господа и най-могъщите армии ще рухнат на земята! Но онези, които са на страната на Бога, ще продължават да **стоят прави,** когато димът от битката се разсее.

20:9 С този мир в сърцето си народът още веднъж моли **ГОСПОД** да даде победа на **Царя,** и така да отговори на молитвите за спасение.

Приложение

Историческото приложение на псалма можем да открием в победата на Давид над амонците и арамейците (2 Царе 10:14–19).

Но псалмът може да бъде приложен и към Господ Иисус като молитва за Неговото Възкресение. Неговият вярващ народ се моли Бог да изрази пълното Си задоволство от саможертвата на Христос на Голгота, като Го възкреси от мъртвите. Когато влиза в битка със Сатана и неговите войкси, Месията е напълно убеден в окончателната развръзка. Псалм 20 предвкусва тържеството на тази първа Великденска сутрин.

Псалмът може да бъде приложен и за мисионери, които навлизат в територията на Сатана, както и за всеки християнин, който се бори да завладее нови земи за Господа.

Псалм 21: Благодарност за победата

Този псалм е тясно свързан с предходния. Там чухме как народът се моли за царя, когато той отива на война. Тук молитвата вече е получила своя отговор и народът разказва за победата, която Господ е дал. Най-напред се описва вълнуващият начин, по който Бог му е дал успех (ст. 1–7). След това се разказва за бъдещата окончателна победа на царя над всичките му врагове (ст. 8–12). Накрая се прославя силата и властта на Йахве (ст. 13).

Сладостта на победата (21:1–7)

21:1–4 Царят ликува заради начина, по който **ГОСПОД** е разкрил Своята **сила** като Бог на битките. Той прелива от възторг, като си спомня за навременната намеса на Йахве. Бог му е дал победата, за която е мечтал, успеха, за който се е молил. Йахве излиза да го **посрещне с благословения на** победа и благоденствие. Всевишният поставя **на главата му** нетленна **корона от чисто злато.** В отговор на молбата на царя за защита Бог **му дава живот** – да, **дълголенствие за вечни векове.** Последният израз, отнесен към Давид, може би означава дълъг живот, но в буквален смисъл е верен за безкрайния живот на възкресения Месия.

21:5–7 Този пасаж придобива допълнителна прелест, когато го разглеждаме като описание на Господ Иисус Христос. Спасителната помощ на Бога Му дава огромно **величие.** Като Го е възкресил от мъртвите и Го е сложил да седне до десницата Си, Бог Го е увенчал със слава и чест (Евр. 2:9). Да, Господ **го** е **поставил за благословения завинаги,** и то благословения за целия свят! Издигнат на най-високото място, Христос е изпълнен с радост в присъствието на Своя Отец. Именно неразделената Му вяра в **ГОСПОДА** Го е издигнала до това толкова славно място. И **милостта на Всевиш-**

ния ще направи така, че Той да остане там завинаги.

Съдбата на враговете на царя (21:8–12)

21:8–10 На това място народът се обръща пряко към царя. (В предходния пасаж се говори към Господа.) Ако отъждествим царя с Месията, пасажът описва съдбата на враговете на Христос при Неговото Второ пришествие. **Десницата** Му ще издири **всички** Негови **врагове;** никой от **онези, които** Го **мразят,** няма да избяга. Инструментът на тяхната гибел ще бъде огън, Той ще „се яви от небето ... в пламтящ огън, за да даде възмездие на онези, които не познават Бога, и които не се покоряват на благовестието на нашия Господ Иисус“ (2 Сол. 1:7, 8). Той ще изтреби и **плода им от** лицето на **земята и потомството им измежду** човечеството.

21:11, 12 Заговорът да се попречи на Христос да поеме управлението на всемирното царство (описан още и в Псалм 2:2, 3) ще се провали безвъзвратно. Бунтовниците ще побягнат в ужас, когато Бог насочи огъня Си право в целта!

Славете Господа (21:13)

В заключителния стих народът **възвишава ГОСПОДА** за начина, по който е разкрил **силата Си.** Песни на прослава възпяват Божията **мощ,** която е спасила Неговия Избраник и е сразила враговете Му. Това е песента на остатъка от Израил, който се моли за издигането на Месията и най-накрая Го признава за Господар над всичко.

Псалм 22: Христовите страдания и слава

Оставен! Бог по-скоро би оставил
Своята светлина,
но на Адам грехът разлъчи
Бащата от Сина.
Отчаян вик раздра Собствената Му
вселена –
Защо си Ме оставил, Боже! –
но отклик, ехо няма.
Във този паднал и греховен свят,
тоз вик изтръгна се от Неговите устни,
за да не трябва тези страшни думи
да изрека аз някога, напуснат.

Елизабет Барет Браунинг

22:1, 2 Подходете към този псалм с възможно най-голямата сериозност и благоговение, защото вероятно никога досега не сте стъпвали на по-свята земя. Дошли сте на Голгота, където Добрият Пастир дава Своя живот за овцете. В продължение на три часа земята е обвита от гъст мрак. „Отчаяният вик“ на Емануил раздира вселената: **„Боже мой, Боже мой, защо си ме оставил?“**

Зад мъчителния въпрос се крие една ужасяваща истина – страдащият Спасител действително е бил, буквално и напълно, **оставен** от **Бога.** Вечният Син, който винаги е бил върховната радост на Своя Отец, сега е изоставен. Съвършеният Човек, който неизменно е вършил Божията воля, понася ужасното мъчение да бъде отсечен от Бога.

Въпросът е защо. Защо е трябвало светият, безгрешен Божи Син да изстрада концентрирания ужас на пъкъла през онези така дълги три часа мрак? Писанието ни дава отговора. Първо, Бог е свят, праведен и справедлив, а това означава, че Той трябва да накаже греха, където и да го открие. За Бога е невъзможно да си затвори очите пред греха или да го извини. Това ни довежда до втората точка. Макар че Господ Иисус не е имал Свои собствени грехове, Той е поел нашите грехове върху Себе Си. Той доброволно е поел отговорността да понесе наказанието за всички наши беззакония. Нашият дълг е приписан на Неговата сметка и Той по Своя воля е станал залог за целия този дълг. Какво може да направи сега

Бог? Цялата Негова праведност изисква грехът да бъде наказан. Но поглеждайки надолу, Той вижда Своя единороден Син, станал изкупителна жертва за другите. Синът на Неговата любов се е натоварил с нашите грехове. Какво ще направи Бог, когато види нашите грехове, възложени върху Неговия възлюбен Син?

Никога не е имало никакво съмнение какво би направил Бог! Той съзнателно излива цялата ярост на Своя праведен гняв върху възлюбения Си Син. Порoят на божественото осъждение се устремява върху невинната Жертва. Христос е **оставен** от **Бога** заради нас, за да не бъдем ние *никога* оставени от Него.

Ето защо, когато четем за дълбокото страдание на Христос, трябва винаги да имаме ясното съзнание, че Той е понесъл всичко това заради нас. Трябва да прибавяме към всяко изречение думите *заради мен*. Той е изоставен – *заради мен*. Когато Го чувам да вика: „Защо си толкова **далеч от избавлението Ми, от думите на стона Ми?“,** аз зная, че това е *заради мен*. И пак *заради мен* небесата остават глухи за Него и **денем, и нощем.**

22:3 В известен смисъл Спасителят обяснява факта, че е изоставен, с думите: **„Но Ти си свят, Ти, който обитаваш между хваленията на Израил!“** Божията святост изисква заплатата за греха да бъде платена. Божията любов осигурява онова, което изисква Неговата святост. Той изпраща Своя Син да умре като заместителна жертва. Сега „строгата справедливост няма какво повече да получава и милостта може свободно да раздава“.

22:4, 5 Но чуйте пак! Спасителят продължава да говори на Своя Отец, като Му напомня, че патриарсите никога не са били оставени от Него. Техният вик за помощ, изречен с вяра, никога не е оставал без отговор. Нито веднъж не са били разочаровани, когато са **извикали** за спасение. Въпреки техния грях и своеволие никога не е имало случай, в който Бог да ги остави. Тази присъда е била запазена за безгрешното Божие Агне!

22:6, 7 Той не само е оставен от Бога, но е **презрян** и отхвърлен **от народа.** За съществата, създадени от Неговите ръце, Христос дори **не** е **човек,** а **червей.** Той познава мъката да бъде презрян и отхвърлен от народа, който е дошъл да спаси. Дори когато Христос виси на кръста, тълпата се подиграва на Онзи, който обича душите им с вечна любов! Колкото и невероятно да звучи, хората пеят подигравателна песен, в която се присмиват на привидната Му безпомощност и привидната безполезност на Неговото упование в Бога.

22:8 „Упова се на ГОСПОДА – нека Го избави, нека Го освободи, понеже има благоволение в Него!“ Това са точните думи, които тълпата подигравателни крещи около кръста (Мат. 27:39, 43).

22:9–11 Но сега Човешкият Син отвръща погледа Си от хората и го насочва към Бога, като си спомня Витлеем. Бог е бил Онзи, който Го е извадил **от утробата** на девицата. Бог е бил Онзи, който Го е опазил в крехките дни на Неговото детство. Бог е бил Онзи, който го е подкрепял по време на юношеството Му и ранните години на зрелостта Му. Заради тези минали отношения на любов Христос сега моли Бога да дойде при Него в този час на съкрушително изпитание, което Той понася съвсем сам.

22:12, 13 Много от хората сред изпълнената с омраза тълпа на Голгота са израилтяни. Христос ги оприличава на **силни васански бикове** и на **лъв, който разкъсва и реве.** Районът на **Васан,** разположен източно от Йордан, е бил прочут със своите тучни пасища и със своите силни, добре охранени животни. По-късно пророк Амос нарича обичащите разкоша израилтяни васански юници (Амос 4:1). Когато Христос говори тук за **васански бикове,** Той има предвид Своите собствени сънародници, които в

този момент дебнат да се нахвърлят върху Него, за да Го убият. Те приличат не само на разярени **бикове,** но и на дебнещи и ревящи лъвове. Месията на Израил е дошъл, а те се нахвърлят върху Него като лъвове върху агне!

22:14, 15 Физическите страдания на Христос са неописуемо мъчителни. Виждаме изтощението Му – Той е **излян като вода.** Тялото Му агонизира от изкълчването на костите, предизвикано от увисването на кръста – **всичките** Му **кости** са **разглобени.** Вътрешните Му органи са тежко наранени, **сърцето** Му се е **разтопило като восък** в гърдите Му. Виждаме и непоносимата Му немощ – **силата** Му е **изсъхнала** като парче от счупен глинен съд. Измъчва Го непрестанна жажда – **езикът** Му **залепва за небцето** Му. Всичко това може да означава само, че Бог Го е **свел в праха на смъртта.**

22:16, 17 Също както по-рано оприличава Своите *еврейски* мъчители на *бикове* и *лъвове,* така сега Христос сравнява *езическите* Си палачи с **кучета.** Това е разпространено сред евреите нарицателно название за езичниците (Мат. 15:21–28). Тук то се отнася конкретно за римските войници, които са Го **наобиколили** като глутница злобни, ръмжащи псета. Именно тази банда злодеи **пробожда ръцете и краката** Му. Докато **се взират** в полуголото Му тяло, те могат да видят изпъкналите през съсухрената Му кожа **кости.** Това им е забавление и удоволствие.

22:18 Тогава, в едно от няколкото прекрасни пророчества в този псалм, Господ Иисус предвижда, че войниците ще **си разделят дрехите** Му **помежду си и** ще **хвърлят жребий за одеждата** Му. Ето как се е случило това стотици години по-късно:

> А войниците, като разпънаха Иисус, взеха дрехите Му и ги разделиха на четири дяла – на всеки войник по един дял; взеха и долната Му дреха. А дрехата не беше шита, а изтъкана цялата от горе. Затова те казаха помежду си: Да не я раздираме, а да хвърлим жребий за нея – чия да бъде (Йоан 19:23, 24).

22:19–21 За последен път в този псалм Спасителят умолява Бога за Неговото присъствие и подкрепа. Той моли да бъде **избавен от меча** и **от силата на кучето.** И двата израза се отнасят за езичниците. **Мечът** е символ на държавната власт (Римл. 13:4). Тук той е свързан с властта на Римската империя да налага смъртно наказание. **Кучето,** както обяснихме погоре, се отнася за езическите войници. После, в ст. 21, Христос моли да бъде спасен **от устата на лъва и от рогата на дивите говеда.** Както видяхме в ст. 12 и 13, това се отнася за еврейския народ, който казва на Пилат: „Ние имаме закон и според нашия закон Той трябва да умре ...“ (Йоан 19:7).

Думите **„Ти Ме послуша“** са ясен и тържествуващ преход между ст. 21 и 22. Това е връзката, която обединява двете части на този псалм. Тук поезията явно преминава от тъжно моление в ликуваща песен. Страданията на Господ Иисус сега са отминали завинаги. Неговото изкупително дело е извършено. Кръстът е заменен от короната!

Между тези два стиха псалмистът ни пренася само за един миг от първото идване на Христос към второто Му пришествие – от Голгота към Елеонския хълм! Макар че псалмът не го споменава, ние знаем, че периодът между тези две събития включва смъртта на Спасителя, Неговото погребение, Възкресение и Възнесение, както и цялата епоха на Църквата, в която живеем ние.

22:22 В този момент от псалма Христос вече се е завърнал на земята като Цар. Верният остатък от народа на Израил е влязъл в Неговото хилядолетно царство и цялата негова слава. Месията

на Израил е готов да свидетелства на Своите еврейски **братя** за верността, с която Бог е отговорил на молитвите Му от първата част на псалма. Сега Христос слави Бога **сред събранието.**

22:23, 24 Следващите два стиха представят същината на онова, което Христос ще каже на изкупения Израил в онзи бъдещ ден на Хилядолетното царство. В три величествени паралелизма Христос ги нарича **„вие, които се боите от ГОСПОДА“, „вие, потомци на Яков“** и **„вие, потомци на Израил“.** После Той ги призовава да **хвалят** Господа, да **Го славят,** и да се **боят от Него.** Причината за тази благодарност е, че Бог е чул и е отговорил на мъчителните викове от мрачната Голгота. Бог не е презрял страданията, изтърпени от Неговия възлюбен Син, нито е скрил завинаги лицето Си от Него. Не, „Бог Го възвиси най-високо и Му даде Името, което е над всяко друго име; така че в Името на Иисус да се поклони всяко коляно ... и всеки език да изповяда, че Иисус Христос е Господ, за слава на Бог Отец“ (Фил. 2:9–11).

22:25 Бог е обектът на хвалението на Месията: **„От Теб е моето хваление в голямото събрание...“** В Своето притеснение Христос тържествено е обещал да хвали Господа публично и сега **ще изпълни** тези **обещания пред онези, които Му се боят.**

22:26 В последните шест стиха на псалма говорителят се сменя. Сега говори Светият Дух, който описва съвършените условия, които ще настанат по времето на мира и благоденствието на Хилядолетното царство.

Бедността ще изчезне, **сиромасите ще ядат и ще се наситят.**

Земята ще се изпълни с **хвала** към Бога. **Ще хвалят ГОСПОДА онези, които Го търсят.** За всички тези поклонници Духът изрича благословението: **„Сърцето ви ще живее вечно!“**

22:27 Ще настане всемирно възраждане. **Всичките земни краища ще си спомнят** какво е направил Христос на Голгота **и ще се обърнат към ГОСПОДА.** Всичките племена на народите ще се съединят във велик акт на почит и **поклонение.**

22:28, 29 Самият Господ ще упражнява световна власт. Правата над престола са Негови и **Той** ще **владее над народите.** Всички големци на земята ще се покорят на Неговото управление и всеки смъртен човек **ще се наведе пред Него – всички, които слизат в пръстта,** и които **не могат да опазят живота си.**

22:30, 31 Славата на Христос ще трае вечно. Едно поколение след друго **ще Му слугува** и ще прогласява Неговите превъзходства. От едно **поколение** на следващото ще се предава това специално послание – как Христос праведно е извършил великото дело на изкуплението. Пс. 22 започва с *четвъртото изречение* от кръста – викът на изкуплението. Той завършва с думите: **„Той извърши това“,** които имат съвсем същия смисъл като *седмото изречение* от кръста: „Свърши се!“ (Йоан 19:30). Оттогава нататък векове наред добрата вест ще се предава от едно поколение на друго с благодарността и възхищението, че Христос е **извършил** всичко това.

Псалм 23: Великият Пастир

Псалм 23 вероятно е най-обичаната поема в литературата изобщо. Независимо дали се пее в професионална обработка или се рецитира в програмата на някое неделно училище, той притежава неувяхващ чар и безсмъртно послание. „Благословен е денят“, пише един богослов от миналото, „в който се е родил Псалм 23!“

Едва ли можем да добавим нещо към бележката на Дж. Р. Литълпрауд:

> Тайната на щастливия живот – всяка нужда е осигурена.

ГОСПОД е пастир мой, няма да бъда в лишение.

Тайната на щастливата смърт – всеки страх е отстранен.

Дори да ходя през долината на смъртната сянка, няма да се уплаша от зло, защото Ти си с мен.

Тайната на щастливата вечност – всяко желание е осъществено.

Само благост и милост ще ме следват през всичките дни на живота ми и аз ще живея завинаги в дома ГОСПОДЕН.[21]

23:1 Въпреки световната си популярност псалмът не е предназначен за всеки. Той може да бъде приложен само към онези, които могат да кажат: **„ГОСПОД е пастир мой“.** Вярно е, че Добрият Пастир е умрял за всички, но само онези, които действително Го приемат чрез съзнателен акт на вяра, са Негови овце. Неговото спасително дело е *достатъчно* за всички, но е *в сила* само за онези, които действително Му се доверят. Следователно всичко зависи от личното местоимение *мой*. Ако Той не е *мой* Пастир, тогава останалата част от псалма не се отнася за мен. От друга страна, ако Той наистина е мой и аз наистина съм Негов, тогава в Него имам всичко!

23:2 Няма да ми липсва храна за душата или тялото ми, защото **на зелени пасища ме разполага.**

Няма да ми липсва и освежаване, защото **при тихи води ме завежда.**

Няма да ми липсва жизненост, защото Той **освежава душата ми.**

Няма да ми липсва морално напътствие, защото Той **ме води в пътеки на правда заради Името Си.**

Ние се смеем на момченцето, което се стряска, докато рецитира този псалм, и излиза с непознатата досега версия: „Господ е мой Пастир, не бива да се тревожа.“ Но макар да е сбъркало, то по-скоро е право, отколкото греши. То е забравило точните думи, но е уловило точния смисъл. Ако Господ е наш Пастир, тогава няма за какво да се тревожим!

23:4 Няма защо да се страхуваме и от смъртта. Няма защо да се **плашим в долината на смъртната сянка,** защото Пастирът и там е с нас. Жилото на смъртта е грехът – неизповяданият и непростен грях. Но за вярващия Христос е отнел жилото на смъртта. Той е отнел греховете ни веднъж завинаги. Сега *най-лошото* нещо, което смъртта може да ни причини, всъщност е *най-доброто,* което може да ни се случи! Затова можем да пеем:

О, смърт, о, гроб,
не се боя от вашта власт.
Дългът платен е.
Иисус, във онзи тъмен, страшен час
греха понесе.

Маргарет Л. Карсън

Вярно е, че християните могат да се страхуват от страданието, което толкова често придружава смъртта. Както е бил дочут да казва един светия от старите времена: „Нямам нищо против Господ да свие палатката ми, но се надявам да го направи нежно!“

Вярно е също така, че ние обикновено не получаваме благодат за умиране, преди да имаме нужда от нея. Но остава в сила фактът, че смъртта е изгубила своя ужас за нас, защото знаем, че смъртта ще ни отведе при Христос – а това е много по-добре. „Смъртта е придобивка.“

Жезълът и **тоягата** на Пастира са извор на **утеха,** защита и водителство. Когато е необходимо, Той може да използва тоягата Си за поправяне. Повечето овце от време на време се нуждаят от това служение.

23:5 Междувременно нашият Пастир **приготвя пред** нас **трапеза пред лицето на враговете** ни. **Трапезата** е отрупана с всички духовни благословения, които

Той е откупил за нас със Своята безценна кръв. Трапезата е символ на всичко, което имаме в Христос. Дори обкръжени от **враговете** си, ние се наслаждаваме на тези благословения в мир и сигурност.

Дж. Х. Джаует пише:

> Източното гостоприемство гарантира сигурността на госта. „Всички свещени закони на гостоприемството застават около него в негова защита. Стопанинът го прибира в шатрата, слага пред него храна, докато преследвачите, от които се е изплъзнал, стоят гневни пред вратата."

Освен всичко Той помазва главите ни **с миро.** Овчарите помазват главите на овцете си, за да успокоят драскотините и раните. Помазването с миро на свещениците говори за освещаването им за тяхната служба. За царете помазването с масло е свързано с коронацията. Всеки вярващ бива помазан със Светия Дух в момента, в който приеме Спасителя. Това помазване му предоставя служението на поучение на Бог Свети Дух.

Когато се размислим за всички богатства на благодатта, която имаме в Христос Иисус, ние възкликваме с дълбока благодарност: **„Чашата ми прелива!"**

> Любовта Му няма предел,
> благодатта няма мяра,
> властта Му няма граница,
> известна на човек.
> щом Той ме е повел –
> през смъртната сянка дори,
> чашата ми ще прелива,
> ще прелива завинаги.
>
> *Ани Джонсън Флинт*

23:6 И накрая виждаме тайната на щастливата вечност. Съпроводени **през всичките дни на живота** си от Божията **благост и милост,** ние накрая достигаме до своето вечно жилище, до дома на Отца. Като размислим за всичко това, не можем да не се съгласим с думите на Гай Кинг: „Какви щастливи просяци сме всички ние!"

Псалм 24: Кой е Царят на славата?

Пс. 24 описва едно славно бъдещо събитие, което ще се случи в края на Голямата скръб. Тътенът на Божиите присъди е заглъхнал, Господ Иисус се е завърнал на земята и е поразил враговете Си и сега Христос тържествено отива към Ерусалим, където ще царува като Цар на царете и Господ на господарите. Това е триумфално шествие, каквото светът никога не е виждал. Както някога зрителите са били смаяни от дълбочината на Христовите страдания, така сега са безмълвни пред величието на Неговата слава.

24:1, 2 Докато шествието приближава града, се провъзгласява, че **земята** и всичко в нея принадлежат на Бога. Това е заявление за божественото право на собственост на Христос, както и за пълното Му право да царува. Дадено е и основанието за това право. Христос е Онзи, който е направил **света.** Той е събрал **водите** на едно място, така че да се появи сушата. Той е създал реките, някои от тях на повърхността на земята, а други под нея. Сега Той идва да Си възвърне онова, което всъщност е Негово, но Му е било отказвано в продължение на векове.

24:3–6 Следващите четири стиха описват хората, които ще влязат в царството и ще се наслаждават на хилядолетното царуване в мир и благоденствие. Това са вярващият остатък от Израил и изкупените езичници, които ще се изкачват в храма в Ерусалим да се покланят. Може да изглежда, че тези хора са били одобрени за царството заради добрия си характер, но всъщност това не е така. Техният характер е *резултат* от тяхно-

то новораждане отгоре, защото ако човек не се роди отново, той не може нито да види, нито да влезе в Божието царство (Йоан 3:3, 5). Това са благородните светии, които са дошли от голямата скръб и са избелили дрехите си в кръвта на Агнето.

Тук са подчертани четири качества на техния характер. Те имат **невинни ръце,** т. е. техните дела са праведни и безукорни. Те имат **чисто сърце,** т. е. техните мотиви са искрени и умовете им са непокварени. Те не прибягват към лъжата под никаква форма. И последно, те не изкривяват правосъдието, като свидетелстват нещо, което не е вярно. И **ръцете,** и **сърцето,** и **душата,** и устните им са праведни.

Такива са хората, които ще бъдат поданици на Христос в Неговото Хилядолетно царство. Макар по-рано безбожните да са ги подигравали и презирали, сега те ще бъдат оправдани от Бога на своето спасение. Да, това са гражданите на Милениума – хората, които търсят Божието лице, хората, които са приели благодатта на Бога, който обича недостойните.

24:7, 8 Харесва ми да мисля, че шествието пее думите на ст. 1–6, докато пресича долината Кедрон. Но сега песента се прекъсва от ясния глас на глашатая начело на шествието. Той вика към стражите на ерусалимските порти: **„Издигнете главите си, вие, порти, и издигнете се вие, вечни врати, за да влезе Царят на славата.“** Един от часовите на градската стена отговаря силно и внушително: **„Кой е Този Цар на славата?“** Отговорът се връща с ясните, гръмки думи: **„ГОСПОД, силният и могъщият, ГОСПОД, могъщият в бой.“**

24:9, 10 Сега шествието вече е съвсем близо до града, а **портите** още се колебаят. Затова глашатаят отново заповядва да отворят вратите за **Царя на славата.** Отново питат кой е Този Цар. Той отговаря: **„ГОСПОД на Войнствата – Той е Царят на славата.“**

Тогава Царят влиза в града заедно с верните Си поданици, за да поеме скиптъра на всемирната власт в Своята прободена от гвоздеите ръка.

Ф. Б. Майер казва:

> В нас този псалм намира своето изпълнение, когато Иисус влезе в сърцата ни, за да царува като наш Цар, а пълната си реализация той ще получи, когато земята и нейното население приветстват Христос с добре дошъл като техен Господ.[22]

Псалм 25: Довереният съвет на Господа

Това е псалм, написан като акростих, въпреки че една от буквите на еврейската азбука е изпусната, а друга е използвана два пъти.[23] В него е трудно да се открие една определена тема; псалмът по-скоро прилича на сбирка от молитви и разсъждения, като единствената очевидна връзка между тях е азбучният ред.

25:1–3 На първо място Давид отправя молитва за закрила. Както изглежда, враговете му никога на са много далеч. Затова той се обръща към **ГОСПОДА** за помощ, като посочва, че Бог е единственият обект на неговото **упование.** Двойната молба на Давид е той никога да не се разочарова от това, че се е уповал на Йахве, и **враговете** му никога да нямат възможността да злорадстват, че Бог е изоставил Своето дете. Това е неговата молитва за *всички,* които разчитат на Господа. А на онези, които преднамерено **постъпват предателски,** Давид пожелава пълен позор.

25:4, 5 В следващия пасаж псалмистът описва един ученик, който търси напътствие. Той иска да научи **пътищата** на **ГОСПОДА,** да ходи в Неговите **пътеки**

и да расте в познанието на Неговата **истина.** Подбудата му е любовта към **Бога на спасението** му, Онзи, с когото са свързани всичките му надежди.

25:6, 7 После Давид застава пред Бога като грешник, молещ за прошка. Той се позовава на вечните **милости** и **милосърдия** на Господа и Го моли да си спомни каква благодат е проявил към него в миналото – като че ли Бог може някога да забрави! Ако ни се струва, че такава молба издава непълно разбиране на Божията благодат от страна на Давид, трябва да си спомним, че той е живял във времето на сенките, докато ние се радваме на пълната светлина на епохата на евангелието ... **Греховете на младостта** на Давид го измъчват; те винаги намират начин да напомнят за себе си. Затова псалмистът накратко моли Господа да забрави тези грехове, но да го **помни според милостта Си и заради добрината Си.** Такава молитва е неустоима... Какво облекчение е да знаем, че нашите грехове са покрити от кръвта, отдалечени от нас колкото изтокът от запада, погребани в морето на Божията забрава, простени завинаги!

25:8, 10 Тук Давид преминава от молитва към размисъл. Той е завладян от възторг, когато мисли как Йахве наставлява онези, които Го търсят. Понеже **ГОСПОД е** винаги **добър и праведен, затова наставлява грешниците в пътя** на истината, **правдата** и спасението. Най-важното качество, което трябва да научим от Него, е смирението – трябва да бъдем достатъчно смирени да признаем своето невежество и нуждата си от още напътствие. Ако се учим в покорство, скоро разбираме кое е правилното – т. е. каква е волята на Бога. Онези, които се покоряват на Божието Слово, не само няма да трябва да понасят неприятен живот, но и ще открият, че животът им е изпълнен с белези на неизменната Божия любов и вярност.

25:11 Сега Давид отново отправя кратка молитва за прошка. Напълно убеден във величината на своята вина, той обосновава молбата си с думите: **„Заради Името Си, ГОСПОДИ“.** Тъй като с името на дадена личност често се има предвид самата личност, тук псалмистът основава молбата си върху Божия характер, и особено Неговата благодат и милост, като единственото основание за **прошка.** Няма нито дума за някаква собствена заслуга на Давид!

25:12, 13 Давид отново прекъсва молитвата си, за да се впусне в духовен монолог. Той знае, че **човекът, който се бои от ГОСПОДА,** се наслаждава на най-доброто от Него. Такъв човек ще се радва на:

1. Безпогрешно ръководство – Бог ще му показва пътя, по който да върви.
2. Лично благоденствие – той ще бъде изобилно благословен с всичко, от което се нуждае.
3. Семейна сигурност – децата му ще притежават земята.
4. Общуване с Бога – той ще бъде във вътрешния кръг на Божиите приятели, на които Господ се разкрива по много интимен начин.

25:14 Това несъмнено е златният стих на този псалм:

> **Довереният съвет на ГОСПОДА е за онези, които Му се боят, и заветът Му ще им се обяви.**

Бог открива на Даниил, „възлюбения мъж“, удивителното видение как езическите царства биват изместени от окончателното царство на нашия Господ и Спасител Иисус Христос. А Йоан, ученикът, който се обляга на гърдите на Иисус, получава славното Откровение на остров Патмос.

25:15 Давид включва и себе си в числото на хората, които се боят от Бога. **Очите** му постоянно гледат към небесата с упование и надежда, и той е сигурен, че **ГОСПОД** ще го избави **от мрежата**

на скърбите и бедствията, в която е заплетен в настоящия момент.

25:16–21 Споменаването на мрежата кара Давид да прекъсне духовните си размисли и да отправи молитва за настоящото тежко положение, в което се намира. Той е **самотен и угнетен. Скърбите на сърцето** му натежават. Затова той умолява Бога да **погледне** към него с милост, да облекчи прекомерно изтормозеното му сърце, да го **извади от притесненията** му, да обърне внимание **на угнетението** му и да **прости всичките** му **грехове.** Давид моли Господа да се застъпи за него, понеже той се е уповал на Йахве, и да го защити от **враговете** му и от тяхната свирепа **омраза.** Когато се моли с думите **„Непорочност и правота нека ме пазят“,** той не говори за своята собствена висока нравственост, а моли Бога да изяви Своята правда, като спаси онзи, който се уповава на Него.

25:22 В последния стих Давид се отъждествява с **Израил** и се моли за изкуплението на народа. Това навежда на мисълта, че псалми като този ще се превърнат в изразните средства на благочестивия еврейски остатък през предстоящите дни на Скръбта.

Псалм 26: Псалмът на отделянето

Когато първоначално прочетем Пс. 26, можем да заключим, че авторът му е ненадминат егоист. Едно по-трезво разглеждане обаче ще ни покаже, че това е просто обективното описание на един живот, който е бил отделен за Бога от света. Ако четем между редовете, ще открием, че Давид е обвиняван в поддържане на приятелски отношения с безбожници и следователно в невярност към Йахве. Тук Давид защитава своята невинност. Той никъде не претендира, че е безгрешен, но определено пледира, че е „невинен“ по конкретните обвинения, отправени срещу него.

26:1–3 Давид защитава делото си пред **ГОСПОДА,** като Го моли за Неговото оправдание. Противно на твърденията на обвинителите му, поведението му действително се характеризира с морална **непорочност.** Той постоянно е живял с упование в Господа. Като използва за сравнение пречистването на металите, той предлага Бог да изпита неговата искреност и истинност и в топилната пещ да провери дали у него има шлака. Убеден е, че ще получи оправдателна присъда както по отношение на **сърцето** си (към какво е привързано), така и по отношение на **вътрешностите** си (мотивите си), защото винаги е държал Божията **милост пред** себе си и е ходил в пътеките на вярност към Божието Слово.

26:4, 5 Да **седи с лъжливи хора,** означава да има с тях отношения и да одобрява делата им. Давид не е правил това. Да общува **с лицемерите,** означава да е доброволен съучастник на измамници и самозванци. Той не е правил и това. Напротив, **мразил** е компанията **на злодеите** и е показал свята решимост да избягва връзки **с безбожните.**

26:6–8 Но това отделяне не е само *от безбожните;* то е отделяне *за Бога*. Преди да се приближи към **олтара** на **ГОСПОДА,** Давид се е уверил, че **ръцете** му са чисти от грях и осквернение. Тогава с чисто сърце на истински поклонник той **издига** искрен **глас на благодарност** и **разказва за чудесата** на Йахве. За него поклонението не е отегчителен ритуал, който трябва стоически да изтърпи; той наистина обича **дома** на Господа, където облакът на **славата** символизира славното Присъствие на Самия Бог.

26:9–11 Понеже е отказал да се присъедини към нечестивите в този свят, Давид се моли да избегне тяхната участ и в бъдещия. В своя живот той е избягвал делата на **грешниците,** убийците и подкупните хора; сега се моли да избегне тяхната компания и в смъртта. Тъй като е водил праведен живот, сега той се моли

да бъде спасен от съдбата на безбожните и да получи цялата Божия благодат.

26:12 Стъпил на равната земя на своя праведен живот, Давид се заклева да **прославя ГОСПОДА в събранията.**

Трябва да отбележим, че има един аспект на отделянето, който не е отразен в този псалм. Независимо че трябва да бъдем отделени от грешниците, като избягваме безмълвно съгласие или съучастие с техните грехове, ние не трябва да се изолираме от тях, когато става дума да им покажем тяхната нужда от Христос. Самият Господ Иисус е бил приятел на грешниците. Той не само ги е приемал, но е ял и е пил с тях. Но Той никога не е правил компромиси със Своята вярност към Бога, нито е пропускал да им покаже техния грях и нуждата им от прошка. Когато отива в къщата на Симон, пише епископ Райл:

> Той носи със Себе Си „делото на Своя Отец" на масата на фарисея. Господ изобличава фарисея за неговия най-голям грях. Обяснява му същността на безвъзмездната прошка на греховете и тайната на истинската любов към Него. Заявява спасителната природа на вярата. Ако християните, които гледат благосклонно на близостта с непокаяните хора, посещават техните домове в духа на нашия Господ, и говорят и се държат като Него, нека тогава с всички сили да продължават тази практика. Но говорят ли те и държат ли се на масите на своите невярващи познати така, както Исус – на масата на Симон? Това е въпрос, на който е добре да си отговорят.[24]

А и всички ние е добре да помислим над този въпрос.

Псалм 27: Арестът и процесът на Иисус

Пс. 27 е прекрасен, както и да го разглеждаме, но придобива особена привлекателност, ако си го представим като израз на най-съкровените мисли на нашия Господ в онези съдбоносни часове непосредствено преди Голгота.

27:1 Когато например главните свещеници, началниците на храма и старейшините идват в Гетсиманската градина да заловят Христос, Той им казва: „Сега е вашият час и властта на тъмнината" (Лука 22:53). Точно в този момент обаче Той може би се е утешавал с мисълта:

> **ГОСПОД е светлина моя и спасение мое – от кого ще се уплаша? ГОСПОД е крепост на живота ми – от кого ще се ужася?**

Бог е Неговата **светлина,** когато се спуска мракът. Бог е Неговото **спасение** – Избавителят от земните Му врагове. Бог е крепостта на Неговия живот, прибежище във време на буря. С такава защита Той няма защо да се **ужасява** от когото и да било!

27:2 Когато мъжете идват да арестуват Господ Иисус, Той ги пита: „Кого търсите?" Те Му отговарят, „Иисус Назарянина." Когато Той им казва: „Аз съм", те се отдръпват назад и падат на земята (Йоан 18:6). В този момент Христос може би е размислял над думите:

> **Когато злодеите се приближиха срещу мен, за да изядат плътта ми – противниците ми и враговете ми – те се спънаха и паднаха.**

Те се нахвърлят върху Него като орли върху плячка, но когато славата на Неговата божественост като великия АЗ СЪМ проблясва през облеклото на човешката Му природа, преследвачите Му падат на земята.

27:3 Йоан ни казва, че шайката, която идва да арестува Иисус в градината, се е състояла от един военен отред, няколко служители от главните свещеници и множина фарисеи. Те идват с фенери, факли и оръжия (Йоан 18:3). Докато ги е гледал как се приближават, Господ е можел да Си каже със съвършено спокойствие:

Дори войска да се разположи на стан срещу мен, сърцето ми няма да се уплаши; дори и война да се надигне против мен, и при това ще имам увереност.

27:4 Горкият Петър се опитва да защити своя Учител, като отсича ухото на слугата на първосвещеника. Но Иисус му казва: „Да не пия ли чашата, която Ми е дал Моят Отец?" Неговото единствено желание е да живее с Бога и тъй като пътят към славата води най-напред към кръста, Той е готов да издържи страданията и срама. Неговите думи са:

Едно поисках от ГОСПОДА, това ще търся – да живея в дома на ГОСПОДА през всичките дни на живота си, за да съзерцавам прелестта на ГОСПОДА и да размишлявам в Неговия храм.

Хората, които искат „едно нещо", са непоколебими. Те знаят точно какво искат и са решени да го постигнат. Нищо не може да застане на пътя им.

27:5 Накрая войници заедно с техния началник и юдейските служители хващат Иисус и Го връзват (Йоан 18:12). На зрителите им е изглеждало, че каузата на Господ Иисус е изгубена. Но точно в този момент Той може би си е казвал:

Защото в злия ден Той ще ме скрие в скинията Си, ще ме прикрие в скривалището на шатъра Си, ще ме издигне на канара.

Сърцето Му се е уповавало на защитата, която Бог е обещал на всички онези, които Го любят.

27:6 Войниците отвеждат Христос при първосвещеника Каяфа (Мат. 26:57). Именно той по-рано е дал съвета, че е целесъобразно един човек да умре за народа (Йоан 18:14). Въпреки че враговете на Христос планират да го издигнат на кръст между небето и земята, нашият Господ предусеща друг вид издигане:

И сега главата ми ще се издигне над враговете ми, които ме обкръжават. И жертви на тържествуващ вик ще принеса в скинията Му; ще пея, ще пея псалми на ГОСПОДА!

Странен оптимизъм за човек, изправен на съд, който знае, че изходът от този процес ще бъде екзекуцията Му! Но дори и сега Той се наслаждава на предчувствието за слава. Не казва ли Той на Каяфа: „Отсега нататък ще видите Човешкия Син, седящ отдясно на силата и идещ на небесните облаци" (Мат. 26:64)?

27:7, 8 При това първосвещеникът избухва в обвинения за богохулство. „Какво мислите?", обръща се той към зрителите. „Заслужава смърт" – е техният отговор. Тук мога да си представя как Спасителят тихо се моли:

Чуй, ГОСПОДИ, викам с гласа си! Смили се над мен и ме послушай! Сърцето Ми ти казва: Търсете лицето Ми! Лицето Ти ще търся, ГОСПОДИ.

27:9 Дотогава вече всички ученици са Го изоставили и са избягали (Мат. 26:56). Но Бог е бил Неговата помощ в миналото и сега Той Го моли да не Го изоставя и в този съдбоносен момент.

Не скривай от мен лицето Си, не отхвърляй в гняв слугата Си! Ти си ми бил помощта; не ме напускай и не ме изоставяй, Боже, Спасителю мой!

27:10 Доколкото ни е известно, родителите на Давид никога не са го изоставяли, нито пък родителите на нашия Господ са Го изоставили. Дж. Нелсън Дарби може би превежда стиха по-точно по следния начин:

И ако баща ми и майка ми ме оставят, ГОСПОД ще ме приеме.

27:11, 12 На религиозния процес на Христос главните свещеници и целият съвет щателно търсят лъжесвидетелство против Иисус в решимостта си да Го умъртвят. Но както изглежда, не успяват да намерят нищо, докато не се явяват двама свидетели с обвинението: „Този каза: Мога да разруша Божия храм и за

три дни пак да го съградя“ (Мат. 26:59–61). Всъщност Иисус е казал (за храма на Своето тяло): „Разрушете този храм и за три дни ще го издигна“ (Йоан 2:19, 21). Но тъй като така или иначе целият процес е симулация, свидетелството бива прието. Сега можем да чуем как Спасителят се моли:

Научи ме на пътя Си, ГОСПОДИ, и ме води по равна пътека заради враговете ми.

Не ме предавай на волята на притеснителите ми, защото лъжливи свидетели са се вдигнали против мен и този, който издиша насилие.

27:13 След това чуваме как обезумялата тълпа крещи пред съдебната зала на Пилат: „Разпъни Го!“ (Мат. 27:22, 23). Благословеният Господ Иисус също чува виковете и знае какво означават те. Въпреки това в същия този момент Той е можел наистина да каже:

Ако не бях повярвал, че ще видя добротата на ГОСПОДА в земята на живите...!

27:14 Но какво да кажем за последния стих на този псалм? Как се вмества той в нашето тълкуване? Е, струва ми се, че този стих е Неговата прощална дума към всеки един от нас – малък личен съвет от небесата, основан на личния опит на Господа в упованието Му на Неговия Отец.

Чакай ГОСПОДА, бъди смел и нека се укрепи сърцето ти! Да! Чакай ГОСПОДА!

Псалм 28: Божието мълчание

28:1, 2 Към Теб и само към Теб **викам, ГОСПОДИ.** Ти си **моята канара** с всичко, което означава това име – сигурност, сила и стабилност. Умолявам Те да **не се отвръщаш от мен** – ако го сториш, това за мен ще бъда кето да се причисля към безбожните в смъртта им – ще бъда напълно отделен от Теб. **Послушай гласа на молбите ми,** когато търся помощ при престола Ти – **когато вдигам ръцете си към Твоя свят девир,** вътрешното светилище, Пресвятото място.

28:3 Никога, никога не ме предавай на участта на **безбожните,** които безжалостно замислят **грях** против другите, **които говорят с ближните си** ласкателно и миролюбиво, докато обмислят как да ги измамят.

28:4 Господи, постъпи с тях **според** както са заслужили, вземи предвид **делото им** и ненадминатото **зло** на онова, което вършат. **Въздай им според делата на ръцете им** – точно онова, което **заслужават.**

28:5 И не само заради *техните* дела и заради делото на *техните* ръце, но и защото не оценяват *Твоите* **дела** и **делото на** *Твоите* **ръце.** Затова Ти ще ги сринеш като сграда, която не може никога да се възстанови.

28:6 Господи, докато се молех, Твоят Свят Дух ми даде тази прекрасна вътрешна увереност, че Ти си **чул гласа на молбите ми** и си ми отговорил. Затова Те благославям. Нека сега изпея една песен.

28:7, 8 Някой е съчинил красива стихотворна перифраза на тези стихове:

Господ е сила моя, Господ е мой щит.
На Него сърцето ми се уповава.
Той ми помогна и чу моя вик,
затова сърцето ми ликува.
Аз ще Го прославя с песен!
За Своите Господ е сила,
и Той е спасителна крепост
за Своя помазан Син.

28:9 Господи, понеже Ти обеща да ме избавиш, моля Те за още едно нещо. **Избави народа Си. Благослови** Израил, **наследството Си.** Ти си добър и нежен Пастир, затова ги храни изобилно и **ги носи** на ръцете Си **до века.**

Благодаря Ти, Господи!

Псалм 29: Гласът на Господа

29:1, 2 Оплаквате ли се понякога от времето? Докато наблюдава как една гръмотевична буря се спуска над Израил, Давид се вдъхновява да слави Бога, вместо да мърмори. Той всъщност призовава небесните множества да **се поклонят на ГОСПОДА** в пълно признание на Неговата **слава и сила,** разкрити в бурята.

Поклонете се на Господа в красотата на святост,
паднете пред славата Му на колене.
Възвисете Името Му с покорството – злато
и принесете Му тамян на смирение.
Дж. С. Б. Монсел

29:3, 4 Изразът **„Гласът на ГОСПОДА“** е използван седем пъти. Изглежда той се отнася и за бурята като цяло, и за гръмотевиците в частност.

Първо бурята е **над водите** на Средиземно море и се движи към сушата в посока Ливан. Гърмовете отекват **над много води** като усилваща се канонада. Това е **величествен глас** на грандиозна сила.

29:5, 6 Сега на обстрел са подложени планините на **Ливан.** Високи **кедри** се трошат от мълниите. Когато вятърът преминава над горите във внезапен бурен порив, дърветата се извиват в ритмични вълни, като създават впечатлението, че Ливанската планинска верига подскача **като теле** и планината **Сирион** (Ермон) **– като младо диво говедо.**

29:7, 8 Светкавиците прорязват небето на юг. **Пустинята Кадис** е разтърсена от свирепата ярост на природата.

29:9 Гледайки как бурята затихва на юг, Давид обобщава своето възхищение в три наблюдения. Първо, той казва, че **гласът на ГОСПОДА прави да раждат кошутите.** Научен факт е, че смущенията във времето имат пряко въздействие върху животните, на които им предстои да родят малките си.

Псалмистът вижда оголените от листата **дъбрави.** Дърветата стоят сухи и голи, лишени от шумата си за минути.

След това сладкият певец на Израил ни напомня, че в Божия **храм всеки** вика **„Слава!“** Тук изразът Божия **„храм“** съвсем ясно се отнася за природата и особено за областта, разтърсена от бурята. Стрелите на мълниите, трясъкът на гръмотевиците, свирепите ветрове, горите, пустинята – всички заедно разказват за мощта, **славата** и величието на Бога.

29:10, 11 Бурята е преминала. **ГОСПОД** остава. Престолът Му не е поклатен от земните катаклизми, дори от великия **Потоп.** Неговата върховна власт остава неповлияна от природните бедствия. Във всички бури на живота Той е способен да **дава сила** и **мир на народа Си.** Дано благоволи да го стори!

Някои библейски изследователи смятат, че този псалм представя едно предварително описание на буря от войни, която ще се изсипе върху народа на Израил от север по време на Голямата скръб (ст. 3–9). След това размирно време Господ Иисус Христос ще владее като Цар над цялата земя и ще благослови Своя земен народ със сила и мир (ст. 10, 11). Тази идея заслужава сериозно разглеждане.

У. Е. Вайн разглежда псалма като образ на Второто пришествие на Христос. Първоначално Той се явява на Армагедон (Откр. 16:16), после се спуска към пустинята Кадис, чийто център е Восора (Ис. 63:1).[25] Така псалмът описва пълното поражение на народите, които по това време ще са нахлули в Израил.

Но освен това псалмът има и практическо приложение за днес, както и за всеки друг ден. Божият глас се чува и в бурите на живота, също както и в слънчевите дни. Той действа и постига Своите цели.

Нищо не е извън Неговия контрол. За онези, които Го познават и Го обичат, Той прави така, че всичко да съдейства за тяхно добро. Айрънсайд казва:

> Това е една прекрасна картина на душата, която е преминала през своето обучение, през своя гнет, през своите проблеми, но е научила, че Бог е над всичко, че Той е силен да спасява. И така сърцето намира в Него почивка и мир.[26]

Псалм 30: Песен за изцелението

Повечето от нас в един или друг момент от живота си са изпитали възхитителното облекчение да оздравеят от някаква сериозна болест. Казали сме сбогом на стерилния свят на хирургията, анестезията, интензивното лечение, венозното хранене, подкожните инжекции и безкрайната поредица от хапчета! Лесно е да си помислим, че сме оздравели „благодарение на модерната медицина!“ Забравяме да изпеем благодарствен псалм на Онзи, на когото в действителност дължим *всяко* наше изцеление.

Но **Давид** не е забравил. Той може би тъкмо е преминал през тежка болест, когато е дошло времето да бъде посветен неговият **дом.** Във всеки случай посвещението на дома е поводът да бъде изпят този химн в прослава на Йахве, неговия Изцелител.

30:1–4 Преди всичко псалмът ни призовава да **превъзнасяме ГОСПОДА** с неподправена благодарност за това, че ни е върнал доброто здраве. Давид е бил потънал много дълбоко. Признаците на живот са изчезвали. **Враговете** му вече са злорадствали заради предстоящата му смърт. Тогава в предсмъртните си часове той **вика към ГОСПОДА** и Той му отговаря, като го връща обратно от ръба на смъртта. Така Давид едвам избягва от разложението на Шеол, отървава се на косъм **да не слезе** в гроба.

Пс. 30 ни учи, че не само ние самите трябва да благодарим на Бога, но трябва и да споделяме своята радост, като каним **светиите** да се присъединят към нашата **възхвала;** нека солото се превърне в хор! Сладкият певец на Израил призовава всички Божии хора да **пеят псалми на ГОСПОДА** и да **възхваляват Неговата святост.**

30:5 После той разкрива причината за тази възхвала с помощта на два необикновено красиви контраста. Преводът на този стих от Нокс е безценен:

Само миг гневът Му трае,
любовта Му – цял живот.
Скръбта за таз нощ ни гостува.
На сутринта ще дойде радост.

Нека вмъкна тук една лична история. Имаше време, когато семейство Макдоналд беше потънало в дълбока скръб. Приятелите се тълпяха да изразяват съболезнования, но нищо не можеше да облекчи страданието. Техните думи бяха добронамерени, но неподходящи. Тогава д-р Х. А. Айрънсайд изпрати кратка бележка, в която цитираше Пс. 30:5:

Вечер пренощува плач, а сутринта е радост.

Това подейства. Оковите на скръбта бяха разчупени!

Оттогава съм имал възможността да споделя този стих с много други вярващи, които преминават през мрачния тунел на скръбта, и този стих винаги е предизвиквал благодарност.

30:6, 7 Следващият урок в псалма е, че ние не трябва да се облягаме на материалното **благополучие,** а на Бога. Преди болестта си Давид е бил преуспял и самоуверен. Мислел си е, че е застрахован срещу изпитания и беди. Очевидно е смятал, че е непоклатим – като голяма **планина.** Бил се е оградил с всяка възможна форма на защита и сигурност. Струвало му се е, че няма от какво да се страхува.

Но после се случва нещо. Изведнъж

само за една нощ Господ като че ли скрива **лицето Си;** изглежда, че Се е разгневил и е оттеглил Своята благост. Животът се превръща в кошмар.

30:8–10 Но този кошмар предизвиква внезапна промяна в молитвения живот на Давид. В благополучието му молитвите му са били еднообразни и вяли. Но сега в своята болест той се моли усърдно и искрено. Давид убеждава Бога, че ако умре, това няма да бъде от полза за Всемогъщия. Безжизнените останки на псалмиста не могат да Го **славят,** нито неговият **прах** може да **възвестява** Божията вярност.

> **Каква полза от кръвта ми, ако сляза в рова? Прахът ще Те слави ли? Ще възвестява ли Твоята истина?**

За нас такъв довод няма особена тежест. Той изглежда доктринално неправилен. Но ние трябва да внимаваме да не бъдем твърде строги към старозаветните светии. В много отношения те са виждали нещата като през тъмно стъкло. Точно в този псалм виждаме три илюстрации на този факт.

В ст. 5 Давид тълкува болестта си като знак за Божия гняв. Ние знаем, че Божието наказание е белег на Неговата любов, а не на гнева Му (Евр. 12:6). Но дори и ние често се поддаваме на погрешното мислене, че болестите и страданията са знаци за Неговото неодобрение.

След това в ст. 9 Давид описва смъртта като край на всяко хваление от страна на вярващия. По отношение на прославата и свидетелството на земята, това, разбира се, е вярно. Но от новозаветното учение знаем, че духът на вярващия в момента на неговата смърт отива при Христос, а тялото му – в гроба (2 Кор. 5:8; Фил. 1:23). Самият вярващ е в съзнателно състояние в присъствието на Господа, като Го прославя по начин, по който никога не би могъл да го стори на земята. Старозаветните светии не са можели да знаят това. Христос е Онзи, който извади на светлина живота и нетлението чрез благовестието (2 Тим. 1:10).

Но забележителното е следното: при все своето ограничено знание в много области много от старозаветните светии като че ли ни превъзхождат във вяра, молитва, усърдие и посвещение!

30:11 Сега обратно към Давид. Ст. 9 и 10 ни представят неговата молитва, докато той агонизира в болестта си. После, между ст. 10 и 11, идва отговорът. Господ го изцелява. Последните два стиха прославят оздравяването. За Давид това е като разликата между **плача** на погребение и радостта на сватба. Или, ако сменим метафората, това е като смяна на дрехите. Бог е **съблякъл вретището** му и го е облякъл в дрехи на **радост.**

30:12 Един от резултатите от изцелението на Давид е, че сега той може да **възпява** Господа, докато е жив, вместо да лежи безмълвен в гроба. И той възнамерява да направи именно това – **вечно** да **слави** Господа. Той всъщност казва: „Никога няма да забравя какво направи Господ за мен, и никога няма да престана да Го славя за това."

Не зная как този псалм въздейства на вас, но у мен събужда срам. Мисля си за всички случаи, когато съм бил болен, за настоятелните, отчаяни молитви, с които съм обсаждал небесните порти, и как Господ ми е отговарял с благодат. Но после съм забравял да отида при Него с благодарствена жертва на хвала. Прекалено често приемам изцелението като нещо, което ми се полага по право. Забравям да изразя своята благодарност.

Бог ни е дал Давид като пример, на който не само да се възхищаваме, но който и да следваме!

Псалм 31: В Твоята ръка

Ст. 5 на Псалм 31 ни навежда на мисълта, че псалмът има определена връзка със страдащото, умиращо Божие Агне,

защото именно тези думи са Неговият последен вик на кръста:

„Отче, в Твоите ръце предавам духа Си“ (Лука 23:46).

Разбира се, фактът, че един стих в даден псалм явно е свързан с Месията, не означава задължително, че и всички останали стихове също ще бъдат свързани с Него. Точно тук обаче изглежда, че всеки стих е поне малко свързан с Него.

Въпреки това анализирането на този псалм представлява проблем. Вместо да проследява в хронологичен ред страданията, смъртта, погребението и възкресението на Господ Иисус Христос, той постоянно прескача между страданието и възкресението. Но ние трябва да помним, както посочва К. С. Луис, че „Псалмите са стихотоврения, и то стихотворения, предназначени да се пеят, а не доктринални трактати, нито дори проповеди.“[27]

Молитва за спасение (31:1–5а)

31:1 В началните стихове Господ Иисус се моли на Своя Отец от кръста. Като съвършен човек Той винаги е живял в пълна зависимост от Бога. Сега, в часа на най-ужасното Си страдание, Той потвърждава, че Неговото **упование** в **ГОСПОДА** е единственото Му и достатъчно убежище. Моли се никога да **не се посрами** за това, че е разчитал на Бог Отец. Това е много мощна молитва. Тя напомня на Бога, че честта на Неговото име е неразделно свързана с възкресението на Неговия Син. Бог Отец ще извърши дело на **правда,** ако възкреси Господ Иисус от мъртвите. Ако не го стори, Спасителят ще стане жертва на неоправдано доверие и така ще бъде унижен.

31:2, 3 Използвайки великолепен антропоморфизъм, самотният страдалец моли Бога да приклони **ухото Си** към Голгота; после Го моли да чуе Неговата неотложна молба и **бързо** да Му се притече на помощ. По-нататък Той умолява Господ да **бъде** Негова **канара на прибежище,** твърда и непоклатима, здраво укрепление, в което може да се спаси от всякаква опасност.

Разбира се, Бог вече *е* Негова **канара** и **крепост,** Неговата единствена **защита** и сигурност.

Друго прибежище няма за мен,
душата ми плахо към Теб се стреми.
Недей ме оставя самотен, сломен,
ела, укрепи ме и пак утеши.

Чарлз Уесли

Христос отново основава молбата Си на факта, че Божията чест е заложена на карта. **„Заради Името Си води ме и ме направлявай.“** Не е ли обещал Бог да спаси праведния? Да, обещал е! Сега Господ Иисус Христос Го моли да прослави името Си, като от смъртта Го изведе във възкресение и слава.

31:4 Внимателно е била **поставена** смъртна **мрежа,** за да залови и задържи Спасителя. Тук Христос вика към Бога да Го **извади** от тази **мрежа,** да Го спаси от гроба, защото Йахве е Неговото прибежище – сигурно и силно.

31:5а Лука пише, че Иисус е цитирал думите на ст. 5а *със силен глас*. Не човек е отнел живота на Христос – Той го е дал доброволно и в пълно владение на силите Си. Оттогава насам през много векове тези думи са били повтаряни от умиращи Божии светии – от мъже като Лутер, Нокс, Хус и много други.

Прослава за Възкресението (31:5б–8)

31:5б, 6 В средата на ст. 5 има ясен обрат, преход от смъртта към възкресението, от молитва към прослава. Верен на Своето Слово, Бог е **изкупил** Своя Светия от смъртта и гроба. Синът бива славно оправдан, защото **се** е **уповал** на живия **Бог;** онези, които се уповават на **суетните идоли,** не получават нищо друго освен презрението на Йахве!

31:7, 8 Сега към небесата се издига песен на прослава за неизменната любов, кръжала над Божия възлюбен Син в Неговото бедствие. Това е любов, която не е пренебрегнала нито едно от Неговите **притеснения,** която е отказала да Го изостави на силата на врага, която е извадила Спасителя от рова и е **поставила краката** Му **на широко място** – в „Земята на Възкресението".

Дълбока беда (31:9–13)

31:9, 10 Тук обаче отново се връщаме към живота на нашия Господ преди осъждането и разпъването Му. Имаме възможността да чуем молитвите на Човека на скърби, докато Той понася върху Себе Си безмилостната омраза на грешниците. Презрян и отхвърлен от хората, в Своето мъчение Той се обръща към Йахве и Го моли да бъде милостив към Него. Очите Му са потънали от прекомерната Му скръб, а **душата** и **тялото** Му **чезнат** в плач. Той е изхабен **от скръб** и изтощен от **стенание.** Злочестината е изсмукала силата Му и даже **костите** Му са трошливи.

Единственият аспект, в който изразът **„Поради беззаконието ми отпадна силата ми"** може да се отнася за безгрешния Спасител, е ако приемем, че става дума за *нашето* **беззаконие,** което Той поема върху Себе Си, като понася нашите грехове. Иначе този стих не може да се отнася за Месията.

31:11–13 Търпеливият страдалец описва Себе Си като обект на надменното презрение **на всичките Си притеснители** и като ужасяваща гледка за **ближните Си.** Те минават на другата страна на улицата, за да избегнат срещата с Него или тръгват по друга пътека, когато Го видят да идва към тях. Той бързо е изчезнал от техните спомени, захвърлен **като счупен съд.** Чува как подготвят против Него клеветническа кампания. Ужасът Го дебне ден и нощ, замислят се заговори да Го убият.

Тази картина на унижение и страдание е достатъчно тъжна, за когото и да се отнася. Но какво да кажем, когато разберем, че тук се говори за Създателя на вселената, Господаря на живота и славата!

Молитва за спасение (31:14–18)

31:14–17а Скръбта и стенанието дават път на молитвата с вяра. Онзи, когото хората отхвърлят, изповядва Йахве като Своя надежда и **Бог** на живота Си. Той открива неописуема утеха във факта, че **времената** Му са **в ръката** на Неговия Отец. Тази утеха е била споделена от мнозина от вярващия Божи народ, които в радост или скръб са пели:

> Времената ни са в Твоите ръце,
> о, Татко, така и искаме да бъде!
> Живота си, душата и сърце
> напълно поверяваме на Тебе.
>
> *Уилиям Ф. Лойд*

След тази изповед на вяра и покорство Господ Иисус конкретно се моли Бог да Го **избави от** ноктите на враговете Му, които Го преследват. Той се моли Отец да погледне благосклонно към Него. Умолява Го да Го спаси от смъртта – молба, основана на неизменната любов на Господа. Господ Иисус отново се надява никога да не се посрами за това, че се е уповал на Йахве като на Свой единствен Избавител. Това, разбира се, е риторичен език, стил, който подчертава духовните истини за сметка на буквализма. Никога не е съществувала възможността Христос да се посрами за това, че се е уповал на Йахве. Той е знаел това, знаем го и ние. Но ще изгубим нещо много ценно, ако се държим за точния буквализъм, когато четем страстна молитва или лирична поезия.

31:17б, 18 За **безбожните** Христос

се моли *те* да бъдат онези, които ще се посрамят, които ще слязат безмълвни в Шеол. Той моли техните **лъжливи устни** да бъдат смълчани заради злословието им за Светия Божи Син. Някои искрени вярващи смятат, че тези думи звучат неподходящо за християни, но колкото повече размисляме за жестокостта на злодеите, подлостта на тяхното престъпление и невинността на Жертвата, толкова повече стигаме до извода, че изразите не са твърде силни!

Бог, Великото убежище (31:19, 20)

Псалмът отново преминава от страдание към възхищение, от молба към прослава. Господ Иисус възхвалява Своя Отец като несравнимото Убежище. Той описва Бога като ковчежник на неизчерпаема съкровищница от **добрина,** натрупана за Неговия вярващ народ. Той е готов изобилно да дари с тези съкровища онези, които търсят убежище при Него, в присъствието на човешките синове. Божието присъствие е място, където Неговите избрани светии могат да се скрият от злонамерените **човешки кроежи.** Той е сигурен подслон от „шумните свади на света“, както Нокс ги нарича.

Лична благодарност (31:21, 22)

Господ Иисус е преживявал една прекрасна демонстрация на Божията добрина, когато е бил обкръжен отвсякъде от врагове, като обсаден град. В Неговата тревога Му се е струвало, че Йахве напълно Го е изоставил. Но макар и действително да е бил изоставен през онези три ужасни часа на кръста, все пак Бог чува Неговия глас и Го възкресява от мъртвите.

Възлюбете Господа! (31:23, 24)

След като е вкусил любовта на Бога, Христос Му отвръща с любов и основателно счита, че и всеки друг би трябвало да прави същото. На Йахве може да се разчита да защити Своите вярващи и справедливо да накаже наглите бунтовници!

Благодарение на това всеки вярващ, който е изправен пред привидно непреодолими изпитания, може да бъде силен и смел в своята увереност, че със сигурност не се е **надявал** напразно **на ГОСПОДА!**

Псалм 32: Простено!

Невероятно щастие е да ти бъде простено! Това е неописуемо чувство. Това е облекчението от гърба ти да бъде свалено огромно бреме, да ти бъде опростен огромен дълг. Това е мирът на успокоената съвест. Вината е простена, войната е приключила, дошла е радостта от мира. За Давид това е прошката на голямото му престъпление, покриването на неговия грях, невменяването на беззаконието му и очистването на духа му от измама. За вярващия днес прошката означава нещо много повече от просто покриването на неговия грях – това е само старозаветната идея за изкуплението. В настоящата епоха вярващият знае, че греховете му са напълно отмахнати и погребани завинаги в морето на Божията забрава.

32:1, 2 В Римл. 4:7, 8 апостол Павел цитира Псалм 32:1, 2, за да покаже, че дори и по времето на Стария завет оправданието е ставало чрез вяра независимо от делата. Но доказателството е не толкова в това, което Давид казва, колкото в онова, което не казва. Той не говори за праведен човек, който е изработил спасението си или го заслужава. Като описва блаженството на човека, чиито грехове са **простени,** той не споменава никакви дела или заслуги. От това апостол Павел чрез Светия Дух достига до извода, че Давид описва блаженството на човека, на когото Бог вменява правда съвсем независимо от делата (Римл. 4:6).

32:3, 4 После Давид изпада в тъжно настроение. След като е извършил прелюбодейството с Витсавее и е уредил

смъртта на Урия, той упорито е отказвал да признае своя грях. Опитвал се е да го смете под килима. Може би е мислел, че „времето лекува всичко“. Но в упорития си отказ да се пречупи, той е воювал и против Бога, и против своя собствен интерес. Заради неспирното терзание на духа си се е превърнал във физическа развалина. Осъзнал е, че **ръката** на Бога **тежи върху** него, като го спира, пречи му, осуетява намеренията му на всяка крачка. Нищо вече не е както трябва. Колелата на живота вече не се въртят. Безгрижните дни са изчезнали и са се превърнали в съществуване, безутешно като суха пустиня.

32:5 След като е изминала цяла година, без Давид да се покае, той накрая достига до момента, в който е готов да изрече думата, която Бог очаква: „Съгреших.“ Тогава цялата срамна история излиза наяве като гной от абсцес. Вече няма опити за прикриване, за смекчаване на вината или извинение. Най-накрая Давид нарича греха с истинското му име: **„греха си ... вината си ... престъпленията си.“** Веднага след изповедта си той получава незабавното уверение, че Господ е **простил вината на греха** му.

32:6 Опитността от отговора на молитвата му го кара да се моли за това, целият Божи народ да познае Своя Господ по същия начин. Онези, които живеят в мир с Господа, ще бъдат избавени във време на бедствие. Пороите от **големи води** никога няма да ги залеят.

32:7 Онзи, който е бил така упорит и непокаян, сега е разкаян и съкрушен. Със сърдечна благодарност той нарича Бога свое **убежище,** своя защита от бедите и Онзи, който го **обкръжава с песни на спасение.**

32:8, 9 Под въпрос е дали ст. 8 и 9 са думи на Давид, или на Господа. Ако ги приемем за думи на Давид, тогава те ни напомнят, както казва Джей Адамс, че „естественият отклик на прошката е да помагаме на другите, като споделяме с тях собствения си опит, по-конкретно като ги съветваме в техните трудности.“[28] Ако възприемем другото виждане, тогава тук Господ отговаря на поклонението на Давид с обещание за ръководство и поука за нуждата човек постоянно да се вслушва в Божието напътствие. Бащата приготвя трапезата за своя завърнал се „блуден син“. Той му предлага напътствия за предстоящия му път и личен съвет за всички решения в живота му. Но тук има и елемент на предупреждение**.** **Не бъдете като кон,** който неуморно се хвърля напред без команда, **или като муле,** което упорито отказва да тръгне в пътя, дори когато му заповядват. И двете животни имат нужда от **оглавник и юзда,** за да станат покорни и послушни. Вярващият трябва да бъде така чувствителен към Господното ръководство, че да няма нужда от по-тежки наказания, които да го връщат обратно в пътя на истината.

32:10, 11 Според Давид праведният човек има предимство пред безбожните във всяко отношение. Няма дори място за сравнение. **Много мъки са** наследството **на безбожния.** Но смиреният вярващ е **обкръжен** от **милостта** на Господа. Затова единственото уместно нещо за **праведния** е да се **радва в ГОСПОДА** и да **ликува.**

Псалм 33: Нова песен

Съществува несъмнена връзка между първия стих на този псалм и последния стих на предходния. И в двата авторът насърчава праведните да ликуват в Господа. Но този псалм доразвива темата, като разкрива защо е уместно праведните да Го прославят.

Трябва да отбележим, че тук не са споменати никакви активни врагове, преследвания или скърби. Това е по-скоро една мирна сцена, в която Израил живее в безопасност, а Господ е признат

за всемирен Суверен. Това означава, че псалмът се отнася към началото на Христовото царство, когато езическата съпротива вече е смазана и времето на утеснението на Яков е отминало.

33:1, 2 Призивът за хваление най-напред е отправен към Израил в първите седем стиха, а след това и към езичниците в ст. 8. **Хвалението** е така **подобаващо на правите** и така завладяващо, че за него е необходим възможно най-сладкият и прекрасен музикален съпровод – звуците на **арфа** и **десетострунна лира.**

33:3 Новата песен е песента на изкуплението. Тя следва прощението на греховете (Пс. 32) и принадлежи на всички, които са били очистени чрез скъпоценната кръв на Христос. Но тази **песен** ще бъде изпята по един особено специален начин от изкупения Израил в началото на Хилядолетното царство (Откр. 14:3).

33:4 Новата песен възхвалява **словото на ГОСПОДА и цялото Му дело.** Неговото **слово** е абсолютно истинно и праведно, неизменно и достойно за доверие. **Цялото Му дело** е извършено с вярност. Това се вижда в творението: „сеитба и жетва, студ и горещина, лято и зима, ден и нощ" (Бит. 8:22). Вижда се и в Неговото провидение: „Всичко съдейства за добро на тези, които любят Бога, които са призовани според Неговото намерение" (Римл. 8:28). Вижда се и в изкуплението: „Ако изповядваме греховете си, Той е верен и праведен да ни прости греховете и да ни очисти от всяка неправда" (1 Йоан 1:9).

33:5 Бог е не само праведен и верен, Бог, който поддържа **правда и правосъдие,** но и доказателствата за **ГОСПОДНАТА милост** са навсякъде.

33:6, 7 Божието величие се вижда и от факта, че **небесата** и техните звездни **войнства** са създадени само със силата на Неговото слово. Също така лесно Той е ограничил и океаните в определените им граници. Някои приемат тези две природни описания като скрит поетичен образ на Израил като небесните звезди (Бит. 15:5) и на езическите народи като разярените морета, които Господ Иисус накрая е укротил при Своето Второ пришествие.

33:8, 9 Във всеки случай Бог е толкова велик, че цялото човечество трябва да благоговее пред Него и да Му оказва най-дълбока почит. Неговото слово е чистата енергия, която се превръща в материя. По Неговата заповед цялото творение започва съществуването си.

33:10, 11 По време на цялата човешка история безбожните **народи** са се съюзявали, за да попречат на Бога и да унищожат Неговия народ. Но, както е казал Робърт Бърнс, „и най-хитрите планове на мишките и хората най-накрая се объркват!" В крайна сметка Бог осуетява и най-изтънчените кроежи, замисляни от Неговите противници. И нищо не може да възпрепятства осъществяването на Неговите цели. Той винаги ще има последната дума и каквито и да са плановете Му, те ще успеят.

33:12 И така, пътят към благословението е в сътрудничеството с Бога. **Блажена** е **нацията,** която признава Йахве за свой **Бог.** Това е **народът, който Той е избрал за Свое наследство.**

33:13–17 Като **гледа от небето, ГОСПОД** съвършено вижда цялото човечество. Нищо не може да убегне от погледа Му. Той вижда всичко, което хората правят, но, което е по-важно, вижда и мислите и намеренията на всяко сърце. Той вижда как някои се борят с плътски оръжия и се присмива на тяхното безумие. Те разчитат на **войска,** флот и военновъздушни сили, вместо да се уповават на живия Бог. Кога ще разберат, че и най-добрата конница не може да им донесе победа?

33:18, 19 Бог вижда и онези, които се уповават на Него за спасение и които разчитат на Неговата **милост** да снабди

нуждите им. Това са тези, в които Той благоволява. Той гледа на тях с най-голяма благосклонност.

33:20–22 Няма съмнение към коя категория принадлежат псалмистът и неговият народ. Те вярват, че Йахве е техният Помощник и Закрилник. Те са намерили истинско щастие, като са положили цялата си вяра в **Неговото свято Име.** Единственото, което искат, е да останат под лъчите на Неговата неизменна любов, като продължават да разчитат само на Него.

Псалм 34: Псалм за новото раждане

За историческите събития, довели до написването на този псалм, можем да прочетем в 1 Царе 21. В своето бягство от Саул **Давид** търси убежище при филистимския цар на Гет, чието име е Анхус, или според заглавието на псалма **Авимелех.** (**Авимелех** може да е по-скоро титла отколкото лично име.) От страх, че този вражески цар може да го убие, Давид се **престорва** на луд, като драска по вратите и оставя слюнката си да тече по брадата му. Номерът подейства. Царят няма нужда от повече луди и отпраща Давид, който избягва в пещерата Одолам. Това определено не е един от най-героичните или блестящи епизоди в пъстрата биография на псалмиста, но въпреки това той го разглежда като драматично избавление от Господа и написва този псалм, за да ознаменува това събитие.

Вярващите през вековете особено много са обичали този псалм, защото той много красноречиво описва тяхното собствено свидетелство за спасение по благодат чрез вяра в Господа. Нека да разгледаме псалма в тази светлина.

34:1 Спасението от греха е дар с такава огромна стойност, че то би трябвало да подбужда сърцата ни да принасят непрестанна благодарност на Онзи, който го е дал. Ако можехме да **благославяме ГОСПОДА по всяко време,** това едва ли би било прекалено. Ако **прославата Му** беше **винаги** на устните ни, никога не бихме могли дори да започнем да изчерпваме темата. Никой човешки език никога няма да бъде способен да благодари задоволително на Бога дори и в продължение на цялата вечност.

34:2 Новороденият човек **се хвали в ГОСПОДА,** а не със своя собствен характер или постижения. Когато разберем евангелието на благодатта, ние осъзнаваме, че *ние* сме извършили всичките грехове, а *Христос* е изработил цялото спасение. Затова нашата **хвалба** трябва да бъде единствено с Него. Ако онези, които все още са в примката на греха, чуят и размислят над нашето свидетелство за пълно и безвъзмездно спасение, те също с радост ще се събудят и ще осъзнаят, че и за тях има надежда.

34:3 Истински спасената душа не се задоволява да се радва на своето изкупление в самота. Това е нещо толкова превъзходно, че човек вика всичките си братя да **величаят ГОСПОДА с** него и **заедно** да **възвишават Името Му.** Някои брачни двойки гравират това изречение на венчалните си халки.

34:4 Когато Светият Дух започне да действа в душата на грешника, Той влага в него божествен инстинкт да търси **ГОСПОДА.** Едва след това грешникът осъзнава, че всъщност *Господ* е Онзи, който първи е започнал да го търси! Или както се пее в песента:

> Потърсих Господа, но после разбрах,
> че Той ме е търсил и подтикнал
> да търся.
> И не аз намерих Спасителя верен,
> а аз бях от Него намерен.
>
> *Неизвестен автор*

Когато Го търсим, Той ни отговаря, като ни освобождава **от всичките** ни

страхове – страха от неясното бъдеще, страха от смъртта с неизповядани и непростени грехове, страха да не се явим на съд пред Големия бял престол. Когато се доверяваме на Христос като на наш Господ и Спасител, ние чуваме Неговите думи на опрощение: „Прощават ти се греховете; иди си с мир!“

34:5 Но това спасение не е само за единици. То е достъпно за всички. Всички, които погледнат към Христос с вяра, ще **засияят.** Гримасите ще се сменят с радостни усмивки, а унинието и отчаянието ще отстъпят място на възхищение. Никой, който поверява живота си на Господа, никога няма да бъде разочарован. Той никога няма да подведе вярващото сърце.

34:6 Ние идваме при Него в своята бедност и в дрипите си, в своето унижение и безпомощност, и с радост признаваме пред Него неспособността си да осигурим своето спасение. Полагаме цялото си упование на Него. Думите ни са:

> В ръката си пари не нося,
> милост от кръста Ти прося.

ГОСПОД чува нашия вик. Нашата бедност проси от Неговите неизчерпаеми съкровища. Той се навежда и ни спасява **от всичките** ни **скърби** – от мрежата на греха, която ни е оплела, която сами сме изплели със собствените си ръце.

34:7 Вярващият получава не само спасение, но и закрила. **Ангелът ГОСПОДЕН,** Самият Господ Иисус Христос, **обгражда онези, които Му се боят,** като защитен гарнизон, и ги избавя от видими и невидими опасности. Нито една от Неговите овце няма да загине (Йоан 10:28).

34:8, 9 Онези, които познават Спасителя, копнеят да Го споделят с другите. Също като четиримата прокажени в Самария, те си казват: „Ние не правим добре. Това е ден на добри вести, а ние мълчим и не говорим“ (4 Царе 7:9). Така и евангелието отеква: **„Вкусете и вижте, че ГОСПОД е благ; блажен човекът, който се уповава на Него!“**

Това е неподправената, спешна покана към непокаялите се. Ние можем да разсъждаваме, да спорим, да се позоваваме на логиката и да изтъкваме доказателства за християнството, но след като всичко е казано и сторено, човек трябва да вкуси и да види сам. Мърдок Кемпбъл пише:

> Ние можем да спорим за Бога, за Неговото съществуване и за външните доказателства, които вселената и провидението ни дават. Но едва когато Неговата любов и присъствие докоснат сърцата ни, можем наистина да Го познаем в Неговата неизразима благост.[29]

След това идва поканата към новородените. Това е призивът към живота на вяра. **Светиите** са призовани да ходят с вяра, а не с виждане, и да изпитат изумителната, свръхестествена и изобилна Божия грижа, с която Той снабдява всички техни нужди. Това е посланието на Матей 6:33:

> Но първо търсете Божието царство и Неговата правда; и всичко това ще ви се прибави.

34:10 Дори **лъвчетата**[30] понякога нямат храна и **търпят глад, но онези, които търсят ГОСПОДА, няма да бъдат лишени от никое добро,** защото Господ Иисус Христос е нашият велик и вседостатъчен Снабдител!

34:11 Божията благодат не само ни спасява, пази и снабдява нуждите ни, но също така и ни напътства.

> Защото се яви Божията благодат, която носи спасение за всичките хора, като ни учи да се отречем от нечестието и светските страсти и да живеем разбрано, праведно и благочестиво в натоящия свят, като очакваме блаже-

ната надежда и явяването на славата на нашия велик Бог и Спасител Иисус Христос, който даде Себе Си заради нас, за да ни изкупи от всяко беззаконие и да очисти за Себе Си народ за Свое притежание, ревностен за добри дела (Тит 2:11–14).

Затова псалмистът тук предлага на синовете си практическо напътствие какво представлява истинския **страх от ГОСПОДА.**

34:12–15:

1. Обуздан **език** – чист **от зло и лъжливо говорене.**
2. Чист път – отделен **от злото** и осветен за **добри** дела.
3. Мирен нрав – както казва Павел: „Ако е възможно, доколкото зависи от вас, живейте в мир с всичките хора“ (Римл. 12:18).

В 1 Петр. 3:9 апостол Петър заявява: „... благославяйте, като знаете, че за това бяхте призовани, за да наследите благословение.“ След това той цитира ст. 12–16а от този псалм, за да придаде допълнителна тежест на учението си, че ние не бива да връщаме зло за зло или хула за хула, а е по-добре да благославяме. Благославянето е угодно на Господа; Неговите **очи са върху праведните и ушите Му – към техния вик** (Пс. 34:15).

34:16 Като цитира ст. 16, апостол Петър се ограничава само до първата половина на стиха:

Лицето на ГОСПОДА е против онези, които вършат зло.

Той не цитира останалата част, която гласи: **… за да отсече спомена им от земята.**

Първата част на стиха е валидна за всяка епоха. Втората половина ще се изпълни, когато Господ Иисус Христос се завърне на земята като Цар на царете.

34:17 Праведните притежават неизразимата привилегия на незабавен достъп до **ГОСПОДА.** Той ги **чува** всеки път, когато викат, **и от всичките им беди ги избавя.** Тук Барнс отбелязва: „Никой никога не е оценил напълно привилегията да му бъде позволено да се обърне към Бога, привилегията на молитвата.“

Преди да оставим ст. 17, трябва да отбележим, че Господ не ни избавя от това да *попаднем в беди;* Той ни спасява от това да *останем в тях*. Вярващите не са застраховани срещу трудности, но те имат Мощен Избавител! Това е решаващата разлика.

34:18 ГОСПОД знае как да се съпротиви на гордите, но Той не може да се съпротиви на **съкрушеното** и разкаяно **сърце.** Той е винаги достъпен за хората със съкрушено сърце и винаги е на разположение да **спасява сломените по дух.**

34:19 Както вече споменахме, праведните действително имат **много неволи.** Може би един ден ще разберем, че сме имали повече трудности от безбожните. Но поне всичките ни неприятности са ограничени до *този* живот. При това, ние не трябва да ги понасяме сами, защото нашият вечен Приятел е до нас. Ние имаме увереност в пълното и окончателно избавление от бедите във Възкресението на Господ Иисус. Понеже Той е възкръснал от мъртвите, и ние един ден ще възкръснем, завинаги свободни от грях, болести, скръб, страдание и смърт!

34:20 Но дори и в смъртта Господ пази телата на Своите светии:

Той пази всичките му кости;
нито една от тях няма да се строши.

Този стих буквално се изпълнява при смъртта на нашия Господ:

Но когато дойдоха при Иисус и Го видяха вече умрял, не Му пречупиха краката. Защото това стана, за да се изпълни Писанието: „Кост Негова няма да се строши“ (Йоан 19:33, 36).

Разбира се, в това нашият Господ е съвършеният прототип на пасхалното агне, за което е писано:

... и кост от нея да не строшите (Изх. 12:46).

34:21, 22 Последните два стиха на псалма се въртят около думата **„осъден“.** Що се отнася до **безбожните,** бедствията ще ги сведат в смъртта и те **ще бъдат осъдени.** Но **слугите** на Йахве имат Изкупител за своите души и **никой от тях няма да бъде осъден.** Слава на Бога, няма никакво осъждане за онези, които са в Христос Иисус! (Вж. Римл. 8:1.)

Кой сега ще ни осъди?
След като Христос умря
и възкръсна, и е седнал
до десница на Отца?
Той е верен Ходатай.
Кой сега ще ни осъди?

Хораций Бонар

И така, вярващият е спасен, защитен и изобилно задоволен за времето и за вечността. Прекрасно е да бъдеш новороден! Това е посланието на този псалм.

Псалм 35: Приятелите се превръщат в предатели

35:1–3 В игра на въображението **Давид** призовава Бога да се въоръжи до зъби и да се разправи с онези мними прители на псалмиста, които се оказват негови жестоки противници. Той иска да види как **ГОСПОД взима** Своите **щит и броня** и преминава към действие, като хвърля точно насоченото си **копие,** а после се обръща и му казва: „Аз ще се справя с тях и ще бъда твой Спасител.“

35:4–6 Би било израз на безпристрастна справедливост, ако тези бъдещи убийци бъдат посрамени и опозорени, а сатанинските им кроежи – спрени и осуетени. Ще бъде напълно справедливо, ако станат безпомощни и безтегловни **като плява пред вятъра, гонени** неумолимо от **Ангела ГОСПОДЕН** (един от образите, в които се явява Господ Иисус Христос преди Своето въплъщение). Да, подходящата отплата за тях е **пътят им да бъде тъмен и хлъзгав** като лед и **Ангелът ГОСПОДЕН да ги преследва** по петите.

35:7, 8 Те не са имали основателна причина да заговорничат против псалмиста и да се опитват да го заловят като диво животно. Затова нека Господ ги порази неочаквано, нека ги остави да се хванат в собствената си мрежа!

35:9, 10 Тогава Давид **ще ликува в ГОСПОДА,** празнувайки **спасението Му.** Цялото му същество ще хвали **ГОСПОДА,** защото Той е несравнимият Защитник, който спасява беззащитния от превъзхождащата сила на противника му и избавя безпомощния и бедния от грабителя.

35:10–14 За да разберем силното емоционално отношение на псалмиста, трябва да си дадем сметка, че тези хора, които сега свидетелстват срещу него, преди са му били приятели. Сега те го клеветят и го обвиняват в неща, за които той не знае нищо. За цялата добрина, която е показал към тях, те му заплащат с омраза. Не е изненадващо, че той скърби! **А когато** тези хора са **боледували,** нещата са били съвсем различни. Давид със съчувствие е тъжал за тях, дори не е можел да яде. С приведена от скръб глава той постоянно се е молел за тях – както би се молил за близък **приятел и брат.** Тъгата му е била дълбока **като** тъгата на **някой, който жалее за** собствената **си майка.**

35:15, 16 Но когато Давид е постигнат от беда и **препъване,** те ликуват. Вкупом стават и го обвиняват. С мръсни улични думи те го позорят в безкрайни неприлични речи. Те нагло му се присмиват на висок глас и същевременно **скърцат със зъби** в израз на омраза. Преживяванията на псалмиста ни напомнят за Господ Иисус пред Пилат Понтийски или пред Ирод; много от тези думи могат съвсем точно да се отнесат за онова, което е понесъл Той.

35:17, 18 Докога Господ ще гледа ця-

лата тази несправедливост, преди да се намеси? Дошло е време да **избави** Своето невинно дете от злината на враговете му и да спаси **едничката** му **душа** от тези човешки **лъвове.**

35:19–21 Каква пародия би било, ако онези, **които без причина са врагове** на Давид, получат възможността да злорадстват над поражението му и да намигат с очи в явна победа. Те не искат мир – всичко, което искат, е да скалъпват лъжливи обвинения срещу почтените, мирни граждани. Когато забележат и най-малката грешка, те казват: „**Охо, охо!** Точно както казахме! Видяхме какво направи."

35:22–25 Но **Ти** също **видя, ГОСПОДИ.** Ти видя цялата окаяна мръсотия. Не се оттегляй в мълчание. **Не** стой така **далеч от мен.** Време е да **се събудиш** и да вземеш решителни мерки, за да защитиш мен и моята правда. Жадувам да се застъпиш за мен – Ти винаги вършиш онова, което е праведно – и да осуетиш желанието им да празнуват моята гибел. Не ги оставяй да се радват, че желанията им са се изпълнили, че са успели да ме **погълнат.**

35:26 О, Господи, направи така, че **онези, които се радват** да гледат гибелта ми, да се опозорят напълно. Облечи ги с унижение и **позор** заради безочливия начин, по който постъпват с мен.

35:27, 28 Но **нека** онези, които се надяват в крайна сметка да бъда оправдан, да имат повод да **ликуват и се радват.** Нека свидетелстват, че Ти наистина си велик Господ, който така искрено е загрижен за доброто на онези, които Му служат. А и моят **език** няма да мълчи, а постоянно ще разказва на другите за Твоята правда и за Твоята хвала!

Псалм 36: Голям грях, несравнимо по-велик Бог

36:1–4 В сърцето си Давид ясно вижда **беззаконието на безбожния.** Грешникът отхвърля всеки **страх от Бога. Той се ласкае,** че престъпленията му не могат да бъдат доказани и наказани. Речта му е пропита с **грях и измама.** Той презира почтения, кротък живот. Когато трябва да спи, **замисля** нови злодеяния и преднамерено се впуска в пътя на злото, като с радост казва „да" на греховните предложения.

36:5 В ярък контраст с покварата на такъв грешник са **ГОСПОДНИТЕ** съвършенства. Неговата **милост** например се простира **до небесата.** Барнс пише:

> Тя е невероятно извисена – до самите небеса, висока като най-високото нещо, което човек може да си представи. Идеята не е, че милостта на Бога се проявява в небесата, ... нито че води началото си от небесата (макар че и това е вярно), а че тя е с най-възвишена природа, по-висока от всичко, което човек може да си представи.[31]

Божията **вярност** достига **до облаците,** тя е безгранична в своето измерение. А. У. Пинк казва:

> Какви думи! „Верността Ти е до облаците." Божията вярност е далеч над всяко ограничено разбиране. Всичко, свързано с Бога, е велико, необятно и несравнимо. Той никога не забравя, никога не се проваля, никога не се колебае, никога не се отмята от думата Си. Бог стриктно се придържа към всяко обявено пророчество или обещание, изпълнява всеки завет или заплаха, защото „Бог не е човек, че да лъже, нито човешки син, че да се разкае. Той каза и няма ли да извърши? Изговори и няма ли да го утвърди?" (Чис. 23:19). Затова вярващият възкликва: „Милосърдията Му не свършват, те се подновяват всяка сутрин – голяма е Твоята вярност" (Плач. 3:22, 23).[32]

36:6 Божията **правда е като величествените планини,** които Той е направил

– стабилна, постоянна, непоклатима, на нея може изцяло да се разчита. От Бога може винаги да се очаква да върши правда. Това се е разкрило по съвършен начин на кръста. Божията правда изисква грехът да бъде наказан. Ако ние трябва да бъдем наказани за своите грехове, това означава да погинем завинаги. Ето защо благословеният Божи Син поема нашите грехове върху Себе Си. Божията правда е толкова непреклонна, че когато вижда нашите грехове, натоварени върху Своя безгрешен Син, Бог излива пороите на Своето осъждение върху Него. Сега Бог има правдиво основание, на което да спасява безбожните грешници – наказанието е платено от достоен Заместник.

За съвършената Божия правда
кръвта Христова е печат.
Във кръста на Спасителя се вижда
и правда, и чудесна благодат.

Алберт Мидлейн

Божиите **присъди са като голяма бездна.** Това означава, че Неговите постановления и решения, мисли и планове са удивително проницателни, комплексни и мъдри. Когато размишлява за това Божие съвършенство, апостол Павел възкликва: „О, колко дълбоко е богатството на мъдростта и познанието на Бога! Колко непостижими са Неговите съдби и неизследими пътищата Му!“ (Римл. 11:33).

„На човек и животно помагаш Ти, ГОСПОДИ!“ Тук става въпрос за Божия промисъл, който опазва Неговите творения във времето. Каква огромна милост е това. Помислете за всичко, свързано с грижата за толкова много човешки същества и толкова много животни, птици и риби. Що се отнася до човека, Бог е преброил всички косми на главата му. А дори и незначителните врабчета – нито едно от тях не пада на земята без знанието на небесния Отец!

36:7 Нищо в човешкия живот не е поценно от **милостта** на Бога. Тя е вечна, суверенна, безгранична, безпричинна и неизменна. И нищо никога не може да отдели едно Божие дете от нея. През 1743 г. Джон Брайн е написал:

Никой език не може напълно да изрази безкрайността на Божията любов, нито пък някой ум може да я схване – тя „превъзхожда всяко знание“ (Еф. 3:19). И най-обширните представи, които ограниченият разум може да си създаде за божествената любов, остават безкрайно далеч под нейната истинска природа. Небето не е толкова високо над земята, колкото Божията добрина е над най-възвишените понятия, които можем да си съставим за нея. Тя е океан, който приижда високо над планините на съпротивата, оказвана от онези, към които е насочена. Тя е извор, от който изтича цялото нужно добро за всички, които се интересуват от нея.[33]

Ето защо **човешките синове** намират прибежище **под сянката на** Неговите **криле.** За съжаление не всички хора избират да се наслаждават на любящата Божия закрила. Но тази привилегия е достъпна за всички, и хора от всеки народ, класа и култура са намерили покой, ободряване и безопасност под тези превъзходни криле.

36:8 Там има не само закрила, но и изобилно задоволяване на нуждите. **„Ще се наситят от тлъстината на дома Ти, ще ги напоиш от реката на Своите сладости.“** Коя храна може да е по-добра по количество и качество от храната в Господния дом? И кое удоволствие може да се сравни с неговите блага? Както казва Ф. Б. Майер, Бог дава скърбите с пълни чаши, а благата – с пълноводни реки!

36:9 В Христос **е изворът** или източникът **на живота.** „В Него беше живот и животът беше светлината на хората“

(Йоан 1:4). **В** тази **светлина** ние **виждаме светлина.** Също както естествената светлина показва нещата в истинския им вид, така и Божията светлина ни дава способност да виждаме нещата така, както Той ги вижда. Тя ни дава способност да си съставим правилна преценка за духовните реалности, за света, за другите хора и за себе си.

> Корот, великият художник на пейзажи, веднъж казал: „Когато попадна в някое от прекрасните кътчета на природата, много се ядосвам на картините си." Доволен от картините си, докато ги гледал в ателието, художникът бивал смирен при гледката на славата на природата. Ако преценяваме себе си в светлината на света, лесно можем да си намерим основания за задоволство; но да преценяваме себе си в светлината на Господа, да се мерим според Божествения стандарт, това означава да заменим гордостта си със срам. *(Избрано)*

36:10, 11 След като е изкачил Хималайските върхове на Божиите съвършенства, сега Есеевият син се връща в долината на човешката нужда и се моли за трайна закрила от **безбожните.** Ст. 11 обяснява ст. 10. Давид иска Бог да разкрие **милостта Си** и спасението Си, като попречи на краката на надменните мъже да го стъпчат и на **ръката на безбожните** да го **пропъди.**

36:12 Бог отговаря на молитвата му. Вярата дава на псалмиста способността да види безбожните **паднали** и безсилни **да станат** отново.

Псалм 37: Истински мир

През своя живот **Давид** е пострадал много от ръцете на безбожни, безскрупулни хора. Сега, вече старец, той споделя някои съвети за това как да реагираме, когато станем жертва на безбожни кроежи и зли езици.

37:1, 2 Преди всичко, **не** бива да допускаме да **се раздразняваме заради злодеите.** Опасността е вечер да си легнем в леглото и да преповтаряме наум цялата скандална случка. Първо си мислим за онова, което са ни казали и направили, после – за това как сме им отговорили, а след това копнеем да бяхме намислили и някоя друга по-остра стрела, която да запратим по техен адрес! Скоро стомашните ни сокове се превръщат в сярна киселина, ние се мятаме и въртим в леглото си и се чудим кога най-сетне ще дойде сънят! Нашето раздразнение наранява само нас самите и не довежда до нищо добро. Не бива да правим така!

Каквото и да правим, **не** бива да **завиждаме** на неправедните! Тази земя е единственият рай, който те някога ще имат. Косата на възмездието **скоро ще** ги покоси и пищната им кариера ще заглъхне и **ще повехне.**

37:3 Това е негативната страна на картината – не се тревожи заради тях и не пожелавай да бъдеш като тях. А в позитивен смисъл първото нещо, което човек трябва да направи, е да **се уповава на ГОСПОДА и** да **върши добро.** Това упование не е необоснован, безгрижен оптимизъм, че накрая всичко ще се оправи. То е дълбоко и постоянно доверие в Бога, който е обещал да накаже безбожния и да възнагради праведния. Неговото Слово не може да се провали. Праведният наистина ще **населява земята** и ще се радва на сигурност. И при най-свирепите атаки на демони и хора нито една от Христовите овце няма да загине (Йоан 10:27–29). На всички, които вярват в Христос, е гарантирано жилище в дома на Отца (Йоан 14:1–6).

Веднъж Джон Уесли изпратил финансова помощ на един свой приятел проповедник на име Самюъл Бредбърн. Заедно с петте лири, той изпратил и бележка: „Скъпи, Сами, уповавай се на Господа и върши добро; така ще населяваш земята

и наистина ще бъдеш сит.“ Изразявайки благодарността си, Бредбърн казал: „Често съм бил поразен от красотата на този пасаж от Писанието, който цитираш в писмото си, но трябва да си призная, че досега не бях виждал толкова полезно тълкувание.“

37:4 Но представете си, че сте имали огромно желание да вършите някакво определено служение за Господа. Били сте убедени, че Той ви води, и единственото ви желание е било да Го прославите. Станало е обаче така, че някакъв силен противник ви се е противопоставил, пречил ви е, осуетявал е намеренията ви на всяка крачка. Какво ще направите в подобен случай? Отговорът е, че трябва да се **наслаждавате в ГОСПОДА,** като знаете, че на Своето Си време Той **ще** ви **даде желанията на сърцето** ви. Не е необходимо да се съпротивлявате. „Боят не е ваш, а Божи“ (2 Лет. 20:15). „Господ ще воюва за вас, а вие ще останете мирни“ (Изх. 14:14).

37:5, 6 Или може би са изопачили думите ви, обвинили са ви лъжливо или са ви оклеветили. Ако имаше поне капчица истина в тези обвинения, нямаше да ви бъде така трудно да ги понесете. Но те са абсолютно неверни и злонамерени. Какво да направите? **Предайте** целия случай **на ГОСПОДА.** Прехвърлете цялата му тежест върху Него. Нека Той да се застъпи за вас и вие ще бъдете напълно оправдан. За всички ще стане ясно, че всъщност сте бил невинен. Барнс казва:

> Ако сте оклеветен, ако са очернили характера ви, ако изглежда, че над вас тегне мрачен облак, ако кроежите на безбожните хвърлят върху вас позор, който не можете да понесете – тогава, ако поверите случая на Бога, Той ще защити вашия характер, ще разпръсне облаците и ще направи характера и мотивите за поведението ви ясни като слънцето в безоблачен ден.[34]

37:7, 8 След като сте предали пътя си на Господа, следващата стъпка е да **се облегнете на** Него. След като Той носи вашето бреме, не е нужно да го носите и вие. Но твърде често ние правим точно това. Колебливо предаваме грижите си на Него, а после бързо си ги вземаме обратно.

> Бог иска на Него да оставя
> всичките си грижи и тревоги,
> за себе си да мога да запазя
> доверието в Него да ме води.
> Но често аз съм толкоз глупав,
> че щом като беда ме свари,
> доверието си захвърлям,
> а с грижите си се товаря.
>
> *Т. Беирд*

„И Го чакай.“ Обърнете внимание, как постоянно се повтаря, че помощта на вярващия е в Господа:

Уповавай се *на ГОСПОДА (ст. 3).*
Наслаждавай се *в ГОСПОДА (ст. 4).*
Предай *на ГОСПОДА* пътя си *(ст. 5).*
Облегни се *на ГОСПОДА* (ст. 7а).
И *Го* чакай (ст. 7б).

Понякога това е най-трудното нещо за нас. Чакането е това, което най-зле ни се удава! Но истинската вяра чака, убедена, че Бог е способен да извърши онова, което е обещал (Римл. 4:21).

За втори път Давид казва **„Не се раздразнявай...“** Защо е това повторение? Разбира се, за необходимо подчертаване. Дори след като сме решили да не се разстройваме от начина, по който са постъпили с нас, ние често се обръщаме назад и отново раздигаме цялата мътилка в ума си. Но освен че е саморазрушително, това е и опасно. Дори злият да **преуспява в пътя си** – дори да успява да **осъществи злите си замисли** – християнинът не бива да се разстройва емоционално или да трупа гняв, яд, злоба и омраза. Ако си позволим да храним в себе си такива чувства, те в крайна сметка могат да доведат

до насилствени думи и действия. Тогава самите ние ставаме агресор.

37:9–11 Идва денят, когато всички неправди на земята ще бъдат изправени. Тогава **злодеите ще бъдат отсечени,** а вярващите светии ще притежават всички благословения, които Господ им е обещал. Няма да мине много време и **безбожните** ще изчезнат от сцената. Дори старателно да ги **търсите** в обичайните им свърталища, ще е напразно! В онзи ден **смирените ще наследят земята** и в пълнота ще се наслаждават на нейното невиждано благоденствие. Кога ще дойде този ден? За църквата той ще започне, когато Спасителят слезе в облаците да грабне Своя народ, който Го очаква, и да го отведе в небесния му дом. За вярващия остатък от Израил и за народите той ще започне, когато Господ Иисус се завърне на земята да погуби враговете Си и да царува хиляда години в **мир.** В Проповедта на планината Иисус предрича този славен ден с думите:

> „Блажени кротките, защото те ще наследят земята“ (Мат. 5:5).

37:12, 13 Междувременно измамниците, грабителите и потисниците кроят своите планове против Божиите деца. Те проявяват най-ожесточена враждебност срещу онези, които обичат Господа. Но Йахве не е обезпокоен от звука на скърцащите им **зъби.** Той знае, че **денят** на разплатата не е далече. Прекрасно е, когато можем да погледнем на враговете си със същото спокойно равнодушие, когато можем, както е казал някой, да оставим зад гърба си света на дребните хора.

37:14, 15 Често изглежда, че е „на ешафода – истината, злото – на престола“, и то завинаги. **Безбожните** са винаги добре въоръжени и екипирани. Сравнени с тях, праведните изглеждат зле подготвени и винаги са надхитрени. Но в моралната област съществуват определени неизменни закони. Пътят на грешника накрая става тежък. Греховете със сигурност някой ден се връщат. Хората не могат завинаги да стоят далеч от греховете си. Ефектът на бумеранга винаги настъпва: **Мечът им ще се забие в собственото им сърце.** Когато имат най-голяма нужда от тях, оръжията им ще ги предадат – **лъковете им ще се строшат.**

37:16 Малкото притежания **на праведния** са **по-добри** от голямото **изобилие на мнозина безбожни,** понеже за разлика от грешниците, светиите имат Господ. Авторът на писмото към Евреите, след като е описал несравнимото богатство, на което вярващият се радва в Христос, добавя лаконично: „Задоволявайте се с това, което имате, защото Бог е казал: Никак няма да те оставя и никак няма да те напусна“ (Евр. 13:5).

37:17, 18 Ръцете на безбожните (т. е. силата им) **ще се строшат.** Но с **праведните** не е така. Тях ги **подкрепя ГОСПОД** с безграничната Си власт. Той **знае** броя на **дните на непорочните,** всичко, което тези дни съдържат, и докъде ще доведат накрая. Той знае, че **наследството** на праведните ще трае **вечно – наследство** нетленно и неопетнено, и което не повяхва, запазено на небесата за всички, които чрез Божията сила са пазени чрез вяра за спасение, готово да се открие в последното време (1 Петр. 1:4, 5).

37:19 Когато настанат тежки времена, светиите **няма да се посрамят** в своята вяра. Те разполагат със скрити духовни ресурси, с които да преминат през трудностите. **В дни на** оскъдност те се радват на особен вид изобилие. Първо, те са се научили да живеят жертвоготовно, затова не се чувстват ограбени, когато брашното в делвата намалее. Но освен това те имат Господ, който може да приготви трапеза и в пустинята. Те имат привилегията да виждат как Бог се грижи за тях по свръхестествен начин и тази манна небесна има особен, таен, удивително сладък аромат.

37:20 А безбожните ще се изтре-

бят. Из целия псалм се чува звънът на погребалните камбани за **враговете на ГОСПОДА.** Те са наречени **безбожни,** злодеи, онези, които преуспяват в пътя си, хора, които осъществяват зли замисли, врагове на Господа, проклетите от Господа, потомство на безбожните, отстъпилите от Бога. Думата „безбожен“ се среща тринадесет пъти в този псалм и е един от ключовете за тълкуването му.

Враговете на Господа са като „разкоша на пасищата“. Един ден изобилстват с диви цветя и зеленина; на следващия ден са окосени от косача или повяхват при смяната на сезоните. Безплътни като **дим,** те **ще изчезнат.**

37:21 Безбожният взема назаем и не връща. Това означава, че той или *не желае* или *не може* да върне заема. Но при всичките пари, с които разполага, защо да **не** може да **връща?** Отговорът е, че той винаги се простира отвъд възможностите си. В алчността си за пари той спекулира. Когато загуби, взема назаем, за да покрие загубите си. Това е старата история, в която вземаме назаем от Петър, за да платим на Павел. Безбожният гради империята си на кредит и когато дойдат несполуки, той отчаяно се мъчи да задържи на повърхността потъващото си богатство. Зад фасадата на благосъстояние се крие финансов хаос.

Макар много често да са далеч от охолството, **праведните** са невероятно щедри, като винаги считат, че даването е поблажено от взимането. Те са доказали, че ако един вярващ наистина иска да дава, никога няма да му липсват средствата за това. Както ни учи апостол Павел:

> А Бог е силен да преумножи върху вас всякаква благодат, така че, като имате винаги и във всичко достатъчно във всяко отношение, да изобилствате във всяко добро дело (2 Кор. 9:8).

37:22 Съдбата на праведните и безбожните зависи от техните взаимоотношения с Господа. Онези, които са били оправдани чрез вяра, са **благословени от Него;** те ще притежават земята. Онези, които са отказали Божието предложение за спасение, са се поставили в незавидното положение да попаднат под Неговото проклятие; те ще бъдат **изтребени.**

37:23, 24 Стъпките на *добрия* **човек се утвърждават от ГОСПОДА ...** Въпреки че думата *добър* не присъства в оригиналния текст, идеята за нея със сигурност се среща в ст. 23 и 24. Бог планира и предопределя пътеките на човека, който живее в общение с Него. Той **подпира** онези, чиито пътища са Му угодни. Дори такъв човек да падне в изпитания и скърби, той никога няма да потъне в тях, защото Господ го държи сигурно в **ръката** Си. Вярно е също, че ако праведен човек падне в грях, той няма да бъде изоставен от Бога, макар че в този стих не става дума за точно този вид падане.

37:25 През целия си живот – а той вече е бил **стар,** когато е писал това – Давид никога **не** е **видял праведния оставен** или **потомството му да проси хляб.** Ако някой възрази, че знае примери, в които такива неща действително са се случвали, трябва да отбележим две неща. Първо, Давид може да е имал предвид, че не знае някой праведен човек да е бил оставен *окончателно*. Или второ, той може би е заявил един общ принцип, без да изключва възможността за изолирани изключения. Писанието често прави това. То прави общи твърдения, които описват нормалното действие на духовните закони. Изключенията не опровергават общовалидните принципи.

37:26 Не само, че не му се налага да праща децата си да просят, но праведният човек е щедър благодетел и често **дава назаем.** Следвайки Божието Слово, той е трудолюбив и пестелив и не прахосва благата си. Той работи усилено, пазарува внимателно, избягва разхищението и всякаква екстравагантност. Така той успява да умножи средствата си и може да

помага на онези, които са в нужда. **Потомството му** се превръща в **благословение,** защото децата му са се научили на тези принципи у дома и ги прилагат и в собствения си живот.

37:27 Този стих е един от няколкото в Библията, които на пръв поглед учат, че спасението е чрез добри дела. От пасажи като Ефес. 2:8–10 и Тит 3:5 знаем, че това не е така. Трябва да заключим, че ако човек е спасен, той ще **върши добри** дела, и че такива верни светии са единствените, които ще устоят завинаги.

37:28 ГОСПОД обича правда и в израз на Своята правда Той дава вечна сигурност на **Своите светии.** Това не означава, че светиите заслужават вечен живот, а че Христос е умрял, за да откупи този живот за тях, и Бог трябва да зачете условията на този откуп.

Псалмистът обича да размишлява за сигурността на вярващия (вж. ст. 18, 24, 28 и 33). Всички, които са били родени отново чрез вяра в Господ Иисус Христос, могат въз основа на авторитета на Божието Слово да имат сигурност, че са спасени завинаги. Ф. У. Диксън пише:

> Ако ви липсва увереност, има само един начин да я получите или да си я възвърнете – вземете Божието Слово. Вземете го и му вярвайте. Бог казва, че си Негов, че си спасен и имаш абсолютна сигурност, че Той никога няма да те остави. Вземете голяма доза от това.[35]

Но докато праведните **ще бъдат опазени до века,** децата на **безбожните ще се изтребят.** Мисълта за съдбата на неспасените е много потискаща. Какво ли означава да бъдеш отделен от Бога, от Христос и от всяка надежда за цялата вечност?

37:29 Най-съществената надежда на Израил е била да живее в **земята** под властта на Месията. Разбира се, посветените евреи са имали надежда и за небето (Евр. 11:10), но акцентът в старозаветната епоха е върху материалните благословения в земята на Израил по време на златния век на мир и благоденствие. Когато четем, че праведните ще живеят на земята *вечно,* трябва да сме наясно, че земното царство на Христос ще продължи хиляда години, а после ще прерастне в Неговото вечно царство. Може би във вечното си състояние изкупеният Израил ще населява новата земя, спомената в Откр. 21:1, и в такъв случай обещанието за **вечно** притежание на земята може да се приеме буквално.

Контрастът между праведните и безбожните продължава.

37:30, 31 Речта на праведния е преизпълнена с **мъдрост.** Думите му са благоразумни, библейски и обосновани. Той говори **правда,** а не нечестие или измама. Постоянно разсъждава върху Божието Слово и така пази **стъпките** си да **не се подхлъзнат** в грях и срам. Както е казал Спърджън, той има:

> … най-доброто нещо – закона на своя
> Бог,
> на най-доброто място – в сърцето си,
> което води до най-добрия резултат –
> стъпките му не се подхлъзват.

37:32, 33 Безбожният дебне всяка възможност да се нахвърли върху невинния **и да го убие.** Но Йахве никога няма да го остави на силата на врага, нито ще допусне да бъде обявен за виновен, ако бъде повдигнато обвинение срещу него. Бог е Закрилникът и Адвокатът на целия Свой народ.

37:34 Ето защо най-доброто, което можем да направим, е да *вярваме* **(чакай ГОСПОДА)** и да се *покоряваме* **(пази Неговия път).** Няма друг начин да бъдем щастливи в Иисус!

Но това не е всичко. За шести път псалмистът обещава, че всички, които правят това, ще **наследят земята.** После

добавя още едно уверение. **Когато се изтребват безбожните,** единствената роля на вярващите е да бъдат зрители. Те няма да се радват на това ужасно събитие, но самите те ще бъдат пощадени от всяка форма на осъждане.

37:35 Давид усърдно и внимателно е наблюдавал човешкия живот. Той е **виждал** как **безбожният,** надменен човек **се разпростира като** избуяло **дърво** в пръстта **на мястото си.** Тук идеята явно е, че това дърво никога не е понасяло несгодите, предизвикани от пресаждане. То все още е в пръстта **на мястото си** и затова е избуяло и голямо. Така и безбожният човек е силен и благополучен.

37:36 Но следващият път, когато Давид е минал покрай това място, човека вече го е нямало. **Търсил го** е, но никъде **не** е могъл да го **намери.** Този човек е преуспявал съвсем за малко. Силата му е продължила за кратко, но после той самият е изчезнал, а заедно с него и благополучието, и силата му.

37:37, 38 Псалмистът ни съветва да обърнем внимание на контраста между **непорочния, праведен** човек и **отстъпилите от Бога. Човекът на мира ще има** потомство, докато **бъдещето на безбожните ще се отсече.** *Както праведните, така и неправедните имат дълги родословни линии от потомци*. Толак казва за **човека на мира,** че „на този човек в крайна сметка ще му бъде добре." Но безбожните нямат такова обещание за утрешния ден.

37:39, 40 Най-великото нещо, което **праведните** имат, е тяхната връзка с Бога. Той е техният Спасител и тяхната сила **във време на беда.** Не е чудно, че християните инстинктивно се обръщат към Него във време на нужда! Те разбират, че Той им помага, избавя ги и ги спасява, **понеже** разчитат изцяло **на Него.** В беда ли сте в момента? **Уповавайте се на Него.** Той ще ви избави!

Псалм 38: Скръб заради греха

Бихме могли да си помислим, че този псалм описва страданията на Спасителя, ако не бяха изразите „моя грях" (ст. 3), „беззаконията ми" (ст. 4), „безумието ми" (ст. 5) и „раната ми" (ст. 11). Може би било уместно да приложим голяма част от останалите думи за онова, което Господ Иисус е понесъл от ръката на Бога и хората, но основното тълкуване със сигурност се отнася за Давид в определен момент от неговия живот, в който тежките му физически и душевни страдания несъмнено са били свързани с някакъв грях, който е извършил.

38:1–4 В началото Давид описва своите страдания като **обвинение** на един разгневен Бог и наказание, произтекло от **негодуванието** Му. Той моли **ГОСПОД** да вдигне обсадата. **Стрелите** на Всемогъщия са се забили дълбоко в ума и тялото на псалмиста, а Божията **ръка** се е стоварила върху него в съкрушителен удар. В резултат от божествения гняв тялото му боледува. Болестта е проникнала чак до **костите** му – и всичко това заради **греха** му. Той не извинява **беззаконията** си – напълно е убеден в тях. Като огромни вълни те са се стоварили върху него. Като непоносима тежест, те са смазали силата му.

38:5–8 Смърдящи и **гноясващи рани** покриват тялото му и у него няма никакво съмнение защо става всичко това. Той е превит на две от болка, изцеден от слабост – живо въплъщение на скръбта. Плътта му е изтощена от силна треска и никоя част от физиката му не е пощадена. Вече няма сили да се бори. Напълно разбит, той не може да стори нищо друго освен да **реве** от страданието си.

38:9–11 Давид намира известна утеха в съзнанието, че **Господ** знае мъката на сърцето му и чувствата, които изпитва, но не може да изрази. Но **сърцето** му продължава диво да бие, **силата** му бър-

зо чезне и очите му губят блясъка си. **Любимите** му и **приятелите** му странят от него като от прокажен и даже роднините му не искат да го посетят.

38:12–14 А и хората, които искат да го убият, не са се отказали от своите заговори, заплахи и злодеяния. **Но** Давид е **глух** за всичките им заплахи и не отронва нито дума в защита, самооправдание или обвинение.

38:15–17 Но колкото и мрачно да е настоящото му положение, той не е останал без **надежда.** Все още е убеден, че **Бог ще** му **отговори.** Псалмистът се моли противниците му да нямат удоволствието да празнуват окончателната му гибел. Но сега болките постоянно го измъчват и той вече наближава предела на човешките възможности.

38:18 Със съвършена искреност, съкрушение и без да се опитва да прикрие **греха си,** Давид **признава** своето **беззаконие** и казва: „Съжалявам!" На нито един човек, който искрено заеме това положение пред Бога, никога няма да бъде отказана прошка. Господ изрично е записал Своето обещание, че ще даде милост на всеки, който признае и изостави греха си (Пр. 28:13). Ако това не беше така, всички хора щяха да бъдат безнадеждно обречени.

38:19, 20 Мислите на Давид отново се връщат към **враговете** му. Той е слаб и болен, а те **са живи и многобройни.** Давид признава справедливостта на Божието наказание, но заявява, че противниците му нямат основателна причина за своята злонамереност. Той е бил добър с тях, но в замяна е получил само омраза. В дъното на тяхната враждебност стои фактът, че Давид е последовател на Бога и **доброто.**

38:21, 22 Затова той моли **Бога** да **не** го **оставя,** а да стои близо до него и да побърза да го спаси – наистина да бъде неговият Бог-Спасител!

Перифраза на Псалм 39: Вътрешен огън

39:1–3 „Бях твърдо решен да не негодувам и да не недоволствам срещу Господа въпреки крайно тежкото си положение. Заклех се да държа устата си затворена пред невярващите; не исках да им давам повод да поставят под съмнение Божия промисъл. Затова стоях ням и безмълвен, без да давам никакъв израз на потиснатите си чувства. Но всичко беше безполезно. **Сърцето ми се разпали** от негодувание и недоумение. Не можех да разбера защо Господ допуска да понасям такава съкрушителна скръб. Колкото повече потисках мъката на душата си, толкова по-ожесточена ставаше борбата вътре в мен. Накрая потисканите ми чувства изригнаха в молитва от въпроси."

39:4–6 „**ГОСПОДИ,** докога ще продължи този кошмар? Кажи ми колко време ми остава и кога ще изтече то. В най-добрия случай продължителността на живота ми е колкото **педята** ми; сравнен с Твоята вечност, животът ми не си струва даже да се споменава. Всички ние, хората, сме незначителни като **лъх.** Преминаваме през живота като сенки. Суетим се в трескави дейности – но до какво води това? Цял живот икономисваме и пестим, и оставяме събраното на неблагодарници, глупци или непознати!"

39:7, 8 „Каква надежда имам, **Господи?** Единствената **ми надежда е във Теб.** Извън Тебе нямам нищо. **Избави ме от всичките ми престъпления** – особено от греховете, които може би са докарали тази ужасна беда в живота ми. Не мога да понеса мисълта **безумните** да злорадстват над моята гибел."

39:9, 10 „Знаеш как мълчах, откакто тази беда ме сполетя, защото знаех, че Ти си я допуснал. Но сега Те моля да **отдалечиш от мен ръката** на наказанието Си; изтощен съм от стрелите Ти."

39:11 „Господи, **когато наказваш човека** за греховете му с различни наказания, той се разлага като красива дреха, проядена от молци. Ясно е, че всички сме мимолетни като **лъх!“**

39:12, 13 „Затова идвам при Тебе, **ГОСПОДИ,** и Те моля да **чуеш молитвата ми. Чуй** ме и отговори на спешната ми молба. Не бъди равнодушен към сълзите ми. Така или иначе аз съм като среднощен гост в Твоя свят, номад като предците си. Всичко, за което Те моля, е да прекратиш осъдителното Си негодувание срещу мен и да ми позволиш за кратко да се радвам на здраве и щастие, **преди да** напусна сцената на живота и никога вече да не стъпя на земята.“

Псалм 40: Спасен!

Добре познатите думи „Жертва и принос Ти не Си пожелал“ (ст. 6–8) определят този псалм като един от месианските псалми; тези думи са приписани на Господ Иисус в Евреи 10:5. Псалмът обаче представлява трудност, тъй като първата му част разглежда възкресението на Месията, докато последната част като че ли се връща назад към Неговата агония на кръста. Не е лесно да се обясни този обрат. Някои предполагат, че в първите стихове Спасителят предвкусва Своето Възкресение и говори за него, като че ли то вече е станало. Други разглеждат агонизиращата молитва в края на псалма като молба на еврейския остатък по времето на Голямата скръб. В нашето изследване ние ще приложим целия псалм към Господ Иисус – най-напред към Неговото възкресение, а след това към страданията Му на кръста. Ако това нарушение на хронологичния ред смущава нашите западни умове, можем да намерим известно успокоение във факта, че хората от Изтока не винаги отдават първостепенно значение на времевата последователност.

40:1 Говорителят е Месията Иисус. Той **търпеливо** е **чакал ГОСПОД** да чуе Неговата молитва и да Го избави от смърт. Дори нашият благословен Господ не винаги е получавал незабавно отговори на молитвите Си. Но Той е знаел, че *закъсненията* не непременно са *откази*. Бог отговаря на молитвата, когато това е най-подходящо за изпълнението на Неговите цели в нашия живот.

Божията помощ идва, но не твърде
 скоро,
да не би да не познаем блаженството да
 Му се доверяваме във мрака,
но не и прекалено късно,
да не би да познаем мъката да вярваме
 напразно.

40:2 Спасителят оприличава Своето славно избавление от смъртта на спасение **от рова на погибелта** и **от тинята** на тресавище. Кой може да си представи какво означава за Начинателя на живота да излезе от гроба като Победител над греха, Сатана, смъртта и гроба – жив завинаги!

Макар че избавлението на Христос е уникално, в един по-второстепенен смисъл всички ние можем да изпитаме силата на Бога, който ни спасява от рововете и тресавищата на живота. Както всички знаем, животът е пълен с такива дълбоки ями. Непокаялият се човек, изобличен за греховете си от Светия Дух, се намира в особено опасен **ров на погибелта.** Отстъпилият вярващ също се оказва затънал в коварно тресавище. Многобройни са блатата на болестите, страданията и скръбта. Често, когато търсим водителство, ни се струва, че се намираме в мрачен затвор. И разбира се, понякога затъваме в блатото на скръбта от загуба на близък човек, самота или обезсърчение. Това са незабравими преживявания, моменти, в които се молим, плачем и стенем, но като че ли нищо не се случва.

Имаме нужда да се научим от примера на нашия Спасител да чакаме търпеливо ГОСПОДА. На Своето време и по Своя начин Бог ще се намеси за наше добро, като ни извади **от рова, постави краката** ни **на скала** и направи **стъпките** ни сигурни.

40:3 Забележете, че Бог е едновременно и *източникът* на нашата **възхвала,** и нейният *обект*. Той **слага нова песен в устата** ни – и това е песента за **възхвала *на нашия* Бог.**

Нашето избавление води не само до прослава на Бога, но и до свидетелство за другите: **„Мнозина ще видят и ще се убоят, и ще се уповават на ГОСПОДА.“** Това, разбира се, е най-вярно за възкресението на Господ Иисус. Помислете за неизброимото множество вярващи поклонници, които са били спечелени за живия Бог чрез чудото на празния гроб!

40:4 Като си мисли за онези, които са вкусили и са видели, че Господ е благ, възкресеният Изкупител изрича една от най-великите, най-основни истини в духовния живот изобщо: **„Блажен онзи човек, който е направил ГОСПОДА своя надежда...“** Истинското щастие и удовлетворение идват само чрез вяра в Бога. Не би и могло да бъде другояче. Ние сме създадени по такъв начин, че можем да осъзнаем своето предназначение само когато признаем Бога за свой Господ и Притежател. Паскал е казал много точно: „В човешкото сърце има вакуум с формата на Бога!“ А Августин отбелязва следното: „Ти си ни направил, о, Господи, за Себе Си, и сърцето ни няма да намери мир, докато не почива в Теб!“

Блаженият човек, освен че се е обърнал *към* Бога, е *обърнал гръб* на **горделивите** хора и последователите на лъжливи богове. Той е избегнал примката на две от най-големите заблуди на живота – представата, че почитта на горделивите е важна, и идеята, че фалшивите богове на материализма, удоволствията и сексуалното задоволяване, могат да удовлетворят човешкото сърце. Блаженият човек е далеч по-загрижен за Божието одобрение отколкото за човешкото, понеже осъзнава, че пълнотата от радост може да се намери само в Божието присъствие, а не в компанията на онези, които се кланят в идолските капища.

40:5 Това кара Месията да се замисли колко безбройни са Божиите милости. Неговите **чудеса** и Неговите благодатни **мисли за** Неговия народ са неизброими. Кой може напълно да опише безкрайните детайли на Неговото природно творение? Кой може да изброи удивителните намеси на Неговия промисъл? Кой може да схване величината на Неговите духовни благословения – избирането, предопределението, оправданието, изкуплението, умилостивението, бащинската прошка, прощението на греховете, спасението, новото раждане, заселването на Светия Дух във вярващия, печатът на Духа, залогът на Духа, помазването, освещението, осиновението, наследството, прославянето – **„Ако бих поискал да ги разкажа и за тях да говоря – те са твърде много, за да бъдат изброени.“**

> Когато Твоите милости, Боже,
> съзира моята дребна душа,
> с възторг и любов тя единствено може
> на Теб да въздава хвала.
>
> *Джоузеф Адисън*

40:6 Както вече споменахме, ст. 6–8 определят този псалм като явно месиански. От Евреи 10:5–9 научаваме, че това са били думите на Божия Син, когато е дошъл в света. С други думи, Той казва, че независимо от факта, че Бог е постановил **жертвата и приноса** за народа на Израил, те никога не се били Неговото окончателно намерение. Те са били предвидени като образи и сенки на нещо по-добро, което предстои. Имали са своето

място като временни заместители. Но в действителност Бог никога не е бил удовлетворен с тях; те са били несъвършени, защото не са можели да осигурят окончателно разрешение на проблема с греха. Знаейки присъщата на жертвите и приносите слабост, вместо тях Бог **отваря ушите** на Своя Възлюбен Син. Това означава просто, че ушите на Спасителя са били отворени да слуша и да изпълнява волята на Своя Отец. Именно с тази нагласа на готовност за доброволно покорство Христос идва в света.

Някои разбират израза **„отворил си уши в мен“** като „Изровил (или продупчил) си ушите ми.“ Някои тълкуватели смятат, че това има връзка с роба евреин от Изход 21:5, 6. Ако някой роб не желае да бъде освободен на седмата година, господарят му трябва да промуши ухото му с шило на стълба на вратата на дома си. Така робът му става подчинен завинаги. Прототипът, Христос, става доброволен роб в Своето въплъщение (Фил. 2:7) и ще продължи да служи на Своя народ, когато се завърне (Лука 12:37).

В Евреи 10:5 изречението **„отворил си уши в мен“** е променено на „приготвил си Ми тяло“. Що се отнася до правото да се правят такива промени, същият Свети Дух, който първоначално е вдъхновил думите в Псалм 40, има правото и да ги поясни, когато ги цитира в Новия Завет. Буквалният превод на еврейския израз „изравям ухо“ вероятно е езиков похват, в който една част (в случая ухото) се използва за цялото (в случая тялото). (Този стилистичен похват се нарича синекдоха.) Новият Завет разширява и обяснява значението на този израз, като го отнася към Въплъщението.

40:7, 8 Когато Христос става човек, Той го прави не просто с кротко примирение, а с желание и от все сърце. В този момент Той казва: **„Ето, идвам; в свитъка на книгата е писано за мен. Радвам се да върша волята Ти, Боже мой, и Твоят закон е вътре във вътрешностите ми.“** От началото до края си Старият Завет предсказва, че Христос не само ще дойде на света, но че Той ще дойде с готовност и с ревностен дух да върши Божията воля. **Волята** на Бога е не само в ума Му, тя е издълбана върху Неговите **вътрешности.**

40:9, 10 Тези стихове описват Неговото земно служение. Той е **проповядвал правдата** на спасението **в голямо събрание** – на Израилевия дом. Не е задържал нищо от онова, което Бог Му е дал да изяви. Не е скрил великите истини за Божията спасителна помощ, безкрайната Му вярност и неизменната Му любов.

40:11 Останалите стихове на псалма (11–17) като че ли ни отвеждат обратно към кръста. Чуваме как Спасителят изрича неустоим и трогателен зов за помощ. Думите Му са тясно свързани с онова, което току-що е казал в ст. 10. Връзката е следната: „Изявих на народа Твоето спасение, Твоята вярност и Твоята неизменна любов. Не обезсилвай сега свидетелството ми, като **задържаш благите Си милости** от мен. **Нека** те **ме пазят винаги!**“

40:12 Непосредствената причина за Неговата отчаяна молба са гибелните мъки, които се стоварват върху Него на Голгота. Тези **безброй злини** са свързани с безброй грехове, както следствието е свързано с причината. Но когато Той използва израза **„беззаконията ми“,** трябва ясно да помним, че това всъщност са *нашите* беззакония – онези грехове, за които Той се е наел да плати ужасната цена. Страданията Му се толкова тежки, че **сърцето** Му не издържа. Кой от нас може някога да си представи ужасната агония, която Той е трябвало да понесе, за да можем ние да получим прошка и оправдание!

40:13 В крайното Си притеснение Христос щурмува небесните порти с молба за помощ – за незабавна помощ.

Той все едно казва: „Моля Те, **избави ме,** и то *веднага!*“ Този вид молитва получава отговор. Тя задейства Божието Всемогъщество.

40:14, 15 По отношение на враговете Си Той се моли тяхното наказание да бъде съответно на престъпленията им. За опитите им да отнемат **живота** Му Той им пожелава позор и **унижение.** За това, че Му желаят злото, Той се надява те да бъдат отхвърлени и посрамени. За злорадството им над Неговото нещастие, Той желае да ги види ужасени от дълбочината на собственото им унижение. Ако някой възрази, че такова отношение не подхожда на един Бог на любовта, можем само да му напомним, че като отхвърля любовта, човек сам съзнателно избира наказанието си.

40:16 За Божиите приятели Христос се моли винаги да могат да намират своята радост в Господа. Той се надява, че **всички, които търсят** Бога, ще **се радват и веселят в** Него, и онези, **които обичат** Неговото **спасение, винаги** ще **казват: „Да се величае ГОСПОД!“**

40:17 Колкото за Него, силата Му е малка и нуждата Му е отчаяна. Но Той намира утешение във факта, че Господ мисли за Него. Както е казал някой, „Бедността и нуждата не са бариера за Божиите мисли.“

Бог е **помощта** и **спасителят** на Своя възлюбен Син. И така с последните Си думи Господ Иисус се моли: **„Боже мой, не се бави.“** Отговорът не закъснява. На третия ден Отец простира ръка и освобождава своя Син от рова на погибелта, както вече видяхме в първата част на псалма.

И така, видяхме, че в първата част на този псалм се намира *отговорът* на молитвата, а след това е *самата молитва*. Това е ярка илюстрация на обещанието: „И преди още да извикат, Аз ще отговарям; докато още говорят, Аз ще чувам“ (Ис. 65:24).

Псалм 41: Молитва от болничната стая

Давид е болен и враговете му се надяват, че болестта му не е просто обикновено неразположение. Те вече се радват, че тя несъмнено ще доведе до неговата смърт. Допълнителна скръб на Давид носи и фактът, че един от предателите по-рано е бил негов близък приятел.

41:1–3 Но на пациента не му липсва утеха. Отначало той си припомня, че Господ благославя човека, **който обръща внимание на сиромаха.** Тук думата **„сиромах“** вероятно означава не толкова беден финансово човек, колкото човек, лишен от здраве, отслабнал заради болест. Давид се утешава с мисълта, че е правил именно онова, което Господ прави за хората в беда – подкрепял, утешавал, насърчавал е всички, сполетени от болест. Сега той се позовава на обещанието, че **ГОСПОД** също **ще го избави в зъл ден.** Да, Господ ще бди над него и ще запази живота му. Тъй като си е спечелил добро име заради своята грижа за болните и страдащите, Давид е уверен, че Бог няма да го изостави на злата воля на враговете му. Вместо това Той ще даде на Давид цялата благодат, от която се нуждае за болестта си, а после отново ще му възвърне здравето и силата. Господ е представен като болногледач, който така обръща леглото на пациента, че да му е добре.

41:4 Псалмистът обаче не разчита единствено на своята грижа за болните и безпомощните в миналото. Той мъдро отнася своята болест към Господа в молитва, като признава своя грях и се моли за изцелението като за нещо, което не заслужава. Не всяка болест е пряк резултат от някакъв грях в живота на вярващия. Много заболявания, особено при по-старите хора, са част от естествения процес на влошаване на здравето, дължащ се на възрастта. Понякога обаче

съществува пряка връзка между греха и болестта, и там, където съществува и най-малката вероятност за това, вярващият трябва да се втурне в Божието присъствие с искрена изповед. Във всички такива случаи прошката на Великия Лекар трябва да предхожда лечението на местния доктор.

41:5 Междувременно **враговете** на псалмиста с надежда очакват от болницата новината, че Давид е умрял. **„Кога той ще умре?“,** питат се те един друг, „и кога ще чуем за края му?“

41:6 Понякога някой от тези зложелатели се явява при Давид на свиждане, но не му предлага никаква утеха, никакви думи на надежда или насърчение. Всъщност изглежда, че той само търси някаква информация, която да използва против него. След като излезе, той разпространява всякакви лоши вести, които може да измисли.

41:7, 8 По адрес на болния се развихря клюкарска кампания и лошите пророци се надпреварват да измислят бедствия за Давид. Те разпространяват слух, че е сполетян от фатална болест и следващата му спирка ще бъде моргата.

41:9 Може би „най-коварният удар“ е предателството на онзи, който е бил негов **близък приятел.** От всички скърби на живота това определено е една от най-жестоките – да бъдеш предаден от онзи, с когото си имал близки връзки. Тази тъга е изпитал и Спасителят, когато е бил предаден от Юда. А и за онези, които следват този Водач, това преживяване не е необичайно.

Господ цитира ст. 9 във връзка с Юда. Важно е да отбележим обаче, че Той пропуска думите **„близкият ми приятел, на когото имах доверие“.** Тъй като е знаел, че Юда ще Го предаде, Той никога не му е имал доверие, затова казва само: „Който ядеше хляба Ми, вдигна своята пета против Мен“ (Йоан 13:18).

41:10 Давид се отвръща от онзи, който като че ли е забил нож в гърба му, и търси милост от **ГОСПОДА.** Когато другите го изоставят, той разчита, че Господ ще остане верен. След това отправя една молба, която може да ни изглежда странна: **„и ме изправи, за да им отплатя.“** Ако на пръв поглед това ни изглежда недостойно за човек от величината на Давид, трябва да си спомним, че той е помазаният от Господа владетел на Израил и негово задължение като цар е да наказва бунт и измяна. Макар че той лично би могъл да предпочете да толерира подлостта и предателството спрямо себе си, като цар той е длъжен да осуети всички опити за сваляне на управлението.

41:11, 12 В провала на заговорите на своите врагове Давид вижда белег за Господното благоволение към него. Тогава той казва:

> **А мен ти поддържаш в непорочността ми и си ме утвърдил пред Своето лице до века.**

Ако предпочетем този превод, може би ще ни се стори, че Давид се хвали незаслужено. Но Той действително *е бил* **непорочен** човек въпреки своите грехове и провали. В сравнение с враговете си Давид е образец за добродетелен човек. Напълно е възможно Господ да го поддържа, защото е видял искреността и правдата в неговия живот.

Преводът на този стих на Желино ни създава по-малко трудности:

> Ако ме поддържаш, ще бъда невредим и утвърден в присъствието Ти до века.

В този вариант всичко зависи от Господ, а не от непорочността на Давид. Неизменната Божия благодат гарантира сигурност в този живот и вечно място в присъствието на небесния Цар.

41:13 Уверен и спокоен, псалмистът издига гласа си в прощален изблик на възхвала. Йахве, **Богът** на завета **на Израил,** заслужава да бъде хвален **до века.** Давид може да добави двойно **амин** на тази възхвала, също както и ние!

II. Книга 2 (Псалми 42–72)

Псалм 42: Жажда за Бога

В този псалм някои хора чуват гласа на Давид, докато се скита в изгнание по време на бунта на собствения си син Авесалом.

Други разпознават в него гласа на Месията във времето на Неговото отхвърляне и страдание.

Трети пък го тълкуват като жалния плач на еврейския остатък по време на бъдещия период на Скръбта.

Има и други, които предпочитат да прилагат думите на този псалм към вярващия, който гледа назад към времето на своята първа любов и копнее за такова духовно съживление в общуването си с Господа.

За щастие не е необходимо да изолираме само едно от тези мнения, тъй като всички те са валидни приложения. Това е типично за многостранността на Псалмите.

42:1 Нашият вътрешен копнеж за общуване с **Бога** може да се сравни със страстната жажда на **елена,** който скита из суха местност, а гърдите му треперят и дъхът му е ускорен в копнежа му по **водните потоци.** Гамалиел Бредфорд пренася образа към себе си, като казва:

> Единствената моя неизменена амбиция,
> където е стъпил кракът ми,
> е страстната, огромна и натрапчива,
> с нищо неутолима жажда за Бога.

42:2 Нашата жажда е само **за Бога;** никой друг не може да Го замести. Тя е **за живия Бог** – не за мъртъв идол. Това желание може да бъде напълно удовлетворено само когато лично се явим пред Господа и имаме привилегията да гледаме лицето Му.

> Покажи ми Лицето Си,
> за миг само да зърна
> Твоята прелест божествена.
> И от друга любов поглед аз
> ще отвърна –
> тя ще бъде от Тебе заместена.
> Всяка светлина пред Теб избледнява,
> всяка слава пред Теб потъмнява.
> И всяка земна красота
> изглежда вече грозота.
>
> *Неизвестен автор*

42:3 Кой може да опише мъката на отделянето от Бога? Тя е като постоянен плач, живот на необлекчено страдание. И като че ли това не стига, идва и допълнителното мъчение от нападките на враговете: **„Къде е твоят Бог?“** Това има предвид Семей, когато казва на Давид: „И ето, сега си уловен в собственото си зло, защото си кръвник!“ (2 Царе 16:8). Това имат предвид и главните свещеници, когато казват на разпънатия Месия: „Упова се на Бога; нека Го избави сега, ако Му е угоден ...“ (Мат. 27:43).

42:4 Тогава, разбира се, идва споменът за по-добрите дни. Мисълта колко прекрасно е да живееш в ненарушено общуване с Бога прави отсъствието на това общуване още по-непоносимо. Нокс чудесно улавя настроението в своя превод на ст. 4:

> Заливат ме спомени, които стапят
> сърцето ми; как някога отивах заедно
> с множеството, насочило стъпките си
> към Божия дом, сред виковете на веселие и благодарност и цялото оживление на празника.

42:5 Мисълта за щастливото минало води до духовно униние и до резки смени между песимизма и вярата. **Душата** е унила и **отпаднала,** но вярата отправя предизвикателство към това напрегнато, потиснато състояние на духа.

> **Надявай се на Бога, защото аз още ще Го хваля за спасението от лицето Му.**

Ако това беше просто един набожен оптимизъм, че „накрая всичко ще се опра-

ви“, то щеше да си остане едно напълно безполезно чувство. Онова, което прави тази надежда 100% сигурна, е Божието обещание в Неговото Слово, че Неговият народ ще види лицето Му (Пс. 17:15; Откр. 22:4).

42:6 Унинието периодчино се връща. Но вярата му дава отпор с увереното заявление, че **си спомня за** Бога **от йорданската земя, от ермонските височини** и **от планината Мисар.** Може би тези три места символизират три духовни преживявания – не знаем това. Онова, което изглежда ясно, е, че те представляват земята на изгнанието, отдалечена на голямо разстояние от Божия дом в Ерусалим. И както изглежда, мисълта е, че дори да не можем да посетим дома на Бога, пак можем да си спомняме за Бога на дома!

42:7 Когато четем ст. 7, духовният инстинкт ни подсказва, че по много особен начин сме стигнали до Голгота. Там чуваме виковете на Господ Иисус, когато **вълните и развълнуваните води** на Божието осъждение Го заливат. Водопадите на божествения гняв Го връхлитат с оглушителен грохот, докато Той понася нашите грехове в тялото Си на кръста.

> Виж последната сцена на ужас и мъка:
> Увиснал на кръста Той чезне, загива,
> а мътни порои и страшни вълни
> връх Него се спускат и Го заливат.
> Каква велика любов! За да бъда спасен,
> Исус изстрада всичко за мен!
>
> *Дж.Дж. Хопкинс*

42:8 Но, както е казал Георг Мюлер, „Изпитанията са храната, с която вярата се храни.“ И така, чуваме как вярващият уверено заявява:

ГОСПОД ще заповяда милостта Си през деня и песента Му ще бъде с мен през нощта – молитва към Бога на моя живот.

Това е отговорът на смяната на ден и нощ в ст. 3. Там псалмистът казва: „Моите сълзи ми станаха храна ден и нощ ...„ Но сега денят е изпълнен с неизменната Божия любов, а нощта изобилства с песен и молитва. Така Божията доброта се изявява ден и **нощ.**

42:9, 10 Обезсърчението отново се завръща, този път заради безмилостното притеснение от врага. Изглежда, като че ли Бог е **забравил** Своето дете. Окаяният вярващ ходи опечален като на погребение. Той казва: „С викове, пронизващи сърцето ми, ме ругаят враговете ми“ (Желино). По всичко изглежда, че Бог е изоставил Своето дете. Затова **враговете** му постоянно му се **подиграват** с въпроса: **„Къде е твоят Бог?“**

42:11 Но вярата винаги има последната дума. Не се обезсърчавай, не се безпокой, **надявай се на Бога.** Няма съмнение, че ще бъдеш избавен от враговете си, както и от своето униние. И отново **ще Го хвалиш** като свой Спасител и Бог. Както е казал някой:

> Лекарството е това: противи се на унинието, вдигни очи и се надявай. Християнският живот е будност, стремеж нагоре, активност, бягане на състезание. Той никога не е отпадналост, свиване на ръце и приемане на поражението.

Псалм 43: Изпрати светлината Си и истината Си

Този псалм е близнак на предходния. Връзката между тях е толкова тясна, че НАБ ги свързва заедно, като че ли са една творба.

43:1, 2 Тук чуваме продължението на молитвата на един изгнаник, който иска да се поклони на Бога в Сион, но е възпрепятстван от един отстъпил **народ** и **от човека на беззаконието.** Това може би е образ на угнетението на благочестивия

еврейски остатък по времето на Скръбта от страна на невярващия израилев народ и Антихриста.

На първо място виждаме молбата за оправдание и помощ. Псалмистът моли Бога да защити **делото** на Своите срещу техните невярващи братя и човека на греха. Една от големите мъки, които човекът на вярата преживява, е да прибягва при Бога, но въпреки това да се чувства **отхвърлен** от Него. Една от големите загадки, с които човекът на вярата се сблъсква, е да бъде на страната на Победителя и въпреки това да страда **от** ръката на **врага.**

43:3 Следва една насърчителна и конкретна молитва за завръщането в Сион. Красотата на думите е несравнима:

> **Изпрати светлината Си и истината Си – нека те ме водят, нека те ме заведат на святата Ти планина и в Твоите обиталища.**

Псалмистът иска да бъде придружен от ескорт, състоящ се от **светлината** на Божието присъствие и **истината** на Божието обещание. С такива водачи и с благостта и милостта, които го следват (Пс. 23:6), той е уверен в щастливото си завръщане на Божията **свята планина.**

43:4 Обърнете внимание на развитието в ст. 3 – 4:

- на святата Ти планина;
- в Твоите обиталища;
- **при Божия олтар;**
- **при Бога на веселието и радостта ми.**

Истинският поклонник не се задоволява нито с географско местоположение, нито със сграда или олтар. Той трябва да стигне до Самия **Бог!**

43:5 Обнадежден от перспективата да застане пред Бога, писателят отново увещава сам себе си да не се обезсърчава и безпокои. Имай вяра в **Бога,** подканва се той, и Той със сигурност ще те доведе до желания от тебе край.

> Душо моя, успокой се,
> Приятелят верен, небесен
> през пътя стръмен и трънлив,
> те води пак към край щастлив.
>
> *Катарина фон Шлегел*

Псалм 44: Овце за клане

Болката от поражението става още по-тежка при спомена за предишните победи, а ние никога не ценим своята връзка с Бога така високо, както в моментите, в които Неговото лице изглежда скрито от нас.

44:1–3 Историята на Израил е изпълнена с поразителни случаи на Божията намеса в негова полза. Той е изгонил езичниците от ханаанската земя и я е дал на Своя народ. Подчинил е ханаанците и е направил Израил свободен народ със собствена страна. Фактът, че евреите спечелват притежанието на тази прекрасна земя, положително не се дължи на тяхното военно превъзходство, нито пък победата им – на тяхната сила. Всички това става чрез силната **десница** на Бога, чрез Неговата всемогъща **ръка,** чрез любящата Му добронамереност, с която Той ги обсипва.

44:4–8 Споменът за онова, което Господ е направил, вдъхновява и нашите сърца да Го славим. Той е великият **Цар** и могъщият **Бог,** който дава **спасение** на недостойните синове на недостойния **Яков.** Именно чрез Него Израил е успял да си прокарви път през редиците на **враговете** си и да стъпче нападателите си. Израилтяните са научили, че не бива да се уповават на бойния **лък** и че **мечът** не е надежден спасител. *Бог* е Онзи, който е избавил Своя народ и е объркал и смутил враговете му! Не е чудно, че народът продължава да се хвали с връзката си с Него и да твърди, че никога няма да спре да Му благодари!

44:9–12 Но междувременно се случва

нещо, което превръща песента им в оплакване. Изглежда, като че ли Бог е изоставил Своя народ и го е оставил да понася позор. **Войските** излизат без Божието присъствие и помощ и скоро отстъпват панически, а врагът разграбва цялото богатство на Израил. Господ е изоставил Своите **овце** на касапите и е разпръснал оцелелите от тях сред езическите народи. Това прилича на сделка, в която Бог е **продал Своя народ за нищо.** А врагът очевидно се е отървал без никакви последствия.

44:13–16 Бедният Израил става за **посмещише** за другите **народи,** обект на подигравка и **присмех.** Традиционните поговорки и обидни епитети стават обичаен позор за тези евреи. Древният Божи народ става прицел на груби шеги **между народите.** Те вече не могат да избягат от своя срам. Лицата им постоянно почервеняват от укорите и **подигравките** на враговете им, от самия вид на отмъстителния противник.

44:17 Най-объркващото в случая е, че цялото това поражение и целият този срам не са предизвикани от някакво съзнателно отстъпление от страна на Израил. В други исторически моменти е имало ясна връзка между страданието и греха. Но в този конкретен случай не е така. По-скоро изглежда, че тежкото положение на народа се дължи на факта, че той е избраният от Бога народ. Това е случай на страдание заради Бога и Неговия **завет.**

44:18, 19 Бедствията са сполетели народ, който не е обърнал гръб на Бога и не е нарушил Неговия завет. Евреите не са изоставили своята любов към Него и не са отстъпили от пътя, който Той е определил за тях. Въпреки това Господ ги е съсипал **в** изоставената земя **на чакали** и ги е **покрил със смъртна сянка.**

44:20–22 Ако бяха **забравили Името на своя Бог** или бяха служили на идоли, Бог нямаше ли да знае? Той познава най-дълбоките мисли и мотиви. Но не, случаят не е такъв. Евреите страдат заради своята връзка с Йахве. ***Заради*** *Него* те са убивани и измъчвани като животни, предназначени за кланицата.

Векове по-късно апостол Павел се оказва в същата ситуация и цитира Пс. 44:22, за да опише страданията на Божия народ във всички епохи (Римл. 8:36).

44:23–26 В ст. 23 псалмът достига връх на дръзка настойчивост, когато народът призовава **Господ** да **се събуди** от привидния Си сън и Го моли да се застъпи за него. За псалмиста е твърде трудно да си отговори на въпроса как Бог може да **крие лицето Си** в пренебрежение и безразличие, докато Неговият народ лежи повален в **пръстта.** И той отново затръбява зова за помощ:

Стани да ни помогнеш и ни избави заради милостта Си!

Псалм 45: Царят на царете

45:1 За псалмиста не е било трудно да напише този псалм. **Сърцето** му прелива от желание да запише поемата, която е съчинил за **Царя.** Думите се леят леко под **перото** му, струва му се, че направо лети. **Езикът** му **е** като **перо на бързописец** и няма да прекалим, ако кажем, че този бързописец е Самият Свети Дух.

45:2 Най-напред ни е представен самият Цар. Неговата красота е ненадмината. Той личи сред десет хиляди, несъмнено най-прелестният. **На устните** Му **е изляна благодат,** речта Му е най-сладката. Заради личното Му съвършенство **Бог** Го **е благословил до века.**

Съвършен и най-прекрасен,
от всички хора най-приятен.
От устните Ти капе благодат,
с любов и милост си богат.
Божията пълнота в Теб обитава,
за Теб е нашата прослава!

Неизвестен автор

45:3–5 После почти незабавно се пренасяме напред към времето на Второто пришествие на Христос, когато Той се завръща на земята със сила и голяма слава. Този път Той идва като страховит завоевател, а не като кроткия дърводелец от Назарет. С **препасан** на **бедрото Си меч Силният** слиза **в слава и величие.** С ослепителен блясък Той язди победоносно в защита на **истината, кротостта и правдата.** Белязаната Му от гвоздея **десница** умело владее меча със страховита мощ против враговете Му. **Стрелите** Му се забиват право **в сърцето на враговете на Царя; народите падат** на вълни пред Него.

45:6, 7а Сега димът от боя вече се е разсеял и Царят е седнал на **престола** на Своята слава в Ерусалим. От небесата се чува Божият глас, който Го нарича **Бог** и обявява, че царуването Му ще бъде вечно. Ние знаем, че това е Божият глас, защото така ни казва Евр. 1:8, 9:

> А за Сина казва: „Твоят престол, Боже, е до вечни векове и скиптърът на Твоето царство е скиптър на правота. Възлюбил си правда и си намразил беззаконие; затова, Боже, Твоят Бог Те е помазал с миро на радост повече от Твоите събратя.“

Забележете, че Бог нарича Своя Син **Бог** – едно от най-ясните доказателства за божествеността на Христос в цялата Библия. Вярно е, че някои преводачи на Пс. 45:6 предават фразата като: „Твоят божествен престол е до вечни векове“, а не: „Престолът Ти, Боже, е до вечни векове.“ Но когато цитират този стих в пасажа в Евреи, той става: „Твоят престол, Боже, е до вечни векове.“ Затова е вярно не само, че престолът на Христос е божествен, но и че и Той Самият е Бог.

Царството на Христос ще продължи **до вечни векове.** Неговото хилядолетно царуване на земята ще прерастне във „вечното царство на нашия Господ и Спасител Иисус Христос“ (2 Петр. 1:11).

Царският **скиптър** на Христос е скиптър на справедливост. Скиптърът символизира царската власт. Тук смисълът е, че Месията ще управлява с абсолютна справедливост. А царството Му ще бъде съвършено свято, защото Царят обича **правда** и мрази **беззаконие.**

45:7б, 8 Заради правдата и непорочността Му Бог е **помазал** Господ Иисус **с масло на радост повече от** всички други владетели. **Маслото на радост** е святото масло за помазване, с което свещениците са били посвещавани в тяхната служба (Изх. 30:22–25). Тъй като нашият Господ е Свещеникът-Цар, именно това е маслото, което ще бъде използвано. **Смирната** и **касията** са двете най-важни съставки на това масло, а **алоето** е един от „превъзходните аромати“, споменати в Песен на песните 4:14. Всичко това говори за превъзходното благоухание на Личността и делото на нашия Господ. **Смирната** и **алоето** може би имат специална връзка с Неговите страдания и смърт, тъй като те са използвани при подготовката на Неговото тяло за погребение (Йоан 19:39).

От дворци от слонова кост го **радват струнни инструменти.** Това е царската симфония, която звучи сред ликуването на света, че времето на плача и стенанията на хората най-после е отминало е настъпил златният век!

45:9 Царят не е сам в деня на Своята сила. **Дъщерите** на земните монарси са сред Неговите царски гости. **От дясната** Му страна **стои царицата,** украсена с **офирско злато.** А коя е царицата? Тук трябва да устоим на изкушението да я идентифицираме с църквата, тъй като църквата не е предмет на старозаветното откровение (Еф. 3:5–9; Кол. 1:26). Ние вярваме, че царицата е изкупеният остатък от народа на Израил (Езек. 16:10–14), а гостите може би изобразяват езическите народи, спечелени за Христос чрез свидетелството на Израил.

45:10, 11 Неизвестен глас, може би

гласът на Светия Дух, съветва царицата да **забрави и народа си и бащиния си дом.** Значението, разбира се, е че тя трябва да скъса всички връзки, които я свързват с живота преди обръщението ѝ, и да се посвети изцяло на Царя като на свой **Господар.** Този съвет съдържа в себе си идеята на думите на нашия Спасител в Лука 14:26:

> Ако дойде някой при Мен и не намрази баща си и майка си, жена си и децата си, братята си и сестрите си, а още и собствения си живот, не може да бъде Мой ученик.

Нашата любов към Христос трябва да бъде толкова голяма, че всяка друга любов *в сравнение с нея* да изглежда като омраза. Красотата на безрезервната любов от все сърце Го радва. Понеже е Господ, Той заслужава всичко, което сме, и което имаме.

45:12 Богатата **тирска дъщеря** ще дойде при царицата **с подарък.** Да, найбогатите хора на света ще пътуват до Ерусалим с най-отбрани подаръци.

45:13 След това виждаме във вътрешността на **двореца царската дъщеря,** облечена във величествен блясък, преди да я представят пред Царя. Онази, която някога е била измъчена робиня на греха, сега стои в залата, облечена в **златотъкани** одежди.

45:14, 15 После я **водят при Царя,** празнично украсена с многоцветни **дрехи,** придружена от свита от **девици.** Докато вървят, отвсякъде долитат звуци на ликуване. Накрая шествието влиза в **двореца** на Самия Цар.

> Кой може да изкаже тази радост, радостта на Отца, на Сина и на Светия Дух, радостта на светите ангели, а и собствената им радост, когато влизат в радостта на своя Господ! Красиви в цялата красота, прелестни в цялата прелест, благодатни в цялата благодат, очарователни във всеки чар, привлекателни във всяка привлекателност, съобразни с образа на Божия Син. (Неизвестен източник)

45:16, 17 В последните два стих Бог Отец говори на Царя Христос. Той Му обещава **синове,** които ще бъдат достойни наследници на патриарсите, които „ще разделят помежду си света за свое владение“ (Нокс).

Колкото до Самия Цар, **името** Му ще бъде славено **във всички поколения.** Никога няма да настъпи време, когато **народите** ще спрат да благоговеят пред Него.

Псалм 46: Бог е с нас

По време на Първата световна война в една островна общност в планинската част на Шотландия все повече млади мъже били мобилизирани за военна служба. Всеки път, когато части от тях се събирали на пристана, за да отплават към материка, техните роднини и приятели идвали на кея и пеели песента от шотландския сборник с християнски песни, написана по Псалм 46. Тук цитираме друга такава песен:

> Бог е нам прибежище, крепост и сила,
> винаги изпитана защита във беда.
> Даже и земята ако се разклати,
> пак не ще се плашим, скрити в Господа.
>
> Ако бурите бушуват в океана,
> ако сред народите кипи война,
> ако царства и системи се провалят,
> пак не ще се плашим, скрити в Господа.
>
> Бог е нам прибежище, крепост и сила,
> Той ще заповядва мир за цялата земя.
> Бомби и ракети ще изчезнат,
> ще престанат викове, стенания и скръб.
>
> О, земя, млъкни във страх и трепет,
> Божият ден на прага ти стои.
> Неговият глас земята разтопява,
> правда, мир със мощ ще възцари.

Бог е нам прибежище, крепост и сила,
винаги изпитана защита във беда.
Даже планините да се преместят,
пак не ще се плашим,
скрити в Господа.
Красимира Ненова

Тази сцена е една от хилядите, в които Божиите светии са били утешавани от този псалм във времена на тежки кризи. Никой не знае колко сърца са били извисени, когато тези великолепни редове са били четени в болничната стая, в дома на жалеене, в тъмницата на гонението и в утеснението на страданието и трагедията. Именно този псалм подтиква изтерзания и преследван бивш августински монах на име Мартин Лутер да напише своя прочут химн на Реформацията „Нашият Бог е силна крепост“. Неговото послание е за всички времена и насърчението му – все така силно.

Този псалм се състои от три обособени части, които Г. Кемпбъл Морган е озаглавил по следния начин:

1–3: Няма от какво да се боим. Бог е с нас. – *Предизвикателството на увереността*.

4–7: Господ царува в Ерусалим. – *Тайната на увереността*.

8–11: Мир на земята и световно господство – *Победата на увереността*.

Широко разпространена е представата, че историческият фон на този псалм е чудодейното спасение на Ерусалим, когато е бил обсаден от „Асирийския вълк“, Сенахирим (4 Царе 18:13–19:35; Ис. 36:1–37:36). В този момент народът на Юда извънредно ясно усеща подкрепата, която Бог му оказва по един уникален начин. И така псалмът празнува възхвалата на Онзи, който се е изявил като Емануил – Бог е с нас.

46:1–3 Бог ни е убежище, винаги готова помощ във беди. Той е „изобилно готова помощ в утеснения“ (НАСПБ, бел.). Блажени сме, ако осъзнаем, че сигурността и защитата ни не е в богатства или войска, а само в Йахве!

Представете си най-лошото, което може да се случи! Представете си, че самата **земя** се топи като залята от лавата на огормен вулкан. Представете си, че нечувано земетресение захвърли **планините,** така че **да паднат в морето.** Представете си, че воден потоп **бучи** и се пени над земята, или че **планините** се люлеят от бесен земен трус.

Или си представете **планините** като символи на империи или градове, а **водите** – като народи. Самите основи на обществото се рушат, държави рухват и се разпадат. Народите на света са обзети от политически, икономически и социален хаос, а светът е обхванат от бедствия с небивала сила.

Но Бог...! Дори най-лошото, което може да се случи, не е причина за страх. Самият Бог продължава да бъде с нас!

46:4 Той Самият е **реката,** чиито **потоци ще веселят Божия град.** Градът Ерусалим всъщност няма река. За Своето обиталище Бог е всичко, което е една река за един обикновен град, но и много повече – защото Той е изворът на живота и радостта, реката на милостта и добрината!

А там могъщият, ГОСПОД, ще ни бъде място на реки, на широки потоци. Там няма да върви кораб с гребла и няма да премине великолепен кораб (Ис. 33:21).

46:5 Бог царува в Ерусалим, затова той никога **няма да се поклати. Бог ще му помогне на зазоряване.** Нощта е била дълга и тъмна за Божия народ, утрото скоро ще се зазори и Христос ще заеме Своето законно място и ще изяви силата Си в защита на Своите Си.

46:6 Народите на земята могат да вилнеят в ярост, **царствата** могат да се **клатят,** но когато Бог заговори в Своя гняв, **земята** ще се **разтопи** в раболепие пред Него.

46:7 По много особен начин тези думи разказват за Голямата скръб, когато земята ще бъде опустошена от жестоки природни аномалии, политически катаклизми, войни, епидемии и невъобразима нищета. Тогава Господ ще слезе от небето, за да накаже всяко неподчинение и бунт и да царува в правда и мир. В това време вярващият остатък от народа на Израил ще каже: **„ГОСПОД на войнствата е с нас, Богът на Яков е нашата висока кула.“**

Обещанието на този стих е неизразимо сладко. **ГОСПОД на войнствата е с нас** – това е **ГОСПОД на** ангелските войски в небесата. Но Той е също така и **Богът на Яков.** Името Яков означава „измамник“ или „мошеник“. Въпреки това обаче Бог нарича Себе Си **Бога на Яков.** Когато съпоставим двете мисли, виждаме, че Богът на ангелските войнства е също и Бог на недостойния грешник. Онзи, който е безкрайно високо, е също така и безкрайно близко. Той е с нас на всяка крачка от нашия път, нашата сигурна **кула** сред всички бури на живота.

46:8 В ст. 8 безредиците и катаклизмите вече са приключили. Времето на човека е отминало. Сега Царят вече е седнал на Своя престол. Поканени сме да излезем и да разгледаме бойното поле след Неговата победа. Накъдето и да погледнем, виждаме останките от Неговите победени врагове. Навсякъде се виждат белезите на ужасните присъди, постигнали света по време на Скръбта и Неговото славно завръщане.

46:9 Но сега Князът на Мира седи на престола и по целия свят **войните** са престанали. Онова, което съветите, съюзите и конгресите са били безсилни да постигнат, Господ Иисус постига със Своята желязна тояга. Разоръжаването се е превърнало от предмет на дискусии в реалност. Оръжията са бракувани, а капиталите, използвани по-рано за въоражаване, сега са пренасочени за развитие на земеделието и други продуктивни отрасли.

46:10 Божият глас отеква към всички жители на земята в уверение и превъзходство: **„Млъкнете и разберете, че Аз съм Бог – ще се възвиша между народите, ще се възвиша на земята.“** Всеки страх е утихнал, всяко безпокойство е успокоено. Неговият народ може да се отпусне. Той е Бог. Той е победител. Той е най-върховният **между народите,** найвърховният над цялата **земя.**

Авторката на песента „Притихни, душо моя“ Катарина фон Шлегел е почерпила вдъхновение, за да напише своята прекрасна поема, от десети стих на този псалм.

> Притихни, душо моя,
> твоят Бог е обещал
> да води бъдещето,
> тъй, както миналото водил е.
> Надеждата и упованието ти
> да не отпадат,
> каквото не разбираш ти,
> накрая ще се изясни.
>
> Бъди спокойна, душо моя,
> че страшни ветрове, вълни
> все още разпознават гласа на Онзи,
> нявга заповядал:
> „Мълчи и утихни!“ –
> *Катарина фон Шлегел*

46:11 Без значение какво може да се случи, и колко мрачен може да бъде моментът, вярващият пак може да каже с увереност и смелост: **„ГОСПОД на Войнствата е с нас; Богът на Яков е нашата висока кула.“** Ако Онзи, който командва небесните войски, е на наша страна, кой може успешно да застане против нас? Богът на недостойния червей **Яков** е **кула,** в която всички ние можем да намерим убежище от бурите на този несигурен живот!

Притихни, утрото иде,
ще свърши черната нощ.
Довери се на своя Спасител,
Той има божествена мощ.
Той е твой винаги верен приятел
и всичко нарежда за твое добро.
Не бой се – към Него погледни –
довери се, притихни.

Флоръне Уилс

Псалм 47: Честита Нова Година!

Ерусалим: Първата Нова Година от Златния век на Месията бе отпразнувана по залез слънце със свещен концерт в Националната концертна зала. Централното място в програмата заемаха тържествените строфи на Псалм 47, който придоби ново значение в светлината на последното развитие на международното положние.

47:1–4 Когато псалмът започна, публиката разбра, че езическите народи, оцелели в наскоро приключилата глобална Скръб, са призовани да **ръкопляскат** и да **викат към Бога** със силни и радостни песни. В безпрецедено вълнение самият хор започна да ръкопляска в такт, сякаш да води публиката. Когато певците стигнаха до думите: **„Защото ГОСПОД, Всевишният, е страшен“,** хората спонтанно станаха на крака. Всички си спомниха за наскоро състоялата се коронация на Господ Иисус Христос, когато Той беше публично и възторжено оповестен като **„велик Цар над цялата земя“.** От сърцата бликаше благодарност, когато си спомняха как Той покори „народитекози“ **под краката ни,** онези народи, които бяха неумолимо враждебни към Израил във времето на нашето утеснение. Вълни от аплодисменти преминаваха през публиката, когато хорът запя:

Избра за нас наследството ни, славата на Яков, когото възлюби. (Села.)

47:5 Месията, който слезе на земята да покори противниците Си като непобедим воин, беше приветстван за **въздигането** Си на Своя престол в Ерусалим сред възторжените викове на Своя народ и звуците на тръбите, прогласяващи Неговата съкрушителна победа.

47:6, 7 Особено вълнуващ беше моментът, в който хорът призова Израил да **пее на Бога псалми,** да **пее псалми на нашия Цар.** Никой вече не се колебаеше да признае, че цар Иисус е Бог, че прободените на Голгота ръце сега държат юздите на вселенското управление! Всички съзнаваха колко уместно и подходящо е да се пеят в Негова чест изкусни псалми – *маскил* с **разбиране** и размисъл.

47:8 Хорът постоянно подчертаваше божествеността на Месията-Цар. Той е Онзи, който сега **царува над народите** и чийто престол е основан на святост.

47:9 Вероятно някои от присъстващите усетиха бодване в сърцата си, когато бяха изпети думите:

Благородните на народите се събраха ...

Толкова често в миналото благородните са се събирали, за са изтласкат Израил в морето. Но от следващите думи на песента за всички стана ясно, че сега те се събират заедно **с народа на Бога на Авраам.** Заедно с израилтяните те искат да поднесат почитанията си на Царя на царете и Господа на господарите.

Може би не всички разбраха, че **земните щитове** са владетелите, определени за защитници на народа. Сега те всички **принадлежат на Бога; Той е превъзвишен,** издигнат високо над всички земни властелини.

В края на концерта критиците бяха единодушни, че никога по-рано не е имало по-съдържателен Рош Ашана в цялата история на нацията!

Псалм 48: Какво видяха те?

Чуждестранен нашественик е достигнал до самите порти на Ерусалим. Вътре народът очаква агонията на дълга обсада.

Погледнато по човешки, положението е безнадеждно. Тогава Господ извършва чудо. Врагът вижда нещо, което го хвърля в пълна паника. Войските се оттеглят в ужас. Ерусалим е запазен от унищожение и към Бога се издига огромна вълна от възхвала. Псалм 48 улавя частица от възторга на този момент.

48:1, 2 ГОСПОД е неизразимо **велик.** Той е велик в сила, в знание, в слава, в благодат. Любовта Му е огромна, както и милостта и състраданието Му. Той е велик в мъдрост и знание. Присъдите му са неизследими и пътищата Му – неведоми.

Щом Бог е толкова **велик,** Той трябва да бъде и славно възхваляван. Той заслужава да бъде прославян като великия Създател, великия Крепител, великия Пророк, великия Първосвещеник, Царя на всички царе, великия Изкупител и великия Избавител на Своя народ. В Псалм 48 Той е прославен специално като Спасител и Защитник на Своя град и Своя народ.

Народът говори за Бога и за **града на Бога** на един дъх. Израилтяните свързват града с Бога, който обитава там във вътрешното светилище на храма. За тях Ерусалим е най-**красивият** град на света, разположен на върха на **светия Му хълм.** Като бисер във великолепна корона, той **красиво се издига** – перлата **на цялата земя.**

Наричан понякога **хълма Сион** (по името на едно от възвишенията в града) Ерусалим е описан като намиращ се в „далечния север“ или **„на северните страни“.** И Нокс, и Желино превеждат тази фраза като „истинския полюс на земята“. Ерусалим действително е това в очите на древния Божи народ – той е център на магнетично привличане, мястото, към което те гравитират като религиозна, политическа и културна столица на света. А той е и **градът на великия Цар,** бъдещата столица на Господ Иисус Христос, когато Той се завърне на земята да царува като Цар на царете.

48:3 Между стените му **Бог** се е доказал като достоен за доверие Защитник. Всички знаят как Той е спасил града по свръхестествен начин, когато разрушението му е щяло да настъпи всеки миг. Ето какво се е случило:

48:4 Вражеските сили са струпали войските си около града. Техните неизброими орди заемат позиция за атака. Във военно отношение градът има много малка надежда да устои на такава концентрация на въоръжена сила.

48:5 Тогава нападателите **виждат** нещо, от което смелостта им се изпарява. Какво е то?

Дали виждат града Ерусалим, както изглежда, че твърди текстът? Твърде малко вероятно е само видът на такъв малък град да хвърли една професионална армия в паника.

Може би завесата между тях и невидимия свят се е повдигнала и те са видели армия от ангели, готови да бранят града. Или пък хълмът е бил изпълнен с огнени коне и колесници (вж. 4 Царе 6:17)? Или може би са видели Ангела Господен – Господ Иисус Христос в един от Своите образи преди въплъщението Си? (Вж. Ис. 37:36.)

48:6, 7 Честно казано, ние не знаем. Но каквото и да е било видението, то е било толкова ужасяващо, че храбрите бойци на мига изгубват всякакъв кураж. Гледката ги хвърля в паника. В лагера избухва безредие. Набързо обявяват отстъпление и всички хукват да бягат разтреперени. Мъките им могат да се сравнят с **болки на родилка.** Хаосът и безредието сред враговете нашественици прилича на разпръсването на океанска флотилия, поразена от ураган.

48:8 Хората вътре **в града** не са на себе си от радост. Онова, което им е изглеждало като неминуема гибел, се е превърнало в чудодейна победа. В мина-

лото винаги са **чували,** че Бог е Основателят и Защитникът на Ерусалим; сега са **видели** това със собствените си очи. „Убедихме се в онова, което дълго ни е било казвано – че Бог крепи града до века“ (Нокс).

48:9–11 И така, те издигат сърцата си във възхвала към **Бога.** Имат изобилни причини да разсъждават за **милостта** на Господа, когато влизат в **храма** със своите благодарствени приноси. Те разбират, че навсякъде, където е познато Божието **Име на земята,** Бог ще бъде славен като Онзи, чиято **десница** е пълна с праведна победа. Ерусалим е призован да празнува, а по-малките градове **на Юда** – да **се радват.**

48:12–14 Сега те обикалят града в нещо като победно шествие. Взаимно се подканят да преброят **кулите** му (всяка от тях си е на мястото), да рагледат **укрепленията** му (те всички са непокътнати) и да минат през доскоро безлюдните **дворци** (също така недокоснати, както са били, преди да дойде врагът). Този прекрасен разказ трябва да се споделя с децата и внуците – как по свръхестествен начин Бог е запазил Ерусалим и от най-малката повреда! Те ще учат новото **поколение,** че **Богът,** който е извършил това, е **„нашият Бог за вечни векове; Той ще ни ръководи дори до смърт.“**

Някой е предложил ст. 14 да бъде перифразиран по следния красив начин:

Този Бог е нашият Бог
от вечността до вечността.
Той ще ни води до смъртта,
във смъртта и отвъд смъртта.

Псалм 49: Безбожните и тяхното богатство

Една от големите загадки на живота е как така безбожните толкова често се радват на материално благополучие, докато вярващите често са бедни и лишени от имот. Но това не е всичко. Богатството, на което безбожните се уповават така безрезервно, ще им измени във време на най-голямата им нужда. То не може да ги спаси от смъртта. Те не могат да му се радват вечно, нито пък то може да ги спаси от тлението на гроба. Не могат нито да го вземат със себе си, нито да се върнат, за да му се наслаждават. В дългосрочен план е глупаво да се уповаваш на парите, а не на Господа! Това е лайтмотивът на Пс. 49.

49:1–4 Посланието е отправено към **всички народи** и отделни хора, към малките и големите, към **бедните** и към **богатите.** Това е послание на пречистена мъдрост, идваща от сърце, изпълнено с разбиране. Кореевите синове насочват вниманието си да изследват това характерно за живота неравенство; когато достигат до отговора, те го изявяват в песен под съпровод на **арфа.**

49:5–9 В действителност Божиите хора няма за какво да се безпокоят в тези мрачни **дни,** когато потисниците им ги преследват по петите и ги притесняват с безбожните си заговори. Техните врагове се уповават на своето злато и на властта, която то им дава; те се хвалят колко охолно живеят. Но – и това е едно много голямо НО – всичките им пари не могат да спасят и един от техните братя от смърт, нито пък тях самите. **Изкупването** на човешкия живот е извънредно **скъпо;** опитите да се отложи денят на смъртта чрез финансови договорки трябва да бъдат изоставени **завинаги.** Никой няма средствата да си купи безкраен живот на земята или да избегне гроба.

Както показват тиретата преди и след ст. 8, той е вмъкната фраза. Когато съберем ст. 7 и 9 заедно, те гласят:

> **Никой не може по никакъв начин да изкупи брат си, нито да даде на Бога откуп за него, ... за да живее вечно и да не види изтление.**

49:10 Рано или късно дори **мъдрите умират.** Така и **безумният** богаташ и без-

разсъдният човек на охолството умират и **оставят имота си на други.** Забележете, че не се казва, че *мъдрият* оставя богатството си на други. По-вероятно е последната му воля и завещанието му да гласят: „В пълно владение на разума си аз вложих парите си в Господното дело, докато бях още жив."

49:11, 12 Интересен житейски факт е, че хора, които са достатъчно интелигентни да натрупат състояние в този свят, изглежда не осъзнават, че са смъртни. Съкровените им мисли им казват, **че домовете им ще стоят вечно,** че те ще живеят тук безкрайно. Наричат именията си, улиците си, градовете си, на себе си. Но неизбежната истина е, че **човекът** с цялата си **почит** ще **се изтреби.** В това отношение **той е като животните.** В други отношения, разбира се, човекът е много по-различен от животните. Макар че тялото на човека отива в гроба, духът и душата му не загиват. А тялото му ще бъде възкресено от гроба – или за вечно осъждение, или за вечно блаженство. Човекът има безкрайно съществуване, докато животните нямат.

49:13, 14 Това е съдбата на онези, които неразумно се уповават на богатството си, а не на Бога – те безразсъдно живеят така, като че ли никога няма да умрат. Но със сигурност умират и когато това стане, техните роднини и приятели си спомнят за дълбоката им мъдрост. Неизбежно осъдени да изгубят телата си, те са **като овце,** безмилостно водени от **смъртта** към **Шеол. „Праведните ще владеят над тях на сутринта."** Това означава, че нещата ще се обърнат, както се случва с богаташа и Лазар. Спомнете си, че Авраам казва на богатия:

> Синко, спомни си, че ти си получил своите блага приживе, така както Лазар – злините; а сега той се утешава, а ти се мъчиш (Лука 16:25).

Целият разкош и **сила** на богатия повяхват и той няма друг дом освен Шеол – поразителен контраст с жилището, на което се е радвал на земята!

49:15 Тук виждаме един от малкото проблясъци на светлина относно възкресението, които се срещат в Стария Завет. Общо взето старозаветните автори разкриват много неопределени представи за смъртта и какво става след нея. Но тук псалмистът изразява убедеността, че **Бог ще изкупи душата** му **от силата на Шеол,** т. е. Бог ще избави душата му от безплътното състояние и отново ще я съедини с възкресеното му тяло. Когато казва **„защото ще ме приеме",** той използва същата дума, която е използвана за това как Бог взема Енох и Илия.

49:16–19 Затова вярващият наистина няма защо да се измъчва, когато безбожният **човек забогатява** и **домът му** става все по-натруфен и пищен. Тази земя е единственият рай, на който той някога ще се радва! **Когато умре, няма да вземе със себе си нищо** от богатството си. В гроба ще **слезе** с празни ръце, без искрица от стария си блясък. **Докато живее,** той си мисли, че никога няма да изгуби щастието си, и хората го възхваляват, че се грижи за себе си. Но рано или късно той ще умре като предците си и ще сподели с тях дългата им мрачна нощ.

49:20 Човек просто не може да се опре на земното богатство и **почит.** За него смъртта е неизбежна както за **животните, които се изтребват.**

Разбира се, някой може да възрази, че и праведните умират като безбожните. Това е вярно. Всички ние ще умрем, ако междувременно не дойде Господ. Но основната идея в този псалм е, че безбожните оставят цялото си богатство, докато праведните отиват в своята вечна награда, съдържаща безкрайни богатства.

Едно последно наблюдение. Много често в Писанието богатият човек е синоним на безбожен човек. Това трябва

да ни отрезвява. Библията не казва, че е грях човек да бъде богат, но осъжда упованието на богатствата вместо на живия Бог (а е трудно да имаш богатства и да не разчиташ на тях!). Библията осъжда любовта към парите. Тя осъжда събирането на богатство чрез потисничество и непочтеност. И тя остро отхвърля трупането на имот при грубо незачитане на нуждите на изгубения и страдащ свят.

Псалм 50: Постоянният Божи съд

Сцената на този псалм е една съдебна зала, в която Самият Бог е Съдията, Израил е ответникът, а небесата и земята са свидетелите.

Не бива да мислим, че тази съдебна сцена е някакъв незнаен процес, състоял се много отдавна в историята на Израил; той е по-скоро постоянно течаща преценка, която Бог прави за Своите светии по целия свят.

Съдът заседава (50:1–6)

50:1 Най-напред *чуваме* как Съдията призовава целия народ в цялата земя[36] на Израил, от изток до запад, да се яви пред Неговия съд. Авторитетът на гласа на Съдията се дължи на факта, че Той е **ГОСПОД Бог Всемогъщият.**

50:2, 3 После *виждаме* как Съдията напуска Своето обиталище в храма на хълма **Сион** във вид на ослепителен и блестящ облак на славата – Шекина. Той вече **няма да мълчи** за греха на народа Си. Той слиза, както е слязъл на синайската планина – със силен **огън, пояждащ пред Него,** и свирепа **буря** от гръм и мълнии **около Него.** Но този път Той идва не за да *даде* закона, а за да *разтълкува* неговото вътрешно, духовно значение.

50:4, 5 След като е заел мястото Си на съдийския престол, Той призовава **небесата** и **земята** да застанат на свидетелската скамейка. Тогава заповядва на служителите Си да въведат обвиняемите. Най-напред Той ще разгледа делото на **светиите** от народа на Израил, които нарича **„светиите Ми, които направиха с Мен завет чрез жертва“.** (Тук става дума за завета на закона, направен на планината Хорив и утвърден с кръвта на жертвите, Изх. 24:3–8.) Процесът на тези верни Негови служители е описан в ст. 7–15. По-късно Той разглежда отделно делото на безбожните (ст. 16–19).

50:6 Небесата са призовани да свидетелстват за **правдата** на Божиите присъди. Фактът, че **съдията е** Самият **Бог,** означава, че Той съвършено познава всички факти, че е абсолютно безпристрастен, и че всички Негови решения са мъдри и справедливи.

Грехът на ритуализма (50:7–15)

50:7 Сега Бог поема ролята на прокурор, който свидетелства против Своя **народ Израил.** В човешките съдилища би било немислимо съдията да изпълнява и ролята на прокурор, но в този случай това е напълно редно, тъй като Съдията е не някой друг, а Самият **Бог,** Всевишният.

50:8 От самото начало Бог дава да се разбере, че Израил не е бил небрежен в принасянето на **жертви.** Те вярно са Му принасяли своите **всеизгаряния.** Проблемът е в това, че са смятали, че тези ритуали напълно изчерпват задълженията им към Йахве. Те са като момичета, които цяла година се държат безразлично към майка си, а на рождения ѝ ден я обсипват с бонбони! Или като синове, които никога не благодарят на баща си за онова, което прави за тях, но на рождения му ден му подаряват вратовръзка!

Затова Йахве ги обвинява, че макар да са затрупвали Неговия олтар с жертвени животни, те са се отнасяли със студено пренебрежение лично към Него. По отношение на техническите подробности

на приносите Неговият народ е бил педантичен до крайност. Но му липсват лични и топли взаимоотношения със Самия Господ. Ф. Б. Майер пише:

> Този псалм е сурово изобличение за лицемера, който показва само външно покорство към ритуалите на Божия дом, но отказва да отдаде любовта и почитта на сърцето си.[37]

50:9 Ето защо Бог казва, че **няма да вземе юнец от дома** им, **нито козли от стадата** им. Той не е ритуалист, който се задоволява с религиозни обреди. Когато е постановил системата на жертвоприношенията, Бог никога не е възнамерявал правилните външни действия да служат за прикритие на погрешната вътрешна нагласа.

50:10–13 Ако само за миг се замислят, Божиите хора ще си дадат сметка, че Бог така или иначе притежава всички създания на света – **всички горски животни ... добитъка по хиляди хълмове ... птиците** във въздуха и всичко, което се движи в полето. Те бързо ще осъзнаят, че Бог няма нужда от нищо, което хората биха могли да му дадат. Той не страда от глад, а дори и да би огладнял, не би поискал нищо от тях, защото има добре зареден килер! Той въобще няма нужда или желание да **яде месо на бикове** или да **пие кръв от козли**. В този смисъл Бог е напълно самодостатъчен.

50:14, 15 Какво *всъщност* иска **Бог** от Своя народ? Три неща:

Благодарност. Никой дар никога не може да заемести простата благодарност. Твърде често ние сме като семейството, което приемало своята прекрасна майка за някаква даденост, а след смъртта ѝ се опитало да изкупи своята неблагодарност, обличайки тялото ѝ в оригинална рокля на Диор за 2,000 долара!

Изпълнени ***обещания.*** **„Изпълни обещанията си пред Всевишния“** – обещания за любов, поклонение, служение и посвещение.

Общуване в молитва. **„И призови Ме в ден на скръб, Аз ще те избавя, и ти ще Ме прославиш.“** Тук имаме едно прекрасно прозрение за Божието сърце. Той обича да чува как Неговият народ Му се моли и обича да отговаря на тези молитви. Той цени особено високо интимните, нежни взаимоотношения между Себе Си и Своя народ.

А на безбожния ... (50:16–21)

50:16, 17 Изглежда явно, че тук съдията се обръща към друга група от народа – онези, които твърдят, че са религиозни, но чийто живот открито противоречи на истината. Той заявява, че те нямат никакво право лицемерно да цитират Писанията или да претендират за благословенията на Завета. След това отправя към тях серия от обвинения.

Те мразят напътствие. Явно се смятат за хора, които нямат нужда от поправка. Вместо да приветстват или поне да проявят търпимост към градивната критика, тези лицемери яростно я отхвърлят и нападат всеки, който би им я отправил – дори и ако това е Господ.

Отнасят се презрително към Божието Слово. Вместо да проявяват дълбоко уважение към Писанията, те **хвърлят** Божиите **думи зад себе си** като нещо безполезно.

50:18 *Отказват да вървят в пътя на светостта.* Като се свързват с крадци и **прелюбодейци,** те не се покоряват на Господа и позорят Името Му.

50:19, 20 *Речта им е покварена.* Устните им невъздържано изригват **зло.** Те са станали специалисти в измамата и **коварството.** Дори и най-близките им роднини не са застраховани от гнусните им клевети.

50:21 Понеже Бог не ги е наказал незабавно, те са си **помислили,** че Той е

нехаен също като тях. Не осъзнават, че Неговото търпение е имало за цел да им даде време да се покаят. Но сега Господ нарушава мълчанието Си и им отправя изброените по-горе обвинения.

Предупреждение и обещание (50:22, 23)

Псалмът завършва с едно предупреждение и едно обещание. Предупреждението е отправено към онези, **които забравят Бога,** които живеят така, сякаш Той е без значение. Ако не се покаят, Бог ще ги нападне неочаквано като лъв и напълно ще ги изтреби. Но онези, които идват при Него с жертви на благодарност, Го прославят; всички, които ходят в пътя на покорството, ще изпитат чудотворното Божие избавление във време на опасност.

Псалм 51: Сладкият аромат на покаянието

Веднъж Александър Макларън казал: „Алхимията на божествената любов може да извлече сладък аромат от покаянието и прослава от нечистотата на греха.“ В Псалм 51 имаме илюстрация на това. Както обяснява заглавието, той е написан от **Давид,** след като **пророк Натан** смело го е изобличил за прелюбодействието, което е извършил с **Витсавее,** и за убийството на Урия. Напълно осъзнал греха си, Давид излива покаянието на своето съкрушено и разкаяно сърце.

Можем да перифразираме неговата изповед по следния начин:

51:1 Смили се над мен, Боже! Моля Те за Твоята **милост!** Аз заслужавам да бъда наказан. Но Ти си Бог на **милосърдието** и заради това Те моля да не постъпваш с мен така, както заслужавам. Твоите **милости** са преизобилни и заради тях се осмелявам да Те моля да изличиш ужасните нарушения на Твоя свят закон, които извърших.

51:2 Измий ме напълно от всички неща, в които съм се отклонявал от Твоя праведен път, **и очисти ме от** страшните начини, по които съм пропускал целта.

51:3 О, Боже мой, аз публично **признавам,** че наруших Твоя закон. Грехът ми беше публичен и покаянието ми също е публично. Вината за **греха ми** ме преследва денонощно и аз повече не мога да я търпя.

51:4 Сега виждам ясно, че **на Теб, само на Теб съгреших.** Да, разбирам, че съгреших и против Витсавее, и против нейния верен съпруг, Урия – Боже, прости ми за предателството спрямо този доблестен воин. Но аз осъзнавам, че всеки грях е на първо място и най-вече против **Теб.** Наруших Твоя закон. Пренебрегнах Твоята воля. Опозорих Твоето име. Затова заставам на Твоя страна срещу самия себе си. Ти си напълно оправдан във всяка присъда, която произнасяш, никой не може да отправи никаква забележка към решенията Ти.

51:5 Аз не съм добър, Господи. **Родих се в нечестие,** и ако погледна още по-назад, бях **заченат в грях.** Като казвам това, не искам да хвърлям срам върху майка си, а още по-малко – да омаловажавам вината си. Имам предвид, че не само върша грехове, но и че съм грешен в самата си същност.

51:6 Но Ти мразиш греха и обичаш верността **вътре в човека,** затова сега идвам при Теб и Те моля да ме **научиш на мъдрост** дълбоко в **сърцето ми.**

51:7 Ти си заповядал в ритуала за очистването на прокажен да се използват течаща вода и **исоп** (Лев. 14:1–8). Ето, Господи, аз заемам мястото на морален прокажен. **Очисти ме с исоп, и ще бъда чист; измий ме, и ще бъда по-бял от сняг!**

51:8 Когато съгреших, изгубих песента си. Измина толкова време, че забравих какво са истинската **радост и веселие.** Нека отново да чуя радостната музика.

В състоянието на отстъплението ми Ти сякаш си ме осакатил, като **си строшил костите** ми. Не мога вече да танцувам на светите Ти празници. Изцели сега тези счупени кости, за да мога да хваля името Ти с танц заедно с Твоя народ.

51:9 О, мой Боже, моля те да отклониш **лицето Си** и да не гледаш на **греховете ми** с присъда и наказание. **Изличи** и последните следи на огромните **ми беззакония.** Как ме пробождат всеки път, когато си спомня за тях!

51:10 Като погледна назад, си давам сметка, че бедите ми започнаха в ума ми. Мисловният ми живот беше омърсен. Подхранвах зли мисли, докато накрая извърших самите грехове. Затова сега Те моля, Боже, да **сътвориш в мен чист** ум. Зная, че когато изворът е чист, и потокът, който блика от него, също ще бъде чист. Да, Господи, **обнови** цялата ми вътрешна същност за да бъде **непоклатима,** когато отблъсква бъдещите атаки на греха.

51:11 Не се отказвай от мен, Господи, и не ме изгонвай от присъствието Си. Не мога да понеса мисълта да бъда далеч от Теб или да отнемеш **от мен Светия Си Дух.** В епохата, в която живея, Ти отнемаш Светия Си Дух от хората, които са Ти непокорни. Ти го направи със Саул (1 Царе 16:14) – изтръпвам, когато си спомня за последствията от това. Моля Те, Господи, пощади ме от тази участ.

51:12 Както казах преди, изгубих песента си. Душата си не, но песента си изгубих. Не спасението, но **радостта** от Твоето **спасение.** Сега, когато идвам при Теб с покаяние и изповед, и след като изоставих греха си, се моля „скъсаните струни отново да зазвънтят". Моля Те не само да ми върнеш **радостта на спасението Си,** но и да **ме поддържаш** със **свободен дух.** С други думи, искам да бъда готов да Ти се покорявам и да Ти бъда угоден във всичко. Така ще бъда винаги в пътеките на правдата.

51:13 Един от резултатите на прошката ще бъде, че настойчиво ще свидетелствам на другите **отстъпници** и ще им разкривам **Твоите пътища** на опрощение и мир. Когато чуят за това, което си сторил за мен, те също ще искат да се върнат при **Теб.**

51:14 А ако **ме избавиш от вината за кръвта, о, Боже,** целият свят ще чуе свидетелството ми за Твоето избавление. Вината за кръвта на Урия много ми тежи, **о, Боже на спасението ми.** Отвори нова страница в живота ми и ще Те хваля завинаги.

51:15 **Устните ми** бяха запечатани от греха ми. **Отвори** ги **и устата ми ще** бъде посветена да изговаря и да пее **Твоята възхвала.**

51:16, 17 Господи, не разчитам на ритуали или обреди за опрощение. Зная, че Ти не си ритуалист. Ако мислех, че искаш **жертва,** щях да Ти я **принеса.** Но **всеизгарянето не е угодно** на сърцето **Ти.** Вярно е, че Ти си постановил жертвите и приносите, но те никога не са били крайната Ти цел. Затова идвам при Теб със **съкрушено сърце** – това е жертвата, която искаш Ти. **Ти няма да презреш** това разбито и **разкаяно сърце,** което Ти принасям.

51:18 И сега, Господи, искам да Те помоля освен за себе си и за Твоя скъп народ. Бъди благосклонен и го обсипи с добрини. Съгради отново **стените на Ерусалим.** Греховете ми несъмнено са попречили на Твоето дело. Аз докарах позор върху Твоето име. Продължи сега делото Си безпрепятствено.

51:19 Когато всички ходим в близко общуване с Тебе, като признаваме и изоставяме греховете си, тогава **ще се наслаждаваш в** нашите **жертви на правда. Приноси** на пълно посвещение към Тебе ще радват сърцето Ти. **Ще принесем юнци на олтара Ти** – възхвала на Бога, който прощава греховете и не държи сметка за беззаконията.

Псалм 52: Разобличение на предателя

Историческия фон на този псалм можем да открием в 1 Царе 21, 22. **Едомецът Доик** е главният овчар на цар Саул. Той присъства, когато беглецът Давид получава храна и меча на Голиат от свещеника **Ахимелех.** Скоро след това Доик отива и съобщава всичко на **Саул,** който като награда го упълномощава да убие Ахимелех и още осемдесет и четири Господни свещеници. После той избива и жените и децата в Ноб и унищожава селото и дори животните.

Характерът на Доик е описан в ст. 1–4, а участта му – в ст. 5–7. Контрастиращият характер на псалмиста се вижда в ст. 8 и 9.

52:1–4 Въпросът, с който Давид започва, атакува предателя за неговата безпределна **злоба** и затова, че „цял ден скалъпва безогледни лъжи против верния Божи слуга" (НАБ). Този коварен прототип на Антихриста притежава остър като бръснач **език,** който разсича хората със своите клевети. Той има силно влечение към **злото** вместо към **доброто** и предпочита да лъже вместо да казва истината. Само-то въплъщение на лъжата, той се отдава на говорене, което опустошава живота на другите хора.

52:5 Божествената и човешката справедливост единодушно се съгласяват за участта, която псалмистът предрича за Доик и за всички, които постъпват като него. Бог ще го срине на земята като сграда, превърната в отломки. Всевишният **ще** го **изтръгне от шатрата** му и напълно **ще** го **изкорени от** света **на живите.**

52:6, 7 Богобоязливите ще доживеят да **видят** този ден, ще бъдат изумени от страшната присъда на Бога и ще се надсмеят над техния край, казвайки:

Ето човека, който не направи Бога свое прибежище, а се уповаваше на многото си богатства и се утвърждаваше в лукавството си.

52:8, 9 Характерът на псалмиста е в ярък контраст с предателя. Той сравнява себе си със **зелена маслина в Божия дом** – образ на благоденствие и плодовитост. Маслината, според Ф. У. Грант, е

> ... дървото, в което се съдържа онова (масло), което символизира Божия Дух, зелено в своята свежест на вечен живот. То се намира в Божия дом, а не в „шатрата", от която е изтръгнат безбожният.[38]

За разлика от Доик, който не е направил Бога свое прибежище, Давид е решен да **се уповава на Божията милост за вечни векове.**

Той също така вечно ще благодари на Господа за онова, което е направил – а именно, че е наказал безбожния и е оправдал праведния.

И накрая, той ще величае **Името** на Господа **пред** Неговите верни **светии, защото Името** Му **е добро** и всичко, което е Той, е съвършено добро.

Псалм 53: Безумието на атеизма

Главната разлика между Псалм 14 и този е, че името на Бога е променено – тук то не е Йахве, а Елохим.[39] В Псалм 14 безумецът отрича съществуването на Бога, който пази Своя завет (Йахве, ГОСПОД), и който е дълбоко заинтересуван и загрижен за доброто на Своя народ. Тук безумецът отрича съществуването на Всемогъщия, суверен Бог (Елохим), който крепи и управлява вселената.

> Бог може да бъде отречен в два смисъла: някои отричат, че Създателят има някакъв специален интерес към някой конкретен народ или група от хора; други отказват да признаят възможността Бог изобщо да съществува. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

53:1 Безумният не непременно е малоумен или глупав. Той може да има блестящ интелект, що се отнася до модерното образование, но не иска да приеме доказателствата за личността, силата и промисъла на Бога. Той целенасочено ги пренебрегва. „Еврейската дума съдържа в себе си идеята за злонамерен отказ да се признае истината."

Атеизмът е свързан с поквара и падение, в някои случаи като причина, в други – като следствие. Поради това не е изненадващо, че онези, които казват: **„Няма** Елохим", са **покварени** и **вършат отвратително беззаконие. Няма никой** от тях, **който да върши добро.**

53:2 Сега темата изглежда се прехвърля от атеистите в частност към човечеството като цяло. Павел цитира откъси от тези стихове, за да докаже всеобщата поквара на цялото човечество. Отправеното обвинение, разбира се, е вярно. Когато **Бог погледне от небето над човешкия** род, Той не може да намери никой, който, оставен сам на себе си, да има мъдростта да се бои от Бога. Без първо Светият Дух да подейства в човека, никой не може **да търси Бога.**

53:3 Те **всички** са **се отклонили** от живия Бог. Всички са **покварени. Никой** не **върши добро** в смисъл на някаква заслуга или нещо, което може да му спечели благоразположението на Господа.

53:4, 5 Тук като че ли отново се преминава към конкретен вид грешници – отстъпниците, които преследват Божия **народ.** Как могат да бъдат толкова късогледи? Те са жестоки и неумолими. За тях да унищожават верния остатък не е нещо повече от това, да **ядат хляб.** И никога не изпитват нуждата да говорят на **Бога** в молитва. Изглеждат напълно незаинтересовани от факта, че един ден ще бъдат погълнати от невъобразим **ужас. Бог** ще **разпръсне костите на** онези, които водят война против Неговите верни последователи.

53:6 В последния стих Давид се моли за идването на Месията. Той е Избавителят, който ще **дойде от Сион** (Римл. 11:26) и ще спаси целия вярващ Израил. В онзи ден Израил ще бъде възстановен, **ще ликува Яков** и **ще се развесели Израил.**

Псалм 54: Бог е мой помощник

Когато **Давид** бяга от **Саул, зифците** два пъти издават местонахождението му на царя (1 Царе 23:19; 26:1). Тези предателства пораждат думите на този псалм, който се е превърнал в подходяща молитва за Божиите хора, пострадали от човешки ръце през всички епохи.

54:1 Вик за помощ призовава за спасение **чрез** Божието **Име** и защита **чрез** Неговата **сила.** Неговото **Име** е израз на Неговата същност или характер, а **силата** Му – на Неговото всемогъщество. Тук спасение означава временно избавление от враговете.

54:2, 3 Отчаяната настойчивост на псалмиста се изразява в упоритата му молба **Бог** да **чуе,** да послуша пламенните **думи на устата** му.

Тези **чужденци** са били двулични спрямо Давид; кръвожадни мъже са се втурнали да го хванат – отстъпници, които не се интересуват от **Бога.**

54:4, 5 Бог е отговорът. **Господ е с онези, които подкрепят душата** на вярващия. Един ден **Той ще обърне злото върху враговете** на Своя народ и ще ги доведе до бедствие и разруха.

Знанието за онова, което Бог ще стори, бързо се превръща в молитва: „Направи го, Господи. Докажи верността Си и сложи край на делата на безбожните."

54:6 Спасителното Име от ст. 1 се превръща в прославено Име. Давид **доброволно ще принесе жертва** на Господа и благодарност на **Името** на **ГОСПОДА** – най-ценното име, което съдържа в Себе Си всяко **благо.**

54:7 В последния стих Давид говори

така, като че ли **всяка** негова **беда** вече е отминала и той вече е станал свидетел на гибелта на **враговете** си. „Макар и все още в опасност“, пише Морган, „той пее песента на избавлението, сякаш то вече е станало реалност.“[40] Така вярата „дава съдържание на нашите надежди, и ни дава сигурност за реалности, които не виждаме“ (Евр. 11:1, НАБ).

Псалм 55: Хвърли товара си

Ахитофел е един от най-доверените съветници на Давид, който по-късно повежда бунта на узурпатора Авесалом. В този псалм можем да доловим горчивата мъка в сърцето на Давид, причинена от този болезнен удар. Можем да открием и нещо от вълните от чувства, залели душата на Месията, когато е бил предаден от Юда. Псалмът е и предобраз на молитвата на израилевия остатък, който страда от преследването на идващия Антихрист.

55:1, 2а В тежка беда на душата не ѝ липсва разнообразие и оригиналност, когато иска да привлече вниманието на Бога. Позитивното искане е Бог да **даде ухо,** а негативно изразената молба Го призовава: **„не се крий“.** След това идва ред на молитвата за отговор: **„отговори ми“** и за действие: **„чуй ме“.**

55:2б–5 След тях следва сърцераздирателен списък на скърбите и мъките на псалмиста.

1. **Лута се** в тъга и стенание.
2. Смутен до полуда от виковете **на врага.**
3. Угнетен от **безбожния.**
4. Погребан под **грях.**
5. Изложен на внезапни нападения.
6. Съкрушен от мъка.
7. Ужасен от надвисналата гибел.
8. Измъчен от неконтролируем **трепет.**
9. **Покрит** от **ужас.**

55:6–8 Първата му мисъл е да **отлети** далеч от всичките си беди. Ако **имаше крила,** щеше да отлети към някое спокойно място **в пустинята.** Без да губи и един миг, веднага би избягал **от бурята,** която вилнее около него.

55:9а Но сега мъката му отстъпва място на пламтящо негодувание. Той е толкова отвратен от предателството на заговорниците, че призовава Господ да **унищожи** – без да уточнява дали да **унищожи** хората, или техните намерения. Давид моли Бога да **раздели езика им** – което може би е алюзия за молитвата на Давид Господ да осуети съвета на Ахитофел (2 Царе15:31).

55:9б–11 Когато Есеевият син поглежда **град** Ерусалим, който някога е превзел и избрал за своя столица, той го вижда пълен с **насилие и свада; ден и нощ** тези злини вилнеят между **стените му.** Градът на мир сега е град на злини и беди. Разрухата се шири. **Гнет и измама не се отдалечават от улиците му**, където трябва да царуват справедливост и безпристрастие.

55:12–15 Мъката на Давид, разбира се, се корени в жестокото предателство, което го е сполетяло. Болката би била по-поносима, ако виновникът беше открит **враг.** Ако подигравките и обидите идваха от истински противник, тогава псалмистът би се отдръпнал от пътя му. Но това е един от неговите **другари,** възлюбен и доверен **приятел,** който е забил нож в гърба му. Това е човек, с когото псалмистът **сладко** е **разговарял,** когато са отивали заедно в дворовете на скинията. Коварството на този човек и сподвижниците му заслужава внезапна смърт, бързо спускане в Шеол, „защото безбожието обитава в домовете им и дълбоко в сърцата им“ (Желино).

55:16–21 При цялото си емоционално напрежение Давид е убеден, че ще получи помощ в отговор на молитвата си. Стоновете и плачът, които **вечер и сутрин, и по обед** се издигат към Бога, ще достигнат до ухото на Спасителя. Въпреки численото превъзходство на онези,

които тръгват на бой против него, Давид ще излезе от **боя** с **мир.** Да, **Бог ще чуе и ще ги покори** – Онзи, **който** вечно седи на светия Си престол. Това е присъдата над онези, в които **няма промяна,** т. е. покаяние, **и** които **не се боят от Бога.** Това е присъдата над предателя – близкия другар, който простира ръката си да навреди на приятелите си и нарушава завета на дружба и вярност. **Думите му** звучат **по-гладки от масло, ... но са голи мечове.**

55:22 Върхът на Псалм 55 е ст. 22:

> **Възложи товара си на ГОСПОДА и Той ще те подпре; не ще допусне до века да се поклати праведният.**

Псалмистът си дава сметка, че най-доброто поведение във време на беди е не да бяга от тях, а да **възложи товара си на ГОСПОДА.** Нека научим прекрасния урок, за който говори епископ Хорн: „Онзи, който някога понесе товара на нашите грехове и скърби, иска сега и завинаги да Му позволим да носи и товара на нашите грижи.“

55:23 Убийците и предателите ще загинат насилствено и преждевременно. Това се е случило и с Ахитофел (2 Царе 17:14, 23), и с Юда (Мат. 27:5). Но Божиите хора могат да разчитат на Господа за спасение.

Псалм 56: Бог е откъм мен!

За **Давид** е било особено тежко да преглътне горчивия хап да търси убежище от собствените си сънародници сред **филистимците в Гет** (1 Царе 21:10–15; 27:4; 29:2–11), но свирепата омраза на Саул го е принудила да го направи – или поне той така е смятал. Псалм 56 описва редуващите се вълни на страх и вяра, които го заливат в този период от неговия живот.

56:1, 2 Той започва с молитва, в която моли Бога милостиво да му помогне да се избави от непрестанната тревога, която му причиняват неговите преследвачи. Обърнете внимание на трите вида ужас, които той преживява **цял ден** от враждебните хора:

> **... притеснява ме** (ст. 1)
> **Враговете ми... ме преследват** (ст. 2)
> ... изкривяват думите ми (ст. 5)

Враговете му надменно го атакуват, постоянно замислят зло **против** него, съюзяват се против него, за да имат по-голяма сила, тайно се готвят да се нахвърлят върху него, постоянно го шпионират (ст. 2, 5, 6). Изглежда, че силата им значително го превъзхожда.

56:3 Но вярата пронизва мрака, като уверено заявява: **„Когато съм в страх, на Теб ще се уповавам.“** Този „ободрителен кураж на беглеца“, както го нарича Делицш, е основан на Божия характер и на верността на Неговите обещания. Той е по-силен от всички наши врагове взети заедно и е обещал да ни запази невредими. Нищо не може да пробие защитната стена, която Той е издигнал около нас, освен със съзнателното разрешение на Неговата воля. Ето защо можем без страх да се уповаваме на Бога.

56:4–6 На дръзкото предизвикателство: **„Какво ще ми стори** някой, който е просто **човек?“** разумът може да отговори: „Много неща. Човекът може да преследва, да ранява, да осакатява, да стреля, да убива.“ Но факт е, че Божието дете е безсмъртно, докато делото му не е завършено. Ние трябва да разбираме безстрашието на Давид и в светлината на думите на нашия Спасител:

> Не се бойте от онези, които убиват тялото, а душата не могат да убият; а по-скоро се бойте от Онзи, който може и душа, и тяло да погуби в пъкъла (Мат. 10:28)

56:7 След като си припомня добре обмислените опити на враговете му да го погубят, Давид призовава **Бога** да им отплати за предателството им, като ги **повали** в Своя **гняв.**

56:8 Тук виждаме едно прелестно опи-

сание на нежната и лична грижа на нашия Господ. Той помни нашите **скитания** и неспокойното ни бдене през нощта, когато като в треска се въртим от една страна на друга. Той е толкова загрижен за нашата скръб, че можем да Го помолим да запази **сълзите** ни в **меха Си.** Това може би е алюзия за древния обичай опечалените да събират пролетите си сълзи в малко шишенце и да го оставят в гроба на починалите си приятели като спомен за любовта на живите. Във всеки случай Бог действително записва нашите **сълзи** в Своята **книга,** точно както по-късно Иисус ни учи, че всеки един от космите на главата ни е преброен.

56:9 Като Давид и ние можем да бъдем сигурни, че Бог ще обърне назад **враговете** ни в отговор на нашите молитви. Ние знаем това, защото Бог е откъм нас. Ако Бог е откъм нас, кой може успешно да бъде против нас (Римл. 8:31)?

> В крайна сметка има само един въпрос, който има значение в този живот; всичко останало е второстепенно: „Бог откъм нас ли е?“ Давид *най-сетне* е сигурен в Бога; а човекът, който е сигурен в Бога, се е издигнал над страха (11). *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

56:10, 11 Припевът от ст. 4 се повтаря и в ст. 10 и 11, но този път в него са използвани две различни имена на Бога:

> **В Бога [Елохим] – ще хваля словото Му – в ГОСПОДА [ЙХВХ, Йахве] – ще хваля словото Му – в Бога [Елохим] съм положил упованието си. Няма да се уплаша, какво ще ми стори човек?**

Псалмистът възхвалява обещанието на Всемогъщия и на Бога, който пази Своя завет, с пълна увереност в Неговата закрила и грижа и с хладно презрение към способностите на крехкото човешко същество да му навреди.

56:12, 13 Настоящата увереност в бъдещото избавление подтиква Давид да изпълни **обещанията** си към Господа и да изплати дълга си от благодарност към Него. Макар все още да е на вражеска територия, той се наслаждава на блаженствата на пълното спасение. Животът му е спасен, **краката** му са опазени от препъване, за да може да продължи **да ходи** в присъствието на **Бога в светлината** на живота.

Псалм 57: Под сянката на Неговите крила

Когато пише този псалм, **Давид** се крие **от Саул** в някаква **пещера** – или пещерата Одолам, или тази при Енгади. Пред него има две постоянно присъстващи реалности – милостивият Бог и страшният враг. Псалмът се люшка между двете, но вярата в първата реалност е по-голяма от страха от втората и наклонява везните в тази посока.

Постоянно присъстващият Бог (57:1–3)

Псалмистът не изисква да бъде избавен, като че ли има право на това. Той се моли за това като за милост от **Бога,** незаслужено благословение, произтичащо от Неговата доброта. Забравил за усойното, мрачно място, в което се намира, той е обзет от усещането, че е скрит **в сянката на** Божиите **криле** като пиленце, сгушено под крилете на квачката. И той ще остане там, **докато преминат** бурите на живота. От това привилигеровано място на осъзната близост той **вика към Всевишния Бог** с вярата, че никой и нищо не могат да попречат на Бога да постигне Своите цели в живота на Своите деца. Когато **от небето** дойде отговорът, той ще означава избавление за вярващото сърце и позор за онези, които го угнетяват. Това ще бъде една незабравима демонстрация на Божията любов и надеждност.

Постоянно присъстващият враг (57:4)

Враговете са страшни – като свирепи, разярени **лъвове,** които разкъсват и поглъщат; тези **огнедишащи хора** имат **зъби** като **копия и стрели** и езици като **остри мечове.** Въпреки това Давид ляга да почива сред такава опасност – наистина зебележителна проява на вяра.

Постоянно присъстващият Бог (57:5)

В един рефрен, който се повтаря и в ст. 11, Давид копнее да види как Божията **слава** се проявява, когато Бог поразява враговете Си и защитава Своето дело. Единствената достойна проява на Неговата **слава** е тя да бъде в космически, глобални измерения.

Постоянно присъстващият враг (57:6)

Противниците са намислили хитър капан за Есеевия син: **душата** му е превита от тежест. Да, те са **изкопали яма,** в която да го хванат, **но** самите **те падат в нея.**

Постоянно присъстващият Бог (57:7–11)

Не е изненадващо, че **сърцето** на псалмиста **е непоколебимо** решено да пее на **Господа.** Не е изненадващо, че той извисява душата си и изтърсва праха от **лирата и арфата** си. Не е чудно, че е решен да посрещне зората с песни на възхвала.

И това няма да бъде някакъв частен провинциален концерт. Той ще благодари на Бога **между народите** и ще пее псалми **между племената,** защото Божията **милост** е безкрайна като **небесата,** а верността Му – безгранична като **облаците.**

Ф. Б. Майер отбелязва, че както Давид „се издига над личната си скръб в желанието си за Божията слава“, така и ние трябва да подчиним собствените си дребни скърби на голямата страст да Го **възвеличим.**

Псалм 58: Осъдените съдии

58:1, 2 От самото си начало този псалм е ярко обвинение против неправедните съдии и владетели. Могъщите господари на земята са подведени под отговорност. Били ли са справедливи в своите решения? Отдавали ли са справедливост на обикновените хора? Очевидният отговор е **„не“.** В сърцата си те замислят всякакви нечестия. После **ръцете** им изпълняват **насилието,** родено в сърцата им. Земята е пълна с извращения на правдата.

58:3 Описанието се разширява от неправедните съдии към по-широкия клас на **безбожните** хора, към който те принадлежат. Тяхната поквара не се е развила в края на живота им, тя води началото си от самото им раждане. Тяхното беззаконие и бунт са вродени. Още щом започнат да говорят, те започват и да лъжат.

58:4, 5 Думите им са клеветнически и зловредни като смъртносната **змийска отрова.** Ушите им са глухи за Божия глас **като глухата кобра,** която не слуша укротителя, **колкото и изкусно да** я **омайва.**

58:6, 7 Както е използвал природни сравнения, за да опише безбожието им, така Давид си служи с примери от природата и за да намери подходящи метафори, с които да опише присъдата над тези безбожници. Нека **зъбите** на тези свирепи лъвове да бъдат **строшени** и изтръгнати. Нека се изгубят внезапно **като води,** които бързо **изтичат,** или като поток, който загадъчно се скрива под земята.

Значението на ст. 7б е несигурно. Той може да означава: „Нека **стрелите** им бъдат като с пречупени върхове – тъпи и безвредни.“

58:8 Тук навлизаме в света на охлювите и плужеците. Също както **охлювът „се**

разтапя“ в диря от слуз, така нека и тези престъпници да изчезнат от жилищата на хората. Дали охлювите действително се разтапят в следа от слуз, е маловажна подробност. Никой не възразява, когато кажем, че една горяща къща „се издига в пламъци“. Защо тогава се задълбаваме в един образен израз от Библията?

Следващото проклятие е тези злодеи да умрат преждевременно, **като недоносче,** което никога не вижда **слънцето.** „Очите на безбожните никога не са се отваряли“, казва Скроджи, „и техните възможности никога не са се развивали; грешникът е като аборт – едно неизпълнено обещание.“[41]

58:9 Накрая псалмистът моли Бога да ги **помете** внезапно, както **вихрушката** издухва горящите **тръни,** преди котелът над тях да е усетил топлината им. Макларън казва:

> Картината, която псалмистът има пред очите си, може би е следната: група пътници приготвят вечерята си в своя лагер. Те трупат храсталаци под котела, като се надяват да успеят да заситят глада си. Но преди котелът да се затопли, да не говорим водата да заври и месото да се свари, излиза вихрушка, която отнася и огъня, и котела, и всичко.[42]

58:10 В еврейския оригинал на този стих няма нищо неясно. Той недвусмислено твърди, че Божият народ ще се зарадва, когато **безбожните** получат наказанието си, и че **ще измие краката си в кръвта на безбожния.** Ако това звучи отмъстително и нелюбящо за нашите християнски уши, можем да го оправдаем с думите на Дж. Г. Белет, който казва, че макар християните да не могат да се радват на осъждението в настоящата епоха на благодатта, вярващите ще го направят, когато Господ изяви Своята божествена слава чрез **възмездие.** Можем да размислим и над думите на Морган, че „е проява на нездрава сантименталност и безбожна слабост да съчувстваме повече на злите потисници отколкото на Божия гняв.“[43]

58:11 Когато присъдата над безбожните се изпълнява, хората осъзнават, че **праведните** получават **награда,** и че **Бог** действително **съди** хората още тук, **на земята.**

Псалм 59: Бог на милостта, който ще ни посрещне

Тук **Давид** щурмува Божия престол стремглаво и почти останал без дъх, понеже **Саул** е **изпратил мъже,** които да обградят **къщата** му и да затегнат примката около него.

59:1–4 Думите бликат от устата му като горещ извор: **„Избави ме ... защити ме ... спаси ме.“** Изразите са ярки, резки, настойчиви. Тези безбожни мъже жадуват за кръвта му. Те безмилостно дебнат удобна възможност да го убият; съюзяват се в опит да го ликвидират. И всичко това е безпричинно. Давид не ги е провокирал по никакъв начин. Псалмистът е невинен за измяната и предателството, в което го обвиняват. Трескавата им подготовка да го елиминират не е предизвикана от негова **вина.** Да можеше Бог да се събуди и да се притече на помощ на Давид!

59:5 За момент Есеевият син като че ли отмества погледа си от непосредствените си врагове и го насочва към всички останали врагове на **Израил,** като призовава Бога да ги накаже всички. Той се обръща към Бога с имената *Йахве, Елохим Саваот, Елое Израил* – изреждане на Неговите имена, което има за цел да изрази всичко, което Той представлява в Своята същност, и всичко, което е свързано с Неговите специални отношения с **Израил.**

59:6, 7 Като глутница побеснели улични кучета те се връщат и обграждат псалмиста, като вият и го дебнат.

Непрестанният им лай и ръмженето им изпълват въздуха. Най-нагло смятат, че никой не може да ги чуе и да види какво се опитват да сторят.

59:8, 9 Но **ГОСПОД** ги вижда и се смее на безразсъдната им глупост – същият Бог, който **се подиграва** на горделивите **народи.** Великият **Бог** е **силата** на Давид, Онзи, когото той очаква, и неговата сигурна **кула.**

59:10 Някой е предложил тази незабравима перифраза на стих 10а: **„Моят Бог,** със Своята милост, ще ме посреща на всеки ъгъл." Каква утеха за измъчените от трудности и несгоди души от всички времена! С това уверение е свързано и знанието, че **Бог** ще ни запази, за да **видим** поражението на своите **врагове.**

59:11–13 Молитвата в ст. 11 е необикновена. Давид моли Господ да **не убива** внезапно врага, **да не би народът** на Израил да прояви лекомислие относно сериозността на греха. Ако наказанието е постепенно, Божията строгост ще остави у тях много по-неизличим спомен. Но от онова, което следва, е ясно, че окончателното унищожение е включено в списъка на страшни присъди, който псалмистът изготвя за своите преследвачи. Той се моли те да бъдат разпръснати с Божията **сила** и **повалени** от Господа, който пази Израил, да бъдат уловени, докато изявяват ненадминатата си **гордост,** и да им бъде поискана сметка за всичките им грешни, безбожни думи. И накрая Давид моли Бога да ги изтреби напълно **заради клетвата и лъжата, която говорят.** Тогава вече целият свят, от изток до запад, ще **познае,** че **Бог** наистина се грижи за потомците на **Яков.**

59:14, 15 Междувременно тези псета-хора **се връщат** в **града** да търсят псалмиста, като ръмжат, вият, дебнат за живота му и се разяряват, като не могат да го отнемат.

59:16, 17 Вечер кучетата ръмжат, но **на ранина** Есеевият син пее. Той величае **силата** и **милостта** на Господа, понеже Той е **висока кула и убежище в деня на** най-дълбока нужда. За всички Божии деца идва утрото, когато враговете им вече няма да ги има и когато силата и любовта на Спасителя ще бъдат тема на безкрайна песен.

Псалм 60: Нашата надежда е в Господа

Според заглавието, историческата основа на този псалм е случаят, **когато** Давид **воюва против арамейците от Месопотамия и арамейците от Сова и Йоав се връща и убива дванадесет хиляди едомци в Солната долина.** Изглежда, че по време на тази война с Арам и Едом (2 Царе 8:3–14) Израил е претърпял временно поражение, което е принудило Давид да атакува небесните порти с тази настойчива молба за помощ.

Ето съдържанието на псалма:

1. Поражението на Израил е от Господа, ст. 1–4.
2. Надеждата на Израил е в Господа, ст. 5.
3. Победата е обещана на Израил от Господа, ст. 6–8.
4. Нуждата на Израил е от Господа, ст. 9–11.
5. Увереността на Израил е в Господа, ст. 12.

Поражението на Израил е от Господа (60:1–4)

60:1–3 Като научава новините за жертвите, дадени във войната с едомско-арамейската коалиция, Давид тълкува бедствието като белег за това, че Господ е изоставил Своя народ. Това може да означава единствено, че **Бог** е **отхвърлил** Израил. В Своя гняв Бог е разбил отбраната на народа, като го е оставил безпомощно изложен на вражеските атаки. Не е ли време Господ да погледне с милост към народа Си и да възстанови Своите съсипани войски?

Всичко това прилича на последиците от колосално земетресение, разтресло страната. Икономическите, политическите и социалните основи на нацията са **разцепени.** Основите на обществото, отслабнали заради от ями, се клатят. Дано Господ поправи **проломите** и върне народа Си поне до известна степен към нормален живот!

Населението е преминало през огнено изпитание. От **виното** на страданието и разгрома хората залитат като пияни.

60:4 В оригиналния текст значението на този стих не е много ясно. Той може да означава, както е предаден в НИПБКДж, че Господ развява **знаме** за **онези, които** Му **се боят – да се издига заради истината.** Други преводи дават точно обратното значение:

Дал си знаме на онези, които Ти се
боят, за да побягнат от лъка.

Това би означавало, че Давид недоволства с неприкрит сарказъм, че знамето, което Бог е издигнал за Израил, е не **знаме** на победа, а на поражение, флаг, който сигнализира отстъплението пред силите на врага.

Надеждата на Израил е в Господа (60:5)

От пепелта на поражението се ражда молитва. Като нарича себе си и народа си **„Твоите възлюбени“,** псалмистът умолява Господа за избавление, победа и възстановяване на общението. „О, ела и избави приятелите Си, помогни с десницата Си и ни отговори“ (Желино).

Победата е обещана на Израил от Господа (60:6–8)

60:6, 7 В ст. 6–8 се чува гласът на самия **Бог,** който **говори в светилището Си** и изразява Своята решимост отново да завземе цялата израилева земя и да срази Своите езически врагове.

Сихем, Сокхот, Галаад, Манасия, Ефрем и **Юда** са всички еврейска територия. Бог заявява, че те Му принадлежат. Той **ще раздели Сихем,** разположен на западния бряг на Йордан, и **долината Сокхот** на източния. Ще притежава разположената от източната страна на Йордан област **Галаад,** както и двете територии на **Манасия** – от двете страни на Йордан.

Ефрем, който е разположен в централната част на Израил, е Неговият **шлем** – племето, което ще предвожда националната отбрана. А **Юда** е Неговият **скиптър** – според предсмъртното пророчество на Яков (Бит. 49:10) в него ще бъде престолът на управлението.

60:8 Обръщайки се към трите съседни народа, Господ заявява Своята суверенна власт и над тях. **Моав,** разположен на югоизточния бряг на Мъртво море, ще бъде Неговият **умивалник.** Той **ще хвърли сандала Си** върху **Едом** – образен израз, който означава насилствено завладяване и робство, а може би и презрение. **Филистимската земя** ще **приветства** Бога с радост заради Неговите присъди.

Нуждата на Израил е от Господа (60:9–11)

60:9 Ясно се вижда, че тук говорителят се сменя.[44] Това едва ли е гласът на Господа, защото Той няма нужда някой да Го **въведе в укрепения град.** Затова ние разбираме тези думи като думи на Давид, който копнее за деня, в който столицата на Едом (наричана Восора, Села и Петра) ще падне в ръцете на израилтяните. Тук, разбира се, градът е нарицателно за цялата страна **Едом.** Давид желае да бъде инструментът, който Бог ще използва, за да изпълни намерението Си да хвърли сандала си върху Едом.

60:10 Но за момента това е напразна надежда, защото **Бог** е скрил Своето лице от народа Си. Той го е **отхвърлил** и вече не придружава израилевите **войски** като гарант за победа.

60:11 Затова Давид се моли Бог отново да воюва за Своя измъчен народ. Божествената помощ е крайно необходима; **човешката помощ** е безполезна.

Увереността на Израил е в Господа (60:12)

Псалмът завършва с нотка на увереност. С Божията подкрепа израилевите войски са уверени, че ще извоюват знаменита победа. **Притеснителите** им ще бъдат смазани под Неговата пета.

Приложение

Враговете на вярващия са светът, плътта и дяволът. Оставен сам на себе си, той е безсилен да се бие с тях. А помощта на други хора е недостатъчна, независимо колко добронамерени са те. Но чрез Господ Иисус Христос има победа. Онези, които се уповават на Него за избавление, няма да бъдат разочаровани.

Псалм 60 ще получи окончателното си изпълнение в последните дни, когато измъченият и обезсърчен еврейски остатък се обърне към Месията за спасение и победа. Тогава земята на Израил ще бъде разпределена между племената, а враговете на нацията ще бъдат поставени в безизходица.

Псалм 61: Канарата, която е твърде висока за мен

Давид е имал забележителни взаимоотношения с Господа. За него Бог е:

> … ярка и жива Реалност,
> за вярата по-истинска от всичко земно,
> по-скъпа, по-ценна, по-близка,
> от всякаква човешка връзка.
>
> *неизвестен автор*

Особено в моменти на опасност, когато положението изглежда крайно безнадеждно, той се е научил да възлага товара си на Господа и да го оставя на Него.

Тук той се намира в поредното си затруднение, когато сякаш е на ръба на скала над огромна пропаст. Натискът на обстоятелствата изтръгва от сърцето му тази молитва, която рядко е била надминавана по своята настойчива сила и яснота. През вековете тя е била използвана от хиляди Божии деца, преминаващи през гонения, сърдечни скърби и страдания, защото майсторски казва онова, което те чувстват, но не биха могли да изразят така добре.

61:1 В тронната зала на вселената се чува познатият глас на Давид:

Чуй вика ми, Боже, обърни внимание на молитвата ми!

Божието сърце е възхитено. Детската вяра на Неговия слуга му осигурява незабавен прием при Владетеля.

61:2 От края на земята ще викам към Теб, когато примира сърцето ми.

Псалмистът не се намира буквално на **края на земята,** но се намира в състояние на смъртна опасност, в което перспективата за безопасност и избавление изглежда твърде неясна – място, където животът свършва и започва смъртта. Физически и емоционално той е изтощен, но знае, че престолът на благодатта е само на един дъх разстояние, затова отива при него, за да получи благодат, която да му помогне във времето на нуждата му. „Разстоянието“, е казал някой, „е без значение и никаква ужасна ситуация в живота не може да попречи на молитвата.“

Заведи ме на канарата, която е твърде висока за мен.

Верният духовен инстинкт подсказва на Давид, че има нужда от **канара** за защита, и че **канарата** трябва да бъде **твърде висока за** него, така че той се нуждае от божествено водителство, за да я достигне. Канарата, разбира се, е Господ (2 Царе 22:32); никъде в Библията тази метафора не се използва за обикновен човек.[45] **Канарата** трябва да бъде някой

по-велик от обикновен човек – иначе човек никога не би могъл да намери убежище в нея. Това говори за божествеността на Христос. (Впоследствие канарата трябва да бъде разцепена, за да осигури скривалище от врага.) Накрая Давид признава, че той няма мъдростта и силата сам да насочва стъпките си, затова моли Господ да го води към Себе Си – вековната Канара.

61:3 Защото Ти ми стана прибежище, здрава кула пред врага.

Тези думи потвърждават, че канарата е Бог. Давид знае от опит, че Той е негово сигурно **прибежище** и силна **кула,** в която праведните могат да намерят безопасност (Пр. 18:10). Той пак ще бъде онова, което е бил преди.

61:4 Ще живея в Твоя шатър вечно, ще прибягна под защитата на Твоите криле. Села.

Молитви като тази не могат да не докоснат Божия престол! Такава нежна обич и проста вяра не могат да получат отказ. Не е чудно, че Бог нарича Давид човек по сърцето Му (1 Царе 13:14). Изразът **„защитата на Твоите криле“** може би е алюзия за крилете на херувима, прострени над поръсеното с кръв умилостивилище.

61:5 Защото Ти, Боже, си чул обещанията ми, дал си ми наследството на онези, които се боят от Името Ти.

В Стария Завет думата **наследство** се използва за ханаанската земя (Изх. 6:8), народа на Израил (Пс. 94:5), Божието Слово (Пс. 119:111), децата в семейството (Пс. 127:3), защитата от увреждане (Ис. 54:17) и накрая за скинията или храма (Ер. 12:7). Последното значение вероятно е използвано в този стих, тъй като предходните стихове споменават Божия шатър и загатват за херувима. Днес ние бихме свързали **наследството на онези, които се боят от** Божието **Име,** с вечния живот (Кол 1:12).

61:6, 7 Ще прибавиш дни към дните на царя, годините му нека бъдат като много поколения.

Нека седи на престола до века пред Божието лице; заповядай милосърдие и истина, за да го запазят.

Интересно е, че в тези два стиха Давид преминава от първо лице в трето. Това е интересно, защото, макар несъмнено да продължава да говори за себе си и за завета, който Бог е направил с него (2 Царе 7), тези негови думи са по-подходящи за един друг Цар. Ако ги отнесем към Давид, те могат да означават само молба за дълъг живот за него самия и за увековечаване на царството му. Но когато се приложат за Господ Иисус, те намират своето буквално изпълнение:

1. Животът Му е продължен вечно въпреки преследванията, на които е бил подложен (Евр. 7:16).
2. Годините Му ще продължат във всички поколения (Евр. 1:12).
3. Той завинаги ще седи на престола пред Бога (Евр. 1:8).
4. Непоклатима любов и милост завинаги ще бдят над Него като телохранители (Пс. 91:1–16).

Дори древноеврейският коментар в Таргума казва, че тук се говори за Царя Месия.

61:8 Така ще пея псалми на Твоето Име навеки, като изпълнявам обещанията си ден след ден.

И така псалмът, който започва в смъртна опасност, завършва в спокойствие. Давид е достигнал до канарата, която е твърде висока за него, и е така благодарен, че решава постоянно да пее възхвала на Господа, **като изпълнява обещанията си** за поклонение, любов и служба. Той не е като онези, които правят гръмки обещания, когато са притиснати, а после бързо забравят за тях, когато кризата отмине. Не е като онези, които „скачат в молитвата, но куцат в прославата“.

Псалм 61 е вдъхновил тази прекрасна песен:

Понякога дълбоки сенки закриват пътя
към целта.
И скърби, трудности и болки заливат
моята душа.

Припев:
Тогаз ще прибягна да бъда спасен
на Канарата, твърде висока за мен.

Понякога денят е дълъг и пътят –
прахоляк и зной,
но в Твоята благословена сянка
ний пак намираме покой.

О, нека близо до Скалата да бъда
и в радост, и в беда,
и да изкачвам планината,
и да съм в мрачна долина.

ЕрастъсДжонсън

Псалм 62: Само Бог!

Посланието на Псалм 62 е, че Бог е единственото истинско прибежище. Повторението на думата **само** подчертава Неговото изключително право над нашето пълно и неразделено доверие.

Няколко от прекрасни начини, по които Той е представен в този псалм, са:

1. изворът на нашето **спасение** (ст. 1б, 2а, 6а, 7а);
2. нашата **канара** (ст. 2а, 6а, 7б);
3. нашата **крепост** (ст. 2в, 6в);
4. основата на нашето **очакване** (ст. 5б);
5. нашата **слава** (ст. 7а);
6. нашето **убежище** (ст. 7б, 8б);
7. изворът на **сила** (ст. 11б);
8. изворът на **милост** (ст. 12а).

Всеки, който направи Бога основа на своята надежда и сила, получава следните уверения:

1. той **няма много да се поклати** (ст. 2б);
2. има дързост да изобличи враговете си (ст. 3);
3. може да прозре плановете и стратегията им (ст. 4);
4. той **няма да се поклати** (ст. 6б);
5. ще иска и другите да познаят радостта на упованието в **Бога** (ст. 8).

Има пет други неща, на които хората често се уповават, но това упование със сигурност ще бъде излъгано.

1. **Синовете на хора,** т. е. обикновените хора, са преходни, те са трайни като **лъх.**
2. **Синовете на мъже,** били те владетели или заможни хора, създават илюзията, че могат да предложат помощ и сигурност, но в действителност и на тях не може да се разчита. Поставени на везните, и простолюдието, и елитът нямат никаква тежест, ако става дума да се разчита на тях.
3. **Насилието** е метод, на който е глупаво да се разчита; „то е пропито от Божието проклятие“.
4. **Грабителството** може да изглежда пряк път към силата и богатството, но нечестната печалба ще предизвика Божията присъда.
5. *Дори* ***богатството,*** придобито чрез честен труд, никога не бива да заема мястото на Господа в нашата обич и служение. Ф. Б. Майер пише: „Колко често сме търсили напразно помощ от хора и от пари – но Бог никога не ни е подвеждал.“

Изглежда вероятно този псалм да е бил вдъхновен от бунта на Авесалом. Бунтовниците искат да съборят Давид **като наклонена стена и разклатена ограда.** Целта им е **да го съборят от височината му,** т. е. от престола му. Докато се преструват на лоялни, те подготвят предателство. Царят бежанец насърчава верните си поданици да запазят непоколебимата си вяра в Господа. Враговете му разчитат на хора и пари, но в никое от тези неща няма спасение. Неговото упование е в Господа. Господ постоянно му е показвал, че Той е първоизточникът на силата и любовта, че Неговата сила избавя верните и наказва враговете, че Неговата

любов утешава и благославя Неговия народ. Давид ще види как Бог въздава справедливост на всички, които отхвърлят Неговата благодат.

Коментарът на Джон Дон към този псалм е незабравим:

Той е моята канара и моето спасение,
моята крепост, моето прибежище и моята слава.
Щом Той е моето прибежище, кой враг ще ме преследва?
Щом Той е моя крепост, какво изкушение ще ме рани?
Щом Той е моята канара, коя буря ще ме поклати?
Щом Той е моето спасение, коя тъга ще ме обезсърчи?
Щом Той е моята слава, кое злословие ще ме опозори?

Псалм 63: По-добро от живота

Временно свален от власт, **Давид** пътува през **юдейската пустиня** към своето принудително изгнание на изток от Йордан (2 Царе 15:23–28; 16:2; 17:16). Макар политическите дела на царя да са в тежко положение, той притежава завидна духовна жизненост.

63:1 Великолепно е да чуем как Давид нарича Господа свой собствен Бог: **„Боже, Ти си мой Бог.“** Самите думи са прости и детски, но съдържат огромно значение. **Мой Бог** – лична, интимна връзка. **Мой Бог** – трайно съкровище, когато всичко друго е загубено. **Мой Бог** – достатъчна опора във всяка криза.

Смиряващо е за нас да видим страстта, с която псалмистът търси Бога, особено когато си дадем сметка колко често сме хладни и неуверени към Него. Той търси Господа **в ранно утро – в ранното утро** на живота си и **в ранното утро** на всеки ден. И Го търси със забележително усърдие. **Душата** му **жадува за** Бога, **плътта** му премалява за Него – цялото му същество копнее за общуване с Вечния. Неговият копнеж е така силен, както жаждата на пътник в **суха,** изтощена, **безводна земя.** Между другото, това е едно не лошо описание на света – суха пустош.

63:2 В спомените си псалмистът се връща назад към времето, когато се е покланял на Бога **в светилището** в Ерусалим, към онези неизразими мигове, когато в екстаза на свято съзерцание той Го е виждал в цялата Му **мощ и слава.** Сега душата му не може да се задоволи с нищо по-малко от ново разкриване на Господа в Неговата мощ и блясък. Някои наричат това „видение на блаженството“ – виждането на Бога в цялата Му божествена слава. Както и да го наречем, това е преживяване, което прави всяка друга слава да изглежда бледа и незначителна.

Дай да Те видя! От Теб озарен,
Господи, всичко бледнее за мен.
Ти си моята мисъл нощя и деня.
Наяве, насън си ми Ти светлина.

по ирландски химн от VIII в.

63:3, 4 Тогава от неприятната юдейска пустиня се издига един от великите и възторжени хвалебни химни.

Понеже Твоето милосърдие е по-добро от живота, устните ми ще Те хвалят.
Така ще Те благославям, докато съм жив, в Твоето Име ще издигам ръцете си.

Милосърдието на Господа **е по-добро от** всичко, което може да ни поднесе **животът.** Най-добрата употреба на човешките **устни** е да Го славят. **Ръцете** ни тръпнат от удовлетворение, когато се **издигат** към Него в хвала и молитва.

63:5–8 Никое угощение не може да се сравни с това свято общуване. Душите ни се хранят с най-отбраните наслади, а **радостните** ни **устни** отговарят с преливаща благодарност, докато изпълваме

безсънните часове на **нощта** с размисли за нашия славен Господ. Той винаги ни е бил помощ – кой може да изброи всичко, което Той е сторил за нас? Скрити **в сянката на** Неговите **криле,** ние издигаме глас в радостна песен. Понеже сме се прилепили към Него в любяща зависимост и осъзната нужда, Той ни пази от видими и невидими опасности и ни дава сили да бързаме напред към целта за наградата.

63:9, 10 „Врагове“ ли казахте? „О, да, имам врагове, които са решени да ме унищожат. Но те са осъдени на изтребление. Ще умрат от насилствена смърт и ще понесат позора да бъдат лишени от нормално погребение.“

63:11 „Но аз ще продължа да се радвам **в Бога.** Всъщност **всеки, който се кълне** във вярност към **Него,** ще участва в тази радост, а онези, които обичат да лъжат, ще бъдат смълчани.“

Псалм 64: Лъкове и стрели

В Псалм 64 са описани две битки с лъкове и стрели. Предварителното събитие е битката между безбожните и праведния (ст. 1–6). Главната битка е между Бога и безбожните (ст. 7–10).

64:1–6 Първата битка изглежда съвсем неравна. Срещу праведния **Давид** се изправят множество злодеи. Той няма стрели, а техните колчани са пълни. Но той притежава тайното оръжие на молитвата и го използва, за да си осигури подкрепата на своя невидим Партньор. Като издига **гласа** си в молитва, псалмистът най-напред призовава Бога да го запази **от ужаса** и **от тайния съвет на злодеите.** После Му предоставя разузнавателен доклад за **врага.** Техните езици са прецизно наточени, остри **като меч. Прицелват** обвинителните си **стрели – горчиви думи** на упрек. Нападат неочаквано от **тайни** скривалища, без да ги е страх от ответен удар. Те са неумолими в решимостта си да изтребят невинните. В плановете си тайно да уловят псалмиста в капан те си мислят, че никой не може да ги види и да разбере намеренията им. „Хитро замислиха плана си, всеки в коварното си сърце, всеки в дълбокото си лукавство“ (ст. 6, Мофат).

64:7 До този момент като че ли всичко е в полза на злодеите. Но праведният е прегърнал обещанието: „ГОСПОД ще воюва за вас, а вие ще останете мирни“ (Изх. 14:14). „Защото боят не е ваш, а Божи“ (2 Лет. 20:15).

64:8 И така, във второто сражение виждаме как **Бог изстрелва по тях стрела** (единствено число). Тя попада право в целта. Те **падат ранени** на земята. Бог изпраща злите им думи обратно върху тях, а **всички, които ги гледат,** са **потресени** от ужас.

64:9, 10 В резултат на това народът е обзет от страхопочитание. Вестите бързо се разпространяват и хората осъзнават, че правдата е възтържествувала. Това, разбира се, кара **праведните** да **се радват** и да **се уповават на** Йахве. Всички, които обичат истината, ще празнуват.

Псалм 65: Песен за жетвата на Хилядолетното царство

Независимо че Псалм 65 е широко използван като класическа песен за отпразнуване на жетва, няма никакво съмнение, че неговото основно тълкуване е свързано с условията след Второто пришествие на Господа.

65:1 През дългите векове на отчуждението на Израил от Бога **Сион** е бил безплоден, що се отнася до **възхвалата на Бога.** Но когато древният Божи народ се върне при Него, Бог ще бъде посрещнат с **възхвала** сред тишина на страхопочитание и благоговение. **Обещаното** накрая ще Му бъде **отдадено.** Това може да означава Неговото собствено обещание, че всяко коляно ще се преклони пред Него (Ис. 45:23). Може да бъде и

обещанието на Месията от Псалм 22:22: „Сред събранието ще Те хваля." А може да става дума и за обещанието за любов, преклонение и служение, което угнетеният остатък ще даде на Господа по време на ужасните страдания на Скръбта.

65:2 Докато в ст. 1 става дума най-вече за Израил, тук обхватът се разширява до цялото човечество. Бог е известен с величественото и благородно име: **„Ти, който чуваш молитва."** Покаялите се народи ще се облегнат на Него с **молитва** на вяра.

65:3 Важно е да забележим смяната на говорителите в този стих. В първото изречение на стиха Месията си припомня понесеното вместо нас наказание на Голгота, когато е бил смазан под ужасния товар на греха. Но еврейският остатък бързо признава, че това не са били Неговите грехове, а **„престъпленията ни".** Те казват: „Но Той беше прободен заради нашите престъпления, беше съсипан заради нашите беззакония; върху Него дойде наказанието, докарващо нашия мир, и с Неговите рани ние бяхме изцелени" (Ис. 53:5). Веднага щом израилтяните изповядат тази вина, те ще получат уверението, че престъпленията им са простени.

65:4 Отново трябва да си дадем сметка, че първата част на стиха говори за Месията Иисус, докато втората предава думите на изкупения Израил. Благословеният Божи Син е Онзи, когото Бог е избрал, както четем в Исая 42:1: „Моят избраник, в когото е благоволението на душата Ми." Той е и Онзи, на когото Бог позволява **да се приближи** до Него – свещеник завинаги според чина на Мелхиседек. Той ще **живее** в Господните **дворове,** в мястото на особена близост до Него.

После еврейският остатък изразява своята надежда за пълно удовлетворение от **благостта** на Божия **дом,** на **светия** Му **храм.** Това споменаване на **храма** кара някои да поставят под въпрос авторството на Давид, тъй като храмът е построен едва след смъртта на Давид. Тази трудност обаче изчезва, когато си дадем сметка, че думата *храм* понякога се използва и за скинията преди построяването на Соломоновия храм (1 Царе. 1:9; 3:3; 2 Царе 22:7).

65:5–7 Изкупените евреи продължават да говорят. В отговор на молитвите им Господ праведно наказва техните врагове с **разтърсващи** присъди. Така Той се изявява като **Бог на** тяхното **спасение** и **упование на** хората по **всички земни краища** и **на** онези, които се намират в **най-далечните морета.** Колко велик Бог е Той! Опасан с всемогъщество, Той здраво **утвърждава планините** на местата им с действието на Своята свръхсила. За Него е нищо да укроти яростта **на моретата** и гнева **на вълните им** (на Галилейското езеро например) или пък да потисне яростта **на народите.**

65:8 Не е изненадващо, че невярващите от **краищата на земята се боят от знаменията** и чудесата, които Бог изпраща върху тях, нито че вярващите в земите на изгрева и залеза **ликуват.**

65:9 Независимо че ст. 9–13 описват земеделската година от сеитбата до жетвата, те се отнасят главно за условията на Хилядолетното царство, когато проклятието ще бъде отмахнато и изобилните реколти ще са нормални.

Пролетта е като посещение от Бога. Той изпраща потоците на Своята небесна река – облаците, които се носят по небето. После, след като земята е подготвена, Той дава семето, което ще се засее.

65:10 В сезона на растежа разораните **бразди** се **напояват,** дъждът стапя **буците** и **размеква** земята. Скоро посевите силно избуяват.

65:11–13 Бог **увенчава** цикъла на растежа **с благостта Си.** Където е стъпил кракът Му, потичат потоците на изобилието. **Пасбищата** раждат големи коли-

чества фураж. **Хълмовете** са застлани с тучна растителност, все едно че ликуват от радост. **Ливадите** са като **облечени** с овчи кожух от безбройните **стада.** Узрялото **жито** се люлее в ритмични вълни по повърхността на **долините.** Цялата природа сякаш празнува настъпването на епохата на Месията.

Псалм 66: Елате, вижте и чуйте!

66:1–4 В първите четири стиха псалмистът призовава **цялата земя** да запее в прослава на **Бога.** Тази радостна песен трябва да **възпява** превъзходствата **на Името Му. Възхвалата** трябва да бъде **славна,** защото нейният Обект е славен. Дадени са и самите думи на тази песен на прослава от цялата вселена. Можем да ги перифразираме така:

> Господи, Твоите дела са страшни. Силата ти е така опустошителна, че враговете Ти се свиват от страх пред Теб. Най-накрая цялата земя се навежда пред Теб в преклонение. Навсякъде хората славят Твоето Име в песен.

Тази песен несъмнено ще бъде любима, когато настъпи епохата на царството.

66:5–7 Повторението на местоименията *наш* и *ни* в ст. 5–12 ни кара да мислим, че той описва чувствата на изкупения еврейски остатък, който благовества на народите, като ги кани да размислят за поразителните неща, които **Бог** е извършил за Израил. В ума им изплуват две удивителни прояви на Неговата мощ. Той прави път от **суша** през Червено **море.** А когато четиридесет години по-късно израилтяните стигат до **река** Йордан, те преминават през нея пеша. Каква радост избухва в Израил тогава! Народът ликува в Своя Бог, чиято могъща власт няма край и чиито **очи** отблизо **наблюдават народите.** Всеки, който би се разбунтувал срещу такъв Бог, е безумец!

66:8–12 Езичниците също са призовани да **благославят Бога** за чудотворния начин, по който Той е опазил народа на Израил. В поредица от бързо сменящи се образи Израил е представен като:

1. **пречистван** като **сребро,** което се подлага на висока температура в топилна пещ (ст. 10);
2. лишен от свобода като оплетен **в мрежа** (ст. 11а);
3. насилствено принуден да работи робски труд (ст. 11б);
4. унизяван и потъпкван от злодеи (ст. 12а);
5. изложен на ужасяващи опасности, сякаш **преминава през огън и вода** (ст. 12б).

Въпреки всичко обаче Бог не е позволил евреите да бъдат напълно унищожени. Точно обратното – Той ги е **извел в изобилие** – описание на свръхизобилното благоденствие на Израил по времето на Хилядолетното царство. Както казва Уилямс:

> Въпреки нескончаемите опити на Сатана и хората да унищожат Израил напълно, неговите дванадесет племена ще се явят на хълма Сион в утрото на Хилядолетното царство и така ще демонстрират истината на девети стих. Те ще свидетелстват, че справедливо наложените им наказания (ст. 10 -–12) са били замислени в любов и изпълнени в мъдрост.[46]

66:13–15 Местоименията **аз** и **ми** в ст. 13–20 показват, че хорът е заменен от соло. Редица сериозни коментатори смятат, че говорителят е Господ Иисус, Израилевият Цар и великият Първосвещеник. Той идва при Бога **с всеизгаряния** на един живот, напълно посветен на волята на Неговия Отец. Той **изпълнява обещанията** за възхвала, които е дал, когато е бил в беда. Това може да се отнася за Неговите собствени страдания на кръста или за страданията, които е изпитал в страданията на Своя народ, защото „във всичките им скърби Той скърбеше“ (Ис. 63:9).

Когато четем тук за **всеизгаряния,** жертви на **овни,** приноси от **говеда и кози,** не е задължително да ги приемаме точно буквално, освен ако псалмистът не говори за собствените си преживявания. Месията използва тези образи във връзка със Своя народ и те изобразяват духовното поклонение, което Той и изкупеният остатък ще принесат на Бога. Разбира се, това не отрича факта, че в Царството отново ще бъде въведена някаква модифицирана система на жертвоприношения.

66:16–19 В ст. 5 поканата беше „Елате и вижте". Тук, в ст. 16, тя е **„Елате и слушайте".** Делата на **Бога** в историята могат да бъдат видени, но за действието Му в човешката душа можем само да слушаме. Месията кани всички, които имат страх от Бога, да чуят Неговото свидетелство за молитвата, на която е получил отговор. Той е **извикал към Него с** молба и възхвала. Тук става дума за времето, когато Той „със силен плач и със сълзи принесе смирени молитви и настойчиви молби на Този, който можеше да Го избави от смърт" (Евр. 5:7, НПБДжНД). **Ако в сърцето Си** Той беше **зачитал нечестието, Господ не би** Го **послушал.** Но Той е бил без грях и затова е бил чут „заради благочестието Си" (Евр. 5:7, НПБДжНД).

66:20 И това вдъхновява финалния възглас на прослава:

> **Благословен да е Бог, който не отхвърли молитвата ми и не оттегли от мен милостта Си!**

Псалм 67: Мисионерското поръчение на Израил

Когато Бог е призовал народа на Израил, Неговото намерение е било тази нация да има мисионерски характер. Тя е трябвало да бъде свидетел и самата тя да е свидетелство пред околните народи за две основни истини.

1. Истината на монотеизма – че съществува само един Бог (Изх. 20:2, 3; Втор. 6:4; Ис. 43:10–12).
2. Истината, че народът, който живее в покорство на управлението на Йахве, ще бъде щастлив и ще благоденства (Лев. 26:3–12; Втор. 33:26–29; 1 Лет. 17:20; Ер. 33:9).

Божията воля е била Израил да бъде не *окончателният обект* на Неговото благословение, а негов *проводник*. В Стария Завет има многобройни свидетелства, че Божието спасение е предназначено и за езичниците също както и за евреите, и че Израил като царство от свещеници е трябвало служи като посредник между Бога и народите.

За съжаление Израил се проваля в този аспект от своята мисия. Като изпада в идолопоклонство, той отрича тъкмо онези истини, които е призван да прогласява.

Но Божиите цели и намерения не се провалят така лесно. По време на Голямата скръб един остатък от вярващи евреи ще носи благовестието на царството на света (Мат. 24:14). А в идещото царство Израил ще бъде проводникът за благословение на народите (Ис. 61:6; Зах. 8:23).

67:1, 2 Този псалм е пророчество за това време. В него чуваме как вярващите евреи се молят **Бог да** ги **благослови** така, че да могат да бъдат средството за евангелизиране на езичниците. Когато четем думите: **„за да се познае на земята Твоят път",** трябва да си спомняме, че този път е Христос (Йоан 14:6). Само чрез Него **народите** или отделните хора могат да познаят Божията сила за спасение.

67:3, 4 В забележителен изблик на мисионерски ентусиазъм Израил се моли от езичниците да се издигнат огромни вълни на възхвала към Бога, **народите да ликуват** в празничното време на тържество, като се наслаждават на благот-

ворното и справедливо управление на Христос и на Неговата нежна пастирска грижа.

67:5 Както Израил копнее да чуе как **всички народи** на света **възпяват Бога,** така и ние, както ни напомня Ф. Б. Майер, трябва да „копнеем да видим много корони на главата на Христос."

67:6, 7 Последните два стиха изобразяват Милениума сякаш вече е настъпил. Нивите са ожънати и хамбарите и силозите са препълнени. Това доказателство за Божието благословение на Израил ще бъде мощно свидетелство за народите. Специалистът по еврейски Франц Делицш обобщава: „Защото Божията воля е цялото добро, което Той показва към Израил, да бъде за благословение на цялото човечество."[47]

Псалм 68: Нашият Бог крачи пред нас!

Това е националният шествен химн на Израил, в който пътуването на ковчега на завета от синайската планина към хълма Сион е прието за символ на Божия поход към Неговата окончателна победа. За еврейската представа ковчегът съвсем основателно представя Божието присъствие; когато ковчегът тръгва, тръгва и Бог.

Според всеобщото мнение тази песен е била написана, за да отпразнува едно конкретно събитие в историята на ковчега – завръщането му на хълма Сион след безславното му пленяване от филистимците и след престоя му в дома на Овид-Едом (2 Царе 6:2–18).

За да навлезем по-добре в духа на този марш, трябва да знаем, че той е разделен на следните седем части:

1. Встъпителен химн за прослава на Бога (ст. 1–6).
2. Пътят на ковчега от синайската планина през пустинята (ст. 7, 8).
3. Влизането в ханаанската земя и завладяването ѝ (ст. 9–14).
4. Превземането на Ерусалим от Давид (ст. 15–18).
5. Песен за прослава на Бога за победата над евусейците (ст. 19–23).
6. Шествието за пренасяне на ковчега в светилището в Ерусалим (ст. 24–27).
7. Тържествуващото множество предвкусва окончателната победа на Бога (ст. 28–35).

Ако този псалм се разгледа във връзка с Месията, той изобразява въплъщението на Христос, Неговата победа на Голгота, Неговото възнесение и Второто Му пришествие.

Встъпителен химн (68:1–6)

68:1–3 Първият стих ни подсказва, че основното тук е движението на ковчега; това са почти същите думи, които използва и Мойсей, когато ковчегът за първи път тръгва от синайската планина (Чис. 10:35). Видът на пътуващия свещен кивот напомня времето, когато **Бог** става и преминава към действие. За **враговете Му** това означава гибел и разпръсване, а за праведните – дълбока сърдечна радост. Враговете Му се разпиляват във всички посоки. Те **бягат** в пълен хаос. Безсъдържателни като **дим,** неустойчиви като топящ се **восък,** те залитат в своята гибел. Но за праведните това е време на оправдание и награда, на радост и тържество.

68:4–6 Това е време да **пеят** възхвала на Бога и да се **направи път за** Господа през **пустините** (ср. Ис. 40:3; 62:10). **Името Му е ГОСПОД,** Йахве, който пази Своя завет; Той заслужава вечна слава. Макар че е безкрайно извисен, Той е интимно близък на лишените от приятели и безимотните. Като **Бог** на всяка благодат, Той е **отец на сираците и съдия на вдовиците.** На **самотните** Той дава топлотата и общуването на щастливия дом, а несправедливо **затворените извежда в изобилие** с радостни викове.

За **бунтовниците** нещата са други – за тях е отредена сухата пустиня.

Тези встъпителни стихове изразяват това, което се казва и в известния марш, „Нашият Бог крачи пред нас“, и разкриват контрастиращите ефекти от Неговия поход върху праведните и върху бунтовниците.

Макар че това не личи в българските преводи, в този псалм са втъкани седем от имената на Бога: *Елохим* (ст. 1), *Йах* (ст. 4), *Йахве* (ст. 10), *Ел Шаддай* (ст. 14), *Йах Елохим* (ст. 18), *Адонай* (ст. 19), и *Йахве Адонай* (ст. 20).

Ковчегът тръгва от Синай през пустинята (68:7, 8)

Моментът, в който израилтяните вдигат стана си от подножието на Синайската планина и поемат по пътя към Обещаната земя, предвождани от ковчега, е бил много емоционален. Сякаш дори природата участва във величието на това събитие. **Земята** се тресе, **небесата** изливат дъжда си, а самата **планина Синай** се разтриса при тази гледка.

Влизането в ханаанската земя и завладяването ѝ (68:9–14)

68:9, 10 В ст. 9 Израил вече е в Ханаан, а **Бог** е предизвикал промяна във времето, така че земята е изобилно напоена с **дъжд** – чудесна промяна, добре дошла след напоителните системи на Египет и сушата на пустинята. Земята се съживява, когато повяхналата растителност се връща към живот и разцъфтява. Народът е у дома си, богато снабден с блага от Господа.

68:11–13 Разказът бързо преминава към завладяването на земята. **Господ казва слово,** т. е. дава заповед за настъпление срещу врага. От словото Му се подразбира и уверението за победа. Следващото, което виждаме, е как множество жени[48] разнасят вестите из домовете си: **„Царе на войски бягат ли, бягат!“** Думите силно напомнят песента на Девора (Съд. 5) – виждаме как жените **делят плячка** от битката, въпреки че те самите не са напускали **кошарите.** Като обличат красивите дрехи и се кичат с украшения, те приличат на **крилата на гълъбица, покрити със сребро,** или, ако светлината падне от друг ъгъл, блестят като **пера** от **жълто злато.**

68:14 За врага това е катастрофално поражение. **Бог разпръсва царете** като **сняг на Салмон.**

Превземането на Ерусалим от Давид (68:15–18)

68:15, 16 Ерусалим все още е здраво в ръцете на езичниците евусейци. Първото нещо, което Давид прави, след като е помазан за цар над целия Израил, е да нападне града. Защитниците му самодоволно си мислят, че той е така непревземаем, че може да бъде защитен даже от слепите и сакатите. Но Давид и неговите мъже превземат крепостта и я наричат Давидовия град (2 Царе 5:1–9).

За това говори тук псалмистът. Когато превземането на цитаделата разкрива Ерусалим като избрания от Бога град, високият заснежен връх Ермон, разположен северно от **Васан,** поглежда със завист хълма Сион. Ермон е величествена планинска верига с **много** великолепни **върхове,** но въпреки това **Бог** я подминава и избира Сион за Свое постоянно жилище. Ето защо Ермон завижда на Сион.

68:17 Давид си припомня превземането на Ерусалим и победата над евусейците. Но той не храни никакви илюзии за това, коя е истинската причина за победата. Тя не е нито хитро замислената му стратегия, нито храбростта на неговите мъже, а **безбройните Божии колесници,** които нападат града. Божият победен поход, започнал от **Синай,** сега достига своя славен завършек на Сион.

68:18 Като си спомня как воините му са атакували възвишенията на Ерусалим,

Давид насочва поглед отвъд земното и вижда как Бог се изкачва **нависоко, пленява** пленници в Своята свита и печели победна плячка, за да може да **обитава** като Господ и Спасител между онези, които преди това са били **непокорни.**

Павел свързва ст. 18 с възнесението на Христос (Еф. 4:8–10). Когато Христос се възнася от земята на небето, Той **пленява плен** – т. е. Той славно побеждава враговете Си и дава дарове на хората. Той **приема** като **дарове** за завършеното Си дело на кръста хора (Пс. 68:18), след което дава същите тези дарове обратно на хората за утвърждаването и разпространението на Своята църква (Еф. 4:8).

Песен за прослава на Бога за победата над евусейците (68:19–23)

68:19, 20 Спомените за превземането на Сион неизбежно предизвикват възхвала на Бога. Песента Го разкрива едновременно като Избавител и Изтребител. Като наш Избавител Той „носи товара ни и извоюва победата ни“ (Нокс). Той е **Бог на нашето спасение** и има силата да ни избави от **смъртта.**

68:21–23 Като Изтребител Той ще смаже враговете Си, онези бунтовници, чиито дълги коси символизират техния беззаконен и безбожен живот. Той е обещал да ги издири в пустошта на **Васан** и по бреговете на моретата, за да може Израил да измие краката **си в кръвта им** и **кучетата** на Израил да се нахранят с труповете им.

Ст. 22 не се отнася за събирането на Израил, а за преследването на неговите врагове.

Шествието за пренасяне на ковчега в светилището в Ерусалим (68:24–27)

Малко след като превзема Ерусалим, Давид организира пренасянето на ковчега в шатра, издигната, да го подслони (2 Царе 6:12–19). Тук е описано **шествието.** Докато ковчегът се движи към **светилището,** псалмистът си казва: „Вижте, Господ Иде!“[49] Най-отпред върви хорът, оркестърът е на опашката, а между тях вървят девойки, **биещи тимпанчета.** Да чуем думите на песента:

> **Благославяйте Бога, Господа в събранията; вие, които сте от извора на Израил.**

Представени са всички племена, от онези, които живеят на юг – **Вениамин, най-малкият,** и **Юда** – до обитаващите северните земи – **Завулон** и **Нефталим.**

Тържествуващото множество предвкусва окончателната победа на Бога (68:28–35)

Щом ковчегът изчезва в шатъра, народът отвън се събира за финална молитва (ст. 28–31) и за песен, призоваваща цялата земя да хвали Господа (ст. 32–35).

68:28, 29 На първо място молитвата призовава **Бога** да изяви мощта Си, отново да покаже **силата** Си, като воюва за Своя народ и като завърши онова, което е започнал за него. Тази молитва ще получи своя окончателен отговор в Милениума, когато **храмът** ще бъде славата на **Ерусалим,** и когато **царе ще донасят дарове** от злато и тамян (Ис. 60:6) на Великия Цар.

68:30 Значението на еврейския текст на ст. 30 е неясно, но като цяло смисълът вероятно е следният: народът призовава Бога да **смъмри зверовете** и **стадата от бикове. Зверовете,** които живеят сред **тръстиката,** вероятно крокодили и хипопотами, изобразяват първенците на Египет. **Биковете** изобразяват другите владетели, които „се разпореждат с мирните стада на народите“ (Нокс).

Фразата, преведена **„с покорност да принесат сребърни плочи“,** може да означава „докато тези народи се наведат пред Тебе и Ти принесат в данък **сребро**“ или „да победиш онези народи, които са забогатели от **сребърния** данък“. И в два-

та случая смисълът е уместен. В същия дух се издига и молитвата: **„Разпръсни народите, които се радват на война“.** Тези молби ще получат окончателния си отговор при Второто пришествие на Христос, когато агресорите и подстрекателите на войни ще бъдат унищожени.

68:31 В този ден **големци от Египет ще** поднасят почитанията си, а **Етиопия** умолително **ще протегне ръцете си** с благоговение **към** Царя на цялата земя.

68:32–35 Финалните стихове призовават **земните царства** да прогласят, че **Богът** на Израил е достоен за почит и възхвала. Думите предават забележително усещане за възвишеността и величието на Бога. Той е трансцендентният Бог, **който се носи** по древните **небеса.** Той е Богът на откровението, който говори с **мощен глас.** Той е всесилният, силен в помощ на Израил, но и всемогъщ над **облаците.**

Страшен е Той в **светилищата Си,** но въпреки това се навежда, за да **даде сила и мощ на народа Си.**

Остава да се каже само едно: **Благословен да е Бог!**

Псалм 69: Спаси ме, Боже!

Страданията и смъртта на нашия благословен Изкупител са били за Него потапяне в океана на Божия гняв. Той Самият описва предстоящите Си мъки като кръщение:

> Но имам кръщение, с което трябва да се кръстя, и колко се измъчвам, докато то се извърши! (Лука 12:50).

А в Псалм 47:2 Го чуваме да вика:

> Бездна огласява бездна при шума на Твоите водопади. Всичките Твои вълни и Твои води преминаха над мен.

В Своята смърт Той потъва в най-горчивата скръб – в дълбините на Божията присъда над нашия грях.

69:1–3 Тук, в Пс. 69, имаме привилегията да чуем най-съкровените преживявания на Неговата свята душа, докато Той потъва в смъртта. **Водите** са **стигнали до душата** Му и скоро ще Го погълнат изцяло. Няма нищо, на което да се опре – нищо освен **дълбока тиня** под краката Му. Приливът се издига над главата Му. **Водите** са изключително **дълбоки** – много по-дълбоки отколкото който и да е от изкупените някога ще разбере. В един съвсем реален смисъл Бог е събрал всички **води** на едно място, на Голгота, и Синът на Неговата любов понася върху Себе Си този могъщ океан от осъждение, за да заплати цената на наказанието за нашите грехове.

Над необятния воден простор отеква Неговата неспирна настойчива молба: **„Спаси ме, Боже!“** Сякаш се е молил цяла вечност. **Гърлото** Му **е** пресипнало и **пресъхнало,** изтощено **от викането** Му. Очите Му са подути, вече не виждат от непрестанно взиране към хоризонта за някакъв признак на помощ от **Бога.** Но помощ не идва.

69:4 Разярената тълпа обикаля около кръста – кипящ котел от злоба, омраза, язвителност и жестокост. Каква сцена! Създателят и Крепителят на вселената виси на престъпен кръст. Виновните за убийството Му са събрани пред Него. Кои са те? Това са мъже и жени, които дължат на Него дори дъха си, но въпреки това Го **мразят без причина.** Те са решени да Го **погубят;** нападат Го с лъжи.

> Защо? Какво им стори моят Господ?
> Защо беснеят и Го мразят?
> Той правеше слепи да виждат
> сакатите – да ходят.
> О, сладки обиди!
> Но всичко това,
> накара света да го възневиди,
> и срещу Него да вдигне ръка.
>
> *Самуел Кросман*

Тогава от устните на Спасителя се отронват горчивите думи: **„Трябва да**

върна това, което не съм откраднал.“ Благодарение на човешкия грях Бог е бил ограбен от полагащите Му се служение, поклонение, покорство и слава, а самият човек – от живот, мир, радост и общуване с Бога. В съвсем реален смисъл Христос идва да **върне** онова, което не е откраднал.

Божествена одежда Той отхвърли,
Божеството Си във пръстен съд забули.
И с тази чудна любов преизпълнен,
туй, що не бе ограбил, върна.
неизвестен автор

В това отношение Той ни напомня за жертвата за вина (Лев. 5). Отличителната черта на този принос е, че нейният приносител трябва да даде обезщетение за всяка загуба, която е причинил, като освен това прибави една пета част от нея. Като наша жертва за вина Господ Иисус не само връща откраднатото чрез човешкия грях, но прибавя към него и още. Бог получава повече слава от завършеното дело на Христос на кръста, отколкото ако грехът никога не беше влизал в света. Чрез греха Той *губи творения,* а чрез благодатта *придобива синове*. И сега ние сме несравнимо по-добре в Христос, отколкото бихме били в Адам, ако той никога не беше паднал.

69:5 Трябва да разбираме, че ст. 5 се отнася за *нашите* **прегрешения,** които Иисус доброволно поема върху Себе Си. Той не е имал в Себе Си **безумие** или беззакония, а „пое греховете и скърбите ни и ги направи Свои собствени“. Изумителна благодат е, че Той така тясно се отъждествява с нас, че да може да нарече нашите грехове Свои грехове.

69:6 После през Неговата свята душа преминава сянка на страх. Той се опасява да не би някои искрени вярващи да се препънат от факта, че Неговите молитви към Бога остават без отговор. Той се моли това никога да не се случи – никой, който вярва в **Бога,** да **не се посрами заради** онова, което се случва с Него, и никой, който **търси** Израилевия **Бог,** да не бъде **опозорен** заради Неговото унижение и изоставяне.

69:7, 8 Причината Той да **понася присмех,** всъщност е Неговото покорство към волята на Неговия Отец. Именно копнежът Му да бъде угоден на Бога е онова, което **покрива лицето** Му с неизразим **срам** и предизвиква злобни нападки. Част от цената на покорството е отчуждението от синовете на собствената Му майка – дори Неговите полубратя смятат, че Той не е на Себе Си.

69:9 Господ Иисус е изгарян от **ревност за дома** на Своя Отец. Когато чуе хората да говорят оскърбително за Бога, Той приема това като лична обида. В онзи ден в Ерусалим, когато Той изгонва среброменителите от дворовете на храма, учениците Му си спомнят, че тук, в Псалм 69, е писано за Него: **„Ревността за Твоя дом ме изяде“** (Йоан 2:17).

69:10–12 Нищо от онова, което Той върши като съвършен човек, не се харесва на критиците Му. Ако смирява **душата** Си **с пост,** те Го укоряват за това, като може би предполагат, че само си придава вид на благочестие. Когато потъва в най-дълбока скръб, **им става за поговорка,** вместо да Му съчувстват. Във всички слоеве на обществото говорят против Него – от управниците, които седят **в портата,** до пияниците в местните кръчми, които реват своите цинични подигравателни песни. Това наистина е странно – Господарят на живота и славата е дошъл в света и е влязъл **в песните на пияниците!**

69:13–18 И така Той отново търси убежище в **Бога,** Неговата единствена помощ. С каква страст, с каква настойчивост е изпълнена **молитвата** Му! Той щурмува небесните крепости с последователни молби за помощ. Но дори и сега Той уважава правото на Бога да

Му отговори в **благоприятното** за Него **време.** Докато потъва в **тината,** Месията умолява Бога да Го спаси със Своята вярна помощ, да Го **избави** от враговете Му и да Го спаси **от дълбините на водите, водния поток** и **бездната.** В своето крайно притеснение Той основава молбите си на Божията **милост** и изобилните Му благости. Молбите Му са кратки и конкретни. **Чуй ме, ... обърни се към мен, ... не скривай лицето Си от мен, ... приближи се** към мен, **изкупи** ме, избави ме. **„Изкупи ме поради враговете ми“** несъмнено значи: „за да не злорадстват над необлекченото Ми мъчение.“

69:19, 20 Това споменаване на Неговите врагове отново Му припомня всичко, което е изстрадал от ръцете на хората. Неговият жизнен път е осеян с **укор, срам** и **позор.** Още от детството Си Той е преследван от **противници** – Бог знае колко многобройни са те. **Сърцето** Му е **съкрушено** от оскърбления – **сърцето,** което желае само добро за човешките синове. Скръбта и **страданието** от всичко това Го тласкат към отчаяние. Няма **никой,** който да Го **пожали** в скръбта и страданието Му. Напразно **чака утешители.** Дори учениците Му са Го изоставили и са се разбягали. Той е *съвсем сам*.

69:21 И отново, в едно от тези изумителни пророчества, изречени от Давид, но които се изпълняват само в Иисус, четем:

> **Дадоха ми жлъчка за храна и в жаждата ми с оцет ме напоиха.**

Изпълнението на пророчеството откриваме в Матей 27:34, 48:

> Дадоха Му да пие оцет, примесен с жлъчка; но Той, като вкуси, не прие да пие ... И веднага един от тях се затича, взе гъба, натопи я в оцет и като я надяна на тръстика, Му даде да пие.

Жлъчката е горчиво и вероятно отровно вещество, което в малки количества би могло да действа упойващо. Господ отказва да я приеме, защото като наш Заместник трябва да страда в пълно съзнание. **Оцетът** е вкиснато вино, което по-скоро би изострило жаждата Му, вместо да я облекчи.

69:22 В ст. 22 тонът на псалма рязко се променя и в следващите седем стиха чуваме как умиращият Спасител призовава Бога да накаже народа, който Го е осъдил да умре. В първия момент това изглежда изненадващо, особено като си спомним как Господ Иисус се моли: „Отче, прости им, защото не знаят какво правят“ (Лука 23:34). Но между двете молитви всъщност няма противоречие. Прошката е достъпна за тях, ако се покаят. Но при липса на каквато и да е промяна на сърцето не остава нищо друго освен описаната тук присъда.

Важно е да видим, че тези стихове се отнасят конкретно към народа на Израил. Павел прилага ст. 22 и 23 за Израил в Римл. 11:9, 10. Освен това споменаването на „шатрите им“, което е свързано с лагеруване (ст. 25), е ясна алюзия за евреите.

Стиховете предсказват присъдите, които ще сполетят народа, отхвърлил Своя Месия и предизвикал Неговата екзекуция.

Трапезата им ще **стане примка. Трапезата** изобразява общия сбор на всички привилегии, с които Израил е удостоен като избран от Бога земен народ. Вместо да бъдат благословение, тези привилегии ще определят размера на неговото осъждение.

Благоденствието *(мир,* евр. *шалом),* на което се наслаждават, ще стане **клопка** за тях. Точно когато си мислят, че всичко е наред, ще избухне неочаквана скръб.

69:23 Очите им ще **се помрачат, за да не** могат да **виждат.** Тук става дума за слепотата, вече сполетяла израилтяните като присъда (2 Кор. 3:14). Понеже са отхвърлили Светлината, Светлината им

е отнета. **Хълбоците им постоянно** ще **треперят.** Разпръснати сред народите, те няма да намерят почивка за стъпалото на крака си, а Господ ще им даде „трепереще сърце, помрачени очи и отчаяние на душата“ (Втор. 28:65).

69:24 Божията **ярост** ще се **излее върху тях** и **пламъкът на** Неговия **гняв** ще **ги** погълне. С много дълбока мъка можем да си спомним как това се изпълнява в ужасните антисемитски погроми, концентрационните лагери, газовите камери и пещите. Макар че тези зверства са извършени от безбожни хора, няма място за съмнение, че Бог *не е предотвратил* те да сполетят потомците на народа, който е казал: „Кръвта Му да бъде на нас и на децата ни“ (Мат. 27:25).

69:25 Жилището им ще **запустее** и никой няма да **живее в шатрите им.** Тук ни се напомнят думите на Месията в Матей 23:38: „Ето, вашият дом ви се оставя пуст.“ Тези думи се сбъдват напълно през 70 г. сл. Хр., когато римската армия, предвождана от Тит, разграбва Ерусалим и разрушава храма.

69:26 Ако наказанието ви изглежда сурово, размислете за престъплението, което го провокира.

> **Защото те преследват** ***онзи,*** **когото Ти си поразил, и разказват за болката на Твоите ранени.**

В притчата за лозето са цитирани думите на наемателите, казани по адрес на сина на собственика: „Този е наследникът; елате да го убием и да присвоим наследството му!“ (Мат. 21:38). Те *знаят,* че Той е Синът, и въпреки това Го убиват. Втората част на ст. 26 описва онези последователи на Месията, които ще бъдат убити мъченически.

69:27, 28 С оглед на това няма защо да търсим извинение за тежките думи на Спасителя:

> **Прибави вина върху вината им и нека не влязат в Твоята правда!**
> **Нека се заличат от книгата на живота и нека не се запишат с праведните!**

При това не бива да забравяме, че дори след разпъването на Божия Син Светият Дух продължава да умолява народа на Израл да се покае и да се обърне към Иисус като към Своя Месия. През целия период на Деянията на апостолите чуваме как Божието сърце бие в копнеж по народа, който обича, и нежно го кани да приеме Неговата милост и благодат. Дори и днес евангелието достига до еврейския народ също както и до езичниците. И единствените, които ще трябва да понесат присъдите, описани в ст. 22–28, са онези, които преднамерено избират тази съдба, като отхвърлят Божия Христос.

69:29 Това са последните думи на умиращия Приятел на грешниците. Измъчен и в неописумеми болки Той се моли **спасението** на **Бога** да го **възвиши** в безопасност.

И точно това се случва. На третия ден Бог Го възкресява от мъртвите и Го поставя до десницата Си – Княз и Спасител. Страданията Му за греха завинаги са приключили. И ние ликуваме!

> Никога повече Бог Отец няма
> да порази Пастира на стадото.
> И никога грешна, жестока ръка,
> не ще докосне Господа на славата.
>
> *Робърт К. Чапман*

А сега пеем:

> Ураганът, превил Твойта ранена глава,
> сега е утихнал навеки.
> Мир божествен над нас разпростира
> крила,
> Ти царуваш във слава в небето.
>
> *Х. Росиер*

69:30–33 Говорителят в последните седем стиха е възкресеният Изкупител. Най-напред Той се обрича да величае Бога за това, че Го е избавил от смъртта

и гроба. Той **ще хвали Името на Бога с песен и ще Го възвеличава с благодарение.** За **ГОСПОДА** това ще означава много повече и от най-скъпите жертви. А угнетените хора навсякъде ще се насърчат, когато осъзнаят, че както е чул молитвите на Спасителя и Го е избавил, така **ГОСПОД** ще чуе и нуждаещите се и ще освободи **затворниците,** които Го призовават.

69:34–46 А какво ще стане с народа на Израил? Последните три стиха му предричат светло бъдеще. Макар и временно оставен настрана, Израил отново ще получи мястото на благословение. Когато евреите погледнат на Него, когото прободоха, и когато заплачат за Него, както плаче някой за единствения си син, когато кажат: „Благословен, който иде в Господното име", **Бог ще спаси Сион и** отново ще съгради **градовете на Юда.** Събрани отсред народите, **слугите Му ще живеят** в земята и техните деца **ще** я **притежават.** Тук, разбира се, става дума за Хилядолетното царство, когато Господ Иисус ще царува като Месията-Цар, а Израил **ще живее** в безопасност в земята.

Псалм 70: Побързай ми на помощ!

В по-голямата си част Псалм 70 е повторение на Псалм 40:13–17. Заглавието посочва, че това е **Псалм на Давид, за възпоменание.** В него могат да бъдат различени четири части.

Побързай да ми помогнеш! (70:1)

Морган нарича този стих „припрян стон на болезнена самота". Това определено е впечатлението, което създава Давид, като настойчиво увещава Господ да **побърза да** го **избави.**

Накажи ги докрай (70:2, 3)

От първостепенно значение в момента са разгромът и пълното поражение на враговете му. Той ги обвинява, че се опитват да го убият, наслаждават се да му причиняват зло, подиграват се на нещастието му. На свой ред Давид се моли те да бъдат напълно объркани, **да се обърнат назад и да се опозорят,** да бъдат поразени и ужасени от дълбочината на **срама си.**

Винаги да се величае Името Ти (70:4)

Ходът на мисли тук е, че ако Бог се притече на помощ на псалмиста, това ще предизвика огромна вълна на възхвала към Него. **Всички, които търсят** Господа, ще имат случай да тържествуват чрез Неговата помощ и да се покланят на великия **Бог** на **спасението.**

Побързай да ми помогнеш! (70:5)

Тук отново се разнася зовът за бързо спасение на изпадналия в беда. Макар че не може да се каже, че Давид прелива от увереност, пак вярата му е в **ГОСПОДА** като негова **помощ** и негов **спасител,** а такава вяра никога няма да остане невъзнаградена.

Псалм 71: Старост

Както често пъти се случва в Псалмите, и тук можем да открием близък паралел между преживяванията на псалмиста и тези на израилевия народ. Затова, както Белет предполага, псалмът може да бъде разглеждан като молитва на измъчения израилев остатък във времето на старостта на Израил.[50]

71:1–3 Първите три стиха са подобни на Пс. 31:1–3. Псалмистът прославя **ГОСПОДА,** защото Той е неговата **канара за жилище, скала** и **крепост,** и Го умолява да оправдае неговото упование, моли Го за избавление, освобождение, **спасение** и за Неговата спасителна помощ като скала на прибежище и **крепост.**

71:4 По-нататък в молитвата виждаме,

че тя е пропита от силно чувство на благодарност за Божията помощ в миналото и с надежда, че Неговите милости ще продължат и в старостта.

Ако приложим псалма към Израил, **безбожният** и **неправеден** насилник от ст. 4 е Антихристът. Неговата жестока диктатура ще подложи на тежко изпитание издръжливостта на светиите и ще изтръгне от тях най-настойчиви молитви.

71:5, 6 Щастлив е човекът, който може да каже, че **Бог** е бил негова **надежда** и **упование от** детството му. Ако се е осланял на Йахве **от раждането си,** няма да му липсва Неговата подкрепа и в годините на залеза на живота му. Щом може да проследи изумителната Божия благодат назад до момента на своето **раждане,** няма да му липсва материал за **възхвала** и в по-късните години.

71:7, 8 Псалмистът е **станал чудо** (вж. бел. РИВ – бел. прев.) **за мнозина** заради тежестта на своето отхвърляне и страдание, а може би и заради чудните начини, по които е бил избавян. Но във всички променливи обстоятелства на живота Бог е бил неговото **здраво убежище.** Затова той иска да изпълни всеки свой ден със **слава** за Него.

> **71:9 Не ме отхвърляй във времето на старостта, не ме оставяй, когато силата ми чезне.**
>
> За да остарееш благодатно, е необходима повече благодат, отколкото природата може да даде. Старостта е нов свят на странни конфликти и тайни страхове; страхът да не бъдеш оставен сам, страхът да не бъдеш в тежест на близките си, страхът да не се превърнеш в безпомощен инвалид, страхът да не изгубиш влиянието си, страхът да не се натрапваш. Тези страхове не са нещо ново. Тук псалмистът мисли на глас за насърчение на всички, които са навлезли в есента на своя живот. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

71:10, 11 Освен това псалмистът е обременен от допълнителния страх от **врагове,** които го клеветят и се наговарят да го убият. Те погрешно си мислят, че **Бог го е оставил,** и подготвят последното покушение срещу него без страх, че някой може да им попречи.

71:12, 13 Тази криза го кара да призове **Бога** да се намеси на неговата страна и да му се притече на помощ. Без никакво затруднение Бог може да потопи враговете в срам и разорение, **укор и позор.**

71:14–16 Но надеждата бързо се издига над страха и в мощно кресчендо запява хвала на Бога. Строфите разказват за праведните дела на Бога и за многобройните случаи, когато Той е спасявал Своето попаднало под обсада дете. В свята решимост псалмистът казва: „Ще дойда с безкраен разказ за могъщите дела на Йахве Елохим.“[51]

71:17, 18 И тук отново, както в ст. 5–11, той си припомня своя живот от младостта до старостта си (ст. 17–21) и не вижда нищо друго освен Божията вярност. **Бог** го е **учил от** дните на **младостта** му и, както Нокс продължава думите му, „аз все още продължавам да разказвам великия разказ за Твоите чудеса.“ Сега вече паслмистът е стар и с **бели коси,** но не смята, че работата му е свършена. Той се моли Бог да му даде време да разкаже на новото **поколение** и на идещите на света за могъщите чудеса на Господа. Тази молитва, разбира се, получава своя отговор и в това, че този псалм е запазен в Светото Писание.

71:19–21 Бог е наистина възхитителен! Неговата сила и Неговата **правда** са по-високи от небесата. Никой не може да се сравнява с Него, особено като размислим за **великите дела,** които е **извършил.**

Понякога се казва, че Бог прави онова, което Той допуска да се случи. Така и тук Той е направил така, че псалмистът (и целият Израил) да понесат много

горчиви беди. По отношение на Израил това вероятно е свързано с периода на Скръбта. Но Бог е Бог на изцелението и Той ще възкреси Своя народ и ще го изтръгне от ноктите на гроба. Но това не е всичко! Той ще го облече с почит вместо укора, който е понесъл, и ще го огради с утеха.

71:22 Арфата ще пее за Божията **вярност** и ще величае **Светия Израилев.** Това име на Бога – **Светият Израилев** – е използвано още два пъти в Псалмите – в 78:41 и 89:18.

71:23, 24 Но арфата ще се включи в хора на **устните, душата** и **езика** на псалмиста. **Устните** му **ще ликуват** в радостна песен. **Душата** му, **изкупена** от кръвта на Агнето, също **ще ликува** в песен. **И езикът** му неуморно ще разказва за сигурността на упованието в Бога, защото всичките му врагове ще бъдат напълно **унижени.**

Псалм 72: Славното царуване на Месията

Псалмът започва като молитва за някой земен монарх, вероятно **Соломон,** но скоро ни става ясно, че авторът гледа отвъд Соломон към славата на царството на Господ Иисус Христос. Това ще бъде прекрасно време за този изтощен, воюващ свят. Тогава ще настъпи златната ера, за която чвоечеството толкова много копнее. Стенанието на творението ще замлъкне и мирът и благоденствието ще процъфтяват.

72:1 В ст. 1 чуваме молитвата на святото събрание по време на коронацията на царя. Нокс я превежда така: „Дай на царя да съди с Твоята мъдрост; нека наследникът на престола да бъде справедлив, както Ти си справедлив."

Описанието на царуването на Царя в останалата част на Пс. 72 ще стане факт, когато Изкупителят установи Своето блестящо царство.

72:2 За да съди народа с правда и страдащите – с правосъдие. Корупцията, подкупничеството и потисничеството ще бъдат прекратени. Съдебните процеси ще се провеждат със строга безпристрастност и бедните няма вече да бъдат ощетявани.

72:3 Планините ще дадат жетва от **мир** и благоденствие за **народа,** а **хълмовете** ще се покрият със справедливост. В Писанието **планините** често се използват като символ на държавните власти. Затова може би тук мисълта е, че поданиците на Христовото царство ще могат да очакват безпристрастие и справедливост от всеки съд в страната – от върховния съд до местните магистрати.

72:4 През всички векове бедните и нуждаещите се са били угнетявани, ощетявани, преследвани и дори убивани. По време на Хилядолетното царство техен Адвокат ще бъде Самият Цар. Той ще ги освободи веднъж завинаги и ще накаже онези, които са ги използвали.

72:5, 6 Поданиците Му ще Го уважават и **ще се боят** от Него, **докато грее слънцето и докато свети луната, през всички поколения.** Присъствието Му ще бъде благотворно и освежително **като дъжд върху ливада** и **дъждове** върху изсъхнала **земя.**

72:7 Той ще бъде истинският Мелхиседек – Цар на правда и Цар на **мир.** По време на царуването Му справедливостта **ще процъфтява** и **мирът** ще изобилства, **докато луната престане да съществува.** Забележете, че правдата предшества мира. „И делото на правдата ще бъде мир и действието на правдата ще бъде покой и сигурност до века" (Ис. 32:17). Чрез Своето праведно дело на кръста Той ни е завещал мир. И чрез Своето праведно владичество един ден Той ще донесе мир на измъчения от войни свят.

72:8 В миналото гордостта на Обединеното Кралство се изразявала с думите: „Над Британската империя слънцето ни-

кога не залязва.“ Британските колонии били разпръснати сред всички народи по целия свят. Но Христовото царство ще обхваща целия свят. То няма да се състои от пръснати колонии. В него ще бъдат включени *всички* народи. Неговото **владичество** ще се простира **от** едно **море до** друго **и от реката Ефрат до краищата на земята.**

72:9 Непокорните номади на **пустинята** накрая **ще се поклонят пред Него и враговете Му** ще бъдат разгромени. Да **лижат пръстта** означава позорно и срамно подчинение.

72:10, 11 Езическите **царе** ще идват в Ерусалим със своя дан и с **подаръци** за Царя на царете. Тук виждаме владетеля на Испания, държавните глави на различни островни държави, а ето ги и шейховете на емирствата от Южна Арабия. Летището е препълнено с пристигащи на посещение сановници, защото всички признават Неговото господство и **всички народи** без изключение **Му служат.**

„Царете на богатствата, на мисълта, на музиката и изкуството вече са Го признали и ще продължат да Го признават“, казва Майер.

72:12–14 Тук виждаме огромното състрадание на Царя към **сиромаха. Бедните,** отхвърлените и потисканите ще намерят в Негово лице могъщ Избавител. Бедността ще изчезне и социалната несправедливост ще остане в миналото. **Слабите** и **сиромасите** ще имат незабавен достъп до Него и ще бъдат сигурни, че ще срещнат отзивчивост и внимание и ще последва незабавно действие в тяхна защита. Той ще ги спаси от несправедливо и жестоко отношение и ще покаже на света колко **скъпоценен** е животът им за Него.

72:15 Неговите верни поданици ще викат: „Да **живее** Царят!“ В своята благодарност те ще Му носят **злато** от **савските** съкровища. От целия свят **за Него ще се издига** неспирна **молитва** и хората ще Го благославят от изгрев до здрач.

72:16 Плодородието на земята ще бъде неописуемо. Хамбарите и силозите ще бъдат препълнени с **жито.** Дори на места, които никога преди това не са били обработвани, като **върховете на планините, ще се люлеят** ниви от узряло **жито,** поклащайки се на вятъра като горите на **Ливан.**

Градовете ще бъдат богато населени с хора, както ливадите са покрити с **трева.** Ще има невиждан демографски взрив, но въпреки това няма да има никакъв недостиг на храна.

72:17 Името Му ще пребъдва, вечно обичано и тачено. Славата **Му ще пребъдва, докато** съществува **слънцето.** Според обещанието, дадено от Бога на Авраам, всички хора **ще се благославят в Него и блажен ще Го наричат всичките народи.**

72:18, 19 Псалмът завършва със славословие. Славното царуване на Господ Иисус е Божия заслуга. Той е Онзи, който осигурява тези прекрасни условия, както никой друг не би могъл. Затова е уместно **Неговото славно Име** да бъде хвалено вечно **и цялата земя** да бъде **изпълнена с Неговата слава.**

72:20 Свършиха се молитвите на Давид, сина на Есей. Това не може да означава, че са свършили молитвите на Давид в книгата на Псалмите, тъй нататък следват още много. Би могло да означава, че са **свършили молитвите** му във Втората книга на Псалмите, тъй като Псалм 72 е последният в нея. Но едно по-приемливо обяснение е, че предреченото царство на Господ Иисус Христос представлява окончателното изпълнение на неговите **молитви.** Той говори за описаното в предходните стихове царство в последните си думи (2 Царе 23:1–4) и всъщност то е събитието, към което *са насочени* неговите **молитви.** Когато Ме-

сията заеме Своето място на престола и поеме властта, желанията на Давид ще бъдат напълно удовлетворени.

III. Книга 3 (Псалми 73–89)

Псалм 73: Дилемата на вярата

73:1 Внимание, говори **Асаф.** Нека ясно заявя от самото начало – зная със сигурност, че **Бог е благ към Израил, към чистите по сърце.** Тази истина е толкова очевидна, че едва ли бихте помислили, че някой може да се усъмни в нея.

73:2, 3 Но имаше време, когато наистина започнах да недоумявам. Позицията ми стана много колеблива и вярата ми **почти** щеше да рухне. Нали разбирате, започнах да си мисля колко по-добре са **безбожните** – много пари, изобилие от удоволствия, никакви проблеми – и скоро си пожелах да бъда като тях.

73:4–9 Сякаш всичко става както те искат. Те не понасят такива физически страдания като вярващите. Телата им са здрави и добре охранени (естествено – те могат да си позволят най-доброто от всичко). Избягват много от трудностите и трагедиите на порядъчните хора като нас. И даже да ги постигне някаква неприятност, те са надеждно застраховани срещу всякакви възможни щети. Не е изненадващо, че са толкова самоуверени. Горделиви са като пуяк и безмилостни като тигър. Също както телата им преливат от **тлъстина,** така и умовете им преизобилстват от нечисти планове. И винаги са толкова нагли! Подиграват и ругаят подчинените си, отнасят се с тях като с боклук и постоянно ги заплашват. Дори самият Бог е обект на тяхната злост. Речта им е осеяна с пошлости и богохулства. **Езикът им** самоуверено и нагло обикаля **земята,** сякаш казва: „Аз идвам – махнете се от пътя ми.“

73:10–12 Повечето обикновени хора ги смятат за велики. Раболепно се прекланят пред тях. Каквото и да правят безбожните, хората никога не ги упрекват, а това само затвърждава наглостта им. Те си въобразяват, че дори и да има Бог, Той със сигурност не **знае** какво става. Затова спокойно градят своята нечестива кариера. И ето ги – потънали в разкош, непрекъснато забогатяват.

73:13, 14 И така, започнах да си мисля: „Какво добро виждам от това, че водя скромен, почтен, порядъчен живот?“ Часовете, които прекарвам в молитва. Времето, което отделям за Словото. Парите, които отделям за Божието дело. Активното свидетелство за Господа – и обществено, и лично. Всичко, което получавам в замяна, са тези ежедневни страдания и наказания. Започнах да се чудя дали животът с вяра наистина си струва.

73:15 Разбира се, никога не съм споделял съмненията и опасенията си с други вярващи. Съвсем наясно бях, че не бива да го правя. Често си спомням за човека, който казал: „Разкажи ми за увереността си, съмнения си имам достатъчно.“ Затова пазех всичките си съмнения за себе си, за да не подведа и да не препъна някоя чиста вярваща душа.

73:16 Но цялата тази работа продължи да бъде загадка за мен – безбожните благоденстват, докато праведните страдат. Струваше ми се толкова трудно за разбиране. Опитите ми да разбера този проблем направо ме съсипаха.

73:17 Тогава се случи нещо чудно. Един ден **влязох в Божието светилище** – не в земния храм в Ерусалим, а в *небесното* **светилище.** Влязох там чрез вяра. Докато се оплаквах на Господа от благополучието на безбожните в този живот, през ума ми внезапно проблясна въпросът: „Да, добре, а бъдещият живот?“ Колкото повече размислях за тяхната вечна съдба, толкова повече всичко си идваше на мястото.

73:18–20 Затова казах на Господа приблизително следното: „Господи, сега разбирам, че въпреки целия си външен блясък животът на безбожните е едно рисковано съществуване. Те вървят по **хлъзгавия** ръб на бездънна пропаст. Рано или късно ще се сринат в **развалини. Изведнъж** ще бъдат отсечени – пометени от неочакван смразяващ **ужас.** За мен те са **както сън, след като човек се събуди** сутрин – нещата, които са го измъчвали през нощта, се оказват само въображение.

73:21, 22 Сега виждам, че причините, поради които съм им завиждал, са били просто сенки. Беше глупаво от моя страна да се огорчавам и да се безпокоя заради привидното благополучие на безбожните. Като се усъмних в Твоята справедливост, бях повече **като животно,** отколкото като човек. (Прости ми, че се държах така.)

73:23, 24 Но въпреки невежеството ми Ти не си ме оставил. **Аз съм постоянно с Теб** и **Ти си ме хванал,** както баща държи детето си **за десницата.** През целия ми живот **ме водиш със съвета Си** и накрая **ще ме приемеш в слава.**

73:25, 26 Достатъчно ми е, че **имам** *Теб* **на небето;** това ме прави баснословно богат. И сега нямам желание за нищо друго **на земята** извън Теб. Нека безбожните си имат техните богатства. Аз съм напълно задоволен в **Теб** и в Теб имам всичко предостатъчно. Тялото ми може да линее и **сърцето ми** да **отпада,** но **Бог е канарата на** живота **ми** и всичко, от което ще имам нужда през цялата вечност.

73:27, 28 Тези, които се държат колкото е възможно по-**далеч от Теб, ще погинат** без Теб. И **всички, които Те оставят** заради лъжливи богове, ще бъдат изтребени. Колкото до мен, аз искам **да се приближа до** Теб, колкото може повече. Ти си ме поставил под закрилата Си и аз ще **възгласявам всичките Твои дела** на всеки, който ме слуша.

Псалм 74: Спомни си!

Тази прочувствена елегия припомня разрушаването на храма от вавилонците, предвождани от Навуходоносор. Но тя отправя и поглед напред към три други подобни трагедии в Израил:

1. Оскверняването на светилището от Антиох Епифан, 170–168 г. пр. Хр.
2. Сравняването на храма със земята, извършено от Тит и неговите римски легиони, 70 г. сл. Хр.
3. Все още предстоящото запустение на храма, пророкувано в Матей 24:15.

Когато вавилонските опустошители си тръгват, изглежда, че Бог е изоставил Своя народ завинаги. Докато гледат издигащия се от развалините дим, израилтяните съвсем правилно тълкуват тази катастрофа като дима на Божия гняв. Но дори и тогава с изразителен патос те напомнят на Господа, че все още са:

Овцете на Неговото пасбище (ст. 1).
Неговото събрание (ст. 2).
Племето на Неговото наследство (ст. 2).
Неговата бедна гургулица (ст. 19).
Потиснатият (ст. 21).
Сиромахът и бедният (ст. 21).

За редица неща те повтарят и израза „Спомни си“:

Спомни си събранието Си (ст. 2).
Спомни си хълма Сион (ст. 2).
Спомни си хулите на врага (ст. 18).
Спомни си как нечестивият се подиграва и хули Божието име (ст. 22).

74:1–4 Те призовават **Бога,** сякаш Той не знае какво се е случило, да дойде и да види как халдейските войници са сринали до основи свещената сграда. После като очевидци описват как е станало това. Чуждоземните нашественици се втурват право към центъра на светилището. Те **поставят знаците си за знаци на по-**

беда, което означава, че внасят своите езически ритуали и идолопоклоннически символи в мястото за библейското поклонение на Йахве.

74:5–8 Също както дърветата на **гъста гора** падат бързо едно след друго под сръчните удари на дърварите, така и скъпоценните **изваяни произведения** и дървената ламперия се раздробяват на парчета от **брадвите** и бойните **чукове** на езическите бойци. След като превръщат мястото в развалини, те **запалват** руините и така напълно оскверняват Божието светилище. С намерението да унищожат напълно Израил и неговото поклонение, те **изгарят всичките места на Божии събрания в земята.**

74:9 Крайно тежкото състояние на народа е обобщено в три липсващи неща и в четири въпроса. Нещата, които липсват, са следните:

1. Няма **знамения.** Свръхестествените намеси на Бога, които Израил е преживял в миналото, явно отсъстват.
2. Няма **пророк.** По това време гласът на пророците е замлъкнал (Езек. 3:26).
3. Няма надежда за почивка. Няма никой, който **да знае докога ще** продължи нещастието.

74:10, 11 Четирите въпроса са:

1. **Докога Бог** ще позволява на **противника** да се присмива?
2. Безкрайно ли ще позволява Бог да хулят **Името** Му?
3. **Защо ръката** Му не спира опустошението?
4. Защо Той крие **десницата Си** в полите на дрехите Си?

74:12–17 Но псалмистът намира надежда и утеха, като си спомня за могъщите Божии дела, които **Бог** е **извършил** за Своя народ. Като **Цар** на Израил **от древността,** Той е прочут с удивителните избавления, които е давал на различни места. Например Той е **разделил** Червеното **море със силата Си,** за да отвори път за бягащите от Египет евреи. Когато след това египетските **морски чудовища** – войниците на фараона – са се опитали да ги последват, Той е върнал водите обратно и е издавил войските на врага. Бог е **смазал главата на левиатана,** чудовищния крокодил, който символизира египетската мощ, а телата на войниците, изхвърлени от вълните по бреговете на морето, са станали храна на лешоядите и зверовете от пустинята. Той е **разпукнал извори и потоци** в пустинята и е **пресушил** Йордан, за да може народът да влезе в Обещаната земя. **Денят** и **нощта** са под Неговия контрол, а **слънцето,** луната и звездите служат по Неговата заповед. Той е Онзи, който е оформил географията и топографията **на земята** и който управлява сезоните.

74:18–21 Псалмистът напомня на Бога, че Той също е засегнат от бедствието. **Врагът е похулил** Неговото **Име.** Да, зъл, **безумен народ** обсипва **Името** Му с презрение.

Но състоянието на Неговия народ е отчайващо. Израил умолява Господа да не го изоставя – Неговата **гургулица – на дивия** вавилонски **звяр,** и да **не забравя навеки Своите страдащи.** Те просят от Него да **погледне на завета,** който е направил с Авраам сега, когато **мрачните места на** израилевата **земя** са изпълнени с жестокост и **насилие.** Молят Му се да върне обратно Своя **потиснат** народ в слава, а не в срам, и така да даде изобилен повод на Своите отново да **хвалят** Неговото **Име** за това, че е отговорил на молитвата им.

74:22, 23 В края на краищата на карта е заложено *Божието* **дело.** Бог трябва да **защити** честта на Своето Име, защото нечестивите Го подиграват **всеки ден.** Той **не** бива да **забравя** надменния присмех на **враговете Си,** които **постоянно** отправят предизвикателства към Него.

Псалм 75: Източникът на извисяването

Молитвата от Псалм 74 получава своя отговор в Псалм 75. Господ със сигурност ще стане, за да защити делото Си (Пс. 74:22) и да потуши всяка съпротива. В своя най-дълбок смисъл псалмът предвижда онзи исторически момент, когато Господ Иисус ще се завърне на земята да царува в правда.

75:1 В очакване на това събитие Спасителят призовава Своя народ да **славослови Бога.** Всички **чудни** Божии **дела проповядват,** че Той **е близо** да избавя избраните Си и да наказва враговете Си. Всички Негови могъщи чудеса са доказателство, че Той наистина се намесва (ЖБ).

75:2 Същият Говорител казва: **„Когато достигна определеното време, Аз ще съдя с правота.“** Времето е определено от Бог Отец (Марк 13:32). Когато то настане, Той ще дойде и ще изпълни пророчеството на Исая: „Ето, един цар ще царува с правда“ (32:1).

75:3 В това съдбоносно време, когато устоите на човешкото управление се разпадат, той ще **утвърди** едно непоклатимо царство. Колкото и покварено да става човешкото общество в духовно, политическо и морално отношение, **стълбовете** на Неговото управление са стабилни и сигурни.

75:4, 5 Той **казва на гордите:** „Оставете високомерието си“, **и на безбожните:** „Кои си мислите, че сте? Не бъдете така горделиви, самоуверени и твърдоглави. Не се надигайте самонадеяно.“

75:6, 7 „Истинското **извисяване** не става по този начин. То не **идва нито от изток, нито от запад, нито от** пустинята на **юг** ...“ Фактът, че северът не е споменат, може би се дължи на това, че обикновено от север идват нашествениците и това по-скоро би означавало робство отколкото извисяване. А може и причината да е, че северът понякога се свързва с Божието обиталище (Ис. 14:13; Пс. 48:2). Но и в двата случая е ясна идеята, че „издигането“ не идва от никой човешки или земен източник, а само от Господа. Той е върховният владетел, който унижава един, а въздига друг.

75:8 В ръката Си Той държи **чаша,** с която ще унижи безбожните. Чашата е пълна с **виното** на осъждението. То е пенливо, червено и **подправено** – неукротимо и много силно. Когато **налее** от него, **безбожните** земни жители ще бъдат принудени да **изпият** всичко – **да изсърбат и дрождите му.**

75:9, 10 И в последните два стиха Говорителят продължава да е Господ Иисус. Той вечно **ще пее псалми на Бога на Яков,** Богът, който е въздигнал Своя недостоен народ. **Роговете на безбожните** – тяхната сила и слава – Той **ще отсече,** но изобилно ще благослови със слава и мощ **праведните.**

Псалм 76: Човешката ярост хвали Бога

През 701 г. пр. Хр. асирийската армия, предвождана от Сенахирим, заплашва да унищожи Ерусалим. Но преди да успее даже да се приближи до града, Ангелът Господен минава през стана и избива 185,000 войници.

Поражението на асирийците е увековечено в епичната поема на Байрон „Гибелта на Сенахирим“, която сме цитирали изцяло в коментара към Исая 37:36. Ако разгледаме Псалм 76 в този исторически контекст, той ще оживее за нас по един нов и удивителен начин. Струва си да опитаме.

76:1 Бог е прочут **в Юда** заради Своята велика победа над армията, която застрашава града и светилището. **Името Му** е знаменито **в Израил** поради тази незабравима глава в историята на народа.

76:2–4 Той е определил Ерусалим, града на мир, за Своя столица, хълма **Сион** – за Свое **обиталище.** И именно тук Той разбива въоръжението на врага – искрящите **стрели, щита и меча на битката,** както и всички останали оръжия.

Градът, поставен на хълм, е царствен и величествен **повече от планините с плячка,** което означава по-великолепен от езическите царства, заграбили плячката. А като метонимия това означава, че Богът на Ерусалим е по-**славен** от всяка сила, която би могла да посегне на Юда.

76:5, 6 Това се вижда в случилото се с асирийската армия. **Храбрите** войни изведнъж изпускат оръжията си. Само за миг стават безсилни. Само една дума на **Бога на Яков, и** ездачи **и коне потъват в дълбокия сън** на смъртта.

76:7–9 Какъв Бог е Той! Колко е **страшен!** Всяка съпротива е безполезна, след като веднъж е пламнал Неговият гняв. Когато заповядва **съдът** да слезе **от небето, земята се** разтреперва и **притихва** – като затишие пред буря. Тогава Бог пристъпва, за да поправи злините на земята и да **спаси** Своя **смирен** народ.

76:10 Той има чуден начин да накара **човешката ярост** да Го **хвали.** А с онова, което не иска да Го хвали, Той ще се препаше като с меча на победен генерал.

Човешкият гняв ще Те възхвали,
остатъка Ти ще възпреш,
и дори от бедствията по земята
вечна печалба ще донесеш.
Целта на злото сърце човешко
пак постига Твойта всемогъща воля.
Нашият Бог е все още на трона,
затуй повярвайте, млъкнете!
„Млъкнете и познайте, че съм Бог!“ –
това прогонва страховете ни,
докато минаваме през тази сцена
на борби, на скръб и на сълзи.
Бог заповядва на небесните войски
и всичко в Своята ръка държи.
Кой ще Му рече: „Що правиш Ти?“
Кой на мощта Му ще противостои?

неизвестен автор

76:11а Пред неизразимото величие и слава на Бога, народът на Юда е призован да **се обрича на ГОСПОДА,** своя **Бог, и** да **изпълнява обещанията си.**

76:11б, 12 После езическите народи, живеещи около Израил, получават съвета да **принасят дарове** като дан на Върховния Владетел – Могъщият, който може да събори земните **князе** и да стори **страшни** неща и на най-могъщите владетели.

Псалм 77: Лекарството срещу вторачване в себе си

В първите десет стиха Асаф е изпаднал в тежко вторачване в себе си. Личните местоимения *аз, ми, мой* и глаголите в първо лице ед. ч., се срещат *над двадесет* пъти, докато имената на Бога се срещат само *седем* пъти, а местоименията за Бога – *шест* пъти. Но от ст. 10 нататък настъпва забележима промяна. В следващите десет стиха *аз, ми, мой* не се срещат *нито веднъж*, докато съществителните и местоименията, отнасящи се за Божеството, са използвани *повече от двадесет* пъти. „Служението на Христос чрез силата на Светия Дух премахва думите *аз, мен* и *мой*.“

Някой е описал хода на мисълта в този псалм със следните четири думи:

1. Въздишане (ст. 1–6);
2. Потъване (ст. 7–10).
3. Пеене (ст. 11–15).
4. Извисяване (ст. 16–20).

77:1–3 Отначало Асаф излива неволите си пред **Бога.** Някаква неназована беда е прекрачила прага на живота му. В своето нещастие той не може да мисли за никого и за нищо друго освен за себе си. Въпреки непрестанната молитва той се оплаква, че утехата му убягва. Оказва се

в ненормалната ситуация, в която мислите **за Бога** го карат да въздиша, вместо да ликува. Колкото повече размишлява, толкова по-мрачен става.

77:4–6 За своето тежко безсъние той обвинява единствено Бога. Думите са неспособни да изразят страданието на духа му. Опитва се да намери утеха като си спомня за добрите стари **дни,** когато всичко е вървяло гладко. Но колкото повече се занимава със себе си и търси победата в себе си, толкова повече започва да се съмнява в добрината на Господа. Той е обзет от съмнения, които намират израз *в пет въпроса на неверие*.

77:7–10 *Първият* изказва ужасяващото предположение, че **Господ** може би вече е **престанал** окончателно да му показва добро. *Вторият* е дали Господ е престанал да обича. *Следващият* е дали Господ не е изоставил обещанията Си. *После* през ума му минава неуместната мисъл, че **Бог** е **забравил да бъде милостив.** И *последно*, псалмистът се чуди дали Божият **гняв** не е пресушил потока на Неговото състрадание. И той си отговаря, че е станало точно така. **Десницата на Всевишния се е изменила.** Цялата скръб на псалмиста се дължи на промяната на отношението на Бога към него.

77:11–13 Но в ст. 11 наблюдаваме духовна повратна точка, която може да се сравнява с прехода от Римляни 7 гл. към 8 гл. След като самовглъбяването го е потопило в дълбините на отчаянието, Асаф насочва погледа си към небето и решава да размишлява за помощта, която Бог в миналото винаги е оказвал на Своя народ, когато той се е намирал в затруднение. Това веднага го кара да признае, че Бог е свят, че всичко, което върши е съвършено, праведно и добро. Той не допуска грешки.

77:14, 15 Псалмистът мисли конкретно за изумителната и свръхестествена демонстрация на Божията **сила,** която освобождава народа на Израил от египетското робство. В този момент вече душата му е извисена. Местоименията *аз, ми, мой* напълно са изчезнали от речника му. Себецентричността е отстъпила място на Богоцентричността.

77:16–18 С превъзходно литературно умение той описва картина, в която **водите** на Червено море поглеждат нагоре и виждат своя Създател, което ги кара да побягнат в ужас. Цялата природа се тресе от жестока буря. Потичат порои от дъжд. Оглушителен **гръм** се разнася отгоре. Светкавиците разсичат небето и сякаш запалват пейзажа. Яростна вихрушка помита земята и тя се тресе под свирепия щурм.

77:19, 20 Самият Бог прави **път** през **морето.** Той е Онзи, който отваря **пътеки,** за да може народът Му да премине по сухо. При все това никой не вижда отпечатъците от стъпките Му. Както много често става, има изобилни доказателства за Неговото присъствие и сила, макар Той Самият да е скрит в сенките.

Псалмът завършва с мирна картина – Богът-Пастир, който води Израил през пустинята към Ханаан под грижата на **Мойсей и Аарон.** В началото Асаф прилича на кандидат за психиатрична клиника. В края е спокоен и уверен. Този псалм е една добра илюстрация на добре известната максима:

> Заниманието със себе си носи страдание – заниманието с другите носи обезсърчение – заниманието с Христос носи наслада.

Псалм 78: Една притча от историята

„Благодатта на Бога и извратените пътища на Израил“ – така Белет обобщава посланието на този псалм. Това е една от великите песни на историята на Израил. Нейната цел е да ни научи да се учим от миналото, за да не бъдем обречени да го преживеем отново.

Призивът на псалмиста за поука от историята (78:1–4)

Псалмистът призовава своя **народ** да внимава (както и всички нас), защото ще говори **в притча,** т. е. под повърхността на онова, което ще говори, има скрито по-дълбоко значение. Докато преразказва различни глави от историята на народа, в тях ще има скрити уроци, които той нарича **„гатанки от древността".** Както нашите родители са ни предали разкази за миналото, така и ние сме длъжни да предадем на следващото **поколение** разказа как Господ е управлявал Своя народ и го е водил с благодат.

Благодатното намерение на Бога при даването на закона (78:5–8)

Асаф започва своето иносказателно поучение с даването на **закона.** Бог го дава на **Израил** със заръката вярно **да** го **предават на** следващите **поколения.** Във всичко това Бог има четири желания:

1. Неговият народ да **положи упованието си в** Него.
2. Израилтяните никога **да не забравят** Неговите славни **дела.**
3. Да бъдат покорни.
4. Да се поучат от миналото и да не повтарят бунта на своите прадеди.

Непокорството, бунтовничеството и неблагодарността на народа (78:9–11)

Но какво се е случило? Под водачеството на племето **на Ефрем** израилтяните са изневерили на Господа. **Въоръжени с лъкове,** те са **се обърнали назад в деня на битката.** Тук може би става дума за тяхното страхливо малодушие при Кадис-Варни, когато повярват на песимистичния доклад на разузнавачите. Или може би се намеква за техния неуспех да изгонят напълно ханаанците от земята. По-вероятно е това да е общо описание на тяхното типично поведение. Те постоянно и умишлено нарушават **закона на Бога.** Постоянно **забравят** всички могъщи **чудеса,** които е извършил за тях.

Народът забравя своето освобождение от Египет (78:12–14)

Те забравят **Египет** и чудото на своето освобождение от принудителния робски труд в **полетата** на **Цоан** (Танис). Как са могли да забравят преминаването през Червено **море** – когато водите са застанали мирно от двете им страни, така че да преминат по сухото му дъно? Чудото на **облака** на славата ги е водило **през деня,** а пламтящата **светлина** е вървяла пред тях **през нощта.**

Народът забравя как по чудодеен начин Бог му е осигурил вода в пустинята (78:15, 16)

Израилтяните бързо забравят и как Бог **изобилно** ги е снабдил с вода, като е **разцепил канарите в пустинята,** така че водата е бликнала като огромен фонтан. **Води като реки** в пустинята – но спомените им бързо изчезват.

Нахалното искане на народа за хляб и месо (78:17–22)

После започват да предизвикват Бога заради менюто си. Те са недоволни и мърморят, като отправят нови искания към **Всевишния.** Намекват, че Бог ги е довел **в пустинята,** за да умрат от глад. Поставят под съмнение Неговата способност да ги нахрани. Неохотно признават, че им е осигурил **вода,** но поставят под въпрос способността и готовността Му да им даде **хляб** и **месо.**

ГОСПОД силно се разгневява от това, че Неговият народ Му няма доверие. Съвсем разбираемо Той **се разгневява,** че те **не се доверяват** на Неговата спасителна сила. Той изпраща **против Израил огъня** на Своя **гняв.**

Бог милостиво осигурява на народа манна (78:23–25)

Те искат хляб. Но в пустинята няма магазини. Липсват и продуктите, от които да се направи хляб. Затова Бог **отваря вратите** на Своята небесна житница и **навалява върху тях** неизчерпаеми количества **манна.** Народът празнува с нещо, далеч по-добро от хляб – това е **хлябът на силните** (в НИПБКДж „ангелите“ – бел. прев.), небесно жито.

Бог милостиво изпраща на народа пъдпъдъци (78:26–31)

Освен това те искат и **месо.** Но откъде може да се намери месо, за да се нахрани такова огромно множество в пустинята? Бог решава проблема, като нарежда на **източния вятър** да докара ята от пъдпъдъци право в **стана** на израилтяните. Тези птици със сигурност не живеят в пустинята, трябвало е да бъдат докарани от сериозно разстояние. Но те са в изобилие и всеки може да получи, колкото иска.

Но докато хората все още поглъщат месото, **Божият гняв** пламва **против тях.** Той изпраща язва, която изтребва най-отбраните от израилевите мъже.

Постоянният грях на народа и непрестанната милост на Бога (78:32–39)

Въпреки всички доказателства за Неговата любов сърцата им **още** са неверни. Те не са доволни от нищо, което прави Бог. При всичките Негови чудеса те продължават неудържимо да роптаят. Затова периодично Господ поразява народа със смърт и опустошение. Това като че ли кара оцелелите за известно време да се замислят; те се обръщат към Господа, покайват се за порочността си и започват да Го търсят с усърдно сърце. Дават си сметка колко пъти Той е бил тяхно прибежище и как ги е избавил от ужасите на Египет. Но скоро започват отново да живеят в постоянна лъжа, да говорят лицемерно и да постъпват своенравно. Те са непостоянни и непокорни.

Господ проявява огромно търпение. Заради Своята преизобилна **милост** Той **прощава** хроничното им отстъпничество и въздържа бедствията, които заслужават. Той **си спомня,** че те са само хора, които днес са тук, а утре ги няма.

Бунтовете, провокациите и неблагодарността на народа (78:40, 41)

Псалмистът отново ще премине през цялата история (ст. 40–58). Ако *ние,* като читатели, се изтощаваме от това повторение, помислете си колко дразнещо е то за *Господа!*

Техните постоянни бунтове **в пустинята Го наскърбяват** в сърцето Му. Отново и отново те Го изпитват и оскърбяват **Светия Израилев,** като не Му се доверяват.

Народът забравя своето освобождение от Египет (78:42–53)

78:42 Те не си спомнят как Бог ги е спасил със силата Си, как ги е избавил от противника. Тяхното освобождение от Египет е най-голямата демонстация на божествената сила в човешката история до този момент. Но те я приемат като даденост, като нещо, което им се полага по право.

78:43 В ст. 43–53 в центъра на ретроспекцията отново е **Египет,** като този път са подчертани шест от сполетелите го язви в следния ред:

1. Първа язва – *реките се превръщат в кръв* (ст. 44).
2. Четвърта язва – *мухи* (ст. 45а).
3. Втора язва – *жаби* (ст. 45б).
4. Осма язва – *скакалци* (ст. 46).
5. Седма язва – *град* (ст. 47, 48).
6. Десета язва – *смъртта на първородните* (ст. 49–51).

78:44 Бог **превръща реките им в кръв,**

така че египтяните **не могат да пият** от тях. Река Нил, която те смятат за свещена, изведнъж се оказва замърсена. Но водоизточниците на израилтяните остават незасегнати.

78:45 Той **изпраща рояци мухи** във всичките къщи на египтяните. Те се покланят на Веелзевул, „господаря на мухите", а сега този бог се обръща срещу тях, за да ги погълне. Твърде интересно, мухите не нападат гесенската земя, където живеят израилтяните.

Бог изпраща и язва от **жаби** в Египет. Почитани като символ на плодородието, жабите **съсипват** народа в смисъл, че спират нормалния живот. Но язвата засяга само египтяните; евреите са защитени от Божията ръка.

78:46 Бог изпраща скакалци, които покриват египетската земя. Египтяните се надяват на бога Серапис да защити народа им от тези опустошителни насекоми. Но Серапис е безсилен. **Реколтата** им е унищожена; жетвата се отменя. И при всичко това израилтяните не виждат нито **гъсеница,** нито **скакалец.**

78:47, 48 Седмата язва включва **град, слана** и **мълнии.** Тя нанася огромно опустошение на хора, **добитък, стада, лозя** и **черници.** Но тази присъда е само за египтяните. „В гесенската земя, където бяха израилевите синове, не удари град" (Изх. 9:26).

78:49 Тогава идва най-страшният удар от Бога – смъртта на **първородните.** Псалмистът го описва като изливане на страшната Божия **ярост, негодувание и беда,** дело **на** множество **ангели на злото.** На други места в Писанието се казва, че Сам Господ преминава през египетската земя, за да погуби първородните (Изх. 11:4; 12:12, 23, 29), но в Изход 12:23 се говори за погубител, който Той е използвал като Свой служител, за да осъществи погублението. Тук псалмистът предполага, че това са били множество ангели-унищожители.

78:50–53 Бог **изравнява път за гнева Си,** за да може той да изгаря безпрепятствено. Във всеки египетски дом първородният син бива поразен от неназована язва или **мор.** Цветът на египетската мъжественост загива в тази нощ. Но домовете на израилятните са защитени от кръвта на пасхалното агне и нито един от синовете на евреите не загива.

Всички тези язви са толкова ясно насочени само срещу египтяните, а израилтяните са пощадени, че не биха могли по никакъв начин да бъдат обяснени с естествени явления. Как изобщо евреите биха могли да престанат да благодарят на Бога за удивителния начин, по който Той е действал за тях?

Той ги извежда от Египет **като стадо овце и ги води** през неизбродимата **пустиня.** „Води ги в безопасност и нямаше от какво да се страхуват, докато морето поглъщаше враговете им" (Желино). Всичко това е забележителна проява на Неговата любов и сила!

Народът забравя добрината на Бога, с която Той ги завежда в Обещаната земя (78:54, 55)

Той ги довежда до **границата на святата Си земя,** до **планината, която десницата Му** е **придобила** за тях. Разбира се, по това време тя се обитава от езичници идолопоклонници, затова **Той изгонва** и **езичниците** и **разделя** земята им между **племената на Израил.** Никой овчар никога не се е грижил така нежно за своите овце, както Йахве – за Израил!

Измяната и идолопоклонството на народа в земята (78:56–58)

Но благодарен ли Му е народът за това? Не! Във времето на съдиите израилтяните Го **изпитват** до краен предел, бунтуват се против Него, пренебрегват заповедите Му. Също като **бащите** си и те се показват крайно неверни и недостойни за доверие, **като** крив **лък,** на който стреле-

цът не може да разчита. **Предизвикват** Господа със своите капища на идоли по върховете на хълмовете и **Го подбуждат към** върховна **ревност с изваяните си идоли.**

Божият гняв и Неговото отхвърляне на Израил (78:59–67)

78:59, 60 С поетичен език псалмистът описва как **Бог** чува за черната неблагодарност на израилтяните и избухва в буря от гняв. Всъщност това не е изненада за Йахве; това е само последната капка от дълга поредица бунтове. Но този път Той се отвръща от Израил – по-точно от северните племена, които са били подстрекатели на провокациите и бунтовете. Той изоставя **Сило** като място на **скинията** – мястото на земята, което преди това е избрал, за да обитава там сред Своя народ.

78:61–64 По това време Бог допуска **силата** Му – т. е. ковчегът на завета – да бъде откаран **в плен** от филистимците. Обкованият със злато символ на Неговата слава преминава във вражески ръце (1 Царе 4:11а). Израил понася много тежко поражение – в битката падат 30,000 пешаци (1 Царе 4:10). След като толкова много **младежи** са загинали във войната, няма да има и **сватбени песни** и сватбени камбани за **девойките** им. **Свещениците,** които **падат от меч,** са Офний и Финеес – покварените синове на Илий (1 Царе 4:11б). **Вдовиците им** не жалеят за тяхната смърт, вероятно заради далеч по-голямата скръб от факта, че ковчегът е бил пленен от филистимците. Те си дават сметка, че славата се е оттеглила от Израил (1 Царе 4:19–22).

78:65, 66 За известно време изглежда, сякаш Йахве е безразличен към тежкото положение на Своя народ. Но в един миг Той **се събужда** от Своето огнено негодувание и извиква **като мъж,** който е **изтрезнял от вино.** И какъв разгром понасят филистмците! **Той** ги **поразява изотзад,** когато хукват да бягат. Така те понасят твърде срамно поражение (1 Царе 7:10, 11; 13:3, 4; 14:23).

78:67 Въпреки това Бог остава твърд в Своето решение да **отхвърли шатрата на Йосиф;** Той няма да **избере ефремовото племе.** Тук **Йосиф** и **Ефрем** обозначават десетте северни племена. След като Рувим бива лишен от първородството, Йосиф наследява двоен дял от земята чрез двамата си синове – Ефрем и Манасия.

Бог избира Юда, хълма Сион и Давид (78:68–72)

78:68, 69 Ефрем обаче е начело в бунтовете и затова Бог отнема от него властта над народа и предоставя тази чест на **Юда.** Именно в земята на Юда Той избира **хълма Сион** за място, където да **построи светилището Си** – извисяващо се като небесата и непоклатимо **като земята.**

78:70, 71 Отново от Юда Той **избира и слугата Си Давид.** Този пастир-цар е получил своето обучение сред **кошарите,** където се е грижил за **дойните овце** и е учил духовни истини от света на природата. После Йахве го **довежда да пасе народа Му Яков и наследството Му Израил.** И Давид го прави.

78:72 И той ги пасеше според чистотата на сърцето си и ги водеше според умението на ръцете си.

И така, псалмът завършва в този мирен пасторален тон. Но преди да го оставим, трябва да си припомним, че историята на Израил е само огледало на нашата собствена история. При това ние имаме още по-голяма вина от тях, защото нашите привилегии са несравнимо по-големи. Щом живеем в пълната светлина на любовта на Голгота, защо изобщо допускаме да недоволстваме, да се бунтуваме, да не се доверяваме на Господа или да бъдем неблагодарни? Заслужаваме да бъдем осъдени. Предизвиквали сме Светия

Израилев безрбой пъти. Наскърбявали сме Го със своите провали. Мърморили сме и сме роптали въпреки неизброимите благословения.

Божието търпение не е неизчерпаемо. Идва момент, когато Той ни оставя да вкусим горчивината на своето отстъпление. Ако презрем благодатта Му, ще изпитаме властта Му. Ако откажем да Му служим вярно и лоялно, Той ще си намери други, които да го сторят. А ние ще пропуснем благословението и няма да намерим по-добър господар, на когото да служим.

Псалм 79: Стенанието на затворника

Псалм 79 напомня Псалм 74, който се занимава предимно с унищожението на недвижимия имот на Бога – храма. Макар че и Псалм 79 накратко споменава за разрушаването на храма, той се занимава най-вече с бедствието, сполетяло Божия народ – израилтяните. Псалмистът защитава делото на евреите с рядко срещано красноречие, като се моли за отдих и възраждане.

79:1 Езическите агресори са нахлули в израилевата земя и подобно на бронетанкова бригада са помели столицата. Светилището е осквернено от нечистите им крака и възлюбеният град е превърнат в купчища развалини.

79:2–4 Касапницата е ужасяваща. Въздухът е натежал от миризмата на разлагаща се плът. **Труповете** на евреите лежат навсякъде, понасящи последното си унижение – да останат непогребани. Лешоядите се спускат отгоре им, а хищните **зверове** разкъсват плячката си. **Кръвта** е потекла **като вода около Ерусалим,** а нашествениците не ги е грижа да погребат телата на убитите. Езическите **съседи** на Израил злорадстват за гибелта на народа.

79:5–7 Явно е, че всичко това е знак за страшния гняв на Господа и за Неговата ревнива ярост, но докога **ревността** Му **ще гори като огън** против Израил? Не е ли време да настъпи промяна и Той да се обърне против езическите народи? Преди всичко тези **езичници** не *искат* да **познават** Йахве, те умишлено отказват да **призовават Името** Му. А сега допълват греховете си с избиването на Божия народ и опустошаването на земята му.

79:8–10 Всичко досега е било само въведение. Тук псалмистът стига до същината на въпроса, като признава, че причината за бедствието се корени в греха на народа. **„Не си спомняй против нас беззаконията на предците ни!“** След като веднъж е направил изповедта, той поднася неустоими доводи, с които да подбуди Всемогъщия към милост. Найнапред той призовава Бога към състрадание; народът никога не се е нуждаел повече от това състрадание отколкото сега. После псалмистът основава молбата си на **славата на** Неговото **Име.** Господ е обещал прошка и избавление на съкрушените и разкаяните; сега на карта е заложена честта на Името Му. И накрая, важно е подигравките на враговете да бъдат смълчани. Те говорят, че **Богът** на Израил не съществува. Това е Неговата прекрасна възможност да докаже съществуването Си, като излее върху тях възмездието, с което да отплати **за пролятата кръв на** Своите верни слуги.

79:11, 12 След това псалмистът призовава Бога да чуе скръбното **стенание на затворника** и да спаси **обречените на смърт** по начин, достоен за великата Му **сила.** Моли Го враговете **седмократно** да пожънат отплатата за всички светотатствени нападки, които са отправили към **Господа.**

79:13 Всичко това ще означава мир за Израил и прослава за Бога. Неговото любящо стадо никога няма да престане да Му благодари. Поколение след поколение ще се издигат, за да пеят Неговата **хвала.**

Псалм 80: Мъжът на Божията десница

Тъгата и въздишките, с които са наситени толкова много псалми, продължават и тук. Изобразен най-напред като стадо, а после като лоза, Израил се моли за прошка и възраждане.

80:8–3 Призивът е отправен към **Пастира на Израил,** името на Бога, което се среща в благословението на Яков над **Йосиф** – „Пастирът, Израилевият камък“ (Бит. 49:24). Той е Онзи, **който води Йосиф като стадо** от Египет към Ханаан. Той е Онзи, който в облака на славата **седи на престол над херувимите,** които покриват умилостивилището в Пресвятото място. Но сега изглежда, че Той е изоставил Израил и светилището е разрушено, заради което е отправена и молитвата да **възсияе** в милост и благоразположение към **Ефрем и Вениамин, и Манасия.** Това са трите племена, които вървят в челния авангард на процесията, когато каатците носят ковчега. Тук те представят целия Израил. Те отчаяно копнеят Бог да **издигне силата Си** (ние може би бихме казали „да запретне ръкави“) и да ги спаси. Призовават Го да ги **възвърне** от плен. Ако само **възсияе с лицето Си** в състрадание към тях, избавлението им ще бъде сигурно.

80:4–7 Между Израил и **ГОСПОД Бог на Войнствата** *(Йахве Елохим Саваот)* се е отворила ужасна пропаст. Той **се гневи** не само на греховете им, но дори и на молитвите им. Дал им е плач за храна и ги напоява с потоци от **сълзи. Направил** ги е **причина за вражда** и раздор **за** езическите им **съседи** и те са станали мишена за жестоки подигравки сред **враговете** си. Има само едно решение – **Бог на Войнствата** *(Елохим Саваот)* да се приведе към тях с благодат и спасение.

80:8–11 Бог е **извадил** Израил **от Египет** като нежна **лоза. Изгонил** е ханаанците, за да може да я насади в Обещаната земя. Както стопанинът на лозе почиства земята и я обработва, така и Господ е положил големи усилия за Своя народ. Пресаждането е успешно. Лозата се е **вкоренила** дълбоко – населението се е умножило и е **изпълнило земята.** Тя е избуяла, по-висока от **планините** в славата си и по-силна от **Божиите кедри.** Ластарите ѝ са достигнали **до** Средиземно **море** в едната посока и до **река** Ефрат в другата. По време на царуването на Соломон Израил заема цялата земя на изток до Ефрат (3 Царе 4:21, 24), но това трае много кратко.

80:12, 13 Изведнъж обаче Господ оттегля ръката Си и позволява на народи-грабители да оберат лозата. **Глиганът** и другите **полски** животни идват и я опустошават – най-напред Египет, Асирия и Вавилон, а в по-късните години Персия, Гърция и Рим. Като използва образа на **глигана,** псалмистът пише отвъд своето знание, тъй като векове по-късно Израил е опустошен от Римската армия, която гордо носи **глиган** като свой военен символ.

80:14, 15 Евреите отново умоляват **Бога на войнствата** да **се върне** при тях и да ги благослови. Те искат Той да **погледне от** Своята крепост в **небето** и да съжали **тази лоза,** която те описват като **„това, което е насадила десницата Ти, и сина, който си направил силен за Себе Си!“** Твърде интересно, в Таргум този израз е предаден като „и Царя-Месия, който си поставил за Себе Си“. В ст. 15 изглежда по-логично лозата и **синът** да се приемат като символи на Израил. Два стиха по-надолу вече несъмнено се говори за Месията.

80:16 Лозата **е отсечена** и **изгорена** от нашественическите войски. Те заслужават да **погинат** от осъдителния поглед на Господа.

80:17, 18 „Нека ръката Ти бъде върху мъжа на десницата Ти, върху човешкия син, когото си направил силен

за Себе Си.“ Мъжът на Божията десница е Господ Иисус Христос (Пс. 110:1; Евр. 1:3; 8:1; 10:12). **Човешкият Син** е името, което Той най-често използва за Себе Си в Евангелията. Пълното и цялостно благословение ще дойде върху Израил, когато Иисус получи полагащото Му се място. Тогава Израил никога повече няма да изпадне в отстъпление. **Съживени** от Господа, израилтяните ще **призовават Името** Му.

80:19 Псалмът завършва с познатия рефрен. Пастирът е призован да **възвърне** блуждаещите Си овце. Една усмивка от **ГОСПОД Бог на Войнствата,** и Израил **ще** бъде **спасен.**

Псалм 81: Празникът на тръбите

Ангър описва този еврейски празник по следния начин:

> [Празникът на тръбите] бил отбелязван като празничен ден в строгия смисъл на думата с въздържане от всякаква работа, с възпоменатално свирене с рогове, със свято събрание. В по-късни времена, докато се изливало възлиянието, свещениците и левитите пеели Псалм 81, а по време на вечерната жертва – Псалм 29. През целия ден, от сутринта до вечерта, в Ерусалим надували тръбите. ... Равините вярвали, че в този ден Бог съди всички хора и те преминават пред Него като стадо овце пред овчаря си.[52]

Празникът на тръбите е предобраз на събирането на Израил в родната му земя след грабването на Църквата.

81:1–5а Във встъпителните стихове народът на Израил е призован да се включи към хваленията за **Бога,** който е изворът на тяхната **сила,** и да **извика радостно към Бога на Яков,** Бога на всяка благодат. Левитите са поканени да се включат в щастливия хор със своите музикални инструменти, а свещениците – да отбележат настъпването на седмото **новолуние** като **затръбят с тръба.** Този **празник** е постановен от Бога за народа на Израил (Лев. 23:23–25; Чис. 29:1). **Той го** е **постановил в Йосиф** (тук **Йосиф** е символ на целия Израил), **когато** е **излязъл против египетската земя.** Тук значението вероятно е, че Бог е заповядал този празник, след като е поразил **Египет** и след като Неговият народ е излязъл от тази **земя.**

81:5б В края на ст. 5 четем: **„Чух език, който не познавах“** и трябва да преценим дали говорителят тук е псалмистът, Израил или Бог.

Ако тук говори псалмистът или Израил, този език може би е:

1. Чуждият **език** на египтяните (Пс. 114:1).
2. Бог, който говори на израилтяните в изкуплението им от Египет, ново откровение на Бога към техните души.
3. Пророчеството на Бога, което четем в следващите стихове на псалма.

Ако Говорителят е Бог, тогава мисълта може би е:

> **Чух език** (езика на египтяните), **който не познавах** (в смисъл на „не признавах“). Както казва Уилямс, „Той не признава египтяните за Свои овце.“

В полза на последното мнение е фактът, че първото лице в останалата част от псалма се отнася само за Бога.

81:6, 7 Бог е **облекчил раменете** на народа **от товара** на робския труд в Египет. **Ръцете** им са **освободени** от задължението да носят **кошове** с кал и тухли. Бог ги е **избавил** от всичките им беди, когато са **извикали** към Него. **Отговорил** им е **с тайнствения глас на гърма** – тук може би става дума за облака, който ги води и закриля, или пък за даването на закона на синайската планина. **Изпитал** ги е **при водите на Мерива,** където Мойсей удря скалата и си навлича Божието негодуване.

81:8–10 Той ги е предупредил, че пътят към благословението минава през

верността към Него като единствения истински Бог. Забраната за идолопоклонството е очевидна. След като им напомня как ги е **извел от египетската земя,** Той им дава чудното обещание, че ако **отворят широко устата си,** Той **ще я напълни.** Това обещание понякога погрешно се използва от мързеливи проповедници, за да оправдаят липсата на подготовка – всичко, което трябвало да направят, е да отворят устата си, и Бог щял да им даде послание. Но смисълът тук изобщо не е този! Мисълта е, че ако те дойдат при Бога с големи молби, Той ще ги изпълни. Няма никакво добро, което Той няма да стори за един послушен народ. Гебелайн изразява тази идея по прекрасен начин:

> Кой може да проумее пълния смисъл на това изречение! Той е всемогъщият Господ, няма нищо твърде трудно за Бога. Отвори устата си колкото можеш по-широко, казва Той, и Аз ще я напълня. Поискай нещо в Моето Име, казва Той в Новия Завет, и Аз ще го направя. Единственото, което Той иска, е покорство към Него, предаването на сърцето и волята.[53]

81:11–16 Но Божият **народ** не обръща внимание на Неговия **глас** и **Израил не** Го **послушва.** Затова Той ги оставя на собствения им път и **ги предава** на нещастието да следват своя си съвет. Но това отхвърляне наранява Божието сърце. Той скърби за тяхното упорито безумие и твърдоглавие. Само ако бяха Го **послушали,** Той **скоро би покорил враговете им. Противниците им** щяха да раболепничат в страх от Него, а благоденствието на Израил не би имало край. Бог **би хранил** Своя народ **с найтлъстата пшеница** – това е най-добрата духовна и физическа храна – и с вкусния **мед,** взет от кошерите в **скалите** на Палестина.

Псалм 82: Земните владетели, изправени на съд

82:1 Съдът заседава. Съдията е заел мястото Си на скамейката. Това е Самият **Бог.** Той е свикал специално заседание на божествения съвет, за да съди земните **владетели** и съдии. Те са наречени **богове** (бел. под линия РИВ), защото са представители на Бога, определени от Него за Негови служители, които да управляват и да поддържат реда в обществото. Разбира се, те са обикновени хора като нас. Но заради своето положение са помазани от Господа. Дори да не познават Бога лично, те пак официално са Негови представители и в този смисъл са наречени **богове.** Основното значение на думата е *могъщите*.

82:2 Най-напред Бог ги изобличава за злоупотреба със служебното им положение. Те са виновни в корупция и изкривяване на правосъдието. При тяхното управление богатите са били облагодетелствани, а бедните – угнетявани. Престъпниците са се отървали безнаказано, а невинните са понасяли загуби без обезщетение. Везните на правосъдието са се превърнали във везни на потисничеството.

82:3, 4 След това Съдията на цялата земя отново им напомня за техните отговорности в сферата на обществената справедливост. Те трябва да защитават правата на **сиромаха и сирачето, ... наскърбения и бедния.** Би трябвало да бъдат помощници на всички безимотни и потиснати.

82:5 Но въпреки всички предупреждения на Господа изглежда няма надежда за подобрение. Като че ли говори на Себе Си, Той въздиша, че те не могат да постъпват със знание и разбиране. Тъй като самите те **се лутат в тъмнина,** едва ли има надежда да помогнат на някого, който има нужда от напътствие. В резултат от неспособността им да по-

стъпват мъдро и праведно, **основите** на обществото **се клатят.** Законът и редът са почти изчезнали.

82:6, 7 Макар и издигнати до небесата в привилегированото си положение, те ще бъдат отхвърлени за наказание. Фактът, че Бог ги нарича **богове** и **синове на Всевишния,** не им гарантира имунитет. Те ще имат същата участ като другите хора и **ще паднат като един от князете.** Всъщност *степента* на тяхното наказание ще бъде дори по-тежка заради по-големите им привилегии.

Нашият Господ цитира ст. 6 при един от сблъсъците Си със Своите противници (Йоан 10:32–36). Те току-що са Го обвинили, че богохулства, защото твърди, че е равен на Бога.

> Иисус им отговори: Не е ли писано във вашия закон: „Аз казах: богове сте вие“? Ако Той нарече „богове“ онези, към които дойде Божието слово – а Писанието не може да се отмени – то на Този ли, когото Бог освети и прати на света, вие казвате: Богохулстваш; защото казах: Аз съм Божи Син?

За западното мислене този довод може би не изглежда много ясен и убедителен, но той явно е имал неустоима сила за онези, които са го чули. Те разбират, че Иисус се аргументира от по-малкото към по-голямото. Идеята е следната:

В Пс. 82 Бог се обръща към владетелите и съдиите с обръщението богове. Те всъщност нямат божествено естество, но заради своето положение на Божии служители са удостоени с названието богове. Най-важната им особеност е, че Божието слово е дошло към тях, т. е. официално са били издигнати като високопоставени власти, отговорни за управлението и въдворяването на справедливост (Римл. 13:1).

Щом по този начин думата *богове* може в широк смисъл да бъде използвана за хора като тях, колко по-пълно и точно думата Бог може да се използва за Господ Иисус. Той е бил осветен и изпратен на света от Бог Отец. Това означава, че Той е живял с Бог Отец в небесата от цялата вечност. В един момент Отец Го е определил за мисия на земята и Го е изпратил да се роди във Витлеем.

Юдеите отлично разбират, че Той претендира за равенство с Бога и се опитват да Го хванат, но Той успява да избяга от тях (Йоан 10:39).

82:8 А сега да се върнем обратно към последния стих на псалма:

> **Стани, Боже, съди земята, защото Ти ще наследиш всички народи!**

Асаф призовава Господа да се намеси в човешките дела, като донесе правда и справедливост на мястото на корупцията и несправедливостта. Тази молитва ще получи своя отговор, когато Господ Иисус се завърне да царува над земята. Тогава, както предричат пророците, „правосъдие ще се засели в пустинята и правда ще обитава в плодородното поле“ (Ис. 32:16). Земята ще се радва на социална справедливост и свобода от корупция и измама.

Псалм 83: Псалмът на Шестдневната война

На 28 май 1967 г., Гамал Абдел Насър, президент на Обединената Арабска Република, заявява: „Планираме генерално нападение над Израел. Това ще бъде тотална война. Основната ни цел е унищожението на Израел.“ Когато на 5 юни войната избухва, към Обединената Арабска Република се присъединяват Йордан, Сирия, Ирак, Алжир, Судан, Кувейт, Саудитска Арабия и Мароко. Опитът на тази конфедерация да изтласка Израел в морето се оказва неуспешен. След шест дни войната приключва. Израел е неоспоримият победител.

За много любители на Библията Пс. 83 придобива ново значение след Шестдневната война. А може би той ще има

и по-нататъшни изпълнения, преди претенцията на Израил към земята да бъде окончателно потвърдена, когато Господ Иисус дойде да владее като Цар.

83:1–5 Тук очевидно говори обсаденият Израил, който призовава **Бога** да наруши мълчанието Си и да действа решително. Макар че народът се моли за своята собствена сигурност и защита, той представя делото си така, сякаш то е Божия кауза, а не само негова: **„враговете Ти ... онези, които Те мразят ... Твоя народ ... скритите в Теб ... направиха съюз против Теб“.** Израил няма да остави Бога да забрави, че неговите врагове са и Божии врагове.

Подробностите са съвсем реалистични. Враговете **вилнеят** – живо описание на свирепите заплахи на противниците. Те замислят коварни планове – подкрепяни зад кулисите от съветници от Съветска Русия. Те се съветват – в това, което днес наричаме арабски срещи на върха. Заплашват да изтребят окончателно Израил, както свидетелства горният цитат. Създават огромна федерация от народи – главно такива, които са близки роднини на израилтяните.

83:6–8 Когато се опитаме да открием съвременни съответствия на тези народи, изпадаме в затруднение. Със сигурност знаем, че **Асирия** е днешен Ирак, и че **исмаиляните,** които са потомци на Авраам и Агар, са родоначалници на арабите. Знаем, че едомците и амаличаните са потомци на Исав, а моавците и амонците – на **Лот,** но да проследим родословието им до днес е почти невъзможно. Филистимците са населявали територията, известна днес като ивицата Газа. Град **Тир** се е намирал там, където сега е Ливан. **Гевал** е древният Губла или Библос, разположен във Финикия. Някои източници посочват **агаряните** като потомци на Агар и следователно клон на исмаиляните, но това определяне не е сигурно. Тъй като тези имена са обвити в толкова голяма неяснота, най-добре е да не се опитваме да ги свързваме със съвременни техни съответствия в Близкия изток, а просто да приемем, че те изобразяват езическите врагове на Израил.

Как може малкият Израил да застане срещу такъв непреодолим съюз? Част от отговора се крие във факта, че Божият народ са „скритите в Него“ (ст. 3), „скъпоценните Му“ (ЖБ) или „възлюбените Му“ (Желино). В момент на опасност Той по чудодеен начин ги закриля, като прави силата Си съвършена в тяхната слабост. Когато шансовете им са нулеви, Той им изпраща победа, която не се поддава на никакви човешки обяснения.

83:9, 10 Сега обсаденият народ призовава Йахве да **постъпи** с настоящата заплаха така, както е постъпвал с враговете Си при три различни случая в миналото.

Явин, цар на Ханаан, и **Сисара,** неговият главен военачалник, са убити безславно при **Ендор** след поразителен разгром при **потока Кисон** (Съд. 4). Техните разлагащи се трупове се превръщат в тор за почвата на Израил.

83:11, 12 Орив и **Зив,** двамата мадиамски князе, са убити и обезглавени (Съд. 7:23–25). Според Исая (10:26) това е била епична битка.

Двамата мадиамски царе, **Зевей и Салмана,** са заплашили да превземат **„Божиите жилища“.** Те успяват да избягат от израилтяните, когато биват убити Орив и Зив, но впоследствие са заловени и екзекутирани от Гедеон (Съд. 8).

83:13–18 В своята дръзка молба за Божията присъда над враговете Израил не оставя нищо на божественото въображение. Уточнени са всички подробности от наказанието. Нека бъдат **като праха във вихрушката** или, както превеждат някои, като изтръгнат бурен. Нека бъдат **като плява,** отнесена от **вятъра.**

Нека бъдат преследвани като от **огън,** поглъщащ **дърветата,** и изгорени като от яростен пожар. Нека бъдат ужасени от Господната **буря.** Нека напълно да **се посрамят,** за да започнат хората **да търсят ГОСПОДА.** Нека **погинат** в **срам,** за да могат хората да се научат, че **единствен** Йахве е Суверен Владетел **над цялата земя.**

Силни думи? Да, силни, но не и неоправдани. Когато на карта е заложена Божията чест, любовта трябва да бъде твърда. Морган обяснява:

> Всички тези певци на древния народ са върховно и страстно вдъхновени от Божията чест. За тях, както и за пророците, себичните подбуди са нещо непознато. Егоизмът не пее песни и не вижда видения. От друга страна, страстта за Божията слава е способна на огромна твърдост, също както и на безкрайна нежност.[54]

Псалм 84: Носталгия по небето!

Няма никакви дискусии относно първичното *тълкуване* на Псалм 84. Той описва дълбокия копнеж на евреите изгнаници отново да се завърнат в храма в Ерусалим.

Освен това в днешно време той може да бъде *приложен* за християнин, който по някаква причина е възпрепятстван да посещава събранията на местната църква. Той се терзае от силното желание отново да бъде с Божия народ, когато той се събира да се поклони заедно на Господа.

Но приложението, което аз най-много обичам, е копнежът на един благочестив странник, който искрено се измъчва от носталгия по небето. Нека да разгледаме псалма от тази гледна точка.

84:1, 2 Кое място би могло да се сравни по прелест с Божието жилище? То е място на несравнима красота, уникален блясък и неизразима слава. Но нека изясним нещо – описанието на *мястото* като изразен похват (метонимия) обозначава *Личността,* която живее там. И затова, когато псалмистът казва: **„Душата ми копнее, дори примира за ГОСПОДНИТЕ дворове“,** той всъщност жадува да бъде със Самия Господ. Той казва същото и в следващото изречение: **„... сърцето ми и плътта ми радостно викат към живия Бог.“**

84:3 Странникът сравнява себе си с **врабче** и с **лястовица.** В един друг псалм врабчето е използвано като символ на крайна самота: „... самотно врабче на покрива“ (102:7). А всеки, който е виждал **лястовица,** знае какво неспокойно създание е тя, как никога не се свърта на едно място, а постоянно се стрелка и издига с въздушните течения. И двете са много уместни сравнения за Божия народ, който пребивава временно в тази пустиня – той е самотен и неспокоен. Единственото място, където Божиите хора могат да намерят почивка и сигурност за себе си и за семействата си, е при **олтарите** на **ГОСПОДА.**

В скинията и храма има два **олтара.** Единият е бронзовият олтар, а другият е златният олтар. Първият символизира смъртта на Христос, а вторият – Неговото възкресение. Разгледани заедно, те изобразяват завършеното дело на нашия Спасител. Тук е мястото, където нашите души, като лястовицата, могат да намерят покой, и тук можем да доведем и децата си, за да намерят покой. „Повярвай в Господ Иисус Христос и ще се спасиш – *ти и домът ти“* (Деяния 16:31).

84:4 После в изблик на нещо, което бихме могли да наречем свята завист, изгнаникът възкликва: **„Блажени онези, които живеят в Твоя дом, те винаги ще Те хвалят.“** Когато мислим по този начин за щастието на онези, които обичаме, и които вече са се прибрали при Господа,

ние не можем да скърбим за тях. За нас това е загуба, но за тях е вечна придобивка. Те са далеч по-добре от нас.

84:5 В ст. 5–7 отново се връщаме от благословението на онези, които са в небесата, към по-малкото благословение на онези, които са все още на път. За тях се споменават няколко неща. Преди всичко, тяхната **сила е в** Господа, а не в тях самите. Те са силни „в Господа и в силата на Неговото могъщество“ (Еф. 6:10). На второ място, в сърцата им са пътищата към Сион. Светът не е техен дом. Макар да са *в* него, те не са *от* него. **В сърцето им са** Божиите **пътища.**

84:6, 7 Трето, **минавайки през долината на плача, те я превръщат в място на извори.** Тези несломими души могат да пеят сред скърбите и да съзират дъгата в своите сълзи. Те превръщат трагедиите в победа и използват бедите като стъпало към по-големи неща. Тайната на тяхната победа над обстоятелствата се крие в твърдението: **„и ранният дъжд я покрива с благословения“. Дъждът** е широко приет символ на Светия Дух и тук Той е представен в Неговото служение на ободрение и освежаване, в което Той дава **благословения** от извори на студена, чиста вода за изморените пътници през пустинята. Ние приемаме водата като образ на Божието Слово (както в Еф. 5:26). Това е обяснението как **те отиват от сила в сила.** Вместо да отслабват в хода на пътуването, през цялото време те стават все по-силни и по-силни. Дори външното им естество да чезне, вътрешното всеки ден се обновява (2 Кор. 4:16). И тук е мястото на едно прекрасно уверение: **Всеки от тях се явява пред Бога в Сион.** Без съмнение изтощителното пътуване през пустинята в крайна сметка ще бъде увенчано с радостта от срещата с Царя в Неговата прелест.

84:8 Тук псалмистът излива сърцето си в пламенна молитва. На първо място тя е адресирана към **ГОСПОД Бог на Войнствата,** а след това и към **Бога на Яков.** Като **ГОСПОД Бог на войнствата** Той е върховен владетел над огромното множество от ангелски същества. А като **Бог на Яков** Той е Бог на недостойния човек, Бог на един измамник. Помислете само! Богът на неизброимите ангели в празничното събрание е Бог и на червея Яков. Онзи, който е безкрайно възвишен, е също така и съкровено близо. И това е единствената причина, поради която вие и аз изобщо можем да влезем в Неговото присъствие.

84:9 И какво е правото ни да бъдем там? **Виж, Боже, щите наш, и погледни на лицето на Своя помазаник!** Единствената възможност ние да бъдем приети, е чрез Личността и делото на Господ Иисус.

> Бог вижда моя Спасител,
> а после вижда и мен
> във Възлюбения –
> приет и свободен.

84:10 А какво ли е да бъдеш в небето? Е, можем да знаем, че **един ден в** Неговите **дворове е по-добър от хиляди** дни, прекарани на друго място. Това е просто начин да се каже, че въобще няма място за сравнение. Ние просто не можем да си представим славата, радостта, прелестта, свободата да бъдем там, където е Иисус. И е добре, че не можем. Иначе вероятно щяхме да бъдем много нещастни, че трябва още да стоим тук и да си вършим работата.

По-добре е **да стоиш на прага на дома на** своя **Бог, отколкото да живееш в шатрите на безбожието.** Както е казал Спърджън, „най-лошото на Бога е по-добро и от най-доброто на дявола.“ И не само по-добро, но и несравнимо по-трайно. Забележете контраста между

дома на нашия **Бог** и **шатрите на безбожието.** Първото е постоянно жилище, а другото е сравнително краткотраен подслон.

84:11 ГОСПОД Бог е слънце, което дава светлина в мрака, **и щит** за закрила от знойната жега по пътя. **ГОСПОД ще даде благодат** по пътя за всяко време на нужда, а после ще даде и **слава** в края на пътешествието, като приветства Своите изкупени деца във вечния Си дом. Пътникът получава уверението, че наистина няма да му липсва нищо по пътя оттук до небето, защото **ГОСПОД няма да лиши от никакво добро онези, които ходят в чистота.** Ако нещо е добро за нас, Той **няма да** ни **лиши** от него; ако ни **лиши,** значи не е добро. „Той, който не пощади Своя Собствен Син, а Го даде заради всички нас, как няма да ни подари заедно с Него и всичко?" (Римл. 8:32).

84:12 Не е чудно, че псалмистът завършва с прочувственото възклицание: **„ГОСПОДИ на Войнствата, блажен човекът, който се упование на Теб!"** На това сърцето ми отвръща: „Да, Господи, завинаги съм Ти благодарен, че съм християнин."

Псалм 85: Възвърни ни!

Тази молитва за възраждане е разделена на четири лесно различими части:

1. Пример за съживление на Израил от миналото (ст. 1–3)
2. Молба към Бога да го стори отново (ст. 4–7)
3. Пауза, за да се чуе как ще отговори Господ (ст. 8, 9)
4. Обещание за бъдещо възстановяване (ст. 10–13)

Не е възможно да се определи с точност кое точно възстановяване на Израил е описано тук. Не би могло да е възстановяването след Вавилонския плен, тъй като това е **псалм на Кореевите синове,** а те са живели много преди това време. Но точното установяване на събитието не е толкова важно. Онова, което действително има значение, е че Бог го е извършил. А Той със сигурност може да стори отново онова, което вече веднъж е направил.

85:1–3 Съживлението е представено като време, в което **ГОСПОД** е **показал благоволение към земята** и е възвърнал владенията на **Яков.** Три действия са довели до това. Първото е признаването на греха. Макар това да не е казано изрично, признанието или изповедта е неизменната морална необходимост, преди да дойде ред на следващите стъпки. Второто е прошката на **беззаконието на народа** Му, а третото е отвръщането на Божия **гняв.**

85:4 Миналите демонстрации на Божията милост и прошка са основанието на молбата Той отново да прости на народа Си. Вярата не се задоволява само с история; тя иска да види Бога в настоящите събития. Макар псалмистът да не разкрива изповедта, тя се подразбира от молитвата: **„Възвърни ни..."** Когато **Бог** възражда Своя народ, Той най-напред го води към покаяние, после прощава греховете му, и след това прекратява наказанието, предизвикано от Неговото негодувание.

85:5 Всяко време, прекарано далеч от Господа, е като цяла вечност страдание. Но трогателната молба в ст. 5 придобива особено значение в устните на нацията Израил с неговото вековно преследване и разпръсване: **„До века ли ще се гневиш против нас? Ще продължиш ли гнева Си за всички поколения?"**

85:6 Духовният упадък неизбежно води до загуба на радостта. Нарушеното общуване означава, че песента на вярващия е изгубена. Ликуването не може да съжителства с непризнат грях. Затова тук към небето се отправя следната молитва: **„Няма ли да ни съживиш**

отново, за да се радва в Теб Твоят народ?" От обновлението на Духа отново зазвъняват камбаните на радостта. Всяко голямо съживление е било съпроводено с песен.

85:7 Когато Бог възстановява Своя народ, това е благодатна проява на **милост** – както и всяко друго Негово действие спрямо нас. Именно Неговата любов ни наказва, възпитава ни, поправя ни и крайна сметка ни води обратно при Него. И колко трайна е тази любов, която остава до нас във всички наши лутания, отстъпления, и в нашето непокорство. Няма друга любов като любовта на Господа.

Възраждането е получаване на **спасение** от Господа – в случая това е не спасението на душата, а избавлението от всички последици на неверността – разпръсването, пленничеството, скръбта, безсилието и нещастието.

85:8, 9 След като е отправил своята молба към престола на благодатта, псалмистът чака отговора, уверен, че това ще бъде отговор за **мир,** и че той ще дойде бързо. Неговата увереност се крие във факта, че Бог, който пази Своя завет, винаги **говори мир** на онези, които се обръщат към Него в сърцата си, и избавя онези, които се боят от Него и **не се връщат обратно към безумие.** И неизбежният резултат е, че **в земята** ще **обитава слава.** Тук **славата** обозначава *Бога* на **славата** и мисълта е, че Неговите хора могат да разчитат на Него да **обитава** сред тях, когато те постоянстват в общуването с Него.

85:10 Отговорът на молитвата за възстановяване е ракрит във финалните стихове. Те описват идиличните условия, които ще настъпят, когато Господ Иисус ще царува над възстановения Израил в идещата епоха на славата. Но в един по-широк поетичен смисъл тези стихове ни разкриват какво се случва винаги, когато горят огньовете на съживлението.

Милост и истина се срещнаха. В човешките дела строгото придържане към изискванията на **истината** обикновено не допуска проявата на любов и милост. Но Бог може да излее Своята неизменна любов върху Своя народ, защото всички изисквания на **истината** са били напълно удовлетворени от Господ Иисус на кръста. В същия смисъл **правда и мир се целунаха.** Вярващите се радват на мир с Бога, защото всички изисквания на божествената справедливост са задоволени от заместителното дело на Спасителя.

Грехът ни бе положен
върху главата на Исус.
С кръвта Му нашата вина платена бе.
И най-строг съд не може
да изисква повече.
Сега благодатта изсипва богати плодове.
Албърт Мидлейн

85:11–13 Истина, или вярност, **ще поникне от земята и правда ще надникне от небето.** Когато вярващият е верен на Онзи, който го обича с вечна любов, небесата отговарят в правда с многобройни благословения. **ГОСПОД,** който е винаги верен на Своето Слово, **дава доброто.** Той не лишава от никакво добро онези, които ходят в чистота (Пс. 84:11). Сушата и гладът приключват и **земята** произвежда необичайно изобилна реколта. Когато Господ идва в земята Си, пътят Му го отвежда сред народ, чийто праведен живот е морално подготвен за Неговото присъствие.

Псалм 86: Молитва и причините за нея

Едно от забележителните неща в този псалм е, че Давид посочва причината за почти всичко, което казва, било то молба или преклонение. Можем да илюстрираме този факт като използваме следната таблица:

МОЛБА	*ПРИЧИНА*
86:1 За среща с **ГОСПОДА.**	Псалмистът е безпомощен и в нужда.
86:2а За закрила (забележете повторението на „слуга“ в ст. 4 и 16).	Неговото положение на **богобоязлив** човек.
86:2б За моментно спасение.	Не е посочена изрична причина, но тя може да бъде открита във фразата **„Ти, Боже мой.“**
86:3 За милостиво отношение.	Постоянството му в молитва **цял ден.**
86:4 За веселие и радост.	Надеждата му е единствено в **Господа.**
86:5	Този стих може би посочва допълнителни причини за молбите дотук. Или може би е свързан с молитвата в ст. 6. Добрината, готовността **да прощава** и милостта на Господа се изливат върху **всички, които Го призовават.**
86:6 За среща с Господа.	
86:7 За помощ в деня на скръбта му.	Фактът, че Бог наистина чува и ще послуша молитвата му.

В следващите стихове псалмистът преминава към възхвала.

ВЪЗХВАЛА	*ПРИЧИНА*
86:8 За несравнимата Личност и **дела** на Господа.	
86:9 За заслугите Му **всички народи** да Му се поклонят. (Това ще се сбъдне по време на Хилядолетното царство.)	
86:10	Бог е **велик.** Той **върши чудеса.** Няма друг **Бог.**
МОЛБА	*ПРИЧИНА*
86:11 За напътствие в **пътя** на **ГОСПОДА.**	За да може псалмистът да **ходи в** покорство на Божията **истина.** За **сърце,** което е изцяло посветено да почита и да се покорява на Господа.
ВЪЗХВАЛА	*ПРИЧИНА*
86:12, 13 Тук Давид просто изразява своята решимост да **възхвалява** Господа с цялото си същество и да **прославя Името** Му **до века.**	За **голямата** Божията милост, която го е избавила **от дълбините на Шеол.** Ако приложим този псалм към Месията, тогава тук става дума за Неговото възкресение.

86:14–16 Останалите стихове описват надвисналата над псалмиста опасност. **Тълпа от** арогантни **мъже, насилници,** са се наговорили да отнемат **душата** му. Те нямат време за Бога. **Но** Давид познава **Господа** и в този съдбоносен момент той се утешава със знанието, че **Бог** е **състрадателен и милостив, дълготърпелив, многомилостив и верен.** Ето защо той с увереност може да моли от Господа да **се обърне** към него с милост, да го укрепи и да го **спаси** – **сина на** Божията **слугиня.** Някои разбират израза **„сина на слугинята Си"** като изразно средство, което означава „Твоето притежание", каквото е синът на една робиня. Онези, които възприемат този псалм като Месиански, виждат в този израз възможна препратка към Дева Мария.

86:17 Накрая псалмистът се моли Господ да му даде някакво ясно **знамение** за Своето благоволение. Когато враговете му видят как Бог е **помогнал** на Давид и как го е **утешил,** те ще осъзнаят, че са били на погрешната страна.

В началото споменахме, че този псалм е забележителен с това, че посочва причини за повечето от молитвите и възхвалите. Той има и още две уникални характерни черти, които трябва да бъдат споменати. Първата е, че Давид изобилно цитира стихове от други Писания; той всъщност се моли и възхвалява Бога с комбинация от цитати. Втората е, че божественото име „Адонай" е използвано седем пъти (то е преведено „Господ" в ст. 3, 4, 5, 8, 9, 12 и 15). Богобоязливите евреи често използвали това обръщение вместо името Йахве. Когато соферимите или древните пазители на Свещения текст четели на глас, те заменяли името Йахве с Адонай 134 пъти, понеже се отнасяли с дълбоко благоговение към Името „Йахве", което не бивало да бъде произнасяно.[55]

По отношение на *неразделеното* сърце, с което трябва да се боим от Божието Име (ст. 11б), Ф. У. Грант пише:

> Това действително е най-голямата оскъдица сред Божия народ навсякъде. Каква голяма част от нашия живот преминава не във вършене на явно зло, но в прахосване и губене в безбройни незначителни отклонения, които много ефективно компрометират реалността на нашето свидетелство за Бога! Колко малко от нас могат да кажат като апостола: „Но *едно* правя!" Ние вървим по пътя, ... но често спираме да гоним пеперуди сред цветята и така не напредваме особено. Колко ли се чуди Сатана, като ни гледа как изоставяме „всичките царства на света и тяхната слава", ... а същевременно лекомислено се отдаваме на безкрайни незначителни неща, далеч по-леки от пухчето на магарешки бодил, за което малкото дете напряга всичките си сили да го гони, а ние му се смеем. Ако внимателно изпитаме живота си, ... как бихме осъзнали ненужните грижи, задълженията, които сами сме си измислили, развлеченията, които сме си позволявали, „невинните" дреболии, които непрестанно ни отклоняват от единственото нещо, от което има полза! Може би малцина от нас биха се решили да подложат на такава проверка неписаната история на своя живот![56]

Псалм 87: Псалмът на царското преброяване

Кметът на Ерусалим, Теди Колек, и неговият съавтор изразяват своето естествено учудване от удивителното величие на своя четирихилядигодишен град:

> Археолозите и историците дълго са се чудили защо Ерусалим е основан на това място и как е станал толкова велик. Той не се радва на никоя от физикогеограф-

ските дадености, които благоприятстват развитието и благополучието на други важни градове в света. Той не е на брега на голяма река. Не се издига над голямо пристанище. Не е разположен на важни търговски пътища и кръстопътища. Не е близо до изобилни водоизточници, които често са главната причина за основаването на селище, макар да има един естествен извор, който предлага скромни запаси от вода за града. Градът не разполага с минерални богатства. Намира се встрани от главните търговски маршрути. Не представлява стратегически ключ за завладяването на обширни територии, който би бил високо ценен от древните воюващи империи. Той наистина не е благословен с никакви особени икономически или топографски достойнства, които биха могли да обяснят защо е станал нещо повече от малко анонимно планинско село със съдба, различна от тази на много селища, основани по същото време, които много отдавна вече са изчезнали.[57]

87:1–3 Причината за неговото величие, разбира се, е че той е избран от Бога. Той го е основал в **светите планини** и **обича портите** му повече от всички други градове и градчета в земята на Израил. А най-голямата му слава е все още в бъдещето – тогава той ще стане столицата на Месианското царство, царският град на дългоочаквания Цар. Псалмът гледа напред във времето към деня, когато за **Божия град** ще **се говорят славни неща.**

В известен смисъл той ще бъде духовното родно място на много народи:

В последните дни хълмът на дома ГОСПОДЕН ще се утвърди на върха на планините и ще се възвиси над хълмовете, и всичките народи ще се стичат на него. И много народи ще отидат и ще кажат: Елате, да се изкачим на хълма ГОСПОДЕН, в дома на Якововия Бог! Той ще ни научи на пътищата Си и ще ходим в пътеките Му. (Ис. 2:2, 3)

87:4 Като че ли именно това се има предвид и в ст. 4. Хълмът Сион е изобразен като майка, която казва, че сред народите, които може да нарече свои деца, са **Рахав** (т. е. Египет) на юг и **Вавилон** на север. И за **Филистия, Тир** и **Етипопия** ще се говори, че са **родени** в Ерусалим. Те ще бъдат сред народите, които ще признаят Сион за духовна, политическа и икономическа столица на света и ще се изкачват там да се покланят и да принасят даровете си на Великия Цар (Ис. 60:5–7). Народите, които откажат да се изкачат за Празника на колибите, ще страдат от суша и язви (Зах. 14:16–19).

87:5 Така **Сион** ще бъде считан за място, където народите преживяват духовно новорождение, защото **сам Всевишният ще го утвърди** като място на върховната власт.

87:6 И когато **ГОСПОД** преброява **народите,** Той внимателно ще си отбележи, че определени народи са осъзнали своето истинско призвание да станат граждани на Сион. Те посещават столицата

не за да се възхищават на архитектурата ѝ, нито да разглеждат укрепленията ѝ, нито пък да завиждат на племената, събрали се на поклонение, а за да се възползват от привилегиите на нейното жителство, да се радват на нейната защита, да се подчиняват на законите ѝ, да живеят и обичат в нейното щастливо общество и да общуват с нейния славен Основател и Закрилник.[58]

Гебелайн пише:

Йахве записва как народите един след друг влизат в Царството чрез извисеността и благословението на Сион. Така Сион става славният метрополис на целия свят.[59]

87:7 Тогава ще настане време на празници и веселие. **Певци** и **музиканти** ще се включат в хора и ще запеят: **„Всичките ми извори са в теб!“** Доскоро място на сълзи и страдания, Ерусалим ще бъде извор на благословения, от него ще блика бодрост и той ще стане духовен дом на народите по цялата земя.

Но преди да оставим псалма, можем да открием в него едно лично духовно приложение. То е следното. Ще дойде времето, когато Господ ще преброява хората – преброяването на небесните жители. Големият и единствен фактор за пригодност ще бъде новото раждане. Само онези, които са били новородени, ще видят Божието царство и ще влязат в него (Йоан 3:3–5). И така, когато Господ записва хората, Той ще каже: „Този човек е новороден еди-къде си.“

Ще може ли Той да каже това и за теб? Има начин да отговориш на изискванията за небесното гражданство. Този начин е посочен в Йоан 1:12:

> А на онези, които Го приеха, даде право да станат Божии деца – на тези, които вярват в Неговото Име.

Псалм 88: Най-тъжният псалм

Когато стигнем до Псалм 88, ние достигаме до дъното на човешката мъка и страдание. Сякаш псалмистът тук е изредил всички изрази на мрак и горчивина, за да опише своето безнадеждно състояние. Той определено е в последния стадий – като записан във фаталния списък на изолационното отделение в болница за нелечимо болни. Единственото, което предстои, е моргата, и е само въпрос на време кога лицето му ще бъде покрито с чаршафа и тялото му – извозено.

88:1, 2 Единственият светъл момент в този псалм е Името на **Бога,** с което той започва: **„ГОСПОДИ, Боже на спасението ми.“** Гебелайн го нарича единственият слънчев лъч, който се бори да си проправи път през мрака, звездата, която пронизва гъстата среднощна тъма.

Но авторът незабавно се впуска в скръбно описание на своето отчаяно положение. **Ден и нощ вика** към Господа, но облекчение не идва. Кога Бог ще го изведе от задънената улица, като чуе молитвата му и направи нещо?

88:3–7 Животът му е кипяща маса от **бедствия** и той непреодолимо се движи към смъртта и **Шеол.** Вече го смятат за мъртъв – **считат** го за паднала в боя жертва. Цялата му сила го е оставила. Сега той е **паднал между мъртвите,** като изпаднал в безсъзнание войник сред осеяното с трупове бойно поле или като загинал в бой, погребан с другите в общ **гроб.** Струва му се, че е забравен от Бога и следователно **отсечен** от всяка надежда за божествена помощ. Както пленник, хвърлен в затвора, така Бог го е изоставил в **най-дълбокия ров,** в стаята на ужасите, **тъмна** и зловеща. Може да има само едно обяснение, мисли си той: Бог му е разгневен и той потъва в огромните вълни на божественото осъждение.

88:8, 9 Познатите му са се отдръпнали от него, сякаш е прокажен. Държат се с него като с грозно привидение, като с „нещо прокълнато“ (Нокс). **Затворен** е в клетка, от която няма излизане. Очите му, някога блестящи и изразителни, сега са изгубили целия си блясък. И молитвата сякаш е напразна. **Всеки ден** той вика към **ГОСПОДА** с издигнати в настоятелна молба **ръце,** но нищо не се случва.

88:10 След това със серия въпроси псалмистът предизвиква Бога да му каже какво добро би могло да произтече за Него от смъртта му. Тези въпроси разкриват несъвършеното знание, което старозаветните светии са имали по отношение на смъртта и отвъдното, и ни изпълват с безкрайна благодарност за увереността, че да умрем означава да бъдем с Христос, което е много по-добре (Фил. 1:23). Ето ги и въпросите:

Върши ли Бог **чудеса** за онези, които са умрели? Отговорът, който се подразбира, е „Не“. За евреина, живеещ под закона, смъртта е смущаваща област на забрава, където никога не може да се случи нищо градивно.

Стават ли „сенките“ да Го **хвалят?** Преминалите в отвъдното се считат за призрачни сенки, които няма как да хвалят Господа.

88:11, 12 В гроба ли ще се прогласява неизменната Божия любов, или **верността** Му – **в Авадон,** мястото на гибелта?

> Тъй като се е смятало, че в сивите, мрачни, прашни подземия на Шеол не са възможни никакви действия или реч, със сигурност от най-голям собствен интерес за Бога е било да запази живи колкото е възможно по-дълго онези, чиито искрени възхвали винаги са Го радвали.[60]

88:13–18 Сякаш с подновена сила псалмистът отново се моли на **ГОСПОДА.** Всяка **сутрин,** докато той е жив, се чува неговата страстна **молитва.** Той изразява крайно объркване от това, че Бог напълно го е изоставил и въздържа всеки поглед на жалост или благосклонност към него. **От младостта** Му животът му е непрекъсната история на страдание и смърт. Сега, във водовъртежа на божествените **ужаси,** той е **смутен** и безпомощен. **Пламтящият гняв** на Бога го е залял като огромна океанска вълна и ужасите Му са го оставили безмълвен. Яростният потоп неумолимо го обгражда; вълните се затварят около него в обща атака. Бог сякаш е накарал **приятел и другар** да го оставят. Единственият му другар е **мракът.**

Така завършва най-тъжният псалм. Ако се питаме защо той е в Библията, бихме могли да чуем свидетелството на Джон Нелсън Дарби. Той казва, че в един момент това е било единственото Писание, което е можело да му бъде от помощ, защото е видял, че и някой друг преди него е бил потънал така дълбоко. Кларк цитира мисълта на един неизвестен автор:

> „В Библията има само един такъв псалм, за да се разбере колко рядко е такова преживяване, но него го има, за да даде увереност и на най-отчаяния и угнетения, че Бог няма да го остави.“[61]

Псалм 89: Божият завет с Давид

89:1, 2 В началото **Етан** изразява своето лично възхищение от неизменната любов и **вярност** на Йахве, изразена в Неговия завет с Давид. Той е решен да **възпява милостите на ГОСПОДА до века,** защото те траят **до века.**

89:3, 4 Вярата почтително напомня на Бога за **завета,** който е направил с **Давид.** Понеже Давид е Неговият избран **слуга,** Бог се е **заклел,** че на **престола** му никога няма да липсват негови потомци, и че царството му ще продължи във **всички поколения.** Това е изумително – непрекъсната династия, и то на вечен **престол!**

89:5 После вярата припомня за **чудесата** на **ГОСПОДА,** който е направил този завет. Етан сякаш напомня на Бога, че на карта е заложена честта на Неговото Име.

89:6–8 Той е по-велик от всички ангелски множества в **небето.** Неизброимите небесни същества са призовани да славят **чудесата** Му и **истината** Му. Никой ангел не **може да се сравни с** Него; Той е извисен далеч над всички небесни същества. Най-великите от тях са в почтително благоговение пред Него; те признават, че Той е по-велик във всяко отношение. Никой не е така могъщ като **ГОСПОД Бог на Войнствата,** блестящ в одеждите на **истината.**

89:9, 10 Но това не е всичко. Божието величие е несравнимо в творението,

в Неговия промисъл, в моралните му съвършенства (ст. 9–15). Един от драматичните примери за Неговото величие в творението е начинът, по който Той **владее гордостта на морето** и кара **вълните му** да престанат. Той е сторил това в Галилейското езеро преди много години и продължава постоянно да го прави в разтърсвания от бури живот на Своя народ. А какъв по-добър пример за Неговия велик промисъл би могъл да се даде от победата над Египет **(Рахав)** във времето на Изхода? Той поразява този горд народ, както лъв разкъсва своята жертва. Той **разпръсва враговете Си** както вятър – сухи листа.

89:11, 13 Небесата и **земята** са Негови, тъй като Той ги е направил; **светът и всичко** в него Му принадлежат, защото Той **ги** е **основал. Северът и югът** дължат произхода си на Него. Планината **Тавор** и планината **Ермон** издигат главите си, сякаш радостно Го приветстват като свой Създател. **Ръката** Му е невероятно **мощна** и неизразимо **силна. Десницата** Му е **възвисена** над всичко, върховна в силата си.

89:14 Неговите морални съвършенства се изразяват в това, че **престолът** Му е основан на принципите на **правдата и съда. Милост и истина** се възцаряват навсякъде, където стъпва Той.

89:15–18 След като е разказал за величието на Бога, който пази Своя завет, Етан описва блаженството на Неговия **народ: „Блажен народът, който познава радостното възклицание!“** За благочестивия евреин **радостното възклицание** са празничните викове на народа, който се изкачва към Ерусалим за светите празници от религиозния календар. За нас това винаги ще бъде **радостното възклицание** на евангелието. За тези щастливи хора са изтъкнати няколко неща. **Те ходят в светлината на** Неговото **лице;** т. е. **те ходят в** Неговото **благоволение** и са ръководени от Неговото присъствие. В Него намират извора на цялата си радост и не спират да ликуват в Неговата **правда.** Не се хвалят със своята сила, а само с Неговата. Само благодарение на Неговото **благоволение** техният **рог се възвишава,** или с други думи, стават силни. **Понеже на ГОСПОДА е нашият щит и на Светият Израилев – нашият цар.**

89:19 С това Етан стига до завета, който Йахве е направил с **Давид** (ст. 19–37). Много години преди това Бог е **говорил на светиите Си във видение. Светиите** може би са Самуил (1 Царе 16:1–12), Натан (2 Царе 7:1–17) или може би Слугата на Йахве, Господ Иисус Христос. Той е направил безусловен завет на благодат, като е положил корона върху главата на **един силен** и е издигнал **един избран между народа.** В много от тези описания на Давид ние почти инстинктивно усещаме, че гледаме отвъд Давид към идещия Месия-Цар.

89:20–24 Йахве е избрал **Давид** отсред братята му и чрез Самуил **го** е **помазал със святото масло,** запазено за помазване на царе. Заветът гарантира, че Божията **ръка** винаги ще бъде над Давид и над наследниците на неговия престол, за да ги опазва и закриля, и **мищцата** Му ще им осигурява цялата сила, която им е нужна. Враговете на царя няма да могат да го надхитрят, нито пък безбожните **ще** могат да **го потискат.** Господ се зарича да **смаже противниците му** и да **порази онези, които го мразят. Верността и милостта** на Господа никога няма да го оставят и домът на Давид ще черпи силата си от Него.

89:25 Според обещанието, дадено на Аврам (Бит. 15:18), впоследствие границите на царството ще се простират от Средиземно море до река Ефрат. В Битие 15 се казва от Египетската река до река Ефрат, но тъй като Египетската река се влива в Средиземно море, става дума за същите граници.

89:26, 27 Давид ще признае Йахве за свой **Отец,** свой **Бог** и своя **канара** на прибежище. Бог на Свой ред ще го направи Свой **първороден, най-горен от земните царе.** Изразът **„първороден“** понякога означава първи по време, както когато Мария ражда своя първороден Син (Лука 2:7). Но в случая на Давид не би могъл да означава това, защото той е *последният* син на Есей. Тук той означава първи по ранг или почит, както е обяснено в останалата част на стиха: **„най-горен от земните царе“.** Именно това има предвид и Павел, когато нарича Господ Иисус „Първородният на цялото творение“ (Кол. 1:15). Това не означава, че Иисус е първото сътворено същество, както учат някои култове, а че Той има *превъзходство* над цялото творение.

89:28, 29 Нищо никога няма да промени Божията любов към Давид и нищо няма да разруши **завета,** който Той е направил. **Престолът** на Давид ще се издига вечно и царският род ще продължи **навеки.**

89:30–32 Заветът няма да освободи **синовете** на Давид от наказание, когато съгрешат. Всяко нарушение на **закона** ще бъде справедливо наказано. В историята се е случило точно това. Наследниците на Давид са били неверни към Йахве и Той ги е наказал **с тоягата** и бича на Вавилонския плен.

89:33 Но заветът стои и до днес и макар за известно време царството да е в упадък и да няма цар, който да царува в Ерусалим, пак Господ по свръхестествен начин запазва царското семе и наново ще установи царството на Своето Си време.

89:34–37 С възможно най-силни изрази Бог повтаря ненарушимостта на **завета** и Своята решимост да спази обещанието Си към **Давид.** Родът на Давид **ще пребъде вечно и престолът му – като слънцето и луната ... в небето.**

89:38, 39 Тогава обаче е изглеждало, че Бог е забравил завета с Давид. Юда е нападнат от вавилонците и отведен в плен. Оттогава никой повече не е седял на престола на Давид. Но Бог не е забравил. Преди близо две хиляди години в царския град на Давид се ражда Господ Иисус. Той е осиновен син на Йосиф, а тъй като Йосиф е пряк наследник на царете на Юда, Иисус наследява *законното право* върху престола на Давид чрез него (Мат. 1). Иисус е *истински син* на Мария, а тъй като Мария е потомка на Давид чрез Натан, нашият Господ е от семето на Давид (Лука 3:23–38). Така заветът се изпълнява в Господ Иисус Христос. Чрез Него престолът на Давид е увековечен и тъй като Той живее вечно по силата на един неунищожим живот, на този престол винаги ще седи Потомък на Давид. Някой ден, може би много скоро, Той ще се завърне на земята, за да заеме законното Си място на престола на Давид и да царува като най-великия Давидов Син.

Етан, разбира се, не би могъл да знае това. На него му е изглеждало, че заветът е изоставен. Чуйте го как скърби, че Бог е отсякъл и отхвърлил царския род, че **се** е **разгневил** срещу царя, когото е **помазал.** За Етан не би могло да има друго обяснение освен че Бог е отстъпил от обещанието Си към Давид и е захвърлил **короната** му в пръсттта. Дълбоко в сърцето си Етан знае, че Бог не би могъл да не удържи на обещанието Си, но от това, което се вижда, излиза, че се е случило именно това.

89:40–45 В стените на Ерусалим зеят дупки и **крепостите му** са сринати. Минаващите покрай града пътници грабят каквото си поискат от неохраняваните къщи, а враждебните езически **съседи** на Юда се присмиват на положението му. **Враговете** на Израил издигат **десницата** си и злорадстват за победата си. Оръжията на Божия народ са се оказали безполезни **в битката;** воините не са могли да устоят срещу врага. Царят е детрониран,

а престолът му – осквернен. Унижен и **покрит със срам,** той се е състарил преждевременно.

89:46–48 ГОСПОД, който е направил завета, сякаш се крие от Своя народ. **Яростта** Му против него **гори като огън.** Жалното **„Докога?“** полита към небето. Етан моли Бога да си спомни **колко кратък** е направил така или иначе човешкия живот, колко крехък е човекът и колко незначителен. В живота си **човек** може да бъде напълно сигурен само за едно нещо, и то е смъртта; **властта на Шеол** в крайна сметка ще го съкруши. Ние имаме по-добра надежда от Етан – знаем, че не всички ще умрем, но че всички ще се изменим, когато Господ Иисус се завърне, за да отведе Своята църква у дома на небето (1 Кор. 15:51; 1 Сол. 4:13–18). Но всичко това е било тайна за старозаветните светии.

89:49–51 Молбата на Етан е много дръзка и настойчива. Той пита какво се е случило с **милостта,** която Бог е обещал **на Давид** с най-сериозни обещания. Той е крайно чувствителен към подигравките и присмеха на враговете на Израил, към обидите, които те нанасят на самия Етан, и към начина, по който унижават царя-изгнаник.

89:52 Но в заключителния стих вярата триумфира. Макар да не може да види отговора на своята дилема, авторът все още може да благославя Йахве. Той сякаш казва: „Господи, не мога да разбера, но все още мога да вярвам.“ Затова той завършва молитвата си с възторжените думи: **„Благословен да е ГОСПОД до века! Амин и амин!“**

IV. Книга 4 (Псалми 90–106)

Псалм 90: Звънът на погребалните камбани

Позволете ми да използвам малко благочестиво въображение, докато обяснявам този псалм. Действието се развива в Синайската пустиня. Изминали са години, откакто разузнавачите са се върнали със своите пагубни новини за ханаанската земя. Сега народът продължава да обикаля из пустинята, без да напредва. Това е едно безсмислено упражнение.

Всяка сутрин при Мойсей идва вестоносец с последните новини за дадените жертви. Мъртъвци, мъртъвци, мъртъвци и пак мъртъвци. Некролозите са найчестите новини, а пустинята все повече заприличва на растящо гробище. Всеки път, когато народът вдигне стана си, след него остава още едно поле с гробове.

Този ден на **Божия човек Мойсей** вече му идва твърде много. Съкрушен от неспирния звън на погребалните камбани, той се оттегля в шатрата си, хвърля се на земята и излива молитвата си пред Бога.

90:1, 2 Обграден от такава мимолетност и тление той намира утеха във вечното съществуване на **Господа.** Докато всичко друго избледнява и преминава, Бог е неизменен, дом и убежище за Своя народ. От вечността и за вечността Той е **Бог,** „безкраен, вечен и неизменен в Своето съществуване, мъдрост, сила, святост, справедливост, доброта и истина“.

90:3, 4 Краткотрайността на човешкия живот е в ярък контраст с Божията вечност и неизменност. Сякаш Бог постоянно произнася заповедта: **„Върнете се** в праха!“, и безкрайна върволица от хора неотстъпно върви към гроба. За Онзи, който е вечен, първоначалната продължителност на живота на падналия човек от **хиляда години** не е нищо повече от отминал спомен или час от **нощта.**

90:5, 6 Дори на Мойсей човешкият живот му изглежда мимолетен **като сън.** Заспиваш, сънуваш, събуждаш се и вече не си даваш сметка как е минало времето. Или ако използваме друго сравнение, животът е **като трева** – свежа и зелена на **сутринта** и повяхнала и изсъхнала **вечерта.** Както е казал Спърджън, тя е

„засята, пораснала, изсъхнала, окосена, изчезнала“.

90:7–10 Смъртта е всеобщ резултат от влизането на греха в света, но Мойсей си дава сметка, че онова, което се случва в пустинята, е специално Божие наказание. Всички мъже, които са били на възраст двадесет и повече години, когато са напуснали Египет, ще умрат, преди да стигнат Ханаан. Звънът на погребалната камбана е знак, че Бог е разгневен на Своите хора, защото те са застанали на страната на невярващите разузнавачи, вместо да завладеят Ханаан, както са ги насърчавали Иисус и Халев. **Безчестията** и **тайните** им **грехове** са постоянно **пред** Него, като постоянно Го дразнят и мъчат. Заради това израилтяните живеят под мрачния облак на Неговия гняв и са заливани от кипящите вълни на **яростта** Му. Наистина някои изживяват определените си **седемдесет години,** а някои живеят дори до **осемдесет.** Но дори и тогава животът им е едно огромно изтощение. Една болка е следвана от друга. И най-малките задачи се превръщат в тежко усилие. Скоро сърцето спира да бие и още един човек вече го няма.

90:11, 12 Божият човек благоговее пред **силата** на разгневения Бог. Кой, пита се той, може да Го почита по достоен начин, когато си даде сметка за огромната Му **ярост?** Едно обаче е сигурно – тя трябва да ни подтикне да ценим всеки един ден от живота си и да го прекарваме в послушание към Него по начин, който ще има стойност за вечността.

90:13, 14 Мойсей се моли **ГОСПОД** да **се върне** при Своите хора с милост. Завинаги ли ще гори гневът Му? Няма ли да **се смили** над тях и да ги **насити рано с милостта Си,** за да могат да изживеят останалите си **дни** в известно спокойствие и щастие?

90:15, 16 Сега Мойсей се моли Господ да даде на израилтяните толкова години на радост, колкото са били годините на утеснението и скърбите, които са **видели.** Те вече са видели Неговата сила, изразена в присъдите Му; сега той се моли Господ да покаже и другата страна на лицето Си – делата на благодат.

90:17 Накрая застъпникът моли Господа да погледне благосклонно към Своя избран земен народ и да увенчае с плод всички негови усилия: **„Да, утвърждавай делото на нашите ръце!“**

Традиционно Псалм 90 е любимо четиво при християнските погребения. И не без основание, тъй като той ни напомня за краткотрайността на живота и за необходимостта да изкупваме времето и да използваме възможностите. Но от този псалм не лъхат утехата и насърчението на новозаветната епоха. Христос е „извадил на светлина живота и нетлението чрез благовестието“. Ние знаем, че да умрем е придобивка; това означава да напуснем тялото и да бъдем у дома с Господа. Затова мрачното настоение на този псалм трябва да бъде заместено от радостта и победата на надеждата на вярващия в Христос, защото сега смъртта е изгубила жилото си и победата на гроба е била отнета. Вярващият може да пее:

Смъртта е победена!
Извикайте от радост, вие, верни!
Къде е твоята победа,
о, гробе самохвални?
Исус е жив! И няма вече портите ти
да са мрачни.
Исус е жив! Той има власт и сила
всеки да спаси.

Фани Кросби

Псалм 91: Моят псалм

През 1922 г. в Западните Хебриди едно петгодишно момче умираше от дифтерит. По гърлото му се беше образувала слизеста мембрана и дишането му ставаше неимоверно трудно. Майка му, която беше християнка, се обърна с гръб, за

да не гледа как детето ѝ издъхва. В този момент на вратата се почука. Беше нейният девер от съседното село. Той ѝ каза: „Идвам да ти кажа, че не бива да се тревожиш за детето. То ще се оправи и един ден Бог ще спаси и душата му.“ Объркана и скептична, тя го попита: „Защо казваш това?“ Тогава той ѝ обясни, че докато си седял край огъня и четял Псалм 91 Господ ясно му проговорил с последните три стиха:

Понеже той положи в Мен любовта си,
затуй ще го избавя и освободя.
Ще го вдигна и поставя нависоко,
защото Името Ми той позна.
Той ще Ме призове и Аз ще отговоря;
ще бъда с него навсегда –
в беда да го избавя и прославя,
с дълги дни да го благословя.
И ще му дам с очите си да види
спасението Ми във небеса.

из Шотландския псалтир в стихове

Това момче бях аз. Тази нощ Бог ме спаси от смъртта; тринадесет години по-късно Той спаси душата ми. Той ме насити и с дълъг живот. Затова аз наричам Псалм 91 *моя Псалм*. Обикновено с лека ирония добавям, че съм готов все пак да го споделя благородно и с други, но това определено е *моят* Псалм!

Повечето богослови изобщо не са съгласни с мен. Те казват, че това е Месиански псалм. И разбира се, са прави. Неговото първично *тълкуване* се отнася за нашия чудесен Господ Иисус Христос. И ние ще го разгледаме от тази гледна точка, но през цялото време ще си спомняме, че освен това можем да *приемем* неговите безценни обещания и за себе си:

Приемам всичките реки
на Твоето благодеяние.
Ти мойто име напиши
над всяко обещание.

91:1, 2 Иисус е Онзи, който по превъзходен начин **обитава под закрилата на Всевишния** и пребивава **под сянката на Всемогъщия.** Никога не е имало друг живот като Неговия. Той е живял в абсолютно, ненарушено общуване с Бога, Своя Отец. Никога не е постъпвал своеволно, а е вършил само нещата, които Отец е заповядвал. Освен съвършен Бог, Той е и съвършен Човек, който е живял Своя живот на земята в абсолютно пълна зависимост от Бога. Той без колебание може да издигне очи и да каже: **„Ти си моето прибежище и моята крепост, моят Бог, на когото се уповавам!“**

91:3 В ст. 3–13 сякаш чуваме гласа на Светия Дух, който уверява Господ Иисус в огромната сигурност, която притежава заради Своето съвършено упование в Бога. Какви са гаранциите на тази сигурност? Те са девет:

Избавление от скрити опасности. **Примката на ловеца** говори за коварен заговор на врага да хване в капан доверчивия.

Имунитет към смъртоносни болести. Що се отнася до нашия Господ, няма причина да вярваме, че Той изобщо някога е боледувал от нещо.

91:4 ***Покрив*** *и прибежище* във Всемогъщия. Божията нежна, лична грижа е оприличена на отношението на птица към нейните пиленца.

Защита в Божията вярност. Неговите обещания са сигурни. Той ще извърши онова, което е казал. Това са **щитът** и **защитата** на вярващите.

91:5 *Свобода от страх.* Описани са четири вида опасности, които предизвикват страхове:

Вражеските нападения, извършени под прикритието на **нощта,** са особено ужасяващи, понеже е трудно да се определи откъде идва опасността.

Стрелата, която лети денем, може да се разбира като истинско оръжие или

като символ на „злите заговори и клеветите на безбожните“.

91:6 Изразът **„мор, който ходи в тъмнина“,** също може да се разглежда и буквално, и образно. Физическите болести обикновено виреят, скрити от слънчевите лъчи, както и моралното зло вирее в мрака.

Заразата, която опустошава по пладне, не е уточнена и може би е по-добре да я оставим така, за да може обещанието да има по-широко приложение.

91:7, 8 *Безопасност дори и сред кръвопролитие*. Дори сред поголовно клане Възлюбеният на Господа е в пълна безопасност. Той ще гледа наказанието на **безбожните** само като зрител, предпазен от всяка опасност да пострада.

91:9, 10 *Застраховка срещу бедствия*. **Понеже** Спасителят е **направил Всевишния Свое прибежище** и **Свое жилище,** няма да Го сполети никаква катастрофа и никакво бедствие няма да се приближи до Него.

91:11, 12 *Пазен от ангелска свита*. Това е пасажът, който Сатана цитира на Господ Иисус, когато Го изкушава да се хвърли от покрива на храма (Лука 4:10, 11). Иисус не отрича, че стиховете се отнасят за Него, но отхвърля възможността те да се използват като претекст за изпитване на Бога. Бог не Му е казал да скача от храма. Ако Спасителят беше скочил, Той щеше да действа извън божествената воля и тогава обещанието за защита не би било валидно.

91:13 *Победа над* ***лъва и кобрата.*** Интересно е, че Сатана спира да цитира, преди да стигне до този стих. Ако го беше цитирал, щеше да опише *собствената си гибел!* В Писанието дяволът е представен като ревящ лъв (1 Петр. 5:8) и като древната змия (Откр. 12:9). В ролята си на лъв той е шумният, ужасяващ преследвач, който използва физическо насилие. В ролята си на змия той си служи с лукави тактически хитрости, за да мами и убива.

И така, Светият Дух дава девет гаранции за охраната на Човешкия Син по време на Неговия живот на съвършено упование и послушание на земята. Тук Бог Отец потвърждава тези гаранции като шест пъти внушително заявява: „Аз ще…“ Тук може би става дума за целия земен живот на Човека Христос Иисус:

91:14 *Неговият безупречен живот на земята*. **„Понеже той положи в Мен любовта си, затова ще го избавя. Ще го поставя нависоко, защото позна Името Ми.“**

91:15 *Неговото страдание за греховете*. **„Той ще Ме призове и Аз ще му отговоря. Ще бъда с него, когато е в бедствие.“**

Неговото възкресение и прославяне. **„Ще го избавя и ще го прославя.“**

91:16 *Неговото настоящо положение на извисеност до Божията десница и идещото Му царство*. **„Ще го наситя с дългоденствие и ще му покажа Моето спасение.“**

Толкова по въпроса за онова, което псалмът казва. Но почакайте! Може би си мислите за онова, което той не казва, или за важните въпроси, на които не отговаря. Как например можем да съгласуваме всички тези обещания за закрила на Месията с факта, че в крайна сметка хората са успели да Го убият? А ако приложим псалма към вярващите днес, как да обясним факта, че някои от тях умират от болести, падат в боеве или загиват в самолетни катастрофи?

Поне част от отговора се крие в следното: Онзи, който се уповава на Йахве, е безсмъртен, докато не завърши делото си. Иисус казва точно това на Своите ученици. Когато Той предлага да се върнат в Юдея, учениците казват:

> „Равви, сега юдеите искаха да Те убият с камъни, и пак ли там отиваш?“

> Иисус им отговори: „Нали денят има дванадесет часа? Ако ходи някой денем, не се препъва, защото вижда светлината на този свят. Но ако някой ходи нощем, се препъва, защото светлината не е в него.“ (Йоан 11:7–10)

Господ е знаел, че юдеите няма да Го докоснат, преди да извърши делото Си. И това важи и за всеки вярващ; той е пазен чрез Божията сила чрез вяра.

Освен това Господ може да говори на вярващия по специален, личен начин чрез някои от стиховете на този Псалм – тогава човек може да приеме обещанието и да разчита на него. Моят личен опит, описан в началото, илюстрира това.

И последно, вярно е, че в един общ смисъл онези, които се уповават на Господа, получават уверение за Неговата защита. Понякога сме склонни да преувеличаваме изключенията. Общото правило продължава да бъде в сила – в Господа имаме безопасност.

Псалм 92: Урок по духовна ботаника

92:1–5 Никой не може да отрече факта, че **е** много **добре да възхваляваме ГОСПОДА. Добре е,** тъй като Господ заслужава огромна благодарност, но също **е добре** и за онзи, който Го прославя, както и за онези, които слушат хвалението. **Да възпява Името** на **Всевишния,** е най-уместната дейност, с която човек може да се занимава. А никога не липсва повод за такава прослава. Неговата **милост** е безкрайна тема за **сутринта,** а **верността** Му е достатъчна да заеме всичките ни нощни часове. Красотата на тази песен се подчертава от музиката на **десетострунен инструмент** и **арфа,** от **звучната мелодия на лира.** И най-прекрасната музика не е достатъчна, за да прослави Господа за Неговите чудесни **дела** при сътворението, за Неговия промисъл и Неговото изкупление. Само мисълта за всичко, което е извършил, кара сърцето да запее от радост. Изумителните, проникновени Божии промисли, Неговите **дълбоки** намерения и мъдри планове наливат масло в пламъка на възхвалата.

92:6–9 Но не очаквайте естествения**т човек** да **разбере** дълбоките Божии неща. Той не може да разбере нищо подобно, „понеже то се преценява духовно“ (1 Кор. 2:14). По отношение на божествените реалности той е прост и глупав, дори да е интелектуален гигант според критериите на света. Той не може да си даде сметка за факта, че установените морални закони на вселената постановяват унищожение за **безбожните.** Дори за известно време да изглежда, че те процъфтяват, успехът им е кратковременен **като трева.** Колкото е сигурно, че **ГОСПОД** царува **във вечността,** толкова е сигурно и че **враговете** Му **ще се пръснат** и **ще погинат.**

92:10, 11 Обратната страна на медала е, че Бог възвишава **рога** на праведния **като на дивото говедо** – Той дава сила и слава на Своя народ. Помазва онези, които са Му верни, **с прясно масло,** което символизира благодатното служение на Светия Дух. Когато настъпи развръзката на историята, Божиите светии ще станат свидетели на смъртта **на враговете** си и ще чуят дългите им отчаяни вопли, с които те оплакват вечната си участ.

92:12–15 Благоденствието на **праведния** може да се сравни с **палма** и с **кедър в Ливан. Палмата** символизира красотата и плодородието, докато **кедърът** е образ на силата и дълготрайността. Причината за изобилния растеж на вярващите се крие във факта, че те са **насадени в дома на ГОСПОДА** и **цъфтят в дворовете на нашия Бог.** С други думи, те живеят в ежедневно общуване с Господа, като черпят своята сила и храна от Него. Възрастта не намалява тяхната плодовитост. В тях продължава да пулсира изобилен духовен живот (те продължават да

бъдат сочни) и свидетелството им остава вечно зелено. Техният цъфтеж е доказателство, че **ГОСПОД е праведен** в изпълнението на Своите обещания. Той е сигурната **канара и в Него няма** нищо, поради което някой би могъл да се съмнява във верността Му.

Безбожните са оприличени на трева (ст. 7), а праведните – на вечнозелени дървета (ст. 14). Безбожните повяхват и изсъхват, а праведните преминават от сила в сила. Такъв е редът в духовната ботаника.

Псалм 93: Вечният Цар и вечният Му престол

93:1, 2 Всички песни, които ще се пеят, когато Иисус бъде коронясан като **ГОСПОД,** са вече написани – и тази е една от тях. Тя предвкусва деня, в който Месията на Израил ще Се провъзгласи за Цар. Той ще бъде **облечен с величие,** в контраст със скромната благодат, която Го е характеризирала при първото Му идване. Той открито ще се облече **със силата,** необходима да царува над **света.** И тогава условията в света ще бъдат основани на твърда, стабилна основа и вече няма да бъдат подвластни на разни морални и политически сътресения.

Разбира се, **престолът** на Йахве винаги е съществувал, но не е бил така ясно изявен, както ще бъде в зората на Хилядолетното царство. Самият Цар също е вечен и тъй като властта Му няма начало, няма да има и край.

93:3, 4 Когато псалмистът говори за **реки** и **мощни вълни,** изглежда ясно, че той мисли за езическите народи, които са угнетявали Божия народ през вековете, и които отново ще се съюзят против Бога, когато Той дойде да царува. Но усилията им ще бъдат краткотрайни и безплодни. Въпреки че ще **издигнат гласа си** в ужасяващи заплахи и грандиозно самохвалство, те ще трябва да научат, че Йахве е **по-силен** от всички техни федерации, от цялата въоръжена мощ, която биха могли да съберат.

93:5 И така всички ще видят, че Божието Слово е наистина вярно и че всички Негови обещания за поражението на враговете Му и за праведното Му царуване ще се изпълнят. Храмът в Ерусалим ще бъде очистен от всяко зло – чистотата, подобаваща на **дома** на **ГОСПОДА.**

Всичко ще бъде свято, когато Той царува; светостта ще характеризира всичко, както е предсказано в Исая 23:18; Захария 14:20, 21; Откровение 4:8.[62]

Псалм 94: Бог на отмъщението

В своя прекрасен труд за *Божиите качества,* А. У. Пинк пише:

> Тъжно е да установим, че мнозина от изповядващите християнството приемат Божия гняв като нещо, за което трябва да търсят извинение или най-малкото биха желали да го нямаше изобщо. ... Други хранят заблудата, че Божият гняв е несъвместим с Неговата доброта и се опитват да го изключат от мислите си. ... Но Бог не се срамува да обяви, че отмъщението и яростта Му принадлежат. ... Гневът на Бога е също такова Божествено съвършенство, каквото са и Неговата вярност, силата или милостта Му. ... Самата същност на Бога прави пъкъла толкова реална необходимост, колкото и рая.[63]

94:1–3 В Псалм 94 чуваме верния остатък на Израил да моли **Бога на отмъщенията** да разкрие Себе Си в Своята омраза към злото. Дошло е времето праведният **Съдия на** цялата **земя** да отмъсти за престъпленията на злите владетели против Неговия възлюбен народ. Скоро викът **„Докога?“** ще стихне и злорадството на **безбожните** ще замлъкне.

94:4–7 Обвиненията срещу надменните гонители са изброени едно по едно. „Чуйте наглостта им! Вижте безочието

им! Как се превъзнасят тези хора на злото!" (ЖБ). Те тъпчат **народа** на Йахве под краката си; неуморими са в усърдието си да измъчват Неговото предано **наследство.** Тормозят беззащитната **вдовица,** нищо неподозиращите чужденци, безпомощните **сираци.** И си мислят, че **Богът на Яков не забелязва** или не се интересува от това, което става.

94:8–11 Колко **глупави** са онези, които си мислят, че Бог не е наясно! Ако Той е могъл да постави **ухото** в човешкото тяло, **няма ли** да има и силата **да чуе** какво казват безбожните? Може ли самият Създател на **окото** да бъде сляп за онова, което става? След като Той има силата да наказва **народите,** както се вижда от историята, няма ли да може да накаже и мафията, която угнетява Неговите възлюбени? Как би могъл Той да има по-малко **знание** от онова, което е дал на човека? Истината е, че **ГОСПОД познава** всичко, Той знае какво мислят тези извратени хора, и вижда, че мислите им са едва доловим лъх.

94:12–15 Вярата дава на измъчения псалмист способността да види трудностите си като част от Божието възпитание. Прекрасно е да бъдеш обучаван от **ГОСПОДА** по този начин и наставляван в Неговия **закон.** Бог му **дава почивка от дните на злощастието, докато се изкопае ров за безбожния.** Праведният може да бъде убеден, че Йахве никога няма да изостави **народа Си** или да забрави **наследството Си,** което толкова много обича. Справедливостта неизбежно ще заеме полагащото ѝ се място и честните хора ще я отдават и получават в замяна.

94:16–19 Имало е мигове, в които псалмистът се е чудел **кой** ще го защити от съкрушителната сила на **злодеите.** Но той никога не е бил оставен сам. **ГОСПОД** винаги му е **помагал;** иначе той скоро би се преселил **в мълчанието** на гробището. Винаги, когато му се е струвало, че ще падне под яростните атаки на хората, **милостта** на **ГОСПОДА** го е подкрепяла по удивителен начин. Винаги, когато в ума му са се надигали **грижи** и съмнения, Господ е успокоявал и приласкавал душата му с всякакви утешения.

94:20–23 Може ли да има някакво разбирателство между Йахве и тези безбожни владетели? Може ли да има съучастие между Христос и Антихрист? Може ли Господ да одобри хората, които създават закони, за да узаконят греха? Задаването на въпроса вече включва и отговора му. Опиянените от властта владетели убиват **праведния и осъждат невинния. Но ГОСПОД е** крепост за Своите Си и **канара,** където могат да се скрият. Той ще отплати на неправедните с пълна мярка. Той ще ги изтреби заради цялото им **беззаконие.** О, да, ще ги изличи от земята.

Sic semper tyrannis!
(Така нека бъде с тираните винаги!)

Псалм 95: Поклонение и предупреждение

Псалмът започва с темпераментен призив за поклонение и е много трудно да го прочетем, без да бъдем увлечени от ентусиазма на автора. (В Евр. 4:7 този Псалм сякаш е приписан на Давид, но изразът „в Давид" (НПБДжНД) може просто да означава в книгата на Псалмите, тъй като много от псалмите са написани от него.)

95:1, 2 Без съмнение в тези стихове чуваме гласа на Светия Дух, който призовава Израил отново да се поклони на Йахве в края на мрачните дни на периода на Скръбта. Но и ние не бива да пропускаме Неговия призив да изоставим „всеки идол, който ни държи".

Интересно е да разгледаме изразите, използвани, за да опишат истинското по-

клонение. Истинските поклонници пеят **на ГОСПОДА.** Те **радостно възкликват към Канарата на нашето спасение** – към разломената Вековна Канара, в която намираме своето вечно прибежище. Те идват **пред Него,** за да Му благодарят за всичко, което е направил за нас. Те пеят **псалми** за Него, така че всичко около тях затрептява от благодарност.

95:3–5 Колкото разнообразни са начините, по които можем да възхваляваме Бога, толкова безбройни са и причините за това. **ГОСПОД** трябва да бъде прославян, защото Той е **великият Бог** (евр. *Ел*, т. е. Всемогъщият). Той е **Цар велик над всички** идоли и **богове** на езичниците. **Дълбините на земята са в ръката Му,** в смисъл, че Той ги притежава. **Планинските** върхове са Негови, защото Той ги е създал. Той е направил могъщите океани и Неговите ръце са изваяли континентите и островите.

95:6, 7а Но ето че отеква нов призив за поклонение, който става дори още поличен и интимен. Нека **да се поклоним и да коленичим пред ГОСПОДА, нашия Създател, защото Той е нашият Бог.** Той е нашият Бог, защото ни е създал, а след това и изкупил. Той е Добрият Пастир, който е дал живота Си за нас. Сега **ние сме народът на пасбището Му и овцете,** които Той води, направлява и закриля със Своята прободена от гвоздеите ръка.

95:7б–9 В средата на ст. 7 виждаме рязка смяна от поклонение към предупреждение. Това е изпълненият с копнеж изразителен стон на Светия Дух:

Днес, ако чуете гласа Му . . .

В останалите стихове чуваме гласа на Самия Йахве, който предупреждава Своя народ за опасността от зло сърце на неверие. Край Мерива, близо до Рафидим, израилтяните предизвикват Бога със своето недоволство заради липсата на вода. (Маса от Изх. 17:7 е същото място.) На едно друго място, също носещо името Мерива, но близо до Кадис, Мойсей оскърбява Бога, като удря скалата, вместо да ѝ говори (Чис. 20:10–12). Тези две събития, едното в началото на пътуването през пустинята, а другото в края му, представляват важни моменти, които с имената си (**Мерива** – бунт, **Маса** – изпитване) изразяват неверността на народа през това време. Дори след като са видели изумителното Божие **дело** на тяхното освобождение от Египет, израилтяните Го **изпитват** и Го **опитват.**

95:10, 11 Това предизвикателно поведение продължава **четиридесет години.** Накрая вече Бог си казва: „Достатъчно. **Сърцата** на тези отвратителни хора са твърдо решени да се отклоняват. Те съзнателно отхвърлят пътя, който съм начертал за тях. Затова тържествено се заклевам, че **те няма да влязат в почивката,** която бях приготвил за тях в Ханаан."

Този горчив апел, отправен някога към Израил, е цитиран в Евр. 3:7–11 и е отправен към всеки, който би се изкушил да остави Христос, за да се върне отново към закона. В последните дни той ще бъде и предупреждение към Израил, че неверието ще му попречи да влезе в хилядолетната Божия почивка.

Неверието изключва хората от Божията почивка във всяка диспенсация.

Псалм 96: Царят идва

В Псалм 96 се срещат най-малко седемнадесет различни призива за възхвала на Господа, дадени под формата на ясни заповеди. Забележете повторението на „пейте" (ст. 1, 2), „отдайте" (ст. 7, 8) и „нека" (ст. 11, 12).

96:1, 2 Новата песен е химнът, който ще звучи, когато Господ Иисус се завърне на земята, за да започне Своето славно царуване. Това ще бъде не само *нова песен*, но и *всеобща* песен; народите от

цялата земя ще слеят гласовете си в нея. Хората ще **благославят Името** на Господа и постоянно ще разгласяват свидетелствата за Неговата спасителна сила. „Всеки ден (ще) разказват на някого, че Той спасява“ (ЖБ).

96:3–6 Сега ние трябва да правим онова, което те ще правят в бъдещето, а именно да **прогласяваме Неговата слава между езичниците, между всичките народи – чудните Му дела. ГОСПОД е велик,** безкрайно превъзвишен **над всички богове.** Фалшивите **богове,** направени от дърво или камък, са безсилни; истинският Бог е Йахве, който **е направил небесата.** Неговите съвършенства са като неразделни Негови спътници, които Го придружават навсякъде. **Блясък и величие** вървят **пред Него,** а **сила и красота** Го чакат **в светилището Му.** „Чест и красота са в свитата Му, възхвала и великолепие – спътниците в светилището Му“ (Нокс).

96:7–9 Ако наистина оценяваме величието и добротата **на ГОСПОДА,** ще искаме и другите да величаят Името Му. Ето защо псалмистът призовава **племената на народите** да славят **ГОСПОДА,** като Му казват колко величествен, достоен и могъщ е Той. Те трябва да **отдадат славата,** която се дължи **на Името Му.** Трябва да **донесат принос** в краката Му, да Му се **поклонят в свято великолепие** или в свети одежди (НАСПБ). Целият свят трябва да Му отдаде почит.

Споменаването на светите одежди ни напомня, че дори дрехите, които носим, когато се покланяме на Господа, трябва да бъдат подходящи за случая. Макар поклонението да е свързано предимно със сърцето, също така е вярно, че можем да изразим своята почит и чрез облеклото си. Небрежното облекло по време на поклоненията на събранието например издава неуважение, което рядко бихме срещнали при сватба или погребение.

96:10 Този стих посочва, че събитието, което тази нова песен възпява, е коронясването на Месията-Цар. **ГОСПОД** е започнал Своето царуване! Световната система е поставена на стабилна основа, така че да не може **да се поклати** от войни, икономически депресии, бедност, несправедливост, катастрофи или други кризи. Изразът **„няма да се поклати“** трябва да се разбира в смисъл, че няма да се поклати по време на Хилядолетното царство на Христос. Ние знаем, че в края на тази епоха земята и небесата ще бъдат унищожени чрез огън (2 Петр. 3:7–12). Същественото тук е, че Господ ще владее над **народите с правота** и ще ги закриля от дестабилизиращи влияния.

96:11–13 Цялото творение е призовано да се включи в празничната радост от идването на **ГОСПОДА** (Йахве[64]) да владее над света. **Небесата** ще **ликуват. Земята** ще **се весели.** „Морето и всичко в него ще гърми от възхвала“ (Желино). Полетата няма да мълчат и „всяко дърво в гората с веселие ще поздрави своя Господ за идването Му“ (Нокс). **Защото Той идва** да владее над **света.** Той ще управлява със съвършена **правда и** в абсолютна честност.

> „И сега, защо не говорите да върнем царя?“ (2 Царе 19:10)

Псалм 97: Светлина се сее за праведния!

97:1 В началото на този Псалм виждаме **ГОСПОД** Иисус Христос да седи на Своя престол. Денят на възцаряването Му вече е дошъл. Целият свят ликува. Далечните **острови** и крайбрежните земи никога не са виждали такава радост.

97:2 Идването на Царя е описано със символи, които предизвикват най-дълбоко благоговение. Бог е обвит в **облаци и мрак** – това ни напомня, че нашият Господ често е тайнствено скрит от очите на

хората, а пътищата Му са загадъчни и величествени. Колко малко знаем за Него! Но **правдата и правосъдието са основата на престола Му.** Негова е съвършената власт – благотворна монархия, където няма изкривяване на справедливостта или изопачаване на истината.

97:3–5 Изпепеляващ **огън** се стели **пред Него** и изгаря онези, които не познават Бога и не се покоряват на благовестието на нашия Господ Иисус (2 Сол. 1:8). **Светкавиците** на Неговите присъди озаряват света. Хората наблюдават с ужас. Това е времето, когато „всяка планина и хълм ще се сниши“ (Ис. 40:4), или с други думи, всичко, което се издига против познанието на Бога ще бъде смирено.

97:6а Небесата провъзгласяват правдата Му. Когато Той идва с небесните облаци (Откр. 1:7) заедно с изкупените с кръвта Му светии (1 Сол. 3:13), светът вижда Неговата правда във факта, че е възстановил Израил точно както е обещал. Също така, както обяснява Гебелайн:

> Многото синове, които Той довежда заедно със Себе Си до слава, провъзгласяват високо правдата Му – великото праведно дело на Голготския кръст, чрез което те са били изкупени и спасени, и сега са прославени.[65]

97:6б И всичките племена виждат славата Му.

> Там Царят в Своята красота
> без покривало веч се вижда.
> Макар през сянка на смъртта,
> тоз дълъг път не бе напразен.
> Стои на хълма, светлия Сион,
> Агнецът със Своята войска.
> И слава, слава обитава там –
> на Емануил във славната земя.
>
> *Ан Рос Кузен*

97:7 Какво ще си помислят тогава идолопоклонниците? Те ще бъдат съвършено смаяни, когато осъзнаят, че са се покланяли на празно нищо.

„Паднете пред Него, всички богове“ в Септуагинта е предадено като „да Му се поклонят всички Божии ангели“ и по този начин е цитирано и в Евреи 1:6. Еврейската дума, използвана тук *(елохим),* обикновено означава Бог, но често се използва и за ангели, съдии, владетели и дори за езическите богове или божества.

97:8, 9 Градът на **Сион чува** вестите за победите на Царя над бунтовниците и идолопоклонниците и **се развеселява.** Селцата **на Юда** се включват в ликуването. „Радостни новини за Сион, ликуване за градовете на Юда, когато стават известни Твоите присъди, Господи“ (Нокс). Най-накрая виждаме **ГОСПОД** такъв, какъвто винаги е бил – **Всевишният над цялата земя** и **превъзвишен над всички** владетели – истински или измислени.

97:10 Мразете злото, вие, които любите ГОСПОДА! Двете неща са морално свързани – *любовта* към Йахве и *омразата* към всичко, което е противно на Него. Онези, които издържат тази проверка, са специални обекти на Неговата грижа и закрила.

97:11 Светлината се сее като семе **за праведния** – идването на Христос означава изобилие от **светлина** за човека, който върши правда, и неизразима радост за всички, чиито сърца са честни и искрени.

97:12 И така целият праведен Божи народ чува щастливите призиви да се присъедини към веселието и да **възхвалява паметта на Неговата святост.** Това е малко изненадващ завършек на този Псалм. Бихме очаквали да прочетем: „Възхвалявайте паметта на Неговата любов или милост, или благодат, или слава.“ Но не, говори се за **Неговата**

святост. Някога **Неговата святост** ни е изключила от присъствието Му. Но сега, чрез изкуплението, извършено от Господ Иисус, Неговата святост вече не е против нас; тя е на наша страна и ние можем да ликуваме, когато си спомняме за нея.

Псалм 98: Новата симфония на творението

98:1, 2 Второто пришествие на Христос означава окончателно освобождение на Израил от потисничеството на езическите народи. Това славно избавление събужда **нова песен,** прославяща победата на Месията над враговете Му. **„Чудно“** е определението за всичко, което Господ е **извършил** със Своята мощна **десница** и **святата** Си **мишца.**

Псалмът описва Царството, като че ли вече е дошло. Победата на Христос е добре известна. **Народите** са видели вярното изпълнение на Неговия завет с Израил.

Когато Иисус идва за първи път, Мария пее: „Помогна на слугата Си Израил, за да напомни за Своята милост, както бе говорил на бащите ни...“ (Лука 1:54, 55). А Захария пророкува, че Той ще „покаже милост към бащите ни и ... *ще* си спомни Своя свят завет“ (Лука 1:72).

98:3 Когато Той дойде за втори път, Израил ще пее:

> **Спомни Си милостта Си и верността Си към израилевия дом. Всичките земни краища видяха спасението на нашия Бог.**

Милостта на Господа Го е подбудила да даде тези обещания на Израил, а сега **верността** Му Го е подтикнала да ги изпълни.

98:4–6 На пръв поглед изглежда, че в ст. 4–6 целият езически свят е призован да ликува заедно с Израил. Но **„земята“** в ст. 4 вероятно означава земята на Израил, както е в превода на Ф. У. Грант.[66] Спасените израилтяни са призовани да ликуват с възторжена песен. Левитите трябва да се включат със съпровод на **арфа.** А в ст. 6 свещениците допълват хармонията със своите **тръби и с глас на рог.**

98:7, 9 Природата и народите са призовани да се присъединят към симфонията. **Морето** и безбройните му обитатели са образно представени, че **бучат** от възторг. **Светът** и неговите жители са вън от себе си от радост. **Реките ръкопляскат,** докато се спускат върху скалите. **Планините** издигат главите си сякаш в песен на екстаз. Цялото творение откликва с непринуден възторг, когато Царят идва да управлява **(да съди) земята** – да осигури на този беден, болен, ридаещ свят правда и справедливост. Кой не би се радвал на това?

Псалм 99: Свят, свят, свят

99:1 *Светостта* на Царя е тройната нишка, която преминава през този Псалм (ст. 3, 5, 9). Псалмистът описва Месията, който вече е установил Своето царство на земята. **Той седи на престол „над херувимите“,** което вероятно означава, че престолът Му е поставен върху изваяни херувими. Херувимите са ангелски същества с човешко тяло и с крила. Те са определени да бранят Божията святост от човешкия грях. Видът на възцарения Монарх е толкова внушителен, че народите треперят пред него и земята се тресе от ужас.

99:2, 3 ГОСПОД е велик в Своята власт и величие, с които владее от престола Си **в Сион.** Той е **извисен** Владетел **над всичките народи** на земята. Те трябва да почитат **великото** Му и **страшно Име,** като провъзгласяват факта, че **Той е** безупречно **свят.**

99:4, 5 Царят на **силата обича правда** – рядко срещана комбинация сред земните владетели и първенци. „Мощта и правдата накрая встъпиха в брачен съюз“ (Ф. У. Грант). В Неговото царство корупцията е непозната. **Правдата ...**

правотата и **правосъдието** са правило, а не изключение. Как трябва да Го величае народът Му, да се покланя **в подножието на краката Му!** В други Писания подножието на краката на Бога обозначава ковчега на завета (1 Лет. 28:2), светилището (Пс. 132:7), Сион (Плач. 2:1), земята (Ис. 66:1) или дори Божиите врагове (Пс. 110:11). Тук може би става дума за светилището в Сион.

99:6, 7 Това е същият Цар, който вярно е водил Своя народ в миналото. **Мойсей и Аарон** са били **между свещениците Му и Самуил** е бил един от Неговите велики застъпници. (Строго погледнато нито Мойсей, нито Самуил са били свещеници, но те са изпълнявали свещенически функции с божествено позволение.) Важното е, че когато те са викали към Господа, **Той им** е **отговарял. Той** е разговарял с **Мойсей и Аарон в облачния стълб** и им е дал закона на планината Синай. Те са се покорявали на гласа Му, макар и несъвършено, и са **пазили** закона, макар и частично.

99:8 Но тогава **Бог** е **отговарял** на молитвите им и авторът внушава увереността, че Той ще продължи да го прави и сега. Той е бил **Бог, който прощава,** макар че не си е затварял очите за техните зли **деяния.** Въпреки че Той е опростил наказанието им, последиците в настоящия им живот са останали. Божията благодат например е простила на Мойсей за неговия грях при водите на Мерива, но Божието управление му е забранило да влезе в Обещаната земя.

Много вероятно е тези трима герои да изобразяват вярващите от народа на Израил. В този смисъл онова, което важи за тях, е в сила и за целия верен Божи заветен народ. Те са призовавали Господното Име и са били спасявани. Така и всеки, който Го призове сега, също ще бъде спасен.

99:9 Трикратното споменаване на светостта на **Бога** ни напомня за Исая 6:3 и Откр. 4:8. То извиква в ума ни и величествените стихове на Хъбър:

> Свят, свят, свят е Господ,
> Бог наш Всемогъщ!
> В ранно утро пеем Ти хвала!
> Свят, свят, свят, си Боже,
> милостив и мощен!
> Бог в три лица, Пресвята Троица!
>
> *Реджиналд Хъбър*

Псалм 100: Добрият стар стотен псалм

Известен като любимия „Стар стотен псалм“ от песента, написана по него в „Женевския Псалтир“ (1551 г.), този Псалм е призив към цялата земя да се поклони на Йахве. Неговото послание излиза отвъд тесните граници на Израил към **цялата земя** на езичниците. Барнс пише:

> Идеята е, че правото и задължението за възхвала на Бога не принадлежат само на една нация; те са уместни не само за един народ; не бива да бъдат ограничавани само до еврейския народ, защото всички имат равно основание да хвалят Бога, всички народи от всички езици и култури могат да се обединят в прослава. И това основание е фактът, че всички те имат един и същ Творец (ст. 3).[67]

От тези пет кратки стиха научаваме, че поклонението е нещо просто. Езикът не е нито сложен, нито особено цветист и образен. Научаваме също, че и простото повторение на фактите за Бога е поклонение. Самите думи носят чудесата в себе си. Ясните факти са по-чудни от измислиците.

Псалмът има ясна структура, която се състои в следното:

1. Призив към поклонение (ст. 1, 2)
   Защо трябва да се покланяме на Бога (ст. 3).

2. Призив към поклонение (ст. 4).
Защо трябва да се покланяме на Бога (ст. 5).

Предложени са седем елемента на поклонението:

1. Възкликнете радостно (ст. 1).
2. Служете на ГОСПОДА с радост (ст. 2а).
3. Елате пред Него с ликуване (ст. 2б).
4. Влезте в портите Му с благодарност (ст. 4а).
5. Влезте **в дворовете Му с хваление** (ст. 4б).
6. Благодарете Му (ст. 4в).
7. Благославяйте Името Му (ст. 4г).

Ние трябва да Го славим, заради онова, което Той е. Той е наш:

ГОСПОД (ст. 1)
Бог (ст. 3а)
Създател (ст. 3б)
Собственик (ст. 3в)
Овчар (ст. 3г)

Ние трябва да Го славим заради Неговите качества:

Той **е благ** (ст. 5).
Милостта Му е вечна (ст. 5).
Верността Му е **към всички поколения** (ст. 5).

В първите три стиха Бог получава прослава като Творец. А в последните два стиха не е трудно да разпознаем Голгота, тъй като никъде другаде не се виждат така ясно добротата, милостта и верността Му.

Световете прогласяват
Неговата славна мощ
и делата Му възпяват
мъдростта Му ден и нощ.
Но кой може да изкаже
необятната любов,
със която ни възлюби
нашият Иисус Христос?

Самуел Медли

В ст. 3 има забележителна връзка, която не бива да изпускаме. Тук научаваме, че **ГОСПОД е Бог** – това означава, че Той е недостижимо високо. Но също така четем и че **ние сме Негови** – а това ни казва, че Той е в интимна близост с нас. Именно защото Той е толкова близък, от този Псалм лъхат веселие и песен, а не страх и ужас.

Псалмът е радостна песен за блажения Бог и неговото послание е съхранено сред нашите духовни песни в добре известната перифраза:

Всички народи по тази земя,
запейте на Господа с глас на веселие!
Служете Му с радост и пейте хвала!
Елате пред Него с ликуване!

Познайте, че Господ е наистина Бог –
че Той ни направи, а не сами ние.
Негово стадо сме – Той ни пасе,
и Той ни избра за Свои овце.

Влезте във портите Му с благодарност
и в дворовете Му – с хваление, с радост.
Славете, благославяйте светото Му име,
това подобава на всички светии.

Добър е Господ, нашият Бог
и милостта Му вовеки ще трае.
Верността Му към нас, неизменна,
пребъдва през вси поколения.

Шотландски псалтир

Псалм 101: Решенията на царя

Стремежите на Давид за неговия личен и обществен живот надхвърлят постиженията му. Но целите, които той си е поставил за своя дом и за своето царство, ще бъдат напълно осъществени от Господ Иисус, когато Той дойде, за да седне на Давидовия престол. Този Псалм е манифестът на Давид, когато започва своето царуване; в него той си поставя високи и благородни цели.

101:1 Той започва с прослава на **милостта и правосъдието.** Понеже и двете

са характерни за Господа, Давид би желал те да се умножават и у него самия. Той може би мисли предимно за *Божието* отношение – за Божията **милост** към Израил и справедливите Му присъди над враговете Му, тъй като бързо добавя: **„На Теб, ГОСПОДИ, ще пея псалми!“**

101:2 После той посочва някои от качествата, които желае за своя личен живот. Той е твърдо решен да ходи в безукорен **път,** т. е. да се придържа толкова близо към Господните принципи, че да няма справедливи основания да бъде укоряван. Желанията му са толкова страстни и искрени, че той въздъхва с дълбок копнеж: **„Кога ще дойдеш при мен?“** Тези думи могат да се разбират по различен начин:

1. Той копнее Бог да дойде и да го намери в този правдив път.
2. Жадува за изпълнението на завета, който Бог е сключил с него (2 Царе 7), за окончателното установяване на Божието царство на земята.
3. Той „усеща, че за да може да изпълни решенията, които е взел, му е необходимо присъствието на Самия Бог.“[68]

Давид е решен да живее **в дома си** с непорочно **сърце.** В домашния си живот той ще постъпва праведно и искрено. Измамите и двуличието нямат място в живота му!

101:3, 4 Когато казва, че **няма да постави пред очите си нищо лошо,** той има предвид, че не одобрява нито нечестив човек, нито зло намерение или дело.

Що се отнася до **престъпването на закона,** Давид **мрази** всяко такова действие и е решен да се пази от опасността да бъде заразен от нещо подобно. Той няма да има никаква връзка с хора, които не зачитат истината и правдата.

Друго качество на характера, което Давид възнамерява да държи далеч от себе си, е **лъжливото сърце** – сърцето, което е склонно към измамност и поквара. Той няма да допсуне това зло в себе си и няма да приеме такъв човек сред доверените си съветници. Достойното решение **„няма да познавам зло“** също може да се отнася както към неговия личен живот, така и към придворните му. Ето защо ПБКДж превежда тези думи като: „Няма да познавам зъл човек.“ Тук „познавам“ означава приемам с благосклонност или насърчавам.

101:5 Всеки, **който клевети съседа си,** ще бъде отсечен. Това едва ли означава, че ще бъде убит, както това е предадено в РИСПБ, а по-скоро, че ще му бъде отнето мястото в администрацията на царя или че ще бъде накаран да замълчи.

Същото се отнася и за **горделивия, надменен** човек. Той няма да получи пост в царския дворец.

101:6 Главното изискване за служба в царството ще бъде морална и духовна чистота. Помощници на царя ще бъдат **верните на земята** и негови слуги ще бъдат онези, които водят чист живот.

101:7, 8 Нечестивите, измамниците и лъжците няма да бъдат сред доверените на царя. Той няма да има нищо общо с шарлатани и мошеници.

И последно, царят е решен бързо и твърдо да премахне всички форми на нечестие. Отново думата **„погубвам“** тук може би обозначава наказанието или изгонването им от Ерусалим, **града на ГОСПОДА.** „Всяко нечестие трябва да бъде изкоренено от земята и всички лъжци – отсечени от града на Йахве.“[69]

Псалм 102: Троицата на Голгота

Ключът за разбирането на този псалм се крие в това, да се забележи смяната на говорителите в него.

1. Господ Иисус, който виси на кръста, говори на Бога. (ст. 1–11).
2. Отец отговаря на Своя възлюбен Син; разбираме това, като сравним ст. 12 с Евреи 1:8. (ст. 12–15).
3. Говорителят не е посочен, но няма да

сме далеч от истината, ако предположим, че това е Светият Дух, който описва бъдещото възстановяване на Израил под управлението на Месията. (ст. 16–21).

4. Отново чуваме Спасителя, който понася наказанието за нашите грехове от Божиите ръце. (ст. 23, 24а).
5. Отново, сравнявайки този пасаж с Евреи 1:10–12, разбираме, че Отец говори на Своя Син. (ст. 24б–28)

Тук, както никъде другаде в Библията, можем да чуем един разговор, който трите Лица на Троицата са провели помежду Си, докато Господ Иисус е извършвал на Голгота изкуплението за греховете на света.

102:1, 2 Когато четем **молитвата на скърбящия** в ст. 1 и 2, никога не бива да губим чувството на удивление от това, как Вечният Божи Син е могъл да се смири толкова ниско, че да стане покорен до смърт, даже смърт на кръст.

Иисус – Помощникът, Целителят,
Приятелят.
Защо, кажете ми, защо е там?

Чуваме Го как умолява **ГОСПОД** да **послуша молитвата** Му, да бъде близо до Него в бедствието Му, да Му **отговори бързо.**

102:3–7 После Той описва някои от страданията, които е трябвало да понесе като Човека на скърби. Той е наясно, че животът Му гасне. **Дните** Му чезнат **като дим.** Тялото Му гори от треска. Вътрешните Му органи сякаш са изцедени и **изсъхнали** до такава степен, че не може да се храни. Мъката Му е продължила толкова дълго, че от Него са останали само **кожа** и **кости.** Той е като птица **в пустинята** или **като бухал в** изоставени **развалини** – жива илюстрация на самота и меланхолия. Сънят естествено е невъзможен. Изоставен от Бога и хората, Той е **самотен** като **врабче на покрив.**

102:8–11 Враговете Му са неуморни в обидите си. Те използват Името Му за проклятие. (Дори днес еврейското име на Иисус, *Йешуа,* е съкратено от враговете Му на *Йешу,* проклятие, което означава „да се изличи името Му от земята“.) **Пепелта** от тъга е Неговият **хляб,** а **питието** Му е разредено **със сълзи** на скръб.

Във всичко това Той осъзнава, че страда поради Божия **гняв** и **негодувание.** Бог не се гневи лично на Него, а на нашите грехове, които Божието Агне носи в Своето тяло на дървото. Понеже е оставен от Бога, на Него Му се струва, че е бил **вдигнат** и захвърлен **долу. Дните** Му залязват като вечерните сенки и животът Му повяхва **като трева.**

102:12–15 Сега Бог отговаря на Господ Иисус с успокоение и насърчение. Като нарича Своя Син **ГОСПОД,** Бог Му напомня, че Той **остава вечно и споменът** Му ще продължава **във всички поколения.** Въпреки че действително ще умре, Той отново **ще стане** и ще се възнесе на небето. После ще се върне на земята като Лъвът от Юда и **ще се смили над Сион.** Това ще бъде **времето,** в което народът, който сега е оставен настрани, отново ще получи **милост.** Докато чака времето на възстановяването, народът на Израил **милее за камъните** на Сион **и жалее за развалините му.** Това например се вижда в дълбоката почит на израилтяните към Западната стена на храма, по-рано наричана „Стената на плача“, и огромната им сантиментална привързаност към стария град Ерусалим. Когато Сион приветства завръщането на Своя Цар, езическите **народи ще се боят от Името на ГОСПОДА и всичките земни царе** ще Му отдават почит.

102:16–22 В ст. 16–22 липсват лични местоимения в първо и второ лице; използвани са само такива в трето лице. И както вече предположихме, това може би е гласът на Светия Дух, който описва бъдещото възраждане на Израил по

време на царуването на Христос. Месията **ще се** завърне в сила и голяма **слава** и отново **ще съгради Сион.** В този ден молитвите на Неговия разпръснат народ ще получат отговор. Тогава ще стане явно, че молбите им не са били напразни. Бъдещите поколения ще могат да четат прекрасната сага за това, как **ГОСПОД** е **погледнал от небето към земята,** как е чул виковете на Своя преследван, разпръснат народ, и как го е събрал обратно в Израилевата земя. Когато народите се съберат **в Ерусалим** да се поклонят **на ГОСПОДА,** те ще разказват как Той е освободил **затворника** и осъдените, и ще хвалят Господа за благодатта Му към Израил.

102:23–28 Тук Псалмът отново се връща към Господ Иисус, който издъхва на кръста. По това време Той е млад мъж – в началото на тридесетте. Но **силата** Му вече е съкрушена в разцвета на живота Му. Животът Му е на път да свърши преждевременно. Затова Той се моли: **„Боже мой, не ме вземай в половината на дните ми!“**

Отговорът от Бога идва незабавно (ст. 24б): „Господи, Ти живееш вечно“ (САП). Ние знаем, че тук говори Бог, защото думите, които следват, са приписани на Бог Отец в Евреи 1:10–12. Забележете какво свидетелства Бог за Своя Син:

1. Той е играл активната роля при сътворението. Той е **основал земята и небесата са дело на** Неговите **ръце.**
2. Творението **ще погине, но** Той **пребъдва.** Творението ще се износи и **като облекло ще** бъде **сменено** с нещо по-добро, но Христос е неизменен и вечен.
3. Но вечната сигурност е не само за Него, но и за Неговия народ и потомството Му. **Синовете на слугите** Му ще живеят в безопасност **и потомството им** ще живее под Неговата закрила.

Псалм 103: Призив към благодарност

103:1 Една от причините, поради които толкова много обичаме псалмите, е, че те прекрасно изразяват с думи онова, което ние често чувстваме, но не намираме думи, с които да го изразим. Никъде другаде този факт не е по-ясно изразен отколкото в Псалм 103. В неговите величествени благодарствени акорди ние четем думите, които изразяват нашите собствени най-дълбоки чувства на благодарност. Тук нашата **душа** е призована да **благославя ГОСПОДА** – а под **душа** разбираме не само нематериалната част на нашата природа, а цялата си личност. Дух, душа и тяло заедно благославят **святото Име** на Йахве.

103:2 Призивът за преклонение отеква втори път, с важното напомняне, че не бива да **забравяме всичките Му благодеяния.** Това напомняне е необходимо, защото ние действително твърде често забравяме. Забравяме да Му благодарим за физическото и умственото си здраве, за зрението, слуха, речта, апетита и множество други милости. Твърде лесно приемаме тези неща за даденост, за нещо, което ни се полага.

103:3 Но над всичко останало ние трябва да Му бъдем благодарни за това, че Бог е **простил всичките** ни **беззакония.** Неизразимо е чудото на божествената благодат, която може да направи пурпурните ни грехове по-бели от сняг. Мога да разбера човека, който избрал само една дума за своята надгробна плоча: ПРОСТЕН. Да знаем, че всички наши грехове са били завинаги заличени чрез скъпоценната кръв на Христос – това е нещо твърде голямо, за да можем да го проумеем. Второто благодеяние, което трябва да помним, е че Той **изцелява всичките** ни **болести.** Преди да навлезем в проблемите, който това поставя, нека отбележим, че изцелението идва след

прошката. Физическото е тясно свързано с духовното. Въпреки че не *всички* болести са пряк резултат от грях, трябва да имаме пред вид, че *някои* болести действително се дължат на грях, който сме извършили. Когато тази връзка съществува, прошката трябва да предхожда изцелението.

Но очевидният проблем остава. Стихът казва: **„... който изцелява всичките ти болести“.** Но от практическия си опит знаем, че не всички болести завършват с изцеление, и че рано или късно ще умрем, ако Господ не дойде междувременно. И така, какво има пред вид стихът? Търсейки отговора ще направим следните наблюдения.

Първо, всяко истинско изцеление е от Бога. Ако сте били болни и след това сте оздравели, можете да благодарите на Бога, защото Той е източникът на всяко изцеление. Едно от имената на Бога в Стария Завет е *Йахве Рофи* – Господ, който те изцелява. Всяко истинско изцеление идва от Него.

Второ, Господ може да изцели *всички видове болести*. За Него не съществува такова нещо като неизлечима болест.

Трето, Господ може да изцелява, като използва естествени средства за някакъв период от време, а може и да изцелява свръхестествено и незабавно. Силата Му да изцелява не е подвластна на никакви ограничения.

Четвърто, когато е бил на земята, Господ Иисус действително е изцелил всички болни, които са идвали или са били доведени при Него (Мат. 8:16).

Пето, по време на Хилядолетното царство Той наистина ще изцели всички болести (Ис. 33:24; Ер. 30:17) с изключение на болестите на онези, които се бунтуват против Него (Ис. 65:20б).

Но каквото и да означава този стих, той не казва, че вярващият може да претендира за изцеление на всяка болест, тъй като в други стихове на същия псалм ни се напомня колко кратък е животът и колко е сигурен неговият край (вж. ст. 15, 16). Според мен този стих казва, че винаги, когато някой вярващ бъде изцелен, това е милост от Бога и ние трябва да Му бъдем признателни и да Му благодарим за това, че Той ни изцелява.

103:4 Той не само изцелява болестите ни, но и **изкупва живота** ни **от рова** – спасява ни от унищожение. Това, разбира се, би могло да означава, че Той ни е спасил от опасността да отидем в ада. Но аз мисля, че смисълът тук е по-скоро, че Той постоянно ни избавя от опасности, катастрофи, трагедии и така ни спасява от гроба. Едва когато отидем на небето, ще разберем колко пъти сме били запазвани от преждевременна смърт чрез личната намеса на нашия Бог.

Четвъртото благодеяние е, че Той ни **увенчава с милост и милосърдие.** Това е прекрасен венец за онези, които някога са били лишени от любов и виновни. Бог ни обича с вечна любов и ден след ден излива върху нас Своята милост.

103:5 Той ни **насища с блага** в течение на целия ни живот. Значението на еврейските думи тук е малко несигурно. Буквалният превод е Той „насища с блага украсата ти“. Това е било превеждано като „началото ти“, „годините ти“, „докато си жив“ или „живота ти“. Но дори да сме на различни мнения за точните думи, ясно се вижда истината, че Господ **насища** гладните сърца и не задържа никое добро от онези, които ходят в правда.

Резултатът от тези пет благодеяния – прошка, изцеление, защита, увенчаване с милост, насищане с блага – е че **младостта** ни **се подновява като на орел.** Болестите и насилието могат да засегнат тялото, но те не могат да докоснат духа. „Но дори и да тлее нашият външен човек, пак вътрешният всеки ден се подновява“ (2 Кор. 4:16). На земята няма извор на вечна младост за тялото, но духът може да преминава от сила в сила.

Но онези, които чакат ГОСПОДА, ще подновяват силата си, ще се издигат като орли. Ще тичат и няма да отслабнат, ще ходят и няма да се уморят (Исая 40:31).

Орелът е известен с дълъг живот и превъзходна сила. В действителност той не притежава постоянна жизненост и подновяваща се младост – той също остарява и умира. Но псалмистът казва, че човекът, който живее в Бога, се радва на постоянно съживление и преминава от сила в сила като орела, който се издига от висина към висина.

103:6 Милостта и благостта на **ГОСПОДА** се проявяват в Неговите дела спрямо еврейския народ, и особено в чудното му освобождение от Египет. Това е типично за начина, по който Той въздава **правда и правосъдие за всички угнетявани.**

103:7, 8 В дългото пътуване от Египет към Обещаната земя Бог е изявил **на Мойсей пътищата Си и на израилевия** народ **– делата Си.** Той е запознал **Мойсей** със съкровените Си намерения и е споделил с него плановете и целите Си. Народът на Израил е видял практическото изпълнение на тези планове. Разликата между **пътищата** и **делата** Му е, че човек може да познае **пътищата** Му чрез откровение, докато **делата** Му са предмет на наблюдение.

Във всичките си действия към Своя народ **ГОСПОД** е показал, че **е състрадателен и милостив.** Той води, закриля и осигурява необходимото за всяка стъпка от пътя. Народът Му е бил своенравен, недоволен, бунтовен и непокорен, но въпреки това Той дълго сдържа гнева Си. Милостта Му е неизменна въпреки неблагодарността, която среща.

Колко крайно недостоен съм,
Господи Боже, за Теб!
Но пак Ти винаги изливаш
Своята чудна любов върху мен.
Макар че често бягам
от Твоя свят път настрани,
пак Твойта любов милостиво
готова е да ме удържи.

неизвестен автор

103:9, 10 Идват и моменти, когато Господ трябва да накаже Своите деца, но дори и тогава наказанието Му не продължава безкрайно. Съдът е нещо непривично за Него. Неговата милост тържествува над съда. Ако бяхме получили онова, което заслужаваме, щяхме да бъдем завинаги в ада. Но Божията милост се проявява в това, че Той не ни дава онова, което заслужаваме. Наказанието за **греховете ни** е платено от друг на Голгота. Когато се доверим на Спасителя, Бог може напълно справедливо да ни прости. Не може да има двойно наказание – Христос е платил дълга веднъж завинаги, затова той няма повече да се изисква от нас.

103:11, 12 Божията любов, която е направила възможен този удивителен спасителен план, е неизмерима. Тя надхвърля човешкото въображение. Ако можехме да измерим разстоянието между **небесата** и **земята,** щяхме да придобием бледа представа за измерението на любовта Му. Но не можем. Ние не можем да определим размера дори на вселената, в която живеем. И като говорим за безкрайни разстояния, трябва да отбележим, че тъкмо **толкова** далеко Той **е отдалечил от нас престъпленията ни.** Точно както изтокът и западът никъде не се срещат, така и вярващият и греховете му никога няма да се срещнат. Тези грехове са били поставени завинаги далеч от Божия поглед чрез чудото на любовта.

103:13, 14 Някой е казал, че „човешката слабост предизвиква Божието състрадание". Също **както** човешкият **баща** наблюдава с любящо разбиране как малкото му детенце се бори с някакъв непосилен за него товар, **така** и **ГОСПОД** ни

жали в нашата слабост. Той знае какво представляваме – че сме направени от пръст, че сме крехки и безпомощни. Твърде често самите ние забравяме онова, което Бог помни – че сме пръст. Това води до гордост, самоувереност, независимост и провали.

103:15, 16 Човекът не само е пръст, но и скоро се връща в пръстта. Древната заповед „Ти си пръст и в пръстта ще се върнеш" намира своето безмилостно изпълнение. Човек се ражда за един кратък ден, а после преминава **като полско цвете** и старото му **място** никога повече не го вижда.

103:17, 18 Но Божията **милост** е съвсем различна. Тя трае **от века до века** за **онези, които Му се боят.** Както по продължителност, така и по величина тя е безкрайна. А **правдата Му** се простира **върху синовете на синовете.** В това има огромна утеха. Вярващите родители често са загрижени за децата и внуците си, които израстват в свят на растяща поквара. Но ние спокойно можем да поверим децата си на Онзи, чиято любов е безгранична, и чиято правда е достатъчна не само за нас, но и за следващите поколения. Тези обещания, разбира се, по необходимост са обвързани с условие. Те важат за онези, **които пазят завета Му и помнят заповедите Му, за да ги изпълняват.** Това е съвсем основателно.

103:19–22 ГОСПОД е Цар. **Престолът** Му е **в небесата,** властта Му се простира над всичко. Заради това трябва да Го славят всички и всичко. И така Давид се качва на подиума на вселената и повежда целия хор на творението в мощна симфония на възхвала. Първо той дава знак на могъщите и послушни **ангели** да започнат тържествения химн. После призовава всички сътворени същества, които служат на Господа, да пристъпят със своите хвалебни песни. След това помахва на всички Божии **дела** да се присъединят към славното кресчендо. И докато великото Алелуя на този огромен хор кънти над Божиите владения, сам диригентът на хора **благославя ГОСПОДА** с гласа си. Някой си е представил как на това място Давид казва:

„Сред хвалата на творението, нека
моят глас възпее Неговата хвала."

Псалм 104: Създател и Крепител

Замисляли ли сте се какво означава да се управляват градове като Ню Йорк, Лондон или Токио с техните милиони жители? Сложни организации поддържат водоснабдяването, жилищното настаняване, снабдяването с хранителни продукти и всички други жизненонеобходими услуги.

А сега се замислете колко несравнимо по-сложна е задачата на Бога да управлява света, в който живеем. Пред Него стои проблемът да осигури вода за всички Свои създания. Гигантска логистична задача е да се снабдяват с храна хора, животни, птици и риби. За всички тях трябва да се осигури подслон. Мисълта за всичко това може само ни покаже величието на Бога, да ни подтикне да размислим, че Той е Създателят и Крепителят на огромния свят на живата природа.

104:1–3 След като е призовал всяка част от съществото си да величае **ГОСПОДА,** неназованият псалмист дава едно от онези велики описания на Бога, които вероятно са вдъхновили Микеланджело. То трябва да се възприема като образно описание, защото по какъв друг начин бихме могли да опишем невидимия Бог или да уловим безграничното Му величие с ограничени думи?

Докато съзерцава и се възхищава, псалмистът възкликва: **„ГОСПОДИ, Боже мой, Ти си много велик!"** След това започва да обрисува детайлите на тази теофания (Богоявление). Бог е **облечен** в одежди с неизразим **блясък и величие.** Той се е **покрил със светлината като с наметало,** символ на Неговата аб-

солютна чистота и правда. Той **простира** звездните и атмосферните **небеса като завеса** над земята – дело, което смайва ума със своята необятност. Водната облачна обвивка около земята е основата, на която са стъпили небесните стълбове. **Облаците** в небето са **колесницата** на Йахве, **носена** по въздуха **на крилете на вятъра.**

104:4 Той **прави ангелите си ветрове и служителите Си – пламтящ огън.** Тъй като в еврейски език думата, която означава *вятър* и *дух,* е една и съща, а друга дума означава едновременно *ангел* и *пратеник*, това би могло и да се преведе: „Който прави ветровете Свои пратеници, огнен пламък – служителите Си." Това отлично съответства на природния контекст, но цитатът на този стих в контекста на Евр. 1:7 изисква традиционния превод. (Гръцките думи също имат тези двойни значения, затова този превод е приложим и в Стария, и в Новия Завет.)

104:5–9 В хода на псалма става явно, че отново преживяваме дните на сътворението от Битие 1 гл., въпреки че някои от дните не са така ясно споменати както други. Псалмистът се удивлява как Бог е предвидил всичко необходимо за Своите създания и особено за човека.

Най-напред той си припомня как Бог е образувал **земята** на невидими **основи,** така че да представлява стабилна, непоклатима повърхност за живеене. В началото цялата земя е била покрита с толкова дълбоки **води,** че дори **планините** са били потопени. На третия ден Бог казва: „Да се съберат на едно място водите, които са под небето, и да се яви сушата" (Бит. 1:9). И **водите** незабавно се оттеглят. **Планините** и **долините** се появяват на **местата,** които Бог предварително им е **определил.** Моретата и океаните са създадени с ясни граници, за да не могат да превземат сушата.

104:10–13 Тогава започва да действа изумителната водоснабдителна система на Бога. **Изворите** започват да изпомпват вода в изобилие. Потоците си проправят път надолу по **планините** и хълмовете към **долините** и низините, и накрая към моретата. Оттогава **дивите животни утоляват жаждата си** от тези потоци, реки и езера. А **птиците** си намират места за гнезда по дърветата, растящи край тези води. Друг елемент във водоснабдителната система е дъждът. Както посочва Елиу, Бог „привлича водните капки, които валят като дъжд от мъглата Му, които облаците изпускат и изливат върху многото хора" (Йов 36:27, 28). И докато тази гигантска система напоява планините, **земята се насища с** резултатите от Божията напоителна програма.

104:14, 15 Идва ред на продоволствения отдел. Господ дарява изобилна и разнообразна **полска трева за добитъка,** а на **човека** дава зърнени култури, които да култивира за себе си и за фураж за домашните животни. Като бавно, тихо чудо **от земята** излиза **храна.** Сокът на гроздето се превръща във вино чрез удивителни химични процеси и човекът се развеселява, като го пие. Маслината произвежда златното си **масло,** вкусно и здравословно, което се използва за най-различни цели. А от зърнените култури се прави **хляб,** основата на живота, който дава сила на човека за неговия труд.

104:16–18 Големите горски **дървета** изсмукват тонове вода от земята. **Ливанските кедри** растат естествено, без човек да ги е насадил. Те на свой ред осигуряват жилища за **птиците. Щъркелът** например гнезди в **елхите** (думата може да означава смрика или кипарис). **Високите планини** осигуряват идеално **убежище** за **дивите кози,** а скалите – дом **за скокливите мишки.**

104:19–23 Тъй като животът тече циклично, трябва да има някакъв начин за измерване на времето. Затова Бог е поставил **луната за определяне на** месеците, а **слънцето,** сякаш е разумно, **знае**

кога да залезе и да отбележи края на още един ден. Редовната смяна на ден с нощ е добре дошла за животните и хората. Под прикритието на **тъмнината горските зверове** дебнат за храната си. Когато настъпи утрото, те се промъкват обратно към сигурните си **бърлоги.** А **човекът излиза на работата си** и използва дневната светлина за ползотворен **труд.**

104:24–26 Разнообразието на Божиите **дела** е зашеметяващо. „Каква е мъдростта, измислила всичко това" (Нокс). **Земята е пълна с** Неговите **творения** и Той се грижи за всяко едно от тях с изумително внимание за всяка подробност. **Морето гъмжи** от **живи същества, малки и големи –** от микроскопичния планктон до китовете.

Споменаването на **корабите** в ст. 26 е като че ли не на място в едно описание на живите творения. Някои приемат, че тази дума означава морски чудовища (Бит. 1:21), но правилното значение е **кораби**. **Левиатанът** (в същия стих) може би се отнася за китовете или делфините, които намират в морето идеалното игрище за своите спортни лудории. (Вж. обаче и коментарите и крайните бележки към Йов 41.)

104:27–30 Дори да не го съзнават, всички живи организми зависят от Бога за **храната** си. Когато им я даде, **те я събират.** Той **отваря ръката Си и те се насищат** изобилно. В ст. 13 земята се насища с изпратения от Бога дъжд. В ст. 16 дърветата са изпълнени със сок. Всички създания са наситени.

Неизбежен факт в Божието стопанство е, че смъртта покосява едно поколение и идва друго, което заема неговото място. Когато животните умират, от насилствена смърт или от напреднала възраст, това е сякаш Бог **скрива лицето Си.** Но веднага след като едните паднат и се върнат в пръстта си, Бог **изпраща Духа Си** и отново населва **земята** като че ли с ново творение. От една страна има постоянно изхабяване, но от друга страна Бог постоянно **подновява лицето на земята.**

104:31, 32 Псалмът започна с първоначалното творение, а сега завършва със страстна молитва за златния век, когато опустошителното действие на греха ще бъде потиснато и **ГОСПОД** ще получи полагащата Му се почит и слава за Своята благост и величие:

> Той (псалмистът) копнее да види всичко отново възстановено, да види себе си и всички Божии творения като част от могъщата хармония, за да изгрее ново съботно утро, Божия почивка, в която Бог ще се радва в делата Си и те в Него, а вселената ще се превърне в храм, изпълнен с химн на възхвала.[70]

Псалмистът се моли **славата на ГОСПОДА** да **бъде вечна,** да **се радва** Той **в делата Си** – този велик Бог, чийто поглед предизвиква земетресение, чието докосване кара вулканите да изригват.

104:33–35 Що се отнася до него самия, свещеният писател е решен да **пее** за превъзходствата на своя Бог, **докато** е жив. Той се моли **размишлението** му да **бъде угодно** на Йахве, в когото намира своята истинска наслада.

По отношение на **грешните,** които разрушават Божието творение, псалмистът смята, че е морално редно те да бъдат отсечени от **земята.** Бог вече е заявил, че това ще стане, затова неговата молитва е в съзвучие с божествената воля.

Колкото за нас, ние определено бихме могли да се включим в неговото заключително славословие:

Благославяй ГОСПОДА, душо моя! Алилуя!

Псалм 105: Заветът с Авраам

В Своя завет с Авраам Бог обещава на потомците му земята от Египетската река до река Ефрат (Бит. 15:18–21; Изх.

23:31; Втор. 1:7, 8; Иис. Нав. 1:4). Това е едно безусловно обещание, завет на чиста благодат. Всичко зависи от Бога и нищо от човека.

Този псалм преразказва с огромно вдъхновение всичко, което Бог е извършил от даването на този завет до времето, когато е завел израилевите синове в Обещаната земя. Акцентът тук е изцяло върху онова, което Бог е извършил. За разлика от повечето исторически псалми тук не се казва нищо за греховете и отстъпленията на Израил.

Всъщност Израил все още никога не е заемал цялата територия, която му е била обещана. Най-близо до това народът е бил по времето на Соломон. Но въпреки че Соломон владее над всички царства от Ефрат до египетската граница, Юда и Израил населяват земята от Дан до Вирсавее (3 Царе 4:21–25). Но когато техният Месия се завърне в сила и слава, границите на Израил ще се простират над цялата земя, която Бог е обещал на Авраам. Когато този ден настъпи, вярващият Израил ще пее тази песен с нов дух и разбиране.

Отдайте слава и благодарност (105:1–6)

Много от псалмите започват по-тихо и постепенно се издигат в кресчендо на възхвала. Но този псалм започва с истинска експлозия на прослава, която увлича читателя в своя изразителен апел. Забележете разнообразието на глаголи в заповедна форма, използвани да насърчат преклонението:

> ***Славете* ГОСПОДА,**
> ***призовавайте* Името Му,**
> ***известявайте* сред народите**
> **делата Му!**
> ***Хвалете се* с Неговото свято Име,**
> ***нека се весели* сърцето на онези, които търсят ГОСПОДА!**
> ***Стремете се* към ГОСПОДА и**
> **Неговата сила,**
> ***търсете* лицето Му винаги!**
> ***Помнете* чудните Му дела, които е извършил, знаменията Му и присъдите на устата Му,**
> **Ти, потомство на слугата Му Авраам, вие, синове на Яков, Негови избрани!**

Божият завет с Авраам (105:7–11)

105:7, 8 Непосредствената причина за радостта на псалмиста е **заветът** с Авраам (Бит. 12:7; 13:14–17; 15:7, 18–21; 17:8:22:17, 18; Изх. 32:13). Това обещание е дадено от **ГОСПОДА, нашия Бог,** чиито праведни дела се виждат **по цялата земя.** Той никога няма да забрави Своето обещание, дори изпълнението му да се отлага **за хиляда поколения.** Онова, което Той е обещал, е толкова сигурно, сякаш вече е станало.

105:9–11 Заветът първоначално **е сключен с Авраам** (Бит. 12:1–20), по-късно потвърден на **Исаак** (Бит. 26:3, 4), и след това отново потвърден и **на Яков** (Бит. 28:13–15). Това е думата на Бога, който не може да лъже. Той обещава **ханаанската земя** за **наследство** на Своя земен народ.

В по-нататъшната история на Израил виждаме как Бог отстранява пречките от пътя и побеждава врагове, за да доведе словото Си до изпълнение.

Ранното детство на нацията (105:12–15)

Когато за първи път идват в Ханаан от Месопотамия, те са шепа беззащитни имигранти. Тези ранни дни са наситени с постоянно местене – както в земята, така и в други страни (Бит. 12:1–13; 20:1–18; 28:1–29:35). Но Бог ги защитава от опасности и потисничество и **съди** владетели като фараона (Бит. 12:17–20) и Авимелех (Бит. 20:1–18; 26:6–11), като по същество им заявява: „**Не** смейте да **докосвате** Моите избрани, нито да сторите нещо **лошо на Моите пророци** –

патриарсите, на които Аз съм дали преки откровения.“

Издигането на Йосиф на власт в Египет (105:16–22)

С времето в ханаанската **земя** настъпва жесток **глад. Хлябът** изчезва; главната опора на живота пропада. Бог е Онзи, който предизвиква глада и **строшава всяка подпорка на хляба,** но само в смисъл, че Той допуска тези неща да станат. Бог никога не инициира злото, но понякога наистина го допуска и го преобръща за Своя слава и за доброто на Своя народ. Божият човек, определен за тази криза, е **Йосиф.** Мразен от братята си, той е **продаден** в Египет **за роб.** Там е лъжливо обвинен от една прелюбодейка и е хвърлен в затвора (Бит. 39:20). В ст. 18 намираме подробности за неговото затворничество, които не са записани другаде: **„Стиснаха краката му в окови, душата му – в желязо.“** През тези две години в затвора **словото на ГОСПОДА изпитва** уменията му да тълкува сънища и да предсказва бъдещето. Накрая неговата способност стига до вниманието на фараона и той не само го **освобождава,** но и го издига до второто място в царството. Той има власт **да връзва** египетските **князе,** ако е нужно, и **мъдростта** да наставлява мъже, които са много по-възрастни от самия него.

Преселването на Яков и семейството му (105:23–25)

Накрая семейството на Йосиф се преселва **в Египет** и след години евреите се умножават, процъфтяват и стават сериозна военна сила. Но с позволението на Божия промисъл египтяните стават яростни антисемити и започват да ги угнетяват и да постъпват несправедливо с тях.

Мойсей и язвите в Египет (105:26–36)

105:26, 27 Този път Бог издига **Мойсей** и неговия помощник **Аарон** да застанат пред фараона и да поискат освобождението на Неговия поробен народ. Техните искания са подкрепени от поредица от язви, предназначени да сломят съпротивата на монарха.

Тук язвите са изброени, но не в хронологичен ред, а две от тях – петата и шестата – не са споменати.

105:28 Бог **изпраща тъмнина** над земята (деветата язва). Псалмистът добавя озадачаващия коментар: **„и те не упорстваха против думите Му“.** Заради очевидната трудност преводачите на РИСПБ променят това на „те упорстваха против думите Му“, без обаче да имат ръкописи, които да подкрепят такава промяна. Барнс дава обяснението, че Мойсей и Аарон **не** са **упорствали против думите** на Господа, а са сторили, каквото им е заповядал. Възможно е и смисълът да е, че тъмнината е била така потискаща, че египтяните са били безсилни да устоят пред нея.

105:29–31 Бог **превръща водите им в кръв** и унищожава запасите им от **риби** (първата язва). Това е най-зловредно замърсяване.

Следващата цитирана язва са **жабите** (втората язва). Навсякъде се напълва с **жаби – жаби** в пещите, **жаби** в леглата. Дори царският дом не е защитен от тези скачащи, крякащи, лигави създания!

Само с една дума от Господа земята е опустошена от **рояци мухи** (четвъртата язва) и от облаци отвратителни мушици или **въшки** (третата язва).

105:32–36 Вместо дъжд Той изпраща опустошителен **град** и мълнии (седмата язва). Огромни огнени кълба се търкалят и унищожават **лозята, смокините** и другите **дървета.** Тази язва предизвиква рани и смърт и сред хората (Изх. 9:25).

После идват **скакалците** като завоевателна армия и в настъплението си изяждат **всичките посеви,** като оставят след себе си само пустош (осмата язва).

След като нито една от тези язви не успява да убеди фараона да пусне израилтяните, Бог **поразява всичките първородни** на египтяните, както на хората, така и на животните (десетата язва). Това е нощ, която няма да се забрави – нощта, в която загива гордостта на всеки египетски дом.

Изходът (105:37, 38)

Евреите напускат Египет с повече **сребро и злато,** отколкото са имали, когато са дошли; египтяните **се радват** да им дадат всичко, каквото искат, само да се отърват от тях (Изх. 12:33–36). И въпреки опустошенията, които язвите нанасят на Египет, израилтяните остават недокоснати от тях. Те всички са в добро състояние за път. Никой от тях не залита и не пада.

За египтяните е облекчение, че евреите **излизат** – те вече имат ужас от тях.

Пътуването през пустинята (105:39–42)

Божият промисъл за Неговия народ в пустинята е изумителен. **Облакът** не само им показва пътя (Изх. 13:21), но освен това служи като един вид димна завеса, която ги скрива от врага (Изх. 14:19, 20). **През нощта** облакът се превръща в стълб от **огън,** който им осигурява светлина за пътуването. Когато искат храна, Той им дава най-доброто – **пъдпъдъци** в огромно изобилие и манна, чуден **небесен хляб.** Те се нуждаят от **вода,** затова Той разцепва канарата и от нея **бликва вода.** След като са употребили цялото количество, което им е трябвало, все още има достатъчно вода за да стане **река** в пустинята. Защо е тази старателна грижа от страна на Йахве? Защото Той не може да забрави **святото Си слово,** което е дал на **слугата Си Авраам.**

Най-сетне в земята (105:43–45)

Това велико избавление е съпроводено с неописуема **радост** и песни. Йахве завежда евреите в ханаанската земя и прогонва **езичниците,** които живеят в нея. Всичко стои готово за евреите; **те** жънат **труда на народите.**

А божествената цел, разбира се, е те да Му се покоряват **и да съблюдават Неговите закони.** Всъщност тяхното притежание на земята зависи от покорството им (Лев. 26:27–33; Втор. 28:63–68; 30:19, 20).

Последният стих на този псалм представлява очакваната кулминация. Именно за това е действал Бог през цялото време.

А това важи и за нас. Бог ни е направил Свой народ, за да можем да живеем именно в този последен стих:

За да пазят Неговите наредби и да съблюдават Неговите закони.
Алилуя!

Псалм 106: Уроци от историята

Веднъж Кромуел попитал: „Какво е историята, ако не Бог, който разкрива Себе Си?“ Псалмистът с готовност би се съгласил, защото в историята на своя народ той вижда Йахве, който се разкрива като Бог на добротата, търпението и неизменната любов.

Макар че не можем да посочим името на псалмиста, знаем, че той е благочестив юдеин, който е писал по времето, когато народът му е бил в плен (ст. 47). Този псалм е предимно изповед на националния грях (ст. 6–46), но съдържа и елементи на възхвала (ст. 1–3, 48) и молба (ст. 4, 5, 47).

Прослава (106:1–3)

106:1 Пристъпвайки към Бога, псалмистът започва с поклонение; той влиза в божествените порти с благодарност, в свещените дворове – с хваление. **„Алилуя“,** което в превод от еврейски означава **„Славете ГОСПОДА“,** е акордът, с който песента започва и завършва.

Ние непрестанно трябва да отправяме благодарност към **ГОСПОДА, защото** Той винаги е бил изключително **благ** към всеки от нас. **Неговата милост е вечна** – фактът, че досега сме живи, е доказателство за това. Ако бяхме получили онова, което заслужаваме, бихме били завинаги изгубени.

106:2, 3 Никой човешки език никога няма да бъде способен да разкаже за всички свръхестествени намеси на Бога в полза на Неговия народ. Дори самата вечност няма да бъде достатъчна, за да прославим Бога достойно за онова, което Той е, и за всичко, което е извършил.

Помни ме, Господи! (106:4, 5)

Възхвалата е последвана от лична молба. В очакване на възстановяването на Израил и славното царуване на Месията-Цар, авторът се моли да може да участва в блаженството на времето, когато Бог ще изяви благоволението Си в Своите изкупени светии. Той жадува да види как Израил се наслаждава на ненарушимо благоденствие след своята дълга скръбна нощ. Иска да сподели славата на древния земен народ на Бога. Молитвата му много прилича на тази на умиращия разбойник: „Господи, спомни си за мен, когато дойдеш в царството Си“ (Лука 23:42).

Бунтът при Червено море (106:6–12)

Тук псалмът преминава към изповед или признание на греховете, като до голяма степен следва реда на Господната молитва. И двете започват с поклонение, преминават към молба („Дай ни днес всекидневния хляб“), а след това молят за прошка („Прости ни дълговете...“).

Белег за истинска духовна зрелост е, когато човек изповядва не само собствените си грехове, но и тези на своя народ. Колко трудно е да кажеш от сърце:

Съгрешихме, ние и бащите ни, извършихме беззаконие, постъпихме безчестно.

Когато разглеждаме греховете на израилтяните, не бива да гледаме на тях отвисоко с теологична надменност. Ако въобще ще се сравняваме, ние сме по-лоши и от тях! Нека техните отстъпления ни напомнят за нашите собствени и ни накарат да коленичим за покаяние.

1. *Тяхната неблагодарност* – те не оценяват по достойнство **чудесата,** които Бог извършва **в Египет,** за да откупи свободата им.
2. *Късата им памет* – споменът за неизброимите Божии **милости** бързо избледнява в умовете им.
3. *Бунтът им* – когато стигат до **Червено море,** те роптаят, че Бог ги е извел, за да измрат в пустинята, и дори казват, че е било по-добре да си останат в Египет (Изх. 14:11, 12).

Но техният грях не угася Господната любов. Дори и в техния бунт Той намира възможност да разкрие Себе Си като техен Служител и Спасител. Верен на Името Си, Той ги избавя – и то с каква изумителна демонстрация на **могъщество!** При думата на Неговото смъмряне водите на **Червено море** се разделят и оставят помежду си суха пътека, по която евреите да минат. Когато вече са в безопасност на източния бряг, свободни от преследвачите си, **водите** се връщат на мястото си и удавят египетските войски. След като виждат това чудодейно стечение на събитията, как могат евреите да не Му повярват и да не **възпеят хвалата Му?**

Недоволство в пустинята (106:13–15)

Не след дълго обаче започва нов цикъл от грехове.

1. *Късата им памет* – те **скоро забравят** чудесата **Му,** които е извършил за тях.

2. *Своеволието им* – не чакат ръководството **Му.**
3. *Лакомията им* – оставят всякакъв самоконтрол в ламтежа си за храна (Чис. 11:1–35).
4. *Провокацията им* – **изпитват Бога.**

Е, този път Бог им **дава това, което искат, но изпраща** върху тях отвратителна болест (Чис. 11:20). Тяхната история ни учи винаги да се молим според Божията воля, защото, както казва Матю Хенри, „когато се молим за нещо със страст, често го получаваме с гняв."

Датан и Авирон – бунтовниците (106:16–18)

Те отхвърлят Божието ръководство. **Датан и Авирон** заедно с Корей и Он повеждат бунт против **Мойсей и Аарон** (Чис. 16:1–30). **Те завиждат** на тези двама Божии мъже и освен това искат да узурпират свещеническата служба. Като въстават против Божиите светии – против хората, които Бог е определил за Свои представители – те се бунтуват против Божието управление. В резултат на това **земята се отваря и поглъща** водачите на бунта и техните семейства. Избухва **и огън,** който поглъща другите двеста и петдесет мъже, които кадят тамян на Господа (Чис. 16:31–35).

Златното теле (106:19–23)

Идолопоклонството им. Преди Мойсей да е слязъл от синайската планина с Божия закон, израилтяните си правят златно **теле** и му се **покланят** (Изх. 32:4). Те разменят Божията **слава за** подобие **на говедо, което яде трева.** Вместо да признаят **Бога** за **своя Спасител** от **Египет,** те отдават цялата почит на едно безжизнено теле. Бог би ги **изтребил** на мига, ако не е застъпничеството на Мойсей. Като войник, който закрива с тялото си пролома в барикадата, **Мойсей застава пред Него в пролома, за да отвърне** Божията **ярост.**

Лошият слух на разузнавачите (106:24–27)

Неверието им при Кадис-Варни (Чис. 14:2, 27, 28). Бог им е обещал **приятна земя,** идеална по своето местоположение, климат и ресурси. Обещанието съдържа всичко, което е необходимо, за да влязат и да заемат земята. Но те не повярват на обещанието Му и **презират земята.** Вместо да тръгнат напред с вяра, те недоволстват **в шатрите си. Затова** Бог **вдига ръката Си** в клетва да изтреби това поколение **в пустинята и да разпръсне потомството им между народите** на света.

Грехът с народа на Моав (106:28–31)

Греховното им поклонение пред Ваал-Фегор. Израилевите мъже не само блудстват с моавските дъщери, но и участват в принасянето на **жертви на мъртвите,** както и в други езически ритуали, свързани с поклонението на **Ваал-Фегор** (Чис. 25:3–8).

Бог е толкова разярен, че изпраща **язва,** която да избие хиляди от народа. Когато **Финеес** вижда как един израилтянин отвежда в шатрата си една езичничка, той пронизва и двамата с копието си. Това спира **язвата,** но едва след като вече са загинали 24,000 души. Това действие е ясно доказателство **за** неговата **правда** и е възнаградено със завет на мир. Господ казва:

> Ето, аз му давам Моя завет на мир:
> ще бъде на него и на потомството му
> след него завет на вечно свещенство,
> защото беше ревностен за своя Бог и
> направи умилостивение за израилевите синове (Чис. 25:12, 13).

Бедата при Мерива (106:32, 33)

Грехът на Мойсей (Чис. 20:2–13). **При водите на Мерива** („караница“) евреите проявяват безсрамно неверие. Те обвиняват **Мойсей,** че ги е довел в пустинята, за да умрат от жажда. Вместо да говори на скалата, както му е казал Бог, Мойсей я удря два пъти с жезъла си. Освен това **той говори необмислено** против народа заради неговия бунт. В резултат на тази случка Бог заявява, че той ще бъде лишен от привилегията да въведе Израил в земята на обещанието.

В Ханаан – отново същата история (106:34–39)

Новата обстановка в Ханаан не променя природата на израилтяните, което се вижда от:

106:34 *Неуспеха им да изтребят езическите жители.* Извратените ханаанци са като разложен от гангрена крайник на човешката раса. След като ги е търпял стотици години, Бог решава, че единственото лекарство е ампутацията, и поверява на Израил отговорността да извърши операцията. Но те не Му се покоряват (Съд. 1:27–36).

106:35 *Смесването им с езичниците.* Като се побратимява и сключва бракове с езичниците, Израил покварява и собствената си религия и морал.

106:36 *Идолопоклонството им.* Скоро евреите започват да се покланят **на идоли** вместо на истинския и жив Бог.

106:37–39 *Те принасят човешки жертви.* Особено отвратителна на Господа е жертвата на техните **синове и дъщери** за умилостивение **на демоните** (3 Царе 3:27; 21:6; Езек. 16:20, 21). Синовете и дъщерите на избрания Божи народ се принасят в жертва на гнусните ханаански идоли **и земята се осквернява от** убийства.

Времената на съдиите (106:40–46)

„Дълбоко обиден на своя народ“, пише Барнс, „Господ се отнася към тях, сякаш те са мерзост за Него.“ **Той ги** оставя **на езичниците** – месопотамци, мадиамци, филистимци, моавци и др. Тези безбожни народи владеят над евреите, като ги угнетяват и преследват. Въпреки това народът упорства в греха си и в своя бунт против Йахве. Но винаги, когато се обръщат към Него в покаяние, Той им отвръща с милост. Понеже не е забравил **Своя завет,** Бог задържа присъдите Си и проявява Своята неизменна любов. Дори в най-мрачните часове на тяхното пленничество Господ прави така, че **да намерят милосърдие пред** поробителите си – вълнуващ пример за милостта, която тържествува над съда.

Спаси ни и ни събери отново (106:47)

Псалмистът се моли за събирането на своя народ, разпръснат сред народите по света. Това ще предизвика огромна прослава на Божието **свято Име.** Неговият народ ще счита за своя слава да Го възхвалява. Тази молитва е пророчество за молбите на израилевия остатък в бъдещото време на Скръбта, което ще предшества тържественото установяване на славното царство на Христос.

Славословие (106:48)

С този възторжен призив стигаме не само до края на този псалм, но и до края на четвъртата книга на Псалмите. Но достигайки до края на псалма, ние не бива да се поддаваме на изкушението да го затворим в диспенсационното чекмедже и да ограничим посланието му само до покварения народ на Израил, без да успеем да видим в него отражението на собствената си история. В 1 Кор. 10:11 ясно четем:

> А всичко това им се случи за пример
> и беше записано за поука на нас,
> върху които са дошли последните
> времена.

Псалмът ни предупреждава против *неблагодарността*. Ако Израил е трябвало да бъде благодарен за своето мощно изкупление от Египет, колко по-благодарни трябва да бъдем ние за нашето изкупление чрез кръвта на Христос от греха и от Сатана!

Той ни предупреждава и против *късата памет*. Колко лесно забравяме страданията и смъртта на Господ Иисус. Колко подвластни сме на „проклятието на равнодушното християнство".

Предупреждава ни против *недоволството*. Навикът да се оплакваме лесно се превръща в начин на живот – оплакваме се от времето, от условията си на живот, от дребните неудобства, дори от бучките брашно в соса.

Предупреждава ни против *своеволието*, против поставянето на нашата собствена воля над Божията воля. „Той им даде това, което искаха, но изпрати мършавост на душите им" (ст. 15).

Предупреждава ни против *критикуването* на Божието ръководство – независимо дали то се проявява чрез държавните власти, старейшините в събранието или родителите у дома.

Предупреждава ни против *идолопоклонството* – поклонението пред пари, къщи, коли, образование, удоволствия или светски успех.

Предупреждава ни против *неверието* в Божиите обещания. Този грях е причина Израил да скита из пустинята в продължение на 38 години и лишава виновните от привилегията да влязат в обещаната земя.

Предупреждава ни против *неморалността*. Поклонението на Ваал-Фегор е свързано с отвратителен сексуален грях. Божието отношение към него се вижда в гибелта, с която Той поразява виновниците.

Предупреждава ни против онова, което може да изглежда *„дребно" непокорство*. Мойсей удря скалата, вместо да ѝ говори. Това може би не ни изглежда особено сериозно, но непокорството никога не е тривиално.

Предупреждава ни против *браковете с невярващи*. Бог е Бог на отделянето. Той мрази да вижда как покварата завладява Неговия народ в резултат от впрягането в неравен ярем.

И последно, псалмът ни предупреждава против *жертването на нашите деца*. Много рядко християнските родители показват на децата си Божието дело като желан път, на който те да посветят живота си. Твърде често отглеждаме децата си с амбицията те да израснат в бизнеса или професията. Отглеждаме ги за света – и съответно за ада.

V. Книга 5 (Псалми 107–150)

Псалм 107: Нека казват така изкупените

В живота на Божия народ наблюдаваме един характерен модел на поведение, който може да бъде обобщен в две групи от понятия:

Грях	или:	Бунт
Робство		Наказание
Молитва		Покаяние
Спасение		Възстановяване

Отначало народът се отдалечава от Господа, като живее в неподчинение на Неговото Слово. После страда от горчивите последици на своето отстъпление. Когато израилтяните дойдат на себе си, те извикват към Господа, като изповядват греха си. Тогава Той прощава греха им и те отново стават обект на благословението Му. Това е старата история за блудния син и със сигурност няма друг разказ, който да е по-познат, по-уместен и по-реалистичен.

Размисълът за този постоянно повтарящ се цикъл разкрива два основни факта. Единият е постоянната склонност на човешкото сърце да се отдалечава от

живия Бог. Другият е привидно неизчерпаемата милост на Господа, с която Той възстановява Своя народ, когато той се върне при Него с покаяние.

Тук, в Псалм 107, милостивото избавление от Господа е представено в четири различни образа:

1. Спасение за изгубените в пустинята (ст. 4–9).
2. Спасение за затворниците (ст. 10–16).
3. Изцеление за сериозно болните (ст. 17–22).
4. Спасение за моряците в ужасна буря (ст. 23–32).

Въведение (107:1–3)

Псалмът започва с въведение, което разкрива темата. То е призив да **славим ГОСПОДА.** Посочени са две причини за това – Господ **е благ** и **Неговата милост е вечна.** Всяка от двете причини е повече от достатъчна, за да породи непрестанна благодарност.

Тук като по-специални получатели на Неговата благост и любов са описани една особена група хора, а именно онези, **които Той** е **изкупил** от преследване, робство, угнетяване и беди, и ги е довел обратно в тяхната земя, след като са били разпръснати по целия свят. Въпреки че е ясно, че псалмистът има предвид Израил, ние няма да ограничим тези стихове само до този народ, защото ние също сме били откупени от пазара на греха и също сме сред **изкупените на ГОСПОДА.** Затова и ние също искаме да се включим в този благодарствен химн.

Спасение за изгубените в пустинята (107:4–9)

Тази първа картина ясно загатва за четиридесетгодишното лутане на Израил в огромната ненаселена **пустиня.** Народът се е изгубил. Хората са **гладни** и **жадни.** Те са обезсърчени и обезкуражени. **Тогава извикват към ГОСПОДА.** Изведнъж лутането им приключва. Господ **ги повежда по** прекия **път** към равнините на Моав. Там те се оказват в изходната позиция за навлизането в Ханаан, където намират **град,** в който най-сетне могат да се чувстват у дома си. Как трябва те (както и всички ние) постоянно да **прославят ГОСПОДА за Неговата** неувяхваща любов и за **чудната** грижа, с която Той дарява Своя народ! В Обещаната земя Той **насища жадния** и осигурява най-отбраната храна за **гладния.**

Освобождение за затворниците (107:10–16)

107:10–12 Втората сцена от историята на Израил описва Вавилонския плен. Псалмистът оприличава тези 70 години на затваряне в затвор. Вавилон е като мрачен, тъмен зандан. Израилтяните са като оковани затворници, осъдени на каторжен труд (въпреки че условията във Вавилон не са били така жестоки както в Египет). Заради техния бунт **срещу Божиите слова** и заради презрителното им отхвърляне на Неговото Слово те са били отведени в плен. Смазани и изтощени от тежкия **труд, те се спъват,** без да има кой да им помогне.

107:13–16 Но когато извикват **към ГОСПОДА, Той ги спасява** от земята на мрака и **разкъсва оковите** на плена **им.** Сега единственото уместно нещо за тях е да **прославят ГОСПОДА за Неговата** неизменна любов и за всички **чудни дела,** които е извършил за тях.

> **Защото разби бронзовите порти и строши железните резета!**

Именно този стих ни кара да мислим, че в този пасаж псалмистът говори за Вавилонския плен. Връзката можем да открием в Исая 45:2, където Господ използва почти същите думи, за да опише начина, по който ще сложи край на плена. Като говори на Кир, Той казва:

> Аз ще ходя пред теб и ще изправя неравните места, ще разбия бронзо-

вите врати и ще строша железните лостове.

Контекстът дава да се разбере, че Господ говори за края на Вавилонския плен.

Изцеление за сериозно болните (107:17–22)

107:17–20 Третата част може би се отнася за народа на Израил по времето на първото идване на Христос. По това време нацията е болна. Тя тъкмо е преминала през мъчителните дни на Макавеите. Някои от народа са **безумни** и изтърпяват Божията присъда **поради беззаконията си.** Те са изгубили апетит за **всякакво ястие** и бързо се приближават към **портите на смъртта.** Един благочестив остатък от Израил се моли и очаква надеждата на Израил. Бог **изпраща словото Си и ги изцелява.** Тук Неговото Слово може би е Господ Иисус Христос, Логосът, който идва в израилевия дом с изцелително служение. Колко пъти в евангелията четем: „и Той ги изцели всички“. Матей ни обръща внимание, че като изцелява болните, Спасителят изпълнява изреченото от пророк Исая: „Той взе на Себе Си нашите немощи и болестите ни понесе“ (Мат. 8:17). Ако някой възрази, че не всички израилтяни са били изцелени, трябва да си припомним, че и не всички са влезли в Обещаната земя, нито пък всички са се завърнали от Вавилонския плен.

107:21, 22 Псалмистът отново призовава хората да славят Господа **за Неговата милост и за чудните Му дела.** Дарът на Неговия Син е специална причина за жертви на благодарност и за разгласяване на делата Му в радостни песни.

Спасение за моряците в ужасна буря (107:23–32)

107:23–27 Последното описание е най-картинно. То описва моряците, които работят на презокеански **кораби.** Винаги, когато попаднат в морска буря, те научават нещо за силата **на ГОСПОДА.** Първо вятърът се усилва застрашително. После **вълните** образуват огромни планини от водна маса. Корабът се издига по вълните, а дъските му скърцат. На гребена на вълната моряците треперят, а после корабът им пропада в браздата между вълните. И най-здравият кораб е като кибритена кутийка в кипящ разпенен казан. В такава буря и най-коравите моряци губят самообладание. Всичко, което могат да сторят, е да се **люлеят** и да се **клатушкат като пияни** насам-натам из кораба, опитвайки се да изпълняват задълженията си. Те изпитват ужасното чувство за собствената си незначителност **и цялата им мъдрост им изневерява.**

107:28–30 Не е изненадващо, че дори вулгарните, безбожни моряци се молят в подобни моменти. А Господ е достатъчно милостив да чуе тези отчаяни молитви. Той **обръща бурята в тишина и вълните утихват.** Какво облекчение! Мъжете отново могат да управляват кораба си и скоро влизат в пристанището, към което са плавали.

107:31, 32 Спасените моряци не бива да забравят да благодарят на **ГОСПОДА за Неговата** неизменна **милост и за чудните Му** отговори на техните молитви. Те трябва да изпълнят клетвите си, като Го възвеличават заедно с Неговия верен народ, като Го прославят **в заседанието на старейшините.**

Ще преувеличим ли, ако кажем, че това описание може би е символ на последната буря на Израил и последващото му влизане в царството на мира? Бурята изобразява Голямата скръб. Морето символизира кипящите, размирни езически народи. Моряците са Израил, подмятан от другите народи във времето на утеснението на Яков. Един вярващ остатък от народа призовава Господа. Тогава Той се намесва лично, като се връща на земята, за да установи Своето царство на мир и благоденствие.

Властта и благодатта на Бога (107:33–43)

107:33, 34 Останалите стихове от псалма обясняват как реагира Бог, когато Неговият народ Му е непокорен, а след това – когато Му е послушен. С всемогъщата Си власт **Той** кара **реките** да пресъхнат и превръща бликащите извори в сухи пътеки. За Него е нищо да превърне **плодородна земя в солена пустош,** когато народът Му обръща гръб.

107:35–38 Но Той също така може и да обърне процеса в обратната посока. Именно това ще се случи, когато Князът на мира се завърне на земята, за да царува хиляда години. Негев ще бъде осеян с **водни езера.** Сахара и Мохаве ще бъдат добре напоявани градини. На места, които са били необитаеми в продължение на векове, ще се появят селища. Пейзажът ще бъде осеян с модерни градове. Пустинята внезапно ще се превърне в обработваема земя. Зърнените култури, зеленчуците и плодовете ще растат буйно. Неговото благословение ще донесе изобилна реколта навсякъде и **добитъкът** няма да бъде податлив на болести.

107:39–43 Обратната страна на картината виждаме в начина, по който Бог постъпва с безбожните владетели.

> Тираните губят силата си и се унижават в хватката на мъката и скръбта;
> Той затваря князете в презрение и ги оставя да се лутат в безпътна пустиня (ст. 39, 40, НАБ).

Това е била участта на фараона, Ирод и Хитлер, такъв ще бъде краят и на злия триумвират по времето на Скръбта.

Но Бог избавя **бедните** от бедите им и ги благославя с големи семейства. Когато добрите хора **виждат това,** те дълбоко **се радват.** А когато безбожните го видят, те просто не могат да кажат и дума (което е крайно нетипично за тях).

Който е мъдър, вижда Божията ръка зад промяната на съдбите на хората и народите и може да научи ценни уроци от историята и настоящите събития. Особено много храна за размисъл дават **ГОСПОДНИТЕ милости** в отношението Му към онези, които са покорни на Неговото Слово.

Псалм 108: Помощ! Бързо!

Не е изненадващо, ако този псалм ни звучи познато. Първите пет стиха са почти същите като Псалм 57:7–11, а последните осем почти повтарят Псалм 60:5–12. Псалмът последователно преминава през възхвала, молитва, обещание, проблем, отново молитва и накрая завършва с радостна перспектива.

Възхвала (108:1–5)

108:1, 2 Псалмистът е **непоколебим** в решимостта си да слави Господа за Неговата непрестанна любов и вярност. С готовност и нетърпение той иска да **пее** и да свири за Всевишния. Докато още е тъмно, той призовава душата си да се събуди и пробужда **лирата** и **арфата** си от покоя им, за да посрещнат зората с благодарствени песни. Каква чудесна идея – да започнем деня с възхвала!

108:3 Той няма да ограничи песента си до своя дом или своя квартал. Където и да отиде, **народите** ще го слушат как величае **ГОСПОДА, племената** ще пригласят на неговата песен на прослава. И ние трябва да имаме същата решимост.

108:4, 5 Защо Давид е така въодушевен за Господа? **Защото милостта** Му се извисява **над небесата** и **верността** Му ги надхвърля. Прославата трябва да съответства на величието Му. Затова нека Бог да бъде **възвисен над небесата и славата** Му **да бъде над цялата земя.**

Докато слушаме възторжените хвалебни песни на Давид, можем по-добре да разберем защо някой е казал:

> Възхвалата е по-божествена от молитвата. Молитвата сочи блажения път към небесата. Възхвалата вече е там.

Молитва (108:6)

Сега Давид преминава към молитва. Страната е нападната от врагове; перспективата е зловеща. Свръхестествените успехи, които Израил толкова често е преживявал в миналото, загадъчно липсват. Затова той умолява Господа **да избави** Своите **възлюбени,** като изпрати помощ и отблъсне нашествениците.

Обещание (108:7–9)

108:7, 8 Невъзмутим и величествен **в светилището Си, Бог** предявява суверенните си права над Израил, както и над езическите народи. Той обяснява, че върховното господство на Месията ще включва и района на **Сихем,** където е разположен кладенецът на Яков, долината Сокхот, където Яков е построил кошари за добитъка си (Бит. 33:17), високото плато на **Галаад,** прочуто със своите пасища и лечебни балсами, и **Манасия,** чиито територии са от двете страни на Йордан. **Ефрем** ще бъде Неговият **шлем,** който ще води племената в отбраната на страната. **Юда** ще бъде Неговият **скиптър,** престолът на властта, точно както е обещано в Битие 49:10.

108:9 Споменати са три езически народа – **Моав, Едом** и **Филистия** – като представители на чуждите територии, които също ще бъдат включени в царството. **Моав** ще бъде Неговият **умивалник** – израз, подсказващ презрение и контрол. Той **ще хвърли сандала Си върху Едом** – това говори за собственост, робство и презрение. Докато **Моав** и **Едом** ще бъдат подчинени васали, **Филистия** ще бъде смазана. **„Над Филистия ще тържествувам.“**

Проблем (108:10, 11)

Обещанието за победа над Едом прави Давид нетърпелив да види изпълнението му. Столицата Села (известна още като Петра) е била прочута като недостъпна и непревземаема. Той копнее някой да го заведе в победен триумф **до Едом.** Но има проблем – **Бог** е скрил лицето Си от Израил. Помощта Му липсва, а резултатите от тази липса са катастрофални. Израилевите **войски** се отправят към боя – и към разгрома си, защото Господ не е с тях.

Молитва (108:12)

Без Господа ситуацията е безнадеждна, никой друг не може да помогне. Давид е живял достатъчно дълго, за да знае, че **човешката помощ е** безполезна. Той се моли Могъщият Бог да защити делото на Израил, като му помогне на бойното поле.

Перспективата (108:13)

Веднага щом завършва молитвата, псалмистът запява с победен тон. **Чрез Бога ще извършим велики дела и Той, Той ще** смаже съпротивата и ще даде победа на възлюбените Си. Това е сигурността, родена от вярата, която Паул Герхард така красноречиво изразява:

> Щом Бог е с мен, не се боя,
> дори и всичко да е против мене.
> Когато викна към Спасителя,
> духът на злото чезне.
> Приятелят ми, Господ Всемогъщи,
> е този, който ме обича – Бог.
> Кои врагове ще ме погубят,
> дори да идват кат потоп?
>
> И ако този свят премине и изчезне,
> Ти, Боже, си неизменим.
> Омразата на сили поднебесни
> от любовта Ти няма да ме отдели.

Ни глад, ни жажда, нито бедност,
ни грижа, ни човешка злост
ще могат да достигнат мойта крепост,
която е Спасителят Христос.

Сърцето ми от радост заиграва.
скръб няма в него да се застои.
То пее извисено в слава,
обляно в слънчеви лъчи.
А слънцето, което ме огрява,
е сам Исус със любовта Си.
И горе там, високо в небесата,
е изворът на песента ми.

Псалм 109: Съдбата на Божиите врагове

От всички псалми на проклятие, този държи неоспоримото първо място. Никой друг не призовава Божията присъда с такава наситена острота и с такива изчерпателни детайли. Читателят не може да не бъде заинтригуван от невероятната изобретателност, която псалмистът проявява в разнообразието от наказания, които иска за своите врагове!

109:1–3 Псалмът започва с обезоръжаваща мекота. Давид моли за помощ **Бога на** своето **хваление,** т. е. Бога, когото той хвали. Враговете на Давид провеждат против него злостна атака, като по всякакъв начин хвърлят върху него **лъжливи** обвинения. От всички посоки те го обсипват **с думи на омраза.** Онова, което прави тези атаки особено трудни за приемане, е фактът, че те са напълно неоправдани.

109:4, 5 Давид се е отнасял с **любов** и благост към нападателите си, а какво получава в замяна? Масирана атака от лъжливи обвинения. И всичко това, докато той се моли за тях. За всяка добрина те му отвръщат с обида, а **за любовта** го възнаграждават с **омраза.**

109:6, 7 Оттук нататък авторът сякаш потапя перото си в киселина. От този момент жарки и смъртоносни проклятия бликат от наранената му душа. От множината врагове в ст. 1–5 сега той се концентрира върху един точно определен.

В края на краищата този човек ще бъде заловен и изправен пред съд. Когато това стане, нека Господ да подреди обстоятелствата така, че неговият **противник,** обвинителят му, да бъде **безбожник,** сатанински служител. И нека в края на процеса присъдата да бъде **„Виновен!“** А ако обжалва присъдата, нека молбата му да се счете за неуважение към съда и наказанието му да бъде увеличено.

109:8–10 Животът му нека бъде кратък и **нека** някой **друг** да **вземе чина му.** Това проклятие е цитирано по отношение на Юда и неговата длъжност като ковчежник на групата на учениците в Деяния 1:20:

> Защото е писано в книгата на Псалмите: „Жилището му да запустее и да няма кой да живее в него“, и: „Друг нека вземе чина му.“

Ще ни бъде по-лесно да разберем тежестта на този Псалм, ако помним, че той се отнася не само за Давид и неговия враг, а също така и за Месията и Неговия предател, а може би също и за Израил и за Антихриста в едно все още предстоящо време.

Що се отнася до семейството на врага, **нека синовете му** да останат **сираци и жена му** да бъде **вдовица. Нека синовете му всякога се скитат и просят,** изгонени от руините, които са били техен дом.

109:11–13 Пожеланията за имуществото му са **заемодателят** да дойде и да впримчи целия му имот, а той да остави всичко, което е спечелил, на **чужденци.**

Тъй като той самият не е показвал никаква милост, **нека** и **към него** никой да не прояви **милост, нито жалост към сирачетата му.** Нека **името** на рода му да потъне в забрава, преди да дойде **следващото поколение.** (За източното мислене това е едно от най-позорните наказания.)

109:14, 15 Дори предшествениците му не са невинни. **Нека ГОСПОД помни беззаконието на бащите му и нека не се изличи грехът на майка му.** Не е посочено в какво точно се състоят техните престъпления, но вината им явно е била тежка, тъй като псалмистът продължава да се моли греховете им никога да не бъдат забравени от Господа **и Той да отсече спомена им от земята.**

109:16–20 В ст. 16 четем тежките обвинения против безбожника. Да не показва милост е било негов начин на живот. Напротив, той активно и агресивно е **преследвал бедния и сиромаха** и е убивал **съкрушените по сърце.** Не е трудно в този стих да разпознаем Юда, който безмислостно е изпратил безгрешния Спасител на кръста.

Но в моралната сфера има един непреклонен закон на възмездието. Каквото посее човек, това и ще пожъне. Жетвата е неизбежна. Не можеш да избягаш от греха си. Тук псалмистът умолява Бога законът за причината и следствието да се изяви в пълната си сила. Този човек **обича** да проклина другите; нека сега проклятията му се стоварят като бумеранг върху него самия. Той никога не е искал другите да се радват на благословения; **нека** сега благословенията **се отдалечат от него.** Той се е **обличал** с **проклятието като** с наметало; нека сега тези проклятия проникнат дълбоко в живота му, както гъба се просмуква с **вода;** нека попият във всяка част от тялото му, даже в мозъка на **костите му.** Нека проклятията го покриват като дрехите, които носи, „да залепнат към него като пояс, който не може да развърже“ (Нокс).

Това е пожеланието на Давид за неговите **противници** и клеветници. Той едва ли е пропуснал и най-малката подробност от каталога за присъди. Както е казал някой, „Той пожелава на безбожния всичко, което човек би могъл да си пожелае да се случи на враговете му.“

109:21–25 Псалмистът завършва с две молитви и изблик на прослава. Първо той се моли Бог да го избави от бедите му. Той иска **Господ** да застане на негова страна заради **Името Си** – за да се прослави като Бог на силата и справедливостта. Като се погрижи за Давид, Господ още веднъж ще демонстрира, че Неговата **милост е блага.**

Състоянието на псалмиста е тежко. Той е **сиромах и окаян,** а и **сърцето** му **е ранено вътре в него.** Животът му чезне **като** удължаваща се **сянка.** Той е **отърсен** от живота, както човек отърсва **скакалец** от ръката си. **От** продължителното **постене коленете** му се огъват, а от тялото му са останали само кожа и кости. Враговете му се присмиват на окаяното му състояние, подигравателно **клатят глава** по негов адрес.

109:26–29 Във втората си молитва той моли Господ да го защити пред враговете му. Когато Йахве му се притече на помощ и го спаси, враговете му ще **познаят, че това е** дело на божествена намеса – **ръката** на Господа. С какво ще му навредят те, като го **кълнат,** ако Господ го **благославя!** Враговете ще **се посрамят,** а псалмистът **ще се зарадва. Нека се облекат със срам** и смут, обгърнати **с безчестие като с дреха.**

109:30, 31 Накрая чуваме как Давид планира възхвалата, с която **ще слави ГОСПОДА,** когато Той отговори на молитвите му. Това няма да е обикновена прослава, а огромна благодарност. Няма да бъде в тайно, а **сред** голямо **множество.** И посланието ще бъде, че Йахве **стои отдясно на сиромаха** и го избавя **от онези, които** искат да отнемат живота му. То е преизпълнено с увереността, че Господ е най-сигурният закрилник на всеки, който Го търси. Както казва Ф. Б. Майер:

> Колко смел е обвиняемият, когато влиза в съда, облягайки се на ръката на най-

> благородния на земята! Колко безплодни са обвиненията към него, когато Съдията на всички е застанал до него, за да го оправдае![71]

ПСАЛМИТЕ НА ПРОКЛЯТИЕ

Толкова по въпроса за онова, което казва Псалм 109. Но не би било интелектуално честно, ако го подминем, без да разгледаме проблема, който поставят псалмите на проклятие. Проблемът, разбира се, е как да съгласуваме отмъстителния, осъдителен дух на тези псалми с духа на простителност и любов, към който е призван Божият народ навсякъде другаде. Тъй като Псалм 109 е най-яркият от псалмите на проклятие, изглежда това е най-подходящото място да се спрем на проблема.

На първо място ще изброя някои от предлаганите обяснения, които обаче не ми се струват твърде убедителни. След това ще представя обяснението, което аз смятам за основателно, макар и то също да не е лишено от трудности.

Смята се, че тези проклятия са не толкова призиви за отмъщение или наказание на безбожните, колкото предсказания за онова, което ще се случи с враговете на Бога. В този смисъл Ангър казва:

> Проклятията, произнесени от светии против определени хора, не са израз на отмъщение, страст или нетърпение; те са предсказания и следователно не са нещо, което Бог осъжда.[72]

Много от тези пасажи биха могли да бъдат коректно преведени и в бъдеще време, а не в заповедна форма.

Друго обяснение е, че Давид говори като Божи помазаник. Заради това свое положение той е бил Божи представител и затова е имал позволението да произнася тези тежки присъди. (Тук обаче трябва да се отбележи, че не всички псалми на проклятие са написани от Давид.)

Трети разглеждат тези пасажи като просто историческо описание на онова, което са изпитвали тези хора, без одобрение на остротата им. По отношение на това мнение Барнс пише:

> Тези изрази са просто разказ за онова, което в действителност е ставало в ума на псалмиста, и са запазени за нас като илюстрация на частично осветената човешка природа. Според това виждане Духът на вдъхновението вече не е отговорен за тези чувства от страна на псалмиста, както не е отговорен и за делата на Давид, Авраам, Яков или Петър. ... Правилният възглед за вдъхновението не изисква да смятаме, че хората, които са били вдъхновени, са абсолютно безгрешни. ... Според това схващане изразите, използвани в този текст, не са написани, за да им подражаваме.[73]

Съществуват и други обяснения. Според някои от тях псалмите на проклятие имат своето място, тъй като Израил е избраният Божи народ и поради това враговете на Израил са врагове и на Бога. Според други във всеки от нас има нещо, което праведно одобрява справедливото наказание за престъпленията. Друго схващане е, че псалмистът описва онова, което грешниците заслужават, без да изразява някакво лично желание за отмъщение.

Както казах и преди, аз не намирам никое от тези обяснения за напълно задоволително. Обяснението, което ми се струва най-основателно, е, че псалмите на проклятие изразяват дух, който е *уместен за един евреин, живеещ под закона, но не е правилен за християнина, живеещ под благодатта*. Причината, поради която тези псалми ни изглеждат

жестоки, е, че ние ги разглеждаме в светлината на новозаветното откровение. Давид и другите псалмисти не са имали Новия Завет. Както посочва Скроджи:

> ... би било добре веднъж завинаги да признаем факта, че предишната диспенсация е в подчинено положение спрямо настоящата; че макар Законът да не е противен на Евангелието, той не е и еднакъв с него; че макар Христос да е дошъл да изпълни Закона, Той е дошъл и да направи нещо, което го превъзхожда. Ние трябва да внимаваме да не преценяваме изразите в Псалтира, които имат аромат на отмъстителност и възмездие, според стандартите на посланията на Павел.[74]

Колкото и крайно да ни изглежда включването на семейството на един човек в неговата присъда, за псалмиста то е оправдано от факта, че Бог е заплашил да въздаде беззаконието на бащите върху децата до третото и четвъртото поколение (Изх. 20:5; 34:7; Чис. 14:18; Втор. 5:9). Независимо дали ни харесва, или не, в духовната сфера действат закони, според които греховете по някакъв начин се проявяват и в семейството на даден човек. Никой човек не е изолиран; последствията от делата му обхващат и другите също както и самия него.

Днес ние живеем в благоприятната Господна година. Когато тази епоха отмине и започне денят на възмездието на нашия Бог, езикът, който срещаме в псалмите на проклятие, отново ще заеме мястото си на устните на Божия народ. Мъчениците от Голямата скръб например ще казват: „Докога, Владетелю свети и истинни, няма да съдиш и отмъстиш за нашата кръв на земните жители?“

Една последна мисъл! Жестокостта на проклятията в Псалмите подготвят, макар и твърде слабо, сърцата ни да оценят Онзи, който понесе всяко проклятие в тялото Си на кръста, за да можем ние да бъдем завинаги свободни от проклятие и осъждане. Дори всички наказания, описани в Псалмите, взети заедно, не могат да дадат и бледа представа за лавината от осъждение, която Той е понесъл като наш Заместник.

Псалм 110: Син и Господ на Давид

Този **Псалм на Давид** се отличава с особеността, че е най-често цитираният в Новия Завет от всички старозаветни пасажи. Той съвсем недвусмислено е псалм на Месията – тук най-напред Го виждаме прославен и издигнат до Божията десница, след това – като Царя на славата, който се завръща на земята, за да поеме скиптъра на всемирната власт, а също така и като вечния Свещеник според Мелхиседековия чин.

110:1 Отначало Давид цитира **ГОСПОД,** който казва **на** неговия **Господ:**

> **„Седи от дясната Ми страна, докато направя враговете Ти подножие под краката Ти.“**

Ключът за разбирането на този стих е в това, да се забележи разликата между двете отделни личности, наречени „Господ“. Първото използване на думата несъмнено сочи Йахве.[75] Другата дума „Господ“ е еврейската *адон* и означава „господар“ или „владетел“. Тя понякога се използва като име на Бога, а понякога се използва и за човек, който е господар. Макар че самата дума не винаги означава личност с божествено естество, думите, които следват, показват, че Давидовият Господ *(Адон)* всъщност е Бог.

Един ден, когато Иисус говори с фарисеите в Ерусалим, Той ги пита какво мислят за личността на Месията. На кого е потомък Обещаният? Те правилно отговарят, че Той ще бъде син на Давид. Но Иисус им показва, че според Псалм

110 (който те признават за месиански псалм), Месията ще бъде също и Господ на Давид. Как може Той едновременно да бъде и син, и Господ на Давид? И как може Давид, царят, да има Свой Господ на земята?

Отговорът, разбира се, е че Месията ще бъде едновременно и Бог, и човек. *Като Бог,* Той ще бъде *Господ на Давид*. *Като човек,* Той ще бъде *син на Давид*. А Самият Иисус, който съчетава в Своята Личност едновременно божественост и човешка същност, е Господар и син на Давид.

Това е часът на истината за фарисеите. Но въпреки доказателствата те не жеалят да признаят Иисус за дългоочаквания Месия. Затова четем:

> И никой не можеше да Му отговори нито дума; нито дръзна някой вече от този ден да Му задава въпроси (Мат. 22:41–46; ср. Марк 12:35–37; Лука 20:41–44).

Новозаветните автори не оставят място за съмнение, че Онзи, който **седи от дясната страна** на Бога, е не някой друг, а Иисус от Назарет (Мат. 26:64; Марк 14:62; 16:19; Лука 22:69; Деян. 2:34, 35; 5:31; 7:55, 56; Римл. 8:34; 1 Кор. 15:24 и сл.; Еф. 1:20; Кол. 3:1; Евр. 1:3, 13; 8:1; 10:12, 13; 12:2; 1 Петр. 3:22: Откр 3:21). Следователно ст. 1 разкрива какво **казва** Йахве **на Господ** Иисус във все още предстоящия момент на Неговото прославяне, когато Той ще седне **от дясната страна** на Бога. Но Той ще остане там само **докато враговете** Му станат **подножие под краката** Му.

110:2 Между ст. 1 и 2 виждаме онова, което Х. А. Айрънсайд нарича „великата интермедия“[76] – епохата на Църквата, която продължава от възцаряването на Христос до Неговото второ идване. В ст. 2 виждаме как Йахве изпраща **от Сион** царския **скиптър** на Месията; с други думи, Господ поставя Христос за Цар, като прави Ерусалим столица на царството Му. Този скиптър е символът на царската власт. Христос получава власт да царува над цялата земя сред враговете Си. **„Владей сред враговете Си.“** Преди това Господ вече ще е унищожил всички Свои врагове, които не са Му се покорили. Тук не става въпрос за унищожението на Неговите врагове, а за това, че Той ще владее над онези врагове, които са станали Негови приятели и с радост приемат Неговата власт.

110:3 Ст. 3 потвърждава това. Неговият **народ** с желание се предоставя на Негово разположение **в деня,** в който Той ще поведе войската Си по святата планина. Както казва НИПБКДж:

> **Народът ти ще бъде Твои доброволци в деня на силата Ти, в свято великолепие ...**

Тук народът с готовност посреща Царя в свята премяна. „В своя живот и поведение“, пише Барнс, „те ще разкриват цялата прелест и привлекателност на светия и чист характер.“

Последната част на ст. 3 е страшилището на преводачи и коментатори. Скроджи я перифразира по следния начин: „ ... както росата се ражда от своята майка, зората, така и Твоята войска ще дойде при Теб неизброима, бодра, искряща и силна.“[77]

110:4 Една от забележителните особености на Царството ще бъде, че Господ Иисус ще съчетава в Своята личност двойната длъжност на цар и **свещеник.** Такава комбинация е особено опасна, когато владетелите са просто хора; силният и настойчив призив за отделяне на църквата от държавата не е лишен от основание. Но това е едно прекрасно съчетание, когато Владетелят е Иисус. Неподкупната царска власт и духовното свещенство ще дадат на света такова управление, за каквото той винаги е мечтал, но никога не е познавал.

В ст. 4 начуваваме четири неща за свещенството на Месията:

1. Той е станал **свещеник** чрез клетвата на Йахве.
2. Тази длъжност е неотменима.
3. Неговото свещенство е вечно.
4. То е **според Мелхиседековия чин.**

Изразът **„според Мелхиседековия чин“** е разтълкуван за нас в Евреи 5–7. Там свещенството на Мелхиседек е сравнено и съпоставено с Аароновото или Левиевото свещенство.

Под закона Бог назначава за свещеници мъже от левиевото племе и от семейството на Аарон. Тяхното свещенство се получава по наследство и приключва със смъртта им.

Свещенството на тази загадъчна личност Мелхиседек е получено по суверенно назначение от Бога. То не е по наследство от родителите („без баща, без майка, без родословие“, Евр. 7:3а), нито пък се споменава това свещенство да е имало начало или край („нямащ нито начало на дни, нито край на живот“, 7:3б). По тези и други особености свещенството на Мелхиседек превъзхожда това на Леви. Неговото свещенство е основано от суверенната и вечна Божия наредба и тъй като Той живее по силата на един безкраен живот, Неговото свещенство никога няма да приключи.

Друго отношение, в което **Мелхиседек** наподобява Месията, е, че той е едновременно и цар, и свещеник. Името и титлата му означават, че той е цар на правда и цар на мир (Евр. 7:2). Освен това той също така е и свещеник на Всевишния Бог (Бит. 14:18).

110:5 Последните три стиха на псалма изобразяват Господ Иисус като могъщ завоевател, който потушава всяко беззаконие и бунт, преди да установи царството Си. Проблемът с определянето на личностите в тези стихове до голяма степен се решава, ако приемем, че те са отправени към Йахве и се отнасят за Месията-Цар. Така ст. 5 ще гласи:

Господ (Адонай – тук Господ Иисус) **е от дясната Ти** (на Йахве) **страна, Той** (Месията) **ще съкруши царе в деня на яростта Си.**

110:6 Господ настъпва срещу езическите народи, както е предсказано в Йоил 3:9–17, Зах. 14:3 и Откр. 19:11–21. Той извършва съд **между народите,** като осейва **земята** с телата им. Твърдението **„Ще разбие главата на владеещия над много земи“** може би се отнася за съдбата на Човека на греха, „когото Господ Иисус ще премахне с дъха на устата Си и ще унищожи с явлението на пришествието Си“ (2 Сол. 2:8).

110:7 Докато се справя с враговете Си, Царят **ще пие от потока на пътя.** Тъй като водата често е символ на Светия Дух (Йоан. 7:38, 39), това предполага, че служението на Духа освежава и дава нови сили на Господа. Това обяснява защо след това Той вдига **главата** Си в победа.

Псалм 111: Чудните дела на Господа

Псалм 111 е изтъкан от три нишки:

1. делата на Йахве (ст. 2–4, 6–7);
2. думите на Йахве, посочени със синонимите завет (ст. 5, 9) и заповеди (ст. 7);
3. вечният характер на всичко, което Той е, и което върши (ст. 3, 5, 8–10).

На еврейски този псалм представлява акростих. Всеки от първите осем стиха има по два реда. Последните два стиха имат по три реда. Всеки от двадесет и двата реда започва с поредна буква от еврейската азбука.

Темата на този псалм са съвършенствата на възцарения Христос. Израил пее хваления на Онзи, който го е призовал от тъмнината на Египет и Вавилонския плен в Своята чудна светлина.

111:1 Песента започва с призив към верните да **славят ГОСПОДА** (евр.: **„Алилуя“)** и с личната решимост на псалмиста да **слави ГОСПОДА** целенасочено и без да се бави. Той ще прави това както в малки групи от вярващи, така и сред големи събрания, или, както бихме казали ние, и често, и публично.

111:2, 3 Четирите описания на **делата на ГОСПОДА,** дадени тук, са верни за всичко, което Той прави, но „върхът“ на всички Божии дела за старозаветните евреи е освобождението от Египет. **Велики са делата на ГОСПОДА;** размишлението върху тях носи безценни плодове за **всички, които се наслаждават в тях.** Те са поразителни демонстрации на Неговата слава, величие **и правдата Му,** която **трае вечно.**

111:4, 5 Той постановява Пасхата като вечен спомен за спасението на Израил чрез кръвта на агнето – незабравим свидетел на Неговата благодат и милост. В Господната вечеря Той оставя възпоменание за нашето спасение чрез кръвта на съвършеното Агне, незабравимо напомняне, че Бог е **милостив и състрадателен.** Може би в ст. 5 става дума преди всичко за чудотворния начин, по който Бог снабдява с **храна** (букв. „плячка“) израилтяните по време на тяхното пътуване през пустинята. Той никога не забравя, че те са народът на Неговия завет. И *винаги* е верен на обещанията, които е дал.

111:6 Той е показал на народа Си и друга демонстрация на могъщите Си дела, като е изгонил ханаанските народи и в безопасност го е завел в Обещаната земя, която псалмистът тук нарича **„наследството на народите“.**

111:7–9 Всички Божии **дела** доказват, че Той е винаги верен и справедлив. **Всичките Му заповеди** са абсолютно надеждни. Той завинаги пази обещанията Си и ги изпълнява вярно и честно. **Изпраща изкупление на народа Си** във времето на Изхода, както и по-късно, когато го връща обратно от Вавилонския плен. Той отново ще стори това, когато върне дванадесетте племена обратно в земята на Израил, преди да установи славното Си царство. Всичко това е част от Неговия **завет** и не може да се провали. **Свято и страшно е Неговото** достопочтено **Име,** а каквото е Името Му, такъв е и Той!

111:10 Само човекът, който благоговеее пред Бога, е тръгнал по пътя **на мъдростта.** Колкото повече Му се покоряваме, толкова повече светлина ни дава Той. „Покорството е органът на духовното познание.“

Той заслужава да бъде хвален **вечно!**

Псалм 112: Благословенията на праведния

112:1 Съществува тясна връзка между този псалм и предходния – както в тяхната форма на акростих, така и в духовното им послание. Псалм 112 започва там, където завършва Псалм 111 – с **човека, който се бои от ГОСПОДА,** и който постоянства в мъдрост. Няколко от нещата, казани за Господа в първия псалм, са приложени и за благочестивия човек във втория. В Пс. 111 виждаме как Слънцето на Правдата блести в Своята слава; тук виждаме вярващия, който като луната отразява тази слава. Като гледа красотата на Господа, вярващият бива преобразяван в същата прелест от Светия Дух (2 Кор. 3:18).

„Славете ГОСПОДА!“ **(„Алилуя!“)** Тези думи често изразяват чувствата на псалмиста – добър пример и за нас.

Кой човек е щастлив? Това е онзи, който почита и се покорява на **ГОСПОДА, който много се наслаждава на Неговите заповеди** и доказва това, като им се подчинява. Той жъне благословенията, които произтичат от живота на практическо благочестие, като например:

112:2 *Знатно потомство*. **Потомците му** ще се радват на положение на власт и престиж. Те ще бъдат почитани заради благочестивото си потекло. (Когато прилагаме тези благословения към епохата на Църквата, трябва да ги разглеждаме не в тяхното земно, материално значение, а в духовното им съответствие.)

112:3 *Благоденствие*. В най-общ смисъл е вярно, че покорството на Божието слово спасява човека от пропиляване на имота и бедност. Резултатът от неговата правда, честност, трудолюбие и пестеливост се простира за много поколения след него.

112:4 *Обещание за светлина*. Няма гаранция, че никога няма да има мрак, но има обещание, че **в тъмнината** ще **изгрее светлина.** Във всички мрачни моменти на живота Господ ни показва, че **е милостив и състрадателен.**

112:5, 6 *Щедрост*. Животът на човека, който е щедър и не отказва да дава назаем на онези, които са в истинска нужда, е благословен. Този човек управлява делата си благоразумно и праведно. Животът му е поставен на стабилна основа и за него ще си спомнят дълго, след като си е отишъл.

112:7 *Свобода от страх*. На такъв човек не му се налага да живее в постоянен страх от лоши новини, от неуспехи в работата, от природни бедствия. Той се уповава на ГОСПОДА и знае, че не може да му се случи нищо без Божията воля.

112:8 *Сигурност дори когато го нападат*. Дори **притеснителите** му не могат да смутят неговия мир и спокойствие. Той има сигурността, че дори и за момента да изглежда, че те имат надмощие, пак поражението им е сигурно и той е на страната на победителя.

112:9 *Трайно благополучие и почит*. Резултатите от неговата милост и щедрост към **сиромасите** никога няма да се забравят. Няма да му се наложи да окачи **рога** си (символ на силата) в срам. Напротив, той ще **се издигне** и главата му ще бъде увенчана с похвала. Павел цитира този стих във 2 Кор. 9:9, за да покаже вечните резултати от щедростта.

112:10 *Завистта на безбожните*. Когато **безбожните видят** наградата и неизменната почит, които благочестивият получава, те ще завиждат и ще се дразнят. **Ще скърцат със зъби** от яд, а след това дори ще изгубят ума си **и** завинаги **ще изчезнат**. Всичко, за което са живели, **ще погине** заедно с тях. Барнс отбелязва:

> Това е в ярък контраст с онова, което псалмът казва, че ще се случи на праведните. Те ще процъфтяват и ще бъдат щастливи; ще могат да постигат целите си; ще ги уважават, докато са живи, и ще ги помнят, когато умрат; Бог ще се застъпва за тях в най-мрачните моменти; ще бъдат непоколебими и спокойни в моментите на опасности и беди; ще се уповават на Господа и ще им върви. Определено има огромна печалба ... в това, да бъдеш приятел на Бога.[78]

Псалм 113: Така велик, но и така милостив

113:1–6 Първите пет стиха описват Бога като е *неизмеримо велик,* а последните четири – като *интимно близък*.

Нашият Бог е неизмеримо велик. Затова той заслужава да бъде хвален.

От кого?	От всички Негови **слуги.** (ст. 1)
Как?	Като благославяме **Името** Му, което означава да Му благодарим за всичко, което Той е. (ст. 2а)
Колко често?	Постоянно – сега и до века. (ст. 2б)
Къде?	Навсякъде – от земите на изгрева до земите на залеза. (ст. 3а)

За какво?	*За Неговото величие*. Той е **високо над всички народи, Неговата слава е над небесата** (ст. 4). *За Неговата несравнимост*. Никой не може да се сравни с Онзи, който седи на Своя престол **на високо** (ст. 5). *За Неговото безгранично проникновение*. Няма нищо в небесата или на земята, което Той да не вижда (ст. 6). Текстът подсказва, че Той трябва да се приведе, за да види дори нещата в небето!

Но, хвала на Името му, Онзи, който е неизмеримо велик, е безкрайно близък.

113:7–9 Бедните могат да знаят това! Той ги **издига от пръстта.**

Сиромасите могат да знаят това! Той ги **издига** от ниското им положение и ги слага **да седят с първенци,** с превъзходните на земята.

Бездетната може да знае това! Той я **настанява** в **дом** и я прави като **весела майка на синове.** Безплодието е било ужасяващ позор за еврейските жени. Според *Коментар на книгата на молитвите* избавлението от това проклятие е повод за неизразима радост.

Приложение

Аз бях *беден,* но чрез вярата в Христос станах невъобразимо богат с духовни богатства.

Бях *сиромах,* но Господ Иисус взе този просяк от бунището и му даде прекрасни братя и сестри християни – другарство, което превъзхожда всичко, което светът би могъл да предложи.

Бях *безплоден,* животът ми беше лишен от плодове за Бога. Той ме избави от празното безполезно съществуване и ми подари смислен и ползотворен живот.

Ето защо не е изненадващо, че и аз пея заедно с псалмиста: **Алилуя!**

Той седи във небеса на трона.
Без недостатък носи царската корона.
Към Него е любовта на Отца,
за Него – на изкупените песента.

Макар и толкоз извисен, приема
от Своите Си жертвата хвалебна.
И викът им, изплакан плахо нощем,
ще стигне до Спасителя им мощен.

Томас Кели

Псалм 114: Могъщото присъствие на Господа

114:1 Сагата за изкуплението на Израил **от Египет,** преживяванията му в пустинята и пристигането му в земята на обещанието са отначало докрай удивителна демонстрация на Божията сила. В мисълта на евреите това всъщност е най-великата демонстрация на божествената сила, която изобщо някога светът е виждал.

Колко забележително е времето, **когато Израил излиза от Египет,** когато дългите години на робство и гнет приключват! Кой може да измери възторга на израилтяните, най-после спасени от египтяните? Те няма повече да се превиват под заплахите и проклятията, с които ги обсипват на чужд език!

114:2 По това време територията, определена за племето на **Юда, става** Божие **светилище.** Там храмът е издигнат в Ерусалим. А цялата земя на **Израил** става **Неговото владение** – областта, която Той обгръща с неуморна грижа. Онова, което в географски смисъл е било в сила за Израил и Юда тогава, е в сила и за църквата днес.

114:3 Когато израилтяните достигат Червено море, водите ги виждат и се отдръпват в ужас. Но бъдете сигурни, че не видът на тълпата бежанци е предизвикал този ужас. **Морето** поглежда нагоре, **вижда** своя Създател и тогава бързо **побягва назад,** за да може Израил

да мине през него, без дори да намокри краката си.

Същото се случва и 40 години по-късно, когато влизат в Обещаната земя. Река **Йордан** задържа водите си при град Адам и последната бариера пред влизането в земята се превръща в път към нея.

Преминаването през Червено море и през Йордан са съответно изходната и крайната точка на тази епична глава от историята на нацията. Преминаването през Червено море символизира нашето изкупление от света чрез Божията сила посредством отъждествяването с Христос в смъртта, погребението и възкресението Му. Преминаването през Йордан говори за избавлението от лутането из пустинята и влизането в нашето духовно наследство, отново чрез смъртта, погребението и възкресението на Христос.

114:4 В интервала между тези две събития има и други удивителни примери за Божието могъщество. Един от най-зрелищните е даването на закона на планината Синай. Природата така се разтриса, че **планините заподскачват като овни** и **хълмовете – като агнета.** Изглежда, че Божията слава е била така съкрушителна, че цялата околност е била като разтърсена от катаклизъм. Гледката е толкова ужасяваща, че Мойсей, Божият човек, казва: „Много съм уплашен и разтреперен" (Евр. 12:21). Авторът на Писмото към евреите ни напомня, че ние не сме пристъпили към тази ужасяваща планина на закона, а към престола на благодатта.

> Гневът и на закона, и на Бога
> не може вече нищо да ми стори.
> Че послушанието на Спасителя,
> кръвта Му,
> покри напълно вината на греха ми.
>
> *Огъстъс М. Топлейди*

114:5, 6 Псалмистът е толкова възхитен от тези прояви на Божието могъщество, че закачливо пита **морето, Йордан, планините** и **хълмовете** защо са постъпили така. От въпроса лъха весел присмех към някои от най-великите символи на могъщество и непоклатимост в природата за това, че са се ужасили от погледа на Господа.

114:7, 8 Следва разсъждението, че цялата **земя** трябва да изпитва най-дълбоко благоговение и уважение към такъв Бог. Той е великият АЗ СЪМ и едновременно с това Той е **Богът на Яков,** Богът на недостойния човек. Той **превръща канарата във водно езеро, кремъка – във воден извор.** Това става два пъти (Изх. 17:6; Чис. 20:11). Народът е бил напълно обезсърчен от жажда. Израилтяните са роптаели горчиво и дори са пожелали да се върнат в Египет. По свръхестествен начин Бог им дава **водно езеро** от една скала, първият път при Хорив, а после при Мерива. Павел ни казва, че *канарата* е символ на *Христос,* който е бил ударен за нас на Голгота и дава животворна вода на всички, които идват при Него с вяра (1 Кор. 10:4).

Псалм 115: Израил отхвърля идолите

Юдеите са се завърнали от своето изгнание във Вавилон. Отново са в своята земя. Но самите те нямат никакъв принос за това. Възстановяването им е дело единствено на Йавхе. Той прави това заради неизменната Си любов към Своя народ и заради верността Си към Своето обещание.

115:1, 2 Твърде дълго езичниците са се присмивали на евреите. **„Къде е сега** вашият **Бог?** Едва ли много Го е грижа за вас, щом ви е оставил да гниете в плен седемдесет години!" Но сега те вече не могат да кажат това. Присмехът и подигравките им са заглъхнали. Бог е защитил Името Си.

115:3 Сега вече за целия свят трябва да бъде очевидно, че истинският Бог е

трансцедентен – **„Нашият Бог е в небесата“,** и че е суверен – **„върши всичко, което Му е угодно“.** Трансцедентността на Бога означава, че Той е извисен над вселената и съществува отделно от нея. Божието всевластие, или суверенитет, означава, че Той е свободен да **върши всичко, което Му е угодно,** а онова, което Му е угодно, е винаги добро, справедливо и мъдро.

115:4–7 Бог допуска юдеите да бъдат отведени в плен от вавилонците заради идолопоклонството им. Но след като вече са разбрали безсилието и безполезността на **идолите,** те се смеят на езичниците за техните изваяни изображения.

Идолите са изработени от **сребро и злато** и следователно тяхната стойност се определя от пазарните условия. Те са направени от хора и затова са по-низши от онези, които ги боготворят. Те **имат уста, но не** могат да поучават или да предсказват бъдещето. **Очи имат, но не виждат** трудностите на своя народ. **Уши имат, но** нямат силата да **чуват** молитви. Те **имат носове, но не** могат да **помиришат** благоуханието, което им се принася. **Ръце имат, но** нямат способността да усещат с тях. **Крака имат, но не** могат да се помръднат от поставката си. Те дори **не издават звук от гърлото си.**

115:8 Онези, които ги правят, ще станат като тях. В духовната сфера действа принципът, че хората заприличват на обекта на своето поклонение. Моралните им стандарти се формират от техния бог. **Всеки, който се уповава на** образи, става покварен, слаб, глупав и неразумен.

115:9 Само Йахве е достоен за доверие. Затова сега един солист пристъпва напред и призовава **Израил** към живот на неизменно **упование** в **ГОСПОДА.** Хорът отговаря с признание – **Той им е помощ и щит.**

115:10, 11 После солистът призовава свещениците от **Аароновия дом** безрезервно да положат вярата си в **ГОСПОДА;** хорът отново отговаря с признанието, че **Той е** тяхната изпитана и доказана **помощ** и Защитник. Третият път солистът разширява призива си, като включва в него и всички онези, **които се боят от ГОСПОДА,** като вероятно има предвид и езичниците, които са се обърнали към Него. Те също знаят, че **Той е** тяхната истинска **помощ и щит.**

115:12–15 След това сякаш свещениците подемат песента и уверяват народа, че същият **ГОСПОД,** който **си** е **спомнил** за тях, като ги е върнал в притежанието им, **ще** ги **благослови** – народа, свещениците, прозелитите от всяка възраст, положение, обществена прослойка и култура. Те се молят Бог да **благослови** Своя народ и потомците му и да ги **умножи,** като вероятно имат предвид численото нарастване на народа им, който е намалял. Но тази молитва може би включва и духовно и материално благополучие. Освен всичко това те се молят за цялостното благословение на **ГОСПОДА, който е направил небето и земята.**

115:16 Бог е направил **небесата** за Свое собствено жилище, но **земята** Той е определил за място, където да живеят хората. И на това място човекът може да Му се покланя и да Му служи.

115:17, 18 Ст. 17 отразява традиционното виждане на старозаветните светии, че смъртта слага край на способността на хората да **хвалят ГОСПОДА.** Доколкото им е известно, **мъртвите** са в състояние на пълно мълчание. Сега вече ние знаем, че онези, които умират във вяра, незабавно преминават в Господното присъствие. Макар телата им да лежат в гроба в мълчание, духовете им са свободни да славят и да се покланят на Господа. Но основната идея на техния довод важи и за нас – ние трябва да славим Господа, докато сме живи. И това е обрекът, с който завършва този псалм:

Ние ще благославяме ГОСПОДА отсега и довека. Алилуя!

Псалм 116: Любя Господа!

От целия псалм бликат радостта и веселието на първото Великденско утро. Гробът в градината е празен. Христос е възкресен от мъртвите чрез славата на Своя Отец. И сега възторжено запява благодарност към Бога за това, че е чул молитвите Му и Го е възкресил.

116:1–4 Забележете как започва Той: **„Любя ГОСПОДА.“** Само две думи, но те са най-чисто поклонение. За плахите души, които погрешно смятат, че човек може да пристъпва към Бога само с грандиозен език, е голямо насърчение да знаят, че и най-простото заявяване на любовта към Господа е истинско поклонение.

Но не бива да спираме дотук. Като Спасителя трябва да продължим да изреждаме великите неща, които Бог е сторил за нас. Това също е поклонение. Господ Иисус прелива от непрестанна благодарност, защото Неговият Отец е **чул** измъчените Му **молби** от Гетсимания и Голгота. Когато **смъртта** е затягала примките си около Него и **притесненията** на физическата смърт са Го **достигнали,** когато е бил в неописуема агония, Той е извикал към **ГОСПОДА** да Го **избави.** И Той Го е избавил. Не Го е спасил от умиране, но Го е избавил от властта на смъртта.

116:5, 6 Трети елемент на поклонението е изявяването на превъзходствата на Господа. Тук възкресеният Христос изброява някои от Божиите съвършенства, които са се проявили в Неговото Възкресение. Бог е **милостив** – Той е благ и добър. Бог е **праведен** – всичко, което прави, е справедливо и честно. **Бог е състрадателен** – пълен е с огромно съпричастие. **ГОСПОД пази простодушните,** което по отношение на нашия Господ на кръста означава, че Той е запазил искрения, невинния и безпомощния. Бог спасява Своите хора, когато са в опасност.

116:7 И последно, Бог щедро дава **добро** на онези, които се уповават на Него – Той не е стиснат в даването на блага. Затова Господ Иисус казва: **„Върни се, душо моя, в покоя си.“** Тревогите, мъките и агонията Му са приключили. Бог Го е чул и Го е избавил. Сега Той влиза в Своя справедливо заслужен **покой.**

116:8–11 След това нашият Господ отново прави преглед на онова, което Неговият Отец е извършил за Него. От това научаваме, че не бива да се страхуваме да се повтаряме в поклонението си. Бог никога не се изморява да слуша възхвалата на Своите деца. А темата заслужава безкрайно повторение. Сърцето на Христос е пълно с благодарност към Неговия Отец за трите неща, от които Го е избавил. Той е **избавил душата** Му **от смърт, очите** Му **от сълзи и краката** Му **от подхлъзване** или поражение. Сега Той **ходи пред ГОСПОДА в земята на живите** – победител над греха, смъртта, гроба и Шеол.

Несъмнено е трудно да се проследи хода на мисълта в ст. 10 и 11. Може би общият смисъл е най-добре уловен в САП:

> Продължавах да вярвам, дори когато си казах: „Напълно съм съкрушен!“
> Дори когато изпаднах в ужас и си казах: „На никого не може да се вярва.“

Вярата Му не се спъва дори и в мига на Неговата най-дълбока агония или когато хората показват колко са недостойни за доверие. Думите Му не са породени от съмнение, а са израз на дълбока убеденост.

116:12, 13 И накрая следва един финален елемент на преклонение, изразен с въпроса: **„Какво да върна на ГОСПОДА за всичките Му благодеяния към мен?“** В нашия случай не можем и да си помислим, че бихме могли да Му се отплатим с нещо; всеки подобен опит би

бил обида към Неговата благодат. Но в нас е вроденото желанието да откликнем на благодатта Му по някакъв подобаващ начин. Този начин е да **вдигнем чашата на спасението и** да **призовем Името на ГОСПОДА.** Да **вдигнем чашата на спасението** означава да изразим своята благодарност към Господа за това, че ни е спасил. Да **призовем Името на ГОСПОДА** означава да извършим специален акт на посвещение в признание на величието на Неговото спасение.

116:14 Възкресеният Спасител е решен да изпълни **обещанията Си на ГОСПОДА ... пред целия Негов народ.** Това са **обещания** за прослава, преклонение и благодарност, които Той е дал преди и по време на Своите страдания. **Сега** Той изпълнява тези **обещания.**

116:15 Тук потокът на мисълта сякаш отново се прекъсва от забележката на Господа: **„Скъпоценна е в очите на ГОСПОДА смъртта на Неговите светии.“** Но дори да ни е трудно да открием съответствието ѝ в контекста, ние можем да ѝ се наслаждаваме и като изолирано твърдение. То важи за всички **светии** – тяхната **смърт** е **скъпоценна** за нашия Бог, защото означава, че те са заедно с Него в слава. Но това никога не е било по-вярно отколкото в случая с Господ Иисус. Смъртта Му е **скъпоценна** за Неговия Отец, защото тя осигурява справедлива основа, на която Той може да оправдава безбожните грешници.

116:16, 17 В ст. 16 Иисус, Възкресеният, продължава да бъде „Слугата на Йахве“. Той сякаш казва: „Обичам господаря си ... не желая да изляза свободен!“ (Изх. 21:5). И така Той решава да бъде **слуга** завинаги. Като Син на Божията **слугиня,** Той обещава да служи на Бога също като майка Си Мария, защото Йахве е **развързал връзките** Му.

116:18, 19 Той отново обещава да **принесе** на Бог Отец **жертва на благодарност и** да **призове Името на ГОСПОДА.** В събранието на Божия **народ** в храма в Ерусалим Господ Иисус **ще изпълни обещанията Си,** като поведе народа в звучен хор, пеещ възхвала **на ГОСПОДА.** Това ще стане, когато великият Емануил се завърне на земята и поеме скиптъра на властта над вселената в Своята прободена от гвоздеите ръка.

Псалм 117: Народите славят Бога

В тази най-кратка глава на Библията **народите** са призовани да **хвалят ГОСПОДА** за **мощната** Му **милост** и за вечната Му **вярност.** Апостол Павел улавя значимостта на този псалм и цитира първи стих в Римл. 15:11, за да покаже, че езическите народи ще споделят заедно с Израил милостта на Месията. Той идва не само да утвърди обещанията, дадени на патриарсите, но и за това, „народите да прославят Бога за милостта Му“.

Следната перифраза ни разкрива посланието на Псалма с удивително красиви думи:

> Нека се издигне слава на Твореца
> от всички, които обитават света!
> Нека се възпява името на Спасителя
> от всеки език и всяка страна!
> Вечни са Твоите милости, Господи.
> Вечни и истинни – Твойте слова.
> От бряг до бряг ще се носи хвала,
> докато още има небе и земя.
>
> *Исаак Уотс*

Псалм 118: Ето вашият Цар!

Събитието, което отбелязва този величествен хорал на възхвала, е Второто пришествие на нашия Господ и Спасител Иисус Христос. Действието се развива в Ерусалим, където множествата са се събрали да отпразнуват Пришествието на дългоочаквания Месия на Израил. В сянката на храма солистът заема мястото си пред микрофона, а хорът стои зад него. Сред публиката се възцарява тишина.

118:1	Солист:	**Славете ГОСПОДА, защото е благ,**
	Хор:	**защото милостта Му е вечна!**
		(Цялата публика кима в израз на възторжено одобрение.)
118:2	Солист:	**Нека каже сега Израил:**
	Хор:	**„Неговата милост е вечна!“**
118:3	Солист:	**Нека каже сега Аароновият дом:**
	Хор:	**„Неговата милост е вечна!“**
		(Свещениците до вратата на храма отговарят с басово „Амин“.)
118:4	Солист:	**Нека кажат сега, които се боят от ГОСПОДА:**
	Хор:	**„Неговата милост е вечна!“**
		(При това група богобоязливи езичници прехапват устни и преглъщат сълзи на благодарност за благодатта, която им е дала възможност да споделят славата на този миг.)
118:5–9	Солист:	**От бедата си призовах ГОСПОДА.** **ГОСПОД ми отговори и ме постави на широко място.** **ГОСПОД е откъм мен, няма да се уплаша – какво ще ми стори човек?** **ГОСПОД е откъм мен, сред помощниците ми,** **и ще видя повалянето на онези, които ме мразят.** **По-добре да се уповаваш на ГОСПОДА, отколкото да се доверяваш на човек. По-добре е да се уповаваш на ГОСПОДА, отколкото да се доверяваш на князе.**
		(Народът разбира, че това са думите на верния остатък от Израил, който Бог по удивителен начин е опазил през времето на Скръбта. Те са се научили да се уповават само на Бога и са изгубили страха си от хората. Те осъзнават, че е **по-добре да се уповаваш на ГОСПОДА, отколкото** дори **на князе** – найзнатните сред хората.)
118:10	Солист:	**Всички народи ме заобиколиха,**
	Хор:	**но с Името на ГОСПОДА ще ги изтребя.**
118:11	Солист:	**Заобиколиха ме, да, заобиколиха ме,**
	Хор:	**но с Името на ГОСПОДА ще ги изтребя.**
118:12	Солист:	**Заобиколиха ме като пчели,** **но угаснаха като огън от тръни.**
		(Тръните горят с буен пламък, но много бързо **угасват.)**
	Хор:	**Да, с Името на ГОСПОДА ще ги изтребя.**
118:13, 14	Солист:	**Ти ме блъсна силно, за да падна, но ГОСПОД ми помогна.** **ГОСПОД е моята сила и моята песен и Той ми стана спасение.**
		(В ст. 13 солистът говори за Антихриста и за неговото зверско отношение към израилевия остатък заради техния отказ да се огънат под натиска му. В критичния момент Господ се намесва и хвърля фалшивия месия в огненото езеро [Откр. 19:19, 20].)
118:15, 16	Солист:	**Глас на ликуване и спасение е в шатрите на праведните.**
		(Целият Израил възторжено ликува заради триумфа на Месията. Във всеки дом хората пеят тази победна песен.)

Хор: **Десницата на ГОСПОДА върши мощни дела.**
Десницата на ГОСПОДА е възвишена.
Десницата на ГОСПОДА върши мощни дела.

118:17, 18 Солист: **Аз няма да умра, а ще живея и ще разказвам за делата на ГОСПОДА. Строго ме наказа ГОСПОД, но на смърт не ме предаде.**

(От името на израилевия остатък солистът припомня многобройните погроми над евреите и многото случаи, в които са били близо до пълно изтребване. Но Господ по свръхестествен начин ги е спасявал от лъвови уста и сега те гледат към бъдещето с надежда и увереност.)

118:19, 20 Солист: **Отворете ми портите на правдата!**
Ще вляза през тях и ще прославя ГОСПОДА.

(Изкупеният Израил иска позволение да влезе в дворовете на храма, за да принесе благодарствени жертви на Господа. Жертвената система ще бъде частично възстановена по времето на царуването на Христос, като жервите ще напомнят за Голгота, т. е. ще бъдат възпоменателни.)

Хор: **Това е портата на ГОСПОДА, праведните ще влязат през нея.**

(Това са думите на левитите-вратари на храма. Те обясняват, че тази **порта** принадлежи на Йахве и е предназначена за благочестивите, които искат да пристъпят към Него.)

118:21, 22 Солист: **Ще Те прославям, защото си ми отговорил и си ми станал спасение.**

(Израил приветства Господ Иисус като свой Спасител.)

Хор: **Камъкът, който отхвърлиха зидарите, стана глава на ъгъла.**

(**Камъкът** е Господ Иисус. **Зидарите** са евреите и особено техните водачи, които Го отхвърлят при Неговото Първо пришествие. Сега, когато народът на Израил вижда презрения Назарянин, увенчан със слава и чест, той признава онова, което Паркър нарича „глупостта на специалистите“. Отхвърленият камък е станал Главният камък на ъгъла [АСПБ]. Съществува известна неяснота по въпроса какво точно е главният камък:

1. Ъгловият камък на дадена сграда.
2. Ключовият камък на арка.
3. Върховият камък на пирамида.

Което и да е правилното мнение, контекстът внушава идеята за най-голяма почит.)

118:23 **От ГОСПОДА е това и чудно е в нашите очи.**

(Хорът говори от името на Израил, който потвърждава, че Йахве е Онзи, който е дал на Господ Иисус полагащото Му се място в сърцата и обичта на Неговия народ. Денят на възцаряването най-сетне е дошъл!)

118:24 **Това е денят, който ГОСПОД е направил;**
нека се радваме и се веселим в Него!
(Барнс пише: „Това сякаш е съвсем нов по естеството си ден, създаден специално за този случай, ден, какъвто хората никога не са очаквали да видят. Той сякаш е бил създаден отделно от хода на времето, а после е бил добавен към другите дни.“[79])

118:25 **Моля Те, ГОСПОДИ, спаси!**
Моля Те, ГОСПОДИ, изпрати благоденствие!
(Това е стихът, който народът на Ерусалим цитира по време на така нареченото тирумфално влизане на Христос в града. „Осанна“ е оригиналната еврейска дума, която означава „Моля Те, спаси“ [Мат. 21:9]. Скоро обаче те заменят приветствието си с викове за екзекуцията Му. Сега обаче Израил привества Господа в деня на Неговата сила и вече чувствата са както искрени, така и трайни.)

118:26 Солист **Благословен, който иде в ГОСПОДНОТО Име!**
(Когато Господ наближава района на храма, главният певец започва с призивен тон да пее благословението на народа. Това е исторически момент. Много векове преди това Иисус предупреждава израилтяните, че повече няма да Го видят, докато не кажат: „Благословен, който иде в ГОСПОДНОТО Име!“ [Мат. 23:39]. Сега те най-после с радост Го признават за свой Месия и Цар.)

Хор **Благословихме ви от ГОСПОДНИЯ дом.**
(Това може би е благословението на свещениците, които стоят вътре в храма.)

118:27 **ГОСПОД е Бог и той ни даде светлина.**
Доведете празничната жертва, вързана с въжета, при роговете на олтара!
(Израилевото общество се прекланя пред Иисус като Бог и като Онзи, който е донесъл светлина в техните помрачени сърца. При наближаването на процесията към бронзовия олтар, те привеждат и **вързаната с въжета жертва.)**

118:28, 29 Солист **Ти си моят Бог и аз ще Те славя.**
Боже мой, ще Те величая.
(Народът, който преди това е използвал името на Господ Иисус Христос с презрение, сега Го признава за Бог.)

Хор **Славете ГОСПОДА, защото е благ,**
защото милостта Му е вечна!
(Песента се е издигнала в мощно кресчендо на дълбока възхвала и преклонение. Музиката отеква по околните улици на стария Ерусалим. После полека замира, а народът се връща по домовете си да се наслаждава на прекрасното хилядолетно царуване на славния Господ, на когото принадлежи правото да владее.)

Псалм 119: Всичко за Библията

Този псалм е наречен златната азбука на Библията. Причината е, че той е разделен на 22 отделни откъса, по един за всяка буква от еврейската азбука. Всеки откъс се състои от по осем стиха и всеки стих започва със съответната буква от еврейската азбука. Така на еврейски всеки стих в първия откъс започва с алеф; във втория пасаж всеки стих започва с бет; и т. н.

В НИПБКДж, както и в повечето преводи на Библията, всички стихове в този най-дълъг псалм, с изключение на четири, съдържат някакво нарицателно или описание на Божието Слово. Четирите изключения са ст. 84, 121, 122 и 132. Названията на Божието Слово са: закон, свидетелства, пътища, правила, наредби, заповеди, слово(а), обещание, присъди, правосъдие и правда.

Ридаут смята, че използвайки азбуката под формата на акростих, авторът е искал да загатне, че „пълнотата и съвършенството на Божието Слово изчерпват всички изразни възможности на човешкия език“.[80] Подобна идея откриваме и в Новия Завет. Нашият Господ нарича Себе Си Алфа и Омега (Откр. 1:8). Това, разбира се, са първата и последната буква от гръцката азбука. Мисълта е, че Той е цялата благост и цялото съвършенство, което би могло да се изрази с всички букви от азбуката, комбинирани във всички възможни съчетания.

В псалма няма и два стиха, които да казват точно едно и също нещо. Във всеки стих има различен нюанс на значението.

К. С. Луис казва за Пс. 119:

> Това стихотворение не е и няма претенциите да бъде спонтанно изливане на сърцето, като например Псалм 18. То е като шаблон, нещо изработено като бродерия, бод по бод, в продължение на дълги, тихи часове на любов към неговия обект и на наслада в спокойната, дисциплинирана майсторска работа.[81]

Следните заглавия на темите на отделните пасажи на псалма са основани предимно на бележките на Ф. У. Грант:

ст. 1–8	Блаженството на покорството към Словото
9–16	Очистване чрез Словото
17–24	Проницателност чрез Словото
25–32	Чувство за недостатъчност, породено от Словото
33–40	Силата на Словото
41–48	Победа чрез Словото
49–56	Покой и утеха чрез Словото
57–64	Постоянство в Словото
65–72	Огромната важност на Словото в добри и зли времена
73–80	Прозрение чрез Словото
81–88	Подкрепа за угнетения чрез Словото
89–96	Непреходността на Словото
97–104	Мъдрост чрез Словото
105–112	Словото е светилник и светлина във всички ситуации
113–120	Безбожните и Словото
121–128	Отделяне и избавление чрез Словото
129–136	Радост и общуване чрез Словото
137–144	Ревност за Словото
145–152	Опит чрез Словото
153–160	Спасение чрез Словото
161–169	Съвършенството на Словото
169–176	Молитва и възхвала чрез Словото

В един забележителен смисъл този псалм изразява любовта към Божието Слово, която нашият Спасител е изпитвал като човек тук, на земята. Белет предполага, че „в цялостния си пророчески характер думите на [този псалм] ще бъдат думите на истинския Израил, когато се върне при своя Бог и при Неговите дълго отхвърляни слова“.[82]

119:1 Блажен или щастлив човек е онзи, чийто живот е съобразен със Словото **на ГОСПОДА.** Дори ако падне и съгреши, в Словото му е осигурена възможност за изповед и възстановяване и това го поддържа в **непорочно** състояние.

119:2 Единствено покорството към **свидетелствата Му** има значение – но не неохотното, колебливо, резервирано покорство, а огромното, дълбоко желание да Му бъдем угодни **с цяло сърце!**

119:3 Отрицателно изразено, щастието се състои в отделяне от всяка възможна форма на **беззаконие.** Положително изразено, това е следването на пътя, който Той е начертал за нас в Писанията. Най-сигурният начин да се опазим от зло е да бъдем изцяло заети с вършене на добро.

119:4 Божиите **правила** не са въпрос на избор, а *заповеди*. Те трябва да се спазват **усърдно,** а не наслуки.

119:5 Тук псалмистът преминава от общовалидните неща към онова, което иска да бъде в сила в неговия собствен живот. Като преминава незабележимо от поучение към молитва, той признава, че и желанието, и силата да постоянства в покорството си в крайна сметка идват от Бога.

119:6 Докато пази Господните наредби, той ще бъде пощаден от срама, от който умът се измъчва, бузите червенеят и понякога дори тялото се разболява.

119:7 „Пътят от молитвата до възхвалата не е нито дълъг, нито труден.“ Онези, които са се **научили** да се покоряват на **наредбите на** Божията **правда,** имат пълнота от радост, която води до спонтанно преклонение.

119:8 Твърдата решимост е съчетана със смирена зависимост. Псалмистът е твърдо решен да следва Господа. Но той осъзнава своята недостатъчност. Молитвата **„не ме оставяй напълно“** е не толкова реална възможност, колкото мнението на автора за онова, което чувства, че може би заслужава.

119:9 Един от най-критичните проблеми в живота на всеки **млад човек** е как да се **опази чист.** Отговорът е, че това може да стане само чрез практическо послушание на думите на Библията.

119:10 В светостта съществува необикновено сливане на човешкото желание **(с цялото си сърце Те търсих)** с божествената сила **(не ме оставяй да се отклоня от заповедите Ти).**

119:11 Той не иска да ни направи свети против нашата воля или без нашето съдействие. Някой мъдро е казал: „Най-добрата книга на света е Библията. Най-доброто място, където можем да я сложим, е **в сърцето.** Най-добрата причина да я сложим там, е че тя ни спасява **да не съгрешаваме против** Бога.“

119:12 Понеже Бог е толкова велик и милостив, обновената природа желае да научи Неговите **наредби** и да бъде възпитавана от тях. Христовата любов ни принуждава!

119:13 Дълбоката наслада от съкровищата на Словото неизбежно води към желанието да ги споделим с другите. Житейски закон е, че когато наистина вярваме нещо, ние искаме да го предадем и на другите.

119:14 Никой златотърсач никога не се е радвал на откритите буци самородно злато така, както се радва онзи, който открива скритите богатства на Писанието.

119:15 Божието Слово предоставя неизчерпаем материал за най-удовлетворителни размисли, но то никога не бива да

бъде отделено от решимостта да бъдем изпълнители на Словото.

119:16 „Заповедите Му не са тежки" (1 Йн. 5:3). Роденият от Бога **ще се наслаждава** на Господните **наредби** и ще бъде решен никога **да** не ги **забравя.**

119:17 Без Него не можем да направим нищо. Нуждаем се от Неговата благодат, за да можем да живеем, както и за да можем да се покоряваме на Неговото **слово.** При тази своя огромна нужда нека да Го молим за изобилна благодат.

119:18 Библията изобилства с **чудеса,** духовни деликатеси, скрити от повърхностния поглед. **Очите** ни трябва да бъдат отворени, за да можем да ги видим.

119:19 Библията е пътна карта, която безпогрешно води странника към целта.

119:20 Прекрасно е, когато нашата жажда за Писанията е огромна и неотслабваща. **Душата** на псалмиста се разкъсва от силен, ревностен копнеж по Словото, който гори **всякога.**

119:21 Историята изобилства с примери за това, как **горделивите** и наглите са отхвърляли Господните **заповеди** и скоро след това са били повалени от могъщата ръка на Бога.

119:22 Светът се подиграва и се присмива на вярващия. „Те се и чудят и ви хулят, че не тичате в същия поток на разпуснатостта" (1 Петр. 4:4). Но непорочността ще бъде възнаградена и Неговото „Хубаво, добри и верни слуго", ще бъде предостатъчно обезщетение за **укора** и **презрението.**

119:23 Дори когато властниците се съюзяват в хули и клевети против християнина, той може да намери сила и утеха в размишлението над Библията, „отговаряйки на своите клеветници, като изобщо не им отговаря".

119:24 Матю Хенри коментира:

> Чудел ли се е Давид как да постъпи, когато първенците са говорели против него? Съветници са му били Божиите наредби и те са го съветвали търпеливо да понесе всичко и да повери делото си на Бога.[83]

119:25 Животът има своите долини, както и своите върхове. Дори когато сме изпаднали в тъга, можем да призовем Господа да ни **съживи** чрез изцелителната сила на **словото.**

119:26 Когато разкриваме **пътищата си,** т. е. когато правим открита изповед на греховете си, Господ ни отговаря с прошка. Това води до обновено желание за святост, изразено в молитвата: **„Научи ме на наредбите Си!"**

119:27 Ние се нуждаем да разбираме значението на Божиите **правила** и как на практика да ги прилагаме в живота си. Това води към размисъл върху Божиите **чудни дела.**

119:28 В мрачните мигове на живота, когато **душата** ни **се топи** в сълзи, Бог на всяка утеха се привежда към нас и често пъти само с един стих от Писанието ни издига и ни укрепва да продължим напред.

119:29 Чрез Божия Дух и чрез Божието Слово ние можем да различаваме истината от заблудата. Библията насажда свята омраза срещу всяка форма на **лъжа.** Освен това тя учи, че истината е онова, което Бог казва за всяко нещо (Йоан 17:17).

119:30 В светостта човек не може да навлезе, като се остави да бъде носен по течението на живота. Тя изисква преднамерен избор на **пътя на истината** такъв, какъвто е разкрит в свещените Писания. Спърджън казва: „Божиите заповеди трябва да бъдат поставени пред нас като цел, към която да се стремим, като модел, по който да действаме, и като път, по който да вървим."

119:31 Псалмистът се придържа към Божиите **свидетелства** като залепен за тях. Но той пак съзнава своята склонност да се отклонява и вика към **ГОСПОДА** в съзнателна зависимост от Него.

119:32 Когато Бог ни даде големи сърца (а не големи глави), ние бързаме да пазим Неговите заповеди. Това е по-скоро въпрос на обич и привързаност, отколкото на интелект.

119:33 Ние трябва да се молим за напътствие. Като ученици в Божието училище трябва да бъдем нетърпеливи да научим как да прилагаме правилата на практика и да бъдем решени да се подчиняваме на Неговото слово до края на живота си.

119:34 Ние трябва да се молим за **разум.** Важно е да имаме правилни възгледи за Писанията, за тяхното значение и за задълженията, които ни налагат. Как иначе бихме могли да Го следваме с неразделено посвещение?

119:35 Трябва да се молим за ръководство. Духът е изпълнен с готовност, но плътта е слаба. Затова молим Господ да води краката ни **в пътеката на Своята** воля, защото това е единственият път, в който сме истински щастливи.

119:36 Трябва да се молим за духовно, а не за материално забогатяване. „Благочестието със скромност е голяма печалба“ (1 Тим. 6:6). Чудото на благодатта е, което отнема от човека любовта към парите и я заменя с любов към Библията.

119:37 Трябва да се молим за божествените реалности, а не за сенки. Ето Божия коментар за телевизията: **„Отвърни очите ми, за да не гледам суета.“** Телевизията представя един илюзорен, измамен свят, който всъщност не съществува. Божието Слово разглежда живота такъв, какъвто е в действителност.

119:38 Трябва да се молим Бог да **утвърди** обещанието Си. „Приемам всичките реки на Твоето благодеяние. Ти моето име напиши над всяко обещание.“ Нашето право да получим Неговите обещания се крие във факта, че ние **се боим от** Него.

119:39 Трябва да се молим да бъдем опазени от **срам,** от всяко нещо, което би могло да навлече упрек или позор на името на Господ Иисус. Неговите **присъди са добри;** ние трябва вярно да ги следваме.

119:40 Трябва да се молим за лично съживление. „И миражът ще стане на езеро и жадната земя – на водни извори“ (Ис. 35:7). Когато горим и **копнеем за** Неговите **правила,** Той ще ни **съживява чрез правдата Си.**

119:41 Не бива да приемаме Божиите **милости** и **спасение** за даденост, която ни се полага по право. Ние продължаваме да бъдем така зависими от Неговото състрадание и закрила по същия начин, както когато първоначално сме били спасени. Затова сега се позоваваме на Неговото обещание да се грижи за нас и да ни пази ден след ден.

119:42 Неоспоримите доказателства за отговорите на Господа на молитвите принуждават **хулите** на невярващите да замлъкнат. Нашата вяра е основана на **словото** на Бога, което никога не може да се провали.

119:43 Дано никога не се страхуваме или срамуваме да говорим **словото на истината.** Ако се **надяваме на** Божиите **присъди,** Той ще ни осигури постоянни възможности да свидетелстваме за Него.

119:44 Нашият отклик на Неговата любов и благодат трябва да бъде твърдо решение да **пазим** Неговото Слово, докато сме живи. „Как бих могъл да сторя нещо по-малко от това, да дам най-доброто от себе си и да живея изцяло за Него след всичко, което Той е направил за мен?“

119:45 Онези, които Божият Син е освободил, са наистина свободни (Йоан 8:36). Светът смята християнския живот за някакъв вид робство. Но онези, които **се стремят към** Неговите **правила,** се радват на съвършена свобода.

119:46 Вярата ни дава дързостта да **говорим** за Иисус **и** в присъствието на **царе.** Мнозина властелини са чули бла-

гата вест от скромни и често пъти презрени свои поданици!

119:47 Онези, които обичат Библията, намират дълбоко лично удовлетворение в страниците ѝ. Тя е извор на **наслада,** река от удоволствие, неизчерпаем източник на задоволство.

119:48 Ние почитаме Библията в смисъл, че благоговеем пред нейната всеобхватност, дълбочина и сила, пред нейните съкровища и нейната безграничност. Ние я **обичаме** заради онова, което е, и заради онова, което е направила. И ден и нощ **размишляваме** над нея.

119:49 Не е възможно някога Бог да забрави обещанието Си, но в огненото изпитание, когато вярата ни отпада, ни е позволено да се молим: „Господи, **спомни си** ...“ „Не е възможно Той да ни е научил да се уповаваме на Името Му, а сега да ни остави да се посрамим.“

119:50 Онези, които са изпитали животворните сили на Словото, намират в него неизчерпаем източник на **утеха.** Думите на добронамерени хора често са празни и безполезни, но Божието Слово е винаги живо, уместно и действено.

119:51 Когато сме верни на Господа, можем да очакваме да понесем своя дял от **подигравки** и презрение, но след като сме открили божествените принципи, трябва да се придържаме към тях.

119:52 Ние се насърчаваме от спомена за това, как Господ се е застъпвал за нас в миналото. Същата милост, която ни е довела до тук, със сигурност ще ни отведе и до края на пътя. „Любовта Му в миналото не ни дава да мислим, че може накрая да ни остави да потънем в мрака.“

119:53 Когато вижда някой да позори и да престъпва Божия закон, вярващият се изпълва с горещо **негодуване.** Колко вярно е това за Господ Иисус: „Укорите на онези, които укоряваха Теб, паднаха върху Мен“ (Римл. 15:3). Синът е приемал като лична обида всяко опозоряване на Отца.

119:54 Благодарение на чудното Божие Слово странникът може да пее **в дома на странстването** си – както казва Нокс, „в земята на изгнанието си“. Пътят може да е неравен, но не е дълъг. Нощта може да е тъмна, но Бог дава песен.

119:55 Привидно нескончаемите часове на една безсънна **нощ** могат да бъдат оползотворени в размишление за Господа и за това как Той се разкрива в Словото Си. Колкото повече Го опознаваме, толкова повече Го обичаме и толкова повече искаме да **пазим закона** Му.

119:56 Покорството е благословение. „Благочестието е полезно за всичко, тъй като има обещанието и за сегашния, и за бъдещия живот“ (1 Тим. 4:8).

119:57 Съзнанието за това, какво несравнимо съкровище имаме в Господа, би трябвало да ни накара да се кълнем, че **ще пазим словата** Му. Той е Вседостатъчният. Ако имаме Него, ние сме баснословно богати.

119:58 Но макар че Той е вседостатъчен, ние не сме. „Нашата способност е от Бога“ (2 Кор. 3:5). Затова трябва да бъдем хора на молитвата, които усърдно **търсят** Божието **лице** и се позовават на Неговото обещание за милост.

119:59 Водителството е неизменен проблем. Кой път да поемем? Честно казано, в себе си нямаме мъдростта да знаем. Добре тогава. Нека **обърнем краката си** към пътеките, начертани в Писанията.

119:60 Живеем във времето на бързото хранене, бързите услуги, всичко е бързо. Бързото покорство към изявената Божия воля е нещо, над което си струва да размислим – и да го прилагаме.

119:61 **Безбожните** могат да направят заговор да хванат в примка невинния вярващ, но за него това е още една причина да потърси ръководство и закрила в Словото.

119:62 „Посред нощ Павел и Сила се молеха и пееха химни на Бога“ (Деян.

16:25). С тях са се отнесли несправедливо, но въпреки това те могат да пеят за Божиите **справедливи присъди.**

119:63 Онези, които обичат Бога, обичат и Неговия народ. А онези, които обичат Библията, обичат и всички други, които обичат Библията. Това световно общение надхвърля националните, социални и расови различия.

119:64 Неизменната Божия любов се проявява навсякъде в света, дори **земята е *пълна*** с нея. Нашите благодарни сърца отговарят на това: „Господи, учи ме със Светия Си Дух."

119:65 Откога не съм благодарил на **ГОСПОДА** за чудесния начин, по който е постъпил с мен **според** обещанието на **Словото Си?** „Преброй благословенията си, повтори ги едно по едно, и ще се изненадаш какво е извършил Господ!"

119:66 Всички ние трябва да се молим за **добро разсъждение,** както и за **знание.** Възможно е да притежаваме знание без проницателност и без уравновесеност. От Словото и от опитностите в живота се научаваме на разумна преценка.

119:67 Божието наказание „донася мирния плод на правдата на тези, които са били обучавани чрез него" (Евр. 12:11). Споменът за онова, което са ни причинили отклоненията от истината, служи като здравословна спирачка против възможността да ги повторим.

119:68 Бог е **благ** и всичко, което върши, е добро. За да бъдем добри, ние трябва да вземем Неговото иго върху себе си и да се учим от Него.

119:69 Когато безбожниците се опитват да опетнят репутацията ни с лъжи, можем да намерим защита във вярното, непоколебимо покорство на Библията.

119:70 Нека материалистите тънат в разкош и удоволствие. Ние намираме своето удовлетворение в духовното напътствие, а не в угаждането на плътта.

119:71 Страданията са само за миг, но ползата от тях е вечна. Хората ни преследват, за да ни навредят; но Бог преобръща всичко за наше добро.

119:72 Библията е най-ценното материално притежание, което имаме в света. Един компютър може да прави фантастични изчисления, но не може да пресметне стойността на Писанията.

119:73 След като Бог ни е **направил** с такова изумително съвършенство, какво по-разумно от това, Той да ни бъде и Учител! Трябва да открием целта на сътворението си и да я постигнем напълно.

119:74 Силно духовно ободрение носи срещата с християнин, който е пламенен за Господ Иисус. Онези, които се уповават на Божието Слово, стават „радиоактивни" от Светия Дух.

119:75 Болестите, страданията и бедите не идват директно от Бога, но при определени обстоятелства Той ги допуска и ги използва за Своите собствени цели. Белег на духовна зрелост е да признаваме Неговата **справедливост** и **вярност** във всички такива ситуации.

119:76 И все пак сами по себе си ние сме слаби като пръстта и имаме нужда от Неговата състрадателна любов, която да ни поддържа. „Затова нека пристъпваме с дръзновение към престола на благодатта, за да получим милост и да намерим благодат, която да ни помага своевременно" (Евр. 4:16).

119:77 Всяка проява на Божието **състрадание** е като свежо преливане на живот на притеснения светия. Онези, които се **наслаждават** в Неговия **закон,** могат да имат увереността, че Той ще **дойде** да им помогне.

119:78 Желино превежда ст. 78 по следния начин: „Посрами **гордeливите,** които ме измъчват с лъжи, докато **размишлявам върху Твоите правила."** Бог допуска грехът да окаже въздействието си, а псалмистът само се моли Бог да извърши онова, което е обещал.

119:79 Духовен инстинкт е да търсим общуване с **онези, които познават** и

обичат Божието Слово. Но колко често се молим Господ да пресече пътищата ни с **онези, които** Му **се боят?**

119:80 Има много причини, поради които трябва да се стремим да **бъдем непорочни** в послушанието си на Господните **наредби.** Причината, която псалмистът изтъква тук, е за да избегнем изгарящия, унищожителен срам от падането в грях.

119:81 Вярващият може да бъде угнетяван, но не и съкрушен; в недоумение, но не до отчаяние; гонен, но не и изоставен; повалян, но не унищожен (2 Кор. 4:8, 9). Тук той умолява за Божията спасителна помощ, надеждата му е все още жива.

119:82 Дори когато **очите** му отслабват от **копнеж** по изпълнението на Божието обещание за избавление, той не пита: „Ще ме утешиш ли?“, а: **„Кога ще ме утешиш?“**

119:83 Мехът в дим се сбръчква и почернява. Сравнението е очевидно. Изтормозеният вярващ е сбръчкан, съсухрен и погрознял от чакане, но не губи надежда, докато има Словото, на което да се облегне.

119:84 Животът в най-добрия случай е много кратък. **Дните** на страдание като че ли са несъразмерно много. Време е Господ да се намеси, като накаже потисниците.

119:85 Горделивите от този стих са безбожни и беззаконни; тези две характеристики вървят ръка за ръка. Те замислят падането на праведния и невинния, което е доказателство, че отказват да се съобразяват с Божия **закон.**

119:86 Няма нищо по-надеждно и сигурно от Божието Слово. Той е обещал да спаси Своя преследван народ. Затова винаги, когато ни нападат обвинители с лъжи, можем с увереност да използваме „златната молитва“: **„Помогни ми!“**

119:87 Спърджън казва: „Ако се прилепим към **правилата,** ще бъдем спасени чрез обещанията.“ Дори когато достигаме до отчаяние за живота си, никога не бива да се препъваме в своето послушание. Помощ ще дойде. Само вярвай!

119:88 Най-добрата молитва идва от силна вътрешна потребност. Тук псалмистът се моли Господ да пощади живота му, за да продължи да прославя Бога, като изпълнява Словото Му.

119:89 Вярата не е скок в тъмното. Тя е основана на най-сигурното нещо във вселената – Библията. Да вярваш в Словото, което е основано твърдо и **до века в небесата,** не крие никакъв риск

119:90 Божията **вярност** е изявена не само в Словото Му, но и в делата Му. Тя се простира във всички поколения и се вижда в реда и прецизността на природата.

119:91 Небесата и земята се подчиняват на законите Му. Сеитба и жетва, студ и горещина, лято и зима, ден и нощ – **всичко е в** Негова **служба.** И всичко се управлява и крепи от Словото на Неговата мощ.

119:92 Барнс коментира:

> „Щях да съм потънал хиляди пъти“, ми каза един прекрасен, но много изтерзан човек, „ако не беше едно уверение от Божието Слово: „Вечният Бог е твое прибежище и подпора са ти вечните ръце.“[84]

119:93 Онези, които са изпитали силата на Писанията в своя живот, едва ли ще ги **забравят.** Ние „се новородихме не от тленно семе, а от нетленно, чрез Божието слово, което живее и трае до века“ (1 Петр. 1:23).

119:94 Дори след като сме били спасени от наказанието за греха, ние все още се нуждаем да бъдем спасявани ден след ден от омърсяване и от вреда. Познаването на Божиите **правила** и на собствените ни сърца ни дава да осъзнаваме нуждата си от това ежедневно спасение.

119:95 Единственият начин да избегнем атаките на **безбожните** е да водим дребнав, непоследователен живот. Вина-

ги обаче когато животът ни е действен за Бога, можем да очакваме съпротива. Но когато **внимаваме в** Божиите **свидетелства,** ще намерим сила и утешение.

119:96 И най-добрите неща в този свят са далеч от **съвършенство** и имат край, но Божието Слово е съвършено и безпределно. Колкото повече опознаваме Библията, толкова повече осъзнаваме колко несъвършени сме самите ние.

119:97 Онези, които **обичат** Господа, със сигурност обичат и Неговото Слово. И тази любов се изразява в разсъждение над Библията при всяка възможност. Именно в моментите на размишление внезапно откриваме нова красота и чудеса в Писанията.

119:98 Смиреният вярващ, въоръжен с мъдростта на Словото, вижда много по-далеч от **враговете** си.

119:99 Когато учителят е самодоволен и почива на лаврите си, той скоро ще бъде изпреварен от някой по-млад човек, който постоянно размишлява над Словото.

119:100 Това може да звучи като безотговорно самохвалство, но не е така. Не възрастта или интелигентността на човека са от значение, а неговото покорство. Затова младежът може да превъзхожда стария, ако има по-висок КП (Коефициент на покорство).

119:101 Тук виждаме покорството в действие. Псалмистът **въздържа краката си** от пътищата на греха, за да бъде послушен на Словото докрай.

119:102 Освещаващото въздействие на Библията е огромно. Когато Господ ни **поучава** чрез нейните страници, ние развиваме в себе си омраза към греха и любов към светостта.

119:103 И, разбира се, Библията е източник на истинска наслада. Никоя друга книга на света не е по-приятна. **Медът** е **сладък,** но Божието Слово – много **повече.**

119:104 За да могат да разпознават фалшивите пари, хората изучават истинските банкноти. Дълбокото познаване на истината ни прави способни да разкриваме и презираме **всеки лъжлив път.**

119:105 Словото ни води в истината, като ни забранява определени модели на поведение. А в позитивен смисъл то ни води в нея, като ни показва правилния път. Колко много дължим на благотворните лъчи на това **светило!**

119:106 Тук виждаме свята решимост за послушание на Свещените Писания. Това е за Божия слава, за благословение на другите и за наше собствено добро.

119:107 Спърджън казва:

> В предишния стих псалмистът се заклева като войник на Господа, а в този стих той е призован да понася трудности в това си качество. Службата за Господа не ни предпазва от изпитания, а по-скоро ни ги гарантира.[85]

119:108 Ние идваме пред Господа като свещеници и ученици. Като свещеници ние „принасяме на Бога непрестанно жертва на хваление, тоест плод на устни, които изповядват Неговото Име“ (Евр. 13:15). Като ученици ние отваряме сърцата и умовете си за Неговото божествено напътствие.

119:109 Когато **животът** ни **е постоянно в опасност,** припомнянето на **закона** на Господа ни дава сигурност и безопасност. Ня всяка цена трябва да избягваме склонността да изпадаме в паника и истерия и да забравяме Божието Слово.

119:110 Онези, които получават напътствието на Словото, не са в неведение за плановете на Сатана. Чрез простото послушание на Библията те избягват неговите умело замаскирани клопки.

119:111 Трябва да приемаме Писанията като безценно притежание, като **наследство** с огромна стойност. Помислете си за радостта, която изпитва един наследник, когато наследи огромно състояние.

Колко по-голяма би трябвало да бъде нашата радост от това, че притежаваме Книгата на книгите.

119:112 Всички, които осъзнават неговата стойност, трябва да са твърдо решени да се покоряват на Словото **до края** на дните си. В училището на покорството не бива да има нито ваканции, нито почивни дни.

119:113 Мофат превежда този стих така: „Мразя хората, които са наполовина едно, наполовина – друго. Обичам закона Ти." **Двуличните** хора в един миг принадлежат на Бога, а в следващия – на света. Те са предатели спрямо Божия **закон.**

119:114 Господ е нашето **скривалище,** когато сме преследвани, и нашият **щит,** когато пряко ни нападат. Онези, които **се уповават на** Неговото обещание, никога няма да бъдат разочаровани, защото Той не може мами или да бъде измамен.

119:115 Ние напускаме обществото на онези, които не **пазят заповедите** на нашия **Бог.** Но макар да се отделяме от техните греховни пътища, ние продължаваме да поддържаме връзки с хората от света, за да можем да споделяме с тях благата вест.

119:116 Доводът на тази молитва е следният: „Ти си ми обещал да ме подкрепяш. Направи сега, както си казал. В противен случай хората ще кажат, че си ме забравил, и аз ще бъда разочарован в **надеждата си.**"

119:117 Сега ние нямаме по-голяма сила да се **избавим,** отколкото, когато сме били спасени първоначално. Ако Бог ни подкрепи, тогава **ще бъдем избавени.** Но нашата част е да пазим **винаги наредбите** Му.

119:118 Господ отхвърля с презрение онези, **които се отклоняват от** Неговите **наредби.** Тяхната хитрост един ден ще се разкрие в истинската си светлина като глупост.

119:119 Словото ясно учи, че Господ ще **изхвърли всичките безбожни на земята, както** леярът изхвърля шлаката от повърхността на разтопения метал. Ако Той не наказва справедливо греха, ние не можем да уважаваме Неговото писано Слово.

119:120 Можем да се разтреперим при мисълта за Божиите **присъди** над безбожните. Но, както казва и Барнс, ние сме „изпълнени с благоговение към последователността, духовността и строгостта на Неговия закон".

119:121 Аргументът на псалмиста, че е вършил онова, което е справедливо и право, трябва да бъде разбиран като общо, а не като неизменно правило. Неговият праведен живот е плод на спасението Му и следователно е правилна основа, на която той моли Господ да **не** го оставя **на потисниците** му.

119:122 Поръчителят е някой, който заема мястото на друг, някой, който го представлява. Онзи, който стана наш поръчител на Голгота, успешно защитава нашето дело в целия ни живот и възпира свирепите потисници.

119:123 Това е човек, който чака Божието избавление, докато очите му помръкнат. Той чака до изтощение изпълнението на праведното обещание, че Господ ще се застъпи за него.

119:124 Макар да изглежда, че в ст. 121 псалмистът моли за справедливост, тук той призовава **милостта** или благодатта на Господа. Една от формите на Неговата **милост** е благодатното Му поучение. **„Научи ме на наредбите Си."**

119:125 Колкото повече знае един **слуга** за своя господар, толкова по-полезен и ефективен може да бъде той. Затова се нуждаем от **разум,** за да **познаваме** Божиите мисли, както са разкрити в Неговите **свидетелства.**

119:126 Това е обрат. Сега слугата индиректно призовава своя Господар **да подейства, защото законът** Му се нарушава. Това е и викът на Божиите хора

във всички мрачни моменти: **„Време е ГОСПОД да подейства!“**

119:127 Един от белезите за това, колко ценна е Библията за нас, е колко време отделяме, за да я четем. Ако я ценим **повече от чисто злато,** корицата ѝ ще бъде изтъркана, а страниците ѝ – оръфани.

119:128 Друго доказателство за нашето уважение към Книгата е степента, в която ѝ се подчиняваме. Ако не вършим онова, което тя казва, и не **мразим всеки лъжлив път,** ние мамим сами себе си.

119:129 Божието Слово е **чудесно** заради своята неподвластност на времето, своята чистота, точност, хармония, универсална приложимост, сила и достатъчност. Такава книга заслужава хората да я четат и да се съобразяват с нея.

119:130 Изявяването на Словото **дава светлина** на народи, на семейства, на отделни хора. Ние твърде малко осъзнаваме освещаващия ефект, който Словото оказва на света. То дава **разум на** онези, които си признават, че са **невежи** и затова имат нужда от помощ.

119:131 Всички имаме нужда от огромна, дълбока жажда за Божието Слово. „Пожелавайте като новородени деца чистото мляко на Словото“ (1 Петр. 2:2).

119:132 Ние може и да сме се изморили от тези постоянно повтарящи се молби за милост, но псалмистът не е, а още по-малко Бог. В живота си никога не можем да достигнем до момент, в който да нямаме нужда от Неговата благодат.

119:133 Тук виждаме двете страни на монетата на светостта – да вървим неизменно в Господния път според **словото** Му, и да бъдем избавени от силата на живеещия в нас грях.

119:134 Първата част от тази молитва не е необичайна; всеки от нас би искал да бъде **избавен от човешко потисничество.** Но обърнете внимание на необичайната цел: **„и ще пазя Твоите правила“.**

119:135 В своето служение за Господа ние можем да поискаме от Него някакъв знак за Неговото благоволение, присъствие и сила. Той знае как да ни дава насърчителни поощрения в отговор на нашите молитви. И ние никога не бива да губим желанието да се учим още и още.

119:136 Сълзи, течащи като **водни потоци от очите** – драматичен израз на най-дълбока мъка и скръб! И защо? Заради несправедливост към самия псалмист? Не, затова, че хората не зачитат Божия **закон** и позорят Божието Име.

> Бендети, ... авторът на „Стабат Матер“, един ден бил видян да плаче. Когато го попитали за причината за сълзите му, той отговорил: „Плача, защото Любовта не получава никаква любов.“[86]

119:137 Авторът на Книгата е **праведен,** затова не е изненадващо, че и книгата е **права.** Повечето от нас знаят това, но малцина са онези, които взимат това за повод да прославят **ГОСПОДА** и да Му се покланят с благодарност.

119:138 Всичко, което Бог казва, е **праведно** и **вярно** и Словото Му е напълно достойно за доверие. Вярата в Божието Слово не е някакво велико постижение. Тя е проява на здрав разум.

119:139 Барнс коментира проникновено:

> Душата на човека е извоювала велика победа, когато, гледайки поведението на гонителите, хулителите и клеветниците, той е по-наскърбен от това, че те нраушават Божия закон, отколкото от това, че му причиняват вреда.[87]

119:140 Библията е добре изпитана. Хиляди са изпитали нейните обещания и са открили, че са верни. „Тя е издържала на омразата на хората, на огъня на фалшивите свещеници, на подигравките на атеистите, на плътската мъдрост на модерните критици“ *(Скрипчър Юниън).*

119:141 Според преценката на враго-

вете му псалмистът е **незначителен и презрян.** Но човешкото презрение не му пречи да се държи здраво за Библията.

119:142 Божията **правда** не е временно настроение, а Негово **вечно** качество. Не е достатъчно да кажем, че Библията съдържа истина; Библията **е истина.** Всяка дума на Бога е вярна.

119:143 Авторът държи пълна чаша със **скръб и беда,** но с помощта на Божието Слово той вижда дъгата в своите сълзи.

119:144 Божиите **свидетелства** са праведни не само сега; те винаги ще бъдат такива. Колкото повече ги разбираме, толкова по-голяма става нашата способност да се наслаждаваме на живота – както сега, така и в небесата.

119:145 Думата **„извиках“** е ключова в този пасаж.[88] Тук чуваме молитвата за помощ на едно доверчиво сърце. Всемогъщият Бог не може да устои на молитви, които идват от все сърце и които изразяват желание за изпълнение на Неговата воля.

119:146 Когато започнем като Петър да потъваме под напора на вълните, винаги можем да отправим кратката молитва **„Спаси ме!“** Тогава Господ ни вдига, за да вървим и да живеем отново за Него.

119:147 Уейгли пише: „Това е описание на навиците на един благочестив (човек), който става преди разсъмване, за да започне деня си с размишление и молитва.“ Нашето мото трябва да бъде: „Няма ли Библия, няма и закуска.“

119:148 Дори безсънните часове на **нощта** могат да бъдат оползотворени в размишление над Словото. Не е изненадващо, че именно тогава Господ ни дава „съкровищата на тъмнината“.

119:149 Никога не бива да изпускаме от очи прекрасния факт, че имаме незабавен достъп до Божието присъствие чрез молитвата. Също като псалмиста и ние можем да се молим Божията **милост** и **присъди** да пазят живота ни.

119:150 Враговете са близо. Те имат намерение да навредят на Божия слуга. Тъй като са отхвърлили авторитета на Божия **закон** над своя живот, те сякаш не се спират пред нищо.

119:151 Но **ГОСПОД** е **близо,** а един човек заедно с Бога вече е мнозинство. „Никой враг не може да ни навреди, никой страх не може да ни ужаси, ние сме на страната на победителя.“ Божиите думи са верни и Той никога няма да остави Своите.

119:152 Огромна утеха е да знаем, че Божието Слово трае завинаги. „Застанали на обещания непоклатими, когато връхлитат бури на страх и съмнения, ще победим с живото Божие Слово, застанали на Божиите обещания.“

119:153 Господ действително гледа на нашата **скръб.** „Във всяка болка, която разкъсва сърцето, Човекът на Скърби има дял.“ И той идва да **избави** онези, които се прилепват към Него и към Неговото Слово.

119:154 Авторът се обръща с молба към Бога да бъде негов адвокат и да му дари живот. Срещу него са отправени остри обвинения; той има нужда от защитник. Бил е гонен до пълно изтощение и има нужда от ново преливане на живот.

119:155 Бог не спасява хората против волята им. Той няма да насели небето с хора, които не желаят да бъдат там. Няма **спасение** за онези, които отказват да слушат Словото.

119:156 Човешкият език не може да бъде достатъчен, за да опише милостта на Бога. Нашите молби не могат да изчерпят Неговите **милосърдия.** Преследваният псалмист се моли за милост за живота си и за избавление от онези, които се опитват да го убият.

119:157 Разбира се, много от тези стихове намират своето истинско изпълнение в Господ Иисус. Обграден от **гонители и противници,** Той остава верен на **свидетелствата** на Своя Отец.

119:158 Белег на духовна зрелост е да скърбим повече за обидите към Бога, отколкото за несправедливостите към самите нас. О, да бяхме така изяждани от ревност за Господа!

119:159 В ст. 153 псалмистът казва: „Погледни на скръбта ми." Тук, както посочва Спърджън, той сякаш казва: „Погледни на обичта ми" – обичта му към Божиите **правила.** И за трети път в този пасаж той се моли за запазване на живота си (ст. 154, 156).

119:160 Цялото Божие **слово е истина.** Изпълнението на всяко обещание е сигурно. „Докато премине небето и земята, нито една йота, нито една точка от закона няма да премине, докато всичко не се сбъдне" (Мат. 5:18).

119:161 Хората, които са на власт, често са потискали Божиите слуги. Но дълбокото уважение и **благоговение** към **Словото** на Бога предпазва верните от опасността да предадат Господа.

119:162 Онзи, който се рови в Библията и намира прекрасни духовни богатства, изпитва вълнуващото преживяване да намери дълбоко скрити под земята съкровища.

119:163 Познаването на Словото ни учи да **обичаме** онова, което Бог обича **(закона),** и да **мразим** онова, което Той мрази **(лъжата).** Започваме да мислим по Божия начин.

119:164 Тъй като **седем** е числото на съвършенството и пълнотата, ние разбираме, че псалмистът има предвид, че е славил Господа постоянно и от все сърце заради Неговите **присъди на правда.**

119:165 Словото дава **мир** в един неспокоен свят и безопасност пред силата на изкушението. Стихът не казва, че вярващите са имунизирани против скърби и трудности, а по-скоро, че чрез послушание на **закона** те могат да избегнат капаните на греха.

119:166 В Псалм 37:3 е казано: „Уповавай се на ГОСПОДА и върши добро." Тук псалмистът казва, че е последвал този съвет. Първа е вярата, а делата са плод на вярата.

119:167 В дните на Малахия народът е смятал послушанието за нещо досадно и уморително (Мал. 1:13). Но не и авторът. Той е послушен на Словото и все повече го **обича.**

119:168 Тези последни три стиха в този пасаж говорят за практическото послушание на Библията. Ако те изглеждат като преувеличение по отношение на средния вярващ, погледнете на тях като на думи на нашия Спасител и проблемът изчезва.

119:169 Наближавайки края си, псалмът сякаш преминава в кресчендо на гореща молба. Думата **„нека"** се среща пет пъти. На първо място псалмистът отправя спешния призив Бог да му обърне внимание. След това следва молбата за истински духовен **разум.**

119:170 В тези стихове врагът като че ли никога не е далеч. Затова навсякъде виждаме многократно повтаряната молба за избавление според **думата** на Бога.

119:171 Голямото познание на Божиите **наредби** трябва да води не към гордост и прекомерно самомнение, а към **възхвала** и преклонение пред Господа.

119:172 Вместо да говорим за тривиални и незначителни неща, трябва да се учим да имаме дисциплина да разговаряме за духовните неща. **Всички** Божии **заповеди са правда** и извънредно стойностни.

119:173 Каква прекрасна картина – прободената от гвоздеите **ръка** на Всемогъщия се протяга от небето, за да спаси един обикновен човек – но човек, който съзнателно е избрал Господните **правила** за свой жизнен път.

119:174 Докато се радваме на **спасението** на нашите души като свършен факт, ние продължаваме да копнеем за спасението от присъствието на греха, което също ще стане факт, когато Иисус

дойде отново. Междувременно откриваме огромна **наслада** в четенето и послушанието на Библията.

119:175 Ние сме спасени не само за да служим, а дори много повече, за да **възхваляваме** Бога. Всяко спасение от болест или злополука би трябвало да дава нов импулс на нашето поклонение и нова настойчивост на нашите молитви за помощ.

119:176 Това е една от малкото изповеди на грях в този псалм. „И най-възвишеният полет на свят екстаз винаги трябва да се приземи в смирено признание за грях и недостойност.“

Псалм 120: Безпомощна жертва на клевета

Едно от най-горчивите преживявания в живота на вярващия е да стане жертва на лъжи и клевета. Именно тогава той осъзнава колко основателна е забележката на Спърджън, че „една лъжа може да обиколи света, докато истината си обува ботушите“. Такъв човек лесно може да се превърне в кълбо от унижение и обезсърчение.

120:1, 2 Такава именно е и **скръбта,** поради която псалмистът се обръща към **ГОСПОДА** в тази първа **„Песен на изкачванията.“**[89] Молбата му е кратка, проста и конкретна. Той иска да бъде избавен от **лъжливите устни** на враговете си, от **измамния език** на езичниците.

120:3, 4 После също така бързо той се спира на един конкретен виновник и му предрича сурово наказание. Каква присъда да му бъде наложена? **Остри стрели** от Господаря на стрелците. И какво да бъде сторено на този измамен език? Със сапун ли да бъде измит? Не, той ще бъде обгорен **с** нажежени **въглища от хвойна!** Коренът на този пустинен храст се използва за получаването на дървени въглища, които развиват много висока температура.

120:5 В момент на самосъжаление миролюбивият псалмист оплаква своя принудителен престой сред племената на **Мосох** и **Кидар. Мосох** е син на Яфет (Бит. 10:2), а потомците му стават прочути като дивашки, нецивилизован народ. **Кидар** е вторият син на Исмаил (Бит. 25:13) и неговото потомство също е жестоко и безмилостно. Според Международната Стандартна Библейска Енциклопедия „ислямските историци проследяват произхода на Мохамед от Исмаил именно чрез Кидар“.

120:6, 7 Принудителното изгнание на псалмиста сред варварите, **които мразят мира,** е продължило твърде **много време.** Неговите усилия за мирно съжителство са били отблъснати от нови враждебни действия.

Ако беше живял в новозаветните времена, той щеше да бъде по-подготвен да очаква клевети и вражда и щеше да бъде по-способен да се справи с тях. Щеше да има примера на Господ Иисус:

> … който, когато Го хулеха, с хула не отвръщаше; когато страдаше, не заплашваше, а предаваше делото Си на Този, който съди справедливо (1 Петр. 2:23).

Щеше да има поученията на Петър:

> … но когато вършите добро и страдате, ако понасяте търпеливо, това е благодат пред Бога (1 Петр. 2:20б).
> Не връщайте зло за зло или хула за хула, а напротив, благославяйте, като знаете, че за това бяхте призовани, за да наследите благословение (1 Петр. 3:9).

И последно, щеше да има обещанието на Господ Иисус:

> Блажени сте, когато ви хулят и ви гонят, и говорят против вас лъжливо всякакво зло заради Мен. Радвайте се и се веселете, защото е голяма наградата ви на небесата, понеже така гониха пророците, които бяха преди вас (Мат. 5:11, 12).

Псалм 121: Запазен!

121:1, 2 В ПБКДж (както и в неревизирания превод на Славейков – бел. прев.) този псалм започва така:

> Издигам очите си към хълмовете, откъдето иде помощта ми.
> Помощта ми е от Господа, който е направил небето и земята.

По-късно преводачите решават, че виждат тук езическа ерес – представата, че помощта идва от хълмовете, а не от Господа (Ер. 3:23). Затова те формулират втората част на ст. 1 като въпрос. В НИПБКДж (както и РИВ – бел. прев.) например четем:

> **Ще повдигна очите си към хълмовете. Откъде ще дойде помощта ми?**
> **Помощта ми идва от ГОСПОДА, който е направил небето и земята.**

Въпреки това обаче аз предпочитам стария превод и ще ви кажа защо. Храмът в Ерусалим е бил Божието жилище на земята. Облакът на славата в Светая светих е знак за присъствието на Господа сред Неговия народ. Самият град Ерусалим е разположен на хълм и е заобиколен от хълмове. Затова, когато един евреин в други части на Израил се е нуждаел от божествена **помощ,** той е поглеждал **към хълмовете.** За него това е било същото, като да погледне към Господа. Тъй като обиталището на Твореца е сред хълмовете на Ерусалим, в поетичен смисъл всяка **помощ идва от хълмовете.**

В първите два стиха говори псалмистът, който изразява своето пълно упование в Създателя на **небето и земята.**

121:3 От ст. 3 нататък говорителят се сменя. В останалите стихове слушаме как Светият Дух гарантира вечна сигурност на онези, чието упование е в Господа. Той им обещава непоклатима стабилност. **Кракът** на вярващия ще бъде опазен от **подхлъзване.** Тъй като кракът символизира основа или стабилност, това означава, че Бог ще предпази Своето вярващо дете от падане и провали.

121:4 Ние имаме гаранцията на един Закрилник, който **няма да задреме, нито да заспи.** Александър Велики казвал на своите войници: „Аз стоя буден, за да можете вие да спите."[90] В нощните часове, когато сме в несъзнателно състояние по отношение на света около нас, Един много по-велик от Александър бди над нас с неизменна, неизчерпаема грижа.

121:5, 6 Гарантирано ни е, че нашият **пазител** е не някой друг, а Самият **ГОСПОД.** Великият Властелин на вселената лично е загрижен за сигурността и на най-незначителния светия.

Той ни дава гаранция, че ще ни опази от всяко зло влияние. Обещанието, че Той е **„твоя сянка от дясната ти страна",** означава, че Той е до нас като телохранител, за да закриля Своите от всяка вреда ден и нощ. Съвременните буквалисти обикновено тълкуват израза **„слънцето няма да те порази денем"** като слънчев удар.[91] Споменаването на **луната** често снизходително се приема като пример за нагаждане на Библията към древните суеверия и фолклор. За онези, обаче, които са били избавени от демонизъм, и които осъзнават важната роля на слънцето и луната в спиритизма, тези стихове обещават така желаната защита и свобода от оковите на демоничната власт.

121:7, 8 Имаме гаранцията за спасение **от всяко зло.** Неоспорим факт е, че в живота на вярващия не може да се случи нищо, без Божията воля да го допусне. Не съществуват случайни обстоятелства, нелепи злополуки, фатални трагедии. Макар че не е автор на болестите, страданието или смъртта, Той ги преобръща и ги използва за изпълнението на Своите цели. При това Неговото вярващо дете може да знае, че Бог върши всичко за доброто на онези, които Го любят, които са призовани според Неговото намерение (Римл. 8:28).

И накрая, имаме гаранция за Божията грижа и закрила за нашето пътуване

през времето и за цялата вечност. Той **ще пази излизането** ни **и влизането** ни **отсега и до века.**

Думите **„пази“** и **„пазител“** се срещат шест пъти в разстояние на тези осем стиха.[92] Те заедно провъзгласяват, че никой няма по-голяма сигурност от човека, който е приел Господа като своя единствена надежда.

Душата, която на Иисус се обляга,
Той никога на враговете ѝ
не ще изостави.
Душата, що и адът се стреми
да поклати,
Той никога, не, никога не ще да забрави.
Ричард Кийн (1787)

Псалм 122: Градът на мира

О, чистата прелест на този час,
който прекарвам пред трона Ти!
Там за молитва коленичил съм аз,
С Теб, Боже, разговарям приятелски.
Фани Дж. Кросби

122:1 Давид усеща аромата на тази истинска наслада, когато богобоязливи юдеи му напомнят, че е време да **отидат** на празника в Ерусалим. Той се **радва.** За него това не е тежко задължение или отегчителна рутина. Той намира удовлетворение и радост в това, да отиде в храма и да се поклони на Бога.

122:2 Тук вече поклонниците действително **стоят вътре в** града. **„Краката ни стоят вътре в портите ти, Ерусалиме!“** Сякаш по божествено вроден инстинкт за ориентация те се завръщат на мястото, което е избрал Бог. Как се радват да са там!

122:3, 4 Те застават отстрани да се полюбуват на оцветения в охра **град, построен като здраво затворен в себе си.** Между огрените му от слънцето стени се простира една квадратна миля, претъпкана с къщи с плоски покриви и тесни улички. Но сградата, която има неустоима привлекателна сила за народа, е храмът на Господа. В един съвсем реален смисъл храмът е онова, с което те свързват града.

Това е мястото, към което **племената на ГОСПОДА** се отправят на поклонение. Това е единствената точка на земята, за която Бог е наредил на Своя народ да се събира там и там да принася благодарност на Неговото **Име.**

122:5 Ерусалим, разбира се, е също така и политическата столица на Израил. Това е седалището на царския **Давидов дом** и следователно – определеното място за раздаване на справедливост.

122:6 Макар че името на града означава „град на мир“, това название досега е противоречало на действителността. Малко градове познават борбите, страданията и кланетата, които този град помни:

Камъните на Ерусалим носят раните на неговата светост и стените му – спомена за престъпленията, извършени между тях в името на религията. Давид и фараонът, Сенахирим и Навуходоносор, Птолемей и Ирод, Тит и кръстоносците на Годфрид дьо Буйон, Тамерлан и сарацините на Саладин – всички са воювали и убивали там.[93]

Трогателният призив **„Молете се за мира на Ерусалим!“** съдържа в себе си огромно значение, както пророческо, така и историческо. Предстоят мрачни дни. Тесните улици на града ще се огласят от тропота на езическите нашественици, докато Князът на Мира, Месията на Израил, не се завърне да поеме властта (Лука 21:24).

В шести стих Ф. Б. Майер забелязва прекрасна алитерация:

Мир в Града на мира.
Мир на онези, които го обичат.

Благословението на мира почива върху онези, които обичат града на Великия Цар.

122:7–9 Тази любов се изразява в техните молитви и в съдействието им за спокойствието между стените му и за безопасността **в крепостите** му. Ние трябва да търсим за църквата онова, което благочестивите евреи са желаели за Ерусалим. Колко силно трябва да се стремим да опазим единството на Духа във връзките на мира (Еф. 4:3)! Именно чрез мира и благоденствието на църквата към света ще потекат благословения.

Това е мисълта и в ст. 8. **Заради** роднините **и приятелите си** трябва да копнеем да видим вътрешните рани на църквата изцелени, борбите и разделенията в нея – приключили. Барнс обяснява:

> Това изразява истинските благочестиви чувства по целия свят – основани на силната любов, която приятелите на Бога изпитват към Църквата – защото се надяват и желаят онези, които са най-близо да сърцата им, да намерят спасение именно чрез Църквата.[94]

Както вече споменахме, най-голямата слава на града е, че в него се намира Господният дом. Не местоположението на града, не безформените му сгради, нито тъжната му история – не, единственото, което има значение, е, че Бог е избрал този град за място на храма. Господното присъствие придава излъчване на слава на всичко, до което Той се докосва в Своята благодат.

Векове по-късно Иисус е трябвало да припомни тази истина на фарисеите и книжниците. Те оценявали златото на храма повече от самия храм и дара на олтара – повече от олтара. Иисус им изтъква, че именно храмът е онова, което прави златото свято, и че олтарът освещава жертвата (Мат. 23:26–22). И Самият Господ е Онзи, който е направил Ерусалим да се отличава от всички други градове на света.

Псалм 123: Очи, които гледат за милост

В тази **Песен на изкачванията** има две ключови думи – „очи“ и „смилявам се“. Първата се среща четири, а втората – три пъти. Сцената е земята на изгнанието – до болка познато положение за угнетения народ на Израил. Те са в робство в Египет, във Вавилон, в нацистка Германия, във Варшавското гето, в сибирските трудови лагери. Макар името да не е споменато, тук вероятно става дума за Вавилон.

123:1 С **очи,** издигнати **към небесата** и напрегнати да видят някакъв знак на божествената милост, пленниците умоляват Господа да сложи край на тяхната дълга и мрачна нощ на преследвания.

123:2 Те сравняват себе си със **слуги,** гледащи **към ръката на господаря** си, и със **слугиня,** гледаща **към ръката на господарката си.** Това обикновено се тълкува като готовност за разбиране и изпълнение на волята на господаря. Но идеята тук не е тази. Тук по-скоро виждаме вниманието и очакването на евреите Йахве да **се смили над** тях. А конкретната милост, която имат предвид, е скорошен край на изгнанието им и завръщане в земята, за която копнеят сърцата им. От Неговата **ръка** те чакат спасение от своите потисници.

123:3, 4 На два пъти към Божия престол се издига настойчивата молба за милост от народа, който е повече от преситен от **презрение.** Ден след ден евреите са получавали от своите езически повелители дажбата си от **подигравки** и омраза. Твърде дълго са понасяли язвителните, присмехулни коментари **на безгрижните** (Зах. 1:15). Твърде дълго са страдали под арогантността на своите **горделиви** вавилонски поробители (Ер. 50:31, 32). Вече са се преситили. Пре-

достатъчно е! Те чувстват, че времето за обрат е настъпило.

И така те изливат тази неустоима молитва към Онзи, който е единственото им убежище и сигурност в един свят на антисемитизъм и дискриминация – към Приятеля на угнетените и потиснатите.

Псалм 124: Решаващото *„ако“*

124:1 „Ако не беше ГОСПОД откъм нас ...“

Всичко зависи от това *ако*. В него е разликата между спасението и катастрофата. Но Господ *е бил* откъм тях и това променя всичко.

Вероятно никой друг народ не се е спасявал толкова пъти на косъм от смъртта като евреите. Според естествените закони те отдавна е трябвало да са изчезнали. Когато размислим за обсадите, масовите кланета, погромите, газовите камери, пещите и бомбите, разбираме, че оцеляването им е чудо. Но те действително са оцелели, и то по една непреодолима причина – **ГОСПОД** е **откъм** тях.

За жалост нацията не винаги е желаела да признае този факт. Твърде често евреите са приписвали победите си на своята собствена интелигентност и сила. Но винаги са съществували и онези благочестиви евреи, които са си давали сметка, че без Господа биха били изтребени.

124:2–5 Псалмистът мисли за времената, когато враговете се **надигат против** Израил с непреодолимо числено превъзходство и въоръжение. Хранителните запаси намаляват до незначителни количества. Лекарствата се изчерпват напълно. Комуникациите са отрязани. Нуждите трябва да се задоволяват с подръчни средства. Евреите са напълно обсадени. Враговете им заплашват да ги изтласкат в морето. Перспективата е страшна.

124:6, 7 Като свирепи зверове враговете се канят да ги погълнат живи. Или, ако използваме друго сравнение, евреите всеки момент ще бъдат пометени от огромната приливна вълна на езическата военна мощ.

Но тогава се случва неочакваното. **ГОСПОД** кара враговете да се скарат помежду си за стратегията на битката. Или пък прави така, че да получат неверни разузнавателни данни за евреите. Или ги хвърля в паника поради смъртта на някой от водачите им. Или ги кара да се съгласят на примирие, въпреки че победата вече им е сигурна.

От друга страна, Господ може да покаже на евреите неочаквани хранителни запаси или скрити оръжейници. Или може да доведе външна помощ от найневероятен източник. Във всеки случай подреждането на обстоятелствата е толкова изумително, че би могло да бъде организирано само от Божията ръка.

Онези, които притежават духовна интелигентност, отдават цялата слава за своето тайнствено и свръхестествено избавление на Господа. Хищните езически зверове не са успели да погълнат малкия Израил. Божият народ е успял да **избяга** от капана, поставен за него от езическата конспирация. **Примката се** е **скъсала,** стоманеният пръстен около евреите се е строшил и те отново са **избягали.**

124:8 Тяхното смирено и изпълнено с благодарност признание е следното:

> **Помощта ни е в Името на ГОСПОДА, който е направил небето и земята.**

Израил обаче няма монопол над Бога на чудесата. И Църквата може да използва думите на този псалм, когато празнува избавленията, които Господ е извършил точно в критичния момент. А отделните вярващи знаят, че ако Господ не е бил на тяхна страна, те биха били напълно завладени от света, плътта и дявола.

Псалм 125: Пътят на мира

125:1 Хълмът Сион е едно от възвишенията на Ерусалим и понякога се използва като нарицателно за самия град. Тук той символизира върха на непокла-

тимостта и силата, защитната крепост, която никога не може да се поклати.

Човекът на вярата е като него. Животът му е изграден на стабилна канара. Когато завали дъждът, придойдат реките, задухат ветровете и се устремят върху неговата къща, тя не пада, защото е основана на канара (Мат. 7:25).

Псалмистът казва, че **хълмът Сион ... стои до века.** Що се отнася до земния град, това трябва да се разбира от гледната точка на тогавашните вярващи. От Новия Завет знаем, че един ден земята ще бъде унищожена чрез огън (2 Петр. 3:7, 10, 12). Но и ние понякога използваме подобни изрази. Говорим за вечните хълмове и за вечния град (Рим).

Същественото тук е, че макар един ден хълмът Сион да бъде унищожен, вярващият в Христос никога няма да погине. Тъй като по своето положение се намира в Христос, той има най-голямата сигурност, която може да му гарантира Бог.

125:2 Псалмистът вижда и друга духовна истина, илюстрирана в топографията на **Ерусалим.** Той е окръжен от **планини,** от които неговата войска може да защитава всеки подстъп към града. Така и Сам **ГОСПОД** изгражда защитен пръстен около Своите деца **„отсега и до века“.** Именно това е оградата, за която Сатана казва, че Бог е издигнал около Йов.

> Не си ли оградил и него, и дома му, и всичко, което има? (Йов 1:10)

Това разбира се, означава, че нищо не може да се докосне до вярващия светия, без Божията воля да го допусне.

125:3 В ст. 3 намираме още едно колосално твърдение:

> **Защото скиптърът на безбожието няма да почива върху дела на праведните, за да не протегнат праведните ръце към беззаконието.**

Някои могат да възразят срещу първата част на този стих, като изтъкнат, че израилевата земя често е била нападана и завладявана от безбожни хора. Това е вярно. Но стихът трябва да се тълкува в неговия контекст. Псалмът говори за хората, които се уповават на Господа – Неговите обещания са само за такива хора. Само когато Израил е бил далеч от Господа, неговите граници са били нарушавани и стените му са били събаряни. Докато евреите са били послушни на Господа и са се уповавали на Него, **скиптърът на безбожието** – властта на безбожните езически монарси – не е бил допускан да се приближи към тях.

Посочена е интересна причина за това, че Бог е отблъсквал вражеската заплаха във времената, в които народът е ходел с Него. Причината е, че **праведните** израилтяни биха могли да се изкушат **да протегнат ръце** да вършат неправда. Бог ни спасява не само от външните врагове, но и от вътрешната ни същност и нейната склонност да съгрешава, когато среща несправедливо отношение.

125:4 Ст. 4 също трябва да се разбира в контекста си: **„Стори добро, ГОСПОДИ, на добрите и на онези, които са прави в сърцата си.“ Добрите** хора тук са онези, които са били спасени чрез вяра, и които живеят в покорство към Господа. Тяхната праведност не е основата за тяхното спасение, а е плод на тяхното упование и покорство.

125:5 Има и други, които твърдят, че са от Божия народ, но **се отклоняват в кривите си пътища. ГОСПОД ще ги отведе** в плен и ще ги разпръсне **заедно с онези, които вършат беззаконие.**

Мир на Израил! Самият псалм предлага формулата на мира, както за Израил, така и за всеки друг. Мирът може да се намери чрез вяра в Господ Иисус. Когато израилтяните погледнат към Онзи, когото прободоха, и заплачат за Него, както се оплаква единствен Син, тогава най-сетне ще получат мира, който им е убягвал в продължение на векове.

Шалом, шалом!

Псалм 126: Сеитба в сълзи, жътва в радост

126:1 Когато еврейските общности в изгнание чуват известието, народът е като наелектризиран и изпада във възторг. Персийският цар Кир е постановил, че пленниците могат да се завърнат в земята си. Това изглежда твърде хубаво, за да е истина. Прз дългите години на изгнание много от тях са се чудили дали изобщо някога ще видят отново Ерусалим. Но сега най-сетне вестта е дошла. Докато стягат окаяната си покъщнина, те приличат на хора, които ходят насън.

126:2 Възбуденото бъбрене на този нормално излиятелен и приказлив народ е дори по-шумно от обикновено. За първи път от около 70 години им се случва нещо, което им носи огромно удоволствие, което ги прави шумни и весели. Отиват си у дома! Докато приготовленията им набират скорост, те се смеят и пеят – нещо ново за тях.

За другите народи това е огромно свидетелство. Те сякаш усещат, че на евреите им се случват неща, които не могат да бъдат обяснени с естествени причини. Открито признават, че Богът на евреите се е застъпил за тях по свръхестествен начин. Виждат, че Израил е издигнат над всички други народи като специален обект на любовта и грижата на Йахве.

126:3 И благодарните изгнаници с радост се съгласяват с езичниците, че освобождението им се дължи единствено на Господа.

> **ГОСПОД извърши велики неща за нас! Изпълнихме се с радост.**

126:4 Но онези, които тръгват обратно към земята, са жалък остатък с притежания, едва надхвърлщи дрехите на гърба им. Те се нуждаят от войска, финанси и защита. Това обяснява тяхната молитва:

> **Върни пленниците ни, ГОСПОДИ, като потоците в южните страни.**

Южните страни (евр. Негев) са разположената на юг пустиня. Обикновено тя е суха и безплодна. Но след обилни дъждове сухите речни корита се превръщат в буйни **потоци,** от които пустинята разцъфтява. Затова завръщащите се пленници се молят онова, което сега е само тънка струйка от хора, да се превърне в огромно множество, докато всички дванадесет племена се завърнат. Те се молят Господ да ги снабди със средства, с които отново да строят и да възстановяват своята земя. Молят се и за всичко останало, което е нужно, за да станат щастлив, плодоносен народ в земята.

126:5 Първата година след завръщането им ще бъде особено трудна. Няма да има реколта, която да пожънат веднага. Те ще трябва да поставят ново начало, като засеят нивите си и изчакат до жетвата. Това ще бъде период на строги икономии, време, в което оскъдните хранителни запаси ще се раздават в малки количества, колкото е възможно по-пестеливо.

Когато сеят семето за тези първи посеви, те ще се измъчват от известна скръб и разочарование. Представете си един фермер, чието буре със зърно е полупразно. Той е изправен пред избора дали да нахрани с него семейството си, или да засее повечето зърно с надеждата за изобилна жетва в бъдеще. Решава да го **засее,** но докато бърка с ръка в престилката си и разпръсва семето над разораната земя, сълзите му капят по престилката. Мисли си за жена си и децата си, за полупразните паници с овесена каша, за това, колко мизерно ще трябва да живеят до жетвата. Той се чувства, сякаш им взема залъка от устата.

Но завърналите се изгнаници чуват утешителни думи:

> **Който излиза с плач и носи семе за сеене, непременно ще се върне с радост и ще носи снопите си.**

Затова те продължават нататък и сеят семето. Настоящото им страдание ще

бъде повече от компенсирано от **радостта,** когато **носят снопите си** с пожънато зърно към хамбарите.

Този принцип, разбира се, има своето приложение и в духовната сфера. Онези, които живеят саможертвено за разпространението на евангелието, могат да търпят настоящи лишения, но какво са те в сравнение с радостта от това, да видят в небето спасени души, които възхваляват Божието Агне за вечни векове?

Това е вярно и по отношение на печеленето на души. Някой мъдро е казал: „Онези, които печелят души, първо плачат за тези души." Затова нашата молитва трябва да бъде:

> Нека гледам на тълпата като Спасителя,
> докато сълзи изпълнят очите ми.
> Нека гледам с милост заблудените
> и от обич към Него да ги обичам.
>
> *неизвестен автор*

Псалм 127: Бог във всичко

Съществува поговорката: „Малкото е много, ако Бог е в него." Но обратното също е вярно: „Многото е нищо, ако Бог не е в него." Именно това казва и този псалм – ако нашата дейност не е заповядана и управлявана от Господа, тя е загуба на време и енергия. Можем да започнем свои собствени проекти, дори в християнското служение; можем да изградим огромни търговски империи; можем да трупаме статистически данни, които доказват феноменални резултати; но ако тези проекти не са лозя, насадени от Господа, те са повече от безполезни. „Човек предполага, но Бог разполага."

Псалмистът избира четири обикновени дейности от живота, с които да илюстрира тази идея. Това са строителството на къщи, гражданската отбрана, изкарването на прехраната и отглеждането на семейство.

127:1 Има два начина да се построи един **дом.** Единият е да се започне с планове, основани на нечие знание, умения и финансови ресурси, а после да се потърси Божието благословение за завършената постройка. Другият е да се чака докато **ГОСПОД** даде непогрешимо водителство, а после да се продължи със съзнателна зависимост от Него. В първия случай проектът никога не надхвърля нивото на плът и кръв. Във втория можем да се насладим на трепета да видим как Бог работи чрез чудодейно осигуряване на необходимите ресурси, чрез чудодейното планиране и последователност на събитията и чрез такова стечение на обстоятелствата, което никога не би могло да стане случайно. Има огромно значение дали строим с Бога.

Втората илюстрация на безплодието на човешките усилия без Бога е в областта на сигурността: **Ако ГОСПОД не пази града, напразно бди стражата.** Това не означава, че не бива да имаме полиция или други защитни организации. По-скоро това значи, че нашата сигурност в крайна сметка е в Господа, и ако не разчитаме истински на Него, нашите обикновени охранителни мерки не са достатъчни да ни осигурят безопасност.

127:2 В нашите ежедневни занимания е безполезно да работим дълги часове, за да изкарваме мъчително прехраната си, ако не сме на мястото, което Бог е определил. Моля ви, не ме разбирайте погрешно. Библията ни учи да работим усърдно, за да осигуряваме своите собствени нужди, нуждите на семейството си и нуждите на другите. Този псалм не насърчава хората да седят по цял ден, да пият кока-кола и да живеят на гърба на приятелите си. Но идеята е, че ако работим в независимост от Бога, всъщнот не постигаме нищо. Агей описва ситуацията много точно:

> Посяхте много, но събрахте малко;
> ядете, но не се насищате; пиете, но
> не се напивате; обличате се, но не се

стопляте; и надничарят получава надницата си в пробита кесия (Аг. 1:6).

От друга страна, ако наистина сме отдадени на Господа и живеем за Негова слава, Той може и докато спим, да ни дава дарове, каквито никога не бихме могли да придобием чрез дълъг, изтощителен труд без Него. Това е най-вероятното значение на фразата: **„Толкова Той дава на възлюбения Си и в сън“,** или, както Мофат я превежда, „Божиите дарове идват до възлюбените Му, докато спят.“

127:3 Четвъртата и последна илюстрация е свързана с отглеждането на семейство. А децата са един от Божиите дарове. **„Ето, наследство от ГОСПОДА са синовете и награда от Него е плодът на утробата.“**

Това, разбира се, предполага, че те са израснали в дом, в който Господ е бил почитан и уважаван, и са били отгледани в Господното възпитание и напътствие.

127:4 „Както са стрелите в ръката на силния, така са и синовете на младостта.“ Когато родителите остареят, те могат да разчитат на своите благочестиви деца да се борят за тях като **силни** воини и да снабдяват нуждите им като ловец със своя лък и **стрели.**

127:5 „Блажен човекът, който е напълнил колчана си с тях!“ Противно на на съвременната пропаганда против големите семейства Бог благославя **човека, който е напълнил колчана си** с деца. Но още веднъж тук се предполага, че те са вярващи деца, членове на домочадието на вярата. В противен случай те биха били скръб, а не благословение.

„Те няма да се посрамят, когато говорят с враговете си в портата.“ Ф. Б. Майер ни напомня, че армиите, биещи се за един обсаден град, се срещат при градската порта. Следователно мисълта тук е, че децата на един човек ще го защитават в граждански въпроси или съдебни дела, така че да не понесе загуби или щети. Те се грижат да се възцари правдата.

Този псалм е забележително разгръщане на Господното слово чрез Захария: „Не чрез мощ, нито чрез сила, а чрез Моя Дух, казва ГОСПОД на Войнствата“ (Зах. 4:6). Съществува опасността да разчитаме на силата на долара или на човешката изобретателност. Но Господната воля не се изпълнява по този начин. Ние можем да градим за вечността само чрез Неговия Дух – не чрез онова, което ние правим за Бога със своите собствени ресурси, а чрез онова, което Той прави чрез нас със Своята могъща сила. Ние можем да произведем единствено дърва, сено и слама. Той може да ни използва, за да създаде злато, сребро, скъпоценни камъни. Когато действаме със собствената си сила, ние сами въртим кормилото. Едва когато допуснем Бога във всичко, животът ни става наистина ефективен. Плътските оръжия водят до плътски резултати. Духовните оръжия водят до духовни резултати.

Псалм 128: Благословението на Господа

128:1 Вярващият, който действително се наслаждава на живота във висша степен, е онзи, **който** признава **ГОСПОДА** във всяка област от своя живот и **ходи** в практическо покорство на Божието Слово.

Под закона на Мойсей такъв човек е бил възнаграждаван с естествени благословения.

128:2*Дълголетие*. Той не умира преждевременно, а има дълъг живот и се радва на материалните богатства, за които се е трудил.

Щастие. Той се радва на липсата на раздори и борби и на радостното удовлетворение от това, че Божието лице сияе над него.

Благоденствие. На него му е **добре.** Защитен е от бедствия, главня по реколтата му, суша, мор и поражения.

128:3 *Плодовитост*. **Като плодонос-**

на лоза, жена му ражда много **синове.** Ето ги, събрани **около трапезата му, като** нежни **млади маслини,** пълни с енергия, сила и жизненост.

128:4 В диспенсацията на благодатта вярващият е вече благословен в Христос с всяко духовно благословение в небесните места (Еф. 1:3). Но, както казва Уилямс, „вярата може да пренесе в духовната сфера материалните благословения на тази песен и да ги направи реални и настоящи". Много по-добър от дългия живот на земята е животът, в който Господ Иисус ни изпълва с енергия. Никое щастие не може да се сравни с това на освободената душа. Най-доброто благоденствие е благоденствието на душата. А духовното потомство дава далеч по-голяма радост от физическата плодовитост.

128:5, 6 Последните два стиха на псалма могат да бъдат разглеждани като обещание или като молитва. Те призовават **ГОСПОДА да благослови** Своя вярващ народ **от** Своето обиталище в светилището в **Сион** или от Своя престол в **Ерусалим.** Молитвата е благочестивите да могат **да гледат** благополучието **на Ерусалим,** докато са живи. И да имат дълъг живот, в който да могат да се радват на второто поколение от потомството си. Авторът се моли за **мира на Израил.**

Псалмът радостно предвкусва бъдещото блаженство на отделния човек и на народа, когато израилевият Цар се завърне и установи Своето царство на правда.

Псалм 129: Жетвата на антисемитизма

Тази **песен на изкачванията** припомня отношението, което Израил е понасял в миналото от ръцете на многото си врагове, а след това се обръща с молитва към Господа да осигури безрадостно бъдеще за тези жестоки агресори.

129:1, 2 Още от ранните дни на народа мнозина са **воювали** жестоко **против** Израил. Техният гнет в Египет например е незабравима глава на робство и страдание в **младостта** на народа. **Но** враговете никога не са успели да изтребят евреите. Божият народ винаги е бил избавян от плен. Неговото оцеляване е едно от най-великите чудеса на историята.

129:3 Страданията им са били тежки и продължителни. Били са тъпкани от езическите си надзиратели, както се оре нива. **Браздите по гърба** им са дълбоките белези от жестоки удари с бич.

129:4 Но **ГОСПОД,** който **е праведен,** се е намесил в критичния момент и е **разсякъл въжетата** или веригите, с които Неговият народ е бил държан в плен от безмилостните си врагове.

129:5–7 Нека винаги става така, че антисемитите да бъдат опозорени и разгромени. Нека никога не пожънат благословение. Нека бъдат като малкото единични чимове **трева,** които растат **по** плоските **покриви** в Близкия Изток. Тъй като нямат дълбока почва, тези туфички не могат да пуснат дъбоки корени и бързо изгарят под палещото слънце. Тази трева **изсъхва, преди** дори да е имала възможността **да порасне** забележимо. **Жетварят** не може да пожъне и шепа от нея, да не говорим да вземе **сноп** от нея в **ръката си.**

129:8 С тревата по покрива никога не може да се разиграе щастливата сцена на жетвата, в която минувачите казват на жетварите: **„ГОСПОДНОТО благословение на вас!"**, а те на свой ред им отговарят: **„Благославяме ви в Името на ГОСПОДА!"** (Вж. Рут 2:4). Така нека и враговете на Израил да бъдат лишени от щастлив резултат от жестоката оран, която са извършвали през вековете. Нека пожънат онова, което са посели.

Псалм 130: От дълбините

Някой е казал, че най-добрата молитва идва от силна вътрешна нужда. В приятните, благополучни условия на живот, съдържателната молитва често е пър-

вата жертва. Но когато сме блъскани насам-натам от бурите на живота, наистина разбираме как да пристъпим към престола на благодатта със страстна и настоятелна молба.

130:1, 2 Често съм удивен от дълбините на мъката и страданието, които човек може да издържи. Псалмистът сега е в една от тези дълбоки падини на живота. Няма накъде да гледа освен нагоре. И неговият отчаян вик се понася от дълбините към небесния престол.

Той настойчиво се моли неговият слаб, самотен глас да бъде чут, ГОСПОД да му обърне внимание. Тази молитва, разбира се, получава отговор. Както винаги!

В ума на страдалеца неговата беда изглежда е свързана с някакъв грях. Това може да е вярно, а може и да не е. Но във всеки случай винаги е добра идея да елиминираме неизповядания грях като възможна причина за нашите страдания.

130:3, 4 Ако ГОСПОД помнеше греховете в смисъл да води подробен отчет и да кара всеки от нас незабавно да си плати, положението със сигурност щеше да бъде безнадеждно. Но ние можем да бъдем вечно благодарни, че има начин, по който греховете могат да бъдат простени. **Има прошка** за виновния грешник, както **има прошка** и за съгрешилия светия.

Първата е *съдийската* прошка. Това е прошката на Бога като Съдия. Тя може да се получи чрез вяра в Господ Иисус Христос и покрива наказанието за всички грехове – минали, настоящи и бъдещи. Възможна е благодарение на завършеното дело на Христос на Голгота; със Своята смърт Той е платил цената за всички наши грехове и Той може щедро да ни прости, защото всички Негови праведни изисквания са били удовлетворени от нашия Заместник.

Втората е *родителската* прошка – прошката на Бога като наш Баща. Тя се получава, когато признаем греховете си пред Него, и води до възстановяване на общението с Бога и Неговото семейство. Тя също е била откупена за нас чрез кръвта на Иисус, пролята на кръста.

Един от резултатите от Неговата прошка е, че хората Му **се боят.** Когато си дам сметка какво Му е струвало да прости греховете ми, и когато осъзная, че Неговата прошка е цялостна, безвъзмездна и вечна, това поражда у мен уважение, упование, любов и преклонение пред Него завинаги.

130:5, 6 Макар псалмистът да не е поискал пряко прошка, тази идея определено е подсказана в ст. 3 и 4. Но когато в ст. 5 той казва, че чака ГОСПОДА, *той няма предвид, че Го чака за прошка*. Прошката той получава веднага щом изповяда греха си. Той по-скоро чака Господ да го избави от дълбините. Понякога Бог отговаря на молитвата незабавно. Понякога ни учи да чакаме.

Бог отговаря на молитвен зов.
Понякога Той дава – за слабите сърца –
веднага точно просбата на Своите деца.
Но често вярата ни трябва
да се научи на по-дълбок покой,
и на мълчанието Му да уповава,
когато не може да говори Той.
Защото Той, чието Име е любов,
безспорно най-доброто ще изпрати.
Звезди да изгорят
 и планини да се разклатят,
Той верен е и обещанията Му са
 твърди –
за онзи, който търси.

неизвестен автор

И така, тук той се е научил да **чака ГОСПОДА** и да **се уповава на словото Му** – да вярва в Неговото обещание, че Той чува молитви и им отговаря. **Повече,** отколкото **стражите** чакат светлината на **зората,** той копнее Господ да озари със светлината Си неговия мрак.

Но ст. 5 и 6 имат и по-широко прило-

жение, което не бива да пропускаме. Те изразяват горещия копнеж на вярващия днес, който очаква Христос да се завърне, за да отведе Своята църква в небесата. Тази блажена надежда няма да бъде разочарована.

130:7, 8 Последните два стиха на псалма могат да се приемат за свидетелството на псалмиста, след като неговата молитва за избавление е получила своя отговор. След като е изпитал Божията вярност за себе си, той иска и другите да споделят тази негова опитност. Винаги е така – ако човек наистина вярва нещо, той е нетърпелив да го сподели и с другите.

Затова **Израил** получава насърчението да **се упова на ГОСПОДА.** Посочени са три причини за това. Първо, Неговата **милост** е неизменна. Второ, **изкуплението** Му е изобилно. И последно, има уверение за Неговата готовност да **изкупи Израил от всичките му беззакония.**

Псалмът започва с дълбините на отчаянието. Той завършва с горещ призив за упование в Бога, за когото никой проблем не е твърде голям и никоя дилема не е прекалено сложна.

Псалм 131: Интелектуално смирение

В живота има някои проблеми, които не се поддават на обяснение. Загадки, които са твърде дълбоки, за да ги проумеем. Странни обстоятелства, които хвърлят в недоумение и най-острия ум.

Кой например може да каже последната дума по въпроса за човешкото страдание?

И кой може да отговори на всички въпроси, които възникват по отношение на молитвите, които не получават отговор?

Кой може да съвмести суверенния Божи избор и човешката свободната воля?

131:1 Давид не претендира да знае всички отговори. **Сърцето** му не се превъзнася като на някой нетърпим всезнайко. **Очите** му не се издигат твърде високо като на самовлюбен интелектуалец. Той осъзнава своите ограничения и не се срамува да каже: „Не зная." За него е достатъчно да знае онова, което може да знае, и да остави загадките на Бога. Защо да **се занимава с неща,** които са **твърде големи и твърде чудни за** него? Не, той се доверява на Бога да разбира вместо него нещата, които самият той никога не би могъл да разбере.

131:2 Нагласата на доверие в мъдростта, любовта и силата на Бога носи мир и спокойствие на **душата** му. Той е **като отбито дете,** което се **успокоява** на гърдите на майка си. Отначало детето може да плаче, да е неспокойно и нетърпеливо. Но идва времето за хранене и бебето изведнъж утихва и се успокоява в ръцете на майка си. Нещо подобно се случва и с нас, когато треперим от чувство на безсилие в стремежа си да разберем неща, които са твърде високи за нас. Но когато оставим въпросите без отговор на Бога, душите ни се освобождават от напрежението.

131:3 Псалмистът препоръчва тази нагласа на доверие в Господа и на целия **Израил.** Същото прави и Е. У. Тоузър. Той пише: „Нека никога не забравяме, че е привилегия да се удивляваме, да замлъкнем във възхищение пред Върховната Загадка и да шепнем: „Господи Боже, Ти знаеш."

Псалм 132: Молитва и обещание

Съществува значителна неяснота по въпроса кой е авторът на този псалм и кое е събитието, по повод на което е написан. Едно от възможните мнения е, че той е съчинен от Соломон, когато е внесъл ковчега на завета на определеното му място в новопостроения храм в Ерусалим. В този случай първите десет

стиха представляват молитвата на Соломон Господ да слезе в Шекина (облака на славата) и да обитава над ковчега. Ст. 11 и 12 отново потвърждават завета, който Бог сключва с Давид. А последните шест стиха съдържат конкретни обещания от Бога, които са отговор на конкретните молби на Соломон.

132:1–5 Началната молитва **ГОСПОД** благосклонно да **си спомни всичките усилия на Давид** не е свързана изобщо с трудностите, които са съпътствали Давид в течение на целия му живот, а с дълбоките емоционални и физически преживявания, през които той преминава, за да построи храма като Божие обиталище на земята. Това е обяснено в следващите три стиха. При един случай, който не е записан другаде в Писанията, Давид дава тържествено обещание на Йахве, че **няма да влезе в** собствения **си дом, няма да** легне в **леглото си** и **няма да** спи, **докато не** уреди построяването на дом **за ГОСПОДА, място,** където **Силният Яковов** да обитава. Тази клетва не бива да се приема с педантична буквалност. Това са образни изрази, с които Давид казва, че няма да намери задоволителна почивка, докато не приготви постоянно място за Божия ковчег. Ние знаем, че Бог не позволява на Давид да построи храма, защото е военен мъж, но той има възможността да даде значителен принос от материали за Соломон и Бог го възнаграждава за неговото желание.

132:6 Тези стихове ни припомнят, че ковчегът е бил в Кириат, и изразяват решимостта на мъжете на Давид до го пренесат в Ерусалим. Ст. 6 е особено труден, защото той като че ли съврзва ковчега с **Ефрата** (Витлеем), а никъде не е записано, че ковчегът някога е бил там. Има няколко обичайни опита за разрешаването на тази трудност.

1. Царят и хората му за първи път са чули за местонахождението на ковчега, когато са били във Витлеем, но в крайна сметка го намират в **Яар,** т. е. Кириат-Иарим.
2. Ефрата може би означава Ефрем и в такъв случай става дума за престоя на ковчега в Сило.
3. Ефрата може да е Халев-Ефрата (вж. 1 Лет. 2:24), а не Витлеем. Според това мнение Халев-Ефрата и Яар (гора) са същото като Кириат-Иарим, което означава „градът на горите“. Ако това действително е така, двете фрази на ст. 6 образуват паралелизъм, в който и двете означават едно и също.

Ето, ние чухме за него в Ефрата, намерихме го в полетата на Яар.

132:7 Шествието със свещения ковчег влиза в Ерусалим и народът ликува, че отива **в** Божиите **обиталища** да **се поклони при подножието на краката Му.** Ковчегът се приема за **подножието на краката** на Бога, тъй като Самият Бог се явява в облака на славата над него.

132:8–10 След това чуваме молитвата на Соломон, когато посвещава храма (ст. 8–10; ср. 2 Лет. 6:41, 42). Той моли Бога да дойде и да обитава в светилището и така да направи символиката на ковчега реална. Също така той се моли и за благочестиви свещеници, за народ, който да ликува и да прелива от радост, както и за постоянното Божие благоволение към царя. Изразът **„Помазаника Си“** може да се отнася за самия Соломон, но в истинския си смисъл се отнася за Месията.

132:11–13 ГОСПОД отговаря на молитвата, като най-напред накратко споменава Своя **завет** с **Давид.** Този завет е безусловен по отношение на **Давид;** той му обещава **престола навеки** и че неговите потомци винаги ще седят на него. Но заветът има своите условия за потомците на Давид; той зависи от тяхното покорство. Затова, независимо че Господ Иисус е потомък на Давид, физически Той не е наследник на Соломон, а на друг син на Давид – Натан (Лука 3:31).

132:14–18 По-нататък конкретните молби на Соломон получават своите конкретни отговори. Това може да се види при следните сравнения:

Стани, ГОСПОДИ, и влез в покоя Си – Ти и ковчегът на Твоята сила! (ст. 8)	**Това е Моят покой навеки, тук ще обитавам, защото го пожелах.** (ст. 14)
Нека свещениците Ти бъдат облечени с правда. (ст. 9а)	**Ще облека и свещениците му в спасение.** (ст. 16а)
И светиите Ти нека ликуват. (ст. 9б)	**И светиите му ще ликуват високо.** (ст. 16б) (НИПБКДж)
Заради слугата Си Давид не отхвърляй лицето на помазаника Си. (ст. 10)	**Там ще направя да изникне рог на Давид; приготвил съм светилник на помазаника Си ... А на него ще блести короната му.** (ст. 17, 18б)

Всъщност Господ отговаря на Соломон с много повече от онова, за което той моли. Добавено е и обещание за изобилно осигуряване на нуждите и за снабдяване на **бедните с хляб** (ст. 15). Има обещание, че **свещениците** ще бъдат **облечени в спасение,** а не само с правда (ст. 16а). Има обещание, че **светиите му ще ликуват високо** (НИПБКДж) (ст. 16б). Има обещание, че **враговете** ще бъдат **облечени с позор** (ст. 18а).

Значението на ст. 17 е, че Бог ще направи един от наследниците на **Давид** могъщ цар в Ерусалим (вж. Лука 1:69) и че е приготвил **светилник** или Син (вж. 3 Царе 15:4) за Давид, Своя **помазаник.** Тези обещания за вечна династия се изпълняват в Господ Иисус Христос.

Враговете на Христос ще се покрият с позор, но Неговата глава ще бъде увенчана със слава и чест.

Главата, някга окичена с тръни
сега е увенчана със слава.
Небесна царска корона краси
на Победителя челото величаво.

Томас Кели

Псалм 133: Възхвала на единомислието

Великите неща идват в малки опаковки. Този псалм е кратък, но представлява един литературен и духовен бисер, чието качество многократно компенсира онова, което му липсва като количество.

Псалмистът има четири главни идеи. Първо, добро и приятно е, когато братя живеят в единство. Второ, това е благоухание. Трето, то е освежаващо и ободрително. И последно, то е сигурна гаранция за Божието благословение.

133:1 Единомислието сред **братя** е нещо забележително. **Единомислието** обаче не изисква те да имат абсолютно еднакво мнение за всичко. По въпросите с фундаментално значение те са единодушни. По второстепенните въпроси има свобода за различни гледни точки. Във всичко трябва да господства духът на любовта. Може да има единство без еднаквост; ние всички сме различни, но това не ни пречи да работим заедно. Всички части на човешкото тяло са различни, но когато функционират, управлявани от главата, царува славно единство. Може да съществува единство без абсолютно единодушие; Бог никога не е искал всички да имат едно и също мнение по маловажните въпроси. Достатъчно е да сме единодушни по основните въпроси. За всичко друго можем да имаме различни мнения, стига, разбира се, това да не води до конфликти. Истинските врагове на единомислието са ревнивостта, клюката, клеветата, критикарството и липсата на любов.

133:2 Единството **е като** ароматното масло, използвано за помазването **на Аарон** за свещеник (Изх. 30:22–30). То е било изляно на **главата** му, после се е сте-

кло **по брадата** му, а оттам е достигнало **краищата на** дрехите **му.** Прекрасното ухание усеща не само свещеникът, но и всички, които се намират наблизо. Святото масло за помазване символизира служението на Светия Дух, който слиза като сладко благоухание върху Божиите хора, когато те живеят щастливо заедно, и разпръсва аромата на тяхното свидетелство в цялата околност.

133:3 Единството носи и освежаване. **„То е като ермонската роса, слизаща по сионските планини.“** За псалмиста планината Ермон е като източник на хладна, освежаваща влага. Росата отново е символ на Светия Дух, който носи свежестта на единомислените братя до краищата на земята. Никой не може да измери колко надалеч достига влиянието на вярващите, които живеят в близко общуване с Бога и помежду си.

Финалната идея е, че **ГОСПОД е заповядал благословението** там, където братята и сестрите живеят заедно в единство. Нека вземем за илюстрация Петдесетница. Учениците живеят в мир и хармония, събрани в молитва и в очакване на обещания Свети Дух. Изведнъж Божият Дух слиза върху тях в Своята пълнота и те тръгват с благоуханието и свежестта на евангелието към Ерусалим, Юдея, Самария и най-отдалечените краища на земята.

Обяснено е, че **благословението** е **живот вечен.** Това може да се разбира по два начина. Когато сред Божиите хора има единомислие, *те* самите се радват на **живот** в най-истинския му смисъл. Освен това те се превръщат в канали, по които този **живот** протича и към *другите*.

Псалм 134: Елате, благославяйте Господа!

134:1, 2 След обичайното ежедневие в храма в Ерусалим народът се завръща по домовете си, но в храма остават свещеници и левити на служба през **нощта** (1 Лет. 9:33), които горят тамян, принасят благодарности и славят Господа (2 Лет. 29:11; 31:2).

Може би, когато са си тръгвали, хората са пеели първите два стиха на тази песен на свещениците. Съвсем сигурно и ясно е, че те са адресирани към **ГОСПОДНИТЕ слуги** на нощно дежурство в храма и че служението на тези мъже е да **благославят ГОСПОДА** и да **издигат ръцете си към светилището** в молитвена поза.

134:3 Отговорът в ст. 3 е благословението на свещениците, в което те призовават Бога да благослови всеки от народа поотделно. Обърнете внимание на четири неща, свързани с благословението.

1. Онзи, който благославя – **ГОСПОД,** Йахве, Бог, който пази завета Си.
2. Неговото величие – Той ... е **направил небето и земята.**
3. Благословеният човек – **Да те благослови ... ГОСПОД.**
4. Жилището на Онзи, който благославя, – **Сион,** мястото на светилището.

Псалм 135: Защо възхвала?

135:1, 2 Първите два стиха звучат като съвсем общ призив за хвала на **ГОСПОДА.** Той е ясно отправен към свещениците и левитите, но вероятно също и към целия народ на Израил и към всички, които се боят от Господа (вж. ст. 19, 20).

135:3 Забележете колко много причини са изтъкнати за това, да се слави Името Му. Той е **благ.** Никой език на сътворено същество, във времето или във вечността, никога няма да бъде в състояние да изрази колко **благ** е Той в действителност. Всичко, което можем да сторим, е да заявим този факт и да благоговеем пред Него.

Името Му е възхитително и **приятно.** Неговата изумителна благодат спасява грешните клетници и ги определя за вечна слава.

135:4 ГОСПОД е избрал Израил **за**

Свое притежание. Суверенният Божи избор кара удивената душа да си задава вечния въпрос: „Защо мен?“ Не е ли тъкмо това, което ни прави поклонници!

135:5 ГОСПОД е велик. Когато си дадем сметка, че Той е Творец, Крепител и Изкупител, запяваме с дълбока признателност: „Велик си Ти!“

Нашият Господ е върховен **над всички богове** – над всички владетели, властелини и над всички идоли. „И на дрехата и на бедрото Му имаше написано име: *ЦАР НА ЦАРЕТЕ И ГОСПОДАР НА ГОСПОДАРИТЕ*“ (Откр. 19:16).

135:6 Той е Върховният владетел на вселената (ст. 6). Той върши онова, **което Му е угодно,** във всяка възможна област. Артър Пинк пише:

> Божественият суверенитет означава, е Бог е Бог действително, както и на име, че Той седи на престола на вселената и управлява всички неща, като действа „по решението на Своята воля.“[95]

135:7 Той упражнява абсолютна власт над природата. Облаците, **светкавиците** и **вятърът,** страховити сами по себе си, се управляват от могъщата Му ръка. Стивън Чарнок казва: „Божията сила е като Него Самия – неограничена, вечна и непонятна; тя не може да бъде възпряна, ограничена, никое създание не може да ѝ попречи.“

135:8, 9 Той освобождава Израил от **Египет.** Най-великата демонстрация на сила в историята на Израил е разбиването на фараона чрез язвите (чиято кулминация е смъртта на **първородните**) и чрез разделянето на Червено море.

135:10, 11 Той поразява враговете на Израил. Бог милостиво дава на народа Си победа над **Сион, Ог** и езическите народи, населяващи **Ханаан.**

135:12 Той дава Ханаан на **Израил.** Ханаанската земя се дава **за наследство на** избягалите от Египет.

135:13 Той е вечен. **Името** Му **е вечно,** а Името Му, разбира се, въплъщава цялата Му същност.

Неговият **спомен** е вечен. За Него ще си спомнят с любов през цялата вечност.

135:14 Той е справедлив и състрадателен. Ние можем твърдо да разчитаме, че Бог ще защити **народа Си и ще окаже милост на слугите Си.** За първи път Мойсей запява тази песен във Втор. 32:36, но тя никога няма да има край.

135:15–18 Той неизмеримо превъзхожда **идолите.** Дори само описанието на тези фалшиви богове е досатъчно да изложи наяве тяхната безполезност. Те са **сребро и злато,** следователно са преходни. Създадени са от човек, следователно са по-низши от човека. Те са неми, слепи, глухи и безжизнени. И за съжаление **онези, които ги правят, ще станат като тях** – духовно слепи, глухи, неми и мъртви.

135:19, 20 Подобен размисъл за Божието величие води до желанието да Го **благославяме** – да Го обсипваме с почит, хвала, уважение, преклонение и благодарност. Нека Го **благославя** целият **израилев дом.** Нека го **благославят** всички, които служат като свещеници **(Аароновият дом).** Нека Го **благославят** всички, които благоговеят пред **ГОСПОДА.** Това всъщност е начин да се каже, че всички класи хора трябва да Го благославят. Това е песента, която Израил ще пее, когато Месията се завърне на Сион и се възцари в Ерусалим.

135:21 Благословен да бъде от Сион ГОСПОД, който обитава в Ерусалим! Алилуя!

И същото трябва да казваме и да вършим и ние сега.

Псалм 136: Великият халел!

Онова, което прави този Псалм уникален, е че втората част на всеки от неговите 26 стиха е една и съща – „защото милостта Му е вечна“. „Ако едно *вечно*

не е достатъчно", пише Томас Гудуин, „в този псалм има двадесет и шест *вечно*."

Той е известен като Великият халел, чието изпълнение е традиционна част при отбелязването както на Песах, така и на Рош Ашана – еврейските празненства съответно за Пасхата и за Нова Година. Псалмът се използва и в ежедневните поклонения.

Повторението на темата не е отегчително; то ни подсказва, че неизменната любов на Господа трябва да бъде винаги пред нас и че тази тема никога не може да се изчерпи. Неговата благост, вярност и преданост към нас са неизменни.

Призив за поклонение (136:1–3)

Въведението ни призовава да **славим ГОСПОДА** заради онова, което Той представлява, и заради присъщата Му благост. Той е Йахве – Господ, който пази завета Си. Той е **Бог на боговете** – върховен Господар над всички могъщи владетели във вселената. Той е **Господ на господарите** – суверен над всички, които заемат позиции на власт, както сред ангелите, така и сред хората. Но Той е не само велик, Той също така **е** и **благ** – **благ** като Творец, Изкупител, Водач, Защитник и Снабдител на Своя народ.

Творец (136:4–9)

Неговата благост и милост се виждат преди всичко във **великите чудеса** на творението. Със Своята **мъдрост** Той е **направил** огромния простор на **небесата.** Той е извадил континентите като огромни плуващи острови. Здраво е закрепил гигантските светила на небето – **слънцето, за да** осигурява дневна светлина, и **луната и звездите** като по-слаби светила за часовете на човешкия сън.

Изкупител (136:10–15)

Великият Творец е също и Мощният Изкупител. За да спаси Своя народ от египетската тирания, Той отсича цвета на египтяните, а после взема народа Си **със силната** Си **ръка** и му дарява свобода. За да стори това, Той **разделя Червено море на две части,** като прави през средата му суха пътека. **Израил** е **преведен** безопасно, но войската на **фараона** е погълната от водите, когато те се връщат на мястото си. Това е една незабравима демонстрация на неизменната любов на Йахве към Неговия народ.

Водач (136:16)

В продължение на четиридесет години Бог води израилтяните **през** дивата, виеща **пустиня.** Там няма павирани пътища, няма пътни знаци, няма карти, но Господ е всичко, от което се нуждаят – Несравнимият Водач.

Защитник (136:17–22)

Той дори воюва в техните битки вместо тях. Когато **цар Сион и цар Ог** застават на пътя им, Той славно ги разгромява и **дава земята им** като част от владенията на Израил.

Помощник, Спасител и Снабдител (136:23–25)

В нещо като обобщение псалмистът възвеличава Йахве за това, че е чудесен Помощник, Спасител и Снабдител. Той **си спомня** за Израил, когато народът е малоброен, беззащитен и угнетен. **Избавя** ги **от** ноктите на **притеснителите** им. Неизменно осигурява **храна** за всички живи същества.

Небесният Бог (136:26)

Ние твърде много приемаме Бога като някаква даденост. Постоянното съзнание за величието на Неговата личност и за неизменната Му **милост** трябва да ни подтиква да Го **славим** все повече и повече.

Псалм 137: Ако те забравя, Ерусалиме!

През април 1948 г. еврейската част на Ерусалим практически се намира в състояние на обсада. Хранителните запаси са почти изчерпани. Народът живее със седмична дажба от 57 грама маргарин, 125 грама картофи и също толкова сушено месо. Тогава изведнъж плъзва новината, че от Тел Авив идва конвой от камиони с провизии. Стотици хора излизат да посрещнат дванадесетте камиона. Те никога няма да забравят онова, което виждат най-напред. На предната броня на синия форд, водещ конвоя, някой е написал с боя думите: „Ако те забравя, Ерусалиме...“

И така думите на Псалм 137:5 са се превърнали в призив за събиране на еврейския народ в хода на неговата бурна история на робство и разпръсване.

137:1 Писан след завръщането от плена, този псалм е спомен за горчивината на изгнанието далеч от Сион.

Когато имат свободно време, може би в съботите, евреите се събират **при реките на Вавилон** да се молят. В ума им нахлуват спомени и сълзите рукват. Те **си спомнят Сион.** За тях това е духовният център на цялата земя и центърът на техния живот. Спомнят си духовната радост и оживление на големите свети събрания. Сега вече не могат да се изкачат там да се поклонят, а светите места са в нечистите ръце на необрязани езичници. Гледайки към **реките на Вавилон,** те виждат в тях собствените си реки от сълзи и мъка – както в думите на Еремия: „Водни потоци лее окото ми заради разрушението на дъщерята на народа ми“ (Плач. 3:48). И отново:

> О, да беше главата ми вода, очите ми – извор на сълзи! Щях да плача денем и нощем за убитите на дъщерята на народа си. (Ер. 9:1).

137:2 Окачат арфите си на върбите, или както бихме казали ние, захвърлят ги в килера. И защо не? Няма нужда от музикални инструменти. Поне от човешка гледна точка няма за какво да се пее. А без песен няма нужда и от съпровод.

137:3 Често се случва вавилонските поробители да **поискат от** тях да им изпеят някоя от еврейските народни песни. Сякаш за да сипят сол в раната, те им казват: „**Попейте ни от** щастливите **песни,** които пеехте в родната си страна!“

137:4 Изключено! Евреите няма да пеят. Не само защото сърцата им са разбити, а преди всичко, защото би било крайно нелепо **да пеят ГОСПОДНА песен** в земята на езически идолопоклонници. Това е все едно да забравят Ерусалим. Те виждат морална непристойност в това, да смесят Господните неща с нещата от света. „Земята на чужденеца и песента на Господа никога не могат да се срещнат заедно“, пише Ф. Б. Майер.

137:5, 6 Сега, когато е обратно в земята си, псалмистът изразява решимостта на своя народ да държи **Ерусалим** в центъра на своя живот – и тук се сещаме, че **Ерусалим** е символ на Господа, който обитава там. Ако някога дойде време, когато псалмистът вече не изпитва тази необяснима, инстинктивна привързаност към Сион, тогава подходящото възмездие за него би било **десницата** му да изсъхне и да не може никога вече да докосне струните на арфата. Да, ако стане така, че Ерусалим вече да не заема първото място в сърцето му, тогава той е съгласен **езикът** му **да се залепи за небцето** му, така че никога вече да не може да пее старите сионски песни.

137:7 След като е произнесъл тези условни проклятия над самия себе си, той лесно преминава към онези, които са взели участие в разрушаването на Светия град.

Сред тях са например **синовете на**

Едом. Те са образували нещо като агитка, насърчаваща нашествениците да разрушат града напълно. **„Сринете го,** съборете го“, крещели те, **„до самата му основа!“** Дано Господ си спомни злорадството им при вида на изравнения със земята град!

137:8 И, разбира се, **Вавилон** – жестокият опустошител. Макар че този народ е бил инструмент в ръцете на Бога, с който Той е наказал Своя народ, Бог не извинява безмислостните зверства на вавилонците.

> Разгневих се на народа Си, оскверних наследството Си и ги предадох в ръката ти. Ти не им оказа милост, наложи твърде тежкия си ярем върху старица (Ис. 47:6).
>
> И се гневя твърде силно на охолните народи, защото Аз се разгневих за малко, а те спомогнаха за зло на Израил (Зах. 1:15).

Псалмистът няма съмнение относно унищожението на Вавилон. Пророците са го предсказали (Ис. 13:1–22; Ер. 50:15, 28; 51:6, 36). Онези, които осъществят унищожението, ще имат удовлетворението да бъдат употребени от Бога като инструмент на Неговия съд.

137:9 Последният стих на псалма създава най-голяма трудност:

> **Блажен онзи, който хване децата ти и ги разбие в скалата!**

За онези, които са били възпитани в учението за ненасилие на Новия Завет, това изглежда необичайно жестоко, отмъстително и злобно. Защо трябва да се постъпва така брутално с невинни беззащитни деца? Като опит да отговорим на въпроса предлагаме следното:

Първо, започваме с предпоставката, че този стих е част от Божието Слово, вдъхновено от Бога абсолютно и дума по дума. Следователно, всеки проблем е в нашето разбиране, а не в самото Слово. Второ, избиването на малките деца на Вавилон ясно е предсказано от Исая:

> И децата им ще бъдат смазани пред очите им, къщите им ще бъдат разграбени и жените им – изнасилвани (Ис. 13:16).

Псалмисът само казва онова, което Бог вече е предсказал (с изключение на блаженството на онези, които изпълнят Божията присъда).

Освен това сме наясно, че невинни деца често споделят последиците от греховете на родителите си (вж. Изх. 20:5;34:7; Чис. 14:18; Втор. 5:9). Никой човек не е изолиран остров. Онова, което прави, влияе и на другите, било то за добро или за зло. Част от горчивината на греха е в това, че когато му се даде възможност да се развие напълно, той поглъща и други в своето трагично възмездие.

При тези пасажи с проклятия трябва да си даваме сметка, че поведение и нагласи, които са били уместни под диспенсацията на Мойсеевия закон, не задължително са подходящи за един християнин, живеещ под благодатта. Господ Иисус казва същото и в Проповедта на планината (вж. Мат. 5:21–48).

Независимо как тълкуваме стиха, духовното му приложение е ясно. Ние трябва да се отнасяме радикално към малките грехове в своя живот. Малките галеничета трябва да бъдат унищожени, защото в противен случай те ще ни унищожат. В тази връзка К. С. Луис казва:

> Във вътрешния свят познавам неща, които са като бебета; детството на малки глезотийки, малки огорчения, които един ден могат да се превърнат в алкохолизъм или хронична омраза. Тези неща обаче ни ухажват и подмамват със специални увещания и изглеждат толкова миниатюрни, толкова безпомощни, че ако им се съпротивим, се чувстваме, като че ли измъчваме животни. Те започват да хленчат пред нас: „Аз не искам много, но…“, или: „Надявах се поне…“, или: „Трябва поне *малко* да се погрижиш за себе си.“ Сре-

> щу всички такива дребосъчета (миличките имат толкова трогателни начини да ни умилостивят) най-добър е съветът на този псалм. Пръснете черепа на малките гномчета. И „блажен“ онзи, който може да го стори, защото е далеч по-лесно да се каже, отколкото да се направи.[96]

Псалм 138: Верността на Божиите думи

Давид е безкрайно благодарен за някакъв голям отговор на своя молитва. Изразявайки своята благодарност, той е оставил на всички ни достоен пример как да реагираме на чудесните избавления, които Бог върши за нас. Без съмнение този псалм ще намери пълното си приложение, когато най-накрая Израил бъде възстановен под властта на Иисус, Месията.

138:1 Давид никога не благодари половинчато. Той напряга всичките си сили, за да благославя Йахве.

Неговото преклонение не е нито стеснително, нито частно. Без срам той пее **пред боговете,** т. е. пред земните царе. Думата „богове“ тук би могла да означава също ангели или идоли, но контекстът като че ли я ограничава само до околните владетели.

138:2 Според обичая на благочестивите юдеи в своето поклонение Давид се **покланя към святата** скиния (храмът все още не е бил построен).[97] Той величае Името на Йахве за Неговата неизменна любов и вярност. Именно любовта Му Го подтиква да ни дари „най-големи и скъпоценни обещания“, а верността Му осигурява изпълнението на всяко едно от тях.

„Защото си възвеличил словото Си над цялото Си Име.“ Контекстът е свързан с верността, с която Бог пази Своето **слово,** и значението вероятно е, че Той е направил не само онова, което е казал, но и много повече. Мисълта може също да е, че „в изобилното изпълнение на Своето обещание (към Давид) Бог надхвърля всяко досегашно откровение за Себе Си.“[98] Ако приложим този стих към Въплътеното Слово, тогава той, разбира се, означава, че Бог е възвеличил Господ Иисус над всяка друга Своя изява.

138:3 Трети стих разкрива непосредствения повод за този изблик на благодарност на псалмиста. В миг на отчаяна нужда той е **извикал** към Господа и отговорът е дошъл незабавно. В **душата** му се е влял изобилен прилив на **сила,** който е изгонил страха и му е дал куража да посрещне опасността.

138:4–6 Верността, с която Бог отговаря на молитвата на Давид, е мощно свидетелство за **земните царе.** Те знаят какво е обещал Бог, а сега виждат как пророчеството се изпълнява. Затова и те провъзгласяват колко **велика е славата** на Йахве. Дават си сметка, че макар Бог да е възвишен, Той специално се интересува от **смирените** (като Давид) и **отдалеч познава гордите** (като враговете на Давид).

138:7 Каква прекрасна картина – Давид е обграден от всякакви врагове, опасности и бедствия, но при това Господ го прави способен да **ходи** сред тях, сякаш не съществуват. Същата **ръка,** която поразява противниците му, **ще** го **спаси** от гибел.

138:8 С основателна убеденост Давид заявява: **„ГОСПОД ще извърши, което е потребно за мен.“** Това е същата надежда, която изразява и Павел във Филипяни 1:6: „Като съм уверен точно в това, че Онзи, който е започнал едно добро дело във вас, ще го завърши докрай до Деня на Иисус Христос.“

> Делото, що Неговата благодат започна,
> десницата Му силна докрай ще доведе.
> Обещанието Му към нас е и Амин, и Да,
> и никога, навеки, не ще ни предаде.

И нито бъдещи неща, нито сегашни,
ни висини, ни дълбини, ни сили страшни
ще могат Неговия план да провалят,
от любовта Му вечна да ни да отделят.
Огъстъс М. Топлейди

Да, неизменната любов на Бога е вечна и макар и ние да можем да се молим заедно с Давид: **„Не оставяй делата на ръцете Си“,** истината е, че Той никога не може и няма да направи това.

Псалм 139: Бог е толкова велик!

Бог е тъй велик!
Няма нещо, което Той да не знае.
Няма място, където Той да не е,
и нещо, което да не може да направи.

Ако хората упорито държат да бъдат врагове на такъв велик Бог, те напълно заслужават своята участ.

Накратко казано, това е ходът на мислите в размишлението на Давид в този великолепен псалм.

139:1, 2 Най-напред той започва с *всезнанието на Бога*. Бог знае всичко.

Няма нещо, което Бог не знае.
Макар вселената да е величествена и
безкрайна,
дали е нещото голямо или малко –
все едно –
Той знае вечната история на всяко
пясъчно зърно.

Но тук се има предвид по-специално Неговото знание за живота на всеки отделен човек. През 2005 г. на света са живели приблизително 6,5 милиарда души. Въпреки това Бог отблизо познава всеки един от тях. Той знае всичко за всеки от нас.

Той ни е **изследвал и познал!** Думи и дела, мисли и мотиви, Той ни познава до последното кътче на съществото ни. Той знае кога **сядаме** да си починем, и кога **ставаме,** за да се заемем с различните дейности от живота си. Може да каже какво мислим, и дори може да предскаже мислите ни.

139:3 Той ни вижда, когато **ходим,** и когато **лягаме.** С други думи, Той постоянно ни наблюдава. Никой от пътищата ни не е скрит от Него.

139:4 Той знае какво ще кажем, преди още да сме го казали. Бъдещето, също както миналото и настоящето, са напълно открити за Него.

139:5 „И няма създание, кото да е скрито от Него, а всичко е голо и разкрито пред очите на Този, пред когото има да отговаряме“ (Евр. 4:13). И понеже знанието Му за нас е така абсолютно, Той може да ни пази **отпред и отзад. Ръката** Му е постоянно **върху** нас, за да ни пази.

139:6 Неограниченото **знание** на Бога смайва ума. Нашите човешки мозъци се огъват под тежестта на представата за него. Това е твърде високо за нас, за да можем да го осмислим. Но когато достигнем до границата на своята способност да разбираме и не можем да продължим по-нататък, все още можем да се наведем в поклон пред необятността на Божието познание!

139:7, 8 Бог не само е всезнаещ, *Той е и вездесъщ*. Той е едновременно навсякъде. Божието всеприсъствие обаче не е същото като пантеизма. Последният учи, че творението *е* Бог. Библията учи, че Бог е Личност, която е отделена, и е извън Своето творение. Има ли място, където човек може да избяга от Светия **Дух** на Бога? Има ли място, **където** може да се скрие от Господното **присъствие?** Да предположим, че човек би могъл да **се изкачи на небето** – ще избяга ли от Бога там? Разбира се, че не – небето е Божият престол (Мат. 5:34). Дори ако си устрои постеля **в Шеол,** безтелесното състояние, и там той ще срещне Господа.

139:9, 10 „Ако взема крилете на зо-

рата, ако се заселя в най-отдалечените краища на морето, дори и там ще ме води ръката Ти и ще ме държи десницата Ти.“ Крилете на зората загатват за лъчите на утринното слънце, които пронизват небето от изток на запад със скорост от 300,000 км/сек. Дори ако можехме да отпътуваме до някой от най-отдалечените краища на вселената със скоростта на светлината, и там щяхме да намерим Господа, който ни чака, за да ни води и да ни подкрепя.

Между другото, ст. 9 и 10 са удивително подходящи за епохата на пътуванията със самолети, в която живеем. Никога няма да забравя как Господ ми проговори чрез това скъпоценно обещание, когато през 1969 г. се готвех да отпътувам на едно далечно пътуване във връзка със служението ми. Многото реактивни самолети, с които съм летял, бяха като крилете на зората и буквално ме отнасяха в **най-отдалечените краища на** земята. Но винаги изпитвах усещането за Господното присъствие и закрила, които не зависят от скоростта и разстоянията. Затова приемете това обещание за себе си и го споделете с приятелите си християни, които пътуват по въздуха.

139:11, 12 Ако човек поиска да се скрие от Бога в **тъмнината,** той е потърсил фалшиво скривалище. **Нощта** не може да скрие Господното присъствие. За Него **тъмнината не тъмнее. „Нощта светла е като деня, за Теб е тъмнината като светлината.“**

Абсолютно невъзможно е да се избяга от Бога. Както е казал Паскал, „Неговият център е навсякъде, а обиколката Му – никъде.“

139:13, 14 Толкова за вездесъствието на Бога. Сега Давид започва да разсъждава за *Неговата сила и способности*. Конкретната изява на божественото всемогъщество, която той избира, е развитието на бебето в утробата на майката. В едно зрънце водниста материя, по-малко от запетайка, са програмирани всички бъдещи черти на детето – цветът на кожата, очите и косата му, формата на лицето му, естествените му способности и дарби. Всичко, което това дете ще бъде в умствено и физическо отношение, се съдържа в зародиш в оплодената яйцеклетка. От него ще се развият:

> … 60 трилиона клетки, 150 хил. километра нервни влакна, 100 хил. километра съдове, разнасящи кръвта из тялото, 250 кости, да не говорим за ставите, сухожилията и мускулите.[99]

Давид описва формирането на зародиша с изящна изтънченост и прелест. **„Ти си образувал вътрешностите ми, създал си ме в утробата на майка ми.“** Да, Бог е **образувал вътрешностите** ни; всяка част от тях е чудо на божественото умение. Помислете например за мозъка с неговите възможности за запомняне на факти, звуци, миризми, образи, докосване, болка; с неговата способност да възпроизвежда; със способността му да прави изчисления; с изглежда неограничената му способност да взима решения и да решава проблеми.

И Бог ни изработва **в утробата на майка** ни. Това много уместно описва изумителното оплитане на мускули, сухожилия, връзки, нерви, кръвоносни съдове и кости в човешкото тяло.

От сърцето на Давид избликва прослава към Господа. Докато си мисли за човека, венецът на Божието творение, той може само да признае, че е **страшно и чудно направен.** Колкото повече мислим за чудесата на човешкото тяло, неговата подреденост, сложност, красота, неговите инстинкти и наследствеността му, толкова повече се учудваме как е възможно човек, изучил природните науки, да не вярва в безграничния Създател.

139:15 Псалмистът отново се връща към времето, когато тялото му се е обра-

зувало в утробата на майка му. Забележете как тук той използва личните местоимения *съм, мой, мен,* когато говори за ембриона или зародиша. Според Писанието човешката личност съществува преди раждането и следователно абортът е убийство.

Давид съзнава, че Бог го познава съвършено още от самото му начало. Целият му скелет, неговите **кости, не** са били **скрити от** Бога, **когато** Давид е бил направен **в тайно и изкусно изработен в дълбините на земята.** Това не може да означава под повърхността на земята; никой не е изработен там. В този контекст това може да означава само „в майчината утроба". Подобен израз срещаме и в Ефес. 4:9, където се говори, че Христос е слязъл в *по-долните части на земята*. Отново в контекста това означава, че Той е влязъл в света през преддверието на девствената утроба. Има се предвид Неговото Въплъщение.

139:16 Когато псалмистът говори за своето **необразувано вещество,** той използва дума, която означава нещо сгънато или навито на руло. Барнс и други смятат, че тази дума най-подходящо изразява зародиша или ембриона, „където всички части на човешкото тяло все още са свити или недоразвити; те още не са приели обособената си форма и пропорции." Дори и в тази подготвителна фаза на развитието му Божиите **очи** са бдели над сладкия певец на Израил.

И в Божията **книга** божественият Архитект е **записал всичките дни** на живота на Давид, преди да настъпи историческият момент, в който Давид е оповестил своето идване на света с първия си силен вик.

139:17, 18а Псалмистът си мисли за прецизния Божи план за сътворението на неговия дух, душа и тяло. **Колко скъпоценни са** Неговите **мисли** – вниманието Му и към най-дребния детайл. Андрю Айви казва: „Всяка клетка, почти без изключение, „знае" своята роля за изпълнението на замисъла и целите за благосъстоянието на тялото като цяло."

139:18б „Събуждам се и още съм с Теб." Струва ми се, че тук псалмистът говори за момента на своето раждане. В предходните стихове (13–18а) той подчертава колко близо е бил Бог до него през деветте месеца преди раждането му. Но дори и след като се ражда, картината не се променя; той продължава да бъде с Господа, който е негов Крепител, Защитник и Водач. Той говори за раждането си като за *събуждане,* също както и ние го наричаме „да види бял свят".

139:19–22 След като е размишлявал за *всезнанието, всеприсъствието* и *всемогъществото* на Бога, сега псалмистът се размисля за онези жалки хора, които дръзват да се обърнат против Него, и стига до извода, че тяхното наказание е напълно заслужено. Неизбежно някой ще се намръщи на молитвата на Давид в ст. 19–22 и ще отбележи, че тонът ѝ не е много християнски. Такива хора ще възразят, че чувствата на псалмиста са осъдителни и несъвместими с божествената любов. Аз лично считам, че на Божията любов се набляга прекомерно, за сметка на Неговата святост и правда. *Истина е,* че Бог е любов, но това не е *цялата* истина. Любовта е само едно от Неговите съвършенства. А Той никога не може да упражнява любовта Си за сметка на някое друго Свое качество. Освен това фактът, че Бог е любов, не означава, че Той не е способен да мрази – „душата Му мрази безбожния и онзи, който обича насилие" (Пс. 11:5). Той мрази всички злодеи (Пс. 5:5). Той мрази надменни очи, лъжлив език, ръце, които проливат невинна кръв, сърце, което крои зли планове, крака, които бързо тичат към зло, лъжесвидетел, който говори лъжа, и такъв, който сее раздори между братя (Пр. 6:16–19).

Едуард Дж. Янг ни напомня:

> Преди да осъдим Давид за тази молитва, е добре да забележим, че и ние самите се молим за същото, когато се молим с думите на Господната молитва: „Да дойде Твоето царство, да бъде Твоята воля.“[100]

Идването на Христовото царство ще бъде предшествано от изтребване на враговете Му, така че да се молим за едното означава да се молим и за другото. Давид без срам копнее за времето, когато **Бог** ще **убие безбожните,** и когато **кръвожданите мъже** ще престанат навеки да го измъчват (ст. 19). Това са хората, които злобно предизвикват Господ Бог и се надигат против Бога със зли намерения.

Омразата на Давид към тези мъже не е въпрос на засегнато лично честолюбие. Той ги мрази, защото те мразят Бога и се бунтуват против Всевишния. Именно неговата ревност за Божията чест го кара да **ги мрази с крайна омраза** и да ги счита за свои **врагове.** В това той ни напомня Господ Иисус, който от ревност за дома на Своя Отец изгонва среброменителите. „Струните на арфата на Давид са настроени в съзвучие със сърцето на Иисус.“ Янг обяснява:

> Давид мрази, но неговата омраза е като Божията омраза; тя не произхожда от зли чувства, а от ревностното и напълно искрено желание Божиите цели да се осъществят, а безбожието да погине. Ако Давид не мразеше, това би било все едно да желае успеха на злото и провала на Самия Бог. Добре е да имаме предвид тези мисли, когато разсъждаваме за същността на омразата на Давид.[101]

139:23, 24 Псалмът завършва с молитва, която винаги е уместна за всички Божии хора, молитва, която никога няма да умре, докато на земята има светии, които съгрешават. В нея Давид моли Могъщия Бог да **изследва и** да **познае сърцето** му, внимателно да **изпита и** да **познае** грижите или **мислите** му. Той Го моли да извади на светло всеки **оскърбителен път,** за да може той да бъде признат и простен. И накрая Го моли да го **води във вечния път.**

Това не е предизвикателство на човек, който отстоява своята невинност или праведност. По-скоро това е изповедта на един човек, който е бил в Господното присъствие и е убеден в собствената си греховност. Той осъзнава, че не познава всичките си беззакония, и иска Господ да му ги посочи, за да може успешно да се справи с тях.

Псалм 140: От ръцете на безбожните

140:1–3 Давид започва с молитва за избавление от злословието на врага. **Зли хора** го клеветят и **насилници** замислят страшни планове против него. Ако не успеят да **предизвикат война,** те се чувстват нещастни. С огромно старание точат **езика си** и стрелят със смъртоносна **отрова** изпод **устните** си.

140:4, 5 Но псалмистът се нуждае от закрила и от **примките** на врага. Тези **безбожни** хора са изкусни в залагането на капани. Те замислят коварни кроежи, с които да го уловят. Поставят скрити клопки по **пътя** му. **Разпростират мрежа,** в която да го оплетат. Навсякъде по пътищата му залагат стръв и примамки.

140:6–8 Освен това, той се нуждае и от защита срещу заговорите им да го убият. Затова Давид отива при Бога:

1. с желание за близка връзка – **„Ти си моят Бог“;**
2. с молба – **„Чуй гласа на молбите ми“;**
3. с упование – **„БОЖЕ, Господи, сило на моето спасение“;**
4. с благодарност – **„Ти си покрил главата ми“** (като с шлем) **„в деня на битката“;**
5. с молитва – **„Не удовлетворявай, ГОСПОДИ, желанията на безбож-**

ния; не оставяй да успее неговият план.“

Последната молба означава: „Не го оставяй да извърши против мен нещата, които иска. Не оставяй впечатлението, че си съучастник в злия му кроеж, дори само ако му позволиш да го осъществи.“ Ние знаем, че Бог никога няма да съдейства за някакво беззаконие, нито ще го насърчи, но идеята тук е, че дори само допускането му би създало впечатлението, че Той одобрява това зло.

140:9–11 После псалмистът се моли безбожните сами да паднат в ямата, която са изкопали за него – злодеянията, които са подготвили за него, да се стоварят върху собствените им горделиви глави, върху тях да навалят **горящи въглища,** да бъдат хвърлени в **ями,** от които няма излизане. Нека в земята да не може никога да **се утвърди клеветник,** а **насилникът** незабавно да бъде постигнат от бедствие.

140:12, 13 Псалмът завършва с тихо упование в праведния Господ. Каквото и да се случи, Давид знае, че правдата ще надделее – че **ГОСПОД** е на страната **на угнетените и сиромасите.** А **праведните** винаги **ще** имат причина да благодарят на Господа за Неговата помощ. **Праведните ще обитават в** Неговото **присъствие** завинаги и това прави страданията на този живот да изглеждат като дреболии.

Псалм 141: Молитвата като тамян

141:1 В началото на псалма **Давид** се моли за внимание и благосклонност. Той издига жален **глас** към небето, с който моли **ГОСПОДА** бързо да се обърне към него и внимателно да го изслуша.

141:2 Този стих е особено красив. Давид се моли **молитвата** му да бъде угодна и благоуханна за Бога **като тамян,** а **издигането на ръцете му** в молитва да има същото въздействие за Господа **като вечерната жертва.**

141:3, 4 После той преминава от общите неща към конкретните. Първата му главна грижа е да бъде предпазен от партньорство с безбожни хора в думи и дела. Той се моли **на устата** му да бъде **поставена стража,** която да пречи от нея да излезе каквато и да е грешна дума, и да **пази вратата на устните** му от реч, която не носи чест на Господа. Също така се моли и за **сърце,** свободно от стремежа да участва заедно с безчестни хора в техните **безбожни** действия. Той не иска да споделя техните привилегии, колкото и привлекателни и съблазнителни да изглеждат.

141:5 Разумните хора приемат като добре дошли предложенията, критиките и изобличенията на благочестиви приятели. Ние често не можем да видим недостатъците в себе си така ясно, както ги виждаме в другите. Само онези, които наистина ги е грижа за нас, са готови да ни посочат нашите дефекти и недостатъци. Това **е милост** от тяхна страна и ние трябва да го приветстваме като добре дошло лекарство.

Защото все още молитвата ми е против злите им дела.

Тук връзката се губи, но значението може би е, че Давид продължава да се моли престъпните кроежи на безбожниците, споменати в ст. 4, да пропаднат. Дарби превежда този израз като: „защото молитвата ми все още е [за тях] в бедите им.“ Идеята тук е, че той се моли за онези, които милостиво го изобличават, когато в техния живот дойдат трудности. Някои смятат, че Давид се моли за враговете си, когато са в беда, но ст. 10 като че ли противоречи на такова великодушно християнско отношение.

141:6 Когато съдиите им бъдат хвърлени между скалите, ще чуят думите ми, защото са сладки.

Съдиите им вероятно са главатарите на злата мафия. Когато ги постигне неизбежната им съдба, останалите греш-

ници ще си дадат сметка, че думите на Давид все пак са били верни.

141:7 Костите ни са разпръснати при устието на Шеол, както когато някой оре и цепи земята.

Тук темата сякаш преминава от враговете на Израил към самия еврейски народ. Преследванията им са били така жестоки, че приличат на разораване на нива с плуг. Сега от тях сякаш не е останало нищо друго освен скелетите им, а **Шеол** чака с отворена уста да погълне **костите** им. Това ни напомня видението на Езекиил, в което той вижда сухите кости; това видение, разбира се, се отнася за Израил (Езек. 37:1–14).

141:8–10 В последните три стиха псалмистът се моли за избавление за себе си и за възмездие за враговете си. Очакването му е единствено от **Господа** и надеждата му за убежище и защита е само в **БОГА.** Затова той се моли да бъде избавен от коварно замислените капани на безбожните, а те самите да се хванат в тях.

Псалм 142: Никого не го е грижа

Преследван от враговете си, изоставен от приятелите си, скрит **в пещера** – ето къде срещаме **Давид** в този псалм.

142:1, 2 Той се моли със силен глас, въпреки че е сам. Виковете и молбите на този изоставен човек отекват из пещерата. Той **излива молението си пред** Господа – не защото е ядосан или обиден, а просто защото иска да разкаже на Господа за всички свои беди и **скръб.** За него е утешително да знае, че когато силата му е почти привършила, Йахве знае през какво преминава той.

142:3, 4 Една от главните точки в неговия жален разказ е постоянната заплаха от враговете му; те винаги поставят капан там, където си мислят, че той ще мине. Когато погледне надясно – мястото, където трябва да стои защитник или помощник, – там няма никой. Като че ли всички са безразлични към неговата отчаяна нужда. Никой не го е грижа за живота му. Този действително натрапчив вик: **„Никой не пита за живота ми“,** е едно ужасно обвинение срещу едно себично, обезличено общество – а днес може би и срещу една заспала църква.

142:5–7 Но ако сред хората няма прибежище, той може да се обърне **към ГОСПОДА** – непоклатимо **прибежище** и благословен **дял в земята на живите.** Затова Давид моли Господ бързо да му се притече на помощ, защото вече е на края на силите си. Преследвачите му са по-силни, затова той се нуждае от Господа, за да наклони везните в негова полза. Когато Йахве го **изведе от тъмницата** на изгнанието и бедата, Давид ще покаже колко е благодарен.

Около него ще се съберат вярващите, за да го поздравят и да се присъединят към него в благодарността му към Господа, който е постъпил толкова благо с него. Както казва Кларк, „онези, които не могат да ни защитят в бедите ни, все пак могат да участват в триумфа на победата ни.“[102]

Псалм 143: Широкият спектър на молитвата

Удивително е колко много различни теми и настроения могат да бъдат засегнати в един псалм от дванадесет стиха. Тук имаме:

143:1 *Обща молба за внимание.* **„Чуй … дай ухо … отговори.“** Това не е бедна изразност, а силно изразено разнообразие от думи и изрази. Давид моли Бога да му отговори във **верността Си** (към Своите обещания) и в **правдата Си** (т. е. защото за Него е праведно да защити Своя беззащитен слуга).

143:2 *Покаяние.* Той **не** иска от Бога да му отдаде справедливост. Това би било катастрофално. Всички са грешници. Никой не може да прояви от само себе си съвършената правда, която изисква

Бог. Затова човек трябва да се остави на Божията благодат.

Когато дойдем при Него като нищо незаслужаващи грешници, които се каят, признаем греховете си и приемем Христос за свой Спасител от греха, тогава Бог ще вмени Неговата правда на нас и в Христос ние ще станем годни за небето.

143:3 *Остра криза*. Ситуацията е страшна. **Врагът** го **преследва** безмилостно. Струва му се, че са го стъпкали **до земята.** Мъчителите му са го принудили да живее в изолация, **в тъмни места,** в криене, отсечен и забравен като древните трупове в гробниците.

143:4 *Отчаяние*. Страх го е, че не може да издържи повече. **Духът** му е готов да се откаже, а **сърцето** му **е** вцепенено.

143:5 *Спомени*. Той си мисли за **дните,** когато Бог с огромна мощ е избавял както него, така и народа на Израил. Къде са тези времена сега?

143:6 *Ревност*. Искреността и страстта на молитвата му се виждат от умолително **прострените към** Бога **ръце.**

Жажда. Той **жадува** за Бога, както изсъхналата, изтощена земя **жадува** за освежителния дъжд.

143:7 *Спешност*. **ГОСПОД** трябва да побърза да го спаси, защото той е сигурен, че иначе няма да оцелее още дълго.

Молба за благосклонност. Ако Бог **скрие лицето Си,** било то от гняв, или от безразличие, това ще бъде равносилно на смърт.

143:8 *Молба за* ***милост.*** Той копнее скоро да чуе Божия глас с думи и знаци на Неговата неизменна любов. **„Рано“** означава без закъснение.

Молитва за ръководство. Някой е казал, че това е стих, който всеки би могъл да приеме като мото на своя живот: **„Покажи ми пътя, по който трябва да ходя, защото към Теб издигам душата си.“** Божественото ръководство ни е крайно необходимо. Ние просто не познаваме **пътя,** или онова, което е най-добро за нас. Само управляваният от Бога живот е резултатен и приятен.

143:9 *Молба за избавление*. Заплахата **от враговете** му кара Давид да вика към Господа за спасение и облекчение. Той не е разчитал на никой друг за защита освен на **ГОСПОДА** и това единствено упование е основата за неговата настоятелна молба.

143:10 *Молба за обучение*. Псалмистът не само иска да знае **волята** на Бога (ст. 8) – той иска сърце, обучено да се покорява на тази **воля.** Бог все пак е неговият **Бог,** а какво би било по-разумно от това, творението да се подчинява на своя Творец?

Молитва за равен път. Всеки преминава през своите нанагорнища и нанадолнища в живота, но не всеки е имал толкова каменист житейски път като Давид. Неговото желание е **благият Дух** на Господа да го **води** по по-равна земя, без такива крайни опасности и бедствия, на които е бил изложен.

143:11 *Молитва за запазване*. Като свързва нуждата си от постоянна закрила с Божията слава **(„заради Името Си“),** псалмистът прибягва до един от най-силните лостове, които задвижват ръката и докосват сърцето на Всемогъщия. По същия начин той сочи и Божията **правда** като причина, поради която да бъде избавен **от бедствие.** Това е мощна молитва.

143:12 *Възмездие за враговете*. Накрая Давид се моли Бог да издири и да изтреби **враговете** му като проява на Своята **милост.** Ако тези неща, унищожението и **милостта,** ни се струват несъвместими, трябва да помним, че:

> изтреблението на безбожните е благоволение, оказано на вселената; също както арестуването и наказанието на един грабител е милост за обществото и за човечеството, също както всеки затвор е проява на милост освен на справедли-

вост – милост за общество като цяло и справедливост за престъпниците.[103]

Последната молба на Давид е основана на факта, че той е **слуга** на Йахве. Той е на страната на Господа. Той служи на Господа. Сега той усеща, че ще има сили да продължи само ако враговете му бъдат премахнати.

Псалм 144: Щастливият народ

Макар че този псалм в голямата си част е съставен от откъси от други псалми, те не са събрани наслуки. Между тях съществува действителна връзка.

144:1, 2 В началото **Давид** прославя Бога за това, че Той е всичко, от което се нуждае в битките на живота. Господ е Онзи, който му дава сръчност и ловкост в сблъсъците му с врага. **ГОСПОД** е неговата **канара,** неговата **милост,** неговата **крепост,** неговата **висока кула,** неговият **избавител,** неговият **щит,** неговото **упование** и неговата победа. От какво повече може да се нуждае или да иска?

144:3, 4 В светлината на Божието величие **човек** е крайно незначителен. Чудо е, че Бог изобщо го забелязва. Той е мимолетен **като лъх** в студен ден, преходен **като преминаваща сянка.** Това е вярно за цялото човечество, но тук Давид може би мисли специално за своите противници.

144:5–8 Това подтиква Давид да се моли за мига, когато непобедимият Бог ще излезе на бой срещу Своите жалки врагове. Но как можем да опишем пришествието на невидимия Бог? Единственият начин е да обрисуваме една от онези величествени теофании, в които цялата природа се разтърсва и вселената се разклаща. **Небесата** се **свеждат,** когато Бог слиза. Той **докосва планините** и те се превръщат в димящи вулкани. **Светкавица** разцепва небето като **стрели** от Всемогъщия. След това, когато врагът е напълно объркан и отблъснат, Бог **простира ръцете Си** надолу и спасява Давид от яростните вълни на бедствието. Той го избавя **от ръката на** чуждите нашественици, които са закоравели лъжци и издигат **десницата** си да лъжат, а не да потвърждават истината.

144:9–11 Заради спасението си псалмистът **ще пее** на Господа **нова песен. С десетострунна арфа** той ще величае Онзи, който го е спасил **от гибелния меч** на чуждоземните противници – онези, които са неизменни лъжци дори когато са под клетва да говорят истината.

144:12 Когато царят бъде избавен от тези разрушителни елементи, царството му ще се наслаждава на прекрасните условия, описани тук. В действителност тези условия няма да се реализират напълно, докато Господ не се завърне, не унищожи всяка съпротива и не установи Своето Хилядолетно царство.

Първото благословение е семейно щастие. **Синовете** ще бъдат здрави, жизнени и хубави като силни, избуяли **растения.** Момичетата ще бъдат стройни и красиви като изваяни **колони** на **дворец.**

144:13–15 И реколтата ще бъде изобилна. **Житниците** и силозите ще бъдат пълни с **всякакъв вид** зърно и **храна. Овцете** ще раждат изобилно, докато **полетата** се изпълнят със стада от **десетки хиляди.** Говедата ще раждат благополучно и няма да помятат. Изразите **„да няма нападение и бягане"** и **„да няма вик по улиците ни"** означават, че страната няма да бъде застрашена от чужди нашественици, няма да има принудително преселване в изгнание, нито шумни демонстрации и размирици **по улиците.**

Това е картина на безподобно щастие, което принадлежи на **народа,** който признава Йахве за свой **Бог.**

Псалм 145: Липсващият Нун

Това **„Хваление на Давид"** е акростих – всеки стих започва с поредна буква от еврейската азбука. В традиционния ев-

рейски (мазоретски) текст обаче буквата „нун“, която съответства на нашето „н“, липсва между ст. 13 и 14. Древните гръцка, сирийска и латинска версии добавят следното:

„Господ е верен във всички Свои думи
и благ във всички Свои дела.“

През XX в. същият този ред – редът на липсващия „нун“ – е открит и на еврейски в ръкописите от Мъртво море.

145:1–3 Темата на този псалм е величието на Господа. Псалмистът гори от свята решимост да **възвишава,** да **благославя** и да **хвали** своя **Бог** и **Цар** както във времето **(всеки ден),** така и във вечността **(за вечни векове).** Същината на неговата безкрайна песен ще бъде, че Бог е **велик,** че **величието Му** заслужава велика възхвала, и че **величието Му** е безгранично във всяко отношение.

145:4 Делата на Бога, **могъщите** Му **дела,** ще бъдат възвеличавани от **едно поколение** в **друго.** Песента никога няма да умре.

145:5 Самият псалмист с благодарност **ще говори за славното величие на** Божието **могъщество,** разкрито в **чудните** Му спасителни **дела.**

145:6 Хората **ще говорят** за силата на **страшните** Божии присъди, а Давид **ще** продължава да **разказва за** Господното **величие.**

145:7 Навсякъде хората възторжено ще разгласяват славата на **голямата благост** на Господа. А величието на Неговата **правда** ще бъде тема на радостна песен.

145:8 Господното величие обхваща и Неговата благодат и **състрадание.** Той е велик в Своето самообладание и **многомилостив.**

145:9, 10 Неговата благост достига до **всички** без разлика и Той е състрадателен към **всички** Свои **творения** без изключение.

Всички Негови **творения** Му принасят благодарност, макар и безгласно. Самото им съществуване демонстрира Неговата мъдрост и мощ. И **всички** Негови **светии** заедно Го благославят за безкрайните Му съвършенства.

145:11–13 Сега е ред на величието на Неговото **царство.** На Него принадлежат **мощта** и **славата.** Неговият народ разказва на останалата част от човечеството величието на **делата** Му и блестящите превъзходства на Неговото управление. Неговото **царство е царство на всички времена,** продължаващо **през всички поколения.**

145:14 Със Своето величие **ГОСПОД подкрепя** онези, които **падат** под тежестите на живота. **И** Той **изправя** онези, които са приведени под бремето на напрежението и проблемите.

145:15, 16 В Своето величие Той изобилно снабдява нуждите на всичко живо. Всички създания **гледат към** Него с надежда и упование и Той им осигурява **храната им** точно когато трябва – удивителна организация на растежа, съгласуването и разпределението на ресурсите. С не по-голямо усилие от това, да **отвори ръката Си,** Той храни безбройните Си творения в цялата вселена. Колко велик Бог е Той!

145:17 Той е велик в Своята правда и милост. Нищо, което върши, не е грешно или немилостиво. Само в Него тези добродетели са съчетани съвършено.

145:18 Той е велик в Своето снизхождение и достъпност – винаги **близо до** онези, които Го търсят искрено.

145:19 Велик е и в Своето спасение. Никой, който пристъпва към Него с покаяние и вяра, никога няма да бъде отхвърлен.

145:20 Той е велик в Своята грижа към **всички, които Го любят.** Кани ги да възложат всичките си грижи на Него.

И последно, Той е велик в своя гняв. Накрая **всички безбожни ще** бъдат **изтребени.**

145:21 Давид е взел своето решение

– той ще слави този велик Бог **за вечни времена** и призовава и всички да последват неговия пример.

А това ме подтиква да кажа следното за липсващия „нун“: когато цялата вселена хвали Господа, не бъди ти онзи, който липсва!

Псалм 146: Славите на Бога на Яков

146:1 Първият стих съдържа два императива, с които псалмистът призовава сам себе си: **„Хвали ГОСПОДА!“**

146:2 Вторият стих съдържа две заявления, с които той всъщност си отговаря: **„Ще хваля ГОСПОДА, докато съм жив, ще пея хваления на моя Бог, докато съм!“** Това е един очарователен диалог между човека и най-добрата му същност.

146:3, 4 Останалата част от псалма обяснява защо Бог, а не човек, заслужава нашето пълно доверие и упование. Не след дълго повечето от нас се научават да **не се уповават на човешки син** – даже и на **князе,** за които се предполага, че превъзхождат другите хора. И най-добрите хора в най-добрия случай са само хора. Те не могат да спасят себе си, да не говорим за някой друг. Когато сърцето на човека спре, той умира, погребват го и тялото му **се връща в** пръстта. Всичките му грандиозни **намерения загиват.** Затова за човека можем да кажем, че на него не може да се разчита, той е безсилен, смъртен и краткотраен.

146:5 Пътят на щастието, помощта и надеждата е да разчиташ на **Бога на Яков** – Бога на недостойния. Ето някои от причините, поради които Той заслужава цялото ни доверие:

146:6 *Всемогъщ Творец*. Той е **направил** небесата, **земята, морето и** всички създания във вселената. След като може да направи това, какво не би могъл?

Онзи, на когото може да се разчита. Той **пази вярност до века.** За Него е невъзможно да излъже или да се отметне от думата Си. Доверието в Него не носи никакъв риск. Той не може да се провали и да ни разочарова.

146:7 *Закрилник на безпомощните*. Той се грижи праведните да бъдат защитени и делото им в крайна сметка да възтържествува. Може да изглежда, че вълните са против тях, но отливът със сигурност ще победи.

Снабдител. Той **дава храна на гладните,** както в духовен, така и във физически смисъл. Той ни кани в Своята зала за угощения и каква само трапеза слага пред нас!

Освободител. Той освобождава пленниците – от човешко потисничество, от оковите на греха, от ноктите на света, от робството на дявола и от себичен живот.

146:8 *Дарител на зрение*. **ГОСПОД отваря очите на слепите.** Някои са слепи физически, други – умствено и духовно; някои по рождение, други от злополука, други по свой собствен избор. За Него няма прекалено тежък случай.

Ободрител. Той повдига отпадналия дух на **приведените** под бремето на тревоги, страдания, беди и скърби.

Той обича ***праведните.*** Барнс пише: „Присъщо за Бога и основание за прослава е, че Той обича онези, които се подчиняват на закона и вършат онова, което е праведно.“

146:9 *Защитник на изгнаниците*. Той се грижи за благото на **чужденците,** пришълците и изгнаниците. В лицето на Йахве скитниците намират истински закрилник.

Приятел на безпомощните. Той **подкрепя сирачето и вдовицата,** и всички останали, които нямат човешки помощник.

Съдия на злите. Той осуетява и най-добре замислените кроежи на беззаконните и довежда **пътя на безбожния** до разруха.

146:10 *Вечен Цар*. Божията вечност

е в ярък контраст с човешката преходност. **ГОСПОД ще царува до века – за всички поколения. Алилуя!**

Не се ли радваш, че Го познаваш?

Псалм 147: Ерусалим е възстановен – Алилуя!

Общоприето е мнението, че тази песен отбелязва възстановяването на Ерусалим след Вавилонския плен. Щом тогава е била уместна, колко по-голям смисъл ще има, когато Царят се завърне и окончателно възстанови благоденствието на града и на народа!

Последователността в псалма е следната:

1. Уместността на възхвалата (ст. 1).
2. За възстановяването на Израил (ст. 2–6).
3. За Божия промисъл в природата (ст. 7–9).
4. За благоволението Му в духовното, а не в материалното (ст. 10, 11).
5. За Неговата благост към Ерусалим (ст. 12–14).
6. За Неговия контрол над стихиите (ст. 15–18).
7. За Неговото специално благоволение към Израил (ст. 19, 20).

147:1 Новата същност на човека инстинктивно му показва, че **е добро да** слави ГОСПОДА. Това е и **приятно,** и във висша степен подходящо.

147:2–4 Той е Бог на възстановяването. Тук Господ получава прослава за това, че отново е **съградил Ерусалим** и е върнал **израилевите** емигранти от техния плен. Фактът, че даден народ или отделен човек се е провалил, не означава, че Бог приключва отношенията Си с него. В Своето благодатно служение на възстановяване Той **изцелява съкрушените по сърце и превързва раните им.** А щом **изброява звездите** и **нарича** всяка от тях **по име,** това означава, че Той изброява и народа Си и познава всеки един човек лично и интимно.

Начинът, по който нежното състрадание на Господа е поставено редом с неограниченото Му знание в ст. 3 и 4, е накарало Арчибалд Г. Браун да възкликне:

> О, Свети Душе, със смирено благоговение се осмеляваме да кажем, че Ти никога не си поставял рамо до рамо две по-прелестни твърдения от тези: „Изцелява съкрушените по сърце и изброява множеството на звездите.“[104]

> На някое сърце разбито положил
> целителна ръка,
> а с другата погалил някоя звезда –
> за нашия Бог чудесен, всевечен,
> никой свят не изглежда далечен.
>
> *М. П. Фъргюсън*

147:5, 6 Той е **велик** Господ, **с голяма мощ** и с **неизмерим разум.** Той съживява и развеселява угнетените и **унижава** техните **безбожни** потисници.

147:7–9 Освен това трябва да благодарим на **Бога** и да Го славим за Неговия промисъл в природата. Трябва да **пеем** своята благодарност към Него за разпрострените в небесата **облаци.** Трябва да Го възпяваме за **дъжда** и за всичко, което той означава **за земята.** Да го хвалим за **тревата,** която покрива хълмовете. Могат да бъдат написани цели книги за жизненоважната роля, която играят **облаците, дъждът** и **тревата.**

И въпреки че е толкова велик, Той пак се грижи дивите животни да получат своята **храна** и откликва на жалното грачене на гладните **гарванчета.**

147:10, 11 Трябва да Му се покланяме за предимството, което Той дава на духовното пред материалното. Той не се възхищава на **конете** в кавалерийската част или на силните, мускулести **крака** на пехотинците. Или, ако използваме друга илюстрация, Той не намира удоволствие в конете, които се състезават, или в атлетите, които се борят за купата

на Олимпийските игри. Но **ГОСПОД** се наслаждава в онези, които благоговеят пред Него, и **които се надяват на Неговата милост.**

147:12–14 Освен това Той трябва да бъде прославян за Своята благост към **Ерусалим.** Тук виждаме четири отделни благословения.

1. Обществена сигурност – Той поставя здрави напречни греди на градските порти и ги укрепва срещу нападение.
2. Домашно щастие – жителите се радват на дълъг и щастлив живот.
3. Национално спокойствие – Той **установява мир** по границите.
4. Благоденствие в земеделието – Той снабдява народа с най-добрите храни.

147:15–18 Когато славим Йахве, не бива да забравяме и Неговия контрол над стихиите. Когато Той **изпраща** заповедите Си, резултатите са бързи и драматични. Земята се покрива със **сняг като** с вълнено одеяло. Той посипва земята със **слана,** която изглежда **като пепел.** Кой може да издържи, без да потърси подслон, когато **ледените** зърна на градушката започнат да се сипят от небето? После Той издава друга заповед и снегът и ледът се стопяват. Южният вятър повишава температурата и пролетното снеготопене започва. Така и в живота на хората мрачните, студени зими са последвани от топлината и съживлението на пролетта.

149:19, 20 И последно, Бог трябва да бъде почитан заради Своето благоволение към **Израил.** Единствено на този народ Той е дал законите и заветите Си. **Никой друг народ** не е получил такова огромно благоволение. Езичниците не са станали приемници на Неговите правила. Уилямс пише:

> Неговият избор на Израил като пазител на Словото Му и като проводник на разкриването Му на света (ст. 19 и 20) е предизвиквало и у Мойсей, и у Павел удивление и преклонение (Втор. 4:8; Римл. 3:2; 11:33).[105]

Псалм 148: Хорът на творението

Виждал съм и съм чувал много хорове, но такъв – никога. В него участва цялото творение, живо и неживо. Сцената, на която се е разположил този хор, е вселената и безкрайни редове от столове се издигат един над друг.

148:1–6 На най-горния ред са **ангелите,** които **хвалят ГОСПОДА от небесата**, небесните **войнства,** които възпяват славите на Йахве. След тях са **слънцето, луната** и **звездите;** тяхното участие е музиката на небесните тела. Най-високите **небеса** и натежалите от вода облаци пеят: „Слава на Бога във висините…“ Всички се покланят пред Бога, своя Създател, Онзи, който със словото Си е извикал световете в съществуване. Той е Онзи, който е направил творението Си постоянно и стабилно, който е вградил в него определени неизменни закони и принципи.

148:7, 8 Следващи в низходящия ред са големите **морски чудовища** и целият гъмжащ живот на океаните. Те също свидетелстват, че ги е създала божествената ръка. **Огънят, градът, снегът, облаците** и **бурният** вихър, бърз да изпълнява заповедите Му, ни напомнят, че Йахве контролира сезоните и времето и ги впряга да изпълняват волята Му.

148:9, 10 После виждаме **планините и всички хълмове,** които издигат главите си в обожание. Тук са и **всички дървета – и плодните,** и онези, които се използват за дървен материал – те издигат клоните си към Неговото Име. Диви **зверове** и домашни животни, **пълзящи животни и птици** – всички възпяват мъдростта и силата на Господа.

148:11, 12 Като наближаваме първите редове, виждаме голямото събрание на цялото човечество – **царе, князе, всички** държавни власти, както и **всички** обикновени хора. Младежи и девойки, **старци и деца** – всички с издигнати глави и широко отворени уста славят Йахве.

148:13, 14 Целият хор възхвалява **Името на ГОСПОДА,** което е извисено далеч над всяко друго име, и чиято **слава** е ненандмината. Тяхната песен има конкретна тема – те величаят Господа за онова, което е сторил за Израил. Той е издигнал **рог** за **Своя народ** – това е Месията. Със Своето Второ пришествие Господ Иисус е дал специален повод на **Своите светии** да Го славят. Израилевите синове, застанали начело на хора, заемат особено близко до Него място. Чрез възстановената нация към целия свят текат благословения. Ето защо целият хор пее мощно **Алилуя** – „Хвалете ГОСПОДА!“

Псалм 149: Славословията на Бога

Този псалм се състои от две части. В първата (ст. 1–6а) светиите пеят. Във втората (ст. 6б–9) те царуват. Времето, за което се говори, е когато Господ Иисус ще се завърне на земята и ще установи Своето дългоочаквано царство.

149:1–3 Новата песен, която Израил пее, е песента за сътворението, за изкуплението и за царуването. Народът ликува в Йахве, Автора на неговото естествено и духовно сътворение и неговият славен Монарх.

Те Го славят не само с песен, но и **с хора.** Какво? Вярващи, които танцуват? Да, те танцуват в свято и чисто възхищение пред Господа. Като израз на истинска духовна радост и поклонение танцът е приемлив за Бога. Но да се използва този стих, за да се оправдае танцуването така, както се практикува днес, е нещо съвсем друго. Има разлика между употребата на танца и злоупотребата с него. Така е и с инструменталната музика. Ако дайретата и арфите имаха чувства, те постоянно щяха да искат да свирят за Господа. Твърде често обаче тяхната употреба се принизява за задоволяване на плътски страсти. Правилната им употреба е нещо добро; злоупотребата с тях е ужасяваща.

149:4–6а За какво е цялата тази суматоха, тази тържествена музика? Това е, **защото ГОСПОД благоволява** във възстановения **Си народ;** Той е възнаградил верния Си остатък с победен венец. Голямата скръб е отминала, след бурята е настъпил ясен слънчев ден.

Народът има много причини да **тържествува в славата,** която е и негова, тъй като той е свързан с Царя на Славата. Израилтяните имат всяко основание да издигат гласа си в радостна песен, докато седят на престолите си през деня, или през нощтта, докато лежат **на леглата си** (думата „легла“ в ст. 5 може да се отнася и за двете). Наистина си заслужава всичките им гласни струни да бъдат напрегнати за **славословията на Бога.**

149:6б–8 Както забелязвате, в средата на ст. 6 настъпва рязка промяна. Оттук до края Израил поема ролята на съдии, които раздават правосъдие. Тук може би става дума за унищожението на враговете на Израил при завръщането на Месията. Тази присъда ще бъде изпълнена от Господа, но би могло да се приеме, че и народът символично участва в изпълнението ѝ. Аз обаче смятам, че тук по-скоро се говори за ролята на Израил като глава на народите по време на Хилядолетното царство. През този период Господ Иисус ще владее с желязна тояга (Откр. 2:27). Апостолите ще седнат на престоли да съдят дванадесетте израилеви племена (Мат. 19:28). А самият Израил ще участва в управлението над езичниците (Дан. 7:22).

Светиите държат **двуостри** мечове в ръцете си, с които раздават **възмездие и наказание над племената,** когато се налага. Бунтовните **царе и благородните им** ще бъдат **връзвани с вериги и с железни окови.** Това ще бъде царство на абсолютна правда и неизменна справедливост.

149:9 Това ще бъде почетната роля на Израил в онзи ден – да се грижи всяко непокорство и бунт да получават бързо наказание.

Също така е вярно, че и новозаветните **светии** ще споделят бъдещото царуване на Христос. Четем това в 1 Кор. 6:2, 3.

Псалм 150: Хвалете Господа!

Стигнахме до великия финал. И какво би било по-уместно от това, да открием там кратък и ярък призив към творението да открие истинската си съдба в поклонението на Бога? Псалмът отговаря на четири ключови въпроса за възхвалата: къде, какво, как и кой?

Целта на сътворението е Божията слава. Ето защо главната причина за съществуването на човека е да слави Господа. Това е изразено много точно в Краткия Катехизис: „Главната цел на човека е да прославя Бога и завинаги да Му се наслаждава."

150:1 Но *къде?* Ние трябва да Го славим **в светилището Му** и в **твърдта на силата Му,** което всъщност означава *навсякъде* – на земята и на небето. Не съществува място, където поклонението на Бога е неуместно.

150:2 А за *какво?* **За мощните Му дела** и **според превъзходното Му величие.** С други думи, трябва да Го хвалим за онова, което е извършил за нас, и за онова, което Той е. Но не само *за* славното Му величие, а и *според* славното Му величие. Липсата на ентусиазъм, когато говорим за превъзходствата на нашия Създател и Изкупител, е грях.

150:3–5 *Как?* С оркестър от всевъзможни музикални инструменти. **Тръбата** с нейните военни, повелителни тонове. **Арфата** с нейните мелодични, пасторални тонове. **Лирата** със сладките си и нежни напеви. **С тимпанче,** празнично и незаменимо при съпровода на **хората. Струнни инструменти** от всякакъв вид – виолончело, виола, цигулка, мандолина, китара – впрегнете всеки тон и акорд във възхвала на Великия Цар. Духови инструменти – флейта, обой, кларинет – не пропускайте нито един в това велико филхармонично изобилие. И ударните инструменти – особено **кънтящите** и звънтящи, пронизителни **кимвали,** подчертаващи великия химн с мощни „Амин!"

150:6 А това ни води до последния въпрос. *Кой?* Отговорът, разбира се, е: **„Всичко, което диша, нека хвали ГОСПОДА."** Това е знакът за обединения хор от всички гласове на земята да се присъедини към мощната, вечна прослава: ***Алилуя!*** Хвалете ГОСПОДА!

Крайни бележки

[1] (Въведение) Graham Scroggie, *Daily Notes of the Scripture Union*.

[2] (Въведение) Albert Barnes, *Notes on the Book of Psalms*, I:xix.

[3] (Въведение) C. S. Lewis, *Reflections on the Psalms*, p. 10.

[4] (Въведение) F. W. Grant, „Psalms," in *The Numerical Bible,* III:10.

[5] (1:3) Думата, преведена като „посадено" *(шатул),* буквално означава „пресадено" (Koehler-Baumgartner, *Lexicon in Veteris Testamenti Libros,* стр. 105) – подходящ образ на новородения човек.

[6] (1:3) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, p. 64.

[7] (2:Въведение) В Деяния 4:25–28 Петър и Йоан свързват Псалм 2 с отхвърлянето на Христос. Вярно е, че той е бил частично изпълнен, когато Ирод, Пилат Понтийски, езичниците и народът на Израил са се събрали, за да убият Христос. Но окончателното му изпълнение все още предстои.

[8] (3:1, 2) *International Standard Bible Encyclopedia*, III:2096.

[9] (4:1) Charles H. Spurgeon, quoted in „Choice Gleanings Calendar."

[10] (5:Въведение) Кьолер и Баумгартнер предполагат, че думата *миктам* може би е свързана с акадската дума за *покривам* и следователно означава „псалм на изкуплението".

[11] (8:5) Еврейската дума тук е *Елохим*; вж. бележката под линия в НИПБ-КДж.

[12] (9:Въведение) Псалм 10 е изграден по втората половина на еврейската азбука, затова някои смятат, че Псалми 9 и 10 първоначално са представлявали един псалм.

[13] (10:Въведение) Вж. предишната бележка.

[14] (14:1) Henry Bosch, *Our Daily Bread*.

[15] (14:1) Barnes, *Psalms*, I:114.

[16] (16:3) Documentation unavailable.

[17] (17:15) E. Bendor Samuel, *The Prophetic Character of the Psalms*, p. 26

[18] (19:3, 4a) Immanuel Kant, *General History of Nature*, further documentation unavailable.

[19] (19:7-9) Quoted from Wallace's *Kant*, by Alexander Wright in *The Psalms of David and the Higher Criticism, Or Was David „The Sweet Psalmist of Israel"?*, p. 109.

[20] (19:12) Barnes, *Psalms,* I:175.

[21] (23:Въведение) J. R. Littleproud, further documentation unavailable.

[22] (24:9, 10) F. B. Meyer, *F. B. Meyer on the Psalms,* p. 35.

[23] (25:Въведение) Буквата „р" *(реш)* се явява и в ст. 18, и в ст. 19, макар че в ст. 18 бихме очаквали „к" *(коф).*

[24] (26:12) J. C. Ryle, *Expository Thoughts on the Gospels, Luke,* II:239.

[25] (29:10, 11) W. E. Vine, *Isaiah,* p. 205.

[26] (29:10, 11) H. A. Ironside, *Studies on the Psalms,* p. 173.

[27] (31:Въведение) Lewis, *Reflections,* p. 10.

[28] (32:8, 9) Jay Adams, *Competent to Counsel,* p. 124.

[29] (34:8, 9) Murdoch Campbell, *From Grace to Glory,* p. 66.

[30] (34:10) Някои учени смятат, че „лъвчета" трябва да се превежда като „онези, които отхвърлят Бога", но и в двата случая значението на стиха остава същото.

[31] (36:5) Albert Barnes, *The Bible Commentary, Psalms,* Vol. 1, p. 312.

[32] (36:5) Arthur W. Pink, *The Attributes of God,* p. 47.

[33] (36:7) John Brine, quoted in *The Attributes of God,* Arthur W. Pink, p. 80.

[34] (37:5, 6) Barnes, *Psalms,* I:320.

[35] (37:28) F. W. Dixon, further documentation unavailable.

[36] (50:1) Една и съща еврейска дума *(ерец)* означава и „земя", и „страна" (както е и на български – бел. прев.).

[37] (50:8) Meyer, *Psalms,* p. 63.

[38] (52:8, 9) Grant, „Psalms," III:212.

[39] (53:Въведение) В Псалм 14 името Йахве е използвано четири пъти, а Елохим – три пъти. Тук името Елохим се среща седем пъти.

[40] (54:7) G. Campbell Morgan, *An Exposition of the Whole Bible,* p. 240.

[41] (58:8) W. Graham Scroggie, *Psalms*, p. 50.

[42] (58:9) A. Maclaren, quoted in *Psalms* by W. Graham Scroggie, II:49.

[43] (58:10) Morgan, *Exposition*, p. 242.

[44] (60:9) Редакторите на НИПБКДж показват, че са съгласни с това, като завършват ст. 8 с кавички.

[45] (61:2) Дж. Кемпбъл Морган казва за Матей 16:18: „Помнете, че Той говори на евреи. Ако проследим образната употреба на тази дума в еврейските Писания, ще открием, че тя никога не е използвана като символ за човек, а винаги на Бога. Затова и тук, в Кесария Филипова, Иисус няма предвид, че Църквата ще бъде изградена върху Петър. Иисус не си играе със символичната употреба на думите. Той се придържа към тяхната стара еврейска употреба – канарата, която винаги е символ на Божеството – и казва: „Върху Самия Бог, Христос, Сина на живия Бог, ще изградя Своята църква." Може би единственото изключение от твърдението на Морган е във Втор. 32:31: „тяхната канара не е като нашата Канара". Но дори и тук „канарата" е символ на божество (макар и фалшив бог).

[46] (66:8-12) Williams, *Student's Commentary on the Holy Scriptures*, p. 67.

[47] (67:6, 7) Franz Delitzsch, „Psalms," in *Biblical Commentary on the Old Testament,* XII:240.

[48] (68:11-13) Еврейската дума за „вестители" *(хамебасерот)* е в женски род, множествено число.

[49] (68:24) Lewis, *Reflections,* p. 45.

[50] (71:Въведение) John G. Bellett, *Short Meditations on the Psalms,* p. 76.

[51] (71:14-16) Williams, *Commentary,* p. 72.

[52] (81:Въведение) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary,* p. 350.

[53] (81:8-10) Gaebelein, *Psalms,* p. 316.

[54] (83:13-18) Morgan, *Exposition,* p. 252.

[55] (86:17) E. W Bullinger, *The Companion Bible,* Appendix 32, p. 31.

[56] (86:17) Grant, „Psalms," III:330.

[57] (87:Въведение) Teddy Kollek and Moshe Pearlman, *Jerusalem, A History of Forty Centuries,* p. 12.

[58] (87:6) Documentation unavailable.

[59] (87:6) Gaebelein, *Psalms,* p. 332.

[60] (88:11, 12) *The New Bible Commentary,* p. 474.

[61] (88:13-18) Quoted by A. G. Clarke, *Analytical Studies in the Psalms,* p. 219.

[62] (93:5) Williams, *Student's Commentary,* p. 372.

[63] (94:Въведение) Pink, *Attributes,* p. 75.

[64] (96:11–13) *Йехова* е традиционното произношение на комбинацията от съгласните на ЙХВХ и гласните на *Адонай* (Господ). Еврейското име може би първоначално е било произнасяно като *Йахве*. От страх да не осквернят Божието Име евреите произнасяли думата „Господ" *(Адонай)* навсякъде, където в текста се срещало свещеното четирибуквие ЙХВХ. Струва си да отбележим, че първите букви на четирите еврейски думи в първата фраза на стиха образуват личното име на Бога, Йахве (ЙХВХ). ПБКДж и НИПБКДж (както и РИВ – бел. прев.) поясняват употребата на това име на Бога, като поставят на Негово място думата „ГОСПОД", изписана с главни букви. Но при *цитиране* на Библията думата най-често не се изписва с главни букви.

[65] (97:6а) Gaebelein, *Psalms,* p. 363.

[66] (98:4–6) Вж. Ф. У. Грант, „Psalms," III:363. Вж. също и бел. 36 за тази

дума. Този израз се среща и в ръкописа на Втор. 32:43 от Мъртво море, както и в Септуагинта. Мазоретите (пазители на еврейската традиция) може би са го премахнали оттам, защото християните са използвали стиха в подкрепа на божествеността на Христос (както в Евреи 1:6).

[67] (100:Въведение) Barnes, *Psalms,* III:56.

[68] (101:2) Clarke, *Psalms,* p. 247.

[69] (101:7, 8) Grant, „Psalms," III:368.

[70] (104:31, 32) J. J. Stewart Perowne, *The Book of Psalms,* II:234.

[71] (109:30, 31) Meyer, *Psalms,* p. 133.

[72] (Екскурс) Unger, *Bible Dictionary,* p. 231.

[73] (Екскурс) Barnes, *Psalms,* I:xxxvii.

[74] (Екскурс) Scroggie, *The Psalms,* p. 32

[75] (110:1) В ПБКДж и НИПБКДж (както и в РИВ – бел. прев.) думата „ГОСПОД", изписана с главни букви, винаги замества *Йахве* – личното име на Бога на завета. Вж. бел. 64.

[76] (110:2) Айрънсайд използва този израз като заглавие на своята книга *Великата интермедия,* тоест настоящата диспенсация на християнската църква.

[77] (110:3) Scroggie, *The Psalms,* p.85.

[78] (112:10) Barnes, *Psalms,* III:149.

[79] (118:24) *Ibid.,* pp. 173, 174.

[80] (119:Въведение) Samuel Ridout, *How to Study the Bible,* p. 73.

[81] (119:Въведение) Lewis, *Reflections,* p. 52.

[82] (119:Въведение) Bellett, *Short Meditations,* p. 131.

[83] (119:24) Matthew Henry, *Commentary in One Volume,* p. 706.

[84] (119:92) Barnes, *Psalms,* III:204.

[85] (119:107) Charles H. Spurgeon, *The Treasury of David,* VI:244.

[86] (119:136) Quoted by Moody, *Notes,* p. 79.

[87] (119:139) Barnes, *Psalms,* III:217.

[88] (119:145) Ст. 145–152 започват с буквата „коф", първата буква на еврейската дума „плача".

[89] (120:1, 2) Псалми 120–134 са наречени „Песни на изкачванията", защото поклонниците са ги пеели, докато са се *изкачвали* към Ерусалим за ежегодните празници на Господа.

[90] (121:4) Moody, *Notes,* p. 79.

[91] (121:5, 6) Не бива да забравяме, че това е *поезия,* и това може да е и речеви похват, който означава двете крайни състояния и всичко между тях. Друг пример е „излизането ти и влизането ти" (ст. 8), т. е. целия ти живот.

[92] (121:7, 8) Всички тези форми са превод на един и същ еврейски глагол, *шамар.*

[93] (122:6) Collins and Lapierre, *O Jerusalem!,* p. 33.

[94] (122:7-9) Barnes, *Psalms,* III:238.

[95] (135:6) Pink, *Attributes,* p. 27.

[96] (137:9) Lewis, *Reflections,* pp. 113, 114.

[97] (138:2) Думата, преведена като *храм (хейхал)* може да означава и дворец или друга сграда, включително и скинията; не винаги се има предвид юдейският храм.

[98] (138:2) Clarke, *Psalms,* p. 337.

[99] (139:13, 14) Radmacher, further documentation unavailable.

[100] (139:19-22) Edward J. Young, *Psalm 139,* p. 95.

[101] (139:19-22) *Ibid.,* p. 105.

[102] (142:5-7) Clarke, *Psalms,* p. 343.

[103] (143:12) Barnes, *Psalms,* III:314.

[104] (147:2-4) Archibald G. Brown, further documentation unavailable.

[105] (147:19, 20) Williams, *Student's Commentary,* p. 148.

Библиография

Alexander, Joseph A. *The Psalms Translated and Explained*. Grand Rapids, Baker Book House, Reprinted from 1873 Edinburgh edition, 1977.

Barnes, Albert. *Notes on the Books of Psalms*. 3 vols. New York: Harper Bros. Publishers, 1868.

Bellett, J. G. *Short Meditations on the Psalms*. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1961.

Bridges, Charles. *Psalm 119*. Edinburgh: The Banner of Truth Trust, Reprinted from 1827 edition, 1977.

Clarke, A. G. *Analytical Studies in the Psalms*. Kilmarnock: John Ritchie, Ltd., 1949.

Delitzsch, Franz. „Psalms." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 11–13. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1970.

Gaebelein, A. C. *The Book of Psalms*. Neptune, N.J.: Loizeaux Bros., 1939.

Grant, F. W. „Psalms." In *The Numerical Bible*. New York: Loizeaux Bros., 1897.

Ironside, H. A. *Studies on Book One of the Psalms*. Neptune, N.J.: Loizeaux Bros., 1952.

Kidner, Derek. *Psalms 1–72*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1973.

——*.Psalms 73–150*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1975.

Lewis, C. S. *Reflections on the Psalms*. London: Collins, Fontana Books, 1969.

Maclaren, A. *The Book of Psalms*. London: Hodder & Stoughton, 1908.

Meyer, F. B. *F. B. Meyer on the Psalms*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, n.d.

Morgan, G. Campbell. *Notes on the Psalms*. Westwood, N.J.: Revell Co., 1947.

Perowne, J. J. Stewart. *The Book of Psalms*. 2 vols. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, Reprinted from 1878 edition, 1966.

Samuel, E. Bendor, *The Prophetic Character of the Psalms*. London: Pickering & Inglis, n.d.

Scroggie, W. Graham. *Psalms*. Vol. 2. London: Pickering & Inglis, 1949.

——*.The Psalms*. Old Tappan, N.J.: Fleming H. Revell Co., 1948.

Spence, H.D.M. and Exell, Joseph S., Editors. *Pulpit Commentary*, Vol. 8. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1950.

Spurgeon, C. H. *The Treasury of David*. Grand Rapids: Baker Book House, 1983.

Wright, *The Psalms of David and the Higher Criticism, Or Was David „The Sweet Psalmist of Israel"?* Edinburgh and London: Oliphant Anderson & Ferrier, 1900.

Young, E. J. *Psalm 139*. London: The Banner of Truth Trust, 1965

Уилиям Макдоналд

Коментар на Стария Завет

том 3

Издателство „Верен“

Уилиям Макдоналд

Коментар на Стария Завет

том 3

Притчи – Малахия

Издателство „Верен“

Първо издание

Оригинално заглавие: Believer's Bible Commentary – Old Testament

Превод от английски: Момчил Петров
Превод на стиховете: Красимира Ненова
Корица: Лидия Терзиева
Предпечат и печат: Издателство „Верен“ ЕООД
пл. „Славейков“ 1, 1000 София
www.veren.org

ISBN 978-954-8225-58-8

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРИТЧИ

„Тази книга не е албум със снимки или наръчник за добри обноски – тя предлага ключ към живота. Всички модели на поведение, които представя на вниманието ни, се оценяват по един критерий, който може да бъде обобщен с въпроса: това мъдрост ли е, или безумие?“

Дерек Киднър

Въведение

I. Уникално място в канона

Книгата Притчи е все така актуална и днес. Тя се занимава с проблемите на живота, с които всеки от нас се сблъсква.

Ако за някоя книга в Библията може да се каже, че е насочена специално към младите хора, това е именно тази.

> Когато един младеж казал на Карлайл, че в книгата Притчи няма нищо особено, той му отвърнал: „Опитай се да съчиниш няколко поговорки и вече ще мислиш по-различно за нея.“[1]

Притчи е най-съвършеният сборник от изпитан, осветен здрав разум, съставен, за да могат младите хора да не правят същите печални грешки, които по-старите от тях вече са допускали.

Целта на Притчи е посочена в 1:1–7. Накратко, тя е да даде мъдрост и разум на младия човек, за да може той да открие истинското блаженство в живота и да избегне примките и капаните на греха. Ключовият стих е 9:10: „Страхът от ГОСПОДА е начало на мъдростта и познаването на Светия е разум.“

Арнот нарича книгата „Закони от небето за живот на земята.“[2] Това кратко и ясно описва нейното съдържание.

Притчата, или по-скоро поговорката, е сбито формулирана мъдрост, често пъти изразена остроумно, за да се запомня лесно. Повечето от притчите се състоят от две фрази, които или изразяват едно и също нещо с различни думи, или са в контраст помежду си.

Съществуват няколко вида притчи, както се вижда по-долу:

1. Някои представляват единични твърдения, които просто изразяват даден факт:
   Когато пътищата на човека са угодни на ГОСПОДА, Той примирява с него дори и враговете му (16:7).
2. Някои се състоят от две изречения, в които едно нещо е сравнено с друго:
   Както студена вода за жадна душа,
   така е и добра вест от далечна земя (25:25).
3. Други се състоят от по две изречения, обикновено свързани с *но* или *а,* които описват противопоставени едно на друго неща:
   Споменът на праведния е благословен, а името на безбожните ще изгние (10:7).

Този тип притчи се срещат главно в гл. 10–15.

4. Има и притчи от по две изречения, в които една и съща мисъл е повторена по малко по-различен начин:
   Защото блудницата е дълбока яма и
   чужда жена е тесен ров (23:27).

II. Авторство

Тази книга понякога е наричана „Притчи Соломонови“, тъй като повечето от поговорките в нея са написани от този изключително мъдър цар (1:1; 10:1; 25:1). В 3 Царе 4:32 се казва, че Соломон е съчинил 3,000 притчи, така че това са няколкостотин от тях, които Божият Дух е вдъхновил да бъдат включени в Свещеното Писание.

За за гл. 30 е казано, че съдържа „думите на Агур, сина на Якей“ (30:1). Глава 31 е представена като „думите на цар Лемуил“ (31:1). Днес не знаем нищо за самоличността на тези двама мъже. Някои предполагат, че това може би са други имена, които Соломон е използвал.

III. Датиране

Тъй като в Притчи 25:1 се казва, че хората на Езекия са събрали част от Соломоновите притчи, книгата е добила окончателния си вид най-рано около 700 г. пр. Хр. Първоначалният принос на Соломон вероятно датира около 900 г. пр. Хр. Ако Агур и Лемуил не са поетични имена на самия Соломон и те са живели или преди 900 г. пр. Хр. или след 700 г. пр. Хр., това още повече разширява възможния период на съставянето на сборника.

IV. Исторически фон и теми

Написана от Соломон и другите автори, поетичната и картинна книга Притчи предлага изобилно наставление. Нейният обхват от теми е доста обширен – от наказването на дете до управлението на царство. Понякога човек се чуди дали изобщо съществува истина, която да не се среща тук, поне в зародиш. Книгата разглежда проблема с алкохола, покупките на изплащане, малолетната престъпност и управлението на работници. Тук ще срещнем всякакви хора – свадливата жена, гордия безумец, човека, който не обича да му показват недостатъците, и идеалната съпруга. Но най-хубавото от всичко е, че тук е и Господ Иисус, който ни говори като олицетворената Мъдрост. „Съвършените неща в книгата говорят за Него; реалните недостатъци викат за Него“ (цитирано в *Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*.

Трудно е да се състави схематичен план на Притчи. Тази книга не развива последователно една мисъл, като филм, а по-скоро показва отделни картини, като серия от диапозитиви.

Докато я изучавате, ще откриете, че в много отношения тя напомня Посланието на Яков.

Друг ценен подход за изучаването ѝ е търсенето на илюстрации на отделните притчи от:

1. самата Библия,
2. историята,
3. биографии,
4. литературата,
5. природата,
6. вестници и периодични издания,
7. радио и телевизия,
8. вашия собствен опит.

Полезно е да помним, че докато някои от притчите са твърдения, които изразяват *абсолютна истина,* други твърдения са *верни в общия случай,* но понякога могат да имат изключения. Например винаги е вярно, че „Името на ГОСПОДА е здрава кула“ (18:10), но може да има и изключения от твърдението, че „приятел обича всякога“ (17:17).

Докато използваме настоящия коментар, е много съществено най-напред да прочетем съответния стих или стихове. Много от обясненията ще бъдат безсмислени, ако преди това не сме прочели стиха, за който става въпрос.

Класификация на някои от темите в книгата Притчи

Господ

Благословението на ГОСПОДА (10:22)
Упование в ГОСПОДА (3:25, 26)

Сътворението (3:19, 20; 16:4; 20:12; 22:2б:29:13б)
Наказание от Господа (3:11, 12)
Страхът от ГОСПОДА (1:7, 29; 2:5; 8:13; 9:10; 10:27; 14:26, 27; 15:16, 33; 16:6; 19:23; 22:4; 23:17; 24:21; 28:14)
Ръководство от Господа (3:5, 6; 16:3, 9)
Съд и справедливост от Господа (15:25а; 17:3; 21:2; 29:26)
Вседприсъствието на Господа (15:3)
Всезнанието на Господа (15:11; 16:2)
Господ отговаря на молитва (15:8, 29)
Закрила от Господа (15:25б; 18:10)
Богатият и бедният (10:15; 13:7, 8; 14:20, 21, 31; 15:16; 17:1, 5; 18:23; 19:1, 4, 17; 21:13; 22:2, 7, 16, 22, 23; 28:3, 6, 11, 27; 29:7, 13)
Източник на мъдрост (2:6–8)
Суверенитетът и властта на Господа (16:1, 7, 9, 33; 19:21; 20:24; 21:30, 31; 22:12)
Господ е достоен за доверие (29:25б)

Родителски грижи

Напътствие за възпитание на децата (13:24; 19:18; 22:6, 22:15; 23:13, 14; 29:15, 17)
Покорство и непокорство към родителите (1:8, 9; 6:20, 22; 13:1, 19–26; 20:20; 23:22; 30:17)
Родителски съвет (1:8–19; 2:1–22; 3:1–35; 4:1–27; 5:1–23; 6:1–35; 7:1–27; 23:19–35; 24:4–22; 31:1–9)

Говорене

Уместно (15:23; 25:11)
Неподходящо (17:7)
Истинно (12:19а; 13:5)
Злословене (25:23)
Презрително (11:12а)
Обезпокоително (27:14)
Зло (12:13а; 15:28б)
Прекомерно (10:19а; 13:3б)
Ласкателно (20:19; 26:28б; 28:23; 29:5)
Безумно (12:23б; 14:3а, 7; 15:2б; 18:6, 7)
Кротко (15:1а)
Благо (10:20а, 15:4а 21а; 16:21, 23, 24; 23:16)
Увреждащо (11:9, 11; 12:18а; 15:4б; 16:27; 18:21; 26:18, 19)
Грубо (15:1б)
Прибързано (18:13; 29:20)
Изцелително (12:18б; 15:4а; 16:24; 18:21)
Лъжливо, измамно (4:24; 6:17; 10:18а, 31б, 32б; 12:19б, 22а; 14:25б; 15:4б; 17:4, 20б; 26:18, 19, 23–26, 28а)
Въздържано (10:19б; 11:12б, 13б; 12:23а; 13:3а; 17:27а, 28; 21:23)
Удовлетворително (12:14; 18:20)
Клеветническо (10:18б; 30:10)
Сплетни и клюки (11:13а; 16:28; 17:9б; 18:8; 20:19; 22:11а; 26:10, 22–16, 28)
Разумно (15:28а)
Истинни и лъжливи свидетели (6:19; 12:17; 14:5, 25; 19:5, 9, 28; 21:28; 25:18)
Мъдро (10:31а; 14:3б; 15:2а; 18:4)
Безполезно (14:23б)

Разнообразни теми

Мерзости
- за Господа (3:32; 6:16; 8:7; 11:1, 20; 12:22; 15:8, 9, 26; 16:5; 17:15; 20:10, 23; 21:27; 28:9)
- за другите (13:19; 16:12; 24:9; 26:25; 29:27)

Стари граници (22:28; 23:10, 11)
Даване и вземане назаем (22:7б)
Прилежният човек (21:5; 22:29; 27:18, 23–27; 28:19а)
Контрастът между прилежния човек и мързеливеца (10:4, 5; 12:24, 27; 13:4)
Врагът (16:7; 24:17, 18; 25:21; 27:6)
Завист (3:31; 14:30; 23:17; 24:1, 19; 27:4)
Лъжливи везни и теглилки (11:1; 16:11; 20:10, 23)
Приятели, съседи и приятелство (3:27–29; 6:1–5; 11:12; 12:26;14:21; 16:28; 17:9, 17; 18:17, 24; 21:10; 22:24, 25; 24:17, 19; 25:8, 9, 17, 20, 21, 22; 26:18, 19; 27:6, 9, 10, 14, 17; 28:23; 29:5)
Мед (16:24; 24:13; 25:16, 27; 27:7)

Трудолюбие (12:9, 11; 14:4, 23а)

Взаимовръзката между физическото, умственото и духовното здраве (3:1, 2, 7, 8, 16; 4:10, 22; 9:11; 13:12; 14:30; 15:13, 30; 16:24; 17:22; 18:14; 27:9)

Справедливост и несправедливост (13:23; 17:15, 26; 18:5; 21:15; 22:8, 16; 24:23, 24)

Царят или владетелят (14:28, 35; 16:10, 12–15; 19:12; 20:2, 8, 26, 28; 21:1; 22:11, 29; 23:1; 24:21, 22; 25:2–7, 15; 28:15, 16; 29:2, 4, 12, 14, 26; 30:31; 31:4, 5)

Жребият (16:33; 18:18)

Старост (16:31; 17:6; 20:29)

Пристрастие (18:5; 24:23б–25; 28:21)

Гордост и смирение (3:34б; 8:13; 11:2; 15:33; 16:5, 18, 19; 18:12; 22:4; 29:23)

Репутация (10:7: 22:1)

Контрастът между праведния и безбожния (3:32, 33; 10:3, 6, 7, 9, 11, 16, 24, 25, 28, 29–32; 11:3–11, 17–21, 23, 27, 31; 12:2, 3, 5–8, 12–14, 20, 21, 26, 28; 13:2, 5, 6, 9, 21, 25; 14:2, 9, 11, 14, 22, 32; 15:8, 9, 26; 24:15, 16; 28:1, 12)

Присмехулникът или присмивателят (3:34а; 9:7, 8, 12; 13:1; 14:6; 15:12; 19:25; 21:11, 24; 22:10; 24:9; 29:8а)

Слуги и роби (14:35; 17:2; 19:10; 29:19, 21)

Мързеливецът (6:6–11; 10:26; 15:19; 18:9; 19:15, 24; 20:4, 13; 21:25; 22:13; 24:30–34; 26:13–16)

Печелене на души (11:30; 24:11, 12)

Караници и раздори (10:12; 12:18; 13:10; 15:1–4, 18; 16:27, 28; 18:6–8; 21:9, 19; 28:25)

Поръчителство (6:1–5; 11:15; 17:18; 20:16; 22:26, 27; 27:13)

Готовност за приемане на наставление и поправка (1:5; 9:7–9; 10:17; 12:1, 15; 13:1, 10, 18; 15:5, 10, 12, 31, 32; 17:10; 19:20, 25; 21:11; 25:12; 27:5, 6; 28:23; 29:1)

Избухливост и търпение (14:17, 29; 15:18; 16:32; 19:11)

Умереност и самоконтрол (23:1–3; 25:28)

Вино (20:1; 21:17; 23:20, 21, 29–35; 31:4–7)

Мъдростта да приемаш ръководство или съвет от други (11:14; 12:15; 15:22; 20:18; 24:6)

Мъдростта като Личност (1:20–33; 8:1–36; 9:1–6; 14:1а; 16:16, 22; 19:23)

Контрастът между мъдрия и безумния (3:35; 10:8, 13, 14, 23; 12:15, 16, 23; 13:16; 14:3, 8, 15, 16, 18, 19, 24, 33; 15:7, 14, 20, 21; 17:11, 12, 16, 21, 24, 25, 28; 18:2, 6–8; 29:8, 9, 11)

Божието слово и покорството към него (13:13, 14; 16:20; 19:16; 28:4, 7, 9; 29:18; 30:5, 6)

Богатство

Богатство, придружено от неприятности (15:6, 16, 17; 16:8; 17:1)

Богатството привлича приятели (19:4, 6)

Богатство, придобито чрез насилие (11:16)

Богатство, придобито по нечестен път (10:2; 13:22б; 15:6б; 20:17; 21:6; 22:16; 28:8)

Бързо придобито богатство (13:11; 20:21; 28:20б, 22)

Честно придобито богатство (10:16)

Подаръци и подкупи (15:27; 17:8, 23; 18:16; 19:6; 21:14; 25:14; 29:4)

Наследено богатство (19:14)

Ограничената стойност на богатството (11:4)

Богатството е далеч по-малоценно от мъдростта (16:16)

Не е добре да се уповаваме на богатството (11:28)

Престорено богатство (13:7)

Защитата, която богатството осигурява (10:15а; 13:8; 18:11)

Управление на богатството и щедрост (3:9, 10, 27, 28; 11:24–26; 19:6; 21:26б; 22:9; 28:27)

Преходността на богатството (23:4, 5; 27:24)

Злата жена

Злата жена или блудницата (2:16–19; 5:3–23; 6:24–35; 7:5–27; 9:13–18; 22:14; 23:27, 28; 30:20)

Други жени

Красива жена без разум (11:22)
Свадливата жена (19:13; 21:9, 19; 25:24; 27:15, 16)
Добрата съпруга и майка (12:14; 18:22; 31:10–31)
Благодатната жена (11:16)
Благоразумната жена (19:14)
Омразната жена (30:23)
Жената на младостта (5:18, 19)

Схема на изложението

I. Въведение (1:1–7)
II. Притчи на Соломон за мъдростта и безумието (1:8–9:18)
  А. Съветът на Мъдростта (1:8–33)
  Б. Пътеките на Мъдростта (гл. 2)
  В. Наградите на Мъдростта (3:1–10)
  Г. Мъдростта като награда (3:11–20)
  Д. Практикуваната мъдрост (3:21–35)
  Е. Мъдростта като семейно богатство (4:1–9)
  Ж. Мъдростта и двете пътеки (4:10–27)
  З. Безумието на разврата (гл. 5)
  И. Безумието на поръчителството, леността и измамата (6:20–7:27)
  Й. Безумието на прелюбодейството и блудството (6:20–7:27)
  К. Мъдростта като Личност (гл. 8)
  Л. Покани от Мъдростта и Безумието (9:1–18)
III. Притчи на Соломон за практически морал (10:1–22:16)
  А. Контрастът между праведния и порочния живот (10:1–15:33)
  Б. Възвеличаване на праведния живот (16:1–22:16)
IV. Притчи на мъдрите (22:17–24:34)
  А. Думите на мъдрите (22:17–24:22)
  Б. Други поучения на мъдрите (24:23–34)
V. Притчи на Соломон, събрани от хората на Езекия (25:1–29:27)
VI. Думите на Агур (гл. 30)
VII. Думите на цар Лемуил, на които го научи майка му (31:1–9)
VIII. Съвършената жена и майка (31:10–31)

Коментар

I. Въведение (1:1–7)

1:1 Соломон, синът на Давид, е най-мъдрият, най-богатият и най-почитаният от царете **на Израил** (3 Царе 3:12, 13; 4:30, 31). Той изрича три хиляди **притчи,** но само някои от тях са запазени в тази книга. Това са поговорките, записани от 1:1 до 29:27.

1:2, 3 Ст. 2–6 ни казват защо той е написал тези притчи. Накратко, те осигуряват практическа **мъдрост** за справяне с живота.

Тук хората могат да се научат на проницателност и да получат такова **наставление,** което им дава умение за практикуване на мъдростта в живота им. Тук те могат да се научат да **разбират думи на разум,** да различават доброто от злото, полезното от безполезното, благотворното от вредното. Тук хората разбират кое е мъдро, праведно, уместно и благородно.

1:4 От тези притчи, **простите** придо-

биват **„ум** и разум“, а младите хора получават прозорливост и свят здрав разум.

1:5 Мъдрите ще станат още по-мъдри, ако живеят според наставленията на тези притчи, и **разумният ще** се научи как да се държи, а също и как да съветва другите. Нима не е изключително показателно, че тази книга, предназначена особено за младите, от самото начало заявява: **„Мъдрият нека слуша“?** Точно това се има предвид под мъдър човек в книгата Притчи – това е човекът, който е готов да приема наставление. Той е готов да слуша вместо постоянно да говори. Той не е нетърпим всезнайко.

1:6 Книгата е предназначена да даде на човека способността **да разбира притча и дълбока реч,** т. е., поуката, която често се крие под повърхността. Тя ще му помогне да разбере значението на **думите на мъдрите** и скритите истини, които се съдържат в тях.

1:7 Тук стигаме до ключовия стих на книгата (вж. също 9:10). **Страхът от ГОСПОДА е началото** или основната част **на познанието.** Ако човек иска да бъде мъдър, това, с което трябва да започне, е да благоговее пред Бога, да се уповава на Него и да се Му покорява. Има ли нещо по-разумно от това, творението да се доверява на своя Творец? От друга страна, има ли нещо по-нелогично от това, човек да отхвърля Божието Слово и да живее според своите собствени чувства? Единственото мъдро поведение е човек да се покае за греховете си, да приеме Иисус Христос като свой Господ и Спасител и да живее за Него посветено и с цяло сърце.

Безумните презират мъдрост и наставление. Както мъдрият човек в тази книга е онзи, който желае и се стреми да се учи, така безумният е този, който не дава да му се каже каквото и да било. Той е не приема съвет и е горделив. Ако изобщо може да се поучи, това винаги става по трудния начин.

II. Притчи на Соломон за мъдростта и безумието (1:8–9:18)

А. Съветът на Мъдростта (1:8–33)

1:8 Първите седем глави започват предимно с обръщението **„Сине мой“.** То се среща около 15 пъти. В тези глави се разкрива сърцето на родителя, който иска най-доброто за живота на своето дете. Ако се вслушва в съвета на родителите си, младият човек ще избегне капаните на живота и ще придобие разум за практическите ежедневни неща.

Колко много дължим на влиянието на благочестиви родители, особено благочестиви майки! Хенри Бош ни напомня:

> Много велики мъже от миналото са били богато благословени от онова, което са научили на коленете на майка си. Спомнете си за Мойсей, Самуил и Тимотей. Майчината грижа и благочестиво влияние, които тези духовни водачи са изпитали, са принесли богати плодове в живота им. Помислете си също и за Августин, Джон Нютън и ревностните братя Уесли. Техните имена вероятно никога нямаше да осветяват страниците на историята, ако не бяха онези благочестиви жени, които са ги отгледали в домове, в които законът на любовта и християнското свидетелство са били тяхно ежедневно ръководство и вдъхновение.[3]

1:9 Когато синът следва съвета на родителите си, той ще се превърне в **благодатен венец за главата** му и изящна **огърлица** за **шията** му, което е поетичен начин да се каже, че послушанието носи почит и морална красота в живота на мъдрия син.

1:10 Често, когато някой млад човек съсипва живота си, обяснението е, че се е „събрал с лоши другари“. Този процес е описан много живописно в ст. 10–19.

Най-напред обаче светва предупредителната светлина. Животът е пълен с

примамки към злото. Ние трябва да имаме мъжеството и гръбнака да казваме „не“ хиляди пъти на седмица.

1:11 Ето я кварталната банда, която кани нашия млад приятел да участва във въоръжен грабеж. Ако се наложи, ще „пречукат“ жертвата. Нашият приятел може да се ласкае от мисълта, че тези корави момчета го приемат като един от тях. **„Ела с нас“,** казват те. Той може да бъде подмамен и от възбудата да участва в нещо толкова дръзко.

1:12–14 Може би е отегчен от спокойния живот и иска да направи нещо заради „тръпката“. Е, ето какво! Перфектното престъпление! Внезапна и жестока смърт, после незабавно отстраняване на всякакви издайнически улики. А големият стимул, разбира се, е че всички ще станат богати за една нощ. Ще има достатъчна плячка, за да се напълнят къщите на всички съучастници. Затова те вербуват: „Включи се и ще направиш пачки. На всеки по равно. Не можеш да загубиш.“

1:15, 16 Но един по-мъдър глас казва: „**Сине мой, не** прави това. Стой колкото е възможно по-далеч от тях. Нямай нищо общо с техните планове за бързо забогатяване. Не можеш да спечелиш.“

„Трябва да разбереш, че тези момчета живеят живот на постоянни престъпления. Те са бързи на спусъка. Извършват едно убийство след друго.“

1:17, 18 Една **птица** има досатъчно разум да избегне всяка **мрежа** или примка, която ясно се вижда. А тези хора залагат капан за собствените си **души** и после падат право в него.

1:19 В тази история има поука. Онези, които се опитват да забогатеят бързо, плащат за алчността си със собствения си живот. **Такива са пътищата на всеки, който ламти за нечестна придобивка – тя отнема живота на своя притежател.**

Този пасаж разглежда опита човек да стане богат чрез насилие. Но приложението му е по-широко. Тук се включват всевъзможни схеми за бързо забогатяване, било то хазарт, лотария или борсови спекулации.

По-нататък чуваме два гласа, които викат към хората, докато те преминават край тях. Единият е гласът на Мъдростта, а другият е гласът на чуждата жена. Мъдростта, макар и представена тук като жена, всъщност символизира Господ Иисус Христос.[4] Чуждата жена е символ на греховното изкушение и на безбожния свят.

В ст. 20–33 Мъдростта се обръща към онези, които безумно си мислят, че могат да се справят и без нея.

1:20 Обърнете внимание, че **Мъдростта** стои и **вика** на стратегически места, така че всеки да може да чуе нейното послание. Тя **издига гласа си по** градските **площади.**

1:21 Ето я при **шумните** кръстовища, ето я и **при входовете на портите.** Така и Господ Иисус вика към човечеството, когато хората преминават край Него:

> По кръстопътищата многолюдни
> на живота,
> където злото между раси и народи вие,
> над врявата на егоизма и войната
> се чува Твоят глас, Човешки Сине!
>
> *Франк Мейсън Норт*

1:22 Мъдростта вика към **простите, присмивачите** и **безумните. Простите** са наивни, лековерни хора, които са отворени за всякакви влияния, както добри, така и лоши. Тук тяхното непостоянство изглежда ги води в погрешна посока. **Присмивачите** са онези, които се отнасят с презрение към мъдрия съвет; за тях няма нищо свято или сериозно. **Безумните** са онези, които безразсъдно отхвърлят наставлението; те са горди и упорити в своето невежество.

1:23 Този стих може да бъде разбиран

по два начина. Първо, той може да означава:

> Понеже не послушахте поканата ми, сега **се обърнете** и чуйте **моето изобличение. Ще излея духа си на вас** с осъдителни думи и ще ви кажа каква е приготвената ви присъда.

Според това тълкуване ст. 24–27 описват тяхната участ.

Второто възможно значение е:

> **Обърнете се** и се покайте, когато ви укорявам. Ако го сторите, **ще излея духа си на вас** в благословение и **ще ви известя** мъдрите **си слова.**

Тук думата **дух** вероятно означава мисли или разум. Христос действително излива Светия Дух на онези, които отговарят на Неговия призив, но тази истина не е така ясно изразена в Стария Завет, както в Новия.

1:24 Една от най-големите трагедии в живота е глупавото отхвърляне на умолителния глас на Мъдростта. То предизвиква скръбта по пропиляната възможност, изразена на Елеонския хълм: „Колко пъти съм искал, ... но не искахте."

1:25 Мъдростта скърби за хората, които **отхвърлят всичките** ѝ **съвети** и по никакъв начин не искат да се вслушат в нейната градивна критика.

Онова, което прави упоритият отказ на човека толкова безразсъден, е, че Божиите заповеди и предупреждения са замислени за доброто не на Бога, а на човека. Д. Г. Барнхаус разказва една история за илюстрация. Едно малко момиченце се промушило през металната ограда, която държала посетителите на два метра от клетката на лъвовете в зоопарка във Вашингтон. Когато дядо му заповядал да излезе, то избягало още по-навътре, за да го дразни. Един дебнещ лъв го сграбчил, завлякъл го в клетката и го разкъсал. Според Барнхаус поуката е следната:

> Бог ни е дал заповеди и принципи, които са за наше добро. Той никога не ни дава някаква заповед, понеже е деспотичен, или защото не иска да се веселим. Бог казва: „Да нямаш други богове освен Мен" не защото ревнува за Своето собствено положение и изключителни права, а защото знае, че когато сложим каквото и да било нещо пред Него, то ще ни нарани. Ако разберем принципа, скрит зад този факт, можем да разберем и защо Бог ни наказва. „Защото Господ наказва този, когото люби" (Евр. 12:6). Той не иска да избягаме от Него право в ноктите на лъва, защото лъв действително има – дяволът, който търси кого да погълне.[5]

1:26 Ако човекът упорства в своя отказ да слуша, това отхвърляне неминуемо ще доведе до катастрофа и гибел. Тогава ще дойде редът на Мъдростта да **се смее. „Аз също ще се смея на вашето нещастие, ще се присмея, когато дойде вашият ужас."**

Означава ли това, че Господ действително ще **се смее,** когато безбожните бъдат застигнати от бедствие, както е загатнато тук и в Пс. 2:4? Ако приемаме смеха за нещо, в което се крие жестокост, злоба или отмъстителност, тогава отговорът определено е „не". Трябва да разглеждаме този смях в по-скоро в образен смисъл. Той изразява идиоматично колко нелепо и смешно е някой, който е само човек, да се противопоставя на Всемогъщия Върховен Владетел – все едно комар да се противи на тягата на доменна пещ. Но възможно е и идеята да е следната: човек може да се присмива на заповедите на Мъдростта или да се прави, че те не съществуват. Но когато той жъне жетвата на своето безумие, тези заповеди остават неизменни и изглежда – поне за присмивача – че те се смеят последни – смехът на справедливостта.

1:27 Денят за разплата със сигурност ще дойде. Присъдата, от която хората се ужасяват, ще ги връхлети **като буря.**

Бедствието им ще се стовари отгоре им като торнадо. **Притеснение, страх,** ужас и отчаяние ще ги погълнат.

1:28 Тогава хората **ще призоват** Мъдростта, но напразно. Те отчаяно ще се стремят да я открият, но няма да могат. Твърде късно ще осъзнаят, че светлината, която са отхвърлили, вече е недостъпна. Те *не са искали* да виждат и затова сега и *не могат* да виждат. Божият Дух няма да се бори вечно с човека (Бит. 6:3). Именно това прави призива на евангелието особено спешен:

> Не пропускай времето, не закъснявай!
> Докато все още вика Исусовият глас,
> ела завчас!
> Ако продължаваш да чакаш във греха,
> може и да не намериш отворена врата.
> Тогава ще ти кажат: Викът ти закъсня!
> Така че побързай, навреме ела!
>
> *неизвестен автор, XIX в.*

1:29 Осъждането на тези присмивачи е, че те са **намразили** наставленията на Мъдростта и упорито са отказвали да почитат Йахве. Може би са се подигравали, че евангелието е добро за жени и деца, но не и за тях. „Като се представяха за мъдри, те глупееха" (Римл. 1:22). За омразата към мъдростта се говори и в Йоан 3:19–21а.

1:30 Те **не** са дали място в живота си на добрия съвет, който се съдържа в Божието Слово, и са се смяли, когато Писанието е осъждало техните безбожни думи и дела. Не са се боели от Бога и от Неговото **изобличение.**

1:31 Сега трябва да платят потресаващата цена на своеволието си и да се преситят с лошите **плодове на своите си** планове. За това са си виновни те самите, а не Мъдростта. Те просто не са я послушали.

1:32 „Защото небрежните падат от собственото си своеволие, безрасъдните се погубват от своето безразличие" (Мофат). Всеки човек е свободен да прави свой собствен избор в живота си, но не е свободен да избере *последствията* на своя избор. Бог е постановил определени морални принципи в света. Тези принципи диктуват последствията на всеки избор. Не е възможно да разлъчим онова, което Бог е съчетал.

1:33 В положителен аспект, онзи, който се вслушва в думите на Мъдростта, ще живее в безопасност и свободен **от зло.** Учениците на Мъдростта се радват на добър живот, като избягват страданията, скърбите и срама, които следват по петите своеволните и безбожните.

Б. Пътеките на Мъдростта (гл. 2)

В гл. 2 Соломон насърчава своя син да върви в пътеките на мъдростта. Първите четири стиха представят условията, необходими, за да получи човек Божието познание – той трябва усърдно и искрено да го търси с цялото си сърце. В останалата част от главата виждаме обещанието, че мъдростта и благоразумието ще му бъдат дадени. 22-та стиха съответстват на 22-те букви на еврейската азбука.

2:1 Отначало бащата насърчава **сина** си да приеме учението му и да **запази заповедите** му. Човек трябва да **запази** тези притчи **„в себе си",** т. е. да ги запомни.

2:2 Синът трябва да има отворено **ухо** и **сърце,** т. е. разум. Той трябва да бъде внимателен слушател, а не да говори невъздържано. Той не е призован да говори за проблемите си, както става в съвременното съветване, а да слуша мъдрия съвет на други.

2:3, 4 Ако наистина е сериозен, нека **призове благоразумието** и потърси **разума.** Ценността на целта има огромно значение. Житейски закон е, че ние получаваме онова, към което се стремим.

Онова, от което се нуждаем, е неудържимия стремеж, който кара хората да копаят за **сребро** или да търсят **скрити**

съкровища. Трагедията е, че много често хората проявяват повече усърдие в придобиването на материални богатства, отколкото на духовни.

2:5 Но онези, които търсят, задължително **намират.** Които копнеят да встъпят в правилни взаимоотношения с Господа и наистина да познаят Бога, никога няма да бъдат разочаровани. Затова един от отците на ранната църква е казал, че човекът, който търси Бога, вече Го е намерил. Христос разкрива Отца на всички, които вярват в Него. Да познаваш Христос, означава да познаваш Бога.

2:6 След като сме били спасени чрез вяра в Христос, вече сме в положение, в което получаваме божествена **мъдрост** от **ГОСПОДА.** Той ни учи как да мислим правилно, как да преценяваме, как да различаваме истината от заблудата и как да развиваме в себе си божествена проницателност.

2:7 Той осигурява богати запаси от **истинска мъдрост за честните** и е специален **щит** и закрила **за ходещите в непорочност.**

2:8 Той **закриля пътеките** на онези, които живеят чист, морален живот. **Светиите** Му ще избегнат болката и горчивината, които грехът води след себе си. „Здрави и чисти, избраните Божии приятели идват и си отиват“ (Нокс).

2:9 Този стих е паралелен на ст. 5. И двата започват с **„тогава“** и изброяват предимствата на сериозното търсене на познаването на Бога.

Човекът, който горещо желае да познава и да върши Божията воля, се научава как да постъпва правилно, да действа честно, да се държи искрено – накратко, как да избере праведната пътека и **всеки добър път.**

2:10 Причината, поради която това става, е че **мъдростта** завладява ума и **сърцето** на човека, а **знанието** за онова, което е праведно, му се **услажда,** а не му е противно. За истинския вярващ Божиите заповеди не са тягостни. Игото на Христос е благо и бремето Му е леко.

2:11 Разсъдливостта, или способността на човека да взема мъдри решения, го спасява от много опасни капани. Трезвата преценка ни предпазва от обвързване с покварени хора. Никой от нас не осъзнава колко често всеки ден биваме запазвани от духовна, морална и физическа гибел. Християнинът има добре защитен живот, понеже е избягал от произлязлата от страстите поквара в света.

2:12 Ние сме спасени от партньорство със **зли** *мъже* (ст. 12–15) и от прегръдките на развратната *жена* (ст. 16–19).

Първият важен факт е, че сме спасени от света на безбожните мъже, които изопачават фактите и изкривяват истината. Тяхната реч изобщо не е достойна за доверие.

2:13–15 Това са мъжете, **които оставят** добре осветените улици **на правотата** и се прокрадват в мрачните пътеки на престъплението и нечестието.

Те изпитват примитивно удоволствие от това, **да вършат зло,** и **се наслаждават** на това, как грехът им преобръща всичко с главата надолу.

Тези хора следват **криви пътища** и поведението им е лукаво и **лъжливо.**

2:16 Мъдростта може да ни спаси не само от такива мъже, но и от ноктите на **чуждата жена.** Може да разбираме тази жена като истинска проститутка или като символ на лъжливата религия или на безбожния свят.

Нейният метод е ласкателството: „У дома не те оценяват по достойнство. Ти си толкова красив, толкова талантлив. Заслужаваш много повече. Нуждаеш се от любов, съчувствие и разбиране – и аз мога да ти ги дам.“

2:17 Тя е невярна на **другаря на младостта си** – на своя съпруг. **Забравила е завета на своя Бог** – брачните клетви, които е дала пред Бога. „Завета на своя Бог“ може да се отнася и до Десетте за-

поведи и особено седмата, която забранява прелюбодейството.

2:18 Първата част на ст. 18 може да се преведе: **„Понеже домът ѝ води надолу към смъртта“** или: „тя потъва надолу в смъртта, където е домът ѝ“ (РВ, бел.). Втората, паралелна част от стиха изглежда подкрепя превода на НИПБКДж. Заедно те изразяват мисълта: **домът ѝ води надолу към смъртта** и следователно онези, които влизат в него, се плъзгат към гроба. **Пътеките ѝ** водят **към сенките,** затова онези, които я следват, скоро ще бъдат в царството на споминалите се духове. Тъй като всички един ден ще умрат, тук смъртта вероятно има по-дълбок смисъл от общата съдба на всички смъртни – това е морална смърт, която води до вечната смърт.

2:19 След като човек веднъж е впримчен от нея, е почти невъзможно да избяга. Стихът като че ли изключва всяка надежда за спасение. Но много твърдения в Библията трябва да се разбират като общи правила, от които понякога може и да има изключения. Тук главното е, че след като човек веднъж е бил посветен в нейните тайни, за него е безкрайно трудно отново да **достигне** до правия път.

2:21, 22 Под Мойсеевия закон почтените хора – **праведните** и **непорочните** – получават за награда сигурно място в Ханаанската **земя.** В Новия Завет тези материални благословения на земята отстъпват място на духовните благословения в небесните места. Но остава в сила фактът, че правдата и кротостта получават награда както в този живот, така и в бъдещия. Също така е вярно, че **безбожните ще се отсекат от земята** на благословението. Коварните нямат трайно наследство там.

В. Наградите на Мъдростта (3:1–10)

3:1 Като всички добри родители Мъдростта иска най-доброто за своите деца. Тя знае, че това може да стане само чрез послушание на нейните поучения, което с други думи означава покорството към свещените Писания. Тук тя умолява **сина** си да ги запомни с ума си и да ги изпълнява със **сърцето** си.

3:2 Общо взето онези, които се покоряват на родителите си, живеят подълъг и по-добър живот. Онези, които се надигат против съвета на родителите си, предизвикват в живота си болести, злополуки, трагедии и преждевременна смърт. Така този стих съответства на петата заповед (Изх. 20:12), която обещава **дълголенствие** на онези, които почитат родителите си. Джей Адамс пише:

> Библията учи, че душевният мир, който води до по-дълъг и по-щастлив живот, идва от спазването на Божиите заповеди. Гузната съвест е бреме, което разрушава тялото. Чистата съвест е важен фактор, който води до дълголетие и физическо здраве. И така, в известна степен соматичното (телесно) добруване на даден човек произтича от благосъстоянието на неговата душа. Тясната психосоматична връзка между поведението на човека пред Бога и неговото физическо състояние е установен физически принцип.[6]

3:3, 4 Милостта и истината трябва да се проявяват във външното държание **(вържи ги около шията си)** и да имат трайно място във вътрешния живот **(напиши ги на плочата на сърцето си).**

Това е начинът да **намериш благоволение и благоразумие** (или успех) **пред Бога и хората.** Или накратко, истинско удовлетворение носи животът, който е фокусиран върху Божията воля. Но това неизбежно повдига въпроса как можем да знаем каква е Божията воля в нашия живот. В следващите два стиха е даден един класически отговор на този въпрос.

3:5 Преди всичко трябва изцяло да се предадем **на ГОСПОДА** – с духа, душа-

та и тялото си. Трябва да се уповаваме на Него не само за спасението на душите си, но и за управлението на живота си. Трябва да Му се предоставим безрезервно.

Друг важен елемент е здравословното недоверие към себе си – съзнанието, че ние не знаем какво е най-добро за нас, че сме неспособни сами да намерим правия път. Еремия изразява това много ясно: „ГОСПОДИ, зная, че пътят на човека не зависи от него; не е за човека, който ходи, да оправя стъпките си" (Ер. 10:23).

3:6 И последно, трябва да признаем господството на Христос: **„Във всичките си пътища познавай Него."** Всяка област от живота ни трябва да бъде предадена под Неговия контрол. Ние не бива да имаме своя собствена воля, а само чисто желание да научим каква е Неговата воля и да я изпълняваме.

Когато тези условия са изпълнени, имаме обещанието, че Бог **ще** насочва **пътеките ни.** Той може да прави това чрез Библията, чрез съвета на благочестиви християни, чрез свръхестествено подреждане на обстоятелствата, чрез вътрешния мир на Духа или чрез съчетание от всички тези фактори. Но ако Го чакаме, Неговото ръководство ще бъде толкова очевидно, че противопоставянето ще бъде открито непокорство.

3:7, 8 Самонадеяността ни кара да „не бързаме" да се предаваме на божественото ръководство. Но когато се **боим от ГОСПОДА и се отклоняваме от зло,** тогава всичко е наред. **Това** носи **изцеление за тялото и освежителна влага за костите.** Тук отново виждаме тясната връзка между моралното и духовно състояние на човека и неговото физическо здраве.

Съществуват оценки, че страхът, скръбта, завистта, обидата, омразата, вината и други емоционални стресове са причина за над 60% от нашите болести. Към тях можем да прибавим и ужасния данък, вземан от алкохола (цироза на черния дроб), тютюна (емфизем, рак, сърдечни болести), разврата (венерически болести, СПИН). Тогава можем да си дадем сметка за значението на обещанието, че **„Той ще прави равни пътеките ти".** Тук, разбира се, със сигурност е включено и обещанието за водителство. Благодарение на божественото вдъхновение Соломон значително е изпреварил времето си в областта на медицинските познания.

3:9 Един от начините, по които можем да **почитаме** господството на Христос, е нашето настойничество на **имота.** Всичко, което имаме, принадлежи на Него. Ние сме настойници, отговорни за управлението на притежанията си. Имаме привилегията да изберем по-скромен стандарт на живот за себе си и да предоставим всичко, което го надхвърля, за Божието дело, като да се доверим на Бога за бъдещето. Като Дейвид Ливингстън и ние трябва да разглеждаме всичко, което притежаваме, в неговата връзка с Божието Царство.

3:10 На щедрия евреин в Стария Завет са обещани претъпкани **хамбари** и преливащи от **вино линове.** Макар и нашите благословения да са от по-духовно естество, ние пак не можем да надминем Господа по даване!

Г. Мъдростта като награда (3:11–20)

3:11, 12 Също така можем да почитаме Господа, като сме послушни на Неговото наказание. Твърде често ние сме склонни да мислим, че наказанието е равносилно на отмъщение, но в библейския си смисъл думата включва всичко, което съдържа правилното възпитание на едно дете – т. е. наставление, предупреждение, насърчение, съвет, дисциплиниране **изобличение** и **наказание.** Всичко, което Бог допуска да дойде в живота ни, има своята цел. То не бива да ни **дотяга** и ние не бива да го **отхвърляме,** нито да

го отбягваме или да се отказваме под тежестта му. Вместо това нека бъдем загрижени да се изпълни Божията цел чрез това дисциплиниране и така да извлечем максимална полза от него. Крайната цел на Божието наказание е да станем участници в Неговата святост.

Дисциплинирането е признак на любов, а не гняв. **Наказанието** е доказателство за синовна връзка (вж. Евр. 12:6–8).

Помислете – градинарят подрязва лозите, а не плевелите.

3:13 Блаженият човек е онзи, **който е намерил мъдрост.** Това придобива особено значение, когато си спомним, че Мъдростта тук е завоалиран образ на Самия Христос. Нека поставим Христос в следващите стихове и да видим какво ще стане.

3:14 Ползата от познаването на Господ Иисус далеч надминава всяка **печалба,** която човек би могъл да придобие от **сребро** или **злато.** Той дава нещо, което никога не може да се купи с пари.

> О, ти, съкровище неизследимо,
> о, Ти, извор на доволство!
> Защо ли аз да се тревожа
> за аплодисменти хорски,
> за светски блясък, удоволствия?
> Че една усмивка Твоя е за мене
> по-желана
> от това, което може някой тук
> да ми даде.
> Аз си имам тук Исуса.
> Да, Единородният е мой.
> Кой е по-богат от мене?
> Чие злато повече тежи?
> Той самият и каквото притежава –
> всичко ми принадлежи.
>
> *неизвестен автор*

3:15 Той е **по-ценен от скъпоценни камъни,** както и от всякакви други скъпоценности, по-желателен от всяко земно благо.

3:16 С **десницата** Си Той предлага дълъг живот, даже вечен живот, а с другата ръка – духовни **богатства и чест.**

3:17 Всичките Му **пътища са приятни пътища и всичките** Му **пътеки са мир.** „Където Той е водачът, пътуването е приятно, където Той сочи пътя, всичко е мир" (Нокс, с малки изменения).

3:18 За тези, които се хващат за Него, Той е като **дърво,** чийто плод е **живот,** който си струва да се живее. Онези, които стоят близо до Него, **са блажени.**

3:19, 20 Тези два стиха описват Божията **мъдрост** в сътворението, в съда и в Неговото провидение. При сътворението Той е **основал земята и установил небесата. С разум** Той е отворил изворите на великата бездна във времето на потопа. В Своя промисъл Той издига водата от океаните в **облаците,** а после я разпределя под формата на дъжд над земята.

И кое е активното действащо лице на Божеството, което върши всичко това? Това е Христос, Божията Мъдрост (Йоан 1:3; Кол. 1:16; Евр. 1:2).

Д. Практикуваната мъдрост (3:21–35)

3:21 Привилегията да бъдем наставлявани от Мъдростта, която е сътворила и поддържа вселената, е твърде голяма, за да си позволим да я пропуснем. Не бива да изпускаме от поглед **здравосмислието и разсъдителността.**

3:22–24 Те ни дават вътрешна жизненост **(живот за душата ти)** и външна красота **(украшение за шията ти).**

Правят ни способни да **ходим безопасно в пътя си,** защитени от опасността да се спънем или да се подхлъзнем.

Гарантират ни добър нощен **сън,** без гузна съвест и страхове.

3:25 Те предпазват човека от онзи **внезапен ужас,** който постига **безбожните.** Онези, които завиждат на привидното благополучие на безбожните, не си дават сметка за неизбежните опасности на този начин на живот – като грабежи,

кражби, отмъщения, подкупи, изнудване, отвличане и убийства.

3:26 ГОСПОД закриля онези, които ходят в Неговите пътища. Той няма да позволи **крака** ни **да се улови** в капан. Ние често забелязваме свръхестествените намеси и спасения на Бога в живота си. Но те са само върхът на айсберга. Някой ден ще си дадем сметка за всичко, от което – и *за* което – сме били спасени.

3:27 Обърнете внимание на отрицателните форми в ст. 27–31: „**Не въздържай** … не казвай … не замисляй … не се карай … не завиждай … не избирай …“

Първо, никога **не въздържай** никакво **добро от онези, които имат нужда от него, когато** си в състояние да го дадеш. Тук може да става дума за изработената заплата, за дължимия дълг, за инструментите, взети назаем.

Но в по-широк смисъл би могло да означава: „Никога не задържай милост или добро дело от някой, който се нуждае от него.“ Това предписание може би е поставено тук, за да предупреди праведните да не бъдат дотолкова заети със собствените си правилни взаимоотношения с Бога, че да пренебрегнат отговорността си спрямо другите (вж. Як. 4:17).

3:28 Не отпращай **ближния си** за **утре, когато** можеш да облекчиш нуждата му днес.

Кой е моят ближен? Всеки, който се нуждае от моята помощ. От какво има нужда моят ближен? Да чуе добрата вест на спасението. Ако Светият Дух подбужда сърцето ми да свидетелствам на някого, трябва го направя днес. Никога не отказвайте на подтика на Духа.

3:29 Любовта към нашия **ближен** ни забранява да **замисляме зло против** него, тъй като той **живее** доверчиво и без подозрения в съседната къща. Това изключва всички подли, саркастични и жестоки отмъщения, които твърде често следват съседските свади.

3:30 Тук сме предупредени да не влизаме в конфликт **с човек,** когато той **не е** сторил **нищо,** с което да ни предизвика. В света вече има достатъчно вражди и няма нужда да ги умножаваме!

3:31, 32 Може да изглежда, че **насилникът** постига незабавен успех. Но **не** бива да **завиждаме** на благополучието му или да следваме **пътищата му. ГОСПОД** мрази, ненавижда, презира и се отвращава **от ходещия по лъжливи пътища,** а включва **праведните** в Своя **доверен съвет** (вж. Йоан 14:23).

3:33 Божието осъждение или Неговото доверие, Неговото **проклятие** или Неговото благословение – това е изборът! Над **дома на безбожния** е надвиснал тъмен облак, а над **жилището на праведните** грее слънцето на Божието благоволение.

3:34 Изборът отново е между Божието презрение и Неговата **благодат. Той се присмива** на **присмивачите, а на смирените дава благодат.** Колко е важен този избор, се вижда от факта, че този стих е цитиран два пъти в Новия Завет (Як. 4:6; 1 Петр. 5:5).

3:35 И последният избор е между почитта и позора. **Мъдрите** хора **наследяват чест; безумните** се прочуват с позора, в който изпадат.

Е. Мъдростта като семейно богатство (4:1–9)

4:1 В първите девет стиха Соломон разказва здравите поучения, които му е предал баща му, и насърчава своите **деца** да не жалят усилия в стремежа си да придобият истински разум. Книгата Притчи изобилства с настойчиви призиви към младите да послушат **поуката** на мъдрия **баща.**

4:2 Струва си да се поддържа приятелство с благочестиви по-възрастни хора. От тях може да се научи много и да се извлече полза от дългогодишния им опит. Тяхното **учение** е **добро** и **не** е за пренебрегване.

4:3 Тук Соломон говори за времето, когато е бил **син на баща си** и **„единствен“ на майка си**. В действителност той не е единствен син, но може би изразът **„единствен на майка си“** означава „любимия на майка си“ (Нокс).

4:4 Бащата на Соломон, Давид, е **наставлявал** своя син да **държи** благоразумния му съвет и така да **живее** пълноценен живот. Наставлението на Давид е дадено накракто в ст. 4б–9.

4:5, 6 Неговата главна грижа е била синът му да **придобие мъдрост** и **разум** – което в действителност означава да живее за Господа. Каквото и да прави Соломон, той никога **не** бива да **забравя** това, защото единствено животът, живян за Бога, е пълноценен.

4:7 Първата стъпка в придобиването на **мъдростта** е да имаш мотивация или решимост. В живота си ние получаваме онова, към което се стремим. На всяка цена трябва да **придобиваме мъдрост** и каквото и да правим, трябва да **придобиваме** и чист **разум** и разсъдливост. Това означава, че освен всичко останало, ние ще се научим да избираме между злото и доброто, между доброто и най-доброто, между душевното и духовното, между временното и вечното.

4:8 Ако дадем на Мъдростта първото място сред приоритетите си, тя щедро **ще** ни **възвиси.** Ако **я прегърнем** с любов, тя **ще** ни **донесе почит.**

4:9 „Тя ще те украси с очарование и ще те увенчае със слава“ (Мофат). Мъдростта дава морална красота на своите деца. Сравнете за контраст колко е отблъскващ един живот на разпуснатост и неморалност.

Ж. Мъдростта и двете пътеки (4:10–27)

4:10 След като е цитирал съвета на баща си, Соломон възобновява призива към **сина** си. Общо правило е, макар и не без изключения, че чистият **живот** води до дълголетие. Помислете за това как тютюнът, алкохолът, наркотиците и сексуалните грехове са пряко свързани с болестите и смъртта.

4:11, 12 Един баща може да бъде удовлетворен, ако е **наставлявал** сина си **в пътя на мъдростта** и е бил добър образец. Наставлението обаче трябва да бъде съчетано с личен пример. Делата на един баща говорят по-силно от думите му.

Синът, който върви **по прави пътища,** ще ходи безпрепятствено и ще **тича,** без да се **спъва.**

Сирийската версия гласи: „Докато вървиш стъпка по стъпка, ще разкривам пътя пред теб.“ Това разкрива два важни принципа: Първо, Бог ни води стъпка по стъпка, а не ни ракзрива целия план наведнъж. Второ, Бог води хората, когато те се движат към Него. Един кораб трябва да бъде в движение, за да може кормчията да го насочва. Така е и с велосипеда – може да се управлява само когато се движи. Същото важи и за нас – Бог ни води само когато се движим към Него.

4:13 Трябва да се **хванем здраво за** добрата **поука** и да **не я изпускаме** да ни се изплъзне. Трябва да пазим мъдростта, както пазим живота си – защото **тя е** нашият **живот,** особено когато мислим за Въплътената Мъдрост в личността на Господ Иисус.

4:14 Ст. 14–19 предупреждават срещу злите другари и съпоставят пътя на тъмнината с пътя на светлината. Тези предупреждения срещу връзките с неправедни хора не ни забраняват да им свидетелстваме, но определено ни забраняват да ставаме съучастници в техните замисли.

4:15 В тези кратки, подобни на стакато заповеди има нотка на настоятелно предупреждение. **Отбягвай** живота в грях. Не се приближавай да го проучваш. **Отвърни се от него** и продължи по друг път. Не се спирай. Може да изглежда интересно, интригуващо и вълнуващо, но накрая ще те погуби.

4:16, 17 Последователите на греха **не заспиват** добре, **ако не сторят** някое мрачно дело. Измъчва ги тежко безсъние, **ако не** подмамят **някого** към катастрофа и разруха.

Те се хранят с **хляба на нечестието** и **виното на насилието.** Иначе казано, **нечестието** им е храна и питие.

Тези стихове представят една драстична картина на греховната природа на човека. Тъй като естеството му е грях, съгрешаването за него е като храната и питието за тялото. Този пасаж не се отнася само за престъпници. (Вж. коментара към Ер. 17:9.)

4:18, 19 Животът на праведния човек не е такъв. Той **е като** светлината на **зората, която свети все по-ярко, докато** достигне пълния си блясък по пладне. С други думи, **пътеката на праведните** постоянно става все по-добра и **все по-ярка. Безбожните** залитат в дълбок **мрак,** без да имат представа **от какво се спъват.**

4:20 Соломон продължава да увещава **сина** си да **внимава в** неговото наставление в мъдрост. В такъв стих трябва да чуем гласа на Господа, който ни говори.

4:21 За наше добро е **да не** изпускаме поученията на Мъдростта от поглед, а да ги **пазим** като съкровище **в сърцето си.**

4:22 Думите на Мъдростта **са** животворни и съзидателни. Както казва Иисус: „Думите, които ви говоря, са дух и живот" (Йоан 6:63).

И те са **изцеление за цялото тяло,** защото избавят човека от греховете и стресовете, които причиняват толкова много болести.

4:23 Ст. 23–27 са старозаветното съответствие на Римл. 12:1. Те настоятелно ни умоляват да предоставим цялото си същество на Бога – сърцето, устата, устните, очите и краката. Бог започва с вътрешния човек и продължава навън.

Първо е **сърцето.** То говори за вътрешния **живот,** ума, мислите, мотивите, желанията. Умът е изворът, от който извират делата. Ако изворът е чист, и потокът, който изтича от него, ще бъде чист. Човек е такъв, каквито са мислите му. Този стих подчертава важността на чистия мисловен живот.

4:24, 25 Нечестни уста означава недобросъвестна и неискрена реч. **Лъжливите устни** говорят за начин на говорене, който не е открит и честен.

Очите и **погледите,** които гледат напред, говорят за целенасочен вървеж, който не се отклонява в грях или в нещо безполезно. Във време, в което масмедиите ни бомбардират с реклами, предназначени да усилят животинските ни апетити, трябва да се научим да държим погледа си насочен към Иисус (Евр. 12:2).

4:26, 27 Ако **внимаваме в пътя на** светостта, **всичките** ни **пътища** ще **бъдат** добре **уредени** и сигурни.

По протежение на целия път **надясно** и **наляво** има странични улици и отклонения, които водят към свърталищата на греха. „Нека бъдем верни на Иисус, дори хиляди гласове от света да ни викат."

Когато сме изкушени да отидем на подобно място, нека се запитаме: „Бих ли искал Иисус да ме намери там, когато се завърне?" **Отклони крака си от зло.**

З. Безумието на разврата (гл. 5)

5:1, 2 Соломон е загрижен да предупреди **сина** си срещу един от най-големите грехове на младостта. Онези, които **внимават в** благоразумния съвет и се учат от опита на другите, трупат истинско **знание.** Понеже говоренето им е чисто и истинно, това ги предпазва да не изпадат в неприятности. Нищо друго освен Божието Слово не е надеждна защита срещу съблазънта и измамата, които се ширят в днешно време. Ето защо Павел съветва Тимотей да се прилепи към Словото, когато е заобиколен от отстъпление (2 Тим. 3:13–17).

5:3 Останалата част на гл. 5 разглеж-

да „най-древната професия“ – проституцията. **Чуждата жена** е проститутката, онази, която се продава за долни цели. Тя може да се приеме като символ на греха, на злия свят, на лъжливата религия, на идолопоклонството, както и на всяко друго съблазнително изкушение, на което човешките синове биха се поддали. **От устните** ѝ **капе мед** – сладки, ласкателни и благовидни думи. Тя е ласкател, говори изкусно и хитро.

5:4 В началото изглежда приятна и желателна, **но последствията ѝ са горчиви като пелин.** Това е отдавна познато – лицето на греха изглежда привлекателно, но гърбът му е ужасно грозен.

Цената на споделянето на леглото с нея е огромна – вина, угризения на съвестта, срам, венерически болести, разбит брак, разсипан дом, умствени разстройства и куп други злини.

5:5, 6 Тя води жертвите си по еднопосочната улица към **смъртта** и **Шеол.** Тя е невъздържана жена, за която добрият живот няма никакво значение. Характерът ѝ е **непостоянен** и несигурен и тя не осъзнава колко ниско е паднала. „Високият път на Живота не е за нея, измамни и хлъзгави са пътеките ѝ“ (Мофат).

5:7 Докато разсъждава за големия риск, който крият връзките с такава жена, Соломон вмъква сериозно предупреждение към **синовете** си да го слушат и да **не отстъпват от** онова, което има да им каже.

5:8 Една от силните предпазни мерки е да се **отдалечиш от** изкушението, колкото може повече. Безполезно е да молим Бога да ни избави, ако упорито продължаваме да си играем с обекти или места, свързани с греха.

В някои случаи е необходимо наистина да избягаме. Йосиф прави именно това и макар че изгубва дрехата си, той запазва чистотата си и по-късно получава награда.

За да се подчиним на предупреждението в ст. 8, може да се наложи да си потърсим нова работа, да се преместим да живеем на друго място или да предприемем някоя друга съответна на такава опасност стъпка.

5:9, 10 Посетителите на публичните домове прахосват мъжката си сила и **дават** златните си **години на жестока** съблазнителка.

Освен това „порядъчните“ граждани, които поддържат тайни неморални връзки – било то действителни, или чрез порнографски материали или филми – често стават жертва на изнудване. Ако не платят съответния „откуп“, са заплашени с публично излагане.

5:11 Краят на такъв живот е съпътстван от неспирно стенание, защото **тялото** се измъчва от гонорея, сифилис, слепота, двигателни увреждания, СПИН и емоционални разстройства.

5:12, 13 Към всичко това се прибавя и допълнителната мъка на съжалението и угризенията. Съсипаният клетник се обвинява за това, че **не** е **послушал** родителите си, **учителите си** от неделното училище, приятелите си християни. Можел е да избегне огромни нещастия, но е бил прекалено твърдоглав, за да приеме техните предупреждения.

5:14 Възможността за публичен позор също е реална. Най-вероятно това е идеята в този стих, въпреки че би могло да се включва и осъждането за извършени злодеяния.

5:15, 16 С образен език Соломон съветва своя син да търси сексуално удовлетворение изцяло в **своята си** съпруга в живот на чиста семейна любов.

Според ПБКДж (както и РИВ – бел. прев.) този стих описва благословенията на верните брачни взаимоотношения, които оказват влияние и върху семейството и приятелите.

В някои преводи този стих е под формата на въпрос: „Защо да се изливат изворите ти навън, водните ти потоци – по

улиците?“ Това е живописно описание на крайното прахосване на репродуктивната сила на човека при посещенията при проститутката.

Нокс превежда стиха така: „Затова нека потомството ти бъде изобилно, като води, които бликат от твоя извор и се изливат по улиците.“ Тук изворът е жената, а водите са децата, които излизат от къщата и щастливо си играят по улиците.

5:17 Истинското брачно отношение е изключително и затова децата се радват на сигурността на своята принадлежност. Този стих предупреждава за трагедията на незаконните деца или на съмнителното бащинство вследствие на безразборни сексуални връзки.

5:18 Изворът тук отново е символ на собствената жена на мъжа. Нека намира своята радост и компания в **жената на младостта си.** „Оставяйки всички други“, както се изразява Майкъл Грифитс, човек открива, че „богатствата, които извират от тази изключителна връзка, и топлината на гостоприемството, които лъхат от този дом за благословение на другите, нямат край.“[7]

5:19, 20 Нека човек запази интимностите на брачния съюз за съпругата си и да я приема като **любящата** и **изящна** жена, която е в действителност. **Нека нейните гърди** бъдат неговия приятен дял и нека **винаги се възхищава от нейната любов.**

Защо да се възхищава от фалшивите ласки на **чужда?** И защо да държи **чужда** в **обятията** си?

5:21, 22 Макар че човешко око може и да не го проследи до публичния дом, до мотелската стая или на тайната среща, Бог вижда всичко, което става. „Тайният грях на земята е открит позор в небето.“

Човек не може да върши **грях** и да се измъкне безнаказан. Присъщите на греха последствия са неизбежни. Джей Адамс коментира:

> Трудно е да се оставят грешните навици, но ако не бъдат премахнати, те още поздраво ще вържат своя клиент. Въжетата на неговия собствен грях го оплитат още по-силно. Той разбира, че грехът образува спирала надолу, като го повлича заедно със себе си. Пленен е и завързан с дебелите въжета на греха. И накрая се превръща в негов роб.[8]

5:23 Еликот нарича този стих последната сцена от живота на развратника. Той не е упражнявал самоконтрол. В резултат от това сега умира. „Той умира от липса на разум; крайното му безумие го разсипва“ (Мофат).

Поетът Шели е илюстрация за това. Резултатът от неговите връзки, според Грифитс, е изоставяния, самоубийства, незаконни деца и ревност. Г. Сампсън се чуди „дали в живота на някой поет изобщо е имало такава ярка диря от катастрофи, каквато този „красив, но безплоден“ ангел е оставил след себе си.“

И. Безумието на поръчителството, леността и измамата (6:20–7:27)

6:1 Първите пет стиха са предупреждение срещу **поръчителството.** Това е поемането на отговорност за дълга на друг човек, в случай че той се окаже неспособен да го плати. Представете си, че приятелят ви иска да си купи кола на изплащане, но кредитният му рейтинг не е достатъчно висок. Лизинговата компания изисква подписа и на някой друг, който може да плати в случай, че клиентът стане неплатежоспособен. **Ближният** ви идва при вас и ви моли да подпишете договора за изплащане заедно с него. Това означава, че ако той не изплати дълга, ще трябва да го платите вие.

Ближният в този стих е вашият приятел. **Чуждият** е лизинговата компания, пред която сте дали гаранция.

6:2 Впримчил си се с думите на устата си, уловил си се с думите на устата

си. С други думи, ако си дал прибързано обещание, си паднал в капан. Направил си огромна грешка.

6:3 Сега най-доброто, което можеш да направиш, е да **се избавиш** от това съглашение. Опитай се да убедиш приятеля си да заличи подписа ти от договора, който си бил подведен да подпишеш.

6:4, 5 Въпросът е толкова важен, че не бива да си даваш почивка, докато не се освободиш от тази отговорност. Трябва да се изплъзнеш **като сърна от ловеца** или **като птица ... от птицеловеца.**

Но защо Библията толкова строго предупреждава против поръчителството? Не е ли добрина да направиш такава услуга на приятеля си или на ближния си? Може да изглежда като добрина, но може и въобще да не е.

1. Може да му помогнеш да купи нещо, което не е по Божията воля за него.
2. Може да го насърчиш да бъде разточителен и дори комарджия.
3. Ако той не изпълни задължението си и ти трябва да платиш за нещо, което не е твое, приятелството приключва и настъпва огорчение.

По-добре да му дадеш пари, ако има основателна нужда. Но в никакъв случай не бива да ставаш поръчител за него.

6:6, 7 Ст. 6–11 са предупреждение против леността. Нагледният урок за нас е **мравката,** която неспирно тича напред-назад, като често носи прекомерно големи товари. Тя свършва много работа без помощта на началник, бригадир или надзирател. Когато наблюдаваме множество мравки, ни се струва, че те търчат хаотично във всички посоки, но всъщност дейността им е целенасочена и **без да имат** видим **началник.**

6:8 Това малко създание прилежно и усърдно работи **през лятото** и **събира храната си в жетва.** Акцентът тук е не върху събирането на запаси за бъдещето, а върху усърдния труд в настоящето.

Този пасаж не бива да се използва като наставление християните да трупат запаси за черни дни. Забранено ни е да си събираме съкровища на земята (мат. 6:19). Вярно е, че мравките се грижат да осигурят бъдещето си, и също така е вярно, че и християните трябва да се грижат да осигурят своето. Но разликата е, че бъдещето на мравките е в този свят, докато бъдещето на вярващите е в небесата. Ето защо мъдрите християни трупат своите съкровища на небето, а не на земята.

6:9 Мързеливецът сякаш може да спи безкрайно. Неговата философия е: „Хубаво е да се става сутрин, но още по-хубаво е да си поспиш.“ Той като че ли е напълно глух за всякакви будилници.

6:10, 11 Когато най-сетне го събудят, той казва: „Нека си подремна само още мъничко, още **малко спане,** кратка дрямка, малка сладка почивчица.“

Другите може и да почакат, но **бедността** няма да чака. **И бедността ти ще дойде като разбойник и нуждата ти – като въоръжен мъж.**

6:12 Ст. 12–15 са класическо описание на измамника. Той е злонамерен и с мила усмивка прикрива коварно сърце. Всичко, което устните му бълват, е лъжа.

6:13, 14 Използва най-разнообразни указателни жестове и мимики, за да даде знак на съучастника си или да приспи бдителността на жертвите си. Той **намига с очите си, дава знаци с краката си** и маха **с пръстите си.**

Сърцето му е изпълнено със злонамереност и **измами,** докато непрестанно замисля пакости и **сее раздори.**

6:15 „Такива хора скоро ще бъдат застигнати от съдбата си, внезапно съкрушени безнадеждно и непоправимо“ (Нокс). Ако внимателно потърсите, вероятно ще откриете илюстрация на всичко това в днешния вестник.

6:16 Бог мрази **нещата** (ст. 16–19), които характеризират безбожния човек (ст. 12–15), особено сеенето на раздори (сравн. ст. 14 и 19).

Формулата **„шест неща … дори седем …“** може да означава, че този списък е конкретен, но не е изчерпателен. Или пък може би означава, че седмото е най-лошо от всички.[9]

6:17 Надменни очи. Гордостта е пръст, която се обожествява. Камериерът на един император казал:

> Не мога да отрека, че моят господар беше суетен. Той трябваше да бъде централната фигура във всичко. Когато отиваше на кръщене, искаше да бъде бебето. Когато отиваше на сватба, искаше да бъде булката. Когато отиваше на погребение, искаше да бъде трупът.[10]

Лъжлив език. Езикът е създаден да прославя Бога. Да лъжеш, означава да извращаваш употребата му за нещо позорно. Правилно ли е вярващият изобщо някога да лъже? Отговорът е, че Бог не може да лъже и не може да предостави тази привилегия и на никой друг.

Ръце, които проливат невинна кръв. Всеки човешки живот има неизмерима стойност за Бога. Той доказва това като плаща за нашето изкупление безкрайно висока цена на Голгота. Постановяването на смъртното наказание (Бит. 9:6) отразява Божието отношение към убийството.

6:18 Сърце, което крои зли планове. Тук, разбира се, става дума за ума, който постоянно замисля някакво зло. Господ Иисус изброява някои от тези зли въображения в Марк 7:21, 22.

Крака, които бързо тичат към зло. Бог мрази не само ума, който планира злото, но и **краката, които** с нетърпение бързат да го извършат.

6:19 Лъжесвидетел, който говори лъжа. Тук става дума за публично свидетелство в съда. В ст. 17б се имат предвид по-скоро ежедневните разговори.

Такъв, който сее раздори между братя. Поразителното тук е, че Бог поставя онзи, който причинява разделения **между братя,** редом с убийците, лъжците и лъжесвидетелите!

Колко от изброените по-горе седем гряха можете да откриете в съдебния процес и разпъването на нашия Господ?

И. Безумието на прелюбодейството и блудството (6:20–7:27)

6:20 Тук е разгледана темата за прелюбодейството или неверността. Честотата, с която тя се появява, не е случайна. Думите на ст. 20 са своеобразна формула, която се използва за предаване на важно наставление.

6:21 Някои крайни буквалисти по времето на Иисус са мислели, че изпълняват този стих, като носят филактерии – малки кожени кутийки, съдържащи части от Писанието. По време на молитва тези юдеи носели едната от тях на лявата си ръка (близо до **сърцето),** а другата на главата (близо до **шията).** И днес някои евреи все още ги използват.

Но *в действителност* този стих означава, че трябва да направим Божието Слово част от живота си до такава степен, че то да ни придружава и насочва, където и да ходим. Тук не става въпрос да почитаме Писанията външно, а да ги изпълняваме от сърце.

6:22 Покорството на Божието Слово носи:

- ръководство – **Когато ходиш, ще те води.**
- закрила – **Когато спиш, ще те пази** (закриля).
- наставление – **Когато се събудиш, ще разговаря с теб.**

6:23 Този стих допълва предходния:

- **заповедта е светилник** – за ръководство,
- **законът** е **светлина** – за закрила,
- **поучителните изобличения са път на живот** – за поука.

6:24, 25 Едно от специалните служения на Словото е да спасява мъжете от сла-

дкодумния, **ласкателен език на чужденката.**

Никой не бива да бъде уловен от естествената ѝ **красота,** нито от съблазнителното примигване на клепачите ѝ.

6:26 Различните преводи предават този стих по различен начин. Идеята в НИПБКДж (и РИВ – бел. прев.) е, че **човек изпада** до бедност (**до парче хляб) заради** връзката си с **блудна жена** и може да изгуби **скъпоценната** си **душа** заради **жена на друг мъж.** И двата вида връзки вземат висок данък.

РИСПБ гласи: „Защото блудницата може да бъде наета за парче хляб, но прелюбодейката дебне самия живот на човека." Тук е направена разлика между блудницата, която може да бъде наета, и прелюбодейната жена, която не се задоволява, докато не държи живота на човека изцяло в ръцете си.

6:27, 28 Незаконните отношения с жената на друг мъж са като да сложиш **огън в пазвата си.** Не можеш да го направиш, без да бъдеш **изгорен.** Това е като да **ходиш по разпалени въглища;** не може да стане, без **краката** ти да **обгорят.** Грифитс предупреждава:

> Прелюбодейството е пълно безумие, защото последиците за всички, които го извършват, са саморазруха, рани и позор, унижение и неукротимия гняв на онеправданата страна.[11]

6:29 Напълно сигурно е, че човекът, **който влиза при жената на ближния си,** ще бъде заловен и наказан. В света на морала действа принцип, според който такъв грях обикновено излиза наяве. Дори по някаква малко вероятна случайност грехът му не бъде разкрит в този живот, за него ще се изисква обяснение в следващия.

6:30, 31 Тези стихове могат да се разбират по два начина. Според ПБКДж и НИПБКДж (както и РИВ – бел. прев.) хората изпитват известно съчувствие, **ако** човек **краде, за да** нахрани себе си и гладното си семейство, но дори и тогава, **ако бъде** заловен, той трябва да заплати обезщетение, даже и ако това означава да изгуби всичко, което притежава.

РИСПБ превежда ст. 30 като въпрос и внушава, че хората *наистина* презират крадеца, дори и ако краде, за да задоволи глада си, и той трябва да заплати пълно обезщетение.

И в двата случая съществената идея е, че крадецът може да възстанови щетите от престъплението си, докато прелюбодеецът никога не може да заличи напълно злините, които е причинил.

6:32 Онзи, който прелюбодейства, е лишен от разум, защото се самоунищожава социално, духовно, морално, а дори може би и физически (Втор. 22:22).

6:33 Само за един миг страст той получава **рани и срам,** вероятно от разгневения съпруг. Навлича си **позор** и унижение, които ще го следват през целия му живот. (Слава на Бога, Той дава прошка, ако този човек се покае, признае греха си и го изостави.)

6:34 Тук виждаме **яростта** на ревнивия съпруг, който внезапно се връща и намира жена си в прегръдките на друг мъж. Когато тръгне да си отмъщава, няма да може да бъде умилостивен с никакви молби или извинения.

6:35 Нищо, което виновникът би платил, няма да удовлетвори съпруга; никакъв откуп няма да е достатъчен да заплати накърняването на брака му.

7:1 Гл. 7 продължава да предупреждава младите хора за опасността да съсипят живота си с разврат. Те трябва да **пазят** тези боговдъхновени **заповеди** като много по-ценни от земните, материални богатства.

7:2 Пътят към изобилния живот е покорството на Божието Слово. Затова Неговите заповеди трябва да се пазят като зеницата на окото. Във връзка с този

израз в *Международната стандартна библейска енциклопедия* четем:

> Очната сфера, в центъра на която се намира зеницата, е наречена „ябълка“ заради овалната си форма. Нейната голяма ценност и внимателната защита, осигурена му от клепачите, които автоматично се затварят и при най-малката опасност за възможна вреда, са я направили символ на най-ценното, което човек най-ревностно се стреми да запази.[12]

7:3 Този стих поетично ни казва да оставим Божието Слово да контролира всичко, което правим **(вържи ги на пръстите си)**, и никога да не поставяме под въпрос покорството към него **(напиши ги на плочата на сърцето си).**

7:4 Трябва да се отнасяме към **Мъдростта** с почитта и уважението, които дължим на **сестра,** и да **направим разума свой сродник.** В този пасаж **Мъдростта** е противопоставена на злата жена, която трябва внимателно да избягваме.

7:5 Онези, които следват Мъдростта и нейните наставления, ще бъдат опазени **от чуждата жена** и **чужденката.** Тук за описание на злата жена са използвани две различни думи. **Чуждата жена** е прелюбодейка, невярна на брачните си клетви. **Чужденката** е прелъстителка и авантюристка.

7:6 Ст. 6–23 са картинен разказ за проститутка, която предлага услугите си на един млад мъж и го впримчва в мрежата си. Авторът вижда трагичната драма, когато **поглежда през решетката на прозореца си.**

7:7 Един празноглав **млад човек** безцелно се шляе из града. Той може би е от порядъчно семейство, но сега е излязъл да се позабавлява. Може би е млад войник, който не иска да изостава от хвалбите на другарите си. Той всъщност не е закоравял грешник, а просто неопитно момче от малък град.

7:8 Сега навлиза в зоната на „червените фенери“. Пресича улицата близо до нейния ъгъл. Бавно се шляе като безделник. Точно в това е проблемът. Ако беше зает с някаква градивна дейност, нямаше да е тук. Ако краката му бяха обути с готовност за проповядване на благовестието на мира, нямаше да има време за губене! В живота, отдаден на Бога, има сигурна защита от греха. От друга страна, както казва Айзък Уотс: „Сатана винаги намира по някоя пакост, която да извършат безделните ръце.“

7:9 Той обикаля насам-натам вече цяла вечер – от здрача по залез до среднощната **тъмнина.** „В образа на спускащия се мрак“, пише Барнс, „има определено символично значение. Нощта се спуска над живота на младия човек и сенките в него стават все по-дълбоки.“

Той е като пеперуда, която лети към пламъка. Ужасният момент на опасността приближава, когато изкушението на греха и възможността за извършването на греха се срещат. Постоянно трябва да се молим тези две неща никога да не съвпадат в нашия живот.

7:10 Проститутката се появява, облечена убийствено по последната холивудска мода, гримирана, напудрена и напарфюмирана. Зад чаровния ѝ външен вид се крие сладострастно, потайно и лукаво **сърце.**

7:11, 12 Не е за нея да бъде мила и кротка жена. Тя е нахална, **размирна** и агресивна. Домакинството не ѝ подхожда. Трябва да дебне клиенти по улиците.

Тя е едва ли не вездесъща. **Кога навън, кога по площадите, причаква на всеки ъгъл.** Грехът е като нея. Лесно е да го срещнеш. И евангелието би трябвало да бъде лесно за намиране, но за съжаление ние не успяваме да го направим широко достъпно.

7:13 Тя започва с шоковата терапия – втурва се към него, прегръща го и го целува. Олеле-мале! Той е поразен от тази

демонстрация на любов. Не разбира, че това е похот, а не любов.

7:14 После се преструва на религиозна. **„Длъжна бях да принеса примирителни жертви, днес изпълних обреците си“,** казва тя. Той се сеща за майка си, за Библията на масата във всекидневната, и си казва: „С тази жена всичко трябва да е наред. Тя е религиозна. Едва ли е грешно да бъда с някой, който принася примирителни жертви и изпълнява обреците си.“ Примката се затяга.

В **примирителните жертви** има допълнителна примамка. Онези, които ги принасят, трябва да ги ядат същия ден или на следващия (Лев. 7:15 и сл.), следователно тя има изобилие от превъзходна храна, с която да го нагости. Тя вярва, че поне един от пътищата към сърцето на мъжа минава през стомаха му.

7:15 После се преструва, че именно него е търсила. Каква лъжа! Всъщност тя е готова да се нахвърли върху първия мъж, който ѝ се изпречи. Но той се чувства поласкан от мисълта, че наистина е важен – някой наистина го оценява, интересува се от него.

7:16, 17 Тя му прави повече от намек за предложението си, като му описва леглото си: **„Постлала съм леглото си с покривки, с покривки от пъстра египетска прежда, покадила съм леглото си със смирна, алое и канела.“** Всичко тук е предназначено да възбуди плътската му природа. Дори обонянието му трябва да бъде пленено с екзотични парфюми.

7:18 Сега вече тя захвърля маската си. Открито го кани да легне с нея. С грижливо подбрани думи тя прави всичко да звучи изключително приятно.

7:19, 20 Обезоръжава го като обяснява, че **мъжът** ѝ **не е у дома си** и няма да бъде вкъщи дълго време, защото е **заминал на дълъг път.** Очаквал е, че ще отсъства дълго, защото е **взел** много **пари в ръката си.** Той няма да си дойде до **пълнолуние.** Мракът, описан в ст. 9, подсказва, че пълнолунието няма да е скоро.

7:21 Колкото повече говори тя, толкова повече съпротивата на младежа се топи. С още малко ласкателства **тя го подмамва.**

7:22 Той взема необмислено решение да тръгне с **нея** към къщата ѝ.

Докато върви с нея, той е като **вол,** който, без да знае, **отива на клане.**

Еврейският текст на последната част от стиха е много неясен, както се вижда от множеството преводи:

„Както безумен в окови за наказание“ (ПБКДж, НИПБКДж, РИВ).

„Като окован в наказанието на безумните“ (АСПБ).

„Като бързо уловен елен“ (РИСПБ).

„Като куче с вързана муцуна“ (Мофат).

„... или като игриво агне“ (Нокс).

„...и като псе – на верига, както елен – на изстрел“ (СИ).

Общата идея е, че жертвата непреодолимо се движи към оковите и наказанието.

7:23 Изразът **„докато стрела прониже дроба му“** може да означава:

1. Метода, по който волът от предишния стих бива убит, т. е. нож пробожда вътрешностите му.
2. Възпламеняването на мъжката страст.
3. Последствията от разврата за човешкото тяло. Младият мъж се втурва при блудницата, както птицата се заплита в примка, без да си дава сметка какво ще му струва това (напр. венерически болести или СПИН).

7:24, 25 Ето защо не е чудно, че авторът призовава **синовете** си да слушат внимателно! Те трябва да пазят **сърцата** си и от най-малкото желание да се свържат с такава жена. Трябва да пазят краката си да **не се заблудят в пътеките ѝ.**

7:26, 27 Списъкът на нейните жертви е много дълъг. Тя е съсипала и **повалила** голяма войска.

Всеки, който влезе в **дома ѝ,** е на широкия път **към Шеол.** Той с бърза крачка върви **към клетките на смъртта.**

К. Мъдростта като Личност (гл. 8)

8:1 Гл. 8 е в ярък контраст с гл. 7. Там блудницата кани при себе си човешките синове. Тук **мъдростта** ги кани да я последват, като им посочва много сериозни причини, поради които да го сторят. Паралелен пасаж в Новия Завет е Йоан 7:37, където Христос призовава хората да отидат при Него и да пият.

8:2, 3 Тези стихове описват къде е Мъдростта. Списъкът с места показва, че тя е широко достъпна за хората във всекидневните им пътувания.

8:4, 5 Тя отправя своя призив към всякакви хора – както към големци, така и към онези с по-ниско положение. Тя призовава **простите** и **безумните.** Тя иска да бъде „водач на всекиго", казва Киднер.

8:6–9 След това е описан характерът на поученията на Мъдростта. Тя **говори превъзходни неща, … правда, … истина, и правота.** От **устните** ѝ не излиза нищо зло, никакви **лукави** или **криви** неща. Всеки, който притежава дори и малък разсъдък и разум, ще признае, че думите ѝ са истинни и справедливи.

8:10, 11 Стойността на **поучението** на Мъдростта е несравнима. То е по-желателно от **сребро, … избрано злато, … скъпоценни камъни** или каквото и да е друго нещо, което хората ценят високо.

8:12, 13 Мъдростта и **благоразумието** живеят заедно. Те вървят ръка за ръка, така че, ако имаш Мъдрост, имаш и разсъдливост. Мъдростта дава **разсъдливо знание** за управление на житейските дела.

Има и неща, с които Мъдростта *не* съжителства. Това са нейните морални противоположности и тя ги презира. Това са всички форми на **злото – гордост, високомерие,** покварено поведение, **лъжлива** реч.

8:14–21 Някои от наградите и предимствата на Мъдростта са:

- добър **съвет** (ст. 14а),
- разумна преценка (ст. 14б),
- **разум** (ст. 14в),
- морална **сила** да се върши правда и да се устоява на злото (ст. 14г),
- водачески умения (ст. 15а, 16а),
- справедлив съд (ст. 15б, 16б),
- обич и дружба (вж. Йоан 14:21) (ст. 17а),
- лесен достъп за онези, които искрено я търсят (ст. 17б),
- **трайни богатства,** съчетани с **чест** и **правда** (ст. 18),
- характер, по-стойностен **от чисто злато** и **избрано сребро** (ст. 19),
- ръководство в пътя на **правдата** и **правосъдието,** носещо изобилен **имот** (ст. 20, 21).

Вече споменахме, че тези пасажи, които разглеждат Мъдростта, могат уместно да бъдат приложени към Господ Иисус, тъй като Новият Завет го описва като Мъдрост (Мат. 11:19; Лука 11:49; 1 Кор. 1:24, 30; Кол. 2:3). Никъде другаде приложението не е по-ясно и по-красиво изразено отколкото в следващите стихове. Християнската църква неизменно е разглеждала този пасаж като описание на Господ Иисус Христос. Какво разбираме за Христос в „този величествен образец на свято красноречие"?

8:22 Неговия произход от вечността: **„ГОСПОД ме имаше в началото на пътя Си, преди древните Си дела."** Не бива да разбираме думата „имаше" като загатване, че Христос някога е имал начало. Бог никога не е съществувал без качеството или атрибута мъдрост, нито пък някога е съществувал без Личността на Своя Син. Тук смисълът е съвсем същият, както в Йоан 1:1: „В началото … Словото беше у Бога …"

8:23 Неговото назначение от вечността. **„Поставен"** означава помазан или назначен. Дълго преди да бъде създадено

творението, Той е определен да бъде Месията на Израил и Спасителят на света.

8:24–26 Неговото предварително съществуване. Думите **„родих се преди“** не означават, че Той някога е бил създаден и следователно има начало. Те са поетичен израз, описващ вечното съществуване на Сина и факта, че Неговата личност е отделна от тази на Бог Отец.

Изразът **„първите прашинки“** говори за началото на света.

8:27–29 Присъствието Му при сътворението. Той е бил там, когато **небесата** са били разпрострени над земите и моретата, когато са били оформени **облаците,** когато са бликнали **изворите.** Той е бил там, когато са били определени границите на океаните и на **водите** е било заповядано да не преминават определените им предели. Той е присъствал и когато са били положени **основите на земята** – вътрешната структура, която поддържа външната ѝ кора.

8:30а Неговата роля при сътворението. Тук научаваме, че Господ Иисус е бил активното действащо лице при сътворението. НПБКДж много точно предава първата част на ст. 30: **„Тогава аз бях майсторски работник при Него…“** Това, разбира се, е потвърдено и от Йоан 1:3; Кол. 1:16 и Евреи 1:2.

8:30б Неговото положение на любов и **наслада … пред** Бога. Вечната и безпределна любов на Отца към Неговия Син правят още по-голямо чудото, че Той е решил да изпрати този Син да умре за грешниците.

8:30в Неговата лична наслада пред Бога. Това още повече възвеличава благодатта на нашия Господ Иисус Христос. Той е решил да остави този живот на чиста и съвършена радост, за да дойде в тази джунгла на срам, скръб и страдание.

8:31 Неговото **веселие в земния Му кръг.** Удивително е, че от цялата безбрежна вселена Той особено се интересува от тази незначителна планета.

Неговата особена **наслада** в **човешките синове.** Последното чудо е, че Той е насочил Своята обич към бунтовното човечество.

Уилям Каупър ни е оставил тази великолепна песен, написана по ст. 22–31:

Преди Бог да издигне планините,
и тучните поля да сътвори,
преди да бликнат изворите,
които пълнят буйните реки,
  Ти бе от времена предвечни
  за чудния АЗ СЪМ
  наслада, радост безконечна,
  а Твойто Име – Мъдростта.

Когато като шатра разпростря
небе над обитаема земя,
когато границата начерта
на мощни океани и моря,
  по мярка и отвес ги изработи –
  тогава още бе със Него Ти.
  Ти бе наслада за Отца,
  а хората – за Тебе радостта.

А да се радваш как могъл си
на същества от прах и пръст,
които Те видяха и отхвърлиха,
разпънаха на дървен кръст?
  Мистерия, за нас незнайна?
  Божествена неизследима тайна?
  В гърма говорещият глас
  ни казва: „Грешний, твой съм Аз!“

8:32–36 Този заключителен пасаж разкрива вечните последици от отговора на човека на призива на Мъдростта. Тя предрича благословение за онези, които **слушат** поучението ѝ, които ходят в нейните **пътища.** Обещава блаженство на онези, които чакат край **портите** ѝ **ден след ден,** които вярно бдят при **вратите** ѝ. Предлага **живот** и божествено **благоволение** на онези, които я търсят, но загуба на личността и смърт очаква онези, които я пропускат.

Приложете тези последни два стиха

към Христос. Онзи, който Го намери, получава вечен живот и стои в пълното Божие благоволение (вж. Йоан 8:51; 17:3; Еф. 1:6; 1 Йоан 5:12). Но онези, които Го пропускат, нанасят на себе си вечна вреда и **всички, които** Го **мразят, обичат смъртта** (ср. Йоан 3:36б).

Л. Покани от Мъдростта и Безумието (9:1–18)

9:1 Тук виждаме как **Мъдростта** строи **дома си** и подготвя голямо угощение за онези, които ще се отзоват на поканата ѝ. Това празненство е особено подходящ образ на радостта, общението и удовлетворението, които тя дава на гостите си.

За **седемте стълба** са предлагани различни тълкувания. Някои коментатори ни насочват към Исая 11:2, където са описани седемте дарби на Светия Дух, които притежава Месията. Но от тях всъщност ясно са изброени само шест. Алтернативно тълкуване откриваме в Яков 3:17, където мъдростта отгоре е описана като (1) чиста, (2) миролюбива, (3) кротка, (4) отстъпчива, (5) пълна с милост и добри плодове, (6) безпристрастна, (7) нелицемерна.

9:2, 3 Сервирани са месо и **вино** в изобилие. Виждаме богата **трапеза.** Царствената домакиня изпраща **слугините си** да прогласят поканата ѝ **от височините на града.** Възложената на слугините задача трябва да напомни на нас, които познаваме Божията Мъдрост, т. е. Господ Иисус Христос, да споделим тази мъдрост с другите, като ги каним да дойдат, да я видят и сами да ѝ се насладят.

9:4–6 Дадени са точните думи на поканата. Тя е отправена към **простите.** Това са доверчивите хора, които са склонни да се отклоняват и затова се нуждаят от помощ и ръководство. Поканата не е отправена към мъдрите, защото те вече са в двореца.

Менюто включва най-отбрани ястия и най-изтънченото **вино, размесено** от самата Мъдрост.

Онези, които влизат, са призовани да се разделят с **невежеството** и да покажат, че в живота им е настъпила нравствена промяна.

9:7–9 Тук изглежда, че ходът на мисълта се прекъсва, но тези стихове може би обясняват защо поканата не е отправена към присмивачите, или защо гостите на Мъдростта трябва да ги оставят.

Ако **изобличиш присмивател,** в отговор ще получиш само ругатни. Ако **изобличиш безбожен,** той ще се обърне и ще се нахвърли върху теб.

Начинът, по който човек реагира на изобличение, е показателен за неговия характер. Присмивателят ще **те намрази,** докато **мъдрият** ще ти благодари. Как реагирате, когато родител, учител, работодател или приятел ви изобличава?

Вместо да се обижда от критиката, мъдрият човек я взема присърце и така **става още по-мъдър. Праведният** се облагодетелства от нея, като увеличава запаса си от полезно **знание.**

9:10 Библията отново ни напомня, че началната точка на всяка истинска **мъдрост е** в **страха от ГОСПОДА.** „Знание означава да познаваш Божеството“ (Мофат). Понеже познава Светия, вярващият може на колене да види повече, отколкото другите виждат, когато се надигат на пръсти.

Светият (на евр. в мн. ч.) може да бъде множествено число, означаващо величие, съвършенство и всеобхватност, или пък може да определя подразбиращото се Елохим, дума за Бога в множествено число.

9:11 Мъдростта **умножава дните** и **прибавя години.** Тя дава не само дълъг живот, но и добро и пълноценно съществуване, а отвъд него – живот, който никога не свършва.

9:12 От най-голяма полза за самия човек е да бъде **мъдър;** той облагоде-

телства **себе си** много повече отколкото когото и да било другиго. От друга страна, ако реши да се **присмива,** той сам ще понесе последиците от своя избор, макар че, разбира се, и други биха могли да бъдат засегнати. Дългосрочно погледнато, той **сам** побеждава или губи.

9:13 Онези, които отхвърлят поканата за угощението на Мъдростта, са първи кандидати да гладуват при Глупостта. Обърнете внимание на явния контраст между изисканата покана на Мъдростта (ст. 1–6) и евтиното предложение на Глупостта (ст. 13–18).

Глупостта е като жена бъбрива – устата, празноглава и нахална.

9:14–16 Тя **седи** пред предната **врата на къщата си** или на добре забележимите **височини на града,** но не като благородна дама, а като безсрамна блудница, каквато е всъщност.

Тръгнала е да завлича хората, които лесно се поддават, **простите,** които нямат разум.

9:17 Нейното мото е: **„Крадената вода е сладка и хляб, който се яде тайно, е вкусен.“** Тя всъщност има предвид, че незаконните сексуални отношения са привлекателни, защото са забранени, и защото носят тръпката на потайността.

Когато на падналата човешка природа се забрани определено нещо, самата забрана още повече подклажда желанието й да го прави (вж. Римл. 7:7, 8). Блудницата разчита именно на този покварен инстинкт в човека и кани на гости наивните и лековерните.

9:18 Тя обаче не им казва каква е другата страна на монетата. След краткия миг на удоволствие и страст идва цял живот на угризения и цяла вечност **в дълбините на Шеол.**

Дори и светът понякога признава истината в този стих. Една много популярна френска песен от XIX в., която разказва за светската представа за „любовта“, много добре изразява това:

> Удоволствието от любовта продължава
> само една нощ;
> разочарованието от любовта продължава цял живот.[13]

III. Притчи на Соломон за практически морал (10:1–22:16)

Дотук в книгата Притчи съществува ясна последователност на мисълта и връзка между стиховете. Темите се разглеждат на цели пасажи. От 10:1 до 22:16 имаме поредица от 375 притчи, всяка от които е отделна и самостоятелна. Повечето представят контрастиращи твърдения, разделени от „а“ или „но“.

Може и да не е случайно съвпадение, че числената стойност на буквите в името на Соломон на еврейски е 375, точно колкото е броят на притчите в тази част от книгата, озаглавена **„Притчите на Соломон“.**

А. Контрастът между праведния и порочния живот (10:1–15:33)

10:1 Поведението на **сина** има пряко въздействие върху емоционалното здраве на родителите му. Всеки син може да се окаже Павел **(мъдър син)** или Юда **(глупав син)** и да донесе радост или скръб.

10:2 Незаконно придобитото богатство е нетрайно; то си има своя начин да изчезне. А в часа на смъртта не може да я отложи нито за миг. **Правдата,** от друга страна, **избавя от смърт** най-малко по два начина. Тя предпазва човека от рисковете на греховния живот и като външно доказателство за неговото новорождение показва, че той притежава вечен живот.

10:3 Общо правило е, че Бог **няма да остави да гладува душата на праведния.** Давид казва: „Млад бях, ето, остарях, но не видях праведния оставен, нито потомството му да проси хляб“ (Пс. 37:25). Но също така е вярно и че Господ „осуетява алчното желание на безбожните“ (РИСПБ). Тъкмо когато се

протягат да сграбчат задоволството и сигурността, те им се изплъзват.

10:4 Мързеливият, нехаен човек жъне бедност. А онзи, който е **трудолюбив** и предприемчив, успява.

10:5 Лятото е време за **жетва.** Безмислено е да положиш целия труд за оран, сеене и браносване, а да спиш, когато дойде времето да се пожъне реколтата. Иисус казва на всички Свои ученици: „Повдигнете очите си и вижте, че нивите са вече бели за жетва“ (Йоан 4:35).

10:6 Според закона на жетвата жънем онова, което сме посяли. Ако сеем праведен живот, ще получим **благословения** от Бога и похвалата на останалите хора. Ако сеем плевелите на греха, **устата** ни ще бъде покрита с **насилие.** Точно това се случва с Аман – **устата** му бива покрита и той е отведен на насилствена смърт (Ест. 7:8–10).

10:7 Светият живот се помни дълго след като човекът си е отишъл. **Името на безбожните** разнася зловоние, а не благоухание. Хората все още наричат синовете си Павел – но не и Юда!

10:8 Мъдрият по сърце човек **ще приеме заповеди** в смисъл, че е готов да се вслуша в благоразумен съвет. **Глупакът** с голяма уста стига до разруха заради нежеланието си да се учи и да бъде послушен.

10:9 В правдивия живот има безопасност и сигурност, но животът, изграден върху измама, ще бъде разкрит и изложен на показ.

10:10 Контрастът в този стих е поясен, ако следваме Септуагинта: „Който намига с око, докарва беди, а който смело изобличава, докарва мир“ (РИСПБ). Намигащото око говори за хитруване и лукавство. Когато тази форма на лъжа бъде открито изобличена, на мястото на скръбта идва мир.

10:11 Устата на праведния човек **е извор на живот,** от който бликат наставление, утеха и благоразумен съвет. Устата на безбожните ще замлъкне заради тяхното **насилие** и злонамереност.

10:12 Изпълненият с омраза дух не може да прости и да забрави; той държи да разравя стари ядове и караници. Сърцето, изпълнено с **любов,** простира покривало на тайна над прегрешенията и провалите на другите. Разбира се, тези прегрешения и провали трябва да бъдат признати и оставени, но любовта не клюкарства за другите и не подклажда котела на раздора.

10:13 Думите на интелигентния човек са полезни за другите. Глупакът не може да помогне на никого, а само си докарва наказание.

10:14 Мъдрите ценят **знанието** и го **съхраняват** за подходящия момент. „Той пази онова, което трябва да каже, за точните време, място и хора (ср. Мат. 7:6)“, пише Барнс. Но никога не знаеш какво ще изрече устата на **безумния** дърдорко. Той винаги носи беди на другите и на себе си.

10:15 Богатият става все по-богат, а **бедният** – все по-беден. Тези, които имат пари, могат да правят пари. Бедният не може дори да започне; неговата **бедност** е негова гибел. Богатият може да си купи качествени стоки, които траят дълго. Бедният купува износени неща втора употреба, които го водят до още по-голяма бедност, защото трябва постоянно да ги поправя. Тук не се казва, че това е добро, а че реално нещата стоят така.

10:16 Богатството, придобито чрез почтен труд, е благословение. Печалбата от непочтена работа води до **грях.** Сравнете един християнин дърводелец и един невярващ барман. Доходът на дърводелеца е резултат от позитивна, продуктивна работа и се използва за благотворни цели. Работата на бармана е деструктивна. Колкото повече работи, толкова повече съгрешава. Колкото повече съгрешава, толкова повече печели.

10:17 Онзи, чиято практика е да се

вслушва в благочестива **поука,** стои на пътя **към живота.** Онзи, който обръща гръб на добрия съвет, сам **се заблуждава** и води и другите към заблуда.

10:18 Тази поговорка съпоставя човека, **който крие омразата** си зад неискрени думи, и онзи, който открито я изявява, като **клевети** ближния си. Първият е лицемер, вторият е безумен и никой от тях не е за предпочитане. Третата алтернатива, онази, която вярващите трябва да се научат да практикуват, е изобщо да не се храни омраза.

10:19 Колкото повече говорим, толкова по-голяма е вероятността да кажем нещо погрешно. Бъбривците трябва да бъдат нащрек! Страстта към непрестанно говорене често води до преувеличение, издаване на тайни и други подобни грехове. Опитите да се отвърне на нечия шега често прерастват в неприлични истории. Човекът, който упражнява самоконтрол в речта си, е **разумен.** Той предпазва себе си от разочарование, от необходимостта да се извинява и от явен грях.

10:20 Онова, което добрият човек казва, е отражение на това какъв е той в действителност. Понеже характерът му е чист, речта му също е чиста. Тъй като **сърцето** (или умът) **на безбожните не струва нищо,** и думите, които излизат от него, са празни.

10:21 Някой уместно е перифразирал тази притча така: „Доброто храни себе си и другите. Злото не може да опази дори собствения си живот.“ Тук **безумните** са твърдоглави, упорити хора.

10:22 Само **благословението на ГОСПОДА** истински **обогатява** живота.

Но вярно ли е наистина, че Той **не прибавя към него скръб?** Как можем да съгласуваме това с факта, че най-благочестивите хора преминават през времена на дълбока скръб?

Има няколко възможни обяснения за втората част на тази притча:

1. Бог не изпраща скръб. Всяка скръб, болест и страдание идват от Сатана. Бог често ги допуска в живота на Своите деца, но Той не е техен източник.
2. Скръбта не е естествен елемент на Божието благословение, както е на благополучието без Бога.
3. Друг възможен превод е „и трудът не може да прибави нищо към него“ (бел. в РИСПБ). Тук мисълта е, че трудът без Бога не може да прибави нищо към благословението. Трудът е нещо добро, но ако не е управляван от Бога, той е безплоден (вж. Пс. 127:1, 2).

10:23 Безумният се забавлява да причинява беди; това е неговото любимо **забавление.** На **разумния** му доставя удоволствие да постъпа мъдро.

10:24 Бедствието, от което се страхуват злосторниците, ще ги постигне. Желанието на праведните – Божията воля в този живот и Божието присъствие в следващия – ще се изпълни. В този дух К. С. Луис казва:

> Накрая Лицето, което е насладата или ужасът на вселената, трябва да се обърне към всеки от нас или с едното изражение или с другото, или да ни удостои с неизразима слава, или да ни покрие със срам, който не можем нито да отстраним, нито да прикрием.[14]

10:25 Щом вихрушката на Божия съд **отмине, безбожният няма** да се намери никъде. Но **праведният** човек е основан на Вековната Канара; нищо не може да го поклати.

10:26 Оцетът дразни **зъбите и димът** люти на **очите.** Също така и **ленивият** пратеник, който се шляе по пътя, е мъчение, разочарование и досада **за онези, които го изпращат.**

10:27 Благочестивият живот води до дълголетие. **Безбожните** се отсичат преждевременно, например в резултат от войни между банди, убийства за отмъщение, пиянство, наркотици и разгул.

10:28 Нещата, които **праведните** с нетърпение очакват, ще се сбъднат в **радост.** С безбожните не е така – техните **очаквания** ще бъдат напълно разочаровани. Г. С. Боус илюстрира това:

> Александър Велики не бил удоволетворен дори след като покорил всички народи. Той плакал, защото нямало още светове за завладяване, и умрял на ранна възраст, отдаден на разврат. Ханибал, който напълнил три големи коша със златни пръстени, които взел от убитите рицари, се самоубил, като погълнал отрова. Малцина разбрали за смъртта му и той напуснал този свят без никой да скърби за него. Юлий Цезар, който „обагрил дрехите си в кръвта на повече от един милион свои врагове", завладял 800 града, само за да бъде прободен от най-близките си приятели по време на най-големия си триумф. Наполеон, ужасяващият завоевател, след като бил истинско бич за Европа, прекарал последните си години в изгнание.[15]

Със сигурност **очакването на безбожните ще загине!**

10:29 В Своето провидение **ГОСПОД** се показва като **крепост за непорочния и съсипия за** злодеите.

10:30 Бог гарантира жилище на **праведния,** но **безбожните** ще бъдат изгнаници и скитници.

Пленичеството на Израил е илюстрация на това.

10:31 Устата на добрия човек е като дърво, което цъфти с **мъдрост. Лъжливата** и извратена реч ще бъде **отсечена.**

10:32 Може да се разчита, че добрият човек ще говори онова, което е **благоугодно. Безбожният** знае само как да изопачава фактите и да говори **лъжливото.**

11:1 Нечестните търговци понякога имали два комплекта теглилки – един за купуване и един за продаване. Теглилките за купуване били по-тежки отколкото трябвало да бъдат, и така търговецът взимал повече стока, отколкото е платил. Теглилките за продаване били по-леки от стандартните и така купувачът получавал по-малко от онова, за което плащал.

И днес в бизнеса съществуват нечестни практики, които попадат под забраната за **лъжливите везни,** както и други подобни практики в училищния, обществения, домашния и църковния живот.

11:2 Най-напред идва **гордостта,** а после идва падението; след това **идва и срамът,** свързан с падението. Но **смирените** хора, които реалистично преценяват себе си, са далеч от опасността да се препънат.

11:3 Честността е най-добрата линия на поведение. **Чистотата на искрените** хора ще ги води по правия път; животът на Йосиф е пример за това. Нечестието **на неверните** е тяхното поражение; животът на Валаам свидетелства за това.

11:4 Богатствата не могат да запазят от Божия гняв в настоящето или във вечността. **Правдата** е защита от преждевременна **смърт** тук и сега. А само онези, които са се облекли в Божията правда, ще избегнат втората смърт.

11:5 Непорочният човек е воден от **правдата** – съвършения водач. А **безбожният ще падне** като жертва на **безбожието си.**

11:6 Правдата не само води добрите, тя **ги избавя** от видими и невидими опасности. Отстъпниците, като Юда, **ще се хванат** в мрежите на страстите и **алчността си.**

11:7 Някой е казал, че безумецът е човек, за когото всички планове свършват с гроба. Когато капакът на ковчега се затвори над него, всичките му надежди угасват. Нещата, за които е живял, вече не му принадлежат и цялото му **очакване** за благополучие се изпарява.

11:8 Бог **избавя праведния от беда** и вместо това я изпраща върху **безбожния.** Така тримата евреи са избавени от

огнената пещ, а техните екзекутори биват изгорени от огъня (Дан. 3:22–26).

11:9 Отстъпникът или **лицемерът** се стреми да подкопае вярата на **ближния си** със съмнения и отричане. **Знанието** на истината прави праведните способни да разкрият заблудата и да спасят себе си и другите от препъване.

11:10 Тук виждаме два случая, в които **градът** радостно се весели – **когато праведните** процъфтяват, и **когато безбожните погиват.**

11:11 Благословението на праведните може би са молитвите, с които те се молят за **града** (1 Тим. 2:1, 2), или добрините, които тяхното присъствие и благочестиво влияние носят на **града.** (В Мат. 5:13 Иисус нарича последователите Си солта на земята.)

Измамите, неспазените обещания, мошеничествата и богохулствата на безбожните са в състояние да съсипят всяко местно управление.

11:12 Който презира ближния си, няма разум, а благоразумният човек мълчи. Омаловажаването на даден човек обижда Бога, наранява този човек, подклажда кавги и не е от полза за никого. **Благоразумният човек** знае, че е по-добре да не казва нищо, ако не може да похвали някого, или ако думите му няма да послужат за изграждане.

11:13 Клюкарят сякаш намира злостна наслада в това, да разпространява сплетни, да разказва на другите и да издава тайни. Той не скрива нищо, а разказва всичко, което знае.

Верният приятел знае как да оправдава доверие и да се въздържа от говорене.

11:14 Без мъдро ръководство и държавническа мисъл **народът** със сигурност **пада** в беди. От друга страна, в многостранния съвет на **многото** добри **съветници има** истинска безопасност.

11:15 Да **поръчителстваш за чужд човек** означава да гарантираш за неговия дълг. Онзи, който прави това, **ще пострада,** защото ще му излезе солено. Човекът, **който мрази поръчителството,** се спасява от много главоболия. Вж. бележките по 6:1–5.

11:16 Благодатна жена придобива уважение и **чест,** както виждаме в случая с Авигея (1 Царе 25). **Насилниците** могат да **придобиват богатства,** но никога не могат да си спечелят добро име.

11:17 Характерът на човека оказва влияние върху собственото му здраве. Благият **човек** избягва киселините в стомаха, стомашно-чревните язви, опасността от удар и сърдечно-съдовите проблеми, които **жестокият** сам си предизвиква.

Някога в *Британския медицински журнал* излезе материал, в който се твърдеше, че в човешкото тяло няма нито един вид тъкан, която да е напълно неповлияна от духа. Човек с **жесток** темперамент **смущава** собствената си **плът.**

11:18 Злият придобива измамна печалба, но който сее правда, получава трайна награда. Наистина много често ни се струва, че злите хора забогатяват за една нощ, но тяхното богатство не носи удовлетворение, не е трайно и не може да им помогне точно когато най-много се нуждаят от него. Наградата на праведния живот е реална и трайна.

11:19 Всяко поведение води в една от двете посоки – или към **живот,** или към **смърт.** Тази поговорка обаче не твърди, че спасението се придобива чрез добри дела. Никой не може да устои в **правдата,** ако не е в правилни взаимоотношения с Бога. Най-напред човек трябва да се роди отново. Следователно човекът, който следва злото, доказва, че изобщо не се е обърнал.

11:20 Лъжливото **сърце** е омразно и отвратително **за ГОСПОДА.** Той обича прямите хора. Никой възглед за Бога не може да е пълнен без разбирането, че Той е способен и да мрази, както е способен и да обича.

От друга страна непорочното сърце **има Неговото благоволение.**

11:21 „Ръка с ръка да се съедини“ – този израз означава нещо напълно сигурно. Две неща са сигурни в този несигурен свят – наказанието на **злия** и избавлението на **потомството на праведните.**

11:22 Златна халка на зурлата на свиня е нещо крайно неуместно. Колкото красива е **халката,** толкова отблъскваща е **зурлата. Красивата жена без разум** също така съчетава две противоположности – физическа привлекателност и морална недостатъчност.

11:23 Праведните хора се стремят **само** към **добро** и го получават. **Нечестивите** търсят зло и го получават под формата на **гняв** или осъждане.

Тази притча набляга на това, колко е важно да имаме достойни цели, защото в крайна сметка получаваме в живота си онова, към което сме се стремили. Ето защо Емерсън е казал: „Впрегни в каручката си звезда.“ Един британски държавник насърчавал екипа си: „Каквото и да правите, купувайте големи карти!“

11:24 Тук виждаме един славен парадокс. Когато сме щедри, всъщност забогатяваме. Когато трупаме съкровища на земята, осиромашаваме.

Когато пестим, губим. Когато даваме, придобиваме.

Джим Елиът казал: „Не е глупак онзи, който дава онова, което не може да задържи, за да спечели онова, което не може да изгуби.“ А д-р Барнхаус отбелязал, че човек винаги дава десятък – ако не на Господа, то на доктора, на зъболекаря или на автомонтьора.

11:25 Благотворителният човек жъне дивиденти, каквито скъперникът никога не може да има. Онова, което правим за другите, се връща при нас като благословение.

Когато една учителка в неделното училище се подготви внимателно за часа си и старателно предаде урока си, кой мислите, че има по-голяма полза от това – учениците или самата тя?

11:26 Егоистичният човек крие **житото** си от пазара във време на глад, надявайки се на по-голяма печалба, когато цените скочат. Той е спекулант, който се обогатява, като докарва другите до сиромашия и глад. Не е изненадващо, че **народът ще го проклина!** Хората имат нужда някой да задоволи отчаяната им нужда още сега.

Светът загива от глад за хляба на живота. Хлябът е безплатен и винаги ще бъде. Ние трябва да го споделим с другите. Какво чакаме? **Благословение ще почива на този, който продава** житото – онзи, който разпространява добрата новина на благовестието.

11:27 Когато човек има чисти и неегоистични мотиви, той печели уважението на другите. Но онзи, **който търси злото** на другите, ще го получи за себе си.

11:28 Новозаветният паралел на тази поговорка е в 1 Тим. 6:17–19. **Богатствата** са несигурни и следователно недостойни за доверие. Нашата надежда трябва да бъде в живия Бог, който ни дава всичко изобилно, за да се наслаждаваме.

„Страстта към златото“, казва Самюъл Джонсън, „студена и безпощадна, е крайната поквара на изродения човек.“

Праведните, т. е. онези, които се уповават на Господа, **ще процъфтяват** в живот и жизненост **като** пролетна **зеленина.**

11:29 Има няколко вида хора, които разсипват **дома си** – например пияницата, свадливият и прелюбодеецът. Но тук това вероятно е човекът, който е алчен за печалба (вж. 15:27) и в своето лудо преследване на богатства губи от поглед истинските ценности на живота. Той **ще наследи вятър** – ще остане с празни ръце, без нищо, което може да задоволи алчността му. Наказанието за безумието му ще бъде да е слуга на онзи, който постъпва по-мъдро.

11:30 Праведният живот е като плодоносно **дърво,** което носи на другите насита и бодрост. **Мъдрият** човек **печели** и други за живот в мъдрост и правда.

Това е един от най-великите текстове за печелене на души в Библията. Той ни напомня за обещанието, което Иисус дава на Петър: „хора ще ловиш" (Лука 5:10). Каква неизразима привилегия е да бъдеш използван от Бога за извършването в душите на хората на едно дело, което ще доведе до вечно благословение! Всяка душа, спечелена за Господа, завинаги ще прославя Божието Агне!

11:31 Дори **на праведните** хора **се въздава** за престъпленията им в този живот. Мойсей не е бил допуснат да влезе в Обещаната земя, а Давид е трябвало да заплати четирикратно. Ако праведният жъне онова, което е посял, **колко повече безбожният!** Или, както казва Петър, „ако праведният едва се спасява, то къде ще се яви безбожният и грешният?" (1 Петр. 4:18).

12:1 Всеки, който е готов да приеме **поучение** и наставление, показва, че наистина иска да се учи. Човекът, който не допуска да му кажат каквото и да било, и **който** отказва **изобличение, е глупав.**

12:2 Моралният, етичен човек може да бъде сигурен в Господното **благоволение. Злонамереният** човек също така може да бъде сигурен в Неговото осъждане. „Представете си", пише Форман, „върховната Сила във вселената е против делото на злия човек и тя е решила той да се провали! Върховната Сила оставя този човек сам на себе си с мълчаливо презрение."

12:3 Животът, в който господства **безбожие,** няма стабилност. Такива хора са като семето, което пада на канаристи места (Мат. 13:5, 6); почвата е плитка и понеже нямат корен, растенията бързо изсъхват.

Коренът на праведния човек е дълбоко в Бога. Той може да устои под напора на бурите на живота. Този човек е описан в Псалм 1:3.

12:4 Добродетелната жена носи радост и веселие **на мъжа си.** Онази, която опозорява мъжа си, му носи ужасно разочарование – сякаш **костите му** са изгнили.

12:5 Целите **на праведните** са благородни и също така сигурно е, че плановете **на безбожните са измама.** С други думи, целите на човека са огледало на неговия характер.

12:6 С говоренето си грешниците се стремят да заложат смъртоносни капани за невинните и нищо неподозиращите. **Праведните избавят** себе си и другите, като говорят истината.

12:7 Когато справедливостта постигне **безбожните,** това е техният край. Благочестивите хора имат солидна основа; бедствието не може да ги помете.

12:8 Хората говорят добро за разумния и за онзи, който постъпва мъдро, но към безпринципния човек изпитват само презрение.

12:9 По-добре е презрян, който има слуга, отколкото онзи, който се гордее, а няма хляб. Съчетанието от ниско положение и храна на масата е по-добро, отколкото човек да се преструва на големец, а да гладува.

12:10 Милостта на **праведния** се простира дори върху безсловесните животни, а **безбожникът е немилостив,** даже когато се мисли за много добър.

Макар че Бог е превъзвишен, Той пак се грижи за животните и постановява правила за отношението към тях (Изх. 20:10; 23:4, 5). Той дори заповядва какво да прави човек, когато намери птиче гнездо (Втор. 22:6).

12:11 Човекът, който се занимава с полезна, градивна работа, като например земеделие, ще успява да задоволява нуждите си. Но който прахосва времето си, като преследва безполезни неща, има не само празна паница, но и празна глава.

12:12 Изразът **„плячката на злите“** е метонимия, която означава „онова, което се хваща в мрежата на злите“, или несправедливо отнетото от другите. С други думи, безбожният желае онова, което принадлежи на други.

А **праведните** са доволни да работят тихо, за да задоволят своите нужди.

12:13 Безбожните хора често се хващат в капана на собствените си думи. Като не успеят да разкажат последователно някоя измислена история, те сами се впримчват. Лъжецът трябва да има добра памет, защото иначе разказите му се объркват. За да подкрепи една лъжа, той трябва да изгради цяла система от други лъжи.

Праведният ще избегне бедата. Бог не обещава на Своите деца, че няма да ги сполетят *никакви* беди, но им обещава, че успешно ще се избавят от тях.

12:14 Доброто говорене и доброто поведение носят своята награда в себе си. Мъдрата, блага, чиста реч получава за отплата любов, благосклонност и уважение. Добрите дела се връщат върху човека като благословение.

12:15 На безумния не можеш да кажеш нищо. Той знае всичко и няма да те послуша. **Но мъдрият** човек ще приветства съвета. Той е наясно, че за един човек е невъзможно да види даден въпрос от всички страни.

12:16 Глупакът не въздържа **гнева си.** Той избухва и при най-малката провокация. **Благоразумният** знае как да пренебрегне обидата и да упражнява самоконтрол.

12:17 Свидетел, който казва **истината** в съда, дава честно свидетелство. **Лъжесвидетелят** говори лъжи.

12:18 Някои хора използват езика си **като меч;** режат, шибат с думи и причиняват болка на хората. А мъдрият говори думи на **изцеление** и здраве – изцелява раните, причинени от бърборкото.

12:19 Истината е вечна. Защо? Защото истината е онова, което Бог казва за дадено нещо; следователно тя никога не се променя. **Лъжливият език трае** само **миг.**

12:20 Сърцата на онези, които замислят **зло,** са изпълнени с предателство. **Радост** изпълва сърцето на онези, които търсят **мир.**

12:21 В общия случай е вярно, че на **праведния** не се случва сериозна **беда.** Това не е правило без изключения, но без изключение е сигурно, че праведните са избавени от лошите последици, които следват поведението на безбожните.

Безбожните ще бъдат постигнати от много такива беди.

12:22 Бог мрази лъжците. Колко много трябва да се пазим от скриването на истината, благородните лъжи, преувеличенията и полуистините! Сигурен начин да бъдем **благоугодни** на Бога е да бъдем абсолютно честни и достойни за доверие.

12:23 Благоразумният човек не тръби наоколо си колко много знае. Той скромно **покрива своето знание.** Но не е необходимо да бъдете дълго в компанията на **безумните,** за да видите как те изригват своята **глупост.**

12:24 Обикновено в живота прилежните, **трудолюбиви** хора се издигат до ръководни позиции, както каймакът винаги изплува на повърхността. Леността води до нищета, а нищетата унижава човека до **принудителен труд.**

Осуалд Чеймбърс казва, че немарливостта е обида за Светия Дух; би могъл да каже същото и за леността.

12:25 Тъгата … потиска човека. **Добрата,** насърчителна или състрадателна **дума** има чудотворната способност да ободрява и съживява.

12:26 Противно на външния изглед **праведният** човек всъщност е много по-добре от своя неправеден съсед. Но отвън нещата не изглеждат по този начин. Живеейки, както си иска, грешни-

кът сякаш получава всичко, към което се стреми, и това повежда хората да си мислят, че забраненият плод наистина е по-сладък. Ето защо християнинът трябва внимателно да подбира приятелите си. (В ПБКДж стихът гласи: Праведният трябва грижливо да подбира приятелите си, понеже пътят на безбожните ги въвежда в заблуждение – бел. прев.)

12:27 Ленивият безделник или не ловува, или **не пече** улова си. В първия случай му липсва подтика да започне, а във втория му липсва мотивацията да доведе докрай онова, което е започнал.

Еврейският текст на втората част на тази поговорка е също така неясен, както и на първата, но смисълът почти сигурно е, че трудолюбивият човек цени постигнатото с труда си и го използва максимално пълноценно. Рут постъпва именно така – тя очуква зърното, което е събрала от пабиръка (Рут 2:17). Изучавайки Библията, ние трябва да усъвършенстваме онова, което сме научили, чрез размишление, молитва и практическо послушание:

> От Твоето Свято Слово се храним,
> растем и живеем,
> Все по-добре опознаваме Господа и
> вършим, каквото умеем.

12:28 По цялото протежение на тясната **пътека на правдата има живот** и в края на **пътя** също има живот. В нея няма смърт, както в широкия път, който води към гибел. Тук думата **„живот“** говори за бъдещето отвъд смъртта, за вечния живот. В НМПБ този стих е преведен така: „В пътя на правдата има живот; в хода на пътя ѝ има безсмъртие.“

13:1 Както в духовното, така и във физическото развитие съществува един нормален процес на израстване. Например едно бебе първо трябва да се научи да пълзи, преди да започне да ходи или да говори. В духовната сфера един човек, който се е покаял за греховете си, трябва най-напред да слуша и да се учи, преди да може да се заеме със служение за Бога. **Мъдрият син** е послушен на поучението и **наставлението. Присмивателят** го презира; той мисли, че има всички отговори и отказва да бъде поправян.

13:2 Ето **човек,** който говори за изграждане, насърчение и утешение; той бива възнаграден дори само с благотворния резултат от думите, които е изговорил. С **неверните** ще стане точно обратното – те замислят **насилие** за другите, но то ще постигне самите тях.

13:3 Онзи, който внимава в думите си, контролира целия си живот (вж. Яков 3:2б). Човекът, който не упражнява самоконтрол, изпада в беда. Поуката е да внимаваш какво говориш – то може да се използва против теб.

13:4 „Ако желанията бяха коне, просяците щяха да яздят.“ **Ленивият** има големи желания, но това не е достатъчно. „Желанието без усилие е безполезно.“ **Трудолюбивият** човек се залавя здраво за работата си и успява. Това важи и за духовните неща, както и за временните. Бош илюстрира това:

> Известно е, че Адам Кларк е писал своя коментар върху Писанията в продължение на 40 години. Ноа Уебстър е посветил 36 години на съставянето на своя речник; той два пъти е прекосявал океана с цел да събере материала, необходим, за да бъде книгата абсолютно точна. Милтън е ставал в четири часа всяка сутрин, за да разполага с достатъчно часове, през които да съчинява и редактира своята поезия, която се нарежда сред най-доброто в световната литература. Гибън е прекарал 26 години в работа върху своята книга *Упадъкът и падението на Римската империя,* но тя се издига като паметник на най-прецизни проучвания и неуморно посвещение на неговата задача. Браянт редактирал един от своите поетични

шедьоври сто пъти, преди да го публикува, само за да постигне пълна прелест и съвършенство на изказа. Тези хора са се наслаждавали на онова, което са вършили, и всеки от тях е посветил цялата си енергия в усилията си, без значение колко трудна е била задачата.

Най-щастливи и продуктивни са хората, усърдни в труда си за благото на човечеството и за Божията слава.[16]

13:5 Праведният мрази всякаква непочтеност, **а безбожният** „постъпва безсрамно и позорно“ (РИСПБ). Дж. Алън Блеър разказва една случка от живота на един велик американец:

Говори се, че Ейбрахъм Линкълн никога не поемал дело, в което справедливостта не била на страната на клиента му. Веднъж един човек дошъл да го наеме. Линкълн се взирал в тавана, но внимателно слушал излагането на фактите. Изведнъж се завъртял в стола си.

„Чисто юридически нещата стоят твърде добре за вас“, казал той, „но те са ужасни от гледна точка на равенството и справедливостта. Ще трябва да потърсите някой друг да ви представлява. Аз не бих могъл. Докато пледирам пред заседателите, постоянно ще си мисля: „Линкълн, ти си лъжец!“ Може да се изпусна и да го кажа на глас.“

Лъжата, както и всички други грехове, наскърбяват Божието сърце. Никой християнин не бива да лъже и да мами, независимо какви могат да бъдат последиците за него. Ако го прави, никога няма да напредне в Божиите неща.[17]

13:6 Праведният живот е защитен живот. Бог обещава да пази **непорочния.** Но **грешните** живеят в постоянен риск, защото **беззаконието** им рано или късно ги **събаря.**

13:7 Тази притча може да се разглежда по два начина. Първо, възможно е човек, който в действителност няма особени материални притежания, да създава впечатлението, че е **богат;** докато друг, който всъщност има много пари, да си дава вид, че е **беден.**

Може да се разглежда и по друг начин. Безбожният милионер всъщност е духовен просяк, докато и най-скромният вярващ, макар и беден финансово, е Божи наследник и сънаследник с Иисус Христос. Морган илюстрира това:

Нашата епоха изобилства с хора, които забогатяват, но всъщност не притежават нищо. Те са натрупали огромно богатство, но въпреки това то няма покупателна способност за истинските неща в живота. То не може да осигури здраве, не носи щастие, често пъти разрушава мира. От друга страна има и такива, които се лишават от финансовите си средства и по този начин забогатяват в най-върховния смисъл на тази дума. Как може да бъде обяснено това? Не е ли отговорът в набягането на *себе си* в двете противопоставени твърдения? Да правиш себе си богат означава да разрушаваш своята способност за живот. Да ограбваш себе си, за да обогатиш други, означава да живееш. Невъзможно е да мислим за тази притча на еврейската мъдрост, без да мислим за Онзи, който стана въплътената Мъдрост.[18]

13:8 Богатият **човек** често получава заплахи от онези, които искат парите му. Той става жертва на грабежи, изнудване и отвличания за **откуп** и трябва да се мъчи да запази **живота** си, като наема охрана или като изпълнява исканията на насилниците. На **бедния** човек никога **не** му се налага да **чува** подобни **заплахи.**

13:9 Свидетелството **на праведните** е като **светлина,** която **гори** ярко и **весело.** Животът и надеждите на **безбожните** са като **светилник,** който **ще изгасне.**

13:10 Първият ред може да се разбира

по два начина. Единият е, че когато се появи съперничество, неизменната причина за него е **гордостта.** Вторият е, че **„от гордостта произхожда само раздор"** (НПБДжНД), т. е. от гордостта никога не може да произлезе нищо добро, а само ожесточена вражда. К. С. Луис пише:

> Именно гордостта е била главната причина за страданието във всеки народ и във всяко семейство, откакто свят светува. Други пороци понякога могат да обединят хората; можете да намерите добро отношение, шеги и приятелство сред пияни или нецеломъдрени хора. Но Гордостта винаги означава вражда – тя *е* вражда. И то не само вражда между човек и човек, но вражда с Бога.[19]

Онези, които с готовност **приемат** добър **съвет,** са мъдри; те не стават жертви на гордостта и междуличностните конфликти, които я съпътстват.

13:11 Богатството от суета идва бързо и без усилия. Това може да са пари, спечелени от хазарт, тото или борсови спекулации. Това богатство има свойството да изтича между пръстите на човека. За разлика от него, богатството, придобито чрез честен труд, се **увеличава,** вместо да се стопява.

13:12 Дългото отлагане на **очакването** н е обезсърчително; но когато **желанието** най-после се осъществи, то е извор на огромно удовлетворение. Нека приложим това към идването на Господа.

13:13 „Словото" тук е Божието Слово. Нашата нагласа към него е въпрос на живот и смърт. **Който** го **презира,** задейства лоста на самоунищожението. **Който се** уповава и се подчинява на **заповедта, ще бъде** изобилно **възнаграден.**

13:14 Съветът и наставлението **на мъдрия** са **извор на живот** и насърчение за онези, които се вслушват в тях. Те избавят човека от смъртоносните **примки,** заложени по житейския му път.

13:15 Здравият разум дава на човека благоволение пред Бога и хората. „Благоразумният човек е високо ценен" (ЖБ).

Във втората част на поговорката думата, преведена като „неравен", (РИ, „жесток" – СИ) на еврейски всъщност означава постоянен, траен, вечен. Така преводът на стиха би бил: „пътят на невериите е постоянен". Ние предпочитаме по-стария превод, а всеки ежедневник ни дава достатъчно илюстрации за това, че пътят на неверните действително е неравен!

13:16 Поведението на **човека** разкрива неговия характер. Ако човекът е **благоразумен,** това се проявява в отговорния начин, по който **действа. Безумният** демонстрира своята **глупост,** така че всички да я видят.

13:17 Ненадеждният **пратеник** носи беда на всички засегнати. Много по-добре е да се изпрати **верен посланик;** той изпълнява мисията си и носи удовлетворение на всички.

„И така, от страна на Христос ние сме посланици ..." (2 Кор. 5:20).

13:18 Онзи, който отхвърля поучение и наставление, ще си спечели **бедност и срам** със своя инат. Човекът, **който** слуша **изобличение, ще бъде почитан.**

13:19 Добрите хора са доволни, когато постигат целите си, но безумните мразят да се откажат от своя грях. Контрастът тук сякаш е между праведните, които се стремят към достойни неща, и грешниците, които не желаят **да се откажат от злото.**

13:20 Трябва да търсим компанията на **мъдрите;** те ще ни помогнат и ние да станем **мъдри.** „Лошите другари покваряват добрите нрави" (1 Кор. 15:33). Човек често може да бъде познат по компанията, в която се движи. **Другарят на безумните** достига до разруха.

13:21 Грешниците често са безмилост-

но преследвани от беди, физически страдания, лоша слава, загуба на имущество. **Праведните** се радват на **добро** име, **добър** живот и **добра** награда.

13:22 Добрият оставя наследство не само **на синовете,** но **и** на **внуците** си. В светлината на Стария Завет това вероятно означава, че той им оставя *материални* богатства. Но за християните днес най-доброто е да оставят богато *духовно* наследство на потомците си. **Богатството на грешния се запазва за праведния;** „нечестно придобитото богатство си има начин да си намери по-добри ръце."

13:23 Бедните усилено обработват земята си и получават **много** продукция от малка площ. Те използват онова, което имат, по най-добрия възможен начин.

Втората част на стиха може да означава: (1) че богатите хора, които притежават по-големи ферми, често стигат до разруха заради своята несправедливост, или (2) че бедните често губят своята обработваема земя поради несправедливост.

13:24 Библията насърчава телесното наказание, независимо от мнението на съвременните „експерти". Спестяването на наказанието на детето, когато то е заслужено, означава детето да бъде насърчавано в греха, което в крайна сметка съдейства за неговата гибел. Родителят, **който щади тоягата,** може да си мисли, че порявяа любов, но Бог казва, че това е омраза.

Дълги години д-р Бенджамин Спок насърчава родителите да бъдат снизходителни към децата си. Но след като е живял достатъчно дълго, за да види едно поколение от невъзпитани и невъздържани деца, той признава, че е сгрешил: „Неспособността да бъдем твърди според мен е най-масовият проблем на родителите в Америка днес." За това той обвинява, поне отчасти, експертите: „детски психиатри, психолози, учители, социални работници и педиатри като мен."[20]

Родителят, **който** истински **обича** детето си, не си затваря очите пред непослушанието, а **наказва** детето си **навреме.**

13:25 Бог гарантира, че нуждите на **праведния** ще бъдат снабдени, а **безбожните** получават обещанието за **празен корем.**

14:1 Благоразумната домакиня се грижи за **дома** и семейството **си. Безумната** жена пренебрегва съпруга и децата си и се чуди защо семейството ѝ върви към разруха.

Дали е възможно една жена да разруши **дома си** и чрез твърде много религиозни дейности?

14:2 Поведението на човека отразява неговото отношение към **ГОСПОДА.** Праведният човек се ръководи от онова, за което знае, че е угодно на Бога. Лъжливият човек не се интересува от това, какво мисли Бог, и така разкрива презрението си към Него. Киднър пише:

> Всяко отклонение от Божията пътека е противопоставяне на човешката воля и преценка на Божията; но презрението, до което то води, е крайно безразсъдно и нелогично.[21]

14:3 В устата на безумния е бичът на гордостта. Ще му се наложи да яде бой за арогантните си думи. Речта **на мъдрите ще ги пази** от подобни наказания.

14:4 Един обор, **където няма говеда,** може да бъде чист и пометен, но не е ли по-добре в него да има малко мръсотия, при положение, че именно трудът **на воловете** ще доведе до изобилна жетва? Заплатата на труда несравнимо ще компенсира неговите неприятни аспекти.

Тази притча няма за цел да насърчи домове или църкви, които изглеждат като опустошени от природно бедствие. Но тя определено цели да изобличи онази страст към реда и чистотата, която пречи на напредъка и плодотворността.

14:5 Веднъж Ч. Х. Макинтош казал, че е по-добре да отидеш на небето с чиста съвест, отколкото да останеш на земята с нечиста. Колко много трябва да внимаваме винаги и по всяко време да говорим истината!

14:6 Като упорито и продължително отказва да слуша, **присмивателят** губи способността си да чува. Той никога не може да намери истинска мъдрост, докато отхвърля Господа.

Благоразумният човек бързо разбира онова, което е правилно. „Защото, който има, на него ще се даде и ще му се преумножи ...“ (Мат. 13:12).

14:7 Не търси приятелството на **безумния човек,** „защото там няма да намериш думи на знание“ (РИСПБ), или „няма да чуеш от него и една разумна дума“ (Мофат).

14:8 За **благоразумния** човек мъдростта означава да разбира как да постъпва честно, добросъвестно и покорно. Онова, което безумният мисли за мъдрост, всъщност е **глупост** и същността на тази глупост е стремежът да измами другите, който в крайна сметка го води до самоизмама.

14:9 Макар че еврейският текст тук е неясен, начинът, по който е предаден, е добър по смисъл.

Глупакът се присмива на греха,
не вярва,
че крие той кама ужасна във ръкава.
Как може – казва – толкоз сладко нещо
да носи скърби и болежки?

Не знае той, че тъкмо тъй
грехът омайва
и както смее се, във пъкъла го вкарва.
Ела на себе си! Дръпни се от греха!
Или накрая Този, който ни спасява,
ще ти затвори портата Си под носа.

Джон Бънян

Праведните се радват на Господното **благоволение,** свободни от осъждението и винага за греха.

14:10 В човешкото сърце има скърби, които никое друго човешко същество не може да сподели (Господ обаче може и го прави). Така има и радост, която може да разбере само човекът, когото тя пряко засяга.

14:11 Обърнете внимание на контраста между **дом** и **шатра.** *Домът* или *къщата* е постоянно жилище, а *шатрата* е нещо временно. Но именно **шатрата на праведните** странници ще оцелее, докато **домът на безбожните** жители на земята ще рухне.

14:12 Пътят, който се вижда прав в очите **на** хората, е спасението чрез добри дела или добър характер. Много повече хора отиват в ада поради именно това погрешно разбиране, отколкото поради което и да е друго. (Вж. също и 16:25.)

В един по-широк смисъл **пътят, който се вижда прав на човека,** е неговият собствен път, пътят на своеволието, който презира божественото ръководство или човешкия съвет. Той може да завърши само в гибел и духовна **смърт.**

14:13 В живота няма чиста, непомрачена радост. **Тъгата** винаги присъства в определена степен. Нокс казва: „Радостта е смесена с тъга, смехът идва със сълзи.“

14:14 Отстъпникът по сърце ще се насити от пътищата си, а добрият човек – от това, което е в него. Човекът, който се отдалечава от Господа, жъне последиците от своеволието си. Ето защо Ноемин казва: „Всесилният ми е направил живота много горчив. Пълна излязох, а ГОСПОД ме доведе обратно празна“ (Рут 1:20б, 21а). А блудният син казва: „Колко много наемници на баща ми имат хляб и в излишък, а пък аз умирам от глад!“ (Лука 15:17).

Праведният човек е удовлетворен от своите пътища, защото те са Господните пътища. Такъв човек може да каже за-

едно с Давид: „Чашата ми прелива“ (Пс. 23:5в) и заедно с Павел: „Аз се борих в добрата борба, пътя свърших, вярата опазих“ (2 Тим. 4:7).

14:15 Наивният, лековерен човек е податлив **на всяка** нова идея или увлечение. **Благоразумният** човек внимателно преценява всичко и така опазва **стъпките си** от заблуда. Вярата изисква най-сигурното доказателство и го намира в Божието Слово. Лековерието се доверява на всичко, което казва първият срещнат учен, философ или психолог.

14:16 Мъдрият се бои в смисъл, че е внимателен и предпазлив. Стихът, разбира се, би могъл да означава и че той се бои от Господа.

Безумният е високомерен, лекомислен и необуздан, както и явно **самонадеян.**

14:17 Избухливият човек постъпва глупаво. В гнева си той върши разни неща, без да се замисля за последиците от тях. Блъска врати, хвърля каквото му падне под ръка, крещи проклятия и обиди, троши мебели и излиза вбесен. Но ако трябва да избираме, бихме били поблагосклонни към него отколкото към **злонамерения** човек. Всички мразят такива хора заради тяхното хладнокръвно коварство.

14:18 Невежите наследяват глупост. Като отказват да приемат разумното поучение, те сами избират да станат още по-глупави.

Почитта и наградата на **благоразумните** е да придобиват все повече и повече **знание.**

14:19 Тази притча казва, че в крайна сметка доброто побеждава злото. Бог ще защити делото на праведните. Дошъл е денят, в който Аман е трябвало да **се поклони пред** Мардохей. Ще дойде и денят, в който всяко коляно във вселената ще **се поклони пред** Иисус Христос като Цар на царете и Господ на господарите.

14:20 Бедният е мразен даже от ближния си. Често става именно така, макар че не би трябвало. Много хора създават приятелства, за да постигнат собствения си интерес. Те избягват бедните и търсят богатите, за да постигнат егоистичните си цели. Ние трябва да се интересуваме от хората заради онова, което можем да направим за тях, а не заради онова, което можем да получим от тях.

В известен смисъл **приятелите на богатия са много,** но от друга страна той никога не знае колко истински приятели има – такива, които го обичат заради него самия, а не заради онова, което има.

14:21 Този стих очевидно е свързан с предходния. Грях е да презираме бедните, защото Бог ги е избрал (Як. 2:5). Човекът, **който оказва милост на сиромасите, е блажен** в делото си.

Никога не трябва да забравяме, че Господ Иисус дойде на света като беден човек. Някои го наричат „моят приятел беднякът от Назарет“.

14:22 Онези, които имат зли намерения и **замислят** пакости, са обречени да се **отклонят. Онези, които замислят добро** за другите, са възнаградени с **милост и истина.** Това означава, че Бог им оказва благост и е верен на обещанията Си към тях за закрила и награда. Това означава още, че и хората им се отплащат с лоялност и вярност.

14:23 Всяка почтена работа е полезна. Говоренето без труд **води** човека **само до бедност.** Всички познаваме хора, които с часове говорят за проблемите си, но никога не помръдват пръста си, за да ги решат. Те разпалено говорят за евангелизирането на света, но никога не се надигат от креслото си, за да свидетелстват на съседа си. Без да поспрат дори да си поемат дъх, те разказват какво планират да направят в бъдеще, но никога не го правят.

14:24 Славата **на мъдрите е тяхното богатство.** Тяхната мъдрост им носи богатство, било то материално или духов-

но. **Простите** постигат с целия си труд и живот единствено **глупост.**

14:25 Верният свидетел в съда **избавя** невинните хора да не бъдат осъдени. Измамният свидетел изопачава фактите с всички произтичащи от подобна измама гибелни резултати.

Проповедникът на евангелието е **верен свидетел,** който **избавя души** от вечна смърт. „Либералните християни" и привържениците на култове са измамни свидетели, които говорят **лъжи** и отклоняват души.

14:26 Човекът, който се бои **от ГОСПОДА, има** солидна причина за **силна увереност.** Ако Бог е на негова страна, никой не може да застане успешно против него (Римл. 8:31). **Синовете** на този човек **ще имат прибежище** под Божиите криле, когато злото ги нападне.

14:27 Доверието в Бога е извор на духовна сила и жизненост, които правят човека способен **да избегне примките на смъртта.**

14:28 Броят, задоволството и лоялността на населението определят **славата на царя.** Какъв престиж носи **на княза** да се хвали с титлата си, ако има много малко или никакъв **народ,** над който да царува?

14:29 Човекът, който с търпение устоява на провокации, показва **много разум. Избухливият** проявява **безумие** и то става явно за всички.

14:30 Спокойно сърце означава удовлетворен ум. Ето защо Нокс превежда тази поговорка така: „Мирът на ума е здраве за тялото."

Завистта и страстта са вредни за здравето на човека. Д-р Пол Адолф потвърждава това:

> Някои от най-важните причини за така наречените нервни болести, които психиатрите признават, са вината, обидата (непростителният дух), страхът, безпокойството, неудовлетвореността, колебанието, съмнението, ревността, себичността и отегчението. За съжаление много от психиатрите, колкото и точно и ефективно да откриват причините за емоционалните разстройства, причиняващи болестите, сериозно се провалят в своите методи за справяне с тези разстройства, понеже изключват от своя подход вярата в Бога.[22]

14:31 Който мами **сиромаха,** обижда Твореца **Му.** Джордж Хърбърт казва, че човекът е Божи образ, но и бедният човек е отпечатък на Христос.

Втората част означава, че онези, които са състрадателни **към нуждаещия се,** всъщност по този начин **почитат** Бога.

14:32 „Когато безбожният пожъне онова, което е посял, това е неговият край; и при вратата на смъртта праведният продължава да има надежда" (Нокс). Юда е илюстрация на първото твърдение, а Павел – на второто.

14:33 Фразата **„Мъдрост почива в сърцето на разумния"** може да означава: (1) че мъдростта е у дома си в неговото сърце или (2) че човек не задължително трябва да изважда на показ всичко, което знае.

Втората фраза е по-трудна за разбиране. Тя може да означава: (1) че е лесно да се разбере **какво има вътре в безумния,** (2) че в сърцето на безумните мъдростта е непозната (РИСПБ) или (3) че „мъдростта трябва да крещи силно, за да могат безумните да я чуят" (Бъркли, бел.).

14:34 За да бъде една **нация** велика, водачите и народът ѝ трябва да имат почтен, морален характер и да бъдат известни с **правдата** си. Корупцията, „мръсните номера", скандалите и всички форми на гражданска несправедливост носят на страната позор.

14:35 Владетелят е благосклонен към **слугата,** който постъпва мъдро (спомнете си за Йосиф, Мардохей, Даниил). **Гневът му е** насочен **против онзи, кой-**

то постъпва позорно. „Царят е благосклонен към способния слуга; гневът му е против некадърния“ (Мофат).

15:1 По-голямата част от гл. 15 е посветена на говоренето. Благият или успокоителен **отговор** предотвратява избуването или ескалацията на **гнева**. Ако отговорите на човек с **оскърбителна дума,** това възбужда плътската му природа и много скоро вече сте предизвикали жестока разправия. Спърджън ни дава една чудесна илюстрация:

> Някога живеех в една къща, където дворът ми беше отделен от градината на съседа само с много калпав плет. Той имаше куче, а това куче беше удивително лош градинар и никак не ми помагаше да отглеждам растенията си. Една вечер, докато се разхождах сам, видях как това куче правеше някаква пакост в градината ми и понеже бях надалеч, запратих по него една пръчка с настойчивия съвет да се прибира веднага у дома си. То обаче, вместо да си тръгне, захапа пръчката и ми я донесе, въртейки опашка. Пусна пръчката в краката ми и ме погледна извънредно дружелюбно. Какво можех да сторя, освен да го потупам по гърба и да му кажа „добро куче“ със съжаление, че изобщо съм изрекъл и една груба дума по негов адрес?[23]

15:2 Езикът на мъдрия излива полезна информация. Той знае какво, кога, къде и как да говори. **Глупостта** блика като порой от **устата на безумните.**

15:3 Бог е всезнаещ, за Него няма нищо скрито. **Очите** Му **са на всяко място.** Той **наблюдава** всяка дума, действие, мисъл и мотив, както на **злите,** така **и** на **добрите.** Това кара Давид да възкликне: „Това знание е пречудно за мен, високо е, не мога да го стигна“ (Пс. 139:6).

15:4 Благите, мили думи ободряват, утешават и съживяват. Острото, злонамерено говорене **съкрушава духа.**

15:5 Срещали сме този безумец и преди. Той смята разсъжденията **на баща си** за остарели, представите му – за старомодни и **поучението** му – за безполезно. За разлика от него, мъдрият син приема родителското **поправление** и се възползва от него. Той **е благоразумен** и така става още по-мъдър.

15:6 Онези, които са израснали в благочестиви семейства, могат да свидетелстват за истинността на първото твърдение. Въпреки че родителите може да не са били богати, те са оставили на децата си духовно наследство с неизмерима стойност.

Нечестно придобитото богатство на безпринципния човек носи **разсипия** на семейството му и на него самия. Добра илюстрация на това правило е Ахан (Иис. Нав. 7).

15:7 Думите на **мъдрия** човек са пълни с полезно **знание. Безумният** човек не може да поучи никого, защото собственият му ум е празен.

15:8 Първото твърдение разкрива безполезността на ритуалите, лишени от съдържание. **Безбожният** може да принесе скъпи приноси на **ГОСПОДА,** но Бог ги презира. Той иска първо животът на човека да бъде чист. „Послушанието е по-добро от жертвата“ (1 Царе 15:22). Бог се наслаждава на смирената **молитва на праведния** човек. „Жертви, благоугодни на Бога, са дух съкрушен; съкрушено и разкаяно сърце, Боже, Ти няма да презреш“ (Пс. 51:17).

15:9 Пътят на безбожния силно дразни **ГОСПОДА. Той обича онзи, който** живее в послушание към Словото Му.

15:10 Тази поговорка може да се разгледа по два начина. Възможно е тя да описва два различни вида хора – своеволния **(онзи, който оставя пътя),** и неподатливия на поучение (онзи, **който мрази изобличение),** и наказанието, което ще получат – съответно **тежко наказание** и смърт. Но е възможно и двете

изречения да описват един и същ човек. Първоначално своеволието му носи сурово и **тежко наказание.** Но той отказва да си вземе поука от него и така се хвърля към смъртта. Използваната еврейска поетична структура (паралелизъм) подкрепя по-скоро второто тълкуване.

15:11 Шеол и Авадон са символи на невидимия свят отвъд гроба. Ако Бог знае всичко, което става в смъртта и в света след земния живот, **колко повече** знае Той мислите и тайните **на човешките синове** на земята? „Всичко е голо и разкрито пред очите на Този, пред когото има да отговаряме" (Евр. 4:13).

15:12 Присмивателят мрази да го изобличават и не **отива при мъдрите** за съвет, а при някой, за когото мисли, че ще му каже онова, което той иска да чуе. Такова поведение е против собствените му интереси; то само го закоравява в упорството му и го оставя в гроба на застоя.

15:13 Веселото сърце се отразява в **засмяно лице,** но разбитото **сърце** има по-дълбоко въздействие. То води до униние и отчаяние.

15:14 Най-интелигентните хора никога не спират да **търсят знание. Устата на безумните** неспирно предъвква глупост. „Мъдрите стават още по-мъдри, а глупците – още по-тъпи."

15:15 Тук сякаш са противопоставени песимистът и оптимистът. Първият винаги е съсипан. Той е унил, изпълнен със страхове и негативизъм. Оптимистът като че ли винаги е на върха. Той се наслаждава на живота в пълна степен.

15:16 По-добре да бъдеш беден вярващ, отколкото богат човек, който постоянно и за всичко се безпокои. Богатството е свързано **с безпокойство.** Животът на вяра е живот, свободен от подобни грижи.

15:17 Ястие от зеленчуци в атмосфера на **любов** е по-добро и от най-доброто печено филе в атмосфера на вражда. Мофат казва: „По-добре чиния със зеленчуци, отколкото най-добрата пържола, сервирана с омраза."

Угоеният вол е бил отглеждан в обор и хранен с най-добрата храна; месото му е крехко и с превъзходен вкус.

Джоузеф Р. Сайзоу казва:

> В един недалечен град посетих едно от най-луксозните имения, които съм виждал в Америка. В къщата имаше италиански камини, белгийски гоблени, ориенталски килими и скъпи картини. Казах на един приятел: „Колко ли щастливи трябва да са били хората, които са живели тук!" „Не са били", отвърна той. „Въпреки че са били милионери, мъжът и жената никога не си говорели. Това място е било инкубатор на омраза! Те не изпитвали любов към Бога и един към друг." *(Хляб за всеки ден)*

15:18 Избухливият **човек** винаги разпалва **раздори.** Мъдрият човек знае как да избегне **кавгата** или да я потуши, след като вече е започнала.

15:19 Пътят на ленивия е осеян с всякакви трудности. Може би той се опитва да изтъкне тези трудности като извинение за това, че не прави нищо. **Пътят на праведните е** прав и равен.

15:20 Живеещият в чистота **син** носи огромно удовлетворение на **баща си.** Своенравният син обаче се държи презрително към **майка си,** като не зачита волята ѝ и пренебрегва сълзите ѝ.

15:21 Глупакът се наслаждава на глупостта си. Той никога не е познавал нещо по-добро. Мъдрият **човек** намира своята радост в трезв и нравствен живот.

Свинята обича да се валя из тината, докато овцата предпочита чистото пасище.

15:22 Когато хората действат самостоятелно, без **съвет** от други, плановете им често **се осуетяват.** По-безопасно е да се събере широк спектър от информация и съвети. Хората, които са натрупали известен опит, могат да предупредят

как да се избегнат евентуални опасности, да предложат най-добрите методи и т. н.

15:23 Способността да дадеш добродетелен, полезен **отговор** носи истинско удоволствие. Също и навременната **дума** – казана в точния момент, за да послужи за конкретната нужда – **колко е добра!** Както се казва в Исая 50:4, „... да зная как да помогна с дума на уморения." Иисус знае как да каже такава дума.

15:24 За разумния пътят на живота е нагоре, за да се отклони от пътеката, която води надолу към смърт и разруха. Тук отново ни се напомня за двата пътя и за двете участи на човешкия род.

15:25 ГОСПОД съсипва имението на надменния и властен човек, а закриля **междата** на малкия двор на угнетената **вдовица.**

15:26 ГОСПОД се отвращава от **злите** планове на безскрупулните хора, но се наслаждава на **чистите думи.**

15:27 Тази притча може би се отнася преди всичко за съдия или друг обществен служител, който увеличава банковата си сметка, като приема подкупи. С това той изкривява правосъдието и се покварява. Но има нещо дори още по-лошо – той докарва безкрайни неприятности на собственото си семейство. Човекът, който отказва да има каквото и да било общо с **подкупи,** може истински да се радва на живота.

15:28 Добрият човек мисли, преди да говори. Той **обмисля как да отговори.** Безбожният отваря **устата** си и от нея руква порой от простащина, цинизъм и злина.

15:29 ГОСПОД е далеч от безбожните в смисъл, че няма близко общение с тях и те не могат да дойдат при Него в молитва. Вярващите имат незабавен достъп до Властелина на вселената в небесната престолна зала чрез молитва. „Знаем, че Бог не слуша грешници, а ако някой се бои от Бога и върши Божията воля, него слуша" (Йоан 9:31).

15:30 Лъчезарното изражение на човека е заразно. То радва **сърцето** на всички, които го срещат. Така **и добрите вести** радват цялото същество на човека.

15:31 Човекът, който се вслушва в съвета, водещ към верния път **на живота, ще** намери своето място **между мъдрите** на земята. Цялостното учение на Библията, и по-конкретно евангелието, е именно този животворен съвет.

15:32 Ако човек не се вслушва в благочестиво **изобличение,** това означава, че той **презира** самия себе **си,** защото сам се хвърля във водопада на гибелта. **Който слуша изобличение,** действа в свой собствен интерес.

15:33 Страхът от ГОСПОДА е дисциплината, която води към **мъдрост. Смирението** е пътят към **славата.**

Б. Възвеличаване на праведния живот (16:1–22:16)

16:1 Името Йахве (ГОСПОД) се появява девет пъти в първите единадесет стиха на гл. 16. Човек може предварително да планира замислите си, но **ГОСПОД** е суверен и преобръща всички думи на човека за изпълнението на Своите цели. „Човек предполага, но Господ разполага."

Валаам например е искал да прокълне народа на Израил, но думите са излезли от устата му като благословение (Чис. 22:38; 23:7–10).

Или пък помислете за Каяфа, който говори неща, надхвърлящи собствената му мъдрост (Йоан 11:49–52). Ирод и Пилат се наговарят да сторят на Иисус именно онова, което Бог вече е предопределил да стане (Деян. 4:27, 28).

Тази притча може да означава още, че въпреки че преследваните Божии хора често обмислят предварително какво да кажат когато ги съдят, Бог е Онзи, който им дава точните думи в точния момент (Мат. 10:19).

16:2 Пътищата на човека са неговите външни действия; той преценява себе си

според тях и се обявява за **чист.** Но Бог вижда мотивите и намеренията на сърцето. „Кой осъзнава прегрешения? Очисти ме от тайните грехове“ (Пс. 19:12).

16:3 Най-добрият начин да бъдем сигурни, че ще успеем да постигнем целите и мечтите си, е да посветим **делата си на ГОСПОДА.** Дж. А. Блеър ни съветва:

> Понякога сме обезпокоени и потиснати, дори когато се опитваме да вършим Господното дело. Може ли нещо да бъде по-далеч от онова, което иска Бог? Бог не може да действа чрез страхливи сърца. Когато някой християнин се окаже в подобно състояние, той трябва да спре и да се запита: „Чие дело е това?“ Ако делото е Божие, никога не забравяйте, че бремето за това дело е Негово. Не си ти важната личност. Важната личност е Христос! Той работи чрез нас. Какво трябва да направим, когато нещата не вървят добре? Да идем при Него! Всичко по-малко от това е непокорство.[24]

Молитва: „Дай ми око, което да вижда Бога във всичко, ръка, която да Му служи във всичко, и сърце, което да Го благославя за всичко.“ *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

16:4 Този стих не казва, че Бог е създал определени хора, за да бъдат осъдени. Библията никъде не поддържа доктрината за предварителното осъждане. Хората биват осъдени чрез своя собствен съзнателен избор, а не по Божието предопределение.

Притчата твърди, че Бог има намерение, предназначение и **цел** за **всяко нещо.** Всяка причина предизвиква резултат, за всяко действие има награда или наказание. Той е предопределил **деня** на гибелта или **на злото** за **безбожния,** също както е приготвил небесата за онези, които Го обичат. „Всичко, което Господ е направил, има своята съдба; а съдбата на безбожния е гибел“ (САП).

16:5 Човешката гордост е омразна на **ГОСПОДА.** Както вече беше обяснено, изразът **„ръка с ръка да се съедини“** означава „несъмнено“, „положително“, „със сигурност“. В този контекст това вероятно се отнася до сигурността, че гордостта ще бъде наказана.

16:6 Учението на този стих следва да се разглежда в светлината на останалите Писания по този въпрос. Той не може да означава, че човек ще се спаси, ако е милостив и честен; спасението е по благодат чрез вяра в Господа. Може да се каже, че **милостта и истината** очистват **беззаконието** само в смисъл, че те са признаци на спасителната вяра.

Втората част на притчата е ясна сама по себе си. Чрез вяра в **ГОСПОДА** хората избягват бедите и гибелта.

16:7 Както много други притчи това също е общ принцип, който определено има изключения. „Праведният живот обезоръжава съпротивата.“ Или, както казва Барнс, „добротата има силата да очарова и печели дори враговете си на своя страна.“

Стентън се отнасял към Линкълн с крайно презрение. Наричал го „долен подъл клоун“ и „истинска горила“. Казвал, че не е нужно да се ходи чак до Африка, за да се хване горила, след като такава има в Спрингфийлд, Илинойс. Линкълн никога не си отмъщавал. Напротив, направил Стентън свой военен министър, като бил убеден, че той има най-добрите качества за този пост.

Години по-късно, когато Линкълн паднал убит от куршума на наемен убиец, Стентън погледнал сбръчканото му лице и казал през сълзи: „Там лежи най-великият човешки властник, когото светът е виждал.“

16:8 **По-добре** е да имаш скромен доход, придобит с честен труд, **отколкото големи доходи с неправда** или измама.

16:9 Както ни беше напомнено и в ст. 1, човек може да планира живота

си в големи подробности, но единствено **ГОСПОД** определя дали тези планове някога ще се изпълнят. Савел от Тарс възнамерявал да преследва светиите християни в Дамаск, но накрая станал един от тях! Онисим възнамерявал да напусне Филимон завинаги, но Бог го върнал обратно при несравнимо по-добри условия.

16:10 Тъй като **царят** е Божи представител (Римл. 13:1), указите и решенията му имат власт и не подлежат на обсъждане. Ето защо **устата му не** бива да **говори невярно в съда.**

16:11 Бог поддържа „Служба за стандарти“. Той постановява **вярна теглилка и верни везни.** Когато хората действат в съответствие с Неговите стандарти, Той ги утвърждава и ги благославя.

16:12 Всъщност **за** *всички* **е мерзост да вършат беззаконие,** но особено много **за царете.** Те заемат положение на Божии представители и следователно носят по-голяма отговорност. **Престолът се утвърждава** само когато царете вършат **правда.**

Трябва да отбележим, че стихът може също така да означава, че **е мерзост** *за подчинените* **да вършат беззаконие** спрямо своите **царе.** Законното и почтено управление трябва да бъде подкрепяно **с правда.** Когато моралните стандарти бъдат изоставени, настъпва анархия.

16:13 Добрите **царе** не харесват ласкателите и лицемерите. Те търсят искрени и честни хора, на чиято дума може да се разчита.

16:14 Ако се разгневи, царят може бързо да осъди виновниците на **смърт. Мъдрият човек** няма да предизвиква владетеля ненужно, а ще се стреми да го успокои.

16:15 Когато **царят** е радостен, щастието на **лицето** му излъчва веселие из цялото царство. **Благоволението му е** освежително **като облаците,** които носят **късен дъжд.**

16:16 Земните богатства не могат да се сравняват с **мъдростта** и знанието. Богатствата често изчезват само за една нощ, но божествената мъдрост остава за цялата вечност.

16:17 Праведният следва **пътя** на светостта, без да се отклонява към греха. Който върви право по този път, **запазва** живота си от беди и нещастия.

16:18 Високото дърво привлича светкавиците. Така и Бог унижава горделивите. Надменните хора обикновено преживяват нещо унизително, предназначено да смири егото им. За да се спука огромен балон е необходима съвсем малка карфичка. Именно **гордостта** предизвиква **падането** на Луцифер – както Марлоу я описва, „амбициозна гордост и арогантност, заради която Бог го изхвърля от лицето на небесата“.

16:19 По-добре сам да бъдеш **скромен** и да бъдеш другар на **смирените,** отколкото да имаш дял в привидните привилегии на **горделивите.**

> Ако искаш да управляваш – слугувай.
> Ако искаш да се издигаш – слезни.
> Но колкото и ниско да слезеш,
> най-висшият по-ниско се сниши.
>
> *неизвестен автор*

16:20 Който внимава в словото, ще намери добро и който се уповава на ГОСПОДА, е блажен. С други думи, притчата казва: „Чети Библията си; изпълнявай написаното в нея; уповавай се на Онзи, който я е написал.“

16:21 Истински **мъдрият** човек получава признание за своето благоразумие и проникновение. Освен това приятният начин, по който говори, ще възбуди и у другите по-голямо желание да го слушат и да се поучават от думите му. „Сладостта на устните увеличава убедителността“ (НАСПБ).

16:22 Разумът служи като **извор на живот** и освежаване на притежателя си,

докато **глупостта** е като бич за **безумните.** „Глупостта е наказанието на безумните“ (Бъркли).

16:23 Речта **на мъдрия** човек е показател за онова, което се крие в **сърцето** му. С думите си той разкрива своето познание. В изявленията му има определена убедителност. Той говори с авторитет.

16:24 Нежните, **благи думи** имат качествата на **медена пита** – сладки на вкус **и изцеление за костите.** Както казва Киднър: „Да казваме мили думи е най-простото благодеяние, което можем да извършим за някого; то носи полза за сърцето, а оттам и за тялото му.“

Уочман Ни разказва за една жена, чийто съпруг никога не изразявал удовлетворение от онова, което тя вършела. Тя постоянно се тревожела, че е лоша съпруга и майка. Може би това било причината да се разболее от туберколоза. Когато била на смъртно легло, съпругът ѝ казал: „Не зная какво ще правим без теб. Ти вършеше толкова много неща и правеше всичко превъзходно.“ „Защо не каза това по-рано?“, запитала тя. „Аз постоянно се обвинявах, защото никога не чух от теб едно „Браво“.[25]

16:25 Това е повторение на 14:12, за да се подчертае принципът. Мисълта, че човек може да влезе в рая, като бъде добър, и като върши добро, изглежда разумна и логична. Но истината е, че единствените хора, които някога ще влязат в рая, са грешниците, спасени по благодат.

16:26 Гладът на работника работи за него, защото устата му го принуждава. Той знае, че ако не работи, няма да получи заплатата си, а без пари не може да си купи храна. Така че, дори ако някога се изкуши да спре да работи, гладът му го кара да продължава.

Това важи и в духовната област. Осъзнаването на нашата дълбока духовна нужда ни води към Словото и молитва.

16:27 В ст. 27–30 виждаме няколко различни описания на безбожието. Найнапред виждаме един **лош човек,** който като че ли **копае зло,** думите му са като **изгарящ огън,** парещи и оскърбителни.

16:28 Лъжливият човек е такъв, който изопачава истината. Той лъже, потулва истината, прикрива фактите и така предизвиква **раздори. Клюкарят разделя най-близки приятели.**

16:29 Насилникът се стреми да отклони **ближния си** от истината, като го **подмамва** да стане негов съучастник в престъпленията (вж. Римл. 1:32).

16:30 Изражението на лицето също може да е свързано със злина. Намигането може да бъде знак за **измисляне** на някакви **коварства.** Свитите **устни** могат да изразяват решимостта на злодея да реализира на практика тези злодеяния.

16:31 Думата „ако“ трябва да се пропусне. **Бялата коса** е символ на дълъг живот. Тя **е венец на слава** и красота, защото тук тя се разглежда като награда за праведен живот. Така този стих е противоположен на Псалм 55:23: „Мъже кръвници и измамници няма да стигнат и до половината на дните си.“

16:32 Човекът, който проявява самообладание, е по-голям герой от пълководец-завоевател. Победата в тази област е по-трудна от превземането на град. Ако не вярвате, опитайте сами!

> Макар и един от най-могъщите царе на Русия, Петър Велики претърпял провал в тази област. В пристъп на гняв той ударил градинаря си и няколко дни по-късно градинарят умрял. „Уви“, казал тъжно Петър, „покорих други народи, но не успях да покоря себе си!“[26]

16:33 В старозаветни времена и дори до Петдесетница хвърлянето на **жребий** е било позволен начин за откриване на Божията воля. Процедурата приличала твърде много на случайност, но **ГОСПОД** я управлявал, за да даде водителството Си.

Днес завършеното Божие Слово ни дава общите принципи на Божията воля. Когато се нуждаем от конкретно ръководство за неща, които не са засегнати в Словото, научаваме волята Му, като чакаме Неговия отговор в молитва. Тогава разбираме, че всяко решение, съобразено с този отговор, **е от ГОСПОДА.**

17:1 Парче сухар или **сух** хляб, който се яде в спокойна обстановка, е по-добър и от най-изтънченото ястие в изискана **къща, пълна с пиршества,** в която има **кавги** и нещастие.

17:2 Способният **слуга** често се издига **над син, който докарва срам.** Така слугата на Соломон Еровоам придобива властта над десет от племената на Израил, а за сина на Соломон, Ровоам, остават само две.

Слугата често получава равен **дял от наследството** заедно със синовете. В случая с Аврам за известно време дори е изглеждало, че слугата му ще бъде негов единствен наследник (Бит. 15:2, 3).

17:3 Бог може да направи онова, което никой тигел или **пещ** не могат. Те могат да изпитват **сребро** и **злато, но ГОСПОД** може да **изпитва** човешкото **сърце.** В процеса на това изпитание Той премахва шлаката и очиства живота, докато не види отражението на Своя образ.

Ако ли пътят ти през огън преминава,
благодатта Ми всички твои нужди
ще снабди.
И няма пламъците да те наранят,
а ще отмахнат шлаката,
златото ще се подобри.

Джордж Кийт

17:4 Злодеят слуша устните на греха. Той приветства лъжи, неоснователни слухове, фалшиви обвинения. Лъжците обичат да слушат сплетни, клевети и **езика на погибелта.** В този смисъл характерът на разговорите, които човек обича, показва какво е сърцето му.

17:5 В 14:31 вече видяхме, че **който се присмива на сиромаха, безчести Създателя му** (вж. Яков 5:1–4). Онзи, **който** безсърдечно **се** присмива **на бедствие,** (което почти неизменно води хората до бедност), **няма да остане ненаказан** от Господа. В книгата на пророк Авдия е произнесено проклятие над Едом за това, че се е радвал на падането на Ерусалим.

17:6 Многобройното и благочестиво потомство носи почит **на старците** (вж. Пс. 127:3–5; 128:3). Така и **синовете** могат да бъдат благодарни за своите **бащи.** Няма причина за конфликт между поколенията.

17:7 Благородната и **превъзходна реч** изглежда неуместна в устата **на безумния** простак. Още по-неподходящи са **лъжливи устни** за **началник.** От един началник се очаква повече. Хората от света очакват от нас, Божиите деца, повече. За нас те имат по-високи стандарти, отколкото за себе си.

17:8 Подкупът действа като магия за добър късмет, или поне така си мисли онзи, който го предлага. Където и да го използва, той върши чудеса за него – отваря врати, осигурява услуги и привилегии или го спасява от неприятности.

17:9 Човекът, който отказва да си спомни извършена срещу него неправда, **се стреми към любов** и приятелство. Онзи, който държи да разравя миналите неправди, може да отчужди **приятели.**

„Когато се учим да обичаме“, пише Адамс, „се учим и да покриваме, да забравяме и да подминаваме много грешки у другите.“

Една жена казва на друга: „Не помниш ли онази гадост, която каза тя за теб?“ Другата жена: „Не само, че не помня; ясно си спомням, че забравих!“

Джордж Вашингтон Карвър не бил приет в някакъв колеж, защото бил черен. Години по-късно някой го попитал за името на колежа, а той отговорил: „Няма значение!“ Любовта победила.

17:10 Едно просто **изобличение прави** по-дълбоко **впечатление на благоразумния, отколкото** жесток бой **на безумния.** Обикновено чувствителните хора нямат нужда от сурови форми на възпитание. Но за нечувствителните и безразличните понякога е необходимо лечение с боздуган. На тях им е трудно да допуснат, че могат в нещо да грешат.

17:11 Злият човек търси само разпри. Той не желае да се подчинява на законната власт. Решен е да постъпва, както му харесва. **Жестокият пратеник,** който **ще бъде изпратен против него,** може да бъде служителят на реда, изпратен от царя, за да го арестува, или пък пратеникът на смъртта, изпратен от Бога.

17:12 Мечка, лишена от малките си, е разярена и неукротима. Но тя далеч не е така опасна, както **безумният в** пристъп на своята **глупост.** Щом в главата му се загнезди някаква безумна идея, нищо не в състояние да го спре.

17:13 Проклятие почива върху дома на всеки, който отвръща на добро със зло. Давид отплаща с предателство на своя верен военачалник Урия и с това навлича нещастие на дома си (2 Царе 12:9, 10).

17:14 Когато в дигата се появи дупка, водата, изтичаща през нея, бързо я разширява. Същото е и с караниците. Дребните разправии могат да придобият колосални размери. Затова е най-добре да спрем, докато спорът е все още незначителен. В противен случай скоро можем да бъдем въвлечени в голяма война.

17:15 Бог мрази изкривяването на справедливостта. И оправдаването на виновния, и осъждането на невинния са Му еднакво омразни. Днес такива мерзости изобилстват в нашите съдилища, но хората ще трябва да отговарят за това, когато застанат пред Бога. Призивът „Справедливостта, следвай справедливостта“ ехти по коридорите на историята.

17:16 Човек е **безумен,** ако харчи много пари за образование, а намеренията му не са сериозни. За да се учи добре, човек трябва да бъде силно мотивиран, да има „желание да учи“ (Мофат).

Друго и по-вероятно значение на притчата е следното: глупакът не бива да харчи пари за мъдрост, ако преди това няма способността да проумява нещата. „Защо е това – пари за мъдрост в ръката на безумния, щом няма способност да разбира?“ (Бъркли). Той си мисли, че може да си **купи мъдрост,** както си купува хляб. Не си дава сметка, че трябва да има разумно сърце.

17:17 Истинският приятел **обича** в беда също както в благополучие. Често едва в трудни времена може да се види кои приятели са истински верни. Една колоритна бележка от Библията на Д. Л. Муди гласи: „Истинският приятел е като бръшляна – колкото по-голяма е разрухата, толкова по-плътно се прилепва.“[27]

Като брат се явява в беда. Една от най-големите привилегии на братските отношения е, че когато имаш най-голяма нужда, винаги има кой да застане до теб.

Не е трудно да открием Господ Иисус в този стих.

И минута няма,
през която Той над нас не бди –
ни една, ни една!
Нито толкоз тъмна нощ, в която
да не ни развесели –
ни една, ни една!

Джонсън Оутман

17:18 Този стих допълва предходния, като показва, че любовта не бива да бъде лишена от проницателност. Би било проява на лоша преценка да се съгласим да гарантираме за дълговете на свой приятел в случай, че не може да ги плати сам. Всеки, който се нуждае от **поръчител,** е рисков кредитополучател. Защо да ставаме **поръчители** за лоши кредити?

17:19 Човекът, **който обича препир-**

ня, обича престъпление и обратното. Онзи, **който въздига вратата си,** е такъв, който (1) говори надменно (Мофат); (2) шумно парадира с богатството си; или (3) живее луксозно и може би над възможностите си. Такъв човек сам си търси унищожението.

17:20 Коварното сърце никога не печели и **лукав език** никога не благоуспява. Те предизвикват беди и пречат на щастието.

17:21 Родителят на безчувствения глупак живее със **скръб. Няма радост** да бъдеш **баща** на „нехранимайко".

17:22 Тук отново научаваме, че нагласата на ума на човека е тясно свързана с възстановяването му от болест или нещастен случай. Веселието е мощно целително средство. **Унилият,** печален **дух** изцежда жизнеността на човека.

В бележка под линия към този стих във превода Бъркли е коментирано: „Актуална, ненадмината терапия."

> Съвременните лекари твърдят, че смехът от сърце е изключително полезно упражнение. Те казват, че когато избухнете в бурен смях, диафрагмата се спуска дълбоко надолу в коремната кухина и белите ви дробове се разширяват, което значително увеличава поеманото количество кислород. Същевременно, разширявайки се настрани, диафрагмата подлага сърцето ви на нежен ритмичен масаж. Този благороден орган реагира, като започва да бие по-бързо и по-силно. Циркулацията на кръвта се ускорява. Стимулират се всички вътрешни органи – черен дроб, стомах, панкреас, далак и жлъчен мехур – цялото ви тяло получава укрепващ масаж. Всичко това потвърждава казаното за смеха преди повече от 2000 години от този мъдър древен грък, Аристотел: „Това е безценно за здравето телесно упражнение."[28]

Но не всеки смях е здравословен. Хауърд Полис, професор по психология в университета в Тенеси, твърди, че когато смехът и усмивката се използват по агресивен начин – за подигравка, за присмех, за да накараме някого да се почувства неудобно – те са „нездравословни" и в действителност могат да нанесат повече вреда на онзи, който се присмива, отколкото на обекта на присмеха.

Унил дух изсушава костите. Блейк Кларк е съгласен с това:

> Емоциите могат да ви разболеят. Те могат да предизвикат косата ви да пада на кичури, да причинят непоносимо главоболие, да задръстят дихателните пътища, да накарат очите и носа да текат от астма и алергии, да сковат гърлото ви с ларингит, да причинят силни обриви по кожата, дори да предизвикат падане на зъбите. Емоциите могат да поразят вътрешностите на човека с язви и тумори, да предизвикат помятане на жените, да направят мъжете импотентни – и още куп други злини. Емоциите могат да убиват.[29]

17:23 Безбожният приема подкуп от пазвата, за да повлияе на решението на съдията в своя полза.

17:24 Разумният човек поставя **мъдростта** като цел пред очите си и върви право към нея. Безумният няма определен стремеж. Вместо да търсят мъдрост, за което е нужна дисциплина, **очите** му блуждаят във фантазии по целия свят.

17:25 Една от най-големите скърби в живота е да бъдеш родител на дете, което причинява само **тъга ... и горчивина.**

17:26 Да се глобява праведният също не е добре, още повече да бъдат бити благородните за правото. И все пак това извращаване на правосъдието се случва всеки ден.

17:27 Който пести думите си, е умен и хладнокръвният е благоразумен. Необмислената реч и бързата избухливост издават повърхностен характер.

17:28 Не можеш да съдиш, че някой е **безумен** само по вида на лицето му; той може да изглежда много мъдър. „Със затворена уста безумният може да бъде считен за разумен“ (Мофат).

„Понякога“, пише Джеймс Г. Синклеър, „е по-добре да държиш устата си затворена и да оставиш хората да се чудят дали не си глупак, отколкото да я отвориш и да разсееш всяко съмнение.“

18:1 Трудностите в тълкуването на тази поговорка са очевидни от многото различни предложени интерпретации.

Човек, който се отлъчва, търси своето си желание и се противи на всеки здрав разум. Това е вълкът-единак, който е решен да следва своя собствен път дори ако той е в противоречие с изпитаното знание или одобрените методи. С налагането на собствената си воля той плюе в лицето на благоразумието и мъдростта.

Преводът на РИСПБ е съвсем различен: „Отчужденият търси повод да се разбунтува срещу всеки здрав разум.“ С други думи, човекът, който е изпаднал в отчуждение, си търси оправдания за всевъзможни безотговорни действия.

Преводът на Нокс е донякъде сходен и не се нуждае от обяснение: „Никой не си намира така бързо извинение, както онзи, който се е скарал с приятел; той е винаги виновен.“

Еврейските коментатори възприемат притчата като препоръка за живот, отделен от греха и безумието. Човекът, който прави това, желае най-доброто за себе си и е изпълнен с цялата истинска мъдрост. Но това тълкуване не е особено вероятно, макар и да е вярно само по себе си.

18:2 **Безумният** отказва да слуша благоразумните хора; той се вълнува **само** от **това, да изявява сърцето си** или да показва какъв е.

18:3 **С идването на безбожния идва и презрение и с позора идва и безчестие.** Това е друг начин да се каже, че външно видимият срам и безчестие следва по петите вътрешната злина и подлост.

18:4 В най-общ смисъл **думите от устата на човека** не го издават. Те **са дълбоки води,** които крият истинските му мисли и мотиви.

За разлика от тях, **изворът на мъдростта е** леещ се, **бликащ поток** – посланието на мъдростта е ясно и открито.

Според Мофат стихът казва, че думите на мъдрия човек са дълбок вир, стремителен поток и извор на живот. Те са дълбоки, а не плитки; течащи, а не застояли; освежителни, а не блудкави.

18:5 Тук Бог осъжда изопачаването на моралната преценка. **Да се показва пристрастие към безбожните,** означава да се толерира тяхната поквара. Да се лишава **праведният** от справедливост, означава, както се изразява Лауъл, да се поставя истината на ешафода, а злото – на престола.

18:6 Гръмогласният глупак постоянно си търси **боя** или си навлича неприятности. Пияницата е особено добър в това, но всичко, с което може да се похвали, са посинени очи, контузии и рани.

18:7 Речта **на безумния** е неговото падане. Неговият необмислен и нечист език го довежда до окончателната му разруха.

18:8 **Думите на клюкаря са като** вкусни хапки; слушателите с радост ги поглъщат. Сякаш казват: „Хм, хм! Харесва ми. Кажи още!“

18:9 Мързеливият или **небрежен** човек има множество общи черти с **разсипника;** и двамата причиняват големи опустошения и бедствия. Грифитс предупреждава:

> Днес знаем, че именно немарливата изработка на коли, самолети, некачествено строителство и други подобни неща са причината за множество фатални инциденти. Това е вярно и за някои служения,

както и за ръководството на църквата, където небрежното изпълнение на отговорностите може да доведе до разпадане на общността. Църквата може да бъде разрушена от глупава небрежност и леност, също както и от атаки от дявола.[30]

18:10 Името на ГОСПОДА е нарицателно за Самия Господ. Господ е убежище и защита за онези, които се уповават на Него. Затова в моменти на жестоки изкушения призовете Господното име и Той ще ви запази от съгрешаване.

18:11 Богатият човек се уповава на **имота** си за защита. **Във въображението** си той го вижда като **висока стена,** която може да го защити от всякакви опасности. Но богатствата му изневеряват, когато най-много се нуждае от тях.

В ст. 10 виждаме факт, а в ст. 11 – въображение. Праведният човек от ст. 10 вярва във факт, а богатият от ст. 11 – в измислица.

18:12 Гордостта е стъпила с единия крак в гроба, а с другия – на бананова кора. Смирението върви безопасно към славата. Уилиям Лоу ярко описва този контраст: „Не гледайте на гордостта само като на неподобаваща черта на характера, нито на смирението само като на прекрасна добродетел – едното е самият пъкъл, а другото – самият рай.“

18:13 Човек трябва да провери всички факти, преди да даде мнението си. В противен случай ще бъде засрамен, когато всички подробности излязат наяве. Всеки въпрос има две страни – всеки развод, всеки конфликт и т. н. Не се съгласявайте с никого, преди да сте изслушали и другата страна.

18:14 Духът на човека може да издържи на всякакви физически немощи, но далеч по-трудно е да се понася **унил дух.** Емоционалните проблеми често са далеч по-сериозни от физическите болки.

Д-р Пол Адолф разказва за една възрастна пациентка, която благополучно се възстановявала в болница от счупване на бедрената става. След като оздравяла, тя била преместена в старчески дом. След няколко часа общото физическо състояние на пациентката рязко се влошило и тя умряла за по-малко от един ден – „не от счупено бедро, а от разбито сърце.“[31]

Един човек, който много храбро бил понесъл ужасите на концентрационния лагер, след освобождаването си разбрал, че доносът срещу него е бил направен от собствения му син. „Това откритие го срина и той умря. Той можа да понесе атака от врага, но атаката от онзи, когото обичаше, го уби.“

18:15 Мъдрият човек никога не спира да се учи. Умът му е винаги отворен за наставление и **ухото** му е внимателно да слуша **знание.**

18:16 Подкупът или паричният **подарък,** който **човек** предлага, го отвежда в присъствието на онези, на които иска да повлияе.

Също така е вярно – което понякога се подкрепя с тази притча – че духовната дарба на даден човек му осигурява възможности да я упражнява. Ако той например може да поучава или да проповядва Словото, ще има много благоприятни възможности да го прави. Но това не е смисълът на този стих.

18:17 Когато някой човек ни разказва някакъв случай от своята гледна точка, той звучи много убедително и ние сме склонни да му повярваме. Но когато дойде **ближният му** и му зададе няколко насочващи въпроса, може да се окаже, че все пак не е бил прав.

18:18 Когато вярващите в старозаветни времена хвърляли **жребий,** те всъщност се обръщали с молба към Господа да разреши въпрос, който надхвърлял способностите им. **Жребият** осигурявал справедливо и мирно разрешаване на спорове между силни съперници, които иначе биха търсили решение чрез сила.

И ние трябва да оставим Господ да

бъде окончателният Съдия, когато имаме проблеми с другите. Това става не чрез хвърляне на жребий, а чрез четене и покорство на Библията, изповядване на греховете си един пред друг, молитва и вътрешното свидетелство на Духа.

18:19 Конфликтите между близки роднини често са най-трудни за разрешаване. По-лесно е да завладееш **укрепен град,** отколкото да постигнеш помирение между **излъгани братя.** Техните **разногласия са като резета на крепост** – студени, здрави и непоклатими. Гражданските войни винаги са най-жестоки.

18:20 Понякога казваме, че човек трябва да си сърба попарата – да понесе последиците от действията си и думите си. Ако думите му са били благотворни, те ще му донесат удовлетворение. Той ще получи награда в зависимост от вида на говоренето си.

18:21 Езикът има голям потенциал за добро и зло. Онези, които обичат да го използват много, трябва да бъдат готови да понесат последиците.

18:22 Тук под **„жена“** се има предвид **„*добра* жена“.** Човекът, който намира ***добра* жена,** намира съкровище. Богобоязливата невеста, която е добър помощник, е белег за Господното **благоволение.**

18:23 Сиромасите често говорят меко, скромно, умолително. Богатите, от друга страна, могат да им отговарят грубо и да бъдат арогантни. Но не всички богати хора имат лоши обноски!

18:24 Тук отново срещаме притча, която има множество тълкувания.

В ПБКДж, НИПБКДж и СИ текстът гласи: „Който желае да има приятели, трябва и сам да бъде дружелюбив.“ Според този превод мисълта е, че приятелското отношение печели приятели, както и че някои приятели са по-близки от други.

Други преводи (РИВ, АСПБ, НАСПБ, ПБДжНД) казват, че **човек,** който има **много приятели идва до унищожение, но има приятел, по-близък и от брат.** Това значи, че е по-добре да имаш един истински приятел, отколкото множество приятели, които ще те дърпат надолу.

РИСПБ гласи: „Има приятели, които се преструват на такива, но има и приятел, който е по-близък от брат.“ Това описва контраста между приятелите само за ядене и пиене и онези, които са верни и в добро, и в зло.

За щастие всички версии са единни по отношение на втората част – че **има приятел, по-близък и от брат.** Г. Кемпбъл Морган пише:

> Всички размисли за този велик стих в крайна сметка водят до едно място, до Една Личност. Той е Приятелят на грешниците. Тук коментарите секват. Нека сърцето се удивлява и прекланя.[32]

19:1 Тук контрастът е между беден, но честен човек и непочтен (и може би богат) **безумен,** който изкривява истината. **Сиромахът** има всички предимства пред **безумния;** той е далеч по-добре във всяко отношение.

19:2 Не е добре за душата да бъде без знание. Такъв човек знае какво иска да направи, но не знае как да го направи и така се оказва неподготвен.

Бързането само влошава положението му. В своята припряност той няма време да потърси напътствия или да ги следва, след като са му дадени, и така изгубва посоката си и започва да се върти в кръг.

19:3 Когато хората разсипват живота си, те се обръщат и обвиняват за това Господа. Така например Адам се опитва да прехвърли вината на Бога с думите: „Жената, която Ти си ми дал с мен...“ (Бит. 3:12).

По-често, отколкото предполагаме, отстъплението се дължи на морално падение. Човек изпада в някакъв грях и после, вместо да го признае и да го ос-

тави, той се отвръща от християнската вяра и **негодува против ГОСПОДА.** У. Ф. Аденей коментира: „Чудовищно е да обвиняваме Божието провидение за последиците от действията, които Той е забранил."

19:4 Фактът, че **богатството прибавя много приятели,** е доказателство за вродения егоизъм на човешкото сърце. **Сиромахът бива оставен от приятеля си,** защото такъв приятел търси връзки само с онези, от които би могъл да има полза.

19:5 Който лъжесвидетелства или постъпва нечестно по друг начин, със сигурност ще бъде наказан от Господа, дори и ако не го хванат в този живот.

19:6 Благородният тук означава щедър човек или човек с власт. **Мнозина** се стремят да спечелят приятелството му с надеждата да използват услугите му. Хората са склонни да се отнасят приятелски към онези, от които се надяват да се облагодетелстват.

19:7 Роднините на **сиромаха** често го изоставят. **Колко повече** му обръщат гръб **приятелите му.** Той прочувствено ги умолява за помощ и състрадание, **но тях ги няма.**

19:8 Стремежът към мъдрост и здрав **разум** е от най-голям личен интерес. **Благоразумието** и проницателността са сигурен път към успеха.

19:9 Не бива да се изненадваме колко често се повтаря това. Все пак една от Десетте заповеди се отнася именно за лъжесвидетелството (Изх. 20:16).

19:10 Разкошът не подхожда на безумен. Той не знае как да се държи в културна и изискана обстановка. Нито пък робът знае какво да прави, когато получи власт. Той се държи арогантно с предишните си началници.

19:11 Разумният човек знае как да се владее. Той може милостиво **да подминава** неправдите, когато някой го онеправдава. Великодушието, което Давид често е проявявал към Саул, е добра илюстрация на тази притча.

19:12 Гневът на царя, като реването на лъв, предупреждава нарушителите за надвиснала опасност. **Благоволението му** към покорните поданици **е** приятно и освежително **като роса на тревата.**

В Римл. 13:1–7 апостол Павел излага тези два аспекта на държавната власт и предупреждава: „Затова е необходимо да се покорявате не само поради страх от гнева, но и заради съвестта" (ст. 5).

19:13 Две от нещата, които правят семейния живот ужасен, са своенравният **син** и заядливата **жена.** Първият носи скръб на **баща си,** а втората е досадна като постоянно капане на вода върху ламарина.

19:14 Човек може да наследи имоти и пари **от бащите,** но само **ГОСПОД** може да даде **благоразумна жена.** Тя е специален подарък от Бога.

Това ни напомня за почти приказната женитба на Исаак и Ребека, за която е казано: „От Господа стана това" (Бит. 24:50). Този брак е бил уреден в небето.

19:15 Леността е като опиат, който **хвърля** човека **в дълбок сън. Нехайната душа** сама се излага на бедност и **ще гладува.**

Това е вярно и по отношение на изучаването на Библията и молитвата.

19:16 Който пази заповедта на Господа, прави най-доброто за себе си – и в близък, и в далечен план, и физически, и духовно. Който живее безотговорно и лекомислено, **ще умре.**

19:17 Да дадеш на сиромаха, означава да **заемеш на ГОСПОДА.** Бог не само ще върне взетото назаем, но и **ще отплати** с голяма лихва. Дори и чаша вода, дадена в Неговото име, ще бъде възнаградена (Мат. 10:42). Хенри Бош илюстрира тази истина със следната случка:

> Веднъж един баща дал на момчето си половин долар и му казал, че може да

прави с него каквото си поиска. По-късно попитал момчето какво е направило с парите, и то отговорило, че ги е дало назаем на някого. „Имаш ли сигурна гаранция?“, попитал го баща му. „Да, дадох ги на един беден просяк, който изглеждаше много гладен!“ „Колко си глупав. Никога няма да си ги получиш обратно!“ „Но, тактко, аз имам най-сигурната гаранция, защото Библията казва, че който е дал на сиромаха, е заел на Господа!“ Като размислил за това, бащата, който бил християнин, останал толкова доволен, че дал на сина си още половин долар! „Ето!“, казало момчето. „Казах ти, че ще си ги получа обратно, само че не знаех, че ще стане толкова бързо!“[33]

Каквото похарчим за себе си, губим.
Но като съкровища несметни
печелим, каквото на Тебе заемем –
Ти си, който даваш всичко.

Кристофър Уордсуърт

19:18 Възпитавай **сина си, докато** все още е млад и податлив на корекция. Телесното наказание, прилагано справедливо и в атмосфера на истинска любов, не само няма да му навреди, но точно обратното – ще му принесе огромна полза.

Втората фраза: **„но не надигай душата си да го умъртвиш“** означава, че не бива да допускаш душата му да бъде умъртвена, като пропускаш да го наказваш. Снизходителността към злото у него е жестокост. Това, разбира се, би могло *също така* да означава: „Не се разгневявай дотолкова, че да изпаднеш в опасността да го нараниш.“

19:19 Избухливият човек ще **бъде наказан** за яростта си. Дори **ако го избавиш** от последиците на буйния му характер, скоро той отново ще изпадне в ярост и тогава **ще бъде по-лошо.**

19:20 Слушай здравия разум **и приемай наставление** отрано в живота си, за да станеш мъдър на по-късна възраст. Както е казал някой, „мъдростта е дългосрочна инвестиция.“

19:21 В главата на човека се въртят всякакви **мисли,** но онова, което ще се сбъдне, са целите **на ГОСПОДА.** „Човек си има своята злина, но Бог си има Своите начини.“ В крайна сметка човек не може да постигне нищо против истината (2 Кор. 13:8).

19:22 Преводът на Дарби на този стих е безценен: **„Милосърдието** на човека е неговото обаяние; **и сиромах е по-добър от лъжец.“** Качеството, което те кара да обикнеш някой човек, е неговото **милосърдие.** То го прави желан за приятел. **Сиромах,** който не може да предложи нищо освен състрадание, **е по-добър** от богаташ, който обещава помощ, но никога не я предоставя.

19:23 Страхът от ГОСПОДА е пътят към **живота. Който го има,** има всички основания да бъде доволен. Той няма да бъде постигнат от гибел.

19:24 Ленивият топва ръката си в чинията и дори не я връща обратно към устата си. Успява да се протегне до купата с пържени картофи, но е твърде **ленив,** за да ги вдигне до устата си. Те са много тежки.

19:25 Дори **ако биеш присмивача,** той няма да се промени, но поне би послужило за урок на някои възприемчиви наблюдатели. Това ни напомня за 1 Тим. 5:20: „Онези, които съгрешават, изобличавай пред всички, за да имат и другите страх.“

Не е необходимо да биеш **благоразумния.** Една изобличителна дума ще го накара да поправи грешката си и така той ще стане по-мъдър.

19:26 Син, **който съсипва** или злослови **баща си и** изгонва **майка си** от дома ѝ, навлича **срам и позор** и на себе си, и на съкрушените си родители. Това е благодарността му за всичко, което те са сторили за него.

19:27 Тази притча е като диамант –

накъдето и да я обърнеш, блести с нова светлина. Трите най-вероятни тълкувания са следните:

Според ПБКДж, РИВ, СИ значението е: „Отличен съвет към младите хора в училища и университети, където Библията е подложена на атака! По-добре да жертваш обучението в университета, отколкото да се подложиш на масиран огън от съмнения и отричане.“

РИСПБ и Бъркли превеждат: „Престани, сине мой, да слушаш наставление, а да се отклоняваш от думите на знанието.“ Няма никакъв смисъл да получаваш добро наставление, ако нямаш намерение да го изпълняваш. Губиш и своето време, и времето на учителите си, и увеличаваш бремето на вината си. „По-добре да не знаеш, отколкото да знаеш и да не изпълняваш.“

Третото тълкуване е предупреждение: „Престани да слушаш наставление, сине мой, и ще се отклониш от думите на знанието“ (НИПБКДж).

19:28 Негоден свидетел се присмива на правосъдието – освен когато *той* е изправен на съд! Той алчно **поглъща** или сипе **грях.** Това напомня описания от Елифаз човек, който пие беззаконие като вода (Йов 15:16).

19:29 Докато **присмивачите** и **безумните** играят на сцената пред публиката на човешката история, **присъдите** и наказанията ги чакат зад кулисите. Когато завесата се спусне, ще се състои неизбежната среща.

20:1 Виното действително прави хората за посмещище, но мисълта тук е, че то ги превръща в присмиватели и подигравателі. Спиртното питие ги прави крамолници.

Виното се приготвя от грозде, а спиртното питие – от зърно. И двете съсипват живота на човека. Най-напред човек започва да пие в компания, после става пияница и накрая – алкохолик. Той се опитва да се отърси от този навик, но е като окован с вериги от него. Христос дава силата за разчупване на тези окови, но преди това човекът трябва да иска да се освободи.

20:2 Когато **царят** се разгневи, дворецът му се изпълва със страх. Този страх е **като реване на лъв** – предупреждение за надвиснала опасност. **Който раздразня** царя, излага **живота си** на смъртна опасност.

Поуката за нас е в Римл. 13:4: „Понеже тя (властта) е Божия служителка за твое добро. Но ако вършиш зло, да се боиш, защото тя не носи напразно меча, понеже е служителка на Бога, отмъстителка за наказание на този, който върши зло.“

20:3 За почтения човек е важно **да страни от** кавги. **Глупакът** не си намира място, ако не се скара с някого.

20:4 Времето за оран в Израел е през ноември и декември, когато духа предимно северен вятър. **Ленивият** използва студеното време за извинение на бездействието си. Без оран обаче няма да има и сеитба, а без сеитба няма как да има жетва. Той ще излезе да търси зърно в нивата си и ще се чуди защо няма.

20:5 Мислите и **намеренията на човека** често са скрити дълбоко в съзнанието му. Общо взето той не ги разкрива. **Но разумният** знае как да **ги извади** с помощта на мъдри въпроси. Добрият съветник например може да помогне на човек да извади на светло нечистите си мисли и така да ги излекува.

20:6 Не е трудно да намериш хора, които *се хвалят,* че са верни, но съвсем друго е **да намериш** такива, които *наистина* са достойни за доверие. Има разлика между това, какви са хората в действителност, и онова, което те искат другите да мислят за тях.

20:7 Праведният ходи в честност и **чистота. Децата му** получават достойно наследство и се ползват от неговия живот и пример.

20:8 Цар, който седи на съдийски

престол, пресява **всяко зло с очите си.** Когато Христос седне на Съдийския Си престол, всевиждащите Му очи като огън ще пронижат всяка неискреност и ще пресеят всяко доказателство.

20:9 Никой не може да се очисти от грях със собствени усилия. **Кой може да каже: Очистих сърцето си, чист съм от греха си?** Ако човек мисли, че е чист, той е жертва на чиста самоизмама.

Но чрез скъпоценната кръв на Христос има очистване. Истинските вярващи са „изпрали дрехите си и са ги избелили в кръвта на Агнето" (Откр. 7:14).

> Кръвта е, която ни заплати свободата
> и пурпурните ни петна избистри.
> Предизвикваме и ада, и земята
> да покажат
> един грях, който тя не може да очисти.
>
> *Огъстъс Топлейди*

20:10 Бог мрази измамни **грамове** и **мерки.** Това включва всеки нечестен начин да се облагодетелстваш за сметка на другите. Например номера на бакалина да натиска с пръсти везната, докато тегли месото. Това включва дори практиката да прилагаме към другите по-строги стандарти отколкото към себе си.

20:11 Характерът на човека се разкрива рано в живота му. Някои деца са злобни, докато други са мили. „Детето е баща на мъжа." Характерът му се пренася и в зрелостта му, за добро или за зло.

20:12 ГОСПОД е създал **слушащото ухо и гледащото око.** Какво друго може да означава това, освен че те принадлежат на Него и трябва да се използват за Негова слава?

20:13 Не прекалявай със **спането, за да не** свършиш в приюта за бедни. Ставай и върви да работиш. Ще спечелиш пари да си платиш наема, да си купиш храна и да дадеш за Господното дело.

20:14 Това е стар трик на купувача. Докато разглежда употребяваната кола, той гръмко недоволства от изкривените ламарини, износените гуми, шумния двигател, отвратителния цвят. **„Лошо! Лошо!"** Продавачът не разбира, че това е трик и наивно намалява цената. Купувачът му дава парите, после отива и се хвали на приятелите си каква страхотна сделка е направил.

20:15 Човек може да носи златни бижута и **скъпоценни камъни,** но най-добрата украса е мъдрата реч. Украсявайте се с нея!

20:16 Вземи дрехата на този, който става поръчител на чужд човек, вземи му залог заради чужденците. Всеки, който е достатъчно глупав да дава финансови гаранции за хора, които не познава, се излага на опасен риск. Ако имате делови отношения с такъв човек, уверете се, че има достатъчно допълнителни гаранции, за да бъдете предпазени, в случай, че не изпълни задълженията си или фалира. Този съвет е особено важен, ако чужденецът е неморален човек.

20:17 Всяко нечестно придобито богатство може да носи моментно задоволство, но в крайна сметка се оказва неприятно и мъчително като пълна шепа **камъчета в устата.** Този стих осъжда подаването на фалшиви данъчни декларации, скалъпването на неверни отчети за разходи, подкупването на чиновници, слагането на етикети с невярно съдържание и рекламирането на качества на продуктите, които те всъщност нямат.

20:18 Добре е да събереш много съвети, преди да замисляш каквито и да било **намерения.** Никой военачалник не обявява война, без предварително да се консултира с други военни експерти.

20:19 Клюката разкрива поверителните неща. **Затова не се свързвай с** клюкар, защото, ако той говори пред теб против други, можеш да бъдеш сигурен, че ще говори и пред други против теб.

20:20 Според Мойсеевия закон човек, който злослови родителите си, заслужа-

ва смъртно наказание (Изх. 21:17). Това в днешно време би следвало да подтикне към размисъл онези млади хора, които се държат враждебно към родителите си. Ако тази горчивина не бъде изцелена, тя ще донесе мрак в настоящия им живот и вечна гибел.

20:21 Блудният син получава своя дял от **наследството ... набързо,** но и го губи също така бързо. Но принципът, разкрит в тази поговорка, важи и за всички начини за бързо забогатяване. Лесно придобитото лесно се губи.

20:22 Не търси отплата за враговете си. Отмъщението е на Господа. Той ще отплати. **Почакай ГОСПОДА. Той ще те избави** и ще отмъсти за теб.

20:23 Адам Кларк работел за един търговец на копринени платове, който му казал да разтяга плата, докато го мери за клиента. Отговорът на Адам бил: „Вашата коприна може и да се разтяга, господине, но моята съвест – не." Години по-късно Бог удостоил Адам Кларк със способността да напише широко използван коментар върху Библията.

20:24 Този стих набляга на Божия суверенитет, а не на свободната воля на човека, макар че и двете са реални факти. Тук мисълта е, че Бог е върховен господар над човешките дела и че Той знае кое е най-доброто за нас. Затова би трябвало да търсим напътствие от Него, а не да се опитваме да бъдем господари на съдбата си и да определяме сами **пътя си.**

20:25 Примка е за човека да казва прибързано: Посвещавам! – и след като е дал клетви, да размисля. Опасно е да посвещаваме нещо на Господа, а после да премисляме решението си. Преди да даде **клетва,** човек трябва да бъде сигурен, че е в състояние да я изпълни, и че е решен да го направи.

20:26 Мъдър цар не насърчава **безбожните.** Той **докарва върху тях колелото** за вършеене – отлъчва ги от праведните, извежда ги на съд и ги наказва.

20:27 Общоприетото е, че в този стих изразът **„духът на човека"** се отнася за съвестта. Тя ни е дадена от **ГОСПОДА** да ни служи като **светило,** което осветява мислите, мотивите, чувствата и действията. Тя одобрява или осъжда най-вътрешните мисли и намерения на нашия живот (вж. Римл. 2:14, 15).

20:28 Водач, който се характерира с **милост и истина,** ще спечели уважението и подкрепата на своите подчинени. Той поддържа своята власт чрез **милост,** а не чрез тирания.

20:29 Славното **украшение на младите мъже е силата им,** докато **бялата коса на старците** се свързва с мъдрост и опит. Всяка църква се нуждае както от сила за служение, така и от зрелост за мъдър съвет.

20:30 „Удари, които нараняват, очистват злото; и удари – най-вътрешните части на тялото."

Изглежда мисълта тук е, че от телесното наказание има полза за победа над моралното зло. Детето си спомня болката от последния пердах, когато се изкушава да открадне от портмонето на майка си.

21:1 Също както водопроводът или каналът направляват **водните потоци,** така и **ГОСПОД** управлява и насочва мислите и действията на **царя.** Това е насърчение за християните, които живеят в страни с репресивни правителства, или за мисионерите, които разпространяват благовестието във враждебни страни.

21:2 Човекът не е компетентен да преценява своя живот или служение; той съди по онова, което се вижда отвън. **ГОСПОД претегля** мислите и мотивите на човешките **сърца.**

21:3 ГОСПОД не се радва на всеизгаряне и **жертва** така, както на послушанието на Неговия глас (1 Царе 15:22). Бог не е ритуалист. Той иска вътрешна реалност.

21:4 В тази притча са изброени три

неща, които са грях в очите на Бога: **надменно око,** т. е. външният израз на гордостта; **горделиво сърце,** т. е. вътрешният източник; и **светилото на безбожните,** което означава тяхното благополучие, щастие, живот или надежда.

21:5 Тук онези, които работят усърдно, са противопоставени на онези, които се стремят да забогатеят за един ден. Едните получават уверение за **изобилие,** другите – за **бедност.**

21:6 Онези, които търсят да забогатеят чрез измама и **с лъжлив език,** гонят вятъра. Те преследват нещо, което ще се изплъзне от ръцете им, и загиват, докато го гонят. Те са като пътник в пустинята, който преследва мираж, който в крайна сметка ще се окаже примка на **смъртта.**

21:7 Насилието на безбожните ще ги завлече, защото отказват да вършат правдата. Във вселената действа морален принцип, който гарантира, че насилието, злините и несправедливостта няма да останат ненаказани. Никога!

21:8 „Пътят на виновния човек е много крив, а делото на чистия е право" (ПБДжНД). Вината кара човека да лъже, да се крие, да се преструва, да се страхува и да мами. Онзи, който е изповядал и изоставил греховете си, няма какво да крие; той може да ходи в светлина.

21:9 Къщите в библейските земи имали плоски покриви. Тази поговорка казва, че би било по-добре да живееш сам в някой тесен ъгъл на един от тези покриви, изложен на жега, студ, дъжд, сняг, вятър и градушка, отколкото да живееш в къща, споделена със заядлива, своенравна жена. Бурите отвън могат да бъдат по-поносими от ураганите вътре.

21:10 Душата на безбожния винаги крои някаква нова злина и безмилостно я изпълнява против ближния си. Така неговият грях е едновременно преднамерен и безмилостен. Съвременните социологически извинения за престъпленията са просто безпочвени.

21:11 Въпреки че **присмивателят** може и да не научи нищо от наказанието, което получава, наивният човек ще го види и ще бъде предупреден. **Мъдрият** няма нужда да бъде наказван; той ще се поучи от обикновено наставление.

21:12 Праведният Бог **наблюдава дома на безбожния и довежда безбожните до унищожение.** Бог наблюдава внимателно делата на безбожните; в определеното време Той задейства лоста, който докарва върху тях гибелта им.

21:13 Богатият човек от Лука 16:19–31 е бил крайно незаинтересован от отчаяната нужда на просяка пред портата си. В отвъдния си живот той самият вика за облекчение, но викът му остава без отговор.

21:14 Библията често съобщава факти, без да ги одобрява. Тук тя посочва, че разгневеният човек ще бъде успокоен ако виновникът му пъхне в ръцете **дар,** и изпадналият в ярост ще бъде умилостивен от **подарък,** пуснат в джоба му.

21:15 Радост е за праведния да върши правда, а ужас е за тези, които вършат беззаконие. Това е илюстрирано от Второто пришествие на Христос. Тогава изкупените ще ликуват, но за другите ще бъде ден на ужас (2 Сол. 1:6–9).

21:16 В Притчи срещаме всякакви хора. Този **човек, който се отбива от пътя на разума,** е като скитник в пустинята на греха. За последно го виждаме да **почива в събранието на мъртвите.**

21:17 Вместо да дадат задоволството и удовлетворението, които обещават, **веселбата** и животът в разкош **(вино и масло)** само водят човека до бедност. Те източват финансовите му ресурси и го хвърлят и в духовна сиромашия.

21:18 В Исая 43:3 Бог казва, че дава Египет като откуп за Своя народ Израил. Господ възнаграждава Кир за това, че освобождава юдеите, като му позволява да завладее Египет и съседните царства.

В широк смисъл този стих означава,

че безбожните ще бъдат наказани, за да могат праведните да бъдат освободени.

21:19 Нотка на свещен хумор! Авторът предпочита неудобството, отдалечеността и самотата на пустинята пред това да бъде затворен в една къща със **свадлива,** своенравна **жена.**

21:20 Тук контрастът е между малкото **жилище** на **мъдрия** човек, където има изобилен запас от всякакви блага, и дома на **безумния човек,** където грехът, прахосничеството и разточителството водят до оскъдност.

Това ми напомня за един алкохолик, който продавал мебелите си и друга покъщнина, за да си купува уиски. След като се обърнал към Христос, някой му казал: „Ти не вярваш в тези глупости, че Иисус е превърнал водата във вино, нали?" Отговорът бил: „За водата във вино не знам, но знам, че в моята къща Той превърна уискито в мебели!"

21:21 Идеята тук сякаш е, че онзи, **който** търси **правда и милост,** всъщност получава повече от онова, за което е искал; освен **правдата** получава и **живот, и чест.**

21:22 Мъдрият християнин **събаря крепостта** не с артилерия и бомби, а с вяра, с молитва и с Божието Слово (вж. 2 Кор. 10:4). В духовните битки мъдростта може да постигне онова, което въоръжената сила не може.

21:23 Който може да контролира **езика си,** се спасява от много неприятности. „Така и езикът е малка част, но с големи неща се хвали. Ето, съвсем малък огън, а колко голяма гора запалва! И езикът е огън, светът на неправдата. Между нашите части езикът е, който опетнява цялото тяло и запалва колелото на живота, а сам той се запалва от пъкъла" (Як. 3:5, 6).

21:24 Ако срещнете **безочливо надменен** човек, просто го наречете **„присмивател".** Това **е името му! Името,** разбира се, е нарицателно за характера на човека. „Защото, каквото е името му, такъв е и той" (1 Царе 25:25).

21:25, 26 Ленивият е разкъсван от желанието си за богатства от една страна и от решимостта си да не се напряга от друга страна. Убийствена безизходица! Докато той прахосва времето си в свят на мечти и неизпълнени надежди, праведният работи усърдно и печели пари, за да може щедро да **дава** за достойни каузи.

21:27 Бог се отвращава от даровете на непокаялите се грешници, но Той още повече мрази, когато такъв дар има за цел да го „подкупи" или да Го склони да извини, да одобри или да благослови някакъв нечестив замисъл.

21:28 „Лъжлив свидетел ще загине, но думата на човека, който е чул, ще устои" (РИСПБ). Лъжесвидетелят се кълне пред Бога, че ще говори истината, а после целенасочено нарушава клетвата си. Човекът, който слуша внимателно и отговаря честно, дава непоклатимо свидетелство.

21:29 Наглото **лице** на **безбожния** показва, че той е закоравял в беззаконието си. Челото му е кораво като гранит. **Праведният** е готов да приеме наставление и благодарение на това е в безопасност, понеже **изправя** поведението си.

21:30 Човек е безсилен да надхитри Бога в **мъдрост, разум** или стратегия. Никой от неговите заговори не може да му помогне **срещу ГОСПОДА.** „Ще се изпълнят намеренията на ГОСПОДА" (Ер. 51:29).

21:31 Хората могат да разработват планове, за да си осигурят военен успех, **но победата** в **деня на битката** идва само **от ГОСПОДА.** По-добре е човек да се уповава на Него, отколкото на коне – или на ядрени оръжия – (вж. Пс. 20:7).

Плъмпчър обобщава ст. 30 и 31 така:

Ст. 30: Нищо не успява срещу Бога.

Ст. 31: Нищо не успява без Бога.

22:1 Добро име значи добра репутация и е плод на добър характер. То е по-добро

отколкото голямо богатство, защото е по-скъпоценно, по-силно и по-трайно.

По същите причини и **добрата слава** е по-добра **отколкото сребро и злато.**

22:2 Социалните различия са изкуствени в смисъл, че всички принадлежим към човешкото семейството и всички сме създадени от един и същ Създател. Смъртта заличава класовите различия.

22:3 Благоразумният се оглежда и **се скрива** от идващия съд. Израилтяните правят това в нощта на Пасхата като намазват вратите си с кръвта. Ние го правим, като намираме убежище в Христос.

Безразсъдните **вървят напред** в безумие и „си плащат за него“ (Мофат).

22:4 Смирението и **страха от ГОСПОДА** могат да изглеждат като нещо много скучно и банално, но не ги презирайте, преди да сте ги опитали. Те ще бъдат възнаградени с духовни богатства, божествена чест и изобилен живот.

22:5 Пътят на лъжливия е осеян с всякакви трудности и проблеми. Който пази себе си чист, ще ги избегне.

22:6 Обичайното тълкуване на тази притча е, че ако **възпитаваш детето** си правилно **(в пътя, по който трябва да върви),** то ще продължи добре и в понататъшния си живот. Разбира се, има и изключения, но това остава общото правило. Хенри Уорд Бийчър отбелязва:

> Не е трудно да накараш дете или дърво да растат прави, ако ги възпитаваш, докато са млади, но да ги накараш да се поправят, след като вече си позволил нещата да тръгнат зле, не е лесно.[34]

Сузана Уесли, майката на Чарлз, Джон и още 15 други деца, се придържала към следните принципи при тяхното възпитание: (1) Покори своеволието на детето и така действай заедно с Бога за спасението на душата му. (2) Научи го да се моли веднага щом се научи да говори. (2) Не му давай нищо, за което реве, а да му давай само нещо, което е добро за него, и което то е поискало учтиво. (4) За да се избегнат лъжите, не наказвай нещо, което е било открито признато, но никога не оставяй някое бунтовно или греховно дело да мине незнаказано. (5) Хвали и награждавай доброто поведение. (6) Стриктно изпълнявай всички обещания, които си дал на детето си.

Тази притча може да се разглежда и като призив към родителите да възпитават децата си в съответствие с техните естествени дарби, а не да ги принуждават да усвояват професии или занаяти, към които нямат влечение. В тази връзка Киднър казва, че стихът учи уважение към индивидуалността и наклонностите на детето, но не и към своеволието му.

Тази притча може да се приеме и като предупреждение, че ако възпитаваме детето си в пътя, в който самото то иска да върви, то ще продължи да се разглезва и да подхранва своя егоцентризъм и нататък в живота си. Джей Адамс пише:

> Този стих представлява не обещание, а предупреждение към родителите, че ако позволят на детето си да живее според собствените си желания („антиавторитарно“), не могат да очакват то да промени тези навици, когато порасне. Децата се раждат грешници и когато им се позволи да следват собствените си желания, те съвсем естествено развиват греховните си навици. Тук основната мисъл е, че подобни навици и модели на поведение се вкореняват много дълбоко, ако са били създадени у детето от най-ранната му възраст.[35]

22:7 Парите са сила, която може да се използва за добро или за зло. Твърде често **богатият** я използва за зло и може би точно затова парите са наречени „неправедното богатство“.

Който взема назаем, е роб на заемодателя. Дългът е форма на робство. Той

изисква да се плащат непосилни лихви и така принуждава човека да се съсипва от работа, като ограничава гъвкавостта му и способността му да се възползва от възможностите си.

22:8 Който сее беззаконие, не получава нищо задоволително или достойно. Опитът хора да бъдат подчинени чрез **ярост,** ще бъде осуетен.

22:9 Щедрият човек **ще бъде благословен** за това, че показва човеколюбие към другите. Като споделя благата **си** със **сиромаха,** той придобива блаженство в настоящия си живот и бъдеща награда.

22:10 Когато **присмивателят** не се поправя с наставление, не приема корекция и не взема предвид предупреждението, следващата стъпка е изгонване. **Изгони** го! След като Исмаил бива изгонен от дома, **препирнята,** кавгите и обидите престават (Бит. 21:9, 10).

22:11 Човекът, **който обича чистота на сърцето** и чиято реч е любезна, ще се радва на приятелството на царе. Може би споменатият тук **цар** е самият Бог.

> Думичка, с благост изречена,
> с вълнение, или сълза проляна,
> сърце ранено често е лекувала
> приятел искрен е създала.
>
> *неизвестен автор*

22:12 ГОСПОД запазва **знанието** за истината, за да не изчезне тя никога от земята въпреки огромното желание на демони и хора. Господ **събаря** лъжеученията и разобличава лъжите.

22:13 Ако **ленивият** не може да си намери извинение, за да не отиде да работи, той ще си измисли такова, колкото и смешно да е. Тук той казва, че **има лъв ... насред площадите** на града. Какво ли прави един лъв в града? Най-вероятно става въпрос за обикновена котка!

22:14 Съблазнителните думи на **чужди жени** крият капан, от който е трудно да измъкнеш. Човекът, който се е отдалечил от **ГОСПОДА, ще падне** в този капан. Това ни напомня, че Бог често изоставя хората на греха им, когато тези хора отхвърлят познанието за Бога (вж. Римл. 1:24, 26, 28).

22:15 Пакостите и своеволието са естествени за сърцето на детето, но правилното възпитание може да го спаси от тези пороци. Матю Хенри съветва:

> Децата трябва да бъдат поправяни и дисциплинирани от родителите си; така и всички ние трябва да бъдем възпитавани от своя небесен Отец (Евр. 12:6, 7) и чрез това възпитание да укротим безумието си и да целуваме Неговата тояга.[36]

22:16 Работодателят, който забогатява, като плаща мизерни надници на работниците си, сам ще изпадне в недоимък. Същото ще се случи и с онзи, **който дава на богатия,** вероятно с цел да си осигури неговата благосклонност. Ние трябва да даваме на онези, които не могат да ни се отплатят.

IV. Притчи на мъдрите (22:17–24:34)

А. Думите на мъдрите (22:17–24:22)

22:17 Ст. 17–21 формират пасаж, който въвежда в притчите, представени от 22:22 до 24:22. Тук читателят е призован да **приклони ухото си и** да **чуе думите на мъдрите.** Може би Соломон е събрал някои от тези притчи от други хора, но втората половина на стиха сочи, че някои от тях са негови собствени.

22:18 Човек трябва да **пази** тези притчи в ума си (да ги помни и да им се подчинява) и да ги държи **винаги готови на устните** си (да ги предава и на други).

22:19 Причината Соломон да запише тези притчи е читателите да могат искрено да се уповават на **ГОСПОДА.**

22:20 В РИСПБ този стих гласи: „Не ти ли писах тридесет поговорки на съвет и знание?“ Някои библейски изследователи сочат, че притчите, които следват (до 24:22), могат да бъдат разделени на около 30 групи по следния начин:

22:22, 23	23:22–25
24, 25	26–28
26, 27	29–35
28	24:1, 2
29	3, 4
23:1–3	5, 6
23:4, 5	7
6–8	8, 9
9	10
10, 11	24:11, 12
12	13, 14
13, 14	15, 16
23:15, 16	17, 18
17, 18	19, 20
19–21	21, 22

Преводът Бъркли гласи: „Не ти ли писах преди със съвети и знание ...?“ „Преди“ контрастира с „днес“ от ст. 19.

22:21 Целта на автора е да предаде **думите на истината,** за да могат неговите ученици да са способни да поучават другите, които търсят съвет от тях, или за да бъдат доволни **онези, които** са ги изпратили да се учат.

22:22, 23 Тук започва пасажът, който завършва в 24:22. Никой не бива да се възползва от **бедния** и беззащитен човек. Нито пък е добре някой да показва несправедливост към **страдащия в портата** – това е съдебната зала. Защото Бог защитава делото на бедния и ще накаже богатия потисник и несправедливия съдия.

22:24, 25 Другарството с **гневлив,** сприхав **човек,** е лошо нещо. Човек често заприличва на другарите си. Това може да се окаже примка, защото в миг на страст човек може да съсипе и живота, и свидетелството си.

22:26, 27 Да **станеш поръчител** означава да бъдеш гарант за дълга на някой друг. Това е глупаво. След като не можеш да си позволиш да изплатиш дълга му изцяло, защо да рискуваш да изнесат мебелите от къщата ти и да се изложиш на неудобство и срам?

22:28 Старите граници са последователно подредени камъни, които обозначавали границите на имота на даден човек. Нечестните хора често пъти ги премествали нощем, за разширят имота си за сметка на съседите си.

В духовен план старите граници биха могли да бъдат „вярата, която веднъж завинаги беше предадена на светиите“ (Юда 3). Човек никога не бива да си играсе с фундаменталните учения на християнството.

22:29 Човек, прилежен в работата си, ще се издигне на почетна позиция. **Той няма да** служи на **неизвестни хора.** Това отново ни напомня, че каймакът винаги изплува отгоре. Виждаме тази истина в живота на Йосиф, Мойсей, Даниил и Неемия.

> Височините на великите – достигнати и
> задържани –
> не са постигани внезапно, без борба.
> Но докато техните другари са си спали,
> те са се трудили усърдно през нощта.
>
> *Лонгфелоу*

23:1–3 Тук ни е отправено предупреждение срещу лакомията и преяждането. **Когато ядем с** влиятелен човек, трябва **много** да **внимаваме какво** или *кой* (ПБДжНД) е **пред** нас. Тогава трябва да **сложим нож на гърлото си** – да държим под контрол апетита си за ядене и пиене.

Ст. 3 внушава идеята, че някой би могъл да ни кани да ядем и да пием с цел да ни повлияе по някакъв начин. Тогава това не безкористно гостоприемство, а средство да бъдем използвани за някаква прикрита цел.

23:4, 5 Непрестанната борба **да се обогатим** е форма на **„мъдрост“,** която трябва да избягваме. Това означава

да прекараме живота си, като преследваме фалшиви ценности и разчитаме на краткотрайни неща. **Богатството** си има свой начин да си направи **крила** и да **отлети като орел.**

26:6–8 Друга социална ситуация, която трябва да избягваме! Не гостувай **на онзи, който има лошо око,** на скъперник, на когото му се свиди всяка хапка, която изяждаш. От значение са мислите, а не думите му. Защото, докато ти казва: „Вземи си, ... хапни си още, яж и пий!" той всъщност брои всяка лъжичка, която изяждаш.

ЖБ перифразира тези стихове така:

> Не се обвързвай със зли хора; не търси техните услуги и подаръци. Тяхната любезност е трик; те искат да те използват като своя пионка. Вкусната храна, която ти сервират, ще вкисне в стомаха ти и ти ще я повърнеш. Тогава ще трябва да вземеш назад думите си, с които високо си оценил тяхната „любезност".

23:9 Не се опитвай да поучаваш **безумния,** упорит глупак. Губиш си времето с него. **Той ще презре мъдростта на думите ти.**

23:10, 11 Не отнемай собствеността на някой друг, като **преместваш** тайно **старите** гранични камъни. Не ограбвай беззащитните, като заграбваш нивите им. **Защото** Отмъстителят **им е мощен.** Ще си имаш работа с *Него!* **Той ще защити делото им против теб.**

23:12 Няма лесен начин да придобиеш **поука.** Това изисква дисциплина и усърдие. Не вярвай на рекламите, които обещават успех само „с три лесни урока."

23:13, 14 Не е израз на любов да оставиш **детето** си да расте без контрол. Библията не насърчава снизходителността към греха у детето, а напротив – призовава за наказание **с пръчка** и обещава, че детето **няма да умре.** Това може да означава, че боят няма да го убие, но също и че той всъщност ще го спаси от преждевременна и нелепа смърт. Той **ще избави душата му от Шеол.**

Вместо да накаже своите зли синове, Илий само меко ги упреква: „Защо правите такива неща?" (1 Царе 2:22–25). Той проявява снизходителност, която довежда до разрухата на неговия дом, на свещенството и на цялата нация.

Давид също претърпява провал във възпитанието на децата си. Той никога не наскърбява Адония с корекция (1 Царе 1:6). След като извършва два предателски опита да узурпира престола, той бива екзекутиран от Соломон.

23:15, 16 Бащата се радва, когато синът му има **мъдро сърце** и **устни,** които **говорят** истината. Учителят изпитва същата радост, когато ученикът му се учи на мъдрост и я споделя с другите. И апостол Павел казва: „Понеже ние сега живеем, ако вие стоите твърдо в Господа" (1 Сол. 3:8). А Йоан казва: „За мен няма по-голяма радост от това – да слушам, че моите деца ходят в истината" (3 Йоан 4).

23:17, 18 Има нещо по-добро от това, да завиждаме на благополучието на безбожните – и това е да живеем в постоянна връзка с **ГОСПОДА.** Занимането с безбожните носи обезсърчение; заниманието с Господа носи наслада. Затова поуката е, че трябва да направим близкото общуване с Бога цел на своя живот. Също така нека да помним, че **има** един бъдещ ден на разплата за безбожните и светла надежда за награда на праведните, която никога няма да бъде разочарована. **Бъдещето** продължава след смъртта във възкресението и славния живот в рая.

23:19 Каквото и да правят другите, покорният **син** трябва да приема поука, да **бъде мъдър** и да **насочва сърцето си в** правия път, **пътя** на Бога.

23:20, 21 Има два вида „гуляйджии" – такива, които пият прекалено много, и такива, които ядат прекалено много. И двамата са лоша компания за всеки, който се стреми да води добър живот.

Невъздържаността си взима своето. **Пияницата и гуляйджията** са обречени на сиромашия. Бездействието, което произтича от пресищането, ще **облече** човека в дрипи.

23:22 Младите хора трябва да приветстват съветите на **баща си** и да не се отнасят с презрение към **майка си.** Старите хора имат зад себе си години натрупан опит. Младите трябва да признават това и да се стараят да се възползват от техния опит колкото повече е възможно.

23:23 Трябва да сме готови да платим огромна цена за **истината,** но в никакъв случай да **не я продаваме.** Същото се отнася и за **мъдростта, поуката и разума.** Не бива да жалим усилия, за да се сдобием с тях, но никога не бива да ги отстъпваме за нищо в този свят.

23:24, 25 Нашите съвременни обичаи повеляват: „Подари на баща си вратовръзка за рождения ден, а на майка си – кутия с бонбони." Но синът, който живее мъдро и благоразумно, носи много по-голяма радост на родителите си. Заради това е отправен и призивът: **„Нека се веселят баща ти и майка ти и нека се възхищава тази, която те е родила."**

23:26–28 Горещата молба: **„Сине мой, дай сърцето си..."** въвежда много сериозни предупреждения срещу неморалността и пиянството. Авторът казва: „Слушай ме внимателно и съблюдавай съвета, който ти давам." Проституткатa **е** като **дълбока** замаскирана **яма,** заложена като капан за невнимателните. Тя **е тесен ров,** в който е лесно да паднеш, но е много трудно да се измъкнеш. **Тя причаква като** грабител. Може би изпитва патологична омраза към мъжете и им отмъщава, като ги впримчва чрез измама, както рибарят закача на кукичката си стръв, за да хване рибата. Всеки ден тя обогатява списъка на **неверните** хора, чиито бракове и семейства се разпадат.

23:29, 30 Останалата част на гл. 23 е класическо описание на пияницата. Той трупа на главата си всякакъв вид **горко** и залита от една **скръб** в друга. Животът му е пълен с **кавги,** тъй като постоянно налита на бой. Непрекъснато мърмори и се оплаква, но не му идва на ума, че самият *той* е причина за всичките си проблеми! Тялото му е покрито с натъртвания, рани, синини, причинени от напълно ненужни сбивания. Очите му са замъглени и кървясали. Цяла нощ той седи в кръчмата, поглъщайки едно след друго **подправени** питиета.

23:31, 32 Авторът го предупреждава да внимава да не бъде запленен от бистрото **червено вино,** от приятния му блясък, от това, **че се поглъща гладко.** Но той не слуша и търпи последиците, които са като ухапването на **змия** и жиленето на **усойница** – отровни и болезнени.

23:33, 34 Очите му ще виждат странности – тук може би се загатва за ужасите на алкохолния транс и делириум тременс, тежкото умствено разстройство, предизвикано от продължителната злоупотреба с алкохол. Говорът му е несвързан, извратен и вулгарен. Той се олюлява насам-натам, сякаш е подмятан от вълна в морето, или като кацнал на върха на мачта, която лудо се клати от една страна на друга.

23:35 Някой го е пребил, но когато идва в съзнание, той казва, че **не** го е **заболяло.** Смазали са го от бой, но той **не** е **усетил.** Щом се **събуди,** той веднага замисля да отиде до бара още едно питие.

24:1, 2 Не е мъдро да завиждаш на успехите на злите хора или да пожелаваш тяхната компания. Те имат способността да завличат другите до собственото си ниво. А какво е това ниво? Умовете им вечно замислят **насилие** и разговорите им са свързани с **беда.**

24:3, 4 Тук **домът** може да се разбира като символ на човешкия живот. Истинският живот **се гради** не чрез безбожие, а чрез богоугодна **мъдрост.** Безбожието съсипва живота, а **разумът** му придава

устойчивост. Безбожието го оставя празен; истинското знание го изпълва със **скъпоценно и приятно** обзавеждане.

24:5, 6 Мъдрият човек може да притежава по-голяма сила от силния човек и човекът с мозък е по-силен от човека с мускули. Война може да се води само с **мъдри** съветници и колкото повече са тези **съветници,** толкова по-добре.

24:7 Мъдростта като че ли завинаги е отвъд способностите на **безумния.** Той никога не може да говори с авторитет като старейшините в градската **порта.**

24:8, 9 Онзи, който използва дадените му от Бога способности, за да измисля нови злини, заслужава титлата „майстор на коварството“. **Измислянето на безумие е грях** и закоравелият в своето безбожие арогантен **присмивател** си спечелва презрението на **хората.**

24:10 Един от тестовете за стойността на човека е начинът, по който той се държи, когато е поставен под натиск. Ако се отказва, когато пътят стане труден, той не струва много.

Ако стъпките ми се разколебаят
и се готвя назад да отстъпя,
и от тръните в пустинята ридая –
покажи ми краката Си, Исусе.
Кървящите, с пирони закованите,
покажи ми краката Си, мили Исусе.
И дали тогава ще посмея, о, Христе,
да Ти покажа моите крака, ръце?

Еййми Кармайкъл

24:11, 12 Когато невинни хора са отвеждани към газовите камери, пещите и други средства за екзекуция, когато неродени деца биват избивани в клиниките за аборти, е непростимо да гледаме отстрани и да не се опитаме да ги спасим. Безполезно е да се правим, че не знаем за това. Както казва Данте, „най-горещите места в ада са запазени за онези, които са запазвали неутралност във времената на големи морални кризи.“

Не се ли отнася това за нас, вярващите, на които е поверена добрата новина за спасението? Мъже и жени загиват без Христос. Иисус казва: „Повдигнете очите си и вижте, че нивите са вече бели за жетва“ (Йоан 4:35). Смеем ли да останем неутрални?

Виж как сенките наоколо се удължават,
скоро ясен ден ще се развидели.
Можеш ли изгубени да ги оставиш?
Господ идва – днес ги покани!

Анна Шиптън

24:13, 14 Тук **медът** е използван като символ на мъдростта. И двете са благотворни и **сладки на вкуса. Знай, че такава е и мъдростта за душата ти – ако я намериш, има бъдеще и надеждата ти няма да се отсече.** С други думи, човекът, който намира мъдрост, получава уверение за блестящо бъдеще и изпълнение на всичките си надежди.

24:15, 16 Тук е отправено предупреждение към безскрупулния човек да не се опитва да заграби дома на **праведния.** Може би праведният е бил постигнат от някаква временна беда и безбожният е готов да се нахвърли върху имота му.

Праведният може да **пада** в беда или бедствие **седем пъти,** но той всеки път ще се възстановява. Безбожните могат да се препънат в окончателна разруха дори само от едно-единствено нещастие.

24:17, 18 Добрият човек никога **не** бива да **се радва,** когато противникът му бъде сполетян от беда, или да празнува, когато го вижда да се спъва. **ГОСПОД** ще счете духа на злорадство и отмъстителност за нещо, което заслужава по-голямо наказание от вината на врага.

24:19, 20 Отново сме предупредени да не се разстройваме от привидния успех на **злодеите** и да **не завиждаме на безбожните.** Този път основанието е, че перспективите на безбожните са много лоши. Те не могат да очакват нищо до-

бро. Напротив, светлината на техния живот ще бъде угасена.

24:21, 22 Тази поговорка призовава към почит и уважение към **ГОСПОДА,** а също и към **царя** като Негов представител. Тя съдържа предупреждение срещу онези, които възнамеряват да променят божествено определените институции и да свалят гражданската власт. И двата вида бунт водят до внезапно и невъобразимо **унищожение** на виновните.

Библията учи християните да се подчиняват на човешките власти, докато не се налага да правят компромиси с верността си към Господа. Ако властта им заповядва да не се покоряват на Господа, тогава вярващите трябва да откажат и смирено да понесат последиците. При никакви обстоятелства те не бива да участват в заговори за сваляне на правителства.

Б. Други поучения на мъдрите (24:23–34)

24:23–26 Тук започва нов цикъл от поучения **на мъдрите,** които продължават до ст. 34.

Позорно е **да се показва пристрастие,** когато се отсъжда кое е правилно и кое – погрешно. Съдията, който размива моралните граници, като оправдава виновния, ще бъде проклинан от хората и мразен от народите. **Онези** съдии обаче, **които изобличават** греха, ще бъдат възнаградени от Бога и благославяни от хората. **Онези, които** постановяват честни и справедливи присъди, ще получат целувка на одобрение от народа.

24:27 Както човек трябва да отсече дърветата и да култивира земята, преди да си построи **дом,** така трябва и да сложи живота си в ред, преди да създаде семейство. В този смисъл притчата може да се приеме като предупреждение да не се прибързва с встъпването в брак с всички произтичащи от него отговорности, преди човек да е духовно, емоционално и финансово подготвен.

24:28, 29 Никой не бива при никакви обстоятелства да отправя фалшиви обвинения **против ближния си** или да разпространява лъжи за него. Дори ако ближният ти наистина е извършил тези неща, нямаш извинение да отвръщаш на злото със зло.

24:30–34 Авторът минал **покрай лозето на** мързеливеца и видял, че **всичко** е **обрасло с тръни.** Навсякъде растяла **коприва. Каменната му ограда** била разрушена. Всичко това е един нагледен урок. Когато някой копнее за само още **малко спане,** още **малко дрямка,** още малко прозявка, можем да сме сигурни, че внезапно бъде сполетян от **беднотия,** която ще го връхлети **като разбойник** и **като въоръжен** крадец.

Когато се поддадем на леност в духовната област, нашият живот (лозето) започва да се изпълва с делата на плътта (тръни и коприва). Не се ражда плод за Бога. Духовната ни защита (оградата) пада и дяволът заема здрави позиции в живота ни. Резултатът от нашата студенина и отстъпление е бедност на душата.

V. Притчи на Соломон, събрани от хората на Езекия (25:1–29:27)

25:1 Поговорките в гл. 25–29 са написани от Соломон, но са **събрани** години покъсно от хората **на юдовия цар Езекия.** Броят им е 140. Този брой отговаря на числената стойност на буквите в еврейската форма на името Езекия.

25:2 Слава на Бога е да облича нещо в тайна. Помислете за всички тайни, скрити в природата, в писаното Му Слово, в Неговия промисъл! „Той не би бил Бог“, казва Томас Картрайд, „ако мислите и делата Му не надхвърляха предела на човешкия разум.“

Слава на царете е да издирват нещо. В контекста това вероятно означава, че мъдрият цар винаги ще се стреми да бъде информиран за важните дела, свързани с царството му, и ще разследва подробно,

за да постановява правдиви присъди и да провежда благоразумна политика.

Приложението за нас е, че ние трябва старателно да издирваме духовните съкровища, скрити в Библията.

25:3 Височината на небето изглежда безкрайна, а **дълбочината на земята** сякаш е **неизследима.** Също така има нещо неразгадаемо и в **сърцето на** благородните **царе;** никой не знае точно какво мислят.

25:4, 5 Когато **среброто** се стапя в тигел, **примесът** или нечистотата изплува на повърхността като пяна. Когато тази пяна се отдели, остава разтопен метал, от който **златарят** може да направи фино **произведение. Примесът** тук е символ на **безбожните** съветници в царския двор. Когато те бъдат отстранени, царството **ще се утвърди в правда.**

Първото нещо, което Христос ще направи, когато се завърне да царува, ще бъде да прочисти царството Си от бунт, беззаконие и всяко друго зло.

25:6, 7 Мъдрият човек **не се** самоизтъква в предните редици в царския двор и не търси място сред знаменитостите. Далеч **по-добре** е да бъдеш поканен на по-почетно място, отколкото да го заемеш сам и после да бъдеш публично унижен **в присъствието на** царя.

Този съвет ни напомня за Еремия 45:5: „А ти търсиш ли за себе си големи неща? Не търси ...", както и за думите на Господ Иисус в Лука 14:8–10.

Последната фраза **„когото** (или „какво") **очите ти са видели"** може би е част от следващия стих, както е в РИСПБ: „Онова, което очите ти са видели, не прибързвай да отнесеш на съд …"

25:8–10 Библията осъжда желанието на човека да се съди с ближния си – да се втурва **в съда** за разрешаване на всяка дребна обида. Той може да разкаже всичко, което е видял, и въпреки това да бъде **засрамен** от свидетелството на **ближния си.**

По-разумно е да обсъждаме недоволствата си в личен разговор (вж. Мат. 18:15), а не да ги разнасяме сред околните. Един неизвестен автор ни съветва:

> Появява се малко неразбирателство с някой приятел и ти нямаш куража да отидеш при него и да му кажеш за това насаме, а го споменаваш на някой друг. Забравяш залегналия в Божието Слово принцип и това води до беда. Да говориш за нещо подобно не е добро и в крайна сметка то води до увеличение на отчуждението. Ако само се вслушвахме в този пасаж и ако съобразявахме поведението си с него, щяхме да избегнем много дребнави „причини" за обиди и да си спестим много терзания на ума.

В ст. 10 виждаме опасността да бъдем укорени и от третата страна за това, че не сме отишли пряко при онзи, който ни е обидил, и така да си спечелим **лошото име** на клюкар – или на нещо по-лошо!

25:11 Уместната **дума** е **като златни ябълки в сребърни съдове.** Правилната **дума** е така привлекателна в морално отношение като съчетанието от скъпоценни и красиви метали.

25:12 Златната обица и украшението от чисто злато подчертават физическата красота; така и **мъдрият изобличител** увеличава моралната красота на онзи, който е готов да се учи.

25:13 Обикновено **сняг във време на жетва би** бил бедствие. Тук става въпрос за сняг, прибавен към водата, която пие жетварят на полето.

Както ледената напитка освежава човека в горещ ден, така и **верният посланик освежава онези, които го изпращат.**

25:14 Който обещава **подарък,** но не го донася, е **като облаци и вятър,** които карат хората да мислят, че ще завали, но отминават, **без** да дадат **дъжд.**

Въпреки че тази притча не говори за

духовните дарове, тя има актуално приложение и във връзка с тях. Човек може да претендира, че е велик учител или проповедник, но е много разочароващо, когато не живее според очакванията на хората. Индианците имат поговорка: „Духа ли силен вятър, не чакай дъжд."

25:15 Вежливостта и търпението често могат по-лесно да убедят началника, отколкото ако човек е раздразнен и възбуден. В този смисъл **мек език** може да строши **кости** – той може да постигне повече от силни челюсти и зъби.

25:16 **Медът** е приятен, когато се яде умерено, но прекалените количества от добрите неща водят до призляване. Трябва да ядем, за да живеем, а не да живеем, за да ядем. Лари Кристенсън илюстрира тази истина със следния разказ:

> Едни наши приятели имат осем деца и всички обичат сладолед. В един горещ летен ден едно от по-малките момиченца заявило, че много му се искало да не ядат нищо друго освен сладолед! Другите изразили съгласие и за тяхна най-голяма изненада бащата им казал: „Добре, утре можете да ядете колкото си искате сладолед – нищо друго освен сладолед!" Децата закрещяли от удоволствие и едва издържали до следващия ден. На закуска те се бутали, викайки поръчките си за шоколадов, ягодов или ванилов сладолед – искали пълни супени паници! За закуска в 10 часа – отново сладолед. На обяд – сладолед, този път малко по-малки порции. Когато дошли за следобедна закуска, майка им тъкмо вадела пресни кифлички от фурната и ароматът се разнесъл из цялата къща.
>
> „М-м-м-м!", казал малкият Теди. „Пресни кифлички! Любимите ми!" Той посегнал към шкафа за сладко, но майка му го спряла.
>
> „Забрави ли? Днес е сладоледен ден – нищо друго освен сладолед."
>
> „А, да …"
>
> „Искаш ли да ти сипя една купичка?"
>
> „Не, благодаря. Дай ми да си гребна само една фунийка."
>
> До времето за вечеря ентусиазмът за сладоледената диета бил спаднал сериозно. Докато седели, гледайки пълните купички със сладолед, Мери, чието предложение довело до цялото това приключение, погледнала към татко си и казала: „А не можем ли да заменим този сладолед за коричка хляб?"[37]

25:17 Умереността е необходима не само при яденето на мед, но и при гостуването. Важно е да знаеш кога да си тръгнеш. Има опасност да злоупотребиш с гостоприемството на домакина.

„Колко по-добро е приятелството на Бога от това на хората!", казва Картрайд. „Колкото по-често идваме при Бога, толкова по-добре дошли сме при Него."

25:18 Ето три уместни сравнения за **човек, който свидетелства лъжливо против ближния си:**

- боздуган – размазващ и разбиващ на парчета,

- меч – със своите две остриета,

- остра стрела – пробождаща и разкъсваща.

25:19 Ако силно захапеш нещо със счупен зъб, ще съжаляваш, че си го направил. Така и ако отпуснеш тежестта си на **изкълчен крак,** ще паднеш. Точно така ще се почувстваш и ако се довериш на **неверен човек във време на беда** – ще изпиташ болка и разочарование.

25:20 Да **пееш песни на наскърбено сърце** е предизвикателно, дразнещо и нежелателно. То е неуместно като **събличане на дреха в студено време** или като изливането на **оцет** върху **сода** – предизвиква бурно недоволство.

Кийт Уестън разказва за един свой колега пастор, който правел първото си посещение в болница. „Той намерил един измъчен пациент, на когото и двата крака били вдигнати и опънати с тежести,

двете му ръце били гипсирани, а в едната имало забодена игла за системи. Със своята широка евангелска усмивка той извадил голямата си евангелска Библия и му казал: „Братко, имаш ли радост?“ Уестън казва: „Пасторът така и не ми каза какво му е отговорил пациентът, но не е било особено любезно.“[38]

25:21, 22 Павел цитира тези стихове в Римл. 12:20. Ние можем да победим злото с добро, като отвръщаме на всяка обида или неучтивост с добрина.

Една разлютена съседка повикала една наскоро повярвала жена и избухнала в яростна тирада срещу нейната петгодишна дъщеря за това, че ѝ е стъпкала цветята, че ѝ е счупила прозореца и ѝ е нанесла ред други щети. Когато съседката спряла, за да си поеме въздух, християнката я помолила да дойде в дома ѝ, за да обсъдят въпроса.

Когато съседката пристигнала, на масата били сложени кафе и сладкиши. „О, съжалявам, имате гости.“ „Не“, отговорила вярващата жена, „реших, че можем да поговорим за дъщеря ми на чаша кафе.“ Тя благодарила за храната и помолила Бога за мъдрост. Когато отворила очите си, гостенката ѝ плачела. „Не е твоята дъщеря, а моята“, признала тя. „Не зная защо се нахвърлих върху теб. Просто не мога да се справям с децата си, мъжа си и дома си!“

Веднага щом съседката направила това признание, младата християнка започнала да ѝ говори за Христос. След шест седмици съседката и семейството ѝ вече били новородени.[39]

25:23 Северният вятър донася дъжд; също така и **тайно злословещият език** предизвиква **разгневени лица.** Почти сигурно е, че сърдито гледат жертвите на клюките, но така би трябвало да гледа и всеки, който ги чува. Ако хората изобличават клюкаря, той скоро ще остане без работа.

25:24 Този стих е почти идентичен с 21:9 и е повторен, за да подчертае мъката да живееш със заядлива жена.

25:25 Евангелието е Божията **добра вест от далечна земя** – рая. Като **студена вода за жадна душа** евангелието е освежително и утоляващо жаждата.

25:26 Когато добрите се покланят **пред безбожния,** когато правят компромиси, отстъпват или не отстояват истината, това е като размътен **извор и замърсен кладенец.** Търсиш чистота и неопетненост, но оставаш разочарован.

25:27 Не е добре да се прекалява с **меда.** „Отвъд Божието „Достатъчно!“ идва гадене, а не екстаз“, пише Киднър.

Еврейският текст на втората част на стиха е неясен. Той би могъл да означава, както е предаден в НИПБКДж и СИ: „тъй и да ламтиш за слава, не е слава“ (думата „не“ е взета от първата част на стиха); или както превежда Дарби „да издирваш тежките неща само по себе си е тежест“; или както е в РИВ: „и думи на почит използвай пестеливо“. И трите възможности са добри по смисъл.

25:28 Човек, който не се е научил да дисциплинира живота си, е като незащитен **град,** открит за всякакви атаки, изложен на всякакви изкушения.

26:1 Сняг през лятото определено не е на място и **дъждът в жетва** е вреден. Също толкова неуместно и вредно е да се почитат безумните. Това е морално неподходящо и само ги насърчава в безумието им.

26:2 Врабчето и **лястовицата** прехвърчат и се стрелкат из въздуха, но никога не кацат върху нас. Също така и **незаслуженото проклятие** никога няма да постигне човека, независимо какво казват суеверията. Валаам се опитва да прокълне Израил, но не успява (Чис. 23:8; Втор. 23:5).

26:3 Както е необходимо да се използва **бич за коня и юзда за магарето,** така и тежкото наказание е единственият език, който **безумният** изглежда разби-

ра. „Не бъдете като кон или като муле, без разум, чиито челюсти трябва да се държат с оглавник и юзда, иначе не се приближават към теб“ (Пс. 32:9).

26:4, 5 Тези два стиха са в привидно противоречие. Първият казва да **не отговаряме на безумния,** а вторият – да **отговаряме на безумния.** Какво е обяснението? Втората част на всеки от стиховете предлага ключа за разбирането им.

Не отговаряй на безумния по такъв начин, че и ти да **станеш** безумен. Не губи самообладание, не се дръж грубо, не говори необмислено.

Но **отговаряй на безумния.** Все пак не го оставяй да си отиде с безумието си. Укорявай го и го изобличавай, както заслужава **безумието му, за да не се има за мъдър в очите си.**

26:6 Да изпратиш **известие чрез ръката на безумния** означава да действаш против собствените си интереси. Това е като да си отрежеш **краката** или да **пиеш** отрова. Безумният няма да предаде съобщението, както трябва. Само ще ти причини скръб. Да си **отсечеш краката,** означава да станеш безпомощен.

26:7 Краката на недъгавия човек **висят отпуснати** и безполезни. Така е и **притча в устата на безумните.** Тя е безполезна за тях, тъй като не знаят кога, къде и как да я приложат.

26:8 Никой не изхвърля **скъпоценни камъни** на боклука. Също така абсурдно е да **отдаваш чест на безумния.** Друго възможно значение на стиха е, че както камъкът бързо изхвърча от прашка (СИ), така и безумният бързо ще се покаже недостоен за честта, която му е оказана.

26:9 Когато **пияницата** държи **тръни,** те причиняват болка и са опасни както за самия него, така и за другите. **Така и притчата в устата на безумните** може да бъде погрешно използвана или изопачена. Той може да я използва, за да оправдае безумието си и да направи неверни изводи за другите.

26:10 Еврейският текст на този стих е неясен, както личи от многото преводи:

> „Великият Бог, който е направил всичко, ще даде на безумния надницата му и на грешника заплатата му“ (НИПБКДж).
>
> **„Както стрелец, който ранява всеки, така е и който наема безумен или който наема минувачи“** (НАСПБ, РИВ).
>
> „Силният върши всичко произволно: и глупеца надарява, и всеки минувач награждава.“ (СИ).
>
> „Чиновник, който наема първия срещнат безумец, само трупа мъка за всички засегнати“ (САП).
>
> „Законът слага край на караниците, кара безумния да замълчи и враждата изчезва“ (Нокс).

Невъзможно е да се каже кое значение е правилното.

26:11 Псето не се гнуси от **бълвоча си,** както и **безумният** не се отвращава от **своята глупост.** И двамата се връщат към онова, което е отвратително и противно. Във 2 Петр. 2:22 този стих е използван, за да опише хората, които са преживели морално обновление, но никога не са били истински новородени. В крайна сметка те се връщат към старите си пътища.

26:12 Самонадеяният човек е неподатлив на корекция, наставление или изобличение. Безполезно е да се опитваш да го изобличаваш. Понякога на невежия безумец може да се помогне с бой, но гордият човек е глух за съвет.

26:13–16 Ето го отново **ленивият** с неговия въображаем **лъв,** който му пречи да отиде да работи. Той **се завърта на леглото си както врата на пантите си.** Ту лежи по гръб, ту по корем, мята се насам-натам. Движението е интензивно, но никак не води напред към ставане. Покъсно, когато седне на масата, той **натопява ръката си в чинията,** но не може да събере достатъчно енергия да вдигне

храната **до устата си.** Дори нещо толкова приятно като яденето е изтощително усилие. Той **е по-мъдър в очите си от седмина, които отговарят разумно** – седем интелигентни мъже, единодушни в мнението си, че греши, не биха променили неговото мнение дори и на йота.

26:17 Минувачът, който се ядосва и **се бърка в чужда разправия,** която не го засяга, си търси белята. Това е като да **хванеш куче за ушите** – страх те е да продължаваш да го държиш, но те е страх и да го пуснеш.

26:18, 19 Като **луд, който хвърля главни** и смъртоносни **стрели,** е човекът, който постъпва подло към ближния си, а после, когато злото вече е сторено, казва: „Само се **пошегувах.“** Все едно да оправдаеш убийство като някаква шега. Тази притча може да се приложи към безотговорно ухажване и годеж.

26:20, 21 Както горивото подхранва огъня, така и клюката подхранва неприятностите. Ако сплетникът спре да трупа обвинения, клюки и лъжи, конфликтът скоро замира.

Преди няколко години в *Атланта Джърнъл* се появила следната бележка:

> Аз съм по-смъртоносна от свистящия снаряд на оръдие. Побеждавам, без да убивам. Разрушавам домове, разбивам сърца, опустошавам съдби. Пътувам на крилете на вятъра. Никоя невинност не е достатъчно силна, за да ме сплаши, никоя чистота не е достатъчно чиста, за да ме спре. Не ме е грижа за истината, не зачитам справедливостта, нямам милост към беззащитните. Жертвите ми са многобройни като морския пясък и често са също толкова невинни. Никога не забравям и рядко прощавам. Името ми е Клюка![40]

26:22 Това е повторение на 18:8. Падналата човешка природа поглъща клюките като **сладки залъци.**

26:23–26 Както сребърна глеч, намазана на глинен съд, така са горещи устни със зло сърце. Блестящото сребърно покритие прикрива малоценността и посредствеността на **глинените** грънци. Така и горящите от престорена любов **устни** често прикриват изпълнено с омраза **сърце.** Престорената обич на предателя Юда е илюстрация на идеята на тази поговорка.

Хронично изпълненият с омраза човек се старае да прикрие враждебността си с благи думи, като същевременно **в сърцето си крои измама.** Колкото и мило да ти говори, не можеш да му вярваш. Той крие **седем мерзости в сърцето** си – това означава, че е пълен с поквара и злоба. Макар и за известно време **омразата** му да е прикрита **с измама,** в крайна сметка злината му ще излезе наяве пред всички.

26:27 Злото, което човек върши, се връща върху него, също както станало с изделието, изработено от Луи Силни. Пръчали му да изработи окови, с които да оковат някои от най-опасните затворници по време на една от ранните френски войни. Той закалил много здрава стомана и изковал окови, ненадминати по своята здравина.

По-късно самият Луи бил обвинен в измяна и изпратен в затвора. Чували го да стене: „Това са моите собствени окови! Ако знаех, че ги кова за себе си, колко по-различно щях да ги направя!“

26:28 Тази притча остро осъжда клеветника и ласкателя. Първият **мрази** своите жертви, а вторият **води** своите **до съсипване.**

27:1 Никой не е сигурен за **утрешния ден.** Затова **не се хвали с** онова, което смяташ да направиш, като богатия глупак (Лука 12:16–21). Вж. и Яков 4:13–15.

27:2 Да се хвалиш сам е глупаво и е проява на лош вкус. Изисканият човек се стреми да остане в сянка, като **хвали** другите. „Пазете се от автобиографии“ (бележка под линия, Бъркли).

27:3 Натрапчивите, предизвикателни забележки на глупака често могат да се понесат по-трудно отколкото **тежко** физическо бреме. По-добре човек да носи **камъни** или **пясък,** отколкото някой устат глупак постоянно да го ядосва.

27:4 Яростта и гневът са **жестоки** и съкрушителни, но често са краткотрайни. А ревността постоянно разяжда човека отвътре и затова е по-мъчителна. Това се отнася например за човек, чийто брак е бил разрушен от трети човек.

27:5 Откровеното **открито изобличение** може да помогне на онзи, към когото е отправено, но никой няма полза от тайна **любов** – любов, която отказва да посочи недостатъците на човека, или за която изобщо не се знае, че съществува.

27:6 Повечето хора не искат да бъдат честни с теб за недостатъците ти; страхуват се, че ще се настроиш против тях. Само истинският приятел е готов да рискува твоето благоразположение, за да ти помогне с конструктивна критика.

Целувките от неприятел са измамни или **изобилни.**

За да помогне на въоръжената тълпа да разпознае Иисус сред учениците Юда дава знак – и този знак е целувка. С универсалният символ на любовта е злоупотребено по най-долен начин.

Като се приближава до Иисус, Юда Му казва: „Привет, Учителю!" и после многократно Го целува. Използвани са две различни думи за целуване (Мат. 26:48, 49). Първата, в ст. 48 е обичайната дума за целуване. Но в ст. 49 е използвана по-силна дума, която изразява многократни, горещи целувки.

27:7 Преситеният човек губи способността си да оценява най-отбраните и сладки храни. **Гладният** е благодарен и за най-мизерните остатъци.

Това е вярно и за материалните притежания, и за духовните привилегии.

27:8 Човек, който се скита далеч от дома си, е незадоволен и не го сърта на едно място. Изпълнен е със страст към пътешествия и скитане. Той е **като птица, която** блуждае **далеч от гнездото си.** Бята от отговорностите си и е неспособен да изгради нищо стабилно и трайно.

27:9 Приятният аромат на **маслото и благоуханното кадене** е сравнен с любящия **съвет** от приятел. Дружбата с **приятел** има нещо истински трогателно.

27:10 Приятелството трябва да се култивира и да се поддържа живо. Често най-старите приятели са и най-добрите. Затова не губете връзката със старите си приятели и тези на семейството.

„Не отивай в дома на брат си" – тук очевидно става дума за обидения брат, който е надалеч. Когато дойдат неприятности, можеш да намериш повече подкрепа и състрадание от верен съсед отколкото от близък роднина, който се е отчуждил от теб.

27:11 Поведението на сина отразява възпитанието на бащата. Ученикът носи радост или срам за учителя си. Бележката под линия в превода Бъркли изразява този принцип много точно:

> „Единствената защита на учителя – успеха на неговите ученици."

27:12 Ной е благоразумен, затова скрива себе си и семейството си в ковчега. Останалите хора продължават напред с невнимание и безразличие и си плащат за това. (вж. бележките към 22:3.)

27:13 На съвременен език първата част на стиха означава, че на човека, който е станал поръчител за чужд човек, ще „му свалят и ризата от гърба".

Във втората част се казва: „вземи му залога заради чужденците". С други думи, увери се, че имаш законни претенции към собствеността на онзи, който гарантира дълговете на чужденеца, така че ако длъжникът не може да плати, да плати поръчителят.

27:14 Човек не се радва на гръмоглас-

ните ласкателни поздрави **рано** сутрин, когато се опитва да спи. Те са по-скоро дразнение, отколкото благословение.

27:15, 16 Неспирното капане на водата по покрива на къщата **в дъждовен ден** много напомня на хокаща, свадлива съпруга. И двете са в състояние да подлудят човека.

Който я обуздава, обуздава вятъра и хваща масло с десницата си. Каквото и да ѝ казваш, тя ще се измъква, ще се оправдава, ще обвинява други и ще продължава да мърмори.

27:17 Навремето е било обичайна гледка домакинът да седи на масата и да точи ножа върху парче желязо с остри ръбове. Както търкането на **желязо** в **желязо** води до неговото наостряне, така и обмяната на идеи между хората изостря разума им. Споделянето на мнения дава на човека по-широк поглед към нещата. Задаването на въпроси изостря съобразителността. Приятелското общуване подпомага развитието на личността.

27:18 Който се грижи добре за смокинята, ще бъде възнаграден с богата реколта. Ако сме прилежни в работата си, килерът или фризерът ни ще бъдат пълни.

Също така и онзи, който вярно служи на работодателя си, ще бъде почитан. Иисус казва: „Който служи на Мен, него ще почете Моят Отец" (Йоан 12:26).

27:19 Когато погледнеш в чиста **вода,** виждаш в нея отражението на **лицето** си. Така и когато наблюдаваш други хора, виждаш в тях много от онова, което откриваш в себе си – същите емоции, изкушения, амбиции, мисли, силни страни и слабости.

Ето защо се получава така, че когато човек проповядва за себе си, той с изненада открива за колко много други хора се отнася това, което говори.

27:20 За **Шеол и Авадон** – смъртта и гроба, никога не настава време, когато те да не искат повече жертви. **Така и човешките очи никога не се насищат** от нищо, което светът може да им предложи. Артър Г. Гиш илюстрира това:

> Толстой разказва за един фермер, който страстно копнеел да притежава още и още земя. Накрая чул, че може да купи евтина земя от башкирците. Той продал всичко, което имал, предприел дълго пътешествие до тяхната област и сключил с тях сделка. За хиляда рубли можел да купи цялата земя, която бил в състояние да обходи за един ден. На следващата сутрин той тръгнал и дълго вървял в една посока, а след това завил наляво. Много пъти заобикалял, за да включи в имота си още земи с добра почва. При последната си обиколка обаче осъзнал, че е отишъл твърде далеч. Хукнал да бяга колкото можел по-бързо, за да се върне до началната точка преди залеза. Тичал все по-бързо и по-бързо, докато накрая залитнал и се строполил на мястото, откъдето бил тръгнал, точно когато слънцето залязло. Бил мъртъв. Погребали го в една малка яма – цялата земя, от която имал нужда.[41]

За щастие, жаждата на човешкото сърце е напълно задоволена в Христос:

> Христос, о, Той е изворът,
> дълбок и сладък извор на любов.
> Тук аз отпих от струите вода,
> ще пия по-обилно горе в небеса.
> Там океан е пълен, знам,
> и Неговата благодат прелива.
> И слава, слава обитава там
> в страната на Емануила.
>
> *Ан Рос Кузен*

27:21 Както **топилнята** или тигелът изпитват **среброто** и **пещта** изпитва **златото,** така и **човек** бива изпитван от **хвалбата,** с която го хвалят. Това значи, че човек бива изпитван от начина, по който реагира на похвалата – дали се

превъзнася и тази хвалба го съсипва, или я приема спокойно и смирено.

Този стих би могъл да означава също, че изпитание за човека са нещата, на които той отдава възхвала (АСПБ, бел.). Неговите критерии и ценности са отражение на характера му.

Или пък може да означава, както предполага Барнс: „Нека човек да отговаря на хвалбата си“, т. е. „нека очисти хвалбата си от примеса на ласкателството и лицемерието, с които най-вероятно е примесена.“

27:22 Всички знаем какво е **хаван.** При счукване или стриване на прах различни вещесва могат да се отелят от съдържащите се в тях примеси.

Дори до сложиш **безумния в хаван** заедно с жито и да го стриеш на ситно, пак няма да успееш да го отделиш от **безумието му.** Можеш да отделиш житото от плявата, но безумието е прекалено дълбоко втъкано в безумеца, за да може да се отдели от него.

27:23–27 В този пасаж са описани благословенията на земеделския живот, като дебело е подчертано значението на усърдието на фермера.

За отглеждането на **стадата** и **добитъка** трябва да се полагат неуморни и непрестанни грижи. Благосъстоянието на стадата може да се постигне само с постоянно трудолюбие. Със същата сила това се отнася и за грижата за овцете в местната църква.

Когато човек не се грижи постоянно и внимателно за делата си, **запасите** му ще бъдат нетрайни, както и царското достойнство преминава бързо.

Земеделецът изпитва огромно задоволство, когато вижда как посевите поникват, и когато по-късно жъне поникналото по хълмовете. **Агнетата** му **осигуряват** вълна за **облекло,** а от продажбите на **козлите** ще може да си осигури пари за още ниви. За семейството и слугите му има изобилие от **храна.**

28:1 Гузната съвест кара човека да подскача и при най-лекия шум. На хората с чиста съвест не им се налага постоянно да се оглеждат през рамо; **праведните са уверени като млад лъв.**

28:2 Когато в **страната престъпленията** са широкоразпространени, тя страда от чести смени на правителствата. Когато владетелят е почтен и **разумен човек,** страната се радва на уравновесено и стабилно състояние.

В продължение на около 200 години Северното царство (Израил) сменя 19 царе, т. е. средната продължителност на всяко царуване е само десет години.

28:3 Безбожен човек, който се издига от бедност до положение на власт и богатство, често много повече **потиска слабите,** отколкото хора, които произхождат от по-високи социални слоеве. Такъв **е като пороен дъжд,** който удавя нивите със зърно и унищожава посевите, вместо да им помага да растат.

28:4 Хората, които отхвърлят ограниченията на Божия **закон** и на гражданските закони, често **хвалят безбожните.** Това, разбира се, е опит да оправдаят самите себе си.

Онези, **които пазят закона,** се противопоставят на престъпниците и защитават правдата.

28:5 Злите хора не разбират правото. Като отказват да го практикуват, те губят и способността да го разбират.

Онези, които търсят Господната воля, получават и съответната способност да я разбират. Между морала и разума съществуват тясна връзка (вж. Пс. 119:100).

28:6 Сиромахът, който живее чист, честен живот, е по-добър от **богат** човек, който е **лъжлив,** който се преструва, че живее почтен живот, докато всъщност върши измами и коварства.

28:7 Изпълнителният **син** е **благоразумен,** а който се движи с **гуляйджии** и пияници, носи позор на **баща си.**

28:8 Според Мойсеевия закон на евреите е забранено да изискват лихва от други евреи. Те могат да вземат лихва от езичници, но не и от евреи (Втор. 23:19, 20). Днес **лихварство** обикновено означава изискване на прекомерно високи лихви.

Онези, които се обогатяват чрез **лихварство** или други незаконни доходи, ще изгубят богатството си; то ще бъде отнето от тях и ще бъде дадено на някой, който знае как да го използва по-добре и ще постъпва милостиво с **бедните.**

28:9 Когато някой не слуша и не се подчинява на Божия **закон,** Бог също няма да чуе **молитвата му.** Такава молитва дори е омразна на Бога.

Все едно ще е да коленича
пред идоли от камък и дърво,
ако на Твореца – жив и личен –
молитва само с думи принеса.

Джон Бъртън

28:10 Който съблазнява **праведните** да паднат в грях, **ще падне в ямата** на наказанието. Иисус предупреждава: „Който съблазни един от тези малките, които вярват в Мен, за него би било по-добре да се окачеше на врата му един воденичен камък и да потънеше в морските дълбочини" (Мат. 18:6).

А невинните ще наследят добро. Тук **невинните** може би са хората, които водят другите в пътеките на светостта, а не към грях. Или пък онези, които отказват да станат жертви на привличането на греха.

28:11 Богатият, който се перчи с богатството си, се мисли за много умен. Гордостта от неговата рядко срещана финансова изобретателност го прави да изглежда **мъдър в собствените си очи.** Той бърка богатството с мъдростта.

Бедният човек, **който има разум,** може да прозре какво всъщност се крие зад подобна претенция. Веднъж Чарлз Лемб се обърнал към един такъв надут човек със следната забележка: „Извинете, господине, Вие нещо специално ли сте?"

28:12 Когато праведните се издигат на власт, настава голяма радост. **Когато** побеждават **безбожните, човек се крие** от страх.

28:13 Съществуват два вида прошка – съдийска и родителска. Когато се доверим на Христос като на свой Господ и Спасител, ние получаваме прошка за наказанието на греха; това е съдийската прошка. Когато като вярващи изповядваме греховете си, ние получаваме родителска прошка (1 Йн. 1:9). Благодарение на родителската прошка можем да поддържаме общение с Бога, нашия Баща.

За онзи, **който крие престъпленията си,** няма благословение. Това е човекът, който отказва да извади на светло греховете си и да ги признае пред Бога и пред всеки друг, когото е онеправдал. Но всеки, **който признава и оставя** греховете си, получава уверението, че Бог не само ги прощава, но също така и ги забравя (Евр. 10:17).

28:14 Едно от необходимите условия за истинско щастие е да имаш меко сърце пред Господа. Човекът, който се закоравява и не се покайва, изпада в беда. Бог може да се противопостави на гордия и наглия, но той не може да се противопостави на съкрушеното и разкаяно сърце.

28:15 Тиранинът, който погазва **беден,** слаб и беззащитен народ, е озверял и безчовечен. Той **е като ревящ лъв и гладна мечка.**

28:16 Очевидно началникът, описан тук, е **без разум** в смисъл, че се стреми да забогатее на всяка цена. Такъв човек **е голям потисник,** защото забогатява за сметка на другите. Владетелят, **който мрази грабителството** и живее самоотвержено за доброто на своя народ, **ще продължи дните си.**

28:17 Човек, който е виновен за про-

ливането на човешка кръв, ще бяга до гроб – никой да не го подкрепя. Убиецът, извършил предумишлено убийство, е беглец, който бяга към гибелта си. Никой не бива да се меси или да се опитва да попречи на справедливостта. Бог е казал: „Който пролее човешка кръв, и неговата кръв от човек ще се пролее“ (Бит. 9:6).

28:18 В първата част на тази поговорка се говори за спасение от беди в този живот, а не за спасение от вечно проклятие в следващия. Вечното спасение от наказанието за греха не може да се получи чрез праведен живот, а само чрез вяра в Господ Иисус Христос. Праведният живот е плод на това спасение, макар че **който ходи непорочно, ще се избави** от много примки в настоящия живот.

Човекът, който се хвърля от едно нечестие в друго, ще бъде повален с един удар.

28:19 Контрастът тук е между изобилие от храна и изобилие от **бедност.** Прилежният земеделец се наслаждава на първия вид изобилие. Онзи, който се занимава с празни и безсъдържателни дейности, ще получи втория.

28:20 Верният човек е онзи, който е честен и не се стреми към голямо богатство. Той ще бъде богато благословен. Онзи, който иска да забогатее бързо, като използва безпринципни средства, ще бъде наказан.

28:21 Груба несправедливост е съдия да **гледа на лице,** но въпреки това **човек** често би направил именно това **за един залък хляб,** т. е. по най-дребнави съображения.

28:22 Стиснатият и свидлив скъперник преследва **богатството,** без да си дава сметка, че скоро **ще го постигне недоимък.**

28:23 Когато приятел те **изобличи** с любов, на момента е трудно да го приемеш. Това наранява гордостта ти. Но после си даваш сметка, че щом той ти е посочил грешките, значи наистина го е било грижа за теб, и така изпитваш благодарност към него.

Ласкателството може да изглежда приятно на момента, но в крайна сметка осъзнаваш, че ласкателните думи всъщност не са били искрени, а човекът просто се е опитвал да спечели благоразположението ти. Той вероятно **ласкае** всеки, с когото се среща.

28:24 Син, **който краде** родителите си, може да се оправдае с извинението, че в крайна сметка всичко ще бъде негово, или че междувременно го е посветил на Господа (Марк 7:11). Но Бог не може да бъде измамен; Той поставя такъв човек в същата категория като крадците и убийците.

28:25 Гордият, ненаситен човек **причинява разпри,** може би като изтиква настрани всички други в безплодната надпревара за богатства, власт или превъзходство (вж. Як. 4:1). Мир и удовлетворение намира човекът, който се бои от Бога.

28:26 Който се уповава на своята собствена мъдрост, за да го води в живота му, **е безумен.** Той хвърля котвата си вътре в лодката и затова неспирно ще се носи, тласкан от вълните и вятъра. Онзи, който търси ръководство от Господа, постъпва **с мъдрост** (вж. Ер. 9:23, 24).

28:27 Бог ще възнагради онези, които оказват милост **на бедните.** Човекът, който отвръща **очите си** от действителни случаи на нужда, ще има **много** скърби.

28:28 Когато безбожните се издигат на власт, населението **се крие** от страх. Но когато безбожните владетели паднат, **праведните се умножават.**

29:1 Човек, който постоянства в греха въпреки многократни предупреждения, **ще бъде съкрушен внезапно,** без надежда за друг шанс. Хората, живели преди потопа, отказали да послушат Ной. Потопът дошъл и те всички измрели.

Един мой познат, който упорито беше отхвърлял призива на евангелието,

срещнал една християнка, която често се беше молила за него. Тя му казала: „Не мислиш ли, че е време да се обърнеш към Господа?“ Той ѝ отговорил: „Че какво изобщо е направил Той за мен?“ В края на същата седмица той загина при мистериозна злополука. Това беше едно от онези нещастия, които никога не биха могли да се случат – но се случи!

29:2 Характерът на владетеля на дадена страна оказва въздействие върху духа на народа. **Когато праведните се умножават** на брой и във властта, **народът се радва. Безбожен** владетел причинява всенародна скръб.

29:3 Син, **който обича мъдростта** и живее посветен, осветен християнски живот, носи радост на **баща си.** Но такъв, който живее неморално, **разпилява** парите му. Както си спомняте, блудният син пропилява имота на баща си с разгулния си живот.

29:4 Като упражнява **правосъдие, царят** укрепва **страната** си. Онзи, който приема подкупи, за да изкривявява справедливостта, подкопава стабилността на властта си.

29:5 Ласкателят излага на опасност **ближния си,** като отказва да му каже истината, или като го хвали за неща, които не са верни. Така той насърчава гордостта, която води до падение.

29:6 Злият човек често се впримчва в мрежата на собствения си грях. **Праведният** човек е щастлив, защото не трябва да се страхува от последиците на някакво престъпление. Той **се радва и се весели.**

29:7 Праведните хора са сериозно загрижени **за правото на бедните. Безбожните** изобщо не се интересуват от тях.

29:8 Присмивачите подпалват града. Те всяват смут, като подклаждат страстите, разбунват хората и предизвикват разделения. **Мъдрите** се стремят да предотвратят разногласията и да съдействат за мира.

29:9 Тази притча може да се разглежда по два начина. По-вероятният смисъл е, че когато **мъдър човек** спори **с безумен,** глупакът само **се сърди** или **се смее** (НИПБКДж, РИСПБ, РИВ). Той никога няма да се убеди и **няма** да има **покой.**

Другото тълкуване е, че когато **мъдър човек** спори **с безумен,** е без значение дали *мъдрият* си служи със строгост или хумор. Така или иначе няма да бъде постигнато нищо положително.

29:10 Тук отново има две възможни тълкувания. Едното е изразено в АСПБ: „Кръвожадните мразят невинния; те търсят живота на праведния.“ Тук и в двата случая кръвожадните са злите агресори.

Другото значение се среща в НИПБКДж, НПБДжнД, РИВ. Тук в първото изречение **кръвожадните** търсят живота на **невинния,** но във второто **праведните** се стараят да го съхранят и да го запазят.

29:11 Безумният изригва всичките си чувства, а **мъдрият** ги задържа. Адамс съветва:

> Представата, че е добре да позволим на гнева си да се излее по неконтролируем начин, като казваме и правим каквото ни дойде на ума, без да преценим последиците, без да преброим до десет, без да го задържим и да го укротим, без да изслушаме всичко докрай, е напълно погрешна.[42]

29:12 Тук мисълта може би е, че ако **владетелят** иска да му угаждат, да го ласкаят и да го успокояват с приятни вести, тогава **всичките му служители** ще постъпват точно по този начин. Те ще го лъжат и ще го ласкаят.

29:13 В човешкото общество между **бедния и потисника** може да има огромна пропаст, но те **се срещат** на едно и също ниво пред Бога**. ГОСПОД** е Онзи, който **дава светлина на очите** им.

29:14 Когато съди някой владетел, Бог особено силно се интересува дали той се отнася милостиво и безпристрастно към

нищите. Ако това е така, Той обещава да **утвърди престола му навеки.** В действителност знаем само един такъв владетел. Името Му е Иисус.

29:15 Тази поговорка пряко противоречи на мнението на много модерни специалисти, които пропагандират „толерантна антиавторитарност“, при която на детето е позволено всичко. **Пръчката** е телесното наказание; **изобличението** е устното наставление. Тези две форми на родителско възпитание изграждат **мъдрост.** Те не потискат детето и не деформират неговата личност, както казват „експертите“.

29:16 Когато безбожните стават все по-многобройни и по-силни, и престъпността се увеличава. **Но праведните ще** доживеят да **видят падането им.** Разбира се, има и изключения, но това са изключения, които потвърждават правилото.

29:17 Дете, което е било правилно възпитано от родителите си, ще им донесе **наслада** и **спокойствие,** вместо безпокойство и разбито сърце.

29:18 Където няма видение, народът се покварява, а блажен онзи, който пази закона. Тук **видение** означава *пророческо* откровение, т. е. Божието Слово (вж. 1 Царе 3:1). Мисълта е, че когато Божието Слово не се познава и не е на почит, сред народа се възцарява анархия. Истински блажените са онези, които изпълняват закона, т. е. Божието Слово.

29:19 Този стих описва твърдоглавата недисциплинираност на много **слуги.** Устните заповеди не са достатъчни. Те разбират нарежданията на господаря си, но не ги изпълняват. Остават си мълчаливи и намусени. Иисус казва: „И защо Ме зовете: Господи, Господи!, и не вършите това, което казвам?“ (Лука 6:46).

29:20 От всички теми, разглеждани в Притчи, най-голям дял имат нашите **думи.** Тук научаваме, че човек, който говори, преди да мисли, е по-безнадежден от **безумния.** Това го поставя в категорията на човека, който в гордостта си се мисли за мъдър (26:12).

29:21 Ако **глезиш слугата си** и му угаждаш, той скоро ще забрави истинското си положение и ще очаква да се отнасяш с него като със **син.** Прекомерната фамилиарност в отношенията между работодател и работник често поражда презрение.

Думата **„син“** във втората част на стиха е с много несигурно значение.

29:22 Всеки от нас в един или друг момент се е срещал с тези двамата. **Гневливият човек възбужда** най-различни неприятности, а яростният или **избухливият човек** извършва купища грехове.

29:23 Гордият може да бъде сигурен, че ще бъде **унижен.** До положение на **чест** ще бъде издигнат **смиреният.**

> Професор Смит изкачвал Вайсхорн. Когато стигнали съвсем близо до върха, водачът се дръпнал настрани, за да отстъпи на туриста честта да стъпи пръв на върха. Въодушевен от гледката и забравил за свирепия вятър, който духал, професорът скочил и застанал прав на върха. Водачът го дръпнал надолу и извикал: „На колене, сър! Тук сте в безопасност само на колене.“ Върховете на живота, били те върхове в знанието, в любовта или в светския успех, са изпълнени с опасности. *(Избрани откъси)*

> О, Агне Божие, дръж ме
> близо до прободената си страна,
> че само там съм сигурно опазен
> във мир – и в тяло, и в душа.
>
> Около мен са врагове, капани,
> а вътре – страсти, страхове, борби.
> Благодатта, която ме потърси и намери,
> едничка чист ще може да ме съхрани.
>
> *Джеймс Г.Дек*

29:24 Съучастникът на крадеца се

държи, като че ли мрази живота си. Защо? Защото когато **чува клетвата,** когато съдията го поставя под клетва да каже всичко, което знае, той **не разкрива** нищо, т. е. не свидетелства, и по този начин нарушава клетвата. Според Мойсеевия закон човек, който е бил поставен под клетва от съдията, и въпреки това отказва да свидетелства, се счита за виновен и съответно подлежи на наказание (вж. Лев. 5:1). Тогава не е имало „позоваване на Петата поправка".

29:25 Страхът от човека кара хората да отстъпват под натиска да вършат зло или да не смеят да вършат онова, което е правилно. Колко много хора са отишли в ада, защото са се страхували какво ще кажат за тях приятелите им, ако се доверят на Христос!

Човекът, **който се уповава на ГОСПОДА,** е **в безопасност,** каквото и да стане. „Ние се страхуваме толкова много от хората", пише Уилиям Гърнал, „защото се страхуваме толкова малко от Бога."

29:26 Много хора гледат към някой земен **владетел,** като че ли той е решението на всички техни проблеми, **но** всъщност **съдът** идва **от ГОСПОДА.**

29:27 Между **неправедния** и **праведния** човек няма разбирателство. **Правият** гледа с неодобрение на безбожния, а безбожният се отвращава от **праведния.** Също както правата пръчка изявява кривата, така и контрастът между чистия и покварения живот е очебиен.

Така завършват притчите на Соломон.

VI. Думите на Агур (гл. 30)

30:1 Всичко, което знаем за **Агур,** се намира в тази глава. Той представя себе си като **син на Якей.**

Думите **„неговата мъдрост"** могат да бъдат преведени и като „от Маса" (РИС-ПБ). Това би определило Агур като потомък на Исмаил (Бит. 25:14).

Второто изречение би могло да бъде преведено и така: „Той каза: Изморих се, о Боже, измори се, о Боже, изнурих се" (РИ). Това естествено води към онова, което следва – неспособността на безкрайно нищожния да разбере Безкрайния.

30:2 Агур започва с признание на собствената си неспособност да достигне до **разум.** Това определено е изказване, предизвикано от истинско смирение – единствената правилна нагласа за всеки, който се интересува от делата и пътищата на Бога.

30:3 Той не претендира, че е **научил мъдрост** или че е намерил Бога, като го е търсил с човешки средства. Признава, че сам по себе си няма силата да постигне **знанието на Пресветия.**

30:4 Чрез поредица от въпроси той разказва за Божието величие, както е разкрито в природата.

Първият описва Бога като всесилен Господар, който има достъп до височините и дълбините на вселената, където никой човек не може да Го последва. Вторият изтъква Неговата власт над внушителната сила на **вятъра.** Третият описва мощта Му над **водите,** както в облаците над земята, така и в моретата и океаните. Следващият говори за това как е определил границите на континентите.

Как е Името Му и как е Името на Сина Му? Тук мисълта е: „Кой може някога да познае напълно толкова велико Същество, толкова непонятно, толкова загадъчно, толкова силно, така всеприсъстващо?" Отговорът е, че никой не може да Го разбере напълно. Но всъщност ние знаем, че Неговото Име е Господ (Йахве) и Името на Сина Му е Господ Иисус Христос.

Това е текст, който изненадва повечето евреи, които са били учени, че Бог никога не е имал Син. От този стих старозаветните светии са могли да разберат, че Бог има Син.

30:5 Сега Агур преминава от открове-

нието на Бога в природата към Неговото откровение в Словото Му. Той отстоява безпогрешността на свещените Писания: **„Всяко Божие слово е изпитано.“** След това говори за сигурността на всички, които **прибягват при** Бога на Библията: **„Той е щит на тези, които прибягват при Него.“**

30:6 След това авторът защитава абсолютната достатъчност на Писанията. Никой не би трябвало да смее да **добави** своите мисли и предположения към онова, което е изговорил Бог.

Този стих осъжда култовете, които приписват на собствените си писания и традиции същия авторитет като на Библията.

30:7–9 Тези стихове съдържат единствената молитва в книгата Притчи. Молитвата е кратка и по същество. Тя съдържа две молби – една, засягаща духовния живот, и една, засягаща материалния.

Най-напред Агур иска животът му да бъде достоен и честен. Той не иска да го пропилее в несъществени неща. Не иска да постига съвършенство в несъществени неща, не иска да мами другите, нито да бъде мамен.

По отношение на материалните неща той моли да бъде избавен от крайностите на **бедността** и **богатството.** Ще бъде напълно доволен, ако ежедневните му нужди бъдат задоволени. Той всъщност казва: „Давай ми всекидневния хляб.“

Агур посочва и причините, поради които иска да избегне двете еднакво лоши крайности на охолството и бедността. Ако **се пресити,** той би могъл да се почувства независим от Господ и **да се отрече от** Него, като вече не изпитва сериозна нужда от връзка с Него. Може да изпадне в безразсъдството да каже: **„Кой е ГОСПОД?“** – т. е. кой е Той, че да търся от Него онова, което искам или ми трябва?

Опасността от бедността е, че той би могъл **да открадне,** и после, за да се прикрие, да отрече под клетва, че го е извършил.

30:10 С ясно видим преход Агур предупреждава за опасността да **клеветим слуга пред господаря му.** Наказанието ще бъде, че проклятието, което той би изрекъл против нас, ще се сбъдне, защото Бог е Защитникът на угнетените.

Новият Завет ни предупреждава да не съдим Господните слуги; пред своя собствен Господар те стоят или падат (Римл. 14:4).

30:11 Поколението, описано тук, поразително много прилича на днешното поколение, както и на онова, което ще живее в последните времена (2 Тим. 3:1–7). Обърнете внимание на следните особености:

Непочтителни към родителите си. Те кълнат **баща си** и са неблагодарни към **майка си,** като по този начин нарушават Петата заповед. Враждебността на младите хора към родителите им е една от главните характеристики на нашето западащо общество.

30:12 *Себеправедни.* Тези хора са безчестни и нечисти, но въпреки това не изпитват чувство на срам. Външно те изглеждат като варосани гробници, но отвътре са пълни с мъртвешки кости.

30:13 *Гордост и арогантност.* Те напомнят на раби Симеон бен Йохай, който казал: „Ако на света има само двама праведни хора, това сме аз и моят син. Ако има само един, съм аз.“

30:14 *Свирепи и тиранични.* В ненаситната си алчност за богатство те разкъсват и **пояждат сиромасите** с дълги работни часове, ниски заплати, мизерни условия на труд и други форми на социална несправедливост.

30:15, 16 Алчността на потисниците в предходния стих води към други примери на желания, които никога не могат да бъдат задоволени.

1. **Ненаситността** (или пиявицата, или

вампирът) е представена като майка на **две дъщери,** които имат безкрайната способност да смучат кръв. И двете се наричат **„Дай“.**

2. **Шеол** никога не казва: „Няма повече свободни места.“ Смъртта никога не излиза в отпуск и гробът никога не отказва да настани жертвите си.
3. **Безплодната утроба** никога не е готова да приеме безплодието си, а постоянно се надява на майчинство.
4. **Земята** никога **не се насища с вода,** независимо колко дъжд се излива върху нея. Тя винаги може да попие още малко.
5. **Огънят** никога **не казва: Стига!** Той ще погълне толкова гориво, колкото му се даде.

Изразът **„три са, които … четири, които …“** е литературен похват, целящ да създаде кулминация. Грант посочва, че **четири** е числото на земната пълнота или завършеност (както четирите посоки на света) или числото на творението, за разлика от Твореца.[43]

30:17 Тази притча изглежда изолирана от останалите, въпреки че е подобна на ст. 11. Тя учи, че син, който **се присмива на баща си** и не се покорява на **майка си,** ще загине от насилствена смърт и няма да получи достойно погребение. За еврейското възприятие е голяма трагедия и позор тялото да остане непогребано. Съдбата на непокорния син е трупът му да бъде изяден от лешояди.

30:18, 19 Агур изброява **четири** неща, които са **твърде чудни** за него. Размисляйти за тях, изпитваме смътното подозрение, че под повърхността се крие духовна аналогия, но каква е тази аналогия и каква е общата нишка, която свързва тези неща? Повечето коментатори предполагат, че и четирите не оставят следа след себе си. Това като че ли се потвърждава от начина, по който прелюбодейката в ст. 20 успява да прикрие вината си. Киднър казва, че общият знаменател е „леснотата, с която подходящото действащо лице се справя с толкова трудни обекти като въздуха, скалата, морето – и младата жена.“[44]

1. **Пътя на орел във въздуха.** Тук се сблъскваме с чудото на полета. Грациозността и скоростта на полета на орела са пословични.
2. **Пътя на змия върху скала.** Чудото тук е движението на влечугото без помощта на крака, ръце или крила.
3. **Пътя на кораб сред морето.** Възможно е тук думата „кораб“ да е поетично название за риба (вж. също Пс. 104:26) и Агур да се възхищава на навигационното майсторство на морските същества.
4. **Пътя на мъж при девица.** Най-простото обяснение за този израз е свързан с инстинкта за ухажване. Някои обаче поддържат не дотам идилично схващане и свързват израза с прелъстяването на девицата.

30:20 Петото „чудо“, явно добавено за да допълни мярката, е начинът по който **жената прелюбодейка** задоволява своята похот, а после изтрива **устата си** и защитава абсолютната си невинност.

30:21–23 След това са изброени четири нетърпими неща – неща, които хвърлят земята в смут.

1. **Слуга, когато стане цар.** Той става арогантен и надменен, опиянен от новото си положение.
2. **Безумен, когато се насити.** Благополучието му го прави по-безочлив от когато и да било.
3. **Омразна жена,** която накрая успява да **се омъжи.** Нейният противен характер нормално би ѝ попречил да се омъжи, но по някаква щастлива случайност тя успява да се сдобие със съпруг. Тогава става високомерна и надменна, като се подиграва на онези, които все още не са се омъжили.
4. **Слугиня, която измести господарката си.** Тя не знае как да се държи изис-

кано и благоприлично, а е недодялана, груба и вулгарна.

30:24 Сега Агур се спира на четири неща, които **са извънредно мъдри** независимо от малките си размери.

30:25 1. **Мравките** са мънички създания, привидно напълно беззащитни, но въпреки това работят усилено през летните месеци. Повечето от разпространените видове мравки не си събират храна за зимата, защото според енциклопедиите „се скупчват една до друга и прекарват зимата, спейки в гнездата си". Един вид мравки правят изключение и трупат храна в топлия и сух сезон, за да могат да я използват по-късно, когато стане студено. Този текст набляга върху усиления труд на мравките, с който те приготвят **храната си.**

30:26 2. **Скокливите мишки** (дамани) са слабички и беззащитни, но въпреки това имат мъдростта да търсят закрила по скалите. Пукнатините в скалите осигуряват най-добрата защита. Духовното приложение можем да открием в песента „Вековна Канара, за мен разломена".

30:27 3. **Скакалците нямат** видим началник, но редът, в който се строяват, е забележителен.

30:28 4. **Гущерът,** или паякът (НИПБКДж), е малък, но въпреки това успява да влезе **в царските дворци.** Същата способност за проникване на необичайни и високи места виждаме и в живота на много християни. Бог не оставя никакво място без свидетелство за себе си, дори и царските дворци.

30:29–31 Последната поредица е свързана с **четири** примера за великолепно, **величаво** или грациозно движение.

1. **Лъвът,** царят на **животните,** ходи величествено и невъзмутимо.
2. Вторият пример е много несигурен. Може да става дума за наперен **петел** (РИВ), боен кон (СИ) или за хрътка (НИПБКДж). Всички те подхождат на описанието за величественост.
3. Овенът или **козелът,** който крачи пред стадото, е илюстрация на величие.
4. За четвъртия пример също има известно съмнение дали трябва да се чете „цар, срещу когото никой не може да се изправи" (ПБКДж), „цар между своя народ" (РИСПБ, СИ) или **„цар, чиято армия е с него"** (НИПБКДж, РИВ). Във всеки случай идеята е, че царят крачи с царствено величие.

30:32, 33 Главата завършва с два стиха, които изглеждат странно несвързани с онова, за което става дума дотук. Уилямс ги перифразира така:

> Ако слаб човек в безумието си се е надигнал против Бога или дори е хранил лоши мисли за Него, нека се вслуша в гласа на мъдростта и да сложи ръка на устата си; защото в противен случай със сигурност ще има последици, както има последици при биенето на мляко, при удрянето на нос и при предизвикването на гняв.[45]

VII. Думите на цар Лемуил, на които го научи майка му (31:1–9)

31:1 Нямаме начин да разберем кой е бил **цар Лемуил.** Името му означава „посветен на Бога" или „принадлежащ на Бога". Важното е, че той е съхранил за нас мъдрия съвет, който му е дала **майка му.**

31:2 Тук бихме могли да допълним мисълта със следните думи: „**Какво** да ти кажа и какви бисери на мъдростта да ти предам, **сине мой,** когото съм посветила на Господа?"

31:3 Първо е предупреждението за избягване на живот на разгул и похот. В *Коментар на проповедника* се посочва, че „както тогава, така и сега, изкушенията на харема са били проклятие за всички източни царства".

31:4–8 Второ следва призив за въздържане от прекомерната употреба на **вино** и **спиртни** напитки. Опасността за царете е, че пиенето може да накърни

способността им да отсъждат и да вземат правилни решения. Те могат да **забравят** стандартите на правосъдието, изисквани от закона, и да не защитят правата на потиснатите. Тук е одобрена медицинската употреба на виното като стимулант за умиращия и антидепресант за отчаяния. За такива хора може да е добре да пият, за да **забравят** нуждата и **злострадането си.**

31:9 Царят трябва да бъде отговорен представител на всички, които не могат да се защитят сами и да защитава делото на онези, които са оставени да умрат. Той трябва да говори в защита на **сиромаха и немотния.**

VIII. Съвършената жена и майка (31:10–31)

Заключителната част на книгата описва съвършената съпруга. Тя е написана под формата на акростих – всеки стих започва с поредна буква от еврейската азбука. Преводът на Нокс прави опит да възпроизведе тази форма на английски език, като използва двадесет и две от двадесет и шестте букви.

31:10–12 Добродетелната жена е способна, прилежна, почтена и добра. Стойността ѝ не може да се сравни дори със скъпоценни бисери. **Мъжът ѝ** може да има пълно доверие в нея, без да се страхува, че може да бъде лишен от почтено придобито изобилие. Целият ѝ стремеж е насочен към това, да му помогне; винаги е готова да му съдейства.

31:13–15 Тя винаги **търси вълна и лен** и се радва да прави от тях дрехи. Когато ходи да пазарува, **тя е като търговските кораби,** които се връщат в пристанището натоварени със стоки **отдалеч.** Вижте я как отива в супермаркета и товари количките с най-изгодните покупки. **Става** преди изгрев, за да приготви **храна** за **дома си.** Определеното за **слугините** ѝ може да включва не само закуската им, но и задачите им за деня.

31:16–18 Когато чуе, че някоя близка **нива** се продава, тя отива да я види. Вижда, че това е точно нивата, която ѝ трябва, и затова **я купува,** а после грижливо **сади лозе** с парите, които е спечелила. Подготвя се за работата си с голяма енергия и ентусиазъм. Не се страхува от изморителна работа. Тихо и кротко се наслаждава на плодовете на своя труд. След като другите са си легнали, тя често работи до късно **през нощта.**

31:19–22 Протяга ръцете си към вретеното и пръстите ѝ държат хурката, т. е. занимава се с предене на вълна и лен. И при всичко това намира време да помогне на **немотните.** Тя щедро разделя благата си с онези, които не са така състоятелни. Не се страхува от наближаването на зимата, защото килерите ѝ са пълни с топли дрехи. **Прави си завивки и облеклото ѝ е висон и пурпур.**

31:23 Мъжът ѝ е знатен в обществото. Той **седи в портите** със **старейшините.** Спокойно може да се отдаде на обществени дела, без да се тревожи за положението в дома си.

31:24–27 Жена му тъче **тъкани и ги продава** на пазара. Тя печели пари и като **доставя пояси на търговците.** Облечена с трудолюбие и достойнство, тя посреща бъдещето с увереност. Напътствието, което дава на семейството си, е уравновесено между **мъдрост и кротка поука.** Следи отблизо делата на домакинството и не си губи времето с незначителни, безплодни дейности.

31:28, 29 Синовете ѝ разбират, че тя е изключителна жена, и ѝ го казват. **Мъжът ѝ** също **я хвали** като истински подарък от Бога. Той ѝ казва: „Има **много** добри съпруги на света, **но ти надмина всички!**"

31:30, 31 Тук писателят добавя своето *амин* към онова, което съпругът ѝ току-що ѝ е казал. То е вярно. Една жена може да има **красота,** но да няма разум. Тя може да бъде чаровна, но непрактична.

Но жена, която се бои от ГОСПОДА, като описаната по-горе, е от най-добрите. Нека я почитат заради усърдието и благородния ѝ характер. Когато старейшините на града се срещнат, нека я хвалят за изключителните ѝ постижения.

Забележително и съвсем уместно е, че книгата Притчи завършва с такива много положителни думи за жените. В тази книга се открояват три жени: олицетворението на *Мъдростта,* която кани желаещите да се поучат на угощението си, неморалната или *чуждата* жена, и последно – *добродетелната жена*.

Крайни бележки

[1] (Въведение) Quoted by D. L. Moody in *Notes from My Bible,* p. 81.

[2] (Въведение) Арнот използва това като заглавие на своя коментар върху Притчи (вж. библиографията).

[3] (1:8) Henry Bosch, ed., *Our Daily Bread*.

[4] (1:19) Еврейската дума за мъдрост *(хокма)* е съществително от женски род, затова е съвсем естествено тази добродетел да бъде персонифицирана като жена.

[5] (1:25) Donald Grey Barnhouse, *Words Fitly Spoken,* p. 239.

[6] (3:2) Jay Adams, *Competent to Counsel,* p. 125.

[7] (5:18) Michael Griffiths, *Take My Life,* p. 117.

[8] (5:22) Adams, *Counsel*, p. 145.

[9] (6:16) Derek Kidner, *The Proverbs: An Introduction and Commentary,* p.73. Вж. подобни форми в 30:15, 18.

[10] (6:17) J. Oswald Sanders, *On To Maturity,* p. 63.

[11] (6:28) Griffiths, *Life,* p. 116.

[12] (7:2) *International Standard Bible Encyclopedia,* I:209.

[13] (9:18) Френският текст гласи: *Plaisir d'amour ne dure qu'une nuit;* Chagrin d'amour dure toute la vie.

[14] (10:24) C. S. Lewis, *Weight of Glory*, ed. by Walter Hooper, p. 13.

[15] (10:28) G. S. Bowes, quoted in *Our Daily Bread*.

[16] (13:4) Bosch, ed., *Daily Bread,*

[17] (13:5) J. Alien Blair, further documentation unavailable.

[18] (13:7) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 203.

[19] (13:10) C. S. Lewis, *Christianity, pp*. 110, 111.

[20] (13:24) Benjamin Spock, taken from the Tampa Tribune, Tampa, FL, January 22, 1974.

[21] (14:2) Kidner, *Proverbs,* p. 106.

[22] (14:30) Paul Adolph, „God in Medical Practice," in *The Evidence of God in an Expanding Universe* by John Clover Monsma, pagination unavailable.

[23] (15:1) Charles Haddon Spurgeon, quoted by A. Naismith in *1200 More Notes, Quotes and Anecdotes,* p. 239.

[24] (16:3) J. Allen Blair, further documentation unavailable.

[25] (16:24) Watchman Nee, *Do All to the Glory of God,* p. 55.

[26] (16:32) Henry Durbanville, *Winsome Christianity,* p. 41.

[27] (17:17) Moody, *Notes,* p. 83.

[28] (17:22) Paul Brock, *Reader's Digest,* September, 1974.

[29] (17:22) Blake Clark, *Reader's Digest,* May, 1972.

[30] (18:9) Griffiths, *Life,* p. 53.

[31] (18:14) Adolph, „God in Medical Practice," pagination unavailable.

[32] (18:24) Morgan, *Searchlights,* p. 204.

[33] (19:17) Henry Bosch, ed., *Our Daily Bread*.

[34] (22:6) Quoted in *A Treasury of Illustrations,* NY: Fleming Revell Co., 1904, pp. 11-12.

[35] (22:6) Adams, *Counsel,* p. 158.
[36] (22:15) Matthew Henry *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* III:919.
[37] (25:16) Larry Christenson, *The Christian Family,* p. 58.
[38] (25:20) Keith Weston, *Living in the Light,* p. 122.
[39] (25:21, 22) Sarah Anne Jepson, „Preparing Tables of Forgiveness," *Good News Broadcaster,* June 1975, p.13.
[40] (26:20, 21) *Atlanta Journal,* further documentation unavailable.
[41] (27:20) Arthur G. Gish, *Beyond the Rat Race,* p. 91.
[42] (29:11) Adams, *Counsel,* p. 221.
[43] (30:15, 16) F. W. Grant, *The Numerical Bible,* I:15.
[44] (30:18, 19) Kidner, *Proverbs,* p. 180.
[45] (30:32, 33) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 437.

Библиография

Arnot, William. *Laws from Heaven for Life on Earth*. London: James Nisbet & Co., n.d.

Bridges, Charles. *A Commentary on Proverbs*. Reprint. Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1983.

Delitzsch, Franz. „Proverbs." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 16, 17. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Harris, R. Laird. „Proverbs." In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Henry, Matthew. „Proverbs." In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 3. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Ironside, H. A. *Notes on the Book of Proverbs*. Neptune, N.J.: Loizeaux Brothers, 1964.

Jensen, Irving L. *Proverbs*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1982.

Kidner, Derek. *The Proverbs: An Introduction and Commentary*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1964.

MacDonald, William. *Listen, My Son*. Kansas City, KS: Walterick Publishers, 1965.

Plumptre, E. H. „Proverbs." In *Commentary on the Holy Bible* (Speaker's Commentary). London: John Murray, 1873.

Spence, H.D.M., and Joseph S. Exell, eds. „Proverbs." In *The Pulpit Commentary,* Vol. 9. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1909.

Weston, Keith. *Living in the Light*. Bromley, Kent, England: STL Books, 1983.

ЕКЛИСИАСТ

„Не познавам нищо по-прекрасно като страстно изследване на човешката болка и удоволствие, като оценка на провала и успеха, като благородна тъга; не познавам поезия, по-неукротима в своя стремеж към духовно просветление.“
Е. К. Стедман

Въведение

I. Уникално място в канона

Еклисиаст е една от книгите на Библията, чиято *уникалност* никога не е била поставяна под въпрос, макар и почти всичко останало по отношение на нея *е било подлагано* на многобройни съмнения (напр. нейното авторство, датиране, тема, теология).

Причината, поради която тази книга сякаш изглежда в разрез с останалата част от Божието Слово, е че тя представя чисто човешките разсъждения „под слънцето“. Този израз, *под слънцето,* представлява най-важният ключ за разбирането на Еклисиаст. Фактът, че той се среща 29 пъти, е показател за общата гледна точка на автора. Неговото търсене е ограничено само до тази земя. Той преобръща света, за да разреши загадката на живота. И в цялото си търсене той се обляга на собствения си ум, без помощта на Бога.

Ако при изследването на книгата читателят не помни постоянно този израз – *под слънцето* – той ще се изправи пред огромни трудности. Ще му се струва, че тя противоречи на останалите Писания, че излага странни доктрини, че защитава, меко казано, съмнителен морал.

Но ако помним, че Еклисиаст е обобщение на човешката, а не на божествената мъдрост, ще разберем защо, докато част от заключенията в нея са верни, други са само частично верни, а трети изобщо не са верни.

Нека разгледаме някои илюстрации. Еклисиаст 12:1 е истинен и надежден съвет към младите хора от всички времена: те трябва да помнят своя Създател в дните на младостта си. Ст. 4 от първа глава е само частично верен; действително *е вярно,* че след едно поколение следва друго, но *не е вярно,* че земята стои вечно (вж. Пс. 102:25–26 и 2 Петр. 3:7, 10). А следните твърдения, разгледани сами по себе си, *изобщо не са верни:* „Няма нищо подобро за човека, освен да яде и да пие, и да оставя душата си да вижда доброто от труда му“ (2:24); „Човекът няма никакво предимство пред животните“ (3:19); и „Мъртвите не знаят нищо“ (9:5).

Ако обаче нямахме никакво откровение от Бога, вероятно и ние бихме стигнали до същите заключения.

Еклисиаст и боговдъхновението

Когато казваме, че някои от заключенията в книгата, направени „под слънцето“, са само частично верни, а други изобщо не са верни, какво означава това за боговдъхновението на Еклисиаст? Отговорът е, че този факт ни най-малко не засяга въпроса за боговдъхновението.

Книгата е част от боговдъхновеното Божие Слово. Тя е вдъхновена от Бога в смисъл, че Господ е определил тази книга да бъде включена в канона на Писанието. Ние смятаме, че Еклисиаст е дословно и напълно вдъхновена от Бога, както и ос-

таналата част от Библията. (Вж. Въведение в Стария Завет, том 1, стр. 20)

Но боговдъхновените книги на Библията понякога съдържат твърдения на Сатана или на хора, които не са верни. В Битие 3:4 например Сатана казва на Ева, че тя няма да умре, ако яде от плода на дървото, което е сред градината. Това е лъжа, но тя е цитирана в Писанията, за да ни научи, че дяволът е бил лъжец от самото начало. Или, както отбелязва д-р Чафър:

> Боговдъхновението записва лъжите на Сатана (или на хората), но не ги оправдава и не ги одобрява. То съхранява точния запис на казаното – било то добро или лошо.[1]

Неправилно прилагане на книгата Еклисиаст

Именно поради причината, че представя човешките заключения „под слънцето“, Еклисиаст е една от любимите книги на скептиците и на лъжливите култове. Те я цитират с огромен ентусиазъм, за да докажат своите неверни или еретични доктрини, особено доктрини, свързани със смъртта и отвъдното. Например, използват стихове от тази книга в подкрепа на идеята, че след смъртта човешката душа спи, а безбожните престават да съществуват. Изваждат стихове от контекста, за да отрекат безсмъртието на душата и доктрината за вечното наказание.

Но те никога не вкарват ключа в ключалката. Никога не казват на жертвите си, че Еклисиаст изразява човешката мъдрост под слънцето и следователно не е валиден източник на текстове за доказване на доктрини на християнската вяра.

II. Авторство

До XVII в. повечето юдеи и християни са вярвали, че Соломон е написал книгата Еклисиаст. Един век по-рано консервативният като цяло Мартин Лутер отрича авторството на Соломон, но той е изключение.

За някои ще бъде изненадващо да научат, че днес повечето библейски изследователи, дори и консервативните, смятат, че книгата не е написана от Соломон, а е представена в стила на Соломон – не като измама, а като литературен похват.

Проблемът с авторството на Соломон

Главният аргумент за отхвърляне на традиционната представа за авторството на цар Соломон е *лингвистичен*. Това означава, че според много експерти книгата съдържа думи и граматически конструкции, които са се появили едва по времето на Вавилонския плен или по-късно.

Повечето протестанти смятат идеята, че някой би могъл да сложи думи в устата на Соломон, за неприемлив литературен похват, граничещ с фалшификация.

Аргументите „за“ и „против“ са дълги и сложни и тук не можем да навлезем в тях. Достатъчно е да отбележим, че никое от възраженията, повдигнати против авторството на Соломон, не е необоримо. Отговорни изследователи, като например Глийсън Арчър, посочват, че идеята, че Соломон е написал тази книга, е все още напълно реална възможност.[2]

Аргументи за авторството на Соломон

Тъй като традиционният възглед за авторството на Еклисиаст никога не е бил наистина оборен – без значение колко непопулярен е понастоящем – ние смятаме за най-благоразумно да поддържаме, че авторът на Еклисиаст е Соломон.

Косвените белези, че Соломон е написал тази книга, са свързани с думите в 1:1, 12, че авторът ѝ е „син на Давид, цар в Ерусалим“. Макар че думата „син“

може да се отнася и за потомък от по-късно поколение, тези изрази, комбинирани с преките признаци, които много точно съответстват на известните факти от биографията на Соломон, имат голяма тежест.

Мнозина използват факта, че писателят казва: „аз ... бях цар...“, като доказателство, че когато е писал книгата, той вече не е бил цар. Поради това, твърдят те, това не би могъл да бъде Соломон, защото той е бил цар до края на живота си. Това обаче не непременно е правилен извод. Тъй като той е писал в напредналата си възраст, е напълно възможно просто да говори за далечното си минало именно по този начин.

Преките исторически свидетелства в Еклисиаст много точно подхождат именно на Соломон и на никой друг.

Соломон е бил цар в Ерусалим, който: (1) е известен с огромната си *мъдрост* (1:16); (2) е притежавал огромно *богатство* (2:8); (3) не си е отказвал никакво *удоволствие* (2:3); (4) е имал много *слуги* (2:7) и (5) е бил прочут с грандиозните си *строителни и благоустройствени* проекти (2:4–6).

Еврейската традиция[3] приписва Еклисиаст на Соломон и в продължение на много векове християнските учени са били нейни поддръжници, което се променя едва напоследък.

Това, заедно с факта, че лингвистичните аргументи, с които се отхвърля авторството на Соломон, са били сериозно оспорвани от специалисти по еврейски език, ни кара да предпочетем традиционното юдео-християнско становище за авторството.

III. Датиране

Ако приемем, че цар Соломон е човешкият автор, то книгата е написана около 930 г. пр. Хр., при положение, че той е писал в напреднала възраст, когато е бил разочарован от своя егоистичен живот.

Ако отхвърлим Соломон като „Проповедника“ *(Кохелет),* тогава „възможният период на написването на книгата обхваща повече от хиляда години“.[4]

В съответствие с характеризирането на езика на книгата от страна на много изследователи като „късен“ еврейски (въпреки че Арчър го нарича „уникален“), времето на написването на Еклисиаст се определя на *късния период на епохата след Вавилонския плен* (ок. 350–250 г. пр. Хр.). Някои протестантски изследователи предпочитат непосредствено предходния *късноперсийски период* (ок. 450–350 г. пр. Хр.).

Най-късната възможна дата за Еклисиаст е 250–200 г. пр. Хр., тъй като апокрифната книга *Еклесиастикус* (ок. 190 г. пр. Хр.) съвсем ясно използва Еклисиаст, а ръкописите от Мъртво море (късно през II в. пр. Хр.) също съдържат фрагменти от Еклисиаст.

IV. Исторически фон и теми

Приемането на Соломон за автор на Еклисиаст ни дава основа, на която ще ни бъде много по-лесно да проследим историческия фон и темите на книгата с известна сигурност.

Търсенето на Соломон

В един момент от своя живот Соломон решава да открие истинския смисъл на човешкото съществуване. Той е решен да открие истински щастливия живот. Богато надарен с мъдрост и подкрепен от голямо богатство (3 Царе 10:14–25; 2 Лет. 9:22–24), цар Соломон смята, че ако изобщо някой може да намери трайно удовлетворение, то това е именно той.

Но търсенето на Соломон има едно самоналожено ограничение. Той смята да го извърши сам, със свои сили. Надява се, че неговият собствен интелект ще му даде възможността да открие пълнотата на живота, без да прибягва към божественото откровение. Това ще бъде чисто

човешко търсене, независимо от божествената мъдрост. Соломон смята да търси най-голямото щастие в живота „под слънцето“.

Откритията на Соломон

Соломоновото търсене на смисъл завършва с мрачното заключение, че животът е „суета и гонене на вятър“ (1:14). Доколкото му се удава да установи, животът под слънцето просто не си струва усилията. Той не успява да открие смисъл или трайно удовлетворение. Въпреки всичките си богатства и мъдрост Соломон не успява да открие истинското щастие.

И разбира се, заключението му е правилно. Ако човек никога не се издигне *над* слънцето, животът е безполезно упражнение. Той е безмислен. Дори ако се събере всичко, което светът може да предложи, то не може да задоволи човешкото сърце. Паскал е казал: „В човешкото сърце има вакуум, който само Бог може да запълни.“ А Августин отбелязва: „Ти си ни направил за Себе Си, о, Господи, и сърцето ни няма да намери покой, докато не се успокои във Теб.“

Опитът на Соломон илюстрира истината в думите на Господ Иисус: „Всеки, който пие от тази вода, пак ще ожаднее“ (Йоан 4:13). Водата на този свят не може да осигури трайно удовлетворение.

Търсенето на Соломон на истинската същност на живота е само временен етап, една глава от неговата биография. Ние не знаем на каква възраст е бил той, когато е предприел това философско търсене на истината, но когато пише своя дневник за него, явно вече е доста възрастен (1:12; 11:9). В крайна сметка Соломон успява да погледне и над слънцето; това се вижда от факта, че той автор на основната част от три книги от Библията. Грехът и моралният провал, които помрачават последните години от неговия живот, ни напомнят в колко тежко отстъпление може да изпадне един вярващ човек, и колко несъвършени са дори и най-блестящите предобрази[5] на Господ Иисус.

Соломон и Бог

Очевидно е, че Соломон е вярвал в Бога, дори по времето, когато е търсил пълноценното удовлетворение. В Еклисиаст той споменава Името Му не по-малко от 40 пъти. Но това не означава, че по това време той е бил посветен вярващ. Думата за „Бог“, която Соломон използва навсякъде в книгата, е *Елохим,* името, което разкрива Бога като Могъщия Създател. Нито веднъж той не нарича Бога *Йахве* (ГОСПОД), Богът, който встъпва в завет с човека.

Това е много важно наблюдение. Човекът под слънцето може да знае, че има Бог. Павел ни напомня за това в Римляни 1:20:

> Понеже от създанието на света това, което е невидимо у Него – вечната Му сила и божественост – се вижда ясно, разбираемо от творенията, така че те са без извинение.

Съществуването на Бога е видно от творението. Атеизмът е белег не за мъдрост, а за умишлена слепота. Соломон, най-мъдрият човек, който някога е живял, търсейки да напипа истината със собствения си разум, признава факта на съществуването на Върховно Същество.

Но докато всеки човек би могъл да знае, че съществува Бог *(Елохим),* който е създал всички неща, Бог като *Йахве* може да бъде познат само чрез специално откровение. Затова постоянното споменаване на Бога *(Елохим)* не бива да се отъждествява със спасителната вяра. Всичко, което то доказва е, че творението свидетелства за съществуването на Бога и че хората, които го отричат, са безумни (Пс. 14:1; 53:1).

Необходимостта от Еклисиаст

Неизбежно е да си зададем въпроса: „Защо Бог е наредил в Библията да бъде включена книга, която не се издига над слънцето?"

Преди всичко книгата е включена, за да не трябва никой да преминава наново през разочароващия опит на Соломон, който търси удовлетворението там, където не може да се намери.

Естественият човек инстинктивно си мисли, че може да постигне щастие чрез притежания, удоволствия или пътувания от една страна, или чрез наркотици, алкохол и секс от друга страна. Но посланието на тази книга е, че един, който е бил по-мъдър и по-богат, отколкото който и да било от нас би могъл да стане някога в този живот, вече е опитал и се е провалил. Така ние можем да си спестим всички разходи, мъки, неудовлетворение и разочарования, като погледнем над слънцето към Онзи, който единствен може да ни задоволи – Господ Иисус Христос.

Но тази уникална книга има и допълнителна стойност за онези, които все още не са готови да приемат евангелието. Д-р У. Т. Дейвисън изразява това по следния начин:

> Не е необходимо да посочваме надълго и нашироко контраста между Еклисиаст и Евангелието на Христос. Може би има известна нужда да изтъкнем факта, че появата на новото Евангелие не е направила безмислена или безполезна литературата на мъдростта от по-ранната епоха. Тя е вършила своята работа на своето си време и продължава да има още работа за вършене. В живота на всеки човек има моменти, в които той не е готов да седне в краката на Иисус, и в които за него е по-добре да отиде в училището на Кохелет. Сърцето трябва да се изпразни, преди да може да бъде напълнено с истината. Съвременният проповедник често трябва да преподава урока, който още не е остарял, и никога няма да остарее: „Бой се от Бога и пази заповедите Му, защото това е всичко за човека." Той трябва да дойде при Христос, за да се научи как да прави това ефективно и да научи следващите уроци, за които настоящият само подготвя пътя.[6]

Схема на изложението

I. Пролог: всичко е суета под слънцето (1:1–11)

II. Всичко е суета (1:12–6:12)
- А. Суетата на интелектуалните търсения (1:12–18)
- Б. Суетата на удоволствието, престижа и охолството (гл. 2)
- В. Суетата на цикъла на живота и смъртта (гл. 3)
- Г. Суетата на неравенствата в живота (гл. 4)
- Д. Суетата на масовата религия и политика (5:1–9)
- Е. Суетата на нетрайните богатства (5:10–6:12)

III. Съвети за живота под слънцето (7:1–12:8)
- А. Доброто и по-доброто под слънцето (гл. 7)
- Б. Мъдростта под слънцето (гл. 8)
- В. Наслаждението на живота под слънцето (гл. 9)
- Г. Мъдрият и безумният под слънцето (гл. 10)
- Д. Разпространението на доброто под слънцето (11:1–12:8)

IV. Епилог: най-доброто под слънцето (12:9–14)

Коментар

I. Пролог: всичко е суета под слънцето (1:1–11)

1:1 Авторът се представя като **проповедника, сина на Давид, цар в Ерусалим.** Използваната тук дума „проповедник“ е много интересна. Еврейският ѝ еквивалент е *кохелет* и означава човек, който призовава някого за нещо или свиква събрание. Гръцката дума е *еклесиастес* и означава човек, който събира събрание. Това е довело до различни преводи на думата, като напр. „говорител, представител, проповедник и т. н.“

Проповедникът е **син на Давид.** Макар че *син* би могло да означава и внук или още по-късен потомък, първото значение вероятно е най-уместното. Соломон е единственият наследник на Давид, който е цар над Израил в *Ерусалим* (ст. 12). Всички останали са царе над Юда. Членовете на други династии, които царуват над Израил, използват като своя столица Сихем (3 Царе 12:25) или Самария (3 Царе 16:24), но не и Ерусалим.

1:2 Соломон незабавно стига до същността на въпроса; не се налага да чакаме до последната глава. Резултатът от цялото му изследване е, че под слънцето **всичко е суета.** Животът е преходен, мимолетен, безполезен, празен и безплоден. Той няма смисъл. Нищо на земята не може да предложи истинска цел на съществуването.

Вярно ли е това? Да, напълно! Ако този живот е всичко, ако смъртта спуска финалната завеса на човешкото съществуване, тогава животът не е нищо друго освен пара – неуловим и мимолетен.

Апостол Павел ни напомня, че цялото творение е било подчинено на суета или безмислие вследствие на влизането на греха в него (Римл. 8:20). Не е без значение и фактът, че първите родители наричат своя втори син Авел, което означава „суета“ или „пара“. Соломон е прав. **Всичко е суета** под слънцето.

1:3 Животът на крехкия човек е изпълнен с **труд** и дейности, но докъде го довеждат те в крайна сметка? Човекът сякаш върти мелница – изтощително кръгово движение без никакъв напредък. Питаш го защо работи и той ти отговаря: „За да печеля пари, разбира се.“ А защо иска пари? За да си купи храна. А защо му е храна? За да поддържа силите си. Добре, но защо му е сила? Сила му е необходима, за да може да работи. И така, той отново е там, откъдето е тръгнал. Работи, за да получи пари да си купи храна, с която да възстанови силите си, за да може да работи, за да получи пари да си купи храна, с която да възстанови силите си и т. н., до безкрайност. Както отбелязва Хенри Торо, той живее живот на тихо отчаяние.

Един християнин видял на автобусната спирка една жена, която плачела, и я попитал дали би могъл да ѝ помогне с нещо. „Ах“, отвърнала тя, „просто съм изтощена и отегчена. Съпругът ми работи много, но не печели, колкото искам аз. Затова и аз започнах работа. Ставам рано всяка сутрин, приготвям закуска за четирите ни деца, опаковам им обяд и хващам автобуса за работа. После се връщам вкъщи за още малко блъскане, няколко часа сън и на другия ден е пак същото. Мисля, че просто ми втръсна тази безкрайна баналност.“

Х. Л. Менкен казва:

> Най-съществeният факт за човешкото съществуване е не че то е трагедия, а че е отегчително – не че в него преобладава болката, а че е лишено от какъвто и да било смисъл.[7]

1:4 Преходността на човека е в ярък контраст с привидната неизменност на

околната природа. Поколение след поколение се сменят с неумолимо постоянство. Такъв е животът под слънцето.

> Всеки мечтае да бъде вечен,
> Но колко скоро тъкмо той се превръща
> в липсващото лице![8]
> *Уил. Х. Хатън*

Ако не познавахме божественото откровение, бихме могли да си помислим, че настоящата **земя** ще продължи да съществува **вечно.** До този извод стига и Соломон. Но Петър ни казва, че земята и делата по нея ще изгорят в идещия Господен Ден (2 Петр. 3:10).

1:5 Природата се движи в непрестанен, неумолим цикъл. **Слънцето** например **изгрява**а от изток, обикаля небесата, за да залезе на запад, а после **бърза** към другата страна на света, за да изгрее отново от изток. Този привидно безкраен цикъл, век след век, кара човека да си даде сметка, че не е нищо повече от преминаваща сянка.

Ако някой се изкушава да обвини Соломон, че допуска груба научна грешка, като казва, че слънцето се движи, когато всъщност земята се движи спрямо слънцето, съветваме го да задържи огъня. Соломон просто се изразява образно. Слънцето *изглежда,* сякаш изгрява и залязва. Дори и учените постоянно използват такива изрази и те са така лесно разбираеми, че не изискват никакво обяснение.

1:6 Соломон продължава мисълта си в ст. 6. Посоките на **вятъра** се сменят също така еднообразно както годишните времена. През зимата северните ветрове духат над Израил към Негев, разположената на **юг** пустиня. Когато дойде лятото, южните ветрове носят топлина в своя полет на север. С почти отегчителна монотонност те следват **кръгообразните си пътища,** а после, с пълно безразличие към света на хората, напускат сцената.

1:7 Не само земята, слънцето и вятърът, но и водата следва своята монотонна програма в течение на вековете. **Всички реки отиват в морето,** но никога не настъпва момент, в който океанът да прелее, защото слънцето изпарява огромни количества вода. Когато въздухът се охлади, парата кондензира и образува облаци. На свой ред облаците кръстосват небесата и изливат водата над земята под формата на дъжд, сняг или градушка. Реките се пълнят с вода и я отнасят обратно в океана. Непрестанната активност на природата напомня на човека за неговия неспирен труд. Може би Кристоферсън е имал предвид този стих, когато е писал: „Аз съм само река, която неспирно течеше, но никога не стигна до морето.“

1:8 Животът, ако е наистина ограничен само до тази земя, е пълен с досада. Човешкият език е недостатъчен да изрази еднообразието, отегчението и безполезността на всичко това. Човек никога **не се насища.** Независимо колко много неща вижда, той иска още. И ушите му никога не достигат момент, в който вече да не искат да чуят нещо ново. Той непрестанно пътува и трескаво търси нови усещания, нови гледки, нови звуци. Обхванат е от онова, което един американски социолог нарича „фундаментален копнеж за нови преживявания“. Но се връща незадоволен и изтощен. Човекът е така устроен, че целият свят не може да донесе трайно щастие на сърцето му. Това обаче не означава, че е положението е безнадеждно. Всичко, от което се нуждае, е да се издигне над слънцето и да отиде при Онзи, който „насища жадната душа и изпълва гладната душа с добрини“ (Пс. 107:9).

> Мимолетна е светската радост –
> самата суета.
> Празен ослепителният блясък,
> празни купища злата.

Празни слава и разкош,
празна и човешка мощ.
Само Ти можеш да дадеш
задоволство на душата.
Няма никой като Теб, Господи Исусе,
на земята.
Да, за жадната душа
няма като Теб в света.[9]

неизвестен автор

1:9 Друг момент в разочарованието на Соломон е откритието, че няма **нищо ново под слънцето.** Историята постоянно се повтаря. Той копнее за нова тръпка, но не след дълго разбира, че всичко в някакъв смисъл е провал и разочарование.

1:10 Вярно ли е, че няма нищо наистина **ново?** Да, в известен смисъл. Дори и най-модерните открития са приложения на принципи, които са били заложени в творението от самото начало. Много от прехвалените постижения на човека имат своите съответствия в природата. Птиците например са летели много преди човекът да успее да полети. Дори космическите пътувания не са нещо ново. Енох и Илия са били пренесени през космоса, без дори да е трябвало да си носят запаси от кислород! Така че онези, които прекарват живота си в търсене на новости, са осъдени на разочарование. **То вече е** станало **в древни времена,** дълго **преди** да се родим.

1:11 Друг горчив хап, който човек трябва да преглътне, е скоростта, с която забравя и бива забравен. Дълготрайната известност е мираж. Много от нас изпитват огромна трудност да си спомнят имената на прадядовците и прабабите си. А може би още по-малко могат да посочат имената на последните четирима вицепрезиденти. В нашето самомнение ние си мислим, че светът не може да мине без нас. Обаче умираме и много скоро биваме забравени, а животът на планетата си продължава както обикновено.

II. Всичко е суета (1:12–6:12)

А. Суетата на интелектуалните търсения (1:12–18)

1:12 Толкова за заключенията на Соломон. Сега той се заема за ни преразкаже пътешествието, което е направил в търсенето на *summum bonum* – най-висшето благо в живота. Той ни припомня, че е бил **цар над Израил в Ерусалим** – с цялото богатство, обществено положение и способности, които това предполага.

Когато Соломон казва **Аз ... бях цар,** той няма предвид, че царуването му вече е приключило. Той е бил **цар** и все още е такъв (ст. 1).

1:13 Тук Соломон започва своето търсене на щастие **под небето.** Първо той решава да поеме пътя на интелектуалното усъвършенстване. Мисли си, че би могъл да бъде щастлив, ако просто успее да натрупа достатъчно знание. Затова съсредоточва силите си в това, да получи възможно най-всестранното образование. Посвещава се на изследвания и търсения, синтез и анализ, индукция и дедукция. Но скоро остава разочарован от учението като самоцел. Той казва, че това е неблагодарна работа, с която **Бог** е оставил хората да се занимават – да следват дълбокия си вътрешен подтик да открият смисъла на живота.

Малкълм Магъридж, един мъдър човек от нашето съвремие, стига до подобни заключения:

> Образованието, големият идол и измама на вековете, има претенциите, че ни подготвя за живота и се предписва като универсално лекарство за всичко – от малолетната престъпност до старческото оглупяване. В повечето случаи то само води до нарастване на глупостта, напомпване на надменността, засилване на лековерието и оставя подложените на него на милостта на промивачите на мозъци,

имащи на свое разположение печатните машини, радиото и телевизията.[10]

Наскоро някой беше надраскал с дебели черни букви на стената на една университетска библиотека следния изразителен надпис: АПАТИЯТА ВЛАДЕЕ. Някой е разбрал онова, което Соломон е научил векове по-рано – че образованието е не сигурен път към удовлетворението, а ако е самоцел, може да бъде истинска досада.

Това *не* означава, че интелектуалните занимания не могат да имат важна роля в живота. Те имат своето място, но това място е при краката на Иисус. Те не бива да бъдат самоцел, а средство за Негова прослава.

Споменаването на **Бог** в този стих не бива да се отъждествява с дълбока лична вяра. Името на *Бога* тук е, както го нарича У. Дж. Ердман, Неговото естествено име – *Елохим*.[11] Както споменахме във въведението, това име Го разкрива като Всемогъщия Творец на вселената. Но никъде в тази книга Соломон не Го нарича Йахве – Бога на завета, който показва изкупителна благодат към онези, които полагат упованието си в Него.

1:14 Няма никакво съмнение, че Соломон е получил най-доброто образование, достъпно по това време в Израил. Това е очевидно от неговото твърдение, че е **видял** всичко, което **се върши под слънцето.** Това означава, че се е запознал в подробности с науките, философията, историята, изящните изкуства, социалните науки, литературата, религията, психологията, етиката, езиците, и други области на човешкото познание.

Но нито дългата поредица от научни степени и титли пред името му, нито цяла стая, облепена с дипломи, не му дава онова, което търси. Точно обратното, той стига до извода, че всичко това е **гонене на** нещо толкова неуловимо като **вятъра.**

1:15 С разочарование той открива, че наученото от книгите не решава загадките на живота. Има **криви** неща, които **не могат да се изправят** и липсващи неща, които **не могат да се броят.** Робърт Лаурин отбелязва:

> Животът е пълен с парадокси и аномалии, които не могат да се обяснят; и обратно, в него липсват толкова много неща, които биха му дали смисъл и ценност.[12]

Човекът може да лети до Луната, но полетът на пчелата противоречи на всички познати закони на аеродинамиката. Учените са проникнали в тайните на атома, но не могат да овладеят мълнията или да съхранят енергията ѝ. Болести като детския паралич и туберколозата са под контрол, но обикновената настинка си остава неовладяна.

1:16 След като е придобил всичките си академични лаври, Соломон си прави лична равносметка. Той може да се похвали, че има **повече мъдрост от всички, които са** владели **преди** него **в Ерусалим** (3 Царе 4:29–31; 2 Лет. 1:12). Умът му е погълнал огромни запаси от знание. Освен това притежава и **мъдрост** – знае как да прилага **знанието** си в практическите, ежедневни житейски дела, да произнася разумни присъди и да се отнася благоразумно с другите.

1:17 Соломон си припомня как е насочил усилията си към това, от една страна да придобие **мъдрост,** а от друга да опознае **лудостта и безумието.** С други думи, той е изследвал двете крайности на човешкото поведение, за да види дали истинският смисъл на човешкия живот не се крие в някоя от тях или и в двете. Преминал е през целия диапазон на житейските преживявания, но печалният му извод е, че всичко **това е гонене на вятър.**

Векове по-късно един младеж на име

Хенри Мартин с голямо усърдие преследвал и постигнал най-високите отличия на университета в Кеймбридж. В мига на своя академичен триумф обаче той заявил: „Много се изненадах да открия, че съм уловил сянка.“ Това е часът на благословената загуба на илюзиите, защото, както отбелязва Дж. У. Джоует: „Сега очите му се издигнаха далеч над университетските награди към вседостатъчната награда на горното призвание от Бога в Христос Иисус, нашия Господ.“

1:18 Ако интелектуализмът беше ключът към живота, тогава университетите щяха да бъдат люлки на мира и задоволството. Те обаче не са. По-скоро приличат на врящи от вълнение и смут казани. Старата, изтъркана карикатура на студент, който е увил главата си с огромен пешкир и преглъща аспирин с големи чаши кафе, много точно съответства на заключението на Соломон в ст. 18:

> **Защото в многото мъдрост има много тъга, и който умножава знание, умножава печал.**

С други думи: „Колкото по-мъдър ставаш, толкова повече тревоги имаш; колкото повече знаеш, толкова повече те боли.“ В този смисъл има *известна* истина в пословиците: „Блажени невежите“ и „Онова, което не знаеш, не може да те нарани.“

Б. Суетата на удоволствието, престижа и охолството (гл. 2)

2:1 След като не е успял да намери удовлетворение в интелектуалните си търсения, сега Соломон се впуска в преследване на удоволствия. *Изглежда логично, че човек ще бъде щастлив, ако може да се наслаждава на достатъчно удоволствия,* мисли си той. Удоволствие по дефиниция означава приятните усещания, произтичащи от задоволяването на личните желания. И така, той решава да го преживее, да се опита да достигне всички сетивни наслади, които човек може да изпита. Ще изпие чашата на веселието до дъно и тогава най-после сърцето му няма да иска повече.

Но търсенето завършва с провал. Соломон стига до извода, че удоволствията под слънцето са **суета.** Следните стихове отразяват разочарованието му:

> Опитах спуканата щерна, Господи,
> но ах, водата ѝ изтича.
> Превих се глътка да отпия,
> но нямаше дори това.
> Горчиво почнах да ридая –
> а тя ми се изсмя.[13]
>
> *Б.Е.*

Означава ли това, че Бог не иска Неговите хора да изпитват удоволствие? Ни най-малко! Всъщност истината е точно обратната. Бог иска тези, които Му принадлежат, да имат добър живот. Но Той иска ние да осъзнаем, че този свят не може да ни осигури истинско удоволствие. То може да се намери само над слънцето. В Неговото „присъствие има пълнота от радости“; отдясно на Него – „веселия навеки“ (Пс. 16:11). В този смисъл Бог е най-големият хедонист или любител на удоволствията!

Голямата лъжа, разпространявана от киното, телевизията и рекламните медии, е, че човек може да си направи свой собствен рай тук долу без Бога. Но Соломон разбира, че всичко, което този свят може да предложи, са помийни шахти или варели, докато Бог предлага извора на живота.

2:2 Когато си спомня за целия празен **смях,** той вижда, че е **лудост,** и всичкото приятно прекарано време всъщност не е донесло нищо. И действително е така. Зад смеха се крие скръб и онези, които се опитват да забавляват другите, често сами имат огромна нужда от помощ.

В своята книга *Тайната на щастието* Били Грейъм разказва за един емоционал-

но разстроен човек, който потърсил помощ от психиатър. Човекът страдал от дълбока депресия. Опитвал разни неща, но нищо не му помагало. Още сутрин се събуждал потиснат и мрачен, а в хода на деня състоянието му се влошавало още повече. Вече бил отчаян. Не можел да продължава повече така. Преди да си излезе от кабинета, психиатърът му споменал за някакво представление в един от местните театри. В него участвал един италиански клоун, който карал публиката да се залива от смях всяка вечер. Докторът препоръчал на пациента си да отиде на представлението и му казал, че ще бъде превъзходна терапия да се посмее няколко часа и да забрави проблемите си. Просто да отиде и да гледа италианския клоун! С гузно изражение пациентът измърморил: „Аз съм този клоун." Той също можел да каже **за смеха: Лудост е! – и за веселието: Какво постига то?**

Колко често в живота ни се случва да гледаме другите хора отстрани и да си мислим, че те нямат проблеми, трудноти или нужди. Но това е илюзия, както е илюстрирано от стихотворението на Е. А. Робинсън „Ричард Кори":

Когато Ричард Кори вървеше из града,
се спирахме със удивление
да го погледнем.
Той беше благородник от главата
до пета,
облечен стилно, царствено висок
и бледен.

И беше винаги любезно сдържан,
и винаги човечен, като разговаря.
Сърдечно казваше „Добрутро!",
с достойнство крачеше по тротоара.

А беше и богат, да, по-богат от царя,
без пропуски блестящо образован.
Е, мислехме си, той олицетворява
онуй, което ние искаме да бъдем.

И тъй работехме до късно,
трудехме се здраво,
кога и без месо и хляб си лягахме
в постелята.
А Ричард Кори, в тиха лятна вечер,
прибра се в къщи
и главата си простреля.[14]

2:3 После Соломон – старозаветният блуден син – се обръща към **виното.** Той става познавач на вина от най-отбраните реколти. Може би ако успее да изпита най-изтънчените вкусови усещания, найпосле цялото му същество ще намери спокойствие и задоволство.

Той обаче е достатъчно мъдър да сложи граница на своето епикурейство. Това е изразено с думите **„докато сърцето ми ме водеше в мъдрост".** С други думи, Соломон няма намерение да се отдаде на невъздържаност и пиянство. Няма и намек, че се е *пристрастил* към алкохола. Никъде в неговото изследване на реалността не се вижда и сянка от пристрастяване към наркотични средства. Той е бил твърде мъдър за това!

Друго нещо, което решава да опита, е **безумието,** т. е. невинни и приятни форми на безсмислена дейност. В случай, че **мъдростта** не дава отговор, той е готов да проучи и нейната противоположност. Понякога глупаците изглеждат по-щастливи от онези, които са много умни. Затова Соломон решава да не остави необърнат и този камък. Отдава вниманието си на невинни глупости, себеугаждане и забавление. Това е един отчаян ход, с който той се опитва да открие най-доброто, с което човек да запълни малкото си, бързо отлитащи **дни** под слънцето. Но и тук не открива отговора.

2:4, 5 Тогава Соломон решава да се впусне в обширна строителна програма. След като ключът не се намира в образованието, удоволствието, виното или безумието, тогава той несъмнено е в притежанията. Построява си луксозни **къщи**

и си засажда огромни масиви с **лозя.** От онова, което знаем за строителните проекти на Соломон, можем да бъдем сигурни, че не е пестил средства.

Той построява огромни имения с паркове и **градини** – истински рай. Навсякъде има **паркове** от **всякакви плодни дървета.** Не е трудно да си представим как той развежда приятелите си из тези паркове и подхранва егото си с тяхното възхищение и ентусиазъм.

Вероятно никой гост не е имал смелостта да каже онова, което Самюъл Джонсън казал на един милионер, който го завел на подобна разходка. След като разгледал целия лукс и великолепие, Джонсън отбелязал: „Това са нещата, поради които е трудно за човека да умре."

В света все още има много заблудени милионери като царя от разказа на Андерсен *Новите дрехи на царя*. Царят излязъл на парад, като си мислел, че е облечен със зашеметяващо красиви дрехи, но едно малко дете успяло да види, че той всъщност е чисто гол.

2:6 Такива огромни имения имат нужда от напояване през горещите и сухи лета. Затова Соломон построява водопроводи, езера и водоеми с всички необходими канали и тръби за пренасяне на **вода.**

Ако натрупването на притежания би могло да донесе мир и щастие, значи Соломон ги бил постигнал. Но както всички нас и той трябвало да научи, че истинското удоволствие идва от благородното себеотрицание, а не от трескавото трупане на богатства. Той харчел парите си за това, което не е хляб, и труда си за онова, което не насища (Ис. 55:2).

2:7 За използването и поддръжката на грандиозните имения на царя са необходими цели армии **слуги,** затова той наема роби и робини. Нещо повече, той притежава и роби, които са **родени в дома** му – изключително важен символ на високо положение за културата на онова време.

За Соломон, както и за повечето хора, един от аспектите на величието е в това, да им служат. Да седиш на трапезата е по-висше, отколкото да служиш. Но Един по-велик от Соломон е дошъл в света като Роб на робите и ни е показл, че истинското величие в Неговото царство се състои в това, да служиш (Марк 10:43–45; Лука 9:24–27).

Най-големите **стада от едър и дребен добитък,** притежавани някога от жител на **Ерусалим,** пасат в пасищата на Соломоновите ферми. Ако ключът към щастливият живот е престижът, то Соломон несъмнено го притежава. Ключът обаче не е този. Някой е казал: „Исках всички неща, за да се наслаждавам на живота; но получих живот, за да се наслаждавам на всички неща."

2:8 А какво да кажем за финансовите му възможности! Той притежава в изобилие **сребро и злато, и съкровища на царе и страни.** Това може би са налозите, които царят е събирал от подчинените си страни или богатството, превзето от техните територии, а може и да се отнася за произведенията на изкуството, подарени му от гостуващите му сановници, като например Савската царица.

Той решава да опита и с музика. Твърдят, че музиката има силата да омагьосва. Затова царят си събира най-изтънчените **певци и певици.** Ерусалимските новини вероятно са изобилствали от възторжени репортажи за всички публични концерти. Но, разбира се, царят се е наслаждавал и на частни представления – вечерна музика, камерни ансамбли – каквото си поискате. Въпреки всичко си мисля, че неговото разочарование е добре изразено от Самюъл Джонсън в *Историята на Раселас, княз на Абисиния*:

> И аз бих могъл да извикам арфиста и певеца, но звуците, които ми доставяха удоволствие вчера, днес ме отегчават, а утре ще ми бъдат още по-досадни. Не мога да открия у себе си каквато и да било спо-

> собност за някакво сетивно усещане, която да не е била наситена със съответното ѝ удоволствие, но въпреки това не се чувствам удовлетворен. У човека със сигурност има някакво латентно сетиво, за което този свят не може да предложи задоволяване. Или човек изпитва някакви желания, несвързани със сетивата, които трябва да бъдат задоволени, преди той да може да бъде истински щастлив.[15]

После Соломон решава да опита със секс. Не само вино (ст. 3) и музика (ст. 8), но и жени. Вино, песни и жени! Значението на думата, преведена в РИВ като **изобилни великолепия,** всъщност е неясно и тя се превежда главно според контекста. В РИ и НАСПБ е преведена като „насладите на човешките чада – наложници твърде много“. Библията ни съобщава (без да го одобрява), че Соломон е имал 700 жени и 300 наложници (3 Царе 11:3). Как е могъл да предположи, че това би могло да е път към щастието? Само си помислете за всички ревности, клюки и разправии, които биха могли да съществуват в подобен харем!

Но и нашето собствено болно общество упорства в заблудата, че сексът е пътят към щастието и удовлетворението. В определените от Бога граници на моногамния брак това би могло да бъде вярно. Но злоупотребата със секса води само до страдание и самоунищожение.

Една от жертвите на съвременната секс-мания осъзнала, че всъщност е била измамена. Ето какво пише тя:

> Предполагам, че съм искала сексът да бъде нещо като психеделичен джакпот, който кара целия свят да заблести като хазартен автомат, но когато всичко свърши, се чуствах измамена. Мислех си: „Това ли е всичко? *Наистина* ли това е всичко?“[16]

2:9 И така, Соломон **става велик.** Той има удовлетворението да надмине по престиж всички свои предшественици – доколкото това въобще е удовлетворение. И естествената му **мъдрост** му е **останала** след всички експерименти и емоционални пътешествия. Той не си е изгубил ума.

2:10 В своето търсене на удовлетворение той не поставял ограничения на разходите си. Когато виждал нещо и го **пожелавал,** винаги го купувал. Ако си помислел, че би могъл да се наслади на някакво удоволствие, позволявал си го. В тази безкрайна поредица от придобиване на неща и вършене на неща той намирал известно удовлетворение. Тази мимолетна радост била цялата **награда,** която получавал за своите усилия, вложени в търсенето на удоволствия и притежания.

2:11 Тогава царят си прави равносметка на всичко, което е извършил, на цялата енергия, която е вложил, и какъв е резултатът? Всичко е суета и празнота, гонене на вятър. Той не е успял да открие трайно удовлетворение под слънцето. Също като Лутер той разбира, че „целият свят е като коричка, която се хвърля на куче“. Отегчен е от всичко.

Ралф Бартън, прочут карикатурист, също бил отегчен. Ето какво пише той:

> Имах малко трудности, много приятели, големи успехи. Сменях жена след жена, къща след къща, посетих великите страни на света. Но ми дойде до гуша от тези средства за запълване на двадесет и четирите часа на деня.[17]

Неуспехът на удоволствията и притежанията да запълнят човешкото сърце е илюстриран от една случка с измислен герой, който трябвало само да си пожелае нещо и веднага го получавал:

> Поискал си къща и тя се появила! На вратата стояли слуги и чакали нареж-

> данията му. Поискал си кадилак и той пристигнал, и то със собствен шофьор. Отначало бил въодушевен, но после взело да му втръсва. Казал на прислужника си: „Искам да създам нещо, да изстрадам нещо. Предпочитам да бъда в ада, но не и тук!" А прислужникът му отговорил: „А вие къде мислите, че сте?"[18]

Точно там се намира и нашето съвременно общество – в ада на материализма, опитвайки се да задоволи човешките сърца с неща, които не могат да донесат трайна радост.

2:12 Заради обезсърчаващите резултати от цялото си изследване Соломон започва да размисля дали е по-добре да бъде мъдър човек или глупак. Той решава да проучи този въпрос. След като животът е преследване на сапунени мехури, има ли човекът, който живее благоразумно, някакво предимство пред онзи, който живее в другата крайност и се забавлява в своята **лудост и безумие?**

Като абсолютен монарх, при това мъдър и богат, той има всички възможности да разбере това. И ако той не може, какъв шанс би имал някой след него? Едва ли някой, **който идва след царя,** би могъл да осветли въпроса по-добре.

2:13 Общото му заключение е, че **мъдростта** е по-добра от **безумието** в същата степен, в която **светлината превъзхожда тъмнината.** Мъдрият човек върви в светлината и вижда всички опасности по пътя. Безумният от друга страна ходи пипнешком из мрака и пада във всяка яма или капан.

2:14 Но до каква разлика в крайна сметка води дори и това предимство – че очите на мъдрия могат да видят къде отива той? Накрая и двамата умират и дори най-голямата мъдрост не може да забави или да отмени този момент. Това е **участта** на **всичките.**

2:15 Когато Соломон си дава сметка, че и него го очаква същата съдба като **безумния,** той се пита защо през целия си живот толкова много се е старал да бъде **мъдър.** Единственото предимство на мъдростта, което си заслужава усилията, е, че тя осветява пътя на живота. Но извън това тя с нищо не е по-добра. Ето защо и търсенето на мъдрост също е голямо прахосване на усилия.

2:16, 17 Той продължава да развива тази идея в ст. 16 и 17. След погребението и мъдрият, и безумният бързо биват забравени. Само едно или две поколения по-късно те сякаш никога не са съществували. Имената и лицата, които днес изглеждат толкова важни, ще потънат в забрава. **Мъдрият** не може да се похвали с по-дълготрайна слава от **безумния,** в това отношение той изобщо не го превъзхожда.

Горчивата равносметка, че известността е мимолетна, и че човек бързо бива **забравен,** кара Соломон да **намрази живота.** Вместо задоволство и пълноценност в човешките дейности под слънцето той намира само скръб. Това го кара да си даде сметка, че **всичко е суета и гонене на вятър.**

Един известен в миналото спортист, придобил голяма известност, казва:

> Най-голямото вълнение в живота си изпитах, когато за първи път отбелязах решителния гол в един голям мач и чух рева на ликуващите тълпи. Но същата вечер в тишината на стаята ми ме обзе усещането за безсмисленост. Струва ли си наистина? Няма ли нищо по-добро, за което да живееш, от това да вкарваш голове? Такива мисли бяха началото на моето търсене на удовлетворение. В сърцето си знаех, че никой друг не може да удовлетвори тази нужда, освен Самият Бог. Скоро след това открих в Христос онова, което никога не бих могъл да намеря в света.[19]

2:18 Една от най-големите несправед-

ливости, която измъчва Соломон, е, че няма да има възможността да се наслаждава на богатствата, които е натрупал. К. Е. Стюарт пише:

> Смъртта е червей в корена на дървото на насладата. Тя разваля удоволствието, вгорчава насладата, защото отсича човека точно когато се кани да седне и след години мъчителни усилия да пожъне плодовете на своя труд.[20]

Той трябва **да остави** всичко на своя наследник.

2:19 Най-дразнещото е, че наследникът може и да не е **мъдър.** Може да бъде прахосник, конте, празноглавец, безделник, но независимо от това той ще наследи състоянието. Той ще има властта да прахоса богатство, за което нито се е трудил, нито е планирал.

Това наистина измъчва Соломон. Може би е имал предчуствието, че именно това ще се случи в собственото му семейство. Може би Соломон е предусещал, че синът му Ровоам ще пропилее с безумието си всичко, което той с толкова труд е събирал. От историята знаем, че Ровоам е сторил тъкмо това. Като отказва да послуша по-възрастните си съветници, той предизвиква разделението на царството. Когато египтяните нахлуват в Юда, той се откупва, като им дава съкровищата на храма. Златните щитове отиват да запълнят съкровищниците на Египет, а Ровоам е принуден да ги замени с бронзови щитове (вж. 2 Лет. 12:9–10).

2:20 Перспективата да остави делото на живота си и богатството си на недостоен наследник хвърля проповедника в отчаяние и униние. Всичко изглежда безсмислено и нелепо. Това го кара да мисли, че всичките му усилия са били на вятъра.

2:21 Той е съкрушен от мисълта, че човек, който изгражда състояние посредством мъдри вложения, правилни решения и умели ходове, е принуден след смъртта си да го остави на някой, който изобщо не си е мръднал пръста за всичко това. Не е ли това нелепица и **голямо** бедствие?

Въпреки изводите на Соломон по цял свят родители продължават да посвещават най-добрите години от живота си на трупане на богатство, което да оставят на децата си. Те алтруистично наричат това свой морален дълг. Но Джеймисън, Фосет и Браун предполагат, че „зад богатството, което светските родители твърдят, че събират за децата си, се крие основно егоизъм."[21] Главната им мисъл е да подсигурят изобилно собствените си старини. Те мислят най-вече за себе си. Това че децата им наследяват онова, което остане, е само резултат от смъртта на родителите и законите за наследяването.

От християнска гледна точка няма причина родителите да работят, да икономисват, да спестяват и да правят жертви с цел да оставят пари на децата си. Най-доброто наследство е духовно, а не финансово. Парите, оставени със завещания, често са предизвиквали сериозна ревност и разделения в иначе щастливи и задружни семейства. Децата са изпадали в морална и духовна разруха, като са ставали внезапно наследници на големи завещания. А неизбежно следват и други злини.

Духовният подход е да вложим парите си в работата за Бога *сега* и да не ги оставяме на деца, които понякога са недостойни, неблагодарни и дори неспасени. Мартин Лутер смятал, че може да повери семейството си на Бога, също както е поверил и себе си. В завещанието си той написал:

> Господи Боже, благодаря ти, че Си благоволил да ме направиш беден и неимотен човек на земята. Нямам нито къща, нито земя, нито пари, които да оставя след себе си. Ти ми даде съпруга и деца, които

сега Ти връщам. Господи, храни ги, учи ги и ги пази, както правеше с мен.

2:22 Соломон стига до заключението, че **човек** не получава нищо с трайна стойност като резултат от **целия** си **труд** и скръбта си **под слънцето.** Той полага **усилия,** блъска се, терзае се, ядосва се – но за какво? Какво значение има това пет минути след като умре?

Без божественото откровение и ние бихме стигнали до същия извод. Но от Божието Слово знаем, че можем да живеем своя живот за Бога и за вечността. Ние знаем, че всичко, което правим за Него, ще бъде възнаградено. В Господа трудът ни не е напразен (1 Кор. 15:58).

2:23 За човека, който няма надежда отвъд гроба обаче е вярно, че дните му са изпълнени с мъка и досаден и изтощителен **труд,** а нощите – с мъчително безсъние. Животът е едно огромно неудовлетворение, изпълнен с тревоги и мъки.

2:24 В такъв случай логичната житейска философия за човека, чието съществуване е изцяло под слънцето, е да намира наслада в ядене и пиене, и в **труда** си. Проповедникът препоръчва не лакомия и пиянство, а намирането на удоволствие винаги когато е възможно, в обикновените неща от живота. Дори и това е от Божията ръка – възможността хората да се наслаждават на обикновените радости на живота – на вкуса на хубавата храна, на освежителното действие на напитките и на удовлетворението от честния труд. Човек няма способността да се наслаждава, ако тя не му бъде дадена от Бога.

Един по-късен проповедник, апостол Павел, потвърждава мнението на Соломон. Той казва, че ако няма възкресение на мъртвите, най-разумното поведение е да ядем и да пием, защото утре ще умрем! (1 Кор. 15:32).

Соломон казва, че способността да ядем и да намираме удоволствие в други неща идва от Бога. Без Него не бихме могли да се наслаждаваме и на най-обикновените удоволствия. Ние зависим от Него за храната си, за апетита си, за храносмилането си, за зрението си, за слуха си, за обонянието си, за паметта си, за здравето си, за здравия си разум и за всичко, което е нужно за нормалните преживявания, носещи ни удоволствие.

2:25 В ст. 25 той добавя, че е имал възможността да се наслаждава на такива неща повече от всеки друг (РИ).

Джон. Д. Рокфелер имал доход от около един милион долара седмично, но лекарите му позволявали да яде храна на стойност само няколко цента. Един от биографите му казва, че той живеел на диета, която би била презряна дори от просяк:

> Той тежеше не повече от 50 кг и на закуска получаваше всичко премерено – една глътка кафе, една лъжичка овесени ядки, едно парченце яйце и парченце месо с размерите на грахово зърно.[22]

Той е бил най-богатият човек на света, но не е имал способността да се наслаждава на храната си.

2:26 И последно, проповедникът смята, че е забелязал в живота един общ принцип, според който Бог възнаграждава правдата и наказва греха. **На човека, който** Му **е угоден, Бог дава мъдрост и знание, и радост, а на** закоравелия **грешник** дава бремето на тежък **труд,** да събира и да трупа – само за да види как всичко това отива в ръцете на някой, когото Бог е избрал за това. Какво би могло да бъде по-безплодно и отчайващо?

В. Суетата на цикъла на живота и смъртта (гл. 3)

3:1 Като изследовател на живота и човешкото поведение Соломон забелязва, че съществува предварително определено **време за всичко и** точно **време за всяко** събитие. Това означава, че Бог е

програмирал всички събития в огромен компютър и, както казват испанците, *„Que sera, sera":* Каквото ще стане, ще стане! Означава също, че в историята има циклични схеми от събития, които се проявяват с неизменно постоянство. Така човекът е в плен на един модел на поведение, определен от дадени неизменни закони или принципи. Той е роб на часовника и календара на съдбата.

В ст. 1–8 проповедникът изброява 28 дейности, вероятно предназначени да символизират целия цикъл на живота. Това се подсказва от числото двадесет и осем, което представлява числото на света (4), умножено по числото на пълнотата (7).

Списъкът е съставен от противоположности, 14 положителни и 14 отрицателни. В известен смисъл те сякаш взаимно се компенсират, така че резултатът от всичко е нула.

3:2 Има **време за раждане.** Самият човек няма контрол над него и дори родителите трябва да изчакат деветте месеца, които съставляват нормалната продължителност на бременността.

Също така има **и време за умиране.** Според Псалм 90:10 полагащата се на човека продължителност на живота е 70 години, но и без това изглежда, че смъртта е предварително уречен час, който трябва да бъде точно спазен.

Вярно е, че Бог предварително знае последния миг от нашия живот на земята, но за християнина това не е нито ужасяващо, нито фатално. Ние знаем, че сме безсмъртни, докато не изпълним задачата си. И независимо че смъртта е нещо напълно възможно, тя не е съвсем сигурна. Блажената надежда за завръщането на Христос вдъхновява вярващия да чака Спасителя, а не погребалния агент. Както проповедникът Питър Пел ярко изразява това, „Аз чакам не онзи, който ще ме свали в гроба, а Онзи, който ще ме вдигне на небето!"

Време за насаждане и време за изкореняване на насаденото. С тези думи Соломон сякаш обхваща цялата сфера на земеделските дейности, които са тясно свързани с годишните времена (Бит. 8:22). Несъобразяването на сеитбата и жетвата с тези сезони може да донесе само катастрофа.

3:3 Време за убиване и време за изцеляване. Коментаторите на Библията се впускат надълго и нашироко да обясняват, че това не би могло да се отнася за предумишлено убийство, а само за военни действия, за смъртно наказание или за самоотбрана. Но не бива да забравяме, че наблюденията на Соломон са базирани на неговото знание под слънцето. Без божественото откровение на него му изглежда, че животът е или кланица, или болница; или бойно поле, или пункт за първа помощ.

Време за събаряне и време за градене. Най-напред идва бригадата за разчистване, която събаря вече остарелите и неизползваеми сгради. След това идват строителите, които издигат модерни комплекси и благоустройват опустошения район.

3:4 Време за плачене и време за смеене. Животът сякаш постоянно се люшка между трагедия и комедия. Ту носи черната маска на трагика, ту – пъстрото лице на клоуна.

Време за жалеене и време за танцуване. Погребалното шествие преминава с опечалените, които ридаят, потънали в скръб. Не след дълго обаче същите хора танцуват на сватбено тържество – те вече напълно са се отърсили от скорошната си тъга.

3:5 Време за хвърляне на камъни и време за събиране на камъни. В буквален смисъл това означава, че има време за разчистване на земята, за култивиране (Ис. 5:2), а след това – за събиране на камъните за строителството на къщи, зидове или други градежи. Ако думите

се разбират преносно, както правят повечето съвременни коментатори, те се отнасят за брачните отношения. В тази връзка САП прави следната перифраза: „време за секс и време за въздържане от секс.“

Време за прегръщане и време за въздържане от прегръщане. В областта на чувствата има време за градене на отношения, както и време за оттегляне. Има време, когато любовта е чиста, както и когато е незаконна.

3:6 Време за търсене и време за изгубване. Това ни напомня за икономическите цикли, в които се редуват печалби и загуби. Отначало пазарите са перспективни с растящите си цени. После цените започват да падат и фирмите се оказват на червено.

Време за пазене и време за изхвърляне. Повечето домакини са известни с тази своя странна привичка. В продължение на месеци или дори години те скътават разни неща по килери, мазета и тавани. После, в пристъп на желание за разчистване, изнасят всичко навън и викат някое местно благотворително дружество да откара събраните вещи.

3:7 Време за късане и време за шиене. Дали е възможно Соломон да е мислел за постоянните промени на модата? Някой известен моден дизайнер налага нова тенденция и по целия свят дрехите се удължават или скъсяват. Днес модата е дръзка и привличаща вниманието. Утре се връща към отживелия стил от времето на бабите ни.

Време за мълчане и време за говорене. Времето за мълчане е когато сме критикувани несправедливо, когато се изкушаваме да критикуваме другите или да говорим неща, които са неверни, нелюбезни или не са изграждащи. Заради необмисленото си говорене Мойсей не е допуснат да влезе в Обещаната земя (Чис. 20:10; Пс. 106:33).

Времето за говорене е когато на карта е заложен някой важен принцип или кауза. Мардохей съветва Естир, че е дошло **времето** тя да **говори** (Ест. 4:13–14). Той би могъл да добави заедно с Данте, че „най-горещите места в ада са запазени за онези, които са оставали неутрални във времената на големи морални кризи.“

3:8 Време за обичане и време за мразене. Не бива да се опитваме да вместим тези думи в християнски контекст. Соломон не говори като християнин, а като човек от света. На него му изглежда, че човешкото поведение се люшка между периоди на любов и периоди на омраза.

Време за война и време за мир. Какво друго е историята, ако не списък на жестоки и безсмислени войни, прекъсвани от кратки периоди на **мир?**

3:9 Въпросът, който се върти в ума на Соломон, е: „**Каква** трайна **полза има работникът от** цялата си мъка?“ За всяко градивно действие има съответното разрушително. За всеки плюс има минус. Четиринадесетте позитивни дейности се унищожават от четиринадесетте негативни. И така, математическата формула на живота е четиринадесет минус четиринадесет равно на нула. В края на всичко човек остава само с една нула.

3:10 Соломон е направил изчерпателен обзор на всички дейности, задължения и търсения, които Бог е дал на човека, за да запълни с тях времето си. Той токущо ни е представил техния списък в стихове 2–8.

3:11 Той стига до заключението, че Бог **е направил всяко нещо хубаво на времето му** или по-скоро, че има подходящо време за всяко действие. Тук той не мисли за красотата на Божието творение, а за факта, че за всяко действие има точно определено време и че на своето си време то е съвършено уместно.

Освен това Бог е **положил вечността в** човешкия ум. Въпреки че живее в свят, подвластен на времето, човекът има усещане за вечността. Той инстинктивно

мисли за „завинаги“ и макар че не може да разбере това понятие, осъзнава, че отвъд този живот е възможно да съществува безбрежен океан от време.

Божиите дела и пътища обаче са неразбираеми за човека. Без божественото откровение няма как да разгадаем загадките на творението, на провидението, на съвършенството на вселената. Въпреки огромния напредък на човешкото познание ние все още виждаме нещата сякаш през затъмнено стъкло. Много често трябва да признаем с въздишка: „Колко малко знаем за Него!“

3:12 Тъй като животът се управлява от определени неумолими закони и понеже всички дела на човека го довеждат дотам, откъдето е тръгнал, Соломон решава, че най-добрата линия на поведение е човек да бъде щастлив и да се наслаждава на живота колкото е възможно повече.

3:13 Той няма предвид, че животът трябва да е оргия от пиянство, разсипничество и разврат, а че за човека **е дар от Бога** да може да се наслаждава на храната и питието си и да намира каквото може удоволствие в ежедневната си работа. Това е един твърде занижен възглед за живота, под нивото на християнското гледище, но ние трябва винаги да помним, че гледната точка на Соломон е изцяло земна.

3:14 Той правилно разбира, че Божиите постановления са неотменими. Онова, което Бог е решил, ще устои и човек не може да го промени нито с прибавяне, нито с изваждане. Глупаво е творенията да се борят с определеното от своя Създател. Много по-добре е да Го уважават и да се подчиняват на Неговата власт.

3:15 Настоящите събития са само повторение на онова, което вече е ставало преди, а и в бъдеще няма да се случи нищо, освен онова, което **вече е било.** Бог подрежда всичко по такъв начин, че нещата да се случват отново и отново. Той връща това, което е станало в миналото, и така историята се повтаря. Изразът **„Бог издирва миналото“** често се използва, за да се изтъкне фактът, че от невярващите ще се търси отговорност за миналите им грехове. Макар само по себе си да е вярно, това едва ли е главната идея на този пасаж. Тук става дума за това, че Бог отново връща отминали събития, за да формира нов цикъл в историята. Р. К. Спроул нарича това „темата на вечното повторение“. „Според тази представа в неограниченото време има периодични цикли, в които всичко се повтаря. Драмата на човешкия живот е пиеса, в която следват бис след бис.“[23]

3:16 Сред останалите неща, които измъчват Проповедника, са и несправедливостта и **беззаконието.** В съдилищата, където трябва да се раздава справедливост, той намира извращение, и в кръговете на управляващите, където трябва да се упражнява **правда,** намира нечестие.

3:17 Тези нередности на живота го карат да вярва, че трябва да **има време,** когато **Бог ще съди** хората и несправедливостите на земята ще бъдат наказани. Соломон не казва изрично, че това ще стане в следващия живот, но този извод се налага от само себе си, тъй като толкова много несправедливости остават ненаказани в този свят. Неговото заключение отразява едно усещане, което праведните хора често изпитват. Почтеността и честността изискват да има време, когато сметките ще бъдат прегледани и праведният ще бъде отмъстен.

3:18 В заключителните стихове на гл. 3 проповедникът се обръща към темата за смъртта. За него тя е жестока превратност, която слага край на най-добрите амбиции, усилия и удоволствия на човека. Той вижда в нея точно същото, което и ние бихме виждали, ако нямахме светлината на Библията.

Забележете, че Соломон въвежда възгледите си с думите: **„Казах в сърцето си.“** Тук той говори не за онова, което

Бог му е открил, а за изводите, до които е достигнал със собствения си разум. Това са неговите собствени размисли под слънцето. Следователно това не е пасаж, от който може да се изгради достоверна доктрина за смъртта и отвъдното. Но много от лъжливите култове правят тъкмо това. Те използват тези стихове в подкрепа на своите лъжеучения за съня на душата и за пълното унищожение на безбожните мъртви. Внимателното изучаване на пасажа обаче ще покаже, че Соломон не защитава нито едно от тези твърдения.

Онова, което той всъщност казва, е, че чрез този кратък живот на земята **Бог изпитва** човека, за да му покаже колко крехък и преходен е той – също като **животните.** Но казва ли той, че човекът не е нищо повече от животно?

3:19 Не, идеята не е, че човекът е животно, а че в *едно отношение* той няма никакво предимство пред животното. Както смъртта връхлита **животните,** така тя идва и върху човека. **Едно дихание имат всички** и при смъртта това дихание им бива отнето. Така че животът за човека е също толкова празен, както и за по-низшите творения.

3:20 Всички споделят един и същ край в гроба. И двете отиват на едно и също място – **в пръстта.** И двете са дошли оттам, и двете се връщат обратно там. Разбира се, това предполага, че тялото е всичко за човешкия живот. Но ние знаем, че това не е така. Тялото е само шатрата, в която обитава човекът. Но от Соломон не може да се очаква да знае пълната истина за бъдещото състояние.

3:21 Незнанието на Соломон за това, какво става при смъртта, се вижда от въпроса: **„Кой знае, че духът на човека се издига горе, а духът на животното слиза долу на земята?"** Това не бива да се възприема като доктринален факт. То е човешко питане, а не божествена сигурност.

От Новия Завет знаем, че при смъртта духът и душата на вярващия отиват при Христос (2 Кор. 5:8; Фил. 1:23), а тялото му отива в гроба (Деян. 8:2). Духът и душата на невярващия отиват в Хадес, а тялото му отива в гроба (Лука 16:22б–23). Когато Христос дойде във въздуха, телата на онези, които са починали като вярващи, ще бъдат възкресени в прославена форма и отново ще се съединят с духа и душата (Фил. 3:20–21; 1 Сол. 4:16–17). Телата на невярващите мъртви ще бъдат възкресени при съда пред Големия бял престол, ще се съединят отново с духа и душата, а след това ще бъдат хвърлени в огненото езеро (Откр. 20:12–14).

Строго погледнато, животните имат тяло и душа, но нямат дух.[24] В Библията не е казано нищо за живот след смъртта за животните.

3:22 От онова, което знае за смъртта, както и от онова, което не знае, Соломон стига до извода, че най-доброто, което човек може да направи, е да се радва на ежедневните си дейности. Така или иначе това е неговият жребий в живота и той може да си сътрудничи с неизбежното. Може да намери удовлетворение, като приема онова, което не може да промени. Но преди всичко трябва да се радва на живота си такъв, какъвто е, защото никой не може да му каже **какво ще бъде** на земята, **след** като той я напусне.

Г. Суетата на неравенствата в живота (гл. 4)

4:1 Робърт Бърнс казва: „Нечовечността на човек към човека хвърля неизброими хиляди в голяма скръб!" Чувствителните сърца от всички времена са били наскърбявани от **потисничеството** на хора от други хора. Това измъчва и Соломон. Той е натъжен от **сълзите на угнетените,** от **насилието** на **потисниците им** и от липсата на някой, който да защити потъпканите. Силата е на страната на **потисниците** и никой не смее да се про-

тивопостави на тази сила. От тази гледна точка изглежда, че завинаги ще бъде „на ешафода – истината, злото – на престола“. Той не е могъл да види, че „невидимо и неусетно, скрит във сянка, събитията направлява Бог, над Свойте бди“.[25]

4:2 Така, в своята потиснатост той решава, че **мъртвите** са много по-добре **отколкото живите**. За него смъртта предоставя добре дошло бягство от преследванията и жестокостите на живота. Него не го е грижа за по-дълбоките аспекти на смъртта – че човек, който умира в неверие, е осъден на много по-жестоко страдание и от най-лошото потисничество на земята. За него въпросът не е: „Има ли живот след смъртта?“, а по-скоро: „Има ли живот след раждането?“

4:3 Цинизмът на Соломон достига своя връх в констатацията, че макар и мъртвите да са по-добре от живите, най-много за завиждане са неродените. Те никога не са живели, за да бъдат докарани до лудост от потисничествата **под слънцето.** Никога не им се е налагало да изтърпят „тази отвратителната подигравка с щастието, наречена живот“.

4:4 Има и нещо друго, което го възмущава – фактът, че човешките дейности и умения са мотивирани от желанието на **човека** да превъзхожда **ближния си.** Той вижда, че колелото на живота се задвижва от духа на съперничеството. Желанието да имат по-хубави дрехи и по-луксозна къща изглежда толкова празно и незаслужаващо усилия за хората, създадени по Божия образ и по Неговото подобие.

Когато Микеланджело и Рафаело получили задачата да украсят Ватикана с художествените си умения, между тях избухнало дълбоко съперничество. „Въпреки че двамата имали различна работа, те станали толкова ревниви, че накрая дори не си говорели.“[26] Други прикриват завистта си по-успешно от тези двама гении, но същата нагласа на съперничество е в основата на голяма част от всички неща, които хората вършат.

Един съвременен циник пише: „Опитах всичко, което този живот може да ми предложи, но всичко, което видях, е как един човек се опитва да изпревари друг в безплоден опит да намери щастие.“[27]

4:5 Като противоположност на онези, чийто мотив и награда е завистта, виждаме **безумния** – глупавия, прост мързеливец. Той **сгъва ръцете си** и преживява с малкото храна, с която може да се сдобие без много усилия. Може би той е по-мъдър от другите, които са тласкани неумолимо от своята завист и лакомия.

4:6 Докато другите наоколо му се съсипват в бясна надпревара, безумният разсъждава така: **По-добре пълна шепа със спокойствие отколкото две шепи пълни с труд и гонене на вятър.** Или, според перифразата на Х. К. Лиополд: „По-добре да се радвам на спокойствие, макар да имам съвсем малко, отколкото да придобивам повече с всичките ядове, свързани с това.“

4:7, 8 Има и друго безумие, което поразява Проповедника. Това е безумната лудост на човека, който е сам, а неспирно работи и трупа богатства. **Няма нито син, нито брат,** никакви близки роднини. Той вече има повече пари, отколкото някога ще му трябват. Въпреки това ден след ден се съсипва от работа и се лишава от най-простите удоволствия на живота. Никога не му идва на ум да се запита: **„За кого се трудя и лишавам душата си от благо?“** В своето тълкуване Чарлз Бриджис коментира: „Скъперникът – колко точно му подхожда това име – злочестият роб на мамона, неусетно остарява, като се съсипва, икономисва и стиска здраво спеченото, като окаян каторжник!“ Името му е скъперник и каквото е името му, такъв е и животът му – скъпернически, лишен от всякакво благо. Какъв празен, нещастен начин на съществуване, мисли си Соломон!

Със сигурност Самюъл Джонсън е бил прав, когато е казал: „Страстта към златото, безчувствена и безпощадна, е последната, крайна поквара на деградиралия човек.“

4:9 Самотата на скъперника подтиква Соломон да изтъкне предимствата да приятелството и партньорството. Той използва четири илюстрации, за да подчертае тезата си. Първата е, че **двама** работници **са по-добре отколкото един,** защото, като си помагат, те могат да работят по-ефективно.

4:10 Освен това, ако по време на работата се случи злополука, единият може да помогне на **другаря си.** Но тежко на човека, който падне от стълбата, когато е сам. Наоколо няма да има никой, който да му се притече на помощ.

4:11 **Двама** в едно легло в студена нощ са по-добре от един, защото **се топлят** взаимно. Ние бихме могли да възразим на този аргумент, като посочим раздразнението, причинено от партньор, който има студени крака или издърпва завивката към себе си, както и далеч по-добрата контролирана топлина на електрическото одеяло. Но остава същественото – че приятелството и общуването предлагат удоволствия и предимства, които остават непознати за онзи, който живее в изолация.

4:12 Третата илюстрация е свързана със защита при нападение. Един крадец често може да надвие една жертва, но обикновено двама успешно се противопоставят на нападателя.

И последно, въже, изработено от три нишки, е по-силно от въже с една или две нишки. Всъщност три нишки, преплетени заедно, са повече от три пъти по-силни от три отделни нишки.

4:13–16 Безумието и суетите на живота не са присъщи само на низшите класи, те се срещат дори и в царските дворци. Соломон описва един **цар,** който е преодолял бедността и затворническите окови, за да се издигне на власт; сега обаче, когато вече е стар, той не приема съвет и не желае да слуша съветниците си. По-добре е вместо него да царува младеж, който е готов да се учи и се вслушва в съвети, дори и да е **беден.** Соломон си мисли за множествата, които са подчинени на царя, и за младежа, който е на път да поеме властта му – явният наследник. Всички се стичат под неговото знаме. Те са изморени от стария владетел и искат промяна, като се надяват на по-добро управление. Но и онези, които ще дойдат после, няма да бъдат доволни от него.

Това непостоянство и неспирна жажда за нещо ново карат Соломон да си даде сметка, че дори и най-високите почести на света са **суета.** Те също са като **гонене на вятър.**

Д. Суетата на масовата религия и политика (5:1–9)

Човекът е инстинктивно религиозен, но това не непременно е нещо добро. Всъщност то може да бъде определено зло. Самата религиозност може да му попречи да види своята нужда от спасение като безплатен дар на Божията благодат. Освен това, религията на човека може да бъде и просто фарс, външна изява без вътрешна реалност. Суетата може да проникне и в религиозния живот също както и във всяка друга сфера, а може би дори и много повече. И така, в гл. 5 Соломон отправя някои предупреждения срещу формализма и показността в отношенията със Създателя.

5:1 Най-напред той съветва хората да внимават в **стъпките си, когато отиват в Божия дом.** Това би могло да се разбира в най-общ смисъл като призив към благоговение, но тук съветът по-скоро е хората е да бъдат готови повече **да слушат,** отколкото да се впускат в необмислено говорене. Прибързаните обещания са **жертвата на безумните.** Лекомис-

лените хора дават такива обещания, без дори да се замислят, че това е **зло.**

5:2 Поклонниците трябва да избягват безразсъдството в молитвите, в обещанията и в обявяването на посвещения на **Бога.** Присъствието на Всемогъщия не е място за прибързано или невъздържано говорене. Фактът, че Бог е безкрайно извисен над човека, както **небето** е издигнато над **земята,** би трябвало да накара човека да обуздава думите си, когато се доближава до Бога.

5:3 Също както хиперактивният ум често ражда неспокойни сънища, така и хиперактивната уста бълва порои от глупави думи, дори и в молитва. Александър Поуп пише: „Думите са като листата – където са най-много, под тях трудно се намира плодът на някакъв смисъл."

Соломон не претендира, че ст. 3 е изчерпателно научно обяснение за произхода на сънищата; той просто посочва връзката, която вижда между мислите, бушуващи в главата му през деня, и неспокойните сънища, които често следват през нощта.

5:4 Когато човек дава клетви пред **Бога,** елементарната честност изисква те бъдат изпълнени навреме. Бог не харесва глупака, който говори като порой, а после не изпълнява. Затова съветът е: **„Изпълни това, което си обещал!"**

5:5 Ако не смяташ да **изпълниш,** изобщо **не обещавай.**

Колко добре проповедникът познава склонността на човека да се пазари с Бога, когато се намира в затруднено и отчаяно положение: „Господи, ако ме избавиш от това, ще ти служа завинаги." Но после е склонен бързо да забравя, след като кризата е отминала.

В моменти на духовно въодушевление също е лесно човек да даде обет за посвещение, за безбрачие, за бедност или други подобни. Бог никога не е изисквал такива клетви от Своя народ. Най-често е по-добре такива обети изобщо да не се правят, като например за безбрачие. Но когато са дадени, трябва да се спазват. Брачната клетва със сигурност е потвърдена в небето и не може да бъде нарушена без тежки последици. Клетвите, дадени преди човек да повярва, трябва да се спазват, освен в случаите, в които нарушават Божието Слово.

5:6 Затова общото правило е да **не позволяваш на устата си да** те **вкара в грях** чрез нарушени клетви. И не се опитвай да се извиняваш пред Божия пратеник, че това е било **грешка** и всъщност не си имал това предвид. Също така не си мисли, че механичното принасяне на жертва пред Него ще изкупи нехайното ти нарушаване на клетвите.

Изразът Божия пратеник (НИПБК-Дж, РИ: служител, РИВ, СИ: **Ангел)** може да се отнася за свещеника, тъй като нарушените клетви е трябвало да се изповядват пред него (Лев. 5:4–6). Но това предполага познаване на Мойсеевия закон, а тук Соломон говори за хората изобщо, а не само за получената чрез откровение от Бога религия. Затова може би е по-сигурно да приемем, че тук това означава всеки, който служи като представител на Бога.

Основната мисъл е, че Бог твърде силно се наскърбява от неискрено говорене. Защо тогава да казваш неща, които със сигурност ще Го разгневят? Това неизбежно ще Го предизвика да осуети и да **унищожи** всичко, което се опитваш да направиш.

5:7 Също както **в множеството на сънищата има** удивителна нереалност, така и в необмислено изговорените думи има суета и разруха. Това, което човек трябва да прави, казва Соломон, е да се бои от Бога. Той обаче няма предвид любящото доверие към Йахве, а буквалния страх да не предизвикаме негодуванието на Всемогъщия. Г. Кемпбъл Морган ни напомня, че това е страхът на роб, а не на син. Ако не разберем това, ще припишем

на Соломон по-дълбоко духовно проникновение, отколкото той е възнамерявал да вложи тук.

5:8 После Соломон се връща на темата за **угнетяването на бедния и изкривяването на правосъдието.** Той препоръчва да не изпадаме в отчаяние, когато виждаме как тези злини се извършват **в страната.** Все пак има изградена определена йерархия в управлението и по-висшестоящите наблюдават зорко подчинените си.

Но действително ли е така? Много често системата на проверките и ревизиите се извращава и всяко ниво на бюрократичния апарат получава своя дял от подкупите.

Единственото успокоение, което праведните хора имат, е да знаят, че Бог е по-високо и от най-върховните власти и един ден Той ще уреди всички сметки. Но тук Соломон едва ли говори точно за това.

5:9 Ст. 9 е един от най-неясните стихове в Еклисиаст. Причината за това е, че оригиналният еврейски текст е несигурен. Това може да се види от голямото разнообразие от преводи:

> НПБДжНД: И земята носи полза във всичко – и сам царят зависи от нивите.
>
> НАСПБ, СИ: А предимството на страната изцяло е царят, който се грижи за страната.
>
> САП: Дори царят зависи от жетвата.
>
> РИ: При това, ползата от земята е за всичките, и сам царят служи на нивите.
>
> НИПБКДж, РИВ: **И ползата от земята е за всичките; и сам царят има полза от нивите.**

Общата мисъл може би е, че дори и най-върховният държавник зависи от реколтата на нивите и следователно от Божия промисъл. Всички носят отговорност пред Бога.

Е. Суетата на нетрайните богатства (5:10–6:12)

5:10 Хората, които обичат парите, никога не се **насищат;** те винаги искат още. Богатсвото не може да купи и задоволство. Печалбите, дивидентите, лихвите и капиталите само изострят апетита за още и още. Колко празно е всичко това!

5:11 Изглежда, че **когато** богатствата на някой човек **се увеличат,** съответно нараства и броят на паразитите, които живеят от тях – били те бизнес консултанти, данъчни съветници, счетоводители, адвокати, домакински персонал или роднини, които живеят на неговия гръб.

Човек може да носи само един чифт дрехи на гърба си наведнъж и за един ден може да изяде само определено количество храна. И така главната полза от богатството му остава да гледа банковите си извлечения, акциите си и договорите си и да си казва заедно с други богати безумци: „Душо, имаш много блага, натрупани за много години. Успокой се, яж, пий и се весели“ (Лука 12:19).

5:12 Що се отнася до спокойния **сън** обаче **онзи, който работи,** има предимство. Без значение дали е бил на пиршество или само леко е похапнал, той може да спи без грижи или опасения. **Сънят** на **богатия** е неспокоен, той цяла нощ се тревожи за състоянието на капиталовия пазар, опасява се от кражби и злоупотреби с имуществото си и постоянно пие сода, за да укроти бушуващите киселини в стомаха си.

5:13 Соломон вижда, че трупането на богатства води до катастрофални последици. Ето човек, който има огромни богатства, но вместо да ги използва за градивни цели, той ги пази скътани на сигурно място.

5:14 Но изведнъж най-неочаквано се случва някаква катастрофа като например срив на пазара и всичките пари се из-

паряват. Дори този човек да е имал **син,** сега той вече няма **нищо,** което да му остави. Останал е без пукната стотинка.

5:15 Излязъл е **от утробата на майка си** с празни ръце и сега напуска този свят отново с празни ръце. Въпреки всичките пари, които е успял да натрупа през живота си, той умира като просяк.

Сесил Роудс години наред експлоатирал природните ресурси на Южна Африка. Малко преди смъртта си той разкаяно плакал:

> В Африка намерих много. Имам диаманти, злато и земи, но сега трябва да изоставя всичко. Не мога да взема със себе си нищо от онова, което придобих. В живота си не търсих вечни съкровища и затова сега всъщност не притежавам нищо.[28]

5:16 Соломон казва, че **това е тежко зло,** болезнено страдание. Той е могъл да използва парите си за нещо, от което има трайна полза. Вместо това обаче си тръгва така празен, както е дошъл, без да има нещо от труда си. **Трудил се е на вятъра.**

5:17 Трагедията се утежнява и от факта, че последните дни на живота на този човек са изпълнени с мрак, **досада,** тревога, **болест,** и **гняв.** Животът му е бил приказката за Пепеляшка, обърната наопаки – от богатства към дрипи.

Разбира се, в известен смисъл всеки човек, като умира, оставя всичко. Но тук Проповедникът като че ли изтъква безумието на това, да се трупат пари, вместо да се използват за полезни цели, а после всичко да се изгуби и човек да се окаже без нищо насреща за цял живот труд.

5:18 Затова най-добрата стратегия е да се наслаждаваш на обикновените неща от ежедневния живот – ядене, пиене и труд. Така, каквото и да се случи, нищо не може да отнеме на човека удоволствията, които той вече е изпитал. В найдобрия случай **животът** е много кратък, защо тогава да не **виждаш добро** от него, докато все още можеш?

5:19 Соломон смята, че е прекрасно, когато **Бог е дал** на **човек богатство и имот** и същевременно му е дал и способността да се наслаждава на тези неща, да се радва на своя дял в живота и да намира удовлетворение в труда си. Това съчетание на обстоятелствата е специален **дар от Бога.**

5:20 Такъв човек няма да се измъчва от мисли за краткотрайността **на живота си** или за неговите трагедии и нередности, защото **Бог занимава** ума му **с радостта** от настоящите обстоятелства, в които се намира.

6:1, 2 В живота има жестока ирония, която слага тежко бреме върху хората. Става дума за **човек, на когото Бог е дал** всяко **богатство и имот, и почест,** което сърцето му би могло да пожелае, **но** за нещастие **Бог не му дава** възможност да се наслаждава на тези неща. Забележете, че Соломон обвинява **Бога** за това, че лишава човека от възможността да се радва на богатството си.

После изведнъж ранна смърт отнема от този човек възможността да намери радост в богатствата си. Той оставя всичко на някой чужденец, дори не на син или на някой близък роднина. Това определено прави живота приличен на сапунен мехур или злокачествена болест.

6:3 Дори и **ако човек** има голямо семейство и доживее до напреднала възраст, тези превъзходни милости не означават нищо, ако той не може да се наслаждава на живота си или ако в края на всичко не получи **прилично погребение.** В такъв случай **мъртвороденото** дете е много повече за завиждане от него.

6:4 Защото пометнатото дете **идва в нищожност и** си **отива** анонимно. Името му е покрито с неизвестността на

онзи, който никога не се е родил и никога не е умрял.

6:5 Въпреки че мъртвороденото дете никога не вижда **слънцето** и никога не научава нищо, то пак се радва на **повече покой** от скъперника. То не преживява влудяващите превратности на живота.

6:6 Дори ако скъперникът може **да живее два пъти по хиляда години,** какво **добро** му носят те, ако не е могъл да се наслаждава на благостите на живота? Той споделя съдбата на мъртвороденото, като отива в гроба.

6:7 Главната причина човек да работи е, за да може да купува храна за себе си и за семейството си. Но странното е, че той никога **не се насища.** Колкото повече нараства доходът му, толкова повече иска да купува. Задоволството е като примамка, окачена на пръчка пред него и винаги успява да му убегне.

6:8 В това безплодно търсене **мъдрият** няма никакво **предимство пред безумния.** И дори ако бедният човек знае как да се справя с живота по-добре от другите, това пак не го поставя пред тях.

6:9 Далеч **по-добре** е да си доволен от ястията, които са сложени пред теб, отколкото постоянно да жадуваш за нещо допълнително. Стремежът винаги да имаш нещо повече е безумен като **гоненето на вятър.** Както казва Лиополд, той е като „страстно блуждаене от едно нещо към друго в търсене на истинско удовлетворение."[29]

6:10, 11 Какъвто и да е, богат или беден, мъдър или безумен, стар или млад, той вече е получил **името човек.** Тук *човек* е еврейската дума *адам* и означава „червена пръст". Как може червената пръст да спори със Създателя?

6:12 Според проповедника простият факт е, че никой не **знае** какво е най-доброто за него в този **суетен живот** на сенки. И никой не знае **какво ще бъде** на земята, **след** като той си отиде.

III. Съвети за живота под слънцето (7:1–12:8)

А. Доброто и по-доброто под слънцето (гл. 7)

7:1 Горчивата нотка в края на гл. 6 е, че човек не може да определи кое е най-доброто за него под слънцето. Но Соломон си има своите представи, че някои неща са добри, а други са по-добри. Това е темата на гл. 7. Тук думите *добър* и *по-добър* се срещат заедно по-често отколкото в която и да е друга глава от Стария Завет.

Първо, **добро име е по-добро от скъпоценно масло. Добро име,** разбира се, означава **добър** *характер*. **Скъпоценното масло** е символ на нещо скъпо и благоуханно. Мисълта тук е, че и най-скъпият парфюм не може да замести почтения живот.

Проповедникът казва, че **денят на смъртта** е по-добър **от деня на раждането.** Това е едно от твърденията му, които ни оставят в недоумение. Дали казва това като общовалидна аксиома или има предвид само човека с **добро име?** Ако бъде приложено към истинските вярващи, това наблюдение е съвсем вярно. Но то със сигурност не е вярно за хората, които умират с неизповядани и непростени грехове.

7:2 После Соломон решава, че е **по-добре да отидеш** на погребение, отколкото да гуляеш на празненство. Смъртта **е краят на всички живи** и когато се изправим пред нея, сме принудени да се замислим и за своя собствен край.

Всеки разумен човек трябва да отчита факта на смъртта и да има житейска философия, която ще му даде възможност уверено да посрещне този неизбежен момент. Евангелието разказва за Спасителя, който чрез смъртта е унищожил този, който има властта на смъртта, тоест дявола, и е избавил всички онези,

които чрез страха от смъртта през целия си живот са били подчинени на робство (Евр. 2:14–15).

7:3 Още нещо „по-добро“: **печалта е по-добра от смеха.** Проповедникът е убеден, че сериозността постига повече от безгрижието. Тя изостря ума и му помага да проникне във важните въпроси на живота, докато лекомислието само прахосва времето и пречи на хората да разберат действително важните неща.

Изминах миля с Удоволствие,
то бъбреше, не млъкна за минута,
но туй не ме направи мъдър,
макар че много приказки издума.

Изминах миля със Скръбта.
Не каза нито дума тя.
Но колко много аз научих
и пътят с нея не бе скучен.

Робърт Браунинг Хамилтън

Защото чрез тъжното лице сърцето става по-добро. Един от парадоксите на живота е, че радостта може да съжителства с тъгата. Дори езическите философи са приписвали определена терапевтична стойност на страданието и тъгата. Но онова, което за невярващите е вярно само донякъде, има далеч по-славна стойност за Божието дете. Скърбите и страданията са средствата, които усъвършенстват добродетелите в живота му. Те му помагат да оцени по-добре страданията на Христос. Правят го способен да утешава други, които се намират в подобни изпитания. И те са залог за бъдещата слава (Римл. 8:17).

7:4 Мъдрият човек запазва спокойствието и равновесието си и в присъствието на смъртта. Той може да се справи със скръбта и напрежението, защото корените му са дълбоки. **Безумните** не могат да посрещнат сериозните кризи. Те се опитват да заглушат звуците на живота със смях и веселие. Избягват болници и морги, защото повърхностната им природа не може да устои на натоварването на живота.

7:5 Има и още нещо, което е *по-добро*. **По-добре да се слуша изобличението на мъдрия, отколкото да слуша човек песента на безумните.** Градивната критика наставлява, поправя и предупреждава. Празният смях на безумните не оставя след себе си нищо стойностно.

7:6 Какъвто е гласът на тръните под котела, такъв е и смехът на безумния – ефектен и шумен, но безполезен. Горящите тръни могат да искрят, да пращят и да пукат, но те не са добро гориво. Отделят малко топлина и огънят бързо угасва. Това е шум без резултат, пяна без съдържание.

7:7 Даже и **мъдрият** постъпва безумно, когато се превърне в безчестен потисник. Той се опива от властта и губи чувството си за мярка и способността си да се въздържа. Всички, които се отдават на корупция и нечестно облагодетелстване, развалят собствения си ум. След като веднъж изпаднат дотам, да приемат подкупи, те губят способността си да постановяват безпристрастни присъди.

7:8 На Соломон му се струва, че **краят на работата е по-добър от началото ѝ.** Може би той си мисли за огромната инерция, която трябва да бъде преодоляна, за да започне човек някакъв проект, и за неблагодарния труд и дисциплина, които трябва да се вложат на ранните етапи от изпълнението му. После в пълен контраст се очертават чувството на радост от постигнатото и удовлетворението, които съпътстват завършването му.

Не е необходима голяма проницателност обаче, за да си дадем сметка, че това правило не винаги е в сила. Краят на *праведните* дела е по-добър от началото им, но краят на греха е по-лош. Последните дни на Йов са **по-добри от началото**

(Йов. 42:12), но краят на безбожните е ужасяващ (Евр. 10:31).

Проповедникът е стъпил на по-твърда почва, когато казва, че **търпеливият по дух** превъзхожда **гордия по дух.** Търпението е привлекателна добродетел, докато гордостта е коренът на всички грехове. Търпението прави човека угоден на Бога (Римл. 5:4), докато гордостта е път към гибел (Пр. 16:18).

7:9 След това проповедникът отправя предупреждение против склонността да губим самообладание. Подобна липса на самоконтрол разкрива явна слабост на характера. Някой е казал, че величината на човека може да се прецени по големината на онова, което може да го извади от равновесие. И ако храним в сърцата си недоволство и яд, това означава, че сме **безумни.** Интелигентните хора не тровят живота си с подобно безсмислено поведение.

7:10 Друга глупост е да живееш в миналото. Когато постоянно опяваме за „доброто старо време" и си мечтаем то да се върне, защото е било много по-добро, ние живеем в един нереален свят. По-добре да посрещнем обстоятелствата такива, каквито са, и да живеем победоносно въпреки тях. По-добре да запалим свещ, отколкото да проклинаме тъмнината.

7:11 Мисълта на Соломон за мъдростта и наследството може да се разбира по няколко начина. Първо, мъдростта е добра заедно с наследството (НИПБКДж, НАСПБ); тя позволява на наследника да управлява добре полученото. Второ, **мъдростта е добра *като* наследство** (НПБДжНД; РИВ); ако човек може да избере само едно нещо, което да получи в наследство, мъдростта е добър избор. Трето, мъдростта е добро нещо, *както и* наследството (СИ); тя е извор на богатство. Освен това тя е предимство за **онези, които гледат слънцето** – това са онези, които живеят на земята. Защо това е така, е обяснено в ст. 12.

7:12 Мъдростта прилича на **парите** по това, че и двете дават някаква **защита** и сигурност. С помощта на **парите** човек може да се подсигури срещу материални и финансови загуби, докато **мъдростта** осигурява допълнителна защита от морални и духовни вреди. Ето защо мъдростта превъзхожда парите; тя защитава живота на онези, които я притежават, а не само материалните им богатства.

Когато си спомним, че Христос е Божията мъдрост, и че онези, които намират Него, намират живот, безкрайното превъзходство на мъдростта става очевидно. В Него са скрити всички съкровища на мъдростта и познанието (Кол. 2:3).

7:13 Едно от нещата, които мъдрият човек ще направи, е да **разгледа** суверенния контрол на Бога над всички неща. Ако **Той е направил** нещо **криво, кой може да** го **изправи?** С други думи, кой може да успее да отмени волята Му? Наредбите му са неотменими и не се поддават на човешко въздействие.

7:14 Бог е преценил за уместно да допусне в живота ни времена на благоденствие и времена на бедствие. Когато дойде **благоденствие,** трябва да се радваме и да му се наслаждаваме. **В деня на бедствие** трябва да си дадем сметка, че Бог изпраща и доброто, и злото, и щастието и бедите, за да не може човек да знае какво предстои да се случи. Това може да бъде едновременно милост и обезсърчение.

Възможно е и мисълта тук да е, че Бог съчетава доброто със злото, за да не могат хората да Го упрекват.

Но във всеки случай всички тези изводи определено са направени на равнището под слънцето. Те не се издигат над нивото на човека от плът и кръв.

7:15 Изразът на Соломон **„всичко видях"** прилича на нашия „вече нищо не може да ме изненада", когато се сблъскваме нещо неочаквано и парадоксално. В хода на празния си живот той е видял

всякакви противоречия. Виждал е **праведни** хора да умират млади и **безбожни** да доживяват до дълбока старост.

7:16 Тъй като проповедникът не може да открие точно определена връзка между правдата и благословението от една страна и греха и наказанието от друга, той решава, че най-добрата линия на поведение е да се избягват крайностите. Това повърхностно, небиблейско заключение е известно като „правилото на златната среда".

Като избягва крайната праведност и прекалената мъдрост, човек може да избегне преждевременното си унищожение. Това, разбира се, не е вярно. Божият стандарт за Неговите хора е, че те не бива да съгрешават (1 Йн. 2:1). А гаранцията Му към тях е, че те са безсмъртни, докато не завършат делото си.

7:17 Другата опасност, според виждането на Соломон, е крайната злина. Дръзкият човек също може да бъде отсечен **преди времето си.** Следователно умереността е идеалът, към който трябва да се стремим, казва проповедникът.

Ясно е, че това са човешки разсъждения, а не откровения от Бога. Бог не може да търпи никакъв грях. Неговият стандарт винаги е съвършенството.

7:18 Според проповедника най-разумното е **да държиш** този факт – преждевременната гибел на свръхправедния човек – и да не изпускаш от очи неговата противоположност – самоунищожението на порочния. Онзи, **който се бои от Бога** (като се придържа към средата), **ще избегне** и двата капана.

Този съвет погрешно приписва на Бога благоразположение към умерения грях и неправда. Но той идва от наблюденията на Соломон под слънцето. Ако не помним това, ще бъдем много объркани от една толкова светска философия.

7:19 Соломон вярва, че **мъдростта** дава повече сила и защита на човека, отколкото дават **десет началници** на един **град.** Това означава просто, че мъдростта е по-велика от въоръжената сила. Бог не задължително е на страната на по-големите батальони.

7:20 Фактът, че този стих започва със **защото,** показва, че той е тясно свързан с предходния. Но каква е връзката? Връзката е, че всички ние се нуждаем от превъзходствата на мъдростта, описани от проповедника, защото всички сме несъвършени. Няма никой, който да е абсолютно праведен сам по себе си, **който** неизменно **върши добро** и никога не съгрешава.

Ст. 20 често се използва за потвърждение на всеобщото разпространение на греха и това приложение е основателно. Но в своя контекст, пише Лиополд, стихът ни казва защо се нуждаем от поздрав съюз с мъдростта, която току-що е била описана.[30]

7:21 Здравословният усет за собственото ни несъвършенство ще ни помогне и да приемаме спокойно критика. Ако **чуем** някой **слуга да** ни **кълне,** въпреки че е с много по-ниско положение от нас, винаги можем да се радваме, че не ни познава по-добре, защото тогава щеше да има много повече, за което да ни кълне!

Когато Семей проклина Давид, Авизей иска да му отсече главата, но отговорът на Давид подсказва, че проклятията на Семей може би не са съвсем безпричинни (2 Царе 16:5–14).

7:22 И винаги трябва да помним, че и ние сме виновни в същото нещо. **Много пъти** и ние сме **проклинали други** в сърцето си. Трудно можем да очакваме от другите да бъдат съвършени, след като самите ние сме толкова далеч от съвършенството.

Това е едно от разочарованията на перфекционистите. Те искат всичко и всички други да бъдат съвършени, но живеят в несъвършен свят и самите те не могат да достигнат до целта, която поставят за другите.

7:23 Проповедникът използва своята необикновена **мъдрост,** за да изследва всички тези области на живота. Той иска да бъде достатъчно **мъдър,** за да разгадае всички тайни и да разнищи всички заплетени неща. Но тъй като прави всичките си проучвания без Бога, той разбира, че окончателните отговори му се изплъзват. Без специално откровение от Бога животът си остава неразрешима загадка.

7:24 Обясненията на нещата, доколкото такива съществуват, са неясни, недостъпни и **изключително дълбоки.** Светът е пълен със загадки. Сферата на непознатото остава неизследвана. Ние сме измъчвани от мистерии и въпроси без отговори.

7:25 Въпреки неуспеха си да открие отговорите, Соломон упорито продължава да търси още по-голяма мъдрост и да се мъчи да открие решението на уравнението на човешкия живот. Той иска да разбере **злото** на **безумието** и **глупостта** на **лудостта,** т. е. защо хората се предават на поквара и позор.

7:26 В тази връзка той си мисли особено много за неморалната **жена** или проститутката – жена, чиято влияние е **по-горчиво от смъртта.** Умът ѝ е пълен с изкусни начин да впримчи мъжете, а онези, които попаднат в ноктите ѝ, са като оковани във вериги. Всеки, който иска да бъде **угоден на Бога, ще избегне** капаните ѝ, но човекът, който си играе с греха, със сигурност ще пресече пътя ѝ и ще бъде уловен **от нея.**

Напълно възможно е жената тук да е символ на света и на светската мъдрост (Кол. 2:8; Як. 3:15).

7:27, 28 Ст. 27–29 като че ли изразяват цялостното разочарование на Соломон от неговите събратя – другите човешки същества. Когато за първи път срещал някого, той имал големи очаквания, но след като го опознавал по-добре, надеждите му рухвали. Никой не отговарял на идеала му. Може би по-нататък срещал някой друг, който бил доста по-привлекателен. Вероятно си мислел: „Трябва да опозная този човек по-добре. Иска ми се да завържа близко приятелство с него.“ Но колкото повече навлизал в това ново познанство, толкова повече се разочаровал. Открил, че „съвършеният непознат“ не съществува и че близките отношения всъщност *пораждат* презрение.

Соломон решава да изчисли броя на приятелствата, в които поне донякъде е намерил истинско удовлетворение и реализирани надежди. Колко от хората, които е познавал, би нарекъл „сродни души“?

Той многократно търсил съвършен човек, но не успял да намери нито един. Всеки, когото срещал, имал някакви недостатъци или слабости на характера.

Всичко, което открил, е, че добрите мъже са рядкост, а добрите жени са още по-голяма рядкост. Сред хиляда мъже той успял да намери един, който се доближавал до неговия идеал – мъж, който е лоялен, самоотвержен приятел, на когото може да разчита.

Но сред хиляда жени не успял да намери такава, която поне приблизително да се доближава до съвършенството. Той не намерил и **една жена** сред всички. Такъв шокиращ изблик на мъжки шовинизъм днес ни звучи непонятно и обидно, но това е, понеже нашата преценка се основава на християнските принципи и ценности. Това не би било шокиращо за правоверния евреин, който всеки ден благодари на Бога, че не се е родил жена. Не би било шокиращо и за мъжете в някои култури, в които на жените се гледа като на роби или просто като на собственост.

Коментаторите правят какви ли не гимнастики в тълкуването с цел да омекотят тези остри думи на Соломон, но добронамерените им усилия са насочени в погрешна посока. Фактът е, че проповедникът вероятно е имал предвид точно това, което е казал. И изводът му все още

се споделя от светски и плътски мъже по целия свят.

Мнението на Соломон за жените е твърде едностранчиво. Г. Кемпбъл Морган разкрива едно далеч по-баласнирано виждане, като пише следното:

> За добро или за зло влиянието на жените е изключително силно. Веднъж чух един от най-проницателните наблюдатели да казва, че в човешката история никога не се е надигало някакво голямо хуманно движение, без именно жените да са са играли определяща роля в него. Дали такова пресилено твърдение може да бъде доказано, аз не зная; но вярвам, че в него има голяма доза истина. Също толкова е вярно и че ролята, която жените са изиграли в покваряването на човечеството, е била ужасяваща. Когато жените на една нация са благородни, целият живот на тази нация е стабилен и сигурен. Когато те са покварени, народът е обречен. Жената е последната крепост на доброто или на злото. Състраданието или жестокостта се развиват най-силно в нея.[31]

По-късно Соломон се реваншира, като написва една от най-възвишените възхвали на жените – Притчи 31 гл. В Еклисиаст той пише от земната перспектива на човешките предразсъдъци, а в Притчи 31 – от извисения връх на божественото откровение.

С идването на християнската вяра жената е издигната на най-вискоия връх на достойнството и уважението. Господ Иисус е нейният най-верен Приятел и Освободител.

7:29 Премисляйки безкрайното си разочарование от хората, които е срещал, Проповедникът много правилно достига до извода, че човекът е паднал от първоначалното си състояние. Колко вярно е това! **Бог** е **направил човека** по Своя собствен образ и по Свое подобие. Но човекът е **потърсил много** греховни **хитрини,** които са обезобразили и изкривили божествения образ в него.

Дори и в падналото си състояние човекът все още усеща интуитивен глад за съвършенство. През целия си живот той търси съвършения партньор, съвършената работа, съвършеното всичко. Но не може да открие съвършенство нито в другите, нито в себе си. Проблемът е, че това търсене е ограничено само *под слънцето*. Единственият съвършен живот, живян някога на тази земя, е животът на Господ Иисус Христос. Но сега Той е над слънцето, издигнат до Божията десница. И Бог задоволява човешкия глад за съвършенство с Христос – с никой и с нищо друго.

Б. Мъдростта под слънцето (гл. 8)

8:1 Въпреки неуспеха на човешката мъдрост да разреши всички човешки проблеми, Соломон продължава да почита **мъдрия** човек повече от другите. Никой друг не е способен да издирва скритите значения на нещата. Според царя-проповедник **мъдростта** се отразява дори и във външния вид на **човека. Лицето му** е лъчезарно и строгите му иначе черти се смекчават.

8:2 Мъдростта учи човека как да се държи в присъствието на царя независимо дали този цар е Бог или някой земен монарх. Преди всичко тя учи на покорство. Еврейските думи на втората част на стиха са неясни, както се вижда от следните преводи:

- заради клетвата на Бога (ПБКДж).
- заради клетвата пред Бога (НАСПБ, СИ, РИ).
- **заради клетвата *си* към Бога** (НИПБКДж, РИВ).

Тук клетвата може да се разбира като обещанието за вярност към властта или като Божията клетва, с която Той е упълномощавал царете да владеят (напр. вж. Пс. 89:35).

8:3 Неяснотата продължава и в ст. 3.

Този стих би могъл да се разбира като съвет да напуснем присъствието на царя, без да се бавим, когато се стигне до някакво неприятно положение. Но той може и да съветва да *не* **бързаме** да си тръгваме от гняв, непокорство и дързост или пък да напускаме работата си.

Във всеки случай акцентът на пасажа е, че е неразумно да се противопоставяме на царя, тъй като той има огромна власт да прави **всичко, каквото иска.**

8:4 Когато **царят** говори, **думата** му е облечена с **власт.** Тя има върховна сила и подчинените му не могат да я подлагат на съмнение.

8:5 Онези, които изпълняват **заповедта** на царя, няма защо да се страхуват от негодуванието му. Мъдростта дава на човека винаги да разбира какво е уместно при изпълнението на царските заповеди, както за **времето,** така и за **правилното** действие.

8:6 Има правилен и погрешен начин за вършене на нещата, както и правилно и погрешно време. **Злощастието** на хората, е че те не винаги могат да различат тези съдбоносни моменти.

8:7 Има толкова много неща, които човек **не знае** или не може да направи. Той не може да знае бъдещето – **какво ще се случи** или кога **ще стане.**

8:8 Той не може да поречи на **духа** си да напусне тялото му, нито да определи точното време на **смъртта** си. Не може да получи **уволнение от тази война** – войната, която смъртта безмилостно води срещу него. Не може да я победи или да отмени настъпването ѝ с никакво **безбожие,** на което би се предал.

8:9 Това са някои от нещата, които проповедникът е забелязал, докато е изучавал живота **под слънцето** – в един свят, където човек потъпква друг човек и **човек** упражнява власт **над друг човек за своя вреда.**

8:10 Животът е толкова празен. **Безбожният** умира и бива **погребан.** Порано той е посещавал мястото за поклонение. Сега, когато е мъртъв, хората възхваляват благочестието му в същия **град,** където е изпълнявал коварните си кроежи. Религията може да бъде фасада, зад която се прикрива нечестието. Всичко това е толкова празно и безсмислено.

8:11 Безкрайното бавене на съдебните процеси и наказанието на престъпниците само насърчава беззаконието и предизвиква презрение към съдебната система. Макар че е важно на всеки обвиняем да бъде гарантиран справедлив процес, възможно е и престъпникът да бъде прекомерно толериран за сметка на жертвата. Бързо налаганото честно и безпристрастно правосъдие служи като спирачка за престъпността. А безкрайните отлагания насърчават престъпниците да нарушават закона. Те разбират, че могат да минат безнаказано или най-много да получат някаква лека присъда.

8:12 Въпреки че е виждал много случаи, които му се струват като изключения, Соломон вярва, че на онези, **които се боят от Бога,** ще им бъде най-добре в дългосрочна перспектива. Дори някой закоравял престъпник да доживее до напреднала възраст, това не отменя факта, че правдата в крайна сметка ще бъде възнаградена, и че пътят на **грешника** е тежък.

8:13 Проповедникът е убеден, че **безбожният** в крайна сметка ще загуби. Поради отказа си да **се бои пред Бога,** той се обрича на кратък живот. Неговият живот е мимолетен като **сянка.**

8:14 Соломон като че ли постоянно преминава от общите правила към явните изключения. Понякога изглежда, че **праведните** биват наказвани, сякаш са **безбожни.** А понякога **безбожните** сякаш получават наградата на почтени, **праведни** граждани. Тези отклонения от онова, което би трябвало да бъде, карат проповедника-философ да се отвращава от **суетата** на живота.

8:15 Единственото разумно нещо според него е да се наслаждаваш на живота, докато можеш. **Няма нищо по-добро за човека под слънцето от това, да яде и да пие и** да прекарва приятно времето си. **Това ще** бъде ползата от изтощителния труд, който човек полага през целия си живот, който **Бог му дава** на света. Според философията на Соломон човек не бива да чака да получи щастието си на небето. Той го иска тук и сега.

8:16 Така проповедникът посвещава живота си на това, да открие всички отговори. Той упражнява ума си в изучаване на философия, решен да проучи до дъно житейските дела – задача, от която **човек не вижда сън нито денем, нито нощем.**

8:17 Тогава той разбира, че Бог е подредил нещата така, че **човек не може да** сглоби всички части на мозайката. Независимо колко усилено се опитва да го стори, той ще се провали. И независимо колко е умен, той **няма да** може да **открие** отговорите на всички въпроси.

В. Наслаждението на живота под слънцето (гл. 9)

9:1 В гл. 9 проповедникът **взима всичко присърце** с намерението да разгледа нещата от всички възможни гледни точки. Той вижда, че добрите хора и **мъдрите** хора и всичко, което правят, **са в Божията ръка.** Но **дали** онова, което им се случва, е белег на Божията **любов или омраза,** не знае никой. Всичко в бъдещето е неизвестно и непознаваемо и е възможно да се случи всичко.

9:2 Онова, което прави нещата толкова загадъчни, е че всички – **праведният и безбожният, добрият** и злият, **чистият и нечистият,** поклонникът и неверникът – завършват на едно и също място – в гроба. Праведният, също както и безбожният, не може да избегне смъртта – първият няма никакво предимство пред втория. Онези, които се обвързват с клетва, са в същото положение, както и онези, които избягват да се заклеват.

9:3 Това е голямото нещастие на живота – че смъртта в крайна сметка изисква **всички** хора. Хората могат да живеят жесток и безобразен живот, а след това – смърт. Ако смъртта е краят на съществуването, какво е това, ако не чудовищна несправедливост?

9:4 Докато човек е жив, **има надежда;** т. е. той има какво да очаква. В този смисъл **живо куче е** далеч **по-добре от мъртъв лъв.** Тук **кучето** е споменато не като най-добрия приятел на човека, а като най-долното, най-обикновено животно.[32] **Лъвът** е царят на животните, силен и величествен.

9:5 Живите поне знаят, че ще умрат, а мъртвите не знаят нищо за онова, което става в света.

Лъжеучителите постоянно използват този стих като доказателство, че при смъртта душата заспива, и че съзнателното състояние на човека приключва с последния му дъх. Но е напълно безсмислено да се гради доктрина за състоянието след смъртта от този стих или от тази книга. Както постоянно подчертаваме, Екслисиаст представя най-добрите изводи, до които човек може да достигне, търсейки отговорите на въпросите на живота „под слънцето“. Тази книга достига до умозаключения, основани на наблюдения и на логика, но не и на божествено откровение. Това са нещата, до които мъдрият човек би достигнал, ако нямаше Библията.

Какво ще си помислите, ако видите как някой човек умира и после спускат тялото му в гроба, и знаете, че в крайна сметка той се връща в пръстта? Можете единствено да си помислите: „Това е краят. Сега вече той не знае нищо; не може да се радва на нищо, което става; забравил е всичко и скоро и той самият ще бъде **забравен.“**

9:6 Така стоят нещата, мисли си Соло-

мон. След като човек веднъж умре, вече няма **любов, омраза, ревност** или каквато и да е друга човешка емоция. Той **никога вече няма да има дял** в никое от начинанията на света.

9:7 И така проповедникът отново се връща към основния си извод – живей си живота, прекарвай приятно времето си, наслаждавай се на хубавата храна, весели сърцето си с **вино. Бог вече е благоволил в** онова, което правиш. Той е съгласен.

9:8 Носи светли дрехи, не траурно облекло. Слагай парфюм **на главата** си, а не пепел. Някои хора мислят, че светът е направен за смях и веселие и Соломон е един от тях.

9:9 Освен това човек трябва да се наслаждава и на радостите на семейния живот колкото е възможно повече и подълго. Животът така или иначе е празен и суетен, така че най-доброто е да му се наслаждаваш максимално. Радвай се на всеки ден, защото това е всичко, което ще получиш за целия си труд и цялата си мъка.

Ст. 7–9 поразително напомнят за следния пасаж от древния вавилонски епос за Гилгамеш:

> Откакто боговете създадоха човека,
> те смърт за него отредиха.
> Живота те в ръцете си държат.
> Затуй ти, Гилгамеш, си напълни корема,
> и весели се ден и нощ.
> Отреди си радост всеки ден,
> деня, нощя лудувай и се смей.
> Нека дрехите ти бъдат ярки,
> умий главата си с вода.
> Желай деца ръката ти да притежава,
> с жена на пазвата се наслаждавай.[33]

Същественото тук е не че единият е преписвал от другия, а че човешката мъдрост **под слънцето** води до едни и същи изводи. Този факт ми направи силно впечатление, когато четох резюмето на Денис Аликзандър за това, което хуманизмът ни предлага днес:

> Хуманистичният модел наистина изглежда твърде голям хап за преглъщане. Като представител на поколението под тридесетте от края на XX в., от мен най-напред се изисква да вярвам, че съм резултат от чисто случаен еволюционен процес. Единствените предпоставки за този процес са наличието на материя, време и случайност. По някакъв странен каприз на съдбата се е случило така, че аз и другите хора сме единствените материални структури, надарени със съзнание за собственото си съществуване, и от мен се очаква да смятам себе си и другите хора за някак по-ценни от останалите материални структури като например зайците, дърветата или камъните, въпреки че след сто години атомите на моето разложено тяло сигурно ще са неразличими от техните. При това се предполага, че масата от вибриращи атоми в моята глава има по-голямо значение от тази в главата на заека.
>
> Същевременно ми казват, че смъртта е краят на всичко за мен. В календара на еволюцията моят живот е пара, която скоро ще изчезне. Каквото и чувство за справедливост или несправедливост да имам в живота си, всичките ми борби, всичките ми важни решения в крайна сметка ще бъдат погълнати от неспирния ход на времето. След няколко милиона години – време, което е просто капчица в сравнение с цялата история на земята – споменът за най-великата литература, аз най-великото изкуство, за най-великите личности, ще бъде погребан в неумолимото разложение на Втория закон на термодинамиката. Хитлер и Мартин Лутер Кинг, Джеймс Сюъл и Франциск от Асизи, Председателят Мао и Робърт Кенеди, всички ще бъдат заличени в безсмисленото нищо.
>
> И така, казват ми да се възползвам по

> най-добрия начин от едно крайно лошо нещо. Въпреки че имам силно чувство за трансцедентност, дълбоко усещане, че съм нещо повече от сляпа прищявка на еволюцията, трябва да забравя подобни обезпокоителни въпроси и да се заема с реалните проблеми – как да живея отговорно в обществото. Въпреки че работата ми е свързана с изучаването на човешкия мозък като механизъм, досущ като другите механизми в природата, трябва да продължавам да вярвам, че човекът има някаква съществена стойност, която е по-голяма от стойността на животните – и макар моите чувства да ми говорят, че това е вярно, не ми се дава никаква друга обективна причина да вярвам, че това наистина е така.[34]

9:10 Максимата в ст. 10, един от най-известните в книгата, често се използва от вярващите за насърчаване на усърдието в християнското служение. Това наистина е добро. Но в своя контекст максимата всъщност означава, че трябва да сграбчим всяко възможно удоволствие и веселие, докато все още можем, защото в гроба, към който неотклонно сме се запътили, няма да можем да работим, да творим, да мислим или да знаем каквото и да било.

Съветът, даден в този стих, е превъзходен, но основанието е много лошо! А дори и съветът трябва да бъде ограничен само до действия, които са правилни, полезни и изграждащи сами по себе си.

9:11 Проповедникът забелязва и друго – че късметът и случайността играят важна роля в живота. **Надбягването** не винаги се печели от най-бързия бегач. Най-храбрите войници не винаги печелят **боя.** Най-мъдрите не винаги се радват на най-добрите ястия. Най-умните не винаги са и най-богатите. И най-способните не винаги стават владетели. Лошият късмет преследва всички. **Времето и случаят** са фактори, които играят важна роля в успеха и провала. Когато милиардерът Дж. Пол Гети бил помолен да обясни успеха си, той отговорил: „Някои хора намират нефт. Други – не.“

9:12 И никой не знае кога ще го сполходи лошият късмет. **Както рибите, уловени в зла мрежа, и както птиците** – в капан, човек внезапно бива сполетян от зла участ или дори от смърт. Той никога не знае на кой куршум е написано неговото име.

9:13–15 Друга злочестина в живота е, че **мъдростта** не винаги се оценява. Ето една илюстрация: **малък град с малцина** жители и съответно слабо защитен, бива обсаден с артилерия от силен **цар,** който се подготвя да срине стените му.

Когато ситуацията вече изглежда безнадеждна, един беден, но мъдър човек предлага план, който спасява **града.** За момента той става герой, но после бързо бива забравен.

9:16 Проповедникът е наскърбен от факта, че въпреки че **мъдростта е по-добра от силата,** съветът **на сиромаха** впоследствие **се презира.** Веднага щом кризата отмине, никой не се интересува от онова, което е казал той.

Тази притча има определена евангелизационна нотка. Градът е като човешката душа – малка и беззащитна. Великият цар е Сатана, решен да я превземе и да я унищожи (2 Кор. 4:4; Еф. 2:2). Освободителят е нашият Спасител – беден (2 Кор. 8:9) и мъдър (1 Кор. 1:24; Кол. 2:3). Макар че е осигурил избавление, колко малко хора Го почитат и оценяват делото Му! Повечето живеят, сякаш Той никога не е умирал за греховете им. И дори християните често забравят да си спомнят за Него по начина, който Той е определил – Господната вечеря.

9:17 Въпреки човешката неблагодарност и безразличие продължава да бъде вярно, че **думите на мъдрите, чути в тишина,** струват повече от крясъка **на властващия между безумни.**

9:18 Мъдростта превъзхожда военните оръжия и боеприпасите. Във 2 Царе 20:14–22 четем как една мъдра жена избавя град Авел-Вет-Мааха, когато Йоав го обсажда.

Но един грешен глупак може да развали **много добри неща,** които върши мъдрият човек, също както малките лисичета развалят лозето.

Г. Мъдрият и безумният под слънцето (гл. 10)

10:1 Когато **мухите** паднат в маслото на мировареца, те го **правят да вони.** Така и човек може да си е изградил добро име с мъдростта и честта си, но може да го разруши дори само с една погрешна стъпка. Хората ще си спомнят това единствено малко неблагоразумие и ще забравят дългогодишните достойни дела. Всеки може да унищожи доброто си име, като изговори публично дори само три погрешни думи.

10:2 Десницата традиционно се приема за по-умела и сръчна, а **левицата** – за по-непохватна. **Мъдрият** знае правилния начин да направи нещо; **безумният** е несръчен и некадърен.

10:3 Дори когато безумният прави нещо просто, например **ходи по пътя,** той проявява липса на здрав разум. Той **показва на всекиго, че е безумен,** което може да означава, че нарича останалите глупаци, или че показва невежеството си във всичко, което върши. По-вероятно е авторът да има предвид второто.

10:4 Ако някой **владетел** избухне в гняв срещу теб, най-добре не бързай да си тръгваш ядосан. По-добре бъди кротък и покорен. Така има по-голяма вероятност да го укротиш или да го умилостивиш дори за сериозни **грехове.**

10:5, 6 Друго противоречие, което измъчва Соломон в този объркан свят, се дължи на неразумните решения и несправедливостта, **произхождаща от владетеля.** Често хора без подходящи качества биват поставяни на високи постове, докато способните пропиляват дарбите си в долна работа.

10:7 Така **слугите** често яздят **на коне,** а **князете** трябва **да ходят** пеша. Подобни несправедливости съществуват в политиката, в индустрията, във военната служба, както и в религиозния живот.

10:8 Който копае яма, за да навреди на другите, ще стане жертва на собствената си злонамереност. Злите дела се връщат върху този, който ги е извършил.

Който разбива каменна **ограда,** за да влезе без позволение, да напакости или да измени границата на собствеността, може да очаква да бъде **ухапан** от **змия** или да си плати за това по друг неприятен начин.

10:9, 10 Дори законните и почтени дейности крият в себе си риск. Каменарят може да бъде наранен от камъните, а **който цепи дърва, се излага на опасност от** брадвата.

Разумно е човек да работи с наточени инструменти. Иначе трябва да вложи много по-голямо усилие, за да си свърши работата. Времето, изразходвано, за да се наточи брадвата, многократно се компенсира от спестеното време и сили по време на работата. **Мъдростта** учи човека как да улеснява живота си и да си спестява тежък труд. Лиополд перифразира мисълта: „Мъдростта подготвя пътя на успеха.“[35]

10:11 Каква е **ползата** от **омайвача, ако змията ухапе, преди да бъде омаяна?** Или, както ние бихме казали, „след дъжд качулка“. Често пъти някои неща трябва да бъдат свършени навреме, за да има полза от тях и да бъдат ефективни.

10:12, 13 Думите от устата на мъдрия го правят обичан, защото **са благодатни.** Думите на **безумния** ще се окажат примка за него. Дори ако започне с безобидни глупости, след време той стига до **дива лудост.**

10:14 Безумният не знае кога да спре.

Думи, думи, думи. Той говори и продължава да говори, сякаш знае всичко, но всъщност не знае. Безкрайното му дърдорене почти неизбежно стига до хвалби какво ще направи в бъдеще. Той е като богатия безумец, който казва: „Ето какво ще направя: ще съборя житниците си и ще построя по-големи, и там ще събера всичките си жита и благата си. И ще кажа на душата си: Душо, имаш много блага, натрупани за много години. Успокой се, яж, пий и се весели" (Лука 12:18–19). Но той не знае какво ще се случи по-нататък. По-добре би било да каже: „Ако иска Господ и сме живи, ще направим това или онова" (Як. 4:15).

10:15 Той се изтощава от своя неефективен и непроизводителен труд. Дори не може да види очевидното или да намери пътя към нещо толкова ясно видимо като например един **град.** Невежеството му за такива прости неща прави плановете му за бъдещето още по-нелепи.

10:16, 17 Жалко за **земята,** чийто владетел е незрял и впечатлителен като **дете,** и чиито законодатели гуляят **сутрин,** вместо да се занимават със задълженията си. Блажена е онази страна, в която **царят** е човек с благороден характер, и в която другите първенци проявяват умереност и самоконтрол, като **ядат за укрепване, а не за напиване.**

10:18 Продължителната **леност** и небрежност могат да предизвикат разрухата на **къщата,** която може да символизира както управлението на страната, така и индивидуалния живот. Всеки покрив ще протече, ако собственикът му не го поддържа редовно.

10:19 Времето за хранене е щастливо време. **Виното** весели живота. **Парите отговарят на всичко.**

Наистина ли Соломон е вярвал, че **парите** са ключ към всяко удоволствие? Може би той просто иска да каже, че с парите могат да се купят всякакви храни и питиета, от които човек би имал нужда. Или може би цитира пияните властници от ст. 16, които биват предупредени докъде ще ги доведе тяхната невъздържаност (ст. 18). Факт е, както е казал някой, че парите могат да купят всичко освен щастие и са билет за навсякъде, освен за небето. Животът на човека не се състои в изобилието на имота му.

10:20 Внимавай да **не** говориш зло против **царя** или неговите **богати** подвластници. Може да си мислиш, че никой не те чува. Но дори стените имат уши и някоя неподозирана **птица** ще **отнесе** известието в царския дворец. „Недискретността си прави крила."

Д. Разпространението на доброто под слънцето (11:1–12:8)

11:1 Тук **хлябът** е използван като символ на зърното, от което е направен. Изразът **„хвърли хляба си по водата"** може да бъде свързан с практиката да се засяват наводнени площи или да се отнася до превозване на зърното по море. Във всеки случай обаче мисълта е, че широкомащабното разпространение на доброто ще доведе до щедра печалба по времето на жетвата.

Този стих е верен и по отношение на евангелието. Може сега да не виждаме незабавни резултати, когато споделяме хляба на живота, но жетвата, която ще последва накрая, е сигурна.

11:2 Да дадеш **дял на седмина,** дори **на осмина,** предполага две неща – неограничена щедрост или влагане на капиталите в различни предприятия. В първия случай идеята е, че трябва да проявяваме безкористно милосърдие, докато можем, защото може да дойде време на беди и нещастия, когато това няма да ни бъде възможно. Повечето хора спестяват за черни дни; този стих ни съветва именно заради несигурността на живота да проявяваме неограничена щедрост.

Или пък мисълта може да бъде да не слагаш „всички яйца в една кошница",

а да инвестираш в различни начинания, така че ако едното пропадне, да можеш да продължиш с другите. Това се нарича *диверсификация*.

11:3 Ст. 3 продължава мисълта на предходния, особено във връзка с незнайното зло, което може да се случи на земята. Той внушава, че житейските беди са свързани с определена неизбежност и безвъзвратност. Така, както е сигурно, че натежалите облаци **изливат дъжд на земята,** така е сигурно и че човешките синове биват сполетявани от беди и изпитания. И след като **дървото падне** веднъж, то си остава повален великан. Съдбата му е окончателно решена.

Едно по-широко приложение на този стих виждаме в стиховете:

Както дърво падне, така и ще лежи.
Както човек живее, така и ще умре.
А както си умре, така и ще стои
на вечността през всички дни.

Джон Рей

11:4 Възможно е човек да бъде прекалено предпазлив. Ако чакаш, условията да станат идеални, няма да постигнеш нищо. Обикновено винаги има някакъв **вятър** и някакви **облаци.** Ако чакаш пълно безветрие, никога няма да излезеш да си засееш нивата. Ако чакаш докато се убедиш, че няма никакъв риск да завали, реколтата ще изгние, преди да я пожънеш. Човекът, който чака абсолютна сигурност, ще чака вечно.

11:5 Тъй като не знаем всичко, трябва някак да се справяме със знанието, което имаме. Ние не разбираме движението **на вятъра** или как се образуват **костите** в **утробата** на бъдещата майка. Не разбираме **всичко,** което **прави Бог,** нито защо го прави.

11:6 Тъй като не знаем тези неща, найдобре е да запълваме деня си с всякакви полезни дейности. Няма как да знаем кои **ще успеят.** Може би всички.

Когато разпространяваме Божието Слово, успехът е гарантиран. Но също така е вярно, че едни методи са по-плодотворни от други. Затова трябва да бъдем неуморни, гъвкави, изобретателни и верни в християнското служение.

Трябва да сеем в **сутринта** на живота и да не се отпускаме и **вечер.** Ние сме призовани за непрестанна служба.

11:7, 8 Светлината може би е свързана със светлите и бляскави дни на младостта. Чудесно е да си млад – да си здрав, силен и жизнен. Но независимо на колко години благополучие и сили се радва човек, той трябва да съзнава, че почти сигурно ще дойдат и **дните на тъмнината.** Болежките и мъките на старостта са неизбежни. Тя е отегчително, празно време от живота.

11:9 Трудно е да се каже дали ст. 9 е искрен съвет или цинизъм на един разочарован старец. Прави, каквото желае **сърцето ти,** и гледай с очите си колкото можеш повече. **Но** само **помни, че** накрая **Бог ще те доведе на съд – съдът** на старостта, която на Соломон му се струва като божествено възмездие за греховете на ранния живот.

11:10 Докато още имаш **младостта** си, увеличавай веселието си и намалявай **печалта** и неприятностите. (Тук вероятно **зло** означава беди, а не грях.) **Младостта и черните коси са суета,** защото отминават изключително бързо.

Никъде в литературата няма друго такова класическо описание на старостта както в първата половина на гл. 12. Значението му не е на повърхността, тъй като то е представено като алегория. Скоро обаче се очертава образа на един треперещ старец, ходещ гериатричен музей, който неотклонно се влачи по пътя си към гроба.

12:1 Тъжната картина на старостта и сенилността е предупреждение към младите хора да **помнят** своя **Създател в дните на младостта си.** Забележете,

че Соломон не казва своя Господ или Спасител, или Изкупител, а своя **Създател.** Това е единственият начин, по който Соломон е могъл да опознае Бога от своята гледна точка под слънцето. Но въпреки това съветът е добър. Младите хора *трябва* да **помнят** своя **Създател ... преди** залеза на живота, когато дните са тежки и жестоки и годините са напълно лишени от **удоволствие** и веселие. Копнежът на всеки млад човек трябва да бъде като изразения в следните стихове:

Господи, в цвета на свойта сила
желал бих аз за Тебе да съм силен.
И докато тук през радости минавам,
Теб с песните си искам да прославям.

Не бих желал да се отдам на този свят
и после чак за любовта Ти да разказвам.
Не бих желал безсилен, остарял
в служение на Теб да се доказвам.

Не искам със усърдие крилато
да тичам аз по светските задачи,
а към небето бавно, не сърцато,
отпадналите си крака да влача.

Не са за Тебе слабите желания
и мойта бедна, недостойна част, плътта.
Не са за Тебе гаснещите ми огньове
и на сърцето прегоряло пепелта.

О, избери ме в мойте златни дни.
Участвай Ти във радостта ми
скъпоценна.
За Теб да бъде слава от делата най-добри
и пълнотата на сърцето ми
неразделено![36]

Томас Г. Хил

12:2 Старостта е време, когато светлините избледняват – както физически, така и емоционално. Дните са отегчителни, нощите са дълги. Унинието и потиснатостта настъпват трайно.

Дори и в по-ранните години има определено количество **дъжд** – това са бедите и обезсърченията. Но слънцето скоро се явява и духът бързо се възвръща. Сега слънчевите дни сякаш са си отишли и след всеки **дъжд облаците** отново се събират, предвещавайки още и още.

Младостта е времето да помниш Създателя, защото тогава **слънцето, ... луната и звездите** още не са се **помрачили** и **облаците** не **се връщат след дъжда.**

12:3 Тук тялото на стария човек е изобразено като **къща. Стражите на къщата** са ръцете, някога силни и дейни, а сега сбръчкани, възлести и треперещи от болестта на Паркинсон.

Силните мъже са краката и бедрата, които вече не са стройни и атлетични, а огънати като скоби, сякаш поддали под тежестта на тялото.

Онези, които мелят, престават, защото намаляха – зъбите не могат повече да дъвчат, защото горните са оредели и не се срещат с малкото останали долни. Зъболекарят би казал, че има недостатъчна оклузия.

Гледащите през прозорците се помрачават. Очите постоянно отслабват. Първо са имали нужда от два диоптъра, после от три, а след това от операция за перде. Сега могат да четат само много големи печатни букви с помощта на лупа.

12:4 Вратите към улицата се затварят. Тук, разбира се, става дума за ушите. Всичко трябва да се повтаря по много пъти. Силните шумове като стърженето на **мелницата заглъхват** и сякаш са много далечни.

Старият човек страда от безсъние; той **става** рано-рано, когато запее първата **птица** или петелът изкукурига.

Всички тонове на песента се приглушават. Гласните струни са много отслабнали. Гласът е хриплив и треперещ и за песен не може да става и дума.

12:5 Старите хора развиват *акрофобия,* т. е., **страхуват се от височина** – от стълби, от високи сгради, да пътуват със

самолет – **и от ужаси по пътя** – вече не са уверени в себе си и се страхуват да излизат сами или през нощта.

Цъфтящият **бадем** се приема за символ на бялата коса, която отначало е буйна, а после опадва по земята.

Скакалецът може да бъде тълкуван по два начина. Първо, **скакалецът натегва** – т. е. дори най-леките предмети представялват тежест за стареца и той не може да ги носи. Или скакалецът, който се влачи (НАСПБ), е карикатура на стария човек, който прегърбен и изкривен се влъчи стъпка по стъпка с конвулсивни, непохватни движения.

Охотата изчезва в смисъл, че естествените апетити намаляват или напълно изчезват. Храната вече няма аромат и вкус и другите основни влечения изчезват. Сексуалната жизненост вече я няма.

Дегенеративният процес се развива, защото **човек отива в** дългогодишния **си дом** – гроба – и скоро неговата погребална процесия ще премине по улицата.

12:6 И така, съветът на мъдреца е да помним Създателя си, **преди да се скъса сребърната верижка и да се счупи златната чаша, и да се строши стомната при извора и да се счупи колелото на кладенеца.** Трудно е всеки от тези образи да се свърже с конкретно значение.

Скъсването на **сребърната верижка** вероятно е свързано с прекъсването на нежната нишка на живота, когато духът напуска тялото. Сляпата поетеса явно е разбирала това именно по този начин, когато е писала:

> Един ден сребърната нишка ще се скъса
> и няма вече както днес да пея.
> Но с колко радост аз ще се събудя
> в палатите на Царя да живея.[37]
>
> *Фани Дж. Кросби*

Някои са възприемали **златната чаша** като черепната кухина, а счупването ѝ – като поетичен образ на секването на мисълта при смъртта.

Счупените **стомна** и **колело,** взети заедно, може би са свързани с кръвообращението и срива на систоличното и диастоличното кръвно налягане.

12:7 Настъпва трупното вкочанясване. Тогава тялото започва да се връща в **пръстта,** а **духът** се връща **при Бога, който го е дал.** Или поне на Соломон му се струва така. Ако починалият е вярващ, заключението му е вярно. Но ако е невярващ, духът отива в Хадес, за да чака там Съда пред Големия бял престол. Тогва духът отново ще се съедини с тялото и цялостната личност ще бъде хвърлена в огненото езеро (Откр. 20:12–14).

12:8 Така Проповедникът прави пълен кръг и завършва там, откъдето е започнал – с дълбокото убеждение, че животът под слънцето е **суета,** безсмислен, безплоден и празен. Неговият патетичен рефрен ни напомня за малкото момиченце, което отишло на панаира и останало там прекалено дълго.

> Исках оркестърът вечно да свири –
> твърде дълго ли стоях на тоз панаир?
> И клоунът да пуска шеги, да не спира –
> дали закъснях на тоз панаир?
> И сини панделки си купих за косите,
> но никой и не ме погледна даже там.
> На хорото вихъра забавиха свирците –
> май твърде съм дълго на тоз карнавал.
> Как исках в карнавалния град да остана,
> да живея във смях и любов всеки ден –
> исках приятели мили, забавни,
> исках някой да го е грижа за мен.
> А моите панделки – новички, сини –
> избледняха и вече така не блестят.
> Въртележката сякаш
> над мен се присмива –
> май твърде докъсно останах аз тук?
> Какво още да правя, къде да стоя?
> Няма какво да спечеля,
> а и кой ли ме иска?

Не останах ли дълго във таз суета?
Май твърде бе дълго.
(И сълзите ми плисват.)[38]
Били Барнс

Достигайки до това последно подчертаване на суетата на живота под слънцето, се сещам за една история, която разказваше Е. Стенли Джоунс. На борда на един кораб, с който пътувал, той видял една доста дебела съпружеска двойка. Двамата имали тъпи физиономии и явно живеели само за да ядат. Имали големи пенсии, но всъщност нямали нищо.

Ядосваха се на сервитьорите, че не им носят допълнително. Сякаш се страхуваха да не умрат от глад между отделните хранения. Физическите им апетити като че ли бяха единственото, което ги вълнуваше. Никога не ги видях да четат книга или вестник. Между храненетата седяха и гледаха безизразно, явно в очакване на следващото ядене. Една вечер ги гледах как си седят и се взират с празен поглед, когато тъпият мозък на мъжа беше озарен от гениална идея. Той отиде до полицата над камината, вдигна вазите, погледна в тях и после се върна при жена си с новината: „Празни са!“ Без малко щях да избухна в смях. Той беше прав. „Празни са!“ Но не само вазите! И душите и мозъците и на двамата бяха празни. Имаха много в портфейлите си, но нищо в сърцата си; и това беше тяхното наказание. Те имаха сигурност с досада – без никакво приключение. Коланите им се разтягаха, но хоризонтите им се смаляваха.[39]

IV. Епилог: най-доброто под слънцето (12:9–14)

12:9 Освен че самият той е **мъдър, проповедникът** споделя знанието си и с другите. Той се стреми да предаде мъдростта си под формата на **притчи,** след като внимателно ги претегля и ги изпитва дали са верни.

12:10 Проповедникът внимателно подбира **думите** си, стараейки се да съчетае утешителни, приятни и истинни неща. Сякаш приготвя питателно ястие, което накрая сервира с клонче магданоз.

12:11 Поученията **на мъдрите са като** остри, наточени инструменти, ясно разбираеми, директни и убедителни. И събраните поговорки **са като добре забити гвоздеи, дадени от един Пастир,** или като колчета, които държат шатрата. Те дават стабилност и сила и същевременно са опори, на които можем да окачим мислите си.

В повечето преводи на Библията думата **Пастир** е с главна буква, което показва, че според преводачите става дума за Бога. Трябва обаче да помним, че хората от Изтока възприемат и царя като свой пастир. Омир е казал: „Всички царе са пастири на народа.“ Затова е възможно под **един пастир** цар Соломон да има предвид *себе си*. Това тълкуване по-добре подхожда на контекста.

12:12 Соломон въобще не си мисли, че е изчерпал темата. Той би могъл да пише още много, но предупреждава читателите си, че изводът би бил същият. Писането и публикуването на **книги няма край** и би било крайно изтощително да прочетем всичките. А и защо да си правим труда? Всичко, което биха могли да разкрият, е суетата на живота.

12:13 Неговото окончателно заключение може да създаде впечатлението, че най-накрая се е издигнал над слънцето. Той казва: „**Бой се от Бога и пази заповедите Му, понеже това е всичко за човека,** цялото му задължение.“ Но трябва да помним, че страхът **от Бога** тук не непременно е спасителната вяра. Той е робският ужас на създанието пред неговия Създател. А **заповедите** не непременно са Божия закон, разкрит в Стария

Завет. Това по-скоро би могло да означава всички заповеди, които Бог е вложил като инстинкти в сърцата на хората.

С други думи, не бива задължително да приписваме някакво много високо духовно проникновение на думите на Соломон. Може би това са просто изводите, до които един мъдър човек би достигнал с помощта на естествената си интуиция и от практическия си опит.

Това е всичко за човека – не само цялата му задача, но и основните елементи, необходими за пълноценен и щастлив живот.

12:14 Тук мотивът за страха и покорството на **Бога** е сигурността на предстоящия **съд.** Ние като вярващи трябва да бъдем вечно благодарни на Спасителя за това, че ни е освободил от този страх.

„В любовта няма страх, а съвършената любов изгонва страха, защото в страха има наказание, но който се страхува, не е станал съвършен в любовта“ (1 Йн. 4:18).

Ние вярваме и се покоряваме не от страх, а от любов. Благодарение на Неговото завършено дело на Голгота ние имаме увереността, че никога няма да дойдем на съд, а сме преминали от смърт в живот (Йоан 5:24). Сега можем да кажем:

За мене няма проклятие,
няма пъкълът да ме обгърне,
и ни мъчения, ни огън
очите ми нявга ще зърнат.
За мене няма осъждение,
смъртта изгуби своето жило,
защото Господ, който ме обича,
с крилото Си ще ме покрие.

Паул Герхард

Крайни бележки

1 (Въведение) L. S. Chafer, *Systematic Theology,* I:83.

2 (Въведение) See Gleason Archer, *A Survey of Old Testament Introduction,* pp. 478-88.

3 (Въведение) *Megillah 7a; Sabbath 30*.

4 (Въведение) W. Graham Scroggie, *Know Your Bible,* I:143.

5 (Въведение) Соломон е широко възприеман като „прототип“ (или предобраз) на Христос, който царува в мир по време на Хилядолетното царство.

6 (Intro) Quoted by Scroggie, *Know Your Bible,* I:144.

7 (1:3) H. L. Mencken, quoted by Bill Bright, *Resolution Now,* 1969, p. 15.

8 (1:4) Will Houghton, „By Life or by Death.“

9 (1:8) Author unknown. „Thou Alone, Lord Jesus.“ in *Hymns of Grace and Truth,* no. 220.

10 (1:13) Malcolm Muggeridge, *Jesus Rediscovered,* p. 11.

11 (1:13) Например това име е било използвано и от други семитски народи, а Стария Завет *Елохим* се използва дори за лъжливи „богове“. Спорно е дали думите на Сатана в Битие 3:5 трябва да бъдат преведени: „Ще бъдете като Бога“ (ПБКДж, НИПБКДж) или „Ще бъдете като богове“ (НАБ, Нокс).

12 (1:15) Robert Laurin, „Ecclesiastes,“ in *The Wycliffe Bible Commentary,* p. 587.

13 (2:1) B. E. „None but Christ Can Satisfy!“ in *Hymns of Truth and Praise,* no. 306.

14 (2:2) From *Selected Poems of Edwin*

Arlington Robinson. London: The Macmillan Company 1965, pp. 9, 10.

[15] (2:8) Samuel Johnson, *The History of Rasselas, The Prince of Abyssinia,* ed. J. P Hardy

[16] (2:8) Quoted by David R. Reuben, „Why Wives Cheat on Their Husbands," in *Reader's Digest,* Aug. 1973, p. 123.

[17] (2:11) Ralph Barton, quoted by Denis Alexander, *Beyond Science,* p. 123. Used by permission of Lion Publishing.

[18] (2:11) E. Stanley Jones, *Growing Spiritually,* p. 4.

[19] (2:16, 17) *Choice Gleanings Calendar.* Grand Rapids: Gospel Folio Press.

[20] (2:18) C. E. Stuart, *Thoughts on Ecclesiastes,* in Assembly Writers Library, Vol. 5, p. 186.

[21] (2:21) Robert Jamieson, A. R. Fausset, and David Brown, *Critical and Experimental Commentary on the Old and New Testament,* III:518.

[22] (2:25) Jules Abels, *The Rockefeller Billions,* p. 299.

[23] *Table Talk,* Vol. 11, No. 4, August 1987, p. 3.

[24] (3:21) Същата еврейска дума, преведена като *дух,* може да означава и *дъх*.

[25] (4:1) James Russell Lowell, „The Present Crisis," in *Complete Poetical Works,* p. 67.

[26] (4:4) Cited by Henry G. Bosch, *Our Daily Bread,* 24 May 1973.

[27] (4:4) Quoted by Bill Bright, *Revolution Now,* p. 37.

[28] (5:15) *Choice Gleanings Calendar.*

[29] (6:9) H. C. Leupold, *Exposition of Ecclesiastes,* p. 141.

[30] (7:20) *Ibid*., p. 167.

[31] (7:27, 28) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 217.

[32] (9:4) Кучетата в Близкия Изток често са подивели ръмжащи зверове, които тичат по улиците и се хранят с боклуци, а не са обичаните домашни любимци от западните домове.

[33] (9:9) The Gilgamesh Epic, quoted by Leupold, *Ecclesiastes*, p. 216.

[34] (9:9) Denis Alexander, *Beyond Science,* pp. 132-33. Used by permission of Lion Publishing.

[35] (10:9,10) Leupold, *Ecclesiastes,* p. 242.

[36] (12:1) Thomas H. Gill, „Lord in the Fullness of My Might," in *Hymns,* no. 26.

[37] (12:6) Fanny J. Crosby, „Saved by Grace," in *Hymns of Truth and Praise,* no. 621.

[38] (12:8) Billy Barnes, „I Stayed Too Long at the Fair." Used by permission.

[39] (12:8) E. Stanley Jones, *Is the Kingdom of God Realism?*, pagination unknown.

Библиография

Delitzsch, Franz. „Ecclesiastes." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 18. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Eaton, Michael A. *Ecclesiastes*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: Inter-Varsity Press, 1983.

Erdman, W. J. *Ecclesiastes*. Chicago: B.I.C.A., 1969.

Hengstenburg, Ernest W. *A Commentary on Ecclesiastes*. Reprint. Minneapolis: James and Klock Christian Publishing Co., 1977.

Lange, John Peter, ed. „Ecclesiastes." In *Commentary on the Holy Scriptures*. Vol. 7. Reprint (25 vols. in 12). Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Laurin, Robert. „Ecclesiastes."In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Leupold, H. C. *Exposition of Ecclesiastes*. Grand Rapids: Baker Book House,1952.

MacDonald, William. *Chasing the Wind*. Chicago: Moody Press, 1975.

ПЕСЕН НА ПЕСНИТЕ

„В славния храм на откровението – мястото, което Господ, нашият Бог, е избрал, за да настани в него Името Си дори в по-блестяща слава отколкото в храма в материалния свят – тази книга е като една от стаите в храма на хълма Сион – малка наистина, но изящно изпипана, със стени и таван от нещо по-ценно от кедър и по-разкошно от блестяща, обкована със сапфири слонова кост, изпълнена с образци на истина, свалени от небето от Светия Дух и поставени тук за утеха и наслада на онези, които обичат жилището на Божия дом, мястото, където обитава Неговата слава.“

Джордж Бъроус

Въведение

I. Уникално място в канона

Заглавието „Песен на песните“ е еврейски идиоматичен израз, който означава „най-прекрасната песен“. Юдейският мидраш я нарича „най-похвалната, най-превъзходната, най-високо ценената сред песните“. Тази песен е призната от всички за най-трудната за *разбиране* книга в Библията. Франц Делицш пише: „Песен на песните е най-неясната книга в Стария Завет.“[1] Не е трудно да ѝ се *наслаждаваш,* ако харесваш поезията, любовта и природата, но какво всъщност *представлява* тази книга и какво *означава?*

Изследователите са на различни мнения дали това е антология от кратки и несвързани помежду си любовни песни, кратка драма или „единен драматизиран лиричен любовен диалог“.[2] В светлината на постоянно повтарящите се рефрени, постепенното развитие разказа и факта, че творбата е прекалено кратка, за да бъде истинска „пиеса“, третото предложение вероятно е най-добро.

Но все пак, как да *тълкуваме* тази книга? Тук въображението на читателите през вековете се е развихряло. Докато някои евреи и християни строго са избягвали книгата като „чувствена“, някои от най-благочестивите светии дълбоко са се наслаждавали на нейните страници.

II. Авторство

Според еврейската традиция Соломон е написал Песен на песните в младостта си, Притчи – в разцвета на силите си, а Еклисиаст – след като се е отегчил от този свят. Това виждане среща широко одобрение. Тъй като авторът възхвалява съпружеската вярност, се предполага, че Соломон е посветил книгата на първата от многото си съпруги, преди да се отдаде на полигамия и да си събере множество наложници. Настоящият коментар обаче поддържа съвсем различно виждане.

Седем стиха в книгата споменават Соломон по име (1:1, 5; 3:7, 9, 11; 8:11, 12). Първият вероятно посочва неговото *авторство* (въпреки че той би могъл да бъде преведен и „Песен на песните, която *разказва за* Соломон“). Позоваването на природата съответства на интересите на Соломон (3 Царе 4:33). Освен това споменаването на царските коне, колесници и носилка подкрепят авторството на Соломон. Споменаването на географски обекти предполага, че всички тези места са се намирали в едно обединено царство,

което е било така главно по времето на царуването на Соломон.

Ето защо имаме всички основания да приемем традиционното виждане за авторството, а контрааргументите са неубедителни.

III. Датиране

Цар Соломон вероятно е написал тази най-прекрасна от своите 1005 песни (3 Царе 4:32) в някакъв момент от своето четиридесетгодишно царуване (971–931 г. пр. Хр.). Традиционното схващане, че той е бил все още млад и не е бил преситен от прекалено много жени, е логично и примамливо.

IV. Исторически фон и теми

Традиционното християнско тълкуване, предлагано за тази книга, е че тя представя любовта на Христос към Неговата църква. Заглавията на отделните глави, които много издания на Библията добавят, следват това тълкуване. Според това виждане Соломон е образ на Христос, а Суламит е образ на църквата. Внимателният изследовател на Писанието обаче ще забележи, че това не би могло да бъде първоначалното значение на книгата, тъй като църквата е била тайна, скрита в Бога от основаването на света, която не е била открита до времето на апостолите и пророците в Новия Завет (Римл. 16:25, 26; Еф. 3:9). Малцина християни биха отрекли, че в тази книга имаме една много красива илюстрация на любовта на Христос към църквата, но това е *приложение,* а не тълкуване. Главното *тълкуване* на книгата най-вероятно е свързано с Йахве и народа на Израил.

Според едно друго тълкуване тази книга е протест срещу съпружеската изневяра. Соломон, със своите много жени, ухажва младата девойка Суламит. Но тя си има възлюбен – овчар – на когото е вярна, и не отстъпва пред ласкателствата на Соломон. Всеки път, когато той я ласкае, тя започва да говори за своя любим. В края на книгата виждаме как тя и нейният любим се наслаждават на любовта си. Онези, които приемат това тълкуване, сочат, че в повечето от случаите, когато се споменава Соломон, обстановката е градът или дворецът, докато овчарят, напълно подходящо, се явява предимно на фона на селски пейзажи. Този ярък контраст между града и селото засилва представата, че в драмата участват двама мъже, а не един. Това тълкуване не е особено популярно, защото представя Соломон в неблагоприятна светлина.[3] Не можем да отречем обаче, че Соломон е бил многоженец, докато Божията наредба за Неговия народ е моногамията. Народът на Израил, разбира се, е бил неверен на Йахве, като е тичал след други любовници. Тази песен говори за красотата на вярната любов.

Трето тълкуване разглежда девицата Суламит като образ на вярващия остатък от Израил в бъдещето. Соломон е образ на Господ Иисус. Песента разкрива отношенията на любов с Него, на които ще се радва този остатък, когато евреите погледнат на Него, когото прободоха, и заплачат за Него, както плаче някой за едничкия си син. Фактът, че Соломон е многоженец, не му пречи да бъде образ на Господа. Образът е несъвършен; Първообразът е съвършен.

Четвърто виждане, много популярно днес, е книгата да се приема като насърчение на вярната любов и чистота в рамките на брака. В светлината на експлоатацията на секса без брак в днешния свят, това е една много уместна възможност, която точно съответства на Битие 1:27 и 2:20–24.

Независимо кое тълкуване предпочита човек, много християнски двойки използват Песен на песните на своите сватби като насърчение и благословение за своя брачен живот.

Схема на изложението

I. Заглавие (1:1)
II. Суламит в Соломоновия дворец си мисли за своя любим пастир, който е далеч, и разказва на придворните дами за него и за себе си (1:2–8)
III. Соломон ухажва Суламит, но тя е глуха за ласкателствата му (1:9–2:6)
IV. Заръката на девицата към Ерусалимските дъщери (2:7)
V. Суламит си спомня за едно посещение на своя възлюбен пастир, прекъснато от заповедта на братята ѝ да се залавя за работа (2:8–17)
VI. Девицата сънува среща със своя възлюбен (3:1–4)
VII. Повторение на заръката към ерусалимските дъщери (3:5)
VIII. Кортежът на Соломон пристига в Ерусалим (3:6–11)
IX. Соломон отново се опитва да спечели девицата, но тя е глуха за ухажванията му (4:1–6)
X. Младият овчар пристига и увещава девицата да напуснат Ерусалим и да отидат в дома, който са си приготвили в провинцията, и тя изразява своята готовност (4:7–5:1)
XI. Суламит си спомня един тревожен сън, в който не е успяла да се срещне с любимия си заради сънливостта си (5:2–8)
XII. Запитана от придворните дами, тя възхвалява прелестите на възлюбения си, и така събужда у тях желанието да го видят (5:9–6:3)
XIII. Соломон възобновява своите любовни молби (6:4–10)
XIV. Тя обяснява на придворните дами неочакваните начин, по който е била доведена в двореца (6:11–13)
XV. Последният опит на Соломон се оказва напразен (7:1–10)
XVI. Суламит разговаря със своя възлюбен пастир, който е дошъл да я отведе (7:11–8:2)
XVII. Последна заръка към Ерусалимските дъщери (8:3, 4)
XVIII. Влюбените пристигат в своето село в провинцията, заклеват се във вярност и заживяват щастливо (8:5–14)

Коментар

I. Заглавие (1:1)

Тук **Песен на песните** е представена като творба **на Соломон.** Заглавието обаче би могло да означава и „за Соломон“.

II. Суламит в Соломоновия дворец си мисли за своя любим пастир, който е далеч, и разказва на придворните дами за него и за себе си (1:2–8)

1:2–4 Суламит копнее за **целувките** на своя възлюбен овчар. Като си представя, че той е при нея, тя му казва, че **любовта** му **е по-добра от вино.** Сравнявайки достойнствата му с ароматно **благоухание,** тя вижда в тях причината да го обичат всички други **девици,** но копнее той да дойде при нея и да я обяви за своя. Ерусалимските дъщери напразно ще се опитат да ги последват. Цар Соломон е **въвел** Суламит **в покоите си,** вероятно с намерението да я прибави към харема си, но това е напълно против нейната воля. Когато ерусалимските дъщери разбират чувствата ѝ към нейния любим и се идентифицират с тях, тя коментира, че с право го ценят.

1:5, 6 За разлика от бледите придворни дами, идващата от село Суламит е прекарала много време на **слънцето** като **пазачка на лозята.** Ето защо тя е мургава – **почерняла, но**[4] **хубава.**

1:7, 8 Мислите ѝ се връщат при нейния любим. Тя се чуди **къде пасе стадото си, къде го успокоява по пладне.** И не може да разбере **защо** не може да бъде с него, вместо да седи забулена в присъствието на други мъже, които нямат голямо значение за нея.

Ерусалимските дъщери[5] с насмешка ѝ подмятат, че би могла да го намери, ако последва **стъпките на стадото.**

III. Соломон ухажва Суламит, но тя е глуха за ласкателствата му (1:9–2:6)

1:9, 10 Соломон започва да ухажва Суламит. Тя му напомня на богато украсена **кобила** от разкошните **фараонови колесници.** Вижда **бузите** ѝ окичени с избрани **украшения,** а **шията** ѝ – със **златни огърлици.**

1:11 Говорейки за себе си в множествено число, той ѝ предлага да я дари със **златни украшения** и **сребърни капки.**[6]

1:12–14 Суламит не обръща внимание на ласкателните думи на царя и на съблазнителните му предложения. Тя може да мисли само за своя любим. **Докато царят** седи **на трапезата си,** тя се наслаждава на своя източник на **благоухание** – малко пликче с **нард,** което пази като спомен от своя пастир. За нея той е така ароматен **като кипрова китка в лозята на Енгади.**

1:15 Соломон отново се опитва да я ухажва, този път като възхвалява красотата ѝ и сравнява **очите** ѝ с тези на **гълъб.**

1:16, 17 Но Суламит отклонява мислено този разговор към любимия си, като му казва колко е **красив.** Тя описва широките простори като техен дом, тревата – като тяхна **постелка,** надвисналите **кедрови** и **кипарисови** клони – като техен покрив. Обстановката, в която се разгръща любовта им, неизменно е пасторална – сред полята и горите, но никога сред двореца.

2:1 Девицата продължава, като отстоява своята простота и скромност. Когато се оприличава на **сaронски нарцис** и **кремът на долините,**[7] тя мисли не за култивираните цветя, които наричаме „нарциси“ и „лилии“, а вероятно за обикновените диви алени анемони, или може би минзухари.[8]

2:2 Соломон вероятно я е чул как отстоява посредствеността си, защото ѝ казва, че е много специална. Сравнена с другите девици, тя е като **крем сред тръните.**

2:3 Мислейки отново за селските простори, тя си представя любимия си като облагородено **ябълково дърво сред** дивите **горски дървета.** Да бъде с него винаги ѝ е носело наслада и общуването с него неизменно е било така **сладко.**

2:4–6 Дори само да бъде до него е за нея като да бъде **в дома на виното; знамето му** на **любов** е винаги над нея. Изпълнена с мисли за него, тя моли за **сушено грозде** и **ябълки,** с които да се подкрепи. Той сякаш е наистина до нея, сякаш я държи и прегръща.

IV. Заръката на девицата към Ерусалимските дъщери (2:7)

Като се обръща към **ерусалимските дъщери,**[9] Суламит изразява основната идея на книгата. Има време за любов. Тя не бива да бъде възбуждана с чувствени средства (както се опитва да направи царят). Тя ги **заклева в** прелестните **полски кошути да не възбуждат** и **да не събуждат любовта, докато сама не пожелае.** С други думи, „любовта не е нещо, което може да се купува, да се изтръгва принудително или да се имитира. Тя трябва да възникне спонтанно, да бъде дадена безусловно и искрено.“[10] Ако Из-

раил беше следвал този прост принцип, той не би изневерил на Йахве.

V. Суламит си спомня за едно посещение на своя възлюбен пастир, прекъснато от заповедта на братята ѝ да се залавя за работа (2:8–17)

2:8–14 Сега девицата си припомня една отминала среща със своя **любим.** Той идва, **играейки по планините и скачайки по хълмовете,** бърза да стигне до нея. Прелестен е като **сърна или млад елен.** Скоро той застава **зад стената, гледа през прозорците и наднича през решетката.** Тя чува гласа му, който я приканва да тръгне с него. Тъмната нощ на **зимата** е **преминала** и **дъждът си** е **отишъл.** Явили са се всички признаци на пролетта – **цветята, гургулицата, смокинята** със **зелените смокини** и **разцъфтелите лозя.** Той я подканва: **„Стани, ... и ела!"** Може би е имало известно забавяне, защото после той я моли да дойде до прозореца, за да може да **види лицето** ѝ и да **чуе гласа** ѝ. Досега тя е била скрита от него като **гълъбица в пукнатините на скалата** или в тайна **канара.**

2:15 Всяка възможност да тръгне пропада, когато се появяват братята ѝ и заповядват на нея и придружителите ѝ[11] да уловят **малките лисици, които съсипват лозята** в критичния момент, когато те **цъфтят.**[12]

2:16, 17 Това е голямо разочарование, но тя се утешава с факта, че тя и възлюбеният ѝ пастир си принадлежат един на друг. Затова тя все едно му казва: „Върни се отново в хладината на вечерта, когато **побягнат сенките.** Върни се със скоростта на **млад елен по разцепените планини.**"

VI. Девицата сънува среща със своя възлюбен (3:1–4)

Сега девицата си спомня един свой сън, в който се среща със своя възлюбен. Една **нощ** тя го е търсила, но като **не** е успяла да **го намери,** е излязла в **града,** претърсила е **улиците и площадите,** и дори е питала **стражарите.** После почти веднага **го** е намерила, прегърнала **го** е и **го** е отвела в дома на семейството си.

VII. Повторение на заръката към Ерусалимските дъщери (3:5)

Суламит прекъсва спомените си, за да повтори клетвата си към **ерусалимските дъщери да не възбуждат ... любовта, докато сама не пожелае.**

VIII. Кортежът на Соломон пристига в Ерусалим (3:6–11)

Сцената се сменя. Сега наблюдаваме колоритното и грандиозно влизане на кортежа на **Соломон** в Ерусалим. Въпросът, който това описание внушава, е: „ Кой би устоял на романтичните предложения на такъв славен цар?" А отговорът, разбира се, е: „Суламит!" Тя е вярна на своя любим и е глуха за всички други гласове.

Зрителите по протежение на цялото шествие са възхитени от пристигането на царя, обвито в облаци **дим** и **благоухания.** Те наблюдават **ложето** или **носилката** на Соломон, охранявана от **шестдесет** въоръжени до зъби войници. Тя е изработена от великолепни **стълбове от сребро, подложка от злато, постелка от пурпурна** тапицерия и покривало, изтъкано **с любов от ерусалимските дъщери.** Жителите на Сион са призовани да приветстват **цар Соломон,** който носи **венеца,** даден му от **майка му в деня на неговата сватба.**

IX. Соломон отново се опитва да спечели девицата, но тя е глуха за ухажванията му (4:1–6)

4:1–5 Онези, които поддържат виждането за три действащи лица в Песен на песните, не са единодушни дали в тези стихове говори Соломон, или овчарят.

Ние ще приемем, че това е Соломон, с неговите много жени, който току-що се е върнал в Ерусалим и прави нов опит да заплени Суламит.

Той се впуска в детайлно описание на нейната красота. **Очите** ѝ, гледащи иззад **булото,** му напомнят за очите на **гълъб.** Блестящите вълни на **косата** ѝ напомнят за **стадо кози, слизащи** по склона на **планината Галаад** по залез. Искрящите ѝ бели **зъби** му напомнят за току-що остригани и изкъпани овце. Зъбите ѝ са като агнета близнаци, защото всеки горен има съответстващ долен – никой не липсва. **Устните** ѝ **са като червена прежда,** а симетрията на **устата** ѝ е съвършена. **Челото зад булото** ѝ е очертано като **парче** от **нар. Шията** ѝ, напомняща **Давидовата кула,** издава достойнство и сила. **Двете** ѝ **гърди са като сърнета** близнаци, което подсказва деликатна и нежна прелест.

4:6 Суламит го прекъсва,[13] за да даде на Соломон да разбере, че е глуха за ласкателствата му и че чака с нетърпение да се прибере обратно при своя възлюбен. Когато **денят** захладнее и **сенките** избледнеят, тя **ще отиде в планината на смирната и на хълма на ливана,** т. е. при своя възлюбен овчар.

X. Младият овчар пристига и увещава девицата да напуснат Ерусалим и да отидат в дома, който са си приготвили в провинцията, и тя изразява своята готовност (4:7–5:1)

4:7–15 Сега овчарят пристига[14] и увещава своята годеница да дойде с него **от Ливан,** като същевременно възхвалява нейната красота, **любовта, устните** ѝ и **благоуханието на дрехите** ѝ, с което има предвид нейния живот и целомъдрие. Той я оприличава на добре напоявана **градина,** раждаща най-отбрани **плодове** и най-благоуханни **аромати.**

4:16 С поетични изрази тя му казва да дойде в **градината** и да да я обяви за своя.

5:1а Тук пастирът отговаря на поканата на Суламит от 4:16, като ѝ казва, че идва **в градината** да събере подправките си, да **яде медена пита,** и да пие **вино** и **мляко.**

5:1б Последната част на първи стих прилича на анонимно насърчение от заинтригувани зрители към двамата горещо влюбени.[15]

XI. Суламит си спомня един тревожен сън, в който не е успяла да се срещне с любимия си заради сънливостта си (5:2–8)

5:2–7 Тук девицата описва сън, в който го чува да чука на вратата и да я моли да му **отвори.** Той е мокър от вечерната **роса.** Когато тя се поколебава да му отвори, защото вече се е изкъпала и си е легнала да спи, той отдръпва **ръката си** от вратата. Накрая тя става и отива до вратата. **От ръцете** ѝ **капе бистра смирна,** която се стича по **дръжките на ключалката.** Но любимият ѝ **си** е **отишъл.** Тя го търси, вика го, но **не** може да го **намери.** Градските **стражи** – като тълкуват погрешно появата ѝ – я **бият и** ѝ **вземат покривалото.**

5:8 В мъката си тя **заклева ерусалимските дъщери да му кажат,** ако някак си успеят да го видят, че тя все още го обича, както винаги го е обичала.

XII. Запитана от придворните дами, тя възхвалява прелестите на възлюбения си, и така събужда у тях желанието да го видят (5:9–6:3)

5:9 Нестихващото ѝ въодушевление от

един обикновен овчар възбужда интереса на ерусалимските дъщери. Те не могат да разберат защо някой би отказал любовта на Соломон заради някакъв незначителен селски младеж, затова я питат с **какво** е толкова специален нейният **любим.**

5:10–16 Това ѝ дава точно възможността, която е искала, за да възпее физическата му привлекателност, която **„личи между десет хиляди“.** Като използва голямо богатство от поетични метафори и сравнения, тя възторжено описва цвета на кожата му, **главата му, къдриците му, очите му, бузите му, устните му, ръцете му, тялото му, краката му, изгледа му,** и **устата му.** С две думи **любимият** ѝ **и приятелят** ѝ **е целият желателен.**[16]

6:1 Сега вече **ерусалимските дъщери** наистина искат да видят този образец на мъжка хубост. Те я питат **къде** могат **да го търсят** заедно с нея.[17]

6:2, 3 Отговорът на девицата е целенасочено двусмислен и уклончив – той е отишъл **„в градината си“.** Защо да им казва *на тях?* Тя е негова и той е неин, и тя възнамерява нещата да си останат точно така!

XIII. Соломон възобновява своите любовни молби (6:4–10)

Соломон отново се появява и се опитва да я спечели. С близкоизточна образност той екзалтирано възхвалява нейната физическа красота; по-голямата част от това, което казва, е повторение на 4:1–3. По негово мнение тя превъзхожда **шестдесет царици и осемдесет наложници, и безброй девойки.** Тя не само е любимата **на майка си,** но всички **царици, наложници** и девици я **хвалят** с думите: **„Коя е тази, която поглежда като зората, красива като луната, ясна като слънцето, страшна като войска със знамена?“**

XIV. Тя обяснява на придворните дами неочаквания начин, по който е била доведена в двореца (6:11–13)

6:11, 12 Суламит отклонява комплиментите на Соломон с неясен разказ, вероятно за това как царската колесница е дошла, докато тя е била на полето да проверява плодовете и **градината с орехите.** Последвалото желание на царя да я отведе в доверца си в Ерусалим не е нещо, което тя сама е планирала или желала.

6:13 Когато си тръгва, може би Соломон и ерусалимските дъщери, или приятелите му, я молят да се обърне, за да погледнат още веднъж красотата ѝ. Но тя ги пита защо искат да гледат такава обикновена девойка като нея. Последното изречение е трудно разбираемо. ***Маханаим*** (евр. два стана), за който говори **Суламит,** би могло да бъде танц, в който две групи танцьори се смесват един с друг, а после отново се разделят.

XV. Последният опит на Соломон се оказва напразен (7:1–10)

7:1–9а Соломон продължава своята пресилена възхвала и подробно обрисува нейните физически прелести, сравнявайки я с най-прочутите места в своето обширно царство: **Есевон, Бат-Рабим, Дамаск** и планината **Кармил.** След това я описва като великолепна **палма** и разкрива желанието си да я прегърне. Когато направи това, **гърдите** ѝ ще бъдат като налети **гроздове, дъхът** ѝ – **като ябълки,** а целувките ѝ – като **ароматно вино.**

7:9б–10 Девицата завършва изречението, като му дава да разбере, че **виното** ѝ не е за него, а **за възлюбения** ѝ. Тя принадлежи на своя любим, а не на царя. И сега, когато казва това, тя знае, че нейният пастир копнее за нея.

XVI. Суламит разговаря със своя възлюбен пастир, който е дошъл да я отведе (7:11–8:2)

7:11–13 Любимият ѝ овчар вече е пристигнал в Ерусалим и тя е свободна да **излезе на полето** и **в селата** заедно с него. Представя си как се разхожда в **полето** с него, излизат заедно на зазоряване да проверят **лозата** и **наровете.** В тази селска идилия, където се разнася благоуханието на **мандрагоровите ябълки,** тя ще му даде любовта си и всякакви приятни **плодове,** които е запазила за него.

8:1, 2 Суламит продължава да говори. **Да беше** овчарят неин **брат,** тя би го **целунала** и не би била укорявана за това. Би го **завела в къщата на майка си** и би му наляла най-отбраното **ароматно вино,** приготвено от **нарове.**

XVII. Последна заръка към Ерусалимските дъщери (8:3, 4)

Като се обръща към **ерусалимските дъщери,** Суламит си представя, че е в обятият му и за последен път ги **заклева да не възбуждат любовта, докато сама не пожелае.**

XVIII. Влюбените пристигат в своето село в провинцията, заклеват се във вярност и заживяват щастливо (8:5–14)

8:5а Хората от родното ѝ село я виждат как се връща от Ерусалим и питат: **„Коя е тази, която идва от пустинята, като се опира на любимия си?“**

8:5б После, когато влюбените приближават, нейният пастир ѝ посочва познатите им места – **ябълката,** под която е започнала тяхната любов, а също и нейното родно място.

8:6, 7 Суламит предлага да подновят обреците си. С необикновено красиви думи, които често се цитират, тя го уверява, че няма съперник за нейната **любов.** Тя **е силна като смъртта,** неугасима и безценна.

8:8, 9 Преди години, когато обмисляли бъдещето на младата Суламит, братята ѝ взели следното решение. Ако тя се прояваяла като целомъдрена, чиста и вярна, те щели да ѝ дадат **сребърна** зестра. **Ако** обаче била разпусната и достъпна като **врата,** щели да я скрият в уединение.

8:10, 11 Сега, когато вече е на възраст за брак, тя ги уверява, че е била непоклатима като **стена.** Любимият ѝ знае това. Разказва им за **лозето** на **Соломон във Ваал-Хамон** и многото му наематели.

8:12 Но тя не е проявила интерес. Имала си е своето **лозе** – нейният възлюбен пастир. Що се отнася до нея, Соломон можел да си задържи богатството за себе си.

8:13 Пред свидетели овчарят я умолява да му се посвети в брачна клетва, да му каже „да“.

8:14 С образни изрази тя казва на **любимия** си да **побърза** да я вземе за своя жена. И така книгата завършва. Тя е наречена

> … горещата подкрепа на моногамията в Стария Завет пред лицето на най-грубия пример за полигамия, който може да се открие в Писанията. Това е настойчив апел към Израил в дните на Соломон да се върне към дадения от Бога образец на любовта и женитбата.[18]

Крайни бележки

[1] (Въведение) Franz Delitzsch, „The Song of Songs," in Biblical Commentary on the Old Testament, XVI:1.

[2] (Въведение) Arthur Farstad, „Literary Genre of the Song of Songs." p. 63.

[3] (Въведение) Коментарът на Кларк (вж. библиографията) застъпва същото виждане като настоящия коментар.

[4] (1:5, 6) Малката дума, преведена като „но" *(ве)* може да бъде преведена (както е в много други случаи) и като „и". Тогава буквалният превод ще бъде „черна и хубава".

[5] (1:7, 8) В някои преводи ст. 8 се разглежда като думи на възлюбения, и следователно не саркастични. Възлюбеният и Соломон се разглеждат като една и съща личност, а не като съперници за любовта на Суламит. Трябва да се отбележим, че заглавията във всички преводи на Библията са добавени от редакторите, а не са част от текста.

[6] (1:11) НИПБКДж приема, че множественото число визира ерусалимските дъщери.

[7] (2:1) В проза, поезия и песни нашият Господ е уподобяван на саронския нарцис и крема на долините. Това сравнение е валидно, но не това е мисълта в този пасаж.

[8] (2:1) Farstad, „Literary Genre," p. 79, f.n. 6.

[9] (2:7) Според НИПБКДж обръщението към дъщерите започва в ст. 4.

[10] (2:7) W. Twyman Williams, „The Song of Solomon," *Moody Monthly,* February 1947, p. 398.

[11] (2:15) Множественото число „уловете" може да се обясни и с възможността тези строфи (които звучат крайно напевно и в оригинал са пълни с рими) да са „лозарска песничка" (Делицш, „Песен на песните", стр. 53). Ото Цьоклер пише, че „този стих е малка песничка на гроздоберачите или поне фрагмент от такава" и казва, че всички коментатори от неговото време, които не тълкуват стиха алегорчино, се спират на това мнение („Песен на песните", в Коментар на Светите Писания от Ландж, V:71).

[12] (2:15) Малките лисици (терминът може да включва и чакалите) излизат през пролетта и унищожават лозята като копаят ходове и дупки под корените и така ги подкопават. Вж. Делицш, „Песен на песните", стр. 54.

[13] (4:6) Редакторите на НИПБКДж разглеждат този стих като част от речта на любимия.

[14] (4:7–15) Редакторите на НИПБКДж не виждат признаци за смяна на говорителя и приемат тези стихове като част от думите на възлюбения.

[15] (5:1б) Редакторите на НИПБКДж са съгласни с това, като наричат тези хора „неговите приятели".

[16] (5:10–16) В съответствие с христологичното тълкуване на книгата изразите „личи между десет хиляди" и „целият е желателен" се прилагат по отношение на нашия Господ в проповеди и песни. В духовен смисъл такива приложения са много уместни, макар да не са вложени в оригиналния конктекст.

[17] (6:1) Според христологичното тълкуване „свидетелството" на невястата (= църквата) за превъзходствата на любимия ѝ (= Христос) кара другите също да Го търсят.

[18] (8:14) Williams, „Song," p. 422.

Библиография

Bellett, J. G. *Meditations upon the Canticles*. London: G. Morrish, n.d.

Burrowes, George. A *Commentary on the Song of Solomon*. Philadelphia: William S. & Alfred Martien, 1860.

Clarke, Arthur G. *The Song of Songs*. Kansas City, KS: Walterick Publishers, n.d.

Delitzsch, Franz. „The Song of Songs." In *Biblical Commentary on the Old Testament*, Vol. 16. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Zöckler, Otto. „The Song of Solomon." *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*. Vol. 5. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Списания

Williams, W. Twyman. „The Song of Solomon," *Moody Monthly,* February 1947.

Непубликувани материали

Farstad, Arthur L. „Literary Genre of the Song of Songs." Th. M. Thesis, Dallas Theological Seminary, 1967.

ВЪВЕДЕНИЕ В ПРОРОЦИТЕ

Частта на Стария Завет от Исая до Малахия често се нарича „Пророците“. Исая, Еремия, Езекиил и Даниил са известни като *Големите пророци,* просто защото книгите им са по-дълги от тези на другите пророци. Дванадесетте по-кратки книги на останалите пророци се известни като *Малките пророци*.

I. Служението на пророците

В истинския библейски смисъл на тази дума пророкът е човек, който говори от името на Бога. Тези мъже[1] били издигани в периоди на грях и упадък, за да обвинят народа за неговия грях и да предскажат Божията присъда, която ще го сполети, ако не се покае.

В Стария Завет пророческият период започва от времето на Самуил (ок. 1100 г. пр. Хр.), след като свещенството се е провалило. Пророците продължават своето служение до края на старозаветната история (ок. 400 г. пр. Хр.), включително и по времето на завръщането от Вавилонския плен и възстановяването на Ерусалим и на храма.

Онези от старозаветните пророци обаче, които са *записали* своите пророчества, се явяват на сцената едва по времето на разделеното царство (ок. 930 г. пр. Хр.). Така те попадат в историческата рамка на събитията, описани в 3 и 4 Царе и 1 и 2 Летописи, като достигат и до времето на Ездра и Неемия.

II. Методите на пророците

Често се изтъква, че посланията на пророците се състоят едновременно от прогласяване и предсказание.

Под *прогласяване* разбираме, че тези пророци предават Божието Слово. Те са били наясно, че правят това. Използват изрази като „така казва Господ“ или „Господното слово дойде към мен“ (вж. Ер. 1:9 и Езек. 2:7).

Предсказанието означава, че те виждат в бъдещето и заявяват на хората какви ще бъдат последиците, ако се подчинят, или ако не се подчинят. Самите пророци не винаги са разбирали тези послания (Дан. 7:28; 8:15–27; 10:7–15; Откр. 7:13, 14; 17:6). Особено са се затруднявали, когато са разкривали пророчества за идещия Месия. Когато са пророкували за страданията на Христос и последващите ги слави (1 Петр. 1:10–13), те не са можели да разберат как Месията ще дойде като страдащия Слуга на Йахве и същевременно ще владее като Цар над цялата земя. Те не са осъзнавали, че това са две отделни идвания – идването Му във Витлеем и завръщането Му на Елеонския хълм. Не са разбирали, че между тези две идвания ще има интервал от време.

III. Темите на пророците

Темите, разглеждани от старозаветните пророци, могат да бъдат обобщени по следния начин:

1. Божията святост.
2. Грехът и падението на Божия избран народ.
3. Призив към покаяние.
4. Божията присъда над народа, ако не се покае.
5. Божията присъда над околните народи.
6. Завръщането на част от нацията от изгнание.
7. Идването на Месията и Неговото отхвърляне.

8. Идването на Месията в сила и голяма слава.
9. Възстановяването на Божия избран народ.
10. Всемирното царство на Христос.

Тук е мястото да отбележим, че църквата не е предмет на старозаветните пророчества. Не бива да очакваме да срещнем църквата тук, тъй като в Новия Завет изрично е казано, че тя е тайна, скрита в Бога от създаването на света (Еф. 3:4–6).

„Законът на двойното значение“ е полезен ключ за разбирането на определени старозаветни пасажи. Този термин означава просто, че някои от пророчествата в Стария Завет са имали непосредствено частично изпълнение, а в определен бъдещ момент ще получат своето окончателно и пълно изпълнение. Пророчеството в Йоил 2:28–32 например се е изпълнило частично на Петдесетница (Деян. 2:7–21), но окончателното му изпълнение ще бъде, когато Господ Иисус се завърне да установи Своето царство на земята в края на периода на Голямата скръб.

Добре е да помним, че докато някои пророчества са кристално ясни от самото начало, има други, които няма да станат ясни, докато не се сбъднат в действителност.

Трябва да се стремим да избягваме фантастичните тълкувания на пророчествата. Голяма вреда са нанесли твърденията, че определени личности и събития са изпълнение на дадени пророчества, когато впоследствие е ставало очевидно, че не са.

IV. Терминологията на пророците

Някои от ключовите термини, които ще ни помогнат да разберем пророците, са следните:

1. Името *Израил* обикновено се отнася за Северното царство, десетте племена. Но понякога се отнася и за целия народ – всички наследници на Авраам.
2. *Юда* се отнася за Южното царство, двете племена Юда и Вениамин.
3. *Ефрем,* особено в Осия, се използва като наименование на десетте племена, Северното царство. Домът на Йосиф също се отнася за Северното царство.
4. *Самария* е столицата на Северното царство и често се споменава.
5. *Ерусалим* е столицата на Южното царство.
6. *Ниневия* е столицата на Асирия.
7. Град *Вавилон* е столицата на вавилонската нация (нарича се още Вавилония).
8. *Дамаск* е главният град-държава на Сирия или Арам.

Изобличавайки идолопоклонството, пророците често използват свързани с него думи като „изваяни образи“, „високи места“, „дъбрави“ или „дъбове“ и „градини“.

„Съд“ или „присъда“, както и „правда“ често означава справедливост. Пророците изобличават изкривяването на правосъдието, т. е. осъждат съдиите, които приемат подкупи и не раздават правосъдие.

В пророческите книги ясно личи идеята за остатък от народа на Израил. Тези книги предсказват завръщането на вярващ остатък от народа в последните дни, подобен на остатъка, завърнал се след Вавилонския плен.

V. Класификация на пророческите книги

Книгите на пророците могат да бъдат класифицирани по няколко начина. Вече видяхме, че те са разделени на Големи и Малки пророци. Те могат да бъдат разделени и според времето, през което са живели:

Преди плена

Исая	Йона
Еремия	Михей
Осия	Наум
Йоил	Авакум
Амос	Софония
Авдия	

По време на плена

Езекиил	Даниил

След плена

Агей	Малахия
Захария	

Първата група пророци са служили *преди* нацията да бъде отведена в плен във Вавилон. Втората група са говорили от Името на Бога *по време* на Вавилонския плен. А пророците, завърнали се с евреите *след* плена, са ги призовавали да съградят отново града и храма и да обновят морала си.

Пророците могат да бъдат класифицирани и според народа, към който главно са били отправени посланията им:

Израил	**Народите**
Осия	Наум
Амос	Авдия
Йона	

Юда

Исая	Софония
Еремия	Езекиил
Йоил	Даниил
Михей	Агей
Авакум	Захария
Малахия	

Някои от тези пророци са служили на повече от една от тези групи. Йона например би могъл да бъде поставен и сред пророците, служили на народите. Михей е пророкувал на Израил, както и на Юда. Наум е говорил на Юда (1:15), както и на Ниневия. Авакум говори много и за народите.

В редица случаи името на пророка е скрито в текста на неговото пророчество. Например името Исая означава *Йахве е спасение*. В Исая 12:2 четем: „…Господ БОГ и Той стана мое спасение."

Еремия – *Йахве утвърждава* или *издигнат от Йахве* – 52:31.

Езекиил – *Бог укрепва* – 34:16.

Йоил – *Йахве е Бог* – 2:13.

Михей – *Кой е като Йахве?* – 7:18.

Софония – *скрит от Йахве* – 2:3.

Малахия – *Мой пратеник* – 3:1.

VI. Хронологията на пророците

Следната хронология ще помогне на читателя да разбере множество позовавания на личности и събития в книгите на пророците.

Царството на Израил (Северните племена)

Основният външен враг на Израил след разделението на царството е Арам (Сирия).

По-късно Асирия става силна и започва да застрашава Израил. Етапите, на които Асирия завладява Израил, са следните:

1. Ииуй плаща данък на асирийския цар Салманасар (842 г. пр. Хр.).
2. Манаим плаща данък на Теглат-Феласар. Последният започва да отвежда израилтяните от земята.
3. По време на царуването на Факей Теглат-Феласар плячкосва градовете на Нефталим и отвежда жителите им в Асирия (2 Царе 15:29). Освен това той опустошава страната източно от Йордан и изселва двете и половина племена в Месопотамия през 740 г. пр. Хр. (1 Лет. 5:26). С неговото съгласие Факей е убит и на престола е поставен Осия.

4. Осия става васал на Салманасар и му плаща данък, но организира заговор против него, като изпраща подаръци в Египет и търси съюз с него с намерението да отхвърли асирийското иго (4 Царе 17:3, 4).
5. Салманасар обсажда Самария. Градът е превзет в първата година от царуването на Саргон, 722 или 721 г. пр. Хр. Голяма част от народа е изселена в Месопотамия и Мидия (2 Царе 17:5, 6, 18). На останалия народ е наложен данък.

Царството на Юда (Южните племена)

След превземането на Северното царство Асирия започва да заплашва Юда. Бог дава на юдеите уверение, че въпреки че асирийците ще тръгнат срещу тях, те няма да успеят, а ще бъдат изтребени. Това се случва, когато Сенахирим настъпва срещу Ерусалим при царуването на Езекия.

После Вавилонското царство става силно и се превръща в най-голямата заплаха за Юда. Политическите стъпки, които водят до превземането на Юда от Вавилон, са следните:

1. Йоаким става марионетка на египетския цар.
2. Вавилон превзема Египет и Асирия и така Юда преминава под негова власт (605 г. пр. Хр.)
3. През 605 г. пр. Хр. (третата или четвъртата година на Йоаким) Навуходоносор идва в Ерусалим, отнася някои от съдовете от храма във Вавилон и отвежда в плен някои от членовете на царското семейство. Сред пленниците са царят (Йоаким) и пророк Даниил (4 Царе 24:1–6; 2 Лет. 36:5–8; Ер. 45:1; Дан. 1:1, 2).
4. През 597 г. пр. Хр. Навуходоносор отвежда Йоахин (Йехония или Хония) и много други (4 Царе 24:10–16). При тази депортация във Вавилон е отведен и Езекиил.
5. През 586 г. пр. Хр. войските на Навуходоносор изгарят храма, разрушават Ерусалим и отвеждат останалата част от населението, като оставят в земята само най-бедните (4 Царе 25:2–21).
6. Народът, който остава в земята, е управляван от губернатор, Годолия. Еремия е в тази група. По-късно Годолия е убит и голяма част от народа избягва в Египет, като взема със себе си Еремия (4 Царе 25:22–26).

Седемдесетгодишният плен и периодът след плена

Вавилонската империя господства до 539 г. пр. Хр, когато Кир превзема Вавилон. Именно той издава указа, който позволява на изгнаниците да се завърнат в израилевата земя. Част от народа се завръща заедно със Зоровавел през 538 г. пр. Хр., а друга част – заедно с Ездра през 458 г. пр. Хр.

Мидянинът Дарий царува от 538 до 536 г. пр. Хр.

Мидо-Персийската империя устоява до 333 г. пр. Хр., когато гърците под водачеството на Александър Велики придобиват световно господство.

Седемдесетгодишният плен продължава от падането на Ерусалим през 586 г. пр. Хр. до възстановяването на храма през 516 г. пр. Хр.

Крайни бележки

[1] Има и някои жени пророци (пророчици) като например Олда (4 Царе 22:14; 2 Лет. 34:22).

ИСАЯ

„Исая ... е най-великият от еврейските пророци и оратори. По своя великолепен език, колоритна образност, многостранност, красота на стила, той е ненадминат. Много правилно е наречен „князът на старозаветните пророци."
Мерил Ф. Ангър

Въведение

I. Уникално място в канона

Посетителите на красивата столица на Ирландия, които се интересуват от християнската култура, често биват водени в един частен дом, където се е състояла „световната премиера" на една от най-великите музикални творби. Хенделовата оратория *Месия* е изпълнена за първи път[1] в Дъблин на 13 април 1742 г. Всички интелигентни се възхищават от великолепната композиция на Хендел, но какво да кажем за либретото (думите) на тази най-известна от всички оратории? Те са изцяло от Божието Слово, главно от старозаветните месиански проороества. А авторът, който има най-голям принос в либретото,[2] е еврейски пророк, живял седем века преди въплъщението на своя (както и на Хендел, и вашия и моя) Месия. Името му е Исая и той е написал най-дългото, най-красивото и най-месианското от старозаветните пророчества.

II. Авторство

Исая (евр. *Йешайаху, Йахве е спасение* или *спасението на Йахве*), синът на Амос, е имал видение, което съставлява съдържанието на Книгата на Исая. Заради критичните теории, които са я „разбили на пух и прах", към тази книга ще направим по-обширно въведение, отколкото към повечето от другите.

Единството на Исая

Съществуват няколко теории на така наречената „висша" или „историческа критика", поддържани в продължение на около век, които вече в много кръгове се приемат дори не като хипотези, а почти като факти. Например: Мойсей не е написал Петокнижието, Даниил не е написал Даниил, Петър не е написал 2 Петрово, Павел (вероятно) не е написал Пастирските послания,[3] а Исая е написал само първата част от шестедесет и шестте глави, които му се приписват.

Поради факта, че Исая е толкова значима книга, изпълнена е с толкова много месиански пророчества (особено в частите, които критиците приписват на други), и е толкова често цитирана в Новия Завет, смятаме, че е необходимо да отделим повече място на тези критични въпроси, отколкото обичайно бихме отделили в една книга на популярно ниво, предназначена за обикновените вярващи.

Нашият подход ще бъде да представим *положителните аргументи* за авторството на Исая на цялата книга, а след това да отговорим един по един на всеки от аргументите, представяни против това единство.

1. Свидетелството на историята и традицията

До края на XVIII в. практически всички еврейски и християнски изследователи приемат Исая за едно дълго пророчество

на един много надарен писател – Исая, сина на Амос.

Но през 1795 г. Дж. К. Дьодерлайн предлага един „Втори Исая“ (или „Девтеро-Исая“) като автор на глави 40–66. Разбира се, разликата в съдържанието и перспективата между Исая 1–39 и 40–66 е била забелязвана от всички внимателни читатели в продължение на векове, но това не непременно изисква авторите да са различни. През 1892 г. Б. Дум отрича и единството на глави 40–66, като предлага „Трети Исая“ (или „Трито-Исая“) за глави 55–66. Някои стигат и още по-далеч, но като цяло в либералните кръгове се приемат двама или трима „Исаи“.

Никоя ранна традиция никога не е предлагала двама или повече автори;

Пророците на Израил и Юда

всъщност вярата в единството на Исая е ранна, неизменна и не е била поставяна под съмнение.

2. Свидетелството на Новия Завет

Исая е втората най-често цитирана старозаветна книга в Новия Завет (след Псалмите) и винаги се предполага нейното единство. Цитати от втората част от пророчеството, приемани като изречени от Исая, привеждат Йоан Кръстител (Мат. 3:3; Лука 3:4; Йоан 1:23), Матей (8:17; 12:18–21), Йоан (12:38–41) и Павел (Римл. 9:27–33; 10:16–21). Цитатът в Йоан 12:38–41 е особено съществен, защото там се говори за автора като за личност, а не за книгата му: „Това каза Исая, защото видя славата Му и говори за Него“ (ст. 41). „Това“, което Исая е казал, е Исая 53:1, което е от втората част на книгата (ст. 38), и Исая 6:10 (където Исая вижда славата на Христос) (ст. 39–40), което е от първата ѝ част.

3. Единството на плана и развитието

Книгата на Исая показва последователен план и ред, които не съответстват на теорията за събиране на фрагменти от двама или повече различни автори.

4. Прелестното великолепие на поезията

Забележителната красота на втората част на книгата прави крайно невероятно предположението, че такъв удивителен писател, за когото се твърди, че е живял в 500-те години пр. Хр., е могъл да бъде напълно забравен. Все пак авторите на книгите на Малките пророци, които са твърде кратки, са посочени по име.

5. Ръкописите от Мъртво море

В ръкописите на Исая от Мъртво море (II в. пр. Хр.) не се забелязва никакво разделяне в 40 гл.

Отговори на аргументите против единството на Исая

Против единството на книгата се издигат три главни аргумента: *историческата* ѝ гледна точка, *езиковият* аргумент и *богословският* аргумент.

1. Историческата гледна точка

Почти всички се съгласяват, че книгата на Исая се състои от два основни раздела (гл. 1–39 и 40–66). Частта от гл. 36–39 е нещо като историческа интермедия. Интересно е как гл. 1–39 отразяват Стария Завет, а гл. 40–66 – Новия завет дори и по броя си – по една глава за всяка старозаветна и всяка новозаветна книга. Това обаче би могло да бъде и съвпадение, тъй като разделянето на глави не е част от боговдъхновения текст.

Историческата перспектива на гл. 1–39 е определено свързана с времето преди плена, а тази на гл. 40–66 ясно говори за времето след него. Би ли могъл Исая да се пренесе в бъдещето и да пише от гледната точка на бъдещето? Много критици казват, че не. Но въпреки това Еремия, Даниил и дори нашият Господ (Мат. 13) понякога правят именно това.

Ако гл. 40–66 са написани ок. 500 г. пр. Хр., защо тогава книгата има палестинско, а не вавилонско звучене?

2. Езиковият аргумент

Стилът на „Втория Исая“ е различен от този на Исая, твърдят критиците. Всички сме забелязали промяната в перспективата, която започва с думите „Утешавайте, утешавайте народа ми“ (40:1). Но това може просто да свидетелства за разностранния талант на писателя. Платон, Милтън и Шекспир също са можели удивително да променят стила си в зависимост от съдържанието. Славната утеха на Месията, разкрита в гл. 40–66, е достатъчна, за да обясни разликата.

Освен това между двете (или трите) части на книгата съществуват множество сходства в стила. Разбирането на много от детайлите изисква владеенето на еврейски, но един от изразите на Исая, който се среща из цялата книга, е „Светият Божи“ – божествена титла.

3. Богословският аргумент

Критиците не твърдят, че има противоречие между теологията на „Първия“ и „Втория“ Исая, а просто, че „Вторият“ Исая е „по-напреднал“. (Това е изражение на цялостната погрешна теория за еволюцията, която се прилага към всичко, а не само в биологията. Твърди се, че Исая подчертава Божието величие, а „Вторият Исая“ – Неговата безграничност. Книгата на Михей обаче, който е съвременник на Исая, съдържа идеи, подобни на предполагаемия „Втори Исая“.)

Богословският аргумент е най-слабият от трите, но той най-ясно разкрива *истинската* причина за създаването на тези теории – принципно отричане на свръхестественото.

Исая споменава по име Кир далеч преди той да бъде роден – ако приемем само един Исая. Йосиф Флавий твърди, че самият Кир е бил силно повлиян, когато е прочел това в Исая 45 гл.[4]

Много от пасажите, за които най-често се твърди, че са били добавени впоследствие, са предимно *конкретни пророчества, които са се сбъднали*. Това отново е белег, че отричането на ранното им датиране е предубеждение срещу свръхестественото.

В края на краищата Бог е всезнаещ и за Него не е проблем да предскаже бъдещето чрез Своите пророци с такива конкретни подробности, каквито пожелае.

Ето защо, въпреки пробивите, които такива теории правят в привидно християнски кръгове, древната, неизменна, евангелска позиция, е силна и много логична – цялата книга е написана, както е казано в 1:1, от Исая, сина на Амос.

III. Датиране

Исая започва своето служение „в годината на смъртта на цар Озия“ (6:1; ок. 740 г. пр. Хр.). Неговото служение, главно на Юда, преминава при царуването на четирима царе: Озия и Йотам, които са предимно добри царе; Ахаз, който е зъл цар, и Езекия, който е много добър цар и личен приятел на пророка. Тъй като Исая е записал смъртта на Сенахирим (681 г. пр. Хр.), той вероятно е живял поне до 680 г., което означава, че служението му е било много дълго – шестдесет години! Според традицията Исая умира по време на злото царуване на Манасия.

IV. Исторически фон и теми

Значението на името на Исая разкрива и основната тема на книгата. Спасението е от Господа. В неговото пророчество думата *спасение* се среща 26 пъти, докато във всички други пророци, взети заедно, се среща само 7 пъти. Тази тема също илюстрира единството на книгата – гл. 1–39 описват огромната нужда на човека от спасение, а гл. 40–66 разкриват как Бог милостиво отговаря на тази нужда.

Исая предупреждава Израил, че покварата му ще бъде наказана, но въпреки това един ден Бог в Своята благодат ще даде Спасител както за евреите, така и за езичниците.

Политическите суперсили, между които малкият Израил се оаквза толкова често приклещен, са Асирия от север, увеличаваща мощта и влиянието си, и Египет от юг, който запада. В последната част от книгата Светият Дух пренася пророка 200 години напред в бъдещите дни на суперсилата Вавилон.

Схема на изложението

I. Пророчества за наказание и благословение от времето на Исая (гл. 1–35)
  А. Присъдите над Юда и Ерусалим, през които проблясват лъчите на славата (гл. 1–5)
    1. Делото на Бога срещу Израил (гл. 1)
    2. Бъдещото благословение чрез очистване (гл. 2–4)
    3. Наказанието на Израил за неговия грях (гл. 5)
  Б. Призоваването, очистването и възлагането на мисията на Исая (гл. 6)
  В. Книгата на Емануил (гл. 7–12)
    1. Свръхестественото раждане на Месията (гл. 7)
    2. Прекрасната земя на Месията (гл. 8–10)
    3. Хилядолетното царство на Месията (гл. 11, 12)
  Г. Съдът над народите (гл. 13–24)
    1. Съдът над Вавилон (13:1–14:23)
    2. Съдът над Асирия (14:24–27)
    3. Съдът над Филистия (14:28–32)
    4. Съдът над Моав (гл. 15, 16)
    5. Съдът над Дамаск (гл. 17)
    6. Съдът над неназовани земи в Африка (гл. 18)
    7. Съдът над Египет (гл. 19, 20)
    8. Съдът над Вавилон (гл. 21:1–10)
    9. Съдът над Едом (21:11, 12)
    10. Съдът над Арабия (21:13–17)
    11. Съдът над Ерусалим (гл. 22)
    12. Съдът над Тир (гл. 23)
    13. Съдът над цялата земя (гл. 24)
  Д. Книгата на песните (гл. 25–27)
    1. Хвалението на Израил за благословенията на царството (гл. 25)
    2. Песента на Юда за Вечната Канара (гл. 26)
    3. Песента на Бога за изкупения Израил (гл. 27)
  Е. Падането и повторният възход на Израил и Ерусалим (гл. 28–35)
    1. Горко на Ефрем / Израил (гл. 28)
    2. Горко на Ариил / Ерусалим (гл. 29)
    3. Горко на съюза с Египет (гл. 30, 31)
    4. Царуването на Праведния Цар (гл. 32)
    5. Горко на грабителя / Асирия (гл. 33)
    6. Горко на всички народи (гл. 34)
    7. Славата на идещото царство (гл. 35)

II. Исторически преход: книгата на Езекия (гл. 36–39)
  А. Избавлението на Езекия от Асирия (гл. 36, 37)
    1. Асирия предизвиква Бога (гл. 36)
    2. Бог унищожава Асирия (гл. 37)
  Б. Болестта и оздравяването на Езекия (гл. 38)
  В. Грехът на Езекия (гл. 39)

III. Утешителни пророчества пред перспективата на предстоящия плен (гл. 40–66)
  А. Утехата на предстоящото избавление на Израил (гл. 40–48)
    1. Утехата на Божията прошка и мир (40:1–11)
    2. Утехата на Божиите качества (40:12–31)
    3. Утехата на Светия Израилев (гл. 41)
    4. Утехата на Божия Служител (гл. 42)
    5. Утехата на възстановяването на Израил (гл. 43, 44)
    6. Утехата на Кир, Божия помазаник (гл. 45)

7. Утехата на падането на вавилонските идоли (гл. 46)
8. Утехата на падането на Вавилон (гл. 47)
9. Утехата на завръщането на Израил след наказанието му (гл. 48)

Б. Месията и Неговото отхвърляне от Израил (гл. 49–57)

1. Месията като Служител (гл. 49)
2. Месията като верен Ученик (гл. 50)
3. Месията като праведен Владетел (51:1–52:12)
4. Месията като изкупителна жертва за греховете (52:13–53:12)
5. Месията като Изкупител и Възстановител (гл. 54)
6. Месията като Благовестител за целия свят (55:1–56:8)
7. Месията като Съдия над безбожните (56:9–57:21)

В. Грехът, съдът, покаянието и възстановяването на Израил (гл. 58–66)

1. Насладата на истинската духовност (гл. 58)
2. Беззаконията на Израил (гл. 59)
3. Бъдещата слава на Сион (гл. 60)
4. Служенията на Месията (гл. 61)
5. Бъдещото блаженство на Ерусалим (гл. 62)
6. Денят на отмъщението (63:1–6)
7. Молитвата на остатъка (63:7–64:12)
8. Отговорът на Господ на молитвата на остатъка (гл. 65)
9. Завършекът – мир като река (гл. 66)

Коментар

I. Пророчества за наказание и благословение от времето на Исая (гл. 1–35)

А. Присъдите над Юда и Ерусалим, през които проблясват лъчите на славата (гл. 1–5)

1.Делото на Бога срещу Израил (гл. 1)

1:1 Първият стих на книгата на Исая много прилича на заглавие; историческите отпратки в него вече бяха разгледани в нашето Въведение.

1:2, 3 Тук цялата вселена е призована да присъства на един съдебен процес, в който Съдията е Бог, а обвиняемите са Юда и Ерусалим. Обвинението срещу народа е, че израилтяните са били непокорни синове, които са **отстъпили** от Бога и не проявяват естествената благодарност и всеотдайност, които могат да се очакват дори от едно домашно животно!

1:4–6 Народът е виновен в тежко **беззаконие** за това, че е обърнал гръб на **Светия.** Божието наказание е било безуспешно, въпреки че тялото на народа е покрито със **струпеи и синини, и гнойни рани.**

1:7–9 Като започва от ст. 7, пророкът описва бъдещето така, сякаш то вече се е сбъднало.[5] Враговете нашественици са оставили Юда **пуст.** Ерусалим, **сионската дъщеря,** е като грубо скована, временна колиба, която тъжно се издига сред развалините. Но ако не е била Божията благодат, която е пощадила **малък остатък,** изтреблението би било така пълно като на **Содом** и **Гомора.**

1:10–15 Князете и **народът** на Ерусалим **(Содом** и **Гомора)** трябва да разберат, че Бог презира ритуали без истинско съдържание, **жертви** без послушание, дарове без дарителите. Докато народът живее в грях, посещението на храмовите служби е обидно тъпкане на Неговите **дворове.** Смесицата от **беззаконие с тържествено събрание** Му е омразна. Той няма да обърне внимание на техните протегнати **ръце** или на **многото** им **молитви.**

У. Е. Вайн предупреждава вярващите за същата опасност и днес:

> Чисто външната религиозност винаги е прикритие на беззаконие. В Своите остри изобличения в Мат. 23 Господ осъжда всяко такова нещо. Тази греховна комбинация се е развила твърде много и в християнството. Съвестта на един вярващ може дотолкова да се притъпи, че да практикува религията си и да продължава да живее в грях.[6]

1:16, 17 Онова, което трябва да направят, е да **се измият** чрез покаяние и оставяне на **злото,** а после да постоянстват в правда и социално **правосъдие.**

1:18–20 Ако последват божествения съвет, те ще бъдат очистени и от найтежките си **грехове** и ще се наслаждават на **благото,** което Бог е приготвил за тях. Много е важно, че още първата глава на книгата на евангелския пророк, чието име означава „Спасението на Йахве“, започва с чудесния призив на евангелието:

> **Елате сега да разискваме, казва ГОСПОД. Ако греховете ви са като пурпур, ще станат бели като сняг, ако са алени като червено, ще станат като бяла вълна.**

Божественото разискване, прието с вяра, учи, че има очистване от греха и това очистване не е свързано с човешки заслуги или усилия, а може да бъде постигнато само чрез изкуплението, извършено от Господ Иисус, който е пролял Своята кръв на кръста. Кой може да каже какви множества са се отзовали на поканата на Исая 1:18? Този призив продължава да звучи и днес!

Но ако народът **откаже и отстъпи,** го очаква война и разруха.

1:21–23 Ерусалим вече не е **град** на вярност, правосъдие и правда. Сега той е град-**блудница,** свърталище на **убийци.** Най-доброто в него е покварено и **князете** му са измамници. Навсякъде цари корупция и несправедливост.

1:24–31 Затова Бог **ще** излее гнева Си върху всички, които с греха си показват, че са Негови **врагове.** Присъдите Му ще **очистят** всяка нечистота и ще възстановят предишната слава на Ерусалим. Неговата **правда** ще гарантира спасението на всички, които се покаят.

Съставното име **ГОСПОД на Войнствата** внушава неизбежността на описаните присъди.

Грешните ще бъдат изтребени. Идолопоклонниците **ще се посрамят заради** своите капища **(дъбове** и **градини).** Самите те ще станат **като дъб, чиито листа вехнат,** и изсъхнала **градина, която няма вода.** Първенците, които разчитат на собствената си сила **(силният),** ще станат като **кълчища,** ще се възпламенят от **искрата** на собствените си злодеяния.

2. Бъдещото благословение чрез очистване (гл. 2–4)

2:1–3 Сега **синът на Амос** поглежда отвъд настоящия хаос към славното царство на Месията. По това време **Ерусалим ще се утвърди** като религиозна и политическа столица на света. Езическите **народи** ще пътуват до **Сион** за поклонение и божествено наставление.

2:4 Царят ще разрешава международните проблеми и ще разглежда споровете между **народите.** В резултат на това ще

настъпи всеобщо разоръжаване.[7] Средствата, изразходвани по-рано за въоръжение, сега ще се използват за производството на земеделско оборудване. Тези встъпителни думи много напомнят на Михей 4:1–3 – или защото са били вдъхновени от същия Свети Дух, или защото единият пророк е цитирал другия.

2:5 Славната перспектива на царството на Христос подтиква Исая да призове народа на Юда да се покае незабавно.

2:6–9 Като се обръща директно към Бога, Исая припомня греховете, които са довели народа до бедствие. Вместо да гледат към Бога, израилтяните са се съветвали с ясновидци от изток и са **станали гадатели като филистимците.** Сключвали са непозволени съюзи с езичниците. В нарушение на Божия закон са трупали материални **съкровища** и **коне** и **колесници,** уповавайки се на тях за сигурността си. Покланяли са се на идоли, направени от самите тях. Това е причината, поради която Бог ги е унижил и не им прощава. Изразът **„те се напълниха с учения от изток“** много точно описва съвременната популярност на източните религии в западните страни.

2:10, 11 Обръщайки се към народа, пророкът го предупреждава да търси убежище от идещия **страх** от гнева на Йахве, който ще се изсипе върху **гордите очи човешки.**

2:12–18 Тук Исая рязко преминава към присъдите в **Деня на ГОСПОДА,** който ще предхожда царуването на Христос. **ГОСПОД на Войнствата** ще съкруши всяка човешка надменност, била тя на отделни личности **(кедри** и **дъбове),** правителства **(високи планини** и **хълмове),** военна мощ (кула и **стена),** или търговия **(кораби** и **приятни произведения).** Човешката гордост ще бъде изравнена със земята и **само ГОСПОД ще се възвиси. Идолите** ще бъдат изоставени.

2:19–22 Хората ще търсят подслон, където да могат да се скрият. Ще стане ясно, че мимолетният човек е недостоен за доверие. Само Господ заслужава неразделеното доверие на Своя народ.

3:1–5 В деня, за който четем в 2:20, **Господ ще отнеме** отговорното ръководство, на което народът е разчитал. Загубата на **хляб и вода** може да се разбира като настъпване на глад, но тук **хлябът и водата** вероятно символизират жизненоважните водачи, както е загатнато в следващия стих. Ще има недостиг на способни, зрели водачи във всяка сфера на живота. Ще настане време на потисничество, анархия, безочливост, неуважение и неподчинение.

3:6–8 Хората ще се опитват да принудят някой роднина да поеме грижата за **„това разорено място“,** но последният ще отказва, **защото в къщата** си **няма нито хляб, нито дреха.** И **народът** няма кого да обвинява за тази беда, казва Исая, освен самия себе си.

3:9–12 В ст. 9 пророкът започва серия от осем „горко“ – две в тази глава и шест в гл. 5. Първото обвинява народа за неговото пристрастие и безсрамие. Второто го укорява за безбожието му, но обещава благословение за **праведния** остатък. Един от резултатите от греха на народа е, че водачите му са неопитни и незрели **(деца)**, слаби **(жени)** и измамници.

3:13–15 В тези стихове **ГОСПОД** призовава Израил да застане на **съд.** Обвиненията са повдигнати. Той обвинява владетелите, че са се обогатявали за сметка на **сиромаха** (несъмнено чрез корупция и изнудване). Тъй като са признати за виновни, присъдата е произнесена.

3:16–24 След това идва остро изобличение на жените на Юда за тяхната гордост, показната им превзетост и скъпите им облекла и украшения. Лицата, които са мазали със скъпа козметика, ще се покрият със струпеи. Телата им ще бъдат лишени от цялата си **слава.** От елегантни дами те ще се превърнат в дрипави бежанки – с воняща тела, препасани с

въже, с обръснати глави, облечени единствено с **вретище,** с жигосани знаци за разпознаване.

3:25–4:1 Допълнително бедствие ще бъде загубата на техните **мъже ... във война.** Намаляването на мъжкото население ще накара **седем жени** настоятелно да искат да се омъжат за **един мъж,** обещавайки да се издържат сами, само и само да могат да носят неговото име и така да избегнат ужасния **срам** да останат неомъжени и да умрат бездетни.

4:2–6 Останалата част от гл. 4 описва бъдещото славно царство на Христос. Той е **Издънката** от ст. 2, **за красота и слава.** Матю Хенри коментира:

> Той е *издънката Господна,* човекът-издънка. Това е едно от Неговите имена, с които Той е наречен в книгите на пророците – *служителя Си, наречен Издънка* (Зах. 3:18; 6:12), *праведна издънка* (Ер. 23:5; 33:15), *пръчка от Есеевия пън и издънка от корените му* (Исая 11:1), и това, както мислят някои, е загатнато в Мат. 2:23, когато е наречен *Назарянин.* Тук Той е наречен *издънката Господна*, защото е насаден от Неговата сила и цъфти за Негова прослава. В древната халдейска преифраза тук четем: *Христос, Господния Месия.*[8]

Той е и първият **плод** на **земята,** с който ще се гордеят възстановените израилтяни. Невярващите вече ще бъдат изтребени от Господ Иисус при Неговото второ идване. Спасените евреи, **записани за живот в Ерусалим, ще се наричат свети.** Очистването в ст. 4 се извършва чрез **съд,** а не чрез евангелието. **Хълмът Сион** ще бъде покрит с покривало от **облак ... денем** и **пламтящ огън нощем,** символи на Божията грижа и закрила.

3. Наказанието на Израил за неговия грях (гл. 5)

5:1, 2 В песента, която Исая пее за своя **възлюбен** (Йахве, или ГОСПОД, НИПБКДж), той описва нежната грижа на Господа **за лозето Му.** Бог избира най-доброто място, обработва земята, насажда я с **избрана лоза,** защитава я и приготвя **лин** с надеждата за добра реколта. Но вместо жетвата, която очаква (послушание, благодарност, любов, поклонение, служение), Той намира зловонни **киселици** (непокорство, бунт, идолопоклонство).

5:3–6 Господ възмутено пита Юда **какво още** е могъл **да направи,** и **защо** е получил такива лоши резултати. После Той обявява предстоящото наказание. Той ще вдигне защитната **ограда** на Юда. Страната ще бъде нападната и опустошена. Земята ще бъде върната на **тръните и бодилите** и ще страда от суша. Всичко това, разбира се, е описание на идващия плен.

5:7 Делото е ясно – Бог е **очаквал правосъдие** и **правда** от Израил и Юда, но не е намерил нищо друго освен убийства и **писъка** на потиснатите.

5:8–10 В ст. 8–23 виждаме шест „горко", които са продължение на тези от гл. 3. Те са обявени по следния начин:

Първо горко: Алчните земевладелци, които се опитват да завладеят пазара на недвижими имоти, като създават остър недостиг на къщи и земи, а те **живеят сами** в разкош. Пленът ще изпразни **много къщи,** а земята ще дава само частична жетва. Десет акра лозя ще дават само 20 литра вино, а при житото жетвата ще бъде една десета от засятото.

5:11–17 *Второ горко:* Заклетите алкохолици, които пиянстват от **сутрин ... до късно вечер.** Те пируват и гуляят в пълно незачитане на Бога и Неговите дела.

Именно заради това безразсъдно поведение идва пленът. **Почитаните мъже** и **множеството** ще търпят глад, а после и смърт. Никоя социална прослойка няма да избегне унижението. Но Бог ще защити името Си чрез Своето **правосъдие,**

когато изпрати чужденците бедуини да пасат стадата си сред развалините на Израил.

5:18, 19 *Трето горко:* Закоравелите лъжци и отричащите Бога, които са впрегнати в греха и влачат вина и наказание след себе си. Те предизвикват Бога да **побърза** с наказанието, с което ги заплашва.

5:20 *Четвърто горко:* **Онези,** които заличават моралните граници, като отричат разликата между **доброто** и **злото.**

5:21 *Пето горко:* Надутите хора, на които не може да се каже нищо.

5:22, 23 *Шесто горко:* Съдиите, които са герои **да пият,** и които изкривяват **правото,** като приемат подкупи.

5:24, 25 Безбожните хора, които не уважават Божието Слово, ще бъдат погълнати като трева в полски пожар. Бог ще съди **народа Си,** така че **планините** ще се тресат и **пътищата** ще се покрият с **трупове.** Но това не е всичко!

5:26–30 Той ... ще подсвирне на вавилонците да дойдат. Вижте приближаващите им войски – в идеално физическо състояние, в съвършени униформи, перфектно въоръжени. Конете и колесниците им се връхлитат яростно. Войските се нахвърлят **като лъвица** върху народа, а после го отвеждат в изгнание. Това е мрачен **ден** за Юда!

Б. Призоваването, очистването и възлагането на мисията на Исая (гл. 6)

6:1 В годината на смъртта на цар Озия,[9] Исая вижда във видение Царя на царете. От Йоан 12:39–41 научаваме, че Царят, когото е видял, е не никой друг освен Господ Иисус Христос. Ф. К. Дженингс коментира:

> Той, като Йоан на Патмос, се оказва „в Духа“ и вижда Адон (името на Бога като върховен Господ на всичко, и тук, както в Римл. 9:5: „Христос, който е *над всички,* Бог, благословен до века“) в цялото съпътстващо Го царско великолепие, седящ на престол, който сам е „висок и извисен“, защото „престолът Му владее над всичко“; но докато седи на извисения Си престол, полите на дрехата Му изпълват този славен храм.[10]

6:2–5 Служат Му ангелски същества, наречени **серафими,**[11] с „по четири крила за благоговение и две за служение“. Те възхваляват Божията святост и изискват от всички Божии служители да се очистят, преди да могат да Му служат.

Видението предизвиква у пророка дълбоко изобличение за грях, което го довежда до изповед.

6:6–8 Тя незабавно е последвана от очистване. Едва тогава Исая чува призива на **ГОСПОДА.** Той бързо се посвещава на Господа и получава своята мисия.

6:9, 10 Той трябва да прогласи Словото на Господа на **народ,** който ще бъде предаден на осъждането на слепота и закоравяване, тъй като ще отхвърли посланието. Ст. 9 и 10 описват не *целта* на служението на Исая, а неговия неизбежен *резултат.* Тези стихове са цитирани в Новия Завет като обяснение на отхвърлянето на Месията от страна на Израил. Вайн пише:

> Хората толкова упорито са изкривявали пътищата си, че вече са преминали отвъд каквато и да било възможност за обръщане и изцеление. Човек може да се закорави в злото до такава степен, че състоянието му да стане нелечимо, и това е резултат от Божията присъдата и Божието възмездие над него.[12]

6:11–13 Въпросът **„Докога?“** означава колко дълго ще продължи Божието осъждение над Неговия народ. Отговорът е: **„Докато опустеят градовете, да няма жител, и къщите, да няма човек,**

и земята да запустее съвсем; докато отдалечи ГОСПОД хората.“ Бог ще пощади остатък **(една десета част),** но дори и този остатък ще трябва да премине през дълбока скръб. **Светият род** е като жив **пън** на голямо дърво, който оцелява, след като другата част от дървото е била отсечена.

В. Книгата на Емануил (гл. 7–12)

1. Свръхестественото раждане на Месията (гл. 7)

7:1, 2 Гл. 7–12 са наречени Книгата на Емануил заради своите ясни пророчества за Христос.

Между гл. 6 и 7 Исая подминава царуването на Йотам и довежда разказа до времето на Ахаз. Това е времето, когато Арам (Сирия) и Израил (Ефрем) се съюзяват против Юда и застрашават Ерусалим.

7:3 Исая и синът му **Сеар-Ясув**[13] **излизат да посрещнат** цар **Ахаз ... при края на водопровода на горния водоем, по пътя към тепавичарската нива.** Може би царят е отишъл там, за да осигури безопасността на градския водоизточник. Тепавичарската нива е мястото, където хората простират току-що изпраните си дрехи, за да се избелят на слънцето.

7:4–9 Чрез пророка Господ уверява Ахаз, че **не** бива да **се страхува.** Царете на Арам и Израил **(Расин** и Факей) не са нищо друго освен **опашки на димящи главни,** които са на път да изгаснат. Въпреки че конфедерацията действително планира да нападне Юда и **да постави** някой си неизвестен **син на Тавеил** като марионетен **цар,** този план ще се провали. (Сирия и Израил действително нахлуват в Юда, но се оттеглят заради настъпването на Асирия.) Както е сигурно, че главният град-държава на Арам е **Дамаск, а главата** му **е Расин,** така е сигурно и че Израил ще бъде превзет след **шестдесет и пет години.** (Вж. изпълнението в 4 Царе 17.) Както е сигурно, че столицата на Израил е **Самария** и негова **глава е** Факей, така е сигурно и че Ахаз ще падне, **ако не вярва** на Словото от Господа.

7:10–13 ГОСПОД казва на **Ахаз** да **поиска знамение** на земята или на небето, потвърждаващоче съюзът между Арам и Израил няма да надделее против Юда. Тъй като не желае да изостави надеждата си за защита от страна на Асирия, Ахаз отказва с престорено благоговение и смирение. Господ е разгневен от отношението на царя, но въпреки това дава знамението. Вайн коментира:

> Тъй като Ахаз отказва да поиска знамение, Господ ще му даде такова по Свой избор. Обхватът на това знамение далеч ще надхвърли обстоятелствата от времето на Ахаз и ще доведе до кулминация пророчествата и обещанията за „Давидовия дом“. Ахаз и хора като него няма да имат дял в благословенията и славите от изпълнението на това знамение.[14]

7:14 Както много други пророчества и това сякаш е имало ранно (в дните на Ахаз) и по-късно, окончателно изпълнение (при първото идване на Христос). Ст. 14 неустоимо сочи към Христос – **Синът** на **девица,**[15] чието име показва, че Той е **Емануил,** „Бог е с нас“. Отново цитираме Вайн:

> В Исая думата „ето“ винаги въвежда нещо, свързано с бъдещи обстоятелства. Изборът на думата *алма* е от съществено значение, тъй като тя е различна от *бетула* (девица, която живее с родителите си и не ѝ предстои скоро да се омъжи); тази дума описва девица, която е зряла и готова за женитба.[16]

7:15–17 В ст. 15 и 16 може би се говори за втория син на Исая, Махер-Шалал-

Хаш-Баз, за когото в 8:18 се казва, че е знамение. Този роден от девица син ще живее в бедност **(ще яде масло и мед)**, докато достигне възрастта на отговорност. Но **преди** да достигне тази възраст, земите на Арам и Израил ще бъдат **изоставени** от техните **царе** и така от съюза, от който се страхува Юда, няма да остане нищо. Но освен това Бог ще накаже и Юда чрез нападенията на **асирийския цар.** Как?

7:18–22 Бог **ще подсвирне на мухите** (Египет) **и на пчелите** (Асирия) и те ще се спуснат върху Юда. Асирия ще бъде **нает** от Бога **бръснач,** който причинява срам и позор. Дженингс отбелязва:

> В онзи ден Юда наистина ще бъде *беден,* защото цялото имущество на човек ще се състои от едно теле и две овци или кози, но въпреки това пашата от необработените земи ще бъде толкова изобилна, че дори тези три твари ще му предложат цялата храна, от която се нуждае, или която може да получи.[17]

7:23–25 Земята, която по-рано е давала изобилна реколта, ще бъде покрита с тръни и бодили. Тъй като вече не се обработва, тя ще може да се използва само за **добитък.**

2. Прекрасната земя на Месията (гл. 8–10)

8:1–4 Господ казва на Исая да напише с ясни букви **„Махер-Шалал-Хаш-Баз“** на една дъска и да си вземе двама **свидетели, свещеника Урия и Захария, сина на Еверехия,** които по-късно ще потвърдят посланието. Името означава „бърза грабеж, тича плячка“ и предсказва унищожението на Арам и Израил от Асирия. **ГОСПОД** разтълкува значението на името, когато заповядва на Исая да нарече с това име новороденото си **момче.**

8:5–10 ГОСПОД има да каже нещо и за Израил. Понеже **народът** на Северното царство е **презрял тихо течащите води на Силоам,** те ще бъдат потопени от **реката Ефрат. Силоам** е тайният водоизточник на Ерусалим и тук се използва като символ на Божието Слово, на Неговата благодат или на упованието в Господа. Ефрат е символ на Асирия, която ще завладее Израил и Арам. Тя **ще залее** и **Юда** и ще покрие **ширината на земята** на Емануил, но няма да има окончателен успех – само **до гуша.** В крайна сметка враговете на Юда ще бъдат **съкрушени** въпреки плановете и приготовленията си.

8:11–15 Йахве **говори** на Исая да не споделя страха на **този народ** от **заговора,** подготвен срещу него, а да се уповава само на Господа. **Той ще бъде за светилище** на всички, които разчитат на Него, **но и камък за препъване** на всички други.

8:16–18 Исая заповядва казаното от Господа да се съхранява от верни ученици, докато историята отбележи неговото изпълнение. Пророкът **ще чака ГОСПОДА, който** сега се е отдалечил от народа Си, и **ще се надява на Него.** Исая *(Йахве е спасение),* Сеар-Ясув *(остатък ще се върне),* и Махер-Шалал-Хаш-Баз *(бърза грабеж, тича плячка)* със самите си имена са **знамения и чудеса** за милостта, която Бог в крайна сметка ще покаже към **Израил,** и за присъдата над враговете им.

8:19 Пророкът предупреждава своя народ против онези, които съветват за допитване до духове с помощта на **медиуми и спиритисти.** Хората трябва да се обръщат към живия Бог, а не към **мъртвите за живите.** Днешната страст към окултното не е нищо ново:

> Преди всяка голяма криза в човешките дела е имало бум на спиритизма. Така е било и в Израил и Юда. Така е било и по времето на Въплъщението на Христос и

Неговата изкупителна смърт. Така е и днес. Бог е осигурил всичко необходимо за нашето ръководство и духовни нужди в Писанията (2 Тим. 3:16, 17).[18]

8:20–22 Всички учители трябва да бъдат изпитвани чрез Божието **слово.** Ако учението им противоречи на Писанията, **„няма за тях зазоряване“.** Всички подведени по този начин ще се скитат напред-назад **тежко притискани и изгладнели,** като проклинат **царя си и Бога си** за положението си. Ще гледат към небето и към **земята** за облекчение, но няма да намерят нищо освен **тъмнина и мъчителен мрак.**

9:1–5 Тук се пренасяме напред във времето на идването на Месията. Северната територия на Израил, наречена **земята Нефталим,** която е опозорена от нашествениците, ще стане славна. **(Галилея езическа** е мястото, където Спасителяте прекарал детството Си и част от общественото Си служение.) Първото идване на Христос носи **светлина** на Галилея. Второто Му идване ще донесе **радост** на народа и ще сложи край на робството и войната.

9:6 Първото идване е описано в ст. 6а: **„Защото ни се роди Дете, Син ни се даде.“** Първият израз говори за Неговата човешка природа, а вторият – за Неговата божественост. Следващата част от стиха описва второто Му идване:

Управлението ще бъде на рамото Му – Той ще царува като Цар на царете и Господ на господарите.

Останалата част от стиха описва Неговите лични достойнства:

Името Му ще се нарече Чудесен – *това име е съществително,* а не прилагателно, и разкрива Неговата Личност и дело.

Съветник – Неговата мъдрост в управлението.

Бог могъщ – всемогъщият, върховен Владетел.

Отец на вечността – Той е Източникът на вечността. Сам по Себе Си вечен, Той удостоява с вечен живот онези, които вярват в Него. Вайн коментира: „В това има двуяко откровение: (1) Той населява и притежава вечността (57:15); (2) Той е любящ, нежен, състрадателен и всемъдър Съветник, Инструктор и Снабдител.“[19]

Княз на мира *(Сар-Шалом)* – Онзи, който най-накрая ще донесе мир на този размирен свят.

9:7 Властта Му ще бъде обширна, мирна и безкрайна. От **престола на Давид** Той ще владее с **правосъдие** и **правда.** Как ще се сбъдне всичко това? Ревностната грижа на Господа за Неговия народ **ще извърши това.**

9:8–12 Пророкът отново се връща към мълниите на осъждението, като разделя посланието си на четири куплета, всеки от които завършва с рефрена: **„При всичко това гневът Му не се отвърна и ръката Му е още простряна“** (ст. 12, 17, 21, 10:4).

Пренебрегвайки предишното наказание, Израил **гордо и с надменно сърце** се заканва да **съгради** всичко далеч пославно отколкото преди. Но Господ обещава, че те ще бъдат нападнати от **Арам** от изток и от **филистимците** от запад.

9:13–17 По-нататък той предупреждава за пълно изтребление на населението – от уважавания **старец** до **пророка, който поучава лъжа.** Заради огромното разпространение на покварата Господният **гняв не се отвръща и ръката Му е още простряна** – но не в милост, а в осъждение.

9:18–21 Поради всеобщото **беззаконие** земята **изгаря** от **огъня** на гражданска война, анархия, глад, грабежи и канибализъм.

10:1–4 Тук се прогласява **горко на** владетели, които **лишават бедните,** потискат **сиромасите** и **пишат** неправедни **наредби.** Когато паднат под Божията

присъда, те ще изгубят цялото богатсво, придобито чрез корупция и изнудване.

10:5–11 Бог ще използва Асирия, за да накаже Юда. Но **асириецът** има по-големи планове от това! Неговата цел е да построи световна империя чрез завоеванията си. Той се хвали, че **князете** му (военачалниците му) са **всички царе,** че градовете на пътя му не са по-велики от онези, които вече е превзел, и че **идолите** на Израил и Юда не могат и да се сравняват с онези на царствата, които вече е превзел, или пък с него самия.

10:12–19 Но Бог **ще накаже** гордостта и надменността на **асирийския цар.** Последният си обяснява успехите си със собствената си **сила и мъдрост. Жезълът и тоягата** в ръцете на Господа не бива да се хвалят против ръцете, които ги държат. Храбрите асирийски бойци, наречени още **славата** на царя и **славата на гората му и на плодородното му поле,** ще бъдат сполетени от ужасяваща гибел. **Светлината на Израил** е Господ, а **бодилите и тръните му** са асирийските войски. Оцелелите от тази армия **ще бъдат** толкова **малко,** че дори **дете ще може да ги** преброи.

10:20–23 И в онзи ден остатъкът на Израил … няма да продължава да се обляга на асириеца, както е правел Ахаз, а **на ГОСПОДА.** Много неща от това пророчество се отнасят за второто идване на Христос.

10:24–27 Въпреки че асирийският цар ще тръгне против Ерусалим от север, народът на Юда не бива да се страхува, защото **ГОСПОД на Войнствата** ще се намеси, както е направил против **Мадиам** и **Египет,** и Юда ще бъде освободен от страха от асирийско владичество.

10:28–34 Чрез споменатите градове виждаме едно нагледно и твърде картинно описание на бойния поход на асирийците. При наближаването на нашествениците навсякъде насъпва паника и бягство. Накрая те достигат край **възвишението на Ерусалим.** Тогава **Господ** се намесва и изтребва армията – военачалници и войници – сякаш сече гора.

3. Хилядолетното царство на Месията (гл. 11, 12)

11:1 Исая 11 гл. е един от най-великите пасажи, описващи Хилядолетното царство, както в Стария, така и в Новия Завет. С една от бързите смени, така често срещани в книгите на пророците, ние се озоваваме във времето на второто идване на Христос.

Най-напред виждаме потеклото на Давидовия Син, **Пръчка от Есеевия пън,**[20] т. е. от бащата на Давид (1 Царе 17:12).

11:2 Помазването на Месията с **Духа на ГОСПОДА** е изразено с три двойки духовни качества. У. Е. Вайн ги обяснява ясно и кратко:

> Първата, **„Дух на мъдрост и разум“,** е свързана с умствените способности – мъдростта разбира природата на нещата, разумът разкрива разликите между тях. Втората, **„Дух на съвет и сила“,** е свързана с практическата дейност – съветът е способността да се стига до правилни изводи, силата е способността те да се прилагат на практика. Третата двойка, **„Дух на знание и страх от ГОСПОДА“,** е свързана с общуването с Йахве; знанието тук е познаването на Йахве (и двата елемента на тази двойка се отнасят към Йахве). Сам Христос казва: „вие не сте Го познали *(гиноско,* т. е. не сте започнали да Го познавате), но Аз Го познавам *(ойда*, т. е. Аз Го познавам интуитивно и пълно)“, Йоан 8:55.[21]

11:3–5 След това с величествени поетични изрази е описана абсолютната **правота** на царуването на Христос; после наказанието на **нечестивия,** личната **правда** на Христос и Неговото царство на мир и безопасност.

11:6–9а Дори дивите животни ще се

покорят на властта на Месията, поради което ще бъде възможно и **сукалче** да **играе над дупката на пепелянка.**[22]

11:9б Едно от най-славните обещания в цялото Свето Писание е втората половина на ст. 9, който описва причината за идеалните условия по време на Хилядолетното царство – всичко ще бъде изпълнено със **знание за Господа.**

11:10–16 Месията ще бъде **знаме,** което ще привлече **народите** към Себе Си и към **славния** престол на Своята власт. **Господ ще събере остатъка на народа Си** от всички посоки на света. **Юда** и Израил **(Ефрем)** ще живеят заедно в мир и ще покорят враговете си – филистимците, едомците, моавците и амонците. **Заливът на Египетското море** (Червено море) ще бъде пресушен и **реката Ефрат** ще намалее до **седем потока,** за да могат евреите да се върнат в земята си. **Път** ще свързва **Асирия** и **Израил,** за да бъде завръщането от север по-лесно.

12:1–6 В този щастлив **ден** от Милениума Израил ще пее песни на благодарност и упование. Спасеният остатък с веселие ще утоли жаждата си, като **гребе вода от изворите на спасението.** Израил ще пее и като Божи мисионер към народите, като ги кани да потърсят наслада в Христос.

Г. Съдът над народите (гл. 13–24)

1. Съдът над Вавилон (13:1–14:23)

13:1–5 Следващите 11 глави съдържат пророчества против езическите народи. Първият е Вавилон, световната сила, която сменя Асирия (ок. 609 г. пр. Хр.). В гл. 13 виждаме как мидийците и персийците разгромяват Вавилон (539 г. пр. Хр.). Някои пророчества обаче надхвърлят това събитие и говорят за окончателното унищожение на Вавилон в края на Голямата скръб (Откр. 17, 18).

Бог свиква мидо-персийската армия **(„осветените Си“) да влязат в портите на благородните** (град Вавилон) и да **погубят цялата земя.**

13:6–13 След това са описани ужасите на бедствието – страх и **скърби,** ужасяващи небесни сътресения, много сериозно намаляване на броя на населението. Някои от тези стихове обаче достигат отвъд мидо-персийския триумф до **Деня на ГОСПОДА,** който ще разтърси целия свят, и който всъщност ще предизвика катаклизмите в **небесата.**

13:14–22 Ще има масово бягство на чужденци от Вавилон, които се опитват да се върнат в родните си земи. Онези, които останат, ще пострадат от неописуема жестокост. Ст. 19–22 вече са се сбъднали частично,[23] но окончателното им изпълнение все още предстои.

Съществуват известни трудности, свързани с пророчествата за унищожението на Вавилон – както на града, така и на държавата като цяло (Ис. 13:6–22; 14:4–23; 21:2–9; 47:1–11; Ер. 25:12–14; 50; 51). Например превземането на града от мидийците (Ис. 13:17) през 539 г. пр. Хр. не довежда до унищожение, подобно на това на Содом и Гомора (Ис. 13:19); не оставя града завинаги ненаселен (Ис. 13:20–22); не е извършено от народ от север – мидо-персийците идват от изток (Ер. 50:3); не довежда до това, Израил или нещо повече от малък остатък от Юда да потърси Господа и да се върне в Сион (Ер. 50:4, 5); и не включва разрушаването на стените и изгарянето на портите (Ер. 51:58).

Когато достигнем до подобни трудности, как се справяме с тях? Преди всичко, отново потвърждаваме пълното си доверие в Божието Слово. Ако съществува някаква трудност, това е заради нашата липса на знание. Но ние си даваме сметка, че пророците често сливат непосредственото бъдеще и по-далечното бъдеще, без да дават някакви времеви ориентири. С други думи, едно пророчество може да има локално, частично изпълнение и

отдалечено, пълно и окончателно изпълнение. Такъв е случаят и с Вавилон. Не всички пророчества са се сбъднали. Някои все още предстоят.

Вавилон играе важна роля в Голямата скръб. Участта му е ярко описана в Откр. 17 и 18 гл. Всички пророчества за унищожението на Вавилон ще се изпълнят до най-малката подробност преди Второто пришествие на Христос. Онова, което за нас днес е неясно, ще бъде кристално ясно за онези, които ще живеят по това време.

14:1, 2 В Своята милост **ГОСПОД** ще възстанови израилтяните **в земята им.** Езическите народи ще подпомагат завръщането им и ще живеят в мир с Божия народ. Бившите господари на Израил ще станат негови **слуги.**

Яков и **израилевият дом** са описание на евреите, отведени в плен във Вавилон. Това, че Господ ще ги избере, означава, че Той ще ги освободи от страната на плена и ще ги засели обратно **в земята им. Чужденците,** които ще **се прилепят към якововия дом,** са прозелити от Вавилон. **Народите,** които **ще ги заведат на мястото им,** ще се състоят от онези, които помагат на евреите в завръщането им поради подкрепата на Кир.

14:3–11 Освободен от преследване и **тежко** робство, Израил ще пее подигравателна песен **против вавилонския цар. ГОСПОД е строшил** властта му и е сложил край на тиранията му. Сега земята тържествува – дори горите, които вече няма да бъдат изсичани от войските му. Най-накрая мир! Жителите на **Шеол** излизат да го поздравят, като се радват, че и той вече е изгубил властта си. **Великолепието** и блясъкът на вавилонския цар са отминали. Дворцовата музика вече не свири. Той спи на постелка от **червеи** и е завит със завивка от **трупни червеи.**

14:12–17 По-нататък темата на подигравателната песен сякаш се разширява от падането на вавилонския цар до падането на онзи, който го вдъхновява, самия Сатана (Луцифер[24]). Райри пише, че тук „определено се има предвид Сатана, защото и Христос го описва по подобен начин (Лука 10:18), и защото изразите от Ис. 14:13–14 не могат да бъдат сложени в устата на никой друг, освен на Сатана (ср. 1 Тим. 3:6).“[25] Понеже тази ярка звезда, **син на зората,** надменно е издигнал своята воля над Божията, той е бил хвърлен от небесата. В ст. 13 и 14 са записани прословутите „Ще“ на Сатана, с които той предизвиква Бога. В крайна сметка той ще бъде предаден на **Шеол** и ще стане обект на удивление. Обитателите на Шеол ще се чудят как онзи, който е упражнявал такава власт, е бил свален толкова ниско.

14:18–21 Песента се връща към вавилонския цар и споменава, че докато повечето **царе** лежат във великолепни гробове, той е лишен от достойно погребение. Той няма да има гробница и царският род **(синовете му)** ще бъде отсечен.

14:22, 23 Градът Вавилон ще бъде обезлюден и изметен от Божията **метла.**

2. Съдът над Асирия (14:24–27)

Сега темата преминава към унищожението на **Асирия,** която по това време има надмощие над Вавилон. Войските на Асирия ще бъдат разгромени на **планините** на Израил.[26] Окончателното изпълнение на това пророчество ще бъде по време на Голямата скръб, когато Северният цар ще бъде разбит, докато се опитва да опустоши земята на Емануил.

3. Съдът над Филистия (14:28–32)

14:28–31 Филистия не бива да се **радва** за смъртта на Ахаз, внука (наречен тук **тоягата)** на Озия, който е **удрял** филистимците (2 Лет. 26:6, 7). Друг негов потомък, Езекия, ще ги нападне като **усойница** и **хвърката огнена змия** (вж. 4 Царе 18:80). Тогава **сиромасите** и **бедните** на Бога **ще** бъдат **в безопасност,**

но Господ ще порази филистимците **с глад** и **ще убие** оцелелите. Асирийците ще нахлуят от север като облак от **дим.** Божият народ обаче ще бъде в безопасност в Ерусалим.

14:32 Ако езически пратеници попитат какво става, ще им се каже, че **ГОСПОД** изпълнява обещанията Си към **Сион** и защитава жителите на Ерусалим.

4. Съдът над Моав (гл. 15, 16)

15:1–7 Исая изпява изразителна погребална песен за участта на **Моав.** Двата му укрепени града, **Ар** и **Кир,** са опустошени внезапно. Градовете и селата са хвърлени в скръб. Дори Исая изпитва състрадание към **бежанците,** които напускат страната. Пейзажът се превръща в **пустиня** и хората се стичат през границата, носейки, каквото са успели да спасят от имуществото си.

15:8, 9 Вопълът достига до **пределите на Моав.** Името на града **Девон** („убождане") в ст. 2 става **Димон** в ст. 9 – това може би е игра на думи, тъй като Димон напомня еврейската дума *дам* (кръв) – **„водите на Димон са пълни с кръв".** Дори онези, които избягат, ще бъдат нападнати като от лъв.

16:1, 2 Описанието на опустошението на Моав продължава и в гл. 16. Моавците, които са избягали в **Села** (Петра, столицата на Едом) да търсят убежище, получават съвет да **изпратят** като данък **агне на княза на земята** (царя на Юда) в планината **на сионската дъщеря** (Ерусалим), както по-рано са изпращали агнета в Самария (4 Царе 3:4). Народът е нервен и възбуден поради надвисналото бедствие.

16:3–5 Господ съветва **Моав** да **скрие прогонените** евреи като с мрачна сянка, да им осигури убежище и безопасност. **Разорителят, потисникът** и насилникът ще изчезнат и Господ ще царува на **престола** на Давид **с милост … с истина, …** с **правосъдие** и правда.

16:6–12 Падането на **Моав** е причинено от неговата **гордост** и **високомерие.** Навсякъде земята е огласена от жалеене. Плодородните **ниви на Есевон** са пусти и избуялите лозя на **Севма** са разрушени. Отново и самият пророк плаче заради тази повсеместна разруха. Когато Моав се помоли на своите идоли, няма да дойде никаква помощ.

16:13, 14 Към предишните пророчества за падането на Моав сега Бог добавя информацията, че това ще се случи **за три години, каквито са годините на наемник** – т. е. нито минута по-дълго от договореното време.

5. Съдът над Дамаск (гл. 17)

17:1–3 Третото пророчество предсказва унищожаването на **Дамаск,** главния град-държава на Арам, и на неговите сателитни градове. Заради своя съюз с **Арам Ефрем** (Израил) ще бъде сполетян от подобна разруха. **Ефрем** ще бъде лишен от своята защита, **Дамаск** – от своето **царство,** а оцелелите арамйци – от своята **слава.** Дамаск е унищожен от асирийските войски през 723 г. пр. Хр., а Самария пада десет години по-късно.

17:4–6 В **деня** на своя съд Израил ще бъде опозорен и ще гладува. Той ще бъде обран като ожънатa нива **в долината Рафаим** – ще остане само малък остатък.

17:7–11 Тогава народът ще се обърне към истинния и жив Бог, **Онзи, който го е направил, Светия Израилев,** и ще изостави всичко, свързано с идолопоклонството. **Укрепените градове ще** опустеят като градовете на евейците и аморейците, след като израилтяните са ги завладели. И защо ще стане всичко това? **Понеже** Божият народ Го е **забравил** и се е обърнал към **чужди фиданки,** т. е., съюзи с чужди народи, чужди религии и обичаи. **Жетвата** ще бъде катастрофална.

17:12–14 От ст. 12 до края на гл. 18 имаме интермедия с две действия, и две-

те започващи с „Горко“. Първото показва езическите народи, които настъпват против Израил със страховития шум на съвременна армия. Но внезапно Господ ги връща назад и в миг заплахата срещу Израил изчезва, точно както става при унищожението на асирийската войска.

6. Съдът над неназовани земи в Африка (гл. 18)

Тук първата дума е по-скоро „О“, отколкото „Горко“[27]. Обръщението е към неизвестен, приятелски настроен народ, който **изпраща посланици** до народа на Израил (ст. 2, 7).

Същевременно други езически народи ще се нахвърлят върху Божия народ, докато Бог безмълвно наблюдава. Но накрая Той ще ги изтреби и ще остави труповете им за храна на **зверовете** и **птиците.**

Тогава Израил ще дойде **на хълма Сион** като **дар на ГОСПОДА.** В ст. 7 по-скоро се има предвид, че самият народ е дар на Господа, а не че той ще принася дар. Тук се говори за възстановяването на Израил при Второто пришествие на Христос.

7. Съдът над Египет (гл. 19, 20)

19:1–3 Когато **ГОСПОД** слезе да съди Египет, **идолите ще потреперят** и народът ще изпадне в паника. Ще избухне гражданска война и най-големите му умове напразно ще прибегнат към **идолите** и различни форми на спиритизъм **(врачовете).**

19:4–10 Жесток деспот **ще владее** земята. Свирепа суша ще пресуши водоизточниците, като ще унищожи реколтата, ще сложи край на риболова, ще затвори тъкачните станове и ще донесе разруха на всички слоеве на населението – и на първенците, и на обикновените хора.

19:11–15 Най-добрите **съветници** на фараона, които живеят в **Цоан** и **Мемфис,** няма да имат мъдрост да се справят с положението. Всъщност тъкмо техните съвети докарват гибел на Египет, така че ситуацията е безнадеждна.

Първите 15 стиха вече са се сбъднали. След смъртта на Тирак, който управлява Египет по времето на Исая, страната се разкъсва от граждански вражди. Египет е разделен на 12 царства, всички подчинени на Асирия. Най-накрая страната отново е обединена под властта на Псаметих, който е „жестокият господар“ от ст. 4. Останалата част от пророчеството все още не се е сбъднала.

19:16, 17 Когато Бог поклати ръката Си, народът ще се разтрепери от **ужас.** Само споменаването на **Юда** ще кара сърцата на египтяните да примират от страх.

19:18–20 Но **египетската земя** също получава обещание за възстановяване. **Пет града** ще станат център на поколонението на Йахве, включително и Хелиополис (града на Слънцето), наречен още **Херес** (град на разрушение). **Ще има олтар на ГОСПОДА сред египетската земя и стълб на ГОСПОДА при границата ѝ,** и те ще бъдат свидетелства за **ГОСПОДА.** Йосиф Флавий казва, че пророчеството от ст. 19 се е сбъднало през 1 г. пр. Хр., когато първосвещеникът Оний, бягайки от Ерусалим, получил разрешение да построи олтар в Египет. Но цялостният смисъл на пророчеството несъмнено е свързан с Хилядолетното царство.

19:21, 22 Божиите присъди над **Египет** ще накарат народа да Му се поклони.

19:23 През Израил ще преминава **път от Египет за Асирия,** по който ще може свободно да се минава. Народите ще се обединят в поклонението си пред Йахве.

19:24, 25 Тогава **Израил ще бъде трети с Египет и Асирия** – те ще сключат тристранен съюз, който ще се радва на благословенията на Христовото царство. Забележете повторението на израза **„в онзи ден“** (ст. 16, 18, 19, 21, 23, 24).

20:1–6 През 711 г. пр. Хр. **тартанът,** главният военачалник на **асирийския цар Саргон,** превзема филистимския град **Азот. В това време ГОСПОД** казва на **Исая** да ходи **гол** (оскъдно облечен – не чисто гол) **и бос за знамение и предвещание** за тригодишното унижение, което ще сполети **Египет** и **Етиопия,** когато бъдат завладени от **Асирия.** Тогава народът на Юда ще види колко безумно е да се уповава на Египет за защита от Асирия. (Някои коментатори предполагат, че в ст. 5 и 6 се говори за филистимците или едновременно за Юда и филстимците, т. е. за цялата палестинска земя.)[28]

8. Съдът над Вавилон (21:1–10)

21:1–4 Трите пророчества в гл. 21 съдържат лоши новини за Вавилон, Едом и Арабия.

Пустинята на морето е Вавилон, може би тази част от Вавилон, която се намира непосредствено до Персийския залив. Изтреблението ще го връхлети като **вихрушките ... от пустинята.** Понеже продължава да **граби** и да плячкосва, той ще бъде изравнен със земята от персийците **(Елам)** и мидийците **(Мидия).** Вавилон повече няма да кара и други да стенат като еврейските изгнаници. Видението е толкова ужасяващо, че причинява на Исая остра **болка.**

21:5 Докато владетелите гуляят в своята въображаема безопасност, внезапно се чува сигнал за тревога **(„Излъскайте щитове!“).** Тук, разбира се, става дума за пира на Валтасар (Дан. 5).

21:6–10 Господ нарежда на Исая да **постави страж,** който да опише нападащите орди, особено безбройните конни отреди. След като е чакал дни и нощи, той докладва за приближаването на ездачи по двойки. С това може би се имат предвид мидийците и персийците. Тогава, с вик като лъвски рев, той обявява падането на Вавилон и на неговата идолопоклонническа религия. Това известие е послание на утеха към Израил – народ, който е бил овършан и пресят от Вавилон. Добре е да помним, че това пророчество е направено около двеста години преди падането на Вавилон.

Ние също можем да бъдем стражи за Божието царство:

> Стражът е човек, който стои в Божия съвет, знае какво предстои и очаква събитието. Така онзи, който научава от цялото Писание онова, което Бог е предсказал, като разбира Неговите намерения не чрез спекулативно тълкуване, а като сравнява писание с писание и приема онова, което се изяснява там, може да предупреждава и да съветва другите. Той стои на стражевата кула (ст. 7) в общение с Бога.[29]

9. Съдът над Едом (21:11, 12)

Едом е Идумея. Един разтревожен едомец пита **стража** докъде е напреднала **нощта,** т. е дали заплахата от Асирия вече отминава. Отговорът е:

> Нощта на сегашния ви смут ще свърши и ще дойде нов ден, но скоро след него ще настъпи друга нощ. Ако търсите утешителен отговор на тревожните си въпроси, първо трябва да се „върнете“ – дума, която също така означава да се „покаете“. Едва тогава отговорът ще бъде такъв, на какъвто се надявате; нощта на вашето страдание ще свърши и за вас ще изгрее ново светло утро на избавление.[30]

10. Съдът над Арабия (21:13–17)

И на **Арабия** ѝ предстоят неприятности. **Керваните ще** се скрият **(пренощуват) в гората** от асирийската армия и онези, които избегнат клането, ще страдат от ужасен глад и жажда. **ГОСПОД** е наредил **славата** на Арабия да **изчезне за**

една година и само малцина от нейните храбри воини да оцелеят. Изразът **„годините на наемник“** означава нито ден повече от една година.

11. Съдът над Ерусалим (гл. 22)

22:1–5 Долината на видението е Ерусалим (вж. ст. 9–11). Градът е обсаден. Народът ходи по **покривите,** за да види врага пред портите. Улиците на някога веселия град сега са покрити с жертви на мор. Началниците и народът, които се опитват да избягат, биват **вързани** без борба. Самият Исая е неутешим заради гледката на надвисналия Божи съд над Ерусалим.

22:6–11 Елам и Кир са съответно южното и северното подразделение на вавилонската войска. Техните колесници и конница изпълват **долините** около града. Евреите замислят сложни планове да устоят на обсадата. Те преобръщат въоръженията си **(къщата „Ливанска гора“)** и събарят **къщи,** за да използват камъните им за ремонт на **стената,** опитват се да създадат временен водоизточник. Правят всичко, освен да погледнат към **Онзи, който е направил това,** който е планирал това бедствие от много **отдавна.**

22:12–14 Във време, в което **Господ** ги призовава на покаяние, те живеят необуздано и се закоравяват. Това няма да им бъде простено.

22:15–19 Шевна, дворцовият администратор в двора на Езекия, **си** приготвя богато украсен **гроб.** Чрез Исая Бог казва, че усилията му са напразни. Господ **ще** го **метне** в плен **като** смачкана **топка** и той ще умре в чужда **земя,** така че ще го помнят дълго. Шевна може би е бил водач на партията, която е подкрепяла съюз с Египет.

22:20–24 След като Шевна бъде отстранен, неговото място ще заеме **Елиаким** (Бог ще утвърди). Като символ на Господ Иисус Елиаким ще бъде отговорен и състрадателен властник. Той ще получи **ключа на Давидовия дом**[31], ще контролира двореца и ще избира слугите за царското домакинство. (В Откр. 3:7 за Господ Иисус се казва, че има ключа на Давидовия дом.) Елиаким ще бъде здраво утвърден на своя пост и ще има пълна власт в своята област на служение.

22:25 Тъй като е ясно, че Елиаким е **забитото на твърдо място колче** (ст. 23а), неговото остраняване и падане ще означава пленяването на дома на Юда, чийто представител е той.

12. Съдът над Тир (гл. 23)

23:1–5 Когато достигат **Китим,** завръщащите се от **Тарсис** (което тук вероятно означава Испания) моряци от **Тир** чуват вестите за падането на града. Понеже къщите им са разрушени и вече няма пристанище, в което да се завърнат, те започват да вият от ужас. **Сидонските търговци** седят безмълвни, като зашеметени, спомняйки си как съседите им от Тир са кръстосвали **морето,** носейки **жито** от горен Нил **(Сихор),** как те са били **търговците** на народите. **Сидон,** градът-майка на Тир, е **засрамен** от звука на вълните, които се блъскат в развалините на Тир, и отразяват като ехо плача на града. Сякаш Тир никога не е имал деца, които да живеят в него! **Египет** също е **в болки от известието** за загубата на своя най-добър клиент.

23:6–9 Господ казва на тирците да търсят убежище далеч в Испания **(Тарсис).** Някога **жители** на **древен** и процъфтяващ **град,** сега **краката** им ги **отнасят** в **далечни** земи. И кой е докарал този ужас на **Тир,** с цялата му сила, богатства и слава? **ГОСПОД на Войнствата,** решен **да посрами гордостта на всяка** човешка **слава.**

23:10–17 С оглед на предстоящата атака на Навуходоносор над Тир, пророкът казва на народа да бяга в други страни, да се разпростре **като реката** (т. е. река

Ефрат, която тече през много страни). Бог е подбудил Вавилон да разруши търговския град **(Ханаан).** Дори да избягат **в Китим,** и там бежанците няма да намерят **почивка.** Пророкът се учудва как един незнаен народ със скромно начало, **основан** от Асирия, превръща Тир в **развалини. Тир ще бъде забравен** по време на **седемдесетте години** на халдейската монархия. В края на това време той с радост ще поднови търговското си **блудство с всички земни царства по лицето на света.**

23:18 „Доходът и печалбата на Тир" са свързани с второто идване на Христос, когато „тирската дъщеря *ще дойде* с подарък" (Пс. 45:12). Нейните съкровища ще бъдат свят принос за Господа.

13. Съдът над цялата земя (гл. 24)

24:1–3 Божият съд като че ли започва с израилевата земя, но после се разширява и обхваща цялата земя и дори злите същества в небесата. Под **„земята"** може да се има предвид Израил, а споменаването на **свещеника** в ст. 2 предполага, че в ст. 1–3 става дума именно за него. Забележете, че текстът говори ту за земята, ту за **народа.** Разрухата е катастрофална и засяга всички слоеве на населението.

24:4–13 Споменаването на **„света"** в ст. 4 води до предположението, че сцената на съда се е разширила. Причината за световното разпространение на покварата е, че хората са **нарушили вечния завет.** Някои свързват това със завета с Ной (Бит. 9:16), но този безусловен завет зависи изцяло от Бога. Други мислят, че става дума за Мойсеевия закон, но той е даден само на Израил и за него не се казва, че е **вечен завет.** В *Коментар на Библейското познание* се казва, че това е „заветът, с който хората мълчаливо са приели да спазват Божието Слово".[32] **Опустелият град** може би е Ерусалим, но в по-широк смисъл това би могло да включва цялата градска цивилизация.

24:14–20 Тук се чува как един запазен остатък пее възхвала на Йахве за Неговата спасителна благодат.

После пророкът скърби за потресаващите ужаси на Голямата скръб. Това ще бъде време на предателство. Бягството ще бъде невъзможно. **Земята ще** се клати **като пиян,** като поразена от колосално земетресение. Тя ще падне и никога повече **няма да стане.**

24:21–23 Злите **войнства** в небесата също ще бъдат осъдени. Това е разкрито и в Откр. 19:19, 20; 20:1–3. **Земните царе,** които са служили като техни марионетки, ще споделят тяхната присъда при Второто пришествие на Христос. Превъзходната слава на Господа ще накара **слънцето** и **луната** да се **засрамят.**

Д. Книгата на песните (гл. 25–27)

1. Хвалението на Израил за благословенията на царството (гл. 25)

25:1–5 Гл. 25–27 са наречени „Книгата на песните". Тук възстановеният остатък от евреите прославя **ГОСПОДА** за Неговото избавление по време на Голямата скръб. Вражеските градове (не непременно някой конкретен град) са били унищожени, а езичниците са били принудени да признаят властта на Йахве. Бог е бил за Своите всичко, от което са имали нужда.

25:6–9 На хълма Сион **Господ** приготвя **угощение** от най-прекрасни духовни деликатеси. Той **отмахва покривалото** на невежеството, **завесата** на сатанинската слепота, която е **покривала всичките племена.** Той побеждава **смъртта** (като възкресява загиналите светии от периода на Голямата скръб), премахва скръбта и **отмахва позора** от еврейския **народ.** Остатъкът ще казва: **„Ето, това е нашият Бог, чакахме Го. Ще се радваме и ще се веселим в спасението Му."**

25:10–12 Враговете на Израил, чийто представител вероятно е **Моав,** ще бъдат

позорно **стъпкани.** В ст. 11 Бог е сравнен с плувец, който **простира ръцете** си в осъждение сред моавците.

2. Песента на Юда за Вечната Канара (гл. 26)

26:1–4 Завърнал се обратно в земята, възстановеният остатък възхвалява живота на вяра и упование. Божият **град** е в контраст с човешкия град (24:10). **Праведният народ** (изкупеният Израил) се наслаждава на **съвършения мир,** който идва от крепкото упование на Йахве. Знаменитият американски баптистки автор на песни Филип П. Блис казва за ст. 3: „Обичам този стих повече от всеки друг стих в Библията: „Ще опазиш в съвършен мир онзи, чийто ум се обляга на Теб, защото на Теб се уповава.“[33]

Муди свързва ст. 3 със ст. 4 в следните думи: „Дървото на мира впива корените си във Вечната Канара.“[34] Най-накрая те разбират, че **„Господ БОГ е Вечна Канара“.** Именно от този израз Огъстъс Топлейди взима идеята за една от найвеликите песни на английски език: „Вековна Канара“. Търсейки подслон в една пукнатина в канарист зъбер по време на една свирепа гръмотевична буря, той написал:

Вековна Канара, за мен разломена,
нека в Твоята сянка прибегна.
Нека водата и кръвта, изтекли
от Твоята прободена страна,
да бъдат двоен цяр за моя грях –
спаси ме от вината му и от властта му.

Щом последния дъх си поема
и склопя очи във смъртта,
в непознатия свят се издигна
и Те видя на престола на съда –
Вековна Канара, за мен разломена,
нека в Твоята сянка прибегна.

26:5, 6 Гордата човешка цивилизация е сведена до нивото, на което **краката на сиромаха** и **бедния** тъпчат **високостоящия град.**

26:7–15 Ст. 7–19 сякаш повтарят молитвите на остатъка, докато преминава през изпитанието на Голямата скръб. Господ е изравнил техния път и те с нетърпение са Го **чакали** да се изяви. Едва когато Бог постанови присъдите Си, безбожните ще се **научат на правда.** Божията **ръка** е била издигната и готова, но едва когато с ярост се стовари върху тях, те **ще се засрамят** и тогава ще има **мир за** Израил. Остатъкът е бил владян от много езически **господари,** но Бог е техният истинен и единствен Господ. Народите, които са притеснявали Израил, **няма да станат,** за да измъчват отново Божия народ. Този стих не отрича телесното възкресение на безбожните, той просто обещава, че езическите сили никога вече няма да се възстановят.

26:16–19 Но след като Израил премине през тежки мъки, подобни на родилните, но привидно безполезни, народът ще преживее възкресение. Йахве отговаря на молитвата на Своя народ с ясно обещание за национално възстановяване, което ще се изпълни, когато освежителната **роса на тревите** (Светият Дух) се излее на земята.

26:20, 21 Междувременно Господ съветва верния остатък от Своя **народ** да се **скрие в** тайни **стаи,** докато Той излее гнева Си над бунтовния свят.

3. Песента на Бога за изкупения Израил (гл. 27)

27:1 В идещия **ден** на **ГОСПОДА** Йахве **ще накаже Левиатан, бягащата змия** (Асирия), **Левиатан, виещата се змия** (Вавилон), **и ще убие морското чудовище** (Египет). Някои коментатори приемат *и трите* чудовища за символ на Вавилон. Други пък ги приемат за образи на Сатана, който вдъхновява световните сили; той е наречен змия и змей (Бит. 3:1; Откр. 12:3; 13:2; 16:13).

27:2–6 В онзи ден Бог с песен ще ликува за Своето изкупено **лозе с прекрасно грозде** (Израил). Той **ще го пази нощем и денем.** Бог вече **няма ярост** против Своя народ. Ако някакви враждебни сили се надигнат против остатъка, Той **ще ги изгори** като **тръни и бодили.** Такива сили по-добре да се обърнат към Господа и да потърсят от Него закрила и **мир.** По време на Хилядолетното царство **Израил ще напъпи и ще разцъфти, и ще напълни с плод лицето на света.**

27:7–9 Бог не е постъпил с **Израил** така, както с неговите езически поробители! Не, Той е наказал Израил ограничено и **с мярка.** Той го е откарал в плен, за да го очисти от **греха** на идолопоклонството. Тази цел ще бъде постигната, когато Израил напълно унищожи и последните следи от **кумирите.**

27:10, 11 Междувременно Ерусалим е в развалини, което се вижда от **телетата,** които пасат храсталаците, и **жените,** които събират **клони** за огън. Всичко това се е случило, защото народът не е проявил духовно разбиране.

27:12, 13 В един бъдещ **ден ГОСПОД ще** пресее истинното от лъжливото в **израилевата** земя. Тогава Той ще събере отново евреите, разпръснати сред такива езически народи като Асирия и Египет. Завърнали се обратно в земята, те **ще дойдат в Ерусалим** да **се покланят на ГОСПОДА.**

Е. Падането и повторния възход на Израил и Ерусалим (гл. 28–35)

1. Горко на Ефрем / Израил (гл. 28)

28:1–4 Горделивият венец, повехналият цвят на пияниците на Израил **(Ефрем)** е Самария. Разположеният **на върха на** хълма град е като венец, който гледа към **тлъстата долина на** народ, **победен от вино,** удоволствия, материализъм и разврат. Асирийските завоеватели стоят в готовност да погълнат града като зряла смокиня през юни.

28:5, 6 ГОСПОД на Войнствата ще бъде неповяхващ **славен венец** на верния **остатък,** когато се завърне, за да установи Своето царство. Той ще даде сила на началниците да упражняват **правосъдие** и да **отблъснат** врага към неговата собствена градска **порта.**

28:7, 8 Пророкът се обръща към Юда. И той като Израил е пиян и се валя в собствения си **бълвоч** и **нечистота** на **трапезите.** Дори **свещеникът и пророкът** са се развратили.

28:9, 10 Религиозните водачи се подиграват с Бога, като недоволстват, че Той се обръща към тях, сякаш говори на бебета. Наистина ли Господ си мисли, че си има работа с първолаци, че ги учи с едносрични думи (на еврейски)?[35]

28:11–13 „Добре“, казва Бог, „след като не искате да слушате моя прост, разбираем език, ще ви изпратя чужденци нашественици (Асирия).“ Техният чужд **език** ще бъде знамение за осъждане на народа, който е отказал да послуша Бога, когато Той напразно му е предлагал **почивка,** както и способността да дава почивка и на други. Колкото до **ГОСПОД,** Той ще продължи, както казва Дженингс,

> да говори с най-простите, най-ясни думи; но това ще бъде така, за да може цялата отговорност за тяхното отхвърляне да падне не върху неразбираемостта на посланието, а върху онези, които го отхвърлят. [36]

28:14, 15 Владетелите на Юда се гордеят **със завета,** който са **сключили** с Египет, като се надяват, че той ще ги спаси от нападението на Асирия, но този съюз означава **смърт ... и Шеол** за тях. Те се уповават на **лъжа** и **измама. (Заветът със смъртта** и договорът с **Шеол,** разбира се, не са истински договори. Идеята вероятно е, че Юда си мисли, че е постиг-

нал споразумение **със смъртта и Шеол** и няма от какво да се страхува поради своя съюз с Египет. Някои коментатори разглеждат този завет като символ на все още предстоящия съюз между Израил и Звяра [Дан. 9:27].)

28:16, 17 Бог е утвърдил Месията като единствения достоен обект за доверие, **здрава основа.** На онези, които разчитат на Него, никога няма да им се наложи да бягат от страх. Под Неговото царуване всичко ще трябва да премине през изпитанието на **правосъдието** и **правдата,** а съдът **ще помете** всеки лъжлив обект на вяра.

28:18–22 Политическата власт на Юда няма да успее да я предпази, **когато** дойде нашественикът. Всяко нападение на врага ще бъде успешно. Народът твърде късно ще осъзнае истинността на казаното от Бога. **Леглото е твърде късо, завивката твърде тясна – заветът** няма да успее да осигури желаната помощ и защита. **ГОСПОД ще стане** на съд против Своя народ, както по-рано е ставал против неговите врагове – съд, който Му е крайно чужд. Ако се присмиват, само ще утежнят робството си.

28:23–29 Както посочва Херберт Вандер Лугт, пророкът илюстрира

> начина, по който Бог постъпва със Своите деца, като се позовава на три аспекта от работата на земеделеца. Първо той посочва, че орачът не продължава да преорава земята безкрайно дълго, а спира, когато тя вече е готова за сеитба (ст. 24). Така и нашите изпитания приключват веднага щом изпълнят Неговите цели в нашия живот. После пророкът казва, че земеделецът сее семето си с разум, като пръска кимиона, но засява житото на редове (ст. 25, 26). Това ни уверява, че Господ внимателно подбира възпитанието, подходящо за конкретната ни нужда. И накрая, Исая описва работника, който вършее реколтата си. С голямо внимание той очуква копъра с лека пръчка, а кимиона – с по-тежка тояга. За пшеницата използва точно толкова тежко колело, че да не се смачка зърното (ст. 27, 28). Така и Всемогъщият използва възможно най-лекото докосване за нашето състояние и никога не оставя страданието да бъде по-тежко, отколкото можем да понесем.[37]

2. Горко на Ариил / Ерусалим (гл. 29)

29:1–4 Ариил е привилегированият град Ерусалим, **в който** е била главната квартира на Давид. Народът може да изпълнява религиозни ритуали **година** след **година,** но Бог ще докара притеснение на града, докато той се превърне в Ариил. Името Ариил има две значения: „Божи лъв“ и „олтар“ (вж. Езек. 43:15, 16, където *ариил* е преведено като „огнище на олтар“). Градът, който някога е бил „Божи лъв“, сега е *пламтящ олтар*. Неговите жители са жертвите за принос.

29:5–8 Бог обаче ще се намеси **внезапно** и враговете ще бъдат изтласкани назад **като ситен прах** и **плява.** Тъкмо когато противниците си мислят, че ще погълнат Ерусалим напълно, те ще бъдат отблъснати, сякаш се събуждат от сън.

29:9–12 Слепотата от упорство на народа е довела до слепота като осъждение, изпратена върху тях от Бога, и те **политат** като **пияни.** Божието Слово е неразбираемо за тях. За някои то е **запечатана книга,** а за други е нечетливо. Всеки си има извинение.

29:13–14 Понеже тяхната религия е изцяло външна и единственият им страх от Бога е въпрос на заучена изповед, Бог ще им наложи свръхестествена присъда, като лиши и най-острите умове от мъдрост и разум. **„Чудното дело“** в ст. 14 е свързано с нападението на Сенахирим. У. Е. Вайн пише:

> Владетелите на Юда търсят и разчитат

> на подкрепата на Египет. Това е пример за политическа мъдрост от естествена гледна точка; в Божиите очи това е акт на бунт; затова Бог унищожава тази политика, като смирява Юда до състояние на безпомощност, за да може да зависи единствено от Бога.[38]

Днес „чудното дело“ се върши от евангелието (вж. 1 Кор. 1:18–25).

29:15, 16 Горко очаква измамните владетели, които кроят заговори с Египет, сякаш Бог не ги вижда. Те са обърнали всичко с главата надолу, като поставят **глината** на мястото на **грънчаря** и обратно, и така отричат Божията сила и знание.

29:17–21 Но идва денят на избавлението, когато Бог ще преобърне нещата. Онова, което сега е дива гора **(Ливан),** ще се превърне в **плодоносно поле,** а това, което сега се счита за **плодоносно поле,** ще се счита за обрасла **гора.** Тогава **глухите ще чуят, слепите ще прогледнат и кротките ще умножат радостта си в ГОСПОДА.** Потисниците и присмивачите вече няма да ги има, както и онези, които чрез лъжливи обвинения се опитват да препънат праведния!

29:22–24 Заключителните стихове описват вярващия остатък, наречен тук **Яков.** Срамът и укорът ще останат в миналото. Синовете на Яков ще осъзнаят как Бог се е намесвал в тяхна полза и ще Го почитат за това. **Заблудените и роптателите** ще приемат поука и наставление.

3. Горко на съюза с Египет (гл. 30, 31)

30:1–7 Непокорните синове са юдейските политици, които се съюзяват с Египет против Асирия. Тъй като няма исторически данни за такъв съюз, логично е да мислим, че той е все още в бъдещето. Юда ще разбере, че Египет не е достоен за доверие. Керваните пренасят дарове и данъци от Юда за Египет през опасните области на Негев (юга), но въпреки че юдейските пратеници стигат чак до **Цоан** и **Ханес,** целият проект е обречен на провал. Бог нарича Египет *Рахав-Хем-Шебет* („Рахав, който си седи на мястото“).

30:8–14 Нека бъде записано за поколенията, че договорът с Египет (и всяко друго подобно неуместно доверие) е крещящо отхвърляне на **закона на ГОСПОДА,** изявен чрез Неговите пророци. Юда ще види, че Египет е слаба защитна стена. **Високата стена** всъщност ще **се срине** и ще рухне. Тя ще се строши напълно, като пръстен **съд,** от който не остава дори **парченце,** достатъчно голямо, за да се свърши с него и най-дребната работа.

30:15–17 Бог е казвал на Юда: „Спасението ви е в **обръщането** към Мен и в почивката ви в Мен. **Силата ви** е в тихото **упование** на Мен, а не в безумния бяг към Египет.“ Но Юда казва: **„Не, ще побегнем** против врага.“ На това Бог отговаря: „Наистина ще побегнете, но в отстъпление и паника! Ще бъдете преследвани от малочислени сили, докато станете като самотно мършаво **дърво на планински връх.“**

30:18–25 Но въпреки всичко **ГОСПОД ще чака, за да се смили.** „Бог чака, докато бедата, предизвикана от нашия избор, ни покаже глупостта на този избор.“ Когато Юда се обърне към Господа, Той ще бъде техен Учител, Водач, **ще** им **даде дъжд,** плодородие и благополучие, ще бъде техен Изцелител, тяхна Канара и Закрилник. „Неговият народ ще изхвърли идолите си като някакви боклуци, каквито са всъщност, като вика след тях: „Прав ви път!“

30:26–33 Силната **светлина** от ст. 26 трябва да се разбира като символ на славата и правдата. Безбожните народи ще бъдат пресети в ситото на изтреблението. **Асириецът ще бъде смазан от** Гос-

пода **и всеки удар на** наказанието ще бъде придружен от празнична музика от Юда. Горящите огньове на **Тофет** (ада) са готови да посрещнат безбожния **цар.**

31:1–3 Бог е против онези, които отиват **в Египет за помощ,** които **се уповават на коне, ... колесници ... и на конници** за победа. Той **ще стане против дома на злите** (Юда) **и против** помощниците (Египет) **на вършещите беззаконие** (Юда). Помощникът (Египет) ще се спъне **и онзи, на когото помага** (Юда), **ще падне.**

31:4–9 Бог е като **лъв,** когото **множество овчари** (Асирия) се опитват да прогонят. Или, ако използваме друга илюстрация, Той е като ято **птици,** които кръжат над **Ерусалим;** готов е да **защити и** да **избави** града. Когато се обърне към Господ, Израил **ще захвърли идолите** си. Асирийците ще погинат в резултат от пряка намеса на Господа. Унищожаването на Сенахирим не изчерпва значението на тези стихове, следователно пророчеството има и своето бъдещо изпълнение, което ще се случи по време на Голямата скръб.

4. Царуването на Праведния Цар (гл. 32)

32:1–8 Първите пет стиха описват Хилядолетното царуване на Христос. Той е **царят,** който **царува с правда; князете** може би са дванадесетте апостоли (вж. Мат. 19:28). **„Един човек ще бъде като заслон от вятър…“** – този Човек е Господ Иисус, който осигурява подслон, закрила, свежест и сянка. Слепотата като присъда повече няма да угнетява народа, нито ще има **уши,** затворени, за да не слушат с покорство. Онези, които сега вземат **безразсъдни** решения, ще имат разум, а онези, които заекват, ще се изразяват без запъване. Моралните граници няма повече да бъдат заличавани. **Безумните** хора вече няма да бъдат почитани. Идването на Христос ще разкрие хората в тяхната истинска светлина. **Безумният** и измамникът ще бъдат разобличени като такива (и достойно наказани). **Щедрият** също ще бъде изявен и благословен. Ст. 6–8 описват живота такъв, какъвто е бил по времето на Исая.

32:9–15 Но това царство все още не е дошло. **Жените** на Юда все още живеят в разкош, безгрижие и самодоволство. Скоро ударът на осъждението ща падне – провал на реколтата, обезлюдяване и запустение. Мъките на Юда ще продължат, **докато Духът се излее** при Второто пришествие на Христос. Тогава пустинята ще стане **плодородно поле,** а онова, което сега се приема за плодородно поле, ще избуи **като гора.**

32:16–20 Социалната справедливост и **правда** ще обхванат всеки аспект от живота и ще доведат до **мир, покой,** сигурност и увереност. Врагът **(гората)** ще бъде поразен от **градушката** на Божия съд и **градът** (неговата столица), ще бъде изравнен със земята. Ще настъпи щастливо време, в което хората ще могат да сеят в безопасност край всички води и когато **волът и магарето** ще могат да пасат свободно без никаква опасност.

5. Горко на грабителя / Асирия (гл. 33)

33:1–6 Желанието за разрушение и коварството на асириеца се връщат върху него самия (ст. 1, 2). Тогава Божият народ се моли на **ГОСПОД** за избавление във времето на скръбта. Когато Бог пристъпва към действие, гръмовен **шум** обръща народите в бяг. Сега е ред на юдеите да се нахвърлят върху плячката на бягащия враг и да го оставят без нищо. Христос се е възцарил и **изпълва Сион с правосъдие и правда,** като дава спокойни **времена** и обогатява Своя народ с духовно **съкровище.**

33:7–9 Тези стихове насочват към времето, когато Езекия изпраща **посланици на мир** до Сенахирим и асирийците из-

искват от него да заплати триста таланта сребро и тридесет таланта злато (4 Царе 18:13–16). Но дори и това не успява да умилостиви асириеца. Той напада Юда, оставяйки след себе си диря от опустошение и страдание.

Пратениците от Юда плачат заради провала на своята мисия. Асириецът се е отметнал от думата си, като е нахлул в Юда. Най-живописните места сега са в развалини.

33:10–12 В критичния момент **ГОСПОД** става, за да порази врага. С хаплива ирония Той описва асириеца като заченал **слама** и раждащ **плява.** С други думи, неговите планове са безплодни. Гневът, който е изливал върху другите, ще се върне на главата му и ще го погълне напълно. **Горящите вар и тръни** говорят за пълно осъждане.

33:13–16 Господ отправя послание към безбожните езичници **(вие далечни)** и юдеите отстъпници в Сион **(вие близки).** Единствените, които ще оцелеят в огъня на Божия съд, в пламъците на Неговия гняв, са онези, които **ходят праведно** и се разграничават от всяка форма на **зло.**

33:17 Тогава, сигурен и доволен, вярващият остатък **ще гледа Царя в красотата Му** и **земята,** чиито граници са разширени до огромни предели.

А. Дж. Гордън използва този стих за една от своите песни:

> Аз Царя в Неговата красота ще видя
> в далечната страна – във небесата,
> когато сенките се вдигнат
> и светъл ден прогони тъмнината.
> Аз ще Го видя в цялата слава –
> Агнецът, който беше заклан.
> И ще възпявам таз милост пречудна
> с неизброимото множество там.
> Алилуя! Алилуя на Агнеца нявга заклан!
> Алилуя! Алилуя! Алилуя! Амин!

33:18, 19 Моментите на **ужас,** когато асирийците са претегляли златото, плащано като данък, когато разузнавачите им са **броили** кулите на града, подготвяйки се да го нападнат, когато юдеите са чули сред себе си непознатия им **език,** ще бъдат само безобиден спомен.

33:20–22 По време на Хилядолетното царство **празниците** в **Сион** отново ще се празнуват. Градът ще бъде като шатра, разпъната завинаги в безопасност. **ГОСПОД ще бъде** за Сион всичко, което е една река за един град – закрила, свежест и красота. По тази река никога **няма да премине** вражески **кораб с гребла** или **великолепен кораб,** защото **ГОСПОД** е там.

33:23, 24 Коментаторите не са единодушни дали в ст. 23а се говори за Ерусалим, или за враговете му. Ако става дума за враговете на Сион, тогава той описва участта на всеки кораб, който би се осмелил да нападне града. Ако говори за Ерусалим, то ст. 23

> описва слабостта и неспособността на народа сам да управлява държавния кораб или, което е по-вероятно, сам да разпъне шатрата си като свое жилище, с нужните въжета, колчета и платнище.[39]

В царството дори **недъгавите** ще могат да вземат **плячка.** Вече няма да има болести и **беззаконието на народа ще** бъде **простено.**

6. Горко на всички народи (гл. 34)

34:1–4 В гл. 34 четем за Божия **гняв против всички народи** като цяло и поконкретно против Едом. Тук последният може би е използван като представител на всички останали народи. Когато Йахве съди езичниците **(народите)**, въздухът ще вони от миризмата на разлагащите се **трупове** и **планините** ще се топят от пороя на **кръвта им.** Дори звездните **небеса** ще се сгърчат.

34:5–7 Мечът на ГОСПОДА, „напоен **с кръв“**, ще се спусне с ярост **върху**

Едом – както върху обикновените хора **(агнета, козли, овни),** така и върху първенците на народа **(диви говеда, телци, бикове).**

34:8 Защото е ден на отмъщение от ГОСПОДА.

> Думата „отмъщение“ е от решаващо значение. Тя не означава да си го върнеш на някого, както ние я използваме. Тя говори за Божието действие на изпълнение на присъдата, която Той като Съдия справедливо е наложил. *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън)*

34:9–17 Този пасаж описва участта на Едом – пламтящ пъкъл, ненаселена пустош, завладяна от странни птици и **пустинни зверове.** Бог няма да спре докато Едом не стане пуст и неустроен.[40] Няма да има **царство,** няма да има цар, няма да има нищо, което да може да се нарече **първенци.** Развалините му ще обраснат с **тръни** и ще се превърнат в жилище за мистериозни създания (които не могат да бъдат определени със сигурност). Всяко чудато същество ще си има **другарка** и така ще се възпроизвеждат, защото Бог им е дал да **владеят** руините на Едом **от поколение в поколение.** В тази глава **до века** (ст. 10, 17) означава **от поколение в поколение.**

7. Славата на идещото царство (гл. 35)

35:1–7 След изтреблението на бунтовните народи е представено славното царство на нашия Господ и Спасител Иисус Христос. Сред характерните белези на този период ще бъдат увеличеното плодородие на земята и личното присъствие на **ГОСПОДА** в **слава** и **великолепие.** Светиите ще се насърчават взаимно. Всякакви недъзи ще бъдат остранени и превръщането на **пустинята** в добре напоени ниви ще бъде отпразнувано с голямо веселие.

35:8–10 Стотиците мили пустинен маршрут от земята на изгнанието обратно към Ерусалим ще стане **„Път на Светостта“,** прокаран специално за изкупения народ на Бога. Завръщането на Израил от разпръсването му по света е предобраз на **веселието** и **радостта,** които ще съпътстват събирането на вярващите в дома на Отца, когато Иисус се завърне отново.

В някои издания на Библията добавените заглавия на пасажите в Исая по същество гласят: „Благословения за църквата“ и „Проклятия над Израил“. Но в действителност почти всички такива предсказания се отнасят пряко за Израил – били те благословения или проклятия, а църквата се явява по-късно или само като приложение. Дженингс заклеймява това несправедливо отношение от страна на много християни към Израил:

> Ние справедливо укоряваме онези, които приемат за себе си всички обещания на Стария Завет, а за бедните евреи оставят само заплахите, понеже те много се заблуждават. В тяхното твърдение обаче има и известен елемент на истина, защото „в Христос Иисус всичките Божии обещания са Да и Амин“. Тяхната заблуда е в твърденията им, че тъй като Бог повече нямало да използва Израил, тези утешителни предсказания се отнасяли само и единствено за християните, но не и за Израил като народ! Да благодарим на Бога, че всичко, което има духовен характер, действително се отнася и за християните – материалните благословения, които Израил ще получи на основата на новия завет на благодатта, в духовен смисъл принадлежат и на нас благодарение на същата благодат. Но приложението им към църквата не е *изпълнение* на тези обещания, дадени директно на Израил, които ще станат реалност, когато той приеме своя Месия, Иисус, и които са дадени много преди Божията Църква изобщо да бъде разкрита от Писанията.[41]

II. Исторически преход: книгата на Езекия (гл. 36–39)

Пасажът от гл. 36–39, наричан понякога „Книгата на Езекия“, представлява историческата част на книгата на Исая. С изключение на 38:9–20 тази част е почти дословно повторение на 4 Царе 18:13, 17–20:19.

А. Избавлението на Езекия от Асирия (гл. 36, 37)

1. Асирия предизвиква Бога (гл. 36)

36:1–3 В гл. 36 **рапсакът** (букв. *главен виночерпец,* но използвано за управител или военачалник), пратеник на асирийския цар, се среща с трима представители на **Езекия при водопровода на горния водоем по пътя към тепавичарската нива.** Това е същото място, където е стоял Ахаз, когато е бил склонен да се довери на Асирия за спасение от съюза между Сирия и Ефрем, вместо да потърси Йахве (7:3).

36:4–10 Рапсакът ги предупреждава, че е безумие да **се уповават** на обещания от **Египет,** защото това подло царство ще рани всеки, който **се опре** на него. Ако пък твърдят, че се уповават на Йахве, той казва, че Езекия е премахнал **високите места и жертвениците** на Йахве. Това е или невежество, или умишлено изопачаване; **Езекия** е **премахнал високите места** на идолите и е утвърдил поклонението на Йахве в храма. По-нататък рапсакът се подиграва, че царят на Юда не би могъл да осигури **ездачи,** дори ако Сенахирим би му подарил **две хиляди коня.** След като Юда е с толкова малочислени сили, как би могъл да се надява да разгроми асирийците, дори и с помощта на Египет? Накрая той лъжливо заявява, че **ГОСПОД** е заповядал на асирийците да **съсипят** Юда.

36:11–20 Пратениците на Езекия се страхуват, че арогантните хвалби и заплахи на распака, изговорени на еврейски, ще съкрушат бойния дух на юдейските мъже, затова го молят да **говори на арамейски.** Той не само отказва, но и започва друга високопарна реч **със силен глас,** в която обвинява **Езекия,** че мами народа, като му обещава лъжлива сигурност. После обещава на хората много храна, ако му се предадат, плюс евентуално преселване в друга, също толкова плодородна земя. Той изброява поредица от превзети градове (включително и **Самария),** чиито **богове** са се оказали неспособни да ги спасят от непреодолимата сила на асирийците и многозначително пита какъв шанс има **Ерусалим.** Рапсакът арогантно решава, че Божият народ трябва да му се предаде.

36:21, 22 По заповедта на **царя** мъжете на **Езекия** не се опитват да му отговорят, а отиват и докладват думите му на царя.

2. Бог унищожава Асирия (гл. 37)

37:1–4 Когато цар Езекия чува какво е казал рапсакът, той изпада в униние. Първо отива в храма, а после изпраща **при Исая** пратеници, които да му кажат: **„Децата дойдоха до раждане, но няма сила за раждане.“** Както отбелязва Дж. А. Аликзандър, тази метафора е израз на крайна болка, надвиснала опасност, критична спешност, върховна слабост, пълна зависимост от подкрепата на други.“[42] С плахост, надминаваща вярата му, Езекия предполага, че може би **Йахве** е **чул** подигравателните **думи на рапсака, и ще го накаже.**

37:5–7 Тогава **ГОСПОД** чрез Исая уверява царя, че няма причина да се страхува от асирийския цар. Господ **ще сложи в** Сенахирим **дух** (може би на страх), така че той ще **чуе слух** и **ще се върне в земята си** и там ще бъде убит.

37:8–13 Когато **рапсакът** напуска Ерусалим, за да се върне при Сенахирим, той разбира, че последният е пренасочил атаката си **от Лахис** към **Ливна,** 15 км

на северозапад. Друга част от войската му обсажда Ерусалим. После, смутен от слух, че **Тирак,** етиопецът, който управлява Египет, е потеглил, за да го нападне, Сенахирим **изпраща посланици до Езекия** с богохулно писмо, подобно на арогантната реч, произнесена от рапсака. Той посочва колко е глупаво да се уповават на Йахве, като припомня историческите победи на асирийските царе.

37:14–20 Езекия мъдро занася **писмото** в храма и **го разгъва пред ГОСПОДА.** В кратка, но вълнуваща молитва, която демонстрира забележителната вяра на царя, той моли Бога да **спаси** Юда от асирийския цар, **„за да познаят всичките земни царства, че Ти, ГОСПОДИ, си единственият Бог!“**

37:21–29 Чрез **Исая** Йахве отговаря в поема, която отначало изобразява **Ерусалим** като **девица,** която се присмива на Сенахирим, докато последният върви към своя разгром. Тогава Йахве изобличава асириеца за това, че се е присмял на Самия **ГОСПОД** и се надува така, сякаш вече е завладял Юда и Египет. Бог казва на Сенахирим, че той е само пионка в ръцете на Йахве и прави онова, което Той е запланувал от много отдавна. Същият Господ, който знае всичко за този зъл цар, **ще** го **върне** обратно в Асирия като животно с **кука в ноздрите** му.

37:30–32 После, като се обръща към Езекия, Господ го уверява, че въпреки че **тази** и следващата **година** хранителните запаси ще бъдат ограничени поради асирийското нашествие, на **третата година** реколтата ще бъде нормална. Хората, които са се укрили в **Ерусалим** заради предстоящата обсада, **ще излязат** и ще се върнат към обичайния си живот. **Ревността на** Йахве за Неговия народ гарантира **това.**

37:33–35 ГОСПОД уверява Езекия, че **асирийският цар няма да влезе в** Ерусалим и **няма да** се приближи достатъчно, за да може да го нападне. Бог **ще защити града** и **ще върне** нашественика **по пътя, по който е дошъл.**

37:36 Така и става. **Ангелът ГОСПОДЕН избива сто осемдесет и пет хиляди** асирийски войници през нощта.

Една от великите поеми на английски език, написана през 1815 г., разказва за това събитие. Тъй като много читатели нямат достъп до богати библиотеки, ние си позволяваме да го цитираме изцяло:

Като вълк към кошарата, точно така
асириецът идеше с пищна войска;
остри копия светеха сякаш звезди
в Галилея над сините морски води.

Като летните горски зелени листа
тия орди шумяха преди вечерта;
като шумата в есенни голи гори
тия орди лежаха без ред призори.

Вчера ангелът бял на смъртта долетя
и в лицата им той само дъхна с уста;
и скова там очите на спящите мраз,
и навеки сърцата им спряха тогаз.

Ето кон със затворени ноздри замрял,
горделивият дъх в тях отдавна е спрял;
по моравата пяна разпръснал е той,
по-студена от пръски на морски прибой.

И е проснат ездачът по-блед от платно
със ръждясала броня и росно чело;
върху стана от шатри цари тишина,
глъхнат хвърлени копия и знамена.

И в Ашур горко стенат вдовици безброй,
и кумирът Ваал е разбит в храма свой;
и мощта на езичника зъл и жесток
като сняг разтопи със един поглед Бог.

Джордж Гордън, лорд Байрон
(1788–1824) [43]

37:37, 38 Сенахирим се **връща в Ниневия** само за да бъде убит от **синовете** си **Адрамелех и Сарасар** в храма на своя идол.

Б. Болестта и оздравяването на Езекия (гл. 38)

38:1–8 Гл. 38 не следва хронологично гл. 37, тъй като в ст. 6 Езекия получава обещание за избавление от асирийската заплаха, докато в края на предишната глава виждаме заплахата вече отминала.

Когато **Езекия** сериозно се разболява, той настойчиво се моли **животът** му да бъде продължен и **Бог на баща** му **Давид** му дава още **петнадесет години.** Като **знамение,** че той ще оздравее, и че Сенахирим ще бъде отблъснат, Бог обещава да накара **сянката върху слънчевия часовник на Ахаз** да **се върне с десет стъпала назад.** Значението на еврейския текст на ст. 8 не е много ясно, но се предполага, че Ахаз е построил обелиск за отчитане на времето, към който са водили стъпала, и Бог по свръхестествен начин е накарал **сянката** да **се върне назад с десет стъпала** пред очите на Езекия.

38:9–15 За да отпразнува оздравяването си, Езекия написва поема или псалм. Това е уникалната част от историческия раздел на книгата; тя няма паралел в 4 Царе. Започва с тъгата, която го изпълва, когато чува, че ще умре **в средата на дните си.** Той **няма да види ГОСПОДА,** т. е. няма да изпита благостта на Господа и ще бъде отсечен отсред хората. **Животът** му приключва, както се вдига **овчарска шатра,** или както се **отрязва** готов плат от стана. Езекия описва своето чувство на изоставеност, **огорчението** си, горещите си молби и безпомощността си под ударите на Бога.

38:16–20 Но в ст. 16 настъпва промяна. Езекия признава, че **чрез тези** изпитания **се живее** и те имат благотворно влияние върху човешкия характер. Сега Бог го е избавил от смърт – показател за царя, че Господ е простил **греховете** му. Ст. 18 отразява неясното виждане за безтелесното състояние, което са имали старозаветните светии. Сега, понеже е жив, той благодари на Господа и разказва **на синовете си** за Божията **вярност.** Решен е да хвали Йахве **през всичките дни на живота си.**

38:21, 22 Тези два стиха се намират хронологично между ст. 6 и 7. Като ги поставя тук, пише Кели, „Бог показва Своята грижа за децата Си, независимо от тяхната слабост, и обяснява какви средства е използвал и защо е дал знамението.“[44]

От този пасаж Матю Хенри извлича две добри поуки за изцелението:

> 1. Божиите обещания нямат за цел да заместят, а да ускорят и насърчат употребата на лечебни средства. Езекия е сигурен, че ще оздравее, но пак трябва да *вземе калъп сушени смокини и да ги наложи на възпалението, ст.* 21. Ние не се доверяваме на Бога, а Го изпитваме, ако Го молим за помощ, а не подкрепяме молитвите със своите усилия… 2. Целта, към която най-вече трябва да се стремим в копнежа си по живот и здраве, е да можем да прославяме Бога и да вършим добро, да се усъвършенстваме в знание, благодат и пригодност за небето.[45]

В. Грехът на Езекия (гл. 39)

39:1–7 Гл. 39 описва колосалната грешка, която Езекия допуска, като показва всичките си богатства на делегация, изпратена от **вавилонския цар** уж да го поздрави за оздравяването му. **Езекия** вероятно се е надявал, че вавилонците ще помогнат на Юда срещу асирийската заплаха. Когато **Исая** чува какво се е случило, той произнася Божията присъда. Юда ще бъде отведен в плен от вавилонците. **Синовете** на царя **ще станат скопци в двореца** във **Вавилон.** Това предсказание е направено 70 години преди тези събития, когато главна заплаха за Юда е била *Асирия,* а не Вавилон.

39:8 Отговорът на Езекия: **„Добро е ГОСПОДНОТО слово ... !“** отразява неговото покорство, както и облекчението му, че той лично няма да доживее да види това бедствие.

III. Утешителни пророчества пред перспективата на предстоящия плен (гл. 40–66)

Ако предните 39 глави съответстват на броя на книгите на Стария Завет, то тогава следващите 27 глави, изпълнени с илюстрации на Месията Иисус, несъмнено отговарят на книгите на Новия Завет.

В този раздел от книгата на Исая (гл. 40–66), пророкът предсказва завръщането на Юда от Вавилонския плен, а след това и бъдещото възстановяване на целия народ при Второто пришествие на Христос.

А. Утехата на предстоящото избавление на Израил (гл. 40–48)

1. Утехата на Божията прошка и мир (40:1–11)

40:1, 2 Гл. 40 започва с послание на **утеха** към връщащите се пленници. Мъките на Ерусалим са приключили, **беззаконието му** е **простено, защото** е **взел … двойно** (това означава пълна и подобаваща мярка) **за всичките си грехове.** Това ще се реализира напълно при второто идване на Христос. А дотогава тази окаяна земя и дори църквата имат огромна нужда от утеха. Всеки от нас може да даде своя дял в утехата на Божия народ:

> Моли се дарба Бог да ти даде
> да можеш страдащи да утешаваш.
> Да можеш себе си да посветиш
> на делото – съчувствие да даваш.
> Че тежък е товарът – затова
> на всеки болно е сърцето.
> А малко са тешители в света,
> които черпят сила от небето.
>
> *А.Е. Хамилтън*

40:3–5 Разнася се призивът: **„Пригответе пътя на ГОСПОДА!“** Йоан Кръстител изпълнява ролята на предвестник при първото идване на Христос (Мат. 3:3), а Илия ще я изпълни при второто Му идване (Мал. 4:5, 6). Подготовката за Неговото идване е морална и духовна, а не топографска. Морган пише:

> Верните сред хората приготвят пътя Му и правят прави пътеките Му, когато Му предоставят безрезервната си вярност и се доверяват единствено на Него.[46]

Планините и хълмовете изобразяват гордите и надменните сред хората, а долините – хората от ниските слоеве. Всяка неравност и грапавина на характера трябва да бъде изгладена. **Славата на ГОСПОДА** (т. е. Самият ГОСПОД) **ще се яви и всяка плът ще я види** (вж. Откр. 1:7).

40:6–8 Господ заповядва на пророка да **„провъзгласи“** на хората колко преходни са те, и колко неизменно е Неговото **слово.** Макар че тези стихове описват преходността на всички хора, може би те се отнасят преди всичко за поробителите на Израил.

Думите **„словото на нашия Бог ще трае до века“** са възприети като мото на много християнски училища, използвани предимно на латински: *Verbum Dei manet in aeternam*. Уилиям Кели пише, че

> колкото повече приближава краят, толкова повече ние се нуждаем от простота, за да се облягаме на Божието Слово. За такива като нас може би има трудности и Словото ни се струва като нещо твърде слабо, на което не можем да се доверим за вечността, но то е истина, по-стабилна от небето и земята.[47]

40:9–11 Вестителката на добрата вест за идването на Месията може би е самата **Сион,** или вестите достигат до Сион чрез

някоя друга вестителка. (**„Ти“** е в женски род.) Ст. 10 и 11 показват строгостта и благостта на Бога – стргост към онези, които отказват да Го признаят, но нежна благост към Неговото **стадо** и **агнетата** Му, които са били разпръснати между езичниците. Тези стихове изобразяват Неговото идване в сила и слава.

2. Утехата на Божиите превъзходства (40:12–31)

40:12 Тук започва един класически пасаж за Божието величие, което ярко контрастира с пълната безполезност на идолите. Йахве е **измерил морските води с шепата Си и измерил небесата с педя** – разстоянието от върха на палеца Му до върха на малкия Му пръст. Той е **побрал в мярка пръстта на земята.**

40:13, 14 Никой никога не е съветвал **Духа ГОСПОДЕН.** Всички Негови дела в сътворението и промисъла Му са извършени без чужда помощ.

40:15–17 За Него **народите са** незначителни **като капка от ведро.** Горите на **Ливан не стигат за гориво** и всичките му животни са недостатъчни за достойно **всеизгаряне** за Него.

40:18–26 Какъв направен от човек **кумир** би могъл дори да наподоби такъв велик **Бог?** Богатият прави своя идол от скъпоценен метал, а бедният – от дърво. Колко смешно! **Не знаят ли** и **не** са **ли чули** за величието на Личността и силата на Йахве? Какъв образ би могъл да улови **величието** на Онзи, който е направил звездите? Когато ги вика да излязат нощем, **нито една не липсва.**

40:27–31 Ако някой от народа на Юда е обезсърчен и се чуди дали Бог още Го е грижа за него, нека осъзнае, че **онези, които чакат ГОСПОДА,** имат увереното, че **силата** им ще **се подновява.** Абсурдно е да си мислят, че Той се грижи за Своя народ по-малко отколкото за звездите, които така непогрешимо води.

3. Утехата на Светия Израилев (гл. 41)

41:1 Бог призовава народите да водят спор с Него – те трябва да **подновят силата си,** т. е. да подготвят най-силните си доводи.

41:2–4 Най-напред Йахве описва как е призовал Кир – **праведния от изток.** Използвано е минало време, за да се подчертае сигурността на онова, което все още предстои. Трябва да отбележим, че някои коментатори смятат, че ст. 2 и 3 говорят за призоваването на Авраам, но военните победи на описаната тук личност далеч надхвърлят постиженията на Авраам. Този човек (персийският цар Кир) притежава ненадминат рекорд от победи. По пътя на непреодолимата му сила съпротивата е **като прах** и окосена трева. Той бързо напредва в места, които са съвсем нови за него. **Кой** е **издигнал** Кир и кой призовава едно поколение да наследи друго? Това е Йахве – **първият; и с последните**, т. е. с последното поколение Той остава същият.

41:5–7 Народите се ужасяват, когато чуват за приближаването на завоевателя. Хората се опитват да се окуражат един друг, че няма нищо страшно. Те набързо си изработват идол, който да ги спаси от изтреблението. Горкият идол трябва да бъде закован на мястото си, **за да не се клати!**

41:8–10 Ст. 8–20 описват личната любов и грижа на Бога за Неговия народ. Въпросът, който Той всъщност задава, е: „Погрижили ли са се някога идолите така нежно за теб?“ Бог е призовал Израил от Ур Халдейски, за да бъде Негов **служител;** в може би един от най-красивите стихове в Исая Той го уверява в Своето присъствие, Своята родствена връзка, Своята помощ и Своята укрепваща сила:

> **Не бой се, защото Аз съм с теб; не се страхувай, защото Аз съм твой Бог.**

Ще те укрепя, да, ще ти помогна, да, ще те подпра с праведната Си десница.

41:11–16 Враговете му ще погинат и ще изчезнат; Бог е неговят Помощник и **Изкупител.** Бог ще използва Израил като Своя **диканя** против народите и Израил **ще се зарадва** само **в ГОСПОДА.**

41:17–20 Господ ще се погрижи за **сиромасите и бедните.** По време на Хилядолетното царство на земята ще има **вода** в изобилие и **пустинята** ще разцъфти от огромно разнообразие от дървета. Това ще бъде урок за всички, че **ГОСПОД** наистина се грижи за Своите Си.

41:21–24 В ст. 21 Бог отново се връща към Своя спор с народите. Той ги предизвиква да изработят идоли, които могат да предскажат **какво ще стане** или поне да разкажат за онова, което вече се е случило. Нека да пророкуват или нека направят нещо **добро** или **зло** – каквото и да е, с което да покажат, че изобщо могат да направят *нещо!* Но те не могат. Те са частица от **нищо** – даже не са и цяло нищо.[48]

41:25–28 В ст. 25 отново се явява Кир, този път като **един от север.** Първоначално той идва от Персия (изток, „от изгрева“, ст. 2), после превзема Мидия **(север)** и продължава завоеванията си оттам. Кир призовава Божието име в смисъл, че признава Бога като Онзи, който го е водил и му е давал сила (Ездра 1:2). Никой идол никога не е могъл да предскаже идването на Кир. Бог предварително разкрива това на Своя народ, но сред идолите той не може да намери и един, който да говори с авторитет. Всички са заблуда, недостойни за доверие.

41:29 Последният стих на гл. 41 ясно разкрива контраста между Бога и безполезните „излени идоли“. Вайн пресъздава стиха максимално близко до оригинала:

> Погледнете ги всички! Суета! Произведенията им са нищо; вятър и пустош са излените им идоли.[49]

4. Утехата на Божия Служител (гл. 42)

42:1–4 Исая използва името **„Служител“** за *Месията,* за целия *народ на Израил,* за *благочестивия остатък* от народа (43:10) и за *Кир*. Обикновено от контекста личи за кого става дума. В ст. 1–4 това ясно е Господ Иисус – подкрепян и избран от Бога и облечен със Светия **Дух. Той ще възвести съд на народите,** няма да бъде демагог популист, **няма** да смаже истинското покаяние, нито **да угаси** искрата на вярата, **няма да отслабне, нито да отпадне, докато установи** Своето праведно царство.

42:5–9 Бог, могъщият Създател, сега се обръща към Месията и разкрива какво възнамерява да направи чрез Този, когото е **призовал в правда.** Бог **няма** да сподели **славата Си** с **друг,** а най-малко с **изваяните идоли.** Предишните му предсказания са се сбъднали и сега Той отново разкрива бъдещето.

42:10–13 Израил призовава най-отдалечените народи на земята да се включат в хвалата на идващия Месия – **силен мъж, воин,** който идва да въздаде възмездие **над враговете Си.** Споменаването на **Кидар** и **скалите** означава, че в тази **нова песен** ще се включат и гласовете на Арабия.

42:14–17 Тук говори Йахве. Времето на Неговото въздържане е отминало; сега Той ще излее яростта Си над враговете Си, ще постъпи милостиво с вярващия остатък на Израил и до крайна степен ще посрами всички идолопоклонници.

42:18–22 В ст. 19 **служителят** вече не е Месията. Това е Израил, **глух** и **сляп** за думите и делата на Йахве. **„Кой е сляп както съвършения?“** може да означава **съвършен** по силата на привилегированото си положение или може да се преведе: „Кой е сляп както онзи, на когото се доверих?“ (НПБДжНД), или: „Кой е толкова сляп като онзи, който е в мир с

Мен?“ (НАСПБ). Израил е влязъл в заветни отношения с Господа, но не е живял достойно за високото си призвание. Господ е издигнал **закона.** Той е бил **почитан** за Него. Но Израил го е презрял и не го е пазил, в резултат на което е бил предаден на разграбване, **плячка** и затвор.

42:23–25 Пророк Исая пита: **„Кой от вас ще даде ухо на това? … Кой предаде Яков на обир и Израил – на грабители? Не ГОСПОД ли, срещу когото съгрешихме?“** Бог е **излял върху** Израил **яростта на гнева Си и силата на битката,** но като че ли никой не е разбрал значението на това наказание и никой **не го** е **взел присърце.**

5. Утехата на възстановяването на Израил (гл. 43, 44)

43:1–7 С нотка на нежна любов Йахве уверява Своите, че **не** бива да **се боят,** защото Онзи, който ги е създал, образувал, изкупил и призовал, **ще бъде** с тях в потоп и в **огън. Светият Израилев** дава **Египет** за техен **откуп** – обещание, което се реализира след завръщането на юдеите от плен. Вайн пише:

> Господ възнаграждава персийския монарх Кир за това, че ги освобождава, като позволява на него и на сина му Камбис да завладеят Египет и съседните царства. Сева е обширна област между Бели и Сини Нил, граничеща с Етиопия. Притежанието на тези земи не е просто подарък, то е цена за откуп (*кофер* или покритие). Цената на народа, за който той е заплатен, е покрита от него.[50]

Понеже Израил е **скъпоценен, почетен** и **възлюбен,** Бог ще **даде хора** в замяна на него – т. е. езичниците във всички посоки ще понесат съд, за да могат Неговите **синове и дъщери** да бъдат възстановени в земята си. Ст. 5–7 описват това възстановяване.

43:8–13 Сега Господ призовава Израил и **всички народи** на съдебно дело. **Нека доведат свидетели** за способността на идолите да предсказват бъдещи събития. В противен случай, нека признаят, че единствено Бог е истинен. **ГОСПОД** призовава израилтяните като Свои **свидетели;**[51] те трябва да свидетелстват, че Той е единственият истински **Бог,** че той е вечен, че **освен** Него **няма спасител** и Избавител, и че Неговите наредби и дела не могат да бъдат осуетени.

43:14–21 ГОСПОД е решен да смаже **Вавилон** заради Израил. Това ще демонстрира, че Той е **ГОСПОД, Светият** на народа Си, неговият **Създател** и **Цар.** Той е Онзи, който го е превел през Червено **море,** като същевременно е изтребил преследващите го египтяни. Но Изходът е нещо незначително в сравнение с това, което Той ще направи сега. Той ще **направи** за **народа Си път в пустинята,** за да се върне от плен. В обновената земя пустите места ще се радват на изобилни водни запаси и създанията на **пустинята** ще бъдат благодарни. Божият **народ** също ще бъде благодарен и ще **хвали** Името Му.

43:22–24 Тези стихове се връщат към времето преди плена на Израил. Народът е изоставил молитвата и се е отегчил от Бога. Въпреки че формално са Му принасяли приноси, сърцата им са били далеч от Него – все едно, че изобщо не са Му принасяли жертви. Те не са претоварили Бога с даровете си – само с беззаконията си!

43:25–28 Въпреки това в Своята благодат Той **изтрива** техните **престъпления** и прощава и забравя **греховете** им. Могат ли да посочат някаква заслуга в себе си, заради която Той да направи това? Не. Цялата им история е един неизменен разказ за грях и провал – от Адам до ден-днешен. Ето защо присъдата Му идва върху тях.

44:1–5 В тези стихове чуваме как Бо-

жието сърце тупти за Неговия народ. Целият им грях не е успял да угаси любовта Му. Той ги нарича **Яков** (измамник), **Израил** (Божи княз) и **Есурун** (праведен). Онзи, **който** ги **е направил,** който ги **е образувал,** и който ги е избрал, **ще** им **помага.** Обещанието за **Духа** се е изпълнило частично на Петдесетница, но окончателното му и цялостно изпълнение ще бъде при Второто пришествие на Христос. Тогава **жадната земя,** в буквален и преносен смисъл, ще се насити с **течащи води. Потомството** на Израил ще процъфтява и те няма да се срамуват да **се наричат с името на Израил, с името на Яков** и с името **на ГОСПОДА.** (Или пък ст. 5 *би могъл* да означава, че *езичниците* ще се отъждествяват с Йахве и с Неговия народ, вж. Пс. 87:4, 5.)

44:6–8 ГОСПОД, Царят на Израил, е уникален – единственият истински Бог. Той предизвиква всеки така наречен бог да предскаже бъдещето, както прави самият Той, особено по отношение на **древния народ,** Израил. Неговият народ **не** бива да **се страхува** от никакво предизвикателство към Неговото превъзходство. Те са Негови **свидетели,** че Той е предсказал **бъдещето** и че е единственият **Бог.** Той Самият **не знае** за някаква друга истинска **канара;** откъде тогава Израил би могъл да знае за такава?

44:9–11 Всички, които правят идоли, са осъдени на срам и разочарование. Идолите са **безполезни** и безсилни.

44:12–17 Ето един **ковач,** който прави идол за богат човек. Той работи усилено, като му придава желаната форма. Но все някога трябва да спре за почивка – има нужда от храна, питие и отдих. Ако майсторът на идола толкова бързо изнемощява, какво да кажем за неодушевения образ, който изработва?

Или пък ето един **дърводелец,** който прави дървен идол за беден човек. Той дялка дървения ствол, докато се появи **човешки образ.** Може би той самият е посадил дървото. Част **от него** използва за гориво да **се топли,** друга част – да си опече храна, а от трета част си прави **бог.** После **пада пред него** и се покланя на делото на собствените си ръце.

44:18–20 Заради отказа им да виждат, Бог е **замазал очите** на идолопоклонниците. Те никога не се замислят, че същото дърво, което е техен господар, също така е и техен слуга, че на част от него се покланят, а друга използват за домакински нужди! Те разчитат на нещо безполезно като **пепел** и се заблуждават в самоизмама, не могат да се **избавят** от своето робство и никога не си признават факта, че богът, който държат в **десницата си,** е **лъжа.**

44:21–23 Израил е призован да **помни,** че Бог е неговият Създател, който никога не го забравя, и че той е Негов **служител.** Той е **изличил облака** на **престъпленията,** които са скрили лицето Му от израилтяните; откупил ги е от робството и ги кани да се **върнат при** Него. Цялото творение е призовано да ликува и да **вика,** защото **ГОСПОД** е **изкупил Яков.**

44:24–27 Бог се представя на верния остатък като **Изкупител,** Йахве **(ГОСПОД),** Създател, Закрилник и Възстановител. Той осуетява предсказанията на халдейските **лъжци и … врачовете** и мъдростта на **мъдреците. Утвърждава** предсказанията на Своите пророци, че **Ерусалим** и **Юда** ще бъдат възстановени, и че Неговият народ ще се завърне от плен по силата на указа на Кир.

44:28 Това пророчество за **Кир** е забележително с това, че го посочва *по име* 150–200 години преди раждането му. Удивително е също и че Бог го нарича **„Моят пастир“.**

Кир отново е посочен като онзи, когото Бог ще използва, за да избави народа Си от Вавилон и да го упълномощи за възстановяването на **храма.** Еврейският историк Йосиф Флавий пише:

Кир научава това (за построяването на храма), като прочита оставената от Исая преди 210 години книга с неговите пророчества… Исая предсказва тези неща 140 години преди храмът да бъде разрушен. След като обаче Кир ги прочита и остава удивен от техния божествен характер, той усеща вътрешния подтик да изпълни написаното.[52]

6. Утехата на Кир, Божия помазаник (гл. 45)

45:1–6 ГОСПОД нарича **Кир** Свой **„помазаник“** (на еврейски същата дума като „месия“), защото персийският монарх е първообраз на Месията, който ще донесе окончателно избавление на народа Си. Йахве обещава да му даде победа над **народите,** предимно Вавилон, да премахне всички препятствия пред неговото настъпление, и да му предаде огромни количества **скрити богатства, пазени в тъмнина.** Като продължава да говори на Кир, **ГОСПОД** се представя като единствения истински **Бог,** който **призовава** Кир **по име,** който го назовава свой **помазаник** и пастир (44:28), и който го подготвя за мисията му. Бог прави всичко това заради Своя народ и за да може целият свят да знае, че само Той е **ГОСПОД.**

45:7 В ст. 7 не се твърди, че Бог създава морално **„зло“,** както твърдят някои, позовавайки се на някои ранни преводи.[53] Делицш посочва, че ранният „християнски“ еретик Маркион, еретиците валентинианци и други гностически секти са злоупотребявали с този текст, като са го използвали, за да докажат, че Богът на Стария Завет е „същество, различно от Бога на Новия“.[54]

Разглеждайки проблема за злото (включително и за бедствията) Делицш продължава: „Несъмнено злото не е пряко дело на Бога, а спонтанен акт на същество, надарено със свобода“.[55]

В настоящия контекст контрастите са между **светлината** и нейната противоположност – **тъмнината;** между **мира** и неговата противоположност – бедствието **(злото).** В Библията често се казва, че Бог **твори** нещо, което Той всъщност позволява да стане. Някои смятат, че **светлината** и **тъмнината** са свързани с два принципа, които персийците практически приемали за два бога, които били в непрестанен конфликт. (Други твърдят, че липсват каквито и да било доказателства, че Кир някога е бил последовател на тази религия.) Когато Кир провежда кампаниите си, ще има **мир** за Израил и бедствие **(зло)** за враговете му, а Бог е Онзи, който надзирава цялата операция.

45:8 Идеалните условия на изобилна **правда** (или справедливост) и **спасение** (или избавление), описани тук, ще се реализират само в малък мащаб в резултат от намесата на Кир в полза на Израил. Тяхното *цялостно* изпълнение ще бъде в Хилядолетното царство.

45:9–11 Горко очаква всеки, който поставя под въпрос правото на Йахве да използва чужденец, за да изкупи Израил. Такъв прилича на **кал,** която обвинява **този, който я оформя,** че **няма ръце** – че е безсилен. Ст. 11 може би трябва да се чете като въпрос: *„Питате* **Ме** какво целя в далечното **бъдеще** за **синовете** Си ли, или **Ми** *заповядвате* за **делото на ръцете Ми?“** С други думи: „Какво право имате вие да Ме питате?“

45:12, 13 Същият, който е **създал човека** и **разпрострял небесата** и **земята,** е **издигнал** Кир да освободи Неговите **пленници** и да **съгради** Неговия **град** Ерусалим. Въпреки че строителството на града всъщност се извършва по-късно по указа на Артаксеркс (Неем. 2:8б), основата на този проект е поставена именно под ръководството на Кир, който позволява на юдеите да се завърнат от Вавилон.

45:14–17 Предишните врагове на Из-

раил един ден ще дойдат пред него с дарове и данъци и ще признаят, че **Богът** на евреите е истинският **Бог,** и че **няма друг.** Това обещание, както и всички други Божии дела, ще накарат спасения остатък да хвали Бога за Неговите неизследими присъди и неведомите Му пътища. Създателите и поклонниците на лъжливи богове **ще се посрамят,** докато **Израил, спасеният от ГОСПОДА,** никога повече **няма да се посрами** след второто идване на Месията.

45:18, 19 Когато **ГОСПОД** е **създавал** света, той не го е направил хаотичен или **пуст** *(тоху,* същата дума, използвана в Бит. 1:2). Той го е **образувал, за да се населява** от хората и Се е разкрил на хората на ясен, разбираем език. Не е творил хаотично, нито им е говорил безсмислено и неразбираемо. Разкрил Се е в истина и **правда** като абсолютен и върховен Бог.

45:20, 21 Той предизвиква езичниците, които мъкнат идолите си и се молят на безсилни богове, да представят доказателства, че техните идоли могат да предсказват бъдещето, както е правил Той. Той единствен може да прави това – и Той е единственият **праведен Бог и Спасител.**

45:22–25 Той кани езичниците да потърсят спасение при Него и заявява, че **всяко коляно ще се преклони пред** Него и **всеки език ще** Го признае (вж. Римл. 14:11; Фил. 2:9–11). Това ще се сбъдне в Хилядолетното царство. Тогава хората ще признаят Господ Иисус за единствен източник на **правда и сила.** Всички Негови врагове ще дойдат пред Него с разкаяние, а **Израил ще се оправдае и ще се хвали** с Него, а не с идоли.

7. Утехата на падането на вавилонските идоли (гл. 46)

46:1, 2 Персийците извозват с каруци **Вил** и **Нево,** идолите на Вавилон. Докато изтощените **животни** се влачат по пътя, идолите се прекатурват. Боговете, които те представят, не могат да спасят товара и **те самите отиват в плен.**

46:3, 4 За разлика от идолите, които трябва да бъдат носени от хора, истинският Бог **ще носи** Своя народ дори и в **старостта** му. Джеймс Стюарт обобщава накратко:

> От Исая насам хората знаят, че една от първостепенните разлики между истинската религия и фалшивата е, че докато втората е мъртво бреме, което трябва да бъде носено от човешката душа, първата е жива сила, която сама носи душата.[56]

46:5–7 Какъв образ би могъл изобщо да изрази абсолютното и изключително Божество? И все пак заблудените хора плащат щедро на **златаря,** за да им направи **бог. Падат по лице** да **му се поклонят, носят го,** и когато го поставят **на мястото му,** той си **стои там,** неспособен да **мръдне.** Нито може да чуе молитва, нито да **избавя.**

46:8–11 Всички, които клонят към идолопоклонство, трябва да се спрат и да размислят, че само истинският Бог е разкрил събитията, преди да се случат, с решимостта да изпълни всички Свои планове. Той ще извика Кир (**хищна птица от изток**) да избави Неговия народ от халдейците.

46:12, 13 Онези, които упорито отказват да приемат доказателствата, сега чуват твърдото намерение на Бога да **даде спасение в Сион.**

8. Утехата на падането на Вавилон (гл. 47)

47:1–4 Град Вавилон е изобразен като красива млада **девица** – царица, която е принудена да слезе от своя **престол.** Тя ще стане слугиня, ще върши долна работа и ще гази реки на път към изгнанието си. Ще бъде съблечена гола и изложена на показ. Бог **ще Си отмъсти и няма да**

пожали никого, защото действа като **Изкупител … Светия Израилев.**

47:5–15 Вавилон ще бъде наказан за четири гряха.

1. Въпреки че Бог действително я е определил да отведе народа Му в плен, Той *не* ѝ е заповядал да бъде жестока и безмилостна. Тя е преиграла ролята си. Сега си мисли: **„Вечно ще бъда господарка“,** но Бог ѝ казва: **„Няма вече да те наричат господарка на царствата.“**
2. Тя е горда и надменна, като си мисли, че нищо не би могло да разруши благоденствието ѝ. **В един ден** тя ще стане бездетна и ще овдовее и всичките ѝ заклинания няма да я предпазят от гибелта ѝ.
3. Мислила си е, че никой не знае какво прави, и никой не може да я накаже. Но ще плати за своето самодоволство и самонадеяност с бедствие.
4. Доверявала се е на заклинатели и **астролози.** Дженингс пише: „Йахве я съветва да повика на помощ всички тези сили, защото ще има огромна нужда от тях.“[57] Божието наказание ще бъде пламтящ пъкъл, а не уютен **огън** в огнището. Онези, които са търгували с нея, ще отминат по своите си дела, неспособни да я **спасят.**

9. Утехата на завръщането на Израил след наказанието му (гл. 48)

48:1, 2 Тук Бог се обръща към **юдовите** пленници във Вавилон. Повечето от тях вероятно са вероотстъпници; само малцина са верни на Йахве. Той негодува, че те се наричат с името на **Израил** („Божи княз“), но не са князе. Потомци са на Юда („хвала“), но не Го хвалят. Изповядват израилевия Бог, но не изповядват греховете си. **Вземат името си от светия град,** но не са свети. **Подпират се на израилевия Бог,** но не са богобоязливи.

48:3–5 Йахве е предсказал тяхната история достатъчно рано и всичко е **настъпило** според предвиденото. Познавайки упорството и твърдоглавието им, Бог го е **обявил,** за да не могат да отдадат случилото се на действието на идолите си.

48:6–8 Сега Той ще им предскаже нещо **ново** – завръщането от плен по силата на указа на Кир. Той ще направи това, за да не могат те да кажат: **„Ето, знаех** за това **отдавна.“**

48:9–11 Той ще сложи край на плена на Юда, но не заради техни заслуги, а **заради Себе Си.** Той ги е **очистил, но не като сребро** в буквален огън, а в **пещта на скръбта** (Вавилонския плен). Сега Той ще ги върне заради **Името Си – Име,** което те са **осквернили.** Бог няма да раздели **славата** за това възстановяване с техните идоли.

48:12–16 Представяйки Себе си като вечния, абсолютен Бог **(първият** и **последният),** Създателя и Крепителя на вселената, Режисьора на историята, Той провъзгласява, че ще издигне един, когото обича (Кир), да разгроми вавилонците и да избави народа на Израил. Забележете, че в ст. 16 се срещат и трите Лица на Троицата – **Господ БОГ и Неговия Дух,** и Мен **(„ме“,** т. е. Христос). Тук почти незабележимо престава да се говори за Кир и темата се измества към неговия Първообраз, Господ Иисус, който ще събере народа от разпръсването му по целия свят при Своето второ идване.

48:17–19 ГОСПОД отново се обръща към народа на **Израил** като техен **Изкупител,** техен **Бог,** техен Учител и Водач. Ако са Му били покорни, те са щели да се радват на **мир, правда,** плодородие и ненарушено общуване с Него.

48:20–22 Той призовава благочестивия остатък да **излезе от Вавилон** и с радост да **извести,** че Господ е техен изкупител (вж. Откр. 18:4). Ст. 21 се е изпълнил при Изхода от Египет. След като Йахве е направил това веднъж, може да го направи и отново. **Безбожните** израилтяни, които отказват да се подчинят

на Господа, като излязат от Вавилон и от всичко, на което той е символ, никога не могат да намерят **мир.**

Б. Месията и Неговото отхвърляне от Израил (гл. 49–57)

1. Месията като Служител (гл. 49)

В раздела от гл. 49–53 Бог изобличава Своя народ за това, че отхвърля Месията. Това е книгата на Страдащия Служител на Йахве.

49:1–6 В ст. 1–3 изглежда, че **служителят** на Йахве е Израил, но само Господ Иисус напълно отговаря на описанието в този текст. В трети стих **Израил** е споменат по име, но това е Христос, истинския „Божи Княз“, а не народът. От ст. 5 и 6 личи, че Служителят и Израил са различни личности. В тези стихове се сливат двете завръщания на Израил, едното по указа на Кир, а след това бъдещото възстановяване, когато Месията утвърди Своето царство.

Служителят призовава народите по света да **внимават** на Него, като разказва за Своето раждане, за **името,** което е получил преди раждането Си (Мат. 1:21), разкрива Своето настойчиво, авторитетно послание и как Бог Го е направил Свой Служител, Божи Княз **(Израил), в когото** Йахве **ще се прослави.** По-нататък Той описва сърдечната скръб, която е преживял заради Своето отхвърляне от страна на Израил (вж. Мат. 11:16–24), но после и радостта Си, че Бог ще Му даде **награда** (ср. ст. 4 и Мат. 11:25, 26).

Бог Го е призовал не само да извърши духовното новорождение на Израил, но също и да донесе спасение **на народите.** Стих 6б е цитиран в Деяния 13:47, като се казва, че в него става дума за Христос.

49:7 При Своето първо идване **ГОСПОД** е бил дълбоко презиран и ненавиждан от **народа на Израил,** по-ниско в социално отношение от езическите **царе.** Но по при второто Му идване земните монарси ще Му отдадат почит. Изразът **„Слугата на владетелите“** се е отнасял и за Израил – спомнете си за Йосиф, Мардохей, Ездра, Неемия и Даниил.

49:8–13 Бог отговаря на молитвата на Христос, като Го възкресява от мъртвите, а после Му възлага мисията да доведе Израил обратно в земята му. Служителят на Йахве ще призове **народа** да се завърне в земята и ще им осигури идеални условия за пътуване. Те ще дойдат **от** целия свят – дори от **Синим** (вероятно Китай). За света ще бъде радостен ден да гледа как Израил се радва на тази утеха и милост.

49:14–16 Междувременно градът **Сион** има чувството, че неговият **Господ** го **е забравил.** Отговорът на Йахве е, че дори една майка да може **да забрави кърмачето си,** но Той никога **няма да забрави** Своя град. Сион е **врязан на дланите** Му и **стените** му **са винаги** в ума Му. Ние инстинктивно сравняваме споменаването на **дланите** на Йахве с раните на любовта, които Христос е понесъл за нас. Един велик английски поет изразява това по прекрасен начин:

> Моето име, на дланите Му начертано,
> не може вечността да изличи.
> Там отпечатано, стои в сърцето Му
> и с белезите на благодатта блести.
>
> *Огъстъс Топлейди*

49:17, 18 Израилевите синове бързат към Сион, докато запустителите се оттеглят. Множествата, стичащи се отвсякъде към града, приличат на бижута на **невяста.**

49:19–21 Разорените и запустелите места на Израил ще преживеят демографски бум. Сионската дъщеря ще се чуди откъде са дошли толкова много евреи – тя е толкова дълго е била вдовица!

49:22, 23 По сигнал от **Господ** Бог народите ще организират масово превозва-

не по въздуха на изгнаниците обратно в земята им. Езическите монарси ще служат на Божия народ и Израил ще осъзнае, че все пак наистина си е струвало да чака Господа.

49:24–26 Ако **пленниците** във Вавилон имат някакви колебания относно възможността да бъдат освободени от **мощния** тиранин, нека знаят, че Йахве **ще се съди с** противниците им и **ще спаси синовете** им. Когато угнетителите им пожънат онова, което са посели, светът ще познае, че Господ е **Спасителят** на Израил и техният **Изкупител, Силният Яковов.**

2. Месията като верен Ученик (гл. 50)

50:1–3 В сърдечен разговор с Израил Йахве му напомня, че се е развел с него не заради някаква Своя маловажна прищявка (но все пак се е развел с народа, Ер. 3:8), нито пък го е предал на халдейците заради някакъв дълг към този езически народ. Причината са били собствените **беззакония** и **престъпления** на Израил. Никой от народа не Го е посрещнал и никой не е откликнал на зова Му. Мислят си, че е неспособен **да** ги **избави** ли? Нима не е пресушил Червено **море** и река Йордан? Нима не е **облякъл небесата** в жалеене?

50:4–9 Тук говори Месията. Народът, който презрително е отхвърлил Йахве в Стария Завет, отхвърля и Иисус в Новия Завет. Той идва като Верен Ученик, учен от Бога да говори правилните **думи. Всяка сутрин ухото** Му е било **отворено** за напътствия от Неговия Отец за съответния ден. Той се наслаждава да върши волята на Бога, дори и ако това означава да отиде на кръста. **Не се обръща назад,** а с готовност предава Себе Си на страдание и срам. С пълна увереност, че **Бог** ще го оправдае, Той **прави лицето Си като кремък** в решимостта да отиде в Ерусалим. И, разбира се, бива оправдан чрез Своето възкресение. Сега Той предизвиква противника Си, Сатана, да Го **осъди.** (Ние също можем да отправим същото предизвикателство, Римл. 8:31–39.) Всички Негови врагове **ще се разпаднат като** проядена от **молец дреха.**

50:10 Последните два стиха описват две групи хора. Първите са онези, които живеят в зависимост от **ГОСПОДА.** Те признават своята нужда от ръководство. Божият съвет към тях е да **се уповават на Името на ГОСПОДА и** да **се облягат на своя Бог.** Тогава ще бъдат залети със светлина.

50:11 Втората група са онези, които се опитват сами да си бъдат водачи и не чувстват нужда от божествено ръководство. Те могат да **ходят в пламъка на** собствените си **главни,** но Господ ще се погрижи те да **легнат в място на скръб.**

3. Месията като праведен Владетел (51:1–52:12)

51:1–3 Всички в Израил, които търсят избавление, трябва да си спомнят Божията грижа за тях от времето, откакто Той ги е **отсякъл от канарата** (Месопотамия). Споменът за милостивото действие на Бога спрямо **Авраам** и **Сара,** и за това, как Той им е дал неизброимо потомство, би трябвало да ги насърчи. Те могат да се ободрят и в обещанието Му да **утеши Сион.** Забележете трите призива за **слушане** (ст. 1, 4, 7) и трите призива за събуждане (51:9, 17; 52:1).

51:4–6 Месията ще владее над езическите **народи,** както и над Израил по време на Хилядолетното царство. В края на царството **небесата** и **земята** ще бъдат унищожени и всички невярващи ще погинат, но Божият народ ще има вечна сигурност.

51:7, 8 Господ насърчава остатъка да не се страхува от гнева **на хората** в черните дни на Голямата скръб, защото присъдата на злите хора е подпечатана, а избавлението на Неговия народ – сигурно.

51:9–11 Това подтиква остатъка да призовава **ГОСПОДА** да избави Своя народ, както го е избавил от Египет (**Раав**) и от фараона (**морското чудовище,** неговия символ), като е **пресушил морето,** за **да преминат изкупените.** Споменът за Божията намеса в миналото ги кара да предвидят завръщането на **откупените** пленници **в Сион.** Ф. К. Дженингс прекрасно описва това събитие:

> Главите им са увенчани с радостта и веселието, които досега са преследвали напразно, но най-накрая са получили, докато бурята, през която са преминали, се разсейва като гъст облак и всичките им сълзи и въздишки се изпаряват![58]

51:12–16 Йахве изрича послание на утеха към онези, които се страхуват от тиранина, бил той Навуходоносор в онова време или човекът на греха в бъдещето. Те трябва да се боят от **ГОСПОДА, който е разпрострял небесата и основал земята;** трябва да изоставят страха си от смъртния **човек. Вързаният скоро ще бъде развързан и няма да умре в рова и няма да му липсва хлябът му.** Тези пленници тогава са били **развързани** от Кир и ще бъдат **развързани** от Месията при Неговото явяване в слава. Йахве ще се погрижи това да се сбъдне; Онзи, който е безкрайно извисен, е и безкрайно близък и **покрива** Своя народ **със сянката на ръката Си.** Той **слага словата Си в устата** на Своите, за да бъдат Негови мисионери в света. Ст. 16 може да се отнесе и към Господ Иисус. Отец **слага словата Си в устата** на Месията, защитава Го и Му предоставя всичко необходимо, **за да устрои** новите **небеса и да основе** новата **земя** на хилядолетния период **и да каже на Сион: Ти си Мой народ.**

51:17–20 „Събуди се, събуди се!“ – зове Той **ерусалимската** дъщеря след тъмната нощ на нейното страдание, в която никой от нейните **синове** не е могъл **да я води,** когато е била опустошена от глад и меч, когато мъжете ѝ са лежали **като** примираща **антилопа,** хваната **в мрежа.**

51:21–23 Той ще **вземе чашата на яростта Си,** от която Ерусалим е залитал, и ще я даде на враговете му, които са прекрачили определените им от Бога граници, като са били жестоки и безмилостни.

52:1, 2 Сион отново е призован да **се събуди** от съня на своето пленничество и да **облече великолепните си дрехи.** Той вече никога няма да бъде превзет от езичниците. Това, разбира се, се отнася за установяването на царството на Христос; едва тогава то ще се изпълни.

52:3–6 Израил не е бил **продаден** в робство за парична печалба; по същия начин той **ще бъде изкупен без пари. Отначало** израилтяните **слизат в Египет** като гости; но впоследствие биват заробени. По-късно **асирийците ги потискат без причина,** но пак не за пари. **Сега** отново потисниците тормозят Божия народ, без да плащат на Господа. Поробителите се веселят, а Божието **Име се хули.** Но Той ще изяви силата Си в защита на народа Си и те ще разберат, че Той е всичко, което е обещал да бъде.

52:7–10 Следващите стихове описват завръщането на евреите от разпръсването им по света. Пред изгнаниците, връщащи се по **планините** към **Сион,** вървят вестители, които провъзгласяват **благата вест** за царуването на Месията. **Стражите** по стените на **Ерусалим** запяват от радост, когато **виждат как ГОСПОД се връща** начело на множеството. И самият **Ерусалим** е призован да празнува могъщото избавление на Господа.

52:11, 12 Господ настойчиво призовава изгнаниците да оставят зад себе си нечистотата на земята на пленничеството, докато **носят** обратно към Ерусалим храмовите **съдове.** Те няма да си тръгнат

в паника или страх; **Израилевият Бог** ще бъде тяхна защита както отпред, така и **отзад.**

4. Месията като изкупителна жертва за греховете (52:13–53:12)

Заключителните стихове на гл. 52 всъщност принадлежат към гл. 53. Те проследяват историята на Служителя на Йахве от Неговия земен живот до кръста, а след това и да славното Му завръщане. Адолф Сафир, сам еврейски християнин, възторжено говори за това най-велико от всички пророчества за кръста:

> Благословена, скъпоценна глава! Колко много хора от древния народ на Божия завет са били доведени от теб до подножието на Христовия кръст! – същия кръст, над който е висял надписът: „Иисус Христос, Юдейският Цар!" И какъв ли ще бъде славният коментар, който ще получиш, когато в последните дни вярващият и покаял се Израил възкликне, гледайки на Онзи, когото прободоха: „А Той всъщност понесе печалта ни и със скърбите ни се натовари. А ние Го счетохме за наказан, поразен от Бога и унижен!"[59]

52:13 Слугата на Йахве е постъпвал благоразумно през времето на Своето земно служение. Той бива **извисен** във Възкресението, **издигнат** във Възнесението и **възвеличен твърде много** в слава при Божията десница.

52:14 При първото Му идване **мнозина** са **ужасени от дълбочините** на Неговото страдание. Лицето и тялото Му са били **толкова обезобразени,** че е бил неузнаваем като **човек.**

52:15 Но когато **Той** дойде отново, хората ще бъдат **удивени** от великолепието на славата Му. Езическите **царе** ще изгубят ума и дума, когато видят нечуванияМу блясък. Тогава те ще разберат, че скромният Човек от Голгота е Царят на царете и Господ на господарите:

> Дори и Твоят Бог ли тогава те напусна,
> от Твойта горка скръб
> отвърна Своето лице?
> В лицето нявга грозно, обезобразено
> днес цялата Му вечна слава се чете.
>
> *мис К. Томпсън*

53:1 Покаялият се израилев остатък си спомня, че когато се е разнесло **известието** за първото идване на Месията, са **повярвали** само малцина. И впоследствие спасителната сила на **ГОСПОДА** също не **се е открила** на мнозина.

53:2 Господ Иисус израства пред възхитения поглед на Йахве като нежно растение, екзотична **издънка** в този греховен свят. Той е **като корен от суха земя. Сухата земя** е Израил – твърде необещаваща почва. Народът на Израил не може да види в Него никакво **великолепие,** нищо привлекателно във вида Му. Ф. Б. Майер описва тайнството на Неговото смирение:

> Издънката – израстъкът, който болезнено си пробива път през кората на спечената земя, липсата на естествена привлекателност. Тази образност очаква и получава цялостното си тълкувание от Новия Завет, от неговия разказ за Христос и Неговото селско потекло, за раждането Му в яслите и скромното Му обществено положение – избраните Му ученици са рибари, бедността е Негов постоянен жребий, искрените Му последователи са обикновени хора, крадци и престъпници са разпънати от двете страни на кръста Му, Неговата Църква се състои от скромните и бедните. Това е истинско унижение, макар от висините, от които идва Той, разликите в човешките съдби да са едва различими.[60]

53:3 Презрян и отхвърлен, Той е **човек на скърби,** който знае какво е **печал.** За хората Той е неприятен; дори Израил не Го оценява.

Човек на скърби – чудно име
за Сина Божи – Той дойде
изгубените грешни да изкупи.
Какъв Спасител! Алилуя!

Понесе позор, подигравки,
вместо мен там прокълнат вися.
И подпечата свободата ми с кръвта Си.
Какъв Спасител! Алилуя!

Филип П. Блис

53:4–6 Сега остатъкът разбира и признава истината за Него. Те изповядват: „Той **понесе** *нашите* **скърби, натовари се** с *нашите* мъки, но въпреки това, когато Го видяхме на кръста, ние помислихме, че е **наказан от Бога** за *Своите* грехове. Но не! Това беше за **нашите** престъпления, за *нашите* **беззакония,** и за да имаме *ние* **мир,** за да бъдем ние **изцелени.** Истината е, че *ние* се бяхме залутали **в своя собствен път** и ходехме по своята си воля, а Йахве стовари **беззаконието на всички ни** върху Него, безгрешния Заместник.“

До времето, когато остатъкът ще Го признае, ние, християните, можем да изповядваме:

Той бе ранен за наште престъпления
и наште грехове понесе на дървото.
Дари ни мир вместо срам и вина,
вместо окови даде свободата.
И с неговите рани, и с Неговите рани,
и с Неговите рани душата ни се изцели.

Той към престъпниците беше причислен,
а ние сметнахме, че изоставен е от Бога.
Като невинна жертва Той умря,
за да се удовлетвори законът.
И целият ни грях, и целият ни грях,
и целият ни грях възложен бе на Него.

Ний сами се отклонихме,
изгубихме се всички
далеч от къщи,
от Добрия Пастир на овцете.
Но той ни потърси и сам ни намери
по страховити урви,
в пустош без пътеки.
И ни доведе у дома, и ни доведе у дома,
и ни доведе безопасно у дома при Бога.

Томас О. Чизхолм

Нашият Господ Иисус понася всичките пет вида рани, познати на медицината: *контузия* – от ударите с тояга; *разкъсване* – от бичуването; *прободни рани* – от трънения венец; *перфорация* – от гвоздеите; *порезна рана* – от копието.

53:7, 8 Като овца, която мълчи и **не издава глас пред стригачите си,** Той изтърпява кръста. Той бива **грабнат от утеснение и съд,** бива лишен от справедлив процес. Изглеждало е невъзможно да има някакво потомство, защото е бил **отсечен отсред земята на живите,** заклан за греховете на народа.

53:9 Бебожните планират да Го погребат с престъпниците, но Бог надделява и той е положен **при богатия в смъртта Си** – в новия гроб на Йосиф от Ариматея. Хората са замисляли за Него позорно погребение, въпреки че **не е извършил зло** и не е изговорил лъжа.

53:10, 11а Но ГОСПОД намира за уместно **Той да бъде съкрушен** и **Го оставя да страда.** След като **душата** Му бъде направена **жертва за вина,** Той **ще види потомството** Си – това са всички, които вярват в Него – **ще продължи дните Си,** като живее по силата на един неунищожим живот. В Него ще се изпълнят всички Божии цели. Той **ще се насити** изобилно при вида на множеството на изкупените чрез Неговата кръв.

53:11б „Праведният Ми Слуга ще оправдае мнозина чрез познаването Му…“ Това би могло да означава, че Неговото **познаване** на волята на Отца Го е отвело на кръста, и че чрез Неговата смърт и възкресение вярващите могат да бъдат считени за праведни. Също така би могло да означава **„чрез познаването**

Му от тях", т. е. че хората могат да се оправдаят само ако Го познават (Йоан 17:3). Което и от двете значения да приемем, оправдаването на **„мнозина"** е възможно само заради това, че Той е понесъл техните **беззакония.**

Последният куплет на песента на Томас Чизхолм възпява това велико дело:

> Кой Неговото поколение ще изброи?
> И кой победите на кръста Му
> ще възгласи?
> Милиони мъртъвци сега живеят
> и хиляди във Неговите стъпки ходят.
> О, Господ – Победител,
> о, Господ – Победител,
> о, Господ – Победител
> и наш очакван Цар!

53:12 Друг резултат от Неговото завършено дело е, че Йахве ще **Му определи за дял великите** – светиите, чието величие е единствено в тяхната връзка с Него. **И със силните ще дели плячка;** тук **силните** отново са онези вярващи, които са слаби сами по себе си, но са силни в Господа.

Посочени са четири причини за Неговата славна победа: Той (1) **предаде Себе Си на смърт;** (2) **към престъпници беше причислен** – това са двамата разбойници, разпънати до Него; (3) **понесе греха на мнозина;** (4) **ходатайства за престъпниците.** Дейвид Барън коментира:

> Глаголът ... *йафгиа* („ходатайства") е в несвършен вид, или неопределено бъдеще време, и изразява действие, което е започнало, но все още не е завършено. Неговото най-поразително изпълнение, както отбелязва Делицш, е молитвата на разпънатия Спасител: „Отче, прости им, защото не знаят какво правят." Но това застъпническо дело, започнато на кръста, Той продължава да върши и днес до десницата на Отца, където е сега като Княз и Спасител, за да даде на Израил покаяние и прощение на греховете.[61]

Муди коментира парадоксите на този велик пасаж като цяло:

> Презрян, и въпреки това приет и обожаван. Беден, но все пак богат. Умира, но за да живее. Равините казват, че тази глава може да бъде изпълнена само от двоен Месия.[62]

5. Месията като Изкупител и Възстановител (гл. 54)

54:1–3 Не е случайност, че гл. 54 започва с думите: **„Радвай се!"** Непосредствено след гл. 53, която разказва за смъртта, погребението, възкресението и възнесението на Христос, нищо друго не би било по-подходящо.

Първият стих описва контраста между **безплодния** и **пуст** пленен Израил и възстановената и изкупена нация, плодовита и ликуваща. В Галат. 4:21–31 Павел прилага този стих към небесния Ерусалим в противовес на земния град. Границите на страната ще бъдат разширени значително вследствие на демографския бум, Израил ще бъде водач на **народите** и Божият народ ще насели **градовете,** които преди са били изоставени.

54:4–8 Целият срам, свързан с робството в Египет **(младостта)** и плена във Вавилон **(вдовството),** ще бъде забравен, защото Йахве ще възстанови връзката Си с народа. Изгнанието е било израз на Неговия моментен **гняв;** възстановяването ще демонстрира огромното Му състрадание и **вечната** Му **благост.**

54:9, 10 Също както е направил завет с **Ной,** така сега Бог обещава, че след като Израил влезе в Хилядолетното царство, той никога вече няма да изпита Неговото изобличение или Неговия гняв.

54:11, 12 Въпреки че Ерусалим е бил угнетен и **блъскан от буря,** Бог ще го

възстанови и ще го украси. **Камъните** му ще бъдат поставени върху **бисери,** а **основите** му – покрити със **сапфири. Кулите, портите, оградата** му ще бъдат **скъпоценни камъни** – образни изрази, внушаващи невероятна красота. Дийн Алфърд изобразява бъдещето на Ерусалим със следния стих:

Далеч зад хоризонта
градски кули се издигат –
наший Бог там обитава.
За нас е този чуден дом!
Улиците от яспис блестят,
портите му в злато светят,
живата река тече
и неземна радост носи.

54:13–15 Всички ще бъдат научени от Бога и ще живеят в благоденствие. Навсякъде ще цари **правда. Ужасът** от нападения, изгнание, **насилие** ще изчезне. Всеки, който причинява неприятности на Израил, ще бъде съден и наказан.

54:16, 17 Бог, който е създал майстора на оръжия (**ковача**) и завоевателя (**разорителя**), има и власт над Своите създания. Той е постановил **нито едно оръжие, направено против** Израил, да не **успее,** а самият Израил да **осъди всеки** обвинител. Тази свобода от осъждане и сигурна победа са **наследството на слугите на ГОСПОДА.** Така Бог ще защитава Израил в златния век на мир и благоденствие.

6. Месията като Благовестител за целия свят (55:1–56:8)

55:1 Божият Дух отправя благовестителска покана към Израил да се завърне и същевременно кани **всички** навсякъде на угощението на евангелието. Всичко необходимо за участието е осъзнаването на нуждата – жажда. Благословенията са **водите** на Светия Дух, **виното** на радостта и **млякото** на доброто Божие Слово. Те са безплатен дар на благодат, **без пари и без цена.**

55:2–5 В отчуждението си от Бога Израил е прахосвал своята енергия и средства. Истинско удовлетворение и трайно удоволствие могат да се намерят само в Господа. Ако Израил се завърне при Него, той ще получи всички **верни милости, обещани на Давид** във **вечния завет** (вж. Псалм 89:3, 4, 28, 29). Тези благословения се изпълняват в Господ Иисус и Неговото славно царуване. Езическите **народи** също ще споделят облагите на царството и между Израил и народите ще царят приятелски отношения.

55:6, 7 Пътят на благословението е в търсенето на **ГОСПОДА** и в изоставянето **на греха.** Онези, които **се обърнат към ГОСПОДА,** ще Го намерят пълен с милост и прошка.

55:8, 9 Хората не бива да съдят за Йахве според своите собствени **помисли** и **пътища.** Той мисли и постъпва по начини, които са далеч отвъд всичко, което човек би могъл да си представи. Това е изразено най-ясно в евангелския спасителен план, който е изцяло дело на Божията благодат, и не оставя място за слава въз основа на собствени усилия. Уилиям Каупър изразява това в своя елегантен стил в стихотворението си „Истина“:

О, колко сложни са човешките
творения –
сравнени с небесния безхитростен и
ясен план.
Той няма с твоите заслуги да те мами –
без пищна, зрелищна украса
той е изкован.
Във него няма показност, ни слабост,
той извисява се като небесната дъга,
величествен във свойта простота.
Над портата изписан, отдалеч светлей
заветен надпис като водеща звезда.
Четат се в свойта ведра светлина,
утеха-думи към човешката душа:
ПОВЯРВАЙ И ЖИВЕЙ!

55:10, 11 Божието **слово** е така непреодолимо и действено като **дъжда** и **снега.** И всички армии на света не могат да спрат дъжда и снега и те изпълняват възложените им задачи. Така и Божието Слово никога не се проваля в изпълнението на своите цели:

> **Така ще бъде словото Ми, което излиза от устата Ми – няма да се върне празно при Мен, а ще извърши волята Ми и ще благоуспее в онова, за което го изпращам.**

55:12, 13 Онези, които търсят Господа, ще напуснат земята на изгнанието **с радост** и ще се върнат у дома **с мир.** Цялата природа ще ликува за тяхното освобождение. Земята ще се наслаждава на освобождението от проклятието и на плодородие. **Вместо трън** и **драка ще израстат елха** и **мирта.** Всички тези благословения на Хилядолетното царство ще донесат слава на **ГОСПОДА** и **ще бъдат за вечно знамение** – вечен спомен за Неговата благодат и благост.

56:1–8 В светлината на наближаващото Божие избавление езичниците са призовани да упражняват **правосъдие и правда** и да пазят **съботата.** Нито **чужденецът,** нито **скопецът** не бива да се страхуват, че ще бъдат лишени от което и да било благословение на Христовото царство. Всъщност онези, които се подчиняват на Словото на Господа, ще имат привилегировано положение. Тогава храмът ще бъде **молитвен дом за всичките народи,** а не само за Израил. Към Своето стадо, израилевия дом, Бог ще прибави и езичниците.

7. Месията като Съдия над безбожните (56:9–57:21)

56:9–12 Ст. 9 се връща към дните на бунта на Израил. Народите (**животни**) са призовани да накажат народа, чиито стражи не виждат опасността. Те са като **неми кучета, които не лаят** и не предупреждават хората. Те са като сънуващи, любители на **дрямката.** Те са користолюбиви, егоистични, **лакоми овчари.** Канят приятелите си да **пият** и да гуляят, като им казват: **„Утрешният ден ще бъде като този, и още многоповелик.“**

57:1, 2 Първите два стиха на гл. 57 са свързани със ст. 9–12 от предходната глава. Когато владеят грях и потисничество, **праведните** биват пометени от преследването. От човешка гледна точка **никой** не го е грижа за това. Но Бог внимава – Той избавя благочестивите от **злото** и ги въвежда в **мир** и **почивка.**

57:3–6 Дори в изгнание някои от народа продължават със своите идолопоклоннически практики. В този смисъл те са **потомство** на своите неверни родители, **прелюбодееца и блудницата.** Понеже **се подиграват** на Господа, те са **синове на престъпление** и **лъжа.** Те се разпалват в похот в поклонение пред дървета, принасят **децата** си в жертва на Ваал и Молох **в деретата.**

57:7–10 По капищата в **планините** те продължават да поддържат прелюбодейната си връзка с идолите. Вместо да записват Божия закон на **стълбовете** на **вратите** си (Втор. 6:9; 11:20), те закачат символи на идоли **зад вратите** и участват в сексуални оргии. Принасят дарове и приноси **на царя** и изпращат **посланици** в **Шеол,** за да търсят нови гнусотии. Дори когато се изморят от разврата си, те не се отказват, а сякаш намират нови сили и продължават с още мерзости.

57:11–13 Без страх от Йахве те лъжат и изобщо не се замислят за Него. Понеже Той **мълчи,** те губят уважението си към Него. Но Той ще изложи на показ тяхната себеправедност и грях, и **идолите** им няма да им помогнат. Боговете им ще им изневерят напълно, а онези, **които се уповават** на Господа, ще получат благословение.

57:14–19 На верните в изгнание Бог обещава, че за тяхното завръщане ще

бъде построен път и всяка пречка ще бъде отмахната. Защото Бог, **който обитава вечността,** също така обитава и в **смиреното** и **съкрушено** сърце. Той **няма да се съди вечно с душите, които** е **направил,** защото тогава те биха загинали от гнева Му. Бог действително е изпратил Своя гняв против алчните и **отстъпниците** от Своя народ, но гневът Му има своите граници. Той **ще върне** онези, които изоставят идолопоклонството и ще ги доведе да Му принесат **плода на устните** си.

57:20, 21 Чудесното сравнение, в което Исая описва **безбожните като развълнувано море,** е преведено превъзходно в следния стих:

> А безбожните – те са като бурно
> море –
> бушува, вълнува се, няма покой,
> но вълните му, вдигащи тиня и кал
> свършват в мръсен, разпенен прибой.[63]

Праведните ще се радват на мир, **но няма мир за безбожните.**

В. Грехът, съдът, покаянието и възстановяването на Израил (гл. 58–66)

Последните девет глави от книгата на Исая описват окончателния край както на верните, така и на отстъпниците. Алфред Мартин обобщава:

> Заключителната част на книгата описва славния завършек, който Бог е приготвил и пази за Израил, народа на Неговия Служител, и Божия канал за благословение на света. В тази част наблюдаваме ярък контраст между бунтовните и верните – контраст, който никога не липсва напълно в която и да е по-обширна част от Божието Слово.[64]

1. Насладата на истинската духовност (гл. 58)

58:1–5 Пророкът трябва гръмко да провъзгласи **отстъплението** на Юда. Израилтяните изглежда се наслаждават да извършват предписаните обреди **всеки ден** и да се държат като истински покорен **народ.** Всъщност обаче те обвиняват **Бога,** че е безразличен към техните пости и ритуали на смирение. А Бог ги обвинява, че угаждат на себе си, че се облагодетелстват за сметка на работниците си, и че се бият с **юмруци** по време на поста си. Техният пост не е такъв пост, на който Бог би обърнал внимание. Истинският пост не е въпрос на физическо въздържание или външна демонстрация на жалеене.[65]

58:6–8 Бог желае **постът** да бъде съпроводен от счупване на оковите на **безбожието,** вдигане на **ярема** на потисничеството, нахранване на **гладния,** предоставяне на подслон на **сиромаха,** обличане на **голия** и оказване на помощ на нуждаещия се ближен. Онези, които така практикуват социална справедливост, получават обещание за ръководство, здраве и закрила. **„Правдата ти“** може да означава гореспоменатите милостиви дела или пък Божията правда, която се вменява на онези, които вярват. Перифразата на ст. 5–8 в Шотландския псалтир гласи:

> Нежно ти съчувствай на страдалеца
> потиснат,
> специално погрижи се
> за бездомния бедняк.
> Нахрани сираци гладни
> и без те да ти искат,
> на морен странник у дома си
> постели креват.
> Дай на измръзналия в хапещ студ
> и топлина, и дреха,
> блажен бъди да носиш
> на оскърбения утеха.
> Тогаз кат светло утро в мир и радост
> ще са твойте дни,
> и Божията слава всички твои пътища
> ще озари.

58:9–12 Благочестивият получава уверението, че когато Го призове, **ГОСПОД ще отговаря: „Ето Ме.“** Ако премахне потисничеството, спре **соченето с пръст** в знак на обвинение или подигравка, прекрати клеветата и злословието, ако облекчава човешката нужда, както физическа, така и духовна, тогава Бог обещава, че нощта му ще се превърне в ден. Той ще се наслаждава на водителство, изобилие от блага, здраве и сила, красота и плодовитост, както и национално възстановяване. „Синовете ти ще издигнат наново отдавна запустелите развалини на градовете ти, и ти ще станеш известен като „народа, който издига наново стените и градовете си“ (ст. 12, ЖБ).

58:13, 14 Ако Божият народ почита **съботата,**[66] като се въздържа от работа, ако възприема като **наслада** почитта към **светия ден на ГОСПОДА,** тогава той ще се наслаждава в Онзи, който е дал този ден, а Бог ще му даде ръководна позиция на земята и **наследството,** което е обещал на **Яков.** Нищо не може да попречи на това, защото **устата на ГОСПОДА** го е **изговорила.**

2. Беззаконията на Израил (гл. 59)

59:1–8 Грехът на Израил е онова, което пречи на Бога да го избави; вината не може да бъде прехвърлена на Йахве. **Ръцете им, пръстите им, устните им** и **езиците им** вършат убийства и лъжат. Изкривяването на **правдата** и нечестието са масово разпространени. Хората **зачеват зло и раждат** престъпление. Делата им са опасни като **яйца на усойница** и безполезни като **паяжина.** Грехът владее всяка област от живота им – делата, стъпките и мислите им. Не ги е грижа за **мира** и **правосъдието,** предпочитат да живеят **изкривено.** Каквото важи за Израил, важи и за цялото човечество (Римл. 3:15–17).

59:9–15а Говорейки от името на вярващия остатък, Исая изповядва греховете им като свои собствени. Той признава тяхната несправедливост, неправда, слепота, липса на живот. Те **реват** от нетърпение и **стенат** от безнадеждност. Няма **правосъдие** и няма избавление. **Престъпленията** им са **се умножили** в Божиите очи и **свидетелстват против** тях. Отрекли са се от Господа и са избягали от Него. Говорили са с езика на **насилието,** бунта и лъжата. **Правосъдието е изтикано назад и правдата стои далеч,** а **истината пада** като жертва **на площада.** На правдата е отказан достъп, **истината** не може да се намери никъде, а благочестивият е нападан.

59:15б–21 Когато **ГОСПОД** поглежда надолу, Той е наскърбен от факта, **че няма правда.** Учудва се, че **няма мъж (посредник** или застъпник), способен да се справи със ситуацията, затова Той се надига и поема нещата в Свои ръце. **Неговата ръка** (сила) **Му носи** победа и **Неговата правда Го подкрепя.** Той надява въоръжението и тръгва срещу враговете Си в **правда, спасение, отмъщение, ревност** и **ярост.** Той въздава на езичниците точно каквото заслужават, така че най-накрая всички народи от изток до запад са принудени да признаят, че Той е Господ, защото Той (Месията) **ще дойде като поток,** изливан от дъха на Йахве. Той ще дойде като **Изкупител** за благочестивия остатък в **Сион.** Тогава Бог ще направи нов **завет** с израилевия дом, както четем и в Еремия 31:31–34; Евреи 8:10–12; 10:16, 17.

3. Бъдещата слава на Сион (гл. 60)

60:1–3 Дошло е времето Сион да **стане** и да **свети,** защото се е явила **славата ГОСПОДНА** – Самият Месия. Това е моментът на Неговото Второ пришествие. Светът все още е в духовна **тъмнина** и в **мрака** на Голямата скръб, но **ГОСПОД** сияе над Израил и чрез Израил и на останалия свят. Представители на езичниците, сред които и **царе,** се тълпят

в Ерусалим, за да изразят почитта си към възродената нация.

60:4–7 Когато Ерусалим **повдига очите си,** той **вижда синовете и дъщерите** си, които се завръщат в земята си. Изобилна радост изпълва **сърцето** му, като гледа как **народите** носят своите дарове и подаръци. Кервани от **камили** от близо и далеч идват, натоварени със **злато и тамян,** и хвалят името на Йахве. В Ерусалим пристигат огромни **стада,** които ще бъдат използвани за жертви в храма, напомнящи за завършеното дело на Месията на Голгота. Обърнете внимание, че в ст. 6 не се говори за смирна. Смирната е свързана със страдание. Изкупителните страдания на Христос са приключили веднъж завинаги! При Неговото Второ идване ще има само **злато** (слава) и **тамян** (благоухание).

60:8, 9 Самолети връщат израилевите **синове** и изгнаници в Израил като ята птици, заедно с големи **кораби,** превозващи натрупаните им богатства.

60:10 Чужденци сформират строителни бригади, а **царете** са слуги на Божия народ. Позициите се сменят. Сега Бог **се смилява** над народа, който е наказал.

60:11–14 Градските **порти** няма нужда да се заключват, защото няма опасности. Точно обратното, важно е да се държат **отворени,** защото **царете** и керваните с **богатство** пристигат **денем и нощем!** Изтребление очаква всеки **народ, който не би служил** на Израил. **Ливан** изпраща най-отбраните си дървета, **за да украсят** района на храма с тях. Потомците на онези езичници, които преди са преследвали Израил, сега признават Ерусалим за **град на ГОСПОДА, Сион на Светия Израилев.**

60:15, 16 По-рано **оставен и намразен,** Сион се превръща в град на **величие,** хранен и поддържан от останалата част на света. Тогава древният народ на Йахве ще познае, че Той е техният **Спасител и Изкупител, Силният Яковов.**

60:17–22 За строителството на града ще се използват най-скъпи материали – **злато** и **сребро, бронз** и **желязо. Надзирател** ще бъде **мирът,** а полиция – **правдата.** Мястото на **опустошението** и **разорението** ще заемат **Спасение** и **Хваление.** Светлината на **слънцето** и **луната** вече няма да бъде нужна в Ерусалим, защото славата на **ГОСПОДА** ще дава всичката необходима **светлина.** Мракът ще избледнее и **жалеенето** на Израил **ще свърши. Земята** ще бъде **притежавана** от **праведен народ,** посаден от Бога за Негова слава. Най-скромните от народа ще бъдат благословени с неизброимо потомство, защото **ГОСПОД** е заповядал това и ще побърза да го извърши.

4. Служенията на Месията (гл. 61)

61:1–4 Знаем, че говорителят тук е Господ Иисус, защото Той цитира ст. 1–2а в синагогата в Назарет (Лука 4:16–21), след което добавя: „Днес се изпълни това писание във вашите уши“ (ст. 21). Той е **помазан** със Светия **Дух** при Своето кръщение и земното Му служение е свързано с прогласяване на благата вест **на бедните,** превързване на **съкрушените,** прогласяване на **освобождение на пленниците** на греха и **отваряне на затвора** (или очите, СИ, РИСПБ, бележка под линия) **на вързаните.** Той завършва цитата с думите **„да прогласяя благоприятната ГОСПОДНА година“,** защото онова, което следва по-нататък, ще се изпълни при Второто Му пришествие. При Своето славно явяване, Той ще провъзгласи **деня** на Божия съд. Тогава ще **утеши наскърбените в Сион,** ще сложи на главата им **венец вместо пепел, масло на радост вместо плач, хваление вместо унил дух.** Неговите избрани хора **ще се нарекат дървета на правда, насадени от** Господа, за да Го прославят. Те ще съградят градовете в Обещаната земя, които са се превърнали в **развалини.**

61:5–9 Чужденци ще служат на изра-

илтяните като земеделски работници и ще ги почитат като **свещеници** и **служители на нашия Бог.** Евреите ще получат **богатството на** езическите **народи,** а укорът, продължил векове, ще бъде заменен от **двойна** порция **слава,** на която Господният народ ще се наслаждава с **вечна радост.** („Ти" и „те" в ст. 7 се отнасят за едни и същи хора – юдеите.) Спомняйки си за несправедливостта, **грабителството** и злините, които Неговите избрани са понесли, Йахве ще ги възнагради и **ще сключи с тях вечен завет,** за да ги признаят **народите** за **благословени от Бога.** Всеобщо прието е, че това е новият завет (Ер. 31:31–34; Евр. 8:8–12).

61:10, 11 Месията повежда възхвалата на Своя изкупен остатък. Той възпява славните **одежди на спасение** и **правда,** с които ги е украсил Бог, и буйния растеж на практическа **правда и хвала** в Израил пред народите по време на Хилядолетното царство. (Говорителят в ст. 10, 11 се приема за Исая, Сион, или самия Месия. Ние предпочитаме последното – същия говорител като в ст. 1–3.)

5. Бъдещото блаженство на Ерусалим (гл. 62)

62:1–5 Господ **няма да** мълчи или да се успокои, докато всички благословения, обещани на Израил, не се реализират. Тогава **народите ще видят** Сион оправдан и Йахве ще даде на града **ново име.** Той ще се възхищава на Сион, както цар се възхищава на **венеца** си. Градът, наречен **„Оставена",** вече ще се нарича **„Благоволението ми е в нея",** а земята, наричана **„Пуста",** ще бъде преименувана на **„Венчана".** Тези имена разкриват нежната привързаност и съпружеско възхищение на Бога към Неговия град и Неговата земя. Жителите на Ерусалим ще бъдат женени за него и Господ **ще се радва на** Сион като **младоженец на невяста.**

62:6–9 Дотогава Йахве е **поставил стражи на стените** на **Ерусалим** и им е заповядал да **не** Му **дават почивка докато … Ерусалим** не стане градът, който властва над света. Продукцията на Израил никога вече няма да бъде отнасяна от **враговете** му. Вече ще ѝ се наслаждават онези, **които** са се **трудили** за нея.

62:10–12 Сега изгнаниците са призовани да минат през портите на Вавилон и да се върнат в Израил по добре изравнените пътища, гордо развявайки **знамето** си. По целия свят се е разнесла вестта, че **спасението** на Израил е дошло в Личността на Месията и Той ще възнагради Своя народ. Те ще носят достойното име „Свят народ", а Ерусалим ще се нарича **„Потърсена, град неизоставен".** Смисълът на този пасаж надхвърля завръщането от Вавилон и се отнася и до окончателното възстановяване на Израил при Второто пришествие на Христос.

6. Денят на отмъщението (63:1–6)

Когато Господ се завърне да установи Своето царство, Той най-напред трябва да изтреби враговете Си. Това унищожение се извършва по различно време и на различни места. Единият етап ще протече в долината Армагедон (Откр. 16:16), друг – в Йосафатовата долина, а трети – в **Едом.** Тук в гл. 63 четем за последния. Месията настъпва **от Восора,** главен град на **Едом,** в славно **облекло, червено** от **кръвта** на враговете на Израил. Когато Го питат защо **облеклото** Му **е червено,** Той използва метафората за **лин,** за да опише как е смазал враговете Си. Настъпил е моментът да изпълни **отмъщението** си над тях и да изкупи народа Си. Понеже сред хората по света не се е намерил избавител, Той е тръгнал Сам и е победил.

7. Молитвата на остатъка (63:7–64:12)

63:7–10 По-нататък пророкът, говорейки от името на остатъка в плен, търси

избавление от тяхното окаяно положение. Най-напред той припомня как Бог се е отнасял с народа в миналото. Йахве не е показал нищо друго освен **благости, голяма добрина** и **милости.** Бог ги е призовал като Свой **народ.** Въпреки че предварително е знаел точно какво ще направят, тук Той е представен, сякаш е смятал за немислимо те някога да Го оставят заради други богове. **И им става Спасител.** Става техен партньор в изпитанията им и особено **във всичките им скърби** в Египет. **Ангелът** (същата дума като *Пратеник)* **на присъствието Му** (Месията) **ги** е **избавил. В любовта Си и в милосърдието Си Той ги** е **изкупил** от Египет и се е грижил за тях по време на всичките им скитания през пустинята. Но те са се разбунтували и са се отвърнали на любовта Му, и затова Той се е превърнал в техен Противник.

63:11–13 Но споменът **за древните дни,** за **Мойсей** и неговото поколение, ще предизвика въпросите: **„Къде е Онзи, който изведе** Израил **от** Червено **море с** Мойсей и Аарон и другите **пастири? Къде е Онзи, който положи Светия Си Дух** в Мойсей, после раздели морето на две, така че **Мойсей** ги преведе през него, и така донесе **вечна** почит на **името** Си? Къде е Йахве, който ги преведе през морето и направи пътя равен като гладка пустиня, където **кон** никога не може да **се препъне?“**

63:14 Както животно слиза в долината да намери почивка и освежаване, **така** и Бог е **водил народа Си** в земя на почивка и с това **си** е спечелил **славно име** за Себе Си. Забележете в тези стихове Троицата – Господ Йахве (ст. 7), Ангелът на Йахве (ст. 9), **Духът ГОСПОДЕН** (ст. 10, 11, 14).

63:15, 16 Припомнянето на миналите Божии милости кара пророка да погледне напред към Вавилонския плен и да се застъпи за изгнаниците. Изглежда така, сякаш Бог задържа от остатъка Своята **ревност, мощните** Си **дела** и **милостите** Си. Исая изтъква, че Бог все още е техен **Отец, въпреки че Авраам** и **Израил** не биха ги признали.

63:17–19 В ст. 17 изглежда, сякаш остатъкът обвинява **ГОСПОДА** за своето отстъпление, но истината е, че Бог само закоравява сърцата на хората, след като първо те са **закоравили** своите **сърца.** Вероятно остатъкът има предвид: „Защо допусна да се заблудим от пътищата Ти?“ Често се казва, че Бог прави онова, което Той всъщност допуска да се случи. Във всеки случай изгнаниците викат към Йахве да се **върне** при тях в благодат. Израил е **владял** земята в мир само за сравнително кратко време и сега **светилището** лежи в развалини, а израилтяните, Божият народ, не са по-добре от който и да било друг народ, който никога не е встъпвал в заветни отношения с Господа.

64:1–5 Молитвата, която започва в 63:15, сега продължава и преминава в изповед. Остатъкът умолява Бога **да раздере небето** и **да слезе** с ярост върху **противниците** Си. Те припомнят за предишните намеси на Бога, уникални демонстрации на единствения истински Бог, **който** извършва такова **нещо за онзи, който Го чака.** Спомнят си, че Бог оказва благоволение на онези, които се наслаждават на практическата **правда,** но те са си навлекли Неговия гняв с продължителните си грехове и се чудят дали изобщо има някаква надежда за хора като тях да **се спасят.**

64:6, 7 Те изповядват своята лична нечистота и признават, че и най-добрите им дела **(правда)** са **като омърсена дреха.**[67] Не е изненадващо, че те са повехнали листа, издухвани от **вятъра** на собствените им **беззакония.** В Израил цари духовна смърт. Никъде не могат да се намерят застъпници, защото Йахве ги е оставил на последиците от техните грехове.

64:8, 9 Въпреки всичко **ГОСПОД** все още е техен **Отец** и все още има надежда, че **грънчарят** може да направи нещо с **глината.** И така те Го молят да успокои гнева Си, да им прости и да забрави греховете им, и да признае, че те все още са Негов **народ.**

64:10–12 Опустошението на страната и особено на **Ерусалим** и Господния дом е сериозна причина, поради която Бог трябва да смекчи Своя гняв и решително да се намеси и да окаже помощ на Своя угнетен народ.

8. Отговорът на Господа на молитвата на остатъка (гл. 65)

65:1 Тук започва отговорът на Йахве на представената по-горе молитва (63:15–64:12).

В контекста ст. 1 говори за провала на Израил да търси Бога и неговото нежелание да отговори на призива Му. Но Павел прилага този стих към призоваването на езичниците в Римл. 10:20: „Намерен бях от онези, които не Ме търсеха; явен станах на тези, които не питаха за Мен.“

65:2–7 В тези стихове несъмнено се говори за Израил. Бог неуморно се опитва да спечели **народ,** който се предава на **гнусотии,** свързани с идолопоклонство и езичество. Понеже са посветени в тайни ритуали, те се смятат за **по-свети** от другарите си. Тъй като постоянно дразнят Всевишния, Той **ще** им **отплати** за цялото идолопоклонство и грях.

65:8–12 Йахве обещава да пощади един добър **грозд** (верния остатък) от иначе лошото лозе (останалата част от народа). Този запазен остатък **ще се засели** в земята. В равнината **Сарон** на запад и в **долината Ахор** на изток ще пасат **стада** за благословението на светиите. За масата отстъпници обаче нещата стоят другояче. Те са изоставили храма и се покланят на **Гад** (означава Войска, бог на щастието или късмета) и **Мени** (означава число, богиня на съдбата). Затова Бог ще определи участта им **за меч.** Вместо да отговорят на настойчивата молба на Бога, те са избират нещата, които са зли и омразни на Господа.

65:13–16 Тук е представен контрастът между участта на истинските вярващи и на невярващите. Разликата е между изобилната храна и глада, между обилното питие и жаждата, между ликуването и срама, между песента и риданието, между проклятието на прелюбодейката (Чис. 5:21–24) и благословението. В това време, когато неправдите на земята ще бъдат изправени, хората ще използват името **„Бога на истината“,** когато **благославят** или когато се заклеват. С други думи Бог ще бъде признат като такъв, който довежда плановете Си до изпълнение, който извършва онова, което е казал, че ще извърши.

65:17 Заключителните стихове на гл. 65 описват условията в Хилядолетното царство. Тук **новото небе** и **новата земя** се отнасят до царството на Христос на земята, докато в Откр. 21 това е вечното състояние. В **новото небе** и **новата земя** на Исая все още има грях и смърт; в Откр. 21 тези неща са отминали.

65:18–23 Когато царството настъпи, Господ ще **се радва на Ерусалим** и **за народа** на Израил. **Глас** на скръб и мъка **вече няма да се чуе.** Детската смъртност и преждевременната смърт ще изчезнат. Човек, който умре на възраст от **сто години,** ще се счита за **момче.** Всеки, който върши явен грях, ще бъде отсечен. Хората ще доживеят да се наслаждават на **плодовете** на своя труд, защото продължителността на живота за верните ще обхваща целия период на Царството. Няма да има непродуктивен труд, а младите хора няма да загиват във войни или бедствия. Родители и деца ще се радват на благословенията на **ГОСПОДА.**

65:24, 25 Вече няма да има никакви пречки за молитвата. Дивите животни ще бъдат опитомени, а отровните змии

ще се хранят с **пръстта** на поражението и унижението. Повече няма да има никаква опасност в Божия **свят хълм** Сион.

9. Завършекът – мир като река (гл. 66)

66:1, 2 Встъпителните думи на последната глава на Исая са обръщение към непокаялите се израилтяни. Те не бива да си мислят, че в това състояние могат да угодят на Бога, като построят храм за Него. Все пак Той е Създателят и Собственикът на вселената, седящ на **престол в небето,** със **земята** като Свое **подножие.** Жилището, което Той желае, е сърцето на човек, който е смирен и **съкрушен,** и **който трепери от словото** Му.

66:3, 4 Непокаялите се оскърбяват Бога със своите религиозни дейности. Лишени от практическа святост, техните **жертви** и приноси са престъпления и **гнусотии.** Те могат да изберат своите лицемерни **пътища,** но не могат да **изберат** техните последици. Това ще напрви Бог. Онези, които отхвърлят Неговия призив към покаяние и ходят в пътища, които Той мрази, ще изпитат Неговия гняв.

66:5, 6 Верните, богобоязливи евреи, **които треперят от словото** Му, ще бъдат преследвани от собствените си **братя.** Злите потисници ще си мислят, че служат на Бога, както се вижда от уж набожната им подигравка: **„Нека се прослави ГОСПОД, че да видим радостта ви!“** С това те имат предвид **радостта** от някакво свръхестествено избавление. Но Господ ще се намеси и ще посрами враговете им. Изпълнението на съда ще започне **от храма;** там **гласът** на Йахве ще покаже, че е дошло времето за разплата.

66:7–9 В ст. 7 Израил ражда **мъжко** дете (Месията) *преди* времето на своите родилни болки (Голямата скръб). В ст. 7 Израил ражда **синове** *след* времето на мъките си. Първото раждане се е състояло преди около две хиляди години във Витлеем. Второто е духовното новораждане на Израил, което ще стане факт след Скръбта. Нищо няма да попречи на Бога да постигне тази цел.

66:10–17 Денят на възстановяването на Израил ще бъде време на голямо ликуване в Ерусалим. Всички, **които обичат ерусалимската дъщеря,** и които са плакали заедно с нея, ще споделят възторга и тържеството на този момент. Обогатена от **славата на народите,** тя на свой ред ще предложи благоденствие, препитание, утеха и подмладяване на всички, които идват при нея. Тогава за всички ще бъде очевидно, че Йахве държи на добруването на Своите и на наказанието на **враговете Си.** Второто идване на Господа ще означава изливане на Неговия пламтящ гняв върху всички идолопоклонници и бунтовници. Той ги наблюдава как извършват редица обреди на ритуално очистване само за да се впуснат след това в най-гнусните идолопоклоннически практики.

66:18–21 Той **знае делата им и помислите им** и когато навали осъждение върху тях, те **ще видят славата** Му. Той ще им даде някакво свръхестествено **знамение,** което понастоящем не можем да определим. **Онези, които се отърват,** ще отидат до краищата на земята с вестите за Господната сила и **слава.** Тогава езичниците ще мобилизират всичките си транспортни средства, за да превозят разпръснатите израилтяни обратно в земята им, все едно **донасят принос** на Йахве. Бог ще установи наново свещенството и левитските отреди за службата в храма на Хилядолетното царство.

66:22, 23 Положението на Израил пред Бога ще бъде така постоянно и сигурно **както новото небе и новатаземя.** Поклонници от всички народи ще идват в Ерусалим в определеното време **да се покланят.**

66:24 Идвайки, те ще преминават през долината на Еномовите синове и ще гле-

дат как **труповете** на бунтовниците горят във вечния **огън** на градското бунище.

Важно е да отбележим, че нашият Господ цитира последния стих на Исая като предупреждение към онези, които живеят в грях и подвеждат към грях малките братя на Христос. В Марк 9 Иисус използва три пъти[68] тежките думи на Исая: **„Червеят им няма да умре и огънят им няма да угасне“** (ст. 44, 46, 48).

Добрата новина е, че човек може да избегне вечния огън на ада като повярва в Спасителя, Господния Служител, когото Исая описва така очарователно в толкова свои пророчества.

За повечето от нашите читатели, които вече са приели Христос като свой Спасител, книгата на Исая е велико пророчество и велика поезия – със сигурност сред най-изящните в Стария Завет. Но би било срамно ако това беше всичко. Ние трябва да *прилагаме* тази книга в ежедневния си живот и да вършим онова, което е угодно на Бога.

Завършваме с един практически призив от благочестивия английски библейски изследовател В. Е. Вайн:

> Всичко това разкрива колко безумно, безплодно и греховно е да вървим по собствените си пътища, да изпълняваме собствените си планове и да преследваме онова, което Бог не харесва, вместо да чакаме Него, да слушаме Неговия глас и да се наслаждаваме да вършим Неговата воля. Когато ходим с Бога, Той изпълнява, и ще продължава да изпълнява обещанията на Своето Слово. Той отговаря на искреното доверие в Себе Си като добавя Амин на Своите уверения. Мирът на покорното сърце и вярващия дух единствено може да се наслаждава на светлината на Неговото лице и на спокойствието на святото общение с Него.[69]

Крайни бележки

[1] (Въведение) Това бил благотворителен концерт „за подпомагане на затворниците в няколко затвора, за подкрепа на болницата Мърсър на Стивън Стрийт и за подпомагане на благотворителната болница на Инс Куей“. В светлината на акцента, който Исая поставя на освобождаването на затворниците и превързването на раните на болните, той несъмнено би се радвал на благотворителните дейности, с които често е било свързано ранното изпълнение на *Месия*.

[2] (Въведение) Непосредствено след увертюрата, в самото на начало на втората част соло тенор пее думите на Исая: „Утешавайте народа Ми“ (40:1). Кой може да прочете Исая 7:14, без в ушите му да зазвучи алтовото соло: „Ето, девицата ще зачене“, или Исая 9:6, без да чуе как хорът пее: „Роди ни се Дете, Син ни се даде“? „А Той всъщност понесе печалта ни и със скърбите ни се натовари“ са други помалко известни думи на либретото, взети от Исая (53:4). Също от Исая са думите: „О ти, който носиш добра вест на Сион“ (40:9); „Тогава очите на слепите ще се отворят и ушите на глухите ще се отпушат“ (35:5); „Той ще пасе стадото Си като овчар“ (40:11); и вълнуващото: „Той беше презрян и отхвърлен от хората“ (53:3). Сравнително малка част от ораторията е по текстове от Новия Завет, което е необичайно, особено като се има предвид, че темата е свързана изцяло с Месията.

[3] (Въведение) Вж. въведенията към въпросните книги в настоящия коментар за защита на традиционните и ортодоксални представи за авторството.

[4] (Въведение) Josephus, *Antiquities* XI:1:f.

[5] (1:7–9) Изпълнението на пророчествата е толкова сигурно, че на еврейски те често се излагат в свършено време, предполагащо завършено действие.

[6] (1:10-15) W. E. Vine, *Isaiah: Prophecies, Promises, Warnings,* p. 14.

[7] (2:4) Този стих, без встъпителните думи за Бога, е изписан на сградата на Обединените Нации в Ню Йорк.

[8] (4:2-6) Matthew Henry, „Isaiah," *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* IV:27.

[9] (6:1) Това е било през 740 г. пр. Хр. Муди пише: „Царуването на Озия е нещо като викторианска епоха в юдейската история. Точно когато тя отминава в срам и позор, Исая вижда Вечния Цар на Своя престол." *Бележки от моята Библия,* стр. 85

[10] (6:1) F. C. Jennings, *Studies in Isaiah,* p. 61.

[11] (6:2–5) Думата *серафим* идва от еврейския глагол *сераф,* „горя", изразяващ огнената святост на Бога, както в израза: „Нашият Бог е огън пояждащ" (Евр. 12:29, ср. Втор. 4:24).

[12] (6:9, 10) Vine, Isaiah, p. 32.

[13] (7:3) Името на сина му означава „остатък ще се върне".

[14] (7:10-13) Vine, *Isaiah,* p. 35.

[15] (7:14) Еврейската дума, преведена като „девица" *(алма)* в ст. 14, би могла да означава и „млада жена". Пророчеството може би е имало и ранно, частично изпълнение, когато жената на Исая ражда Махер-Шалал-Хаш-Баз (8:1–4). Но окончателното, пълно изпълнение е раждането на Христос. Когато Матей цитира ст. 7, той използва гръцката дума *партенос,* чието единствено значение е *девица* (Мат. 1:23).

[16] (7:14) Vine, *Isaiah,* p. 35.

[17] (7:18-22) Jennings, *Isaiah,* p. 90.

[18] (8:19) Vine, *Isaiah,* p. 41.

[19] (9:6) *Ibid.,* p. 43.

[20] (11:1) Красивата стара немска песничка „Ето, розичка изникна" е уловила много добре мисълта на Исая. По поетични съображения авторът е избрал роза за пръчката, израснала от Есеевия пън.

[21] (11:2) Vine, *Isaiah,* p. 49.

[22] (11:6–9а) Самоукият американски художник квакер Едуард Хикс толкова много обичал този пасаж, че нарисувал няколко доста буквалистични картини, наречени „Царството на мира". Очарователният му стил далеч компенсира познанията му по анатомия на животните.

[23] (13:14–22) Райри пише: „Упадъкът на Вавилон е наспътил на етапи. До 20 г. пр. Хр. Страбо го описва като „огромно запустение". Дори пустинните скитници *(арабите)* отбягвали мястото му, защото то се превърнало в поличба за лош късмет." (*Учебна Библия на Райри, НИПБКДж,* стр. 1053).

[24] (14:12–17) „Луцифер" е латинската дума за „сияйна звезда" и означава „носител на светлина".

[25] (14:12-17) Ryrie, *Study Bible,* p. 1054.

[26] (14:24–27) Райри пише, че „изпълнението на това предсказание за унищожението на Асирия е записано в 37:21–38", *пак там,* стр. 1055.

[27] (18:1–7) Думата е обикновената дума за „горко", но тук „тя се различава от гл. xvii 12 и е по-скоро израз на съчувствие (ср. Исая 1 ст. 1, Зах. ii.10) отколкото на гняв", Франц Делицш, „Исая", в *Библейски коментар върху Стария Завет,* XVII:348.

[28] (20:1–6) Името „Палестина" произхожда от думата „филистимец".

[29] (21:6-10) Vine, *Isaiah,* p. 62.

[30] (21:11,12) Victor Buksbazen, *The Prophet Isaiah*, p. 224.

[31] (22:20–24) Д. Л. Муди пише: „Испанските евреи имат сребърен ключ на Давид, на който е написано „Бог ще отвори, Царят ще влезе" (*Бележки*, стр. 85).

[32] (24:4-13) John A. Martin, „Isaiah," *The Bible Knowledge Commentary, Old Testament,* p. 1072.

[33] (26:1-4) Quoted by Moody in *Notes from My Bible,* p. 86.

[34] (26:1-4) *Ibid*.

[35] (28:9, 10) Тези стихове често се посочват извън контекста като правилен начин за преподаване (например преминаване от познатото към непознатото, малко по малко). Макар че това несъмнено е добър съвет, със сигурност това не е смисълът на този текст в неговия контекст.

[36] (28:11-13) Jennings, *Isaiah,* p. 333.

[37] (28:23-29) H. Vander Lugt, *Our Daily Bread,* Radio Bible Class, further documentation unavailable.

[38] (29:12-14) Vine, *First Corinthians,* p. 23.

[39] (33:23, 24) Vine, *Isaiah,* p. 83.

[40] (34:9–17) Еврейските думи за „пустота и празнота" в ст. 11 са същите като думите, преведени като „пуста и неустроена" в Бит. 1:2.

[41] (35:8-10) Jennings, *Isaiah,* p. 417.

[42] (37:1-4) J. A. Alexander, *The Prophecies of Isaiah,* p. 289.

[43] (37:36) превел Любен Любенов, Джордж Байрон, *Лирика,* Народна Култура, София, стр. 109.

[44] (38:21, 22) Kelly, *Isaiah,* p. 289.

[45] (38:21, 22) Henry, „Isaiah," VI:209.

[46] (40:3-5) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 229.

[47] (40:6-8) Quoted by Jennings, *Isaiah,* p. 467.

[48] (41:21-24) Jennings, *Isaiah,* p. 486, f.n.

[49] (41:25-29) Vine, *Isaiah,* p. 105.

[50] (43:1-7) *Ibid.,* p. 115.

[51] (43:8–13) Един от култовете, които се обявяват против Триединството, извлича името си от думите: „Вие сте Мои свидетели, казва Йехова". Тъй като те свидетелстват против толкова голяма част от Господната истина, се опасяваме, че те по-скоро трябва да бъдат наречени *лъже*свидетели. Контекстът няма нищо общо с начина, по който те използват този пасаж.

[52] (44:28) Flavius Josephus, *Antiquities,* xi.2.

[53] (45:7) В английския език (както и в българския – бел. прев.) има доста поразнообразни думи. Еврейската дума, преведена тук като „зло" в ПБКДж и „бедствие" в НИПБКДж, може да има едно от тези две значения, както и още няколко („гибел", „лошотия" и т. н.). За съжаление, през 1611 г. е избрана английската дума, която означава *морална* неправда *(зло)*. Преводът „бедствие" много по-добре съответства на контекста.

[54] (45:7) Delitzsch, „Isaiah," in *Biblical Commentary on the Old Testament,* XVIII:220, 21.

[55] (45:7) *Ibid*., p. 221.

[56] (46:3, 4) James S. Stewart, further documentation unavailable.

[57] (47:5-15) Jennings, *Isaiah,* p. 556.

[58] (51:9-11) *Ibid.,* p.593.

[59] (52:11, 12) Quoted by David Baron in *The Servant of Jehovah,* pp. 46, 47.

[60] (53:2) F. B. Meyer, *Christ in Isaiah,* p. 126.

[61] (53:12) David Baron, *The Servant of Jehovah,* p. 140.

[62] (53:12) Moody, *Notes,* p. 87.

[63] (57:20, 21) Jennings, *Isaiah,* p. 668.

[64] (58:Въведение) Alfred Martin, *Isaiah*, p. 107.

[65] (58:1–5) Буквалният пост би могъл да бъде добро средство за духовна дисциплина. Макар че Новият Завет не заповядва да се пости, Господ казва: „*Когато* постиш…" (не: „*Ако* постиш...").

[66] (58:13, 14) За коментар на съботата и какво значение има тя за християните,

вж. Коментара на Новия Завет към Мат. 12 гл.

[67] (64:6, 7) Букв. дрехи от менструация.

[68] (66:24) В някои гръцки ръкописи тези два стиха липсват. За подробности вж. крайните бележки в Коментара на Новия Завет към Марк 9 гл.

[69] (66:24) Vine, *Isaiah,* pp. 214, 215.

Библиография

Alexander, Joseph A. *The Prophecies of Isaiah*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1974.

Archer, Gleason L. „Isaiah." In *The Wycliffe Bible Commentary,* Chicago: Moody Press, 1962.

Baron, David. *The Servant of Jehovah: The Sufferings of the Messiah and the Glory that Should Follow.* Reprint. Minneapolis: James Family Publishing, 1978.

Buksbazen, Victor. *The Prophet Isaiah*. West Collingswood, N.J.: The Spearhead Press, 1971.

Delitzsch, Franz. „Isaiah." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 17, 18. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Jennings, F. C. *Studies in Isaiah*. New York: Loizeaux Bros., 1935.

Henry, Matthew. „Isaiah." In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* Vol. IV

Kelly, William. *Exposition of Isaiah*. London: Robert L. Allen, 1916.

Martin, Alfred. *Isaiah: The Salvation of Jehovah*. Chicago: Moody Press, 1967.

Meyer, F. B. *Christ in Isaiah*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1952.

Vine, W. E. *Isaiah—Prophecies, Promises, Warnings*. London: Oliphants, Ltd., 1947.

Young, Edward. *Who Wrote Isaiah?* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1958.

ЕРЕМИЯ

„Най-внушителен от всичко е начинът, по който популярната мисъл свързва Иисус Христос с Еремия. Когато веднъж Иисус пита учениците Си какво е общественото мнение за Него (Мат. 16:13 и сл.), те казват, че някои Го идентифицират със забележителния образ на пророка от VII в. преди Христос. Не е изненадващо, че някои хора приемат Човека на скърби за пророка със съкрушено сърце, защото както Еремия, така и Христос скърбят и плачат за своите съвременници (ср. 9:1 и Лука 19:41).“

Р. К. Харисън

Въведение

I. Уникално място в канона

Еремия е най-известен като „плачещият пророк“. Това е и ключът към неговите писания – ако помним това, както и причината за неговия плач, ще можем да разберем и неговото послание.

Този пророк е забележителен с това, че повече от всеки друг старозаветен пророк разкрива своето сърце и индивидуалност.[1] По природа той е чувствителен и сдръжан, но бива божествено призован да изобличи остро отстъплението на своето време. Международното напрежение между Вавилон, Египет и Асирия за световно надмощие, жестокият духовен упадък на Израил след последното възраждане по времето на Йосия, както и фактът, че възпитаният в Божието Слово и истинската религия народ се обръща към езическите култове – всичко това много ни напомня на днешното западно християнство.

II. Авторство

Пророчеството е написано от Еремия (евр.: *Йирмейаху* или *Йирмейах)*. Името вероятно означава *Йахве хвърля* или *запраща,* може би в смисъл на поставяне на основа, оттук *Йахве утвърждава*. Друго възможно значение е *издигнат от Йахве*. Пророкът е син на Хелкия, свещеник от Анатот, град, разположен на по-малко от пет километра от Ерусалим, в територията на Вениамин.

Като повечето проповедници, които са верни на Бога и са готови да изложат на опасност своето положение и финансова сигурност, като проповядват послание, което хората не желаят да чуят, и Еремия е бил клеветен и представян в лъжлива светлина от своите врагове. Няма сведения самият той някога е встъпвал в свещеническа служба.

III. Датиране

Из цялата книга на Еремия се срещат множество хронологични забележки. Той започва своето служение ок. 627 г. пр. Хр. (тринадесетата година от царуването на Йосия, 1:2). Служението на Еремия е дълго и продължава до единадесетата година на царуването на Седекия. Той пророкува през последните четиридесет години на Юда, чак до времето когато Ерусалим пада и юдеите са изселени във Вавилон (586 г. пр. Хр.).[2] След падането на Ерусалим Еремия е под протекцията на управителя Годолия. Когато Годолия е убит от фанатици, пророкът отива заедно с останалите юдеи в Египет. Там той прекарва остатъка от дните си.

Изглежда, че той е продължавал да служи до ок. 582 г. пр. Хр. (гл. 40–44).

Като изучаваме Еремия, е добре да помним, че пророчествата не са изложени в хронологичен ред.

IV. Исторически фон и теми

Еремия започва своето служение за Юда, след като Северното царство вече е било завладяно от асирийците, и не много преди края на Юдовото царство. По времето на неговото пророкуване се води тристранна борба за надмощие между Асирия, Египет и Вавилон. Предупреден от Бога, че Юда ще бъде отведен в плен от вавилонците, Еремия призовава против какъвто и да било съюз с Египет, защото този народ ще бъде губещ. Асирия принуждава Юда да ѝ плаща данък, но след двадесет години столицата ѝ, Ниневия, пада след ужасна обсада. Египетският фараон Нехао настъпва на север през Палестина към Харан, като убива Цар Йосия (609 г. пр. Хр.). Той и остатъкът от асирийците намират гибелта си от ръката на Навуходоносор, който разгромява силите им при прочутата битка при Кархамис. Юда автоматично преминава в ръцете на Вавилон. Преди това Нехао детронира наследника на Йосия Йоахаз и поставя на негово място Йоаким с надеждата, че той ще бъде по-благоразположен към Египет. Навуходоносор за известно време пренебрегва Юда, като по този начин дава на Йоаким шанс да се опита да потърси подкрепата на Египет, с помощта на която да извоюва независимост за Юда. През 598 г. пр. Хр. Навуходоносор напада Ерусалим, пленява Йоахин, наследника на бунтовника, и отвежда в плен част от народа. Той поставя на престола Седекия.

Вероятно Псамтик II, наследникът на Нехао, се опитва да създаде съюз против Вавилон. Еремия остро възразява против участието на Юда в него (напр. гл. 28). Той казва, че онези, които предлагат това, са лъжепророци.

Поради съюза с Египет, Седекия губи доверието на Вавилон и така предизвиква неговия владетел да обсади Ерусалим. Това става през 588 г. пр. Хр., а Египет освобождава града от обсадата със своите войски. Скоро обаче обсадата е подновена и Еремия се оказва прав в мнението си, че Египет е „счупена тръстика“, на която не може да се разчита. За своя голяма скръб пророкът вижда изпълнението на повечето от своите пророчества, предричащи опустошение и плен.

Бог разкрива на пророка, че греховете на Юда ще станат причина народът да бъде отведен в плен от вавилонците и да остане в изгнание седемдесет години. Неприятната мисия на Еремия е да обяви този факт на своите сънародници и да ги посъветва да се подчинят на властта на Вавилон. Те го обвиняват в предателство и се опитват да го убият.

Когато накрая Ерусалим пада под властта на чуждите нашественици, Еремия е един от онези, на които е разрешено да останат в родната си земя, докато по-голямата част от народа е отведена в изгнание. След това той съветва останалите да не бягат в Египет да търсят помощ, но те пренебрегват съвета му и го отвеждат със себе си. Там пророкът умира.

Освен че предсказва Вавилонския плен, Еремия също така пророкува и краха на тази империя в края на седемдесетте години и завръщането на юдеите в земята им.

Схема на изложението

I. Въведение: призоваването и възлагането на мисията на пророк Еремия (гл. 1)

II. Общественото служение на Еремия (гл. 2–10)
   А. Проповед срещу умишлената невярност на Юда (2:1–3:5)
   Б. Бъдещето на Юда зависи от покаянието му (3:6–6:30)
      1. Миналият грях и бъдещата слава (3:6–18)
      2. Необходимостта от покаяние (3:19–4:4)
      3. Горко поради присъдата, идеща от север (4:5–31)
      4. Греховете на Юда ще бъдат съдени (гл. 5)
      5. Предсказание за падането на Ерусалим (гл. 6)
   В. Служението на Еремия в храмовата порта (гл. 7–10)
      1. Лицемерната религия на Юда (гл. 7)
      2. Нечувствителността на Юда към греха (гл. 8)
      3. Оплакването на плачещия пророк (гл. 9)
      4. Присмех над идолопоклонството (10:1–18)
      5. Молитвата на плачещия пророк (10:19–25)

III. Личните преживявания на Еремия (гл. 11–19)
   А. Еремия и анатотските мъже (гл. 11, 12)
   Б. Еремия и разваления пояс (гл. 13)
   В. Ходатайството на Еремия заради сушата (гл. 14, 15)
   Г. Самотното служение на Еремия (16:1–18)
   Д. Непоколебимото сърце на Еремия (16:19–17:18)
   Е. Проповедта на Еремия за съботния ден (17:19–27)
   Ж. Еремия в къщата на грънчаря (гл. 18)
   З. Еремия и глинената стомна (гл. 19)

IV. Пророчества против гражданските и религиозни водачи на Юда (гл. 20–23)
   А. Пророчество против Пасхор (20:1–6)
   Б. Оплакването на Еремия пред Бога (20:7–18)
   В. Пророчество против цар Седекия (21:1–22:9)
   Г. Пророчество против цар Селум (22:10–12)
   Д. Пророчество против цар Йоаким (22:13–23)
   Е. Пророчество против цар Йехония (Йоахин) (22:24–30)
   Ж. Пророчество за праведния Цар (23:1–8)
   З. Пророчество против лъжливите пророци на Юда (23:9–40)

V. Пророчества за разрушението на Ерусалим и Вавилонския плен (гл. 24–29)
   А. Знамението със смокините (гл. 24)
   Б. Предсказание за седемдесетгодишния плен във Вавилон (25:1–11)
   В. Вавилонските поробители ще бъдат съдени (25:12–38)
   Г. Предупреждението на Еремия към народа (гл. 26)
   Д. Знамението с ярема (гл. 27)
   Е. Лъжливото пророчество и смъртта на Анания (гл. 28)
   Ж. Посланието на Еремия към юдеите, пленници във Вавилон (гл. 29)

VI. Пророчества за възстановяването (гл. 30–33)
   А. Пленниците ще бъдат събрани отново (гл. 30)
   Б. Страната ще бъде възстановена (31:1–30)

Г. Разкриване на новия завет (31:31–40)
Д. Градът ще бъде построен отново (гл. 32)
Е. Утвърждаването на завета (гл. 33)
VII. Историческа част (гл. 34–45)
А. Падането на Юда и Ерусалим (гл. 34–39)
1. Предсказване на пленяването на Седекия (гл. 34)
2. Възнаграждаването на покорството на рихавците (гл. 35)
3. Цар Йоаким изгаря свитъка на Еремия (гл. 36)
4. Седекия затваря и разпитва Еремия (гл. 37, 38)
5. Падането на Ерусалим (гл. 39)
Б. Събитията в Юда след падането на Ерусалим (гл. 40–42)
1. Еремия живее с управителя Годолия (гл. 40)
2. Убийството на управителя Годолия (гл. 41)
3. Бог забранява бягството в Египет (гл. 42)
В. Еремия и остатъкът в Египет (гл. 43, 44)
Г. Посланието на Господа към Варух (гл. 45)
VIII. Пророчества против езическите народи (гл. 46–51)
А. Пророчества против Египет (гл. 46)
Б. Пророчества против Филистия (гл. 47)
В. Пророчества против Моав (гл. 48)
Г. Пророчества против Амон (49:1–6)
Д. Пророчества против Едом (49:7–22)
Е. Пророчества против Дамаск (49:23–27)
Ж. Пророчества против Кидар и Асор (49:28–33)
З. Пророчество против Елам (49:34–39)
И. Пророчества против Вавилон (гл. 50, 51)
IX. Заключение: падането на Ерусалим (гл. 52)

Коментар

I. Въведение: призоваването и възлагането на мисията на пророк Еремия (гл. 1)

1:1–10 Първата глава на пророчеството **представя Еремия, сина на Хелкия,** и описва неговото призоваване и напътствията, които му дава Бог. Неговият баща е представен като един от **свещениците в Анатот, във вениаминовата земя.** Еремия е определен за пророк преди раждането си (ст. 5), приема неохотно призванието си (ст. 6), получава божествена сила за служението си (ст. 8, 9) и получава поръчението да предскаже опустошение и възстановяване (ст. 10). Уилиям Кели превъзходно обобщава личността и делото на пророка:

> Различията в характера и стила на Еремия, сравнен с Исая, не могат да не направят впечатление на всеки внимателен читател. Тук имаме не величественото разкриване на Божиите цели за тази земя, чийто център е Израил, а пророчеството в неговия морален аспект, насочено към душите на Божия народ. Тук несъмнено са произнесени много присъди над езичниците, но намерението е да се въздейства върху съвестта на юдеина, и виждаме как за тази цел Божият Дух използва много от личните преживявания на Ере-

мия. От всички пророци никой друг не анализира толкова своите чувства, своите мисли, своите пътища, своя дух.[3]

1:11–19 По-нататък Йахве **(ГОСПОД)** дава на Своя пророк нагледен урок – с помощтта на **бадемово дърво** и **кипящ котел. Бадемовото дърво,** първият признак на пролетта, показва колко близко е изпълнението на Божието слово (ст. 11, 12). **Кипящият котел** с **лице на север** е Вавилон, който е готов да попари Юда, защото народът е изоставил Бога и е приел идолопоклонството (ст. 13–16). Еремия трябва да пророкува това непопулярно послание **против царете на Юда, първенците му** и **против народа** му, но за целта ще получи божествена помощ. **Те ще воюват против** него, но Бог **ще бъде с** него, **за да** го **избавя** (ст. 17–19).

II. Общественото служение на Еремия (гл. 2–10)

А. Проповед срещу умишлената невярност на Юда (2:1–3:5)

2:1–3 Гл. 2 до 19 съдържат всеобхватно изобличение към Юда. Тя някога е била страстно влюбена в Йахве. Била е свята за Него и всеки, който ѝ е причинявал беди, е бил **постиган** от **зло.** Сега обаче, както казва Кайли Йейтс:

> *Медения*т *месец е прилючил.* Бог припомня на бунтовницата Израил за страстта, топлината и чистотата на любовта ѝ от ранните дни. Тя е била дълбоко влюбена в своя Любим и тази нежна любов е изпълвала живота с музика, радост и надежда. Израил е била чиста и свята. Никаква невярност или нечиста мисъл не е помрачавала прелестта на нейната преданост. Но сега картината е сърцераздирателна. Божието сърце е съкрушено от скръб и разочарование. Сега Израил живее в открит грях. Тя е изневерила на клетвите на завета. Други богове са откраднали любовта ѝ. Престанала е да обича Йахве и поведението ѝ е изключително срамно.[4]

2:4–19 Сега **ГОСПОД** я пита защо се е променила. Народът, **свещениците, пастирите** и **пророците** са забравили всичко, което Бог е направил за тях. За разлика от такива езически земи като **Китим** и **Кидар,** които са верни на своите **богове,** Юда е **оставила ГОСПОДА, своя Бог,** заради **безполезните** идоли. Защо израилтяните са изоставили Господа и така са разменили свободата си за робство, като са сключили съюзи с Асирия и Египет?

2:20–25 Ст. 20 гласи: **„Понеже отдавна съм строшил ярема ти и съм разкъсал връзките ти“,** което означава, че Бог ги е освободил от робство в Египет. Стихът би могъл да има и друг прочит: „Понеже отдавна си строшила ярема си и си разкъсала връзките си, и си казала: Няма вече да служа“ (РИСПБ), като в този случай значението е, че Юда е отхвърлила божествените ограничения, наложени от закона. И в двата случая понататък пасажът описва колко много се е изродил народът в идолопоклонството си. Бог ги е **насадил** като **отбрана лоза,** но те са се превърнали в **изродени** издънки на **чужда лоза; беззаконието** им не може да се измие със **сапун;** те са като **бърза камила** или **дива магарица,** изгаряща за полово сношение, отчаяно влюбена в **чужденци.**

2:26–37 Когато **израилевият дом** бъде постигнат от своя грях и извика за избавление, безбройните му **богове** ще бъдат безсилни да го спасят. Междувременно Бог ги обвинява, че не се поправят дори от наказание, отхвърлят връзките на божествените ограничения, забравят Бога, в греха си надминават и блудница, избиват **невинните сиромаси.** И при всичко това твърдят, че са невинни. Заради упо-

ването им в народи, които Бог е отхвърлил, Той ще ги накаже с изгнание.

3:1–5 Според Втор. 24:1–4 един мъж не може да се ожени повторно за **жена си,** с която се е развел, ако тя междувременно **се** е **омъжила за друг** мъж. Юда е имала **много любовници, но** въпреки това Господ я кани да **се върне.** Нейната разюзданост е причинила оскверняване и суша на земята, а тя се е държала безсрамно като блудница. Говорила е на Бога думи на престорено покаяние, но Той познава нейните зли думи и дела.

Б. Бъдещето на Юда зависи от покаянието му (3:6–6:30)

1. Миналият грях и бъдещата слава (3:6–18)

3:6–14 Израил, северното царство, е практикувал възмутително блудство и е отказал да **се върне** при Господа. **Юда** е **видяла** как Израил е бил отведен в плен от асирийците, но въпреки това е продължила да упорства в греха си и е отказала да се върне при Господа. И така, понеже десетте отстъпили племена на **Израил** са **по-праведни от невярната Юда,** Бог ги кани да изповядат греха си, да се покаят и да се върнат при Него, и Той ще ги **въведе** обратно в Сион.

Забележете, че в ст. 8 Бог се развежда с Израил поради нейното прелюбодейство. Думите на Спасителя в Матей 19:9 са в съгласие с това. Той посочва, че за невинния партньор разводът е позволен, когато другият се е провинил в неморалност. Когато четем в Малахия 2:16, че Бог мрази развода, трябва да си даваме сметка, че става дума за небиблейския развод, а не за всякакъв вид развод.

3:15–18 Тези стихове предвкусват Хилядолетното царство. Бог **ще** им **даде пастири по сърцето Си,** които **ще** ги **пасат със знание и разум.** Тогава няма да има нужда от **ковчега на завета,** защото Самият Месия ще бъде там. **Ерусалим** ще бъде столица на света и ще бъде наричан **престол ГОСПОДЕН.** Израил и Юда ще бъдат събрани от целия свят и отново ще се обединят.

2. Необходимостта от покаяние (3:19–4:4)

Тук виждаме един бъдещ диалог между Йахве и Неговия народ. Той желае най-доброто за тях, но греховете им са възпрепятствали благословението им. Те отговарят с **плач** на разкаяние. Той отново ги призовава да **се върнат.** Те признават, че идолите са измама, че Бог е единственото **спасение,** че тяхното отстъпление им е струвало скъпо, и че сега са покрити със **срам** и **позор.**

3. Горко поради присъдата, идеща от север (4:5–31)

4:5–13 За онези, които се **върнат** при **ГОСПОДА,** ще дойде Месията, и **народите ще се благославят в Него.** Сега Господ предупреждава **юдовите мъже и Ерусалим,** като отново ги увещава да се покаят и да изоставят идолите си. В противен случай Бог ще изпрати нашественика (Вавилон) като **лъв,** сух **горещ вятър, облаци, вихрушка** и **орли.** Ст. 10 изразява неспособността на Еремия да съгласува предишните Божии обещания за мир със сегашните Му заплахи за съд. Пророкът знае, че Бог е верен, но прави грешката, че в мрака се усъмнява в онова, което е знаел в светлината. В моменти на беди и обезсърчение ние сме склонни да се разколебаваме в убежденията си. За християните е по-добре да вярват в онова, в което вярват, и да се съмняват в съмненията си, а не да се съмняват в това, в което вярват, и да вярват в съмненията си.

4:14–18 Юда трябва да побърза да се обърне **от злината** си, защото от **Дан** и от **Ефремовата планина** на север вече идват предупреждения за **скръб. Обсадниците** са готови да тръгнат към Еру-

салим заради **горчивия** грях и бунт на Юда.

4:19–22 Привързаността на пророка към неговия народ е изразена в ст. 19–21: **„Сърцето ми! Сърцето ми!“** Това означава „Мъката ми, мъката ми.“ Той е съкрушен при мисълта за наближаващата война, **гибел върху гибел** и опустошение. Въпросът в ст. 21: **„Докога ще гледам знаме, ще слушам глас на тръба?“** получава отговор от Господа в ст. 22, където Той по същество казва: „Докато народът се обърне от безумието и греха си.“

4:23–31 Еремия описва видение, в което е видял предстоящата всеобхватна катастрофа на Юда. **ГОСПОД** предупреждава, че опустошението ще бъде огромно, но въпреки всичко няма да бъде тотално и окончателно. Твърдата решимост на Бога да наложи наказание няма да бъде разколебана от коземтичната хубост на Ерусалим или от нейния писък на **болки като на** жена, **раждаща за пръв път.**

4. Греховете на Юда ще бъдат съдени (гл. 5)

5:1–9 Господ би **простил на Ерусалим,** ако в него би могъл да се намери един праведен **човек.** След като не успява да намери такъв сред **простолюдието** и **безумните,** Еремия отива да търси сред **големците,** но със същия успех. Затова присъдата, изобразена от хищните набези на **лъв,** пустинен **вълк** и **леопард,** е неизбежна. **Как** би могъл Господ да **прости** на народ, който някога е встъпил в завет с Него, а сега **се кълне** в други **богове** и се предава на **прелюбодейство?**

5:10–13 Врагът получава заповед да напада и да разрушава (**но** да **не изтребва напълно),** защото народът отхвърля **ГОСПОДА** и пренебрегва надвисналата опасност, а **пророците** говорят лъжи.

5:14–19 **Думите** на Еремия са като **огън,** изгарящ **народа,** който е като **дърва.** Вавилонците идват да поглъщат и да опустошават, но не напълно. Робството на Юда в чужда **земя** ще бъде нейната отплата за това, че е служила на чужди богове в своята земя.

5:20–31 Бог се удивява от невъзприемчивостта на Своя **неразумен народ. Морето** Му се подчинява, а хората – не. Те не показват никаква склонност да се **боят от** Онзи, **който дава дъжд,** дори когато Той не им дава дъжда. Как би могъл Бог да не наложи наказание на толкова **упорит,** толкова **опърничав,** толкова пропит от грях народ? Кели отбелязва:

> А най-лошото в това национално зло е, че не само определена част от народа е виновна, но „удивително и ужасяващо нещо“, казва той, „става в земята: пророците пророкуват лъжливо и свещениците властват чрез тях; и народът Ми така обича. А какво ще правите на края на всичко това?“ (ст. 30, 31).
> Така всички извори на моралната правда са замърсени; и следователно е ясно, че от Господа не може да дойде нищо друго освен наказание.[5]

5. Предсказание за падането на Ерусалим (гл. 6)

6:1–8 Предупредителна **тръба** и сигнален огън предупреждават **вениаминовите синове** да **бягат отсред Ерусалим,** защото вавилонските **пастири и стадата им** (военачалниците и войниците) се подготвят да атакуват. Халдейците усилено обсъждат своята стратегия. Бог е наредил изгнание за Юдея заради **злото, насилието** и **грабежа,** вършени от народа. Дори и в този късен час Той предупреждава Своя народ да остави греха си.

6:9–15 **ГОСПОД на Войнствата** предупреждава, че вавилонците ще оголят земята и ще я направят така пуста, както **гроздоберач** обира последните плодове по **пръчките.** Еремия е обезсърчен

да **говори** на хора, които няма **да чуят,** но не може да се въздържа. Йахве му заповядва да **излее** посланието за предстоящата гибел заради тяхната **алчност,** лицемерието на пророците и свещениците и безсрамието им. За лъжепророците е характерно да обещават благополучие във време на духовен упадък.

6:16–21 Хората отхвърлят Божия призив да ходят в древните пътеки на правдата и отказват да приемат предупреждението. Ето защо **злото** ще дойде въпреки благоуханните жертви, които принасят. Народът ще се спъне и ще погине.

6:22–26 Нападението на врага **от северната страна** ще причини голям **ужас, оплакване** и **горчив** плач.

6:27–30 Господ определя Еремия за **изпитател** на метали. Металите са хората на Юда, **закоравели** като **бронз и желязо,** като **олово,** от което не може да се отдели шлаката, **отхвърлено сребро.** Йейтс коментира:

> Може би някой ден ще можем да видим ясно колко отблъскващи, колко отвратителни, колко безполезни са грешните хора в Божиите очи. Колко много се нуждаем от способността да погледнем обективно на себе си и да видим тази отвратителна празнота, която е толкова ясно видима за Бога! Няма смисъл да се събира отпадъчното сребро. То няма стойност. А възможно ли е Бог вече да е счел за безполезни мнозина, които се мислят за полезни?[6]

В. Служението на Еремия в храмовата порта (гл. 7–10)

1. Лицемерната религия на Юда (гл. 7)

7:1–4 Гл. 7 е наречена „Проповедта в храма". Мъжете на **Юда** си мислят, че са в безопасност, понеже Бог никога няма да позволи **храмът** да бъде разрушен. Но те грешат! Напразно се уповават на сградата вместо на Онзи, който обитава там.

7:5–15 Истинската им безопасност е в това, **наистина** да изоставят греха и да заживеят праведно. Мислят си, че биха могли да останат безнаказани за греховете си, като идват в храма и казват: **„Отървахме се!"** Нашият Господ, чието мнение за външната религия напълно съвпада с това на Еремия, Сам използва думите на пророка в ст. 11, че храмът е превърнат в **„разбойнически вертеп",** когато очиства дома на Своя Отец (Мат. 21:13; Марк. 11:17; Лука 19:46). Понеже Юда е омърсил и осквернил храма, той ще бъде разрушен също както е било унищожено и светилището в **Сило.** (Смята се, че разрушаването на светилището в Сило е станало по времето на Съдии или 1 Царе.)[7]

7:16–26 Еремия **не** бива да **се моли за Юда** – дори и в този момент те се покланят на **небесната царица**[8] и на **други богове по улиците.** Нека хората **ядат всеизгарянията** и **жертвите си.** Онова, което Бог иска, е послушание, а не ритуали. Ст. 22 трябва да се разбира в светлината на ст. 23 – жертва без посвещение е безполезна.

7:27–34 Еремия трябва да заплаче заради постоянния отказ на Юда да **приеме поправка.** Понеже са осквернили храма и са принасяли човешки жертви, те ще бъдат застигнати от ужасно клане и **земята ще стане пустош.**

2. Нечувствителността на Юда към греха (гл. 8)

8:1–7 Костите на онези, **които** са **се покланяли** на звездното **небесно войнство,** ще бъдат изкопани от вавилонците и изложени под небето, а живите ще си пожелаят да бяха умрели. За разлика от онези, които **падат** и отново **стават,** които извършват грях и се покайват, Юда отказва да се **върне** при Йахве. А по отношение на спазването на закона,

народът не би могъл и да се сравни с **щъркела, гургулицата, лястовицата** и **жерава,** които стриктно **пазят** определеното **време** на миграцията си.

8:8–12 Хората си мислят, че са **мъдри** спрямо **закона на ГОСПОДА,** но **книжникът, пророкът** и **свещеникът** го тълкуват превратно и на практика са го **отхвърлили.** Те са алчни и измамни и решават проблемите повърхностно. Заради безсрамието си те ще споделят предстоящото наказание.

8:13–17 Бог ще ги помете като напълно обрана **лоза** и **смокиня.** Народът е оставен да погине в града. Вавилонската войска напредва като **усойници, които не се омайват.**

8:18–22 Съкрушеният пророк сякаш чува как заточените юдеи питат: „Къде е Бог?“ Бог им отговаря с въпроса защо са Го изоставили заради **изваяни идоли** и **чужди суети. Народът** отново ридае за това, че избавлението, на което се е надявал, не е дошло. Еремия безутешно плаче заради привидно безнадеждното положение на народа. Ст. 22 е първоизточникът на широко известната духовна песен „Има балсам в Галаад“:

> Има балсам в Галаад –
> раненото и болното да изцели,
> има балсам в Галаад –
> да очисти грешните души.

3. Оплакването на плачещия пророк (гл. 9)

9:1–11 В първите два стиха говорителят е Еремия. Неговото прозвище „плачещият пророк“ е прекрасно разкрито в ст. 1:

> **О, да беше главата ми вода, очите ми – извор на сълзи! Щях да плача денем и нощем за убитите на дъщерята на народа си.**

Много проповедници и мисионери познават добре чувствата на Еремия, изразени в ст. 2. Кайли Йейтс пише:

> В този стих зърваме един изморен, изтощен, обезсърчен пророк в един от тежките му мигове. Този момент би могъл да се нарече „преминаващата сянка, паднала върху една велика душа“. В своето раздразнение той си представя, че би искал да избяга далеч от народа, който не заслужава да получи нищо от него. Колко сладко е да бъдеш освободен от цялата отговорност и от всички грижи! На него буквално му призлява да гледа празния, безбожен, формален заместител на религията. През всичките си дни се е молил, обичал, проповядвал и предупреждавал, само за да срещне такава нечувствителност, която изсушава душата му.[9]

Той оплаква греховността на народа и наказанието, което ще я последва. После цитира как Господ изброява греховете им и потвърждава неизбежността на присъдата. Въпреки това обаче той **плаче** за това, че Бог **ще направи Ерусалим жилище на чакали,** а **юдовите градове – пустиня.**

9:12–22 Бедствието е пряко свързано с идолопоклонството на Юда и именно заради този грях народът ще отиде в изгнание. **ГОСПОД** напътства **оплаквачките** да подемат **оплакване** за ужасните кланета и опустошения. Безполезно е хората да се хвалят с **мъдрост, сила** или **богатство;** единственото, което има смисъл, е познаването на **ГОСПОДА.**

9:23, 24 Това са два от най-известните стихове в Еремия. Както отбелязва Г. Хърбърт Ливингстън, те

> си струва да се научат наизуст. Хората се борят за **мъдрост, сила** и **богатство,** докато Бог се наслаждава на **милост, правосъдие** (справедливост) и **правда.** Благословен е онзи, който **разбира** Господа дотолкова, че да се наслаждава на онова, на което се наслаждава Той.[10]

9:25, 26 Допълнителна горчилка в ча-

шата на Юда ще бъде и това, че ще бъдат наказани заедно с езическите народи, защото Юда е **с необрязано сърце.** Стриженето на краищата на косата или брадата е езическа практика, забранена за юдеите (Лев. 19:27).

4. Присмех над идолопоклонството (10:1–18)

10:1–5 Тази глава съпоставя суетата на идолите с Божието величие. Божият народ не бива да **се учи на пътя на народите** и на техните безжизнени идоли.

По повод на сатирата на идолите Йейтс казва:

> Еремия е жесток в отношението си към бедните, беззащитни идоли, които хората използват като заместители на Бога. Те са безжизнени дървета, които трябва да бъдат украсявани, за да се прикрие, че са само мъртво дърво. Вместо да носят, те трябва да бъдат носени. Трябва да им се придаде форма – а Бог е Онзи, който придава форма на целия свят. От тях не може да се очаква реч, сила, интелигентност, достойнство, влияние или неизменност. За разлика от тях Йахве е вечен, жив, действен, силен.[11]

10:6–9 Бог е **великият Цар на народите,** от когото всички трябва да се боят. Онези, които се покланят на идоли, са **глупави и безумни,** те се навеждат пред **изделие на** човешки **ръце.**

10:10–16 ГОСПОД е истинският и **живият Бог.** Изработените богове **ще погинат.** Йахве е Богът на Творението и промисъла. Майсторите на идоли са **глупави,** а **кумирите** им **са суета.** Богът (Делът) **на Яков** е Създателят, **ГОСПОД на Войнствата.**

10:17, 18 Господ заповядва на **жителите на земята** да **съберат** каквото могат да носят, защото Той ще ги изпрати в изгнание.

5. Молитвата на плачещия пророк (10:19–25)

Говорейки от името на народа, Еремия оплаква ужасите на обсадата, признава човешкото невежество, моли Бога да възпитава народа Си и да **излее яростта Си върху** враговете му, защото те са **изпояли** Неговия народ.

III. Личните преживявания на Еремия (гл. 11–19)

А. Еремия и анатотските мъже (гл. 11, 12)

11:1–10 ГОСПОД заповядва на **Еремия** да напомни на народа за **завета** на закона, който е дал на планината Синай, за проклятията на непокорните и за благословенията на послушните. Непрестанното напомняне на Бога в миналото се е сблъскало с упорит отказ. Сега **юдовите мъже** сякаш правят **заговор** да нарушават **завета,** за да заменят Бога с **други богове.**

11:11–13 Когато се стовари Божията присъда, Той **няма да послуша** молитвите им и безбройните **богове** на Юда ще бъдат безсилни **да ги спасят.**

11:14–17 Господ три пъти казва на пророка да **не се моли за този народ** (7:16; 11:14; 14:11). Хората нямат право да идват в храма с жертви, като че ли да прикриват вината си или да предотвратят **злото,** приготвено от Бога. Някога наричан от **ГОСПОДА маслина зелена**, Юда сега е осъден да бъде изгорен заради своето идолопоклонство.

11:18–23 ГОСПОД уведомява **кроткия** и нищо неподозиращ пророк, че **анатотските мъже кроят замисли** да го убият. Когато се моли, пророкът получава уверението, че противниците му **ще** бъдат **наказани.**

12:1–6 Еремия пита защо **ГОСПОД,** който е **праведен,** допуска **безбожните**

като анатотските мъже да **благоденстват,** а оставя праведните като него да страдат. Бог отговаря, че Еремия ще се сблъска и с по-остра съпротива от тази, включително и предателство от страна на собствените си **братя.** Ако му се струва трудно да се справи в относително спокойни условия (да бяга **с пешаците),** какво ще прави в жестоките изпитания, които предстоят (да се състезава **с конете)?**

12:7–14 С много думи, които разкриват обичта Му към **Юда,** Бог изразява Своята скръб за разорението, което тя е навлякла върху себе си. Птица, която явно се различава, често бива нападана от другите, ето защо Бог нарича Юда **пъстра хищна птица.** Бог ще накаже езическите народи и ще върне **Юда** в земята ѝ.

12:15–17 Но по-късно и езичниците ще бъдат върнати в своите земи и ако се обърнат от идолите към Бога, те ще споделят Неговите благословения **сред народа** Му. В противен случай ще бъдат изтребени.

Б. Еремия и разваления пояс (гл. 13)

13:1–11 Юда е сравнен с употребяван **пояс,** за който Еремия получава инструкция да го занесе **при Ефрат** и да го **скрие.** Някога Юда е заемал място на най-голяма близост до Йахве, но също като **пояса** ще бъде отведен и „скрит“. Заради греха си **Юда** е отведен надалеч (ок. 400 км) и „скрит“ в изгнание близо до **Ефрат** (Вавилон). Когато Еремия отново прибира **пояса,** той е **развален** и **не става за нищо.** По въпроса дали Еремия действително е ходил до Ефрат, Скофийлд предлага следната полезна забележка:

> Някои поставят под въпрос възможността Еремия действително да е скрил своя пояс (или колан) при река Ефрат заради голямото разстояние и военното време. По време на служението на Еремия обаче е имало и периоди, през които целият регион е бил в мир. Не е невъзможно Еремия действително да е посетил Вавилон и ако е така, е много вероятно това да се е случило по това време. Тогава той може да е скрил пояса си на път за там и да го е прибрал на връщане. Също така е възможно и да преведем еврейската дума не със значението Ефрат, а Вади Фара, която се намира на няколко километра от Ерусалим. В такъв случай той би могъл да зарови колана по всяко време преди последната вавилонска атака. Следователно има причина да стигнем до извода, че този пасаж описва действително събитие – не просто видение или въображаема случка. Развалeният пояс на Еремия е символ, разкриващ недостойния живот и служение на Израил.[12]

13:12–14 Целият народ **ще** бъде **напълнен с вино** – но не буквално вино, както си мислят те, а гнева на Всемогъщия Бог, и те ще бъдат строшени като шишета. Харисън коментира:

> Еремия подчертава, че също както алкохолът повлиява на преценката и нарушава подвижността, така и във времето на предстоящата криза хората ще се държат като пияни, неспособни да различат приятел от враг или да се защитят.[13]

13:15–23 Покаянието е спешно необходимо – в противен случай изгнанието е неизбежно. Ако хората не прославят Бога, те ще намерят **мрак** и **смъртна сянка. Царят и царицата-майка** ще бъдат детронирани, а **градовете на юг** – обсадени. Вавилонците ще превърнат земята в пустиня – и всичко това заради беззаконието на Юда. Юда и нейните грехове са неразделими.

13:24–27 Думите, с които е описано от-

стъплението на Юда – **прелюбодейства, цвиления, безсрамие** и **блудство,** имат смисъла на сексуална неморалност.

Харисън обяснява илюстрацията:

> Както всички формални вярващи от всички времена, хората не вярвали, че могат да ги постигнат подобни бедствия. Еремия обаче стоварва вината изцяло на техния гръб и им обещава срамния публичен позор, който постига проститутките… Иронията в това е, че то ще бъде извършено именно от онзи народ, който Юда някога е ухажвала. Заради това, че се е отдавала на безплодните дела на тъмнината, Юда ще бъде разобличена публично като бечестна развратница, каквато е всъщност, от Онзи, който отначало я е взел за своя жена с любовта на Своя завет.[14]

В. Ходатайството на Еремия заради сушата (гл. 14, 15)

14:1–6 Посланията в гл. 14–39 са отправени преди падането на Ерусалим. Юда е постигнат от жестока **суша** и глад.

> Значението на сушата точно по това време е много голямо. Тя е едно от знаменията, предсказани в Палестинския завет (Втор. 28:23–24), и вече частично се е изпълнило при царуването на Ахав (3 Царе 17:1 и сл.). Тъй като това знамение е било последвано, макар и след дълъг интервал от време, от пленяването на северното царство от асирийците, Юда би трябвало да го приеме като найсериозно предупреждение.[15]

14:7–16 Пророкът изповядва греховете от името на народа и се моли за облекчение, но **ГОСПОД** казва, че облекчение няма да има. Народът ще бъде изтребен **с меч и с глад, и с мор.** Лъжливите **пророци** обещават безопасност, но те лъжат и **ще бъдат изтребени** заедно с **народа, на който пророкуват.** На Еремия е заповядано да плаче за ужасното опустошение на Юда **в града** и в селските райони.

14:17–22 Той продължава да умолява Бога за народа, което напомня застъпничеството на Авраам (Бит. 18:23–33), Мойсей (Изх. 32:11–13) и Самуил (1 Царе 7:5–9). Той изповядва тяхното **безбожие** и обещава, че ще **се надяват** на единствения **Бог,** който може да даде **проливни дъждове.**

15:1–4 Застъпничеството за народа е безполезно; той е обречен **на смърт, меч, глад** и **плен.** Дори превъзходни застъпници като **Мойсей и Самуил** не биха могли да предотвратят изпълнението на присъдата. Причината за всичко това е **Манасия** – той е въвел ужасни форми на идолопоклонство в Ерусалим, включително и поклонението на Молох (вж. 4 Царе 21:1–6).

15:5–9 Окаяното състояние на **Ерусалим** е предизвикано от факта, че той не се е повлиял от наказанието от Господа. Жената с идеално семейство няма да доживее да се радва на децата си.

15:10–18 Еремия е мразен от своя народ без причина, но Бог му обещава, че ще го защити, като принуди враговете му да търсят помощ от него. Юда няма да може да **счупи желязото** от север (халдейците). Напротив, те ще отнесат **съкровищата** на Юда. Пророкът е объркан от преследванията и страданията, които понася, особено при положение, че е бил толкова верен на Господа. Въпреки това той черпи сила от Божието **слово,** което е **наслада и радост за сърцето** му.

15:19–21 Божият отговор е, че пророкът е хранил погрешни представи за Него и понякога е давал израз на тези недостойни мисли. Те трябва да бъдат очистени, както човек отделя **нищожната** шлака от **скъпоценния** метал. Враговете му могат **да се върнат при** него, но той **не** бива да **се връща при тях.** Г. Кембъл Морган коментира:

> Нека очисти сърцето си от такава шлака и нека се посвети само на златото на истината за Бога. Така и само така той ще бъде подходящ да бъде устата на Бога, която изрича Неговите послания.[16]

Бог **ще направи** пророка **здрава бронзова стена,** която потисниците му няма да могат да съборят. Той **ще избави** и **ще изкупи** Своя служител.

Г. Самотното служение на Еремия (16:1–18)

16:1–9 Господ заповядва на Еремия да **не** се жени заради надвисналото разорение. Той е единственият човек в Библията, на когото е забранено да се жени. **Оплакването** и **пируването** също са забранени, защото смъртта е навсякъде и защото бедствието е дело на Господа.

Ст. 7 разкрива обичая, според който роднините и приятелите се събирали в дома на умрелия, за **да разчупват хляб** заедно и да пият **чаша** вино, възхваляйки добродетелите на починалия. Така те утешавали скърбящите. Кели показва как тази древна юдейска традиция е била преобразувана от нашия Господ:

> Практиката за разчупването на хляб във връзка със смъртен случай вероятно е свързана с произхода на великия ритуал, който Господ Иисус освещава за Свое възпоменание. „Нито ще разчупват хляб в жалеенето, за да утешат някого за мъртвия, нито ще ги напоят от чашата на утешението…“ Тук виждаме Господната вечеря и в двете ѝ части. Тя е била утвърден обичай сред юдеите, но Господ ѝ придава уникално значение и изразява в нея нова истина. Тя е свързана с пасхата, понеже, както знаем, именно тогава е била постановена. Нейното установяване точно в този, а не в друг момент е имало съвсем конкретна причина, защото тя трябва да отбележи забележителната промяна на великия главен и фундаментален празник на Израил. За християните започва един нов и различен празник.[17]

16:10–18 Ако го попитат каква е причината за **това голямо** бедствие, което Бог предрича, Еремия трябва да им припомни непокорството и идолопоклонството, в които са упорствали **бащите** им, както и самите те. Някой ден Бог **ще върне** народа от плен, но преди това **рибари** и **ловци** (вавилонците) ще ги издирят и ще ги отведат в изгнание, където Бог ще ги накаже **за беззаконието им и за греха им.**

Д. Непоколебимото сърце на Еремия (16:19–17:18)

16:19–21 Пророкът предсказва деня, когато **народите** ще се обърнат от идолите към Бога. В ст. 21 Господ изразява Своята твърда решимост да накара Юда да **познае** Неговата **сила** чрез наказанието, което ще ѝ наложи.

17:1–11 Идолопоклонството на Юда, дълбоко **начертано на сърцето** ѝ, ще доведе до отвеждането ѝ в плен. Божията **планина** е Ерусалим. … Упованието в **човек** носи проклятие; упованието в **ГОСПОДА** води до благословение. Бог познава **измамното** човешко **сърце** и ще накаже онзи, **който придобива богатство** нечестно, **„като яребица,**[18] **която мъти, каквото не е снесла“.**

Ст. 9 е една много непопулярна (но въпреки това много точна) оценка на естественото сърце на човека. Р. К. Харисън коментира израза, преведен „отчайващо зло“ в традиционния ПБКДж, а от други – „страшно болно“ (РИ), „безсилно“ (РИВ) и „съвсем покварени“ (СИ):

> Неновородената човешка природа е в отчайващо състояние без божествена благодат; тя е описана с израза *тежко болно* в ст. 9 (РИСПБ: *отчайващо покварено,* НАБ: *отчайващо болно*). Ср. 15:18 и 30:12, където се използва изразът „не-

изцелимо“. Всяко поколение се нуждае от новорождение на душата чрез Духа и Божията благодат (сравн. с Йн. 3:5 и сл.; Тит 3:5).[19]

За онези, които смятат, че това е прекалено строга присъда за *техните* сърца, цитираме едно обширно, но необходимо експозе от Матю Хенри:

> В нашите сърца има такава злина, която ние нито съзнаване, нито подозираме; нещо повече, характерна грешка на човешките синове е да мислят себе си, или поне сърцата си, за нещо много по-добро, отколкото са в действителност. *Сърцето,* съвестта на човека, в своето покварено и паднало състояние, *е измамливо повече от всичко*. То е лукаво и лъжливо; склонно е да си служи с *измама* (както много точно посочва използваната дума); именно това име получава Яков – *измамник*. То нарича злото добро и доброто зло, представя нещата в лъжлива светлина и обещава мир на онези, които нямат мир. Когато хората казват в сърцата си (т. е. оставят сърцата си да им подшушват), че няма Бог, или че Той не вижда, или че няма да търси сметка, или че ще имат мир, дори да продължават така, – в това, както и в хиляди подобни внушения, сърцето е измамливо. То лъже хората за тяхна собствена погибел и именно това е най-лошото, че те се самоизмамват, саморазрушават. В това сърцето е *отчайващо зло;* то е смъртоносно, то е безнадеждно. Положението действително е тежко и безнадеждно, ако съвестта, която трябва да коригира заблудите на другите духовни органи, сама ражда лъжа и подклажда заблуда. В какво ще се превърне човек, ако онова нещо в него, което би трябвало да бъде *Господното светило,* дава лъжлива светлина, ако представителят на Бога в душата, на когото е поверена защитата на Божиите интереси, ги предава? Толкова голяма е измамливостта на сърцето, че без колебание можем да кажем: *Кой може да го познае?* Кой може да опише колко лошо е сърцето![20]

17:12–18 Еремия ликува, че **мястото на** сигурността на Юда е **славният престол** на Бога. После говори за безумието да се уповаваш на някой друг и се моли на **надеждата на Израил** за доброто на народа, за изцелението и избавлението му. Народът го пита **къде е** присъдата, която е обещал Бог. Еремия напомня на Господа, че той **не** се е опитвал да избяга от отговорността да бъде Негов **пастир,** нито е **пожелал деня на скръбта** и разорението на Ерусалим; той само е говорил думите на Господа. Сега умолява Бога да го защити, като накаже онези, които се присмиват на Господното слово.

Е. Проповедта на Еремия за съботния ден (17:19–27)

Тук Господ увещава **юдовите царе и целия Юда, и всички ерусалимски жители** да **освещават съботния ден.** Той обещава да им даде бъдещи владетели от династията на Давид и поклонението в храма да продължи, ако Го послушат, и ги предупреждава за наказанието, което ще последва, ако откажат да Му се подчинят (разрушаването на **Ерусалим).**

Ървинг Л. Йенсен обяснява защо спазването на съботата е толкова важно за Израил:

> Истинският тест за отношението на сърцето към Бога е *покорството на Неговото Слово*. Един от законите за Израил е освещаването на съботата чрез въздържане от работа в този ден (17:21, 22). Постоянният натиск на материализма върху всички, включително и върху Божия народ, прави спазването на такава заповед трудно, и по тази причина именно тази от десетте заповеди е истински тест за при-

> оритета на временното или на вечното в сърцето. Дали наистина спазването на закона за съботата е толкова съдбоносно за Юда? Символичното действие на Еремия и категоричните думи, които Господ му заповядва да говори, ни дават утвърдителен отговор.[21]

Подобни принципи важат и за Господния ден за християните. Той също е предназначен за духовна и физическа почивка, за припомняне за Изкупителя и нашето изкупление, за поклонение пред Господа и за съвместно възпоменаване на победата на Господното Възкресение в първия ден на седмицата.

Ж. Еремия в къщата на грънчаря (гл. 18)

18:1–12 Грънчарят е Господ; Юда (наречен тук **израилев дом)** е **съдът.** Съдът се разваля не по вина на Бога, а по вина на Израил. **Глината** е в Божията **ръка,** за да прави Той с нея каквото пожелае – за осъждение или за благословение. Бог заплашва със **зло,** ако хората не се покаят, но техният отговор е, че **ще ходят според замислите си.**

18:13–17 ГОСПОД посочва, че тяхното поведение е безподобно и неестествено. С идолопоклонството си те си навличат разорение, от което ще се удивят всички, които видят как **земята** е **направена за ужас.** Снегът не изчезва от Ермон (вероятно това е значението на **„скалата на полето“)** и планинските потоци не пресъхват. Всеки може да разчита на тези неща *в природата,* а Бог не може да разчита на *Своя народ!* „Дори снегът не оставя Ливан, а Израил е забравил извора на жива вода, от който към него тече водата на живота.“[22]

18:18 Като чуват това, жителите на Ерусалим **скрояват замисли против Еремия,** изразяват доверие в своите собствени пророци и свещеници, и се наговарят **да го поразят** с клевета.

18:19–23 Еремия изразява съжаление, че изобщо е молил Бога да ги пощади. Подобна молитва едва ли е подходяща за вярващите в настоящата епоха на благодатта.

З. Еремия и глинената стомна (гл. 19)

19:1–9 Господ казва на Еремия да занесе една **глинена стомна** на градското бунище и да **вика** на **юдовите царе и** на **ерусалимските жители,** че **Бог** се кани да строши Юда заради идолопоклонството му и принасянето на човешки жертви. **Долината на Еномовия син** ще стане **долина на клането. При обсадата** на Ерусалим ще се стигне до канибализъм.

19:10–15 Като чупи **стомната,** пророкът изобразява опустошението и разрухата, които ще причинят вавилонците. Местата за погребване ще бъдат оскъдни, а къщите, където е практикувано идолопоклонство, **ще бъдат нечисти.** Еремия се връща в **двора** на храма и повтаря, че изпълнението на Господната присъда вече е наближило, защото народът отказва да **слуша** Божиите **думи** и да се покае.

IV. Пророчества против гражданските и религиозни водачи на Юда (гл. 20–23)

А. Пророчество против Пасхор (20:1–6)

Пасхор, главният служител **в ГОСПОДНИЯ дом,** заповядва да бият **Еремия и го слага в клада. На следващия ден,** когато пророкът е освободен, той обявява на Пасхор неговата съдба, съдбата на неговото семейство и съдбата на целия Ерусалим и **Юда. Вавилонският цар ще ги отведе** в плен. Името на Пасхор е променено на **Магор-Мисавив** (**ужас** от всички страни), което обозначава какво ще му се случи.

Б. Оплакването на Еремия пред Бога (20:7–18)

В ст. 7–18 Еремия съжалява за своето непопулярно служение. Господ го е убедил **(примамил)** за него. Еремия е искал да спре да прогласява непопулярното известие за вавилонския плен, но не е можал. **Словото на ГОСПОДА** е горяло като огън в него. Той подслушва как приятелите му се наговарят против него, но поверява делото си на **ГОСПОДА.** Понякога той е уверен и хвали **ГОСПОДА,** но друг път е толкова обезсърчен, че си пожелава никога да не се беше раждал.

В. Пророчество против цар Седекия (21:1–22:9)

21:1–7 Когато цар Седекия изпраща Пасхор (не същия от гл. 20) **и Софония** (не пророка) да се **допитат до ГОСПОДА** за настъпващите вавилонци, Еремия ги изпраща обратно с думите, че Господ ще помогне на нашествениците против Юда. **Царят** и **народът,** които оцелеят, ще бъдат отведени в плен. Във връзка с това негово действие против царя, Кели коментира:

> Царската институция винаги е била последната опора на благословението в историята на Израил. Дори ако само царят е бил праведен, колкото и заблудени да са били народът и пророците, Бог все пак е изпращал благословение на Израил. Всичко е зависело от царя, Давидовото семе. Бог би могъл да наказва пророците, свещениците и народа, но не би ги отхвърлил заради слугата Си Давид. Но когато не само те се отклоняват от Неговия път, а и самият цар е водач на безбожието, е невъзможно Бог да ги търпи, и печалната задача на Еремия е да провъзгласи божественото решение.[23]

21:8–14 Онези, които се съпротивляват, ще загинат; онези, които се предадат на вавилонците **(халдейците), ще останат живи.** Господ предупреждава царския **дом** да прекрати своята неправедливост и потисничество. Народът на Ерусалим, жителите на **долината** са предупредени за своето унищожение. Думите **„която обитаваш в долината и в скалата на полето“** вероятно са израз на презрение и подигравка; те не приличат на буквални описания на Ерусалим.

22:1–9 Гл. 22 говори за последните четирима царе на Юда макар и не в хронологичен ред. Историческият ред е следният: Йоахаз, Йоаким, Йоахин (Йехония) и Седекия; с други думи, последният цар е първи, а останалите следват подред. Първият цар, Седекия, е предупреден да раздава справедливост **и правосъдие;** в противен случай Юда, макар величествен като **Галаад** и Ливан, ще бъде запустен и обезлюден. Това предупреждение се подчертава чрез историята на трите царе, стигнали до страшен край.

Г. Пророчество против цар Селум (22:10–12)

Селум, вторият цар, наречен още Йоахаз, е **син на Йосия.** Той бива отведен в плен в Египет и умира там, без **да види вече** родната си **земя.**

Д. Пророчество против цар Йоаким (22:13–23)

22:13–19 Третият цар, **Йоаким,** строи своя дворец с неплатен труд, не следва примера на баща си **(Йосия)** и заради това **ще бъде извлечен извън** Ерусалим и ще умре неоплакван. Той **ще бъде погребан с магарешко погребение** – ще бъде хвърлен в яма.

22:20–23 Господ казва на жителите на Ерусалим да се **изкачат на Ливан** и **Васан** и да оплакват унищожението на своите **любовници** (чуждестранни съюзници) и **пастири** (владетели) от Навуходоносор. Самите те ще стенат от робските **мъки** на плена.

Е. Пророчество против цар Йехония (Йоахин) (22:24–30)

Йехония (наричан още Хония и Йоахин), четвъртият цар, ще бъде отведен в плен от вавилонците и **ще умре** във Вавилон. **Никой от потомството** му няма да седне **на престола на Давид.** Никой от наследниците му не замества Йехония на престола. Неговият заместник, Седекия, му е чичо. Чарлз Х. Дайър коментира:

> Това пророчество ни помага да обясним и родословията на Христос в Матей 1 и Лука 3. Матей представя законната родословна линия на Христос чрез Неговия втори баща Йосиф. Родословието на Йосиф обаче преминава през Салатиил, който е син на Йоахин (Йехония, Мат. 1:12; ср. 1 Лет. 3:17). Ако Христос беше физически потомък на Йосиф, а не роден от девица, Той би бил дисквалифициран като израилев Цар. Лука представя физическото родословие на Христос чрез Мария, която е наследница на Давид чрез родословната линия на сина му Натан (Лука 3:31). По този начин Христос не е под „проклятието" на Йоахин.[24]

Ж. Пророчество за праведния Цар (23:1–8)

Владетелите **(пастирите)** са осъдени заради провала си да се грижат за Божия **народ.** Но Бог ще възстанови остатък от народа Си и ще има даде верни пастири. Той ще издигне Месията да бъде техен цар. Кели предлага на вниманието на нас, християните, едно не много популярно, но необходимо предупреждение:

> Ясно е, че това пророчество говори за Месията, Господ Иисус. Но тук се говори за Господ Иисус като Месия повече в отношението Му с Израил отколкото с нас. Много е важно да се придържаме здраво към това. Много хора хранят представата, че ако тези пророчества не бъдат приложени за християните и църквата, ние губим нещо. Но честността винаги е най-добрата стратегия. Не можеш да вземеш нещо от ближния си, без самият ти да изгубиш много повече, отколкото губи ближният ти. Той несъмнено ще има малка загуба, но ти ще имаш ужасна загуба. Онова, което важи за естествените неща, важи в много по-голяма степен за духовните. Не можете да ограбите от Израил една част от неговия дял, без неизмеримо да ограбите самите себе си.[25]

В ст. 5 Месията е наречен **Издънката** (или Син) **на Давид.** В Захария 3:8 Той е „Моят служител, наречен Издънка." В Захария 6:12 Той е представен като „мъж, Издънка". А в Исая 4:2 Той е „Издънката ГОСПОДНА". Това отговаря на четирите начина, по които Христос е представен в евангелията – като Цар, Слуга, Човешки Син, Божи Син.

„ГОСПОД, НАША ПРАВДА" или *Йахве-Цидкену* (ст. 6) е едно от седемте съставни имена на Йахве.[26] М'Чейни е написал прекрасна песен за това как се е научил да цени Господа с това име:

ЙЕОВА ЦИДКЕНУ –
Господ наша правда

Някога бях чужд на благодатта, на Бога,
не усещах опасност, не чувствах ярем.
Приятели говореха с възторг
за Христос и за кръста,
но Йеова Цидкену не значеше нищо
за мен.

Често четях – за утеха или даже
от скука –
на Исая словата красиви
и разказа прост на Йоан,
но дори когато те рисуваха
кръвта на дървото,
пак Йеова Цидкену не значеше
нищо за мен.

Както дъщерите сионски ронеха сълзи,
тъй плачех и аз,
че Той бе под вълните потопен.
Но не знаех, че моят грях
на кръста Го държи,
Йеова Цидкену не бе още нищо за мен.

Щом благодатта ме пробуди,
осветли ме отгоре,
ужас ме обзе от закона и
страх от смъртта,
не виждах прибежище,
сигурност в себе си –
трябва Йеова Цидкену да ме спаси!

Изчезна страхът ми пред сладкото име;
стопи се вината, дойдох дръзновен
свободно да пия от живителен извор –
Йеова Цидкену стана всичко за мен.

Йеова Цидкену! Съкровище, моя хвалба!
Йеова Цидкену! Навеки спасен и покрит!
В Теб побеждавам по суша и по вода –
мое въже, моя котва, моя броня и щит!

И даже да ходя през тъмния дол на
смъртта,
дъхът ми пресекващ ще свързва парола
една;
и докато Бог отвързва от тялото
мойта душа,
Йеова Цидкену ще е моята песен
в нощта.

Робърт Мъри М'Чейни

Бог ще бъде известен като Онзи, **който** е **довел** народа обратно в **земята.**

З. Пророчество против лъжливите пророци на Юда (23:9–40)

23:9–22 Остатъкът от гл. 23 е строго изобличение на лъжливите **пророци,** както в Израил, така и в **Ерусалим.** Те продължават да обещават **мир,** но ако бяха послушали Божието Слово, щяха да знаят, че Неговата присъда е неизбежна и тя ще продължи, докато божествените цели не бъдат постигнати. Те говорят, без Господ да ги е упълномощил.

23:23–29 Всеприсъстващият и всезнаещ Бог разобличава **пророците** за техните **сънища,** които вкарват народа в идолопоклонство. Сънищата им са като **плява,** сравнени с Божието **слово,** което е като хранително **жито,** а също и **като огън … и като чук.**

23:30–32 ГОСПОД е **против** лъжливите **пророци.** Йейтс ги описва точно:

> Те са професионалисти, които претендират, че говорят с божествен авторитет, но всъщност бълват лъжи и измама. Еремия отправя срещу тях три обвинения. Той казва, че те в действителност са неморални, че не познават Бога и че нямат послание за народа. Не ги е грижа за свещените им отговорности и принизяват моралните стандарти на народа, като участват активно в греха. Тяхното знание за Бога е на ниско ниво. Като не разбират Неговата свята същност, те си мислят и проповядват, че Той не може да изостави Израил.[27]

Те до голяма степен са с нас и досега.

22:33–40 Явно **народът** се е подигравал на Еремия с въпроса: „Какъв е **наложения от ГОСПОДА** товар **(слово)**[28]?“ Пророкът трябва да отговори, че самите те са товар за Бога и Той ще ги захвърли. Бог им забранява да използват вече думата „товар“ **(слово)** с насмешка. Ако не Го послушат, Той сурово ще ги накаже.

V. Пророчества за разрушението на Ерусалим и Вавилонския плен (гл. 24–29)

А. Знамението със смокините (гл. 24)

24:1–7 ГОСПОД показва на Еремия **две кошници смокини, сложени пред храма. Едната** е пълна с **много добри смокини, а другата** – с **много лоши.**

Добрите смокини изобразяват изгнаниците във **Вавилон,** които **ще** бъдат **върнати** в земята, **защото ще се върнат при** Бога **с цялото си сърце.**

24:8–10 Лошите смокини символизират **юдовия цар Седекия, първенците му** и народа, който ще остане в земята след изселването по времето на Йехония. Изгнаниците ще бъдат **върнати** обратно в **земята,** но другите ще бъдат разпръснати и довършени от **меч, глад и мор.**

Б. Предсказание за седемдесетгодишния плен във Вавилон (25:1–11)

Еремия е предупреждавал **целия юдов народ** в продължение на **двадесет и три години;** други Божии мъже също не са спирали да ги призовават към покаяние. Понеже **не** са **послушали,** те ще бъдат отведени в плен от Божия **слуга, Навуходоносор,** и ще останат в изгнание **седемдесет години.**

Причината пленът да продължи седемдесет години и как Бог предварително оповестява продължителността му, е разкрита във 2 Летоп. 36:20, 21:

> А оцелелите от меча отведе във Вавилон и те станаха роби на него и на синовете му, докато дойде на власт персийското царство, за да се изпълни ГОСПОДНОТО слово чрез устата на Еремия, докато земята се наслади на съботите си. Защото през цялото време на запустението си тя пазеше събота, докато се изпълниха седемдесет години.

Левит 25:3–5 учи, че земята трябва да се оставя незасята всяка седма година. Народът не е опазил този закон.

В. Вавилонските поробители ще бъдат съдени (25:12–38)

25:12–29 Следователно надеждата за скорошно завръщане е лъжа. След **седемдесетте години** Бог ще насочи гнева Си против халдейците (вавилонците). Като използва символа на **чаша с вино,** Бог казва на Еремия да провъзгласи Божията **ярост,** надвиснала над Юда и над другите **народи,** които ще бъдат опустошени от Навуходоносор, а накрая ще се излее и върху самия Навуходоносор **(царя на Сесах).** Чрез своето пророческо слово Еремия трябва да каже на тези народи, че те със сигурност ще *трябва* да **пият … чашата** на Божия гняв. Ако Бог наказва първо Ерусалим, народите едва ли могат да очакват, че ще избегнат яростта Му.

25:30–38 Тези стихове подробно се спират на ужасите на чашата на Божия **яростен гняв,** като за описанието ѝ се използват ярки думи като **изреве, вик** и **екот. Високопоставените на стадото** на юдеите ще ридаят, **защото ГОСПОД опустошава пасбището им.**

Г. Предупреждението на Еремия към народа (гл. 26)

26:1–11 ГОСПОД заповядва на Еремия да **застане в двора на** храма и да предупреди хората, че ако не се покаят, Той ще изостави храма, както е сторил със **Сило.** (Забележете, че Бог може да отстъпи от Своите *условни обещания,* ако човекът не изпълни условията [ст. 3]. Бог никога няма да се **разкае за** Своите *безусловни обещания.)* Свещениците, лъжливите пророци и народът се разяряват и заплашват пророка.

26:12–19 Еремия храбро повтаря своето послание. **Тогава първенците и целият народ** се застъпват за него, а старейшините напомнят на тълпата, че **Михей** смело е пророкувал в дните на един добър цар и **не** е бил **умъртвен.**

26:20–24 Тези стихове може да са аргумент на опозицията или просто описание на факта, че **Йоаким** е заповядал екзекуцията на един пророк на име **Урия,** пророкувал същите неща като Еремия. Но **Ахикам, синът на Сафан,** успява да надделее и избавя **Еремия** от смърт.

Д. Знамението с ярема (гл. 27)

27:1–11 Това пророчество е датирано във времето на **Йоаким** (ст. 1), но останалата част от главата го поставя във времето на царуването на Седекия. Някои обясняват това с грешка на преписвачите. Посланиците на петима езически царе са дошли в Ерусалим, вероятно за да създадат съюз против Вавилон. Чрез нагледния урок с **ремъци и прътове на ярем** Еремия им показва, че **ярема на** Вавилон ще дойде върху тях, докато Вавилон не бъде победен от Мидо-Персия, и че ако не се покорят на ярема, те ще бъдат унищожени – независимо от онова, което казват гледачите на тези народи.

27:12–22 Бележката на Райри за един тогавашен обичай по отношение на храма ще изясни този пасаж:

> Според този обичай завоевателят е отнасял идолите на завладения народ в храма на своя собствен бог. Тъй като юдаизмът е религия, в която липсват изображения, вместо тях са взети храмовите съдове.[29]

Еремия настойчиво умолява **Седекия** да се покори на вавилонците и да **не вярва** на лъжливите **пророци,** които предсказват, че **съдовете на ГОСПОДНИЯ дом ще бъдат донесени скоро от Вавилон.** Еремия предлага тези пророци да докажат своя авторитет, като поискат от Бога да не допусне **съдовете, които са останали в Ерусалим,** да **бъдат занесени във Вавилон.** Но това би било напразно. Тези съдове **ще бъдат занесени във Вавилон** и ще останат там до края на плена – цели седемдесет години.

Е. Лъжливото пророчество и смъртта на Анания (гл. 28)

28:1–9 Пророк Анания, синът на Азор, прави лъжливото предсказание, че вавилонският плен ще свърши след две години. Еремия отговаря, че би искал това да е вярно, но намеква, че пророчеството няма да се сбъдне. Истинските пророци неизменно са предсказвали **зло; мир** са пророкували лъжепророците.

28:10–17 Анания чупи дървения **хомот от врата на Еремия** и изрича лъжливо пророчество. **Еремия отива по пътя си** (ст. 11). Кели хвали пророка за неговото самообладание:

> Господният слуга не бива да се кара. Същият човек, Еремия, който е като бронзова стена, който се е противопоставял открито на царе, пророци, и свещеници, сега отказва да спори с пророк Анания. Причината за неговото поведение е ясна. Еремия усърдно е увещавал и предупреждавал, докато е имало надежда за покаяние, или когато дълготърпеливата благодат го е изисквала. Но когато вече съвестта не действа, когато има лъжлива претенция за думи от Господното име, той просто си отива по пътя. Оставя Бог да отсъди между пророк и пророк. Ако Еремия говори истината, Анания лъже.[30]

Бог обаче ще **сложи железен ярем на народите, за да слугуват на вавилонския цар Навуходоносор.** Той разобличава **Анания** като лъжлив **пророк** и му казва, че **ще умре** същата **година;** Анания действително умира два месеца по-късно (ср. ст. 1, **в петия месец,** ст. 17, **в седмия месец).**

Ж. Посланието на Еремия към юдеите, пленници във Вавилон (гл. 29)

29:1–9 Това е **писмото, което Еремия изпраща** на пленниците във **Вавилон,** и в което ги съветва да се подготвят за дълъг престой, като ги предупреждава да не слушат лъжливите **пророци** и **врачове.**

29:10–14 ГОСПОД обещава, че пленът във **Вавилон** ще свърши след **седемдесет години,** и че народът ще се върне в земята си.

Ст. 13 е насърчение за всички, които търсят Господа, понякога без видим успех:

> Божието Слово към Неговия народ в дните на Еремия продължава да бъде Неговото сигурно послание към хората, които са съгрешили и са изгубили връзка с Вечния. Човек не може да придобие богатото съкровище, по-ценно от всяко злато, само с някаква повърхностна имитация на интерес. Бог винаги е достъпен. Неговият копнеж е всички хора да погледнат към Него и да живеят. Ръцете Му са винаги отворени в любяща покана към всички, които се обърнат към Него. Също така обаче е вярно, че е необходимо усърдно търсене. Онзи, който осъзнае своята нужда, изпита прекрасния дар на Бога и се впусне да Го търси, може да бъде сигурен в победата, ако Го потърси с цялото си сърце. Той ще получи очистване, мир, радост и победа от ръката на любящия Бог, който с радост приветства Своите деца у дома.[31]

29:15–32 Противно на онова, което казват лъжливите **пророци във Вавилон,** царят и народът, които останат в Ерусалим, ще бъдат погубени от **меч, глад и мор,** защото са отказали да **послушат** Божиите **думи.** Произнесена е присъда и над двама лъжепророци – **Ахав, сина на Колая, и Седекия, сина на Маасия,** – както и над още един на име **нехемалеца Семая,** който е писал **писма,** в които обвинява свещеника в Ерусалим, че не е изпълнил задължението си да затвори Еремия **в окови. Свещеникът Софония прочита писмото на Еремия.** Еремия пророкува, че **потомството** на Семая ще бъде изтребено и той няма да доживее **да види** края на плена.

VI. Пророчества за възстановяването (гл. 30–33)

Гл. 30–33 съдържат послания на надежда и избавление и са светлия лъч в книгата, говореща предимно за осъждение. Клайд Т. Франциско ги характеризира така:

> Никога не са писани по-вълнуващи пасажи от тези в тази част на книгата на Еремия. Въпреки че повечето от неговите послания са свързани с осъждение и присъди, когато мечтае за бъдещето, той може да проповядва така, както наистина иска. В тези проповеди той влага цялото си сърце.[32]

Завръщането от плена е само частично изпълнение; тези глави говорят за последните времена и окончателното възстановяване.

Това е една много важна част от книгата, тъй като тя съдържа най-известния пасаж за *новия завет,* който предрича възраждането на народа на Израил. Това може да стане едва след „времето на утеснението на Яков“ (Голямата скръб) в 30:4–17. Бог пази Своите завети, противно на мнението на някои. Той заръчва на Еремия да си купи нива, за да покаже колко е сигурно възстановяването.

А. Пленниците ще бъдат събрани отново (гл. 30)

30:1–11 И **Израил, и Юда** ще бъдат върнати обратно в земята си. Преди това обаче ще бъде **времето на голямата скръб на Яков,** а после Бог **ще строши** властта на езичниците над Своя народ. Най-често се приема, че обещанието, че **Бог ще им издигне царя** им **Давид,** се отнася за Господ Иисус, семето на Давид. Някои обаче смятат, че става дума за буквалния Давид, който ще бъде възкресен от мъртвите.

30:12–17 Въпреки че сега **раната** на народа изглежда **неизлечима,** Бог **ще изцели раните** им и **ще предаде на плячкосване притеснителите** им.

30:18–24 Тези стихове описват идиличните условия по време на Хилядо-

летното царство. Последните два стиха на главата описват Божията присъда над **безбожните;** тя ще предхожда Неговото благословение на Израил, както виждаме в следващата глава.

Б. Страната ще бъде възстановена (31:1–30)

31:1–20 С нежни думи **ГОСПОД** обещава да възстанови **Израил,** северните племена; израилтяните ще се върнат от целия свят и ще се изпълнят с песен вместо с **плач. Рахил,** която **оплаква децата си,** е образен израз, който разкрива скръбта от изгнанието. Тя ще престане, когато Израил се покае и Господ му прости. Матей цитира ст. 15 във връзка с избиването на деца, извършено от Ирод (Мат. 2:18). Кели коментира:

> Прекрасно е, че Светият Дух … прилага към това събитие пасажа за скръбта, но не и за радостта… Той само посочва онова, което се е сбъднало. Тогава е царяла горчива скръб, даже и в родното място на царя. Където е трябвало да владее най-велика радост, е имало дълбока мъка. Раждането на Месията е трябвало да бъде знак за всеобща радост в израилевата земя. И наистина е щяло да има радост, ако е имало вяра в Бога и в Неговото обещание, но такава е липсвала. А и поради срамното неверие на народа на престола е властвал едомец узурпатор. Затова в земята се ширели насилие и измама, а Рахил плачела за децата си и не можела да се утеши, защото ги няма… Така Светият Дух прилага първата част на пророчеството, но там Той спира.[33]

31:21, 22 Покаялата се **Израил** ще се върне по пътища, обозначени с **пътни знаци** и **стълбове за упътване.** Дните на нейната невярност са отминали, защото Господ е извършил **нещо ново – жена ще обкръжи** или прегърне **мъж. Жената** тук е Израил, а мъжът е Йахве. „Предсказанието“, пише Уилямс, „е че девицата Израил ще престане да ходи напред-назад след идолите и ще потърси и ще се прилепи към Емануил.“[34]

Кели, искрено вярващ изследовател с несъмнено ортодоксални убеждения, обяснява защо популярното тълкуване на ст. 22б е невалидно:

> Сред Отците и богословите е било общоприето … да свързват този пасаж с раждането на Господа от Дева Мария, но пророчеството няма ни най-малко отношение към това. Жена, която обкръжава мъж, няма нищо общо с девица, която обкръжава и ражда син. Окръжаването на мъж няма никаква връзка с раждането на дете.[35]

31:23–30 Юда също ще бъде възстановена, а **градовете** ѝ построени отново. В този момент Еремия се **събужда** от приятен **сън.** Както Юда, така и Израил отново ще бъдат населени. Хората ще бъдат наказвани **за собственото си беззаконие,** не за греха на бащите си.

Г. Разкриване на новия завет (31:31–40)

Идват дни, когато Бог **ще сключи нов завет с** Израил и Юда, **не като** Закона, а завет на благодат. Хората ще получат нова нравствена природа и познаването на Господа ще бъде всеобщо разпространено (вж. Евр. 8:8–13; 10:15–17).

Бог сключва новия завет на първо място с Израил и Юда (ст. 31). За разлика от Мойсеевия закон, той е безусловен; забележете употребата на 1 л. ед. ч. в ст. 33 и 34. Посредникът на новия завет е Иисус, защото тези благословения са осигурени именно чрез Него (Евр. 9:15). Заветът е утвърден чрез Неговата кръв (Лука 22:20). Той няма да влезе в сила за Израил като народ преди Второто идване на Христос. Междувременно обаче отделни вярващи вече се наслаждават на някои от

неговите благословения. Например тяхното послушание е мотивирано от благодат, а не от закон; Бог е техен Бог и те са Негов народ; Бог вече не помни техните грехове и беззакония. Всеобщото познаване на Господа (ст. 34а) ще стане факт по време на Милениума.

Добре би било онези, които се опитват да изтрият Израил от лицето на земята, да научат наизуст ст. 35 и 36. **Израил ще престане да бъде народ** само когато – и ако – **изчезнат наредбите на слънцето, луната, звездите** и **морето.** В един бъдещ ден Ерусалим ще бъде съграден отново и областите, които сега са нечисти, **ще бъдат свети на ГОСПОДА.**

Д. Градът ще бъде построен отново (гл. 32)

32:1–5 По това време вавилонците обсаждат града. **Седекия** е **затворил Еремия в двора на стражата** заради това, че е предсказвал успех за вавилонците. В ст. 4 е едно от пророчествата, изречени за Седекия. Тук се казва, че той ще **види вавилонския цар** лице в лице. В Езек. 12:13 четем, че той няма да види Вавилон, и че ще умре там. Ето как се сбъдват тези привидно противоречиви пророчества: Навуходоносор изважда очите на Седекия в Ривла, в земята Емат (4 Царе 25:7). След това Седекия е отведен във Вавилон, но не го вижда (защото е сляп) и умира там.

32:6–25 В изпълнение на Господната заповед пророкът **купува нивата** на братовчед си **Анамеил в Анатот** за **седемнадесет сикъла сребро.** (**Анамеил** сам идва и му я предлага.) Това е уверение към народа, че Бог ще го върне обратно от Вавилон. И двата **записа** са предадени на **Варух** за съхранение **в пръстен съд.** Тъй като вавилонците обсаждат града, Еремия недоумява защо Бог му е казал да **си купи нивата** в Анатот.

32:26–44 Отговорът на Господа **към Еремия** е класически: **„Ето, Аз съм ГОСПОД, Бог на всяка плът; има ли нещо невъзможно за Мен?“**

Спасителят може
всеки проблем да реши,
да развърже всички възли на живота.
За Иисус няма твърде трудни задачи,
няма нещо, което Той не може да стори.
неизвестен автор

Въпреки че Бог ще разруши **Ерусалим** заради идолопоклонството на народа, покъсно Той отново **ще събере** Своите и богато ще ги благослови. Отново ще се купуват и продават имоти и така записът за нивата в Анатот в един бъдещ ден отново ще бъде валиден.

Е. Утвърждаването на завета (гл. 33)

33:1–16 Докато **Еремия** е все **още затворен в двора на стражата,** Господ дава още вълнуващи обещания за възстановяването на **Израил** и **Юда** – земята отново ще бъде населена с радостен народ; **планините** ще бъдат отрупани със **стада;** и най-радостното – Месията, **„праведната издънка“,** потомъкът **на Давид,** ще дойде. **Ерусалим** ще **се нарича ГОСПОД, НАША ПРАВДА.** Йахве дава името Си на възстановения Израил, също както един мъж дава името си на невястата си и както Христос дава Своето на Църквата (1 Кор. 12:12).

33:17–26 Божието обещание да увековечи Давидовата династия и левитското свещенство ще бъде неизменимо като **завета** Му **за деня** и **за нощта.** Някои от народа обвиняват Бога, че е изоставил двата Си дома – Израил и Юда – и по този начин презират евреите като отхвърлени, като че вече не са народ. Господ отговаря, че Неговият **завет** с **народа** Му е неизменен като природните закони. **Потомството на Давид** ще бъде неизброимо като **небесното войнство** и **морския пясък.**

VII. Историческа част (гл. 34–45)

А. Падането на Юда и Ерусалим (гл. 34–39)

1. Предсказване на пленяването на Седекия (гл. 34)

34:1–7 Докато вавилонците обсаждат **Ерусалим, ГОСПОД** заповядва на Еремия да каже на **цар Седекия,** че ще бъде отведен в изгнание и ще **умре** във **Вавилон,** макар и **не от меч.**

34:8–22 На даден етап от войната **цар Седекия** е убедил **народа** да обяви **освобождение** за всички еврейски роби, вероятно с цел да помагат за отбраната на града. По-късно, когато врагът се оттегля за малко под натиска на египетската войска (37:1–10), народът отново **подчинява** в робство всичките си слуги! Така те **оскверняват** Божието **име,** като нарушават обещанието, което са дали пред Него. Затова Бог постановява те да понесат **„освобождението“** на **меч, мор** и **глад.** Онези, които са утвърдили завета да освободят робите (ст. 15), като са принесли в жертва **теле** в двора на храма, а после са нарушили завета, ще бъдат предадени на враговете си за клане. **Седекия и първенците му** ще бъдат отведени в плен. Вавилонците ще се върнат и **ще изгорят града с огън.**

2. Възнаграждаването на покорството на рихавците (гл. 35)

35:1–11 По поръчение на Бога Еремия кани **рихавците в ГОСПОДНИЯ дом** и им предлага **да пият вино. Рихавците** учтиво отказват да **пият** заради заръката, която им е завещал **баща** им. Освен това те са се отказали **да строят къщи, да сеят семе, да садят или да имат лозя.** (Били са принудени да се преместят да живеят в **Ерусалим** заради настъплението на **халдейците.)** Те са живели като истински странници и пришълци. Какъв пример!

35:12–19 Юдеите ярко се отличават от тях. Те са непокорни на Бога и ще бъдат наказани. Рихавците ще бъдат възнаградени с това, винаги да имат **човек, който да стои пред** Бога. Рихавците са наречени така по името на Рихав, чийто син Йонадав оказва активна помощ на Ииуй в изкореняването на поклонението на Ваал в Северното царство през 841 г. пр. Хр. Те са номадско племе, произхождащо от кенейците (1 Лет. 2:55), които са се присъединили към Юда и са продължили да живеят заедно с тях, но не са възпрели техния начин на живот *(Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън).*

Някои смятат, че рихавците са били асимилирани от племето на Леви и това е начинът, по който се е изпълнило Божието обещание. Макар че днес не можем да определим кои са рихавците, ние вярваме, че самоличността им ще стане известна по време на Хилядолетното царство.

3. Цар Йоаким изгаря свитъка на Еремия (гл. 36)

36:1–10 В четвъртата година на Йоаким Господ заповядва на **Еремия** да **напише** всички пророчества, които е изрекъл; Еремия ги продиктува на **Варух,** а той ги **прочита** публично в храма една година по-късно. Не е дадено обяснение защо не е отишъл самият Еремия. По това време той не е бил **затворен,** но със сигурност е бил преследван.

36:11–19 Когато **Михей чува** пророчествата, той незабавно докладва на **първенците.** Те на свой ред извикват **Варух** и го карат да им ги **прочете.** После му заръчват той и **Еремия** да **се скрият,** така че **никой да не знае къде** са.

36:20–26 Когато първенците докладват на **царя** (Йоаким) **в двора** за пророчествата, той **изпраща да** донесат **свитъка.** Докато **Юдий** му **чете, царят отрязва** части от **свитъка** (Божието Слово) **и ги хвърля в огъня** – една прекрасна илюс-

трация на онова, което либералните богослови и рационалистите винаги са правили с Божието Слово. Накрая **целият свитък изгаря** въпреки протестите на трима от първенците. Царят изпраща да търсят **Варух и Еремия, но ГОСПОД ги скрива.**

36:27–32 След като царят изгаря свитъка, Еремия отново написва пророчествата, като уместно добавя още една част за ужасяващото **зло,** което ще сполети **Йоаким!** Фактът, че Йехония е син и наследник на Йоаким (4 Царе 24:6), сякаш опровергава проклятието в ст. 30а. Обичайното обяснение е, че Йехония царува само три месеца, което прави царуването му незначително.

4. Седекия затваря и разпитва Еремия (гл. 37, 38)

37:1–10 Въпреки че **цар Седекия,** васален владетел на Навуходоносор, не **послушва думите на** Еремия, той моли пророка да **се помоли** за него и за неговите последователи. Когато египетската **войска** идва на помощ на Юда, **халдейците** (вавилонците) оставят Ерусалим, за да ги отблъснат. Тогава Еремия изпраща да кажат на Седекия, че вавилонците **ще се върнат** да разрушат Ерусалим. Дори Седекия да успее да намали халдейската войска до остатък **от само някои ранени,** те пак ще успеят да изгорят **града.**

37:11–21 Когато **Еремия** напуска **Ерусалим** по лична работа, той бива арестуван и хвърлен в тъмница по обвинение в дезертьорство. След много дни **Седекия** изпраща да го доведат, за да чуе какво има да каже **ГОСПОД.** Еремия смело обявява, че вавилонците ще превземат града и ще заловят царя. После моли царя да го освободи от **тъмницата** и молбата му е удовлетворена. Той е преместен **в двора на стражата.**

38:1–13 Еремия е хвърлен **в** тинеста **яма** за това, че е съветвал народа да напусне града и да се предаде на вавилонците. Седекия открито заявява своята слабост – той не може да се противопостави на волята на първенците, за да защити пророка. Един **етиопец скопец** успява да **го извади** с **въжета и скъсани дрипи и вехти парцали** и го връща в **двора на стражата.**

38:14–20 Когато цар **Седекия** търси съвет от **Еремия,** като му обещава имунитет, пророкът му казва да **излезе при** нашествениците и го уверява, че **юдеите,** които са **преминали** на тяхна страна, няма **да се гаврят с** него.

38:21–23 Ако Седекия **откаже да** се предаде на нашествениците, дворцовите **жени** ще му се присмиват в присъствието на вавилонските поробители, като му напомнят как близките му **приятели** са го заблудили, а после са го изоставили. Освен това **жените** и **синовете** на царя, както и самият той, ще бъдат хванати в плен от нападателите, а Ерусалим ще бъде **изгорен.**

38:24–28 Седекия моли **Еремия** да не казва какво са обсъждали, а просто да каже, че е помолил да не го връщат в тъмницата. **Първенците** действително идват и го питат и Еремия отговаря, както му е поръчал Седекия. Тук очевидно възниква въпрос относно етичността на отговора на Еремия. Това истина ли е било, или полуистина, или пълна лъжа? Онова, което е казал, вероятно е било вярно, но той не се е чувствал длъжен да каже всичко, което е знаел. **Еремия остава в двора на стражата** до падането на **Ерусалим.**

5. Падането на Ерусалим (гл. 39)

39:1–10 Когато **Ерусалим** бива превзет от вавилонците (586 г. пр. Хр.), **Седекия, синовете** му и **воините** му се опитват да избягат, но са заловени и **заведени в Ривла. Синовете на** царя са **посечени,** неговите **очи** са **избодени** и той е отведен в плен. Градът е разрушен и само **сиромасите от народа** са **оставени в земята.**

39:11–14 Вавилонският цар Навуходоносор нарежда **на началника на телохранителите Навузардан** да се отнасят добре с Еремия. Така пророкът е освободен от **двора на стражата** и е поверен на **Годолия.**

39:15–18 Господ по-рано е обещал безопасност на **етиопеца** скопец **Авдемелех.**[36] Вероятно тогава той е преживял това избавление. Ст. 15–18 следват хронологично след 38:13.

Б. Събитията в Юда след падането на Ерусалим (гл. 40–42)

1. Еремия живее с управителя Годолия (гл. 40)

40:1–6 Когато **началникът на** халдейските **телохранители Навузардан** дава възможност на **Еремия** да избере дали да отиде **във Вавилон,** или да остане в **земята** под управлението на **Годолия,** той се колебае. Забелязвайки неговата нерешителност, началникът го изпраща **при Годолия** и му **дава храна и подарък** за из път. Това, че началникът използва името **„ГОСПОД, твоят Бог“,** може да се дължи на факта, че той познава еврейския речник, или на божествено внушение.

40:7–10 Когато **всичките военачалници, които са на полето, чуват, че Годолия** е **поставен** над някои от оцелелите, те идват **при** него **в Масфа,** която сега е станала столица на вавилонската провинция Юда. Той ги убеждава да се подчинят на халдейското владичество и да възобновят обичайната си работа. Той ще бъде техен представител **пред халдейците.**

40:11–16 Други юдеи бежанци се връщат при **Годолия** от **Моав, Амон, Едом,** и други **страни** и възобновяват обичайните си дейности. **Йоанан и** други предупреждават **Годолия,** че **Исмаил** е натоварен от **Ваалис, царя на синовете на Амон, да** го **убие,** и дори му предлага тайно **да убие Исмаил.** За свое нещастие **Годолия** не му повярва и обвинява **Йоанан,** че клевети **Исмаил.**

2. Убийството на управителя Годолия (гл. 41)

41:1–9 Исмаил и десет от неговите **мъже убиват Годолия** и неговите последователи, вероятно защото не одобряват това, че той преговаря с вавилонците, или може би защото искат те да владеят, тъй като Исмаил е **от царския род.** Като имитира съчувствие, Исмаил убива и седемдесет оплаквачи, които идват **от Сихем,** за да се поклонят на мястото на разрушения храм, и после **хвърля** телата им **в ров.** Той пощадява десет от тях, които са складирали хранителни запаси и ги разменят за живота си.

41:10–18 Другите **пленени,** сред които и **царските дъщери,** са спасени от **Йоанан** и неговите военни мъже, и бягат във **Витлеем,** като планират оттам да избягат **в Египет,** защото ги е страх от наказание от **халдейците. Исмаил** и **осем** от неговите **мъже избягват** при амонците.

3. Бог забранява бягството в Египет (гл. 42)

42:1–6 Йоанан и неговите уплашени придружители молят **Еремия** да попита **ГОСПОДА** какво **да правят.** Когато **пророкът** се съгласява, те обещават да се подчинят, независимо какво ще бъде Неговото указание.

42:7–22 Десет дни по-късно отговорът идва: Не бягайте **в Египет,** а останете в земята. Ако останат, Бог ще им даде благоденствие. Ако избягат, всички опасности, от които **се боят** в Юда, **ще** ги **стигнат** в Египет. Но изглежда, че хората са вече *решени* да бягат в Египет, затова Еремия категорично им казва, че там ще намерят гибелта си.

Съвременните християни често правят същото. Те молят Бога за ръководство и

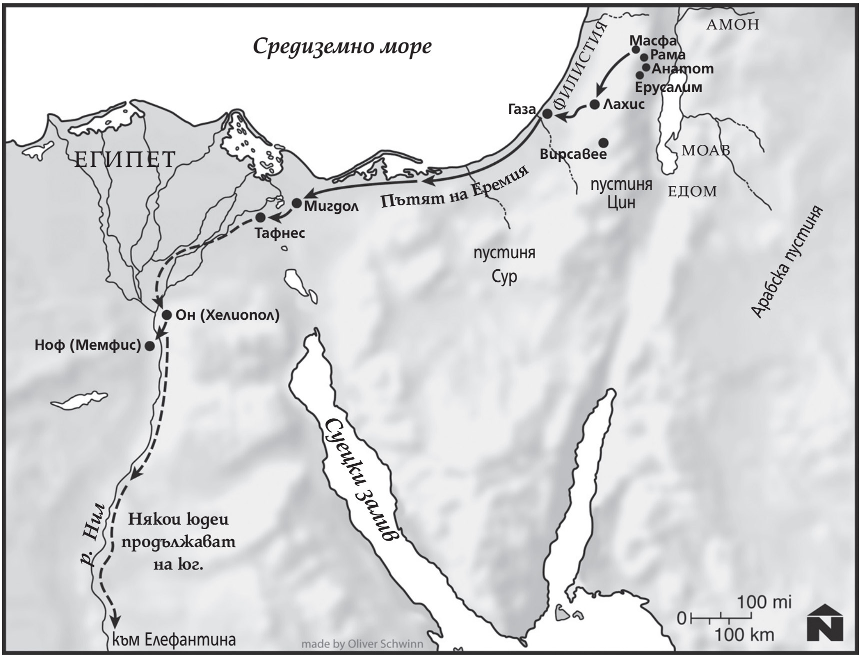

Пътуването на Еремия към Египет

уж търсят съвет от родители, учители в неделното училище, старейшини, пастори и други, но всъщност вече са решили да направят каквото искат. За жалост такова „търсене на съвет" е само фасада.

В. Еремия и остатъкът в Египет (гл. 43, 44)

43:1–7 Като обвинява **Еремия,** че лъже, и че е заблуден от **Варух, Йоанан взема целия** си **народ,** заедно с **Еремия и Варух, и отива в египетската земя.**

43:8–13 В Тафнес, в Египет, **ГОСПОД** заповядва на **Еремия** да **положи** няколко **големи камъка в глината при тухларната при входа на фараоновия дворец.** Той предрича, че **Навуходоносор** ще превземе Египет и **ще постави престола** си **върху** скритите **камъни.** Онези, които не загинат от глад, мор или **меч,** ще бъдат отведени в **плен. Египетските богове** ще бъдат унищожени **с огън.**

44:1–14 Гл. 44 е последната информация, която имаме за Еремия в Египет. Предполага се, че той е умрял там.

Еремия напомня на сънародниците си, че **цялото** им **зло** идва поради идолопоклонството; въпреки това обаче те продължават да служат на лъжливи **богове** в Египет. Заради това те ще бъдат напълно изтребени; **никой няма да се върне** в Юда освен неколцина бежанци.

44:15–30 Но хората отказват да послушат Еремия, като твърдят, че им е било по-добре, когато са служили на **небесната царица.** В това идолопоклонство **мъжете** са участвали наравно с **жените.** Пророкът отново им казва, че идолопоклонството е причина за бедите им, и че заради своя грях те са изгубили правото си да призовават **Името** на **ГОСПОДА.**

Ужасяваща присъда! Те ще бъдат тежко наказани и **египетският цар,** на когото се уповават, ще бъде победен.

Г. Посланието на Господа към Варух (гл. 45)

Тази глава е **написана** по време на царуването на **Йоаким** и следователно хронологично е преди гл. 44. Тя вероятно следва след 36:1–8. Това е утешително послание към Варух, който явно е бил обезсърчен от застрашителните присъди над Юда. Може би е бил и разочарован, защото стремежът му към висок пост е бил осуетен. Бог има правото да издига и да събаря. Варух **не** трябва да **търси големи неща за себе си** или за Юда, а трябва да бъде готов да се отърве само **с живота си** и да изпълни, каквато задача му бъде поставена, независимо колко е скромна. Кели коментира:

> Големият урок за Варух е, че във време на съд подходящата нагласа за един светия и Божи слуга е отсъствието на егоизъм. … Смиреното отношение подхожда на светията винаги, но особено в ден на зло то е единственото, което дава безопасност. Смирението е морално правилно винаги, и то е единственото, което може да запази от съд. Тук говоря не за окончателния Божи съд, а за този, който се изпълнява в настоящия живот. Струва ми се очевидно, че Варух не е научил този урок. Той трябва да го научи сега. Това е словото на пророка за него в един по-ранен момент – четвъртата година от царуването на Йоаким.[37]

VIII. Пророчества против езическите народи (гл. 46–51)

В тази част Еремия на поетичен и красив език отправя предупреждения за разорение и съд. Той пророкува против девет народа – Египет, Филистия, Моав, Амон, Едом, Дамаск, Арабия (Кидар и Асор), Елам и Вавилон. Народите са изброени географски, т. е. от запад на изток. Тематично тези пророчества попадат след 25:13. Те се сбъдват след разрушението на Ерусалим. Вавилон ще бъде унищожен и запустен, докато Израил ще бъде изкупен. Това пророчество за Вавилон вероятно вече се е сбъднало, макар че някои изследователи очакват повторно съграждане[38] и последващо разрушение на Вавилон. Възходът на мидийците е описан в 51:1–24.

А. Пророчества против Египет (гл. 46)

46:1–12 Гл. 46 е песен, разказваща за **Египет,** и поставя началото на поредица от пророчества за езическите народи. Виждаме **войска,** която се приготвя за **бой,** но после бързо се оттегля. Това е египетската войска, но тя се състои основно от наемници – от **Етиопия, Ливия и лидийци.** Тя е разгромена през 605 г. пр. Хр. при Кархамис.

46:13–19 После Господ предупреждава **Египет** да се подготви за нападение и изгнание. Когато Навуходоносор нападне земята, смелите наемни войници ще **паднат един върху друг,** а после ще решат да **се върнат** у дома. **Фараонът** ще бъде наричан с прякора „Шумотевица“ – той само вдига празен шум. Завладяващото присъствие на халдейците, като **Тавор** и **Кармил,** ще означава **плен** за египтяните.

46:20–24 Вавилонският **стършел** ще жили **много хубавата** египетска **юница; наемниците** ѝ, **тлъсти** и необуздани **юнци,** ще се разбягат в безпорядък. Звукът на Египет, който бяга от врага, е като шумоленето на бягаща **змия**. Нападателите приближават с бойни **секири** и **изсичат** египтяните като гъста **гора.** Те **са повече от** рояци **скакалци.** Египет е напълно опозорен.

46:25–28 ГОСПОД ще накаже Но-Амон (бога на слънцето на древна Тива),

фараона, Египет и боговете му, и царете му. Но **след това** отново **ще се насели. Израил** също ще бъде събран и върнат в земята му и ще се радва на мир и спокойствие.

Б. Пророчества против Филистия (гл. 47)

Филистимците ще бъдат разбити от вавилонската инвазия **от север. Тир и Сидон** ще бъдат **отсечени,** а големите им градове, **Газа** и **Аскалон,** ще бъдат хвърлени в скръб и поразени от **меча ГОСПОДЕН.**

В. Пророчества против Моав (гл. 48)

48:1–10 Моав също е предназначен за унищожение от Вавилон. Градовете му ще бъдат **опустошени. Плачевният вик за разрушение се чува** из цялата земя. Народът получава съвет да **бяга** от **опустошителя.** Те напразно са **се уповавали на делата си и на съкровищата си;** сега техният национален бог **Хамос ще отиде в плен** заедно с тях. Ст. 10 е проклятие за нападателя, ако не свърши работата си докрай. Той би могъл да бъде и предупреждение към нас да не вършим Господната работа небрежно и да не пропускаме да обявим цялата Божия воля, независимо колко непопулярна може да е тя.

48:11–27 Моав е имал спокойна история и затова характерът му не е бил закален. Бил е като ново вино, което не е **изпразвано от съд в съд,** за да се отцедят **дрождите** му, и така е станало негодно за пиене. Сега халдейците ще унищожат всичко, на което народът е разчитал. **Моав** ще бъде **посрамен** заради **Хамос,** също както **Израил** е бил посрамен заради златното теле във **Ветил.** Празните хвалби ще се обърнат на погребална песен. **Крепостите** са **разрушени,** народът бяга, страната е унижена. **Градовете** на **равнинната земя** са в развалини. Понеже се е присмивал на **Израил,** Моав ще бъде **напит** с Божията ярост.

48:28–39 Някога гордият народ е призован да търси скривалище в усамотени места. Неговата **гордост** и **високомерие** са добре известни, но сега Бог искрено скърби за опустошената му реколта и за загубата на **веселието и радостта** му. **Моав** надава отчаян **писък,** когато Бог заплашва да сложи край на този идолопоклоннически народ. Господ отново оплаква **мъжете на Кир-Арес,** които са изгубили **богатството** си. **Всички** в **Моав** ридаят.

48:40–47 Вавилон ще връхлети ненадейно **като орел,** всявайки ужас и опустошение. Бягството ще бъде невъзможно. Макар че моавците ще бъдат отведени в плен, **в последните дни** ще бъдат **върнати.**

Г. Пророчества против Амон (49:1–6)

Синовете на Амон завладяват територията на Рувим и Гад, след като тези племена са отведени в плен. Те ще бъдат наказани за своята гордост и самонадеяност, но няма да бъдат напълно унищожени.

Д. Пророчества против Едом (49:7–22)

Едом се гордее със своята **мъдрост** и своето неуязвимо положение **(в пукнатините на скалите),** но Бог е наредил той да остане без население. Уилямс коментира: „Първата част на ст. 12 се отнася за Израил; втората – за Едом. Ако и Божиите деца трябва да бъдат наказани за греха си, колко повече ще бъдат наказани онези, които не са Негови деца!“[39] Едом не получава обещание за възстановяване.

Е. Пророчества против Дамаск (49:23–27)

Дамаск (Арам, Сирия) е включен в списъка за унищожение; **младежите му ще**

паднат по площадите му, всичките му войници ще бъдат изтребени и **Дамаск** ще бъде изгорен. Ст. 25 вероятно са думите на някой жител на Дамаск, които Господ цитира.

Ж. Пророчества против Кидар и Асор (49:28–33)

49:28, 29 Номадският народ на Кидар (арабите) ще бъде поразен от вавилонците.

49:30–33 Незащитеният **Асор** ще бъде нападнат от **Навуходоносор,** съкровищата му ще бъдат разграбени и той ще бъде превърнат в **пустош.**

З. Пророчество против Елам (49:34–39)

Еламците (персийците) ще бъдат разпръснати по цялата земя, но Господ **ще** ги върне **в последните дни.** Бог **ще постави престола Си в Елам** в смисъл, че ще изпълни там присъдите Си.

И. Пророчества против Вавилон (гл. 50, 51)

50:1–16 Тази и следващата глава описват Божията присъда над **Вавилон.** Тези пророчества са били частично изпълнени при завземането на Вавилон от мидийците. Но окончателното им изпълнение все още предстои.

Вавилон се споменава 164 пъти в книгата на Еремия – повече отколкото в цялото останало Божие Слово. Тази страна ще бъде нападната **от север.** Шест пъти, след като пророкът говори за присъдата над Вавилон, той предрича благословение за Израил и Юда; първият път е ст. 4–7. Господ призовава юдеите в плен да поведат завръщането на изгнаниците, защото Вавилон ще бъде нападнат. В армията, която го напада, ще има представители на няколко народа. Ст. 11 е адресиран към халдейската армия. **„Майка ви“** е самият народ. Вж. коментара към Исая 13:14–22 за определени проблеми, свързани с унищожението на Вавилон.

50:17–34 Разпръснатите овце на **Израил** ще бъдат върнати в плодородна земя и Бог ще им прости. В ст. 21–23 е описан Божият гняв срещу Вавилон, а след това – как Той си спомня за Израил и Юда.

50:35–46 Изтребление с **меч** очаква народа на **Вавилон.** Нападателят ще остави града пуст, а вестите за падането му ще се разнесат **между народите.** Ст. 41–43 и 44–46, които преди това са се отнасяли съответно за Юда и Едом (6:22–24; 49:19–21), сега се отнасят за **Вавилон.**

51:1–19 Бог **ще изпрати** срещу **Вавилон** разрушител, който няма **да жали;** това ще бъде доказателство, че Той не е оставил **Израил** и **Юда.** Бог използва **Вавилон** като **златна чаша,** пълна с Неговата присъда, която кара **народите** да залитат като пияни; сега сам той ще понесе **отмъщението на ГОСПОДА.** В ст. 9 и 10 юдеите изгнаници във Вавилон говорят от името на всички народи, които са били завладени от Вавилон. Божието величие е противопоставено на идолите; истинският Бог е Богът на Израил и Юда.

51:20–37 Ст. 20–23 са адресирани към мидийците; ст. 24 вероятно е отправен към Юда. След това ст. 25 отново се връща към Вавилон (**„гибелна планина“).** Той ще бъде **вечна пустош без жители, грамади** развалини, убежище на диви животни. В ст. 34 и 35 говорят жителите на Юда и **Ерусалим.**

51:38–44 Тези стихове се сбъдват частично през 539 г. пр. Хр., когато мидийците превземат **Вавилон,** докато Валтасар и свитата му пируват (Дан. 5). Тогава обаче градът не е разграбен. **Морето** е символ на бъдещите нападатели, които ще разрушат Вавилон.

51:45–51 Юдейските пленници са предупредени да напуснат града преди напа-

дението и да се върнат в **Ерусалим,** колкото е възможно по-скоро.

51:52–58 Гордият град ще падне, **изваяните му идоли** ще бъдат унищожени, хвалбите му ще замлъкнат, **първенците му** ще бъдат избити, а **стените** му – сринати.

51:59–64 Еремия **заповядва на Сарая** да вземе със себе си тези записани пророчества във **Вавилон,** в земята на плена. След като **ги прочете,** той трябва да ги **хвърли** в **Ефрат** – символ на гибелта на **Вавилон.** Хронологично тези стихове се отнасят към гл. 29.

IX. Заключение: падането на Ерусалим (гл. 52)

Последната глава на книгата на пророк Еремия е историческа. Тя разказва за завладяването на Ерусалим и отвеждането на пленниците.

52:1–16 Разказът за последните дни на Седекия е повторен в ст. 1–11. В ст. 12–16 се повтаря разрушаването на **Ерусалим.**

52:17–23 След това е представен подробен опис на всички вещи от храма, заграбени от вавилонците.

52:24–27 Началникът на телохранителите завежда седемдесет и четирима мъже от Ерусалим при вавилонския цар, който на свой ред ги убива в Ривла.

52:28–34 Останалите са отведени в плен на три пъти. **В тридесет и седмата година от пленяването** му **цар Йоахин** е **изведен от тъмницата** и оттогава се радва на любезно отношение **до деня на смъртта си.**

Така една пророческа книга, наситена с осъждение и сълзи, завършва с обнадеждаваща нотка.

Не бива да мислим, че това е просто „еврейска история“, написана в много свои части предварително, като пророчество. Тя наистина е и това. Но книгата на Еремия е част от Божието Слово, винаги свежо и винаги актуално. Преди близо три века английският коментатор Матю Хенри обобщава за нас духовните уроци от Еремия:

> И така, като обобщение, ако сравним пророчеството и историята на тази книга, можем да стигнем до следните общи изводи: (1) Не е нищо ново, високо почитани църкви или отделни личности да се изродят и да станат много покварени. (2) Беззаконието има способността да унищожава онези, които му се отдават. И ако не се покаят от него и не го изоставят, то неминуемо ще доведе до гибелта им. (3) Външните изповеди и привилегии не само не дават извинение за греха и спасение от гибелта, която той предизвиква, но до голяма степен утежняват и двете. (4) Нито една Божия дума няма да падне на земята, а събитието напълно ще отговаря на предсказанието; и неверието на човека няма да отмени Божиите заплахи, а още по-малко – обещанията Му. Тук Божиите истина и справедливост са написани с кървави букви, за изобличение или за объркване на всички онези, които се надсмиват над Неговите заплахи. *Нека те не се лъжат, Бог не е за подиграване*.[40]

Крайни бележки

[1] (Въведение) Вж. напр. 10:23, 24; 11:18–12:6; 15:10–21; 17: 14–18; 18:18–23; 20:7–18.

[2] (Въведение) Това означава, че той е служил по време на царуването на петима царе: Йосия, Йоахаз, Йоаким, Йоахин (наричан още Йехония и Хония) и марионетния цар Седекия.

[3] (1:1-10) William Kelly, *Jeremiah: The Tender-Hearted Prophet of the Nations*, p. 9.

[4] (2:1-3) Kyle M. Yates, *Preaching from the Prophets,* p. 139.

[5] (5:20-31) Kelly, *Jeremiah,* p. 20.

[6] (6:27-30) Yates, *Preaching,* p. 141.

[7] (7:5–15) „Разкопките показват, че светилището в Сило е било разрушено ок. 1050 г. пр. Хр. Това вероятно е било по времето, когато филистимците пленяват ковчега (1 Царе 4:11)." (*Библия на Уесли,* НИПБКДж, редактирана от Алберт Ф. Харпър и сътр., стр. 1095). Мойсеевата скиния остава невредима в Сило и по-късно е пренесена в Гаваон (2 Лет. 1:2, 3).

[8] (7:16–26) След като християнството става държавна религия на Римската империя, орди от непокаяли се езичници се стичат в църквите, като внасят в тях своите езически идеи. Използването на езическата титла „небесна царица" за девицата, майка на нашия Господ, макар и несъмнено да се е смятало за много почетно, би било напълно отхвърлено от смирената „Господна слугиня" (Лука 1:38).

[9] (9:1-11) Yates, *Preaching,* p. 143.

[10] (9:23, 24) G. Herbert Livingston, „Jeremiah," *Wesley Bible,* p. 1100.

[11] (10:1-5) Yates, *Preaching,* p. 144.

[12] (13:1-11) *New Scofield Reference Bible, New King James Version,* pp. 784,785.

[13] (13:12-14) R. K. Harrison, *Jeremiah and Lamentations,* pp. 99, 100.

[14] (13:24-27) *Ibid.*, p. 101.

[15] (14:1-6) *New Scofield, NKJV,* p. 785.

[16] (15:19-21) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 243.

[17] (16:1-9) Kelly, *Jeremiah,* pp. 43, 44.

[18] (17:1–11) „Споменаването на *яребицата* се дължи на популярното вярване, че тя мъти яйцата на други птици" (Харисън, *Еремия*, стр. 107). В бележка под линия към същата страница обаче Харисън казва, че това „би могло да се отнася за някаква разновидност на пясъчния тетрев".

[19] (17:1-11) *Ibid.,* p. 106.

[20] (17:1-11) Matthew Henry, „Jeremiah," in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* IV:519, 520.

[21] (17:19-27) Irving L. Jensen, *Jeremiah, Prophet of Judgment,* p. 59.

[22] (18:13-17) C. F. Keil. „Jeremiah," in *Biblical Commentary on the Old Testament,* XIX:300.

[23] (21:1-7) Kelly, *Jeremiah,* p. 47.

[24] (22:24-30) Charles H. Dyer, „Jeremiah," in *Bible Knowledge Commentary,* I:1158.

[25] (23:1-8) Kelly, *Jeremiah,* p. 48, 49.

[26] (23:1–8) Останалите са: *Йахве-Ире* (ГОСПОД ще промисли – Бит. 22:13, 14); *Йахве-Рофека* (ГОСПОД, който те изцелява – Изх. 15:26); *Йахве-Нисси* (Господ, мое знаме – Изх. 17:8–15); *Йахве-Шалом* (ГОСПОД е мир – Съд. 6:24); *Йахве-Рои* (Господ, моят пастир – Пс. 23:1); и *Йахве-Шама* (ГОСПОД е там – Езек. 48:35).

[27] (23:30-32) Yates, *Preaching*, p. 146.

[28] (23:33–40) Същата еврейска дума *(маса)* може да означава или „товар" (бреме) или „предсказание". Райри я нарича „обичайна дума за тежко пророческо послание" (ср. Наум 1:1, Авак. 1:1) в *Учебна Библия на Райри,* НИПБКДж, стр. 1182.

[29] (27:12-22) Charles C. Ryrie, ed., *The Ryrie Study Bible, New King James Version,* p. 1187.

[30] (28:10-17) Kelly, *Jeremiah,* p. 67.

[31] (29:10-14) Yates, *Preaching,* pp. 146, 147.

[32] (гл. 30-33:Въведение) Clyde T. Francisco, *Studies in Jeremiah,* p. 107.

[33] (31:1-20) Kelly, *Jeremiah,* pp. 75, 76.

[34] (31:21, 22) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 552.

[35] (31:21, 22) Kelly, *Jeremiah*, p. 77.

[36] (39:15-18) Името му означава „слуга на царя“.

[37] (гл. 45) Kelly, *Jeremiah,* p. 94.

[38] (гл. 46–51, Въведение) По време на работата над този коментар (1990), Ирак, където е разположен древен Вавилон, вече беше започнал възстановяването на Вавилон по нареждане на Садам Хюсеин. Сега обаче (1991) това възстановяване със сигурност е прекъснато от съюзническите бомбардировки над Ирак по време на подкрепяното от ООН освобождаване на Кувейт.

[39] (49:7-22) Williams, *Student's Commentary,* p.563.

[40] (52:28-34) Henry, „Jeremiah,“ IV:711.

Библиография

Dyer, Charles A. „Jeremiah“ and „Lamentations.“ In *The Bible Knowledge Commentary. Old Testament*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.

Feinberg, Charles L. *Jeremiah: A Commentary.* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1982.

Francisco, Clyde T. *Studies in Jeremiah*. Nashville: Convention Press, 1961.

Harrison, R. K. *Jeremiah and Lamentations*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1973.

Henry, Matthew. „Jeremiah.“ In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 4. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Jensen, Irving L. „Jeremiah and Lamentations.“ In *Everyman's Bible Commentary.* Chicago: Moody Press, 1974.

Keil, C. E „Jeremiah—Lamentations.“ In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 19, 20. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Kelly, William. *Jeremiah: The Tender-Hearted Prophet of the Nations*. Charlotte: Books for Christians, n.d.

von Orelli, Hans Conrad. *The Prophecies of Jeremiah*. Reprint. Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1977.

ПЛАЧЪТ НА ЕРЕМИЯ

„Това е мълчаливо напомняне, че грехът, въпреки своя чар и вълнението, което предлага, носи тежък товар от мъка, скръб, нещастие, безплодие и болка. Това е другата страна на монетата „яж, пий, и се весели“.
Чарлз. Р. Суиндол

Въведение

I. Уникално място в канона

Тази малка книга е наречена „Плач“ от гръцките и латинските преводи. Евреите я наричат с първата еврейска дума в гл. 1, 2, и 4, която се превежда „как“ или „уви“. Книгата се състои от пет отделни поеми, обединени от общата *тема* за разрушаването на Ерусалим от Навуходоносор през 586 г. пр. Хр. и от уникална акростихова *структура* на първите четири глави.

Вероятно за улесняване на наизустяването стиховете на поемата са подредени по еврейския азбучен ред, като всеки стих започва със съответната буква, с изключение на глава 3, където всеки три поредни стиха започват със съответната буква. Броят на стиховете в пета глава е равен на броя на буквите в еврейската азбука (22), но тя не е написана под формата на акростих.

Въпреки трудността да се пише в такава строга рамка, книгата успява да изрази страстно патриотично страдание.

II. Авторство

Самата книга не назовава своя автор по име, но традиционното схващане, че тя е била написана от Еремия, е древно и не е било подлагано на съмнение до XVIII в.

Гръцкият превод (Септуагинта) на Плача дори съдържа предговор, чийто стил предполага еврейски оригинал: „И след като Израил беше отведен в плен и Ерусалим запустен, Еремия седна и плака, и оплака Ерусалим с това оплакване, и каза…“ (след което започва гл. 1.).

От стила на книгата изглежда вероятно неин автор да е „плачещият пророк“, а 2 Летоп. 35:25 свързва Еремия със създаването на погребални и оплаквателни песни. Фактът, че авторът е очевидец, и че друг логичен кандидат за авторство няма, подкрепя традиционното еврейско и християнско становище, че Еремия е написал Плача.

III. Датиране

Свидетелските описания на опустошаването на Сион са толкова живи и завладяващи, че е много вероятно те да са написани много скоро след самото събитие (ок. 586 или 585 г. пр. Хр.) и преди Еремия да отиде в Египет.

IV. Исторически фон и теми

Падането на Ерусалим е момент на ужасно страдание и страх. Именно тази страшна катастрофа е изтръгнала, както ние вярваме, книгата Плач от сърцето на пророк Еремия.

Книгата представлява нещо като добавка към пророчествата на Еремия. Тя описва дълбоката скръб на пророка от разрушаването на Ерусалим и на храма. Вместо да изпитва удовлетворение, че неговите пророчества са се сбъднали,

той плаче горчиво за нещастията на своя народ.

Като допълнение към самите думи на Еремия може да се приеме, че книгата изразява още:

1. Страданието на юдейския остатък, чийто говорител е Еремия, поради вавилонското нашествие.
2. Мъката на Месията, когато Той идва да страда, да пролее кръвта Си и да умре на Голготския кръст (вж. напр. 1:12).
3. Страданието на еврейския остатък в бъдеще време, когато ще бъде призован да премине през Голямата скръб, времето на утеснението на Яков.

Грях → Страдание (1:8)
Скръб → Покаяние (1:20)
Молитва → Надежда (3:19–24)
Вяра → Възстановяване (5:21)

Пътят на обновлението

Схема на изложението

I. Страшното опустошение на Ерусалим (1:1–11)

II. Тъжният плач, изповед и молитва на народа (1:12–22)
- А. Плачът (1:12–17)
- Б. Изповедта (1:18, 19)
- В. Молитвата (1:20–22)

III. Господ е онзи, който е наказал Ерусалим (гл. 2)
- А. Резултатите от Божия гняв (2:1–13)
- Б. Причината за Божия гняв – лъжливите пророци не са предупредили народа (2:14)
- В. Присмехът на наблюдателите (2:15, 16)
- Г. Изпълнението на Божиите заплахи (2:17)
- Д. Призивът към покаяние (2:18, 19)
- Е. Молитвата за Божията милост (2:20–22)

IV. Пророкът изразява съжалението и изповедта на остатъка (гл. 3)
- А. Божиите присъди (3:1–18)
- Б. Божиите милости (3:19–39)
- В. Призивът за духовно обновление (3:40–42)
- Г. Скръбта на Еремия по Ерусалим (3:43–51)
- Д. Молитвата на пророка за избавление от враговете му (3:52–66)

V. Съпоставяне на миналото и настоящето на Юда (4:1–20)

VI. Бъдещата перспектива – Едом ще бъде разрушен, а Юда – възстановен (4:21, 22)

VII. Остатъкът умолява Бога за милост и възстановяване (гл. 5)

Коментар

I. Страшното опустошение на Ерусалим (1:1–11)

Тук виждаме пълното опустошение на Ерусалим. Ст. 1–11 са думите на страничен наблюдател. Някога населеният **град** сега е безутешна **вдовица; княгинята** е станала робиня, изоставена от идолите си и предадена от съюзниците си (ст. 1, 2). Народът е **отишъл в плен** заради своя грях и никакви поклонници не идват да се покланят в Сион (ст. 3–9). Скъпоценните съдове на **светилището** са отнесени от вавилонците (ст. 10) и **народът** е измъчван от глад (ст. 11).

II. Тъжният плач, изповед и молитва на народа (1:12–22)

А. Плачът (1:12–17)

Този пасаж разказва за уникалното **страдание** на Ерусалим. Ст. 12 се е превърнал в „класически израз на скръб"[1] и ни напомня за плача на нашия Господ за същия град, който коравовратно Го отхвърля. Изразът подхожда и на състоянието на Христос на кръста, заобиколен от закоравелите войници, религиозните водачи и тълпата, която Го наблюдава като публично зрелище.

Юдейският народ разбира, че **ГОСПОД** е Онзи (ст. 15), който е предизвикал това разорение, и макар че **Сион простира ръцете си** в молба за милост, **няма кой да го утеши;** той е **станал отвратителен** (ст. 17).

Б. Изповедта (1:18, 19)

В своята изповед юдеите признават, че ГОСПОД е праведен в това, че ги е изпратил в плен; че те са въстанали против заповедите Му, и че техните езически „любими" – езическите народи – са ги излъгали.

В. Молитвата (1:20–22)

Юдея се моли Бог да отплати на нейните злорадстващи врагове за злината им, като през цялото време с въздишки изповядва престъпленията си.

III. Господ е онзи, който е наказал Ерусалим (гл. 2)

А. Резултатите от Божия гняв (2:1–13)

2:1–7 Тези стихове описват какво е сторил Бог на Юда – разрушил е храма **(подножието)** (ст. 1), **погълнал** е градовете (ст. 2), отказал е да спре **врага,** сякаш Той самият е враг на Юда (ст. 3–5), постъпил е с храма, сякаш той е просто **градина,** преустановил е жертвоприношенията в Сион и е **отхвърлил** и **цар, и свещеник** (ст. 6, 7).

2:8–13 Той е превърнал града в развалини, владетелите му са отведени в изгнание, **пророците** вече не получават слово **от ГОСПОДА, старейшините** скърбят, а девиците **навеждат главите си** от срам (ст. 8–10). **Децата примират** от глад **по улиците,** падат и умират (ст. 11, 12). Бедствието на народа е толкова голямо, че пророкът няма думи, с които да го **утеши** (ст. 13). Народът е трябвало да бъде сионска дъщеря (девица), но не е бил.

Б. Причината за Божия гняв – лъжливите пророци не са предупредили народа (2:14)

Пророците на Юда са виждали суетни и глупави видения. Вместо да изобличават беззаконието на народа, те са си измисляли суетни пророчества.

В. Присмехът на наблюдателите (2:15, 16)

Съседите на Юда злорадстват за падането на Ерусалим. Те **пляскат с ръце,**

подсвиркват и **казват** със садистично удоволствие: **„Наистина това е денят, който очаквахме. Доживяхме, видяхме!“**

Г. Изпълнението на Божиите заплахи (2:17)

ГОСПОД е **изпълнил** Своята **дума.** Той е **сринал** Своя собствен народ и е **издигнал** властта **(рога,** еврейски образен израз) **на противниците** на Юда.

Д. Призивът към покаяние (2:18, 19)

Родителите са призовани непрестанно да **викат към Господа за децата си, които примират от глад по ъглите на всички улици.**

Е. Молитвата за Божията милост (2:20–22)

Жени ядат собствените **си рожби** заради глада. **Улиците** са осеяни с **убити,** защото Бог е **свикал** вавилонците да дойдат като **на празнично събрание.**

IV. Пророкът изразява съжалението и изповедта на остатъка (гл. 3)

А. Божиите присъди (3:1–18)

Постоянно преминавайки между първо лице единствено и множествено число, пророкът прави паралел между своите собствени преживявания и преживяванията на своя народ. Божията **ярост** е описана с илюстрациите на **тъмнина,** непрестанни удари от **ръката** Му (ст. 1–3); преждевременно състаряване, **строшени кости,** обграждане с **горчивина и мъка** и жива смърт (ст. 4–6); затваряне в затвор, от който не може да се избяга, **молитва** без отговор (ст. 7–9); **засада** като за диви животни, стрелба по мишена (ст. 10–12); дълбоки рани, ястие от **горчивини** (ст. 13–15); **строшени зъби,** облекло от **прах** (ст. 16); загуба на памет, **мир** и благоденствие, гибел на всяка **надежда** за божествена помощ (ст. 17, 18).

Б. Божиите милости (3:19–39)

С молитва към Бога да **си спомни** неговата горчивина, но все още в трайно униние заради страданието си (ст. 19, 20), пророкът отвръща очи от себе си и поглежда към Господа. Надеждата възкръсва, когато той си спомня, че **милостите** и **милосърдията на ГОСПОДА се подновяват всяка сутрин,** и че Неговата **вярност е голяма**[2] (ст. 21–24). Той се позовава на уроците, научени в училището на страданието – **добро е тихо да се очаква** Господното избавление и човек да се покори на Неговия **ярем** още от ранните дни на живота си (ст. 25–27). Добре е да се приема божественото наказание, а на ударите и обидите от хората да не се отвръща (ст. 28–30). Отхвърлянето от Бога не е нито окончателно, нито безпричинно; Неговите **милости** и състраданието Му със сигурност ще дойдат (ст. 31–33). **ГОСПОД** не одобрява потисничеството, несправедливостта или потъпкването на правата (ст. 34–36). Той е пълновластен, Словото Му винаги надделява, всичко служи на волята Му. Да **се оплакваш,** когато Той наказва греха, е безсмислено (ст. 37–39).

В. Призивът за духовно обновление (3:40–42)

Пътят към благословението е в себеизпитването и във **връщането при ГОСПОДА.** Той няма да **прости** непризнатия грях.

Г. Скръбта на Еремия по Ерусалим (3:43–51)

Темата отново се връща към страданието на Еремия и неговия народ. Бог ги е **преследвал** и **убивал** без жалост, за-

пушил е ушите Си за техните молитви и ги е превърнал в измет на земята (ст. 43–45). **Всичките** им **врагове** се смеят, докато Божият народ понася **ужас,** заплаха и **разрушение.** Опустошението на народа му кара пророка непрестанно да плаче (ст. 46–51).

Д. Молитвата на пророка за избавление от враговете му (3:52–66)

Гонен като птичка, бит с камъни **в ров,** потопен от вода, пророкът мисли, че е дошъл краят (ст. 52–54). Молил се е искрено **от най-дълбоките** дълбочини и Бог е отговорил, като му е казал да **не се бои** (ст. 55–57). Сега той моли **ГОСПОД** да обърне внимание на лошото отношение, което е понесъл – **отмъщението, замислите, хулите,** обидите, клюките и подигравките, отправени по негов адрес – и да отсъди справедливо. Правдата изисква враговете му да бъдат наказани, прокълнати, преследвани и изтребени (ст. 58–66). **„Слепота на сърцето“** (ст. 65), вероятно не означава „закоравяване, а залепяване на сърцето, което води до гибел“,[3] както се казва и че „при прочитането на Мойсей покривало лежи на сърцето им [на евреите]“ (2 Кор. 3:15).

V. Съпоставяне на миналото и настоящето на Юда (4:1–20)

Пророкът сравнява предишната слава със сегашното жалко състояние на Ерусалим. Храмът е разрушен, майки изоставят **малките си** (ст. 3, 4), хора умират от глад (ст. 5), **наказанието** е утежнено (ст. 6), първенците **не се познават по улиците** (ст. 7, 8), канибализъм се среща дори сред **милостивите жени** (ст. 10), а градът, считан преди за непревземаем, е паднал (ст. 12). Всичко това е предизвикано от **греховете на пророците му и свещениците му,** и народа (ст. 13–16). Те напразно гледат към Египет за **помощ** (ст. 17). Вавилонците са ги обсадили внезапно (ст. 18, 19) и цар Седекия, **ГОСПОДНИЯТ помазаник,** е заловен (ст. 20).

VI. Бъдещата перспектива – Едом ще бъде разрушен, а Юда – възстановен (4:21, 22)

Едомската дъщеря тържествува за падането на Ерусалим, но тя ще бъде наказана строго и **греховете** ѝ ще бъдат изложени на показ. Сион ще бъде възстановен.

VII. Остатъкът умолява Бога за милост и възстановяване (гл. 5)

5:1–14 В тези стихове народът оплаква ужасните условия, в които се намира – високата цена на стоките от първа необходимост (ст. 4), принудителния труд (ст. 5), потисничеството (ст. 8), глада и опасностите (ст. 9, 10), зверствата, извършвани над **девиците, първенците** и **старейшините** (ст. 11, 12), изпитанията на **младежите, децата** и **старейшините** (ст. 13, 14).

5:15–18 Заради всички тези ужаси **радостта** на Юда е **престанала, хорото** му се е превърнало в **жалеене, венецът** е **паднал от главата** му, а **хълмът Сион е опустошен.**

Те признават причината за всичко това: **„О, горко ни, защото съгрешихме!“**

5:19–22 Накрая народът умолява **ГОСПОД** да го **върне при Себе Си,** за да се възроди и обнови. Интересно е да се отбележи, че в много еврейски ръкописи ст. 21 се повтаря още веднъж след ст. 22, явно за да завърши книгата с нотка на надежда, а не на отчаяние.[4] Но всъщност, както отбелязва Кайл, правилното разбиране на ст. 22 прави такова повторение излишно:

> Това заключение напълно подхожда на характера на Плача, в който оплакването

и молбите трябва да продължат докрай – но не и без елемент на надежда, макар и тя да не се издига до височините на радостна победа, а, както се изразява Герлах, е „само далечен отблясък, като светлината на утринна звезда през облаците, която самичка не може да прогони сенките на нощта, но въпреки това прогласява, че изгревът на слънцето е близо и ще спечели победата.“[5]

Крайни бележки

[1] (1:12-17) R. K. Harrison, *Jeremiah and Lamentations,* p. 210.

[2] (3:19–39) Ако читателят извини един малък личен спомен, бих искал да кажа, че ст. 22 и 23 имат специално значение за редактора. Баща ми обичаше да цитира: „Заради милостите на ГОСПОДА ние не се довършихме“ (ст. 22), а любимата песен на майка ми, „Велика е Твоята вярност“, е написана по ст. 23. Едва след като и двамата бяха отишли при Господа, ние осъзнахме, че техните любими думи – така характерни на техните личности – стоят „ръка за ръка“ в гл. 3 на Плача.

[3] (3:52-66) C. F. Keil, „Lamentations,“ in *Biblical Commentary on the Old Testament,* XX:455.

[4] (5:19–22) Подобно повторение с цел по-добро звучене при четене в синагога се появява и в края на Еклисиаст, Исая и Малахия.

[5] (5:19-22) Keil, „Lamentations,“ XX:455.

Библиография

Вж. Еремия.

ЕЗЕКИИЛ

„От първата до последната глава на Езекиил през цялата книга преминава една главна мисъл – мисълта за върховната власт и славата на Господ Бог. Той е върховен Господар на Израил и владее и делата на народите на света, макар да изглежда, че гръмките и необуздани претенции на хората са заглушили тази истина. В Своята суверенна воля Бог е постановил да Го прославяме с живота и свидетелството си до краищата на земята.“

Чарлз Лий Файнбърг

Въведение

I. Уникално място в канона

Главно благодарение на прочутите духовни химни „Езекиил видя колелото“ и „Сухи кости“ Езекиил е известен на милиони хора като библейски герой. За съжаление нивото на библейското познание за неговата трудна книга често не се простира много по-далеч. Безспорно Езекиил не е първата книга, която християните трябва да четат, когато повярват, макар че има хора с особени литературни наклонности, които са били заплени от Библията именно благодарение на забележителния стил на този пророк.

Необикновеното при Езекиил (за разлика от Еремия и в по-малка степен Исая и повечето от малките пророци) е това, че той набляга не на осъждането, а на *утехата* на Божия народ. От реката Ховар, място, което може би е било нещо като древен концентрационен лагер в близост до Вавилон, Езекиил пише своите пророчества за насърчение на юдейските изгнаници.

II. Авторство

Езекиил („Бог укрепва“ или „укрепен от Бога“) е сред втората група пленници, отведени във Вавилония единадесет години преди Ерусалим да бъде разрушен.

До 20-те години на XX в. пророчествата на Езекиил до голяма степен са избягвали „ножицата“ на критиците-рационалисти. Но някои недоволни от това либерали бързо се заемат със съчиняването на теории, отричащи единството на книгата, авторството на Езекиил и традиционно приетата дата на написване.

В действителност обаче древната и всеобща юдео-християнска позиция, че книгата е написана от пророка-поет, „свещеника Езекиил, сина на Вузи“, е солидно защитена и критичните твърдения са получили подобаващ отговор.[1]

Обобщаваме шест аргумента на Джон Б. Тейлър за единството на книгата и за това, че е написана от един автор:

1. От началото до края си книгата проявява *последователност*, която предизвиква целенасочен ефект.
2. Книгата притежава *последователно послание* – падането на Ерусалим и разрушаването на храма.
3. *Стилът и езикът* са еднородни и включват специални изрази, които се повтарят навсякъде (като напр. „човешки син“, „ГОСПОДНОТО слово беше към мен“, „ще познаят, че Аз съм ГОСПОД“, и „ГОСПОДНАТА слава“).
4. Книгата на Езекиил има ясна *хронологична последователност,* уни-

калнa за книгите на Големите пророци (вж. Исая и Еремия).

5. Повсеместната употреба на *първо лице единствено число* придава на книгата ясен автобиографичен характер. В 1:3 и 24:24 е посочено, че авторът е Езекиил.
6. *Индивидуалността и характерът* на Езекиил се разкриват последователно в цялата книга. Те се изразяват в неговата задълбоченост, любов към символизма, внимание към подробностите и благоговение пред Божията слава и съвършенство.[2]

III. Датиране

Езекиил посочва много точно датите на своите пророчества. Първото му пророчество (1:2) идва в петата година от изгнанието на Йоахин (593 г. пр. Хр.); последното си датирано прочочество пророкът получава през 571 г. пр. Хр. (29:17). От това следва, че служението му е продължило поне двадесет и две години. Ако, като свещеник, той е започнал служението си на тридесетгодишна възраст, той е бил на над петдесет години, когато е приключил с пророкуването си.

IV. Исторически фон и теми

Езекиил служи като пророк на своите събратя изгнаници през първите две десетилетия на плена. Юдеите неоснователно очаквали да се върнат в Ерусалим, затова той ги учи, че най-напред трябва да се върнат при Господа.

Пророчеството на Езекиил е разделено на три части. Първо той припомня греховете на Юда и предупреждава за неизбежната присъда на Бога, която ще се изрази в отвеждането на народа в плен и в разрушаването на столицата. Това е ярко и живо представено чрез необикновени видения и символични действия. Един ярък, блестящ облак, изобразяващ Божието присъствие, стои над храма, после неохотно се оттегля. Това означава, че Бог повече не може да живее сред Своя народ заради неговия грях, и мечът на Неговия съд скоро ще се стовари върху осквернения храм. Господната слава е една от ключовите идеи, които преминават през цялата книга на Езекиил.

Във втората част съседите на Юда са осъдени заради своето идолопоклонство и заради жестокото си отношение към Божия народ. Това са амонците, моавците, едомците, филистимците, тирците, сидонците и египтяните.

И накрая Езекиил говори за завръщането и обединението на целия народ – Израил и Юда. Когато хората се покаят за греховете си, Бог ще сложи в тях Своя Свят Дух. Месията ще дойде при народа Си и ще изтреби и последните му врагове. Храмът ще бъде построен отново и Господната слава ще се върне в него. Тези пророчества все още не са се изпълнили, а очакват хилядолетното царуване на Христос на земята – Милениума.

Както много други пророчески книги пророчествата в книгата на Езекиил не са изложени напълно хронологично, макар че тази книга следва много по-ясно изразен хронологичен ред от книгите на Исая и Еремия. Трябва да обръщаме внимание на датите или на периодите, посочени в началото на много от главите. Алберт Барнс подрежда пророчествата в следния хронологичен ред:

> Пророчествата са разделени на групи от датите, указани в началото на различни глави, и бихме могли да предположим, че пророчествата, които нямат дати, са били дадени на последната посочена дата или поне много скоро след нея.

1. Петата година от плена на Йоахин.
   Гл. 1–7. Призоваването на Езекиил и предсказването на предстоящата обсада на Ерусалим.

2. Шестата година.
   Гл. 8–19. Преглед на цялостното състояние на народа с предсказания за предстоящото наказание.
3. Седмата година.
   Гл. 20–23. Нови изобличения и ново предсказване на предстоящото опустошение.
4. Деветата година.
   Гл. 24. Годината, в която започва обсадата. Прогласяване, че градът ще бъде превзет.
5. Същата година.
   Гл. 25. Пророчества против Моав, Амон и филистимците.
6. Единадесетата година.
   Гл. 26–28. Пророчества против Тир. През тази година, след осемнадесет месеца обсада, Ерусалим е превзет, а храмът е разрушен.
7. Десетата година.
   Гл. 29:1–16. Пророчество против Египет.
8. Двадесет и седмата година.
   Гл. 29:17–30:19. Пророчество против Египет.
9. Единадесетата година.
   Гл. 30:20–31:18. Пророчество против Египет.
10. Дванадесетата година.
    Гл. 32. Пророчество против Египет.
11. Същата година.
    гл. 33–34. Упрек към неверните водачи.
12. Същата година или някоя друга между дванадесетата и двадесет и петата.
    Гл. 35. Присъдата над хълма Сиир.
13. Същата година.
    Гл. 36–39. Утешителни видения. Унищожението на Гог.
14. Двадесет и петата година.
    Гл. 40–48. Видението за храма.[3]

По въпроса как Езекиил е можел да предава посланието на Божието Слово през многото километри между Вавилония и Юдея, в *Ежедневни бележки на Скрипчър Юниън* четем:

> Един от проблемите в тази книга е, че служението на Езекиил е било отправено към юдеите в далечен Ерусалим, докато самият той се е намирал в изгнание във Вавилония. Трябва да заключим, че изселените юдеи са можели свободно да поддържат връзки с родната си земя. Тъй като по онова време цялата територия е била обединена и умиротворена под властта на Вавилон, това несъмнено е било много по-лесно от практическа гледна точка, отколкото в по-ранни времена. За един пратеник е било много по-лесно да опише със свои думи някой символичен акт на Езекиил, отколкото да носи устно послание, което би могло да избледнее в паметта му, или писмено съобщение, което би могло да предизвика вниманието на вавилонските власти.

Схема на изложението

I. Призоваването и възлагането на мисията на Езекиил (1:1–3:21)
   А. Обстоятелствата, при които Езекиил получава пророчествата (1:1–3)
   Б. Езекиил вижда видение, в което Божията слава се вози на колесница-престол (1:4–28а)
   В. Господ поставя Езекиил да пророкува на народа на Израил (1:28б–3:21)

1. Характерът на народа – бунтовен (1:28б–2:7)
2. Същността на посланието – осъждение, указано от свитъка (2:8–3:3)
3. Характерът на народа – безочлив и коравосърдечен (3:4–11)
4. Ролята на пророка – страж (3:12–21)

II. Описание на присъдата над Юда и Ерусалим (3:22–24:27)

А. Нагледни средства, илюстриращи предстоящата присъда (3:22–5:17)

1. Бог заповядва на Езекиил да се преструва на ням, докато Той не му каже да говори (3:22–27)
2. Обсадата на Ерусалим, изобразена с помощта на глинена плоча (гл. 4)
3. Участта на народа, предсказана символично с остър меч и косми (гл. 5)

Б. Изкореняването на идолопоклонството и запазването на остатък от народа (гл. 6)

В. Неизбежността и жестокостта на вавилонското нашествие (гл. 7)

Г. Видението за нагло идолопоклонство в храма (гл. 8)

Д. Оттеглянето на Божието присъствие и последващото изтребване на идолопоклонниците (гл. 9)

Е. Видението за Божията слава, която посещава Ерусалим с осъждение (гл. 10)

Ж. Отхвърлянето на съвета на безбожните първенци (11:1–13)

З. Обещание за запазването на остатък (11:14–21)

И. Оттеглянето на облака на славата към Елеонския хълм (11:22–25)

Й. Знаменията на Езекиил за предстоящия плен (гл. 12)

1. Багажът му (12:1–16)
2. Треперенето му (12:17–28)

К. Гибелта на лъжливите пророци и пророчици (гл. 13)

Л. Божията заплаха към старейшините идолопоклонници (гл. 14)

М. Притчата за безплодната лоза (гл. 15)

Н. Притчата за сватбата на Ерусалим (гл. 16)

О. Притчата за двата орела (гл. 17)

П. Отмяната на поговорката за киселото грозде (гл. 18)

Р. Оплакване за последните царе на Юда (гл. 19)

С. Защита на Божието действие спрямо Израил (20:1–32)

1. Идолопоклонството в Египет (20:1–9)
2. Оскверняването на Божиите съботи (20:10–17)
3. Бунтът в пустинята (20:18–26)
4. Идолопоклонството (20:27–32)

Т. Божието обещание за бъдещо възстановяване (20:33–44)

У. Илюстрации на предстоящото нашествие (20:45–21:32)

1. Знамението с горския пожар (20:45–49)
2. Знамението с извадения меч (21:1–17)
3. Знамението с разклона на пътя (21:18–32)

Ф. Три пророчества за нечистотата на Ерусалим (гл. 22)

Х. Притчата за двете сестри блудници (гл. 23)

1. Оола (23:1–10)
2. Оолива (23:11–21)
3. Вавилонското нашествие (23:22–35)

- 4. Присъдата над Оола и Оолива (23:36–49)
- Ц. Притчата с врящия котел (24:1–14)
- Ч. Знамението със смъртта на жената на Езекиил (24:15–27)

III. Пророчества против седем езически народа (гл. 25–32)

- А. Пророчество против Амон (25:1–7)
- Б. Пророчество против Моав (25:8–11)
- В. Пророчество против Едом (25:12–14)
- Г. Пророчество против Филистия (25:15–17)
- Д. Пророчество против Тир (26:1–28:19)
  1. Разрушаването на Тир (гл. 26)
  2. Оплакването за Тир (гл. 27)
  3. Падането на княза на Тир (28:1–19)
- Е. Пророчество против Сидон (28:20–26)
- Ж. Пророчество против Египет (гл. 29–32)
  1. Обща заплаха към фараона и неговия народ (гл. 29)
  2. Оплакване за падането на Египет (30:1–19)
  3. Падането на фараона (30:20–31:18)
  4. Оплакване за фараона и Египет (гл. 32)

IV. Връщането на Израил и наказанието на враговете му (гл. 33–39)

- А. Пророкът отново е поставен за страж (гл. 33)
- Б. Фалшивите пастири и Добрият Пастир (гл. 34)
- В. Гибелта на Едом (гл. 35)
- Г. Възстановяването на земята и народа (гл. 36)
- Д. Видението за долината на сухите кости (37:1–14)
- Е. Обединението на Израил и Юда (37:15–28)
- Ж. Изтребването на бъдещите врагове на Израил (гл. 38, 39)

V. Сцени от Хилядолетното царство (гл. 40–48)

- А. Храмът на Хилядолетното царство в Ерусалим (гл. 40–42)

1. Мъжът с мерителната тръстика (40:1–4)
2. Източната порта на външния двор (40:5–16)
3. Външният двор (40:17–19)
4. Другите две порти на външния двор (40:20–27)
5. Трите порти към вътрешния двор (40:28–37)
6. Принадлежностите за жертвоприношения (40:38–43)
7. Стаите за свещениците (40:44–47)
8. Преддверната зала на храма (40:48, 49)
9. Светилището и Пресвятото място (41:1–4)
10. Страничните стаи (41:5–11)
11. Сградата западно от храма (41:12)
12. Размерите на храма (41:13–15а)
13. Вътрешната украса и обзавеждането на храма (41:15б–26)
14. Жилищата на свещениците (42:1–14)
15. Размерите на външния двор (42:15–20)

- Б. Поклонението по време на Хилядолетното царство (гл. 43, 44)
- В. Управлението по време на Хилядолетното царство (гл. 45, 46)
- Г. Израилевата земя по време на Хилядолетното царство (гл. 47, 48)
  1. Изцелението на водите (47:1–12)
  2. Границите на земята (47:13–23)
  3. Делението на земята (гл. 48)

Коментар

I. Призоваването и възлагането на мисията на Езекиил (1:1–3:21)

А. Обстоятелствата, при които Езекиил получава пророчествата (1:1–3)

В началото на книгата **Езекиил** вече е в плен, отведен при някоя от по-ранните депортации. Но той пророкува за разрушаването на Ерусалим шест или седем години преди то да се случи. По това време Езекиил вероятно е бил на тридесетгодишна възраст (**„в тридесетата година“**). Първите двадесет и четири глави са написани *преди* падането на Ерусалим, но *след* първите изселвания.

Б. Езекиил вижда видение, в което Божията слава се вози на колесница-престол (1:4–28а)

Първата глава разказва видение за Божията слава сред пленниците. Най-напред Езекиил вижда свиреп **бурен вятър,** който идва **от север.** После вижда **четири живи същества, всяко** от които има **четири лица** (на **лъв, вол, орел,** и **човек),**[4] четири **крила, прави крака** и ръце под крилете си. Съществата символизират онези качества на Бога, които са разкрити в творението – Неговата върховна власт, сила, бързина и мъдрост. Много народи забравят за Бога над облака, който седи на престола. Те се покланят на Неговите творчески атрибути вместо на самия Творец.

Над свода има **престол,** на който седи **ГОСПОД** на **славата.** До всяко от живите същества има **колело** или по-скоро **колело в колело** (може би едното колело е под прав ъгъл с другото, като жироскоп). Така видението сякаш представя колесница-престол с **колела на земята,** четири живи същества, поддържащи платформата, и Божия **престол** над нея. Именно това видение на Божията слава предшества призоваването на Езекиил за пророческо служение.

Този пасаж предизвиква отклика на прекрасната песен на Фабер:

О, Боже, колко си прекрасен,
как Твоето величие блести,
как чуден е престолът благодатен,
сред Твоите пламтящи светлини!

Пред Твойте вечни дни благоговеем,
о, безконечни Боже на безкрая!
Ангели прекланят се пред Тебе,
ден и нощ те славят, величаят.

Отче на Иисус, за таз награда
копнея, любя и се състезавам –
с възторг пред трона Ти да падна
и вечно, вечно да Те съзерцавам.

Фредерик Уилиям Фабер

В 43:3 Езекиил обяснява онова, което е видял, като „видението, което видях, когато Той[5] дойде за разрушението на града“. С други думи, видението изобразява Бога в Неговата слава, който идва от север, за да изпълни присъдата над Ерусалим, като Негови пълномощници за изпълнението на тази присъда са вавилонците.

В. Господ поставя Езекиил да пророкува на народа на Израил (1:28б–3:21)

1. Характерът на народа – бунтовен (1:28б–2:7)

Духът влиза в Езекиил, **поставя го на краката** му и му казва да пророкува на един бунтовен народ, на Юда, независимо какви ще бъдат резултатите. Той трябва да бъде смел и покорен.

Господ упълномощава Езекиил, когото нарича **„сине човешки“.**[6] Този важен израз се среща 90 пъти в книгата Езекиил. Тейлър обяснява неговата употреба:

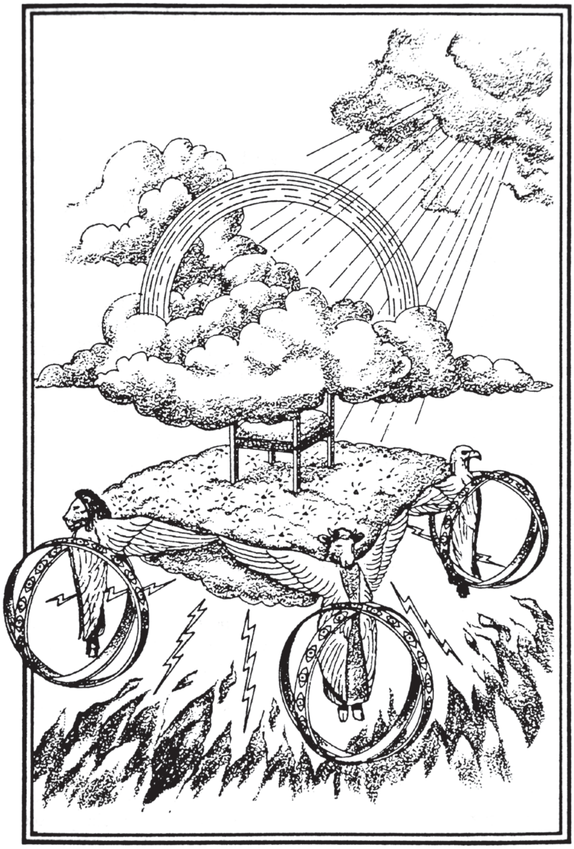

Видението на Езекиил на престола-колесница.

Това е представата на автора за престола-колесница от Езекиил 1 гл. Тя се отличава от описанието на текста в това, че всяко от четирите същества има четири лица, а тук за простота сме показали само по едно лице на всяко от тях.

Първите думи, които Бог отправя към Езекиил, съвсем уместно поставят пророка на неговото правилно място пред величието, което е видял в своето видение. Изразът *човешки син* е староеврейски идиоматичен израз, който подчертава незначителността на Езекиил като един, който е просто човек. „Син“ означава „участник в естеството“ и комбинирано с *адам,* „човек“, това означава чисто и просто „човешко същество“. В множествено число този израз е широко използвано понятие за „човечество“.[7]

До времето на Даниил (7:13, 14) това понятие вече е придобило почти месианско звучене и в първи век е станало название за Месията:

Употребявайки този израз, нашият Гос-

под сякаш се е възползвал от двусмислието на неговото просто и неговото специфично значение, така че в известен смисъл никой не е можел да Го обвини в открити претенции за месианство, а от друга страна нищо не е пречело на онези, които имали необходимата духовна проницателност, да приемат цялостната значимост на Неговата личност.[8]

2. Същността на посланието – осъждение, указано от свитъка (2:8–3:3)

2:8–10 Тогава Господ заповядва на Езекиил да **изяде свитък,** в който са написани болезнените присъди, които ще сполетят нацията.

Той е предупреден, че служението му няма да бъде популярно. Ние също сме предупредени, че истинното представяне на евангелието ще бъде оскърбително за неспасените. Този факт е известен като спънката на кръста. За някои хора ние сме смъртоносно ухание.

3:1–3 Езекиил **изяжда свитъка,** както му е заповядано. Един по-късен пророк, апостол Йоан, ще направи същото (Откр. 10:8–10). Всеки пророк или проповедник се нуждае от това, да приеме посланието в себе си, като го направи част от собствения си живот (ср. 3:10).

3. Характерът на народа – безочлив и коравосърдечен (3:4–11)

Тогава Бог повтаря, че Езекиил е **изпратен при народ,** който **няма да послуша** (тук Юда е наречен **израилевият дом).** Езиковите бариери могат да бъдат преодолени, както ни казват много мисионери. Но бариерата на **бунтовното** сърце не може да бъде преодоляна. Той трябва да бъде смел, когато говори на юдеите в земята им и на юдеите в изгнание.

Верните служители на Христос трябва да имат **корав** ум, но не и **кораво** сърце.

4. Ролята на пророка-страж (3:12–21)

3:12–15 Господ отнася Езекиил при пленниците при реката Ховар и той остава там в мълчание седем дни. Йейтс описва положението на Езекиил:

> Призивът към Езекиил да напусне удобния си дом и да отиде да проповядва на пленниците в Тел-Авив идва като нежелано прекъсване. Той усеща Божията ръка върху себе си, изпитва боежествена принуда, на която не може да устои, и с горчивина на духа се заема с неприятната задача. За негова радост и за радост на народа той не започва да им проповядва веднага, а седи мълчалив сред смутения народ в продължение на цяла седмица. Това преживяване му дава ясна представа за техните проблеми, тяхната злочестина и окаяната им нужда. Проповедникът, който може да види живота през очите на слушателите си, ще може да им помогне и да им даде ръководството, от което толкова остро се нуждаят.[9]

3:16–21 Езекиил е определен за **страж,** отговорен да **говори** Божието Слово и строго да **предупреждава** хората. Важният факт за вината за чужда кръв е разкрит не само в Стария Завет (ст. 18–20), но и в Новия Завет (Деян. 20:26). Но колкото и тежка да е отговорността на Божия пратеник, християните не бива да разбират това в смисъл, че трябва да бият всички хора по главата с евангелието или да свидетелстват във всеки асансьор. Въпреки голямата си отговорност Езекиил е бил принуден от Бога да мълчи и е трябвало да чака предоставени от Него възможности. Ние също трябва да бъдем чувствителни към Неговото ръководство за свидетелство. *Понякога* трябва да мълчим. В повечето случаи обаче ние мълчим, когато трябва да говорим.

II. Описание на присъдата над Юда и Ерусалим (3:22–24:27)

А. Нагледни средства, илюстриращи предстоящата присъда (3:22–5:17)

Съдът, пише Петър, трябва да започне от Божия дом (1 Петр. 4:17). И така, Бог започва от центъра на религията на Неговото откровение – храма в Ерусалим.

1. Бог заповядва на Езекиил да се преструва на ням, докато Той не му каже да говори (3:22–27)

Най-напред Езекиил отива **в равнината,** където вижда **ГОСПОДНАТА слава.** После получава заповед да отиде в къщата си, където ще бъде вързан и **ням,** докато Бог му открие какво да говори.

2. Обсадата на Ерусалим, изобразена с помощта на глинена плоча (гл. 4)

4:1–8 Ерусалим е построен с камъни върху скална основа. **Глинената плоча** (направена от същия материал като тухлите) е символ на Вавилон (ср. Бит. 11:3, 9). Сега Ерусалим е станал по-лош и от Вавилон в своята поквара и идолопоклонство (вж. 5:7). Затова Бог заповядва на Езекиил да **начертае обсадата** на **Ерусалим,** като използва **глинена плоча** като символ на **града** и **желязна плоча,** която да изобразява **желязната стена,** която ще спре всякаква помощ за града. Пророкът е представител на Бога. Това означава, че Сам Господ обсажда Ерусалим. Езекиил трябва да **лежи на лявата си страна триста и деветдесет дни за** Израил и **на дясната си страна четиридесет дни за** Юда.

Всеки ден изобразява една година, но никое обяснение за тези числа не е достатъчно задоволително. Септуагинта се опитва да реши проблема като променя 390 на 190, но такава промяна не може да се подкрепи с еврейските ръкописи. Друг въпрос, който не получава отговор, е дали Езекиил действително е лежал на всяка от двете си страни денем и нощем в продължение на тези два периода от време. Много коментатори предполагат, че той е правел това само за известно време всеки ден, когато хората са го *виждали,* тъй като това е била нагледна илюстрация на неговото послание.

4:9–17 Тези стихове описват глада, до който ще доведе обсадата, когато **храната** и **водата** ще бъдат давани на точно определени дажби. Отначало е трябвало да се използват **човешки изпражнения** като гориво за печене, но по-късно се позволява по-приемливата **говежда тор.** Тази глава говори за обсада, неудобства, глад и нечистота – всичко това е резултат от греха на Юда и от това, че те са изоставили Бога.

3. Участта на народа, предсказана символично с остър меч и косми (гл. 5)

5:1–9 Чрез друг нагледен урок Езекиил показва, че **една трета** от населението на града ще умре от мор **(огън)** или глад (ст. 2), **една трета** ще падне от **меч** (нож) и една трета ще бъде разпръсната по други земи (ср. ст. 2 и ст. 12). Малък остатък ще бъде пощаден, но дори и от него по-късно някои ще загинат (ст. 3, 4); може би това са убитите, когато Исмаил убива Годолия. Тези бедствия ще сполетят **Ерусалим,** защото народът е постъпвал по-покварено дори **от** съседните **народи** въпреки огромните си привилегии.

Ние като християни имаме дори още по-големи привилегии от евреите. Дано Господ ни даде благодат да не злоупотребяваме с тях и така да си навличаме присъди в този живот и загуба на вечни награди!

5:10–17 Канибализмът ще бъде често срещан (ст. 10). Понеже храмът е бил

осквернен, Бог **няма да се смили** (ст. 11–13). Юдеите ще бъдат презрени **сред народите** и ще бъдат подложени на жестокости и **унищожение** (ст. 14–17).

Б. Изкореняването на идолопоклонството и запазването на остатък от народа (гл. 6)

6:1–7 Тук **израилевите планини** са използвани като нарицателно за идолопоклонството, тъй като капищата на идолите **(високите места)** обикновено са били строени по планините. Земята ще бъде наказана за своето идолопоклонство.

6:8–14 Господ обаче ще пощади **остатък;** те **ще** си **спомнят** за Него в своя плен и **ще се отвращават от себе си заради … мерзостите си** (ст. 8–10). Идолопоклонството ще бъде наказано с **мор,** война и **глад** (ст. 11–14).

Във всички времена Бог отделя остатък като свидетелство за Себе Си – но не моралното мнозинство, а *презряното малцинство*.

В. Неизбежността и жестокостта на вавилонското нашествие (гл. 7)

7:1–18 Времето за изпълнението на Божията присъда **идва,** и няма никакво съмнение, че **ГОСПОД** е Онзи, който нанася удара (ст. 1–13). **Никой** няма да отговори на призива за **бой;** храбростта и силата ще изчезнат заради ужасното опустошение (ст. 14–18)

7:19–22 Материалните притежания ще бъдат безполезни (ст. 19). Понеже храмът **(„славата на красотата“)** е бил осквернен с идоли, той ще бъде предаден на **чужденци** – вавилонците. **Те** ще го плячкосат и **ще го осквернят** (ст. 20–22).

7:23–27 Всички обществени класи ще бъдат постигнати от **гибелта – царят,** първенците, пророците, свещениците, старейшините и **народа на страната. Народът** е трябвало да бъде свидетелство за Бога, но той напълно се е провалил. Единственото свидетелство за Бога, което може да се представи сега, е присъдата. Каква сериозна мисъл! Осъждението е поголовно – то засяга всички класи и цялата земя. Всеки народ, който отхвърля познаването на Бога, губи своите морални устои и няма никакъв източник на помощ, когато го сполети беда. Това се отнася и за отделните хора.

Г. Видението за нагло идолопоклонство в храма (гл. 8)

8:1–6 Старейшините трябва да станат свидетели на осъждението, което не са успели да предотвратят. Това често се случва и днес. Господ пренася Езекиил от Вавилон в **Ерусалим чрез видения.** Там той вижда някои ужасни примери за идолопоклонството на народа. Вижда и един отвратителен **идол … при входа на** храма – идол, който предизвиква **ревността** на Господа.

8:7–15 Второто, което пророкът **вижда,** е в **дворът** на храма. Там са събрани **старейшините** на Юда, като **всеки** от тях държи **кадилница в ръката си** и се покланят на отвратителни образи, **изобразени наоколо по стената.**

Третата гледка е при северната порта – там **жените оплакват Тамуз,** вавилонско божество. Според преданията зеленината изсъхвала, ако той умирал.

8:16–18 Четвъртият пример на идолопоклонство е **във вътрешния двор на** храма, където **около двадесет и петима мъже,** представляващи свещениците, **се кланят на слънцето** и изпълняват неприличните ритуали на този култ. Смисълът на **„клончето“** или „вейката“ (ст. 17) е неясен. **Поднасянето** на **клончето до носа** може би изразява презрение или присмех към Бога. Възможно е клончето да е било циничен фалически символ.

Често неспасени религиозни водачи се прочуват със своето възмутително поведение и със скандалните си ереси; но Бог вижда и Той ще има последната дума.

Д. Оттеглянето на Божието присъствие и последващото изтребване на идолопоклонниците (гл. 9)

9:1, 2 В тази глава виждаме **шестима** палачи, които идват **от север** (посоката, от която трябва да дойдат вавилонците), за да изтребят идолопоклонниците от предишната глава. **Облеченият в лен мъж** може би символизира благодатта.

9:3 Облакът на **славата** (символ на Божието присъствие) напуска пресвятото място на храма, наскърбен от идолопоклонството на народа. Облакът на **славата** се придвижва **към прага на дома,** откъдето блясъкът му изпълва двора.

9:4 Онези верни юдеи, които са се противопоставяли на идолопоклонството, са подпечатани с **белег върху челата** си, за да **не** бъдат убити. Този стих би трябвало да ни накара да се замислим. Как регаираме, ако някои не следват Господа? Присъединяваме ли се към тях? Успяват ли да ни повлияят? Оправдаваме ли ги? Или проявяваме безразличие? Тези верни мъже и жени въздишат и плачат; реакцията им разкрива онова, което е в сърцата им, и ги предпазва от присъдата.

Знакът, или белегът на челото, е последната буква на еврейската азбука *(тав)*, която според равините символизира пълнота. Тя също така е и първата буква на думата *тора* (закон). Файнбърг забелязва „забележително сходство между описаното тук и в Откр. 7:1–3“.[10] Той добавя и един очарователен паралел от по-късни времена:

> Християнските тълкуватели виждат тук донякъде пророческо загатване за знака на кръста. В ранния правопис последната буква на еврейската азбука (тав) е имала формата на кръст. Езекиил, разбира се, не би могъл да мисли за християнски символизъм, а и този пасаж не е пряко предсказание за Христовия кръст. И все пак това е забележително съвпадение.[11]

9:5–7 Тогава палачите **започват** да **убиват** идолопоклонниците, като първи са **старейшините** (старците). **„Не се доближавайте до никого от тези, върху които е белегът“,** казва Бог. Ние не знаем дали те са знаели за този белег, но вярващите днес могат да бъдат сигурни въз основа на уверението на Божието Слово, че са защитени от съд. Колко страшно е да нямаш тази увереност!

9:8–11 Когато Езекиил се застъпва за народа, Господ казва, че **няма да пощади,** нито **да пожали.** Хората казват, че след като **ГОСПОД** Бог ги е **изоставил** и вече не се интересува от положението им, те повече не Му дължат лоялност. **„ГОСПОД не вижда“** – това звучи като съвсем съвременен цитат!

От този и други текстове (като например за Ной и ковчега) можем да стигнем до заключението, че за Бога е характерно да избавя истинските вярващи, преди да излее присъдата над безбожните.

Е. Видението за Божията слава, която посещава Ерусалим с осъждение (гл. 10)

Гл. 10 е тясно свързана с гл. 1, тъй като дава допълнителна информация за престола-колесница, живите същества (тук наречени херувими) и Господната слава. Но гл. 1 е адресирана до изгнаниците, а тази – към бунтовниците в Ерусалим.

10:1, 2 Господ заповядва **на облечения в лен мъж** да вземе горящи **въглени от мястото между херувимите и** да ги **пръсне върху** Ерусалим. Това изобразява Божието осъждение, което ще се изсипе **върху града.**

10:3–5 Тези стихове са вмъкнати и повтарят описанието на движението на облака на славата от 9:3.

10:6–17 В тези сихове е дадено описание на херувимите и колелата на престола-колесница, които несъмнено е трудно да си представим. Лицето на херувим в ст. 14 вероятно е лицето на вол от 1:10.

10:18, 19 След това облакът на **славата** се премества **от прага** към **източната порта на дома.**

10:20–22 Езекиил подчертава, че **херувимът** е същото **живо същество, което** е **видял при реката Ховар** в гл. 1.

Това видение ни учи никога да не губим съзнанието за грандиозната власт, мъдрост, и величие на нашия Бог.

Ж. Отхвърлянето на съвета на безбожните първенци (11:1–13)

11:1–3 Двадесет и петимата мъже (които представляват първенците) казват на жителите на града, че няма от какво да се страхуват, и ги съветват: „нека градим домове" (СИ). Те се чувстват в безопасност като **месо,** поставено в железен **котел.** С това **двадесет и петимата мъже** категорично противоречат на словото, което Господ е говорил за града. Чрез Еремия Бог е заповядал пленниците да си строят къщи във Вавилон, защото Ерусалим ще падне. Мъжете, които измислят неправда, се опитват да събудят лъжливи надежди у изгнаниците чрез писма. Въпреки огъня на Божието осъждение първенците на Ерусалим се чувстват напълно сигурни там.

По същия начин и много номинални християни се чувстват в безопасност от Божието осъждение въпреки греха в своя живот, но Господ ще им каже: „Аз никога не съм ви познавал."

11:4–12 ГОСПОД казва на Езекиил да разтълкува тяхната символика по съвсем различен начин! **Градът** Ерусалим действително е **котел,** а **убитите** хора **са месото!** Самите те ще бъдат **извадени отсред града** и **ще** бъдат **съдени на границата на Израил** (вж. 4 Царе 25:18–21; Ер. 5:24–27).

11:13 Когато **Фелатия** (може би водачът на двадесет и петимата мъже) пада мъртъв, както изглежда заради своя зъл съвет, Езекиил се застъпва пред **БОГА** за своя народ.

З. Обещание за запазването на остатък (11:14–21)

11:14,15 ГОСПОД отговаря, като казва на пророка какво са казвали **жителите на Ерусалим,** а именно, че изгнаниците са се **отдалечили от ГОСПОДА,** и че **земята** принадлежи на онези, които са останали в Юда и Ерусалим.

11:16–21 Но **Господ БОГ** обещава, че ще бъде за изгнаниците **светилище за малко,** и че отново ще ги събере в **израилевата земя,** напълно очистени от идолопоклонството и с послушно на Господа **сърце.** Йейтс коментира:

> Езекиил също както Еремия насърчава духовната религия. Религията, която Бог изисква, е религия на сърцето. Сърцето не може да се поправи. Ще им бъде дадено ново сърце. Формализмът трябва да бъде забравен. Концентрирането върху духовното ще им даде такава връзка с Йахве, която ще преобрази мисленето им, поклонението им, поведението им и верността им. Като специален дар техният Бог ще им даде нов дух (ср. 18:31; 36:26 и сл.).[12]

Истинската надежда за изгнаниците се основава на обещанието на Господа. Обещанията за **едно сърце (сърце от плът)** и **нов дух** са безусловни; те все още предстои да се изпълнят в новия завет.

> Иисусе, в Твойте нозе ний ще паднем,
> Ти си всичко – Господ, надежда живот.
> Освен в Теб няма къде да прибегнем –
> само Ти си свещен и закрилящ кивот!
>
> *Самуел Медли*

И. Оттеглянето на облака на славата към Елеонския хълм (11:22–25)

В края на главата облакът на **славата** се вдига **отсред града** и се придвижва към

Елеонския **хълм, който е на изток от** Ерусалим. Джордж Уилямс коментира:

> Той се оттегля с неохота. Престолът му отначало е Пресвятото място, 8:4; след това той се премества към прага, 9:3; после – над прага, 10:4; след това се оттегля към източната порта, 10:19; и накрая – към хълма на изток от града, 11:23. Така в търпелива любов Богът на Израил неохотно изоставя Своя град и храм, за да не се върне до 43:2 (все още в бъдещето).[13]

Й. Знаменията на Езекиил за предстоящия плен (гл. 12)

1. Багажът му (12:1–16)

12:1–12 Господ заповядва на Езекиил да премести покъщнината си **от** едно **място на друго,** като знамение за юдеите, че ще бъдат изселени **в плен.** Като прокопава **стената** през нощта с покрити очи, той предсказва, че Седекия (**князът**) ще избяга от града **по тъмно,** когато няма **да** може да **вижда земята.**

12:13–16 Той обаче ще бъде заловен и откаран **във Вавилон,** макар че никога **няма да** го **види** с очите си (ст. 13). Точно така и става. Седекия е заловен, докато бяга от Ерусалим, очите му са избодени в Ривла, след което е отведен в Халдея (4 Царе 25:7). Народът ще бъде разпръснат сред нациите и мнозина ще умрат **от меча, от глада и от мора.**

2. Треперенето му (12:17–28)

12:17–20 Като яде и пие **с треперене** и **трепет,** Езекиил нагледно предсказва **страха** и **ужаса,** които ще предхождат изгнанието.

12:21–28 Народът има **поговорка,** че Божиите предсказания за разорение никога не се сбъдват. Бог им дава друга поговорка, с която известява, че **словото наближава,** и че всяко пророчество (**видение**) ще се сбъдне. Онези, които казват, че **словото** е за бъдещето, ще го видят да се изпълнява в своите дни.

Склонността на хората да измислят естествени обяснения на пророчествата или да ги отнасят към бъдещите поколения продължава да е същата. Когато Бог ни говори чрез някакво послание или книга, ние веднага знаем как *нашият брат или сестра* трябва да приложат посланието и да се променят. Склонността да отнасяме Божието Слово към други, а не към своя живот, е зла и разрушителна.

Също така трябва да се пазим от благозвучни клишета, които противоречат на Божието Слово или отричат или отлагат Неговата намеса.

К. Гибелта на лъжливите пророци и пророчици (гл. 13)

13:1–3 Темата тук са лъжливите **пророци** (ст. 1–16) и лъжливите пророчици (ст. 17–23). Първите измислят пророчества **от своето си сърце** и подвеждат народа, когато той най-много се нуждае от истината. Използват думите **„ГОСПОД заявява“,** но това е лъжа, **суетно видение.**

И днес се нуждаем от проповедници, които не излагат собствените си мисли и мнения, а получават посланията си в молитвената стаичка и от Божието Слово.

Денис Лейн дава следната характеристика на проповядването по времето на Езекиил:

> То никога не се издигало по-високо от проповядване на собствените мисли. Измамно претендирало, че е Божие слово. Нямало практически или полезен ефект. Предлагало евтина благодат и фалшив мир. То просто отразявало последните виждания на света.[14]

13:4–7 Лъжливите религиозни водачи, **като лисици в развалините,** винаги търсят плячка сред разрухата, за да задоволят собствените си нужди и желания.

В подобна ситуация дългът на проповедниците е да застанат в **проломите** да ходатайстват и да поправят **стената,** като водят хората към покаяние и свят живот. Това става, когато се проповядва Божието Слово.

13:8–16 За това, че предричат **мир,** когато **няма мир,** и варосват **стена,** която е готова да рухне (замазват я с **кал),** те ще бъдат изтребени. **Стената** символизира усилията на управниците да предотвратят изпълнението на божествената присъда. Дейвидсън обяснява илюстрацията:

> Картината ярко описва безплодните планове на народа и долнопробното ласкателство и одобрение на пророците. Когато един слаб човек не може да създаде нищо сам, той придобива известен престиж (поне в собствените си очи) като решително одобрява замислите на другите: „Точно така! Горещо приветствам това и дори сам бих го предложил." Причината, поради която пророците варосват стената, построена от народа, отчасти е чувството, че в положението, което заемат, те трябва да направят нещо и да поддържат своя авторитет като водачи, дори когато са водени. А може би, понеже самите те нямат по-голяма мъдрост от народа, съвсем искрено одобряват неговите действия. Тъй като споделят с народа духа на времето, те с готовност приемат неговите инициативи.[15]

Съвременните религиозни водачи отстъпници са съвсем същите – варосани стени.[16]

13:17–23 Пророчиците практикуват магьосничество, като поставят магически **превръзки** на китките и **покривала** на **главите.** Те обричат някои хора на смърт с помощта на магически заклинания, а други запазват **живи. БОГ ще избави народа Си** и ще изтреби тези лъжливи пророчици.

ЖБ перифразира ст. 17–19 така:

> Сине на пръстта, говори и на пророчиците, които претендират, че Господ им е дал думите Си. Кажи им, че Господ казва: Горко на жените, които проклинат душите на народа Ми, и на млади, и на стари, като връзват магически превръзки на ръцете им, дават им покривала и им продават опрощение. Те отказват дори да помогнат, ако нямат изгода от това. За няколко нищожни шепи ечемик и за парче хляб ли отвръщате народа Ми от Мен? Докарахте до смърт онези, които не трябваше да умират! И обещахте живот на онези, които не трябваше да живеят, като лъгахте народа ми – и колко много му харесаха лъжите ви!

Л. Божията заплаха към старейшините идолопоклонници (гл. 14)

14:1–11 Когато **някои от израилевите старейшини,** идолопоклонници по сърце, идват при Езекиил, за да потърсят съвет от Господа, **ГОСПОД** известява, че Той ще **отговори** на идолопоклонниците пряко, а не чрез пророк. И **ако пророкът** отговори на идолопоклонниците, той ще бъде заблуден и ще бъде наказан заедно с онези, които се допитват до него.

14:12–20 Дори и **ако в земята** са намират **трима праведни мъже** като **Ной, Даниил и Йов,** Бог няма да се вслуша в застъпничеството им, а ще изпрати **глад, зли зверове, меч** и **мор** в земята. Даниил живее в двора на Навуходоносор по времето, когато Езекиил пише, и въпреки това е изброен заедно с Божиите праведници от древността. Не е вярно, че днес не може да има герои и героини на вярата, както е имало в предишни времена. Ти ще бъдеш ли един от тях?

14:21–23 Ако Той би осъдил така строго всяка **земя, колко повече Ерусалим,** където е разположен Неговият храм. Но малцина **оцелели** ще бъдат спасени, за да засвидетелстват, че **ГОСПОД** е праведен във всичко, което е извършил.

Вината на Юда е прекалено голяма, за да бъде простена, дори и чрез застъпничеството на Ной, Даниил и Йов. Какво да кажем тогава за *нашето* общество с неговата престъпност, насилие, аборти, безнравственост, идолопоклонство, наркотици и светски хуманизъм?

М. Притчата за безплодната лоза (гл. 15)

От една **лоза** има полза само ако дава плод. Тя не става за дървен материал, от нея не може да се направи дори малко **колче.** Ако е обгоряла в **огън,** тя е още по-безполезна. В известен смисъл **лозата** е народът на **Ерусалим** (ст. 6). Понеже не е родил плод за Бога, той е бил изгорен в огъня на вавилонското нашествие. Но в един по-широк смисъл лозата е символ на цялата нация, която включва и Израил, и Юда (ст. 4). Северният край на **пръчката** е бил изгорен от асирийците. Южният край е бил изгорен от египтяните. А сега средата, т. е., Ерусалим, ще бъде изгорена от вавилонците (вж. 4 Царе 25:9). Вторият **огън** в ст. 7 символизира пленяването на избягалите. Бог е решен да **направи земята на пустош** (ст. 8).

Като вярващи ние имаме големи привилегии, но също така и отговорността да принасяме плод за Божията слава. Ако не прославяме Бога с живота си, нашето съществуване е празно и безполезно. То е като безплодната лоза и нашето свидетелство ще бъде съсипано (ср. Йоан 15:6). Като пръчки в Христос, Истинската лоза, нашата главна функция е да принасяме плод за Бога. Това означава на първо място изграждането на християнски характер, който се познава по плодовете на Духа.

Н. Притчата за сватбата на Ерусалим (гл. 16)

16:1–7 ГОСПОД проследява историята на **Ерусалим** като символ на народа. Тя започва като подхвърлено дете – неизкъпано и нежелано. Господ се смилява над нея и я обгръща с любяща грижа, тя **порасва и става голяма, и достига превъзходна красота.**

16:8–22 Когато тя става млада девойка, Йахве се сгодява за нея, очиства я за сватба, обсипва я щедро с блага и я **украсява. Но** понеже **се уповава на красотата си,** тя се отвръща от Него към идолите, като **блудства** с **всеки минаващ.**

16:23–34 Вместо да се уповава на Господа, тя проституира с езичници като египтяните, асирийците и **търговците** на **Халдея.** Както е казал някой, „тя става по езичница от езичниците“. Но за разлика от обикновените **блудници** *тя* е онази, която дава заплата, за да съгрешават с нея! Кой би направил подобно нещо? Възможно ли е блудницата да плаща на мъжа? Да раздава скъпоценните си притежания? Въпреки това мнозина, които казват, че следват Господа, се отказват от скъпоценната си награда и наследство горе и прахосват парите и времето си в светски удоволствия, вместо да събират съкровища на небето. Те правят компромис със света и губят вечната си награда и благословение. Това се нарича духовно прелюбодейство и всеки, който го практикува, плаща висока цена.

16:35–43 Присъдата над нейната **нечистота** ще бъде, че тя ще бъде опустошена от езическите народи, които е ухажвала като наемни **любовници.** Онези, които изоставят Бога като неверни любовници и правят компромиси със света, ще бъдат унищожени от света, с който са искали да се сприятелят. Това е сериозно предупреждение към нас (ср. Як. 4:4–10).

16:44–52 Мерзостите, извършени от Ерусалим (Юда), са по-големи от тези на нейните езически предшественици – хетейците, аморейците, **Самария** и **Содом.** Сексуалните извращения са били само *един* от греховете на Содом. Беззаконие-

то на Содом се е състояло и в **пресищане с храна и безгрижно спокойствие.** Това твърде много напомня на описание на съвременното християнство! Файнбърг коментира:

> Забележете, че гордостта е посочена като корен на мерзостите на Содом, когато те са проследени до дъно. Бог изобилно я е благословил с излишък от хляб (Бит. 13:10), но тя монополизира тези благословения за собствените си удоволствия и се наслаждава на благосъстояние и безгрижие. Задоволяването на собствените ѝ нужди я прави нечувствителна към нуждите на другите; тя няма социална съвест. Тогава тя извършва гнусотиите и чудовищните мерзости, неразделно свързани с нейното име. Когато вижда това, Бог я поразява с *един* окончателен удар (Бит. 18:21).[17]

16:53–58 В своята благодат Бог ще възстанови и **Содом,** и **Самария,** и Ерусалим в един все още бъдещ ден. Ст. 53 описва възстановяването на градовете, но по никакъв начин не загатва за спасение на безбожните мъртви.

16:59–63 Той **ще утвърди за** Своя народ **вечен завет** и Юда ще **се засрами,** че е изоставила Господа заради идолите. Това е един безусловен завет на благословение, сключен с патриарсите, който Господ ще изпълни в бъдеще.

Джон Нютън е бил прав, когато е написал, че ярката слава на Божията благодат блести над другите Му чудеса.

О. Притчата за двата орела (гл. 17)

17:1–6 ГОСПОД казва на Езекиил да **зададе гатанка на израилевия дом. Един голям орел идва в Ливан,** откършва **връхчето на … най-високото от клончетата на** едно кедрово дърво, **и го занася в** чужда **земя.** Освен това той **взема … семето на земята** и **го посажда в плодородна почва.** Там то **пониква** и се превръща в **разстлана лоза.**

17:7–10 Тогава **лозата** започва да расте **към … друг голям орел,** но оттогава спира да вирее добре.

17:11–21 Сам **ГОСПОД** разкрива тълкуванието на алегорията. Първият орел е Навуходоносор, **вавилонският цар** (ст. 12). Той отвежда Йоахин, **царя** на Юда (най-високото клонче), от **Ерусалим** (Ливан) във Вавилония (земята на търговците), и **Вавилон** (град на търговци). Освен това той взема Седекия, **от царския род,** и го поставя за свой васален цар в Юда (ст. 13). За известно време Седекия, **снишената,** разстлана лоза, избуява в родната земя, но после се обръща към царя на **Египет** (другия голям орел) за освобождение от Вавилон. Когато Седекия **нарушава договора** с Навуходоносор (2 Лет. 36:13), все едно, че **нарушава договора** с Бога (ст. 19). Заради това Седекия ще бъде отведен във **Вавилон** и ще умре там; **фараонът** Офра няма да може да му помогне (ст. 16–21).

17:22–24 В тези стихове е обещано идването на Месията **(крехкото клонче);** Той ще бъде потомък на дома на Давид. Той ще бъде плодородно **дърво** и ще донесе сигурност на народа (ст. 23). Бог на надеждата не ги оставя безнадеждни, а насочва погледа им към Месията. Ние също трябва да гледаме към бъдещето и да се утешаваме взаимно с тези истини. Карл. Ф. Кайл обяснява:

> Кедърът, ... който се издига над другите дървета, е царският дом на Давид, а крехкото клонче, което Йахве откъсва и засажда, е не суверенното месианско царство, ... а самият Месия. … Високата планина, описана в ст. 23 като издигнатата израилева планина, е Сион, считан за престол и център на Божието царство. Тя трябва да бъде издигната от Месията над всички други планини на земята (Ис. 2:2 и т. н.). Клончето, посадено от Госпо-

да, ще израсте в славен кедър, под който ще живеят всички птици. В основаното от Него царство Месията израства като кедър, в който всички жители на земята ще намират и храна (от плодовете на дървото) и закрила (под неговата сянка).[18]

Политиката винаги се проваля. Само завръщането на Христос представлява надежда за този поробен от греха свят.

П. Отмяната на поговорката за киселото грозде (гл. 18)

18:1–4 Юдеите имали поговорка, с която приписвали бедите си на греховете и провала на своите предци:

„Бащите ядоха кисело грозде, а зъбите на синовете скоминясаха."

Бог отхвърля поговорката, като посочва, че отделните хора лично ще бъдат държани отговорни за греховете си.

18:5–24 После Той дава няколко примера за принципите на Своя съд:

1. **Ако някой** избягва греха и живее праведно, той **непременно ще живее** (ст. 5–9).
2. Злият **син** на праведен човек **непременно ще умре** (ст. 10–13). Юдеите по времето на плена, както и по времето на Господ Иисус, се гордеели, че Авраам е техен баща (Лука 3:8; Йоан 8:39). Бог посочва, че никак няма да ги полза, че имат праведен баща, ако техният собствен живот е покварен. Ние също имаме склонността да разчитаме на духовността на други. Но праведният и свят живот на нашите бащи и благочестиви водачи трябва да стане реалност в нашия собствен живот.
3. Праведният **син** на неправеден човек **непременно ще живее** (ст. 14–17), но неправедният **баща … ще умре в беззаконието си** (ст. 18).
4. **Безбожният,** който се покае и **се обърне от греховете** си, **ще живее** (ст. 21–23).
5. **Праведният,** който **се обърне от правдата си и върши беззаконие, … ще умре** (ст. 24).

Няма противоречие между ст. 20 и Изход 20:5. Вярно е, както се казва в Изход, че като цяло децата носят последиците от греховете на родителите си. Вярно е също, както се казва тук, че всеки човек е лично отговорен за своите действия.

Наказанието, за което се говори в ст. 20, е *в това време,* а не във вечността. То е *физическа* смърт заради греха. Принципите, посочени в ст. 5–24 не разглеждат *вечния* живот; в противен случай бихме били принудени да заключим, че спасението е чрез дела (ст. 5–9), и че праведните могат да бъдат изгубени – две доктрини, ясно опровергани от нашия Господ в Новия Завет (напр. Еф. 2:8, 9: Йоан 10:28).

18:25–32 Народът продължава да обвинява Бога в несправедливост, но Той му показва, че няма несправедливост, защото дори **безбожен** човек може да се спаси, ако се обърне от греховете си. Господ иска от народа именно това.

Когато Бог прощава, Той забравя (ст. 22). Това не означава лоша памет, а че Неговата справедливост е напълно удовлетворена от изкупителното дело на Христос. За вярващия случаят е приключен.

Р. Оплакване за последните царе на Юда (гл. 19)

19:1–9 Това е оплакване за последните царе на Юда. Не всички са единодушни за самоличността на царете, но те вероятно са Йоахаз, Йоахин и Седекия. Юда е **лъвицата.** Другите нации са **лъвовете,** а техните владетели са **младите лъвове** (ст. 2). Лъвчето, което **става млад лъв** (ст. 3), може би е Йоахаз, който е пленен и отведен в Египет (ст. 4). Другото лъвче (ст. 5) вероятно е Йоахин. Юда не е била по-различна от другите народи – **лъвица сред лъвовете.** Водачите на народа

са свирепи и егоистични, „но между вас няма да бъде така“. Господ очаква Неговият народ да бъде различен. Ако не е така, той предизвиква Неговия съд.

19:10–14 „Майка ти“ (ст. 10) е Юда или Ерусалим, **плодовитата и клонеста лоза.** Някога тя е имала силни царе **(здрави пръчки),** но ще бъде унищожена от Вавилон **(източния вятър),** а народът ще бъде отведен в плен **(пустинята,** ст. 11–13). Седекия, **огънят** от ст. 14, е представен като узурпатор и разсипник на народа си.

Израилтяните са искали цар като другите народи. Тук Езекиил спуска завесата след последното действие на тяхната монархия. Бог иска Неговият народ да бъде различен от света, да бъде свят народ за Него и да признава *Него* за Цар.

С. Защита на Божието действие спрямо Израил (20:1–32)

1. Идолопоклонството в Египет (20:1–9)

Когато **старейшините** идват при Езекиил **да се допитат до ГОСПОДА,** Той отказва те **да се допитват до** Него. Вместо това Бог им припомня многократните им бунтове против Него. Старейшините са консервативни и правоверни, допитват се до Господа, но сърцата им са далеч от Него. Идолите ни пречат да получаваме от Бога отговори на своите въпроси. Когато Бог ни припомня греховете и ни изявява благодатта Си, като ни води към покаяние, мнозина от нас се отегчават: „Толкова пъти сме слушали това.“ „Библита е пълна само със заповеди и забрани.“ „Нищо друго освен осъждане ли няма в нея?“ Вместо да реагираме правилно на Божието Слово, ние се излагаме на опасността да останем хладки.

Въпреки идолопоклонството им **в египетската земя** (ст. 4–8а), Бог не ги наказва там, за да не се присмиват **народите** (ст. 8б–9).

2. Оскверняването на Божиите съботи (20:10–17)

Израилтяните оскверняват Божиите **съботи в пустинята** (ст. 10–13а). Господ отново въздържа гнева Си и **ги пощадява да не ги изтреби,** за да не се подиграват езичниците (ст. 13б–17).

3. Бунтът в пустинята (20:18–26)

Тук се припомня бунтът на **синовете** на първото поколение **в пустинята** (ст. 18–21а). Бог отново въздържа **яростта Си** против **тях** (ст. 21б–26).

4. Идолопоклонството (20:27–32)

Тяхното ужасно идолопоклонство в Обещаната земя включва дори **превеждане** на **синовете през огън** – принасянето им като човешки **жертви.**

Т. Божието обещание за бъдещо възстановяване (20:33–44)

20:33–38 Въпреки всички техни усилия Бог никога няма да допусне те да станат *постоянно* **като народите** и да **служат на дървета и камъни** (ст. 32). Той ще ги събере **от народите,** сред които ги е разпръснал, **ще** ги **съди** пред Себе Си, ще приеме праведните (ст. 37) и **ще изчисти бунтовниците отсред** тях (ст. 38).

20:39–44 Когато народът се завърне в **израилевата земя,** той вече няма да **служи на идолите,** а ще се покланя на **ГОСПОДА** в святост (ст. 39–44).

Призивът на апостол Йоан е винаги актуален: „Дечица, пазете себе си от идоли.“

У. Илюстрации на предстоящото нашествие (20:45–21:32)

1. Знамението с горския пожар (20:45–49)

Със ст. 45 в еврейската Библия започва гл. 21 – по-уместно място за прекъсване, както личи от съдържанието. В ст. 45–49

е дадено пророчество против **юга** (евр. *Негев,* част от Юда); той ще бъде унищожен от **огън** (вавилонското нашествие).

2. Знамението с извадения меч (21:1–17)

21:1–7 Бог изразява Своята решимост да опустоши Юда и **Ерусалим** с наострения Си **меч.** Въздишането на Езекиил има за цел да предупреди народа за ужаса на присъдата, която **идва.**

21:8–17 Вавилонският **меч** е подготвен за **клане** (ст. 8–13) и ще удовлетвори яростта на Йахве (ст. 14–17). Ст. 10в и 13 са особено трудни. Мисълта вероятно е, че не е време за Юда **да се радва.** Те са презрели всички оръжия, с които са били угнетявани преди, които са били направени от **дърво.** Сега върху тях ще се стовари стоманеният **меч** и е възможно да стане така, че **жезълът, който презира,** т. е. Юда, **да го няма** вече.

3. Знамението с разклона на пътя (21:18–32)

21:18–24 В следващата сцена **вавилонският цар** тръгва към **земята.** Той стига до един **кръстопът** – едното отклонение води към **Ерусалим,** а другото към **Рава** (столицата на Амон). Кой град да нападне първо? Той използва три метода за гадаене: (1) Отбелязва една стрела **за Ерусалим** и една за Рава; (2) **Пита домашните си** богове; (3) **Разглежда черния дроб** на някакво заклано животно. Решението? Да нападне *първо* **Ерусалим!**

21:25–27 **Оскверненият** и **безбожен княз** от ст. 25 е Седекия. Царуването му е **преобърнато** и той ще бъде последният цар над Божия народ, докато дойде Месията, **на когото принадлежи** правото да царува. Матю Хенри коментира:

> *Няма вече* да има други царе от Давидовия дом след Седекия, докато дойде Христос, *на когото принадлежи* царството, който е онова Давидово семе, в което обещанието ще се изпълни изцяло, и *на него ще го дам*. Той ще притежава *престола на баща* си *Давид*, Лука 1:32. … Като имащ правото, той ще получи и притежанието на времето му: *на него ще го дам*. По-скоро всичко ще бъде преобърнато, отколкото той да не получи правото си. Със сигурност предстои поваляне на всяка съпротива, за да се направи място за него, Дан. 2:45; 1 Кор. 15:25. Това се казва тук за утеха на онези, които се страхуват, че обещанието, дадено в Давид, ще пропадне завинаги. „Не“, казва Бог, „това обещание е сигурно, защото царството на Месията ще трае вечно.“[19]

21:28–32 След това вавилонският цар ще нападне **синовете на Амон;** те ще бъдат напълно изтребени.

Историята и настоящите събития изобилстват от примери за това, как Бог преобръща човешките режими и управления, докато дойде Христос, на когото принадлежи правото да царува.

Ф. Три пророчества за нечистотата на Ерусалим (гл. 22)

22:1–12 Тук е представен списък с греховете на Ерусалим – кръвопролитие (ст. 9, вероятно в този контекст се отнася за човешки жертвоприношения), идолопоклонство (ст. 3, 4), убийства (ст. 6), презрение към родителите, угнетяване на чужденците, сираците и вдовиците (ст. 7), оскверняване на храма и нарушаване на **съботите** (ст. 8), клевета, идолопоклонство и похот (ст. 9), безнравственост (ст. 10), прелюбодейство, кръвосмешение (ст. 11), корупция, лихварство, **насилие** и забравяне на **Господ БОГ** (ст. 12).

22:13–22 **Заради** тези грехове на **онеправдаване** и **кръвопролитие** народът ще бъде **разпръснат между народите** (ст. 13–16). Ерусалим ще бъде като пещ за пречистване, в която хората **ще**

бъдат **стопени** (ст. 17–22) като безполезна **шлака.**

22:23, 24 ГОСПОД казва на Езекиил да **каже** на земята, че състоянието ѝ е печално. Тейлър обяснява какво означава това за земята:

> В това пророчество земята е описана като лишена от благословението на дъжда. Повечето коментатори предпочитат да следват Септуагинта в ст. 24, където вместо „не се е очистила“ се казва „върху която не е валял дъжд“. Така изречението гласи „земя без валежи и върху която не е валял дъжд“.[20]

22:25–31 Всички социални слоеве са виновни пред Господа – управниците (ст. 25, Септуагинта[21], според мазоретския текст **„пророците“), свещениците** (ст. 26), съдиите (ст. 27), **пророците** (ст. 28), народът (ст. 29). Не може да се намери нито един праведен **мъж** или реформатор, или застъпник, който **би застанал** за Бога (ст. 30, 31).

Бог не търси нови методи или програми; Той винаги търси някой човек, който да застане в пролома. Дори само един човек е от значение.

X. Притчата за двете сестри блудници (гл. 23)

1. Оола (23:1–10)

23:1–4 Това е притчата за двете сестри блудници, Оола, по-голямата, и Оолива, по-малката ѝ сестра. Оола е Самария, а Оолива е Ерусалим.

23:5–10 Оола означава „[тя има] свой собствен шатър“. Самария си е направила свой собствен център на поклонение. Божият храм е бил в Ерусалим.[22] **Оола блудства** с привлекателните и мъжествени асирийски **конници;** затова Бог я изоставя на **любовниците ѝ** и **те откриват голотата ѝ** и я **убиват с меч.**

2. Оолива (23:11–21)

Оолива („моят шатър е в нея“) стига дори още по-далеч в своето идолопоклонническо **блудство** и неморалност. Най-напред тя **се разпалва по** асирийците, също като Израил (ст. 12, 13). После безумно се влюбва в **изобразените на стената мъже** от Вавилон. **Разпалва се по тях и изпраща посланици при тях,** като ги кани в земята си (4 Царе 16:7). Повтаряйки греховете **на младостта си в египетската земя,** тя **умножава блудствата си** и се отдава на вавилонците да вършат с нея ужасен **позор.**

3. Вавилонското нашествие (23:22–35)

Заради това Бог ще унищожи **Оолива** чрез нейните вавилонски **любовници. Привлекателните младежи,** по които се е разпалвала, ще се отнасят към нея **с омраза.** Тя се е опитвала да намери удовлетворение в плътския свят, без да търси Бога. Сега греховете ѝ ще бъдат съдени. Ст. 33 и 34 описват симптомите на депресия и отчаяние, които днес срещаме на всяка крачка. Само ако пием от живата вода на Бога, никога повече няма да ожаднеем.

4. Присъдата над Оола и Оолива (23:36–49)

И двете сестри са виновни за еднакви грехове: **прелюбодейство** (буквално и духовно), убийство, човешки жертвоприношения (ст. 37), оскверняване на храма, нарушаване на съботата (ст. 38), смесване на идолопоклонството с поклонението на Бога (ст. 39), духовно прелюбодейство с чужди нации (ст. 40–44). **Справедливи мъже** (избрани от Бога народи) **ще въздадат** на двете сестри за техния **разврат** със съвсем заслужено опустошение (ст. 45–49).

Религията на Юда е синкретична, т. е., тя съчетава поклонението на Йахве с идолопоклонство и езичество. За съжа-

ление и голяма част от съвременното християнство комбинира елементи от Библията с юдаизъм, езичество, източни религии, хуманизъм и психология.

Ц. Притчата с врящия котел (24:1–14)

В **деня,** в който започва обсадата на **Ерусалим,** Езекиил изрича **притчата** за врящия **котел.** Котелът е Ерусалим, **късовете месо** са народът. Котелът трябва да **заври.** По него има **ръжда – нечистотата** на идолопоклонството. След като бъде напълно изпразнен, котелът трябва да бъде нажежен в огъня, за да се махне ръждата. Така **ГОСПОД** ще се опита да очисти народа Си от идолопоклонство.

Ч. Знамението със смъртта на жената на Езекиил (24:15–27)

24:15–18 Езекиил е предупреден, че **жена** му, **радостта на очите** му, ще умре. Тя **умира вечерта** на същия ден и, противно на нормалната реакция, Бог му заповядва да **не** я **оплаква.**

24:19–24 Когато хората питат какво означава странното му поведение, той им казва, че когато **радостта на** *техните* **очи** (храмът) бъде унищожена и **синовете** им **и дъщерите** им бъдат убити, те **няма да оплакват.**

Една от целите на изпълненото пророчество е светът да **познае** кой е **Господ БОГ** (ст. 24).

24:25–27 Езекиил не бива да изрича повече никакви пророчества за Юда, докато при него не дойде бежанец с известието, че **силата им** (крепостта им) е паднала. Това събитие е записано в 33:21, 22. Следващите глави, 25–32, са пророчества, отправени към *езическите* народи, а не към Юда.

III. Пророчества против седем езически народа (гл. 25–32)

В тези глави четем за Божиите присъди над седем езически народа. Тези народи са съдени за различни форми на бунт срещу Бога. Те са имали връзка с Божия народ, знаели са за Бога, но не са пожелали да се обърнат към Него. Нека внимателно ги разгледаме, защото Божиите пътища винаги разкриват Неговите мисли, било то в осъждение, или в благодат.

А. Пророчество против Амон (25:1–7)

Първият народ, срещу който е произнесена присъда, е Амон. Понеже амонците са **се радвали** на падането на Божието **светилище, Израил** и **Юда,** и на Вавилонския плен, и те ще бъдат унищожени от вавилонците **(синовете на Изтока). Рава** ще стане **пасбище за камили** и **Амон – място, където лежат стада.**

Б. Пророчество против Моав (25:8–11)

Вторият народ е **Моав,** който заедно със **Сиир** е имал враждебно отношение към Юда. Земята на Моав ще бъде отворена за вавилонците и ще понесе същата участ като Амон. Територията ще бъде прочистена от **градовете** си и Моав ще познае, че Бог е **ГОСПОД.**

В. Пророчество против Едом (25:12–14)

Третата нация е **Едом. Понеже се** е **отнесъл отмъстително към юдовия дом, казва Господ БОГ,** сега той ще познае *Неговото* **отмъщение.**

Г. Пророчество против Филистия (25:15–17)

Филистимците са четвъртият народ. Тяхната нестихваща **омраза** към Юда ще им навлече **отмъщението** на **ГОСПОДА.**

Също както тези народи установяват, че ако докоснат Божия народ, докосват Самия Бог, така и онези, които нападат християните днес, един ден ще разберат, че вярващите са зеницата на Божието

око. Това е вярно дори когато Божиите хора падат в грях и биват съдени за него. Ние трябва да се пазим от всяка зложелателна радост, от злорадство и от отмъстителни мисли. По-добре като Езекиил да скърбим, да се застъпваме и да изповядваме греховете на другите вярващи като свои собствени.

Д. Пророчество против Тир (26:1–28:19)

1. Разрушаването на Тир (гл. 26)

26:1, 2 Петият обект на Божия съд е крайбрежният град **Тир.** Неговото наказание е изложено от 26:1 до 28:19. Богатият търговски град Тир ликува, когато чува, че неговият конкурентен град, **Ерусалим,** е паднал. То се надява, че сега ще завладее *цялата* търговия! Ерусалим е контролирал всички сухопътни търговски пътища и падането му означава посвободен трафик за Тир с Египет и други южни страни.

26:3–11 Бог ще използва **много народи,** за да накаже този град-държава. Предсказанията в стихове 4–6 са се сбъднали буквално. Отначало **Навуходоносор, вавилонският цар, царят на царете,**[23] настъпва срещу Тир **от север** и го напада (ст. 7–11). Обсадата е изключително дълга – от ок. 587 г. до 574 г. пр. Хр. Файнбърг ярко описва обсадата на този прочут град:

> Укрепленията, насипите и щитовете са все познати детайли. Щитовете са се използвали като покрив или „коруба на костенурка“ за защита от стрели, изстреляни през стената. Обсадните кули и стенобойните машини също са известни. Мечовете са използвани като нарицателно за всякакви бойни оръжия. Някои разглеждат първата част на ст. 10 като хипербола, но не е невъзможно това да се е изпълнило буквално. Вражеската конница е била толкова многочислена, че би могла да покрие града с прах при влизането си и същевременно би могла да разклати стените с шума от конниците и колесниците. Всяка улица е трябвало да бъде разграбена, а народът – заклан с меч. Стълбовете, за които се говори, всъщност са обелиски, и може би са същите, които споменава Херодот, и които са били издигнати в храма на Херакъл в Тир. Единият бил от злато, а другият – от изумруд. Той блестял ярко през нощта и бил посветен на Мелкарт, бога на Тир (ср. 3 Царе 7:15). Тези внушителни стълбове щели да бъдат съборени от нашественика.[24]

26:12–14 Населението обаче успява да избяга с притежанията си на един остров, също наречен Тир. Там хората остават в безопасност в продължение на 250 години. После Александър Велики посторява провлак до острова, като разрушава до основи първоначалния град и насипва отломките в морето. Именно това дело на войниците на Александър (332 г. пр. Хр.) е описано в този пасаж. Имаме едно описание на развалините на Тир от един пътешественик, писано преди около сто години, което представя всичко точно така, както е било предсказано:

> Самият остров е дълъг не повече от километър и половина. Частта, която се простира на юг по протежение на провлака, е широка около 400 метра и е камениста и неравна. Тя е ненаселена, с изключение на някои рибари, които я използват като „място за простиране на мрежи“.[25]

26:15–21 Вестите за падането на Тир ще предизвикат смайване и ужас сред другите народи. Цялата му красота, на която толкова са се възхищавали, ще бъде опустошена. Но Бог **ще постави** вечно **украшение в земята на живите** – слава, която е част от същото царство, на което принадлежим и ние.

Тир никогаа не е бил построен отново, в изпълнение на ст. 21. В своята книга „Науката говори“ Питър Стоунър казва, че според теорията на вероятностите цялото пророчество за Тир, с всички подробности около него, има шанс да се сбъдне случайно едно към четиристотин милиона.[26]

2. Оплакването за Тир (гл. 27)

27:1–9 Тир е оприличен на красив и луксозен кораб, построен със скъпи материали от цял свят. Тир не е бил военна сила, която се е опитвала да завладее света; тирците са били търговци. Те **търгували** с всевъзможни **стоки** и знание с цел лична печалба. Като цяло нямаме нищо против това – но всяка красота и всяко знание без Господ Иисус са празни. Какво те ползва, ако спечелиш целия свят, а изгубиш душата си? Какво ще дадеш в замяна на душата си?

27:10–36 Армията на Тир, която включва войници от Персия, Лидия и Ливия, е описана в ст. 10 и 11. **Изобилието** на търговията му с **всякакви богатства** е описано в ст. 12–27а. Но то ще бъде съсипано от **източния вятър** (вавилонците, ст. 26б, 27). Другите народи ще бъдат потресени от падането на града (ст. 28–36).

3. Падането на княза на Тир (28:1–19)

28:1–10 Гордостта, **мъдростта** и **богатството** на **княза на Тир** са описани в ст. 1–6, а след това и убийството му от вавилонците (ст. 7–10). Този княз несъмнено е предобраз на Антихриста.

28:11–19 В ст. 11 забелязваме преход от княза на Тир към **царя на Тир.** Последният е духът, който вдъхновява княза. Царят на Тир е бил забележителен със своята **красота,** но е бил поразен заради гордостта си.

Описанието на **царя на Тир** като **печат на съвършенството,** като **пълен с мъдрост и съвършен по красота,** като живял **в Едем, в Божията градина,** като **обсипан с всякакви скъпоценни камъни,** като **помазан херувим,** бил **на Божия свят хълм –** всичко това взето заедно, изглежда прекалено внушително за *който и да било* велик владетел, дори ако се допусне силна хипербола или литературно преувеличение.

По тази причина много библейски изследователи виждат в ст. 11–19 описание на Сатана и неговото падане от небето. Файнбърг обяснява:

> Езекиил ... сякаш разглежда ситуацията на своето време, като вниманието му е било приковано от владетеля на Тир, въплъщението на човешката гордост и безбожие. Но като разсъждава за мислите и пътищата на този монарх, той ясно съзира зад тях мотивиращата сила и личност, която го движи в неговата съпротива срещу Бога. Накратко казано, той вижда действието на Сатана, когото царят на Тир в много отношения наподобява. Спомнете си случката в Матей 16:21–23, където Петър бива изобличен от нашия Господ Иисус. Към никого Христос не е отправял по-остри думи по време на Своето земно служение. Но Той не е имал предвид, че по някакъв начин Петър се е превърнал в самия Сатана, а че съпротивата на Петър срещу Неговото отиване на Голгота, е мотивирана не от някой друг, а от самия княз на демоните. Ситуацията тук е подобна. Някои либерални тълкуватели признават, че може би Езекиил е имал предвид някакъв дух или гений на Тир, подобен на ангелските власти и князе в книгата на Даниил, които се занимават с делата на нациите.[27]

Ако гордостта е била достатъчно смъртоносна, за да съсипе едно изключително мощно и мъдро същество, колко повече трябва да внимаваме ние, смъртните, да не ходим независимо от Господа!

Е. Пророчество против Сидон (28:20–26)

28:20–23 Шестият обект на Божия съд е **Сидон.** Това е крайбрежен град близо до Тир. Бог предупреждава, че Той ще бъде подложен на **мор** и **меч,** но не казва, че ще бъде унищожен завинаги. Сидон все още съществува като град в Ливан, за разлика от библейския Тир, който е бил напълно изличен (вж. 26:21).

28:24–26 Тези стихове предсказват завръщането на Израил, когато един ден **Господ БОГ** ще утвърди царството Си на земята.

Ж. Пророчество против Египет (гл. 29–32)

Седмата и последна нация в този списък с присъди е Египет (гл. 29–32). Тази присъда изглежда най-безпощадна от всички. Без река Нил Египет би бил мъртъв и затова би могло да се очаква, че египетският народ ще цени високо живота. Но не, Египет е земята на смъртта. Неговата най-известна книга е *Книгата на мъртвите*. Неговите най-големи паметници са пирамидите, които всъщност са огромни *гробове*. Неговите царе строели малки дворци, но големи *гробници,* и били балсамирани, за да живеят добре в *гроба!* Сърцето на египтянина остава безразлично пред лицето на смъртта и е изпълнено със самоувереност. Затова Египет, нацията, която Библията използва като символ на света, особено на света без Бога, трябва да понесе своята присъда.

1. Обща заплаха към фараона и неговия народ (гл. 29)

29:1–12 В ст. 1–5 **фараонът** е сравнен с крокодил в голямата **река** Нил. Този крокодил е горд, но недалновиден. **Рибите** са народът на Египет. Всички ще бъдат наказани от Бога. Като е търсил помощ от Египет, Израил се е **облегнал** на счупена **тръстика** (ст. 6–9а). Египет получава най-суровата присъда, защото е непостоянен и недостоен за доверие. Ако като вярващи притежаваме този недостатък на характера, трябва да се променим с помощта на Господа – Той може да променя характера.

Заради гордостта на фараона **египетската земя** ще бъде **пустош** в продължение на **четиридесет години** (ст. 9б–12).

29:13–21 След това Бог **ще събере** народа, но Египет никога вече няма да бъде велико **царство** и Израил **вече** няма да търси помощ от него (ст. 13–16). **Навуходоносор** е положил тежък труд в обсадата на **Тир,** но не е получил **заплата** за това (защото народът е избягал в островната крепост заедно с притежанията си). Заради това Бог **ще** му **даде** Египет като **заплата** (ст. 17–20). **В деня,** в който Навуходоносор получи Египет като заплата, Бог **ще направи да поникне рог на израилевия дом** (възраждане на силата, което не е споменато другаде) и Езекиил ще обяви Божието послание на народа (ст. 21).

2. Оплакването за падането на Египет (30:1–19)

30:1–12 Египет и всичките му съюзници – **Етиопия,** Ливия и Лидия – ще **паднат от меча** на вавилонците (ст. 1–9). **Вавилонският цар Навуходоносор** е посочен като онзи, който ще **разори земята** (ст. 10–12).

30:13–19 Тук са изброени главните градове на **Египет,** които са осъдени на унищожение заедно със своите **идоли** и **кумири: Мемфис, Патрос** (може би в горната южна част на Египет), **Танис, Но** (Тива), **Син, Илиопол** (Он), **Пивесет, Тафнес**[28] (може би древният Дафне, ст. 13–19). Пророчеството **„вече няма да има княз от египетската земя“** (ст. 13) се е изпълнило буквално. Оттогава в Египет не е царувал нито един чистокръвен египтянин. Цар Фарук принадлежи към династия, основана в началото на XIX в.

от един албанец. Фарук даже е бил първият член на династията, който е владеел добре арабски език!

3. Падането на фараона (30:20–31:18)

30:20–26 Тук са представени двата етапа на падането на Египет. Едната **мишца** на фараона е **строшена** символично, когато той е разгромен при битката при Кархамис (605 г. пр. Хр.). Другата е **строшена,** когато ваилонците нахлуват в Египет и го превземат.

31:1–9 С кого се сравнява фараонът във величието си? Той е като асирийския цар – **висок** и величествен **кедър.** Този цар е станал толкова силен, че не е имало друг така велик като него – гигантско дърво, **под** чиято **сянка** са **живеели всички народи.**

31:10–14 Но понеже **сърцето** му **се надига** в надменност, Бог го предава на вавилонците.

31:15–18 Асирийският цар е хвърлен **в Шеол** пред очите на другите **народи** (ст. 15–17). **Народите …** са **се утешили** (ст. 16) в смисъл, че са били благодарни да видят унижението на Асирия – народа, който ги е презирал. Фараонът е като асириеца – макар че е станал велик, той също ще бъде хвърлен **в най-долните места на рова** (ст. 18).

4. Оплакване за фараона и Египет (гл. 32)

32:1–16 Фараонът се мисли за **млад лъв,** но Господ го вижда като **чудовище,** което ще хване в **мрежата** Си и ще убие. **Вавилонският цар** ще превърне в нищо **гордостта на Египет** и земята ще стане пуста и тиха. Народите плачат със сълзи. **ГОСПОД** заповядва на Езекиил да изговори **оплакване** за **Египет** и **цялото му множество.**

Господ Иисус също пролива сълзи за един град на убийци, който не иска да Го приеме и да потърси закрила под крилата Му. Бог обича созданията Си и не се радва да ги съди. Господи, дай ни сълзи на състрадание за изгубените!

32:17–32 В ст. 17–31 виждаме Шеол **(рова),** където е изпратен Египет. Там са Асирия (ст. 22, 23) и **Елам** (ст. 24, 25), **Мосох и Тувал** (ст. 26, 27), **Едом** (ст. 29) и **сидонците** (ст. 30). Египет е бил велик в този свят, но в Шеол той е унижен до същия позор като останалите народи (ст. 28, 31, 32). Така завършват пророчествата на Езекиил против седем народа (и градове-държави).

IV. Връщането на Израил и наказанието на враговете му (гл. 33–39)

От гл. 33 до края на книгата Езекиил говори предимно за възстановяването на Израил и повторното построяване на храма.

А. Пророкът отново е поставен за страж (гл. 33)

33:1–9 В тази глава Езекиил е сравнен със **страж.** Ако той вярно **предупреди** хората, но те не го послушат, тогава сами ще бъдат отговорни за гибелта си. Ако той не **предупреди** хората и те загинат, Бог **ще изиска кръвта** им **от ръката** на стража.

Бог държи Езекиил отговорен за **израилевия дом.** За всеки вярващ стои въпросът: За кого ни държи отговорни Бог? На кого трябва да свидетелстваме? На нашите роднини, колеги, съседи, приятели? Това е сериозна отговорност и ние наистина вредим на душата си, ако не я изпълняваме вярно.

33:10–20 Народът отчаяно пита: **„Как ще живеем?“** Колко много хора днес са изгубили всякаква надежда и са изпаднали в униние и отчаяние. Отговорът на Господ е: Покайте се! И за най-злия грешник има надежда, но единствената надежда е оставянето на греха, а не извиняването му. Народът се оплаква, че Бог не се отнася с тях справедливо, но

Той отрича това, като им напомня, че ще прости на **безбожен** човек, който признава и изоставя **греха си;** също така Той ще накаже **праведен** човек, който се обръща към **безбожието.**

33:21, 22 Устата на Езекиил **се отваря** и той **вече не** е **ням,** когато един бежанец **от Ерусалим** идва и обповестява: **„Градът е превзет!“** (вж. 24:27).

33:23–29 Този стих явно се отнася за юдеите, които са останали **в израилевата земя** след падането на Ерусалим. Те се аргументират, че ако **един** човек, **Аврам,** е **получил за притежание земята,** колко по-голямо право имат те, като група, над нея. Но Бог се интересува от качеството, а не от количеството. Дори тогава те продължават да практикуват разнообразни форми на идолопоклонство и **земята** трябва да бъде очистена от такива **мерзости,** които свидетелстват против тях. Те не са истински (духовни) потомци на Авраам. Тяхната външна изповед не би могла да ги спаси от съд, защото Бог не се интересува от голи думи, а от живота (ср. Як. 2:14).

33:30–33 Народът обича да *слуша* Езекиил, но няма намерение да се *подчини* на **думите** му! **Когато** пророчествата му се сбъднат, хората **ще познаят, че** сред **тях е имало пророк.**

Ние трябва да пристъпваме към Божието Слово с намерението да го изпълняваме и постоянно да изпитваме сърцата си дали прилагаме онова, което сме чули. Най-добрият отклик на една проповед е не: „Това беше прекрасно послание“, а: „Бог ми говори; трябва да направя нещо.“

Б. Фалшивите пастири и Добрият Пастир (гл. 34)

34:1–6 Пастирите (управниците) са се грижили само за **себе си,** а не за доброто на **овцете** (народа). Те са **властвали** жестоко и овцете са **се разпръснали.**

И до днес много религиозни водачи не са научили урока да *служат* на овцете. Те бъркат своето „служение“ със средство за *печалба*. Нека да благодарим на Бога за ръководители, които служат усърдно, като пример за стадото.

Господ допуска **стадото** да **се разпръсне** преди всичко с цел да го предпази от още щети (ст. 10). Йейтс точно описва ситуацията:

> Тук виждаме една сърцераздирателна картина на неверните проповедници от времето на Езекиил. Стадото е разпръснато и гладно, никой не го пасе и не се грижи за него, докато себичните пастири си угаждат и живеят разпуснато в безделие и разкош без ни най-малка мисъл за своята отговорност. Те полагат огромно старание да търсят храна, облекло и утеха за себе си, но нито за минута не се замислят за някой друг.[29]

34:7–10 Затова Бог е решен да спаси **овцете** Си от тези мними **пастири.** Той винаги цели благословение и затова ще събере овцете и ще се погрижи за нуждите на всяка една от тях. Най-великото благословение ще бъде връзката между Господа и Неговите овце, интимното общуване между Бога и човека.

34:11–16 Той ще бъде техен Пастир и **ще ги доведе в земята им** и ще владее над тях (по време на Хилядолетното царство). Евангелизаторът Д. Л. Муди прекрасно описва как Бог служи на Своите овце:

> Забележете какво ще направи Господ Бог за Своите овце.
> Пастирът и Неговите овце:
> ст. 11. Аз ще ги потърся и ще ги издиря.
> ст. 12. Аз ще ги спася.
> ст. 13. Ще ги събера.
> ст. 13. Ще ги доведа в земята им.
> ст. 14. Ще ги паса.
> ст. 15. Аз ще ги успокоявам.
> ст. 16. Ще превържа ранената.

ст. 16. Ще подкрепя болната.
В Божието стадо има много мършави овце, но не и на Неговото пасбище.[30]

Някои хора, сред които и един вид проповедници, се опитват да внушат, че Богът на Стария Завет е жестоко и студено Божество, за разлика от Бога, както е представен в Новия Завет.[31] Джон Тейлър прекрасно обединява откровенията за Бога като Пастир и в двата завета:

> Образът на пастира, който търси заблудилата се овца в ст. 12, е забележителен първообраз на притчата за изгубената овца (Лк. 15:4 и сл), в която нашият Господ несъмнено се позовава на този пасаж в Езекиил. Той илюстрира по възможно най-добрия начин нежните, любящи черти на Бога от Стария Завет, и нанася смъртоносен удар на онези, които се опитват да забият клин между Йахве, Бога на Израил, и Бог Отец на нашия Господ Иисус Христос. Освен това този не е единственият пасаж, който говори за нежния пастир (ср. Пс. 78:52 и сл.; 79:13; 80:1; Ис. 40:11; 49:9 и сл.; Ер. 31:10).[32]

34:17–24 Освен това **Господ БОГ** ще спаси истинските Си **овце** от фалшивите овчари, които са себични и жестоки. Изразът **„слугата Ми Давид“** в ст. 23 и 24 се отнася за Господ Иисус, който е потомък на Давид. Еврейският християнин Дейвид Барън обяснява:

> Дори според юдеите името „Давид“ в тези пасажи се отнася за Месията – великия Давидов Син, в когото са фокусирани всички обещания на Давидовия дом. В този дух Кимхи казва в своя коментар на Езекиил 34:23: „слугата Ми Давид – т. е. Месията, който ще израсне от неговото семе във времето на спасението“. А в коментара към ст. 24 на гл. 37 отбелязва: „Царят Месия – Той ще бъде наричан Давид, защото ще бъде от семето на Давид.“ Така на практика смятат и всички еврейски коментатори.[33]

34:25–31 Тук са описани сигурността и благоденствието на Божието **стадо** по време на бъдещото царуване на Христос. Под **завета на мир** (ст. 25) ще има **дъжд на благословение** (ст. 26) и **прочуто насаждение** (ст. 29).

Идеалната форма на управление е благотворна, абсолютна монархия, в която Цар е Христос.

В. Гибелта на Едом (гл. 35)

35:1–7 Планината Сиир е Едом. Този народ е осъден от Бога заради неговата **вечна омраза** към евреите, радостта му, когато Ерусалим пада, жестокостта му към бежанците и намеренията му да заграби **израилевата** земя. Едом иска *благословението*, но те не иска *Господа*. Извън Господ Иисус не можем да бъдем благословени и това продължава да е вярно и днес. Едом е осъден на вечно опустошение и търговията му ще бъде отсечена (ст. 7).

35:8–15 Едом хули евреите и постъпва с тях като с врагове. Но Господ все още се отъждествява със Своя народ. Той е подложен на наказание, но не е отхвърлен. Едом не успява да види разликата.

Както Едом **се** е **развеселил** за опустошението на Израил, **така цялата земя ще се весели** за разорението на Едом.

Бог не е доволен, когато вярващите тайно се радват на падането на врагове на вярата. Истинската любов не изпитва ни най-малко задоволство, когато другите страдат, били те приятели или врагове.

Г. Възстановяването на земята и народа (гл. 36)

Гл. 36 е наречена „Евангелието на Езекиил“, главно заради пасажа в ст. 25–30.

36:1–7 Народите, които са заграбили **израилевата земя** и са се присмивали на

Божия народ, особено народът на **Едом,** ще бъдат наказани от Йахве.

36:8–15 Израилевите **градове** и села ще бъдат **населени,** земята ще бъде по-плодородна и ще процъфтява повече от когато и да било, и другите **народи** повече няма да се подиграват на Израил.

36:16–21 Не само **земята** ще бъде възстановена, но и народът ще се завърне в нея. Причините за тяхното изгнание са кръвопролитията и идолопоклонството; така те са **осквернили** Божието **Име между народите, където** са отишли.

36:22, 23 Павел цитира ст. 22 в Римл. 2:24 в своето обвинение към евреите за тяхната непоследователност по отношение на езичниците и закона. **Не заради** Израил, а за да защити **Името Си,** Бог ще върне народа в родната земя.

36:24–29а Ст. 24–29 описват духовното обновление на Израил. Бог **ще** ги **очисти, ще** им **даде ново сърце и нов дух** (новорождението), и **ще** ги **спаси от … нечистотии.** Кайл коментира този важен пасаж:

> Очистването от греховете, което съответства на оправдаването и не бива да бъде бъркано с освещението, … е последвано от обновление чрез Светия Дух, който премахва старото каменно сърце и дава ново сърце от плът, за да може човекът да изпълнява Божиите заповеди и да ходи в нов живот.[34]

Когато нашият Господ се учудва на невежеството на Никодим по отношение на новорождението, със сигурност това е един от главните текстове, които той като израилев учител би трябвало да знае (Йоан 3:10).

36:29б, 30 Реколтата от **жито** и **плодове** ще се увеличи чувствително и те повече няма да **гладуват.** Господ ще направи всичко това не защото те го заслужават, а заради честта на Своето Име.

36:31–38 Околните **народи ще познаят,** че Бог е населил и насадил земята. Тогава **хората** ще бъдат многобройни като **стада** от животни в **Ерусалим по празниците му.** Тези пророчества са се сбъднали частично, когато евреите са се завърнали в страната си от Вавилон, но цялостното им изпълнение очаква бъдещото царуване на Христос.

Съществуването на днешната държава Израел започва през 1948 г. Макар и в неверие и евреите продължават малко по малко да се връщат в земята. Вероятно скоро ще дойде времето Господ да се завърне.

Д. Видението за долината на сухите кости (37:1–14)

37:1–8 Във видението в ст. 1 и 2 Езекиил вижда **сухите … кости** на Израил и Юда насред едно **поле.** Господ му заповядва да **пророкува на костите,** че ще оживеят. Йейтс отбелязва нашата собствена сегашна нужда от жизнено дихание:

> Със старховит реализъм и драматична сила пророкът разкрива насърчителната новина, че Израил може да се надява на живот. Съживяването е възможно! Дори сухите кости, без сухожилия, плът или кръв, могат да оживеят. Идването на Божия Дух носи живот. Същата вълнуваща истина все още е нужна и днес в един свят, в който навсякъде има сухи кости. Онова, от което се нуждаем, е присъствието на Светия Дух с Неговата оживотворяваща сила, който може да донесе на земята истинско съживление. (Ср. и Бит. 2:7; Откр. 11:11.)[35]

Първият път, когато той говори Божието Слово, **върху** костите **се появяват сухожилия, … плът … и кожа.**

37:9–14 Следващият път, когато пророкува **на** вятъра, или **диханието, диханието** идва в телата. Тази случка изобразява националното възраждане на Израил (ст. 11–14) – първо възраждане-

то на духовно мъртвия народ, а след това неговото новораждане.

Тук трябва да забележим паралела с нашето собствено новорождение. За него са необходими словото на Господа (ст. 4) и Духът (диханието) на Бога (ст. 9).

Е. Обединението на Израил и Юда (37:15–28)

37:15–23 След това Господ заповядва на Езекиил да **си вземе** две пръчки, едната изобразяваща **Юда,** а другата – Израил **(Йосиф** или **Ефрем).** Като опира краищата им, той ги съединява **в едно дърво.** Това означава, че **двете царства, разделени** в дните на Ровоам, ще бъдат обединени. **Един цар** (Месията) **ще царува над тях** и те ще бъдат спасени, очистени, и възродени.

37:24–28 Царят ще бъде **Давид** (тук Господ Иисус) и хората ще Му се подчиняват безусловно. Бог **ще сключи с тях вечен завет на мир,** а храмът ще бъде издигнат **сред тях.** Всичко това все още предстои.

Тази и следващата глава предсказват унищожението на бъдещите врагове на Израил. Гог е водачът на враговете, а Магог е неговата земя. Библейски изследователи са на различни мнения за това кой е Гог. Очевидно времето на описаните тук събития ще бъде след връщането на Израил в земята му, но преди Хилядолетното царство. Гог и Магог, описани в Откр. 20:8 обаче принадлежат към периода *след* Хилядолетното царство.

Ж. Изтребването на бъдещите врагове на Израил (гл. 38, 39)

38:1–16 Бог ще подмами **Гог** и съюзниците му да мобилизират **войските** си (ст. 1–6). За Гог се казва, че е **княз на Рос,**[36] **Мосох, и Тувал,** които някои приемат за древните имена, от които произхождат Русия, Москва, и Тоболск. Това е много интересна възможност, която обаче по никакъв начин не е доказана. Те ще тръгнат на юг към **израилевата** земя. Евреите ще живеят спокойно в **неукрепени села.** Бог знае плановете на врага дори хиляди години по-рано. Той има план да избави Своя народ, което носи огромна утеха на вярващите.

38:17–23 Тогава силите на **Гог** ще се струпат в земята. Но те ще бъдат посрещнати от пламтящата **ярост** и **ревност** на Бога. Земята ще бъде ужасно разтърсена от **голямо брожение;** хората на Гог ще бъдат ужасени от **мор, кръв, пороен дъжд, каменна градушка, огън и сяра** (ст. 17–23).

Унищожението на Божиите врагове ни напомня за обещанието на Господа в Исая 54:17: „Нито едно оръжие, направено против теб, няма да успее … Това е наследството на слугите на ГОСПОДА."

39:1–6 Ордите на **Гог** ще бъдат напълно унищожени **на израилевите планини.** Споменаването на **лъкове и стрели** в ст. 3 не непременно означава, че бъдещите армии ще се върнат към използването на примитивни оръжия, макар че би могло да означава и това. Бихме могли да се запитаме защо би станало такова нещо. Едно от възможните обяснения е, че в продължение на редица години много военни сили разработват изобретения, които биха могли напълно да извадят от строя всякакви модерни оръжия като танкове, самолети и др. Ако тази цел бъде постигната, това би наложило отново използването на на коне и немоторизирани оръжия.

От друга страна С. Максуел Коудър твърди, че еврейските думи са достатъчно гъвкави, за да включват в смисъла си и използването на модерни, сложни бойни съоръжения. В този смисъл лъкове и стрели би могло да означава обстрелващи устройства и снаряди. „Конете" в 38:4 (буквално „скачащи") биха могли да бъдат самозадвижвани превозни средства като танкове или хеликоптери. Оръжията в 39:9, 10 не задължително са

направени от дърво. Думата би могла да означава военно оборудване като например петролно гориво и ракетно гориво, както смятат мнозина.[37]

39:7, 8 В този **ден ГОСПОД** ще защити **святото Си Име.**

39:9, 10 Оръжията на Гог, разпилени по планините, ще осигурят гориво за **седем години.** Фактът, че евреите няма да имат нужда от **дърва от полето** и от **горите,** с които да палят огньовете си, сякаш подкрепя мнението, че многобройните изоставени оръжия действително са направени от дърво.

39:11–16 Погребването на мъртвите тела ще се извърши в **долината на Амон-Гог** (множеството на Гог), на **изток от** Мъртво **море.** Задачата ще изисква **седем месеца.**

39:17–20 Мъртвите тела на **коне и ездачи** ще осигурят голямо пиршество за лешоядните птици и зверове.

39:21–24 В онзи ден **народите ще познаят,** че израилтяните са били отведени в плен не защото Бог е бил неспособен да го *предотврати,* а защото **нечистотата** и **престъпленията им** са го *изисквали.*

39:25–29 Възстановяването на Израил ще бъде пълно. Той ще забрави **позора си** и ще признае **ГОСПОДА,** който **ще излее Духа Си върху израилевия дом.**

V. Сцени от Хилядолетното царство (гл. 40–48)

А. Храмът на Хилядолетното царство в Ерусалим (гл. 40–42)

Тази и следващите две глави представят детайли на храма, който ще бъде издигнат в Ерусалим. Много от описанията действително са трудни за разбиране, но общата схема може да се види. Пол Лий Тан пише:

> Коментатори, които не приемат текста буквално, твърдят, че това пророчество е символ на християнската църква. Това главно пророчество в книгата на Езекиил обаче съдържа описания, спецификации и размери на храма в Хилядолетното царство, които са толкова подробни, че по тях действително може да се направи скица, както и за историческия храм на Соломон. Всъщност Ф. Гардинър в *Коментар на цялата Библия* на Еликот успява да начертае схемата на хилядолетния храм – и то при все че постоянно отрича, че това е възможно. Това е предизвикало Алва Дж. Макклайн да коментира, че „ако един небоговдъхновен коментатор би могъл да добие известна представа за архитектурния план, несъмнено бъдещите строители, работещи под божественото ръководство, няма да имат никакви проблеми да издигнат сградата.“[38]

1. Мъжът с мерителната тръстика (40:1–4)

В началните стихове Езекиил получава видение, в което вижда **града** Ерусалим и хилядолетния храм. **В четиринадесетата година след** превземането на Ерусалим Езекиил е взет **във видения и** е **поставен на една много висока планина.** Там **един мъж, чийто вид е като … бронз,** му показва видение на **града** Ерусалим и храма по време на Хилядолетното царство. Той заповядва на пророка да внимава в сърцето си за всичко, което вижда, и да го **разкаже на израилевия дом.** В следващите глави той прави точно това.

2. Източната порта на външния двор (40:5–16)

Тъй като храмът е разположен по направление изток-запад, логичният му вход е източната порта и архитектурното описание започва с тази порта. Най-напред е измерена **стената околовръст** на **дома** (ст. 5). След това е описана източната порта на този външен двор (ст. 6–16).

3. Външният двор (40:17–19)

Върху **настилката,** която би могла да бъде мозайка, като е описаната във 2 Летоп. 7:3 и в Естир 1:6, трябва да има **тридесет стаи.**

4.Другите две порти на външния двор (40:20–27)

Портата, която гледа на север, трябва да бъде като източната, със **сводовете ѝ** и с **палмите ѝ. Портата, обърната на изток,** има същите размери и конструкция. Няма порта, която гледа на запад.

5. Трите порти към вътрешния двор (40:28–37)

Вътрешният двор също има три порти: **южната порта** (ст. 28–31), втора порта, обърната **на изток** (ст. 32–34), и **северна порта.**

6. Принадлежностите за жертвоприношения (40:38–43)

В преддверната зала при северната **порта** ще бъдат поставени осем **маси** за жертвоприношения на животни. Освен тях **за всеизгарянията** ще се използват **четири маси от дялани камъни.** Ще бъдат осигурени и **инструменти** за колене на жертвите, както и **куки, приковани околовръст на дома.**

7. Стаите за свещениците (40:44–47)

За певците ще бъдат осигурени **стаи –** една, която **гледа на север,** и една, която **гледа на юг.** Първата ще бъде **за свещениците, които се грижат за** храма; стаята, гледаща **на север, е за свещениците, които се грижат за олтара (синовете на Садок).**

8. Преддверната зала на храма (40:48, 49)

Преддверната зала или покритият вход **на дома** изглежда проектирана като тази в Соломоновия храм. Стълбовете ни напомнят за стълбовете, наречени Яхин и Воаз в тази сграда (3 Царе 7:21).

Гл. 40 се занимава главно с района около храма. Гл. 41 описва самия храм.

Подробните размери в гл. 40–43 ни напомнят, че в цялото си служение ние трябва да градим според Божиите инструкции (вж. Изх. 25:40). Прецизните размери биха били безсмислени, ако не ставаше дума за истинска постройка. Една алегория или символ едва ли биха били толкова прецизни в архитектурно отношение. Освен това никой не е дал задоволително обяснение на множеството части, ако те са просто символични.

9. Светилището и Пресвятото място (41:1–4)

Размерите на светилището ще бъдат същите като на Соломоновия храм и два пъти по-големи от скинията в пустинята. Мъжът, който изглежда като бронз, **завежда** Езекиил **в храма,** но влиза сам в **Пресвятото място,** което ни напомня за забраната за влизане в древния храм и скинията (вж. Евр. 9:8, 12; 10:19). Същото разделяне на две, съществувало в древния храм, явно ще продължи и в храма по време на Хилядолетното царство.

10. Страничните стаи (41:5–11)

Храмът ще бъде много масивен и просторен; той ще има **три реда** с **тридесет** стаи **на ред.** Когато човек се изкачва, те ще се **разширяват,** вероятно като се навлиза стъпаловидно навътре в основния корпус на сградата (ст. 7).

11. Сградата западно от храма (41:12)

В западния край на храмовия комплекс има отделна сграда с размери **седемдесет** на **деветдесет лакътя.** Предназначението на тази постройка не е посочено.

12. Размерите на храма (41:13–15а)

Водачът на Езекиил в храма **измерва**

дължината на храма на **сто лакътя** и **ширината** му на **сто лакътя.**

13. Вътрешната украса и обзавеждането на храма (41:15б–26)

Отвътре храмът трябва да има **галерии** от двете страни, **прагове** и **решетъчни прозорци.**

Украшенията ще бъдат **херувими** и **палми,** редуващи се **околовръст** по сградата. Херувимът, който говори за Божията святост (вж. Бит. 3), има **лице на млад лъв към** едната **палма** и **лице на човек към** другата **палма.** В Писанията палмовите дървета са символ на победата и правдата.

Олтарът, който трябва да бъде изработен **дървен,** е наречен от водача на Езекиил **„масата, която стои пред ГОСПОДА".**

Храмът трябва да има **две врати** с по **две крила** всяка, по които също са изработени **херувими** и **палми.**

Преддверната зала отвън ще бъде покрита с **дървен** навес.

Не са споменати нито завеса, нито ковчег, нито първосвещеник. Завесата е разкъсана на две на Голгота. Символизмът на ковчега се е изпълнил в Христос. А Самият Той е там като велик Първосвещеник.

14. Жилищата на свещениците (42:1–4)

Свещениците ще имат жилища, разположени на **север** и на **юг** от храма. На тези места свещениците ще **ядат пресветите неща** и ще съхраняват светите си **дрехи** за служение.

15. Размерите на външния двор (42:15–20)

Размерите на външния двор ще бъдат **петстотин тръстики** по всяка от четирите му страни. Разграничението между **святото** и **несвятото** в ст. 20 е разликата, която ние бихме направили между *свещено* и *светско*. Това е разликата между поклонението и обикновените неща от ежедневния живот.

Б. Поклонението по време на Хилядолетното царство (гл. 43, 44)

43:1–5 По-рано в книгата на Езекиил (11:23) видяхме как облакът на славата неохотно напуска храма в Ерусалим. Но **славата на Израилевия Бог** ще се завърне в личността на Господ Иисус, когато Той дойде да царува.

43:6–9 Той **ще обитава сред** Своя народ **до века.** Израилтяните няма вече да вършат духовни **блудства** (идолопоклонство) и свързаните с тях **гнусотии** в сянката на храма.

43:10–12 Когато израилтяните **се засрамят за всичко, което са вършили,** те ще видят **строежа, очертанията и устройството** на новия **дом.** Веднага щом се покаят, Бог ще им даде нова надежда. (Ние също трябва да реагираме така, когато някой се покае.) Езекиил трябва да каже на народа, че **на върха на хълма цялото му пространство околовръст,** където ще бъде построен храмът, **ще бъде пресвято.**

Един истински поглед към Господната слава ни кара да се засрамим за беззаконията си (ст. 10):

> Само погледът, който Петър стопи,
> само лицето, което Стефан видя;
> само сърцето, което плака с Мария
> може да ни отвърне от идоли в света.
>
> *неизвестен автор*

43:13–17 След това са представени **мерките на олтара,** който очевидно ще представлява нещо като платформа на тераси. **Жертвеникът** е повърхността на олатара, върху която се пали огънят. Той ще има **четири рога нагоре.** Една необичайна особеност на този олтар е фактът, че към него водят **стъпала;** това е било забранено при предишните храмо-

ве. Този олтар ще бъде толкова висок, че за изкачването до върха му ще са нужни стъпала.

43:18–27 Тук е описан ритуалът, който ще съпровожда освещаването на **олтара** с кръв. Той ще отнеме **седем дни,** а значението му за общественото поклонение на Израил може да се види в няколко старозаветни текста: Изход 29:37; Левит 8:11, 15, 19, 33; 3 Царе 8:62–65; и 2 Летоп. 7:4–10. След всички тези ритуали, **на осмия ден,** могат да започнат редовните **жертви.**

Главата завършва с насърчителна нотка – Бог не само ще приеме приносите на народа, но и **„Аз ще ви приема", заявява Господ БОГ.**

Обърнете внимание, че **свещениците** по това време ще бъдат синове **на Садок** (ст. 19), чест, която вероятно се дължи на неизменната вярност на Садок към Давид и Соломон.

44:1–3 Източната **порта** на **външния** двор трябва да бъде постоянно **затворена,** защото, след като **ГОСПОД** се завърне веднъж в храма, Той никога вече няма да го напусне. Само **князът** може да **седне в преддверната зала на портата** и да **яде** жертвената трапеза там. Някои смятат, че князът е самият Месия, други предполагат, че той е потомък на Давид, който ще служи като вицерегент под властта на Царя Христос. Ф. У. Грант обаче посочва, че той не би могъл да бъде Месията, защото има синове (46:16) и принася жертва за грях за себе си (45:22).[39]

44:4–9 Когато Господ **завежда** Езекиил **пред дома,** пророкът се изпълва с благоговение пред **ГОСПОДНАТА слава,** която **изпълва дома.** Ст. 4 трябва да събуди у нас страстно желание за събрания за поклонение, където славата на Господа се вижда така ясно, че поклонниците падат по лице пред Него.

Господ му заповядва да обърне сериозно внимание на новите **наредби за** храма, на входа и изходите му (ст. 5), и да предупреди народа, че участието на какъвто и да е **чужденец** в храмовата служба трябва да се прекрати (ст. 6–9).

44:10–16 Отсега нататък обслужващата **работа** ще бъде поверена на **левитите,** които по-рано са изпаднали в идолопоклонство. Само **синовете на Садок** могат да служат като **свещеници,** като се **приближават** да служат на Бога. **Синовете на Садок** са били верни във време на беди по времето на Давид (2 Царе 15:24; 3 Царе 1:32 и т. н.; 2:26, 27, 35). Левитите може би са отстранени от свещеническата служба заради проклятието над рода на Илий или заради своята невярност във времената на царете. От всичко това научаваме, че грехът често има горчиви последици, и че верността ще бъде възнаградена.

44:17–19 Свещениците трябва да носят **ленени дрехи,** а не вълнени. Изразът **„за да не освещават народа с дрехите си"** (ст. 19б) се отнася за ритуалната святост, запазена само за службата на светилището, а не за обикновените задължения на свещениците (Изх. 29:37; 30:29; Лев. 6:18, 27; Аг. 2:10–12).

44:20–22 След това са представени изисквания за подстригването на свещениците, ограничения за употреба на **вино** и изисквания за подходящи бракове за свещениците.

44:23, 24 Синовете на Садок ще служат също и като учители и съдии, като **учат** Божия **народ да различава между** онова, което е **свято,** и онова, което е **несвято,** между **нечисто** и **чисто.**

44:25–27 Необходимият допир с **мъртъв човек** ще изисква определени ритуали на очистване.

44:28–31 Те ще се издържат от неща, **посветени** на Господа. Господ иска Той да бъде тяхното наследство и те да нямат нищо на земята. Това е вярно и за Божиите служители днес; Той иска да намираме пълното си удовлетворе-

ние в Него и така да бъдем свободни да Му служим, без светът да ни обвързва. Също като Павел трябва да се научим да бъдем доволни във всякакво състояние (Фил. 4:11). Но ние наистина трябва да се *научим* на това, защото то не става по естествен път с никого. Съкрушеният човек може да каже: „И на земята не желая нищо друго освен Теб … Бог е канарата на сърцето ми и моят дял до века" (Пс. 73:25, 26).

В. Управлението по време на Хилядолетното царство (гл. 45, 46)

45:1 В центъра на израилевата **земя** трябва да бъде отделено парче земя **за ГОСПОДА** като **свят дял.** То ще има размери **двадесет и пет хиляди** на **десет хиляди лакътя.**

45:2–5 То ще бъде разделено на две ивици. В горната ще бъде **светилището** и тя ще бъде и за **свещениците.** Долната половина ще бъде за **левитите.**

45:6 В дъното на парцела ще има трета ивица, място за обикновени дейности, там ще бъде разположен **градът** Ерусалим.

45:7, 8 Цялата **земя** на **изток** и на **запад** от този парцел, чак до границите на земята, ще принадлежи на **княза.**

45:9–12 Израилевите князе трябва да **вършат правосъдие** в делата си (ст. 9), като използват **прави везни** и мерки.

45:13–17 В тези стихове от **целия народ** се изисква да **принася** определена част от реколтата си **за княза в Израил,** за да се осигури необходимото за редовните **приноси** и **определените празници.**

45:18–20 На първия ден от **първия месец светилището** трябва да бъде очистено, а **на седмия ден от** същия **месец** и народът трябва да бъде очистен от грехове, извършени несъзнателно или **от незнание.**

45:21–25 Пасхата трябва да се празнува **на четиринадесетия ден** от **първия месец,** а Празникът на колибите – на **петнадесетия ден** от **седмия месец.**

Не са споменати празникът Петдесетница, празникът на тръбите и Денят на умилостивението.

В светлината на всички тези ритуали и свети дни колко много трябва да бъдем благодарни за вседостатъчното и окончателно заместително дело на Христос за нас!

Жертвите по време на Хилядолетното царство

В Езекиил 43:20, 26; 45:15, 17 за някои от жертвите, които ще бъдат принасяни по време на Хилядолетното царство, ясно се казва, че са предназначени за умилостивение. Как може да се съгласува това с Евреи 10:12: „Но Той, като принесе една жертва за греховете, седна завинаги отдясно на Бога", или с Евреи 10:18: „А където има опрощение за тези неща, там вече няма принос за грях"?

Употребата на думата „умилостивение" (букв. покриване) никъде в Стария Завет не предполага отстраняване на грехове. Евреи 10:4 ни напомня, че „не е възможно кръвта от юнци и от козли да отстрани греховете". Жертвите по-скоро са били ежегодно напомняне на греховете (Евр. 10:3). Какво тогава означава *умилостивение?* Това значи, че жертвите създават външна, ритуална чистота. Те са били необходими за ритуално очистване на хората, което ги е правело способни да се приближат към Бога като поклонници и да общуват с Него. Жертвите са служели за умилостивение дори за неодушевени предмети като например олтара (Изх. 29:37), където не би могло да става дума за опрощение на грехове. Това означава единствено, че олтарът е бил очистван церемониално и така е ставал годен за служба за Бога.

Когато четем за умилостивение във връзка с опрощаване на несъзнателен

грях (Лев. 4:20), това би могло да означава само премахване на церемониалната нечистота, за да може човекът да участва в поклонението.

В наши дни думата *умилостивение* е придобила много по-обширно значение. Понякога например тя се използва за цялото жертвено дело на Христос, чрез което нашите грехове са отстранени и ние сме примирени с Бога. Но в Библията тя никога няма това значение.

Жертвите в историята на Израил са били първообраз на съвършената и завършена жертва на Христос. Жертвите по време на Хилядолетното царство ще напомнят за Неговото дело на Голгота. Те ще бъдат възпоменание за Израил, също както е Господната вечеря за нас.

Пасажите в Евреи не изключват жертвени церемонии в бъдеще. Но те категорично твърдят, че никакви бъдещи жертви няма да могат да отмахват грехове, както не са могли и миналите.

46:1–8 Ст. 1–8 описват как **князът** трябва **да застане** в източната **порта** на **вътрешния двор да се поклони,** когато принася **приносите** си за съботния ден и за **деня на новолунието** (ст. 6). Той не може да влиза във вътрешния двор. **Народът** трябва да стои зад княза и **да се покланя,** когато **свещениците** жертват. Нито князът, нито народът могат да влизат във вътрешния двор.

По време на Хилядолетното царство Израил ще вижда в жертвите Христос – нещо, което народът като цяло никога не е правил в миналото.

46:9, 10 Народът трябва да напуска външния двор през срещуположната **порта** на онази, през която е влязъл. Хората трябва да вървят след княза.

46:11–18 В ст. 11 и 12 са описани доброволните приноси на княза; в ст. 13–15 са посочени ежедневните жертви. Законите, регламентиращи собствеността на княза, не допускат той да я изгуби завинаги, нито да я увеличава чрез несправедливост.

46:19–24 За **свещениците** и за **народа** са осигурени кухни **(готварници).**

Г. Израилевата земя по време на Хилядолетното царство (гл. 47, 48)

1. Изцелението на водите (47:1–12)

Езекиил вижда във видение река, която **извира** от вратата **на дома,** минава покрай **олтара,** през стената южно от източната порта, и достига Мъртво **море. Водата на морето ще оздравее** и то ще изобилства от **риба.** Йейтс пише:

> Водата на живота е обичан символ в Стария Завет. Пустинните области се нуждаят от вода, за да бъде възможен животът. Потокът, който Езекиил вижда да извира от храма, се отправя към сухите области на Араба. Като се превръща във все по-дълбока река, той продължава пътя си, като носи живот, здраве и изобилен плод навсякъде, откъдето минава. Той е единственото необходимо лекарство. Иисус използва този символ като основа за Своята проповед към жената на кладенеца. (Ср. също Пс. 1:3; 46:4; Йоил 3:18; Зах. 14:8; Йоан 4:7–15; 7:38; Откр. 22:1, 2.)[40]

Този поток (който ще бъде действителна географска река), е ярък образ на изобилното, макар не цялостно (ст. 11), благословение, което ще извира по време на хилядолетното царуване на Христос. Бог ще обитава в храма и затова от него ще извира постоянно нарастващ поток на благословение, който ще тече към други места. Днес Бог обитава в нашите тела (1 Кор. 6:9) и затова от нас би трябвало да тече поток на благословение към другите наоколо (Йоан 7:37, 38). „Ако човек е изпълнен със Светия Дух и неговият

живот докосне живота на други, се случва нещо за Бога.“ Какво предизвикателство за нас е да отговаряме на условията, които ще донесат благословение!

Реката ще носи живот навсякъде, където тече – жива картина на животворното служение на Светия Дух.

2. Границите на земята (47:13–23)

47:13–20 След това са дадени бъдещите **граници** и деление на **земята.** В този пасаж са описани границите.

Споменаването на река Йордан като граница на земята (ст. 18) не би могло да бъде грешка; Езекиил със сигурност е знаел, че земята ще се простира на изток до Ефрат (Бит. 15:18). Тук той може би има предвид предварително заселване на самата Палестина. Възможно е и да посочва, че Йордан ще съставлява само *част* от източната граница, докато останалата част от границата ще достига на север-североизток до Ефрат. Второто обяснение е по-непопулярно, но тъй като описанието на Езекиил е изключително детайлизирано, а изобщо не споменава Ефрат, то заслужава внимание.

47:21–23 В рамките на племенните дялове **земята** трябва да бъде **раделена** чрез жребий, но **чужденците** не бива да бъдат изключвани от **наследство** в нея.

3.Делението на земята (гл. 48)

48:1–7 Изглежда, че земята ще бъде разделена на хоризонтални ивици, от Средиземно море към източната граница. Най-северната ивица ще бъде за племето **на Дан** (ст. 1). След това, на юг, за **Асир** (ст. 2), за **Нефталим** (ст. 3), за **Манасия** (ст. 4), за **Ефрем** (ст. 5), за **Рувим** (ст. 6) и за **Юда** (ст. 7).

48:8–22 Южната част на Юда ще бъде делът, вече определен за княза, и ще включва светилището и града Ерусалим. Този **„свят възвишаем принос“** ще представлява голяма квадратна територия, която ще граничи със северната част на Мъртво море. Тя ще бъде разделена на три хоризонтални ивици, като най-северната ще принадлежи на свещениците, а хилядолетният храм ще бъде в центъра ѝ. Средната ивица ще бъде за левитите, а южната – за обикновените хора, като в нейния център ще бъде Ерусалим. Останалата територия на изток и на запад от парцела ще принадлежи на **княза.**

48:23–27 Южната част на този свят участък ще представлява **дялове** за племената на **Вениамин** (ст. 23), **Симеон** (ст. 24), **Исахар** (ст. 25), **Завулон** (ст. 26) и **Гад** (ст. 27).

48:28–35 Новият **град** Ерусалим ще има дванадесет **порти** – по три от всяка **страна,** и по една за всяко едно от дванадесетте племена на Израил. Неговото **име** ще бъде *Йахве Шама* – **ГОСПОД Е ТАМ.**

Това име ни напомня какво Бог винаги е имал на сърце – Той толкова много обича Своите творения, че иска те постоянно да са близо до Него. Той винаги търси, като пита: „Къде си?“, и призовава към покаяние и вяра. Като Божи Син Той идва на земята, за да умре за нас. Неговото желание ще се изпълни – човекът ще бъде близо до сърцето Му. Ние можем да се включим и да участваме в Неговото търсене на изгубените още сега – като живеем близо до сърцето Му тук на земята. Това е Божието желание за нас.

Завършваме нашия коментар към Езекиил с едно обобщение на еврейския християнски изследовател Чарлз Л. Файнбърг:

> Това несравнимо пророчество започва с видение на Божията слава и завършва с описание на славата на Господа в прославения град Ерусалим. Езекиил, както и Йоан в Откровение, завършва с описание на това, как Бог живее заедно с човека в святост и слава. В историята и в Божиите отношения с човека няма по-велика цел от тази.[41]

Крайни бележки

[1] (Въведение) Напр. Gleason Archer, in *A Survey of Old Testament Introduction,* under „Ezekiel."

[2] (Въведение) John B. Taylor, *Ezekiel: An Introduction and Commentary,* Tyndale Old Testament Commentaries, pp. 14—16.

[3] (Въведение) Albert Barnes, *The Bible Commentary, Proverbs-Ezekiel,* p. 302.

4 (1:4–28а) Тези четири лица традиционно се свързват с четирите образа на нашия Господ в евангелията: Матей – лъв (Христос като цар); Марк – вол (Христос като слуга); Лука – човек (Христос като съвършения Човек); Йоан – орел (Христос като Божи Син). Вж. коментара към Новия Завет, Въведение в Евангелията.

[5] (1:4–28а) НИПБКДЖ, както и РИВ, следвайки Мазоретския текст, гласи: „когато дойдох". Бележката в Новата Библия на Скофилд по този текстуален проблем гласи: „Очевидно Онзи, който е дошъл да разруши града Ерусалим за греховете му, е бил не Езекиил, а Самият ГОСПОД. В съответствие с изискванията на контекста, шест ръкописа, превода на Теодотий и Вулгатата, най-добрият прочит е „когато Той дойде да разруши града". Един възможен превод, може би най-уместният, е последната буква на обсъжданата дума да се прочете като добре известната абревиатура за „ГОСПОД", при което изречението ще гласи „когато ГОСПОД дойде да разруши града".

[6] (1:28б–2:7) Някои съвременни преводи като напр. НРИСПБ перифразират „човешки син" на „смъртен" с цел да постигнат „полово неутрално звучене", като избегнат думата син. Това замъглява връзката с Даниил и употребата на същото понятие от нашия Господ.

[7] (1:28b-2:7) Taylor, *Ezekiel,* p. 60.

[8] (1:28b-2:7) *Ibid.*

[9] (3:12-15) Kyle M. Yates, *Preaching from the Prophets,* p. 181.

[10] (9:4) Charles Lee Feinberg, *The Prophecy of Ezekiel: The Glory of the Lord,* p. 56.

[11] (9:4) *Ibid.*

[12] (11:16-21) Yates, *Prophets,* p. 182.

[13] (11:22-25) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 579.

[14] (13:1-3) Denis Lane, *The Cloud and the Silver Lining,* pp. 53-62.

[15] (13:8-16) A. B. Davidson, *The Book of the Prophet Ezekiel*, p. 88.

[16] (13:8-16) Нашият Господ нарича фарисеите с подобно (но още по-лошо!) прозвище: „варосани гробници" (Мат. 23:27).

[17] (16:44-52) Feinberg, *Ezekiel,* p. 91.

[18] (17:22-24) Carl F. Keil, „Ezekiel," in *Biblical Commentary on the Old Testament,* XXI:244, 245.

[19] (21:25-27) Matthew Henry,"Ezekiel," in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* IV:878, 879.

[20] (22:23, 24) Taylor, *Ezekiel,* pp. 168, 169.

[21] (22:25–31) Тейлър, Езекиил, стр. 169. Тук Септуагинта гласи: „първенците". Този древен гръцки превод на места е съхранил и други оригинални еврейски прочити освен този в традиционния еврейски (мазоретски) текст.

[22] (23:5–10) Този конкурентен център на лъжливо поклонение продължава да съществува и по-нататък. Изглежда, че в Йоан 4:20 самарянката защитава тези „деноминационни особености" пред нашия Господ.

[23] (26:3–11) Навуходоносор получава тази титла, понеже е покорил много други царе под своята власт.

[24] (26:3-11) Feinberg, *Ezekiel*, p. 149.

[25] (26:12-14) Quoted by W. M. Thomson in *The Land and the Book,* p. 155n.

[26] (26:15-21) Peter Stoner, *Science Speaks,* p. 76.

[27] (28:11-19) Feinberg, *Ezekiel,* pp. 161, 162.

[28] (30:13–19) Това е добре известният пограничен град, където е отведен Еремия след убийството на управителя Годолия (Ер. 43:7; ср. 44:1).

[29] (34:1-6) Yates, *Preaching,* p. 183.

[30] (34:11-16) D. L. Moody, *Notes from My Bible,* p. 90.

[31] (34:11–16) Един либерален протестантски „епископ" на Вашингтон, Д. К. през 1950-те обижда Бога на Стария Завет с думата „тиранин".

[32] (34:11-16) Taylor, *Ezekiel,* pp. 220, 221.

[33] (34:17-24) David Baron, *The Shepherd of Israel,* pp. 8, 9.

[34] (36:24-29a) Keil, „Ezekiel," p. 110.

[35] (37:1-8) Yates, *Preaching,* p. 184.

[36] (38:1–16) Името *Рос* би могло да се отнася за Русия, но това не е задължително. Повечето историци и географи идентифицират Мосох и Тувал като области, които сега се намират в централна Турция.

[37] (39:l-6) S. Maxwell Coder, „That Bow and Arrow War," *Moody Monthly,* April 1974, p. 37.

[38] (40:Въведение) Paul Lee Tan, *The Interpretation of Prophecy,* p. 161.

[39] (44:1-3) F. W. Grant, „Ezekiel," in *The Numerical Bible,* IV:273.

[40] (47:1-12) Yates, *Preaching,* p. 184.

[41] (48:28-35) Feinberg, *Ezekiel,* p. 239.

Библиография

Alexander, Ralph. *Ezekiel*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1976.

Davidson, A. B. *The Book of the Prophet Ezekiel*. *The Cambridge Bible for Schools and Colleges*. Cambridge: The University Press, 1900.

Feinberg, Charles Lee. *The Prophecy of Ezekiel: The Glory of the Lord*. Chicago: Moody Press, 1969.

Grant, F. W. „Ezekiel." In *Numerical Bible*. Vol. 4. Neptune, N.J.: Loizeaux Bros., 1977.

Henry, Matthew. "Ezekiel." In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible,* Vol. IV McLean, VA: Mac-Donald Publishing Company n.d.

Keil, C. F. „Ezekiel." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 22, 23. Reprint. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co 1971.

Mills, Montague S. *Ezekiel: An Overview.* Dallas: 3E Ministries, n.d.

Tatford, Frederick A. *Dead Bones Live: An Exposition of the Prophecy of Ezekiel* Eastbourne, East Sussex: Prophetic Witness Publishing House, 1977.

Taylor, John B. *Ezekiel: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press 1969.

ДАНИИЛ

„Искам да подчертая … че никой от пророците не е говорил така ясно за Христос както този пророк Даниил. Той не само е потвърил, че Христос ще дойде – предсказание, характерно и за другите пророци, – но освен това е посочил и точното време, в което това ще стане. Освен това е изброил различните царе по ред, посочил е точния брой на годините и предварително е обявил най-ясните знаци на предстоящите събития.“

Йероним (347–420 г. сл. Хр.)

Въведение

I. Уникално място в канона

Даниил е една от най-впечатляващите и същевременно една от най-ключовите книги в Стария Завет. Несъмнено благодарение на точните си предсказания, месиански пророчества и вдъхновяващ пример на твърдо разграничение от отстъпническата светска религия книгата Даниил е станала мишена на атаките на рационалистите и невярващите изследователи. Не е изненадващо, че консервативният библейски изследовател сър Робърт Андерсън е озаглавил една от своите книги „Даниил в рова с критиците“.

Основната насока на атаките е дали книгата действително е написана от *пророк* на име Даниил в VI в. пр. Хр., както твърдят консервативните юдеи и християни, или от неизвестен автор през II в., който е писал *история* (особено гл. 11), *като че ли е пророчество*.

II. Авторство

Тъй като традиционното гледище за авторството на Даниил се отхвърля от широки кръгове, а за един вярващ е много важно да има добре обосновано разбиране за тази велика книга, тук се спираме на проблема за авторството по-подробно отколкото при повечето други книги.

Първият залп срещу ортодоксалното схващане, че Даниил е бил истински пророк, който е получил по божествен път подробни видения за империите на езическия свят и за идването на Месията, е отправен през III в. сл. Хр. от анти-християнския философ Порфирий.

По-късно неговите идеи са възприети от някои юдеи през XVII в., а после и от някои християнски среди през XVIII в. и по-късно. С разпространението на рационализма тези идеи се развиват и се приемат в либералните и полу-либералните кръгове.

Мерил Ф. Ангър пише:

> Съвременната критика смята приемането на дата на написване на книгата от времето на Макавеите (около 167 г. пр. Хр.) и отхвърлянето на традиционната представа за авторството на Даниил като едно от сигурните си постижения. Тези представи обаче се градят върху поредица от много незабележими заблуди и необосновани предположения.[1]

Нека, преди да разгледаме главните доводи *против* авторството на Даниил, да отбележим няколко положителни доказателства *за* тази позиция.

1. Нашият Господ Иисус Христос изрично цитира книгата като написана

от Даниил (Мат. 24:15). Дори само това единствено доказателство е напълно достатъчно за искрения християнин.
2. Книгата блести с местния колорит и обичаи на древен Вавилон и Мидо-Персия, а не на макавейска Палестина.
3. В продължение на векове и евреи, и християни са били просвещавани и благославяни от тази книга. Макар това да е вярно и за някои небоговдъхновени писания, мощното използване на тази книга от Светия Дух не допуска възможността тя да е фалшификация.
4. Смята се, че един от ръкописите на книгата на Даниил, открит в Кумранската пещера 1, е бил преписан по време на или преди Макавейската епоха, което означава, че оригиналът е по-стар.

Аргументите против автентичността на Даниил са три вида – лингвистичен, исторически и теологичен.

Лингвистичният аргумент е, че Даниил не може да е написал книгата през VI в., защото тя съдържа персийски и дори гръцки думи, а за арамейския език, използван от автора, се твърди, че е смесица от по-късен период.

Тъй като обаче Даниил е живял и служил през Мидо-*Персийския* период (ок. 530 г. пр. Хр.), присъствието на персийски думи показва точно обратното на либералното твърдение. Вероятността някакъв палестински фалшификатор от II в. да знае персийски е твърде малка.

Що се отнася до *гръцките* думи, повечето библейски изследователи са шокирани, когато разберат, че те са само *три* – и всички са имена на музикални инструменти! Добре известен факт е, че имената на *предмети* често преминават от една култура в друг език много преди да е налице мащабно междукултурно взаимодействие. Въпреки че Гръцката *империя* все още е в бъдещето, когато Даниил пише, културата и изобретенията на гърците вече се разпространяват в древния свят.

По отношение на *арамейския* Китчън и Кътчър са доказали, че той действително съответства на имперския период на книгата.

Историческият аргумент против ортодоксалната позиция за авторството включва твърдението, че юдеите са поставили книгата на Даниил в третата част на Стария Завет („Писанията“), а не сред „Пророците“, – според критиците понеже този раздел от канона вече бил завършен, когато „Даниил“ бил писал. Много по-просто е да си дадем сметка, че Даниил е бил пророк не по призвание, а по служение. По професия той е бил държавник. Именно поради това той не е поставен редом с професионалните пророци – Исая, Еремия и т. н.

Против автентичността на Даниил са използвани като аргументи много необосновани исторически проблеми – но всички те са получили разумни отговори от доказано почтени консервативни изследователи. За онези, които искат да се занимаят по-дълбоко с този проблем, препоръчителните автори (в хронологичен ред) са: Робърт Дик Уилсън, Чарлз Боутфлауър, Джон Ф. Уолвуурд, Р. К. Харисън и Глийсън Арчър.

Теологичният аргумент против Даниил е, че книгата дава твърде „напредничава“ представа за ангелите, за отвъдния живот (възкресението) и за Месията. Този възглед произтича от идеята за еволюция в религията. *Истинските* възражения срещу Даниил, както малцина либерални богослови, като например Р. Пфайфър (*Въведение в Стария Завет,* стр. 755), са били достатъчно честни да признаят, са всъщност предразсъдъците срещу свръхестественото. В книгата има твърде много чудеса, твърде много прецизни предсказания, за да може раци-

оналистичната критика да ги преглътне. Също както самият пророк Даниил излиза невредим от рова с лъвовете, така и неговите пророчества излизат невредими от „рова с критиците“ в умовете и сърцата на интелигентните вярващи.

III. Датиране

Учените определят дати от VI в. до II в. пр. Хр. за възникването на Даниил. Почти всички либерали и техните съмишленици датират книгата в настоящия ѝ вид в Макавейската епоха. Като цяло те разглеждат книгата като опит за насърчение на юдеите по време на ужасяващите антисемитски ексцесии на Антиох Епифан.

Онези, които вярват, че Бог може да вдъхнови не само общи пророчества за царства, които все още не съществуват (Гърция и Рим), но също така и подробни детайли за периода на гръцката империя, няколко века преди те да станат факт (гл. 11), нямат проблеми да приемат консервативния възглед, че Даниил е написал пророчеството си през VI в., вероятно ок. 530 г. пр. Хр.

Но дори и при „късното“ датиране, както посочва Ангър, критиците не могат да избегнат всезнаещото прониквение на Бога в бъдещето:

> Трябва да помним, че дори и ако най-късните дати, приписвани на съставянето на книгата на Даниил, бяха доказани като верни, пророчеството все пак демонстрира знание за бъдещето, което може да бъде обяснено единствено с божествено вдъхновение.[2]

IV. Исторически фон и теми

Приемайки ортодоксалния възглед за авторството и датирането на книгата, ние вярваме, че Даниил е бил един от интелигентните и привлекателни млади юдейски пленници, отведени във Вавилон от Навуходоносор, когато цар на Юда е бил Йоаким (ок. 604 г. пр. Хр.). Името му означава „Бог е мой Съдия“. Характерът и поведението му показват, че той е живял в светлината на този факт.

По своята длъжност Даниил е бил високопоставен държавник в администрацията на Навуходоносор и Валтасар. Когато Мидо-Персия превзема Вавилон, Даниил е издигнат като първият от тримата министри на Дарий. Той служи също и при Кир. Както вече отбелязахме, вероятно именно затова книгата на Даниил е поставена в раздела на еврейския Стар Завет, наречен „Писанията“, а не в „Пророците“.

Служението на Даниил обаче е пророческо, и нашият Господ го нарича именно пророк (Мат. 24:15 и Марк 13:14). Като много други вярващи Даниил е имал „светска“ работа и същевременно е посвещавал много време на изучаване и проповядване на Библията. Така например сър Робърт Андерсън – сам усърден изследовател на пророчествата на Даниил – е оглавявал отдела на Скотланд Ярд за криминални разследвания по време на късната викторианска епоха, и същевременно имал много благословено библейско служение.[3]

Тъй като голяма част от книгата се занимава с езическите световни сили, не бива да се учудваме, че частта от 2:4 до гл. 7 е написана на арамейски. Това е езически език, сроден с еврейския, и широко използван в международните комуникации по времето на Даниил почти както днес се използва английският. Някои изследователи разделят пророчеството на Даниил според тези промени в езика.

По отношение на *контекста* първите шест глави на книгата на Даниил са предимно *разказвателни* с включени в тях пророчески теми. Последните шест глави са предимно *пророчески* с включени в тях разказвателни елементи.

Схема на изложението

I. Непоклатимата вярност на Даниил и неговите приятели (гл. 1)
II. Видението на Навуходоносор за образа, направен от четири метала (гл. 2)
III. Златният идол на Навуходоносор и огнената пещ (гл. 3)
IV. Сънят на Навуходоносор за отсеченото дърво и неговото значение (гл. 4)
V. Съдбата на Валтасар, обявена от пишещата на стената ръка (гл. 5)
VI. Указът на Дарий и ровът с лъвовете (гл. 6)
VII. Сънят на Даниил за четирите звяра, символизиращи четирите световни империи (гл. 7)
VIII. Видението на Даниил за народа-овен и народа-козел (гл. 8)
IX. Видението на Даниил за седемдесет седмици господство на езичниците (гл. 9)
X. Видението за Божията слава, очертаващо бъдещите събития (гл. 10)
XI. Пророчества за близкото бъдеще (11:1–35)
 А. Превземането на Мидо-Персия от Гърция (11:1–3)
 Б. Упадъкът на гръцката империя (11:4–35)
  1. Войните между Египет и Сирия (11:4–20)
  2. Царуването на безбожника Антиох Епифан (11:21–35)
XII. Пророчества за далечното бъдеще (11:36–12:13)
 А. Антихристът (11:36–45)
 Б. Голямата скръб (гл. 12)

Коментар

I. Непоклатимата вярност на Даниил и неговите приятели (гл. 1)

1:1–7 Мястото на действието е **дворецът** на **Навуходоносор** във Вавилон, след като той е нападнал **Ерусалим в третата година от царуването на Йоаким.** Навуходоносор заповядва няколко юдейски **момчета** да бъдат подготвени да му служат като хора с **мъдрост** и **знание.** Сред тях са **Даниил, Анания, Мисаил и Азария.** Техните халдейски имена са **Валтасасар, Седрах, Мисах** и **Авденаго.** Като част от своята подготовка те трябва да се хранят с **царските ястия** и да пият неговото **вино.** Тези храни вероятно са включвали нечисти според старозаветния закон меса или може би са били свързани с идолопоклонство.

Между ст. 1 и Ер. 25:1 има привидно противоречие. Тук се казва, че Навуходоносор е обсадил **Ерусалим в третата година от царуването на Йоаким.** Пасажът в Еремия твърди, че четвъртата година на Йоаким е била първата година на Навуходоносор. Това може да се обясни с разликата между юдейското и вавилонското летоброене.

1:8–12 Даниил достойно отказва да яде от тези ястия. Той моли възпитателя си вместо тях той и приятелите му **да ядат зеленчуци и да пият вода. Началникът на скопците** Асфеназ (без да разбира юдейските обичаи и без да познава техния Бог) е ужасен от тази идея и отбелязва, че собствената му **глава** е изложена на риск, ако планът се провали! Все пак той е отговорен за тях.

1:13–21 Въпреки това молбата на Даниил е удовлетворена. В края на десетдневния изпитателен срок те застават **пред … царя** и се оказват **десет пъти по-добри от всичките** вавилонски мъдреци. Затова царят ги приема. **Бог** милостиво ги надарява със **знание и способност за всякаква книга и мъдрост, а** на **Даниил** дава **разбиране** на **всякакви видения и сънища.**

II. Видението на Навуходоносор за образа, направен от четири метала (гл. 2)

2:1–13 Навуходоносор сънува сън, за който иска да му известят не само тълкуването му, но и самия сън – изключително тежко, да не кажем невъзможно изискване. Неговите мъдреци, **халдейците,** са неспособни да му кажат **съня** или значението му, затова той взима прибързаното **решение всички мъдреци** (включително **Даниил и другарите му**) да бъдат избити!

2:14–30 В отговор на молитва **Даниил** научава от Господа **в нощно видение** същността на **съня** и **тълкуванието** му. В израз на благодарност Даниил **благославя небесния Бог** с прекрасна молитва на възхвала. След това той отива при **Ариох,** за да предотврати убийството на **вавилонските мъдреци. Ариох го въвежда пред царя** и Даниил разкрива източника на божествено откритата му **тайна.**

2:31–35 Даниил обявява, че **царят** е видял **един огромен образ,** едновременно бляскав и **страшен. Главата на този образ е била от чисто злато, гърдите му и мишците му – от сребро, коремът му и бедрата му – от бронз, подбедрениците му – от желязо, краката му – отчасти от желязо, а отчасти от глина.** Навуходоносор е **гледал, докато се е откъснал камък, но не от ръце, който** е разрушил **образа** и **е станал голяма планина,** изпълваща **цялата земя.**

2:36–45 Образът представя четирите езически сили, които ще упражняват световно господство и ще владеят над юдейския народ. Абсолютният монарх Навуходоносор (Вавилон) е **златната глава** (ст. 38). Персия е сребърните ръце, като едната ръка символизира Мидия, а другата – Персия. Гърция, **третото царство,** е **коремът и бедрата от бронз.** Римската империя е двете **подбедреници** и краката от **желязо,** като двата крака изобразяват източната и западната част на **царството. Краката от желязо и** изпечена **глина** изобразяват възстановената Римска империя, а пръстите на краката символизират десет царства. Забележете намаляващата стойност на металите и нарастващата им сила (с изключение на краката от желязо и глина). Забележете също, че човекът си представя своите империи като скъпоценни метали, докато Бог представя същите тези царства като диви зверове (гл. 7). Господ Иисус е камъкът, който **се е откъснал, но не от ръце.** Той ще разруши четирите царства и ще владее над цялата земя, а **царството** му ще трае **до века.**

2:46–49 Когато **цар Навуходоносор** чува мъдростта на Даниил, той **го поставя за владетел над цялата вавилонска област и за главен началник над всичките вавилонски мъдреци.** Другите трима юдейски младежи стават управители или пълномощници.

III. Златният идол на Навуходоносор и огнената пещ (гл. 3)

3:1–7 Навуходоносор ... прави златен образ на идол, висок около 30 метра и **го изправя в равнината Дура.** После заповядва, **когато чуят звука на тръбата, на свирката, на арфата, на лирата, на псалтира, на гайдата и на всякакъв вид музика,** всички хора навсякъде **да паднат и да се поклонят на образа.** Всеки, който откаже, **ще бъде хвърлен** в **огнена пещ.**

3:8–12 Седрах, Мисах и Авденаго като верни юдеи отказват да **се поклонят** на идола и биват издадени от **някои халдейци** на **царя.**

3:13–21 Той им дава възможност да променят решението си, но те отказват. Увереността им в избавлението е великолепна. Но дори **„и ако не“,** те пак ще останат верни на Господа. Затова царят **заповядва да нагорещят** огнената **пещ**

седем пъти повече от **обикновено,** а после заповядва да хвърлят вътре тримата юдеи с дрехите им.

3:22–25 Пещта е толкова **нагорещена,** че **мъжете,** които ги хвърлят в нея, загиват, но когато изуменият **Навуходоносор** поглежда в пещта, той **вижда четирима мъже** – тримата юдеи и **четвърти,** който **по вида си прилича на Божи Син.** Ние вярваме, че това действително е бил **Божият Син,** независимо как Го е виждал царят. Господ или ни избавя от бедите, или е заедно с нас в тях.

3:26–30 Юдеите са невредими. Огънят е изгорил само въжетата, с които са били вързани. Изпитанията успяват да изпълнят Божиите цели и да ни освободят от нещата, които ни връзват. Това прави такова дълбоко впечатление на **царя,** че той забранява на когото и да било да говори **против Бога** на юдеите и повишава тримата млади мъже във вавилонската област. И всичко това, въпреки че са **престъпили думата** му!

IV. Сънят на Навуходоносор за отсеченото дърво и неговото значение (гл. 4)

4:1–9 Тук **Цар Навуходоносор** свидетелства за величието на **Всевишния Бог** и за едно преживяване в своя живот, което е довело до обръщението му (ст. 1–3). Той сънува **сън,** който **мъдреците** не успяват да разтълкуват, затова изпраща да повикат **Даниил** и му разказва **съня** си.

4:10–15б Той е сънувал **дърво,** високо, красиво и плодородно. **Дървото … стига до небето** и се разпростира **до краищата на цялата земя. Един свят страж слиза от небето** и заповядва дървото да бъде **отсечено,** като само **пънът с корените му** да бъдат **оставени в земята.**

4:15в–18 После светият страж описва човек, който губи разсъдъка си и живее като див звяр цели **седем** години.

4:19–26 Даниил казва на царя, че **дървото** изобразява него и неговата световна империя. Той ще изгуби престола си, ще полудее и ще живее като животно на полето **седем** години. (Медицинското название на това състояние е боантропия.[4]) Но **пънът** символизира, че Навуходоносор няма да загине, а ще бъде възстановен.

4:27–37 Освен това Даниил съветва царя да промени делата си. Но **след дванадесет месеца** липса на покаяние от страна на царя видението се сбъдва. В продължение на **седем** години той живее като животно. **В края на тези дни** се обръща към Бога и признава, че Той е **Всевишният и Вечно Живият.** Тогава **му се възвръща славата на царството** му.

V. Съдбата на Валтасар, обявена от пишещата на стената ръка (гл. 5)

5:1–4 Валтасар е син на Набонид и внук на **Навуходоносор** (**„баща“** в ст. 2 може да означава и дядо). Той **прави голям пир,** в който използва за идолопоклонническа оргия свещените **златни и сребърни съдове, които … Навуходоносор** е откраднал **от храма … в Ерусалим.** Царят и свитата му се напиват с вино и **хвалят боговете от злато, сребро, бронз, желязо, дърво и камък.**

5:5–9 Докато той и благородниците му пируват и пиянстват, **се появяват пръсти на човешка ръка,** които пишат **по стената.** Ужасеният цар предлага **морава** мантия, **златна огърлица** и повишение до положението на **трети властник в царството** (вероятно заедно с Набонид и Валтасар) на всеки, който успее да разтълкува написаното.

5:10–16 По предложение на царицата **Даниил** е извикан, за да разтълкува **написаното.**[5] Дори след всички тези години и промени във властта, все още има някой, който да си спомня за **превъзходната мъдрост** и духовност на Даниил. И така, **Даниил** е **въведен пред царя.**

5:17–24 След като припомня прежи-

вяването на **Навуходоносор** и дръзко изобличава **Валтасар** за това, че е осквернил **съдовете** на храма, като ги е използвал за пиянски идолопоклоннически гуляй, Даниил му разкрива **писанието** и неговото значение.

5:25–31 Надписът е **МЕНЕ, МЕНЕ, ТЕКЕЛ, УФАРСИН. МЕНЕ** означава **„преброен". Бог е преброил дните на** вавилонската империя **и ги е свършил. ТЕКЕЛ**[6] означава **„претеглен".** Валтасар е **претеглен на везните и** е **намерен недостатъчен. УФАРСИН** означава **„разделен"** или разделения. (Фарсин е мн. ч. на **перес,** а „**у**" означава „и".) **Царството** на Валтасар е **разделено и** е **дадено на мидяните и персите. В същата нощ** мидо-персийските войски нахлуват във Вавилон, убиват **Валтасар** и завземат световното господство. **Мидянинът Дарий** е новият цар.

VI. Указът на Дарий и ровът с лъвовете (гл. 6)

6:1–3 В тази глава, една от най-известните в цялата Библия, Даниил живее под персийска власт. Цар **Дарий** го повишава и го прави **един** от **тримата началници над сто и двадесетте сатрапи.** Заради **превъзходния дух** в **Даниил** Дарий **намисля да го постави над цялото царство.**

6:4–8 Управителите, които завиждат на **Даниил** и знаят, че никога **няма да намерят в** него **вина** за някакво истинско престъпление, убеждават **царя** да издаде указ, който забранява молитвата към всеки друг освен към Дарий в продължение на **тридесет дни.** След като веднъж **указът** стане **закон,** той става **неотменим.** Твърдостта на Даниил е предизвикателство за нас (1 Петр. 3:13–17).

6:9–13 Цар Дарий подписва писмената забрана, но **Даниил** продължава да се моли на **Бога три пъти на ден** и враговете му бързо докладват това на **царя.**[7]

6:14–17 До залез слънце Дарий **се бори** да освободи Даниил, но **указът** е неотменим, затова той е принуден да **хвърли** Даниил **в рова на лъвовете.** Въпреки това този езически цар насърчава Даниил, че **Бог, на когото** Даниил **служи непрестанно,** ще го **спаси.** Прекрасно е да видим как дори невярващи хора понякога възприемат нещо от вярата и смелостта на верните вярващи, с които са близки. За съжаление християните твърде често вредят на своите неспасени приятели и роднини като *не* живеят според високите стандарти на вяра и поведение, които светът очаква от Божия народ.

6:18–28 Като се отказва от обичайните си нощни забавления, Дарий **пренощува, постейки. Много рано сутринта** разтревоженият **цар** бърза **да отиде при рова** и намира юдейския пророк невредим и непокътнат от **лъвовете.**

По обичайния си начин посветеният пророк отдава славата на Господа: **„Моят Бог изпрати Ангела Си и затвори устата на лъвовете и те не ме повредиха."**

После обвинителите на Даниил са **хвърлени** на **лъвовете** и те веднага ги разкъсват и ги изяждат. Резултатът от всичко това е, че **цар Дарий издава указ до всички народи, племена и езици** да почитат **Бога на Даниил.**

VII. Сънят на Даниил за четирите звяра, символизиращи четирите световни империи (гл. 7)

Първите шест глави на Даниил са предимно исторически, а последните шест са пророчески. Сънят и виденията на Даниил в гл. 7 и 8 са от времето на царуването на вавилонския цар Валтасар, преди мидийците и персийците да дойдат на власт.

7:1–4 В гл. 7 е представено видението на Даниил, в което той вижда **четири големи звяра,** излизащи **от морето. (Голямото море** е Средиземно море.) Те символизират четирите световни империи.

Лъвът символизира *Вавилон*. **Орловите криле** говорят за бързина и светкавични завоевания.[8] Изскубаните **криле** може би са свързани с лудостта на Навуходоносор, а останалата част от ст. 4 – с неговото излекуване и обръщение.

7:5 Мечката е образ на *Мидо-Персия*. Персийците придобиват по-голямо влияние от мидийците. **Трите ребра,** които мечката **държи в устата си,** може би символизират трите области на Вавилонската империя, завладяни от мидийците и персийците при владичеството на Кир – Вавилон на изток, Египет на юг и Лидийското царство в Мала Азия.

7:6 Леопардът е символ на *Гърция*. Неговите **четири птичи криле** говорят за бързата експанзия на Гръцката империя. **Четири** е числото на света. **Крилете** символизират бързина. Само за тринадесет години Александър завладява света, като достига на изток чак до Индия. След това той умира на тридесет и три години – с празни ръце. **Четирите глави** на леопарда явно са свързани с разделянето на империята на четири части от четирима от пълководците на Александър след неговата смърт.

7:7, 8 Четвъртият звяр, мощен и унищожителен, е различен от останалите, но притежава някои от техните зверски характеристики. Той е описан като **страшен и ужасен и изключително силен,** с **големи железни зъби.** Той символизира *Римската империя,* която ще последва след Гръцката, ще изчезне, но след определен период от време отново ще бъде възстановена. Именно в тази възстановена форма тя ще има **десет рога,** т. е. десетима царе, и един **малък … рог** – бъдещият глава на възстановената Римска империя – Антихристът.

7:9–14 В ст. 9 Даниил описва петата и последна световна империя – славното царство на Господ Иисус Христос. Той ще получи универсално господство. Описанието на **Стария по дни** тук напомня на описанието на Христос в Откр. 1. Но тази представа е малко неясна, тъй като в ст. 13 идва **един като човешки син пред Стария по дни.** Тогава това би означавало, е Христос идва Сам пред Себе Си. Може би е най-добре да приемем, че **Старият по дни** тук е Бог Отец. Тогава този **един като човешки син** ще бъде Господ Иисус, който идва пред Отца, за да получи престола на царството.

Старият по дни седи като Съдия в **съда** (ст. 10, 26). Малкият **рог** и империята му са **погубени** (ст. 11). Другите световни империи също престават да съществуват, но народите и хората продължават да живеят (ст. 12). **На** Господ Иисус **се дава** всемирно **владичество, царство, което** никога **няма да** престане (ст. 14).

7:15–18 Когато **Даниил** разтревожено изразява недоумението си, един непознат тълкувател му обяснява, че **четирите големи звяра** представляват **четири** световни владетели, **които ще се издигнат от земята,** но ще бъдат изместени от **царството на Всевишния** и **светиите** Му. Докато царствата на този свят ще отминат, **светиите на Всевишния** ще притежават вечно **царство.** В ст. 3 зверовете излизат от морето, което обикновено символизира езическите народи. В ст. 17 те излизат **от земята;** това е свързано с техния морален облик като земни и плътски, а не духовни.

7:19–22 Даниил пита специално за **четвъртия звяр,** който надминава останалите по жестокост и свирепост. Той **иска да знае** и за **десетте рога,** и за **другия рог, пред който падат три.** Даниил вижда как малкият **рог води война със светиите** по време на Голямата скръб, **докато** идва **Старият по дни,** който слага край на страданията им и им дава **царството.**

7:23–28 Неназованият тълкувател обяснява същността на **четвъртия звяр, десетте рога** и надменния малък рог.

Последният ще хули **Всевишния, ще тормози светиите** и ще реши да промени юдейския календар за три години и половина. (Това е Голямата скръб, за която говори Господ Иисус в Мат. 24:21.) Но властта му ще бъде отнета и тогава ще започне славното, **вечно царство** на нашия Господ. Даниил е силно разтревожен и учуден от видението.

VIII. Видението на Даниил за народа-овен и народа-козел (гл. 8)

8:1–4 Две години по-късно **Даниил вижда във видение овен** и козел. **Овенът** е Персия, а **двата рога** са царете на Мидия и на Персия. **Единият рог е по-висок от другия,** защото персийският цар се оказва по-силен. **Овенът** вилнее, като завладява територии **на запад, на север и на юг.** Той изглежда непобедим.

8:5–8 После **от запад** идва **козел** (Гърция) и води светкавична война. Той **има** един забележителен **рог** (Александър Велики). **Козелът** побеждава **овена** и се впуска в грандиозни завоевания. Когато Александър умира, царството му е разделено на **четири** части, изобразени от **четирите бележити рога,** които **израстват от четирите световни ветрища.**

8:9–14 Единият от тях по-късно е завладян от **един малък рог** (Антиох Епифан), който постига военни успехи **на юг, на изток** и към Палестина **(славната земя).** Ст. 10 описва преследването, на което той подлага евреите.[9] Той хули Господа, прекратява **жертвите** в Ерусалим и осквернява храма (ст. 11, 12). Даниил научава, че това оскверняване ще продължи **две хиляди и триста** дни. Това се става между 171 и 165 г. пр. Хр.

8:15–17 Гавриил получава заповед да обясни **видението** на **Даниил.**

8:18–26 Даниил, макар и благочестив и храбър мъж, е обзет от такъв страх в присъствието на ангела, че **пада замаян на лицето си.** Може би това изтъква Божията сила и святост, които се усещат дори в присъствието на Неговите ангели. Обяснението на видението започва в ст. 19–22, но в ст. 23 сякаш надхвърля Антиох Епифан и стига до неговото бъдещо съответствие – **цар със свирепо лице,** който безмилостно ще преследва **народа на светиите** през времето на Скръбта. Той ще бъде хитър, горд и лукав и дори **ще въстане и против Княза на князете** (Господ Иисус Христос), но ще бъде унищожен чрез божествена намеса. Ангелът казва на Даниил, че видението се отнася за бъдещето.

8:27 Даниил е **ужасен** и объркан и **боледува няколко дни.**

IX. Видението на Даниил за седемдесет седмици господство на езичниците (гл. 9)

9:1, 2 Събитията в тази глава се развиват по времето на мидянина **Дарий.** Докато изучава книгата на **Еремия,** Даниил разбира, че **седемдесетте години** на плен са почти изтекли.

9:3–19 Той изповядва своите **грехове** и **греховете** на народа си (като използва думата „нашите“) и моли Господ да изпълни обещанията Си за **Ерусалим** и народа на **Юда.** В отговор на молитвите му Бог дава на пророка изключително важното откровение за „седемдесетте седмици“, което е наречено „гръбнака на библейските пророчества“.

Молбите на Даниил се позовават на Божия характер (Неговото вдъхващо страхопочитание величие, вярност, **правда,** простителност, **милости)** и Неговите интереси **(народът Ти, градът Ти, светият Ти хълм, светилището** Ти).

9:20–23 Докато той **се моли, Гавриил се докосва до** него **около часа на вечерния принос.** Той казва на Даниил, че е **възлюбен** – забележителна почит, идваща от Самия Бог. После му обрисува бъдещата история на еврейския народ под формата на седемдесет седмици. Всяка „седмица“[10] представлява седем години.

Тъй като това пророчество е ключово за разбирането на Божия план, ще го разгледаме подробно.

9:24 Седемдесет седмици са определени за народа ти (Израил) **и за светия ти град** (Ерусалим). Историческото изпълнение на първата част от пророчеството показва, че седмиците са седмици от години. Така седемдесет седмици се равняват на 490 години. Ще видим, че седемдесетте седмици са разделени на седем седмици плюс шестдесет и две седмици, а след това, след известен промеждутък от време, още една последна седмица. В края на тези **седемдесет седмици** ще станат следните шест неща:

За свършване на престъплението и за слагане на край на греховете. Макар че това в общ смисъл би могло да се отнася до всички греховни пътища на Израил, то се отнася специално към отхвърлянето на Месията от страна на народа. При Второто пришестиве на Христос остатък от народа ще се обърне към Него с вяра и **престъпленията** и **греховете** на народа ще бъдат простени.

За правене на умилостивение за беззаконието. Основата на **умилостивението** е поставена на Голгота, но тук става дума за един все още бъдещ момент, когато вярващата част от народа Израил ще влезе в привилегиите и в радостта от завършеното дело на Христос.

За въвеждане на вечна правда. Това също се отнася за Второто пришествие и Хилядолетното царство, когато Царят ще царува в **правда.** Това е **вечна правда** в смисъл, че тя ще продължи и във вечното състояние.

За запечатване на видение и пророчество. Много от старозаветните **пророчества** са свързани със славното завръщане на Христос на земята и последващото Му царство. Следователно повечето от пророчествата ще се изпълнят в края на седемдесетте седмици.

За помазване на Пресвятото място. В началото на хилядолетното царуване храмът, описан в Езек. 40–44, ще бъде помазан и осветен в Ерусалим. Славата ще се върне в лицето на Самия Господ (Езек. 43:1–5).

9:25 Затова трябва да се **знае и разбира,** че от издаването на заповедта **да се възстанови и съгради Ерусалим …** (указът на Артаксеркс в 445 г. пр. Хр. – Неем. 2:1–8)

… до Помазаника, Княза, … Тук става дума не просто за първото идване на Христос, а по-конкретно за Неговата смърт (вж. ст. 26а).

… ще бъдат седем седмици (49 години) **и шестдесет и две седмици** (434 години). Шестдесет и деветте седмици са разделени на два периода съответно от **седем седмици** и **шестдесет и две седмици.**

Градът **ще бъде възстановен,** с площад и ров, **и то в размирни времена.** Ерусалим ще бъде построен отново (по време на първите седем седмици) с улици и защитен канал, но не без съпротива и смутове.

9:26 Тогава, **след шестдесет и две седмици** – т. е. след 62-седмичния период, който бележи края на шестдесет и деветата седмица, **Помазаникът ще бъде отмахнат.** Тук категорично става дума за смъртта на Спасителя на кръста.

Преди около век в своята книга *Идещият Княз* сър Робърт Андерсън прави подробни изчисления на шестдесет и деветте седмици, като използва „пророчески години“, отчита високосни години, грешки в календара, промяната на летоброенето от „пр. и сл. Христа“ и стига до извода, че шестдесет и деветте седмици приключват точно в деня на триумфалното влизане на Иисус в Ерусалим, пет дни преди смъртта Му.[11]

И няма да има нищо. Това може да означава, че Той не е получил нищо от народа на Израил, при когото е дошъл. Може също да означава, че Той умира

без видима собственост (Ис. 53:8). Или може да е общо твърдение за Неговата крайна бедност; Той не е оставил нищо освен дрехите, които е носил.

И народът на идващия княз … Идващият княз е главата на възстановената Римска империя, определян от някои като Антихрист. Той ще се издигне на власт по време на Голямата скръб. Неговият **народ,** разбира се, са римляните.

… ще разруши града и светилището. През 70 г. сл. Хр. римляните, предвождани от Тит, разрушават Ерусалим и неговия великолепен храм, украсен със злато и бял мрамор.

Краят му ще бъде чрез наводнение. Градът е изравнен със земята като от потоп. От храма например не е останал камък върху камък. Тит забранява на войниците си да опожарят Иродовия храм, но за да вземат златото, те нарушават заповедта му и по този начин разтапят златото. За да могат да отделят стопеното злато от камъните, те ги разделят и преобръщат, като по този начин изпълняват думите на Христос в Мат. 24:1, 2, както и пророчеството на Даниил.

И до края: война, определени опустошения. От този момент нататък историята на града ще бъде история на **война** и **опустошения.** Тук **краят** означава краят на времената на езичниците.

9:27 Тук стигаме до седемдесетата седмица. Както споменахме и по-рано, между шестдесет и деветата и седемдесетата седмица има промеждутък от време. Този вмъкнат период е епохата на Църквата, която продължава от Петдесетница до Грабването. Този период не се споменава изрично никъде в Стария Завет; това е тайна, скрита в Бога от основаването на света, но разкрита на апостолите и пророците от новозаветния период. Принципът на промеждутъка обаче е прекрасно илюстриран от нашия Господ в синагогата в Назарет (Лука 4:18, 19). Иисус цитира Исая 61:1, 2а, но съкращава цитата, като стига само до „благоприятната ГОСПОДНА година“ (Неговото първо идване), и оставя съда за второто Си идване: „и денят на отмъщението на нашия Бог“ (Ис. 61:2б). Между тези две събития се явява цялата епоха на Църквата.

И той (римският княз) **ще потвърди завет с мнозина** (невярващото мнозинство от народа на Израил) **за една седмица** (седемгодишния период на Скръбта). Това може да бъде договор за сътрудничество, договор за ненападение или гаранция за военна помощ срещу всеки народ, който би нападнал Израил.

А в половината на седмицата ще прекрати жертвата и приноса. Римският княз ще се обърне срещу Израил и ще забрани по-нататъшните жертви и приноси за Йахве.

И на крилото на мерзостите… От Матей 24:15 научаваме, че Той ще постави един гнусен образ на идол в храма и вероятно ще кара хората да му се покланят. Някои мислят, че тук крилото се отнася за крилото на храма.

… идва един запустител… Той ще преследва и ще убива онези, които отказват да се поклонят на образа.

… докато решеното унищожение се излее върху запустителя. През втората половина на седемдесетата седмица, период, известен като Голямата скръб, ще се развихри ужасно преследване на евреите. След това Римският княз, **„запустителят“,** сам ще бъде убит по заповед от Бога, като бъде хвърлен в огненото езеро (Откр. 19:20).

X. Видението за Божията слава, очертаващо бъдещите събития (гл. 10)

10:1–9 Събитията, описани в тази глава, се развиват **в третата година на персийския цар Кир.** Някои от пленниците вече са се върнали в Ерусалим, както им е било позволено от указа на Кир, но **Да-**

ниил е останал в земята на плена. След жалеене от **три седмици,** може би заради обезсърчителните новини от завърналите се (работата по възстановяването на храма е спряла), заради лошото духовно състояние на останалите в плен или пък защото е искал да знае бъдещето на своя народ, Даниил стои на брега на **Тигър** (евр. *Хидекел)*. Там той **вижда** във **видение** славен **мъж, облечен в лен.** Това описание напомня описанието на Господ Иисус в Откр. 1:13–16.

10:10–14 Тогава един глас обяснява на Даниил защо отговорът на молитвите му се е забавил. **Князът на персийското царство** се е противопоставял **двадесет и един дни.** Кой е този **княз** (или владетел), който е **противостоял** толкова дълго на отговора на молитвите на Даниил? Тъй като на помощ в борбата е извикан **Михаил,** архангелът и защитникът на Израил, това вероятно е зла ангелска сила, някой по-могъщ от обикновен човешки „княз“. В своя прекрасен коментар върху Даниил Леон Ууд обяснява:

> Тъй като Гърция също ще има подобен „княз“, определен за нея в съответното време (ср. ст. 20), и Божият народ ще бъде под гръцка власт след падането на Персия, изглежда разумно да предположим, че Сатана често поставя специални емисари, които да въздействат на властите против Божия народ. Тази глава несъмнено има голям принос за разкриването на същността на борбите между небесните сили във връзка с Божия план на земята (ср. Еф. 6:11, 12).[12]

Но как би могъл князът на Персия успешно да се противопоставя на Господа в продължение на двадесет и един дни, и

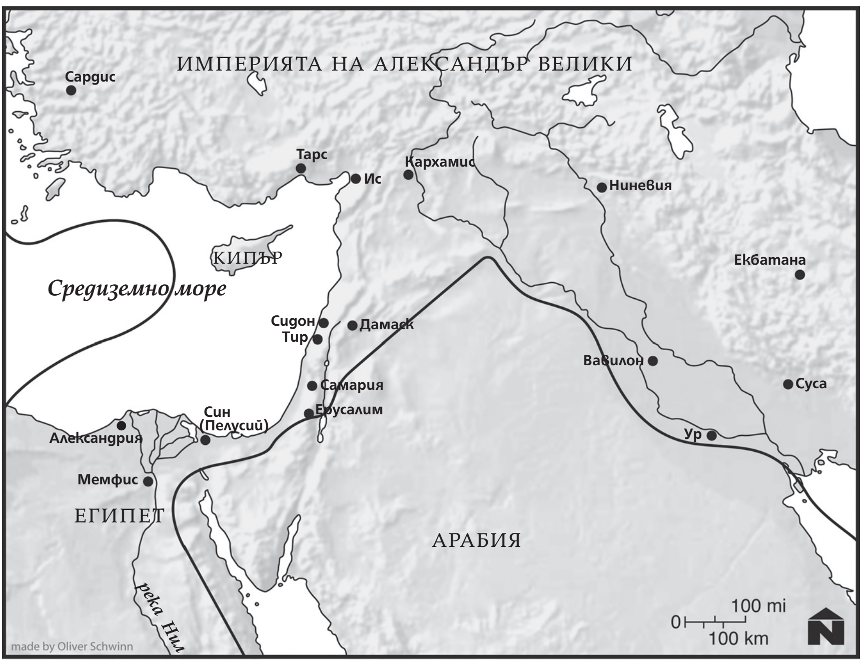

Гръцката империя на Александър Велики

защо всемогъщият Господ би имал нужда от помощта на Михаил (ст. 13)?[13] Едно от предположенията е, че „мъжът“ в ст. 5 и 6 е *не* Господ, а ангелско същество, вероятно Гавриил.

Във всеки случай гласът обяснява защо молитвите на Даниил са били възпрепятствани – както вече отбелязахме, за това е отговорен **князът на персийското царство.** Гласът обещава да разкрие нещата, които **ще се случат с народа** на Даниил, евреите, **в последните дни.** Това става в гл. 11 и 12.

10:15–19 Тогава онзи, към когото Даниил се обръща с думите **„Господарю мой“, казва,** че първо ще **воюва с княза на Персия,** а после ще се сблъска с **княза на Гърция.** Той ще продължи да открива на Даниил **записаното в писанието на истината. Михаил, „вашият“** (на Даниил и неговия народ) **княз** е единственият, който твърдо стои заедно с него в тези битки.

XI. Пророчества за близкото бъдеще (11:1–35)

А. Превземането на Мидо-Персия от Гърция (11:1–3)

Макар да са били все още в бъдещето, когато са били писани, ст. 1–35 вече са история. Предсказаното в ст. 36–45 все още предстои. **„Му“** в ст. 1 може да се отнася за Михаил, споменат в предходния стих, или за **Дарий.** В ст. 2 се говори за властта на четирима персийски **царе** и за враждата на последния с Гърция. Четиримата царе са Камбис, Псевдо-Смердис, Дарий I (Хистасп), и Ксеркс I (Асуир). Александър Велики е смелият цар, който отнема световната власт на Персия в полза на Гърция.

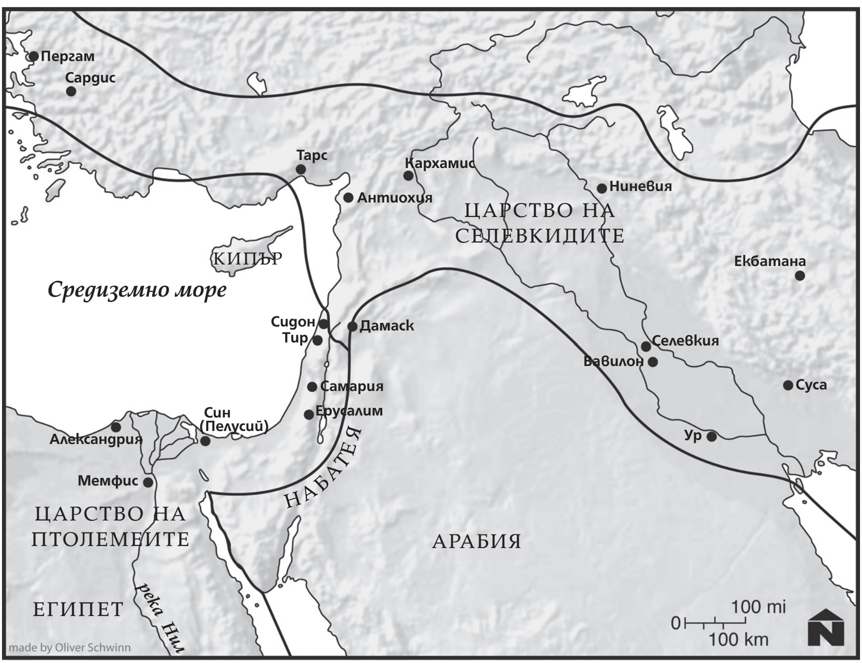

Палестина под контрола на Птолемеите

Б. Упадъкът на гръцката империя (11:4–35)

1. Войните между Египет и Сирия (11:4–20)

11:4 Когато Александър умира, **царството му се разделя** на **четири** части – Египет, Сиро-Вавилон, Мала Азия и Гърция. Владетелят на Египет е южният цар, а владетелят на Сиро-Вавилон е северният цар. Никой от приемниците на Александър не е от **наследниците му** – те всички са негови пълководци.

11:5, 6 В ст. 5–35 се описва война между последните две царства, която продължава около два века. *Първият* **южен цар** е Птолемей I, а онзи, който **ще стане по-силен от него,** е Селевк I от Сирия. Те първоначално са съюзници, но после стават противници.[14] По-късно Береника, **дъщерята** на Птолемей II, се омъжва за сирийския цар Антиох II, за да постигне помирение между двата народа, но хитростта се проваля в серия интриги и убийства.

11:7–9 Птолемей III, брат на Береника, успешно напада царството на Селевк Калиник и се връща **в Египет** с пленници и голяма плячка. Две години по-късно Селевк Калиник предприема неуспешна атака срещу Египет.

11:10–17 **Синовете му** имат по-голям успех, особено Антиох III. Ст. 10–20 описват как вълната на битките постоянно залива ту севера, ту юга. Ст. 17б ни казва как Антиох III сключва пакт с Египет, като дава **дъщеря** си Клеопатра (не прословутата египетска царица) за жена на Птолемей V, но тя преминава на страната на Египет.

11:18–20 Когато Антиох III се опитва

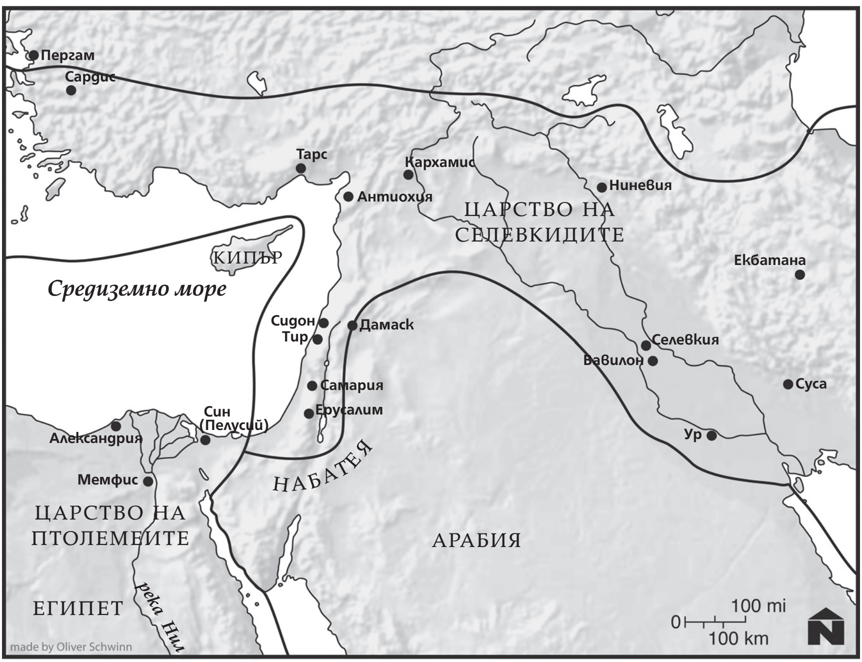

Палестина под контрола на Селевкидите, ок. 190 г. пр. Хр.

да нападне Гърция, той е разбит от римляните при Термопилите и Магнезия, след което се връща в родната си страна и умира при бунт. Неговият наследник, Селевк Филопатер, става омразен заради своите потисничества **на най-славната част на царството,** Израил. Той умира мистериозно, вероятно отровен.

2. Царуването на безбожника Антиох Епифан (11:21–35)

11:21, 22 Ст. 21 ни довежда до издигането на Антиох Епифан, „малкия рог" от Даниил 8. Този **презрян** човек превзема чрез интриги престола, който законно принадлежи на неговия племенник. Царствата са прегазени от неговата военна мощ, а юдейският първосвещеник Оний, **князът на завета,** е убит.

11:23, 24 Антиох сключва договори с различни народи, особено с Египет, но винаги в своя изгода. Като разграбва завладяната **област,** той използва богатството, за да разшири властта си.

11:25, 26 Специално е посочена неговата операция **против** Египет; **южният цар** е неспособен да му противостои, отчасти заради предателството на някои от сподвижниците си.

11:27, 28 Впоследствие и **двамата** царе на Сирия и на Египет водят лицемерни и измамни преговори. Когато Антиох **се връща в земята си,** той насочва омразата си срещу Израил, като извършва големи кланета и опустошения.

11:29–31 Следващият път, когато Антиох тръгва срещу Египет, той е разбит от римляните (**китимски кораби**) близо до Александрия. Като се връща през Палестина, той излива гнева си върху Израил. Някои юдеи отстъпници го подпома-

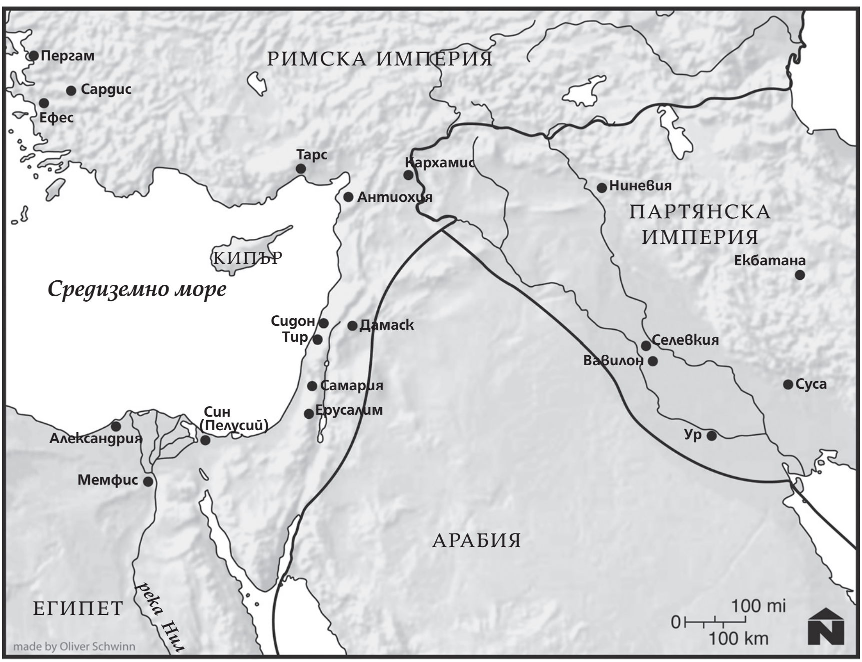

Палестина под контрола на Римската империя

гат. Той прекъсва **постоянната жертва** и заповядва **в светилището** да бъде издигнат идол. Според светските историци той осквернява храма, като принася на олтара свиня. **Светият завет** (ст. 28, 30, 32) означава юдейската вяра, като става дума особено за системата от жертвоприношения.

11:32–35 Тези безчинства предизвикват бунта на Макавеите, водени от Юда Макавей („чукът") и неговия род. Отстъпниците юдеи се присъединяват към Антиох, но верните **се укрепяват и действат.** От една страна това е време на ужасно клане, а от друга – на духовен подвиг и възраждане.

XII. Пророчества за далечното бъдеще (11:36–12:13)

А. Антихристът (11:36–45)

11:36–39 Както вече споменахме, изпълнението на ст. 36–45 все още предстои. Ст. 36 представя своеволния **цар,** чието описание много напомня за Антихриста. Той **ще успява, докато** Божият **гняв** срещу Израил **се изчерпи.** Мнозина вярват, че той ще бъде юдеин, като съдят за това по изрази като **„Бога на бащите си"** и **„скъпоценното на жените"** (т. е. Месията). Евреите едва ли биха се подлъгали от месия езичник. При всички положения той извънредно много ще разшири влиянието си чрез агресивни военни действия.

11:40–45 В пасажа от ст. 40–45 съществува проблем за това кой се има предвид под **него** и **го.** Едно от тълкуванията е следното: **южният цар** влиза в битка със своеволния цар. Тогава **северният цар** тръгва на юг през Палестина към Египет. **Но** обезпокоителни **слухове от изток и от север** го карат да се върне в Палестина, където разполага лагера си **между моретата** (Средиземно и Мъртво море) и Ерусалим. Той ще бъде унищожен и **никой няма да му помогне.**

Б. Голямата скръб (гл. 12)

12:1–3 Ст. 1 описва Голямата скръб – трите години и половина, предхождащи Второто пришествие на Христос. Някои ще бъдат възкресени, за да влязат в Хилядолетното царство заедно с Христос. Безбожните мъртви ще бъдат възкресени в края на Хилядолетното царство (ст. 2; вж. Откр. 20:5). **Разумните** светии от периода на Скръбта – онези, които са били послушни на Господа и са водили другите във вяра и **правда** – ще заблестят във вечна слава.

Някои коментатори приемат, че ст. 2 говори не за *физическо възкресение,* а за *националното и морално възраждане* на Израил. След като древният Божи народ е бил събран в земята в неверие, остатък от него ще откликне на евангелието и ще влезе в Хилядолетното царство. Това са онези, които **ще се събудят за вечен живот.** Всички останали, които се покланят на Антихриста, ще бъдат осъдени на **позор и вечно презрение.** Погребаният сред езичниците в продължение на векове Израил ще бъде възстановен като нация и тогава вярващият остатък ще преживее духовното възкресение, описано в Исая 26:19 и Езекиил 37.

12:4 Даниил получава напътствие да запази пророчествата в **книга.** По принцип се приема, че ст. 4б говори за развитието на комуникациите и научното познание. Но той вероятно не означава това. Дарби превежда: „Мнозина усърдно ще я изследват." Трегелс предава думите така: „Мнозина обстойно ще изследват книгата от начало до край."[15] Стихът твърди, че **мнозина** ще изучават пророческото Слово и **знанието** за него **ще се умножава** по време на Голямата скръб.

12:5–10 В тези стихове е записан разговор между две неназовани личности и **мъжа, облечен в лен,** за това, кога ще дойде времето на края. Посоченото вре-

ме е три години и половина **(време, времена и половин време).** Когато Даниил показва, че все още е неспособен да **разбере,** мъжът му отговаря, че видението няма да се изясни напълно, докато не се сбъдне. Но Даниил може да бъде сигурен, че праведните **ще се очистят, безбожните** ще се проявят ясно като такива, и само **разумните ще разберат.** От началото на Голямата скръб ще бъдат **време, времена и половин време** (три години и половина или 1,260 дни).

12:11 Може би **мерзостта, която докарва запустение,** ще бъде поставена в храма в Ерусалим тридесет дни преди началото на Голямата скръб; това би обяснило посочените тук **хиляда двеста и деветдесет дни.**

12:12 Хиляда триста тридесет и петте дни се обясняват като цялото време, което ще измине заедно с Идването на Христос и съда над враговете Му до началото на Неговото царуване.

12:13 Даниил **ще се успокои** (когато умре) **и ще възкръсне** във възкресението, **за** да се наслаждава на **дела си** – благословенията на Хилядолетното царство със своя Месия, Господ Иисус Христос.

Крайни бележки

[1] (Въведение) Merrill F. Unger, *Introductory Guide to the Old Testament,* p. 396.

[2] (Въведение) *Ibid.,* p.399.

[3] (Въведение) Андерсън първи разработва подробната детайлизирана хронология на седемдесетте седмици на Даниил в своя класически труд *Идещият Княз*.

[4] (4:19–26) *Боантропията* (човек-говедо) е рядка форма на *мономания*. Д-р Р. К. Харисън разказва в подробности за своята среща с един човек с такова заболяване в Лондонска болница за душевноболни (*Въведение в Стария Завет,* стр. 1114–17).

[5] (5:10–16) Тя вероятно не е съпругата на Валтасар, а както ние бихме я нарекли, *царицата-майка*.

[6] (5:25–31) *Текел* е свързана с еврейската дума *шекел*. *Думите,* написани от ръката, са на арамейски – езика на присъстващите там – но смисълът им е толкова загадъчен, че те не могат да разберат *посланието*. Възможно е и думите да са били написани с друго писмо, което не се е използвало за арамейски.

[7] (6:9–13) В Естир цар Асуир също е подмамен от свои подчинени да постанови „неотменим" закон, осъждащ Божия народ. Както Даниил, заплашен да бъде хвърлен в рова на лъвовете, така и Естир, която трябва да се изправи пред Асуир, са изложени на опасността да изгубят живота си. И двамата разчитат на своя Бог за спасение и героично се изправят пред опасността. И двамата са чужденци в Персийската империя. И в двата случая персийският цар съжалява, че е подписал указ за неотменим закон. И в двата разказа Божиите хора са избавени от своите врагове.

[8] (7:1–4) Крилатият лъв е бил символ на Вавилон също както лъвът – на Обединеното кралство, а орелът – на Съединените Щати.

[9] (8:9–14) Антиох е в дългия списък на антисемити, който включва Аман и Адолф Хитлер. Той вероятно е предобраз на идещия Антихрист. Антиох се наричал Епифан („прочут"), но юдеите го наричали с друго прозвище: Епиман („луд"). Неговата история е разказана в апокрифните книги на Макавеите.

[10] (9:20–23) Еврейската дума за *седмица* означава просто комплект от седем неща (седмѝца или седморка) и затова

някои предпочитат да я превеждат с думата *хептад* – по-рядко използвана дума за *седем*.

[11] (9:26) Според Андерсън това е 6-ти април 32 г. сл. Хр. В наши дни д-р Харолд Хохнер, използвайки малко по-различна начална (444 г. пр. Хр.) и крайна (33 г. сл. Хр.) дата, също съставя перфектна хронология за това пророчество. Вж. *Bibliotheca Sacra,* януари – март, 1975, стр. 62–64.

[12] (10:10-14) Leon Wood, *A Commentary on Daniel,* pp. 272, 273.

[13] (10:10–14) Някои, като например Уилям Кели, отговарят на тези възражения като предполагат, че говорителят в ст. 13 е личност, различна от Господ.

[14] (11:5, 6) Важно е да помним, че титлите „северен цар“ и „южен цар“ се отнасят за властниците на Сирия и Египет, владеещи конкретно във времето на събитията, описани във всеки един от отделните стихове, а не за едни и същи владетели из целия текст.

[15] (12:4) S. P. Tregelles, *The Prophetic Visions in the Book of Daniel,* p. 158.

Библиография

Anderson, Sir Robert. *The Coming Prince*. London: Hodder & Stoughton, 1881. Reprint. Grand Rapids: Kregel Publications, 1975.

Baldwin, Joyce G. *Daniel: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1978.

Campbell, Donald K. *Daniel: Decoder of Dreams*. Wheaton, IL: SP Publications, Victor Books, 1977.

Dennett, Edward. *Daniel the Prophet: And the Times of the Gentiles*. Reprint. Denver: Wilson Foundation, 1967.

Gaebelein, Arno C. *The Prophet Daniel. A Key to the Visions and Prophecies of the Book of Daniel*. New York: „Our Hope,“ 1911.

Keil, C. F. *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 24. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Luck, G. Coleman. *Daniel*. Chicago: Moody Press, 1958.

Pentecost, J. Dwight. „Daniel.“ In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton: Victor Books, 1985.

Tregelles, S. P. *The Prophetic Visions in the Book of Daniel*. London: Samuel Bagster& Sons, 1864.

Walvoord, John F. *Daniel: The Key to Prophetic Revelation*. Chicago: Moody Press, 1971.

Wilson, Robert Dick. *Studies in the Book of Daniel*. Grand Rapids: Baker Book House, 1979.

Wiseman, D. J., et. al. *Notes on Some Problems in the Book of Daniel*. London: Tyndale Press, 1965.

Wood, Leon. A Commentary on Daniel. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1973.

ОСИЯ

„В книгата на Осия виждаме едно от най-поразителните откровения за истинската същност на греха и едно от най-ясните проявления на силата на Божествената любов. Никой не може да прочете разказа на Осия, без да осъзнае агонията на своето сърце. А после, когато човешкото се издигне до нивото на Безкрайния, разбира, че грехът наранява Божието сърце.“

Г. Кемпбъл Морган

Въведение

I. Уникално място в канона

Макар че книгата на Осия не е написана в повествователна форма, тя съдържа разказ, който обаче е втъкан в текста.[1] Накратко, историята е, че Осия се жени за Гомер и тя му ражда три деца – Езраел, Ло Рухама и Ло Амми. Гомер е невярна, но въпреки това Осия я търси с голяма любов и я откупва от робство и позор.

Според обичайния превод на Осия 1:2 Бог явно е заповядал на пророка да се ожени за жена, която вече е блудница.[2]

Много читатели на Библията виждат тук морален проблем. Защо светият Бог ще каже някой от пророците Си да се ожени за „жена блудница“? И защо морално чувствителният пророк ще се покори? Има най-малко три отговора:

1. Първият е, че това е *притча,* чиято цел е да илюстрира Божията любов към грешния Израил, и не бива да се приема буквално. Стилът обаче е *разказвателен,* както в Исая 7:3 и Еремия 13:11, които също са преки заповеди на Бога към пророците и никой не ги приема като притчи. Истината в този възглед е, че разказът прекрасно илюстрира Божията любов към греховния Израил; погрешното е твърдението, че е само притча.

2. Според друг възглед Бог действително е заповядал това на Осия и той се е подчинил. Това действително изглежда естественият начин, по който се възприема текстът. (Но вж. крайна бележка 2.) Целта – в този случай спасението – оправдава средствата и скръбта, която Осия трябва да преживее.

Против това мнение говори фактът, че ако Гомер е била блудница *преди* брака си, тя би била неподходяща илюстрация на Израил.

3. Трето обяснение е, че Осия се е оженил за чиста жена, която *по-късно* е станала блудница. Този възглед съответства добре на представата, че пророкът и съпругата му са символи съответно на Йахве и Неговата невярна съпруга Израил. Той съответства и на високите представи на пророка (и на Библията) за брака. Онези, които поддържат това мнение, посочват още, че Осия едва ли би страдал толкова много за разрушения си брак, ако Гомер е била развратна още от *самото начало*.

Един много силен аргумент против това схващане е, че в Осия 1:2 тя е наречена „жена блудница“, в самата заповед към пророка да я вземе за своя жена!

Може би самото ни отвращение към представата за брак с неморална жена е още една илюстрация на Божията благодат, с която Бог търпи греховете на Израил (и на църквата), и то при положение, че Той е несравнимо по-свят от който и да било пророк или проповедник.

Който и от тези възглед да възприемем, разказът, втъкан в пророчеството, илюстрира ярко, както думите не биха могли, изумителната благодат на Бога към грешния, отклонил се Израил, а оттам и към всички други грешници, които се обръщат от злите си пътища към Бога на любовта.

II. Авторство

Осия е син на Веирий. Името му означава „спасение“ и по същество е същото като името *Йешуа* и гръцката му форма *Иисус*. В съгласие със значението на името си Осия пророкува за спасението на Йахве, което ще дойде, когато Христос се завърне, за да установи Своето царство. Осия е пророк, пророкувал предимно на Израил, но има и пасажи, които засягат Юда.

III. Датиране

Осия пророкува, когато над Израил царува Еровоам II, синът на Йоас, следователно, когато Озия, Йотам, Ахаз и Езекия са царе на Юда. Това обхваща период от няколко десетилетия в VIII в. пр. Хр. Р. К. Харисън вярва, че служението на Осия е „продължило от ок. 753 г. пр. Хр. до времето непосредствено преди падането на Самария през 722 г. пр. Хр.“[3]

IV. Исторически фон и теми

Осия предсказва асирийското нашествие в Северното царство и падането на Самария.

Когато жена му Гомер го напуска и позорно заживява в грях, Бог нарежда на Своя служител да я откупи от пазара и отново да я върне в благословение. Целта на всичко това, разбира се, е да илюстрира Божиите отношения с Израил (наричан още Ефрем, Яков, и Самария). Народът се е оказал неверен, като е живял в идолопоклонство и морална поквара. Дълги години той ще живее без цар, без жертва и без идоли. Това е и неговото настоящо състояние.

В бъдеще обаче, когато Израил се обърне към Господа в покаяние, Той ще се смили за него. Тогава Ефрем ще бъде окончателно изцелен от своето отстъпление в идолопоклонство и ще се обърне към Бога. Хенри Геман пише:

> Осия разкрива неизчерпаемата Божия милост, която никой човек не може да възпре или да изтощи. Основната идея в посланието на Осия е, че мощната и негасима любов на Бога към Израил няма да бъде удовлетворена и няма да си позволи отдих, докато не върне целия Израил в хармония със Себе Си.[4]

Зад наказанието, посочва Г. Кемпбъл Морган, стои Богът на любовта:

> Върховната идея на всяко от пророчествата е, че Богът, с когото тези хора са били близки, им е познат като Бог на нежната любов, на безграничното състрадание, гневен, защото обича, изливащ гняв заради любовта Си, извършващ съд, за да постигне крайната цел на сърцето Си. В тези пасажи отекват ударите на Божието сърце.[5]

Схема на изложението

I. Отхвърлянето на Израил, илюстрирано от имената на трите деца на Осия (1:1–9)

II. Обещание за възстановяването на Израил (1:10–2:1)

III. Божието предупреждение за невер-

ността на Израил и заплахата за Неговия съд (2:2–13)

IV. Предсказание за благословеното бъдеще на Израил (2:14–23)

V. Откупуването на жената на Осия като символ на окончателното завръщане на Израил при Йахве (гл. 3)

VI. Спорът на Бога с неговия народ (гл. 4–10)

- А. Греховете на народа (4:1–6)
- Б. Греховете на свещениците (4:7–11)
- В. Идолопоклонството на народа (4:12–14)
- Г. Специален призив към Юда (4:15–19)
- Д. Злото поведение на свещениците, народа и царското семейство (5:1–7)
- Е. Обещаните присъди над Израил и Юда и намерението на Бога да изчака покаянието им (5:8–15)
- Ж. Призив за покаяние към Израил (6:1–3)
- З. Греховността на Израил и Юда (6:4–11)
- И. Разобличаване на злините на Израил (гл. 7)
- Й. Предупреждение да се подготвят за чуждо нашествие заради идолопоклонството си и съюзяването с чужденци (гл. 8)
- К. Предсказание за плена на Израил, който ще последва в резултат от неговото беззаконие (9:1–10:15)

VII. В гнева си Бог помни милостта (гл. 11–13)

VIII. Призив към Израил да се покае и да се наслаждава на Божиите благословения (гл. 14)

Коментар

I. Отхвърлянето на Израил, илюстрирано от имената на трите деца на Осия (1:1–9)

1:1–5 ГОСПОД заповядва на пророк **Осия, сина на Веирий,** да се ожени за невярна жена. (Вж. „Уникално място в канона“, за коментар на моралната страна на въпроса.) **Той** се жени за **Гомер, дъщерята на Девлаим.**

Първото им дете бива наречено **Езраел** („Бог ще разпилее“) – знак за онова, което Бог се кани да извърши с народа на Израил. Асирийската войска **ще строши** силата **на Израил в долината Езраел.**

1:6, 7 Второто дете е наречено **Ло Рухама** („не получила милост“). Това означава, че **Израил няма вече да** получи **милост,** а ще бъде изпратен в плен, докато Юда ще бъде пощаден от нападенията на асирийците.

1:8, 9 Третото дете е наречено **Ло Амми** („не Мой народ“). **Бог** повече не счита Израил за Свой **народ.** Някои смятат, че може би и пророкът се е чудел дали това дете е *негово*.

II. Обещание за възстановяването на Израил (1:10–2:1)

1:10, 11 Но тази присъда над **Израил** е само временна. Бог отново ще събере Юда и Израил и ще ги признае за Свои. Това ще се случи при Второто пришествие на Христос.

В своя контекст втората част на ст. 10 ясно говори за *Израил*. Павел обаче цитира тези думи в Римл. 9:26, като ги прилага към призоваването на *езичниците*. Това илюстрира истината, че когато Светият Дух цитира старозаветни стихове в Новия Завет, Той Сам е закон за Себе Си.

2:1 В гл. 2 Господ казва на Осия да говори на верния остатък от народа. Той се

обръща към тези **братя** с имената **Амми** („Мой народ“) и **Рухама** („получила милост“).

III. Божието предупреждение за неверността на Израил и заплахата за Неговия съд (2:2–13)

2:2, 3 Верният остатък е призован да се застъпва пред мнозинството от нацията да отхвърли идолопоклонството си и **блудствата си,** или Бог **ще я съблече гола** и ще докара върху нея суша.

2:4, 5 Синовете на греховната нация също няма да получат милост, защото **са синове на** блудница, която е тръгнала след фалшиви богове и е разчитала на тези идоли за храната, облеклото и удобствата си.

2:6, 7 Бог ще поставя всякакви прегради и препятствия пред нея и ще отреже пътя ѝ към идолите ѝ, докато тя реши да **се върне при** Него (**първия** ѝ **съпруг).**

2:8 Тя не е отдала на Бога благодарност за това, че е снабдявал нейните нужди и ѝ е осигурявал разкош, включително и **златото и среброто,** които е използвала, за да направи идол на **Ваал.**

2:9, 10 Затова Бог **ще** я лиши от храната и облеклото ѝ **и ще открие** докрай **срамотата ѝ.**

2:11–13 Веселието ѝ и **празничните ѝ времена** ще бъдат отменени и **лозята и смокините ѝ** ще бъдат унищожени (тя си е мислила, че **те са заплатата** от нейните идоли **любовници),** а тя ще бъде **наказана за** всичките **дни,** в които е служила на Ваал.

IV. Предсказание за благословеното бъдеще на Израил (2:14–23)

2:14–17 След това Той ще възстанови и ще утеши Израил. Бог **ще ѝ даде лозята** ѝ и **тя ще пее както** по времето, **когато** е **излизала от египетската земя.** Тогава тя ще Го нарича *Иши* **(„Мой мъж“),** а не *Ваали* **(„Мой** Господар“). Народът ще бъде очистен от поклонението на Ваал до такава степен, че **няма вече да помни имената на ваалимите.**

2:18–20 Нацията ще живее в безопасност и в мир заради **завета,** който Бог ще направи **с полските зверове** и другите животни, така че всички диви животни ще станат безопасни. На войните също ще се сложи край. Израил ще се омъжи за **ГОСПОДА до века** и ще живее с Него в отношения на **правда и правосъдие, в милост и в милосърдие,** гарантирани от Божията **истина.**

2:21–23 В онзи ден Езраел (Израил) вече няма да значи *разпръснат,* а *насаден.* Народът ще бъде насаден в своята земя; **небето** и **земята** ще го благословят и ще го направят плодоносен. Уилямс ни помага да разберем този пасаж:

> Езраел (Израил), насадена от Бога в земята (ст. 23), ще извика на житото, на виното и на маслото да ѝ доставят прехраната; те ще извикат към земята да ги направи да растат; земята ще извика към небето за дъжда, който ѝ е нужен, за да произведе плода; небесата ще извикат към Йахве да ги напълни с необходимата вода, а Той няма да извика към никого, защото Той е Великата Първопричина! В отговор на молбата Той ще напълни небесата с влага, те ще я излеят върху земята, а тя на свой ред ще роди житото, виното и маслото, Израил ще получи преизобилна реколта, а земята и небето ще се свържат заедно във веригата на любовта. Тогава Бог ще се смили за Израил, ще я приеме за Свой народ, а Израил ще Го приеме за свой Бог.[6]

V. Откупуването на жената на Осия като символ на окончателното завръщане на Израил при Йахве (гл. 3)

3:1–3 Тогава **ГОСПОД казва** на Осия да отиде на пазара и да откупи обратно своята невярна съпруга. Продажната ѝ

цена – **петнадесет сребърника и хомер ечемик и летех ечемик** (един и половина хомера ечемик) – е цената на робиня. След това в продължение на **много дни** между тях няма да има брачни отношения; по-късно тя отново ще получи пълните си брачни права. Това изразява миналото, настоящето и бъдещето на нацията Израил. Невярна на Йахве, тя тича след други любовници (идолите). Но Бог я връща обратно.

3:4, 5 Настоящо ѝ състояние е представено в ст. 4 – **без цар, без княз** (или царски род), **без жертва** (т. е. левитските жертвоприношения са престанали), **без свещен стълб** (идол), **без ефод** (символ на левитското свещенство) и **без домашни идоли.** Бъдещето на Израил е дадено в ст. 5 – тя **ще се обърне към ГОСПОДА** и ще се бои от Него с вярност.

VI. Спорът на Бога с неговия народ (гл. 4–10)

А. Греховете на народа (4:1–6)

4:1–3 Бог спори с Израил заради неверността, жестокостта, безбожието, **клетвата, лъжата, убийството, кражбата и прелюбодейството** на народа. В ст. 2 са обобщени пет от Десетте заповеди. Нарушенията на тези заповеди са причината за състоянието на **земята.** Дори дивите животни **примират** от страх пред надвисналата присъда.

4:4–6 И **свещеникът,** и **пророкът** са обвинени заради своята нарочна **липса на знание.** Божият **народ загива от липса на знание;** те са **забравили закона на своя Бог.**

Б. Греховете на свещениците (4:7–11)

Колкото повече **съгрешава** народът, **толкова** повече жертви за грях получават лакомите свещеници. Затова, **какъвто народът, такъв и свещеникът** – всички са покварени. Наказанието им ще бъде тяхното заробване от **блудство, вино и ново вино,** отдаване на страсти, но без да могат да се задоволят.

В. Идолопоклонството на народа (4:12–14)

След това е описано идолопоклонството на народа. Те търсят водителство от **дърво.** Покланят се в капищата по хълмовете, под **сянката** на дърветата. Мъжете дават пример и жените го следват.

Г. Специален призив към Юда (4:15–19)

Юда е предупредена да не следва злия пример на Израил. Израил е упорит, отказва да изостави идолите си и обича срама повече от славата. В РИСПБ, СИ ст. 16 е формулиран като въпрос: „Израил упорства като упорита юница; затова Господ ще ги пасе ли сега като агнета на широко пасище?“

Д. Злото поведение на свещениците, народа и царското семейство (5:1–7)

Свещениците, народът и **царят** са еднакво виновни в идолопоклонство и **Израил е омърсен. Ефрем** е станал блудница. И **Израил,** и **Юда** ще бъдат наказани за своята вина, защото са **постъпили невярно към ГОСПОДА;** ще водят **стада и черди** като приноси за **ГОСПОДА, но няма** да могат **да Го намерят.**

Е. Обещаните присъди над Израил и Юда и намерението на Бога да изчака покаянието им (5:8–15)

5:8–12 Историческият фон на този раздел е описан в 4 Царе 16. Израил **(Ефрем)** и Арам (Сирия) са нападнали Юда. С помощта на Асирия Юда е контраатакувал и е завзел територии. Три от градовете на **Вениамин** са предупредени да се подготвят за наказание с думите: **„Надуйте рог в Гавая и тръба в Рама! Надайте вик във Ветавен** (ст. 8). Бог **ще бъде**

като молец на Израил и като гнилота **(червей) на юдовия дом.“**

5:13–15 Щом **Ефрем вижда болестта си,** той търси помощта на **Асирия.** Но той не бива изцелен, защото Асирия е наета от Юда (и използвана от Бога) да се бие против него. Бог решава да **се върне на мястото Си** и да чака Израил и Юда да **признаят** греховете си и да **потърсят лицето** Му.

Ж. Призив за покаяние към Израил (6:1–3)

Ст. 1–3 са откликът на Израил на Божия призив за покаяние (5:15). На пръв поглед той изглежда искрен и от сърце, но при по-внимателно вглеждане виждаме, че не е посочен никакъв конкретен грях. Покаянието е повърхностно и неискрено. Това личи и от продължаващото негодуване на Бога към народа по-нататък в главата. Истинското покаяние идва едва в последната глава. Там нацията се отказва от своето идолопоклонство и признава нуждата си от Божията благодат.

Ст. 2 може би съдържа загатване за възкресението на Христос, което става **след два дни на третия ден.** Ако е така, това означава че националното възраждане на Израил се основава и е предсказано от възкресението на Христос. Или пък би могло да става дума за последните три „дни“ на периода на Скръбта. Покаянието и плачът на Израил ще продължат първите два дни. После, на третия ден нацията ще се новороди и Месията ще дойде.

З. Греховността на Израил и Юда (6:4–11)

6:4–6 Понеже Израил и Юда са били неверни, Бог **ги** е осъдил **чрез пророците;** Той предпочита любовта пред **жертвите** и цени **познаването на** Него **повече от всеизгаряния.**

6:7–11 „Но те като Адам[7] **престъпиха завета.“** Безбожието на Израил е изобразено в ст. 7–10 като **град на вършещи беззаконие, разбойници, дружина** от кръвожадни **свещеници.** За **Юда** също е **определена жетва** на страдание (ст. 11), преди Бог да възстанови добруването на народа Си. (Някои смятат, че това е жетва на благословение, а не на осъждане.)

И. Разобличаване на злините на Израил (гл. 7)

7:1–7 Покварата на **Ефрем** е заела огромни мащаби и включва **измама,** грабежи, **лъжи, злини,** прелюбодейство и пиянство. Народът и царските **първенци** се разпалват в похот.

7:8–10 Те **се смесват с** чужденци, пилеят силата си, не желаят да се вслушат в изобличение. Метафората, че Ефрем е **необърната пита,** внушава липса на уравновесеност. От едната страна питата е препечена и даже изгорена, а от другата е клисава и недоопечена. С две думи, Ефрем е напълно развален.

7:11, 12 Като глупав гълъб Ефрем отлита в **Египет** и **Асирия** да търси помощ, но Бог ще хване гълъба в **мрежа** и ще накаже народа.

7:13, 14 Те са **побягнали** от Господа и не са се покаяли искрено. **Ридаели** са към Бога с гласа си, но **не** със **сърцето** си. Това не е бил тихият плач на покаянието, а вой от болка на ранено животно.

7:15, 16 Господ ги е **учел** как да печелят победи, като е **укрепвал мишците им;** въпреки това те са се доверили на идолите, затова ще понесат поражение и **подигравки.**

Й. Предупреждение да се подготвят за чуждо нашествие заради идолопоклонството си и съюзяването с чужденци (гл. 8)

8:1–3 Асирийският нашественик е сравнен с **орел** или лешояд, който кръжи над Израил. Израилтяните са нарушили **за-**

кона и поради това присъдата им е близо. Макар да претендират, че **познават** Господа, те презрително са Го отблъснали.

8:4–6 Разделянето на царството на Израил и Юда става без Неговото одобрение. Идолопоклонството им кара Божия гняв да **пламне.** Бог пита: **„Докога няма да са способни на чистота?“** Или, казано на съвременен език: „Кога най-после ще се опомнят?“

8:7–10 Зърнената реколта ще се провали и нацията ще бъде разпръсната **сред народите.** Понеже Ефрем е потърсил помощ от **Асирия** и съюзниците ѝ **сред народите,** Бог ще го накаже – **„скоро ще има да страдат“.**

8:11–14 Идолопоклонството на Израил и упованието на Юда в **умножените укрепени градове** ще донесе страдания и опустошение.

К. Предсказание за плена на Израил, който ще последва в резултат от неговото беззаконие (9:1–10:15)

9:1, 2 Израил не бива да **се радва.** Нейните идоли няма да ѝ дадат богатата жетва, която е очаквала. Идолопоклонството е духовно прелюбодейство. Франсис Шефър обяснява:

> Забележете как се изразява тук Бог. Една жена е излязла да жъне на нивата и в разгара на жетвата се оказва свободна. Тя взема пари от някакъв мъж, за да спи с него на хармана по време на жетвата. Това е илюстрация в какво се е превърнал Божият народ. Това представлява съпругата на живия Бог в своето отсъпление.[8]

9:3, 4 Заради идолопоклонството си народът ще бъде отведен в плен – не буквално **в Египет,** а в плен **в Асирия,** подобен на робството в Египет. Те са се отдали на смесено поклонение – идолопоклонство, примесено с поклонение на Йахве, като така не угаждат нито на Него, нито на себе си.

9:5–9 Те няма да бъдат в земята, за да спазват определените празници; вместо това ще бъдат отведени в плен. **Шатрите** на **Ефрем** ще бъдат обитавани от **коприви** и **тръни** вместо от народа. Изгнанието е наближило, както и гибелта на лъжливите **пророци.**

9:10–17 В началото Израил е обещавал плод **като първозрелите на смокинята,** но е изпаднал в ужасно идолопоклонство и затова е осъден на безплодие и загуба на **синовете си.** Изразът **„човек да не остане“** (ст. 12) трябва да се разбира относително, а не абсолютно (вж. ст. 17в). Мъжкото население ще намалее драстично. Понеже е заменил **славата** си за **срамота, Ефрем** получава присъдата: **„Няма раждане, няма утроба, няма зачатие!“**

10:1, 2 Израил, някога плодородна **лоза,** сега е празен, защото е използвал благополучието си, за да умножава идолослуженията си. Бог ги признава за **виновни,** защото са били нерешителни и са позволили **сърцето им** да бъде **разделено.**

10:3, 4 Народът отрича всякаква нужда от Бог или **цар.** В това виждаме колко ниско е паднала нацията Израил. Първоначално на Синайската планина те тържествено са се обрекли на Божието управление чрез Мойсей и Аарон. Последвало е дълго и постоянно отстъпление, което накрая е стигнало дотам, че те вече не могат да приемат над себе си дори властта на цар. Развитието на тяхната духовна смърт се вижда от поредицата от форми на управление, против които те са се бунтували: (1) Бог (теокрация); (2) Мойсей (пророк-законодател); (3) Иисус Навиев (духовен/военен водач); (4) съдиите (съдийско управление); (5) царе (монархия); (6) няма цар (анархия – без управление). **Сключвали**

са **завети** с **празни клетви; затова осъждането** ще покрие земята като **отровен плевел.**

10:5–8 Златното **теле** от **Ветавен** (Ветил)[9] **ще бъде** заграбено и **отнесено** от асирийците. Вместо да обичат своя Бог, който ги е спасявал много пъти, следните думи на божествен сарказъм подсказват, че Израил се е влюбил в златното теле: **„За телето … народът му ще жалее за него и жреците му ще треперят за него заради славата му, защото си отиде от него.“** Нищо чудно, че Бог е решил да ги накаже! Царят на Самария ще загине, идолските капища ще бъдат унищожени и хората ще викат на **планините и хълмовете** да **паднат върху** тях.

10:9, 10 В **Гавая** племената са **заставали** заедно, за да накажат Вениамин за неговия грях (Съд. 20). Но оттогава насам историята на **Израил** е история на греха. Сега Бог ще използва **народите,** за да **накаже** народа, който е обединен в греха.

10:11 Ефрем някога **е** бил **обучена юница,** отделена за леката работа **да вършее** зърно, но сега ще бъде **впрегната** в ярема на плена, както и **Юда,** която също ще бъде наказана с тежък труд.

10:12–15 Единствената им надежда да избегнат бедствието е да се покаят и да **потърсят ГОСПОДА.** Но Израил трябва да **пожъне** плодовете на греховното си упование на колесници и войници. Земята ще бъде пометена от война, **всичките** ѝ **крепости ще бъдат разрушени,** Самария ще бъде опустошена, а царят – убит. **Салман** (ст. 14) е Салманасар III макар че някои смятат, че това е моавски цар на име Саламану.

VII. В гнева си Бог помни милостта (гл. 11–13)

Полезно е да различаваме кой говори в следващите четири глави – дали Господ, или Осия.

Господ:	11:1–12:1
Осия:	12:2–6
Господ:	12:7–11
Осия:	12:12–13:1
Господ:	13:2–14
Осия:	13:15–14:3
Господ:	14:4–8

11:1–4 С любов Бог вика **Израил … от Египет** (Изх. 12). (Този стих е използван и за Господ Иисус в Мат. 2:15.) **Колкото** повече го е **викал,** толкова повече той е **отивал** след идолите. Бог се е отнасял нежно и любящо с **Ефрем,** но той **не** е **познал,** че Господ го **изцелява.**

11:5–8 Понеже е обърнал гръб на Бога, народът няма да бъде изпратен в Египет, а ще бъде заточен в Асирия. Божието **сърце** се вълнува при мисълта да направи Израил пуст като градовете на равнината – **Адма** и **Цевоим.**

11:9–12 Тези стихове се отнасят за бъдещето. Бог е намислил възраждане и благословение за Своя народ, и Той повече **няма да изтреби Ефрем.** В еврейската Библия ст. 12 е първият стих на гл. 12. Той би могъл да означава, че докато Израил е пълен с **лъжи** и **измама,** в дните на Осия **Юда** все **още** се уповава на Господа. Или пък би могъл да означава, че Юда е подобна на Израил в своята необузданост.

12:1, 2 Ефрем се храни с **вятър** в смисъл, че разчита за оцеляването си на договори с асирийците и с **Египет.** Бог има спор и с Юда. Макар че грехът на Ефрем е по-голям, Той **ще накаже** и **Яков.**

12:3 Тук става дума за патриарха Яков. Въпреки че на други места е представен в лоша светлина, тук той е изтъкнат като пример за човек, който печели победи, като се обръща към Бога.

12:4–6 В ст. 5 е посочено, че **Ангелът** от ст. 4 е **Господ БОГ на Войнствата** и **ГОСПОД.** Това е Господният Ангел, който се явява на Агар (Бит. 16:7–11), Авраам (Бит. 18:1–33; 22:11, 15, 16) и

Яков (Бит. 31:11–13; 48:16). Вж. също и Изход 3:2, 6–15 и Числа 22:22–35. Евангелските изследователи като цяло смятат, че Той е Втората Личност на Троицата преди Своето въплъщение.

Ефрем е призован да подражава на Яков, като разчита на Божията сила, а не на своята собствена (вж. Бит. 32:28).

12:7, 8 Ефрем е измамлив **търговец,**[10] мошеник, самоуверен самохвалко, който си мисли, че няма да бъде хванат.

12:9 ГОСПОД му напомня, че той дължи цялото си благополучие на Онзи, който го е извел от Египет. Ако само Го послуша, Бог пак **ще** го **засели в шатри като в дните на определения празник** (Празника на колибите).

12:10–12 Йахве постоянно е **говорил чрез пророците,** но напразно. **Галаад** и **Галгал,** двете части на Северното царство, разделени от Йордан, ще бъдат унищожени заради идолослуженията си. Основоположникът на нацията, **Яков,** е бил бежанец в **Арам** и скромен пастир на **овце** в Месопотамия.

12:13 Но Бог милостиво е **извел** потомците му **от** робството в **Египет чрез пророка** Мойсей.

12:14 Нехаейки за това, **Ефрем горчиво** е **разгневил** Господа със своето идолопоклонство и е навлякъл вината за **кръвта** си **върху** себе си. Бог **ще върне** срама и **укора му върху него.**

13:1 Преди **Ефрем** да затъне в идолопоклонството, **той се** е **издигнал в Израил, когато** е **говорел, но** когато се е обърнал към поклонението на **Ваал,** е **умрял.**

13:2, 3 Сега хората затъват все по-дълбоко и по-дълбоко в идолопоклонство, като призовават да се **целуват телетата.** Затова **ще бъдат** мимолетни **като утринния облак и** ранна **роса.** Ще бъдат **ответи като плява и като дим от комин.**

13:4–8 ГОСПОД е Онзи, който ги е спасил **от египетската земя** и се е грижил за тях **в пустинята.** Но те са Го забравили и са се обърнали към идолите. Сега Бог ще **стане** за тях **като … полски звяр.**

13:9–13 Когато Господ извърши това, кой ще ги **избави? Грехът** на Ефрем е **вързан** и запазен за деня на съда. **Болки на родилка ще го сполетят,** но **той не застава на време на отвора на утробата.** Това означава, че Ефрем не се покайва въпреки Божиите присъди.

13:14 В РИСПБ първата част на този стих е преведена като въпроси: „Ще ги откупя ли от силата на Шеол? Ще ги изкупя ли от смърт?“ Отговорът, който се подразбира, е „Не.“ Напротив, той ще извика на **смъртта** да донесе **язвите** си и на **Шеол** да докара **гибелта** си, защото **разкаянието е скрито от очите** Му. Този стих обаче е цитиран в друг смисъл в 1 Кор. 15:55.

13:15, 16 После е предсказано ужасното опустошение на Израил и Самария от жестоките асирийци **(„източен вятър“).**

VIII. Призив към Израил да се покае и да се наслаждава на Божиите благословения (гл. 14)

14:1–3 Израил е призован към покаяние и дори му се дават **думите** на изповедта, които да използва в един все още бъдещ ден. Греховете му са упованието в Асирия, надеждата в **конете** на Египет и идолопоклонството. Израилтяните признават, че Бог е единствената им надежда.

14:4–7 С поетични природни сравнения Господ обещава изцеление, любов, освежаване, привлекателност, възраждане и растеж.

14:8 В ст. 8 все още говори Господ.[11] Той иска **идолите** на Неговия народ да останат в миналото. Напомня му, че Той е неговият Закрилник и Снабдител.

14:9 Пророк Осия завършва пророчеството си като подчертава, че мъдростта и благоразумието се крият в послушанието на **пътищата ГОСПОДНИ.**

Крайни бележки

[1] (Въведение) Книгата на Йона е единственото пророчество в разказвателна форма.

[2] (Въведение) Морган, следвайки Юалд и бел. в АРВ и АСПБ превежда: „Когато ГОСПОД започна да говори с Осия.“ Той твърди, че пророкът е гледал назад към своето ранно общуване с Бога, т. е, че Осия всъщност казва: „Когато преди много време започна моето служение, преди да ме сполети трагедията в живота ми, Йахве ми говори и ми заповяда да се оженя за Гомер. Там тя е наречена блудница, но не ни се казва, че тогава вече е била такава. Бог със сигурност е познавал заложбите в сърцето на Гомер и че те след време ще се изразят в поведението ѝ. Той е заповядал на Осия да се ожени за нея, като е знаел и какъв опит ще му донесе това за пророческата му дейност. Когато Осия се е оженил за Гомер, тя не е била явна грешница и децата им са родени преди нейната невярност.“ (Г. Кемпбъл Морган, Осия: *Сърцето и светостта на Бога*, стр. 9).

[3] (Въведение) R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, p. 860.

[4] (Въведение) Henry Snyder Gehman, Editor, *The New Westminster Dictionary of the Bible*, p. 410.

[5] (Въведение) G. Campbell Morgan, *The Minor Prophets*, p. 6.

[6] (2:21-23) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, p. 633.

[7] (6:7–11) На еврейски думите *човек* и *Адам* се изписват еднакво.

[8] (9:1, 2) Francis A. Schaeffer, *The Church at the End of the 20th Century*, p. 124.

[9] (10:5–8) Ветил означава „Божи дом“; името Ветавен е пародия на това име и означава „дом на безбожието“.

[10] (12:7, 8) Букв. „ханаанец“. Ханаанците са били такива алчни „трафиканти“ (ЕРВ, АСПБ), че името им е станало нарицателно за търговци.

[11] (14:8) Пунктуацията не е част от оригинала, но повечето преводачи са съгласни с това.

Библиография

Feinberg, Charles Lee. *The Minor Prophets*, Chicago: Moody Press, 1976.

Keil, C. F. „Hosea.“ In *Commentary on the Old Testament*. Vol. 25. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n. d.

Kidner, Derek. *Love to the Loveless: The Message of Hosea. The Bible Speaks Today*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1981.

Logsdon, S. Franklin. *Hosea: People Who Forgot God*. Chicago: Moody Press, 1959.

Morgan, G. Campbell. *The Heart and Holiness of God*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell, 1967.

———. *The Minor Prophets*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1960.

Pfeiffer, Charles F. „Hosea.“ In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Stevenson, Herbert F. *Three Prophetic Voices. Studies in Joel, Amos and Hosea*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell, 1971.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 1. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

ЙОИЛ

„Йоил ... вероятно е бил първият от така наречените пишещи пророци; поради това тази книга ни дава ценен поглед към историята на пророчествата, особено като се има предвид, че тя задава рамката на последните времена, вярно следвана от всички последващи Писания. С писанията на Йоил Бог започва ново дело – подготовката на човечеството за края на тази временна епоха – и така очертава схемата на Своя цялостен план. По-късните пророци, дори и нашият Господ, само ще запълват тази схема със съдържание, но, в съгласие с божествената природа на истинното Писание, никога няма да се отклоняват от това първоначално откровение.“

Монтегю С. Милс

Въведение

I. Уникално място в канона

Пророчеството на Йоил е кратко, но никак не е лишено от красота и значение. В своя ярък стил пророкът използва множество литературни похвати – алитерации, метафори, подобия, синонимен и контрастен паралелизъм (вж. обяснения за паралелизма във Въведение към Псалми). У. Греъм Скроджи описва литературното въздействие на Йоил така:

> Стилът е елегантен, ясен и страстен, и заслужава достойно място в еврейската литература.[1]

Една много необичайна особеност в книгата на Йоил е язвата от скакалците (гл. 1). Дали те трябва да се възприемат буквално, или като символ на войските на нашествениците? Вероятно и двете. В даден момент от живота на пророка – а времето на пророчеството е много оспорвано – Юда е бил нападнат от всепоглъщаща язва от скакалци, които напълно са опустошили земята. Този природен феномен е ярък образ на предстоящото нашествие на войски и на великия и страшен ГОСПОДЕН Ден.

Трета забележителна черта на книгата е пророчеството за изливането на Божия Дух на всяка плът (2:28–32) и чудесата, които ще последват. Тъй като Петър цитира този пасаж в своята проповед в Деяния 2, Йоил е станал известен още и като „пророкът на Петдесетница“.

II. Авторство

Йоил е представен като син на Фатуил. Освен това за него не е известно почти нищо. Името му означава „Йахве е Бог“. Наричат го още старозаветният Йоан Кръстител.

III. Датиране

Йоил не споменава никакъв цар и в краткото му пророчество има много малко хронологични загатвания, които да ни помогнат да поместим книгата в съответната ѝ времева рамка. Предлаганите дати варират от X до V в. пр. Хр. Мястото на Йоил в „Книгата на дванадесетте“, както евреите наричат Малките пророци, показва, че еврейската традиция приема

Йоил за ранна книга. Стилът ѝ подхожда по-добре на ранния класически период отколкото на епохата след плена, когато са Агей, Захария, и Малахия. Фактът, че не е споменат цар, би могъл да се дължи на това, че книгата писана, когато свещеник Йодая е бил регент (в юношеските години на Йоас, който е царувал между 835–796 г. пр. Хр.). Освен това врагове на Юда са финикийците и филистимците (3:4), както и египтяните и едомците (3:19), а не по-късните му врагове – арамейците, асирийците и вавилонците.

IV. Исторически фон и теми

Ако приемем ранната дата, това ще означава, че Йоил говори на народа на Юда от времето на царуването на Йоас до това на Ахаз. Това би го определило като найранния от *пишещите* пророци.

Ключовият израз в книгата е „Денят на ГОСПОДА“, който се среща пет пъти (1:15; 2:1, 11, 31; 3:14).

В 2:18 виждаме явна повратна точка в книгата. До този стих Йоил говори за *опустошението,* което ще сполети Юда. След това Бог разказва за *избавлението,* което ще донесе на нацията.

Схема на изложението

I. Описание на язвата от скакалците (гл. 1)
   А. Нейната безпрецедентна тежест (1:1–4)
   Б. Нейният ефект върху:
      1. пияниците (1:5–7)
      2. свещениците (1:8–10, 13–16)
      3. земеделците (1:11, 12, 17, 18)
      4. пророк Йоил (1:19, 20)
II. Описание на нашествието на врага (2:1–11)
III. Божествен призив за покаяние към Юда (2:12–14)
IV. Обявяване на пост (2:15–17)
V. Обещание за божествено избавление (2:18–3:21)
   А. Материално благополучие (2:18, 19, 21–27)
   Б. Унищожение на врага (2:20)
   В. Изливане на Божия Дух (2:28, 29)
   Г. Знамения, предшестващи Второто пришествие на Христос (2:30–32)
   Д. Съд над езическите народи (3:1–16а)
   Е. Възраждане и бъдещо благословение на евреите (3:16б–21)

Коментар

I. Описание на язвата от скакалците (гл. 1)

А. Нейната безпрецедентна тежест (1:1–4)

1:1–4 Използвайки като символ язвата от скакалците, **Йоил, синът на Фатуил,** описва надвисналото над Юда нашествие на войски от север. Това пророчество се е изпълнило частично по време на вавилонското нашествие, но в бъдеще нашественикът ще бъде северният цар (Асирия).

Язвата от скаклците е толкова опустошителна, че старейшините не могат да си спомнят някога да е имало **такова нещо.** Язвата протича на четири етапа – четирите стадия в развитието на скакалците: **лапача, скакалеца, изедника, унищо-**

жителя.[2] Те биха могли да се отнасят за четирите световни империи, които властват над Божия народ – Вавилон, Мидо-Персия, Гърция и Рим.

Б. Нейният ефект върху:
(1) пияниците (1:5–7)
(2) свещениците (1:8–10, 13–16)
(3) земеделците (1:11, 12, 17, 18)
(4) пророк Йоил (1:19, 20)

Народът е призован да се покае, да пости и да се моли – от **пияниците** до **земеделците** (ст. 11, 12, 17, 18) и **свещениците** (ст. 8–10, 13–16).

Скакалците така са **обелили земята,** че не е останало нищо, от което да се принасят жертви и приноси на **ГОСПОДА** (ст. 8–10).

Пророкът разглежда това като **Деня на ГОСПОДА** и **опустошение от Всемогъщия** (ст. 15). Този израз се отнася за всеки момент, в който Бог извършва съд, като смазва злото и бунта и извоюва славна победа. В бъдещето Денят на Господа ще включва периода на Скръбта, Второто пришествие на Христос, Хилядолетното царуване на Христос и окончателното унищожение на небесата и земята с огън.

Пророкът, който говори от името на народа, вика към ГОСПОДА за милост, **защото огънят** е **поял** и **пасбищата,** и **дърветата.** Дори **полските животни реват към** Бога, **защото водните потоци** са **пресъхнали.**

II. Описание на нашествието на врага (2:1–11)

2:1–3 Народът е призован на бой от **рог,** който свири сигнал за **тревога, защото Денят на ГОСПОДА е близо.** Този пасаж е непосредствено свързан с вавилонския плен, но цялостното му изпълнение все още предстои. Преди да дойдат нашествениците, **земята** на Юда **е като Едемската градина; след** това тя вече е **гола пустиня.**

2:4–11 Сравнението на скакалците с бързи **конници,** които **се изкачват по стената като воини,** марширувайки в строй, влизат навсякъде **като крадци** и **потъмняват небето** с огромния си брой, е едно от най-ярките поетични описания в книгите на пророците.

Това непоносимо нашествие е изцяло под командването на **ГОСПОДА,** чийто **стан е много голям.**

III. Божествен призив за покаяние към Юда (2:12–14)

Но дори и сега ГОСПОД призовава народа към покаяние. Не е твърде късно те да **се обърнат към** Него. Но това трябва да бъде нещо повече от външен ритуал. Обръщането трябва да бъде **с цялото** им **сърце, с пост, с плач и с ридание.**

IV. Обявяване на пост (2:15–17)

Всички в Юда са призовани на **тържествено събрание** и да **осветят пост.** В един бъдещ ден **свещениците** ще извикат към **ГОСПОДА** в **тържествено събрание** за покаяние.

V. Обещание за божествено избавление (2:18–3:21)

А. Материално благополучие (2:18, 19, 21–27)

И ГОСПОД ще **заревнува за земята Си и** ще **се смили над народа Си.** Освен че ще премахне **позора** им **между народите,** Той ще им **изпрати житото, младото вино и маслиненото масло,** за да се наситят. Плодородието на земята ще се възстанови. Изобилният **дъжд** ще донесе **преливащи от вино линове** и **пълни със зърно хармани. Народът** ще бъде възстановен и никога вече **няма да се посрами.** Всичките **години, изпоядени** от **скакалеца,** също ще бъдат възстановени (2:25).

Б. Унищожение на врага (2:20)

В останалата част от книгата на Йоил Господ казва какво ще направи за Юда. Той ще унищожи **идващия от север** (асирийците), от **предното море** (Мъртво море) до **задното море** (Средиземно море).

В. Изливане на Божия Дух (2:28, 29)

В онзи ден Бог **ще излее Духа Си на всяка плът.** По-младите поколения **ще пророкуват** и **ще виждат видения,** а **старците ще сънуват сънища.** Това пророчество се е сбъднало частично в Деян. 2:16–21, но не се изчерпва с Петдесетница. Неговото цялостно изпълнение ще бъде в началото на хилядолетното царуване на Христос.

Г. Знамения, предшестващи Второто пришествие на Христос (2:30 – 32)

Изливането на Духа ще бъде предшествано от **чудеса на небето.** Някои от тези предсказани знамения са: **кръв, огън, стълбове дим; слънцето, се превръща в тъмнина, и луната – в кръв.** Всички, които се обърнат към Иисус като Месия и **призоват Името** Му, **ще се спасят** и ще влязат в Хилядолетното царство заедно с Него.

Д. Съд над езическите народи (3:1–16а)

3:1–8[3] Бог ще събере езическите народи в **Йоасафатовата долина** и ще ги съди за тяхното отношение към евреите. Той ще отмъсти на **Тир, Сидон** и Филистия за това, че са ограбвали и заробвали Божия народ. Като отплата за това жителите на тези градове също **ще** бъдат **продадени** като роби – подходящо наказание за тяхното престъпление.

3:9–16а Господ казва на езичниците да **се подготвят** за **война,** защото Той ще се бие с тях **в долината на решението. В Йосафатовата долина** Господ **ще седи да съди всички околни народи.** В настоящото време суверенният Бог изпитва всички хора и народи, колкото и непопулярна да е тази идея за днешното светско мислене. Стивънсън отбелязва:

> Хората отхвърлят библейското учение за предстоящия съд над отделни хора и народи като остаряла представа. Но Божият народ в продължение на редица поколения е държал здраво увереността, че в „Деня на Господа“ праведният Съдия на цялата земя ще въздаде правда. Това е нашата надежда, основана върху канарата на Светото Писание.[4]

Е. Възраждане и бъдещо благословение на евреите (3:16б–21)

Но **ГОСПОД** ще благослови **народа Си** с избавление, безопасност от нашественици и изобилна реколта. Земята на Израил ще стане плодородна и добре напоена – **от планините ще роси младо вино, от хълмовете ще тече мляко и по всички потоци на Юда ще текат води. Египет** и **Едом** ще станат **гола пустиня, … а Юда ще бъде населен до века.** Освен това Бог **ще** я **очисти** от вината за **кръвта.**

Книгата завършва със сигурност и увереност, за която е посочена причината: **И ГОСПОД обитава в Сион.**

Крайни бележки

[1] (Въведение) W. Graham *Scroggie, Know Your Bible,* Vol. I, p. 155.

[2] (1:1–4) Преводът в ПБКДж, който предполага четири различни вида насекоми, не е много вероятен.

[3] (3:1–8) В еврейската Библия пасажът 2:28–32 съставлява гл. 3, а нашата гл. 3 става гл. 4.

[4] (3:9-16a) Herbert F. Stevenson, *Three Prophetic Voices. Studies in Joel, Amos and Hosea,* p. 40.

Библиография

Feinberg, Charles Lee. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Keil, C. F. „Joel." In *Commentary on the Old Testament*. Vol. 25, 26. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n.d.

Morgan, G. Campbell. *The Minor Prophets*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1960.

Stevenson, Herbert F. *Three Prophetic Voices. Studies in Joel, Amos and Hosea*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1971.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 1. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

АМОС

„За разлика от другите пророци Амос не е бил човек, чийто живот е бил посветен на слушане и говорене на Божието Слово. Той не е бил възпитаник на „пророческата школа“, нито „професионален гледач“. По заповед на Бога той е оставил стадото си за известно време, за да предаде специално послание във Ветил. След като е сторил това, той вероятно се е върнал към отглеждането на овце в Текое.“

Хърбърт Ф. Стивънсън

Въведение

I. Уникално място в канона

Книгата на Амос е написана на особено красив старозаветен еврейски. Амос е бил животновъд и е отглеждал черници. Може би това илюстрира периодичната поява в историята на определени от Бога мъже, които говорят много ефективно и дори красиво за Господа, без да имат подготовката на традиционната „пророческа школа“ или формалното образование, които днес толкова много се ценят.

II. Авторство

Амос, чието име означава „бреме“, не дава подробности за произхода си, от което можем да предположим, че той не е бил от благородно или знатно потекло като Исая или Софония. Обикновено проповедниците твърде много обичат да подчертават „селския“ прозиход на Амос. Думата, използвана за описание на неговата професия, не е обикновената еврейска дума за „пастир“, а дума, която освен тук е използвана само за цар Миса, който е бил преуспяващ животновъд (4 Царе 3:4).[1] Независимо че е принадлежал към юдейското царство, той е бил изпратен да отиде на север в Самария и да пророкува против израилевото царство. Амос е непреклонен пророк на правдата и безкомпромисната справедливост.

III. Датиране

Амос служи по време на царуването на Озия в Юда (790–739 г. пр. Хр.) и Еровоам II в Израил (793–753) – епоха на охолство, разкош и морална разпуснатост, особено в северното царство. Амос споменава, че това е било „две години преди земетресението“. Това не непременно определя времето с точност, но археологията е открила доказателства за тежко земетресение ок. 760 г. пр. Хр., което съвпада с управлението на царете, споменати от Амос.

IV. Исторически фон и теми

Под властта на Адад-Нирари III Асирия разгромила арамейската конфедерация и по този начин Йоас и Еровоам II получили възможност да завладеят нови земи. Израил натрупал огромни печалби, понеже Самария се превърнала в спирка за търговските кервани. Били построени палати от слонова кост и търговците вече не можели да изтърпят съботните ограничения. Те били корумпирани и потискали бедните. Съдилищата били несправедливи, религиозните служби били или формални, или се състоели

от идолослужения. Ширели се суеверия и неморалност. Амос вижда, че такива ужасяващи условия не могат да продължават дълго, и че облаците на съда вече се сгъстяват. Неговата непопулярна мисия е да отиде на север в Самария, да изобличи съперническото царство Израил, и да предупреди за надвисналия съд. Израил е като кошница с летни плодове, чиято присъда вече наближава.

Схема на изложението

I. Надвисналите присъди над осем народа (гл. 1–2)
- А. Въведение (1:1, 2)
- Б. Дамаск (1:3–5)
- В. Газа (1:6–8)
- Г. Тир (1:9, 10)
- Д. Едом (1:11, 12)
- Е. Амон (1:13–15)
- Ж. Моав (2:1–3)
- З. Юда (2:4, 5)
- И. Израил (2:6–16)

II. Вината и наказанието на Израил (гл. 3–6)
- А. Първият призив да слушат (гл. 3)
- Б. Вторият призив да слушат (гл. 4)
- В. Третият призив да слушат (5:1–17)
- Г. Първото горко (5:18–27)
- Д. Второто горко (гл. 6)

III. Символите на приближаващия съд (7:1–9:10)
- А. Язвата със скакалците (7:1–3)
- Б. Изгарящият огън (7:4–6)
- В. Отвесът (7:7–9)
- Г. Скоба: Амос не се оставя да бъде сплашен (7:10–17)
- Д. Кошницата с летни плодове (гл. 8)
- Е. Ударът по капитела (9:1–10)

IV. Бъдещото възстановяване на Израил (9:11–15)

Коментар

I. Надвисналите присъди над осем народа (гл. 1–2)

А. Въведение (1:1, 2)

В първите две глави Амос произнася присъди срещу осем народа.

Всяко прогласяване на присъда е въведено с думите: „Заради три престъпления, … да, заради четири …“ Дж. Сидлоу Бакстър обяснява този характерен еврейски израз:

> Изразът не бива да се приема аритметично, т. е., че означава три, а след това четири, а трябва да се разбира идиоматично. Това означава, че мярката е пълна, дори препълнена. Тези хора вече са прекалили с греха. На съвременен език бихме казали, че са „преминали границата“, че „чашата вече е преляла“.[2]

Б. Дамаск (1:3–5)

Първата заплаха е отправена към **Дамаск,** главният град-държава на **Арам** (Сирия). Арамейците са воювали срещу двете и половина племена източно от Йордан **(Галаад),** явно с варварска жестокост (това е загатнато с **железните вършачки).** Наказанието на **народа на Арам** е да **бъде откаран в плен в Кир.**

В. Газа (1:6–8)

Втората присъда е срещу **Газа,** където **филистимците** са **пленили** израилтяни-

Амос: Осъдените от Бога места

те и са ги **предали** на жестоките едомци. Другите филистимски градове, които ще бъдат наказани, са **Азот, Аскалон** и **Акарон.** В резултат от това **остатъкът на филистимците ще погине.**

Г. Тир (1:9, 10)

Третата присъда е срещу **Тир.** Тирците също са **предали** пленници **на Едом** и са нарушили **братския завет** с Израил. За **дворците на Тир** също е предсказан **огън.**

Д. Едом (1:11, 12)

Четвъртата присъда е срещу **Едом.** Едомците са неизменни и жестоки врагове на братята си (Исав е **брат** на Яков). Заради безмилостната си жестокост и

непреклонната си омраза те ще получат подобаващо наказание, което ще се изсипе върху градовете им **Теман** и **Восора.**

Е. Амон (1:13–15)

Петата присъда е над **синовете на Амон.** Амонците са вършили ужасни зверства, когато са завладявали части от земята **на Галаад.** В своята жестокост те дори са **разпорили бременните жени на Галаад. И царят, и първенците** са обречени на плен, огън и на яростна битка.

Ж. Моав (2:1–3)

Шестата присъда е над **Моав,** който е лишил **едомския цар** от достойно погребение (вж. 4 Царе 3:26, 27, където „първородният син" вероятно се отнася за сина на едомския, а не на моавския цар).

З. Юда (2:4, 5)

Сега **ГОСПОД** застрашително се приближава към дома – следващите два народа, които ще бъдат съдени, са **Юда** и Израил! Поразително е, че те са изброени заедно с шестте езически народа. За евреите от времето на Амос това е било изключително унизително! Но по този начин Бог показва, че заради греха си Юда и Израил са лишени от привилегията на специално отношение от страна на Йахве. Юдеите ще бъдат наказани, **защото** са **отхвърлили закона на ГОСПОДА, не пазят правилата Му** и са се **отклонили след … лъжи** (идоли).

И. Израил (2:6–16)

2:6–8 Дотук народът на **Израил** би аплодирал изобличенията на Амос. Но сега той се обръща към самите израилтяни и аплодисментите им бързо се превръщат във възмущение! Те ще бъдат наказани, защото угнетяват **праведния** и **бедния,** практикуват отвратителни форми на разврат, държат **заложени дрехи** през нощта,[3] и се напиват в храма с **вино,** купено с пари от изнудване и подкупи.

2:9–12 След това Бог им припомня милостите, които им е оказвал в миналото. Той е **изтребил аморейците,** които са живели **като кедри** и **дъбове** в ханаанската земя. Избавил е Израил **от египетската земя** и е **издигнал назиреи,** които да им показват как да живеят живот на отделяне. Но те са покварили **назиреите** и са **заповядали на пророците** да **не пророкуват.**

2:13–16 Заради това Бог ще ги съкруши, ще им попречи да избягат и ще направи така, че да паднат пред асирийците. Дори **силните мъже** няма да могат да се избавят и **бързината ще се изгуби от бързия.**

II. Вината и наказанието на Израил (гл. 3–6)

А. Първият призив да слушат (гл. 3)

3:1, 2 ГОСПОД отново заплашва със съд **израилевите синове.** Понеже са били в единствени по рода си близки отношения с Йахве, грехът им е много по-сериозен и наказанието им ще бъде много по-сурово. Заради това Той **ще** ги **накаже за всичките** им **беззакония.**

3:3–8 Присъдата няма да бъде безпричинна – всяко следствие си има причина. Амос задава седем причинно-следствени въпроса, като кулминацията е въпросът за града, който е сполетян от **беда,** причинена от **ГОСПОД.** Тази беда не бива да се възприема като изненада, защото Бог предварително я е известил чрез **пророците** Си.

3:9–12 Азот (Филистия) и **египетската земя** са призовани да свидетелстват за потисничеството, несправедливостта, **насилието и опустошението** в **Самария.** Тези грехове ще докарат асирийския нападател в **земята** на Израил. Ще оцелее само малък остатък, картинно описан като останки от разкъсана овца.

3:13–15 Жертвениците на Ветил, къ-

дето се извършва поклонението на златното теле, ще бъдат напълно разрушени. Самото теле ще бъде откарано в Асирия (Ос. 10:5, 6). **Многото къщи** на охолните **ще изчезнат.**

Б. Вторият призив да слушат (гл. 4)

4:1–3 Богатите жени на Самария са оприличени на **васански юници** – добре охранени и своеволни. Тяхната вина е, че угнетяват **сиромасите** и живеят разкошно. Заради това ще бъдат отведени в плен от асирийците, които ще хвърлят земята в смут и паника. Те ще бъдат отведени като с **куки** и **въдици** и ще се провират **през проломите.**

Някои преводи (като ПБКДж) предават Хармон не като географско име (както е в РИСПБ, НАСПБ, НИПБКДж, РИ, РИВ), а като „дворец“ (СИ: „чертози“). Дарби отбелязва:

> Някои превеждат „в планините“, други – „в крепостта на врага“ или „в двореца“ (ПБКДж), както и в 1:4. Точният смисъл не е установен.

4:4–13 Бог иронично ги кани да продължат идолослуженията си, като **носят жертвите си** във **Ветил;** там няма нищо за Него. Бог ги е наказал с **липса на хляб** (ст. 6), суша (ст. 7, 8), **главня, мана,** язва от скакалци (ст. 9), **мор,** войни, кланета (ст. 10) и катаклизми (ст. 11). Понеже никое от тези неща не ги е накарало да се покаят, сега **Израил** трябва да **се приготви да посрещне …** Самия **Бог, ГОСПОД Бог на Войнствата.** Ст. 12 не е благовестителски призив, а предупреждение за съд.[4]

В. Третият призив да слушат (5:1–17)

5:1–7 Пророкът оплаква падането на Израил; само един войник на десет ще бъде пощаден. Затова народът не бива да търси градовете, където са идолските капища (Ветил, Вирсавее, Галгал) – той трябва да потърси ГОСПОДА, и ще живее.

5:8–13 В противен случай Господ, който е направил съзвездията **Плеяди и Орион** и управлява вселената, ще излее върху тях Своя гняв за това, че потъпкват **правотата** и правдата. Израилевите грешници мразят праведния, който ги укорява, и ненавиждат честния. Понеже са забогатели нечестно, Бог няма да допусне да се радват на богатството си.

5:14–17 Той отправя към народа призив за правда и социална справедливост: **„Търсете доброто, а не злото … установете правосъдие.“** Но от внезапната промяна: **„По всички площади ще има ридание“,** става ясно, че народът няма да послуша и поради това е осъден на наказание.

Г. Първото горко (5:18–27)

5:18–20 Народът не бива да копнее за **Деня на ГОСПОДА;** той ще бъде ден на **тъмнина** и гибел, бедствията ще следват едно след друго.

5:21–27 Израилтяните принасят жертви и **приноси** на Господа на **празниците,** но животът им е покварен, затова Той отхвърля **приносите** им. Той предпочита **правдата** пред ритуалите. Дори в пустинята, където са твърдели, че служат на Йахве, те са извършвали идолослужения на Молох и други **богове** като **Сикут** и **Хиун.**

Д. Второто горко (гл. 6)

6:1–8 Техният разкош, удобство, самодоволство и сигурност ще бъдат насилствено нарушени. Прогласено е **„горко“** на онези, **които лежат на кревати от слонова кост, изтягат се на леглата си,** ядат каквото си поискат, **фантазират под звука на арфата,** невъздържано **пият вино с паници и се мажат с най-скъпите** парфюми и **масла,** докато гуляят по **шумни празненства.** Божият

коментар на тяхното спокойствие и самодоволство е: **„Аз се отвращавам от надменността на Яков и мразя дворците му.“** Самария ще бъде предадена на асирийците.

6:9, 10 Пейдж Х. Кели описва тези трагични стихове:

> От епидемиите, които ще обхванат земята, ще има толкова много жертви, че нормалните погребални обичаи ще бъдат изоставени и оцелелите ще прибегнат до необичайната практика да изгарят телата. Когато роднина на починал човек влиза в къщата му, за да вземе тялото му и да го изгори, той открива, че в някой от тъмните ъгли се крие някой оцелял. Когато роднината го повиква, той отговаря с еврейско възклицание, което се превежда като „Шшт!“, а после добавя: „Не бива да споменаваме името на Господа.“ Тези хора са осквернили Божието име в миналото и сега не смеят даже да Го произнесат, да не би да предизвикат нов изблик на Неговия гняв. Забележително е, че дори до днес ортодоксалните евреи не произнасят заветното Име на израилевия Бог.[5]

6:11–14 Тяхното поведение е безумно и безплодно и е сравнено с **волове,** които **орат** върху **скала.** Те изкривяват **правосъдието** и презират **правдата.** Хвалят се с **нищожните** си военни сили. Асирийците **ще** ги **притиснат от прохода на Емат** на север до южната им граница, **потока на равнината.**

III. Символите на приближаващия съд (7:1–9:10)

А. Язвата със скакалците (7:1–3)

В ст. 1–9 Амос се застъпва за своя народ. Описани са три заплахи за Израил. Първата може би символизира нападението на асирийския цар Фул, изобразен като напаст от **скакалци.** В отговор на молитвата на Амос присъдата е отменена.

Б. Изгарящият огън (7:4–6)

Втората може би е нападението на Теглат-Феласар, изобразен като изгарящ **огън.** Молитвата за малкия **Яков** отново предотвратява катастрофата.

В. Отвесът (7:7–9)

Третата заплаха може би е свързана с разрушаването на Самария от Салманасар. **Отвесът** говори за абсолютната справедливост на присъдата. Бог обявява, че **няма повече да щади** Израил.

Г. Скоба: Амос не се оставя да бъде сплашен (7:10–17)

7:10–13 Амасия, идолопоклонническият **свещеник на Ветил,** забранява на **Амос** да **пророкува** срещу **царското светилище във Ветил,** като му казва да се върща у дома си в **Юда** и **там** да си изкарва **хляба.**

7:14–17 Амос отговаря, че Бог му е възложил специална мисия. Строго погледнато, той **не** е **пророк** или **син на пророк,** но трябва да говори **словото на ГОСПОДА.** Затова той оповестява на Амасия страшната участ, която ще сполети него, **жена** му, **синовете** и **дъщерите** му и **земята** му.

Д. Кошницата с летни плодове (гл. 8)

8:1–6 Кошницата със зрели плодове означава, че Израил е узрял за съд. Бог **няма повече да го щади.** Богатите угнетяват **бедните,** не могат да дочакат края на празниците, за да продължат да печелят пари. Търговските им практики са нечестни, те **използват лъжливи везни.**

8:7–12 Заради всичко това Господ ще накаже **земята** със страшни земетресения. Тъмнина ще покрие земята през

деня и във всяка къща ще има **оплакване.** Хората ще копнеят да чуят **словото на ГОСПОДА,** но то ще бъде скрито от тях. Ще царят суша и глад (за Божието **слово).**

8:13, 14 Идолопоклонството ще докара жестока **жажда** за най-привлекателните **девици и юноши** и гибел за онези, **които се кълнат във** фалшиви богове. Хората ще търсят послание от идолите си, но няма да получат.

Е. Ударът по капитела (9:1–10)

9:1–4 ГОСПОД започва изпълнението на присъдата **при олтара,** може би идолопоклонническия олтар във Ветил. Никой няма да успее да се скрие – мечът ще преследва хората, където и да отидат. Дори хипотетичните места, които биха могли да използват за „убежище", няма да им осигурят защита – **Шеол, небето, Кармил, дълбините на морето, плен** сред **враговете** им. Тежестта на Божия гняв срещу тях се вижда от думите: „И ще насоча окото Си върху тях за зло, а не за добро." Господ съвсем ясно казва на народа на Израил, че се намира в много тежко положение!

9:5–10 Кой може да противостои на **Господ БОГ на Войнствата** с Неговата всемогъща сила? Същият Този **ГОСПОД** е основал и изградил слоевете на земната атмосфера и скалистия **свод на** самата **земя.** Тук Израил е сравнен с езическа Етиопия и наречен **„грешното царство"** от Самия Бог – наистина силни думи! Израилтяните са лишени от специалното си привилегировано положение. Бог ще накаже грешниците, но ще спаси остатък, както зърно **се пресява в сито, но и зрънце няма да падне на земята.** Макар че повечето ще бъдат изтребени, онези, които бъдат счетени за достойни от Всемогъщия, ще бъдат пощадени.

IV. Бъдещото възстановяване на Израил (9:11–15)

9:11, 12 В ст. 11–15 е описано възстановяването на Израил. Божиите обещания към **Давид** ще бъдат изпълнени. Макар че някои хора използват ст. 11, за да учат, че Израил и църквата са едно и също нещо, и че сега църквата е „поправената" **скиния** (букв. „колиба", символ на детронираната династия, НИПБКДж, бележка под линия), в контекста си този стих несъмнено трябва да се разбира за Израил и **всичките народи** в Хилядолетното царство. Скофийлд пише:

> Давидовата монархия, изобразена чрез скинията, … е в унижено състояние, вж. Ис. 11:1. На основата на този стих равините, които се опират на Талмуда, наричат Месията *Бар Нафли* („синът на падналия"). Но той ще изгрее (Мал. 4:2).[6]

9:13–15 Реколтата от **лозя, вино,** пшеница, маслини и **плодове** ще бъде удивително голяма, **градовете** ще бъдат издигнати и населени отново и Бог **ще насади** народа, който никога вече няма да бъде изселен **от земята.**

Крайни бележки

[1] (Въведение) Думата за пастир е *рое*, а думата за едър животновъд е *ногед*.

[2] (1:3-5) J. Sidlow Baxter, *Explore the Book,* p. 130.

[3] (2:6–8) Дреха, дадена в залог, че даден дълг ще бъде изплатен, не бива да бъде задържана за през нощта, защото може да се окаже единствената завивка на бедния човек (Втор. 24:12, 13).

[4] (4:4–13) Като приложение обаче може да се използва и като прекрасно предупреждение за необходимостта от евангелието. Д. Л. Муди например открива „четири неща в този текст: *а*. Има един Бог; *б*. Ние сме отговорни пред Него; *в*. Ние ще се срещнем с Него; *г*. Трябва да се подготвим за срещата си с Него.“ (*Бележки от моята Библия*, стр. 92).

[5] (6:9, 10) Page H. Kelly, *Amos, Prophet of Social Justice*, p. 97.

[6] (9:11, 12) *The New Scofield Study Bible. New King James Version*, p. 1056.

Библиография

Feinberg, Charles. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Kelly, Page H. *Amos, Prophet of Social Justice*. Grand Rapids: Baker Book House, 1966.

Mills, Montague S. *The Minor Prophets. A Survey*. Dallas: 3E Ministries, n.d.

Stevenson, Herbert F. *Three Prophetic Voices. Studies in Joel, Amos and Hosea*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1971.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 1. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

АВДИЯ

„Пророчеството на Авдия е уникално по характера на съдържанието си. Тази книга говори изключително за осъждение, несмекчено от никаква милост или надежда.“
Фредерик А. Татфорд

Въведение

I. Уникално място в канона

„Видението на Авдия“ (1:1) е най-кратката книга в Стария Завет, а в цялата Библия има само още две по-кратки от нея. В нея се разглежда само една тема – изтребването на потомците на Исав, брата-близнак на Яков. През цялата си история едомците постоянно са воювали против Израил и са демонстрирали своето презрение към избрания народ.

II. Авторство

В Стария Завет има много мъже, носещи името Авдия (слуга на Йахве), но никой от тях не може с някаква вероятност да бъде идентифициран с този пророк. Всъщност не знаем абсолютно нищо за писателя на тази книга, освен това, което разкриват думите му.

III. Датиране

Тъй като не знаем нищо за автора, датирането трябва да се извърши по вътрешните белези в книгата.

Като цяло либералните, както и много консервативни изследователи, предпочитат по-късно датиране, малко след 586 г. пр. Хр., когато е бил разрушен Ерусалим. Въпреки многото сходства с Еремия, Плача на Еремия, Псалм 137, както и използването на характерни думи[1], които предполагат късна дата, фактът, че пълното разрушение на Ерусалим и на храма не са споменати, прави по-ранна дата по-вероятна.

По-ранните предложени дати са по време на царуването на Йорам (848–841 г. пр. Хр.) или на Ахаз (731–715 г. пр. Хр.). Последният посочен период се поддържа само от онези, които се позовават на 2 Летоп. 28:17, където се казва, че едомците са нападнали Ерусалим и са отвели пленици.

Ако най-ранната дата е правилна, Авдия е първият от пишещите пророци и е съвременник на Елисей. Освен че книгата не подсказва пълното разрушаване на Ерусалим през 586 г. пр. Хр., ст. 12–14 изглеждат като предупреждение към едомците да не *повтарят* онова, което са извършли в миналото. Ако Ерусалим е бил вече разрушен, подобен призив би бил безсмислен.

Вярващият в Библията християнин може да поддържа всяко от трите мнения, без да прави компромис с разбирането за боговдъхновението. Все пак дата на написването около 840 г. пр. Хр. изглежда най-вероятна.

IV. Исторически фон и теми

Книгата представлява пророчество против едомците, които са потомци на Исав и злостни врагове на Израил. Според пророчеството те са се радвали за падането на Ерусалим. Матю Хенри обрисува силните емоции, на чийто фон е дадено краткото пророчество на Авдия:

Някои уместно са забелязали, че за израилтяните несъмнено е било голямо изкушение да гледат как, докато самите те – синовете на възлюбения Яков – страдат, едомците, семето на омразния Исав, не само благоденстват, но дори и тържествуват над тях в тяхната скръб. Затова Бог им предсказва унищожението на Едом, което ще бъде пълно и окончателно, както и благополучния край, който ще последва тяхното възстановяване.[2]

Както отбелязахме, мненията на библейските изследователи се различават по въпроса дали това се отнася за разрушаването на Ерусалим от Навуходоносор, или за някакво по-ранно опустошително нападение над града.

В Новия Завет Едом е известен като Идумея. Доведени до икономическа разруха от арабите, а по-късно завладени от римляните, едомците изчезват от страниците на историята около 70 г. сл. Хр.

Схема на изложението

I. Гордостта на Едом ще бъде унижена (ст. 1–4)
II. Унищожението на Едом (ст. 5–9)
  А. Пълното разграбване (ст. 5, 6)
  Б. Предателството на съюзниците на Едом (ст. 7)
  В. Изтребването на водачите на Едом (ст. 8, 9)
III. Причините за падането на Едом (ст. 10–14)
IV. Присъдата на Едом е отмъщение (ст. 15, 16)
V. Възстановяването на Израил и Юда и изличаването на Едом (ст. 17–21)

Коментар

I. Гордостта на Едом ще бъде унижена (ст. 1–4)

Авдия започва с предсказание за опустошението на **Едом** от нападатели, което ще го сполети заради неговата **гордост.** Изобразен е **посланик,** който призовава **народите на война против** Едом. Главният град на Едом, Села или Петра, е изсечен **нависоко** в червеникавите скали южно от Мъртво море. Бил е смятан за непревземаем. Господ обаче **ще** го **свали** от орловите височини, и ще събори **гнездото** му от **звездите.**

II. Унищожението на Едом (ст. 5–9)

А. Пълното разграбване (ст. 5, 6)

Опустошението на Едом не може да се сметне за дело на **крадци** или **разбойници** – те биха взели само онова, което им трябва. Дори мародери биха оставили **пабирък,** а не биха опустошили всичко. Но дори **скривалищата** на Исав ще бъдат **преровени!**

Б. Предателството на съюзниците на Едом (ст. 7)

Всички съюзници на Едом ще го предадат и ще **сложат примка под** него.

В. Изтребването на водачите на Едом (ст. 8, 9)

Неговите **мъдри** и **силни мъже,** с които се е славел, ще бъдат **изтребени с убийство.**

III. Причините за падането на Едом (ст. 10–14)

Едомците **не** е **трябвало да се радват,** когато са видели, че Ерусалим е нападнат. Не е трябвало да злорадстват и **да говорят надменно,** да плячкосват града и да **изтребват** бягащите юдеи, които са се опитвали да се спасят, нито да **предават** на врага **останалите.**

Тук е обрисувано крайно студено, безсърдечно и невъздържано отношение на Едом към Божия народ. Едом е жесток и безмилостен и не показва капка състрадание към **брат** си **Яков.** Може би това предателство на семейната връзка е една от причините тяхната „участ" да бъде така безвъзвратна.

IV. Присъдата на Едом е отмъщение (ст. 15, 16)

Денят на Божия гняв **над народите е близо** и едомците ще бъдат наказани за своето отношение към Юда. **Каквото** са **направили,** ще се стовари обратно **на главата** им. Ето как Г. Хърбърт Ливингстън обяснява илюстрацията с пиенето:

> Пророците понякога сравняват скръбта, съпътстваща наказанието, с пиене на силно вино. В Еремия 25:15–28 тази аналогия е използвана по-разширено. Бог не просто ще използва Едом като пример, но и по същия начин ще накаже и всички народи за греховете им.[3]

V. Възстановяването на Израил и Юда и изличаването на Едом (ст. 17–21)

ст. 17, 18 Бъдещото **избавление** на Израил е предсказано в последната част на пророчеството на Авдия. Израил и Юда ще бъдат **пламък,** който напълно **ще пояде дома на Исав.** Татфорд обобщава историята на изчезването на Едом:

> Едомците са били изгонени от страната си от наватейците, но по-късно успяват да завземат Негев, който става известен като Идумея, и временно завземат дори част от Юда, докато са изтласкани от Юда Макавей през 185 г. пр. Хр. По-късно Симон Гераски опустошава Идумея и едомците вероятно изчезват напълно през I в. сл. Хр. Петра действително става седалище на християнски патриархат до времето, когато страната е превзета от мохамеданите в VII в. сл. Хр. Днес няма и следа от някой, който би могъл да се определи като едомец. Предсказанието на Авдия, че няма да остане нито един оцелял, се е сбъднало.[4]

ст. 19–21 Земята на Едом ще бъде завладяна от израилтяните, които живеят на **юг** (Негев). Живеещите в крайбрежните низини **(низината)** ще получат земята на филистимците. **Израилевите** пленници отново ще притежават части от земята **на ханааните. Спасители**[5] (или избавители) ще владеят **хълма на Исав,** а Господ ще царува над цялото **царство.**

Крайни бележки

[1] (Въведение) Като еврейската дума в ст. 20, преведена като „пленени“.
[2] (Въведение) Matthew Henry, „Obadiah,“ *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, IV:1271.
[3] (ст. 15,16) G. Herbert Livingston, „Obadiah,“ *The Wycliffe Bible Commentary,* p. 841.
[4] (ст. 17, 18) Frederick A. Tatford, *Prophet of Edom's Doom,* p. 55.
[5] (ст. 19–21) Избавителите или спасителите от ст. 21 може би са светиите, които ще царуват с Христос.

Библиография

Feinberg, Charles Lee. *Joel, Amos and Obadiah*. New York: American Board of Missions to the Jews, 1948.

Henry, Matthew. „Obadiah.“ In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. IV McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.

Livingston, G. Herbert. „Obadiah“ In *The Wycliffe Bible Commentary.* Chicago: Moody Press, 1962.

Mills, Montague S. „Obadiah.“ In *The Minor Prophets: A Survey.* Dallas: 3E Ministries, n.d.

Tatford, Frederick A. *Prophet of Edom's Doom*. Eastbourne, England: Prophetic Witness Publishing House, 1973.

ЙОНА

„Тази книга е уникална с това, че разказва повече за самия пророк отколкото за неговото пророчество. Състоянието на неговата душа и любящия начин, по който Бог го възпитава, поучават и смиряват читателя.“
Джордж Уилиямс

Въведение

I. Уникално място в канона

Йона (евр. *гълъб)* е единственият сред пророците, чието послание се състои не в това, което казва, а по-скоро в неговия собствен живот и преживявания. Онова, което се случва с него, изобразява миналото, настоящето и бъдещето на нацията на Израил:

1. Определен да бъде свидетел за Бога пред езичниците.
2. Ревнува за това, че благовестието на благодатта достига до езичниците.
3. Хвърлен в морето (езическия свят) и погълнат от народите, но без да бъде претопен от тях.
4. Изхвърлен на сушата (възстановен в земята на Израил) и превърнат в благословение за народите.

Единствената част от преживяванията му, която не съответства на това, се намира в гл. 4. Никъде в Библията няма и намек за това, че Израил ще се сърди и ще недоволства, когато благословенията на Хилядолетното царство се излеят върху езичниците!

II. Авторство

Единствено гл. 2, съкровеният „псалм“ на Йона от корема на голямата риба, е в първо лице (аз, мен, мой). Фактът, че другите три глави *разказват за* Йона и използват трето лице, не непременно означава, че Йона не е автор на останалите части от книгата (каквото е традиционното виждане). И други библейски писатели, включително Мойсей, понякога са писали така. Възгледът за авторството на тази книга обаче не бива да се превръща в тест за ортодоксалност, тъй като, строго погледнато, тя е анонимна.

III. Датиране

Йона е изпратен на своята мисия в Ниневия по време на царуването на най-силния монарх на Северното царство, Еровоам II (4 Царе 14:23), който е на власт от ок. 793 до 753 пр. Хр. Въпреки че асирийските хроники не споменават за някакво значително възраждане през тази епоха, редица събития съвпадат по същество с информацията от Йона. Добре известно е, че древните езичници са възприемали периодите на глад и слънчевите затъмнения като божествени поличби за предстоящи бедствия. Може би Господ е използвал именно глада от 765 и 759 г. пр. Хр. и пълното слънчево затъмнение на 15 юни 763 г. пр. Хр., за да подготви сърцата на ниневийците за евангелизаторската мисия на Йона. Краткотрайното обръщане към монотеизъм по време на царуването на царица Семирамида и сина ѝ Адад-Нирари III (810–782 г. пр. Хр.), властвал съвместно с нея, може би е било подготвителен етап за служението на Йона.

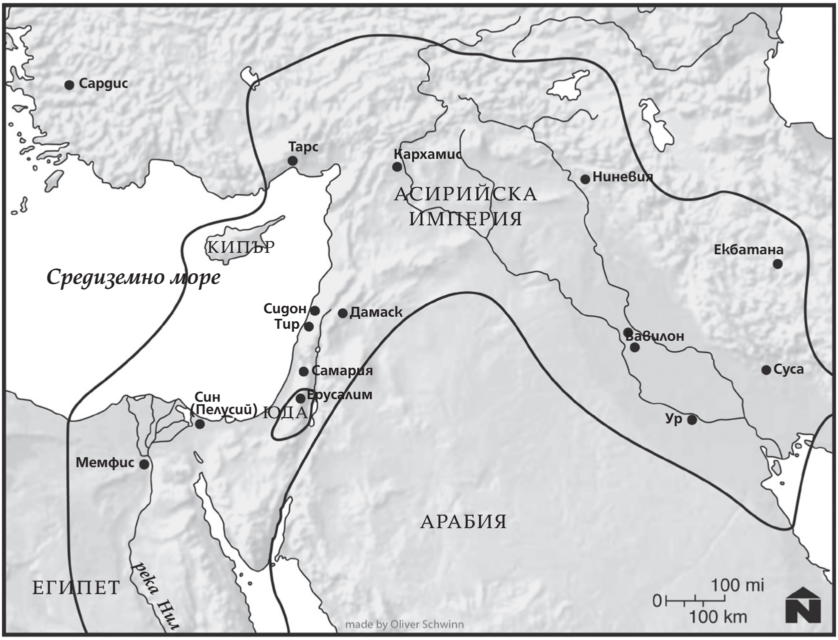

Асирийската империя, ок. 650 г. пр. Хр.

IV. Исторически фон и теми

Йона е син на Аматий („верен" [на Бога]). От 4 Царе 14:25 научаваме, че той произхожда от Гат-Ефер в Галилея.

Той пророкува по времето, когато Асирия е застрашава Северното царство, Израил. Бог изпраща Йона да проповядва покаяние на Ниневия, столицата на Асирия. Той не желае да направи това от страх, че градът наистина ще се покае и ще бъде пощаден. Асирийците са били изключително жестока нация. Ако може да се вярва на надписите им, те одирали враговете си живи, трупали черепите им на купове и вършели много други ужасяващи неща. Високомерните и богохулни думи на рапсака, говорителя на асирийския цар Сенахирим, са записани в 4 Царе 18:19 и сл.

Затова Йона решава да избяга в Тарсис, но на път за там е погълнат от една голяма риба. След избавлението си той изпълнява възложената му от Бога мисия и проповядва на Ниневия. Градът се покайва и е пощаден – за голямо неудоволствие на Йона!

Господ Иисус използва тази случка в живота на Йона като знамение за Своята смърт, погребение и възкресение (Мат. 12:40; 16:4). Йона е коментар към Римл. 3:29:

> Или Бог е Бог само на юдеите, а не и на езичниците? Да, и на езичниците също.

Тя също така е илюстрация на Римл. 11:12, 15. Когато Йона бива хвърлен в морето, това довежда до спасението на езичниците в една лодка. Но когато е изхвърлен на сушата, това довежда до спасението на цял град. Така и падането на Израил означава богатство за езическия свят, но колко несравнимо по-големи благословения ще потекат към света чрез възстановяването на Израил!

Схема на изложението

I. Непокорството на пророка (гл. 1)
  А. Възлагането на мисията на Йона (1:1, 2)
  Б. Бягството на Йона към Тарсис (1:3)
  В. Морската буря (1:4–10)
  Г. Йона е изхвърлен зад борда и погълнат от една голяма риба (1:11–17)
II. Спасението на пророка (гл. 2)
  А. Молитвата на Йона (2:1–9)
  Б. Божият отговор (2:10)
III. Прогласяването на Божието послание чрез пророка (гл. 3)
  А. Заплахата за предстоящ съд (3:1–4)
  Б. Всеобщото покаяние на града (3:5–9)
  В. Отменянето на присъдата (3:10)
IV. Недоволството на пророка (гл. 4)
  А. Раздразнената молитва на Йона (4:1–3)
  Б. Изпитателният въпрос на Бога (4:4)
  В. Йона отива да се сърди извън града (4:5)
  Г. Нагледен урок за суверенната Божия милост (4:6–11)

Коментар

I. Непокорството на пророка (гл. 1)

А. Възлагането на мисията на Йона (1:1, 2)

Бог изпраща **Йона** да проповядва на **Ниневия,** столицата на Асирия, най-големия враг на Израил. От чисто човешка гледна точка страхът на пророка да отиде там е лесно разбираем (вж. Исторически фон и теми по-горе).

Б. Бягството на Йона към Тарсис (1:3)

Противно на Божията заповед **Йона** се качва на **кораб** за **Тарсис** (вероятно на южното крайбрежие на Испания). Х. К. Удринг коментира бунта на пророка срещу поставената му задача:

> Бог иска от него да отиде в Ниневия – на 800 км североизточно от Палестина. Вместо да тръгне на изток, Йона се отправя на ок. 3000 км на запад. Бог иска Йона да тръгне на път по суша през Плодородния полумесец. Вместо това той предприема неприятното морско пътешествие (евреите са мразели морето). Бог го изпраща в най-голямия метрополис на онова време. Вместо това Йона се отправя към отдалечен търговски пункт в покрайнините на цивилизацията. Господ иска да бъде със Своя пророк. Вместо това Йона решава да избяга от присъствието и силата на Бога.[1]

В. Морската буря (1:4–10)

ГОСПОД надига силен вятър … и голяма буря, която застрашава **кораба** и пътниците в него. **Моряците** езичници, вероятно финикийци, **хвърлят жребий,** за да разберат кой е отговорен за бедата. Виновникът се оказва **евреинът Йона – той бяга от лицето на ГОСПОДА.**

Г. Йона е изхвърлен зад борда и погълнат от една голяма риба (1:11–17)

1:11–16 Въпросът: **„Какво да ти направим, за да утихне за нас морето?“**

разкрива типичната нагласа на човека да се стреми на всяка цена да спаси собствената си кожа. Все пак, за стари морски вълци, и то езичници, този въпрос показва искрено чувство за справедливост. Йона ги съветва да го **хвърлят** зад борда. Те не искат и решават да **гребат силно, за да върнат кораба към сушата.** Но в крайна сметка се оказват принудени да сторят това като крайна мярка, **защото морето става все по-бурно против тях.**

1:17 Една голяма риба, определена от **ГОСПОД, поглъща Йона** и го държи в плен **в корема** си в продължение на **три дни и три нощи.** (Чудото тук е не, че риба може да погълне човек, а че след като го е погълнала, човекът не е бил смлян в корема ѝ.)

II. Спасението на пророка (гл. 2)

А. Молитвата на Йона (2:1–9)

Молитвата на Йона към Бога от корема на рибата е израз на благодарност за спасението му от удавяне, а не от рибата. Той излиза от корема ѝ след молитвата си. Тя му е забележителна с това, че съдържа части от книгата на Псалмите. Дж. Сидлоу Бакстър анализира молитвата по следния начин:

> В молитвата на Йона няма нито една дума на молба. Тя се състои от благодарност (ст. 2–6), разкаяние (ст. 7, 8) и повторно посвещение (ст. 9). Тя действително е псалм на възхвала, „Те Деум“, „славословие“. Познавам един човек, който веднъж изпя Славословието, пъхнал главата си в празното си буре за брашно, в израз на вяра, че Бог ще го снабди с брашно! Но пеенето на славословие с глава – и с всичко останало – пъхнато в корема на голяма риба насред морето, е напълно безпрецедентно.[2]

Молитвата на Йона е предсказание за бъдещото покаяние на Израил. Когато народът признае Месията за свой Спасител, отново ще бъде издигнат до полагащото му се място на благословения при Него.

Поради споменаването на **утробата на Шеол** в ст. 2 някои мислят, че Йона всъщност е *умрял* в рибата и е бил възкресен. Еврейската дума *Шеол* обаче може да означава „гроб“, „живот в отвъдното“, както и други неща. Тук тя вероятно е поетичен израз, използван за „дълбините“ – нещо като образния израз „вдън земя“.

Макар че е много малко вероятно Йона действително да е умрял и да е бил възкресен, нашият Господ използва пророка като символ на Своята собствена смърт, погребение за три дни и нощи, и славното Си възкресение (Мат. 12:40). Между другото това показва, че Христос приема Йона за историческа личност, а не просто за притча, както твърдят някои съвременни проповедници.

Б. Божият отговор (2:10)

Веднага щом пророкът признава, че спасението е от **ГОСПОДА, рибата изплюва Йона на сушата.**

III. Прогласяването на Божието послание чрез пророка (гл. 3)

А. Заплахата за предстоящ съд (3:1–4)

ГОСПОД отново изпраща **Йона** в **Ниневия**[3] и този път той се подчинява. След като влиза **в големия град,** той обявява, че след **четиридесет дни** градът **ще бъде разорен.**

Б. Всеобщото покаяние на града (3:5–9)

Ниневийците, които боготворят бога-риба Дагон, очевидно знаят какво се е случило с Йона. Има и други хора, оцелели

след подобни случки, и кожата им е така увредена от храносмилателните сокове на рибата, че те ярко се отличават сред тълпата. За ниневийците Йона е знамение. Целият град се покайва и **повярва на Бога, от най-големия им до най-малкия им. Прогласен** е **пост за човек и животни** и всички, от **царя** до добитъка, **се покриват с вретище.**

В. Отменянето на присъдата (3:10)

В резултат на това Бог пощадява Ниневия от **злото.** От историята обаче знаем, че асирийците се връщат към злите си пътища и след повече от 150 години благодат столицата им е разрушена.

IV. Недоволството на пророка (гл. 4)

А. Раздразнената молитва на Йона (4:1–3)

Йона се разсърдва за това, че езическите врагове на Израил са пощадени. Той изпада в отчаяние и се моли да **умре,** като може би се страхува, че Асирия би могла отново да застраши Израил.

Обикновено Бог сурово наказва повечето от враговете на Израил и израилтяните очакват изтребването на враговете си, а не спасението им. Въпреки че като проповедник Йона разбира, че Бог е **милостив и състрадателен,** той също така знае, че страни като Асирия обикновено са определени за пълно унищожение от Бога. За обикновения израилтянин е изглеждало напълно погрешно Бог да прояви милост към Асирия (един от най-злите врагове на Израил по времето на Стария Завет).

Б. Изпитателният въпрос на Бога (4:4)

ГОСПОД предизвиква съвестта на пророка с изпитателния въпрос: **„Добро ли е да се сърдиш?“**

В. Йона отива да се сърди извън града (4:5)

Вместо да отговори, **Йона** излиза от Ниневия и **сяда на изток от града** да **види какво ще стане с** него.

Г. Нагледен урок за суверенната Божия милост (4:6–11)

4:6–8 Там **ГОСПОД Бог** прави да израсне **едно** голямо **растение,** което да пази пророка от слънцето.[4] Йона е много доволен от това. **На следващия ден** обаче **Бог** изпраща **един червей,** който **изгризва растението и то изсъхва.** Освен това Господ определя зноен **източен вятър,** който, в комбинация със **слънцето,** довежда пророка до изнемога, така че той отново пожелава **да умре.**

4:9–11 Тогава Бог напомня на Своя пророк, че ако той е **пожалил растението,** колко повече причини има Господ **да пожали** един **град** с **повече от сто и двадесет хиляди** деца **и много добитък.**

Поуката на тази малка книга е, че Бог обича *света* – не само евреите, но също така и езичниците.

Крайни бележки

[1] (1:3) H. Chester Woodring, „Easter Challenge“ Lectures on Jonah, Emmaus Bible School (now College), 1960.

[2] (2:1-9) J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, p. 169.

[3] (3:1–4) „Ниневия … била оградена от комплекс от по-малки градове и села; затова много точно е посочено, че цялата територия на града била толкова обширна, че изисквала три дни да се обиколи (80/100 km).“ Монтегю С. Милс, *Малките пророци, Обзор,* стр. 55.

[4] (4:6–8) Господ *определя* четири неща за непокорния пророк: (1) голяма риба (1:17), (2) растението (4:6), (3) един червей (4:7), и горещ източен вятър (4:8).

Библиография

Banks, William L. *Jonah, the Reluctant Prophet*. Chicago: Moody Press, 1966.

Blair, J. Allen. *Living Obediently: A Devotional Study of the Book of Jonah*. Neptune, N.J.: Loizeaux Brothers, 1963.

Draper, James T., Jr. *Jonah: Living in Rebellion*. Wheaton, IL: Tyndale House Publishers, 1971.

Feinberg, Charles L. *Jonah, Micah, and Nahum*. New York: American Board of Missions to the Jews, 1951.

Gaebelein, Frank E. *Four Minor Prophets: Obadiah, Jonah, Habakkuk and Haggai*. Chicago: Moody Press 1977.

Keil, C. F. „Jonah.“ In *Commentary on the Old Testament*. Vol. 25. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kleinert, Paul. „The Book of Jonah.“ In *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*. Reprint (24 vols. in 12). Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Mills, Montague S. „Jonah.“ In *The Minor Prophets: A Survey*. Dallas: 3E Ministries, n.d.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 2. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Непубликувани материали

Woodring, H. Chester. „Easter Challenge“ Lectures on Jonah. Emmaus Bible School (now College), 1960.

МИХЕЙ

„Прекрасно е да откриеш достоен защитник на бедните, който има куража и силата да прогласи действено послание. Като познава твърде добре своите сънародници, Михей е способен да отправи към тях ярко и колоритно предизвикателство за справедливост и размисъл. Неговото дълбоко състрадание към угнетяваните хора оживява в незабравими думи.Духът му гори в праведно възмущение, като гледа крещящата несправедливост, извършвана над неговите съседи и приятели. Бедните юдейски селяни намират свой силен защитник в лицето на този млад проповедник от провинцията.“

Кайли М. Йейтс

Въведение

I. Уникално място в канона

Книгата на Михей е четвъртата по големина сред Малките пророци. Тя е цитирана пет пъти в Новия Завет, веднъж от нашия Господ. Най-известният цитат (Мат. 2:6) е от 5:2, стихът, който предсказва, че Месията ще се роди във Витлеем Ефратов (на север е имало и друг град с име Витлеем).

Друга очарователна особеност на книгата на Михей е склонността на пророка да използва „парономазия“, или, казано на обикновен език, игра на думи, каламбури. Много хора обичат каламбурите. Ние общо взето не считаме този литературен похват за сериозен (макар че например Шекспир често го използва). В еврейската литература обаче такива сериозни произведения като книгите на Стария Завет съдържат много игри на думи. В Михей 1:10–15 се среща един много известен пример за това, който някои сравняват с речите на латинския поет Цицерон. За съжаление този литературен стил е един от най-трудните за превод, тъй като няма два езика, които да съдържат точно същите съчетания от думи с двойно значение. (В някои англоезични преводи са правени опити тези каламбури да се изразят на английски, вж. също и бележките под линия в РИВ.)

II. Авторство

Името Михей – кратка форма на *Микайа* и *Микайаху* („кой е като Йахве“) – разкрива факта, че пророкът е слуга на единствения истински Бог – Бога на Израил. Както имената на много други пророци и неговото име съдържа името на Бога *(-ел)* или на Йахве *(-йах)*. В 7:18 той вероятно прави игра на думи със собственото си име, като пита: „Кой е Бог като Теб?“

Михей е съвременник на Исая, но е с по-скромен социален произход. Той е от Моресет, близо до Гет – на около 40 км югозападно от Ерусалим.

III. Датиране

Михей пророкува от около 740 до около 687 г. пр. Хр., по време на царуването на Йотам, Ахаз и Езекия. Въпреки че посланието му е предназначено за Юда, Михей предсказва и плена на Северното царство, който става реалност през 722/21 г. пр. Хр. Посланията, съставля-

ващи малката му книга, вероятно са били отправени известно време преди да бъдат записани.

IV. Исторически фон и теми

До около VIII в. пр. Хр. традиционното земеделско общество на Израил и Юда със своето до голяма степен равномерно разпределение на благата постепенно било заменено от алчни, материалистични и жестоки социални отношения, които безмилостно разделили народа на „имащи“ и „нямащи“. Богатите земевладелци забогатявали все повече, а бедните земеделци ставали все по-бедни. Последните се премествали в градовете, които се отличавали с бедност и поквара, на фона на разкоша на висшата класа и нейната жестокост спрямо бедните.

Освен това търговията с езическите народи внасяла и техните лъжливи религиозни култове и ниския им морал.

С две думи, нещата много напомняли на днешното западно християнство.

На фона на тази мрачна и светска обстановка Михей пише своето пророчество, като го свързва главно с три града – Самария, Ерусалим и Витлеем.

Схема на изложението

I. Предсказание за гняв над Израил и Юда (гл. 1)
II. Гибелта на богатите потисници (2:1–11)
III. Обещание за възстановяване (2:12, 13)
IV. Заклеймяване на властниците, лъжепророците и свещениците (гл. 3)
V. Славата на хилядолетното царуване на Христос (гл. 4)
VI. Обещанието за идването на Месията (гл. 5)
VII. Изпитанието на Израил (гл. 6)
VIII. Народът оплаква окаяното си състояние (7:1–10)
IX. Бъдещо благословение за Израил (7:11–20)

Коментар

I. Предсказание за гняв над Израил и Юда (гл. 1)

1:1–3 Напускайки **светия Си храм, мястото** на благословението, **Господ БОГ** призовава народите да чуят Неговата присъда, с която Той **свидетелства против** тях.

1:4–7 Наказанието Му за Самария и Ерусалим ще бъде сурово, защото тези градове са се превърнали в центрове на идолопоклонство. Когато Той дойде да съди, **планините ще се стопят под Него, долините ще се разпукнат като восък пред огъня.** Самария ще се превърне в **грамада** камъни, всичките ѝ идоли ще бъдат изпотрошени и раната ѝ ще бъде неизлечима.

1:8, 9 Решимостта на Михей да **оплаква** и да **ридае** като самотен чакал през нощта и като камилоптица, да ходи съблечен и гол, е израз на крайна форма на оплакване.

1:10–14 В ст. 10–16 виждаме интелигентна оплаквателна песен, описваща нашествието на асирийските войски в зе-

мята. Редица градове на Израил и Юда са предупредени за приближаването на асирийците: Гет, Вет-Леафра, Сафир, Саанан, Вет-Езил, Марот, Ерусалим, Лахис, Моресет-Гат, Ахзив, Мариса и Одолам. В този пасаж има много игри на думи.[1]

1:15, 16 Израил ще бъде превзет от нашественик и народът ще бяга в **Одолам.** Целият Израил трябва да остриже главата си, **защото децата на насладата** му (народът) ще бъдат **отведени от** своята земя **в плен.**

II. Гибелта на богатите потисници (2:1–11)

2:1–5 Тук са изброени причините за присъдата. Богатите насилствено **отнемат** от бедните **къщите** и земята им. Заради това тези имоти ще бъдат отнети от богатите чрез ръката на чуждите нашественици и те ще останат без нищо.

2:6, 7 Народът казва на Михей да не **пророкува** такива неприятни неща, защото те няма да видят позор. Но Михей им отговаря да не казват (за себе си): **„Нетърпелив ли е ГОСПОД? Делата Му** осъждение ли **са? Думите** Му **не правят ли добро на онзи, който ходи право?“**

2:8–11 Заради греховете си **народът** е станал **враг** на Йахве – те отнемат дрехите на невинните и изпъждат **жените** и **дечицата от къщите им.** За тях е подобре да **станат** и да отидат в плен, защото земята, която са осквернили, ще ги **погуби. Този народ** бързо приема всеки **измамлив** пророк, който го съветва да се напива с **вино и спиртно питие.**

III. Обещание за възстановяване (2:12, 13)

След края на присъдата, Бог **ще прибере остатъка на Израил** обратно от плена. **Онзи, който разбива (ГОСПОД),** ще разбие всичко, което би попречило на възстановяването му.

IV. Заклеймяване на властниците, лъжливите пророци и свещениците (гл. 3)

3:1–4 Началниците на израилевия дом са заклеймени за своята несправедливост, неправда, и алчност. Те се отнасят крайно жестоко с бедните. **Мразят доброто и обичат злото.** Вместо да бъдат пастири на народа, каквито трябва да бъдат началниците, тези политици са вълци, които използват овцете за **месо за котел** и **гърне.** Те са пълната противоположност на Давид, истински овчар, който става пастир на народа (1 Царе 17:15; 2 Царе 5:2, 7:7). Когато бедствието им ги постигне, Бог няма да послуша виковете им за помощ.

3:5–7 Лъжливите пророци предричат **мир** на онези, които им плащат добре, и **война** на онези, които не им плащат. Затова Бог няма да им разкрие волята Си. Те **няма** да получат **отговор от Бога.**

3:8–12 За разлика от тях Михей е упълномощен от **ГОСПОДНИЯ Дух** да оповести Божието послание на **Израил** и Юда **(Яков).** Користолюбивите **началници, свещеници** и **пророци** си мислят, че са в безопасност, но Михей заявява, че **Ерусалим** ще бъде сринат и превърнат в **купища развалини.**

V. Славата на хилядолетното царуване на Христос (гл. 4)

4:1–4 Първите осем стиха разказват за благословенията на хилядолетното царуване на Христос. Ерусалим ще бъде **издигнат,** езическите **народи** ще **отиват** там да опознаят **ГОСПОДА** и Той ще царува над всички народи. Всеобщото световно разоръжаване е изобразено ярко и точно с добре известните думи: **„И те ще изковат мечовете си на плугове и копията си – на сърпове.“**[2] Ще царят мир и сигурност и Господ ще бъде почитан от целия Свой народ.

4:5–8 Ст. 5 противопоставя идолопоклонството, практикувано в дните на Михей, с чистото поклонение, което ще цари по време на Хилядолетното царство. Народът, осакатен от плена, ще бъде възстановен и върнат обратно в земята **(„ще събера куцата") и ГОСПОД ще царува над** него. Първото или **предишното владичество** (ст. 8) означава най-върховната власт на земята, владичеството на Царя-Месия.

4:9–13 Преди това обаче Юда трябва да отиде в плен във **Вавилон.** Също така, преди обещаното завръщане, Господ ще събере езическите **народи** и ще ги съди; Израил ще бъде неговият инструмент, с който Той ще ги накаже, и богатството им ще бъде посветено **на Господаря на цялата земя.**

VI. Обещанието за идването на Месията (гл. 5)

5:1 Ст. 5 може би описва положението на народа по времето, когато Михей пише. Той казва на **Израил,** което тук означава Юда, да се подготви за обсадата на вавилонците. Този стих може би говори за презрението на Сенахирим към Езекия или за униженията, на които Навуходоносор подлага Седекия.

5:2 Ст. 2 предсказва раждането на **Един, който ще бъде владетел в Израил,** чийто **произход е от начало, от дните на вечността.** Тези стихове разкриват вечната природа на Месията и следователно Неговата божественост. Тъй като в Светите земи има два града с името Витлеем, Михей уточнява, че става дума за **Витлеем Ефратов,** на около 10 км южно от Ерусалим. Този стих контрастира със ст. 1 – макар и настоящото състояние на Израил да е обезсърчително, всичко ще се промени, когато дойде Месията.

5:3 Тук са представени три периода от историята на Израил: (1) Понеже израилтяните са отхвърлили Господ Иисус, Той **ще ги предаде,** ще се откаже от тях. Това описва настоящото състояние на народа в епохата на благодатта. (2) След това на нацията ѝ предстои време на родилни мъки – Голямата скръб. (3) След тези мъки Израил **ще роди.** Тук става дума за „вярващия остатък, който ще се роди от все още невярващата нация" (Скофийлд). Тези **„останали"** от **израилевите синове** ще бъдат върнати обратно в израилевата земя и Христос ще царува над Своя народ.

5:4–6 Ст. 4 разкрива пастирската грижа на Христос за Израил и Неговото световно господство. **Когато** в бъдеще асирийската армия нападне Ерусалим, Месията ще издигне способни водачи, които да я отблъснат. Изразът **„седем пастири и осем човешки князе"** не бива да се възприема като буквално само петнадесет ръководители, които ще бъдат издигнати, за да се противопоставят на **„асириеца".** Когато в подобен поетичен текст[3] една цифра е следвана от следващата по-голяма, това означава, че е налице достатъчен или пълен брой от това, за което се говори в текста.

5:7–9 Тогава Израил ще се превърне в канал за благословение на всички. Нацията ще бъде непобедима **като лъв** – напълно способна да унищожи **противниците** на Бога.

5:10–15 И в онзи ден Израил ще бъде очистен. Той няма вече да се уповава на **коне** и **колесници** или на укрепени **градове.** Магьосниците и **гадателите** ще бъдат премахнати. **Изваяните идоли** и **стълбовете** (езическите капища) ще бъдат унищожени. Вражеските **народи** ще бъдат наказани с Божието **отмъщение.**

VII. Изпитанието на Израил (гл. 6)

6:1–5 Планините са призовани да бъдат съдии в процеса, в който **ГОСПОД** (про-

курорът) представя Своето дело срещу **Израил** (обвиняемия). Той припомня Своята благост към него – как го е **извел от** Египет и как е попречил на **Валак** и **Валаам** да го прокълнат.

6:6–8 Какво иска **Всевишният** в замяна на това? Не някакви необичайни жертви на животни, а да не говорим за *човешки* жертви! Той иска справедливост, **милост** и смирение. Ст. 8 описва какво всъщност иска Бог – за да може да върши това, човек трябва да притежава божествен живот. Един непокаял се човек е напълно неспособен на такава правда.

6:9–12 Гласът ГОСПОДЕН вика към града, като му напомня, че причината за бедите му са греховете му. Жителите му използват лъжливи **грамове** и мерки, практикуват **насилие** и **говорят лъжа.**

6:13–16 Грехът води до собственото си унищоение и греховете на жестоките богаташи ще предизвикат болести, разорение, **глад,** неудовлетворение и безизходица. Няма да им бъде позволено да се наслаждават на нещата, които са придобили нечестно. Изразът **„наредбите на Амрий“** (ст. 16) най-вероятно се отнася за идолопоклонството, което **Амрий** насърчава (3 Царе 16:25, 26).

VIII. Народът оплаква окаяното си състояние (7:1–10)

7:1, 2 Тук Михей заема своето място сред народа и се застъпва за него пред Бога. **Благочестивите** и **праведни** хора в града са изчезнали – ширят се насилие и убийства. Това тъжно състояние е сравнено с **пабиръкслед гроздобер – няма** нито един **грозд за ядене.**

7:3–6 Началниците и съдиите искат подкупи, но **наказанието** им е близо. Не може да се разчита на никого. Приятели, съседи и роднини се предават един друг.

7:7–10 Може да се вярва единствено на **ГОСПОД.** Верният остатък предупреждава неприятеля си да не **злорадства заради** него. Бедствията са резултат от греховете на народа, но въпреки това Господ ще възстанови Своите, за ужас и позор на враговете им.

IX. Бъдещо благословение за Израил (7:11–20)

7:11–12 След това пророкът се обръща към Ерусалим. **Стените** му отново **ще** бъдат **съградени** и границите му ще бъдат значително разширени. Изгнаниците ще се върнат от земите на плена си и езическият свят ще бъде наказан за злината си.

7:13 На пръв поглед този стих изглежда странен. Запустението на **земята** вероятно е резултат от присъдата над езичниците **заради плода на делата им.** Това става непосредствено преди обещаното възстановяване. „Земята“ би могло да се отнася не само за Израил, а и за целия свят. Мофат перифразира тези думи така: „въпреки че целият свят лежи в запустение като наказание за езическите си пътища.“

7:14–17 Ст. 14 е молитва към Господа за храна и пастирска грижа. Господ уверява **народа** Си, че Той ще извърши такива удивителни неща за него, че езическите **народи ще се посрамят** и ще се поклонят ниско пред Него.

7:18–20 Михей завършва пророчеството си с песен на възхвала на **Бога,** възвеличаване на Неговата **милост,** простителност, състрадание, вярност и неизменна любов.

Крайни бележки

[1] (1:10-14) Значенията на имената на градовете са посочени в бел. под линия в РИВ.

[2] (4:1–4) Макар тези думи да са написани на сградата на Обединените Нации в Ню Йорк Сити (от паралелния текст в Исая 2:2–4, които можете да видите в този коментар), тъй като Князът на мира е пренебрегнат, светът не може да очаква траен мир, докато Той не дойде.

[3] (5:4–6) Такава употреба на числа не е необичайна за Стария Завет. Вж. напр. Йов 5:19, Пс. 62:11, 12; Амос 1:3.

Библиография

Carlson, E. Leslie. „Micah." In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1968.

Feinberg, Charles L. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Keil, C. F. „Micah." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 24. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Mills, Montague S. *The Minor Prophets: A Survey*. Dallas: 3E Ministries, n.d.

Morgan, G. Campbell. *The Minor Prophets*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1960.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 2. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

НАУМ

„Картините, нарисувани от Наум, са изключително ярки и живи и книгата му заслужено е намерила място сред най-добрите произведения на старозаветната литература.“
К. Х. Х. Райт

Въведение

I. Уникално място в канона

Малкото пророчество на Наум, макар и адресирано против столицата на една езическа световна сила (Ниневия), не е националистически трактат, а изобличение на необузданата войнственост и тирания, която при това засяга Божия народ. Макар че Бог използва езичници, за да накаже отстъплението и греха на Своя народ, самият инструмент също подлежи на наказание.

Или, както се изразява Р. К. Харисън:

> В това малко пророчество на осъждение авторът с убедителен и незабравим език демонстрира, че Богът на народа, който асирийците презират, всъщност е Създателят и Повелителят на всяка човешка съдба. Дори и най-великата световна сила трябва да се покори на Неговата справедливост в смирение и срам.[1]

II. Авторство

Наум произхожда от Елкус. Не се знае със сигурност кой е този град, но често е смятан за Капернаум (евр. *Кафар Наум*, „градът на Наум“) край Галилейското езеро. Името на пророка означава „Утешител“.

III. Датиране

Макар да не е посочено време на написването, то може да се определи с точност до половин век. Това трябва да е станало *след* завладяването на Но-Амон (Тива) през 663 пр. Хр., тъй като Наум споменава това събитие (3:8), и *преди* 612 г. пр. Хр., когато Ниневия бива разрушена. Това помества написването книгата във времето на дългото царуване на идолопоклонния цар Манасия (696–642), вероятно между 663 и 654 г. пр. Хр.

IV. Исторически фон и теми

Пророчеството на елкусеянина Наум е утешително послание за Юда, тъй като предсказва осъждението на асирийците и възстановяването на Божия народ. То допълва книгата на Йона. В Йона виждаме покаянието на Ниневия, но в Наум ниневийците отново са се върнали към старите си пътища и са предизвикали Божия гняв. Нашият Господ използва покаянието на ниневийците като добър пример, когато ги сравнява с фарисеите (Мат. 12:41).

Малката книга е класическо изобличение на милитаризма. Асирийците били безмилостни спрямо враговете си. В летописите на военните си победи те се хвалят с това, че простирали кожите на враговете си по стените и по шатрите си. Независимо дали това е била обичайната

им практика или някакво изключение, то разкрива техния манталитет.

Освен това те презирали и Бога на Израил, Бога, в чиято власт е всичко – дори падането на Ниневия.

Наум предсказва разрушаването на Ниневия, столицата на Асирия и по това време най-големия град на света. В буквален смисъл пророчеството вече се е изпълнило, но в друг смисъл то продължава да важи за бъдещия „асириец“, който ще застраши Божия народ.

Схема на изложението

I. Характерът на Бог, съдията (1:1–8)
II. Сигурността на гибелта на Ниневия (1:9–15)
III. Описание на обсадата на Ниневия (2:1–12)
IV. Бог е решен да унищожи града (2:13–3:19)

Коментар

I. Характерът на Бог, съдията (1:1–8)

1:1–5 Характерът на Бога е представен като **ревнив,** отмъстителен и яростен от една страна, но **дълготърпелив и велик в сила** от друга страна. Той владее и контролира Вселената и жителите ѝ. Неговата ревност е праведната ревност на съпруг, който обича жена си, а не завист за щастието на другите. Израил е „жената“ на Йахве.

1:6–8 Когато Той налага наказание, никой не може да Му противостои. Въпреки това обаче **Той е добър** към **онези, които се уповават на Него.** Съдът Му ще залее като **помитащо наводнение** Асирия и ще разруши Ниневия, нейната столица.

II. Сигурността на гибелта на Ниневия (1:9–15)

1:9–11 Тези думи са адресирани към асирийците. Бог се кани да ги изтреби. Онзи, **който замисля зло против ГОСПОДА,** ще падне. Тук вероятно става дума за Сенахирим или за наглия рапсак.

1:12, 13 Ако и да са временно **в благополучие,** асирийците **ще бъдат посечени. Ако и да** е бил **унижен,** Израил **няма вече** да бъде унижаван и Бог **ще строши** асирийския **ярем от шията** на Своя народ.

1:14 След това **ГОСПОД** се обръща пряко към асирийския цар. **Името** му ще бъде забравено, храмът на идолите му ще бъде разграбен и Господ **ще** му **приготви гроб, защото не струва нищо.**

1:15 Този стих представя вестителя, **който благовества** добрите вести за разрухата на Асирия и последващия **мир в Юда.** Павел цитира подобни думи в Римл. 10:15, но там те са използвани в контекста на *евангелието* (Ис. 52:7).

III. Описание на обсадата на Ниневия (2:1–12)

2:1 Първите десет стиха описват обсадата на Ниневия от вавилонците. **„Разсипникът“** може да се изтълкува като описание на Господа или на вавилонците. Четири заповеди подигравателно призовават обезумелите жители на града да се приготвят за бой: **„Пази крепостта!“, „Бди за пътя!“, „Стегни слабините си!“** и **„Събери цялата си сила!“**

2:2 ГОСПОД ще **възстанови** народа Си. **Величието** на Израил също ще бъде възстановено, но това не непременно ще стане много скоро. Южното царство все още не е изселено, но плаща данък.

Един алтернативен превод на този текст му придава съвсем различен смисъл. В своя коментар на краткото пророчество на Наум (състоящ се от близо 400 страници) Уолтър А. Майер превежда думата „възстановявам" като „отсичам", дума с противоположното значение, а „величие" като „гордост", което е често използвано значение на думата. Той пише:

> Думите „Йахве отсича гордостта на Яков" описват наказанието, което Йахве е наложил в миналото на Юда, дома на пророците, за това, че арогантно е отхвърлил Всемогъщия. Наум може би има предвид опустошението, нанесено от Сенахирим, който се хвали, че е разорил Юда.[2]

Описанието на Израил като **ограбена** и **съсипана** лоза съответства на редица старозаветни образи (Пс. 80:12 и сл.; Ис. 5:5, 6; Ер. 12:10; Ос. 10:1).

2:3–6 В ст. 3 и 4 са изобразени вавилонските войници, облечени в любимите си цветове – вавилонците в **червено,** а съюзниците им, мидяните, в своите **червеникави** наметала. (Бойният цвят на асирийците е бил синьото.) Спъващите се първенци в ст. 5 обикновено се приемат за асирийските защитници, но контекстът насочва по-скоро към вавилонските нападатели. **Реките** се стичат в града, подкопавайки основите му, така че **дворецът се разрушава.**

2:7–10 Царицата е отведена в **плен.** Народът **бяга** от града, пренебрегвайки заповедта **„Стойте!" Запасът** и **богатството** на **Ниневия** са разграбени – плячка от **сребро** и **злато.** Градът е опустял. На всяко лице е изписан ужас.

2:11, 12 Ще разберем тези стихове много по-добре, ако си дадем сметка, че както Великобритания има за свой символ лъв, а Съединените Щати – орел, така асирийците са имали страст към лъвовете. Навсякъде в асирийското изкуство и скулпура се срещат глави на хора с тела на лъвове или обратното. Несъмнено те се възприемали като лъвове и се стремели да действат като такива.

Сравнявайки Ниневия с **бърлога на лъвове,** Наум забива дълбоко камата на иронията си в арогантността на Ниневия, използвайки думите **лъвове, млади лъвове, лъвица, лъвче** – осем пъти в два стиха!

IV. Бог е решен да унищожи града (2:13–3:19)

2:13 ГОСПОД на Войнствата е решил окончателното унищожение на Ниневия. Тъй като Господ е станал неин враг, тя няма никакъв шанс. **Колесниците ѝ** ще бъдат изгорени и **младите** ѝ **лъвове** (войниците ѝ) ще бъдат **отсечени** от **меча.** Шумът на войските ѝ **няма да се чуе вече** и тя няма да взима други жертви.

3:1–3 Гл. 3 продължава с описанието на падането на Ниневия и посочва причините за него – това е **кръвопролитен град, пълен с лъжа и насилие,** ограбил и плячкосал мнозина. Сега вавилонските **конници** атакуват с **бляскав меч** и улиците са пълни с неизброими **трупове.**

3:4–7 Нацията е осъдена за **блудствата** и **заклинанията си,** за това, че е покварила и други народи със своето идолопоклонство и търговия. Йахве ще изложи на показ греха ѝ и ще я покрие със **срам** – наказание, подобаващо на **привлекателната блудница.**

3:8–10 И тя няма да избегне присъдата, също както не я е избегнал и **Но Амон** (Тива)[3] – великият град, символ на обединената мощ на **Етиопия и Египет.**

Тива също е разчитала за сигурността си на **Фут** и Ливия като свои съюзници

и **помощници.** Тези територии обикновено се свързват с Либия, но това не е безспорно доказано. **Фут** може да се е намирал дори на територията на днешна Сомалия.[4]

3:11–13 И Ниневия **ще се опие** от чашата на Божия гняв. Като **първозрели смокини** тя е готова за съд. Защитата ѝ ще се провали, когато **портите на земята** ѝ зейнат **широко отворени за враговете** ѝ.

3:14–17 Въпреки обстойната подготовка на Ниневия за **обсадата** – събирането на запаси от **вода** и поправянето на **укрепленията** ѝ с нови тухли – тя ще падне. Макар **търговците, коронованите** и **военачалниците** ѝ да са многобройни като **небесните звезди,** те ще изоставят града като **ято скакалци,** които отлитат по изгрев.

3:18, 19 Пастирите (първенците) на **Асирия дремят,** т. е. те са мъртви. Нацията е поразена със **смъртоносна рана. Вестта** за падането ѝ ще предизвика огромна радост, защото мнозина са пострадали от ръцете ѝ. Ниневия пада през 612 г. пр. Хр.

Пророчеството на Наум се е сбъднало толкова пълно, че в по-късни времена армии като тези на Ксенофон и Александър Велики изобщо не подозирали, че преминават през или близо до руините на великата Ниневия.

Едва през XIX в археолозите са успели да установят точното местоположение на древната Ниневия.[5]

Крайни бележки

[1] (Въведение) R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament,* p. 930.

[2] (2:2) Walter A. Maier, *The Book of Nahum, A Commentary,* p. 228.

[3] (3:8–10) Тук в Таргум и Вулгата е записано „многочислената Александрия."

[4] (3:8–10) „Фут" може би е египетския „Пунт", страна на брега на Червено море, достигаща на юг териториите на Сомалия. Вж. Майер, *Наум,* стр. 321, 322.

[5] (3:18, 19) Пол Емили Бота, Остин Хенри Лейърд и Джордж Смит са първите археолози, които откриват знаменитите руини на Ниневия (между 40-те и 70-те години на XIX в).

Библиография

Feinberg, Charles Lee. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Keil, C. F. „Nahum." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 25. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Maier, Walter A. *The Book of Nahum. A Commentary.* Reprint. Minneapolis: James Family, 1977.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 1. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

АВАКУМ

„Авакум не е егоцинтричен човек, загрижен само за удобството и сигурността на себе си и семейството си. Като истински патриот той е дълбоко потресен от моралното и духовно състояние около себе си. Той обича народа си и знае, че той все повече се доближава до пропастта на разрухата, като продължава да потъпква Божиите закони. Заради това от устните му се изтръгват два мъчителни въпроса: Докога? Защо?“

Ричард У. Де Хаан

Въведение

I. Уникално място в канона

Стихът Авакум 2:4 е получил отличието да бъде цитиран три пъти в Новия Завет (вж. по-долу). В Деян. 13:40, 41 апостол Павел завършва проповедта си в синагогата в Антиохия Писидийска с цитат от Авакум 1:5 – още една илюстрация за това, как една привидно неясна и кратка старозаветна книга може да има богато доктринално съдържание. Сравнете също така и Авакум 3:17, 18 с Филип. 4:4, 10–19. И пророкът, и апостолът са способни да се радват в своя Бог независимо от заобикалящите ги житейски обстоятелства.

По отношение на стила еврейският учен и вярващ християнин Чарлз Файнбърг пише:

> Всички отреждат на Авакум изключително високо място сред еврейските поети. Думите на трета глава с право са оценявани навсякъде като превъзходна еврейска поезия. Езикът на книгата е удивително красив.[1]

II. Авторство

Не знаем на практика нищо за този пророк. Името Авакум[2] може да означава „прегръщам“ или „боря“.

Тъй като той е един от малцината, които сами наричат себе си пророци, някои изследователи вярват, че той е имал не само *дарбата,* но и *длъжността* пророк. (Даниил например е бил държавник по професия, но е имал дарбата да бъде пророк.)

Тъй като в гл. 3 Авакум споменава музикални инструменти, някои предполагат, че той може би е бил свързан с храмовия хор, но това е само догадка.

III. Датиране

Фактът, че Авакум не споменава царе, прави много трудно определянето на времето на написване на неговото кратко пророчество. То вероятно датира от около VII в. пр. Хр., въпреки че някои рационалистични критици, както може да се очаква, го датират много по-късно по свои собствени причини. Консервативните изследователи обикновено смятат, че пророкът е живял по времето на царуването на царете Манасия, Йосия или Йоаким, всички от VII в. пр. Хр. Времето на последния цар вероятно е най-добрият избор, тъй като то е малко преди битката при Кархамис (605 пр. Хр.), в която Вавилон побеждава.

IV. Исторически фон и теми

Религиозното възраждане по времето на цар Йосия не продължава дълго. Общественият морал е паднал изключител-

но ниско, още повече повлиян от покварата на култовете към Ваал и Астарта. Навсякъде се шири несправедливост. Такива се тежките условия, в които живее Авакум.

Този пророк пророкува на Юда преди Вавилонския плен (586 г. пр. Хр.). Тъй като името му може да означава „борец“, уместно е да счетем, че той се бори с Йахве за греха и наказанието на Юда.

Като предпочита значението „прегръщам“, Файнбърг цитира Мартин Лутер:

> Авакум напомня за човек, който прегръща някого, обгръща го с ръце. Той прегръща своя народ, взема го в обятията си – утешава го и го насърчава, както човек прегръща плачещо дете, за да го успокои и да го увери, че ако е Божията воля, скоро всичко ще се оправи.[3]

Схема на изложението

I. Пророкът недоумява за това, че Бог не наказва беззаконието на Юда (1:1–4)
II. Господ отговаря, че ще използва вавилонците, за да накаже Юда (1:5–11)
III. Авакум недоумява защо Бог избира един по-зъл от тях народ, за да ги накаже (1:12–17)
IV. Господ отговаря, че праведните в Юда ще оцелеят, но нечестивите халдейци ще бъдат изтребени (гл. 2)
  А. Авакум очаква Божия отговор (2:1)
  Б. Заповед да запише отговора и да изчака сбъдването му (2:2, 3)
  В. Праведният ще живее чрез вяра, а нечестивите халдейци ще загинат (2:4)
  Г. Списък на греховете на халдейците (2:5–19)
    1. Ненаситност в завоеванията (2:5–8)
    2. Алчност и гордост (2:9–11)
    3. Обогатяване чрез кръвопролития (2:12–14)
    4. Покваряване на съседните народи (2:15–17)
    5. Идолопоклонство (2:18–19)
  Е. Затишие пред бурята на Божия съд (2:20)
V. Молитвата и упованието на Авакум (гл. 3)
  А. Авакум призовава Бога да подейства за народа Си (3:1, 2)
  Б. Авакум припомня как Бог се е грижил за Израил от Египет до Ханаан (3:3–15)
  В. Авакум чака наказанието на врага (3:16)
  Г. Каквото и да стане, той ще се уповава на Бога, своята сила (3:17–19)

Коментар

I. Пророкът недоумява за това, че Бог не наказва беззаконието на Юда (1:1–4)

„Наложеното пророчество, което Авакум видя“, вероятно е заглавието на цялата книга. В ст. 2–4 той се оплаква пред Господа от ужасяващото **беззаконие, насилие,** грабителство, **раздор** и несправедливост в Юда. Той пита **ГОСПОД докога** ще позволява всичко това да продължава безнаказано. Заради този

и други подобни въпроси към Бога, Авакум понякога е наричан „старозаветния Тома неверни“.

Първите 11 стиха на пророчеството са диалог между Авакум и Господ.

II. Господ отговаря, че ще използва вавилонците, за да накаже Юда (1:5–11)

Божият отговор е представен в ст. 5–11. Той ще надигне халдейската войска да накаже Юда. Врагът ще бъде **необуздан, жесток,** ненаситен, яростен, ужасяващ и горд. Вавилонците са прочути със своята конница, мълниеносна в бой и **по-свирепа от вълци вечер.** Те се надсмиват над пленените **царе и князе** и техен **бог** е **силата** им. Файнбърг коментира:

> Успехът на халдейците ще бъде умножен; те ще помитат всичко пред себе си като ураганен вятър. Така халдейският завоевател трупа вина пред Бога заради безбожните си амбиции и поробването на редица беззащитни народи.[4]

III. Авакум недоумява защо Бог избира един по-зъл от тях народ, за да ги накаже (1:12–17)

Когато Авакум чува това, той е смутен и тревогата му води до втория диалог (1:12–2:20). Как може Бог да накаже юдеите с помощта на един народ, който е по-зъл и от тях? Той спори с Бога, като изтъква разбирането си, че Неговите **очи са твърде чисти, за да гледат злото,** и Той **не може да погледне нещастие.** А вавилонците несъмнено са крайно зли! Злината на Юда обаче е много по-голяма, понеже юдеите съгрешават срещу много по-голяма светлина. Как може Бог да **гледа** безбожието на вавилонците, които ловят хора като с пълни мрежи – като рибар **с въдица и мрежа?** Те жертват на идолите си и се угояват. Няма ли да престанат да **избиват народите без милост?** Дж. Е. Еванс обяснява:

> Аналогията е от живота на рибарите. Хората са като риби, които рибарят улавя в мрежата си, а после отдава божествена почит на мрежата, която го е направила толкова богат. В това сравнение светът е морето, а народите са рибите. Навуходоносор е рибарят, мрежата е военната мощ на халдейците, с чиято помощ той успява да придобие огромно богатство чрез завоеванията си.[5]

IV. Господ отговаря, че праведните в Юда ще оцелеят, но нечестивите халдейци ще бъдат изтребени (гл. 2)

А. Авакум очаква Божия отговор (2:1)

Авакум се оттегля на своята стражева кула, за да види как ще му отговори Господ. Той иска да остане сам, за да разбере как Бог гледа на нещата. Това е много важен прицнип за вярващите и днес. Независимо дали го наричаме „тихо време“, „лично време с Господа“ или по друг начин, ежедневното общуване с Бога е критично важно за всеки християнин.

Б. Заповед да запише отговора и да изчака сбъдването му (2:2, 3)

2:2 ГОСПОД заповядва на пророка: **„Напиши видението“** (Божия отговор на въпроса на Авакум), за да може всеки да го прочете и да оповести новината (за падането на Вавилон и възстановяването на Юда).

2:3 А. Дж. Полок казва, че този стих говори за надеждата на евреите – идването на Христос на земята, за да подчини враговете Си, да прочисти царството Си от всички съблазни и да постави началото на славното Си царуване, като направи Израил глава на народите, тъй като наче-

ло на еврейския народ ще бъде Самият Той.[6] В цитата на ст. 3 в Евреи 10:37 „то“ **(видението)** става „Той“ (Господ), който **непременно ще дойде** и **няма да закъснее.** В контекста на Новия Завет стихът се отнася до надеждата на християните – Грабването на църквата.

В. Праведният ще живее чрез вяра, а нечестивите халдейци ще загинат (2:4)

Понеже **душата** на вавилонския цар **се** е **надигнала** в гордост, той ще умре, но благочестивият остатък на Израил **ще живее чрез вяра.** Ст. 4б е цитиран три пъти в Новия Завет. Трите части на стиха – „праведният“ „чрез вяра“ „ще живее“ – много точно подхождат на основната идея на контекста, в който са цитирани – Римл 1:17 подчертава „праведния“, Гал. 3:11 подчертава „вяра“, а Евр. 10:38 подчертава „ще живее“. Стихът би могъл да бъде перифразиран и като „оправданият чрез вяра ще живее.“

Г. Списък на греховете на халдейците (2:5–19)

1. Ненаситност в завоеванията (2:5–8)

2:5 Опиването с **вино** е било национален грях на Вавилон и несъмнено на Навуходоносор. Кайл пише, че тази пристрастеност „е потвърдена от древните автори, … и от книгата на Даниил е добре известно, че Вавилон е разгромен, докато Валтасар и първенците на царството му пируват на разюздан гуляй.“[7] Освен това вавилонските царе имали ненаситна страст към завоевания.

2:6–8 От ст. 6 започва подигравателна песен, в която пет пъти се поизнася „горко“ срещу Вавилон. Първото **„горко“** е заради страстта му към насилствено присвояване и агресия. **Многото народи,** които Навуходоносор е поразил, ще му се подиграват заради придобитото му чрез насилие богатство и ще го плячкосват и **обират,** както Вавилон е постъпвал с тях.

2. Алчност и гордост (2:9–11)

Второто **„горко“** срещу Навуходоносор е заради неговата алчност и гордост. Той се опитва да направи династията си недосегаема за **бедствия,** но **неправедната** му **печалба** и жестокостта му **ще извикат** против него.

3. Облагодетелстване чрез кръвопролития (2:12–14)

Третото **„горко“** срещу царя е заради жаждата му за разкош и жестоката му тактика. Вавилонските градове, построени с робски труд, ще се превърнат в гориво за ненаситния **огън** и **земята** ще признае, че Йахве е истинският Бог.

Идва денят, когато цялата земя ще признае истинския Бог. Това славно време е предсказано в заслужено прочулото се поетично сравнение: **„Защото земята ще бъде пълна с познаването на славата на ГОСПОДА, както водите покриват морето“ (2:14).**

4. Покваряване на съседните народи (2:15–17)

Четвъртото „горко“ срещу Навуходоносор е заради това, че се е наслаждавал да покварява и други народи, заради безсрамието му, и заради това, че е опустошил Ерусалим и Юда. Накратко, Навуходоносор е разпространявал двата главни елемента на съвременните медии – телевизия, кино и „литература“ – безсрамно сексуално поведение (включващо и форми на перверзия) и **насилие.**

5. Идолопоклонство (2:18–19)

С ярък сарказъм петото и последно **„горко“** осъжда вавилонския цар за идолопоклонството на Вавилон. Каква полза от **идола,** изработен от **злато** или **сребро,** когато **в него няма никакво дихание?**

Е. Затишие пред бурята на Божия съд (2:20)

В някои църкви този сих се използва в красиво музикално оформление за призоваване на събранието към тих размисъл над проповедта. За съжаление, макар че самите думи действително са подходящи, контекстът тук е, че **ГОСПОД** всеки момент ще изяви могъществото Си чрез *съд*. Затова **цялата земя** трябва да **замълчи пред Него.**

V. Молитвата и упованието на Авакум (гл. 3)[8]

А. Авакум призовава Бога да подейства за народа Си (3:1, 2)

Сега **Авакум** се моли на **ГОСПОДА.** Той е чул какво е правил Господ на враговете на Своя народ в миналото; сега пророкът Го моли да **оживи делото Си,** като накаже противниците Си и спаси народа Си.

Б. Авакум припомня как Бог се е грижил за Израил от Египет до Ханаан (3:3–15)

3:3–7 В това великолепно видение за Божията върховна мощ, наречено от Скроджи „Ода на теофанията“[9] (песен за изявяването на Бога), Авакум изобразява Бога, който настъпва срещу враговете Си, смазва ги с мощта Си и славно тържествува над тях. Той често припомня как Господ е наказвал враговете на Израил в миналото, съдът над Египет по времето на изхода, народите, които враждуват срещу Израил по пътя му към Обещаната земя, и народите, изтребени в Ханаан от Иисус Навиев.

В първия пасаж на молитвата Божията **слава** и **сияние** се виждат както в *небесата,* така и на **земята.**

Географските названия – **Теман, хълмът Фаран, Етиопия,** и **мадиамската земя** – са символи на враговете на Израил. Теман например е голям град в Едом и символизира цяла Идумея.

3:8–11 В тези стихове е подчертана Божията сила – особено в нейното въздействие над **реките, морето** и **планините.**

Ст. 11 разказва за знаменитото събитие в Гаваон, когато Господ извършва могъщо чудо в небето, за да помогне на Иисус Навиев в битката (Иис. Нав. 10:12).

3:12–15 Тук виждаме как Бог **крачи по земята** и стъпква враговете на Израил в гнева Си.

Ст. 15 разказва за преминаването на Червено море (Изх. 14), когато **пенещите се води** се отдръпват от двете страни на народа, докато той преминава през морето като по суша. Авакум вижда как Бог **преминава през морето с конете Си.**

В. Авакум чака наказанието на врага (3:16)

Когато пророкът **чува** за присъдата над вавилонските нашественици, той се **разтреперва** в очакване на изпълнението на събитието.

Г. Каквото и да стане, той ще се уповава на Бога, своята сила (3:17–19)

Но каквито и изпитания да са призовани да изтърпят пророк Авакум и неговият народ поради вавилонското нашествие – **и да не цъфти смокинята, … и нивите да не произведат храна, … и да няма говеда в оборите** – той **ще се радва в ГОСПОДА и ще се весели в Бога на спасението си.** Бакстър възкликва:

> Буквалният превод гласи: „Ще скачам от радост в Господа; ще се въртя от наслада в Бога.“ Радостта на вярата! – най-голямата радост в най-лошите обстоятелства! Каква победа! Дано тя бъде и наша![10]

Крайни бележки

[1] (Въведение) Charles Lee Feinberg, *Habakkuk, Zephaniah, Haggai and Malachi,* p. 12.
[2] (Въведение) Повечето хора поставят ударението на втората сричка. На еврейски третата сричка е ударена.
[3] (Въведение) Feinberg, *Habakkuk,* p. 11.
[4] (1:5-11) *Ibid., p*. 17.
[5] (1:12-17) J. E. Evans, further documentation unavailable.
[6] (2:3) A. J. Pollock, further documentation unavailable.
[7] (2:5) C. F. Keil, "Habakkuk," in *Biblical Commentary on the Old Testament,* Vol. 25, pp. 74, 75.
[8] (Гл. 3) Евреите са композирали музика по тази очарователна глава и използват песента в поклонението си.
[9] (3:3-7) Scroggie, "Habakkuk," in *Know Your Bible,* Vol. 1, The Old Testament, p.196.
[10] (3:17-19) J. Sidlow Baxter, *Explore the Book,* p. 212.

Библиография

De Haan, Richard W. *Song in the Night*. Grand Rapids: Radio Bible Class (booklet), 1969.

Feinberg, Charles Lee. *Habakkuk, Zephaniah, Haggai and Malachi*. New York: American Board of Missions to the Jews, 1951.

Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n.d.

Keil, C. F. "Habakkuk." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 25. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Scroggie, W. Graham. "Habakkuk." In *Know Your Bible*. Vol. 1. The Old Testament. London: Pickering & Inglis Ltd., n.d.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

СОФОНИЯ

„Ако някой иска да види всички тайни предсказания на пророците, изложени в кратко резюме, нека да прочете кратката книга на Софония.“
Мартин Бъсър (1528)

Въведение

I. Уникално място в канона

Много хора се интересуват от живота на благородниците и внимателно го следят. Като пра-правнук на добрия цар Езекия и поради това далечен братовчед на царуващия по това време благочестив цар Йосия, Софония може би е бил от тези хора. За жалост, между царуването на тези двама праведни царе е било продължилото повече от половин век нечестиво управление на Амон и Манасия. Софония вероятно е имал достъп до царския двор в столицата на Юда, южното царство.

II. Авторство

За Софония, сина на Хусий, знаем съвсем малко. Името му означава *Йахве скрива* – т. е. „пази“ или „съхранява“. Както вече споменахме, той е от царско потекло. Пророкът обича да поставя редом мрака и светлината, рисувайки в изключително мрачни краски Деня на Господа, като същевременно разкрива ярката картина на бъдещата слава на Израил и обръщането на езичниците към Господа. Както отбелязва Хюит, пророк Софония представя нещата директно:

> Езикът е безкомпромисен. Той изобличава греха и провъзгласява съд със съвършено безстрашие и завършва книгата си с песен, изпълнена с вдъхновение и надежда в очакване на славното начало на Хилядолетното царство.[1]

III. Датиране

Служението на Софония преминава при царуването на Йосия (640–609 г. пр. Хр.). Вярващите изследователи не са на едно мнение за това дали той е писал преди или след голямото възраждане през 621 г. пр. Хр. Ако е било преди възраждането, много вероятно е пророчеството да е спомогнало за духовното събуждане. Но някои детайли, като например цитирането на наскоро открития отново закон, изискват датиране след 621 г. пр. Хр. Тъй като според Софония 2:13 Ниневия все още е съществувала, времето на написването следва да е било преди 612 г. пр. Хр., когато градът е бил разрушен. Това предполага извода, че книгата е написана между 621 и 612 г. пр. Хр.

IV. Исторически фон и теми

Софония вероятно е пророкувал в Ерусалим („това място“, 1:4). Историческия фон на пророчеството му можем да открием в 4 Царе 21–23 и началните глави на Еремия:

> Софония вижда застрашителните орди на скитите, надигащи се зад хоризонта, бързи и ужасяващи... Положението на Юда е деликатно и сложно, защото с ограничените си възможности народът не може да се надява да надделее над огромните сили на противника. Когато силните народи на север и на юг от Юда се борят за господство над света, слабите народи между тях също биват въвлечени

и често опустошавани. С ясно съзнание за кипящия навсякъде около него смут, Софония става проповедник на правдата и безпощадно изобличава злините на своята епоха.[2]

В своята малка книга той използва израза „Денят на Господа“ седем пъти. Това разкрива темата на книгата: Божият гняв идва върху Юда заради непокорството му. Други ключови изрази са „ревност“ и „насред“. Бог ревнува в смисъл на негодувание срещу идолопоклонството на Своя народ. Той е сред тях първо като праведен Съдия (3:5) и след това като Победител над техните врагове (3:15).

Схема на изложението

I. Бог е решен да извърши съд (гл. 1)
- А. Над цялата земя (1:1–3)
- Б. Над Юда и Ерусалим заради идолопоклонството им (1:4–6)
- В. Денят на Господа, представен като жертвоприношение (1:7–13)
- Г. Ужасът на Деня на Господа (1:14–18)

II. Призив към Юда да се покае (2:1–3)

III. Гибелта на езическите народи (2:4–15)
- А. Филистимците (2:4–7)
- Б. Моавците и амонците (2:8–11)
- В. Етиопците (2:12)
- Г. Асирийците и особено Ниневия (2:13–15)

IV. Горко на Ерусалим (3:1–7)
- А. Непокорство, невъзприемчивост, неверие и нежелание за покаяние (3:1, 2)
- Б. Алчността на първенците и съдиите (3:3)
- В. Безотговорността и измяната на пророците и светотатството на свещениците (3:4)
- Г. Господното присъствие идва в съд (3:5–7)

V. Послание на утеха за верния остатък (3:8–20)
- А. Унищожение на покварените езичници (3:8)
- Б. Обръщането на останалите народи (3:9)
- В. Събиране и възстановяване на разпръснатия Израил (3:10–13)
- Г. Радостта от Второто пришествие на Христос (3:14–17)
- Д. Какво ще извърши Бог за Своя народ (3:18–20)

Коментар

I. Бог е решен да извърши съд (гл. 1)

А. Над цялата земя (1:1–3)

За пророците е обичайно да посочват името на баща си и понякога на дядо си, тъй като евреите много държат на своите корени. Но **Софония, синът на Хусий,** проследява потеклото си четири поколения назад, несъмнено с цел да разкрие своя царски произход като потомък на цар Езекия.

Като цяло главата описва опустошението на цялата **земя,** а после по-специално на Ерусалим и Юда. Бог ще погуби напълно **всичко по лицето на земята.**

Б. Над Юда и Ерусалим заради идолопоклонството им (1:4–6)

Жителите на Юда ще бъдат наказани за своето идолопоклонство – поклонението им пред Ваал, пред звездите и пред Мелхом, бога на амонците.

В. Денят на Господа, представен като жертвоприношение (1:7–13)

1. Гостите – враговете на Юда (1:7)

Господ е приготвил жертва; жертвеното животно е Юда, а вавилонците са гостите.

2. Жертвите – поквареният народ на Юда (1:8–13)

Бог **ще накаже** Юда за идолопоклонническите му **дрехи** и обичаи, както и за неговото **насилие и измама.** Викове от различни места в столицата като **Рибната порта, другата част на града** и **хълмовете**, ще оповестят **грабежа** и клането, извършвани от нападателите.

Г. Ужасът на Деня на Господа (1:14–18)

Тук е представена най-ярката картина на **Деня на ГОСПОДА** в Библията. Това е **денят** на Божия **гняв,** предизвикан от злината и покварата на хората, в случая на юдовите мъже. Той е **ден** на война, **скръб** и клане. Един класически латински химн е основан на ст. 15 и 16.

> През 1250 г. от Тома от Целано написва прочутият си химн, ознаменуващ идещия Господен съд, като използва ст. 15 и 16: „Dies irae, dies illa", което означава: „Този ден е ден на гняв". Това е ден на гняв, беди, скръб, опустошение, разруха (със сходното си звучене еврейските думи за пустота и разруха – шоах и умешоах – картинно предават монотонността на опустошението), мрак, тъга, облаци, гъст мрак, тръби, зов за бой срещу укрепени градове и високи кули.[3]

Бог ревнува за любовта на Своя народ и ще накаже всички Свои съперници.

II. Призив към Юда да се покае (2:1–3)

Бог призовава **безсрамния народ** да се покае. Трети стих изглежда сочи към остатък от праведни евреи. Ако **потърсят ГОСПОДА,** те **ще бъдат скрити в деня на** Неговия свиреп **гняв.**

III. Гибелта на езическите народи (2:4–15)

А. Филистимците (2:4–7)

Ст. 4–15 предсказват присъдите на съседните народи, живеещи на запад, изток, юг и север. Първи са **филистимците,** които тук са наречени с другото си име – **херетците.** Техните градове – **Газа, Аскалон, Акарон** – ще бъдат **оставени** и **запустени.** Те ще бъдат разрушени, а земята им ще се използва от овчарите на Юда за пасища.

Б. Моавците и амонците (2:8–11)

Наред са **Моав** и **Амон.** Господ е чул наглите им думи и закани срещу Неговия **народ.** Земите им ще запустеят и **останката** от Божия **народ** ще се засели там. Ст. 11 е пророчество за Хилядолетното царство, когато **ГОСПОД ще умори всичките богове на земята.**

В. Етиопците (2:12)

Етиопия ще бъде наказана с Божия **меч** (Вавилонския цар). Някои изследователи като Файнбърг например свързват **„етиопците"** в настоящия контекст с Египет:

> Съдбата на Етиопия е била обвързана с

> тази на Египет, който бил подчинен на етиопски династии. Загатвания за това можем да открием в Ерем. 46:9 и Езек. 30:5, 9. Ето защо има причини да се смята, че тук с думата „етиопци“ се има предвид Египет.[4]

Г. Асирийците и особено Ниневия (2:13–15)

Навуходоносор **ще погуби** и **Асур** (Асирия). **Ниневия** ще се превърне в обиталище на диви животни и птици и **всеки, който минава край** нея, **ще подсвирне** и **ще помаха с ръката си.**

IV. Горко на Ерусалим (3:1–7)

А. Непокорство, невъзприемчивост, неверие и нежелание за покаяние (3:1, 2)

Град Ерусалим, представен в оригинала в образа на жена, е осъден за това, че е **бунтовен, осквернен** и **потиснически.** Упорствал е в непокорството си, **не се** е **уповал на ГОСПОДА** и **не се** е приближил към своя Бог.

Б. Алчността на първенците и съдиите (3:3)

Първенците му са като **ревящи лъвове,** а **съдиите му** – ненаситни като **вечерни вълци.**

В. Безотговорността и измяната на пророците и светотатството на свещениците (3:4)

Пророците му са неверни, а **свещениците му** – нечестиви. Файнбърг коментира:

> В ст. 4 виждаме единственото изобличаване на пророците в тази книга. Те са безотговорни и се отнасят нехайно към най-сериозните неща. В живота и учението им няма нито сериозност, нито постоянство. Те са изменници, защото вместо да бъдат верни на Този, когото твърдят, че представляват, те насърчават народа в отстъплението му от Господа. С нечестивите си дела те оскверняват светилището. Поучавайки народа, те насилват закона, като изкривяват ясните му цели и значение.[5]

Г. Господното присъствие идва в съд (3:5–7)

Въпреки цялата тази греховност и поквара, **ГОСПОД е сред него** и съди праведно. Той е наказал други **народи,** смятайки, че това ще накара Юда да се бои от Него, но народът още повече се е закоравил.

V. Послание на утеха за верния остатък (3:8–20)

А. Унищожение на покварените езичници (3:8)

Господ призовава верния остатък на Юда да Го **чака,** докато Той изтреби всичките Си врагове **в огъня на ревността** Си.[6]

Б. Обръщането на останалите народи (3:9)

„Чистите устни“ в ст. 9 символизират неосквернена от идолопоклонство реч, чисти думи в прослава на Йахве. **Всички** народи ще **Му служат единодушно.**

В. Събиране и възстановяване на разпръснатия Израил (3:10–13)

В онзи ден на Хилядолетното царство езичниците **ще донесат** разпръснатите евреи като **принос** на Господа. Злите хора, **които горделиво тържествуват,** ще бъдат изтребени отсред Юда и повече никой няма да плаши верния остатък на Израил. Те ще бъдат **смирени и бедни, ще се уповават на Името на ГОСПОДА** и ще живеят праведно.

Г. Радостта от Второто пришествие на Христос (3:14–17)

Пасажът в ст. 14–20 е песента на възстановения Израил, с която той хвали Йахве за мощното спасение и прославя Неговата удивителна любов към Неговите. **Сионската дъщеря** има много неща, за които да **пее,** да **вика** и да **се радва!** Не само враговете ѝ са сразени, но Месията-**Цар,** Самият **ГОСПОД, е сред** нея. Тя няма причина да **отслабва** или да **се бои,** понеже **Бог, Силният,** ще я утеши със Своята любов.

Д. Какво ще извърши Бог за Своя народ (3:18–20)

Понеже народът скоро ще бъде поразен от Божия съд, Господ завършва пророчеството със сигурно обещание за пълен обрат за благочестивия остатък. Вместо скръб и **позор заради** невъзможността да отбелязват **празниците,** изгнаниците ще получат **слава и име във всички страни, където са били за срам.**

Крайни бележки

[1] (Въведение) J. B. Hewitt, *Outline Studies in the Minor Prophets,* p. 45.
[2] (Въведение) Ibid., p. 44.
[3] (1:14-18) Charles Lee Feinberg, *Habakkuk, Zephaniah, Haggai, Malachi,* p. 50.
[4] (2:12) *Ibid*., p. 59.
[5] (3:4) *Ibid*., p. 64.
[6] (3:8) Софония 3:8 е единственият стих в оригиналният текст на Стария Завет, който съдържа всички букви на еврейската азбука.

Библиография

Feinberg, Charles Lee. *Habakkuk, Zephaniah, Haggai and Malachi*. New York: American Board of Missions to the Jews, Inc., 1951.

———. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Hewitt, J. B. *Outline Studies in the Minor Prophets*. West Glamorgan, U.K.: Precious Seed Publications, n.d.

Keil, C. F. "Zephaniah." In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 26. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n.d.

Morgan, G. Campbell. *The Minor Prophets*. Old Tappan, N.J.: Fleming H. Revell Company, 1960.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

АГЕЙ

„Малцина пророци са успели да обобщят в такъв малък обем толкова много духовен здрав разум като Агей.“
Франк Е. Гебелайн

Въведение

I. Уникално място в канона

Уникалният призив на тази втора по краткост книга на Стария Завет е прост: „Възстановете храма!“ Юдеите, завърнали се в Палестина, за да построят отново Божия храм, били изоставили работата за цели шестнадесет години. Бог натоварва Агей със задачата да подтикне летаргичните юдеи отново да се заловят за работа. Пророчеството на Агей включва и предсказание за присъдите над безбожните народи, както и за бъдещата слава на Божия народ.

II. Авторство

Агей може би е бил роден на някой юдейски празник, тъй като името му означава „празничен“. Той е единственият човек с това име в Стария Завет. Или може би вярващите му родители са му дали това име с надеждата за бъдещо радостно завръщане в Обещаната земя, тъй като той най-вероятно е бил роден в изгнание.

Агей е първият от тримата пророци, служили след завръщането от Вавилон. Другите двама са Захария и Малахия. Ездра споменава Агей в 5:1 и 6:14, но на практика ние не разполагаме с никаква информация за неговия живот. Този факт още веднъж изтъква значението на посланието и на *Бога,* който изпраща пророците, в контраст със съвременната (и древна) тенденция да се прославя проповедникът.[1]

III. Датиране

Датата на написването на книгата на пророк Агей може да бъде определена съвсем точно – 520 г. пр. Хр. – „втората година на цар Дарий“ (Дарий I).

IV. Исторически фон и теми

Като пророк от времето след Вавилонския плен, Агей се завръща в израилевата земя с първата група евреи, предвождани от Зоровавел. Неговото служение е да насърчи и подтикне народа да построи отново храма (Ездра 5:1).

Ключовата фраза в книгата е: „Аз съм с вас, заявява ГОСПОД“ (1:13; 2:4). Други важни изрази са: „Внимавайте в пътищата си“ (1:5, 7; 2:15, 18) и „Бъди силен“ (2:4).

Схема на изложението

I. Първо пророчество – първия ден от шестия месец (гл. 1)
  А. Изобличение за незаинтересоваността към построяването на храма (1:1–4)
  Б. Небрежността в строителството води до недоимък и суша (1:5–11)
  В. Насърчени от Агей, хората започват отново строителството на храма (1:12–15)
II. Второ пророчество – двадесет и първия ден от седмия месец (2:1–9)
  А. Пророкът отново насърчава народа с увереението за Господното присъствие (2:1–5)
  Б. Славата на бъдещия храм ще надминава тази на предишния (2:6–9)
III. Трето пророчество – двадесет и четвъртия ден на деветия месец (2:10–19)
  А. Жертвите, принасяни на олтара, са нечисти, докато храмът все още е в развалини (2:10–14)
  Б. Преди да се положи основата на храма, народът е страдал от недоимък (2:15–17)
  В. Ако възобновят строителството на храма, Господ ще ги благослови (2:18, 19)
IV. Четвърто пророчество – двадесет и четвъртия ден на деветия месец (2:20–23)
  Народът е насърчен от обещанието на Бога да съкруши езическите царства и да установи Месианското царство

Коментар

I. Първо пророчество – първия ден от шестия месец (гл. 1)

А. Изобличение за незаинтересоваността към построяването на храма (1:1–4)

Времето на пророчеството е посочено като **втората година на** мидо-персийския **цар Дарий. ГОСПОД** изобличава юдеите за това, че се бавят да построят Господния **дом,** докато самите те живеят удобно **в своите обковани с дъски къщи.**

Б. Небрежността в строителството води до недоимък и суша (1:5–11)

Те е трябвало да се поучат от недалечната си история. Когато са пренебрегвали Господния дом, са изпадали в глад, жажда, и бедност. Сега **ГОСПОД** им заповядва да започнат работата по **дома.** Докато Божият **дом пустее,** те не могат да очакват нищо друго освен **суша.**

II. Второ пророчество – двадесет и първия ден от седмия месец (2:1–9)

А. Пророкът отново насърчава народа с увереението за Господното присъствие (2:1–5)

Около месец по-късно, **в седмия месец,** народът се е обезсърчил, сравнявайки новата сграда със **славата** на **първия дом.** Господ призовава водачите да бъдат **силни** и да **не се боят,** защото Божият **Дух** остава **между** тях.

Б. Славата на бъдещия храм ще надминава тази на предишния (2:6–9)

Бог насърчава водачите с уверението, че **славата на** бъдещия **дом** (в Хилядолетното царство) **ще бъде по-голяма от** тази на предишните храмове. **Скъпоценните неща на всичките народи** – тяхното **сребро и злато** – ще потекат към Ерусалим, за да послужат за разкрасяването на храма. Ст. 9а гласи: **„Последната слава на този дом ще бъде по-голяма от първата.“** Двата храма са представени като един и същи дом. Освен **слава** Господ обещава и **мир** за бъдещето.

III. Трето пророчество – двадесет и четвъртия ден на деветия месец (2:10–19)

А. Жертвите, принасяни на олтара, са нечисти, докато храмът все още е в развалини (2:10–14)

Третото пророчество е дадено на **двадесет и четвъртия ден от деветия месец.** Господ казва на юдеите да **попитат свещениците** две неща: (1) **Ако осветено месо,** носено **в полата на дрехата,** докосне други храни, **ще се осветят** ли тези храни? **Свещениците отговарят** правилно: **„Не.“** (2) **Ако някой,** който е станал **нечист,** като е докоснал **мъртво тяло, се допре до** тези храни, **ще станат ли** те **нечисти? Свещениците отговарят** правилно: „Да.“

Иначе казано: „Светият не може да предаде святост на нещо друго, но оскверненият предава осквернението.“[2] Или, пак с други думи: „Делата и поклонението не освещават греха, но грехът осквернява делата и поклонението.“[3] Това трябва да подсети **народа,** че приносите му за Бога за омърсени и самите хора са **нечисти,** докато храмът е в развалини.

Б. Преди да се положи основата на храма, народът е страдал от недоимък (2:15–17)

Преди да започнат строителството на **храма,** те са изпитвали недостиг на зърно и **вино,** а посевите им са страдали от **главня, мана** и **градушка.** И сега дългото отлагане на строителството е предизвикало Божието наказание, изразено в трудности и нищета.

В. Ако възобновят строителството на храма, Господ ще ги благослови (2:18, 19)

Но от деня, в който положат основата на ГОСПОДНИЯ храм, Бог **ще** ги **благослови.**

IV. Четвърто пророчество – двадесет и четвъртия ден на деветия месец (2:20–23)

Народът е насърчен от обещанието на Бога да съкруши езическите царства и да установи Месианското царство

Зоровавел тук е образ на Господ Иисус Христос. Бог **ще преобърне престолите и ще унищожи царствата на народите** на този свят и ще издигне Хилядолетното владичество на Христос. **Печатът** показва, че Месията получава божествена власт, за да управлява.

Крайни бележки

[1] (Въведение) Д-р Хауърд Хендрикс използва един ярък израз за това така типично възхваляване на успешните проповедници след проповед – „церемонията за прослава на червея“.

[2] (2:10-14) William Kelly, *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*, p. 427.

[3] (2:10-14) Donald Campbell, further documentation unavailable.

Библиография

Baldwin, Joyce G. *Haggai, Zechariah, Malachi: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1972.

Feinberg, Charles Lee. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n.d.

Keil, C. F. “Haggai.” In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 26. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982

ЗАХАРИЯ

„Пророчеството на Захария е много обичано от християните заради уникалния му месиански акцент и заради панорамното представяне на събитията, свързани с първото и особено с второто идване на Христос, водещо след себе си хилядолетното възраждане на народа Израил.“
Мерил Ф. Ангър

Въведение

I. Уникално място в канона

Битие, Псалми и Исая са най-често цитираните книги в Новия Завет, което не е изненадващо, предвид техния размер и съществено съдържание. Мнозина ще бъдат изненадани да научат, че Захария, чиято книга има само четиринадесет глави, е цитиран около четиридесет пъти в Новия Завет. Несъмнено това се дължи главно на месианския характер на книгата, определено най-христоцентричната от Малките пророци.

Впечатляващите символични видения на Захария, заедно с посланието и откровенията му, засилват значението и влиянието на тази книга от времето след Вавилонския плен.

II. Авторство

В Стария Завет има около тридесет мъже с името Захария („Йахве помни“), същото име като като гръцкото Захариас и съвременното Захари.

Този пророк и свещеник е роден вероятно във Вавилон по времето на плена. Неемия споменава неговото пристигане в Ерусалим (12:4, 16), а Ездра съобщава за неговото служение (5:1; 6:14). Захария продължава служението на по-възрастния Агей, за да продължи да насърчава завърналите се от плена.

Служението на Захария е било дълго и той вероятно е написал глави 9–14 много по-късно от тези части на текста, които са датирани.

III. Датиране

Захария започва да пророкува през 520 г. пр. Хр., същата година, в която пророкува и Агей, но продължава поне три години.

IV. Исторически фон и теми

Захария е син на Варахия. Също като Агей, той пророкува на онези юдеи, които са се завърнали в земята след изгнанието. Заедно с Агей той ги насърчава да възстановят храма (Ездра 5:1). Пророчеството на Захария започва някъде по средата между второто и третото послание на Агей.

В осем видения, използвайки силно символичен език, той предсказва краха на световните езически сили, съда над отстъпилите евреи за това, че са отхвърлили Христос, очистването, възстановяването и славата на верния остатък, както и бъдещото благоденствие на Ерусалим. Първите пет видения са послания на благодат, а последните три – на съд.

Забележителните месиански пророчества на Захария предсказват триумфалното влизане на Христос в Ерусалим (9:9), предаването Му за тридесет сребърника (11:12, 13), смъртта Му като

поразен Пастир (13:7), завръщането Му на Елеонския хълм (14:4) и хилядолетното Му царуване като Първосвещеник и Цар (14:9).

Много от пророчествата са претърпели своето частично изпълнение по времето на Захария, но има и много, които предстои да се изпълнят в бъдещето.

Схема на изложението

I. Призив към покаяние и покорство, предупреждение към народа да се поучи от грешките на бащите си (1:1–6)

II. Поредица от осем видения, предназначени да насърчат народа да възстанови храма (1:7–6:8)
- А. Мъж, който язди червен кон (1:7–17)
- Б. Четири рога и четирима ковачи (1:18–21)
- В. Мъж с мерителна връв (гл. 2)
- Г. Първосвещеникът Иисус (гл. 3)
- Д. Златният светилник и двете маслинови дървета (гл. 4)
- Е. Летящият свитък (5:1–4)
- Ж. Жената в ефата (5:5–11)
- З. Четирите колесници (6:1–8)

III. Коронясването на Иисус за първосвещеник (6:9–15)

IV. Юдеите от Ветил питат дали да продължат поста (гл. 7, 8)
- А. Въпрос за поста (7:1–3)
- Б. Първо послание (7:4–7)
- В. Второ послание (7:8–14)
- Г. Трето послание (8:1–17)
- Д. Четвърто послание (8:18–23)

V. Първото Господно слово, наблягащо на първото идване на Месията (гл. 9–11)
- А. Езическите народи ще бъдат съдени (9:1–8)
- Б. Първото идване на Месията в Сион (9:9)
- В. Разоръжаване и световен мир при Второто пришествие на Христос (9:10)
- Г. Завръщането на пленниците в Ерусалим (9:11, 12)
- Д. Триумфът на целия Израил над Гърция (9:13)
- Е. Намесата на Йахве в защита на Неговия народ (9:14–17)
- Ж. Призив към народа да се моли за дъжд на Господа, а не на идолите (10:1, 2)
- З. Бог ще накаже първенците на Юда, ще издигне Месията и ще даде победа на народа (10:3–5)
- И. Израил и Юда ще бъдат отново събрани и царството – възстановено (10:6–12)
- Й. Неверните владетели ще бъдат наказани (11:1–3)
- К. Месията става истинският Пастир на стадото (11:4–8а)
- Л. Месията е отхвърлен от Своя народ (11:8б–14)
- М. Бог предава народа на пастира-идол (Антихрист) (11:15–17)

V. Второто Господно слово, наблягащо на второто идване на Месията (гл. 12–14)
- А. Ерусалим ще бъде извор на проблеми за народите (12:1–3)
- Б. Господ ще изтреби враговете на Юда (12:4)
- В. Евреите ще признаят Господа за своя сила (12:5)
- Г. Юдеите, живеещи извън Ерусалим, ще унищожат враговете и ще победят първи (12:6–9)
- Д. Народът ще скърби за това, че е отхвърлил Месията (12:10–14)
- Е. Средство за очистване от греха (13:1)

Ж. Идолите и лъжепророците ще бъдат премахнати (13:2–6)
З. Месията ще бъде поразен и Израил – разпръснат (13:7)
И. Остатък от народа ще се върне при Господа (13:8, 9)
Й. Езичниците ще се съберат против Ерусалим (14:1, 2)
К. Самият Господ ще се намеси (14:3–5)
Л. Космически промени във времето и небесните светила (14:6, 7)
М. Река от жива вода (14:8)
Н. Христос ще владее като Цар (14:9)
О. Географски промени в земята (14:10)
П. Ерусалим ще бъде населен и безопасен (14:11)
Р. Язви и паника ще нападнат езическите врагове (14:12–15)
С. Оцелелите езичници ще славят Бога в Ерусалим или ще бъдат изложени на язвата (14:16–19)
Т. Дори и обикновените принадлежности ще бъдат посветени на Господа и търговците вече няма да търгуват в Господния дом (14:20, 21)

Коментар

I. Призив към покаяние и покорство, предупреждение към народа да се поучи от грешките на бащите си (1:1–6)

Първите шест стиха представляват въведение към книгата. Чрез **Захария, сина на Варахия,** те предават посланието на **ГОСПОДА** към евреите да се **обърнат** към Него. Ст. 3 разкрива основния призив на книгата: **„Така казва ГОСПОД на Войнствата: Обърнете се към Мен, заявява ГОСПОД на Войнствата, и Аз ще се обърна към вас, казва ГОСПОД на Войнствата.“** Той призовава израилтяните да се поучат от грешките на **бащите си,** които са отказали да **слушат предишните пророци** като Исая, Еремия и Осия. Народът е бил постигнат от присъда, както Господ го е предупредил, и едва тогава си е дал сметка, че Той го наказва заради злите му пътища.

II. Поредица от осем видения, предназначени да насърчат народа да възстанови храма (1:7–6:8)

Захария започва книгата си с пророчески обзор на събитията от своето време до Хилядолетното царство.

А. Мъж, който язди червен кон (1:7–17)

Значение: Бог негодува срещу езичниците, които се наслаждават на мир и охолство, докато Неговият народ страда. Той ще накаже езическите народи и ще възстанови народа Си.

1:7–11 В ст. 7 пророкът започва своята поредица от осем видения.

В първото видение е представен Господ (**мъж** на **червен кон,** ср. с **„Ангела ГОСПОДЕН“,** ст. 11) заедно със Своите служители (вероятно ангели), които обхождат **земята** на **червени, пъстри, и бели коне. Миртовите дървета в дъ-**

ното на долината символизират Израил под владичеството на езичниците. Пророкът пита какво е значението на ездачите и единият от **ангелите** обещава да обясни, но Господ (**мъжът, който стои между миртовите дървета**) отговаря, че тяхната задача е да **обходят земята.** Патрулите Му докладват, че **цялата земя седи спокойно и е тиха,** което вероятно означава, че езическите народи и найвече Вавилон, се радват на спокойствие, докато Божият народ бива потискан.

1:12–17 Ангелът ГОСПОДЕН се застъпва пред **ГОСПОДА на Войнствата** за **Ерусалим и юдовите градове,** които пустеят вече **седемдесет години.** Като получава положителен отговор, **ангелът, който говори с** пророка, му заръчва да **извика** и да провъзгласи, че Бог ще се намеси в полза на Своя народ. **Народите** са разгневили Бога със своята жестокост към Юда. Той ще се завърне в **Ерусалим** и храмът ще бъде построен отново. Тук **мерителната връв** е символ на ново строителство и възстановяване, докато в 4 Царе 21:13 тя символизира разрушение. Пророкът трябва да каже на народа, че Бог ще благослови юдовите **градове, ще утеши Сион и пак ще избере Ерусалим.**

Б. Четири рога и четирима ковачи (1:18–21)

Значение: Унищожение на четирите езически световни империи.

Цялостното изпълнение на това второ видение все още предстои. **Четирите рога** са определени като четирите нации, които са **разпръснали Юда и Израил, и Ерусалим** – с други думи, четирите езически световни империи: Вавилон, Мидо-Персия, Гърция и Рим.[1] Не е посочено кои са **четиримата ковачи,** но те явно са някакви пратеници, издигнати от Бога, за да унищожат езическите сили, които са **разпръснали Юда.** Г. Колман Лак обяснява:

> Кои са тези четирима Божии пратеници? Имало е предположения, че те може би представляват четирите Божии присъди, споменати в Езекиил 14:21 и Откр. 6:1–8 – война, глад, диви зверове и мор. Друго предположение, което изглежда по-вероятно, е, че те символизират четири последователни сили, които покоряват четирите империи, представени в предишното видение, т. е. Мидо-Персия събаря Вавилон, Гърция побеждава Мидо-Персия, а възстановената Римска империя от последните дни ще бъде съкрушена от Месианското царство. Във всеки случай тук ясно е разкрита истината, че всяка зла сила, която се надига срещу Божия народ, в крайна сметка ще бъде съкрушена и съдена.[2]

В. Мъж с мерителна връв (гл. 2)

Значение: Идещото благоденствие, многочисленост и безопасност на Ерусалим.

2:1–5 Третото видение показва **мъж с мерителна връв.** Когато пророкът го пита **къде отива,** той отговаря, че отива **да измери** мястото на **Ерусалим,** където градът отново ще бъде построен. **Ангелът, който говори с** пророка, се среща с **друг ангел,** който му казва да увери **младежа** (или Захария, или мъжа с мерителната връв), че **Ерусалим** отново ще бъде гъсто населен и няма да има нужда от **стени,** защото **ГОСПОД** ще го пази. Окончателното изпълнение на това пророчество, разбира се, ще бъде в Хилядолетното царство на Христос.

2:6–12 Тук юдейските пленници, които продължават да живеят в земята на изгнанието, са призовани да се върнат в Ерусалим **от северната земя.** (Независимо, че Вавилон се намира североизточно от Ерусалим, изгнанниците ще се върнат по пътя през Плодородния полумесец и така ще влязат в Израил от север.) Това също ще се сбъдне, след като **„славата“** е била изявена и утвърдена, т. е. след Второто пришествие на Христос. Бог ще

накаже враговете на Своя народ, защото този народ е **„зеницата на окото“** Му. Когато Христос дойде в храма на Хилядолетното царство, всички ще запеят и езическите **народи ще се прилепят към** Него **в онзи ден.** Това е единственото място в цялата Библия, където за Палестина е използван изразът **святата земя.**

2:13 Всяко създание получава заповед да **замълчи,** когато **ГОСПОД се надига** да накаже народите.

Г. Първосвещеникът Иисус (гл. 3)

Значение: Свещенството, което представя народа, ще бъде очистено и възстановено.

3:1–3 Първосвещеникът Иисус, облечен в мръсни дрехи, изобразява свещенството като представител на Израил. **Сатана** (евр. *враг)* обвинява Израил, че е неспособен да изпълнява свещеническата си функция. Бог отговаря на **Сатана,** че Той е **изтръгнал** народа като **главня от огън,** т. е. от изгнанието.

3:4–7 Ангелът обещава, че народът ще бъде очистен и **облечен в празнични одежди.** По молба на Захария **на главата** на Иисус е **сложена чиста мирта** и той е облечен, докато **Ангелът ГОСПОДЕН стои до него. Ако** евреите са верни и послушни на Господа, те ще управляват Божия **дом и ще пазят дворовете** Му, както и ще имат правото на **достъп между** онези, които стоят там.

3:8, 9 Иисус и свещениците с него са **поставени за знамение.** Ангър казва:

> …мъже на пророческо знамение, мъже, които в своето официално положение загатват за бъдещите събития… Чрез Христос Израил ще бъде изкупен и възстановен и ще играе ролята на първосвещеническа нация, предобраз на която са Иисус и другарите му свещеници.[3]

В ст. 8 Христос е представен като „Моят **служител, наречен Издънка“;** в ст. 9 Той е представен чрез образа на издълбан **камък** (ср. Дан. 2:34, 35). Някои предполагат, че образът на **„Издънка“** е свързан с Първото идване, докато **камъкът** – с Второто. Гебелайн казва, че издълбаният **камък** със **седем очи** на него също така символизира изкупената нация, основата на царството, изпълнена със Светия Дух, тъй като за нея четем: „Аз ще премахна беззаконието от тази земя в един ден.“ Той нарича народа „възстановеният Израил, който е ядрото на Божието царство.“[4]

3:10 Главата завършва със заслужено придобилата известност картина на мирния пасторален живот по време на Хилядолетното царство:

> **„В онзи ден, заявява ГОСПОД на Войнствата, ще поканите всеки ближния си под лозата си и под смокинята си.“**

Д. Златният светилник и двете маслинови дървета (гл. 4)

Значение: Израил, Божият светилник, ще издигне храма чрез Божия Дух (изобразен от маслото).

4:1–6 Петото видение съдържа **светилник, цял от злато,** с **две маслинови дървета** до него. Изглежда, че златният **светилник** има основа, от която излиза ствол. На върха на този ствол има **чаша,** която служи като резервоар за масло. Нагоре от ствола излизат **седем цеви** със **седем** малки **светила** на върха на всяка, в които гори масло. От двете страни на светилника има по едно маслиново дърво, което очевидно излива масло направо в **чашата** на златния светилник, а оттам през **цевите** от **чашата** до **седемте светила.**

Златният **светилник** вероятно е образ на Израил като Божи свидетел в света. Той може да изпълни мисията си на светлина на света само с помощта на масло, т. е. чрез Светия **Дух.** Непосредственото значение на видението е, че храмът ще

бъде построен отново, но не чрез човешка енергия и сили, а **чрез** Господния **Дух.** Пречките ще бъдат отстранени и ръцете на Зоровавел ще завършат строителството на храма, така, както са положили и основата му. Ангър коментира:

> Разкритият тук (ст. 6) духовен принцип е красиво илюстриран във видението, в което автоматичното и незабавно снабдяване на светилника с масло, напълно независимо от каквото и да е човешко участие, изобразява свидетелството на Израил по време на Хилядолетното царство, изявено в пълнотата на изливането на Божия Дух. Но в своя контекст обещанието има непосредствено приложение за Зоровавел, който в този момент е изправен пред колосалната задача да завърши строителството на храма.[5]

4:7–10 Въпреки огромната съпротива **домът** ще бъде завършен и ще предизвика възклицанието **„Благодат, благодат…!“** заради красотата си. Онези, които са **презрели деня на малките неща,** онези, които са се присмивали и са смятали за невъзможно Бог да извърши нещо велико, ще **видят отвеса в ръката на Зоровавел** – ще **видят** деня, в който той ще завърши строителството на сградата.

Седемте светила са седемте **очи на ГОСПОДА,** които символизират Неговото внимание и грижа за изграждането на храма и за **цялата земя.**

4:11–14 Когато Захария пита за **двете маслинови дървета** и **двете златни цеви,** ангелът обяснява, че те **са двамата синове на маслото, които стоят при** Господа. Мнозина смятат, че това са Зоровавел и Иисус, изобразяващи служенията на цар и свещеник.

Видението внушава, че за възраждането е необходима духовна сила, така както предишното видение учи, че е необходимо очистване.

Е. Летящият свитък (5:1–4)

Значение: Божието проклятие над лъжесвидетелството и кражбите в земята.

5:1, 2 Видението с **летящия свитък** е първото от серията от три видения, свързани с управление и съд. **Свитъкът** е дълъг 9 и широк 5 метра – със същия размер като входа на Соломоновия храм.

5:3, 4 Свитъкът съдържа **проклятие** за всеки **крадец** и за **онзи, който се кълне лъжливо.** Като част от **проклятието** дори самият **дом** на **онзи, който** е крал, или който се е клел лъжливо, ще бъде разрушен – **и дърветата му, и камъните му.** Може би това видение има връзка с повсеместните присъди, които Бог ще изпълни преди установяването на Христовото царство. Тогава Той ще накаже греховете против човека (кражба) и против Бога (лъжесвидетелство). (Тези сфери на отговорност може би са изразени и чрез двете плочи на закона.)

Ж. Жената в ефата (5:5–11)

Значение: Идолопоклонството и користните религиозни практики се махат от земята и се връщат в древния си дом във Вавилон.

Седмото видение показва **жена в ефа** (еврейската дума за кошница). **Ефата** е била най-голямата мерна единица, използвана в търговията, нещо като 30-литрово ведро. Жената е олицетворение на **„безбожието“.** В израилевата земя върху ефата е поставена **оловна тежест** (капак), което означава, че безбожието е вързано. Но други **две жени** отлитат с ефата към **Сенаар** (Вавилон). Това вероятно означава, че идолопоклонството и користните религиозни практики се отнасят от Израил към мястото, откъдето произхождат – Вавилон. Подобно отмахване е част от подготовката за съда над Вавилон и за установяването на царството. **„Дом“** в ст. 11 означава „езически храм.“

След Вавилонския плен Израил е бил очистен от идолопоклонството, но в бъдеще той ще прегърне една още по-лоша форма на идолопоклонство, когато се поклони на Антихриста като на Бог.

З. Четирите колесници (6:1–8)

Значение: Обиколката на Божиите съгледвачи показва, че враговете на Израил са победени.

6:1–4 По-нататък Захария вижда **четири** впряга от **коне и колесници,** излизащи **измежду две бронзови планини.** Конете са **червени, черни, бели** и **пъстри** – всички са **силни коне.**

6:5–7 Ангелът, който говори с пророка, му обяснява, че четирите впряга от коне и колесници са **четирите небесни** духове, Божиите пратеници, излезли с мисията да покорят езическия свят на Месията. **Черните коне** отиват на север, а **пъстрите** – на юг. В пророческите Писания тези две посоки обикновено са свързани с враговете на Израил (например северния цар и южния цар). **Белите** коне следват черните, а червените явно обикалят някакви неназовани райони.

6:8 Ангелът отбелязва, че **излезлите към северната страна** са **успокоили духа** Му. Това може да бъде свързано с унищожението на северната армия (Вавилон), която е постоянна заплаха за израилевата земя. Като цяло видението най-вероятно говори за изтребването на враговете на Израил от Божиите пратеници. Още веднъж, това е събитие, което ще предшества установяването на Христовото царство на земята.

III. Коронясването на Иисус за първосвещеник (6:9–15)

Значение: Образ на Христос, идващ като Цар и Първосвещеник, идеалното съчетание на църква и държава.

6:9–13 След приключването на виденията за присъдите, се разграва едно изключително символично събитие. Захария получава заповед да **вземе злато и сребро от** трима от завърналите се пленници – **от Хелдай, от Товия и от Йедая** – и да **направи корони** за **първосвещеника Иисус**[6] **в къщата на Йосия.** Обикновено корона се прави за владетел, а не за първосвещеник. Но този акт предвещава идването на Христос като Цар и Свещеник. В ст. 12 Той е наречен **Издънка,** която ще **съгради храма** на Хилядолетното царство, **ще носи** царски почести **и ще седне и ще владее на престола Си.** Дейвид Берън отбелязва:

> Несъмнено фактът, че еврейската дума, използвана тук (за храм), означава едновременно дворец и светилище, е в съответствие с царското свещенство на Месията. Като Цар Той е влязъл в Своя дворец, а като Свещеник – в светилището Си.[7]

„И съвет на мир ще бъде между двамата“ – това означава, че между Царя и Свещеника (в една и съща Личност) ще има мирна хармония.

6:14 Короните трябва да се пазят **за спомен в ГОСПОДНИЯ храм. Елем** е същото име като Хелдай, а **Хен** е Иисус.

6:15 Пред народа е представена картината на възстановяването на разпръснатия Израил и изпълнението на месианските пророчества, за да го насърчи към покорство.

IV. Юдеите от Ветил питат дали да продължат поста (гл. 7, 8)

А. Въпрос за поста (7:1–3)

Гл. 7 и 8 разглеждат въпроса за поста. Делегация от Ветил идва да се допита дали да продължат да постят на годишнината от падането на Ерусалим. Те са правили това в продължение на повече от седемдесет **години.**

Б. Първо послание (7:4–7)

Значение: Постите са си били *тяхна* идея, а не *Божия*. Господ иска реалност, а не просто ритуали.

Отговорът на горния въпрос е даден в четири отделни послания (7:4–7; 7:8–14; 8:1–17; 8:18–23). В първото от тях Господ им напомня, че постите както **в петия,** така и **в седмия месец,** са били постановени от тях самите, а не от Него. Както постът им, така и празниците им са за самите тях, а не за Бога. Преди разрушението на **Ерусалим предишните пророци** са предупредили народа, че Бог иска правда и реалност, а не ритуали.

В. Второ послание (7:8–14)

Значение: Народът е бил постигнат от съд, защото е отказал да практикува справедливост, правда и милост.

Във второто послание Бог обяснява защо народът е попаднал под осъждане. Той е призовал юдеите към **истинен съд, милост и състрадание.** Но те са **отказали да слушат.** Обърнете внимание на резултатите от тяхното непокорство – божествен **гняв,** молитви без отговор, разпръсване на нацията **между народите,** запустяване на **земята.** С други думи, постът, за който се допитват, е резултат от собствената им греховност и непокорство. Както предупреждава Уилиям Кели:

> Каквото и да могат да постигнат ритуалите, в Божиите очи те никога не заместват практическата правда, а още по-малко – вярата.[8]

Г. Трето послание (8:1–17)

Значение: Въпреки всичко Господ ще излива Своите благословения върху Юда.

8:1–5 Третото послание към делегацията от Ветил обещава бъдещи благословения за Юда. Враговете на Юда ще бъдат поразени с **голям** гняв (ст. 2). **Ерусалим** ще бъде възстановен и „**ще се нарече Град на истината“** и **площадите му** ще се превърнат в място за игра на **момченца и момиченца** и място за общуване на стари хора.

8:6–8 Ако това се вижда **чудно** на малобройния **остатък,** означава ли това, че и за *Бога* е трудно да го направи? Той е Онзи, който **ще доведе** обратно изгнаниците и ще **живее сред** тях като **техен Бог.**

Тези стихове имат своето непосредствено приложение за народа по времето на Захария, но тяхното окончателно изпълнение очаква Второто пришествие на нашия Господ.

8:9–13 Хората, които са слушали насърченията на Агей и Захария, са призовани да продължат да строят. **Преди** да започнат работата по храма, е имало масова безработица, а по улиците е царяло насилие. Но сега Бог им обещава **мир** и благополучие и вместо **проклятие** те ще бъдат **благословение за народите.**

8:14–17 Също **както** е обещал бедствия на народа Си във времето на непокорството му, така сега Бог решава да му **стори добро.** С оглед на това Той призовава хората да живеят в истина, справедливост и мир, избягвайки **нещата, които ГОСПОД мрази (да замислят зло един против друг и да обичат лъжлива клетва –** нечестност).

Д. Четвърто послание (8:18–23)

Значение: Постите на Израил ще се превърнат в празници и Ерусалим ще бъде световният център на поклонение на Бога.

8:18 Като насърчение към делегацията от Ветил Господ обещава, че постите на жалеене ще се превърнат във време на **веселие и радост и весели празници. Постът на десетия** месец е време на скръб заради обсадата на Ерусалим (4 Царе 25:1), този в **четвъртия** месец

отбелязва превземането му (4 Царе 25:3), постът в **петия** месец отбелязва разрушаването му (4 Царе 25:8–10), а постът в **седмия** месец е възпоменание за убийството на Годолия (4 Царе 25:25).

8:19–23 Заключителните стихове на главата изобразяват **много** езически **племена и силни народи,** които се тълпят в **Ерусалим** от целия свят **да потърсят ГОСПОДА на Войнствата.** В онова време евреите ще бъдат проводник за благословение на света. Забележете честата употреба в тази глава на израза **„Така казва ГОСПОД“** или **„Така казва ГОСПОД на Войнствата“** – ст. 2, 3, 4, 6, 7, 9, 14, 19, 20, 23.

V. Първото Господно слово, наблягащо на първото идване на Месията (гл. 9–11)

Останалите глави съдържат две послания от Господ. Първото, в гл. 9–11, подчертава първото идване на Месията, а второто, в гл. 12–14, предсказва завръщането на Христос в слава.

А. Езическите народи ще бъдат съдени (9:1–8)

9:1–7 Тук, в гл. 9, виждаме Божиите присъди първо **над** Сирия **(Адрах, Дамаск, Емат** – ст. 1, 2а), **Тир** и **Сидон** (ст. 2б–4) и Филистия **(Аскалон, Газа, Акарон, Азот** – ст. 5–7). **Тир** се гордее с богатсвата и укрепленията си, но **ГОСПОД ще** го **порази в морето.** Филистимските градове ще онемеят от ужас, когато **видят** падането на Тир; те са го мислели за непревземаем. Самите **филистимци** ще бъдат очистени от идолопоклонството си и ще живеят като племе в Израил. **Акарон ще бъде като** евусейците в смисъл, че жителите му ще живеят сред народа на Израил като лоялни и мирни граждани.

9:8 Храмът на народа повече няма да бъде застрашаван от чужди нашественици. Ст. 1–8 се изпълняват частично, когато тези езически сили са разгромени от Александър Велики (вж. споменаването на Гърция в ст. 13).

Б. Първото идване на Месията в Сион (9:9)

Следващото насърчение към Божия народ е обещанието за идването на Месията **(Цар).** Ст. 9 описва Неговото първо идване – в смирение и благодат, **на магаре.** Както евангелието на Матей, найеврейското от четирите евангелия, така и евангелието на Йоан, най-универсалното, цитират този стих във връзка с т. нар. „триумфално влизане“ на нашия Господ в Ерусалим.

В. Разоръжаване и световен мир при Второто пришествие на Христос (9:10)

Ст. 10 обаче описва Неговото Второ пришестиве, когато Той ще се яви в сила и голяма слава. Тогава всички оръжия ще бъдат унищожени и Христос ще царува **„от море до море и от реката Ефрат – до краищата на земята“** (Захария цитира Пс. 72:8). Настоящата епоха на благодатта е скрита между ст. 9 и 10.

Г. Завръщането на пленниците в Ерусалим (9:11, 12)

Изразът **„кръвта на завета ти“** се отнася за **кръвта,** с която се утвърждава даден завет. Той може да се отнася за завета на закона (Изх. 24:8), за завета, гарантиращ земята на Израил (Втор. 30:1–10), за завета с Давид (2 Царе 7:4–17) или за заветните отношения на Израил с Йахве като цяло.

Израилевите пленници ще бъдат **изведени от безводния ров** на чуждите страни и върнати **в крепостта,** което може да означава в Ерусалим, в Палестина или при Самия Бог.

Д. Триумфът на целия Израил над Гърция (9:13)

По това време **Юда** и Израил **(Ефрем)** ще надделеят над **Гърция.** Това пророчество се е сбъднало частично по време на Макавейската война, 175–163 г. пр. Хр. То също така е и предсказание за окончателното завръщане на Израил от разпръсването му по целия свят.

Е. Намесата на Йахве в защита на Неговия народ (9:14–17)

Един неизвестен коментатор ярко описва тази „свещена война“:

> Божиите победители не само ще проливат реки от кръвта на своите победени врагове и ще бъдат като жертвени съдове, пълни с кръвта, която трябва да се поръси по страните и роговете на олтара, но самите те ще преминат през кървава победа, опръскани с кръв като ъглите на олтара.

Мерил Ангър описва контраста между Израил и враговете му:

> В очевиден контраст с враговете на Израил, сравнени в предходния стих с камъни за прашка, тъпкани в калта, Захария сравнява триумфиращите синове на Сион (спасения остатък) със скъпоценни камъни в корона, които сияят над Господната земя. Това несъмнено е образ на наградата на верните мъченици и храбри израилеви светии, които влизат в царството на Месията.[9]

Ж. Призив към народа да се моли за дъжд на Господа, а не на идолите (10:1, 2)

Народът е призован да **иска дъжд от ГОСПОДА** и да не се моли на безполезните **идоли.** Поради идолопоклонството хората **се скитат като овце** без **пастир.**

З. Бог ще накаже първенците на Юда, ще издигне Месията и ще даде победа на народа (10:3–5)

10:3 Божият **гняв** е **пламнал против пастирите** и водачите (козлите), за това, че отклоняват народа от следването на истината. **ГОСПОД ще посети юдовото стадо** и ще го превърне в боен **кон.**

10:4, 5 Много коментатори тълкуват ст. 4 като обещание за Месията. Той ще излезе от **Юда** и ще бъде главният **крайъгълен камък, кол** за шатъра, **боен лък** и **властник.** Други вярват, че това е образ на възстановения Израил. Файнбърг смята, че този пасаж описва какво ще извърши Месията – ще премахне чуждите потисници от земята.[10] Във всеки случай юдовите мъже славно ще триумфират над **враговете** си.

И. Израил и Юда ще бъдат отново събрани и царството – възстановено (10:6–12)

Пасажът в ст. 6–12 предсказва събирането и на Израил (Йосиф) и на Юда от разпръсването им по целия свят. Израил (Ефрем) **ще бъде като силен мъж.**

Господ ще подсвирне на народа Си и ще го събере **в галаадската земя и в Ливан** от Египет и от **Асирия,** където го е посял и разпръснал. Народите, които са го поробвали, ще бъдат наказани и Юда и Израил ще тържествуват в **името** на Господа. „Той“ в ст. 11 е Господ. **Скръбта,** с която Той поразява **вълните на морето,** може да означава някаква пречка пред завръщането, така както Червено море е изглеждало като пречка при Изхода.

Й. Неверните владетели ще бъдат наказани (11:1–3)

Гл. 11 разказва за отхвърлянето на Ме-

сията и разрушаването на Ерусалим от римляните, както и за издигането на Антихриста на власт.

Първите три стиха може би са буквално описание на унищожаването на горите на Израил **(Ливан)** и в планините, и в низините. **Пастирите** ридаят, защото пасищата край **Йордан** са унищожени и овцете им нямат паша. Някои смятат, че това се отнася за опустошението на земята от римляните през 70 г. сл. Хр.

К. Месията става истинският Пастир на стадото (11:4–8а)

11:4–6 ГОСПОД заповядва на Захария да влезе в ролята на пастир, чиито **овце** са **обречени на клане.** В това Захария е образ на Господ Иисус. Овцете (еврейският остатък) са били жестоко експлоатирани от предишните си **пастири** (водачите). Бог е решил да предаде безбожните **жители на земята** в ръцете на римския император, когото те ще признаят за свой **цар** (Йоан 19:15).

11:7, 8а Играейки ролята на пастир, Захария **си взема две тояги** – благодат **(Благост)** и единство **(Връзки).** Те изобразяват желанието на Бога да окаже благодат на Своя народ и да обедини Юда и Израил. Захария е трябвало да изгони **трима** лъжливи **пастири,** обикновено разбирани като трите служения на цар, свещеник и пророк, за да върши работата си. (Ангър предполага, че **тримата пастири** символизират трите управленски позиции в еврейската държава – свещеници, законоучители и граждански съдии. Той обяснява **единия месец** като периода на кулминация на неверието, непосредствено преди първенците на Израил да разпънат нашия Господ.)[11]

Л. Месията е отхвърлен от Своя народ (11:8б–14)

11:8б–11 Когато народът отхвърля пастира, той ги оставя на съдбата им. Тогава Захария чупи първата **тояга (Благост)** на две, с което анулира завета, който възпира езичниците да угнетяват Божия народ. Само **окаяните от овцете** разбират какво прави Бог и защо.

11:12, 13 Когато Захария пита за **заплатата** си, те му дават **тридесет сребърника** – изкупителната цена за роб, който е бил прободен от вол. Заплатата е **хвърлена на грънчаря** – пророчество за онова, което Юда ще извърши, след като предаде Господа.

11:14 Тогава Захария чупи на две **и другата си тояга (Връзки),** показвайки по този начин, че **братството между Юда и Израил** е разрушено, и че между евреите ще има разединение и вътрешни борби.

М. Бог предава народа на пастира-идол (Антихрист) (11:15–17)

Файнбърг посочва, че епохата на църквата е скрита между ст. 14 и 15.[12]

Понеже Израил отхвърля *Добрия* Пастир, той ще получи *лъжлив* **пастир.** Захария изиграва това като **взема инструментите на безумен овчар.** Това е образ на бъдещия Антихрист, който няма да го е грижа за овцете, а ще ги ограбва и ще ги коли. **Мишцата му ще изсъхне** и **дясното му око** ще бъде ослепено в битка.

V. Второто Господно слово, наблягащо на второто идване на Месията (гл. 12–14)

А. Ерусалим ще бъде извор на проблеми за народите (12:1–3)

Тук са изобразени езическите **народи,** които настъпват **против Ерусалим** в един бъдещ **ден.** Всички, които притесняват града, ще бъдат сериозно притеснени. Те сами ще се наранят в опитите си да вдигнат този **тегнещ** воденичен **камък.**

Б. Господ ще изтреби враговете на Юда (12:4)

В онзи ден Бог **ще порази** нападателите, и **кон,** и **ездача му**, **с лудост** и паника.

В. Евреите ще признаят Господа за своя сила (12:5)

Юдовите началници извън Ерусалим **ще кажат в сърцето си,** че **ерусалимските жители** имат **сила** от **ГОСПОДА.**

Г. Юдеите, живеещи извън Ерусалим, ще унищожат враговете и ще победят първи (12:6–9)

В онзи ден юдовите началници ще бъдат като пояждащ огън, изгарящ всичко, до което се докосне. Победата ще дойде **първо** от юдеите, живеещи в шатри извън Ерусалим, за да **не** се превъзнасят **ерусалимските** мъже над тях. **Ерусалимските жители** ще бъдат защитени и укрепени, а нападащите ги езически **народи** ще бъдат изтребени.

Д. Народът ще скърби за това, че е отхвърлил Месията (12:10–14)

Народът **ще плаче** горчиво, когато **погледнат на** Месията, **когото** са **проболи. „И те ще погледнат на Мен, когото прободоха. И ще плачат за Него, както се оплаква единствен син"** (ст. 10б). Забележете израва **„на Мен".** Онзи, **когото** са **проболи,** е Господ Иисус Христос, Йахве. Оплакването на **единствен син** е била най-дълбоката форма на скръб за един израилтянин. **„Жалеенето на Адад-Римон"** (ст. 11) е описано във 2 Летоп. 35:20–24. Сред скърбящите ще бъдат царския **род,** пророците **(Натановия дом),** свещениците **(родът на левиевия дом),** учителите **(Семей)** и народът. Някои мислят, че Семей би трябвало да бъде Симеон,[13] който заедно с Леви е проявил жестокост към сихемските мъже (Бит. 34:25). Забележете повторението на думата **насаме** (ст. 12–14) – истинската изповед изисква да бъдем насаме с Бога.

Е. Средство за очистване от греха (13:1)

Ст. 1 на гл. 13 е тясно свързан с предходната глава. След като народите на Юда и Израил са били доведени до момента на покаяние за това, че са отхвърлили Месията, ще последва големият национален ден на умилостивението. **Изворът** за очистване е бил отворен на Голгота, но Израил като народ няма да влезе в благословението му до Второто пришествие на Месията.

Ж. Идолите и лъжепророците ще бъдат премахнати (13:2–6)

13:2 Земята ще бъде прочистена от **идоли,** а лъжливите пророци и нечистите духове ще бъдат пропъдени.

13:3–5 Тези стихове очевидно описват гнева, който ще си навлекат лъжливите пророци във времето на възстановяването на Израил. Ако някой лъжливо се представя за **пророк,** собствените му родители ще го заплашват и ще го прободат. Хората няма вече лекомислено да твърдят за себе си, че са пророци, ако не са действително изпратени от Бога, а ще се представят като земеделци или с друга професия, която всъщност имат.

13:6 Ако някой лъжепророк е бил прободен или сам си е нанесъл **рани** като част от култовите практики на лъжепророците, той няма да разкрие истинските причини за тези рани, когато го питат за тях. Вместо това той ще даде някакъв уклончив отговор, като например: **„Защото ме биха в дома на приятелите ми."**

Много искрени проповедници са отнасяли ст. 6 към нашия Господ Иисус Христос и раните от гвоздеите, които е получил на Голгота. Такова значение обаче е трудно да се съвмести с контекста, който съвсем ясно говори за лъжепророк.[14] В ревността си да запазим старозаветните

месиански пасажи от неверието на критиците-рационалисти трябва да бъдем внимателни да не придаваме на текста значение, каквото той не притежава.

Консервативни библейски учители като Г. Колман Лак също поддържат немесианското тълкуване на този стих:

> Човекът отрича, че изобщо някога е бил лъжепророк. Питащият обаче изразява подозрения и продължава да разпитва. За лъжепророците е било обичайна практика да си нанасят порязвания и рани (вж. 3 Царе 18:28; Ер. 16:6, и т. н.).[15]

По-нататъшните детайли в самия стих подхождат по-добре на лъжепророк. На еврейски думата за *ръце* се отнася за предмишниците. **„Тези рани сред ръцете ти“** може да говори за всякакви рани по торса, отпред или отзад, които биха могли да бъдат нанесени при култовите нарязвания (или от „приятелите“ на човека, ако лъжепророкът казва истината). Освен това нашият Господ не е бил наранен в дома на *приятелите* Си, а в дома на най-свирепите Си врагове.

З. Месията ще бъде поразен и Израил – разпръснат (13:7)

Ст. 7 слага началото на пасаж, признат за месиански от всички вярващи изследователи на Библията. Йахве заповядва на **меча** Си да **се събуди против** Господ Иисус. **Пастирът** бива **поразен** на Голгота и оттогава до ден-днешен еврейските **овце** са **разпръснати.**

И. Остатък от народа ще се върне при Господа (13:8, 9)

Заради това, че са отхвърлили Месията, **две** трети от народа **ще се изтребят** по времето на Голямата скръб, но остатък от **една** трета ще бъде запазен. Този остатък ще бъде пречистен като **сребро** и **злато.** Тези евреи ще признаят **Бога** и Той ще ги признае като **„Мой народ“.**

Й. Езичниците ще се съберат против Ерусалим (14:1, 2)

Тук изразът **„Ден на ГОСПОДА“** се отнася до последната обсада на Ерусалим от народите. Нападащите войски ще **разграбват града. Половината от** народа **ще** бъде взет **в плен,** а другата половина ще остане.

К. Самият Господ ще се намеси (14:3–5)

Тогава Самият **ГОСПОД** ще дойде **на Елеонския хълм. Хълмът ще се разцепи през средата си – половината на север и половината – на юг,** като между двете половини ще се образува **много голяма долина. „И ще дойде ГОСПОД, моят Бог, и всичките светии с Теб.“** Ангър обяснява:

> За да демонстрира своя екстаз, наблюдателят преминава от непряко към пряко обръщение, феномен, често срещан в живия еврейски стил на писане.[16]

Л. Космически промени във времето и небесните светила (14:6, 7)

Точното значение на този пасаж е толкова неясно, че много съвременни преводи са възприели един или повече от древните преводи, които изразяват идеята, че „всички температурни крайности ще престанат.“[17] Болдуин предлага алтернативен превод на последната фраза на шести стих: „блестящите (звездите) замръзват, т. е. губят блясъка си.“[18]

Значението на текста *като цяло* е ясно: предсказаните промени ще бъдат *космически* по своя обхват.

Ангър, който отхвърля прочитите на ранните преводи като „очевидно погрешни“, разглежда деня като период (Денят на Господа), а не като двадесет и четири часов интервал. Той свързва този пасаж с Исая 30:26:

> И светлината на луната ще бъде като светлината на слънцето, а светлината на слънцето ще бъде седмократна, като светлината на седем дни, в деня, когато ГОСПОД превързва раната на народа Си и изцелява раната от удара им.[19]

М. Река от жива вода (14:8)

Живи води ще текат **от Ерусалим: половината към** Мъртво море **(източното море) и половината към** Средиземно море **(задното море)** през всички годишни времена.

Н. Христос ще владее като Цар (14:9)

ГОСПОД ще бъде Цар над цялата земя и ще бъде признат за единствения истински Бог.

О. Географски промени в земята (14:10)

Цялата страна ще се превърне в равнина, като **Ерусалим** ще се издигне над останалата част.

П. Ерусалим ще бъде населен и безопасен (14:11)

Ерусалим ще се насели в безопасност и хората, които живеят в него, няма вече да бъдат под заплахата от вражески нападения и **проклятие.**

Р. Язви и паника ще нападнат езическите врагове (14:12–15)

Хронологично тези стихове са свързани с 14:3, където е описана победата на Христос над враговете на Израил. Тези врагове ще бъдат поразени с ужасяваща язва[20] – **„месата им ще се разложат, докато още стоят на краката си, очите им ще се разложат в ямите си и езикът им ще се разложи в устата им.“ Ще има голям смут от ГОСПОДА.** Провинциалната част на **Юда** ще се присъедини към защитата на **Ерусалим** и плячката ще бъде **голяма.**

С. Оцелелите езичници ще славят Бога в Ерусалим или ще бъдат изложени на язвата (14:16–19)

Оцелелите езически **народи** ще идват в **Ерусалим** всяка **година да се покланят на Царя, ГОСПОДА на Войнствата, и да празнуват празника на колибите.** Ангър обяснява защо:

> Празникът на колибите е единственият от седемте еврейски празника, който според това пророчество ще бъде празнуван в епохата на Хилядолетното царство. Защо? Той е единственият празник, чието символично значение дотогава няма да е станало реалност, и единственият, който ще бъде в процес на изпълнение чрез самото царство.[21]

Онези, които откажат до дойдат и да се поклонят, ще страдат от суша. **Египет** е споменат специално като една от страните, които **няма да имат дъжд,** ако са непокорни.

Т. Дори и обикновените принадлежности ще бъдат посветени на Господа и търговците вече няма да търгуват в Господния дом (14:20, 21)

В онзи ден всичко ще бъде **„Свято на ГОСПОДА“.** Няма да има разлика между „светско“ и „свято“. Дори **звънците на конете** и обикновените домакински съдове в **Ерусалим и Юда** ще бъдат свети! Всеки **ханаанец** – презрително название за търгаш или нечист човек – ще бъде изгонен от храма, **дома на ГОСПОДА на Войнствата.**

Крайни бележки

[1] (1:18–21) Някои виждат числото *четири* просто като израз на пълнотата на съпротивата, така както то изразява всички посоки на света в осмото видение" (Joyce G. Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi,* стр. 407). Конкретното приложение за четирите отделни народа обаче е традиционно и древно тълкуване.

[2] (1:18-21) G. Coleman Luck, *Zechariah,* pp. 26, 27.

[3] (3:8, 9) Merrill F. Unger, *Zechariah: Prophet of Messiah's Glory,* pp. 64, 65.

[4] (3:8, 9) Arno C. Gaebelein, *Studies in Zechariah,* p. 42.

[5] (4:1-6) Unger, *Zechariah,* p. 75.

[6] (6:9-13) Многозначително е, че този първосвещеник носи името Иисус.

[7] (6:9-13) David Baron, *The New Order of Priesthood,* p. 30 footnote.

[8] (7:8-14) William Kelly, *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets,* p. 467.

[9] (9:14-17) Unger, *Zechariah,* p. 170.

[10] (10:4, 5) Charles Lee Feinberg, *God Remembers,* p. 188.

[11] (11:7, 8a) Unger, *Zechariah,* p. 195.

[12] (11:15-17) Feinberg, *God Remembers,* p. 211.

[13] (12:10–14) На еврейски Симеон е *Шимон*. В древния текст, съставен само от съгласни, преди да бъдат добавени гласните, името много лесно би могло да бъде преписано погрешно като *Семей (Шими)*.

[14] (13:6) Ангър, виден изследовател на Стария Завет, отнася стиха към Христос, но признава, че малцина библейски изследователи са съгласни с него:

Дързостта на това месианско пророчество и *драматичната ненадейност,* с която то е представено, са стреснали и отклонили мнозина наблюдатели от истинското му значение поради предположението, че то е неразривно свързано със ст. 2–5, и следователно става въпрос за лъжливия пророк, поради което въвеждането на Месията тук би означавало драстично да се пренебрегне контекстът.

Д-р Ангър отделя пет колонки в коментара си в защита на своето мнение (стр. 228–230).

[15] (13:6) G. Coleman Luck, *Zechariah,* p. 113.

[16] (14:3-5) Unger, *Zechariah,* p. 250.

[17] (14:6-7) Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi,* p. 203.

[18] (14:6, 7) *Ibid*.

[19] (14:6, 7) Unger, *Zechariah,* pp. 252, 253.

[20] (14:12–15) Много съвременни читатели са забелязали колко силно пораженията, описани в този пасаж, напомнят ужсяващите последици от ядрено нападение.

[21] (14:16-19) Unger, *Zechariah,* p. 265.

Библиография

Baldwin, Joyce G. *Haggai, Zechariah, Malachi: An Introduction and Commentary*. Downers Grove, III: Inter Varsity Press, 1972.

Feinberg, Charles Lee. *God Remembers*. New York: American Board of Missions to the Jews, Inc., 1965.

Gaebelein, Arno C. *Studies in Zechariah*, New York: Our Hope Publishers 1904.

Laney, J. Carl. “Zechariah.” In *Everyman’s Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1984.

Lindsey, F. Duane. “Zechariah.” In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton: Victor Books, 1985.

Luck, G. Coleman. *Zechariah*. Chicago: Moody Press, 1969.

Mills, Montague S. “Zechariah.” In *The Minor Prophets: A Survey*. Distributed by 3E Ministries. Dallas: n.d.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

———. *Prophet of the Myrtle Grove*. Eastbourne, England: Prophetic Witness Publishing House, 1971.

Unger, Merrill F. *Zechariah: Prophet of Messiah’s Glory*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1962.

МАЛАХИЯ

„Книгата на Малахия е като късна вечер, слагаща край на един дълъг ден; но тя е и като утринната зора, носеща в утробата си един славен ден.“
Нагелсбах

Въведение

I. Уникално място в канона

Малахия („Мой вестител“, вероятно съкратена форма от *Малакйах,* „Вестител на Йахве“) е характерен с това, че е последният от пророците и представлява мост между Стария и Новия Завет, предсказващ идването както на Йоан Кръстител, така и на Самия Господ Иисус.

Колкото и да е странно, някои вярват, че пророчеството на Малахия е анонимно, и че името му е просто титла на Ездра или на някой друг писател. Някои църковни отци дори смятали, че авторът е ангел, тъй като на гръцки (както и на еврейски) същата дума означава както *ангел,* така и *пратеник*![1]

Освен всичко друго книгата на Малахия има специфичен диалектически стил (въпроси и отговори), който е станал причина някои да наричат пророка „еврейския Сократ“.

II. Авторство

Въпреки че според еврейското предание Малахия е принадлежал към „Великата синагога“ и е бил левит от Суфа в Завулон, ние не знаем нищо конкретно за пророка извън книгата му. С пълно основание можем да приемем, че той е бил дързък и дори остър писател, който заедно с Агей и Захария е призовавал евреите от периода след плена да се върнат към своите заветни отношения с Бога.

III. Датиране

Ясно е, че Малахия е писал след 538 г. пр. Хр., тъй като думата, която използва за *началник,* е характерна почти изключително за времето след плена.[2] Явно е също, че е писал по-късно от другите двама „малки“ пророци от периода след плена – Агей и Захария, – тъй като в Малахия храмът е завършен, ритуалите са възобновени и е изминало достатъчно време, за да настъпи нов духовен упадък. Освен това стените на Ерусалим също са били възстановени.

Написването на книгата на Малахия вероятно трябва да бъде поместено между 470 и 460 г. пр. Хр.

IV. Исторически фон и теми

Проблемите в Малахия са същите като тези в Неемия – смесени бракове с езичници, нечестни финансови практики, задържане на десятъците от Божия дом и обща духовна апатия. Това или са същите проблеми, споменати в Неемия, или са тяхно повторение или продължение не много след неговото време.

Заради безжизнения религиозен живот на евреите след плена Малахия се опитва да ги разбуди, като използва картинния метод на диалог с неверния народ.

Както се изтъква, Малахия много уместно е наречен „Мой вестител“ или „вестител на Йахве“, понеже в кратките си четири глави пророкът описва трима вестители – Господния свещеник (2:2), Йоан Кръстител (3:1а) и Господ (3:16).

Книгата на Малахия документира последния призив на Бога към Неговия народ през времето на Стария Завет. След това пророческият глас ще мълчи четири века до идването на Йоан Кръстител.

Струва си да отбележим, че независимо от това колко „късно“ някои критици датират книгата на Малахия, нейният текст определено е написан много преди идването на Йоан Кръстител и Господ Иисус. В този смисъл той е истинско *пророчество,* а не „история, написана *като* пророчество“, както твърдят някои деструктивни критици.

Схема на изложението

I. Господните обвинения против Израил, техният отговор и надвисналите Божии присъди (1:1–3:15)
- А. Неблагодарност (1:1–5)
- Б. Светотатство от страна на свещениците (1:6–14)
- В. Осъждане на свещениците (2:1–9)
- Г. Разводи и смесени бракове (2:10–16)
- Д. Отричане на Божията святост и справедливост (2:17)
- Е. Вметка: Месията идва да съди (3:1–6)
- Ж. Отстъплението на народа (3:7)
- З. Ограбване на Бога чрез задържане на десятъци и приноси (3:8–12)
- И. Лъжливи обвинения срещу Бога (3:13–15)

II. Благословението на верния остатък и осъждането на безбожните (3:16–4:6)
- А. Възстановяването на верния остатък (3:16–18)
- Б. Осъждането на безбожните (4:1)
- В. Идването на Месията при остатъка (4:2, 3)
- Г. Заключително увещание за покорство с обещание за идването на пророк Илия (4:4–6)

Коментар

I. Господните обвинения против Израил, техният отговор и надвисналите Божии присъди (1:1–3:15)

А. Неблагодарност (1:1–5)

В първата глава виждаме как Господ отправя определени обвинения към народа, а народът отговаря с категорично отричане. Най-напред **ГОСПОД** им изтъква любовта Си към тях, а те искат Той да им я докаже: **„В какво си ни възлюбил?“** Той го прави, като им напомня за любовта Си към **Яков** (на когото те са потомци), за това как е отхвърлил **Исав,** и за Своите присъди над потомците на Исав – едомците. **Очите** на **народа** на **Израил ще видят** запустението на Едом и ще признаят Божието величие.

Б. Светотатство от страна на свещениците (1:6–14)

1:6 След това Господ обвинява **свещениците,** че **презират името** Му и не Му отдават **почит** и **страх.** Те искат от Него да им посочи доказателство за скверното им поведение.

1:7, 8 Господ ги обвинява, че Му принасят **осквернени** приноси. Те отричат и това, но Той им напомня, че те постъпват

така, сякаш каквото и да било е достатъчно добро за Господа. Принасят **слепи** и **куци** жертви, които не биха и дръзнали да **занесат на началника си.**

1:9 Пророкът ги призовава да се покаят от греховете си, за да не ги постигне Божият гняв.

1:10 ГОСПОД на Войнствата би желал **някой да затвори вратите** на храма, за да спрат жертвоприношенията, защото такива жертви са напълно неприемливи за Него.

1:11 Но **ГОСПОД** ще защити **името** Си **между народите,** макар Неговият собствен народ да не Го почита.

1:12–14 Евреите презират свещените неща на храма и са изморени да служат на Бога. Всички, които принасят в жертва на Бога своите ненужни животни **с недостатък,** ще бъдат проклети. Причината е, че **ГОСПОД на Войнствата** е **Велик Цар** и **името** Му **е страшно между народите.**

В. Осъждане на свещениците (2:1–9)

Свещениците получават сериозно предупреждение за страшна присъда, която ги очаква, ако не се покаят и не променят пътищата си. Господ им напомня, че някогашните свещеници са били верни на Божия **завет с Леви,** но сегашните са се покварили до неузнаваемост и затова Бог ги е **направил презрени и нищожни за целия народ.**

Г. Разводи и смесени бракове (2:10–16)

2:10–12 След това идва ред на проблема с разводите и браковете с жени от чужди идолопоклоннически народи. Народът на **Юда** е **постъпил коварно,** като се е женил за чужденки, разрушавайки по този начин националното единство. Онези, които са встъпили в смесени бракове, ще бъдат **отсечени.**

2:13–16 Народът плаче на **олтара,** защото ГОСПОД вече не приема приносите им с благоволение. Но защо? **Защото ГОСПОД** е бил **свидетел** на женитбите им, които те с такава лекота разрушават. Той е искал те да бъдат чист народ, създаващ **Божие потомство,** и отделен от покварата на езичниците. **Бог мрази** библейски необоснования **развод** и последващото го **насилие.** Връзката между развода и насилието е обяснена от Болдуин по следния начин:

> Той вижда развода като покриване на нечия дреха с насилие, образен израз за всякаква груба несправедливост, който, също като кръвта на жертвата при убийството, оставя следи, които всички виждат.[3]

Д. Отричане на Божията святост и справедливост (2:17)

Те са **дотегнали на ГОСПОДА,** като постоянно повтарят, че Него не Го е грижа за поведението на **всеки, който върши зло.** Те лицемерно Го предизвикват да се намеси, като казват: **„Къде е Богът на съда?“**

Е. Вметка: Месията идва да съди (3:1–6)

3:1 Тук Бог отговаря на безбожното предизвикателство от предишния стих. Той ще **изпрати Вестителя Си,** обещание, което има своето ранно и частично изпълнение в Йоан Кръстител, но очаква своето по-късно и окончателно изпълнение когато Илия (4:5) ще приготви **пътя** на **Господа, Ангела на завета, когото** те **желаят** (иронично). Иронията тук се състои в това, че когато Той по-късно идва (при Своето първо идване), народът на Израил *не* Го **желае,** а вместо това Го разпъва.

3:2–4 Денят на идването Му ще бъде

Второто пришествие. Господ ще дойде със съд за греха и **кой ще** бъде способен да **устои?** Това очистващо служение, изобразено от очистването на храма, извършено от Христос, очаква окончателното си изпълнение при Неговото второ идване. **Синовете на Леви** (свещениците) ще бъдат очистени, за да **принасят приноси** на святост и **правда,** които са **приятни на ГОСПОДА, както в древните дни.**

3:5 Освен това Господ ще накаже **баячите, прелюбодейците, кълнящите се лъжливо,** угнетителите на **наемниците,** на **вдовиците,** на **сирачетата,** както и онези, които **онеправдават чужденеца.**

3:6 Фактът, че ГОСПОД е неизменим, обяснява опазването на **синовете на Яков** от унищожение.

Ж. Отстъплението на народа (3:7)

ГОСПОД кани народа да се **обърне към** Него, но израилтяните отричат, че са се **отклонили,** като питат лицемерно: **„От какво да се обърнем?“**

З. Ограбване на Бога чрез задържане на десятъци и приноси (3:8–12)

Според Мойсеевия закон от израилтяните се е изисквало да дават на Господа десятък от цялата си реколта и добитък (или да откупят този десятък с пари, като добавят една пета от стойността му). Десятъците са били допълнение към многобройните жертви и приноси и са били признание, че всичко принадлежи, на Бога, и че Той е Онзи, който дава всички притежания.

Новият Завет учи вярващите да дават систематично, непринудено, радостно и според както Господ ги е благословил, т. е. пропорционално на дохода си. За десятък обаче не се споменава. Вместо това се предполага, че ако един евреин, живеещ под закона, е давал десятък, колко повече трябва да дава един християнин, живеещ под благодаттта!

Наградата за вярното отдаване на десятъка в Стария Завет е била материално благосъстояние; наградата за вярното настойничество на материалните неща в настоящата епоха е духовно богатство.

И така, Господ напомня на евреите, че не са давали своите **десятъци и приноси,** и така са **крали** от **Бога** и са си навлекли проклятие. Ако бъдат верни в **десятъците си,** Той ще ги насити с **благословение в** невероятно **изобилие.** Ще ги избави от суша, язви, врагове и скакалци и ще ги превърне в благословение на земята.

И. Лъжливи обвинения срещу Бога (3:13–15)

ГОСПОД отново ги обвинява, че са говорили **дръзки** неща **против** Него, казвайки, че е безполезно **да се служи на Бога** и да се изпълняват заповедите Му. Твърдели са, че **горделивите,** безбожните и онези, които **изпитват Бога,** не само благоуспяват, но и се измъкват безнаказано.

II. Благословението на верния остатък и осъждането на безбожните (3:16–4:6)

А. Възстановяването на верния остатък (3:16–18)

Но има и остатък от народа, който е верен на Йахве. Той ще бъде пощаден и благословен, и провъзгласен за Божие собствено притежание.

Уилиям Кели коментира:

> Самите евреи няма вече да разчитат просто на това, че са евреи. Те ще осъзнаят суетата на външността, ще ценят това, което е от Бога, и дори още повече ще се гнусят от онези, които са безбожни, защото са евреи (ст. 18).[4]

Б. Осъждането на безбожните (4:1)

Идва Денят, който ще гори като пещ, когато **всички горделиви** и всички безбожни ще бъдат изтребени, без да им остане **нито корен, нито клонче.**

В. Идването на Месията при остатъка (4:2, 3)

Верните ще приветстват **слънцето на правдата,** което **ще изгрее с изцеление в крилата си.** Онези, **които се боят от** Божието **име,** ще стъпчат враговете си като **пепел под краката си.**

Г. Заключително увещание за покорство с обещание за идването на пророк Илия (4:4–6)

Книгата завършва с *увещание* към евреите да **помнят закона на Мойсей** и с *обещанието* на Бога да **изпрати Илия** на Израил **преди Деня на ГОСПОДА.** Той ще внесе промяна в живота на хората, като ги подбуди да живеят като своите благочестиви предци. В противен случай Бог ще трябва да посети **земята** с **проклятие.** Когато четат Малахия в синагогата, евреите повтарят ст. 5 след ст. 6, за да не завършва книгата с проклятие. Както обаче отбелязва Волф, „този опит да се смекчи посланието не променя жестоката реалност.“[5]

Тъй като ние прочетохме Стария Завет в по-съвършената светлина на Новия, какъв по-добър начин да завършим старозаветната част на коментара от това, да цитираме последния пасаж от издържания в духовен и изследователски аспект старозаветен коментар на Кайл и Делицш,[6] който прекрасно свързва двата завета в едно:

> Законът и пророците свидетелстват за Христос и Христос идва не за да унищожи закона и пророците, а за да ги изпълни. Затова на планината на Христовото преображение се явяват както Мойсей, основателят на закона и посредникът на Стария Завет, така и пророк Илия, като възстановител на закона в Израил, за да разговарят с Иисус за Неговата смърт, която Му предстои да изпълни в Ерусалим ... за практическо свидетелство на апостолите и на всички нас, че Иисус Христос, който дава живота Си за нас, за да понесе греховете ни и да ни изкупи от проклятието на закона, е възлюбеният Син на Отца, когото трябва да слушаме, и че чрез вяра в Неговото име можем да станем Божии деца и наследници на вечен живот.[7]

Крайни бележки

1 (Въведение) Нашата дума *ангел* идва от гръцката дума *ангелос* („пратеник“, „вестител“ или „ангел“). Името на книгата идва от еврейската дума *малак,* която има същите значения.

2 (Въведение) Joyce Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi,* p. 241.

3 (2:13-16) *Ibid.,* p. 241.

4 (3:16-18) William Kelly, *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets,* p. 536.

5 (4:4-6) Herbert Wolf, *Haggai and Malachi,* p. 126

6 (4:4–6) Струва си да отбележим, че многотомният труд на Кайл и Делицш, макар и написан преди век, все още се издава и е широко използван. За разлика от рационалистичните коментари, които постоянно биват замествани от все по-радикално не-

верие, доктринално коректните и добре написани коментари могат да се окажат ценни за десетилетия и дори векове.

7 (4:4-6) C. F. Keil, “Malachi,” *Biblical Commentary on the Old Testament,* XXVI:475.

Библиография

Baldwin, Joyce G. *Haggai, Zechariah, Malachi: An Introduction and Commentary.* The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1972.

Feinberg, Charles Lee. *Habakkuk, Zephaniah, Haggai and Malachi*. New York: American Board of Mission to the Jews, Inc., 1951.

———. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Keil, C. F. “Malachi.” In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 26. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n.d.

Logsdon, S. Franklin. *Malachi* or *Will a Man Rob God?* Chicago: Moody Press, 1961.

Morgan, G. Campbell. *The Minor Prophets*. Old Tappan, N.J.: Fleming H. Revell Company, 1960.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol.3. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Wolf, Herbert. *Haggai and Malachi*. Chicago: Moody Press, 1976.

ОБЩА БИБЛИОГРАФИЯ

Abels, Jules. *The Rockefeller Billions*. New York: Macmillan, 1965.

Adams, J. *Competent to Counsel*. Grand Rapids: Baker Book House, 1970.

Adolph, Paul Ernest. "God in Medical Practice," a chapter in *The Evidence of God in an Expanding Universe* by John Clover Monsma. Bangalore, India: Thomas Samuel, 1968.

Alexander, Denis. *Beyond Science*. Philadelphia: Holman, 1972.

The Apocrypha. Revised Standard Version. New York: Thomas Nelson & Sons, 1957.

Archer, Gleason. *A Survey of Old Testament Introduction*. Chicago: Moody Press, 1974.

Armerding, Carl. *The Fight for Palestine*. Wheaton, IL: Van Kampen Press, 1949.

Barnes, Albert. *The Bible Commentary, Proverbs-Ezekiel*. Grand Rapids: Baker Book House, 1953.

Barnhouse, Donald Grey. *Words Fitly Spoken*. Wheaton, IL: Tyndale House, 1969.

Baron, David. *The Shepherd of Israel*. London: Morgan and Scott, Ltd., n.d.

Baxter, J. Sidlow. *Explore the Book*. London: Marshall, Morgan and Scott, Ltd., 1958.

Bermant, Chaim, and Michael Weitzman. *Ebla: A Revelation in Archaeology*. New York: Times Books, 1979.

Borland, James A. *Christ in the Old Testament*. Chicago: Moody Press, 1978.

Bright, Bill. *Revolution Now*. San Bernardino, CA: Campus Crusade, 1969.

Bullinger, E. W. *The Companion Bible*. London: Lamp Press, n.d.

Campbell, M. *From Grace to Glory*. London: Banner of Truth Trust,1970.

Chafer, L. S. *Systematic Theology*. 8 vols. Dallas: Dallas Seminary Press, 1947.

Christenson, Larry. *The Christian Family*. Minneapolis: Bethany Fellowship, 1970.

Collins, Larry, and Dominique Lapierre, *O Jerusalem!* New York: Simon and Schuster, 1972.

Cook, F. C., ed. *Barnes' Notes on the Old and New Testaments*. Reprint. Grand Rapids: Baker Book House, 1973.

Crockett, William D. *A Harmony of Samuel, Kings and Chronicles*. Grand Rapids: Baker Book House, 1961.

Darby, J. N. *The Collected Writings of J. N. Darby*. 34 vols. plus Index. Reprint. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1972.

———. *Synopsis of the Books of the Bible*. 5 vols. Reprint. Winschoten, Netherlands: H. L. Heijkoop, 1970.

Davidson, Stibbs and Kevan, eds. *The New Bible Commentary*. Chicago: Inter-Varsity Christian Fellowship, 1953.

Durbanville, Henry. *Winsome Christianity*. Edinburgh: B. McCalI Barbour, n.d.

Edersheim, Alfred. *Bible History. Old Testament*. Reprint (7 vols. In 1). Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1982.

Falwell, Jerry, ed. *Liberty Bible Commentary. Vol. 1. Old Testament*. Lynchburg, VA: The Old Time Gospel Hour, 1982.

Flynn, Leslie B. *Your God and Your Gold*. Williamsport, PA: Hearthstone Publishers, Inc., 1961.

Gehman, Henry Snyder, ed. *The New Westminster Dictionary of the Bible*. Philadelphia: The Westminster Press, 1976.

Gish, Arthur. *Beyond the Rat Race*. Scottsdale, PA: Herald Press, 1973.

Grant, F. W. *The Numerical Bible*. *7* vols. Neptune, NJ: Loizeaux Bros., 1977.

Gray, James M. *Christian Workers' Commentary on the Whole Bible*. Westwood, NJ: Fleming H. Revell Co., 1953.

Griffiths, Michael. *Take My Life*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1967.

Griffith Thomas, W. H. *The Pentateuch*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1985.

Haley, John W. *Alleged Discrepancies of the Bible*. Nashville: Gospel Advocate Company, 1967.

Halley, Henry H. *Halley's Bible Handbook*. 24th ed. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1965.

Harrison, Roland K. *Introduction to the Old Testament*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1969.

———. Ed. *Major Cities of the Biblical World*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1985.

Henry, Matthew. *The Matthew Henry Commentary on the Whole Bible*. *6 vols*. Grand Rapids: Zondervan, 1974.

Henry, Scott and others. *The Pocket Bible Commentary*. Vol. 4. Chicago: Moody Press, n.d.

Hoste, William, and William Rodgers. *Bible Problems and Answers*. Kilmarnock, Scotland: John Ritchie Ltd., 1957.

Ironside, H. A. *The Continual Burnt Offering*. New York: Loizeaux Bros., 1941.

Jamieson, Fausset, and Brown. *A Commentary, Critical, Experimental, and Practical on the Old and New Testaments*. *6* vols. London: Wm. Collins and Co. Ltd., n.d.

Johnson, Samuel. *The History of Rasselas, Prince of Abyssinia, ed. J. P.* Hardy. London: Oxford University, 1968.

Jones, E. Stanley, *Is the Kingdom of God Realism?* Nashville: Abingdon-Cokesbury, 1940.

———. *Growing Spiritually*. Nashville: Abingdon Press, 1953.

Josephus, Flavius. *The Works of Flavius Josephus*. Trans. William Whiston. Hartford, CT: The S. S. Scranton Co., 1905.

Kautzsch, E. ed. *Gesenius' Hebrew Grammar*. Revised by A. E. Cowley. Reprint. Oxford: Clarendon Press, 1976.

Keil, C. F *Manual of Historico-Critical Introduction to the Canonical Scriptures of the Old Testament*. *2* vols. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1952.

Keil, C. F. and Franz Delitzsch. *Biblical Commentary on the Old Testament*. 26 vols. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

———. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. Fifth Edition. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n.d.

Kitchen, J. Howard. *Holy Fields. An Introduction to the Historical Geography of the Holy Land*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1955.

Kollek, Teddy and Moshe Pearlman. *Jerusalem, a History of Forty Centuries*. London: Weidenfeld and Nicholson, 1968.

Lange, John Peter. *A Commentary on the Holy Scriptures*. 25 vols. Reprint. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Lewis, C. S. *Weight of Glory*. Ed. By Walter Hooper. New York: Mac-Millan Publishing Company, 1980.

Lockyer, Herbert, Sr., ed. *Nelson's Illustrated Bible Dictionary*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1986.

MacDonald, William. *Kingdom Divided: A Study of the Books of the Old Testament from Kings to Esther*. Toronto: Everyday Publications, 1974.

———. *16 Men with a Message: The Old Testament Prophets*. Toronto: Everyday Publications, 1972.

Mackintosh, C. H. *Genesis to Deuteronomy*. Neptune, NJ: Loizeaux Bros, 1972.

———. *The Mackintosh Treasury*. Neptune: NJ: Loizeaux Bros., 1976.

Mantle, J. G. *Better Things*. New York: Christian Alliance Publishing Co., 1921.

McMillen, S. I. *None of These Diseases*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Co., 1972.

Meyer, F. B. *Through the Bible Day by Day*. 7 vols. Philadelphia: American Sunday-School Union, 1917.

Miller, Rev. H. S. *General Biblical Introduction*. Houghton, NY: The Word-Bearer Press, 1956.

Moody, D. L. *Notes From My Bible*. New York: Fleming H. Revell Company, 1895.

Morgan, G. Campbell. *An Exposition of the Whole Bible*. Westwood, NJ: Fleming H. Revell Company, 1959.

———. *Living Messages from the Books of the Bible, Genesis—Malachi*. New York: Fleming H. Revell Company, 1912.

———. *Searchlights from the Word*. London: Oliphants, 1970.

Muggeridge, Malcolm. *Jesus Rediscovered*. Garden City, NY: Doubleday, 1969.

Naismith, 1200 *More Notes, Quotes and Anecdotes*. London: Pickering & Inglis, 1975.

Nee, Watchman. *Do All To The Glory of God*. New York: Christian Fellowship Publishers, Inc., 1974.

A New and Concise Bible Dictionary. London: Central Bible Hammond Trust, 1973.

Orr, James, ed. *International Standard Bible Encyclopedia*. 5 vols. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1939.

Packer, J. I. *Knowing God*. Downers Grove: InterVarsity Press, 1977.

Pentecost, J. D. *Things to Come*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1974.

Pfeiffer, Charles F. *Baker's Bible Atlas*. Grand Rapids: Baker Book House, 1966.

———. ed. *The Biblical World*. Grand Rapids: Baker Book House, 1966.

———. *An Outline of Old Testament History*. Chicago: Moody Press, 1960.

Pfeiffer, Charles F., and Everett F. Harrison, eds. *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Pierson, Arthur T. *Knowing the Scriptures*. Fincastle, VA: Scripture Truth Book Company, 1975.

———. *An Outline of Old Testament History*. Chicago: Moody Press, 1960.

Pilkey, John. *Origin of the Nations*. San Diego, CA: Master Book Publishers, 1984.

Pink, A. W. *The Attributes of God*. Grand Rapids: Baker Book House, 1975.

Poole, Matthew. *Matthew Poole's Commentary on the Holy Bible*. Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1974.

Pritchard, James A. *Archaeology and the Old Testament*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1958.

Reid, John. *The Chief Meeting of the Church*. Waynesboro, GA: Christian Missions Press, 1978.

The Revell Bible Dictionary. Ed. By Lawrence . Richards. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1990.

Ridout, Samuel. *How to Study the Bible*. New York: Loizeaux Brothers, 1947.

Ryrie, Charles C., *The Grace of God*. Chicago: Moody Press, 1975.

———., ed. *The Ryrie Study Bible, New King James Version*. Chicago: Moody Press, 1985.

Sanders, J. Oswald. *On to Maturity*. Chicago: Moody Press, 1969.

Schaeffer, Francis A. *The Church at the End of the 20th Century*. Downers Grove, IL: Inter-Varsity Press, 1970.

Schultz, Samuel J. *The Old Testament Speaks*. New York: Harper & Brothers, Publishers, 1960.

Scofield, C. I., E. Schuyler English, et al., eds. *The New Scofield Study Bible*. New King James Version. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1989.

Scott, Walter. *Handbook to the Bible. Old Testament*. Reprint. Charlotte, NC: Books for Christians, 1977.

Scroggie, W. Graham. *Know Your Bible. A Brief Introduction to the Scriptures. Vol. 1, The Old Testament*. London: Pickering & Inglis Ltd., n.d.

The Serious Christian. Series I. Reprints in 22 vols. Charlotte, NC: Books for Christians, n.d.

The Serious Christian. Series II. Reprints in 13 vols. to date. Charlotte, NC: Books for Christians, n.d.

Sider, Ronald J. *Rich Christians in an Age*

of Hunger. Downers Grove: InterVarsity Press, 1978.

Sparks, T. Austin. *What Is Man?* Indianapolis: Pratt Printing Co., n.d.

Spurgeon, C. H. *Morning and Evening*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1980.

———. *Spurgeon's Devotional Bible*. Grand Rapids: Baker Book House, 1974.

———. *Spurgeon's Sermons*. Vol. 1. Reprinted. Grand Rapids: Baker Book House, 1984.

Stevenson, Herbert E *Three Prophetic Voices*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1971.

Stoner, Peter W. *Science Speaks*. Chicago: Moody Press, n.d.

Tan, Paul Lee. *The Interpretation of Prophecy*. Winona Lake, IN: BMH Books, Inc., 1974.

Tenney Merrill C., gen. ed. And Steven Barabas, assoc. ed. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*. 5 Vols. Grand Rapids: Zondervan, 1975.

Thiele, Edwin R. *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings*. 1st ed. Chicago: University of Chicago Press, 1951.

Thomson, W. M. *The Land and the Book; or, Biblical Illustrations Drawn from the Manners and Customs, the Scenes and Scenery of The Holy Land*. London: T. Nelson and Sons, Paternoster Row, 1884.

Unger, M. F. *Introductory Guide to the Old Testament*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1951.

———. *Unger's Bible Dictionary*. Chicago: Moody Press, 1965.

———. *Unger's Bible Handbook*. Chicago: Moody Press, 1966.

Vine, W. E. *First Corinthians*. London Oliphants, Ltd., 1951.

Walvoord, John F. and Roy B. Zuck, eds. *The Bible Knowledge Commentary. Old Testament*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.

Weston, Keith. *Living in the Light*. Bromley Kent, England: STL Books, 1983.

Westwood, Tom. *Meditations on Elijah and Elisha*. Glendale, CA: The Bible Treasury Hour, Inc., n.d.

Williams, George. *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*. 6th ed. Grand Rapids: Kregel Publications, 1971.

Wilson, Robert Dick. *A Scientific Investigation of the Old Testament*. Philadelphia: The Sunday School Times Company, 1926.

Wood, Leon. *A Survey of Israel's History*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1970.

Yates, Kyle M. *Preaching from the Prophets*. Nashville: Broadman Press, 1942.

Young, Edward J. *Thy Word Is Truth*. Reprint. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1957, 1970.

Статии и периодични издания

Brock, Paul. "Your Emotions Can Make You Ill." Reader's Digest, Sept. 1974.

Choice Gleanings Calendar. Grand Rapids: Gospel Folio Press, n.d.

Coder, S. Maxwell. “That Bow and Arrow War.” *Moody Monthly,* April 1974.

Daily Notes of the Scripture Union. London: C.S.S.M., various dates.

Houghton, Will. ‘”By Life or by Death.” Copyright by Hope Publishing Co.

Our Daily Bread. Grand Rapids, Radio Bible Class, various dates.

Reuben, David R. “Why Wives Cheat on Their Husbands,” *Reader’s Digest,* August 1973.

Sims, Bennett J. “Sex and Homosexuality.” *Christianity Today,* February 24, 1978, p. 29.

Toward the Mark. Weston-super-Mare, England: various dates.

Westwood, Tom. *Meditations on David and Joseph*. Denver: Wilson Foundation, n.d.

Непубликувани материали

Gibson, O. J. Unpublished notes, Discipleship Intern Training Program. San Leandro, CA.

Woodring, H. C. Unpublished notes, Emmaus Bible School, Oak Park, IL.

Поезия, песни и музика

Barnes, Billy. “I Stayed Too Long at the Fair.” Hollywood: Tylerson Music, 1957. Copyright 1957, Tylerson Music Co.

The Children of the Night.

Duffield, Samuel Willoughby. *English Hymns: Their Authors and History*. New York: Funk & Wagnalls Company, 1886.

Eliot, T. S. “East Coker,” *Pour Quartest,* New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Hymns. Chicago: InterVarsity Press, 1947.

Hymns of Grace and Truth. Neptune: NJ: Loizeaux Bros., n.d.

Hymns of Truth and Praise. Fort Dodge, IA: Gospel Perpetuating Publ., 1971.

Lowell, James R. “The Present Crisis.” *Complete Poetical Works*. Boston: Houghton Mifflin, 1897.

Selected Poems of Edwin Arlington Robinson. London: The Macmillan Company 1965.

Tozer, A. W. *The Christian Book of Mystical Verse*. Harrisburg, PA: Christian Publications, 1963.

ПЕРИОДЪТ МЕЖДУ СТАРИЯ И НОВИЯ ЗАВЕТ

След като Бог отправил последното Си послание чрез Малахия, Той в продължение на почти четиристотин години повече не говорил чрез хора. Настъпило оглушително мълчание в божественото откровение.

Мълчанието на Бога несъмнено станало причина за изграждането на много теории за Неговия характер. Някои смятали, че Той трябва да продължи да действа така, както е действал по-рано. Други може би предполагали, че човекът е станал твърде грешен, за да може Бог да му говори (това във всички случаи е абсурд, тъй като *всеки* грях е оскърбление за Бога, и ако не беше Неговата благодат, Той не би общувал с никой човек или поколение и *преди* времето на Малахия). Трети стигали до убеждението, че причината за Божието мълчание и привидно бездействие е липсата на вяра от страна на човека.

Тези теории не отчитат всезнанието и суверенитета на Йахве. Неговата решителна заветна любов (евр. *хесед)* вече била определила Неговия курс. Дългото мълчание било част от вечния Му план. Той бил говорил безброй пъти и чрез различни хора, но сега се готвел да каже Своето най-велико и най-силно Слово към човечеството – Иисус. Една дълга и ясно забележима пауза подчертава това величествено откровение.

Ние, хората, със сигурност не можем да разберем напълно Божиите пътища. „Защото, както небесата са по-високи от земята, така Моите пътища са по-високи от вашите пътища и Моите помисли – от вашите помисли“ (Ис. 55:9). Но Архитектът на вселената не действа без ред и симетрия, дори в отношенията Си с ограничените, непостоянни човешки същества. Понякога забелязваме части от този ред.

Един кратък обзор на начина, по който Бог се е откривал на човека през годините, описани в Стария Завет, е много поучителен. В историите, записани чрез вдъхновението на Светия Дух, виждаме един характерен модел на действие. Подобно постоянство в миналото хвърля светлина и върху Божието действие през времето между Стария и Новия Завет.

Две неща са особено характерни. Първото е, че Бог като цяло планира или допуска развитието на *безнадеждна ситуация,* преди да изяви посланието Си или да даде избавлението Си. Второ, Той винаги призовава един *верен служител,* който да „застане в пролома“, да се застъпи пред Него за народа (Езек. 22:30) и да бъде Негов инструмент, чрез който Той да извърши делото Си.

Помислете за ужасните морални условия, царящи в допотопното общество. Бог изразява съжаление, че изобщо е създал човека (Бит. 6:6). На този мрачен и отчайващ фон Библията заявява: „А Ной намери благоволение пред ГОСПОДА“ (Бит. 6:8). И така, имаме отчаяна ситуация и верен Божи служител.

Същият модел се повтаря и при Аврам, когато Бог призовава един избран народ от оплетеното в гордост и идолопоклонство човечество. Виждаме го отново и при Йосиф и спасяването на Израил от глад. Мойсей е още един спасител, който идва точно навреме, за да спаси Божия народ в привидно невъзможни обстоятелства. Същата тема се откроява в книгата на Съдиите и в живота на личности като Естир и Неемия.

Във всички тези и много други подобни примери хората е трябвало да видят,

че усилията им не водят до нищо, преди да дойде божественото избавление. Това, което ни е известно за историята между двата завета, разкрива подобен модел. Изглежда, че Бог е допуснал народът Му да изчерпи докрай възможностите си и да се окаже в още една отчаяна ситуация, преди Той да въведе на сцената Своя най-верен и единствен съвършен Служител – Своя Син Иисус Христос.

Времевата рамка

Ако книгата на Малахия е била завършена през 397 г. пр. Хр., тогава въпросният период започва от този момент и продължава до оповестяването на раждането на Йоан Кръстител от ангела (Лука 1:11–17). През целия този четиристотингодишен период не е имало пророци и вдъхновени от Светия Дух писатели на божествено откровение.

През това време се открояват шест исторически епохи. Първата е персийската, която всъщност започва през 536 г. пр. Хр., но се припокрива с междузаветния период от 397 до 336 г. пр. Хр. Следват гръцката (336–323 г. пр. Хр.), египетската (323–198 г. пр. Хр.), сирийската (198–165 г. пр. Хр.), макавейската (165–63 г. пр. Хр.) и римската (63–4 г. пр. Хр.) епоха. Ще разгледаме тези шест периода в хронологичен ред, като ще обърнем специално внимание на историческата ситуация и на развитието на религиозната ситуация във всеки от тях.

Персийската епоха (397–336 г. пр. Хр.)

Историческа ситуация

Както вече отбелязахме, персийците са били доминиращата сила в Близкия изток още от 536 г. пр. Хр. Бог е използвал персийците за освобождението на Израил от вавилонския плен (Дан. 5:30, 31).

Отношението на Персия към еврейския остатък в Палестина било толерантно, докато вътрешно съперничество за политически влиятелния пост на първосвещеника не довело до частично разрушаване на Ерусалим от персийския управител. Но като цяло еврейският народ бил необезпокояван през този период.

Развитие на религиозната ситуация

Бог използвал Вавилонския плен, за да очисти Своя народ от идолопоклонство. Евреите се върнали в Ерусалим с ново благоговение пред Писанията, особено Мойсеевия закон. Също така те твърдо поддържали богословската концепция на монотеизма. Тези две влияния се простират и в междузаветния период.

Възникването на *синагогата* като местен център за поклонение датира през този период. *Книжниците* започнали да играят особено важна роля за тълкуването на Писанията в службите на синагогите. До раждането на Иисус синагогата вече била добре развита и организирана и била широко разпространена сред еврейските общности по целия свят.

Друго събитие, което повлиява разпространението на евангелието в новозаветни времена, се случило в края на персийското управление. В Самария бил построен храм, в който започнало поклонение, съперничещо на юдаизма. Това събитие способствало за окончателното социално и религиозно разделение между юдеите и самаряните.

Гръцката епоха (336–323 г. пр. Хр.)

Историческа ситуация

Централната фигура на този период е Александър Велики, който в много отношения е най-великият завоевател на всички времена. Той завладял Персия, Вавилон, Палестина, Сирия, Египет и западна Индия. Макар че умрял на едва тридесет и три годишна възраст, след

като бил царувал над Гърция само тринадесет години, неговото влияние продължило дълго след него.

Развитие на религиозната ситуация

Голямата цел на Александър била да основе световна империя, обединена от език, обичаи и цивилизация. Под негово влияние светът започнал да говори и да изучава гръцки език. Този процес, наречен елинизация, включвал възприемането на гръцката култура и религия във всички части на света. Елинизмът станал толкова популярен, че устоял и бил насърчаван дори в новозаветни времена от римляните.

Борбата на юдеите срещу влиянието на елинизма върху тяхната култура и религия била дълга и ожесточена. Независимо че до 270 г. пр. Хр. гръцкият език бил достатъчно широко разпространен, за да бъде създаден гръцки превод на Стария Завет (Септуагинта), верните юдеи непоколебимо се противопоставяли на езическия политеизъм.

Египетската епоха (323–198 г. пр. Хр.)

Историческа ситуация

Със смъртта на Александър през 323 г. пр. Хр. гръцката империя била разделена на четири части под командването на четирима генерали – Птолемей, Лизимах, Касандър и Селевк. Това са „четирите царства“ от Даниил, които заместват „големия рог“ (Дан. 8:21, 22).

Птолемей Сотер, първият от династията на Птолемеите, получил Египет и скоро завладял близкия Израил. Отначало той се отнасял жестоко към евреите, но в края на царуването му и под властта на неговия наследник Птолемей Филаделфос евреите се радвали на благосклонно отношение. По това време Септуагинтата била официално одобрена.

Юдеите процъфтявали почти до края на птолемеевата династия, когато конфликтите между Египет и Сирия ескалирали. Израил отново се оказал по средата. Когато сирийците разгромили Египет в битката при Панион през 198 г. пр. Хр., Юдея била присъединена към Сирия.

Развитие на религиозната ситуация

Политиката на толерантност, следвана от птолемеите, благодарение на която юдаизмът и елинизмът съжителствали мирно, се оказала много опасна за юдейската вяра. Гръцкото влияние неусетно се засилвало и почти незабележимо гръцкият начин на живот се възприемал все повече и повече.

Наблягането на красотата, формата и движението, характерно за елинизма, насърчавало юдеите да пренебрегват юдейските религиозни ритуали, които били естетически непривлекателни. Това водело до все по-голямо наблягане на външността на поклонението за сметка на вътрешния аспект и тази тенденция оказала трайно влияние върху юдаизма.

Възникнали две религиозни партии – елинистите, настроени про-сирийски, и ортодоксалните юдеи, по-специално хасидимите или „благочестивите“ (предшественици на фарисеите). Борбата за власт между тези две групи довела до разделение на юдеите в политическата, културната и религиозната област. Именно този конфликт довел до нападението на Антиох Епифан през 168 г. пр. Хр.

Сирийската епоха (198–165 г. пр. Хр.)

Историческа ситуация

Под властта на Антиох Велики и неговия наследник Селевк Филопатер юдеите, макар и отчасти потискани, имали свободата да запазят местно самоуправление под водачеството на своя пър-

восвещеник. Всичко вървяло добре до момента, в който елинистката партия решила да постави своя фаворит Ясон на мястото на Оний III, първосвещеника, подкрепян от ортодоксалните юдеи. За тази цел елинистите решили да подкупят наследника на Селевк, Антиох Епифан. Това сложило началото на политически конфликт, който в крайна сметка докарал разярения Антиох в Ерусалим.

През 168 г. пр. Хр. Антиох пристъпил към унищожаване на всички особености на юдейската вяра. Той забранил всякакви жертви, поставил извън закона ритуала на обрязването и отменил спазването на съботата и юдейските празници. Писанията били повредени или унищожени. Той принуждавал юдеите да ядат свинско и да жертват на идоли. Крайното му светотатство, което довело до гибелта му, било оскверняването на Пресвятото място, където той издигнал олтар и принесъл жертва на бога Зевс. Много юдеи загинали в последвалите гонения.

Тук може би е необходимо отново да припомним начина, по който Бог действа с хората. Той създава или допуска да възникне отчаяна ситуация, а след това призовава Свой специален, верен служител. Човекът обаче често пъти се опитва да се спаси сам и когато изглежда, че почти е постигнал желания успех, се случва така, че той се оказва в състояние, много по-лошо от първоначалното. Точно това се случвало в живота на Божия народ – евреите. Бог просто подготвял сцената за идването на истинския Спасител.

Развитие на религиозната ситуация

Както се вижда от обзора на историческото развитие на този период, юдейската религия се оказала разделена по въпроса за елинизма. Била положена основата на ортодоксална партия, ръководена от книжниците, и по-късно наречена фарисеи, и на друга, както бихме я нарекли, по-прагматична фракция юдеи, повече или по-малко свързани с поста на първосвещеника. Моделът на мислене, върху който се основавала втората група, по-късно довел до възникването на сектата на садукеите.

Макавейската епоха (165–63 г. пр. Хр.)

Историческа ситуация

Един възрастен свещеник на име Мататия, от дома на Хасмон, живеел с петимата си сина в село Модеин, северозападно от Ерусалим. Когато един сирийски чиновник се опитал да наложи езическо жертвоприношение в Модеин, Мататия въстанал, убил един юдеин отстъпник, който принасял такава жертва, както и сирийския чиновник, и избягал в планините със семейството си. Хиляди верни юдеи се присъединили към него и така в историята започнала една от най-благородните демонстрации на свята ревност за Божията чест.

След смъртта на Мататия трима от неговите синове последователно продължили въстанието: Юда, с прякор Макавей (166–160 г. пр. Хр.), Йонатан (160–142 г. пр. Хр.) и Симон (143–134 г. пр. Хр.). Тези мъже имали такъв забележителен успех, че до 25 декември 165 г. пр. Хр. те успели да превземат Ерусалим, да очистят храма и да възстановят поклонението. Това събитие се отбелязва и до днес с празника Ханука (Посвещение).

Борбата продължила в отдалечените области на Юдея с няколко безплодни опита от страна на Сирия да разгроми Макавеите. Най-накрая, под ръководството на Симон, юдеите получили своята независимост (142 г. пр. Хр.). Те се радвали на независимост почти седемдесет години при царуването на династията на хасмонеите, най-изтъкнати от която са Йоан Хиркан (134–104 г. пр. Хр.) и Александър Яней (102–76 г. пр. Хр.).

Развитие на религиозната ситуация

Най-значимото религиозно развитие в този период е следствие от разногласието по отношение на царския престол и първосвещенството на Юдея. От стотици години първосвещениците били поели някои явно политически функции. От значение била не принадлежността към родословието на Аарон, а политическото влияние. Ортодоксалните юдеи негодували и се противопоставяли на това развитие. Когато Йоан Хиркан станал управител и първосвещеник на Израил, той завладял Трансйордания и Идумея и разрушил храма в Самария. Неговата власт и популярност му дали самочувствието да се нарече цар. Това възмутило ортодоксалните юдеи, които по това време вече се наричали фарисеи. Те не признавали цар, който не е от родословието на Давид, а хасмонеите не били.

Онези, които се противопоставяли на фарисеите и подкрепяли хасмонеите, били наречени садукеи. Тези названия се появяват за първи път по време на царуването на Йоан Хиркан, който сам станал садукей.

Римската епоха (63–4 г. пр. Хр.)

Историческа ситуация

Независимостта на юдеите приключила през 63 г. пр. Хр., когато Помпей превзел Сирия и нахлул в Израил. Аристобул II, твърдейки, че е цар на Израил, заключил портите на Ерусалим и не допуснал Помпей да влезе в града. В отговор римският военачалник превзел града със сила и намалил територията на Юдея. За известно време борбата на Израил за свобода изглеждала успешна, но сега като че ли всяка надежда била изгубена.

Антипатър Идумейски бил назначен за прокуратор на Юдея от Юлий Цезар през 47 г. пр. Хр. Ирод, синът на Антипатър, в крайна сметка станал цар на юдеите около 40 г. пр. Хр.

Въпреки че Ирод Велики, както го наричали, планирал и осъществил изграждането на новия храм в Ерусалим, самият той бил ревностен елинист и мразел династията на хасмонеите. Той избил всички потомци на хасмонеите, включително и собствената си жена Мариана, внучката на Йоан Хиркан. След това убил и собствените си двама сина от Мариана – Аристобул и Александър. Това е човекът, който седял на престола, когато Иисус се родил във Витлеем. Каква мрачна и отчаяна ситуация за Божия народ!

Развитие на религиозната ситуация

Вече споменахме за възникването на фарисеите и садукеите. Преди да разгледаме други три важни партии, трябва да отделим малко внимание на тези две главни групи.

(1) *Фарисеите* били наречени така в началото на царуването на Йоан Хиркан. Названието означава „сепаратисти“. Те били силно зависими от книжниците и верни към закона и религията на Йахве. Стремежът им стриктно да се придържат към Писанията довел до строго придържане към „устния закон“, или Мишна, чиято цел била приложение на писания закон в ежедневния живот.

По време на земното служение на Иисус „устният закон“ бил толкова закостенял и изпълнен със законнически допълнения, че обикновено имал твърде малко общо с първоначалното намерение на Писанието. Онова, което започнало като много здравословна и необходима зависимост от Божието Слово, се изродило във формализъм и законничество, които противоречали на духа на Словото.

(2) *Садукеите* водят името си от *садокитите* или може би от еврейската дума *цадик,* която означава „праведен“. Докато фарисеите били тясно свързани

с книжниците, садукеите били близки с първосвещеника. Свещениците явно отдавали по-голямо значение на социалните, политическите и земните аспекти на своя пост. Този модел на мислене бил привлекателен за много от социално ориентираните юдейски водачи.

Макар и много по-малобройни от фарисеите, садукеите били партия, към която принадлежали заможните и влиятелни свещенически фамилии, които образували социалната аристокрация на юдейския народ. Те смятали, че Божият закон и политиката на народа са две съвсем отделни неща. С други думи, те не виждали връзка между необходимостта от святост и съдбата на своята нация. Религията си е религия, политиката си е политика. В резултат на това те се отнасяли доста скептично към фарисеите и изглежда ги смятали за старомодни, неадекватни и фанатични.

(3) *Иродианите* се появили през римската епоха (Мат. 22:16). Те били политическа партия, чиято главна цел била да подкрепя каузата на управлението на Ирод. Те вероятно били движени от страха от римската управа и опасността от пълно унищожение, до което би довел един бунт от страна на юдеите. Иродианите били силно привързани към елинизма и се противопоставяли на фарисеите и техните постоянни призиви към отделяне.

(4) *Зилотите* (или *кананаитите,* от арамейската дума *канна* – „ревностен“) също били политическа партия, но били в пряка опозиция на иродианите. Те отхвърляли римското управление и не смятали за разумно да чакат търпеливо като фарисеите да дойде Месията и да освободи Израил от римляните. Според тях Бог помагал на онези, които си помагали сами. Юдеите трябвало да бъдат готови да се бият за независимостта си.

Към подобен на фарисейския фанатизъм по отношение на буквата на закона зилотите добавяли и пламенен националистически дух. Тази група вярвала в постигнатото с човешки усилия военно освобождение, а не в божествената намеса.

(5) *Есеите* също били продукт на римската епоха. Те не са споменати в Новия Завет, но предизвикаха значителен интерес след откриването на ръкописите от Мъртво море.

Тази група била религиозна, а не политическа. Те били един вид псевдодуховен култ и вярвали, че трябва да се изолират от обикновеното човешко общество и да практикуват монашески начин на живот и мистичен юдаизъм.

В своята ревност за духа на закона и отделяне за освещение за Бога есеите напълно изгубили идеята за благовестителската мисия на Израил. Те били доволни да избягат от света, да игнорират проблемите му, и нямали проблем да го оставят да умре без надежда.

Заключение

Сцената била подготвена. Безплодните опити на човека да се справи с постоянно менящите се вълни на политическа власт и религиозни вярвания не били довели до нищо. Израил се намирал в състояние на духовно робство, което било дори по-страшно от политическото робство. Възникването на различни партии и движения, които разгледахме по-горе, е доказателство за искрено търсене на някакво окончателно решение на неговия проблем. Изглеждало, че всичко е пропаднало. Историческата сцена била в мрак. Ситуацията била безнадеждна.

И внезапно Бог нарушил четиристотингодишното Си мълчание с оповестяването на идването на Христос, верния Господен Служител. Така периодът между Стария и Новия Завет приключил.

УИЛИЯМ МАКДОНАЛД

КОМЕНТАР НА НОВИЯ ЗАВЕТ

Уилиям Макдоналд

Коментар на Новия Завет

Том 1
Матей – Йоан

Издателство ВЕРЕН
п. к. 91, София 1408

CLV
Christliche
Literatur-Verbreitung e.V.
Postfach 110135 • 33661 Bielefeld

Оригинално заглавие: Believer's Bible Commentary – New Testament

CLV · Christliche Literatur-Verbreitung
Postfach 11 01 35 · 33661 Bielefeld
Превод от английски: Екатерина Абаджиева
Предпечатна подготовка: Издателство ВЕРЕН
п. к. 91, София 1408
Корица: Dieter Otten, Bergneustadt
Типография: Graphischer Grossbetrieb Pössneck

ISBN 3-89397-342-7

Съдържание

Предговор на издателите

Уважаеми читателю,

С настоящото издание искаме да попълним една празнота в съвременната българска християнска литература. Спрели сме се на автора Уилиям Макдоналд поради редица предимства на неговия коментар. Той е написан сбито и точно на прост и разбираем език. Не са пропуснати трудни пасажи, а на редица места са дадени по няколко алтернативни тълкувания. Използването на настоящия коментар ще Ви позволи да се запознаете с най-разпространените схващания в световното християнство. Произходът на тази книга има духовната ценност, че е плод на личния живот на автора с Библията.

Издателството започва с коментара на четирите Евангелия и в още два тома ще издаде целия коментар на Новия Завет. Ще следва и издаване на коментар на Стария Завет.

Издателство Верен

Предговор на автора

Книгата *„Коментар на Новия Завет"* е написана с цел да помогне на средно напредналия християнин да стане сериозен ученик на Божието Слово. Няма такъв коментар, който да може да заеме мястото на Библията. Най-доброто, което един коментар може да направи, е да обясни най-общо значението на това, което Библията иска да каже, а после да насочи читателя отново към Библията за по-нататъшно изучаване на текста.

Книгата е написана на прост, популярен език. Тя няма претенции за научно или дълбоко теологично съчинение. Повечето вярващи нямат познания по оригиналните езици на Стария и Новия Завет, но това не им пречи да се обръщат за съвет към Словото. Аз съм убеден, че системното изучаване на Библията прави християнина добър пред Бога работник, който няма от какво да се срамува, като излага право словото на истината (2 Тим. 2:15).

Коментарите са кратки, сбити и засягат същността на текста. За да получи обяснение на някой пасаж, читателят не трябва да се бори с огромно количество коментар. Темпото на съвременния живот налага поднасянето на истината да става на малки части, които да могат лесно да се усвояват.

Трудните пасажи също не са избегнати. В много случаи се дават по няколко обяснения, така че читателят да може да реши кое от тях съответства най-точно на контекста и на останалата част от Библията.

За добрия християнин познаването на Библията не е достатъчно. Нужно е още и практическо прилагане на Словото в живота. И така, „Коментар на Новия Завет" се стреми да предложи пътища за реалното прилагане на Божието Слово в живота на Неговите служители.

Ако решите да използвате тази книга, без да използвате Библията, тя може да се окаже за вас по-скоро капан, отколкото помощно четиво. Ако обаче решите да я използвате като стимул за самостоятелно изучаване на Божието Слово и за обучение в послушание на Божиите наставления, тогава ще постигнете нейните цели.

Нека Светият Дух, Който е вдъхновил написването на Библията, да освети ума на читателя в това чудесно начинание – опознаването на Бога чрез Неговото Слово.

Увод на редактора

„Не пренебрегвайте коментарите!“ Това беше съветът, който един учител от Емауското Библейско училище даде на своите ученици в края на 50-те години. Поне един от неговите ученици не забрави тези думи през следващите тридесет години. Учителят беше Уилиям Макдоналд, авторът на *„Коментар на Новия Завет“*. Ученикът беше настоящият редактор, Артър Фарстад, по онова време незрял първокурсник в неговото училище. В живота си той беше прочел само един коментар – *„В небесните висини“* (Ефесяните) от Хари Айрънсайд. Докато четеше коментарите всяка вечер през едно лято като млад юноша, Арт Фарстад откри истинското значение на тълкувателните книги.

Що е коментар?

Какво точно е коментарът и защо ние не трябва да го пренебрегваме? Наскоро един изтъкнат християнски издател изброи *петнайсет* вида книги, свързани с Библията. Няма да бъде изненадващо, ако някои хора не знаят по какво точно коментарът се различава от книгата, която изучава Библията, от конкорданса, атласа или библейския речник например.

Коментарът *пояснява* или спомага за разбирането на текста, следвайки го стих по стих или параграф по параграф. Някои християни се отнасят с недоверие към коментарите, като казват: „Аз искам да слушам само Словото и да чета само Библията.“ Звучи много убедително, но не е вярно.

Коментарът представлява просто най-добрият *(но и най-трудният!)* начин за обяснение на Библията – учене и проповядване на Божието Слово стих по стих в напечатан вид. Някои книги (като тази на Айрънсайд) представляват буквално напечатани проповеди. Освен това на английски език са преведени и най-големите тълкувателни книги на Библията от всички времена и на всички езици. За съжаление повечето от тях са толкова дълги, толкова старомодни и толкова трудни, че могат да обезкуражат и дори да съкрушат любознателността на повечето обикновени християни.

Видове коментари

Теоретично всеки, който се интересува от Библията, може да напише коментар. Поради тази причина има както много либерални, така и силно консервативни коментари, а така също и такива, които представляват в различна степен съчетания на либералното и консервативното. „Коментар на Новия Завет“ е консервативна книга, която приема Библията за единственото вдъхновено и безупречно Божие Слово, което е напълно достатъчно за упражняване и практикуване на християнската вяра. Има коментари, които се занимават изключително с техническата страна на Писанията (например тънки подробности от синтаксиса на гръцкия и староеврейския език), както и други, които представляват съвсем свободни съчинения. „Коментар на Новия Завет“ заема едно средно положение между тези две крайности. Необходимите подробности от текста се обясняват в крайните бележки на всяка книга. Нито един труден пасаж или спорно приложение на текста не се оставят, без да се обяснят сериозно и задълбочено. Книгата на господин Макдоналд е *богата на обяснения*. Неговата цел е не създаването на обикновени редови християни, а на *последователи*.

Коментарите се различават също така и по теологичната си принад-

лежност – в това отношение те биват консервативни или либерални, протестантски или римо-католически. „Коментар на Новия Завет" е една консервативна, протестантска и предмилениумна книга.

Как да използвате книгата „Коментар на Новия Завет"

Има няколко начина за работа с тази книга. Ние ви предлагаме следната последователност:

Преглеждане на книгата – Ако харесвате или обичате Библията, вие ще изпитате удоволствие да преглеждате тази книга, четейки само отделни места или пасажи, за да усетите атмосферата на цялата книга.

Четене на определени пасажи – Ако не разбирате някой стих или имате нужда от допълнителни разяснения, потърсете го на съответното място в текста и бъдете сигурни, че ще намерите добър материал за четене.

Доктринално четене – Ако изучавате доктрината за съботния ден, баптизма, богоизбирането или Триединството, потърсете пасажите, които се занимават с някоя от тези теми.

В крайните бележки са дадени есета или обяснения върху много от тези теми. Използвайте конкорданса, за да намерите мястото на ключовите думи, които ще ви покажат къде да откриете коментарите по въпроси, различни от споменатите в тридесет и седемте екскурса.

Четене на Библията – Ако вашето неделно училище или събрание разглежда някоя книга от Новия Завет, вие можете много да се обогатите (и да вземете активно участие в дискусиите), като четете всяка седмица обясненията върху пасажа, който ще се разглежда предварително. (Разбира се, ако вашият ръководител *също* използва „Коментар на Новия Завет" като основно помагало, вие можете да използвате друга тълкувателна книга!)

Четене на цялата книга – Би трябвало всеки християнин да прочете *цялата Библия* някой ден.

В цялата Библия има доста трудни пасажи, за разбирането на които една грижливо написана, консервативна книга като „Коментар на Новия Завет" може да ви предложи сериозна подкрепа. Вие може да започнете да изучавате Библията на етап „хранене с биберон" (хранително, но не особено вкусно) и с помощта на тази книга да стигнете до етапа „угощение с шоколадов пай".

Съветът на господин Макдоналд към мен преди 30 години беше: „Не пренебрегвайте коментарите!". След като много внимателно изучих неговия коментар към Новия Завет, докато го редактирах за новото издание на превода на Библията от Кинг Джеймс, мога да отида една стъпка по-нататък и да дам следния съвет: „Не пропускайте да изпитате удоволствието от четенето на коментари!"

Съкращения

Съкращения на заглавията на книгите от Стария Завет

Бит.	Битие	Екл.	Еклисиаст
Изх.	Изход	Пес.	Песен на Песните
Лев.	Левит	Ис.	Исая
Чис.	Числа	Ер.	Еремия
Второзак.	Второзаконие	Плач.	Плачът на Еремия
Ис. Нав.	Исус Навиев	Езек.	Езекиил
Съд.	Съдии	Дан.	Даниил
Рут	Рут	Ос.	Осия
1 Царе	1 Книга на Царете	Йоил	Йоил
2 Царе	2 Книга на Царете	Ам.	Амос
3 Царе	3 Книга на Царете	Ав.	Авдий
4 Царе	4 Книга на Царете	Йона	Йона
1 Лет.	1 Книга на Летописите	Мих.	Михей
2 Лет.	2 Книга на Летописите	Наум	Наум
Ездра	Ездра	Авак.	Авакум
Неем.	Неемия	Соф.	Софония
Ест.	Естир	Агей	Агей
Йов	Йов	Зах.	Захария
Пс.	Псалми	Мал.	Малахия
Пр.	Притчи		

Съкращения на заглавията на книгите от Новия Завет

Мат.	Евангелие от Матей	2 Кор.	2 Посл. към Коринтяните
Марко	Евангелие от Марко	Гал.	Послание към Галатяните
Лука	Евангелие от Лука	Еф.	Послание към Ефесяните
Йоан	Евангелие от Йоан	Фил.	Послание към Филипяните
Деян.	Деянията на апостолите	Кол.	Послание към Колосяните
Як.	Послание Яковово	1 Сол.	1 Послание към Солунците
1 Петр.	1 Послание на Петър	2 Сол.	2 Послание към Солунците
2 Петр.	2 Послание на Петър	1 Тим.	1 Послание към Тимотей
1 Йоан	1 Послание на Йоан	2 Тим.	2 Послание към Тимотей
2 Йоан	2 Послание на Йоан	Тит	Послание към Тит
3 Йоан	3 Послание на Йоан	Филим.	Послание към Филимон
Юда	Послание на Юда	Евр.	Послание към Евреите
Римл.	Послание към Римляните	Откр.	Откровението на Йоан
1 Кор.	1 Посл. към Коринтяните		

Съкращения на различните версии, преводи и парафразирани издания на Библията

АСПБ	Американски стандартен превод на Библията
НБФУГ	Номерирана Библия от Ф. У. Грант
НПБДжНД	Нов превод на Библията от Джон Нелсън Дарби

ПБДжБФ	Парафразирана Библия от Дж. Б. Филипс
ПБКДж	Превод на Библията от Кинг Джеймс
РПБКУ	Разширен превод на Библията от Кенет Уест
ЖБ	Живата Библия
НАСПБ	Нов американски стандартен превод на Библията
НАБ	Нова английска Библия
НМПБ	Нов международен превод на Библията
НИПБКДж	Ново издание на превода на Библията от Кинг Джеймс
РИСПБ	Ревизирано издание на стандартния превод на Библията
РИ(А)	Ревизирано издание (Англия)

Увод към Новия Завет

„Историческата и духовната ценност на книгите от Новия Завет е много по-голяма от техния брой и големина, а влиянието им върху живота на отделния човек и човешката цивилизация като цяло е невъзможно да се измери. В тях денят, който започна да се зазорява в Едемската градина, достигна своето пладне. В тях старозаветният Христос от Писанията на пророците се изяви като историческия Христос от Евангелията, Христос с житейската опитност от Посланията и Христос на славата от Откровението.“

У. Греъм Скрофи

I. Защо тези книги се наричат „Нов Завет“?

Преди да навлезем в дълбоките води на изучаването на Новия Завет или в сравнително по-плитките води на запознаването с една определена книга, би било полезно да изброим накратко някои общи факти за Свещените Книги, които наричаме „Нов Завет“.

Думите „завет“ или „договор“ са преводи на една и съща гръцка дума, *(diatheke)*. Има няколко места в староеврейския текст, където е трудно да се каже коя от двете думи е по-точна. Използването на думата „завет“ в заглавието на Светото Писание е за предпочитане, защото Словото представлява един акт, съюз или *договор* между Бог и Неговия народ.

Той се нарича *Нов* Завет (или Договор), за да се различи от Стария (или „По-стария“) Завет.

И двата Завета са вдъхновени от Бога и затова са важни за всички християни. Но за вярващия в Исус Христос е по-естествено да се обърне към онази част от Библията, която описва нашия Господ и Неговата църква, и начина, по който Той желае да живеят Неговите ученици.

Връзката между Стария и Новия Завет е обяснена много сполучливо от Августин:

„Новият Завет представлява Стария в скрит вид;
Старият Завет е Новият в открит вид.“

II. Новозаветният канон

Думата *„канон“* (гр. kanon) означава „мярка“, която служи за измерване или оценяване на нещо. Новозаветният канон представлява сбор от вдъхновени книги. Откъде знаем, че това са единствените книги, които трябва да бъдат включени в канона, или, казано с други думи, че всички тези двадесет и седем книги трябва да бъдат включени в него? Откъде можем да бъдем сигурни, че точно тези, а не някои други, са книгите на Библията, след като още в първите дни на християнството са били написани много християнски книги и послания, включително и еретични такива.

Често се казва, че списъкът на канона е бил съставен от един църковен събор в края на III в. сл. Хр. Всъщност книгите са станали *канонични* веднага щом са били написани. Още тогава Божии служители и проницателни Негови ученици са разпознали Божието слово, както Петър е сторил това с писанията на Павел (2 Петр. 3:15, 16). Но в някои църкви е имало известни спорове за някои от книгите (напр. за Юда, 2 и 3 Послание на Йоан).

В повечето случаи обаче, ако книгата е била написана от апостол, от Матей, Петър, Йоан или Павел, или от някой от апостолската група като Марко или Лука, не е имало никакво съмнение за каноничността на тази книга.

Църковният събор, на който нашият канон е бил официално признат, е узаконил онези книги, които са били всеобщо приети в продължение на много, много години. На този събор е бил съставен не *вдъхновен списък* от книги, а списък от *вдъхновени книги*.

III. Авторство

Божественият Автор на Новия Завет е Светият Дух. Той е Вдъхновителят на Матей, Марко, Лука, Йоан, Павел, Яков, Петър, Юда и анонимния автор на Посланието към евреите (вж. Увод към Посланието към евреите) за написването на тези книги. Най-доброто и най-правилно разбиране на проблема за авторството на Новозаветните Книги е обяснението с „двойното авторство". Мнението, че Новият Завет има само до известна степен Божествен произход, а в останалата си част е човешко произведение, е неправилно, тъй като той е изцяло човешки и изцяло Божествен едновременно. Божественият елемент е предпазил човешкия елемент от допускането на каквито и да било грешки. Резултатът от това взаимодействие, който виждаме в оригиналните ръкописи, е една безпогрешна и безупречна книга.

За да можем по-добре да разберем проблема с двойното авторство на написаното Слово, ще използваме аналогията с двойната природа на Живото Слово, Което е нашият Господ, Исус Христос. Той не е само отчасти Човек и отчасти Бог (като боговете в гръцките митове), а е изцяло Човек и изцяло Бог едновременно. Неговата Божествена природа е предпазила напълно човешката Му природа от допускането на каквато и да било грешка или грях.

IV. Датиране

За разлика от Стария Завет, който е бил писан в продължение на почти цяло едно хилядолетие (1400–400 г. пр. Хр.), Новият Завет е бил написан само за половин век (50–100 г. сл. Хр.).

Начинът, по който новозаветните книги са подредени в настоящата Библия, се счита за най-подходящ за църквите от всички времена. В първите книги се говори за живота на Христос, в следващите – за църквата, после се дават указания за тази църква и накрая се разкрива бъдещето на църквата и света. Подреждането на книгите обаче не следва реда на тяхното написване. Те са били написани в отговор на необходимостта на хората от тях. Най-напред са били написани Посланията, или „Писмата към младите църкви", както ги нарича Филипс. Вероятно по средата на нашия първи век са били написани Посланието на Яков и Посланията към галатяните и солунците като писма към съответните църкви.

Евангелията са били следващите книги по реда на тяхното написване, като Евангелието от Матей или от Марко е било написано първо, от Лука след това и от Йоан най-накрая. Последната от всички книги е Откровението, която вероятно е била написана към края на първи век сл. Хр.

V. Съдържание

Съдържанието на Новия Завет може да се обобщи съвсем накратко, както следва:

Исторически книги
Евангелията
Деянията
Епистоларни книги
Посланията на Павел

Общите Послания
Пророчески книги
Откровението
Всеки християнин, който изучи добре съдържанието на тези книги, може да се счита за „отлично подготвен за извършването на добри дела“.

Ние се молим книгата „Коментар на Новия Завет“ (КНЗ) да стане едно добро помагало за възпитаването на точно такива християни.

VI. Език

Новият Завет е написан на *разговорен език* (наречен *koine,* или „обикновен гръцки“). Това е бил вторият най-разпространен език през първото столетие от н. е. – толкова известен и повсеместен, колкото английския днес.

Така както топлият и цветист стил на староеврейския език идеално приляга на пророчествата, поетичността и повествованието на Стария Завет, така и гръцкият език е бил подготвен от Божието провидение, за да послужи като удивително средство за изявлението на Новия Завет. Завоевателните походи на Александър Велики са спомогнали до голяма степен за широкото му разпространение из далечни земи, където неговите войници са разговаряли с местното население на един доста опростен и популярен вариант на гръцкия език.

Прецизността на глаголните времена, падежи и лексика и някои други подробности на гръцкия език го правят идеален за съобщаване на важните доктринални истини, съдържащи се в Посланията, между които особено място в това отношение заема Посланието към римляните.

Макар и да не е бил елитен литературен език, *koine* не е бил и „език на улицата“, нито пък развален гръцки. Някои части на Новия Завет – Посланието към евреите, Посланието на Яков и 2 Петрово Послание – притежават висока литературна стойност. Лука също звучи почти класически на някои места и дори Павел пише много красиво в някои случаи (напр. 1 Кор. 13, 15).

VII. Преводи

Английският език е облагодетелстван с много (дори прекалено много!) преводи на Библията. Те могат да бъдат групирани в четири категории:

1. Съвсем буквални преводи

„Новият“ (от 1871 г.) превод на Библията от Дж. Н. Дарби, английското ревизирано издание на Библията от 1881 г. и неговият американски вариант и американският стандартен превод (1901 г.) предават текста изключително буквално. Това ги прави добри помощници при изучаването на Библията, но не толкова добри за поклонение, четене пред аудитория или учене наизуст. В този смисъл най-популярен сред широките християнски маси си остава преводът на Библията от Кинг Джеймс.

2. Пълно покритие с оригинала

Има преводи, които са доста буквални и едновременно с това следват съвсем точно староеврейския или гръцкия оригинал там, където това се позволява от английския език. Добрият стил и идиоматичността на английския език обаче налагат на места и малко по-свободни интерпретации, които не засягат същността на текста. Такива са преводите на Библията от Кинг Джеймс, ревизираното издание на стандартния превод на Библията и новият американски стандартен превод на Библията. За съжаление РИСПБ ни предлага един превод на Стария Завет, който принизява месиянските пророчества, макар и преводът на Новия Завет да е общо взето благонадежден. Тази тенден-

ция не е съвсем чужда и на някои много сериозни изследователи. Авторът на тази книга основава своето изследване на НИПБКДж като на най-жизнеспособен вариант, взел максималното от красивия, но архаичен стил на Кинг Джеймс и съвременния английски език, без остарялата употреба на местоименията thee и thou*. Освен това в него се запазват много стихове и думи, които липсват в повечето съвременни преводи (вж. бележките на края на книгата).

3. Динамична равнозначност с оригинала

Този вид превод е по-свободен от пълното покритие с оригинала и понякога прибягва до перифразиране, което е напълно допустимо, стига читателят да е информиран за това. Преводът на Библията от Мофат, новата английска Библия, новият международен превод на Библията и Ерусалимската Библия попадат в тази категория. На места има опити за въвеждане на цели изречения в езикови структури, които Йоан и Павел биха използвали, ако пишеха днес, и то на английски. Този похват не е съвсем за пренебрегване, стига да се прилага по-консервативно.

4. Езикови перифрази

Перифразата предава значението на текста, като променя начина на изразяването на мисълта. Много често тя си позволява прекалено голяма свобода, особено когато започва да *прибавя* нови мисли. Обикновено текстът, който се получава, е доста различен от оригиналния текст по отношение на употребените думи. Затова винаги съществува опасност от *прекаляване в интерпретациите*. Живата Библия например, макар и да има формата на проповед, съдържа много интерпретации, които могат да се нарекат в най-добрия случай спорни.

Описателният вариант на Библията от Дж. Б. Филипс (който той нарича превод) е чудесен като литературно произведение. Но когато го четем, разбираме, че авторът обикновено изразява със *свои* думи онова, което вярва, че Петър и Павел са искали да кажат с *техни* думи.

Добре е човек да има по една Библия от три от тези групи преводи, за да може да сравнява. Ние считаме обаче, че преводът на пълното покритие с оригинала е най-сигурният помощник за подробното изучаване на Библията, каквато е и целта на КНЗ.

* Лични местоим., 2 л. ед. ч., тебе, ти – Бел. на прев.

Увод към Евангелията

„Евангелията са първите плодове на всички писания."

Ориген

I. Нашите Божествени Евангелия

Всеки, който е изучавал литература, познава добре разказа, романа, пиесата, поемата и биографията, а така също и някои други литературни форми. Но след идването на нашия Господ Исус Христос на земята се появи необходимостта от цяла една нова литературна форма – *евангелието*. Евангелията не са биографии, въпреки че имат силни биографични елементи. Не са и разкази, въпреки че съдържат притчи, като например притчите за блудния син и за добрия самарянин, които са толкова интересни, колкото и всеки друг литературен разказ. Някои притчи бяха използвани като основа за написването на разкази и романи. Евангелията не са и документални репортажи, макар и да съдържат съвсем точни, понякога много сгъстени описания на разговори и беседи между Господ Исус и другите.

Освен това евангелието е не само уникална литературна форма, но и форма, чиято канонична отливка бива счупена веднага след написването на Евангелията от Матей, Марко, Лука и Йоан. Това са и единствените Евангелия, признати от ортодоксалните християни в продължение на близо две хиляди години. Имало е и много други книги, написани от еретици, които са били наречени от техните автори *„Евангелия"*, но те са се оказали бездарни средства за разпространяване на ереси (като например гностицизма).

Но защо четири Евангелия? Защо не пет, в съответствие с петте книги на Мойсей, които да образуват също едно Петокнижие? Или защо не само едно дълго Евангелие, без всичките тези повторения и с много повече място за чудесата и притчите? Всъщност опитите за „хармонизиране" или свързване на четирите Евангелия в едно датират още от времето на *„Diatessaron"* от Тициян през II в. от н. е.

Според теорията на Ириней съществуването на четирите Евангелия се обяснява с числото четири, което е число на универсалността и съответства на четирите части и посоки на света.

II. Четирите символа

Много хора и особено артистичните натури отделят голямо внимание на паралела, който се прави между четирите Евангелия и четирите символа в Езекиил и Откровението: лъва, вола (или телето), човека и орела. Мненията, свързани с тълкуването на този паралел обаче, са доста, и то различни. Ако човек приеме съществуването на тези *атрибути* (както ги наричат в изкуството) за вярно, то тогава би могло да се каже, че лъвът най-много подхожда като характеристика на Евангелието от Матей – царското Евангелие за Лъва на Юда. Волът като товарно животно много добре приляга на разказа на Марко – Евангелието за Служителя. Човекът е определено ключовата фигура в Лука – Евангелието за Човешкия Син. Дори в стандартния *„Речник за синоними, антоними и предлози"* се казва, че „орелът е атрибут на Св. Йоан, като сим-

вол на величественото, свръхестествено откровение".[1]

III. Четирите типа читатели

Може би най-доброто обяснение за наличието на четирите Евангелия е това, че Светият Дух търси да достигне до четири различни типа хора. Това са четирите древни типа, които все още имат своите ясни аналози и сред съвременните хора.

Общоприето е мнението, че Евангелието от Матей е най-еврейското от всички Евангелия. Цитатите от Стария Завет, подробните беседи, родословието на нашия Господ и преобладаващият семитски тон могат да се забележат още при първото му четене.

Евангелието от Марко, което вероятно е било написано в самата столица на империята, е предназначено за римляните, а така също и за милионите подобни на тях хора, които много повече обичат действието, отколкото мисълта. По тази причина това Евангелие отделя много повече място на чудесата, отколкото на притчите. Тук липсва списъкът с родословното дърво на Исус, защото нито един римлянин не би се заинтересувал от еврейския произход на един Слуга.

Евангелието от Лука е писано за гърците и за онези римляни, които са обичали и ревностно подражавали на гръцката литература и изкуство. Този тип хора харесват красотата, човечността, културния стил и литературното съвършенство. Евангелието на образования Лука притежава всичко това. Освен съвременните гърци французите са хората, които най-вече съответстват на този тип. Може би тази е причината един *французин* да каже, че Евангелието на Лука е „най-красивата книга на света" (вж. Увод към Лука).

Какво остава за Йоан? Евангелието от Йоан е универсалното Евангелие, в което има по нещо за всички хора. То е до голяма степен проповедническо Евангелие (20:30, 31), но това не му пречи да бъде високо ценено от големи християнски мислители. Би могло да се предположи, че Евангелието от Йоан е било написано за така наречената „трета раса", както езичниците са наричали ранните християни, които не са били нито евреи, нито езичници.

IV. Други мотиви, свързани с числото четири

Има някои други мотиви в СЗ, свързани с числото четири, които много добре прилягат на най-важните особености на четирите Евангелия.

„Отрасълът" или „Издънката" като наименование на нашия Господ се появяват в следните стихове:

„...на Давида... Отрасъл,... Цар" (Ер. 23:5, 6)

„Служителя Си, ОТРАСЪЛА" (Зах. 3:8)

„Мъжът... ОТРАСЪЛ" (Зах. 6:12)

„Издънката Господна" (Йехова) (Ис. 4:2)

Има също така четири обръщения в СЗ, които точно съответстват на главните теми на Евангелията:

„Ето, твоят Цар" (Зах. 9:9)

„Ето, Моят Служител" (Ис. 42:1)

„Ето, Мъжът" (Зах. 6:12)

„Ето, Господ Йеова" (Ис. 40:9)

Има и един последен паралел, който не е толкова явен, но който много хора са били благословени да открият. Четирите цвята на платовете в скинията имат символични значения, които също подхождат на четиристранното представяне на атрибутите на нашия Господ от Евангелията:

Моравото ще може да се избере за цвят на *Матей* – Евангелието на Царя. В Съдии 8:26 се говори за царствената природа на този цвят.

Някога *аленочервената* боя е била извличана от някакви яркочервени червеи. Този факт ни отпраща към

Марко – Евангелието на крепостния Роб, „червей, а не човек" (Пс. 22:6).

Бялото говори за праведните дела на светиите (Откр. 19:8). *Лука* поставя особено силно ударение върху съвършената човечност на Христос.

Синьото символизира небесния свод, който ние наричаме небеса (Изход 24:10), и има ключово място в *Йоан*, тъй като по много обаятелен начин представя Божествената природа на Христос.

V. Последователност и акценти

Когато четем Евангелията, ние откриваме, че събитията не винаги се изброяват в реда, по който са станали. Добре е да знаем още от самото начало, че Божият Дух често групира събитията според поуката, която те съдържат. Кели казва следното:

„По-нататък ще бъде доказано, че поредността на събитията в Лука следва един морален порядък и че в него фактите, разговорите, въпросите, отговорите и беседите на нашия Господ са подредени според вътрешната им връзка, а не само според външната им последователност, което по принцип представлява най-грубият и незрял начин на документиране. Задачата на историка, който трябва да групира събитията според причинно-следствената им връзка и тяхната морална значимост, е много по-трудна, но нали точно това го отличава от обикновения летописец! За тази цел Бог използва Лука, който прави това по един идеален начин."[2]

Различията в подходите и акцентите до голяма степен обясняват и различията в Евангелията. Докато първите три Евангелия, така наречените „синоптични Евангелия" (което означава „кратки обзори"), си приличат по начина, по който разглеждат живота на Исус, Евангелието на Йоан е съвсем различно. Той е писал по-късно и не е желаел да повтаря онова, което е било вече казано. В неговото Евангелие *животът* и *думите* на нашия Господ са представени с по-силен акцент върху разсъдъчното и теологичното.

VI. Проблемът със синоптичните Евангелия

За какво са всичките тези сходства (*на някои места съществуват почти* еднакви формулировки на относително дълги пасажи) и едновременно с това всичките тези различия между първите три Евангелия? Това е въпросът, който обикновено се нарича „Проблемът на синоптичните Евангелия". Той представлява много по-голям проблем за онези, които отричат боговдъхновеността на Свещените Писания, отколкото за консервативните християни. В отговор на този въпрос са били измислени хиляди сложни теории, базиращи се често пъти на изгубени теоретични документи, които не са оставили никаква следа под формата на ръкописи. Някои от тези идеи съответстват на написаното от Лука в 1:1 и са най-малкото *невъзможни* от ортодоксална гледна точка. Някои от авторите на тези теории стигат дотам, че да твърдят, че църквата от първия век била скалъпила „митове" за Исус Христос. Като оставим настрана липсата на каквато и да било вяра към всички християнски Свещени Книги и към историята на църквата, която показват тези съмнителни „критици на формата", трябва да кажем, че не съществуват никакви документални свидетелства в подкрепа на нито една от тях. Също така не съществуват и две еднакви мнения за начина на класифициране и разделяне на синоптичните Евангелия.

Най-добрият отговор на този въпрос дават думите на нашия Господ в Йоан 14:26: „А Утешителят, Светият Дух, Когото Отец ще изпрати в Мое име, Той ще ви научи на всичко и

ще ви напомни всичко, което съм ви казал."

Така Господ ни казва, че ще се погрижи да „напомни всичко" на очевидците Матей и Йоан, а може би и на Марко, ако приемем, че той е човекът, който документира спомените на Петър, според историята на църквата. Към *тази непосредствена помощ от Светия Дух* трябва да прибавим и писмените документи, споменати от Лука в 1:1, както и забележителната точност на предаването на текста в *устната традиция* на семитските народи, и ще получим отговора на проблема за синоптичните Евангелия. Всички необходими истини, подробности или тълкувания извън тези източници са могли да бъдат разкривани пряко „(с думи) научени от Духа" (1 Кор. 2:13).

И така, при наличието на някои *явни* противоречия или различия в подробностите най-добре би било да се запитаме защо в *това* Евангелие е изпуснато, включено или изтъкнато *това* събитие или разказ. Например на две места в Матей е казано, че са били излекувани двама души (от слепота и от бяс), докато Марко и Лука споменават само един човек. Някои хора смятат, че това е противоречие, но ние мислим, че е по-правилно да разглеждаме Евангелието от Матей като Евангелие, което е било писано за евреите, чийто закон е изисквал „двама или трима свидетели", докато другите две Евангелия не са били предназначени за евреите и затова е било достатъчно да се спомене само единият свидетел – онзи, чието *име* се е знаело (слепецът Вартимей).

Тук сме избрали няколко текста, които показват, че някои привидни повторения в Евангелията всъщност подчертават съществени разлики:

Текстът в Лука 6:20-23 на пръв поглед като че ли повтаря Проповедта на хълма, но всъщност представлява Проповед в равнината (Лука 6:17). В Проповедта на хълма се описва характерът на идеалния гражданин на царството, докато в Лука се проследява начинът на живот на Христовите ученици.

Текстът в Лука 6:40 изглежда еднакъв с този в Матей 10:24, но в Матей Учителят е Исус, а ние сме Неговите ученици, докато в Лука учителят е обучаващият изобщо, а ученикът – обучаваният изобщо. Матей 7:22 наблята върху служението на Царя, докато Лука 13:25-27 описва приятелството с Господаря.

И ако Лука 15:4-7 представлява остро изобличение на фарисеите, Матей 18:12, 13 показва грижата за децата и Божията любов към тях.

Тогава, когато слушателите са само вярващи, текстът гласи: „Той ще ви кръсти със Светия Дух" (Марко 1:8, Йоан 1:33). Когато сред слушателите освен вярващи има и невярващи и особено фарисеи, се казва: „Той ще ви кръсти със Светия Дух и с огън" (кръщение със съд) (Мат. 3:11; Лука 3:16).

Изразът „с каквато мярка мерите..." (Матей 7:2) се отнася до това, как ние *съдим* другите; как *приемаме Словото* (Марко 4:24); и как *даваме* на другите (Лука 6:38).

Всичките тези различия тогава не са противоречия, а съзнателно и целенасочено избрани моменти, които предлагат духовна храна за мисълта на съзерцателния християнин.

VII. Авторство на Книгите

При разглеждане на въпроса за авторството на Евангелията, а така също и на всички останали книги на Библията, доказателствата неизменно се разделят на *външни* и *вътрешни*. Ние ще ги разгледаме при всичките двадесет и седем Новозаветни книги. Под *външни* доказателства се разбират писмените документи от времето, което е най-близко до написването на книгите – така наречените „църковни

отци“ от втори и трети век, както и някои еретици или лъжеучители. Тези хора често пъти цитират или се позовават на книгите и авторите, които ни интересуват, а понякога може и изрично да ги споменават в своите съчинения. Ако Климент от Рим цитира Първо послание към коринтяните малко преди края на първи век, явно това не може да бъде фалшификация от втори век, написана от името на Павел. Под *вътрешни* доказателства се разбират особеностите на стила, езика, историята и съдържанието на книгата, които ни показват дали тя подкрепя или противоречи на онова, което твърдят външните доказателства и другите автори. Например стилът на Евангелието от Лука и на Деянията подкрепя мнението, че авторът им е бил образован нееврейски лекар.

В много книги се цитира „канонът“ или списъкът от одобрени книги на еретика Маркион от втори век, където е включено единствено Евангелието от Лука, и то в доста окастрен вид, както и десет от Посланията на Павел. Независимо от всичко той може да се приеме като едно спомагателно свидетелство за това, кои книги са били общопризнати по негово време. Мураторианският канон (наречен на името на италианския кардинал Муратори, който е открил документа) представлява един ортодоксален, макар и понякога доста фрагментарен, списък от канонични християнски книги.

Крайни бележки

1) James C. Fernald, ed., „Emblem,“ *Funk & Wagnalls Standart Handbook of Synonyms, Antonyms, and Prepositions*, p. 175.
2) William Kelly, *An Exposition of the Gospel of Luke*, p. 16.

Евангелието според Матей

„По величие на представите и по силата, с която едно огромно количество материал е подчинено на велики идеи, няма друго Писание и в двата Завета, засягащо исторически теми, което да може да се сравни с това на Матей.“

Теодор Цан

Въведение

I. Уникално място в Канона

Евангелието от Матей е един съвършен мост между Стария и Новия Завет. Още първите му думи ни отправят към Авраам, праотеца на хората от Стария Завет, и към Давид, първия *велик* цар на Израел. Неговата главна идея, ярката еврейска окраска, многото цитати от староеврейските Свещени Книги и мястото му на първа книга в Новия Завет логически поставят Евангелието от Матей за начало на християнското послание към света.

Матей отдавна държи това първо място при подреждането на четирите Евангелия. Това е така, защото до неотдавна то навсякъде се е считало за първото *написано* Евангелие. Освен това ясното и систематично излагане на материала от Матей го прави особено подходящо за четене на събрания. Затова то е било и най-популярното Евангелие, чийто единствен съперник понякога може да бъде Евангелието от Йоан.

За да бъдете ортодоксални, не е нужно непременно да считате, че Евангелието от Матей е първото написано Евангелие. Почти всички от първите християни са били от еврейски произход и техният брой е бил изключително голям. Това, че Матей е отговорил *пръв* на техните нужди, наистина изглежда правдоподобно.

II. Авторство

Има много древни и общоприети *външни доказателства,* според които Матей, бирникът, наречен също и Леви, е написал първото Евангелие. Тъй като той не е бил изтъкнат член на апостолската група, ще бъде странно да му припишем първото Евангелие, ако той наистина не е имал нищо общо с това.

Освен древния документ, известен като „Дидахе“ *(Учението на дванадесетте апостоли)*, Юстин Мартир, Дионисий от Коринт, Теофил от Антиохия и Атенагор Атинянинът също се позовават на Евангелията като на автентични документи. Църковният историк Евсевий цитира Папий, който казва, че „Матей е написал *Логиите* на староеврейски език, а всички останали са ги интерпретирали така, както са могли.“ Иреней, Пантенус и Ориген по същество се съгласяват с това изказване. Общоприето е да се мисли, че „юдейският“ език представлява стар диалект на арамейския, говорен от юдеите по времето на нашия Господ, според употребата на тази дума и в Новия Завет. Но какво представляват *„Логиите“?* Тази гръцка дума обикновено означава „предсказания“, каквито са предсказа-

нията на Бог в Стария Завет, но тя едва ли има същото значение в изказването на Папий. По отношение на това изказване съществуват три главни мнения: (1) Първото приема, че *цялото Евангелие* на Матей е написано на един език. Според него Матей съзнателно е написал своето Евангелие на арамейски език, за да спечели евреите за Христос и да образова християните-юдеи, като гръцкият вариант се е появил по-късно. (2) Второто мнение се отнася единствено до *изказванията* на Исус, за които се смята, че са били вмъкнати в Евангелието по-късно. (3) Третото засяга *свидетелствата*, т.е. цитатите от Старозаветните библейски книги, в които се говори, че Исус е Месията. Първото и второто предположения ни се струват по-вероятни от третото.

Гръцкият вариант на Евангелието от Матей не звучи като прост превод, макар че едно такова широко разпространено предание (без никакви разногласия преди това) трябва да има някакво основание. Преданието говори, че Матей е проповядвал в Палестина в продължение на петнайсет години, след което е тръгнал да разпространява благовестието в други страни. Възможно е около 45 г. сл. Хр. той да е оставил един пръв вариант на своето Евангелие (или само на *беседите* на Христос) на арамейски език за евреите, които са приели Исус за свой Месия, който по-късно е преработил на *гръцки* език за ползване от *всички*. Подобно нещо е направил и Йосиф, един от съвременниците на Матей. Този еврейски историк е написал своята *„История на юдейските войни"* първо на арамейски език, докато окончателният вариант на книгата е бил на гръцки.

Вътрешните доказателства за първото Евангелие не съвпадат напълно с представата за Матей като за силно вярващ евреин, който обичал Стария Завет и бил талантлив писател и редактор. Като граждански служител на Рим Матей бил длъжен да владее добре не само езика на своя народ (арамейския), но и езика на господстващата класа (на изток римляните са говорили на гръцки език, а не на латински). Цифровите подробности, притчите, в които се говори за пари и употребата на парични термини, напълно подхождат на един бирник, както и изключително сгъстеното и подредено изложение на материала. Гудспид, един не особено консервативен учен, приема авторството на Матей отчасти и заради това убедително вътрешно доказателство.

Въпреки тези общоприети външни и благоприятни вътрешни доказателства повечето неконсервативни учени *отхвърлят* традиционното мнение за авторството на Матей на базата на две главни съображения. „От една страна, казват те, *ако приемем*, че Евангелието от Марко (което много хора днес наричат „Евангелието на истината") е било написано първо, то тогава как един апостол и очевидец е могъл да използва такава голяма част от нещата, разказани от Марко (93% от разказаното от Марко се среща и в другите Евангелия)?" За да отговорим на този въпрос, трябва най-напред да кажем, че няма *доказателства* за това, че Евангелието от Марко е било написано първо. Древните доказателства показват, че Евангелието от Матей е било написано първо и тъй като почти всички ранни християни са били евреи, има голяма вероятност това да е било така. Но даже и да приемем така нареченото първенство на Марко (поддържано от голям брой консервативни изследователи), не можем да не признаем, че Матей е знаел факта, че разказът на Марко е представлявал до голяма степен свидетелство на спомените на динамич-

ния Симон Петър, апостола и събрата на Матей, както твърдят ранните църковни предания (вж. Увод към Марко).

Вторият довод срещу авторството на Матей (или на друг очевидец) е твърдението, че в неговото Евангелие липсват ярки подробности. Марко, за когото никой не твърди, че е бил очевидец на служението на Христос, разказва с такива подробности, като че ли е присъствал на събитията, докато Матей, за когото всички знаят, че е бил очевидец, пише толкова сухо! Едно възможно обяснение на този факт е характерът на бирника. Може би Леви е решил да съкрати някои подробности, за да остави повече място за беседите на нашия Господ. Дори и Евангелието на Марко да е било вече написано, основанията за едно такова решение могат да нараснат, след като Матей е видял, че непосредствените спомени на Петър са били предадени добре от Марко.

III. Датиране

Ако приемем, че широко разпространеното мнение за един първи арамейски вариант на Евангелието от Матей (или поне на думите на Исус), е вярно, то предположението, че то е било написано през 45 г. сл. Хр., т. е. петнадесет години след Възнесението на Христос, напълно съвпада с древното предание. В 50-а или 55 г. или малко по-късно Матей е могъл да изготви на гръцки език и *пълния текст* на каноничното Евангелие.

Схващането, че Евангелието е било написано след разрушението на Ерусалим (70 г. сл. Хр.) почива до голяма степен на съмнението, че Христос не е бил способен да предскаже това бъдещо събитие в подробности и на други рационалистични теории, които пренебрегват или отхвърлят боговдъхновеността на Свещеното Писание.

IV. Предмет и основна тема на Евангелието

Когато Исус призовава Матей да го последва, той е бил още младеж. По рождение евреин, а по образование и занятие бирник, Матей изоставя всичко и тръгва след Христос. Сред многото награди, които следват това негово решение, е и тази, че той става един от дванадесетте апостоли. Другата е избирането му за автор на писанието, което ние днес познаваме като първото Евангелие. Общоприето е мнението, че Матей и Леви са едно и също лице (Марко 2:14, Лука 5:27).

В своето Евангелие Матей си поставя за цел да покаже, че Исус е дългоочакваният Месия на Израел и единственият законен Претендент за трона на Давид.

Книгата няма претенции да дава пълно описание на живота на Исус. Тя започва с Неговото родословие и ранни години, след което прескача на началото на Неговото обществено служение, когато Той е бил на около тридесет години. Воден от Светия Дух, Матей избира онези страни от живота и служението на Спасителя, които Го засвидетелстват като *Божия Помазаник* (това е значението на имената *Месия* и *Христос*). По-нататък разказът се движи към кулминационната си точка: съда, смъртта, погребението, възкресението и възнесението на Господ Исус. И в този връх лежи основанието за спасението на човека. Това е и причината книгата да се нарече „Евангелие" – не толкова заради факта, че в нея се показва начинът, по който грешните хора могат да получат спасение, колкото заради това, че в нея се описва пожертвувателното дело на Христос, чрез което стана възможно това спасение.

„Коментар на Новия Завет" не си поставя за цел да направи изчерпате-

лен преглед или да се занимае с техническата страна на Свещените Книги. По-скоро тя иска да стимулира самостоятелното изучаване и размишленията върху Словото. А най-много от всичко тя се стреми да породи в сърцето на читателя ревностен копнеж по завръщането на Царя.

И така, с сърце горящо,
и така, с надежда сладка
аз копнея, о мой Христе,
да Те видя тук при нас
и да чуя Твойте стъпки
в този Твой победен час.
Из „Св. Павел" от Ф. У. Х. Майърз

Схема на изложението

I. Родословието и раждането на Месията-Цар (1 гл.)
II. Ранните години на Месията-Цар (2 гл.)
III. Подготовката на Месията за служението му и въвеждането му в служба (3 и 4 гл.)
IV. Конституцията на царството (5–7 гл.)
V. Месията извършва чудеса на сила и милост. Различните реакции на хората спрямо тях (8:1–9:34)
VI. Изпращането на апостолите на Месията-Цар в Израел (9:35–10:42)
VII. Нарастващото противопоставяне и отхвърляне на Царя (11 и 12 гл.)
VIII. Царят провъзгласява период на временното му отсъствие от Земята (13 гл.)
IX. Неуморимата милост на Месията е посрещната от растяща враждебност (14:1–16:12)
X. Исус подготвя учениците си (16:13–17:27)
XI. Царят наставлява учениците си (18-20 гл.)
XII. Представянето и отхвърлянето на Царя (21–23 гл.)
XIII. Беседата на Елеонския хълм (24 и 25 гл.)
XIV. Страданията на Царя и Неговата смърт (26 и 27 гл.)
XV. Триумфалната победа на Царя (28 гл.)

Коментар

I. Родословието и раждането на Месията-Цар (гл. 1)

A. Родословието на Исус Христос (1:1-17)

Когато човек чете Новия Завет не особено внимателно, сигурно си задава въпроса защо той започва с такова безинтересно нещо като родословното дърво. Той може да си помисли, че този каталог от имена съдържа много малко важни неща и затова да реши да го прескочи и да премине към мястото, където започва действието.

Родословното дърво обаче е нещо крайно необходимо. То е основата за всичко онова, което следва. Само когато се покаже, че Исус е законният наследник на Давид по царска линия, само тогава може да се докаже, че Той е и Месията-Цар на Израел. Матей започва своя разказ там, където трябва да го започне – с документалните доказателства за това, че Исус е наследил законно правото си на трона на Давид чрез Йосиф, втория Си баща.

Това родословие показва *законния* произход на Исус като Цар на Израел, докато родословието в Евангелието от Лука проследява Неговия произход като Син на Давид по *семейна* линия. Родословието на Матей показва *царс-*

кия произход на Исус от Давид чрез следващия цар – неговия син Соломон, а родословието на Лука проследява *кръвната* Му връзка с Давид чрез друг негов син – Натан. Това родословно дърво завършва с Йосиф, на когото Исус е *осиновен* Син, докато родословното дърво в Лука 3 показва произхода на Мария, на която Исус е *истински* Син.

Хиляда години по-рано Бог е направил един безусловен договор с Давид, обещавайки му вечно царство и непрекъснато господарство (Пс. 89:4, 36, 37). Този завет е изпълнен съвършено в Христос: Той е законен наследник на трона на Давид чрез Йосиф и носи истинския ген на Давид чрез Мария. И защото Той живее до века, Неговото царство ще просъществува вовеки и Той ще царува вовеки като най-великия Син на Давид. Исус съчетава в Своята Личност двете единствени основания, които могат да претендират за трона на Давид – законното право и наследственото право – и тъй като Той все още е жив, не може да има никакъв друг претендент.

1:1-15 Изразът **„родословието на Исуса Христа, Син на Давида, Син на Авраама“** е подобен на израза в Битие 5:1: „Ето списъка на Адамовото потомство.“ Първият Адам е бил глава на първото или физическото създание. Христос като последния Адам е глава на новото или духовното създание.

Обектът на това Евангелие е **Исус Христос**. Името **Исус** означава Йехова – Спасител[1], докато **Христос** (Помазаник) ни Го представя като дълго чакания Месия на Израел. Наименованието **Син на Давид** Го показва като носител на двете функции, дадени Му в Стария Завет – тази на Месията и тази на Царя. Наименованието **Син на Авраам** представя нашия Господ като Онзи, чрез Когото се изпълнява последното обещание, дадено на праотеца на юдейския народ.

Исторически родословието може да се раздели на три части: от Авраам до Есей, от Давид до Йосия и от Ехония до Йосиф. Първата част завършва с Давид; втората включва царския период; третата документира списъка на царското потомство в изгнаническия период (576 г. пр. Хр. и след това).

В това родословие се съдържат и някои интересни особености. В него например се четат имената на четири жени: **Тамар, Рахав, Рут** и Витсавее (**онази, която е била Урievата жена**). Тъй като в източните родословни списъци рядко са били споменавани женски имена, включването на тези жени става още по-удивително и поради факта, че две от тях са били блудници (Тамар и Рахав), една е извършила изневяра (Витсавее) и две са били нееврейки (Рахав и Рут). Тяхното включване във въведението на Матей може би идва да покаже по един изкусен начин, че Христос ще донесе спасение на грешните и милост за езичниците и че чрез Него границите между расите и половете ще бъдат заличени.

Интересно е също така и споменаването на един цар на име **Ехония** (Йехония). В Еремия 22:30 Бог произнася проклятие върху този човек:

„Така казва Господ: Запишете тоя човек за бездетен, Човек, който няма да успее в дните си; Защото ни един човек от потомството му не ще успее да седи на Давидовия престол и да властва вече над Юда.“

Ако Исус беше *действителен* син на Йосиф, Той щеше да попадне под това проклятие. И все пак Той е трябвало да бъде законен син на Йосиф, за да унаследи правото върху трона на Давид. Проблемът е бил разрешен чрез чудото на раждането на Христос от девица: така Исус е станал *законен* Наследник на Давидовия трон чрез Йосиф и *действителен* Син на Давид чрез Мария. Проклятието върху Ехония не е паднало върху Мария или ней-

ните деца, тъй като тя не е потомка на Ехония.

1:16 Английското местоимение „**whom**" не притежава маркер за род и число и от него не може да се разбере дали Исус е Син на Йосиф и Мария, или само на Мария.* Но в оригиналния гръцки текст местоимението е употребено в женски род, единствено число, което показва, че Исус е Син само **на Мария**, но не и на **Йосиф**.

Но освен тези интересни особености на родословното дърво, трябва да бъдат споменати също и трудностите, които то създава.

1:17 Матей обръща специално внимание на факта, че родословието се разделя на три части от по **14 поколения** всяка. Ние обаче знаем от Стария Завет, че някои имена липсват в този списък. Между Йорам и Озия (стих 8) са царували Охозия, Йоас и Амасия (вж. 4 Кн. на Царете 8–14; 2 Кн. на Летописите 21–25).

Родословните списъци на Матей и Лука се припокриват при споменаването на две имена – Салатиил и Зоровавел (Матей 1:12, 13; Лука 3:27). Наистина е странно това, че родословията на Йосиф и Мария се сливат в имената на тези двама души и след това се разделят отново. Проблемът става още по-голям, когато разберем, че и двете Евангелия следват Ездра 3:2, където Зоровавел е назован като син на Салатиил, докато в 1 Книга на Летописите 3:19 той е споменат като син на Федая.

На трето място има някои затруднения и поради броя на изброените поколения от Давид до Христос, които в Евангелието на Матей са 27, а на Лука – 42. Независимо от факта, че двете Евангелия дават две различни родословия, тази голяма разлика в броя на поколенията изглежда доста странна.

Какво трябва да бъде отношението на изучаващия Библията към тези трудности и явни несъответствия? Първо, нека да припомним, че основното положение за всички наши разсъждения е това, че Библията представлява вдъхновеното Божие Слово. Следователно тя не може да съдържа грешки. Второ, Библията е безкрайна, защото отразява безграничността на Божеството. Ние можем да разберем фундаменталните истини, съдържащи се в Словото, но никога няма да можем напълно да схванем докрай всичко, което то съдържа.

И така, начинът, по който ние подхождаме към тези трудности, ни кара да направим заключението, че проблемът лежи по-скоро в нашата липса на познания, отколкото в погрешимостта на Библията. Въпросите, които задава Библията, трябва да ни предизвикат към нови изследвания и търсене на отговорите. „Слава за Бога е да скрива всяко нещо, а слава на царете да издирват работите" (Притчи 25:2).

Внимателната изследователска работа на историците и разкопките на археолозите не са успели да докажат, че твърденията на Библията са фалшиви. Онова, което на нас ни изглежда противоречиво и трудно за разбиране, си има разумно обяснение, което е изпълнено с духовно значение и носи духовна полза.

Б. Исус Христос е роден от Мария (1:18-25)

1:18 Раждането на Исус Христос се различава от всички други раждания, споменати в родословието. За всички

* В бълг. ез. местоимението „чийто" също не носи информация за рода, но в българския превод на Библията стои „от която се роди", което отразява женския род, посочен в оригинала. – Бел. на ред.

тях се използва една и съща формула: „А роди Б“. Но при Исус става въпрос за едно раждане без участието на човешки баща. Фактите, които заобикалят това свръхестествено зачатие, са изложени тук с възвишена простота. **Мария** е обещана да се омъжи за **Йосиф,** но сватбата все още не се е състояла. В новозаветните времена годежът е бил един вид сгодяване (но много по-обвързващ от сгодяването днес) и е можел да бъде развален само с развод. Въпреки че сгодената двойка не е живеела заедно до брачната церемония, всяка невярност от страна на сгодените се е считала за изневяра и се е наказвала със смърт.

По време на годежния период девицата Мария зачева чрез чудото на **Светия Дух**. Преди това един ангел съобщава на Мария за това необикновено събитие: „Светият Дух ще дойде върху ти и силата на Всевишния ще те осени“ (Лука 1:35). Над Мария надвисва черен облак от подозрения и скандали. Никога през цялата човешка история не се е случвало девица да роди. Винаги, когато хората виждат една неомъжена жена, че е бременна, те имат само едно възможно обяснение за това.

1:19 Дори и **Йосиф** все още не знае истинското обяснение за състоянието на Мария. Най-вероятно той е изпълнен със силно негодуване срещу своята годеница по две причини: първо, заради явната ѝ невярност към него и, второ, заради сигурното обвинение, че е неин съучастник независимо от неговата невинност. Любовта му към Мария и желанието му за справедливост го карат да вземе решение за скъсване на годежа чрез тих развод с цел да избегне обществения позор, който обикновено съпътства един такъв процес.

1:20 Докато този благороден и предпазлив човек обмисля стратегията за защитата на Мария, **„ангел от Господа му се яви насъне“**. Обръщението **„Йосифе, сине Давидов“** без съмнение има за цел да напомни на Йосиф за неговото царско потекло и да го подготви за необикновеното идване на Месията – Царя на Израел. Той не трябва да има никакви съмнения по отношение на брака си с **Мария**. Всички подозрения, засягащи нейната непорочност, са неоснователни. Нейната бременност е чудо, сътворено от **Светия Дух**.

1:21 След това Ангелът открива пола, името и мисията на нероденото Дете. Мария ще роди **Син**. Той ще бъде наречен **ИСУС** (което означава „Йехова е спасението“ или „Йехова, Спасителят“). Верен на Своето Име, Той ще **„спаси людете Си от греховете им“**. Това Дете на съдбата е Самият Йехова, Който посети земята, за да спаси хората от наказанието на греха и по-късно от самото присъствие на греха.

1:22 Когато Матей описва тези събития, той знае много добре, че започва нова епоха на отношенията на Бога с човечеството. Думите на месиянските пророчества, толкова дълго време останали непроявени, започват да се събуждат за живот. Неясното пророчество на Исая намира своето изпълнение в Сина на Мария: **„А всичко това стана, за да се сбъдне реченото от Господ чрез пророка.“** Матей твърди, че думите на Исая са боговдъхновени и че Бог е говорил чрез този пророк най-малко 700 години преди Христос.

1:23 Пророчеството от Исая 7:14 съдържа предсказанието за уникалното раждане на Детето („Ето, девица ще зачне“), пола на Детето („и ще роди Син“) и името на Детето („и ще го нарече Емануил“). Матей добавя обяснението, че **Емануил** означава **„Бог с нас“**. Никъде няма каквото и да било свидетелство, че докато е бил на земята, Христос някога е бил наречен

Емануил. Той винаги е бил наричан Исус. Но значението на името *Исус*, (вж. по-горе коментара върху 21 стих) съдържа в себе си значението на присъствието на **Бог с нас**. Също така е възможно Емануил да е наименование на Христос, което ще се използва найвече при Неговото Второ идване.

1:24 В резултат на намесата на ангела Йосиф изоставя намерението си за развод с Мария. Той продължава да признава техния годеж до раждането на Исус, след което се оженва за нея.

1:25 Схващането, че Мария остава девица през целия си живот, се опровергава от свидетелството за консумирането на техния брак, за което четем в този стих. Има и други места, където се казва, че Мария е имала деца от Йосиф – Евангелието от Матей 12:46; 13:55, 56; Евангелието от Марко 6:3; Евангелието от Йоан 7:3, 5; Деяния 1:14; 1 Коринтяни 9:5 и Галатяни 1:19.

Когато взима Мария за своя съпруга, Йосиф взима също и нейното Дете като свой осиновен Син. По този начин Исус става законен Наследник на трона на Давид. Послушен на ангелския посетител, **Йосиф дава** на Бебето **името Исус**.

Така се ражда Месията-Цар. Вечният влиза във времето. Всевишният става Младенец. Господ на славата облича тази слава в човешко тяло и „в него обитава телесно всичката пълнота на Божеството“ (Кол. 2:9).

II. Ранните години на Месията-Цар (Гл. 2)

А. Мъдреците идват да се поклонят на Царя (2:1-12)

2:1, 2 Човек лесно може да се обърка в хронологията на събитията, засягащи рождението на Христос. И макар че от първият стих изглежда, че Ирод се опитва да убие Христос по времето, когато Мария и Йосиф все още се намират във Витлеем, всички доказателства сочат, че това става две или три години по-късно. В 11 ст. Матей казва, че мъдреците виждат Исус в една къща. Заповедта на Ирод за убиването на всички момченца под двегодишна възраст (16 ст.) също говори за изминаването на известен период от време след раждането на Царя.

Ирод Велики е бил потомък на Исав и като такъв е бил традиционен враг на евреите. Той не е бил роден в юдейската вяра, а е преминал към нея по-късно – вероятно по политически причини. Към края на неговото царуване в Ерусалим **дошли мъдреци от изток**, за да търсят **Юдейския Цар**. Тези хора вероятно са били езически свещеници, чиито ритуали са се съсредоточавали около природните елементи. Заради големите си познания и предсказателните си способности те често са били избирани за царски съветници. Ние не знаем нито къде точно са живеели те, нито какъв е бил техният брой, нито колко дълго е продължило тяхното пътуване.

По някакъв начин тази **източна звезда** ги е накарала да разберат за раждането на **Царя, на когото те са дошли да се поклонят**. Има вероятност те да са били запознати с пророчествата от СЗ, в които се говори за идването на Месията, или да са знаели за предсказанието на Валаам за звездата, която ще излезе от Яков (Чис. 24:17), и да са го свързали с пророчеството за седемдесетте седмици, което предрича времето на Първото идване на Христос (Дан. 9:24, 25). Но най-вероятно изглежда обяснението, че това знание им е било предадено по свръхестествен начин.

За появата на звездата са използвани различни научни обяснения. Някои от тях казват например, че тя е представлявала сближение на планети.

Трябва да отбележим обаче, че пътят на тази звезда е бил изключително непостоянен: най-напред тя е вървяла пред мъдреците и им е показвала пътя от Ерусалим до къщата, където е бил Христос (9 ст.), а след това изведнъж е спряла. Всъщност звездата е била толкова необикновена, че може да се приеме само като чудо.

2:3 Новината за раждането на едно Бебе, Което ще бъде Цар на юдеите, **силно разтревожва цар Ирод.** Всяко такова Бебе представлява опасност за неговото неспокойно управление. **Заедно с него** се разтревожва и **целият Ерусалим.** Градът, който трябва да посрещне тази новина с радост, се тревожи от всяко нещо, което би могло да смути неговото спокойствие или да породи неодобрението на омразните римски владетели.

2:4-6 Затова Ирод събира юдейските религиозни водачи, за да разбере **къде трябва да се роди Христос. Под главните свещеници** трябва да се разбират първосвещеникът и неговите синове (и може би други членове на неговото семейство). **Книжниците** са законоучителите на народа, които пазят и преподават Мойсеевия закон и служат като съдии в Синедриона. Свещениците и книжниците веднага отговарят с цитат от Михей 5:2, в който рожденото място на Царя е определено като **Витлеем Юдейски.** В пророчеството на Михей градът е наречен „Витлеем Ефратов". Тъй като в Палестина има повече от един град, носещ името Витлеем, това наименование уточнява, че става дума за града в областта на Ефрат в племенните граници на Юдея.

2:7, 8 Тогава Ирод тайно извиква мъдреците, за да научи **времето, когато звездата се е появила** за първи път. Цялата тази потайност издава колко садистични са подбудите на Ирод: той ще има нужда от тази информация, ако не успее да открие мястото, където се намира Детето, Което търси. За да прикрие истинските си намерения, **той изпраща** мъдреците да **търсят** Детето с молба да го уведомят, ако успеят да Го намерят.

2:9 Когато мъдреците тръгват на **път, звездата, която те виждат на изток**, отново се появява. Това показва, че звездата не ги е водила по целия път от изток. Сега тя наистина ги отвежда до къщата, **„гдето беше Детето".**

2:10 Тук Матей отделя специално внимание на **изключителната радост,** която обхваща мъдреците, **когато те виждат звездата.** Така ние виждаме различните реакции на хората при раждането на Исус: езичниците упорито търсят Христос; Ирод се опитва да Го убие; свещениците и книжниците (до този момент) проявяват безразличие; народът на Ерусалим е силно разтревожен. Тези реакции предвещават начина, по който Месията ще бъде посрещнат от различните групи хора.

2:11 Когато влизат **в къщата,** мъдреците **виждат Младенеца с Мария, Неговата майка.** Тогава те **падат и Му се покланят,** като Му принасят скъпи **дарове от злато, ливан и смирна.** Забележете, че тук на първо място се споменава Исус, а след това Неговата майка. Когато се ражда дете, хората обикновено споменават първо майката, а после детето. Това Дете обаче е уникално и на Него Му се полага първото място (вж. също така 2:13, 14, 20, 21). Мъдреците се покланят на Исус, *не* на Мария или Йосиф. (За Йосиф дори не се споменава в този разказ; той скоро ще изчезне напълно от разказа на евангелиста.) Исус е Този, Който заслужава нашето хваление и поклонение, не Мария или Йосиф.

Съкровищата, които донасят мъдреците, имат дълбок смисъл. **Златото** е символ на Божествеността и Божията слава – то говори за сияйно-

то съвършенство на Божествената Личност на Христос. **Ливанът** е мехлем или парфюм. Той олицетворява благоуханието на един абсолютно безгрешен живот. **Смирната** е горчива билка. Тя предвещава мъките, които ще изстрада Исус, като понесе греховете на света. Донасянето на подаръците от езичниците припомня казаното от Исая в 60:6. Там Исая предсказва, че при Месията ще дойдат езичници, за да донесат дарове, но споменава само златото и ливана: „Злато и тамян ще донесат. И ще прогласят хваленията Господни." Защо тук не се казва нищо за смирната? Защото в този стих Исая говори за Второто пришествие на Христос – когато Той ще дойде в сила и голяма слава. Тогава няма да има смирна, защото няма да има и страдания за Исус. Но в Евангелието на Матей смирната трябва да се спомене, защото тя свидетелства за Неговото Първо пришествие. Матей говори за страданията на Христос, а Исая – за славата, която ще последва.

2:12 Мъдреците са **предупредени по свръхестествен начин в съня им...** да не се **връщат при Ирод**. Те се подчиняват на предупреждението и се връщат „по друг път в своята страна". Никой, който с искрено сърце се среща с Христос, не се връща по стария си път. Истинската среща с Него преобразява целия ни живот.

Б. Бягството на Йосиф, Мария и Исус в Египет (2:13-15)

2:13, 14 Още от най-ранно детство заплахата от смърт надвисва над нашия Господ. Ясно е, че Той е роден, за да умре, но това трябва да стане в точно определено време. Всеки, който върви по Божията воля, е безсмъртен, докато делото му не бъде извършено. **Един Господен ангел** предупреждава **Йосиф насън да избяга в Египет** заедно с цялото си семейство, защото Ирод е готов да предприеме пътуване с цел да „потърси Детето, за да Го погуби". На семейството се налага да търси убежище, за да се скрие от гнева на Ирод. Ние не знаем колко дълго те прекарват като бежанци в чужда страна, но знаем, че след смъртта на Ирод родината отново е свободна да ги приюти.

2:15 По този начин още едно предсказание от СЗ е облечено в ново значение. Господ беше казал **чрез Своя пророк** Осия: **„И из Египет повиках Сина Си"** (Ос. 11:1). Първоначално това предсказание се е отнасяло до освобождаването на Израел от Египет по време на излизането на евреите от Египет. Но изразът може да се изтълкува двояко – историята на Месията ще повтори тази на Израел. Предсказанието се изпълнява и в живота на Христос и Неговото завръщане в Израел от Египет.

Когато Господ дойде, за да царува в справедливост, Египет ще бъде една от страните, които ще споделят благословенията на хилядолетието (Ис. 19:21-25; Зах. 3:9, 10; Пс. 68:31). Защо точно тази нация, която е традиционен враг на Израел, ще бъде толкова привилегирована? Това не е ли белег на Божествената благодарност за това, че тя е дала убежище на Господ Исус?

В. Ирод погубва младенците във Витлеем (2:16-18)

2:16 Когато мъдреците не се връщат, **Ирод** разбира, че неговият план да разбере местонахождението на Младенеца-Цар е *пропаднал*. В безумна ярост, той заповядва **да бъдат избити** всички момченца под **двегодишна възраст „във Витлеем и във всичките му околности"**. Изчисленията за броя на убитите деца са различни. Един автор предполага, че те са били около 26. Ние смятаме, че са били не повече от сто.

2:17, 18 Плачът, който последва избиването на децата, изпълнява думите на **пророк Еремия**:

Така казва Господ: „Глас се чу в Рама, плач и голямо ридание; Рахил оплакваше чадата си и не искаше да се утеши, защото ги няма вече." (Ер. 31:15)

В пророчеството на Еремия **Рахил** е символ на Израелския народ. Мъката на този народ се отъждествява с Рахил, която е погребана в **Рама** (близо до Витлеем, *откъдето са избитите* деца). Когато осиротелите родители минават покрай нейната гробница, тя **плаче** заедно с тях. В своите усилия да отстрани младия си съперник Ирод не спечелва нищо друго освен едно позорно място в аналите на безчестието.

Г. Йосиф, Мария и Исус се установяват в Назарет (2:19-23)

След смъртта на Ирод един **Господен ангел** уверява **Йосиф**, че вече няма опасност за тяхното завръщане. Когато стигнат **Израелската земя**, той **разбира, че** Иродовият син **Архелей** е наследил **баща си** като цар на **Юдея**. Йосиф не иска да рискува и след като опасенията му се потвърждават **чрез един сън от Господа**, той се отправя на север към **областта Галилея** и се установява да живее в **Назарет**.

За четвърти път в тази глава Матей ни припомня, че предсказанията се **сбъдват**. Той не споменава нито един **пророк** по име, но казва, че пророците са предсказали, че Месията ще **бъде наречен Назарей**. В СЗ няма стих, където това да е казано направо. Много изследователи предполагат, че Матей има предвид Исая 11:1: „И ще израсне пръчка от Иесевия пън, и отрасъл из корените му ще носи плод." Староеврейската дума за „пръчка" е *netzer*, от което те правят извод, че тук става въпрос за Исус, но за нас връзката изглежда далечна. Поправдоподобно ни се струва обяснението, че думата „Назарей" се е използвала за назоваване на всеки, който е живеел в Назарет – град, на който всички останали гледали с презрение. Натанаил дава израз на това отношение с пословичния въпрос: „От Назарет може ли да произлезе нещо добро?" (Йоан 1:46). Презрението, наслоявано върху този „незначителен" град, се е пренасяло автоматично върху неговите жители. **„Ще се нарече Назарей"** означава, че ще бъде презрян от хората. И макар че не можем да намерим предсказание в СЗ, което да казва, че Исус ще бъде наречен Назарей, в Исая 53:3 намираме едно предсказание, което казва, че Той ще бъде „презрян и отхвърлен от човеците". Друго едно предсказание казва, че Той ще бъде „червей, а не човек, укоряван от човеците, и презиран от людете" (Пс. 22:6). И така, въпреки че пророците не използват точно такива думи, без съмнение има няколко предсказания, чийто смисъл е точно такъв.

Поразителен е фактът, че когато всемогъщият Бог идва на тази земя, хората Му дават едно презрително име. Онези, които Го следват, имат привилегията да споделят това презрително отношение (Евр. 13:13).

III. Подготовката на Месията за служението му и въвеждането му в служба (Гл. 3 и 4)

А. Йоан Кръстител подготвя Пътя (3:1-12)

Между втора и трета глава лежи един период от двадесет и осем или двадесет и девет години, които не се споменават от Матей. През това време Исус живее в Назарет и се подготвя за делото, което го очаква. Това са години, в които Той не извършва никакви чудеса, но през които поведението и животът Му доставят съвършена

радост на Бога (Мат. 3:17). Тази глава ни довежда до началото на Неговото обществено служение.

3:1,2 Йоан Кръстител е с шест месеца по-възрастен от своя братовчед Исус (вж. Лука 1:26, 36). Той излиза на сцената на историята, за да послужи като предвестник на Царя на Израел. Неговата непривлекателна енория е **Юдейската пустиня** – една безводна област, която се простира от Ерусалим до река Йордан. Йоан носи следното послание на своите сънародници: **„Покайте се, защото небесното царство наближи!“** Царят скоро ще дойде, но Той не може и няма да царува над хора, които се държат здраво за своите грехове. Те трябва да се обърнат, да се изповядат и да захвърлят греховете си. Бог ги призовава да напуснат царството на тъмнината и да дойдат в **царството на светлината**.

Небесното царство

Във 2 ст. за първи път се появява изразът „небесно царство“, който се използва 32 пъти в това Евангелие. И тъй като Евангелието от Матей не може да бъде разбрано, без да бъде разбран този израз, редно е да дадем определение и описание на това понятие.

Небесното царство е сферата, в която се признават Божиите правила. Думата „небе“ се използва, за да се обозначи владението на Господа. Това се вижда от Даниил 4:25, където Даниил казва, че „Всевишният владее в царството на човеците“. Небесното царство е навсякъде, където хората се подчиняват на Божиите правила.

Небесното царство има два аспекта. В по-широк смисъл то включва всички, които *твърдят*, че изповядват Бога като Върховен Владетел. В по-тесен смисъл то включва само онези, които наистина са *повярвали*. Това може да се изобрази с две концентрични окръжности.

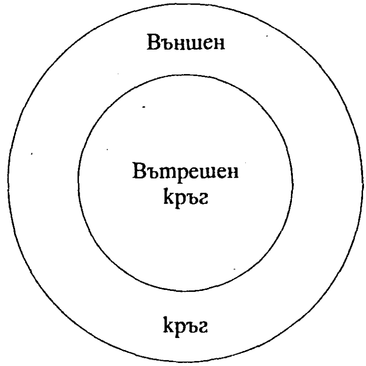

Голямата окръжност представлява съвкупността от всички хора, които твърдят, че вярват в Исус Христос. Тя включва всички истински поданици на Царя, но освен тях тя включва и онези, които само на думи показват вярност към Него. Това може да се види от притчата за сеяча (Мат. 13:31, 32) и от притчата за кваса (Мат. 13:33). Малката окръжност включва само онези, които са родени отново чрез вяра в Господ Исус Христос. Вътрешният кръг на небесното царство може да бъде постигнат само от тези, които наистина са повярвали (Мат. 18:33).

Ако направим връзка между всички места в Библията, където се говори за небесното царство, можем да проследим неговото историческо развитие през пет отделни етапа:

Първо, небесното царство е *предсказано* в СЗ. Даниил предрича, че „Бог ще издигне царство, което до века няма да се разруши и владичеството над което няма да премине към други люде“ (Дан. 2:44). Освен това СЗ предвижда и идването на Христос, Който ще установи повсеместно и вечно господство (Дан. 7:13, 14; вж. също Ер. 23:5, 6).

Второ, за небесното царство говорят Йоан Кръстител, Исус и дванадесетте апостоли, които го описват като *„наближило“* и *„дошло“* (Мат. 3:2, 4:17, 10:7). В Матей 12:28 Исус казва: „Но ако Аз чрез Божия Дух изгонвам бесовете, то Божието царство е дошло върху вас.“ В Лука 17:21 Той казва: „Защото, ето Божето царство е всред вас.“ В този момент царството наистина е „дошло“ в Лицето на Царя. Както ще видим по-нататък, изразите „Божие царство“ и „небесно царство“ са взаимозаменяеми.

Третият период на небесното царство се описва като период на временното отсъствие на Царя от земята. След като бива отхвърлен от народа на Израел, Царят се връща на небесата. Днес, когато Царят отсъства, небесното царство съществува в сърцата на всички, които признават Неговото господство, като неговите морални и етични принципи, включително и тези от Проповедта на хълма, могат да се приложат и към нас сега. Този период на временното отсъствие на Царя на небесното царство е описан в притчите на Евангелието от Матей 13.

Четвъртият етап на небесното царство би могъл да се нарече етап на неговото *проявление*. Това е времето на хилядолетното господство на Христос на земята, показано в Преображението на Христос, когато ние Го виждаме в славата на Неговото идващо господство (Мат. 17:1-8). В Матей 8:11 Исус говори точно за този етап, когато казва: „...мнозина ще дойдат от изток и запад и ще насядат с Авраама, Исаака и Якова в небесното царство“.

Последен ще бъде етапът на *вечното* царство. То е описано във 2 Петр. 1:11 като „вечното царство на нашия Господ и Спасител Исус Христос.“

Изразът „небесно царство“ се среща само в Евангелието от Матей, но изразът „Божие царство“ се среща във всичките четири Евангелия. За практически цели между тези два израза няма никаква разлика – и за двата се казват едни и същи неща. В Матей 19:23 например Исус казва, че ще бъде трудно за богатия да влезе в *небесното* царство. Както в Марко (10:23), така и в Лука (18:24) е записано, че Исус казва това за *Божието* царство (вж. също и Матей 19:24, където е изказана подобна мисъл и е използван изразът „Божие царство“).

По-горе споменахме, че небесното царство има външен кръг и вътрешен кръг. Същото се отнася и за Божието царство, което е още едно доказателство за това, че двата термина сочат към едно и също нещо. Божието царство също съдържа истинската и лъжливата вяра. Това може да се види от притчата за сеяча (Лука 8:4-10), притчата за синапеното семе (Лука 13:18, 19) и притчата за кваса (Лука 13:20, 21). Що се отнася до истинския, вътрешен кръг на Божието царство, то в него влизат само онези, които се раждат от горе (Йоан 3:3, 5).

И още едно, последно наблюдение – царството не се покрива напълно с църквата. Неговото начало е от момента, когато Христос поема пътя на Своето обществено служение; докато началото на църквата е деният на Петдесетница (Деяния 2). Царството ще властва на земята, докато тя бъде разрушена; църквата ще съществува до момента на Грабването (когато Христос ще слезе от небесата и ще вземе със Себе си всички вярващи – 1 Сол. 4:13-18). Църквата ще се върне заедно с Христос при Неговото Второ пришествие, когато тя ще дойде, за да царува заедно с Него като Негова невяста. Понастоящем хората, които се намират във вътрешния кръг на царството, кръгът на истината, се намират също и в църквата.

3:3 Да се върнем сега към изложението на Матей. Забележете, че подготвителната мисия на Йоан беше предсказана от **Исая** повече от 700 години преди неговото време: „Глас на един, който вика в пустинята: Пригответе пътя за Господа, Прави направете пътеките за Него" (от Ис. 40:3).

Този глас е гласът на Йоан. В духовно отношение израелският народ е като една **пустиня** – сух и безплоден. Йоан призовава хората да **подготвят пътя на ГОСПОДА**, като се покаят и се откажат от греховете си, и **направят пътя Му прав**; като премахнат от своя живот всичко, което би попречело на Неговото пълно господство.

3:4 Облеклото на Кръстителя е направено от **камилска козина** – не от меката, луксозна камилска вълна, която ние познаваме днес, а от грубата тъкан, използвана за дрехи на хора, които живеят на открито. Той носи и **„кожен пояс около кръста си"**. Облеклото му е същото като на Илия (Мал. 4:5; Лука 1:17; Мат. 11:14, 17:10-12). Храната на Йоан е **акриди и див мед**. Нейното единствено предназначение е да поддържа живота на този човек, който е погълнат от своята мисия толкова дълбоко, че за него обикновените удобства и удоволствия не съществуват.

Срещата с Йоан трябва да е била една покъртителна и осъдителна гледка – той е бил човек, който изобщо не се е интересувал от нещата, които обикновено осмислят живота на хората. Неговото пълно отдаване на духовните ценности вероятно е предизвиквало остро чувство за духовна бедност у неговите съвременници. Себеотрицанието му само по себе си е изобличавало техния материализъм.

3:5, 6 За да чуят това, което има да им каже, при Йоан идват хора от **Ерусалим, цяла Юдея** и областта отвъд Йордан. Някои от тях откликват на посланието му и **се кръщават от него в река Йордан**, с което изразяват готовността си да бъдат верни и послушни поданици на идващия Цар.

3:7 Случаят с **фарисеите и садукеите** е съвсем различен. Йоан знае, че тяхното идване при него не е продиктувано от искрени чувства. Той знае истинската им природа – че на думи **фарисеите** демонстрират силна привързаност към закона, но сърцата им са пълни с дух на сектантство, поквара, лицемерие и самодоволство. **Садукеите** са социалните аристократи и религиозни скептици на онова време, които отричат такива основни доктрини като възкресението на тялото, съществуването на ангелите, безсмъртието на душата и вечния съд. Йоан заклеймява и двете секти, като ги нарича **„рожби ехиднини"**, които само се преструват, че искат да избягат **от идещия гняв**, а не показват никакви признаци на истинско покаяние.

3:8 Той ги предизвиква да докажат своята искреност, като принесат **„плодове, достойни за покаяние"**. „Покаянието, което предизвиква само няколко сълзи, изблик на съжаление и малко страх, не води до нищо. – пише С. Р. Милър. Ние напълно трябва да изоставим греховете, за които се покайваме, и да поемем по новите и чисти пътища на святостта."

3:9 Юдеите трябва да престанат да вярват, че техният произход от **Авраам** ще им послужи като паспорт за небесата. Благодатта на спасението не се предава по наследство. Бог може да превърне и **камъните** на Йордан в **Авраамови чада** и това ще стане много по-лесно, отколкото обръщението на фарисеите и садукеите.

3:10 С твърдението, че **„брадвата лежи вече при корена на дърветата"** Йоан иска да каже, че процесът на Божия съд вече е започнал. Идването и присъствието на Христос ще послужат за изпитание на всички хора. Оне-

зи, които се намерят безплодни, ще бъдат унищожени така, както **се отсича** и безплодното **дърво... „и в огъня се хвърля“.**

3:11, 12 От 7 до 10 ст. Йоан говори само на фарисеите и садукеите (вж. 7 ст.), но сега той се обръща към всички хора – както вярващи, така и невярващи – и им обяснява, че има голяма разлика между неговото служение и служението на Месията, Който скоро ще дойде. Йоан кръщава **с вода за покаяние: водата** е само една част от ритуала и не притежава никаква очистваща сила; **покаянието**, макар и да е истинско, не довежда хората до пълно спасение. Йоан знае, че неговото служение е подготвително и непълно. Когато дойде Месията, Той изцяло ще засенчи Йоан. Той ще бъде **по-силен и по-достоен**. Неговото дело ще бъде съвършено, тъй като Той ще **кръщава... със Светия Дух и с огън.**

Кръщението **със Светия Дух** е различно от кръщението с **огън**. Първото е кръщение с благословение, второто – със съд. Първото беше извършено на Петдесетница, второто все още предстои. Първото е благословение за всички истински вярващи в Исус Христос, второто ще бъде съдбата на всички невярващи. Първото се дава на всички израелци, чието кръщение е външен признак на тяхното вътрешно покаяние; второто ще бъде за фарисеите, садукеите и всички ония, които не са дали никакви доказателства за истинско покаяние.

Някои изследователи учат, че кръщението със Светия Дух и кръщението с огън са едно и също нещо, т.е. че кръщението с огън се отнася до огнените езици, които се появяват, когато Духът беше даден на Петдесетница. В светлината на 12 ст., където огънят се отъждествява с осъждението, това не може да е така.

Веднага след като говори за кръщението с огън, Йоан започва да говори за съда. Господ е описан като Един, Който иде **с лопата** в ръка, за **да отсее** овършеното зърно. **Житото** (истинските вярващи) ще падне на земята и ще бъде отнесено **в житницата. Плявата** (невярващите) ще се понесе на известно разстояние от вятъра и после ще се събере и изгори **„в неугасим огън“.** Огънят в 12 ст. е символ на съда и тъй като този стих идва, за да подкрепи 11 ст., логично е да заключим, че кръщението с огън е всъщност кръщение със съд.

Б. Йоан кръщава Исус (3:13-17)

3:13 Исус изминава приблизително 60 мили **от Галилея** до долното течение на **река Йордан, за да се кръсти от** Йоан. Това показва значението, което Той придава на този ритуал и подчертава важността на кръщението за Неговите последователи днес.

3:14, 15 Съзнавайки факта, че Исус няма никакви грехове, за които да се покайва, **Йоан** възразява срещу това кръщение. Верният инстинкт му подсказва, че по-правилно би било Исус да кръсти него. Исус не казва, че това не е вярно – Той просто повтаря желанието Си да се кръсти, като **подходящ** начин **за изпълнение на всичко, що е право**. Той знае, че чрез кръщението Той ще се отъждестви с онези Божии служители от Израел, които идват, за да се кръстят чрез покаяние.

За Него този акт обаче има още едно, по-дълбоко значение. За Исус кръщението е символ на начина, по който Той ще изпълни всички справедливи искания на Бога по отношение на човешките грехове. Потапянето на Исус във водата символизира Неговото кръщение във водите на Божия Съд при Голгота. Излизането на Исус от водата е предзнаменование на Неговото възкресение. Със Своята смърт, погребване и възкресение Христос ще удовлетвори изискванията на Божес-

твената справедливост и ще осигури законното основание за оправдаването на грешниците.

3:16, 17 Веднага щом излиза **от водата,** Исус **вижда Божия Дух да слиза** от небесата във вид на гълъб, **който се спуска над Него.** Така както хората и нещата бяха освещавани за свети цели с „миро за свято помазване" в СЗ (Изх. 30:25-30), така и Исус беше помазан за Месия от Светия Дух.

Това е един свещен миг на видимо проявление на всичките три члена на Триединното Божество. Там е **Възлюбеният Син.** Там присъства и Светият **Дух** във вид на **гълъб.** Там се чува и **Гласът** на Бог Отец **от небесата,** Който произнася Своето благословение върху Исус. Събитието е паметно, защото Божият глас цитира Свещеното Писание: **„Този е възлюбеният Ми Син** (от Пс. 2:7), **в Когото е Моето благоволение"** (от Ис. 42:1). Това е един от трите случая, когато Отец говори от небесата и утвърждава с радост Своя единороден Син (другите два случая са описани в Мат. 17:5 и Йоан 12:28).

В. Исус е изкушаван от Сатана (4:1-11)

4:1 Странно е защо Исус трябваше да бъде **отведен от Духа,** за да бъде изкушаван от дявола? Наистина ли беше задължително Светият Дух да Го отведе на такава среща? Отговорът е, че това изкушение беше необходимо, за да може Исус да покаже Своята морална годност за делото, за което беше дошъл на този свят. След срещата си със своя неприятел в Едемската градина, първият Адам доказа, че не е годен да властва над земята. Сега последният Адам се среща с дявола лице в лице и остава невредим.

Гръцката дума, която тук се превежда като „изкушавам" или „изпитвам", има две значения: (1) изпитвам или доказвам (Йоан 6:6, 2 Кор. 13:5, Евр. 11:17); и (2) привличам за злото. Следователно можем да кажем, че Светият Дух изпита или доказа Христос, докато дяволът се стремеше да Го съблазни да върши зло.

Моментът с изкушението на нашия Господ е свързан с някаква дълбока тайна. В тази връзка е неизбежен въпросът: „А не беше ли възможно Той да съгреши?" Ако отговорим с „Не", тогава пред нас застава следващият въпрос „Как може изкушението да е истинско, ако не беше възможно Той да съгреши?" Ако отговорим с „Да", ние се изправяме пред проблема за възможността от допускане на грях от Съвършения Бог.

Най-важното е да знаем, че Исус Христос е Бог и че Бог не може да съгреши. Също така е истина, че Исус е и Човек, но твърдението, че Той би могъл да съгреши като човек и да не съгреши като Бог е едно предположение, което няма никакви основания в Библията. Новозаветните автори пишат за непогрешимостта на Христос на няколко места: Павел пише, че Той „не е знаел грях" (2 Кор. 5:21); Петър казва, че Той „грях не е сторил" (2 Петр. 2:22); а Йоан казва, „В Него няма грях" (1 Йоан 3:5).

Подобно на нас и Христос получаваше изкушения отвън: Сатана дойде при Него с предложения, противни на Божията воля. За разлика от нас обаче Той не можеше да бъде изкушен отвътре – в Него Самия не беше възможно да се породят никакви греховни желания или страсти. Освен това вътре в Него нямаше нищо, което да отговори на съблазните на дявола (Йоан 14:30).

Независимо от неспособността на Исус да съгреши Неговото изкушаване от Сатана беше съвсем истинско. Пред Него имаше една реална възможност да се срещне със съблазните на греха, макар че в морален смисъл за

Него беше невъзможно да им се поддаде. Той можеше да върши само това, което виждаше Отец Си да върши (Йоан 5:19). Абсурдно е да се мисли, че Исус е видял някога Своя Отец да греши. Исус не можеше да извърши нищо от Себе Си (Йоан 5:30), а Неговият Отец никога нямаше да Му даде право да се поддаде на изкушение.

Изкушаването на Исус нямаше за цел да провери дали Той може да съгреши, а да докаже, че дори и при огромен натиск Той не може да направи нищо друго, освен да се подчини на Божието Слово.

Ако предположим, че Исус можеше да съгреши като човешко същество, ние се изправяме пред проблема за Неговата непогрешимост в небесата, където Той все още съществува като Човек. Би ли могъл въпреки това да съгреши? Очевидно не.

4:2, 3 След като пости **40 дни и 40 нощи**, Исус **огладнява** (в Библията числото **40** се използва много често, когато става въпрос за проверка или изпитание). Това естествено чувство на глад дава на **изкусителя** преимущество, от което той често се възползва, за да изкуши много хора. С предложението си дяволът иска да накара Исус да употреби Своята свръхестествена власт, за да превърне **камъните** в пустинята в **хлябове**. Думите **„Ако си Божий Син..."** не носят никакво съмнение в Божествеността на Исус и могат да се перифразират така: „Тъй като си Божий Син...". Дяволът се позовава на думите на Бащата на Христос при Неговото кръщение, когато Той казва „Този е възлюбеният Ми Син." Тук той използва една езикова конструкция в гръцкия език[2], според която твърдението се приема за вярно, за да прикани Исус да упражни Своята власт с цел да успокои глада Си.

Уталожването на естественото чувство на глад чрез употребата на Божествена сила в отговор на внушението на Сатана означава пряко неподчинение на Бога. Идеята, която се крие зад предложението на Сатана, напомня за казаното в Битие 3:6 („добро за храна"). Йоан определя това изкушение като „похотта на плътта" (1 Йоан 2:16). Проекцията на това изкушение в нашия живот е стремежът да живеем за удовлетворяване на естествените си плътски желания, да изберем пътя на удобствата вместо пътя на Божието царство и Неговата праведност. За да ни подтикне към това, дяволът ни казва: „Трябва да се живее, нали?"

4:4 Исус **отговаря** на изкушението с цитат от Божието Слово. Примерът на нашия Господ ни учи, че ние *не сме* длъжни да живеем, но *сме* длъжни да се подчиняваме на Бога! Най-важното нещо в живота ни *не* е **хлябът.** Най-важното нещо е да се подчиняваме на **всяка дума** на **Бога.** И *тъй* като Исус не е получил инструкции от Своя Отец да превърне камъните в хляб, Той няма да реши да действа самостоятелно независимо от това колко е гладен, защото това ще означава Той да се подчини на Сатана.

4:5, 6 Второто изкушение става в Ерусалим на **кубето на храма. Дяволът** предизвиква Исус да се **хвърли долу**, за да демонстрира по един грандиозен начин Своето Божествено Родство. Отново думата **„ако"** не означава съмнение, както личи и от цитата (Пс. 91:11, 12), с който Сатана напомня на Исус, че Бог е обещал да защити Своя Месия.

Всъщност от Исус се иска да покаже, че Той е Месията, като изпълни един сензационен номер. Това е една възможност за постигане на слава без страдания, за разминаване с кръста и за достигане до трона по друг път, което обаче не съответства на желанието на Бога. Йоан нарича това изкушение „тщеславието на живота" (1 Йоан 2:16). То ни напомня за едно дър-

во в Едемската градина (Бит. 3:6) – „дърво желателно, за да дава знание“, тъй като и двете представляват средство за постигане на лична слава, без зачитане на Божията воля. Това изкушение идва при нас чрез желанието ни да постигнем религиозна известност, без да минем през участието в страданията на Исус. Ние се стремим към велики неща, но когато дойдат трудностите, започваме да бягаме и да се крием. Винаги, когато пренебрегваме Божията воля и започваме да се възвеличаваме сами, изкушаваме Бога.

4:7 И отново **Исус** устоява на нападението, като цитира Словото: **Писано е още: „Да не изпитваш Господа твоя Бог“** (вж. Второзаконие 6:16). Господ е обещал да запази Месията, но това уверение предполага да се живее по Божията воля. Да предявиш претенции към това обещание в момент на неподчинение би значело да изкушиш Бога. Времето, когато Исус ще се изяви като Месия, ще дойде, но преди това трябва да дойде кръстът. Жертвеният олтар трябва да предхожда трона. Тръненият венец трябва да предшества короната на славата. Исус ще изчака Божието време и ще изпълни Божията воля.

4:8, 9 При третото изкушение **дяволът завежда** Исус **на една много висока планина и Му показва всички царства на земята**. Той ги предлага на Исус в замяна на Неговото **преклонение**. Въпреки че това изкушение е свързано с **преклонението**, което е едно действие на духа, то всъщност представлява усилие да се накара нашият Господ да поиска да постигне имперска власт над света чрез преклонение пред Сатана. Наградата, която Сатана предлага този път – **„всичките царства на света** и тяхната слава“, задоволява „пожеланието на очите“ (1 Йоан 2:16).

В известен смисъл, царствата на света *наистина* принадлежат сега на дявола. Той е наречен и „богът на този свят“ (2 Кор. 4:4), а Йоан ни казва, че „целият свят лежи в лукавия“ (2 Йоан 5:19). Когато Исус се яви при Второто Пришествие като Цар на царете (Откр. 19:16), тогава „световното царство“ ще стане Негово (Откр. 11:15). Исус няма да наруши небесното разписание и никога няма да се поклони на Сатана!

За нас това изкушение има две страни: от една страна, ние сме готови да заменим нашето духовно рождено право за преходната слава на този свят; а от друга страна, сме готови да се поклоним и да служим на творението вместо на Твореца.

4:10 За трети път Исус се противопоставя на изкушението, като цитира СЗ: **„На Господа твоя Бог да се покланяш и само Нему да служиш.“** Преклонението и служението, за които се говори тук, са предназначени само за Бога. Да се покланяш на Сатана е все едно да го признаеш за Бог.

Начинът, по който Матей записва последователността на изкушенията, е различен от този на Лука (4:1-13). Предполага се, че поредността на изкушенията в Матей повтаря поредността на изкушенията, преживени от Израел в пустинята (Изх. 16, 17, 32). Поведението на Исус обаче е съвършено противоположно на начина, по който израелците отговарят на трудностите в пустинята.

4:11 След като Исус оборва изкушенията на Сатана, **дяволът Го оставя**. Обикновено изкушенията идват на вълни, а не като непрекъснат поток. Защото, когато врагът дойде като стремителен поток, Бог ще издигне преграда срещу него (Ис. 59:19). Какво насърчение за изпитаните Божии светии!

По-нататък се казва, че при Исус **идват ангели и Му прислужват**, без да е дадено никакво допълнително обяснение за тази свръхестествена

помощ. Това изречение вероятно иска да каже, че те сигурно Му дават нещо за ядене, след като Той отказа да си осигури храна Сам след предложението на Сатана.

От изкушаването на Исус научаваме, че дяволът може да атакува и онези, които са подвластни на Светия Дух, но че той е безсилен срещу тези, които му устояват с помощта на Божието Слово.

Г. Исус започва Своето служение в Галилея (4:12-17)

Служението на Исус в Юдея, което продължава почти година, не е разгледано от Матей. Този едногодишен интервал е описан от Йоан 1–4 и запълва времето между 4:11 и 4:12 от Евангелието на Матей. Матей ни превежда направо от изкушаването на Исус към служението Му в Галилея.

4:12 Когато Исус чува, че Йоан Кръстител е изпратен в затвора, Той разбира, че това е предзнаменование за Неговото Собствено отхвърляне. Като не приемат предвестника на Царя, хората съвсем явно показват, че ще отхвърлят също и Царя. Не страхът обаче отправя Исус на север, **към Галилея**. Всъщност Той отива точно в центъра на царството на Ирод, същия този цар, който току-що е затворил Йоан. С оттеглянето Си в Галилея, земята на езичниците, Исус показва, че Неговото отхвърляне от юдеите ще позволи и на езичниците да получат благата вест.

4:13 Исус остава в **Назарет** до момента, в който народните маси се опитват да Го убият за това, че е известил спасението и на езичниците (вж. Лука 4:16-30). После Той отива в **Капернаум**, близо до Галилейското езеро, в една област, която е населена най-вече от **Завулоновите и Нефталимовите** племена. От този момент Капернаум става Неговата главна щаб-квартира.

4:14-16 Преместването на Исус в Галилея изпълнява казаното от **Исая** в 9:1, 2. Така невежите и суеверни **езичници**, които живеят в **Галилея**, виждат **голяма светлина** – Христос, **Светлината** на света.

4:17 От този момент нататък **Христос** поема задачата да проповядва посланието, носено от Йоан: **„Покайте се, понеже наближи небесното царство."** Това е още един призив за нравствено обновление като подготовка за Неговото царство. Царството е наближило, защото Царят вече е тук.

Д. Исус призовава четиримата рибари (4:18-22)

4:18, 19 Това всъщност е вторият път, когато Исус повиква **Петър и Андрей**. В Йоан (1:35-42) Той първо ги призовава за спасение; тук Той ги призовава за служение. Първото събитие става в Юдея; второто – в Галилея. Петър и Андрей **са ловци на риба,** но Исус ги призовава да станат **ловци на хора**. Тяхното задължение е да следват Исус. Неговото задължение е да ги направи умели ловци. Следването на Исус за тях означава нещо повече от физическа близост. То води и до възпроизвеждане на характера на Исус. Тяхното служение е служение на характера. По-важно е това, което си, отколкото това, което говориш или правиш. Като Петър и Андрей ние трябва да избягваме изкушението, което може да ни накара да заместим истинската духовност с красноречие, лично обаяние или хитроумни аргументи. Трябва да се научим да отиваме точно на мястото, където плуват рибите, да използваме правилната примамка, да издържаме на трудности и несгоди, да бъдем търпеливи и да се пазим.

4:20 Петър и Андрей чуват призива и отговарят **незабавно.** Изпълнени с искрена вяра, те **изоставят своите**

мрежи и **тръгват след** Исус, решени изцяло да Му се отдадат и всичко да Му посветят.

4:21, 22 След това Исус призовава **Яков** и **Йоан**, които също стават ученици на Христос веднага. Признавайки първостепенното значение на Исус над всички земни връзки, те оставят не само своите средства за прехрана, но и **баща си**.

Като отговарят на повикването на Исус, тези четирима рибари стават ключови фигури в евангелизирането на света. Ако те бяха останали при своите мрежи, ние никога нямаше да чуем за тях. Признаването на господството на Христос е най-важното нещо в живота на един човек.

Е. Исус изцелява огромно множество от хора (4:23-25)

Служението на Господ Исус има три страни: Той поучава върху Божието Слово в **синагогите**, проповядва **благовестието за царството** и изцерява болните. Една от целите на изцерителните чудеса на Исус е удостоверяването на истинността на Неговата Личност и служение (Евр. 2:3, 4). Глави 5–7 дават примери на служението Му като Учител, а глави 8–9 описват Неговите чудеса.

4:23 В 23 ст. за първи път в НЗ се употребява думата **евангелие**. Тя означава „блага вест за спасение". За всяка епоха от човешката история е имало само една блага вест, само един път за спасение.

Евангелието

Евангелието произхожда от Божията благодат (Еф. 2:8). То означава, че Бог дава вечен живот по Своята Собствена воля на грешни хора, които не го заслужават.

Основанието за благата вест е делото на Христос на кръста (1 Кор. 15:1-4). Нашият Спасител изпълни всички изисквания на небесното правосъдие, като по този начин даде право на Бога да оправдае вярващите грешници. Вярващите, които са живеели по времето на СЗ, също са били спасявани чрез делото на Христос, макар че то все още не е било извършено. Те вероятно не са знаели много неща за Месията, но Бог е знаел – и Той е приписал цената на делото на Христос на тяхната сметка. В известен смисъл те са били спасявани „на кредит". Ние също се спасяваме чрез делото на Христос, но в нашия случай делото вече е извършено.

Благата вест се получава само чрез вяра (Еф. 2:8). В СЗ хората са били спасявани, защото са вярвали във всичко, което им е казвал Бог. В този век хората биват спасявани, когато вярват на Божието свидетелство за Неговия Син като единствен път за спасение (1 Йоан 5:11, 12). Крайната цел на благовестието са небесата. Ние имаме надеждата за вечен живот в небесата (2 Кор. 5:6-10), също както и светиите от СЗ (Евр. 11:10, 14-16).

Има само едно евангелие, но то има различни страни за различните времена. Например различните страни на евангелието могат да се видят в благовестието за царството и в благовестието за Божията милост. Благовестието за царството гласи: „Покайте се и приемете Месията и ще влезете в Неговото царство, когато то се установи на земята." Благовестието за Божията милост гласи: „Покайте се и приемете Христос и ще бъдете грабнати в небето, за да Го срещнете и да бъдете с Него завинаги." В основата си те носят една и съща блага вест – спасение по милост чрез вяра, но показват, че има различни приложения на благовестието според целите на Божиите диспенсации.

С проповядването на благовестието за Божието царство Исус известява Своето идване като Цар на юдеи-

те и обяснява условията за влизане в Неговото царство. Неговите чудеса показват благотворната природа на това царство.[3]

4:24, 25 Славата на Исус се разнася **из цяла Сирия** (територията на север и североизток от Израел). **Всички болни, обхванати от бесове,** и парализирани са щастливи да почувстват изцелителното Му докосване. При Него се тълпят хора от **Галилея, Декапол** (обединена общност от десет езически града в Североизточна Палестина), **Ерусалим, Юдея** и областта на изток от река **Йордан**. Както пише Б. Б. Уорфилд: „Сигурно за известно време болестите и смъртта са изчезнали от ... областта." Нищо чудно, че хората са изключително изненадани от новините, които идват от Галилея!

IV. Конституцията на царството (Гл. 5–7)

Поставянето на Проповедта на хълма в началото на НЗ изобщо не е случайно. Това първостепенно място особено красноречиво говори за нейното значение. В нея Царят дава кратко обобщение на характера и поведението, които очаква от Своите поданици. Тази проповед не представлява нито план за спасение, нито поучение, предназначено за неспасени хора. Тя е отправена към учениците на Христос (5:1, 2) и е замислена като един вид конституция или система от принципи и закони, които ще управляват поданиците Му по време на Неговото господство. Тя е предназначена за всички хора от миналото, настоящето и бъдещето, които признават Христос за Цар. Когато Христос беше на земята, Той се обръщаше пряко към Своите ученици. Сега, когато нашият Господ властва в небесата, Той се обръща към всички, които Го издигат за Цар в своите сърца. И освен всичко останало тази проповед представлява кодексът на поведение за всички последователи на Христос за времето на Голямата Скръб и на Неговото царство на земята. Проповедта има ясно доловимо еврейско звучене, което се вижда от позоваванията на съда (т.е. Синедриона) в 5:22, на олтара (5:23, 24) и на Ерусалим (5:35). Въпреки това обаче ще бъде погрешно да се твърди, че учението на Христос е предназначено единствено за вярващите евреи от миналото, настоящето и бъдещето; то е за всички хора от всички времена, които признават Исус Христос за Цар.

А. Благословенията (5:1-12)

5:1, 2 „Проповедта на планината" започва с блаженствата или благословенията на Христос. В тях се описва характерът на идеалния гражданин на Христовото царство. Качествата, които Исус посочва като положителни в тези благословения, са точно обратните на онези, които цени светът. А. У. Тоузър прави следния коментар във връзка с този въпрос: „Ако някой, който не е запознат с човешката раса, поиска да се запознае с нея, то той може да получи едно сравнително добро нейно описание в проповедта на планината, стига само да промени смисъла им с точно обратен знак."

5:3 Това благословение се дава на **„нищите по дух".** Това не се отнася до естествения характер на човека, а до съзнателния му избор и дисциплина. **„Нищите по дух"** са онези, които признават своята собствена безпомощност и се облягат на Божието всемогъщие. Те съзнават своята духовна нужда и намират нейното удовлетворение в Господ Исус. **Небесното царство,** в което самонадеяността и самовъзхищението не се считат за добродетели, принадлежи на тези хора.

5:4 Блажени са **скърбящите,** защото ги чака ден на утешение. Това не се отнася до скръбта, която пораждат превратностите на живота, а до страданията, които човек изтърпява заради връзката си с Господ Исус. Това значи активно да споделяш болката от ударите и греховете на света заедно с Исус, да се измъчваш не само заради собствения си грях, а и заради ужасяващото състояние на света, който е отхвърлил своя Спасител, да страдаш заради съдбата на онези, които отказват Неговата милост. Тези скърбящи **ще бъдат утешени** в идещия ден, когато Бог „ще обърше всяка сълза от очите им“ (Откр. 21:4). Вярващите изживяват цялата своя скръб в този живот; невярващите само предвкусват вечната скръб в днешната си печал.

5:5 Третото благословение се дава на **кротките: „защото те ще наследят земята“.** По природа тези хора могат да бъдат избухливи, темпераментни или груби, но когато съзнателно вземат Христовия Дух в себе си, те стават **кротки** или благи (Матей 11:29). Кротостта означава приемане на по-ниското положение. Кроткият човек може да бъде благ и мек по отношение на своите лични цели и неустрашим в името на Божията кауза или когато защитава другите.

Кротките не наследяват земята *в този* си живот. Тук те по-скоро наследяват оскърбления и лишения. Но те буквално *ще* наследят земята по време на хилядолетното господство на Царя, когато ще управляват в мир и благоденствие.

5:6 По-нататък се дава благословение на ония, **които гладуват и жадуват за правдата:** на тях Христос също обещава, че ще бъдат наситени. Тези хора се стремят ревностно **към правдата** в собствения си живот. Те жадуват да видят едно честно, обединено и справедливо общество, да принадлежат на една действена и свята църква. Също като хората, за които пише Гамалиел Бредфорд, те изпитват „жажда, която нито един земен извор не може да утоли, и глад, който само Христос може да засити – в противен случай биха умрели.“ Тези хора ще се нахранят изобилно в бъдещото господство на Христос: **те ще се наситят,** тъй като тогава ще царува правдата, а покварата ще отстъпи място на високите морални норми.

5:7 В царството на нашия Бог **милостивите са благословени... защото на тях ще се покаже милост.** Да бъдеш **милостив,** означава да изпитваш активно състрадание. В по-тесен смисъл това означава да се въздържаш от наказание на виновните, които наистина го заслужават. В по-широк смисъл то значи да помагаш на нуждаещите се тогава, когато те не могат сами да си помогнат. Бог ни показа милост, като ни пощади от наказанието, което нашите грехове заслужават, и прояви благоволение към нас чрез спасителното дело на Христос. Когато проявяваме състрадание, ние всъщност подражаваме на Бога. Милостивите **ще получат милост.** Тук Христос не говори за милостта на спасението, която Бог дава на вярващия грешник; *тази* милост не зависи от това дали този човек е милостив, или не – тя се дава свободно и безусловно като подарък. Господ тук говори за всекидневното **милосърдие,** без което християнският живот не може, и за **милостта** на онзи бъдещ ден, когато „всекиму работата ще стане явна каква е“ (1 Кор. 3:12-15). Ако човек не е бил милостив, той няма да получи милост; т.е. наградата му ще бъде по-малка.

5:8 „Чистите по сърце“ получават уверение, че **„ще видят Бога“.** Чистосърдечен е човекът, чиито подбуди не са опорочени, чиито мисли са свети, а съзнанието му – чисто. Изразът **„те**

ще видят Бога" може да се разбира по няколко начина. Първо, **чистите по сърце виждат Бога** сега посредством общението със Словото и Духа. Второ, понякога те получават свръхестествено изявление или видение от Бога. Трето, те **ще видят Бога** в лицето на Исус Христос, когато Той дойде отново на земята. И четвърто, те **ще видят Бога** във вечността.

5:9 Благословение получават и **миротворците: „защото те ще се нарекат Божии чада".** Забележете, че тук Господ не говори за хората, които имат мирен характер, или за онези, които обичат мира. Той говори за тези, които активно се намесват, за да творят мир. Обикновено човек стои и наблюдава боя отстрани. Бог казва, че трябва да се полагат положителни усилия за създаване на **мира** дори тогава, когато това включва понасяне на оскърбления и нападки.

Миротворците са наречени **„Божии чада".** Те обаче не *стават* Божии деца заради това, че са миротворци, а заради това, че са приели Исус Христос за Спасител (Йоан 1:12). Като творят мир, вярващите *се изявяват* като **Божии деца** и Бог един ден ще ги признае като хора, които носят семейната прилика.

5:10 Следващото благословение се отнася до онези, **които са гонени** не заради техни лични закононарушения, а заради правдата, в името на справедливостта. **Небесното царство** се обещава на онези вярващи, които страдат, защото вършат праведни дела. Тяхната честност е осъждение на безбожния свят и прави да изпъкне още повече неговата враждебност. Хората мразят праведния живот, защото той излага на показ тяхната собствена нечестност.

5:11 Последното благословение изглежда като повторение на предишното с една-единствена разлика. В предишния стих се казваше, че вярващите ще бъдат гонени заради правдата; тук се казва, че те ще бъдат гонени **заради** Христос. Господ знае, че Неговите ученици ще бъдат преследвани заради връзката си и предаността си към Него, и историята потвърди това: още от самото начало и до днес светът преследва, затваря и избива последователите на Христос.

5:12 Страданията заради Христос са привилегия, която трябва да поражда радост. **Голяма награда** очаква онези, които по този начин стават **съратници** на пророците в тяхната скръб. Божиите говорители от СЗ са останали верни на Бога въпреки всички гонения. Всички, които им приличат по преданост и смелост, ще споделят тяхната радост сега и техния възторг в бъдеще.

Благословенията представляват портрет на идеалния гражданин на царството на Христос. Забележете думите *„правда"* (12 ст.), *„мир"* (9 ст.) и *„радост"* (12 ст.). Павел вероятно има предвид точно това, когато пише следния стих: „Защото Божието царство не е ядене и пиене, но правда, мир и радост в Светия Дух" (Римл. 14:17).

Б. Вярващите са солта и светлината (5:13-16)

5:13 Исус сравнява Своите ученици със **солта**. За света те са толкова важни, колкото е важна солта за всекидневния ни живот: солта подправя храната, тя пречи на разпространението на разлагането, поражда жажда, подчертава вкуса. По същия начин Неговите последователи дават вкус на човешкото общество, служат като консервант и карат другите да копнеят за правдата, описана в предишните стихове.

Ако солта загуби солеността си, може ли след това да я възстанови? Това не може да стане по никакъв начин. След като веднъж е загубила своя вкус, „тя вече **за нищо не струва,** ос-

вен да да се изхвърли вън и да се тъпче от хората“. Коментарът на Алберт Барнс хвърля допълнителна светлина върху този пасаж: „Солта, която се използва в наше време, се получава по химичен път, така че, когато *солеността* ѝ изчезне и тя загуби своя характерен *вкус,* от нея не остава нищо. В библейските времена в източните страни хората са употребявали сол, която не е била пречистена. Освен сол в нея е имало треви и други примеси, така че тя е можела да загуби цялата си соленост и въпреки това да остане едно значително количество (от сол без солен вкус). Тя не е била годна да се употребява за нищо друго, освен за настилка на пътищата или пътеките вместо чакъл, както е казано и в Библията.“[5]

Ученикът на Христос има едно важно задължение – да бъде **солта на земята,** като живее според разпоредбите на своя Учител, изброени в благословенията и останалата част от проповедта. Ако той не успее да изяви тези духовни знания, хората ще тъпчат неговото свидетелство с краката си. Хората изпитват само презрение към малодушните християни.

5:14 Исус също така нарича християните **„виделината на света“.** Той говори и за Себе Си като за „светлината на света“ (Йоан 8:12; 12:35, 36, 46). Взаимоотношението между тези две твърдения е, че Исус е източникът на светлината, а християните са отражението на Неговата светлина. Тяхната функция е да светят вместо Него така, както луната отразява светлината на слънцето.

Християнинът прилича на **град, който е издигнат върху хълм:** той се възвишава над околността и свети в тъмнината. Онзи, чийто живот показва отличителните черти на Христовото учение, **„не може да се укрие“.**

5:15, 16 Хората не **палят светило, за да го сложат под шиник.** Точно обратното – те го слагат **на светилник,** така че **„да свети на всички, които са вкъщи“.** Исус не иска ние да крием светлината на Неговото учение за себе си, а да я правим достояние на другите. Ние трябва да **оставяме** нашата **светлина да свети** така, че хората – като **гледат добрите** ни **дела** – да **прославят** нашия **Отец в небесата!** Ударението тук пада върху служението на християнина като начин на живот. Привлекателността на един живот, в който личат Христовите качества, говори по-силно и от най-убедителните слова.

В. Христос изпълнява закона (5:17-20)

5:17, 18 Повечето революционни водачи прерязват всички връзки с миналото и отричат съществуващия традиционен ред. Но Господ Исус не прави така. Той утвърждава закона на Мойсей и настоява за неговото изпълнение. Исус не идва, за да отмени **закона или пророците,** а за да ги изпълни. Той ясно подчертава, че **нито една йота или чертичка от закона** няма да премине, докато не бъде изпълнена изцяло. **Йотата** е най-малката буква от азбуката на староеврейския език. **Чертичката** е малък знак или щрих, който е служел за разграничаване на една буква от друга, както например средната чертичка на главното А я различава от главното Л. Исус вярва в буквалната боговдъхновеност на Библията, която съществува дори и там, където на нас ни се струва, че има малки, незначителни подробности. Нито една буква в Писанията – и най-дребният знак дори – не е без значение.

Искаме да отбележим, че Исус *не* казва, че законът никога няма да премине. Той казва, че законът няма „да премине, **докато всичко** не се **сбъдне“.** Тази подробност има важни последствия за вярващите днес и понеже въпросът за отношението на вярващия

към закона е доста сложен, ние ще отделим специално място, за да обобщим това, което Библията ни учи по този въпрос.

Отношението на вярващите към закона

Законът е онази законодателна система, която Бог дава на израелския народ чрез Мойсей. Цялостният текст на закона може да се прочете в Изход 20–31, в Левит и във Второзаконие, но неговата същност се изразява от Десетте заповеди.

Законът не е даден като средство за спасение (Деяния 13:39; Римл. 3:20; Гал. 2:16, 21; 3:11) – той е създаден, за да покаже на хората тяхната греховност (Римл. 3:20; 5:20; 7:7; 1 Кор. 15:56; Гал. 3:19) и да ги накара да потърсят Бога, за да получат от Него спасение по милост. Законът е бил даден на израелския народ, независимо че съдържа морални правила, валидни за хората от всяка националност (Римл. 2:14, 15). Бог е взел, така да се каже, нещо като проба от човешката раса, като е проверил чрез Израел дали тя ще може да издържи на изискванията на закона. Неспособността на Израел да отговори на тези изисквания доказва неспособността на целия свят да се справи с тях (Римл. 3:19). Законът е подкрепен със смъртно наказание (Гал. 3:10): нарушението на една-единствена заповед от него вече ни прави престъпници (Як. 2:10). Тъй като всички нарушиха закона, всички попадат под смъртно наказание. Божията справедливост и святост изискват то да бъде изпълнено. Точно поради тази причина дойде и Исус в този свят: за да плати това наказание със Своята смърт. Той умря вместо виновните законопрестъпници, макар че Самият Той не беше виновен. Той не отмени закона, а по-скоро отговори на изискванията на закона, като изпълни съвършено неговите най-строги условия чрез Своя живот и Своята смърт. По такъв начин благовестието не отхвърля закона, то поддържа закона и показва как изкупителната жертва на Христос удовлетворява съвършено изискванията на закона.

Затова вярващият, който уповава на Христос, вече не е под закон, а под благодат (Римл. 6:14). Той е мъртъв за закона чрез жертвата на Христос. Наказанието на закона трябва да се плати само веднъж и тъй като Исус плати това наказание, вярващият не трябва да го плаща отново. Този е смисълът, според който законът „изгуби славата си“ за християнина (2 Кор. 3:7-11). Законът беше „детеводител“ до идването на Христос; „след идването на вярата“ ние вече нямаме нужда от „детеводител“ (Гал. 3:24, 25).

Но макар и християнинът да не е „законник“, това не означава, че е беззаконник. Той е обвързан с една по-силна връзка от връзката на закона, защото той е под закона на Христос (1 Кор. 9:21). Неговото поведение се формира не от страха за наказание, а от любовта и желанието да зарадва своя Спасител. Христос става законът на неговия живот (Йоан 13:15; 15:12; Еф. 5:1, 2; 1 Йоан 2:6; 3:16).

Един често срещан въпрос при обсъждането на отношението на вярващия към закона е следният: „Трябва ли да се спазват десетте Божи заповеди?“ Отговорът е, че някои принципи, съдържащи се в закона, имат непреходна стойност. Винаги е грешно да се краде, да се пожелава (чуждото), да се убива. Девет от десетте Божи заповеди се повтарят и в НЗ, но с една важна разлика – те не се дават като закон (прикрепен с наказание), а като „наставление в правдата“ на Божия човек (2 Тим. 3:16). Единствената заповед, която не се повтаря, е заповедта за съботата. Християните никога

не са получавали наставления да пазят съботата (седмия ден на седмицата).

Служението на закона за неспасените не е отминало: „А ние знаем, че законът е добър, ако го употребява някой законно“ (1 Тим. 1:8). Законната употреба на закона означава той да поражда съзнание за грях и по този начин да довежда до покаяние. Но законът не е валиден за онези, които вече са спасени: „законът не се налага за праведния“ (1 Тим. 1:9). Правдата, която се изисква от закона, се изпълнява от тези, които ходят не по плът, а по дух (Римл. 8:4). Всъщност поученията на нашия Господ в Проповедта на планината поставят по-високи норми от онези, които са заложени в закона. Законът казва: „Не убивай“, а Исус казва: „Не мрази“ дори. И така, Проповедта на планината не само утвърждава закона и пророците, но дори ги подсилва и задълбочава техния смисъл.

5:19 Ако се върнем към Проповедта, ще забележим, че Исус предвижда, че хората ще бъдат склонни да подценяват задължителността на Божиите заповеди. Поради свръхестествената им природа хората са склонни да търсят специално, рационално обяснение на техния смисъл. Но Исус казва, че всеки, **който наруши и една** малка част от закона и **учи** други хора да правят същото, **ще бъде наречен наймалък в небесното царство.** Чудното е, че такива хора се допускат изобщо в небесното царство, но както знаем, хората влизат в царството чрез вярата си в Христос. Мястото на човека в царството обаче се определя от неговото послушание и вярност, проявени от него, докато е бил още на земята. Хората, които се подчиняват на закона на царството тук, на земята, **ще бъдат наречени велики в царството на небесата.**

5:20 За да бъдем допуснати в небесното царство, нашата **правда** трябва да надвишава **правдата на книжниците и фарисеите** (за които религиозните церемонии са достатъчни, за да им дадат едно външно, ритуално изчистване, но не и да променят техните сърца). Исус използва една хипербола (преувеличение), за да улесни разбирането на истината, че външната правда без вътрешна праведност няма да получи входен билет за царството. Единствената правда, която Бог ще приеме, е съвършенството, което Той вменява на всеки, който приема Неговия Син за Спасител (2 Кор. 5:21). Съвсем естествено е там, където има истинска вяра в Христос, да има и практическа праведност, която Христос описва в останалата част от проповедта.

Г. Исус ни предупреждава да се пазим от гнева (5:21-26)

5:21 Евреите по времето на Христос са знаели, че убийството е забранено от Бога и че убиецът подлежи на наказание. Това е било валидно и преди даването на закона (Бит. 9:6), а по-късно е било включено и в закона (Изх. 20:13; Второзак. 5:17). С думите **„А пък Аз ви казвам“** Исус въвежда поправка в закона за убийството. Човек никога вече няма да може се гордее с това, че не е извършил убийство. Сега Исус казва: „В Моето царство вие не трябва да имате дори убийствени помисли.“ Той проследява убийството до неговия източник и предупреждава срещу трите вида неправеден гняв.

5:22 Най-напред Той дава пример с човек, който се **гневи на брат си без причина**[5]. Всеки, който е обвинен в такова престъпление, **се излага на осъждение,** т. е. може да застане пред съда. Повечето хора може да си измислят всякаква причина, с която да оправдаят своя гняв, но гневът е оправдан само тогава, когато защищава честта на Божието име, или когато

някой друг е оневравдан. Той никога не е оправдан, ако се използва в отговор на лични обиди.

Още по-сериозен е грехът да оскърбиш брат си. По времето на Христос хората са използвали думата **„рака“** (от арамейски, което означава „безделник“) като обидно и презрително нарицание. Хората, които са употребявали този епитет, **са се излагали на Синедриона,** което означава, че са били съдени от върховния съд на страната.

И най-накрая, да наречеш някого **„безумец“**, е третият вид неправеден гняв, заклеймен от Исус. Тук думата безумец значи нещо повече от тъпак. Тя означава морален **глупак,** който трябва да е мъртъв, и изразява желание той да е мъртъв. Днес ние често можем да чуем как някой човек ругае с думите „Бог да те убие!“ Той призовава Бог да предаде жертвата на ада. Исус казва, че този, който произнася такава клетва, **се излага на огнения пъкъл.**

Телата на екзекутираните престъпници често са били хвърляни в горящото бунище извън Ерусалим, познато под името Хинон или Гехена. То е олицетворение на огньовете на пъкъла, които никога няма да угаснат.

Няма никакво съмнение, че това, което казва Христос, е изключително сериозно. Той учи, че гневът съдържа семената на убийството, че оскърблението съдържа духа на убийството, и че клетвата носи самото желание за убийство. Прогресивното нарастване на престъпленията изисква три степени на наказание: *осъждане, съд* и *пъклен огън.* В Своето царство Христос ще се разправя с греховете според тяхната сериозност.

5:23, 24 Ако човек засегне друг човек, било в яд, било поради друга причина, то няма никакъв смисъл да носи дар на Бога. Бог няма да му се зарадва. Виновникът трябва да отиде и да поправи злото – само тогава дарът ще бъде приет. Въпреки че тези думи се отнасят най-вече за еврейския народ, това не значи, че те нямат никакво приложение днес. Павел разработва тази идея във връзка с Господната вечеря (Вж. 1 Кор. 11). Бог не приема възхвала от онзи, който не е в добри отношения с другите християни.

5:25-26 В този стих Христос изобличава хората със свадлив характер и онези, които не желаят да признаят вината си. По-добре е веднага да се разбереш с този, който те обвинява, отколкото да рискуваш да отидеш на съд. Ако това стане, ти със сигурност ще загубиш процеса. Независимо че въпросът кой кой е в тази притча е спорен, смисълът ѝ е ясен: ако си сгрешил, побързай веднага да си признаеш вината и да оправиш нещата. Ако не се покаеш, рано или късно ще те постигне това, което заслужаваш за своя грях, и ще трябва не само да платиш пълно обезщетение, но и да изтърпиш допълнително наказание. И не бързай да ходиш в съда. Ако го направиш, законът ще те открие, и ти ще трябва да изплатиш и последната стотинка.

Д. Исус заклеймява прелюбодеянието (5:27-30)

5:27, 28 Мойсеевият закон съвсем ясно забранява прелюбодеянието (Изх. 20: 14; Второзак. 5:18). Човек може да се гордее с това, че никога не е нарушил тази заповед, и въпреки това неговите очи да „са пълни с блудство“ (2 Петр. 2:14). Човек може да има напълно почтен външен вид и въпреки това неговите мисли непрекъснато да блуждаят из лабиринтите на порока. Затова Исус напомня на Своите ученици, че само въздържанието от външното, физическото действие не е достатъчно – трябва да имаме и вътрешна непорочност. Законът забранява акта на прелюбодеянието; Исус

забранява пожеланието: **„всеки, който гледа жена, за да я пожелае, вече е прелюбодействал с нея в сърцето си“.** Смисълът на този стих е уловен много точно от Е. Стенли Джоунз, който е написал следното: „Ако мислиш за прелюбодеянието или го извършваш, ти не задоволяваш сексуалните си импулси; а само хвърляш масло в огъня, за да ги разпалиш още повече.“ Грехът започва в мисълта, и ако ние го подхранваме, най-накрая ще го извършим.

5:29, 30 За да имаш неосквернени мисли, *животът ти трябва да се подчинява на строга самодисциплина.* Затова Исус ни учи, че ако някоя част от тялото ни кара да съгрешаваме, по-добре е да се лишим от нея, докато сме още живи, отколкото да изгубим душата си за вечността. Дали тези думи на Христос трябва да се приемат в буквалния им смисъл? Дали Той не препоръчва на хората да се осакатяват? Тези думи трябва да се приемат буквално в смисъл, че *ако е необходимо* да загубим една част от своето тяло вместо цялата си душа, то ние с охота трябва да се лишим от тази част. *За щастие* това *никога не е необходимо,* тъй като Светият Дух дава възможност на вярващия да живее свят живот, но вярващият трябва да Му сътрудничи и да упражнява строга дисциплина върху своя живот.

Е. Исус не одобрява развода (5:31, 32)

5:31 Според старозаветния закон разводът е бил разрешен, както се вижда във Второзаконие (24:1-4). Този текст не засяга случая със съпругата-прелюбодейка. (Знаем, че наказанието за блудство е било смърт – вж. Второзак. 22-22.) Тук се говори за развод по причина на нехаресване или – както казваме днес – „несъвместимост на характерите“.

5:32 В царството на Христос обаче **„всеки, който напусне жена си освен по причина на прелюбодейство, прави я да прелюбодейства“.** Това не означава, че тя автоматически става прелюбодейка. То предполага, че когато остане сама, без никакви средства за живот, жената ще бъде принудена да отиде да живее с друг мъж. Тогава тя става прелюбодейка. Не само бившата съпруга прелюбодейства, но и всеки, **„който се ожени за нея, когато бъде напусната“.**

Темата за развода и повторната женитба е една от най-сложните теми в Библията. Практически е невъзможно да се отговори на всички въпроси, които възникват във връзка с тази тема, но несъмнено ще бъде от полза да се направи един преглед и да се обобщи това, което мислим, че Библията казва по този въпрос.

Разводът и повторната женитба

Разводът никога не е съществувал в Божиите намерения. Неговият идеал е мъжът и жената да останат съпрузи, докато техният съюз не бъде разтрогнат от смъртта (Римл. 7:2, 3).

Исус казва това на фарисеите съвсем ясно, като се позовава на Божествения ред при сътворението (Мат. 19:4-6).

Бог мрази развода (Мал. 2:16) (който не е според Писанията). Той не мрази развеждането изобщо, тъй като говори за Себе Си, че е дал „разводно писмо“ на Израел (Ер. 3:8). Това е станало, защото израелската нация се е отказала от Него и е започнала да се кланя на идоли. Израел се е оказал неверен.

В Матей 5:31, 32 и 19:9 Исус ни учи, че разводът не е позволен с изключение на случая, когато единият от партньорите е обвинен в сексуална изневяра. В Марко 10:11, 12 и Лука 16:18 това условие е изпуснато. Несъответствието може най-лесно да се

обясни с това, че както Марко, така и Лука не си спомнят цялото изказване на Христос. Следователно дори и разводът да не е най-идеалното решение, той е разрешен само тогава, когато единият партньор е бил неверен. Исус *позволява* развода в този случай, без обаче да го *налага.*

Някои изследователи разбират от текста в 1 Кор. 7:12-16, че разводът е приемлив в случаите, когато вярващият е напуснат от невярващ. Павел казва, че напуснатият не е поробен на брачния закон, т. е. той (тя) е свободен (свободна) да получи развод. Нашето мнение е, че случаят представлява същото изключение, което е дадено и в Матей 5 и 19, а именно, че невярващият напуска вярващия, за да живее с някой друг. Следователно вярващият може да получи развод според основанията на Библията само ако другата страна извърши изневяра. Често се спори по това, че макар разводът да е разрешен в Новия Завет, повторната женитба не е разрешена. Но това разсъждение изопачава проблема. Според Новия Завет повторният брак не е забранен за невинния партньор, но е забранен за виновния. Освен това една от главните цели на разрешения от Библията развод е да се направи възможен повторният брак; в противен случай обикновената раздяла е напълно достатъчна.

Винаги, когато се разглежда тази тема, неизменно възниква следният въпрос: „А какво става с хората, които са се развели, преди да са били спасени?“ Не трябва да има никакво съмнение, че разводите и повторните бракове, извършени не според Библейския закон преди повярването, са грехове, които биват напълно простени (вж. напр. 1 Кор. 6:11, където Павел включва прелюбодеянието в списъка от грехове, в които вярващите коринтяни са участвали, преди да повярват). Греховете, извършени преди повярването, не трябва да възпират вярващите от пълноценно участие в живота на местната църква.

По-труден е въпросът с християните, които са се развели не по християнски причини и после са се оженили повторно. Могат ли те да бъдат приети обратно в обществото на местната църква? Отговорът зависи от това, дали прелюбодеянието е в началния си етап на физическа връзка, или е по-продължително състояние. Ако тези хора живеят в състояние на изневяра, те не само ще трябва да признаят своя грях, но и да напуснат настоящия си партньор. Трябва да знаем обаче, че разрешението, което Бог предлага за един проблем, никога не е такова, че да породи още по-тежки проблеми. Ако за оправянето на един объркан брак лекарството е развод, вследствие на който мъжете или жените ще бъдат принудени да съгрешават или жените и децата ще останат без дом и прехрана, лечението е по-лошо от болестта.

По мнение на автора християните, които са се развели не по законите на Библията и след това са се оженили повторно, могат искрено да се покаят от своя грях и да се върнат при Господ и църковното братство. По отношение на развода всеки отделен случай е различен. Така че старейшините на всяка местна църква трябва да разглеждат всеки случай поотделно и да го преценяват според Божието Слово. В случаите, когато се налагат дисциплинарни мерки, всички засегнати трябва де се подчинят на решението на старейшините.

Ж. Исус осъжда клетвите (5:33-37)

5:33-36 Мойсеевият закон е съдържал няколко забрани срещу **лъжливите клетви** в името на Бога (Лев. 19:12; Чис. 30:2; Второзак. 23:21). Да се закълнеш в името на Бога, означава да заявиш, че Той е твоят Свидетел и че

ти казваш истината. Юдеите са се опитвали да избегнат неприличието на лъжливите клетви в името на Бога, като вместо „Бог“ са се кълнели в думите **„небе“**, **„земя“**, **„Ерусалим“** или **„моята глава“**. Исус осъжда такова заобикаляне на закона като чисто лицемерие и забранява всякакъв вид клетви или оброци в обикновените разговори. Опитът да избегнеш заклеването в името на Бога, като просто Го замениш с друго съществително, говори не само за лицемерие, но е и напълно безполезно. Когато се кълнеш **в небето,** ти се заклеваш в **Божия престол.** Когато се кълнеш **в земята,** ти се заклеваш **в мястото,** където Той поставя **краката Си.** Когато се кълнеш **в Ерусалим,** ти се заклеваш в столицата на царството Му. Дори когато се кълнеш в собствената си **глава,** ти пак засягаш Господ, защото Той е Създателят на всичко.

5:37 За християнина клетвата е безсмислена. Неговото **„да“** трябва да означава **„да“**, а неговото **„не“** – **„не“**. Когато използваш по-силни изрази, ти признаваш, че този, който управлява твоя живот, не е Бог, а Сатана, **лукавият.** За християните няма такива обстоятелства, които да оправдават лъжата. Този стих забранява също така и всяко изкривяване на истината или заблуждаване. Но той не забранява полагането на клетва в съдебна зала. Сам Исус свидетелства под клетва пред първосвещеника (Мат. 26:63). Павел също призовава Бог да свидетелства, че това, което той пише, е истинно (2 Кор. 1:23; Гал. 1:20).

3. Да извървиш още една миля (5:38-42)

5:38 Законът казва **„око за око, зъб за зъб“** (Изх. 21:24; Лев. 24:20; Второзак. 19:21). Тази заповед съдържа както наказанието, така и ограничението върху наказанието – присъдата не трябва да надвишава престъплението. Според Стария завет обаче властта за наказание принадлежи на управленческия орган, а не на индивида.

5:39-41 Исус се извисява над закона и достига една по-висша справедливост, като премахва отмъщението изобщо. Той показва на Своите ученици, че докато някога законът е разрешавал отмъщението, то сега милостта препоръчва несъпротивлението. Исус наставлява Своите последователи да не се съпротивляват на **злия човек.** Ако те удари някой по едната **буза, дай му и другата.** Ако някой се съди с теб, за да ти вземе **туниката** (долната дреха), дай му и **наметалото** си (горна дреха, използвана за покриване през нощта). Ако някое служебно лице те накара да му носиш багажа **една миля,** носи му го доброволно **две.**

5:42 Последната заповед на Исус в този пасаж ни изглежда най-непрактичната за нас днес. **„Дай на онogова, който проси от тебе; и не се отвръщай от оногова, който ти иска назаем.“** Нашата мания да притежаваме и да се обграждаме с материални блага ни кара да се ужасяваме при мисълта, че трябва да дадем онова, което сме спечелили с честен труд. Ако ние обаче искаме да мислим за съкровищата на небесата и да се задоволяваме само с най-необходимата ни храна и облекло, по-лесно ще приемем това, което тези думи практически искат от нас. Твърдението на Исус предварително приема, че човекът, който моли за помощ, действително се нуждае от нея. И тъй като е невъзможно да се узнае дали тази нужда е истинска във всички случаи, е по-добре (както е казал някой) „да помогнеш на двадесет измамници, които просят, отколкото да рискуваш да отминеш един човек в истинска нужда“.

От човешка гледна точка поведението, към което ни призовава Господ тук, е невъзможно. Само тогава, когато човек е управляван от Светия Дух,

той може да живее самопожертвувателен живот. Само когато Спасителят е допуснат да живее Своя живот в живота на вярващия, само тогава обидата (39 ст.) и неудобството (41 ст.) могат да се заплатят с любов. Това е така нареченото „благовестие на втората миля".

И. Обичай своите неприятели (5:43-48)

5:43 Последният пример за висшата правда, която се иска в небесното царство, засяга отношението на християнина към неговите врагове – въпрос, който следва естествено от предишните стихове. Законът учи юдеите да обичат своите **ближни** (Лев. 19:18) и макар че те не бяха получили изрични наставления да **мразят** своите **неприятели,** голяма част от техните доктрини носеха в основата си този дух. Този възглед в Стария Завет обобщаваше отношението към онези, които преследваха Божиите хора (вж. Пс. 139:21, 22). То изразяваше една справедлива враждебност, насочена срещу враговете на Бога.

5:44-47 Сега обаче Исус заявява, че ние трябва да **обичаме** своите **неприятели** и да се **молим за ония, които** ни **гонят.** Фактът, че ни се заповядва да обичаме, показва, че става въпрос за волево усилие, а не за емоционално преживяване. Това не е естествена обич, защото никак не е естествено да обичаш ония, които те мразят и ти причиняват вреда. Това е свръхестествена милост и може да се проявява само от онези хора, които имат небесен живот.

Ние не получаваме никаква награда, ако **обичаме** само **тези, които ни обичат.** Исус казва, че дори и невярващите **бирници**[6] правят това! Този вид любов не се нуждае от небесна сила. Нито пък има някакво достойнство в това, да поздравяваме **само братята си**[7], т. е. само нашите роднини и приятели. И езичниците могат да правят това – в него няма нищо, което да отличава християнина от другите хора. Ако нашите критерии не са по-високи от тези на света, ние никога няма да можем да му повлияем!

Исус казва, че Неговите последователи трябва да отвръщат на злото с добро, за да могат да бъдат **деца на** своя **Отец в небесата.** Той не казва, че това е пътят, по който ние ставаме Божии деца, а че това е начинът, по който показваме, че сме Божии деца. Тъй като Бог е безпристрастен както по отношение на **злите,** така и по отношение на **добрите** (защото и едните, и другите се ползват еднакво от **слънцето и дъжда**), ние също трябва да се отнасяме еднакво милостиво и справедливо към всички.

5:48 Исус завършва тази част с поучението: **„И тъй, бъдете съвършени и вие, както е съвършен вашият небесен Отец."** Думата **„съвършени"** трябва да се разбира в светлината на контекста. Тя не означава безгрешни или безупречни. Предишните стихове ни обясняват, че да бъдем съвършени, означава да обичаме онези, които ни мразят; да се молим за онези, които ни преследват; и да показваме доброжелателство и към приятели, и към неприятели. Съвършенството тук е онази духовна зрялост, която позволява на християнина да подражава на Господа, Който раздава милостта Си на всички – без никакво пристрастие.

К. Бъди искрен, когато даваш (6:1-4)

6:1 В първата половина на тази глава Исус разглежда три специфични области на практическата праведност в живота на всеки християнин: благотворителни дела (1-4 ст.), молитва (5-15 ст.) и пост (16-18 ст.). В тези осемнайсет стиха името на **Отца** се среща 10 пъти и ни дава ключа за тяхното разбиране. Практическото изразяване на праведността трябва да

търси одобрението на Бога, а не одобрението на хората.

Исус започва тази част от Своята проповед с предупреждение срещу изкушението да парадираме с нашата набожност, като извършваме **благотворителни дела** с цел да бъдем **забелязани от** другите. Той не осъжда самото дело, а неговия мотив. Ако обществената признателност е мотивиращият фактор, тогава тя е и единствената **награда**, защото Бог няма да награди лицемерието.

6:2 Изглежда невероятно, но по времето на Господ Исус тези **лицемерни хора** са давали дарения **в синагогите** или милостиня на просяците **по улиците**, като са привличали шумно вниманието към себе си. Бог отхвърля тяхното поведение с едно изречение: **„Те са получили вече своята награда"** (т. е. тяхната единствена награда е известността, която те получават тук, на земята).

6:3, 4 Когато един Христов последовател извършва **благотворително дело,** той трябва да направи това **„в тайно"**. То трябва да бъде толкова тайно, че **„левицата ти" да не „узнае какво прави десницата ти"**. Исус използва това живописно сравнение, за да ни покаже, че нашите **благотворителни деяния** трябва да са предназначени за **Отца,** а не за да получим по-голяма известност сред хората. Този стих не трябва да се приема до такава степен буквално, че да се забрани всяко дарение, което може да бъде видяно от хората, тъй като практически е невъзможно да оставаш абсолютно анонимен винаги, когато даваш. Той само заклеймява шумното перчене, което може да съпровожда благотворителността.

Л. Моли се искрено (6:5-8)

6:5 После Христос предупреждава учениците Си да не бъдат лицемерни, **когато се молят.** Те не трябва да застават нарочно на обществени места, за да се молят с цел да бъдат видени от другите хора, които да се впечатлят от тяхната набожност. Ако молитвата ти е мотивирана единствено от желанието да изпъкнеш, то получената известност ще бъде и единствената ти **награда,** според както казва Христос.

6:6 В 5 и 7 ст. е употребено местоимението **„вие"** (2 л. мн. ч., както в гръцкия текст). Но в 6 ст. – за да се подчертае близостта на общението с Бога – е употребено местоимението *„ти"* (2 л. ед. ч., и в гръцкия текст също). За да получиш отговор на молитвата си, трябва да се молиш **„в тайно"** (т. е. да **влезеш във „вътрешната си стаичка"** и да **„затвориш вратата"**). Ако твоето единствено желание е да достигнеш до Бога, Той ще те чуе и ще ти отговори.

В това отношение хората, които забраняват общата молитва на базата на този стих, стигат до крайности. Нека да припомним, че християните от ранната църква са се срещали специално за общи молитви (Деяния 2:42; 12:12; 13:13; 14:23; 20:36). Не е важно *къде* се молиш. Важно е *защо* се молиш – да бъдеш забелязан от хората или да бъдеш чут от Бога!

6:7 Молитвата не трябва да се състои от **излишни повторения,** т. е. от готови изречения или празни думи. По този начин се молят невярващите; но Бог не се впечатлява от **многото думи.** Той желае ние да слушаме искрените слова на нашето сърце.

6:8 Щом нашият **Отец знае това, от което се нуждаем,** още **преди да Го помолим** за него, логично е да се запитаме: „Защо изобщо трябва да се молим?" Защото в молитвата ние признаваме нашата нужда и зависимост от Него. Това е основата за нашето общение с Бога. Освен това Бог прави някои неща в отговор на молит-

вата, които иначе не би направил (Як. 4:2г).

М. Исус дава модел за молитва (6:9-15)

6:9 От 9 до 13 ст. ни е даден един модел на молитва, която обикновено се нарича „Господната молитва“. Когато употребяваме това название, не трябва да забравяме, че Самият Исус никога не се е молил с нея. Той я е дал на учениците Си като модел, според който те могат да формират своите молитви. Тя не ни дава буквално думите, които ние трябва да използваме (струва ни се, че 7 ст. изключва тази възможност).*

„Отче Наш, Който си на небесата.“ Молитвата трябва да е отправена към Бог Отец в знак на признание на Неговия суверенитет във вселената.

„Да се свети Твоето име.“ Ние трябва да започваме нашите молитви с преклонение, с което да отдаваме хвала и почит на Този, Който толкова ги е заслужил.

6:10 „Да дойде Твоето царство.“ След преклонението ние трябва да се молим за победата на Божието дело, като поставяме Неговите интереси на първо място. И по-специално ние трябва да се молим за деня, когато нашият Бог-Спасител, Господ Исус Христос, ще въздигне Своето царство на земята и ще господства в правда.

„Да бъде Твоята воля.“ С тази молба ние заявяваме, че Бог знае кое е най-доброто и че ние подчиняваме нашата воля на Неговата. Ние също така изразяваме копнежа си да видим признанието на Неговата воля по целия свят.

„Както на небето, така и на земята.“ Този израз внася известно уточнение на трите предишни твърдения. Преклонението пред Бога, върховното господство на Бога и изпълнението на Неговата воля са една реалност в небето. С тази молитва се иска всички тези условия да съществуват и на земята така, както те съществуват в небето.

6:11 „Дай ни днес ежедневния хляб.“ След като сме поставили интересите на Бога на първо място, ние вече можем да Му представим нашите лични нужди. С тази молба ние признаваме своята зависимост от Бога по отношение на всекидневната ни храна – и духовна, и материална.

6:12 „И прости ни дълговете, както и ние простихме на нашите длъжници.“ Това не се отнася до юридическото оправдаване на нашата виновност поради греховете ни (това опрощение ние получаваме чрез вяра в Божия Син). По-скоро тук се говори за родителската прошка, която е необходима, ако искаме да поддържаме връзката си с нашия Отец. Ако вярващите не желаят да простят на онези, които се отнасят към тях зле, как могат да очакват, че ще имат добри отношения със своя Отец, който по Своя воля им е простил всички техни прегрешения?

6:13 „И не въвеждай ни в изкушение.“ На пръв поглед тази молба като че ли противоречи на текста от Яков 1:13, където се казва, че Бог „никого не изкушава“. Но Бог позволява Неговите хора да бъдат изпитвани и проверявани. Тази молба изразява едно здравословно недоверие в собствената ни способност да устоим на изкушенията или да удържим на изпитанията. С нея ние признаваме нашата

* Английският вариант на стиха може да се преведе така: „...защото механичното повтаряне на много думи може да се превърне в празнословие.“ – Бел. на прев.

пълна зависимост от Господа, за да ни пази.

„Но избави ни от лукавия.“ Това е молбата на всички, които отчаяно искат да бъдат пазени от злото чрез Божията сила. Това е зовът на сърцето за ежедневна защита от властта на злото и Сатана в нашия живот.

„Защото царството е Твое, и силата и славата, до вековете. Амин.“ Тъй като това последно изречение на молитвата липсва в много древни ръкописи, то е изпуснато в римокатолическите и повечето съвременни протестантски Библии. Но ние смятаме, че едно такова славословие е идеален завършек за една молитва, и освен това присъства в повечето ръкописи[8]. Както казва Джон Калвин, то трябва „не само да сгрее сърцата ни, за да се облегнем върху силата на Господа,... но и да ни каже също, че всички наши молитви... нямат друго основание освен в Бога.“

6:14, 15 Този пасаж служи като обяснение към 12 ст. и е добавен, за да подчертае още веднъж, че родителската прошка, за която се говори в 12 ст., се дава при определени условия.

Н. Исус ни учи как да постим (6:16-18)

6:16 Третият вид религиозно лицемерие, заклеймено от Христос, е съзнателната показност при **поста. Лицемерите** нарочно загрозяват **лицата си,** когато постят, за да изглеждат измъчени, изтощени и унили. Но Исус казва, че е смешно да се опитваш да **изглеждаш** свят.

6:17, 18 Истинските вярващи трябва да **постят** „*в тайно*“, без да дават външен израз на това. **Да помажеш главата си и да умиеш лицето си,** означава да направиш така, че да изглеждаш както винаги. Достатъчно е това, че **Отец** знае – Неговата **награда** ще бъде по-добра от одобрението на хората.

Постът

Да постиш, означава да се въздържаш от задоволяване на каквото и да е телесно желание. Той може да бъде доброволен (какъвто е в този пасаж) или принудителен (какъвто е в Деяния 27:33 или 2 Кор. 11:27). В Новия Завет той се свързва със скръбта (Мат. 9:14, 15) и с молитвата (Лука 2:37, Деяния 14:23). В тези текстове постът придружава молитвата като белег на искреността при разпознаването на Божията воля.

Постът няма никакво значение за спасяването; нито пък води до някакви специални заслуги пред Бога. Един фарисей се похвалил, че постел два пъти в седмицата, но това не му донесло опрощението, което той търсел (Лука 18:12, 14). Но когато християнинът пости, извършвайки едно духовно упражнение, Бог вижда и награждава. Въпреки че в Новия Завет няма изрична заповед за поста, той *се насърчава* чрез обещание за награда. Той може да помогне на вярващия в молитвения му живот, като премахне чувството на притъпеност и сънливост. Той е особено ценен в моменти на криза, когато човек желае да разпознае Божията воля, и е особено полезен за насърчаване на самодисциплината. Постът е въпрос, който засяга само отношенията между отделния човек и Бога, и трябва да се прави с единственото желание да се хареса на Него. Той загубва своята стойност, когато е наложен отвън или се прави с показност, породена от лоши подбуди.

О. „Събирайте си съкровища на небето“ (6:19-21)

Този текст съдържа някои от най-революционните поучения на нашия Гос-

под (и някои от най-често пренебрегваните също). Темата на останалата част от главата е как да достигнем увереност в бъдещето си.

6:19, 20 В стихове 19-21 Исус се противопоставя на всички човешки опити за обезпечаване на финансово осигурено бъдеще. Когато казва: **„Недейте си събира съкровища на земята"**, Исус иска да изтъкне, че в материалните неща няма никаква сигурност. Всички материални съкровища **на земята** могат да бъдат или разрушени от природните елементи (**молец или ръжда**), или откраднати. Исус казва, че единствените вложения, които няма опасност да бъдат загубени, са **съкровищата на небето.**

6:21 Тази радикална финансова политика се опира на един основен принцип, според който **там, където е съкровището ти, там е и сърцето ти.** Ако парите ти са скрити в сейф, то и сърцето ти, и желанията ти са също в този сейф. Ако съкровищата ти са положени в небето, то и интересите ти са насочени към небето. Това твърдение ни кара да се запитаме дали думите на Исус трябва да се разбират в буквален смисъл. Ако приемем, че това е така, тогава се изправяме пред въпроса: „Какво ще правим с нашите земни богатства?" Ако откажем да го приемем, тогава трябва да се запитаме: „Какво ще правим с нашата Библия?"

П. Светилото за тялото (6:22, 23)

Исус знае, че за Неговите последователи ще бъде трудно да разберат как могат да приложат на практика това необикновено учение за сигурността в бъдещето, и затова решава да използва едно сравнение с човешкото око, което да ни помогне да разберем какво означава духовното зрение. Той казва, че **„окото е светило за тялото"**. Окото е този орган, който осветлява тялото и чрез който тялото може да вижда. **Ако окото е „здраво", цялото тяло** е залято от **светлина. Но ако окото е „болнаво"**, тази зрителна способност е увредена. Вместо светлина там има **тъмнина.**

Смисълът на това е следният: „здраво" е окото на човека, чиито подбуди са чисти, чието единствено желание са Божиите интереси и който се стреми да възприема наставленията на Христос буквално. Целият живот на този човек е залят от светлина. Той вярва на думите на Христос, захвърля земните богатства, събира съкровища на небето и знае, че това е единствената сигурност. Болнавото око принадлежи на онзи, който се опитва да живее за двата свята. Той не иска да изостави напълно земните си богатства, но не иска да се откаже и от небесните богатства. Поученията на Христос му се струват непрактични и невъзможни. Той не може да вижда ясно, защото е пълен с тъмнина.

Най-накрая Исус добавя и заключението: **„Прочее, ако светлината в тебе е тъмнина, то колко голяма ще е тъмнината!"** С други думи, ако ти знаеш, че Христос ти забранява да се подсигуряваш със земни богатства, за да се чувстваш сигурен, но ти въпреки това разчиташ на тях, тогава учението, на което не си се подчинил, става тъмнина – една много тежка форма на духовна слепота. Ти не можеш да виждаш истинската стойност на богатствата.

Р. Не можеш да служиш и на Бога, и на мамона (6:24)

Невъзможността да живееш едновременно и за **Бога**, и за парите се сравнява с отношенията между **господарите** и слугите. **„Никой не може да слугува на двама господари."** Неизбежно единият от тях ще получи по-голяма част от твоята вярност и подчинение. Така е и при **Бога, и** при **мамона.**

Те предявяват към нас напълно противоположни искания, така че ние наистина трябва да изберем между двамата: или да поставим Бог на първо място и да отхвърлим господството на материалните неща или да живеем за преходни неща, и да се откажем от това, което Бог иска от нас.

C. „Не се безпокойте" (6:25-34)

6:25 В този текст Исус насочва вниманието ни към склонността ни да поставяме храната и облеклото в центъра на нашия живот, което ни пречи да разберем истинския смисъл на живота. Ние се тревожим не толкова как ще се нахраним и облечем *днес,* колкото как ще се нахраним и облечем след 10, 20 или 30 години. Такова безпокойство за бъдещето е грях, защото отрича Божията любов, мъдрост и сила. То отрича Божията любов, защото се основава на едно очакване, че Бог няма да се погрижи за нас. То отрича и мъдростта Му, защото показва, че ние нямаме доверие в това, което Той прави. И най-накрая, то отрича и Неговата сила, защото изразява съмнение в способността Му да осигури нашите нужди.

Това безпокойство ни кара да отдаваме най-възвишените си усилия за обезпечаване на материалните си нужди. По този начин, преди още да сме разбрали това, животът ни вече е отминал и ние сме пропуснали да осъществим главната цел, за която сме били създадени. Когато ни е създал, Бог ни е отредил една много по-възвишена съдба от тази, да бъдем обикновени консуматори на храна. Ние сме тук, за да Го обичаме, да Го хвалим, да Му служим и да представяме Неговите интереси на земята. Нашите тела трябва да бъдат наши служители, а не наши господари.

6:26 Начинът на съществуване на **„небесните птици"** е илюстрация на грижата на Бога за Неговите създания. Той ни показва колко е безсмислено да се тревожим. Те **нито сеят, нито жънат** и въпреки това Бог **ги храни.** След като в Божията йерархия на създанието ние сме **по-ценни от** птиците, можем да сме съвсем сигурни, че Господ ще се погрижи и за нашите нужди.

Не бива обаче да правим изводи, че не е необходимо да работим, за да задоволим настоящите си нужди. Павел ни напомня: „Ако не иска някой да работи, той нито да яде" (2 Сол. 3:10). Също така не бива да си правим заключения, че за стопанина е грешно да сее, да жъне и да прибира реколтата от труда си. Тези дейности са необходими за осигуряването на неговите текущи нужди. Това, което Исус забранява, е умножаването на броя на хамбарите с цел подсигуряване на бъдещето независимо от Бога (нещо, което Той осъжда в притчата за богаташа в Лука 12:16-21). В списание *„Всекидневни бележки на Библейското дружество"* 26 ст. се обобщава накратко така:

„Тук обяснението е следното: ако Бог осигурява прехраната на същества от по-низш разред *без* тяхното съзнателно участие, колко повече Той би осигурил прехраната на онези, заради които създанието е било въздигнато, *заедно с* тяхното активно участие."

6:27 Безпокойството за бъдещето е не само обидно за Бога – то е и безполезно. Господ ни показва това с въпроса: **„И кой от вас може с грижене да прибави един лакът на ръста си?"** Ниският човек не може с тревожене да се направи с няколко сантиметра по-висок. И въпреки това много по-лесно е да се извърши този подвиг, отколкото с тревожене да овеществим всичко необходимо за нашето бъдещо съществуване.

6:28-30 След това Господ говори колко е безсмислено да се тревожим за **облеклото** си в бъдеще. **Полските кре-**

мове (вероятно диви анемони) **нито се трудят, нито предат** и въпреки това тяхната красота надминава тази на царствените одежди на Соломон. Ако Бог може да даде такова елегантно облекло на дивите цветя, които имат кратък живот и после се хвърлят в пещта за гориво, Той сигурно ще се погрижи много повече за Своите деца, които Му се покланят и Му служат.

6:31, 32 Изводът е, че ние не трябва да прекарваме нашия живот в неспокойна надпревара за осигуряване на храна, питие и дрехи за бъдещето. Невярващите **езичници** не престават да трупат материални неща, като че ли храната и облеклото представляват живота. Но християните не бива да живеят по този начин, защото имат **небесен Баща,** Който **знае** техните основни нужди.

Ако целта на християните беше предварителното осигуряване на техните бъдещи нужди, то тогава те трябваше да отдават времето си и цялата си енергия за трупане на пари. Никога нямаше да са спокойни, че са спестили достатъчно, защото винаги съществува опасност от обезценяване на парите, инфлация, катастрофа, продължителна болест, нещастен случай. Но един такъв живот не би позволил на християните да служат на Своя Бог. Те нямаше да могат да изпълняват истинската цел, за която са били създадени и приети във вярата. Мъжете и жените, които носят Божествения план в себе си, имат неизвестно бъдеще на тази земя, но живеят заради ценностите на вечността.

6:33 И така, Господ прави един завет със Своите последователи. Всъщност Той казва: „Ако вие поставите интересите на Бога на първо място в своя живот, Аз ще гарантирам вашите бъдещи нужди. Ако вие **търсите първо Божието царство и Неговата правда,** Аз ще се погрижа да не ви липсва нищо от онова, което ви е необходимо за живот."

6:34 Това е Божията „социална осигуровка". Отговорността на вярващия е да живее за Господа, като оставя бъдещите си нужди на Бога с непоклатимото доверие, че Той ще се погрижи за тях. Работата на всеки християнин в обществото е само средство за осигуряване на текущите нужди: всичко останало трябва да се инвестира в Господното дело. Ние сме призовани да живеем само за днешния ден: **утрешният** ще **се погрижи** сам **за своите собствени тревоги.**

Т. „Не съдете" (7:1-6)

Този текст за съденето (на другите) идва непосредствено след текста на предизвикателното поучение на нашия Господ за земните богатства. Връзката между тези две теми е важна. Християнинът, който се е отказал от всичко, лесно може да критикува богатите християни. И обратното, християните, които се отнасят сериозно към своя дълг да осигуряват бъдещите нужди на семейството си, са склонни да не приемат буквално значението на думите на Исус от последната глава. Тъй като нито един човек не живее само от вяра, този род критики не са съвсем редни. Заповедта да не съдим другите засяга следните области: ние не бива да обсъждаме мотивите – само Бог може да ги прочете; не бива да съдим по външния изглед (Йоан 7:24; Яков 2:1-4); не бива да съдим ония, които изпитват морални скрупули за неща, които не са правилни или неправилни сами по себе си (Римл. 14:1-5); не бива да съдим служението на другите християни (1 Кор. 4:1-5) и, накрая, не бива да съдим нашия брат във вярата, като говорим лошо за него (Яков 4:11, 12).

7:1 Понякога тези думи на нашия Господ се тълкуват погрешно от хо-

рата, които забраняват всякакъв вид съдене. Без значение на това, което става, те винаги са готови да казват с набожен вид: **„Не съдете, за да не бъдете съдени.“** Но Исус не ни учи да бъдем безразлични християни. Той никога не е искал да се откажем от нашата критичност или различителна способност. Новият Завет е пълен с примери за справедливо оценяване на положението, поведението или поучаването на другите хора. Освен това има няколко области, в които християнинът задължително трябва да взима решение или да прави разлика между доброто и злото, или между доброто и най-доброто.

Някои от тях са следните:

1. Когато между вярващи възникнат спорове, те трябва да се разрешат в църквата пред християни, които могат да разрешат въпроса (1 Кор. 6:1-8).
2. Местната църква има право да съди сериозните грехове на нейните членове и да взема съответните мерки (Мат. 18:17, 1 Кор. 5:9-13).
3. Вярващите трябва да преценяват доктриналните поучения на своите учители и проповедници чрез Божието Слово (Мат. 7:15-20; 1 Кор. 14:29; 1 Йоан 4:1).
4. Християните трябва да разпознават дали другите хора са вярващи и да се подчиняват на заповедта на Павел в 2 Кор. 6:14.
5. Хората от църквата трябва да преценяват кои хора имат необходимите качества, за да станат старейшини или дякони (1 Тим. 3:1-13).

7:2 Исус предупреждава, че ако съдим несправедливо, ние също ще бъдем съдени несправедливо: **„защото с каквато съдба съдите, с такава ще ви съдят.“** Този принцип, според който всеки ще пожъне това, което е посял, стои в основата на целия човешки живот и всички човешки дела. Марко използва същия този принцип за оценяване на начина, по който прилагаме Словото (4:24), докато Лука го прилага като мярка за оценяване на щедростта, с която даваме (6:38).

7:3-5 Исус изобличава нашата склонност да виждаме малките недостатъци у другите хора, а да пренебрегваме същите недостатъци у себе си. Той съзнателно преувеличава проблема, (като използва хипербола), за да ни накара да го разберем още по-ясно. Често пъти човекът, който има **греда в окото си**, критикува **съчицата** в окото на другия човек и дори не забелязва своето собствено състояние. Лицемерие е да предполагаме, че можем да помогнем на някого, който има недостатък, тогава, когато самите ние имаме още по-голям недостатък. Нужно е първо да се излекуваме от нашите собствени грешки, преди да търсим недостатъците у другите хора.

7:6 Този стих доказва, че Исус няма намерение да забрани всякакъв вид осъждане, защото Той предупреждава Своите ученици да не **дават** свети неща на **кучетата** и да не **хвърлят...** бисерите си **пред свинете.** Според закона на Мойсей кучетата и свинете са нечисти животни. Тук те са използвани от Исус като символични образи на зли хора. Когато се срещаме със зли хора, които се отнасят към Божиите истини с пълно презрение и които отговарят на Божиите заповеди с оскърбление и насилие, ние не сме длъжни да продължим да им благовестваме. Да продължим да правим това, означава да донесем още по-голямо осъждение на виновните.

Не е необходимо да казваме, че на нас ни е необходима чувствителност за духовните неща, за да можем да различаваме тези хора. Може би затова следващите стихове са посветени на темата за молитвата, с която ние можем да поискаме мъдрост.

У. „Искайте... търсете... хлопайте" (7:7-12)

7:7, 8 Ако си мислим, че можем сами да изпълняваме поученията на проповедта на планината в живота си, то ние не сме разбрали свръхестествения характер на живота, към който ни призовава Спасителят. Мъдростта или силата за този живот трябва да ни се дадат отгоре. Тук Исус отправя към нас една покана да искаме и да продължаваме да искаме; да търсим и да продължаваме да търсим; да чукаме и да продължаваме да чукаме. Мъдрост и сила за християнски живот ще се дадат на всички, които искрено и настойчиво се молят за това.

Вън от контекста 7 и 8 ст. изглеждат като един банков чек за вярващите, според който ние можем да получим всичко, което поискаме. Но това просто не е така. Тези стихове трябва да се разглеждат в техния непосредствен контекст и в светлината на цялото Библейско учение за молитвата. Следователно това, което изглежда като безусловно обещание тук, е придружено от ограничения в други пасажи. В Псалм 66:18 например ние научаваме, че човекът, който се моли, не трябва да има непризнат грях в своя живот. Християнинът трябва да се моли с вяра (Яков 1:6-8) и в съответствие с Божията воля (1 Йоан 5:14). Той трябва да се моли настойчиво (Лука 18:1-8) и искрено (Евр. 10: 22).

7:9, 10 Когато са изпълнени условията за молитвата, християнинът може да бъде напълно сигурен, че Бог ще го чуе и ще му отговори. Тази сигурност се основава на характера на нашия Бог, нашия Отец. Като човеци ние знаем, че **ако един син поиска** от баща си **хляб,** той няма да **му даде камък;** нито пък ще **му даде змия,** ако поиска **риба.** Човешкият баща няма да измами своя гладен син, нито ще му даде нещо, което да му причини болка.

7:11 Господ ни обяснява своите аргументи, като сравнява по-малкото с по-голямото. Ако човешките родители отговарят на молбите на децата си с онова, което е най-добро за тях, **колко повече ще** прави това нашият **Отец, Който е на небесата.**

7:12 Непосредствената връзка между 11 и 12 ст. изглежда такава: след като нашият Отец ни дава добри неща, ние трябва да му подражаваме, като показваме добрина към другите. Начинът, по който можем да проверим дали едно действие е благотворно за другите, е да се запитаме дали ние бихме желали същото. Това „златно правило" е било изразено с отрицателен знак от равина Хилел около сто години преди времето на Исус. Когато изразява същото правило с положителен знак, Исус заменя пасивната забрана с нещо по-прогресивно – с активното доброжелателство. Християнството не е просто учение за въздържане от греха, то е положителна доброта.

„Това – казва Исус – **е същината на закона и пророците",** т. е. тези думи обобщават моралното учение на Мойсеевия **закон** и казаното в Писанията от **пророците** на Израел. Праведността, изисквана от Стария Завет, се изпълнява във вярващите, които по този начин вървят по Дух (Римл. 8:4). Ако всички хора бяха приели да се подчинят на този стих, това щеше да преобрази всички области на международните отношения, междунационалната политика, семейния живот и църковния живот.

Ф. „Тясната порта" (7:13, 14)

Сега Бог предупреждава, че **портата** на християнското ученичество е **тясна и че пътят** е **труден**[9]. Но хората, които вярно следват Неговите наставления, намират изобилния **живот.** От другата страна е **широката порта** – животът на самоугаждането и

удоволствията. Краят на един такъв живот е **разрушението.** Тук не се разглежда въпросът за изгубването на душата, а за неуспеха да се осъществи на практика целта на съществуването на човека.

Тези стихове засягат и въпроса за евангелието, тъй като описват двата пътя и съдби на човешката раса. Широката порта и лесният път водят до унищожението (Притчи 16:25); тясната порта и трудният път водят до живота. Исус е и портата (Йоан 10:9), и пътят (Йоан 14:6). Но докато *този смисъл* на пасажа е валиден за всички хора, то *следващото тълкуване* е предназначено само за вярващи. Исус казва, че ако искаме да Го следваме, ние се нуждаем от вяра, дисциплина и издръжливост. Но този труден живот е единственият живот, който си заслужава да се живее. Ако ние изберем лесния път, ще имаме голяма компания, но ще изпуснем найхубавото, което Бог е приготвил за нас.

Ц. „От плодовете им ще ги познаете“ (7:15-20)

7:15 Навсякъде, където се проповядват строгите изисквания към истинските последователи на Христос, има **фалшиви пророци,** които пропагандират широката порта и лесния път. Те разводняват истината, докато „остане толкова малко, че не е достатъчно да направиш супа и за един болен щурец“, както казва Чарлз Спърджън. Тези хора, които заявяват, че говорят от името на Господа, идват облечени в **„овчи дрехи“** и имат вид на истински вярващи. Но **отвътре те са „вълци грабители“,** т. е. злонамерени невярващи, които дебнат да уловят незрелите, нестабилните и лековерните християни.

7:16-18 Стихове 16-18 ни казват как да разпознаваме лъжливите пророци: **ще ги познаем по техните плодове.** Техният безнравствен живот и разрушителни учения ги издават като такива. Дървото или растението ражда **плод** *според истинската си природа.* **Тръните** не могат да родят **грозде;** нито **репеят** да роди **смокини. Доброто дърво** ражда **добри плодове, лошото дърво – лоши плодове.** Този принцип важи както за естествения, така и за духовния свят. Животът и учението на ония, които заявяват че говорят от името на Бога, трябва да бъдат проверени чрез Божието Слово: „Ако не говорят според това слово, наистина няма зазоряване за тях“ (Ис. 8:20).

7:19, 20 Съдбата на лъжепророците е да бъдат **хвърлени в огъня.** Участта на лъжливите учители и пророци е „бърза погибел“ (2 Петр. 2:1). Те могат да се разпознаят по техните плодове.

Ч. „Аз никога не съм ви познавал“ (7:21-23)

7:21 След това Господ Исус ни предупреждава да се пазим от хора, които само на думи казват, че Го признават за Спасител, но всъщност никога не са повярвали. **Не всеки,** който вика **„Господи! Господи!, ще влезе в небесното царство“,** а само онези, които изпълняват Божията **воля.** Първото нещо, което трябва да изпълним по Божията воля, е да повярваме в Исус Христос (Йоан 6:29).

7:22, 23 В съдния **Ден,** когато невярващите ще застанат пред Христос (Откр. 20:11-15), **много** хора **ще** Му напомнят, че са **пророкували** или **изгонвали бесове,** или вършили **много чудеса** – и то все в Негово **име.** Но техните протести ще бъдат напразни. Исус **ще им заяви,** че Той **никога не** ги е **познавал** или признавал за Свои хора.

От тези стихове ние научаваме, че не всички чудеса имат Божествен произход и че не всички чудотворци са упълномощени от Бога. Чудото прос-

то означава действие на свръхестествена сила. Тази сила може да бъде Божествена, но тя може да бъде и сатанинска. Сатана може да даде власт на своите работници да изгонват *временно* бесове, за да създадат илюзията, че чудото е Божествено. В този случай той не разделя своето царство срещу себе си, но замисля още по-тежко нападение на бесове в бъдещето.

III. Постройте къщата си на канара (7:24-29)

7:24, 25 Исус завършва проповедта Си с притча, която обяснява значението на послушанието. Не е достатъчно само да слушаме **тези поучения** – трябва да ги прилагаме и на практика. Ученикът, който **чува** и **изпълнява** заповедите на Исус, „ще се оприличи на **разумен човек, който е построил къщата си на канара**". Неговата къща (живот) има солидна основа и когато **дъждовете** и **ветровете** дойдат и започнат да я блъскат, тя **няма да падне.**

7:26, 27 Човекът, който **чува поученията** на Христос и **не** ги **изпълнява,** е **като неразумен човек, който строи къщата си на пясък.** Този човек няма да може да устои на бедствените бури: когато **дъждът завали** и **ветровете задухат,** къщата **ще падне,** защото няма здрава основа.

Ако човек живее според принципите на Проповедта на хълма, светът ще го нарече глупак; Исус обаче ще го назове мъдрец. Светът счита за мъдър онзи, който живее за външните неща, за настоящето и за себе си. Исус нарича такъв човек глупак. За да илюстрира евангелието, Той съвсем основателно използва примера за умния и неразумния строител. Разумният човек полага цялото си упование на Скалата, Исус Христос, като на негов Господ и Спасител. Неразумният човек отказва да се покае и отхвърля Исус като единствената надежда за спасение. Но освен това значението на притчата ни пренася и отвъд момента на спасението – в практическото ѝ приложение в християнския живот.

7:28, 29 След **края** на посланието на нашия Господ **„народът се чудеше на учението Му".** Ако ние прочетем Проповедта на хълма и не се удивим на нейния революционен характер, това означава, че не сме успели да разберем нейния смисъл.

Хората разбират разликата между учението на Христос и това на техните книжници. Исус говори „като Един, Който има власт", докато техните думи са безвластни. Неговият глас е истинският глас; техните гласове са само едно ехо. Джемисън, Фосет и Браун изказват следното мнение:

„Усещането за Божествена власт – законодателна, тълкувателна и наказателна – се излъчва толкова силно от Христовото учение, че книжниците не са могли да изглеждат другояче освен като сополанковци в Неговата светлина."[10]

V. Месията извършва чудеса на сила и милост. Различните реакции на хората спрямо тях (8:1–9:34)

От 8 до 12 гл. Господ представя на израелския народ окончателни доказателства за това, че Той наистина е Месията, за Когото пишат пророците. Исая например предсказва, че Месията ще отваря очите на слепите, ще отпушва ушите на глухите, ще оздравява куците и ще направи немите да пеят (35:5, 6). Изпълнявайки всички тези пророчества, Исус доказва, че Той е Този Месия. Ако израелският народ се беше обърнал към своите Свещени Писания, нямаше да се затрудни да отъждестви Исус като Христос. Но никой не е толкова сляп като оня, който не желае да вижда.

Събитията, описани в тези глави, са представени по-скоро по тематичен

принцип, отколкото в строг хронологичен ред. Това не е цялостен разказ за служението на Господ, а представяне на събития, избрани от Светия Дух, за да ни покаже някои характерни моменти от живота на Спасителя. В този разказ е наблегнато върху следните моменти:

1. Абсолютната власт на Христос над болестите, бесовете, смъртта и другите природни елементи.
2. Неговото изискване за абсолютно господство върху живота на онези, които ще Го последват.
3. Нарастване на отхвърлянето на Исус от страна на израелската нация и особено от религиозните ѝ водачи.
4. Охотното приемане на Спасителя от някои езичници.

А. Власт над проказата (8:1-4)

8:1 Въпреки че учението на Христос е радикално и крайно, то има огромна притегателна сила: **големи множества** от хора решават да **Го следват.** Истината се доказва сама по себе си, и макар че хората могат и да не я харесат, те никога не могат да я забравят.

8:2 Един **прокажен** пада на колене пред Исус и отчаяно моли за изцерение. Този прокажен вярва, че Господ може да го излекува, а истинската вяра никога не остава разочарована. Със своята отвратителност, разрушителност, заразност и неизлечимост (в някои от формите ѝ) проказата е едно подходящо олицетворение на греха.[11]

8:3 Докосването на прокажените е било строго забранено. Всеки физически контакт с тях е носел опасност от зараза. При юдеите този контакт е правел човека официално нечист, което означава неспособен да участва в поклонението на Бога заедно с останалото юдейско общество. Но когато Исус **докосва** прокажения и изрича изцелителните думи, **проказата незабавно** изчезва. Нашият Спасител има власт да очиства от греха и да дава право на очистения човек да участва в хвалението на Бога.

8:4 Това е първият случай в Евангелието от Матей, където е записано, че Исус заповядва на някого **да не казва на никого** за чудото, което е станало или което е видял (вж. също 9:30; 12:16; 17:9; Марко 5:43; 7:36; 8:26). Вероятно Той казва това, защото знае, че много хора, които се интересуват само от освобождението си от римско робство, ще поискат да Го направят Цар. Но Той знае, че Израел все още не се е покаял и че народът като цяло ще отхвърли Неговото духовно водителство, заради което Той ще трябва да отиде на кръста.

Според Мойсеевия закон **свещеникът** е изпълнявал службата на лекар. След очистването на някой прокажен болният бил длъжен да принесе дар и да се покаже на свещеника, който да го обяви за чист (Лев. 14:4-6). Без съмнение очистването на някой прокажен от болестта е било толкова рядко и изключително събитие, че е трябвало да събуди вниманието на този свещеник и да го накара да проучи дали Месията не се е появил най-после. Тук обаче не виждаме такава реакция. В този случай Исус просто казва на прокажения да се подчини на закона.

Духовното значение на чудото е ясно: Месията е дошъл в Израел с власт да излекува народа от неговата болест. Той представя това чудо като едно от Своите акредитивни писма. Но народът все още не е готов да приеме Своя Избавител.

Б. Власт над парализата (8:5-13)

8:5, 6 Тези стихове разкриват вярата на един стотник-езичник, която блести като бисер на фона на закоравяването на евреите. Ако Израел не признае Своя Цар, презрените езичници ще

Го признаят. Стотникът е римски военен офицер, отговарящ за около 100 мъже, който вероятно е отседнал или в Капернаум, или близо до него. Той **идва** при Христос, за да потърси изцеление за своя **слуга,** страдащ от силна и болезнена форма на парализа. Състраданието на този офицер е необикновено – повечето офицери не показват почти никаква загриженост за своите служители.

8:7-9 На предложението на Господ **Исус** да посети болния **стотникът** отговаря с думи, които говорят за истинска и дълбока вяра. Неговият отговор може да се перифразира така: **„Не съм достоен да** влезеш в моята къща. Но това не е и необходимо, тъй като Ти можеш да го излекуваш само като една **дума.** Добре познавам **властта.** Аз също получавам заповеди от по-горните на мен началници и давам заповеди на подчинените си и тези заповеди се изпълняват безпрекословно. Колко по-голяма власт биха имали Твоите думи над болестта на моя слуга!"

8:10-12 Исус се **учудва** на вярата на този езичник. Това е единият от двата случая, когато се казва, че Исус се е учудил. Другият случай е, когато се чуди на неверието на евреите (Марко 6:6). Той **не е намерил такава силна вяра** дори в **Израел,** богоизбрания народ. Това Го накарва да изтъкне, че в Неговото идващо царство ще се съберат езичници от целия свят, за да се наслаждават на общението си с еврейските патриарси, докато **„чадата на царството"** ще бъдат хвърлени във **„външната тъмнина"**, където „ще бъде плач и скърцане със **зъби"**. **„Чадата на царството"** са всички онези, които са евреи по рождение и които само на думи признават Бога за Цар, но никога не са били истински вярващи. Този принцип важи и сега. Много деца, които са имали привилегията да бъдат родени и отгледани в християнски семейства, ще погинат в пъкъла за това, че отхвърлят Исус, докато диваците от джунглата ще се наслаждават на вечната небесна слава, защото са повярвали в посланието на евангелието.

8:13 Исус казва на стотника: „Иди си; както си повярвал, така нека ти бъде." Вярата се награждава в съответствие с доверието, което изпитваме към Божия характер. **Слугата е излекуван незабавно** независимо от това, че Исус се намира на разстояние от него. Тази случка може да се разглежда като една картина на настоящото служение на Христос, Който лекува непривилегированите езичници от парализата на греха, без да присъства телом.

В. Власт над треската (8:14-15)

Когато влиза в **къщата на Петър,** Исус вижда, че тъща му е **болна от треска. Той докосва ръката ѝ и треската** я напуска. Обикновено след оздравяване от треска човек се чувства много слаб, но това излекуване е толкова мигновено и пълно, че жената става от леглото и започва да Му слугува – подходящ начин за изразяване на благодарност за това, което е направил за нея Спасителят. Ние трябва да ѝ подражаваме, като Му служим с още по-голяма всеотдайност и енергия.

Г. Власт над бесове и различни болести (8:16, 17)

На **вечерта,** когато съботният ден свършва (вж. Марко 1:21-34), хората започват да приждат при Него. Между тях има **много** жертви, обхванати от бесове. Тези нещастни хора са обзети и контролирани от зли духове. Често пъти те показват свръхестествени способности или власт, а в много случаи са и измъчвани. Тяхното поведение понякога напомня поведението на душевноболен човек, но причина-

та не е физическа или нравствена, а се крие в действието на демонична сила. Исус **изгонва духовете с една дума.**

Освен това Той **изцелява всички болни,** което е изпълнение на пророчеството на Исая в 53:4: **„Той взе на Себе Си нашите немощи и болестите ни понесе.“** Много често 17 ст. се използва от поддръжниците на физическото изцеление, за да покажат, че изцелението е в изкуплението и че физическото оздравяване е нещо, което вярващите могат да изискват с вяра. Но тук Божият Дух свързва това пророчество с изцеленията на нашия Спасител по време на земното Му служение, а *не* с Неговото дело на кръста.

До този момент ние видяхме четири чудеса в тази глава в следния ред:

1. Изцеление на евреина, болен от проказа, в присъствието на Христос.
2. Изцеление на слугата на стотника, когато Христос се намира на известно разстояние от него.
3. Изцеление на тъщата на Петър, докато Исус е вътре в къщата.
4. Изцеление на всички хора, обладани от бесове, в присъствието на Исус.

Гейбелин предполага, че тези случаи характеризират четири етапа в служението на нашия Господ:

1. Първото идване на Христос и служението Му на Неговия народ, Израел.
2. Освобождението на езичниците в отсъствието на Христос.
3. Неговото Второ идване, когато Той ще влезе в „израилевия дом“, като възстанови отношенията си с Израел *и изцели болната Си сионска дъщеря.*
4. Хилядолетието, когато всички обсебени от дявола и всички болни ще бъдат изцелени[12].

Това е един доста интересен анализ на развитието на Христовото служение чрез чудеса, който може да изостри вниманието ни към скритите и подълбоки значения на Свещените Писания. Трябва да внимаваме обаче да не прекаляваме в това отношение, търсейки значение в степен, която води до нелепости.

Д. Чудото на отхвърлянето на Исус от хората (8:18-22)

Ние вече видяхме как Христос се срещна с болестите и бесовете и показа властта Си над тях. Срещайки се с хората обаче, Христос се среща и със съпротивлението – това е чудото на отхвърлянето Му от хората.

8:18-20 Когато Исус се приготвя да пресече Галилейското езеро откъм Капернаум, за да отиде на изток, един самоуверен книжник излиза напред и се заклева, че ще Го следва където и да иде. Отговорът на Господ е едно предизвикателство, което го кара да прецени какво ще му струва това – един *живот на пълно самоотричане:* **„Лисиците си имат леговища и небесните птици гнезда; а Човешкият Син няма къде глава да подслони.“** В Своето обществено служение Господ не е имал Свой Собствен дом, но е имало къщи, където Той е бил желан гост и където обикновено са Му приготвяли място за спане. Истинската сила на Неговите думи се крие в духовния им смисъл: този свят не може да Му осигури истинска и продължителна почивка. На Него Му предстои работа и Той няма да може да си почине, докато не я свърши. Същото се отнася и за Неговите последователи – този свят не е тяхното място за почивка *или поне не трябва да бъде!*

8:21 Друг доброжелателен последовател също изразява желание да Го последва, но предпочита да направи нещо друго преди това: **„Господи, позволи ми първо да отида и да погреба баща си.“** Няма особено значение дали бащата на този човек е бил умрял, или не. Това, което най-вече безпокои в тези думи, е редът на подреждане на

приоритетите: **„Господи... мене първо.“** Той поставя себе си преди Христос. Няма нищо лошо в това, да осигуриш прилично погребение за собствения си баща; то става лошо, когато започне да взима надмощие над призива на Христос.

8:22 Това, което Исус му отговаря, е следното: „Твоето първо задължение е да **Ме следваш. Остави** духовно **мъртвите да погребват** физически **мъртвите.** Тази работа може да бъде извършена и от неспасения човек. Има обаче нещо, което само ти можеш да извършиш. Отдай най-доброто от живота си на това, което наистина остава вечно. Не го прахосвай за незначителни неща.“ Ние не знаем отговорите на тези двама ученици, но от подтекста можем да разберем, че са оставили Христос, за да си осигурят едно удобно място в света, прекарвайки живота си в отдаване на второстепенното. Преди да ги заклеймим обаче, ние самите трябва да се запитаме дали сме готови да приемем условията на ученичеството, поставени от Исус в този пасаж.

Е. Власт над природните стихии (8:23-27)

Галилейското езеро е известно с внезапните си свирепи бури, които издигат високи пенещи се вълни. Надолу по река Йордан се спускат северни ветрове, които набират скорост по тясното дефиле. Когато стигнат морето, те го правят изключително опасно за плаване.

В този случай Исус пресича морето от западната му страна на път към източната. Когато бурята започва, **Той спи** в лодката. Ужасените ученици Го събуждат с диви викове за помощ. Не можем да не отбележим като похвално това, че са се обърнали точно към Този, към Когото трябва. След като ги смъмря за слабата им вяра, Исус **смъмря и ветровете, и вълните.** А когато настава **голямо спокойствие,** мъжете **се удивляват** на това, че дори и стихиите се подчиняват на техния скромен Пътник. Колко малко разбират те, че в онзи ден заедно с тях в лодката е Създателят и Крепителят на цялата вселена!

Рано или късно всички последователи на Христос се срещат с бури. Понякога ни се струва, че вълните ще ни залеят. Какво голямо облекчение е да знаем, че Исус е в лодката заедно с нас. „Никакви вълни не могат да погълнат кораба, в който лежи Господарят на небето, водата и земята.“ И никой не може да потушава житейските ни бури както Господ Исус.

Ж. Исус изцелява двама мъже, обхванати от бесове (8:28-34)

8:28 На източния **бряг** на Галилейското езеро се намира **Гадаринската**[13] **страна.** Когато Исус пристига там, Той среща **два** изключително сериозни случая на хора, обхванати от бесове. Тези хора живеят в пещероподобни **гробници** и са толкова **свирепи,** че минаването оттам е опасно.

8:29-31 Когато Исус приближава, бесовете извикват: **„Какво имаш с нас Ти, Божий Сине? Нима си дошъл тука преди време да ни мъчиш?“** Те знаят кой е Исус и че Той е Този, Който най-накрая ще ги унищожи. В това отношение тяхната теология е много по-точна от тази на много съвременни либерални изследователи. Тъй като усещат, че Исус ще ги изгони от мъжете, те Го помолват да бъдат прехвърлени в едно **стадо с много свине, които пасат** наблизо.

8:32 Странното е, че Исус удовлетворява тяхната молба. Защо обаче Върховният Господар отстъпва пред молбата на бесовете? За да разберем Неговото действие, ние трябва да си спомним две неща: бесовете бягат от безплътното състояние; те искат да

обитават в телата на човешките същества или – ако това не е възможно – в телата на животни или други същества. Второ, целта на всички бесове без изключение е да разрушават. Ако Исус просто ги беше изгонил вън от лудите, бесовете щяха да бъдат заплаха за другите хора в областта. Като им позволява да влязат в свинете, Той предотвратява влизането им в други хора и насочва разрушителната им сила върху животни. Все още не е настанало времето за тяхното окончателно унищожаване от Господа. Веднага щом бесовете се пренасят в **свинете,** животните **се спускат яростно надолу по стръмнината** и се удавят **в езерото.**

Този случай показва, че крайната цел на бесовете е унищожението, и подчертава ужасната възможност двама души да бъдат обзети от такъв брой бесове, които могат да унищожат 2 хиляди свине (Марко 5:13).

8:33, 34 Свинарите се втурват назад, за да разкажат какво се е случило. В резултат на това разтревожените граждани излизат да посрещнат Христос и **Го помолват да** напусне областта. От тогава и до сега има хора, които непрекъснато критикуват Исус за безполезното убийство на свинете и Го молят да напусне, защото цени човешкия живот по-високо от този на животните. Трябва да кажем, че ако тези гадаринци са били евреи, те не е трябвало да отглеждат свине, тъй като това е противоречало на закона. Евреи или не, те могат да бъдат осъдени за това, че са ценели едно стадо свине много повече от изцелението на двама обсебени от бесове.

3. Власт да прощава грехове (9:1-8)

9:1 След отхвърлянето Му от гадаринците Спасителят отново пресича Галилейското езеро и пристига в Капернаум, който става **Негов град,** след като хората от Назарет се опитват да Го убият (Лука 4:29-31). Тук Той извършва някои от най-великите Си чудеса.

9:2 Четирима мъже идват при Него, носейки един **паралитик,** сложен на грубо легло или постелка. Разказът на Марко ни казва, че тълпата им е пречела да стигнат до Него и те е трябвало да разбият покрива и да спуснат човека при Христос (2:1-12). Когато **Исус** вижда **тяхната вяра,** Той **казва на паралитика: „Дерзай, синко; прощават ти се греховете."** Забележете, че Той вижда *тяхната* вяра. Вярата подсказва на мъжете да донесат инвалида при Христос, а вярата на паралитика стига до Христос, за да го изцели. Най-напред нашият Господ възнаграждава тази вяра, като произнася оправдание на греховете му. Преди да излекува симптомите, Великият Лекар премахва причината. Той дава по-голямата благословия първо. Това ни кара да се запитаме дали Христос някога е излекувал човек, без да му е дал и спасение.

9:3-5 Когато чуват думите на Исус за опрощението на греховете на човека, **някои от книжниците** Го обвиняват **в себе си** в богохулство. В края на краищата само Бог може да прощава грехове, а те нямат никакво намерение да Го приемат за Бог! Всемогъщият Господ Исус прочита тези техни мисли и ги смъмря за **злото в** невярващите им **сърца,** след което ги запитва: „Кое е **по-лесно да река: Прощават ти се греховете; или да река: Стани и ходи?"** Всъщност еднакво лесно е *да се каже* и едното, и другото, но дали е еднакво лесно да се направи? Човекът не е в състояние да извърши нито едното, нито другото, но резултатите от първото не могат да се видят с телесните ни очи, докато резултатите от второто се забелязват веднага.

9:6, 7 За да покаже на книжниците, че има власт **на земята да прощава греховете** (и затова трябва да бъде

почитан като Бог), Исус благоволява да извърши едно чудо, което те могат да видят. Обръщайки се **към паралитика,** Той казва: **„Стани, вдигни постелката си и иди у дома си."**

9:8 Когато виждат как паралитикът си отива у дома със своята постелка, хората изпитват две чувства – страх и удивление. Те явно са уплашени от това свръхестествено посещение. После множеството **прославя Бога** за това, че е дал **„такава власт на човеците".** За съжаление хората изобщо не схващат значението на чудото. *Видимото* изцеление на паралитика има за цел да потвърди *невидимото* чудо с прощението на греховете на човека. Така хората е трябвало да разберат, че това, което са видели, не е демонстрация на силата на Бога да дава власт на човеците, а Божието присъствие сред тях в лицето на Господ Исус Христос. Те обаче не го разбират.

Що се отнася до книжниците, покъсните събития ни показват, че те се закоравяват още повече в своето неверие и омраза.

И. Исус призовава бирника Матей (9:9-13)

9:9 Напрежението, което се трупа около Спасителя, временно отслабва в простия и скромен тон, с който Матей разказва как Исус го е призовал. Като бирник и митничар той и неговите колеги митничари са особено мразени от юдеите заради тяхното нечестие и угнетителните данъци, които налагат върху народа, и най-вече заради това, че обслужват интересите на римската империя. Когато **Исус минава** покрай бирника Матей, **Той** му **казва: „Върви след Мене."** Реакцията на Матей е незабавна – той **става и тръгва** след Него, като напуска едно по принцип нечестно занимание, за да стане ученик на Исус. Както някой беше казал: „Той загуби една удобна работа, но намери съдбата. Загуби един лесен доход, но намери почести. Изгуби уютната сигурност, но намери едно приключение, за което никога не беше мечтал." Неговото решение получава достойно възнаграждение: Матей става един от дванадесетте апостоли и получава честа да напише това Евангелие, което носи неговото име.

9:10 Трапезата, за която се говори тук, е приготвена от Матей в чест на Исус (Лука 5:29). По този начин той признава Христос публично пред хората и представя своите колеги на Спасителя. Съвсем естествено голямата част от гостите са **бирници** и хора, които се считат от обществото за грешници!

9:11 По традиция хората по онова време са се хранели излегнати на кушетки с лице към масата. **Когато фарисеите виждат,** че Исус общува със социалната измет на обществото, те отиват при Неговите ученици и Го провъзгласяват за „виновен за съучастничество" – за тях нито един истински пророк не може да се храни с грешници!

9:12 Исус, като чува това, отговаря: **„Здравите нямат нужда от лекар, а болните."** Фарисеите се смятат за здрави и не изпитват никакво желание да признаят нуждата си от Исус. (В действителност обаче те са тежко болни духовно и отчаяно се нуждаят от лечение.) За разлика от тях бирниците и грешниците са по-склонни да признаят своето истинско състояние и да потърсят спасителната милост на Христос. Така че обвинението е вярно! Исус *наистина* яде заедно с грешниците. Ако Той беше ял заедно с фарисеите, обвинението пак щеше да бъде истинско – дори още повече! Ако Исус не беше ял заедно с грешниците в един свят като нашия, Той завинаги щеше да остане да яде сам. Бихме искали да отбележим обаче, че когато Исус яде с грешниците, Той никога не

се отдаде на техните пороци и никога не направи компромис със Своето свидетелство. Той използва случая, за да призове хората към истината и светостта.

9:13 Проблемът с фарисеите е в това, че те много точно спазват юдейските ритуали, но въпреки това сърцата им са закоравели, студени и безмилостни. Затова Исус ги отпраща, като ги предизвиква да **научат** какво иска да каже Йехова с думите: **„Милост искам, а не жертви“** (цитат от Ос. 6:6). Въпреки че системата на жертвоприношенията е установена от Бога, Бог не иска церемониалната страна да замести вътрешната праведност. Бог не е любител на ритуали и не се радва на ритуали, изпразнени от вътрешна святост – точно това, което правят фарисеите. Те спазват буквата на закона, но не изпитват никакво състрадание към онези, които се нуждаят от духовна помощ. Тяхната компания може да се състои само от самодоволни хора като самите тях.

За разлика от тях Господ Исус ясно посочва: **„Не съм дошъл да призова праведните, а грешните [на покаяние].“** Той изпълнява по съвършен начин Божието желание за милост и пожертвувателност. От една страна, на света няма праведни хора и затова Господ Исус идва, за да призове всички хора **на покаяние.** Но от друга страна, Неговият призив се отнася само за хората, които признават себе си за грешни. Той няма да даде изцерение на онези хора, които като фарисеите са горди, самоуверени и не искат да се разкаят.

К. Въпроси към Исус относно постенето (9:14-17)

9:14 По това време **Йоан** Кръстителят е вероятно вече в затвора и учениците Му идват при Исус с един въпрос. Те самите **често** постят, **докато учениците** на Христос **не** постят. Защо това е така?

9:15 Господ им отговаря с един нагледен пример. Той казва, че е **младоженецът,** а Неговите ученици – сватбарите. **Докато** Той е **с тях,** те няма смисъл да постят, като че ли жалеят. Ще дойде време обаче, когато Той ще **им се** отнеме, и **тогава** Неговите ученици ще **постят.** Господ *наистина е* отнет от учениците Си: след Неговата смърт, погребение и възнесение Той вече не присъства телесно при тях. И макар че думите на Исус не *налагат* поста, те със сигурност го *одобряват* като подходящо упражнение за онези, които очакват завръщането на Младоженеца.

9:16 Въпросът, който повдигат учениците на Йоан, дава повод за Исус да им обясни, че Йоан е дошъл, за да оповести края на една отминала диспенсация и да провъзгласи началото на Епохата на благодатта, като показва, че всяка епоха си има съответните принципи, които не могат да се смесват. Опитът да се смеси законът с благодатта прилича на опита да се закърпи **„вехта дреха“** с нов **„неваляи плат“.** Когато дрехата се изпере, новото парче ще се свие и ще се отшие от старата дреха. Съдраното ще бъде по-лошо от предишното състояние (на дрехата).

Гейбелин изразява това така:

„Юдейското християнство, което заедно с благодатта и евангелието се опитва да спазва и закона, и насърчава оправданието по закон, е по-противно на Бога, отколкото признаването на миналото състояние на Израел, когато се е покланял на идоли.“[14]

9:17 До същото нещо води и опитът да налееш **ново вино в стари мехове.** Налягането, което ще се получи от ферментацията на новото вино, ще спука старите мехове, тъй като те вече са загубили еластичността си. Жизнеността и свободата на еванге-

лието разрушават старите мехове на ритуализма.

Навлизането на християнската епоха несъмнено ще доведе до напрежение. Радостта, която носи Христос, не може да се задържи в границите и ритуалите на Стария Завет. Трябва да има съвсем нов ред на нещата. Петингил обяснява това така:

„С тези думи Царят предупреждава Своите ученици да не смесват старото... и новото... И въпреки това по целия християнски свят се прави точно това. Навсякъде по църквите юдейството се закърпва и приспособява така, че старата дреха да получи нов етикет: „християнство“. В резултат на това се получава една объркана смес, която не е нито юдейство, нито християнство и в която упованието на живия Бог се замества от ритуалното извършване на мъртви дела. Новото вино на спасението по благодат се налива в старите мехове на спазването на закона, в резултат на което какво се получава? Меховете се пукат и развалят; виното изтича и по-голямата част от животворната течност е изгубена. Законът изгубва своята строгост, защото се смесва с милостта, а милостта загубва своята красота и истинския си характер, тъй като се смесва с дела по закона.“[15]

К. Власт да лекува неизлечимите болести и да възкресява от мъртвите (9:18-26)

9:18, 19 Беседата на Исус за смяната на диспенсациите се прекъсва от един обезумял от скръб човек, **началник** на синагогата, чиято **дъщеря току-що е умряла.** Той коленичи пред Господ и Го моли да отиде и да ѝ върне живота. Това, че един началник на синагогата търси помощ от Исус, е нещо изключително, тъй като повечето юдейски водачи се страхуват да направят това заради подигравките и презрението на своите колеги. **Исус** уважава вярата на началника и тръгва с учениците Си към дома му.

9:20 И още веднъж Исус е прекъснат! Този път от една жена, която страда от кръвотечение от 12 години. Исус никога не се дразни от такива намеси; Той винаги е уравновесен, достъпен и отзивчив.

9:21, 22 Ние разбираме, че медицинската наука е била безсилна да помогне на жената: нейното състояние все повече се е влошавало (Марко 5:26). В своето отчаяние тя среща Христос или може би Го вижда, заобиколен от тълпата. Вярвайки, че Той може и желае да я излекува, тя се промъква през тълпата **и докосва** края **на Неговата дреха.** Истинската вяра никога не остава незабелязана от Исус. Той се обръща и заявява, че тя е изцелена. В същия миг **жената оздравява** и за пръв път от 12 години е добре.

9:23, 24 Разказът сега се връща отново към случая с началника, чиято дъщеря е мъртва. **Когато Исус** стига **къщата,** оплаквачите вече са започнали да нареждат с „изкуствения си плач“, както някой го беше нарекъл. Исус заповядва да се освободи стаята от посетители и в същото време заявява, че **момичето не е мъртво, а спи.** Повечето изследователи на Библията мислят, че Господ използва тук думата *„спи“* в преносен смисъл. Други смятат, че момичето е било в кома. Това мнение не означава, че Исус нямаше да може да възкреси момичето от мъртвите, ако то наистина беше умряло. Според него Исус е бил толкова честен, че не е могъл да си припише заслугата за връщането на момичето от смъртта, когато то не е умряло наистина. Сър Робърт Андерсън също поддържа това мнение. Той ни обръща внимание върху това, че бащата и всички останали казват, че момичето е мъртво, докато **Исус** казва, че **не** е.

9:25, 26 При всички случаи Исус **хваща** момичето **за ръката** и чудото

става – момичето се изправя на крака. Скоро след това новината за чудото се разнася из цялата област.

Л. Власт да дава зрение (9:27-31)

9:27, 28 Когато **Исус си отива от** мястото, където живее началникът, **двама слепи мъже тръгват след Него** и Го умоляват да им даде зрение. Макар и лишени от естествено зрение, тези мъже притежават остра духовна проницателност. С обръщението си към Исус като към **Давидов Син** те Го признават за дългоочаквания Месия и законен Цар на Израел. Те знаят също така, че едно от Неговите правомощия ще бъде способността Му да дава зрение на слепите (Исая 61:1). Когато Исус изпитва тяхната вяра, като ги пита дали вярват, че **може да направи това** (т. е. да им даде зрение), те без никакво колебание отговарят: **„Вярваме, Господи."**

9:29, 30 Тогава великият Лекар **докосва техните очи** и ги уверява, че защото са повярвали, ще могат да виждат. Веднага очите им стават абсолютно нормални.

Хората казват: „Първо да видим, пък след това ще повярваме." Бог казва: „Първо повярвай и след това ще видиш." Исус казва на Марта „Не рекох ли ти, че ако повярваш, ще видиш Божията слава?" (Йоан 11:40). Авторът на Посланието към евреите пише: „С вяра разбираме..." (11:3). Апостол Йоан пише: „Това писах на вас, които вярвате... за да знаете..." (1 Йоан 5:13). Бог не е доволен от вяра, която предварително иска да види чудо. Той иска ние да Му вярваме просто защото Той е Бог.

Защо **Исус** отправя такова **строго** предупреждение към излекуваните мъже да не казват на никого? В бележките към 8:4 ние вече казахме, че причината вероятно се дължи на нежеланието на Христос да поощри пораждането на едно ненавременно движение за издигането Му за Цар. Хората все още не са се покаяли и Той не може да господства над тях, докато те не се родят отново. При това един революционен бунт в полза на Христос може да доведе до ужасни репресии срещу юдеите от страна на римското правителство. И най-вече, преди да бъде издигнат за Цар, Господ Исус трябва да отиде на кръста – всичко, което може да попречи на Неговия път към Голгота, ще противоречи на предварително начертания план на Бога.

9:31 В своята безумна благодарност двамата мъже **разпространяват** бързо **новината** за свръхестественото си изцерение. Макар и в известна степен да сме склонни да съчувстваме и дори да се възхищаваме на тази готовност за свидетелстване, истинските факти сочат, че тези мъже проявяват изключително непокорство и без съмнение причиняват много повече зло, отколкото добро. Вместо вдъхновен от Духа интерес, това тяхно свидетелство вероятно поражда най-вече повърхностно любопитство. Даже и благодарността не може да оправдае непослушанието.

М. Власт да лекува немотата (9:32-34)

9:32 Най-напред Исус даде живот на мъртвите, след това даде зрение на слепите, а сега ще даде говор на немите. Изглежда, че тук има една духовна последователност на чудесата – най-напред ни се дава живот, после – разбиране, и най-накрая – свидетелстване.

Един зъл дух е накарал този човек да онемее. Някой се е погрижил да доведе обсебения при Исус. Господ да благослови анонимния отряд от помощници, които служат като инструменти за довеждането на хората при Христос!

9:33 Веднага **след изгонването на беса немият проговаря.** Със сигурност можем да кажем, че мъжът

употребява възстановените си говорни способности, за да възхвалява и свидетелства за Онзи, Който така великодушно го изцелява. Обикновените хора признават, че **Израел** е свидетел на безпрецедентни чудеса.

9:34 Фарисеите обаче казват, че Исус **изгонва бесове чрез началника на бесовете.** Това е грехът, който Исус по-късно нарича непростимия грях (12:32). Когато чудесата, които Той извършва чрез Светия Дух, се приписват на Сатана, това е хулене на Светия Дух. Докато другите хора биват благословени от изцелителното докосване на Христос, фарисеите остават духовно мъртви, слепи и глухонеми.

VI. Изпращане на апостолите на Месията-Цар в Израел (9:35–10:42)

А. Нужда от работници на нивата (9:35-38)

9:35 *С този стих започва така наречената трета Галилейска обиколка.* **Исус** пътува по **села и градове** и проповядва благовестието за **царството,** а именно, че Той е израелският Цар и че ако народът на Израел се покае и Го признае, Той ще властва над тях. Тогава Израел получава едно съвсем искрено предложение да стане царство. Какво щеше да стане, ако той Го беше приел? Библията не отговаря на този въпрос. Ние знаем, че Христос непременно трябваше да умре, за да осигури справедливо основание, според което Бог да може да оправдава грешниците от всички времена.

Христос поучава и проповядва и едновременно с това лекува всякакви болести. Както при Първото Си идване Месията извършва с милост и скромност много чудеса, така и при Второто Си идване Той също ще извърши много чудеса в сила и голяма слава (вж. Евр. 6:5, където се споменава за „великите дела, които въвеждат бъдещия век“).

9:36 Гледайки **множествата** в Израел, Исус разбира колко измъчени и безпомощни са хората и затова ги нарича **овце** без **пастир.** Цялото Му сърце се изпълва със **състрадание** към **тях.** О, да можехме и ние да опознаем по-дълбоко този копнеж за духовно благо на загубените и умиращите човешки души! Колко голяма нужда имаме и ние да се молим непрестанно:

Искам да виждам множествата
с очите на Моя Спасител
и очите ми да се замъгляват
с Негови сълзи.
Искам да гледам заблудените
с мъката на Моя Пастир
и сърцето ми да страда
като в Негови гърди.

9:37 Нивата е готова за голяма духовна жътва, но **работниците** са **малко.** Положението и досега е същото: работата винаги е повече от работниците, които трябва да я свършат.

9:38 Господ Исус казва на учениците Си да се помолят на **„Господаря на жетвата да изпрати работници на жетвата Си“.** Забележките, че нуждата от работна ръка не извиква сама по себе си работници. Те не могат да отидат да работят, преди да са изпратени.

Христос, Синът на Бога
ми възложи
да работя на средноощно поле.
Христос ме мощно ръкоположи
с прободените Си ръце.

Френсис Бейкън

Исус не казва кой е Господарят на жътвата. Някои смятат, че това е Светият Дух. В 10:5 Исус Сам изпраща учениците Си. Явно е, че Самият Той е Господарят, на Когото ние трябва да се молим за нови възможности за евангелизирането на света.

Б. Призоваването на 12 апостола (10:1-4)

10:1 В последния стих на девета глава Исус казва на Своите ученици да се молят за повече работници. Ако искаме да бъдем искрени в своята молитва, ние, вярващите, трябва сами да желаем да вършим това, за което се молим. Тук ние виждаме как Господ призовава **Своите дванадесет апостоли.** Той ги е избрал предварително, но сега ги призовава специално за делото на благовестието в Израел. Заедно с призоваването им Той им дава и власт да прогонват нечисти духове и да изцеляват всички болести. Това ни показва колко е изключителен Исус. Има и други хора, които вършат чудеса, но няма такъв човек, който да може да прехвърля тази сила на другите хора.

10:2-4 Дванадесетте апостоли са:

1. **Симон, който се нарича Петър.** Какъвто е пламенен, великодушен и любящ, той е роден за водач.
2. Андрей, **неговият брат.** Той е представен на Исус от Йоан Кръстител (Йоан 1:36-40), а после довежда и брат си Петър. Оттогава неговата работа е да води хора при Исус.
3. **Яков Зеведеев,** когото Ирод по-късно убива (Деяния 12:2) – първият от дванадесетте, който умира като мъченик.
4. **Йоан, неговият брат.** Той също е син на Зеведей и е онзи ученик, когото Исус обича. Ние му дължим признателност заради четвъртото Евангелие, трите послания и Откровението.
5. **Филип,** жител на Витсаида, който довежда Натанаил при Исус. Той е различен от евангелиста Филип, споменат в Деяния на апостолите.
6. **Вартоломей,** смятан за Натанаил – израилтянинът, у когото Исус не вижда никакво лукавство (Йоан 1:47).
7. **Тома,** наречен също „Близнак" и познат като „Тома неверни". Неговите съмнения завършват с една величествена изповед към Исус (Йоан 20:28).
8. **Матей,** бившият бирник, който е написал това Евангелие.
9. **Яков Алфеев,** който не е особено познат.
10. **Леви, по фамилия Тадей,** който също така е известен като Юда, синът на Яков (Лука 6:16). Неговото единствено изказване, което е записано, се намира в Йоан 14:22.
11. **Симон канаенецът,** когото Лука нарича Зилот (6:15).
12. **Юда Искариотски,** който предава Исус.

По това време учениците на Христос са на около двадесет години. Благодарение на връзката си с Христос тези хора с различен произход и вероятно със средни способности придобиват истинско величие.

В. Израелската мисия (10:5-33)

10:5, 6 Останалата част от главата съдържа наставленията на Исус относно специалното посещение на **„израилевия дом"** с цел проповядване. Това пътуване се различава както от мисията на седемдесетте ученици (Лука 10:1), така и от Великото поръчение (Матей 28:19, 20). Това посещение е временно и неговата цел е да оповести наближаването на **небесното царство.** И макар че повечето принципи имат непреходна стойност за Божиите хора от всички времена, фактът, че по-късно Исус Христос отменя някои от тях, показва, че Той не ги смята за постоянни (Лука 22:35, 36).

Най-напред Господ Исус уточнява *маршрута.* Той казва на учениците Си да **не ходят при езичниците и самаряните** (народ със смесен произход, кого-

то юдеите силно ненавиждат), а да отидат само **„при изгубените овце от израилевия дом“.**

10:7 *Посланието* трябва да оповести, че **небесното царство е наближило.** При отказ от страна на Израел този народ няма да има никакво извинение, защото съобщението ще бъде направено специално на него. Царството е наближило в смисъл, че Царят е тук. Израел трябва да реши дали да Го приеме, или да Го отхвърли.

10:8 Учениците получават, така да се каже, *акредитивни документи,* с които да потвърдят това послание. Те ще могат да **изцеляват болни,** да **очистват прокажени,** да **възкресяват мъртви**[16] и да **изгонват бесове.** Юдеите искат знамения (1 Кор. 1:22) и Господ милостиво се съгласява да им даде такива.

Що се отнася до *заплащането* на тяхната работа, представителите на Господ не трябва да очакват никаква заплата за своята служба. Те са получили благословенията си даром и даром трябва да ги дават.

10:9, 10 Също така учениците не трябва *да се подсигуряват* за пътуването предварително. В края на краищата те са юдеи, които ще проповядват сред юдеи, а според признатото от всички правило „работникът заслужава своята прехрана“. Не е нужно да взимат нито злато, нито сребро, нито мед, нито торба с храна, нито две ризи, нито обуща, нито тояги. Вероятно тук Исус има предвид допълнителни обуща и тояги. Ако те вече имат по една тояга, могат да я вземат (Марко 6:8). Неговата идея е, че те трябва да имат толкова, колкото им е нужно за деня.

10:11 Що се отнася до мястото, където трябва *да отседнат,* когато влязат в някой град – нека потърсят най-**достойния** дом, който ще ги приеме като Христови ученици и който очаква да чуе тяхното послание. А след като намерят такъв дом, нека останат в него за целия си престой в града и да не се местят на друго място, дори и да им предлагат по-добри условия.

10:12-14 Когато един **дом** ги приеме, нека го **поздравят,** изразявайки по този начин своята благодарност за гостоприемството, което им е било оказано. Но ако някой дом откаже да приеме Господните пратеници, нека не се чувстват задължени да му дадат своя **мир,** т. е. да произнесат благословията си върху семейството. И не само това, но те могат да изразят Божието недоволство, като отърсят **праха** от **нозете** си. Когато едно семейство отхвърля учениците на Христос, то все едно отхвърля Христос.

10:15 Христос предупреждава, че Неговото отхвърляне носи по-тежко наказание **в Съдния ден,** отколкото наказанието на извращенията на **Содом и Гомор.** Това показва, че наказанията в ада ще бъдат различни – как иначе той ще бъде **по-лек** за едни и по-тежък за други?

10:16 Този текст съдържа съветите на Исус към дванадесетте апостоли относно тяхното *поведение в случай на преследване.* Те трябва да се държат като **„овце посред вълци“,** защото ще бъдат заобиколени от зли хора, които искат да ги унищожат. Трябва да са **„разумни като змиите“** и да избягват безсмислени свади и компрометиращи положения. Трябва да са **„незлобиви като гълъбите“,** облечени в праведния си характер и искрената си вяра.

10:17 Нужно е също така да се пазят от невярващите юдеи, които ще ги хвърлят по затвори и ще ги бият **в синагоги.** Съпротивата срещу апостолите ще бъде както гражданска, така и религиозна.

10:18 Заради Христовото име те ще бъдат изправяни **пред управници и пред царе,** но Божият план ще победи човешкото зло. „Човек върви по свои-

те зли пътища, но Бог въпреки това изпълнява Своя план." Тогава, когато ще изглеждат победени, учениците ще имат несравнимата привилегия да бъдат Божии свидетели пред управници и **езичници.** Бог ще се погрижи така да подреди нещата, че накрая всичко да бъде добре. Християнството винаги е страдало от гражданските власти, но въпреки това „нито едно друго учение не е било толкова полезно за онези, които са били избрани да властват".

10:19-20 Учениците не трябва предварително да се безпокоят какво ще говорят пред съда, защото в същия този час Божият Дух ще им даде Божествена мъдрост, за да говорят така, че да възвеличаят Христос и напълно да объркат и разстроят обвинителите си. При 19 ст. има опасност от две крайни тълкувания. Някои хора наивно вярват, че християнинът никога на трябва да се подготвя предварително за онова, което иска да каже. Други са на мнение, че този стих няма никакво практическо приложение за нас днес. Ние смятаме, че е напълно уместно и желателно всеки проповедник да чака в молитва Бог да му даде да намери най-подходящите думи за всеки отделен случай. Вярно е също така, че в критични моменти вярващите могат да разчитат на Божието обещание, че ще им се даде мъдрост да говорят с Божествена интуиция. Тогава те стават говорители на Духа на техния Отец.

10:21 Исус предупреждава Своите ученици, че срещу тях ще се действа с предателство и измяна: **братя** ще обвиняват **братя; бащи** ще предават **децата си; деца** ще доносничат срещу **родителите** си и ще ги изпращат на изтезания.

Дж. Маколи описва това много добре:

„Понасяйки омразата на света, ние ставаме членове на едно избрано общество... Не можем да очакваме от врага да се отнесе към нас по-добре, отколкото се отнесе към нашия Господ. Ако светът не можа да посрещне Исус с нищо по-добро от кръста, той със сигурност няма да ни предложи царска каляска. Ако за Исус той приготви само тръни, то за нас със сигурност няма да има гирлянди... Трябва само да сме сигурни, че светът изпитва омраза към нас заради Христовото име, а не заради нещо омразно вътре в нас, което е недостойно за милостивия Господ, Когото представяме."[17]

10:22, 23 Учениците на Христос ще бъдат **мразени от всички** – не от всички без изключение, но от всички култури, националности, класи и т. н. **„А който устои до края, той ще бъде спасен."** Само по себе си това твърдение като че ли казва, че човек може да заработи спасението си, като устои докрай. Ние обаче знаем, че това не е така, защото навсякъде в Библията спасението е представено като дар на Божията благодат, който може да бъде получен чрез вяра (Еф. 2:8, 9). Тези думи не означават също така, че онези, които останат верни на Христос, ще бъдат спасени от физическа смърт (нали само в предишния стих се говореше за смъртта на някои верни ученици). Най-простото обяснение е, че устойчивостта е отличителен белег на действително спасените. Онези, които по време на гонения издържат докрай, ще покажат със своето постоянство, че са истински вярващи. Същото твърдение може да се прочете и в Матей 24:13, където то се отнася за онези верни евреи, които ще останат живи по време на Голямата скръб и няма да се съгласят да направят компромис със своята вярност на Исус Христос. Тяхната устойчивост ще покаже, че те са истински ученици.

В Библейските текстове, в които се говори за бъдещето, Божият Дух често се мести от близкото на далечното бъдеще. Едно предсказание може

да се отнася до нещо частично и предстоящо, а може и да обхваща някой цялостен и по-далечен момент. Така например двете пришествия на Христос могат да бъдат слети в единединствен текст без никакво обяснение (Ис. 52:14, 15, Мих. 5:2-4).

В 22 и 23 стих Господ Исус прави точно такова пренасяне на пророчеството. Той предупреждава учениците Си за страданията, които те ще преживеят в Негово име, след което изглежда ги вижда като прототипи на Своите предани еврейски последователи от времето на Голямата скръб. От изпитанията на първите християни Господ веднага премества вниманието Си върху изпитанията на вярващите преди Неговото Второ идване.

Първата част на 23 ст. би могла да се отнесе до дванадесетте апостоли: **„А когато ви гонят от тоя град, бягайте в другия...“** Те не са длъжни да останат във властта на своите врагове, стига да имат достоен начин да избягат. „Не е грешно да се бяга от опасността, грешно е да се бяга от дълга.“ Втората част на 23 ст. се отнася до времето преди идването на Христос за установяване на царството Му: **„Няма да изходите Израилевите градове, докле дойде Човешкият Син.“** Това не е възможно да се отнася до дванадесетте ученици, защото Човешкият Син вече е бил дошъл при тях. Някои изследователи на Библията считат, че тези думи се отнасят до разрушението на Ерусалим в 70 г. сл. Хр. Ние смятаме тази връзка за доста невероятна. По-вероятно е тук да става дума за Неговото Второ пришествие. По време на Голямата скръб верните на Христос от Израел ще тръгнат да проповядват благовестието на царството и ще бъдат преследвани и гонени. Преди обаче да могат да стигнат до всички израелски градове, Господ Исус ще се върне, за да съди Своите врагове и да установи царството Си.

На пръв поглед като че ли между 23 ст. и Мат. 24:14 има противоречие. Тук се казва, че **не** всички **израелски градове** ще бъдат достигнати, **преди да дойде Човешкият Син.** Там се казва, че преди Второто идване на Христос благовестието на Божието царство ще се проповядва „по цялата вселена“. Но всъщност противоречие няма: евангелието наистина ще се проповядва на всички народи, но не непременно във всяко селище на Израел. То ще бъде посрещнато с грубо съпротивление, а вестителите му ще бъдат спъвани и жестоко преследвани в Израел. Затова не всички израелски градове ще бъдат изходени.

10:24, 25 Христовите последователи често ще имат повод да се чудят защо е необходимо да издържат такива обиди. Щом Исус е Месията, защо Неговите последователи трябва да страдат, вместо на властват? Във 24 и 25 ст. Исус предвижда тяхното объркване и им отговаря, като им напомня за връзката им с Него. Те са учениците; Той е техният Учител. Те са слугите; Той е Господарят. Те са членовете на семейството; Той е Стопанинът на къщата. Да бъдеш ученик на Христос означава да следваш своя Учител, а не да се издигаш над Него. Слугата не може да очаква, че към него ще се отнасят по-добре, отколкото към Господаря. Ако хората наричат достойния Стопанин на дома **„Веелзевул“** („господар на мухите“, един екронски бог, с чието име юдеите замествали името на Сатана), колко по-обидно те ще наричат Неговите **домашни!** Да бъдеш ученик на Христос означава да споделяш Неговото отхвърляне.

10:26, 27 Три пъти Господ казва на Своите последователи да не се страхуват (26, 28 и 31 ст.). Най-напред те **не** трябва да **се страхуват** от победа-

та на своите врагове, защото тя само привидно е такава. Един ден Божието дело ще получи славно възмездие. До момента, в който говори Исус, евангелието е било в известен смисъл **тайно** и учението Му – сравнително **скрито.** Но скоро учениците ще могат смело да проповядват християнското послание, което до този момент беше казвано само „тайно", т.е. само на тях.

10:28 На второ място учениците **не** трябва да **се страхуват** от убийствената ярост на хората. Най-лошото, което може да се случи, е **смъртта на тялото.** Но физическата смърт не е най-страшното нещо за християнина. Смъртта е отиване при Христос и затова е нещо много хубаво. Това е освобождение от греха, мъките, болестите, страданията и смъртта и преминаване във вечната слава. Така че най-лошото нещо, което могат да направят хората, е всъщност най-доброто, което може да се случи на едно Божие дете.

Учениците на Христос не трябва да се боят от хората, а трябва да изпитват благоговейно **страхопочитание към „Оногова, Който може и душа, и тяло да погуби в пъкъла".** Това е най-голямата загуба – да бъдеш навеки отделен от Бога, от Христос и от надеждата. Духовната смърт е загуба, която не може да бъде измерена, и съдба, която трябва да бъде избегната на всяка цена.

Думите на Исус от 28 ст. ни карат да си спомним за светията Джон Нокс, на гроба на който стои следната епитафия: „Тук лежи един, който толкова се боеше от Бога, че никога не се убоя от нито един човек."

10:29 Дори и при най-ужасни изпитания учениците могат да имат пълно доверие в грижовността на Бога. Господ Исус показва това с примера за обикновеното врабче. Две от тези незначителни птички **се продават за един асарий.** Но **нито едно от тях** не умира без **волята на Отца.** Както някой беше казал: „Господ присъства на погребението на всяко врабче."

10:30, 31 И Същият Този Бог, Който толкова се интересува от съдбата на дребното врабче, държи точна сметка даже за **космите на главата** на всяко от Неговите деца. А един косъм струва значително по-малко от едно врабче. Нима това не показва, че Божиите хора **струват** за Бога **много повече от врабчетата?** Затова те не трябва да се страхуват.

10:32 Имайки предвид горните съображения, има ли нещо по-логично от това учениците на Христос да не се боят да Го **изповядат пред човеците?** Всеки срам или обвинение, които те изтърпят заради Него, ще бъдат многократно възнаградени на небето, когато Господ Исус ги изповяда **пред Отца** Си. Да изповядаш Исус означава да Го приемеш за свой пълен Господар и Спасител и да признаеш това както с устата си, така и с живота си. При повечето от дванадесетте апостоли това пълно изповядане на Исус се изяви в тяхното мъченичество.

10:33 Ако се отречеш от Исус на земята, то и Исус ще се отрече от теб **пред** Отца Си **на небето.** Да отхвърлиш Исус в този смисъл означава да откажеш да признаеш Неговите искания за твоя живот. Човекът, чийто живот всъщност казва: „Аз никога не съм Те познавал", ще чуе и Него да му казва същото най-накрая: „Аз никога не съм те познавал." Господ не говори за временното отричане от Него при насилие, както беше случаят с Петър, а за постоянното Му и окончателно отхвърляне.

Г. Не мир, а нож (10:34-39)

10:34 В този стих нашият Господ явно иска да изрази целите на Своето идване, като ги сравни с видимите резултати от него. Той казва, че **не е**

дошъл да постави мир, а нож. Всъщност Той дойде, за да установи мир (Еф. 2:14-17) и за да спаси света чрез Себе си (Йоан 3:17).

10:35-37 Но проблемът е в това, че винаги, когато отделни хора стават Негови последователи, техните семейства ще се обърнат срещу тях. Невярващият син ще се противопостави на своя вярващ баща; неспасената дъщеря – на своята майка християнка; порочната снаха ще намрази новородената си свекърва. Много често човек *трябва да избира между Христос и семейството.* Никакви природни връзки не могат да оправдаят отстъплението на Христовия последовател от пълното отдаване на Господа. Спасителят трябва да стои по-високо от бащата, майката, сина или дъщерята. Част от цената на служението е напрежението, борбата и отчуждението от собственото ти семейство. Често пъти това ожесточение е много по-силно от враждебността, с която се срещаме във всички други области на живота.

10:38 Но има едно нещо, което много повече застрашава полагаемото се място на Христос в живота на християнина, от неговото семейство – любовта към собствения му живот. Затова Исус добавя: **„И който не вземе кръста си и не върви след Мен, не е достоен за Мен."** Кръстът е средство за екзекуция. Да вземеш кръста си и да последваш Христос, означава така да Му се отдадеш, че дори смъртта да не бъде прекалено голяма цена за това. Господ не иска от всичките Свои последователи да дадат живота си за Него, но призовава всички да Го ценят толкова високо, че да не считат дори и собствения си живот за важен.

10:39 Любовта към Христос трябва да надделее нашия инстинкт за самосъхранение. **„Който намери живота си, ще го загуби; и който изгуби живота си заради Мене, ще го намери."** В опита си да избегнем болката и загубването на живота, ако изцяло го отдадем на Христос, ние се изкушаваме да заложим на собствения си живот. Но това е най-голямата загуба, която можем да преживеем – да прекараме живота си в удовлетворяване на собственото си „аз". Най-полезен е онзи живот, който е прекаран в служение на Христос. Човекът, който **изгубва своя живот,** като го отдава на Него, **ще го намери** в истинската му пълнота.

Д. Чаша студена вода (10:40-42)

10:40 Не всички хора ще отхвърлят посланието, което носят учениците. Някои от тях ще ги признаят като представители на Месията и ще ги приемат благосклонно. Апостолите ще имат ограничени възможности да се отплатят за това внимание, но това не бива да ги безпокои: всичко, направено за тях, ще се счете като направено за Самия Господ и ще получи съответната награда.

Приемането на един Христов ученик означава приемане на Самия Христос, а приемането на Христос означава приемане на Отец, Който Го е **пратил,** тъй като изпратеният представлява Този, Който Го изпраща. Когато приемаш един посланик, който представлява правителството, което го е упълномощило, ти се радваш на установяване на дипломатически отношения с неговата страна.

10:41 Всеки, **който приеме пророк,** защото е **пророк, ще получи награда на пророк.** Артър Пиърсън тълкува този стих така:

„Юдеите считат наградата на пророка за най-голямата награда, защото – докато царете управляват в името на Господ, а свещениците служат в името на Господ – пророкът идва от самия Господ, за да наставлява и царе-

те, и свещениците. Христос казва, че дори само да приемеш пророка заради това, че е пророк, и му помогнеш, ти ще получиш същата награда, която той получава като пророк. Помислете за това, преди да започнете да критикувате някой, който говори от името на Бога. Ако вие му помогнете да бъде Божий говорител, ще получите част от неговата награда. Но ако го затрудните в това негово дело, ще загубите своята награда. Велико нещо е да помогнеш на човек, който търси да върши добро. Не обръщайте внимание на дрехите му, на външния му вид, на начина на поведение или на гласа, но се запитайте: „Това послание на Бога не е ли за мен? Не пророкува ли този Божий човек за моята душа?" Ако това е така, приемете го, умножете неговото дело и слово и вземете част от неговата награда."[18]

Всеки, **който приеме праведник,** защото е **праведник, ще получи награда на праведник.** Хората, които съдят за другите по външната им красота или материално благополучие, не разбират, че много често истинските нравствени ценности са облечени в скромни одежди. Нашето отношение към най-обикновения ученик на Христос трябва да бъде същото, каквото е към Самия Христос.

10:42 Нито една добрина, сторена на последовател на Исус, няма да остане незабелязана. Даже и една **чаша студена вода** ще получи достойно възнаграждение, ако се даде на **ученик** заради това, че е Христов последовател.

Така Господ завършва наставленията си към дванадесетте апостоли, обличайки ги в царствена власт. Те трябва да знаят, че светът ще им се противопоставя, ще ги отхвърля, ще ги арестува, ще ги съди, ще ги затваря и дори ще ги убива; но никога не трябва да забравят, че са представители на Царя и че имат изключителното право да говорят и действат от Негово име.

VII. Нарастващото противопоставяне и отхвърляне на Царя (11 и 12 гл.)

А. Затварянето на Йоан Кръстител (11:1-9)

11:1 След като изпраща дванадесетте си ученици със специално поръчение в израилевия дом, Исус **заминава оттам, за да поучава и проповядва в градовете** на Галилея, откъдето бяха учениците Му.

11:2, 3 През това време Ирод вече е затворил **Йоан** в тъмница. В Своето отчаяние и самота той започва да се пита дали Исус наистина е Месията и защо Той позволява на Своя предвестник да гние в затвора. Подобно на всички велики Божии мъже, Йоан също изпада в едно временно отклонение от вярата. И така, той **изпраща двама от учениците си** да попитат Исус дали наистина е Този, за Когото говорят пророците, или да продължават да чакат Божия Помазаник.

11:4, 5 Исус в отговор му казва, че Той е, Който прави чудесата на Месията, предречени от пророците: **слепите прогледват** (Ис. 35:5); **куците прохождат** (Ис. 35:6); **прокажените се очистват** (Ис. 53:4; Мат. 8:16, 17); **глухите прочуват** (Ис. 35:5); **мъртвите биват възкресявани** (това пророчество не е предсказано за Месията, но е по-велико от всички предречени чудеса). Освен това Исус напомня на Йоан, че **благовестието се проповядва** и на **бедните** в изпълнение на Месианското пророчество от Исаия 61:1. Обикновените религиозни водачи обръщат най-голямо внимание на богаташите и аристокрацията. Месията носи добрата вест и на бедните.

11:6 След това Спасителят добавя: **„И блажен оня, който не се съблазнява в Мен."** Изречено от някой друг,

това би изглеждало като самохвалство на изключителен егоист. Казано от Исус, то съвсем точно изразява Неговото лично съвършенство. Вместо да облече лъскавата униформа на военен генерал, Месията идва в образа на скромен Дърводелец. Неговата благост, скромност и смирение въобще не подхождат на преобладаващата представа за побеждаващия Месия. Хората, в които властват плътските желания, са склонни да се усъмнят в правото на Христос над престола. Но Божието благословение ще се даде на онези, които ще разпознаят в Исус от Назарет обещания Месия благодарение на духовната си проницателност.

Този стих не е порицание на Йоан Кръстител. Има такива моменти, когато вярата на всеки един от нас се нуждае от утвърждаване и укрепване. Но не е все едно и също да се разколебаеш временно във вярата си и непрекъснато да се съмняваш в истинската самоличност на Господ Исус. Нито един отделен момент от живота на един човек не може да представлява цялостния му живот. Ако вземем целия живот на Йоан, ние виждаме какъв пример на вярност и устойчивост ни дава той.

11:7, 8 Веднага щом учениците на Йоан си **тръгват** след окуражителните думи на Исус, Господ се обръща **към множеството** и словото Му е изпълнено с възхвала на Йоан Кръстител. Нали същите тези хора се бяха трупали в пустинята, когато Йоан проповядваше. Защо те правеха това? Да не би да искаха **да видят** един слаб, колебаещ се човек, който трепери от всяка дума като **„тръстика... от вятър** разлюлявана"? Разбира се, че не! Йоан е един безстрашен проповедник, олицетворение на истинската съвест, който по-скоро би се съгласил да пострада, отколкото да замълчи, или да умре, отколкото да излъже. Да не би да **излязоха** да видят един добре облечен дворцов благородник, тънещ в разкошество и лукс? Разбира се, че не! Йоан е обикновен Божий човек, чийто аскетичен начин на живот е живо порицание на материализма на хората.

11:9 Може би излязоха да видят **пророк?** Да, Йоан е пророк, и то най-великият от пророците. Господ не иска да каже, че той е такъв заради някакви лични качества, ораторски способности или сила на убеждаване – той е най-велик заради положението си на предвестник на Месията-Цар.

11:10 Това става още по-ясно от 10 ст. Йоан е изпълнител на Малахиевото предсказание (3:1): той е **вестителят,** който ще дойде преди Господ, и ще **подготви** хората за Неговото идване. И други са предсказвали идването на Христос, но Йоан е онзи избраник, който оповестява Неговото непосредствено идване. Това е изразено много добре със следната мисъл: „Най-напред Йоан *проправи път за Христос,* след което *Му направи път,* за да мине."

11:11 Думите на Исус, когато казва, че **„най-малкият в небесното царство е по-голям от него",** са още едно доказателство за това, че Той има предвид най-вече привилегированото положение на Йоан, а не неговия характер. Онзи, **който е най-малък в небесното царство,** сигурно не е по-добър от Йоан, но той сигурно има **по-привилегировано** положение. Да си гражданин на небесното царство е много по-голяма привилегия от това да си вестител на неговото идване. Йоан има изключителната привилегия да подготви пътя на Господа, но сега, на земята, той още не се радва на благословенията на небесното царство.

11:12 Още от началото на Йоановото служение до хвърлянето му в затвора **небесното царство** страда от насилие. Фарисеите и книжниците оказват яростна съпротива. Цар

Ирод прави всичко възможно да събори царството, като залови неговия вестител.

„И които се насилят, го грабват.“ Това твърдение може да се изтълкува по два начина. От една страна, противниците на царството полагат всички усилия да превземат царството, за да го разрушат. Отхвърлянето на Йоан предвещава отхвърлянето на Самия Цар, а оттук и на самото царство. От друга страна, хората, които са готови за идването на Царя, откликват незабавно на вестта и с максимално напрежение на мускулите се стремят да стигнат до царството и да влязат в него. Това е значението и на Лука 16:16: „Законът и пророците бяха до Йоан; оттогава Божието царство се благовества и всеки насила влиза в него.“ Тук царството се описва като един обсаден град и всички хора са се събрали отвън и блъскат по неговата стена, опитвайки се да влязат. Известно духовно насилие наистина е необходимо.

Без значение кой от двата смисъла приема човек, основната идея е тази, че проповедта на Йоан предизвика буйна реакция, която води до значителни и чувствителни резултати.

11:13 „Защото всичките пророци и законът пророкуваха до Йоан.“ Всички Писания от Битие до Книгата на пророк Малахия предсказват идването на Месията. Когато Йоан излиза на историческата сцена, неговата уникална роля не се състои само в пророкуването – той трябва да провъзгласи изпълнението на всички предсказания, които се отнасят до Първото идване на Христос.

11:14 Малахия предсказва, че преди появяването на Месията ще дойде Илия като Негов предвестник (Мал. 4:5, 6). Ако хората **бяха пожелали** да приемат Исус като Месия, Йоан щеше да изпълни задачата на **Илия.** Йоан не е превъплъщение на Илия – това се отрича съвсем ясно в Евангелието от Йоан 1:21. Но той дойде преди Христос като олицетворение на духа и силата на Илия (Лука 1:17).

11:15 Не всички хора оценяват правилно Йоан Кръстител, нито пък разбират дълбокото значение на неговото служение. Затова Господ добавя: **„Който има уши да слуша, нека слуша!“** Или, казано с други думи: „Бъдете внимателни! Не изпускайте значението на това, което слушате. Ако Йоан изпълнява пророчеството за Илия, то тогава Исус е обещаният Месия!“ Утвърждавайки Йоан Кръстител, Исус утвърждава Своя иск да е Божият Христос. Приемането на единия води до приемане и на другия.

11:16, 17 Но „поколението“, на което говори Исус, не желае да приеме нито единия, нито другия. Юдеите, които имат привилегията да видят идването на техния Месия-Цар, не желаят нито Него, нито Неговия предвестник. Те са една голяма загадка. Исус ги сравнява с **„деца, седящи по пазарите“**, които отказват да откликнат на всички опити за сдобряване: не искат да се включат нито **във веселието** (когато приятелите им предлагат да им посвирят), нито **в жалеенето** (когато им предлагат да поиграят на погребение).

11:18, 19 Йоан живее като отшелник и затова юдеите казват, че има бяс. За разлика от него **Човешкият Син** яде и пие като всички нормални хора. Щом отшелничеството на Йоан е прекалено странно за тях, юдеите би трябвало да са доволни от по-обикновеното поведение на Исус. Но те пак не са доволни! За тях Той е **„лаком** и винопиец, **приятел на бирниците и на грешниците“**. Разбира се, това тяхно обвинение е пълна измислица – Исус никога не яде или пие повече, отколкото Му е необходимо. Той наистина е **приятел на бирниците и грешниците,** но не в смисъла, който те

влагат. Той привлича грешниците към Себе Си, за да ги спаси от техните грехове, но никога не споделя, нито одобрява греховете им.

„Но пак мъдростта се оправдава чрез делата си.“ Господ Исус е олицетворение на самата мъдрост (1 Кор. 1:30). И макар че невярващите могат да го хулят, Той се оправдава чрез делата Си и чрез живота на Своите последователи. Независимо че голяма част от юдеите могат да откажат да Го признаят за Месията-Цар, Неговите претенции напълно се потвърждават от Неговите чудеса и от духовното преобразяване на Неговите предани ученици.

Б. Горко на непокаялите се галилейски градове (11:20-24)

11:20 Големите права носят и голяма отговорност. Няма градове, които да са по-облагодетелствани от Хоразин, Витсаида и Капернаум. Самият Божий Син върви по техните прашни улици, поучава техните привилегировани жители и извършва повечето от Своите **велики дела** там. Но въпреки тези съкрушителни доказателства те упорито отказват да **се покаят.** Никак не е чудно тогава, че Господ им предвещава такава тежка съдба.

11:21 Най-напред Господ говори за **Хоразин** и **Витсаида.** Тези два града чуват милостивите увещания на своя Бог-Спасител, но въпреки това Го прогонват. След това Господ говори за **Тир и Сидон,** които попадат под Божието наказание заради своето идолопоклонничество и порочност. Но ако те бяха получили привилегията да видят чудесата на Исус, щяха да се смирят и да се покаят дълбоко. Затова **в съдния ден** съдбата на **Тир и Сидон** ще бъде много по-лека от тази на Хоразин и Витсаида.

11:22 Думите *„...наказанието* **ще бъде по-леко в съдния ден“** показват, че ще има различни степени на наказанията в ада, както ще има различни степени и на наградите в небесата (1 Кор. 3:12-15). Единственият грях, който може да изпрати човека в ада, е отказът му да се покори на Исус Христос (Йоан 3:36б). Тежестта на наказанието в ада зависи от привилегиите, които той е отхвърлил, и греховете, на които се е отдавал.

11:23, 24 Малко градове са така облагодетелствани като **Капернаум.** След като Назарет отхвърля Исус, той става родният Му град (9:1, вж. Марко 2:1-12). Някои от най-необикновените чудеса на Исус, които неопровержимо свидетелстват за Неговото Месиянство, са извършени там. Ако порочният Содом, столицата на хомосексуализма, беше имал тази привилегия, той щеше да се покае и да бъде пощаден. Капернаум е много по-облагодетелстван от Содом. Неговите жители трябваше да се покаят и с радост да признаят Господа. Но той пропусна своя шанс. Извратеността на Содом беше много голям грях. Но няма по-голям грях от онзи, който Капернаум извърши, като отхвърли светия Божий Син. Затова в съдния ден Содом ще получи по-леко наказание от Капернаум. Издигнат **до небето** в облагодетелстването си, Капернаум **ще слезе до ада** в наказанието си. Щом като Капернаум го очаква такава съдба, колко по-тежка ще е съдбата на такива места, където има Библии в изобилие, където благовестието се говори по средствата за масова информация и където много малко са хората с извинение, ако изобщо има такива.

По времето на нашия Господ е имало четири известни града в Галилея: Хоразин, Витсаида, Капернаум и Тивериада. Исус произнася проклятия над първите три града без Тивериада. И какви са резултатите? Разрушението на Хоразин и Витсаида е толкова пълно, че днес не знаем къде точно са се

намирали. Местоположението на Капернаум също не е съвсем известно. Тивериада обаче все още съществува. Това удивително изпълнение на предсказанието е още едно доказателство за всемогъществото на Спасителя и за боговдъхновеността на Библията.

В. Как Спасителят реагира на Своето отхвърляне (11:25-30)

11:25, 26 Тези три галилейски града нямат нито очи, за да видят, нито сърце, за да обичат Божия Син. Той знае, че тяхното отношение е показателно за отхвърлянето Му по-нататък в още по-широк мащаб. Какъв е Неговият отговор на тяхното нежелание да се разкаят? Господ не отговаря с горчивина, циничност или отмъстителност, но издига гласа Си с благодарност към Бога, казвайки Му, че нищо не е в състояние да осуети Неговите върховни цели: **„Благодаря Ти, Отче, Господи на небето и на земята, за гдето си утаил това от мъдреците и разумните, а си отговорил на младенците."**

При тълкуването на този стих могат да се допуснат две грешки. Най-напред трябва да кажем, че с тези думи Исус не изразява удоволствие от неизбежното наказание на галилейските градове. Освен това те не означават, че Бог нарочно е отклонил светлината от мъдрите и разумните.

Тези градове са имали всички възможности да приемат Господ Исус, но те съзнателно са се отказали да Му се подчинят. Когато те отказват да приемат светлината и Бог се отказва да им я даде. Но Божият замисъл няма да пропадне. Ако интелигенцията не желае да повярва, Бог ще разкрие Исус на смирените сърца. Той изпълва гладните с блага, а богатите отпраща празни (Лука 1:53).

Онези, които се мислят за прекалено мъдри и знаещи, за да имат нужда от Христос, заболяват от слепота на ума. Тези, които се признават за немъдри, получават откровение от Онзи, „в Когото [са скрити] всичките съкровища на премъдростта и на знанието" (Кол. 2:3). Исус благодари на Отца Си, че така е наредил, щото ако едни не Го приемат, други да Го приемат. Пред лицето на това колосално неверие Той намира утеха във всепобеждаващия замисъл и цел на Бога.

11:27 Всичко е било предадено на Исус **от** Неговия **Отец.** От устата на всеки друг това изявление би прозвучало изключително нахално, но казано от Господ Исус, това е една проста истина. В този момент, когато съпротивата срещу Него се засилва, хората си мислят, че Той не е с ума Си, без да разбират, че Той говори истината. Събитията в Неговия живот се развиват неудържимо по посока на величествения победен завършек. **„И освен Отца никой не познава Сина".** Има една тайна в личността на Христос, която ние не можем да разберем. Съчетанието на божественото и човешкото в един Човек поставя въпроси, които объркват човешкия ум. Проблемът със смъртта например. Бог не може да умре. А Исус е Бог, но Той умря. И въпреки това Неговата божествена и Неговата човешка природа са неразделими. Затова, макар че можем да Го познаваме, да Го обичаме и да уповаваме на Него, в Него има нещо, което само Отец може наистина да познава.

Но високите тайни на
Твоето име
превъзхождат ума на
създанието Ти.
Единствено Бащата може
Сина Си Свой да разбере:
О, Агнец Божий,
колко достоен си Ти
всяко коляно пред Теб да коленичи
и да Ти се поклони!

Джосая Кондър

„Нито познава някой Отца освен Сина и оня, комуто Синът би благоволил да Го открие.“ Отецът също е неразгадаем. Само Бог е достатъчно велик, за да разбере Бога. Човекът не може да Го познае със своите собствени сили или разум. Но Господ Исус може да Го познава и да Го открива на тези, които избира. Всеки, който познае Сина, познава също и Бащата (Йоан 14:7).

Накрая трябва да признаем, че когато се опитваме да обясним 27 ст., ние се докосваме до прекалено високи за нас истини. Сега ние виждаме неясно като в огледало. Но дори и във вечността нашите ограничени мозъци няма да успеят напълно да оценят Божието величие, нито да разберат изцяло тайната на Превъплъщението. Когато четем, че Бащата се открива само на онези, които са избрани от Сина, ние се изкушаваме да мислим, че става въпрос за своеволно избиране на определен брой любимци. Следващият стих ни предпазва от такова тълкуване. Господ Исус отправя обща покана към всички, които са изморени и обременени да дойдат при Него, за да си починат. С други думи, хората, които Той избира, за да им открие Своя Отец, са онези, които Му се доверяват като на Господ и Спасител. Когато разглеждаме тази покана, изпълнена с безкрайна нежност, нека си спомним, че Той я отправя след безочливия отказ на предпочетените галилейски градове. Човешката омраза и инат не успяват да задушат Божията любов и милост.

Елва Маклейн казва следното:

„Въпреки че Израелският народ върви упорито към наказанието на Божия съд, с последните Си думи Царят широко отваря вратата за лично спасение на всеки един човек. По този начин Той доказва, че дори и на прага на съда Той е Милостив Бог.“[19]

11:28 „Дойдете.“ Да дойдем, значи да повярваме (Деяния 16:31), да Го приемем (Йоан 1:12), да ядем от Него (Йоан 6:35), да пием от Него (7:37), да Го погледнем (Ис. 45:22), да Го изповядаме (1 Йоан 4:2), да Го чуем (Йоан 10:9), да се допрем до крайчеца на дрехата Му (Мат. 9:20, 21), да приемем Божия дар на вечен живот чрез Исус Христос, нашия Господ (Римл. 6:23).

„...при Мене...“ Предметът на нашата вяра не е някоя черква, вероизповедание или свещеник, а живият Христос. Спасението е в една Личност. Онези, които имат Исус, са толкова спасени, колкото Исус може да ги направи такива.

„...всички, които се трудите и сте обременени...“ За да може наистина да отиде при Христос, човек трябва да признае, че е обременен от тежестта на греха. Само онези, които съзнават, че са загубени, могат да бъдат спасени. Повярването в Господ Исус Христос се предхожда от покаяние пред Бога.

„...и Аз ще ви успокоя.“ Забележете, че Господ ни дава **успокоение** даром; ние не си изработваме това успокоение, нито пък го заслужаваме. Това е *спокойствието на спасението,* което ние получаваме, след като разберем, че Исус извърши изкупителното дело на кръста на Голгота. Това е и *спокойствието на съвестта,* което следва осъзнаването на факта, че наказанието на нашите грехове вече е платено веднъж завинаги и че Бог няма да иска да Му се плаща втори път.

11:29 Във 29 и 30 ст. поканата за спасение преминава в покана за служение.

„Вземете моето иго върху си.“ Това означава, че ние трябва да се подчиним на Неговата воля и да предадем ръководството на живота си на Него (Римл. 12:1, 2).

„...и научете се от Мен...“ Когато ние приемем Неговото господство

във всички области на нашия живот, Той започва да ни обучава по Свой начин.

„...защото съм кротък и смирен на сърце...“ За разлика от грубите и високомерни фарисеи истинският Учител е мек и смирен. Онези, които вземат Неговото иго върху себе си, ще се научат да заемат най-скромното място.

„...и ще намерите покой на душите си.“ Това не е спокойствието на съвестта, а спокойствието на сърцето, което се постига, когато застанеш на най-ниското място пред Бога и човека. Това е също така спокойствието, в което човек живее, когато служи на Христос и престане да се опитва да бъде велик.

11:30 „Защото Моето иго е благо и Моето бреме е леко.“ И отново тук виждаме една голяма разлика между фарисеите и Христос. Исус казва за тях: „Защото свързват тежки и непоносими бремена и ги налагат върху плещите на хората, а самите те не искат нито с пръста си да ги помръднат“ (Мат. 23:4). Хомотът на Исус е лек, той не жули. Някой беше казал, че ако Исус имаше табела на вратата на своя дърводелски магазин, на нея щеше да пише: „Правя хомоти, които пасват идеално.“ Неговото бреме е леко. Това не означава, че в християнския живот няма проблеми, изпитания, труд и душевни мъки. То означава, че ние не трябва да ги носим сами. Ние носим бремето си заедно с Него, а Той е достатъчно милостив към всяка наша нужда. Да му служим, не означава да се чувстваме обвързани, а да се чувстваме съвършено свободни. Дж. Джауит казва така:

„Вярващият може да направи съдбоносна грешка, ако реши сам да носи товара на своя живот. Бог никога не е искал човек да носи бремето си сам. В този смисъл може да се каже, че Христос се занимава само с хомоти. Хомотът е ярем за двама, който се поставя на вратовете им, и Бог иска да бъде единият от двамата. Той желае да раздели с теб всяка унизителна работа. Тайната на един спокоен и победоносен християнски живот се крие в отказа да влачиш сам хамута на собствено си „аз“ и да приемеш благия „ярем“ на Майстора.“[20]

Г. Исус е Господар на съботата (12:1-18)

12:1 Тази глава говори за все по-засилващата се реакция срещу Христос. Още малко и растящата злоба и враждебност на фарисеите ще прелеят бреговете на техните задръжки. Проблемът, който ще отвори шлюза, е спорният въпрос около съботата.

В този съботен ден **Исус** и учениците Му минават **през посевите. Учениците започват да късат класове и да ги ядат.** Законът е позволявал да се къса жито от чуждите ниви, стига само да не се използва сърп (Втор. 23:25).

12:2 Но **фарисеите,** които са направили така, че да живеят напълно законно като паразити, започват да ги обвиняват, че нарушават **съботата.** И макар че техните обвинения не са споменати изрично, може да се предположи какви са: (1) че жънат (понеже късат зърното); (2) че вършеят (понеже търкат класовете между ръцете си); (3) и че веят (понеже отделят зърното от плявата).

12:3, 4 Исус отговаря на нелепото им оплакване с една случка от живота на **Давид.** Веднъж по време на заточение той и мъжете с него отиват в пустинята **и ядат от присъствените хлябове** – дванадесетте ритуални хляба, от които само свещениците имат право да ядат. Нито Давид, нито мъжете с него са свещеници, но независимо от това Бог никога не ги обвинява в грях за това, което са направили. Защо не ги обвинява?

Обяснението е, че Божият закон никога не е искал да причини страдание на верните Му хора. Давид не беше виновен за това, че е изгнаник. Той беше отхвърлен от един греховен народ. Ако неговото положение беше нормално, той и последвалите го мъже никога нямаше да трябва да ядат от присъствените хлябове. Заради греха на Израел Бог разреши това иначе забранено деяние.

Случаят с Исус и Неговите ученици е подобен на този. Господ Исус е законният Цар на Израел, но израелският народ не признава Неговата върховна власт. Ако Той беше заел полагаемото Му се място, Неговите последователи нямаше да бъдат принудени да се хранят по този начин в съботния или който и да е друг ден от седмицата. Историята се повтаря. Господ не осъжда Своите ученици, защото те не бяха сторили нищо лошо.

12:5 Исус припомня на фарисеите, че и **свещениците оскверняват съботата,** като убиват и жертват животни и извършват много други ритуали (Чис. 28:9, 10), но пак не са виновни, защото служат на Бога.

12:6 Фарисеите знаят, че свещениците работят в храма всяка събота, без да го оскверняват. Защо тогава те обвиняват учениците, когато *„тук* има **повече от храма"?** Този израз може да се каже и така: *„нещо,* което е по-голямо от храма, е тук". „Нещото" е Божието царство, което е тук в Личността на Царя.

12:7 Фарисеите никога не са разбирали сърцето на Бога. В Осия 6:6 Бог казва: **„Защото милост искам, а не жертва."** Бог издига състраданието по-високо от ритуала. Той предпочита да гледа как Неговите хора късат жито в съботния ден, за да утолят глада си, вместо да го съблюдават толкова строго, че да си причинят физическо страдание. Ако фарисеите разбираха това, нямаше да осъдят Христовите ученици. Но те ценяха много повече педантичното спазване на протокола, вместо добруването на човека.

12:8 После Спасителят добавя: **„Защото Човешкият Син е Господар на съботата".** На първо място Той е Онзи, Който е постановил закона, и следователно има най-голямо право да тълкува неговото истинско значение. Роуджърз казва така: *„Изглежда, че в тези стихове Матей, воден от Духа, прави един бърз преглед на многото имена и служби на Господ Исус. Той е Божият син, Господарят на съботата, Моят служител, Моят възлюбен, Давидовият Син, по-голям от храма, по-голям от Йона, по-велик от Соломон. Матей прави това, за да покаже колко огромен е грехът на ония, които откажат да Го приемат и да Му признаят правата."*[21]

Преди да продължим с разглеждането на следващото събитие – изцелението на човека с изсъхналата ръка – ще спрем за малко, за да обобщим накратко библейското учение за съботата.

Отклонение върху учението за съботата

Съботният ден е бил и винаги ще бъде седмият ден от седмицата.

След шестте дни на сътворението Бог е решил да си почине на седмия ден (Бит. 2:2). Тогава Той не заповядва на човека да пази съботния ден, въпреки че този принцип сигурно е бил част от Неговия замисъл – да има един почивен ден на всеки седем работни дни.

Израелският народ е получил заповедта да спазва съботния ден в десетте Божии Заповеди (Изх. 20:8-11). Заповедта за съботата се различава от другите девет заповеди, защото тя се отнася до установяването на някакъв външен ред, докато другите девет засягат установяването на вътрешен

морален ред. Единственото основание за погрешността да се работи в събота е това, че Бог е казал така. Другите заповеди забраняват неща, които сами по себе си са погрешни.

Забраната да се работи в съботния ден никога не се отнасяла до служението на Господа (Мат. 12:5), в което влизат такива действия, които са свързани с необходимостта (Мат. 12:3, 4) или с милостта (Мат. 12:11, 12). Девет от десетте Божи заповеди са повторени и в НЗ, но не във вид на закон, а като наставления за християните, които живеят в благодат. Единствената заповед, която християните никога не са били длъжни да спазват, е заповедта за съботния ден. Даже напротив, Павел учи, че християнинът няма да бъде наказан, ако не я спазва (Кол. 2:16).

За християните специалният ден е първият ден от седмицата. На този ден Господ Исус възкръсна от мъртвите (Йоан 20:1) като доказателство на това, че изкупителното дело е завършено и одобрено от Бога. През следващите два дни Господ Исус се срещна със Своите ученици (Йоан 20:19, 26). На първия ден от седмицата беше даден Светият Дух (Деяния 2:1; сравни Лев. 23:15, 16). На този ден се срещаха и първите последователи на Христос за разчупване на хляба като възпоминание за смъртта на Господа (Деяния 20:7). Този ден е определен от Бога за събиране на парични средства, предназначени за Господа (1 Кор. 16:1, 2).

Съботата, или седмият ден, идва като завършек на една трудова седмица. Господният ден, или неделята, започва една нова седмица със спокойната увереност, че изкупителното дело е извършено. Съботата ознаменува първото творение, Господният ден е свързан с новото творение. Съботата е ден на отговорността, Господният ден е ден на милостта.

Християните не пазят Господния ден като начин, чрез който могат да спечелят спасение или да постигнат святост, или защото се страхуват от наказание. Те го отделят от другите дни, за да засвидетелстват любов и преданост на Онзи, Който отдаде Себе Си за тях. Понеже на този ден сме освободени от всекидневните си и светски грижи, ние го отделяме по специален начин за служение и поклонение на Христос.

Не е правилно да се говори, че спазването на съботата е преминало в спазване на Господния ден. Съботата е седмият ден, а Господният ден е първият – неделята. Съботата е символ на сянката на Христос, докато неделята е символ на същността на Христос (Кол. 2:16, 17). Възкресението на Христос поставя ново начало и Господният ден обозначава това начало.

Като верен юдеин, живеещ под закон, Исус е спазвал съботата (независимо от обвиненията на фарисеите в противното). Като Господар на съботния ден Той го освобождава от фалшиви правила и наредби, с които той е бил отрупан.

Д. Исус изцелява в съботния ден (12:9-14)

12:9 От нивата Исус отива в синагогата. Лука ни казва, че книжниците и фарисеите продължават да Го наблюдават, за да намерят нещо, в което да го обвинят (Лука 6:6,7).

12:10 В синагогата има човек с изсъхнала ръка, който стои като нямо свидетелство на абсолютната безпомощност на фарисеите да му помогнат. До този момент фарисеите изпитват към него само студено пренебрежение. Изведнъж обаче той става за тях особено важен, тъй като могат да го използват като средство, с което да подмамят Исус. Те знаят, че

Спасителят винаги е склонен да облекчи човешкото страдание. Затова те очакват от Него да започне да изцелява и в съботния ден, което да им даде повод да Го уловят в закононарушение. И така, те започват с един извъртащ закона въпрос: **„Позволено ли е човек да изцелява в събота?"**

12:11 Спасителят също отговаря с въпрос. Ако някоя от техните овце падне **в яма в съботен ден,** няма ли да я извадят? Разбира се, че ще я извадят. Най-вероятно те ще направят това под предлог, че е милостиво деяние, въпреки че основният им мотив ще бъде страхът от финансова загуба, защото овцата струва пари.

12:12 След това нашият Господ им казва, че човекът е много **по-скъп от овцата.** Ако милостта към животните, проявена **в съботен ден,** е позволена, колко по-оправдана е **милостта към човеците!**

12:13, 14 След като хваща фарисеите в капана на собствената им логика, Исус възстановява изсъхналата ръка на болния човек. Казвайки **му** да **протегне ръката** си, Исус задейства неговата вяра и воля. Подчинението на болния е възнаградено със съвършено изцеление. Благодарение на чудесния Създател болната ръка **„става здрава като другата".** Ние веднага бихме помислили, че фарисеите остават много зарадвани от изцелението на човека, когото те нито могат, нито искат да излекуват. Те обаче побесняват от яд и **се наговарят** да убият **Исус.** Ако някой от тях беше с изсъхнала ръка, той въобще нямаше да търси сметка в кой ден е бил излекуван.

Е. Изцеление на всички (12:15-21)

12:15, 16 Когато Исус разбира мислите на своите врагове, **Той се оттегля.** Но навсякъде, където отива, хората продължават да се трупат около Него. И навсякъде, където се събират болни хора, **Той изцелява всички,** като им заръчва да не казват на никого за своето чудно изцеление. Исус казва това не защото иска да се предпази от опасности, а защото иска да избегне всяка погрешна стъпка, която би Го довела до положението на популярен революционен Герой. Той трябва да спази Божествения план. Неговата революция ще се осъществи не чрез проливането на римска кръв, а чрез проливането на Неговата собствена кръв.

12:17, 18 Милостивото служение на Исус изпълнява пророчеството на **Исая** от 41:9; 42:1-4, където **пророкът** предсказва, че Месията ще бъде един кротък Завоевател. Той описва Исус като **Служителя, Когото е избрал** Йехова, и **Възлюбения, в Когото** е **благоволила** душата Му. Бог ще положи **Духа Си на Него** – пророчество, което се изпълни при кръщението на Исус. Неговото служение ще излезе извън пределите на Израел – **Той** ще **възвести съд** над народите. Колкото по-твърдо става юдейското „НЕ", толкова по-силно звучат думите на последната мисъл.

12:19 По-нататък Исая предсказва, че Месията „няма да се скара, нито да **извика"** и **гласът Му** няма да се чуе по площадите. С други думи, Той няма да се прояви като политически функционер, подбудител на простолюдието. Маклейн пише следното:

„Този Цар, Който е „Слуга" на Бога, няма да получи Своето законно място или слава със средствата на обикновеното физическо насилие, или като използва свръхестествените умения, които владее."[22]

12:20 Той дори няма да пречупи **„смазана тръстика"** и **„замъждял фитил"** няма да **угаси;** няма да смаже лишените и онеправданите; но ще окуражи и укрепи отчаяните и потиснатите. Една искрица вяра ще Му бъде достатъчна, за да разпали цял огън. Служе-

нието Му няма да престане, докато правдата не възтържествува. Омразата и неблагодарността на хората няма да могат да угасят Неговата кротка и любяща грижа към другите.

12:21 „И в Неговото име народите ще се надяват.“ В пророчеството на Исая това изречение звучи така: „И островите ще очакват Неговата поука“, но смисълът е същият. „Островите“ са символ на езичниците. Тук се казва, че езичниците живеят в очакване на царството Му, в което те ще бъдат Негови верни поданици.

Клайст и Лили дават много висока оценка на този пасаж от Исая, като казват, че той е:

„...един от бисерите на евангелието, едно от най-красивите изображения на Христос... Исая рисува единството на Христос с Неговия Отец, мисията Му да поучава народите, благостта, с която се отнася към страдащото човечество, и окончателната Му победа. Няма друга надежда за света освен надеждата, която се крие в името на Христос, Спасителя на света, изречена не със сухи, схоластични думи, а със слова, облечени в богата ориенталска символика.“[23]

Ж. Непростимият грях (12:22-32)

12:22-24 След като Исус изцелява „един хванат от бяс, **сляп и ням**“, обикновените хора започват сериозно да се замислят дали Той наистина не е **Давидовият син,** Израелският Месия. Това вбесява **фарисеите**. Неспособни да понесат каквото и да е благосклонно отношение към Исус, те изблъват обвинението, че чудото е сторено с помощта на **Веелзевул, началника на бесовете**. Това злокобно обвинение за първи път обявява Исус за човек, който има бесовска власт.

12:25, 26 Когато разбира мислите им, Исус изобличава тяхното безумие. Той посочва, че нито едно царство, град или къща, „разделено против себе си“, не може да продължи да съществува. Ако Той прогонва бесовете на Сатана чрез силата на Сатана, тогава Сатана действа против себе си, което е пълна глупост.

12:27 Нашият Господ има още един опустошителен аргумент срещу фарисеите. Някои от техните възпитаници, познати като заклинатели, твърдят, че притежават власт да изгонват бесове. Исус нито признава, нито отрича техните твърдения, но ги използва, за да изкаже следния аргумент: **„Ако Той изгонва бесове с помощта на Веелзевул,** тогава и фарисейските **възпитаници** (т. е. заклинателите) правят същото.“ Фарисеите никога няма да признаят това, но няма да могат и да отрекат логичността на аргумента. Техните собствени възпитаници ще ги укорят, че са обвинени в прогонване на бесове като помощници на Сатана.

Скофилд казва следното:

„Фарисеите веднага реагират отрицателно на намека за сатанинска власт по отношение на себе си или на своите възпитаници, макар че според схващането, което те поддържат, т. е. че Христос изгонва бесове с помощта на Веелзевул, те рискуват собствените им възпитаници да ги обвинят в нелогичност, защото ако властта за изгонване на бесове е сатанинска, то всеки, който упражнява тази сила, е в съюз с източника на тази власт.“[24]

Не е логично да приписваш едни и същи резултати на различни изпълнители.

12:28 Разбира се, **Исус изгонва бесове чрез Божия Дух.** Целият Му живот като Човек на тази земя е бил изживян с помощта на силата на Светия Дух. Той е изпълненият с Духа Месия, за Когото пророкува Исая (Ис. 11:2; 42:1; 61:1-3). Затова Господ казва на фарисеите: **„Но ако Аз чрез Божия Дух изгонвам бесовете, то Божието**

царство е дошло върху вас.“ Това твърдение сигурно нанася съкрушителен удар върху фарисеите. Те толкова се гордеят със своите теологични познания, а се оказва, че **Божието царство е дошло върху тях** в Лицето на Царя, без те дори да го забележат!

12:29 Не само че Исус е много далеч от сьюзяване със Сатана, но Той е и Покорител на Сатана. Това личи от Неговия разказ за **силния човек. Силният човек** е Сатана. **Къщата** е мястото, където той е господар. **Покъщнината** са неговите бесове. Исус е Този, Който **връзва силния човек,** влиза в неговата **къща** и ограбва неговата **покъщнина.**

На практика завързването на Сатана бе извършено на етапи. То започна с общественото служение на Исус; беше гарантирано по един решителен начин чрез смъртта и възкресението на Христос; ще бъде показано по един още по-явен начин по време на хилядолетното господство на Царя (Откр. 20:2) и най-накрая ще стане вечно, когато дяволът бъде хвърлен в „огненото жупелно езеро“ (Откр. 20:10). Сега дяволът не изглежда вързан; той все още упражнява значителна власт над земята. Но неговата съдба е предрешена и времето му е кратко.

12:30 След това Исус казва: **„Който не е с Мене, той е против Мене; и който не събира с Мене, разпилява.“** Със своето богохулно поведение фарисеите показват, че не са с Господа; следователно те са против Него. Отказвайки да участват в прибирането на зърното, те го разпиляват. Обвиняват Исус, че прогонва бесове със силата на Сатана, когато всъщност самите те са слуги на Сатана и се опитват да пречат на Божието дело.

В Марко 9:40 Исус казва: „...оня, който не е против нас, е откъм нас.“ Тези думи изглеждат абсолютно противоположни на думите на Исус в Матей 12:30. Това привидно противоречие престава да съществува, когато разберем, че в Матей Исус говори за *спасението.* Там човек е или с Христос, или против Него – средно положение няма. Докато в Марко Исус говори за *служението.* Между учениците на Христос има големи различия – различия в събранията, методите и тълкуванията на доктрините. Затова тук правилото е, че ако един човек не е срещу Господа, той е за Него и трябва да се зачита като такъв.

12:31, 32 Тези стихове показват критичната точка на отношението на Христос към израелските водачи. Той ги обвинява в извършване на непростимия грях, защото те изричат богохулство срещу Светия Дух, като казват, че Исус не прави Своите чудеса със силата на Божия Дух, а със силата на Сатана. Това е все едно да нарекат Светия Дух „Веелзевул, господар на бесовете“.

За някои други **грехове и хули** има прощение. Човек може да изрече думи **против Човешкия Син** и да бъде простен, но богохулството срещу Светия Дух е грях, за който няма прощение нито **в този век, нито в бъдещото** хилядолетие. Когато Исус говори за **този век,** Той има предвид времето на Своето обществено служение на земята. Разумно е да се предположи, че непростимият грях не може да бъде извършен днес, след като Исус не присъства телом на земята, извършвайки чудеса.

Отхвърлянето на евангелието не е едно и също като непростимия грях. Човек може да се откаже от Спасителя за много години, след това да се покае, да повярва и да бъде спасен. (Но ако той умре, без да е повярвал, остава неопростен.) Отстъпничеството също не е непростим грях. Един християнин може много да се отдалечи от Господа, но независимо от това пак да се върне към общение в Божието семейство.

Много хора се измъчват, смятайки, че са извършили непростимия грях. Дори и този грях да можеше да се извърши днес, фактът, че човек се тревожи, показва, че той не е виновен за такъв грях. Онези, които го извършиха, останаха твърди и непреклонни противници на Христос. Те нямаха никакви безпокойства, че оскърбяват Духа, и изобщо не се поколебаха да измислят план за смъртта на Божия Син. Те не изпитваха нито угризение, нито разкаяние.

З. Дървото се познава по неговите плодове (12:33-37)

12:33 Фарисеите трябва да признаят, че Господ върши добро, като изгонва бесове, но вместо това те Го обвиняват, че е зъл. В този стих Той изобличава липсата на всякаква логика от тяхна страна, като казва: „Вие сами преценете. Ако едно **дърво е добро,** то и **плодовете** му са **добри,** и обратно – ако дървото е лошо, то и плодовете му са лоши." Плодът отразява качеството на дървото, което го ражда. Плодовете на служението на Исус са добри. Той изцелява болни, слепи, глухи, неми; гони бесове и съживява от мъртвите. Може ли едно гнило дърво да даде такива хубави плодове? Абсолютно невъзможно! Защо тогава те толкова упорито отказват да Го признаят?

12:34, 35 Причината за това е в тях, защото те са **„рожби ехиднини".** Тяхната злоба към Човешкия Син, която толкова явно личи в отровните им думи, блика от злите им сърца. Сърцето, което е изпълнено с доброта, ще се познае по милостивите и справедливи думи. Пълното със злина сърце се вижда в богохулството, ожесточението и оскърблението.

12:36 Исус най-сериозно ги предупреждава (а също и нас), че хората **ще отговарят** за **всяка празна дума,** която ще произнесат. Тъй като изречените думи са мерило на нашия живот, те ще бъдат подходящо основание за осъждение или освобождение. Колко голямо ще бъде осъждението на фарисеите заради надменните и подли думи, които те изрекоха срещу Светия Божий Син!

12:37 „Защото от думите си ще се оправдаеш и от думите си ще се осъдиш." При християните наказанието за лекомислените приказки е платено със смъртта на Исус, но ние не трябва да забравяме, че неизповяданите ни и непростени нехайни слова ще ни лишат от награда в Съдния ден.

И. Знамението на пророк Йона (12:38-42)

12:38 Независимо от всички чудеса, които прави Исус, **книжниците и фарисеите** имат наглостта да Го молят за **знамение,** с което искат да кажат, че *ще* повярват, ако Той им докаже, че е Месия. Тяхното лицемерие обаче е съвсем прозрачно. Щом като не са повярвали след толкова много чудеса, защо мислят, че ще повярват, след като видят още едно? Отношението, което иска чудотворни знамения като условие за повярване, не се харесва на Господ. Спомнете си какво каза Исус на Тома: „Блажени ония, които, без да видят, са повярвали" (Йоан 20:29). Според Божията наредба виждането идва след повярването.

12:39 Господ се обръща към фарисеите като към „нечестиво и прелюбодейно поколение" – „нечестиво", защото съзнателно се заслепяват, за да не видят собствения си Месия, и „прелюбодейно", защото са духовни изменници на своя Бог. Техният Бог-Създател, една уникална Личност, съчетаваща абсолютната божественост и съвършената човечност, стои пред тях и им говори, а те се осмеляват да искат знамение от Него.

12:40 В отговор Исус им казва, че **никакво** друго **знамение** няма да **им се**

даде освен знамението на пророк Йона, имайки предвид Своята Собствена смърт, погребение и възкресение. Изпитанието на Йона, който беше погълнат от рибата и после повърнат обратно (Йона 1:17; 2:10), пресъздава мъките и възкресението на Христос. Неговото въздигане от мъртвите ще бъде последното, върховно знамение от Първото Му идване на земята.

Точно **както Йона престоя три дни и три нощи в корема на голямата риба, така** и нашият Господ ще **бъде три дни и три нощи в сърцето на земята.** Тук ние се изправяме пред следния проблем. Ако – както е общоизвестно – Исус е погребан в петък следобед и е възкръснал от мъртвите в неделя сутрин, как може да се каже, че Той е бил в гроба три дни и три нощи? Обяснението е, че според юдеите всяка част от деня и нощта са един цял период. „Един ден и една нощ правят една „она“, а една част от „она“ е като една цяла „она“.“ (Еврейска поговорка)

12:41 Исус показва виновността на юдейските водачи, като прави две сравнения. Първо Той говори за езичниците от **Ниневия,** които макар и не толкова облагодетелствани, чуха **проповедта** на странстващия пророк **Йона и се покаяха** с голямо смирение и мъка. Те **„ще се явят на съда“,** за да обвинят хората от Исусовото поколение за това, че не са приели Един, Който е **по-голям от Йона** – съвършения Божий Син.

12:42 Второто сравнение е със савската **царица** – една езичница, която живееше извън областта на Юдея и дойде чак от **юг** с цената на много усилия и разноски, за да се види със Соломон. Юдеите от времето на Христос не трябва изобщо да пътуват, за да Го видят – Той е пристигнал от небето в техния малък град, за да бъде техният Месия-Цар. Въпреки това те не намират място в сърцата си за Него, Който е безкрайно **по-велик от Соломон.** Тази царица-езичница ще се яви на съда и ще ги осъди заради тяхното безотговорно лекомислие.

В тази глава нашият Господ е представен като по-голям от *храма* (6 ст.), по-голям от *Йона* (41 ст.) и по-голям от *Соломон* (42 ст.). Той е „по-велик от най-великите и по-добър от най-добрите.“

Й. Връщането на нечистия дух (12:43-45)

12:43, 44 Тук Исус обобщава в иносказателна форма миналото, настоящето и бъдещето на невярващия Израел. Тук **човекът** е символ на еврейския народ, а **нечистият дух** е духът на идолопоклонничеството, обхванало Израел от времето на неговото робство в Египет до пленничеството във Вавилон (когато той е бил излекуван от своето идолопоклонство временно). За известно време нечистият дух излиза **от човека.** От края на пленничеството и досега евреите не са идолопоклонници. Те приличат на **„празна, пометена и наредена“** къща.

Преди повече от 1900 години Спасителят се опита да влезе в тази празна къща. И макар че Той беше нейният законен Обитател и Господар, хората упорито отказаха да Го приемат. Въпреки че те вече не се кланяха на идоли, те не поискаха да се поклонят и на истинския Бог.

Празната къща говори за духовния вакуум, който може да бъде едно много опасно състояние, както показват следващите стихове. Само реформирането не е достатъчно. Необходимо е цялостно приемане на Спасителя.

12:45 В някой бъдещ ден духът на идолопоклонството ще реши да се върне в къщата, съпроводен от **седем** други **духа, още по-зли от него.** Тъй като 7 е числото на съвършенството и завършеността, то вероятно е употребено тук, за да обозначи идолопок-

лонството в неговото напълно развито състояние. Това напомня за времето на Голямата скръб, когато народът-вероотстъпник ще се поклони на Антихриста. Преклонението пред човека на злото и почитането му като Бог представлява много по-ужасен вид идолопоклонство от който и да било друг вид в миналото. И така, **„последното състояние на оня човек** става **по-лошо от първото“.** Невярващите евреи ще изтърпят страшното наказание на времето на Голямата скръб, когато техните страдания ще бъдат далеч по-страшни от тези, които юдеите преживяха по времето на тяхното пленничество във Вавилон. Онази част от израелския народ, която се кланя на идоли, ще бъде изцяло унищожена при Второто пришествие на Христос.

„Също така ще бъде и на това нечестиво поколение.“ Същите вероотстъпници, които отхвърлиха и презряха Христос при Неговото Първо идване, ще бъдат наказани жестоко при Неговото Второ идване.

К. Майката и братята на Исус (12:46-50)

Тези стихове описват едно на вид обикновено събитие, когато семейството на Исус идва, за да говори с Него. Защо обаче идват тези хора?

Марко може да ни даде отговор на този въпрос. Някои приятели на Исус решават, че Той не е на Себе Си (Марко 3:21, 31-35), и вероятно Неговото семейство идва, за да Го прибере у дома без много шум (вж. също Йоан 7:5). Когато на Исус казват, че **майка Му и братята Му** стоят **отвън** и искат **да говорят с Него,** Господ отговаря с въпрос: **„Коя е майка Ми и кои са братята Ми?“** После, като посочва **учениците Си,** Той заявява: **„Който върши волята на Отца Ми, Който е на небесата, той Ми е брат и сестра, и майка.“**

Тези потресаващи думи носят дълбок духовен смисъл: те бележат обрат в отношенията между Исус и Израел. Мария и нейните синове представляват израелския народ: те са роднините на Исус по кръвна линия. До този момент Исус е съсредоточил всички Свои усилия върху загубените овце от израилевия дом. Но вече започва да става ясно, че Неговият Собствен народ не Го иска. Вместо да се поклонят на Своя Месия, фарисеите Го обвиниха, че е слуга на Сатана.

Затова сега Исус постановява нов ред на нещата. Неговите кръвни връзки с Израел няма да бъдат решаващ фактор за Неговото дело. Въпреки че състрадателното Му сърце ще продължава да се застъпва за Неговите сънародници по плът, дванадесета глава бележи едно решително скъсване с Израел. Сега изходът е ясен. Щом като Израел не желае да приеме Исус, Той ще се обърне към онези, които ще пожелаят да Го приемат. Кръвното родство ще бъде изместено от духовното родство. Послушанието на Бога ще послужи за установяване на жизнено важна родствена връзка между Исус и хората, без значение дали те са евреи, или неевреи.

Преди да приключим с това събитие, бихме искали да споменем още две неща, свързани с майката на Исус. Първо, ясно е, че по отношение на присъствието си при Христос Мария не е имала никакво специално предимство.

Второ, споменаването на братята на Исус противоречи на твърдението, че Мария винаги е била девица. Ясно е, че става въпрос за истински синове на Мария, които са и братя на Христос от една майка. Това мнение се подкрепя и от други текстове в Библията, като например Псалм 69:8; Мат. 13:55; Марко 3:31, 32; 6:3; Йоан 7:3, 5; Деяния 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19.

VIII. Царят провъзгласява период на временното му отсъствие от земята (13 гл.)

Притчите за Божието царство

Вече стигнахме до критичната точка в Евангелието от Матей. Преди малко Господ посочи, че земните връзки ще бъдат изместени от духовните връзки и че вече не е важно да бъдеш евреин по рождение, а да бъдеш послушен на Бог Отец. Като отхвърлят Царя, книжниците и фарисеите отхвърлят и царството Му. Сега, с помощта на няколко притчи, Господ Исус създава една предварителна картина на новата форма на царството за периода, който започва с Неговото отхвърляне и завършва с идването Му като Цар на царете и Господар на господарите. Шест от тези притчи започват с думите: „Небесното царство прилича..."

За да видим тези притчи в правилната им перспектива, нека си припомним как царството е представено в трета глава. Небесното царство е кръгът, в който се признава Божието господство. Той се състои от две части: (1) ***външен кръг,*** който включва хора, които само на думи признават Божието господство; и (2) ***вътрешен кръг,*** в който влизат само истински повярвалите. Царството има пет периода: (1) старозаветен период, в който то е пророкувано; (2) период, когато то е било „наблизо" или по-скоро е присъствало в Личността на Царя; (3) период на временно откъсване на Царя от онези, които се признават за Негови поданици след Неговото отхвърляне и връщане на небето; (4) период на проявление на царството през хилядолетието; и (5) (последен) период на вечно съществуване на царството. Всеки текст от Библията, в който се говори за царството, съответства на един от тези периоди. 13 гл. разглежда третия период на отделянето на Царя от Неговите поданици, когато се образува вътрешният кръг на царството (кръгът на истински повярвалите). Той включва времето от деня на Петдесетница до момента на Грабването. В него влизат същите хора, които влизат и в църквата. Това е единственото сходство между царството и църквата; иначе те са две различни неща.

Имайки предвид всичко това, нека разгледаме притчите.

А. Притчата за сеяча (13:1-9)

13:1 Исус излиза от къщата, където излекува обзетия от бесовете, и **сяда край Галилейското езеро.** Много изследователи на Библията виждат къщата като символ на Израел, а езерото – като символ на езичниците. Така погледнато, това движение на Господ символизира временния разрив между Него и Израел, през което време небесното царство ще се проповядва на народите.

13:2 Когато на брега **се събира огромно множество,** Исус **се качва на една лодка** и започва да го поучава с **притчи.** Притчата е разказ, в основата на който лежи някаква духовна или морална поука, която не винаги се разбира директно. Седемте притчи, които следват, разказват какво ще бъде царството между Първото и Второто пришествие на Христос.

Исус разказва първите четири притчи на всички хора; а последните три – само на учениците Си. Първите две и седмата Той обяснява на учениците Си, а останалите оставя сами да си обяснят с ключовете, които вече им е дал.

13:3 Първата притча разказва за сеяч, който посява своето семе на четири различни вида почви. Както може да се очаква, при различните почви резултатите са различни.

13:4-8

ПОЧВА	*РЕЗУЛТАТИ*
1. Твърдо утъпкан **път.**	1. Семена, изядени от птиците.
2. Тънкослойна почва върху скала.	2. Бързо поникнали семена без дълбоки корени, които **прегарят от слънцето** и **изсъхват.**
3. Земя, пълна с **тръни.**	3. Семената поникват, но не могат да пораснат поради **тръните.**
4. **Добра почва.**	4. Семената поникват, порастват **и дават плод: „кое стократно, кое шестдесет, кое тридесет.“**

13:9 Исус завършва притчата със загадъчното предупреждение: **„Който има уши [да слуша], нека слуша.“** Притчата за сеяча носи едно важно послание за хората и още едно – за учениците Му. Никой не трябва да пропусне смисъла на Неговите думи.

Тъй като Господ сам пояснява значението на притчата в стихове 18-23, ние ще сдържим нашето любопитство, докато стигнем тези стихове.

Б. Целта на притчите (13:10-17)

13:10 Учениците на Исус са озадачени защо Господ говори на хората с неясния език на притчите. Затова те Го молят да им обясни Своя метод.

13:11 В отговора Си Исус прави разграничение между невярващата тълпа и вярващите ученици. Тълпата, която представлява израелския народ в умален вид, явно Го отхвърля, въпреки че това отхвърляне става единодушно едва при кръста. На нея Господ няма да позволи да узнае **тайните на небесното царство,** докато на истинските Си последователи ще позволи, като им помогне.

В Новия Завет тайната е нещо, което човек никога не е знаел преди това и не би могъл да узнае без Божието откровение, но което сега му се открива. **Тайните на небесното царство** представляват непознати до този момент истини, които представят царството в третия му етап. Фактът, че царството ще съществува в периода на временното отделяне на Господ от земята, е сам по себе си тайна до този момент. Притчите описват някои от особеностите на царството в отсъствието на Царя. Някои наричат това време „тайния период на царството“. Те нямат предвид, че в него има нещо тайно, а че за него не се е знаело нищо преди това.

13:12 На някои решението на Исус да скрие тези тайни от множеството, а да ги открие само на учениците Си, може да им се стори доста своеволно, но Господ има причина да стори това, **„защото, който има, нему ще се даде, и ще има изобилие; а който няма, от него ще се отнеме и това, което има“.** Учениците вярват в Господ Исус, затова на тях ще се даде да разбират още повече. Те са приели светлината, затова ще получат още повече светлина. За разлика от тях израелският народ е отхвърлил Светлината на света, затова той не само няма да получи още светлина, но ще загуби и малкото светлина, която е получил. Отхвърлената светлина е отказана светлина.

13:13 Матю Хенри прави аналогия между **притчите** и облачния, и огнения стълб, който е трябвало да осветява пътя на израелския народ, а да обърква египтяните. Притчите ще се разкрият на тези, които искрено се интересуват от тях, а „на онези, които изпитват враждебност към Исус, те ще носят само досада“.

И така, тук не става въпрос за някакво странно хрумване на Исус, а за изработване на принцип, който се вгражда в целия ни живот – съзнателното заслепяване води до умствена слепота. Затова Исус говори на юдеите в притчи. Х. Ч. Удринг казва така: „Тъй като не притежават любов-

та към истината, те няма да получат и светлината на истината."[25] Юдеите казват, че виждат – т. е. че познават Божествената истина; но се оказва, че Самата Истина стои пред тях, а те решително отказват да Я видят. Казват също, че слушат Божието Слово; но ето че живото Божие Слово стои сред тях, а те не желаят да МУ се подчинят. Те отказват да разберат удивителното чудо с Превъплъщението и затова са лишени от способността да разбират изобщо.

13:14, 15 Тези хора са едно живо изпълнение на пророчеството на Исая в 6:9, 10. Сърцето на Израел е станало **безчувствено,** а **ушите** му – глухи за гласа на Господа. Те съзнателно отказват да **гледат с очите си.** Знаят, че ако прогледнат и чуят, и разберат, и ако се покаят, Бог ще ги излекува; но въпреки своето болестно състояние и нужда, те отказват Неговата помощ. Затова сега Бог ги наказва да чуват, но да не разбират; и да гледат, но да не виждат.

13:16, 17 Учениците получават голямата привилегия да виждат това, което никой не е могъл да види преди това. Пророците и праведните мъже от старозаветните времена са мечтаели да живеят по времето на Месията, но тяхното желание не е било изпълнено. Сега учениците имат голямата привилегия да живеят в този критичен исторически момент и да видят Месията, да присъстват на Неговите чудеса и да чуят удивителното Му учение от Собствените Му уста.

В. Обяснение на притчата за сеяча (13:18-23)

13:18 След като обяснява защо говори с притчи, Господ започва да разяснява притчата за четирите почви. Исус не уточнява самоличността на **сеяча,** но ние лесно можем да разберем, че Той говори или за Себе Си (ст. 37) или за тези, които проповядват благата вест за царството. Зърното е „словото на царството" (ст. 19). Почвата представлява всички ония, които чуват словото.

13:19 Твърдоутъпканата пътека символизира хората, които отказват да приемат вестта. Те чуват евангелието, но **не го разбират** – не защото не могат, а защото не искат. Птиците са олицетворение на Сатана, който **грабва** семето от сърцата им. Той им сътрудничи в избора им да останат безплодни. Фарисеите са като една такава твърдоутъпкана пътека.

13:20, 21 Под канаристи места Исус има предвид скали, покрити с тънък слой почва. Тя символизира хората, които чуват словото и го приемат **с радост.** Отначало сеячът е въодушевен от успеха на своето проповядване, но скоро той научава, че не е добре, когато словото се приема с усмивки и радостни възклицания, защото най-напред човек трябва да осъзнае греха си и да се покае. Много по-обещаващи са хората, които вървят по пътя към Голгота с плач и сълзи, отколкото онези, които препускат с леко сърце и възторжени възклицания. Повърхностният слой дава възможност само за едно повърхностно признание, защото няма дълбочина за развитие на корените. А когато това признание се подложи на проверката на палещите лъчи на **„напаст или гонение"**, човекът решава, че то нищо не струва и се отказва от него.

13:22 Обраслата с тръни земя символизира друг тип хора. Това са хората, които слушат словото повърхностно. На външен вид те изглеждат истински поданици на царството, но след време техният интерес бива заглушен от **„светските грижи"** и увлечението им към материалните **богатства.** Техният живот не дава никакъв плод за Господа. За илюстрация на този вид хора Ленг дава пример със сина на един богаташ сребролюбец, който

се занимава с търговия. Този син чува Словото като младеж, но след това бизнесът го завладява.

„Той трябва да направи избор дали да принася радост на Своя Господ или на своя баща. Така че, когато зърното се засява и пониква, тръните вече са хванали корени в почвата: проблемите на този свят и измамността на богатствата са заели място в сърцето на младежа. Синът решава да удовлетвори желанието на баща си. Той се посвещава изцяло на бизнеса и става шеф на концерна. Но когато остарява, човекът разбира, че е пренебрегнал небесните неща. Преди да се оттегли от бизнеса, той изразява намерение да посвети повече усилия на духовните неща. Но с Бога шега не бива. Човекът се пенсионира и умира внезапно само след няколко месеца. Зад себе си той оставя 90 000 лири и един духовно пропилян живот. Тръните са задушили словото и то не е дало плодове.“[26]

13:23 Добрата почва символизира истинския християнин, който слуша словото с разбиране, като се подчинява на това, което слуша. И макар че не всички християни дават едно и също количество плод, с плода, който дават, те показват, че имат вечен живот. Тук под „плод“ вероятно трябва да се разбира най-вече усъвършенстването на характера на вярващия, а не броя на душите, спечелени за Христос. Обикновено под думата „плод“ в Новия Завет се разбира „плода на Духа“ (Гал. 5:22, 23).

Какво иска Исус да ни каже с тази притча? Най-напред тя ни предупреждава, че има опасност да чуем Словото и да не му се подчиним. Освен това, тя иска да ни насърчи да приемем искрено Словото и да докажем своята искреност, като принасяме плодове за Господа. Що се отнася до учениците (и бъдещите последователи също), притчата ги подготвя за иначе обезкуражителния факт, че сравнително малък брой от тези, които чуят Словото, наистина ще се спасят. Тя предпазва верните служители на Христос от заблуждението, че благодарение на разпространението на благата вест целият свят ще се обърне и ще повярва. Притчата също предупреждава и за тримата главни противници на евангелието – (1) дяволът, (птиците: „лукавият“); (2) плътта, (палещото слънце: „напаст или гонение“); и (3) светът (тръните: „светските грижи и примамката на богатството“).

И не на последно място тази притча показва на учениците колко огромни са печалбите от вложенията в човешката личност. Тридесет пъти по-голям резултат означава 3000 процента възвращаемост; шестдесет пъти по-голям резултат – 6000 процента възвращаемост; а сто пъти – 10 000 процента възвращаемост на вложенията. Практически е невъзможно да се измерят резултатите от един-единствен случай на истинско обръщение. Един скромен учител в неделно училище реши да инвестира в Дуайт Л. Муди, като го спечели за Христос. Муди спечели за Христос други хора. Те на свой ред спечелиха други. Така този учител от неделното училище започна една верижна реакция, която никога няма да спре.

Г. Притчата за тайно посетите плевели (13:24-30)

Предишната притча е ярка илюстрация на факта, че небесното царство включва не само онези, които само на думи признават Царя, но също и тези, които са Негови истински последователи. Първите три вида почви показват по-широкия, външен кръг на царството – хората, които само формално признават, че са повярвали. Четвъртият вид почва представлява по-малкия, вътрешен кръг – хората, които наистина са се обърнали.

13:24-26 Втората **притча** – за тайно посетите плевели – също показва царството откъм тези два аспекта. Житото са истинските християни; плевелите са онези, които са такива само на думи. Исус сравнява **царството с човек, който посява добро семе на нивата си, но докато хората спят, идва неговият неприятел и посява сред житото плевели.** Мерил Ангър пише, че най-често срещаният плевел в нивите на Святата Земя е осилестата глушица, „отровно тревисто растение, което почти не може да се различи от пшеницата, преди и двете да са изкласили. Но след като се развият класовете, двете растения много лесно могат да се отделят"[27].

13:27, 28 Когато **слугите** виждат, че между житото са се появили плевели, те се учудват и питат стопанина как е станало това. Той веднага казва, че това е работа на **неприятел. Слугите** изказват готовност веднага да идат и да извадят плевелите.

13:29, 30 Стопанинът **обаче** им нарежда да чакат **до жътва,** когато жетварите ще разделят двете растения: житото ще съберат в хамбари, а глушицата ще изгорят.

Защо стопанинът им нарежда да отложат плевенето? В природата корените на житото и бурена растат толкова преплетени, че е невъзможно да измъкнеш едното, без да издърпаш и другото.

Тази притча се обяснява от нашия Господ в 37-43 ст., затова и ние ще отложим нашия коментар дотогава.

Г. Притчата за синаповото зърно (13:31, 32)

След това Спасителят уподобява царството на синапово зърно, за което Той казва, че е „по-малко от всичките семена", т. е. най-малкото от всички семена, които познават Неговите слушатели. Когато един човек посял едно от тези зърна, то пораснало като дърво (което говори за един изключителен растеж – обикновеното синапово растение прилича повече на храст, отколкото на дърво). Дървото било толкова голямо, че птиците можели да гнездят по неговите клони.

Зърното олицетворява скромното начало на царството. Отначало царството ще бъде относително малко и чисто, тъй като ще бъде преследвано. Но под покровителството и благодарение на защитата на държавата, то ще покаже един ненормален растеж. След това ще дойдат птиците и ще свият гнездата си в него. И тук, както и в 4 ст., Исус употребява думата „птиците". Птиците са символ на дявола (19 ст.). Така царството ще стане място, където Сатана и неговите служители ще си правят гнезда. Това наистина става точно така. Сега под покрива на християнството свиват гнезда такива общества, като унитаризма, християнската наука, сектата на мормоните, сектата на свидетелите на Йехова и църквата на Мун. По този начин Господ предупреждава учениците Си, че по време на Неговото отсъствие царството ще претърпи изключителен растеж, който обаче не бива да ги лъже и да ги заблуждава, че това е успех. Това ще бъде един нездрав растеж. Въпреки че мъничкото семе ще порасне и ще стане ненормално по големина дърво, неговата корона ще стане „жилище на бесовете, свърталище на всякакъв нечист дух и свърталище на всякаква нечиста и омразна птица" (Откр. 18:2).

Д. Притчата за хлебния квас (13:33)

После Исус сравнява **царството с квас, който една жена замесва в три мери брашно** и оставя цялото **тесто** да **втаса.** Най-общоприето е тълкуването, че тестото е светът, а квасът е евангелието, което ще се проповядва из целия свят, докато всички се спасят. Това мнение не се потвържда-

ва нито от Библията, нито от историята, нито от сегашните събития. В Библията квасът винаги е бил символ на злото. Когато Бог заповядва на Своите хора да изхвърлят кваса от къщите си (Изход 12:15), те много добре разбират защо трябва да направят това. Ако някой ядеше нещо заквасено в някой от седемте дни на празника на безквасните хлябове, щеше да бъде отлъчен от израелския народ. Исус предупреждава срещу кваса на фарисеите и садукеите (Мат. 6:6, 12) и Иродовия квас (Марко 8:15). В 1 Кор. 5:6-8 квасът се използва като символ на злоба и безчестие, а в контекста на Галатяни 5:9 той носи значение на лъжливо учение. Като цяло квасът означава или погрешно учение или погрешно поведение.

Затова с тази притча Господ прави предупреждение срещу всепроникващата власт на делата на злото в **небесното царство.** Притчата за синаповото зърно показва злото, което действа във външността на царството, а притчата за тестото предупреждава за разложението, което ще дойде във вътрешността на царството.

Ние смятаме, че в тази притча **брашното** (тестото) е храната на Божиите хора, според както е дадена в Библията. **Квасът** е лъжливото учение. **Жената** е лъжепророчицата, която учи и омайва (Откр. 2:20). Едва ли е без значение фактът, че основателите на 7 лъжливи култа са жени! Въпреки, че на жените е забранено да проповядват в църквата от Библията (1 Кор. 14:34; 1 Тим. 2:12), някои жени съвсем предизвикателно заемат пози на теологични авторитети и смесват храната на Божиите хора с разрушителни ереси.

Дж. Брукс казва така:

„Ако някой възрази, че Христос не би сравнил небесното царство с нещо, което е зло, достатъчно е да му се отговори, че Исус сравнява царството с нещо, в което има и плевели, и жито; и добра, и лоша риба; един нечестив слуга (Мат. 18:23-32) и един човек без сватбарска дреха, който погива (Мат. 22:1-13).“[28]

Е. Притчите изпълняват пророчеството (13:34, 35)

Исус разказва първите четири притчи **на множеството.** Използването на този метод за поучаване изпълнява пророчеството на Асаф от Псалм 78:2, където се казва, че Месията ще говори **в притчи,** произнасяйки **„гатанки от древността“.** Тези тайни на небесното царство, непознати до момента на идването на Месията, сега стават известни.

Ж. Обяснение на притчата за тайно посетите плевели (13:36-43)

13:36 Останалата част от беседата протича вътре **в къщата,** където са само учениците. Тук **учениците** представляват само вярващата част от израелския народ. Повторното споменаване на къщата идва да ни каже, че Господ не е отхвърлил завинаги своя народ, който Той е предузнал (Римл. 11:2).

13:37 При обяснението на притчата за житото и плевелите, Исус казва, че Той е сеячът. Исус е сял по време на земното Си служение и продължава да сее през следващите векове чрез Своите служители.

13:38 Нивата е светът. Искаме специално да подчертаем, че тя е символ на света, а *не на църквата.* **Добрите семена са „чадата на царството“.** Представата за посаждане на човешки същества в земята може да изглежда доста странна и невероятна, но това, което Исус иска да каже е, че „чадата на царството“ се посяват в света. По време на Своето обществено служение Исус засява света с учени-

ци, които са верни поданици на царството. **Плевелите са „чадата на лукавия".** Сатана има готов фалшификат за всяка божествена реалност. Той посява семената на всички, които приличат, говорят и, в известен смисъл, живеят като апостоли. Но те не са истински последователи на Царя.

13:39 Неприятелят е Сатана. Той е неприятел на Бога и на всички Божии хора. **Жетвата е краят на века,** краят на периода на царството, когато Господ е отделен от Своите поданици. Краят ще дойде, когато Исус Христос се върне в сила и слава, за да властва като Цар. Тук Господ не говори за края на века на църквата; споменаването на църквата ще доведе само до объркване.

13:40-42 Жетварите са ангелите (вж. Откр. 14:14-20). В сегашния период на царството не се прави нищо, което да отдели насила пшеницата от глушицата. Те са оставени да растат заедно. Но при Второто идване на Христос на земята ангелите ще приключат всички сметки с греха и с извършителите на зло и ще *ги* хвърлят **в огнената пещ,** „където ще бъде плач и скърцане със зъби".

13:43 Праведните поданици на царството, които ще живеят на земята по време на Голямата скръб, ще влязат в **царството на своя Отец,** за да се наслаждават на хилядолетното господство на Христос. Там те ще **„блеснат като слънцето",** т. е. ще сияят в слава.

И отново Исус добавя тайнственото предупреждение: **„Който има уши [да слуша], нека слуша"!**

Тази притча не оправдава – както някои могат грешно да предположат – присъствието на безбожни хора в местните християнски църкви. Спомнете си, че нивата е светът, а не църквата. Местните църкви получават съвсем ясни наставления да избягват общението с хора, които са обвинени в някаква форма на нечестие (1 Кор. 5:9-13). Притчата само ни поучава, че в своя „таен период" небесното царство ще включва и истинското, и фалшивото; и искреното, и престореното; и това ще продължи до края на века. След това Божиите пратеници ще отделят всичко фалшиво и ще го изправят на съд, а истинските Божии служители ще се наслаждават на величественото господство на Христос на земята.

3. Притчата за скритото богатство (13:44)

Дотук всички притчи говорят, че в царството ще има и добро, и зло; и че между поданиците му ще има и праведни, и неправедни. Двете следващи притчи показват, че ще има два вида праведни поданици:(1) вярващи евреи преди и след периода на църквата; (2) вярващи евреи и неевреи в настоящия период.

В притчата за скритото **богатство** Исус сравнява **царството с „имане, скрито в нива". Един човек** го намира, скрива го и после с радост **продава всичко, което притежава и купува онази нива.**

Ние предполагаме, че **човекът**, за който става въпрос в тази притча, е самият Господ Исус. (Той беше човекът и в притчата за тайно посетите плевели от 37 ст.) **Имането** символизира онзи остатък от благочестиви вярващи евреи, който е живял по време на ранното служение на Христос на земята и който ще живее отново след Грабването на църквата (вж. Псалм 135:4, където Израел се нарича „собствено притежание" на Бога). Те са „скрити в нивата" в смисъл, че са разпръснати из света и в действителност не са известни на никого, освен на Бога. Исус е Онзи, Който открива това богатство, а след това отива на кръста, където дава всичкото Си притежание, за да купи света (2 Кор. 5:19; 1 Йоан 2:2), в който е скрито това бо-

гатство. Изкупеният Израел ще бъде изваден наяве, когато Неговият Освободител дойде от Сион и въздигне дългоочакваното Месиянско царство.

Някои мислят, че притчата се отнася до грешника, който дава всичко, за да намери Христос – най-голямото Богатство. Но това тълкуване противоречи на доктрината за Божията благодат, според която спасението не може да се купи (Ис. 55:1; Еф. 2:8, 9).

И. Притчата за скъпоценния бисер (13:45, 46)

Небесното царство също се оприличава на **търговец, който търси красиви бисери.** Когато намери някой изключително **скъпоценен** бисер, той жертва всичко, което има, за да го купи.

Ние сме склонни да вярваме, че **търговецът** е Исус Христос, а **скъпоценният бисер** е църквата. На Голгота Той продаде всичко, което имаше, за да купи този бисер. Така както бисерът се образува в мидата от песъчинката, която я дразни и ѝ причинява болка, така и църквата се образува вследствие на страданията на прободеното и наранено Христово тяло.

Интересно е да се отбележи, че в притчата за скритото имане царството се уподобява на самото имане. Тук царството не се уподобява на бисера, а на търговеца. Защо се прави това?

В предишната притча ударението пада върху иманeто – изкупения Израел. Царството е тясно свързано с израелския народ. Първоначално то е било предложено на този народ, а в бъдеще евреите ще бъдат неговите главни поданици.

Както вече споменахме, църквата не се покрива с царството. В периода на временното отсъствие на Царя всички хора от църквата са и членове на царството, но не всички хора от царството са членове на църквата. *Църквата няма да присъства в царството в неговата бъдеща форма, а ще властва заедно с Христос над обновената земя.* Във втората притча ударението пада върху Самия Цар и върху огромната цена, която Той заплаща, за да спечели и извоюва своята невяста, която ще сподели славата Му в деня на Неговото изявление.

Както бисерът излиза от морето, така и църквата, наричана понякога езическата невяста на Христос, излиза най-вече от народите. Това не означава пренебрегване на факта, че в нея има и вярващи евреи, а идва да покаже, че отличителната черта на църквата днес е, че в Негово име в нея са призовани да участват хора от различни народи. В Деяния 15:14 Симон потвърждава, че това е великата цел на Бога в настоящото време.

Й. Притчата за рибарската мрежа (13:47-50)

13:47, 48 Последната притча от тази поредица оприличава **царството** на **мрежа, която се хвърля в морето и събира риби от всякакъв вид.** Рибарите разпределят рибите, като отделят **добрите** в съдове, а **лошите** изхвърлят.

13:49, 50 Нашият Господ обяснява притчата така: времето, когато ще се случи това, е **краят на века,** т. е. краят на периода на Голямата скръб. Това е времето, когато Христос за втори път ще посети земята. Рибарите са **ангелите.** Добрите риби са праведните хора, т. е. спасените евреи и езичници. Лошите риби са неправедните, т. е. невярващите хора от всички народи. Тогава ще се направи едно разделяне, за което се говореше и в притчата за тайно посетите плевели (ст. 30, 39-43). Праведните ще влязат в царството на своя Отец, докато неправедните ще бъдат хвърлени в един огън, където ще има **„плач и скърцане със зъби“.** Това не е Страшният съд;

този Съд ще се състои в самото начало на Хилядолетието. Последният, Страшният съд ще се състои след изтичане на Хилядолетното господство (Откр. 20:7-15).

Гейбелин прави следния коментар върху тази притча:

„Мрежата се хвърля в морето, което – както видяхме преди това – представлява народите. Притчата говори за разпространението на вечното евангелие, което ще се проповядва по време на Голямата скръб (Откр. 14:6, 7). Отделянето на доброто от злото ще се извърши от ангелите. Всичко това не може да се отнася за настоящето или за църквата, но за времето преди установяването на царството. Тогава ще бъдат използвани и ангелите, което ясно може да се види в книгата на Откровението. Злите хора ще бъдат хвърлени в огнената пещ, а праведните ще останат на земята, за да господстват хиляда години."[29]

К. Съкровищницата на истината (13:51, 52)

13:51 Когато свършва Своите притчи, Главният Учител пита учениците Си дали са **разбрали.** Те Му отговарят: **„Разбрахме."** Техният отговор ни изненадва и дори ни кара малко да ревнуваме. Ние едва ли можем да отговорим с „Да!" толкова убедително като тях!

13:52 Понеже са разбрали, те са длъжни да споделят своето знание с другите хора. Учениците трябва да бъдат проводници, а не спирачки на благословенията. Всеки един от дванадесетте ученика вече е „книжник, който е учил за **небесното царство"**, т. е. учител и тълкувател на истината. Той прилича **на „домакин, който изважда от съкровището си ново и старо".** В Стария Завет те притежават богати залежи от знания, които могат да се нарекат **„стара"** истина. В иносказателното учение на Христос те имат нещо съвършено **„ново".** Изваждайки от това съкровище на знания, те трябва да предадат тази прекрасна истина на другите хора.

Л. Назарет отхвърля Исус (13:53-58)

13:53-56 След беседата с притчите Исус напуска бреговете на Галилейското езеро и отива в Назарет за последен път. Когато започва да **поучава в синагогата,** хората **са поразени** от Неговата **мъдрост** и от разказите за чудесата Му. За тях Той е само **синът на дърводелеца.** Те знаят, че **Неговата майка е Мария, а братята Му – Яков, Йосиф, Симон и Юда... и** че **сестрите Му** все още живеят в Назарет. Как е възможно един от техните съграждани така да говори и да прави такива неща, заради които е станал толкова известен? Това толкова ги озадачава, че те предпочитат да останат при своето невежество, отколкото да признаят истината.

13:57, 58 И така, **хората се съблазняват в Него.** Всичко това кара Исус да заяви, че истинският пророк се почита много повече в чужбина, отколкото „в своята родина и в своя дом". Хората от Неговия роден град и Собствените Му роднини позволяват на близостта им с Исус да роди презрение. Неверието се оказва голяма пречка на делото на Спасителя в Назарет: там Той изцелява само няколко болни (ср. Марко 6:5). И не защото не *може* да върши чудеса (човешката злина не е в състояние да попречи на Божията сила), а защото Той трябва да благослови хора, които не желаят да бъдат благословени; да удовлетвори нужди, които не са осъзнати като нужди; и да изцели хора, които се обиждат от истината, че са болни.

IX. Неуморната милост на Месията е посрещната от растяща враждебност (14:1–16:12)

А. Обезглавяването на Йоан Кръстителя (14:1-12)

14:1, 2 Новините за служението на Христос стигат до **четвъровластника Ирод.** Този омразен син на Ирод Велики е познат също и под името Ирод Антипа, който екзекутира Йоан Кръстител. Когато чува за делата на Христос, съвестта на Ирод проговаря и мислите му непрекъснато се връщат към спомена за пророка, когото той е обезглавил. Във 2 ст. четем, че той казва на слугите си: „Тоя е **Йоан** Кръстител; той е възкръснал **от мъртвите** и затова тия сили действуват чрез него."

14:3 От 3 до 12 ст. Матей прави една литературна ретроспекция. Той прекъсва своя разказ, за да ни разкаже накратко обстоятелствата около смъртта на Йоан.

14:4, 5 Ирод е напуснал своята съпруга и е установил една прелюбодейна и кръвосмесителна връзка с **Иродиада, жената на брат му Филип.** Като Божий пророк Йоан не е могъл да остави тази връзка, без да я порицае. С възмущение и без да се страхува, Йоан е изобличил Ирод в разврат. Гневът на царя е бил достатъчно силен, за да го убие, но по политически съображения той не го е направил. Хората са признавали Йоан **за пророк** и премахването му е щяло да предизвика буря от негодувание. За да уталожи своята ярост, Ирод е изпратил Йоан в затвора. „Безбожниците харесват истината по същия начин, по който харесват и лъвовете – само мъртви или затворени зад решетките. Когато тя излезе на свобода и стане предизвикателство за тяхната съвест, те започват да се страхуват от нея и да я мразят."[30]

14:6-11 На **рождения ден на Ирод дъщерята на Иродиада** е доставила такова огромно удоволствие на царя със своя танц, че, без да мисли, той ѝ е обещал да ѝ даде всичко, което поиска. Подучена от развратната си майка, тя е поискала най-безсрамно да ѝ донесат **главата на Йоан Кръстител... „на блюдо"**! По това време гневът на царя срещу Йоан вече е поутихнал. Вероятно той дори е започнал да се възхищава на неговата честност и смелост. Въпреки това той е решил, че е длъжен да изпълни своето обещание. Заповедта е била дадена, Йоан е бил **обезглавен** и отвратителното желание на танцьорката е било задоволено.

14:12 Йоановите **ученици** погребват **тялото** на своя учител, както подобава, след което **отиват и разказват** всичко **на Исус.** Едва ли са могли да намерят по-подходящ Човек от Исус, пред Който да излеят своята мъка и негодувание, нито пък по-добър начин! Когато ни преследват или потискат, когато ни причиняват страдание или мъка, ние трябва да отидем и *да кажем на Исус.*

Що се отнася до Ирод, престъплението е останало в миналото, но споменът за него не е престанал да го преследва. Сега, когато чува за делата на Исус, всичко, свързано с този случай, изплува ясно пред очите му.

Б. Нахранването на пет хиляди души (14:13-21)

14:13, 14 Когато Исус чува, че Ирод е разтревожен от новините за Неговите чудеса, Той се качва **на лодка** и се оттегля **в** едно уединено място до Галилейското езеро. Можем да сме сигурни, че Той не прави това от страх, тъй като знае, че нищо лошо не може да Му се случи, преди да дойде времето Му. Ние не знаем каква е главната причина за Неговото оттегляне, но по-маловажната причина е връщането на учениците Му от тяхната пропо-

веднически обиколка (Марко 6:30; Лука 9:10) и нуждата им от малко почивка и спокойствие.

Хората обаче не престават да се трупат около Него, като излизат от градовете и **вървят след Него пеша.** Когато Исус излиза на брега, множествата вече Го чакат. Това не само не предизвиква раздразнение у Него, но нашият милосърден Господ незабавно се залавя да **изцелява болните.**

14:15 Когато започва да се **свечерява,** т. е. около 3 часа следобед, **учениците Му** усещат, че положението става критично. Толкова много хора, а нищо за ядене! Затова те се обръщат към Исус с молба да изпрати хората **в селата,** за да си купят **храна.** Колко малко разбират те сърцето на Христос и колко слабо познават Неговата сила!

14:16-18 Господ ги уверява, че това не е **нужно.** Нима трябва хората да напускат Онзи, Който задоволява нуждите на всяко живо същество само като разтвори ръката Си? След това Исус изумява учениците Си, като им казва: **„Дайте им вие да ядат."** Този отговор ги заварва абсолютно неподготвени: „Да им дадем нещо да ядат? Та ние имаме само **пет хляба и две риби!"** Бедните! Те съвсем забравят, че имат също така и Исус. Тогава Спасителят търпеливо им казва: **„Донесете ги тук при Мене."** Това е работата, която те могат да свършат.

14:19-21 Можем да си представим как Господ разпределя **хората да седнат на тревата;** как взима **петте хляба и двете риби;** как благодари; **разчупва** хлябовете и ги **дава на учениците** да ги разделят между хората. За **всички** има в изобилие. Когато всички се насищат, учениците събират **дванайсет коша** от останалите къшеи. Количеството, което остава след чудото, е по-голямо от началното количество. Интересното е, че остава по един кош за всеки ученик, а е нахранено едно множество от около десет-петнадесет хиляди души (5000 мъже плюс жените и децата).

Това чудо е един голям духовен урок за учениците от всяко поколение. Във всяко поколение има гладни множества. Във всяко поколение има и малка група от ученици, които наглед притежават нищожно малки запаси. Във всяко поколение Го има и нашият милосърден Спасител. Винаги, когато учениците Му се съгласят да дадат своите нищожни запаси, Той ги умножава, за да нахрани с тях хиляди гладни хора. Единствената разлика е в това, че **петте хиляди мъже,** които са били нахранени при Галилейското езеро, са заситили глада си само за кратко време; докато тези, които се хранят днес от живия Христос, се засищат завинаги (вж. Йоан 6:35).

В. Исус ходи по вълните (14:22-33)

Чудото с нахранването на петте хиляди убеждава учениците, че те следват Един, Който може изобилно да задоволи техните нужди. Сега те ще научат, че Той може също така да ги защити и да им вдъхне сила.

14:22, 23 Докато разпуска множеството, **Исус** казва на **учениците** Си да се **качат на лодката** и да отидат обратно **на другия бряг на езерото,** а Той Самият се изкачва на хълма, за **да се помоли.** И така, **на свечеряване** (т. е. след залез слънце) **Той е там сам.** (Според еврейското разпределение на денонощието вечерта се е състояла от две части – вж. Изх. 12:6. Първата, за която се говори в 15 ст., е започвала от средата на следобеда; втората, за която става въпрос тук, е започвала при залез слънце.)

14:24-27 Междувременно **лодката се е отдалечила доста** от сушата и се бори с напъните на **насрещния** вятър. Но докато вълните блъскат лодката, Исус забелязва в какво окаяно положе-

ние са Неговите ученици. **„И в четвъртата стража на нощта“** (времето между 3.00 и 6.00 ч. сутринта) Той **отива при тях, ходейки по езерото.** Учениците Го помислят за **призрак** и изпадат в паника, но веднага след това чуват окуражителния глас на Своя Учител и Приятел: **„Дерзайте! Аз съм, не бойте се.“**

Колко често и самите ние преживяваме всичко това! Колко често житейските бури започват да ни блъскат насам-натам и ние се чувстваме толкова объркани и безпомощни, че изпадаме в отчаяние. Но нека не забравяме, че през цялото това време Исус се моли за нас. И когато нощта ни изглежда най-тъмна, Той застава съвсем близо до нас. Често пъти ние не Го познаваме и изпадаме в паника. Но тогава чуваме успокоителния Му глас и си спомняме, че вълните, които са ни накарали толкова много да се страхуваме, са под Неговите крака.

14:28 Когато Петър чува добре познатия и обичан глас, сърцето му се препълва от любов и въодушевление. **„Господи, ако си Ти, кажи ми да дойда при Тебе по водата.“** Вместо да преувеличаваме значението на Петровото „ако“, приемайки го като признак на слаба вяра, ние по-скоро бихме искали да подчертаем неговото смело желание, приемайки го като признак на голямо доверие. Петър разбира заповедите на Исус като Негови пълномощия, вярвайки, че Той дава сила за всяко нещо, което заповядва.

14:29-33 Когато чува Исус да **казва: „Дойди“... Петър** скача от лодката и тръгва срещу Него. Дотогава, докогато ученикът не изпуска от погледа си Исус, той прави невъзможното, но в момента, в който вниманието му се ангажира от силния **вятър,** започва да потъва. Обезумял от страх, Петър започва да вика: **„Господи, избави ме!“** Господ го улавя за ръката, после нежно го укорява за слабата му вяра и го връща обратно в лодката. Веднага щом Исус се качва в лодката, вятърът спира. В лодката учениците срещат Исус с преклонение и Му казват: **„Наистина Ти си Божий Син.“**

Християнският живот, както и ходенето по вода са неща извън човешките възможности. Човек може да живее истински християнски живот само със силата на Светия Дух. Дотогава, докато очите ни следват само Христос и нищо друго (Евр. 12:2), ние можем да водим този свръхестествен живот. Но в момента, в който вниманието ни се насочи към самите нас или към обстоятелствата, които ни заобикалят, ние започваме да потъваме. Тогава трябва да извикаме към Христос за възстановяване и свръхестествено вдъхновение.

Г. Изцеленията на Исус в Генисарет (14:34-36)

Лодката стига до **Генисарет,** северозападния бряг на Галилейското море. Веднага щом забелязват Исус, хората обхождат цялата област, за да намерят **всички болни** и да ги **доведат при Него,** като го молят **само да се допрат до края на дрехата Му. Всички, които** се допират, биват **съвършено изцелени.** Така лекарите в оная земя получават ваканция. Поне за известно време болните изчезват. Вследствие на посещението на Великия Лекар, хората от областта преживяват период на пълно изцеление и здраве.

Д. Оскверняването идва отвътре (15:1-20)

Често се казва, че в първоначалните глави на Евангелието от Матей събитията не са записани в хронологичен ред. От четиринадесета глава обаче те започват до голяма степен да следват последователността, в която са станали.

Петнадесета глава бележи появата на един нов диспенсационен ред. Най-

напред трябва да отбележим непрекъснатите заяждания и предизвикателства от страна на фарисеите и книжниците (1 – 20 ст.), които са едно предупреждение за отхвърлянето на Израел от Месията. На второ място трябва да обърнем внимание на случката с вярващата ханаанка (21-28 ст.), която е едно предусещане на сегашния век, в който евангелието се благовестява и на езичниците. И на трето място трябва да споменем изцерението на огромните множества (29-31 ст.) и нахранването на четирите хиляди (32-39 ст.), които сочат към бъдещия хилядолетен век, когато здравето и изобилието ще господстват по целия свят.

15:1, 2 Книжниците и фарисеите остават непреклонни в усилията си да уловят Спасителя. **От Ерусалим** пристигат техни представители, които обвиняват **учениците** Му в нечистота заради това, че яли **с** неизмити **ръце,** понеже по този начин нарушавали **преданието на старейшините.**

За да можем правилно да разберем този случай, трябва да си изясним какво значи „чисто" и „нечисто" и какво разбират фарисеите под „измиване на ръцете". Понятията за „чисто" и „нечисто" се въвеждат от закона в Стария Завет. Нечистоплътието, в което се обвиняват учениците, е един въпрос, който засяга изключително ритуала. Така например, ако един човек се докосне до мъртвец или яде нещо, което е определено като нечисто, той осквернява ритуала, т. е. той не е ритуално годен да се поклони на Бога. Преди да може да се приближи до Него, Божият закон изисква той да извърши един ритуал на очистване.

Старейшините обаче прибавят към тези очистващи ритуали свои традиции. Така например те изискват да се извърши една сложна процедура на измиване на ръцете не само до китките, но и до лактите включително. Дори и да се намира на пазара, човек пак е длъжен да извърши този очистващ ритуал. Именно в този смисъл фарисеите критикуват учениците на Христос, че не са спазили точно изискванията на умиването според юдейското предание.

15:3-6 Господ Исус напомня на Своите критици, че самите *те* чрез **преданието** на старейшините престъпват **Божиите заповеди.** Според закона те са длъжни да **почитат** родителите си, включително и да ги подкрепят финансово, когато това е нужно. Но книжниците и фарисеите (и много други) не желаят да отделят пари, за да помагат на възрастните си родители, и заради това си измислят едно предание, което да ги освободи от тази отговорност. Когато **бащата или майката** на някой от тях се помоли за помощ, те просто казват следните думи: „Всички пари, които имам и които мога да използвам за вас, са посветени **на Бога** и затова не мога да ви ги дам", след което се смятат за абсолютно свободни от каквото и да е финансово задължение. Следвайки това изкривено предание, фарисеите обезсилват **Божието** Слово, което им заповядва да се грижат за своите родители.

15:7-9 Лукавата им способност да изопачават думите, както си искат, изпълнява предсказаното от **Исая** в 29:13. Те **почитат** Бога само **с устата си, но сърцата им** са **далеч от** Него. Тяхното поклонение е напразно, защото те повече почитат човешките предания, отколкото Божието Слово.

15:10, 11 Обръщайки се към **народа,** Исус прави едно изявление от огромно значение. Той казва, че **не това, което влиза през устата, осквернява човека, а онова, което излиза.** За нас е малко трудно да оценим революционния характер на това изявление. Според левитския кодекс обаче това, което влиза в устата, наистина осквер-

нява човека. Юдеите не са имали право да ядат месото на животни, които не преживят храната и нямат разцепени копита. Също така те нямали право да ядат риба, с изключение на онази, която има люспи и перки. Имало още много други подробни наставления от Бога за това, коя храна е чиста и коя нечиста.

Сега Законодателят започва да прокарва пътя за отменяне на цялата тази система на ритуалното оскверняване. Той казва, че храната, която Неговите ученици поемат с немити ръце, не ги осквернява, а това, което наистина осквернява, е лицемерието на книжниците и фарисеите.

15:12-14 Когато **Неговите ученици** Му казват, **че фарисеите са засегнати** от това разобличение, Исус ги сравнява с растения, които не са насадени от Бога. Те не са пшеницата, а плевелите. Те, заедно с техните учения, ще бъдат *изтръгнати* заедно с корените си, т. е. ще бъдат унищожени. Накрая Исус добавя следното: **„Оставете ги; те са слепи водачи."** Въпреки че се имат за много вещи в духовните неща, те са толкова **слепи** за тези реалности, колкото и хората, които водят. В такъв случай **падането в ямата и** на водещия, **и** на водения е неизбежно.

15:15 Несъмнено учениците са потресени от това пълно обръщане на понятията за чисти и нечисти храни, с които те са свикнали до този момент. Всичко това им прилича на **притча** – толкова е неясно и завоалирано. **Петър** изразява това объркване, като помолва Исус да им го разясни.

15:16, 17 Първоначално Господ изразява учудване, че те толкова трудно разбират това, което Той иска да им каже, но после им обяснява, че истинското осквернение е моралното, а не физическото. Всъщност нито едно материално нещо не е лошо само по себе си, лоша е злоупотребата с това нещо. Храната, която поема човек, **влиза през устата, отива в стомаха,** за да се смели, и накрая това, което не се смила, **се изхвърля.** Всичко това не засяга моралното същество на човека, а само неговото тяло. Днес ние знаем, че „всяко нещо, създадено от Бога, е добро, и нищо не е за отхвърляне, ако се приема с благодарение; понеже се освещава чрез Божието Слово и молитва" (1 Тим. 4:4, 5). Разбира се, това не се отнася за отровните растения, а само за питомните, които са създадени от Бога за храна на човека. Всички храни са еднакво добри и трябва да се приемат с благодарност. Ако човек е алергичен към някоя храна или не може да понася друга, не е длъжен да я яде, но като правило ние можем да ядем всичко с увереността, че Бог използва храната, за да ни поддържа физически.

15:18 Ако храната не ни осквернява, какво *тогава* ни осквернява? Исус отговаря: **„... онова, което излиза от устата, произхожда от сърцето и то осквернява човека."** Тук под „сърцето" не се разбира органът на кръвообращението, а източникът на подли подбуди и желания. Този орган на човешката морална природа се изявява: първо, чрез нечисти мисли; после, с покварени думи; и накрая, с подли действия.

15:19, 20 Някои от нещата, които оскверняват човека, са **злите помисли, убийствата, прелюбодеянията, блудствата, кражбите, лъжесвидетелствата и богохулствата** (тази дума в гръцкия език означава също и оскърбление на други хора).

Фарисеите и книжниците проявяват изключителна бдителност по отношение на външното (например те са педантично строги при съблюдаване на ритуала за измиване на ръцете), но техният вътрешен живот е замърсен. Те са силно напреднали в знанията си за незначителните подробности и сил-

но изостанали в знанията си за важните и главните неща. Смеят да критикуват учениците на Христос, че не спазват невдъхновени от Бога предания и едновременно с това да заговорничат за убийството на Божия Син, както и да носят целия списък от грехове, споменати в 19 ст.

Е. Господ благославя една езичница заради вярата ѝ (15:21-2)

15:21, 22 Исус се **оттегля в земите на Тир и Сидон** при Средиземно море. Доколкото е известно, това е единственият случай от Неговото обществено служение, когато излиза извън границите на Израел. Тук, във Финикия, една ханаанка Го помолва да излекува **дъщеря** ѝ, която е **обхваната от бесове.**

Фактът, че жената не е юдейка, а езичница, е много важен. Тя е потомка на ханаанците, едно безнравствено племе, което Бог осъжда на унищожение. Вследствие на неподчинението на Израел някои от тях остават живи след нападението на Ханаан при Исус Навиев. Жената явно е потомка на оцелелите. Като езичница тя не може да се ползва от Божията благодат, от която се ползва избраният Божий народ на земята. Тя е чужденка, без никаква надежда. Това нейно положение не ѝ дава право да иска каквото и да било от Бога или от Неговия Месия.

Когато отива при Исус, ханаанката използва обръщението **„Господи, Сине Давидов“,** което се използва и от юдеите, когато говорят за Месията. Въпреки че Исус *е* наистина **Давидов Син,** нито един езичник не е имал право да се обръща към Него по този начин. Затова първоначално Той не ѝ отговаря.

15:23 В този момент **идват учениците Му и** започват да **Го увещават да я отпрати** – за тях тя е една досадница. За Него обаче жената е един добре дошъл пример за вяра и един съд, в който Исус ще излее Своята милост и той ще засвети. Но най-напред Той трябва да докаже и изпита нейната вяра!

15:24, 25 Затова Господ ѝ напомня, че е изпратен тук до **загубените овце от „израилевия дом“,** а не до езичниците, а още по-малко до ханаанците. Тя не се обезсърчава от Неговия явен отказ. Без да споменава този път обръщението „Сине Давидов“, жената продължава да Му се моли, покланяйки Му се като на Господ: **„Господи, помогни ми!“** Ако не може да дойде при Него като юдейка при своя Месия, тя може да дойде като създание при своя Създател.

15:26 За да изпита още повече нейната вяра, Исус ѝ казва, че Той няма да направи добре, ако престане да храни Своите еврейски деца, за да нахрани нееврейските **кученца.** Ако тези думи ни прозвучат грубо, трябва да си спомним, че тяхното предназначение, както и това на хирургическия скалпел, е да лекуват, а не да раняват. Жената наистина не е била еврейка. Юдеите са гледали на езичниците като на улични кучета, дебнещи по улиците да им хвърлят някоя троха за ядене. Още повече че Исус използва тук умалителната дума за **кученца** любимци. Въпросът се състои в това, дали тази жена ще признае, че не е достойна да получи и най-малката от Неговите милости?

15:27 Нейният отговор е удивителен. Тя напълно се съгласява с Неговото определение за нея. Заемайки мястото на недостойна езичница, тя се оставя изцяло на Неговата милост, любов и благодат. Нейните думи могат да се перифразират така: „Ти си прав! Аз съм само едно от тези **малки кученца** под масата. Но забелязвам, че на пода понякога падат **трохи от масата.** Няма ли да ми позволиш да си взема от тези трохи? Зная, че не зас-

лужавам да излекуваш дъщеря ми, но Те умолявам да направиш това за едно от Твоите недостойни създания."

15:28 Исус я поздравява за **голямата ѝ вяра.** Неговите собствени невярващи деца не са гладни за хляб, но ето че едно „самопризнало се" кученце Го моли за него. Вярата на жената е възнаградена и дъщеря ѝ веднага **оздравява.** Изцелението на дъщерята на тази езичница от разстояние е преобраз на Неговото сегашно служение, когато Той седи от дясно на Бога и дарява духовно изцеление на езичниците, оттегляйки благоволението Си от Своя древен народ.

Ж. Исус изцелява големи множества от хора (15:29-31)

В Марко 7:31 ние научаваме, че Господ напуска Тир, отива на север до Сидон, после пресича река Йордан на юг и продължава още на юг през Декаполската област. Там, близо до Галилейското езеро, Той изцерява **куци, слепи, неми, сакати** и много други болни. Удивеният народ прославя **„Израилевия Бог".** Много е вероятно това да са били езичници, живеещи в съседство до Израел. Хората, които свързват Исус и Неговите ученици с Израел, правилно решават, че Този, Който извършва Своите дела сред тях, е Богът на Израел.

З. Нахранването на четирите хиляди (15:32-39)

15:32 Невнимателни (или критично настроени) читатели често смесват тази случка с нахранването на петте хиляди души и обвиняват Библията, че била пълна с повторения, противоречия и погрешни изчисления. Всъщност тези два случая са напълно откъснати един от друг и по-скоро се допълват, отколкото противопоставят.

След като от три дни са с Господа, **хората** са свършили храната. Той не иска да ги пусне да си вървят гладни, защото може да се случи да им прималее **по пътя.**

15:33, 34 И отново **учениците** са безсилни да се справят с нахранването на такова огромно множество от хора. Този път те имат само **седем хляба и няколко дребни риби.**

15:35, 36 Както и в случая с петте хиляди души, Исус първо разпределя хората да седнат, **благодари, разчупва** хляба и рибите **и ги дава на учениците Си** да ги раздадат. Той изчаква учениците Си да направят, каквото могат, после се намесва и извършава онова, което не могат.

15:37-39 След като хората **се насищат,** оставят **седем големи кошници** с храна в повече. Нахранените са **четири хиляди мъже освен жените и децата.**

В следващата глава ще видим, че статистическите данни от двете чудеса с нахранването са много важни (16:8-12). Всяка подробност в Библията носи някакво значение. След като разпуска тълпата, Господ се качва в **ладията** и отива в **Магадан** на западния бряг на Галилейското езеро.

И. Квасът на фарисеите и садукеите (16:1-12)

16:1 Фарисеите и садукеите, традиционни противници помежду си в теологическите спорове, са представители на две крайни учения. Тяхната враждебност обаче веднага изчезва, когато им се налага да си сътрудничат при постигането на общата и за двете групи цел – залавянето на Спасителя. За да Го изпитат, този път те **искат** от Него „да им покаже **знамение от небето".** По някакъв начин, който на нас не ни е съвсем ясен, те се опитват да Го подмамят да изпадне в компрометиращо положение. С молбата си да им покаже **„знамение от небето"** те вероятно искат да открият някакъв противоположен източник на Неговите чудеса. А може би са търсе-

ли някакъв свръхестествен знак на небето, защото всички чудеса на Исус са извършени на земята: дали Той може да върши също и чудеса на небето?

16:2, 3 Исус отговаря, като използва един пример с **небето**. Когато небето е **червено през вечерта,** всички предсказват, че **времето** на другия ден ще бъде **хубаво.** Ако небето е **заплашително червено на сутринта,** те знаят, че времето през деня ще бъде бурно.[31] Тези хора умеят да тълкуват признаците на небето, но не умеят да тълкуват признаците на времената.

Кои са тези признаци? Най-напред това, че се е появил пророкът – вестител на идването на Месията, в лицето на Йоан Кръстител. Освен това в тяхно присъствие са извършени дела, които никой друг не бил вършил дотогава – чудеса, отдавна предречени за Месията. Друг признак на времената е явното отхвърляне на Месията от юдеите и разпространението на евангелието сред езичниците. Всичко това е изпълнение на предсказанията от СЗ. Въпреки тези неопровержими доказателства фарисеите и садукеите нямат усещане за съдбовността на момента, нито за изпълнението на предсказанията.

16:4 С молбата си за още знамения в един момент, в който Самият Господ стои пред тях, фарисеите и садукеите показват себе си като **„зъл и прелюбодеен род“**. Повече **те няма да получат никакво** друго **знамение, освен знамението на пророк Йона.** Както беше обяснено в бележките към 12:39, тук става въпрос за възкресението на Христос на третия ден. **Злият и прелюбодеен род** ще разпъне своя Месия на кръст, но Бог ще Го въздигне от мъртвите. Това ще бъде знамение за съдбата на всички, които откажат да Му се поклонят като на законен Властелин.

Случката завършва със следните страшни думи: **„И остави ги и си отиде.“** Скритият духовен смисъл на това изречение е ясен за всички.

16:5, 6 Учениците отиват при Господа на източния **бряг** на езерото, **но забравят да вземат** със себе си храна. Когато Исус още с първите си думи ги предупреждава **да се пазят от кваса на фарисеите и садукеите,** те си мислят, че Той им казва да не ходят за храна при тези юдейски водачи. Тъй като вниманието им е заето от мисълта за храна, учениците приемат думите на Исус буквално и не разбират духовното значение на урока, който Той им преподава.

16:7-10 Тук ние виждаме, че те продължават да се тревожат за храна, без да осъзнават, че сред тях е Този, Който нахрани петте и четирите хиляди. Затова Исус отново им напомня за чудесата с нахранването на гладните. Урокът, който им се преподава, засяга въпросите на божествената аритметика и изобретателност, защото ние виждаме, че *колкото по-малко храна използва Исус, толкова повече хора нахранва и толкова повече храна остава.* Когато има само пет хляба и две риби, Той нахранва повече от пет хиляди души и Му остават дванадесет коша с храна. С малко повече хлябове и риба той нахранва повече от четири хиляди души и Му остават само седем пълни кошници. Ако ние оставим нашите ограничени ресурси на Негово разположение, Той може да ги умножи обратно пропорционално на първоначалното им количество. „И малкото е много, ако Бог разполага с него.“

Вместо **„кошове“**, в които се слага останалият хляб при първото чудо, при второто чудо се използва думата „кошници“[32]. Смята се, че седемте кошници, в които се слага останалият хляб при второто чудо, са по-големи от дванадесетте коша от първото чудо. Но поуката, която лежи в основата и на двете чудеса, е следната:

трябва ли да се страхуваме от глада и нуждата, когато сме свързани с Този, у Когото лежат безкрайните запаси и власт?

16:11, 12 Когато говори за **кваса на фарисеите и садукеите,** Господ няма предвид хлебния квас, а злото им учение и поведение. В Лука 12:1 квасът на фарисеите се нарича лицемерие. Те казват, че спазват Божието Слово в най-тънки подробности, но тяхното послушание е само показно и външно. Дълбоко под повърхността те са зли и покварени.

Квасът на **садукеите** е рационализмът. Те са носители на свободомислието по онова време, също както либералите в наши дни. Тяхното мислене представлява една система от съмнения и отрицания. Те отричат съществуването както на ангелите, така и на духовете. Според тях няма възкресение на тялото, нито безсмъртие на душата, нито вечно осъждение. Ако му се позволи, този квас от скептицизъм може да се разпространи и да проникне навсякъде – също като хлебният квас.

X. Исус подготвя учениците си (16:13–17:27)

А. Голямото признание на Петър (16:13-20)

16:13, 14 Град **Кесария Филипова** е на около двадесет и пет мили на север от Галилейско море и на пет мили на изток от река Йордан. Когато Исус стига до околните на града села (Марко 8:27), става едно събитие, което се смята от всички за връхна точка в Неговото служение като Учител. До този момент Той наставлява учениците Си как най-вярно да разбират Неговата Личност. След като успява да направи това, Той решително насочва лицето Си по пътя към кръста.

В началото Исус пита **учениците Си** да Му кажат какво говорят хората за Него – според тях кой е Той? Отговорите включват различни личности – като се започне от **Йоан Кръстител** и се стигне до **Илия** или **Еремия,** или някой от другите **пророци.** За средния човек Той е един от многото: добър, но не Най-добрият; велик, но не Най-великият; пророк, но не *Пророкът.* Това мнение никога не може да бъде правилно. То унижава Исус, отдавайки Му много малко слава. Ако Той е считан само за един от многото, все едно че е считан за измамник, тъй като Той твърди, че е равен на Бог Отец.

16:15, 16 Затова Исус сега пита учениците Си: „Но според както вие казвате, **Кой съм Аз?**" Този въпрос предизвиква историческото признание на **Симон Петър „Ти си Христос, син на Живия Бог".** С други думи, Исус е израелският Месия и Божий Син.

16:17, 18 Тук нашият Господ произнася благословия върху **Симон,** сина на **Йона.** Рибарят не е дошъл до това заключение в резултат на усилията на собствения си интелект или на природната си мъдрост: то му е било **открито** по свръхестествен начин от Бог **Отец.** Но Синът също има да каже на Петър нещо важно. И така, Исус добавя: **„Пък и Аз ти казвам, че ти си Петър и на тая канара ще съградя Моята църква; и портите на ада няма да ѝ надделеят."** Всички знаем, че това е най-оспорваният от всички стихове в Евангелието. Проблемът е кой или какво е **канарата?** Част от този проблем възниква и поради това, че гръцките думи за Петър и за скала си приличат по звучене, но се различават по значение. Първата дума, *petros,* означава камък или клатеща се скала; втората, *petra,* означава скала или по-скоро скална издатина. Така че думите на Исус могат да бъдат следните: **„...ти си Петър (камък) и на тая скала ще съградя Моята църква."** Той не иска да каже, че

ще съгради Своята църква върху камък, а върху скала.

Ако Петър не е скала, тогава какво е? В този контекст явно отговорът на този въпрос е, че скалата е признанието на Петър, че Христос е Синът на живия Бог, истината върху която е основана църквата. В Еф. 2:20 се казва, че църквата е съградена върху Исус Христос, Който е нейният крайъгълен камък. Твърдението, че ние сме изградени върху основата на апостолите и пророците, няма предвид толкова самите тях, колкото основата, положена в техните учения, която е Господ Исус Христос.

Исус се сравнява със Скала и в 1 Кор. 10:4. В тази връзка Морган ни припомня нещо, което много може да ни помогне:

„Спомнете си, че Исус говори на евреи. Ако проследим преносната употреба на думата „скала" в староеврейските Свещени Писания, ще открием, че тя никога не се е употребявала във връзка с човека, а винаги във връзка с Бога. Затова и тук, в Кесария Филипи, Исус не казва, че църквата ще се съгради върху Петър. Господ не си играе със символичното значение на думите. Той взима староеврейския пример със скалата – който винаги е бил символ на Божеството – и казва следното: „Върху Самия Бог, върху Христос, Сина на живия Бог, Аз ще съградя Моята църква!"[33]

Петър никога не говори за себе си като за основа на църквата. Той два пъти говори за Христос като за Камък (Деян. 4:11, 12; 1 Петр. 2:4-8), но там значението на думата е различно – камъкът е „глава на ъгъла", не основа.

„Ще съградя Моята църква." Това е първото споменаване на църквата в Библията. Тя не е съществувала в СЗ. Не е съществувала и в момента на изричането на тези думи. Църквата се е образувала в деня на Петдесетница и се състои от всички хора, които искрено вярват в Христос, без значение дали те са евреи или неевреи. Това е едно ясно обособено общество, известно като тялото и невястата на Христос, с уникално божествено призвание и съдба.

Едва ли можем да очакваме темата за църквата да се въведе в Евангелието от Матей, където най-важни са темите за Израел и небесното царство. Периодът на църквата (един допълнително появил се период), който продължава до момента на Грабването ѝ от Христос, идва след периода на отхвърляне на Христос от Израел. След това Господ отново ще възстанови отношенията Си с народа на Израел. Затова въвеждането на църквата тук като следващ етап в Неговата диспенсационна програма е напълно подходящо.

„Портите на ада няма да ѝ надделеят." Това твърдение може да се разбере по два начина. От една страна, **портите на ада** могат да упражняват непрекъснат натиск върху църквата, но той ще бъде неуспешен: църквата ще устои на всички негови атаки. Възможно е обаче църквата да отговори на нападението и да излезе от него като победител. И в двата случая силите на смъртта ще бъдат победени от изменението на живите християни и от възкресението на мъртвите в Христос.

16:19 Думите **„ще ти дам ключовете на небесното царство"** не означават, че Исус дава власт на Петър да отваря вратите на царството на небето. Тук Той говори за **небесното царство** *на земята* – онзи кръг от вярващи, които твърдят, че са верни на Царя; всички хора, които се смятат за християни. Щом има ключове, значи има и вход или врата. Ключовете, които отварят вратата на външ-

ния кръг на царството, са изброени във Великото поръчение (Мат. 28:19): това са ключовете на създаването на ученици, на кръщението и на обучението. (Кръщението не е задължително условие за спасението, но то представлява един въвеждащ ритуал, с който хората публично признават своята преданост на Царя.) За пръв път Петър използва ключовете в деня на Петдесетница. Те не му се дават само на него, а чрез него и на всички останали ученици (вж. Мат. 18:18, където същото обещание се дава на всички).

„Каквото вържете на земята, ще бъде вързано на небесата; и каквото развържете на земята, ще бъде развързано на небесата." Някои хора тълкуват този и съответния на него текст от Йоан 20:23 като пасажи, които дават право на Петър и на неговите евентуални приемници да прощават грехове. Ние смятаме, че това не е възможно, тъй като само Бог може да прощава грехове.

Тези думи могат да се разбират по два начина. От една страна, те могат да означават, че апостолите имат власт да „обвързват" или да „развързват" човека със или от неговия грях – нещо, което ние нямаме власт да правим днес. Например Петър обвързва Анания и жена му Сапфира с техните грехове, така че те биват наказани с незабавна смърт (Деян. 5:1-10), докато Филип освобождава наказания мъж от последствията на греха му, защото човекът се покайва (2 Кор. 2:10).

От друга страна, стихът може също да означава, че това, което апостолите завързват или освобождават на земята, трябва *вече* да бъде завързано или освободено в небесата. Така например Райри пише, че „небето, а не апостолите, върши самото свързване или освобождаване; апостолите само го провъзгласяват"[34].

Единственият валиден начин за приложение на стиха днес е *декларативната* му употреба. Когато един грешник се покае искрено за своите грехове и приеме Исус Христос за Господ и Спасител, християнинът може да *потвърди,* че греховете на този човек са простени. Когато един грешник отхвърли Спасителя, християнинът може да *потвърди,* че греховете му си остават върху него. Уилиям Кели пише следното: „Винаги, когато църквата действа в името на Господа и наистина изпълнява неговата воля, Божият печат утвърждава нейните действия."

16:20 И отново ние четем, че Господ Исус заповядва на **учениците Си да не казват на никого,** че Той е Месията. Той знае, че заради неверието на Израел нищо добро няма да излезе от това разкритие. Всяко популярно движение за издигането Му за Цар може да причини само вреда: такова едно ненавременно въстание ще бъде жестоко потушено от римляните.

Стюарт, който смята, че този текст бележи поврат в служението на Христос, пише така:

„Денят в Кесария Филипова представлява повратен момент в Евангелията. От това място нататък потокът на събитията започва да тече в друга посока. Течението на популярността, което в ранните дни на служението на Исус изглежда способно да Го изведе до престола, остава далече назад. Посоката на събитията започва да Го тласка все по-близо до кръста. При Кесария Исус като че ли стои на водораздел – на билото на един хълм, откъдето се вижда както пътят, извървян от Него до този момент, така и тъмният и заплашителен път, който Го очаква оттук насетне. Той отправя един последен поглед към все още блуждаещите светлини на щастливите дни, след което извръща лице и поема пътя на сенките, чиято посока сочи към Голгота."[35]

Б. Исус подготвя учениците Си за Своята Смърт и Възкресение (16:21-23)

16:21 Сега, след като учениците са разбрали, че Исус е Месията, Синът на живия Бог, те вече са готови да чуят от Него и първото Му предсказание за Неговата смърт и възкресение. Сега вече те знаят, че Неговият план никога няма да се провали, че те са от страната на Победителя и че победата е сигурна, каквото и да се случи. Така че Господ съобщава новината на подготвени сърца. Той им казва, че **трябва да отиде в Ерусалим, да пострада много от** религиозните водачи, **да бъде убит и да възкръсне на третия ден.** Предсказанието е такова, че може да предопредели съдбата на което и да е движение – с изключение на последната част: **трябва... да възкръсне на третия ден.** Това го прави съвсем различно!

16:22 Петър е изпълнен с възмущение при мисълта, че неговият Учител трябва да изтърпи всичко това. Хващайки Исус с желание да препречи пътя Му, той изразява своя протест с думите: **„Бог да Ти се смили, Господи; това никак няма да стане с Тебе."**

16:23 Господ Исус отговаря на думите на Петър с укор. Той е дошъл на този свят именно за да умре за грешниците. Всяко нещо или всеки човек, който Му пречи да изпълни тази цел, противоречи на Божията воля. Затова Исус казва на Петър: **„Махни се зад Мене, Сатано; ти си Ми съблазън; защото не мислиш за Божиите неща, а за човешките."** Когато нарича Петър Сатана, Исус не иска да каже, че апостолът е обзет от бесове или че е завладян от Сатана. Той само казва, че действията и думите на Петър са такива, каквито могат да се очакват от Сатана (чието име означава „противник"). Със своето възмущение Петър става пречка на Спасителя.

Всеки християнин е призован да вземе своя кръст и да последва Господ Исус, но винаги когато този кръст се изправи пред него на пътя, се чува един глас отвътре, който му казва: „Махни го от себе си! Спаси се!" Понякога и гласовете на обичани от нас хора също могат да се опитат да ни отклонят от пътя, който сме длъжни да следваме. В такива случаи трябва да кажем: „Махни се зад мен, Сатана! Ти си ми пречка!"

В. Подготовка за истинско служение (16:24-28)

16:24 Сега Господ Исус ясно заявява какво е необходимо да правиш, за да станеш истински Негов ученик: да се отречеш от себе си, да понесеш кръста си и да Го следваш. Да **се отречеш** от себе си не е едно и също нещо като самоотричането. Това означава изцяло да оставиш себе си на Негово разположение, без да имаш претенции за каквито и да било собствени права. Да **понесеш кръста** означава да си готов да понесеш срам, страдания и може би мъченичество в Негово Име; да умреш за греха, за себе си и за света. Да Го **следваш** означава да живееш, както Той е живял – в смирение, бедност, състрадание, любов, милост и всички останали Божии добродетели.

16:25 Господ предвижда две пречки по пътя на ученичеството. Първата пречка е естественото желание да **спасиш** себе си от неудобства, страдания, самота и загуба. Другата е желанието да забогатееш. Що се отнася до първата, Исус ни предупреждава, че всички, които изпълват живота си със задоволяване на егоистични желания, никога няма да намерят осъществяване. Тези, които всеотдайно посвещават живота си на Него, ще намерят смисъла на своето съществуване.

Второто изкушение – желанието да станеш богат – е лишено от всякаква логика. „Представете си – казва Исус, – че **човек** толкова забогатее, че стане притежател на **целия свят.** Тази луда гонитба на пари ще погълне цялото му време и енергия и той няма да има време да открие главната цел на своя живот. Какво ще го ползват всичките тези пари, ако той трябва да ги остави, когато умре, и остане с празни ръце във вечността?" Човек се ражда на този свят за много по-важна работа от трупането на пари. Неговото призвание е да представя интересите на своя Цар. Ако той пропусне да направи това, той ще пропусне всичко. Във 24 ст. Исус казва на учениците Си кое е най-страшното. Това е характерно за християнското учение – още в началото човек знае най-лошото; но също така човек никога не спира да открива нови и нови богатства и благословения. Барнхаус изразява това по един прекрасен начин:

„След като човек знае кое е най-страшното в Библията, не остава нищо скрито, което да може да го изненада. Всяко ново нещо, за което той ще научи в този или следващия живот, ще му донесе възторг."[36]

16:27 Сега Господ посочва на Своите **славата,** която идва след страданието. Той говори за Своето Второ идване, когато ще се завърне на земята заедно **с ангелите Си** в безпределната **слава на Своя Отец. Тогава Господ ще възнагради** онези, които живеят за Него. Единственият начин човек да изживее успешно своя живот е мислено да се пренесе през времето до този величествен момент, да разбере какво ще бъде важно тогава и след това да се стреми към него с всички сили.

16:28 После Господ изказва удивителното твърдение, че има **някои от стоящите там** при Него, които **няма да вкусят смърт,** преди да Го видят **да идва в царството Си.** Проблемът е в това, че всички онези ученици са вече мъртви, а Христос все още не е дошъл в сила и слава, за да установи царството Си. Проблемът обаче се разрешава, когато свържем този стих с първите осем стиха от следващата глава, които ни дават обяснение на загадъчното твърдение. Тези стихове описват събитието на планината на Преображението. Там Петър, Яков и Йоан виждат как Исус се преобразява пред тях. Всъщност те са облагодетелствани да видят още тогава образа на Христос в славата на Неговото царство.

Ние имаме всички основания да разглеждаме преображението на Христос като преобраз на Неговото идещо царство. Петър говори за събитието като за „силата и пришествието на нашия Господ Исус Христос" (2 Петр. 1:16). Тази сила и пришествие на Господ Исус се отнасят до Неговото Второ идване. Йоан също говори за случката на планината като за времето, когато „... видяхме славата Му, слава като на Единородния от Отца" (Йоан 1:14). При Своето Първо идване Христос бе подложен на унижение; при Своето Второ идване Той ще бъде увенчан със слава. По този начин предсказанието от 28 ст. бе изпълнено на планината. Петър, Яков и Йоан виждат Човешкия Син не като скромен Назарей, а в славния Му образ на Цар.

Г. Подготвяне на учениците за времето на славата: преображението (17:1-8)

17:1, 2 Шест дни след случилото се в Кесария Филипова, Исус завежда Филип, Яков и Йоан на една висока планина в Галилея. Много тълкуватели придават особено значение на тези шест дни. Например Гейбелин казва следното: *„Шест е числото на човека; а така*

също и числото на шестте работни дни. След шест дена – след свършването на работата и изтичането на деня на човека – идва денят на Царя, идва Царството.“

Когато Лука казва, че преображението става „около осем дни“ по-късно (9:28), освен към изтеклите 6 дни той явно включва и деня, който ги предхожда, и деня, който ги следва. И тъй като осем е числото на възкресението, Лука напълно уместно свързва царството с новото начало.

Петър, Яков и Йоан, които Спасителят чувства по-близо до Себе Си, получават правото да видят Христос преобразен. До този момент славата Му е забулена от телесното тяло. Сега **Неговото лице** и **дрехи** стават блестящи **като слънцето** и ослепително бели. Така божествеността на Исус получава своето видимо проявление също като божествения облак или скинията в Стария Завет, които символизират Божието присъствие. Гледката ни показва какъв ще бъде Господ Исус, когато дойде за втори път, за да установи царството Си. Тогава Той няма вече да бъде жертвения Агнец, а ще дойде като Лъва от Юдовото племе. Всички, които Го видят, ще го разпознаят незабавно като Божий Син, Цар на царете и Господар на господарите.

17:3 На планината се появяват Мойсей и Илия и разговарят с Христос за Неговата предстояща смърт в Ерусалим (Лука 9:30, 31). Мойсей и Илия могат да се приемат като представители на светиите от СЗ. Ако решим, че Мойсей представлява Закона, а Илия – пророците, можем да приемем, че и двете части на СЗ сочат към страданията на Христос и към славата, която ще ги последва. Трети начин на тълкуване на това събитие е, че Мойсей, който отива на небето, след като умира, представлява всички онези, които ще бъдат възкресени от мъртвите, за да влязат в хилядолетното царство, докато Илия, който е бил грабнат на небето, представлява тези, които ще бъдат грабнати в небесното царство.

Учениците Петър, Яков и Йоан представляват светиите от НЗ като цяло. Освен това те олицетворяват онзи верен остатък от еврейския народ, който ще живее при Второто пришествие и ще влезе в царството заедно с Христос.

Множеството от хора в подножието на планината (14 ст., ср. с Лука 9:37) се приема като символ на езичниците, които също ще споделят благословенията на хилядолетното господство на Христос.

17:4, 5 Случилото се дълбоко разтърсва **Петър,** който истински чувства съдбовността на събитието. В желанието си да улови величието на момента той, без да се замисли, предлага да се издигнат **три** паметни **скинии** или палатки – **една за** Исус, **една за Мойсей и една за Илия.** Петър правилно поставя Исус на първо място, но прави грешка, като не Му отдава никакво превъзходство пред останалите двама. Исус не е един от трима равни по ранг, а Господ над всички. За да покаже това Бог Отец покрива всички с светъл **облак** и заявява: **„Този е Моят възлюбен Син, в Когото е моето благоволение, Него слушайте.“** В царството Исус ще бъде несравнимият върховен Монарх и Неговото Слово ще бъде решаващо. Такова То трябва да бъде и в сърцата на Неговите последователи днес.

17:6-8 Зашеметени от облака на славата и от гласа на Бога, **учениците падат по лице,** но Исус им казва да станат и да **не се страхуват.** Когато се изправят, те вече **не виждат никого другиго, освен Исус.** Така ще бъде и в царството – Господ Исус ще бъде „цялата слава в земята на Емануил“.

Д. Разговорът за предвестника (17:9-13)

17:9 На слизане от планината Исус нарежда на учениците Си да не казват какво са видели, докато Той не възкръсне от мъртвите. Юдеите, които с огромно нетърпение очакват някой да ги освободи от римското владичество, биха Го приветствали като Освободител *от игото,* но не биха Го пожелали като Спасител *от греха.* Както и да се погледне, Израел беше отхвърлил своя Месия и нямаше никакъв смисъл да казват на юдеите за това видение на славата на Месията. След възкресението те ще могат да разпространят вестта по целия свят.

17:10-13 Учениците току-що видяха една предварителна картина на идването на Христос в сила и слава. „Но нали Неговият предшественик все още не се е появил? Нали – според предсказанието на Малахия – преди идването на Месията **трябва да дойде Илия** (Мал. 4:5, 6)?" – **питат учениците** Исус. Господ им отговаря, че **Илия наистина** трябва да дойде първо – като възстановител на всичко, и след това обяснява, **че Илия вече е дошъл.** Явно Той има предвид **Йоан Кръстител** (вж. 13 ст.). Йоан не е Илия (Йоан 1:21), но е дошъл „в духа и силата на Илия" (Лука 1:17). Ако Израел беше приел Йоан и неговото послание, той щеше да изпълни ролята, която пророците предсказаха за Илия (Мат. 11:14), но народът на Израел не осъзна важността на мисията на Йоан и се отнесе към него, както му беше удобно. Смъртта на Йоан беше предварителен знак за това, което ще се случи с Човешкия Син. Те отхвърлиха вестителя и щяха да отхвърлят и Царя. След обяснението на Исус учениците разбират, че Той говори за **Йоан Кръстител.**

Ние смятаме, че имаме всички основания да вярваме, че преди Второто пришествие на Христос ще се появи пророк, който ще подготви Израел за идването на Царя. Дали това ще бъде самият Илия или някой друг, който ще изпълни същата служба, е почти невъзможно да се каже.

Е. Подготовка за служение чрез молитва и пост (17:14-21)

Животът не се състои само от събития, преживени на върха на планината. След моменти на духовно извисяване идват дни и часове на напрежение и труд. Идват времена, когато трябва да слезем от планината и да работим в низината на човешките нужди.

17:14, 15 В подножието на планината един разстроен баща чака Спасителя. Той **коленичи** пред **Него** и пламенно Го моли за изцеление на своя обхванат от бяс син. Синът му страда от силни **епилептични** припадъци, от които понякога „пада **в огън и често във водата",** така че освен нещастието, често има и изгаряния или бива полуудавен. Този човек е класически пример за страданията, причинени от Сатана, най-жестокият от всички надзиратели.

17:16 Бащата вече е бил при учениците за помощ, но е научил само, че „помощта на човека е напразна". Те са били безсилни да излекуват сина му.

17:17 „О, роде, невярващ и извратен, докога ще бъда с вас? Докога ще ви търпя?" – казва Исус на Своите ученици. Те нямат вярата да излекуват епилептично болното момче и в това отношение са като всички други юдеи по онова време – невярващи и извратени.

17:18 Веднага щом довеждат епилептичното момче, **Исус смъмря бяса** и страдалецът незабавно е изцелен.

17:19, 20 Озадачени от своята безпомощност, **учениците** молят Исус насаме да им обясни случая. В отговора Си Той им казва направо, че причината е в тяхното **неверие.** Ако те

имаха **вяра** колкото **синапово зърно** (най-малкото зърно), можеха да заповядат на **планината** да бъде хвърлена в морето и това щеше да стане. Нека поясним обаче, че истинската вяра се основава на заповед или обещание от Бога. Очакването на изпълнението на някой зрелищен номер само за да се удовлетвори някоя твоя лична прищявка, не е вяра, а самонадеяност. Но ако вярващият бъде насочен от Бога или получи заповед да направи нещо то той може да бъде сигурен, че по чуден начин ще бъдат преместени планини от трудности. Няма нищо невъзможно за онези, които вярват в Христос.

17:21 „А тоя род не излиза освен с молитва и пост.“ Това изречение е изпуснато в РИСПБ и в повечето съвременни Библии, защото липсва в много от ранните ръкописи. Но то присъства в повечето ръкописи и подхожда на контекста като цяло, който третира един изключително труден проблем.

Ж. Исус подготвя учениците Си за предателството (17:22, 23)

И отново без излишна драматичност и фанфари Господ Исус предупреждава Своите ученици, че ще бъде убит. И отново думите Му завършват с обещание за реабилитиране и победа: „... и на **третия ден ще бъде възкресен.“** Ако Господ не беше казал за Своята смърт предварително, учениците щяха да бъдат напълно разочаровани, когато това се случеше. Една унизителна и мъченическа смърт изобщо не съответстваше на техните очаквания за Месията.

И така, учениците се наскърбяват твърде много, че Исус ще ги напусне и ще бъде убит. Те чуват цялото предсказание за Неговите мъки, но изглежда изпускат обещанието за Неговото възкресение.

З. Петър и Неговият Учител плащат своя данък (17:24-27)

17:24, 25 В **Капернаум** събирачите на **данъка за храма** питат Петър дали Неговият **Учител** си е платил двете драхми, които събират за поддържането на храма. Петър отговаря с **„Да“.** Вероятно заблуденият ученик иска да спести на Исус тази грижа.

Това, което следва, ни показва колко е всемогъщ нашият Господ. Когато Петър се прибира вкъщи, Исус го заговаря, преди още да е казал каквото и да било. **„Какво мислиш, Симоне? Земните царе от кои събират данък или налог? От своите ли хора, или от чужденците?“** Въпросът трябва да се разгледа в контекста на тогавашното време. По онова време всеки владетел облагал поданиците си с данъци, за да поддържа царството и семейството си, но неговото собствено семейство не плащало данъци. При съвременната форма на управление всички – включително и владетелят, и неговото семейство – се облагат с данъци.

17:26 Петър отговаря съвсем правилно, че владетелите събират данъци **от чужденците,** след което Исус прави заключението, че **„своите им са свободни“.** Проблемът е в това, че храмът е Божи дом. Когато Исус, Божият Син, плаща данък за поддържането на този храм, Той все едно плаща данък на Себе Си.

17:27 Вместо да създава излишно напрежение, Господ се съгласява да плати данъка. Но откъде пари? Никъде не пише, че Исус лично е носел пари. Тогава Господ изпраща Петър до Галилейското **езеро** и му казва да донесе първата риба, която хване. В устата на тази риба има **една монета** или един *статир,* който Петър може да използва, за да плати данъка – половин статир за Господ Исус и половин за самия него.

Поразяващото чудо, разказано с възможно най-голяма сдържаност, ясно показва всемогъщието на Христос. Той знае точно коя от всички риби в Галилейското езеро има статир в устата си. Знае точно къде се намира тази риба. И знае, че тя ще бъде първата риба, която Петър ще улови.

Ако случаят засягаше някой от Божествените принципи, Исус нямаше на плати данъка. Но за Него това не е бил морален проблем и затова Той е предпочел да плати, отколкото да съблазни някого. Като вярващи ние не сме свободни от закона. Но въпреки това за неща, които не засягат морални въпроси, е по-добре да уважаваме съвестта на другите хора и да не правим нищо, което ще ги съблазни.

XI. Царят наставлява учениците си (18-20 гл.)

А. Относно смирението (18:1-6)

18 гл. съдържа беседата на Господ Исус върху величието и прощението. В нея Той очертава принципите на поведение на онези, които искат да бъдат поданици на Царя на царството – Христос.

18:1 Учениците винаги са си представяли небесното царство като златния век на мира и благоденствието. Сега те започват да си мечтаят какви места да си пожелаят в него. Техният егоистичен дух намира израз във въпроса: **„Кой е по-голям в небесното царство?“**

18:2, 3 Исус отговаря, като използва един жив обект, за да онагледи урока Си: взема **едно малко дете** и го слага по средата, като казва, че хората **трябва да се обърнат и да станат като малки деца, за да влязат в небесното царство.** Тук Той говори за хората, които принадлежат към вътрешния кръг на царството. За да бъдем истински християни, ние трябва да се откажем от всички мисли за собствено величие и да заемем ниското положение на едно дете. Това може да стане, когато ние признаем своята греховност и недостойност и приемем, че единствената ни надежда е Исус Христос, и това трябва да продължи през целия ни християнски живот. Исус не иска да каже, че Неговите ученици не са спасени. Всички те, с изключение на Юда, вярват в Него и затова са оправдани. Но те още не са получили Светия Дух като Личност, Която да живее вътре в тях, и затова на тях им липсва истинското смирение, което ние имаме днес (но не използваме както трябва). Те се нуждаят от преустройство на цялото тяхно фалшиво мислене, така че то да отговаря на нормите на царството.

18:4 Най-големият в царството е онзи, **който смири себе си като едно малко дете.** Очевидно нормите и ценностите в небесното царство са напълно противоположни на тези в света. Нашият начин на мислене трябва изцяло да се „преобърне“ – ние трябва да следваме Христос и в Неговите мисли (Фил. 2:5-8).

18:5 Тук Исус неусетно преминава от сравнението с материалното дете към сравнението с духовното **дете.** Всеки човек, който приеме един от Неговите скромни последователи **в** Негово **име,** ще бъде възнаграден така, сякаш е приел Самия Господ. Това, което се прави за ученика, се счита като направено за Учителя.

18:6 От друга страна, всеки, който съблазни някой християнин да извърши грях, си навлича голямо осъждение: **„за него би било по-добре** да се окачеше **на врата му** един воденичен камък **и** да **потънеше** в морските дълбочини.“ (Камъкът, за който става въпрос тук, е толкова голям, че, за да бъде повдигнат, е необходимо да се използва някое товарно животно.) Много е лошо да съгрешиш, но още по-лошо е да подведеш някой друг вярващ да съг-

реши. Това означава да унищожиш неговата невинност, да поквариш неговите мисли и да опетниш неговото име. По-добре да умреш от насилствена смърт, отколкото да се отнесеш несериозно към чистотата на друг човек!

Б. Относно съблазните (18:7-14)

18:7 Исус продължава да обяснява, че **съблазните** неизбежно ще дойдат. **Светът,** плътта и дяволът са в един общ съюз, за да подвеждат към грях и да извращават. Но когато един човек стане проводник на силите на злото, неговата вина ще бъде много голяма. Затова Спасителят предупреждава хората да се борят решително със злото, като сами се възпират и самодисциплинират да не изкушат или съблазнят някое Божие дете.

18:8, 9 Без значение коя част от тялото е съгрешила – **ръката, кракът или окото** – по-добре да я жертваш под ножа, отколкото да я оставиш да разруши Божието дело в живота на друг човек. **По-добре да влезеш в живота** без крака или очи, отколкото да запазиш всички части на физическото си тяло, а да влезеш в ада. Господ не казва, че някои християни ще бъдат без крака или ръце в небето, а само описва физическото състояние на някои от тях, когато напускат този живот, за да отидат в другия. Няма съмнение, че нашето тяло след възкресението ще бъде цяло и съвършено.

18:10 След това Божият Син предупреждава да не презираме „ни **един от** тия **малките**“, независимо дали е дете или някой друг, който принадлежи на царството. За да подчертае колко са важни те за Него, Той добавя, че **техните ангели** стоят непрекъснато в присъствието на Бога и гледат лицето Му. Тук под **„ангели“** вероятно се разбира „ангели-пазители“ (вж. също Евр. 1:14).

18:11 Макар и да липсва в РИСПБ и в повечето съвременни издания на Библията, този стих, който обобщава целта на мисията на нашия Господ, е подходящ кулминационен завършек на тази част от главата и освен това присъства в повечето стари ръкописи.[37]

18:12, 13 Тези „малките“ са и обект на спасителното служение на любящия Овчар. Дори само една от **стоте** Му **овце** да се заблуди, Той оставя **деветдесет и деветте,** за да отиде да търси изгубената, и не се връща, докато не я намери. Радостта, която овчарят изпитва, след като намери заблудената овца, трябва да ни научи да уважаваме и ценим Неговите „малки“.

18:14 Те са важни не само за ангелите и за Овчаря, но и за Бог **Отец. Не е по** Неговата **воля да загине** нито **един от** тия малките. Ако те са толкова важни, че занимават вниманието на ангелите, на Господ Исус и на Бог Отец, то ясно е, че ние никога не трябва да ги презираме, независимо от това, колко непривлекателни или прости могат да ни изглеждат те.

В. Относно отношението към съгрешилите (18:15-20)

Текстът от тук до края на главата ни учи как да разрешаваме разногласията помежду си и колко е важно да се научим безкрайно да прощаваме.

18:15 Тук са дадени специални наставления за това, което християнинът е длъжен да прави, когато друг вярващ е съгрешил спрямо него. Първото нещо, което трябва да се направи в този случай, е да се направи опит да се разреши проблемът между двамата. Ако виновният признае грешката си, те трябва да се помирят. Бедата е в това, че ние не винаги постъпваме по този начин, а започваме да одумваме провинилия се пред всички останали. В такъв случай проблемът избухва с нова сила като пожар на от-

krumo и караницата расте kamo лавина. Нека запомним, че първото нещо, koemo трябва да направим, е **да идем, да покажем на провинилия се грешката му и да се помирим насаме.**

18:16 Ако виновният брат не послуша, оскърбеният трябва да вземе още **един или двама** други братя със себе си и да се опита да му покаже грешката още веднъж. По този начин може да му покаже също колко сериозно нещо е неговата растяща непреклонност. Освен това така се осигурява и необходимият брой свидетели, които са задължителни според Библията: **„чрез думите на двама свидетели или чрез думите на трима свидетели да се установява всяко дело“** (Второзак. 19:15). Никой не може да изчисли вредите, които църквата е понесла заради неспазването на това просто правило, според което обвинението срещу един човек трябва да се потвърди от свидетелството на други двама или трима свидетели. В това отношение светските съдилища често действат по-справедливо от християнските църкви.

18:17 Ако виновният и този път **откаже** да признае грешката си и да се извини, случаят трябва да се отнесе до местната **църква.** Искаме да подчертаем, че не гражданският съд, а местното християнско събрание носи отговорността за разглеждане на случая. Християнинът няма право да се съди с друг християнин пред граждански съд (1 Кор. 6:1-8).

Ако виновният откаже да признае вината си и пред църквата, тогава трябва да се смята за **езичник и бирник.** Най-явното значение на това твърдение е, че на него трябва да се гледа като на човек извън сферата на дейността на църквата. Въпреки че този човек може да е истински вярващ, към него трябва да се отнасят като към невярващ, тъй като той не живее като такъв. Макар и да принадлежи към световната църква, той трябва да бъде отделен от привилегиите на местната църква. Тази мярка е една много сериозна стъпка. Тя временно оставя вярващия във властта на Сатана „за погубване на плътта му, за да се спаси духа му в деня на Господа Исуса“ (1 Кор. 5:5). Целта на всичко това е той да се вразуми и да признае греха си. Докато стане това, другите християни трябва да се отнасят към него с внимание и любов и едновременно с това да показват, че не извиняват греха му и че не могат да общуват с него като с вярващ. Едновременно с това, събранието трябва да бъде готово да го приеме веднага, щом получи доказателство за истинското му покаяние.

18:18 18 ст. е свързан с предхождащия го текст. Когато християнското събрание взема възпитателни мерки спрямо някой брат в молитва и послушание на Бога, тези негови действия се зачитат **в небесата.** Когато наказаният брат се покае и признае своя грях, събранието го приема обратно при себе си и това „развързващо“ действие също се одобрява от Бога (вж. Йоан: 20-23).

18:19 Проблемът, който може да възникне тук, е колко голямо трябва да бъде това християнско общество, за да може да „завързва“ и „развързва“? Отговорът е, че двама вярващи са достатъчни, за да поставят такива въпроси в молитва пред Бога и да могат да бъдат сигурни, че ще бъдат чути. Освен като обещание за отговор при конкретната молитва, засягаща въпроса за дисциплината в църквата, 19 ст. може да се разглежда и като обещание за отговор при всяка молитва. При разглеждане на второто му значение обаче не трябва да се забравя и цялостното учение на Библията по въпроса за молитвата. Така например нашите молитви трябва да бъдат:

1. В съответствие с изявената ни Божия воля (1 Йоан 5:14, 15).
2. Изказани с вяра (Як. 1:6-8).
3. Искрени (Евр. 10:22а).

18:20 20 ст. трябва да се тълкува в светлината на контекста, в който се намира. Тук не става въпрос за състава на новозаветната църква в найпростия ѝ вид, нито за общото молитвено събрание, а за случая, когато двама християни, които са разделени от някакъв грях, се събират, за да се сдобрят. Разбира се, това е валидно и за всички други събрания на вярващи, в центъра на които стои Христос, но контекстът като цяло говори за един точно определен вид събрание.

Да се съберем „в Негово име" означава да се съберем по Неговата воля, да се съберем в потвърждение на всичко, което представлява Той, и да се съберем в подчинение на Неговото Слово. Няма събрание, което да може да претендира, че е единственото, което се среща в Неговото име. Ако беше така, Господното присъствие щеше да се ограничи само до една малка част от тялото Му на земята. Навсякъде, където **се събират двама или трима,** признавайки Христос за Господ и Спасител, Той също е **там, между тях.**

Г. Относно необходимостта безкрайно да прощаваме (18:21-35)

18:21, 22 На това място **Петър** повдига въпроса **колко пъти** трябва да **прощава на** своя **брат,** който е съгрешил срещу него. Сигурно той си мисли, че е изключително милостив, предлагайки числото **седем** като максимален брой пъти за прощаване. **Исус** отговаря: **„Не ти казвам: До седем пъти – до седемдесет пъти по седем."** Тук Господ едва ли има предвид буквалното число 490, а вероятно иска да изрази по-образно идеята да простиш „безкрайно число пъти".

Някой може да попита: „Защо да си правя труда да минавам всичките тези етапи, описани в Библията? Защо да трябва да отивам при виновния първо сам, после с още двама или трима, а накрая да го водя и пред църквата? Не мога ли просто да му простя и да сложа край на всички това?"

Отговорът е, че даването на прошка трябва да има няколко етапа:

1. Когато някой брат ме обиди или съгреши спрямо мен, аз трябва незабавно да му простя *в сърцето си* (Еф. 4:32). Това ме освобождава от духа на горчивина и злопаметност и аз оставям тежестта на проблема да лежи само върху *него.*
2. Въпреки че съм му простил в сърцето си, аз все още не му казвам това. Няма да бъде правилно да призная, че съм му простил, преди той да се е покаял. Затова съм длъжен да отида при него и да го порицая с любов и надежда, че това ще го доведе до разкаяние (Лука 17:3).
3. Веднага щом той се извини и признае своя грях, аз му казвам, че съм му простил (Лука 17:4).

18:23 После Исус разказва една притча за **небесното царство,** с която иска да ни предпази от последствията на духа на злопаметност за онези, които са били простени по милост.

18:24-27 В притчата се говори за **един цар, който искал да изчисти** дълговете на слугите си. Един от тях, който му **дължал десет хиляди таланта,** не бил в състояние да изплати дълга и затова царят наредил той и семейството му да бъдат продадени като роби. Отчаяният слуга помолил за отсрочка, обещавайки да **изплати всичко,** ако му дадат тази възможност.

„Като всички длъжници той бил твърдо убеден, че всичко ще се оправи, стига само да му дадат време (ст. 26). Общият приход на Галилея по онова

време наброявал 300 таланта, а този човек дължал 10 000! Това е една много важна подробност. Тази огромна цифра има за цел да порази читателите, да грабне тяхното внимание и освен това да покаже колко е огромен дългът ни към Бога. Мартин Лутер казва, че ние всички сме просяци пред Бога и нямаме никаква надежда да изплатим нашия дълг.“ (Всекидневни бележки на Библейското дружество)

Когато **господарят** видял разкаянието на своя **слуга,** той му простил целия дълг от 10 000 таланта. Това негово действие не е продиктувано от справедливост, а от една огромна по размери милост.

18:28-30 Но този слуга имал един свой служител, който му дължал **сто пеняза** (няколко хиляди лева). Вместо да му ги прости, той **го** сграбчил **за врата** и поискал от него да му изплати цялата сума. Злощастният длъжник напразно молил за отсрочка. Той бил хвърлен **в затвора, докато** си изплати **дълга** – нещо което било почти невъзможно, тъй като вече нямал никаква възможност да печели пари.

18:31-34 Другите **служители,** разгневени от тази немилостива постъпка, **казали** за стореното **на господаря си,** който се ядосал страшно много. Неговият дълг бил толкова голям и господарят въпреки това му го простил, а той самият не могъл да прости такова дребно задължение! Така слугата бил хвърлен в затвора, за да изплати целия си дълг.

18:35 Значението на тази притча е ясно. Бог е Царят. Всички Негови служители са натрупали един голям дълг от грехове, който не са в състояние да платят. В Своята чудна милост и състрадание Господ изплаща дълга и дава на всички пълно и свободно прощение. Сега си представете, че един християнин съгреши спрямо друг християнин. След като го порицаят, той се извинява и моли другия да му прости. Засегнатият християнин обаче отказва да му даде своята прошка. Получава се така, че този, на когото са опростили милиони левове дълг, отказва да опрости няколко дребни стотинки, които му дължат на него. Ще позволи ли Царят да остане ненаказано едно такова поведение? Разбира се, че не! Виновният ще бъде наказан в този живот и ще претърпи загуба пред Христовото съдилище.

Д. Относно брака, развода и безбрачието (19:1-12)

19:1, 2 След като приключва служението Си в **Галилея,** Христос се отправя на юг към Ерусалим. Въпреки че не е известно откъде точно е минал, става ясно, че е пътувал през Перея, една област на изток от река Йордан. Матей говори за нея като за **„пределите на Юдея отвъд Йордан“.** Служението на Христос в Перея е описано от 19:1 до 20:16 или 28. Не е казано ясно кога точно Исус пресича Йордан и влиза в Юдея.

19:3 Вероятно **фарисеите** разбират къде точно се намира Исус по множествата, които Го следват, за да ги изцели. Те се струпват около Него като глутница диви кучета, надявайки се да Го уловят за някоя от Неговите думи. Сега те Го питат дали човек може **да се разведе** по каквато и да е причина. Какъвто и отговор да даде, Исус знае, че ще засегне една или друга група юдеи, тъй като някои от тях имат много либерално отношение към развода, докато други са изключително консервативни.

19:4-6 Исус обяснява, че първоначалното намерение на Бога е било един мъж да има само една жена. Бог, Който е създал **мъжа и жената,** е наредил така, щото брачната връзка да замести родителската връзка. Той е казал също, че бракът е съюз между две личности. Според идеалния замисъл на Бога този божествен съюз не бива да

се разрушава от никакво човешко действие или закон.

19:7 Фарисеите веднага решават, че са хванали Исус в явно противоречие със СЗ. Нима **Моисей** не е предвидил една клауза, според която мъжът можел **да се разведе,** стига само да напише на жена си разводно писмо (Второзак. 24:1-4)?

19:8 Исус потвърждава, че **Моисей** наистина е **разрешил** развода, но това е станало така не защото Бог го е искал като най-доброто нещо за човека, а заради отстъплението на Израел от Бога: **„Поради вашето коравосърдечие Моисей ви е оставил да си напущате жените; но отначало не е било така.“** Според Божия съвършен замисъл не е трябвало да има развод; но Бог често търпи неща, които са противоположни на Неговата направляваща воля.

19:9 След това Господ заявява като абсолютен Авторитет, че старата снизходителност на закона по отношение на развода вече не съществува. Оттук нататък има само едно основание за развод – изневярата. Ако човек се разведе по някаква друга причина и се ожени повторно, той се обвинява в **прелюбодеяние.**

Въпреки че това не е казано изрично, може да се направи извод, че при получаване на развод поради изневяра невинният партньор е свободен да сключи повторен брак. В противен случай разводът практически няма да се различава от обикновената раздяла.

Сексуалната изневяра или непозволените полови отношения извън брака се наричат прелюбодеяние. Много способни ученици на Библията мислят, че това се отнася само до предбрачните полови връзки, които стават явни след женитбата (вж. Второзак. 22:13-21). Други смятат, че това важи само за юдейските брачни обичаи и че тази е причината, поради която за „клаузата на изключението“ се говори само тук, в Евангелието от Матей или така нареченото „еврейско Евангелие“.

19:11 Когато **учениците** чуват наставленията на Господ за развода, те реагират съвсем крайно и застават на абсурдното мнение, че ако има само едно основание, според което могат да се разведат, то **по-добре да не се женят** изобщо, за да избегнат греха. Оказва се обаче, че безбрачието също не е гаранция срещу греха.

19:11 Спасителят им напомня, че способността да живееш неженен не се дава на всеки, а само на оня, на когото е дадена специална благодат. Афоризмът **„не могат всички да приемат тая дума, но ония, на които е дадено“**, не означава, че не всички могат да разбират думите, които следват, а че не всички могат да живеят във въздържание, но само ония, които са призовани към такъв живот.

19:12 Господ Исус обяснява, че има три вида **евнуси.** Някои са **евнуси,** защото **се раждат,** без да имат способност да се възпроизвеждат. Други са такива, защото са били кастрирани от хората (в ориенталските страни често пъти пазачите на харема са били подлагани от господарите си на хирургическа операция, за да бъдат скопени). Но когато Исус говори за безбрачието, Той има предвид онези, **„които сами себе си са скопили заради небесното царство“.** Това са мъже, които са напълно здрави физически и са годни за женитба, но са се отказали съзнателно от брак, за да се посветят на Царя и Неговото царство и да отдадат всичките си сили в служението на Христос, без нищо да ги отделя от Него.

Както Павел пише по-късно, „неженениият се грижи за това, което е Господно, как да угажда на Господа“ (1 Кор. 7:32). Това безбрачие не се дължи на някакъв физически недостатък, а е въпрос на доброволно въздържание.

Не всички могат да живеят така, а само тези, които са получили тази сила от небето: „Но всеки има своя особен дар от Бога, един така, а друг инак“ (1 Кор. 7:7).

Е. Относно децата (19:13-15)

Интересно е да се види, че непосредствено след беседата за развода става дума и за децата (вж. също и Марко 10:1-16). Често пъти децата понасят най-жестоките последствия от разрушаването на едно семейство.

Родителите довеждат **малките си деца** при Исус, за да ги благослови Учителят-Овчар, но **учениците** приемат това като досадно натрапване и започват да се карат на родителите. Исус се намесва с думите, които Го правят много близък на децата от всички възрасти: **„Оставете дечицата и не ги възпирайте да дойдат при Мене, защото на такива е небесното царство.“**

Тези думи ни дават няколко важни поуки. Първо, те трябва да внушат на Христовия служител колко е важно да се работи с децата, тъй като техните умове са най-възприемчиви към Божието Слово. Второ, децата, които желаят да изповядат вярата си в Христос, не трябва да се възпират да направят това, а напротив – да се насърчават. Никой не знае каква е възрастта на най-младия човек в ада. Ако едно дете искрено желае да бъде спасено, не трябва да му се казва, че е прекалено малко за това. Но също така децата не трябва да се принуждават да правят фалшиви признания. Колкото и да са податливи на емоционални въздействия, те трябва да се пазят от прекалено бързи методи на евангелизация. Не децата трябва да стават възрастни, за да бъдат спасени, а възрастните трябва да стават като деца (18:3, 4; Марко 10:15).

Трето, тези думи на нашия Господ отговарят на въпроса, „Какво става с децата, които умират преди да достигнат възрастта на отговорността?“ Исус казва: **„...защото на такива е небесното царство.“** Мисля, че това е достатъчно уверение за родителите, които са претърпели загуба на някое от децата си.

Понякога този пасаж се използва, за да се подкрепи идеята за кръщаването на малките деца, вследствие на което те стават Христови чада и наследници на царството. Едно по-внимателно прочитане на текста ще покаже, че родителите, за които става дума в този стих, не водят децата си при Исус, за да ги кръсти. От Неговите думи личи също, че те вече са наследници на царството. Освен това тук никъде не се говори за вода.

Ж. Относно богатството: случката с младия богаташ (19:16-20)

19:16 Следващото събитие ни отвежда точно в обратната посока. След като току-що сме видели, че небесното царство принадлежи на малките деца, сега ще видим колко е трудно на възрастните да влязат в него.

Някакъв богаташ спира Господ, като Му задава един явно искрен въпрос. Той Го спира с обръщението **„Учителю“** и Го пита **какво** трябва да **направи,** за да **има вечен живот.** Въпросът сам по себе си показва невежеството на богаташа по отношение на истинската самоличност на Исус и начина на спасение на човека. Той нарича Исус **„Учител“** и по този начин Го поставя на едно и също ниво с други велики мъже. Освен това той мисли, че **вечният живот** може да се спечели чрез изпълнението на няколко задължения, а не да се получи като дар от Бога.

19:17 Нашият Господ продължава разговора с цел да покаже какво е отношението на младежа към тези две положения. Когато Исус му задава въпроса **„Защо питаш Мене за доброто? Един [Бог] има, Който е добър“,**

Той не отрича Своята Божественост, но дава на младежа възможност да каже: „Затова Те питам за доброто: защото Ти си Бог."

За да провери как младият човек разбира пътя на спасението, Исус му казва: **„Но ако искаш да влезеш в живота, пази заповедите."** Това не означава, че човек може да се спаси, като пази заповедите. Господ използва закона, за да предизвика изобличение за грях в сърцето на този човек, тъй като младежът все още живее със заблуждението, че може да наследи царството заради делата си. Щом мисли така, нека да се подчинява на закона, който му казва какви трябва да бъдат *тези дела*.

19:18-20 След това Господ изрежда петте заповеди, които особено пряко засягат младия богаташ, като ги степенува по важност, завършвайки с най-важната: **„Обичай ближния си като себе си."** Сляп за собствения си егоизъм, младежът има наглостта да се похвали, че винаги е спазвал тези заповеди.

19:21 Тогава Господ показва на младежа, че не обича ближния си както себе си, като му казва, че трябва да **продаде** всичко, което притежава, **и** да **даде** парите **на бедните,** след което да **дойде** при Исус и да Го **последва.**

Господ не иска да каже, че младежът би могъл да се спаси, като продаде имота си и употреби парите за благотворителни цели, защото има само един начин за спасение – вярата в Господ Исус.

Но за да бъде спасен, човек трябва да признае, че е съгрешил и че не е успял да изпълни светите Божии заповеди. Нежеланието на богаташа да се раздели с богатствата си показва, че той не обича ближния си както себе си. Той трябваше да отговори на Господ така: „Господи, ако от мен се иска такова нещо, то аз наистина съм грешник и не мога да се спася със собствените си усилия. Затова Те моля да ме спасиш по Твоята милост." Ако младежът беше разбрал правилно урока на Спасителя, щеше да научи от Него и пътя на спасението.

19:22 Вместо това **той си отива наскърбен.**

19:23, 24 Тази реакция на младия богаташ кара **Исус** да отбележи, че **за богатия е трудно да влезе в небесното царство.** Богатствата имат способността да се превръщат в идоли. Много е трудно да ги притежаваш, без да започнеш да се уповаваш изцяло на тях. Нашият Господ заявява, че **е по-лесно „камила да мине през иглени уши, отколкото богат да влезе в Божието царство."** Тук Той използва едно езиково средство, познато като хипербола или силно преувеличение на факт от действителността за произвеждане на незабравимо впечатление върху слушателя.

Ясно е, че една камила никога няма да успее да мине през иглено ухо. Много хора приемат, че иглените ухо е образ на малката вратичка в градската порта. Камилата би могла да се промуши през нея, ако падне на колене, но това ще стане много трудно. Думата, която използва Лука в сходния текст, е същата дума, която се използва и за хирургическа игла. От целия контекст става ясно, че Господ няма предвид, че това е трудно да стане, а че е невъзможно да стане. Казано просто, богатият *не може* да се спаси.

19:25 Учениците са поразени от тези думи. Като юдеи, които живеят според Мойсеевия закон, който обещава благоденствие на всички, които му се подчиняват, те правилно си представят богатството като показател за Божието благословение. Но щом като богатите не могат да се спасят, то тогава кой *може?*

19:26 В отговор Господ казва: **„За човеците това е невъзможно, но за**

Бога всичко е възможно.“ Като човеци за нас е невъзможно да се спасим сами – само Бог може да ни спаси. Но за богатия е много по-трудно да подчини волята си на Христос, отколкото за бедния, което личи и от факта, че има много малко искрено вярващи богати християни. За богатите е почти невъзможно да спрат да се уповават на видимия материален свят и да повярват в един невидим Спасител. Само Бог може да извърши тази промяна.

На това място повечето тълкуватели и проповедници на Библията не пропускат да кажат, че няма нищо лошо в това, християните да бъдат богати. Странно защо, в подкрепа на това мнение, което оправдава натрупването на богатства на земята, се използва пасаж от Библията, в който Господ изтъква богатствата като пречка за вечното благоденствие на човека. Как може един истински християнин да държи толкова много на материалните богатства, като вижда толкова много нуждаещи се хора навсякъде около себе си; като съзнава колко е категорична забраната на Господ да си събираме богатства на земята; и като знае, че е наближило времето за връщането на Христос на земята! Натрупаните богатства са нашето изобличение за това, че ние не обичаме ближните си както себе си.

3. Относно наградата на онези, които жертват живота си за Христос (19:27-30)

19:27 Петър успява да улови посоката на мисълта на Спасителя. Осъзнавайки, че това, което Исус казва, означава всъщност: „Оставете всичко и Ме последвайте!“ Петър изтъква, че той и другите ученици са направили точно това и алчно пита: **„Ние, прочее, какво ще имаме?“** Това егоистично поведение на Петър показва, че неговата стара природа отново се опитва да се изяви. Това е дух, от който всеки един от нас трябва постоянно да се пази. Петър започва да се пазари с Господа.

19:28, 29 Господ уверява Петър, че всяко нещо, което правим за Него, ще получи своята награда. Що се отнася до дванадесетте апостоли, те ще получат такива места, които ще ги облекат с власт през хилядолетието. Времето на **обновлението** е времето на бъдещото господство на Исус на земята. Това става ясно от израза **„когато Човешкият Син ще седне на славния Си престол“.** По-рано ние говорихме за този етап в развитието на царството като за времето на *проявлението* на царството. През този период дванадесетте апостоли ще **седнат на дванадесет трона, за да съдят дванадесетте израелски племена.** В НЗ наградите са тясно свързани с местата за управление по време на хилядолетието (вж. Лука 19:17, 19). Те *се връчват* по време на Христовото съдилище, но *се изпълняват* след връщането на Христос на земята, за да властва.

За другите вярващи Исус добавя: „всеки, който е **оставил къщи, или братя, или сестри, или баща, или майка, [или жена], или чада, илиниви заради Моето име, ще получи стократно и ще наследи вечен живот.“** В този живот ти ще се радваш на общение с вярващи от целия свят, което стократно ще компенсира прекъснатите ти земни връзки. За единия дом, който напускаш, ти ще получиш стократно повече домове, където винаги ще бъдеш добре дошъл. За нивите или другите богатства, които оставяш, ще получиш духовни богатства, които са неизмерими.

Бъдещата награда за всички вярващи е **вечният живот.** Това не означава, че ние можем да спечелим вечния живот, като изоставим и пожертваме всичко. Вечният живот е дар и не

може да се заработи или заслужи. Мисълта на Христос е, че хората, които се откажат от всичко, получават като награда по-голяма способност да се наслаждават на вечния живот в небесата. Всички вярващи ще получат този живот, но не всички ще могат да му се наслаждават в еднаква степен.

19:30 Господ завършва беседата Си с предупреждението да се пазим от духа, който ни кара да се пазарим с Него. Неговите думи към Петър могат да се перифразират по следния начин: „Всичко, което правиш за Мен, ще бъде възнаградено; но ти внимавай да не се поддадеш на егоистични подбуди, защото **„мнозина първи ще бъдат последни, а последните първи.“** Тази мисъл се потвърждава и от една друга притча в следващата глава. Тя също може да се приеме като предупреждение, че само доброто начало на ученичеството не е достатъчно. Това, което има значение, е неговият край.

Преди да приключим с тази част от главата, искаме да отбележим, че изразите „небесно царство“ и „Божие царство“ имат едно и също значение в 23 и 24 ст., което означава, че двата термина са синонимни.

И. Относно възнаграждението на труда на работниците на лозето (20:1-16)

20:1, 2 Тази притча, която продължава беседата за наградите от края на 19 гл., онагледява факта, че всички ученици на Христос ще бъдат възнаградени, но наградите им ще бъдат различни и ще се определят от духа, с който са служили.

Притчата разказва за един **стопанин, който излязъл рано сутринта да наеме работници** за **своето лозе** и се спазарил с тях да му работят за един **пеняз на ден** (доста солидна сума за онова време). Нека приемем, че те са започнали работа в 6 ч. сутринта.

20:3, 4 В 9.00 ч. стопанинът намерил още няколко ненаети работници **на пазара.** С тях той не се споразумял за заплащането, а само им дал дума, че ще им плати **каквото трябва,** след което те отишли на работа.

20:5-7 По обед и в 3.00 ч. следобед стопанинът наел още мъже, като и на тях казал, че ще им даде „каквото е право“. В 5.00 ч. следобед намерил още свободни работници, които стояли на пазара не защото били мързеливи, а защото не можели да си намерят работа. Той и тях изпратил **на лозето,** без да се уговаря за заплащането.

Обърнете внимание на факта, че само първите работници са били наети, след като са се споразумели със стопанина за заплащането. Всички други оставят въпроса със заплащането на волята на стопанина.

20:8 В края на работния ден стопанинът накарал своя касиер да плати на работниците, **като започне от последния** и завърши **с първия.** (Така първите видели какво получават останалите.)

20:9-12 Всички получили еднакво заплащане – по един **пеняз.** Мъжете, които започнали работа в 6.00 ч. сутринта, мислели, че ще им се плати повече, но също получили по един пеняз. В резултат на това те се почувствали силно огорчени – в края на краищата те не само работили повече от всички, но работили и през **най-горещото време.**

20:13, 14 Отговорът на стопанина към един от тях ни дава вечните поуки от притчата. Най-напред той казва следното: **„Приятелю, не те онеправдавам. Не се ли погоди с мене за един пеняз? Вземи си своето и иди си; моята воля е да дам на тоя последния както и на тебе.“** Първите се спазаряват да работят за един пеняз на ден и получават точно толкова. Другите се оставят на милостта на стопанина и получават според негова-

та милост. По-добре е да оставиш наградата си в ръцете на Господ, отколкото да сключваш споразумение с Него.

20:15 После стопанинът казва: **„Не ми ли е позволено да сторя със своето, каквото искам?“** Това, което трябва да научим от тези думи, е, че Бог е суверен. Той може да прави това, което желае. А това, което Той желае, е винаги правилно, справедливо и почтено. След това стопанинът добавя: **„Или твоето око е завистливо, защото аз съм добър?“** Този въпрос изобличава егоистичния характер на човешката природа. Мъжете, които работят от 6.00 ч. сутринта получават точно толкова, колкото заслужават, но въпреки това завиждат на останалите, че са получили същото за по-малко труд. Нека си признаем, че и много от нас също си мислят, че това е малко нечестно. Но то е само още едно доказателство, че в небесното царство ние трябва да възприемем един съвършено различен начин на мислене, че трябва да се отървем от този ненаситен дух на съперничество и да започнем да мислим като Господ.

Стопанинът знае, че всички тези мъже имат нужда от пари: той им плаща според необходимостта, а не според алчността. Никой не получава по-малко от това, което заслужава, и всички получават според нуждите си и според нуждите на техните семейства. Според Джеймз Стюард поуката се състои в това, че „човекът, който мисли да се пазари за крайното си възнаграждение, винаги ще сгреши, докато Божията милостива любов винаги ще има последната неоспорима дума“[38]. Колкото по-задълбочено изследваме притчата в тази светлина, толкова повече осъзнаваме не само нейната истинност, но и изключителната ѝ красота. Мъжете, които стопанинът нае в 6.00 ч. сутринта, трябваше да прибавят като допълнително възнаграждение към надницата си и изключителната възможност да служат на такъв забележителен господар през целия ден.

20:16 Исус завършва притчата с думите: **„Така последните ще бъдат първи, а първите последни“** (вж. 19:30). При получаването на наградите ще има изненади. Някои, които са си *мислели,* че ще бъдат първи, ще останат последни, защото тяхното служение е било вдъхновявано от гордост и амбиции. Други, които са служили с любов и благодарност, ще получат по-големи награди.

Делата и заслугите,
с които сме се хвалели,
Бог ще ни покаже, че са грях.
Малките милости,
които сме забравили,
Той ще ни покаже, че са за Христос.

От анонимен автор

Й. Относно Неговата смърт и възкресение (20:17-19)

От 29 ст. става ясно, че Господ напуска Перея и тръгва **към Ерусалим** през Ерихон. Още веднъж Той **се отделя насаме с дванадесетте Си ученици,** за да им каже какво ще се случи, когато стигнат в светия град. Там Той ще **бъде предаден на главните свещеници и книжниците** (един явен намек за измяната на Юда); ще бъде осъден **на смърт** от юдейските водачи, които няма да могат да Му наложат смъртно наказание поради липсата си на власт, но ще **Го** предадат **на езичниците,** т. е. на римляните, които ще Го поругаят, ще Го бият и ще Го разпънат. Но смъртта няма да има власт да задържи своята плячка, защото на **третия ден Той ще възкръсне.**

К. Относно почетните места в царството (20:20-28)

Следващите стихове са особено тъжно свидетелство за човешката приро-

да. В момента, в който Спасителят за трети път предсказва на учениците Си мъките, които Го очакват, техните умове са заети най-вече с въпроса за собствената им слава, а не със страданията на техния Господ.

„Първото предсказание за страданията на Христос предизвиква възраженията на Петър (16:22). Второто Му предсказание е последвано от въпроса, „кой е по-голям в небесното царство?" Като капак на всичко това след третото предсказание идва амбициозното желание на Яков и Йоан да седнат от дясната и от лявата Му страна в царството. Всички те упорито си затварят очите пред предупрежденията за беда и ги отварят само пред обещанията за слава, получавайки една погрешна, материалистична представа за царството." (Всекидневни бележки на Библейското дружество)

20:20, 21 Майката на Яков и Йоан идва при Господ и Го **моли** да даде синовете ѝ да седнат от дясната и от лявата Му страна в Неговото **царство.** Желанието на тази жена да постави синовете си близо до Исус и надеждата ѝ да види Неговото идващо царство ѝ правят чест, но не можем да не отбележим, че тя не успява да разбере истинските принципи за раздаване на почестите в небесното царство.

В Евангелието от Марко (10:30) се казва, че самите синове отправят тази молба към Господ, което те може би правят по нейно указание. Възможно е обаче и тримата да отиват при Господ едновременно. В случая това няма особено значение.

20:22 Исус открито им заявява, че те не разбират какво молят. Те искат венец без кръст, трон без жертвен олтар и слава без страданието, което води към нея. Затова Господ им задава следния насочващ въпрос: **„Можете ли да пиете чашата, която Аз имам да пия?"** Това, което трябва да разберем тук, е значението на думата „чаша". Исус току-що ни го е обяснил в 18 и 19 ст., където Той ни е казал, че трябва да пострада и да умре.

Яков и Йоан казват, че са способни да споделят Неговите страдания, макар че тази тяхна увереност сигурно се основава много повече на чувства, отколкото на знание.

20:23 Исус ги уверява, че те **наистина ще пият** от Неговата **чаша.** Яков ще стане мъченик, а Йоан ще бъде преследван и изпратен на заточение на остров Патмос. Робърт Литъл пише, че наистина „Яков умира като мъченик, а Йоан живее като мъченик".

След това Исус обяснява, че Той не може своеволно да раздава почести в царството; Неговият Отец е дал специално основание за раздаване на заслугите. Те веднага си помислят, че става въпрос за нещо като „политическо покровителство" и решават, че близките им отношения с Христос им дават право да поискат специални почести. Тогава Исус им казва, че тук не става въпрос за лични предпочитания. Според Божието право местата от лявата и дясната страна на Христос ще се дадат на основание на мъките, изстрадани за Него. Това значи, че най-почетните места в царството ще се дадат не непременно на християни от първия век: някои хора, които живеят сега, също могат да ги спечелят чрез страдания.

20:24 Другите **десет** ученици остават **много недоволни** от молбата на Зеведеевите синове. Вероятно тяхното негодуване е породено от факта, че те също искат да заемат най-почетните места в царството, но ето че Яков и Йоан ги изпреварват!

20:25-27 Този разговор дава на Исус възможност да направи едно революционно изказване за величието в царството. **Езичниците** считат за велики онези, които са господари и имат голяма власт над останалите. В царст-

вото на Христос величието се проявява чрез служението. Онзи, който се стреми към величие, трябва да стане **слуга;** и всеки, **който желае да бъде пръв,** трябва да стане **роб.**

20:28 Човешкият Син ни дава идеалния пример за смирение в служението. Той дойде на света не **за да Му служат, а за да служи и да даде живота Си като изкупление за мнозина.** Цялото предназначение на Неговото превъплъщение може да се изрази накратко с две думи – **служене** и **даване.** Не е ли удивително това, че Господ смири Себе Си дотам, че прие да се роди в ясли и да пострада на кръста!

Той даде Своя живот като откуп за много хора. Неговата смърт удовлетворява всички справедливи искания на Бога по отношение на греха. Тя е достатъчна, за да заличи всички грехове на всички хора по света, но може да направи това само за онези, които сами Го приемат като Господ и Спасител. Вие, самият, приели ли сте Го?

Л. Изцелението на двамата слепи (20:29-34)

20:29, 30 Сега Исус вече е пресякъл река Йордан откъм Перея и е пристигнал в **Ерихон.** В момента, в който Той напуска града, **двама слепи** мъже започват да викат след Него: **„Смили се за нас, Господи, Сине Давидов!“** Обръщението **„Сине Давидов“** показва, че независимо от своята физическа слепота мъжете притежават такова остро духовно зрение, че могат да разпознаят Исус като Месията. Те могат да се приемат като представители на вярващия остатък от Израел, който ще признае Исус като Христос, когато се върне, за да владее (Ис. 35:5; 42:47; Римл. 11:25, 26; 2 Кор. 3:16; Откр. 1:7).

20:31-34 Множеството се опитва да ги накара да млъкнат, **но те** продължават още по-настойчиво да **викат** след Исус. На въпроса Му какво искат те не се впускат в подробни обяснения, както ние често правим, когато се молим, а Му казват точно своето желание: **„Господи, да се отворят очите ни.“** Конкретната им молба получава и конкретен отговор. **Исус се съжалява над тях и докосва очите им.** Те **незабавно прогледжат и тръгват след Него.**

Гейбелин дава следния коментар върху този пасаж:

„Вече знаем от предишните случаи какво е символичното значение на изцелението чрез докосване в това Евангелие. Винаги, когато Господ изцелява чрез докосване, това е свързано с Неговото лично присъствие на земята и милостивите Му взаимоотношения с Израел по време на тази диспенсация. Изцелението чрез Словото, без телесното присъствие на Господ, или изцелението, когато някой се докосне до Него чрез вяра, се отнася до времето на Неговото отсъствие от земята, когато езичниците ще отидат при Него с вяра и ще бъдат изцелени.“[39]

Когато сравняваме този случай със сходните случаи в Евангелията на Марко (10:46-52) и на Лука (18:35-43), виждаме някои различия, които е трудно да си обясним. Матей говори за *двама* слепци, докато Марко и Лука – само за *един.* Някои изследователи предполагат, че Марко и Лука споменават само този слепец, когото познават – Вартимей, докато Матей споменава и двамата слепеца, тъй като неговото Евангелие е написано изрично за юдеите, за които трябва да има двама свидетели, за да бъде едно свидетелство валидно (2 Кор. 13:1). В Марко и Матей се казва, че събитието е станало на излизане от Ерихон, докато в Лука е записано, че това се случва, когато Исус отива към Ерихон. Всъщност по онова време е имало два Ерихона – стар и нов, и чудото вероятно става, когато Исус напуска единия и влиза в другия.

XII. Представянето и отхвърлянето на Царя (21–23 гл.)

А. Триумфалното влизане на Исус в Ерусалим (21:1-11)

21:1-3 След излизането Си от Ерихон Исус минава през източната страна на **Елеонския хълм**, където се намират Витания и **Витфагия.** Оттук пътят Му заобикаля през южния край на Елеонския хълм, слиза в Йосафатовата долина, пресича потока Кедрон и се изкачва до **Ерусалим.**

Тук Той **изпраща двама от учениците** Си до Витания, знаейки предварително, че там ще **намерят** вързана **ослица и осле с нея.** Исус им заръчва да отвържат животните и **да ги доведат** при Него. Ако някой им се скара за това, което правят, те трябва да му обяснят, че ослицата и ослето трябват на **Господа.** Тогава собственикът ще престане да се сърди. Възможно е притежателят на магаретата да е познавал Исус и вече да Му е предлагал помощта си. Възможно е обаче и да не Го е познавал, което е още една илюстрация на всезнанието и всемогъщието на Господа. Всичко става така, както го е предсказал Исус.

21:4, 5 Това събитие се случва в изпълнение на пророчествата от Исая и Захария:

> **„Речете на Сионовата дъщеря:**
> **Ето, твоят Цар иде при тебе,**
> **Кротък и възседнал на осел**
> **и на осле, рожба на ослица.“**

21:6 След като учениците намятат на животните дрехите си, Исус възсяда ослето (Марко 11:7) и тръгва към Ерусалим. Моментът е исторически. Според сър Робърт Андерсън вече са изминали шестдесет и девет седмици от пророчеството на Даниил (можете да прочетете неговите изчисления в книгата *„Идещият Принц“*). Това, което следва, е посичането на Месията (Дан. 9:26).

Влизането на Исус в Ерусалим е още един Негов преднамерен и явен опит да покаже, че именно Той е Месията. Ланг отбелязва:

„Исус съзнателно изпълнява едно предсказание, което по Негово време се тълкува от всички като пророчество за Месията. Ако преди това Исус смяташе, че е опасно да се разпространява истината за Неговата самоличност, сега Той мисли, че премълчаването ѝ е немислимо... Оттук нататък никой няма да може да каже, че Исус никога не е заявил истината за Себе Си по един категоричен начин. Когато покъсно Ерусалим бъде обвинен в убийството на своя Месия, той няма да може да каже, че неговият Месия е пропуснал да даде един знак за Себе Си, еднакво разбираем за всички.“[40]

21:7, 8 Господ стига до града по път, постлан с **дрехи** и палмови **клонки,** придружен от възторжените викове на хората около Него. За един кратък миг Той е признат за Цар.

21:9 Множествата викат: **„Осанна на Давидовия Син! Благословен, Който иде в ГОСПОДНОТО име!“** Този цитат от Пс. 118:25, 26 говори явно за идването на Месията. Първоначално **„Осанна!“** е означавало „Спаси сега!“. По-късно думата приема значение на хвала. Както обръщението **„Давидовият Син“,** така и възклицанието **„Благословен, Който иде в ГОСПОДНОТО име!“** явно показват признаването на Исус като Месия. Той е Благословеният, Който идва със силата на Йехова, за да върши Неговата воля. В Евангелието от Марко е записано, че множествата викат още: „Благословено градущето царство на баща ни Давида [което иде в Господното име]“ (Марко 11:10). Това показва, че хората са очаквали скорошното въздигане на царството със Христос на трона на

Давид. С възклицанието **„Осанна във висините!“** тълпата призовава небесата да се присъединят към земята в хваленето на Месията и едновременно с това може би призовава Бога да ги спаси от най-високото място в небесата.

Марко в 11:11 пише, че след като влиза в Ерусалим, Исус отива в храма, но не в самата сграда, а в двора на храма. Както може да се предполага, храмът е Божият дом, но Исус не се чувства там като у дома Си, защото свещениците и хората отказват да Му дадат полагаемото Му се място. След като го разглежда за малко, Спасителят се оттегля заедно с дванадесетте апостоли във Витания. Неделя вечер е.

21:10, 11 Междувременно хората в града започват да се чудят кой е Той. Техният отговор е, че **Исус е пророкът от Назарет в Галилея.** Това показва, че много малко хора наистина разбират, че Исус е Месията. След по-малко от седмица непостоянната тълпа ще закрещи точно обратното: „Разпни Го!“

Б. Изчистването на храма (21:12, 13)

21:12 При да започне Своето обществено служение, Исус изгонва търговците от стените на храма (Йоан 2:13-16). Но печалбарството от допълнителни данъци отново се разпространява във външния двор на храма. Продажбата на жертвени животни и птици при изключително високи цени върви с пълна пара. Срещу допълнително възнаграждение **сарафите** обменят чужда валута за половин пеняз, който юдеите трябва да платят като такса за влизане в храма. Сега, когато служението на Исус наближава своя край, **Той** отново **изгонва** печалбарите от храма.

21:13 Изричайки едновременно цитати от Исая и от Еремия, Исус осъжда светотатството, търгашеството и високомерието. С цитат от Исая 56:7 Той им напомня, че желанието на Бога е храмът да бъде **„молитвен дом“**, докато хората са го направили **„разбойнически** вертеп“ (Ер. 7:11).

Изчистването на храма е първото открито действие на Исус след влизането Му в Ерусалим. Чрез него Той твърдо утвърждава Своето господство в храма.

За хората днес това събитие съдържа едно двойно послание. В живота на църквата ние наистина се нуждаем от пречистващата сила на Господ, за да можем да се отървем от властта на базарите, суперите и хилядите други машинки за правене на пари. Освен това в личния си живот ние непрекъснато имаме нужда от очистващото действие на Господ в нашите тела, които са храмове на Светия Дух.

В. Възмущението на свещениците и книжниците (21:14-17)

21:14 В следващия момент ние виждаме нашия Господ да лекува **слепите** и **куците** в двора на храма. Навсякъде, където отива, Исус привлича нуждаещите се и не ги отпраща, без да е отговорил на техните нужди.

21:15, 16 Но злите очи на **главните свещеници и книжниците** не престават да Го следят. И когато чуват как децата приветстват Христос като **Давидов Син,** сърцата им се изпълват с гняв. Тогава те се обръщат към Него с въпроса: **„Чуваш ли какво казват тия?“**, като че ли очакват, че Той ще забрани на децата да се обръщат към Него като към Месия. Ако Исус не беше Месията, това щеше да бъде едно подходящо време да заяви този факт веднъж завинаги. Но Неговият отговор показва, че децата са прави. В отговора Си Исус цитира Пс. 8:2 от Септуагинтата: **„Из устата на младенците и сучещите приготвил си хвала.“** Щом тези, които всички считат за вещи познавачи на Словото, не же-

лаят да Го възхвалят като Помазаник, тогава нека да Му се покланят малките деца! Много често децата притежават духовно проникновение, което не отговаря на тяхната възраст, и техните думи на вяра и любов донасят необикновена слава на Господното име.

21:17 След като оставя религиозните водачи да разсъждават върху тази история, Исус се връща във **Витания** и прекарва там нощта.

Г. Безплодната смокиня (21:18-22)

21:18, 19 На сутринта, когато се връща в Ерусалим, Исус вижда **една смокиня** и **отива** при нея, очаквайки да намери малко плодове, за да засити глада Си. Като не намира **нищо друго освен листа,** Той казва: **„Отсега нататък да няма плод от тебе до века." И смокинята изсъхва незабавно.**

В Евангелието от Марко (11:12-14) се казва още, че сезонът не е за смокини, от което някои могат да заключат, че наказанието на смокинята се дължи на някакъв каприз или неблагоразумие. Но това е така само на пръв поглед. Как тогава да обясним това противоречие, като знаем, че това не може да е истина?

Смокините в библейските земи са давали първо едни ранни плодове, които са можели да се ядат, преди да се появят листата. Тези плодове са били предвестници на по-късната, нормална реколта. Когато смокинята не давала по-ранен плод, какъвто бил случаят с това дърво, тя не давала плод и по-късно.

Това е единственото чудо на Христос, което донася по-скоро проклятие, отколкото благословение; което разрушава живот, а не оживотворява. Много често тази случка се изтъква като един труден проблем за тълкуване. Този род критика обаче говори найвече за едно невежество по отношение на Личността на Христос. Той е Бог, Върховен Господар на вселената. Някои от Неговите действия може и да ни изглеждат малко странни, но ние винаги трябва да подхождаме към тях с предпоставката, че те винаги са правилни. В конкретния случай Господ знае, че смокинята никога няма да роди плодове и прави това, което един стопанин би направил с безплодното дърво в градината си – би го отсякъл.

Дори и онези, които критикуват Господ за проклятието на смокиненото дърво, признават, че това е едно символично действие. Това събитие показва как Господ тълкува бурното Му посрещане от Ерусалим. Както лозата и маслината, така и смокинята са символи на народа на Израел. Когато Исус идва при него, Той вижда само листа, без никакви плодове, което говори за едно чисто формално признаване на Бога. Исус е гладен за плодовете от този народ.

Липсата на тези ранни плодове говори на Исус, че този народ няма да даде и по-късни плодове, което е и причината Той да прокълне смокинята. Това проклятие предвещава наказанието, което ще се изсипе върху Израел в 70 год. сл. Хр.

Нека не забравяме, че само невярващата част от израелския народ ще остане безплодна завинаги; след Грабването ще има един остатък от този народ, който ще се върне при Месията. Той ще роди за Него плод по време на годините на Голямата скръб и Хилядолетното Му господство.

И макар че главното значение на това събитие се свързва със съдбата на израелския народ, то може да се отнесе и до хората от всички възрасти, които „много говорят, но нищо не вършат".

21:20-22 Когато **учениците** изразяват учудване от внезапното изсъхване на дървото, Господ им казва, че стига да имат вяра, те биха могли да извър-

шат и по-големи чудеса. Биха могли да кажат на една планина **„Дигни се и се хвърли в морето!“** и това ще стане. **И всичко, каквото и да поискат в молитва, ще стане.**

И отново трябва да обясним, че всички тези обещания – на пръв поглед неоснователни – трябва да се разбират в контекста на цялото Библейско учение. 22 ст. не означава, че християните могат да молят за каквото си поискат и да мислят, че ще го получат, а трябва да се молят според условията, дадени от Библията.

Д. Властта на Исус се поставя под съмнение (21:23-27)

21:23 Когато Исус **идва в** двора на **храма, главните свещеници и старейшините** прекъсват Неговото проповядване, за да Го попитат кой Му е дал **власт** да поучава, да извършва чудеса и да изчиства храма. Те се надяват да Го уплетат в мрежите си независимо от Неговия отговор. Ако Той каже, че има власт като Божий Син, те ще Го обвинят в богохулство. Ако каже, че е получил тази власт от хората, ще могат да Го опозорят. Ако каже, че я е получил от Бога, ще Го предизвикат да го докаже. Това са хора, които се считат за единствените пазители на вярата и за единствените професионални познавачи, които имат власт да контролират религиозния живот на човека поради това, че имат религиозно образование, и поради това, че са назначени от по-висшестоящи човешки инстанции. Исус няма никакво официално образование и никакво специално назначение от управниците на Израел. Предизвикателното отношение на главните свещеници и старейшините отразява вечното недоверие на професионалните религиозни служители към хората, получили властта си чрез небесно помазание.

21:24, 25 Господ предлага да им обясни каква е Неговата власт, ако те отговорят на един въпрос: „Йоановото кръщение откъде беше? **От небето или от човеците?“** Под „Йоановото **кръщение“** тук Исус има предвид Йоановото служение. Всъщност въпросът на Исус може да се перифразира така: „Кой е дал власт на Йоан, за да извършва своето служение? Неговото назначение от човеци ли е или от Бога? Имал ли е той пълномощия от израелските управници?“ Отговорът е ясен – Йоан е бил изпратен от Бога. Неговата власт е дошла по *Божие благоволение,* а не по *човешко назначение.*

Свещениците и старейшините изпадат в затруднение: ако кажат, че Йоан е бил изпратен от Бога, ще паднат в собствения си капан, тъй като самият Йоан беше казал на хората, че Исус е Месията. Освен това, след като Йоановата власт е била дадена от Бога, те защо не са се покаяли и не са **повярвали в Христос?**

24:26 От друга страна, ако кажат, че Йоан не е бил упълномощен от Бога, ще застанат на едно мнение, което ще ги направи за посмешище пред хората, които вярват, че **Йоан** е Божий **пророк.** Положителният отговор на въпроса за служението на Йоан води до положителен отговор и на въпроса за служението на Христос: Исус е Месията, Чийто предвестник е Йоан.

21:27 И така, свещениците и старейшините не желаят да погледнат фактите в очите и решават да използват невежеството за оправдание, като казват, че не знаят какъв е източникът на властта на Йоан. Тогава Исус им казва: **„Нито Аз ви казвам с каква власт правя тия неща.“** Защо да им казва нещо, което те вече знаят, но не желаят да признаят?

Е. Притчата за двамата сина (21:28-32)

21:29-30 Тази притча е едно сериозно порицание на главните свещеници и

старейшините за нежеланието им да отговорят на призива на Йоан за покаяние и вяра. В нея се говори за един **човек**, който помолил **двамата си сина** да отидат **да работят на лозето** му. Първият отказал, но после променил решението си и отишъл. Вторият се съгласил да отиде, но не отишъл.

21:31, 32 Когато Исус ги пита **кой** от двамата синове **е изпълнил волята на баща си,** религиозните водачи отговарят **„Първият"**, без да съзнават, че с този отговор осъждат сами себе си.

След това Господ дава тълкуване на притчата. **Бирниците и блудниците** са като първия син. Те не казват веднага, че се подчиняват на проповедта на Йоан Кръстител, но после много от тях наистина се покайват и стават вярващи. Религиозните водачи са като втория син. Формално те казват, че признават проповедта на Йоан Кръстител, но всъщност никога не признават своите грехове и не вярват в Спасителя. Затова истинските грешници влизат в Божието царство, докато самодоволните религиозни водачи остават вън от него. Това положение не се е променило и в наши дни. Има отявлени грешници, които приемат евангелието с много по-голяма готовност от хората, които са надянали облеклото на фалшивата набожност и нямат никаква вяра.

Думите **„Йоан дойде при вас в пътя на правдата"** означават, че той е дошъл да проповядва необходимостта от праведност чрез покаяние и вяра.

Ж. Притчата за лозарите злосторници (21:33-46)

21:33-39 По-нататък, пак в отговор на въпроса за властта, Исус разказва **притчата за един стопанин, който насадил лозе и го оградил с плет,** после изкопал **в него лин ... построил кула** и го дал под наем на едни **лозари,** след което **заминал** в една далечна **страна.** Когато дошло времето на **гроздобера, изпратил свои слуги при лозарите,** за да му дадат неговия дял от реколтата, но **лозарите набили единия, убили втория, а третия умъртвили с камъни. Изпратил и други слуги,** но лозарите ги посрещнали по същия начин. На третия път **той изпратил сина си,** като си мислел, че ще покажат **уважение** поне към него. Знаейки много добре, че той е **наследникът,** лозарите **го убили** с мисълта, че сега ще могат да грабнат **наследството му.**

21:40, 41 На това място Господ прекъсва притчата, за да попита свещениците и старейшините **какво** ще **стори** стопанинът **на лозарите**. Те Му отговарят, че **„злосторниците люто ще погуби, а лозето ще даде под наем на други земеделци, които ще му дават плодовете на времето им".**

Тълкуването на притчата не е трудно. Бог е стопанинът, а Израел – *лозето (Пс. 80:8; Ис. 5:1-7; Ер. 2:21).* Плетът е Мойсеевият закон, който разграничава юдеите от езичниците и ги съхранява като народ, отделен за Господа. Линът, посредством метонимия, означава плода, който Израел трябваше да произведе за Бога. Кулата говори за внимателния надзор, който Йехова упражнява над Своя народ. Наетите лозари са главните свещеници и книжниците.

Бог неколкократно изпраща Своите слуги, пророците, при народа на Израел, за да изискат от него плодове на братство, святост и любов. Но хората преследват пророците, а някои от тях дори и убиват. Най-накрая Бог изпраща Сина Си, като си мисли: „Ще почетат Сина Ми" (37 ст.). Главните свещеници и книжниците казват: „Това е наследникът": едно признание с фатални последици. За себе си те признават, че Исус е Божият Син (въпреки че пред хората Го отричат), като по този начин отговарят на собствения си въпрос за това, кой е дал

тази власт на Христос. Властта на Христос произлиза от факта, че Той е Бог-Син.

В притчата се посочва изрично каква е тяхната реакция на този факт: „Той е наследникът; елате да го убием и да присвоим наследството му" (38 ст.). Техните думи означават следното: „Ако Го оставим на свобода, всички ще повярват в Него и римляните ще дойдат и ще ни отнемат и привилегированите ни места, и народа" (Йоан 11:48). Затова те се отричат от Него, изхвърлят Го навън и Го разпъват на кръста.

21:42 Думите, с които главните свещеници и книжниците отговарят на въпроса на Исус за това, какво ще направи стопанинът на лозето, са осъждение на самите тях, както им показва и Самият Исус в 42 и 43 ст., където Той цитира Пс. 118:22: **„Камъкът, който отхвърлиха зидарите, Той стана глава на ъгъла; От Господа е това. И чудно е в нашите очи."** Когато Христос (камъкът) отиде при строителите (водачите на Израел), Той намери, че в техните планове за строеж нямаше място за Него. Те Го бяха изхвърлили като нещо безполезно. Но след смъртта Си Той възкръсна от мъртвите и Бог Му даде най-важното място в Своя дом – Той стана „глава на ъгъла". „Затова и Бог Го превъзвиши, и Му подари името, което е над всяко друго име" (Фил. 2:9).

21:43 После Исус недвусмислено заявява, че **Божието царство ще се отнеме от Израел и ще се даде на хора, които ще принасят плодовете му.** И точно така и става. Бог оттегля благоволението Си от еврейския народ и го наказва със слепота. Народът, който отхвърли своя Месия, бе сполетян от закоравяване. Пророчеството, че Божието царство „ще се даде на народ, който принася плодовете му", се отнася: (1) или до църквата, която се състои както от вярващи евреи, така и от вярващи неевреи – „свят народ, люде, които Бог придоби" (1 Петр. 2:5); (2) или до вярващия остатък от израелския народ, който ще живее по време на Второто пришествие. Изкупеният Израел ще принесе плодове за Бога.

21:44 „И който падне върху тоя камък, ще се смаже; а върху когото падне, ще се пръсне." В първата половина на този стих **камъкът** е на земята; във втората половина той е описан като падащ от високо. Това е една картина, която много напомня за двете пришествия на Христос. Когато Той дойде за първи път, еврейските водачи се препънаха в Него и бяха смазани на парчета. Когато дойде отново, Той ще слезе на земята, за да съди, и ще разпръсне враговете Си като прашинки.

21:45, 46 Главните свещеници и фарисеите разбират, че тези **притчи** сочат към тях и им се дават като отговор на техния въпрос за властта на Христос. Те биха желали да Го уловят още тогава и още на това място, но **се боят** от **хората,** които все още **смятат** Исус за **пророк.**

3. Притчата за сватбата на царския син (22:1-14)

22:1-6 Исус все още не е приключил разговора Си с главните свещеници и фарисеите. Следващата притча за сватбения **обяд** е още една илюстрация за оттеглянето на Божието благоволение от облагодетелствания израелски народ и приемането на езичниците като гости на сватбената трапеза. Тук Исус сравнява **небесното царство с един цар, който искал да направи сватбено** тържество **за своя син.** Поканата била отправена на два етапа. Първоначално царят изпратил една предварителна покана чрез слугите си, на която получил пряк отказ. Втората покана гласяла, че обядът вече е сложен. Някои, които били пре-

калено заети с работата си или с нивите си, посрещнали поканата с презрение; други ѝ отговорили с насилие, като **хванали** слугите и ги оскърбили, а някои даже **убили.**

22:7-10 Царят толкова се **разгневил,** че **унищожил убийците и изгорил града им.** После скъсал списъка с имената на поканените и издал обща покана към всички, които биха пожелали да дойдат. След тази покана **на сватбената трапеза** не останало нито едно празно място.

22:11-13 Сред **гостите** обаче се намерил един, който **не бил облечен в сватбарска дреха.** Когато го попитали защо няма сватбарска дреха, **той нищо не могъл да отговори.** Тогава царят наредил на служителите си да изгонят този човек навън в нощта, където имало **„плач и скърцане със зъби".** Служителите в 13 ст. са различни от служителите в 3 ст.

22:14 Господ завършва притчата с думите: **„Защото мнозина са поканени, а малцина избрани."**

Според тази притча царят е Бог, а неговият син – Господ Исус. Сватбената трапеза е символ на небесното веселие, което характеризира небесното царство. Някои тълкуватели говорят тук и за църквата на Христос като за Неговата невяста, но ние смятаме, че това само излишно усложнява картината. Главната идея тук е идеята за отхвърлянето на Израел, а не идеята за призоваването на църквата и нейната съдба.

Първият етап от поканата е моментът на служението на Йоан Кръстител и дванадесетте апостоли, които милостиво канят Израел да дойде на сватбата, но народът отхвърля поканата. Думите „но те не искаха да дойдат" получават най-ужасното си изпълнение в Разпятието.

Вторият етап от поканата е времето на разпространението на евангелието сред евреите, за което се говори в Деяния на апостолите. Някои се отнасят към благата вест с презрение, други посрещат вестителите с насилие, като убиват повечето от апостолите.

Царят, справедливо разгневен на Израел, изпраща „армиите Си", т. е. Тит и неговите римски легиони, за да унищожат Ерусалим и неговия народ през 70 год. от н. е. Това са „Негови армии", в смисъл че Бог използва тези легиони като инструменти, за да накаже Израел. Официално те са Негови, въпреки че не са Го познавали лично.

В наше време Бог е отвърнал лицето Си от Израел и е дал евангелието да се разпространява сред езичниците – „зли и добри", сред всички обществени слоеве (Деян. 13:45, 46; 28:28). На сватбата всеки се проверява дали има истинска вяра. Човекът без сватбарска дреха е онзи, който само на думи се нарича участник в сватбения обяд, но който никога не е бил облечен в Божията праведност чрез Господ Исус Христос (2 Кор. 5:21). Всъщност никога не е имало и няма да има извинение за човека без сватбарска дреха. Както обяснява Райри, в онези дни е имало обичай гостите, които не са имали специални сватбарски дрехи, да получават такива на самата сватба. Този човек явно не се е възползвал и от това предложение. Без Христос той не може да отговори нищо на въпроса с какво право е влязъл в царството (Римл. 3:19). Неговата съдба е да бъде изхвърлен навън, в света на тъмнината, където има „плач и скърцане със зъби". Плачът е символ на страданията в ада. Някои тълкуват скърцането със зъби като непрекъсната омраза и бунт срещу Бога. Ако е така, това противоречи на представата, че огньовете на ада упражнявали пречистващо действие.

14 ст. се отнася до цялата притча, а не само до човека без сватбарската дреха. **Мнозина са поканените** (пока-

ната на евангелието стига до множина), но **малцина са избраните.** Има хора, които отказват да приемат поканата, а някои от онези, които отговарят благосклонно, не я приемат искрено. Всички, които отговарят положително на благата вест, са избраните. Единственият начин, по който човек може да разбере дали е от избраните или не, е да се запита какви са му отношенията с Господ Исус Христос. Както казва Дженкинз: „Всички са поканени да се веселят на сватбата, но не всички желаят да се доверят на Раздавача на сватбени дрехи, за да могат да участват в празника."

И. Кесаревото на Кесаря, а Божието на Бога (22:15-22)

22 гл. е пълна с въпроси, задавани от три групи от хора, които се опитват да провокират Божия Син с цел „да Го впримчат в говоренето Му".

22:15, 16 Първи се опитват да направят това **фарисеите и иродианите.** Общата омраза към Спасителя е обединила тези две враждебни една на друга партии. Те имат за цел да подмамят Христос да направи някое политическо изявление, заради което да могат да го обвинят в измяна. И така, те решават да се възползват от разделението на юдеите по въпроса за верността на императора. Една част от юдеите се противопоставят на политиката на подчинение на императора езичник. Друга част, към която принадлежат иродианите, показва по-голяма търпимост.

22:17 В началото на разговора фарисеите и иродианите изказват няколко неискрени похвали по отношение на чистотата на характера на Исус, на Неговата истинност и безстрашие, след което изстрелват подвеждащия въпрос: **„Право ли е да даваме данък на Кесаря или не?"**

Ако Исус отговори с „Не", не само ще настрои срещу Себе Си иродианите, но и ще бъде обвинен в подстрекателство за бунт срещу римското правителство. Фарисеите веднага ще Го арестуват и ще Го подведат под отговорност. Ако отговори с „Да", ще влезе в конфликт с национализма на юдеите и ще загуби до голяма степен подкрепата на обикновените хора, която до този момент пречи на усилията на водачите да се разправят с Него.

22:18, 19 Исус открито ги изобличава като **лицемери,** които се опитват да Му сложат капан. После им казва да Му покажат един **пеняз** – монетата, с която плащат данъците на римското правителство. Всеки път, когато юдеите виждат образа и титлата на Цезар върху монетата, тя им напомня неприятната истина, че живеят под езическа власт и че плащат данъци на езичниците. Пенязът трябва да им напомня, че подчиненото им положение към Рим е резултат от техния грях и че ако бяха останали верни на Бога, никога нямаше да им се наложи да поставят този въпрос с плащането на данъци.

22:20, 21 След това Исус ги пита: **„Чий е този образ и надпис?",** на което те са принудени да отговорят, че е **на Кесаря.** Тогава Господ им казва: **„Като е тъй, отдавайте Кесаревите на Кесаря, а Божиите на Бога."**

Така въпросът им се връща отново при тях. Фарисеите и иродианите много се надяват да изложат Исус с този въпрос, но всъщност излагат сами себе си, защото не плащат данъка си на Бога. Колкото и да е унизително за тях, те плащат данъка си на императора, но за съжаление пренебрегват Божиите искания по отношение на техния живот. Защото в този момент пред тях стои Онзи, Който е „отпечатък" на Божието Същество (Евр. 1:3), а те отказват да Му дадат полагаемото Му се място.

Отговорът на Исус показва, че вярващият има двойно гражданство. От една страна, той е длъжен да се подчинява и финансово да подкрепя човешкото правителство, под чието управление живее; да не злослови по адрес на своите господари и да не работи за сваляне правителството си, а да се моли за хората, които са на власт. От друга страна обаче, като гражданин на небесното царство той е длъжен да се подчинява на Бога. Ако двете царства се противопоставят едно на друго, той трябва да предпочете верността към Бога пред верността към земното царство (Деян. 5:29).

Когато цитират 21 ст., много хора обръщат особено голямо внимание на думите, които ни казват да отдаваме дължимото на Кесаря, и много малко се замислят за това, което дължат на Бога. По този начин те допускат същия грях като фарисеите.

22:22 Когато **фарисеите чуват** отговора на Исус, те разбират, че са надхитрени. Единственото нещо, което им остава да направят, е да се зачудят и да си отидат.

Й. Садукеите и тяхната гатанка за възкресението (22:23-33)

22:23, 24 Както споменахме по-рано, садукеите са представители на либералните теолози по онова време, които отричат възкресението на тялото, съществуването на ангелите и чудесата. Като цяло онова, което отричат, е много повече от това, което признават.

И така, няколко садукеи идват при Исус и Му разказват една история, в която идеята за възкресението е представена във възможно най-глупавата светлина. В нея се говори за закона за брака между роднини (Второзак. 25:5), според който, ако един евреин умре, без да остави **деца, неговият брат** трябва да **се ожени** за вдовицата, за да остане името на семейството в Израел и за да се запази семейното наследство.

22:25-28 В гатанката на садукеите се говори за една жена, която загубва първия си мъж, след което се оженва за един от неговите братя. Вторият брат също умира, така че тя се оженва за третия, и т. н. до седмия. Найнакрая **умира и жената.** Сега садукеите задават въпроса, с който се надяват да унижат Този, Който е самото възкресение (Йоан 11:25): **„И тъй, във възкресението на кого от седмината ще бъде жена? Защото всички я имаха.“**

22:29 В основата на този въпрос стои аргументът, че учението за възкресението съдържа непреодолими трудности и следователно то не е нито достатъчно разумно, нито истинно. Исус отговаря, че трудностите не се съдържат в учението, а в техните умове и в невежеството им по отношение на Светите **Писания** и **Божията сила.**

Преди всичко те не познават **Писанията,** защото Библията никъде не казва, че съпружеските отношения ще продължат да съществуват и на небето. Въпреки че мъжете ще продължат да бъдат мъже, а жените – жени, всички те ще бъдат като ангели, в смисъл че няма да се женят.

Освен това садукеите не познават и **Божията сила.** Щом Бог е създал хората от прах, може ли за Него да бъде проблем да възкреси праха на тези, които са умрели, и да го извае отново в тела, облечени със слава!

22:30-32 После Господ Исус използва един аргумент от Библията, за да покаже, че възкресението е съвършено необходимо. В Изход 3:6 Бог говори за Себе Си като за **Бог ...на Авраам, ...на Исаак ...и на Яков.** Исус особено подчертава думите, че **„Той не е Бог на мъртвите, а на живите“.** Бог е сключил завети с тези хора, но те умират,

преди заветите да са изцяло изпълнени. Как може Бог да говори за Себе Си като за Бог на трима мъже, които са в гроба? Може ли Бог, Който винаги удържа обещанията Си, да не изпълни обещанията, които е дал на тези хора, които са вече мъртви? Има само един отговор на тези въпроси – възкресението.

22:33 Естествено **множествата се чудят на Неговото учение.** Ние също!

К. Голямата заповед (22:34-40)

22:34-36 Когато фарисеите чуват, че Исус накарал техните противници **садукеите да замълчат,** те също идват при Него за разговор. Техният говорител, един **законник,** иска от Исус да им посочи коя е **най-голямата заповед на закона.**

22:37, 38 Исус много умело обобщава задължението на човека към Бога и го посочва като първата и най-голяма заповед: **„Да възлюбиш ГОСПОДА твоя Бог с цялото си сърце, с цялата си душа и с всичкия си ум.“** Към това Марко добавя „и с всичката си сила“ (Марко 12:30). Това означава, че найважното задължение на човека е да обича Бога с цялото си същество. Както вече посочихме, сърцето е изразител на емоционалната ни природа, душата – на волята, умът – на интелекта, а силата – на физическата ни природа.

22:39, 40 След това Исус казва, че второто задължение на човека е да **обича ближния си както** себе си. Барнс пише, че „любовта към Бога и човека съдържа в себе си цялата религия: пораждането на тази любов беше целта на Моисеевия закон, пророците, Спасителя и апостолите“. Ние трябва по-често да се замисляме върху думите: **„Да възлюбиш ближния си както себе си.“** Помислете си само колко много обичаме себе си и каква голяма част от нашия живот преминава в грижи за осигуряване на собственото ни спокойствие. Представете си какво би станало, ако ние излеехме цялата тази любов върху нашите ближни. А сега го направете! Това поведение не е естествено, нали? То е свръхестествено! Само родените отново могат да се държат по този начин, и то само тогава, когато позволят на Христос да направи това чрез тях.

Л. Давидовият Син не е Давидовият Господ (22:41-46)

22:41, 42 Докато фарисеите още се възхищават на думите на Христос, Той им задава един провокационен въпрос: **„Какво мислите за Христа? Чий Син е?“**

Повечето фарисеи не вярват, че Исус е Христос, и продължават да чакат Месията. Исус не ги пита: „Какво мислите за Мен?“ (макар че въпросът Му е зададен и в този смисъл), но ги пита за нещо по-общо – Той иска да разбере чий Син ще бъде според тях Месията, когато се появи.

Те правилно отговарят, че Месията ще бъде потомък **на Давид.**

22:43, 44 Тогава Исус цитира Пс. 110:1, където Давид казва: **„Рече ГОСПОД на моя Господ: седи отдясно Ми, докле положа враговете Ти под нозете Ти.“** Първото споменаване на Господ се отнася до Бог-Отец, а второто – до Месията. Така че Давид говори за Месията като за свой Господ.

22:46 Сега Исус поставя въпроса: **„Ако прочее Давид Го нарича Господ, как е Негов Син?“** Отговорът е, че Месията е и Господ, и Син на Давид, т. е. и Бог, и Човек. Като Бог Той е Господ на Давид, а като Човек Той е негов Син.

Ако фарисеите бяха проявили желание да се поучат от Исус, щяха да разберат, че Той е Месията – Давидов Син по кръвна линия от Мария и Божий Син по думите, делата и поведението Си.

22:46 Те обаче отказват да разберат. Напълно объркани от Неговата мъдрост, фарисеите прекъсват опитите си да Го впримчат в своите въпроси, но решават да използват друго оръжие – насилието.

М. Пазете се от големите приказки и празните дела (23:1-12)

23:1-4 В началните стихове на тази глава Спасителят предупреждава хората и **учениците Си** да се пазят от **книжниците и фарисеите.** Това са хората, които в този момент седят **на Мойсеевото седалище,** т. е. те са, които преподават Мойсеевия закон. Като цяло тяхното учение е надеждно, но делата, които вършат, не са. В случая става въпрос за хора, които приказват големи неща, но делата им не съответстват на това, което казват. Затова Исус казва: **„Всичко, що ви заръчат, правете и пазете, но според делата им не постъпвайте; понеже говорят, а не вършат."**

Тези хора обикновено предявяват големи изисквания към хората (най-вече поради някои много крайни тълкувания на буквата на закона), но фактически те не им предлагат никаква помощ при носенето на тези непосилни за тях товари.

23:5 Фарисеите и книжниците съблюдават много точно религиозните норми, но не поради вътрешна убеденост, а за да бъдат видени от хората. Особено показателен за това е начинът, по който използват филактериите. Когато Бог заповядва на Израел да връзват Господните думи „за знак на ръката си, и... като надчелие между очите си" (Изх. 13:9, 16; Второзак. 6:8; 11:18), Бог всъщност иска да им каже, че законът непрекъснато трябва да бъде пред тях и да управлява техните действия. Фарисеите и книжниците свеждат тази духовна заповед само до буквалното ѝ материално изпълнение. Те слагат части от Святото Писание в кожени подвързии и ги връзват на челата си или на ръцете си, без изобщо да се стараят да изпълняват закона. На тях им е достатъчно само да изглеждат много духовни. Законът също така заповядва на юдеите да носят „ресни по краищата на дрехите си и да турят син ширит по ресните на всичките краища" (Чис. 15:37-41; Второзак. 22:12). Тези особени украшения трябва да им напомнят, че те са избран народ и че трябва да се отличават от другите народи. Фарисеите отново пренебрегват духовния урок и се задоволяват само с по-дългите ресни на полите на дрехите си.

23:6-8 Тяхното голямо самолюбие и егоизъм могат да се видят от начина, по който се борят за почетни места **на празниците** и **в синагогите,** и от удоволствието, с което посрещат поздравленията по пазарите, от които най-много им харесва обръщението „Равви" (което означава „мой високопоставени" или „учителю").

23:9, 10 Тук Господ предупреждава учениците Си да не използват за себе си никакви отличителни титли, а да ги запазят за Божеството. Ние не трябва да наричаме никого „Равви", защото имаме само един **Наставник – Христос.** Не трябва да наричаме никого и свой **отец,** защото Бог е нашият **Отец.** По този въпрос Уестън пише с голямо проникновение следното:

„Тук Господ заявява какви са основните взаимоотношения между човека и Бога. Три са основните неща, които характеризират християнина: това, което е; това, в което вярва; и това, което прави: т. е. учението, опитът и практиката. За да съществува като духовно създание, човекът се нужди от три неща: живот, наставление и водителство – точно това, което Господ заявява в седемте думи на евангелието: „Аз съм пътят и истината, и животът." Не признавайте нито един чо-

век за ваш Отец, защото нито един човек не може да дава или да отнема духовен живот. Не обявявайте никого за безпогрешен учител и не позволявайте на никого да ви бъде духовен наставник: вашите взаимоотношения с Бога и Христос са толкова близки, колкото и на всеки друг човек.“[41]

Явното значение на думите на Спасителя е, че в небесното царство всички вярващи са членове на едно равноправно братство, в което няма да има отличителни титли, които да поставят едните над другите. Забележете обаче какви високопарни титли съществуват в християнския свят днес: негово преподобие, негово преосвещенство, отче и пр. Дори и безобидната на пръв поглед титла „доктор“ означава учител по латински. (Това предупреждение на Исус се отнася явно до духовните, а не до семейните, професионалните или академичните отношения. Той не забранява детето да нарича своя родител „татко“, нито пациента лекаря „докторе“.) Що се отнася до човешките взаимоотношения, там правилото е: „Отдавайте на всички дължимото: ...комуто почит, почитта“ (Римл. 13:7).

23:11, 12 Още веднъж революционният характер на небесното царство се вижда от това, че истинското величие се постига по точно обратния начин на този, с който са свикнали хората. Исус казва: **„Който възвишава себе си, ще се смири; и който смири себе си, ще се възвиси.“** Истинското величие се смирява, за да слугува. Фарисеите, които сами се възвишават, ще паднат ниско. Истинските ученици, които смиряват себе си, ще бъдат възвисени, когато му дойде времето.

Н. Горко на книжниците и фарисеите (23:13-36)

След това Господ Исус произнася шест пъти „горко“ на горделивите религиозни лицемери от Неговото време. Това не са проклятия, а начин, по който Господ изразява мъката Си за тяхната съдба – нещо като „Жалко за вас!“.

23:13 Първото **„горко“** е насочено към тяхното коравосърдечие и склонността им към противопоставяне. Те сами отказват да влязат в небесното **царство** и упорито пречат и на другите **да влязат.** Странно наистина, но обикновено религиозните водачи са най-активните противници на евангелието за благодатта. Те са изключително толерантни към всичко с изключение на благата вест за спасение. Естественият човек не желае да бъде обект на Божията милост, нито желае Бог да проявява милост към другите хора.

23:14 Второто „горко“[42] осъжда фарисеите за това, че си присвояват **„домовете на вдовиците“**, прикривайки истинските си деяния с **„дълги молитви“.** Някои съвременни култови движения правят същото, като принуждават възрастни вдовици (някои от които неразбиращи християнки) да припишат своята собственост на „църквата“. Такива лъжливи набожни служители **ще получат по-голямо осъждение.**

23:15 Третото „горко“ ги обвинява в погрешно насочено усърдие. Те полагат излишни усилия, за да **направят** един прозелит, но резултатът от тези усилия е **два пъти** по-зъл човек от тях. Аналогични на този случай са и действията на фалшивите култове. Хората от тези организации са готови да почукат на хиляда врати, за да спечелят един човек за своето учение, но крайният резултат на всичко това е още по-голямо зло. Както някой беше казал: „Често най-въодушевените са и най-покварените.“

23:16-22 На четвърто място Господ ги обвинява заради тяхната казуистика или нечестния им начин на водене на спор. С цел да избегнат изпълнение-

то на своите обещания, фарисеите построяват една фалшива система на мислене. Така например те казват, че ако се закълнеш в **храма,** не си длъжен да изпълниш клетвата си, но ако се закълнеш **в златото на храма,** си длъжен. Казват също, че ако се закълнеш в дара на олтара, се задължаваш да платиш, но ако се закълнеш в празния олтар, не се задължаваш. Така те поставят златото по-високо от Бога (тъй като храмът е Божият дом) и дара на олтара (богатството под каквато и да било форма) – по-високо от самия олтар. Те повече се интересуват от получаването (дара), отколкото от даването (олтара – мястото на даване на дара).

Обръщайки се към тях с думите **„слепи водители",** Исус ги изобличава като хора, които мамят другите с нечестните си приказки. Златото само по себе си няма стойност: то добива особена стойност само когато се свърже с храма, който е Божието обиталище. Именно олтарът е това, което придава стойност на дара върху него. Хората, които си мислят, че златото притежава стойност само по себе си, са слепи, защото то става ценно само тогава, когато се използва за Божията слава. Даровете, които се принасят с плътски мотиви, нямат никаква стойност. Онези, които са дадени в името на Господ, имат вечна стойност.

Въпросът е в това, че каквато и клетва да произнасят, фарисеите засягат с нея и Бога и затова са длъжни да я изпълнят. Хората не могат да избягат от своите задължения с благовидни оправдания. Клетвите задължават и обещанията трябва да се изпълняват. Безсмислено е да се позоваваме на технически подробности, за да избегнем задълженията си.

22:23, 24 С петото Си **„горко"** Исус се противопоставя на ритуалите с външна показност, но без вътрешно съдържание. Когато дават десятъка от реколтата на дребните подправки, които отглеждат, **книжниците и фарисеите** са точни до педантизъм. Исус не ги осъжда заради това, но ги разобличава заради безскрупулното им поведение към хората, към които трябва да покажат справедливост, милост и почтеност. Използвайки един езиков израз, ненадминат и до сега по изразителност, Той ги описва като хора, които прецеждат **комара,** а поглъщат **камилата.** Често пъти, когато фарисеите пиели вино, в чашата им попадало някое дребно насекомо, като например комарът, който те много внимателно прецеждали през зъбите си, за да не би да го погълнат заедно с виното. На фона на тяхната готовност да погълнат най-голямото и нечисто животно в Палестина – камилата, тази тяхна загриженост изглежда абсолютно нелепа! Обикновено фарисеите проявяват особено голяма заинтересованост към дребните неща и абсолютна слепота към такива важни грехове като лицемерието, безчестието, жестокостта и алчността. Те изгубват всякаква реална представа за истинските стойности на нещата!

23:25, 26 Шестото **„горко"** разобличава любовта към показността. Фарисеите, които много внимателно съблюдават пред хората религиозните и морални норми, вътре в себе си носят сърца на **грабители и насилници.**[43] Затова те **първо** трябва **да изчистят вътрешността на чашата и блюдото,** което ще рече да очистят сърцата си с покаяние и вяра, и тогава, и само тогава, тяхното външно поведение ще стане приемливо. Има разлика между нашето истинско „Аз" и нашата личност. Обикновено ние обръщаме много по-голямо внимание на личността си, защото тя е онова, което ни представя пред другите. Бог обаче обръща много по-голямо внима-

ние на нашето „Аз“ – това, което ние в действителност сме. Бог „желае искреност вътре в човека“ (Пс. 51).

23:27, 28 Седмото **„горко“** отново критикува външната показност. Разликата е, че шестото „горко“ осъжда прикриването на алчността, докато седмото изобличава прикриването на **лицемерието и беззаконието.**

Юдеите варосват гробниците, за да не би хората да ги докоснат неволно и да се осквернят. Исус оприличава книжниците и фарисеите на **варосани гробници,** които отвън изглеждат бели и чисти, но отвътре са пълни с мръсотия и поквара. Хората си мислят, че общуването с тези религиозни водачи ще им подейства освещаващо, но на практика то им действа оскверняващо, защото фарисеите са пълни с лицемерие и безчестие.

23:29, 30 Последното **„горко“** заклеймява убийството, маскирано като уважение. **Книжниците и фарисеите** претендират, че проявяват особена почит към старозаветните **пророци,** като им строят нови **гробници** и/или поправят старите, и носят венци на паметниците им. Във възпоменателните си речи те казват, че никога **не биха** се присъединили към своите предци, за да убиват **пророците.**

23:31 Исус им казва: **„Така щото свидетелствувате против себе си, че сте синове на ония, които избиха пророците.“** Как всъщност те свидетелстват за това? От предишния стих излиза, че те почти се разграничават от бащите си, които са убивали пророците. Най-напред те признават, че техните бащи, чиито кръвни синове са те, наистина са проливали кръвта на пророците. Но под **„синове** на ония, които избиха пророците“ Исус няма предвид техни синове по кръвна линия, а хора, които са техни „синове“, защото носят същите характеристики като тях. Исус знае, че докато украсяват гробовете на пророците, тези хора кроят заговор за Неговото умъртвяване. На второ място, когато показват толкова голяма загриженост към гробниците на мъртвите пророци, те все едно казват: „Мъртвите пророци са единствените пророци, които ние харесваме.“ В този смисъл те също са синове на своите бащи.

23:32 После Господ добавя: **„Допълнете и вие, прочее, мярката на бащите си.“** Бащите вече са напълнили една част от чашата на убийството с кръвта на пророците. Книжниците и фарисеите скоро ще я допълнят до горе с кръвта на Исус и Неговите последователи, като по този начин ще доведат докрай гнусното дело, което бащите им са започнали.

23:33 В този момент Исус произнася съкрушителните думи: **„Змии! Рожби ехиднини! Как ще избегнете осъждането в пъкъла!“** Възможно ли е Самата Съвършена Любов да произнесе такива огнени слова? Да, възможно е, защото истинската любов трябва да бъде справедлива и свята. Популярното мнение за Исус като за безобиден реформатор, който не може да изпитва никакво друго чувство освен любов, не се подкрепя от Библията. Любовта може да притежава твърдост и винаги трябва да бъде справедлива.

Освен това нека не забравяме, че тези осъдителни думи са насочени срещу религиозните водачи, а не срещу пияниците и нехранимайковците. Нека в нашия християнски свят, в който някои християни евангелисти сключват съюз с отявлени врагове на Христовия кръст, си спомним за примера на Исус и нека не забравяме това, което Ииуй каза на Йосафат: „На нечестивия ли помагаш, и тия ли, които мразят Господа, обичаш?“ (2 Лет. 19:2).

23:34, 35 Исус не само предвижда Собствената Си смърт, но съвсем ясно казва на фарисеите и книжниците,

че те ще убият и някои от Неговите пратеници – **пророци, мъдреци и книжници.** Онези, които ще избегнат мъченичеството, ще бъдат бити **в синагогите** и ще бъдат гонени **от град в град.** Така религиозните водачи на Израел ще понесат върху себе си греха за пролятата мъченическа кръв през цялата история на мъченичеството. Върху тях ще дойде **„всичката праведна кръв, проляна на земята от... Авел... до... Захария“,** чието убийство е записано във Втора книга на Летописите 24:20, 21 – последната книга от еврейската Библия. (Това не е същия Захария, който е автор на една от книгите в СЗ.)

23:36 Вината за цялото минало ще падне върху това **поколение** или върху този род хора, към които се обръща Христос, в смисъл че цялата пролята кръв ще се събере така, че престъплението да достигне своя връх в смъртта на безгрешния Спасител. Вълна от наказания ще залее народа, който без никаква причина намрази своя Месия и Го прикова на кръста като престъпник.

О. Исус плаче за Ерусалим (23:37-39)

23:37 Не можем да не изтъкнем значението на факта, че главата, която съдържа най-много „горко“-та от всички останали, завършва със сълзите на Исус! След решителното осъждане на фарисеите Исус произнася горчив вопъл за съдбата на града, който е пропуснал своите най-големи възможности. Повторението на обръщението **„Ерусалиме! Ерусалиме!“** е заредено с неизразими чувства. Градът е убил **пророците** и избил с камъни Божиите пратеници, но въпреки това Господ го обича и в голямата Си милост би желал да го защити и да събере неговите деца при Себе Си така, **както „кокошката прибира пиленцата си под крилата си“, но** той самият **не желае** това.

23:38 Господ Исус завършва Своята жалба с думите: **„Ето, вашият дом се оставя пуст.“** Тук домът е символ на храма, но може да се приеме и като символ на град Ерусалим и на целия народ. Между смъртта на Господ Исус и Неговото Второто идване ще има период, в който невярващият Израел няма да Го вижда (след възкресението Той е бил видян само от вярващи).

23:39 39 ст. говори за Второто идване на Христос, когато вярващите в Израел ще Го приемат за свой Месия-Цар. Това става ясно от думите: **„Благословен, който иде в ГОСПОДНОТО име.“**

Нищо не подсказва, че ще има втора възможност за онези, които убиха Христос. Тук Господ говори за Ерусалим, но има предвид не само Ерусалим, а Израел като цяло. Следващият път, когато жителите на Ерусалим ще Го видят след Неговата смърт, ще бъде времето, когато те ще погледнат на Него, Когото прободоха, и ще плачат за Него така, „както плаче някой за едничкия си син“ (Зах. 12:10). За юдеите няма по-тежка скръб от скръбта при загубата на единствения им син.

XIII. Проповедта на Елеонския хълм (24 и 25 гл.)

24 и 25 гл. ни дават „Елеонската проповед“, наречена така, защото Исус прави тези важни предсказания на Елеонския хълм. Беседата е изцяло пророческа: тя засяга времето на Голямата скръб и Второто пришествие на Христос. В нея се говори най-вече (макар и не само) за съдбата на израелския народ. Мястото на описаните събития е Палестина (което се вижда от следните думи: „ония, които са в Юдея, нека бягат по планините“) (24:16). Определено може да се каже, че средата, в която се развиват тези събития, е еврейска, например: „... молете се да не се случи бягането ви в съботен ден“ (24:20). Избраните, за

които се споменава в 22 ст., са избраните от Бога евреи, а не църквата. За църквата не се говори нито в предсказанията, нито в притчите на проповедта, както ще видим по-нататък.

А. Исус предсказва разрушението на храма (24:1, 2)

Беседата започва с красноречивото изречение **„И като... излезе Исус от храма и си отиваше...“** Това действие е особено показателно в контекста на думите, които Исус е изрекъл току-що: „... вашият дом се оставя пуст“ (23:38). То ни напомня за оттеглянето на славата от храма, описано от Езекиил в 9:3; 10:4 и 11:23.

Учениците насочват вниманието на Исус към архитектурните достойнства на храма, на които те особено се възхищават. Предложението им показва, че в този момент тяхното внимание е заето от временното, а не от вечното: от материалните сенки, а не от духовните реалности. На това предложение Исус отговаря с предсказанието, че сградата ще бъде разрушена толкова окончателно, че **„няма** да остане... **камък на камък,** който да се не срине“. Ние знаем, че Тит се опитва да спаси храма, но опитите му се оказват безуспешни, тъй като факлите на неговите войници възпламеняват цялата сграда, изпълнявайки точно пророчеството на Христос. Когато огънят стопява златните украшения, металът започва да тече между камъните. За да могат да го изгребат, войниците събарят всичките камъни един по един, точно според предсказанието на нашия Господ. Това наказание е изпълнено през 70 г. от н. е., когато римляните разграбват Ерусалим под ръководството на Тит.

Б. Първата половина на времето на Голямата скръб (24:3-14)

24:3 Когато Исус стига **до Елеонския хълм, учениците идват при Него насаме** и Го питат за следните три неща:

1. **Кога** ще се случи всичко **това** (или кога ще бъде разрушен храмът)?
2. **Какъв** ще бъде **знакът за** Неговото **пришествие** (или какво свръхестествено събитие ще предхожда Неговото завръщане на земята за установяване на царството Му)?
3. Какъв ще бъде знакът **за края на века** (или какво ще извести края на века точно преди установяването на Неговото славно господство)? (В основата си вторият и третият въпрос се отнасят до едно и също нещо.)

Не трябва да забравяме, че умът на тези ученици евреи е зает непрекъснато от мисълта за славното царуване на Месията на земята. В този момент те изобщо не мислят за Грабването на църквата от Христос – учениците знаят твърде малко за този етап на Неговото пришествие (ако изобщо знаят нещо). Те очакват Той да дойде в сила и слава, за да унищожи враговете Си и да властва над света.

Искаме също да подчертаем, че тук учениците не питат за края на *света* (според превода на думата в ПБКДж), а за края на **века** (гр. *aion).*

Исус не отговаря на първия въпрос директно. Той като че ли свързва обсадата на Ерусалим през 70 г. от н. е. (виж Лука 21:20-24) с подобна обсада на града през последното време. При изследване на пророчествата можем да установим, че Господ често премества Своето внимание от едно по-ранно, частично изпълнение на пророчеството, към друго, по-късно и окончателно негово осъществяване. Отговорите на втория и третия въпрос са дадени в 24:4-44. Тези стихове описват седемгодишния период на Голямата скръб, който предхожда славното пришествие на Христос. Първите три и половина години са описани в пасажа

от 4 до 14 ст. Последните три и половина години, познати като периода на Голямата скръб и времето на утеснението на Яков (Ер. 30:7) ще бъдат години на невиждани дотогава страдания за хората на земята. Много от условията, характеризиращи първата половина на периода на Скръбта, са съществували в някаква степен в човешката история, но тогава те ще се проявят в най-интензивната си форма. Хората от църквата също ще преживеят скръб (Йоан 16:33), но тя много ще се различава от скръбта, която ще се излее върху света, който е отхвърлил Божия Син.

Ние вярваме, че църквата ще бъде грабната от света (1 Сол. 4:13-18), преди да започне времето на Божия гняв (1 Сол. 1:10; 5:9; 2 Сол. 2:1-12; Откр. 3:10).

24:4, 5 През първите три и половина години на Скръбта ще се появят много лъжливи пророци, които ще успеят да измамят множествата. Възникването на много лъжливи култове напоследък може да се тълкува като прелюдия към този период, но не и като изпълнение на предсказанието. Тези лъжливи религиозни водачи ще бъдат евреи, които ще казват, че са **Христос.**

24:6, 7 Ще има **войни и слухове за войни. Народ ще се повдигне против народ и царство против царство.** Тези събития вече се наблюдават и в наши дни, но те не са нищо в сравнение с това, което ще бъде. Следващото събитие в Божия план е Грабването на църквата (Йоан 14:1-6; 1. Кор. 15:51-57). Друго предсказание преди него няма. След оттеглянето на църквата Божият пророчески часовник ще се задейства и всички тези събития ще започнат бързо да се развиват. В различни части на земята ще има **глад, епидемични болести и земетресения.** Дори и понастоящем призракът на глада вследствие на все по-голямото нарастване на населението вече тревожи световните ръководители. Положението ще се влоши още повече поради недоимъка, който ще последва войните.

Земетресенията привличат все повече и повече нашето внимание – не само тези, които наблюдаваме в момента, но и онези, които очакваме да се случат. Но всички тези неща са само предизвестия, а не действителни изпълнения на думите на Спасителя.

24:8 В 8 ст. този период е определен ясно като **„начало на страдания"** – предвестници на родилните болки, които ще дадат живот на един нов световен ред под ръководството на Месията-Цар.

24:9, 10 Истинските вярващи ще преживеят големи изпитания по време на периода на Скръбта. Народите ще провеждат жестока политика на омраза срещу всички, които останат верни на Христос. Те не само ще бъдат изправяни на съд в религиозни и граждански съдилища (Марко 13:9), но много от тях ще бъдат измъчвани, защото няма да искат да се откажат от Него. Историята на християнството свидетелства за такива изпитания през всички периоди на християнството. Може би тези думи се отнасят най-вече до онези 144 000 вярващи от еврейския народ, които ще имат специално служение през този период. Много хора ще предпочетат да отстъпят от вярата, вместо да пострадат и да умрат. Членове на семейството ще доносничат срещу собствените си роднини и ще ги предават в ръцете на скверни гонители.

24:11 Ще се появят много лъжепророци, които ще **измамят** хиляди хора. Тези ще се различават от лъжемесиите, за които става дума в 5 ст. **Лъжепророците** ще се представят за Божии говорители. Те ще могат да се разпознаят по два признака: техните пророчества не винаги ще се сбъдват и техните учения винаги ще отдалеча-

ват хората от истинския Бог. Споменаването на лъжепророците потвърждава още веднъж нашето твърдение, че времето на Скръбните години има еврейски характер. **Лъжливите пророци** ще се появят сред народа на Израел, а сред църквата ще се появят лъжливи учители (2. Петр. 2:1).

24:12 С все по-голямото разрастване на злото чувствата на обич и привързаност между хората все повече ще намаляват. Действията на омразата ще бъдат нещо обикновено.

24:13 „Но който устои до края, той ще бъде спасен." Това не означава, че хората тогава ще се спасяват благодарение на своята издръжливост – в Библията спасението винаги се представя като дар на Божията милост, който се получава чрез вяра в заместителната смърт на Христос и Неговото възкресение. То също така не означава, че всички, които издържат, ще избегнат физическите страдания – ние вече знаем, че много християни ще бъдат вече измъчвани (9 ст.). Повечето изследователи признават, че онези вярващи, които устоят на всички преследвания, без да изменят на вярата, ще бъдат спасени при Второто пришествие на Христос. Никой не трябва да си въобразява, че отстъплението от вярата може да бъде средство за бягство от страданията или за получаване на сигурност. Само онези, които имат истинска вяра, **ще бъдат спасени.** Въпреки че спасителната вяра може от време на време да показва известно отклонение, тя притежава качеството да бъде постоянна.

24:14 По това време **благовестието на царството** ще се проповядва из целия свят **„за свидетелство на всички народи".** Както бе обяснено в бележките към 4:23, благовестието на царството е добрата новина, че Христос иде, за да установи Своето царство на земята, и че онези, които Го приемат с вяра по време на периода на Скръбта, ще се наслаждават на Неговото хилядолетно господство.

Често някои тълкуват погрешно 14 ст., за да покажат, че Христос не може да се върне за Своята църква всеки момент, защото много човешки племена все още не са чули благата вест. Проблемът се разрешава веднага, щом разберем, че тук се говори за идването на Христос *с* Неговите светии, а не за идването на Христос *за* Неговите светии. Освен това тук се говори за благовестието на *царството,* а не за благовестието на *Божията благодат* (вж. бележките към 4:23).

Може да се открие един впечатляващ паралел между събитията от 3-14 ст. и тези от Откровение 6:1-11. Ездачът на белия кон е лъжливият месия; ездачът на червения кон – войната; ездачът на черния кон – гладът; ездачът на бледия кон – епидемиите или смъртта. Душите под олтара са мъчениците. Събитията, които се описват в Откровение 6:12-17, са свързани със събитията, описани в Матей 24:19-31.

В. Времето на Голямата скръб (24:15-28)

24:15 Тук ние стигаме до средата на периода на Скръбта, което можем да разберем, като сравним 15 ст. с Даниил 9:27. Даниил предсказва, че в средата на седемдесетата седмица, т. е. в края на периода от три и половина години, на святото място, т. е. в храма на Ерусалим, ще бъде издигнат един идолопоклоннически образ. Всички ще трябва да се поклонят на този отвратителен идол. Който откаже да се подчини, ще бъде наказан със смърт (Откр. 13:15).

„Затова, когато видите мерзостта, която докарва запустение, за която говори пророк Даниил, стояща на светото място (който чете, нека

разбира)...“ Издигането на идола ще бъде сигнал за онези, които познават Божието слово, че времето на Голямата скръб е дошло. Забележете, че Господ иска този, който **чете** пророчеството, да го **разбере.**

24:16 Онези, които са в Юдея, трябва **да бягат в планината:** в близост до Ерусалим техният отказ да се поклонят на идола ще се забележи много скоро.

24:17-19 Всичко трябва да се прави много бързо. Ако човек се намира **на покрива на къщата,** трябва да изостави всичките си вещи и да не мисли за тях. Времето, изгубено за събиране на вещите, може да се окаже фатално. Човекът, който работи **на полето,** не бива да се връща, за да **си** вземе **дрехите,** без значение къде ги е оставил. **Бременните** жени и **кърмачките** ще бъдат явно в неизгодно положение – за тях ще бъде много трудно да избягат бързо.

24:20 Вярващите трябва **да се молят** нещастието да не ги сполети **през зимата,** което допълнително ще утежни пътуването, и да не бъде **в съботен ден,** когато разстоянията, които могат да се изминат, са ограничени от закона (Изх. 16:29). Един съботен ден пътуване няма да бъде достатъчен, за да ги изведе вън от опасната област.

24:21 „Защото тогава ще има голяма скръб, небивала от началото на света до сега и каквато не ще има.“ Това описание отличава този период от всички останали периоди на инквизиции, погроми, избивания, кланета и геноциди в човешката история. Не е възможно това предсказание да е било изпълнено от някое изтекло вече събитие, тъй като тук ясно се казва, че то ще завърши с Второто пришествие на Христос.

24:22 Бедствията ще бъдат толкова ужасни, че **ако онези дни не се съкратят,** никой не би оцелял. Това не означава, че времето на Голямата скръб, което толкова често се определя като период от три и половина години, ще бъде съкратено. Може би Бог ще съкрати продължителността на деня, тъй като по-голямата част от бойните действия и убийства се извършват, докато е светло. **„Но заради избраните“** (заради онези, които са приели Исус) Господ ще даде временно отдих с ранното идване на нощта.

24:23-26 23 и 24 ст. съдържат нови предупреждения срещу **лъжемесиите и лъжепророците.** В това бурно време ще се носят много слухове, че Месията се намира на някое тайно място. Тези слухове често ще се използват, за да излъжат хората, които с цялото си сърце и любов търсят Христос. Затова Господ предупреждава всички Свои ученици да не вярват на новини за идването на Христос на някое определено място. Дори и онези, които ще извършват чудеса, няма да бъдат изпратени непременно от Бога: чудесата също могат да имат сатанински произход. Човекът на злото ще получи сатанинска власт, за да извършва чудеса (2 Сол. 2:9, 10).

24:27 Пришествието на Христос не може да се сбърка с нищо друго – то ще бъде внезапно, явно на всички, едновременно по целия свят и много славно. Както се вижда **светкавицата,** така и то ще се види веднага и ясно от всички хора.

24:28 И нищо, което е нравствено покварено, няма да избегне Неговата ярост и наказание, **защото „дето бъде мършата, там ще се съберат и орлите“.** Мършата е символ на отстъпниците от юдеизма и християнството и на целия свят, който се е съюзил против Бога и Неговия Христос. **Орлите** или лешоядите символизират Божиите наказания, които ще се отприщят във връзка с появяването на Месията.

Г. Второто пришествие (24:29-31)

24:29 Преди края на периода на Голямата скръб ще има ужасяващи космически катастрофи. Слънцето ще потъмнее и тъй като лунната светлина е само отражение на слънчевата, луната ще престане да свети. Звездите ще паднат от небето и планетите ще излязат от своите орбити. Едва ли е нужно да обясняваме, че тези страшни космически катастрофи ще засегнат времето, водните маси и сезоните на земята.

Една слаба представа на това, което ще дойде, се дава в описанието на Великовски, където той обяснява какво би могло да се случи при приближаването на някое небесно тяло до земята и накланянето на земната ос.

„Земетресения ще разтърсват земята. Въздухът и водата ще продължат да се движат по инерция. Урагани ще вилнеят из цялата земя. Те ще носят пясък, чакъл и морски животни и ще ги хвърлят върху земята. Ще се развият високи температури; скалите ще се стопят; ще изригнат вулкани; от пукнатините на разцепената земя ще блика лава и ще тече върху огромни площи. Равнините ще се превръщат в планини, които ще се преместват и ще се изкачват върху други планини и ще се образуват нови пукнатини и пропасти. Езерата ще се накланят и ще се изпразват; реките ще излизат от коритата си; огромни земни пространства заедно с хората, които живеят върху тях, ще попаднат под водните маси. Горите ще пламнат, а ураганите и вилнеещите води ще изтръгват дърветата от местата, където растат, и заедно с корените им ще ги струпват на огромни купчини. Водите на моретата ще изтекат и те ще се превърнат в пустини.“[44]

24:30 „Тогава ще се яви на небето знамението на Човешкия Син.“ Тук не се казва какво ще бъде това знамение. Първото идване на Христос беше придружено от небесно знамение – появата на звезда. Може би някоя чудна звезда ще възвести и Неговото Второ идване! Някои изследователи вярват, че това **знамение** ще бъде Самият **Човешки Син!** Каквото и да е, важното е, че когато се случи, всички ще го разберат. **„Тогава ще заплачат всички земни племена“** – без съмнение заради това, че са Го отхвърлили. Но най-вече ще заплачат племената от израелската земя – дванадесетте израилеви племена: „... и те ще погледнат на Мене, Когото прободоха; и ще плачат за Него, както плаче някой за едничкия си син...“ (Зах. 12:10).

И ще **„видят Човешкия Син идещ на небесните облаци със сила и голяма слава.“** Какъв изумителен момент! Онзи, Който бе оплют и разпънат на кръст, ще се върне като Господар на живота и славата! Кроткият и смирен Христос ще се появи в образа на Самия Йехова! Жертвеният Агнец ще слезе като всепобеждаващия Лъв! Презреният Дърводелец от Назарет ще дойде като Цар на царете и Господар на господарите! Неговите колесници ще бъдат небесните облаци. Той ще дойде облечен в царствена власт и великолепие – миг, за който създанието стене в продължение на хиляди години.

24:31 След като слезе, Христос **„ще изпрати Своите ангели“** из цялата земя, за **да съберат Неговите избрани** – вярващия Израел – в земята на Палестина. Те ще бъдат събрани от цялата земя, за да поздравят своя Месия и да се радват на Неговото славно господство.

Д. Притчата за смокиновото дърво (24:32-35)

24:32 „А научете притчата за смоковницата.“ Господ отново използва природата, за да ни даде духовен урок:

„Когато клоните ѝ вече **омекнат** и развият листа, **знаете, че е близо лятото.**“ Вече видяхме, че смокинята е символ на израелския народ (21:18-22). В продължение на стотици години Израел беше в състояние на летаргичен сън – без свое правителство, без земя, без храм, без свещеничество, без никакъв признак на национален живот.

И изведнъж през 1948 г. Израел стана нация със собствена земя, правителство, парична единица, марки и т. н. В духовно отношение нацията е все още безплодна и студена и все още не дава плодове за Бога. Но що се отнася до официалното ѝ положение, може да се каже, че „клоните ѝ вече са **омекнали** и са развили листа“.

24:33 „Също така и вие, когато видите всичко това, да знаете, че Той е близо до вратата.“ Признаването на Израел като нация говори не само за приближаването на годините на Скръбта, но и за това, че Господ е много близо – **при самата врата!** Щом господството на Христос е при самата врата, то времето на Грабването на църквата е още по-близо! И щом вече забелязваме предвестниците на събитията, които предхождат Неговото появяване в слава, то колко ли много е наближило времето на първия етап на Господното пришествие (1. Сол. 4:13-18)!

24:34 След тази аналогия със смокиновото дърво Исус добавя: **„Истина ви казвам: това поколение няма да премине, докле не се сбъдне всичко това.“** Под **„това поколение“** не могат да се разбират хората, които са живели на земята по времето на Господ Исус, тъй като те вече са умрели, а събитията, за които се говори в 24 гл. все още не са се сбъднали. Какво тогава може да има предвид Исус под **„това поколение“?** Във връзка с този въпрос има две правдоподобни обяснения.

Ф. Грант и някои други автори смятат, че под „това поколение“ Исус иска да каже, че „същото това поколение, което ще види началото на събитията, ще види и техния край“[47], т. е. че хората, които ще видят обособяването на Израел като отделна нация (или онези, които ще видят началото на годините на Скръбта), ще видят и как Господ Исус слиза на небесните облаци, за да властва на земята.

Според другото мнение думата **„поколение“** може да се тълкува и като „раса“, което ще рече хора от един и същ корен, род или семейство (Мат. 12:45; 23:35, 36). По този начин Исус предрича, че еврейският народ ще просъществува и ще види осъществяването на всичките тези предсказания. Неговото оцеляване отново и отново, въпреки зверските изтребления, на които е подложен, е едно истинско историческо чудо.

Но на мен ми се струва, че има и още нещо. По времето на Исус „това поколение“ са били онези хора, които упорито са отказвали да Го признаят за Месия. Аз мисля, че предсказанието на Исус означава, че Израел като народ ще продължи да живее, отхвърляйки Христос, докато Той дойде за втори път. Тогава съпротивата срещу Него ще бъде победена и онези, които се подчинят доброволно и приемат господството Му, ще бъдат пощадени и ще влязат в хилядолетното царство!

24:35 За да потвърди още повече окончателния характер на Своите предсказания, Исус добавя, че **небето и земята** могат да **преминат, но** Неговите **думи „няма да преминат“.** Когато говори за преминаване на небето, Исус има предвид космоса и звездите, и синьото небе над нас, а не небесата, които са обиталище на Бога (2 Кор. 12:2-4). Изчезването на небето и земята се описва в 2 Петр. 3:10-13 и се споменава отново в Откровение 20:11.

Е. Денят и часът, които никой не знае (24:36-44)

24:36 Що се отнася до точния **ден и час** на Неговото Второ пришествие, тях **„никой не знае, нито небесните ангели, нито Синът, а само Отец“.** Това е предупреждение както срещу тия, които се изкушават да предсказват точното време на идването на Христос, така и срещу ония, които им вярват. Това, че ангелите също не знаят точното време, не трябва да ни изненадва – те са същества с ограничени възможности и знания.

И макар че хората, които ще живеят преди завръщането на Христос, няма да знаят **деня** или **часа,** изглежда, че тези, които са запознати с пророчеството, ще знаят **годината.** Известно е например, че това ще стане приблизително три и половина години след издигането на идолния образ в храма (Дан. 9:27; виж също Дан. 7:25; 12:7, 11; Откр. 11:2, 3; 12:14; 13:5).

24:37-39 В онези дни повечето хора ще бъдат безразлични – **както** хората **по времето на Ной.** Въпреки че времената преди потопа са били ужасно порочни, хората са яли, пили, женели са се и **са се омъжвали** и изобщо са се държали така, като че ли ще живеят вечно. Макар и предупредени за идещия потоп, те са живеели така, като че ли са имали „гаранция срещу удавяне“. И така, когато дошъл потопът, те са се оказали абсолютно неподготвени и извън единственото сигурно място. Така ще бъде и при завръщането на Христос. Само тези, които са в Христос – ковчегът на Спасението, ще бъдат спасени.

24:40, 41 Тогава **двама мъже ще бъдат на полето. Единият ще бъде взет,** за да бъде съден, а **другият** ще бъде **оставен,** за да влезе в хилядолетното царство. **Две жени ще мелят жито на мелницата** и за един миг ще бъдат разделени. Едната ще бъде отнесена от урагана на наказанието, а другата ще остане да се радва на благословенията на Христовото господство. (40 и 41 ст. често се тълкуват като предупреждение към неспасените във връзка с Грабването – първия етап от идването на Христос, когато Той ще отведе всички вярващи в небето и ще остави всички невярващи за осъждане. Това **обяснение** също може да се приеме за вярно, но ние смятаме, че в светлината на целия контекст е *по-правилно* тези стихове да се свържат с втория етап от идването на Христос – когато Той ще дойде, за да установи царството Си.)

24:42-44 Тъй като не знаят точно деня и часа, хората са длъжни да **бдят.** Ако човек знае, че в къщата му ще влязат крадци, той ще се подготви за това, дори и да не е сигурен кога точно ще дойдат. Човешкият Син ще дойде тогава, когато хората най-малко Го очакват.

Ж. Притчата за разумния и злия слуга (24:45-51)

24:45-47 В последните стихове на тази глава Господ Исус ни учи, че истинският характер на **един слуга** личи от начина, по който той се държи при завръщането на Господаря си! Всеки слуга е длъжен да храни домочадието на господаря си в определеното за това време. Но не всеки, който твърди, че е слуга на Христос, е истински Негов слуга.

Разумният слуга е този, когото Христос ще завари да се грижи за Божия народ. Такъв слуга ще има честта да носи голяма отговорност в царството. Неговият господар **ще го направи управител на целия Му имот.**

24:48-51 Злият слуга е онзи, който е християнин само на думи и неговото поведение не се влияе от новината за скорошното идване на Господаря. Той **започва да бие своите колеги – другите слуги, и да яде и пие заедно с пия-**

ниците. Неговото поведение показва, че той не е подготвен за царството. Когато дойде Царят, Той ще го накаже и ще **му отреди наказание като на лицемерите,** като го изпрати там, където „ще бъде плач и скърцане със зъби".

Тази притча се отнася до видимото завръщане на Христос като Месия-Цар на земята, но нейните принципи са валидни и за Грабването. Много хора, които твърдят, че са християни, със своето враждебно отношение към Божия народ и с приятелските си връзки с безбожниците показват, че те не очакват завръщането на Христос. За тях това завръщане означава осъждение, а не благословение.

3. Притчата за десетте девици (25:1-13)

25:1-5 Думата **„тогава"**, свързваща 24 с 25 гл., ясно показва, че в тази притча се говори за времето непосредствено преди завръщането и за самото завръщане на Царя на земята. Исус оприличава **небесното царство** в този момент **на десет девици, които са взели своите светилници и са излезли да посрещнат младоженеца. Пет от тях са били разумни** и са налели **масло** в **светилниците** си, а другите пет не са били разумни и не са налели масло. Петте **разумни** девици представляват истинските ученици на Христос по време на Скръбните години. **Светилниците** говорят за формално признание на вярата, а **маслото** може да се тълкува като символ на Светия Дух. **Неразумните** девици са онези хора, които твърдят, че притежават надеждата за Месията, но които никога не са повярвали истински и затова нямат Светия Дух. Младоженецът е Царят Христос. Неговото бавене символизира периода между двете пришествия. Фактът, че всичките десет девици **са заспали,** показва, че външно те по нищо не се различават.

25:6 Посредноща се е чула вестта за **идването** на **Младоженеца.** От предишната глава ние научихме, че Неговото идване ще бъде предизвестено чрез някои страшни знамения.

25:7-9 Девиците са се събудили и са започнали да **украсяват светилниците си** – всички са искали да се покажат в изряден вид пред Младоженеца. Неразумните девици, които са били забравили да си налеят масло, помолили другите да им дадат от тяхното, но те ги изпратили да си **купят.** Отказът на разумните девици може да изглежда на някои хора доста егоистичен, но според духовните закони нито един човек не може да дава от Духа на друг човек. Разбира се, Светият Дух не може да се купи, но в Библията и на други места се говори за купуване на спасението, без да се използват пари и без цената да играе някаква роля в това купуване.

25:10-12 Докато те са отишли за масло, **е дошъл младоженецът.** В древносирийския и вулгатския текст на Библията се казва, че Той е дошъл *със своята невяста.* Тази картина изцяло потвърждава пророчеството, че Господ Исус ще се върне от сватбата със Своята булка – Неговата църква (1 Сол. 3:13). (Сватбеното тържество ще се проведе в небето [Ефес. 5:27], след като Христос грабне булката.) Онези Негови светии, които са Му останали верни по време на Скръбните години, ще отидат заедно с Него на сватбеното празненство. Сватбеното празненство е подходящ символ на радостта и благословенията на земното царство на Христос. Разумните девици **са влезли заедно с Него на сватбата** (или сватбеното тържество, според НПБДжНД) **и вратата се е затворила.** От този момент нататък никой вече не е могъл да влезе в царството. Когато са се върнали **другите** пет **девици** и са поискали да влязат, Младоженецът е отрекъл, че ги

познава – ясно доказателство за това, че те никога не са били новородени.

25:13 Поуката е, че човек трябва да **бди** непрекъснато, защото не знае нито **деня,** нито **часа** на Неговото идване. Вярващите трябва да живеят така, сякаш Господ ще дойде всеки момент. А дали нашите светилници са готови и напълнени с масло?

Д. Притчата за талантите (25:14-30)

25:14-18 Тази притча ни учи, че когато Господ се върне, Той ще бъде посрещнат както от истински, така и от лъжливи служители. Притчата разказва за един **човек,** който, преди да замине на дълго пътешествие, повикал **своите слуги** и **дал на всекиго** различна сума пари – **според техните възможности. Единият** получил **пет таланта, другият – два,** а последният – **един.** Всеки трябвало да употреби парите така, че да принесе печалба на господаря си. Слугата с петте таланта спечелил **още пет таланта.** Човекът с **двата** таланта също успял да ги удвои. Но онзи, който получил **един талант, заровил** таланта в една **дупка** в земята.

Не е трудно да се разбере, че и тук Христос е господарят, а дългото пътешествие е периодът преди Второто Му пришествие. Тримата слуги представляват различните групи от еврейския народ, които ще живеят по време на годините на Голямата скръб и които ще носят отговорността да представляват интересите на отсъстващия Господ. Отговорността, която те получават, отговаря на индивидуалните им възможности.

25:19-23 След като минало много време, господарят... се върнал и започнал да урежда сметката си с тези слуги. Този момент отговаря на времето на Второто пришествие. Първите двама получили една и съща похвала: **„Хубаво, добри и верни слуго! В малкото си бил верен, над многото ще те поставя; влез в радостта на господаря си.“** Това, което Господ иска да провери в това служение, не е колко голяма е спечелената сума, а колко голяма е степента на положените усилия. Всеки един от двамата е използвал в максимална степен своите възможности и е удвоил стопроцентово онова, което му е било дадено. Такива са истинските вярващи, които получават като награда благословенията на Месиянското царство.

25:24-25 Третият слуга посрещнал господаря си с нападки и извинения. Според него господарят му бил строг и нечестен човек, който **жъне там, където не е сял, и събира там, където не е пръскал.** Той обяснил, че понеже бил много уплашен, не знаел какво да стори с **таланта** и затова го заровил в земята. Този слуга е представител на невярващите служители. Нито един истински служител на Христос не може да мисли такива неща за своя Господар.

25:26, 27 Господарят му го нарекъл **зъл** човек **и мързеливец.** След като е мислел така за господаря си, защо не е **внесъл парите му в банка,** за да натрупат поне лихва? Между другото, в 26 ст. господарят не се съгласява с обвиненията срещу себе си. Той по-скоро иска да каже следното: „Твоето мнение за мен още повече трябваше да те задължи да вложиш парите ми в нещо. Думите ти не са извинение за теб, а осъждение.“

25:28, 29 Ако този човек беше спечелил един талант със своя талант, щеше да получи същата похвала като другите двама. Вместо това той показва една дупка в земята като резултат на всичките си усилия през целия си живот! Затова господарят му **взима таланта** и го дава на човека с **десетте таланта.** Това действие следва един определен закон в духовното царство: **„... на всекиго, който има,**

ще се даде и той ще има изобилие; а от този, който няма, от него ще се отнеме и това, което има.“ Тези, които искат да бъдат използвани за слава на Бога, ще получат и възможностите, чрез които да бъдат използвани. Колкото повече работят за Бога, толкова повече възможности ще получават, за да работят. И обратно, ние губим дадените ни възможности, ако не ги използваме в работа за Бога. Леността води до атрофия.

Споменаването на **банкерите** в 27 ст. говори за това, че ако ние не можем да използваме за Господ това, което притежаваме, трябва да го дадем на онези, които *могат.* В този смисъл банкери могат да бъдат мисионерите, библейските дружества, християнските издателства, евангелските радиопрограми и т. н. В свят като нашия нямаме никакво извинение да държим парите си у дома, без да ги използваме за нещо полезно. Пиърсън дава много добри препоръки в това отношение:

*„Страхливите души, които не са способни да работят самостоятелно и безстрашно в полза на царството, могат да подчинят своята немощ на възможностите и интелигентността на други хора, които ще използват техните умения и притежания за Господа и Неговата църква... Един управител може да има пари и други възможности, но може да няма достатъчно вяра и далновидност, практичност и мъдрост. **„Работниците от обменните бюра“** на Господа могат да му покажат как да натрупа печалба за Него... В известен смисъл църквата на Господа съществува и заради това, защото силата на един от нейните членове може да подкрепи слабостта на друг така, щото чрез сътрудничеството между всички нейни членове да може да се увеличи мощта на най-малките и най-слабите.“*[46]

25:30 Безполезният слуга бил изхвърлен навън и изключен от царството. Неговата участ била като участта на злите хора. Той бил осъден не защото не бил успял да вложи таланта, а защото липсата на добри дела говори и за липса на истинска, спасяваща вяра.

Е. Съдът над народите (25:31-46)

25:31 Този текст описва съда над народите, който е различен от Христовото съдилище и Съда на великия бял престол.

Христовото съдилище е времето, когато Христос ще направи оценка на служението на вярващите и ще им раздаде наградите. То идва след Грабването (Римл. 14:10; 1 Кор. 3:11-15; 2 Кор. 5:9, 10). Съдът на великия бял престол ще се състои във вечността, след изтичане на хилядолетието. Тогава ще бъдат съдени грешните мъртви души и ще бъдат хвърлени в огненото езеро (Откр. 20:11.15).

Съдът над народите или езичниците (гръцката дума означава и двете неща) ще се състои на земята, след като Христос се върне, за да властва над нея, както става ясно от 31 ст.: **„... когато дойде Човешкият Син в славата си, и всичките [свети] ангели с Него...“** Ние се надяваме, че имаме основания да смятаме, че това е времето, за което се говори в Йоил 3:2, където се споменава и мястото на събитието – Йосафатовата долина близо до Ерусалим. Господ ще съди народите според тяхното поведение към Неговите братя юдеи по време на Скръбните години (Йоил 3:1, 2, 12-14; Мат. 25:31-46).

25:32 Важно е да се отбележи, че тук се споменават три групи от хора: **овце, кози** и еврейски събратя на Христос. Първите две групи, които ще бъдат съдени от Христос, са езичници от времето на годините на Голямата скръб. Третата група представлява онези верни братя на Христос от юдеите, които няма да се откажат

от Неговото име през това време, независимо от нарастващите гонения.

25:33-40 Царят слага **овцете от дясната си страна, а козите – от лявата.** След това Той поканва овцете да влязат в Неговото славно **царство, приготвено за тях още от създаването на света.** Причината за това е, че те са Го нахранили, когато е бил **гладен; дали** са Му да **пие,** когато е бил **жаден;** приели са го в дома си, когато е бил **странник; облекли** са Го, когато е бил без дрехи; погрижили са се за Него, когато е бил **болен** и са Го посетили, когато е бил **в затвора. Праведните** „овце" не разбират кога са показали такова отношение към Царя, защото той не е бил на земята, докато те са живели на нея! Царят им обяснява, че добрината, направена на **един от** Неговите **най-скромни братя,** е била все едно направена на Него. Всяко нещо, направено за Неговите ученици, получава същата награда, която би получило, ако е било направено за Него.

25:41-45 На неправедните „кози" той нарежда да **си отидат от** Него и ги изпраща **„във вечния огън, приготвен за дявола и неговите ангели"**, защото са отказали да проявят грижа към Него в ужасното време на утеснението на Яков. Когато те се опитват да се оправдаят с извинението, че никога не са Го виждали, Той им напомня, че пренебрежението към Неговите последователи е равносилно на пренебрежението към Самия Него.

25:46 Така „козите" **получават вечно осъждение, а** „овцете" **влизат във вечния живот.** За нас този разказ поражда два проблема. От една страна, изглежда, че народите получават спасение съвкупно, като една цяла маса. От друга страна, се създава впечатление, че овцете се спасяват чрез добрите си дела, а козите биват осъдени поради липсата на добри дела. Що се отнася до първия проблем, не трябва да забравяме, че Бог *наистина* въздейства на народите като цяло. Старият Завет изобилства с примери на цели народи, наказани от Бога заради това, че са били грешни (Ис. 10:12-19; 47:5-15; Езек. 25:6, 7; Амос 1:3, 6, 9, 11, 13; 2:1, 4, 6; Авдий 10; Зах. 14:1-5). Няма причина да вярваме, че народите като цяло вече няма да изпитват върху себе си Божието възмездие. Това не означава, че всеки отделен индивид ще участва в това наказание, но че принципът на Божествената справедливост ще бъде приложен както в национален, така и в индивидуален мащаб.

Думата *ethne,* преведена като „народи" в този пасаж, може също така да се преведе и като „езичници". Някои тълкуватели смятат, че този текст описва съда над отделните езичници. Независимо дали ще бъдат съдени цели народи или отделни индивиди, остава проблемът как ще се събере това огромно множество пред Господа в Палестина. Може би ще бъде по-правилно да мислим за представители на народите или отделните групи, събрани на съда.

Що се отнася до втория проблем, ние твърдим, че текстът не може да се използва в подкрепа на доктрината за спасение чрез дела. Библията навсякъде свидетелства, че спасението се получава чрез вяра, а не чрез дела (Еф. 2:8, 9). Но Библията също така учи, че истинската вяра произвежда добри дела. Ако те липсват, това показва, че човекът никога не е бил спасен. Затова ние трябва да разберем, че езичниците не са спасени, защото са се държали добре към юдейските събратя на Христос, а защото това тяхно поведение е отражение на любовта им към Господа.

Има още три съображения, които бихме искали да споделим. Най-напред ще коментираме това, че царството е било приготвено за праведните още от сътворението на света (34 ст.),

докато адът е бил приготвен за дявола и неговите ангели (41 ст.). Желанието на Бога е хората да бъдат благословени. Адът първоначално не е бил предназначен за човеците. Но ако хората, със своята собствена воля, отхвърлят живота, те по необходимост избират смъртта.

Второто нещо, на което искаме да ви обърнем внимание, е фактът, че Господ Исус говори за вечен огън (ст. 41), вечно наказание (ст. 46) и вечен живот (ст. 46). Същият Този, Който казва, че има вечен живот, казва, че има и вечно наказание. След като думата **„вечен"** се използва за описание и на двете понятия, не е логично да приемем едното, а да не приемем другото. Гръцката дума, преведена като „вечен", означава „безкраен", защото в гръцкия език няма друга дума, която да предаде това понятие. Но ние знаем, че думата *наистина* означава „безкраен", тъй като същата тази дума се използва, за да предаде понятието „Божия безкрайност" в 1 Тим. 1:17.

И най-накрая, съдът над езичниците ни напомня по един убедителен начин, че Христос и Неговите хора са едно и също тяло: това, което засяга тях, засяга и Него. Ние имаме големи възможности да покажем внимание към Него, като се грижим за онези, които Го обичат.

XIV. Страданията на Царя и неговата смърт (Глави 26, 27)

А. Заговорът за убийството на Исус (26:1-5)

26:1, 2 За четвърти и последен път в това Евангелие Господ предупреждава учениците Си, че Той трябва да умре (16: 21, 17:23, 20:18). Неговите думи ни показват, че между Пасхата и Неговото разпъване на кръста съществува много тясна връзка във времето: **„Знаете, че след два дни ще бъде Пасхата и Човешкият Син ще бъде предаден на разпятие."** В тази година Пасхата ще осъществи своето истинско предназначение. Пасхалният Агнец е дошъл и скоро ще бъде заклан.

26:3-5 В момента, в който Исус изрича тези думи, **главните свещеници, книжниците и старейшините** се събират в **двореца** на **първосвещеника Каяфа,** за да обмислят своята стратегия. Те искат да Го арестуват тайно и да Го убият, но не смятат, че е благоразумно да направят това **по време на празника,** защото **хората** могат да реагират много бурно на Неговото убийство. Фактът, че израелските религиозни водачи стават инициатори на заговора за убийството на техния Месия, е невероятен. Тъкмо ония, които трябваше първи да Го разпознаят и издигнат на престола, тъкмо те станаха и водачи на Неговите врагове.

Б. Помазването на Исус във Витания (26:6-13)

26:6, 7 Тази случка е един малък остров от светлина сред океана от коварство на свещениците, дребнавост на учениците и вероломство на Юда. **Докато Исус гостува в къщата на Симон, прокажения от Витания, една жена влиза** вътре и носи **съд** с много скъп парфюм, който излива **на главата Му.** Високата цена на нейната жертва изразява колко голямо е посвещението ѝ на Господ Исус и показва нагледно, че не съществува нищо, което да е прекалено скъпо за Него.

26:8, 9 Неговите ученици, и най-вече Юда (Йоан 12:4, 5), гледат на извършеното като на огромна **загуба.** Те си мислят, че тези пари трябва да се **дадат на бедните.**

26:10-12 С отговора Си Исус изправя техния изкривен начин на мислене. Делото на жената не е прахосническо, а добро. И не само това, то е и изключително навреме. Бедните могат да получат помощ по всяко време, но

има само един миг в световната история, в който Спасителят може да бъде помазан с миро преди Своето погребение! Този миг е дошъл и една-единствена **жена** със своята духовна проницателност е успяла да го улови. Тя е повярвала на предсказанията на Господ за Неговата смърт и е разбрала, че това може да стане или сега, или никога. Последвалите събития доказват правотата на нейното решение. Плановете на жените за помазване на тялото на Господ след погребението бяха осуетени от Неговото възкресение (Марко 16:1-6).

26:13 Господ Исус обезсмъртява нейния простичък израз на любов с думите: **„Гдето и да се проповядва това благовестие по целия свят, ще се разказва за неин спомен и това, което тя стори."** Всяко действие на искрено преклонение изпълва небесните покои с благоухание и остава завинаги в паметта на Господ.

В. Коварството на Юда (26:14-16)

26:14, 15 След това един от дванадесетте – един от учениците, които са живели с Господ Исус, пътували са с Него, виждали са Неговите чудеса, слушали са Неговото невероятно учение и са били свидетели на чудото на Неговия безгрешен живот; човекът, за когото Исус е могъл да каже „самият ми близък приятел... който ядеше хляба ми" (Пс. 41:9) – става онзи, който вдига петата си против Божия Син. **Юда Искариотски отива при главните свещеници и** се съгласява да продаде своя Учител за **тридесет сребърника.** Свещениците му дават парите още тогава – някаква си мизерна сума от няколкостотин лева.

Тук особено силно поразява сравнението между жената, която излива мирото върху Исус в къщата на Симон, и Юда. Докато според нея Спасителят няма цена, Юда Го продава за няколко сребърника.

26:16 И така, онзи, който получава само любов от страна на Исус, отива да вземе участие в ужасното убийство.

Г. Последната Пасха (26:17-25)

26:17 Първият ден на Празника на безквасните хлябове е времето, през което юдеите изхвърлят всичкия квас от домовете си. Какви ли мисли вълнуват Господ, когато изпраща **учениците** Си в Ерусалим, **за да приготвят... за** празника на **Пасхата.** Всяка подробност от обяда ще бъде изпълнена с мъчително съдържание.

26:18-20 Исус изпраща учениците Си да потърсят **един** неназован по име **човек,** който да ги заведе до **къщата,** определена, за да ядат пасхата. Вероятно неяснотата на Неговите инструкции има за цел да заблуди заговорниците. Във всеки случай ние забелязваме, че Исус знае всичко за всички – къде се намират и желаят ли да Му сътрудничат. Обърнете внимание на Неговите думи: **„Учителят казва: Времето Ми е близо, у тебе ще празнувам пасхата с учениците Си."** Исус гледа хладнокръвно на приближаващата се смърт. Вижте с какво съвършено спокойствие Той прави приготовления за вечерята! Каква огромна привилегия за този незнаен човек – да предостави своята къща за тази последна Пасха (на Господа)!

26:21-24 Докато се хранят, Исус прави поразителното изявление, че **един от** дванадесетте ще Го **предаде.** Учениците са обхванати от мъка, огорчение и неувереност. Един по един те питат: **„Да не съм аз, Господи?"** След като всички, с изключение на Юда, Му задават този въпрос, Исус им казва, че това ще бъде онзи, **който натопи** ръката си заедно с Него **в блюдото.** После взима къшей хляб, потапя го в соса от месото и го подава на Юда (Йоан 13:26) като знак на специална любов и приятелство. След

това Исус казва, че това, което ще се случи, е в известен смисъл неизбежно, но то не лишава предателя от отговорност – за него **щеше** да бъде по-добре, **ако** никога **не се беше раждал.** Юда съзнателно избира да продаде Спасителя и затова носи лична отговорност.

26:25 Когато най-накрая Юда задава въпроса дали не е той, Исус му отговаря: „Да".

Д. Първата Господна вечеря (26:26-29)

В Йоан 13:30 научаваме, че веднага, след като получава хляба, Юда излиза навън в нощта. От това разбираме, че него го е нямало по време на Господната вечеря (макар че по този въпрос има много спорове).

26:26 След като извършва всичко свързано с Неговата последна Пасха, Спасителят пристъпва към вечерята, позната като Господната вечеря. Основните елементи на пасхалния ритуал – хлябът и виното – са вече на масата. Исус ги изпълва с ново съдържание. Първо Той **взима хляба, благослав я и го разчупва** и, като **го дава на учениците Си, казва: „Вземете, яжте; това е Моето тяло."** Тъй като Неговото тяло все още не е отдадено на кръста, става ясно, че Той говори за хляба като нещо, което символизира Неговото тяло.

26:27, 28 Същото се отнася и за **чашата,** където съдът се използва, за да обозначи съдържимото. Чашата съдържа плода на лозата, която на свой ред символизира **кръвта на Новия Завет. Новият** безусловен **договор** за благодат ще бъде узаконен от Неговата скъпоценна **кръв,** която Той ще пролее за измиването на греховете на мнозина. Кръвта на Исус е *достатъчна,* за да гарантира опрощение на всички хора. Но тя е **пролята за мнозина,** защото *може* да извърши това *само* за онези, които вярват в Него.

26:29 После Спасителят казва на Своите ученици, че вече **няма да пие** от **плода на лозата** заедно с тях до момента, в който дойде отново на земята, за да властва. Тогава виното ще придобие ново съдържание. То ще символизира радостта и благословението на **царството** на неговия **Отец.**

Често пъти християните поставят въпроса дали хлябът за Господната вечеря трябва да бъде само безквасен, или може да бъде и заквасен, дали виното трябва да бъде неферментирало, или може да бъде и ферментирало. Едва ли има някакво съмнение, че Господ е използвал безквасен хляб и ферментирало вино (всички вина по онова време са били изчаквани да ферментират). Онези християни, които мислят, че заквасеният хляб опорочава целия ритуал (тъй като квасът е символ на греха), трябва да признаят, че същото важи и за ферментационния процес. Проблемът наистина става трагичен, когато започнем да обръщаме такова внимание на *елементите,* че преставаме да виждаме *Самия* Господ. Павел изтъква, че това, което има значение, е духовното съдържание, а не самият хляб. „Защото нашата пасха, Христос, биде заклан [за нас]. Затова нека празнуваме не със стар квас от злоба и нечестие, а с безквасни хлябове от искреност и истина" (1 Кор. 5:7, 8). Няма значение какъв ще бъде квасът на нашия ***хляб;*** има значение какъв е квасът на нашия *живот!*

Е. Самоуверените ученици (26:30-35)

26:30 След Господната вечеря малката група изпява един **химн,** вероятно взет от Пс. 113-118, така наречения „Голям халел". После те излизат от Ерусалим, пресичат потока Кедрон и се изкачват по западния склон на Елеонския хълм, откъдето отиват в Гетсиманската градина.

26:31 По време на цялото Си земно служение Господ Исус винаги честно предупреждава Своите ученици за онова, което ги чака занапред. И сега Той им казва, че те всички ще се разбягат от Него през тази **нощ.** Страхът от ужасяващото начало на започващата буря напълно ще ги смаже. Те ще напуснат Учителя си, за да спасят своите собствени глави. Ще се потвърди пророчеството на Захария: „Порази пастиря и овците ще се разпръснат" (13:7).

26:32 Но Господ не оставя учениците Си, без да им даде надежда. Въпреки че те ще се засрамят от връзката си с Него, Той никога няма да ги изостави. След като възкръсне от мъртвите, Христос ще дойде да ги посрещне **в Галилея.** Такъв е нашият Господ – един чудесен и винаги верен приятел!

26:33, 34 Тук Петър нетърпеливо прекъсва Господа, за да Го увери, че, макар и другите да Го напуснат, той никога няма да направи такова нещо. Исус го поправя, като казва вместо *„никога"* – **„тая нощ... три пъти".** Преди да се чуе гласът на **петела,** пламенният ученик ще се откаже три пъти от своя Учител.

26:35 Продължавайки да изтъква своята преданост, **Петър** заявява, че е готов по-скоро **да умре** заедно с Христос, отколкото **да се отрече** от Него. **Всички** останали **ученици** се присъединяват към думите на Петър. Едва ли може да се предположи, че учениците не са искрени – те наистина говорят това, което чувстват. Бедата е там, че самите те не познават добре собствените си сърца.

Ж. Агонията в Гетсимания (26:36-46)

Няма християнин, който чете този разказ за събитията в Гетсиманската градина, без да има чувството, че стъпва върху свята земя. И перото на всеки, който се опитва да ги опише, остава дълго време безсилно и неподвижно благодарение на огромното чувство на страхопочитание пред тези събития.

Гай Кинг пише така: „Божественият характер на случилото е толкова велик, че всеки, който се опитва да се докосне до него, изтръпва от страх да не би по някакъв начин да го развали."

26:36-38 След като влизат в **Гетсимания** (което означава казан или преса за маслини), **Исус** казва на осем от единадесетте Си **ученици** да **седят** и да чакат, а Той Самият, заедно с **Петър и двамата Зеведееви синове** отиват още по-навътре в градината. Може би това означава, че различните ученици на Христос притежават различни възможности да бъдат съпричастни на Спасителя в Неговите мъки?

Там Исус е обхванат от дълбока скръб. Той откровено казва на Петър, Яков и Йоан, че душата Му е **изключително наскърбена, чак до смърт.** Тази печал без съмнение се дължи на неописуемото отвращение, което Неговата свята душа изпитва, докато чака да дойде времето, когато Той ще бъде принесен в жертва за нашите грехове. Ние, които сме пълни с грехове, никога не можем да си представим какво Му е струвало на Него, Безгрешния, да стане грешен вместо нас (2 Кор. 5:21).

26:39 Не бива да ни изненадва и това, че накрая Исус се отделя и от останалите трима ученика и **отива още по-навътре** в градината: никой друг не може да сподели Неговите страдания или да изрече Неговата молитва. **„Отче Мой, ако е възможно, нека ме отмине тази чаша; не обаче както Аз искам, но както Ти искаш."**

Ако някой си помисли, че тази молитва изразява неохота или желание за връщане назад, нека да си спомни думите на Исус в Йоан 12:27, 28: „Сега душата Ми е развълнувана; и какво да

каже? Отче, избави ме от тоя час. Но затова дойдох на тоя час. Отче, прослави името Си." Следователно, когато Господ се моли да Го **отмине** тая **чаша,** Той *не* се моли да Го отмине кръстът. Нали точно това е целта на Неговото идване на света!

Молитвата има риторичен характер, което ще рече, че тя няма за цел да получи отговор, но има за цел да ни даде урок. Исус всъщност казва: „Отче, ако има някакъв друг път за спасение на безбожните грешници, освен пътя на Разпятието, открий Ми го сега! Но при все това искам да знаеш, че не желая да направя нищо, което да се противопоставя на Твоята воля."

И какъв е отговорът? Отговорът е мълчание – небето остава мълчаливо. Това красноречиво мълчание ни говори, че Бог не предлага никакъв друг път за оправдаване на виновните грешници, освен Христос, безгрешния Спасител, Който е трябвало да умре вместо нас.

26:40, 41 Когато се връща **при учениците, Исус ги намира заспали.** Това е повод за Исус да каже: „Духът е **бодър,** а тялото – **немощно."** Ние едва ли ще се осмелим да ги съдим, имайки предвид нашите собствени молитви. Всички ние умеем да спим много подобре, отколкото да се молим и умовете ни често блуждаят точно тогава, когато трябва да бдят. Колко често Господ трябва да ни казва думите, които казва и на Петър: **„... не можахте ли ни един час да бдите с Мене? Бдете и молете се, за да не паднете в изкушение."**

26:42 И отново, за втори път, Исус се отделя от учениците Си, **за да се помоли,** изразявайки Своето подчинение на волята на Отец. Той ще изпие до дъно чашата на страданието и смъртта заедно с утайката.

Исус е трябвало да бъде Сам по време на молитва. Той е учел учениците Си как да се молят и се е молел в тяхно присъствие, но никога не се е молел заедно с тях. Неговата изключителна Личност и дело правят невъзможно участието на другите в Неговия молитвен живот.

26:43-45 Когато идва при учениците Си за втори път, Исус **отново** ги намира **заспали.** Същото заварва и третия път: докато Той се моли, те спят. Тогава Господ им казва: **„Още ли спите и почивате? Ето, часът наближи, когато Човешкият Син се предава в ръцете на грешници."**

26:46 Възможността да бъдат заедно с Него в бдението Му е отминала. Вече се чуват стъпките на предателя. Исус им казва: **„Станете да вървим"** – не за да отстъпят, а за да застанат лице в лице с врага.

Преди да излезем от Гетсиманската градина, нека спрем за малко, за да чуем Неговите ридания, да помислим върху Неговите страдания и да Му благодарим от цялото си сърце.

3. Предаването и арестуването на Исус в Гетсимания (26:47-56)

Предаването на безгрешния Спасител от един от Неговите Собствени ученици е едно от най-неразбираемите явления в човешката история. Като изключим човешката покварa, ние просто не знаем как да си обясним това вероломно и с нищо неоправдано предателство.

26:47 Докато Исус **все още говори** на единадесетте ученици, идва Юда с още много хора, въоръжени **с ножове и сопи.** Вероятно оръжията не са взети по предложение на Юда, тъй като той никога не е виждал Спасителя да се съпротивлява или да отвръща на нападение. Може би оръжията говорят за решимостта на главните свещеници и старейшините да заловят Христос, без да Му предоставят никаква възможност за бягство.

26:48 Юда се е уговорил да покаже на тълпата кой от учениците е Исус, ка-

то Го целуне. Този универсален израз на любов е използван тук във възможно най-низката си употреба.

26:49 И така, приближавайки се до Господ, Юда Му казва: **„Здравей, Учителю!“**, след което **Го целува** продължително и силно. В този текст се използват две различни думи за целувка. При първото споменаване, в 48 ст., се употребява обикновената дума за целувка. Но в 49 ст. е избран един по-силен неин синоним, който означава „да целунеш някого неколкократно и демонстративно“.

26:50 С абсолютно спокойствие и изобличителна проницателност **Исус** казва: **„Приятелю, за каквото си дошъл, стори го.“** Без съмнение думите на Исус попарват Юда като вряла вода, но събитията вече текат много бързо. Тълпата ги обгражда отвсякъде и, без да чака нито миг, се нахвърля върху Господ Исус.

26:51 Един от учениците (от Йоан 18:10 знаем, че това е бил Петър) **изважда ножа си и отрязва ухото на слугата** на първосвещеника. Вероятно целта на Петър не е да улучи ухото, а да улучи сърцето. Вината за лошото изпълнение на тази цел се дължи единствено на Божието Провидение.

26:52 Нравственото величие на Господ Исус блести особено ярко в този стих. Най-напред Той укорява Петър: **„Повърни ножа си на мястото му, защото всички, които се залавят за нож, от нож ще загинат.“** В царството на Христос победите не се печелят със средствата на плътта. Да използваш въоръжена сила при воденето на духовна война е все едно да използваш злото. Остави ножа на враговете на царството и накрая те ще се срещнат с поражението. Оръжието на Христовия войник е молитвата, Божието слово и силата на изпълнения с Дух живот.

От д-р Лука научаваме, че след това Исус изцелява ухото на Малх (името на жертвата) (Лука 22:51; Йоан 18:10). Това не е ли един удивителен акт на милост? Исус може да обича дори тези, които Го мразят, и да показва грижа дори към онези, които искат Неговия живот!

26: 53, 54 Ако Исус беше пожелал да се бори с тълпата, Той едва ли щеше да се остави на жалкия нож на Петър. За един миг Той можеше да поиска от Отец да Му изпрати **повече от дванадесет легиона ангели** (от 36 000 до 72 000). Ако беше поискал това обаче, Исус щеше да осуети Божествения замисъл. Пророчествата в **Свещените Писания** за Неговото предаване, страдание, разпъване и възкресение трябваше да **бъдат изпълнени.**

26:55 После **Исус** посочва на тълпата колко е нелепо, че те се нахвърлят срещу Него с оръжия. Той никога не е прибягвал до насилие и никога не е участвал в грабежи. Винаги е бил един мирен Учител и **всеки ден** е седял и поучавал **в храма.** Тогава е било толкова лесно да Го хванат, но те не са го направили. Защо са дошли сега **с ножове и сопи?** От човешка гледна точка тяхното поведение не се основава на никаква логика.

26:56 Но Спасителят знае, че човешката подлост успява само тогава, когато спомага за изпълнението на определения Божий план. **„Но всичко това стана, за да се сбъднат пророческите писания.“** След като виждат, че за техния Учител няма спасение, **всички ученици Го изоставят и избягват** в панически страх. Ако тяхната страхливост е непростима тогава, нашата е още по-непростима сега, защото те още не са били получили Светия Дух, докато ние вече сме Го получили.

И. Исус пред Каяфа (26:57-68)

26:57 Срещу Господ Исус е имало два основни процеса: един религиозен съд пред юдейските водачи и друг граж-

дански процес пред римските власти. При сравняване на данните от четирите Евангелия се вижда, че всеки процес се е състоял от три етапа. Разказът на Йоан за юдейския съд показва, че Исус е бил изправен първо пред тъста на Каяфа – Анна. Разказът на Матей започва с втория етап на процеса – в къщата на **първосвещеника Каяфа.** Там се е **бил събрал** Синедрионът. Обикновено обвиняемите получавали възможност да се подготвят за своята защита. Но подлите религиозни водачи грабват Исус чрез угнетителен съд (Ис. 53:8), като по всякакъв начин пречат на справедливото протичане на процеса.

През оная нощ фарисеите, садукеите, **книжниците и старейшините,** които съставляват Синедриона, показват пълно пренебрежение към правилата, според които е трябвало да протече процесът. Те не са имали право нито да се събират през нощта, нито по време на някой от юдейските празници. Подкупването на хора за лъжесвидетели също е било противозаконно деяние. Преди изтичането на една нощ е било забранено изпълнението на смъртната присъда. И освен това техните присъди не са били задължителни с изключение на тези, които са били произнасяни след свикване на съда в Каменната зала на храма. В своето нетърпение да се отърват по-скоро от Христос, членовете на юдейската религиозна институция не се поколебават да стигнат дотам, че да нарушат своите собствени закони.

26:58 Каяфа е председателстващият съдия на процеса. Синедрионът явно изпълнява едновременно и двете роли – тази на съдебните заседатели и тази на обвинението – нещо, което може да се окачестви най-малкото като неестествено. Исус е Обвиняемият. А **Петър** е зрител – седи **заедно с** пазачите на безопасно разстояние, **за да види края.**

26:59-61 Когато се опитват да намерят **лъжливо свидетелство срещу Христос,** юдейските водачи се изправят пред големи трудности. Те щяха да постигнат много по-голям успех, ако бяха изпълнили своето първо задължение в съдебния процес – да потърсят най-напред доказателства за Неговата невинност. Накрая все пак те успяват да намерят **двама лъжесвидетели,** които по изопачен начин повтарят думите на Исус, когато казва: „Разрушете тоя храм и за три дни ще го издигна" (Йоан 2:19-21). Според свидетелите Исус е заплашил **да разруши** храма в Ерусалим и после да го построи отново. Всъщност, когато изрича тези думи, Исус говори за Собствената Си смърт и за следващото я възкресение. Юдеите използват това Негово предсказание като оправдание за Неговото убийство.

26:62-63 Господ Исус посреща тези обвинения с пълно мълчание – „както овца, която пред стригачите си не издава глас" (Ис. 53:7). Първосвещеникът, разгневен от Неговото мълчание, настоява да чуе отговор, но Спасителят отново мълчи. Тогава първосвещеникът **Му казва: „Заклевам Те в живия Бог да ни кажеш: Ти ли си Христос, Божият Син?"** Според Мойсеевия закон всеки юдеин е длъжен да свидетелства, в случай че е заклет от първосвещеника (Лев. 5:1).

26:64 Като послушен Юдеин, Който живее под закон, Исус отговаря: **„Така е, както ти казваш"**; след което признава Своето Месиянство и Божественост с още по-голяма убедителност: **„Но казвам ви, отсега нататък ще видите Човешкия Син седящ от дясно на силата и идещ на небесните облаци."** Същността на това, което казва Исус, е следната: „Аз съм Христос, Божият Син, както ти каза. Моята слава сега е облечена в човешко тяло, затова Аз изглеждам

като всеки друг човек. Вие Ме виждате в дните на Моето унижение. Но ще дойде време, когато вие, юдеите, ще Ме видите в Моята слава, когато във всичко ще бъда равен на моя Отец. Тогава Аз ще седя от дясната Му страна и ще слизам на небесните облаци."

В началото на 64 ст. Исус се обръща към Каяфа и затова говори във 2 л. ед. ч.[47] По-нататък Той се обръща към всички юдеи като представители на евреите, които ще живеят по време на славното Пришествие на Христос и които ясно ще видят, че Той е Божият Син.

„Понякога се твърди – пише Ленски – че Исус никога не се е нарекъл Божи Син. Тук (в 64 ст.) Той се заклева, че е такъв."[48]

26:65-67 Каяфа не пропуска да се възползва от Неговите думи. Исус се е позовал на едно пророчество за Месията от Даниил: „Гледах в нощните видения и ето един като човешки син идеше с небесните облаци и стигна до Стария по дни; и доведоха Го пред Него." Поведението на първосвещеника доказва, че той също разбира думите на Исус като твърдение за равенство с Бога (вж. Йоан 5:18). Така Каяфа **раздира своите** свещенически **дрехи** в знак, че приема думите на Свидетеля като богохулство, и изрича подстрекателски думи към Синедриона, според които Исус е виновен. Когато трябва да произнесе своята присъда, съветът казва: **„Изложи се на смъртно наказание."**

26:68 В края на втория етап от процеса съдебните заседатели започват да блъскат и плюят Обвиняемия и да Го предизвикват с подигравки да използва Своята Божествена сила като Христос, за да познае кой Го удря. Целият процес е не само едно незаконно деяние, но и едно изключително позорно събитие.

Й. Петър се отрича от Исус и след това горчиво плаче (26:69-75)

26:69-72 Дошъл е най-черният час за Петър. Докато той **седи вън на двора,** една млада жена минава покрай него и го обвинява, че е бил сътрудник на Исус. Неговият отказ е бурен и бърз: **„Не разбирам що говориш."** После **излиза в преддверието,** опитвайки се най-вероятно да не бие толкова на очи. Но там го познава **друго момиче** и казва на всеослушание, че е бил **заедно с Исус Назарянина.** Този път Петър се заклева, че не познава **Човека. „Човекът"** е неговият Учител.

26:73, 74 Малко **по-късно** се приближават някои от стоящите там и му казват: **„Наистина, и ти си от тях, защото твоят говор те издава."** Вече не е достатъчно просто да се отрече, затова Петър този път потвърждава отказа си с клетви и проклятия: **„Не познавам Човека!"** В този момент с обезпокоителна точност **се чува гласът на петел.**

26:75 Познатите звуци пронизват не само безмълвието на ранните нощни часове, но и сърцето на Петър. Съкрушеният ученик си спомня какво му е казал Господ и **излиза навън, като плаче горчиво.**

В Евангелията има едно противоречие, което засяга времето и броя на отричането на Петър от Христос. Матей, Лука и Йоан пишат, че Исус казва „... преди да пее петелът, три пъти ще се отречеш от Мене" (Мат. 26:34, вж. също и Лука 22:34; Йоан 13:38). В Марко предсказанието е следното: „... преди да пее петелът дваж, ти три пъти ще се отречеш от Мене" (Марко 14:30).

Може да се предположи, че през онази нощ не е пял само един петел – един може да е пял през нощта, друг – на разсъмване. Възможно е също така Евангелията да говорят за шест различни отричания на Петър. Той се от-

рича от Христос пред: (1) една млада жена (Мат. 26:69, 70; Марко 14:66-68); (2) друга млада жена (Мат. 26:71, 72; Марко 14:69, 70); (3) тълпата, която е стояла наоколо (Мат. 26:73, 74; Марко 14:70, 71); (4) един мъж (Лука 22:59, 60); и (5) един слуга на първосвещеника (Йоан 18:26, 27). Ние смятаме, че последният човек се различава от другите, защото казва: „Нали те видях аз в градината с Него?" За другите не се споменава да са го видели.

К. Сутрешният процес пред Синедриона (27:1, 2)

Третият етап на религиозния процес протича на сутринта пред Синедриона. Не е било възможно да се приключи един процес в същия ден, в който е започнал, освен ако обвиняемият не е бил оправдан. Трябвало е да изтече поне една нощ преди произнасяне на присъдата, „за да се даде възможност на чувствата на милост да се появят". В този случай религиозните водачи са твърдо решени да задушат всички милостиви чувства. Но тъй като нощните съдебни процеси са били нещо необичайно, те все пак решават да свикат едно сутрешно заседание, което да придаде външна законност на тяхната присъда.

Римските закони са забранявали на юдейските водачи да присъждат смъртно наказание. Поради тази причина ние ги виждаме сега как бързат да отидат при Понтий Пилат, римския управител. Въпреки тяхната огромна ненавист към всичко римско, те нямат нищо против да използват римската власт, за да потушат една още по-огромна ненавист. Омразата към Исус събира заедно и най-големите врагове.

Л. Угризенията на Юда и неговата смърт (27:3-10)

27:3, 4 Разбирайки, че е извършил грях, като е **предал „невинна кръв"**, **Юда** предлага да върне обратно парите на **главните свещеници и старейшините.** Злите заговорници, които само преди няколко часа бяха готови на всичко, за до го спечелят за сътрудник, сега отказват въобще да се занимават с него. Това е една от наградите за предателите. Юда чувства **угризения,** но това не е небесно покаяние, което води до спасение. Разтревожен от последствията на своето престъпление лично за него, той все още не желае да признае Исус Христос като Господ и Спасител.

27:5 Напълно отчаян, Юда **хвърля сребърните монети в храма** – там, където само свещениците могат да влизат; излиза навън и се самоубива. Когато сравним този пасаж с текста в Деяния 1:18, ние разбираме, че той се е обесил на едно дърво, че въжето се е скъсало (или клонът се е счупил) и че тялото му е било хвърлено в една пропаст, където коремът му се е пръснал и вътрешностите му са изтекли навън.

27:6 Главните свещеници, които се смятат за прекалено „духовни", решават да не слагат тези пари **в** храмовата **каса,** понеже са **цена на кръв,** макар че те са главните виновници за предателството, извършено от Юда, защото те му дават тези пари, за да им предаде Месията. Но, изглежда, че това изобщо не ги тревожи. Както беше казал Господ, те почистват идеално външността на чашата, оставяйки вътрешността ѝ да е пълна с подлост, измама и убийства.

27:7-10 Накрая парите се използват за купуването на **„грънчаревата нива"**, където да се погребват нечистите езичници. Колко малко съзнавали те какви огромни езически пълчища ще нахлуят в техните земи и ще залеят улиците им с кръв! От тогава до сега тази нива е **„кръвната нива"** на този грешен народ.

Без да съзнават това, главните свещеници изпълняват пророчеството на Захария, в което се казва, че парите за погребването на Спасителя ще се дадат на грънчаря (Зах. 11:12, 13). Интересно е да се види, че в някои Библии текстът от Захария е преведен, като е употребена думата „съкровищница" вместо думата „грънчар" (вж. РИСПБ).

„Свещениците са се поколебали дали да сложат парите в съкровищницата на храма и по този начин са изпълнили пророчеството на текста от Захария, като са дали парите на грънчаря в замяна на неговата нива." (Всекидневни бележки на Библейското дружество)

Матей приписва това предсказание на **Еремия**, макар че то явно е на Захария. Вероятно той смята, че цитатът е от Еремия, защото неговата книга е началната книга на изучаваните от него пророци според древната последователност, следвана от повечето староеврейски ръкописи и от талмудската традиция. Подобен е и случаят в Лука 24:44, където книгата „Псалми" дава заглавието си на цялата трета част на староеврейския канон.

М. Първото явяване на Исус пред Пилат (27:11-14)

Истинските оплаквания на юдеите от Исус са от *религиозно естество* и затова те Го съдят на религиозна основа. Но религиозните обвинения нямат никаква стойност в римския съд. Религиозните водачи знаят това много добре и затова използват пред Пилат три *политически* обвинения срещу Исус (Лука 23:2). Те Го обявяват: (1) за революционер, който заплашва съществуването на империята; (2) за подстрекател, който кара хората да не плащат данъци, което подкопава благосъстоянието на империята; (3) за бунтовник, който твърди, че е Цар, и следователно заплашва властта и трона на императора.

В Евангелието от Матей четем, че Пилат пита Исус какво има да каже по последното обвинение. На въпроса дали Той е **Царят на юдеите,** Исус отговаря, че е Той. Това предизвиква порой от обиди и хули от страна на юдейските водачи. Пилат остава **много учуден** от мълчанието на Обвиняемия. Той не се опитва да се защити по нито едно от техните обвинения. Сигурно никога преди това управителят не е виждал такова мълчаливо поведение пред нападки от този род.

Н. Исус или Варава? (27:15-26)

27:15-18 По онова време римските властници имат обичай да умиротворяват юдеите, като **освобождават** по един юдейски **затворник** по време на Пасхата. Подходящ за целта в онзи момент е затворникът **Варава** – юдеин, обвинен в бунтовничество и убийство (Марко 15:7). Като въстаник срещу римското владичество той сигурно е бил много популярен сред своите сънародници. Така че, когато Пилат им предлага да изберат между **Исус** и **Варава,** те избират Варава. Управителят не е изненадан от този избор. Той знае, че общественото мнение се формира до голяма степен от главните свещеници, а те не желаят да освободят Исус.

27:19 Процесът е прекъснат за малко от пратеник на Пилатовата **жена.** Тя настоява мъжът ѝ да не се ангажира с решение по отношение на Исус, тъй като е имала много обезпокоителен **сън** за **Него** през нощта.

27:20-23 Навън **главните свещеници и старейшините** подстрекават народа да иска освобождението на **Варава** и смъртта на Исус. Затова, когато **Пилат** отново ги пита кого желаят да освободи, всички започват да викат името на убиеца. Уловен в мрежата на своята собствена нерешителност,

Пилат ги пита: **„Тогава какво да правя с Исуса, наречен Христос?“** Те единодушно отговарят, че искат Неговото разпъване – нещо, което и управителят не може да разбере. Защо да бъде разпънат? Какво престъпление е сторил? Но вече е прекалено късно да се иска от тях спокойно да обмислят своето решение – тълпата е обхваната от истерия и всички викат само едно: **„Да бъде разпнат!“**

27:24 За **Пилат** става ясно, че решението на хората е непоклатимо и че се заражда бунт; затова той **си измива ръцете** пред тълпата, заявявайки, че е „невинен за **кръвта** на Тоя Праведник“. Но водата никога няма да измие вината на Пилат за това, че е допуснал най-сериозната съдебна грешка в историята на човечеството.

27:25 Тълпата, прекалено обезумяла, за да се тревожи за някаква си вина, няма нищо против да понесе отговорността върху себе си: **„Кръвта Му да бъде върху нас и върху чадата ни.“** От този момент нататък народът на Израел се люшка между гетата и погромите, между концентрационните лагери и газовите камери, понасяйки огромната вина за проливането на кръвта на своя отхвърлен Месия. Пред тях все още предстои страшното време на утеснението на Яков – седемте години на Голямата скръб, описани в Матей 24 и Откровение 6-19. Проклятието ще ги следва, докато не признаят отхвърления Христос за свой Месия-Цар.

27:26 Пилат **освобождава Варава** според желанието на тълпата: Оттогава духът на Варава властва над целия свят: убиецът все още стои издигнат на пиедестал, а праведният Цар е отритнат. Според обичаите на онова време Осъденият е подложен на изтезания. Исус е **бит** с голям кожен бич, в който има остри метални парчета, вплетени заедно с кожата така, че всеки удар разкъсва плътта и от раните рукват потоци кръв. На управителя мекотело не му остава нищо друго освен да предаде Исус на войниците си, за **да Го разпънат.**

О. Войниците се подиграват с Исус (27:27-31)

27:27-28 Войниците на управителя отвеждат Исус в преторията, където **целият гарнизон се събира около Него** – вероятно неколкостотин мъже. Трудно е да си представим онова, което следва! Създателят и Крепителят на вселената трябва да понесе нечувани унижения от страна на жестоките и вулгарни войници – от Своите Собствени недостойни и грешни създания! **Те събличат Неговите дрехи и Го обличат** в червена мантия, пародия на царска одежда. Тази мантия обаче съдържа и едно послание. Тъй като яркочервеният цвят е символ на греха (Ис. 1:18), аз вярвам, че обличането на Исус в яркочервена мантия олицетворява поставянето на моите грехове върху Него, така че аз да мога да бъда облечен в Божията мантия на праведността (2 Кор. 5:21).

27:29, 30 После войниците **сплитат венец от тръни** и го налагат **на главата на Исус.** Без да забравяме ужаса на тази мрачна шега, нека спрем вниманието си за малко и върху великото значение на това действие: Той понесе *венец от тръни,* за да можем ние да носим *венец от слава.* Те Му се подиграват и Го наричат Цар на грешници; ние се прекланяме пред Него и Го наричаме Спасител на грешници.

Войниците Му дават също така и една **тръстика,** подигравайки Му се, че носи скиптър. Колко малко разбират те, че ръката, която държи тази тръстика, е същата ръка, която управлява и света! Прободената от гвоздеи ръка на Исус сега държи скиптъра на господството над света.

После те подигравателно коленичат **пред Него** и Му се покланят, като

Го наричат **„Царю Юдейски"**. Това обаче не е достатъчно и затова войниците започват да **плюят по** лицето Единствения съвършен Човек, Който някога е живял на земята; после **взимат тръстиката** обратно **и** започват да **Го удрят** с нея **по главата.**

Исус издържа всичко това търпеливо, без да промълви нито една дума. „Защото размислете за Този, който издържа от грешните такова противоречие против Себе Си, та да не ви дотегва и да не ставате малодушни." (Евр. 12:3).

27:31 Накрая войниците **Му обличат Неговите дрехи и Го завеждат да бъде разпънат.**

П. Разпъването на царя (27:32-44)

27:32 Нашият Господ носи **кръста** Си до половината на пътя (Йоан 19:17). След това войниците **принуждават** един човек на име **Симон (от Киринея,** Северна Африка) да го носи вместо Него. Някои изследователи мислят, че е бил евреин, други – че е бил негър. Това не е толкова важно; важно е, че той е имал прекрасната привилегия да носи Исусовия кръст.

27:33 Голгота е арамейската дума за „череп". Думата „Calvary"* произхожда от латинския превод на гръцката дума *kranion.* Вероятно местността, където е бил разпънат Христос, е приличала на череп или пък е получила това име впоследствие, защото там са се извършвали екзекуциите. Точното ѝ местоположение днес не е съвсем сигурно.

27:34 Преди да го заковат на кръста, войниците предлагат на Исус **оцет с жлъчка.** Тази смес била давана на осъдените престъпници като опиат. Исус отказва да пие. Той е длъжен да понесе целия товар на човешките грехове, без да приглуши чувствителността на Своите възприятия и без да облекчи Своите болки.

27:35 Разказът на Матей за Разпятието е прост и лишен от всякакви емоции. Той не се впуска да представя драматично събитията, не използва сензационни журналистически похвати, нито пък се спира на скверни подробности. Той просто изрича факта: **„...те Го разпънаха."** Но ние знаем, че дори и вечността няма да успее да изчерпи дълбокото съдържание на тези думи.

Както е предсказано в Псалм 22:18, войниците **си разделят Неговите дрехи... и... хвърлят жребие** за дрехата Му, която е изтъкана без шев. Това е цялото земно имущество на Христос. В тази връзка Джеймз Дени пише следното: „Единственият съвършен живот, изживян на земята, бе животът на Онзи, Който не притежаваше нищо и не остави след Себе Си нищо материално освен дрехите Си."

27:36 Тези войници са представители на света на дребните хорица. Те явно нямат никакво чувство за това, че около тях става нещо историческо. Ако те бяха осъзнали величието на това събитие, нямаше да седят и да пазят Исус, а щяха да паднат на колене и да Му се поклонят!

27:37 Над главата на Христос е сложен надписът **„ТОЯ Е ИСУС, ЮДЕЙСКИЯТ ЦАР".** Този надпис не е цитиран еднакво и в четирите Евангелия.[49] Марко казва, че на табелата е написано „Юдейският Цар" (15:26); Лука – че е написано „Тоя е Юдейският Цар" (23:38), а Йоан – „Исус Назарянин – Юдейският Цар" (19:19). Главните свещеници не са доволни, че надписът изразява един факт, и смятат, че трябва да звучи като една претенция на самия Обвиняем. Но Пилат отхвърля тяхното искане: това е така, както го е написал – на еврейски, латински и гръцки – и всички могат да го прочетат (Йоан 19:19-22).

* Calvary (англ.) – разпятие – Бел. прев.

27:38 От двете страни на Христос са разпънати **двама разбойници.** Нали Исая беше казал 700 години преди това, че Той ще бъде причислен към престъпници (53:12)? В началото и двамата разбойници се нахвърлят върху Него с обиди и хули (44 ст.). Но по-късно единият се покайва и бива спасен на косъм от смъртта и след няколко часа отива заедно с Христос в рая (Лука 23:42, 43).

27:39, 40 Ако, от една страна, кръстът показва колко голяма е Божията любов, от друга страна, той разкрива колко голяма е човешката поквара. Минаващите оттам се спират достатъчно дълго, за да се подиграят на Овчаря, докато Той умира за Своите овце: **„Ти, Който можеш да разрушиш храма и да го издигнеш отново за три дни, опитай да се спасиш! Ако си Божият Син наистина, слез сам от кръста!“** Това е езикът на рационалистичното неверие: „Първо да видим, после ще повярваме.“ Това е и езикът на либерализма: „Слез от кръста (с други думи, отстрани съблазънта на кръста) и ние ще повярваме.“ Уилям Бут казва така: „Те заявяват, че биха повярвали, ако Той беше слязъл от кръста; ние вярваме именно защото Той остана на кръста.“

27:41-44 Главните свещеници, книжниците и старейшините присъединяват своите гласове към предизвикателите. Без да съзнават истината, която крият техните думи, те викат: **„Други е избавил, а пък Себе Си не може да избави!“** Тези думи са изказани като подигравка, но ние ги използваме, за да напишем с тях думи на хвала:

Себе Си Той не можа да избави:
на кръста трябваше да се прикове!
Как иначе милостта да дойде,
изгубените грешници да отведе?
Да, Божият Син трябваше
греха да понесе,
за да може виновните
от грях да отърве.

Албърт Мидлейн

Това е вярно не само за живота на Господ; то е вярно и за нашия собствен живот. Ние не можем да спасяваме други хора, докато се опитваме да спасяваме самите себе си.

Религиозните водачи се подиграват с твърдението на Исус, че Той е Израелският Цар и че Той е Божият Син. Така религиозните водачи влизат в общ съюз с престъпниците, за да похулят своя Бог.

Р. Три часа тъмнина (27:45-50)

27:45 Всички страдания и унижения, които Исус понася от ръцете на човеците, са незначителни в сравнение с това, което Го очаква сега. **От шестия час** (12 часа по обед) **до деветия час** (3 часа след обед) **е тъмно** не само **по цялата** палестинска **земя,** но и в Неговата свята душа. Това е времето, когато Исус трябва да понесе неописуемото проклятие на нашите грехове върху Себе Си. В тези три часа е събран целият ад, който ние заслужаваме; в тях се е излял върху Христос целият гняв на Бога срещу всичките наши прегрешения. Ние виждаме всичко това в една неясна светлина. Ние просто не можем да си представим какво означава за Него да задоволи всички справедливи искания на Бога срещу греха. Само знаем, че през тези три часа Той заплати цената, изкупи дълга и свърши делото, необходимо за изкуплението на човека.

27:46 Около 3 часа следобед Исус **извиква със силен глас и казва: „Боже Мой, Боже Мой, защо си Ме оставил?“** Отговорът може да се намери в Псалм 22:3: „...Ти си Светият, Който си въцарен между Израилевите хваления.“ Тъй като Бог е свят, Той не може да си затвори очите пред греха. Точно обратното, Той трябва да го накаже. Господ Исус няма никакъв соб-

ствен грях, но поема вината за нашите грехове върху Себе Си. Когато Бог като Съдия поглежда от небесата и вижда нашите грехове върху безгрешния ни Заместител, Той оттегля от Сина Си Своята любов. Точно това отделяне изтръгва от сърцето на Исус вика, който Елизабет Браунинг нарича толкова красиво „вика на осиротелия Емануил“:

Оставен! Синът се отдели
и беше изоставен!
Грехът Отец от Син раздели –
Адам да е избавен!
Викът на осиротелия Емануил
разтърси целия всемир;
тъй бе самотен и немил:
„Боже Мой, Боже Мой,
защо съм изоставен?“

Елизабет Браунинг

27:47, 48 Когато Исус извиква: **„Или, Или...“, някои от стоящите край Него хора казват,** че Той **вика Илия.** Дали те наистина объркват имената или се подиграват, не можем да кажем. Един от тях взема една дълга **тръстика,** за да Му поднесе **гъба,** напоена с **оцет.** Според Псалм 69:21 това няма за цел да облекчи страданията Му, а по-скоро да ги утежни.

27:49 Другите стоят и чакат да **видят дали** наистина ще дойде **Илия,** за да извърши това, което се казва за него в юдейските предания – да избави праведните. Но за Илия още не е дошло времето да дойде (Мал. 4:5), дошло е времето за Исус да умре.

27:49 Когато Исус **отново извиква със силен глас,** Той **предава Своя Дух. Силата** на Неговия вик показва, че Той умира в мощ, а не в слабост. Това, че Исус Сам **предава Своя Дух,** показва, че Неговата смърт се различава от всички други смърти. Ние умираме, защото трябва да умрем; Исус умря, защото избра да умре. Спомнете си какво каза Самият Той: „...Аз давам живота Си, за да Го взема пак. Никой не Ми го отнема, но Аз от Себе Си го давам. Имам право да го дам и имам право пак да го взема“ (Йоан 10:17, 18)!

Създателят на цялото творение
осъден бе вместо нас на осъждение.
Законът, който Той създаде,
изпълни, като Себе Си отдаде.
Ръцете Му свети направиха клона
за венеца от тръни по пътя
към трона.
Онзи, който Той сътвори,
Го разпъна на кръст,
като Му измени.
Дървото, на което Той вися,
расна в гора, която Той察ся.
Мястото, където Той умря,
бе сътворено от Неговата ръка.
Небето, което тогава потъмня,
бе просторът, който Той разстла.
Слънцето, което от ужас се скри,
бе светилото, което Той запали.
Сабята, която прободе
Неговите гърди,
бе оръжието, което Сам Бог закали.
Гробът, който бе изсечен в скалата,
беше част от скала,
основана в земята.
Мястото от дясно на Бога
в небесата
беше Негово още преди създанието
на земята.
Но вече нов венец от слава
на главата Му блести
и всеки род, и коляно
пред Него ще се поклони!

Ф. В. Пит

C. Разкъсаната завеса (27:51-54)

27:51 В мига, в който Исус издъхва, тежката тъкана завеса, която разделя двете главни помещения на храма, се раздира на две **от горе до долу** от една Невидима ръка. До този момент тази **завеса** не е допускала в Божията Светая Светих присъствието на никакви хора освен на главния свещеник. Само един човек е имал право да влиза във вътрешната част на светилище-

то, и то само един-единствен път в годината.

От Посланието към евреите научаваме, че завесата е символ на Христовото тяло. Нейното раздиране олицетворява отдаването на Неговото тяло чрез смъртта. Посредством смъртта на Исус ние получаваме „дързновение да влезем в светилището през новия и живия път, който Той е открил за нас през завесата, сиреч плътта Си“ (Евр. 10:19, 20).

Сега и най-скромният вярващ може да влезе в Божието присъствие по всяко време чрез молитва и хваление. Но нека никога не забравяме, че тази привилегия е била откупена за нас на огромна цена – кръвта на Исус Христос.

Смъртта на Божия Син довежда и до ужасни катаклизми в природата – като че ли неживото творение се е чувствало съпричастно към съдбата на своя Създател. Земята е **разтърсена** от земетресение; много **скали** са **разцепени** и много **гробове – отворени.**

27:52, 53 Забележете обаче, че едва **след възкресението** на Исус мъртвците **излизат от** гробовете и **отиват в** Ерусалим, където **се явяват** на мнозина. Библията не ни казва дали тези възкръснали светци са умрели отново или са се възкачили на небето заедно с Господ Исус.

27:54 Тези изумителни природни явления убеждават римския **стотник** и неговите хора, че Исус наистина е **Божият Син.** (И въпреки че в гръцкия текст наименованието „Божий Син“ е употребено без определителен член, словоредът на изречението го определя достатъчно категорично.[50]) Какво иска да каже **стотникът?** Дали неговите думи означават пълно признание на Исус Христос за Господ и Спасител или са само едно допускане, че Той е нещо повече от човек? Текстът не ни дава достатъчно основания да отговорим положително на първата част от този въпрос. Но той определено показва едно чувство на страхопочитание и осъзнаване на факта, че природните бедствия са свързани по някакъв начин със смъртта на Исус, а не със смъртта на разпънатите заедно с Него разбойници.

Т. Погребението в Йосифовата гробница (27:57, 61)

27:57, 58 Йосиф от Ариматея, един богат човек и член на Синедриона, който не се съгласява с решението на Съвета да се предаде Исус на Пилат (Лука 23:51), до този момент е таен **ученик** на Христос, но сега изоставя всякаква предпазливост на вятъра. Той смело **отива при Пилат** и иска разрешение да погребе своя Господ. Представете си само каква изненада за Пилат и какво предизвикателство към юдеите е било това един от членовете на Синедриона да застане публично на страната на Разпънатия (от самите тях)! На практика, погребвайки тялото на Христос, Йосиф погребва и сам себе си като икономически и социален член и като религиозен служител на обществото. Това негово действие го отделя завинаги от институцията, която уби Господ Исус.

27:57, 60 Пилат дава разрешение и **Йосиф** с голяма обич балсамира **тялото,** като **го увива с чист ленен плат,** в който слага благоуханни треви. След това поставя **тялото в своя** собствен **нов гроб,** който е изсечен в **скала.** Отворът на гроба е затворен от един огромен камък.

Векове по-рано Исая предсказва: „И определиха гроба Му между злодеите, но по смъртта Му при богатия“ (53:9). Без съмнение Неговите врагове са възнамерявали да хвърлят тялото Му в долината Хинон, където да изгори в пламъците на бунището или да бъде изядено от лисици; но Бог осуетява техните планове и използва Йо-

сиф, за да Му направи благородническо погребение.

27:61 След като Йосиф си отива, **срещу гроба** остават **Мария Магдалина** и майката на Яков и Йосия, за да го пазят.

У. Вардeният гроб (27:62-66)

27:62-64 Първият ден на Пасхата, наречен **Денят на приготовлението** за празника, става също и денят на Разпятието. На **следващия ден главните свещеници и фарисеите** са особено неспокойни. Спомняйки си думите на Исус за възкресението, те отиват при Пилат и искат от него да постави специална стража пред камъка. Най-вероятно те се страхуват да не би **учениците Му** да откраднат тялото и по този начин да създадат впечатление, че Исус е възкръснал. Те мислят, че ако се случи това, **„последната измама ще бъде по-лоша от първата“**, т. е. новината за Неговото възкресение ще бъде още по-лоша от Неговото твърдение, че е Месия и Божи Син.

27:65, 66 Пилат им отговаря: **„Вземете стража; идете, вардете** *Го,* **както знаете.“** Неговите думи означават: „Вашата молба е удовлетворена. Ето, аз ви давам стража. **Идете и Го вардете, както вие знаете.“** Вероятно последното изречение съдържа не малко ирония. Разбира се, те полагат максимални усилия, за да Го опазят, като запечатват гроба и поставят стражи, но и най-добри предохранителни мерки срещу Бога се оказват несъвършени. Ангър казва следното по този въпрос:

„Предпазните мерки, които вземат Неговите врагове, за да подсигурят гроба, като го запечатват и поставят стража (62-64), само спомагат за осуетяването на плановете на злите хора, като способстват за създаването на неопровержими доказателства за възкресението на Царя.“[51]

XV. Триумфалната победа на Царя (28 гл.)

А. Празният гроб и възкръсналият Господ (28:1-10)

28:1-4 Рано сутринта в неделя, преди изгрев слънце, двете Марии **идват, за да видят гроба.** Когато те пристигат, **става голямо земетресение. Един ангел... слиза от небето, отваля камъка от** входа на гроба **и сяда върху него.** Римските **стражи,** поразени от това сияйно същество, облечено в искрящо бяло облекло, припадат.

28:5, 6 Ангелът успокоява жените, че няма от какво да се страхуват. Онзи, Когото търсят, е възкръснал, **както** е обещал. **„Дойдете и вижте мястото, гдето е лежал Господ.“** Камъкът е отвален настрани не за да може Господ да излезе, а за да могат жените да влязат и да видят, че Него Го няма.

28:7-10 После ангелът изпраща жените да **отидат бързо** и да кажат славната вест на **Неговите ученици:** Господ е жив и ще се срещне с тях в **Галилея.** След като чуват новината, жените напускат празния гроб. В този миг пред тях се появява Самият Исус и ги поздравява с приветствието: **„Здравейте!“** Те Му отговарят, като падат на колене при **краката** Му и Му се покланят. Тогава Той лично ги упълномощава да уведомят Неговите ученици, че ще Го видят в **Галилея.**

Б. Войниците биват подкупени, за да не говорят истината (28:11-15)

28:11 Веднага след като идват в съзнание, **някои от войниците** отиват страхливо право при **главните свещеници** и им казват новината. Те са се провалили в изпълнението на служебния си дълг: гробът е празен!

28:11, 13 Няма да е трудно да си представим ужаса на религиозните водачи. За да обмислят своята страте-

гия, те веднага свикват едно тайно заседание, в което участват и старейшините. В своето отчаяние главните свещеници и старейшините решават да подкупят **войниците** и да ги накарат да кажат фантастичната лъжа, че докато те **спели, учениците били откраднали** тялото на Христос.

Вместо да разрешава проблема, това твърдение още повече го утежнява. Човек не може да не си зададе следните въпроси: Защо войниците са спали, когато е трябвало да будуват през цялата нощ? Как е било възможно учениците да отърколят камъка, без да ги събудят през това време? Как са могли всички войници да заспят по едно и също време? Ако те са били заспали, как са разбрали, че точно учениците са откраднали тялото? Ако версията им е вярна, защо е трябвало да получават подкуп, за да я разпространяват? Ако учениците са откраднали тялото, защо са губили време да отвиват саваните на тялото и да сгъват кърпата за главата Му отделно? (Лука 24:12; Йоан 20:6, 7)

28:14 Истината е, че войниците са били подкупени с много пари, за да разкажат една история, която уличава самите тях в престъпление, тъй като според римските закони заспиването по време на пост се е наказвало със смърт. Затова юдейските водачи е трябвало да обещаят да им помогнат, ако историята стигне **до ушите на управителя.**

Синедрионът разбира, че докато истината е доказателство сама по себе си, лъжата трябва да се подкрепи с безброй други лъжи.

28:15 И въпреки това тази лъжа **и до днес** се поддържа **от** много **евреи** и от много неевреи също. И не само тази: хората са измислили още много други лъжи. Уилбър Смит разглежда две от тях:

„1. *Една от многото лъжи е предположението, че жените са сбъркали гроба. Помислете за малко. Вие можете ли да объркате гроба на човека, когото най-много обичате, ако той е бил погребан в петък следобед, а вие отидете да го посетите в неделя сутрин? Още повече че гробът се е намирал не в семейното гробище на Йосиф от Ариматея, а в неговата собствена градина. Други гробове там просто не е имало.*

Но да приемем, че е имало и други гробове, (въпреки че това не е било възможно), и да приемем, че жените, чиито очи са били пълни със сълзи, са се объркали и са отишли при някой друг гроб. И така, нека допуснем, че с жените се е случило точно това. Но Симон Петър и Йоан, тези сурови мъже рибари също отиват да видят гроба и го намират празен. Мислите ли, че те също са объркали гроба? Освен това, когато Петър и Йоан влизат в гроба и виждат, че е празен, те се срещат с един ангел, който им казва: „Него Го няма тук. Той възкръсна. Елате и вижте мястото, където лежеше Господ.“ Мислите ли, че и ангелът също е сбъркал гроба? И нека не забравяме, че тези теории се лансират обикновено от интелигентни хора. Тази е една от най-глупавите!

2. *Според една друга лъжа Исус не бил умрял, а само припаднал, след което бил съживен по някакъв начин в гроба и изнесен от него. Дали това може да е истина? При входа на гроба на Исус е бил поставен огромен камък, върху който са били поставени печатите на римското правителство. Нито един човек от вътрешността на гроба не е бил в състояние да избута този камък, който е бил изтърколен по едно нанадолнище, така че да падне в специално издълбана яма. Освен това*

Исус не е излязъл от този гроб като осакатено и безкръвно същество!

Простата истина е, че възкресението на Господ Исус е един напълно доказан исторически факт. Той се представя жив на Своите ученици няколко пъти след мъките Си на кръста по един неопровержим начин. Спомнете си само тези няколко случая, когато Той се явява на Своите Си:

1. *На Мария Магдалина (Марко 16:9-11)*
2. *На жените (Мат. 28:8-10)*
3. *На Петър (Лука 24:34)*
4. *На двамата ученици по пътя към Емаус (Лука 24:13-32)*
5. *На учениците, когато Тома го няма (Йоан 20: 19-25)*
6. *На учениците, когато Тома е там (Йоан 20: 26-31)*
7. *На седемте ученици при Галилейското езеро (Йоан 21)*
8. *На повече от 500 вярващи (1. Кор. 15:7)*
9. *На Яков (1. Кор. 15:17)*
10. *На учениците на Елеонския хълм (Деян. 1:3-12)*

Един от големите основополагащи камъни на християнската вяра, непоклатим и здраво заседнал, е историческото доказателство за възкресението на Господ Исус Христос. По този въпрос вие и аз можем да водим винаги успешни битки за вярата, защото тук ние имаме едно събитие, на което не може да се противоречи. То може или изцяло да се приема, или изцяло да се отрича, но не съществуват доводи, с които може да се обори."[52]

В. Великото поръчение (28:16-20)

28:16, 17 В **Галилея** възкръсналият Господ се явява на **учениците** Си на една планина, чието име не е дадено. Това явяване е описано и в Марко 16:15-18, и в 1 Кор. 15:6. Каква прекрасна среща! Неговите страдания са останали завинаги в миналото. Но заради Неговия Нов Живот те също могат да имат Нов живот. Той стои пред тях в облеченото Си в слава тяло и те могат да се поклонят на живия, любящ Господ, въпреки че малките червейчета на съмнението все още глождят мислите на някои от тях.

28:18 После Господ им казва, че **на Него е дадена „всяка власт на небето и на земята"**. В по-различен смисъл Той винаги е притежавал тази власт. Но тук Господ говори за властта, която Му е дадена като на Глава на новото създание. Той има власт да дава вечен живот на всички, които Му е дал Бог (Йоан 17:2). Господ винаги е имал власт като Първородният на цялото създание. Но сега, когато Той е свършил изкупителното дело, вече има власт като Първородния на мъртвите, „за да има първенство във всичко" (Кол. 1:15, 18).

28:19, 20 Като Глава на новото създание Той постановява Великото Поръчение, което съдържа „постоянната разпоредба" за всички вярващи през настоящия период на царството – периода между отхвърлянето на Царя и Неговото Второ пришествие.

Това поръчението съдържа три заповеди, а не три предложения:

1. **Идете и направете ученици от всички народи.** Тези думи не означават, че целият свят ще се обърне и ще повярва. Чрез проповядване на евангелието учениците ще създават други ученици и последователи на Спасителя от всеки народ, племе и прослойка и от всеки език.
2. **„Кръщавайте ги в името на Отца и Сина и Светия Дух."** Пратениците на Христос носят отговорността да проповядват кръщението и да обясняват, че това е една заповед, на която трябва да се подчиняваме. Чрез кръщението във вярата християните открито се отъждествяват с Триединното Божество. Те признават, че Бог е

техният Баща, че Исус Христос е техният Господ и Спасител и че Светият дух е Онзи, Който обитава в тях, дава им сила и ги поучава. Думата **„име“** в 19 ст. е употребена в ед. ч.: едно име или една същност, но три Личности – **Отец, Син и Светият Дух.**

3. **Научете ги „да пазят всичко, що съм ви заповядал“.** Поръчението ги задължава да учат хората освен на благата вест, и на други неща. Не е достатъчно само да се създават вярващи, които да се оставят да се борят сами за себе си. Те трябва да се учат да се *подчиняват* на Христовите заповеди, както са дадени в НЗ. Същността на ученичеството е ученикът да стане като Учителя, което може да се получи посредством систематичното изучаване и подчиняване на Словото.

Накрая Спасителят завършва с обещанието, че Той ще бъде винаги със Своите ученици до „свършека **на века“.** Те няма да бъдат оставени сами и без никаква помощ. Каквото и да правят и където и да отидат в името на Бога, те ще бъдат заедно с Божия Син.

Обърнете внимание на четирикратната употреба на думата „всички“ („всяка“) във връзка с Великото Поръчение: **„всяка власт“; „всичките народи“; „всичко, що съм ви заповядал“; „всичките дни“.**

И така, Евангелието завършва с думи, които носят заръката и утехата на нашия велик Господ. И сега, двадесет века по късно, Неговото Слово притежава същата убедителност, същото значение и същото приложение. Поръчението все още не е изпълнено.

Какво правим ние в изпълнение на Неговата последна заповед?

Крайни бележки

1) (1:1) *Jehovah* (Йехова) е англицизираната форма на староеврейската дума *Yahweh* (Яхве), която обикновено се превежда като „ГОСПОД“ или „Господар“. Сравнете с подобното положение с името *Jesus* (Исус) – англицизирана форма на староеврейското *Yeshua* (Йешуа).
2) (4:2, 3) Условие от първи клас, при което се използва *ei* с изявително наклонение. То може да се преведе така: „Ако и аз съм съгласен, че Ти си Божият Син...“ или: „Тъй като Ти си Божият Син...“
3) (Допълнителна бележка) „Диспенсация“ означава „Божия наредба“ или „управление“. Тя описва начина, по който Бог се отнася към човешката раса във всеки отделен момент на човешката история. Думата не означава период от време *сам по себе си,* а по-скоро Божествената програма *по време на* всяка отделна епоха. Подобна е и употребата на думата в израза „управлението на Рейгън“, където се има предвид политиката, следвана от президента Рейгън по време на неговия мандат.
4) (5:13) Albert Barnes, *Notes on the New Testament, Matthew and Mark,* p. 47.
5) (5:22) В критическия (НО) текст думите *„без причина“* са изпуснати, което означава, че се забранява дори и оправданото негодуване.
6) (5:44-47) В критическия (НО) текст вместо *„бирниците“* се казва *„езичниците“*.
7) (5:44-47) В текст Б (базиран на болшинството ръкописи) се казва вместо *„братята си“* – *„приятелите си“*.
8) (6:13) Някои изследователи смятат, че това славословие е взето и адаптирано към текста от Първа книга на летописите 29:11 с цел по-лесната му употреба в литургии, но това е само едно предположение. Традиционният протестантски превод на молитвата (използван и в ПБКДж) може съвършено да се защити.
9) (7:13, 14) Както критическият (НО) текст, така и текстът на Б (болшинството) ръкописи превеждат този стих с възклицателно изречение: „Колко е тясна портата и колко е тесен пътят, който води в живот, и малцина са ония, които ги намират!“ Когато и най-старите ръкописи, и повечето от Б ръкописи се противопоставят на традиционния текст, истината е явно на тяхна страна. В такива случаи традиционният текст на ПБКДж показва някои слабости.
10) (7:28, 29) Jamieson, Fausset & Brown, *Critical and Explanatory Commentary on the New Testament,* V:50.
11) (8:2) Някои от формите на проказа, споменати в Библията, не са същите като страданието, което ние наричаме болест на Хансен. Например в Левит се дават примери, когато тази болест може да зарази къщата или дрехите.
12) (8:16, 17) Arno C. Gaebelein, *The Gospel of Matthew,* p. 193.
13) (8:28) В критическия (НО) текст се казва *Гадарина.* Понякога името на града може да се използва вместо името на областта.
14) (9:16) Gaebelein, *Matthew,* p. 193.
15) (9:17) W. L. Pettingill, *Simple Studies in Matthew,* pp. 111, 112.
16) (10:8) В болшинството ръкописи „мъртви, възкресявайте“ е изпуснато.
17) (10:21) J. C. Macaulay, *Obedient Unto Death: Devotional Studies in John's Gospel,* II:59.
18) (10:41) Arthur T. Pierson, „The Work of Christ for the Believer“, *The*

Ministry of Keswick, First Series, p. 114.
19) (11:27) Alva J. Gospel McClain, *The Greatness of the Kingdom,* p. 311.
20) (11:30) J. H. Jowett, Quoted in *Our Daily Bread.*
21) (12:8) E. W. Rogers, *Jesus the Christ,* pp. 65, 66.
22) (12:19) McClain, *Kingdom,* p. 283.
23) (12:21) Kleist and Lilly, повече информация не ни е известна.
24) (12:27) Ella E. Pohle, *C. I. Scofield's Question Box,* p. 97.
25) (13:13) H. Chester Woodring, Unpublished class notes on Matthew, Emmaus Bible School, 1961.
26) (13:22) G. H. Lang, *The Parabolic Teaching of Scripture,* p. 68.
27) (13:24-26) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary,* p. 1145.
28) (13:33) J. H. Brookes, *I Am Coming,* p. 65.
29) (13:49, 50) Gaebelein, *Matthew,* p. 302.
30) (14:4, 5) Източникът не е известен.
31) (16:2, 3) Разбира се, тези признаци на времето са валидни за Израел, не за Северна Америка или Великобритания!
32) (16:7-10) Дванайсетте *kophinoi (кошове),* които са останали след нахранването на 5000-те може да са побирали по-малко от седемте *spurides (кошници),* останали след нахранването на 4000-те.
33) (16:17, 18) G. Campbell Morgan, *The Gospel According to Matthew,* p. 211.
34) (16:19) Charles C. Ryrie, ed., *The Ryrie Study Bible, New King James Version,* p. 1506.
35) (16:20) James S. Stewart, *The Life and Teachings of Jesus Christ,* p. 106.
36) (16:26) Donald G. Barnhouse, повече информация не ни е известна.
37) (18:11) Стихът е изпуснат от критическия (НО) текст, но се съдържа в текста от болшинството ръкописи.
38) (20:15) James S. Stewart, *A Man in Christ,* p. 252.
39) (20:31-34) Gaebelein, *Matthew,* p. 420.
40) (21:6) J. P. Lange, *A Commentary on the Holy Scriptures,* 25 Vols., страницата неизвестна.
41) (23:9, 10) H. G. Weston, Matthew, *The Genesis of the New Testament,* p. 110.
42) (23:14) Критическият (НО) текст изпуска второто „горко".
43) (23:25, 26) В текста на болшинството ръкописи за последната дума от 25 ст. се използва думата *adikia* (неправедност).
44) (24:29) I. Velikovsky, *Earth in Upheaval,* p. 136.
45) (24:34) F. W. Grant, „Matthew," *Numerical Bible, The Gospels,* p. 230.
46) (25:28, 29) *Our Lord's Teachings About Money* (tract), pp. 3, 4.
47) (26:64) Първото местоимение за 2 л. ед. ч. *su* е използвано за емфаза. Второто местоимение за 2 л. е *humin* (мн. ч.), а третото се използва в глагола *opsesthe.*
48) (26:64) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of St. Matthew's Gospel,* p. 1064.
49) (27:37) Ако всички цитирани надписи се съберат в едно, ще се получи следният надпис: „Този е Исус Назарянинът, Юдейският Цар." Друго възможно обяснение дава предположението, че всеки евангелист цитира пълния надпис, но го превежда от различен език, откъдето могат да дойдат и различията.
50) (27: 54) На гръцки определителните сказуемни съществителни, които предхождат глагола, обикновено нямат член (част от правилото на Корнуел).
51) (27:65, 66) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Handbook,* p. 491.
52) (28:15) Wilbur Smith, „In the Study", *Moody Monthly,* April, 1969.

Библиография

Gaebelein, A. C.,
The Gospel of Matthew,
New York: Loizeaux Bros., 1910.

Kelly William,
Lectures on Matthew,
New York: Loizeaux Bros., 1911.

Lenski, R. C. H.,
The Interpretation of St. Matthew's Gospel,
Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1933.

Macaulay, J. C.,
Behold Your King,
Chicago: The Moody Bible Institute, 1982.

Morgan, G. Campbell,
The Gospel According to Matthew,
New York: Fleming H. Revell Company, 1929.

Pettingill, W. L.,
Simple Studies in Matthew,
Harrisburg: Fred Kelker, 1910.

Tasker, R. V. G.,
The Gospel According to St. Matthew, TBC,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1961.

Thomas, W. H. Griffith,
Outline Studies in Matthew,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1961.

Weston, H. G. Matthew,
the Genesis of the New Testament,
Philadelphia: American Baptist Publication Society, n.d.

Периодични издания и непубликувани материали

Smith, Wilbur,
„In the Studies,“,
Moody Monthly, April, 1969.

Woodring, H. Chester,
Class Notes on Matthew, 1961,
Emmaus Bible School, Oak Park, IL (now Emmaus Bible College).

Евангелието според Марко

*„Евангелието на Марко излъчва такава ведрина и жизненост,
че грабва душата на всеки християнин, който го чете, като го кара
да изпитва копнеж да служи на Бога, следвайки примера
на нашия благословен Господ.“*

Август ван Рин

Въведение

I. Уникално място в канона

Евангелието от Марко е най-малкото Евангелие по обем от четирите Евангелия и около 90% от неговото съдържание може да се намери или в Евангелието от Матей, или в Евангелието от Лука, или и в двете заедно. Тогава изниква въпросът, какво е онова, което то иска да ни каже и без което не можем?

На първо място това са лаконичният език на Марко и неговата журналистическа простота, които правят неговото Евангелие най-подходящото четиво за въвеждане на хора в християнската вяра. Когато трябва да се проповядва на места, където хората не са чували за Христос, Евангелието от Марко обикновено е първата книга, която се превежда не местния език.

Но неговото уникално значение се дължи не само на прякото и активно въздействие на *стила* (който се оказва особено подходящ за римляните и техните съвременници днес), но и на присъствието на някои *ярки подробности*, които липсват в другите Евангелия. В него се говори например за начина, по който Исус поглежда учениците Си, как се разсърдва, как тръгва най-отпред към Ерусалим. Без съмнение Марко е научил тези подробности от Петър, с когото е живял заедно в края на живота му. Преданията разказват (и това сигурно е вярно), че Евангелието от Марко представлява разказ на спомените на Петър, което напълно обяснява специфичните за него подробности и развитие на действието, както и впечатлението, че книгата е написана от човек, който е бил свидетел на събитията.

Повечето изследователи смятат, че Марко е онзи младеж, за когото се казва, че избягва гол (14:51), и че скромният подпис на края на Евангелието е негов. (В първоначалния си вид Евангелията не са имали заглавия.) И тъй като Йоан Марко е живял в Ерусалим по онова време, би било безсмислено да разказва всичко това, ако не е бил свързан с тогавашните събития по някакъв начин. Вероятно той наистина е авторът на това Евангелие, според както твърди преданието.

II. Авторство

Повечето изследователи приемат разпространеното и общоприето от църквата мнение, че второто Евангелие е било написано от Йоан Марко, син на Мария от Ерусалим, в чиято къща са се събирали християните.

За това има много сериозни *външни доказателства*, които датират от много рано и са от различни части на империята. Папий (около 110 г. сл. Хр.) цитира Йоан Старши (вероятно апостол Йоан, въпреки че би могъл да

бъде и някой друг от ранните ученици на Христос) да казва, че Евангелието е написано от Марко, сподвижника на Петър. На същото мнение са Юстин Мартир, Ириней, Климент от Александрия, Ориген, както и мнението, изразено в *Антимарковския пролог* към Марко.

Макар и не много изобилни, *вътрешните доказателства* за авторството на Марко също съвпадат с общоприетото предание от времето на ранното християнство.

Авторът явно е познавал добре Палестина и особено Ерусалим. (Описанието на горната стая е много по-подробно от това в другите Евангелия: много е вероятно това да е била неговата родна къща!) Евангелието свидетелства за арамейско влияние (използването на палестинския език) и за добро познаване на еврейските обичаи. Ясното и точно повествуване говори за близки връзки между автора и някои от свидетелите на събитията. Схемата на изложението следва съдържанието на проповедта на Петър в Деяния 10.

Мнението, че Марко е писал Евангелието в Рим, се потвърждава от наличието на по-голям брой латински думи в сравнение с другите Евангелия (като *centurion, census, denarius, legion* и *praetorium*). Езическото (латинското) име на автора – Марко – е споменато десет пъти в текста, а името Йоан Марко (еврейското заедно с езическото му име) – още три пъти. Марко, „слугата" или придружителят найнапред на Петър, след това на чичо си Варнава и накрая – отново на Петър (според достоверни източници), е бил най-подходящият автор за написването на Евангелието на Идеалния Служител.

III. Датиране

Годината на написването на това Евангелие се оспорва и от най-консервативните изследователи на Библията. И макар че нито една дата не може да се посочи с абсолютна точност, времето преди разрушаването на Ерусалим би могло да се приеме като найвероятното време на неговото написване.

Не всички източници са единодушни по въпроса дали Марко е записал проповедите на Петър за живота на Господ *преди* смъртта на апостола (преди 64–58 г.) или *след* нея.

Ако приемем, че Евангелието от Марко е първото написано Евангелие, както твърдят повечето изследователи, тогава вероятно то е било написано през по-ранна година, за да може Лука, който пише по-късно, да използва данни от текста на Марко. Някои ученици считат, че Марко е писал в началото на 50-те години, но ние смятаме, че е по-вероятно това да е станало някъде между 57 и 60 година.

IV. Предмет и основна тема на Евангелието

Това Евангелие описва чудната история за живота на нашия Господ Исус Христос – Идеалния Божий Служител. То ни разказва за Онзи, Който остави блясъка на Своята слава в небесата и възприе образа на Слуга на земята (Фил. 2:7). Това е разказ за несравнимия живот на Господа, Който „не дойде да Му служат, но да служи и да даде живота Си откуп за мнозина" (Марко 10:45).

Колкото по-дълбоко осъзнаваме факта, че Този Идеален Служител е не някой друг, а Божият Син, и че Той доброволно препаса Себе Си със слугинската престилка, като стана Слуга на хората, толкова по-ярко и потрайно започва да свети блясъкът на това Евангелие. Чрез него ние имаме възможност да наблюдаваме как съвършеният Божий Син е живял на земята като зависим Човек. Всичко, което Той е направил, е било извършено

в съвършено подчинение на волята на Неговия Отец, и всички Негови велики дела са били извършени чрез силата на Светия Дух.

Йоан Марко, авторът на това Евангелие, започва служението си пред Господа като добър християнин; по-късно показва отстъпление от вярата за известно време (вж. Деяния 15: 38) и накрая завършва отново като „полезен в службата" работник (2 Тим. 4:11).

Езикът, на който е написано Евангелието, е жив, енергичен и стегнат. Марко обръща повече внимание на делата на Господ, отколкото на Неговите думи, което се доказва от факта, че в неговото Евангелие са записани деветнадесет чудеса и само четири притчи.

В процеса на изучаване на Евангелието ще се опитаме да си отговорим на три въпроса: (1) Какво ни казва това Евангелие? (2) На какво иска да ни обърне внимание? (3) На какво иска да ни научи?

За всички, които желаят да бъдат искрени и верни служители на Господа, това Евангелие може да се окаже едно ценно ръководство по служение.

Схема на изложението

I. Подготовката на Служителя (1:1-13)
II. Ранното служение на Христос в Галилея (1:14–3:12)
III. Служителят призовава и обучава своите ученици (3:13–8:38)
IV. Пътят на Служителя към Ерусалим (9 и 10 гл.)
V. Служението на Служителя в Ерусалим (11 и 12 гл.)
VI. Беседата на Служителя на Елеонския хълм (13 гл.)
VII. Мъките на Служителя и Неговата смърт (14 и 15 гл.)
VIII. Победата на Служителя (16:1-20)

Коментар

I. Подготовката на Служителя (1:1-13)

А. Предвестникът на Служителя подготвя пътя Му (1:1-8)

1:1 Основната тема на Марковото Евангелие е благата вест за **Исус Христос, Божия Син**. Тъй като неговата цел е да подчертае най-вече ролята, която Господ Исус изпълнява като Божий Служител, Евангелието не започва с родословното дърво на Спасителя, а с Неговото обществено служение, което е провъзгласено от Йоан Кръстител, предвестникът на добрата новина.

1:2, 3 Както Малахия, така и Исая[1] предсказват, че преди идването на Месията ще дойде Неговият **предвестник**, който ще призове хората да се подготвят морално и духовно, за да могат да Го посрещнат, когато дойде (Мал. 3:1; Ис. 40:3). Йоан Кръстител напълно изпълнява тези пророчества. Той е **„вестителят... гласът на един, който вика в пустинята"**.

1:4 Неговото послание съдържа призива за покаянието на хората, които трябва да се променят и да отхвърлят греховете си, за да получат **опрощение за тях**, защото иначе няма да бъдат в състояние да приемат Госпо-

да. Само свети хора могат истински да оценят Светия Божий Син.

1:5 Когато хората, които слушат Йоан, наистина се покайват, той ги кръщава като външно свидетелство за тяхната промяна. Кръщението е публично отделяне на покаялите се от масата на изоставилия Господа израелски народ. То ги свързва с онази част от народа, която е готова да приеме Христос. 5 ст. понякога създава впечатлението, че всички хора реагират положително на Йоановата проповед, но случаят не е такъв. В началото може би е имало вълна от ентусиазирани поклонници, които са приижд али на тълпи в пустинята, за да чуят пламенния проповедник, но повечето от тях не са били искрени в признаването и отхвърлянето на своите грехове. Това става ясно от по-нататъшния текст.

1:6 Що за човек е **Йоан**? Днес ние бихме го нарекли фанатик или аскет. Негов дом е била пустинята. Дрехите му, както и дрехите на Илия, са били направени от най-груб и прост плат. Храната му е била достатъчна, за да поддържа неговия живот и сила, но едва ли е била нещо особено. Бил е човек, който е подчинявал всички земни неща на величествената цел на възвестяването на Христос. Сигурно е могъл да бъде богат, но е избрал да остане беден. По този начин той е станал найдобрият вестител на Онзи, Който е нямало къде главата Си да подслони. От него ние се учим на простотата, която трябва да съпътства всички Господни служители.

1:7 Същността на посланието на Йоан е превъзходството на Господ Исус. Той казва, че Исус превъзхожда всичко и всички по власт, личностни качества и начин на служение. Йоан се смята за недостоен да **развърже ремъка на обущата** Му; т. е. недостоен да извърши и най-долната слугинска работа за Него. Изпълнената с Духа проповед винаги извисява Господ Исус и принизява егоизма на човека.

1:8 Йоан е кръщавал **с вода.** Йоановото кръщение е само един външен акт, който не предизвиква никаква промяна в живота на отделната личност. Исус ще **кръщава** хората **със Светия Дух** и Неговото кръщение ще влива потоци от духовна сила в тях (Деяния 1:8). Освен това то ще обедини в една църква – в Христовото тяло – всички вярващи (1 Кор. 12:13).

Б. Вестителят кръщава Служителя (1:9-11)

1:9 Така наречените тридесет години „на мълчание" в Назарет са останали вече назад. Господ Исус е готов да започне Своето обществено служение. Първото нещо, което Той прави, е да тръгне от **Назарет** и да измине около шестдесет мили, за да стигне до река **Йордан**, близо до Ерихон, където да бъде **кръстен от Йоан**. Той няма грехове и не трябва да се покайва. Но Неговото кръщение е символ, който говори за окончателното Му кръщение в смъртта чрез Разпятието и Възнесението Му от мъртвите. По този начин още в началото на Неговото обществено служение ние виждаме предзнаменованието за събитията на кръста и празния гроб.

1:10, 11 В момента, в който **излиза от водата, Исус вижда, че небесата се разтварят и че Духът слиза върху Него във вид на гълъб**. Тогава се чува и **гласът** на Бог Отец, Който потвърждава, че Исус е Неговият **възлюбен Син**.

Не е имало миг от живота на нашия Господ, в който Той да не е бил изпълнен със Светия Дух. Но в онзи момент Духът е слязъл **върху Него** и Го е помазал за служение, обличайки Го с власт. Духът е изпълнил специален ритуал, който е подготвил Господ Исус за трите години на служение, които са предстояли пред Него.

Силата на Светия Дух е жизнено необходима. Човек може да бъде образован, талантлив и начетен и да не притежава това загадъчно Нещо, Което се получава в резултат на така нареченото „миропомазване“, без Което неговите дела са мъртви и безплодни. Въпросът, който всеки от нас трябва да си зададе, е следният: „Преживял ли съм аз щастието да получа Светия Дух, Който да ми даде сили да служа на Господа?“

В. Изкушаването на Служителя от Сатана (1:12, 13)

В продължение на **четиридесет** дни Служителят на Йехова е изкушаван от Сатана в **пустинята**. На тази среща Той е отведен от Божия **Дух**, Който не прави това, за да види дали Той ще съгреши, а за да докаже, че не може да съгреши. Ако допуснем, че Исус е бил в състояние да съгреши, когато е бил на земята, какво ни гарантира, че Той не може да съгреши сега, като Човек в небесата?

Защо Марко казва, че Исус е бил в пустинята **с дивите зверове**? Дали тези животни не са получили сила от Сатана, за да унищожат Божия Син, или са вървели кротко след своя Създател? Днес не можем да си отговорим на тези въпроси: можем само да си ги задаваме.

На края на четиридесетте дни при Исус **идват ангели, за да Му прислужват** (Мат. 4:11), тъй като по време на изкушението Той не яде нищо (Лука 4:2).

Изпитанията на вярващия са неизбежни. Колкото по-близко един християнин следва своя Господ, толкова по-тежки са неговите изпитания. Сатана не хаби барута си за обикновените християни, а използва най-мощните си оръжия срещу онези, които завоюват нови територии в духовните битки. Не е грях да бъдеш изкушаван. Грях е да се *поддадеш* на изкушението. Човек обаче не може да се съпротивлява със своите собствени сили. Неговата сила се крие в Светия Дух, Който живее в него и задушава тъмните страсти.

II. Ранното служение на Христос в Галилея (1:14–3:12)

А. Начало на служението на Исус(1:14, 15)

Марко не пише нищо за служението на Исус в Юдея (вж. Йоан 1:1–4:54), а започва разказа си направо от служението Му в Галилея – един период от година и девет месеца (1:14–9:50) – и завършва Евангелието си с разказа за събитията от последната седмица в Ерусалим.

Исус идва в Галилея, където **проповядва** благата вест за **Божието царство**.[2] Главното, което Той казва, е следното:

1. **Времето е изпълнено**. Според пророческото разписание определеното време за появяването на Царя на земята е вече дошло.
2. **Божието царство е наближило**. Царят е тук и прави едно добронамерено предложение за царството пред народа на Израел. **Царството е наближило** в смисъл, че Царят вече се е появил на историческата сцена.
3. Хората са призовани да **се покаят и да повярват в евангелието**. За да получат правото да влязат в царството, те трябва да обърнат изцяло гръб на своите грехове и да повярват на благата вест за Господ Исус.

Б. Призоваването на четиримата рибари (1:16-20)

1:16-18 Докато върви по брега на **Галилейското езеро**, Исус вижда **Симон и Андрей**, които ловят риба. Той ги е срещал и преди това. Всъщност те са станали Негови ученици още в начало-

то на служението Му (Йоан 1:40, 41). Сега Той ги призовава да дойдат с Него, като им обещава да ги направи **„ловци на човеци"**. Те се подчиняват на призива на Господа веднага, жертвайки абсолютно всичко.

Риболовът е изкуство. Печеленето на души също е изкуство, защото:

1. То изисква *търпение*: често се налага с часове търпеливо да чакаш.
2. Изисква *умение* за това, как да заложиш стръвта, примамката или мрежата.
3. Изисква *съобразителност* и разум, за да отидеш на мястото, където има най-много риба.
4. Изисква *постоянство*: добрият рибар не се отчайва лесно.
5. Изисква *внимание*: най-добрият ловец е онзи, който гледа да не смути водата и седи тихо, за да не го забележи рибата.

Ние ставаме *ловци на човеци*, като следваме Христос. Колкото повече се стараем да приличаме на Христос, толкова повече успехи постигаме в спечелването на други хора за Него. Нашата отговорност е да Го *следваме*, а Той ще се погрижи за останалото.

1:19, 20 Малко по-нататък Господ Исус среща **Яков и Йоан, Зеведеевите** синове, които **поправят мрежите си**. Веднага щом **ги повиква**, те се сбогуват с **баща си** и **тръгват след** Него.

Христос не е спрял и днес да призовава хората да изоставят всичко и да Го последват (Лука 14:33). Нищо не трябва да е в състояние да попречи на пълното ни подчинение на Исус: нито вещите, които притежаваме, нито родителите ни.

В. Исус прогонва нечист дух (1:21-28)

Текстът от 21 до 34 ст. описва един типичен ден от живота на нашия Господ. Когато великият Лекар започва да лекува обсебените от бесове и болните, чудесата следват едно след друго.

Чудесата на Спасителя с изцелението на болните ни показват как Той освобождава хората от страшните резултати на греха. Това може да се види ясно от следната таблица:

Чудо	Освобождение от
1. Изцелението на обсебения от нечист дух (1:23-26).	1. Мръсотията на греха.
2. Изцелението на Симоновата тъща (1:29-31).	2. Неспокойството и напрежението, произлизащи от греха.
3. Изцелението на прокажения (1:40-45).	3. Гнусотата на греха.
4. Изцелението на паралитика (2:1-12).	4. Безсилието, причинено от греха.
5. Изцелението на човека с изсъхналата ръка (3:1-5).	5. Безполезността, идваща от греха.
6. Изгонването на бесовете от лудия (5:1-20).	6. Нещастието, насилието и ужаса на греха.
7. Изцелението на жената с кръвотечението (5:25-34).	7. Силата на греха да изсмука всичките жизнени сили на човека.
8. Възкресяването на Яировата дъщеря (5:21-24; 35-43).	8. Духовната смърт, причинена от греха.
9. Изцелението на дъщерята на сирофиникиянката (7:24-30).	9. Робуването на греха и Сатана.

10. Изцелението на глухия човек с дефекти в говора (7:31-37).	10. Неспособността на човека да слуша Божието Слово и да говори духовни неща.
11. Изцелението на слепия (8:22-26).	11. Слепотата за светлината на евангелието.
12. Изцелението на обсебеното момче (9:14-29).	12. Жестокостта на господството на Сатана.
13. Изцелението на слепеца Вартимей (10:46-52).	13. Заслепението и просяшкото състояние, до което ни довежда грехът.

И макар че сега хората, които проповядват евангелието, не трябва да извършват всички тези физически изцеления на тялото, те не трябва да забравят, че са длъжни непрекъснато да се борят с техните духовни съответствия. Не са ли те онези велики чудеса, за които Господ Исус говори в Йоан 14:12: „Който вярва в Мене, делата, които върша Аз, и той ще върши, и по-големи от тези *дела* ще върши също.“*

1:21, 22 Нека се върнем сега към разказа на Марко. В **Капернаум** Исус **влиза в синагогата в съботния ден** и започва да поучава. Хората разбират, че пред тях не стои обикновен учител. Думите на Исус притежават неопровержима власт, която липсва в монотонните и механични повторения на книжниците. Неговите изречения са като стрели, изпратени от лъка на Всевишния. Уроците на Исус приковават вниманието, убеждават и предизвикват. Книжниците приличат повече на амбулантни търговци, на продавачи на амбулантна религия. В учението на Господ Исус няма нищо неистинско. Той има пълното право да говори това, което иска, защото живее така, както говори.

Затова всеки човек, който се докосва до Божието Слово, или трябва да говори с власт, или изобщо да не говори. Авторът на Псалм 116:10 казва така: „Аз повярвах, затова говорих.“ Павел повтаря тези думи в 2 Кор. 4:13. В тяхното послание се съдържа дълбока увереност.

1:23 В тази синагога има един човек, който е обсебен от **нечист дух**. Духът е показвал присъствието си, като е карал човека да се мърси както буквално, така и морално. Нека да не объркваме обсебването от духове с различните видове лудост. Това са две напълно различни неща. Този, който е обсебен (завладян) и контролиран от някой зъл дух, може да извършва дори някои свръхестествени чудеса и често, когато се изправи пред Личността и делото на Господ Исус Христос, започва да буйства и да богохулства.

1:24 Забележете, че злият дух разпознава **Исус** и се обръща към Него, наричайки Го „Исусе Назарянине“ и **„Светий Божий“**. Забележете също и промяната в числото на местоимението от множествено към единствено: **„Какво имаш Ти с нас, Исусе Назарянине?... Нима си дошъл да ни погубиш?... Познавам Те... .“** В началото демонът говори така, като че ли е свързан с мъжа; после говори само от свое име.

1:25, 26 Исус няма да приеме свидетелството на демон дори когато е вярно. Затова Той казва на злия дух **да млъкне** и му заповядва **да излезе от** човека. Трябва да е било доста впечатляващо да се види как **се сгърчва**

* Тук текстът на Библията на англ. ез. се различава от текста на ревизираното издание на Библията от 1924 год. на бълг. ез., където липсва последното изречение. – Бел. на прев.

този човек и как злият дух зловещо изкрещява, напускайки жертвата си.

1:27, 28 Чудото предизвиква голямо удивление сред хората. За тях е потресаващо да видят как Човек може само с една заповед да изгони демон. „Дали това не е началото на ново религиозно учение?" – чудят се те. Новината за чудото **се разпространява незабавно... из цялата Галилея**. Преди да продължим по-нататък, нека да отбележим няколко важни неща:

1. Първото идване на Христос на тази земя явно предизвиква взрив от демонична дейност.
2. Превъзходството на Христос над тези зли духове предвещава Неговата окончателна победа над Сатана и всички негови ангели.
3. Навсякъде, където действа Бог, Сатана Му се противопоставя. Всички, които се посветят да служат на Господа, трябва да очакват съпротивление на всяка стъпка от своя път. „Защото нашата борба не е срещу кръв и плът, но срещу властите, срещу духовните сили на нечестието в небесните места" (Еф. 6:12).

Г. Изцелението на тъщата на Петър (1:29-31)

„Щом", „веднага", „скоро след това" са едни от най-често срещаните думи в този текст и са особено подходящи за това Евангелие, което подчертава главно служителския характер на Господ Исус.

1:29, 30 От **синагогата** нашият Господ отива в къщата на Симон. **Веднага щом** влиза, Той разбира, че тъщата **на Симон е болна от треска**. В 30 ст. се казва, че те веднага **Му казват това**. Роднините ѝ явно не чакат, за да представят нейната нужда пред Лекаря.

1:31 Без да каже нито дума, **Исус я хваща за ръка** и я вдига на крака. Жената **незабавно** оздравява. Обикновено след треска човек се чувства доста слаб. В този случай Господ не само изцерява жената от треската, но ѝ дава и сили, за да стане и да им прислужва. **И тя наистина им прислужва.** Дж. Р. Милър пише така:

„Всеки болен човек, който оздравява – независимо дали по естествен, или по свръхестествен начин – не трябва да се мае, а да побърза да отдаде живота си, който му е даден отново, в служба на Бога... Много хора непрекъснато се оплакват от липса на възможности да служат на Христос, като си представят някоя приятна и спокойна дейност, на която биха могли да се отдадат. Междувременно те пропускат покрай себе си онези неща, с които Господ иска да Му служат. Да служиш истински на Христос, означава най-напред да изпълняваш съвестно всекидневните си задължения."[3]

Текстът показва съвсем ясно, че при всяко изцелително чудо лечебният похват на Христос е различен. Това трябва да ни покаже, че няма случай на повярване, който напълно да прилича на друг такъв случай. При всеки отделен човек се изисква индивидуален подход.

Фактът, че Петър е имал тъща, означава, че той е бил женен; от което ясно следва, че идеята за безбрачието на свещениците е била чужда за хората от онова време. Тази идея не се подкрепя от Божието Слово и затова е породила множество злини.

Д. Изцеленията при залез слънце (1:32-34)

През деня новините за идването на Спасителя се разнасят из целия град, но понеже денят е събота, хората не смеят да водят болните си при Него. Когато **слънцето залязва** и съботният ден свършва, хората се струпват пред къщата на Петър. Там **болните и обсебените** от духове изпитват освобождаващото действие на силата,

която избавя от греха във всичките му форми и фази.

Е. Исус проповядва по цялата Галилейска област (1:35-39)

1:35 Исус се събужда **доста преди изгрев слънце и отива** на едно **място**, където да не бъде обезпокояван от никой, за да може спокойно да се моли. Служителят на Йехова всяка сутрин отива да чуе наставленията на Бога, Своя Отец (Ис. 50:4, 5). Щом Самият Исус е имал нужда от това сутрешно общение с Отца, колко повече ние имаме нужда от него! Забележете, че когато Исус се моли на Отец, това Му струва някакви усилия: Той трябва да се събуди рано и да излезе навън доста преди изгрев слънце. Следователно молитвата не трябва да се разглежда като нещо, което лично на нас ни е приятно да правим, а като нещо, за което са нужни самодисциплина и пожертвувателност. Това не обяснява ли защо голяма част от работата ни е неефективна?

1:36, 37 Когато **Симон** и другите се събуждат, тълпата вече се е събрала навън. Учениците отиват да известят на Господ за нарастващата Му популярност сред хората.

1:38 За тяхна и наша изненада Исус не се връща отново в града, а заедно с учениците Си тръгва за близките **градчета**, като им обяснява, че **и там трябва да проповядва**. Защо Господ не се връща в Капернаум?

1. Първата и най-важна причина е, че Той току-що е свършил Своето сутрешно общение с Бога и е научил какво иска Той от Него.
2. Второ, Той е разбрал, че общественият ентусиазъм в Капернаум е повърхностен. Спасителят никога не се чувства особено привлечен от големите тълпи. Той търси да разбере какво се крие под повърхността и какво има в сърцата на отделните хора.
3. Господ добре познава опасността от популярността и чрез личния Си пример показва на учениците Си, че не е добре, когато всичко върви добре.
4. Исус съзнателно избягва всички повърхностни чувства и емоции, които биха поставили короната преди кръста.
5. Господ държи най-вече на проповядването на Словото. Макар и чудесата с изцелението да имат за цел облекчаването на човешкото нещастие, основното им предназначение е да привлекат вниманието на хората към Словото.

1:39 И така, Исус обикаля по **синагогите из цяла Галилея**, като **проповядва и изгонва бесове**, съчетавайки проповедта с практиката, словото – с делото. Интересно е да се види колко често Той изгонва бесове в синагогите. Дали днешните либерални църкви не са съвременните съответствия на тогавашните синагоги?

Ж. Изцелението на прокажения (1:40-45)

Разказът за изцелението на **прокажения** може да послужи като пример за молитва, на която Исус дава отговор.

1. Молбата на прокажения е искрена и отчаяна: той **умолява Господ**.
2. Тя изразява благоговение пред Господа: той се моли **„коленичил при Него"**.
3. Показва смирение и покорство с думите: **„Ако Ти искаш."**
4. Показва вяра: **„Можеш."**
5. Чрез нея мъжът признава, че се нуждае от помощ: **„да ме очистиш"**.
6. Нуждата е формулирана съвсем точно: той не казва „благослови ме", а **„очисти ме"**.
7. Молитвата е лична: **„да *ме* очистиш"**;
8. и кратка: в оригиналния текст тя се състои само от пет думи.

Вижте сега какво се случва!

Исус е дълбоко развълнуван и обхванат от състрадание. Нека никога не четем тези думи без вълнение и благодарност!

Той протяга ръката Си. Помислете само! Бог простира Своята ръка в отговор на една скромна и изпълнена с вяра молба.

Докосва човека. Според тогавашния закон, ако някой докосне болен от проказа, освен че се подлага на опасността от заразяване, той става и нечист. Но Светият Човешки Син се отъждествява с нещастията на човечеството и унищожава опустошителните въздействия на греха, без изобщо да бъде засегнат от него.

Исус отговаря: **„Искам.“** Желанието Му да изцели е много по-голямо от желанието ни да бъдем изцелени. После добавя: **„Бъди очистен.“** В същия миг кожата на прокажения става чиста и гладка, без да има и следа от проказа по нея.

Исус забранява на изцеления да говори за това чудо, преди да се е показал на **свещеника** и да е принесъл необходимата жертва (Лев. 14:2). Така Той иска да разбере най-напред дали мъжът ще Му се подчини и дали ще извърши това, което му е заповядано. От 45 ст. разбираме, че мъжът не се подчинява, а започва да разгласява станалото, като по този начин възпрепятства делото на Христос. На второ място Исус иска да изпита проницателността на свещеника – дали той ще успее да осъзнае факта, че дългоочакваният Месия вече е дошъл и че Той е, Който извършва тези удивителни изцелителни чудеса. Ако е бил типичен представител на израелския народ, свещеникът едва ли е успял да осъзнае тези истини.

Тук отново разбираме, че Исус се отделя от множествата и продължава да служи **на уединени места.** Той не оценява успеха с количествени показатели.

3. Изцелението на паралитика (2:1-12)

2:1-4 Скоро след като Господ **влиза в Капернаум... множина се събират** около **къщата**, в която е Той. Слухът за Неговите чудеса се е разнесъл много бързо и хората изгарят от нетърпение да видят делата на Чудотвореца. Винаги, когато Бог действа чрез Своята сила, Той привлича хората към Себе Си. Спасителят не изменя на главната Си цел и не спира да **говори Словото**, докато хората се трупат около вратата. Най-отзад на тълпата **четирима** мъже **носят** един **паралитик** върху саморъчно направена носилка. Поради тълпата паралитикът и другарите му не могат да се доберат до Исус. Когато искаме да доведем някого при Исус, винаги се появяват пред нас някакви пречки, но трябва да знаем, че вярата може да ни направи изключително изобретателни. Четиримата носачи се изкачват на покрива по външните стълби, **пробиват отгоре отвор** и спускат **парализирания** на долния етаж, поставяйки го вероятно в средата на вътрешния двор. По този начин паралитикът е донесен близо до Божия Син. Някой беше нарекъл тези четирима добри приятели „Съчувствие“, „Съдействие“, „Съобразителност“ и „Упоритост“. Всеки един от нас трябва да се стреми да бъде приятел, който да притежава едновременно всички тези качества.

2:5 Исус, Който е силно впечатлен от **тяхната вяра... казва на паралитика: „Синко, прощават ти се греховете.“** Това, което Исус казва на болния, е доста странно. Нали става въпрос за парализа, а не за грях? Да, това наистина е така, но Исус всъщност отива извън симптомите и стига до първопричината. Той не иска да изле-

кува тялото, а да остави душата болна; не желае да премахне една временна беда, а да остави вечната беда недокосната. Затова Той казва: **„Прощават ти се греховете."** *Това са едни* прекрасни думи. В този миг, още на тази земя и в този живот греховете на този човек са **простени**. Той не трябва да чака Съдния Ден, а получава уверение за опрощение на своите грехове още сега. Такова уверение получават и всички ония, които вярват в Господ Исус.

2:6, 7 Книжниците не изпускат момента да се хванат за това изказване. Те познават достатъчно добре библейските доктрини и знаят, че само **Бог може да прощава грехове.** Всеки човек, който твърди, че прощава грехове, все едно твърди, че е Бог. Дотук в логиката на свещениците няма нищо грешно. Грешката им е в това, че вместо да признаят Господ Исус за Бог, те Го обвиняват в сърцата си, че **богохулства**.

2:8, 9 Исус прочита техните мисли, което само по себе си доказва Неговите свръхестествен възможности, и им задава един провокационен въпрос: **„Кое е по-лесно,** да река на паралитика: Прощават ти се греховете, или да река: Стани, вдигни постелката си и ходи?" Всъщност еднакво лесно е да се каже и едното, и другото; но за нас, хората, е еднакво невъзможно да *направим* както едното, така и другото.

2:10-12 Господ е обявил вече греховете на мъжа за простени. Да, но това станало ли е наистина? Книжниците не могат да *видят* опрощението на греховете на този човек, затова не искат и да повярват. За да им покаже, че греховете на паралитика са простени наистина, Спасителят прави за книжниците нещо, което те могат да видят. Той му казва да стане, да вземе постелката си **и да ходи.** Човекът реагира моментално. Хората са **удивени.** Те **никога** не са виждали **такова нещо**. Но книжниците отново не вярват, въпреки че получават едно наистина зашеметяващо доказателство. Вярата изисква волеви усилия, а те *изобщо не желаят да вярват.*

И. Призоваването на Леви (2:13-17)

2:13, 14 По време на едно от Неговите поучения **край** Галилейското **езеро** Исус вижда Леви, който събира такси. Това е същият онзи Леви, който ние познаваме като Матей и когото е написал първото Евангелие. Той е евреин, но занятието му не е еврейско, тъй като събира данъци за омразното римско правителство! Хората от този бранш не се славят особено много с честност; напротив – те се считат за тинята на обществото, също като блудниците. И все пак, за негова вечна чест, когато чува призива на Христос, Леви зарязва всичко и **Го последва.** Дано всички да можем като него толкова бързо и безпрекословно да следваме Господ. В момента, в който трябва да го сторим, може да ни изглежда, че правим голяма жертва, но от гледна точка на вечността това не е никаква жертва. Както казва мисионерът-мъченик Джим Елиът: „Не е глупак онзи, който дава онова, което не може да запази, за да спечели това, което не може да загуби."

2:15 За да представи Господ Исус на своите приятели, Леви прави **в къщата си** голяма трапеза. Повечето от неговите приятели са като него – **бирници и грешници.** Исус приема поканата да почете трапезата.

2:16 Книжниците и фарисеите се радват, че най-сетне са хванали Исус да върши сериозен грях. Вместо да отидат направо при Него, те първо отиват **при учениците Му,** опитвайки се да уязвят тяхното доверие и преданост. **Как** може техният Учител да яде и пие **с бирниците и грешниците?**

2:17 Исус чува това и им напомня, че не здравите се нуждаят от лекар, а болните. Книжниците смятат себе си за **здрави** и това им пречи да осъзнаят нуждата си от Великия Лекар. Бирниците и грешниците признават своята вина и нуждата си от помощ. Исус е дошъл, за да призове грешници като тях, а не самодоволни хора като книжниците. Всичко това крие поука и за нас. Ние не бива да се затваряме в християнизирани общества, а трябва да търсим пътища за общуване с невярващите хора, за да можем да ги водим при нашия Господ и Спасител. Когато общуваме с грешници, не трябва да вършим нищо, което да компрометира нашето свидетелство, и не трябва да позволяваме на неспасените да ни принизят до тяхното ниво. Трябва да поемем инициативата в свои ръце и да насочваме нашите приятелства към сфери на духовно общение. За нас наистина ще бъде по-лесно да се изолираме от злото на този свят, но след като Исус не е направил това, ние също не можем да си го позволим. Книжниците предполагат, че ще успеят да помрачат славата на Господа, като Го нарекат „Приятел на грешници." Но думите, в които те влагат оскърбителен смисъл, се превръщат в хвалебствени слова. И заради това всички изкупени души с благодарност признават Господ за Приятел на грешниците и се изпълват с вечна любов към Него.

Й. Спорът за поста (2:18-22)

2:18 Учениците на Йоан Кръстител и на фарисеите са практикували **постенето** като религиозно упражнение. В СЗ постът е бил израз на дълбока скръб. По-късно обаче той е загубил голяма част от своето съдържание и се е превърнал в един механично изпълняван ритуал. Йоановите ученици и фарисеите забелязват, че **учениците** на Христос не постят, и сърцата им се изпълват със завист и самосъжаление, което ги кара да поискат от Господ обяснение.

2:19, 20 В отговора Си Исус сравнява Своите ученици с приятелите на един **младоженец.** Той Самият е **младоженецът**. Докато Той е заедно със сватбарите, няма причина те да показват скръб. Ще дойдат **обаче дни,** когато младоженецът **ще им се отнеме, и тогава учениците** Му ще имат причина **да постят.**

2:21 Веднага след това Господ Исус дава два примера, за да илюстрира идването на една нова епоха, много поразлична от предишната. Първият пример говори за пришиването на кръпка от чисто нов **плат** върху **стара дреха.** След изпирането на дрехата, новата материя ще се свие и конците ще се опънат. Тъй като платът, от който е направена дрехата, е вече стар и износен, той ще се скъса като по-слаб, и то точно на мястото, където е зашита кръпката. Тук Исус сравнява СЗ със стара дреха. Бог никога не е имал намерение да закърпва старата юдейска религия с новото християнско учение: християнството е нещо съвсем ново. Мъката на Старата Епоха, изразена чрез поста, трябва да отстъпи място на радостта на Новата Епоха.

2:22 Във втория пример се говори за наливането на **ново вино в стари мехове.** Постепенно кожата на старите мехове изсъхва и загубва еластичността си. И когато в тях се налее **ново вино,** напрежението, което ще се получи вследствие на ферментацията, ще пукне меховете. **Новото вино** олицетворява радостта и силата на християнската вяра. **Старите мехове** символизират различните форми и ритуали на юдеизма. Новото вино се нуждае от нови мехове. За Христовите последователи е безполезно да изпълняват тъжната заповед за поста по начина, по който Йоановите учени-

ци и фарисеите правят това. Радостта и кипежът на новия живот трябва да получат възможност да се изявят. Християнството винаги е страдало от опитите на хората да го вкарат в някакво законничество. Господ Исус ни учи, че това са две несъвместими неща. Законът и милостта са два принципа, които се противопоставят един на друг.

К. Спорът за съботния ден (2:23-28)

2:23, 24 Следващата случка илюстрира на практика конфликта, за който Исус току-що говори – между ограниченията на юдейската религия и свободата на евангелието.

Когато **един съботен ден Господ минава през нивите... учениците Му** откъсват няколко **житни** класа, за да хапнат. Това не е нарушение на Божия закон, но според фарисеите, които особено държат на формалното спазване на преданията на старейшините, те са нарушили съботата, тъй като тяхното действие може да се тълкува като „жънене" и дори като „вършеене" (понеже са трили класовете между дланите си, за да отстранят люспите)!

2:25, 26 Господ отговаря на фарисеите с пример от СЗ. **Давид**, който в началото бил помазан за цар, по-късно бил отхвърлен и вместо да бъде издигнат на царския престол, бил преследван като диво животно. Един ден, когато цялата му храна свършила, **той отишъл в Божия дом и** взел от **присъствените хлябове**, за да нахрани себе си и своите другари. Обикновено от тези обредни хлябове можели да ядат само свещениците, но въпреки това Бог не упрекнал Давид за стореното. Защо? Защото самото поведение на израелския народ спрямо Давид не е било справедливо. Докато Давид не получел полагаемото му се място на цар, Бог не смятал да му вменява за грях онова, което иначе би било считено за незаконно.

Такъв е и случаят с Господ Исус. Той също е миропомазан за Цар и също не е допуснат до царския престол. Фактът, че учениците Му трябва да берат жито, за да се нахранят, докато отиват от едно място на друго, показва, че работите в Израел не вървят добре. Вместо да критикуват, фарисеите сами трябва да предложат гостоприемството си на Исус и Неговите ученици.

Ако Давид, който наистина е нарушил закона, като е ял от присъствените хлябове, е бил считен за невинен от Бога, колко по-невинни са учениците на Христос, които при подобни обстоятелства не са нарушили никакъв закон, а само преданията на старейшините!

26 ст. ни казва, че Давид е **ял от присъствените хлябове** по времето на **първосвещеничеството** на **Авиатар**. Според 1 Царе 21:1 по онова време Ахимелех също е бил свещеник. Авиатар е бил негов баща. Вероятно голямата преданост на първосвещеника към Давид го е накарала да си затвори очите пред това необикновено отклонение от закона.

2:27, 28 Господ завършва беседата Си с фарисеите с напомнянето, че Бог е създал съботата за улеснение на човека, а не за мъчение. След това Той казва, че **„Човешкият Син е Господар на съботата"** и че Той е Онзи, Който е дал съботата изобщо. Следователно Той единствен има право да реши какво е разрешено и какво не е разрешено на този ден. Спазването на съботата никога не е означавало забрана върху действията, предизвикани от необходимост или от милост. Християните не са длъжни да спазват съботата. Този ден е бил даден на народа на Израел. Денят на християните е Господният ден, т. е. първият ден на седмицата. Той обаче не трябва да се изпъл-

ва със законови разпоредби, които казват какво трябва и какво не трябва да се прави; а по-скоро да се приема като ден на специални привилегии, когато – освободени от светските си задължения – вярващите ще могат да хвалят своя Господ, да Му служат и да се занимават с духовна култура. За нас въпросът не е: „Погрешно ли е да се прави това в Господния ден?", а: „Как най-добре бих могъл да използвам този ден за Божията слава, за доброто на моя ближен и за моето духовно добро?"

Л. Служителят изцелява в съботния ден (3:1-6)

3:1, 2 Ето че още една проверка Го чака в съботния ден. Когато **отново влиза в синагогата,** Исус вижда един **човек с изсъхнала ръка.** Това отново поставя на дневен ред въпроса **дали** Исус **ще изцели този човек в съботния ден.** Ако го изцели, фарисеите отново ще имат повод да Го обвинят или поне ще си мислят, че имат. Какво лицемерие и каква неискреност! Те самите не могат да направят нищо, за да помогнат на този човек, но негодуват срещу всеки, който може, и се чудят какво основание да намерят, за да осъдят Господа на живота. Стига само да посмее да изцели някого **в съботния ден** и те веднага ще се нахвърлят върху Него като глутница вълци върху своята жертва!

3:3, 4 Господ казва на **мъжа** да **пристъпи напред.** Атмосферата вече е пълна с напрежение. След това Той се обръща към фарисеите, като ги пита: **„Позволено ли е да се прави добро в съботен ден, или да се прави зло? Да се спаси ли живот, или да се погуби?"** Нали е зло да се изцелява в съботен ден? Тогава добро ли е да се замисля убийството Му в същия този съботен ден?

3:5 Не е чудно, че фарисеите не могат нищо да Му отговорят! След мълчанието, последвало объркването на фарисеите, Спасителят заповядва на мъжа да **протегне ръката** си. Докато той прави това, всичката му сила се възвръща, мускулите на ръката възприемат нормалните си размери и бръчките на кожата изчезват.

3:6 Това вече надминава търпението на **фарисеите.** Те **напускат** синагогата и отиват при **иродианите,** дотогавашни техни традиционни врагове, за да **измислят заедно заговор** как да **унищожат** Исус. Съботният ден още не е приключил. Ирод е инициаторът и на смъртта на Йоан Кръстител. Фарисеите силно се надяват неговата партия да постигне същия „успех" и с убийството на Исус.

М. Огромни множества се тълпят около Служителя (3:7-12)

3:7-10 След като излиза от синагогата, **Исус се оттегля към Галилейското езеро.** В Библията морето често се използва като символ на езичниците. От тази гледна точка това действие на Исус може да се разглежда като акт на обръщане гръб на евреите и заставане с лице към езичниците. Около Него се събира огромна група хора, които идват не само от Галилея, но и от по-далечни места. Множеството е толкова огромно, че Исус иска да Му дадат **една малка лодка,** за да не бъде блъскан от хората, които Го молят за изцеление.

3:11, 12 Когато някои **нечисти духове** сред тълпата започват да викат, че Той е **Божият Син,** Исус **строго ги предупреждава** да млъкнат. Както вече отбелязахме, Той не желае да приеме свидетелството на нечистите духове. Не че отрича, че е Божият Син, но държи Той да контролира времето и начина, по който се свидетелства за това. Исус има власт да лекува, но Той извършва тези чудеса само с онези, които идват, за да потърсят помощ от Него. Същото се отнася и

за спасението. Неговата спасителна сила е достатъчна за всички, но тя е действена само за онези, които уповават на Него.

От служението на Спасителя научаваме, че нуждата сама по себе си *не* е молба. Нуждата е навсякъде. Исус е зависим от инструкциите, които получава от Бога, Своя Отец, за мястото и времето на Своето служение. Такова трябва да бъде и нашето служение.

III. Служителят призовава и обучава своите ученици (3:13-8:38)

А. Избирането на дванадесетте ученици (3: 13-19)

3:13-18 Изправен пред проблема за евангелизирането на света, Исус решава да започне неговото разрешаване като обучи **дванадесет** ученици. В началото нищо не отличава тези мъже от другите хора – те стават велики по-късно благодарение на връзката си с Христос.

Всички те са млади хора. Джеймс Стюарт коментира този факт по следния начин:

„В началото християнството е започнало като движение на млади хора ... За съжаление християнското изобразително изкуство и християнските проповеди много често пренебрегват този факт въпреки неопровержимите доказателства за младостта на първите ученици. Това, че християнството е навлязло в света като движение на млади хора, не трябва да ни изненадва. Когато са тръгнали след Христос, повечето апостоли са били на около двадесет години... Не трябва да забравяме, че и самият Исус е започнал Своето служение с младите, които са като „росата из утробата на зората" върху Него (Пс. 110:3). Думите на този Псалм са потвърдени първо от Исус, а после и от апостолите в Неговата църква. Рисунките, направени от по-късните християни по стените на катакомбите, представляват едно вярно отражение на действителността. Там Исус не е изобразен като уморен и прекършен от страдания старец, а като млад овчар, излязъл на полето в ранна утрин. В първоначалния вариант на своя чудесен химн Айзък Уотс възпява събития, които действително са се случили:

„Аз гледам със мъка
на дивния кръст
и виждам смъртта
на Младия Принц."

Никой никога не е успял да разгадае сърцето на младостта с нейната жизненост и храброст, великодушие и оптимизъм, с внезапните ѝ пристъпи на самотност и мечтателни копнежи, със скритите ѝ противоречия и жестоките ѝ изкушения така добре, както това е сторил Исус. И никой никога не е успял да види по-ясно от Него, че младежките години са времето, когато в главата на човека бушуват странни мисли и светът започва да става по-ясен, и че това е най-добрата възраст за спечелването на души за Бога. Изучавайки живота на дванадесетте апостоли, ние всъщност изучаваме младежките приключения на дванадесет млади мъже. В началото ги виждаме как тръгват след своя водач, за да отидат в неизвестното, без да знаят съвсем ясно кой е Той и къде точно ще ги заведе. Но привлечени от Неговия магнетизъм, очаровани и завладени от Неговата неотразима душа, те тръгват след Него, сподиряни от подигравките на своите приятели, преследвани от вражески заговори, измъчвани от съмнения, които понякога ги смущават толкова силно, че им се иска да захвърлят всичко, но не го правят, а продължават да вървят през развалините на своите надежди, защото така са се оказали победители и са показали една по-висша преданост, заради което получават като награда

от Бога славното име „великата апостолска група“. Изучаването на живота на апостолите е едно много полезно дело. Може да се случи чудо и ние да се заразим от техния дух и да последваме Исус.“[4]

Призоваването на дванадесетте има за цел три неща: (1) **те да имат възможност да бъдат заедно с Него;** (2) **Исус да има възможност да ги изпраща да проповядват;** и (3) те да могат **да получат власт да изцеляват болни и да прогонват духове.**

Най-напред апостолите имат нужда от време за подготовка, от обучение „на закрито“ преди проповядването „на открито“. Това е един основен принцип в служението. Отначало ние трябва да прекараме известно време насаме **с Исус** – преди да отидем сред хората и **да проповядваме за Него** като Негови представители.

След изтичането на периода на обучение апостолите са изпратени **да проповядват** сред хората. Разгласяването на Божието Слово, този основен метод на евангелизиране, трябва да стои винаги на централно място в нашата дейност. Ние не трябва да позволяваме на нищо друго да стане по-важно от него.

И най-накрая, Бог дава на учениците Си свръхестествена **власт**. За да докаже на хората, че Той говори чрез тях, Бог им дава власт да прогонват **демони**. По онова време Библията все още не е била завършена. Чудесата са представлявали „акредитивните документи“ на Божиите пратеници. Днес ние разполагаме със завършеното Божие Слово. На нас ни е дадена отговорността да вярваме, *без* да имаме доказателствата на чудесата.

3:19 Името на **Юда Искариотски** стои на края на списъка: след имената на всички апостоли. Има нещо много странно в този пълен обрат, настъпил в душата на един човек, избран за апостол, а станал изменник. Едно от най-болезнените преживявания в служението на един християнин е да видиш как някой чист, искрен и посветен човек обръща гръб на Спасителя и се връща отново в света, който Го е разпънал.

Другите единадесет апостоли обаче остават верни на Господ и чрез тях Той успява да преобърне целия свят. Те продължават да дават плод, създавайки все по-големи групи от ученици, и в този смисъл ние днес също представляваме част от плода на тяхното служение. Не съществува начин, чрез който да се изчисли колко далече може да стигне влиянието на Христос чрез всеки един от нас.

Б. Непростимият грях (3:20-30)

3:20, 21 След като слиза от планината, Исус събира учениците Си в една къща в Галилея. Там се струпва такова огромно **множество,** че Той и учениците Му нямат време дори да ядат. Когато чуват за Неговите дела, **роднините Му** започват да си мислят, че **Той** се е **побъркал,** и се опитват да Го върнат обратно у дома. Вероятно те мислят, че тук става въпрос за религиозна страст на един фанатик. Дж. Р. Милър коментира така това събитие:

„Единственото обяснение, което тези хора са могли да измислят за Неговата неугасима преданост, е че тя се е дължала на лудост. Същото чуваме и днес, когато стане въпрос за някой християнин, който толкова предано следва Христос, че е забравил напълно за себе си. В такива случаи хората казват: „Тоя сигурно е луд!“ Те мислят, че всеки човек, у когото вярата разпалва необикновено силни чувства и готовност да служи на своя Господар, е луд...

Но това е един положителен вид лудост, който за жалост се среща твърде рядко. Ако се срещаше по-често, нямаше да има толкова много неспасени души, някои от които умират пред

вратите на нашите църкви; нямаше да бъде толкова трудно да се намират мисионери и пари за разпространение на евангелието в тъмните кътчета на нашата земя; нямаше да има толкова празни столове в нашите църкви, толкова дълги паузи в молитвените ни събрания и толкова малко учители в неделните ни училища... Колко ли чудни неща щяха да се случат, ако всички християни можеха да се отрекат от себе си до такава степен, до каквато се е отрекъл нашият Господ или Павел например. Много по-страшен е онзи вид лудост в нашия свят, който не позволява на хората дори да си помислят, че съществува друг свят; лудост, която се движи постоянно сред изгубените души и никога не ги съжалява, никога не мисли как да им помогне в тяхната безпомощност и не полага никакви усилия за тяхното спасение. Наистина, много по-лесно е да имаш хладен ум и студено сърце и изобщо да не ти пука за душите, които погиват; но ние не трябва да забравяме, че сме отговорни за душите на нашите събратя и че не съществува по-страшно престъпление от пренебрежението на дълга за вечното спасение на техните души."[5]

Истина е, че хората, които са отдадени до смърт на служението на своя Бог, винаги са изглеждали не съвсем нормални в очите на съвременниците си. Колкото повече приличаме на Христос, толкова повече рискуваме да не бъдем разбрани от нашите роднини и приятели. Ако посветим живота си на трупането на богатства и пари, сигурно ще получим тяхното одобрение. Но ако го посветим на безрезервното служение на Христос, ще получим само подигравки.

3:22 Книжниците обаче не считат Исус за ненормален. Те Го обвиняват в това, че прогонвал бесове с помощта на **Веелзевул, началника на бесовете**. Веелзевул означава „господар на торните мухи" или „господар на мръсотията". Така че това е едно наистина сериозно, безсрамно и хулително обвинение!

3:23 Исус първо отрича това обвинение, а после обявява каква ще бъде съдбата на онези, които го отправят. Ако Той прогонва бесовете с помощта на Веелзевул, тогава Сатана работи срещу себе си и пречи на осъществяването на собствените си планове. А неговите планове са да контролира хората с помощта на бесове, не да ги прави свободни, като ги прогонва от тях.

3:24-26 Всяко **царство, дом** или човек, **разделено** само **срещу** себе си, няма да просъществува дълго време. Условието за продължително съществуване е вътрешно единение, а не разцепление.

3:27 Следователно обвинението на книжниците е абсурдно. В действителност това, което Господ Исус прави, е точно обратното на онова, което те казват. Неговите чудеса бележат поражението на Сатана, а не неговата победа. Такъв е и смисълът на думите на Спасителя от 26 ст.: **„Никой не може да влезе в къщата на силния човек, да ограби покъщнината му, ако първо не вържe силния, и тогава ще ограби къщата му." Силният човек** е Сатана. Къщата е сферата на неговото господство – нашият свят, в който той е бог. **Покъщнината му** са хората, които той държи в свое подчинение. Исус е Този, Който завързва Сатана и ограбва **къщата му**. Когато Исус дойде втори път на земята, Сатана ще бъде вързан и хвърлен в бездънната пропаст за хиляда години. Изгонването на бесовете по време на земното служение на Спасителя е само предусещане на последното и пълно завързване на дявола.

3:28-30 В текста от 28 до 30 ст. Господ провъзгласява присъдата над книжниците, които са извършили неп-

ростимия грях. Обвинявайки Исус, че изгонва бесове с помощта на бесовска сила, и непризнавайки, че Той прави това с помощта на Светия Дух, те все едно наричат Светия Дух „бяс". Това е богохулство **срещу Светия Дух.** Всички други грехове могат **да бъдат простени,** но за този грях няма прощение. Това е **вечният** грях.

Могат ли днес хората да извършат непростимия грях? Едва ли. Този грях е съществувал по времето, когато Исус е бил на земята и е извършвал чудеса. След като сега Той не присъства физически на земята и не прогонва духове, възможността за богохулство срещу Светия Дух не съществува. Хората, които се измъчват, като мислят, че са извършили непростимия грях, не може да са го извършили. Самият факт, че те се тревожат за това, показва, че не са виновни по отношение на Светия Дух.

В. Коя е истинската майка и кои са истинските братя на Служителя (3:31-35)?

Мария, **майката** на Исус, идва заедно **с братята Му**, за да говори с Него.Тъй като тълпата не ги пуска да влязат вътре, те изпращат да Му кажат, че Го чакат **отвън.** Когато изпратеният човек казва на Исус, че **майка Му** и **братята**[6] Му Го търсят, **Той се оглежда** и отговаря, че Негова **майка** и **братя** са всички тези, **които изпълняват волята на Отца.**

Тази случка съдържа няколко поуки:

1. Най-напред думите на Господ изразяват неодобрение към издигането в култ или боготворенето на Мария. Той не я лишава от естественото ѝ право да Му бъде майка, а само казва, че духовното родство е по-важно от кръвното родство. За Мария е много по-важно да изпълни Божията воля, отколкото да бъде Негова майка.
2. На второ място това събитие опровергава доктрината за вечната девственост на Мария, защото от него разбираме, че Исус е имал братя. Той наистина е бил първороден син на Мария, но след Него тя е имала и други синове и дъщери (вж. Мат. 13:55; Марко 6:3; Йоан 2:12; 7:3, 5,10; Деян. 1:14; Кор. 9:5; Гал. 1:19; а така също и Пс. 69:8).
3. Исус поставя Божиите интереси над естествените човешки взаимоотношения. Той и досега говори на Своите последователи: „Ако дойде някой при Мене и не намрази баща си и майка си, жена си, чадата си, братята си и сестрите си, а още и собствения си живот, не може да бъде Мой ученик" (Лука 14:26).
4. Тези думи на Исус идват да ни напомнят, че връзките, които свързват вярващите в едно цяло, са по-здрави от кръвните връзки между родствениците, когато тези родственици не са спасени.
5. И накрая, Исус подчертава колко е важно да се изпълнява Божията воля. Ти отговаряш ли на Неговите изисквания? Можеш ли да кажеш, че си „Негова майка" или „Негов брат"?

Г. Притчата за сеяча (4:1-20)

4:1, 2 Исус **отново започва да поучава край морето.** И отново се качва на **лодка** вместо на амвон, за да се отдалечи на известно разстояние в морето от тълпата, която Го блъска. Отново използва сравнения със заобикалящия Го свят, за да ни **научи** на Своите духовни истини. Той може да вижда духовните истини в естествения свят (както и ние, защото те все още са там).

4:3, 4 В тази притча се говори за **сеяч**; за **зърна**, които той сее; и за почва, на която сее зърната. Почвата

край пътя е прекалено твърда, за да проникнат в нея семената, „**и птиците... дойдоха и** ги изкълваха".

4:5, 6 Канаристата почва представлява тънък слой земя върху скала, който обаче е прекалено тънък, за да може семената да изкарат дълбоки корени.

4:7 Трънливата почва е пълна с храсти от тръни, които не позволяват на семената да се хранят и да поемат слънчева светлина, поради което те се задушават.

4:8, 9 Добрата почва е дълбока и плодоносна и създава благоприятни условия за растеж. **Някои** семена дават **тридесет пъти, други шестдесет, а трети – сто пъти повече плод.**

4:10-12 Когато учениците остават **насаме** с Исус, те **Го питат** защо им говори с притчи. В отговор Той им обяснява, че само на онези, които имат възприемчиви сърца, ще се даде **да познаят тайните на Божието царство**. В НЗ думата **„тайна"** означава непозната до този момент истина, която може да се разбере чрез специално откровение. **Тайната на Божието царство** е следната:

1. Когато предложи Себе Си за Цар на Израел, Господ Исус бе отхвърлен от този народ.
2. Преди царството да бъде действително установено на земята, ще изтече известен период от време.
3. През този период царството ще съществува в духовната си форма. Всички, които признават Христос за Цар, ще принадлежат към царството независимо от това, че Царя Го няма.
4. Божието Слово ще се сее през този период с променлив успех. Някои хора ще повярват искрено и ще станат „Божии чада"; други ще вярват само на думи. Всички, които се наричат „християни", ще се числят към външния кръг на царството, но само истинските вярващи ще влязат във вътрешния, истинския кръг на Божието царство.

11 и 12 ст. ни обясняват защо тази истина е представена чрез притчи. Бог разкрива семейните Си тайни само на тези, които имат открити, възприемчиви и послушни сърца, като в същото време Той умишлено скрива истината от онези, които отказват да приемат светлината, която им се дава. Това са хората, които Исус нарича **„ония, външните"**. За обикновения читател думите на 12 ст. може да прозвучат грубо и несправедливо: **„Тъй щото гледащите да гледат, а да не виждат, и виждащите да слушат, а да не разбират, да не би да се обърнат и да им се прости [греховът]"**; но ние не трябва да забравяме огромната привилегия, която са имали тези хора: Самият Божий Син е бил сред тях и ги е поучавал, и е извършил много велики дела пред тях; но те, вместо да Го признаят за истинския Месия, са Го отхвърлили изцяло. И защото са отказали да приемат Светлината на света, Господ отказва да им даде светлината на Своето учение. Следователно те ще виждат чудесата Му, но няма да разбират духовното им значение; ще чуват думите Му, но няма да могат да оценяват дълбоките поуки, които се съдържат в тях.

Има случаи, когато някой човек чува евангелието за последен път. Може да стане така, че този човек да пропусне деня на благодатта. Има хора, които стигат много близо до спасението, но се оставят на течението на живота да ги отнесе извън точката на изкуплението. Има мъже и жени, които са отхвърлили Спасителя и които никога вече няма да имат възможност да се покаят и да бъдат опростени. Те могат отново да чуят благата вест, но тя ще попадне в закърнели уши и закоравяло сърце. Хората обичат да казват, че там, където има живот, има и надежда; но Библията казва, че има

някои хора, които са физически живи, без за тях да има надежда за покаяние (напр. Евр. 6:4-6).

4:13 Връщайки се към притчата за сеяча, Исус казва на учениците Си, че ако те не могат да разберат една такава проста притча, как ще **разберат** по-дълбоките **притчи.**

4:14 Спасителят не посочва кой точно е **сеячът.** Сеячът може да бъде Той Самият или всички ония, които проповядват Словото като Негови представители. Зърната са **Словото.**

4:15-20 Различните почви представляват човешките сърца и тяхната възприемчивост към Словото:

Почвата край пътя (15 ст.) олицетворява закоравялото сърце. Човекът, който има такова сърце, е упорит и непреклонен. Той отговаря с решително „Не!" на Спасителя. Сатана, чието олицетворение са птиците, грабва Словото. Вестта за спасението не поражда нито вълнение, нито тревога в такова едно сърце. То завинаги остава безразлично и безчувствено към нея.

Канаристата почва (16 и 17 ст.) олицетворява човека, който на пръв поглед като че ли откликва на **Словото.** Вероятно пламенният призив на евангелието поражда вълнение в душата му и той изповядва, че вярва в Христос. Това обаче е израз на едно формално интелектуално съгласие, без истинско отдаване на Христос. Той приема Словото **„с радост"**, но по-добре щеше да бъде, ако го беше приел с чувство на дълбоко разкаяние и смирение. За известно време този човек се държи като добър християнин, но **когато „настане напаст или гонение поради словото"**, той решава, че това е прекалено висока цена, и се отказва от него. Такъв човек държи на християнството, докато е популярно, но в момента, в който то започне да бъде преследвано, неговото неверие става явно на всички.

Тръпливата почва (18 и 19 ст.) олицетворява онези хора, които показват обещаващо начало. На пръв поглед те изглеждат като истински християни; но по-късно биват завладени от работа, светски грижи и страст за богатство. Постепенно те загубват интерес към духовните неща и накрая престават изобщо да се считат за християни.

Добрата почва (20 ст.) говори за пълно приемане на **Словото,** без значение какво струва това. Хората, които представляват добрата почва, са наистина новородени. Те стават верни поданици на Христос и Той наистина е техният Цар. Нито светът, нито плътта, нито дяволът могат да разколебаят тяхната преданост към Христос.

Обаче тези хора показват различна плодовитост. **Някои** дават **тридесет пъти, други шестдесет пъти, а трети сто пъти повече** плод. От какво зависи тази плодовитост? Най-плодовити се оказват хората, които се подчиняват на Словото с готовност, без да се съмняват, и правят това с радост.

Д. Отговорността на онези, „които имат уши, за да слушат" (4:21-25)

4:21 Светилото тук е символ на онези истини, които Господ Исус споделя със Своите ученици. Тези истини не трябва да се слагат **под коша или под леглото,** а да се излагат на показ, така че всички хора да ги виждат. **Шиникът** може да се приеме като символ на професионалния живот на човека, който – ако му се позволи – може да отнеме голяма част от времето, което човек трябва да отдаде за Господното дело. **Леглото** представлява удобството или леността, които са врагове на евангелизатора.

4:22 Исус говори на множествата с притчи. За тях истината, която лежи

в основата им, остава **скрита.** Според замисъла на Бога учениците са онези, които ще обяснят тези скрити истини на желаещите да ги разберат. 22 ст. може да означава също, че в своето служение учениците не трябва да забравят, че иде ден, когато всичко ще стане явно. Тогава ще може да се види дали кариеризмът и собствените интереси са получили предимство пред свидетелството за Спасителя.

4:23 Следващите думи ни напомнят колко сериозно е предупреждението на Исус: **„Ако има някой уши да слуша, нека слуша.“**

4:24 След това Спасителят добавя още едно сериозно предупреждение: **„Внимавайте в това, което слушате.“** Ако аз чуя една заповед от Божието Слово и не ѝ се подчиня, няма да мога да я предам и на другите хора. Това, което дава истинска сила и мащаб на нашето учение, е хората да виждат как истината се осъществява на практика в живота на проповядващия.

Истините, които ние споделяме с другите хора, рефлектират отново в нас и предизвикват удвоен интерес. Обикновено при подготовката на един урок учителят научава много повече от своите ученици. Освен това бъдещата ни награда ще бъде несравнимо по-голяма от усилията, които сме изразходвали.

4:25 Всеки път, когато научаваме някоя нова истина и ѝ позволяваме да се реализира в нашия живот, можем да бъдем сигурни, че ще получим **още** истини. От друга страна, неспособността ни да откликнем на истината ще доведе до загубване и на онова, което вече сме получили.

Е. Притчата за поникващото семе (4:26-29)

Тази притча е разказана само в Евангелието на Марко. Тя може да се изтълкува най-малко по два начина. **Човекът** може да бъде Самият Господ Исус, Който хвърля семето в земята по време на общественото Си служение, след което отново се връща в небето. Семето започва да расте – тайнствено и незабележимо, но сигурно. И макар че посятото семе е дребничко, реколтата от истински вярващи, която то дава, е голяма. **Когато плодът узрее... ожънатото зърно** ще се прибере в небесната житница.

Притчата може да се изтълкува и като насърчение за учениците, които са отговорни за посяването на **семето.** Те могат **да спят през нощта и да работят през деня** и да бъдат спокойни, че Божието Слово няма да се върне при тях безплодно, но ще извърши онова, за което е било предназначено. По един тайнствен и чуден начин, независимо от усилията на човека, Словото ще работи в човешките сърца и ще произвежда плодове за Бога. Човек посява и напоява, но Бог дава да расте. Един проблем при това тълкуване се появява в 29 ст. Само Бог може да извади **сърпа,** когато дойде **жетва;** а в тази притча същият човек, който посява семето, **изважда и сърпа,** когато то узрее.

Ж. Притчата за синаповото зърно (4:30-34)

4:30-32 Тази притча описва разрастването на **царството,** което отначалото е малко като **синапово зърно,** но после пораства като дърво или достатъчно голям храст, така че сред клоните му да могат да се подслонят **небесните птици.** Началото на царството се поставя от една малка шепа хора, които дори са преследвани. По-късно то става по-популярно и учението му бива прието от цели правителства и дори превърнато в държавна религия. Този растеж е изключително зрелищен, но също така и изключително нездрав, защото се дължи до голяма степен на хора, които само на думи

признават Царя, докато на практика сърцата им са Го отхвърлили.

Ето какво казва Ванс Хавнер по този въпрос:

„Докато Църквата носеше белезите на преследванията, тя вървеше нагоре по пътя. В момента, в който започна да носи ордени и медали, пътят ѝ стана съвсем равен. Великото време на Църквата, когато хранеха лъвовете с християни, беше отминало. Сега християните си купуват билети и гледат борбата като зрители от трибуната.“[7]

И така, синапеният храст олицетворява онзи фалшив християнски свят, който е станал място за подслон за всякакъв вид лъжливи учители. Това е външният кръг на царството, който съществува и днес.

4:33, 34 33 и 34 ст. ни запознават с един важен принцип в обучението. Исус поучава хората, така че те **да могат да Го разберат.** Той се опира на техните дотогавашни познания и им дава време да усвоят предишния урок, преди да им предаде следващия. Тъй като добре разбира възможностите на Своите слушатели, Той не ги тъпче с повече наставления, отколкото са в състояние да възприемат (вж. Йоан. 16:12; 1 Кор. 3:2; Евр. 5:12). За съжаление методът на проповядване, използван от някои служители, може да ни накара да помислим, че Христос е казал: „Паси слоновете Ми!“, а не „Паси овцете Ми!“

Въпреки че Исус обикновено поучава множествата главно чрез притчи, Той **обяснява** тези притчи **на учениците Си**, когато е насаме с тях. Исус винаги дава светлина на онези, които искрено я желаят.

3. Вятърът и вълните служат на Служителя (4:35-41)

4:35-37 Вечерта на **същия ден** Исус и учениците Му се отправят към източния бряг на Галилейското езеро, без да правят никаква подготовка за това пътешествие. След тях тръгват и **други малки лодки.** Изведнъж **излиза** страхотна **вятърна буря.** Над лодката се издигат гребените на огромни **вълни** и заплашват да я **потопят.**

4:38-41 Исус спи **на задната част** на лодката. Уплашените до смърт ученици **Го събуждат,** упреквайки Го, че е престанал да се грижи за тяхната безопасност. Господ **става и смъмря вятъра** и вълните. Бурята **утихва** незабавно и напълно. Тогава Исус порицава Своите последователи за това, че са се уплашили, а не са Му се доверили. Учениците са изумени и изплашени от чудото. Въпреки че много добре знаят кой е Исус, те за кой ли път се удивляват на властта на Онзи, Който управлява природните стихии.

Тази случка много ясно разкрива човешката и Божествената страна на Господ Исус. Това, че Той спи на задната част на лодката, показва Неговата човешка природа. Това, че Той казва само няколко думи и бурята утихва, е проявление на Неговата Божествена природа.

Чудото с обуздаването на бурята показва властта на Господ Исус над природата, докато предхождащите го чудеса са показателни за Неговата власт над болестите и демоните.

Освен това тази случка е особено насърчителна за нас в моменти на житейски бури. Тя ни учи, че ние винаги можем да се обърнем за помощ към Господ Исус и да бъдем сигурни, че лодката никога няма да потъне, докато Той се намира в нея.

Ти, Господи, заспа в онази бурна нощ;
Ти, Господи, смъмри разярените вълни:
какво значение имат бесният вятър и яростната мощ,
щом сме в една лодка с Теб в тези води!

Еййми Кармайкъл

И. Изцелението на обхванатия от бяс гадаринец (5:1-20)

5:1-5 Гадаринската страна[8] се намира на източния бряг на Галилейското езеро. Там Исус среща един изключително буен, обхванат от бяс мъж, който тормози цялото население. До този момент всички опити за усмиряването му са се оказали безуспешни. Той живее в **гробищата** и по бърдата, като непрекъснато крещи и **се посича с остри камъни.**

5:6-13 Когато **вижда Исус,** човекът с нечистия дух отначало се обръща към Него със страхопочитание, след което започва горчиво да Му се оплаква. „Каква ужасна и вярна картина – човекът се покланя на Исус с преклонение, упование и вяра и едновременно с това с омраза, дързост и страх – една двойствена личност, жадуваща за освобождение и едновременно с това закрепостена към страстта." (Бележки на Библейското дружество)

Точната последователност на събитията, които следват, не е съвсем ясна, но може да се опише така:

1. Обсебеният от бяс изразява страхопочитание към Христос (6 ст.).
2. Исус нарежда на **нечистия дух** да **излезе от** него (8 ст.).
3. Духът, който говори чрез човека, признава, че Исус е Син на всевишния Бог, след което протестира срещу правото Му да се намеси и Го моли с клетва да спре да Го мъчи (7 ст.).
4. Исус **иска** да узнае **името** му. Той отговаря, че името му е **Легион,** което означава, че човекът е обсебен от много духове (9 ст.). Това явно не противоречи на 2 ст., където се казва, че човекът е обзет от нечист дух (думата е употребена в ед. ч.).
5. Вероятно този дух говори от името на множеството демони, които просят от Исус разрешение да **влязат в стадото свине** (10–12 ст.).
6. Исус им дава това разрешение, в резултат на което **две хиляди** свине се втурват надолу по стръмнината **и се издавят в езерото** (13 ст.).

Господ е бил укоряван много пъти за унищожението на тези свине. Но ние искаме да отбележим няколко неща във връзка с този въпрос:

1. Господ не става причина за това унищожение. Той само го позволява. Разрушителната сила на Сатана е онази власт, която ги унищожава.
2. В текста не се казва изрично, че собствениците са се оплакали от стореното. Има вероятност те да са били юдеи, на които е било забранено отглеждането на свине.
3. Душата на този човек струва повече от всички свине на света, взети заедно.
4. Ако знаехме за случая толкова, колкото и Исус, сигурно щяхме да постъпим абсолютно по същия начин, по който е постъпил и Той.

5:14-17 Хората, които присъстват на унищожението на свинете, хукват обратно **към града,** за да съобщят новината. Тълпата, която се събира вследствие на това съобщение, намира бившия бесен **да седи облечен и напълно разумен** при краката на Исус. Хората са **уплашени.** Според както беше казал някой, „Те се уплашват, когато виждат как Исус укротява бурята в морето; и сега, когато виждат как укротява бурята в човешката душа, пак се уплашват." Очевидците разказват за случилото се на новодошлите; но то се оказва прекалено страшно за обикновените хора, които започват да молят Исус **„да си отиде от техните предели".** Ето това, а не събитието с унищожението на свинете, е най-позорният момент от цяла-

та случка! Христос се оказва прекалено скъп гост!

„Неизброими множества от хора все още продължават да държат Исус далеч от себе си, страхувайки се да не би да трябва да претърпят някаква социална, материална или лична загуба. В стремежа си да запазят своите материални придобивки те загубват своите души." (Избрано)

5:18-20 Когато Исус се отправя към лодката, за да тръгне, изцеленият мъж се обръща към Него с **молба** да тръгне и той – една достойна молба, свидетелстваща за новия му живот – но Исус го изпраща обратно вкъщи като живо свидетелство за великата Божия сила и милост. Мъжът се подчинява на Исус и занася добрата вест в **Декапол,** област, в която влизат десет града.

Тази заповед не е престанала да е валидна за всеки, който е изпитал спасителната Божия сила: ***„Иди си у дома при своите и кажи им какви неща ти стори Господ и как се смили за теб."*** Всеки трябва да започне да евангелизира първо у дома!

Й. Исус изцелява неизцелимото и възкресява от мъртвите (5:21-43)

5:21-23 След като се връща отново на западния бряг на синьото Галилейско море, Господ Исус отново събира около Себе Си **огромно множество от хора,** откъдето излиза един отчаян баща и се втурва към Него. Той се казва **Яир и е един от началниците на синагогата. Малката** му **дъщеря** е на смъртно легло. Би ли отишъл Христос при нея, за да **положи ръцете** Си **на нея и да я излекува?**

5:24 Господ Исус откликва на тази молба и тръгва заедно с Яир. **След тях тръгва** и една огромна **тълпа** от хора, които непрекъснато **Го притискат.** Интересно е да се отбележи, че веднага след изречението за *тълпящото* се множество идва разказът за жената, която се *докосва* до Христос с вяра, за да се изцели.

5:25-29 И така, на път за Яировата къща една измъчена **жена** спира Исус. За разлика от начина, по който *ние* реагираме в подобни случаи, Господ не изпитва нито досада, нито яд към жената, която Го е спряла.

„Аз мисля, че най-правилното отношение към всички прекъсвания и пречки пред нещата, които човек е планирал да извърши, е да ги приемем като средства за дисциплиниране и като изпитания, изпратени от Бога срещу прекалено егоистичното ни заангажиране с нашата работа... Това не е загуба на време, както ние обикновено се изкушаваме да мислим, а най-важната част от работата за деня – онази част, която най-много заслужава да бъде представена пред Бога." (Календар от избрани мисли)

Тази жена е страдала от хронично кръвотечение в продължение на цели **дванадесет години. Многото лекари,** които явно са използвали някакви драстични форми на лечение, не само са я лишили от целия ѝ имот, но са влошили още повече здравословното ѝ състояние, вместо да го подобрят. След като загубва всякаква надежда за оздравяване, жената чува за Исус и, без да губи никакво време, тръгва да Го търси. Сега тя вече е успяла да си пробие път през тълпата и да се добере до Него. Достатъчно е само леко **докосване** до крайчеца на **дрехата Му** и кървенето незабавно спира. Жената оздравява.

5:30 Намерението ѝ да се измъкне незабелязано обаче не успява. Господ не иска тя да пропусне това благословение – да признае пред всички своя Спасител. Той е усетил изтичане на част от Божествената Си **сила:** изцелението на тази жена Му струва нещо. Затова Той пита: **„Кой се допря до дрехите Ми?"** Исус знае отговора,

но задава този въпрос, за да накара жената да излезе от тълпата.

5:31 Учениците мислят, че това е един нелеп въпрос. Толкова много хора се блъскат в Него! Има ли смисъл да пита: **„Кой се допря до Мене?“** Вероятно има разлика между физическото докосване и докосването с отчаяна вяра. Човек може да стои много близо до Христос, без да уповава на Него, и Той да не го забележи; но не е възможно човек да се докосне до Христос с вяра и Той да не разбере това и да не го изцели!

5:32, 33 Жената излиза пред тълпата **изплашена и разтреперана и като пада пред Него**, признава пред всички истината за това, което ѝ е сторил Исус.

5:34 Тогава, за да успокои душата ѝ, Господ се обръща към нея с утешителни думи. Откритото изповядване на Христос има огромно значение. Без него растежът ни в християнския живот ще бъде почти незабележим. В мига, в който ние застанем смело и открито на Негова страна, Той насища нашите души с пълна увереност. Думите на Господ Исус потвърждават не само физическото изцеление на тази жена, но и спасението на нейната душа.

5:35-38 В този момент пристигат пратеници от къщата на Яир, които казват, че **дъщеря** му е умряла. Според тях отиването на **Учителя** е вече безсмислено. Господ милостиво успокоява Яир, а после заедно с **Петър, Яков и Йоан** отива в **къщата му.** Там ги посрещат неудържимите ридания на тълпата, която вече оплаква умрялото момиче – един особено характерен за източните страни ритуал във време на скръб, който често се изпълнява от специално наети за целта жени-оплаквачки.

5:39-42 След като Исус ги уверява, че **детето не е умряло, а само спи,** на мястото на сълзите идват подигравките. Без никакво колебание Исус взема със Себе Си най-близките роднини и ги завежда при момичето. Там Той взема **ръката му и казва** следните думи на арамейски: **„Момиче, тебе казвам: стани.“** Веднага дванадесетгодишното **момиче** става **и** тръгва да **ходи.** Родителите му са изумени и без съмнение опиянени от радост.

5:43 Господ им забранява да говорят пред хората за чудото. Той не се интересува от възторженото одобрение на тълпите, а избира решителния път към кръста.

Ако момичето действително е било умряло, тогава тази случка показва властта на Исус над демоните, болестите и смъртта. Обаче не всички изследователи на Библията считат, че то наистина е било умряло. Исус казва, че момичето не е мъртво, а заспало. За Него не представлява никаква трудност да го съживи от мъртвите, но Той не желае да си приписва заслуга за нещо, което не е направил, ако приемем, че момичето не е било наистина мъртво, а само в безсъзнание.

Не трябва да оставяме без внимание и последните думи на тази глава: **„...и заповяда да ѝ дадат да яде“.** В нашето духовно служение това е познато като „работа след повярването“. Душите, усетили пулса на новия живот, трябва да бъдат хранени. Един от начините, чрез който ученикът може да покаже своята любов към Спасителя, е като храни Неговите овце.

К. Отхвърлянето на Спасителя в Назарет (6:1-6)

6:1-3 Заедно с **учениците** Си Исус се връща в Назарет. Това е **Неговият роден град,** където Той е работил като дърводелец. **В събота** Той започва да проповядва **в синагогата.** Хората са **удивени** и не могат да отрекат нито мъдростта на учението Му, нито

чудото на делата Му. Дълбоко в тях обаче живее нежеланието да Го признаят като Божий Син. Те Го възприемат само като **дърводелеца, Сина на Мария,** чиито братя и **сестри** все още живеят там. Ако Исус се беше върнал в Назарет като могъщ завоевател, те сигурно щяха да бъдат готови да Го приемат. Но Той се връща при тях в смирение, милост и скромност и това ги **съблазнява.**

6:4-6 Това дава повод на **Исус** да отбележи, че чуждите приемат **пророка** много по-добре от своите. Неговите роднини и приятели са прекалено близо до Него, за да могат да оценят по достойнство Личността и служението Му. „Няма по-трудно място за служене на Бога от вкъщи." Самите назаряни са били презирани хора. За тях често се е говорело следното: „Може ли от Назарет да излезе нещо добро?" И точно тези отхвърлени от обществото хора са се отнесли с презрение към Господ Исус. Каква ирония на гордостта и безверието на човешкото сърце! Безверието се оказва най-голямата пречка за делото на Спасителя в Назарет. Той изцелява неколцина **болни** и това е всичко. Дж. Г. Милър ни предупреждава със следните думи:

„Това неверие може да има много лоши последствия. То запушва всички канали на милостта и състраданието, така че само една мъничка струйка може да стигне до човешките сърца, които толкова се нуждаят от тях."[9]

И отново Исус трябва да изпита несгодите на живота на неразбрания и хулен самотник. По-късно много от последователите Му споделят Неговата съдба. Често Господните служители идват при нас като скромни и тихи хора, но дали ние сме в състояние да погледнем зад тази външност и да видим истинското духовно богатство? Без да се разколебае ни най-малко от отрицателното отношение на своите съграждани от Назарет, Господ **продължава да проповядва** Словото из **околните села.**

Л. Служителят изпраща Своите ученици (6:7-13)

6:7 Времето за първото самостоятелно служение на **дванадесетте** ученици е дошло. Досега те са били облагодетелствани да живеят под неповторимото настойничество на Спасителя. Отсега нататък те ще бъдат изпращани като вестители на великото послание. Господ ги **изпраща двама по двама.** По този начин казаното ще бъде потвърдено от устата на двама свидетели. Освен това, когато са по двама, те ще могат да си помагат и взаимно да се окуражават. И накрая, ходенето по двама може да бъде особено полезно в страни, където моралът е на особено ниско равнище. След това Исус **дава на учениците Си власт да прогонват нечистите духове.** Това е много важно да се отбележи. Едно е да притежаваш такава власт, друго е да можеш да я даваш на другите да я притежават, което само Бог може да направи.

6:8 Ако царството на нашия Господ беше от този свят, Той никога нямаше да може да даде на учениците Си наставленията, които са записани от осми до единадесети стих. Те са точно обратното на това, което обикновеният среден ръководител от света би дал на своите последователи. Учениците не трябва да взимат никакви провизии за из път – **„ни хляб, ни торба, ни пари в пояса".** Те трябва да Му се доверят и Той ще осигури тези техни нужди.

6:9 Учениците могат да вземат **сандали** и една тояга (с която вероятно трябва да се бранят от животните) и само един чифт дрехи. Така никой няма да завиди на богатството им, нито ще се съблазни да забогатее от християнството! И всяка власт, която имат учениците, трябва да дойде

от Бога. Те изцяло трябва да Му се предоставят. Така учениците ще тръгнат с най-оскъдни средства, но затова пък ще бъдат представители на Божия Син и ще бъдат облечени с Неговата власт.

6:10 Учениците трябва да приемат гостоприемството на всеки дом, който им го предложи, и да **останат там за времето на** целия им престой. Това наставление има за цел да ги предпази от губене на време, ако решат да си търсят по-удобна квартира. Тяхната задача е да проповядват посланието на Този, Който не търси да угоди на Себе Си, и затова те не трябва да правят компромиси с целта на своята мисия, като търсят удобство, спокойствие и леснота.

6:11 Ако някой дом откаже да приеме учениците или тяхното послание, тогава те не са длъжни да останат там. Ако го направят, все едно хвърлят бисерите си на свинете. Когато излизат от такава къща, трябва да **отърсят праха изпод краката си** – символ на това, как Бог отхвърля онези, които отхвърлят Неговия възлюбен Син.

Въпреки че някои от наставленията на Господ Исус имат временен характер и по-късно Сам Той ги оттегля (Лука 22:35, 36), повечето от тях изразяват едни постоянни принципи за Христовите служители от всички възрасти.

6:12, 13 Учениците **излизат сред народа, проповядвайки** покаяние, **като изгонват много бесове, помазват с масло много болни и ги изцеляват.** Ние вярваме, че помазването с масло е символично действие, което олицетворява успокояващото и облекчаващо действие на Светия Дух.

М. Обезглавяването на предвестника на Служителя (6:14-29)

6:14-16 Когато новините за Чудотвореца, Който пътува из страната, стигат до **цар Ирод,** Той веднага решава, че става дума за **Йоан Кръстител,** който е **възкръснал от мъртвите.** Народът говори, че това е **Илия** или **някой друг от** пророците, но Ирод е убеден, че е Йоан, **който** е възкръснал, след като **е бил обезглавен** от самия него. Йоан Кръстител беше глас, даден от Бога, който Ирод накара да замлъкне. Сега остри угризения на съвестта пробождат сърцето на Ирод заради това, което е извършил. Скоро той ще научи колко е тежък пътят на престъпника.

6:17-20 Тук повествуването се връща назад към времето на убийството на Йоан. Кръстителят е порицал Ирод заради незаконния му брак **с жената на брат му Филип.** Иродиада, която вече е станала жена на Ирод, се е вбесила от това и се е заклела да му отмъсти. Ирод, който е уважавал Йоан като **свят човек,** временно е осуетил нейните планове.

6:21-25 Накрая обаче случаят ѝ е подхвърлил възможност да осъществи тъмното си желание. На празника по случай **рождения ден** на Ирод, на който са присъствали и много местни знаменитости, **Иродиада** е направила така, че **дъщеря ѝ** да танцува. **Ирод** толкова **е харесал** танца, че е обещал да ѝ даде всичко, което би поискала – до **половината си царство.** Подучена от майка си, дъщерята е пожелала **главата на Йоан Кръстител, поднесена на блюдо.**

6:26-28 Царят се е оказал в изключително неприятно положение. Противно на своето собствено желание и здрав разум, той е решил да задоволи молбата. Така грехът е оплел мрежите си около него и той е станал негова жертва благодарение на една подла жена и един чувствен танц.

6:29 Когато научават за смъртта на своя учител, Йоановите **ученици** взимат **тялото му и го** погребват;

после отиват и разказват всичко на Исус.

Н. Нахранването на петте хиляди (6:30-44)

6:30 Това чудо, за което четем във всички Евангелия, е станало в началото на общественото служение на Исус. **Апостолите** току-що са се върнали в Капернаум от своята първа проповедническа мисия (вж. 7-13 ст.). Може би те са опиянени от своя първи успех, но може би са много уморени и изтощени. Господ, Който знае тяхната нужда от тишина и почивка, ги качва на лодка и ги завежда на едно усамотено място на брега на Галилейско море.

6:31, 32 Често сме чували как някои християни се оправдават за своите разточителни ваканции с думите на Исус от 32 ст.: **„Дойдете вие сами на уединено място и починете си малко“**; но във връзка с това ние бихме искали да ви предложим следното разсъждение:

„Щеше да бъде добре, ако и на нас ни се налагаше да почиваме по тези причини, т. е., ако нашият труд беше толкова изтощителен и всеотдайността ни към другите толкова пълна, че да сме напълно уверени в Господната воля за нас.“[10]

6:33, 34 Докато Господ и Неговите ученици вървят по брега на езерото, след тях върви огромна тълпа от хора. **Исус се съжалява** над хората, които са като блуждаещи скитници – без духовен водач, гладни и беззащитни. **Тогава Исус започва да ги поучава.**

6:35, 36 Някъде преди **залез слънце учениците Му** започват да се безпокоят за хората, които са толкова много, а **няма нищо за ядене.** Същото това множество, което поражда съжаление у Христос, предизвиква досада у учениците Му. А вие как възприемате другите хора – като натрапници или като обекти на вашата любов?

6:37, 38 Исус се обръща към учениците Си и им казва: **„Дайте им вие да ядат.“** Ситуацията изглежда съвсем абсурдна: пет хиляди души и нищо за ядене, с изключение на пет хляба и две риби... но там е и Бог!

6:39-44 В чудото, което ще последва, учениците ще видят как Спасителят ще даде Себе Си, за да стане живият хляб на един гладуващ свят. Неговото тяло ще бъде разчупено, за да могат другите да имат вечен живот. Всъщност думите от тези стихове до голяма степен напомнят на думите на Исус по време на Господната вечеря, която ознаменува Неговата смърт: Исус **взе, благослови, разчупи и даде.**

Това събитие съдържа и няколко ценни поуки за начина, по който учениците трябва да Му служат:

1. Учениците на Господ Исус никога не трябва да се съмняват в Неговата сила да снабдява техните нужди. Щом като може да нахрани **пет хиляди души** с **пет** хляба **и две** риби, Той със сигурност може да осигури нуждите на Своите верни служители при всякакви обстоятелства. Учениците на Исус могат да Му служат, без изобщо да се безпокоят за храната си. Когато те търсят Божието царство и Неговата правда, всяка тяхна нужда ще бъде задоволена.
2. Как може да бъде евангелизиран този загиващ свят? Исус казва: **„Дайте им вие да ядат.“** Ако ние Му дадем това, което имаме, колкото и нищожно да е то, Той може да го умножи чрез благословението Си в огромни мащаби.
3. Начинът, по който Исус разрешава този проблем, говори за систематичност и подреденост: Той разпределя хората **на** групи от **по сто и по петдесет** души всяка.
4. **Благославя и разчупва** хляба: ако Господ не беше благословил този

хляб, той никога нямаше да бъде достатъчен; а ако не беше разчупен на късове, никога нямаше да стигне за всички хора. „Причината за неудовлетворителните резултати от нашата работа с хората се крие в това, че ние никога не „разчупваме“ себе си достатъчно добре за тях.“ (Избрано)

5. Исус не разпределя храната сам, а дава на **учениците Си** да направят това. Целта Му е светът да бъде нахранен от Неговите хора.
6. Храната е достатъчна за **всички.** Ако днешните вярващи се посветеха изцяло на Господното дело, отделяйки време само за жизнените си нужди, целият свят щеше да чуе евангелието в продължение на живота на едно поколение.
7. **Количеството храна, което остава** накрая (**„дванадесет пълни коша“**), е много по-голямо от първоначалното количество. Когато дава, Бог дава щедро. Забележете обаче, че нито една трохичка не остава разпиляна, а целият излишък се събира: разхищението се счита за грях.
8. Ако учениците бяха настояли да се изпълни тяхното желание за почивка, едно от най-големите чудеса на света никога нямаше да се случи. Колко често това важи и за самите нас!

О. Исус върви по морето (6:45-52)

6:49-50 Спасителят може да осигури не само прехраната на Своите служители, но и тяхната безопасност.

След като изпраща учениците Си на западния бряг на езерото с една **лодка,** Исус се изкачва на **планината, за да се моли.** Но в тъмнината на нощта Той вижда как те се мъчат да **гребат** срещу противоположния **вятър** и веднага тръгва да им помогне, **вървейки по морските вълни.** Отначало те се изплашват, мислейки си, че **това е призрак,** но Исус ги уверява, че е Той, и се качва на лодката. **Вятърът спира** незабавно.

6:51, 52 Разказът завършва с думите **„...и те много се ужасиха в себе си. Защото не бяха се вразумили от чудото с хлябовете, но сърцето им беше закоравяло“.** Смисълът на тези думи е, че дори след като са видели силата на Господ чрез чудото с хлябовете, те все още не са осъзнали факта, че за Него няма нищо невъзможно. Чудото с ходенето по водата не трябваше да ги изненадва, тъй като то по нищо не надвишаваше онова, което те токущо бяха видели. Липсата на вяра води до закоравяване на сърцето и притъпяване на духовната проницателност.

Църквата вижда в това чудо картина на настоящия свят и неговия край. Времето, когато Исус се моли на планината, представлява картина на Господ и Неговото настоящо служение на небето в ролята на Ходатай на Своя народ. Учениците са Неговите служители, които са тласкани от бурите и изпитанията на живота. Спасителят скоро ще се върне при Своите, ще ги освободи от бедите и страха и ще ги отведе на безопасно място в небесния пристан.

П. Служителят изцелява всички болни в Генисаретската земя (6:53-56)

Когато се връща обратно на западния бряг на езерото, Господ отново е заобиколен от болни хора. **Навсякъде, където** иде Исус, хората носят при Него нуждаещите се и болните на постелки. **Пазарите** се превръщат в импровизирани болници. Хората искат само да се приближат достатъчно близко до Него, за да могат „да се **допрат поне до полите на дрехите Му“.** Всички,

които се докосват до Него, се изцеляват.

Р. Преданието се противопоставя на Божието Слово (7:1-23)

Фарисеите... и книжниците са юдейските религиозни водачи, които са построили една огромна и силно укрепена система от предания и правила – така здраво преплетена с Божия закон, че се счита за почти толкова авторитетна, колкото и Свещеното Писание. В някои случаи тези предания дори се противопоставят на Писанието или омаловажават Божия закон. Религиозните водачи особено много обичат да налагат свои правила, които хората покорно приемат, доволни да живеят заобиколени от ритуали без вътрешно съдържание.

7:2-4 Тук виждаме как фарисеите и книжниците критикуват Исус заради това, че **учениците Му** ядат **„с нечисти ръце".** Това не означава, че учениците Му не са си измивали ръцете преди ядене, а че не са правили това според сложния ритуал, наложен от преданието. Ако например ръцете им не са били измити до лактите, според ритуала, те са били считани за **осквернени.** Дори и на пазара хората са били длъжни да извършват това обредно измиване. Тази сложна церемония се разпростирала дори и върху тенджерите и чиниите. Коментирайки поведението на фарисеите, Стенли Джоунз пише следното:

„Тези фарисеи бяха дошли чак от Ерусалим, за да се срещнат с Исус, но отношението им към живота беше толкова отрицателно и критично, че единственото нещо, което успяха да видят, бяха неумитите ръце. Те дори не можаха да забележат най-великото освободително движение, докоснало някога нашата земя, което очистваше мозъците, душите и телата на хората... Техните очи бяха широко отворени за всичко дребно и повърхностно и абсолютно слепи за всичко голямо и съществено. Затова те, отрицателните, или са забравени от историята, или са само фон, на който личат още по-ярко делата на положителния Христос. След тях останаха критиките. След Христос остана обръщението на човешките души. Те търсеха недостатъци. Христос търсеше последователи."[11]

7:5-8 Исус много бързо разкрива двуличието на тяхното поведение. Те са точно такива, каквито са описани от **Исая.** На думи показват голяма преданост към Господа, но душите им са пълни с поквара. Преструват се, че почитат Бога, като изпълняват един куп ритуали, но на практика отхвърлят библейските повеления, замествайки ги със свои собствени измислени правила. Вместо да признаят Божието Слово като единствено и най-авторитетно ръководство за решаване проблемите на вярата и морала, те се опитват да заобиколят или погрешно да обяснят ясно определените от закона изисквания на Библията чрез своите собствени **предания.**

7:9, 10 Тук Исус дава пример за обезсилването на **Божия закон** чрез прилагането на едно от тези **предания.** В една от десетте Божи заповеди се казва, че децата трябва да **почитат** родителите си (което включва и грижите за тях във време на нужда). Всеки, който злослови **майка си или баща си,** се наказва със **смърт.**

7:11-13 Юдеите обаче измислят едно **предание,** познато като **„курбан",** което ще рече „даден" или „посветен". Представете си, че родителите на един юдеин са в голяма нужда. Синът им има достатъчно пари, за да се погрижи за тях, но не желае да направи това. Достатъчно е само да изрече думата „Курбан!", с което да каже, че посвещава тези пари **на Бога** или на храма, и това го освобождава от всякакви по-нататъшни грижи за негови-

те родители. Той може да държи тези пари при себе си неопределено дълго време и най-накрая да ги използва в работата си. Няма никакво значение дали те отиват някога в храма.

Във връзка с това Кели отбелязва следното:

„Религиозните водачи измислят една система, с която да си осигурят средства за осъществяването на своите религиозни цели и едновременно с това да приспят съзнанието на хората, както и да изличат всякакви угризения на съвестта, свързани с Божието Слово... Бог е Онзи, Който призовава човека да почита родителите си и осъжда всяко действие, което ги обижда. Тук обаче ние виждаме хора, които под прикритието на религията се осмеляват да нарушат и двете заповеди! Господ осъжда това предание с изричането на думата „Курбан!" не само като престъпление против родителите, но и като бунт срещу една съвсем ясна заповед на Бога."[12]

7:14-16 С 14 ст. започва едно революционно изказване на Господа, според което не това, което влиза в устата на човека, го осквернява (като например храната, която той поема с неизмити ръце), а онова, което излиза от нея (като преданията, които обезсилват Божието Слово).

7:17-19 Думите на Исус озадачават дори и **Неговите ученици.** Възпитани в духа на СЗ, те са свикнали с мисълта за съществуването на нечисти храни, които оскверняват хората, които ги ядат, като например свинското и заешкото месо. Исус съвсем ясно казва, че човек не се осквернява от това, което влиза в него. В известен смисъл тези думи обозначават края на диспенсацията на закона.

7:20-23 Това, което наистина осквернява човека, е онова, което излиза от неговото сърце: **„зли помисли, блудства, кражби, убийства, прелюбодейства, користолюбие, нечестие, коварство, сладострастие, лукаво око, хулене, гордост, безумство".** В светлината на целия контекст към този списък спокойно могат да се прибавят и преданията на фарисеите. Преданието за курбана например е равносилно на убийство, тъй като то обрича на смърт възрастните хора.

Една от най-сериозните поуки от този пасаж е, че ние трябва да се научим непрекъснато да проверяваме всички човешки наставления и предания чрез Божието Слово, като се подчиняваме на това, което е от Бога, и отхвърляме онова, което е от човека. Има хора, които в началото започват своите поучения и проповеди като чисти библейски послания и си спечелват голям авторитет сред вярващите в Библията. По-късно обаче те започват да добавят в проповедите си много неща от себе си; а преданите им слушатели, които вече са им повярвали, че не грешат, продължават да ги следват сляпо дори и тогава, когато те започнат да притъпяват остротата на Божието Слово или да изкривяват ясния му смисъл. Книжниците и фарисеите си спечелват авторитета на учители на Божието Слово точно по този начин. В този момент обаче те се опитват да обезсилят напълно Божиите намерения и затова Господ Исус предупреждава хората, че не те утвърждават Словото, а Словото утвърждава тях. Големият пробен камък за всичко, което казваме или правим, е въпросът: „Какво казва Словото по този въпрос?"

C. Езичницата, която Господ благославя заради силната ѝ вяра (7:24-30)

7:24, 25 В предишните стихове Исус ни каза, че няма нечисти храни. В тези стихове Той ни казва, че няма прости или нечисти хора, каквито юдеите са смятали всички езичници. Сега Исус отива на север **към Тирската и Си-**

донската област, познати също като „сирофиникиянските предели". Там Той се опитва да влезе в една **къща,** без да Го разпознае никой, но се оказва, че славата Му е стигнала далеч преди Него, и скоро всички узнават, че е там. В къщата при Него идва една **жена,** езичница, която Го моли да помогне на обзетата ѝ от бяс **дъщеря.**

7:26 Искаме изрично да подчертаем факта, че жената е **гъркиня,** а не еврейка. Като богоизбран народ, еврейският народ е заемал едно особено, привилегировано място в отношенията на Бога с народите на земята. С този народ Бог сключи Своите чудесни завети, на него Той даде Свещените Писания, заедно с него Той обитаваше в скинията, а по-късно и храма... докато езичниците винаги са били чужденци в израелската държава и за тях не са се отнасяли Божиите обещания в заветите. Те са били „отделени от Христа", без да имат надежда и „без Бог на света" (Еф. 2:11, 12). Господ Исус дойде главно като Спасител на израелския народ. Той се представи като Цар само на този народ. В началото благовестието за царството беше проповядвано изключително на „Израилевия дом". Всичко това е важно, за да можем да разберем по-добре отношенията на Господ Исус със **сирофиникиянката.** Знаем всичко това. В началото, след като тя **Го** помолва **да изгони бяса от нейната дъщеря,** Той като че ли иска да я отпрати.

7:27 Исус казва, че **първо** трябва да **се наситят децата** (израилтяните) и че не е редно **да се взема храната от децата и да се хвърля на кученцата** (езичниците). Неговият отговор не е отказ. Той казва следното: **„Остави да се наситят децата."** За някои тези думи могат да звучат доста грубо, но всъщност по този начин Господ иска да провери доколко дълбоки са покаянието и вярата на тази жена. Той е дошъл да служи най-вече на еврейския народ, а като нееврейка жената няма право да иска да се възползва от което и да е от Неговите благодеяния. Дали тя ще признае това?

7:28 И тя наистина го признава, защото думите ѝ всъщност означават: **„Да, Господи.** Аз съм само едно малко нееврейско кученце; но съм забелязала, че кученцата се хранят от **трохите,** които децата изпускат **под масата.** Това е всичко, което искам – няколко трохи, които остават след Твоето служение на юдеите!"

7:29, 30 Вярата на тази жена е наистина забележителна и Господ веднага я възнаграждава, като изцелява дъщеря ѝ в същия този миг. Когато жената се прибира у дома, намира **дъщеря** си напълно здрава.

Т. Изцелението на глухия и заекващ човек (7:31-37)

7:31, 32 Господ напуска Средиземноморския бряг и се връща обратно на източния бряг на **Галилейско море,** в областта, позната под името **Декапол.** Онова, което става там, е записано само в Евангелието от Марко. Загрижени хора **довеждат при Исус един глух и заекващ човек.** Този **недостатък** на говора може да се получи или вследствие на физически недъг, или вследствие на неясното възприемане на звуците, което пречи и на правилното им възпроизвеждане. При всички случаи този човек олицетворява грешника, който не чува Божия глас и затова не може да говори и на другите хора за Бога.

7:33, 34 Първо Исус **завежда** човека **настрани,** където остава насаме с него. Там Той **поставя пръстите Си на ушите му, плюва малко слюнка и докосва** езика **му,** използвайки този вид знаков език, за да покаже на мъжа, че скоро ще му отвори ушите и ще освободи езика му. След това Исус вдига очи **към небето,** за да му покаже, че силата Му е дадена от Бога. Въздиш-

kата Му изразява Неговата мъка, породена от страданията, които човечеството трябва да понесе заради своите грехове. Накрая Той произнася думата **„Еффата"**, което на арамейски означава **„Отвори се!"**

7:35, 36 Човекът **незабавно** възвръща нормалния си слух и говор. Господ помолва хората да не разпространяват новината за чудото, но те не изпълняват Неговото нареждане. Неподчинението не може да бъде оправдано с нищо, независимо колко добри могат да бъдат подбудите, които го обуславят.

7:37 Всички хора, които виждат чудото, **са удивени** от Неговите чудни дела и казват: **„Всичко върши добре; и глухите прави да чуват, и немите да говорят."** Те едва ли съзнават колко много истина крият тези техни думи. Ако бяха живели от тази страна на Голгота, от която живеем ние сега, думите им сигурно щяха да бъдат изречени с още по-голяма убедителност и твърдост.

И откакто любовта Му изпълни
сърцата ни,
големи милости познаха душите ни;
милости, които надвишават
всичкия земен рай,
нашият Господ направи всичко добро
докрай.

Семюъл Медли

У. Нахранването на четирите хиляди души (8:1-10)

8:1-9 Това чудо прилича на чудото с нахранването на петте хиляди, но между двете има и някои разлики, които са описани в следната таблица:

Нахранването на петте хиляди	Нахранването на четирите хиляди
1. Хората са евреи (вж. Йоан. 6:14, 15).	1. Хората вероятно са неевреи (тъй като живеят в Декапол).
2. Те са били заедно в продължение на един ден (6:35).	2. Те са били с Него в продължение на три дни (8:2).
3. Исус използва пет хляба и две риби (Мат. 14:17).	3. Исус използва седем хляба и няколко малки риби (8:5, 7).
4. Нахранени са пет хиляди мъже освен жените и децата (Мат. 14:21).	4. Нахранени са четири хиляди мъже освен жените и децата (Мат. 15:38).
5. Останалата храна се събира в дванадесет коша (Мат. 14:20).	5. Останалата храна се събира в седем плетени кошници (8:8).

И така, колкото е по-малко първоначалното количество, което използва Исус, толкова е по-голямо количеството, което се получава, и излишъкът, който остава. В седма глава ние видяхме как Господ нахрани една езичница с трохите, които падат от масата, приготвена за евреите. Тук ние виждаме как Той дава изобилна храна на хиляди езичници. Ердмън коментира тези събития по следния начин:

„С първото чудо Исус дава да се разбере, че от масата на юдеите могат да паднат трохи хляб, с които да нахрани гладните езичници. Тук Той показва, че след като бъде отхвърлен от Своя народ, ще даде живота Си за целия свят и ще стане живият хляб, с който ще бъдат нахранени всички народи."[13]

Има опасност някои хора да сметнат случаите като този с нахранване-

то на четирите хиляди за повторения без особено значение. Нашето изучаване на Библията трябва да се основава на убеждението, че всяка дума от Свещеното Писание е изпълнена с духовна истина и че това е така дори и тогава, когато нашето ограничено човешко съзнание не ни позволява да я докажем.

8:10 След Декапол Исус и **учениците Му** пресичат Галилейско море в западна посока и стигат до едно място, познато под името **Далматута** (или Магадан – Мат. 15:39).

Ф. Фарисеите искат знамение от небето (8:11-13)

8:11 Фарисеите чакат Исус и искат от Него да им даде **знамение от небето.** Тяхната слепота и наглост нямат край. Пред тях стои най-голямото Знамение на всички времена – Самият Господ Исус Христос, Който наистина е едно Знамение, идващо от небето, но те изобщо не могат да Го оценят. Те чуват с ушите си изключителните Му думи, виждат с очите си невероятните Му чудеса, общуват с единствения абсолютно безгрешен Човек – със Самия Бог, въплътен в Човек; и въпреки това в своята заслепеност искат да им се даде **знамение от небето!**

8:12, 13 Не е за чудене, че Спасителят въздъхва дълбоко! Ако има човешко поколение, което да е особено облагодетелствано по време на човешката история, то това несъмнено е **поколението** на юдеите, част от което са и фарисеите. За съжаление обаче тяхната слепота им пречи да видят най-ясното доказателство за появяването на Месията и вместо да видят Знамението, което Бог им дава на земята, те искат от Него знамение на небето. Исус всъщност им казва: „Повече знамения няма да ви дам. Вече ви дадох такава възможност“; след което **се качва отново на лодката** и заедно с учениците Си се отправя на изток.

Х. Квасът на фарисеите и на Ирод (8:14-21)

8:14, 15 По време на пътуването **учениците забравят да вземат** със себе си **хляб.** Когато ги предупреждава да се пазят от **кваса на фарисеите и Ирод,** Исус все още мисли за срещата Си с фарисеите. В Библията квасът навсякъде се употребява като символ на злото, защото също като него той се разпространява тихо и полека и засяга всичко, до което се докосне. **Квасът на фарисеите** означава лицемерие, ритуалност, самодоволство и тесногръдие. На пръв поглед фарисеите изглеждат много праведни, но дълбоко в себе си те носят поквара и безчестие. В **Иродовия квас** можем да намерим скептицизъм, безнравственост и любов към нещата от света. Иродианите притежават всички тези грехове.

8:16-21 Учениците изобщо не успяват да схванат смисъла на думите на Исус. Единственото нещо, с което те могат да ги свържат, е храната. Затова Исус се обръща към тях и им задава девет въпроса. С първите пет Той ги порицава за тяхната непрозорливост, а с последните четири ги укорява за това, че се тревожат за осигуряването на нуждите си, при условие че Той е с тях. Нима Той не нахрани **пет хиляди** души с **пет** хляба и нима не останаха след това **дванадесет пълни коша** с храна? Да, останаха. И не нахрани ли после **четири хиляди** мъже със **седем** хляба, и не останаха ли **седем** пълни кошници след това? Да, останаха. Как тогава те не успяват да разберат, че за Него не е проблем да задоволи нуждите на шепата хора в тази лодка? Нима не разбират, че Създателят и Крепителят на вселената седи в една лодка с тях?

Ц. Изцелението на слепеца във Витсаида (8:22-26)

Това чудо, което е записано само в Марко, поражда няколко интересни въпроса. Най-напред, защо Исус завежда човека **извън града,** преди да го изцели? Защо не го изцелява само като докосне очите му? Защо използва такова необичайно средство като слюнката? Защо човекът не получава веднага идеално зрение?[14] (Това е единственият случай в Евангелията, когато изцелението става на етапи.) И накрая, защо Исус забранява на човека да говори за чудото **в града?** Нашият Господ е суверенен и не е длъжен да ни дава отчет за Своите постъпки. Зад всяко Негово действие има сериозна причина, която ние може и да не виждаме. Всеки отделен случай на изцеление е различен от останалите, както и спечелването на всеки отделен човек за вярата. Някои хора получават забележително духовно проникновение веднага, след като повярват. Други в началото виждат неясно, но по-късно постигат пълна увереност в спасението.

Ч. Петър прави своята голяма изповед (8:27-30)

Последните два параграфа на тази глава ни показват кулминационната точка на обучението на дванадесетте ученици. Учениците трябва да опознаят Исус лично и много дълбоко, преди Той да може да извърви с тях пътя, който Го чака занапред, и преди да ги покани да Го последват в един живот на посвещение и жертвоготовност. Този пасаж ни разкрива същността на ученичеството. Това е може би найпренебрегваната област от християнската теория и практика днес.

8:27, 28 Исус и учениците Му тръгват да търсят уединение далеч на север. На път за Кесария Филипова Той започва разговор с тях, като ги пита какво мислят хората за Него. Като цяло хората Го признават за велик човек – за равен на **Йоан Кръстител, Илия** или някой от другите **пророци.** Но човешката почит не е никаква чест за Исус. Ако не е Бог, то тогава или е шарлатанин, или луд, или легендарен герой. Друга възможност няма.

8:29, 30 Тогава Исус пита директно учениците Си да Му кажат какво мислят самите те за Него. **Петър** веднага отговаря: „Ти си **Христос.**" Така той заявява, че смята Исус за Месията или Помазаника. С разума си Петър е съзнавал истинността на тези думи и преди това, но сега в неговия живот се случва нещо, което му дава една дълбока, лична увереност, че това наистина е така. За Петър животът никога вече няма да бъде същият. Той никога вече няма да се задоволи с едно егоцентрично съществуване. Щом Исус е Месията, Петър трябва да живее за Него в пълно себеотдаване.

Ш. Служителят предсказва Своята смърт и възкресение (8:31-38)

До този момент ние видяхме как Служителят на Йехова живее един живот на пълно отдаване в служба на другите. Видяхме също колко много Го мразят Неговите врагове и колко често не Го разбират Неговите приятели. Бяхме свидетели на един живот, пълен с динамична власт, нравствено съвършенство, идеална любов и смирение.

8:31 Но пътят на служението на Бога води към страдания и смърт. Затова Спасителят казва сега на учениците Си съвсем ясно, че трябва (1) **да пострада;** (2) **да бъде отхвърлен;** (3) **да бъде убит;** и (4) **да възкръсне.** За Него пътят към славата минава през кръста и през гроба. „Сърцето на истинския служител ще се разкрие в жертвата", казва Ф. У. Грант.

8:32, 33 Петър не може да се примири с вестта, че Исус трябва да пост-

рада и да умре – това изобщо не отговаря на неговата представа за Месията. Освен това той не може да приеме и мисълта, че неговият Господ и Учител ще бъде убит от Своите врагове. Затова той започва да мъмри Спасителя за това, което е казал. Тогава Исус се обръща към Петър с думите: **„Махни се, Сатано, и иди зад Мене, защото не мислиш за Божиите неща, а за човешките неща.“** С тези думи Исус не иска да каже, че Петър е Сатана или че е обсебен от Сатана. Техният смисъл би могъл да се предаде така: „Ти Ми говориш така, както би Ми говорил Сатана. Той винаги се опитва да ни разколебае, за да не се подчиняваме изцяло на Бога. Непрекъснато ни изкушава, за да поемем лесния път към Трона.“ Думите на Петър имат нещо сатанинско в своя произход и съдържание, което поражда и недоволството на Господ. Кели коментира случая така:

„Какво е това, което толкова възмущава нашия Господ? Опасността да попаднем в капана, която отвсякъде ни дебне: желанието да спасим себе си, предпочитането на по-лекия път към кръста. Нима не е истина, че нашата природа естествено ни кара да избягваме трудностите, срама и неодобрението на хората; че ние почти винаги гледаме да отминем страданията, които са неотменна част от пътя на този, който върви по Божията воля; че предпочитаме да водим един тих, спокоен и изпълнен с уважение живот тук, на земята; накратко – че предпочитаме да имаме най-доброто и на двата свята? Колко е лесно човек да падне в този капан! Петър не може да разбере защо Месията трябва да измине целия този път на мъки и скърби. Ако ние бяхме на Негово място, сигурно щяхме да си помислим още по-лоши неща и от тези. Не можем да не признаем, че протестът на Петър изразява една голяма човешка загриженост. Петър обича Спасителя с цялото си сърце, но той не знае, че тук все още стои неосъден духът на света.“[15]

Забележете, че Исус първо **поглежда учениците Си,** а след това **смъмря Петър,** като че ли иска да каже: „Ако Аз не отида на кръста, как можете да се спасите вие, Моите ученици?“

8:34 Тогава Исус **им казва** нещо, което може да се изрази така: „Аз ще пострадам и ще умра, за да могат хората да бъдат спасени. Ако вие желаете да **тръгнете след Мен,** трябва да отхвърлите всички свои егоистични стремежи; да изберете съзнателно пътя на оскърбленията, страданията и смъртта; и да **Ме следвате.** Ако се наложи, трябва да сте готови да се откажете от личните си удобства, от обществените си развлечения, от земните си връзки, от големите си амбиции, от материалните си богатства и дори от живота си.“ Тези думи ни карат да се запитаме как е възможно да си помислим дори, че за нас е добре да живеем в спокойствие и охолство. С какво можем да оправдаем материализма, егоизма и студенината на нашите сърца? Думите на Исус ни призовават към живот на самоотричане и пълно отдаване на другите, към живот на страдания и жертвоготовност.

8:35 Пред нас винаги ще стои изкушението да **спасим живота** си така, както ние си го представяме – да живеем уютно, да имаме „осигурено“ бъдеще, сами да избираме възможностите си така, че нашето собствено „аз“ да бъде центъра на всичко. Исус обаче ни казва, че това е най-сигурният начин да изгубим живота си. Той ни призовава да отдадем живота си на Него и на евангелието, като Му се посветим с целия си дух, с цялата си душа и с цялото си тяло. Той ни казва, че ние трябва да сме готови да изразходваме всичко и сами да бъдем изразходвани в това свято служение и, ако е необхо-

димо, да дадем и живота си за евангелизирането на света. Това означава да изгубим живота си заради Него, но то е и най-сигурният начин да го спасим.

8:36, 37 Дори и да можеше да спечели цялото богатство на света в продължение на един живот, каква полза щеше да донесе това на вярващия, ако той пропусне възможността да употреби живота си за Божията слава и за спасяването на изгубени души? Най-накрая той би разбрал, че е направил лоша сделка. Нашият живот е по-скъп от всичките богатства на света. Какво ще изберем – да го използваме за себе си или за Христос?

8:38 Господ знае, че някои от Неговите по-млади ученици могат да се препънат по пътя на ученичеството от страх да не бъдат засрамени. Затова Той ги предупреждава, че онези, които се стремят да избягат от оскърбленията заради Него, ще трябва да понесат още по-голям срам, когато Той се върне на земята в слава. Какви думи! Скоро нашият Господ ще се върне на земята, но този път Той няма да дойде в смирение, а в Своята Собствена слава и в славата на Своя Отец, заедно със светите ангели. Това ще бъде една зашеметяваща и величествена гледка. Тогава Той ще се срамува от онези, които се срамуват от Него сега. Може би думите **„ако се срамува някой от Мене... в тоя блуден и грешен род“** са предназначени точно за нас! Колко е нелепо да се срамуваме от това, че сме деца на безгрешния Спасител в един толкова грешен и неверен свят!

IV. Пътят на Служителя до Ерусалим (Глави 9 и 10)

A. Преображението на Служителя (9:1-13)

След като посочва на учениците Си пътя на оскърбленията, страданията и смъртта, който Той трябва да поеме, и след като ги приканва да тръгнат след Него в един живот на себеотрицание и жертвоготовност, Господ им показва и обратната страна на монетата. Въпреки че това ученичество ще им струва много в тоя живот, най-накрая то ще бъде увенчано със слава.

9:1-7 В началото Господ казва, че някои от учениците **„няма да вкусят смърт, докле не видят Божието царство дошло в сила“.** Тези думи се отнасят до **Петър, Яков и Йоан,** които виждат **Божието царство** в неговата **сила** на планината на Преображението. Смисълът на тези думи е, че за всичко, което изстрадаме в името на Христос сега, ще получим голямо възнаграждение при Неговото Второ пришествие, когато служителите Му ще се появят заедно с Него в слава. Условията, които преобладават на планината на Преображението, са преобраз на хилядолетното царство на Христос:

1. Исус **е преобразен** – от цялото Му Същество се излъчва ослепителна слава. Дори и **дрехите Му блестят** от белота, която не може да се постигне и с най-силното избелващо средство.
   При Първото Му пришествие славата на Христос беше забулена. Той живя в унижение, като Човек на мъки, и се запозна със скръбта. Но Исус ще дойде отново в слава и тогава никой няма да Го сбърка с някой друг. Тогава всички ще видят съвсем ясно, че Той е Царят на царете и Господарят на господарите.
2. Там са също и **Илия** и **Мойсей.** Те представляват: (а) или старозаветните светии; (б) или закона, представен от Мойсей и пророците; (в) или светиите, които вече са умрели, и онези, които са били пренесени.
3. Там са **Петър, Яков и Йоан.** Те вероятно представляват новозавет-

ните светии, които ще бъдат живи при установяването на царството.

4. **Исус** е Личността, Която стои в центъра на събитието. Предложението на Петър за издигането на **три шатри** не получава одобрение от **облака** и от **гласа,** който идва от небето. Христос трябва да има превъзходство във всичко.Той ще бъде славата на Емануиловата земя.
5. **Облакът** може да бъде също и скинията или облачният стълб, който е стоял в Светая Светих на скинията и в храма от старозаветните времена. Той представлява видимото изражение на Божието присъствие.
6. **Гласът,** който се чува, е гласът на Бога, на Отца, Който признава Христос за Своя **възлюбен Син.**

9:8 Когато облакът се вдига, учениците вече не **виждат никого другиго освен Христос.** Това е картина на уникалното, славно и първенствуващо място, което Исус ще заеме при установяването на царството и което Той ще трябва да има в сърцата на Своите последователидотогава.

9:9, 10 Когато всички слизат от планината, Исус заповядва на учениците Си да не говорят за онова, което **са видели, докато** не бъде **възкресен от мъртвите.** Последните думи от тази заповед особено озадачават учениците, които сигурно още не са осъзнали вестта за Неговото убийство и възкресение. Те се чудят какво иска да им каже Исус с думите **„възкресен от мъртвите".** Като юдеи на тях им е известно, че ще дойде време, когато всички мъртви ще бъдат възкресени. Но Исус говори за възкресението на Един отделен Човек, когато ще възкръсне само Той, отделно от всички останали мъртви. За това възкресение се говори само в НЗ.

9:11 Има още едно нещо, което измъчва учениците. Те току-що са видели един преобраз на царството. Но нали Малахия е предрекъл, **че първо трябва да дойде Илия,** за да предизвести идването на Месията и да постави началото на обновлението на всичко, с което да проправи пътя за установяването на Неговото господство в цялата вселена (Мал. 4:5)? Тогава къде е Илия? Наистина ли ще дойде **преди това,** както казват **книжниците**?

9:12, 13 С отговора Си Исус им казва: „Да, **истина е,** че **първо Илия** трябва да дойде. Но за нас е по-важно и по-необходимо да си зададем въпроса: „Не се ли казва в Старозаветните Писания, че **Човешкият Син** трябва да понесе големи мъки и **оскърбления?"** Що се отнася до **Илия,** то той наистина **дойде** (в лицето и делото на Йоан Кръстител), но хората се отнесоха безотговорно към него – така, както постъпиха и с Илия. Смъртта на Йоан Кръстител е предварителен знак за това, което човеците ще направят и с Човешкия Син. Те, които отхвърлиха предвестника, ще отхвърлят и Царя."

Б. Изцелението на обсебеното от бяс момче (9:14-29)

9:14-16 Учениците не могат да останат на върха на планината на славата. В низината под тях стене ридаещото човечество. Един огромен свят, потопен в нужда, лежи при краката им. Когато Исус и тримата ученици стигат до подножието на планината, между **книжниците,** народа и другите **ученици** тече оживен разговор. При появата на Господ разговорът веднага се прекъсва и хората се спускат към Него. **„Какво обсъждате с** Моите ученици?"– пита Господ.

9:17-18 Един отчаян баща развълнувано разказва на Господ за проблема със **сина** си, който е обсебен от **ням**

дух. Духът събаря детето на земята, кара го да скърца със **зъби** и да изпуска пяна от **устата си.** Жестоките гърчове довеждат детето до вцепенение. Бащата вече е молил **учениците** да му помогнат, **но те не са успели да направят нищо.**

9:19 Исус сгълчва учениците за тяхното неверие. Нали Той им даде сила да прогонват бесове? **Колко дълго** трябва да стои с тях, за да овладеят силата, която им е дал? **Колко дълго** още трябва да търпи тези толкова безсилни и неспособни хора?

9:20-23 Когато **довеждат детето** при Господа, духът предизвиква един особено сериозен пристъп. Господ **пита бащата откога** детето страда така. „От детинство" – отговаря бащата. Тези пристъпи **често** са го **хвърляли в огън и във вода** и тогава момчето е било на косъм от смъртта. После бащата моли Господ да се съжали и да им помогне, **ако** може – една сърцераздирателна молба, изтръгната от сърце, живяло дълги години в отчаяние и мъка. **Исус** му казва, че изцелението на неговия син не зависи от Неговата способност да го изцели, а от способността на бащата да **повярва.** Вярата в живия Бог винаги се възнаграждава. Няма болест, която Той да не е в състояние да излекува.

9:24 Тогава бащата изразява противоречивото си състояние на човек, който едновременно вярва и не вярва – проблем за всички Божии хора от всички времена. **„Вярвам, [Господи]! Помогни на моето неверие!"** Всички ние искаме да вярваме, но въпреки това откриваме, че сме изпълнени със съмнение. Ние ненавиждаме това необяснимо вътрешно противоречие, но независимо от това откриваме, че борбата ни с него е безуспешна.

9:25-27 Когато Исус нарежда на **нечистия дух** да излезе от детето, духът му причинява още един последен гърч и напуска тялото, което остава да лежи на земята **като мъртво.** Спасителят повдига момчето за ръката и то става.

9:28, 29 По-късно, когато Господ остава сам с **учениците Си** в **къщата,** те **Го питат насаме** защо не са успели да го изцелят. Той им отговаря, че за някои чудеса са необходими **пост и молитва.** Кой от нас не е преживявал в своето християнско служение моменти на безсилие и безизходица? Работили сме с всичките си сили и с цялото си съзнание и въпреки това не сме забелязали никакви доказателства за действието на Божия Дух в сила. И тогава ние също чуваме думите на Спасителя, които ни напомнят, че **„Тоя род..."**

В. Исус още веднъж предсказва Своята смърт и възкресение (9:30-32)

9:30 Посещението на Господ в Кесария Филипова вече е приключило. Сега Той **минава през Галилея.** Това е пътят, който ще Го отведе в Ерусалим, а оттам и на кръста. Той желае да измине този път незабелязано, тъй като по-голямата част от Неговото обществено служение е завършила. Сега Исус иска да отдели известно време на учениците Си, за да им даде наставления и да ги подготви за това, което ги чака занапред.

9:31, 32 Той ясно им казва, че скоро ще бъде арестуван и убит и че ще **възкръсне** на **третия ден.** Учениците не разбират Неговите думи, **но се боят да Го попитат за това, което не разбират.** Ние също често се страхуваме да Го попитаме за неща, които не разбираме, и по този начин губим много благословения.

Г. Величието в царството (9:33-37)

9:33, 34 Когато стигат до къщата в **Капернаум,** Исус **пита учениците Си** за **какво** са спорели по пътя. Те се сра-

муват да признаят, че са се карали за това, кой от тях **ще бъде най-великият.** Вероятно събитието с преображението на Исус е съживило надеждите на учениците за скорошното установяване на царството и те вече се гласят да заемат почетни места в него. Сърцето ни може да се скъса от мъка, когато си помислим, че в същото време, когато Исус говори за неизбежната Си смърт, учениците Му се занимават с препирни за това, кой от тях е повече или по-малко достоен. Най-лошото на човешкото сърце е, че то е измамливо и отчайващо суетно, както казва Еремия.

9:35-37 Исус, Който знае за какво е бил техният спор, им дава урок по човечност. Той казва, че онзи, който иска да стане пръв, трябва доброволно да заеме най-ниското място на служение и да заживее за другите, а не за себе си. После взема **едно малко дете** и го прегръща, като подчертава, че всяка милост, извършена **в** Неговото **име** за най-унижените и най-непредставителните хора от обществото, ще се оцени като особено велико дело. Все едно, че тази милост е показана на Самия Господ или дори на Бог, Неговия Отец. „О, благословен бъди, Ти, Господи Исусе Христе! Твоето учение докосва и най-потайните кътчета на моето плътско сърце и изважда на показ всичките ми егоистични подбуди. Изчисти сърцето ми от целия мой егоизъм и ми дай да живея Твоя живот!"

Д. Служителят забранява сектантството (9:38-42)

Тази глава изглежда пълна с неуспехи. Думите на Петър на планината на Преображението се оказват абсолютно неуместни (5 и 6 ст.). Учениците не успяват да изгонят немия дух от момчето (18 ст.). После се карат за първото място в царството (34 ст.). А сега са обхванати от дух на сектантство (38-40 ст.).

9:38 При Исус идва ученикът **Йоан,** когото Той много обича, и Му казва, че са видели един човек, който **изгонвал бесове в** Негово **име.** Учениците са забранили на човека да прави това, защото не е признал, че е един от тях. Мъжът нито проповядвал лъжливо учение, нито живеел в грях. Той просто не се присъединил към учениците.

Заградиха се с кръг и ме оставиха отвън:
„Бунтовник, еретик, смешник!" – ми викаха отвътре.
Но любовта и аз успяхме да ги надхитрим:
заградихме се с кръг отвън и те останаха вътре.

9:39 Исус им **казва:** „Не го спирайте. Ако той има достатъчно вяра в Мен, за да използва Моето име и да прогонва бесове, той е от Моята страна и работи срещу Сатана. Такъв човек не е в състояние да премине така бързо на другата страна и да започне да **злослови срещу Мен** или да стане Мой враг."

9:40 На пръв поглед изглежда, че думите от 40 ст. се противопоставят на казаното от Исус в Матей 12:30: „Който не е с Мене, той е против Мене; и който не събира с Мене, разпилява." Но противоречие всъщност няма. В Матей думите са изказани по повод на това, дали Христос е Божият Син или властта Му е бесовска. Ако отношението ни към този въпрос е вододелната точка за определянето на всеки един от нас, то тогава всеки, който не е с Христос, работи против Христос.

Тук, в Евангелието на Марко, вододелната точка не е отношението ни към Личността или делото на Христос, а отношението ни към хората, с които заедно служим на Господа. Към тях ние трябва да се отнасяме с търпение и любов. Всеки, който **не е**

против Него в своето служение, е против Сатана и следователно **от страната на** Христос.

9:41 Дори и най-малката милост, извършена **в името** на Христос, ще бъде възнаградена. Господ няма да пропусне да забележи дори и **чашата вода,** дадена на някой човек **заради това,** че е **Христов** ученик. Изгонването на бесове в Негово име е наистина голямо нещо. Да дадеш на някого чаша **вода** е доста обикновено нещо. Но Господ ще оцени и двете, ако са направени за Неговата слава. **„Понеже сте Христови"** – тези думи трябва да бъдат нишката, която свързва вярващите в едно цяло. Ако те непрекъснато стоят пред очите ни, ние ще бъдем свободни от духа, който ни разделя, от дребнавите препирни и от завистта, които понякога съпровождат християнския ни живот.

9:42 Господният служител трябва да мисли постоянно за влиянието, което неговите думи и действия ще окажат върху другите. Възможно е те по някакъв начин да смутят някой наш вярващ брат и да му навредят за цял живот. **По-добре би било** за такъв човек да бъде хвърлен в морето и удавен с голям **воденичен камък,** завързан **на врата** му, отколкото той да стане причина някой **скромен** християнин да се отклони от пътя на светостта и истината.

Е. Безжалостна самодисциплина (9:43-50)

9:43 От тук до края на главата се говори за значението на самодисциплината и себеотрицанието. Християните, които поемат пътя на истинското ученичество, непрекъснато трябва да се борят със своите естествени желания и влечения, задоволяването на които води към погибел, а владеенето им осигурява духовна победа. Исус дава пример с **ръката, крака** и **окото,** като казва, че е по-добре да загубиш някоя част от тялото си, отколкото заради нея да попаднеш в **ада.** За да постигнеш тази велика цел, си заслужава да можеш да жертваш всичко.

Ръката би могла да символизира нашите дела; **кракът** – нашето поведение; а **окото** – нещата, които най-много ценим. Това са потенциално най-слабите ни места. Ако човек не си наложи строга самодисциплина, те могат да го доведат до вечната погибел.

На базата на този стих някои хора смятат, че може да се случи така, че истинските християни да бъдат загубени и да отидат в ада за вечността. Това дали е възможно наистина? Разглеждайки този текст отделно от всички останали, можем да решим, че това наистина е така; но когато го поставим в контекста на цялото Новозаветно учение, ще стигнем до заключението, че всички, които отиват в ада, никога не са били истински християни. Възможно е човек да *изповяда*, че е новороден, и за известно време да се държи наистина като такъв; но ако не престане да угажда на своята плът, то тогава никога не е бил спасен.

9:44-48 Господ на няколко пъти[16] говори за ада като за място, където **„червеят им не умира и огънят не угасва".** Това са едни изключително тежки думи. Ако ние наистина им вярвахме безрезервно, щяхме да престанем да живеем за вещите и щяхме да започнем да живеем за неумиращите души. „Дай ми страстно да обичам душите на хората, о, Господи!"

За щастие никога не се налага човек да си отреже ръката или крака или да си извади окото заради някое свое нравствено провинение. Исус не ни заповядва да вземаме такива крайни мерки. Това, което Той иска да ни каже, е, че за нас е *по-добре* да жертваме ползата от дейността на тези наши

телесни части, отколкото да бъдем захвърлени в **ада** поради загубата, която те ни нанасят.

9:49 49 и 50 ст. са особено трудни стихове. Затова ние ще ги разгледаме изречение по изречение.

„Защото всеки ще се осоли с огън.“ Тези думи крият за нас три проблематични въпроса: (1) За какъв **огън** се говори тук? (2) Какво ще рече **„да се осоли“**? (3) Какво включва думата **„всеки“** – спасените, неспасените или и двете?

Огънят може да олицетворява ада (както в 44, 46 и 48 ст.) или всеки друг съд, включително и Божествения съд над делата на вярващия или дори вътрешния, личния съд.

Солта символизира онова, което запазва, пречиства и дава вкус. За източните народи тя също така е символ на клетва за вярност, приятелство или изпълнение на обещание.

Ако под **„всеки“** се разбират неспасените, тогава тези думи означават, че те ще останат да съществуват в пламъците на ада, т. е. че душите им ще останат да търпят вечни мъки.

Ако **„всеки“** се отнася до спасените, то тогава този стих може да има няколко значения: (1) че спасените ще бъдат пречистени чрез пламъците на Божието наказание в този живот; (2) че те ще предпазят себе си от покварa, като се учат да се владеят и да се отказват от всичко плътско; или: (3) че ще бъдат изпитани в Господния ден.

„И всяка жертва ще се осоли със сол.“ Това[17] е цитат от Левит 2:13 (вж. също Числа 18:19). Солта, която е символ на завета между Бога и Неговия народ, е спомената тук, за да напомни на хората, че този завет е едно сериозно споразумение, което те не могат да нарушават. Когато представяме телата си в жива жертва на Бога (12:12), ние трябва да осолим тази жертва със сол, като по този начин направим свързването ни с Него необратимо.

9:50 „Добро нещо е солта.“ Християните са солта на земята (Мат. 5:13). От тях Бог очаква да упражняват здравословно и пречистващо въздействие върху хората. Дотогава, докогато християните се държат като истински ученици, те носят благословение на всички хора.

„Но ако солта обезсолее, с какво ще я подправите?“ Без солени си вкус солта няма никаква стойност. Онзи християнин, който не изпълнява задълженията си на истински ученик, е безплоден и безполезен. Само един добър старт на християнския живот не е достатъчен. Непрекъснатата и безкомпромисна самооценка е задължителна за всеки един християнин, в противен случай той като Божие дете, няма да успее да постигне целта, заради която е бил спасен от Бога.

„Имайте сол в себе си“ означава, че ние трябва да представляваме сила за света в името на Бога; да упражняваме благотворно влияние за славата на Христос; да изтърпим всичко в нашия живот, което би могло да спомогне за по-пълноценното ни отдаване на Христос.

„И мир имайте помежду си.“ Този стих явно е свързан с 33 и 34 ст., където се говори за спора между учениците по повод заемането на почетни места в царството. Винаги трябва да намираме начин да се освобождаваме от самолюбието си, като вместо това се изпълваме със скромност в служението си на Бога.

В обобщение на всичко, казано дотук, искаме да отбележим, че 49 и 50 ст. идват, за да подчертаят истината, че вярващият трябва да се отнася към живота си като към жертва, дадена на Бога. Той трябва да се осоли с огън, т. е. да се изпълни със самоосъждане и самоотричане; и трябва да се осоли със сол, т. е. да се посвети с

клетва за окончателно и безвъзвратно самоотдаване. Ако вярващият измени на своята клетва или не успее да скъса окончателно със своите грешни навици, неговият живот ще бъде безсолен, безполезен и безсмислен. Затова той трябва да изтрие от живота си всяко нещо, което би попречило на изпълнението на дадената му от Бога мисия, и да заживее в мир и любов с останалите християни.

Е. Бракът и разводът (10:1-12)

10:1 След престоя Си в Галилея Господ отива на изток към Перея, една област, която се намира на източния **бряг на река Йордан.** Разказът за Неговото служение в Перея се простира до 45 ст.

10:2 Много скоро Исус е открит от **фарисеите,** които дебнат жертвата си като глутница вълци. Опитвайки се да Го уличат в грешка, те Го питат дали е законно човек да се **разведе.**

Господ им казва да погледнат в Петокнижието и да видят **каква е заповедта на Мойсей по този въпрос.**

10:3-9 Фарисеите избягват да дадат пряк отговор, като цитират само онова, което **Мойсей е разрешил.** А той е **разрешил** на мъжа да се разведе с жена си, при условие че ѝ даде писмено **удостоверение за развод.** Но първоначалният замисъл на Бога не е такъв. Бог разрешава развода по-късно **поради жестокостта** на човешките сърца. Според Божествения замисъл мъжът и жената се съединяват в брачен съюз, който продължава до тяхната смърт. Затова Бог е създал и двата пола. Мъжът трябва да **напусне своите** родители и да се свърже с жената така, че той и тя да станат **една плът.** След като **Бог** ги е **съединил** така, нито една човешка заповед не може да ги разедини.

10:10 Дори и **учениците на Христос** са затруднени да разберат това обяснение. По онова време жените не са се ползвали с никакво уважение и не са имали никаква материална сигурност. Често пъти те не са получавали нищо друго освен презрение. Всеки мъж е можел да се разведе с жена си веднага, щом като нещо не му е харесвало в нея, без да е длъжен да ѝ осигури някакво материално обезщетение. В повечето случаи към жената са се отнасяли като към някаква мебел.

10:11, 12 На по-нататъшните въпроси на учениците Господ отговаря съвсем определено, че повторната женитба след развода се смята за **прелюбодеяние,** без значение кой от двамата получава развод – мъжът или **жената.** Ако четем само този стих, трябва да приемем, че разводът е забранен при всички обстоятелства, но в Матей 19:9 можем да видим, че Господ споменава едно изключение. В семейство, в което единият от партньорите е уличен в изневяра, другият е свободен да се разведе и евентуално да сключи втори брак. Освен това от текста в 1 Кор. 7:15 става ясно, че разводът е разрешен и в случаите, когато невярващ съпруг (съпруга) напусне вярващата си съпруга (съпруг).

Ние много добре съзнаваме трудностите, които съществуват при развода и повторния брак. Хората се забъркват в такива заплетени брачни комбинации, че, за да се освободят от тях, им е необходима Соломонова мъдрост. Най-добрият начин да се избегнат всичките тези бъркотии е да се избегнат разводите. Всеки развод изпълва с мрачни облаци живота на засегнатите от него хора. Когато разведени мъже и жени се обръщат за съдействие към местната църква, старейшините трябва да разгледат всеки случай поотделно, като не забравят страха от Бога. Всеки отделен случай се различава от другите и изисква индивидуален подход към всеки отделен човек.

Този пасаж показва грижата на Христос не само по отношение на чистотата на брака, но и по отношение на правата на жените. В християнското учение жената заема едно почетно място, каквото тя няма в другите религии.

Ж. Господ благославя малките деца (10:13-16)

10:13 Сега ние виждаме колко голяма е грижата на Господ Исус за **малките деца.** Много родители **водят** при Него **децата си,** за да получат благословията на Учителя-Овчар, но учениците Му не им позволяват да Го доближат.

10:14-16 Господ **никак не е доволен** от това и им обяснява, че **Божието царство** принадлежи **на малките деца** и на тези, които имат вярата и искреността на малките деца. Възрастните трябва да станат като малки деца, ако искат да **влязат** в царството.

Джордж Макдоналд казваше, че не вярва за някой човек да е християнин, ако около къщата му не си играят малки момченца и момиченца. И така, Господният служител никога не трябва да забравя колко е важно Божието Слово да стигне до ушите на малките деца. Детските умове са много по-възприемчиви и много по-гъвкави от умовете на възрастните.

У. Греъм Скроджи казва така: „Винаги бъди в най-добрата си форма и давай най-доброто, което имаш, когато говориш на деца."

З. Младият богаташ (10:17-31)

10:17 Един млад богаташ спира Господ на пътя и се отправя към Него с една явно искрена молба. Той се обръща към Него с думите **„Учителю благи"** и Го пита **какво** трябва да **направи,** за да **наследи** вечния живот.

10:18 Исус е впечатлен от думите **„Учителю благи"** и без, да ги отхвърля, решава да ги използва, за да провери каква е вярата на младежа. Само Бог е **благ.** Може би младежът иска да признае Господ Исус за Бог? За съжаление това не е така.

10:19, 20 След това Спасителят се възползва от закона, за да произведе у младежа съзнание за грях. Този човек все още живее със заблудата, че ще успее да наследи царството благодарение на добрите си *дела*. Щом като мисли така, нека да видим дали се подчинява на закона, който му казва какви трябва да бъдат тези добри *дела*. Господ цитира пет от Божиите заповеди, които засягат най-вече отношенията ни с другите хора. Смисълът на тези пет заповеди може да се изрази с една: „Обичай ближния си като себе си." Младежът заявява, че е **спазвал** всичко това от **най-ранна възраст.**

10:21, 22 Но дали той действително обича ближния си както себе си? Ако е така, нека продаде целия си имот и даде парите на **бедните.** За младия богаташ обаче това се оказва прекалено „скъпа" задача и той си отива **наскърбен, защото е човек с много имот.**

С това Господ не иска да каже, че този човек можеше да се спаси, ако беше продал целия си имот и беше дал всичките си приходи за благотворителни цели. Има само един път за спасение и това е вярата в Господ Исус. За да може да се спаси, човек трябва да се признае за грешен, а това той може да направи, когато осъзнае, че не може да изпълни светите изисквания на Бога. Господ припомня на младежа десетте Божи заповеди, за да породи у него убеждение за грях.

Нежеланието на богаташа да се раздели с имота си показва, че той не обича ближния си както себе си. Неговият отговор трябваше да бъде следният: „Ако Божиите изисквания са такива, то аз съм грешен и няма да мога да се спася със собствените си усилия. Затова Те моля да ме спасиш

по Твоята милост." Оказва се обаче, че младежът обича много повече имота си, отколкото ближния си, и затова отказва да се раздели с него.

Когато Исус предлага на богаташа да продаде всичко, Той *не* му казва, че това е единственият път за спасение, а само показва на младежа, че е нарушил Божия закон и затова има нужда от спасение. Ако богаташът беше отговорил на предложението на Спасителя по подходящ начин, то Той щеше да му покаже пътя на спасението.

Но тук има още един проблем: дали ние, които сме вярващи, обичаме ближните си както себе си? Дали за нас също важат думите на Исус: **„Продай все що имаш и дай на сиромасите и ще имаш съкровище на небето; и дойди и Ме следвай."** Всеки трябва да си даде сам отговор на този въпрос, но преди да направи това, нека помисли върху следните факти:

1. Всеки ден хиляди хора умират от глад.
2. Повече от половината хора в света не са чули за благата вест.
3. Нашите материални придобивки могат в този момент да се използват за облекчаване на духовното и физическото състояние на много хора.
4. Примерът на Христос ни учи, че ние трябва да станем бедни, за да могат други да станат богати (2 Кор. 8:9).
5. Краткостта на живота и близостта на Господното пришествие ни говорят, че трябва да вложим парите си в служба на Господа още сега. Ако решим да сторим това след Неговото идване, ще бъде прекалено късно.

10:23-25 Гледайки как богаташът наскърбен се скрива в тълпата, Исус отбелязва, че е много трудно богатите да влязат в **Божието царство.** Учениците, за които богатството означава Божието благословение, са изненадани от тази забележка. Затова Исус отново повтаря: **„Чада, колко е мъчно да влязат в Божието царство ония, които уповават на богатството"**[18] – и продължава: **„По-лесно е за камилата да мине през иглени уши, отколкото богат да влезе в Божието царство."**

10:26, 27 Тези думи карат учениците да се усъмнят дали изобщо **някой може да се спаси.** Като юдеи, които живеят под закон, те правилно си представят богатството като неизменна част от Божието благословение. В завета, който сключва с Мойсей, Бог обещава благоденствие за всички, които Му се подчиняват. Учениците разсъждават така: „Щом богатите не могат да влязат в царството, тогава никой не може." Исус им казва, че това, което е **невъзможно** за човека, е **възможно** за Бога.

Какви заключения можем да направим, когато прочетем този пасаж?

Първо, че за богатите хора е особено трудно да се спасят (23 ст.), тъй като те обичат богатствата си много повече, отколкото Бога, и са готови да се откажат по-скоро от Бога, отколкото от парите си. Тези хора се уповават на имотите си много повече, отколкото на Господа. И докато това не се промени в тях, те не могат да бъдат спасени.

Истина е, че в СЗ богатството е било признак на особеното благоволение на Бога. Но сега това не е така. Вместо да се приема като белег на благоволението на Господа, то трябва да се разглежда като изпитание на предаността на човека.

По-лесно е камила да мине през иглени уши, отколкото някой богаташ да влезе през вратата на царството. От човешка гледна точка богаташът изобщо не може да бъде спасен. Някой може да възрази, че от човешка гледна точка *никой* не може да бъде спасен, и това наистина е така. Но то важи с

още по-голяма сила, когато става въпрос за богатия човек, тъй като пред него се издигат препятствия, които бедният не може да си представи. Богът на мамона трябва да бъде съборен от царското място, което заема в сърцето на богатия, за да може този човек да застане пред Бога като просяк. За човека не е възможно да предизвика тази промяна, но Бог може да я извърши.

Християните, които събират съкровища на земята, обикновено заплащат за това свое непослушание с живота на децата си. Много малко деца от такива семейства стават Божии чада.

10:28-30 Петър разбира накъде сочи смисълът на казаното от Спасителя. Той осъзнава, че това, което Исус иска от тях, е да оставят всичко и да Го последват. Исус потвърждава това, като обещава да възнагради всички, които се отказват от всичко заради Него и благовестието както в сегашния им живот, така и във вечността.

1. Наградата ни в сегашния ни живот ще има 100% възвращаемост, като няма да се изрази в пари, а в:
   а. **къщи** – това са къщите на другите вярващи, където всеки един от нас може да намери подслон;
   б. **братя и сестри, майки и деца** – нашите приятели християни, които обогатяват целия ни живот;
   в. **земи** – страните от света, които са спечелени за Царя;
   г. **гонения** – те също са част от сегашните ни награди. Когато човек се окаже достатъчно достоен, за да страда заради Исус, това наистина е голяма радост.
2. Бъдещата награда на Христовия служител е **вечният живот.** Това не означава, че като се откажем от всичко, ние автоматично печелим вечен живот. Вечният живот ни се дава като подарък. Смисълът на казаното от Исус тук е, че онзи, които изоставят всичко земно, получават за награда по-големи способности да се наслаждават на вечния живот в небесата. Всички вярващи ще получат този живот, но не всички ще му се наслаждават в една и съща степен.

10:31 После Господ ни предупреждава, че **„мнозина първи ще бъдат последни, а последните първи“.** Не е достатъчно само да започнеш като добър християнин. Важното е като какъв ще стигнеш края. Ето какво пише Айрънсайд по този въпрос:

„Не всички, които показват обещаващо начало като верни и предани последователи на Христос, ще продължат до край да следват пътя на пълното отричане от себе си в името на Христос. Понякога онези, които ние мислим за доста изостанали след нас и в чиято преданост се съмняваме, се оказват много по-истински и верни християни в часове на изпитание.“[19]

И. Служителят за трети път предсказва Своите страдания (10:32-34)

10:32 Време е вече Исус да отиде в **Ерусалим.** За Господ Исус това пътуване е пътуване към гетсиманските мъки и страдания, към оскърбленията и мъченията на кръста. Какви чувства може да са вълнували Исус в този момент? Особено показателни за това са думите: **„Исус вървеше пред тях.“** Тези думи говорят най-вече за решителността на Исус да изпълни Божията воля с пълното съзнание за цената, която трябва да се заплати. Те говорят и за Неговата самота: Той е пред учениците Си и върви сам. Говорят и за радостта Му – за дълбоката и спокойна радост от това, че върви по Божията воля; за радостта

от очакването на Божията слава; за радостта на Един Мъж, Който е тръгнал да освободи Своята невяста, за да я грабне по-късно за Себе Си. Заради тази бъдеща радост Исус изтърпя мъките на кръста и презря срама.

Тази картина на Исус, Който върви пред всички, ни кара още повече да се удивляваме на нашия безстрашен Водач, на Автора и Изпълнителя на нашата вяра, на нашия славен Учител, на Божествения ни Принц. Ето какво пише Ердман за този момент:

„Нека спрем за малко и погледаме това лице и този образ, Този Божий Син, Който върви непоколебимо напред към кръста. И докато Го следваме, ние ще разберем, че започваме да се изпълваме с един нов вид героизъм. И докато Го наблюдаваме как отива доброволно на смърт за нас, ще усетим, че в нас започва да се поражда един нов вид любов. И едновременно с това ние няма да спрем да се удивляваме на значението и тайната на тази смърт.“[20]

Хората, които следват Исус, са **изплашени,** защото знаят за твърдото решение на религиозните водачи в Ерусалим да Го убият.

10:33, 34 За трети път Исус подробно разказва на Своите ученици за събитията, които ще последват. Този пророчески разказ ни показва, че Той е нещо повече от човек.

1. **„Ето, ние възлизаме за Ерусалим“** (11:1-13:37).
2. **„Човешкият Син ще бъде предаден на главните свещеници и на книжниците“** (14:1-2,43-53).
3. **„И те, като Го осъдят на смърт...“** (14:55-56).
4. **„... ще Го предадат на езичниците“** (15:1).
5. **„Ще Му се поругаят и ще Го заплюват, ще Го бият и ще Го убият“** (15:2-38).
6. **„А след три дни ще възкръсне“** (16:1-11).

Й. Величието означава служение (10:35-45)

10:35-37 Непосредствено след горчивото предсказание за наближаващото Разпятие, при Исус **идват Яков и Йоан** с молба, която се оказва едновременно благородна и ненавременна – благородна поради желанието им да бъдат близо до Христос; и ненавременна, защото сега не е моментът да искат големи неща за себе си. Те вярват на думите на Исус за установяването на царството и това е добре. Но по-правилно щеше да бъде, ако те бяха показали, че мислят за мъките, които съвсем скоро щяха да Го постигнат.

10:38, 39 Исус ги пита дали те **могат да пият** от Неговата **чаша,** т. е. дали могат да споделят Неговите страдания и да се кръстят с Неговото **кръщение,** като умрат с Неговата смърт. Те Му отговарят, че **могат,** и Той се съгласява с тях. Яков и Йоан наистина ще пострадат заради своята вярност към Христос, както научаваме по-късно от Деяния на апостолите 12:2, където четем, че единият от двамата е станал мъченик.

10:40 После Исус обяснява, че местата в царството не се дават произволно, а че трябва да се спечелят. Тук е добре да се припомни, че *влизането* в царството става по милост чрез вяра, но че *положението* на всеки един вътре в царството ще се определя от неговата вярност към Христос.

10:41-44 Другите десет ученици остават много недоволни от това, че **Яков и Йоан** се опитват да ги изместят и да заемат по-първите места. Но недоволството им издава само че и те носят същия дух в себе си. Всичко това дава възможност на Господ да им даде един добър и революционен урок за величието. Невярващите считат за велики онези хора, които господстват, като упражняват една с нищо незаслужена власт и като се

държат надменно и деспотично. Величието в царството на Христос се определя от начина на служение. **Онзи, който иска да стане пръв в царството,** трябва първо да стане **слуга** на всички.

10:45 Най-висшият пример за това е Самият Човешки Син, защото **Той „не дойде да Му служат, а да служи, и да даде живота Си откуп за мнозина".** Помислете само! Този, Който беше роден по един свръхестествен начин, дойде, за да служи на хората през целия Си живот, и умря за нас, като отдаде живота Си като изкупителна жертва.

Както споменахме вече, 45 ст. е ключовият стих към цялото Евангелие. Той представлява една теология в миниатюра, едно изображение на най-великия живот, който светът някога е познавал.

К. Изцелението на слепия Вартимей (10:46-52)

10:46 Сега действието се премества от Перея в Юдея. Господ и учениците Му пресичат река Йордан и идват в **Ерихон.** Там Той среща на пътя **слепеца Вартимей** – един човек, който отчаяно се нуждае от помощ, съзнава тази своя нужда и е твърдо решен да се изцели.

10:47 Вартимей признава нашия Господ за **Давидов Син,** като се обръща към Него с думите „Сине Давидов". Каква ирония! Докато целият израелски народ е сляп за присъствието на Месията, един сляп юдеин се оказва притежател на истинско духовно зрение!

10:48-52 Настоятелните призиви за **милост** на този слепец не остават без отговор. Неговата точно формулирана молитва, с която той моли за зрение, получава и един точно определен отговор. Слепият изказва своята благодарност, като става верен ученик на Исус и Го следва през целия Му път до Ерусалим. Господ сигурно е изпитал голяма радост в сърцето Си, когато е срещнал такава вяра в Ерихон, на път за кръста. А Вартимей е направил много добре, като е потърсил Господ точно в този ден, тъй като Спасителят е минал оттам само един-единствен път.

V. Служението на Служителя в Ерусалим (11 и 12 гл.)

А. Триумфалното влизане в града (11:1-11)

11:1-3 Оттук започва разказът за последната седмица от земния живот на Господ Исус. На това място Той спира за малко на източния склон на **Елеонския хълм,** близо до **Витфагия** („къща на неузрелите смокини") и във **Витания** („къща на бедните, унижените и потиснатите").

Времето, когато Той трябва да се представи открито пред юдейския народ като техен Месия-Цар, е дошло. Господ ще направи това в изпълнение на предсказанието на Захария (9:9) и ще се възкачи на **осле.** И така, Исус изпраща **двама от Своите ученици** да отидат от Витания във Витфагия. С пълна убеденост и съвършено знание Той им казва да доведат едно **осле,** което ще намерят там вързано. Ако ги попита някой защо правят това, те трябва да му кажат: **„На Господ трябва."** Всезнанието на Господ, което виждаме тук, е накарало някой да изкаже следната мисъл: „Това не е Христос на модернизма, а на историята и небесното царство."

11:4-6 Всичко става така, както го е предсказал Исус. Учениците **намират** едно вързано **осле** навън, край главния път на селото, и го отвързват. Когато стоящите наоколо хора ги питат защо правят това, те отговарят, че то трябва на Исус, и хората ги **оставят да си вървят.**

11:7, 8 Въпреки че ослето никога не е било обяздвано, то не проявява никакъв инат, а покорно носи Създателя на гърба си до Ерусалим. Господ стига до града, яздейки върху килим от дрехи и палмови **клонки** и под звуците на одобрителните възгласи на тълпата. За един кратък миг народът се отнася към Него като към Цар.

11:9, 10 Виковете на хората означават няколко неща:

1. **„Осанна!"**, което първоначално е означавало „Спаси ни, ние се молим!", но по-късно е приело значение на хвала. Вероятно хората са искали да кажат: „Спаси ни! Ние Те молим да ни спасиш от нашите римски потисници!"
2. **„Благословен, Който иде в Господното име!"** Тези думи са едно признание на факта, че Исус е обещаният Месия (Пс. 118:26).
3. **„Благословено градущето царство на баща ни Давида, [което иде в Господното име]."** Хората са си мислели, че е дошло времето за въздигането на **царството,** в което Исус ще заеме трона на **Давид.**
4. **„Осанна във висините!"** Това може да се тълкува или като призив за *хваление* на Господа в най-високите места на небесата, или като призив към Самия Него да ги спаси от **най-високите** места в небесата.

11:11 Когато стига в **Ерусалим,** Исус отива **в храма,** но не в светилището, а в двора на храма. Както може да се предполага, този храм е Божият дом, но Исус не се чувства като у дома си в него, защото свещениците и останалите хора отказват да Му дадат полагаемото Му се място. **След като разглежда всичко,** Спасителят се връща обратно **във Витания** заедно **с дванадесетте** си ученици. Неделя вечер е.

Б. Безплодната смокиня (11:12-14)

Това събитие е израз на отношението на Спасителя към шумното посрещане, което Му устройват хората в Ерусалим. За Него народът на Израел е като безплодна **смокиня** – той показва листенцата на формалното признаване на Господа, но не показва плодовете на истинското Му приемане. Хвалебственият възглас „Осанна!" скоро ще се превърне в смразяващия кръвта рев „Разпни Го!".

На пръв поглед е трудно да се разбере защо Исус осъжда смокинята на изсъхване заради липсата на плод по нея, тъй като Словото изрично казва, че **сезонът не е за смокини.** Изглежда дори, че Спасителят се държи като една неразумна и капризна личност. Ние обаче знаем, че това не е така. Тогава как можем да си обясним това обстоятелство?

В библейските земи смокините са раждали най-напред едни малки ядливи плодове, преди още да се появят листата. Те са били предвестници на нормалната реколта, която се е раждала по **времето за смокини,** както е казано тук. Липсата на ранни смокини на дървото е признак за липсата и на нормални плодове в бъдеще. Когато Исус идва при израелския народ, Той вижда по него само „листа", които говорят за едно формално признаване на Бога – без никакви плодове; вижда само едно обещание, в което няма никакво изпълнение; едно признание без истинско съдържание. Исус е гладен за „плодове" от народа; но когато не вижда никакъв ранен плод, Той разбира, че и по-късно няма да има плод от него и затова проклина смокинята. Така Той предизвестява на онези, които Го слушат, осъждението, което ще сполети Израел в 70 г. сл. Хр.

Това събитие обаче *не* означава, че Израел е осъден на вечно безплодие. Господ се отрича от израелския народ

само временно. Когато Христос дойде отново, за да властва, израелският народ ще се новороди и отново ще заеме привилегированото си място пред Бога.

Това е единственият случай, когато Исус проклина, вместо да благославя; разрушава живот, вместо да съгражда. Често някои хора използват това събитие като аргумент, за да обвинят Исус, но ние смятаме, че всички спорове от този род са напразни. Нашият Създател има Своето суверенно право да вземе решение за унищожаване на един нежив обект, за да ни даде важен духовен урок и по този начин да спаси хората от вечно осъждение.

И макар че основното значение на това събитие е свързано със съдбата на израелския народ, то може да се отнесе и към всички хора, които „много приказват, а нищо не вършат".

В. Служителят очиства храма (11:15-19)

11:15, 16 В началото на Своето обществено служение Исус изгонва търговците от храма (Йоан 2:13-22). Сега, към края на служението Си, Той отново отива в двора на **храма** и изгонва всички, които вършат незаконна търговия със свещени неща, като дори спира пренасянето на обикновени **съдове през храма.**

11:17 Използвайки цитати от Исая и Еремия, Исус заклеймява светотатството, високомерието и търгашеството. Бог е казал, че храмът трябва да бъде **молитвен дом за всички народи** (Ис. 56:7), а не само за израелския народ. Оказва се обаче, че този народ е превърнал храма в религиозно тържище, във вертеп на мошеници и разбойници (Ер. 7:11).

11:18 Книжниците и главните свещеници се чувстват дълбоко засегнати от обвиненията на Христос. Те са готови **да Го погубят,** но не могат да направят това открито, защото народът все още се отнася към Него с голямо страхопочитание.

11:19 Вечерта, както обикновено... **Исус напуска храма и излиза вън от града.** Времето на глагола в оригиналния текст предполага обичайно действие. Вероятно Исус прави това от съображения за безопасност, но не защото се страхува за Себе Си, а защото знае, че трябва да запази „Своите овце", т. е. учениците Си (Йоан 17:6-19). Освен това би било нелепо да се предаде на враговете Си, преди да е дошло определеното за това време.

Г. Поуката от случката с безплодната смокиня (11:20-26)

11:20-23 На **сутринта** учениците минават покрай смокинята на път за Ерусалим. Цялото дърво е **изсъхнало** заедно с корените. Когато **Петър** споменава за това на Господа, Той му отговаря просто: **„Имайте вяра в Бога."** Но какво общо има между тези думи и случая със смокинята? Следващите стихове ни показват, че с тези думи Исус иска да насърчи учениците Си да използват вярата като средство за премахване на трудностите. Ако учениците имат **вяра в Бога,** те могат да разрешат проблема на безплодието и да отстраняват трудности, големи като планина.

Тези стихове не ни дават право да се молим да получим свръхестествени способности, които да употребяваме за собственото си удобство или по-голямо признание. Всяко едно действие на вяра трябва да се подчинява на някое Божие обещание. Ако ние знаем, че премахването на някоя трудност е по Божията воля, можем да се молим с пълна увереност, че тя ще бъде премахната. Всъщност, ние имаме право да се молим за всичко, стига да сме сигурни, че молитвата ни отговаря на Божията воля, която ни се открива чрез Библията или чрез вътрешното свидетелстване на Духа.

11:24 Когато наистина живеем заедно с Господа и се молим, водени от Духа, можем да бъдем уверени, че молитвата ни ще има отговор дори преди още да е дошъл.

11:25, 26 Но за да получим отговор на молитвата си, трябва да знаем, че съществува едно основно изискване и то е притежаването на опростителен дух. Ако ние се отнасяме към другите хора грубо и отмъстително, не можем да очакваме, че Бог ще чуе и ще отговори на молитвата ни. Преди да бъдем простени, трябва **да простим.** Тук не става дума за юридическото опрощение на греховете в момента на повярването, а за оказване на милост чрез вяра. Това е въпрос на отношения между Бог-Отец и Неговите деца. Когато един християнин е обзет от дух на отмъщение, той трябва да бъде сигурен, че това прекъсва общението му с неговия **Отец в небесата** и спира потока от благословения.

Д. Властта на Служителя е поставена под съмнение (11:27-33)

11:27, 28 Веднага щом Исус навлиза в пределите на **храма,** религиозните водачи Го заговарят и изразяват съмнение в Неговата власт, като Му задават два въпроса: (1) **„С каква власт правиш всичко това?"**; и (2) **„Кой Ти е дал тая власт да правиш това?"** („Това" означава изчистването на храма, проклинането на смокинята и триумфалното влизане на Исус в Ерусалим.) Религиозните водачи се надяват да успеят да уличат Господ в грях независимо от Неговия отговор. Ако Исус отговори, че има тази власт като Божий Син, те ще Го обвинят в богохулство. Ако пък каже, че властта Му е дадена от човеците, ще се опитат да Го злепоставят. Ако заяви, че е получил тази власт от Бога, ще оспорят това твърдение. Те считат себе си за единствените хора, посочени от Бога за религиозни водачи на израелския народ.

11:29-32 Исус от Своя страна отговаря също с въпрос. От кого е получил властта си Йоан Кръстител? От небето ли, или отнякъде другаде? (Под **„Йоановото кръщение"** тук трябва да се разбира цялото му служение.) На този въпрос религиозните водачи не могат да отговорят, без да се объркат. Ако Йоановото служение е било дадено от Бога, те също е трябвало да се подчинят на неговия призив за покаяние. А ако принизят служението на Йоан, има опасност да предизвикат гнева на хората от народа, които все още смятат **Йоан** за Божий говорител.

11:33 Най-накрая те решават да се откажат от отговор, като казват, че не знаят. Господ също отказва да им обясни откъде идва Неговата власт. След като тези водачи отказват да признаят пълномощията на вестителя, едва ли ще пожелаят да признаят още по-висшите пълномощия на Самия Цар!

Е. Притчата за злите земеделци на лозето (12:1-12)

12:1 Господ Исус не е приключил още разговора Си с юдейските властници независимо от отказа Му да отговори на техните въпроси. Сега Той изрича под формата на **притчи** едно остро обвинение срещу тях заради това, че са отхвърлили Божия Син. **Човекът,** който е **насадил лозето,** е Самият Бог. **Лозето** е символ на привилегированото положение на Израел по това време. **Плетът** е символ на Мойсеевия закон, който разделя Израел от езичниците и го запазва като народ, специално отделен за Бога. **Земеделците** са религиозните водачи, т. е. фарисеите, книжниците и старейшините.

12:2-5 Няколко пъти последователно Бог изпраща Своите служители,

пророците, при народа на Израел, за да търсят приятелство, святост и послушание към Бога. Но народът посреща пророците с гонения, а някои от тях – със **смърт.**

12:6-8 Най-накрая Бог изпраща Своя възлюбен **Син.** Него те сигурно ще **почетат.** Но това не става. Срещу Сина Му е скроен заговор, който завършва с **Неговото убиване.** Така Господ предсказва Своята Собствена смърт и разобличава виновниците за нея.

12:9 Какво ще **направи** Бог с тези зли земеделци? Те ще бъдат унищожени и привилегированата им служба ще се даде на **други.** Под **„други"** тук може да се разбират или езичниците, или онези от израилтяните, които ще се покаят в последните дни.

12:10, 11 Всичко това става, за да се изпълнят предсказанията от СЗ. Например в Псалм 118:22, 23 е предсказано, че Месията ще бъде **изхвърлен** от плановете на юдейските водачи. В техните планове няма да се намери място за този **Камък.** Но след смъртта Си Месията ще бъде възкресен от мъртвите и ще заеме първенствуващо място по Божията воля. Той ще стане **главният крайъгълен камък** в Божията къща.

12:12 Юдейските водачи много добре разбират какво иска да им каже Господ. Те знаят, че в Псалм 118 се говори за Месията, и разбират, че в този момент Господ Исус говори за Себе Си и за тях. И така, те правят всичко възможно **да Го впримчат в своите мрежи,** но времето за това още не е дошло. В този момент народът все още стои на страната на Исус. Затова религиозните водачи решават да **Го оставят** на свобода.

Ж. „Отдавайте Кесаревото на Кесаря и Божието, на Бога" (12:13-17)

12 гл. разказва за нападките, които Господ получава от страна на фарисеите и иродианите и от садукеите. Това е една глава, която е пълна с въпроси (вж. 9, 10, 14, 15, 16, 23, 24, 26, 28, 35 и 37 ст.).

12:13, 14 Фарисеите и иродианите, открай време жестоки противници, сега са се съюзили в едно, обединени от общата си омраза към Спасителя, и правят отчаяни опити да Го предизвикат да каже нещо, което да използват като обвинение срещу Него. Сега те Го питат дали е **законно да плащат данъци** на римското правителство.

Едва ли има юдеи, които да харесват римското владичество. Фарисеите изпитват особено силна омраза към римляните, докато иродианите проявяват някаква търпимост. Ако Исус се изкаже открито в подкрепа на плащането на данъци на **Цезар,** ще предизвика отдръпване на мнозина от юдеите. Ако се изкаже против Цезар, ще бъде изправен да отговаря пред римските власти, след това арестуван и осъден като изменник.

12:15, 16 Исус иска да Му **донесат** един **пеняз.** (Явно Той Самият не притежава такъв.) На монетата е изписан образът на Тиберий Цезар, за да напомня на юдеите, че те са един поробен и подчинен народ. Но защо този народ е в това положение? Защото не вярва и е затънал до гуша в грехове. Фактът, че монетите им носят образа на един езичник диктатор, трябва да им послужи като повод за смирение. За съжаление обаче те не го приемат по този начин.

12:17 Исус в отговор им казва: **„Отдавайте Кесаревото на Кесаря и Божието – на Бога."** Те грешат не защото отдават Кесаревото на Кесаря, а защото не отдават Божието на Бога. Макар и доста неохотно, те си плащат данъците на римляните, но пренебрегват изцяло изискванията на Бога към техния живот. Монетата носи Кесаревия образ и следователно при-

надлежи на Кесаря. Човекът носи Божия образ, тъй като Бог е създал човека по Своя образ (Бит. 1:26, 27), и следователно принадлежи на Бога.

Вярващият трябва да се подчинява и да подкрепя правителството на страната, в която живее. Той не бива да злослови по адрес на своите управници нито да работи за сваляне на управлението. Трябва да си плаща данъците и да се моли за управниците на страната. Ако обаче бъде принуден да извърши нещо, което ще накърни верността му към по-висшата власт на Христос, трябва да откаже да го направи и да предпочете да понесе наказание. На първо място трябва да се изпълняват Божиите изисквания, като това винаги трябва да се постига със средствата на доброто християнско свидетелство.

3. Садукеите и тяхната гатанка за възкресението (12:18-27)

12:18 Садукеите са хората, които по онова време поддържат либералното или рационалистично мислене. Като такива те се отнасят абсолютно подигравателно към идеята за **възкресението** на тялото. И ето че сега тези хора идват при Господ с една абсурдна история, с която се опитват да се надсмеят над цялата тази идея.

12:19 В началото садукеите припомнят на Исус специалните клаузи в **Мойсеевия** закон, които уреждат положението на вдовиците в Израел. С цел запазване на семейното име и собственост законът постановява в случай на смърт на съпруг, който не е създал деца, **неговият брат** да се ожени за вдовицата (Второзак. 25:5-10).

12:20-23 Историята на садукеите предлага един фантастичен случай, според който една жена се омъжва последователно за **седем братя**, докато **накрая умира** и самата тя. А ето и **самия въпрос: „Във възкресението на кого от тях ще бъде жена?“**

12:24 Оказва се обаче, че те само се мислят за хитри. Спасителят изобличава тяхното абсолютно невежество както по отношение на **Свещените Писания,** които проповядват възкресението, така и по отношение на **Божията сила,** която може да възкресява от мъртвите.

12:25 Защото най-напред те трябва да знаят, че **брачните** взаимоотношения не продължават на небето. Там вярващите ще се разпознават едни други и няма да загубят отличителните си белези на мъже и жени, но **нито ще се женят, нито** ще се **омъжват.** В това отношение те ще приличат на **ангелите в небето.**

12:26, 27 После Господ припомня на садукеите примера с **горящия храст** и **Мойсей** (Изх. 3:6) (тъй като садукеите ценят Мойсеевите книги повече от всички други Старозаветни книги). Там Бог говори за Себе Си като за **„Бог Авраамов, Бог Исааков и Бог Яковов“.** Спасителят използва този текст, за да покаже, че Бог е **Бог на живите, а не на мъртвите.**

Но как е възможно това? Нали когато Бог се явява на Мойсей, Авраам, Исаак и Яков са били вече мъртви? Техните тела са лежали в пещерата Махпелах в Хеврон. Как тогава Бог може да бъде Бог на живите?

Бихме могли да предложим следното обяснение:

1. Бог е дал обещания на патриарсите за земята и за Месията.
2. Тези обещания не са били изпълнени, докато те са били още живи.
3. Когато Бог е говорил на Мойсей от горящия храст, телата на патриарсите са лежали вече в гробовете.
4. Въпреки това Бог говори на Мойсей за Себе Си като за Бог на живите.
5. Той трябва да изпълни Своите обещания към Авраам, Исаак и Яков.

6. Следователно възкресението се явява като нещо абсолютно необходимо според това, което ние знаем за характера на Бога.

И така, Господ се разделя със садукеите с думите: **„Вие много се заблуждавате.“**

И. Великото поръчение (12:28-34)

12:28 Един от книжниците, впечатлен от изкусния начин, по който Исус се справя със своите критици, се обръща към Него и Го **пита коя** е най-важната **заповед.** Това е един честен въпрос и, в известен смисъл, основният въпрос на човешкия живот. Всъщност този човек иска да разбере каква е главната цел на човешкото съществуване, обобщена в едно изречение.

12:29 В началото Господ цитира едно възклицание от Второзаконие 6:4: **„Слушай, Израилю; ГОСПОД, нашият Бог, е един ГОСПОД.“**

12:30 След това Той обобщава в едно изречение какво трябва да бъде отношението на човека към Бога: „**И да възлюбиш** Господа, твоя Бог, с цялото си **сърце,** с цялата си **душа,** с всичкия си **ум** и с всичката си **сила.**“ Бог трябва да заема най-първото място в живота на човека. Човек не трябва да позволи на никоя друга любов да съперничи на любовта към Бога.

12:31 Останалата половина на Десетте Божи заповеди ни учи да **обичаме** ближния си както себе си. И така, ние трябва да обичаме Бога *повече* от себе си, а ближния си – *както* себе си. Животът, който действително има смисъл, е онзи живот, който е насочен първо към Бога, а след това към другите. Тук въобще не става дума за материални неща. Само Бог е важен, а така също и другите хора.

12:32, 33 Книжникът с готовност се съгласява с думите на Исус, като заявява с похвална яснота, че **любовта** към Бога и към **ближния** е много по-важна от всякакви други ритуали. Той разбира, че хората могат да извършват религиозни церемонии и да демонстрират пред всички своята набожност, без да притежават святост вътре в себе си. Освен това той признава, че Бог се интересува от това, което представлява най-вече вътрешният човек, а не само външният.

12:34 Когато чува това забележително изказване, **Исус** казва на книжника, че той **не е далеч от Божието царство.** Истинските поданици на царството не се опитват да излъжат Бог, своите приятели или себе си с външна религиозна изява. Те съзнават, че Бог вижда онова, което има в техните сърца, и отиват при Него, за да бъдат очистени от греха и да получат сила да живеят така, както е угодно на Бога.

След този случай **никой не посмява** да се опита да уличи Господ Исус в грях, поставяйки Му провокационни въпроси.

Й. Давидовият Син е Давидовият Господ (12:35-37)

Книжниците казват, че Месията ще произлезе по кръвна линия **от Давид.** Макар и да е вярно, това не е цялата истина. Затова Исус се обръща към хората, които са събрани около Него в двора на храма, и им задава един въпрос. В Псалм 110:1 Давид говори за идващия Месия като за свой **Господ.** Какво означава това? Как е възможно Месията да бъде едновременно и *Син,* и *Господ* на Давид? За нас отговорът на този въпрос е ясен. Месията ще бъде едновременно и Човек, и Бог. Като **Син** на Давид Той ще бъде Човек, но като **Господ** на Давид Той ще бъде Бог.

Обикновените хора слушат Исус с удоволствие. Те явно желаят да приемат този факт, макар и да не го разбират напълно. Но за фарисеите и книжниците не се казва нищо. Те злокобно мълчат.

К. Пазете се от книжниците (12:38-40)

12:38, 39 Книжниците били хора, които особено много държали на външната изява на своята религиозност. Те обичали да ходят облечени **в дълги роби,** които ги отличавали от народните маси и им придавали лицемерно набожен вид. Били особено поласкани, когато хората се обръщали към тях с високопарни титли на обществени места. Това ги възвеличавало в собствените им очи! **В синагогите** те търсели най-почетните места (като че ли физическото положение има нещо общо със светостта)! Искали да изпъкнат не само в религиозно, но и в социално отношение. **На празненствата** гледали да седнат на **най-предните** столове.

12:40 В гърдите си обаче те криели алчни и неискрени сърца. Лишавали вдовиците от имота им и средствата им за препитание, за да обогатят с тях самите себе си, като казвали, че парите са за Господ! Произнасяли дълги молитви, изпълнени с високомерие и суета – молитви, които се състояли само от думи. Накратко, това били хора, които обичали *изключителността* (носели дълги дрехи), *известността* (обичали почетните места), *материалните богатства* (ограбвали къщите на вдовиците) и *фалшивата набожност* (произнасяли дълги молитви за показ).

Л. Двете лепти на вдовицата (12:41-44)

С цел още по-силно да подчертае алчността на книжниците, веднага след тези стихове Марко разказва случая с двете лепти на вдовицата, в който се говори за една истинска набожност. Докато книжниците са способни да погълнат цялата ѝ къща, вдовицата може да даде на Господа **всичко, което има.** Случката отново показва всезнанието на Господ Исус. Наблюдавайки как **богатите** подаряват огромни суми за **съкровищницата** на храма, Той знае, че тези суми не представляват никаква жертва за тях, защото те **дават от своето изобилие.** И понеже знае, че двете лепти на вдовицата представляват **целият ѝ имот,** Исус съобщава на народа, че тя е дала **повече от всички** останали, взети заедно. Числената стойност на даденото от вдовицата е много малка, но Господ оценява истинската стойност на това, което даваме, по мотивите, заради които даваме; по средствата, с които разполагаме; и по онова, което оставяме за себе си. Това е голямо насърчение за всички, които са бедни в материално отношение, но богати в желанието си да дават за Него.

Ако някой ни попита дали одобряваме постъпката на вдовицата и дали сме съгласни с присъдата на Исус, ние веднага ще отговорим положително, но колко трудно ще се решим да повторим нейния пример! Ако ние наистина вярвахме в това, в което казваме, че вярваме, щяхме да направим точно като вдовицата; защото нейният дар изразява твърдата ѝ убеденост, че всичко принадлежи на Господа, че Той заслужава всичко и че трябва да притежава всичко. Много от днешните християни са готови да я разкритикуват заради това, че не се е погрижила за своето бъдеще. Някои от тях биха казали, че ѝ липсват благоразумие и предвидливост. Но животът на вярата означава точно това – да бъдеш способен да отдадеш всичко за Божието дело в този живот и да се уповаваш само на Него за бъдещия си живот. Не забравяйте, че Бог ни обеща да се погрижи да осигури нуждите на онези, които първо търсят Божието царство и Неговата правда (Мат. 6:33)!

Може би всичко това ви изглежда прекалено радикално или революцион-

но? Да, то наистина е такова. И ако не сте осъзнали това, вие сте пропуснали да разберете основния смисъл на Христовото служение.

VI. Беседата на Служителя на Елеонския хълм (13 гл.)

А. Исус предрича разрушението на храма (13:1, 2)

13:1 Когато Исус излиза от **храма** за последен път преди смъртта Си, **един от учениците Му** се опитва да предизвика у Него възторжени чувства по отношение на храма и заобикалящата го архитектура, като насочва вниманието Му към тях. Учениците започват да се възхищават на майсторството на строителите, показано при обработването на тези огромни камъни.

13:2 Вместо с възторжени чувства Спасителят отговаря със странните думи, че всичко това скоро ще се разруши. Той знае, че от тези здания **няма да остане камък върху камък** след нападението над Ерусалим от римските легиони през 70 г. от н. е. Тогава защо трябва учениците Му да се занимават с неща, които са само отминаващи сенки?

Б. Началото на мъките (13:3-8)

В беседата Си **на Елеонския хълм** Господ насочва вниманието на учениците към много по-важни събития. Някои от тези предсказания вероятно описват разрушението на Ерусалим през 70 г. сл. Хр., но повечето от тях задминават тази дата и засягат времето на Голямата скръб и времето на пришествието на Христос в сила и слава. Ключовите думи в беседата, които важат за вярващите от всички диспенсации, са следните: (1) *„внимавайте“* (23, 33 ст.); (2) *„недейте се смущава“* (7 ст.); (3) *„устоявайте“* (13 ст.); (4) *„молете се“* (8, 33 ст.); (5) *„бдете“* (35, 37 ст.).

13:3, 4 Беседата започва след един въпрос на **Петър, Яков, Йоан и Андрей,** които питат **кога** ще бъде разрушен храмът и **какъв** ще **бъде знакът,** че всичко това предстои да се изпълни. В отговора Си Исус говори за разрушението на един по-късен храм, което ще стане по време на Голямата скръб, преди Неговото Второ пришествие.

13:5, 6 На първо място, те трябва **да се пазят да не бъдат излъгани от някого,** който се представя за Месия, тъй като ще се появят **много** лъжехристи. Това се вижда ясно в появяването на толкова много култове, всеки от които си има свой собствен Антихрист.

13:7, 8 На второ място, ще има **войни и слухове за войни,** но те не трябва да се приемат като признаци за края на времената: през целия този междинен период ще има международни борби. Освен това ще има големи природни бедствия – **земетресения, глад и страдания.** Но всичко това ще бъде само началото на Скръбта, само въведението към един период на неописуеми страдания.

В. Преследването на учениците (13:9-13)

13:9 На трето място, Господ предсказва време за лично изпитание на тези, които трябва да докажат своята вярност в свидетелстването си за Христос, когато бъдат изправени пред религиозни и граждански съдилища.

И макар че това се отнася за всички вярващи от всички периоди на християнството, изглежда, че то засяга найвече 144 000-те вярващи от еврейския народ, които ще отнесат благата вест за царството до всички народи на земята, преди да дойде Христос, за да царува.

13:10 Думите от 13 ст. *не* трябва да се разбират в смисъл, че е задължи-

телно **благовестието да се проповядва на всички народи** *преди Грабването на църквата.* То *трябва да* се разгласява по целия свят и вероятно *ще се* разгласява по целия свят, но това не означава, че *непременно трябва да* бъде изпълнено, тъй като Библията не казва такова нещо. Няма пророчество, което непременно трябва да бъде изпълнено, преди Христос да дойде и да грабне Своите светии: Той може да дойде всеки момент!

13:11 Господ обещава на вярващите, които ще бъдат преследвани заради Него, че ще получат небесна помощ при своята защита. Те не трябва предварително да мислят какво ще говорят, за да се защитят (може и да нямат време за това), но Светият Дух ще им даде точните думи, които да кажат. Това обещание не трябва да се използва като оправдание да не се подготвяме за нашите проповеди и евангелски послания предварително, защото то е една гаранция за свръхестествена помощ в критични времена. Това е обещание, което се дава на мъчениците, а не на проповедниците!

13:12, 13 Друга характерна черта на времето на годините на Скръбта ще бъде широкоразпространеното предателство по отношение на всички, които останат верни на Спасителя. Самите членове на семейството ще доносничат срещу вярващите в тяхното семейство. Светът ще бъде залят от огромна вълна от антихристиянски чувства. Ще е необходима голяма смелост да останеш верен на Господ Исус, **„но който устои докрай, той ще бъде спасен“.** Това не означава, че тези, които устоят, ще получат спасение за вечен живот, защото това е едно лъжливо благовестие. То също така не означава, че верните християни ще бъдат пощадени от физическа смърт по време на годините на Скръбта, защото на други места четем, че мнозина ще подпечатат своето свидетелство с кръвта си. Вероятно тези думи искат да кажат, че онези, които устоят докрай, ще се проявят като истински вярващи, т. е. че това ще *покаже* кои хора наистина са *спасени.*

Г. Времето на Голямата скръб (13:14-23)

13:14-18 14 ст. отбелязва средата на периода на Скръбта, когато започва времето на *Голямата скръб.* Ние разбираме това, когато сравним този текст с **Даниил** 9:27. Тогава в храма в Ерусалим ще бъде издигнат огромен отвратителен идол. Хората ще бъдат принуждавани насила да му се покланят, в противен случай ще бъдат убити. Разбира се, истинските християни ще откажат да му се поклонят.

Издигането на този идолопоклоннически образ ще сигнализира началото на големи гонения. Онези, които четат и вярват на Библията, ще познаят, че е дошъл моментът да се бяга от **Юдея.** Няма да има време да се вземат и най-необходимите вещи. В особено тежко положение ще бъдат **бременните** жени и майките **кърмачки.** Положението ще бъде още по-тежко, ако всичко това се случи през зимата.

13:19 Скръбта, която хората ще преживеят в това време, ще бъде по-тежка от всичко, преживяно в миналото или което ще се преживее в бъдещето. Това ще бъде времето на *Голямата скръб.* Тук Господ Исус не говори за обичайните страдания, които съпровождат вярващите от всички времена, а за уникални по своята сила страдания.

Забележете, че времето на **Голямата скръб** засяга най-вече еврейския народ. Тук се говори за храма (14 ст., ср. Мат. 24:15) и за Юдея (14 ст.). Това е времето на утеснението на Яков (Ер. 30:7). Тук никъде не се говори за църквата. Тя ще бъде грабната и занесена

на небето преди да дойде Господният ден (1 Сол. 4:13-18; ср. 1 Сол. 5:1-3).

13:20 В тези дни върху света ще се излеят чашите на Божия гняв. Това ще бъде време на бедствия, хаос и кръвопролития. Всъщност кланетата ще имат такива ужасни размери, че Бог по свръхестествен начин ще намали продължителността на деня, иначе *никой* няма да оцелее.

13:21, 22 През времето на Голямата скръб ще се появят отново много **лъжемесии.** Хората ще бъдат толкова отчаяни, че ще бъдат готови да приемат всеки, който им обещае сигурност. Но вярващите ще знаят, че Христос няма да се появи тихо и без предизвестие. Даже когато тези **лъжехристи** започнат за показват свръхестествени чудеса (което наистина ще стане), **избраните** няма да бъдат излъгани. Те ще разберат, че тези чудеса ще бъдат вдъхновени от Сатана.

Не всички чудеса са от Бога. Те демонстрират наличието на свръхчовешки способности, които не могат да се обяснят с познатите ни природни закони, но могат да бъдат и дело на Сатана, неговите ангели или демоните. Беззаконният, който ще се яви, ще притежава сатанинска власт за изпълнението на своите чудеса (2 Сол. 2:9).

13:23 Затова вярващите трябва да **внимават** и да бъдат предупредени.

Д. Второто пришествие (13:24-27)

13:24, 25 След тази Скръб ще има големи катаклизми в небето. Земята ще бъде обгърната от тъмнина и през деня, и през нощта. **Звездите ще паднат от небето и небесните сили** (силите, които карат небесните тела да се движат по точно определени орбити) **ще се разклатят.**

13:26, 27 И тогава поразеният от ужас свят **ще види Човешкия Син** да иде на земята, но не като скромен Назарянин, а като славен Завоевател. Той ще дойде **на облаците,** заобиколен от безброй ангелски същества и светии в прославените им тела. Гледката ще поразява със своята сила и ослепително величие. Господ ще изпрати Своите ангели, **за да съберат Неговите избрани,** т. е. всички они, които са Го признали като Господ и Спасител през времето на Скръбта. Те ще дойдат от всички краища на земята – от Китай до Колумбия , – за да се наслаждават на благословенията на Неговото прекрасно хилядогодишно господство на земята. По същото това време обаче враговете Му ще бъдат унищожени.

Е. Притчата за смокинята (13:28-31)

13:28 Смокинята е символ (или обобщителен образ) на израелския народ. Тук Исус ни учи, че преди Неговото Второ пришествие смокиновото дърво ще се **разлисти.** През 1948 г. беше образувана независимата държава Израел. Днес тази държава упражнява такова огромно влияние в света, каквото въобще не съответства на нейните размери. Може да се каже, че в момента Израел „развива листа“. Плодове все още няма и няма и да има преди връщането на Месията, когато Той ще бъде посрещнат от народ, който желае да Го приеме.

13:29 Образуването и развитието на израелската държава е признак на това, че Царят[21] е **„близо при вратата“.** Ако Неговото идване за установяване на царството Му е толкова близко, то идването Му за Грабването на църквата е още по-близко!

13:30 Много хора разбират 30 ст. като обещание за това, че всички обещания в тази глава ще се сбъднат в живота на поколението на Исус Христос. Но това не може да е вярно, тъй като много от събитията, и особено тези, за които се говори от 24 до 29 ст., просто не са се сбъднали тогава.

Други хора мислят, че тук става дума за **поколението,** което ще живее по времето на „разлистването на смокинята“, т. е. за онези хора от новообразуваната през 1948-а израелска държава, които ще са живи да видят Второто пришествие. Има и едно трето мнение, което се поддържа и от автора на тази книга, според което **„това поколение“** има значение на определен вид хора от юдейския народ, които се отнасят с неверие към Месията и Го отхвърлят. Историята свидетелства, че „това поколение“ все още не е преминало. Израелският народ не само се е запазил като нация, но е затънал още повече в своята враждебност към Господ Исус. Исус предсказва, че израелският народ и това негово отношение към Господ ще останат да съществуват до Второто Му пришествие.

13:31 Нашият Господ подчертава, че сбъдването на всяко едно от Неговите пророчества е абсолютно сигурно. **Небето и звездите ще преминат, земята** ще изчезне... но всяка дума, изречена от Него, ще се сбъдне.

Ж. Денят и часът, които не знаем (13:32-37)

13:32 Исус казва, че **„за оня ден и час никой не знае, нито ангелите на небесата, нито Синът, а само Отец“.** Много от читателите знаят, че този стих се използва от някои хора, за да докажат, че Исус не е нищо повече от човек с ограничени познания като всички нас. Някои искрени, но заблудени християни също го използват, за да покажат, че когато Исус е дошъл на земята, Той е бил лишен от всички атрибути на божествеността.

Нито едно от тези две тълкувания не е вярно. Исус е бил, и е както Бог, така и Човек. Той е притежавал всички атрибути на божествеността и всички характеристики на съвършения Човек. Вярно е, че Неговата божественост е била забулена в едно тяло от плът, но тя е присъствала в Него независимо от това. Не е имало такова време, когато Той да не е бил изцяло Бог.

Как тогава Исус не знае времето на Своето Второ пришествие? Ние смятаме, че ключът към отговора на този въпрос се намира в Йоан 15:15: „...слугата не знае що върши Господарят Му...“. Като на съвършен Слуга на Господ Исус не Му е дадено да знае времето на Своето пришествие. Като Бог Той, разбира, се го знае, но като Слуга на Него не Му е дадено да го знае с цел да го оповестява на другите. Джеймс Брукс обяснява това по следния начин:

„Това са думи, които не отричат божественото всезнание на нашия Господ, но просто показват, че според плана за човешкото изкупление не е за Него да знае годините или времената, „които Отец е положил в Собствената Си власт“ (Деяния 1:7). Исус знае, че ще дойде отново и често говори за Своето Второ пришествие, но в Неговите задължения като Син не влиза това да определя времето на Своето пришествие – следователно Той може да го остави като нещо, което Неговите последователи постоянно да чакат и да желаят.“[22]

13:33-37 Главата завършва с един призив за бдителност и непрекъсната молитва от страна на християните във връзка с Второто пришествие на Господа. Фактът, че ние **не знаем** кога ще стане това, трябва да ни държи непрекъснато бдителни.

Често ние се срещаме с подобна ситуация и в ежедневния си живот. Когато някой човек напусне дома си и замине на дълго пътешествие, той оставя на слугата си някои наставления и заръчва на пазача да внимава за Неговото завръщане. Исус сравнява Себе Си с такъв един пътник, който може да се върне по всяко време на нощта, и не трябва да намери **заспали** хората,

които е оставил да служат като нощни пазачи. Затова Той оставя на всички това предупреждение: **„Бдете!“**

VII. Мъките на Служителя и Неговата смърт (14 и 15 гл.)

А. Заговорът за убийството на Христос (14:1, 2)

Вече е дошла средата на фаталната седмица. След **два дни** ще бъде **Пасхата,** първият от седемте дни на **празника на безквасните хлябове.** Религиозните водачи са решили твърдо да унищожат Христос, но не желаят да направят това по време на празниците, защото много от хората все още смятат Исус за пророк.

И макар че **главните свещеници и книжниците** са решили да **не** убиват Исус **по време на празниците,** Божието Провидение отменя тяхното решение и Пасхалният Агнец е убит точно по това време (вж. Мат. 26:2).

Б. Помазването на Исус във Витания (14:3-9)

Както златарят поставя диаманта върху плат от черно кадифе, за да открои неговата красота, така и Светият Дух, и Неговият човешки инструмент, Марко, изкусно подчертават блясъка на любовта на една жена към Господа, поставяйки я на фона на тъмните заговори между религиозните водачи и Юда.

14:3 Прокаженият Симон организира в къщата си празненство в чест на Спасителя вероятно в знак на благодарност за това, че е изцелен. Една жена, чието име не е споменато (може би, Мария от Витания; Йоан 12:3), влиза и излива изобилно количество **скъпоценно** миро върху **главата** на Исус. Явно нейната любов към Спасителя е огромна.

14:4, 5 Някои от гостите приемат това нейно действие с негодуване, като си мислят, че жената е безумна и прахосница и че прави голямо разхищение. Защо не е **продала** мирото и не го е раздала **на бедните?** (Сумата от **триста пеняза** се е равнявала на една годишна заплата.) Хората и досега смятат, че е голямо разхищение да дадат една година от живота си за своя Господ. Колко ли голямо би им се сторило разхищението, ако трябваше да дадат целия си живот за Господа?

14:6-8 Исус ги смъмря за този ропот. Той не може да не одобри това, че жената е успяла да види тази златна възможност, за да изрази своята почит към Спасителя. Щом като изпитват такава голяма загриженост към бедните, те винаги биха могли да им помагат, тъй като **винаги** ще има **бедни.** Господ обаче скоро ще умре и ще бъде погребан. Тази жена иска да покаже своята обич към Господ, докато все още може да направи това. Възможно е тя да не може да се погрижи за **тялото** Му след като умре и затова държи сега да покаже любовта си – докато е още жив.

14:9 Уханието на това миро не е престанало да се разнася и до днес! Исус казва, че споменът за тази жена ще се разказва по целия свят, и това наистина става – чрез разказаното за нея в Евангелията.

В. Предателството на Юда (14:10, 11)

За разлика от жената, която оценява Спасителя изключително високо, Юда Му определя една много ниска цена. Макар че живее със Спасителя наймалко от една година, през което време получава от Него само любов, Юда решава да се промъкне при главните свещеници и да им обещае, че **ще предаде** Божия Син в ръцете им. Те приемат предложението му с удоволствие и му предлагат пари за предателството. Единственото нещо, което се иска от него, е да обмисли подробностите как точно да стане това.

Г. Подготовката за Пасхата (14:12-16)

Въпреки че точната хронология на събитията не ни е известна, знаем, че вече е дошъл четвъртъкът на Пасхалната седмица. Учениците на Исус едва ли разбират, че това е Пасхата, която ще осъществи смисъла на този празник в най-голяма степен от всички останали Пасхи. Те питат Господ да им каже къде ще празнуват **Пасхата** и Той **ги изпраща** в Ерусалим да търсят един **„човек, който носи стомна с вода"** (нещо доста рядко, тъй като обикновено водата се е носела от жени). Този човек ще ги заведе в определената за това къща. Там те ще го помолят да им покаже стаята, където **Учителят ще яде пасхата с учениците** Си.

Не е ли чудесно да четем и да виждаме как Господ избира и заповядва на Своите ученици! Тук Неговите действия Го разкриват като един Суверенен Владетел на хората и нещата. Чудесно е да виждаме също така как хората, които имат отзивчиви сърца, поставят на разположение на Господ както себе си, така и всичко, което притежават. Винаги е добре за нас, когато Му предоставяме веднага свободно да влезе във всяка стая от нашия живот!

Д. Исус предсказва предателството (14:17-21)

Същата тази **вечер Исус** отива в Ерусалим и заедно с дванадесетте Си ученици **влиза в** къщата, където е приготвена стая за Него на горния етаж. И докато седят на трапезата и ядат, Исус им съобщава, че **един от** учениците ще Го **предаде.** Усещайки в себе си предразположението към злото и с чувство на здравословно недоверие към собствената си природа, всеки от тях пита Исус да не би той да е предателят. Исус отговаря, че предателят е онзи, който ще натопи хляба си заедно с Него в блюдото, т. е. онзи, на когото Той ще даде залъка хляб. **Човешкият Син** отива на смърт според както е предречено, казва Исус, но съдбата на онзи, който ще Го предаде, ще бъде ужасна. **По-добре би било... той никога да не се беше раждал.**

Е. Първата Господна вечеря (14:22-26)

14:22-25 След като взима залъка, Юда отива навън в нощта (Йоан 13:30). Тогава Исус постановява един ритуал, който ние познаваме като Господната вечеря. Неговото значение е показано по един много красив начин от тези три думи: (1) Той **взе** (греха на човечеството върху Себе Си); (2) **разчупи** (тялото Си на кръста); и (3) **даде** (Себе Си вместо нас).

Хлябът символизира Неговото **тяло,** което Той дава за нас; **чашата – кръвта** Му, която пролива за нас. Чрез Своята **кръв** Исус узаконява **Новия Завет.** За Него повече няма да има празнична радост, докато не се върне на земята, за да установи **царството** Си.

14:26 На това място всички изпяват един **химн** (вероятно откъс от Псалми 113-118), след което **излизат от** Ерусалим, пресичат Кедрон и се изкачват **на Елеонския хълм.**

Ж. Самоувереността на Петър (14:27-31)

14:27, 28 По пътя Спасителят предупреждава учениците Си, че през часовете, които идват, всички те ще се срамуват и ще се страхуват да признаят, че са Негови последователи. Ще се сбъдне предсказанието на Захария: „Ще поразя **пастиря** и **овцете ще се разпръснат"** (Зах. 13:7). След това Исус милостиво ги уверява, че въпреки това Той няма да се откаже от тях, и, след като възкръсне, ще ги чака в **Галилея.**

14:29, 30 Петър е възмутен от мисълта, че може да се откаже от Господ. Другите могат да направят това, но не и той! Това никога няма да стане! Вместо неговото „никога" Исус казва „скоро": **преди петелът** да пропее **два пъти,** Петър **три пъти** ще се откаже от Спасителя.

14:31 „Това е невъзможно! – вика Петър. – По-скоро ще умра, но няма **да се откажа от Теб!"** Петър не е единственият, който се тупа така в гърдите: **всички останали** ученици също се присъединяват към това твърдение. Нека никога не забравяме този случай, защото и ние не сме много по-различни от тях. Всички трябва да познаем добре малодушието и несъвършенството на нашите сърца.

3. Агонията в Гетсиманската градина (14:32-42)

14:32 Над земята се е настанила тежка тъмнина. Нощта преминава и идва сутринта на петъчния ден. Когато идват до едно оградено място, познато **под името Гетсимания,** Господ Исус оставя осем от учениците Си близо до входа.

14:33, 34 После **взема със Себе Си Петър, Яков и Йоан** и отива още по-навътре в градината. Там Неговата душа преживява мъчителната тежест на очакването на часа, в който Той ще бъде принесен в жертва вместо нас. Ние изобщо не можем да си представим какво означава за Него, безгрешния, да стане грешен вместо нас. Исус оставя тримата Си ученици със заръката да **стоят** там будни и да Го чакат, а Сам **Той отива още по-навътре** в градината. Също така Сам ще отиде Той и на кръста, където ще понесе ужасното Божие наказание за нашите грехове.

14:35 С почуда и удивление ние виждаме как Господ Исус лежи простopян на земята и се моли. Дали Той не иска да избегне отиването на кръста? Едва ли! Та нали това е целта на Неговото идване на този свят! Най-напред **Исус се моли, „ако е възможно, да Го отмине тоя час",** т. е. ако има някакъв друг начин за спасение на грешниците освен пътя на Неговата смърт, погребение и възкресение, Бог да открие този начин. Небесата мълчат. Друг начин, чрез който да бъдем изкупени, няма.

14:36 И отново Исус се моли на Бога: **„Авва, Отче, за Тебе всичко е възможно; отмини Ме с тая чаша; не обаче както Аз искам, но както Ти искаш."** Забележете, че Той се обръща към Бог като към Свой любим **Баща,** за Когото **всичко е възможно.** Тук не става въпрос толкова за физическа възможност, колкото за морална. Не може ли Всемогъщият Бог да намери друго основание, според което да може да спасява безбожните грешници? Мълчанието на небесата показва, че друго такова основание няма. Светият Божий Син трябва да пролее Своята кръв, за да може грешните човеци да бъдат освободени от греха!

14:37-40 Когато се връща при тримата Си ученици, Исус **ги намира заспали.** Какво точно свидетелство за грешната природа на човека! Нали, преди да отиде по-навътре в градината, Исус ги беше предупредил, че трябва да стоят будни и **да не заспиват** в този решителен **час!** Освен това не беше отдавна времето, когато Петър се хвалеше, че ще Му бъде верен и в смъртта. Сега той дори не устоява и пред съня. Ако един човек не може да се моли в продължение на **един час,** едва ли ще бъде в състояние да се противопостави на изкушението в момент на изключителен натиск. Независимо от ентусиазма, който изпитва неговият дух, човек винаги трябва да се съобразява с несъвършенството на своята плът.

14:41, 42 Три пъти Господ оставя учениците си и се връща, и три пъти

ги намира заспали. Накрая Той им казва: **„Още ли спите и почивате? Доста е! Дойде часът! Ето, Човешкият Син се предава в ръцете на грешниците.“** И така, те стават с намерение да вървят, но се оказва, че не им остава много път.

И. Исус е предаден и арестуван (14:43-52)

14:43 Юда вече е влязъл в градината с цяла хайка от хора. Съучастниците му носят **ножове и сопи,** като че са тръгнали на лов за някой опасен престъпник.

14:44, 45 Предателят има предварителна уговорка с останалите за начина, по който да им посочи кой е Исус. Този, Когото **целуне,** Него трябва да **уловят.** И така, Юда отива при Исус, назовавайки Го **„Учителю“, и Го целува** продължително. (Емфатичната форма на глагола в оригиналния текст предполага, че предателят целува Исус демонстративно няколко пъти.) Защо Юда предаде Исус? Може би той е бил разочарован от факта, че Исус се е отказал да оглави управлението на страната? Може би го е направил заради пропадналите си надежди да заеме някое почетно място в царството? А може би алчността е надделяла над всичко друго? Най-вероятно всичко това, взето заедно, е изиграло роля за извършването на това позорно дело.

14:46-50 Въоръжените сподвижници на предателя излизат напред и арестуват Господа. Петър веднага **изважда ножа си** и **отрязва ухото** на **слугата на първосвещеника.** Реакцията на Петър в този момент ни показва, че той мисли най-вече като естествено, а не като духовно същество. Той се опитва да използва материални оръжия за водене на духовна война. Господ смъмря Петър и извършва още едно чудо, като възстановява напълно ухото на слугата, както четем в Лука 22:51 и Йоан 18:11. След това Исус посочва на хората, които Го държат, колко е нелепо от тяхна страна да Го арестуват с оръжие в ръка... Та нали Той е бил с тях **всеки ден в храма** и ги е **поучавал!** Защо не са Го арестували тогава? Отговорът е известен. **Предсказанията** говорят, че Той ще бъде предаден (Пс. 41:9), арестуван (Ис. 53:7), измъчван (Пс. 22:12) и изоставен (Зах. 13:7), и те **трябва да се сбъднат.**

14:51, 52 Марко е единственият автор на Евангелие, който пише за този случай. Почти всички ученици на Библията смятат, че този уплашен **момък** е бил самият Марко, който, в желанието си да избяга колкото се може по-бързо, оставя плащеницата си в ръцете на въоръжените мъже. **Плащаницата** не е обикновена дреха, а нещо като **наметало,** което момъкът е грабнал набързо, за да покрие някак голото си тяло.

Ето какво пише Ердмън за този случай:

„Вероятно този живописен инцидент е добавен, за да подчертае колко самотен е бил Исус в тези съдбоносни часове на опасности и мъки. Той сигурно много добре е разбрал какво значи да страдаш сам.“

Й. Исус пред първосвещеника (14:53, 54)

Разказът за религиозния процес започва от 53 ст. и завършва в 15:1, като се състои от три етапа: (1) разпитът пред първосвещеника (14:53, 54); (2) среднощното заседание на Синедриона (14:55-65); и (3) сутрешното заседание на Синедриона (15:1).

14:53 Общопризнато е мнението, че тук Марко говори за съдебния процес у Каяфа. Процесът у Анна е описан от Йоан в 18:13, 19-24.

14:54 Петър проследява Господ Исус до **двора на първосвещеника,** вървей-

ки – както той си мисли – на безопасно разстояние зад Него. Някой беше направил следния анализ на неговото поражение:

(1) Първо Петър се бие – неправилно насочен ентусиазъм.

(2) После избягва – страхливо отдръпване.

(3) Накрая следва Исус отдалеч – половинчато ученичество през нощта.

Сега **Петър седи** между войниците и **се грее** на **огъня** заедно с враговете на своя Господ.

К. Исус пред Синедриона (14:55-65)

14:55-59 Въпреки че това не е споменато изрично, изглежда, че с 55 ст. започва разказът за среднощното заседание на Синедриона. Събранието на седемдесет и единия религиозни водачи било председателствано от първосвещеника. Точно в тази нощ съставляващите Синедриона фарисеи, садукеи, книжници и старейшини показали пълно незачитане на правилата, според които протичали техните заседания. Според тези правила те нямали право да провеждат заседания нито през нощта, нито по време на юдейските празници. Подкупването на лъжесвидетели било строго забранено. Никакви смъртни присъди не се изпълнявали преди изтичането на нощта. Освен това присъдите им не били задължителни с изключение на случаите, когато Синедрионът заседавал в Каменната зала на храма.

В нетърпението си да осъдят Господ Исус колкото се може по-бързо, религиозните водачи не се поколебават да се принизят дотам, че да престъпят собствените си закони. Усърдните им усилия довеждат на процеса един куп **лъжесвидетели,** които обаче не успяват да измислят единни показания. Някои от тях цитират погрешно думите на Господ Исус, като казват, че Той бил заплашвал да **разруши** този **ръкотворен храм** и да построи **нов, неръкотворен, само за три дни.** (Истинските думи на Исус могат да се прочетат в Йоан 2:19.) Лъжесвидетелите нарочно объркват храма в Ерусалим с храма на Неговото тяло.

14:60-62 Когато първосвещеникът задава въпрос на Исус за първи път, Той не му отговаря. Но запитан под клетва дали Той е Месията, **Синът на Благословения,** Спасителят отговаря, че е Той, като по този начин изпълнява писаното в Левит 5:1. След това, може би за да разсее всички съмнения по отношение на Своята самоличност, Господ Исус казва на първосвещеника, че ще **види „Човешкия Син, седящ отдясно на силата и идещ с небесните облаци“.** С тези думи Исус иска да каже на първосвещеника, че ще Го види още веднъж, но този път в образа Му на Бог. При Неговото Първо пришествие Божествената слава на Господ Исус е била забулена в човешко тяло. Но когато Той дойде отново „в сила и голяма слава“, булото ще падне и всички ще узнаят кой точно е Той.

14:63, 64 Първосвещеникът разбира много добре смисъла на казаното от Исус. Той **раздира дрехите си** в знак на своето „справедливо“ възмущение срещу това „богохулство“. Така се оказва, че онзи израилтянин, който трябваше да бъде най-много готов да признае и приеме Месията с най-голяма радост, беше първият, който най-шумно Го осъди. Но той не беше сам – целият Синедрион[23] потвърди обвинението срещу Исус в богохулство и Го осъди на смърт.

14:65 Събитията, които следват, се характеризират с една безкрайна уродливост. Някои от членовете на Синедриона **започват да плюят върху** Божия Син, **да Му закриват лицето** и да Го карат да отгатва имената на Своите нападатели. Струва ни се невероятно, че достойният Спасител е трябвало да понесе такова унижение

върху Себе Си от страна на грешните човеци. **Служителите** (пазачите на храма) се присъединяват към унизителните действия на членовете на Синедриона, като започват да **Го удрят с плесници.**

Л. Петър се отрича от Исус и горчиво плаче (14:66-72)

14:66-68 Петър чака **долу, в двора** на сградата. **Една от слугините на първосвещеника** идва при него и упорито се вторачва в лицето му, след което казва, че и той е бил с Исус Назарянина. Нещастният ученик заявява, че няма никаква представа в какво го обвиняват и излиза навън в преддверието точно преди да чуе кукуригането на **петела.** Злокобен час! Грехът взима една от своите ужасни жертви!

14:69, 70 Слугинята отново вижда Петър и го посочва като един от учениците на Исус. Петър още веднъж отрича това съвсем хладнокръвно и вероятно се чуди защо не го оставят на мира. Тогава тълпата се обръща към Петър и му казва: **„Наистина си от тях, защото си галилеянин [и говорът ти съответства].“**

14:71, 72 Като кълне и проклина, Петър предизвикателно заявява, че **не познава Този Човек.** Устата му едва произнасят тези думи, когато се чува за втори път **кукуригането на петел.** Като че ли и природата се възмущава от страхливата лъжа! Миг по-късно Петър разбира, че предсказанието на Господ се е сбъднало. Сърцето му е сломено от мъка и той горчиво **плаче.**

Важно е да се отбележи, че случаят с отричането на Петър е записан и в четирите Евангелия. Това показва, че ние всички трябва добре да запомним поуката, че самоувереността води до унижение и че трябва да се научим да разчитаме не на себе си, а да се опираме изцяло на Божията сила.

М. Сутрешното заседание на Синедриона (15:1)

Този стих описва **сутрешното** заседание на Синедриона, което вероятно е свикано с цел да се потвърдят незаконните решения на съвета от изтеклата нощ. В резултат на това заседание Исус е **вързан** и отведен **при Пилат,** римския управител на Палестина.

Н. Исус пред Пилат (15:2-5)

15:2 Досега Исус беше съден от религиозните водачи по обвинение в *богохулство.* Сега Той е изправен пред граждански съд по обвинение в *предателство.* Гражданският процес протича на три етапа. Най-напред изправят Исус пред Пилат, след това пред Ирод, и накрая пак пред Пилат.

Пилат пита Господ Исус дали Той е **Юдейският Цар.** Ако Исус отговори положително, това ще означава, че Той иска да свали Цезар, което ще им даде повод да Го обвинят в измяна.

15:3-5 Главните свещеници изливат поток от обвинения срещу Исус но нито те, нито Пилат успяват да нарушат Неговото самообладание. Пилат Го пита защо не иска нищо да каже в Своя защита, **но Исус** отказва да отговаря на Своите обвинители.

О. Исус или Варава (15:6-15)?

15:6-8 По това време съществува обичай, според който римският управител може да освобождава по **един** юдейски затворник за Пасхата – нещо като политическо подмазване пред този нещастен народ. За тази цел особено подходящ се оказва **Варава,** един престъпник, обвинен в **бунтовничество и убийство.** Пилат предлага да се **освободи** Исус, опитвайки се да разгразни завистта на главните свещеници, които подстрекават народа да поиска Варава. Същите хора, които обвиняват Исус в измяна против Цезар,

сега пожелават да се освободи един затворник, който *действително* е извършил такова престъпление! Поведението на главните свещеници не почива на никаква логика и разум, но грехът е такъв. В основата на техните мотиви стои завистта към популярността на Исус.

15:9-14 Сега Пилат се обръща към народа и го пита какво да направи с Този, Когото те наричат **Юдейския Цар.** Тълпата започва да скандира жестокия лозунг: **„Разпни Го!"** Пилат пита каква е причината, за да направи това, но причина няма. Тълпата е обзета от все по-голяма истерия. Единственото нещо, на което тя е способна в този момент, е да вика: **„Разпни Го!"**

15:15 Така безхарактерният **Пилат** удовлетворява желанието на тълпата и **освобождава Варава,** а Исус бие и Го **предава** на войниците, за да Го разпънат. Целият този процес представлява една чудовищна несправедливост и едновременно с това – образ на нашето изкупление: невинният трябва да умре, за да могат виновните да получат свобода.

П. Войниците се подиграват на Божия Служител (15:16-21)

15:16-19 Войниците завеждат Исус **в двора** или преторията на управителя и, като събират **целия гарнизон,** инсценират един фарс, на който коронясват Юдейския Цар. Нещастните те, да можеха само да разберат какво правят! Те **обличат в пурпурна мантия** не друг, а Божия Син! Поставят корона от **тръни** не на друг, а на главата на своя Създател! Подиграват се и наричат **Юдейски Цар** не друг, а Крепителя на цялата вселена! **Бият по главата** Господа на живота и **плюят по** Принца на мира! Подигравателно коленичат пред Царя на царете и Господаря на господарите!

15:20, 21 След като приключват с грубостите и подигравките, войниците отново **обличат Исус със собствените Му дрехи и Го извеждат навън, за да Го разпънат.** Тук Марко споменава, че те нареждат на един от минувачите, някой си **Симон** от Киринея (Северна Африка), да носи **кръста Му.** Възможно е този Симон да е бил негър, но най-вероятно е бил юдеин от гръцки произход. Той е имал двама сина – **Александър и Руф,** които сигурно са били вярващи (ако става въпрос за същия **Руф,** който се споменава в Римл. 16:13). Понасяйки кръста след Исус, Симон ни дава пример за това, което трябва да правим и *ние*, за да се отличаваме като ученици на Спасителя.

Р. Разпятието (15:22-32)

Божият Дух описва Разпятието просто и без никакви емоции. Той не се спира подробно върху необикновената жестокост на този вид екзекуция, нито върху ужасните страдания, които разпънатият изживява преди смъртта.

Точното местоположение на Голгота не ни е известно. Някои изследователи изказват мнението, че става въпрос за мястото при църквата на Светия гроб, което днес се намира от вътрешната страна на градските стени, като твърдят, че по времето на Христос то се е намирало от външната им страна. Други предполагат, че мястото, където е разпънат Христос, е Гордонската Голгота, една местност на север от градските стени, близо до която е имало градини.

15:22 „Голгота" е арамейската дума за **череп.** Латинската дума означава разпятие. Може би мястото е имало формата на череп, а може би е получило това име заради екзекуциите, които са се извършвали там.

15:23 Войниците предлагат на Исус да пие **вино, смесено със смирна.** Тази

смес е била използвана като опиат за притъпяване на чувствителността. Исус обаче е твърдо решен да понесе греховете на хората в пълно съзнание и **отказва** да пие от **сместа.**

15:24 Войниците хвърлят жребий за дрехите на разпънатите на кръстовете. Вземайки **дрехите** на Спасителя, те вземат всичкото материално имущество, което Той притежава.

15:25-28 Исус е разпънат в 9 ч. сутринта. Над главата Му е закован надпис, на който пише **„ЮДЕЙСКИЯТ ЦАР"**(Марко не записва целия надпис, а се ограничава само до най-главното: вж. Мат. 27:37; Лука 23:38; Йоан 19:19). Освен Исус са разпънати и **двама разбойници – единият** от дясната Му страна, а **другият** от лявата Му страна – точно според предсказанието в Исая, където се казва, че в смъртта Си Исус ще бъде причислен към престъпниците (Ис. 53:12).[24]

15:29, 30 Исус е обсипан с подигравки както от минаващите покрай Него хора, така и от **главните свещеници** и **книжниците** (31, 32а), а също и от двамата престъпници, разпънати с Него (32б).

Вероятно хората, които минават покрай това място, са юдеи, които са тръгнали да празнуват Пасхата вътре в града. Това обаче не им пречи да застанат отвън достатъчно дълго, за да се обърнат с обидни думи към Пасхалния Агнец. Те нарочно изопачават думите Му, с които заплашва да **разруши** техния любим **храм** и да го построи отново **за три дни.** „Щом като се смяташ за толкова могъщ, спаси Себе Си и **слез от кръста"** – казват Му те.

15:31 Главните свещеници и **книжниците** се присмиват на твърдението, че е Спасител на **другите** хора. **„Други е избавил, а пък Себе Си не може да избави!"** Това са думи, които изразяват една жестока злоба и едновременно с това казват истината, без говорещите да съзнават това. Те казват истината както по отношение на живота на Господ, така и по отношение на нашия собствен живот. Ние не можем да спасяваме *другите,* докато се опитваме да спасяваме *себе си.*

15:32 Религиозните водачи също отправят към Исус предизвикателството да слезе **от кръста,** ако наистина е Месията, **Израилевият Цар:** „За да видим и да **повярваме"** – казват те. Те искат първо да **видят и** след това да **повярват.**[25] Но Божията наредба казва друго: „Първо повярвай и тогава ще видиш."

Дори и престъпниците не се свенят да отправят укори към Исус!

С. Трите часа тъмнина (15:33-41)

15:33 Между 12.00 и 3.00 часа следобед **цялата земя** е обхваната от **тъмнина.** През това време Исус понесе пълното наказание на Бога за нашите грехове. Тогава Той изстрада и духовното изоставяне и откъсване от Бога. Няма смъртен ум, който да може някога да разбере мъките, които Исус изтърпя, докато душата Му се жертва за греха вместо нас.

15:34 В края на това мъчение Исус **извиква на висок глас** (на арамейски език): **„Боже Мой, Боже Мой, защо си Ме оставил?"** В този момент Бог Го беше **оставил,** защото в Своята святост Той беше длъжен да отдели Себе Си от греха. Господ Исус беше отъждествил Себе Си с нашите грехове и изплащаше цялото наказание за тях.

15:35, 36 Някои хора от жестоката тълпа изказват предположението, че когато Исус казва: „Ели, Ели...", Той **вика Илия.** Опитвайки се да Го унижи още повече, един от тях набучва на **тръстикова** пръчка една **гъба,** натопена **в оцет, и я поднася на Исус** да пие.

15:37 Исус **извиква** силно и победоносно за последен път и **издъхва.** Смъртта Му не е автоматично издъхване, а действие на Неговата воля.

15:38 В този момент **завесата на храма се раздира на две от горе до долу.** С това Бог показва, че благодарение на смъртта на Исус от този момент нататък достъпът до Божието светилище е свободен за всички вярващи (вж. Евр. 10:19-22). Започва една нова, велика епоха – епоха, в която хората ще бъдат близко до Бога, а не далече от Него.

15:39 Макар и да говори за известно благородство, признанието на римския войник не утвърждава непременно факта, че Исус е Бог. **Стотникът** езичник нарича Исус **Божий Син,** с което определено показва, че притежава чувство за историчността на момента. Но от това не става ясно дали неговата вяра е истинска.

15:40, 41 Марко споменава и за няколко **жени,** които стоят и гледат отдалеч. Заслужва си да споменем, че образите на жените в Евангелията излъчват ярка светлина. Уплашени за собствената си безопасност, мъжете бързат да се скрият, докато предаността на жените ги кара да поставят любовта си към Христос над собственото си благополучие. Те са последните, които остават при кръста, и първите, които отиват при гроба.

Т. Погребването на Исус в гроба на Йосиф (15:42-47)

15:42 Спазването на съботния ден започва в петък след залез слънце. **Денят преди съботата** и преди всеки друг празник се нарича ден на **приготовлението.**[26]

15:43 Вероятно нуждата от бързи действия вдъхва смелост на **Йосиф от Ариматея**, за да поиска от Пилат разрешение за погребването на **тялото на Исус.** Йосиф е един благочестив юдеин и вероятно член на Синедриона (Лука 23:50, 51; вж. също Мат. 27:57; Йоан 19:38).

15:44, 45 За Пилат е трудно да повярва, че Исус **е вече мъртъв,** но когато стотникът потвърждава факта за Неговата смърт, управителят позволява на **Йосиф да вземе тялото.** (Тук в оригиналния текст се използват две различни думи за тялото на Исус. За Йосиф се казва, че моли за *тялото* на Господ Исус, а за Пилат се казва, че му дава *трупа.*)

15:46 С много любов и голяма грижа Йосиф и Никодим (Йоан 19:38, 39) балсамират тялото, **обвиват Го в плащаница** и Го поставят **в** нов **гроб,** който е собственост на Йосиф. Гробът представлява малка пещера, издълбана **в скала.** Входът на гроба е затворен с камък във формата на огромна монета, който може да се отъркаля настрани, след което застава в специално издълбана за целта вдлъбнатина в скалата.

15:47 И отново четем, че някои от жените (по-точно двете Марии) също са тук. Не можем да не се възхитим на непоколебимостта и безстрашието, с които тези жени изразяват любовта си към Исус. Говори се, че преобладаващата част от днешните мисионери са жени. А къде са мъжете?

VIII. Победата на Служителя (16:1-20)

А. Жените при празния гроб (16:1-8)

16:1-4 В събота вечер двете жени **и Саломия** идват при гроба, за да помажат тялото на Исус с благоухания. Те знаят, че това няма да бъде лесно заради огромния **камък,** с който е затворен входът на гроба. Знаят и за римския печат, и за войниците, които го пазят. Но любовта е способна да преодолее и планини от трудности, за да достигне до своя обект.

И така, **рано сутринта** в неделя жените идват на гроба и се питат **кой ще им отвали камъка от входа на гроба.** Когато **повдигат очи** обаче, те виждат, че камъкът вече е отвален! Колко често се случва така, че когато твърдо сме решили да почетем Спасителя, трудностите изчезват, преди да сме стигнали до тях.

16:5, 6 Влизайки в гроба, жените виждат един ангел, който изглежда като **юноша** и е облечен в **бяло.** Той бързо разсейва техните страхове със съобщението, че Исус е възкръснал. И така, гробът е празен!

16:7 След това ангелът ги упълномощава да бъдат вестители на възкресението. Те трябва да **кажат на учениците и на Петър,** че Исус ще се срещне с тях в **Галилея.** Забележете, че **Петър,** ученикът, който се беше отказал от своя Господ, е споменат отделно от другите ученици. Възкръсналият Избавител не го е отблъснал от Себе Си, но все още го обича и копнее да го види отново. За прибиране на заблудените овце обратно при Овчаря са нужни специални усилия. Блудният син трябва да се завърне в Бащината къща.

16:8 Жените **избягват от гроба,** обхвани „от трепет и ужас". Те са прекалено уплашени, за да посмеят да разкажат на някого какво се е случило. Това не е учудващо. Учудващото е, че са били толкова смели, верни и всеотдайни до този момент.

Тъй като в два важни древни ръкописа липсват стиховете от 9 до 20, много от съвременните изследователи се съмняват в тяхната автентичност, но ние имаме няколко сериозни аргумента, които говорят в полза на включването им в текста:

1. Всички други гръцки ръкописи и много от църковните отци *съдържат* този пасаж на Евангелието от Марко.
2. 8 ст. завършва по един много странен начин, което особено явно личи от гръцкия текст, където последната дума е *gar* (защото). Много са редки случаите, когато тази дума стои в края на изречението, а още по-малко – в края на книга.
3. Ако краят на оригиналния текст на Евангелието от Марко е *загубен,* а този е добавен по-късно (според както твърдят някои изследователи), тогава думите на Господ за изпълнението на Неговите предсказания явно не се сбъдват.
4. Съдържанието на този пасаж *е* наистина ортодоксално.
5. Стилът, и особено езикът на този пасаж, са съвсем близки до стила и езика на първата глава от книгата.[27] В този си вид цялото Евангелие илюстрира една литературна форма, позната като *хиазъм* (или *обратен паралелизъм),* при която началото и краят на литературната творба са успоредни (abcd dcba).

Б. Исус се явява на Мария Магдалена (16:9-11)

16:9 След възкресението Си Исус се явява най-напред на **Мария Магдалена.** Когато тя среща Исус за първи път в живота си, Той **изгонва** от нея **седем бяса.** От този момент нататък тя Му служи с любов и с всичко, което притежава. Мария Магдалена е една от жените, които присъстват на Разпятието, и знае къде е положено Неговото тяло.

От другите Евангелия научаваме, че когато намира празния гроб, Мария се втурва да каже на Петър и Йоан, които се връщат заедно с нея, за да видят, че гробът наистина е празен. После те се връщат обратно, докато тя остава там. И тогава Исус се появява пред нея.

16:10, 11 После Мария отново **се връща** в града, за да занесе добрата

вест на изпълнените с мъка ученици. За тях обаче тази вест се оказва прекалено добра, за да бъде истинска, и **те отказват да ѝ повярват.**

В. Исус се явява на двама от учениците Си (16:12, 13)

16:12 Пълният разказ за това явяване на Исус може да се прочете в Евангелието от Лука 24:13-31. Марко пише, че **Той се явява „в друг образ" на двама** от учениците Си по пътя към село Емаус. Когато се явява на Мария, Той изглежда като градинар. Сега Исус е приел образа на пътник. Но при всички тези случаи Исус се явява в Своето ново тяло.

16:13 Когато двамата ученици се връщат в Ерусалим и съобщават за срещата си с възкръсналия Спасител, те са посрещнати със същото неверие, с което е посрещната и Мария.

Г. Явяването на Исус на единадесетте ученици (16:14-18)

16:14 Същата тази неделна вечер Исус се явява на **единадесетте** Си ученици (Лука 24:36; Йоан 20:19-24; 1 Кор. 15:5). Въпреки че се говори за **единадесет** ученици, в действителност присъстват само десет, тъй като Тома не е там. Исус смъмря учениците Си за недоверието, с което те са приели вестта за Неговото възкресение, донесена от Мария и другите двама ученици.

16:15 15 ст. съдържа поръчението на Господ Исус, което Той дава на Своите ученици, малко преди да се възнесе. Явно е, че между 14 и 15 ст. е изтекло някакво време, което не е записано в Евангелието. Учениците получават поръчението да **проповядват благовестието на** всяко живо същество. Целта на Спасителя е целият свят да бъде евангелизиран. Тази цел ще бъде изпълнена с помощта на единадесет ученици, които трябва да се откажат от абсолютно всичко и да Го последват.

16:16 После Исус им казва, че в резултат на проповядването на благовестието ще се получат два вида хора: едни, които ще повярват, ще се **кръстят** и ще **бъдат спасени;** и други, които няма да повярват и ще **бъдат осъдени.**

16 ст. се използва от някои хора, за да проповядват идеята за необходимостта от водно кръщение за спасението. Ние сме убедени, че това не е така, поради следните няколко причини:

1. Разпънатият на кръста престъпник не е бил кръстен, но въпреки това е получил уверение от Христос, че ще бъде заедно с Него в рая (Лука 23:43).
2. Езичниците в Кесария се кръщават, *след като* са спасени (Деян. 10:44-48).
3. Самият Исус не е кръщавал (Йоан 4:1, 2) – нещо, което Той не би пропуснал да направи, ако кръщението бе толкова необходимо за спасението.
4. Павел благодари на Бога, че е кръстил толкова малко от коринтяните (1 Кор. 1:14-16), което той не би направил, ако кръщението е особено важно за спасението.
5. В приблизително 150 текста от НЗ се казва, че спасението става единствено чрез вяра. Няма нито един стих (или стихове), който да отрича това съкрушително свидетелство.
6. В НЗ кръщението се свързва със смъртта и погребването, а не с духовното раждане.

Какво тогава *означава* 16 ст.? Ние смятаме, че кръщението представлява външен израз на вярата. Кръщението не е *условие* за спасението, а външно *изповядване* на факта, че човекът е спасен.

16:17, 18 Тук Исус говори за някои чудеса, които ще съпровождат онези хора, които вярват в евангелието. Когато четем тези стихове, ние също си задаваме въпроса дали тези знамения съществуват и сега. Ние вярваме, че тези **знамения** са били особено наложителни за апостолската епоха, когато хората не са имали Библията в цялостния ѝ вид. Повечето от тях могат да се намерят в Деянията на апостолите:

1. **Изгонване на демони** (Деян. 8:7; 16:18; 19:11-16).
2. Говорене на **непознати езици** (Деян. 2:4-11; 10:46; 19:6).
3. Хващане на **змии** (Деян. 28:5).
4. **Поемане на** отрова, без тя да може да навреди на онзи, който я е поел. (Такъв пример в Деянията няма, но е описан от църковния историк Евсевий във връзка с Йоан и Варнава.)
5. **Полагане на ръце върху болни** за изцеление (Деян. 3:7; 19:11; 28:8, 9).

Каква е целта на тези чудеса? Ние смятаме, че отговорът на този въпрос може да се намери в Посланието към евреите 2:3, 4. Преди да могат да четат НЗ в завършения му вид, хората са искали от апостолите доказателства за Божествения произход на евангелието. Бог е дал тези знамения, чудеса и различни други дарби на Светия Дух, за да потвърди истинността на проповедта.

Днес те вече не са необходими, защото ние имаме цялата Библия. Ако хората не повярват на Словото, никак няма да повярват. Марко *не казва,* че чудесата ще продължат. Думите „до свършека на века", с които свършва Евангелието от Матей 28:18-20, *липсват в този текст.*

Мартин Лутер смята, че „знаменията, за които става въпрос тук, се използват според нуждата от тях. Когато е необходимо, т. е. когато евангелието е застрашено, ние определено трябва да използваме тези знамения и да не позволяваме евангелието да бъде поругано и охулвано."

Д. Служителят се възнася, за да седне отдясно на Бога (16:19, 20)

16:19 Четиридесет дни след Своето възкресение нашият **Господ** Исус Христос **е приет в небето и сяда от дясно на Бога,** т. е. заема място на почест и сила.

16:20 Послушни на Неговата заповед, учениците **тръгват** по света като запалени факели, за да проповядват благовестието и да печелят души за Спасителя. Силата на **Господ** е навсякъде **с тях,** а обещаните **знамения** придружават тяхното проповядване и **потвърждават словото,** което говорят.

Разказът на Марко завършва на това място. Исус е в небето, след като е оставил на земята няколко предани ученици, натоварени с отговорността за евангелизирането на света и изцяло отдадени на своята мисия, резултатите от което имат последствия за вечността.

На нас ни е поверено да бъдем изпълнители на Великото Поръчение на Господ Исус за нашето поколение и ние сме длъжни да отнесем благата вест до всеки човек. Хората, които живеят днес, са една трета от всички хора, живели досега. През 2000 г. на земята ще живеят половината от всички хора, които някога са живели. Колкото повече се разраства населението на земята, толкова по-трудно ще бъде изпълнението на поръчението, дадено ни от Христос, но методът на това изпълнение ще си остава все същият – чрез служението на няколко предани ученици, чиято безкрайна любов към Господ ги кара да смятат, че няма жертва, която да е прекалено голяма за Него.

Божията воля е целият свят да бъде евангелизиран. Какво е вашето участие в това дело?

Крайни бележки

1) (1:2, 3) В критическия (НО) текст е казано „пророк Исая", но всъщност първият цитат е от Малахия, поради което ние смятаме, че е по-правилно да се каже „пророците", което присъства и в повечето ръкописи.
2) (1:14, 15) В критическия (НО) текст е изпуснато „за царството".
3) (1:31) J. R. Miller, *Come Ye Apart,* Reading for March 28.
4) (3:13-18) James E. Stewart, The Life and Teachings of Jesus Christ, pp. 55, 56.
5) (3:20, 21) Miller, *Come,* Reading for June 6.
6) (3:31-35) Както критическият (НО) текст, така и Б (болшинството от) ръкописи добавят „и сестрите Ти", което е правилният прочит.
7) (4:30-32) Vance Havner, повече информация не ни е известна.
8) (5:1-5) Критическият (НО) текст гласи „герасинската земя".
9) (6:4-6) J. G. Miller, повече информация не ни е известна.
10) (6:31, 32) William Kelly, *An Exposition of the Gospel of Mark,* p. 85.
11) (7:2-4) E. Stanley Jones, *Growing Spiritually,* p. 109.
12) (7:11-13) Kelly, *Mark,* p. 105.
13) (8:1-9) Charles R. Erdman, *The Gospel of Mark*, p. 116.
14) (8:22-26) Възможно е човекът да е получил *наистина* съвършено зрение по същия начин, по който го получава едно бебе, което се ражда със съвършено зрение, но въпреки това *трябва да се научи да фокусира* погледа си.
15) (8:32, 33) Kelly, *Mark*, p. 136.
16) (9:44-48) Господ три пъти (44, 46 и 48 ст.) цитира Исая 66:24, за да ни предупреди, че животът в ада наистина е ужасен. Това неколкократно повторение (което се среща особено често в болшинството ръкописи) е смекчено от превода на критическия (НО) текст, където то е изпуснато два пъти.
17) (9:49) В критическия (НО) текст това изречение е изпуснато.
18) (10:23-25) В критическия (НО) текст е изпуснат изразът „ония, които уповават на богатство", което ние смятаме за неправилно, тъй като това е най-важната част от текста.
19) (10:31) Harry A. Ironside, *Expository Notes on the Gospel of Mark,* p. 157.
20) (10:32) Erdman, *Mark,* p. 147.
21) (13:29) Тук подлогът на гръцки език представлява само наставка на глагола „е" *(estin),* който в този контекст може да означава или „Той" (Христос), или „то" (лятото – предсказаните събития). Различията, които се получават в смисъла, не са особено големи.
22) (13:32) James H. Brookes, *„I Am Coming",* p. 40.
23) (14:63, 64) Смята се, че Йосиф от Ариматея и Никодим не са присъствали на това незаконно заседание.
24) (15:25-28) В критическия (НО) текст липсва този цитат.
25) (15:32) В повечето ръкописи е добавено местоимението „Му" за персонализиране на вероятно лъжливото обещание на религиозните водачи.
26) (15:42) В съвременния гръцки език думата „петък" има значение на „приготовление".
27) (16:8) Вижте по-нататък книгата на George Salmon, *Historical Intrioduction to the Study of the Books of the New Testament,* pp. 144 – 151.

Библиография

Alexander, Joseph Addison,
The Gospel Accoirding to Mark,
Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1960.

Coates, C. A.,
An Outline of Mark's Gospel and Other Ministry,
Kingston-on-Thames: Stow Hill Bible and Tract Depot, 1964.

Cole, Alan,
The Gospel Accoirding to St. Mark,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1961.

Erdman, Charles R.,
The Gospel of Mark,
Philadelphia: The Westminster Press, 1917.

Ironside, Harry A.,
Expository Notes on the Gospel of Mark,
Neptune, N. J.: Loizeaux Brothers Publishers, 1948.

Kelly, William,
An Exposition of the Gospel of Mark,
London: C. A. Hammond, 1934.

Lenski, R. C. H.,
The Interpretation of St. Mark's Gospel,
Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1946.

Swete, Henry Barclay,
The Gospel Accoirding to St. Mark,
London: MacMillan and Company, Limited, 1902.

Евангелието според Лука

„Le plus beau livre qu'il y ait."

Ернест Ренан

Въведение

I. Уникално място в Канона

„Най-красивата книга, която съществува", е едно мнение, което изразява наистина много голяма похвала, особено когато е изказано от такъв голям скептик като френския критик Ренан, но това е точно така. Едва ли има *вярващ,* който ще пожелае да оспори тези думи, след като прочете вдъхновения от Бога шедьовър на евангелиста Лука. Лука е може би единственият писател-езичник, когото Бог избира, за да запише Неговото Слово, и това до известна степен обяснява необикновената притегателна сила, която това Евангелие упражнява върху западните наследници на гръцко-римската култура.

Без уникалното звучене на разказа на доктор Лука оценката ни за Господ Исус и Неговото служение щеше да бъде много по-бедна в духовно отношение. В него се отделя особено внимание на любовта на Исус и предложението Му за спасение не само на евреите, но и на всички останали хора, а така също и на особения Му интерес към отделния индивид, без да бъдат пренебрегнати и бедните, и отхвърлените от обществото хора. Лука обръща особено голямо внимание на хваленето (в 1 и 2 гл. има примери от най-ранните християнски „химни"), молитвата и Светия Дух.

II. Авторство

„Лука, който по произход е бил антиохиец, а по професия – лекар, дълго време е бил сътрудник на Павел и е водел задълбочени разговори с другите апостоли, което му е помогнало особено много в намирането на рецептата за спасението на душите, чието описание се среща и в двете книги."

Това *странично доказателство* за авторството на третото Евангелие (III, 4) ни е дадено от Евсевий в неговата *Църковна история* и то съответства на общоприетото ранно християнско предание. Ириней, който цитира третото Евангелие в своите книги, също приема Лука за негов автор. Други ранни автори, които защитават авторството на Лука, са Юстин Мартир, Hegesippus, Климент от Александрия и Тертулиан. Даже Маркион, този известен еретик, в своето изопачено и окастрено издание на Библията е включил единствено Евангелието на Лука. В непълния Мураториански Канон това трето Евангелие носи заглавието „Лука".

Лука е единственият евангелист, който е написал продължение на своето Евангелие – книгата „Деяния на апостолите", в чието авторство няма никакво съмнение. Употребата на местоимението „ние" на някои места в текста на тази книга говори за личното участие на автора в събитието (16:20; 20:5; 6; 21:15; 27:1; 28:16; ср. 2 Тим. 4:11). По метода на елиминирането разбираме, че единствено присъствието на Лука може да съответства на тези моменти. От посвещенията към Теофил и смисъла на написаното се вижда, че както Евангелието от Лука, така и Деянията на апостолите са написани от един и същ човек.

Павел нарича Лука „възлюбения ле-

кар“ и го споменава отделно от християните-юдеи (Кол. 4:14), от което личи, че той е единственият библейски автор в НЗ, който не е бил юдеин. Обемът на Евангелието от Лука и Деянията на апостолите е по-голям от всички послания на Павел, взети заедно.

Вътрешните доказателства за авторството на Евангелието подкрепят страничните доказателства и църковното предание. Изборът на думите (присъствието на много повече и по-точни медицински термини в сравнение с другите Евангелия) и правилният гръцки език показват, че авторът е бил християнин-езичник с лекарско образование, който освен това е познавал изключително добре юдейската действителност. Освен това в Лука личи едно особено пристрастие към датите и точните изследвания (1:1-4; 3:1), което го прави първият църковен историк.

III. Датиране

Най-вероятно е третото Евангелие да е било написано в началото на 60-те години на I в. Някои изследователи са на мнение, че това е станало някъде между 75 и 85 година (или дори в началото на II в.), в което до известна степен прозира нежеланието им да признаят способността на Христос да предрече точната дата на разрушението на Ерусалим. Градът е бил сринат в 70 год. сл. Хр., така че предсказанието не е вече предсказание, след като е било изречено след тази дата.

Почти всички изследователи приемат, че Евангелието от Лука е написано преди Деянията, които завършват с пътуването на Павел до Рим през 63 год. сл. Хр., от което следва, че Евангелието трябва да е било написано преди тази дата. Едва ли може да са допусне, че първият църковен историк няма да отдели никакво място на Големия пожар в Рим и последвалите го християнски гонения – изкупителна жертва за Нерон (64 год. сл. Хр.), а също и на мъченическата смърт на Петър и Павел, които по това време са били вече мъртви.

Затова ние смятаме, че една дата между 61 и 62 год. сл. Хр. е най-вероятното време за написването на Евангелието.

IV. Предмет и основна тема

Известен е стремежът на гърците към съвършеното божествено човешко същество, което да притежава най-добрите черти на мъжа и на жената, без да има нито един техен недостатък. Евангелието на Лука ни представя Христос точно такъв – силен и едновременно с това състрадателен Човешки Син. Тук особено ярко е изявена Неговата изключителна човечност.

В сравнение с другите Евангелия Лука ни запознава много по-подробно с молитвения живот на Исус. Тук има много повече примери за милосърдието и състраданието на Христос към хората от всякъде другаде. Сигурно затова Лука отделя толкова много място на жените и децата в своя разказ. Освен като Евангелие от Лука третото Евангелие е познато и под името *Мисионерското Евангелие.* Неговото предназначение е да отнесе благата вест на езичниците и затова Господ Исус е описан като Спасителят на света. И освен всичко друго това Евангелие може да послужи като ръководство за ученика. То ни дава възможност да проследим пътя на ученичеството в живота на нашия Господ и да видим начина, по който Той прави от последователите Си Свои ученици. Нашето изложение има за цел да проследи точно този път; да потърси онези неща в живота на Съвършения Човек, които правят съвър-

шен живота на всеки обикновен човек; да потърси в Неговите неповторими слова пътя към кръста, по който Той ни призовава да вървим.

Ние вярваме, че Евангелието на Лука ще ни отвори ушите, за да чуем призива на Спасителя, да се откажем от всичко и да Го последваме. Послушанието е средството, с което ние можем да получим духовно знание. Когато навлезем по-дълбоко в описаните събития, смисълът на Словото веднага става по-ясен, по-разбираем и по-близък.

Схема на изложението

I. Въведение: цел и метод на Лука (1:1-4)
II. Идването на Човешкия Син и Неговия предвестник (1:5–2:52)
III. Подготовката на Човешкия Син за Неговото служение (3:1–4:30)
IV. Човешкият Син доказва Своята власт (4:31–5:26)
V. Човешкият Син обяснява Своето служение (5:27–6:49)
VI. Човешкият Син разширява Своето служение (7:1–9:50)
VII. Нарастващата съпротива срещу Човешкия Син (9:51–11:54)
VIII. Исус поучава и изцелява по пътя към Ерусалим (12–16 гл.)
IX. Човешкият Син наставлява учениците си (17:1–19:27)
X. Човешкият син в Ерусалим (19:28-21:38)
XI. Мъките и смъртта на Човешкия Син (22 и 23 гл.)
XII. Победата на Човешкия Син (24 гл.)

Коментар

I. Въведение: цел и метод на Лука (1:1-4)

В своето предисловие Лука ни се разкрива най-напред като историк. След това той описва източниците и метода, който е ползвал; и най-накрая обяснява целта на написания материал. От човешка гледна точка Лука използва два вида източници: писмени свидетелства за живота на Христос и устни разкази от хора, които са били очевидци на събитията в Неговия живот.

1:1 Писмените свидетелства се споменават още в първи стих: **„Понеже мнозина предприеха да съчинят повест за съвършено потвърдените между нас събития...“** Ние не знаем кои са тези мнозина, за които става въпрос тук, но предполагаме, че между тях сигурно са били и Матей, и Марко. Всички други явно не са били боговдъхновени. (Йоан е писал в по-късно време.)

1:2 Лука черпи информация и от устните разкази на онези, **„които отначало са били очевидци и служители на евангелското слово“**. Самият Лука не твърди, че е бил очевидец, но твърди, че е разговарял с хора, които са били. Той ги описва като **„очевидци и служители на евангелското слово“**. Също както в Йоановото Евангелие, Лука казва „евангелското слово“ вместо „Христос“.

Под **„отначало“** тук трябва да се разбира началото на християнската

епоха, чийто предвестник е Йоан Кръстител. Използването на писмени и устни свидетелства при съставянето на това Евангелие не отрича боговдъхновеността на написания текст. Това показва, че при избора и подреждането на текста Лука е бил ръководен от Светия Дух.

Ето какъв е коментарът на Джеймс Стюарт по този въпрос:

„Лука ни дава да разберем съвсем ясно, че боговдъхновените писатели не са били като по чудо освободени от необходимостта от упорити исторически изследвания... Боговдъхновеността не означава, че Бог по някакъв тайнствен начин достига отвъд човешките умове и възможности. Боговдъхновеността означава, че Бог използва готовността на човека да отдаде своя ум и възможности, за да изрази Неговата воля. Тя не може по никакъв начин да замести личността на автора и да го направи свое послушно оръдие. Тя само подсилва неговата личност и го прави жив свидетел на Бога."[1]

1:3 След това Лука накратко обяснява мотивите, които са го накарали да напише това Евангелие, и метода, който той използва: **„видя се добре и на мене, който изследвах подробно всичко от началото; да ти пиша наред** *за това,* **почтени Теофиле".** За мотивите си той просто казва **„видя се добре и на мене",** което ще рече, че той като човек е бил вътрешно убеден, че трябва да напише Евангелието. Не трябва да забравяме обаче, че Божията принуда е свързана по един много удивителен начин с решението на човека.

По отношение на метода, използван от Лука, ние разбираме, че той първо е проследил развитието **на нещата от** самото им **начало,** а после ги е записал така, че да следват някакъв ред. Всичко това говори за научен подход към изследването на събитията от живота на Спасителя. Лука е проверил съвсем внимателно автентичността на своите източници, отстранил е всичко, което не е отговаряло на историческата истина и е противоречало на духовната правда, и накрая е подредил материала във вида, в който ние го имаме днес. Когато казва, че **е писал „наред"** за тези неща, Лука няма предвид непременно хронологическия ред, тъй като събитията в това Евангелие не винаги следват реда, по който те действително са станали. Те следват един морален или по-скоро духовен ред, т. е. съединителната спойка между описаните събития не е времето, а предметът на описанието и моралните поуки, свързани с него. И макар че това Евангелие и Деянията на апостолите са били писани до **Теофил,** ние знаем изненадващо малко неща за него. Обръщението **„почтени** Теофиле" ни кара да предполагаме, че той е бил правителствен служител. Името му означава *„Божий приятел".* Вероятно този Теофил е бил християнин, който е заемал някакъв почетен и отговорен пост във външнополитическите служби на римската империя.

1:4 Лука си поставя за цел да даде на Теофил писмено свидетелство, което да потвърди достоверността на всичко онова, което той знае за живота и дейността на Господ Исус. В сравнение с устното предаване написаният текст може много по-добре да съхрани точността на словото и да го предпази от изкривяване.

И така, пасажът от 1 до 4 ст. ни дава кратко, но изчерпателно описание на човешките обстоятелства, при които е била създадена тази книга от Библията. Ние знаем, че когато е писал, Лука е писал чрез Божието вдъхновение, макар и да не говори изрично за това, освен ако не приемем, че то се подразбира от контекста на израза *„от началото"* (3 ст.), който също така може да се преведе *„отгоре".*[2]

II. Идването на Човешкия Син и Неговия предвестник (1:5–2:52)

А. Благовещението за рождението на предвестника (1:5-25)

1:5, 6 Лука започва своя разказ с описание на родителите на Йоан Кръстител, които живеят по времето на царуването на злия цар **Ирод** Велики, който бил юдейски цар. Той е бил идумеянин, което ще рече потомък на Исав.

Захарий (което означава *„Господ си спомня"*) е свещеник от **Авиевия отряд** – един от двадесет и петте отряда, на които е разделено юдейското свещеничество от Давид (1 Летописи 24:10). Два пъти в годината всеки отряд получава правото да служи в Ерусалимския храм в продължение на една седмица, като службата започва в събота и завършва в следващата събота. По онова време има толкова много свещеници, че повечето от тях получават правото да кадят тамян в Святото място на храма само веднъж в живота си, ако изобщо имат това щастие.

Елисавета (което означава *„Божията клетва"*) също произхожда от свещеническото семейство **на Аарон.** Тя и съпругът ѝ са набожни юдеи и найдобросъвестно съблюдават спазването на Старозаветните Писания както в морално, така и в ритуално отношение. Те, разбира се, не са безгрешни, но винаги, когато правят грях, принасят жертва или извършват необходимия за целта обред.

1:7 Тези хора *нямат деца,* което е повод за много укори от страна на другите юдеи. Доктор Лука отбелязва, че причината за това положение е безплодието на Елисавета. Проблемът се усложнява още повече от факта, че **и двамата се намират в доста напреднала възраст.**

1:8-10 Един ден Захарий получава правото да ръководи ритуала **в храма.** Това е велик ден в неговия живот, тъй като именно той е избран **да кади тамян** в Святото място. **Хората** са събрани **отвън и се молят.** Вече е започнал **„часът на каденето"** (което не се знае какво значи точно.)

Обърнете внимание на това, че Евангелието започва с **молитвата на хората** при храма и завършва с хвалението на Бога пак при храма. Текстът между тези две събития ни разказва как Бог отговаря на тази молитва чрез Личността и делото на Господ Исус.

1:11-14 Присъствието на свещеника и множеството от молещи се хора създават особено подходяща обстановка за Божествено откровение. **От дясната** (почетната) **страна на олтара се появява ангел от ГОСПОДА.** Отначало **Захарий** е обзет от голям страх – нали нито един от хората, които живеят по онова време, не е виждал ангел! Но ангелът го успокоява с една чудесна новина: **Елисавета** ще роди **син,** когото ще нарекат Йоан (*„благодатта"* или *„милостта на Йехова"*), и освен че ще бъде **„радост и веселие на родителите си",** той ще донесе благословение на **мнозина.**

1:15 Това дете ще **бъде велико пред Господа** (единственото величие, което действително има значение). Найнапред Йоан ще бъде велик, защото ще бъде отделен за Бога: **нито** ще **пие вино** (от плода на лозата), **нито** друго **спиртно питие** (от плодовете на другите растения).

Освен това Йоан ще бъде велик заради духовната си надареност: той ще **бъде изпълнен със Светия Дух още при своето зачатие.** (Това не означава, че Йоан е бил спасен или новороден още преди своето физическо раждане, а само че Божият Дух е бил в него още от момента, в който той е бил заченат, за да го подготви за специалната му мисия като предвестник на Христос.)

1:16, 17 И накрая, Йоан ще бъде велик, защото ще бъде предвестник на Месията. **Много** от юдеите **ще се обърнат към Господа** благодарение на него. Неговото служение ще бъде като служението на пророк **Илия** – то ще има за цел възстановяването на правилните взаимоотношения между Бога и човека чрез покаянието на човека. Във връзка с това Коулмън Лак пише следното:

„Йоановата проповед ще изпълни сърцата на нехайните родители с истинска духовна грижа към техните деца. От друга страна, тя ще има за цел да смири сърцата на непокорните и бунтуващи се деца, така че те да станат послушни на „мъдростта на справедливостта"[3].

С други думи, Йоан ще се бори да изведе от света група вярващи, които да бъдат подготвени да се срещнат с Господа, когато Той дойде. Целта на този вид служение си заслужава усилията на всеки един от нас.

Забележете колко умело Лука внушава мисълта за Божествеността на Христос (16 и 17 ст.). В 16 ст. се казва, че Йоан **„ще обърне мнозина от израилтяните към Господа, техния Бог"**. След това в 17 ст. се казва, че Йоан **„ще предиде пред Лицето Му"**. Кого замества местоимението *„Му"*? Без съмнение, то замества „Господа, техния Бог" от предишния стих. Ние обаче знаем, че Йоан е предвестник на *Исус*. Изводът е съвсем ясен: Исус е Бог.

1:18 Възрастният **Захарий** е обхванат от съмнения по отношение изпълнението на обещанието, защото както той, така и **жена** му са прекалено **стари,** за да могат да имат деца. Въпросът му изразява огромното съмнение, което крие неговото сърце.

1:19 Ангелът отговаря, че той е **Гавриил** *(„силният на Господа")*. Въпреки че хората обикновено си представят Гавриил като архангел, в Библията той е описан като един, **който стои в Божието присъствие** и носи Божиите послания на човека. (Дан 8:16; 9:21)

1:20 Заради своите съмнения Захарий ще загуби способността си да говори **до** деня на раждането на детето. Винаги, когато вярващият изрази съмнение по отношение на Божието Слово, той загубва способността си да свидетелства за Него и да Го хвали. Неверието запечатва устните на човека и те остават така до мига, в който вярата се връща и ги отключва, за да отприщи поток от хваления.

1:21, 22 Хората отвън нетърпеливо чакат да се появи Захарий. Обикновено свещеникът, който кади тамян в светилището, извършва този ритуал много по-бързо.

Когато **Захарий** най-после излиза, той не може да говори, а трябва да обяснява на хората със знаци, от което те разбират, **„че е видял видение в храма"**.

1:23 Когато **се свършват** дните на служението, Захарий се прибира у дома си, но без да може да говори, според както е предсказал ангелът.

1:24, 25 След като забременява, **Елисавета** се уединява в къщата си и не излиза в продължение на **пет месеца,** радвайки се на милостта на **Господа,** Който я е освободил от бездетството, заради което е получавала толкова много **укори** от хората.

Б. Благовещението за раждането на Човешкия Син (1:26-38)

1:26, 27 На шестия месец след явяването му на Захарий (или след забременяването на Елисавета) **Гавриил** се явява отново – този път **на една девица** на име **Мария,** която живее в **град Назарет** от областта **Галилея.** Мария е **сгодена за един мъж,** който се казва **Йосиф,** потомък **на Давид** по кръвна линия и наследник на законно-

то право на Давидовия трон, макар че той самият е дърводелец. Годежът по онова време представлява много по-сериозно нещо от днешното сгодяване. Всъщност той може да се развали само по официален път, посредством процедура, подобна на развод.

1:28 Ангелът се обръща към Мария с думи, от които личи, че тя е особено благословена, че на нея Господ изпраща **специална благодат.** Тук трябва да се отбележат две неща. Първо, че ангелът *не* се покланя на Мария, нито пък ѝ се моли, а само я поздравява. И второ, той *не* казва, че тя самата е „пълна с благодат", а че е **„благодатна".**[4]

1:29, 30 Съвсем естествено е Мария да **се смути** от този поздрав и да се зачуди какво означава той. **Ангелът** я успокоява, а после ѝ казва, че **Бог** я е избрал да бъде майката на дългоочаквания Месия.

1:31-33 Обърнете внимание на важните истини, които крие благовещението:

Истината за човешката природа на Месията – **„ще заченеш в утробата и ще родиш Син".**

Божествената Му природа и мисията Му на Спасител – **„когото ще наречеш ИСУС"** (което означава *Йехова е Спасителят).*

Присъщото Му величие – **„Той ще бъде велик"** и като Личност, и като дело.

Неговата самоличност като Божий Син – **„и ще се нарече Син на Всевишния".**

Правото Му да заеме трона на Давид – **„и Господ Бог ще Му даде престола на баща Му Давида"**, което Го утвърждава като Месия.

Неговото вечно и всеобщо царство – **„ще царува над Якововия дом до века; и царството Му не ще има край".**

31 и 32 ст. характеризират Христос Такъв, Какъвто ще бъде по време на Първото Си пришествие, докато 32б и 33 ст. Го описват като Цар на царете и Господ на господарите, Какъвто ще Го видим по време на Второто Му пришествие.

1:34, 35 Въпросът на Мария, **„Как ще бъде това?"**, не изразява съмнение, а учудване. Как ще роди тя дете, когато никога не е познавала **мъж?** Макар че думите на ангела не обясняват това много подробно, отговорът му всъщност означава, че тя *ще зачене като девица* – чрез чудото на **Светия Дух.** Той ще **дойде върху нея и силата на** Всевишния ще я **осени.** На въпроса на Мария, **„Как** ще стане това?" (защото е невъзможно човек сам да си го представи), отговорът на Бога е **„чрез Светия Дух".**

„Затуй и святото Онова, Което ще се роди от тебе, ще се нарече Божий Син." Това са възвишените слова, с които е изявена тайната на превъплъщението. Синът, Който ще роди Мария, ще бъде Бог, изявен в плът. Човешкият език е безсилен да разкрие тайната, която се крие в тези думи.

1:36, 37 След това ангелът открива на Мария новината, че нейната **сродница Елисавета** е вече бременна от **шест месеца** – същата онази Елисавета, за която всички знаят, че е **безплодна.** Това чудо трябва да увери Мария, че **за Бога няма невъзможни неща.**

1:38 Не можем да не се възхитим на красотата, с която **Мария** подчинява своето същество на Господната воля, за да може чрез нея Той да извърши прекрасното си дело. След това **ангелът си отива от нея.**

В. Мария отива да види Елисавета (1:39-45)

1:39, 40 Ние не знаем защо **Мария отива** в дома на **Елисавета.** Вероятно това нейно пътуване е продиктувано от желанието ѝ да избегне скандала, който несъмнено ще се разрази, кога-

то състоянието ѝ стане известно на хората в Назарет. При това положение гостоприемството и внимателното отношение на Елисавета придобиват двойно по-голямо значение.

1:41 В мига, в който **Елисавета чува** гласа на Мария, **бебето заиграва в утробата ѝ.** По този тайнствен и инстинктивен начин неродения́т още предвестник приветства идването на неродения още Месия. **Елисавета се изпълва със Светия Дух,** което ще рече, че от този момент нататък тя живее под Неговото ръководство и всички нейни думи и действия се направлявани от Него.

В първа глава има трима души, за които се говори, че са били изпълнени със Светия Дух: Йоан Кръстител (15 ст.), Елисавета (41 ст.) и Захарий (67 ст.).

Единият от признаците за изпълване със Светия Дух е говоренето чрез псалми и химни, и духовни песни (Еф.5:18, 19). Затова присъствието на три песни в тази глава и на още две в следващата никак не ни изненадва. Четири от тези песни са известни много повече с латинските си заглавия, подсказани от думи, които могат да се прочетат в първите им редове: (1) Елисаветиният поздрав (1:42-45); (2) *Magnificat* (Величаенето) (1:46-55); (3) *Benedictus* (Благословеният) (1:68-79); (4) *Gloria in Excelsis Deo* (Слава на Бога във висините) (2:14); и (5) *Nunc Dimittis* (Сега Ти отпущаш слугата Си в мир) (2:29-32).

1:42-45 Вдъхновена от Светия Дух, Елисавета приветства Мария като **„майката на моя Господ".** В сърцето ѝ няма и следа от завист – само радост и възторг, че нероденото Бебе ще бъде нейният **Господ.** Мария е **благословена сред жените** заради това, че е получила Божието благоволение да износи Месията. **Плодът на** нейната **утроба** е благословен заради това, че Той е Господ и Спасител. В Библията *никъде* не се говори за Мария като за „Божията майка". И въпреки че тя наистина е майката на Исус и Исус наистина е Бог, твърдението, че Бог има майка, е абсурдно в доктринално отношение. Исус е съществувал от вечността, докато Мария е била едно ограничено във времето същество, което е започнало своето съществуване в един определен момент. Тя е била майката на Исус само по време на Неговото превъплъщение.

Елисавета разказва за интуитивното на пръв поглед вълнение, което нейното неродено дете проявява при първите думи на Мария. После тя уверява Мария, че вярата ѝ ще бъде стократно възнаградена и очакванията ѝ ще се сбъднат. Вярата ѝ няма да бъде напразна, защото тя ще роди Този, Когото ѝ бе обещано да роди.

Г. Мария величае Господа (1:46-56)

1:46-49 Песента Magnificat, с която **Мария** величае Господа, прилича на песента на Анна (1 Царе 2:1-10). Мария първо възхвалява Господ заради това, което Той е направил за нея (46б-49). Обърнете внимание на думите ѝ в 48 ст.: **„ще ме ублажават всичките родове".** Не тя ще ублажава, а нея ще я ублажават. Мария говори за **Бога** като за свой **Спасител,** което означава, че тя не се счита за безгрешна.

1:50-53 След това Мария възхвалява Господ заради **Неговата милост, която е върху ония, които Му се боят** от всяко **поколение. Той снижава горделивите** и **могъщите** и възвишава **скромните** и **гладните.**

1:54, 55 И най-накрая, Мария възвеличава Господ заради верността Му към **Израел,** защото Той изпълнява всички обещания, които е дал **на Авраам и неговото потомство.**

1:56 След като престоява при Елисавета **около три месеца,** Мария **се връща обратно у дома** си в Назарет. Тя

все още не е женена и, без съмнение, хората са започнали да я хулят и да злословят по неин адрес. Но тя знае, че Бог ще се застъпи за нея, и започва да чака раждането на Детето.

Д. Раждането на предвестника (1:57-66)

1:57-61 Когато идва времето за раждане, **Елисавета** ражда **син. Роднините** и приятелите ѝ са много зарадвани. **На осмия ден детето** е обрязано и трябва да получи име. Никой не се съмнява, че въпросът вече е решен и че то ще носи името **на баща си Захария.** Но когато **майката** оповестява, че детето ще се казва **Йоан,** изненадата е много голяма, тъй като никой от **роднините** не **се казва така.**

1:62, 63 Най-накрая запитват **със знаци** и Захарий (което показва, че той е бил не само ням, но и глух). Вземайки една **дъска за писане,** Захарий решава въпроса окончателно – **името** на детето ще бъде **Йоан. Всички са много учудени.**

1:64-66 Но учудването на хората нараства още повече, когато виждат, че в момента, в който Захарий написва върху дъсчицата името „Йоан", говорът му се възвръща. Новината бързо се разпространява **„по цялата хълмиста страна на Юдея"** и хората се питат какви ли ще бъдат бъдещите дела на това необикновено дете, защото разбират, че специалното благоволение **на Господа е върху него.**

Е. Предсказанието на Захарий за Йоан (1:67-80)

1:67 Освободен от веригите на неверието и **изпълнен със Светия Дух, Захарий** получава вдъхновение и възхвалява Бога чрез един чудесен химн, в който изобилстват цитати от СЗ.

1:68, 69 Той *хвали Бога за това, което е направил.* Захарий разбира, че раждането на неговия син Йоан означава, че много скоро ще дойде и Месията. В думите на Захарий идването на Христос е описано като свършен факт, макар че то все още не е станало в действителност. Вярата му дава увереност да каже, че **Бог** вече е **посетил и откупил Своя народ,** изпращайки неговия Изкупител. Йехова е **издигнал рог на спасение** в царския **дом на... Давид.** (По онова време рогът се е използвал като съд, в който се е държало мирото за помазването на царете. Следователно тук „рог на спасение" може да означава „*Цар* на спасение" от царското поколение на Давид. Той също така може да се приеме като символ на сила, което ще означава, че „рог на спасение" може да се тълкува като „мощен Спасител".)

1:70, 71 Захарий *хвали Бога за това, че е изпълнил предсказанията.* Идването на Месията е било предсказано от **светите пророци...** още **от началото на света.** То означава избавление от враговете и защита **от неприятелите.**

1:72-75 Захарий *възхвалява Бога за това, че е верен на Своите обещания.* Господ е сключил **с Авраам** безусловен **договор** за спасение и това обещание е изпълнено в идването на Един, Който произлиза от Авраамовото семе, а именно Господ Исус Христос. Спасението, което Той носи, е както външно, така и вътрешно. Външното спасение означава освобождение **„от ръката на неприятелите** ни", а вътрешното означава освобождение от всякакъв страх, за да можем да Му служим **„в святост и правда през всичките си дни".**

Предлагаме ви две интересни разсъждения върху този пасаж от Кембъл Морган.[5] От една страна, той прави връзка между значението на името Йоан и основната тема на песента – и двете говорят за Божията милост. От друга, той забелязва свър-

заност между значенията на имената на Йоан, Захарий и Елисавета и 72 и 73 ст.:

Йоан – обещаната милост (72 ст.),
Захарий – за да напомни (72 ст.),
Елисавета – клетвата (73 ст.).

И така, Божието милосърдие, чийто вестител ще бъде Йоан, ще дойде, защото Бог ще си спомни **клетвата,** дадена от Него при сключването **на светия завет.**

1:76, 77 После Захарий говори за *мисията на Йоан, предвестника на Спасителя.* Йоан ще бъде **„пророк на** Всевишния" и ще подготвя сърцата на хората за идването на **Господа,** като проповядва **спасение на Неговите хора** чрез опрощението **на техните грехове.** И отново забелязваме, че същите неща, които в СЗ се свързват с Йехова, тук в Новия, се свързват с Исус. Малахия предсказва, че преди Йехова ще дойде вестител, който ще подготви Неговия път (3:1). Захарий казва, че Йоан идва, за да подготви пътя на Исус. Изводът, който следва, е съвсем прост: Исус е Йехова.

1:78, 79 *Идването на Исус се сравнява с изгряването на зора.* Векове наред човечеството е живяло **в тъмнина.** Сега, **„поради милосърдието на нашия Бог",** скоро ще се зазори. Светлината ще дойде в Лицето на Христос, Който ще осияе езичниците, **които** живеят **в тъмнина и в сянката на смъртта,** и ще изведе Израел **на пътя на мира** (вж. Мал.4:2).

1:80 Това е последният стих в тази глава, който ни казва, че **Детето** Исус **расте** физически и укрепва духовно, оставайки **в пустините до деня,** когато открито се появява пред народа на **Израел.**

Ж. Раждането на Човешкия Син (2:1-7)

2:1-3 Цезар Август издава **постановление за записване на цялата вселена,** което означава **преброяване** на населението от неговата империя. **Това преброяване** се прави за **пръв** път **по време на управлението на Сирия от Квириний.** Споменаването на Квириний тук е причина за изказването на много съмнения по отношение на историческата достоверност на Евангелието на Лука години наред. Сред по-новите археологически открития обаче започват да се появяват доказателства, които потвърждават това свидетелство. Чрез този си акт **Цезар Август** вероятно желае да покаже превъзходството си над гръцко-римския свят, но Бог използва това негово действие, за да осъществи изпълнението на Своя замисъл. (вж. Притчи 21:1).

2:4-7 Заповедта на Август принуждава **Йосиф и Мария** да предприемат едно пътуване **до Витлеем** и да пристигнат там в определеното от пророчествата време за раждането на Месията (Мих. 5:2). Когато пристигат **от Галилея** във Витлеем, градът е толкова претъпкан с народ, че им се налага да отседнат в конюшнята на една **гостилница** – единственото място, където могат да пренощуват. Това е едно предзнаменование за начина, по който хората ще посрещнат своя Спасител. И докато младото семейство от **Назарет** чака, за да се запише в регистъра, Мария **ражда своя първороден Син,** повива **Го в пелени** и с любов **Го полага да лежи в яслите.**

Така Бог посещава нашата планета в Лицето на едно безпомощно Бебе, родено в мизерията и смрадта на един конски обор. Това наистина е едно чудо! Ето една кратка мисъл на Дарби по този:

> *„Той започна Своя живот в една конюшня и го завърши на кръста, като през цялото време нямаше къде главата Си да подслони."*[6]

3. Ангелите и овчарите (2:8-20)

2:8 Вестта за раждането на това необикновено Дете не е занесена най-напред на религиозните водачи в Ерусалим, а на **овчарите** от юдейските хълмове, които съзерцават небето по цели дни и нощи и тихо и кротко вършат обикновената си работа. Джеймс Стюард коментира това по следния начин:

„Не можем да не признаем огромното значение, което се крие във факта, че първите хора, които са видели с очите си славата на идещия Господ, са били най-обикновени овчари, заети с най-обикновени неща. Това означава най-напред, че мястото, където човек изпълнява своите задължения, е и мястото, където човек получава откровения. И освен това то означава, че хората, които успяват да съхранят в себе си дълбоките и прости истини за живота, без да загубят детското в сърцата си, получават най-лесно достъп до Божието царство.“[7]

2:9-11 Един ангел от Господа идва при овчарите и в същия миг мястото **е залято от сиянието** на ярка и величествена светлина. Те се разтреперват от страх, но ангелът ги успокоява и им известява **новината,** която ще донесе **голяма радост** за **всички хора.** Този **ден в** близкия град Витлеем **се е родило** Момче и Това Момче е **Спасителят, „Който е Христос Господ“.** В тези няколко думи се крие цяла една теология. Най-напред, Той е Исус, което ще рече **Спасител.** После Той е **Христос,** т. е. Божият Помазаник или Месията на Израил. И най-накрая, Той е **Господ** – Бог, изявен в плът.

2:12 Но по какво ще Го познаят овчарите? Ангелите им казват, че те ще могат да Го **познаят по** две неща: първо, че Младенецът ще бъде **повит в пелени.** (Те, разбира се, са виждали и други бебета, повити в пелени, но ангелите току-що са им казали, че това Бебе е Господ, а никой никога не е бил виждал Господ като малко **Бебе, повито в пелени!**) И второ, Той ще **лежи в ясли,** а овчарите едва ли са виждали бебе да лежи на такова невероятно място. То е запазено специално за Господа на живота и славата при Първото Му идване на този свят. Умът ни трудно може да побере мисълта за това, че Създателят и Крепителят на вселената е влязъл в човешката история не като герой-завоевател, а като мъничко **Бебе.** Но фактите говорят, че това е станало точно така.

2:13, 14 Внезапно небесното царство освобождава затаения си възторг и изпълва небето с ликуване.

Появява се **множество от небесно войнство,** което пее и **хвали Бога.** Тяхната песен, позната днес под заглавието *Gloria in Excelsis Deo,* изразява пълния смисъл на раждането на това Дете. В нея се казва, че Неговият живот и служение ще донесат **слава на Бога във висините, мир на земята и благоволение върху човеците** – или може би само върху онези човеци, „в които е Неговото благоволение“.[8] А Божието благоволение е в онези човеци, които искат да се покаят от своите грехове и да приемат Исус Христос за Господ и Спасител.

2:15-19 Веднага щом **ангелите** се скриват, **овчарите** отиват **във Витлеем,** където **намират Мария и Йосиф и** Младенеца Исус, Който **лежи в яслите.** Там те подробно разказват за онова, което им е известено от ангела. Разказът поражда голямо удивление сред събралите се в конюшнята хора. **Но Мария** разбира много добре за какво става дума: тя запазва **всичко това** дълбоко в себе си **и размишлява за него в сърцето си.**

2:20 Овчарите се връщат при стадата си, силно зарадвани от всичко,

което **са чули и видели,** като не престават да славят и хвалят **Бога.**

И. Обрязването и посвещаването на Исус (2:21-24)

2:21, 24 В този пасаж са описани наймалко три ритуала:

1. Най-напред се говори за **обрязването на** Исус, което става **на осмия ден** от Неговото раждане и което се прави, за да напомни за завета, който Бог е сключил с Авраам. В същия този ден, според юдейския обичай, **Детето** трябва да получи име и Мария и Йосиф Му дават името **ИСУС** според наставленията на ангела.
2. Вторият ритуал е свързан с **очистването** на Мария. Това става на четиридесетия ден от раждането на Исус (вж. Лев. 12:1-4). Обикновено родителите принасят в жертва едно агне за всеизгаряне и един гълъб или гургулица за грях.
   Но ако семейството е бедно, то може да принесе **„две гургулици или две гълъбчета"** (Лев. 12:6-8). Фактът, че Мария не принася агне, а **две малки гълъбчета,** може само да ни подскаже колко голяма е бедността на семейството, в което се ражда Исус.
3. Третият ритуал е свързан с представянето на Исус в храма в **Ерусалим.** Според Божия закон всички първородни синове в юдейските семейства принадлежат на Бога и са предопределени да образуват свещеническата класа (Изх. 13:2). По-късно обаче Бог отделя рода на левитите за свещенически род (Изх. 28:1, 2) и тогава родителите получават право на „откуп" или „откупване" на първородните си синове, като вместо това трябва да дадат някаква сума пари. Това те правят, когато ги посвещават **на Господ.**

Й. Симеон доживява да види Месията (2:25-35)

2:25, 26 Симеон е един от верните на Бога юдеи, който не е престанал да **чака** идването на Месията. **Светият Дух му е открил, че той няма да умре, преди да види Господния Христос** или Божия Помазаник. Тук ние виждаме, че благоволението на Господа наистина е с „ония, които Му се боят" (Пс. 25:14), и разбираме, че тези, които живеят в тихо и съзерцателно общение с Бога, придобиват по един тайнствен начин познание за небесните неща.

2:27, 28 Става така, че Симеон влиза в храма в същия ден, в който родителите на Исус Го посвещават на Бога. По един свръхестествен начин Симеон получава знание, че това Дете е обещаният Месия, и като взима Исус **на ръце,** произнася паметната песен *„Сега, Владико, отпущаш слугата Си в мир",* известна повече със заглавието Nunc Dimittis.

2:29-32 Основният мотив на песента е следният: **Господи, Ти сега ме оставяш да си отида в мир,** защото **аз видях Твоето спасение** в Лицето на това Дете; видях обещания Изкупител, според както Ти ми обеща. Ти си Го ръкоположил да даде спасение на хората от всички поколения и класи. Той ще бъде **светлината, която ще донесе откровение на езичниците** (при Неговото Първо идване) и ще засияе в **слава** над **Твоя израелски народ** (при Неговото Второ идване).

След като вижда Господ Исус, Симеон вече може да умре. Ужилването на смъртта няма да му причини болка.

2:33 Лука много внимава да не оскверни доктрината за девственото зачатие и навсякъде говори за родителите на Исус като за **„Йосиф и Неговата майка".** Същото четем и в текста на новото издание на Библията от

Кинг Джеймс, което между другото се доказва и от повечето ръкописи.[9]

2:34, 35 След хваленето **Симеон благославя** родителите на Исус и се обръща с пророчески думи **към Мария.** Пророчеството му се състои от четири предсказания:

1. **Това Дете** ще бъде **съдба „за падане и ставане на мнозина в Израиля".** Надменните хора, безверниците и всички, които не желаят да се покаят, ще **паднат** и ще бъдат наказани. Смирените хора, които изповядат своите грехове и приемат Исус Христос, ще се издигнат и ще бъдат благословени.
2. **Детето също ще бъде... „белег, против който ще се говори".** Личността на Христос е носител на едно особено значение. Самото Му присъствие на земята представлява сериозно изобличение на греха и безчестието и изважда на показ жестоката омраза, която се крие в човешките сърца.
3. **„Да! И на самата тебе меч ще прониже душата ти."** Тези думи на Симеон предричат мъката, която ще залее сърцето на Мария, след като види Сина си разпънат на кръст (Йоан 19:25).
4. **„...за да се открият помислите на много сърца".** Начинът, по който хората ще отговорят на Спасителя, ще изяви истинските подбуди и чувства на човека.

И така, песента на Симеон всъщност говори за спасението, изпитанието, преодоляването и изобличението.

К. Пророчицата Анна (2:36-39)

2:36, 37 Пророчицата Анна, също като Симеон, е една вярна на Бога израилтянка, която също чака идването на Месията. Тя произхожда **„от Асировото племе"** (което означава *щастлив, благословен*). Това е едно от десетте израелски племена, поробени от асирийците през 721 г. пр. Хр. Анна сигурно е на повече от сто години, от които само **седем** живее като омъжена жена, а останалите **осемдесет и четири** – като вдовица. Като **пророчица** тя без съмнение получава небесни откровения и служи като говорител на **Бога.** Тя присъства на всички обществени служения **в храма** и хвали Бога **с пост и молитва ден и нощ. Напредналата ѝ възраст** не ѝ пречи да служи на своя Господ.

2:38 Анна се приближава към малката групичка в момента, в който посвещават Исус на Бога и Симеон говори на Мария. **Тя благодари на Господа** за това, че е дал обещания Изкупител и **говори** за Исус на всички *в Ерусалим,* които са верни на Бога и очакват **изкуплението** си.

2:39 След като **изпълняват** обредите на очистването и посвещението, **Йосиф и Мария се връщат обратно в Галилея** и заживяват **в** родния си град **Назарет.** Лука нищо не споменава за посещението на мъдреците и за бягството на семейството в Египет.

Л. Детството на Исус (2:40-52)

2:40 Нормалното израстване на Детето Исус се описва по следния начин: То **растеше** *физически* **и укрепваше по дух.**[10] Като Дете Исус преминава всички етапи на нормалното физическо развитие. Той се учи да ходи, да говори, да играе и да работи като всички останали деца. Затова Той сега може да ни съчувства, когато нашето физическо развитие ни създава проблеми. За Неговото *умствено* развитие се казва **„...и се изпълваше с мъдрост".** Като Дете Исус не само учи писане, смятане и всички останали предмети, които се учат по онова време, но и увеличава Своята **мъдрост,** като не престава да търси практическото приложение на знанията Си в живота. В *духовно* отношение

„Божията благодат **бе на Него“**. Той живее в непрекъснато общение с Бога и в непрекъсната зависимост от Светия Дух, като не престава да изучава Библията, да се моли и да изпълнява с радост волята на Своя Отец.

2:41-44 На дванайсет години всяко еврейско дете започва да живее под закона. **Когато** нашият Господ **става дванайсетгодишен,** семейството Му заминава на пътешествие **до Ерусалим** за празника на **Пасхата,** както прави всяка година. След приключването на празника всички тръгват обратно към Галилея, без да разберат, че **Исус** не е с тях. За нас това може да изглежда доста странно сега, но не трябва да забравяме, че семейството пътува като един доста голям керван. Родителите вероятно мислят, че Исус е тръгнал заедно с другите деца на Неговата възраст.

Преди да започнем да упрекваме Йосиф и Мария, нека си спомним колко често ние самите можем да прекараме **цял един ден в пътуване и да мислим,** че Исус **е с нас,** когато всъщност сме загубили общението си с Него, като сме допуснали съществуването на някой непризнат грях в нашия живот. За да възобновим връзката си с Исус, трябва да се върнем обратно на положението, в което сме били преди нарушаването на нашите взаимоотношения, да признаем греха си и да се покаем.

2:45-47 Когато се връщат пак **в Ерусалим,** отчаяните родители **откриват** Исус **в храма да седи** между **учителите, да ги слуша какво говорят и да им задава въпроси.** В текста няма и намек за това, че Исус се държи като преждевременно развито дете; точно обратното – поведението Му говори, че Той е като всяко нормално дете, което се учи на скромност и кротост от Своите учители. Но по време на разговорите хората Му задават въпроси, тъй като са **удивени от Неговата мъдрост и от отговорите, които дава.**

2:48 Когато Го виждат да разговаря толкова мъдро с хора, далеч по-възрастни от Него, дори и родителите на Исус **се смайват.** Въпреки това **майка Му** не успява да сдържи своята тревога и раздразнение и Го укорява, като Го пита: „Синко, защо постъпи така? Баща Ти и аз се безпокояхме за Теб.“

2:49 Отговорът на Господ (а това са и първите Му записани думи) показва, че Той много добре съзнава кой е и каква е Неговата мисия. **„Защо да Ме търсите? Не знаете ли, че трябва да се намеря около дома на Отца Ми?“**

Мария казва: „баща Ти и аз“; *Исус* отговаря: **„Работата на Отца Ми.“**

2:50 Тогава **те не разбират** какъв е смисълът на тези загадъчни думи, които звучат толкова необикновено от устата на едно дванайсетгодишно Момче.

2:51 И така, всички са отново заедно и могат да се върнат обратно **в Назарет.** Нравственото превъзходство на Исус личи особено силно в думите **„и... им се покоряваше“.** Макар и Създател на вселената, в това скромно еврейско семейство Господ се държи като послушно Дете. **И** през цялото време **майка Му запазва всички тези думи в сърцето си.**

2:52 Тук Лука отново ни разкрива истинската човешка природа и нормален растеж на Исус. Ние разбираме, че Той:

1. Расте в умствено отношение – **„напредваше в мъдрост“.**
2. Расте физически – **„в ръст“.**
3. Расте в духовно отношение – **„в благоволение пред Бога“.**
4. Расте, също така, и в социално отношение – **„в благоволение пред човеците“.**

Неговото порастване е абсолютно съвършено във всяко едно отношение. Следващите осемнадесет години, които Господ Исус прекарва като Син на

дърводелец в Назарет, не са описани подробно в Евангелието на Лука. Този факт е особено показателен за значението на подготовката и обучението, за необходимостта от търпение и всекидневен труд. Това е предупреждение срещу всички, които не устояват на изкушението да се заемат с обществено служение веднага след своето новорождение. Хората, които прескачат етапите на нормалното духовно детство и юношество, по-късно сеят много беди в зрелия си живот и свидетелството си като християни.

III. Подготовката на Човешкия Син за служение (3:1–4:30)

А. Подготвянето на пътя на Исус от Неговия предвестник (3:1-20)

3:1, 2 Като историк Лука предпочита да уточни **годината,** в която започва да проповядва Йоан, като назовава по име управляващите по онова време политически и религиозни водачи – императора Тиберий (**Цезар**), **управителя** Понтий Пилат, тримата **четвероввластника** Ирод, Филип и Лисаний и двамата **първосвещеника** Анна и Каяфа. Споменаването на политическите управници идва да подскаже в какъв железен обръч е стегната шията на народа на Израел в онзи момент, за да бъде държан в подчинение. Наличието на двама първосвещеника в Израел пък показва, че нацията преживява не само политически, но и духовен упадък. И макар в очите на хората тези мъже да изглеждат много издигнати, за Бога те са зли и безсъвестни хора. Затова, когато пожелава да говори на хората, Бог отминава палатите и синагогите и се спира на **Йоан, сина на Захария,** който живее **в пустинята.**

3:3 Йоан веднага тръгва да пътува и да проповядва по **цялата земя около** река **Йордан** – вероятно близо до град Ерихон. Той призовава целия народ на Израел да се покае от греховете си, за да получи прощение и да бъде готов за идването на Месията. Освен това Йоан призовава хората да се кръстят като знак на външно свидетелство за своето истинско вътрешно покаяние. Йоан е един истински пророк; една съвест, превъплътена в човек; едно изобличение на греха и един призив за духовно обновление.

3:4 Неговото служение идва, за да изпълни предсказанието на пророк Исая 40:3-5. Той е **„гласът на един, който вика в пустинята“.** В духовно отношение Израел наистина представлява по онова време една **пустиня.** Като народ той е сух и безрадостен и не ражда никакви плодове за Бога. За да бъдат подготвени за идването на Господ, хората трябва да изживеят нравствена промяна. Когато по онова време кралят посещавал някое място, хората правели специални приготовления. Пътищата, по които очаквали да дойде кралската процесия, били ремонтирани така, че кралската колесница да мине по най-късия възможен път. Точно това е правел и Йоан. Само че той не е оправял природните пътища, а пътищата в сърцата на хората, за да могат те да приемат Исус.

3:5 Този стих ни казва какви ще бъдат резултатите от идването на Христос:

„Всяка долина ще се напълни“, т. е. смирените и каещите се ще бъдат спасени и нахранени.

„Всяка планина и хълм ще се снишии“: горделивите и високомерните (като книжниците и фарисеите) ще бъдат смирени.

„Кривите пътеки ще станат прави“: нечестните хора (като бирниците) ще махнат измамата от себе си.

„И неравните места“ ще станат **„гладки пътища“** – хората с груби и остри характери, като военните например, ще бъдат укротени и омекотени.

3:6 Като краен резултат ще се получи това, че **„всяка твар“** – и евреите, и езичниците – **„ще види Божието спасение“.** По време на Първото пришествие на Исус предложението за спасение стигна до всички хора, макар че не всички Го приеха. Когато Той дойде отново, за да установи Своето господство, пророчеството на този стих ще се изпълни изцяло. Тогава целият Израел ще бъде спасен и езичниците също ще се радват на благословенията на Неговото славно царство.

3:7 Когато **хората започват да идват** при Йоан **на тълпи,** за да бъдат кръстени, той разбира, че не всички са искрени. Някои от тях само се преструват, че изпитват глад или жажда за праведност. Тях именно Йоан нарича „рожби **ехиднини“.** Въпросът му, **„Кой ви предупреди да бягате от идещия гняв?“** означава, че самият Йоан не е направил това. Неговото послание е обърнато към тези, които желаят да признаят своите грехове.

3:8 Ако те действително искат да бъдат с Бога, трябва да покажат, че покаянието им е истинско, като променят живота си. Истинското покаяние се вижда по **плодовете.** Това, че те са потомци на **Авраам,** не е достатъчно. Роднинството с Божии хора не те прави Божие дете. За да осъществи Своите цели, Бог не разчита само на физическите наследници на Авраам. Стига да поиска, Той би могъл **да въздигне** и **от камъните** на река Йордан **Авраамови потомци.** *Камъните* тук вероятно символизират езичниците, които Бог може да промени чрез чудото на Божията благодат така, че да станат вярващи с такава вяра, каквато е имал Авраам. И точно това и стана. Физическите потомци на Авраам в лицето на израелския народ отхвърлиха Божия Христос. Но много от езичниците Го приеха като Господ и Спасител и станаха духовни потомци на Авраам.

3:9 Изразът **„брадвата лежи вече при корена на дърветата“** има преносно значение. С това Йоан иска да ни каже, че искреността на покаянието на всеки човек ще бъде изпитана от Христос при Неговото идване. Хората, които не са показали плодовете на истинското покаяние, ще бъдат осъдени.

„Думите, които излизат от устата на Йоан, са остри като меч: „рожби ехиднини“, „идещия гняв“, „брадва“, „отсича се“, „в огън се хвърля“. Устата на Божиите пророци никога не изричат захаросани слова. Те винаги проповядват здрави нравствени принципи и много често думите им разтърсват човешките сърца така, както топорите на нашите прадеди са раздрусвали шлемовете на техните врагове.“ (Всекидневни бележки на библейското дружество)

3:10 Хората, които вярват в Йоановото слово, го **молят** да им каже какво да направят, за да покажат, че наистина са се покаяли.

3:11-14 В следващите няколко стиха Йоан им показва няколко начина, чрез които могат да докажат своята искреност. Като цяло всички трябва да обичат ближните си както себе си и да разделят облеклото и **храната** си с бедните.

Бирниците трябва да бъдат абсолютно честни в своята работа, което ще бъде особено сериозно доказателство за истинската им промяна, тъй като те по принцип са смятани за големи мошеници.

На **военните** Йоан казва да избягват три неща, когато са на служба: насилието, клеветата и недоволството. Много е важно да се разбере, че спазването на тези съвети не води до спасение, а е само външен белег за вътрешното покаяние на човешките сърца пред Бога.

3:15, 16а Йоановата скромност е нещо изключително. Той сигурно има

възможност поне за малко да заеме позата на Месия и да привлече огромен брой последователи. Но вместо това той непрекъснато изтъква колко е нищожен в сравнение с Христос и говори на хората, че неговото кръщение е само едно външно, видимо свидетелство, докато кръщението на Христос ще бъде нещо вътрешно и духовно. Освен това той им казва, че **не** се счита за **достоен** дори да развърже **„ремъка на обущата Му".**

3:16б, 17 Христос ще кръщава **със Светия Дух и с огън.** Неговото служение ще има две страни. От една страна, Той ще **кръщава** вярващите **със Светия Дух** (обещание, което беше изпълнено в деня на Петдесетница, когато вярващите бяха кръстени в Христовото тяло); от друга страна, Той ще кръщава **с огън.**

От казаното в 17 ст. става ясно, че кръщението с **огън** е кръщение чрез съд. Тук Господ е показан като стопанин, който отвява житото си. В момента, в който Той хвърля житото с лопатата, вятърът отвява **плявата** настрани, а зърното пада в житницата. Работниците измитат плявата и я изгарят.

Винаги, когато Йоан говори на хора, сред които има и вярващи, и невярващи, той споменава както кръщението със *Светия Дух,* така и кръщението с *огън* (Мат. 3:11 и тук). Когато говори само на вярващи обаче (Марко 1:9), той не споменава кръщението с огън. Истинският вярващ никога няма да преживее кръщението с огън.

3:18-20 Сега Лука вече може да насочи вниманието си към Исус. Но преди това той разказва накратко за останалата част на Йоановото служение и стига до момента, в който **Ирод** хвърля Йоан в тъмница. Всъщност Йоан е затворен около осемнадесет месеца по-късно заради **упреците,** които той отправя към Ирод по повод прелюбодейната му връзка с Иродиада, жената на неговия брат. **Ирод** затваря Йоан в тъмница и по този начин извършва най-мръсното от всичките зли деяния на своя живот.

Б. Подготовка чрез кръщение (3:21, 22)

И докато Йоан постепенно изчезва от нашето полезрение, на преден план излиза Господ Исус. Той започва Своето обществено служение на около тридесетгодишна възраст с **кръщението** Си в река Йордан.

В разказа за Неговото кръщение има няколко интересни момента:

1. В момента на Неговото кръщение присъстват едновременно всичките Личности на Триединния Бог: **Исус** (21 ст.), **Светият Дух** (22а) и **Отец** (22б).
2. Единствено Лука казва, че по време на Своето кръщение Исус **се моли** (21 ст.). Този факт идва да подкрепи целта на Лука да представи Христос като Човешки Син, Който упова единствено на Бога, Своя Отец. Темата за молитвения живот на нашия Господ звучи особено силно в това Евангелие. Той се моли тук, в началото на Своето обществено служение. Моли се и по-късно, когато започва да придобива голяма известност и хората вървят на тълпи след Него (5:16). Прекарва цяла една нощ в молитва, преди да избере дванадесетте си ученици (6:12). Моли се преди събитието в Кесария Филипи (9:18) в кулминационния момент на служението Си като учител. Моли се на планината на Преображението (9:28). Моли се в присъствието на Своите ученици и това става повод за една чудесна беседа върху молитвата (11:1). Моли се и за отстъпника Петър (22:32). Моли се и в Гетсиманската градина (22:41, 44).

3. Кръщението на Исус е един от трите случая, когато Бог говори **от небесата,** за да потвърди служението на Своя възлюбен **Син.** В продължение на тридесет години Божието око е наблюдавало този безгрешен Живот в Назарет и Неговата присъда за Него е **„в Тебе е Моето благоволение“.** Има още две свидетелства на открита изява на Бог Отец, когато Той говори от небето: веднъж, когато Петър предлага да се издигнат три скинии на планината на Преображението (Лука 9:35), и още веднъж, когато при Филип идват едни гърци, за да търсят Исус (Йоан 12:20-28).

В. Подготовка чрез споделяне на човешката природа (3:23-28)

Преди да започне разказа си за общественото **служение** на нашия Господ, Лука спира за малко нашето внимание върху родословното Му дърво. Ако Исус наистина е Човек, тогава трябва да произлиза от **Адам.** Това родословие показва, че Той наистина е такъв. Мнението, че това е родословието на Исус от страна на Мария, е възприето почти навсякъде. Забележете, че в 23 ст. не се казва, че Исус е Син на Йосиф, а **„както мислеха, беше Син на Йосиф“.** Ако това е вярно, **Илий** (23 ст.) е бил сват на Йосиф и баща на Мария.

Мнението, че това е родословието на Исус от страна на Мария се поддържа от повечето изследователи поради следните няколко причини:

1. Най-явната е тази, че родословието на Йосиф (1:2-16) е дадено вече в Евангелието от Матей.
2. В първите глави на Евангелието от Лука образът на Мария заема много повече място от образа на Йосиф, докато в Евангелието от Матей това е точно обратното.
3. Обикновено използването на женски имена като свързващи звена в родословните списъци не е било прието от юдеите, което обяснява до голяма степен липсата на името на Мария в това родословно дърво.
4. В Матей 1:16 се казва изрично, че Яков е родил Йосиф. Тук, в Лука, не се казва изрично, че Илий е родил Йосиф; а се казва, че Йосиф е бил син на Илий. *Син* може да означава също и *зет.*
5. В оригиналния език определителният член *(tou)* в родителен падеж стои пред всяко име в родословното дърво *с изключение на едно* – името на Йосиф. Това единствено изключение ни кара да предполагаме, че споменаването на Йосиф тук се дължи само на брака му с Мария.

Макар и да не е необходимо да изследваме родословието подробно, полезно е да отбележим някои важни неща:

1. Този списък показва, че Мария произхожда от **Давид** посредством кръвното си родство с **Натан** (31 ст.). От Евангелието на Матей се вижда, че Исус е наследник на *законното* право на трона на Давид посредством Соломон.
   Като законен Син на Йосиф Господ изпълнява онази част от завета на Бога с Давид, в която Бог му обещава, че неговият трон ще пребъде до века. Но ако Исус беше истински син на Йосиф, Той щеше да попадне под Божието проклятие върху Йехония, според което нито един от потомците на този нечестив цар няма да преуспее (Ер. 22:30).
   Като истински Син на Мария Исус изпълнява онази част от договора на Бога с Давид, където Бог му обещава, че неговото *потомство* ще остане на трона завинаги. И

така, като наследник на Давид посредством кръвната Си връзка с Натан Исус не попада под Божието проклятие върху Йехония.

2. В 38 ст. за **Адам** е казано, че е **„Божий“**, което означава само, че той е Божие създание.
3. От родословния списък става ясно, че Месиянската линия завършва с Господ Исус. *Никой друг* не може никога да има законни претенции към трона на Давид.

Г. Подготовка чрез изпитание (4:1-13)

4:1 В живота на нашия Господ не е имало нито един миг, в който Той да не е бил изпълнен от Светия Дух, но Лука разбира, че е длъжен да подчертае това изрично във връзка с изпитанието на Исус. Да бъдеш **изпълнен със Светия Дух,** означава да бъдеш изцяло отдаден на Него и напълно послушен на всяка Божия дума. Изпълненият с Духа човек е изпразнен от всякакъв грях и от всичко свое. Единственото нещо, което обитава в него, е Божието Слово. След като се връща **от Йордан,** където е бил кръстен, Исус е **отведен от Духа в пустинята.** Тук вероятно става дума за Юдейската пустиня, лежаща по протежението на западния бряг на Мъртво море.

4:2, 3 Там Господ е **изкушаван от дявола в продължение на четиридесет дни,** през което време Той **не яде нищо.** В края на четиридесетте дни Исус е подложен на едно изкушение, което ние вече познаваме. Всъщност трите етапа на това изкушение стават на три различни места – в пустинята, на планината и в Ерусалимския храм. Фактът, че Исус наистина е и Човек, се вижда от думите **„Той огладня.“** Това е и целта на първото изкушение. Сатана предлага на Господ да се възползва от властта си на Бог, за да утоли телесния Си глад. Хитростта на изкушението се състои в това, че това действие само по себе си е абсолютно законно. То щеше да стане незаконно, ако Исус го беше извършил, подчинявайки се на Сатана. Той винаги трябва да действа в съгласие с волята на Своя Отец.

4:4 Исус устоява на изкушението, като отговаря с цитат от СЗ (Второзак.8:3). Подчинението на Божието Слово е много по-важно от задоволяването на физическия глад. Исус не започва да спори. Във връзка с това Дарби казва следното: „Едно-единствено изречение може да накара Сатана да замълчи, стига да бъде използвано в силата на Духа. Цялата тайна за това, как може да бъде силен човек, който се намира в конфликтно положение, е да успее да използва правилно Божието Слово.“

4:5-7 Във втория етап на изкушението **дяволът... показва на Исус всичките царства на света в един миг време.** На Сатана явно не му трябва много време, за да покаже всичко, което може да предложи. Той не предлага света, а **царствата на** този **свят.** В известно отношение той *наистина* има **власт** над **царствата на** този свят. Вследствие на грехопадението, Сатана е станал „князът на този свят“ (Йоан 12:31; 14:30; 16:11), „богът на този свят“ (2 кор.4:4), „князът на въздушната власт“ (Еф. 2:2). Бог е промислил така, че „царствата на този свят“ да станат един ден „царство на нашия Господ и на Неговия Христос“ (Откр. 11:15). Така че Сатана предлага на Христос нещо, което в края на краищата пак ще бъде Негово.

Но до трона няма по-къс път: преди трона стои кръстът. Според Божия замисъл, преди да излезе на пътя на Своята слава, Господ Исус трябва да пострада на кръста. Той няма да може да постигне законната цел с незаконни средства и никакви обстоятелства няма да Го заставят да **се покло-**

ни на дявола, без значение какво ще Му струва това.

4:8 И така, Господ цитира един стих от Второзаконие (6:13), за да покаже, че като Човек Той ще **се поклони** и ще **служи** единствено на Бога.

4:9-11 В третия етап на изкушението Сатана отвежда Исус **в Ерусалим** и Го качва **на крилото на храма,** като Го предизвиква да **се хвърли долу.** Нали Бог е обещал в Псалм 91:11, 12, че Той ще пази Месията? Може би изкушението тук се съдържа в опита на Сатана да накара Исус да се представи за Месия, като извърши някоя сензация или чудо. В предсказанията на Малахия се казва, че Месията ще дойде неочаквано в храма Си (Мал.3:1). Ето една възможност за Исус да спечели известност и слава и да се покаже пред всички като обещания Избавител, без да бъде разпъван на кръста.

4:12 За трети път Исус устоява на изкушението, като цитира Библията. Текстът от Второзаконие 6:16 ни забранява да подлагаме на изпитание нашия **Бог.**

4:13 Отблъснат със силата на Духа, **дяволът** оставя Исус **за по-подходящо време.** И така, обикновено изпитанията не ни връхлитат като непрекъснат поток, а идват като приливи и отливи.

Във връзка с изкушението на Исус бихме искали да споменем още няколко неща:

1. Последователността на трите етапа на изкушението в Лука се различава от тази в Матей, където третият етап е записан като втори. Причината за това не е ясна.
2. И в трите случая ние разбираме, че крайната цел на изпитанието е правилна, но средствата за нейното постигане са неправилни. Винаги е неправилно да се подчиняваш на Сатана и да се покланяш както на него, така и на всяко друго творение. Винаги е неправилно да изкушаваш Бога.
3. Първото изкушение засяга тялото, второто – душата, а третото – духа. Това са съблазни, свързани със страстите на плътта, желанията на очите и гордостта на живота.
4. Трите изкушения се отнасят до трите най-силни стимула в човешкото съществуване – физическия апетит, желанието за власт и богатства и желанието за обществено признание. Колко често учениците се изкушават да поемат лекия път на удобствата и несъпротивлението, да заемат някое изтъкнато място в обществото и да достигнат някое издигнато положение в църквата!
5. При всички тези изкушения Сатана използва езика на религията, придавайки им по този начин някаква прилична външна форма. Той дори цитира Писанията.

Джеймс Стюарт прави следния уместен коментар по този въпрос:

„Случаят с изкушението ни дава ясно да разберем две неща. От една страна, той ни показва, че изкушението не е непременно грях. От друга страна, той ни открива нещо много важно, което един Христов ученик ще каже малко по-късно: „Понеже в това, дето и сам Той пострада като изкушен, може и на изкушаваните да помага“ (Евр. 2:18).[11]

Понякога се изказва мнението, че това изкушение е било безсмислено, тъй като Исус не е можел да съгреши. И наистина, Исус е Бог, а Бог не съгрешава. Господ Исус никога не е бил напускан от който и да е атрибут на Своята божественост. Неговата божественост е била забулена по време на земния Му живот, но тя не е била изчезнала и не е могла да изчезне. Някои хора казват, че като Бог Той не е могъл да съгреши, но като Човек е мо-

гъл. Но Исус все още продължава да бъде и Бог, и Човек. Мисълта, че Той би могъл да съгреши сега, е недопустима. Изкушението има за цел да докаже, че Той *не може* да съгреши, а не да провери *дали може* да съгреши. Само един свят и по същество безгрешен Човек можеше да стане наш Изкупител.

Д. Подготовка чрез поучаване (4:14-30)

4:14, 15 Между 13 и 14 ст. изтича един интервал от около година, през което време Господ проповядва в Юдея. Единственото свидетелство на това служение е записано от Йоан 2-5.

Когато **Исус се връща в силата на Духа в Галилея** и започва втората година от Своето обществено служение, славата Му се разпростира **из цялата област.** Там Той **поучава в** юдейските **синагоги** и всички Го прославят.

4:16-218 В **Назарет,** града на Неговото детство, Исус редовно посещава **синагогата в съботния ден.** Има още две неща, които Той прави редовно – моли се (Лука 22:39) и поучава другите (Марко 10:1). При едно от неговите посещения **в синагогата** Той пожелава **да прочете** нещо от СЗ. Те му подават свитък с предсказанието на Исая. Господ развива свитъка и прочита текста, който сега е записан в Библията в 61:1 и половината от 2 ст. и който винаги се е възприемал като описание на служението на Месията. Когато Исус казва: **„Днес се изпълни това писание във вашите уши“,** Той всъщност казва съвсем ясно, че Той е Месията на Израел.

Забележете какви прогресивни цели иска да постигне Месията чрез Своята мисия. Той идва, за да разреши ужасните проблеми, които съпровождат човечеството от началото на неговото съществуване:

Проблема с бедността: **„да благовестявам на сиромасите“.**

Проблема с мъката: **„да превържа сърцата на съкрушените“.**

Проблема с робството: **„да прогласяя освобождение на пленниците“.**

Проблема със страданията: **„прогледване на слепите“.**

Проблема с потисничеството: **„да пусна на свобода угнетените“.**

С други думи, Той идва, за да прогласи благоприятната ГОСПОДНА година, да прогласи зазоряването на една нова епоха за стенещите и ридаещи тълпи от хора. Исус се представя като отговорът за разрешението на всички злини, които тормозят човечеството. И това наистина е така, независимо дали разглеждаме тези злини във физически, или в духовен смисъл. Отговорът за разрешаването на всяка злина е Христос.

Обърнете внимание на факта, че Исус завършва цитата с думите: **„...да прогласяя благоприятната Господна година“** и не прочита останалата част от стиха: „...и деня на въздаянието от нашия Бог“. Това е така, защото целта на Неговото Първо идване е да прогласи **благоприятното време на Господа.** Времето, в което ние живеем, е благоприятното време на спасението по благодат. Когато дойде на земята за втори път, Господ ще провъзгласи деня на въздаянието на нашия Бог. Забележете, че за **благоприятното** време се говори като за **година,** а за времето на възмездието като за *ден.*

4:22 Думите на Господа правят силно впечатление на хората. Те ги одобряват и казват за тях, че са **благодатни,** но не могат да разберат как е възможно **синът на** дърводелеца **Йосиф** да е станал толкова мъдър.

4:23 Господ знае, че този интерес е доста повърхностен и че хората не разбират Неговата истинска същност и стойност. За тях Той е просто

едно момче от техния град, което е успяло в Капернаум. Той очаква от тях да Му кажат: **„Лекарю, изцери себе си!“**, което означава: „Направи за себе си това, което си направил за другите. Оправи своето собствено състояние, след като претендираш, че можеш да оправяш това на другите.“ Но значението тук е малко по-различно и това става ясно от думите, които следват: **„...каквото сме чули, че става в Капернаум, стори го и тука в Своята родина“**, т. е. в Назарет. Всъщност тези думи са едно предизвикателство: хората искат от Исус да прави чудеса и в Назарет, както прави навсякъде, и тогава няма да Му се присмиват.

4:24-27 Господ им отговаря с думи, които изразяват един дълбоко вкоренен принцип в човешкото общество: „*Никой пророк не е приет в родината* **си.**“ След това Исус споменава две знаменателни събития от СЗ, когато Божиите пророци не са били признати от народа на Израел и затова са отишли при езичниците. По времето, когато в Израел е **върлувал голям глад, Илия** не е бил изпратен при някоя вдовица-еврейка, макар да е имало хиляди такива, а **е бил изпратен** при една **вдовица**-езичница от **Сидон.** И въпреки че по време на служението на **Елисей в Израел** е имало **много прокажени,** нито един от тях не е оздравял чрез този пророк, освен езичника **Нееман,** военачалник на сирийския цар. Представете си какъв е ефектът на тези думи върху юдеите, които считат жените, езичниците и прокажените за утайката на обществото! Господ обаче съвсем съзнателно поставя тези три групи от хора *над* невярващите юдеи с цел да им покаже, че историята от СЗ ще се повтори. Независимо от Неговите чудеса, Исус ще бъде отхвърлен не само от хората в Назарет, но и от целия израелски народ. И тогава Той ще се обърне към езичниците – както са направили Илия и Елисей.

4:28 Хората от Назарет разбират много добре смисъла на казаното от Исус. Те вероятно са вбесени от мисълта, че езичниците могат да имат предимство пред тях. По този повод Джон Чарлз Райл пише следното:

„Хората изпитват голяма омраза към доктрината за суверенитета на Бога, която Христос току-що провъзгласи. Бог не може по никакъв начин да бъде задължен да прави чудеса сред тях“.[12]

4:29, 30 Тогава хората **извеждат Исус от града** и Го отвеждат **до един стръмен хълм,** откъдето възнамеряват да **Го бутнат долу** в пропастта. Без съмнение, техните действия са провокирани от Сатана, който отново се опитва да унищожи царския Наследник. Но Исус, като по чудо, минава през тълпата и излиза от града. Враговете Му са безсилни да Го спрат. Доколкото ни е известно, Той никога повече не се връща в Назарет.

IV. Човешкият Син доказва Своята власт (4:31–5:26)

А. Власт над един нечист дух (4:31-37)

4:31-34 Загубата, която претърпява Назарет, се превръща в придобивка за Капернаум. Хората от този град признават авторитета на Христовото учение и Го слушат с усърдие и убеденост. Пасажът от 31 до 41 ст. описва един типичен съботен ден от живота на Господ Исус. Тук Той е показан като Господар над демоните и болестите. Най-напред Исус отива в **синагогата,** където среща **един мъж** с **нечист бяс.** Прилагателното **„нечист“** се използва много често със значението на „зъл дух“, което ще рече, че самият дух е нечист и произвежда прояви на нечистота в живота на

своята жертва. Този пасаж ни показва истинската природа на състоянието на човек, обсебен от дух. Отначало се чува викът: **„Нима си дошъл да ни погубиш?“**, след което духът съвсем ясно показва, че много добре знае кой е Исус: Той е **Светият Божий,** Който ще унищожи накрая сатанинското войнство.

4:35 Исус заповядва на духа да направи две неща: **„Мълкни и излез от него!“ Бесът** се подчинява на заповедта, след като първо хвърля мъжа на земята, без да му причини никаква вреда.

4:36, 37 Хората са *смаяни.* Какво има в думите на Исус, че и **нечистите духове** Му се подчиняват? Каква е тази загадъчна **власт и авторитет,** с които Той говори?

Следващите думи ни съобщават **за нарастването на неговата популярност в тази област,** което никак не ни учудва.

Всички видими чудеса, които Исус извършва в материалния свят, представляват съответствия на подобни чудеса, които Той извършва в духовния свят. Ето един списък на духовните поуки от тези чудеса, описани от Лука, където тези съответствия могат ясно да се видят.

Изгонване на нечисти духове (4:31-37) – освобождение от мръсотията и оскверненията, които носи грехът.

Изцелението на тъщата на Петър от треска (4:38, 39) – прогонване на безпокойствието и безсилието, които поражда грехът.

Изцелението на прокажения (5:12-16) – освобождаване от гнусотата и безнадеждността на греха (вж. също 17:11-19).

Оздравяването на парализирания мъж (5:17-26) – избавяне от неподвижността, в която се намира човек в греха, и привеждане в състояние на способност да служи на Бога.

Съживяването на сина на вдовицата (7:11-17) – премахване на мъртвото състояние, в което се намират грешниците в своите нарушения, и вдъхване на живот (вж. също 8:49-56).

Овладяването на бурята (8:22-25) – Христос има власт да управлява бурите, които бушуват в живота на Неговите ученици.

Прогонване на легиона от бесове (8:26-39) – грехът произвежда насилие и безумие и откъсва човека от цивилизованото общество. Господ дава приличие и здрав разум и способност на човека да живее в общение с Него.

Изцелението на жената, която докосва крайчеца на дрехата Му (8:43-48) – освобождение от изтощението и угнетението, до което може да ни доведе грехът.

Нахранването на 5000 (9:10-17) – изображение на греховния свят, който гладува за Божия хляб. Христос задоволява този глад с помощта на Своите ученици.

Прогонването на духа от сина на един човек (9:37-43а) – избавяне от жестокостта и гнета на греха чрез изцелителната сила на Христос.

Изцелението на жената с немощния дух (13:10-17) – грехът изкривява и осакатява, но докосването на Исус донася съвършено здраве.

Изцелението на болния от воднянка (14:1-6) – избавяне от притеснението, объркаността и страха, които произвежда грехът.

Изцелението на просяка-слепец (18:35-43) – този случай показва, че грехът заслепява човека за реалностите на вечността, а новорождението му отваря очите за тях.

Б. Власт над треската (4:38, 39)

След това Исус отива на посещение **в къщата на Симон,** където **тъща му лежи болна от силна треска.** Веднага, щом Господ **смъмря треската, жената оздравява.** Изцелението е не само незабавно, но и съвършено, тъй като

тя може да стане от леглото и да им прислужва. Да не забравяме, че след силна треска човек винаги е много слаб и изтощен! (Поддръжниците на безбрачието на свещениците не могат да намерят никаква подкрепа в този текст, който показва съвсем ясно, че Петър е бил женен човек!)

В. Власт над болестите и демоните (4:40, 41)

4:40 Към края на деня хората вече не са длъжни да спазват съботата и започват да пристигат на тълпи **при Исус, водейки** много инвалиди и обсебени от зли духове. Никой не идва напразно. Исус **изцерява** всички болни и изгонва духовете от всички обсебени. Много от проповедниците, които се представят за церители чрез вяра днес, обикновено изцеряват само няколко предварително набелязани избраници. Исус изцерява *всички* до един.

4:41 Изгонените **демони** знаят много добре, че Исус е **Христос, Божият Син,** но Исус не желае те да свидетелстват за Него и им заповядва да мълчат. **Те знаят, че Той е** Месията, но Бог има други, по-добри начини, с които да оповести това на хората.

Г. Власт за проповядване из цялата страна (4:42-44)

На следващия **ден** Исус отива в едно **уединено място** близо до Капернаум. **Народът** Го **търси** и след като **Го** намира, Го моли да не си отива, **но Той им** отговаря, че има работа и в **другите градове на Галилея.** И така, Исус тръгва от синагога на синагога и **проповядва** благовестието за **Божието царство,** чийто Цар е Самият Той. Той иска да царува над тях, но те първо трябва да се покаят, защото Той не може да царува над хора, които не желаят да се откажат от своите грехове. Ето това е проблемът. Хората предпочитат да бъдат спасени от политическите си проблеми, вместо от греховете си.

Д. Власт за обучение на другите: Исус призовава Свои ученици (5:1-11)

Този малък разказ за призоваването на Петър може да ни научи на няколко неща.

1. Забележете, че Господ използва **лодката** на Петър като амвон, откъдето да поучава множеството. Ако ние отдадем цялото си имущество на Спасителя, можем да бъдем сигурни, че Той ще го използва по най-подходящия начин и ще ни възнагради щедро за това.
2. Исус казва на Петър къде точно могат да намерят много риба, след като той и другите рибари Му се оплакват, че са се трудили **цяла нощ** без никакъв резултат. Господ е всемогъщ и знае местата, където рибата е изобилна. Това, което правим, като разчитаме на нашите собствени усилия и мъдрост, е напразно. Делата на християнина са успешни само тогава, когато са извършени под Божието ръководство.
3. Макар и да е опитен рибар, Петър не се поколебава да приеме съвет от един Дърводелец, вследствие на което изважда мрежите си пълни с риба. Със своето подчинение (**„...по Твоята дума ще хвърля мрежите“**) Петър ни показва колко е голяма стойността на смирението, възприемчивостта и безрезервното послушание на Господа.
4. **Мрежите** биват хвърлени в **дълбоки** води и се напълват до **скъсване.** Ние трябва да можем да се отделим от брега и да се впуснем с открити платна в морето на вярата. Тя също има своите дълбоки води, както и мъката, страданието и за-

губата. Това са нещата, които изпълват мрежите с плодородие.

5. **Мрежите** на рибарите **започват** да се прокъсват, а лодиите **да потъват** (6, 7 ст.). Служенето на Христос е свързано с проблеми, но какви чудесни проблеми са това – проблеми, които изпълват сърцето на истинския рибар с възторг и удивление!
6. Това свидетелство за славата на Господ Исус поражда у **Петър** ясно съзнание за неговата собствена нищожност. Същото се случва и с Исая (6:5), и с всички, които виждат Царя в Неговата истинска красота.
7. Христос призовава Петър да стане ловец на **хора** в момент, когато той е зает с всекидневните си рибарски задължения. Ако ти в момента чакаш Господ да ти даде водителство, не чакай пасивно, а се заеми с работа. Прави това, което можеш да правиш. Прави го с всичката си сила. Работи от цялото си сърце и душа, като че ли го правиш за Господа. Както кормилото може да управлява кораба само когато е в движение, така и Бог може да ръководи хората, когато са в движение.
8. Христос призовава Петър да изостави лова на риба и да се заеме с лова на **хора,** или по-точно – да изважда хората от смъртта и да ги пренася в живота. Какво са всичките риби в океана в сравнение с неповторимото усещане да видиш една душа, спечелена за Христос и за вечността!
9. **Петър, Яков и Йоан** издърпват лодките си на брега, където ги **изоставят** заедно с рибата и **всичко** останало, **и тръгват след** Исус в този най-успешен работен ден от техния живот. Представете си само колко много неща са зависели от тяхното решение! Сигурно никога нямаше да чуем за тях, ако бяха решили да останат при своите лодки.

Е. Власт над проказата (5:12-16)

5:12 Доктор Лука смята за необходимо да посочи изрично, че в този случай **проказата е обхванала целия** организъм. Болестта е в такъв напреднал стадий, че от човешка гледна точка състоянието на болния е безнадеждно. Вярата на прокажения обаче се оказва необикновено силна. Думите, които той казва на Исус: **„...можеш да ме очистиш“**, могат да се кажат единствено на Господа. Човекът има абсолютно доверие в силата на Господа да го изцели. Когато казва **„...ако искаш...“**, той не изразява съмнение в желанието на Христос, а моли като смирен просител, който няма никакво право да бъде изцелен, но въпреки това се оставя на Божията милост и снизхождение.

5:13 Докосването на болен от проказа е изключително опасно както от медицинска гледна точка, така и от религиозна гледна точка, тъй като то осквернява този, който го докосва, и освен това го опозорява в очите на обществото. Но Спасителят нито се заразява, нито се осквернява. Вместо това тялото на прокажения е изпълнено с изцерителни вълни, които му донасят съвършено здраве. Изцелението става мигновено. В текста се казва, че **проказата го е оставила „начаса“.** Представете си само чувствата, които е изпитал този отчаян и безпомощен човек, когато за един миг е бил излекуван от тази ужасна и неизлечима болест!

5:14 Исус **заръчва на оздравелия да не казва на никого** за това изцеление. Спасителят не желае да привлича към Себе Си тълпи от любопитни търсачи на сензации, нито да става причина за зараждането на някое народно дви-

жение, което да си постави за цел да Го направи Цар. Затова Господ заповядва на излекувания **да отиде... при свещеника** и да **направи принос** за очистването си според закона на **Мойсей** (Лев. 14:4). Всяка подробност от този принос ни говори за Христос. **Свещеникът** е трябвало да прегледа човека и да реши дали той действително е здрав. Той не е могъл да *изцелява,* а единствено да се *произнесе* по въпроса дали наистина човекът е изцелен. Не е било възможно свещеникът, при когото е отишъл този човек, да е виждал преди това друг такъв случай на болен, излекуван от проказа. Това е било едно изключително доказателство. То е имало за цел да накара свещеника да разбере, че Месията вече е дошъл, и да послужи като **свидетелство** пред всички останали свещеници. Но уви! Сърцата на тези хора били здраво заключени с катинара на неверието.

5:15, 16 Въпреки заръките на Господ да не се говори за чудото, новината бързо се разпространява **и огромни тълпи от хора** започват да **пристигат** при Него за изцерение. Исус често **отивал да се моли в пустинята.** Нашият Спасител много обичал молитвата. Колко е хубаво, че това Евангелие, което представя Господ като Човешки Син, ни разказва много повече за Неговия молитвен живот от останалите три Евангелия!

Ж. Власт над парализата (5:17-26)

5:17 Колкото повече се разпространява вестта за служението на Христос, толкова повече нараства враждебността на **фарисеите и законоучителите.** Тук ние ги виждаме как те се събират **в Галилея** с единствената цел да открият нещо, в което да Го обвинят. В този момент **„сила от Господа бе с Него да изцелява“** болните. Всъщност тази сила е винаги с Него, но обстоятелствата за това не винаги са благоприятни. В Назарет например Той не може да извърши много велики дела поради неверието на хората (Мат.13:58).

5:18, 19 В къщата, където поучава Исус, идват четирима **мъже,** които **носят на постелка** един парализиран човек, но **тълпата им пречи да стигнат** до Него. Затова те решават да се изкачат до покрива по задните стълби и да спуснат човека оттам, като махнат няколко керемиди от покрива.

5:20, 21 Исус не пропуска да забележи тази **вяра,** която кара мъжете да стигнат до такива крайни мерки, за да привлекат вниманието Му към нуждата на този човек. **Когато вижда вярата** на четиримата мъже и на инвалида, Той **казва на парализирания: „Човече, прощават ти се греховете.“** Това нечувано до този момент твърдение вбесява **книжниците и фарисеите.** Те знаят, че само **Бог** може да **прощава грехове,** и тъй като не желаят да признаят, че Исус е Бог, започват да Го обвиняват в богохулство.

5:22, 23 Тогава Господ прави нещо, с което им доказва, че е простил греховете на този човек. Първо **Той** ги пита кое е **по-лесно да се каже: „Прощават ти се греховете“ или „Стани и ходи“.** От една страна, е еднакво лесно да се каже както едното, така и другото; но от друга страна, не е еднакво лесно да се направи нито едното, нито другото, тъй като и двете не са във възможностите на човека. В случая обаче изглежда, че е по-лесно да се каже: **„Прощават ти се греховете“**, защото няма как да се види дали това се е случило. Ако се каже **„Стани и ходи“**, тогава лесно може да се види дали болният е излекуван.

Фарисеите не могат да *видят* с очите си прощаването на греховете на този човек и затова не искат да по-

вярват. Тогава Исус прави едно чудо, което може да се *види* с очите и което доказва, че греховете на този човек са простени: Той дава сила на мъжа да стане и да ходи.

5:24 „За да познаете, че Човешкият Син има власт на земята да прощава греховете.“ Тук наименованието **„Човешки Син“** има за цел да подчертае съвършената човешката природа на Господ Исус. В известен смисъл всички ние сме човешки синове, но отнесено към Господ Исус, това наименование Го отделя от всички останали човешки синове на земята. То Го характеризира като Човек по отношение на Бога, но като един съвършен в морално отношение Човек, Който ще пострада, ще пролее кръвта си и ще умре и Който има първенствуващо място във вселената.

5:25 В отговор на Неговото слово излекуваният паралитик става, взима постелката си и си отива, **славейки Бога.**

5:26 Хората стоят като **зашеметени и** също **славят Бога,** като навсякъде говорят за невероятните **неща,** които са **видели** в този ден, и най-вече случая с прощаването на греховете и чудото, което е доказало това.

V. Човешкият Син обяснява Своето служение (5:27–6:49)

А. Призоваването на Леви (5:27, 28)

Леви е юдеин, който работи като **бирник** за римското правителство. Хората от тази професия са особено мразени от своите сънародници не само заради това, което правят, но и заради многото мошеничества, които правят. Един ден, докато Леви изпълнява всекидневните си задължения, покрай него минава Исус и го покнва да стане Негов последовател. С изненадваща готовност Леви **оставя всичко, става и тръгва след Исус.** Какви огромни последствия има това просто решение! Леви (или Матей) става човекът, който по-късно написва първото Евангелие! Наистина си заслужава човек да чуе призива на Исус и да Го последва.

Б. Защо Човешкият Син призовава грешниците (5:29-32)?

5:29, 30 Предполага се, че за организирането на това **голямо угощение** в къщата на **Леви** има три причини: неговото голямо желание да почете Господ; желанието му да покаже на всички промяната, настъпила в неговия живот; и желанието му да запознае приятелите си с Исус. Повечето юдеи не биха седнали да ядат на една маса с **бирници.** Исус обаче сяда да се храни заедно **с бирниците и грешниците.** Разбира се, Той нито одобрява техните грехове, нито участва в нещо, което може да компрометира Неговото свидетелство, но използва случая, за да поучи, изобличи и благослови.

Фарисеите[13] **и техните книжници** започват да критикуват Исус за това, че Той и учениците Му седят с тези недостойни хора, утайката на обществото.

5:31 Исус отговаря, че това, което прави, е в пълно съответствие с онова, заради което е дошъл на този свят. Не здравите имат нужда от лекар, а **болните.**

5:32 Фарисеите считат себе си за **праведни** и за хора, които нямат нужда от помощ, тъй като не намират в себе си никакъв грях. Затова те не могат да се възползват от дейността на този Велик Лекар. Но бирниците и грешниците съзнават своята **греховност** и чувстват нужда да бъдат спасени от своите грехове. Точно при такива хора идва Спасителят. Впрочем, фарисеите също *не са* праведни. Те също се нуждаят от спасение като бирниците и грешниците, но не желаят

да изповядат своите грехове и да признаят вината си. Затова те започват да роптаят срещу Лекаря, Който отива на посещение при хора, които са сериозно болни.

В. Защо учениците на Исус не постят (5:33-35)

5:33 След това фарисеите започват да критикуват учениците на Исус за това, че не постят. **Учениците на Йоан** Кръстител например следват аскетичния начин на живот на своя учител, както и учениците на **фарисеите,** които също спазват различни ритуални постове – защо тогава учениците на Исус не постят?

5:34, 35 Господ им отговаря, че Неговите ученици всъщност нямат причина да постят, тъй като Той е още **с тях.** Тук Исус свързва поста с мъката и страданието. Когато Той **им бъде отнет,** т. е. когато Го убият чрез насилствена смърт, те ще **постят** в израз на голямата си скръб.

Г. Трите притчи за новата диспенсация (5:36-39)

5:36 След това Исус разказва три притчи, с които показва, че е дошъл векът на новата диспенсация, и че тя по никакъв начин не може да се смеси със старата.

В *първата* **притча вехтата** дреха символизира века на закона или на диспенсацията на закона, а **новата дреха** олицетворява века на благодатта. Оказва се, че двата века са несравними. Всеки опит за смесване на закона и благодатта води до разваляне и на двете. Кръпката, взета от новата дреха, не само разваля самата дреха, но и **не подхожда на старата** нито по вид, нито по якост. Във връзка с тази притча Дж. Дарби казва следното: „Исус не би залепил християнството към юдейската религия. Плътта и законът могат да вървят ръка за ръка, но благодатта и законът, Божията праведност и човешката праведност – никога.“

5:37, 38 *Втората* притча ни показва какво безумие е да се слага **ново вино в стари мехове.** Вследствие на ферментацията новото вино започва да упражнява натиск върху стените на меховете, които не са достатъчно еластични, за да издържат наляганeто, и тогава кожата **се пука,** а виното **се разлива.** Овехтелите форми, наредби, традиции и ритуали на юдейската религия са прекалено стари, за да могат да носят радостта, жизнеността и енергията, които характеризират новата диспенсация. **Новото вино** може да се види в нетрадиционните методи, които използват четиримата мъже, за да донесат парализирания човек при Исус. То струи и в искреността и жара, с които Леви последва Исус. **Старите мехове** се виждат в тромавостта и студения формализъм на фарисеите.

5:39 В *третата* притча се казва, че **никой, който е пил старо вино,** няма да иска да пие **ново, а ще каже: „Старото е по-добро.“** Тези думи показват естествената неохота на хората да изоставят старото за сметка на новото, юдейската религия – за християнството, закона – за благодатта, сянката – за самото същество! Както пише Дарби: „Човекът, който е свикнал с формите, с човешките условности, с бащината си религия и т. н., трудно харесва новите принципи и силата на новото царство.“

Д. Човешкият Син е Господар на съботата (6:1-11)

6:1, 2 В този момент на вниманието на читателя се предоставят две случки, свързани с пазенето на съботния ден и показателни за растящата съпротива на религиозните водачи, която

започва да приближава кулминационната си точка. Първото събитие, за което става въпрос, се случва на „втората първа събота“ (буквален превод). Това може да се обясни така: първата събота е съботата, която идва непосредствено след Пасхата. Втората е съботата след нея. И така, **на втората събота след първата** Господ и Неговите ученици вървят **през едни ниви.** Там учениците **късат житни класове,** оронват зърната, като ги **стриват между ръцете си, и ги изяждат. Фарисеите** не се възпротивяват срещу късането на класовете, защото то е разрешено от закона (Второзак. 23:35), но се опитват да обвинят учениците в нарушение **на съботния ден,** понеже могат да изтълкуват брането на класове като жънене, а **стриването** на класовете – като вършеене.

6:3-5 В отговор на тази критика Господ им дава пример от живота на Давид, с който иска да каже, че законът за спазването на съботата никога не е забранявал извършването на неща, свързани с необходимостта. Отхвърлени и преследвани от израилтяните, **Давид** и неговите сподвижници **влезли в Божия дом** и тъй като били много **гладни,** взели **от обредния хляб и яли,** макар че само **свещениците** имали право да ядат от него. В този случай Бог направил едно изключение, защото виновникът за този грях бил всъщност Израел, който отхвърлил своя цар. Законът за присъствените хлябове не е толкова строг, че да позволява дадения от Бога цар да гладува.

Случаят с Христос и Неговите ученици много прилича на случая с Давид и неговите мъже. Христос и учениците Му са гладни. Фарисеите предпочитат те да гладуват, отколкото да ги видят, че берат жито в съботен ден. Но **Човешкият Син е също и Господар на съботата.** Той е не само Законодателят, но и най-добрият Тълкувател на истинския духовен смисъл на закона, Който може да предотврати всякакви недоразумения.

6:6-8 Второто събитие, което отново **става в събота,** е едно чудотворно изцеление. **Книжниците и фарисеите вървят** злобно **по петите** на Исус, за да видят **дали Той ще излекува един човек с изсъхнала ръка в съботния ден.** От опит и от това, което знаят за Него, те имат основателни причини, за да вярват, че ще го направи. И Господ не ги разочарова. Отначало Той помолва **човека** да **застане** в средата на синагогата. Вследствие на това вниманието на всички е привлечено към чудото, което скоро ще последва.

6:9 След това Исус се обръща към Своите критици с въпрос, дали **е позволено в събота да се прави добро, или да се прави зло.** Ако те бяха отговорили правилно, трябваше да кажат, че в събота е разрешено да се прави добро и че е забранено да се прави зло. Но ако е позволено да се прави добро, то тогава Исус прави добро, като изцелява човека. А ако в събота не е позволено да се прави **зло,** то тогава те нарушават закона за съботата, като кроят планове да убият Господ Исус.

6:10 На това противниците нищо не отговарят. Исус тогава казва на човека да **протегне** изсъхналата си **ръка.** (Единствено в Евангелието от Лука се споменава, че болната ръка на мъжа е дясната.) Заедно със заповедта човекът получава и необходимата сила. Той се подчинява и **ръката му веднага оздравява.**

6:11 Фарисеите и книжниците **са изпълнени с луда ярост** и умират от желание да осъдят Исус заради това, че е нарушил спазването на съботния ден. Цялото „нарушение“ се състои в изговарянето на няколко думи и в изцелението на един човек с изсъхнала ръка. В това няма никаква физическа

работа. Но въпреки това те започват да кроят планове как да Му навредят.

Бог дава съботния ден на човека, за да прави добро. Правилното тълкуване на този закон не забранява извършването на действия, свързани с необходимостта или с благотворителността.

Е. Избирането на дванадесетте ученици (6:12-19)

6:12 Преди да избере дванадесетте Си ученици, Исус прекарва една **цяла нощ в молитва.** Какъв голям упрек е това за нашите прибързани и независими от Бога действия! Лука е единственият евангелист, който споменава тази **молитвена нощ** на Исус.

6:13-16 Дванадесетте мъже, които **Исус избира** от по-широкия кръг Свои **ученици,** са следните:

1. **Симон, на когото Той дава името Петър:** той е син на Йона и става един от най-забележителните апостоли.
2. **Андрей, неговият брат,** който запознава Петър с Господа.
3. **Яков,** Зеведеевият син, който получава привилегията да отиде заедно с Петър и Йоан на Хълма на преображението. Той е убит от Ирод Агрипа I.
4. **Йоан,** Зеведеевият син. Исус нарича Яков и Йоан „синове на гръмотевицата“. Йоан е ученикът, който по-късно написва едно от Евангелията, две от Посланията и книгата Откровение.
5. **Филип** от Витсаида, който запознава Натанаил с Исус. Той е различен човек от евангелиста Филип, за когото се говори в Деяния на апостолите.
6. **Вартоломей,** за когото всички смятат, че е Натанаил. Той е споменат само при изброяването на дванадесетте ученици.
7. **Матей,** бирникът, познат също като Леви, който написва първото Евангелие.
8. **Тома,** познат също като Близнака, който казва, че няма да повярва във възкресението на Господ Исус, докато не види убедителни за това доказателства.
9. **Яков, Алфеевият син.** Вероятно той е човекът, който заема отговорно място в църквата в Ерусалим след смъртта на Яков, Зеведеевия син, който е убит от Ирод.
10. **Симон Зилотски,** за когото се знае много малко от страна на Писанията.
11. **Юда, братът на Яков.** Вероятно това е същият онзи Юда, който е написал едното Послание и за когото всички смятат, че се е казвал също и Левей с фамилното име Тадей (Мат.10:3; Марко 3:18).
12. **Юда Искариотски,** за когото се смята, че е роден в Кериот, Юдея, и който единствен от апостолите не е от Галилея. Той става и предателят на нашия Господ. За него Исус казва, че е „син на гибелта“.

Не всички от учениците са хора с изключителен интелект и способности. Те всъщност представляват един миниатюрен образ на човешкото общество. Това, което ги прави велики, е връзката им с Исус и пълното им отдаване на Него. Когато Спасителят ги избира, те сигурно са били млади мъже на около двадесет години. Но младостта е времето, когато хората са изпълнени с най-голямо желание, най-лесно се поддават на обучение и най-много издържат на изпитания. Исус избира само дванадесет ученици. Явно Той се интересува много повече от качеството, отколкото от количеството, и след като обучава подходящото качество хора, ги изпраща да евангелизират целия свят чрез процеса на духовното възпроизводство.

След избирането на учениците Исус пристъпва към важната задача за тяхното обучение в принципите на Божието царство. Останалата част от тази глава е посветена на отличителните черти и поведението, които характеризират учениците на Господ Исус.

6:17-19 Тази беседа се различава от Проповедта на планината, описана от Матей (5-7 гл.). Другата беседа е проведена на планина, а тази – „на едно равно място". В другата беседа има само благословения, в тази има и благословения, и „горко"-та. Съществуват и други различия – в думите, в продължителността и в главните моменти.[14]

Забележете, че това послание за безкомпромисно ученичество е отправено не само към насъбралото се множество, но и към дванадесетте ученици. Изглежда, че винаги, когато големи **множества** следват Исус, Той проверява тяхната искреност, като им говори съвсем откровено. Някой беше казал, че „Христос първо засява, а след това отсява".

Тук са дошли **хора от цяла Юдея и Ерусалим** на юг и от **Тир и Сидон** на северозапад. Сред тях има както юдеи, така и езичници. Болните и обсебените от духове се мъчат да се докоснат до Исус, защото знаят, че **от Него** изтича целителна **сила.**

Много е важно да се разбере, че учението на Христос е изключително революционно. Спомнете си, че Той върви по пътя за кръста, че трябва да умре, да бъде погребан, да възкръсне на третия ден и да се върне на небето. Благата вест за спасението по благодат трябва да стигне до целия свят. Избавлението на хората зависи от това, дали те ще чуят тази блага вест. Как може да бъде евангелизиран светът? Умните водачи на този свят биха решили да съберат една огромна армия, да ѝ осигурят значителни средства, да натрупат огромни хранителни запаси и да направят всичко възможно да поддържат нейния морал и добрата ѝ репутация пред света.

Ж. Благословения и „горко"-та (6:20-26)

6:20 Исус избира дванадесет **ученици** и ги изпраща гладни и бедни да благовестват и да бъдат преследвани от хората. Това ли е единственият начин за евангелизирането на света? Да, това е – и друг начин няма! Спасителят започва беседата Си с четири благословения и четири „горко"-та. **„Блажени вие, сиромаси."** Исус не казва, че са блажени *бедните,* а че са блажени ония, *които са станали бедни.* Бедността сама по себе си не е благословение, тя много по-често е проклятие. Тук Исус говори за бедността, която човек сам избира заради Него. Той няма предвид онези бедни, които са бедни поради нежеланието си да се трудят, поради някаква трагедия или по причина, за която те нямат никаква вина, а се обръща към онези бедни, които съзнателно избират да са бедни, за да споделят своя Спасител с други хора. И ако помислите по-сериозно върху това, излиза, че това е единственият подходящ и разумен начин. Представете си, че учениците тръгват по света като богати хора. Тогава хората щяха да се трупат под Христовото знаме с надеждата да забогатеят. Но учениците не могат да им обещаят, че ще им дадат злато и сребро. Ако някой тръгне след тях, той ще направи това, защото търси духовно благословение. Освен това, ако учениците бяха богаташи, нямаше да могат да изпитат благословението да живеят в непрекъснатата зависимост от Господ и да усещат Неговата вярност. Божието царство принадлежи на онези, които са доволни от начина, по който са осигурени текущите им нужди, и кои-

то дават всичко, което получават извън тези нужди, за делото на Господа.

6:21 „Блажени, които гладувате сега.“ Отново Господ не смята за блажени огромните множества от хора, които страдат от недохранване, а онези Свои ученици, които съзнателно избират един живот на себеотрицание, за да помогнат в облекчаването на огромните човешки нужди както в духовната, така и в материалната област. Това са хора, които предпочитат да живеят просто и икономично, вместо да рискуват да отблъснат другите хора от евангелието чрез своята разпуснатост и богатства. Цялото това себеотрицание ще бъде възнаградено в Божието царство.

„Блажени, които плачете сега.“ Исус не казва, че мъката сама по себе си е благословение: плачът на неспасените не им носи никаква утеха. Тук той говори за сълзите, които се проливат заради Неговото име, заради мъката по загубеното и загиващо човечество, заради скръбта по разединената и безсилна църква, заради всичко, което човек изстрадва в служенето си на Господ Исус. Онези, които сеят със сълзи, ще жънат с радост.

6:22 „Блажени сте, когато ви намразят човеците и когато ви отлъчват... и ви похулят... и отхвърлят името ви като лошо.“ Това благословение не се дава на тези, които страдат поради собствените си грехове или глупост, а на онези, които са презрени, отхвърлени, опозорени и обругани заради това, че са останали *верни на Христос.*

Ключът за разбирането на тези четири благословения се крие в думите **„поради Човешкия Син“.** Неща, които сами по себе си са проклятия, могат да станат благословения, стига хората да пожелаят доброволно да ги изтърпят заради Христос. Но причината за това трябва да бъде любовта към Христос, в противен случай повечето героични самопожертвувания не струват нищо.

6:23 Страданията заради Христос трябва да се приемат като голяма радост. От една страна, те носят **голяма награда в небесата,** а от друга – приобщават страдащия към верните свидетели на Исус от миналите времена.

Четирите благословения описват какъв трябва да бъде идеалният поданик на Божието царство – самопожертвувателен, въздържан, съчувствителен и издръжлив.

6:24 Четирите „горко“-та показват кои хора получават най-ниска оценка в новото общество на Христос. Интересното е, че това са хората, които се смятат за най-големи в днешния свят! **„Горко на вас, богатите.“** Светът, в който хиляди хора умират всеки ден от глад и всеки втори човек не може да чуе благата вест за спасението чрез вяра в Христос, не може да бъде свят, където натрупването на богатства да не е свързано със сериозни морални и нравствени прегрешения. Тези думи на Христос трябва много дълбоко да се обмислят и от онези християни, които се поддават на изкушението да трупат богатства на земята, да се запасяват и да пестят за трудни дни. Ако правите това, вие не живеете за света, за който трябва да живеете. Между впрочем, това „горко“ за богатите ясно доказва, че когато Господ произнася благословението за „сиромасите“ (20 ст.), Той няма предвид сиромасите по дух. В противен случай 24 ст. би гласял така: „Горко на вас, които сте богати по дух“, което е изключено.

Хората, които имат богатства и които не са успели да ги използват за обогатяването на другите за вечността, вече са получили единствената награда, която някога ще им се даде – егоистичното задоволяване на собствените им желания в този свят.

6:25 „Горко на вас, които сега сте наситени.“ Тук става въпрос за вярващи, които се хранят в скъпи ресторанти, ядат само скъпи и изтънчени ястия и не се лишават от нищо за храна. Мотото на техния живот е: „Няма нищо прекалено добро за Божиите деца!“ Господ казва, че те ще **гладуват** в дните, които идват, т. е. че няма да получат нищо от възнаграждението на верните и самопожертвувателни ученици.

„Горко на вас, които сега се смеете.“ Това „горко“ се изрича за онези, чийто живот представлява един непрекъснат кръговрат от развлечения, забавления и удоволствия. Те смятат, че животът е даден единствено за наслаждение и забава, и забравят напълно за безнадеждното състояние на хората извън Исус Христос. Всички тези, които **се смеят сега,** ще **жалеят и** ще **плачат,** когато погледнат назад и видят пропуснатите възможности и егоистичното самодоволство на изминалия си живот, а така също и собственото си духовно обедняване.

6:26 „Горко на вас, когато всички[15] човеци ви захвалят.“ Защо „горко“? Защото всеобщото одобрение означава, че тези хора не живеят според Господа, нито пък са верни при проповядването на благовестието. Самата природа на благовестието предизвиква неприязън у безбожните хора. Онези, които получават аплодисменти от света, са последователи на лъжепророците от СЗ, чиито думи са гъделичкали ухото на слушателите им, говорейки им това, което са искали да чуят. Те са се интересували много повече от човешката почит, отколкото от Божията похвала.

3. Любовта – тайното оръжие на Човешкия Син (6:27-38)

6:27-29а Сега Господ Исус разкрива на Своите ученици тайната на едно скрито оръжие от Божия арсенал – оръжието на любовта, което ще се окаже едно от най-силните оръжия в борбата за евангелизирането на света. Когато говори за любовта, Господ Исус няма предвид човешкото чувство любов. Той говори за една *свръхестествена* любов, която могат да познаят или изявят само онези, които се родят отново, и която е абсолютно недостижима за тези, в които не обитава Светият Дух. Един убиец също може да обича собствените си деца, но това едва ли е любовта, за която говори Исус! Тази любов е едно човешко чувство, докато любовта на Исус е нещо божествено. За първата е необходим един човешки живот, за втората е необходим един небесен живот. Първата е свързана до голяма степен с емоциите, втората е свързана с волята. Всеки човек може да обича приятелите си, но не всеки може да обича враговете си. Затова е необходима свръхестествена любов. *Тази* свръхестествена любов е любовта (гр. *agape*), за която се говори в НЗ. Тя означава да можеш да **правиш добро на тия, които те мразят;** да **благославяш ония, които те проклинат;** да **се молиш за ония, които те** отвращават; и винаги и навсякъде да можеш да обърнеш и другата си **буза.**

Ф. Б. Майър пише така:

„В най-дълбокия си смисъл любовта е привилегия на християнството. Да изпитваш към враговете си същите чувства, които другите хора изпитват към своите приятели; да бъдеш освежителен дъжд и галещи слънчеви лъчи както за неправедните, така и за праведните; да служиш на ония, които те отблъскват и отвращават, така както другите се грижат за тия, които ги привличат и очароват; да бъдеш винаги един и същ, без да се поддаваш на настроения, приумици или прищевки; да можеш дълго да страдаш; да не си злопаметен; да се радваш на истина-

та; да можеш да търпиш, да вярваш, да се надяваш и да понасяш всичко и никога да не отпадаш – ето това е любовта и тази любов е постижение единствено на Светия Дух. Ние не сме в състояние да я постигнем сами."[16]

Нищо не може да победи такава любов. Светът може да победи един човек, който добре познава законите на джунглата и на отмъщението; но той изобщо не знае какво да прави с човека, който отвръща на злото с добро. Такова едно „извънземно" поведение предизвиква у него пълно объркване.

6:29б-31 Когато ѝ съблекат горната дреха, тази небесна любов е готова да предложи и долната си риза. Тя никога не отвръща глава от истинската нужда. Когато ѝ отнемат нещо несправедливо, не иска да ѝ го връщат. Нейното златно правило е да се отнася към другите със същото внимание и грижа, с които би искала да се отнасят към нея самата.

6:32-34 Нехристияните могат да **обичат** само **онези, които обичат тях самите.** Това отношение е толкова естествено и толкова често срещано, че не прави никакво впечатление в света на неспасените. Много банки и заемодатели *отпускат* на хората *заеми,* за да вземат по-късно лихви от тях. За това не е необходим небесен живот.

6:35 Затова Исус още веднъж повтаря, че ние трябва да **обичаме** нашите **врагове, да правим добро и да даваме, без да очакваме нещо в замяна.** Такова трябва да бъде поведението на християните, за да могат те с пълно право да се нарекат **„чада на Всевишния".** Нека да припомним обаче, че това не е начинът, по който можем *да станем* синове на Всевишния, защото единственият начин да станем Божии деца е да приемем Исус Христос като Господ и Спасител (Йоан 1:12). Но това е начинът, по който можем да *покажем* пред света, че ние наистина сме Божии синове, защото Божието отношение към света е такова, каквото е описано в тези стихове (27-35): **Той се грижи както за благодарните и праведните, така и за неблагодарните и злите.** Когато се държим като Него, ние показваме общи семейни черти и свидетелстваме, че сме били новородени от Бога.

6:36 Да бъдеш **милосърден,** означава да простиш тогава, когато имаш власт да отмъстиш. **Бог Отец** ни показа милост, като ни прости наказанието, което бяхме заслужили; затова сега Той иска и ние да показваме милост към другите.

6:37 Две са нещата, които любовта не може да прави – тя не **съди** и не **обвинява.** Исус казва: **„Не съдете и няма да бъдете съдени."** Най-напред, ние не трябва да съдим за мотивите на хората. Ние не можем да четем техните сърца и не можем да знаем защо един човек е постъпил по начина, по който е постъпил. Освен това ние не трябва да съдим другите християни за това, какви настойници са и как служат на Бога (1 кор. 4:1-5). Бог е Съдията във всичките тези случаи. И като цяло ние не трябва да бъдем прекалено критични. Законът на любовта може много лесно да бъде нарушен от този дух, който кара човек вечно да критикува и да намира недостатъци.

Има области обаче, в които ние *сме длъжни* да съдим. Ние трябва да можем да отсъдим дали един човек е истински християнин, или не – в противен случай никога няма да сме в състояние да разберем кога сме се впрегнали в неравен ярем (2 Кор. 6:14). Също така трябва да можем да отсъдим кое е грях и кое не в семейството или в събранието. Казано просто, трябва да сме в състояние да различаваме между злото и доброто, но не трябва да поставяме под съмнение мотивите на другите хора или да ги осъждаме за техните характери.

„Прощавайте, и ще бъдете простени.“ Тези думи ни показват, че нашата способност да прощаваме зависи от желанието ни да правим това. В други текстове от Словото се казва, че когато приемем Христос чрез вяра, греховете ни се прощават безусловно и по благодат. Няма ли някакво противоречие между тези две твърдения? Всъщност тук става въпрос за два вида прощаване – *юридическо и родителско. Юридическото опрощение* се дава като дар от Съдията-Бог на всеки един, който вярва в Неговия Син – Господ Исус Христос. То означава, че наказанието на греховете на вярващия грешник е изтърпяно от Христос и че той не трябва да плаща за тях. За получаването на това опрощение няма друго условие.

Родителското опрощение се дава от Бог Отец на всеки вярващ тогава, когато съгреши, признае своя грях пред Него и се откаже от него. То води до възобновяване на общението на съгрешилия с останалите християни от Божието семейство и няма нищо общо с наказанието за нашите грехове. Но Бог Отец не може да ни прости тогава, когато ние не желаем да простим на другите. Тъй като Самият Той не прави това, не може да общува с ония, които го правят. Когато Исус казва: **„и ще бъдете простени“**, Той има предвид точно това родителско опрощение.

6:38 Любовта се вижда, когато даваме (Йоан 3:16; Еф. 5:25). Християнското служение е служение, в което ние изразходваме себе си. Онези, които **дават** изобилно, ще получат и изобилна награда. Представете си един сеяч, който е напълнил престилката си със зърно. С колкото по-голям замах той хвърля семето, толкова по-хубаво жито ще порасне. Неговата награда ще бъде **добра реколта, „натъпкана, стърсена, препълнена“**, която ще му се даде **„в пазухата“**, т. е. в престилката. Трябва да знаем, че това е един непоклатим принцип в живота – че ние жънем това, което сме посели; че нашите постъпки се връщат отново върху нас; и че **със същата мярка,** с която **мерим** на другите, ще **се отмери и** на нас. Ако ние сеем материални неща, ще пожънем духовни богатства с неоценима стойност. Истина е също, че ще загубим онова, което пазим, а ще запазим онова, което дадем!

И. Притчата за слепеца-лицемер (6:39-45)

6:39 Току-що Господ Исус каза на Своите ученици, че те трябва да служат на хората, като им дават. Сега Той им обяснява, че степента на благословението, което те ще носят на другите хора, ще зависи от тяхното собствено духовно състояние. Един **слепец** не може да бъде **водач на друг слепец,** защото **и двамата** ще **паднат в ямата.** Тоест, ние не можем да даваме онова, което нямаме. Ако ние сме слепи за някои истини от Божието Слово, няма да можем да помогнем и на другите да прогледнат за тези истини. Ако ние сме оставили някои тъмни петна в нашия духовен живот, то със сигурност ще оставим такива тъмни петна и в живота на онези, които обучаваме.

6:40 „Ученикът не е по-горен от учителя си, а всеки ученик, когато се усъвършенства, ще бъде като учителя си.“ Един човек не може да учи учениците си на това, което не знае, и не може да изведе учениците си на ниво, по-високо от неговото. Колкото по-дълго учениците останат със своя учител, толкова повече те ще приличат на него, като неговият собствен растеж ще образува горната граница на техния растеж. За един ученик може да се каже, че е **съвършено обучен,** тогава, когато достигне нивото на

своя учител. Всички недостатъци в живота или познанията на учителя ще се пренесат и в живота на неговите ученици, а когато обучението свърши, нивото на учениците ще бъде като това на техния учител.

6:41-42 Тази важна истина получава още по-ярко потвърждение от сравнението със **съчицата** и **гредата.** Веднъж един мъж вървял през хармана, където отвявали житото. Внезапно буен полъх на вятъра раздухал плявата и една **мъничка съчица** попаднала право в окото на мъжа. Той затъркал окото си, за да махне тресчицата, но колкото по-дълго го търкал, толкова повече го зачервявал. В този момент покрай първия човек минал друг човек и като видял бедата, предложил да му помогне. Но другият имал цяла една **греда,** която стърчала от **окото му.** Можел ли той да помогне, като едва виждал това, което вършел? Поуката е ясна. Един учител не може да говори на учениците си за техните недостатъци, ако той самият притежава същите недостатъци в много по-голяма степен и не ги вижда. Ако искаме да бъдем в помощ на другите, трябва да имаме безупречен живот. В противен случай трябва да сме готови да чуем съвета: „Лекарю, изцери първо себе си!"

6:43-45 В четвъртата Си илюстрация Господ използва едно сравнение с **дървото** и неговите **плодове.** Всяко дърво ражда плодове, които могат да бъдат **добри** или **лоши,** в зависимост от неговата природа. Ние съдим за едно дърво по вида и качеството на плодовете, които то ражда. Същото се отнася и за ученичеството. Морално чистият и духовно здравият човек може да изнесе благословение на другите хора **от „доброто съкровище на сърцето си";** докато човекът с нечисто сърце може да **изнася** само **зло...**

И така, от 39 до 45 ст. Господ казва на Своите ученици, че тяхното служение трябва да бъде служение на характера. Това, какъв е един човек, е много по-важно от онова, което той някога може да каже или да направи. Крайният резултат ще се определи не от онова, което сме казали или направили, а от това, което сме.

Й. Господ изисква от учениците Си подчинение (6:46-49)

6:46 „И защо Ме зовете, Господи, Господи, и не вършите това, което казвам?" Думата *„Господ"* всъщност означава *„Господар"*. С нея ние казваме, че нашият Господ има пълна власт над живота ни, че ние Му принадлежим и че сме се задължили да правим това, което Той казва. Не е възможно да Го наричаме „наш Господ", а след това да не Му се подчиняваме. И не е достатъчно да признаваме Неговото господство над нас само на думи. Истинската любов и истинската вяра означават, че ние трябва и да Му се подчиняваме. Ако ние не правим това, което Той очаква от нас, ние всъщност не Го обичаме истински и не вярваме истински в Него.

Казвате Ми „Път наш",
а не вървите по Мен,
Казвате ми „Живот наш",
а не живеете в Мен,
Казвате Ми „Господар наш",
а не слушате Мен,
Но на Моя Съд не винете Мен!
Казвате Ми „Хляб наш",
а не ядете Мен,
Казвате Ми „Вяра наша",
а не вярвате в Мен,
Казвате Ми „Господ наш",
а не служите на Мен,
Но на Моя съд не винете Мен!

Джофри О'Хара

6:47-49 За да подчертае още по-силно важността на тази истина, Господ

разказва една история за двама строители. Обикновено значението на тази случка се свързва с евангелието: казва се, че разумният човек е онзи, който вярва в Христос и се спасява, а глупавият – който отхвърля Христос и загива. Това тълкуване, разбира се, е съвсем *правилно.* Но ако разгледаме притчата в светлината на контекста, ще видим, че тя съдържа един още по-дълбок смисъл.

Разумният човек е този, който **идва при** Христос (спасението), **чува** Неговите **заповеди** (учението) и ги **изпълнява** (послушанието). Той строи своя живот върху онези християнски принципи за ученичеството, за които става въпрос в тази глава. Това е единственият правилен път, който трябва да следваме, когато строим нашия живот. Тогава няма да има бури и наводнения, които да могат да помръднат къщата на нашия живот, защото тя е **построена върху една непоклатима канара** – Христос и Неговото учение.[17]

Глупавият човек е онзи, който чува (наставленията), но не следва заповедите на Христос (проявява непослушание) и строи своя живот върху основа, която той смята за най-добра, като следва плътските принципи на този свят. Но когато забушуват бурите на живота, неговата **къща** рухва, защото **е „без основа"**, и бурята я помита. Душата на този човек може да бъде спасена, но животът му е загубен.

В земния си живот мъдрият човек е беден, гладен, тъжен и преследван заради Човешкия Син. Светът обикновено го смята за безумен, но Исус казва, че е разумен.

Глупавият човек е богат, земният му живот е пълен с разкош и празненства и славата му е голяма. Светът го смята за разумен, но Исус казва, че е безумен.

VI. Човешкият Син разширява Своето служение (7:1-9:50)

А. Изцелението на слугата на стотника (7:1-10)

7:1-3 След края на беседата Исус оставя множеството и **влиза в Капернаум.** Там при Него отиват **юдейските старейшини,** за да Го помолят да помогне на един езичник, който е **слуга на един стотник.** Оказва се, че стотникът има много добро отношение към юдеите – толкова добро, че дори им е построил синагога. Както и всички останали стотници, представени в НЗ, този стотник е представен само в хубава светлина (Лука 23:47; Деяния 10:1-48).

Внимателното отношение на господарите към слугите по онова време не е често срещано явление. Когато **слугата** на този стотник **заболява,** той помолва **юдейските старейшини** да отидат и да помолят Исус да го изцери. Доколкото ни е известно, това е единственият римски офицер, който е потърсил Исус, за да даде благословията Си на един **слуга.**

7:4-7 Юдейските старейшини се оказват участници в една доста странна ситуация. От една страна, те не вярват в Исус, а от друга, приятелските им връзки със стотника ги задължават да отидат при Него и да Го помолят за помощ в този момент на нужда. На Исус те казват, **че стотникът „заслужава"** да Му се стори това, но самият стотник казва за себе си **„не съм достоен** да влезеш под стряхата ми", което ще рече „не съм достатъчно важен".

Според Матей стотникът сам отива при Исус, но според Лука той първо изпраща старейшините. Ние смятаме, че и Матей, и Лука са прави: първо са били изпратени старейшините, а след това и сам той е отишъл.

Забележете какво голямо смирение и вяра има този човек! Той смята, че **не е достоен** Исус **да влезе** в дома му. Също така смята, че не е **достоен** сам **да отиде при** Него. Но вярата му е толкова силна, че е сигурен, че Исус може да изцелява, без да присъства лично при болния човек, и че е достатъчна само една Негова **дума,** за да прогони болестта.

7:8 Освен това стотникът обяснява, че и той добре знае какво означават **власт** и отговорност, тъй като има значителен опит в тази област. Той самият **е подвластен** на римското правителство и като такъв носи отговорността за изпълнението на неговите заповеди. От друга страна, има **подчинени** на себе си **войници,** които незабавно изпълняват неговите заповеди. Той знае, че Исус има такава власт над болестите, каквато римското правителство упражнява над него и каквато той упражнява по отношение на своите подчинени.

7:9, 10 Исус е учуден от вярата на този стотник-езичник. Дори и **в Израел** няма човек, който да признава толкова смело абсолютната власт на Исус. И **тази голяма вяра** не остава невъзнаградена. Когато пратениците се връщат в **къщата** на стотника, **слугата** е напълно **здрав.**

В Евангелията са описани два случая, в които се казва, че Исус е бил **учуден.** Единият е този, а другият – когато Исус се учудва на неверието на Израел (Марко 6:6).

Б. Съживяването на сина на вдовицата (7:11-17)

7:11-15 Наин е малък град на югозапад от Капернаум. Когато Исус наближава **града,** Той вижда едно голямо погребално шествие. Погребват **единствения син на една вдовица.** Господ **се съжалява над** осиротялата майка, спира **носилката,** на която е поставен мъртвецът, и заповядва на **младежа** да **стане.** В същия този миг мъртвото тяло се изпълва с живот и момчето се изправя и **сяда.** Така Господарят над смъртта и болестите възвръща момчето **на неговата майка.**

7:16, 17 Хората са обзети от **страх.** Те са станали свидетели на едно необикновено чудо – връщането на един мъртвец към живота, и вярват, че в лицето на Господ Исус Бог им е изпратил **велик пророк.** Но когато казват: **„Бог посети Своите люде“**, хората едва ли разбират, че *Самият* Исус е Бог. Те по-скоро смятат, че Бог работи сред тях по някакъв неопределен начин, а не като Личност. Техните **разкази** за това чудо стигат до **всички краища на Юдея и околността.**

Лекарският дневник на доктор Лука съдържа само три случая на изцелени деца: сина на вдовицата, Яировата дъщеря (8:14) и обсебеното от бесове момче (9:38).

В. Човешкият Син вдъхва увереност на Своя предвестник (7:18-23)

7:18-20 Новините за чудесата на Исус стигат до **Йоан** Кръстител, който лежи в затвора в Machaerus в един замък на източния бряг на Мъртво море. Ако Исус наистина е Месията, защо не покаже Своята власт, като освободи Йоан от Иродовия затвор? И така, Йоан изпраща **двама от своите ученици** да попитат Исус дали Той е Месията, или друг да очакват. Може да ви се стори доста странно това, че Йоан е могъл да се усъмни в месианството на Исус, но не забравяйте, че и най-добрите християни преживяват кризисни моменти във вярата си. Освен това физическият тормоз много често води и до умствена отпадналост.

7:21-23 Исус отговаря на Йоан, като му напомня, че чудесата, които Той

извършва, са същите чудеса, които са предречени за Месията от пророците (Ис. 35-5,6; 61:1). Накрая Исус добавя следното: **„И блажен е оня, който не се съблазни в Мене."** Освен като упрек към Йоан за това, че **се е усъмнил** в Него заради неуспеха Му да поеме управлението на властта в Свои ръце и да направи това, което хората очакват от Него; тези думи могат да се изтълкуват и като опит на Исус да помогне на Йоан и да вдъхне сила на неговата вяра.

По този въпрос Муър казва така:

„Не познавам по-големи изпитания за вярата от тези, в които Исус ни дава още по-големи свидетелства за Своята сила, без да я използва... Човек трябва да мобилизира цялата си добра воля, за да може да не възроптае срещу отговора, който ще му донесат пратениците: „Да, Той има цялата власт и е точно Този, за Когото ти Го мислиш, но не каза нито дума за освобождението ти от затвора..." Вярата ти е укрепена, но обяснение няма и вратите на затвора остават все така здраво заключени. И тогава чуваш думите: „И блажен е оня, който не се съблазни в Мене." Това е всичко!"[18]

Г. Човешкият Син изказва похвала на Своя предвестник (7:24-29)

7:24 Каквито и да са думите, които Исус казва лично на Йоан, думите, които Той казва на другите за него, са единствено похвални. Какъв човек са очаквали да видят те, когато са излизали при него в пустинята? Сигурно не някой нерешителен, мекушав и непостоянен в мненията си опортюнист, защото Йоан никога не е бил **„тръстика... от вятър разлюлявана"?**

7:25 Нито пък някакъв си богаташ, „великолепно облечен" и тънещ в разкош и развлечения, защото хората от този тип изживяват живота си в **царските палати,** привлечени от удоволствията на дворцовия живот и от безкрайните връзки с високопоставени лица, които удовлетворяват егоистичните им желания?

7:26 Те са **излизали** при него в пустинята, за да видят един **пророк** – човек, който представлява едно живо превъплъщение на съвестта и изявява словото на живия Бог, без изобщо да се съобразява какво ще му струва това. Той наистина е **нещо повече от пророк.**

7:27 За него се говори още в пророчествата на СЗ и на него се е паднала уникалната възможност да бъде предвестникът на Царя. За да ни припомни обещанието от СЗ, Исус цитира част от Малахия 3:1, но Неговият цитат съдържа една много интересна промяна на местоименията. В Малахия 3:1 се казва: „Ето, Аз изпращам вестителя Си, който ще устрои пътя пред Мене", докато тук се казва: **„Ето, Аз изпращам вестителя Си пред Твоето лице, Който ще устрои пътя Ми пред Тебе."** Местоимението *„Мене"* е заместено от местоимението **„Тебе".**

Тази промяна е обяснена от Годет по следния начин:

„От гледна точка на пророка Онзи, Който изпраща, и Онзи, пред Когото пътят трябва да се устрои, са едно и също Лице – Йехова. Затова Малахия казва „пред Мене". Но от гледна точка на Исус, Който, когато говори за Себе Си, никога не се противопоставя на Отец, се налага едно разграничение, тъй като Йехова не говори за Себе Си, а говори на Исус. Оттук и изразът „пред Тебе". Тогава не следва ли от това доказателство, че според цитата идеята на пророка, а и тази на Исус е, че появата на Месията означава появата на Йехова?"[19]

7:28 Исус продължава похвалите Си към Йоан, като казва, че **сред пророците, родени от жена, няма по-голям пророк от него.** Той заема това първо

място не заради личните си качества, а заради положението си на предвестник на Месията. Имало е и други мъже, които са показали същото усърдие, същата преданост и същата почит като Йоан, но нито един от тях не е имал привилегията да бъде предвестник на идването на Царя. В това отношение Йоан заема едно уникално място. И въпреки това, добавя Господ, **„най-малкият в Божието царство е по-голям от** него". Това означава, че привилегията да се радваш на благословенията на **царството е** много **по-голяма,** отколкото привилегията да бъдеш предвестник на Царя.

7:29 Този стих идва да ни напомни за различните начини, по които хората са реагирали на Йоановата проповед. Обикновените **хора** и отявлените грешници, каквито са били **бирниците,** са се покаяли и са били кръстени в река Йордан. С вярата си в Йоановото послание и с изпълнението на онова, което то е искало от тях, те са **признали Божията правда,** т. е. признали са за справедливо искането на Бога, че народът на Израел трябва първо да се покае, за да може Христос да господства над него. Подчинявайки се на призива на Йоан, те са признали правотата на Божиите изисквания и закони.

Д. Човешкият Син критикува „човеците от това поколение" (7:30-35)

7:30-34 Фарисеите и законоучителите са отказали да се подчинят и да се кръстят с Йоановото кръщение, като по този начин **са осуетили** Божия план, който е целял тяхното добро. Изобщо хората от **поколението,** чиито водачи са те, е невъзможно да бъдат задоволени. Исус ги оприличава на **деца,** които седят **на пазара** и се опитват да играят, но когато другите деца ги канят да вземат участие в някоя весела или тъжна игра, те отказват. Държат се своенравно, капризничат, решенията им са непостоянни и своеволни. Такива са и фарисеите, които възразяват срещу всичко, което Бог прави или говори. **Йоан Кръстител** е един строг, аскетичен и самоотвержен човек, но те не го харесват и казват за него, че е обхванат от бяс. Когато идва **Човешкият Син** и сяда да яде и да пие с **бирниците и грешниците,** показвайки по този начин, че се идентифицира с онези, които е дошъл да благослови, фарисеите пак не са доволни и казват за Него, че е „човек **лакомец** и винопиец". Глад или обяд, брадва или сватба, Кръстител или Спасител – нищо не може да задоволи фарисеите!

В тази връзка Райл ни дава следния съвет:

„Трябва да се откажем от всякакви опити да се харесаме на всички, защото това е невъзможно да стане и ние само ще си загубим времето. Трябва да сме доволни единствено от това, че вървим по стъпките на Христос, и да оставим света да говори за нас каквото си иска. Защото каквото и да правим, ние никога няма да го задоволим, нито пък ще спрем неговите злонамерени забележки. Светът не хареса нито Йоан Кръстителя, нито неговия Благословен Господар. И той ще продължи да намира недостатъци и грешки у всеки един от Неговите ученици, докато има някой от тях на земята."[20]

7:35 „Но пак мъдростта се оправдава от всичките си чада." Тук под **„мъдростта"** трябва да се разбира Самият Спасител, а малцинството от Неговите ученици са нейните **деца.** И макар че голяма част от хората ще Го отхвърлят, истинските последователи на Исус ще докажат правотата на Неговите искания чрез живот на любов, святост и посветеност.

Е. Една грешница помазва с миро Спасителя (7:36-39)

7:36 Следващото събитие ни показва на практика как мъдростта се оправдава от едно от нейните деца, и по-точно, от една грешна жена. Ето какво казва д-р Уудринг във връзка с това: „Когато Бог не може да накара религиозните водачи да почетат Христос, Той накарва блудниците да сторят това." Един от фарисеите, на име Симон, **е поканил** Исус **„да яде с него"** – дали от любопитство, или от неприязън, не знаем.

7:37, 38 В това време в къщата влиза една **грешница.** Тук не се казва коя е тя, а преданието, че е Мария Магдалена, не се подкрепя от Библията. Жената **носи** бял прозрачен **съд,** пълен с благоуханно миро. Исус се храни в полулегнало положение върху възглавниците с глава към **трапезата.** Жената **застава при нозете Му** и започва да плаче, а **сълзите ѝ обливат краката Му. Тя ги бърше с косата** си **и** *ги* **покрива с целувки,** а накрая **ги намазва** със скъпото миро. Този израз на поклонение и жертвоготовност показва, че за нея няма нищо, което да е по-скъпо от Исус.

7:39 Поведението на Симон говори за едно много по-различно отношение. Той си мисли, че пророците, както и фарисеите, не трябва да имат нищо общо с грешниците. Според него, **ако** Исус **е** истински **пророк,** Той не трябва да позволява на една **грешница** да проявява такава любов към Него.

Ж. Притчата за двамата длъжници (7:40-50)

7:40-43 Исус разбира какви мисли вълнуват **Симон** и любезно го пита дали може да му каже **нещо.** Със съвършено умение на разказвач Исус разказва притчата за един **заемодател** и **двама** негови **длъжници. Единият** му **дължал** петстотин динара, а другият – петдесет. **Когато** заемодателят разбрал, че и двамата няма да могат да **изплатят** парите, той им опростил дълговете. На това място Исус пита Симон **кой от** двамата длъжници ще **обикне** заемодателя **повече.** Фарисеят отговаря съвсем правилно, че повече ще го обикне **„оня, комуто е простил повечето".** По този начин фарисеят осъжда сам себе си, както и Исус му показва по-нататък.

7:44-47 От мига, в който Господ е **влязъл в къщата,** жената не е престанала да Го обсипва с доказателства за своята любов, за разлика от фарисея, който не Му е оказал дори най-обикновената почит на гост, като например да Му измие краката, да Го целуне по бузата или да помаже главата Му с миро. И това е така, защото жената е осъзнала, че са ѝ простили големи грехове, докато Симон изобщо не се чувства като голям грешник, **„а комуто малко се прощава, той малко обича".**

Исус не иска да каже, че фарисеят не е голям грешник, а че той никога не е признал истински своята огромна вина, поради което тя не му е била и простена. Ако той беше направил това, щеше да възлюби Господ толкова силно, колкото и блудницата. Всички ние сме големи грешници и всички можем да познаем великото Божие опрощение и да обикнем Господа с най-голямата си голяма любов.

7:48 После Исус оповестява пред всички, че **греховете** на жената ѝ **са простени.** Греховете ѝ са простени не *заради* любовта ѝ към Христос, тъй като любовта ѝ е *резултат* от опрощаването на нейните грехове. Любовта ѝ е голяма, защото и опрощението на Исус е голямо. Исус просто се възползва от случая, за да оповести публично прощението на нейните грехове.

7:49, 50 Другите гости започват да се питат помежду си дали Исус има

право да прощава **грехове.** Естественият човек мрази милостта. Но Исус отново уверява **жената,** че нейната **вяра я е спасила и че** тя може да **си върви с мир.** Това е нещо, което психиатрите не могат да правят. Те може и да успеят да ни обяснят комплексите за виновност, но никога няма да успеят да ни дадат радостта и мира, които ни дава Исус.

Някои християни неправилно тълкуват поведението на Исус в дома на този фарисей като насърчение за поддържане на близки контакти с невярващи, вземане на участие в техните развлечения и споделяне на техните удоволствия. В тази връзка Райл ни предупреждава за следното:

„Онези, които изтъкват тези аргументи, ще направят добре, ако си спомнят какво направи Исус в този случай. Той отиде във фарисейската къща, за да върши делото на Отца Си; свидетелства срещу най-силния и най-изкусителния грях – този на фарисеите; обясни на фарисеите какво означава безусловното опрощение на греховете и каква е тайната на истинската любов към Него; обясни спасителната сила на вярата. Ако християните, които пропагандират поддържането на близки връзки с невярващи, посещават техните домове в духа на нашия Господ, говорят и се държат като Него, нека продължат да правят това. Но дали, когато седят на трапезите на своите невярващи познати, те наистина говорят и правят това, което Исус говореше и правеше на трапезата у Симон? Ето това е въпросът, на който трябва да си отговорят преди това."[21]

3. Служението на някои жени на Исус (8:1-3)

Добре е да си припомним, че Евангелията съдържат само някои случаи от живота и служението на нашия Господ. Светият Дух е избрал само тези, които Той е решил, че трябва да бъдат включени, като много други просто е отминал. Тук Той ни казва в едно изречение, че Исус е посетил заедно с учениците Си повечето **градове и села** в Галилея. Докато Той проповядва и благовестява **Божието царство,** няколко благословени от Него **жени** се грижат за Него, като вероятно Му служат във връзка с храната и облеклото. Между тях е и **Мария,** наречена **Магдалена.** Някои изследователи смятат, че тя е била благородничка от Магдала. Във всеки случай знае се, че Господ я е освободил от **седем бяса.** Там са също и **Йоана,** чийто съпруг е бил **настойник на Ирод, Сусана и много други.** Тяхната обич към нашия Господ не остава незабелязана и неотбелязана, макар че, когато са споделяли имота си с Исус, те едва ли са смятали, че тяхната щедрост и гостоприемство ще послужат като пример за подражание за християните от всички следващи векове.

Целта на служението на Господ е да благовести на хората новината за **Божието царство. Божието царство** е онази видима и невидима сфера, където е признато Божието господство. Матей използва израза „небесното царство", но смисълът му е същият като на „Божието царство". Това е мястото, където „Всевишният владее над царството на човеците" (Дан. 4:17), или мястото, където „небесата владеят" (Дан. 4:26).

Развитието на царството, според както е представено в НЗ, преминава през няколко етапа:

1. Най-напред царството е било оповестено от Йоан Кръстител като наближило (Мат.3:1, 2).
2. После царството е присъствало на земята в Лицето на Царя („Божието царство е всред вас", Лука 17:21). Това е благата вест за царството, оповестена от Исус, Кой-

то е говорил за Себе Си, че е Цар на Израел (Лука 23:3).

3. След това идва етапът на отхвърлянето на Божието царство от израелския народ (Лука 19:14; Йоан 19:15).
4. Днес царството е в една тайна форма (Мат. 13:11). Христос, неговият Цар, временно отсъства от земята, но Неговото господство е признато в сърцата на някои хора на земята. В известен смисъл царството включва и онези хора, които само формално признават Божието господство и не са истински вярващи. Този кръг от хора, които само на думи показват своята вяра, може да се види в притчата за сеяча и семето (Лука 8:4-15), в притчата за житото и плевелите (Мат. 13:24-30) и в притчата за мрежата с рибите (Мат. 13:47-50). Но в истинския си смисъл царството включва само действително повярвалите (Мат.18:3) или т. нар. новородени (Йоан 3:3). Това е вътрешният кръг на царството (вж. фигурата към Мат. 3:1, 2).
5. Ще дойде време, когато царството ще се установи на земята в буквален смисъл – времето, в което Господ Исус ще управлява в продължение на хиляда години като Цар на Царете и Господ на Господарите (Откр. 11:15; 19:16; 20:4).
6. Последният етап на царството е етапът на вечното господство на нашия Господ и Спасител Исус Христос (2 Петр. 1:11). Това ще бъде царството на вечността.

И. Притчата за сеяча и семето (8:4-15)

8:4-8 Притчата за **сеяча** описва царството в етапа, в който се намираме сега. Тя ни показва, че Божието царство включва освен формалното му признаване и една вътрешна, истинска промяна. Тя също така ни предупреждава да внимаваме как **слушаме** Божието слово. Слушането на проповедите и поученията върху Словото не е проста работа, защото всеки, който чуе Словото, става много по-отговорен, отколкото преди да го е чул. Ако човек отхвърли посланието или реши, че може и да не му се подчини, последствията за него означават погибел. Но ако чуе и се подчини, той ще получи още повече светлина от Бога. Исус първо разказва **притчата** пред **едно огромно множество,** а след това я обяснява на учениците Си.

В нея се говори за **един сеяч,** за **семето,** което той **посява** в четири вида почви, и за четирите вида реколти, които се раждат от различните почви.

ВИД ПОЧВА	*РЕКОЛТА*
1. **Крайпътна** почва	Хората **утъпкват** семената или **птиците** ги **изяждат.**
2. **Скалиста** почва	Кълновете **изсъхват** поради липса на **влага.**
3. **Трънливи** места	Тръните **задушават кълновете.**
4. **Добра почва**	Всяко зърно **ражда** сто пъти повече семена.

Господ завършва притчата със следните думи: **„Който има уши да слуша, нека слуша“,** което ще рече, че човек много трябва да внимава как слуша, защото семето трябва да падне на **добра почва,** ако искаме да даде добра реколта.

8:9, 10 Когато **учениците** питат Исус за смисъла на **тази притча,** Господ им казва, че не всички ще разберат **тайните на Божието царство.** Само онези, които желаят да се доверят и подчинят, **ще получат** способност да разбират Христовото учение. Но Исус нарочно представя много от истините на това учение **под** форма-

та на **притчи,** така **че** тези, които не Го обичат истински, да **не** могат да **разберат. Те ще гледат,** но **няма да виждат; и ще чуват,** но **няма да разбират.** От една страна, тези хора наистина гледат и чуват. Например хората, на които Исус разказва притчата, знаят, че Той им говори за сеяч, който посява семена, но **не разбират** истинското значение на това събитие. Те не искат да осъзнаят, че техните сърца са пълни с жестокост и нежелание за разкаяние и че точно те представляват онези покрити с тръни места, които не позволяват на семената да пораснат и да принесат добър плод.

8:11-15 Само учениците могат да чуят обяснението на **притчата.** Те вече са приели учението, което са чули, и затова ще им се даде още. Исус им обяснява, че **семето е Божието слово,** т. е. Божията истина или Неговото Собствено учение.

Слушателите, които приличат на почвата **край пътя,** чуват словото по един повърхностен, лекомислен начин. То остава да се носи по повърхността на техния живот, така че за **дявола** (небесните птици) не представлява никакъв проблем да го грабне.

Хората, чиито сърца приличат на **канаристите** места, също чуват Словото, но не му позволяват да проникне в тях и не искат да се покаят. Те не правят никакви опити да подпомогнат растежа на семето (не му дават никаква влага), така че то изсъхва и умира. Такива хора лесно признават, че са вярващи, но всъщност нямат истинска вяра. В началото изглежда, че семето в тях е живо, но когато погледнем под повърхността, разбираме, че то **няма корени.** Във време на изпитания те първи отхвърлят вярата си в Христос.

Хората, които приличат на трънливите места, обикновено започват като добри християни, но не успяват да останат твърди във вярата. Постепенно **грижите, богатствата и удоволствията на света** завладяват техните сърца и задушават словото.

Когато словото попадне в истински вярващи, то намира **добра почва** в техните **искрени и добри** сърца. Те не само чуват словото, но му позволяват и да моделира техния живот. Тези хора желаят да се учат от него и да му се подчиняват, като по този начин започват да придобиват характери на истински християни и да дават плодове за Бога.

Дарби обобщава посланието на този пасаж по следния начин:

„Ако аз чуя словото и, след като Го чуя, започна да Го чувствам като нещо, което притежавам, т.е. не само да му се радвам, а да Го чувствам като част от себе си, то тогава то става част от това, което съставлява моята душа, и затова аз ще мога да получа още повече. Защото, когато истината стане част от моята душа, аз вече имам способност да възприемам повече от нея."[22]

Й. Отговорността на тези, които служат (8:16-18)

8:16 На пръв поглед изглежда, че няма никаква връзка между тези и предишните стихове, но на практика мисълта не е престанала да тече. Спасителят все още говори за огромното значение на това, което учениците Му правят с Неговото учение. Той се оприличава на човек, който **е запалил светило,** но не го покрива с някакъв **съд** и не го слага **под легло,** а го поставя **на светилник,** за да могат всички да **видят неговата светлина.** Когато учи учениците Си на принципите на царството, Спасителят всъщност пали един светилник. Но какво трябва да правят или – по-скоро – какво не трябва да правят те с този светилник?

Първо, те не трябва да го покриват **със съд.** В Матей 5:15, Марко 4:21 и Лука 11:33 в Библията на английски език се казва вместо „съд“ – „бушел“, което означава мерна единица за обем и се използва при размяната на стоки. Така че покриването на светилото със съд може да се изтълкува като позволяване на погълнатия от търговия свят да затъмни или задуши нашето свидетелство за Христос. По-добре ще бъде да поставим светилника отгоре на съда, което ще рече да действаме като християни и на работното си място, използвайки работата си като амвон, от който да проповядваме евангелието.

Второ, светилото не трябва да се слага **под леглото.** Тук леглото е символ на спокойствието, удобството, леността и удоволствията, които много лесно могат да заглушат светлината на нашето свидетелство. Светилото трябва да се постави на светилник. С други думи, Христовият ученик трябва така да живее и да прогласява истината, че всички да могат да я видят.

8:17 17 ст. иска да ни предупреди, че ако ние позволим на нашата работа или леност да попречат на разпространението на посланието, тази небрежност или неуспех няма да останат незабелязани. Всяко скриване на истината ще **бъде открито** и всичко тайно ще **стане явно.**

8:18 Затова ние трябва да внимаваме **как слушаме.** Ако останем верни, като споделяме истината с другите хора, Бог ще ни открие нови, по-дълбоки истини. От друга страна, ако ние не сме усърдни като евангелизатори, Бог ще ни лиши и от тази истина, която мислим, че притежаваме. Ако не използваме това, което притежаваме, ще го изгубим. Ленг пише следното по този въпрос:

„Учениците слушат словото с желание да го разберат и с готовност да повярват и да му се подчинят. Другите го слушат или с безразличие, или от любопитство, или с желание да му се противопоставят. Първите ще получат още знание, вторите ще загубят и онова знание, което им се е струвало, че имат.“[23]

Защото трябва да споделим,
ако искаме да съхраним
знанието, което ни се дава от Бога.
Защото престанем ли да даваме,
преставаме и да притежаваме
любовта, която ни се дава отгоре!

Р. Тренч

К. Истинската майка и истинските братя на Исус (8:19-21)

На това място в беседата идват хора и казват на Исус, че **майка Му и братята Му** чакат отвън, за да Го видят, но **не могат** да дойдат при **Него заради множеството.** С отговора Си Исус иска да ни каже, че истинското роднинство с Него не зависи от кръвното родство, но от послушанието и изпълнението на **Божието слово.** Всички, които слушат Божието слово с трепет и смирение и му се подчиняват безпрекословно, се признават от Него за членове на Неговото семейство. И тогава няма да има множество, което да може да попречи на Неговото духовно семейство да общува с Него.

Л. Човешкият Син овладява бурята (8:22-25)

8:22 В останалата част на тази глава ние виждаме как Исус упражнява Своето господство над природните елементи, демоните, болестите и дори над смъртта. Всички те се подчиняват веднага на Неговата дума – само човекът не желае да направи това!

Често над Галилейското езеро се извиват страхотни бури, които застра-

шават плаването по него. Но причинителят на точно тази буря е може би Сатана, който се опитва да унищожи Спасителя на света.

8:23 Когато бурята започва, Исус **спи** в лодката (което е доказателство за Неговата човешка природа). Когато Исус заговаря, *бурята* стихва (което е доказателство за Неговата абсолютна Божественост).

8:24 Учениците **събуждат** Спасителя и Му казват колко много ги е страх за собствената им безопасност. С абсолютно спокойствие Исус **смъмря вятъра** и вълните и всичко **утихва.** Онова, което прави с Галилейското езеро, днес Исус може да направи и с изплашения и подхвърлян от житейските бури ученик.

8:25 След това Исус пита учениците Си **„Къде е вярата ви?"**, с което иска да им каже, че тревогата им е била напразна и че не е трябвало да Го будят, защото „няма вълна, която да може да погълне лодката, в която почива Господарят на земята, небето и океана". И ако ти си в една лодка с Него, можеш да бъдеш абсолютно сигурен за своята безопасност.

Учениците не разбират напълно цялата власт, която притежава техният Господар. Тяхното познание е несъвършено. Те само **се чудят** на това, че всички елементи Му се покоряват. В това отношение и ние не се различаваме много от тях. Колко често ние също изпадаме в отчаяние, когато ни връхлитат бурите на живота! И когато Господ ни идва на помощ, ние също се удивляваме на Неговата сила и също се питаме защо не сме успели да Му се доверим по-пълно.

М. Изцелението на обзетия от бесове гадаринец (8:26-39)

8:26, 27 Когато Исус и учениците Му стигат на брега, те се озовават в **гадаринската** земя.[24] Там те срещат **един човек,** който е обзет от **бесове.** В Евангелието от Матей се говори за двама мъже, обзети от бесове, докато Марко и Лука споменават само един. Тези противоречия могат да се обяснят или с наличието на два подобни случая, или с по-пълното описание на един и същ случай от единия автор в сравнение с другите двама. В случая бесовете карат човека да си съблича **дрехите,** да бяга от хората и да живее **в гробищата.**

8:28, 29 Когато вижда Исус, човекът започва да Го моли да го остави на мира или, по-точно, **нечистият дух** говори на Исус чрез този нещастник.

Обземането на хора от духове е нещо действително. Това не са просто влияния върху хората, а свръхестествени същества, които обитават в човека и контролират неговите мисли, говорене и поведение. Бесовете, обладали този човек, проявяват изключителна ярост. Те са толкова буйни, че в някои моменти човекът успява дори **да счупи** веригите, с които го връзват, и да избяга **в пустинята.** Всичко това престава да ни изненадва, когато разберем, че бесовете, които обитават в мъжа, са толкова много, че след като излизат от него, успяват да унищожат едно стадо от две хиляди свини (вж. Марко 5:13).

8:30, 31 Името на този човек е **Легион,** тъй като той е обзет от цял легион **демони.** Демоните признават, че Исус е Син на Всевишния Бог. Те знаят много добре, че съдбата им е предрешена и че Исус ще стори с тях това, което им се полага. Въпреки това те искат от Него малка отсрочка, молейки **Му** се **да не им заповяда да** отидат веднага **в бездната.**

8:32, 33 Затова те искат от Него разрешение да влязат в **свинете на едно голямо стадо,** което пасе **на** близкия **хълм.** Исус им разрешава, след което свинете **хукват надолу по стръмния склон и се издавят в езерото.** Ня-

кои хора днес упрекват Господ за това, че бил унищожил чужда собственост, но те не трябва да забравят, че според закона евреите не са имали право да отглеждат свине, тъй като те са били нечисти животни. Но дори и собствениците на стадото да не са били евреи (което означава, че не са били длъжни за спазват тази забрана), едва ли е правилно две хиляди свине да се ценят много повече от един човек.

8:34-39 Новината бързо обикаля цялата околност, вследствие на което се събира огромно множество от хора, които – виждайки бившия бесноим съвсем здрав и нормален – толкова се изплашват, че помолват Исус да си отиде. Явно хората са загрижени много повече за своите свине, отколкото за Спасителя. Те се тревожат много повече за стомасите си, отколкото за душите си. Дарби казва така:

„Хората умоляват Исус да си отиде от тях, за да запазят своето спокойствие, което се нарушава много повече от Божието присъствие, отколкото от един легион бесове. И Исус си отива. Изцеленият от Него човек Го моли да остане с Него, но Господ го отпраща обратно... за да бъде свидетел на Божията милост и сила, които сам е изпитал."[25]

Когато след време Исус посещава Декаполис, Той е посрещат радушно от много хора (Марко 7:31-37). Може би това е резултат от вярното свидетелство на изцеления бесноим!

Н. Исус изцелява неизлечими болни и възкресява от мъртвите (8:40-56)

8:40-42 Исус отново пресича Галилейско море и слиза на западния му бряг. Там **Го чака** друга тълпа от хора. Един от особено нетърпеливите да видят Исус е **Яир, началник на синагогата,** чиято **дванадесетгодишна дъщеря** лежи **на смъртно легло.** Той пада пред Исус и настоятелно Му се **моли** да тръгне бързо към дома му, но **тълпата** продължава да **Го притиска** и да Му пречи да върви.

8:43 Сред множеството има и една плаха и отчаяна **жена,** която **от дванадесет години** страда от **кръвотечение.** Лука, като лекар, ни уведомява, че жената е **похарчила целия** си имот и спестявания, **за** да плаща на **лекари,** които изобщо не са я излекували. (На това място Марко добавя непрофесионалната забележка, че състоянието ѝ даже се е влошило!)

8:44, 45 Жената явно чувства, че Исус има власт да я изцели, и се промъква през тълпата до мястото, където стои Той. После се приближава до Него изотзад, навежда се и **се докосва до полата на дрехата Му,** т. е. до ръба или ресните, с които е завършвала дрехата на юдеина (Чис. 15:38, 39; Второз. 22:12). **В същия миг кръвотечението ѝ спира** и жената е изцелена. Тя се опитва да се измъкне, без да я забележат, но бягството ѝ е осуетено от Исус, Който пита: **„Кой се допря до Мене?" Петър** и другите ученици считат този въпрос за неуместен, тъй като хората, които се блъскат, за да Го докоснат и да се притиснат до Него, са толкова много!

8:46 Но Исус казва, че това, за което Той пита, е нещо по-различно. Някой беше казал: „Плътта напира, но вярата допира." Исус разбира, че е бил **докоснат** с вяра, защото **усеща изтичане на сила от** Себе Си – силата, с която жената е изцелена. Разбира се, това не означава, че Исус става по-слаб от преди това, а само това, че на Него изцелението Му струва нещо, че то е свързано с някакво изразходване от Негова страна.

8:47, 48 Жената разтреперана идва при Исус и, извинявайки Му се, обяснява причината, поради която **Го е докоснала,** като добавя благодарствено свидетелство за изцелението. Исус

възнаграждава откритото ѝ признание, като потвърждава пред всички **вярата** ѝ и я изпраща да си върви с Неговия **мир.** Никой не може да докосне Исус с вяра, без Той да узнае това и без да получи Неговото благословение. И всеки, който Го признае открито пред другите, получава още по-голяма увереност в спасението.

8:49 Времето, за което Исус изцелява жената с кръвотечението, вероятно не е прекалено дълго, но е достатъчно, за да **умре** Яировата **дъщеря.** Това е вестта, която донася един човек от къщата на Яир, който казва също, че идването на Учителя вече няма смисъл. Хората вярват, че Исус може да изцелява, но не вярват, че може да възкресява.

8:50 За разлика от тях **Исус** не се обезсърчава толкова лесно. Той им **отговаря** с думи, които вдъхват спокойствие, кураж и надежда: **„Не бой се, само вярвай и тя ще се избави."**

8:51-53 Щом пристига в къщата, Исус веднага отива в стаята с момичето, като взема със себе Си само родителите ѝ и **Петър, Яков и Йоан.** Всички вече отчаяно оплакват мъртвото момиче, но Исус им казва да не плачат, защото момичето **не е умряло, а само спи.** Тези думи стават причина за подигравки от страна на хората, които твърдо вярват, **че момичето е умряло.**

Дали то действително е било умряло, или само изпаднало в дълбока кома, е трудно да се каже. Повечето тълкуватели смятат, че то наистина е било мъртво, като се позовават на случая с Лазар, за когото Исус също казва, че е заспал, имайки предвид, че е мъртъв.

Сър Робърт Андерсън смята, че момичето не е било наистина мъртво,[26] като изрежда следните аргументи:

1. Исус казва, че момичето „ще се избави". Думата, която Той използва тук, е същата като тази, която използва в 48 ст., когато говори за изцеление, а не за възкресение. Никъде в НЗ тази дума не е използвана във връзка с възкресяване на мъртвите.
2. В случая с Лазар Исус използва друга дума, за да каже, че е заспал.
3. Хората са смятали момичето за умряло, но Исус не би приел заслугата за възкресяването на един мъртвец, за когото е знаел, че е изпаднал в дълбок сън.

Андерсън казва, че в случая става въпрос за това, на кого искаме да вярваме, защото Исус казва, че момичето спи, а хората смятат, че то е мъртво.

8:54-56 Във всеки случай Исус казва: **„Момиче, стани!"** и **момичето веднага става,** след което Исус заръчва на родителите ѝ „да не казват никому за станалото". Защото целта на служението на Исус не е нито евтината популярност, нито променливият обществен интерес, нито празното хорско любопитство.

Така завършва втората година от общественото служение на Исус. Девета глава описва началото на третата година на Неговото служение, която се отбелязва с даването на власт на дванадесетте Му ученици.

О. Човешкият Син изпраща учениците Си (9:1-11)

9:1, 2 Този момент много прилича на изпращането на **дванадесетте** ученици, описано в Матей 10:1-15, но трябва да се каже, че между двете събития има значителни разлики. В Матей учениците получават поръчение да отидат само при евреите и им се дава власт да възкресяват от мъртвите и да **лекуват** от всякакви **болести.** Всичко това е записано от Лука в много по-съкратен вид, но причината, поради която Той прави това, не е яв-

на. Господ не само *има* сила и власт да прави чудеса, но може и *да предава* тази **сила и власт** на другите. **Силата** означава способност или умение, а **властта** означава право да можеш да използваш тази сила. Посланието, което са носели учениците, е било потвърдено отначало от знамения и чудеса (Евр.2:3,4), тъй като тогава Библията не е била завършена напълно в писмен вид. Бог може да изцелява чрез чудеса, но дали проповядването на евангелието трябва да е съпроводено все още от чудеса на изцеление, не е съвсем сигурно.

9:3-5 Оттук насетне учениците ще имат възможност да прилагат на практика принципите, на които ги е учил Господ. Те ще трябва да уповават на Него за задоволяването на жизнените си нужди и да не взимат със себе си „ни **торба,** ни хляб, ни **пари**". Ще трябва да живеят съвсем просто – да имат само по една тояга и по една риза; да не се местят от къща на къща в търсене на по-големи удобства, а да **останат** в първия **дом,** в който са им оказали гостоприемство. Не бива да удължават престоя си, нито да принуждават някой дом насила да им окаже гостоприемство (ако той не желае да приеме евангелието), но когато излизат от такъв дом, да **отърсят „праха от нозете** си **за свидетелство против тях".**

9:6 И така, учениците тръгват (вероятно **по градовете** в Галилея) да проповядват **евангелието** и да изцеляват болните. Посланието, което те носят, съдържа новината за царството. То казва на хората, че Царят вече е дошъл при тях и че желае да царува над един разкаял се от греховете си народ.

9:7 По онова време над Галилея и Перея властва **четвъртовластникът Ирод.** Той владее над една четвърт от територията на царството на своя баща, Ирод Велики. Ирод чува за великите чудеса, които Някакъв Човек извършва в неговите земи, и започва да чувства угризения на съвестта. Гласът на **Йоан** Кръстител нахлува с нова сила в главата му. Ирод си е мислел, че с обезглавяването на Йоан ще успее да заглуши този дързък глас, но се оказва, че е сбъркал – споменът за този безстрашен човек не престава да го преследва. И ето че сега се появява Един, Който непрекъснато го кара да мисли за Йоан, а се носи и **слух, че Йоан бил възкръснал от мъртвите!**

9:8, 9 Някои говорят, че се е появил **Илия** или че е възкръснал **някой от** старозаветните **пророци. Ирод** се опитва да потуши огъня на своето неспокойство, като напомня и на другите, че сам той **е обезглавил** Йоан Кръстител, но не успява да пропъди страха. **Кой** е **Този** Човек в края на краищата? Ирод **се опитва да се срещне с Него,** но успява да стори това едва преди разпъването на Спасителя.

Погледнете само каква голяма сила има животът, изпълнен със Светия Дух! Господ Исус, невзрачният Дърводелец от Назарет, накарва Ирод да трепери от страх, без изобщо някога да Го е виждал! Никога не си позволявайте да подценявате влиянието на човек, който е изпълнен със Светия Дух!

9:10 Когато се връщат, апостолите отиват право при Исус, за да Му разкажат всичко, което са извършили. Това може да бъде добър пример за подражание за всички работници на Христос. Много често те правят своята работа обществено достояние, което може да породи ревност и да доведе до разцепление. Според Морган „нашата страст за статистически анализи е свързана с егоцентризма на човека и идва не от Духа, а от плътта". Господ Исус **завежда** учениците **на едно уединено място** близо до **Вит-**

саида *(„къща на риболова“)*. Изглежда, че по онова време е имало две Витсаиди – една на западния бряг на Галилейското езеро, и друга, чието точно местоположение не ни е известно – на източния му бряг.

9:11 Много скоро всички надежди за малко спокойствие са разбити от една тълпа от хора, която бързо започва да се увеличава. Винаги достъпът до Господ Исус е много лесен. Той никога не се сърди за това, че Го прекъсват. Никога не е толкова зает, че да не може да благослови ония, които идват при Него. Всъщност тук се казва изрично, че Исус **посреща хората с готовност,** като ги поучава **за Божието царство** и **изцелява ония, които** имат нужда от това.

П. Нахранването на петте хиляди (9:12-17)

9:12 С приближаването на нощта неспокойството на **дванадесетте** ученици започва да нараства. Толкова много народ, а наоколо нищо за ядене! Положението започва да става ужасно. И така, те казват на Господ **да разпусне множествата** да търсят храна в околните села – нещо, което и ние сигурно бихме направили. Колко често, когато става въпрос за нас, ние казваме като Петър: „Кажи ми да дойда при Тебе“, но щом стане въпрос за другите хора, без да се замисляме, казваме: **„Разпусни ги да си идат.“**

9:13 Исус обаче не изпраща хората да търсят храна в околните села. Нима е редно учениците да правят дълги пътешествия, за да проповядват евангелието на други хора, а да отминават ония, които стоят пред собствената им врата? Ето, хората са тук, нека ги нахранят! Учениците се оплакват, че имат само **пет хляба и две риби,** като забравят, че имат също и неограничените запаси на Господ Исус, от които могат да черпят безкрайно много.

9:14-17 Исус помолва учениците Си да разположат **петте хиляди мъже** с жените и децата да седнат; след това благодари, **разчупва** хляба и го подава **на учениците Си,** които го слагат пред хората. Хлябът стига изобилно за всички. След края на вечерята се оказва, че количеството храна, която остава, е по-голямо от първоначалното количество. Остатъците от хляба напълват **дванадесет коша** – по един за всеки ученик. Хиляди тонове хартия са били напразно похабени от хора, които са се опитвали да разгадаят това необикновено чудо!

Значението на това събитие е особено важно за учениците, които носят отговорността за евангелизирането на света. **Петте хиляди** мъже представляват изгубеното човечество, което гладува за Божия хляб. Учениците представляват онези безпомощни християни, които на пръв поглед притежават ограничени ресурси и не желаят да ги споделят с другите хора. Заповедта на Господ: „Дайте им вие да ядат“ – представлява друга формулировка на великото поръчение. Изводът е следният: ако ние дадем на Исус това, което имаме, Той ще го умножи така, че ще успее да нахрани всички духовно изгладнели множества. Моят диамантен пръстен или твоята застрахователна полица, неговата банкова сметка или нейният спортен екип могат да се превърнат например в евангелска литература, която да доведе до спасението на много души, бъдещи поклонници на Божия Агнец през вечността.

Целият свят би могъл да бъде евангелизиран в живота на едно поколение, стига християните да решат да отдадат на Христос всичко, което представляват или притежават. Това е вечната поука от чудото с нахранването на петте хиляди.

Р. Великото признание на Петър (9:18-22)

9:18 Веднага след чудото с нахранването на голямото множество идва разказът за великата изповед, която прави Петър за Христос в Кесария Филипи. Може би чудото с хлябовете и рибите отваря очите на учениците, за да видят славата на Господ Исус като Божия Помазаник? Общоприето е мнението, че случката в Кесария Филипи представлява водоразделен момент в служението на Спасителя като Учител на дванадесетте. Дотогава Той търпеливо учи Своите ученици на истината за това, кой е Той и какво може да направи вътре в тях и чрез тях. След постигането на тази цел Той вече може решително да поеме пътя към кръста.

Исус се е молел **сам.** Никъде не се казва, че Той се е молел заедно с учениците Си. Наистина Той се е молел за тях, молел се е също в тяхно присъствие и ги е учел как да се молят, но Неговият личен молитвен живот е бил отделен от техния. След една такава молитва Исус поискал от учениците Си да Му кажат кой е Той, **според** както казва **народът.**

9:19, 20 Отговорите на учениците изразяват различни мнения. Някои хора казват, че Той е **Йоан Кръстител;** други – че е **Илия; трети – един от** старозаветните **пророци,** който е възкръснал. Но когато Исус ги пита за тяхното собствено мнение, **Петър** убедено казва, че според него Той е **Божият Христос** (или Месия).

Коментарът на Джеймс Стюарт върху това събитие в Кесария Филипи, е толкова подходящ, че ние предпочитаме да го цитираме изцяло:

„Исус започва с безличния въпрос: „Според както казва народът, кой съм Аз?", който не създава особени проблеми с отговора, тъй като хората навсякъде говорели за Него. Били произнесени поне десетина присъди. Из въздуха се носели какви ли не слухове и мнения. Името на Исус звучало от устата на всеки човек. Хората не само говорели за Исус: те говорели за Него като за велик човек. Някои Го вземали за Йоан Кръстител, за когото казвали, че се бил върнал от мъртвите. Други мислели, че е Илия. Трети Го смятали за Еремия или за някой друг от пророците. С други думи, макар и хората да нямали единно мнение за това, кой е Той, всички признавали, че е велик Човек, и Му отреждали място сред героите на нацията.

Заслужава да се отбележи, че от тогава до сега нещата не са се променили особено много. И днес името на Исус звучи в устата на всеки човек. И днес за Него се говори далеч зад пределите на християнската църква. И днес разнообразието от присъди за Него е голямо. Папини например вижда в Исус един Поет. Брус Бартън Го вижда като Човек на Действието. Мидълтън Мъри Го смята за Мистик. Противниците на ортодоксалното мислене са готови да възвеличаят Исус като идеал за светиите и най-добрия от всички учители по морал за всички времена. „Дори и сега – казва Джон Стюарт Мил – би било много трудно не само за вярващия, но и за невярващия да намери по-добър начин за реализиране на абстрактните добродетели в действителността от това да се стреми да живее така, че Христос да одобри неговия живот." Подобно на хората от онова време, които са смятали Христос за Йоан, Илия или Еремия, така и хората от днешното време казват, че Исус е най-великият от героите и светиите на всички времена.

Но Исус не остава доволен от това признание, което Го нарежда сред плеядата от велики личности като Йоан, Илия и Еремия, защото според него Той е един от многото, един сред други подобни на него или еднакви на него хо-

ра. И макар да Го поставя на първо място, Той все пак е primus inter pares – пръв сред равни Нему. Освен това то не отговаря на иска, който Христос предявява от страниците на Новия Завет. Хората могат да се съгласят или да не се съгласят с този иск, но те не могат да имат никакви претенции спрямо неговата достоверност. Според него Христос е Личност, Която няма друг прецедент, друг аналог, друг съперник в историята на човечеството. Той е една уникална Личност (ср. Мат. 10:37; 11:27; 24:35; Йоан 10:30; 14:6)"[27]

9:21, 22 След като чува историческото признание на Петър, Господ **заповядва на учениците Си да не казват** на никого за това, за да не може нищо да попречи на пътя Му към кръста. После Той им открива какво ще се случи с Него след това: Той **трябва да пострада,** да **бъде отхвърлен от** религиозните водачи на Израел, да **бъде убит и на третия ден** от смъртта Си да **възкръсне.** Новината поразява всички. Нека не забравяме, че тя е изречена от устата на единствения безгрешен и праведен Човек, Който някога е живял на земята. Това са думи, казани от Месията на Израел, думи на превъплътения в Човек Бог. Според тях осъщественият живот, съвършеният живот, подчиненият на Божията воля живот включва страданието, отхвърлянето, смъртта (в една форма или друга) и възкресението за живот, в който няма смърт. Това е животът, отдаден изцяло на другите.

Освен това предсказанието се оказва точно *обратното* на общата представа на хората за ролята на Месията. Според нея Месията трябва да бъде като един силен воин, който мощно размахва меча си и неуморно побеждава врага. Затова учениците са изумени от тази новина. Но щом Исус е Божият Христос, както признават и самите те, то тогава няма защо да се поддават на чувства на разочарование и страх! Щом Той е Божият Помазаник, Неговият замисъл никога няма да пропадне! Те винаги ще бъдат победители – без значение какво се случва с тях или с Него. Победата и възстановяването на правдата ще възтържествуват над всичко останало.

9:23 След като току-що е начертал пътя на Своето Собствено бъдеще, Господ сега отправя призив към учениците Си да **Го последват,** т. е. да се откажат от всичко свое и всеки да поеме своя **кръст.** Да **се отречеш** от себе си означава по собствена воля да се откажеш от всякакво лично право да решаваш или избираш и да признаеш господството на Исус във всяка област от своя живот. Да **поемеш кръста** си означава съзнателно да избереш този живот, който Той живя, което ще рече:

- да издържиш на противопоставянето на тези, които обичаш;
- да издържиш на упреците на света;
- да се откажеш от семейството, къщата и имота си и от удобствата на този живот;
- да зависиш изцяло от Бога;
- да се подчиниш на водителството на Светия Дух;
- да станеш разпространител на едно не особено популярно послание;
- да следваш един самотен път;
- да издържаш на организирани атаки от установени религиозни водачи;
- да страдаш заради справедливостта;
- да търпиш хули и нападки;
- да отдадеш живота си за другите;
- да бъдеш мъртъв за себе си и за света;

и *едновременно* с това да получиш един нов живот, и то истински живот; да намериш смисъла на човешкото съществуване и да получиш една награда, която ще трае вечно! За съжаление нашите инстинкти ни карат

да се съпротивляваме срещу живота, отдаден на кръста. Ние обикновено приемаме с голяма неохота факта, че именно това е Божията воля за нас. Но думите на Христос, Който казва: **„Ако иска някой да дойде след Мене...“**, означават, че всеки може да дойде и че за никого няма извинение.

9:24 Като човеци ние смятаме, че можем да спасим живота си, като го отдадем на егоистично, самодоволно и дребнаво съществуване. Често пъти ние решаваме да задоволим своите апетити и желания, като се отдадем на удобствата и удоволствията на този свят, като живеем единствено за настоящето и продаваме най-възвишените си таланти за няколко години лъжлива сигурност. Но правейки всичко това, ние **загубваме** истинския си живот, като пропускаме да разберем коя е истинската цел на **живота** и да изпитаме дълбоката духовна наслада, която тя може да ни даде! От друга страна обаче, ние можем да изберем да **изгубим** живота си заради Спасителя. Другите сигурно ще ни обявят за луди, когато видят и разберат, че захвърляме егоистичните си амбиции на вятъра, за да търсим Божието царство и Божията праведност, и че се отдаваме безрезервно на Христос. Но именно това пълно отдаване представлява истинският живот. В него има такава радост, такова свято безгрижие и такова дълбоко вътрешно удовлетворение, че няма думи, които могат да ги опишат.

9:25 Докато разговаря със Своите ученици, Спасителят разбира, че стремежът към материално облагодетелстване може да се окаже едно изключително сериозно препятствие пред пълното им себеотдаване. Затова Той им казва нещо, което звучи приблизително така: „Представете си, че бихте могли да натрупате за себе си **цялото** сребро и злато **на този свят**, да станете притежатели на всички недвижими имоти и собствености, на всички акции и капитали – на всичко, което има материална стойност... И си представете, че след като сте постигнали всичко това, разберете, че сте пропуснали да осъществите истинското предназначение на живота... Тогава каква е ползата от всичко това? Вие наистина ще притежавате всичките тези богатства, но само за кратко време, след което ще трябва да ги оставите завинаги. Всеки, който се съгласи да участва в една такава измамна сделка и да продаде краткия си живот за няколко лъскави играчки, които ще се превърнат в прах, е безумец!“

9:26 Следващото нещо, което също може да се окаже сериозно препятствие срещу пълното отдаване на Христос, е страхът от срама. Няма оправдание за **срама,** който може да изпита създанието заради своя Създател или грешникът – заради своя Спасител. А нима има някой между нас, който да е безгрешен? Господ знае, че между нас ще има такива, които ще се срамуват да се нарекат християни, и ни отправя следното сериозно предупреждение: ако ние се опитваме да избегнем срама, като не се различаваме по нищо от останалите хора и живеем като християни само на думи, правейки това, което всички правят; то и **Човешкият Син ще се срамува** от нас, **когато дойде в славата Си; в** славата **на Своя Отец** и в славата **на светите Си ангели.** Исус подчертава трите страни на Своето славно Второ пришествие на земята, като че иска да ни каже, че всеки срам или упрек, който може да преживеем заради Него сега, ще изглежда нищожен в сравнение със срама, който ще изпитаме в мига на Неговото появяване в слава.

9:27 Това споменаване на славата образува свързващата връзка между вече казаното и това, което ще последва. Сега Исус предсказва, че **някои**

от **стоящите** там ученици ще **видят Божието царство,** преди да умрат. Това предсказание се сбъдва в пасажа от 28 до 36 ст. чрез събитията на планината на Преображението. Учениците, които Исус взима със Себе Си, са Петър, Йоан и Яков. На планината на Преображението те виждат една предварителна картина на Божието царство на земята. То се потвърждава по-късно лично от Петър в неговото Второ послание:

„Защото, когато ви обявихме силата и пришествието на нашия Господ Исус Христос, ние не следвахме хитроизмислени басни, а бяхме очевидци на Неговото величие. Защото Той прие от Бога Отца почест и слава, когато от великолепната слава дойде до Него такъв глас: Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение" (1:16-18).

Забележете развитието на събитията в този пасаж. В началото имаме вестта за неизбежното отхвърляне на Господ Исус, Неговите мъки и смърт. След това идва призивът към учениците да Го последват в един живот на самоотрицание, страдание и саможертва. И най-накрая чуваме думите: „Но не забравяйте! Ако вие пострадате с Мен, вие и ще царувате заедно с Мен. След кръста идва славата. Наградата, която ще получите, е несравнима с цената, която ще платите".

Т. Преобразяването на Човешкия Син (9:28-36)

9:28, 29 Около осем дни по-късно Исус **взима Петър, Йоан и Яков и ги завежда на планината за молитва.** Точното местонахождение на тази **планина** не ни е известно, макар и да се предполага, че става въпрос за високия и заснежен връх Ермон. Докато Господ Исус се моли, **външният вид** на лицето Му започва да се променя. (Нещо много интересно, тъй като изражението на лицето е едно от нещата, които се променят в човека по време на молитва.) **Лицето** на Исус започва да излъчва ярка светлина, **а облеклото Му** става ослепително бяло. В този миг Исус изглежда Такъв, Какъвто ще изглежда по време на Своето господство на земята. При Първото Му идване славата на Христос е била завоалирана от Неговото плътско тяло. Тогава Той е живял като роб, в унижение. Но по време на хилядолетното Му господство Неговата слава ще бъде напълно изявена и всички ще Го видят в цялото Му величие и блясък.

Професор У. Х. Роджърс прави едно много добро описание на тази сцена:

„На планината на Преображението ние виждаме в миниатюра проявлението на всички по-важни черти на бъдещото царство. Виждаме Господ, облечен не в унизителни човешки дрехи, а в слава. Виждаме Мойсей в състояние на слава, като представител на възкресените, които ще преминат в царството през смъртта. Виждаме и Илия като представител на изкупените, които ще бъдат грабнати живи в царството, също облечен в слава. Единствените участници в събитието, които не са облечени в слава, са тримата ученици Петър, Йоан и Яков, и те представляват онези израилтяни в плът, които ще живеят по време на хилядолетното господство. Не трябва да забравяме и множеството в подножието на планината, което олицетворява онези народи, които ще живеят в царството след неговото установяване."[28]

9:30, 31 Мойсей и Илия разговарят с Исус за **Неговата смърт** (гр. *„exodus"*: изход), **„която Му предстоеше да изпълни в Ерусалим".** Забележете, че за смъртта тук се говори като за нещо, което трябва да се изпълни. Забележете също, че смъртта означава само

един изход (*„exodus"*) – преминаване от едно място на друго, а не прекъсване на съществуването.

9:32, 33 Докато става всичко това, учениците се унасят в сън. Епископ Райл коментира този факт така:

„Позволете ми да отбележа, че същите тези ученици, които заспиват по време на славното видение, са заварени да спят и по време на тежките часове в Гетсиманската градина. Плътта и кръвта наистина трябва да се променят, преди да можем да влезем в небесното царство. Нашите нещастни и слаби тела не са в състояние нито да бодърстват заедно с Христос по време на Неговото изпитание, нито да стоят будни по време на проявлението на Неговата Слава. Физическото ни състояние трябва основно да се промени, за да бъдем в състояние да се наслаждаваме на небесното царство."[29]

Когато учениците се събуждат напълно, мястото е залято от ярката светлина на Христовата **слава.** В желанието си да съхрани спомена за святото видение **Петър** предлага да се издигнат на това място **три скинии** или шатри – **една** за Исус, **една** за **Мойсей** и **една** за **Илия.** Но за съжаление това негово предложение съдържа много повече жар, отколкото мъдрост.

9:34-36 От облака, който ги заобикаля, **идва** Божият **глас,** Който казва, че Исус е Неговият **възлюбен Син** и че само **Него** трябва да **слушат** и само на Него да се подчиняват. Когато **гласът** спира да говори, Мойсей и Илия ги няма вече. Остава само Исус. Така ще бъде и в царството. Исус ще има първенствуващо място във всички неща. Той няма да споделя Своята слава с никого и нищо.

Учениците напускат мястото изпълнени с такова страхопочитание, че не смеят да говорят за случилото се даже със своите другари.

У. Изцелението на едно момче, обсебено от дух (9:37-43а)

9:37-39 От планината на славата Исус и Неговите ученици слизат на **следващия ден** право в долината на човешките нужди. В живота на всеки християнин има мигове на духовно извисяване, които Бог редува с периоди на ежедневен труд и работа. **Сред множеството,** което **посреща Исус,** има и един отчаян баща, който се обръща към Него с молба да изцели **сина** му, обхванат от дух. Това момче било **единственото** му **дете** и единствената радост на старото му сърце. Тежка била мъката на човека, като гледал ужасните страдания на детето, причинени от демона. Кризите настъпвали внезапно и без предупреждение. Чувал се вик и след това **устата** на момчето се изпълвала с пяна. Следвала жестока борба, която изстисквала всичките му сили и едва тогава демонът оставял детето на мира.

9:40 Нещастният баща вече бил ходил при **учениците** на Христос за помощ, но те не успели да направят нищо. Каква може да е била причината за тяхното безсилие? Може би те са решили, че вече са станали професионалисти в своето служение? Или може би са мислели, че могат да разчитат на изпълнено с Духа служение, без непрекъснато духовно упражнение? А може би са били прекалено лекомислени, за да смятат, че вече всичко могат да правят сами!

9:41 Наскърбен от всичко това, Господ **Исус** възкликва, без да посочва някого конкретно: **„О, роде неверен и извратен..."** Той има предвид или Своите ученици, или бащата, или народа, или всички заедно. Въпреки че имат на разположение безкрайните възможности на Неговата власт, те се оказват абсолютно безпомощни да помогнат на нуждаещия се човек. **Колко дълго** още ще трябва **да бъде с** тях и да ги

търпи? После Исус казва на бащата: **„Доведи сина си тука."**

9:42, 43а Докато момчето върви към Исус, демонът влиза в него и го тръшва силно на земята. Но силата на злите духове не може да впечатли Исус. Човешкото неверие може да се окаже за Него много по-силен възпиращ фактор, отколкото демоничната сила. И така, Исус изгонва **нечистия дух, изцелява момчето и го връща на баща му.** Хората **са поразени. Всички** признават, че чудото, на което току-що са били свидетели, е от Бога и че не някой друг, а Бог е благоволил да им покаже **Своето величие.**

Ф. Човешкият Син предсказва Своята смърт и възкресение (9:43б-45)

9:43б, 44 Учениците вероятно очакват, че техният Учител ще продължи да извършва чудеса, докато цялата нация Го признае за Цар. За да ги освободи от това заблуждение, Господ отново им напомня, че **Човешкият Син** трябва да бъде **предаден в човешки ръце,** т. е. да бъде убит.

9:45 Но защо учениците **не разбират това** предсказание? Просто защото не могат да се откажат от представата си за Месията като за популярен герой. Те смятат, че Неговата смърт ще сложи край на цялата кауза, а едновременно с това надеждите им за победа са толкова големи, че не са в състояние да възприемат каквото и да било друго мнение. Не Бог скрива истината от тях, а твърдото им нежелание да я приемат такава, каквато е. **Те** дори **се боят да** Го попитат за обяснение – да не би опасенията им да се потвърдят!

Х. Величието в царството (9:46-48)

9:46 Учениците не само очакват скорошното идване на царството, но имат и амбиции да заемат високи постове в него. Те дори вече са започнали да се карат помежду си кой от тях **ще бъде най-велик.**

9:47, 48 Тъй като добре знае какво ги вълнува, **Исус** взема **едно малко дете** при Себе Си и им казва, че всеки, който приеме едно **малко дете в** Негово **име,** приема Него. На пръв поглед тези думи като че ли нямат нищо общо с въпроса за величието, който вълнува учениците. Но макар и неявен, изводът е следният: истинското величие се крие в любовта и грижата, с които се отнасяме към малките, към безпомощните и към всички ония, които светът отминава без внимание. Затова, когато Исус казва: **„който е най-малък между всички вас, той е голям",** Той има предвид онзи християнин, който смирява себе си и не се срамува да общува с християни, които не са особено представителни или важни и които обикновено са презрени от обществото.

В Матей 18:4 Господ казва, че в небесното царство най-велик е онзи, който смири себе си като малко дете. Тук, в Лука, най-велик е този, който се отъждествява с най-нископоставените Божии деца. И в двата случая става въпрос за доброволно заемане на едно смирено положение, което направи и Самият Спасител.

Ц. Човешкият Син забранява сектантството (9:49, 50)

9:49 Тази случка идва като илюстрация на поведението, което Господ току-що е казал на учениците Си да избягват. Учениците са видели един **човек, който прогонва демони в** Негово **име, и са му забранили** да прави това поради единствената причина, че **не** е един от техните последователи. С други думи, те са отказали да приемат едно дете на Господа в Неговото име. Това тяхно поведение говори за

ограниченост и сектантство. Всъщност те би трябвало да са доволни, че човекът е бил освободен от беса, и да не завиждат за това, че някой или някои могат да изгонят повече демони от тях. Така Господ ни дава да разберем, че всеки един от нас трябва да се пази от това да се смята за изключителен или за притежаващ монопол върху духовната сила и слава.

9:50 Исус отговаря на Йоан така: **„Недейте му запрещава; защото, който не е против вас, откъм вас е."** Когато става въпрос за Личността и делото на Христос, не може да има неутрални хора. Ако един човек не е за Него, той е *против* Него. Но когато става въпрос за служението на отделния християнин, нещата стоят по-различно, според както казва А. Л. Уилиямс:

„Усърдните християни не трябва да забравят, че когато някои външни хора правят нещо в името на Христос, това нещо трябва да подкрепя Неговата кауза като цяло... Отговорът на Учителя съдържа една голяма и важна истина с трайни последици. Няма човешко общество, колкото и свято да е то, което да може да претендира, че единствено то познава и владее Божествените истини, свързани с Неговото име."[30]

VII. Нарастващата съпротива срещу Човешкия Син (9:51-11:54)

А. Самария отхвърля Човешкия Син (9:51-56)

9:51 Времето за възнесението на Исус на небето вече наближава и Той добре знае това. Освен това **Той** знае, че преди това трябва да дойде кръстът и решително върви към **Ерусалим** и всичко, което Го чака там.

9:52, 53 Пътят на Исус минава през едно самарянско **село**, чиито жители отказват да Му окажат гостоприемство, защото отивал **в Ерусалим.** Това се оказва напълно основателна причина, за да Го отпратят. За всичко това е виновна силната омраза, която съществува между самаряните и евреите. Така фанатичният сектантски дух, отцепничеството и расовата гордост стават причина тези хора да не пожелаят да **приемат** Господа на славата.

9:54-56 Яков и Йоан са толкова ядосани от тяхната постъпка, че предлагат да извикат **огън... от небето,** който да унищожи селото, но Исус **ги смъмря** с думите: „Човешкият Син **не е дошъл да погуби човешки души, но да спаси."** Сега е времето на благоприятната Господна година, а не Денят на Божието въздаяние. Всички те трябва да носят милост, а не отмъщение.

Б. Пречките по пътя на ученичеството (9:57-62)

9:57 Тези стихове ни срещат с трима кандидат-ученици, които илюстрират и трите главни пречки по пътя на всеотдайното ученичество. Първият кандидат е сигурен, че иска да **следва** Исус навсякъде, където Той отива. Той не изчаква Исус да го призове, а лекомислено Му се самопредлага. Неговата нетърпеливост и прекалена самоувереност говорят за неосъзнаване на цената, която трябва да плати. Всъщност той не разбира значението на това, което казва.

9:58 На пръв поглед между отговора на Исус и предложението на човека като че ли няма никаква връзка, но в действителност те са тясно свързани. Всъщност **Исус** казва следното: „Знаеш ли какво значи наистина да Ме последваш? Това означава, че ти трябва да се откажеш от всичките удобства и уют на земния живот. Аз Самият нямам дом, който да нарека

Свой Собствен. За Мен няма почивка на тази земя. Даже **лисиците и птиците** имат повече уют и сигурност от Мен. Искаш ли да Ме следваш, дори ако трябва да се откажеш от всички тези неща, за които повечето хора смятат, че те просто им се полагат?" Когато четем думите, които казват, че **„Човешкият Син няма где глава да подслони"**, повечето от нас са склонни да изпитат съжаление към Исус, но един тълкувател прави следната забележка: „Той не се нуждае от нашето съжаление. По-добре съжалявайте себе си заради това, че имате дом, който ви задържа да стоите вътре, когато Христос иска да сте навън, сред най-високите места на света." В Писанията не се казва нищо повече за този човек, което може само да означава, че той не пожелава да се откаже от обикновените удобства на живота, за да последва Божия Син.

9:59 Вторият кандидат за ученик е човек, който чува призива на Христос да Го **последва.** В известен смисъл той желае да направи това, но **преди това** иска да свърши нещо друго – да **отиде и** да **погребе баща** си. Обърнете внимание на думите, които той казва: **„Господи,** позволи **ми първо** да..." Той се обръща към Исус като към **Господ,** но всъщност поставя своите интереси и своите желания по-високо от Него. Думите „Господи" и „ми първо" се противопоставят една на друга по смисъл. Човек трябва да избере или едното, или другото. Проблемът остава по принцип същият, независимо дали **бащата** е умрял току-що или синът иска да изчака, докато той умре – и в двата случая синът позволява на нещо да има преимущество над призива на Христос. Няма нищо лошо в това, да показваш уважение към мъртвия или умиращия си баща; то (или което и да е друго нещо) става лошо, когато му позволиш да съперничи на Христос. Този човек трябва да направи нещо друго, преди да последва Христос – някаква работа или ангажимент – и това се оказва достатъчно, за да го отклони от пътя на безрезервното ученичество.

9:60 Господ укорява неговата колебливост с думите: **„Остави мъртвите да погребат своите мъртви, а ти иди и разгласявай Божието царство."** *Духовно* мъртвите могат да погребват *физически* мъртвите, но те не могат да проповядват благовестието. Христовите ученици не трябва да дават предимство на задачи, които неспасените могат да вършат също толкова добре, колкото и християните. Вярващият трябва да бъде уверен, че що се отнася до основното предназначение на неговия живот, той е абсолютно необходим. Неговото главно занятие трябва да бъде разпространението на Христовото учение на земята.

9:61 Третият желаещ да стане ученик на Христос прилича на първия по това, че като него пожелава доброволно да Го **следва.** Двамата си приличат и по това, че изричат същите противоречиви думи, **„Господи,... първо ми** позволи да..." Сама по себе си тази молба е разумна и правилна, но и най-разумните житейски задължения престават да бъдат правилни, когато станат по-важни от незабавното и пълно подчинение на Господ.

9:62 Исус му отговаря, че всеки, който е **сложил** веднъж **ръката си на ралото** на ученичеството и поглежда[31] **назад,** ще се окаже **негоден за Божието царство.** Последователите на Христос не са някакви половинчати личности или сантиментални мечтатели. Няма семейни или приятелски връзки – колкото и разумни да са те – които да могат да им попречат да се отдадат изцяло и безусловно на Исус Христос. Изразът „не е **годен за Божието царство"** не се отнася до спасението, а до служението. Тук ста-

ва въпрос не за влизането в царството, а за служението в царството, след като човек е влязъл в него. Ние ставаме годни да влезем в царството единствено чрез Личността и делото на Господ Исус. *Тази годност става* наша чрез вярата ни в Него.

И така, тези три случая илюстрират три главни препятствия по пътя на Христовия ученик:

1. Материалните удобства.
2. Работата или професионалните ангажименти.
3. Семейството или приятелите.

Христос трябва да царува в нашето сърце на първо място – без да Си съперничи с нищо друго и с никой друг. Всички останали връзки или задължения трябва да останат на някое от следващите места.

В. Изпращането на седемдесетте (10:1-16)

10:1-12 Това е единственото място в Евангелията, където се разказва как Господ изпраща **седемдесет**[32] Свои ученици в различни градове и села на страната. До голяма степен този разказ напомня на изпращането на дванадесетте ученици в Матей 10, но там учениците са изпратени в северните райони, докато седемдесетте ученици тук са изпратени на юг по пътя към Ерусалим, по който върви и Исус. Изглежда, че те имат за задача да подготвят пътя за Господа, Който ще тръгне от Кесария Филипи на север, ще пресече Галилея и Самария, ще премине река Йордан, за да отиде на юг в Перея, и ще се върне обратно в Ерусалим през Йордан.

И макар че задачата и работата на седемдесетте ученици са само временни, наставленията, които им дава Господ, преди да тръгнат, съдържат много жизнени принципи, валидни за християните от всички времена.

Някои от тези принципи могат да се обобщят така:

1. Исус изпраща учениците Си **двама по двама** (1 ст.), за да бъдат достатъчен брой свидетели. „От *устата на двама или трима свидетели* ще се потвърди всяка работа" (2 Кор. 13:1).
2. Господният служител непрекъснато трябва да се **моли** на Бога **да изпрати работници на жетвата Си** (2 ст.). Нуждата от работници е винаги по-голяма от броя на работниците. Освен това, когато се молим за **работници,** ние самите трябва да сме готови да отидем на нивата. Забележете, че веднага след заповедта **„молете се"** (2 ст.) идва заповедта **„идете"** (3 ст.).
3. Исус изпраща учениците Си в един враждебен свят (3 ст.), където те ще бъдат като **„агнета посред вълци".** Светът няма да ги посрещне с почести. Те ще бъдат преследвани и дори убивани.
4. Не са позволени никакви лични удобства (4 ст.): **„не носете ни кесия, ни торба, ни обуща". Кесията** тук говори за парични спестявания; **торбата** – за хранителни запаси; **обущата** – или за допълнителен чифт, или за допълнителни удобства, свързани с ходенето. И трите говорят за бедността, която, макар и да няма нищо, притежава всичко и обогатява мнозина (2 Кор. 6:10).
5. **„И никого по пътя не поздравявайте"** (4б). Служителите на Христос не трябва да губят време за дълги, церемониални поздравления, особено типични за източните страни. Те трябва да бъдат учтиви и възпитани, но времето им трябва да бъде посветено изключително на прогласяването на евангелието, а не на безполезни приказки. Няма време за неоправдано забавяне.

6. Те не трябва да отказват гостоприемството на ония, които им го предложат. (5 и 6 ст.). Ако някой стопанин приеме благосклонно първия им поздрав, то той е **„син на мира“**. Това означава **мирен** човек, който приема посланието на мира. Учениците не трябва да се обезкуражават, ако някой им откаже гостоприемството си, защото техният мир **ще се върне отново на** тях. Това означава, че учениците няма да го загубят, нито пропилеят, а ще го получат обратно, за да могат други да го вземат.
7. Учениците **не** трябва **да се местят от къщата, където най-напред** са им предложили подслон (7 ст.). Местенето **от къща на къща** може да се изтълкува като търсене на по-големи удобства, докато те трябва да живеят просто и да бъдат доволни от това, което им се предлага.
8. Не трябва да изпитват угризения заради храната и пиенето, което им се предлага (7 ст.), защото – като служители на Господа – те заслужават своята заплата.
9. Както отделните хора, така и отделните села и градове също вземат решение за или против Господ (8 и 9 ст.). Ако някой град приеме посланието, учениците трябва да останат и да проповядват там, да приемат неговото гостоприемство и да му донесат благословенията на евангелието. Христовите служители трябва да се задоволяват **с това, което им сложат да ядат,** да не проявяват никакви капризи и да не затрудняват хората, при които са отседнали. Яденето не е най-главното нещо в живота! В градовете, които приемат Господните пратеници, те ще изцеляват болните и ще им казват; че Божието царство е **наближило** до тях (9 ст.).
10. Ако един град откаже да приеме евангелието, той може да няма втора възможност за това (10-12 ст.). В отношенията на Бога с хората може да настъпи такъв момент, в който те ще чуят благата вест за последен път. Хората не бива да се отнасят несериозно към евангелието, защото може никога повече да нямат възможност да го чуят. Отхвърлената светлина е отказана светлина. Онези градове и села, които са имали привилегията да чуят благата вест и не са я приели, ще получат по-жестоко наказание от това на **Содом.** По-голямата привилегия означава и по-голяма отговорност.

10:13, 14 Тези думи напомнят на Исус за три галилейски града, които са били много по-облагодетелствани от който и да било друг град. В тях хората са видели Исус да извършва великите Си чудеса по техните улици със собствените си очи; чули са благодатните слова на Неговото учение от собствените Му уста; и въпреки това са Го отхвърлили. Ако чудесата, извършени в **Хоразин и Витсаида, бяха направени в** древните **Тир и Сидон,** тези крайморски градове щяха отдавна дълбоко да се покаят. Но заради коравосърдечието на тези галилейски градове, които са останали безчувствени към делата на Исус, тяхното наказание ще бъде по-тежко от наказанието на **Тир и Сидон.** Историята показва, че унищожението на Хоразин и Витсаида е било толкова опустошително, че днес няма и следа от мястото, където са се намирали.

10:15 Капернаум е градът, който приютява Исус, след като Той напуска Назарет. Този град е бил **издигнат до небесата** по отношение на дадената му привилегия, но е презрял своя найдостоен Гражданин и е пропуснал мига на златния си шанс. Затова Капернаум

ще бъде смъкнат до ада в своето наказание.

10:16 Исус завършва наставленията Си към седемдесетте с думите, че те ще бъдат Неговите посланици. Всеки, който отхвърля тях, все едно отхвърля Него, а който отхвърля Него, все едно отхвърля Бог Отец.

Райл пише следното по този въпрос:

„Едва ли има по-силни думи в НЗ от тези, които Исус изрича във връзка с високопоставеното положение на верния Христов служител, и вината, която си навличат онези, които отказват да чуят неговото послание. Не трябва да забравяме, че това са думи, които Исус отправя не към дванадесетте апостоли, а към седемдесетте ученици, чиито имена и по-нататъшен живот са ни напълно неизвестни. Скот отбелязва следното: „Когато отпратиш един посланик или се отнесеш към него с презрение, ти все едно обиждаш царя, който го е упълномощил и изпратил при теб и когото той представлява." Апостолите и седемдесетте ученици са били посланиците и представителите на Христос и всички онези, които са ги отхвърлили и презрели, все едно са отхвърлили и презрели Самия Христос."[33]

Г. Завръщането на седемдесетте (10:17-24)

10:17, 18 Когато **се връщат** след изпълнението на поръчението си, **седемдесетте** ученици са особено въодушевени от това, че **даже бесовете** им **се подчиняват.** Отговорът на Исус може да се разбира по два начина. От една страна, той може да означава, че Исус вижда в техния успех залог за окончателното падение на **Сатана... от небесата.** Джемиесън, Фосет и Браун парафразират Неговите думи така:

„Аз ви проследих по пътя на вашата мисия и наблюдавах вашите победи. И докато вие се чудехте на властта, която упражнявахте над бесовете в Моето Име, Аз видях една още по-величествена гледка: внезапно, като блясък на светкавица по време на буря, видях Сатана да пада от небето на земята!"

Това падение на Сатана все още предстои. Той ще бъде свален от небесата от Михаил и неговите ангели (Откр. 12:7-9) и това ще стане по времето на годините на Скръбта, преди да е установено славното господство на Христос на земята.

От друга страна, отговорът на Христос може да се изтълкува като предупреждение срещу гордостта. Може би Той иска да каже: „Да, вие сте съвсем опиянени от властта, която имате над бесовете, но не забравяйте, че гордостта ражда грях. Защото именно гордостта доведе Луцифер до падането му и изгонването му от небето. Внимавайте, за да избегнете неговата съдба!"

10:19 Господ дава на учениците Си **власт** над силите на злото. Той им дава имунитет срещу злото за времето на тяхното служение. Тази защита важи за всички Божии служители: те всички са защитени срещу злото.

10:20 И все пак те **не** трябва **да се радват** толкова **на** властта си над **духовете, колкото на** своето спасение. Това е единственото място, където се казва, че Господ казва на учениците Си да не се радват. Успехът в християнското служение е свързан с големи опасности, докато фактът, че **нашите имена са записани на небесата,** ни напомня непрекъснато за нашия безкраен дълг към Бога и Неговия Син. Много по-безопасно е да се радваме на спасението чрез благодат, отколкото на властта над злите духове.

10:21 Отхвърлен от голямата маса от хора, **Исус се радва в Духа** на Своите скромни последователи и благодари на **Отец** за Неговата несравнима мъдрост. Седемдесетте Христови

ученици едва ли са от най-**мъдрите и** най-**разумните** хора на този свят. Те не са нито интелектуалци, нито учени. Те са като малки деца, но деца, които имат вяра, пълна всеотдайност и послушание. Интелектуалците се мислят за прекалено мъдри, знаещи и умни, за да се включат в Божието дело. Тяхната гордост дотолкова ги заслепява, че не могат да оценят истинската стойност на Божия възлюбен Син. Бог може да извършва Своите дела най-вече чрез хора, които са като деца. Нашият Господ се радва за всички тези **„младенци“**, които Му е дал Неговият Отец, както и за този пръв успех на седемдесетте ученици, който предсказва окончателното поражение на Сатана.

10:22 Всичко, което се намира на небето, на земята или под земята, **е предадено на** Сина **от** Неговия **Отец.** Бог е направил така, че цялата вселена да бъде подвластна на Неговия Син. **Никой не знае кой е Синът, освен Неговия Баща.** В превъплъщението на Исус има скрита една голяма тайна, която не е известна на никой друг освен на **Бащата:** тайната за това, как Бог е станал Човек и е пребивавал в човешко тяло. **„И никой не знае кой е Отец, освен Сина и оня, комуто Синът би благоволил да Го открие.“** Бог Отец също стои далече над възможностите на човека да Го разбере. Синът обаче Го познава съвършено и Той Го открива на слабите, унизените и презрените, които вярват в Него. Онези, които са видели Сина, са видели и Отец. „Единородният, Който е в лоното на Отца, Той Го изяви“ (Йоан 1:18).

Кели казва следното: „Синът наистина изявява Своя Отец, но човешкият ум е абсолютно безпомощен да разбере неразрешимата загадка за личната слава на Христос.“

10:23, 24 Когато остава **насаме с учениците Си,** Господ им казва, че те живеят във време на несравнима благодат. Много от старозаветните **пророци и царе са жадували да видят** дните на Месията, но **не са ги видели.** Господ Исус казва, че Той е Месията, Когото толкова много са очаквали старозаветните пророци. Неговите ученици сега имат голямата привилегия да **видят** чудесата и да **чуят** учението на Надеждата на Израел.

Д. Законникът и добрият самарянин (10:25-37)

10:25 Вероятно, когато задава този въпрос, **законникът,** който отлично познава Мойсеевия закон, не е искрен. Той се опитва да излъже Спасителя и да Го изпита по някакъв начин. Може би той очаква, че Господ ще отхвърли закона. За него Исус е само един **Учител,** а **вечният живот** – нещо, което той може да спечели или да заслужи.

10:26-28 Господ знае всичко това, когато започва да му отговаря. Ако законникът беше проявил смирение и разкаяние, Спасителят щеше да му отговори направо. При тези обстоятелства обаче Исус насочва вниманието му към **закона.** Какви са изискванията на **закона** по този въпрос? Той иска от нас **да обичаме ГОСПОД** найминого от всичко и **ближния си както** себе си. Исус казва на законника, че ако той прави **това,** ще **живее.**

На пръв поглед изглежда, като че ли Господ проповядва спасение чрез спазването на закона. Но случаят не е такъв. Бог никога не е смятал, че спасението може да се постигне чрез спазването на закона. Десетте заповеди са дадени на хора-грешници, но не с цел да ги спасяват от грях, а за да произвеждат съзнание за грях. Задачата на закона е да покаже на човека неговата виновност и греховност.

За един грешен човек е невъзможно да обича Бога **с цялото си сърце и ближ-**

ния си както себе си. Ако той е в състояние да прави това от момента на своето раждане до мига на своята смърт, той не би имал нужда от спасение и не би могъл да бъде изгубен. Но дори и тогава той би получил за награда един дълъг живот на земята, а не вечен живот в небесата. Той ще продължава да живее дотогава, докогато може да живее без грях. Вечният живот се дава на онези грешници, които признават, че са изгубени, и които се спасяват по Божията милост.

Следователно, когато Исус отговаря: **„Това стори и ще живееш“**, Той изказва една хипотеза. Ако позоваването на закона бе предизвикало желания от Него ефект върху законника, той трябваше да каже: „Изискванията на закона са толкова недостижими за мене, че аз съм изгубен и безсилен да направя каквото и да било за моето спасение. За мен няма никаква надежда. Затова аз се предавам на Твоята любов и милост, Господи. Господи, дай ми спасение чрез Твоята благодат!“

10:29 Вместо това законникът се опитва **да се оправдае.** Защо обаче той прави това? Нима някой го е обвинил в нещо? Явно, той е почувствал угризения на съвестта и гордостта в сърцето му е породила тази съпротива. Затова той задава следния уклончив въпрос: **„А кой е моят ближен?“**

10:30-35 В отговор на този въпрос Господ **Исус** разказва историята за добрия самарянин. Подробностите от тази история са добре известни на всички. Човекът, който бил станал жертва на разбойническото нападение, най-вероятно лежал **полумъртъв** на пътя **към Ерихон. Свещеникът** евреин и **левитът** отказали да му помогнат може би от страх, че това е някакъв заговор или че може и тях да оберат, ако се забавят на това място. Спасителната помощ дошла от страна на един презрян **самарянин,** който превързал нещастника и го закарал до една **страннориемница,** като заплатил **всички разноски** за престоя му там. За самарянина този нуждаещ се евреин бил неговият ближен.

10:36, 37 После Спасителят задава неизбежния въпрос: **„Кой от тримата** минаващи се е показал като **„ближен“** за нещастния човек?“ Онзи, който му е показал милост, разбира се. Тогава и законникът трябва **да отиде и да направи същото.** „Ако един самарянин може да се държи като ближен към един евреин, като му окаже помощ, то тогава всички хора са ближни.“[34]

Не е трудно да видим в свещеника и левита картина на безсилието на закона, който ни заповядва да възлюбим ближния си както себе си, но не ни дава силата, с която да изпълним това. Също така не е трудно да видим в лицето на добрия самарянин Господ Исус, Който идва при нас там, където сме, за да ни спаси от нашите грехове и да ни осигури пребиваването както на земята, така и на небето, и най-накрая във вечността. Свещениците и левитите могат и да ни разочароват, но Добрият Самарянин – никога!

Историята за добрия самарянин показва едно интересно развитие. Тя започва в отговор на въпроса „Кой е моят ближен?“ и завършва с поставянето на въпроса „Чий ближен си ти ?“

Е. Мария и Марта (10:38-42)

10:38-41 Господ сега съсредоточава вниманието Си върху двете главни средства за благословение – Божието слово и молитвата (10:38–11:13).

Мария сяда при краката на Исус и слуша Неговите думи, докато **Марта** започва да **се занимава с** приготовленията за посрещането на Царския Гост. Марта иска от **Господ** да се скара на **сестра** ѝ заради това, че не ѝ помага, но вместо това Исус смъмря с обич самата **Марта.**

10:42 Нашият Господ оценява обичта ни много по-високо, отколкото старанието ни да Му се харесаме. В старанието ни може да има и гордост, и тщеславие, докато обичта ни към Него е **единственото** „потребно" **нещо, онази добра част, която няма да ни се отнеме.** „Господ иска да ни превърне от Марти на Марии – казва Коутс, – така както иска да ни обърне от законници на ближни."[35]

Чарлз Ердмънд пък пише следното:

„Макар и нашият Учител да оценява високо всяко нещо, което правим за Него, Той знае, че това, от което имаме най-голяма нужда, е да седнем при Неговите крака и да научим каква е Неговата воля. Тогава ще се научим да бъдем спокойни, мирни и внимателни във всичко, което правим, и най-накрая може би ще успеем да постигнем онова съвършенство, което постигна Мария в онзи момент, когато изля върху краката на Исус мирото, чието ухание не е престанало да се носи по света и до днес".[36]

Ж. Молитвата на учениците (11:1-4)

Между десета и единайсета глава има един период от време, който е описан в Йоан 9:1–10:21

11:1 Тук Лука, който често прави това в своето Евангелие, отново говори за молитвения живот на нашия Господ Исус. Това е в пълно съответствие с неговата цел да представи Христос като Човешки Син, зависим във всеки миг от живота Си от Бога, Своя Баща. Учениците разбират, че молитвата представлява една истинска жизнена сила в живота на Исус. Неговите молитви пораждат и у тях желание за молитва. И така, **един от учениците на Исус** Го помолва да ги **научи да се молят.** Той не казва: „Научи ни *как* да се молим", а **„Научи ни да се молим"**, но неговата молба явно включва както самата молитва, така и начина на молитва.

11:2 Моделът за молитва, който Господ Исус дава за пример на Своите ученици тук, е малко по-различен от така наречената „Господна молитва" в Евангелието на Матей. Всички тези различия не са самоцелни и безсмислени. Те имат цел и значение.

Най-напред Господ казва на учениците Си да се обръщат към Бога с думите **„Отче наш".** Тези близки семейни взаимоотношения са били непознати за вярващите от старозаветните времена. Това обръщение означава, че от този момент нататък вярващите могат да се обръщат към Бога като към свой любящ небесен **Баща.** Следващите думи ни казват, че **името** на Бога трябва **да се свети.** Така вярващият дава израз на желанието на своето сърце да почита, възхвалява и възвеличава името на своя Бог. С думите **„Да дойде Твоето царство"** вярващият изразява своята увереност, че скоро ще дойде денят, когато Бог ще порази силите на злото и ще установи в Лицето на Исус Христос Своето върховно господство и на **земята,** където Неговата **воля** ще **се изпълнява така, както** тя се изпълнява сега **на небето.**

11:3 След като по този начин е потърсил първо Божието царство и Неговата правда, вярващият вече може да сподели своите лични нужди и желания. Най-напред е добре да се помоли за никога непреставащата нужда от храна – както материална, така и духовна. Ние трябва да живеем със съзнанието, че сме зависими от Бога **всекидневно,** и да признаваме, че Той е източникът на всяко добро.

11:4 След това е добре да се помолим за прощаване на **греховете** ни на основание на това, че и ние сме простили греховете на нашите длъжници. Тук явно не става дума за опрощаване на наказанието за нашите грехове. То-

ва опрощаване се основава на делото, което Христос извърши на кръста и което можем да получим единствено чрез вяра. Тук става въпрос за едно родителско, а не юридическо опрощение. След като бъдем спасени, Бог се държи към нас като към Свои деца. Когато Бог открие в нашето сърце коравосърдечие или обвинителен дух, Той ще направи така, че да ни очисти и да ни накара да се покаем от него, за да бъдем в състояние да възобновим общението си с Него. Това прощение е по-скоро следствие на връзката Бог – приятел, отколкото на взаимоотношението Бог – грешник.

Някои хора срещат трудности с разбирането на думите: **„...и не въвеждай ни в изкушение“.** Ние знаем, че Бог никога не изкушава никого, за да го накара да съгреши. Но Той позволява ние да бъдем изпитани и проверени в този живот, и то за наше добро. Изглежда, че тези думи идват да ни напомнят за нашата собствена склонност непрекъснато да се отклоняваме и да съгрешаваме. Затова ние трябва да се молим на Господ да ни предпазва от тази наша слабост дори тогава, когато ние самите сме склонни да съгрешим. Ние трябва да се молим на Господ да направи така, че възможността за грях и желанието ни да го сторим никога да не съвпаднат. Думите, които Господ казва в примерната Си молитва, изразяват едно здравословно недоверие в нашите собствени възможности да се съпротивляваме на изкушенията. Накрая вярващият трябва да се помоли на Господ да го **избави от лукавия.**[37]

3. Две притчи върху молитвата (11:5-13)

11:5-8 Продължавайки темата за молитвата, Господ разказва една притча, с която цели да покаже готовността на Бога да чуе и да отговори на молбите на Своите деца. В първата история се разказва за един човек, на когото **посред нощ** отишъл на гости някакъв приятел. За нещастие, в дома на този човек нямало никакъв хляб и затова той отишъл при своя съсед, почукал на вратата му и го помолил да му даде **три хляба.** Отначало съседът бил много ядосан, че са му нарушили спокойствието, и решил да не му се обади, но след като разбрал, че другият няма да спре да чука и да вика, станал и **му дал** това, от което се нуждаел.

При разглеждането на тази притча трябва да бъдем особено внимателни да не направим някои грешни изводи. Например грешен извод е това, че Бог може да се ядоса на нашите настойчиви молби. Грешно е също така да мислим, че настойчивостта е единственият начин да получим отговор на молитвите си.

Правилният извод е следният: ако един човек решава да помогне на своя съсед само защото той му досажда твърде много, колко *повече* Бог, Който обича Своите деца, ще пожелае да чуе техните викове за помощ!

11:9 Освен това притчата ни учи, че ние не трябва да се обезкуражаваме или да се отказваме да се молим. Исус всъщност ни казва: „Не преставайте да искате,... не спирайте да търсите,... не се отказвайте да хлопате...“[38] Понякога Бог ни отговаря много скоро, след като Го помолим за нещо, но има случаи, когато Той ни дава отговор след продължителни молитви.

Бог дава отговор
на нашите молби.
Ако духът е още неукрепнал,
ще чуеш отговор
веднага ти.
Ако духът ти трябва да се укрепи,
ще чакаш и ще уповаваш,
докато Бог мълчи.

Защото Онзи, Който е любов,
със най-добрия дар ще те дари!
Небесните тела ще се поклатят
и планините ще се изменят,
но туй, което Бог е обещал,
ще бъде – сигурен бъди!
Защото Той е силата Ти!

М. Г. П.

11:10 Тези стихове ни казват, че **всеки, който иска, получава;** всеки, **който търси, намира; и** на всеки, **който чука,** му **се отваря.** С това Господ ни обещава, че Бог винаги отговаря на нашите молитви, като ни дава онова, за което просим, или дори нещо по-добро. Отрицателният Му отговор означава, че Той знае, че изпълнението на нашата молба не е най-доброто нещо за нас, затова е по-добре да приемем отказа Му, отколкото да ни бъде изпълнено това, за което молим.

11:11, 12 Тези стихове ни показват, че Бог никога няма да ни измами, като ни даде **камък** вместо **хляба,** за който молим. В онези времена хлябът е имал формата на кръгла, плоска питка и много е приличал на камък. Бог никога няма да ни се подиграе, като ни даде нещо, което не се яде, когато му поискаме храна. Ако Го помолим да ни даде **риба,** Той няма да ни даде **змия,** т. е. нещо, с което да ни убие. И ако Му поискаме **яйце,** няма да ни даде **скорпион,** т. е. нещо, което да ни причини ужасна болка.

11:13 Хората никога не дават лоши неща на децата си. Макар и да са зли по природа, те знаят **как да дават блага на своите деца.** В сравнение с тях желанието на нашия **небесен Отец** да **даде Светия Дух на онези, които Го молят** за това, **е несравнимо по-голямо.** Дж. Г. Белет казва така: „Много е важно да се разбере, че подаръкът, който Бог избира като най-необходимото нещо за нас, и това, което Той най-силно желае да ни даде, е Светият Дух." Тогава, когато Исус изрича тези думи, Светият Дух все още не е бил даден (Йоан 7:39). Днес ние не трябва да се молим да ни се даде Светия Дух като Личност, Която да обитава в нас, тъй като вече сме Го получили в момента, в който сме повярвали (Римл. 8:9б; Еф. 1:13, 14).

Но ние не трябва да преставаме да се молим да ни се дава Светия Дух като Един, Който да ни учи и ръководи и Чиято сила непрекъснато ще се излива върху нас в служението ни на Христос.

Възможно е тук Исус да поучава учениците Си да се молят за **Светия Дух** в смисъл на получаване на такава *сила* от Духа, която да им помогне да живеят като Негови ученици онзи противен на света начин на живот, за който Той им говори в предишните глави. В този момент те сигурно са разбрали вече колко е невъзможно за тях да изпълнят изискванията на Исус за ученичеството със собствените си сили. И това наистина е така. Светият Дух е онази сила, която ни *прави способни да живеем като християни.* И така, с тези думи Исус ни казва, че Бог искрено желае да обдари с тази сила всеки, който пожелае.

В 13 ст. на оригиналния гръцки текст не се казва, че Бог „ще даде *Светия* Дух", а че Бог „ще даде Свят Дух" (думата не е членувана). Професор Суит разбира отсъствието на определителния член тук така: когато определителният член присъства, става дума за Личността на Светия Дух, а когато отсъства, става дума за Неговите дарби или действия в нас. Така че тук става въпрос не толкова за *Личността* на Светия Дух, колкото за Неговите служби в нашия живот. Тази идея се потвърждава и от сравнението с паралелния текст в Матей 7:11, където се казва, „...колко повече Отец ви, Който е на небесата, ще даде *добри неща* на тия, които искат от Него!"

И. Исус отговаря на Своите критици (11:14-26)

11:14-16 С изгонването на един бяс, който кара жертвата си да бъде **няма,** Исус дава повод за голямо вълнение сред народа. Но докато **множествата** все повече и повече **се удивляват** на Господа, някои хора започват съвсем открито да Му се противопоставят. Съпротивлението срещу Господ приема две главни форми. **Някои** започват да Го обвиняват, че **изгонва бесове,** като използва силата на **Веелзевул, началника на бесовете; други** искат от Исус да им покаже **знамение от небето,** мислейки си вероятно, че това може да разсее обвинението срещу Него.

11:17, 18 Отговорът на обвинението, че Исус изгонва бесове с помощта на Веелзевул, се намира в текста от 17 до 26 ст., а отговорът на искането за знамение от небето – в 29 ст. Найнапред Исус казва на хората, че **всяко царство,** което е **разделено на две** противопоставящи се една на друга групи, **се саморазрушава; и всеки дом,** който е **разделен** по същия начин, **пада.** Ако Той, когато изгонва бесове, действа като оръдие на Сатана, то тогава **Сатана** се бори срещу собствените си подчинени. Нелепо е да се мисли, че дяволът ще започне да действа сам срещу себе си и срещу собствените си интереси.

11:19 След това Господ напомня на Своите критици, че някои от техните подвластни правят същото, като изгонват духове. Ако Той прави това със сатанинска власт, логично е да се предположи, че правейки същото, те също използват сатанинска власт. Разбира се, юдеите никога няма да се съгласят с това твърдение, но дали могат да намерят контрааргумент, с който да го оборят? Властта за изгонване на духове може да дойде или от Бога, или от Сатана – друга възможност няма. Ако Исус действа със силата на Сатана, то и юдейските заклинатели действат със същата сила. Щом те осъждат Него, трябва да осъдят и тях.

11:20 Истината е, че Исус **изгонва бесовете „с Божия пръст".** Какво означава **„с Божия пръст"?** В Евангелието от Матей (12:28) четем: „Но ако Аз чрез Божия Дух изгонвам бесовете, то Божието царство е дошло върху вас." Оттук можем да направим извод, че **Божият пръст** е същото като Божия Дух. Фактът, че Исус изгонва бесове чрез Божия Дух, е доказателство за това, че наистина **Божието царство е дошло върху** хората от това поколение. То е дошло, защото неговият Цар е дошъл. Самият факт, че Господ Исус е тук и извършва такива чудеса, е едно решително доказателство за това, че помазаният Божий Владетел е излязъл вече на историческата сцена.

11:21, 22 Дотогава Сатана е бил **силният, напълно въоръжен човек,** чието господство над този двор е било без конкурент. Хората, обсебени от бесове, са били здраво хванати в неговата желязна хватка и никой не е смеел да го предизвика. **Неговият имот** е бил **в безопасност,** т. е. никой не е заплашвал неговата власт. Господ Исус е **по-силен от** Сатана. Той **го е нападнал** и го е **надвил,** след което е **взел всичкото му оръжие,** като е разделил **трофеите.**

Даже и онези, които критикуват Исус, не отричат, че Той наистина изгонва злите духове. Единственият извод, който може да се направи от този факт, е, че Сатана е победен и че жертвите му са освободени. Това е и смисълът на всички тези стихове.

11:23 След това Исус казва, че всеки, **който не е с** Него, **е срещу** Него, и че всеки, **който не събира заедно с** Него, **разпилява.** Както някой беше казал: „По въпроса „за" или „против" Хрис-

тос няма „въздържали се". Ние вече говорихме за привидно съществуващото противоречие между този стих и 9:50. В битката за Личността и делото на Христос няма ничия земя. Онзи, който не е за Христос, е против Него. Но когато става въпрос за християнското служение, онези, които не са „против" служителите на Христос, са „за" тях. В първия стих става въпрос за спасението, а във втория – за служението.

11:24-26 Тук вече Господ и Неговите критици като че ли започват да си разменят ролите. След като те Го обвиняват, че Той Самият е обсебен от бесове, Господ сега оприличава *тяхната* нация на човек, който се е отървал от един нечист дух само временно. Историята на Израел показва, че с *тях* се е случило същото. Преди периода на робството израелският народ е бил обзет от демона на идолопоклонството. Робството ги е избавило от този зъл **дух** и оттогава евреите никога не са били склонни да се кланят на идоли. Къщата им е **„пометена и наредена"**, но те не желаят да поканят Господ Исус да влезе вътре и да ѝ стане стопанин. Затова Той им казва, че ще дойде един момент, когато **нечистият дух** ще се върне заедно със **седем още по-зли духа от него и** всички **те** ще **влязат в** къщата **и ще се настанят там.** Тук Исус говори за ужасното идолопоклонство на еврейския народ по време на Голямата скръб, когато този народ ще признае Антихриста за Бог (Йоан 5:43). Наказанието на този грях ще бъде по-тежко от всички мъки, които народът някога е изпитвал.

Макар и да засяга най-вече ***историята*** на израелския народ, този пример също така показва, че единствено покаянието или реформирането на живота на *отделния човек* не е достатъчно. Не е достатъчно само да обърнем нова страница, а трябва да поканим Господ Исус Христос да влезе в нашето сърце и да изпълни живота ни. В противен случай ние отваряме широко вратите за навлизането на още по-ужасни форми на греха от тези, които вече сме познавали.

Й. По-блажени от Мария (11:27, 28)

Една жена излиза **от множеството** и се обръща към Исус с думите: **„Блажена утробата, която Те е носила, и гърдите, които Си сукал."** Отговорът на Исус е особено показателен. Той не казва, че Мария не е блажена, а че *по-добро* от това е блаженството да **слушаш Божието слово и** да го **пазиш.** С други думи, дори Дева Мария е била по-блажена заради това, че е повярвала в Христос и Го е последвала, отколкото заради това, че е била Негова майка. Кръвното родство не е толкова важно, колкото духовното. Това трябва да е достатъчно доказателство срещу опитите на хората да издигат Мария до положение на богиня.

К. Знамението на Йона (11:29-32)

11:29 В 16 ст. четем, че някои хора се опитват да изкушат Господ Исус да им покаже **знамение** от небето. Сега Той отговаря на тази молба, като казва, че само едно **„нечестиво поколение"** може да иска знамение, имайки предвид главно **поколението** на юдеите, живеещи по онова време. Нали точно тези хора са били особено облагодетелствани да живеят с Божия Син, да чуят Неговото Слово и да видят с очите си Неговите чудеса. Но това се е оказало недостатъчно за тях. Затова те сега желаят да видят някое велико, свръхестествено чудо на небето, за да повярват в Него. Господ Исус им отговаря, че те **няма да получат** друго **знамение освен знамението на пророк Йона.**

11:30 С това Той има предвид Своето Собствено възкресение от мъртвите. **Както Йона** е бил изхвърлен от морето, след като е престоял в стомаха на кита три дни и три нощи, така и Господ Исус ще възкръсне от мъртвите, след като престои в гроба три дни и три нощи. С други думи, последното и окончателно чудо, което ще бъде показано в земното служение на Господ Исус, ще бъде Неговото възкресение. Случаят с **Йона е бил знамение за ниневийците,** защото когато е отишъл да проповядва в тази езическа столица, той поне символично представлява един човек, който се е бил върнал от мъртвите.

11:31, 32 Южната царица Сава, царица на езичници, поискала **да чуе мъдрите слова на Соломон** и затова трябвало да пропътува огромни разстояния. Ако на нея ѝ се беше паднала привилегията да живее във времето на нашия Господ, тя щеше да Го приеме с голяма радост, без да види нито едно знамение! Затова **тя ще се яви на съда,** за да свидетелства срещу това зло поколение, което е било облагодетелствано да види свръхестествените дела на Господ Исус и въпреки това Го е отхвърлило. На сцената на човешката история се беше явил Един, Който беше много **по-голям от Йона** и много **по-велик от Соломон. И** докато **хората от Ниневия чуха проповедите на Йона и се покаяха,** хората от Израел имаха привилегията да чуят думите на Един, Който беше много **по-голям от Йона,** и въпреки това отказаха да се покаят.

Днес невярващите се отнасят с насмешка към историята за Йона, приписвайки я на някаква староеврейска легенда. Исус говори за Йона като за действителна историческа личност, каквато е бил и Соломон. Хората, които казват, че ще повярват само ако видят някакво чудо, дълбоко грешат. Вярата не се основава на доказателства, получени чрез нашите сетива, а на живото Божие слово. Ако човек не повярва на Божието Слово, той няма да повярва дори и да види как някой възкръсва от мъртвите. Бог не обича, когато хората искат от Него знамения. Това не е вярване, а виждане. Невярващите казват: „Първо да видя, пък после ще повярвам", докато Бог казва: „Повярвай и след това ще видиш."

Л. Притчата за запаленото светило (11:33-36)

11:33 В началото читателят може да си помисли, че между тези и предхождащите ги стихове няма никаква връзка, но едно по-внимателно вглеждане ще го накара да разбере, че това не е така. Исус казва на Своите слушатели, че **никой** не слага запалено **светило** в мазето или **под коша,** а го слага **на светилник,** за да се вижда и да свети за всички, които влизат там.

Изводът е следният: Бог е Онзи, Който е **запалил** това **светило,** като е дал на света една голяма Светлина в Лицето и делото на Господ Исус. Ако има някой, който да не вижда тази Светлина, то за това не е виновен Бог. В 8 гл. Исус говори за отговорността на тези, които вече са Негови ученици и са длъжни да разпространяват вярата, а не да я крият под похлупак. Тук в 11:33 Той изобличава неверието на Неговите критици, искащи от Него за знамение нещо, което е следствие на тяхната алчност и страх да не се посрамят.

11:34 Липсата на вяра у тези хора е резултат на нечисти подбуди. В материалния свят това, което дава **светлина** на **цялото тяло, е окото.** Ако окото е здраво, човек може да види светлината, но ако окото е болно, т. е. сляпо, светлината няма да може да проникне в тялото на човека.

Същото се отнася и за духовния свят. Ако един човек има искрено желание да разбере дали Исус е Божият Христос, Бог ще му Го открие. Но ако неговите молитви са нечисти, ако той не може да се откаже от своята алчност, ако продължава да се влияе от мнението на другите, то тогава той е сляп за истинската светлина на Спасителя.

11:35 Хората, на които Исус говори в този момент, се смятат за големи мъдреци и мислят, че притежават голямо количество светлина. Но Господ Исус им казва, че **светлината в** тях всъщност е **тъмнина и че** тяхната собствена лицемерна мъдрост и чувството им за превъзходство им пречат да стигнат до Него.

11:36 Всеки човек, който отива към Исус с чисти подбуди, който предоставя цялото си същество на Него, Който е Светлината на света, бива *залят от духовна светлина*. Така както тялото му е пряко осветено от лъчите на лампата, когато той седи близо до нея, така и вътрешният му живот става осветен от духовната Светлина на света, Която е Христос.

М. Външната и вътрешната чистота (11:37-41)

11:37-40 След това Исус приема поканата на **един фарисей** да обядва у тях, но **не си измива ръцете, преди да седне** на масата, което става причина за голямо удивление от страна на фарисея. Исус прочита неговите мисли и веднага разкрива лицемерието и формализма, които крият в тях, като казва, че онова, което има значение, е **вътрешната чистота на чашата,** а не **външната.** Погледнати отвън, фарисеите изглеждат съвсем чисти, но погледнати отвътре, те са пълни „с грабеж и насилие". Нали един и същ Бог е направил както външността, така и вътрешността на човека? Тогава как би искал Той да е чиста само външността? „Понеже човек гледа на лице, а Господ гледа на сърце" (1 Царе 16:7).

11:41 Господ разбира колко са големи алчността и егоизмът на фарисеите и затова казва на Своя домакин първо да дава милостиня от всичко, което има. Ако той издържи този основен изпит по любов към другите, то тогава за него няма да има нечисти неща. Ето какво казва Айрънсайд по този въпрос:

> *„Само когато Божията любов ни изпълни изцяло сърцата, така че умът ни да бъде зает само с грижите на другите хора, само тогава външният човек у нас ще бъде наистина чист. Онези, които непрекъснато трупат материални блага само за себе си, без изобщо да се интересуват от бедните и нуждаещите се хора около тях, всъщност свидетелстват по този начин, че Божията любов не живее в тях."*[39]

Един неизвестен автор прави следното заключение:

> *„Исус отправя тези тежки обвинения срещу фарисеите и законниците (39-52 ст.) по време на един обяд у един фарисей (37 ст.). Не можем да не си дадем сметка, че онова, което ние наричаме „добро възпитание", много често ни служи за прикритие на липсата на любов към истината. Колко често, вместо да се намръщим, ние започваме да се усмихваме и вместо да кажем истината – мълчим. По-добре да развалим едно обедно тържество, вместо да разваляме отношенията си с Бога."*

Н. Изобличението на фарисеите (11:42-44)

11:42 Фарисеите са големи формалисти. Те съблюдават изключително

строго спазването на всички точки от ритуалния закон, една от които гласи, че всеки трябва да дава десятък от реколтата на всички **подправки** и зеленчуци, които произвежда. Едновременно с това обаче те показват изключително пренебрежително отношение към Бога и към другите хора, като потискат бедните и нямат любов към Него. Господ не ги укорява заради това, че дават десятъка си от **джоджена и седефчето** и всички други растения, а само им посочва, че е глупаво човек да показва такова усърдие в дребните неща, а да пренебрегва такива основни задължения, като **„правосъдието и Божията любов“.** Те изтъкват на преден план второстепенното, като изоставят основното. По този начин всяко нещо, което другите могат да видят у тях, е изпипано до съвършенство, а това, което само Бог може да види, липсва изобщо.

11:43 Фарисеите много обичат да се показват сред обществото, да заемат първите места **в синагогите** и да привличат към себе си колкото се може повече внимание **на пазарите.** Така те стават носители не само на греха на показността, но и на греха на гордостта.

11:44 Най-накрая Господ ги сравнява с **гробове,** които не могат да се забележат. Според закона на Мойсей всеки човек, който се докосне до гроб, се смята за нечист в продължение на седем дни (Чис.19:16) дори и в случаите, когато не знае, че се докосва до гроб. На външен вид **фарисеите** създават впечатление на изключително усърдни религиозни водачи, но всъщност те трябва да си сложат знак, който да предупреждава хората, че всеки, който се докосне до тях, ще се оскверни. Затова те **приличат на** скрити **гробове,** пълни с подлост и нечистота, които навсякъде разнасят заразата на формализма и гордостта.

О. Изобличението на законниците (11:45-52)

11:45 Законниците или книжниците се смятат за големи познавачи и тълкуватели на Мойсеевия закон. Техните познания обаче се изразяват най-вече в това да обясняват на другите какво да правят, без самите те да го правят. Един от законниците, който усеща остротата на изобличителните думи на Исус, забелязва, че като критикува фарисеите, Той критикува **и** тях.

11:46 Господ се възползва от неговата реплика, за да изобличи някои от греховете и на законниците. Така например те потискат хората с различни видове закони и **задължения,** но не правят нищо, с което да им помогнат да ги изпълнят. Според Кели „това, което законниците изпитват към същите тези хора, от които черпят своето чувство на превъзходство, е най-вече презрение“.[40] Повечето от техните наредби са човешки наредби без особена стойност.

11:47,48 Всъщност законниците са лицемери и убийци, чието възхищение от Божиите пророци е само преструване. В наглостта си те стигат дотам, че издигат паметници на местата, където са били **гробниците на** старозаветните **пророци,** мислейки си, че по този начин проявяват голямо уважение към пророците. Но Господ Исус добре знае значението на всичко това. Макар и външно да се разграничават от своите бащи, които **са убивали** пророците, на практика те вървят по техните стъпки. Защото, докато издигат **гробници** на пророците, те участват в заговор за убиването на най-великия от Божиите пророци – Самия Господ Исус Христос, и ще продължат да убиват преданите Божии пророци и апостоли.

11:49 Когато сравним 49 ст. с Матей 23:34, ще видим, че **Божията пре-**

мъдрост е Господ Исус. Тук Той ни дава един цитат, според който **Божията премъдрост** казва: **„Ще им пращам пророци."** В Евангелието от Матей Исус не изрича тези думи като цитат от СЗ или от друг източник, а ги представя като Свои Собствени думи (вж. също 1 Кор. 1:30, където за Исус се говори като за „мъдрост от Бога"). Господ Исус обещава, че ще **изпрати... пророци и апостоли** на хората от Своето поколение и че последните ще ги **убиват и преследват.**

11:50, 51 Той ще изиска **от** това **поколение кръвта** на всички Божии говорители, като се започне с първия случай, който е записан в СЗ – **Авел,** и се стигне до последния старозаветен пророк – **Захария, който е загинал между олтара и храма** (2 Лет. 24:21). 2 Книга на летописите е последната книга от старозаветните Писания според юдейския начин на подреждане на книгите. Това показва, че със споменаването на **тези две имена** Исус очертава един диапазон, който включва всички старозаветни мъченици. В момента на изричането на тези думи Исус много добре знае, че поколението, на което Той говори, ще Го убие, като Го разпъне на кръст, и че чрез тази смърт то ще достигне „върха" в преследването на Божиите хора. Точно заради това убийство **кръвта на всички** предишни диспенсации ще падне върху тях.

11:52 Най-накрая Господ Исус изобличава **законниците** заради това, че **са отнели** на хората **ключа на познанието** – че са скрили Божието слово от тях. Макар и на думи те непрекъснато да говорят за своята вярност на Свещените Писания, на практика те упорито отказват да приемат точно Този, за Когото говорят същите тези Писания. Освен това **пречат** и на другите да отидат при Христос. Не само че самите те не Го желаят, но не желаят и другите да Го приемат.

О. Отговорът на книжниците и фарисеите (11:53, 54)

След като чуват откритите обвинения на Господ Исус срещу тях, книжниците и фарисеите са обхванати от силен гняв. Те започват **яростно да Го преследват** и още по-усърдно да търсят **нещо,** за което да Го уловят и да Го осъдят на смърт. Всичките тези опити са още едно доказателство за точната преценка на Исус за техния характер.

VIII. Исус поучава и изцелява по пътя към Ерусалим (Гл. 12–16)

А. Предупрежденията и насърченията на Исус (12:1-12)

12:1 Докато Исус изобличава фарисеите и книжниците, навън се събира едно многохилядно множество от народ. Обикновено споровете и разискванията винаги привличат вниманието на тълпата, но вниманието на тази тълпа е привлечено най-вече от безстрашния начин, по който Исус изобличава лицемерието на техните религиозни водачи. И макар че безкомпромисното отношение към греха не винаги е особено популярно, то винаги се оценява от човешкото сърце като най-справедливо. Истината винаги се доказва сама по себе си. И така, обръщайки се към **Своите ученици,** Исус ги предупреждава: **„Пазете се от фарисейския квас",** като пояснява по-нататък, че квасът е символ на **лицемерието.** Лицемерът е човек, който носи на лицето си маска, чийто външен вид се различава коренно от това, което представлява отвътре. На външен вид фарисеите изглеждат абсолютни праведници, но в действителност са найдобрите майстори на маскарада.

12:2, 3 Ще дойде ден обаче, когато всичко ще се разкрие. Всичко, което е

било **скрито**, ще бъде **открито**; и всичко, което е било направено **на тъмно**, ще бъде извадено **на светло.**

Еднакво е неизбежно както демаскирането на неистината, така и победното утвърждаване на истината. До този момент посланието, което носят учениците, се е разпространявало в обстановка на относителна потайност и пред ограничен брой хора. Но след отхвърлянето на Месията от Израел и след идването на Светия Дух, учениците ще могат без абсолютно никакъв страх да вървят в името на Господ Исус и да разпространяват благата вест навсякъде по света. Тогава те ще могат да благовестяват, така да се каже, **от покривите** на къщите. Годет казва така: „Онези, чиито гласове тогава са се чували само сред ограничен и неопределен кръг от хора, стават учителите на света."[41]

12:4, 5 Обръщайки се към Своите ученици с топлите и окуражаващи думи **„Мои приятели"**, Исус им казва, че никакви изпитания не бива да ги принуждават да се срамуват от безценното си приятелство с Него. Разпространението на Християнското послание по целия свят ще бъде свързано с преследване и смърт на най-верните Негови ученици. Но властта на фарисеите не е безгранична. Онова, което противниците могат да сторят на Христовите последователи, има граница и тази граница е физическата смърт, но те не бива да се страхуват от нея. Защото Бог ще накаже техните гонители с далеч по-тежко наказание, а именно – ще ги хвърли в **пъкъла.** Затова учениците трябва да **се боят** от Бога, а не от човека.

12:6, 7 За да подчертае още по-силно Божията грижа за защитата на Неговите ученици, Господ Исус дава пример с грижата на Неговия Отец за **врабчетата.** В Матей 10:29 се казва, че две врабчета се продават за един асарий. Тук ние научаваме, че **пет врабчета** се **продават за два асария.** С други думи, едното от петте врабчета се дава без пари: ако някой купи четири врабчета, той получава още едно, без да плаща за него. Но дори това подарено врабче, което няма никаква търговска стойност, „не е забравено пред Бога". Ако Бог проявява загриженост към това нищожно врабче, колко по-голяма е неговата загриженост към онези, които са натоварени да разнасят благовестието за Неговия Син! Той знае с абсолютна точност даже броя на **косите** на техните **коси.**

12:8 После Спасителят казва на учениците Си, че **всеки, който** Го **изповяда** сега, на земята, ще бъде изповядан от Човешкия Син **пред Божиите ангели.** Тук Исус говори за онези, които наистина вярват в Него. Да изповядаш Исус, означава да Го приемеш като единствен Господ и Спасител.

12:9 Онези, които отричат Исус **пред хората, ще бъдат отречени от Него пред Божиите ангели.** Хората, за които става въпрос тук, са най-вече фарисеите, но освен тях и всички онези, които отхвърлят Христос и се срамуват да Го признаят. За тях Исус ще каже: „Никога не съм ви познавал."

12:10 След това Спасителят обяснява на учениците Си, че има разлика между хулата срещу Него и хулата, отправена **срещу Светия Дух.** Тези, които **похулят Човешкия Син,** може да **получат прощение,** ако се покаят и повярват, но тези, които **похулят Светия Дух,** ще извършат непростим грях. Този е и грехът, в който ще бъдат обвинени фарисеите (вж. Мат. 12:22-32). Какво точно означава този грях? Той означава, че фарисеите приписват чудесата, които Господ Исус прави, на дявола. Това е богохулство **срещу Светия Дух,** защото Исус извършва всичките Свои чудеса чрез силата на Светия Дух. По този начин

те отъждествяват Светия Божий Дух с дявола. За този грях няма прощение нито в този, нито в следващия век.

Един истински християнин не може да извърши този грях, макар че има вярващи, които се измъчват от мисълта, че са го извършили, като са отстъпили от вярата. Отстъплението от вярата не е непростим грях. Всеки такъв човек е в състояние да възобнови своята връзка с Господ. Самият факт, че този човек се безпокои, е доказателство за това, че той *не е* извършил този непростим грях.

Също така не може да се каже, че всеки невярващ, който отхвърля Христос, извършва непростим грях. Един човек може няколко пъти да отблъсне Спасителя, но по-късно да се обърне към Него и да повярва. Но ако този човек умре в неверие, той никога повече не може да бъде спасен. Тогава неговият грях става наистина непростим грях. Но грехът, който Нашият Господ нарича непростим, е онзи грях, който извършват фарисеите, когато казват, че Той прави Своите чудеса със силата на Веелзевул, княза на демоните.

12:11, 12 Господ знае, че учениците Му няма да избегнат разпитите пред управляващите **власти.** Той им казва, че те не трябва предварително да се подготвят за това, **което ще говорят** там, защото **Светият Дух** ще им даде необходимите думи, когато дойде времето. Това *не* означава, че преди да започнат да проповядват благовестието или да поучават на Божието Слово, служителите на Господа не трябва да прекарват време в молитва и подготовка. Това обещание на Господ Исус не трябва да се използва като извинение за лентяите! Но не трябва и да забравяме, че Господ дава изрично обещание на онези, които ще бъдат изправени на съд заради свидетелстването си в името на Христос, че те ще получат специална помощ от **Светия Дух.** Освен това Той дава и едно общо обещание за всички Божии хора, че ако те ходят по Духа, ще получат подходящите думи за критичните моменти в своя живот.

Б. Исус ни предупреждава да се пазим от алчността (12:13-21)

12:13 На това място **от множеството** излиза един мъж и помолва Господ Исус да участва в разрешаването на един спор между него и **брат** му във връзка с някакво **наследство.** Често съм чувал да се казва, че там, където има завещание, има и много роднини. Изглежда, че случаят е бил тъкмо такъв. Тук не се казва, дали става въпрос за несправедливо отнето имущество, или за алчност от страна на питащия.

12:14 Спасителят веднага напомня на мъжа, че Той не е дошъл на света, за да се занимава с такива обикновени проблеми. Неговото идване има за цел спасението на грешниците и Той няма да се отклони от тази величествена и грандиозна задача, за да започне да разрешава такива дребни проблеми като разделянето на едно жалко наследство. (Освен това Той не притежава юридическата власт да се произнася по проблеми, засягащи собствеността върху недвижимите имущества, което означава, че Неговите решения не могат да бъдат задължителни.)

12:15 Но Господ използва този повод, за да предупреди онези, които Го слушат, срещу опасността от най-коварното зло в човешкото сърце – **користолюбието.** Неутолимото желание за все повече и повече материални блага е една от най-силните страсти в целия ни живот. Именно то обаче се разминава напълно с целта на човешкото съществуване. **„Животът на човека не се състои в изобилието на**

имота му.“ Според както казва Дж. Р. Милър:

„Това е една от няколкото предупредителни лампички, които Нашият Господ запалва пред очите ни и на която повечето съвременни хора като че ли не обръщат сериозно внимание. Христос говори много за опасността от богатствата, но повечето хора не се страхуват особено от тях. В днешно време користолюбието като че ли не се счита за някакъв особен грях. Ако един човек наруши шестата или седмата заповед, той се обявява за престъпник и името му се покрива със срам, но ако наруши десетата, за него просто казват, че е един предприемчив човек. Библията казва, че в любовта към парите се крие коренът на всяко зло, хората, които се позовават на тази поговорка, обикновено поставят особено ударение върху думата „любов“, като обясняват, че не самите пари, а само любовта към тях представлява този корен на злото.

Когато се огледа наоколо, човек може да помисли, че животът наистина се състои в изобилието на нещата, които притежава. Хората наистина смятат, че колкото по-голямо става тяхното богатство, толкова по-големи стават и те. И на пръв поглед нещата наистина стоят така, тъй като светът мери хората по банковата им сметка. Но независимо от всичко това няма по-фатална грешка от тази. Истинският човек се състои в това, което е, а не в това, което има.“[42]

12:16-18 Притчата за **богаташа** е една илюстрация на факта, че материалните ни придобивки не са основното нещо в нашия живот. Една година нивите на богаташа родили толкова много плод, че му създали голям проблем – той не знаел какво да прави с цялото това жито. Всичките му житници и хамбари били натъпкани до дупка. Изведнъж той намерил отговора на въпроса: решил да **събори** старите си **житници и да построи** нови, още по-големи. Ако се беше сетил да се огледа наоколо и да забележи колко нуждаещи се хора има около него, той сигурно щеше да си спести цялото това огромно усилие и разходи и вместо да строи нови, още по-големи хамбари, да отдаде и сили, и богатство за нахранването на физически и духовно гладните. „Има хамбари, които никога не могат да се напълнят. Това са телата на бедните, къщите на вдовиците и стомахчетата на децата“ – казва Амброуз.

12:19 Веднага, щом построил новите хамбари, богаташът решил да спре да работи. Забележете само колко независим се чувства той – всичко е негово! – неговите житници, неговото жито, неговите блага, неговата душа... Цялото му бъдеще е осигурено – вече може **да се успокои, да яде, да пие и да се весели.**

12:20, 21 „Но когато богаташът започнал да си мисли, че и времето е негово, той се сблъскал с Бога и с вечната си погибел“. Бог му казал, че през тази нощ той ще умре и че всичките тези богатства няма да бъдат негови, а ще отидат при друг човек. Някой беше дал определение за глупака като за човек, чиито планове свършват до гроба. Този богаташ определено е бил един глупак.

„А това, което си приготвил, чие ще бъде?“ – попитал Бог. Не е зле и ние също да си зададем този въпрос: „Ако Христос дойде днес, чии ще бъдат всичките мои богатства?“ Няма ли да бъде много по-правилно, ако ги изразходваме в полза на Бога днес, вместо да ги оставим да попаднат в ръцете на Сатана утре! С тяхна помощ днес ние можем **да съберем богатства** на небето и да **богатеем в Бога.** Другият вариант означава да ги прахосаме за задоволяване на земните си страсти и да пожънем поквара.

В. Безпокойство или вяра (12:22-34)

12:22, 23 Една от големите опасности в живота на християнина идва тогава, когато осигуряването на храна и облекло заеме приоритетно място в целите на неговото съществуване. Той става до такава степен погълнат от мисълта за печелене на пари за храна и облекло, че отпраща работата си за Господа на някое второстепенно място. Това, което НЗ подчертава особено сериозно, е предупреждението, че работата ни за Христос трябва да стои на първо място в нашия живот. Всичко останало, включително и осигуряването ни с **храна и дрехи,** трябва да идва след това. Разбира се, ние *всички трябва да се трудим,* за да осигурим най-належащите си нужди. Но когато решим да отдадем живота си в служба на Господа, трябва да доверим бъдещето си изцяло в Негови ръце. Такъв е животът с вяра.

Когато Господ Исус ни съветва да **не се безпокоим** за храната и облеклото си, Той не иска да каже, че ние трябва да стоим пасивно и да чакаме тези неща да ни се паднат отгоре. Християнството *не* поощрява мързела! Господ иска да каже, че в процеса на печелене на пари за подсигуряване на жизнените ни нужди ние не трябва да им позволяваме да заемат неоправдано важно място в живота ни. Защото в живота има нещо много по-важно от **храната** и облеклото. На тази земя ние сме посланици на Царя и всички грижи за личното ни облагодетелстване и външен вид трябва да бъдат подчинени на една-единствена велика цел – задачата да запознаваме другите хора с Него.

12:24 Тук Исус използва един пример с **враните,** за да ни покаже как **Бог** се грижи за Своите създания. Тези птици не прекарват живота си в луда гонитба за хляб и за подсигуряване на бъдещите си нужди, а живеят ежедневно и ежечасно в зависимост от Бога. Това, че те **нито сеят, нито жънат,** не трябва да се тълкува от хората, че и те не трябва да правят нищо, свързано с плътския им живот. То просто означава, че Бог добре знае нуждите на онези, които Той е създал, и че Той ще ги осигури, ако те живеят, като уповават на Него. Щом **Бог може да нахрани** враните, колко повече Той ще може да нахрани онези, които е създал, спасил по Своята Собствена милост и призовал да Му бъдат служители. Враните не притежават никакви хамбари или складове и въпреки това Бог може да осигури нуждите им всеки ден. Трябва ли тогава да прекарваме живота си в строеж на все по-големи складове и хамбари?

12:25, 26 След това Исус задава следния въпрос: **„И кой от вас може с грижене да прибави един лакът на ръста си?"** Този въпрос ни показва какво безумие е да се тревожим за такива неща (като нашето бъдеще), над които нямаме никаква власт. Никой не може **да прибави** *повече сантиметри* към своята височина или повече дни към своя живот **с тревожене.** (Под „ръста си" може също да се разбира и „дължината на живота си".) Ако това е така, защо трябва да се безпокоим за бъдещето? По-добре да използваме цялата си сила и време в служба на Христос и да оставим Той да се погрижи за бъдещето.

12:27, 28 По-нататък Исус дава един пример с **кремовете,** за да покаже колко голямо е безразсъдството на ония, които прахосват най-ценните си дарби за купуването на дрехи. **Кремовете** са вероятно някакъв вид диви яркочервени анемонии. **Те нито се трудят, нито предат, но** въпреки това притежават една естествена красота, която може да съперничи само на красотата на облеклото на **Соломон в цялата му слава. Ако Бог** толкова разточително дарява красота на цветя-

та, които днес цъфтят, а утре изсъхват, възможно ли е Той да не обръща никакво внимание на нуждите на Своите деца? Винаги, когато изпитваме безпокойство или се тормозим, или водим непрекъсната борба за повече и повече материални блага, ние доказваме колко **слаба** е нашата **вяра** в Бога. По този начин изхабяваме живота си в правене на това, което Бог би направил за нас, само ако можехме да посветим повече от нашето време и таланти на Него.

12:29-31 Всъщност всекидневните ни нужди не са особено големи. Наистина е чудно колко просто бихме могли да живеем. Защо тогава трябва да отделяме толкова внимание на храната и облеклото в нашия живот? И защо трябва **да се безпокоим** и тревожим за бъдещето? Така живеят неспасените хора. **Народите по света,** които не познават Бог като свой Отец, съсредоточават всичките си усилия върху храната, облеклото и удоволствията. Тези неща стоят не само в центъра, но и в периферията на тяхното съществуване. Бог обаче никога не е искал Неговите деца да си губят времето в тази луда гонитба. Той Си е поставил една задача, която трябва да бъде изпълнена на земята, и е обещал да се погрижи за онези, които ще отдадат цялото си сърце на Него. Ако ние **търсим** Неговото **царство,** Бог никога няма да ни остави гладни, голи и боси. Но колко тъжно би било да разберем в края на живота си, че сме прекарали по-голямата си част от него в робуване за получаване на онова, което и без това е било включено в цената на билета за отиване у дома на небето!

12:32 Учениците са като едно **малко стадо** от беззащитни овце, изпратени да живеят в един враждебен на тях свят. Те наистина нямат никакви видими средства за подкрепа и защита и въпреки това тази малка дружина от млади мъже е предопределена да наследи **царството** заедно с Христос. Един ден те ще властват заедно с Него над цялата земя. В името на това бъдеще Господ ги окуражава да **не се страхуват,** защото ги чакат велики почести, приготвени от **Отец,** заради които си струва да извървят пътя, който води до тях.

12:33, 34 И вместо да трупат имане и богатства и да си подсигуряват бъдещето тук, на земята, те биха могли да вложат всичките тези неща в служба на Господа. По този начин учениците ще направят големи инвестиции за небесния си живот и вечността. Опустошителното действие на времето няма да засегне това имане: небесните съкровища притежават пълна гаранция срещу разруха и грабеж. Проблемът с материалните богатства е в това, че ти не можеш да ги притежаваш, без да им робуваш. Затова и Господ Исус казва: **„където е съкровището ви, там ще бъде и сърцето ви“.** Ако ние се отървем от влиянието на парите, като ги вложим в небесното си бъдеще, ще се отървем и от влиянието на нетрайните неща в този свят.

Г. Притчата за будния слуга (12:35-40)

12:35 Учениците трябва не само да се доверяват на Господ за своите нужди, но и неуморно да бдят за неговото повторно идване. **Кръстът** им трябва да бъде **препасан и светилниците** им – **запалени.** В източните страни хората са опасвали дрехата си с колан през **кръста,** за да не им пречи на краката, когато е трябвало да вървят бързо или да тичат. Опасаният кръст говори за работа, която трябва да се изпълни, а запаленият светилник – за свидетелство, което трябва да се разпространява.

12:36 Учениците трябва да живеят в очакване на идването на Господа във всеки миг от своя живот – все едно че чакат господаря си, който се връща **от сватба.** Вижте какво пише Кели по този въпрос:

„Учениците на Христос трябва да се освободят от всякакво земно бреме, така че, когато Господ почука на вратата – според сравнението от притчата – да бъдат готови да Му отворят незабавно, без да трябва да се приготвят и бавят. Очакването е в техните сърца – те мислят за своя Господ, обичат Го и мечтаят да Го срещнат. И когато Той почука, те ще Му отворят незабавно".[43]

От гледна точка на пророчествата за бъдещото идване на Господ не е необходимо да обръщаме прекалено голямо внимание на подробностите за завръщането на господаря **от сватбата.** Сватбата, за която се говори тук, не трябва да се отъждествява със Сватбената вечеря на Агнето, нито завръщането на мъжа – с Грабването. Господ разказва тази история с цел да ни научи на една проста истина, а именно: да бъдем бдителни за Неговото идване. Тя няма за цел да предскаже реда на събитията при Неговото Второ пришествие.

12:37 Когато господарят дойде обратно от сватбата, неговите **слуги** ще го **чакат с нетърпение** и с готовност да започнат да действат при всяка негова заповед. А той е толкова доволен от тяхното поведение, че си разменя ролята с тяхната: **господарят** слага слугинската престилка **на себе си,** поканва **ги** да седнат на масата и **им** слага да ядат. Това е наистина една вълнуваща картина: Онзи, Който веднъж вече е идвал на този свят в образа на слуга, милостиво ще се смили още веднъж и ще прислужва на Своя народ отново в небесния им дом. Дълбоко вярващият немски изследовател на Библията Бенгел смята, че 37 ст. съдържа най-великото обещание в цялото Божие Слово.

12:38 Втората стража на нощта включва времето от 9 часа вечерта до среднощ, а **третата** – времето от средата на нощта до 3 часа сутринта. Когато и да се върне Господарят – било през втората, било през третата страна на нощта – **слугите** Му винаги са будни и Го чакат.

12:39, 40 Тук Господ променя ситуацията с нова, в която става въпрос за един собственик, в чиято къща **са влезли** крадци, тъй като той не е бил бдителен. Идването на **крадеца** е напълно неочаквано. **Ако собственикът на къщата беше знаел** за това, той **нямаше да позволи къщата му да бъде обрана.** Поуката е следната: времето на идването на Христос не е известно – никой не знае деня или часа на Неговото пришествие. Но когато Той дойде, онези вярващи, които са събирали богатства за земята, ще загубят всичко, защото, както беше казал някой: „Християнинът или оставя богатството си, или отива при него." Ако ние наистина очакваме идването на Христос с бдителност, ще продадем всичкия си имот и ще започнем да събираме богатства на небето, където нито един крадец не може да ги открадне.

Д. Верните и неверните слуги (12:41-48)

12:41, 42 В този миг **Петър** се обръща към Господа и Го пита дали **притчата** за бдителния слуга е предназначена за **всички хора** или **само** за Неговите ученици? В отговор Господ му казва, че тя е предназначена за всички, които се считат за Божии настойници. **„Верен и благоразумен"** е онзи настойник, който се грижи за домочадието на Господаря си и дава **храна** на хората Му. Главното задължение на настойника тук е да се грижи за хората,

а не за материалните неща. Тази идея хармонира на целия контекст, който предупреждава учениците да се пазят от материализма и алчността. Не вещите са важни, а хората.

12:43, 44 Когато Господ **дойде** и завари слугата си да се грижи искрено за духовното благосъстояние на хората, Той ще го награди изобилно. Наградата вероятно включва някакво право на управление заедно с Христос по време на хилядолетното Му господство (1 Петр. 5:1-4).

12:45 Слугата от притчата обаче работи само на думи за Христос, а в действителност е невярващ. Вместо да дава храна на Божиите хора, той ги обижда, краде и живее, като угажда само на себе си. (Това описание ни напомня особено много за фарисеите.)

12:46 Идването на Господ ще извади на показ неговото лицемерие и той ще бъде бит жестоко и наказан заедно с всички останали **невярващи.**

12:47, 48 47 и 48 ст. постановяват един основен принцип в служението. Този принцип гласи, че колкото по-голяма е привилегията, дадена на един човек, толкова по-голяма е и неговата отговорност. За вярващите това означава, че ще има разлика в наградите, които те ще получат на небето. За невярващите то означава, че ще има различни степени на наказанията в ада. Всички, които са узнали Божията **воля,** според както е разкрита в Писанията, носят голямата отговорност да ѝ се подчиняват. На тях им е било **дадено много,** затова от тях **много и ще се изисква.** Тези, които не са били облагодетелствани толкова много, също ще бъдат наказани за своите провинения, но тяхното наказание няма да бъде толкова голямо.

Е. Резултатите от Първото пришествие на Христос (12:49-53)

12:49 Господ Исус знае, че Неговото Първо идване **на земята** няма да донесе веднага мир. Първоначално то ще причини раздели, разногласия, преследвания, кръвопролития. Той не е дошъл с твърдото намерение да хвърли този вид **огън на земята,** но резултатът или ефектът от Неговото Първо идване ще бъде точно такъв. И макар че още в ранните години на Неговото земно служение са се появили споровете и скърбите, истината за човешкото сърце е блеснала открито едва на кръста. Господ знае, че всичко това трябва да стане, и не се страхува да пожелае този **огън** от преследване да лумне в необходимото време и срещу Него.

12:50 Той има **кръщение, с което трябва да се кръсти.** Това е **кръщението** със смърт на Голгота. В очакването на това кръщение Той нито за миг не престава да мисли за изкуплението на изгубеното човечество чрез отиването Му на кръста. Според волята на Неговия Отец Той трябва да преживее срам, страдание и смърт и очаква с нетърпение момента на Нейното изпълнение.

12:51-53 Господ Исус знае много добре, че Неговото идване няма да донесе **мир на земята** в онзи момент. Затова Той предупреждава учениците Си, че семействата на тези, които повярват в Него, ще бъдат преследвани и гонени заради Него. Дори когато в едно средно голямо семейство, състоящо се от **пет** души например, повярва някой, това ще бъде причина за разделa. Удивително е колко извратеност може да има в човешката природа, която кара някои невярващи да предпочитат синът им да бъде пияница и нехранимайко, вместо да се признае пред всички за ученик на Господ Исус Христос! Тези стихове опровергават теорията, че Исус е дошъл, за да обедини цялото човечество (и вярващи, и невярващи) в едно-единствено „общочовешко братство." Истината е, че

Той идва, за да го раздели по начин, по който то никога не е било разделяно преди това!

Ж. Белезите на времената (12:54-59)

12:54, 55 В предишните стихове Господ говори на учениците Си. Сега Спасителят се обръща **към множествата.** Той им напомня за умението им да познават времето. Всички знаят, че когато видят да се задава **облак от запад** (откъм Средиземно море), ще вали **дъжд;** а когато задуха **южен вятър,** ще има изгарящ зной и жега. Хората са достатъчно интелигентни, за да разпознават тези белези, но освен тази способност те имат и желание да ги разпознават.

12:56 Що се отнася до духовните неща, тяхното поведение е много поразлично. Макар и да притежават нормална човешка интелигентност, те не искат да осъзнаят факта, че в човешката история е настъпил изключителен **момент** – че Божият Син е слязъл на земята и стои сред тях. Никога преди това небето не е било толкова близо до земята. За съжаление обаче хората не разпознават времето на това посещение. Те притежават интелектуалните способности за това, но не притежават желанието да Го разпознаят, поради което се и самоизмамват.

12:57-59 Ако хората искаха да разберат колко е важно времето, в което живеят, щяха да направят всичко възможно да се сдобрят **със своя противник.** В този стих са използвани четири юридически термина – **противник, управител, съдия, служител;** и всички те могат да се свържат с Бога. В този момент при тях е слязъл Бог и ги умолява да се спасят, давайки им възможност за това. Те трябва да се покаят и да повярват в Него. При отказ от тяхна страна те ще трябва да застанат пред Него като пред Съдия. Изходът от този процес със сигурност няма да бъде в тяхна полза. Те ще бъдат признати за виновни и осъдени за своето неверие, като бъдат хвърлени **в тъмница,** което ще рече във вечния огън, за вечността, откъдето няма да излязат, **докато не изплатят и последния петак,** който дължат. Всъщност това означава *никога,* тъй като те няма да бъдат в състояние да изплатят такъв огромен дълг.

И така, Исус всъщност казва на хората, че са длъжни да разпознават белезите на времето, в което живеят, и че трябва да възстановят отношенията си с Бога, като използват дадената им възможност да се покаят и да Го приемат като Месия.

З. Значението на покаянието (13:1-5)

13:1-3 Дванайсета глава завършва с неспособността на еврейския народ да разпознае времето, в което живее, и с предупреждението на Господ, че трябва или да се покае веднага, или да загине завинаги. Тринайсета глава продължава да развива тази обща тема и макар че като цяло тя се отнася за израелския народ, принципите ѝ могат да се приложат и за всеки човек поотделно. В основата на разговора, който следва, стоят две национални трагедии. Едната е свързана с убийството на хора **от Галилея,** дошли в Ерусалим на поклонение. **Пилат,** управителят на Юдея, бил издал заповед за тяхното убийство по време на **жертвоприношенията.** Повече подробности за това зверство не са известни. Предполага се, че жертвите са били евреи, които са живеели в Галилея. Евреите в Ерусалим вероятно са живеели под измамното впечатление, че **тези галилейци** са били извършили ужасни грехове, заради които Бог ги е наказал със смърт. Господ Исус им казва, че това е грешка, като добавя предупреждени-

ето, което се отнася до целия еврейски народ, че **ако не** се покаят, **всички ще загинат така.**

13:4, 5 Другото нещастие засяга срутването на една **кула в Силоам,** вследствие на което са загинали **осемнадесет** души. За този случай също не се знае нищо повече от казаното в Библията, но други подробности едва ли са ни необходими. Това, на което Господ обръща внимание тук, е фактът, че това нещастие не трябва да се тълкува като някакво специално наказание за особено тежко престъпление, а като предупреждение към целия израелски народ, че той трябва да се покае, защото в противен случай ще го постигне същата съдба. И тя наистина го постига през 70 г. от н. е. при нахлуването на Тит в Ерусалим.

И. Притчата за безплодната смокиня (13:6-9)

В близка връзка с току-що казаното, Господ Исус разказва **притчата** за **смокиновото дърво.** Няма да е трудно да определим, че символичното значение на **смокинята** е свързано със съдбата на израелския народ, който е като дърво, **засадено** в Божието **лозе,** т. е. в света. Бог е потърсил да види **плодове на** дървото, но такива **няма.** Затова Той казва на Лозаря (Господ Исус), че напразно е търсил **плодове** на дървото **вече три години.** Най-простото обяснение на тези три години е, че те са трите години на общественото служение на нашия Господ. Идеята е, че смокиновото дърво е имало достатъчно време да произведе плодове, ако въобще е имало такова намерение. След като не е дало никакви плодове за тези три години, логично е да се предположи, че то никога няма и да даде. Заради това негово безплодие Бог нарежда да **бъде отсечено.** То само заема **земя,** която може да бъде използвана много по-ефективно. Лозарят се застъпва за дървото и моли то да бъде оставено и да не се реже още една година. И ако продължава да бъде безплодно, след като изтече и тая година, Той ще **го отсече.** Точно това и става. След започването на четвъртата година Израел отхвърля и разпъва Господ Исус. В резултат на това столицата на държавата е разрушена, а народът ѝ – разпилян по целия свят.

Ланг пише следното по този въпрос:

„Божият Син знае за решението на Своя Отец, Собственика на лозето, и за това, че вече е издал страшната заповед: „Отсечи я.“ За пореден път Израел е изчерпал дълготърпението на Божеството. Нито един народ, нито един човек няма право да се радва на Божията грижа, ако не принася плодовете на праведността за Божия слава и хвала. Човекът съществува за прослава и радост на своя Създател и ако той не Му служи за постигането на тази справедлива цел, логично е неговото грехопадение да бъде наказано със смъртна присъда и да му бъде отнето това привилегировано място.“[44]

Й. Изцелението на сгърбената жена (13:10-17)

13:10-13 Една илюстрация на истинското отношение на Израел към Господ Исус е поведението на началника на синагогата, който негодува срещу Спасителя заради това, че Той изцелява една жена в съботния ден. **От осемнадесет години жената** страда от тежко изкривяване на гръбначния стълб. Недъгът ѝ е ужасен: тя изобщо не може да **се** изправи. Без дори да Го помолят, Господ Исус изрича изцелителните думи, **полага ръцете Си върху нея** и ѝ изправя гръбнака.

13:14 Началникът на синагогата възмутено казва на хората да идват

да се изцеляват през първите **шест дена** на седмицата, а не на седмия. Това е един професионален специалист по религия, който изобщо не се вълнува от истинските проблеми на хората. Дори да бяха *отишли при него в някой* от другите шест дни на седмицата, той едва ли щеше да бъде в състояние да им помогне. Той спазва педантично техническата страна на закона, но сърцето му е лишено от всякаква любов и милост. Ако беше на мястото на тази жена с изкривен гръбнак от осемнадесет години, едва ли щеше да бъде толкова загрижен за деня, в който го изцеляват!

13:15, 16 Господ укорява неговото и на другите водачи лицемерие, като им напомня, че нито един от тях не би се поколебал да **отвърже вола си или осела си от яслите,** за да го заведе и напои, независимо дали денят е **събота,** или не. Ако те могат да показват такава грижа към едно нямо животно, нима Той не може да покаже загриженост към една **Авраамова дъщеря,** като я изцели? Званието „Авраамова дъщеря" идва да покаже, че тя е не само еврейка, но и искрено вярваща жена-християнка. Изкривяването на гръбнака на жената е било причинено от **Сатана.** Ние знаем и от други места в Библията, че има болести, които са резултат от действията на Сатана. Циреите на Йов са били причинени от Сатана. Трънът, забит в плътта на Павел, също е дошъл от Сатана, за да го тормози. Трябва да се отбележи обаче, че дяволът не може да прави това с вярващите, без да има разрешение от Господа. А Бог може да премахне всяка болест или страдание за Своя прослава.

13:17 Критиците на нашия Господ са напълно **посрамени** от Неговите думи, докато обикновените хора **се радват** на **великото** чудо, което са видели да се извършва пред очите им.

К. Притчите за царството (13:19-21)

13:18, 19 След това необикновено чудо има опасност хората да се изкушат и да си помислят, че царството ще дойде веднага. Господ Исус премахва това заблуждение, като разказва две притчи за **Божието царство,** които описват неговото състояние от момента на отхвърлянето на Царя до момента на Неговото завръщане на земята, за да властва. В тях се описва както разрастването на християнството, така и предупреждението, че в този период ще има както истински вярващи, така и хора, които ще признават Христос само на думи (вж. бележките върху 8:1-3).

Най-напред Исус оприличава **Божието царство** на **синапово зърно** – едно от най-малките семена. Когато се посее в земята, от него може да израсне храст, но не и дърво. Затова, когато Исус казва, че от това зърно пораства едно **голямо дърво,** Той иска да покаже, че това е един ненормален растеж. Дървото става толкова голямо, че **небесните птици** могат да се подслоняват **по клоните му.** Идеята тук е, че християнството започва съвсем скромно като начало – то е като **синапово семе.** Но с времето то става все по-популярно и по-развито, за да стигне етапа, който познаваме днес. Днес християнското царство включва всички, които твърдят, че са верни на Господ – без значение дали са новородени, или не. **Небесните птици** са като лешоядите или грабливите птици. Те са символи на злото и илюстрират факта, че християнството е станало място за подслон на различни форми на покварата.

13:20, 21 Във втората притча **Божието царство** се оприличава на **квас, който една жена** замесва **в три мери брашно.** Ние смятаме, че в Библията квасът винаги се използва като сим-

вол на злото. Идеята тук е, че в чистата храна на Божиите хора е било внесено някакво разлагащо учение. Това учение не е статично, а има коварната способност да се разраства.

Л. Тясната порта на царството (13:22-30)

13:22, 23 И докато Исус върви **към Ерусалим,** някой излиза от множеството и **Го** пита дали хората, които **ще се спасят,** са **малко.** Вероятно това е един лекомислен въпрос, провокиран най-вече от любопитство.

13:24 На този спекулативен въпрос Исус отговаря със заповед, която казва на питащия, че трябва да направи така, че **да влезе през тясната врата.** Когато Исус ни казва **да се подвизаваме да влезем през тясната порта,** Той не иска да ни внуши, че спасението изисква усилия от наша страна. **Тясната порта** тук е символ на новорождението – спасение по милост чрез вяра. Исус ни предупреждава, че трябва да сме сигурни, че сме влезли точно през тази тясна порта, защото **„мнозина ще се стараят да влязат и не ще могат“,** след като вратата бъде затворена веднъж завинаги. Това не означава, че те ще се опитват да влязат вътре през вратата на обръщението, а че във времето на Христовата слава и сила те ще искат да влязат в Неговото царство, но вече ще бъде прекалено късно. Времето на благодатта, в което живеем сега, ще се е свършило.

13:25-27 Господарят на къщата ще стане и ще затвори вратата. В този миг ние виждаме как еврейският народ чука **на вратата** и моли **Господ да я отвори,** но тогава Той ще им откаже да направи това, позовавайки се на факта, че никога не ги е познавал. На това място те ще възразят, като кажат, че са били много близки с Него, но Той няма да промени решението Си. Те са **вършили неправда** и Божието царство не е за тях.

13:28-30 Неговият отказ ще доведе до **„плач и скърцане със зъби“. Плачът** говори за угризения, а **скърцането със зъби** – за жестока омраза към Бога. Тези думи показват, че страданията в ада не променят сърцето на човека. Невярващите евреи ще **видят Авраам, Исаак и Яков и всички пророци в Божието царство.** Самите те очакват, че ще бъдат там заради потомствената си връзка с Авраам, Исаак и Яков, но това няма да им помогне и те ще бъдат **изпъдени навън.** От всички краища на земята ще дойдат езичници, за да се наслаждават на светлината на Божието царство и на неговите чудесни благословения. По този начин много евреи, които според Божия план е трябвало да бъдат благословени първи, ще бъдат изпъдени, а езичниците, на които евреите са гледали като на кученца, ще се наслаждават на благословенията на хилядолетното господство на Христос.

М. Пророците умират в Ерусалим (13:31-35)

13:31 По онова време Господ Исус се намира на едно място, което явно е част от Иродовата територия. Там при Него **идват някои фарисеи,** за да Го предупредят **да си отиде** от това място, защото **Ирод** се опитва да Го **убие.** Тази заинтересованост на фарисеите към съдбата и сигурността на Исус изобщо не подхожда на техния характер и вероятно е резултат на заговор между тях и Ирод, който има за цел да сплаши Исус и да Го накара да отиде в Ерусалим, където арестуването Му е съвсем сигурно.

13:32 Но заплахата с физическо насилие не е в състояние да разколебае нашия Господ. Той знае, че всичко това представлява заговор от страна на Ирод, и казва на фарисеите да **се вър-**

нат обратно при **тая лисица** и да му предадат Неговото послание. Някои хора срещат трудности с факта, че Господ Исус нарича Ирод „лисица", използвайки съществително в женски род (също и в оригиналния текст). Те смятат, че това е нарушение на заповедта от Святото Писание, която забранява да се хулят началниците (Изх.22:28), като забравят, че тук не става въпрос за хулене, а за абсолютна истина. Същността на посланието, което Исус изпраща до Ирод, е, че Той има да работи още малко време. Той ще продължи **да изгонва бесове и да изцелява** и през малкото останало Му време, което Отец Му е определил. А на **третия ден,** т. е. на последния ден, Исус ще свърши делото, което трябва да извърши по време на Своето земно служение. Нищо не може да Му попречи да изпълни Своите задължения. Няма такава сила на земята, която да може да Му навреди до мига, в който това трябва да стане.

13:33 Освен това Той не може да бъде убит в Галилея. Тази изключителна привилегия е запазена за **Ерусалим,** защото този град е мястото, където са били избивани най-вече служителите на Всевишния Бог (като че ли Ерусалим притежава един вид монополно право върху смъртта на Божиите пратеници). Затова Господ Исус казва, че **„не е възможно пророк да загине вън от Ерусалим".**

13:34, 35 Изричайки тази истина за Ерусалим, Исус се обръща към него с думи на мъка и плаче. Този град, който избива пророците и **умъртвява Божиите пратеници с камъни,** е обект на Неговата най-нежна любов. **Колко често** Той **е искал да ги събере на едно място, както кокошка събира пиленцата си..., но** те не са пожелали. За това са виновни самите те, с упоритостта на своята воля. Заради това градът, храмът и земята им **ще запустеят.** Чака ги един дълъг период на изгнание. Те няма да видят Господ, преди да променят отношението си към Него. 35б ст. говори за Второто пришествие на Христос, когато част от израелския народ ще се покае и ще каже: **„Благословен, Който иде в Господното име."** Тогава, в деня на Неговата слава, Неговият народ ще пожелае да Го приеме.

Н. Изцелението на мъжа, болен от воднянка (14:1-6)

14:1-3 В една **събота** началникът **на фарисеите** поканва Господ на гости в неговия дом. Тази покана не е продиктувана от искрено желание за гостоприемство, а е по-скоро опит от страна на религиозните водачи да намерят удобен случай да уличат Божия Син в грях. Там Исус вижда **един човек,** който страда от **воднянка,** болест, която причинява подуване вследствие натрупването на вода в тъканите. Спасителят, Който знае какво се крие в умовете на Неговите критици, ги запитва направо **дали в събота е позволено да се изцелява.**

14:4-6 Макар и много да им се иска да кажат, че не е позволено, те нямат с какво да обосноват своя отказ и затова **нищо не отговарят.** И така, Исус **изцелява** мъжа и **го пуска да си отиде.** За Него това е едно милостиво дело, освен това Божествената любов никога не спира да извършва своите дела, включително и в събота (Йоан 5:17). След това Исус се обръща към юдеите и ги пита дали, ако някое от техните животни падне **в яма в съботен ден,** те няма да **го изтеглят.** Те са заинтересовани да направят това, защото животното им струва пари. Но когато някой техен ближен страда, тях изобщо не ги е грижа и са готови веднага да заклеймят Господ Исус заради това, че му е помогнал. Макар и да виждаме, че те с нищо **не могат да се противопоставят** на ло-

гиката на Спасителя, можем да бъдем сигурни, че думите Му са ги вбесили още повече.

О. Притчата за амбициозния гост (14:7-11)

Когато Господ Исус влиза в дома на фарисея, Той сигурно вижда как гостите се суетят около **най-предните** столове на трапезата, стремейки се да заемат по-първи и почетни места. Фактът, че Той също е гост, не възпира Исус да каже истината и да предупреди хората за опасността от славолюбието. **Когато те поканят** на обед, по-добре е да предпочетеш да седнеш на някое по-задно **място,** отколкото направо да се настаниш на един от предните столове. Когато заемеш някое предно място, винаги има опасност да бъдеш **засрамен.** Ако ние се чувстваме наистина смирени пред Бога, има само една посока, в която можем да се движим – **нагоре.** Исус ни учи, че е по-добре да се движим от по-долно към по-горно положение, отколкото да заемем направо горното място и после да се наложи да го освободим. Той Самият е живият пример за едно такова себеотрицание (Фил. 2:5-8). Той смири Себе Си, а Бог Го възвиси. Всеки, който възвисява себе си, ще бъде смирен от Бога.

П. Гостите, които Бог зачита (14:12-14)

Без съмнение гостите, които началникът на фарисеите поканва на трапезата си, са местните знаменитости и Исус веднага забелязва това. Той вижда, че сред тях не присъства нито един от непривилегированите хора в общността. Затова той използва случая, за да постанови един от най-важните принципи в християнството – че християнинът трябва да обича тези, които са отхвърлени от обществото и които не са в състояние да му се отплатят. Хората обикновено канят на гости **приятелите** си, **роднините** си и **богатите си съседи,** като винаги очакват от тях да получат **нещо в замяна.** За това не е нужно да имаш небесен живот, но той определено ти е необходим, ако искаш да показваш милост към **бедните, недъгавите, куците и слепите.** Бог ще даде специална награда на всички, които показват милосърдие към такива хора. И макар че тези хора **не могат да ни се отплатят,** Бог обещава да ни възнагради **при възкресението на праведните,** което е познато от Писанията и като първото възкресение, когато ще възкръснат всички истински вярващи. Това ще стане в момента на Грабването, а така също, както ние смятаме, и в края на периода на Скръбта. Така че първото възкресение няма да се състои от едно-единствено събитие, а ще има няколко етапа.

Р. Притчата за извиненията (14:15-24)

14:15-18 Един от гостите на трапезата възкликва, че онзи, който ще участва в благословенията на **Божието царство,** ще бъде блажен. Може би той казва това, защото е впечатлен от принципите на поведение, които току-що е чул от Господ Исус, а може би неговото възклицание е продиктувано от най-обикновени чувства и в него да няма никакви по-дълбоки мисли. Независимо от всичко, Исус отговаря със забележката, че колкото и да е чудесно да **ядеш хляб в Божието царство,** за съжаление много от поканените ще се откажат от него, оправдавайки се с какви ли не глупави извинения. Исус описва Бог като **човек,** който е решил **да даде голяма вечеря и е поканил на нея много** гости. Когато яденето става готово, той изпраща **слугата си,** за да уведоми **покане-**

ните гости, че всичко **вече е готово.** Тези думи ни подсещат за великия факт, че Господ Исус е извършил съвършено делото на изкуплението при Голгота и че поканата на благовестието е възможна благодарение на това дело. Един от поканените се извинява, че не може да дойде, защото си е **купил** нива и иска **да отиде да я види.** Обикновено, когато човек купува нещо, той първо отива и го вижда и след това го купува. Но дори и така, случаят показва, че този човек предпочита една материална придобивка пред милостивата покана на Бога.

14:19, 20 Следващият казва, че си е купил **пет чифта волове** и иска **да ги изпробва.** Той е типичен представител на онези, които поставят работата, заниманията си или търговията по-високо от призива на Бога. Третият казва, че **се е оженил и затова** не може да дойде. Той е пример за това, как семейните и социалните връзки могат да попречат на благовестието.

14:21-23 Когато **слугата** уведомява **господаря си,** че поканата му не е била приета от никого, **господарят** му го изпраща **в града,** за да покани **„сиромасите, недъгавите, слепите и куците".** „Както природата, така и милостта не понасят вакуума" – казва Бенгел. Може да се каже, че първите поканени представляват водачите на еврейския народ. Когато те отхвърлят евангелието, Бог решава да го изпрати на обикновените хора **от улиците на** Ерусалим. Много от тези хора се отзовават на поканата, но дори и след тяхното идване се оказва, че на трапезата остават **още места.** Затова господарят нарежда на слугата си да **излезе „по пътищата и по оградите" и да накара** хората **да дойдат.** Тази заповед явно описва етапа, когато евангелието ще се благовестява на езичниците. Те няма да бъдат накарани да дойдат *със силата на оръжието* (както вече беше направено в историята на християнството), а *със силата на убеждението.* Слугата трябва да използва силата на убеждаващата любов, с която да накара хората да влязат и **да напълнят къщата** на Господаря му.

14:21 И така, след отказа на **първоначално поканените** първият списък на гостите става абсолютно безполезен.

C. Цената на истинското ученичество (14:25-35)

14:25 Сега вече **големи множества** следват Господ Исус. Повечето човешки водачи биха се възгордели от такава широка популярност, но Господ не търси хора, които биха Го последвали от чисто любопитство, без дълбока заинтересованост в сърцето. Той търси хора, които да Му се отдадат изцяло и безусловно и дори да умрат за Него, ако е необходимо. С цел да изясни Своите изисквания, Той представя пред множеството строгите правила за подбора на Негови ученици. Първоначално Господ увещава хората да дойдат при Него, но след като Го последват, Той ги проверява. И сега прави точно това.

14:26 Най-напред Господ казва на онези, които са Го последвали, че ако искат да бъдат истински Негови ученици, трябва да Го обичат най-много от всичко. Това не означава, че учениците Му трябва да намразят **бащите** и **майките** си, **жените** и **децата** си, **братята** и **сестрите** си, а че любовта им към Христос трябва да бъде толкова голяма, че всички други любови да приличат на омраза *в сравнение* с нея (Мат. 10:37). Никакви семейни връзки не трябва да са в състояние да отклонят ученика на Христос от пътя на пълното му подчинение на Господа.

Всъщност най-трудната за изпълнение част от това първо условие е та-

зи, която засяга **собствения ни живот.** Защото от нас се иска не само да обичаме нашите роднини по-малко от Господа, но и да **намразим собствения си** живот! Вместо да продължим да живеем егоцентрично, ние трябва да живеем Исусоцентрично. Вместо да се грижим как едно действие може да ни засегне, трябва да се научим внимателно да преценяваме как то ще засегне Христос и Неговата слава. Трябва да можем да подчиняваме всички съображения за лично удобство и сигурност на великата задача за възвеличаването на Христос и довеждането на други хора при Него. Онова, което казва Спасителят, е самата истина, а Той казва, че ако не Го обичаме повече от всичко останало – повече от семействата и от собствения си живот, не можем да бъдем Негови ученици. Друг път за това няма.

14:27 На второ място Господ ни учи, че всеки истински Негов ученик трябва да **носи кръста си и** да Го следва. Кръстът тук *не* означава някакъв физически недъг или нравствено мъчение, а символизира пътя на хулите, страданията, самотата и дори смъртта, която ученикът доброволно би избрал в името на Христос. Не всички вярващи **носят кръста** си. Възможно е някои от тях да го избегнат, като живеят един формален християнски живот. Но ако решим да живеем изключително за Христос, със сигурност ще изпитаме същата сатанинска съпротива, която изпита и Божият Син, когато беше тук, на земята. Именно *това е кръстът.* Ученикът **трябва да следва** Христос. Това означава, че трябва да живее онзи живот, който живя Христосq докато беше на земята: живот на себеотрицание, смирение, преследване, хулене, изкушение и противопоставяне от страна на грешниците.

14:28-30 След това Господ Исус използва два примера, с които илюстрира необходимостта от пресмятане на **цената,** преди някой да реши да Го последва. Най-напред Той сравнява живота на християнина с един строителен проект, а след това – с война. Един човек **решил „да съгради кула“,** но преди да започне работата, **седнал** и пресметнал **разноските,** защото, ако нямал **достатъчно** пари, **за да я издигне цялата,** нямало смисъл да я започва. В противен случай имало опасност, след като положи **основата,** да спре строежа и минаващите хора да **започнат да му се присмиват и да говорят: „Този човек почна да гради, но не можа да доизкара.“** Същото може да стане и с учениците на Исус. Затова те трябва да пресметнат цената и да решат дали ще могат да отдадат цялото си сърце и живот на Христос, защото може да стане така, че началото на техния християнски живот да бъде блестящо, но краят му да завърши безславно. Тогава минаващите покрай тях хора ще ги обсипят с подигравки, защото не са издържали докрай. Единствената награда, която светът има за мекушавите християни, е презрението.

14:31, 32 И ако някой **цар** иска **да започне война срещу** друг, чиято войска е двойно по-голяма от неговата, той трябва много внимателно да размисли **дали** ще успее да победи противника с тези сили. Той много добре знае, че ще трябва да избере между безусловния мир и унизителната капитулация. Същото нещо трябва да стори и християнинът, защото среден път няма.

14:33 33 ст. е може би един от най-непопулярните стихове в цялата Библия. Той съвсем ясно ни казва, че **ако някой от нас не се отрече от всичко, което има, не може да бъде ученик на Христос.** Има само едно-единствено тълкуване на тези думи. Тук не се казва, че човек може да се отрече от всичко, а че трябва да се отрече. Не можем да не признаем, че Исус много

добре знае това, което говори. Той знае, че друг начин няма. Мъжете и жените, които Той търси, трябва да Го оценяват по-високо от всичко друго на този свят. Ето какво пише Райл във връзка с този пасаж:

„Човекът, който иска да направи добро на себе си, може да го направи единствено като отдаде всичко в името на Христос. Така той прави най-добрата сделка в своя живот: в продължение на известен период от време носи кръста си в този свят, но след това получава вечен живот в идещия. Така той става притежател на най-доброто имане, което може да се отнесе и отвъд границата на смъртта. Става богат на благодат тук и се обогатява със слава там. Но най-важното е това, че чрез вярата си в Христос той получава нещо, което никога няма да загуби – онази добра част, която никой няма да му отнеме.“[45]

14:34, 35 Тук **солта** е символ на Христовия ученик. Човекът, който се е отдал безрезервно на Господа, води един посветен и саможертвен живот. После Исус говори за **сол**, която е **загубила вкуса си.** Съвременната сол не може да изгуби солеността си, защото е пречистена, но в библейските времена солта не е била чиста, а е съдържала някакви примеси. Тогава е било напълно възможно да се изхаби солта така, че на дъното на съда да остане някаква безвкусна утайка, която да не става за нищо. Не е могло да се използва дори за наторяване на земята: трябвало е да се изхвърли.

Тук се описва един ученик, който започва християнския си живот блестящо, но после не успява да удържи на обещанията си. Христовият ученик има едно-единствено основание за своето съществуване и ако не успее да изпълни това свое предназначение, той се превръща в един жалък обект. Когато солта изгуби солеността си, **хората я изхвърлят навън.** Тук *не* се казва, че *Бог* я изхвърля навън, защото това никога не може да се случи. **Изхвърлят я хората,** което ще рече, че хората започват да тъпчат с крака свидетелството на онзи, който е започнал да гради, но не е бил в състояние да довърши. Кели пише следното:

„Този текст ни показва колко е опасно да започнеш нещо добре, а да го свършиш зле. Има ли нещо на този свят, което да е по-безполезно от солта, когато тя загуби единственото си свойство, заради което я ценят? Тя не струва повече за нищо. Същото става и с онзи ученик, който престава да бъде ученик на Христос. Той вече не е годен да изпълнява целите на света, в който живее, а освен това е изоставил и изпълнението на Божиите цели. Той има прекалено много светлина или прекалено много знание, за да може да се върне обратно към суетата и греха на този свят, и едновременно с това не може да се радва на милостта и истината, които го държат в пътя на Христос... Безсолната сол става предмет на презрение и осъждане.“[46]

Господ Исус завършва словото Си върху ученичеството с думите: **„Който има уши да слуша, нека слуша“**, с което иска да рече, че не всички ще имат желание да чуят строгите изисквания за ученичеството, но ако някой желае да следва Господ Исус без значение на цената, която трябва да плати, тогава ще Го слуша и ще върви след Него.

Джон Калвин беше казал веднъж: „Аз се отказах от всичко заради Христос. И какво намерих? Намерих всичко в Христос.“ А Хенри Драмънд казва така: „Входният билет за небесното царство не струва нищо; годишният абонамент обаче струва всичко.“

Т. Притчата за изгубената овца (15:1-7)

15:1, 2 Учението, което Господ Исус проповядва в 14 гл.q се оказва особено привлекателно за презрените **бирници** и за всички ония, които обществото смята за **грешници.** И макар че Исус ги порицава за техните грехове, много от тях признават, че Той е прав. В борбата срещу себе си те застават на Негова страна и Го признават за Господ, като се разкайват искрено. Винаги, когато Исус среща хора, които са готови да признаят своя грях, Той бива привлечен от тях и Ги дарява с духовна помощ и благословение.

Фарисеите и книжниците са недоволни от това, че Исус се държи приятелски с хора, за които всички смятат, че са **грешници.** Те самите не са в състояние да покажат никаква милост към тези социални и морални несретници, но едновременно с това изпитват негодувание към Исус заради Неговата милост. Затова те веднага са готови да Го обвинят: **„Тоя приема грешниците и яде с тях."** Обвинението е наистина основателно и макар че те му придават осъдително значение, то показва изпълнението на целта, заради която Господ Исус е дошъл на този свят!

В отговор на тяхното обвинение Господ Исус разказва три притчи: притчата за изгубената овца, притчата за изгубената драхма и притчата за блудния син.

Поуката от тези притчи цели да стигне право в сърцата на книжниците и фарисеите, които никога не са се чувствали разкаяни пред Бога, за да признаят, че наистина са загубени. Всъщност те са също толкова сериозно загубени, колкото бирниците и грешниците, но упорито отказват да признаят това. Основната идея на тези три притчи се състои в това, че Бог изпитва истинска радост и задоволство, когато вижда разкаянието на грешниците, докато гордостта, която пречи на самонадеяните лицемери да признаят своето окаяно състояние, не Му доставя никакво удоволствие.

15:3, 4 В тези стихове Господ Исус е представен като овчар, а книжниците и фарисеите – като **деветдесет и девет** овце. **Изгубената** овца е символ на бирника или на някой друг признат от всички грешник. Когато овчарят разбира, че **една** от неговите овци **се е изгубила,** той оставя **деветдесет и деветте в пустинята** (не в кошарата) и **тръгва** да я търси, **„докле я намери".** Що се отнася до нашия Господ, това търсене означава Неговото слизане на земята, годините на Неговото обществено служение и Неговото отхвърляне, страдание и смърт. Колко искрено звучат стиховете на стихотворението „Деветдесет и деветте":

Но нито една от изкупените
никога не узна
какви дълбоки води
е прегазил Исус,
какви мрачни доби
е преминал Христос,
за да хване овцата, която блуждае
в нощта.

Елизабет Клефейн

15:5 След като **намира** овцата, **овчарят я** вдига **на своите рамене** и я занася у дома. Това действие предполага, че спасената овца се наслаждава на такива привилегии и близост, каквито никога преди това не е имала, докато е била сред другите овце.

15:6, 7 После овчарят извиква **своите приятели и съседи,** за да **се радват заедно с** него на спасението на изгубената **овца.** 7 ст. не означава, че има хора, които нямат нужда от покаяние. Всички хора са грешни и трябва да се покаят, за да бъдат спасени. Тук става дума за онези, **които** сами се смятат за праведни и считат, че **нямат нужда от покаяние.**

У. Притчата за изгубената драхма (15:8-10)

Жената от тази притча може да се приеме като олицетворение на Светия Дух, Който търси да намери изгубените със **светлината** на Божието Слово. Деветте **драхми** символизират непокаялите се грешници, докато **едната** изгубена **драхма** представлява онзи човек, който желае да признае, че е скъсал връзката си с Бога. В предишната притча овцата се изгубва сама и по свое желание. Монетата, като един неодушевен предмет, говори за лишеното от живот състояние на всеки **грешник.** Той е мъртъв в своите грехове.

Жената **търси** монетата **много внимателно, докато накрая я намира.** После **извиква приятелите си и съседите си,** за да отпразнуват случая заедно. Загубената монета, която тя намира отново, ѝ донася по-голяма и истинска радост от деветте, които никога не е губила. Така е при Бога. **Грешникът,** който смирява себе си и признава своето безнадеждно състояние, донася голяма радост в сърцето на Бога. Това никога не могат да сторят тези, които никога не са чувствали нужда от покаяние.

Ф. Притчата за блудния син (15:11-32)

15:11-16 В тази притча Бог Отец е представен като един **човек,** който **има двама сина. По-малкият син** представлява каещият се грешник, докато по-големият е типичен представител на книжниците и фарисеите. Последните са Божии синове поради това, че са създадени от Него, но не са изкупени. По-малкият син е известен също така и като блудния син. **Блуден** е онзи човек, който е разточителен до безразсъдство и харчи пари, без да мисли. И така, на по-малкия син му омръзва да живее в бащината си къща и решава да я напусне. И понеже не може да чака, докато умре баща му, решава да поиска от него да му даде предварително неговия **дял** от имота. Бащата разделя имота между двамата си сина – на когото колкото се пада. Скоро след това по-младият отива **в една далечна страна** и изхарчва всичките си пари в грешни удоволствия, без да се ограничава. Веднага, след като свършва парите, в страната настава ужасен глад и той започва да мизерства. Единствената работа, която може да намери, е да пасе **свине** – презрително занятие за всеки среден юдеин. Накрая стига дотам, че започва да завижда на свинете за това, че могат да ядат рошкови. Излиза така, че дори свинете имат повече храна от него; освен това **никой** не иска да му помогне. Приятелите, които са били с него, докато е харчел свободно парите си, са изчезнали яко дим.

15:17-19 Гладът се оказва едно скрито благословение, защото накарва младия човек да се замисли. Младежът си спомня, че дори **слугите, които бащата му наема,** живеят много по-добре от него. Те имат изобилие от храна, докато той умира **от глад.** Веднага, щом се сеща за това, той решава да направи нещо и идва до извода, че трябва да **отиде при баща** си и да се разкае, като си признае греха и го помоли за прошка. Той разбира, че вече **не заслужава да се нарича** негов **син,** и решава да го помоли да му работи като **наемен** слуга.

15:20 Дълго преди да стигне до къщата, **баща му го вижда,** че иде, и сърцето му **се изпълва със състрадание.** Той **се завтича и се хвърля на врата му да го целува.** Може би това е единственото място в Библията, където се казва, че Бог бърза за добро. Стюарт илюстрира това по много подходящ начин.

„Исус смело представя Бог като Един Баща, Който не чака посраменото Си дете да се върне вкъщи, нито пък държи да подчертае Собственото Си превъзходство, когато то идва, а тича навън да го посрещне и да го приласкае в прегръдката Си такова, каквото е – засрамено, изцапано и опърпано. Едно и също име – „Тате“ – успява едновременно да затъмни греха и да подчертае великолепната слава на опрощението.“[47]

15:21-24 Синът изповяда своя грях и стига до мястото, където се готви да поиска работа, **но бащата** го прекъсва и нарежда на слугите си да облекат сина му в **най-хубавите дрехи,** да **поставят пръстен на ръката му и** да обуят **обуща на краката му.** Освен това той нарежда да се организира голямо тържество, с което да отпразнува завръщането на сина си, който е бил **загубен, но** вече е **намерен.** За бащата този син е бил **мъртъв, но** сега **отново е оживял.** Някой беше казал следната мисъл: „Този млад човек е търсил да прекара живота си весело в онази далечна страна, но се е оказал излъган. Едва когато се връща обратно, той разбира, че единственото място, където може да стори това, е бащината му къща.“ В края на 24 ст. се казва, че те **са започнали да се веселят,** без някъде по-нататък да пише, че са спрели. Същото се случва и със спасения грешник.

15:25-27 Когато **по-старият син** се връща от **нивата** и чува цялото това веселие, той **пита** слугата **какво** става. Слугата му казва, че неговият по-малък **брат** се е върнал вкъщи и че **бащата** му е опиянен от радост.

15:28-30 По-възрастният син излиза извън себе си от ярост и отказва да сподели радостта на баща си. Дж. Дарби пише така: „Там, където е Божията радост, няма място за себелюбие. Когато Бог е добър към грешника, каква полза от моята справедливост?“ И така, когато **бащата** помолва по-големия син да влезе и да вземе участие в празненството, той отказва, като се оплаква, че баща му **никога** не го бил възнаградил за вярната му служба и послушание и че **никога** не бил клал за него даже едно **младо яре,** камо ли угоено теле. Последното оплакване е заради това, че онзи негов син-пройдоха бил изпоял всичко с **блудниците,** а баща му въпреки това не се поколебал да го посрещне най-тържествено. Забележете, че той не казва „моят брат“, а **„този твой син“.**

15:31, 32 Отговорът на бащата показва, че връщането на **изгубения** човек е свързано с голяма радост, докато упоритостта, неблагодарността и непримиримостта на другия му син не дават никакъв повод за празнуване.

По-големият син е красноречив пример за отношението на книжниците и фарисеите. Те винаги негодуват, когато Бог показва милост към явните грешници. Според тях (но не според Бога) те винаги са Му служили вярно и никога не са престъпвали Неговите заповеди, но въпреки това никога не са получили подходящото възнаграждение за цялата си преданост. Истината е, че те са религиозни лицемери и грешници, чиято гордост ги прави слепи за факта, че са много далече от Бога и че Той не е спирал да сипе благословение след благословение върху тях. Ако само бяха пожелали да се покаят и да признаят греховете си, щяха да ощастливят Бащиното си сърце също толкова, колкото и другите, и да станат причина за организиране на също толкова голямо тържество.

X. Притчата за неверния настойник (16:1-13)

16:1, 2 Сега Господ Исус прехвърля Своето внимание от фарисеите и книжниците **на учениците Си,** като им изнася един урок по настойничест-

во. По общо признание, това е един от най-трудните текстове в Евангелието от Лука. Причината за това се крие в заблуждението, че на пръв поглед историята за неверния настойник като че ли насърчава нечестието. Ние ще видим по-нататък, че случаят не е такъв. **Богаташът** от тази притча е Самият Бог. **Настойникът** е човек, който е поставен да отговаря за стопанисването на собствеността на друг човек. Според тази притча всеки ученик на Господ е и настойник. **Настойникът,** за когото става дума в тази притча, бил обвинен в злоупотреба с парите на своя работодател, който, като разбрал това, го извикал **да даде сметка** за извършеното и да го уведоми, че е уволнен от работа.

16:3, 6 Настойникът бързо започнал да мисли и разбрал, че трябва да направи нещо, за да осигури бъдещето си. Бил прекалено стар, за да може да работи физически труд, и прекалено горд, за да започне **да проси** (макар и не толкова горд, за да краде). Как тогава да се справи с положението? И той измислил един план, който да му помогне да си намери приятели, които да покажат милосърдие към него, когато изпадне в нужда. Замисълът бил изпълнен така: той отишъл при длъжниците на господаря си и ги попитал кой **колко** дължи. Когато един от длъжниците отвърнал, че дължи **сто мери масло,** настойникът му казал да заплати само **петдесет** и да счита сметката си за приключена.

16:7 Друг длъжник имал да дава **сто мери жито.** Настойникът му казал да плати **осемдесет** и отбелязал, че целият дълг е изплатен.

16:8 Смущаващото в цялата история е моментът, когато **господарят похвалил неверния настойник** за това, че е постъпил **хитроумно.** Може ли да се одобрява такава несправедливост? Постъпката на настойника наистина не е справедлива. Следващите стихове ни показват, че господарят е похвалил настойника не заради неговото нечестие, а заради неговата предвидливост. Тази негова постъпка показва благоразумие, защото той е погледнал в бъдещето и е предприел действия, за да се подсигури; с готовност е пожертвал настоящите си придобивки, за да получи награда в бъдеще. Когато прилагаме тази поука в нашия собствен живот, трябва да сме съвсем наясно по този въпрос: бъдещето на едно Божие дете не е на земята, а на небето. Така както настойникът предприема стъпки, за да си подсигури приятели за времето след неговото уволнение, така и християнинът трябва да използва имуществото на своя Господар по такъв начин, че да си осигури приятелско обкръжение за времето, когато отиде на небето.

Господ казва: **„Човеците на тоя век са по-остроумни спрямо своето поколение от просветените чрез виделината."** Тези думи означават, че невярващите и непокаяли се хора показват по-голяма мъдрост при подсигуряването на своето бъдеще на този свят, отколкото истинските вярващи при събирането на богатства на небето.

16:9 Ние трябва **да си спечелим приятели** *„посредством* **неправедното богатство"**, което ще рече, че трябва да използваме парите и другите материални неща по такъв начин, че да печелим души за Христос и да си създаваме приятелства, които ще останат за вечността. Пиърсън прави следния подходящ коментар:

„Парите могат да се използват за купуване на Библии, книги, брошури и др., което по косвен начин ще допринесе за спечелването на човешки души. Така материалното и временното става нематериално, духовно и вечно. Ето един пример с човек, който има 100 долара. Ако изхарчи всичките тези пари за банкет или за официална вечеря, на другия ден нищо няма да остане

от тях. Но ако ги вложи в Библии, всяка една от които струва 1 долар, ще закупи сто копия на Божието Слово. Тези сто копия той благоразумно посява във вид на семена за небесното царство, които ще поникнат – не във вид на Библии, а във вид на души. По този начин този човек си е създал чрез неправедното богатство вечни приятели, които ще го посрещнат във вечното му обиталище след смъртта."[48]

Това е и поуката на нашия Господ: чрез мъдри вложения на материални блага да вземем участие във вечното благословение на хората от този свят. Трябва да направим така, че когато пристигнем пред небесните врати, там да ни чака едно приветстващо множество от душите на онези, които са били спасени благодарение на нашето пожертвувателно даване и молитви. Там тези хора ще ни благодарят и ще ни кажат: „Ти беше този, който ме покани тук."

Дарби казва следното:

„Като цяло човекът е Божий настойник. В един малко по-друг смисъл и малко по-различен начин Израел също беше Божий настойник, когото Бог беше поставил в Своето лозе и му беше поверил закона, обещанията Си, заветите Си и правото на поклонение. Но накрая се оказа, че Израел е злоупотребил с Неговия имот. Човекът в ролята на настойник се оказа напълно неблагонадежден. Какъв е изходът от това положение? Бог дойде и благодарение на Своята милост превърна онова, което човекът бе осквернил на земята, в средство за създаване на плодове на небето. Когато нещата от този свят лежат в ръцете на човека, той не трябва да ги изразходва за осигуряване на удоволствия в настоящия свят, който е, общо погледнато, разделен от Бога, а да ги използва за бъдещето. Ние не трябва да се стремим към земни притежания, а да използваме разумно тези средства за подсигуряване на небесния си живот. По-добре да изхарчим всичко, за да си осигурим приятели на небето, отколкото да притежаваме много сега. След всичко това можем да кажем, че човекът е един неподходящ настойник."[49]

16:10 Ако ние сме **верни** настойници **на това, което е най-малко** (парите), то тогава ще бъдем **верни** и когато започнем да стопанисваме онова, **което е много** (духовните богатства). От друга страна, ако човек не е верен, когато използва парите, които Бог му е поверил, няма да е верен и тогава, когато става въпрос за големи неща. Това, че парите имат само относителна важност, се вижда в думата **„най-малкото"**.

16:11 Всеки човек, който **не** е честен, когато използва **неправедното богатство** в служба на Господа, не може да очаква от Него да му повери **истинското богатство. Неправедното богатство** са парите. Те не са лоши сами по себе си. Но вероятно изобщо нямаше да бъдат необходими, ако грехът не беше влязъл в този свят. Парите са **неправедно** богатство, защото хората ги използват най-вече за постигане на цели, различни от прославата на Бога. Тук те са противопоставени на **истинското богатство.** Парите имат несигурна и временна стойност, докато стойността на духовните реалности е непроменлива и вечна.

16:12 В 12 ст. се прави разлика между онова, което е **чуждо**, и това, което е наше собствено. Всичко, което имаме, като пари, време, таланти – принадлежи на Господа; и ние сме длъжни да го използваме за Него. **Наши** са наградите, които ние жънем в този живот и ще пожънем в бъдещия, като резултат на вярната ни служба на Христос. Но ако ние не сме били верни в това, което е Негово, как може Той да ни даде **онова, което е наше?**

16:13 Абсолютно невъзможно е човек да живее едновременно и за материалните облаги, и за **Бога.** Ако ние сме подвластни на парите, няма да можем истински да служим на Господа. Натрупването на материални богатства изисква да им отдадем найценните си усилия. Така ние ограбваме Бога от това, което Му принадлежи по право, и ставаме двойнствени в нашата вярност, тъй като подбудите ни вече не са само чисти. Решенията ни не са безпристрастни, защото там, където е богатството ни, там е и сърцето ни. В усилията си да спечелим богатство, ние ставаме служители на **мамона.** Не е възможно да **служиш и на Бога,** и на мамона едновременно. Мамонът иска от нас всичко, което имаме и сме – вечерите, почивните ни дни и цялото време, което трябва да отдаваме на Господа.

Ц. Сребролюбивите фарисеи (16:14-18)

16:14 Фарисеите са не само горди и лицемерни, но и алчни. Те мислят, че светостта може да се заслужи по някакъв начин и затова са си избрали религията за професия, така както другите хора си избират някое доходно занятие. Начинът, по който те служат, няма за цел прославянето на Бога и помагането на ближния, а личното им обогатяване. Когато **слушат** поученията на Господ Исус, Който им казва да се откажат от богатствата на този свят и да събират богатства на небесата, те започват да **Му се присмиват.** За тях парите са нещо много по-реално от Божиите обещания. Нищо не е в състояние да ги възпре да не трупат богатства на земята.

16:15 На външен вид фарисеите изглеждат много набожни и духовни и обикновено **хората** ги смятат за особено праведни. Но тази измамна външност не може да скрие от **Бога** алчността на техните **сърца.** Бог не може да бъде измамен от техните преструвки. Животът, който те водят и който другите одобряват (Пс. 49:18), е **мерзост в очите на Бога.** Те се мислят за преуспяващи хора, защото успяват да съчетаят свещеническата професия с финансовото благополучие, но за Бога те са духовни прелюбодейци. На думи твърдят, че обичат Йехова, но на практика техният бог е мамонът.

16:16 Връзката между 16, 17 и 18 ст. е много трудна за разбиране. На пръв поглед изглежда, че между тях и предхождащите ги или следващите ги събития няма нищо общо, но ние смятаме, че тези стихове най-добре могат да се разберат в светлината на темата на 16 гл., която се занимава най-вече с алчността и неверността на фарисеите. Същите тези хора, които се гордеят с педантичното съблюдаване на изискванията на закона, сега са разобличени като алчни лицемери. Оказва се, че духът на закона е в остро противоречие с духа на фарисеите.

„Законът и пророците бяха до Йоана." Тези думи на Господ посочват границите на диспенсацията на закона, която започва с Мойсей и завършва с **Йоан** Кръстител. Сега се поставя началото на новата диспенсация. От момента на появяването на Йоан започва да **се благовестява Божието царство.** Йоан Кръстител излиза, за да оповести идването на законния Цар на Израел. Той казва на хората, че ако се покаят, Господ Исус ще царува над тях. Резултатът от Неговите проповеди и от това, което по-късно Сам Господ и Неговите ученици проповядват, е една пламенна реакция от страна на много хора. Думите **„и всеки насила влиза в него"** означават, че онези, които са откликнали на посланието, буквално са превзели с щурм царството. Бирниците и грешниците

например е трябвало да прескачат ограниченията, поставени от фарисеите. Други е трябвало да се преборят с любовта към парите, завладяла техните сърца. Някои е трябвало да преодоляват различни предразсъдъци.

16:17, 18 Новата диспенсация обаче не означава, че основните морални принципи вече не важат, защото **„по-лесно е небето и земята да преминат, отколкото една точка от закона да падне“. Точката от закона** може да бъде малък знак от рода на чертичката или запетаята.

Фарисеите смятат, че вече са влезли в Божието царство, но това, което Господ им казва, означава следното: „Не може да не зачитате големите морални ценности на Божия закон и едновременно с това да претендирате за място в Неговото царство.“ Логическият въпрос към тези думи би могъл да бъде следният: „Какви големи морални заповеди не зачитаме?“ Тогава Господ им посочва за пример брачния закон, чиято валидност никога няма да отпадне. Всеки мъж, който **се разведе с жена си и се ожени за друга, извършва прелюбодеяние; и всеки, който се ожени за разведена** жена, също **извършва прелюбодеяние.** В духовен план фарисеите правят точно това. Еврейският народ е влязъл в договорни отношения с Бога. Фарисеите обаче обръщат гръб на тези договорни отношения и се впускат в луда гонитба на материални богатства. 18 ст. може да означава също, че фарисеите не са само духовни прелюбодейци, но са извършители и на физическо прелюбодейство.

Ч. Богаташът и Лазар (16:19-31)

16:19-21 Господ завършва Своята беседа върху настойничеството над материалните неща с една история, в която се разказва за двама души – за техния живот, за тяхната смърт и за състоянието им след нея. Искаме да отбележим, че тази история не е притча. Казваме това, защото някои критици са склонни да подценят сериозните изводи от този разказ, като го класифицират като притча.

Още в началото трябва да поясним, че **богаташът,** чието име не ни е известно, не е осъден да отиде в пъкъла заради своето богатство. Единственото основание за спасението е вярата в Господ Исус и затова хората биват осъдени само заради отказа си да повярват в Него. В случая с този богаташ виждаме, че на него му липсва истинска спасителна вяра по абсолютно пренебрежителното му отношение към **сиромаха, „когото туряха да лежи пред портата му“.** Ако той имаше Божията любов в сърцето си, нямаше да може да живее толкова разкошно, уютно и безгрижно, докато неговият ближен лежи пред външната врата на дома му и моли за няколко **трохи** хляб, но щеше насила да влезе в Божието царство, като прескочи преградата, която любовта му към парите поставяше между него и царството.

Също така е вярно, че и **Лазар** не е спасен заради бедността си, а защото е уповавал на Господ за спасението на душата си.

Обърнете сега внимание на портрета на богаташа, когото понякога наричат Dives (латинската дума за *богаташ*): той носи само най-скъпите, специално за него ушити дрехи, и трапезата му е пълна с най-изисканите ястия. Живее изключително само за себе си, стремейки се да угоди единствено на желанията и апетитите на своето тяло. Не изпитва никаква любов към Бога и никакъв интерес към ближния си.

Лазар представлява неговата абсолютна противоположност. Той е един нещастен **просяк,** когото всеки ден оставят да лежи пред къщата на бога-

таша. Тялото му е **покрито със струпеи** и е изпосталяло от глад и отгоре на всичко непрекъснато го **нападат** мръсни **кучета,** за да **лижат раните му.**

16:22 Когато **сиромахът умира, ангелите го занасят в Авраамовото лоно.** Много хора се питат дали наистина **ангелите** взимат участие при пренасянето на душите на вярващите на небето. Ние не намираме никакво основание за съмнение в истинността на тези думи. Ангелите служат на вярващите в този живот и няма причина да смятаме, че те не могат да правят това и по време на смъртта. **„Авраамовото лоно"** е символичен израз за обозначаване мястото на рая. За всеки евреин идеята за живот заедно с Авраам е свързана с представата за неизразимо блаженство. Затова ние смятаме, че изразът **„Авраамовото лоно"** означава „рая". Когато **богаташът умира,** неговото тяло **е погребано** – същото това тяло, за което той беше положил толкова много грижи, докато беше жив, и за което беше изхарчил толкова много пари.

16:23, 24 Но това погребване не е краят. Неговата душа или неговото съзнателно „аз" отива в **ада.** Думата **„ад"** има гръцки произход и се използва вместо старозаветната дума *шеол,* с която се обозначава мястото на духовете на мъртвите. В СЗ се говори, че това е място както за душите на спасените, така и за душите на неспасените. От този стих става ясно, че това е място само за душите на неспасените, тъй като се казва, че душата на богаташа е била **„на мъки".** Вероятно изказването на Господ, че този богат евреин е отишъл в **ада,** звучи изненадващо в ушите на Неговите ученици, тъй като според СЗ, богатствата са признак за Божието благоволение и благословение. Всеки израилтянин, който се е подчинявал на Господа, е знаел Неговото обещание, че ще живее в материално благополучие. Защо тогава този богат евреин е отишъл в пъкъла? Господ Исус току-що беше оповестил, че с проповядването на Йоан се въвежда нов ред на нещата и че от този момент нататък богатствата не са признак на благословение. Те са изпитание на верността на човека в неговата служба като настойник. От онзи, на когото много се дава, много и ще се изисква.

23 ст. опровергава идеята за „спящите души", според която душата няма никакво съзнание за времето между смъртта и възкресението. Той показва, че съществуването отвъд гроба е изпълнено със съзнание. Ние дори се удивляваме на широтата на познанията, които богаташът има в този момент. **Той... вижда отдалече Авраам и Лазар в неговите обятия.** Може даже да разговаря с Авраам. Обръщайки се към него с думите **„Отче Аврааме",** той го моли за **милост** и иска от него да изпрати **Лазар** да му донесе капчица **вода, за да разхлади езика** си. Тук може да се зададе въпросът как една безплътна душа може да изпита жажда и болка вследствие на действието на **пламъци,** но ние смятаме, че всичко това има преносно значение, което обаче не означава, че страданието там не е истинско.

16:25 Авраам му отговаря, като се обръща към него като към син, което означава, че богаташът физически остава негов потомък, макар и духовно да не е такъв. Патриархът му припомня времето, когато **е живял** в безгрижие, разкош и удоволствия, както и бедността и страданията на **Лазар.** След смъртта те са разменили ролите си. Неравенствата на земята сега се подреждат по обратен ред.

16:26 Така ние научаваме, че изборът, който правим в този живот, определя нашата съдба във вечността и че след смъртта съдбата ни **не може да се промени.** Няма никакъв начин

спасените да преминат там, където са осъдените, нито пък осъдените да отидат при спасените.

16:27-31 В смъртта богаташът изведнъж чувства нужда да евангелизира и иска някой да отиде при **петте му братя,** за да ги предупреди да променят живота си, за да не дойдат и те в това **място на мъки.** В отговор Аврам казва, че като всички останали евреи, братята му имат Старозаветните Писания, които са достатъчни, за да ги предупредят. Богаташът излиза с нов довод срещу този на **Авраам,** казвайки му, че ако **някой от мъртвите** отиде **при тях,** те сигурно ще **се покаят.** Последната дума в този спор обаче е на Авраам, който казва, че решението на един човек да повярва или да не повярва в Божието Слово е окончателно. Ако той не повярва на това, което казва Библията, няма да повярва дори и някой да възкръсне **от мъртвите.** Тази истина е доказана неопровержимо от Господ Исус Христос. Той възкръсна от мъртвите, а хората все още не вярват.

От НЗ ние научаваме, че когато един вярващ умре, тялото му отива в гроба, а душата му – на небето, при Христос (2 Кор. 5:8; Фил. 1:23). Когато един невярващ умре, неговото тяло също така отива в гроба, но душата му – в ада. За него адът е място на мъчения и угризения.

В момента на Грабването телата на вярващите ще бъдат възкресени от гробовете и ще се съединят отново с техните духове и души (1 Сол. 4:13-18). От този момент нататък те ще живеят заедно с Христос във вечността. Пред съда на Големия бял престол (Откр. 20:12) телата, душите и духовете на невярващите ще бъдат съединени в едно (Откр. 20:12, 13) и те ще бъдат хвърлени в огненото езеро, което ще бъде едно вечно наказание.

И така, 16 гл. завършва с едно много сериозно предупреждение към фарисеите и към всички, които желаят да живеят за пари, защото те могат да направят това само с цената на своите души. За предпочитане е да просим хляб на земята, отколкото вода в пъкъла.

IX. Човешкият Син наставлява Своите ученици (17:1–19:27)

А. За опасността от поддаване на съблазни (17:1, 2)

Връзката между отделните пасажи в тази глава не е много ясна. Понякога ни се струва, че Лука като че ли е събрал в едно няколко независими една от друга теми. Началните думи на Христос върху опасността от поддаване на съблазни обаче имат пряка връзка с историята за богаташа от края на 16 гл. Разкошният и самодоволен живот на някои християни без грижа за другите може да се окаже пълен с много препятствия за онези, които са млади във вярата. Всеки християнин, който е известен на обществото като такъв, трябва да знае, че неговият пример ще бъде следван от другите. Представете си до какви сериозни последствия в живота на обещаващи последователи на Господ Исус Христос може да доведе вашият пример, ако ги отведе в живот, изпълнен с материализъм и отдаден на мамона.

Приложението на този принцип, разбира се, трябва да се разглежда в един по-общ смисъл. **„Малките“** например могат да се съблазнят, като се насърчават да водят светски живот. Могат да имат проблеми, допускайки грях в сексуалния си живот. Съблазни крие и всяко учение, което размива ясните очертания на Светото Писание. Всяко нещо, което отклонява от пътя на простата вяра, посвещението и

светостта, може да се окаже съблазън.

Познавайки много добре човешката природа и условията, които предлага този свят, Господ Исус казва, че **идването на съблазните е нещо неизбежно.** Но това не намалява вината на онези, чрез които те идват. За такива хора е **по-добре им се завърже един воденичен камък на врата** и да се удавят в дълбочините на **морето.** Ясно е, че Исус употребява такива силни думи, за да покаже, че наказанието на такива хора не е единствено физическата им смърт, но и вечното им осъждение.

Когато говори за съблазняване на **„един от тия малките"**, Господ Исус вероятно няма предвид само децата, а и всички Негови ученици, които са все още млади във вярата.

Б. За нуждата от опростителен дух (17:3, 4)

В живота на християнина не съществува само опасност от съблазняване на другите. Опасно е също така да таиш обида и да не искаш да простиш, когато този, който те е обидил, ти се извинява. Това е проблемът, на който Господ Исус ни обръща внимание в тези стихове. НЗ ни дава следния модел на поведение за разрешаване на този проблем:

1. Ако един християнин бъде засегнат от друг християнин, той най-напред трябва да му прости в сърцето си (Еф. 4:32). Така той предпазва душата си от лошото въздействие на омразата и яда.
2. След това трябва да отиде при този, който го е засегнал, и да **го смъмри** в разговор насаме (вж. също Мат. 18:15). **Ако другият се покае,** трябва да му каже, че му е простил. Дори и тогава, когато другият продължи да съгрешава и отново се покае, пак да му прости (4 ст.).
3. Ако това обяснение насаме се окаже безрезултатно, тогава засегнатият трябва да отиде при него с още един или двама свидетели (Мат. 18:16) и ако другият не иска да ги изслуша, да изнесе случая пред църквата. Ако провинилият се откаже да зачете мнението на събранието, трябва да бъде отлъчен от него (Мат. 18:17).

Целта на тези разговори и останалите дисциплинарни мерки не е да принизи или унижи провинилия се, а да го върне обратно към общение с Господа и с неговите братя от църквата. Всички разговори трябва да бъдат продиктувани единствено от духа на любовта. Ние нямаме начин, чрез който да проверим дали покаянието на провинилия се е истинско. Трябва да приемем, че то е такова на основание на неговите думи. Затова и Исус казва: **„И седем пъти на ден ако ти сгреши, и седем пъти се обърне към тебе и каже: Покайвам се; прощавай му."** Това е начинът, по който и нашият милостив Отец се отнася към нас. Без значение колко пъти Му съгрешим, Той пак ни дава увереността, че „ако изповядаме греховете си, Той е верен и праведен да ни прости греховете и да ни очисти от всяка неправда" (1 Йоан 1:9).

В. Относно вярата (17:5, 6)

17:5 Идеята за прощаване седем пъти на ден сигурно се оказва много трудна, ако ли не и невъзможна за изпълнение за **апостолите.** Те сигурно се чувстват неспособни да покажат такава милост и затова помолват **Господ** да **увеличи** тяхната **вяра.**

17:6 Отговорът на Господ показва, че тук става въпрос не толкова за количеството на вярата, колкото за нейното качество. Освен това проб-

лемът не е да получиш повече вяра, а да знаеш как да използваш вярата, която имаш. Онова, което ни прави неспособни да прощаваме на нашите братя, са нашата гордост и самолюбие, затова ние трябва да ги изкореним и махнем от себе си. Щом като **вяра** колкото **синапово зърно** може да изкорени една **черница** и да я посади **в морето,** то същата тази вяра може да ни даде много по-лесно да победим непреклонността и коравосърдечието, които ни пречат да прощаваме вината на нашия брат безброй пъти.

Г. Относно безполезните слуги (17:7-10)

17:7-9 Истинският слуга на Христос няма причини да се гордее. Неговото самолюбие трябва да бъде унищожено до корен и на негово място да дойде едно истинско чувство на безполезност. Това е поуката, която ние научаваме от разказа за безполезния **слуга.** За него се казва, че е **орал или пасял овцете** цял ден. **Когато** на края на деня той **се връща от нивата** след този тежък труд, господарят му не го поканва веднага на вечеря, **но първо го** накарва да си сложи престилката и **да му приготви да яде.** Едва когато господарят свършва вечерята, слугата получава разрешение **да се нахрани,** без да получи **благодарности** за цялата тази работа. И това е нормалното положение на нещата. Защото всичко, което слугата прави, е част от неговите задължения. В края на краищата всеки слуга принадлежи на своя господар и неговото първо задължение е да му се подчинява.

17:10 И така, учениците са слуги на Господ Исус Христос. Те Му принадлежат изцяло – с дух, с душа и с тяло. В светлината на делото на Голгота нищо от онова, което ние можем да направим за Спасителя, не може да компенсира това, което Той е направил. Затова, след като ученикът **направи** всичко, което е **заповядано** в НЗ, той пак трябва да признае, че е един **безполезен** слуга, който е **направил** само **онова, което е бил длъжен** да направи.

Според Рой Хисиън петте характеристики на един слуга са следните:

1. Той желае да му поставят непрекъснато задачи, без да иска никакво възнаграждение за това.
2. Правейки всичко това, той не очаква благодарности.
3. След като свърши всичко, не обвинява господаря си в егоизъм.
4. Признава, че е само един безполезен слуга.
5. Признава, че когато е правил всичко това в смирение и покорство, не е извършил нищо повече, отколкото е бил длъжен да извърши.[50]

Д. Изцелението на десетте прокажени (17:11-19)

17:11 Грехът на неблагодарността представлява още една опасност в живота на ученика. Това може да се види в разказа за десетте прокажени. В 11 ст. четем, че Господ Исус тръгва за **Ерусалим,** минавайки по границата между **Самария и Галилея.**

17:12-14 Когато влиза в някакво село,... Го виждат десет мъже, болни от проказа. Заради болестта те не идват близо до Него, а започват да викат отдалеч и да Му се молят да ги изцели. Исус възнаграждава тяхната вяра, като им казва да **отидат** и да **се покажат на свещениците.** Това означава, че преди да стигнат при свещениците, мъжете ще бъдат изцелени от проказата, тъй като свещениците нямат власт да изцеляват, а само да ги признават за изцелени. Послушни на думите на Господа, прокажените тръгват към мястото, където са свещениците, и **докато вървят, болестта** като по чудо **изчезва** от телата им.

17:15-18 Всичките десет прокажени са имали вяра, за да бъдат изцелени, но само **един** от тях се връща обратно, за да благодари на Господ. Интересно защо **този човек е самарянин** – един от ония най-презрени хора, с които юдеите не искат да имат никакво вземане-даване. Той **пада на лицето си** (най-искрената поза за поклонение) **„при нозете** на Исус" (най-правилното място за поклонение). **Исус** го пита: **„Нали се очистиха и десетте?** Защо само **един,** и то **„чужденец"** се върна да Ми благодари? **Къде** са останалите **девет?"** Нито един от тях не се е върнал, **за да въздаде слава на Бога.**

17:19 И като се обръща към самарянина, Господ Исус казва: **„Стани и си иди; твоята вяра те изцели."** Следователно само благодарната една десета част от хората наследяват истинските богатства на Христос. Исус посреща върналия се обратно (15 ст.) и благодарящ Му човек (16 ст.) с нова благословия. Думите **„твоята вяра те изцели"** означават, че ако деветте прокажени са били изчистени само от болестта си, десетият е бил изчистен и от греха!

Е. За идването на царството (17:20-37)

17:20, 21 Трудно е да се каже дали **фарисеите** задават този въпрос за **царството** с искрени чувства, или подигравателно, но знаем, че като юдеи те хранят големи надежди за едно царство, което ще дойде с голяма слава и сила, и очакват, че то ще бъде предхождано от някакви външни признаци и големи политически сътресения. Спасителят обаче им казва, че **„Божието царство не иде така, щото да се забелязва",** което ще рече, че поне в настоящата му форма Божието царство **не идва като** някакво ясно забележимо явление, някакво видимо, земно, временно царство, за което може да се каже, че се намира **тук** или **там.** Но може да се каже, твърди Спасителят, че **Божието царство е сред** тях. Явно думите на Господ Исус означават, че царството не се намира в сърцата на фарисеите, защото сърцата на тези закоравели религиозни лицемери не са позволявали да има в тях място за Христос – Царя на царството. Той казва, че **Божието царство** е сред тях, защото законният Цар на Израел е сред тях. Той е извършил много чудеса и е представил акредитивите си пред всички, за да ги видят. Но фарисеите не са пожелали да Го приемат. Божието царство се е представило и на тях, но те изобщо не са го забелязали.

17:22 Когато говори на фарисеите, Господ описва царството като нещо, което вече е дошло. Когато се обръща **към учениците Си** обаче, Той говори за царството като за бъдещо събитие, което ще се случи след Неговото Второ пришествие. Но преди това Той се спира на времето между Неговото Първо и Второ пришествие. Ще **дойдат дни, когато** учениците Му ще **искат да видят един от дните на Човешкия Син,** но **няма да го видят.** С други думи, те ще копнеят за **един от дните,** когато Господ е бил заедно с тях на земята и когато са се наслаждавали на щастието да бъдат в Неговото общество, но няма да го имат. В известен смисъл тези дни са били предвкусване на времето, когато Той ще се върне в сила и голяма слава.

17:23, 24 Ще се появят много лъжехристи и слухове за идването на Месията, но Неговите последователи не бива да се мамят по такива лъжливи съобщения. Второто пришествие на Христос ще се види от всички и никой няма да го сбърка, **както** не може да сбърка **светкавицата,** която блясва от единия край на хоризонта до другия.

17:25 И отново Господ Исус казва на учениците Си, че преди да станат всичките тези неща, **Той Самият** ще **пострада много и** ще **бъде отхвърлен от** това **поколение.**

17:26, 27 След като се връща обратно на темата за Своето Второ идване, когато ще дойде, за да властва, Господ подчертава, че дните, които непосредствено предхождат това славно събитие, ще бъдат като **дните на Ноевото време.** Тогава хората са **яли, пили, женели** са се и са се **омъжвали** и тези неща не са били грешни – това са нормални, напълно допустими човешки дейности. Злото в тях е това, че хората са живеели единствено заради тези неща и нито са мислели, нито пък са отделяли време за Бога. И така, след като **Ной** и неговото семейство **са влезли в ковчега, е дошъл потопът, който е унищожил** всички останали хора. Следователно Второто пришествие на Христос ще донесе осъждение за всички, които отхвърлят Неговото милостиво предложение.

17:28-30 И отново Господ казва, че дните преди Неговото Второ пришествие ще приличат на времето, когато е живял **Лот.** Цивилизацията по онова време вече е била отбелязала известен напредък: хората вече не са само **яли** и **пили,** но **са и купували, продавали, садели и строели.** Тук отново виждаме усилията на човека, който пак се опитва да постигне златния век на мира и благоденствието без Божието участие. Но **в същия ден, в който Лот,** жена му и дъщерите му **са излезли от Содом,** върху него **се е изсипал дъжд от огън и сяра от небето,** който е унищожил порочния град. **Така „ще бъде и в деня, когато Човешкият Син се яви“.** Всички, които живеят единствено за наслада, лично удоволствие и материални придобивки, ще бъдат погубени.

17:31 Това ще бъде такова **време,** в което привързаността към земните неща ще изложи на опасност живота на човека. Ако някой се намира **на покрива,** да **не** слиза да спасява имуществото си **в къщата.** Ако е вън **на полето,** да **не се връща обратно** вкъщи; да бяга от всички ония места, където ще падне наказанието.

17:32 И въпреки че **жената на Лот** е била почти насила изведена от Содом, сърцето ѝ е останало вътре в града. Това личи от факта, че тя се е обърнала назад. Тя е била изведена от Содом, но Содом не е бил изведен от нея. В резултат на това Бог я е унищожил, като я е превърнал в солен стълб.

17:33 Всеки, който иска да спаси живота си, като се грижи само за физическата си безопасност и не мисли за душата си, **ще го загуби.** От друга страна, всеки, който **изгуби живота си** по времето на тази скръб заради верността си към Господа, **ще го запази** за вечността.

17:34-36[51] Времето на Второто пришествие на Господ ще бъде разделно време. **Двама души** ще спят **на едно легло. Единият ще бъде взет,** за да бъде наказан; **другият,** вярващият, **ще бъде** пощаден, за да влезе в Христовото царство. **Две жени ще мелят заедно: едната,** невярващата, **ще бъде отнесена** от бурята на Божия гняв; **другата,** която е Божие дете, ще бъде пощадена, за да се радва на благословенията на хилядолетното царство заедно с Христос.

Между другото, 34 и 35 ст. по един много интересен начин подкрепят факта, че земята е кръгла. Съобщението, че в едната страна на земята ще бъде нощ, а в другата – ден, което се подразбира от дейностите, които ще извършват хората, говорят за един природен факт, който бе открит от хората векове по-късно.

17:37 Учениците много добре разбират, че думите на Спасителя за Него-

вото Второ пришествие говорят за един катастрофален съд над вероломната земя, който ще дойде от небето. Затова те питат **Господ къде** ще падне това наказание. Неговият отговор гласи, че **там, където е** трупът, **там ще се съберат и орлите. Орлите,** сиреч лешоядите, символизират неизбежните наказания. Думите на Спасителя означават, че наказанията ще паднат върху всяка форма на неверие и бунт срещу Бога, без значение къде се намират те.

В 17 гл. Господ Исус предупреждава Своите ученици за нещастията и гоненията, които ги очакват. Времето преди Неговото Второ пришествие ще се характеризира с големи изпитания за тях. И за да ги подготви подобре за това време, Спасителят им дава още наставления върху молитвата. В следващите стихове става въпрос за молитвите на една вдовица, един фарисей, един бирник и един просяк.

Ж. Притчата за упоритата вдовица (18:1-8)

18:1 Притчата за молещата се вдовица ни учи, че **хората не трябва да престават да се молят и да губят надежда.** В по-широк смисъл това важи за всички хора и за всички видове молитви, но в един по-тесен смисъл, определен от значението на конкретния текст, това се отнася най-вече до молитвата, с която ние молим Бога да ни освободи от изпитанията, в които се намираме. Ние не трябва да губим **надежда** в молитвите си по време на този дълъг и уморителен период между Първото и Второто пришествие на Христос.

18:2, 3 Притчата започва с описание на един несправедлив **съдия,** който по принцип не изпитвал никакъв страх от **Бога,** нито пък **зачитал** хората. В нея **има** и една **вдовица,** която била подложена на голям тормоз от страна на неизвестен неин **неприятел.** Тази **вдовица** непрекъснато **ходела при** съдията и искала от него **справедливо разрешение** на въпроса, което да я отърве от този жесток тормоз.

18:4, 5 Съдията не се трогнал от основателността на нейния иск. Фактът, че някой се бил отнесъл към нея несправедливо, не могъл да го накара да вземе мерки в нейна защита. Но настойчивостта, с която жената му досаждала непрекъснато, била толкова голяма, че го принудила най-накрая да вземе мерки.

18:6, 7 После Господ обяснява на Своите ученици, че ако един **несправедлив съдия** е решил да даде на една бедна вдовица онова, което тя е искала от него, заради нейната настойчивост, колко повече в сравнение с него ще може да се намеси на страната на **Своите избрани Бог,** Който е справедлив. Понятието **„избрани“** тук може би има точно определен смисъл, който включва онзи остатък от израелския народ, който ще живее по време на Скръбта, но може и да означава всички угнетени християни от всички времена. Причината, поради която Бог не се е намесил много отдавна, е, че Той дълго търпи заедно с хората, защото не иска никой да погине.

18:8 Ще дойде ден обаче, когато Неговият Дух няма повече да се кани и да чака хората, и тогава **Той ще** накаже всички, които преследват Неговите последователи. Господ Исус завършва притчата със следния въпрос: **„Обаче, когато дойде Човешкият Син, ще намерим ли вяра на земята?“** Той може би има предвид *онази* вяра, която е имала бедната вдовица. Но въпросът може да означава, че когато Господ Исус дойде отново, Той ще намери само един малък остатък от верни на Него хора. Междувременно всеки един от нас би трябвало да се стреми към

такава вяра, която вика към Бога ден и нощ.

З. Притчата за фарисея и бирника (18:9-14)

18:9-12 Следващата **притча** е насочена към хора, които обичат да **се** перчат, че са **праведни** и презират всички **останали** като по-низши от тях. Когато Спасителят нарича първия мъж **фарисей,** Той не оставя никакво място за съмнение срещу кого точно е насочен неговият разказ. Въпреки че фарисеят изрича много молитвени думи, на практика той не говори на **Бога,** а се хвали сам за своите морални и религиозни постижения. Вместо да сравни себе си с идеалния критерий на Бога и да види колко е грешен, той се сравнява с останалите хора от неговото общество и се гордее, защото се смята за по-добър от тях. Честото повторение на местоимението **„аз"** ни показва истинското състояние на неговото сърце, което е изпълнено с високомерие и самодоволство.

18:13 В сравнение с него **бирникът** представлява неговата пълна противоположност. **Заставайки** пред Бога, той разбира че е един абсолютно недостоен човек като праха, който покрива земята. Той дори **не смее да повдигне очите си към небето, а само се бие по гърдите** и проси милост от **Бога: „Боже, бъди милостив към мене** (в буквален смисъл) **грешника!"** Той не мисли за себе си като за един от многото грешни хора, а като за грешника, *който не заслужава* да получи нищо от Бога.

18:14 Господ Исус обяснява на Своите служители, че точно този дух на смирение и покаяние е това, което Бог иска от нас. Противно на човешките очаквания онзи, който **слиза в дома си оправдан,** не е фарисеят, а бирникът. Бог възвишава смирените и смирява онези, които се възвишават сами.

И. Исус и малките деца (18:15-17)

Това събитие идва, за да подсили смисъла на току-що казаното, а именно, че за да влезе някой в **Божието царство,** трябва да има смирението на едно малко дете. Около Господ Исус започват да се събират майки, които водят децата си, за да получат Неговото благословение. **Учениците Му** изпитват досада заради това, че безпокоят Спасителя, но Исус **ги смъмря** и **извиква... децата** при Себе Си, като казва, че **„на такива е Божието царство".** Този стих ни дава отговор на въпроса: „Какво става с малките деца, когато умрат?" Отговорът е, че те отиват на небето. Господ съвсем ясно казва, **„на такива е Божието царство".**

Децата могат да бъдат спасени в много ранна възраст. Тази възраст е различна при различните деца, но ние трябва да знаем, че всяко дете, което желае да отиде при Исус, трябва да може да направи това без значение на възрастта и вярата му трябва да се насърчава.

Не е необходимо да се чака децата да стават възрастни, за да бъдат спасени, но възрастните наистина имат нужда от простата вяра и смирението на **малкото дете,** за да могат да **влязат в** Божието **царство.**

Й. Богатият млад началник (18:18-30)

18:18, 19 Този пасаж ни показва случая с един с мъж, който **не** иска да приеме Божието царство като малко дете. Един ден при Господ Исус идва някакъв началник, който се обръща към Него с думите **„благи Учителю"** и Го пита **какво** да **направи,** за да **наследи вечен живот.** Спасителят най-напред го пита защо се обръща към Него с думите *„благи Учителю"* и му напомня, че единствено **Бог е благ.** Господ не

отрича, че е Бог, а само се опитва да подскаже на началника, че трябва да признае този факт. Щом е „благ“, Той също е Бог, тъй като единствено Бог е по същество „благ“ (или добър).

18:20 След това Исус отговаря на въпроса: „Какво да сторя, за да наследя вечен живот?“ Ние знаем, че вечният живот не може да се наследи, нито да се спечели с добри дела. Вечният живот е дар от Бога чрез Исус Христос. Когато Господ Исус насочва вниманието на началника към **десетте** Божии **заповеди,** Той не иска да му каже, че ще се спаси, като пази тези заповеди на закона, но използва закона, за да успее да го убеди, че е грешен. И така Господ Исус повтаря пет от **заповедите,** които засягат задълженията ни към нашите ближни, описани във втората плоча на закона.

18:21-23 Става ясно, че законът не е упражнил своя изобличаващ ефект в живота на този човек, защото той е достатъчно дързък, за да твърди, че **е спазвал** тези заповеди **от младостта** си. Тогава Исус му казва, че на него все пак му липсва **нещо** – любовта към ближния. Ако младежът действително спазва тези заповеди, той ще продаде **всичките** си богатства и ще ги раздаде **на бедните.** Но истината е, че той не обича ближния си както себе си. Животът му е изпълнен с егоизъм и в него няма място за другите. Това става ясно от факта, че след **като чува** всичко това, **той е силно наскърбен,** „защото **беше твърде богат“.**

18:24 Исус вижда това и казва, че за ония, **които имат богатства,** ще бъде много трудно да влязат в **Божието царство.** Трудността идва оттам, че не можеш да имаш богатства, без да ги обичаш и да уповаваш на тях.

Целият този текст е изпълнен с обезпокоителни въпроси, които засягат както вярващите, така и невярващите. Можем ли ние да кажем, че наистина обичаме нашите ближни, ако живеем в разкош и удобства, докато има хора, които загиват, защото не са чули благата вест за Христос?

18:25 Исус казва, че **е по-лесно камила да мине през иглени уши, отколкото богат да влезе в Божието царство.** Много хора са се опитвали да обяснят това твърдение. Някои от тях казват, че игленото ухо символизира малката, вътрешна врата на градската стена, през която камилата може да влезе само ако се прегъне в колената. Но Лука тук използва за иглено ухо дума, от която се разбира, че става въпрос за хирургическа игла. Така че смисълът на думите на Господ е съвсем ясен. Той казва, че колкото е *невъзможно* **камилата да мине през иглено ухо,** толкова е *невъзможно* и **богаташът да влезе в Божието царство.** Не е достатъчно да се каже, че богаташът не може да стори това със собствени усилия, защото със собствени усилия не може да влезе в Божието царство нито богатият, нито бедният. Тези думи означават, че за човека е *невъзможно* **да влезе в Божието царство** *като богаташ,* защото, докато богатството му представлява за него един малък бог, то не престава да стои като пречка между него и спасението на душата му и той не може да стане християнин. Простите факти сочат, че сред богатите има много малко спасени хора и че спасените сред тях е трябвало първо да се покаят пред Бога.

18:26, 27 След като размислят върху казаното, учениците започват да се питат: **„Тогава кой** може **да се спаси?“** За тях богатствата винаги са били признак за Божието благословение (Второз. 28:1-8). Щом като богатите юдеи не могат да се спасят, тогава кой може? Господ отговаря, че това, което хората не могат да направят, може да направи **Бог.** С други думи, Бог може да отнеме любовта към златото от алчния, лакомия и бе-

зогледния материалист и да му даде вместо нея истинската любов към Господа. Това е едно чудо на Божията милост.

И отново целият този пасаж повдига обезпокоителни въпроси за всяко Божие дете. Слугата не е по-високо от Господаря си и след като Господ Исус е напуснал Своите небесни богатства, за да спаси нашите грешни души, правилно ли е ние да бъдем богати в същия този свят, в който Той беше беден? Ценността на човешките души, близостта на Второто пришествие на Христос и взискателната му любов са неща, които ни карат да вложим всичките си материални богатства в служба на делото на Господа.

18:28-30 Когато **Петър** напомня на Господа, че учениците са **оставили** както къщите си, така и семействата си, за да Го последват, Господ му отговаря, че всеки пожертвувателен живот ще бъде многократно възнаграден на този свят и още по-многократно възнаграден във вечността. Последните думи на 30 ст. (**„а в идещия свят вечен живот"**) не означават, че вечният живот може да се заслужи, като човек остави всичко, а говорят за по-големи възможности за наслаждение на вечния живот. Те ни казват, че в идещия свят този човек ще има по-големи способности да се наслаждава на небесните благословения и освен това ще получи по-големи награди в небесното царство. Всичко това говори за „пълна реализация на живота, който човек получава при повярването – т. е. живот в пълнота".

К. Исус отново предсказва Своята смърт и възкресение (18:31-34)

18:31-33 За трети път Господ **взима дванадесетте** ученици при Себе Си и им разказва подробно за това, което ще Му се случи (вж. 9:22, 44). Той предсказва Своите мъки, които ще дойдат, за да потвърдят **писаното** чрез **пророците** в СЗ. С божествено прозрение Той спокойно пророкува, че **„ще бъде предаден на езичниците"**. „Имало е голяма вероятност Исус да бъде убит тайно или пребит с камъни в някоя тълпа."[52] Но предсказанията на пророците казват, че Той ще бъде предаден, **поруган, оскърбен и оплют** и това трябва да се изпълни. Исус ще бъде бит и после убит, но на **третия ден** ще **възкръсне отново.**

Останалите глави разкриват драмата, така удивително предвидена и предсказана от Исус:

„Ето, възлизаме в Ерусалим" (18:35-19:45).

„Човешкият Син... ще бъде предаден на езичниците" (19:47-23:1).

„Ще Му се поругаят и... ще Го оскърбят" (23:1-32).

„Ще Го убият" (23:33-56).

„И на третия ден ще възкръсне" (24:1-12).

18:34 Странно наистина, но учениците **не разбират „нищо от това, което се казваше"**. Значението на казаното от Исус е **скрито за тях.** На нас сега ни е трудно да разберем защо тези ученици са били толкова невъзприемчиви, но обяснението може би е следното: техните умове са били до такава степен заети от мисълта за един временен освободител, който да ги отърве от римското робство и да установи царството си незабавно, че те са отказали да си представят какъвто и да било друг изход. Често пъти ние вярваме само това, което искаме да вярваме, и се противопоставяме на истината, ако тя не съответства на **предварително създадените** ни представи.

Л. Изцелението на слепия просяк (18:35-43)

18:35-37 Господ Исус вече е напуснал Перея, след като пресича река Йордан.

Лука казва, че следващото събитие **се случва, „когато Той се приближаваше към Ерихон“.** Докато Матей и Марко казват, че това става, когато Исус излиза от Ерихон (Мат.20:29, Марко 10:46). Освен това Матей говори за двама слепи мъже; докато Марко и Лука споменават само един. Възможно е Лука да говори за новия град Ерихон, докато Матей и Марко да имат предвид стария град Ерихон. Възможно е също така да е имало повече от едно чудо с изцеляване на слепи на това място. Каквото и да е истинското обяснение на това събитие, ние сме сигурни, че ако нашите познания бяха по-големи, привидните противоречия щяха да изчезнат.

18:38 Слепецът по някакъв начин разбира, че **Исус** е Месията, защото се обръща към Него с думите: **„Сине Давидов“.** Той иска Исус **да покаже милост към** него, като Му възвърне зрението.

18:39 Независимо от опитите на някои хора да го накарат да замълчи, просякът упорито продължава да **вика** Господ Исус. Хората изобщо не се интересуват от този просяк, но Исус се интересува.

18:40, 41 И така, Исус се спира. Дарби коментира този момент така: „Исус Навиев веднъж помоли слънцето да спре на небето, а тук *Господарят* на слънцето, луната и небето спира при молбата на един сляп просяк.“ По заповед на Исус хората **довеждат** слепия при Него. Исус го **пита** какво иска. Без никакво колебание или усукване слепият отговаря, че иска **да прогледа.** Молитвата му е много къса, но точна и изпълнена с вяра.

18:42, 43 Тогава **Исус** изпълнява молбата на човека **и** слепият **незабавно получава зрение.** И не само това, но веднага **тръгва след** Господа, **като слави Бога.** Това събитие идва да ни покаже, че трябва да се осмелим да вярваме на Бога и за невъзможното. Голямата вяра е голяма почит за Него. Както казва поетът:

При един Цар отиваш ти:
затова големи искания приготви.
Че такава мощ и сила има Той –
няма искане, което да бъде
прекалено голямо на бой.

Джон Нютън

М. Повярването на Закхей (19:1-10)

Повярването на Закхей илюстрира казаното от Лука в 18:27, че „невъзможното за човеците, за Бога е възможно“. Закхей е един богат човек, а обикновено за богатия не е възможно да влезе в Божието царство. Но Закхей се смирява пред Спасителя и не позволява на богатството си да стане преграда между неговата душа и Бога.

19:1-5 Това се случва по време на третото и последно пътуване на Господ за Ерусалим, когато Той **минава през Ерихон. Закхей много иска да види** Исус, вероятно най-вече от любопитство. И макар че е **началник на бирниците,** не се поколебава да извърши нещо не особено прилично, за да види Спасителя. Тъй като е нисък на ръст и знае, че тълпата ще му попречи да Го види добре, *той* **изтичва напред и се покачва на една черница,** която расте на пътя, по който ще мине Господ. Когато наближава черницата, **Исус поглежда нагоре и вижда** Закхей. Тогава му казва да **слезе** бързо и го уведомява, че ще отседне в неговата **къща.** Това е единственият записан случай, когато Спасителят се самопоканва в един дом.

19:6 Закхей прави така, както Исус иска от него, **и** Го **приема с радост.** Ние можем почти със сигурност да кажем, че това е и мигът на неговото повярване.

19:7 Всички критици започват да **роптаят** срещу Спасителя за това, че отива **на гости у един човек,** когото всички признават за **грешник.** Те прос-

то забравят факта, че идвайки в свят като нашия, Господ посещава само такива домове!

19:8 Спасението донася коренна промяна в живота на бирника, който казва на Спасителя, че е решил да даде **половината от имота си на бедните.** (До този момент той е крадял от тях колкото е могъл.) Освен това казва, че ще плати **четирикратно** обезщетение на всеки, когото е ограбил. Решението му говори за една много по-голяма компенсация от тази, която се изисква от закона (Изх. 22:4, Лев. 6:5; Чис. 5:7). То показва, че Закхей вече е слуга на любовта, а не на алчността.

Няма никакво съмнение, че Закхей приема нещата съвсем сериозно. Уест превежда 8б ст. така: „И тъй като съм изисквал несправедливо...“ В неговия превод няма „ако“.

На някои хора текстът звучи така, като че Закхей се хвали със своето човеколюбие и разчита на него за спасението си. Но това изобщо не е истина. Онова, което той иска да каже, е, че новият нов живот за Христос го е накарал да пожелае да се отплати за миналото и че от благодарност на Бога за своето спасение той сега иска да използва парите си за Божия прослава и за благословение на ближните си.

8 ст. е един от най-силните стихове в Библията, които говорят върху обезщетението на несправедливо отнет имот. Спасението не освобождава човека от задължението да поправи грешките си от миналото си. Дълговете, които човек е направил, преди да повярва, не се унищожават чрез новорождението. Ако той е откраднал някакви пари преди спасението, истинското разбиране на Божията милост изисква от него да възстанови тези пари, след като стане Божие дете.

19:9 Исус съвсем ясно казва пред всички, че **спасението е дошло в дома на** Закхей, защото и той е **Авраамов син.** Спасението идва при Закхей не заради това, че се е родил евреин. Тук наименованието „Авраамов син“ означава нещо повече от кръвно родство. То показва, че Закхей притежава същата вяра в Господа, каквато е имал и Авраам. Освен това спасението не идва в дома на Закхей и заради неговите благотворителни и възстановителни дела (8 ст.). Всичко това е резултат от спасението, а не причина за спасение.

19:10 В отговор на онези, които Го критикуват, че е отишъл в къщата на грешен човек, Исус казва: **„Човешкият Син дойде да потърси и да спаси погиналото.“** С други думи, повярването на Закхей идва като изпълнение на целта, заради която Христос е дошъл на този свят.

Н. Притчата за десетте мнаси (19:11-27)

19:11 Докато Спасителят се приближава към Ерусалим откъм Ерихон, много от Неговите последователи мислят, **че Божието царство веднага ще се яви.** С притчата за десетте мнаси[53] Исус иска да ги изведе от това заблуждение. Тази притча показва, че между Неговото Първо и Второ пришествие ще има един период от време, когато учениците Му ще работят за Него.

19:12, 13 Притчата за **благородника** има действителен исторически прототип в лицето на Архелай. Той бил избран от Ирод за негов заместник, но народът не го приел. Тогава той отишъл в Рим, за да получи потвърждение за своето назначение, а като се върнал, възнаградил слугите си и унищожил всичките си врагове.

В притчата Господ Исус Христос се представя за **един благородник,** който **отишъл** на небето, за да чака времето, когато ще **се върне** и ще установи

царството Си на земята. **Десетте слуги** представляват Неговите ученици. На всеки един от тях благородникът дал по една мнаса и им казал да **търгуват** с нея, докато дойде обратно. Има неща, които не са еднакви при различните хора, които служат на Господ: различна надареност, възможности и талант (вж. притчата за талантите, Мат. 25:14-30). Но има неща, които са общи за всички тях, като например привилегиите, които имат, за да разпространяват евангелието и да представят Христос на света, а така също и привилегията да се молят. Без съмнение, мнасата символизира точно този вид привилегии.

19:14 Гражданите представляват еврейския народ. Те не само са Го отхвърлили, но след заминаването Му са изпратили посланици със следното съобщение: **„не щем този да царува над нас“.** Посланието може да се разглежда като отношението, което народът показва към служителите на Христос, като Стефан и другите мъченици.

19:15 Тук можем да видим едно описание на Господ, Който ще се върне, за да установи Своето **царство.** Тогава Той ще събере слугите Си, за да види какво са направили с **парите,** които им е дал.

Вярващите от този свят ще отговарят пред Христовото съдилище за работата, която са свършили. Това ще стане на небето след Грабването.

Онази част от еврейския народ, които ще останат верни на Христос и ще свидетелстват за Него по време на годините на Скръбта, ще отговарят пред Него след Второто Му пришествие. Това е съдът, за който найвече става дума в този пасаж.

19:16 Оказва се, че с помощта на едната дадена му мнаса **първият** слуга е **спечелил десет мнаси.** Той съзнава, че парите не са негова собственост (**„твоята мнаса“**), и показва, че ги е използвал максимално добре в защита на интересите на Своя господар.

19:17 Господарят му го похвалва за това, че се е показал **верен на твърде малкото,** което отново ни напомня, че дори и тогава, когато сме положили максимум усилия, пак оставаме безполезни слуги. Наградата му се състои в това, че му се дава **власт над десет града.** Възнаграждението за вярна служба е свързано явно по някакъв начин с управлението в царството на Христос. Степента на тази награда ще се определя от степента на неговото посвещение и себеизразходване.

19:18, 19 Вторият слуга казва, че е **спечелил пет мнаси** с помощта на едната **мнаса** и за награда получава власт **над пет града.**

19:20, 21 Третият **идва,** без да донесе никаква печалба – само извинения, и връща мнасата, която внимателно **пазел... в кърпа.** Не бил спечелил нищо с нея. И защо? Оказва се, че според него виновен за това бил най-вече благородникът, който бил **строг човек,** който искал да получи нещо, без да го е заработил. Но думите му сами го обвиняват. Защото, ако е мислел благородника за такъв човек, защо не е вложил мнасата в банка, за да спечели поне някаква лихва?

19:22 Когато цитира думите, с които слугата характеризира благородника, Исус не иска да каже, че ги признава за верни. Причината, за да изрече тези думи, се крие в злото сърце на слугата, което го кара да обвинява господаря си вместо собствения си мързел. Защото, ако действително е смятал така, трябвало е да действа по съответния начин.

19:23 23 ст. идва да покаже, че пред нас има само две възможности: или да използваме всичко, което имаме, в служба на Господа; или да го дадем на някой друг, който ще го използва вместо нас.

19:24-26 Присъдата на благородника за третия слуга гласи, че трябва да **вземат мнасата от него и да я дадат на** онзи, **който** е спечелил **десет мнаси.** Ако ние не използваме нашите възможности за Господ, те ще ни бъдат отнети. Но ако сме верни в малкото, Бог ще знае, че винаги може да разчита на нас. За някои може да изглежда, че не е справедливо да се отнеме едната **мнаса** от тоя, който има само нея, и да се даде на оня, който вече има **десет,** но в духовния живот има един принцип, според който тези, които обичат Господа и Му служат с цялото си сърце, получават все по-големи възможности да правят това. Нежеланието да използваме дадените възможности води до пълната им загуба.

Третият слуга загубва наградата си, но не претърпява никакво друго наказание – явно той остава спасен.

19:27 Гражданите, които не пожелават благородникът да им бъде цар, са изобличени като **врагове** и осъдени на смърт. Това е едно тъжно предсказание за съдбата на онази част от израелския народ, която ще отхвърли Месията.

X. Човешкият Син в Ерусалим (19:28-21:38)

А. Триумфалното влизане (19:28-40)

19:28-34 Вече е дошла неделята преди разпъването на Христос. Исус се намира близо до източната страна на Елеонския хълм на път **към Ерусалим. Малко преди Витфагия и Витания... Той изпраща двама от Своите ученици до** едно **село,** откъдето да вземат **осле,** с което да влезе в Ерусалим. Исус им казва съвсем точно къде да намерят животното и какво да кажат **собствениците** му. След като учениците обясняват на собствениците своята мисия, хората без никакво колебание развързват ослето и им го дават, за да го заведат на Исус. Може би преди това те са били благословени чрез някое дело на Господ и са Му казали, че Той може да се обърне към тях по всяко време.

19:35-38 Учениците мятат **дрехите си** върху ослето и правят нещо като възглавница или седло за Господа. **Много** от хората **постилат дрехите си на пътя пред** Него, докато Той се изкачва от западното подножие на Елеонския хълм към Ерусалим. И тогава почти единодушно всички, които следват Исус, започват да **славят** Бога **за всички велики дела, които са видели** да извършва пред тях. Те Го приветстват като Божия **Цар** и Го възвеличават като Един, Който ще донесе **„мир на небето и слава във висините“.** Многозначителен е и фактът, че те казват **„мир на небето“,** вместо „мир на земята“. Не е възможно да има мир на земята, след като Принцът на мира е отхвърлен и скоро ще бъде убит. Но в резултат на неизбежната смърт на Христос на кръста на Голгота и Неговото възнесение на небето след това **на небето ще има мир.**

19:39, 40 Фарисеите се възмущават, че Неговите ученици Му оказват пред всички такава голяма почит, и Му казват, че трябва да **ги смъмри.** Но Исус им **отговаря,** че това шумно приветствие е неизбежно. **Ако** учениците Му спрат да Го хвалят, **камъните ще започнат!** По този начин Исус смъмря фарисеите за това, че сърцата им са по-твърди и по-студени от мъртвите камъни.

Б. Плачът на Човешкия Син за Ерусалим (19:41-44)

19:41, 42 Близо до Ерусалим Исус плаче за този **град,** който пропуска своята златна възможност. Ако хората Го

бяха приели като Месия, щяха да имат **мир.** Защото Той е източникът на **мира.** Но вече е твърде късно. Те са взели решение как да постъпят с Божия Син. Затова **очите** им не виждат. Поради това, че *не искат* да Го видят, те вече и *не могат* да Го видят.

Да спрем за малко тук и да помислим върху чудото със сълзите на Спасителя. Грифит-Томас казва така: „Нека поседим при краката на Христос и нека научим тайната на Неговите сълзи, за да можем, като видим греховете и мъките на градовете и селата, да заплачем и ние за тях."[54]

19:43, 44 Тук Исус ни дава едно тъжно предсказание за обсадата на Ерусалим от Тит – как този римски генерал ще **обгради** града и ще хване жителите му като в капан; как ще избие и млади, и стари; как ще разруши стените и къщите му, като ги **сравни** със земята; как **камък върху камък няма да остане.** И всичко това ще се случи **заради това, че** Ерусалим **„не позна времето, когато беше посетен".** Господ посети града с предложение за спасение, но хората не Го пожелаха. В техните планове за живота нямаше никакво място за Него.

В. Второто изчистване на храма (19:45, 46)

Исус беше изчистил веднъж **храма** в началото на Своето обществено служение (Йоан 2:14-17). Сега, когато краят на Неговото служение бързо приближава, Той влиза в светите предели и **изхвърля** *оттам всички ония,* **които** превръщат този **молитвен дом в разбойнически вертеп.** Опасността от въвеждане на търговски елемент в Божиите дела винаги съществува. Християнството в наши дни е заквасено и с този грях: организират се всякакви християнски базари и социални мероприятия, кампании за събиране на парични средства, проповеди с цел финансово обезпечаване – и всичко това в името на Христос.

За да обоснове защо прави всичко това, Христос цитира Светото Писание (Ис. 56:7 и Ер. 7:11). Всяка нова реформа в църквата трябва да се обосновава с Божието Слово.

Г. Всекидневните поучения в храма (19:47, 48)

Всеки ден Исус **поучава в храма** – не вътре в самата сграда, а в двора на храма, където е разрешено влизането на хората. Религиозните водачи търсят някаква причина, за която да се хванат и **да Го унищожат,** но **обикновените хора** все още **са** запленени от Назарянина, Който прави такива чудеса. Времето Му още не е дошло. **Но** часът наближава и часовникът скоро ще удари мига, когато **главните свещеници, книжниците и фарисеите** ще се съберат, за да се нахвърлят като глутница вълци върху плячката.

Вече е понеделник. Следващият ден, вторник, който е и последният ден от общественото служение на Исус, е описан от 20:1 до 22:6.

Д. Властта на Човешкия Син е поставена под съмнение (20:1-8)

20:1, 2 Представете си каква картина е това: Главният Учител неуморно проповядва благовестието **в** сянката на **храма,** докато израелските водачи безочливо оспорват правото Му да поучава. За тях Исус е само един груб дърводелец от Назарет. Той има много малко официално образование, няма никакви академични титли и никакви официални пълномощия от църковни институции. Те искат да знаят какви пълномощия може да им представи Той и **кой** Му е **дал тази власт** да поучава и проповядва и да чисти храма. Те искат да знаят!

20:3-8 Исус им **отговаря,** като им задава един въпрос. Ако водачите бяха отговорили правилно на този въпрос, щяха да получат отговор и на своя въпрос. **Йоановото кръщение** от Бога ли е дадено или от човеците? Въпросът заварва фарисеите неподготвени. Ако признаят, че Йоан проповядва с Божието помазание, то тогава трябва да отговорят защо не са се подчинили на неговото послание, като се покаят и приемат Месията, Когото той възвестява? Но ако кажат, че Йоан е само един професионален проповедник, това ще предизвика гнева на масите, които все още признават **Йоан** за Божий **пророк.** Затова водачите отговарят, че **не знаят откъде** Йоан е получил своята власт. Тогава Исус им казва: *„В такъв случай и Аз няма да ви кажа с каква власт поучавам."* Щом не знаят, откъде Йоан има власт, защо тогава оспорват властта на Онзи, Чиято власт е по-голяма и от тази на Йоан? Тези стихове ни показват, че най-важното нещо при проповядването на Божието Слово е изпълването със Светия Дух. Онзи човек, който има този дар да проповядва, може да побеждава всички, чиято власт е облечена с научни степени, човешки титли или други почести.

„Ти къде си получил тази диплома? Кой ти даде този духовен сан?" Тези стари въпроси, често продиктувани най-вече от завист, продължават да се задават и днес. Продължават да се съмняват в годността и валидността на „духовния сан" на всеки добър проповедник, чиито теологични познания не са дошли от залите на някое известно учебно заведение.

Е. Притчата за злите лозари (20:9-18)

20:9-12 Настоятелният копнеж на Божието сърце по съдбата на израелския народ се вижда за сетен път в тази **притча** за **лозето.** Бог е представен като **човек,** който **дал лозето си** (Израел) **под наем на лозари** (водачите на нацията – вж. Ис. 5:1-7). По-късно този човек изпратил **при лозарите** свои слуги, които да вземат **част от плодовете** за Него. Тези слуги са Божиите пророци като Исая и Йоан Кръстител, които са се опитвали да призоват Израел към покаяние и вяра, но са били винаги преследвани от управниците на Израел.

20:13 Най-накрая Бог изпратил Своя **възлюбен син,** надявайки се, че „може него да **почетат"** (макар Бог да е знаел, разбира се, че Христос ще бъде отхвърлен). Забележете, че Христос разграничава Себе Си от всички останали: те са слуги, а Той – Синът.

20:14 Верни на своето минало, **лозарите** решили да се отърват от **наследника,** за да запазят изключителното право над водачеството и поучението на народа (**„за да стане наследството наше"**), и не пожелали по никакъв начин да отстъпят религиозните си позиции на Исус. Те си помислили, че ако Го убият, никой в Израел няма да може да оспорва тяхната власт.

20:15-17 Затова лозарите изхвърлили сина вън от лозето и го убили. На това място Исус пита Своите еврейски слушатели какво ще **стори собственикът на лозето** на тези зли **лозари.** В Евангелието от Матей четем, че главните свещеници и старейшините сами се осъждат с отговора, като казват, че стопанинът ще убие лозарите (Мат. 21:41). Тук Господ Исус отговаря Сам и казва: **„Ще дойде и ще погуби тия земеделци и ще даде лозето на други."** Тези думи означават, че евреите, които отхвърлят Христос, ще бъдат унищожени, и че Бог ще даде техните привилегировани служби на други. Другите могат да бъдат езичниците или духовно възродените евреи от последното време. Като чуват тези думи, евреите се ужа-

сяват. **„Дано не бъде!" – казват те.** Господ потвърждава предсказанието с цитат от Псалм 118:22. Еврейските **зидари отхвърлиха** Христос-**Камъка.** В техните планове нямаше място за Него. Но Бог беше определил за Него най-важното място – „Той стана **глава на ъгъла"** – един камък, без който не може да се построи нито една къща и който заема най-почетното място.

20:18 Двете пришествия на Христос са показани по един символичен начин в 18 ст.[55] Исус от Първото Му идване е описан като **камък,** върху чиято скромност и смирение всеки, който стъпи и Го презре, ще бъде **смазан** на парчета, защото Го е отхвърлил. Във втората част на стиха камъкът е описан като падащ от небето и пръскащ невярващите **на прах.**

Ж. „Отдавайте Кесаревото на Кесаря, а Божието на Бога" (20:19, 26)

20:19, 20 Главните свещеници и книжниците съзнават, че думите, които казва Исус, са насочени **срещу тях,** и това още повече ги кара да желаят **„да турят ръце на Него".** Те **изпращат** при Него **шпиони,** които да Го издебнат дали ще каже нещо, заради което могат да Го арестуват и предадат на съд пред римския **управител.** Отначало шпионите се обръщат към Исус с думи, които възхваляват верността Му към Бога и Неговото безстрашие, като се надяват, че това ще Го накара да каже нещо против Цезар.

20:21, 22 После Му задават един въпрос, с който Го питат дали е правилно юдеите **да плащат данъци на Цезар.** Ако Исус беше отговорил с „не", те щяха да Го обвинят в измяна и да Го предадат на римляните, за да Го осъдят. Ако беше отговорил с „да", щеше да настрои срещу Себе Си иродианите (и голяма част от юдеите също).

20:23, 24 Исус разбира същността на замисления заговор срещу Него и иска да Му донесат **един динарий** (вероятно Той Самият няма такъв). Фактът, че те притежават и употребяват тези монети, показва тяхната подчиненост на една езическа власт. **„Чий образ и надпис има?"** – пита Исус. Те признават, че образът и надписът върху монетата са **на Цезар.**

20:25, 26 Тогава Исус ги накарва да замълчат с тази заповед: **„Отдавайте Кесаревото на Кесаря, а Божието на Бога."** Те са толкова загрижени за интересите на Кесаря, а изобщо не се грижат за интересите на Бога. „Парите принадлежат на Цезар, а вие принадлежите на Бога. Оставете света да притежава своите пари, но оставете и Бог да притежава Своите творения." Много е лесно да се занимаваш с дребни неща и едновременно с това да пренебрегваш основните въпроси на живота. Често пъти онези, които обръщат внимание на дребните неща, пропускат да видят основното предназначение на живота. За тях е толкова лесно да прехвърлят своите дългове върху ближните си и едновременно с това да отнемат от Бога това, което Му се полага по право.

З. Садукеите и тяхната гатанка за възкресението (20:27-44)

20:27 След като пропада опитът да уловят Исус в примката на политическия въпрос, **някои от садукеите идват при Него** с един теологичен каламбур. Тъй като отричат възможността за възкресение на мъртвите, те се опитват да осмеят доктрината **за възкресението** с един невероятен пример.

20:28-33 Според закона на **Мойсей** всеки неженен мъж бил длъжен да вземе вдовицата на брат си, за да продължи семейното име и да съхрани семейното имущество (Второз. 25:5). В

тяхната история някаква жена се оженила така за **седем братя** един след друг, а когато умрял и седмият, тя все още **нямала деца.** Накрая **умряла и** жената. **„И тъй, във възкресението на кого от тях ще бъде жена?"** – е въпросът, чийто отговор очакват да чуят садукеите, мислейки се за особено умни, че са измислили такъв неразрешим проблем.

20:34 Исус им **отговаря,** че семейните връзки съществуват само в **този** живот и че те не се продължават на небето. Това не означава, че съпрузите и съпругите няма да се познаят на небето, а че техните взаимоотношения ще почиват на съвършено различна основа.

20:35 Изразът **„ония, които се удостоят да достигнат онзи свят"**, не означава, че има хора, които поради личните си достойнства ще заслужат небесния живот, защото единственото достойнство, което могат да имат грешниците, е заслугата, че приемат Господ Исус Христос. „Удостоените да достигнат онзи свят са всички, които осъждат себе си, които защищават Христос и които признават, че цялата заслуга принадлежи на Него."[56] Изразът **„възкресението на мъртвите"** се отнася само до възкресението на вярващите. Буквално то означава *възкресение* от **мъртвите** (от гръцкото *„ek")*. Идеята за всеобщо възкресение по едно и също време, което да включва всички умрели – както спасените, така и неспасените – не се потвърждава от Библията.

20:36 Превъзходството на небесното състояние се вижда от казаното в 36 ст. Там няма да има смърт и в това отношение хората ще бъдат **„равни на ангелите".** Също така хората ще си личат и *на външен вид* като **Божии деца.** Вярващите вече са Божии чада, но това не им личи на външен вид. На небето те ще имат и външен вид на Божии деца. Фактът, че те ще участват в първото възкресение, потвърждава това. „Знаем, че когато стане явно, ще бъдем подобни Нему, защото ще Го видим, както е" (1 Йоан 3:2). „Когато Христос, нашият живот, се яви, тогава и вие ще се явите с Него в слава" (Кол. 3:4).

20:37, 38 За да докаже истината за възкресението, Исус дава пример от Изход 3:6, където Мойсей казва, че **Господ** нарича Себе Си **„Бог Авраамов,... Исааков и... Яковов".** Ако садукеите бяха пожелали да помислят малко, те щяха да разберат, че (1) **Бог „не е Бог на мъртвите, а на живите";** и че (2) **Авраам, Исаак** и **Яков** вече са мъртви. Заключението, което логично следва, е, че Бог трябва да ги възкреси от мъртвите. Господ не казва, „Аз *бях* Бог на Авраам...", а казва „Аз *съм*..." Характерът на Бога като Бог на живите изисква възкресението.

20:39-44 Някои от книжниците са принудени да признаят силата на изказаните аргументи. Но Исус все още не е свършил. За сетен път Той използва в Своя защита Божието Слово. В Псалм 110:1 **Давид** нарича Месията свой **Господ.** Евреите като цяло са съгласни, че Месията ще бъде **Давидов Син,** но как е възможно Той да бъде едновременно и Давидов **Господ,** и Давидов **Син?** Отговорът на този въпрос е Сам Господ Исус. Той е потомък на Давид, но освен това Той е и негов Създател. Книжниците обаче са прекалено слепи, за да видят всичко това.

И. Предупреждението срещу книжниците (20:45-47)

После Исус открито предупреждава хората да се пазят от **книжниците,** които, за да имат по-набожен вид, винаги ходят облечени в специални дрехи и много обичат почтителните поздрави по **пазарите** и изтъкнатите **места в синагогите** и на трапезите. Ед-

новременно с това те отнемат и последните спестявания на беззащитните вдовици, като прикриват злите си деяния с **дълги молитви.** Наказанието на цялото това лицемерие ще бъде много голямо.

Й. Двете лепти на вдовицата (21:1-4)

Докато Исус наблюдава как **богатите пускат даровете си в съкровищницата** на храма, Той е впечатлен от разликата между **богатите** и **една бедна вдовица:** те дават само част от това, което имат, докато тя дава **всичкото си имущество.** Според преценката на Бога тя дава **повече от всички,** взети заедно, защото те дават **от изобилието си,** докато **тя – от своята бедност.** Техният дар им коства малко или нищо; докато нейният – **всичко, което има, за да преживее.** „Златото на изобилието, което даваме, защото нямаме нужда от него, Бог захвърля в бездънната яма; медната монета, опръскана с кръв, Бог целува и издига високо в златото на вечността."[57]

К. Описанието на бъдещите събития (21:5-11)

Стихове 5-33 представляват една пророческа беседа, която се различава от беседата на Елеонския хълм, описана в Матей 24 и 25, макар и в някои отношения да ѝ прилича. Нека да си припомним още веднъж, че различията в Евангелията имат дълбок смисъл.

В тази беседа ние четем как Господ първо предсказва разрушението на Ерусалим през 70 г. от н.е. и след това събитията, които ще предхождат Неговото Второ идване. Тя е илюстрация на закона за двойното съотнасяне – Неговите предсказания скоро ще бъдат *изпълнени частично* чрез събитията, свързани с обсадата на града от Тит и ще бъдат *изпълнени изцяло* в края на периода на Скръбните години.

Основните моменти в беседата могат да бъдат обобщени по следния начин:

1. Исус предсказва разрушението на Ерусалим (5, 6 ст.).
2. Учениците питат кога ще стане това (7 ст.).
3. Исус рисува една обща картина на събитията, които ще предхождат Неговото Второ идване (8-11 ст.).
4. След това Той описва падането на Ерусалим и годините, които ще последват това падане.
5. Най-накрая Исус разказва какви ще бъдат белезите, които ще предшестват Второто Му пришествие, и призовава Своите последователи да живеят в очакване на Неговото идване (25 и 26 ст.).

21:5, 6 Когато вижда **как някои** хора се възхищават на великолепието на Иродовия **храм,** Исус ги съветва да не се занимават с материални **неща,** които скоро ще преминат. Вече е наближило **времето,** когато целият този храм ще бъде сравнен със земята.

21:7 Учениците веднага искат да знаят **кога** ще се случи това **и какъв** ще бъде **белегът** на неговото наближаване. Въпросът без съмнение се отнася до разрушението на Ерусалим.

21:8-11 В началото Спасителят говори за края на времето, когато храмът отново ще бъде разрушен преди установяването на царството. Тогава ще има лъжемесии и лъжливи слухове, **войни** и бунтове; ще има не само национални конфликти, но и големи природни бедствия – **земетресения, глад и епидемии, „ужаси и големи знамения от небето".**

Л. Времето преди края (21:12-19)

21:12-15 В предишния пасаж Исус беше описал събитията, които ще дойдат непосредствено преди края на този

свят. 12 ст. започва с думите **„а преди да стане всичко това...“**, което ни дава основание да мислим, че текстът от 12-24 ст. описва периода между времето на беседата и времето на годините на Скръбта, когато учениците Му ще бъдат арестувани, гонени, съдени пред религиозни и граждански власти и затваряни. За тях всичко това може да изглежда особено трагично, но Господ ще го използва като **свидетелство** за Своята слава. Учениците Му не трябва да подготвят предварително онова, което ще кажат в своя защита. В критичния момент Бог ще им даде такава **мъдрост,** че ще говорят неща, които изцяло ще объркат техните **противници.**

21:16-18 Ще има предателства вътре в семействата: християните ще бъдат предавани от неспасените си **близки,** а **някои** от тях ще бъдат дори убивани заради верността си към Христос. На пръв поглед като че ли има противоречие между казаното в 16 ст. (**„и ще умъртвят някои от вас“**) и това в 18 ст. (**„но и косъм от главата ви няма да загине“**). Смисълът на тези два стиха е, че макар и някои да умрат като мъченици в името на Христос, техният дух ще бъде запазен изцяло. Те ще умрат, но няма да погинат.

21:19 19 ст. ни казва, че онези, които търпеливо издържат всичко заради Христос и не Го отхвърлят, ще покажат със своята твърдост, че наистина вярват в Него. Онези, които са наистина спасени, ще отстояват своята вярност и преданост на всяка цена: „Чрез твърдостта си ще придобиете живота си.“

М. Съдбата на Ерусалим (21:20-24)

Тук ясно се вижда, че Исус пренася разговора върху събитията, свързани с разрушението на **Ерусалим** през 70 год. от н. е. Това нещастие ще дойде, след като градът бъде **заобиколен** от римски **войски.**

„Християните от ранните години на новата ера – 70 г. – са знаели, че разрушението на Ерусалим и събарянето на красивия мраморен храм ще бъде предхождано от специален знак: „Когато видите Ерусалим, че е заобиколен от войски, това да знаете, че е наближило запустяването му.“ Това е бил един сигурен знак, че Ерусалим ще бъде разрушен и че те трябва да бягат оттам. Невярващите биха се усъмнили във възможностите за бягство при тази пълна обсада на града, но Божието Слово никога не лъже. Римският генерал оттеглил армията си за кратко време, което дало възможност за бягство на вярващите евреи. Те използвали тази възможност и отишли на едно място, наречено Пела, където успели да оцелеят.“[58]

Всеки опит за повторно влизане в града ще бъде фатален. Градът ще бъде наказан заради това, че е отхвърлил Божия Син. **Бременните** жени и **кърмачките** ще бъдат в особено неизгодно положение: те ще бъдат по-възпрепятствани да избягат от Божието наказание върху израелската **земя** и израелския **народ.** Ще бъдат убити много хора, а оцелелите ще бъдат изпратени като пленници в други земи.

Втората половина на 24 ст. представлява едно забележително пророчество за съдбата на **Ерусалим,** който от този момент ще падне под езическо робство **до** времето, **когато се изпълнят времената на езичниците.** Това не означава, че евреите няма да могат да управляват града за кратки периоди от време, но като цяло градът няма да престане да бъде обект на посегателства от страна на езичници, **„докле се изпълнят времената на езичниците“.**

Новият Завет прави разлика между „богатството на езичниците“, „пъл-

ното число на езичниците" и „времената на езичниците".

1. *„Богатството* на езичниците" (Рим 11:12) означава привилегированото място, което езичниците заемат понастоящем, докато Израел е пренебрегнат временно от Бога.
2. *„Пълното число* на езичниците" (Рим 11:25) ще бъде достигнато преди Грабването, когато езическата булка на Христос ще бъде готова и ще бъде грабната от земята, след което Бог ще възстанови отношенията Си с Израел.
3. *„Времената* на езичниците" (Лука 21:24) са започнали всъщност с вавилонското робство през 521 пр. Хр. и ще продължат до момента, когато езическите народи няма да могат вече да упражняват контрол върху Ерусалим.

От времето, когато Спасителят произнася тези думи, досега Ерусалим винаги е бил контролиран до голяма степен от силите на езичниците. Император Юлиян Отстъпник (331-363 г. от н. е.) направил опит да компрометира християнството, като обори пророчеството на Господ Исус. За тази цел той накарал евреите да построят отново храма. Те незабавно започнали да работят и дори използвали сребърни лопати в прекалената си разточителност, като изнасяли праха в яркочервени платове. Но процесът на работа бил прекъснат от земетресение и огнени кълба, които излизали от земята. Наложило се да се откажат от проекта.[59]

Н. Второто пришествие (21:25-28)

Тези стихове описват различни природни бедствия и катаклизми **на земята,** които ще предхождат Второто пришествие на Христос. Ще има смущения, които ще засегнат **слънцето,... луната** и **звездите** и които ще бъдат забелязани и на земята. Небесните тела ще бъдат изместени от техните орбити. Всичко това може да причини изместване и на земната ос. Огромни приливни вълни ще залеят земните площи. Човечеството ще бъде обхванато от паника заради опасността от сблъскване на земята с други небесни тела. Но за вярващите има надежда, защото:

„Тогава ще видят Човешкия Син идещ в облак със сила и голяма слава. А когато почне да става това, изправете се и подигнете главите си, защото изкуплението ви наближава."

О. Смокинята и всички останали дървета (21:29-33)

21:29-31 Друг един белег, който ще показва наближаването на Второто пришествие, е **напъпването** на **смокинята и на всички** останали **дървета. Смокинята** е особено подходящ символ на израелския народ, който ще даде признаци за нов живот през последните дни. Не може да няма значение фактът, че след толкова векове разпръснато и неопределено съществуване израелската нация беше възстановена отново през 1948 год. и призната като равноправен член на общността на народите.

Покарването на листата на другите дървета може да символизира необикновеното разрастване на национализма и появяването на много нови правителства в новоразвиващите се страни на света. Тези признаци ще означават, че времето на установяването на величественото царство на Христос вече наближава.

21:32 Исус казва, че **това поколение** няма да **премине, докато всички тези неща не станат.** Какво има предвид Той под „това поколение"?

1. Някои смятат, че това се отнася до поколението, което живее по времето на изричането на тези думи, и че всички предсказания ще бъдат изпълнени до времето на унищожението на Ерусалим. Но това не е възможно да е така, защото тогава Христос не се е върнал „в облак със сила и голяма слава“.
2. Други вярват, че под „това поколение“ трябва да се разбират хората, които ще живеят по времето преди сбъдването на тези предсказания, и че всички хора, които ще бъдат живи да видят началото на тези събития, ще бъдат живи да видят и връщането на Христос. Според тях всички предсказани събития ще се случат в живота на едно поколение, което е напълно възможно.
3. Възможно е също така „това поколение“ да се отнася до еврейския народ и тяхното враждебно отношение към Христос. Господ иска да каже, че еврейската нация ще оцелее и няма да бъде унищожена независимо от това, че ще бъде разпиляна и че нейното отношение към Него няма да се промени през вековете. Ние смятаме, че могат да бъдат верни както второто, така и третото обяснение.

21:33 Атмосферните условия и звездните тела могат **да се изменят** и **земята** също може да измени сегашния си вид, но предсказанията на Спасителя няма да останат неизпълнени.

II. Исус ни предупреждава, че трябва да бдим и да се молим (21:34-38)

21:34, 35 Докато стане всичко това, учениците на Исус трябва да се пазят и да не се увличат в ядене, пиене и житейски **грижи,** за да не би Неговото идване да ги завари **неподготвени,** защото така **ще бъдат заварени всички, които** мислят за земята като за свое постоянно обиталище.

21:36 Истинските ученици на Исус трябва постоянно **да бдят и да се молят,** отделяйки се по този начин от безбожния свят, който е осъден да преживее Божия гняв, и да се отъждествят с всички, които ще **стоят пред Човешкия Син.**

21:37, 38 Всеки ден Господ поучава **в храма, а през нощта** отива да спи **на** Елеонския хълм – бездомен в света, който Сам е създал. **Рано на сутринта всички хора** бързат да дойдат при **Него, за да Го слушат.**

XI. Страданията и смъртта на Човешкия Син (22 и 23 гл.)

A. Заговорът за убийството на Исус (22:1, 2)

22:1 Празникът на безквасните хлябове започва с началото на Пасхата и продължава седем дни, през което време е забранено да се яде заквасен хляб. Пасхата се празнува на четиринайсетия ден от месец нисан, първия месец на еврейската година. Седемте дни, от петнайсетия до двайсет и първия ден на месеца включително са известни като **празника на безквасните хлябове,** но в 1 ст. това наименование включва целия празник. Тъй като Лука е писал Евангелието си, за да бъде четено само от юдеите, той не смята за необходимо да споменава връзката между **празника на безквасните хлябове и Пасхата.**

22:2 Главните свещеници и книжниците вече непрекъснато кроят заговори, които имат **за цел убийството** на Господ Исус, като едновременно с това те ясно съзнават, че това трябва да стане без много шум, защото **се боят от хората,** много от които все още изпитват особена почит към Исус.

Б. Предателството на Юда (22:3-6)

22:3 Сатана влиза в Юда, по фамилия Искариотски, един от **дванадесетте** ученици. В Евангелието от Йоан 13:27 се казва, че това се случва, след като Исус му подава залъка хляб по време на пасхалната вечеря. Ние смятаме, че това е станало постепенно и че Лука обръща по-голямо внимание на самия факт, отколкото на събитието.

22:4-6 Във всеки случай Юда се спазарява **с главните свещеници и началниците** на стражата, която охранява храма. Той вече е скроил един хитър план, според който той ще **предаде** Исус в техните ръце, без това да причини вълнения. Планът му е приет и те **се съгласяват да му дадат** пари – тридесет сребърни монети, както научаваме от други места. И така, Юда излиза, за да обмисли подробностите на своя предателски план.

В. Подготовката на Пасхата (22:7-13)

22:7 Във връзка със събитията, за които се говори в тези стихове, и тяхната последователност съществуват някои проблеми. Обикновено юдеите са чествали **деня на безквасните хлябове** на тринадесетия ден от месец нисан, когато всичкият заквасен хляб е трябвало да бъде изнесен от еврейските къщи. Но тук се казва, че това е денят, в който **трябва да се** жертва **Пасхата,** което ще рече, че става въпрос от четиринадесетия ден от месец нисан. Леон Мориц заедно с някои други изследователи предполага, че са съществували два календара във връзка с Пасхата – един официален и друг, който е бил спазен от Исус и другите.[60] Ние вярваме, че описанието на събитията от последния четвъртък започва на това място и продължава до 53 ст.

22:8-10 Господ **изпраща Петър и Йоан** в Ерусалим, за да подготвят празнуването на **Пасхата.** Неговите наставления към учениците показват съвършено познаване на нещата. След като влизат в **града,** тях ще ги **срещне** един **мъж,** който ще **носи стомна с вода.** В източните страни това не е било често срещано явление; обикновено стомните с вода са били носени от жените. Този мъж е едно много подходящо изображение на Светия Дух, който води търсещите души на мястото на общение с Господа.

22:11-13 Господ не само знае предварително мястото, където учениците ще срещнат този човек, и пътя, по който той ще мине, но и това, че един стопанин ще пожелае да предостави **голямата** си и **подредена горна стая** на Исус и Неговите **ученици.** Този човек вероятно е познавал Господа и е бил посветил на Него както себе си, така и цялото си имущество. **Голямата и подредена горна стая** е нещо различно от **гостната стая.** Условията, които щедрият домакин предлага на учениците, надминават техните очаквания. При раждането на Исус във Витлеем за Него нямаше място в гостилницата (гр.: *kataluma*). Тук Исус заръчва на учениците Си да попитат за **гостната стая** (гр.: *kataluma*) и получава нещо далеч по-добро – **голямата и подредена горна стая.**

Всичко става така, както го е предрекъл Исус. И така, учениците започват да **приготвят Пасхата.**

Г. Последната Пасха (22:14-18)

22:14 Векове наред евреите празнуват празника на Пасхата, с който ознаменуват славното си избавление от Египет и от смъртта чрез проливането на кръвта на агнето без недостатък. Вероятно Спасителят вижда всичко това особено ясно, **докато седи** на трапезата заедно със Своите **апостоли,** за да чества празника за последен

път. Той е истинският Агнец, чиято кръв скоро ще бъде пролята за спасението на всички, които уповават на Него.

22:15, 16 Тази Пасха означава много за Исус и Той силно **желае** да я празнува, **преди** да **пострада.** За Него няма да има друг такъв празник преди връщането Му на земята, когато ще установи Своето славно **царство.** Думите **„твърде много съм желал"** говорят за пламенен копнеж. Тези откровени думи приканват всички вярващи от всяко време и място да не отминават с безразличие копнежа на Исус за общение с нас на Неговата трапеза.

22:17, 18 След като **взима чашата** с вино, която е част от пасхалния ритуал, Исус **благодари** за виното и подава чашата на учениците Си, напомняйки им още веднъж, че няма **да пие от плода на лозата** отново **преди** установяването на хилядолетното Си господство. С 18 ст. завършва описанието на Пасхата.

Д. Първата Господна вечеря (22:19-23)

22:19, 20 Непосредствено след последната Пасха идва Господната вечеря. Господ Исус постановява този свещен ритуал, за да могат Неговите последователи да си спомнят за Него и Неговата смърт през всички следващи векове. Най-напред Той дава на учениците Си **хляб,** който символизира Неговото **тяло,** което скоро ще да бъде **дадено за** тях. След това Той им подава **чашата** с вино, което особено красноречиво символизира Неговата безценна **кръв,** която ще бъде пролята на кръста на Голгота. Исус я нарича **чашата** на **„новия завет в** Моята **кръв, която** за вас **се пролива".** Това означава, че **Новият Завет,** който Той сключва на първо място с израелския народ, е подпечатан от Неговата **кръв.** Пълното изпълнение на Новия Завет ще бъде постигнато по време на царуването на Господ Исус Христос на земята, но ние, вярващите, започваме да се ползваме от него още сега.

Няма съмнение, че хлябът и виното *олицетворяват* по особено изразителен начин тялото и кръвта на Исус. Тогава тялото Му все още не е било дадено, нито кръвта Му – пролята, затова е абсурдно да се смята, че тези символи са били превърнати по някакъв тайнствен начин в действителни неща. Юдеите са имали специална заповед, която им е забранявала да пият кръв, което означава, че учениците са знаели много добре, че Исус не говори за кръв в буквален смисъл, а за нещо, което *символизира* кръвта.

22:21 Текстът говори съвсем ясно, че Юда също присъства на последната вечеря. Евангелието на Йоан обаче ни казва също толкова ясно, че предателят излиза от стаята, след като Исус му подава залъка хляб, натопен със сос. И тъй като това става преди Господната вечеря, много хора смятат, че Юда не присъства в момента на раздаването на хляба и виното.

22:22 Страданията и смъртта на Господ Исус са били **решени,** но Юда извършва предателството с пълното съгласие на своята воля. Ето защо Исус казва: **„Горко на този човек, чрез когото Се предава!"** Въпреки че Юда е бил един от дванадесетте ученици на Исус, той не е бил истински вярващ.

22:23 23 ст. ни разкрива част от чувствата на изненада и недоверие, които обхващат учениците. Те не знаят **кой от тях** ще бъде извършителят на **тази подлост.**

Е. Истинското величие означава да бъдеш слуга (22:24-30)

22:24, 25 Не можем да не признаем, че човешкото сърце наистина е ужасно,

след като веднага след приключването на Господната вечеря учениците започват да се карат **помежду си** за това, **кой от тях е най-големият!** Господ **им** казва, че в Неговата ценностна система величието е точно обратното на това, което човек си представя за велико. **Царете,** които владеят над **езичниците,** обикновено се почитат като велики хора и дори се **наричат „благодетели“.** Но това е само едно име; в действителност те представляват жестоки тирани, които носят това добро име само за фасада, без да притежават никакви вътрешни качества, които да го подкрепят.

22:26 Но последователите на Спасителя **не** трябва да бъдат **такива.** Ония, които искат да бъдат велики, трябва да станат като **по-младите;** а тия, които искат да началстват над другите – да се принизят като ония, които слугуват. Тези революционни идеи на Христос са напълно противоположни на традиционните отношения, според които по-младите са по-низши спрямо по-старите, а началниците – по-велики от служителите си благодарение на властта, която притежават.

22:27 Според човешките норми гостът, който седи на трапезата, е поголям от оня, който слугува на масата. Но Господ Исус беше тук като онзи, който слугува, и затова всички, които искат да Го следват, трябва да приличат на Него.

22:28-30 Господ с голяма милост изказва похвала на учениците Си заради това, че са **устояли с** Него **в** Неговите **изпитания.** Нали малко преди това те се бяха скарали помежду си и скоро след това всички щяха да Го изоставят и да избягат! Но въпреки това Той знае, че дълбоко в сърцата си те Го обичат и че търпят хули в Неговото име. За награда Той ще им даде да **седят на престоли и да съдят дванадесетте израелски племена,** когато се върне, за да заеме трона на Давид и да господства над земята. Колкото е сигурно завещанието, с което Бог-Отец дава това царство на Христос; толкова е сигурно и обещанието, което Христос дава на Своите ученици за господство над обновения Израел.

Ж. Исус предсказва, че Петър ще се отрече от Него (22:31-34)

Оттук започва последната от трите мрачни глави на историята на човешката невярност. Първата описваше предателството на Юда; втората описваше егоистичните амбиции на учениците; третата описва страхливостта на Петър.

22:31, 32 Повторението **„Симоне, Симоне...“** говори за любовта и нежността, която сърцето на Христос изпитва към Своя непостоянен ученик. **Сатана е поискал** да вземе всички ученици, за да ги **пресее като жито.** Исус се обръща към Петър като към един, който представлява всичките. **Но** Господ **се е молил за** Симон с молба **да** не отслабне неговата **вяра. (Думите „Аз се молих за тебе“** са нещо велико!) И след като Петър **се върне** отново към Него, той трябва да **укрепи** своите **братя.** Това връщане не се отнася до спасението, а до възстановяване на общението след отстъплението.

22:33, 34 С неподобаваща самоувереност Петър заявява, че е готов да отиде заедно с Исус **и в затвора, и в смъртта,** но в отговор получава увереността, че преди да е настъпила зората, той **три пъти ще отрече, че** е познавал Господа!

Според Евангелието на Марко 14:30 Господ казва, че преди петелът да пропее два пъти, Петър ще се е отрекъл от Него три пъти. В Евангелията на Матей 26:34, Лука 22:34 и Йоан

13:38 четем, че Господ казва, че преди петелът да пропее (един път), Петър ще се отрече от Него три пъти. Трябва да признаем, че това привидно противоречие създава известни трудности при изясняването му. Възможно е през онази нощ да е имало повече от едно кукуригания – едно през нощта и едно на зазоряване. Освен това трябва да отбележим, че в Евангелията са записани най-малко шест различни отричания на Петър. Той отрича да е познавал Христос пред:

1. Една млада жена (Мат. 26:69, 70; Марко 14:66-68).
2. Друга млада жена (Мат. 26:71, 72).
3. Хората, които стоят наблизо (Мат. 26:73, 74; Марко 14:70, 71).
4. Един мъж (Лука 22:58).
5. Друг мъж (Лука 22:59, 60).
6. Един от слугите на първосвещеника (Йоан 18:26, 27). Последният човек вероятно е различен от останалите, защото казва: „Нали те видях аз в градината с Него?" (26 ст.).

3. Новото снаряжение на учениците (22:35-38)

22:35 Преди известно време Господ **изпрати** Своите ученици в света **без пари, без торба и без обувки** (т. е. без т. нар. екзистенц минимум: достатъчно беше да вземат само най-необходимото), като им обеща, че няма да бъдат лишени от нищо. И те наистина не бяха лишени от **нищо.**

22:36 Сега обаче наближава времето, когато Господ ще ги напусне, с което започва нов етап в тяхното служение за Него. Оттук нататък те ще бъдат изложени на бедност, глад и различни опасности, което налага да вземат мерки, за да подсигурят текущите си нужди. Сега вече те трябва да вземат **кесия** и **торба** (с нещо за ядене), а ако нямат **нож,** да си **продадат дрехата и да си купят нож.** Какво иска да каже Спасителят с думите: **„Купете си нож"?** Съвсем определено Той не възнамерява да ги накара да използват ножа като оръжие за нападение на хора, защото това ще противоречи на принципите на Неговото учение, което гласи:

„Моето царство не е от този свят; ако беше от този свят, служителите Ми щяха да се борят ..." (Йоан 18:36).

„Всички, които се залавят за нож, от нож ще загинат" (Мат. 26:52).

„Обичайте неприятелите си..." (Мат. 5:44).

„Ако те плесне някой по дясната буза, обърни му и другата" (Мат. 5:39; вж. също 2 Кор. 10:4).

Какво тогава иска да каже Исус с този нож?

1. Някои изследователи предполагат, че тук Той говори за ножа на Духа, който е Божието Слово (Еф. 6:17). Това е едно възможно обяснение, но ако го приемем, ще трябва да приемем също, че и кесията, и торбата, и дрехата са символи на духовни неща.
2. Уилиямс смята, че ножът символизира защитата на реда в едно подредено управление, аргументирайки се с текста в Римляни 13:4, където ножът е свързан с властта на владетеля.
3. Ленг счита, че ножът трябва да се разбира като средство за защита срещу враговете сред хората, а не като оръжие за нападение. Но на нас ни се струва, че думите в Матей 5:39 опровергават и тази употреба на ножа като отбранително средство.
4. Има последователи, които мислят, че единственото предназначение на ножа тук е защитата от диви животни, което също е възможно.

22:37 37 ст. обяснява защо учениците трябва вече да взимат кесия с пари, торба и нож. До този момент Гос-

под е бил заедно с тях и е осигурявал временните им нужди. Не след дълго обаче Той ще се раздели с тях според пророчеството на Исая 53:12. Пророчествата, които са били написани за Него, т. е. за Неговата земна мисия, наближават своето **изпълнение** и Той ще бъде **причислен към беззаконниците.**

22:38 Учениците въобще не успяват да разберат думите на Господ. Те донасят **два ножа,** като мислят, че ще бъдат напълно достатъчни за разрешението на каквито и да било проблеми, които ги чакат напред. Господ Исус завършва разговора с думите: **„Доволно е."** Явно учениците смятат, че с помощта на тези ножове те ще успеят да осуетят опита на враговете Му да Го убият. Това обаче е последното, което вълнува Исус!

И. Агонията в Гетсимания (22:39-46)

22:39 Гетсиманската градина се намира на западния склон на **Елеонския хълм.** Исус често ходи там, за да се моли, и **учениците** Му, включително и предателят, знаят това.

22:40 След приключването на Господната вечеря Исус и учениците напускат горната стая и отиват в градината. След като влизат в нея, Господ се обръща към учениците Си със съвет да **се молят,** за да **не паднат в изкушение.** Може би **изкушението,** което Той има най-вече предвид, е натискът, който ще им бъде упражнен с цел да изоставят Бога и неговия Христос, когато враговете им ги заловят.

22:41, 42 След това Исус оставя учениците Си и влиза още по-навътре в градината, за да **се моли** Сам. В молитвата Си Той казва на Своя **Отец** да Го отмине с **тази чаша, ако** Той иска това, **обаче не** Неговата воля да бъде, а **волята** на Отец Му. Ние разбираме смисъла на тази молитва по следния начин: „Ако има някакъв друг начин, по който да се спасят грешниците, а не чрез Моето разпъване на кръста, открий Ми го сега." Но друг начин няма, защото небесата остават безмълвни.

Ние не смятаме, че страданията на Христос в градината са били част от Неговото изкупително дело. Изкуплението е било извършено по време на трите най-мрачни часа, в които Исус се е мъчил на кръста. Но събитията в Гетсиманската градина са били предусещане на онова, което е щяло да последва на Голгота. Тук самата мисъл за контакт с нашите грехове е карала Господ Исус да страда най-жестоко.

22:43, 44 Съвършената човечност на Господ Исус се вижда в **агонията,** която съпровожда тези тежки родилни мъки. **„И яви Му се ангел от небето и Го укрепяше."** Това събитие присъства само в Евангелието от Лука, както и изречението, че **потта Му е станала „като големи капки кръв".** Този последен факт е привлякъл особено силно вниманието на лекаря Лука.

22;45, 46 Когато Исус отива обратно при **учениците Си,** Той ги заварва, че **спят** – не от безразличие, а от мъка и изтощение. Още веднъж Той настойчиво ги съветва **да станат и да се молят,** защото критичният час, когато те ще бъдат подложени на изкушението да се отрекат от Него пред властите, наближава.

Й. Предаването и арестуването на Исус (22:47-53)

22:47, 48 Междувременно **Юда** вече е пристигнал заедно с едно голямо множество от главни свещеници, старейшини и началници от стражата на храма, за да арестуват Господ. Според предварителната уговорка предателят трябва да посочи кой е Исус, като Го целуне. Стюарт коментира този факт със следните думи:

„Това е едно върховно постижение на ужаса, което човешката низост не може да надхвърли – там, в градината, Юда предава Своя учител не с вик или удар, или нож, а с целувка.“[61]

С чувство на безкрайна тъга **Исус** пита: **„Юдо, с целувка ли предаваш Човешкия Син?“**

22:49-51 Учениците разбират **какво ще се случи** и се приготвят да защитават Исус. Всъщност **един от тях,** и то по-точно Петър, изважда **нож** и отсича **дясното ухо на слугата на първосвещеника.** Исус смъмря Петър за това, че използва материални средства за водене на духовна война. Неговият час е дошъл и заедно с него и предварително решените от Бога събития, които трябва да се сбъднат. С цялата Си милост Исус **докосва ухото** на слугата **и го изцелява.**

22:52, 53 След това **Исус** се обръща към еврейските водачи и офицери и ги пита защо са **излезли** срещу Него като срещу **разбойник.** Нали досега Той **всеки ден** е бил **в храма** и е поучавал – защо не са се опитали да Го убият тогава? Исус знае отговора на този въпрос – **това** е техният **час и часът на властта на тъмнината.** Всичко това се развива в четвъртък по среднощ.

Изглежда, че религиозният процес, който е организиран срещу нашия Господ, се състои от три етапа. Най-напред Исус е изпратен пред Анна, след това – пред Каяфа, и накрая – пред синедриона. Събитията, чието описание започва тук и завършва в 65 ст., се развиват в петък между 1.00 ч. през нощта и 5.00 ч. сутринта.

К. Петър отрича Исус и плаче горчиво (22:54-62)

22:54-57 Докато водят Господ **в къщата на първосвещеника, Петър върви след тях на известно разстояние.** Когато влизат вътре, той сяда между хората, които се греят на **огън** в средата **на двора.** Там **го вижда** една **слугиня,** която казва, че той също **е** един от последователите на Исус. Петър енергично **отрича,** че се е познавал с **Него.**

22:58-62 Скоро след това някакъв друг човек обвинява Петър, че е един от тия, които са вървели заедно с Исус от Назарет, но **Петър** отново отрича, че това е така. **След около час** се обажда още един човек, който разпознава Петър като **галилеец** и също така като ученик на Господа. **Петър** казва, че изобщо не разбира за какво му говорят. Този път неговият отказ е придружен от кукуригането на **петел.** В този черен миг **Господ се обръща и поглежда Петър. Петър си спомня** предсказанието, според което **преди да изпее петелът,** той **ще се отрече три пъти** от Господа. Този поглед на Божия Син изпраща **Петър** навън в нощта, където той **горчиво** плаче.

Л. Войниците се присмиват на Човешкия Син (22:63-65)

Исус е задържан от военни, които са началници на стражата на храма в Ерусалим. Точно тия, които са длъжни да пазят светия Божий дом, започват да се присмиват и **да бият** самия Бог. След като **Му** превързват очите, те започват да **Го удрят по лицето** и да Го карат **да познае кой** Го е ударил. Подиграват Му се с още много неща, но Исус търпеливо издържа всичко, което тези нещастни грешници измислят против Него.

М. Сутрешният процес пред синедриона (22:66-71)

22:66-69 На разсъмване (между 5 и 6 часа сутринта) **старейшините... отвеждат** Исус **пред своя съд,** т. е. пред синедриона. Членовете на синедриона веднага Го питат дали Той е Месия-

та. Отговорът на Исус показва, че Той смята за безсмислено да обсъжда този въпрос с тях, защото те не желаят да узнаят истината. Освен това Той им казва, че Онзи, Който сега стои унизен пред тях, един ден **ще седи от дясната страна на Божията сила** (вж. Псалм 110:1).

22:70, 71 Тогава те Го питат направо да им каже дали Той е **Божият Син.** Те знаят много добре какво означава *техният въпрос.* За *тях* **Божият Син** е Този, Който е равен на Бога. Отговорът на Господ Исус е следният: **„Вие право казвате, защото съм“** (вж. Марко 14:62). Това е всичко, от което те имат нужда. Всички **са чули,** че Исус се е провъзгласил за равен на Бога, което е равнозначно на богохулство. **Повече доказателства** не са им необходими. Има обаче един проблем. Според техния закон богохулството се наказва със смърт. Но по онова време юдеите са *под римско владичество,* което не им разрешава да издават смъртни присъди. Затова те са длъжни да заведат Исус при Пилат, който едва ли ще се заинтересува от едно *религиозно* обвинение, като богохулство. Така че те трябва да измислят някакви *политически* обвинения срещу Него.

Н. Исус пред Пилат (23:1-7)

23:1, 2 След процеса пред синедриона (**„цялото множество техни хора“**) Исус е заведен на разпит при **Пилат,** римския управител. Религиозните водачи повдигат срещу Него три политически обвинения. Най-напред те **Го** обвиняват, че **развращава народа,** сиреч, че настройва хората срещу Рим; след това – че забранява на юдеите **да плащат данъци на Кесаря;** и накрая – че се е самообявил за **Цар.**

23:3-7 Когато **Пилат пита** Исус дали Той е **Юдейският Цар, Исус отговаря,** че е Той. **Пилат** не приема Неговото твърдение като заплаха за римския император. След един разговор насаме с Исус (Йоан 18:33-38а) Пилат се обръща **към главните свещеници и** към тълпата, като им казва, че не намира **никаква вина** в Него. Тълпата започва да вика още по-настойчиво и обвинява Исус в подстрекателство, като казва, че е **започнал** от **Галилея** и е стигнал даже до Ерусалим. **Когато чува** думата **Галилея, Пилат** мисли, че е *открил* начин *как* да *избяга от* отговорност. Галилея се намира под **управлението на Ирод** и Пилат решава, че може да се отърве от участие в това дело, като предаде Исус **на Ирод.** Случило се така, че Ирод бил дошъл на посещение **в Ерусалим** точно **по това време.**

Ирод Антипа е син на Ирод Велики, който изби младенците във Витлеем. Ирод Антипа пък уби Йоан Кръстител, защото Йоан осъди незаконната му връзка с братовата му жена. Това е същият онзи Ирод, когото Исус нарече „тая лисица“ в Лука 13:32.

О. Оскърбителният разпит на Исус от Ирод (23:8-12)

23:8 Ирод е много **доволен,** че ще изправят **Исус** на разпит пред него. **Той е чул много неща за Исус** и **отдавна желае да види някое от Неговите чудеса.**

23:9-11 Колкото и дълго да **разпитва** Исус обаче, Ирод не получава никакъв отговор. Юдеите стават все по-жестоки в своите обвинения, но Исус нищо не им отговаря. Единственото нещо, което може да направи **Ирод,** е да накара войниците си да се поругаят с Исус и да **Му** се подиграят, като **Го** облекат **във великолепна дреха** и **Го** изпратят **обратно при Пилат.**

23:12 Преди това Ирод и **Пилат** са били **врагове** един на друг, но сега враждата им се обръща в приятелст-

во: те заемат една и съща страна като противници на Господ Исус и това ги обединява. Теофилакт изказва своето съжаление, като казва, че „християните могат само да се засрамят от факта, че дяволът е в състояние да накара злите хора да пренебрегнат враждата и да се обединят в името на злото, докато християните не са в състояние дори да поддържат своето приятелство в името на доброто".

П. Присъдата на Пилат: невинен, но осъден (23:13-25)

23:13-17 След като не успява да вземе справедливо решение и да освободи царския си затворник, **Пилат** отново изпада в затруднено положение. Той свиква набързо едно съвещание с юдейските водачи, на което им обяснява, че **нито... Ирод,** нито той са могли да намерят някакво доказателство за измяна от страна на Исус. **„Той не е сторил нищо, което заслужава смъртно наказание."** И така, Пилат предлага да накаже Исус и след това да Го пусне. Стюарт пише следното по този въпрос:

„Този тъжен компромис е напълно неоправдан и нелогичен. Той показва опита на една нещастна и уплашена до смърт душа да изпълни дълга си спрямо Исус и едновременно с това да удовлетвори тълпата. Но Пилат не успява да направи нито едното, нито другото и няма защо да се учудваме, че разгневените свещеници отказват да приемат тази присъда на каквато и да е цена."[62]

23:18-23 Главните свещеници и водачи са вбесени. Те продължават да искат смъртта на Исус и освобождението на **Варава,** един известен престъпник, **който е хвърлен в затвора** заради **бунт и убийство.** Пилат още веднъж се опитва да оправдае Господ, но злобните викове на тълпата заглушават вялата му защита. Без изобщо да чува това, което той казва, тълпата не престава да крещи и да **иска** смъртта на Божия Син.

23:24, 25 И макар че **Пилат** вече е провъзгласил Исус за невинен, той сега отново Го осъжда на смърт и **освобождава** Варава според желанието **на** тълпата.

Р. Човешкият Син по пътя към Голгота (23:26-32)

23:26 Часът е около девет в петък сутринта. По пътя към мястото на Разпятието войниците накарват един **мъж** на име **Симон от Киринея** да носи **кръста.** За този човек няма много известни неща, но има данни, които показват, че и двамата му сина по-късно стават известни християни (Марко 15:21).

23:27-30 След Исус върви голямо множество от мъже и жени, които плачат за Него. Господ се обръща към жените с думите „ерусалимски дъщери" и им казва да не плачат за Него, а да плачат за себе си. Той мисли за ужасното разрушение на Ерусалим през 70 год. от н. е. Страданията и мъките на тези **дни** ще бъдат толкова големи, че **безплодните** жени, които дотогава ще бъдат презирани от всички, ще бъдат считани като особено блажени. Обсадата на града от Тит ще бъде толкова ужасна, че хората ще предпочетат **планините** да **паднат върху** тях и **хълмовете** да ги **покрият.**

23:31 След това Господ Исус добавя думите: **„Защото, ако правят това със суровото дърво, какво ще правят със сухото?"** Исус е **суровото** дърво, а невярващият Израел – **сухото.** Ако римляните могат да нанесат толкова оскърбления и страдания на безгрешния и невинен Божий Син, колко по-ужасни ще бъдат наказанията, които ще нанесат върху виновните убийци на възлюбения Божий Син?

23:32 Освен Исус са осъдени на смърт **още двама души – престъпници,** които ще бъдат разпънати заедно с Него.

C. Разпъването (23:33-38)

23:33 Мястото на екзекуцията **се нарича Голгота**[63] (от латинската дума за череп). Възможно е то да е наречено така заради релефа на самото място, което да е имало формата на череп, или заради това, че там са се изпълнявали смъртни присъди (а черепът често се използва като символ на смъртта). Забележете колко е сдържано описанието на Разпятието в Библията: никакви ужасни подробности, освен едно-единствено просто изречение: **„...там разпнаха Него".** И тук още веднъж искаме да цитираме коментара на Стюарт:

„Самият факт, че Месията трябваше да умре, е невероятен сам по себе си, но това, че Той трябваше да умре точно по този начин, не може да се обясни с никакъв човешки разум. И все пак всичко е станало точно така. Всичко, до което се е докоснал Христос, включително и кръстът, е било преобразено и осветено с величие и красота. Но нека не забравяме от какви ужасни дълбочини Исус е извадил кръста, за да го издигне нависоко."[64]

О, научи ме какво значи
този кръст, издигнат нависоко
със Онзи страдащ Мъж, Когото
осъдихме на кръв и смърт!

Луси А. Бенет

В оня ден на Голгота са били издигнати три кръста – кръстът на Исус в средата и по един кръст с разпънат престъпник от двете Му страни. Това е изпълнение на пророчеството от Исая 53:12: „И към престъпници биде причислен."

23:34 С безкрайна любов и милост Исус извиква от кръста: **„Отче, прости им, защото не знаят какво правят."** Знае ли някой какъв Ниагарски водопад от божествен гняв е предотвратила тази молба! Морган пише следните думи за любовта на Спасителя:

„В душата на Исус няма нито гняв, нито скрито желание за наказание на хората, които Го измъчват. Има много хора, които се възхищават от железния юмрук. Когато слушам тази молитва на Исус, аз разбирам, че единственото място за железния юмрук е адът."[65]

После войниците си разделят **облеклото Му** и хвърлят **жребий** за дрехата Му, която не е шита, а изтъкана цялата от горе до долу.

23:35-38 Началниците стоят пред кръста и се подиграват на Исус, като Го предизвикват **да се спаси, ако** наистина е Месия – **Божият Избраник. Войниците също Му се надсмиват,** като **Му предлагат** да пие **оцет** и отправят предизвикателства към Неговите способности **да се спаси.** Найотгоре на кръста заковават следния надпис:

ТОЯ Е ЮДЕЙСКИЯТ ЦАР

Нека още веднъж да цитираме думите на Стюарт:

„Не можем да пропуснем да коментираме значението на факта, че надписът е бил написан на три езика – гръцки, латински и юдейски. Това без съмнение е било направено с цел всеки един от тълпата да може да го прочете, но църквата на Христос винаги е виждала в него – и то съвсем правилно – символ на вселенското господство на нейния Господар. Защото тези три езика са били най-широко разпространените световни езици и всеки един от тях е обслужвал една преобладаваща идея. Гръцкият е бил езикът на културата и знанието. Според надписа Царят в тази област е Исус. Латинският е бил езикът на закона и управлението. Там Царят също е Исус! Юдейският е бил езикът на изявената религия.

И там Царят е Исус! Така че дори когато Исус е висял, умирайки на кръста, пак е било вярно, че „на главата Му бяха много корони“ (Откр. 19:12).“[66]

Т. Двамата престъпници (23:39-43)

23:39-41 От текста на другите Евангелия научаваме, че в началото и двамата престъпници ругаят Исус. Ако Той е **Христос,** защо не **спаси** и тримата? Но после единият от тях показва, че сърцето му се е променило, и като се обръща към своя другар, **го смъмря** за неговата безсъвестност. Защото те наистина страдат заради извършени престъпления и затова наказанието им е напълно заслужено, **но Този Човек** на средния кръст **не е сторил нищо лошо.**

23:42 Обръщайки се **към Исус,** престъпникът моли **Господ**[67] да **си спомни** за него, **когато** дойде отново, за да установи **царството** Си на земята. Тези думи показват една забележителна вяра. Умиращият престъпник вярва, че Исус ще възкръсне от мъртвите и най-накрая ще царува над света.

23:43 Исус възнаграждава неговата вяра с обещанието, че същия този ден те ще **бъдат** заедно **в рая. Раят** е същото нещо като третото небе (2 Кор. 12:2, 4), което означава мястото, където обитава Бог. **„Днес“** – каква скорост! **„С Мен“** – каква компания! **„В рая“** – какво щастие! Чарлз Ердман пише следното:

„Тази история ни показва истината, че спасението се обуславя от покаяние и вяра. Но освен това в нея се съдържат и други важни послания. Тя показва, че спасението не зависи от каквито и да било ритуали. Този престъпник никога не е бил кръстен, нито пък е участвал в Господната вечеря... Наистина, той смело признава своята вяра в присъствието на една враждебно настроена тълпа, сред която отвсякъде звучат подигравките и насмешките на началниците и войниците, но въпреки това той е спасен, без да е изпълнил някакви официални ритуали. Освен това спасението не зависи от добрите дела... Тази случка ясно показва, че няма никакво „заспиване на душата“. Тялото може да „заспи“, но съзнанието остава да съществува и след смъртта. Виждаме също така, че няма никакво „чистилище“. От живот на грях и срам разкаяният престъпник преминава незабавно в състояние на блаженство. Освен това спасението не е всеобщо. Престъпниците са двама, но само един от тях е спасен. И последното е, че най-голямата радост след смъртта се състои в личното общение с Христос. Главното в обещанието, което Исус дава на умиращия престъпник, са думите: „ще бъдеш с Мен“. Тези думи крият тайната и за нашата благословена сигурност – че смъртта означава „да бъда с Христа“, което „би било много по-добре.“[68]

В зависимост от това, от коя страна на кръста се намира един човек, той може да отиде или в рая, или в ада. Ти от коя страна на кръста стоиш?

У. Трите часа тъмнина (23:44-49)

23:44 Цялата страна (или *земя,* гръцката дума може да означава и двете) е покрита от **тъмнина** от шестия до деветия час, т. е. от обед до 3 часа следобед. Това е знак за народа на Израел. Те отхвърлиха светлината и Бог ги наказа с тъмнина.

23:45 Завесата на храма се раздира на две през средата от горе до долу. Това действие олицетворява факта, че смъртта на Господ Исус Христос отваря път за приближаване до Бога за всички, които идват чрез вяра (Евр. 10:20-22)

23:46, 47 През тези три часа тъмнина Исус понася наказанието за нашите грехове в тялото Си на кръста. На

края на тези три часа Той предава **духа** Си в **ръцете** на Бога, Своя **Отец** и доброволно дава Своя живот. Един римски **стотник** е толкова изумен от станалото, че започва да **слави Бога, като казва: „Наистина Този Човек бе праведен!"**

23:48, 49 Цялата тълпа е обхваната от ужасно чувство за скръб и знаменателност. Няколко от верните последователи на Исус, включително и **жените, които са Го следвали от Галилея, стоят... и наблюдават** това найсъдбоносно събитие в историята на света.

Ф. Погребването на Исус в гроба на Йосиф (23:50-56)

23:50-54 До този момент **Йосиф** е таен ученик на Господ Исус. Макар и **член** на синедриона, той не се съгласява с неговата присъда по случая с Исус. Сега Йосиф отива открито **при Пилат и иска** позволение да получи привилегията да свали **тялото на Исус** от кръста и да Му направи подходящо погребение. (Това става между 3:00 и 6:00 часа следобед.) Разрешението е дадено и Йосиф веднага **обвива тялото в плащаница и го полага в гроб, който е изсечен в скала** и в който никой още не е погребван. Това се случва в петък, **деня на приготовлението.** Когато четем, че **„съботата настъпваше"**, не трябва да забравяме, че еврейската събота започва в петък при залез слънце.

23:55, 56 Верните **жени... от Галилея вървят след** Йосиф, докато той отнася **тялото** в **гроба** и го полага вътре. **След това те се връщат обратно и приготвят треви и ароматни масла,** за да могат да се върнат и да балсамират тялото на Този, Когото толкова обичат. Погребвайки тялото на Исус, Йосиф в известен смисъл погребва и самия себе си. Това негово действие го отделя завинаги от народа, който разпъва Господа на живота и славата. Никога вече той няма да бъде част от юдейството, но ще живее в морален смисъл откъснат от него и ще свидетелства срещу него.

В събота жените почиват, подчинявайки се на заповедта за съботния ден.

XII. Триумфалната победа на Човешкия Син (24 гл.)

А. Жените при празния гроб (24:1, 2)

24:1 В неделя **рано** сутринта жените отиват **на гроба,** като носят със себе си **ароматите, които са приготвили** за тялото на Исус. Интересно, как искат да се доберат до Неговото тяло? Нима не знаят, че входът на гроба е затворен с един огромен камък? Отговорът на тези въпроси не ни е известен. Това, което ни е известно, е, че те много обичат Господ Исус, а любовта често забравя трудностите, които ѝ пречат да стигне до своя обект.

„Тяхната любов се е била събудила рано (1 ст.) и е била богато възнаградена̀ (6 ст.). Винаги ще намерят възкръсналия Господ ония, които стават рано и Го търсят ревностно (Пр. 8:17)."

24:2-10 Когато идват, **жените намират, че камъкът е отвален от** входа на **гроба.** Веднага, щом **влизат вътре,** те виждат, че **тялото на Господ Исус** го няма. Не е трудно да си представим тяхното объркване в тоя момент. И докато жените все още се опитват да си обяснят случилото се, се появяват **два** ангела (вж. Йоан 20:12) **в ослепителни дрехи,** които ги уверяват, че Исус е **жив** и че е безсмислено да Го търсят в гроба. Той е **възкръснал,** както беше обещал, **дока-**

то беше още с тях **в Галилея.** Нали Той им беше предсказал, че **Човешкият Син** трябва да бъде предаден в ръцете на **грешни човеци и да бъде разпънат и** на **третия ден да възкръсне** (Лука 9:22, 18:33)? Тогава **те си спомнят** всичко. После **се връщат** бързо **и разказват** новината **на единадесетте** ученици. Сред тези първи вестители на възкресението са **Мария Магдалена, Йоана и Мария, майката на Яков.**

24:11, 12 Учениците изобщо **не им вярват.** За тях всичко това са празни приказки. Това не може да бъде! Това е чиста фантастика! Така си мислят всички, докато **Петър** сам не става и не отива **на гроба,** където **вижда саваните да стоят сложени отделно.** Саваните са платна, с които се е увивало тялото. Тук не се казва дали те са стояли развити или във формата на тялото, но едва ли ще сгрешим, ако предположим второто. Изглежда, че Господ е оставил погребалните савани така, както пеперудата оставя своята какавида. Фактът, че погребалните савани са оставени, показва, че тялото не е било откраднато, тъй като крадците едва ли биха имали време да развиват платната. Петър се връща у дома, като все още се опитва да разреши проблема с мистериозното изчезване на тялото и да си отговори на въпроса какво значи всичко това.

Б. По пътя за Емаус (24:13-35)

24:13 Единият от **двамата** ученици, които отиват към Емаус, се нарича Клеопа, докато името на другия не ни е известно. Може би това е неговата съпруга. Едно предание разказва, че това е самият Лука. Това, което знаем, е, че не е могъл да бъде нито един от единадесетте ученици (вж. 33 ст.). Във всеки случай двамата тъжно разговарят за смъртта и погребението на Господ, докато вървят **от Ерусалим към Емаус** – разстояние от около **седем мили.**

24:14-18 И както разговарят, към тях се приближава и тръгва заедно с тях един непознат човек. Това е възкръсналият Господ, но **те не Го познават.** Той ги пита за какво говорят. Отначало те спират да вървят, а лицата им изразяват цялото нещастие и мъка, които изпитват в този момент. След това **Клеопа** изразява изненадата си от това, че макар и **странник в Ерусалим,** този човек не знае какво се е **случило** там тия дни.

24:19-24 Исус продължава да ги разпитва за станалото: **Какво** се е случило наистина? В началото те отдават почит на **Исус,** а след това разказват за процеса и разпъването Му. Разказват Му и за пропадналите си надежди и за новините, че **Неговото тяло** не е вече в гроба и че жените са видели видение от **ангели,** които ги уверили, че **Той е жив.**

24:25-27 Тогава Исус с любов ги укорява за неуспеха им да разберат, че това е пътят на Месията, за който говорят **пророците** от СЗ. Той е трябвало първо да пострада, а след това да влезе в славата Си. И **като започва** от Битие и минава през **всички** книги на **пророците,** Господ им разтълкува **всичко писано за Него,** Месията, **в Писанията.** Това трябва да е бил един чуден библейски час, на който всеки от нас би желал да присъства. Но ние имаме същия СЗ и същия Свети Дух, които да ни поучават, така че ние също можем да намерим **в Писанията всичко писано за Него.**

24:28, 29 В това време учениците наближават тяхната къща и поканват своя спътник да прекара нощта заедно с тях. Отначало Той се държи така, като че ли иска да продължи пътуването Си – не иска насила да влезе в къщата. Но те го убеждават да отседне у тях и поканата им е богато възнаградена!

24:30, 31 Когато сядат да вечерят, Гостът заема мястото на Домакина.

„Скромната вечеря се превръща в свято тържество и къщата става Божий дом. Това става навсякъде, където отиде Христос. Всички, които Го поканят на гости, стават Негови гости. Двамата ученици Му отварят своя дом, а Той отваря техните очи.“ (Всекидневни бележки на Библейското дружество.)

Когато **разчупва хляба** и **им** го подава, **те** за пръв път **Го познават.** Дали не виждат отпечатъка на пироните върху Неговите ръце? Ние само знаем, че **очите им се отварят** по един чудотворен начин, за да могат да Го познаят. Веднага след това **Той изчезва.**

24:32 Тогава двамата отново започват да си спомнят пътуването през деня. Сега вече те не се чудят защо сърцата им са горели **в** тях, **докато Той е разговарял с** тях и им е **тълкувал Писанията.** Техният Учител и Спътник е бил възкръсналият Господ Исус Христос!

24:33 Вместо да прекарат нощта в Емаус, те се връщат обратно **в Ерусалим,** където **намират единадесетте** и някои други, събрани **заедно.** Тук „единадесетте“ е едно название за обозначаване на първоначалната група от ученици без Юда. Всъщност не всички единадесет ученици са били там, както научаваме от Евангелието на Йоан 20:24, но думата се използва за обозначаване на апостолската група в най-общ смисъл.

24:34 Преди учениците от Емаус да успеят да споделят радостните си новини, учениците от Ерусалим ликуващи съобщават, че **Господ** действително е **възкръснал** и че **се е явил на Симон** Петър.

24:35 После идва ред и на двамата от Емаус да кажат: „Да, и ние Го видяхме, защото той вървя по пътя заедно с нас, влезе в къщата ни и ни се откри, когато **разчупваше хляба.“**

В. Исус се явява пред единадесетте (24:36-43)

24:36-41 Тялото на Господ Исус след възкресението е в буквален смисъл едно осезаемо тяло от **месо и кости** – същото тяло, което е било погребано, но сега е изменено в смисъл, че вече не може да умре. Смъртта вече няма власт над него. С това тяло в слава Исус може да влезе в една стая при затворени врати (Йоан 20:19).

Точно това прави Господ и през тази първа неделна нощ. Когато вдигат очи, учениците виждат Господ Исус сред себе си и Го чуват да им казва: **„Мир вам!“** В началото те са обхванати от паника, защото мислят, че виждат дух. Едва след като Той им показва белезите на Неговите мъки върху **ръцете Си и краката Си,** те започват да разбират. Но дори и тогава всичко им се струва прекалено хубаво, за да е истина.

24:42, 43 След това, за да им покаже, че Той наистина е Самият Исус, Господ си взима и **яде** парче **печена риба** и **меден сок.**

Г. Исус отваря ума на учениците (24:44-49)

24:44-47 Тези стихове представляват обобщение на учението на Спасителя за времето между Неговото възкресение и възнесение. Той обяснява, че възкресението Му е изпълнение на Неговите Собствени **думи,** които Той им е казал. Нали Той им каза, че всички старозаветни пророчества, които **се отнасят до** Него, трябва да **бъдат изпълнени! Мойсеевият закон, Пророците и Псалмите** са трите главни подразделения на СЗ. Взети заедно, те съставляват целия СЗ. Какво е главното значение на пророчествата от

СЗ, които засягат Христос? То се състои в следното:

1. Че Той трябваше **да пострада** (Пс. 22:1-21; Ис. 53:1-9).
2. Че трябваше отново **да възкръсне от мъртвите** на третия ден (Пс. 16:10; Йона 1:17; Ос 6:2).
3. **Че трябва да се проповядва покаяние и опрощение на греховете в Негово име на всички народи, като се започне от Ерусалим.**

Исус **отваря ума им,** за да разберат всички тези **Писания.** Всъщност тази глава е пълна с неща, които се отварят: отворения *гроб* (12 ст.), отворения *дом* (29 ст.), отворените *очи* (31 ст.), отворените *Писания* (32 ст.), отворените *уста* (35 ст.), отворения *ум* (45 ст.) и отвореното *небе* (51 ст.).

24:48, 49 Учениците са **свидетели** на възкресението и те трябва да бъдат ония, които ще отидат като вестители на великото послание. Но преди това трябва да изчакат **обещанието на Отца,** т. е. идването на Светия Дух на Петдесетница. Тогава ще бъдат **облечени със сила** отгоре, за да свидетелстват за възкръсналия Христос. Светият Дух е бил обещан от Отец на такива места в СЗ, като: Исая 44:3, Езекиил 36:27, Йоил 2:28.

Д. Възнесението на Човешкия Син (24:50-53)

24:50, 51 Възнесението на Христос става четиридесет дни след Неговото възкресение. **Той** завежда учениците Си **при Витания,** на източната страна на Елеонския хълм, където **вдига ръцете Си и ги благославя.** И докато прави това, **Той** се отделя от тях и **се издига нагоре в небето.**

24:52, 53 Те Му отдават поклонение и се връщат в Ерусалим с голяма радост, където през следващите десет дни прекарват голяма част от времето си **в храма, като хвалят и благославят Бога.**

Евангелието от Лука започва с молитва за дългоочаквания Месия, искрено отправена от множество искрено вярващи хора, събрани пред храма, и завършва на същото място с група от искрено вярващи хора, **хвалещи**[69] **и благославящи Бога** за това, че е отговорил на молитвата им и е извършил изкупление за тях. Това е един удивителен кулминационен момент, с който завършва „най-красивата книга на света“, както казва Ренан. **Амин.**

Крайни бележки

1) (1:2)James S. Stewart, *The Life and Teachings of Jesus Christ,* p. 9.
2) (1:4) Същата дума *(anothen)* се среща и в Йоан 3:7: „трябва да се родите отгоре" (или: отново).
3) (1:16, 17) G. Coleman Luck, *Luke,* p. 17.
4) (1:28) Гръцката дума е *страдателно* причастие, което показва, че Мария е *получател* на благодатта. Латинската дума *gratia plena* („пълна с благодат") се използва погрешно, за да се проповядва, че Мария е *източник* на благодатта. Това още веднъж идва да потвърди колко е важен точният превод.
5) (1:72-75) G. Campbell Morgan, *The Gospel According to Luke,* pp. 30. 31.
6) (2:7) J. N. Darby, *Synopsis of the Books of the Bible,* III:293.
7) (2:8) Stewart, *Life and Teaching,* p.24.
8) (2:13, 14) Критическият (НО) текст гласи „между човеците с добра воля", което противоречи на библейската доктрина за греховността на човека. Изследователите на Евангелията, които приемат критическия текст, обикновено го парафразират. ПБКДж е може би най-добрият.
9) (2:23) Прочитът на критическия (НО) текст, който гласи „баща Му и майка Му", не *отрича* девственото зачатие, но не е толкова ясен. Сравнете също превода на 43 ст. в традиционните текстове и повечето ръкописи с превода на критическия (НО) текст.
10) (2:40) Критическият (НО) текст изпуска „в духа", за разлика от НИПБКДж, където текстът гласи „крепнеше в духа" (бел. на прев.).
11) (4:13) Stewart, *Life and Teaching,* p. 45.
12) (4:28) John Charles Ryle, *Expository Thoughts on the Gospels, St. Luke,* I:121.
13) (5:30) Критическият (НО) текст гласи „фарисеите и техните книжници", което означава книжниците, които имат положение на фарисеи.
14) (6:17-19) Много изследователи смятат, че равното място е било едно *хоризонтално място* на склона на хълма и че разликите се дължат най-вече на желанието за сбитост, избора на ударение от страна на Матей и на Лука и начина на представяне (вдъхновен от Бога).
15) (6:26) Повечето ръкописи изпускат „всички", което предполага, че само някои ще хвалят онези, които са направили компромис с евангелието.
16) (6:27-29а) F. B. Meyer, *The Heavenlies,* p. 26.
17) (6:47-49) Критическият прочит (здраво построена), който следват повечето съвременни Библии, не е съвсем точен. Тук става въпрос не толкова *как* човек строи живота си, а върху *кого* (Христос) го строи.
18) (7:21-23) C. G. Moore, quoted by W. H. Griffith Thomas, *Outline Studies in the Gospel of Luke,* p. 129.
19) (7:27) F. L. Godet, *Commentary on the Gospel of Luke,* I:350.
20) (7:30-34) Ryle, *St. Luke,* I:230.
21) (7:49, 50) *Ibid.,* p. 239.
22) (8:11-15) J. N. Darby, *The Gospel of Luke,* p. 61.
23) (8:18) G. H. Lang, *The Parabolic Teaching of the Scripture,* p. 60.
24) (8:26, 27) Тук и в 37 ст. критическият текст гласи „герасинската страна", докато НИПБКДж гласи „гадаринската страна"(бел. на прев.).

25) (34-39) Darby, *Synopsis,* III:340.
26) (8:51-53) Sir Robert Anserson, *Misunderstood Texts of the New Testament,* p. 51.
27) (9:19, 20) Stewart, *Life and Teaching,* pp. 109, 110.
28) (9:28, 29) W. H. Rogers, повече информация не ни е известна.
29) (9:32q 33) Ryle, *Gospels, St. Luke,* I:320.
30) (9:50) A. L. Williams, повече информация не ни е известна.
31) (9:62) Тези думи вероятно нямат предвид едно краткотрайно поглеждане назад, а така нареченото „да се върнем обратно в Египет" отношение на израилтяните в пустинята.
32) (10:1-12) Тук и в 17 ст. критическият (НО) текст гласи: „седемдесет и двама души".
33) (10:16) Ryle, *St. Luke,* I:357, 358.
34) (10:36, 37) F. Davidson, ed., *The New Bible Commentary,* p. 851.
35) (10:42) C. A. Coates, *An Outline of Luke's Gospel,* p. 129.
36) (10:42) Charles R. Erdman, *The Gospel of Luke,* p. 112.
37) (11:4) Лука дава една по-кратка версия на „молитвата на ученика", което вероятно предполага, че тя не трябва да се казва наизуст. Изразите, които липсват в критическия (НО) текст, но присъстват в НИПБКДж (вж. забележките под линия в НИПБКДж), се смятат за допълнително вмъкнати под влияние на Евангелието на Матей (мнение на редакторите на този текст).
38) (11:9) Гръцката форма *сегашен императив* предполага непрекъснато действие.
39) (11:41) Harry A. Ironside, *Addresses on the Gospel of Luke,* p. 390.
40) (11:46) William Kelly, *An Exposititon of the Gospel of Luke,* p. 199.
41) (12:2, 3) Godet, *Luke,* II:89.
42) (12:15) J. R. Miller, *Come Ye Apart,* reading for June 10.
43) (12:36) Kelly, *Luke,* p. 214.
44) (13:6-9) Lang, *The Parabolic Teaching,* p. 230.
45) (14:33) Ryle, *Gospels, St. Luke,* II:86.
46) (14:34, 35) Kelly, *Luke,* p. 249.
47) (15:20) Stewart, *Life and Teaching,* pp. 77, 78.
48) (16:9) *Our Lord's Teachings About Money* (tract), pp. 10, 11.
49) (16:9) J. N. Darby, *The Man of Sorrows,* p. 178.
50) (17:10) Roy Hession, *The Calvary Road,* p. 49.
51) (17:34-36) Както най-старите, така и повечето ръкописи изпускат 36 ст., което означава, че той най-вероятно не е автентичен.
52) (18:31-33) Ryle, *Gospels, St. Luke,* II:282.
53) (19:11) Мнасата (староевр. minah; гр. mina) е струвала много повече от една английска лира – оттук и разликата между ПБКДж и НИПБКДж.
54) (19:41, 42) Griffith Thomas, *Luke,* p. 303.
55) (20:18) Други тълкуватели разглеждат камъка като символ на каещия се грешник, който пада със съкрушено сърце върху Исус и се спасява; както и неговия антипод – отхвърлилия Христос грешник, който ще бъде смазан на прах при бъдещия Съд.
56) (20:35) Coates, *Luke's Gospel,* p. 252.
57) (21:1-4) Др. Джоузеф Паркър, повече информация не ни е известна.
58) (21:20-24) *Christian Truth Magazine,* November 1962, p. 303.
59) (21:20-24) Edward Gibbon, The Decline and Fall of the Roman Empire, II:95-101.
60) (22:7) Leon Morris, *The Gospel According to Luke,* pp. 303-304.
61) (22:47, 48) Stewart, *Life and Teaching,* p. 154.

62) (23:13-17) *Ibid.*, p. 161.
63) (23:33) Това е единственото място в Библията на английски език (според традициите в превода на Библията от Кинг Джеймс), където се среща името „Разпятие". И макар че днес хиляди християнски събрания се наричат с това име („църквата на Разпятието"), повечето съвременни Библии не го използват.
64) (23:33) Stewart, *Life and Teaching*, p. 166.
65) (23M34) Morgan, *Luke*, p. 269.
66) (23:35-38) Stewart, *Life and Teaching*, p. 168.
67) (23:42) Традиционният прочит и прочитът на болшинството ръкописи („*Господи*, спомни си за мене...") е много по-въздействащ от прочита на критическия (НО) текст („*Исусе*, спомни си за мене..."). Почетното обръщение „Господи"(което също така означава „Господарю" или „Господине") показва много по-дълбока вяра от простото обръщение на собствено име (при това често срещано по това време).
68) (23:43) Erdman, *Luke*, pp. 217, 218.
69) (24:52, 53) Критическият (НО) текст изпуска „хвалещи и", а така също и последното „Амин".

Библиография

Coates, C. A.,
An Outline of Luke's Gospel,
Kingston on Thames: Stow Hill Bible and Tract Depot, n. d.

Darby, J. N.,
The Gospel of Luke,
London: C. A. Hammond, n.d.

– *The Man of Sorrows*,
Glasgow: Pickering and Inglis, n.d.

– *Notes of Addresses on the Gospel of Luke*,
London: C. A. Hammond, n.d.

Erdman, Charles R.,
The Gospel of Luke,
Philadelphia: The Westminster Press, 1921.

Geldenhuys, Norval,
Commentary on the Gospel of Luke,
Loizeaux Brothers, 1947.

Ironside, H. A.,
Addresses on the Gospel of Luke,
New York: Pickering and Inglis, n.d.

Kelly, William,
An Exposititon of the Gospel of Luke,
London: Pickering and Inglis, n.d.

Luck, G. Coleman,
Luke,
Chicago: Moody Press, 1960.

Morgan, G. Campbell,
The Gospel According to Luke,
New York: Fleming H. Revell Co., 1931.

Morris, Leon,
The Gospel According to St. Luke,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1974.

Thomas, W. H. Griffith,
Outline Studies in the Gospel of Luke,
Grand Rapids: Kregel Publications, 1984.

Евангелието според Йоан

„Най-дълбоката книга в света."

А. Т. Робъртсън

Въведение

I. Уникално място в Канона

Йоан изрично казва, че неговата книга е една евангелистична книга – „за да повярвате" (20:31). Има един случай, когато църквата реализира тези думи на апостола на практика – при издаването и разпространението на милионите малки джобни издания на Евангелието от Йоан през миналия век.

Но Евангелието от Йоан е също така и една от най-обичаните книги в Библията (ако ли не и *най*-обичаната) от зрелите и силно вярващи християни. Йоан не само изрежда факти от живота на нашия Господ, но дава и дълги беседи и зрели разсъждения на един апостол, който (може би) е вървял заедно с Христос от късните си младежки години в Галилея до дълбоката си старост в азиатската провинция. В неговото Евангелие се намира най-известният стих от НЗ, който, според Мартин Лутер „съдържа евангелието в едно изречение" – Йоан 3:16.

Дори и Евангелието от Йоан да беше *единствената* книга в НЗ, то щеше да съдържа достатъчно „хляб" (и „вода") от Словото за един цял живот на изучаване и разсъждаване върху нея.

II. Авторство

Авторството на четвъртото Евангелие е спорен въпрос вече 150 години. Това без съмнение се дължи на факта, че то представлява едно много ясно свидетелство за Божествеността на нашия Господ Исус Христос. Целта на атаките срещу Евангелието е да се докаже, че то не е дело на очевидец, а на някой известен „религиозен гений", който е живял петдесет и сто години по-късно. Според това мнение Евангелието отразява онова, което църквата мисли за Христос, а не това, което Той наистина е бил, казал или направил.

Името на автора не е споменато в самото Евангелие, но има много основателни причини, които ни карат да вярваме, че то е написано от апостол Йоан, един от дванадесетте апостоли.

Климент от Александрия разказва, че когато апостол Йоан бил вече доста стар, негови близки приятели дошли при него в Ефес и го помолили да напише Евангелие, което да допълни Синоптичните Евангелия. Под влиянието на Божия Дух Йоан написва едно *духовно* Евангелие. Това не означава, че другите Евангелия *не са духовни,* но че особеното ударение, което Йоан поставя на думите на Христос, и по-дълбокото значение на знаменията ни дават основание да наречем именно това Евангелие „духовно".

Странични доказателства

Теофил от Антиохия (около 170 год. сл. Хр.) е първият известен автор, който изрично споменава Йоан като автор на това Евангелие. Освен него обаче има и някои по-ранни позовава-

ния и цитати от четвъртото Евангелие от Игнатий, Юстин Мартир (може би), Татий, Мураторианския канон и еретиците Василид и Валентин.

С Ириней завършва една непрекъсната верига от ученици, която започва от Самия Господ Исус: Господ Исус, Йоан, Поликарп, Ириней. Тя обхваща времето от зората на християнството до приблизително края на II век. Цитатите от това Евангелие, широко използвани от Ириней, показват, че той се отнася към него като към Евангелие, чийто автор е апостол Йоан, и което има вече здрави позиции в църквата. След Ириней свидетелствата за Евангелието стават изключително много, между които са произведенията на такива автори като Климент от Александрия и Тертулиан.

До ранните години на XIX век само едно не особено изразено култово движение, познато под името Alogi, оспорва авторството на Йоан.

Самият край на 21 гл. е написан вероятно от църковните водачи в Ефес късно през I век, за да насърчи верните християни да приемат Йоановото Евангелие. 24 ст. насочва вниманието ни обратно към „ученика, когото Исус обичаше", споменат в 20 ст. и в 13:23. Винаги се е смятало, че тези думи се отнасят до апостол Йоан.

Обикновено либералните изследователи на Библията твърдят, че четвъртото Евангелие е било написано едва в *късните години* на II век. През 1920 год. обаче в Египет беше открита част от Евангелието на Йоан, 18 гл. (52 папирус), за който беше доказано чрез използването на обективни методи, че датира от *първата* половина на II век и, по-точно, от около 125 год. сл. Хр. Фактът, че този папирус е открит в един провинциален град (не Александрия), потвърждава правилността на твърдението, че Евангелието е написано през втората половина на I век, тъй като за достигането му от Ефес до Горен (Южен) Египет е било нужно известно време. Друга подобна част от Евангелието на Йоан, 5 глава (2 папирус на Егертън), също от ранните години на II век, е още едно доказателство за тезата, че то е било написано по времето, докато Йоан е бил още жив.

Вътрешни доказателства

Късно през XIX век забележителният англикански епископ Уескът обосновава авторството на Йоан чрез метода на непрекъснато намаляващите концентрични окръжности. Този метод може да се опише накратко по следния начин: (1) Авторът е бил *евреин.* Това се вижда от стила на езика, подбора на думите, доброто познаване на еврейските обичаи и особености и силното влияние на СЗ. (2) Той е бил *евреин, който е живял в Палестина* (1:28; 2:1, 11; 4:46; 11:18, 54; 21:1, 2). Познавал е много добре Ерусалим и храма (5:2; 9:7; 18:1; 19:13, 17, 20, 41; вж. също 2:14-16; 8:20; 10:2). (3) *Бил е очевидец* на това, за което разказва: наличие на много подробности относно места, лица, време, поведение и пр. (4:46; 5:14; 6:59; 12:21; 13:1; 14:5, 8; 18:6; 19:31). (4) *Бил е апостол:* задълбочено познаване на вътрешния кръг от ученици и на Самия Господ (6:19, 60, 61; 12:16; 13:22, 28; 16:19). (5) Тъй като авторът много точно посочва имената на всички ученици без един, може да се приеме, че неназованото лице от 13::23; 19:26; 20:2; 21:7, 20 *е апостол Йоан.* Има още три важни пасажа от текста, които подкрепят тезата, че авторът на Евангелието е бил очевидец на събитията: 1:14; 19:35 и 21: 24.

III. Датиране

Ириней съвсем ясно казва, че Йоан е написал Евангелието си в Ефес, така че, ако приемем това за вярно, найранната възможна дата трябва да бъ-

де 69 или 70 год. сл. Хр., когато апостолите са пристигнали в този град. След като Йоан не споменава нищо за разрушаването на Ерусалим, възможно е то все още да не е било станало, което ще ни отведе към една по-ранна дата, предхождаща това страшно събитие.

Някои доста либерални изследователи твърдят, че Евангелието от Йоан е написано някъде между 45 и 66 година на базата на предполагаема връзка между него и свитъците от Мъртво море. Това е едно доста необичайно явление, тъй като обикновено консервативните изследователи предпочитат ранните дати, а либералните – късните. В този случай църковните предания застават на страната на по-късната дата.

Аргументите за датиране на Евангелието през първите години на I век са доста сериозни. Повечето изследователи *подкрепят* мнението на Ириней, Климент от Александрия и Джером, според което Евангелието от Йоан е написано последно от четирите Евангелия до голяма степен и заради това, че то като че ли надстроява и допълва Синоптичните Евангелия. Фактът, че разрушението на Ерусалим не е споменато от Йоан, може да се дължи и на това, че книгата е била написана петдесет или двадесет години *по-късно*, когато ужасът от събитието е бил вече преживян. Ириней пише, че Йоан е бил все още жив по време на царуването на император Траян (който се възкачва на престола през 98 год.), така че е напълно вероятно той да е написал Евангелието малко преди неговото възцаряване. Позоваванията на „евреите" в това Евангелие също предполагат един по-късен период, когато противопоставянето на евреите на християнската вяра прераства в гонения.

И макар че не е възможно да се даде една точна дата, годините между 85 и 95 сл. Хр. изглеждат най-вероятният период за написването на това Евангелие.

IV. Предмет, основни теми и цел на Евангелието

Йоан построява своето Евангелие върху седем чудеса или „знамения". Предназначението на всяко едно от тях е да покаже, че Исус е Бог: (1) превръщането на водата във вино на сватбата в Кана Галилейска (2:9); (2) изцелението на сина на благородника (4:46-54); (3) изцелението на недъгавия при къпалнята във Витсаида (5:2-9); (4) нахранването на петте хиляди (6:1-14); (5) вървенето на Исус по водата на Галилейското езеро, когато отива да спаси учениците Си от бурята (6:16-21); (6) изцелението на слепородения мъж (9:1-7); и (7) възкресяването на Лазар от мъртвите (11:11-44). Освен тези чудеса, които Исус извършва на обществени места, има още едно знамение, което Той извършва само пред учениците Си след Своето възкресение – чудния улов на риба от 21:1-14.

Чарлз Ердмън пише за Евангелието от Йоан следното: „Това Евангелие е книгата, която е накарала най-много хора да последват Христос, вдъхновила е най-много вярващи да се отдадат на вярно служение и е поставила най-много трудни въпроси пред изследователите на Божието Слово в сравнение с която и да е друга книга."

Евангелието от Йоан ни дава възможност да възстановим *хронологията* на събитията от цялото земно служение на нашия Господ. Според останалите три Евангелия служението на Христос изглежда, че продължава само една година. Споменаванията на годишните празници от Йоан показва изтичането на един период от приблизително три години – времето на общественото служение на Христос. За-

бележете тези празници: първо е споменато едно празнуване на Пасхата (2:12, 13); след това – едно празнуване на „юдейски празник“ (5:1), вероятно Пасхата или пурим; още едно второ (или трето) споменаване на Пасхата (6:4); празникът на шаторазпъването (7:2); празникът на освещението на храма (10:22); и последната Пасха (12:1).

Освен това Йоан е много точен в сведенията си за времето. Докато другите трима автори се задоволяват много често с приблизителна информация, Йоан споменава такива подробности като „седмия час“ (4:52), „третия ден“ (2:1), „два дни“ (11:6) и „шест дни“ (12:1).

Стилът и *речникът* на това Евангелие нямат съперници в никоя друга книга освен в Посланията на Йоан. Изреченията са къси и прости. Макар и написано на гръцки, смисълът говори за еврейски тип мислене. Често пъти колкото е по-късо самото изречение, толкова е по-дълбока истината, която то съдържа! В сравнение с другите Евангелия речниковият му фонд е най-ограничен, но с най-дълбок смисъл. Обърнете внимание на следните важни думи и на честотата на тяхната употреба: Отец (118), вярвам (100), свят (78), любов (45), свидетелствам, очевидец съм на и др. (47), живот (37), светлина (24).

Отличителна черта на Йоан е честата употреба на числото седем и неговите кратни, които навсякъде в Библията се свързват с идеята за съвършенство и пълнота (вж. Бит. 2:1-3). В това Евангелие Божият Дух напълно усъвършенства и завършва Божието откровение в Лицето на Исус Христос, което обуславя и по-честите съотнасяния с числото седем.

Особено известни в тази връзка са седемте названия на Господ, които започват с „Аз съм“: „Хлябът на Живота“ (6:35, 41, 48, 51); „Светлината на света“ (8:12; 9:5); „Вратата“ (10:7, 9); „Добрият Пастир“ (10:11, 14); „Възкресението и Животът“ (11:25); „Пътят, Истината и Животът“ (14:6) и „Лозата“ (15:1, 5). Не толкова известни са седемте предикативни изрази без предикат, т. е. непълните предикативи „Аз съм“: 4:26; 6:20; 8:24, 28, 58; 13:19; 18:5, 8 (последният не е съвсем ясен).

В шеста глава, която говори за Хляба на Живота, гръцката дума за „хляб“ и „самуни хляб“ се среща двадесет и един пъти – също число, кратно на седем. Също така в беседата за Хляба изразът „хляб от небето“ се среща точно седем пъти, както и сходният израз „който е слязъл от небето“, който се среща също седем пъти.

Както вече видяхме, целта на Йоан за написването на това Евангелие е да помогне на читателите си да повярват, че Исус е Христос, Божият Син, и като вярват, да имат вечен живот в Неговото име (20:31).

Схема на изложението

I. Въведение: Първото идване на Божия Син (1:1-18)
II. Първата година от служението на Божия Син (1:19–4:54)
III. Втората година от служението на Божия Син (5 гл.)
IV. Третата година от служението на Божия Син: Галилея (6 гл.)
V. Третата година от служението на Божия Син: Ерусалим (7:1–10:39)
VI. Третата година от служението на Божия Син: Перея (10:40–11:57)
VII. Служението на Божия Син на Своите Си (12–17 гл.)
VIII. Страданието и смъртта на Божия Син (18 и 19 гл.)
IX. Победата на Човешкия Син (20 гл.)
X. Епилог: Възкръсналият Син със Своите Си (21 гл.)

Коментар

I. Въведение: Първото идване на Божия Син (1:1-18)

Йоан започва своето Евангелие с няколко стиха върху *Словото*. В началото той не обяснява кой или какво е Словото. Словото или речта е нещо, с което ние изразяваме мислите си на другите хора. Под думата „Слово" обаче тук Йоан няма предвид *реч*, а по-скоро едно *Лице*. И това Лице е Господ Исус Христос, Божият Син. Бог изцяло е изразил Себе Си на човечеството в Лицето на Господ Исус. Чрез идването Си на този свят Христос по един съвършен начин ни е открил какъв е Бог. Чрез смъртта Си на кръста Той ни е казал колко много ни обича Бог. И така, Христос е живото Божие Слово, чрез Което Бог е изразил Своите мисли на човека.

А. Словото във вечността и времето

1:1 „В началото бе Словото." Самият Той не е имал начало, но е съществувал от вечността. Господ Исус е съществувал толкова далеч назад във времето, колкото човешкият ум не може да си представи. Той никога не е бил създаван, никога не е имал начало. (Родословното дърво няма място в това Евангелие на Божия Син.) **„Словото беше у Бога."** Той е бил отделна и ясно различима Личност. Бил е не просто една идея, мисъл или някакъв неясен пример, а истинска Личност, която е живяла **„у Бога"**. **„Словото бе Бог."** Не само е живял **„у Бога"**, но Той Самият **е бил Бог.**

Библията ни учи, че има само един Бог и че има три Личности в Божеството – Отец, Син и Светия Дух. Всичките тези три Личности са Бог. В този стих са споменати две от Личностите на Бога – Бог Отец и Бог Син. Това е първото от многото места в това Евангелие, където съвсем ясно се заявява, че *Исус Христос е Бог*. Не е достатъчно да се каже, че Той е „един бог", че е „подобен на бог" или че е „божествен". Библията ни учи, че Той *е* **Бог.**

1:2 На пръв поглед изглежда, че 2 ст. просто повтаря онова, което вече е казано, но всъщност това не е така. Този стих ни учи, че Личността и Божествеността на Христос не са имали начало. Той не е станал Личност едва когато се е родил като Бебето от Витлеем. Нито пък е станал по

някакъв начин Бог след Своето възкресение, както учат някои хора днес. Той е Бог от вечността.

1:3 „Всичко това чрез Него стана; и без Него не е станало нищо *от това,* **което е станало.“** Той Самият не е бил създаден; но е бил Създателят на **всичко това. „Всичко това“** включва човечеството, животните, небесните тела, ангелите,... **всичко** видимо и невидимо. **„Без Него не е станало нищо** *от това,* **което е станало.“** Тук не е възможно никакво изключение. Ако нещо е било направено, Той го е направил. И като Създател Той е по-висш от всичко, което е създал. Всичките три Личности на Божеството са участвали в делото на сътворението. „Бог създаде небето и земята“ (Бит. 1:1). „Божият Дух се носеше над водата“ (Бит. 1:2). „Всичко чрез Него (Христос) бе създадено“ (Кол. 1:16б).

1:4 „В Него бе животът“. Това не означава, че Той просто е притежавал живота, но че е бил и е *изворът* на **живота.** Думата **„животът“** тук означава и физическия, и духовния живот. Когато се раждаме, ние получаваме физически живот. Когато се новораждаме, получаваме духовен живот. И двата живота идват от Него.

„Животът бе светлина на човеците.“ Този, Който ни дава живота, е също така и **„светлина на човеците“**. Той ни дава онова ръководство и посока, които са необходими за човека. Едно е да съществуваш, друго е да знаеш как да живееш, каква е истинската цел на твоя живот и какъв е пътят за небето. Този, Който ни даде **живот,** е и Онзи, Който ни дава **светлина** по пътя, по който вървим.

Тази първа глава на Евангелието съдържа седем чудесни наименования на нашия Господ Исус Христос. Той е наречен: (1) Словото (1, 14 ст.); (2) Светлината (5, 7 ст.); (3) Агнеца (29, 36 ст.); (4) Божия Син (34, 49 ст.); (5) Христос (Месия) (41 ст.); (6) Израилевия Цар (49 ст.); и (7) Човешкия Син (51 ст.). Първите четири наименования, всяко от които е споменато поне два пъти, изглежда имат универсално приложение. Последните три наименования, всяко от които е споменато само веднъж, са били приложени за първи път към Израел, древния Божий народ.

1:5 „Светлината свети в тъмнината.“ Идването на греха донесе **тъмнина** в умовете на хората. Грехът потопи света в тъмнина, в смисъл, че хората като цяло нито познаваха Бога, нито искаха да Го познават. И Господ Исус дойде в тази **тъмнина** – като **светило,** което свети в една тъмна стая.

„Тъмнината я не схвана.“ Това може би означава, че тъмнината не е разбрала Господ Исус, когато е дошъл в този свят. Хората не са осъзнали нито кой е Той в действителност, нито защо е дошъл. Този стих може да се изтълкува и по друг начин, ако се вземе предвид второто значение на думата „схвана“, дадено в забележка под линия в НИПБКДж: **тъмнината не я** *овладя*. Това ще означава, че отхвърлянето и враждебността, с които хората са посрещнали истинската **светлина,** не са ѝ попречили да продължи да свети.

Б. Служението на Йоан Кръстител (1:6-8)

1:6 6 ст. говори за Йоан Кръстител, а не за Йоан, който е написал това Евангелие. **Йоан** Кръстител е бил **изпратен от Бога** като предвестник на Господ Исус. Неговото служение е имало за цел да извести на хората идването на Христос и да им каже да се подготвят, за да Го приемат.

1:7 „Той дойде, за да свидетелства, че Исус наистина е **светлината** на света, така че **всички** хора **да могат** да уповават на Него.

1:8 Ако Йоан се беше опитал да привлече вниманието към себе си, той нямаше да остане верен на възложената му задача. Йоан насочваше хората към Исус, а не към себе си.

В. Първото идване на Божия Син (1:9-18)

1:9 Той беше **„истинската Светлина“.** И други хора през вековете са предявявали претенции да бъдат водачи и спасители, но Този, за Когото свидетелства Йоан, е истинската **Светлина,** най-добрата и най-истинската **Светлина: „истинската Светлина,** която, идвайки **на света,** дава светлина на всеки човек“. Това не означава, че всеки човек получава някакво вътрешно знание за Христос или че всички хора чуват за Господ Исус по едно или друго време. То по-скоро означава, че тази **Светлина** свети за всички хора – без значение на националност, раса или цвят. Освен това то означава, че като свети на всички хора, Господ Исус показва тяхната истинска природа. Чрез идването Си на света като съвършения Човек Той показва на другите хора колко несъвършени са те. Когато една стая е тъмна, човек не може да види праха върху мебелите. Но когато се освети, тогава се вижда истинското ѝ състояние. В този смисъл, когато човек бъде осветен от **истинската Светлина,** той се вижда такъв, какъвто е наистина.

1:10 От момента на Своето раждане във Витлеем до деня, когато се върна обратно на небето, **Той беше в** същия този **свят,** в който живеем и ние днес. Той беше създал целия свят и беше неговият законен Собственик. Но вместо да Го признаят като Създател, хората помислиха, че е просто един от тях. Те се отнесоха към Него като към чужденец и бездомник.

1:11 „У Своите Си дойде.“ Той не е навлязъл в границите на нечия чужда собственост, но е дошъл да живее на една планета, която е била направена от Самия Него. **„Но Своите Му Го не приеха.“** В един по-общ смисъл може да се приеме, че това се отнася до цялото човечество, но в по-тесен смисъл то се отнася само до еврейския народ, който е бил Неговият избран народ на земята. Когато е дошъл на света, Той се е представил на евреите като техния Месия, но те **не са Го приели.**

1:12 И така, сега Той отново се предлага на цялото човечество, като на онези, които **Го** приемат, дава **право** или пълномощие **да станат Божии деца.**

Този стих ни казва съвсем ясно как можем **да станем Божии деца** – не чрез добри дела, нито чрез членство в църквата, нито чрез полагане на големи старания, но като **Го** приемем, като повярваме **в Неговото име.**

1:13 За да дойде на света, всяко човешко дете трябва да се **роди.** Също така, за да станеш Божие дете, ти трябва да се родиш повторно. Това означава да се новородиш, да преживееш обръщение или да се спасиш. Този стих ни показва *три начина,* по които новорождението *не* може да стане, и *един-единствен начин,* по който то *може* да стане. Първо нека изброим начините, по които не можем да се родим отново. **„Не от кръв.“** Това означава, че човек не става автоматично християнин, защото родителите му са християни. Спасението не се предава от родителя на детето по **кръвен път.** То не идва **„от плътска похот“,** т. е. човек няма власт да извършва новорождение в собствената си **плът.** И макар че той трябва сам да пожелае да бъде новороден, да бъде спасен, все пак неговата лична воля не е достатъчна, за да го спаси. Човек не може да бъде спасен и **чрез мъжка по-**

хот. Нито един човек не може да спаси друг човек. Някой проповедник например може много силно да желае новорождението на определен човек, но той няма власт да произведе това удивително раждане. Как тогава става това новорождение? Отговорът се съдържа в думите: **„но от Бога"**. Това просто означава, че никой или нищо не притежава властта да новороди освен **Бог**.

1:14 „Словото стана плът", когато Исус се роди като Бебе в яслите във Витлеем. Той винаги е съществувал като Божия Син с Отец в небесата, но тогава Той избра да дойде на света в човешко тяло. Той **„пребиваваше между нас"**. Това не беше някакво кратко появяване, което може да се свърже с грешка или неразбиране; но Бог действително дойде на тази земя и живя тук като Човек сред човеци. Гръцката дума за **„пребиваваше"** означава също „временно обитаваше" или „издигна скинията Си". Тялото на Господ Исус беше скинията, в която Той живя сред човеците тридесет и три години.

„И видяхме славата Му." В Библията думата „слава" се използва често за обозначаване на ярката и блестяща светлина, която се е виждала при присъствието на Бога. Също така тя се използва за изразяване на Божието съвършенство и превъзходство. Когато Господ Исус беше тук, на земята, Той беше забулил Своята слава в тяло от плът. Но имаше два начина, чрез които Неговата слава *беше* открита. На първо място, това беше славата на Неговата *нравственост*. Тя можеше да се види по излъчването на съвършения Му живот и характер. В Него нямаше никаква грешка или петно. Той беше съвършен във всяко отношение. В Неговия живот са показани по един удивително хармоничен начин всички добродетели. На второ място, Неговата слава беше открита видимо на хълма на Преображението (Мат. 17:1, 2). В онзи момент Петър, Яков и Йоан видяха как лицето Му засия като слънцето и как дрехите Му засветиха като ярка светлина. Тези трима ученици можаха да видят предварително величието, което Господ Исус ще има, когато дойде на земята, за да царува хиляда години.

Когато Йоан казва **„и видяхме славата Му"**, той говори на първо място за **славата** на *нравствеността* на Господ Исус. Той и другите ученици можаха да видят чудото на един абсолютно съвършен живот, изживян на тази земя. Възможно е също така Йоан да говори и за събитието на хълма на Преображението. **Славата**, която видяха учениците там, им показа, че Той наистина е Божият Син. Исус е **„Единородният от Отца"**, което ще рече, че Христос е единственият Син на Бога. Бог няма друг Син като Него. В известен смисъл всички истински вярващи са синове на Бога. Но Исус е *Божият* Син – Единствен по рода Си. И като Божия Син, Той е равен на Бога.

Спасителят беше **пълен с благодат и истина**. От една страна, Той беше пълен с доброта, която хората не заслужаваха. От друга страна, беше съвършено честен и справедлив и никога не извиняваше, нито одобряваше злото. Да бъдеш съвършено милостив и едновременно с това съвършено справедлив е нещо, което само Бог може да бъде.

1:15 Йоан Кръстител **свидетелства** за това, че Исус е Божият Син. Преди Господ да започне Своето обществено служение, Йоан беше започнал да говори на хората за Него. Когато Исус излезе на историческата сцена, Йоан все едно каза: „Това е Онзи, за Когото ви говорих." Исус дойде **след** Йоан, доколкото Той беше роден след Йоан, и започна служението Си след Йоан. Исус беше роден шест месеца по-късно от Йоан и излезе пред народа

на Израел известно време, след като Йоан беше започнал да проповядва и да кръщава. Но Исус **достигна да бъде преди** Йоан. Той беше по-велик от Йоан и заслужаваше повече почит поради простата причина, че **беше преди** Йоан. Той съществуваше от вечността; Той беше Божият Син.

1:16 Всички, които вярват в Господ Исус, получават духовна сила **от Неговата пълнота. Неговата пълнота** е толкова голяма, че Той може да даде от нея на всички християни от всички страни и от всички времена. Изразът **„благодат върху благодат"** вероятно означава „изобилна благодат", като **„благодат"** означава Божията специална милост, която Той излива върху Своите възлюбени деца.

1:17 Тук Йоан противопоставя старозаветното време на новозаветното време. **Законът**, който беше **даден чрез Мойсей**, не беше проява на благодат. Той заповядваше на хората да се подчиняват и, ако те не успяваха да направят това, ги осъждаше на смърт. Законът казваше на хората кое е право, но не им даваше сила да го извършат. Той беше даден на хората, за да им покаже, че са грешни, но не можеше да ги спаси от техните грехове. Но **„благодатта и истината дойдоха чрез Исуса Христа".** Той не дойде, за да съди света, а за да спаси онези, които бяха недостойни, които не можеха да се спасят сами, които бяха Негови врагове. Точно това е **благодат** – най-доброто нещо от небето за най-лошото нещо на земята.

И не само **благодатта** дойде **чрез Исус Христос**, но също и **истината.** Той каза за Себе Си: „Аз съм... истината." Исус беше абсолютно честен и верен във всичко, което казваше и правеше. Той не показа милост за сметка на **истината.** Въпреки че обичаше грешниците, Той не обичаше техните грехове. Той знаеше, че грехът се заплаща със смърт. И затова умря – за да плати смъртното наказание, което ние заслужавахме; и за да покаже към нас незаслужено благоволение, като спаси душите ни и ни даде дом на небето.

1:18 „Никой, кога да е, не е видял Бога." Бог е Дух и следователно – невидим. Той няма тяло. Въпреки че в старозаветните времена Той наистина се е изявявал видимо на хората като Ангел или Човек, това не Го е разкривало Такъв, Какъвто Той действително е. Там Той се е изявявал само временно, по начин избран от Него, за да говори на Своя народ. Господ Исус е **Единородният** Божий **Син**[1]: Той е Единственият Божий Син. Друг Син като Него няма. Той винаги стои много близо до Бог Отец. Дори когато беше тук, на земята, Исус пак оставаше **„в лоното на Отца".** Той беше едно с Бога и беше равен на Бога. Този благословен Син напълно разкри на хората какъв е Бог. Когато хората видяха Исус, те видяха Бога. Те чуха Бог да говори и почувстваха Божията любов и топлота. Христос изцяло **изяви** онова, което Бог мислеше, и начина, по който Той се отнасяше към човечеството.

II. Първата година от служението на Божия Син (1:19–4:54)

А. Свидетелството на Йоан Кръстител (1:19-34)

1:19 Когато в **Ерусалим** достига новината, че някакъв мъж на име **Йоан** говори на народа да се покае, защото идва Месията, **юдеите изпращат** делегация от **свещеници и левити,** за да разберат кой е този човек. **Свещениците** са били онези, които са извършвали важните богослужения в храма, докато **левитите** са били служителите, които са изпълнявали някои по-общи служби. **„Ти кой си?** – питат го те.

– Да не би ти да си дългоочакваният Месия?"

1:20 Други хора на мястото на Йоан веднага биха сграбчили тази възможност да станат известни, като отговорят утвърдително на този въпрос. Но Йоан е един верен свидетел. И той свидетелства за себе си, че **не е Христос** (Месията).

1:21, 22 Юдеите са очаквали, че преди идването на Христос на земята ще се върне първо Илия (Мал. 4:5). Поради това те решават, че, след като Йоан не е Месия, то тогава може би е **Илия.** Но Йоан ги уверява, че не е и Илия. Във Второзаконие 18:15 Моисей казва: *„Господ твоят Бог ще ти въздигне* отсред тебе, от братята ти пророк, както е *въздигнал* мене; него слушайте." Юдеите се спомнят за това предсказание и решават, че може би Йоан е **Пророкът,** за когото говори Моисей. Но Йоан отново казва, че и това не е истина. Уплашени, че ще се върнат в Ерусалим без ясен **отговор,** участниците в делегацията питат Йоан да им каже направо кой е той.

1:23 И той казва: „Аз съм „глас на едного, който вика в пустинята." В отговор на техния въпрос Йоан Кръстител цитира част от Исая 43:3, където е пророкувано, че преди идването на Христос ще се появи предвестник, който ще ги извести за Него. По този начин Йоан казва, че той е предсказаният предвестник. Той е **гласът,** а Израел – **пустинята.** Заради греха и откъсването си от Бога народът на Израел е станал сух и безплоден като пустиня. Йоан говори за себе си просто – като за **глас,** който не се вижда, а само се чува. Йоан е **гласът,** докато Христос е Словото. Словото се нуждае от глас, за да бъде известено, а гласът няма никаква стойност без словото. Словото е неизмеримо по-велико от гласа, но за нас е привилегия да бъдем Негов глас!

Това, което Йоан трябва да предаде като послание, е: **„Прав направете пътя за ГОСПОДА";** което означава следното: „Месията идва. Премахнете всичко от вашия живот, което би могло да ви попречи да Го приемете. Покайте се от своите грехове, за да може Той да дойде и да царува над вас като Цар на Израел."

1:24, 25 Фарисеите са една строга юдейска секта. Те много се гордеят с големите си познания върху закона и с усилията си да изпълняват заповедите от СЗ в най-дребните им подробности. Всъщност много от тях са лицемери, които само се опитват да изглеждат религиозни, а в действителност живеят изключително грешен живот. Сега те искат да знаят каква е тая власт, която има Йоан, за да кръщава, след като не е нито една от тези важни личности, изредени от тях.

1:26, 27 „Аз кръщавам с вода". – казва **Йоан.** Той не иска никой да си мисли за него, че е важна личност. Неговата задача е проста – той трябва да подготви хората за Христос. Той кръщава с вода всеки, който го слуша и се покайва за своите грехове като външен признак за промяната вътре в него. **„Посред вас стои Един, Когото вие не познавате"** – продължава отговора си Йоан, имайки предвид, разбира се, Исус. Фарисеите не признават Исус за дългоочаквания Месия. Йоан всъщност им казва следното: „Недейте да мислите, че аз съм велик човек. Онзи, Който наистина е велик, е Господ Исус; но **вие не Го признавате."** Той единствено е Достойният. Исус идва след Йоан Кръстител, но въпреки това Той е Онзи, Който заслужава цялата почит и превъзходство. Слугата е този, чието задължение е да развързва ремъка на обущата на господаря си, но Йоан не се счита **достоен** да изпълни дори една такова скромна, дребна услуга на Христос.

1:28 Точното местоположение на **Витавара** (или **Витания**, според бележката под линия в НИПБКДж) не е известно. Но ние знаем, че тя се е намирала на източния бряг на река **Йордан.** Ако приемем наименованието *Витания*, трябва да знаем, че това не е същата Витания, която се е намирала близо до Ерусалим.

1:29 На следващия ден след посещението на фарисеите **Йоан** поглежда нагоре и **вижда Исус да идва към него.** Развълнуван и разтърсен от величието на този момент, той извиква: **„Ето Божия Агнец,** Който носи **греха на света!"** При евреите агнето се е използвало като животно за жертвоприношение. Бог е научил Своя избран народ да убие едно агне и кръвта му да бъде поръсена за жертва. Агнето е било използвано като заместител и неговата кръв се е проливала за прощение на греховете.

Кръвта на агнетата, заколвани по времето на СЗ, не е отмахвала греховете. Тези агнета са били само образи или символи, които са сочели напред към времето, когато Бог ще даде Едно **Агне,** Което действително ще отнеме греха. През всичките години на СЗ много благочестиви юдеи са очаквали идването на Това **Агне.** Най-после този момент настъпва и Йоан Кръстител тържествено провъзгласява пристигането на истинския **Божий Агнец.**

Когато възкликва, че Исус носи **греха на света,** Йоан не иска да каже, че греховете на всички са простени. Смъртта на Христос има достатъчно голяма стойност, за да плати греховете на целия **свят,** но прощение получават само онези грешници, които приемат Господ Исус за свой Спасител.

Според Дж. Джоунз този стих е изключителен, защото изявява превъзходството на християнското изкупление:

1. То е превъзходно заради ПРИРОДАТА на жертвата. Докато жертвите на юдеизма представляват ирационални агнета, жертвата на християнството е Божият Агнец.
2. То е превъзходно заради това, че е ЕФЕКТИВНО. Докато жертвите на юдеизма са служели само за да припомнят греховете всяка година, жертвата на християнството отне греха веднъж завинаги. „Той отне греха, като пожертва Себе Си."
3. То е превъзходно заради ОБХВАТА на своето действие. Докато юдейските жертви са имали за цел да облагодетелстват само един народ, жертвата на християнството има за цел да облагодетелства всички народи: „Тя отнема греха на света."[2]

1:30, 31 Йоан никога не се уморява да напомня на хората, че само подготвя пътя на Онзи, Който идва и Който е по-велик от него самия. Исус е по-велик от Йоан толкова, колкото Бог е по-велик от всеки човек. Йоан е роден няколко месеца преди Исус, но Исус е съществувал през цялата вечност. Когато Йоан казва: **„Аз не Го познавах",** това не означава непременно, че Той не Го е виждал никога преди това.

Възможно е Йоан и Исус да са се познавали добре, тъй като са били братовчеди. Но Йоан не е познавал своя Братовчед като Месия, преди Той да дойде да се кръсти при него. Мисията на Йоан е била да подготви пътя на Господа и след това да Го посочи **на** народа на **Израел,** когато Той се появи. Това е била и причината, поради която Йоан е кръщавал хората във **вода** – за да ги подготви за идването на Христос. Неговата цел не е била да привлича ученици към себе си.

1:32 Събитието, за което говори Йоан тук, е станало по време на кръщението на Исус в река Йордан. След като Господ излиза от водата, Божият **Дух** слиза **като гълъб** и **почива**

върху Него (ср. Мат. 3:16). По-нататък авторът обяснява значението на това събитие.

1:33 Бог е открил на Йоан, че Месията идва и че когато Той дойде, **Духът** ще слезе **върху** Него и ще остане **на Него.** И така, когато това нещо става при кръщението на Исус, Йоан разбира, че Исус е Този, Който ще кръщава **със Светия Дух. Светият** Дух е Личност – една от трите Личности на Божеството. Той е равен на Бог Отец и Бог Син.

Докато Йоан кръщава **с вода**, Исус ще кръщава **със Светия Дух.** Кръщението **със Светия Дух** стана в деня на Петдесетница (Деяния 1:5, 2:4, 38). Тогава **Светият Дух** слезе от небето, за да обитава в тялото на всеки вярващ и да го направи член на църквата, която е тялото на Христос (1 Кор. 12:13).

1:34 На основание на това, което вижда при кръщението на Исус, Йоан **свидетелства,** че Исус от Назарет е **Божият Син,** за Когото беше предсказано, че ще дойде на света. Когато Йоан казва, че Христос е **Божият Син,** той всъщност казва, че Исус е Бог Син.

Б. Призоваването на Андрей, Йоан и Петър (1:35-42)

1:35, 36 Следващият ден е третият от дните, споменати дотук. **Йоан е с двама от** своите **ученици.** Тези мъже са чули проповедта на Йоан и са ѝ повярвали; но те все още не са срещнали Господ Исус. Сега Йоан свидетелства пред всички за Господа. Предния ден той говори за Неговата Личност („Божият Агнец“) и Неговото дело („Който носи греха на света“). Сега *той просто привлича вниманието към* Неговата Личност. Посланието му е просто, безкористно и изцяло посветено на Спасителя.

1:37 Вярната проповед на Йоан му струва загубата на **двама ученици,** но за сметка на това *той изживява радостта* да ги види как следват **Исус.** Подобно и ние трябва да предпочитаме приятелите ни да следват Исус, вместо да мислят, че ние сме някакви много важни личности.

1:38 Спасителят винаги се интересува от тези, които Го следват. Тук Той показва Своя интерес, като се обръща към двамата ученици и ги пита: **„Що търсите?“** Исус знае отговора на този въпрос, Исус знае всичко, но иска те да изразят своето желание с думи. Техният отговор: **„Равви, къде живееш?“**, показва, че те искат да бъдат с Господа и да Го опознаят подобре. Те не се задоволяват само с една среща, а желаят да имат общение с Него. **„Равви“** е староеврейската дума за **„Учителю“** (буквалното ѝ значение е „Велики мой“).

1:39 Той им казва: „Дойдете и ще видите.“ Никой, който искрено желае да научи повече за Спасителя, няма да бъде отпратен назад. Исус поканва двамата ученици в къщата, където е отседнал по това време, вероятно много по-бедна от съвременните къщи.

„Дойдоха, прочее, и видяха где живее и останаха при Него тоя ден. Беше около десетия час.“ Тези мъже никога преди това не са били удостоявани с по-голяма чест от тази – да прекарат нощта на едно място със Създателя на вселената. Те са едни от първите членове на еврейския народ, които признават Месията.

Десетият час е или 10.00 часа сутринта, или 4.00 часа следобед. Обикновено се смята, че става въпрос за поранния (римския) час.

1:40 Единият от двамата ученици е **Андрей.** Днес **Андрей** не е толкова известен колкото **брат** му **Симон Петър,** но е интересно да видим, че той пръв от двамата е срещнал Исус.

Името на другия ученик не е споменато, но почти всички изследователи на Библията приемат, че става дума за Йоан, който е написал това Евангелие. Предполага се, че скромността му е попречила да спомене собственото си име.

1:41 Когато един човек намери Исус, той обикновено иска и роднините му да Го намерят също. Спасението е такова велико нещо, че човек не може да го запази само за себе си. И така, Андрей бързо отива **при брат си Симон,** за да му занесе вълнуващата вест: **„Намерихме Месия!“** Какво изумително съобщение! Най-малко от четири хиляди години хората чакат да дойде обещаният Христос, Божият Помазаник, а сега Симон чува от устата на собствения си брат поразителната новина, че **Месия** е тук, наблизо. Ясно е, че те живеят в момент, когато се твори историята! Колко е просто посланието на Андрей – само две думи: **„Намерихме Месия!“** Но Бог ги използва и спечелва Петър. Това ни показва, че не е необходимо да бъдем големи проповедници или много умни оратори. Необходимо е само да кажем на хората за Господ Исус, а Бог ще се погрижи за останалото.

1:42 Андрей **довежда** брат си на правилното място и при правилната Личност. Той не го довежда в някоя църква, вероизповедание или при свещеник. **Той го довежда при Исус.** И забележете колко е важно това! Благодарение на интереса, който проявява Андрей, Симон по-късно става един голям „ловец на човеци“, един от водещите апостоли на Господ. Симон получава по-голяма известност от своя брат, но Андрей несъмнено ще сподели наградата на Петър, защото той беше онзи, който заведе Петър при Исус. Господ знае името на Симон, без да има нужда да Му се казва. Той също така знае, че Симон има не особено стабилен характер. Но освен всичко това Той знае, че характерът на Симон ще се промени и че той ще стане твърд като скала. Откъде Исус знае всичко това? Оттам, че Той беше и е Бог.

Името на Симон наистина се променя на **Кифа** (арамейската дума за **камък)** и той наистина става човек със силен характер, особено след Възнесението на Господа и Слизането на Светия Дух.

В. Призоваването на Филип и Натанаил (1:43-51)

1:43 Това е четвъртият **ден**, за който четем в тази глава. Бош ни обръща внимание върху факта, че първия ден виждаме *само Йоан* (15-28 ст.); втория ден виждаме *Йоан и Исус* (29-34 ст.); третия ден – *Исус и Йоан* (35-42 ст.); и четвъртия – *само Исус* (43-51 ст.). Господ върви на север към една област, позната под името **Галилея.** Там **Той намира Филип** и го поканва да Го последва. **„Дойди след Мене.“** Тези думи са велики, от една страна, заради Този, Който ги изговаря, и от друга, заради привилегията, която предлагат. Спасителят и досега се обръща с тази проста, но възвишена покана към всеки човек на всяко място по света.

1: 44 Витсаида е бил **град** на брега на Галилейско море. Много малко градове на света са били удостоявани с такава чест, с каквато е бил удостоен този град. Там Господ е извършил някои от най-великите Си чудеса (Лука 10:13). Тя е била родното място на **Филип, Андрей и Петър.** Но въпреки това този град е отхвърлил Спасителя, в резултат на което Витсаида е била изцяло разрушена, така че днес ние не можем да кажем къде точно се е намирала.

1:45 Филип иска да сподели новооткритата си радост с някой друг и затова отива и **намира Натанаил.** Но-

вповярвалите са най-добрите ловци на души. Посланието на Филип е просто и конкретно. Той казва на Натанаил, че е намерил Месията, Който е бил предсказан от **Мойсей** и **пророците – Исус от Назарет.** Всъщност посланието на Филип не е съвсем точно. Той описва Исус като **син на Йосиф.** Исус, разбира се, е бил роден от девицата Мария, но не е имал човешки баща. **Йосиф** е осиновил Исус, като по този начин е станал официално негов баща, макар и да не е бил Негов истински Баща. Джеймс С. Стюарт пише следното във връзка с този въпрос:

„Христос никога не е изисквал от нас да имаме една напълно узряла вяра от самото начало. Той никога не е възпирал хората да станат Негови ученици заради несъвършенствата в техните убеждения. И това, без съмнение, е така и в наши дни. Христос върви заедно със Своите братя и ги кани да се присъединят към Него веднага, щом поискат, като ги приема с вярата, която те могат да Му предложат. Това за Него е достатъчно като за начало. От този момент нататък Той започва да ги води като Свои приятели – така, както води първата Си група – стъпка по стъпка, към най-скритото място на тайната на Неговата Личност и към славата на ученичеството."[3]

1:46 Натанаил обаче има трудности. Хората от Галилея се отнасят с презрение към **Назарет.** Натанаил смята за невъзможно Месията да живее в такъв беден град и изказва на глас своите съмнения. **Филип** не започва да спори. Той разбира, че найдобрият начин за разрешаване на противоречията, е да запознае възразяващия лично с Господ Исус. Това е един много ценен урок за всички, които се опитват да спечелят хора за Христос. Не спорете. Не се ангажирайте с дълги дискусии. Просто поканете хората **да дойдат и да видят.**

1:47 47 ст. показва, че **Исус** знае всичко. Без да е познавал преди това **Натанаил,** Исус му казва, че **той** е **един истински израилтянин, у когото няма** никаква измама или **лукавство.** Яков (Израил) си е спечелил репутацията на човек, който използва за своите цели не съвсем честни методи, но Натанаил е един „Израил"-тянин, у когото няма и следа от „Яков".

1:48 Натанаил явно е изненадан от това, че един напълно непознат Човек може да му говори така, като че ли го познава отдавна. Очевидно никой друг не е знаел за това, че е бил **под смокинята.** Може би страничните клони на дървото и околната растителност така са го закривали, че никой не е могъл да го види. Но Исус го е видял, макар и да е бил скрит толкова добре.

1:49 Може би точно тази сила на Господ Исус да го види дори тогава, когато е бил скрит от всички човешки погледи, се оказва достатъчна за спечелването на **Натанаил** за Господа; а може би това познание му е било дадено по някакъв свръхестествен начин... Във всеки случай той сега знае, че Исус е **Божият Син и Израилевият Цар.**

1:50 Господ дава на Натанаил две доказателства за това, че Той е Месията: Той описва неговия характер и вижда Натанаил в момент, когато никое човешко око не може да го види. За Натанаил тези две доказателства са достатъчни и той повярва. Сега Господ Исус му обещава, че той ще **види** и **по-големи** доказателства **от тези.**

1:51 Винаги, когато Исус започва думите Си с **„Истина, истина..."** (което буквално значи „Амин, амин..."[4]), това означава, че ще каже нещо много важно. Тук Исус описва на Натанаил една картина от бъдещето, когато Той ще се върне пак, за да царува върху цялата земя. Тогава светът ще узнае, че Синът на дърводелеца, Който живя в

презрения град Назарет, е наистина Божият Син и Израилевият Цар. В този ден **небето** ще бъде **отворено** и Божието благоволение ще почива върху Царя, Който ще царува над света, а Ерусалим ще бъде Неговата столица.

Възможно е Натанаил да е разсъждавал точно върху историята с Яковата стълба (Бит. 28:12). Тази стълба, по която се качват и слизат Божиите ангели, е олицетворение на Самия Господ Исус Христос, Който е единственият път към небето; и **Божиите ангели** ще възлизат и ще слизат **над Човешкия Син. Ангелите** са **Божии** слуги, които ще летят като огнени пламъци, за да изпълнят Неговите поръчки. След възцаряването на Исус тези **ангели** ще пътуват назад и напред между небето и земята и ще изпълняват Неговата воля.

Исус казва на Натанаил, че той е видял много малко неща от Неговото Месиянство. В бъдещото царство на Христос Натанаил ще види Господ Исус напълно изявен като Божия помазан Син. Тогава и целият свят ще узнае, че от Назарет е произлязло нещо наистина добро.

Г. Първото знамение: превръщането на водата във вино (2:1-11)

2:1 Безспорно **третият ден**, за който става дума тук, е **третият ден** от престоя на Господ в **Галилея**. В 1:43 се казва, че Спасителят е отишъл в тази област. Ние не знаем къде точно се е намирала Кана, но от 12 ст. на тази глава заключаваме, че тя се е намирала на някаква височина близо до Капернаум.

Точно в този ден **в Кана е имало сватба** и **майката на Исус** е **била там**. Интересно е да се отбележи, че за Мария тук се говори като за **майката на Исус.** Спасителят не е бил известен заради това, че е бил Син на Дева Мария, но тя е била известна заради това, че е била майката на нашия Господ. Святото Писание винаги отдава първенство на Христос, а не на Мария.

2:2 Исус и Неговите ученици са били поканени на сватбата. Организаторите на сватбата са взели едно мъдро решение, като са поканили Христос. Така и днес хората, които канят Господ на своята сватба, вземат също едно мъдро решение. За да направят това, както младоженката, така и младоженецът трябва да бъдат истински вярващи в Господ Исус. След това те трябва да отдадат живота си на Спасителя и да решат техният дом да бъде място, където Той ще пребъдва с любов.

2:3 На сватбата **виното** се свършва. Когато **майката на Исус** разбира какво е станало, тя представя проблема пред Своя Син. Тя знае, че Той може да направи чудо, за да достави вино, и може би иска освен това Синът ѝ да се открие пред събраните гости като Божия Син. В Библията виното често е символ на радост. Когато Мария казва: **„Вино нямат“**, тя всъщност дава съвсем точно описание на неспасените. За невярващия няма такава радост, която да е истинска и да продължава вечно.

2:4 Отговорът, който Господ дава на майка Си, изглежда доста студен и без никаква връзка с въпроса. Но укорът не е толкова силен, колкото ни изглежда. Думата **„жено“**, която се използва тук, е почтително обръщение, подобно на обръщението „госпожо“. Когато Господ пита: **„Какво има между Мене и тебе, жено?“**, Той всъщност показва, че при изпълнението на Божествената Си мисия Той не е подвластен по никакъв начин на майка Си, но е изцяло подчинен в действията Си на волята на Своя Отец в небесата. Мария иска да види Исус прославен, но Той трябва да ѝ напомни, че времето за това **още не е дошло.** Пре-

ди да се появи пред света като всепобеждаващия Христос, Исус първо трябва да се изкачи на жертвения олтар, което Той ще направи на кръста на Голгота.

Уилиямс посочва следното:

„Изразът „Какво има между мене и... ?", се среща няколко пъти в Библията и неговият смисъл е: „Какво общо има между мене и ...?" Предполагаемият отговор на този въпрос е: „Нищо." Давид използва този израз два пъти във връзка с братовчедите си, Саруините синове. Наистина между тях и Давид не е било възможно да има нищо общо в духовно отношение! Елисей също го използва, за да покаже колко дълбока е пропастта между него и Йорам, Ахавовия син. Този израз, който се използва три пъти от демоните, разкрива, че Сатана няма нищо общо с Христос, нито Христос – със Сатана. И последно, Господ го използва във връзка с Дева Мария, за да покаже колко непреодолима е пропастта между Неговата безгрешна Божествена природа и нейната грешна човешка природа и че има само Един Глас, Който може да представлява авторитет за Неговото ухо."[5]

2:5 Мария разбира смисъла на Неговите думи и дава наставление на слугите да направят **това, което** им каже **Той.** Нейните думи са много важни и за нас днес. Забележете, че тя не казва на мъжете да се подчинят на *нея* или на някое друго човешко същество. Тя ги насочва към Господ Исус и им казва, че единствено на Него трябва да се подчинят. Учението на Господ Исус може да се прочете от страниците на НЗ. И винаги, когато четем тази безценна книга, трябва да помним последните документирани думи на Мария: **„Каквото ви рече, сторете."**

2:6 На мястото, където се провежда сватбата, е имало **шест големи каменни** делви, всяка от които е **побирала по две или три мери** вода. Юдеите са използвали тази вода, за да се очистват от оскверняване. Например ако един юдеин се докоснел до тяло на мъртвец, той бил считан за нечист, докато не извършел един определен ритуал на очистване.

2:7 Исус дава наставления на слугите да **напълнят делвите с вода,** което те веднага правят. Преди да извърши чудото, Господ винаги използва наличните възможности. Той нарежда на мъжете да **напълнят с вода,** след което извършва онова, което нито един човек не може да извърши – превръща водата във вино! Съдовете се **напълват** с вода от слугите, а не от учениците. По този този начин Господ иска да избегне всякакъв повод за допускането на какъвто и да е номер. Освен това делвите биват напълнени **догоре,** така че никой да не може да каже, че виното е било налято допълнително.

2:8 Чудото е извършено. Господ заръчва на слугите да **налеят** от делвите **и да занесат на настойника на угощението.** От това става ясно, че чудото е било мигновено. За превръщането на водата във вино не е било необходимо много време освен един кратък миг. Едно поетично изказване описва това чудо така: „Нищо несъзнаващите води видяха своя Бог и почервеняха."

2:9 Настойникът на угощението е онзи, който отговаря за подреждането на масите и за храната. **След като опитва** от виното, настойникът разбира, че се е случило нещо необичайно. Той **не знае откъде е дошло** това вино, но разбира, че то е превъзходно и **извиква младоженеца.**

Какво трябва да бъде отношението на християнина към виното днес? Понякога виното се предписва по здравословни причини, което напълно отговаря на учението на НЗ (1 Тим. 5:23). Добре е обаче повечето христи-

яни да избягват да пият вино заради ужасните последствия от прекомерната му употреба. Всеки човек може да се пристрасти към алкохола. Найдобрият начин да се избегне тази опасност, е изобщо да не го пие. Освен това не трябва да се пренебрегва и фактът за влиянието на нашите действия върху другите хора. В нашето общество употребата на алкохол от един християнин може да се приеме като много лошо свидетелство от страна на някой неспасен човек, поради което е по-добре изобщо да се въздържаме от пиене на алкохол.

2:10 Реакцията на настойника на угощението ни обръща внимание върху разликата в начина, по който действа Господ Исус, и начина, по който обикновено действат хората. Обикновено на сватбите първо се изнася доброто **вино,** докато хората все още могат да му се насладят и да оценят вкуса му, защото по-късно, след като са се наяли и напили, те няма да бъдат в състояние да усетят качеството на това, което пият. На тази сватба доброто вино се изнася най-накрая, което има за нас и духовно значение. Обикновено светът предлага в началото най-доброто, което има да предложи на хората. Младите хора получават най-привлекателните неща. Покъсно, по време на старостта, когато те са пропилели живота си в празни удоволствия, светът не може да им предложи нищо по-добро от утайката на виното. Християнският живот е точно обратното на това. С времето той става все по-добър. Христос пази най-доброто вино за най-накрая. След поста идва угощението.

Тази случка от Святото Писание има пряка връзка с еврейския народ. По онова време в юдейската религия не е имало истинска радост. Хората са били непрекъснато участници в една дълга поредица от отегчителни ритуали и церемонии, в които не е имало никакъв живот. Божествената радост е била нещо абсолютно чуждо за тях. Господ Исус иска да ги научи да положат вярата си на Него, тъй като единствено Той може да превърне жалкото им съществуване в радост. Водата на юдейските ритуали и церемонии може да се превърне във „виното“ на радостната действителност в Христос.

2:11 Съобщението, че **това е началото на знаменията,** изключва предположенията за глупавите чудеса, които се приписват на нашия Господ за времето на детството Му. Подобни описания могат да се намерят в такива псевдоевангелия като „Евангелието от Петър“. Там на нашия Господ се приписват чудеса, които Той бил извършил, според както се твърди, когато бил малко дете, и които стоят на границата с богохулството. Предвиждайки тази възможност, Светият Дух е взел мерки да защити този период от живота на нашия Господ и Неговия характер с вмъкването на тази допълнителна забележка.

Превръщането на водата във вино е знамение, което ще рече „чудо с определено значение“. Това е едно действие на свръхчовешките възможности с духовно значение. Тези чудеса са предназначени да покажат, че Исус наистина е Божият Христос. С това знамение Исус **изявява Своята слава.** Той разкрива на хората, че наистина е Бог, изявен в плът. **„И учениците Му повярваха в Него.“** В известен смисъл те и преди този случай са вярвали в Него, но сега вярата им е укрепена и упованието им е по-пълно. Синдилън Джоунс казва следното:

„Първото чудо на Мойсей е превръщането на водата в кръв, което има силен разрушителен ефект. Първото чудо на Христос е превръщането на водата във вино, което съдържа елемент на успокоение и утеха.“[6]

Д. Божият Син изчиства дома на Своя Отец (2:12-17)

2:12 Сега Спасителят напуска Кана и **слиза в Капернаум** заедно с **майка Си, братята Си и учениците Си.** В Капернаум те престояват само няколко **дни.** Скоро след това Господ се изкачва в Ерусалим.

2:13 От този момент нататък следва първото свидетелство на Господа за град **Ерусалим.** Този етап от Неговото служение продължава до 3:21. Господ започва и завършва Своето обществено служение с изчистването на храма по време на **Пасхата** (ср. Мат. 21:12, 13; Марко 11:15-18; Лука 19:45, 46). Пасхата е един празник, който се е празнувал всяка година в чест на избавлението на израилтяните от робството в Египет, превеждането им през Червено море и отвеждането им в пустинята, а по-късно и в обещаната земя. Първото празнуване на Пасхата е записано в Изход 12 гл. Като благочестив юдеин Господ Исус **възлиза в Ерусалим** за този важен ден в юдейския календар.

2:14 Когато стига до **храма, Той открива**, че храмът е превърнат на пазар. Там се продават **волове, овце и гълъби**, а освен това се върти търговия с **обмяната на пари.** Животните и птиците се продават на хората, които отиват да се поклонят, за да ги принесат в жертва, а **обмяната на пари** се извършва с пътуващите поклонници от далечни страни, за да могат да платят таксата за храма. Известно е, че идващите от толкова далеч пътници много често са били мамени от обменителите.

2:15 Бичът, който прави Господ, сигурно е бил малък пресукан камшик, направен **от върви.** Не е казано дали Господ е ударил някого с него. Вероятно го е използвал като символ на власт в ръката Си. Размахвайки бича пред Себе Си, Той **прогонва** търговците **вън от храма** и **обръща масите** на обменителите.

2:16 Законът е позволявал на бедните да дават като принос две гълъбчета, тъй като не са имали пари за по-големите животни. На онези, които **са продавали гълъбите,** Господ заповядва **да ги махнат от там.** Не е прилично да **превръщат дома на** Неговия **Отец в тържище.** През всички векове Бог е предупреждавал Своя народ да не използва религиозните служби като средство за забогатяване, така че в тези Негови действия няма нищо жестоко или несправедливо. По-скоро те ни показват колко свят и праведен е нашият Господ.

2:17 Когато **учениците на Исус** виждат какво става, те си спомнят Псалм 69:9, където е предсказано, че когато дойде Месията, **ревността** за Бащиния Му дом ще Го изяде. В този момент те стават свидетели на решимостта на Исус да запази чистотата на поклонението пред Бога и разбират, че Той е Онзи, за Когото говори псалмистът.

Нека да припомним, че храмът на Светия Дух е тялото на християнина. По примера на Господ Исус, Който толкова ревностно държеше на чистотата на храма в Ерусалим, ние също така трябва да държим на нашата собствена чистота, като се обръщаме непрекъснато към Господа, за да ни очисти.

Е. Исус предсказва Своята смърт и възкресение (2:18-22)

2:18 Изглежда, че еврейският народ винаги търси някакво знамение или чудо. Това, което те казват, означава следното: „Ако Ти извършиш някое велико и могъщо дело, ние ще повярваме." Да не забравяме обаче, че Господ Исус извърши чудеса след чудеса, но въпреки това техните сърца останаха затворени за Него. В 18 ст. те поста-

ват под въпрос правото Му да изгонва търговците от храма и искат от Него да извърши **знамение,** с което да подкрепи претенциите Си за Месия.

2:19 В отговор на това Господ Исус прави едно удивително изявление за Своята смърт и възкресение. Той им казва, че те ще **унищожат** този храм, но Той **за три дни пак ще го издигне.** Този стих е отново особено показателен за божествеността на Христос. Единствен Бог може да каже: **„За три дни ще го издигна."**

2:20 Юдеите не разбират думите на Исус. Те се интересуват по-скоро от материалните неща, отколкото от духовната истина. Единственият храм, за който те могат да си помислят, е Иродовият храм, издигнат тогава в Ерусалим, за построяването на който са били необходими четиридесет и шест години. За тях е било невъзможно да си представят, че този храм може да бъде построен за три дни.

2:21 Господ Исус обаче **говори** за **Собственото Си тяло** като храм, в който обитава цялата пълнота на Божеството. Така, както тези юдеи са осквернили храма в Ерусалим, така те ще Го осъдят на смърт само след няколко години.

2:22 По-късно, след като Господ Исус беше разпънат и **възкресен от мъртвите, Неговите ученици си спомниха за Неговото обещание** да възкръсне след три дни. И виждайки с очите си това чудно изпълнение на пророчеството, те **„повярваха на писаното и словото, което Исус беше говорил".**

Често ние се срещаме с трудни за разбиране истини. Но този пасаж тук ни учи, че трябва да запазваме Божиите думи в сърцата си, макар и да не ги разбираме сега, защото един ден Господ ще ни ги изясни. Думите **„повярваха на писаното"** означават, че те са повярвали на предсказанията от СЗ, където се говори за възкресението на Месията.

Ж. Мнозина казват, че вярват в Христос (2:23-25)

2:23 В резултат **на знаменията,** които Исус извършва **в Ерусалим по време на Пасхата, повярвалите в Неговото име са мнозина.** Това не означава непременно, че те са Му отдали живота си и са започнали да уповават само на Него: те просто са заявили, че Го приемат. В тяхното действие не е имало непременно истинност: това е било една външна изява на желанието им да следват Исус; подобно на състоянието на света днес, където много хора претендират, че са християни, но всъщност никога не са били новородени чрез вяра в Господ Исус Христос.

2:24 Въпреки че мнозина казват, че вярват в Него, **Исус не им** се доверява (в оригиналния гръцки текст е използвана една и съща дума за „вярвам" и „доверявам"). Той разбира, че те идват при Него само от любопитство – търсейки сензации и чудеса. **Господ познава всичките човеци:** техните мисли и подбуди; знае защо постъпват по този начин; знае дали наистина имат вяра или я имат само на думи.

2:25 Никой не познава човешкото сърце по-добре от Господ Исус. **Господ няма нужда някой да** Го поучава или да Му обяснява за човека. Той има пълно познание за **това, което е в човека,** и за причините за неговото поведение.

З. Исус поучава Никодим относно новорождението (3:1-21)

3:1 Случката с **Никодим** се противопоставя на това, което се е случило току-що. Мнозина от юдеите в Ерусалим са заявили, че вярват в Господа, но Той знае, че вярата им не е искрена. Никодим обаче е изключение. Господ открива у него ревностно желание да

знае истината. 1 ст. би трябвало да започва с едно „но“: *„Но[7]* **между фарисеите имаше един човек на име Никодим, юдейски началник.“**

Сред своя народ Никодим е признат за учител. Може би той отива при Господа за повече наставления, с цел да сподели наученото с юдеите.

3:2 Библията не ни казва защо Никодим е **дошъл при Исус** точно **през нощта.** Най-просто обяснение е, че той се е чувствал неудобно да го видят, че отива при Исус, тъй като Господ изобщо не е приет от повечето юдеи. Въпреки това той отива при Него. Никодим признава, че Господ е Учител, изпратен от Бога, тъй като никой не може да извършва такива чудеса, без Бог пряко да му помага. Независимо от цялото си образование обаче Никодим не разбира, че Господ е Бог, изявен в плът. Той прилича на много от съвременните хора, които казват, че Исус е бил един велик човек, чудесен учител, изключителна личност... На всички тези определения липсва едно много важно нещо, за да бъдат цялата истина – Исус **беше** и **е** Бог.

3:3 На пръв поглед изглежда, че отговорът на Господ Исус няма никаква връзка с току-що казаното от Никодим. Всъщност нашият Господ казва: „Никодиме, ти си дошъл при Мен, защото искаш да те науча на нещо; но това, от което ти действително имаш нужда, е да бъдеш **роден отново.** Това е мястото, откъдето трябва да започнеш. Трябва да бъдеш роден отгоре. Иначе никога няма да видиш **Божието царство.“**

Господ започва това удивително обяснение с думите: **„Истина, истина...** “, което буквално значи *„Амин, амин...“*. Господ употребява тези думи винаги, когато иска да ни подготви за някоя важна истина.

Като юдеин, Никодим очаква да дойде Месия, Който да освободи Израел от римското владичество. По това време римската империя управлява целия тогавашен свят и юдеите трябва да се подчиняват на нейните закони и управление. Никодим мечтае за времето, когато Месията ще установи Своето царство на земята – когато израелският народ ще бъде пръв между всички народи; когато всички негови врагове ще бъдат победени. Господ обаче казва на Никодим, че за да влезе в това царство, човек трябва **да се новороди.** Точно както е необходимо човек веднъж да се роди, за да започне физически живот, също така е необходимо той да се роди повторно, за да започне небесен живот. (Изразът „да се роди отгоре“ означава също **„да се роди отново“**.) С други думи, в царството на Христос може да влезе само онзи, чийто живот е променен. Тъй като Неговото царство ще бъде праведно, поданиците Му също трябва да бъдат праведни. Христос няма да царува над народ, който продължава да върши грехове.

3:4 Тук ние отново виждаме колко е трудно за хората да разбират думите на Господ Исус. **Никодим** продължава да приема всичко много буквално. Той не може да разбере как един възрастен човек ще се **роди** отново, като физически влезе втори път в **корема на майка си,** за да **се новороди.** За него това е невъзможно да стане.

Никодим на практика ни показва как „естественият човек не побира това, което е от Божия Дух, защото за него е глупост; и не може да го разбере, понеже то се изпитва духовно“ (1 Кор. 2: 14).

3:5 По-нататък Исус обяснява на Никодим, че той трябва да се роди **от вода и Дух,** иначе никога няма да влезе **в Божието царство.**

Какво иска да каже Исус? Много хора смятат, че тук става дума за вода в *буквален* смисъл, и че Господ Исус говори за кръщението като за необходи-

мо условие за спасение. Такова едно учение е абсолютно противоположно на всичко останало, което казва Библията. Навсякъде в Божието Слово ние четем, че спасението може да бъде единствено чрез вяра в Исус Христос. Кръщението е за онези, които вече са спасени, а не е средство за спасение.

Някои предполагат, че под **„вода"** в този стих трябва да се разбира Божието Слово. В Ефесяни 5:25, 26 водата е тясно свързана с Божието Слово. Също така и в 1 Петр. 1:23, и Яков 1:18 се казва, че новорождението става чрез Божието Слово. Възможно е следователно под „вода" в този стих наистина да се разбира Божието Слово. Ние знаем, че отделно от Библията няма спасение. За да има новорождение, е необходимо грешникът да приеме посланието, което се съдържа в Божието Слово.

Но **водата** може да се разбира и като символ на Светия Дух. В Йоан 7:38, 39 Господ Исус говори за „реки от жива вода" и съвсем определено казва, че когато използва думата *„вода"*, Той говори за Светия Дух. Ако водата има значение на Дух в 7 гл., защо да няма същото значение и в 3 гл.?

Това тълкуване обаче поражда една трудност. Исус казва: **„Ако се не роди някой от вода и Дух, не може да влезе в Божието царство."** Ако приемем, че **„вода"** *означава* **Дух**, тогава излиза, че Духът се споменава два пъти в този стих. Но думата, която е преведена като „и", може също така да се преведе и като „също". Тогава стихът би могъл да се чете така: **„Ако се не роди някой от вода,** *също* **от Дух, не може да влезе в Божието царство."** Ние вярваме, че това е истинският смисъл на този стих. Физическото раждане не е достатъчно.[8] Необходимо е още човек да се роди и духовно, за да **влезе в Божието царство**. Това духовно раждане може да бъде извършено от Светия Дух, когато човек повярва в Господ Исус Христос. Това тълкуване се подкрепя от факта, че изразът „роден от Духа" се среща два пъти в стиховете, които следват (6 и 8 ст.).

3:6 Дори и Никодим да можеше по някакъв начин да влезе втори път в корема на майка си, това нямаше да може да поправи злата му природа. Изразът **„роденото от плътта е плът"** означава, че децата, които се раждат от човешки родители, се раждат в грях и са безпомощни, и без никаква надежда да се спасят сами по себе си. От друга страна, **„роденото от Духа е Дух"**. Духовното раждане става, когато човек положи упованието си на Господ Исус. При новораждането човек получава нова природа и става годен за Божието царство.

3:7 Никодим **не** трябва да **се чуди** на учението на Господ Исус. Той трябва да разбере, че човек **трябва да се новороди,** и да осъзнае съвършената неспособност на човешката природа да облекчи грешното си състояние. Трябва да разбере, че за да стане поданик в Божието царство, човек трябва да бъде свят, чист и духовен.

3:8 Както често прави, за да илюстрира една духовна истина, Господ Исус използва пример от природата. Той напомня на Никодим, че **вятърът духа, накъдето си иска,** и човек може **да чуе шума му, но не може да каже от къде идва и на къде отива**. Новораждането прилича до голяма степен на **вятъра.** Първо, то става по Божията воля. Това не е сила, над която човек има власт. Второ, новораждането е невидимо. Човек не може да види как става, но може да види резултатите от него в личния живот на новородения. При всеки спасен човек се наблюдава промяна. Сега той мрази лошите неща, които преди това е обичал. Нещата, които сега обича, са Божиите истини, които преди това е презирал. Точно както никой не може напълно

да разбере вятъра, така и никой не може напълно да разбере чудотворното дело на Божия Дух. Освен това новораждането, както и **вятърът**, са непредсказуеми. Не е възможно да се каже кога и **къде** ще се случи то.

3:9 И още веднъж **Никодим** ни показва *неспособността на естествения* човешки ум да навлезе в небесните неща. Без съмнение той все още се опитва да мисли за новораждането като за едно естествено или физическо събитие, а не като за едно духовно явление. Затова той пита Господ Исус: **„Как може да бъде това?"**

3:10 Исус **отговаря,** че като **израилев учител** Никодим е длъжен да знае **тези неща.** Старозаветните Писания съвсем ясно казват, че когато Месията дойде отново на земята, за да установи Своето царство, Той първо ще съди враговете Си и ще унищожи всички неща, които Го оскърбяват. Само онези, които са изповядали и оставили греховете се, ще влязат в царството.

3:11 След това Господ Исус обръща внимание върху непогрешимостта на Своето учение, както и на неверието на човека по отношение на Него. Той знае истината още от вечността и поучава само това, което **е знаел и видял.** Но Никодим и повечето от неговите съвременници юдеи отказват да повярват на Неговото свидетелство.

3:12 Кои са **„земните работи"**, за които говори Господ в този стих? Тук става въпрос за Неговото **земно** царство. Като ученик на СЗ Никодим знае, че един ден Месията ще дойде и ще установи в буквален смисъл едно царство тук, на земята, със столица Ерусалим. Това, което Никодим не може да разбере, е фактът, че за да влезе в това царство, човек трябва да се новороди. А кои са **небесните работи,** за които говори Господ? Това са истините, които Той обяснява в следващите стихове – чудният начин, по който човек получава новорождението.

3:13 Само един Човек има право да говори за небесните неща, тъй като Той е и Единственият, **Който** е бил **в небето.** Господ Исус не е само един човешки Учител, изпратен от Бога, но Той е и Онзи, Който е живял с Бог Отец през цялата вечност, и Който е **слязъл** в света. Когато Исус казва **„никой не е възлязъл на небето",** Той не иска да каже, че старозаветните светии Енох и Илия не са отишли на небето, а по-скоро набляга на факта, че те са били *взети* на небето, докато Той е **възлязъл на небето** със Собствената Си сила. Според едно друго обяснение тези думи означават, че нито едно човешко същество не е могло да има такъв непрекъснат достъп до присъствието на Бога, както Господ Исус. Той е могъл да възлезе до мястото, където обитава Бог, по един уникален начин, защото само Той е слязъл от небето на земята. Господ дори казва, че докато стои тук, на земята, и говори с Никодим, **Той е** също така и **на небето.** Как може да бъде това? Тези думи ни изявяват факта, че като Бог Господ е навсякъде по едно и също време. Това означава „вездесъщ". Въпреки че *някои съвременни преводи* изпускат израза **„Който е на небето"**, ние смятаме, че те принадлежат към текста, тъй като присъстват в повечето ръкописи.

3:14 Господ Исус е на път да открие на Никодим една небесна истина. Как може да стане новорождението? Наказанието за човешките грехове трябва да бъде платено. Хората не могат да отидат на небето със своите грехове. Така, **както Мойсей издигна** медната **змия** на една върлина **в пустинята,** когато всички израилтяни бяха нападнати от змии (Числа 21:4-9) **„така трябва да бъде издигнат Човешкият Син".** Бродейки из пустинята на път към обетованата

земя, израилтяните изпадат в отчаяние и нетърпение. Те започват да говорят против Господ. За наказание Господ изпраща срещу тях огнени змии, от които умират много хора. Когато оцелелите извикват към Господа в покаяние, Господ заръчва на Мойсей да направи една медна **змия** и да я сложи на прът. Всеки израилтянин, ухапан от змия, като погледне към змията, ще бъде изцелен по чудотворен начин.

Исус дава пример с това събитие от СЗ, за да илюстрира как става новорождението. Мъжете и жените са ухапани от змията на греха, което ги осъжда на вечна смърт. Медната змия е олицетворение на Господ Исус. В Библията медта символизира съда. Господ Исус е безгрешен и никога не трябваше да бъде наказван, но Той зае нашето място и понесе наказанието, което заслужавахме ние. Върлината, на която е била издигната змията, говори за кръста на Голгота, на който беше издигнат Господ Исус. Ние се спасяваме, като погледнем към Него с вяра.

3:15 Спасителят – Този, Който не познаваше що е грях – стана грешен за нас, за да станем ние праведни чрез Него пред Бога. **Всеки, който вярва в** Господ Исус Христос, получава **вечен живот** като подарък.

3:16 Това е един от най-известните стихове в цялата Библия – най-вече заради това, че в него Евангелието е казано толкова просто и ясно. Той обобщава накратко това, което Господ Исус иска да каже на Никодим за начина на новорождението. И така, **„Бог толкова възлюби света...“**. Светът тук означава цялото човечество. Бог не обича греховете на хората и порочната система, в която живее човечеството, но Той обича хората и не желае те да погинат.

Величието на Неговата любов се виждат от факта, **че** Той **„даде Своя Единороден Син“**. Бог няма друг Син като Господ Исус. Това, че Бог пожела да даде **Своя** Единороден **Син** за спасението на едни бунтовни грешници, е израз на Неговата безгранична любов. Това *не* означава, че всички хора са спасени. Преди Бог да даде на някого вечен живот, този човек трябва да приеме това, което Христос е направил за него. Затова са добавени и думите: **„за да не погине ни един, който вярва в него“**. Не е необходимо да погива който и да е. Има начин, по който всеки може да бъде спасен. Но този „всеки“ трябва да признае Господ Исус Христос за свой личен Спасител. Когато направи това, той получава вечния **живот** като притежание в настоящето. Борът казва така:

„Когато църквата разбере любовта, с която Бог възлюби света, тя никога няма да се успокои и примири, докато не завоюва за Него всички големи империи и всички коралови острови.“[9]

3:17 Бог не е един груб и жесток владетел, който гори от нетърпение да излее своя гняв върху човечеството. Неговото сърце е изпълнено с любов към човека и Той е решил да даде найвисоката цена за спасението на хората. Той е могъл да изпрати **Сина Си на света, за да осъди света,** но не го е направил. Точно обратното, Той Го е изпратил тук, за да пострада, да пролее кръвта Си и да умре, **„за да бъде светът спасен чрез Него“**. Делото на Господ Исус на кръста има толкова висока стойност, че всички грешници на всяко място могат да бъдат спасени, ако Го приемат.

3:18 Сега цялото човечество е разделено на две групи: вярващи и невярващи. Нашата съдба за вечността се определя от отношението, което имаме към Божия Син. Всеки, който вярва в Спасителя, **не е осъден;** но онзи, **който не** вярва в Него, е **вече осъден.** Господ Исус е извършил съвършено делото на спасението и сега от

всеки един от нас зависи дали да реши да Го приеме, или да отхвърли. Ужасно е да отхвърлиш такъв дар на любовта. Ако човек не повярва в Господ Исус, Бог не може да направи нищо друго, освен да го осъди.

Да повярваш в Неговото **име** е същото, като да повярваш в *Него.*

3:19 Исус е **светлината**, която дойде **на света**. Той беше безгрешният и непорочен Божий Агнец. Той умря за греховете на целия свят. Но дали хората Го обичат заради всичко това? Не, те недоволстват срещу Него. Хората предпочитат своите грехове пред това да приемат Исус Христос за Спасител. Затова те Го отхвърлят. Точно както някои пълзящи животинки хукват да бягат, щом се появи светлина, така и злите хора се втурват да бягат далеч от присъствието на Христос.

3:20 Онези, които обичат греха, мразят **светлината**, защото тя излага на показ техните грехове. Когато Исус беше тук, на света, грешните хора се чувстваха неудобно в Неговото присъствие, понеже ужасното им състояние ставаше явно на фона на Неговата святост. Най-добрият начин да видиш дали някоя пръчка е крива, е да поставиш друга права пръчка до нея. Идвайки на света като един Съвършен Човек, Господ Исус изявява уродливостта на всички останали хора на базата на сравнението.

3:21 Ако един човек е честен пред Бога, той ще дойде **„към светлината“**, т. е. при Господ Исус, и ще разбере истинската си негодност и греховност. После той ще положи упованието си за своето спасение единствено на Спасителя и по този начин ще се роди отново чрез вяра в Христос.

И. Служението на Йоан Кръстител в Юдея (3:22-36)

3:22 В първата част на тази глава се описваше свидетелството на Господ Исус в град Ерусалим. От този стих до края на главата Йоан описва служението на Исус в **Юдея,** където Той без съмнение продължава да проповядва благата вест за спасението.

След като хората идват при светлината, те се кръщават. От този стих изглежда като че ли Исус извършва кръщението, но от Йоан 4:2 разбираме, че то се извършва от Неговите ученици.

3:23 Йоан, за когото се говори в този стих, е Йоан Кръстител. Той все още продължава да проповядва своето послание за покаяние в областта на Юдея и да кръщава желаещите да се покаят юдеи, подготвяйки ги за идването на Месията. **„Също и Йоан кръщаваше в Енон... защото там имаше много вода.“** Тук не се казва изрично, че той е кръщавал чрез потапяне, но изводът като цяло е, че това е ставало точно така. Защото, ако той кръщаваше, като пръскаше или изливаше вода върху повярвалия, нямаше да има нужда от **„много вода“.**

3:24 Този стих ни е даден като обяснение за продължителното служение на Йоан и продължителния отклик, с който благочестивите юдеи се отнасят към него. След известно време **Йоан** ще бъде **хвърлен в тъмница** и обезглавен за своето вярно свидетелстване. Но междувременно той усърдно продължава да извършва своята работа.

3:25 От този стих става ясно, че **някои от Йоановите ученици** са влезли в **спор с юдеите за очистването.** Какво означава това? Тук **„очистването“** вероятно се отнася до кръщението. Спорът е бил за това, дали Йоановото кръщение е по-добро от кръщението на Исус. Кое от двете е имало по-голяма сила? Може би **някои от Йоановите ученици** са отстоявали неразумната теза, че няма по-добро кръщение от кръщението на техния

учител. Възможно е фарисеите да са се опитвали да накарат Йоановите ученици да ревнуват Исус и тогавашната Му популярност.

3:26 Тогава **те отиват при Йоан**, за да разреши спора, като може би му казват следното: „Ако твоето кръщение е по-добро, защо тогава толкова много хора те оставят и отиват при Исус?" (Думите **„Онзи, Който беше с Тебе отвъд Йордан"** се отнасят до Исус.) Йоан свидетелства за Исус и в резултат на това свидетелство много от неговите собствени ученици го напускат и отиват да следват Исус.

3:27 Ако тук Йоан има предвид Господ Исус, неговият отговор трябва да се тълкува в смисъл, че всеки успех на Спасителя е показателен за това, че Божието одобрение е върху Него. Ако Йоан има предвид себе си, той всъщност казва, че никога не е имал претенции за величие или важност. Никога не е казвал, че неговото кръщение е по-важно от това на Исус. Той просто казва, че няма нищо друго освен това, което е получил **от небето.** Това важи и за всички нас и нищо в света не може да оправдае нашата гордост или стремежа ни да изглеждаме по-велики в очите на хората.

3:28 Йоан припомня на учениците си колко често им е посочвал, че **не е Христос,** а че е **изпратен** само да подготви пътя на Месията. Тогава защо спорят за това? Защо се опитват да образуват нещо като партия около него? Той не е Тази важна Личност, а само се опитва да насочи хората към Господ Исус.

3:29 Господ Исус е **младоженецът.** Йоан Кръстител е само **приятелят на младоженеца,** шаферът. **Невястата** не принадлежи на приятеля на младоженеца, а на самия **младоженец.** Затова е правилно хората да следват Исус, а не Йоан. **Невястата** тук е обобщен символ на всички, които ще бъдат ученици на Господ Исус. В СЗ се говори за Израел като за съпругата на Йехова. По-късно, в НЗ, онези, които принадлежат към църквата на Христос, са описани като невяста. Но тук, в Евангелието от Йоан, думата има по-общ смисъл и включва всички, които са напуснали Йоан Кръстител при появяването на Месията. Тук тя не обозначава нито Израел, нито църквата. Йоан не е нещастен от загубата на своите последователи. За него е голяма радост да слуша **гласа на младоженеца.** Той е доволен от факта, че Исус получава цялото внимание. **Радостта** му е **пълна,** когато Христос получава цялата похвала и почит от хората.

3:30 Този стих обобщава цялата същност на служението на Йоан. Неговите неуморни усилия са насочени към това да насочва мъжете и жените към Господ Исус и да им помага да разберат истинската Му стойност. Йоан разбира, че като прави това, трябва да става все по-незабележим. Всеки служител на Христос, който търси слава за себе си, проявява един вид предателство.

Обърнете внимание на трите „трябва", използвани в тази глава: за *грешника* (3:7); за *Спасителя* (3:14); и за *светията* (3:30).

3:31 Исус е Онзи, **Който идва отгоре и е от всички по-горен**. Тези думи изявяват Неговия небесен произход и най-високо положение. За да покаже своето по-ниско положение, Йоан Кръстител казва за себе си, че той самият е **от земята, земен е и земно говори.** Това означава, че що се отнася до неговото раждане, той е роден като човек – от човешки родители. Той няма никакъв небесен чин и не може да говори със същата власт като Божия Син. Неговото положение е по-долно от това на Господ Исус, защото Онзи, **„Който дохожда от небето, е от всички по-горен".** Христос е върховни-

ят Владетел над цялата вселена. Затова единственото правилно нещо е хората да следват Него, а не Неговия пратеник.

3:32 Когато говори, Господ Исус говори с власт. Той казва на хората **онова,** което е **видял и чул.** Не е възможно да има каквато и да било грешка или измама. За съжаление обаче **никой не приема Неговото свидетелство.** Думата **„никой“** не трябва да се разбира в абсолютен смисъл. Има хора, които приемат думите на Господ Исус. Тук Йоан има предвид човечеството като цяло, искайки да каже, че мнозинството отхвърля учението на Спасителя. Исус е Онзи, Който слезе на земята от небето, но сравнително малко хора желаят да Го слушат.

3:33 33 ст. описва малкото хора, които все пак приемат думите на Господа като думи, изречени от Самия Бог. Приемайки ги, те все едно **потвърждават с печата си, „че Бог е истинен“.** Така е и днес. Когато хората приемат евангелското послание, те застават на страната на Бога срещу себе си и срещу останалото човечество. Те разбират, че щом **Бог** има да ни каже нещо, това нещо е **истинно.** Забележете колко ясно е изразена Божествеността на Христос в 33 ст. Той казва, че всеки, който повярва на **свидетелството** на Христос, признава, **„че Бог е истинен“.** Това е просто един друг начин да се каже, че свидетелството на Христос е свидетелство на Бога и че приемането на Единия означава приемане и на Другия.

3:34 Исус е „Тоя, Когото **Бог е пратил“.** Той говори **Божиите думи.** В подкрепа на това твърдение Йоан заявява, че **Бог не дава Духа с мярка.** Христос е бил помазан от Светия Божий Дух по начин, по който никой друг не е бил помазан. Имало е и други хора, които са имали помощта на Светия Дух в своето служение, но никой друг не е имал такова изпълнено от Духа служение като Божия Син. Пророците са получавали частични откровения от Бога, но „Духът във и чрез Христос е открил на човека самата мъдрост, самото сърце на Бога с цялата безкрайност на любовта“.

3:35 Това е едно от седемте места в Евангелието от Йоан, където ни се казва, че **„Отец люби Сина“.** Тук тази любов е изразена в това, че Той Му е предал властта над **всичко.** Това „всичко“, над което Спасителят има власт, включва и съдбите на хората, както е обяснено и в 36 ст.

3:36 Бог е дал власт на Христос да даде **вечен живот** на всички, които вярват в Него. Това е един от най-ясните текстове в цялата Библия за начина на спасение. Спасението става *просто чрез повярване* **в Сина.** Когато четем този стих, не трябва да забравяме, че това са думи, казани от Бога. Бог ни дава едно обещание, което никога не може да бъде нарушено. Той ни казва съвсем ясно и определено, че всеки, **който вярва в** Неговия **Син, има вечен живот.** Приемането на това обещание не е скок в тъмното. То просто означава да повярваш в нещо, което не може да бъде лъжа. Онези, които **не** слушат Божия **Син, няма да видят живот, но Божият гняв остава върху тях.** От този стих научаваме, че нашата съдба във вечността зависи от отношението ни към Божия **Син.** Ако ние Го приемем, Бог ни дава вечен **живот** като подарък. Ако Го отхвърлим, никога няма да се наслаждаваме на вечния **живот** и не само това, но Божият **гняв** вече тегне над нас, готов да ни порази всеки момент.

Забележете, че в този стих не се казва нищо за пазене на закона, подчиняване на Златното правило, ходене на църква, вършене на най-доброто, на което сме способни, или заработване на пътя ни към небето по някакъв начин.

Й. Обръщението на самарянката (4:1-30)

4:1, 2 Фарисеите са чули, че Исус кръщава **повече ученици от Йоан,** и са разбрали, че популярността на Йоан явно заглъхва. Вероятно те се опитват да използват този факт, за да предизвикат ревност и съперничество между учениците на Йоан и тези на Исус. Всъщност **Самият Исус не е** извършвал самото действие на кръщението. Това са правели **Неговите ученици**. Хората обаче са били кръщавани като последователи или ученици на Господа.

4:3 Напускайки **Юдея** и отивайки **към Галилея**, Исус иска да попречи на опитите на фарисеите да предизвикат разцепления. Но тук има още едно важно нещо. **Юдея** е главният щаб на юдейската религиозна институция, докато **Галилея** е известна като област, населена предимно от езичници. Господ Исус знае, че юдейските водачи са отхвърлили вече както Него, така и Неговото свидетелство, затова Той тук се обръща с вестта за спасение към езичниците.

4:4 Самария се намира на прекия път от Юдея за Галилея, но много малко юдеи минават по този път. Презрението на юдеите към Самария е толкова голямо, че те повечето пъти предпочитат да минат през заобиколния път през Перея и да влязат в Галилея от север. И така, думите **„трябваше да мине през Самария“** предполагат, че Исус е трябвало да направи това не толкова поради географски съображения, колкото поради присъствието на някоя нуждаеща се душа в Самария, на която Той е можел да помогне.

4:5 Минавайки през **Самария,** Господ Исус идва в едно малко селище, познато **под името Сихар,** недалеч от което се намира **землището, което Яков** бил дал **на сина си Йосиф** (Бит. 48: 22). Докато Исус пътува през тази област, през ума Му непрекъснато минават картини от нейната история.

4:6 Там има и един кладенец, познат като **Якововия кладенец.** Посетителите все още могат да видят това древно място – едно от малкото Библейски места, чието местонахождение се знае със сигурност.

Исус пристига при кладенеца **около** обед (еврейско време) или на шестия час (римско време). Той е **уморен** от дългия път, който е изминал, и затова **сяда при кладенеца.** Въпреки че Исус е Божият Син, Той е също така и Човек. Като Бог Той никога не може да се измори, но като Човек може. За нас тези неща са трудни за разбиране, но Личността на Господ Исус Христос никога не може да бъде напълно разбрана от който и да е смъртен човек. Истината, че Бог може да слезе в света и да живее като Човек сред човеци, е една тайна, която надвишава нашите възможности за разбиране.

4:7 Докато Господ Исус седи при кладенеца, от селото **идва една жена, за да си напълни вода.** Ако събитието наистина става по обед, според както казват някои изследователи, то това е едно много необичайно време за изваждане на вода, защото тогава денят е най-горещ. Но тъй като тази жена е блудница, тя вероятно избира това време нарочно, за да не се срещне с други жени и да се срамува. Разбира се, Господ Исус знае през цялото време, че жената ще дойде на кладенеца през това време. Той знае, че тя е една нуждаеща се душа, и решава да се срещне с нея и да я спаси от грешния ѝ живот.

Този текст ни показва как действа Господ Исус като Майстор, Който печели души. Добре е и ние да се поучим от методите, които Той използва, за да помогне на жената да осъзнае своята нужда и да ѝ предложи разрешение на проблема. Нашият Господ се

обръща към жената седем пъти. Жената също има седем реплики – шест към Господа и една към мъжете от града. Може би, ако ние говорим с Господ толкова, колкото тази жена, ще имаме същия успех с нашето свидетелство, както е имала и тя, когато е говорила с мъжете от града. Исус започва разговора с молба за услуга. Изморен от дългото пътуване, Той ѝ казва: **„Дай Ми да пия."**

4:8 8 ст. ни обяснява защо Господ иска от жената да Му даде да пие. **Учениците Му са отишли** в Сихар, за **да купят** нещо за **ядене.** Обикновено те са носели кофи за изваждане на вода, но този път са ги били отнесли със себе си. Така че, от човешка гледна точка, Господ няма нищо, с което да извади вода от кладенеца.

4:9 Жената вижда, че Исус е **юдеин,** и е изненадана, че един юдеин може да разговаря с нея, **самарянката.** Самаряните смятат, че произхождат от Яков, и се считат за истински израилтяни. Всъщност те произхождат от смесването на евреи с езичници. Мястото на тяхното поклонение е една планина в Самария, която ясно може да се види от мястото, където Господ разговаря с тази жена. Юдеите изпитват дълбока неприязън към самаряните, смятайки ги за нечистокръвни. Това е причината, поради която жената казва на Господ Исус: **„Как Ти, Който си юдеин, искаш вода от мене, която съм самарянка?"** Колко малко разбира тя, че говори със Своя Собствен Създател, Чиято любов се издига над всички дребни човешки различия!

4:10, 11 Обръщайки се към жената с молба, Господ първо събужда нейния интерес и любопитство, след което още повече ги засилва, като говори за Себе Си като за Бог и Човек. Най-напред Той е **Божият Дар** – Онзи, Когото **Бог** даде, за да бъде Спасителят на света – Неговият Единороден Син. Но Той също така е Човек – Онзи, Който, уморен от пътуването, ѝ иска **вода.** С други думи, ако беше разбрала, че Този, с Когото говори, е Бог, изявен в плът, **щеше да поиска от Него** да я благослови **и Той щеше да ѝ даде жива вода.** Единствената вода, която жената може да си представи, е *материалната* вода, която – според нея – Той не може да извади от кладенеца, понеже няма с какво. Тя нито съзнава с Кого говори, нито разбира Неговите думи.

4:12 Объркването ѝ се засилва още повече, когато си спомня за патриарха **Яков, който** им е дал този **кладенец,** от който **сам** той е пил, **а така също и неговите деца и добитък.** Сега, векове по-късно, пред нея стои един изморен Пътник, Който иска да пие вода от Якововия кладенец и Който освен това твърди, че може да даде нещо по-добро от водата на Яков. Ако Той наистина има нещо по-добро, защо иска вода от Якововия кладенец?

4:13 И така, Господ започва да обяснява разликата между водата в Якововия кладенец и водата, която Той може да даде. **„Всеки, който** пие **от тая вода, пак** ще **ожаднее."** Това самарянката може да разбере, тъй като идва да черпи вода от кладенеца всеки ден и пак нуждата ѝ от вода не е задоволена напълно. Така е и с всички останали кладенци в света. Хората търсят удоволствия и удовлетворение в земните неща, които обаче не са в състояние да угасят жаждата в сърцето на човека. Августин казва следното в своите *„Признания"*: „О, Господи, Ти си ни сътворил за Себе Си и нашите сърца никога няма да могат да намерят спокойствие, докато не намерят Теб!"

4:14 Водата, която Исус дава, наистина утолява жаждата. **Всеки, който пие** от благословенията и милостите на Христос, **никога няма да ожаднее** отново. Неговите благословения не само изпълват сърцето, те го препъл-

ват. Те приличат на бликащ **извор**, който непрекъснато прелива не само за този живот, но и за вечността. Изразът: **„вода, която извира за вечен живот“**, означава, че благословенията, които ни дава **водата** на Христос, не са ограничени само на земята, но ще продължат и във вечността. Тук противопоставянето е много ясно. Няма нещо, което ни дава земята и което да е достатъчно, за да изпълни човешкото сърце. Но благословенията, които ни дава Христос, не само изпълват сърцето, но го и препълват.

Целият свят е недостатъчен
да изпълни триъгълника на сърцето;
и то винаги е жадно.
Само Триединният Бог, неговият
Създател,
е достатъчен
да изпълни триъгълника на сърцето;
и то престава да е жадно.

Джордж Хърбърт

4:15 Когато **жената** чува за тази чудна вода, веднага пожелава да я има, все още мислейки си, че става въпрос за вода в *буквалния* ѝ смисъл. Тя не би искала **да идва** при кладенеца всеки ден, за **да изважда** вода и да я носи вкъщи на главата си в тежки съдове. Жената все още не разбира, че водата, за която говори Господ Исус, е духовна „вода“; че Той има предвид всичките благословения, които се изливат върху душата на човека, който повярва в Него.

4:16 Тук разговорът рязко се променя. Жената току-що е поискала вода, а Господ Исус ѝ казва да **отиде** и да **повика мъжа** си. Защо? Защото, преди да бъде спасена, тя трябва да признае себе си за грешница – трябва да дойде при Христос с истинско разкаяние и да признае своята вина и своя срам. Господ Исус знае всичко за грешния ѝ живот, но Той иска стъпка по стъпка да ѝ покаже истината за самата нея.

Само онези, които знаят, че са изгубени, могат да бъдат спасени. Всички хора са изгубени, но не всички желаят да признаят това. Когато търсим да спечелим хора за Христос, никога не трябва да избягваме въпроса за греха. Хората трябва да осъзнаят, че те са мъртви в своите престъпления и грехове; че имат нужда от Спасител; че не могат да се спасят сами; че Исус е Спасителят, от Който те имат нужда; и че Той ще ги спаси, ако те се покаят за греховете си и Му се доверят.

4:17 Първоначално **жената** се опитва да скрие истината, без да изрече лъжа. Затова тя **казва: „Нямам мъж.“** Може би от юридическа гледна точка нейните думи са истина. Но онова, което стои зад тези думи, е опитът ѝ да скрие неприятния факт, че живее с един мъж, който не е нейн съпруг.

„Тя обсъжда проблеми, свързани с религията; повдига въпроси, свързани с теологията; прави иронични забележки; преструва се на изненадана... изобщо прави всичко възможно, за да попречи на Христос да види паническия бяг на скитащата ѝ душа от самата себе си.“ (Всекидневни бележки на Библейското дружество)

Като Бог Господ Исус знае всичко това. Затова Той ѝ **казва: „Право каза, че нямаш мъж.“** Въпреки че тя сигурно е успявала да измами някак другите мъже, Този Мъж тя не може да измами. Той знае всичко за нея.

4:18 Господ никога не използва Своето съвършено знание, за да изложи или засрами някой човек, без да има нужда от това. Тук обаче Той го използва, за да освободи този човек от робството на греха. Жената сигурно е силно изненадана да чуе историята на своето минало от устата на Господ Исус! Тя **е имала петима мъже** и мъжът, с който сега живее, **не** е неин **съпруг**.

Във връзка с този стих има различни мнения. Според някои бившите пет съпрузи на жената или са умрели, или са я изоставили, което означава, че в

отношенията ѝ с тях няма нищо грешно. Без значение дали това е така или не, от втората част на стиха става ясно, че тази жена е прелюбодейка: **„и този, който сега имаш, не ти е мъж“.** Това е важното. Тази жена е грешница и, преди да пожелае да признае това, Господ Исус не може да я благослови с жива вода.

4:19 Когато вижда живота си открит пред нея по този начин, **жената** разбира, че Този, Който говори с нея, не е обикновен човек. Но тя все още не разбира, че Той е Бог. Най-доброто, което може да си представи за Него, е, че е **пророк**, т. е. Божий пратеник.

4:20 Изглежда, че сега жената се чувства изобличена за своите грехове, защото се опитва да промени обекта на разговора, като задава един въпрос, свързан с мястото на поклонение. Когато казва: **„Нашите бащи в тоя хълм са се покланяли“**, тя сигурно посочва към намиращия се наблизо самарийския хълм, след което (съвсем ненужно) напомня на Господ, че **юдеите** казват, че **Ерусалим е мястото, където трябва да се покланят**.

4:21 **Исус** не оставя нейните думи без внимание, а ги използва, за да ѝ съобщи още духовни истини. Той ѝ казва, че **иде** времето, когато **нито** този **хълм, нито Ерусалим** ще бъдат места за **поклонение**. В СЗ Бог посочва Ерусалим като *града*, където ще Му се покланят. Храмът в Ерусалим е бил мястото, където е обитавал Бог, и набожните юдеи са идвали там със своите жертви и приноси. Разбира се, във времето на Евангелието това вече не е така. Бог няма някакво определено място на земята, където хората да отиват и да Му се покланят. В следващите стихове Господ обяснява това още по-пълно.

4:22 С думите: **„Вие се покланяте на онова, което не знаете“**, Господ заклеймява начина на поклонение на самаряните. Тези думи се противопоставят и на онези твърдения на съвременните религиозни учители, които казват, че всички религии са добри и че всички те водят в крайна сметка до небето. Господ Исус съобщава на тази жена, че начинът на поклонение на самаряните не е утвърден от Бога, нито пък е одобрен от Самия Него. Бил е измислен от хората, които са вършели всичко това без разрешението на Божието Слово. Нещата не стоят по същия начин при юдеите. Бог е отделил еврейския народ като Свой избран народ на земята; дал им е пълни наставления за начина, по който да Му се покланят.

Когато казва, че **„спасението е от юдеите“**, Господ заявява, че юдеите са онези, които са определени от Бога за Негови пратеници, и че на тях е било дадено Святото Писание. Освен това Месията е бил даден чрез юдейския народ: Той е роден от майка юдейка.

4:23 После Исус казва на самарянката, че след Неговото идване Бог вече няма специално определено място на земята, където да Му се покланят. Сега онези, които вярват в Господ Исус, могат да се покланят на Бога по всяко време и на всяко място. Истинското поклонение означава, че вярващият влиза в присъствието на Бога чрез вяра и *там* той Го хвали и Му се покланя. С тялото си той може да бъде в някоя пропаст или затвор, или на полето, но духът му може да се приближи до Бога в небесното светилище с вяра. Исус съобщава на жената, че отсега нататък хората ще се покланят на Отца **в дух и истина**. Юдеите са принизили поклонението до външни прояви и ритуали. Те си мислят, че религиозното придържане към буквата на закона и извършването на редица ритуали означава поклонение на Отца. Но това поклонение не е поклонение на духа. То е външно, не вътрешно. Те могат да се покланят с телата си до

земята, но сърцата им да не са прави пред Бога. Може би те потискат бедните или използват измамнически методи в търговията...

Самаряните също имат свой начин на поклонение, но и той не е истински. Те също са измислили една своя религия и извършват разни наредби по свое собствено усмотрение. И така, когато Господ Исус казва, че ще се покланяме „с дух и истина", Той порицава и юдеите, и самаряните. Освен това Той им съобщава, че сега, след Неговото идване, хората могат да се приближат до Бога чрез Него в едно истинно и искрено поклонение. Помислете върху това! **„Такива иска Отец да бъдат поклонниците Му."** Бог се интересува от начина, по който Му се покланя Неговият народ. А ти покланяш ли Му се правилно?

4:24 „Бог е Дух." Това е определение на съществото на Бога. Той не е просто човек, подвластен на грешките и ограниченията на човешката природа; нито е ограничен на едно определено място в който и да е момент. Той е една невидима Личност, Която присъства на всяко място и във всяко време, Която знае всичко и може всичко. Той е съвършен във всяко отношение. Следователно **онези, които Му се покланят, трябва да Му се покланят с дух и истина**; без преструвки и лицемерие; без претенции за религиозност, когато вътрешният им живот е покварен. Никой не трябва да си мисли, че като извършва различни ритуали, ще угоди на Бога. Макар и Бог да е постановил много от тези ритуали, Той винаги е изисквал от човека да пристъпва към Него със съкрушено и разкаяно сърце. Тук, в тази глава, намираме още две „трябва": едното е свързано със спечелването на души за Бога (4:4); другото е свързано с поклонението пред Бога (4:24).

4:25 Слушайки думите на Господ, самарянката си спомня за идващия **Месия**. Светият Божий Дух предизвиква у нея желание Този **Месия** да дойде и тя изразява своята увереност, че когато дойде, Той ще ги научи на **всичко**. С тези си думи жената проявява много ясно разбиране по една от най-важните цели на идването на Христос.

Изразът **„Месия... Който се нарича Христос"** е начин да се обясни, че и двете думи означават едно и също нещо. **Месия** е староеврейската дума за Божия Помазаник. **Христос** е гръцкият ѝ еквивалент.

4:26 Това, което **Исус ѝ казва**, означава буквално: **„Аз, Който говоря с теб, съм."** Думата **Месия** не принадлежи към оригиналния текст. Въпреки че изречението става по-ясно, когато се прибави думата **Месия**, трябва да се каже, че оригиналните думи на Господ Исус съдържат един много дълбок смисъл. Използвайки думите **„Аз съм"**, Исус изрича едно от имената, които Бог използва за Себе Си в СЗ. Той всъщност казва: „АЗ СЪМ ти говори", или – казано с други думи: „Йехова е Онзи, Който ти говори." Исус съобщава на жената удивителната новина, че Този, Който говори с нея, е Месия, Когото тя очаква, и че Той също така е Самият Бог. Йехова от СЗ е Исус от НЗ.

4:27 Когато се връщат от Сихар, **учениците** заварват Исус да говори с тази **жена**, което е голяма изненада за тях, тъй като тя е самарянка. Освен това те сигурно разбират, че тя е грешница. **Въпреки това** никой не се осмелява да попита Господ какво иска от тази жена или **защо разговаря с нея**. Има едно много хубаво изказване в тази връзка: „Учениците се чудят защо Господ разговаря с жената, но те щяха да употребят много по-добре главите си, ако вместо това се чудеха защо Той разговаря с тях!"

4:28 Тогава жената оставя стомната си, която е символ на всички неща в нейния живот, с които тя се е

опитвала да задоволи своите най-дълбоки копнежи и които са се оказали напълно безполезни. Сега, след като е намерила Господ Исус, тя повече не се нуждае от това, което е било толкова важно в живота ѝ преди това.

Опитах да пия от пробитото ведро,
но водата в него намаля.
Наведох глава и потърсих с уста,
но тя ми се изсмя и подигра.
Само Исус дава жива вода,
и няма да ожаднея до века.
Друг като Него няма храна
и любов, и живот до века.

Б. Е.

Жената не само **оставя стомната**, но **и отива в града**. Когато човек се спаси, той веднага започва да мисли за другите, които имат нужда от водата на живота. Дж. Хъдсън Тейлър казва следното: „Повечето хора се стремят да станат продължители на апостолите; но аз бих предпочел да стана продължител на делото на самарянката, която, докато те търсеха да намерят храна, забрави стомната си в стремежа си да намери души."

4:29, 30 Нейното свидетелство е просто, но резултатно. Тя поканва всичките си съграждани да **дойдат** и да **видят един Човек, Който ѝ е казал всичко, което някога е направила**. Освен това жената разпалва любопитството им, като им казва, че Той може да е Месията. За нея няма съмнение, че това е така, защото Исус вече е заявил пред нея, че Той е **Христос**; но тя повдига този въпрос, за да ги накара да отидат при Исус и да открият това сами за себе си. Без съмнение тази жена има славата на грешница, така че хората от селото трябва да са доста изненадани да я видят как стои на обществени места и свидетелства за Господ Исус Христос! Но това свидетелство се оказва много резултатно. Хората от селото напускат домовете си и работата си и тръгват към Исус.

К. Радостта, която изпитва Синът, когато върши волята на Своя Отец (4:31-38)

4:31 Връщайки се обратно с храната, **учениците** започват да молят Господ да **яде**. Те явно не съзнават значението на събитията, които се случват. В този исторически момент, в който един самарянски град се запознава с Господа на славата, техните умове не могат да се издигнат по-високо от това да мислят за храна за техните тела.

4:32 Господ Исус е намерил **храна** и подкрепа в спечелването на поклонници на Неговия Отец. В сравнение с тази радост физическата храна има много малко значение за Него. Всеки получава в живота това, от което се интересува. Учениците се интересуват от храна; и затова отиват в селото. След като я намират, те се връщат обратно с нея. Господ се интересува от души, от спасяването на мъже и жени от греха, от даването на вечен живот. Той също намира това, което търси. А вие от какво се интересувате?

4:33 Земното светоусещане пречи на **учениците** да разберат смисъла на думите на Господ. Те не могат да осъзнаят факта, че „радостта и щастието на духовния успех могат за известно време да издигнат човека над всички негови телесни нужди и да заемат мястото на материалната храна и питие". Затова решават, че някой е дошъл и е **донесъл** храна на Господ Исус.

4: 34 Исус отново се опитва да насочи вниманието на учениците от материалното към духовното. Неговата **храна** е **да върши** Божията **воля и да извърши делото**, което Бог Му е дал да върши. Това не означава, че Господ Исус не е ял материална храна, а че голямата цел и обект на Неговия живот е не да се грижи за тялото, а да върши Божията воля.

4:35 Възможно е тази реплика на Исус да е предизвикана от някой разговор на учениците за наближаващата жътва. Възможно е също така причината да е една често срещана поговорка сред юдеите, в която се казва, че „между времето на сеене и времето на **жътва** има **четири месеца**".

Във всеки случай Господ Исус използва едно материално явление – **жътвата**, за да ни даде духовен урок. Учениците не трябва да си мислят, че времето на жътвата е далече. Те не могат да си позволят да прекарат живота си в търсене на храна и облекло и да мислят, че Божието дело може да почака. Те трябва да разберат, „че **нивите са вече бели за жетва**". „Нивите" тук означават света. В момента, в който Господ изрича тези думи, Той се намира в средата на една „нива", където „се жънат" душите на мъже и жени от Самария. Той казва на учениците Си, че ги очаква голяма работа по прибирането на реколтата, с която те трябва да се заемат веднага и с голямо усърдие.

По същия начин и днес Господ казва на онези от нас, които са вярващи: **„Повдигнете очите си и вижте нивите!"** И докато ние гледаме големите нужди на света около нас, Господ ще вложи в сърцата ни загриженост за изгубените души в него и тогава ще зависи само от нас дали ще тръгнем и ще започнем да носим снопите от узряло жито.

4:36 Господ Исус сега поучава учениците относно работата, която са призовани да вършат. Той ги е избрал за жътвари, които не само ще спечелят **заплата** в този живот, но ще съберат **плод** и за вечността. Работата ни за Христос носи много възнаграждения в настоящия ни живот. Но в живота, който ще дойде, жътварите ще получат допълнителна радост, виждайки спасените души в небето, поради показаната вярност при разпространението на евангелието.

36 ст. *не* означава, че човек спечелва вечен живот, като бъде верен жътвар, а че **плодът** на тази работа продължава и във вечния живот.

На небето и този, който сее, и онзи, който жъне, ще **се радват заедно**. В материалния свят първо се подготвя нивата за сеитба, после се сее семето и най-накрая се жъне житото. Така е и в духовния живот: първо се проповядва евангелието, после се напоява с молитва и накрая, когато дойде времето на жътвата, всички, които са взели участие в работата, **се радват заедно**.

4:37 В това Господ вижда изпълнение на една често срещана в онези дни **поговорка: „Един сее, друг жъне."** Някои християни могат да проповядват евангелието в продължение на много години, без да видят някакъв особено голям плод от своя труд. Накрая други идват да работят на това място и изведнъж много души започват да се обръщат към Господа.

4:38 Исус изпраща Своите ученици на места, които вече са били подготвени от други. По времето на СЗ пророците са предсказали идването на епохата на Евангелието и на Месията. След това е дошъл Йоан Кръстител като предвестник на Господа, който е имал за задача да подготви сърцата на хората, за да Го приемат. Сам Господ е посял семе в Самария, като по този начин е подготвил жътва за жътварите. Сега е ред на учениците да излязат на полето и Господ иска от тях да знаят, че независимо от радостта, която ги очаква, когато видят хората, които ще се обърнат към Христос, те трябва да знаят, че влизат **в** едно поле, където и **други** са се **трудили**.

Много малко души се спасяват чрез служението на един човек. Повечето хора чуват евангелието много пъти,

преди да приемат Спасителя. Затова този, който довежда някого при Христос, не трябва да се превъзнася, като че ли той е единственият инструмент, който Бог е използвал в Своето удивително дело.

Л. Много самаряни повярват в Исус (4:39-42)

4:39 В резултат на простото и откровено свидетелство на жената от Самария **много** самаряни **повярват** в Господ Исус. Единственото нещо, което тя казва, е : **„Той ми каза всичко, което съм сторила"**; но то е достатъчно, за да приведе и други хора при Спасителя. Това е едно голямо насърчение за всеки един от нас – да свидетелстваме просто, смело и непосредствено за Христос.

4:40 Начинът, по който самаряните приемат Господ Исус, е точно обратен на този, по който Го приемат юдеите. **Самаряните** явно разбират действителната стойност на Тази удивителна Личност и **Го молят настойчиво да остане при тях**. В резултат на тяхната покана Господ Исус **остава там два дни**. Помислете си само каква привилегия е имал този град – да бъде посетен от Господа на живота и на славата цели два дни!

4:41, 42 Няма двама души, които да са повярвали по еднакъв начин. Някои от самаряните повярват заради свидетелството на жената, но **повечето повярват заради** думите на Самия Господ Исус Христос. Бог използва различни средства, за да приведе грешниците при Себе Си. Основата на всичко това е вярата в Господ Исус Христос. Чудесно е, когато четем такива ясни свидетелства за Господ Исус като тези на самаряните. В техните думи няма никакво съмнение. Всички те са напълно уверени в спасението и тяхната увереност не се основава на думите на жената, а на думите на Самия Господ Исус. След като са **Го чули** и повярвали на Неговите думи, самаряните са разбрали, **„че Той наистина е Христос**[10]**, Спасителят на света"**. Само Светият Дух може да им даде такова проникновение. Юдеите явно мислят, че Месията ще бъде изпратен само за тях; но самаряните разбират, че придобивките от служението на Христос са предназначени да облагодетелстват **целия свят**.

М. Второто знамение: изцелението на сина на царския чиновник (4:43-54).

4:43, 44 След двата дни, прекарани сред самаряните, Господ тръгва **към Галилея**. Тук известна трудност представлява 44 ст., където се казва, че причината Спасителят да тръгне от Самария към Галилея е това, че един **„пророк няма почит в родината си"**. Всъщност истинската родина на Исус е Галилея, тъй като Назарет се намира в тази област. Този стих може би иска да каже, че Исус се е отправил към някоя друга част на Галилея, а не към Назарет. Независимо от всичко, казаното в стиха е истина – обикновено човек не е ценèн толкова високо в родното си място, колкото на други места. Често неговите роднини и приятели мислят за него просто като за един от тях, и то като за един по-млад от тях. Вероятно и Господ Исус не е бил оценен от Своите съграждани по достойнство.

4:45 Когато Господ се връща **в Галилея**, хората Го приемат с желание, защото са **видели всички неща**, които е извършил **на празника в Ерусалим**. Явно **галилеяните**, за които става въпрос тук, са юдеи, които са отишли в **Ерусалим** на празника, за да се поклонят. Там те са видели Господ и са станали свидетели на някои от великите Му дела. Сега те желаят Той да

бъде сред тях не защото Го признават за Божия Син, а защото са особено любопитни да видят кой е Този, Който поражда такъв голям интерес навсякъде, където отиде.

4:46 И отново град **Кана** има честта да бъде посетен от Самия Господ. При първото Му посещение някои от хората са видели как Той превръща водата във вино. Сега те ще станат свидетели на едно друго велико чудо, славата на което ще се разнесе чак до Капернаум. **Синът на един царски чиновник... е болен в Капернаум.** Този човек сигурно е юдеин на служба при цар Ирод.

4:47 Той е **чул, че Исус е** бил в **Юдея** и че сега се е върнал в **Галилея**. Мъжът сигурно има някаква вяра в способността на Исус да изцелява, защото идва направо **при Него и Го умолява да слезе и да изцели сина му**, който е на смъртно легло. В този смисъл изглежда, че този човек много повече уповава на Господа, отколкото неговите съграждани.

4:48 Обръщайки се не само към царския чиновник, но и към **юдеите** като цяло[11], Господ им припомня една тяхна национална характерна черта, а именно, че преди да **повярват**, те искат да видят знамения и чудеса. Като цяло ние откриваме, че Господ Исус не е толкова доволен от вярата, основаваща се на чудеса, колкото от вярата, основаваща се единствено на Неговото Слово. За Него е по-голяма чест да повярваш само защото Той казва това, отколкото защото Той дава някакво видимо доказателство. За човека е характерно да иска да види, преди да повярва; но Господ Исус ни учи, че трябва първо да повярваме и след това ще видим.

И **знаменията**, и **чудесата** са необикновени събития. **Знаменията** са необикновени събития с дълбок смисъл или значение. **Чудесата** са необикновени събития, които карат хората да се удивляват на свръхестественото.

4:49 С настоятелността на истинската вяра **царският чиновник** е уверен, че Господ Исус може да оздрави сина му и повече от всичко друго на света иска Той да слезе у тях. В известна степен неговата вяра не е съвсем съвършена: той си мисли, че преди да го изцели, Исус трябва да стигне до леглото на детето. Спасителят обаче не го смъмря, че вярата му не е съвършена, а го възнаграждава за оная вяра, която *има*.

4:50 И ние виждаме как вярата на мъжа нараства. Той показва толкова вяра, колкото има, а Господ му дава още повече. Исус го изпраща вкъщи с обещанието: **„Син ти е жив."** Синът му е изцелен! Без никакво видимо доказателство или чудо **човекът повярва на думата** на Господ **Исус** и тръгва за вкъщи. Това е вече една вяра в действие!

4: 51, 52 Когато наближава дома си, неговите **слуги** излизат да го посрещнат с радостната вест, че **синът** му е оздравял. Човекът изобщо не е изненадан от новината, защото е повярвал на обещанието на Господ Исус. Сега той вижда и доказателството. Бащата **пита** слугите **кога** му е станало **по-леко** и от техния отговор разбира, че това не е станало постепенно, а мигновено.

4:53 Вече няма никакво съмнение по отношение на това удивително чудо. В седмия час на предния ден **Исус** беше **казал на** царския чиновник в Кана: **„Син ти е жив." По същото** това **време** в Капернаум синът му е бил изцелен и треската го е оставила. От това царският чиновник научава, че за Исус не е необходимо да присъства физически на мястото, за да направи едно чудо или да отговори на една молитва. Това трябва да е голямо насърчение за всички християни в техния молитвен живот. Ние имаме Един мо-

щен Бог, Който чува молбите ни и Който може да осъществи Своите цели на всяко място в света и по всяко време.

Царският чиновник повярва, повярваи целият му дом. От този и други подобни стихове в Библията става ясно, че Бог обича да вижда семействата съединени в Христос. Неговата воля не е семействата да бъдат разделени на небето. Той внимателно отразява факта, че **целият дом** е повярвал в Неговия Син.

4:54 Изцелението на сина на чиновника не е второто чудо в цялото служение на Господ до този момент. Това е **второто знамение**, което **Исус** извършва **в Галилея**, след като **идва** от **Юдея**.

III. Втората година от служението на Божия Син (5 гл.)

А. Третото знамение: изцелението в къпалнята Витесда (5:1-9)

5:1 Началото на 5 гл. ни разкрива, че е дошло време за един от юдейските празници. Много хора вярват, че тук се говори за Пасхата, но ние смятаме, че това не е възможно да се знае със сигурност. Като Човек, роден като юдеин на този свят и послушен на законите, създадени от Бога специално за юдейския народ, **Исус отива в Ерусалим** за **празника**. Като Йехова от СЗ Господ Исус е Онзи, Който найнапред е постановил Пасхата. Сега като Човек, послушен на Своя Баща, Той се подчинява точно на тези закони, които Сам е постановил.

5:2 В Ерусалим е имало една **къпалня**, позната под името **Витесда**[12], което значи „дом на милост" или „дом на жалост". Тази **къпалня** се е намирала близо **до Овчата порта**, чието точно местонахождение е вече установено и са направени разкопки (близо до църквата на кръстоносците „Св. Ана"). Около къпалнята е имало **пет** **преддверия** или широки открити места, които са можели да поберат известен брой хора. Някои последователи на Библията смятат, че тези пет преддверия символизират закона на Мойсей и показват неговата неспособност да помогне за измъкването на човека от окаяното му положение.

5:3 Явно къпалнята Витесда е била известна като място, където са ставали целебни чудеса. Дали там са се случвали чудеса през цялата година, или само в определени дни, като по време на празници например, ние не знаем. Къпалнята е заобиколена от огромен брой **болни хора**, дошли с надеждата да се изцелят. Някои от тях са **слепи**, други – **куци**, трети – **парализирани**. Тези различни страдания символизират грешния човек, който е безпомощен, невиждащ, осакатен духовно и безполезен.

Всичките тези хора, страдащи от резултата на греха в техните тела, **чакат водата да се раздвижи**. Сърцата им са изпълнени с надежда за освобождение от болестта и те жадно очакват изцелението. Дж. Г. Белет пише така:

„Дори в присъствието на Божия Син хората продължават да се надяват на това несигурно място, което е пълно с разочарования... Без съмнение това е една особено поучителна картина. Представете си тълпите около басейна и Исус там, а никой не Го забелязва! Какво свидетелство за религиозността на човека! Хората са готови да изпълняват постановленията с цялата им сложна система, но да пренебрегнат Божията милост."[13]

5:4 Разказът тук не е достатъчен, за да задоволи нашето любопитство. Казва се само, че от време на време **в къпалнята слиза ангел и раздвижва водата. Първият**, който влезе във водата по това време, се изцелява от

болестта си. Можете да си представите каква покъртителна гледка са представлявали всичките тези болни хора, борещи се да влязат във водата, от които само един успявал да достигне до изцелителната сила!

Макар в много от съвременните преводи на Библията втората част на 3 ст. („които чакаха да се раздвижи водата ...") и целият 4 ст. да липсват, ние ги разглеждаме, защото те присъстват в повечето ръкописи. Освен това разказът губи смисъл без обяснението за присъствието на тези болни хора там.

5:5, 6 Един от хората, които чакат при къпалнята, е инвалид от **тридесет и осем години**. Това означава, че се е намирал в това състояние, преди още Спасителят да се е родил. Господ Исус има съвършено знание за всичко. Той никога преди това не е виждал този човек, но знае, че е болен **от дълго време**.

С любов и състрадание **Той казва на болния: „Искаш ли да оздравееш?"** Исус знае, че най-голямото желание в сърцето на този човек е да оздравее, но Той също така иска да предизвика у него признание за собственото му безсилие и отчаяната му нужда от изцеление. Същото е и със спасението. Господ знае, че ние имаме отчаяна нужда от спасение, но Той чака да чуе от собствените ни уста признание за това, че сме изгубени, че се нуждаем от Него и че Го приемаме като наш Спасител. Ние не се спасяваме чрез нашата собствена воля, но преди да спаси една душа, Бог трябва да има съгласието на нейната воля.

5:7 Отговорът на **болния човек** е трогателен. От години той лежи при къпалнята и чака да влезе, но всеки път, когато **водата се раздвижи**, няма човек, който да му помогне. Всеки път, когато се опита да влезе, някой друг стига там преди него. Това ни напомня за разочарованията, които всички сме изпитали, докато сме се надявали на други хора за спасение от греховете ни.

5:8 Леглото, на което лежи болният, е нещо като постелка или тънък дюшек. Исус му казва **да стане**, да вдигне постелката си **и да ходи**. Урокът, който имаме тук, е, че когато сме спасени, ние трябва не само да станем, но и да ходим. Господ Исус ни дава изцеление от язвата на греха, очаквайки от нас да ходим след това по начин, достоен за Него.

5:9 Спасителят никога не казва на един човек да направи нещо, без да му даде сила да го извърши. Още докато Той говори, в тялото на инвалида се вливат нов живот и сила. Изцелението не става постепенно, а незабавно. Краката, които са били безполезни и немощни в продължение на години, сега преливат от енергия. После човекът веднага се подчинява на думите на Господа: **вдига постелката си и започва да ходи**.

Колко ли голямо е било вълнението на този човек – да тръгне да ходи, след като е бил неподвижен цели тридесет и осем години!

Това чудо става в **събота**, седмия ден от седмицата. На юдеите им е забранено да вършат каквото и да било работа в събота. Този мъж е юдеин, но по указание на Господ Исус той не се поколебава да вдигне постелката си независимо от юдейската традиция да не се прави нищо на този ден.

Б. Юдеите се противопоставят на Исус (5:10-18)

5:10 Когато **юдеите** виждат, че мъжът носи постелката си в **събота**, те започват да го заплашват. Придържайки се стриктно към буквата на закона, тези хора проявяват голяма строгост и дори жестокост при съблюдаването на религиозните обичаи, въпреки че много често те самите не

са способни на никаква милост и състрадание към другите.

5:11 *Изцеленият човек отговаря* просто и казва, че Този, Който го е изцелил, Той му е казал да **вдигне постелката си и да ходи**. Всеки, който има власт да изцели човек, болен от тридесет и осем години, трябва да бъде послушан дори когато заръчва на някого да вдигне постелката си в съботния ден! По това време изцеленият все още не знае кой действително е Господ Исус. Макар и с голяма благодарност, той говори за Него много общо.

5:12 Юдеите изгарят от желание да открият кой е Този, Който се е осмелил да каже на този човек да наруши съботата и затова искат от него да им покаже виновника. Според Мойсеевия закон всеки, който наруши съботата, трябва да бъде убит с камъни. За юдеите фактът с изцелението на един парализиран човек няма никакво значение.

5:13 Изцеленият не знае Кой го е изцелил и не може да им Го покаже, защото **Исус се е** изплъзнал от насъбралата се тълпа.

Този случай бележи един от големите повратни моменти в общественото служение на Христос. Това чудо, което Той извършва в съботния ден, възбужда гнева и омразата на юдейските водачи, които започват да Го преследват и да искат да Му отнемат живота.

5:14 След известно време **Исус намира** изцеления човек **в храма**, където без съмнение той благодари на Бога за удивителното чудо, което се е случило в неговия живот. Господ му напомня, че сега, след като е бил така облагодетелстван, той носи едно сериозно задължение. Привилегията винаги върви ръка за ръка с отговорността. **„Ето, ти си здрав; не съгрешавай вече, за да не те сполети нещо по-лошо."** Ясно е, че болестта на този човек е дошла първоначално в резултат на някакъв грях в неговия живот. Това не е така за всички болести. Много пъти болестта в живота на един човек няма пряка връзка с някой извършен грях. Например бебетата – те могат да се разболеят, преди изобщо да са достигнали възрастта да съгрешават съзнателно.

„Не съгрешавай вече." – казва Исус, изразявайки Божията мярка за святост. Ако Исус беше казал: „Съгрешавай колкото е възможно по-малко", Той нямаше да бъде Бог. Бог не може да толерира греха в каквато и да е степен. След това Той добавя предупреждението: **„...за да не те сполети нещо по-лошо."** Господ не казва изрично какво разбира под „нещо по-лошо", но без съмнение успява да внуши на мъжа, че грехът има далеч по-лоши последствия от физическата болест. Онези, които умират в своите грехове, се осъждат на вечни мъки и страдания.

Много по-страшно е да съгрешиш против милостта, отколкото против закона. Исус показва чудна любов и милост към този човек, който би отговорил по един много лош начин, ако продължеше да води своя стар грешен живот, докарал го до това състояние.

5:15 Както самарянката, така и този човек иска да свидетелства пред хората за Своя Спасител. И така, той **казва на юдеите, че Исус е Онзи, Който го е изцелил**. Той иска да отдаде възхвала на Исус, независимо че юдеите не се интересуват от тази възхвала. Тяхното главно желание е да уловят Исус и да Го накажат.

5:16 Този стих излага на показ ужасната злина на човешкото сърце. Спасителят е дошъл и е извършил едно велико изцеление, а тези **юдеи** са вбесени и негодуват заради факта, че изцелението е било извършено **в съботния ден**. Те реагират като едни студени религиозни догматици, интересува-

щи се много повече от спазването на ритуалите и церемониите, отколкото от благословението и благополучието на своите съграждани. Те изобщо не разбират, че Същият Този, Който отдели най-напред съботата, сега извършва едно милостиво дело на този ден. Господ Исус не наруши съботата. Законът забраняваше да се работи черна работа на този ден, но той не забраняваше да се извършват дела на милост или на необходимост.

5:17 След като свърши делото на сътворението за шест дни, Бог си почина на седмия ден. Това беше съботният ден. Но когато грехът влезе в света, Божията почивка се наруши. От този момент нататък Бог трябваше да работи непрекъснато, за да привежда мъжете и жените обратно към общение със Себе Си. Той трябваше да осигури един начин на изкупление. Трябваше да изпрати евангелската вест на всяко поколение. И така, от момента на грехопадението на Адам досега Бог **работи** непрекъснато и продължава да работи. Същото се отнася и за Господ Исус. Той върши работата на Отца Си и Неговата любов и милост не могат да бъдат ограничени само в шестте дни на седмицата.

5:18 Този стих е много важен. Той ни казва, че решението на **юдеите да убият** Господ Исус се затвърждава още повече, **защото Той не само** нарушава **съботата, но** и претендира за равенство **с Бога**! Според техните тесногръди умове Господ наистина нарушава съботния ден, макар че това не е истина. Те не могат да разберат, че Бог никога не е възнамерявал да наложи съботния ден като ден на страдания за хората. Ако човек може да бъде излекуван от някоя болест в събота, Бог няма да иска да продължи страданията му с още един ден.

Когато Исус нарича **Бога Свой Отец**, юдеите разбират това като претенция за **равенство с Бога**, което за тях е равно на богохулство, независимо че е единствената истина, разбира се.

Наистина ли Господ Исус претендира за равенство с Бога? Ако това не беше така, Той щеше да го обясни на юдеите. Вместо това в следващите стихове Исус продължава да заявява още по-твърдо, че Той наистина е едно със Своя Отец. Според както казва Дж. Сидлоу Бакстър

„Исус претендира, че е равен на Бога по седем показателя: (1) Равен в работата: „Каквото върши Той, подобно и Синът го върши"(19 ст.). (2) Равен в знанието: „Защото Отец люби Сина и Му показва все, що върши сам" (20 ст.). (3) Равен във възкресяването: „Понеже, както Отец възкресява мъртвите и ги съживява, така и Синът съживява тия, които иска" (21, 28 и 29 ст.) (4) Равен в съденето: „Защото нито Отец не съди никого, но е дал на Сина да съди всички" (22 и 27 ст.). (5) Равен в почитта: „За да почитат всички Сина, както почитат Отца" (23 ст.). (6) Равен в обновяването: „Който слуша Моето учение и вярва в Този, Който Ме е пратил... е преминал от смъртта в живота" (24 и 25 ст.). (7) Равен в самосъществуването: „Защото, както Отец има живот в Себе Си, също така е дал и на Сина Си да има живот в Себе Си" (26 ст.)."[14]

В. Защитата на Исус на твърдението Му за равенство с Бога (5:19-29)

5:19 Спасителят е толкова жизнено свързан с Бог Отец, че не може да действа независимо от Него. Той не казва, че няма власт да върши каквото и да било без Бога, а че е толкова близко свързан с Бога, че може да върши само онова, което вижда **Отец** Си да върши. Защото, макар и Исус да претендира за равенство с Бога, Той

не претендира и за независимост от Бога. Макар и да е изцяло равен на Бога, Той не е независим от Него.

Господ Исус съвсем ясно иска юдеите да мислят за Него като за Един, Който е равен на Бога. Ще бъде абсурдно, ако един обикновен човек започне да претендира, че може да върши същото, което Самият Бог **върши**. Исус твърди, че вижда онова, което Отец Му върши. За да може да твърди това, Исус наистина трябва да има непрекъснат достъп до Бог Отец и пълно знание за онова, което става в небето. И не само това, но Исус претендира, че върши същото, което **вижда да върши Отец.** Това, без съмнение, е твърдение за Неговото равенство с Бога. Той е всесилен.

5:20 Това, че Бог Отец **показва на Сина Си всичко, което върши сам**, е белег на особената любов, която Бог има към Своя **Син**. Това е **нещо**, което Исус не само вижда, но има власт и да върши. По-нататък Спасителят казва, че Бог ще **Му показва дела, по-големи и от тези**, така **че** хората **да се чудят**. Те вече са видели как Господ Исус върши чудеса. Току-що са присъствали на изцелението на един човек, който е бил инвалид в продължение на тридесет и осем години. Ще видят и **по-големи** чудеса от това. Първото такова чудо ще бъде възкресението от мъртвите (21 ст.), второто – съденето на човеците (22 ст.).

5:21 Това е също едно ясно твърдение за равенството на Сина с Неговия Отец. Юдеите обвиняват Исус в богохулство, като казват, че се прави на равен с Бога. Исус не отрича пряко това обвинение, а предпочита да изтъкне тези внушителни доказателства на истината, че Той и Отец са едно. **Както Отец възкресява от мъртвите и ги съживява, така и Синът съживява тези, които иска**. Нима това можеше да се каже за Него, ако беше просто един човек? Отговорът на този въпрос се съдържа в самия него.

5:22 НЗ ни учи, че **Бог Отец... е предал целия съд на Сина**. За да може Господ Исус да извърши това, Той трябва да има абсолютно познание и съвършена праведност; трябва да може да различава мислите и подбудите на човешките сърца. Колко странно е това, че Съдията на цялата земя трябваше да застане пред тези юдеи и да утвърждава Своята власт, а те въпреки това да не Го признаят!

5:23 Този стих ни показва причината, поради която Бог е дал власт на Сина Си, за да възкресява от мъртвите и да съди света. Причината е, че **всички трябва да почитат Сина така, както почитат Отца**. Това е едно много важно твърдение, а така също и едно от най-ясните доказателства за Божествеността на Господ Исус Христос. Навсякъде в Библията се казва, че трябва да се покланяме единствено на Бога. В десетте Божи заповеди на хората се забранява да имат друг бог освен Единия истинен Бог. Сега ни се казва, че **всички трябва да почитат Сина така, както почитат Отца.** Единственото заключение, до което може да ни доведе този стих, е, че Исус Христос е Бог.

Много хора твърдят, че почитат Бога, но отричат, че Исус Христос е Бог. Те казват, че Той е бил един добър човек или човек, много повече подобен на Бога от всички останали човеци, живели на земята. Но този стих поставя Исус на едно абсолютно равно ниво с Бога, като изисква от хората да Му отдават *същата почит*, каквато отдават на *Бог Отец*. Ако един човек **не почита Сина**, той **не почита и Отца.** Безполезно е да твърдиш, че обичаш Бога, ако нямаш същата любов и към Господ Исус Христос. Ако никога преди това не си разбрал кой е Исус Христос, тогава си помисли внимателно върху този стих.

Спомни се, че това е Божието Слово, и приеми великата истина, че Исус Христос е Бог, изявен в плът.

5:24 От предходните стихове научихме, че Господ Исус има власт да дава живот и че делото на съда е дадено на Него. Сега ние научаваме как човек може да получи духовен живот от Него и да избегне **съда**.

Това е един от любимите библейски стихове в Евангелията. Хиляди хора са станали притежатели на вечен живот чрез посланието, което се съдържа в този стих. Несъмнено причината той да бъде обичан толкова много се крие в яснотата, с която е описан пътят на спасението. Господ Исус започва стиха с думите: **„Истина, истина ...“**, като по този начин привлича вниманието ни към факта, че сега ще ни каже нещо много важно, след което добавя едно много лично съобщение: **„...ви казвам.“** Божият Син ни говори по един много личен и интимен начин.

„Който слуша моето учение...“ Да слушаш учението на Исус не означава само да го чуеш, но и да го приемеш, да го повярваш и да му се подчиниш. Много хора чуват да се проповядва евангелието, без да предприемат нищо, свързано с него. Господ тук казва, че човек трябва да приеме, че Неговото учение е божествено, и да повярва, че Той наистина е Спасителят на света.

„... и вярва в Онзи, Който Ме е пратил... “ Тук става въпрос за вярата в Бога. Това наистина ли означава, че човек се спасява просто като вярва в Бога? Много хора твърдят, че вярват в Бога, но въпреки това никога не са преживели обръщение. Мисълта тук е, че човек трябва да вярва в Бога, Който е изпратил Господ Исус Христос на света. В какво по-точно трябва да вярваме? Трябва да вярваме, че Бог е изпратил Господ Исус, за да бъде наш Спасител. Трябва да вярваме на онова, което Бог казва за Господ Исус, а именно, че Той е Единственият Спасител и че нашите грехове могат да ни бъдат отмахнати единствено чрез Неговото дело на Голгота.

„... има вечен живот.“ Забележете, че тук не се казва, че той ще има вечен живот, но че той **има** вечен живот – в сегашно време. **Вечният живот** е животът на Исус Христос. Това не само е живот, който ще продължи завинаги, но също така живот от (по-високо) качество. Това е животът на Спасителя, който Той е предал на онези от нас, които вярват в Него. Това е духовният живот, който се получава при новорождението, за разлика от физическия живот, който се получава при физическото раждане.

„... и няма да дойде на съд... “ Смисълът тук е, че този човек няма да бъде съден нито сега, нито кога и да е в бъдещето. Този, който вярва в Господ Исус Христос, е свободен от **съд**, защото Христос е платил наказанието за неговите грехове на Голгота. Бог няма да изиска това наказание да се плаща два пъти. Христос е платил като наш Заместник и това е достатъчно. Той завърши делото, а на едно завършено дело не може да бъде добавено нищо повече. Християнинът никога няма да бъде наказан за своите грехове.[15]

„... но е преминал от смъртта в живота.“ Този, който се е доверил на Христос, **е преминал** от състояние на духовна **смърт в** състояние на духовен **живот**. Преди обръщението си той е бил мъртъв в своите прегрешения и грехове. Бил е мъртъв по отношение на любовта към Бога и общението с Господа. Когато е повярвал в Исус Христос, Божият Дух е започнал да живее в него и той е станал притежател на божествен живот.

5:25 Това е третият път, когато Господ казва думите **„Истина, истина...“** в тази глава, и седмият път – в това Евангелие. Когато Господ казва

„иде час, и сега е“, Той няма предвид един час от шейсет минути, а иска да каже, че времето иде и че вече е дошло. Времето, за което Той говори, е времето на Неговото идване на сцената на човешката история.

Кои са **„мъртвите“**, за които Исус говори в този стих? И кои са тези, „които **ще чуят гласа на Божия Син**“ и **„ще живеят“**? Тези думи могат да се отнасят, разбира се, за възкресените от Господ по време на Неговото обществено служение, но ние смятаме, че смисълът на този стих е по-дълбок. **„Мъртвите“**, за които Той говори тук, са онези, които са мъртви в своите прегрешения и грехове. Те **„ще чуят гласа на Божия Син“**, когато се проповядва евангелието. И когато повярват на тази вест и приемат Спасителя те ще преминат от смърт в живот.

В подкрепа на идеята, че 25 ст. говори за духовни, а не за материални неща, ще изброим сравненията и противоположностите между него и 28 и 29 ст.:

25 ст. – живот от смъртта
„Иде час, и сега е“
„мъртвите“
„ще чуят гласа“
„които го чуят, ще живеят“
28, 29 ст. – живот след смъртта
„Иде час“
„всички, които са в гробовете“
„ще чуят гласа Му“
„и ще излязат“

5:26 Този стих обяснява как човек може да получи живот от Господ Исус. Така, **както Отец** е Източникът и Дарителят на **живота, така Той е** дал и на **Сина** да **има живот в Себе Си** и да може да го дава на други. Това е още едно ясно доказателство за Божествеността на Христос и за Неговото равенство с Отца. За нито един човек не може да се каже, че има живот в себе си. Всеки един от нас е получил живота, но Бог Отец и Господ Исус никога не са получавали живота, Те са го имали от вечността и той е обитавал в Тях. Този живот никога не е имал начало, никога не е имал друг източник, отделно от Тях.

5:27 Бог не само е дал на Сина да има живот в Себе Си, но Му е **дал и власт да съди света**. Властта да бъде Съдията на света е дадена на Исус, **защото Той е Човешкият Син**. Господ е наречен както Божий Син, така и **Човешки Син**. Наименованието Божий Син идва да ни напомни, че Господ Исус е Един от членовете на Святото Триединство, Една от Личностите на Божеството. Като Божий Син Той е равен на Бог Отец и на Светия Дух и също като Божий Син дава живот. Но Той е и **Човешки Син**. Той дойде в този свят като Човек, живя тук сред човеци и умря на кръста като Заместител на хората. Когато дойде в света като Човек, Той беше отхвърлен и разпънат на кръст. Когато дойде отново, Той ще дойде, за да съди Своите врагове и да бъде почетен в същия този свят, който се отнесе толкова жестоко към Него. И понеже е и Бог, и Човек, Той е съвършено подготвен, за да бъде Съдия.

5:28 Без съмнение юдеите, които слушат тези силни твърдения на Христос за равенството между Него и Бог Отец, са много изненадани. Исус знае мислите, които минават през техните умове, затова им казва **да не се чудят на** това; и продължава да им разкрива още по-удивителни истини. Ще дойде време, когато всички, чиито тела **се намират в гробовете, ще чуят Неговия глас**. Може ли някой, който не е Бог, да предсказва, че един ден телата, които лежат в гробовете, ще чуят Неговия глас? Само един Бог може да твърди такова нещо.

5: 29 Един ден всички мъртви „ще възкръснат“. Някои „ще възкръснат **за живот“**, други – **„за осъждане“**. Колко сериозна е тази истина, че все-

ки човек, който някога е живял или някога ще живее, попада в една от тези две групи![16]

29 ст. не означава, че хората, които са вършели добро, ще се спасят заради добрите си дела и че онези, които са вършели зло, ще бъдат осъдени заради злите си дела. Човек не се спасява, като върши добро а върши добро, защото е спасен. Добрите дела не са основата на спасението, а плодът от спасението. Те не са причината, а следствието. Думите, **„които са вършили зло"**, се отнасят за онези, които никога не са повярвали и не са се доверили на Господ Исус, вследствие на което техният живот е „зло" в очите на Бога. Те ще бъдат възкресени, за да застанат пред Бога и да бъдат осъдени на вечна смърт.

Г. Четири свидетелства за Исус като за Божий Син (5:30-47)

5:30 В първия момент, когато прочетем този стих, ни се струва, че думите **„Аз не мога да върша нищо от само Себе Си"** ни казват, че Господ Исус няма власт да върши нищо Сам. Това не е така. Идеята тук е, че Той е свързан с Бог Отец толкова близко, че не може да действа Сам, не може да прави нищо по Своя Собствена инициатива. В Спасителя не може да има никакво своеволие. Той действа в пълно подчинение на Своя Отец, както и в съвършено общение и хармония с Него.

Този стих често се използва от лъжеучители в подкрепа на тяхното твърдение, че Исус Христос не е Бог. Те казват, че след като не може да прави нищо от само Себе Си, Той е само един човек. Но стихът показва точно обратното. Хората могат да правят онова, което искат, независимо дали то отговаря на Божията воля или не; но именно защото Той е точно Това, Което е, Господ Исус не може да действа по този начин. Тук става въпрос не за *физическа*, а за *морална* невъзможност. Той има физическата власт да върши всичко, но не може да върши нищо, което е погрешно. За Него ще бъде погрешно да извърши нещо, което не отговаря на волята на Неговия Отец за Него. Това изявление поставя Господ Исус отделно от всеки друг човек, който някога е живял.

Така, както Господ Исус слуша Своя Отец и получава всекидневно информация от Него, така Той и мисли, учи и действа. Думата **съди** тук няма значение на „съди юридически дела", а по-скоро на „съди за онова, което е правилно за Него да върши и да казва".

Поради това, че Спасителят няма егоистични подбуди, Той може да разрешава въпросите по един справедлив и непредубеден начин. Единствената Му цел е да угоди на Своя Отец и да извърши Неговата воля и нищо не може да Му попречи да направи това. Следователно Неговото съдене не се влияе от онова, което би било най-изгодно лично за Него. Нашите мнения и твърдения обикновено са повлияни от това, което ние искаме да правим или да вярваме. Но при Божия Син това не е така. Неговото мнение или съдене не е предубедено по посока на собствената Му изгода. Той съди безпристрастно.

5:31 В останалите стихове на тази глава Господ Исус описва различните свидетелства за Своята Божественост: свидетелството на Йоан Кръстител (32-35 ст.); свидетелството на Неговите дела (36 ст.); свидетелството на Неговия Отец (37 и 38 ст.); и свидетелството на Светото Писание (3-47 ст.).

В началото Исус прави едно общо изказване върху свидетелството. Той казва: **„Ако свидетелствам Аз за Себе Си, свидетелството Ми не е истинно."** Това не означава нито за миг, че Господ Исус може някога да каже

нещо, което не е вярно. По-скоро Той заявява, че в съда свидетелството на един-единствен човек не е достатъчно. Божието небесно постановление е да има поне две или три свидетелства, преди да се произнесе една действителна присъда. И така, сега Господ Исус ще даде не две или три, а четири свидетелства за Своята Божественост.

5:32 Този стих поражда един проблем, свързан с това, дали тук става въпрос за Йоан Кръстител за Бог Отец или за Светия Дух. Някои хора смятат, че под **„друг"** трябва да се разбира Йоан Кръстител, и че този стих е свързан със следващите три стиха. Други смятат, че тук Господ Исус говори за **свидетелството** на Светия Дух за Него. Ние мислим, че Той има предвид **свидетелството** на Бог Отец (употребата на главна буква при местоимението **„Той"** означава, че и преводачите на НИПБКДж смятат така).

5:33 След като ни е казал най-голямото от всички свидетелства – това на Своя Отец, Господ се обръща към свидетелството на **Йоан**. Той напомня на невярващите юдеи, че те **са изпратили** хора до **Йоан**, за да чуят какво ще каже той, и че Йоан свидетелства изключително за Господ Исус. Вместо да насочи хората към Себе Си, Йоан ги насочва към Спасителя. Той **свидетелства** за Онзи, Който е **истината**.

5:34 Господ Исус напомня на Своите слушатели, че твърдението Му за равенство с Бога не се основава просто на **свидетелството** на човешки същества. Ако това беше така, Неговата защита наистина щеше да бъде слаба. Но Той споменава свидетелството на Йоан Кръстител, тъй като е човек, изпратен от Бога, и тъй като свидетелства, че Господ Исус е наистина Месията и Божият Агнец, Който отнема греха на света.

После Исус добавя: **„но казвам това, за да се спасите вие"**. Защо Господ Исус говори на юдеите толкова обстоятелствено? Може би просто се опитва да им покаже, че Той е прав, а те грешат? Не, Господ Исус разкрива тези чудесни истини, за да могат юдеите да разберат кой е Той и да Го приемат като обещания Спасител. Този стих ни показва съвсем ясно какво любящо и нежно сърце има Господ Исус. Той говори на едни хора, които Го мразят и които съвсем скоро ще се опитат по всякакъв начин да вземат живота Му, но в Неговото сърце няма омраза към тях. Той може само да ги обича.

5:35 Тук Господ отдава почит на Йоан Кръстител, наричайки го **„светило, което гореше и светеше"**. Това означава, че Йоан Кръстител се е отнасял към своята задача особено ревностно, носейки **светлина** на другите хора и изгаряйки в служението си да насочва другите хора към Исус. В началото юдеите са се трупали на тълпи около него. За тях той е представлявал някаква новост, някакъв странник, който бил дошъл в техния живот; и затова те отивали да го слушат. **„За малко време"** те дори го смятали за известен религиозен учител.

Защо тогава, след като приемат Йоан толкова топло, те не желаят да приемат Този, за Когото Йоан проповядваше? Тяхната радост е била само временна: в тях не е имало покаяние. Тяхното отношение не е последователно. Те приемат предвестника, но не желаят да приемат Царя! Исус дава висока оценка на Йоан. Всеки служител на Христос, за когото може да се каже, че е **„светило, което гореше и светеше"**, получава истинска похвала от Божия Син. Нека всеки един от нас, който обича Господ Исус, да пожелае да бъде като един огнен пламък за Него – сам той да изгори, но да донесе светлина на света.

5:36 Йоановото свидетелство не е най-голямото доказателство за Божествеността на Христос. Чудесата, които Отец Му е дал да върши, **свидетелстват за** Него, че **Той** наистина Го е **пратил**. Чудесата сами по себе си не са доказателство за Божественост. На различни места в Библията четем за хора, на които е била дадена власт да извършват чудеса, и дори четем за зли същества, които са имали власт да извършват свръхестествени неща. Но чудесата на Господ Исус се различават от всички останали чудеса. Най-напред, Той *има в Себе Си* властта да извършва тези велики дела, докато на другите тази власт *се дава*. Другите извършват чудеса, но те не могат да предадат властта за извършването на чудеса на други хора. Господ Исус не само извършва чудесата Сам, но дава и власт и на учениците Си да извършват същото. По-нататък, **делата**, които извършва Спасителят, са същите онези дела, за които е пророкувано в СЗ по отношение на Месията. И накрая, чудесата на Господ Исус са уникални по своя характер, мащаб и брой.

5:37, 38 И отново Господ говори за свидетелството на **Отец** за Него. Тук вероятно става въпрос за времето на кръщението на Господ Исус. Тогава от небето се е чул гласът на Бог Отец, Който е казал, че Исус е Неговият възлюбен Син, в Когото е Неговото благоволение. Трябва да добавим, че и в живота, служението и чудесата на Господ Исус Отец също свидетелства за това, че Той е Самият Божий Син.

Невярващите юдеи **нито са чули някога гласа** на Бога, **нито са видели образа Му**. Това е така, защото те **нямат Неговото слово постоянно в** себе си. Бог говори на хората чрез Своето Слово – Библията. Тези юдеи са имали Старозаветните Писания, но те не са позволили на Бога да им говори чрез тези Писания. Техните сърца са били закоравели, а ушите им – оглушали.

Те никога не са видели Божия образ или Божието Лице, защото **не вярват** „Този, Когото Той е **пратил**". Бог Отец няма Образ или Форма, които да са видими за смъртния човек. Той е дух и следователно невидим. Но Бог се открива на хората в Лицето на Господ Исус Христос. Онези, които вярват Христос, виждат Божия Образ по един много действителен начин. Невярващите гледат на Него просто като на един човек като тях.

5:39 Първата част на този стих може да се разбере[17] по два начина. Възможно е Господ Исус да казва на юдеите да **изследват Писанията**. Възможно е също така Той просто да заявява факта, че те **изследват Писанията**, понеже си мислят, че като притежават самите Писания, имат вечен живот. И двете тълкувания на стиха са възможни. Може би Господ Исус само установява факта, че юдеите изследват **Писанията**, мислейки си, че като правят това, получават **вечен живот**. Те не разбират, че там, където Старозаветните Писания говорят за идващия Месия, те всъщност говорят за Исус. Ужасно е да си представим, че хора, които държат Писанията в ръцете си, могат да бъдат толкова слепи. Но те още повече остават без извинение, когато си представим, че и след като Господ Исус им говори по този начин, те пак отказват да Го приемат. Обърнете повече внимание на края на този стих: **„И те са, които свидетелстват за Мене."** Тези думи означават просто, че главният обект на СЗ е идването на Христос. И ако някой не успее да разбере това, когато изучава СЗ, той не разбира най-важното, което иска да ни каже той.

5:40 Юдеите **не желаят да дойдат при** Исус, за **да имат живот**. Истинската причина за неприемането на Спасителя от хората не е в това, че не

могат да разберат евангелието или че им е невъзможно да повярват в Исус. В Господ Исус няма нищо, което да прави невъзможно упованието в Него. Истинската причина се крие в собствената воля на човека. Човек обича греховете си повече, отколкото обича Спасителя. Той не желае да се откаже от злите си пътища.

5:41 Осъждайки юдеите за нежеланието им да Го приемат, Господ не иска те да мислят, че Той се чувства засегнат от това, че не са Му отдали **слава**. Той не е дошъл в света, за да приеме слава от **човеците** на този свят. Той не зависи от тяхната слава, а търси славата на Отца Си. Даже и хората да Го отхвърлят, това не може да Му отнеме от славата.

5:42 Тук се проследява основната причина за нежеланието на хората да приемат Божия Син. Тези хора нямат **„в себе си любов към Бога"**: те обичат себе си повече от Бога. Ако те обичаха Бога, щяха да приемат Този, Когото Бог е пратил. Отхвърляйки Господ Исус, те показват пълна липса на **любов** към Неговия Отец.

5:43 Господ Исус е дошъл **„в името на Отца** Си", което ще рече, че Той е дошъл да върши волята на Отца Си, да донесе слава на Отца Си и да слуша Отца Си във всичко. Ако хората наистина обичат Бога, те ще да обичат и Този, Който иска да угоди на Бога във всичко, което казва и прави.

Исус сега предсказва, че ще **„дойде друг в свое име"**, и че те *ще* **приемат** този **„друг"**. В известен смисъл Исус може би говори за многото лъжеучители, които ще се появят след Него и ще търсят слава от народа. Той може би има предвид водачите на лъжливите култове от всички векове, които са претендирали, че са Христос. Но най-вероятно тук Той говори за Антихриста. Във времето, което идва, от еврейския народ ще се издигне един самоназначил се владетел, който ще иска да бъде почитан като Бог (2 Сол. 2:8-10). Мнозинството от еврейския народ ще приеме този Антихрист за свой владетел, в резултат на което ще изпита суровия Божий съд (1 Йоан. 2:18).

5:44 Тук Господ изтъква една друга причина за нежеланието на еврейския народ да Го приеме. Те се интересуват повече от одобрението на своите съграждани, отколкото от одобрението на Бога. Страхуват се от това, което ще кажат приятелите им, ако оставят юдеизма. Не желаят да изтърпят укорите и страданията, които ще се струпат върху тях, ако те станат последователи на Христос. Дотогава, докогато човек се страхува от това, което ще кажат или ще направят другите, той не може да бъде спасен. За да повярва в Господ Исус, човек трябва да желае одобрението на Бога повече от всяко друго одобрение; трябва **да търси „славата, която е от единия Бог".**

5:45 Не е необходимо Господ да **обвинява** тези юдеи пред **Отца** Си, макар и да има много неща, в които може да ги обвини. Той не трябва да прави това, защото за тяхното обвинение са достатъчни писанията на **Мойсей**. Тези юдеи се гордеят особено много със СЗ и по-специално с Петокнижието (петте книги, написани от **Мойсей**). Те се гордеят заради това, че тези книги са били дадени на Израел. Но бедата е там, че те не се подчиняват на думите на Мойсей, както показва 46 ст.

5:46 Господ Исус поставя писанията на Мойсей на същото ниво на авторитет, каквото имат Неговите Собствени думи. Това е едно напомняне, че „всичкото Писание е боговдъхновено". Независимо дали четем СЗ или Новия, ние четем Самото Божие Слово. Ако юдеите бяха **повярвали** на думите на **Мойсей**, щяха да повярват и на Господ Исус Христос също, защото Мойсей

писа за идването на Христос. Пример за това може да се намери във Второзаконие 18:15 и 18:

„Господ твоят Бог ще ти въздигне отсред тебе, от братята ти, пророк, както *е въздигнал* мене; него слушайте. ...Аз ще им въздигна отсред братята им пророк, както *съм въздигнал* тебе, и ще туря думите Си в устата му; и той ще им говори всичко, което Аз му заповядам."

В тези стихове Мойсей предсказва идването на Христос и казва на еврейския народ да Го слуша и да Му се подчинява, когато дойде. В този момент Господ Исус вече е дошъл, но евреите не Го приемат. Затова Той им казва, че Мойсей ще ги обвини пред Отца, защото те заявяват, че вярват на Мойсей, а не правят онова, което им е заповядал. Думите **„той за Мене писа"** представляват едно съвсем ясно твърдение на Господ за това, че Старозаветните Писания съдържат пророчества за Него. Августин изразява това с една много стегната мисъл: „Новият Завет е Старият в скрит вид; Старият Завет е Новият в открит вид."

5:47 Ако юдеите **не вярват** на **книгите** на Мойсей, те няма да повярват и на **думите** на Исус. Между Стария и Новия Завет съществува много тясна връзка. Ако човек се съмнява в боговдъхновеността на СЗ, той няма да повярва, че и думите на Господ Исус са боговдъхновени. Ако някой се съмнява в определен текст от Библията, няма да мине много време, преди да започне да се съмнява в цялата Библия. Кинг казва следното:

„Това, за което Господ говори тук, е Петокнижието – петте книги на Мойсей: онази част от Библията, която е получила най-жестоки атаки в сравнение с всички останали; а според нашите сведения и частта, която – странно защо – нашият Учител цитира повече от всички останали. Като че ли, дълго, преди да започнат атаките, Той е слагал Своя печат на одобрение върху тях."[18]

IV. Третата година от служението на Божия Син: Галилея (6 гл.)

А. Четвъртото знамение: нахранването на петте хиляди (6:1-15)

6:1 Думите **„след това"** означават, че след събитията в 5 гл. е изтекъл някакъв период от време. Колко време точно, ние не знаем, но знаем, че **Исус** е преминал от областта около Ерусалим до Галилейското езеро. Когато се казва, че Той е отишъл на отвъдната страна на езерото, това вероятно означава, че е преминал от северозападния на североизточния бряг на езерото. **Галилейското езеро** е било познато и като **Тивериадското езеро** по името на град Тивериада, който се е намирал на западния му бряг. Този град, който е бил столица на провинцията Галилея, е бил наречен така на името на римския император Тиберий.

6:2, 3 След Исус върви една голяма тълпа от хора, които Го следват не защото вярват в Него, а **защото гледат** знаменията, които Той върши **с болните**. Вярата, основаваща се на чудеса, никога не е така угодна на Бога, както вярата, основаваща се единствено на Неговото Слово. Божието Слово не трябва да има нужда от чудеса, за да бъде доказано. Всяко нещо, което Бог казва, е истина. Не е възможно То да е лъжливо. Божието Слово трябва да е напълно достатъчно за всеки един човек. Буквалният превод на 3 ст. е: **„И Исус се изкачи на планината"**, което вероятно означава „на възвишението (или хълма) до езерото".

6:4 Не е ясно защо Йоан казва тук **„наближаваше... Пасхата"**. Някои хора предполагат, че когато Господ

Исус изрича Своето чудесно послание върху Хляба на Живота в тази глава, Той може би си мисли за празника на Пасхата. Господ обаче не отива в Ерусалим за Пасхата. Йоан говори за **Пасхата** като за **юдейски празник**. Всъщност Пасхата е била дадена като празник от Бога в СЗ. Той я е дал на еврейския народ и в този смисъл тя е **юдейски празник**. Но изразът **„юдейски празник"** може да означава също, че Бог вече не признава Пасхата като един от Неговите Собствени празници, тъй като еврейският народ гледа на нея само като на един ритуал – без нейното значение да има смисъл за него. Тя е загубила истинския си смисъл и вече не е празник на Йехова.

6:5 Когато вижда **голямото множество** от народ, **Исус** е обезпокоен, защото мисли, че той ще наруши Неговата почивка или общението Му с учениците. Той знае, че за тези хора трябва да се осигури **храна**. Затова Исус се обръща към **Филип** и го пита къде може да се купи **хляб**, за да се нахрани народът. Винаги, когато Исус задава въпрос, Той няма за цел да получи отговор, за да увеличи познанието си, а за да даде поука на другите. Той знае отговора, който Филип не знае.

6:6 Господ иска да даде на Филип един много ценен урок, а така също да изпита неговата вяра. **Самият Исус** знае, че скоро ще извърши чудо, за да нахрани това голямо множество от народ, но дали Филип знае, че Исус може да направи това? Каква е вярата на Филип – голяма или малка?

6:7 Очевидно вярата на Филип не достига до особено големи височини. Той прави набързо някакви изчисления, след което решава, че **двеста динария** няма да са достатъчни, за да се купи **хляб** дори за една **малка закуска** на всеки един от тях. Ние не знаем точно колко хляб е било възможно да се купи за **двеста динария** в онези дни, но сигурно е било някакво огромно количество. С един динарий се е заплащал трудът на един работник за един ден.

6:8, 9 Андрей е **братът на Симон Петър**. Те са живели близо до Витсаида, по протежението на Галилейско море. Андрей също решава, че ще бъде трудно да се нахрани толкова много народ. Той забелязва едно малко момченце, което има **два ечемичени хляба и две малки риби**, но си мисли, че те са прекалено малко, за да утолят глада на **толкова много** хора. **Момченцето** наистина няма много, но желае да предостави и малкото, което има, на разположение на Господ Исус. Резултатът от това е, че разказът за тази случка е записан и в четирите Евангелия. Той не прави много, но и „малкото става много, когато Бог е в него". Така момченцето става известно по целия свят.

6:10 Накарвайки хората да **насядат** (буквално – да налягат), Исус осигурява тяхното удобство. Забележете, че на това място е имало **много трева**. За онази област многото трева не е било често срещано явление, но Господ полага грижи хората да се хранят на чисто и приятно място.

Текстът ни казва, че е имало хиляди **мъже**, което означава, че освен тях е имало още много жени и деца. Цифрата **пет хиляди** идва да покаже, че чудото, което ще се случи, е наистина велико.

6:11 Исус взима хлябовете и **благодари** за тях. Ако Исус е правел това, преди да взема или да раздава храна, колко повече трябва да благодарим на Бога ние, преди да започнем да се храним! После **Той раздава** храната **на учениците**. Това действие на Исус съдържа един много ценен урок за нас. Господ Исус не извършва всичко сам, а включва в работата и другите. Това е описано много добре от следните думи: „Ти прави това, което можеш; и аз ще правя това, което мога; а Гос-

под ще направи онова, което нито ти, нито аз можем."

Докато Господ **раздава** хляба **на учениците**, той се размножава по един чуден начин. Текстът не ни казва кога точно става това, но ние разбираме, че по един удивителен начин в ръцете на Господа тези пет хляба и две малки рибки стават достатъчно много, за да нахранят това огромно множество. Учениците раздават хляба и **рибите на насядалите** хора. Количеството е напълно достатъчно, защото се казва, че те са получили, **колкото са искали**.

Грифит Томас ни напомня, че този разказ представлява една забележителна картина на:

„(а) загиващия свят; (б) безпомощните ученици; (в) съвършения Спасител. Това чудо представлява един истински акт на сътворение. Нито един обикновен човек не може да увеличи броя на пет хляба и две риби по такъв начин, че да нахрани такъв огромен брой хора. Някой беше казал много добре: „Пролет бе, когато благослови; жътва бе, когато разчупи." А така също: „Хляб неблагословен е хляб неумножен."[19]

6:12 Това е един стих с прекрасно значение. Ако Исус беше обикновен човек, Той никога нямаше да се загрижи за съдбата на останалите **къшеи**. Всеки човек, който е нахранил пет хиляди души, не би се загрижил за няколкото останали трохи. Но Исус е Бог, а при Бога няма похабяване на изобилието Му. Той не желае да разхищаваме скъпоценните неща, които ни е поверил. Затова Исус заръчва на учениците Си да съберат „останалите къшеи, **за да не се изгуби нищо**".

Много хора се опитват да обяснят това чудо. Те казват, че множеството е видяло как малкото момче е дало на Исус петте хляба и двете риби; и това е накарало хората да осъзнаят своя егоизъм, да извадят своята собствена храна и да я поделят с останалите. Така храната била стигнала за всички. Но такова едно обяснение не съответства на текста, както ще видим и от следващия стих.

6:13 След като хората свършват да ядат, остават **дванадесет коша** с къшеи. Абсолютно е невъзможно да се съберат толкова много къшеи, ако хората бяха просто поделили собствената си храна. Много често човешките обяснения са оказват нелепи. Има само едно обяснение и то е, че става въпрос за извършване на едно велико чудо.

6:14 Самите хора признават, че е станало чудо. Те нямаше да направят това, ако знаеха, че са изяли своя собствен хляб. Всъщност те са толкова убедени, че е станало чудо, че признават Исус за **„Пророка, Който щеше да дойде на света"**. Хората знаят от СЗ, че трябва да дойде пророк, и го чакат да дойде като един земен монарх, за да ги освободи от владичеството на римската империя. Вярата им обаче не е искрена. Те не желаят нито да признаят, че Исус е Божият Син, нито да изповядат греховете си и да Го приемат като Спасител.

6:15 В резултат на чудото, което прави Исус, у хората се появява желание **да Го направят цар**. И отново, ако Исус беше само човек, Той непременно щеше да отговори на тяхното желание. Хората се поддават много лесно на желанието да бъдат издигнати или да станат известни. Но Исус остава неизкушен от тези призиви на суетата и гордостта. Той знае, че е дошъл на света, за да умре на кръста като Заместител на грешниците и няма да направи нищо, което да Му попречи да постигне тази цел. Той няма да се качи на трона, преди първо да се изкачи на жертвения олтар. Най-напред Той трябва да пострада, да пролее кръвта Си и да умре, преди да бъде възвишен.

Ф. Б. Мейър казва така:

„Както казва св. Бернард, Исус винаги бяга, когато хората искат да Го направят Цар, и винаги е там, когато те искат да Го разпънат. Като не забравяме това, нека не се колебаем да приемем за себе си думите на гетеца Итай: „Където и да бъде господарят ми царят, било за смърт, било за живот, непременно там ще бъде и слугата ти“ (2 Царе 15:21). И Той непременно ще му отговори така, както Давид отговори на един друг беглец, който беше дошъл да се присъедини към неговата кауза: „Остани с мене, не бой се; защото, който иска моя живот, онзи е, който иска и твоя; но заедно с мене ти ще бъдеш в безопасност.“[20]

Б. Петото знамение: Исус върви по водата и избавя Своите ученици (6:16-21)

6:16, 17 Вечер е. Исус е отишъл сам на хълма. Хората сигурно са се прибрали по домовете си и са оставили учениците сами. И така, учениците са решили да **слязат на езерото** и да се приготвят за обратния си път през Галилейско море.

Когато **пътуват през езерото за Капернаум, вече е тъмно. Исус не е с тях.** Къде е Той? Той е горе на хълма и се моли. Каква вярна картина за вярващите днес! Те се намират в бурното море на живота. **Тъмно е.** Господ Исус никъде не може да се види, но това не означава, че Той не знае какво става. Той е на небето и се моли за тези, които обича.

6:18 Често над Галилейското езеро нахлуват внезапно яростни бури. Надолу по долината на река Йордан минават с голяма скорост мощни ветрове. Когато стигнат до езерото, те вдигат големи и високи вълни. В такива моменти излизането на малки лодки **в езерото** никак не е безопасно.

6:19 Учениците вече **са изминали с гребане три или четири мили.** Човешки погледнато, те се намират в голяма опасност. Точно в подходящия момент те поглеждат и **виждат, че Исус „ходи по езерото и се приближава към ладията“** .Това е още едно удивително чудо. Божият Син върви по водите на Галилейското езеро! Учениците **се уплашват,** защото не разбират напълно коя е Тази изумителна Личност.

Забележете колко просто е разказана тази случка. Тя ни разкрива едни поразителни факти, без Йоан да използва някакви особени думи, за да ни впечатли с величието на това, което става. Тук всичко е описано много сдържано.

6:20 След това Господ изрича тези чудесни утешителни думи: **„Аз съм; не бойте се!“** Ако Той беше само човек, Неговите ученици щяха да се уплашат. Но след като Този, Който е могъщият Създател и Крепител на вселената, е толкова близо до тях, те нямат причина да се боят. За Създателя на Галилейското езеро не е никак трудно да направи така, че неговите води да стихнат и да заведе уплашените Си ученици невредими на брега. Това е вторият случай в Евангелието от Йоан, когато Исус използва името на Йехова **„Аз съм“** по отношение на Себе Си.

6:21 Когато учениците разбират, че това е Господ Исус, те **Го** вземат **в ладията** и **веднага** се намират на мястото на своето предназначение. Това е още едно чудо, което се споменава, макар и да не се обяснява. Учениците не трябва да гребат повече. Господ Исус ги отвежда на **сушата** веднага. Каква удивителна Личност е Той!

В. Народът търси знамение (6:22-34)

6:22 На следващия **ден** след нахранването на петте хиляди множеството

от **народ** се намира все още в областта на североизток от Галилейското езеро. Народът е видял как предишната вечер учениците са се качили в малката **лодка** и е разбрал, че **Исус не се е** качил с тях. Тогава е имало само една лодка, която е била взета от **учениците**.

6:23 На следващия ден **от Тивериада, близо до мястото, където** Господ Исус нахранва народа, идват други **лодки**. Господ не е могъл да използва нито една от тях, защото те са пристигнали току-що. Възможно е тези малки лодки да са били използвани от народа, за да прекоси езерото и да отиде до Капернаум, което личи и от следващите стихове.

6:24 Народът наблюдава Исус много внимателно. Хората са забелязали, че Исус е отишъл на планината, за да се моли, и знаят, че Той не е отишъл заедно с учениците през езерото. Въпреки това на другия ден те не могат да Го намерят никъде, поради което решават да прекосят езерото и да отидат в **Капернаум**, където очакват да видят Неговите ученици. Те не знаят по какъв начин **Исус** може да е отишъл там, но все пак решават да отидат и да Го потърсят.

6:25, 26 Когато пристигат в Капернаум, **хората намират Исус** там. Любопитството им ги кара да Го попитат кога е пристигнал.

Исус не дава пряк **отговор** на въпроса. Той разбира, че те не Го търсят заради това, което е Той Самият, а по-скоро заради храната, която им е дал. Един ден преди това те са Го видели да извършва едно велико чудо, което е трябвало да ги убеди, че Той наистина е Създателят и Месията. Но това, от което те най-вече се интересуват, е храната. Те са яли от **хлябовете** на това чудо и са се наситили.

6:27 И така, най-напред Исус съветва хората **да работят „не за храна, която се разваля“**. Господ не иска да каже, че хората не трябва да работят за всекидневната си прехрана, а че това не трябва да бъде първата и найважна цел на техния живот. Задоволяването на телесния апетит не е найважното нещо в живота. Човекът се състои не само от тяло но и от дух, и от душа. Ние трябва да работим **„за храна, която трае за вечен живот“**. Човек не трябва да живее така, като че ли тялото му е всичко за него. Той не трябва да отдава цялата си сила и талант за нахранването на тялото си, което след кратко време ще бъде изядено от червеите. Вместо това той трябва да се постарае душата му да се храни ежедневно с Божието Слово.

Когато Господ Исус казва, че **„Отец Бог Него е потвърдил с печата Си“**, думите Му означават, че **Бог** е изпратил и одобрил именно Него. Когато слагаме печат върху нещо, това означава, че ние заявяваме, че това нещо е вярно. Бог е потвърдил Човешкия Син с печата Си в смисъл, че Той Го е утвърдил като Един, Който говори истината.

6:28 Сега хората питат Господ какво трябва да правят, за да **вършат Божиите дела**. Човекът винаги се опитва да заработи пътя си към небето. Той се чувства добре, когато има нещо, с което да заслужи спасението. Ако той може да допринесе с нещо за спасението на душата си, то тогава може да намери и основание за хвалба, което е много приятно за него.

6:29 Лицемерието на тези хора обаче е прозрачно за Исус. Те предявяват претенции, че искат да работят за Бога, а в същото време не желаят да имат нищо общо с Божия Син. **Исус** им казва, че първото нещо, което те трябва да направят, е да приемат Този, Когото Бог е **пратил**. Така е и днес. Много хора се опитват да заработят пътя си за небето чрез добри дела. Но преди да могат да вършат

добри дела за Бога, те трябва първо да **повярват** в Господ Исус Христос. Божиите дела не предхождат спасението: те го следват. Единственото **добро дело**, което един грешник може да извърши, е да признае своите грехове и да приеме Христос като Господ и Спасител.

6:30 Този стих е още едно доказателство за злината в сърцата на хората. Само един ден преди това те са видели как Господ Исус нахранва пет хиляди души с пет хляба и две риби; а сега идват при Него и искат **знамение**, с което да докаже претенциите Си за Божий Син. Както повечето невярващи те искат първо да видят и след това да повярват: **„за да видим и да Те повярваме"**. Но Божият ред не е такъв. Бог казва на грешниците: „Ако повярвате, ще видите." Винаги вярата стои на първо място.

6:31 Връщайки се обратно към СЗ, юдеите напомнят на Исус за чудото с манната[21] в пустинята. Подтекстът на техните думи всъщност означава, че Исус никога не е извършил такова чудно дело. Цитирайки части от Псалм 78:24, 25, където се казва **„хляб от небето им даде да ядат"**, те искат да кажат, че Мойсей е направил така, че те да получат хляб от небето. Господ не е толкова велик като Мойсей, защото Той само е умножил *наличния* вече хляб!

6:32 Отговорът на Господ съдържа най-малко две неща. На първо място, Бог е Този, Който им е дал манната, а *не* **Мойсей**. И на второ място, манната не е истинският духовен **хляб от небето**. Манната е една материална храна, предназначена за физическото тяло, която няма никаква стойност извън този живот. Тук Господ Исус говори за **истинския** и съвършен **хляб**, който Бог дава от небето. Този хляб е предназначен за душата, а не за тялото. Думите **„Отец Ми"** изразяват претенциите на Исус за Неговата божественост.

6:33 Господ Исус разкрива Себе Си като **Божия хляб**, който слиза **от небето** и дава **живот**, показвайки превъзходството на **Божия хляб** пред манната в пустинята. Манната не дава живот: тя само поддържа физическия живот. Тя не е била предназначена за целия свят, а само за Израел. **Истинският хляб слиза от небето и дава живот** на хората, и то не само на един народ, а на целия **свят**.

6:34 Юдеите все още не разбират, че когато Господ Исус говори за истинския хляб, Той има предвид Себе Си; затова те Го молят за **хляб**, мислейки си, че става въпрос за материален хляб. За съжаление в техните сърца няма истинска вяра.

Г. Исус – Хлябът на живота (6:35-65)

6:35 Този път **Исус** заявява тази истина просто и ясно. Той е **хлябът на живота**. Тези, които идват при Него, намират в Него достатъчно много, за да задоволят духовния си глад завинаги. Тези, които вярват в Него, утоляват напълно жаждата си. Обърнете внимание на думите **„Аз съм"** в този стих и забележете, че те означават едно твърдение на Господ за равенство с Йехова. Всеки обикновен човек, който каже тези думи за себе си, би изказал едно безумие. Няма такъв човек, който да може да удовлетвори своя собствен глад или жажда, а още по-малко духовния глад на цял един свят!

6:36 В 30 ст. невярващите юдеи бяха помолили Господ да им даде знамение, за да видят и да повярват. Тук Исус им казва, че те вече са **видели** Него – най-великото от всички знамения – **но въпреки това не са повярвали**. Щом е възможно Божият Син да застане пред тях в съвършен човешки

вид и те да не Го разпознаят, то много е съмнително, че ще могат да се убедят от което и да било знамение, извършено от Него.

6:37 Господ не е обезкуражен от неверието на юдеите. Той знае, че всички цели и планове на Отец ще бъдат изпълнени. Даже и юдеите, на които Той говори, да не Го приемат, Господ знае, че всички, които са били избрани от Бога, ще дойдат при Него. Според думите на Пинк: „Осъществяването на непобедимите и вечни Божии планове дава спокойствие, сигурност, смелост и постоянство, които не могат да бъдат породени от нищо друго."

Този стих е много важен, понеже в него само с няколко думи са изразени две от най-важните положения на Библията. Най-напред ние разбираме, че Бог е дал някои хора на Христос и че **всички**, които Той Му е дал, ще бъдат спасени. На второ място е учението за отговорността на човека. За да бъде спасен, човек трябва да отиде при Господ Исус и да Го приеме чрез вяра. Бог наистина избира някои хора за спасение, но Библията никъде не казва, че Той избира други за осъждение. Ако има спасени, то те са спасени благодарение на Божията благодат. Ако има някой, който е осъден, то той е осъден поради своята собствена вина. Всички хора са осъдени поради собствената им греховност и злина. Ако те всички отидеха в ада, щяха да получат само това, което заслужават. Но в Своята милост Бог благоволи да спаси отделни хора от цялото това човечество. Има ли Той право да направи това? Разбира се, че има. Бог може да постъпва, както желае, и нито един човек не може да Му забрани това право. Ние знаем, че Бог никога няма да направи нещо, което е неправилно или несправедливо.

Освен учението за избирането от Бога на някои хора за спасение има и учение за отговорността на човека за приемането на евангелието. Бог прави едно всеобщо предложение: който повярва в Господ Исус Христос, ще бъде спасен. Бог не спасява хората против тяхната воля. Човек трябва да дойде при Него с разкаяние и вяра; и тогава Бог ще го спаси. Никой, който идва при Бога чрез Христос, няма да бъде **изпъден**.

Човешкият ум не е в състояние да съвмести тези две учения. Ние обаче трябва да им вярваме, дори и да не ги разбираме, защото това са две съвсем ясно изразени Библейски учения.

6:38 В 37 ст. Господ Исус казва, че всички Божии планове по отношение на спасението на тези, които са Му дадени, ще бъдат изпълнени. И понеже това е волята на Неговия Отец, Господ лично ще се заеме с нейното изпълнение, тъй като Неговата задача е да върши Божията воля. **„Слязох от небето"** – казва Христос, заявявайки съвсем ясно, че Той не е започнал Своя живот в яслите във Витлеем. Напротив, Той съществува през цялата вечност заедно с Бог Отец в небето. На света Той идва като послушния Божий Син, доброволно заемайки мястото на слуга, за да извърши **волята** на Своя Отец. Това не означава, че Той няма Своя Собствена воля, а че Неговата **Собствена воля** се намира в съвършено съгласие с волята на Бога.

6:39 Волята на Отец е всеки, който е даден на Христос, да бъде спасен и пазен до деня на възкресението на праведните, когато те ще бъдат възкресени и отнесени у дома на небето. Думите **„нищо"** и **„го"** се отнасят до вярващите. Тук Христос не мисли за вярващите като за отделни индивиди, а като за едно цяло тяло от християни, спасени през всичките години. Господ Исус е отговорен нито една част от тялото да не се загуби, но цялото да възкръсне **в последния ден**.

За *християните* **последният ден е денят,** когато Господ Исус ще дойде

във въздуха и мъртвите в Христос ще възкръснат първо, а живите вярващи ще бъдат изменени, като всички ще бъдат грабнати във въздуха, за да бъдат с Господа завинаги. За *юдеите* това означава идването на Месията в слава.

6:40 Господ сега продължава да обяснява как човек може да стане член на семейството на изкупените. Божията **воля е „всеки, който види Сина и повярва в Него, да има вечен живот".** Тук да *„види* **Сина"** не означава да Го види с телесните си очи, а по-скоро с очите на вярата. Човек трябва да види или да признае, че Исус Христос е Божият Син и Спасителят на света. После, разбира се, той трябва да повярва в Него. Това означава, че с един определен акт на вяра той трябва да приеме Господ Исус за свой личен Спасител. Всички, които направят това, получават **вечен живот** като притежание в настоящото време, а така също и увереността, че ще бъдат възкресени **в последния ден**.

6:41 Хората не са подготвени да приемат Господ Исус и показват това, като започват да роптаят **против Него**. Той им казва, че е **хлябът, който слиза от небето**; и те разбират, че това е едно твърдение от голяма важност. За да **слезе от небето**, Този Човек не може да бъде един обикновен човек или дори някой велик пророк. И **така**, понеже не желаят да повярват на Неговите думи, **те** започват да **роптаят** против **Него**.

6:42 Юдеите смятат, че **Исус е син на Йосиф**, което не е вярно, разбира се. Исус е роден от Девицата Мария, но Йосиф не е бил Неговият баща. Нашият Господ е бил заченат от Светия Дух. Неспособността да приемат едно раждане от девица довежда тези хора до тъмнина и неверие. Същото става и днес. Онези, които откажат да приемат Господ Исус като Божия Син, Който дойде на света през утробата на една девица, биват принудени да отрекат всички останали велики истини по отношение на Личността и делото на Христос.

6:43 Макар и да не казват това лично на Него, **Исус** знае какво говорят тези хора и ги съветва да **не роптаят помежду си**. Следващите стихове показват защо роптаенето им е безполезно и напразно. Колкото по-упорито юдеите отхвърлят свидетелството на Господ Исус, толкова по-трудно става за тях Неговото учение. „Отхвърлената светлина е и отказана светлина." Колкото по-силно юдеите се съпротивляват срещу евангелието, толкова по-трудно става за тях неговото приемане. Ако Господ им казва прости неща и те не желаят да повярват то тогава, когато Той започне да им говори за по-сложни неща, невежеството им ще бъде пълно.

6:44 Човекът сам по себе си е напълно безнадежден и безсилен. Той дори няма силата да дойде сам при Исус и ако Отец не започне първо да работи в неговото сърце и живот, той никога няма да разбере ужасната си вина и нуждата си от Спасител. За много хора този стих е доста труден. Те смятат, че той учи, че човек може да желае да бъде спасен, но въпреки това да не може да се спаси. Това не е така. По един много убедителен начин този стих ни учи, че Бог е Този, Който найнапред е започнал да действа в живота на всеки един от нас и се е опитал да ни спечели за Себе Си. На нас е оставен изборът да приемем или да отхвърлим Господ Исус; но ако Бог не беше говорил на нашите сърца, ние никога нямаше да имаме това желание сами по себе си. И отново Господ добавя обещанието, че Той ще **възкреси** всеки един истински вярващ **в последния ден**. Както видяхме по-горе, под „последния ден" се разбира денят на идването на Христос за Неговите светии, когато мъртвите ще бъдат възкресе-

ни, а живите – изменени. Това възкресение се отнася само за вярващите.

6:45 След като е заявил по един недвусмислен начин, че нито един човек не може да дойде при Него, освен ако не го привлече Отец, Господ продължава да обяснява как Отец прави това. Най-напред Той цитира Исая 54:13: **„Всички ще бъдат научени от Бога."** Бог не само избира отделните хора, но и действа, като говори на сърцата им чрез учението на Своето скъпоценно Слово.

След това идва ред на действието на личната воля на човека. Тези, които идват при Христос, са онези, които откликват на учението на Божието Слово и се научават **от Отец**. Тук ние отново виждаме двете големи истини за Божия суверенитет и избора на човека, поставени една до друга в Писанието. Те ни показват, че спасението има както Божествена, така и човешка страна.

Когато казва: **„Писано е в пророците"**, Исус, разбира се, има предвид книгите на пророците и по-точно пророк Исая, макар че изказаната от него мисъл може да се намери във всички пророци. Именно чрез Божието Слово и Божия Дух хората биват привлечени към Бога.

6:46 Фактът, че хората се научават от Бога, **не** означава, че те са Го **видели**. Единствен Този, Който е дошъл от Бога, Той е Онзи, Който **е видял Отца**, а именно – Самият Господ Исус Христос.

Всички, които се учат от Бога, научават за Господ Исус Христос, понеже великият Обект на Божието учение е Самият Христос.

6:47 47 ст. е едно от най-ясните и кратки твърдения в цялото Божие Слово за пътя на спасението. Господ Исус заявява с думи, които трудно могат да се разберат погрешно, че всеки, който **вярва в** Него, **има вечен живот**. Забележете, че Той въвежда това особено важно твърдение с думите: **„Истина, истина..."** Това е един от многото стихове в НЗ, който ни учи, че спасението не е чрез дела, нито чрез пазене на закона, нито чрез членство в църквата, нито чрез подчинение на Златното Правило; а просто чрез вяра в Господ Исус Христос.

6:48, 49 Сега Господ Исус заявява, че *Той* е **„хлябът на живота"**, за който говори. **„Хлябът на живота"** означава **„хляба**, който дава **живот** на тези, които го ядат". Неотдавна юдеите бяха повдигнали въпроса за **манната в пустинята** като предизвикателство към Господ Исус да им даде също толкова чудесна храна. Тук Господ им напомня, че макар и техните **бащи** да са яли от **манната в пустинята**, те са **измрели**; което ще рече, че манната е храна само за този живот. Тя няма никаква власт да дава вечен живот на онези, които ядат от нея. С думите **„бащите ви"** Господ отделя Себе Си от падналото човечество и подчертава Своята уникална божественост.

6:50 В противоположност на манната Господ Исус говори за Себе Си като за **хляба, който слиза от небето**. Ако някой яде от този хляб, няма да умре. Това не означава, че няма да умре физически, а че ще има вечен живот в небето. Дори и да умре физически, неговото тяло ще бъде възкресено в последния ден и той ще прекара вечността с Господа.

В този и следващите стихове Господ Исус говори непрекъснато как хората трябва *да ядат от Него*. Какво означава това? Дали Той иска да каже, че хората трябва да ядат от Него по един буквален, физически начин? Това явно не е възможно. Някои хора смятат, че тези думи на Исус означават, че ние трябва да ядем от Него по време на нашето общение че по някакъв свръхестествен начин хлябът и виното се променят в тялото и кръвта на Христос и че за да бъдем спасени, ние

трябва да взимаме от тези елементи. Но Исус не казва това. Контекстът на Неговите думи съвсем ясно ни показва, че да ядем от Него означава „да вярваме в Него“. Когато ние уповаваме на Господ Исус Христос като на наш Спасител, Той става наш чрез вяра. Ние ставаме участници в привилегиите на Неговата Личност и в Неговото дело. Августин казва така: „Повярвай, и си ял.“

6:51 Исус е **„живият хляб“**. Той не само живее Сам по Себе Си, но и дава живот. Тези, които ядат **този хляб, ще живеят завинаги**. Как може да стане това? Как може Господ да даде вечен живот на виновните грешници? Отговорът се намира във втората половина на този стих: **„Хлябът, който Аз ще дам, е Моята плът [която Аз ще дам] за живота на света.“** Тук Исус има предвид Своята смърт на кръста. Той ще даде Своя **живот** като откуп за грешниците. Неговото тяло ще бъде разчупено и кръвта Му – пролята като жертвоприношение за грехове. Той ще умре като Заместител и ще плати наказанието за нашите грехове. Защо Исус ще направи всичко това? Той ще го направи заради **живота на света**. Исус няма да умре *само* заради еврейския народ, нито дори само заради избраните; но Неговата смърт ще бъде достатъчна, за да заплати за греховете на хората от целия свят. Това, разбира се, не означава, че целият свят ще бъде спасен, а само че стойността на делото на Господ Исус на Голгота ще бъде достатъчна за спасението на целия свят, при условие че всички хора отидат при Него.

6:52 Юдеите все още мислят, че Исус говори за буквалния, материалния хляб и **плът**. Тяхното мислене не може да се издигне над всекидневните неща от този живот. Те не могат да разберат, че Господ Исус използва материални неща, за да ни научи на духовни истини, затова започват да се питат помежду си как **Този Човек** може да даде **плътта Си** да се яде от други. Един парашут може да се отвори само ако парашутистът скочи от самолета. Вярата предхожда виждането и подготвя душата да разбира, сърцето – да вярва, и волята – да се подчинява. Всички наши въпроси „Защо?“ ще получат отговор, след като отстъпим пред авторитета на Христос, също както направи Павел, когато извика: „Господи, какво искаш да направя?“

6:53 И още веднъж **Исус**, Който знае всичко, разбира точно мислите и казаното от хората. Затова Той решава да ги предупреди съвсем сериозно, че ако не **ядат** от **плътта** Му и не **пият** от **кръвта Му, няма да имат живот в** себе си. Тук едва ли става дума за хляба и виното от Господната вечеря. Когато Господ постановява Своята вечеря през нощта, когато е предаден, тялото Му все още не е било разчупено и кръвта Му не е била пролята. Учениците са станали участници в хляба и виното, но те не са яли буквално от Неговата плът и не са пили буквално от Неговата кръв. Господ Исус просто казва, че ако ние не приемем за себе си чрез вяра стойността на Неговата смърт на Голгота, никога не можем да бъдем спасени. Ние трябва да повярваме в Него, да Го приемем, да Му се доверим и да Го възприемем като част от себе си.

6:54 Сравнявайки този и 47 стих, определено можем да кажем, че да се храним с плътта Му и да пием кръвта Му означава да вярваме в Него. В 47 ст. четем: „Който вярва [в Мене], има вечен живот.“ В 54 ст. научаваме, че **който се храни с** Неговата **плът** и **пие** Неговата **кръв, има вечен живот**. Две неща, които водят до едно и също нещо, са равнозначни помежду си. Следователно да се храниш с **плътта** Му и да пиеш **кръвта** Му означава да вяр-

ваш в Него. Всички, които вярват в Него, ще бъдат възкресени **в последния ден**. Това се отнася до телата на онези, които са умрели с вяра в Господ Исус.

6:55 Плътта на Господ Исус е **истинска храна**, а Неговата **кръв – истинско питие**[22]. Това е точно обратното на храната и питиетата от този свят, които имат само временна стойност. Стойността на смъртта на Господа никога няма да отпадне. Всички, които стават участници в Него чрез вяра, получават живот, който никога няма да има край.

6:56 Между Господ Исус и онези, които вярват в Него, съществува една много близка връзка. Всеки, който **яде** Неговата **плът и пие** Неговата **кръв, пребъдва в** Него **и** Той пребъдва в този човек. Няма нищо по-близко или по-съкровено от тази връзка. Когато ядем материална храна, ние я поемаме вътре в себе си и тя става част от нас. Когато приемем Господ Исус за наш Изкупител, Той влиза в нашия живот, за да пребъдва, и ние също пребъдваме (непрекъснато обитаваме) в Него.

6:57 Сега Господ дава друг пример за близката връзка, която съществува между Него и Неговия народ. Примерът е с връзката между Него и Бог Отец. **Живият Отец** е изпратил Господ Исус в света. (Изразът **„живият Отец“** означава „Отец, Който е Източникът на живота“.) Като Човек от този свят Исус е живял **„чрез Отца“**, т. е. по причина на Отца. Неговият живот е изживян в най-близка връзка и хармония с Бог Отец. Бог е бил центърът и периферията на Неговия живот. Неговата цел е била да бъде изцяло зает с Бог Отец. Исус е бил тук, в този свят, като Човек; но светът не е разбрал, че Той е бил Бог, изявен в плът. И макар че светът не Го е разбрал, Той въпреки това е бил едно с Неговия Отец. Те са живеели в най-тясна близост. Същото е и с вярващите в Господ Исус. Те също са в този свят – неразбрани, мразени и често преследвани; но заради своята вяра и упование в Господ Исус те **живеят чрез** Него. Между техния живот и Неговия живот има много тясна връзка и този живот ще остане завинаги.

6:58 Този стих като че ли обобщава всичко, което Господ казва в предишните стихове. Той **„е хлябът, който слезе от небето“**. Той е по-висш от **манната**, която **бащите ядоха** в пустинята. Техният хляб имаше само временна стойност, имаше значение само за този живот. Но Христос е Божият Хляб, Който дава вечен живот на всички, които се хранят с Него.

6:59 Народът е последвал Исус и учениците Му от северния бряг на Галилейско море до **Капернаум.** Явно множеството е намерило Исус **в синагогата**[23], където Той им предава Своето послание за Хляба на Живота.

6:60 По това време **учениците** на Господ Исус са **много** повече от първите дванадесет. Всеки, който Го следва и твърди, че приема учението Му, се нарича Негов ученик. Не всички обаче, които се наричат Негови ученици, са истински вярващи. В този момент **мнозина** от онези, които се смятат за **Негови ученици**, казват: **„Тежко е това учение.“** Това, което те имат предвид, е, че Неговото учение не им харесва. За тях не е толкова трудно да го разберат, колкото е трудно да го приемат. Когато казват: **„Кой може да го слуша?“**, те всъщност искат да кажат: „Кой може да слуша такова трудно за приемане учение?“

6:61 Тук отново имаме доказателство за пълното познание на Господ **Исус.** Той **знае** точно мислите на **учениците**. Знае, че те негодуват заради Неговото твърдение, че е слязъл от небето и че не им харесва това, че хо-

рата трябва да ядат от плътта Му и да пият от кръвта Му, за да имат вечен живот. Затова Исус ги пита: **„Това ли ви съблазнява?"**

6:62 Те се съблазняват от това, че Исус е казал, че е дошъл от небето. Сега Той ги пита **какво** биха помислили, ако Го **видят да възлиза** отново на небето, нещо, което Той ще направи след Своето възкресение. Те се съблазняват от думите Му, че хората трябва да ядат Неговата плът. Какво биха си помислили сега, ако видят това тяло от плът да **възлиза там, където Той е бил преди това?** Как биха могли хората да ядат буквално Неговата плът и да пият Неговата кръв, след като Той се върне обратно при Отец?

6:63 Хората си мислят, че става въпрос за истинската плът на Христос, но тук Той им казва, че вечният живот не се постига чрез ядене на плът, а чрез делото на Светия Божий Дух. Плътта не може да даде живот; единствен **Духът** може. Хората взимат Неговите думи буквално и не разбират, че трябва да търсят техния духовен смисъл. Затова сега Господ Исус обяснява, че **думите, които** им е говорил, са **дух и живот**. Когато се разбере духовният смисъл на това, което Той казва за яденето на Неговата плът и пиенето на Неговата кръв, което означава вяра в Него, тогава тези, които приемат това послание, ще получат вечен живот.

6:64 Дори когато казва тези думи, Господ знае, че някои от слушателите Му не Го разбират, защото **не вярват**. Трудността да направят това се крие не толкова в тяхната невъзможност, колкото в нежеланието им да го сторят. **Исус отначало знае**, че някои от онези, които се наричат Негови последователи, **няма да повярват** в Него и че един от Неговите ученици **ще Го предаде. Исус знае** всичко това още от вечността, но тук под думата „отначало" най-вероятно Той има предвид това, че знае всичко това от самото начало на Своето служение на земята.

6:65 Сега Исус обяснява, че заради тяхното неверие Той им е казал преди това, **че никой** не може да **дойде при** Него, **освен ако** не **му е дадено** от Неговия **Отец**. Тези думи са едно пряко попадение в гордостта на човека, който смята, че може по някакъв начин да спечели или заслужи спасението си. Господ Исус ни казва, че дори и силата да **отидем** при Него ни се дава от Бог **Отец**.

Д. Думите на Спасителя се посрещат по различен начин (6:66-71)

6:66 Тези думи на Господ Исус се оказват толкова неприятни за **повечето** от хората, които Го следват, че те решават да Го напуснат и да нямат нищо общо с Него. Тези „ученици" всъщност никога не са били истински вярващи. Те са следвали Господ по различни причини, но не поради искрена любов към Него или защото са разбирали истинската Му стойност.

6:67 В този момент **Исус** се обръща **към дванадесетте** Си ученици с предизвикателния въпрос дали и те също ще Го оставят.

6:68 Отговорът на Петър заслужва внимание. Това, което той казва, всъщност е следното: **„Господи**, как бихме могли да Те оставим? Ти ни учиш на истини, които водят до **вечен живот**. Ако си отидем от Теб, няма при кой друг да отидем. Отивайки си, ние подпечатваме вечното си осъждение."

6:69 Говорейки от името на дванадесетте, Петър по-нататък казва, че те са **повярвали и знаят**, че Господ Исус е *Месията*, **Синът на живия Бог**[24]. Забележете още веднъж реда на думите **„вярваме"** и **„знаем"**. Най-на-

пред те са повярвали в Господ Исус Христос и след това са **познали**, че Той е Онзи, Който казва, че е.

6:70 В 68 и 69 ст. Петър говори в 1 л. мн. ч., имайки предвид всички ученици. Тук, в 70 ст., Господ Исус прави една поправка. Той не би казал толкова уверено, че всичките дванадесет ученици са истински вярващи. Истина е, че Господ Сам е **избрал дванадесетте** ученици, но **един от** тях е **дявол**. И така, сред тях има един, който не споделя мнението на Петър за Господ Исус Христос.

6:71 Господ Исус знае, че **Юда Искариотски** ще **Го предаде**. Той знае, че Юда никога не Го е приел като Господ и Спасител. Тук отново ние виждаме всезнанието на Господа. Освен това имаме и едно доказателство за това, че не винаги, когато говори от страна на учениците, Петър е безпогрешен!

В беседата за хляба на живота нашият Господ започва да ни учи на едни сравнително прости истини. Но колкото повече говори, толкова по-ясно става, че юдеите отхвърлят Неговите думи. А колкото повече юдеите затварят сърцата и умовете си за истината, толкова по-трудно става и учението Му за тях. И когато Той казва, че те трябва да ядат плътта Му и да пият кръвта Му, те не могат да издържат повече, но казват: „Тежко е това учение; кой може да го слуша?", след което напускат Исус. И така, отхвърлянето на истината води до слепота на разсъдъка. *Нежеланието* на тези хора да виждат ги довежда до положение да *не могат* да виждат.

V. Третата година от служението на Божия Син: Ерусалим (7:1–10:39)

А. Исус смъмря братята Си (7:1-9)

7:1 Между 6 и 7 гл. има известен интервал от време. **Исус остава в Галилея. Той не желае** да стои **в Юдея**, главната квартира на **юдеите**, защото знае, че те **искат да Го убият**. Всеобщо е мнението, че **юдеите**[25], за които става въпрос в този стих, са юдейските водачи или началници: те мразят Господ Исус с най-жестока омраза и търсят начин **да Го убият**.

7:2 Празникът на **шатроразпъването** е едно от най-важните събития в юдейския календар. Той се е празнувал по време на жътвата в чест на временното подслоняване на юдеите в шатри или палатки след излизането им от Египет. Това е един тържествен и весел празник, изразяващ очакването на деня, когато Месията ще дойде, за да царува, а спасеният еврейски народ ще живее в мирна и благоденстваща земя.

7:3 Братята на Господ, за които се споменава тук, са вероятно синове на Мария, родени след раждането на Исус (макар някои да ги смятат за Негови братовчеди или далечни роднини). Независимо от близкото им родство с Господ Исус, те не са спасени. За тях се казва, че не вярват в Него. Според техните думи Исус трябва да отиде в Ерусалим за празника на шатроразпъването и да извърши някои от Своите чудеса, така **че** и Неговите **ученици** да видят какво може да прави. **Учениците**, за които се говори тук, не са дванадесетте ученици на Исус, а онези ученици, които се смятаха за Негови последователи в Юдея.

Макар и да не вярват в Него, братята на Исус искат Той да се изяви открито, привлечени вероятно от известността, която би предизвикало родинството им с такъв известен Човек. Възможно е също така те да завиждат на Неговата слава и да Го карат да отиде в Юдея с надеждата да бъде убит.

7:4 Тези думи сигурно са били изречени с голяма доза сарказъм. Смисълът на техния подтекст е, че Господ явно

търси популярност, иначе защо ще прави всички тези чудеса в Галилея? „Сега е Твоят голям шанс. Ти толкова се стремиш да станеш известен: отиди в Ерусалим на празника. Там ще има стотици хора и това ще бъде една чудесна възможност да извършиш някои чудеса пред тях. Галилея е едно много тихо място, така че Твоите чудеса бяха почти тайни. Защо правиш всичко това, след като ние знаем, че целта Ти е да станеш известен." И накрая: **„Щом вършиш тия дела, яви Себе Си на света."** Изглежда, че това, което те действително искат да кажат, е: „Ако Ти наистина си Месия и ако правиш всички тия чудеса, за да го докажеш, защо не предложиш Своите доказателства в Юдея – там, където те действително ще имат значение?"

7:5 В **братята Му** няма искрено желание да Го видят прославен. Те **не вярват**, че Той е Месия, и освен това не желаят да Му се доверят. Думите, които те изричат, са пълни със сарказъм. Сърцата им не са прави пред Господа. На Исус сигурно Му е било много тежко, когато е видял как Собствените Му братя се съмняват в Неговите думи и дела. Но колко често става така, че онези, които са верни на Господа, срещат най-силната съпротива сред най-близките и най-скъпите си хора.

7:6 Животът на Господ е планиран от началото до края. Всеки Негов ден и всяко Негово движение трябва да съответстват на една предварително начертана програма. Според тази програма подходящото **време** за Неговото явяване пред света все още **не е дошло**. Господ знае точно какво трябва да прави, а според волята на Своя Отец Той не трябва да отиде в Ерусалим в този момент, за да се представи пред хората там. После Господ напомня на братята Си, че тяхното **време винаги е „готово"** или подходящо. Те живеят своя живот според своите собствени желания, а не в подчинение на Божията воля. Те могат да си правят планове и да си пътуват, когато си искат, защото изпълняват само своята собствена воля.

7:7 Светът не може да **мрази** братята на Господ, защото те принадлежат на света: те застават на страната на света против Исус. Целият им живот е в пълна хармония със света. Под **„света"** тук трябва да се разбира изградената от човека система, в която няма място нито за Бога, нито за Неговия Христос – светът на културата, изкуството, образованието и религията. В случая с Юдея става въпрос най-вече за един религиозен свят, тъй като юдейските водачи са онези, които най-много мразят Христос.

Светът мрази Христос, **защото** Той свидетелства за него, **че делата му са зли**. Какво тъжно доказателство за покварената природа на човека са опитите на света да убие единствения безгрешен и непорочен Човек, Който дойде на земята! Съвършенството на живота на Христос изяви несъвършенството на живота на всички останали хора. Точно както правата линия показва кривините на неправата, когато двете се поставят една до друга така и идването на Господа на света послужи, за да се изяви цялата греховност на човека. Човекът обаче намрази това излагане на своята поквареност и вместо да се покае и да извика към Бога за милост, реши да унищожи Този, Който откри неговия грях.

Както Ф. Б. Мейър казва:

„О, колко е страшен този укор на Съвършената Любов, който сега Той изрича по отношение на някои хора, така както го е направил и по времето на съществуването Си в плът: „Вас светът не може да мрази." Да не си мразен, а да си обичан и приласкаван от света е едно от най-ужасните по-

ложения за един християнин. Някой си древен мъдрец е казал: „Какво лошо съм направил, за да говорят добре за мен?" Липсата на омраза у света доказва, че ние не свидетелстваме против него, че делата му са зли. Топлината на любовта на света показва, че ние сме част от него. Приятелството със света означава вражда с Бога. И така, всеки, който иска да бъде приятел на света, ще бъде враг на Бога (Йоан VII. 7; XV. 19; Яков IV. 4)."[26]

7:8 Господ казва на братята Си те да **отидат на празника**. В цялата случка има нещо много тъжно. Тези хора имат претенции да са религиозни, което личи от желанието им да спазят празника на шатроразпъването. И макар че Божият Христос стои сред самите тях, те не изпитват към Него никаква любов. Човекът обича религиозните ритуали, защото лесно може да ги съблюдава, без да влага сърцето си в тях. Но когато трябва да застане лице в лице с Христос, той престава да се чувства удобно. Исус казва, че Той **няма още**[27] **да отиде на този празник**, защото **времето Му не се е навършило**. Исус не казва, че изобщо няма да отиде на празника, защото по-късно ние узнаваме от 10 ст., че отива; а че няма да отиде със Своите братя, за да се яви пред всички. Времето за това все още не е настъпило. Той ще отиде, но без шум и без голяма гласност.

7:9 И така, Господ **остава в Галилея**, а братята Му отиват на празника. Те отиват и оставят Този, Който Единствен би могъл да им даде радостта и веселието, за които говори Празникът на Шатроразпъването.

Б. Исус поучава в храма (7:10-31)

7:10 Известно време, след като **братята Му отиват** в Ерусалим, Господ Исус също отива там. Като благочестив юдеин Той желае да присъства на **празника**, но като послушен Син на Бога, не може да отиде **открито, „а тайно някак си"**.

7:11 Юдеите, за които се казва, че **Го търсят на празника**, са юдейските началници, които се опитват да Го убият. Техният въпрос **„Къде е Онзи?"** не означава желание да Го намерят, за да Му се поклонят, а за да Го унищожат.

7:12 Ясно е, че присъствието на Господ поражда доста голямо вълнение **сред народа**. Чудесата, които извършва, все повече и повече принуждават хората да вземат ясно решение за това, кой е Исус. Водят се и скрити разговори дали Той е истински или лъжлив пророк. Някои казват, че е „добър човек"; други – че **„не е, но заблуждава народа"**.

7:13 Противопоставянето на юдейските водачи на Исус става толкова силно, че никой не смее да говори **открито в Негова** подкрепа. Без съмнение голяма част от обикновените хора признават, че Исус е наистина Месията на Израел, но не смеят да излязат и да го заявят от страх да не бъдат преследвани от водачите.

7:14 Празникът на шатроразпъването продължава няколко дни. Някъде около средата на празника **Исус отива във** вънщната част на **храма** (мястото, където е било разрешено събирането на хора), за **да поучава**.

7:15 Хората **се чудят** на думите на Спасителя. Безспорно това, което най-много ги впечатлява, са познанията Му върху СЗ, а така също и широтата на Неговата начетеност и способността Му да поучава. Те знаят, че Исус никога не се е учил в нито едно от големите религиозни училища по онова време и не могат да разберат как е получил образованието, което има. Светът и днес посреща с голямо удивление, а понякога и с недоволство онези вярващи, които проповядват и учат на Божието Слово, без

да имат официално религиозно образование.

7:16 И още веднъж е прекрасно да видим как Господ отказва да приеме каквато и да било почит за Себе Си, а отдава всичката слава на Своя Отец. **Исус отговаря** просто, че учението Му **не** е Негово, **а** че идва от Онзи, **Който Го е пратил**. Всичко, което Господ Исус говори и поучава, Му е казано от Неговия Баща. Той не действа независимо от Баща Си.

7:17 Ако юдеите наистина искат да знаят дали Неговото послание е истинно или не, няма да им бъде трудно да разберат това. Ако **някой** наистина **иска да върши** Божията **воля**, Бог ще му открие дали учението на Христос е божествено или Господ от само Себе Си говори това, което казва. Тези думи крият едно прекрасно обещание за всеки, който искрено търси истината. Ако човек е искрен и действително иска да знае истината, Бог ще му я открие. „Послушанието е оръжието на духовното познание."

7:18 Всеки, **който говори от** само **себе си**, т. е. от собствената си воля, **„търси своята си слава"**. Но Господ Исус не търси Своята Си слава, а **славата на** Отец, **Който Го е пратил**. Тъй като Неговите мотиви са абсолютно чисти, посланието Му е абсолютно **истинно: в Него няма неистина.**

Исус е Единственият Учител, за Когото могат да се кажат тези думи. В служението на всеки друг учител винаги има някакви егоистични подбуди. Стремежът на всеки Господен служител трябва да бъде точно такъв – да прослави Бога, а не себе си.

7:19 След това Господ отправя едно директно обвинение срещу юдеите, напомняйки им **законът** им е бил даден от **Мойсей**. Те се гордеят с това, че са притежатели на закона, забравяйки, че самото притежание на закона не е нищо. Законът изисква подчинение на повеленията или заповедите, които са в него. Въпреки цялото славословене на закона явно никой от юдеите не го спазва, което личи и от факта, че дори и в този момент те правят заговор, за да убият Господ Исус. Една от най-ясните заповеди на закона е забраната на убийството; така че намеренията на юдеите по отношение на Господ Исус Христос показват едно явно нарушение на закона.

7:20 Хората се усещат засегнати от острото обвинение на Исус, но вместо да признаят Неговата правота, започват да Го обиждат: те казват, че има **бяс**, и оспорват твърдението Му, че някой от тях **иска да Го убие.**

7:21 Исус сега им припомня изцелението на болния мъж при къпалнята Витесда. Това чудо беше причината за появата на омраза у юдейските водачи към Исус и сложи началото на коварните им планове за Неговото убийство. Господ им казва, че Той е **направил едно дело**, а те **всички** му се чудят. И му се чудят не от възхищение, а от възмущение, че го е направил в съботния ден.

7:22 Според **Мойсеевия** закон на осмия ден след раждането всяко мъжко дете е трябвало да се обрязва. (Всъщност обрязването **не** е било дадено от **Мойсей**, а се е практикувало още от **„бащите"**, т. е. от Авраам, Исаак, Яков и т. н.) Но дори когато осмият ден се е падал **в събота**, юдеите пак са **обрязвали** бебето, смятайки това за една необходимост, която се позволява от Господ.

7:23 Тогава, щом като те обрязват бебетата **в съботния ден**, за да спазят **Мойсеевия закон** относно обрязването, защо са недоволни от Исус, че **изцяло е оздравил човек в събота?** Ако законът позволява едно необходимо дело, няма ли да позволи и едно милостиво дело?

Обрязването е една малка хирургическа операция на момченцата, която е свързана с болка и чиято полза за тялото е нищожна. В сравнение с това Господ Исус оздравява напълно един човек в събота, а юдеите са недоволни от Него.

7:24 Бедата при юдеите е, че те преценяват нещата **по това, как изглеждат**, а не според вътрешната им стойност. Тяхната оценка не е правилна. Дела, които те оценяват като абсолютно правилни, когато са извършени от тях, биват оценени като абсолютно погрешни, когато са извършени от Господа. Човешката природа винаги показва склонност да съди по това, което вижда, вместо по това, което е. Господ Исус не нарушава Мойсеевия закон; те самите го нарушават чрез безсмислената си омраза към Него.

7:25 По това време в **Ерусалим** вече е станало известно, че юдейските водачи организират заговор срещу Спасителя. Някои хора се питат дали Този Човек не е Онзи, Когото преследват техните водачи.

7:26 Те не могат да разберат защо се позволява на Господ Исус да говори открито и **смело**. Ако водачите Го мразят толкова много, колкото смятат всички, защо тогава Му позволяват да продължава да говори? Да не би да искат да проверят дали Той **наистина** не е Месията?

7:27 Хората, които не вярват, че Исус е Месията, мислят, че знаят откъде е. Те смятат, че Той е от Назарет. Те познават майка Му и предполагат, че Йосиф е Неговият баща. По онова време юдеите са вярвали, че когато дойде Месията, Той ще дойде внезапно и тайнствено. Те въобще не са си представяли, че Месията ще се роди като човешко Бебе и ще израсне като Човек. От СЗ те са знаели, че Той ще се роди във Витлеем, но изглежда не са били достатъчно запознати с подробностите относно Неговото идване. Ето защо те казват: **„Когато дойде Христос, никой няма да знае откъде е."**

7:28 В този момент **Исус извиква** към хората, които са се събрали и разговарят. Те наистина Го **познават** и знаят **откъде** е, но Го познават само като Човек, като Исус от Назарет. Те не знаят, че Той е и Бог. В останалата част от стиха Исус обяснява точно това.

Като Човек Исус живее в Назарет. Но хората трябва да разберат също, че Той не е дошъл Сам по Себе Си, а е бил изпратен от Бог Отец, Когото те **не познават**. С тези думи Господ обявява съвсем открито равенството Си с Бога. Той **не е дошъл „от** само Себе Си", т. е. чрез Своята Собствена власт и за да върши Своята Собствена воля. Напротив, Той е изпратен в света от **истинния** Бог, Когото те **не познават**.

7:29 Исус обаче Го познава. Той е бил с Бог Отец през цялата вечност и е равен на Него във всяко отношение. Защото, когато Господ казва, че е **от** Бога, Той има предвид не само това, че е изпратен от Него, а че винаги е живял с Бога и е равен на Него във всяко отношение. С думите **„Той Ме е пратил"** Господ заявява по възможно най-ясния начин, че Той е Божият Христос, Когото Бог е изпратил в света, за да извърши делото на изкуплението.

7:30 Юдеите разбират какво иска да каже Исус с тези думи и съзнават, че те означават, че Исус е Месия. Те обаче смятат това за богохулство и се опитват да Го арестуват, но не могат да сложат **ръце на Него, защото часът Му все още не е дошъл**. Божията сила запазва Господ Исус от коварните човешки планове до момента, в който Той трябва да бъде принесен в жертва за грехове.

7:31 Всъщност **мнозина от хората са повярвали в** Господ Исус. Ние искаме да вярваме, че тяхната вяра е искрена. Те разсъждават по следния начин: „Какво повече би могъл да направи Исус, за да докаже, че е Месията? Когато дойде **Христос**, ако Исус не е Месията, дали Той ще може да **направи повече** и по-чудни **знамения** от тези, които прави Исус?“ Тези въпроси изразяват убеждението, че чудесата на Исус доказват, че Той е истинският Месия.

В. Враждебността на фарисеите (7:32-36)

7:32 Докато **фарисеите** вървят напред-назад сред народа, те **дочуват** всичките тези разговори. **Народът шушука** за Исус, но не в смисъл на негодуване срещу Него, а като израз на дълбоко възхищение от Него. Фарисеите се страхуват, че това вълнение може да прерасне в голямо движение за приемане на Исус и затова **изпращат служители да Го** арестуват.

7:33 Несъмнено думите от 33 ст. са отправени към служителите, които идват да арестуват Исус, а така също и към фарисеите и народа като цяло.

Господ Исус по никакъв начин не омаловажава силата на предишните Си твърдения; нещо повече, Той ги затвърдява. Исус им напомня, че ще бъде с тях **„още малко време“**, след което ще се върне при Бог Отец, Който Го е пратил. Без съмнение тези думи само разгневяват фарисеите още повече.

7:34 Един ден фарисеите ще Го **търсят и няма** да могат да Го **намерят**. Ще дойде време в техния живот, когато те ще имат нужда от Спасител, но тогава ще бъде прекалено късно. Тогава Той ще се е върнал обратно на небето и заради своето неверие и злина те няма да могат да се срещнат с Него там. Думите на този стих са особено сериозни. Те ни казват, че възможността за спасение може и да отмине. Човек може да има възможност да се спаси днес, но ако той я отхвърли, може никога вече да няма тази възможност.

7:35 Юдеите не успяват да разберат смисъла на казаното от Господ. Те не разбират, че става въпрос за връщането Му на небето, а си мислят, че вероятно говори за някое Свое служение сред разпръсналите се **между гърците** юдеи, където ще проповядва или дори ще поучава самите гърци.

7:36 И отново юдеите се чудят на Неговите думи. **Какво** означава **това**, че ще Го **търсят и няма** да могат да Го **намерят**? Къде може да отиде Той, така че те да не могат да Го последват? Тук юдеите представляват една пълна илюстрация на слепотата на неверието. Едва ли има по-тъмно сърце от това, което отказва да приеме Господ Исус. В днешни дни има такава поговорка: „Няма по-голям слепец от онзи, който не желае да вижда.“ Точно за това става въпрос и тук. Тези юдеи не *желаят* да приемат Господ Исус, поради което те и не *могат* да Го приемат.

Г. Обещанието на Светия Дух (7:37-39)

7:37 Макар и да не е споменат в СЗ, юдеите са имали обичай да носят вода от къпалнята в Силоам и да я изливат в сребърен леген до олтара на всеизгарянията във всеки от първите седем дни на Празника на шатроразпъването. На осмия ден това не се е правело, което прави предложението на Христос за водата на вечния живот още по-изумително. Еврейският народ е чествал този религиозен празник без удовлетворение в сърцата на хората, тъй като те не са разбирали дълбокия

и истински смисъл на празника. И точно преди да се разотидат по домовете, **в последния, великия ден на празника, Исус застава и извиква**, като ги приканва да **дойдат** при Него, за да намерят духовно удовлетворение. Обърнете по-голямо внимание на думите на Исус. Той отправя поканата Си към **всички**. Неговото евангелие е предназначено за всички. Няма човек, който да не може да се спаси, стига да дойде при Христос.

Забележете обаче какво е условието. Писанието казва: **„Ако е някой жаден."** Под „жаден" тук трябва да се разбира духовно жаден. Ако човек не знае, че е грешен, той никога няма да поиска да бъде спасен. Ако не разбере, че е загубен, никога няма да пожелае да бъде намерен. Ако не осъзнае голямата духовна нужда в своя живот, никога няма да иска да отиде при Господа, Който да я удовлетвори. Спасителят поканва жадните да отидат *при Него* – не в църквата, не при проповедника, не във водите на кръщението, не и на Господната вечеря. Той казва: **„Нека дойде при Мене."** Нито един друг човек и нито едно друго нещо не могат да заместят Исус. **„Нека дойде при Мене и да пие."** **„Да пие"** тук означава „да приеме Христос за себе си"; да Му се довери като на Господ и Спасител; да Го приеме в живота си така, както приема чашата вода в тялото си.

7:38 38 ст. показва, че да дойдеш при Христос и да пиеш, е едно и също като да вярваш в Него. Всички, които вярват в Него, ще получат удовлетворение на духовните си нужди, както и **реки** от духовно благословение, които ще **потекат** от тях към други хора. Целият СЗ ни учи, че тези, които приемат Месията, ще получат помощ за самите себе си и ще станат проводници за благословение на другите (напр. Ис. 55:1). Думите **„реки от жива вода ще потекат от утробата му"** означават, че от вътрешния човек, от вътрешния му живот ще потекат потоци от помощ към другите. Според едни думи на Стот ние пием на малки глътки, които обаче излизат от нас уголемени във вид на мощни течащи потоци. А Темпъл ни предупреждава: „Няма човек, в който да живее Божият Дух, и той да може да Го запази само за себе си. Там, където живее Духът, има изтичане; ако няма изтичане, Духът не живее там."

7:39 От този стих става ясно, че „жива вода" означава Светия **Дух**. 39 ст. е много важен стих, защото ни учи, че всички, които приемат Господ Исус Христос, приемат също и Божия Дух. С други думи, не е вярно, че Светият Дух идва, за да обитава в човека известно време след неговото кръщение, според както твърдят някои хора. Този стих ни казва съвсем ясно и определено, че всички, които вярват в Христос, получават Светия Дух. По времето, когато Господ Исус казва тези думи, **Светият Дух все още не е бил даден**. Светият Дух слезе в деня на Петдесетница, след като Господ **Исус** се върна на небето и **се прослави**. От този момент нататък във всеки човек, който истински вярва в Господ Исус Христос, живее Светият Дух.

Д. Мненията относно Исус се различават (7:40-53)

7:40, 41 Много от тези, които слушат, вече са убедени, че Господ Исус е **Пророкът**, за Когото говори Мойсей във Второзаконие 18:15, 18. **Други** дори са склонни да признаят, че Исус е **Христос**, т. е. Месията. Някои обаче смятат това за невъзможно. Те вярват, че Исус е дошъл от Галилейския град Назарет, а в СЗ никъде няма пророчество, че **Христос ще дойде от Галилея.**

7:42 Тези юдеи са прави, като смятат, че **Христос** ще дойде **„от граде-**

ца Витлеем" и ще бъде пряк потомък на **Давид**. И ако бяха се погрижили да проучат по-внимателно, щяха да открият, че Исус наистина *е* роден във Витлеем и че *е пряк наследник на* Давид чрез Мария.

7:43 Поради тези различия в мненията и поради всеобщото невежество **сред народа възниква разцепление заради** Христос. Това положение продължава и до днес. Хората и досега имат противоположни мнения относно Христос. Някои казват, че Той е бил един обикновен Човек като всички нас. Други смятат, че е бил най-великият Човек, Който някога е живял. Но тези, които вярват в Божието Слово, знаят, че „Христос... е над всички Бог, благословен до века" (Римл. 9:5).

7:44 Опитите за арестуването на Господ Исус все още продължават, но без да имат успех. Докато човек върви по Божията воля, няма власт на земята, която да може да му попречи. „Ние сме безсмъртни, докато извършим делото си." Времето на Господ все още не е дошло, затова хората не са в състояние да Му навредят по какъвто и да било начин.

7:45 Сега **фарисеите** и **главните свещеници** изпращат **служители**, за да хванат Исус. **Служителите** обаче се връщат, без да са Го хванали. **Главните свещеници и фарисеите** са ядосани, че не са успели, и ги питат **защо не са Го довели**.

7:46 Тук имаме един пример за това как едни грешни човеци са принудени да говорят добре за Спасителя, макар и да не Го приемат. Техните забележителни думи са: **„Никога човек не е говорил така!"** Несъмнено тези служители са слушали доста хора в живота си, но никога не са били чували някой човек да говори с такъв авторитет, с такава милост и с такава мъдрост като Исус!

7:47, 78 Опитвайки се да сплашат служителите, **фарисеите** ги обвиняват, че са **измамени** от Исус, като им посочват, че никой от **първенците** на еврейския народ не е **повярвал в Него**. Какъв ужасен аргумент! Какъв срам за водачите на еврейския народ – да не успеят да познаят Месията в Неговото време!

Тези фарисеи не само не желаят сами да повярват в Господ Исус, но не желаят и другите да повярват в Него. Същото става и днес. Мнозина, които сами не желаят да се спасят, правят всичко възможно, което им е във властта, за да попречат и на своите роднини и приятели да се спасят.

7:49 Тук фарисеите наричат еврейския народ невежо **и проклето** „простолюдие". Техният аргумент е, че ако обикновените хора познаваха цялото Писание, те щяха да знаят, че Исус не е Месията. Едва ли може да има по-ужасна грешка от тази!

7:50 В този момент **към юдейските първенци** се обръща **Никодим**. Това е същият **онзи** юдеин, **който отиде при Исус през нощта** и научи, че човек трябва да се роди отново. Тук изглежда, че Никодим се е доверил на Господ Исус Христос и е спасен. Сега той излиза пред юдейските първенци, за да защити своя Господ.

7:51 Мнението на Никодим е, че на Исус не е била дадена полагаемата Му Се възможност. Според юдейския **закон** човек не може да бъде **осъден, преди** делото му да бъде изслушано, а юдейските водачи правят точно това. Може би те се страхуват от фактите? Отговорът явно е „Да!".

7:52 Сега юдеите се обръщат срещу един от самите тях – срещу Никодим. Те подигравателно го питат, дали той **също** не е един от последователите на Исус **от Галилея**. Може би той не знае какво казва СЗ – „че **от Галилея пророк не** се издига"? Това, разбира се, е пример за невежеството на първенците. Те сигурно никога не са

чели книгата на пророк Йона? Той също е бил от Галилея.

7:53 Празникът на шатроразпъването вече е завършил. Хората се връщат по домовете си. Някои от тях са се срещнали със Спасителя лице в лице и са Му се доверили. Мнозинството обаче Го е отхвърлило, а водачите на еврейския народ са по-решени от всякога да Го премахнат. Те смятат, че Той заплашва тяхната религия и начин на живот.

Е. Жената, хваната в прелюбодейство (8:1-11)

8:1 Между този стих и последния стих на 7 гл. има тясна връзка. Връзката личи още по-ясно, когато двата стиха се съединят по следния начин: „И всеки отиде у дома си, **а Исус отиде на Елеонския хълм.**" Спомнете си какво беше казал Господ: „Лисиците си имат леговища и небесните птици – гнезда; а Човешкият Син няма къде глава да подслони."

8:2 Елеонският хълм се намира недалеч от храма. **Рано сутринта** Господ Исус слиза надолу по хълма, прекосява долината на Кедрон и се връща обратно в града, където се намира **храмът. Всички хора идват при Него и Той сяда и започва да ги поучава.**

8:3 Книжниците (група от хора, които преписват и преподават Писанията) **и фарисеите** изгарят от желание да предизвикат Господ Исус да каже нещо погрешно, за да имат повод да Го обвинят. Сега те са **довели... една жена, уловена в прелюбодейство**, и са я накарали да застане сред тях, вероятно с лице към Исус.

8:4 Обвинението в прелюбодейство, отправено към **тази жена**, вероятно е било истинско. Нямаме никаква причина да се съмняваме, че жената не е била **хваната** в момент, когато е извършвала този страшен грях. Въпросът, който трябва да си зададем обаче, е къде е мъжът? Често пъти в живота става така, че жените изтърпяват своето наказание, докато мъжете остават ненаказани.

8:5 Замисълът вече е ясен. Желанието на тези хора е да накарат Господ Исус да се противопостави на **закона на Мойсей**. Успеят ли да направят това, те ще могат да настроят и обикновените хора срещу Него. Те Му напомнят, че **в закона Мойсей е заповядал да бъде убит с камъни** всеки човек, който е уловен в прелюбодейство. С цел изпълнението на своите зли помисли, фарисеите питат Господ какво ще каже по този въпрос, като се надяват, че Той няма да се съгласи. Те си мислят, че справедливостта и Мойсеевият закон изискват тази жена да бъде убита за назидание на другите. Предлагаме да прочетете както казва Дарби по този въпрос:

„Винаги, когато човек види някой по-лош от него самия, това е голямо утешение и успокоение за неговото покварено сърце: той си мисли, че по-големият грях на другия човек извинява него самия; и като осъжда и обвинява другия, той забравя за своя собствен грях. Така човек се радва на нечестието."[28]

8:6 Книжниците и фарисеите нямат истинско обвинение срещу Господ и затова се опитват да изфабрикуват някакво. Те знаят, че ако Той пусне жената на свобода, ще се противопостави на закона на Мойсей и тогава ще могат да **Го обвинят** в несправедливост. Ако, от друга страна, Той осъди жената на смърт, те ще могат да използват това, за да кажат, че Той е враг на римското управление, и освен това, че е немилостив. **Исус се навежда надолу и** започва да **пише с пръст на земята**. Не е възможно да разберем какво е писал Исус. Има много хора, които са убедени, че знаят какво е писал Той, но простата истина е, че Библията не ни казва нищо за това.

8:7 Неудовлетворени от тази реакция, юдеите настояват да получат някакъв отговор. Затова Исус им казва, че наказанието, което произтича от закона, трябва да бъде изпълнено, и то от тези, които не са извършили никакъв грях. По този начин Господ утвърждава закона на Мойсей. Той не казва, че жената трябва да бъде освободена от наказанието, което произтича от закона. Не, Господ обвинява всеки един от тези мъже в грях. Онези, които желаят да съдят другите, трябва да са чисти сами по себе си. Този стих често се използва като извинение на греха. Някои хора смятат, че нито един човек не може да бъде обвинен, понеже всеки човек е съгрешил. Но това не е така: този стих не ни дава основание за извинение на греха. По-скоро той обвинява и онези виновни, които никога не са били улавяни в греха си.

8:8 И **отново** Спасителят **се навежда и** започва **да пише на земята**. Това са единствените два случая, когато се казва, че Господ Исус пише нещо, като, разбира се, това, което Той е писал, отдавна е изтрито от земята.

8:9 Онези, които обвиняват жената, са обвинени от собствената си съвест. Те нямат какво друго да кажат и започват **един по един** да се разотиват. Всички са виновни – от най-**стария** до най-младия. **Исус остава сам** и **жената**, която **стои** наблизо.

8:10 В Своята чудна милост Господ Исус казва на жената, че всички нейни обвинители са изчезнали и ги няма. В цялата тази тълпа не се намира един човек, който да я осъди.

8:11 Обръщението **„Господи"** тук сигурно означава „Господине". И след като жената **казва: „Никой,** Господине", Господ изрича тези прекрасни думи: **„Нито Аз те осъждам; иди си, отсега не съгрешавай вече."** Господ не претендира да има гражданска власт за решаването на такива въпроси. Тази власт се притежава от римското правителство и сам Господ е позволил това. Той нито осъжда, нито помилва жената, тъй като това не влиза в Неговите прерогативи по онова време. Но Той отправя към нея едно предупреждение, като ѝ казва, че не трябва да съгрешава вече.

В първата глава на Евангелието от Йоан научихме, че „благодатта и истината дойдоха чрез Исуса Христа". В тази глава ние имаме един пример, който илюстрира на практика тези думи. Думите **„Нито Аз те осъждам"** са пример за благодатта; думите **„иди си, отсега не съгрешавай вече"** са пример за една истина. Господ не казва: „Иди, и съгрешавай колкото е възможно по-малко." Исус Христос е Бог и Неговите критерии са съвършени. Той ни най-малко не може да оправдае греха ни. Исус изявява на жената съвършения стандарт на Самия Бог.[29]

Ж. Исус – Светлината на света (8:12-20)

8:12 Мястото на действието вече е съкровищницата на храма (вж. 20 ст.). Множеството все още следва Исус. Сега Той се обръща към хората и изказва едно от най-великите Си твърдения за Своето Месиянство: **„Аз съм светлината на света."** Ако говорим за естественото състояние на **света**, трябва да кажем, че той се намира в тъмнина от грях, невежество и неориентираност. **Светлината на света** е Исус. Вън от Него няма освобождение от мрака на греха. Вън от Него няма водителство за начина на живот, нито познание за смисъла на живота и въпросите, свързани с вечността. Исус обещава, че всеки, който Го следва, **няма да върви в тъмнина, но ще има светлината на живота.**

Да следваш Исус означава да вярваш в Него. Много хора имат погрешната представа, че могат да живеят като

Исус, без да бъдат новородени. Да следваш Исус означава да дойдеш при Него с покаяние, да Му се довериш като на Господ и Спасител и след това да отдадеш целия си живот на Него. Тези, които направят това, имат водителство в живота, а така също и ясна, и светла надежда за това, което следва отвъд смъртта.

8:13 Фарисеите сега се опитват да провокират Исус във връзка с юридическата страна на Неговите думи, като Му напомнят, че Той свидетелства Сам за Себе Си. Когато един човек свидетелства лично за себе си, неговото свидетелство не е меродавно, защото той винаги е предубеден. Фарисеите не се притесняват да хвърлят съмнение върху думите на Исус. Всъщност те изобщо не вярват в **истинността** на Неговите думи.

8:14 Господ е съгласен, че обикновено са необходими двама или трима свидетели, но в този случай Неговото **свидетелство** е съвършено **истинно**, защото Той е Бог. Той знае, че е дошъл от небето и че ще отиде пак в небето; но те **не знаят откъде идва Той и накъде отива**. Те си мислят за Него, че е просто един човек като самите тях и не желаят да повярват, че Той е вечният Син, равен на Отец.

8:15 Фарисеите съдят за другите само по външния им вид и на базата на човешките критерии. Те виждат в Исус само Дърводелеца от Назарет и нито за миг не се замислят, че Той се различава от всеки друг човек, който някога е живял. Господ Исус казва, че Той не съди **никого**. Това може да означава, че Той не съди хората според човешките критерии, както правят фарисеите. Но то също така може да означава, че Неговата цел при идването Му в света не е да *съди* хората, а да ги *спасява*.

8:16 Ако Господ трябваше да **съди**, Неговото **съдене** щеше да бъде справедливо и **истинно**. Исус е Бог и всичко, което върши, го върши заедно **с Отец, Който Го е изпратил**. Отново и отново Господ подчертава пред фарисеите Своето единство с Бог **Отец**, което е и причината за пораждането на тази жестока враждебност в техните сърца.

8:17, 18 Господ признава необходимостта от **свидетелството на двама** свидетели според **закона** на Мойсей и нищо от това, което казва, не противоречи на този факт.

Ако те държат да имат двама свидетели, за Него няма да е трудно да им Ги даде. Най-напред, Той **свидетелства** за Себе Си със Своя безгрешен живот и с думите, които изрича с устата Си; и на второ място, **Отец свидетелства** за Него със заявленията Си от небето, които направи пред всички, и чрез чудесата, които Му даде да извърши. Христос изпълни пророчествата от СЗ относно Месията, но въпреки това силно доказателство юдейските водачи пак не желаят да повярват.

8:19 Следващият въпрос на фарисеите е изречен с явен сарказъм. Възможно е те да са огледали тълпата, преди да кажат: **„Где е Твоят Отец?" Исус отговаря**, като им казва, че те **нито** знаят кой е Той наистина, нито познават Неговия **Отец**. Разбира се, те са готови да отрекат най-решително всяко едно такова обвинение в невежество спрямо Бога, но независимо от това истината си е истина. Ако фарисеите бяха приели Господ Исус, **щяха да познаят и** Неговия **Отец**. Но никой не може да познае Бог Отец освен чрез Исус Христос. Това, че те отхвърлят Спасителя, прави невъзможно твърдението им, че познават и обичат Бога.

8:20 Този стих ни казва, че мястото на развитие на действието от предишните стихове е **съкровищницата на храма**. Господ Исус отново е обграден с божествена защита и **никой** не

може да Го арестува или **хване**, защото **часът Му още не е дошъл. „Часът Му"** тук означава времето на Неговото разпятие на Голгота, когато Той ще умре за греховете на света.

3. Спорът на юдеите с Исус (8:21-59)

8:21 Исус пак показва съвършено знание за бъдещето. Той казва на Своите критици, че си **отива**, имайки предвид не само Своята смърт и погребение, но и Своето възкресение и възнесение на небето. Еврейският народ ще продължи да **търси** Месията, без да е разбрал, че Той вече ги е посетил и че те са Го отхвърлили. Заради това отхвърляне те **ще умрат в** своя **грях** (думата „грях" и в гръцкия текст, и в текста на НИПБКДж е употребена в ед. ч.). Това означава, че те завинаги губят възможността да влязат в небето, където отива Господ. Това е една много сериозна истина! Тези, които откажат да приемат Господ Исус, нямат никаква надежда за небето. Колко е ужасно да умреш в своите грехове, без Бога, без Христос, без каквато и да било надежда!

8:22 Юдеите не разбират, че Господ говори за връщането Си на небето. Те се питат какво означава това „Аз си отивам". Може би Исус иска да каже, че ще избяга от техния заговор за убийството Му, като Сам **се самоубие?** Странно е, че те могат да мислят така. Нищо не може да им попречи и те да извършат същото, и така да Го последват в смъртта. Това обаче е още един пример за тъмнината на неверието. Струва ни се удивително колко тъпи и невъзприемчиви могат да бъдат някои хора по отношение на думите на Христос!

8:23 Имайки предвид това глупаво обяснение със самоубийството, Господ им казва, че те са **„от** тия, които са **долу".** Това означава един много занижен критерий за живота, както и неспособност за издигане над буквалното възприемане на времето и значението на нещата. Тези хора не притежават никакво духовно зрение. За разлика от тях, Христос е **„от** ония, които са **горе".** Неговите мисли, думи и дела са от небето. Всяко тяхно действие излъчва миризмата на **този свят,** докато целият Негов живот говори, че Той идва от едно място, което е много по-чисто от този свят.

8:24 Исус често използва повторението, за да подчертае някоя дума или мисъл. Тук Той отново ги предупреждава, че ще **умрат в греховете** си. За онези, които упорито отказват да повярват в Него, няма друга възможност. Извън Господ Исус не съществува друг начин за получаване на прощение на греховете, така че онези, които **умрат,** без **греховете** им да са простени, не могат да влязат в небето. Думите **„това, което казвам"** липсват в оригиналния текст, макар и да се подразбират. Оригиналният текст гласи: **„Ако не повярвате, че Аз съм, в греховете си ще умрете."** Ние виждаме в думите *„Аз съм"* още едно твърдение на Господ Исус за Божественост.

8:25 Юдеите са окончателно смутени от поученията на Господ Исус. Те направо Го питат **кой** е Той. Възможно е думите им да са пълни със сарказъм: „Ти за кой се мислиш, че се осмеляваш да ни говориш по този начин?" Също така е възможно те наистина да желаят да чуят лично от Него какво ще каже за Себе Си. Неговият отговор заслужава внимание: „Преди всичко **Аз съм именно това, което ви казвам."** Той е обещаният Месия. Юдеите са Го слушали толкова много, но упоритите им сърца са отказали да се преклонят пред истината. Но Неговият отговор може да означава и нещо друго – че Господ Исус е точно това, което проповядва, че е. Той не е

такъв, който говори едно, а върши друго. Той е живото въплъщение на всичко онова, което говори. Неговият живот съвпада напълно с Неговото учение.

8:26 Смисълът на 26 ст. не е ясен. Може би Господ казва, че има **още много** неща, които може да **каже** и да **съди за** тези невярващи юдеи; че може открито да покаже злите мисли и мотиви на сърцата им. Послушанието обаче Го кара да говори само това, което Отец Му е дал да говори. И тъй като Отец Му **е истинен,** Той заслужава да Му вярват и да Го слушат.

8:27 Юдеите **не разбират, че Исус им** говори **за** Бог **Отец**. Изглежда, че умовете им започват все повече да се помрачават. Преди това, когато Господ Исус твърдеше, че е Божият Син, те разбираха, че Той претендира за равенство с Бог Отец. Сега обаче нищо не разбират.

8:28 Исус отново пророкува какво ще се случи. Най-напред юдеите ще издигнат **Човешкия Син**. Това се отнася до Неговата смърт чрез разпъване. Едва след като направят това, те ще **познаят, че** Той е Месията. Ще узнаят това по земетресението и по тъмнината и най-вече по възкресението на Неговото тяло от мъртвите. Обърнете внимание на думите на Господа: **„Тогава ще познаете, че** съм това, което казвам." И отново думите **„това, което казвам"** липсват в оригинала. Дълбокият смисъл на това изречение е: „Тогава **ще познаете, че Аз съм** Бог." Тогава те ще разберат, че Той не е направил нищо от Себе Си, т. е. чрез Своята Собствена власт. Точно обратното, Той е дошъл на света като Един, Който е зависим от Отец, и е говорил само това, което Го е **научил Отец**.

8:29, 30 Връзката между Господ и Бог Отец е много близка. Всяко едно от тези изречения е твърдение за равенство с Бога. През цялото Негово земно служение Отец е бил **с** Господ Исус. Исус никога не е бил оставен **сам**. По всяко време Той е правел това, което е било угодно на Бога. Тези думи могат да бъдат изречени само от едно безгрешно Същество. Нито един човек, който е роден от човешки родители, не може да произнесе тези думи, без да изрече една лъжа: **„Аз върша всякога онова, което Нему е угодно."** Ние много често вършим онова, което на нас ни е угодно. Наистина, понякога успяваме да извършим нещо, което е угодно на нашите близки и приятели. Единствен Господ Исус обаче изцяло върши онова, което е угодно на Отец.

Докато говори това, Исус разбира, че **много** хора са повярвали в Него. Без съмнение някои от тях наистина са повярвали. Други само са изрекли това с устата си, без да имат искрена вяра.

7:31 След това **Исус** изказва една мисъл, с която прави разлика между онези, които само се наричат Негови ученици, и **истинските** Му **ученици**. Всеки, който казва, че се учи, е ученик; но **истинският Христов ученик** е онзи, който е предал себе си на Господ Исус Христос. Истинските вярващи носят тази характеристика – те **пребъдват в** Неговото **Слово,** т. е. те продължават да живеят или стоят в Христовото учение, а не се отвръщат от Него. Истинската вяра винаги притежава качеството да бъде постоянна. Вярващите не са спасени, защото пребъдват в Неговото Слово; а точно обратното – те пребъдват в Словото, защото са спасени.

8:32 Това е едно обещание, което се дава на всеки истински ученик – че **ще познае истината и истината ще го направи свободен**. Юдеите не познават истината и затова се намират в едно ужасно робство – в робството на невежеството, провиненията, греха, закона и предразсъдъците. Тези, които истински познават Господ Исус,

вървят в светлината и са водени от Светия Божий Дух.

8:33 Някои от стоящите наблизо юдеи чуват думите на Господ за свободата и ги приемат с омраза. Горди с Авраамовия си произход, те започват да се хвалят, че **никога не са били слуги**, което, разбира се, не е вярно. Израел е бил под робство в Египет, Асирия, Вавилон, Персия, Гърция и в Римската империя (последното по времето, когато се развива действието). И освен всичко това в момента, в който говорят с Господ Исус, те се намират под робството на греха и Сатана.

8:34 Явно е, че Господ има предвид именно робството на **греха**. Той напомня на Своите юдейски слушатели, че **всеки, който** върши **грях, е слуга на греха.** Тези юдеи имат големи претенции за религиозност, но истината е, че те са нечестни, непочтителни и скоро ще станат убийци, защото дори и в този момент те участват в заговор за убийството на Божия Син.

8:35 След това Исус прави сравнение между положението **на слугата и на сина в семейството. Слугата** няма увереността, че ще живее в този дом завинаги, докато „**синът** остава вечно". Независимо дали „синът" означава Божия Син или онзи, който става Божие дете чрез вяра в Христос, на всички е ясно, че думите, които Господ Исус отправя към тези юдеи, означават, че те не са синове, а слуги, които могат да бъдат изхвърлени навън по всяко време.

8:36 Няма никакво съмнение, че под **„Синът"** тук трябва да се разбира Самият Христос. Тези, които биват **освободени** от Него, са **наистина свободни**. Това означава, че ако един човек отиде при Спасителя и получи вечен живот от Него, този човек бива освободен от робството на греха, спазването на закона, суеверието и обладаването от демони.

8:37 Господ признава, че що се отнася до физическия произход, тези юдеи наистина са **Авраамово потомство** (буквално „семе"). Що се отнася до духовния им произход обаче, те не са Авраамово семе. В тях няма благочестие, каквото е имало у Авраам. Те се опитват **да убият** Господ Исус, защото в тях **няма място** за Неговото учение. Това означава, че те не позволяват на думите на Христос да се осъществят в техния живот.

8:38 Това, на което ги учи Господ Исус, Му е възложено от Неговия **Отец**. Той и Неговият Отец представляват такова съвършено цяло, че думите, които Той говори, са думите на Бог Отец. Господ Исус представлява съвършено Своя Отец, докато е тук, на земята. За разлика от Него юдеите вършат това, което са научили от *техния* **баща**. Под „техния баща" не трябва да се разбира земният им баща, а *дявола*.

8:39 Юдеите пак претендират за родство с **Авраам**, гордеейки се с факта, че **Авраам** е техният **баща**. Господ Исус им посочва, че макар и потомци [семе] на Авраам (37 ст.), те не са негови **деца**. Обикновено децата изглеждат, ходят и говорят като родителите си; но с юдеите не е така. Те правят точно обратното на Авраам. Така че, макар и да са Авраамови потомци по плът, в морално отношение те са деца на дявола.

8:40 По-нататък Господ дава един много ясен пример за разликата между тях и Авраам. Исус е дошъл в света, говорейки им само **истината**. Засегнати и съблазнени от Неговото учение, те се опитват **да Го убият. Авраам не е правил това**. Той застана на страната на истината и справедливостта.

8:41 Ясно е кой е техният баща, тъй като те действат точно като него, вършейки **делата на баща** си, сиреч на дявола. Юдеите може би искат да об-

виният Господ, че е **роден в блудодеяние**. Но много ученици на Библията виждат в **блудството** съпоставяне с идолопоклонството. Юдеите всъщност казват, че те никога не са извършвали духовно блудство, че винаги са били верни на **Бога**, че са признавали единствено Бог за свой **Баща**.

8:42 Господ изобличава лъжливостта на тяхното твърдение, като им казва, че ако обичаха Бога, **щяха да обичат** и Него, Човека, Когото Бог е **пратил**. Безсмислено е някой да твърди, че обича Бога, и в същото време да мрази Господ Исус Христос. Исус казва за Себе Си, че **е излязъл от Бога**, което означава, че Той е вечният, създаден от Бога Негов Син. Няма определено време, в което Той да е роден като Божий Син; това взаимоотношение между Баща и Син съществува от вечността. Исус също така им напомня, че **е дошъл от Бога**. Явно тук Той говори за времето на Своето предварително съществуване. Той е обитавал в небето заедно с Отец дълго преди да се появи на земята. Но Отец Го е **изпратил** в света, за да стане Спасителят на света и Той е дошъл като един послушен Син.

8:43 В този стих Исус употребява две различни думи: **„говорене"** и **„учение"**. Под **„говорене"** Христос има предвид поучение. Говоренето се отнася до думите, с които Исус изразява Своите истини. Фарисеите **не** могат дори да **разберат** Неговото **говорене**. Когато Той говори за хляба, те си мислят за материалния хляб. Когато говори за водата, си мислят за обикновената вода и не успяват да направят връзката с духовната вода. Защо става така, че те не могат да разбират Неговото говорене? Защото не могат да търпят Неговото учение.

8:44 Сега Господ съвсем открито заявява, че техният **баща** е дяволът. Това не означава, че те се раждат от дявола по начина, по който вярващите се раждат от Бога, а че са деца на дявола чрез подражание, както е казал Августин. Те показват връзката си с дявола, като живеят по начина, по който живее и той. Думите **„желаете да вършите похотите на баща си"** показват намеренията или склонностите на техните сърца.

Дяволът е **убиец на човека от самото начало**. Той донесе смъртта както на Адам, така и на цялото човечество. Но той е не само **убиец**, но и **лъжец**. Той **„не устоя в истината", защото в него нямаше истина. Когато** изрича лъжа, **той** говори само **от** това, **което е в него**. Лъжите са част от неговата същност. **Той е лъжец и баща** на лъжата. Юдеите приличат на дявола и по двата показателя. Те са лъжци, защото казват, че Бог е техният Баща, и претендират за благочестие и духовност, въпреки че животът им е пълен с нечестие.

8:45 Онези, които се предават на лъжата, изглежда загубват способността да различават истината. Тук, сред тези хора стои Господ Исус, Който винаги говори **истината**, а те **не** Му **вярват**. Това показва, че тяхната истинска природа е зла. Ленски обяснява това много добре:

„Когато се срещне с истината, поквареният ум търси само как да ѝ се противопостави; а когато се срещне с нещо, което се различава от тази истина, той търси и вижда само онези причини, които да обосноват приемането на тези различия."[30]

8:46 Само Исус, безгрешният Божий Син може някога да произнесе такива думи. В целия свят няма човек, който да може да Го обвини в един-единствен грях. В Неговата природа няма никакво несъвършенство. Всичките Му пътища са съвършени. Той говори само истина, но въпреки това те **не** желаят да Му **вярват**.

8:47 Ако човек наистина обича Бога, той ще слуша и ще се подчинява на **Бо-**

жиите думи. Отхвърляйки посланието на Спасителя, юдеите показват, че те наистина не принадлежат на **Бога**. В 47 ст. Господ Исус твърди, че говори думите на Бога, и в това не може да има никакво съмнение.

8:48 И още веднъж **юдеите** прибягват до оскърбителен език поради невъзможността им да отговорят на думите на Господ Исус по друг начин. Без да се замислят, те Го наричат **„самарянин“**, опитвайки се да Го засегнат на етническа основа. Всъщност те казват, че Той не е чист юдеин, а враг на Израел. Освен това юдеите Го обвиняват, че има **бяс**, с което, без съмнение, искат да кажат, че е луд. За тях само човек, който не е с всичкия си, може да твърди това, което Исус твърди за Себе Си.

8:49 Забележете спокойния начин, по който **Исус отговаря** на Своите врагове. Неговото учение не е на един, който има **бяс**, а на Един, Който търси **почит** за Бог **Отец**. И точно това е причината, поради която те се опитват да Го унижат – не защото има бяс, а защото е изцяло зает с интересите на Своя Отец в небесата.

8:50 Но те трябва да знаят, че Той никога не е търсил **„слава за Себе Си“** *и че всичко, което прави, е направено* така, че да донесе слава на Неговия Отец. Макар и да ги обвинява в желание да Го опозорят, това не означава, че Той търси **Своята Си слава**. След това Господ добавя: **„Има Един, Който търси и съди.“** Този Един, разбира се, е Бог. Бог Отец ще търси слава за Своя възлюбен Син и ще съди всички, които не са Му отдали тази слава.

8:51 И отново ние имаме едно от величествените твърдения на Господ Исус – думи, които могат да бъдат произнесени само от Един, Който е Самият Бог. Твърдението започва с познатия ни израз: **„Истина, истина ви казвам...“** Исус ни обещава, че ако **някой опази** Неговото **Слово**, този човек **никога няма да види смърт**. Това е невъзможно да се отнася до *физическата смърт*, защото много вярващи в Господ Исус умират всеки ден. Тук явно става въпрос за *духовната* **смърт**. Господ казва, че онези, които вярват в Него, са избавени от вечната **смърт** и няма никога да изпитат мъките на ада.

8:52 **Юдеите** сега са убедени повече от всякога, че Исус е „луд“. Те Му напомнят, че както **Авраам**, така и **пророците** отдавна вече са **мъртви**; как тогава Той казва, че **ако някой** опази Неговото **Слово, никога няма да вкуси смърт**? Как може да има съгласие между тези две неща?

8:53 Юдеите разбират, че Господ твърди, че е **по-велик от** техния **баща Авраам и пороците**. Авраам никога не е избавял никого от смъртта; самият той не е могъл да се избави от нея, нито пък пророците. А тук стои Един, Който твърди, че може да избавя човеците от смъртта. Значи Той се счита за по-велик от техните бащи!

8:54 Юдеите смятат, че Исус се стреми да привлече вниманието към Себе Си. **Исус** им казва, че това не е така. **Отец** е, Който Го прославя – Самият **Бог**, за Когото те казват, че Го обичат и че Му служат.

8:55 Юдеите твърдят, че Бог е техният Отец, без наистина да Го познават. Сега обаче те говорят с Един, Който *наистина* **познава** Бог Отец – Един, Който е равен на Него. Юдеите искат от Исус да отрече равенството Си с Бог Отец, на което Той отговаря, че ако направи това, ще бъде **лъжец**. Той познава Бог Отец и се подчинява на **словото Му**.

8:56 Тъй като юдеите настояват на примера с Авраам в този спор, Господ им напомня, че **Авраам** е живял с очакването на **деня** на Месията, който той е **видял** чрез вяра **и се е зарадвал**. Господ Исус казва, че всъщност *Той* е Този, Когото е очаквал Авраам. Вяра-

та на Авраам е почивала на идването на Христос.

Кога Авраам е видял деня на Христос? Може би той го е видял, когато е завел Исаак на хълма Мория, за да го принесе като всеизгаряне на Бога. Тогава се е разиграла цялата драма на смъртта и възкресението на Месията и е възможно Авраам да е видял този ден чрез вяра. И така, тук Господ Исус изказва твърдението, че Той е изпълнението на пророчествата от СЗ относно Месията.

8:57 И още веднъж **юдеите** показват своята неспособност да разбират божествените истини. Исус казва: „Авраам се възхищаваше, че ще види Моя ден“; докато те отговарят като че ли Той е казал, че е видял Авраам. Тук има една много голяма разлика. Господ Исус твърди за Себе Си, че е по-велик от Авраам. Авраам е възлагал своите надежди и мисли именно на Исус. Той е очаквал с вяра именно деня на Христос.

Юдеите не могат да разберат това. Според техните пресмятания Исус **няма още петдесет години**. (Всъщност Той е бил само на тридесет и три години по това време.) Как тогава би могъл да **види Авраам?**

8:58 Господ Исус изказва тук още едно ясно твърдение за Своята Божественост. Той не казва: **„Преди да се е родил Авраам,** Аз *бях*“, защото това просто би означавало, че е започнал съществуването Си преди Авраам. Вместо това Той изрича името на Бога: **„АЗ СЪМ.“** Господ Исус е обитавал с Бог Отец от вечността. Никога не е имало време, в което Той да е започнал да съществува, или време, в което Той да не е съществувал. Затова Исус казва: **„Преди да се е родил Авраам, АЗ СЪМ.“**

8:59 Юдеите веднага правят опит да убият Исус, **но Той се скрива и излиза от храма.** Те много добре разбират какво означават думите: „Преди да се е родил Авраам, АЗ СЪМ.“ Исус твърди, че е Йехова! Поради тази причина те се опитват да Го убият с камъни защото за тях това е богохулство. Те не желаят да приемат факта, че Месията стои между тях; не желаят Той да царува над тях!

И. Шестото знамение: изцелението на слепородения мъж (9:1-12)

9:1 Това събитие вероятно е станало при напускането на храма от **Исус**, но може и да се е случило известно време след описаните събития в осма глава. Още в началото се казва, че мъжът е **сляп по рождение**, за да се покаже колко е безнадеждно неговото състояние и колко велико е чудото, което му дава зрение.

9:2 Тук **учениците задават** един доста странен въпрос. Те се питат дали слепотата на този човек е причинена от негов собствен грях или от грях на родителите му. Интересно как тази слепота може да бъде причинена от собствен грях, след като човекът се е родил **сляп**! Дали те не са вярвали в някаква форма на прераждане – че душата на мъртвия се връща на земята в ново тяло? Или са предполагали, че може би мъжът се е родил сляп поради грехове, които Бог е знаел, че той ще извърши по-нататък? Едно е ясно – учениците смятат, че слепотата на този мъж е пряко свързана с някакъв грях в семейството. Ние обаче знаем, че това не е непременно така. Въпреки че всички болести, страдания и смъртта са дошли в света в резултат на греха, не е вярно, че във всеки отделен случай човекът страда заради извършени от него грехове.

9:3 Исус не иска да каже, че мъжът не е съгрешил или че родителите му не са съгрешили. По-скоро Неговите думи означават, че слепотата не е пряк резултат от грях в техния жи-

вот. Бог е позволил този човек да се роди сляп, за да може чрез него да се изявят великите **Божии дела**. Преди още човекът да се е родил, Исус е знаел, че Той ще даде зрение на тези невиждащи очи.

9:4 Спасителят знае, че има само три години обществено служение, преди да бъде разпънат, и че всеки миг от това време трябва да премине в работа за Бога. Тук, пред Него, стои един слепороден човек. Господ Исус трябва да извърши чудо и да го изцели, независимо че е събота. Времето на Неговото обществено служение скоро ще свърши и Той повече няма да бъде на земята. Това е едно сериозно предупреждение за всеки, който е християнин – че дните на живота минават много бързо и че **иде нощ**, когато нашето служение на земята ще свърши завинаги. Затова ние трябва да използваме времето, което ни се дава, за да служим своевременно на Господа.

9:5 Когато Исус беше **на света** като Човек, Той беше **светлината на света** по един много пряк и специален начин. Докато Той вървеше сред народа, извършвайки чудеса и поучавайки хората, те виждаха **светлината на света** с очите си. Господ Исус *все още* е Светлината на света и обещава на всички, които дойдат при Него, че няма да ходят в тъмнина. В този стих обаче Господ говори специално за общественото Си служение на земята.

9:6 Тук не се казва защо Исус смесва **кал със слюнка** и я слага на **очите на слепия**. Някои предполагат, че мъжът не е имал очни ябълки и че Господ Исус просто ги е създал, като по този начин му е дал очни ябълки. Други мислят, че, давайки зрение на слепите, Господ Исус обикновено използва методи, които предизвикват презрение в очите на света. За постигането на Своите цели Той използва слаби и незначителни неща. Дори и днес, когато дава зрение на духовно слепите, Бог използва мъже и жени, които са направени от пръстта на земята.

9:7 Господ извиква вярата на слепия към действие, като му казва да **отиде и да се измие в къпалнята Силоам**. Макар и сляп, мъжът сигурно знае къде се намира тази къпалня и е в състояние да извърши нареждането на Исус. В текста изрично се казва, че името „Силоам" означава „пратен". Това значение може би е свързано с Месията, Който е „Пратеният". Извършващият това чудо е изпратен в света от Бог Отец. Слепият **отива и се измива** в къпалнята, след което прогледжда. Тук не става въпрос за възстановяване на зрението, тъй като този човек никога не е виждал преди това. Чудото става мигновено и мъжът може веднага да вижда. Колко прекрасна трябва да е била изненадата му, когато за пръв път е видял света, в който живеел!

9:8, 9 Съседите на мъжа са слисани. Те едва могат да повярват, че това е същият онзи човек, който **е седял и просел** толкова дълго време. (Така трябва да бъде и при спасението на всеки един от нас – нашите съседи трябва да забележат промяната в нас.) **Някои** настояват, че това е същият човек. **Други,** макар и не съвсем сигурни, признават, че само прилича на него. Мъжът обаче отстранява всяко съмнение, като казва, че той е този, който е бил роден сляп.

9:10 Винаги, когато Исус извършва някое чудо, това поражда въпроси в сърцата на хората. Често пъти тези въпроси дават на вярващия възможност да свидетелства за Господа. Тук хората питат изцеления **как** се е случило това.

9:11 Неговото свидетелство е просто, но убедително. Той повтаря накратко фактите за своето изцеление, отдавайки слава на Този, Който е извършил чудото. По това време мъжът все още не осъзнава кой е Господ

Исус. Той просто Го нарича **„Човекът, Който се нарича Исус“**. Но покъсно разбирането на човека пораства и той познава Исус.

9:12 Когато свидетелстваме за Господ Исус, ние често пъти пораждаме желание в сърцата на другите да дойдат и те при Него и да Го опознаят.

Й. Нарастващото противопоставяне от страна на юдеите (9:13-41)

9:13 Подтикнати от искрен ентусиазъм, някои юдеи **отвеждат** някогашния **слепец при фарисеите**. Вероятно те не могат да си представят, че религиозните им водачи ще бъдат недоволни от факта за изцерението на този човек.

9:14 Исус извършва това чудо в **събота**. Критично настроените фарисеи изобщо не разбират, че Бог никога не е възнамерявал да възпира деяния на милост или грижовност в този ден.

9:15 Мъжът има още една възможност да свидетелства за Исус. Когато **фарисеите отново го питат как е получил зрение**, на тях им се налага да чуят простичкия разказ още веднъж. Човекът не споменава името на Исус не защото се страхува да направи това, а вероятно защото смята, че всички вече знаят кой е извършил това велико дело. В този момент Господ Исус е добре познат в цяла Юдея.

9:16 По въпроса за това, кой е Исус, мненията отново се **разделят. Някои от фарисеите** заявяват смело, че Исус не може да бъде Човек от Бога, защото е нарушил **съботата. Други** смятат, че един грешен човек не може да извърши такова удивително чудо. Исус често причинява разцепления между хората. Те са принудени да вземат страна и да бъдат или с Него, или против Него.

9:17 Фарисеите питат бившия **слепец** какво мисли той за Исус. Изцеленият все още не е разбрал, че Исус е Бог, но неговата вяра е пораснала до известна степен, защото той смята, че Исус е **пророк**. Той вярва, че Онзи, Който му е дал зрение, е изпратен от Бога и носи божествено послание.

9:18, 19 Много от **юдеите** все още не желаят да **повярват**, че е било извършено чудо. Затова **те извикват родителите** на мъжа, за да видят какво ще кажат те.

Има ли някой, който да знае по-добре от родителите дали детето им е било родено зрящо или незрящо? Със сигурност тяхното свидетелство е решаващо. И така, фарисеите **питат родителите** дали това е техният **син** и **как** е получил зрението си.

9:20, 21 Свидетелството на **родителите** потвърждава чудото. **Това** е техният **син** и те знаят от годините, изпълнени с болка, **че** той винаги е бил **сляп**.

Повече от това те не желаят да кажат: **нито знаят** как е прогледнал, нито **кой** му е дал зрението. Нека фарисеите да се обърнат към самия него. Той може **да говори за себе си.**

9:22, 23 22 ст. обяснява страхливостта на **родителите.** Те са чули, че всеки човек, който изповяда, че Исус е Месията, **ще бъде отлъчен от синагогата.** Това отлъчване е много сериозно наказание за всеки юдеин и родителите не желаят да платят една толкова висока цена. Това би означавало те да загубят както средствата си за прехрана, така и всички привилегии, които им дава юдейската религия.

И така, **поради** страха от юдейските водачи **родителите** връщат свидетелството пак към техния син.

9:24 Възклицанието **„Въздай слава на Бога!“** може да означава две неща. Първо, то може да бъде един вид клетва. Може фарисеите да са искали да кажат: „Кажи сега истината. **Ние знаем, че този човек е грешник.“** От друга страна, то може да означава, че

фарисеите заповядват на мъжа да въздаде слава на Бога за това чудо, а не на Исус, тъй като те Го смятат за грешен човек.

9:25 Фарисеите демонстрират неуспех след неуспех. Всеки техен опит за опозоряване на Господ Исус води до удостояването Му с все по-голяма и по-голяма почит. Сега човекът дава едно много красиво свидетелство. Той **не познава много добре** Личността на Исус, но **знае** много добре, че **макар** някога да **е бил сляп, сега** вижда. И това свидетелство никой не може да отрече.

Същото нещо става и с новородения човек. Светът може да се съмнява, да се подиграва и да се надсмива, но никой не може да отрече свидетелството ни, когато кажем, че някога сме били загубени, а сега сме спасени по Божията милост.

9:26, 27 Фарисеите **пак** започват да задават въпроси, казвайки на мъжа да опише по-подробно станалото. Сега вече бившият слепец изпитва явно раздразнение. Той им напомня, че **вече им е казал** всичко, а те **не са слушали. Защо искат да го чуят отново?** Да не би и те да искат да станат **ученици** на Исус? Този последен въпрос изразява един явен сарказъм. Човекът знае много добре, че фарисеите мразят Исус и че нямат никакво желание да Го следват.

9:28 Казано е: „Когато нямаш с какво да се защитиш, обвини тъжителя." Точно това се случва и тук. Фарисеите са се провалили по всички показатели в опитите си да оборят свидетелството на този човек и сега се опитват да го оскърбят. Те го обвиняват, че е **ученик** на Исус, като че ли това е най-лошото нещо на света, след което наричат себе си **„Мойсееви ученици"**, като че ли това е възможно най-доброто нещо на света!

9:29 Фарисеите казват, че **на Мойсей е говорил Бог** и продължават да говорят оскърбително за Исус. Ако те бяха повярвали на писанията на Мойсей, щяха да приемат и Исус за свой Господ и Спасител. И ако бяха помислили поне малко, щяха да се сетят, че Мойсей никога не е давал зрение на слепороден човек. Един много по-велик от Мойсей стои между тях, но те не искат да го разберат.

9:30 Язвителността на човека започва да става хаплива. Това е нещо, което фарисеите не очакват. Думите на мъжа всъщност означават: „Вие сте водачите на Израел; вие сте учителите на еврейския народ. И тук, между вас, стои Един Човек, Който има власт да даде зрение на слепите очи, а **вие не знаете откъде е**. Срам за вас!"

9:31 Човекът става вече по-смел в своето свидетелство. Вярата му нараства. Той напомня на фарисеите, че като правило **„Бог не слуша грешници"**, нито пък върши чудеса чрез тях. Бог не одобрява хората на злото и не дава власт на такива хора да вършат велики дела. От друга страна, тези, които се покланят **на Бога**, получават Божията препоръка и са уверени в Божието одобрение.

9:32, 33 Този мъж разбира, че е първият човек в цялата човешка история, който е бил **роден сляп** и е получил зрение. И не може да разбере как фарисеите могат да станат свидетели на такова едно чудо и да недоволстват срещу Човека, Който го е извършил.

Ако Господ Исус **не беше от Бога**, Той никога нямаше да **може да извърши** такова дело.

9:34 Фарисеите отново започват да обиждат изцеления. Те му намекват, че неговата слепота е пряк резултат от **греховете** му, и му казват, че той няма никакво право да ги **учи**. Истината е, че той има всичките права на света да ги учи, защото, както казва Райл: „Наставленията на Светия Дух

могат де се видят много по-често сред хора с ниско обществено положение, отколкото сред хора с голяма важност и образование.“ Думите **„И го изпъдиха вън“** вероятно означават много повече от простото изхвърляне вън от храма. Те вероятно означават, че този човек е бил отлъчен от юдейската религия. И какви са основанията за това отлъчване? Основанията са, че един слепороден човек е получил зрение в съботен ден. И понеже не желае да говори оскърбително за Този, Който му е дал зрението, той е отлъчен!

9:35 Сега **Исус** търси изцеления човек. Все едно, че Той казва: „Ако те не те искат, Аз ще те взема.“ Онези, които биват изхвърлени заради Исус, не губят нищо, но получават голямо благословение в Неговото лично „Добре дошъл!“ и общението с Него. Вижте как Господ Исус Сам води мъжа към лична вяра в Него като Божий Син! Той му задава следния въпрос: **„Ти вярваш ли в Божия Син?“**[31]

9:36 Макар и вече да е получил физическото си зрение, мъжът все още се нуждае от духовно зрение. Той пита Господ кой е Божият Син, за да **вярва в Него**. Когато казва думата **„Господи“**, човекът всъщност влага в нея смисъла на „Господине“.

9:37 Исус сега се представя на мъжа като Божия Син. Този, Който му е дал зрението и е извършил невъзможното в неговия живот, не е просто един обикновен човек. Той е Божият Син, Когото той е видял и Който сега **говори с** него.

9:38 На това място човекът простичко и естествено повярва в Господ Исус и **Му се покланя**. От този миг той е не само един изцелен човек, но и една спасена душа. Какъв велик ден е това в неговия живот! Той получава както физическо, така и духовно зрение.

Забележете, че слепецът не се покланя на Господ, преди да разбере, че Исус е Божият Син. Като просветен юдеин Той не желае да се поклони на един обикновен човек. Но веднага щом разбира, че Този, Който го е изцелил, е Божият Син, **той Му се покланя** – не заради това, което е направил, а заради това, което е.

9:39 На пръв поглед този стих като че ли противоречи на Йона 3:17, където се казва „Понеже Бог не е пратил Сина на света да съди света...“ но противоречие всъщност няма. Целта на идването на Христос в света не е, за да съди, а за да спаси. Съдът обаче е неизбежният край за всички, които откажат да Го приемат.

Проповядването на евангелието води до две неща. **Тези, които** признаят, че **не виждат**, получават зрение. **Онези, които** твърдят, че **виждат** идеално без Исус, продължават да живеят в слепота.

9:40 Някои от фарисеите разбират, че Господ Исус говори за тях и тяхната слепота. Затова те идват при Него и безсрамно Го питат дали не иска да каже, че те **също са слепи**, като предполагат, че Той ще им отговори отрицателно.

9:41 Отговорът на Господ може да се перифразира така: „**Ако** вие признаете, че сте **слепи** и грешни и че се нуждаете от Спасител, тогава вашите грехове могат да ви бъдат простени и вие можете да бъдете спасени. Но вие казвате, че нямате нужда от нищо; твърдите, че сте праведни и че нямате никакви грехове. **Следователно** за вас няма прощение на греховете.“ Когато **Исус казва: „...не бихте имали грях“**, Той няма предвид това, че те са абсолютно безгрешни, а че са относително безгрешни. Ако бяха признали, че наистина са били слепи, когато не са Го разпознали като Месия, техният грях нямаше да представлява нищо в сравнение с огромния грях, който из-

вършват, когато казват, че виждат, без всъщност да виждат явния факт, че Той е Божият Син.

К. Исус – вратата на овцете (10:1-10)

10:1 Тези стихове са свързани тясно с последната част на 9 гл. Там Господ говореше на фарисеите, които имаха претенции да са истинските овчари на израелския народ. Словото, което Господ изрича тук, се отнася именно до тях. Сериозността на думите, които следват, се подчертава от израза **„Истина, истина ви казвам“**.

Кошарата е мястото, където овцете се подслоняват за през нощта. Обикновено това място се загражда с ограда, на която се оставя един отвор за врата. Тук под **„кошара“** трябва да се разбира еврейският народ.

Има много хора, които идват при еврейския народ и претендират, че са негови духовни водачи и ръководители. Но те не идват така, както СЗ предсказва идването на Месията. Те **„прескачат от другаде“**, представяйки се на Израел по начин, по който те си избират. Тези хора не са истински овчари, а крадци и разбойници. Крадците взимат това, което не им принадлежи, а разбойниците използват и насилие. Фарисеите са крадци и разбойници. Те искат да владеят над юдеите, като правят всичко възможно да им попречат да приемат истинския Месия. Те преследват онези, които следват Исус, и най-накрая ще Го убият.

10:2 2 ст. се отнася за Исус. Той идва при загубените овце на Израел. Той е истинският **овчар на овцете**. Исус влиза **през вратата**, т. е. Той изпълнява точно пророчествата за Месията от СЗ. Исус не е самоназначил се Спасител, а е дошъл в съвършено послушание на волята на Своя Отец. Той изпълнява всички условия.

10:3 Съществуват големи несъгласия по отношение на **вратаря** в този стих. Някои смятат, че под това понятие трябва да се разбират пророците от СЗ, които предсказват идването на Христос. Други вярват, че то се отнася за Йоан Кръстител, тъй като той е предвестникът на истинския овчар. Трети мислят, че **„вратарят“** в този стих е Светият Дух, Който отваря вратата, за да може Господ Исус да влезе в сърцата и живота на хората.

Овцете слушат **гласа** на овчаря. Те разбират, че това е гласът на истинския овчар. Така, както нормалните овце разпознават гласа на своя овчар, така и сред евреите има хора, които разпознават Месията, когато Той идва. В цялото Евангелие ние чуваме как Овчаря **„вика своите овце по име“**. Той извика няколко ученици в 1 гл. и те всички чуха Неговия глас, и отговориха на призива Му. Той извика и слепия мъж в 9 гл. и продължава да вика тези, които ще Го приемат като Спасител. И този призив е отправен лично до всеки човек.

Изразът **„и ги извежда“** може би означава, че Господ Исус извежда вън от кошарата на Израел тези, които чуват гласа Му. В кошарата те са затворени и оградени. Когато има закон, няма свобода. Господ води Своите овце към свободата на Неговата благодат. В предишната глава юдеите отлъчиха мъжа от синагогата. С това те, без да искат, подпомогнаха делото на Господ.

10:4 Когато истинският овчар **изведе овцете Си**, той не ги блъска, а **ги** води и не ги кара да вървят там, където Той Самият не е бил преди това. Той винаги е пред тях като техен Спасител, техен Водач, техен Пример. Онези, които са истински **овце** на Христос, **Го следват**. Те не *стават* овце, като следват Неговия пример, а като се новораждат. И когато бъдат

спасени, желаят да отидат там, където Той ги води.

10:5 Същият инстинкт, който помага на овцата да разпознае гласа на своя овчар, ѝ помага също така да **избяга от гласа на чуждия**. Чуждите са фарисеите и другите водачи на еврейския народ, които се интересуват от овцете само поради лична изгода. Прогледналият слепец е жив пример за това. Той разпозна гласа на Господ Исус и разбра, че фарисеите са чужденци. Затова и отказа да им се подчини, макар че това означаваше за него отлъчване от синагогата.

10:6 Сега съвсем определено се казва, че **Исус е използвал този пример** заради фарисеите, **но те не са го разбрали**, защото не са истински овце. Ако бяха истински овце, щяха да чуят Неговия глас и щяха да Го последват.

10:7 След това Исус прави илюстрация с друг пример. Той вече не говори за вратата на кошарата, а представя Себе Си за **„вратата на овцете"**. Тук вече не става въпрос за влизане в кошарата на Израел, а за излизане на избраните овце на Израел от юдеизма и за идването им при Христос, Който е **вратата**.

10:8 Имало е и други, които са идвали **преди** Христос и които са предявявали претенции за положение и власт. Но избраните овце от Израел не са ги слушали, защото са знаели, че те претендират за нещо, което не им принадлежи по право.

10:9 9 ст. е един от тези прекрасни стихове, които са достатъчно прости, за да бъдат разбрани от един човек, който посещава неделно училище, и едновременно с това достатъчно сложни, за да не могат да бъдат изчерпани напълно и от най-напредналия ученик. Христос е **вратата**. Християнството не е някакво верую или църква. То е по-скоро една Личност и Тази Личност е Господ Исус Христос. **„През Мене ако влезе някой..."** – казва Христос. Спасението може да бъде получено само чрез Христос. Това не може да направи нито кръщението, нито Господната вечеря. Ние трябва да влезем през Христос със силата, която Той дава. Поканата е към всички. Христос е Спасител както на юдеите, така и на езичниците. Но за да бъде спасен един човек, той трябва да влезе вътре. Той трябва да приеме Христос чрез вяра. Това е едно лично действие, без което няма спасение. Онези, които **влизат**, се спасяват от наказанието на греха, от властта на греха и най-накрая от самото присъствие на греха.

След спасението те могат **да влизат и да излизат**. Идеята може би е тази, че те влизат в Божието присъствие чрез вяра, за да Му се поклонят, след което излизат в света, за да свидетелстват за Него. Във всеки случай това е една картина на абсолютна сигурност и свобода в служението на Господа. Онези, които влизат, **намират паша**. Христос е не само Спасителят и Този, Който дава свобода, но също и Онзи, Който поддържа и засища. Неговите овце **намират паша** в Божието Слово.

10:10 Целта на **крадеца** е **„да открадне, да заколи и да погуби"**. Той идва от чисто егоистични подбуди. За да постигне желанията си, той дори може **да убие** овцете. Но Господ Исус не идва в човешкото сърце поради някакъв егоистичен мотив. Той идва, за да даде, а не за да вземе. Той идва, **за да имат хората живот, „и да го имат изобилно"**. Ние получаваме живот в момента, в който приемем Исус за наш Спасител. След спасението обаче ние откриваме, че има различни степени на наслаждение в този живот, и колкото повече се обръщаме към Светия Дух, толкова повече започваме да се наслаждаваме на живота, който ни е даден. Ние не само има-

ме **живот**, но го **имаме още по-изобилно.**

Л. Исус – добрият Пастир (10:11-18)

10:11 Господ Исус много пъти използва думите **„Аз съм"** – едно от названията на Божеството – и всеки път, когато ги използва, Той предявява иск за равенство с Бог Отец. Тук Той представя Себе Си като **добрия пастир, който** дава **живота си за овцете.** Обикновено от овцете се иска да дадат живота си за своя пастир. Тук Пастирът дава Своя живот: Господ Исус умря за стадото си.

Когато жертвена кръв Бог поиска,
при нашия Пастир дойде милостта.
Той застана преграда между нас и смъртта
и смъртта да посрещне вместо нас пожела.

Томас Кели

10:12 Наемникът е човек, който служи за пари, като например някой, който се грижи за овцете от стадото на един овчар срещу заплащане. Фарисеите са наемници. Техният интерес към хората се диктува от парите, които те получават в замяна. **Наемникът не е собственик на овцете.** Когато се появи някаква опасност, той бяга и оставя овцете в лапите на вълка.

10:13 Нашите действия се диктуват от това, което сме. Наемникът служи заради парите и **не се интересува от овцете.** Той се грижи много повече за собственото си благополучие, отколкото за благополучието на овцете. В наши дни има много наемници в църквата – хора, които използват служението си като удобно занимание, без да имат истинска любов към Божиите овце.

10:14 И отново Господ говори за Себе Си като за **добрия пастир. Добър** (на гръцки *kalos*) тук означава „идеален, достоен, избран, превъзходен". Господ е всичко това. После Той говори за много близките взаимоотношения, които съществуват между Него и Неговите **овце.** Той познава Своите Си и **Своите** Му познават Него. Това е една прекрасна истина!

10:15 Тази истина намира своето чудесно продължение в думите на 15 ст.: „...и познавам Моите, и Моите Мене познават, също **както Отец познава Мене и Аз познавам Отца."** Господ сравнява взаимоотношенията между Него и Неговите овце с взаимоотношенията, които съществуват между Него и Неговия Отец. Същото единство, същото общение, същата близост и познание, които съществуват между Отца и Сина, съществуват и между пастира и овцете. **„И Аз давам живота Си за овцете"** – казва Исус. Това е още едно от многото твърдения на Господ Исус, в които личи колко силно Той очаква времето, когато ще умре на кръста като Заместител на грешниците.

10:16 16 ст. е ключът към цялата глава. **Другите овце**, за които Господ говори тук, са езичниците. Неговото идване в света е свързано изцяло с овцете на Израел, но Той също така мисли и за спасението на езичниците. Овцете от езичниците не са от еврейската **кошара.** Но голямото и състрадателно сърце на Господ Исус е обърнато и към тези овце и Той има божественото задължение да ги **доведе** при Себе Си. Господ знае, че те ще бъдат по-готови от еврейския народ да **чуят гласа** Му.

Последната част на стиха бележи една много важна промяна в посоката на движение: от **„кошарата"** на юдеизма към **„стадото"** на християнството. Този стих ни дава една предварителна картина на факта, че в Христос и юдеите, и езичниците ще бъдат едно и че предишните различия между тези народи ще изчезнат.

10:17 В 17 и 18 ст. Господ Исус обяснява онова, което ще направи, за да

доведе и избраните юдеи, и избраните езичници при Себе Си. Той с нетърпение очаква времето на Своята смърт, погребение и възкресение. Тези думи щяха да бъдат абсолютно неуместни, ако Господ Исус беше един обикновен човек. Но Той казва, че ще **даде живота** Си и ще **го вземе** чрез Своята Собствена власт. Господ може да направи това само защото е Бог. **Отец** люби Господ Исус **заради** готовността Му да умре и да възкръсне отново, за да бъдат спасени изгубените овце.

10:18 Никой не може да отнеме живота на Господ **от** Самия Него. Той е Бог и като Такъв е по-велик от всички заговори за убийство от страна на Неговите създания. Той има **власт** в Себе Си **да даде** живота Си **и** има **власт да го вземе пак.** И все пак, нима Господ Исус не беше убит именно от човеци? Да, беше. Това е казано съвсем ясно в Деяния 2:23 и в 1 Сол. 2:15. Господ позволи на човеците да направят това, като по този начин прояви Своята **власт да даде** живота Си. Покъсно Той предаде духа Си (Йоан 19:30), като по този начин прояви Собствената Си сила и воля.

„Тая заповед получих от Отца Си" – казва Исус. Отец е упълномощил или дал указания на Господ да даде живота Си и отново да възкръсне от мъртвите. Неговата смърт и възкресение са основни моменти в изпълнението на волята на Отец. Затова Той стана послушен до смърт и възкръсна отново на третия ден според Писанията.

М. Разцепление между юдеите (10:19-21)

10:19 Думите на Господ Исус отново предизвикват **разцепление между юдеите.** Влизането на Христос в света, в домовете и в сърцата по-скоро действа като нож, а не носи мир. Само когато хората приемат Христос като Господ и Спасител, само тогава те познават Божия мир.

10:20, 21 Господ Исус е единственият съвършен Човек, Който е живял, без да каже лоша дума или да извърши зло дело. Но когато Той е дошъл, говорейки думи на любов и на мъдрост, поквареността на човешките сърца е била такава, че хората са казали, че **има бяс и е луд** и че не е достоен да Го слушат. Това е наистина едно много тъмно петно в характеристиката на човешката раса. Но освен тези хора е имало и хора с **други** мнения, които са признавали, че **думите** и делата на Господ Исус говорят за един добър Човек, а не за човек, обхванат от **бяс.**

Н. Исус доказва чрез делата Си, че е Христос (10:22-39)

10:22 На това място разказът се прекъсва. Господ Исус вече не говори на фарисеите, а на юдеите като цяло. Ние не знаем какъв период от време е изтекъл от събитието, описано във 21 ст. до това във 22 ст., макар и тук да е единственото място в Библията, където е споменат **празникът на освещението** на храма. Всеобщо е мнението, че този празник е бил основан от Юда Макавей при повторното освещаване на храма след оскверняването му от Антиох Епифан през 165 г. пр. Хр. Той се е провеждал веднъж в годината и е бил учреден от еврейския народ, а не от Господ. **Било е зима** не само според астрономическия календар, но и според духовния.

10:23, 24 Общественото служение на Господ е към своя край и Той скоро ще докаже пълната Си посветеност на Бог Отец чрез Своята смърт на кръста. **Соломоновият трем** е покрита площ до храма на Ирод. Там, където е Господ, има достатъчно място, за да се съберат около Него хора.

Тогава юдеите Го заобикалят и Му казват: „Докога ще ни държиш в

съмнение (или в очакване)? **Ако си Ти Христос, кажи ни ясно."**

10:25, 26 Исус отново им напомня за Своите думи и **дела**. Той им е казвал много често, че е Месията, и чудесата, които извършва, доказват, че Неговото твърдение е истинно. И отново Исус напомня на юдеите, че Той извършва Своите чудеса чрез властта на Своя Отец и за слава на Своя Отец. Правейки това, Той показва, че наистина е Този, Който Отец е изпратил в света.

Тяхното нежелание да приемат Месията показва, че те **не са от** Неговите **овце**: ако бяха отделени да Му принадлежат, щяха да покажат желание да Му вярват.

10:27 Тези няколко стиха ни учат по един безпогрешен начин, че нито една истинска овца на Христос няма никога да загине. Вечната увереност на вярващия е един прекрасен факт. Онези, които са истински **овце** на Христос, **слушат гласа** Му. Те го чуват при проповядването на евангелието и Му отговарят, като повярват в Него. Оттук нататък те **слушат** гласа Му всеки ден и се подчиняват на Словото Му. Господ Исус знае овцете Си. Той познава всяка от тях по име. Нито една овца няма да убегне от Неговото внимание. Нито един човек няма да бъде загубен поради недоглеждане или невнимание от Негова страна. Овцете на Христос Го **следват** – първо, като показват спасителна вяра в Него, и, второ, като вървят с Него и Му се подчиняват.

10:28 Христос дава **вечен живот** на овцете Си, което ще рече живот, който ще продължи завинаги. Това *не* е живот, който *зависи от* тяхното поведение. Това е **вечен живот**, който няма край. Но под **„вечен живот"** *трябва да се разбира и живот с определено качество*. Това е животът на Самия Господ Исус – живот, който може да се наслаждава както на Божиите неща тук, на земята, така и да бъде еднакво подходящ за нашия небесен дом. Запомнете тези думи: **„и те никога**[32] **няма да загинат"**. Ако някоя от овцете на Христос можеше да загине, Господ Исус можеше да бъде обвинен, че не е спазил Своето обещание, а това е невъзможно. Исус Христос е Бог и Той не може да не успее. В този стих Той ни обещава, че нито една Негова овца няма да прекара вечността в ада.

Това означава ли, че човек може да се спаси и след това да живее по начин, по който на него му е угодно? Може ли човек да се спаси и след това да продължи да живее в грешните удоволствия на този свят? Не, човек повече не може да живее така, защото не желае. Той желае да следва Овчаря. Ние не живеем християнски живот, за да станем християни или за да задържим спасението си. Ние живеем християнски живот, защото *сме* християни. Ние желаем да живеем свято не защото се страхуваме, че ще загубим нашето спасение, но от благодарност към Този, Който е умрял за нас. Учението за вечната увереност не насърчава безгрижния живот, а действа по-скоро като силна мотивация за свят живот.

Никой не може да **отнеме** вярващия от **ръката** на Христос. Тя е всемогъща. Тази ръка е създала света и тя сега го поддържа, за да съществува. Няма власт, която да може да **грабне** една овца от Неговата ръка.

10:29 Вярващият не е само в ръката на Христос; той е също така и в **ръката на Отец**. Това е една двойно подсигурена гаранция за безопасност. Бог Отец **е по-велик от всички и никой не може да грабне** вярващия **от ръката на Отец**.

10:30 Сега Господ Исус добавя още едно твърдение за равенството Си с Бога: **„Аз и Отец едно сме."** Тук смисълът вероятно е в това, че Христос и **Отец са едно** *във властта*. Исус то-

ку-що говори за властта, която защитава овцете на Христос. Затова Той добавя обяснението, че Неговата власт е същата като тази на Бог Отец. Разбира се, това е валидно и за всички останали атрибути на Божеството. Господ Исус е Бог в пълния смисъл на тази дума и е равен на Отец във всяко отношение.

10:31 Няма никакво съмнение, че **юдеите** много добре съзнават смисъла на казаното от Спасителя. Те разбират, че това е едно заявление за Божественост по най-ясния възможен начин. Затова те **взимат камъни, „за да Го убият"**.

10:32 Преди да успеят да хвърлят камъните, **Исус** им припомня **многото добри дела**, които е извършил по нареждане **на Своя Отец**, и след това ги пита **кое от тях** ги е вбесило толкова много, че желаят да Го **убият с камъни**.

10:32 Юдеите отричат, че искат да Го убият заради някое от тези чудеса; те смятат, че Той изрича **богохулство**, като претендира за равенство с **Бог** Отец. Те отказват да признаят, че Исус е нещо повече от човек, но на тях им е съвсем ясно, че що се отнася до Неговите твърдения, Той „прави Себе Си **Бог**" и те не могат да понесат това.

10:34 Тук Господ Исус цитира на юдеите откъс от Псалм 82:6, като казва, че това е част от техния **закон**. Този цитат е взет от СЗ, който те смятат за вдъхновеното Божие Слово. Целият стих гласи следното: „Аз рекох: Богове сте вие; всички сте синове на Всевишния." Думите на този Псалм са отправени към съдиите на Израел. Те са наречени **„богове"** не защото наистина са такива, а защото, съдейки хората, те представляват Бога. Староеврейската дума за „богове" *(elohim)* означава буквално „могъщи" и може да се отнесе към описанието на такива важни качества, които се притежават от съдиите. (От останалите стихове в Псалма става ясно, че тези съдии са обикновени хора, а не богове, тъй като съдят несправедливо, показват пристрастие и изопачават истината.)

10:35 Господ взима този стих от Псалмите, за да покаже, че Бог използва думата **„богове"**, за да опише хора, **при които идва Божието Слово.** С други думи, тези хора са Божии говорители. Бог говори на израелския народ чрез тях. „Те изявяват Бог в Неговото положение на Властник и Съдия и представляват сила, назначена от Бога." **„И написаното не може да се наруши"**, казва Господ, изразявайки по този начин вярата Си във вдъхновеността на Старозаветните Писания. Той говори за тях като за непогрешими Писания, които трябва да бъдат изпълнени и които не могат да бъдат отречени. Всъщност не само мислите и идеите на Писанията, но самите техни думи са вдъхновени. Целият аргумент на Господ се базира на една-единствена дума – **„богове"**.

10:36 В обосновката Си Господ върви от по-малкото към по-голямото. Ако несправедливите съдии от СЗ бяха наречени „богове", колко по-голямо е правото на Исус да се нарече Божий Син! Те бяха „ония, към които *дойде* Божието Слово" докато Той *беше* и *е* Самото Божие Слово. Те бяха *наречени* „богове" докато Той *беше* и *е* Бог. За тях никога не може да се каже, че **Отец** ги е **осветил и изпратил на света** защото те са родени в света като всички останали синове на падналия Адам. Но Исус е осветен от Бог **Отец** от вечността, за да бъде Спасителят на света, и **е изпратен на света** от небето, където винаги е обитавал със Своя Отец. Затова Исус има всякакво право да претендира за равенство с Бога. Следователно Той не богохулства, когато твърди, че е **Божият Син**, равен на Отец. Самите юдеи наричат

„богове“ едни покварени човеци, които са само говорители или съдии на Бога. Колко по-голямо е правото на Исус да претендира за тази титла, след като Той **е бил** и **е** Бог!

Самюъл Грин пише така:

„Юдеите обвиняват Исус, че прави Себе Си Бог. Той не отрича, че, казвайки това, прави Себе Си Бог; но отрича, че богохулства, като прави това на едно основание, което напълно може да оправдае дори претенциите Му за Божественост, а именно, че Той е Месията, Божият Син, Емануил. Юдеите разбират, че Исус ни най-малко не е оттеглил Своите високи претенции; и това личи от чувството на враждебност, което те продължават да изпитват към Него (вж. 39 ст.).“[33]

10:37 И отново Спасителят дава пример с чудесата, които извършва, като доказателство за Своето небесно назначение. Обърнете внимание на израза **„делата на Отца Си“**. Сами по себе си чудесата не са доказателство за Божественост. В Библията могат да се срещнат много зли същества, които понякога имат власт да извършват чудеса. Но чудесата на Господ са **делата на** Неговия **Отец**. Те доказват, че Той е Месията, по два начина. От една страна, това са чудеса, които са предречени в СЗ за Месията. От друга, те са милостиви и състрадателни дела, които носят полза на човечеството и които не могат да бъдат извършени от зъл човек.

10:38 Казаното в 38 ст. е преразказано по един много убедителен начин от Райл, който перифразира думите на Исус така:

„Ако Аз върша делата на Отца Ми, то дори и да не се убеждавате от това, което казвам, убедете се от това, което върша. И макар да се съпротивлявате на свидетелството на Моите думи, приемете свидетелството на Моите дела. По този начин вие ще научите и ще повярвате, че Аз и Моят Отец наистина сме едно – Той в Мен и Аз в Него – и че Аз не изричам никакво богохулство, когато казвам, че съм Негов Син.“

10:39 Юдеите разбират, че вместо да се отрече от предишните Си твърдения, Господ Исус още повече ги засилва. Затова те правят още един опит да Го арестуват, но Той пак избягва от тях. Времето, когато ще им позволи да Го хванат, вече не е толкова далече, но засега часът Му все още не е дошъл.

VI. Третата година от служението на Божия Син: Перея (10:40–11:57)

А. Оттеглянето на Исус през Йордан (10:40-42)

10:40 Господ **отново преминава Йордан,** за да отиде **на мястото, където** е започнал Своето обществено служение. Тези три години на чудни думи и дела наближават своя край и Той ги завършва там, където ги е започнал – извън установения ред на юдеизма, на едно отхвърлено и самотно място.

10:41 Мнозината, които **идват при Него,** са вероятно истински вярващи, които желаят да понесат с Него укора на света, да заемат едно място заедно с Него извън стана на Израел. Тези последователи на Исус изказват възторжена похвала на **Йоан** Кръстител. Те си спомнят, че служението на Йоан не е било особено зрелищно или сензационно, но е било **истинно**. Всичко, което той е казал за Господ Исус, се е изпълнило в служението на Спасителя. Тези думи могат да бъдат едно голямо насърчение в живота на всеки християнин. Ние може да не сме способни да извършваме велики чудеса или да привличаме голямо обществено внимание, но можем поне да свидетелстваме истинно за нашия Господ и Спасител Исус Христос. Това има много голяма стойност пред Бога.

10:42 Прекрасно е да прочетем, че макар и отхвърлен от народа на Израел, Господ Исус все пак намира няколко смирени и възприемчиви сърца. Тук се казва, че **там мнозина са повярвали в Него.** Така е било и ще бъде във всички времена. Винаги има хора, които желаят да застанат заедно с Господ Исус – отхвърлени от света, мразени и наскърбявани, но радващи се на чудното общение с Божия Син.

Б. Болестта на Лазар (11:1-4)

11:1 Вече стигаме до последното голямо чудо в *общественото* служение на Господ Исус. В известен смисъл то дори е и най-голямото – възкресението на един мъртвец. **Лазар** е живял в малкото селце **Витания**, на около две мили от Ерусалим. **Витания** е известна и като мястото, където са живели **Мария и сестра ѝ Марта**. Ето един цитат от епископ Райл, взет от книгата на Артър Пинк:

„Нека да отбележим, че присъствието на Божиите избрани деца е онова, което прави градовете и страните известни в Божиите очи. Името на селцето на Марта и Мария е специално упоменато, докато Мемфис и Тибис никъде не се срещат в Новия Завет.“[34]

11:2 Йоан изрично споменава, че **това е същата** оная **Мария** от Витания, **която** беше **помазала Господ с благоуханно миро и беше изтрила краката Му с косата си.** Това забележително действие на любов е подчертано специално от Светия Дух. Господ обича доброволната любов на Своите деца.

11:3 Когато Лазар се разболява, Господ Исус се намира на източния бряг на река Йордан. **Сестрите** веднага **Му изпращат** известие, в което казват, че **този, когото** Той обича, е **болен**. Има нещо много трогателно в начина, по който сестрите представят проблема си пред Господ. Те използват любовта Му към Лазар като специална причина, заради която могат да Го помолят да дойде и да помогне.

11:4 Когато Исус казва: „Тази болест не е смъртоносна...“, Той няма предвид това, че Лазар няма да умре, а че **смъртта** няма да бъде окончателният изход от **„тази болест“**. Лазар ще умре, но после ще бъде възкресен отново от мъртвите. Истинската цел на тази болест е **прославянето на Бога – „за да се прослави Божият Син чрез нея“.** Бог позволява да се случи това, за да дойде Исус и да възкреси Лазар от мъртвите, като по този начин покаже отново, че Той е истинският Месия. Хората ще прославят **Бога** за това голямо чудо.

Никъде не се споменава, че болестта на Лазар е резултат от някакъв специален грях в неговия живот. Точно обратното, Лазар е представен като всеотдаен ученик и специален обект на любовта на Спасителя.

В. Пътуването на Исус до Витания (11:5-16)

11:5 Когато в дома ни влезе някоя болест, ние не трябва непременно да смятаме, че Бог не е доволен от нас. Тук болестта на Лазар е пряко свързана с Божията любов, а не с Божия гняв. „Когото Бог обича, него Той и наказва.“

11:6, 7 Ние, хората, сме склонни да смятаме, че ако Господ наистина обичаше тези трима вярващи, Той щеше да остави всичко и да побърза да тръгне за тяхната къща. Вместо това, **когато чува** новините, **Той остава още два дни там, където е.** И така, когато Бог отлага, Той не винаги отказва. Ако ние не получаваме незабавно отговори на молитвите си, това означава, че Той може би ни учи да чакаме; и ако чакаме търпеливо, ще открием, че Бог отговаря на молитвите ни по много по-чуден начин, отколкото сме очаквали. Даже и любовта Му

към Марта, Мария и Лазар не може да принуди Христос да действа преди определеното време. Всичко, което Той прави, е в подчинение на волята на Неговия Отец за Него и в съгласие с Божественото разписание за времето.

След двата дни, които на учениците може би се струват изгубено време, Господ Исус **им** предлага **да отидат пак в Юдея**.

11:8 Учениците все още пазят болезнения спомен за това, как **юдеите се опитаха да убият** Христос **с камъни**, след като даде зрение на слепеца. Те се учудват, че Той въобще мисли за отиване в Юдея, след като там Го чака такава опасност.

11:9 Исус им **отговаря** по следния начин. Обикновено **светлото време** в едно денонощие, през което хората могат да работят, продължава **дванадесет часа**. Докато човек работи през това определено време, няма опасност да се препъне или да падне, **защото вижда** къде ходи или какво прави. **„Виделината на тоя свят"** или дневната светлина го пази от случайна смърт, ако се препъне.

Духовният смисъл на тези думи на Господ е следният. Господ Исус върви в съвършено подчинение на Божията воля и затова за Него няма опасност да бъде убит преди определеното време. Той ще бъде запазен до момента, в който Неговото дело бъде завършено.

В известен смисъл това е вярно за всички вярващи. Ако ние вървим в общение с Господ и вършим Неговата воля, няма власт на земята, която да може да ни убие преди определеното от Бога време.

11:10 Човекът, който **ходи нощем**, е този, който не е верен на Бога, а живее по собствената си воля. Той се **препъва** много лесно, **защото** няма Божествено водителство, което да осветява пътя му.

11:11 Господ говори за болестта на Лазар като за *сън*. Трябва обаче да отбележим, че *никъде* в НЗ не се говори за душата, че е заспала, а само за тялото. В НЗ няма текст, който да учи, че по време на смъртта душата се намира в състояние на сън. След смъртта душата на вярващия отива там, където ще бъде заедно с Христос, което е далеч по-добро. Тези думи на Господ Исус разкриват Неговото всемогъщество. Той знае, че Лазар вече е умрял, макар че известието, което е получил, съдържа само вестта, че е болен. Господ знае това, защото е Бог. И докато всеки може да събуди човек от физически сън, само Господ може да събуди Лазар от смъртта. Тук Исус изразява Своето намерение да направи точно това.

11:12 Учениците не разбират какво иска да каже Исус с думите „Лазар заспа". Те не разбират, че Той говори за смъртта. Може би те приемат съня като признак на оздравяване, мислейки си, че щом Лазар може да заспи дълбоко, **той** сигурно е преминал критичния момент и скоро **ще се възстанови**. Стихът сигурно значи още, че ако заспиването е единственият проблем на Лазар, тогава няма нужда да ходят във Витания, за да му помагат. Възможно е също така учениците да се страхуват за своята собствена безопасност и да използват това извинение, за да не отидат в дома на Мария и Марта.

11:13, 14 Тук става ясно, че когато **Исус е казал** за Лазар, че е заспал, Той е имал предвид, че е **умрял**, но учениците Му не са Го разбрали. Сега вече не може да има никакво неразбиране. **Исус** казва съвсем **ясно: „Лазар умря."** Вижте колко спокойно учениците приемат тази вест! Те не започват да питат Господ откъде знае това, тъй като начинът, по който Господ им съобщава тази новина, показва един абсолютен авторитет, който не им позволява да се усъмнят в Неговото знание.

11:15 Господ Исус не се радва на смъртта на Лазар, но **се радва,** че **не е бил** във Витания по това време. Ако беше там, Лазар нямаше да умре. Никъде в НЗ няма записан случай, когато някой човек е умрял в присъствието на Господ. Сега учениците ще видят едно по-велико чудо от чудото с предотвратяването на смъртта. Те ще видят как един човек ще бъде възкресен от мъртвите. Така вярата им ще бъде укрепена. Затова Господ Исус казва, че **се радва** заради тях, че не е бил във Витания.

После Той добавя: **„за да повярвате"**. Господ не иска да каже, че учениците още не са повярвали в Него. Те вярват, но чудото, което скоро ще видят във Витания, ще укрепи още повече тяхната вяра. Поради тази причинаТой ги подканя да **отидат** с Него.

11:16 Тома смята, че ако Господ Исус отиде на това място, Той ще бъде убит от юдеите; и ако учениците отидат с Исус, те също ще бъдат убити. И така, с дух на отчаяние и песимизъм Тома подканя другарите си да придружат Исус. Неговите думи не са пример за голяма вяра или смелост, а за голямо обезсърчение.

Г. Исус – Възкресението и Животът (11:17-27)

11:17, 18 Новината, че Лазар е вече от **четири дни** в гроба, идва, за да потвърди факта за неговата смърт. Обърнете внимание на това, как Святият Дух взема всички предпазни мерки, за да покаже, че възкресението на Лазар наистина е едно чудо. Вероятно Лазар е умрял скоро след като пратениците тръгват да търсят Исус. Пътят от Витания до Витавара, където е бил Исус, продължава един ден. След като Исус чува за болестта на Лазар, Той остава там два дни. Пътуването Му до Витания трае още един ден. Всичко това прави четири дни – времето, през което Лазар е престоял в гроба.

Както е отбелязано по-нагоре, **Витания** се намира на **около две мили** (петнадесет стадия) източно от **Ерусалим.**

11:19 Близостта на Витания до Ерусалим позволява на **много юдеи** да се присъединят **към жените при Марта и Мария, за да ги утешат.** Те едва ли разбират колко скоро тяхната утеха ще бъде абсолютно ненужна и че този дом на скръбта ще се превърне в дом на радостта!

11:20 Веднага, щом чува за идването на Исус, Марта излиза да **Го** посрещне. Срещата става извън селото. Текстът не ни казва защо **Мария** остава **в къщата.** Възможно е тя да не е чула вестта за идването на Исус; възможно е също така да е била толкова съкрушена от мъката, че да е останала в къщата в дух на молитва и уповние. Не можем да кажем със сигурност дали близостта ѝ с Господ не ѝ е подсказала какво ще се случи.

11:21 Марта наистина вярва, че Исус е могъл да предотврати смъртта на Лазар. Въпреки това вярата ѝ не е съвършена. Тя си мисли, че Той е можел да направи това само ако присъства лично, и не разбира, че Той може както да изцели човек от разстояние, така и да възкреси човек от мъртвите. Често пъти, когато сме в скръб, ние се държим точно като Марта. Мислим си, че ако бяхме успели да намерим това или онова лекарство или лечение, тогава нашият близък нямаше да умре. Но всичко е в ръцете на Господ и нищо не може да случи без Неговото разрешение.

11:22 И отново виждаме скъпоценния блясък на вярата на тази наша всеотдайна сестра. Марта не знае *как* точно Господ Исус може да помогне, но вярва, че може. Тя е сигурна, че **Бог** ще отговори на всяко Негово желание и че Той може да превърне в радост

дори и тази трагедия. Но дори и сега Марта не се осмелява да повярва, че брат ѝ ще бъде възкресен от мъртвите. Думата „поискаш" се използва обикновено за описание на молитва или молба, отправена от създанието към Създателя. Това изречение показва, че Марта все още не съзнава Божествеността на Господ Исус. Тя съзнава, че Той е велик и необикновен Човек, но за нея Той не е по-велик от старите пророци.

11:23 За да издигне нейната вяра до нови висоти, Господ Исус прави удивителното съобщение, че Лазар **ще възкръсне**. Прекрасно е да се проследи начинът, по който Господ се отнася към тази изпълнена със скръб жена и я води стъпка по стъпка, за да повярва, че Той е Божият Син.

11:24 Марта знае, че Лазар ще възкръсне някой ден, но не предполага, че това ще стане точно в този ден. Тя вярва във **възкресението** на мъртвите, което ще се случи, според нейните думи, в **„последния ден"**.

11:25 Може да се каже, че Господ ѝ отговаря така: „Марта, ти не Ме разбираш. Аз не искам да кажа, че Лазар ще възкръсне в последния ден. Аз съм Бог и имам властта над **възкресението** и **живота** в ръката Си. Аз мога да възкреся Лазар от мъртвите веднага и ще го направя."

След това Господ говори за времето, когато всички истински вярващи ще бъдат възкресени. Това ще стане, когато Господ Исус дойде отново, за да вземе Своите хора и да ги заведе на небето.

Тогава ще има два вида вярващи: онези, които са умрели във вяра, и тези, които ще бъдат все още живи при Неговото идване. За първите Той ще бъде *Възкресението*, а за вторите – *Животът*. Първата група от вярващи е описана в края на 25 ст.: **„който вярва в Мене, ако и да умре, ще живее"**. Това означава, че вярващите, които умрат преди идването на Христос, ще бъдат възкресени от мъртвите.

Бъркет пише следните прекрасни думи:

„О, любов, по-силна от смъртта! Дори смъртта не може да раздели Христос и Неговите приятели. Другите ни приятели ни придружават до ръба на гроба, след което ни напускат. Нито животът, нито смъртта не могат да ни разделят от Христовата любов."[35]

А Бенгел казва така:

„Голяма красота и божествена хармония се крият във факта, че никъде не е записано някой да е умрял в присъствието на Принца на Живота."

11:26 Втората група от вярващи е описана в 26 ст. Тези, които са живи при идването на Спасителя, и които вярват в Него, **никога няма да умрат**. Те ще бъдат изменени в един миг, „в миг на око", и ще бъдат грабнати в небето с онези, които са възкресени от мъртвите. Какви ценни истини ни разкрива Господ в резултат на смъртта на Лазар! От горчивината Бог изважда сладост и от пепелта – красота! После, с цел да изпита вярата ѝ, Господ задава на Марта следния въпрос: **„Вярваш ли това?"**

11:27 Вярата на Марта започва да свети като великолепно слънчево сияние по обед. Тя изповядва, че Исус е **Христос, Божият Син**, за Когото пророците са проповядвали, че **ще дойде на света**. Забележете, че тя прави тази изповед преди Исус да възкреси брат ѝ от мъртвите, а не след това!

Д. Исус плаче на гроба на Лазар (11:28-37)

11:28, 29 Веднага след тази изповед Марта се втурва обратно в селото и, останала почти без дъх, отива при **Мария** с вестта: **„Учителят е дошъл, и те вика."** Създателят на вселената

и Спасителят на света е дошъл във Витания и **вика** Мария! Същото нещо Той прави и днес. Тази прекрасна Личност е тук и ни вика с думите на евангелието. Всеки е поканен да отвори вратата на сърцето си и да пусне Спасителя в него. Мария откликва незабавно. Тя не губи никакво време, а **става бързо** и отива при Исус.

11:30, 31 Сега Исус среща Марта и Мария извън Витания.

Юдеите не знаят, че Исус е наблизо, тъй като съобщението на Марта е било тайно. Затова не е чудно, че те мислят за **Мария**, че е отишла **да плаче на гроба.**

11:32 Мария... пада долу при краката на Спасителя. Възможно е това да е израз както на поклонение, така и на прекомерната ѝ скръб. Също като Марта Мария съжалява, че Исус не е бил във Витания, защото в този случай **техният брат нямаше да умре.**

11:33 Скръбта на Мария и приятелите ѝ причинява на Исус тъга и **смут.** Навярно Той си спомня за всичката мъка, страдание и смърт, дошли на света вследствие на греха на човека, и това предизвиква силна мъка вътре в Него.

11:34 Господ, разбира се, знае **къде** е погребан Лазар, но задава този въпрос, за да събуди надеждите на хората, да поощри вярата им и да ги призове към сътрудничество. Ясно е, че групата от скърбящи отвеждат Господ при гроба с голяма настойчивост и искреност.

11:35 35 ст. е най-краткият стих в Библията на английски език.[36] Това е един от трите случая в НЗ, където се казва, че Господ се **е просълзил.** (Той плака още и за град Ерусалим, а така също и в Гетсиманската градина.) Фактът, че **Исус плаче,** е доказателство за Неговата истинска човечност. Виждайки ужасните резултати от греха върху човека, Той плаче с истински сълзи на мъка. Фактът, че **Исус плаче** в присъствието на смъртта, показва, че няма нищо нередно, ако християните плачат за смъртта на любимите за тях хора. Християните обаче не плачат като другите хора, които нямат надежда.

11:36 Юдеите виждат в сълзите на Човешкия Син доказателство за любовта Му към Лазар и това е точно така. Те обаче не виждат и не успяват да разберат, че Исус обича и *тях* с дълбока и вечна любов.

11:37 И отново присъствието на Господ Исус кара хората да си задават въпроси. Някои познават, че Исус е Онзи, Който даде зрение на **слепеца** и се питат защо не е **направил така,** че и Лазар **да не умре.** Исус, разбира се, е могъл да го направи, но вместо това Той ще извърши още по-голямо чудо, което ще донесе още по-големи надежди на вярващите души.

Е. Седмото знамение: възкресението на Лазар (11:38-44)

11:38 Изглежда, че **гробът** на Лазар е бил един **трап** под земята, в който се е слизало с помощта на стълба или няколко стъпала. Най-отгоре, на отвора на гроба, е бил поставен **камък.** Гробът на Лазар не е като гроба на Господ Исус, който е бил издълбан в скала, така че да може да се влиза направо в него, без да има нужда от изкачване или слизане.

11:39 Исус нарежда на стоящите отстрани **да отместят камъка** от отвора на гроба. Разбира се, Той е могъл да направи това сам, като изговори само една дума, но обикновено Бог не върши вместо хората онова, което те сами могат да направят.

Марта изразява своя ужас от мисълта, че гробът може да бъде отворен. Тя знае, че тялото на брат ѝ лежи в гроба вече **четири дни,** и се бои, че е започнало да се разлага. Явно, никой не се е опитал да го балсамира

преди това. Според тогавашния обичай Лазар е бил погребан в същия ден, в който е и умрял. Фактът, че Лазар е престоял в гроба **четири дни**, е особено важен, тъй като това изключва всякаква възможност той да е заспал или припаднал. Всички юдеи са знаели, че е бил **мъртъв**. Така че възкресението на Лазар може да се обясни само като чудо.

11:40 Не е ясно кога точно **Исус** изрича думите от 40 ст. В 23 ст. Той казва на Марта, че брат ѝ ще възкръсне. Без съмнение думите от 40 ст. са същината на онова, което Той ѝ е казал преди това. Обърнете внимание на последователността на действията в този стих: **„... повярваш... видиш...“.** Все едно, че Господ казва: „Ако повярваш, ще видиш как извършвам едно чудо, което само Бог може да извърши. Ще **видиш Божията слава,** изявена в Мен. Но първо трябва да **повярваш**, и след това ще **видиш.**“

11:41 Тогава отместват **камъка** от гроба. Преди да извърши чудото, **Исус** благодари на Своя **Отец** за това, че е **чул** молитвата Му. Никъде преди това в тази глава не е записана молитва на Господ Исус, но без съмнение Той непрекъснато е говорел със Своя Отец и се е молел Божието име да бъде прославено във възкресението на Лазар. Тук Исус благодари на Своя Отец в очакване на събитието.

11:42 Исус се моли на глас, така че **хората** да могат да **повярват, че** Отец Го е **пратил**, че Той Му е казал какво да прави и да говори и че Исус винаги е действал в съвършена зависимост от Бог Отец. Тук отново се подчертава основното единство между Бог Отец и Господ Исус Христос.

11:43 Това е един от малкото случаи в НЗ, където се казва, че Господ Исус **е извикал със силен глас**. Някои предполагат, че ако Исус не беше назовал **Лазар** по име, всички мъртъвци щяха да излязат от гробовете!

11:44 Как излиза Лазар? Някои смятат, че той е излязъл от гроба, куцайки; други си представят, че е изпълзял на ръце и на колене; трети предполагат, че тъй като тялото му е било здраво забинтовано от саваните, той не е могъл да излезе със собствените си сили и смятат, че тялото му е летяло през въздуха, докато краката са докоснали земята пред Господ Исус. Описанието, че **лицето му е било забинтовано с кърпа**, подкрепя още веднъж факта за смъртта на Лазар. Никой не е в състояние да остане жив четири дни, ако **лицето му** е обвито **с кърпа** по този начин. Господ отново включва хората да участват в делото, като им нарежда **да разповият** Лазар **и да го оставят да си иде**. Само Христос може да възкресява мъртви, но Той дава на нас задачата да отместим камъните, които могат да бъдат пречка или спънка, и да разповием саваните на предразсъдъците и суеверието.

Ж. Вярващите и невярващите юдеи (11:45-57)

11:45, 46 Това чудно събитие е потвърждение на Божествеността на Господ Исус Христос за **много** от наблюдаващите и те започват да **вярват в Него**. Кой друг, ако не Бог, може да извика едно тяло от гроба, след като е било мъртво в продължение на четири дни?

Но ефектът от едно чудо в живота на човека зависи от неговото собствено нравствено състояние. Ако сърцето на един човек е зло, бунтовно и невярващо, той няма да повярва, макар и да е видял възкресение на човек от мъртвите. Същото става и тук. Някои от юдеите, които са свидетели на чудото, не желаят да приемат Господ Исус като свой Месия независимо от това неопровержимо доказателст-

во. Затова те **отиват при фарисеите**, за да им кажат какво е направил Исус във Витания. Може би това тяхно действие е предизвикано от надеждата, че фарисеите ще се обърнат и ще повярват в Исус? Едва ли. Вероятно те правят това, за да настървят фарисеите още повече против Господ и да ги накарат да Го преследват и да Го умъртвят.

11:47 Тогава главните свещеници и фарисеите се събират на официално съвещание, за да обсъдят какво да предприемат. Въпросът: **„Какво правим ние?"**, означава: „Какво правим ние във връзка с всичко това? Защо действаме толкова мудно? **Този Човек** продължава да върши чудеса, а ние нищо не правим, за да Го спрем." Юдейските водачи изричат тези думи като присъда над самите себе си. Те признават, че Господ Исус върши **много знамения**. Тогава защо не вярват в Него? Защото не желаят да повярват, защото предпочитат греховете си пред Спасителя.

Райл казва следното:

„Това е едно много удивително признание. Даже и най-големите врагове на Господ признават, че нашият Господ върши чудеса, и то много чудеса. Нима можем да се съмняваме, че те щяха да отрекат Неговите чудеса, ако можеха да направят това? Но те не се и опитват. Чудесата на Господ са прекалено много, прекалено известни и прекалено добре освидетелствани, за да се опитват да ги отрекат. Добре би било, ако съвременните безбожници и скептици можеха да обяснят как пред лицето на този факт те продължават да твърдят, че чудесата на Господ са мошеничества и измами? След като фарисеите, които са живели по времето на Господ и са били готови да обърнат небето и земята, за да Му се противопоставят, никога не са се осмелили да оспорят факта за Неговите чудеса; колко по-абсурдно е да започнеш да отричаш чудесата Му сега, след повече от осемнадесет века!"[37]

11:48 Водачите разбират, че повече не могат да останат бездейни, защото това може да доведе до обръщането на голяма маса от хора към Исус вследствие на Неговите чудеса. Ако хората признаят Исус за Свой Цар, това ще породи проблеми с Рим. Римляните ще си помислят, че Исус е дошъл, за да събори тяхната империя; ще нахлуят в Израел и ще накажат евреите. Думите **„ще отнемат и страната ни, и народа ни"** означават, че римляните ще разрушат храма и ще разпръснат еврейския народ. Тези неща наистина се случват през 70 г. сл. Хр., но не защото юдеите *приемат* Господ, а защото Го *отхвърлят*.

Ф. Б. Мейър обяснява това така:

„Християнството застрашава бизнеса; подкопава изгодната, но нечестна търговия; отклонява купувачите от дяволските капища, атакува капиталите; изобщо обръща света наопаки. Християнството е нещо, което смущава, притеснява и действа разрушително върху печалбите."[38]

11:49, 50 Каяфа е бил **първосвещеник** от 26 до 36 г. сл. Хр. Той е председателствал религиозния процес срещу Господ Исус и е присъствал в синедриона на разпита на Петър и Йоан, описан в Деяния 4:6. Каяфа не е вярвал в Господ Исус независимо от думите, които казва тук.

Според Каяфа главните свещеници и фарисеите не са прави, като мислят, че юдеите ще умрат заради Исус. Той предсказва точно обратното – че Исус ще умре заради еврейския народ. Според него по-добре е Исус **да умре заради народа**, отколкото **целият народ** да си има проблеми с римляните. Тези думи звучат така, като че ли Каяфа почти разбира истинската причина за идването на Исус в света. Бихме могли даже да си помислим, че Каяфа е приел Исус като Заместител на греш-

ниците – основната доктрина на християнството. Но за съжаление случаят не е такъв. Това, което Каяфа казва, е истина, но самият той не вярва, че Исус може да спаси собствената му душа.

11:51, 52 Този стих обяснява причината за казаното от Каяфа по-горе. **Той не е говорил от само себе си,** т. е. той не е измислил сам това, което е казал; и то не е дошло от собствената му воля а е послание с дълбоко значение, дадено му от Бога. Това е едно божествено пророчество – **„че Исус ще умре за народа“**. То е дадено на Каяфа, защото той **е първосвещеникът** през онази година. Бог говори чрез него не заради собствената му праведност, тъй като Каяфа е един грешник, а заради службата, която заема.

Според пророчеството на Каяфа Господ **няма** да умре **само** за **народа** на Израел, **„но и за да събере в едно“** Своите избрани от езичниците по цялата земя. Някои смятат, че тук Каяфа има предвид евреите, които са разпръснати по цялата земя; но ние считаме, че той говори за езичниците, които ще повярват в Христос вследствие проповядването на евангелието.

11:53, 54 Фарисеите не са се убедили от чудесата във Витания, а напротив, станали са още по-враждебни към Божия Син. **От този ден нататък** те започват с нова сила **да кроят заговори** как **да** Го **умъртвят**.

Съзнавайки растящата ненавист на юдеите, Господ Исус отива **„в един град, наречен Ефраим“**. Днес ние не знаем точното местонахождение на този град; знаем само, че той е бил някакво откъснато и тихо място **„близо до пустинята“**.

11:55 Съобщението за **наближаването на юдейската Пасха** идва да ни напомни, че краят на служението на Господ също наближава. Господ ще бъде разпънат *точно на тази Пасха*. **Преди празника** хората е трябвало **да отидат в Ерусалим, „за да се очистят“**. Това означава, че ако някой юдеин е бил докоснал тялото на мъртвец например, той е трябвало да извърши един определен ритуал, за да се очисти от церемониалното осквернение. Това очистване се е правело чрез различни измивания и приношения. Тъжното във всичко това е, че юдеите са се стремели да очистят тялото си и в същото това време са кроели планове как да убият Пасхалното Агне. Какво ужасно изобличение на злината в човешкото сърце!

11:56, 57 Когато хората се събират **в храма,** те започват да си спомнят за чудесата на Онзи, Който се казва **Исус** и Който се намира в тяхната страна. Започва разговор за това, **дали Той ще дойде на празника** или не. Причината за предположението, че Исус може и да не дойде, е дадена в 57 ст.

Главните свещеници и фарисеите издават вече официални заповеди за арестуването на Исус. Всеки, който знае Неговото местонахождение, е длъжен да уведоми властите, **за да Го хванат** и умъртвят.

VII. Служението на Божия Син на Своите Си (12-17 гл.)

А. Помазването на Исус във Витания (12:1-8)

12:1 Къщата във **Витания** е място, където **Исус** обича да гостува. Там Той се наслаждава на чудното общение с **Лазар**, Мария и Марта. Погледнато по човешки, идването Му **във Витания** по това време Го излага на голяма опасност, тъй като намиращият се наблизо Ерусалим е главният щаб на всички сили, които обединяват усилията си срещу Него.

12:2 Независимо от всичките противници на Исус има няколко сърца, които туптят с искрена обич за Него.

Едно от тях е сърцето на Лазар, който седи на трапезата с Господ, **докато Марта прислужва.** Писанията не казват нищо за това, което Лазар вижда или чува от времето на смъртта до възкресяването си. Вероятно Бог му е забранил да разгласява тази информация.

12:3 В Евангелията са записани няколко случая, когато жени помазват Господ. Няма два случая, които напълно да си съвпадат, но за този специално е общоприето да се смята, че съответства на случая в Марко 14:3-9. Любовта на Мария към Христос я накарва да вземе този **„литър от много чист и скъпоценен нард"** и да помаже **краката** Му. Всъщност това нейно действие говори, че няма такова скъпоценно нещо, което да не може да се даде за Христос. Той е достоен за всичко, което имаме и което сме.

Всеки път, когато виждаме Мария, тя е при краката на Исус. Тук тя бърше **краката Му с косата си.** И тъй като косата на една жена е нейната слава, тя все едно слага своята слава при краката на Исус. Не е нужно да добавяме, че самата Мария сигурно носи благоуханието на парфюма дълго време след това. И така, когато хората се покланят на Христос, самите те носят след това нещо от благоуханието на този момент. Няма къща, която да е изпълнена с по-приятен аромат, от къщата, в която Исус заема полагаемото Му се място.

12:4, 5 Тук се вижда как плътта може да смути и най-съкровеното преживяване на един човек. **Онзи**, който скоро ще **предаде** своя Господ, не може да гледа как скъпоценното **миро** се разхищава по този начин.

Юда не смята, че Исус струва **триста динария**. Той смята, че парфюмът трябва да се **продаде** и парите да се **дадат на бедните**. Целият този протест обаче е едно чисто лицемерие. Юда го е грижа за бедните толкова, колкото и за Господа. Скоро той ще предаде Господа, и то **не за триста динария**, а за една десета от тази сума.

Коментарът на Райл относно този случай е особено красноречив:

> *„На пръв поглед това, че някой може да следва Христос като ученик в продължение на три години, да вижда всички Негови чудеса, да слуша всички Негови поучения, да получава от Неговата ръка непрекъснато благословение, да се счита за апостол и въпреки това да се покаже накрая с гнило сърце – всичко това изглежда невероятно и невъзможно; но примерът с Юда доказва, че то може да се случи. Много са малко нещата, които могат да се разберат толкова трудно, колкото падението на човека."*[39]

12:6 Йоан бърза да добави, че **думите** на Юда **не са** продиктувани **от обичта му към бедните, а от скъперничество** и алчност. **Касата за парите** е у Юда **и той често взима от това, което пускат в нея.**

12:7 Отговорът на Господ всъщност гласи следното: „Не ѝ пречете да извърши каквото е решила да направи. **Тя е запазила това миро за деня на Моето погребение**[40] и сега иска да го излее върху Мен в знак на обич и преклонение. Тя има право да направи това."

12:8 Няма да има такова време, в което да няма **бедни**, така че хората винаги ще имат възможност да им засвидетелстват своята загриженост. Но земното служение на Господ наближава бързо своя край. Мария *няма* да има **винаги** възможност да излее мирото си върху Него и това трябва да ни напомни, че духовните възможности отминават. Никога не трябва да отлагаме да извършим за Спасителя това, което можем да направим сега.

Б. Заговорът срещу Лазар (12:9-11)

12:9 Вестта, че Исус е близо до Ерусалим, се разпространява бързо сред юдеите. Вече не е възможно да се запази в тайна Неговото присъствие. **Мнозина от юдеите** идват до Витания, за да Го видят; други идват, за да **видят Лазар, когото Той е възкресил от мъртвите**.

12:10, 11 Този стих е още една картина на безумната омраза, която може да се породи в човешкото сърце: **главните свещеници правят заговор да убият и Лазар!** Човек би могъл да помисли, че Лазар е извършил държавна измяна, като е възкръснал от мъртвите! Макар че той не е могъл да упражни никакво влияние върху това събитие, свещениците смятат, че той заслужава смъртно наказание.

Заради Лазар **много от юдеите... повярват в Исус.** Така Лазар става враг на установения еврейски „ред" и трябва да бъде отстранен от пътя им. *Тези, които водят хора при Господ, винаги стават мишена за преследвания и дори мъченичество.*

Някои тълкуватели смятат, че понеже главните свещеници са били садукеи, които са отричали възкресението, те са искали да се отърват от доказателството, като унищожат Лазар.

В. Триумфалното влизане в Ерусалим (12:12-19)

12:12, 13 Вече стигнахме до триумфалното влизане на **Исус** в **Ерусалим**. Денят е неделята преди разпятието на Христос.

Трудно е да се каже какво мисли **множеството** за Исус – дали те наистина са разбирали, че Той е Божият Син и Месията на Израел, или са гледали на Него като на Цар, Който ще ги освободи от римското владичество? Възможно е също така те да са били повлияни от емоционалността на момента. Без съмнение, някои от хората в тълпата са били истински вярващи, но общото впечатление е, че повечето от тях не са имали истинска любов в сърцето си към Господа.

Палмовите клонки са символ на спокойствието и мира след скръбта (Откр. 7:9). Възклицанието **„Осанна!"** означава „Спаси сега, молим те!". Свързвайки всички тези мисли, бихме могли да заключим, че хората като че ли признават Исус за Този, Когото Бог е изпратил, за да ги спаси от римската жестокост и да им даде спокойствие и мир след дългите години на езическо подтисничество.

12:14, 15 Исус влиза в града, възседнал на **малко осле** – обичаен начин за пътуване по онова време. Освен това, влизайки по този начин, Господ изпълнява и едно пророчество от СЗ.

Този цитат е взет от Захария 9:9. Там пророкът предсказва, че когато **Царят** дойде в Израел, Той **ще седи на осел, рожба на ослица. Сионовата дъщеря** е символичен образ на еврейския народ, а **Сион** е хълм в град Ерусалим.

12:16 Учениците не разбират, че това, което се случва, е точното изпълнение на пророчеството на Захария, според което Исус влиза в Ерусалим като законния Цар на Израел. **Но** чак след като Господ се връща на небето, за да се **прослави** отдясно на Своя Отец, учениците Му разбират, че тези събития изпълняват Писанията.

12:17, 18 В тълпата, която наблюдава как Исус влиза в Ерусалим, има **хора**, които са видели възкресението на **Лазар от мъртвите**. Те казват на останалите, че Този, Който язди на ослето, е Същият, Който е върнал Лазар обратно в живота. Разпространението на вестта за това забележително **знамение** извиква още **хора** навън, за да посрещнат Исус. За съжаление тяхното излизане е предизвикано

от любопитство, а не от истинска вяра.

12:19 Колкото по-големи стават тълпата и интересът към Спасителя, толкова повече расте гневът на **фарисеите**. Нищо, което те казват или правят, не може да повлияе по какъвто и да било начин върху хората. В безумна ярост те извикват, че целият **свят е отишъл след Исус**. Фарисеите не могат да разберат, че интересът на тълпата е само преходен и че тези, които наистина желаят да се поклонят на Исус като на Божий Син, са много малко.

Г. Някои гърци искат да видят Исус (12:20-26)

12:20 Гърците, които идват при Исус, са обърнали се към юдаизма езичници. Фактът, че са **дошли да се поклонят на празника**, показва, че са се отказали от религиозните практики на своите предци. Фактът, че идват при Господ Исус по това време, говори, че когато юдеите отхвърлят Господ, езичниците ще чуят евангелието и много от тях ще повярват.

12:21 Тук не се споменава причината, поради която гърците **отиват при Филип**. Възможно е гръцкото му име и произходът му **от галилейска Витсаида** да са привлекли тези прозелити от Гърция, чиято молба е наистина благородна: **„Господине, искаме да видим Исуса."** Никой, който има искрено желание в сърцето си за Исус, няма да бъде отблъснат от Него.

12:22 Може би Филип не е съвсем сигурен дали Господ иска да се срещне с тези гърци. Христос неотдавна беше казал на учениците Си да не отиват при езичниците с евангелието и затова **Филип** отива при Андрей и заедно с него – при Исус.

12:23 Защо гърците искат да видят Исус? Ако четем между редовете, ще видим, че те са привлечени от Неговата мъдрост и искат да Го въздигнат за Свой национален философ. Те знаят за стълкновението Му с юдейските водачи и искат от Него да запази живота Си и вероятно да отиде заедно с тях в Гърция. Тяхната философия може да се обобщи с изречението: „Съхрани себе си." **Исус** отговаря, че философията им се противопоставя пряко на закона на жътвата. Той ще се **прослави** не чрез удобен живот, а чрез жертвена смърт.

12:24 Зърното никога не може да даде плод, ако първо **не падне в земята и не умре**. Господ Исус говори за Себе Си като за **житно зърно** (или семе). Ако не умре, Той ще си остане самотен и ще продължи да се наслаждава на небесните благословения сам, защото няма да има спасени грешници, които да споделят Неговата слава. Но ако умре, ще даде път за спасение, чрез който мнозина ще могат да се спасят.

Същото се отнася и за нас днес, казва Т. Г. Реглънд:

„Ако ние откажем да станем житни зърна, да паднем в земята и да умрем; ако никога не пожертваме своите проекти и не рискуваме своята природа, собственост и здраве; ако не отговорим на призива да се откажем от своя дом или да се откъснем от своето семейство заради Христос; тогава ние ще си останем самотни. Но ако пожелаем да бъдем плодоносни, трябва да последваме нашия благословен Господ, да станем житни зърна и да умрем; и тогава ще дадем много плод."[41]

12:25 Много хора смятат, че важните неща в този живот са храната, дрехите и удоволствията. Но точно този вид любов към живота пречи на тези хора да разберат, че душата е по-важна от тялото. Пренебрегването на доброто душевно състояние води до загубването на живота. От друга страна, има хора, за които целият този живот не представлява нищо

пред Христос. Те пренебрегват всички високо ценени неща в този живот, за да служат на Христос. Това са хората, които **запазват** живота си **„за вечен живот"**. „Да мразиш живота си" означава „да обичаш Христос повече, отколкото обичаш своите собствени интереси".

12:26 За да служиш на Христос, трябва да Го **следваш**. Той желае от Неговите служители да се подчиняват на поученията Му и да приличат на Него в морално отношение. Те трябва да приложат примера с Неговата смърт към Себе Си. Този Учител обещава непрекъснатото Си присъствие и защита на Своите служители, и то не само в сегашния живот, но и във вечността. Сегашното служение ще получи Божието одобрение в един идващ ден. Всеки укор или срам, който служителят изстрада сега, ще бъде нищо в сравнение със славата, която ще представлява похвалата му пред всички от Бог **Отец** в небето!

Д. Исус пред лицето на близката смърт (12:27-36)

12:27 Все повече и повече мислите на Господ се съсредоточават върху събитията, които непосредствено Го очакват – върху кръста и времето, когато Той ще понесе върху Себе Си греха на света и Божия гняв за нашите грехове. Когато си мисли за „този час на скръбта" (ПБДжБФ), **душата** Му се **вълнува**. Как да се моли в такъв момент? Да помоли ли **Отец** Си да Го **избави от** този **час**? Не, Той не може да се моли така, защото **целта** на Неговото идване в света е да отиде на кръста. Той е бил роден, за да умре.

12:28 Вместо да се моли да бъде избавен от кръста, Господ Исус се моли да се прослави **името** на Неговия Отец. Той е загрижен много повече за прославата на Божието име, отколкото за собственото Си удобство или безопасност. В този момент от небето се чува гласът на Бога, Който казва, че *е* **прославил** името Си и **пак ще го прослави**. Божието име е прославено по време на земното служение на Исус. Тридесетте години на мълчание, трите години на служение и чудните думи и дела на Спасителя – всичко това е една голяма прослава на Името на Отец. Но смъртта, погребението, възкресението и възнесението на Христос ще донесат още по-голяма слава на Бога.

12:29 Някои от стоящите там смятат, че не са чули Божия глас, а гръм. Това са такива хора, които винаги се опитват да дадат на духовните неща материално обяснение. Тяхното нежелание да приемат чудесата ги кара да търсят обяснение с някакъв естествен закон. Други казват, че това не е било гръм, но въпреки това не успяват да разпознаят Божия глас. Те разбират, че става въпрос за свръхчовешко явление, но единственото заключение, до което могат да достигнат, е, че това е бил глас на **ангел**. Божият глас може да се чуе и разбере само от тези, на които помага Светият Дух.

Има хора, които чуват евангелието много пъти, но ако Светият Дух не им проговори чрез него, то може да няма за тях никакъв смисъл.

12:30 Господ обяснява на слушащите, че **този глас не е** дошъл, за да може *Той* да го чуе. Той е трябвало да бъде доловим само заради стоящите около Него хора.

12:31 **„Сега е съдба на този свят"**– казва Господ. Светът скоро ще разпъне Господа на живота и славата. С това той ще осъди сам себе си. Ужасното отхвърляне на Христос ще донесе върху него и ужасна присъда. Това е значението на думите на Спасителя. Скоро грешното човечество ще бъде осъдено. **„Князът на този свят"** е Сатана. Сатана действително е победен окончателно на Голгота.

Той си е помислил, че се е справил с Господ Исус веднъж завинаги. Вместо това Спасителят е спечелил път за спасение на човеците и едновременно с това е победил Сатана и неговото войнство. Присъдата върху дявола не е била изпълнена, но съдбата му е била определена. Той продължава да върши и сега злите си дела на света, но **хвърлянето** му в огненото езеро е вече само въпрос на време.

12:32 Първата част на този стих се отнася до смъртта на Христос на кръста. Христос беше закован на дървения кръст и беше **„издигнат от земята"**. Господ казва, че когато бъде разпнат, Той ще **привлече всички при** Себе Си. Тук има няколко обяснения. Някои смятат, че Христос ще привлече всички при Себе Си или за спасение, или за осъждение. Други мислят, че ако Христос бъде издигнат при проповядването на евангелието, тогава тази вест ще има голяма сила и ще привлече души към Него. Но правилното обяснение е може би това, че разпъването на Христос ще доведе до привличането на **всякакъв** *вид* хора към Него. Това не означава всички хора без изключение; а хора от всички народи, племена и езици.

12:33 Когато Господ казва, че ще бъде издигнат, Той обяснява **с каква смърт ще умре** – т. е. смърт чрез разпятие. Тук ние отново имаме свидетелство за Божието всезнание. Господ знае предварително, че няма да умре в леглото си или по време на катастрофа, но ще бъде прикован на кръста.

12:34 Хората са озадачени и не разбират какво означават думите на Господ, че ще бъде **издигнат** от земята. Те са чули твърдението Му, че е Месията, но от СЗ знаят, че Месията ще живее завинаги (вж. Ис. 9:7; Пс. 110:4; Дан. 7:14; Мих. 4:7).Забележете, че хората цитират думите на Исус по следния начин: **„Човешкият Син трябва да бъде издигнат"**, когато Той всъщност казва: „И когато бъда **Аз** издигнат от земята." Разбира се, Господ Исус много пъти е говорил за Себе Си като за Човешкия Син и може дори да е казал, че Човешкият Син ще бъде издигнат; така че за хората не е трудно да направят връзка между двете мисли.

12:35 Когато хората питат Исус кой е Тоя Човешки Син, Той им отговаря, че Той е **светлината** на света, като им напомня, че още малко време **светлината** ще бъде между тях. Те трябва да дойдат при Светлината и да вървят в Нея; иначе **тъмнината** скоро ще ги **настигне** и ще започнат да се препъват в невежеството.

Тук Господ оприличава Себе Си на слънцето и на светлината, която то дава. Слънцето изгрява сутрин, достига най-високата си точка по обед и залязва зад хоризонта вечер. То грее само ограничено време и ние трябва да се възползваме от него, докато го има, защото, когато дойде нощта, вече няма да има светлина. В духовен смисъл този, който вярва в Господ Исус, върви в светлината. Другият, който Го отхвърля, **върви в тъмнината и „не знае къде отива"**. Той няма божествено водителство в своя живот и постоянно се препъва.

12:36 И отново Господ Исус предупреждава своите слушатели да **повярват** в Него, **докато** все още има възможност за това. Така те ще станат **синове на светлината**. Техният живот ще има посока, която ще ги отведе във вечността. След като казва тези думи, Господ си **отива** и се скрива от хората за известно време.

Е. Повечето юдеи не вярват в Исус (12:37-43)

12:37 Тук Йоан спира разказа си замалко, за да изрази учудването си от факта, че **въпреки многото** велики **знаме-**

ния, които Господ Исус **извършва**, хората пак **не вярват в Него**. Както споменахме и по-горе, тяхното неверие не е породено от липсата на доказателства, тъй като Господ им е дал най-убедителните свидетелства за Своята Божественост, но хората просто не желаят да повярват. Те искат цар, който да владее над тях, но не искат да се покаят.

12:38 Неверието на юдеите идва като изпълнение на пророчеството от Исая 53:1. Въпросът **„Господи, кой от нас е повярвал на онова, което сме чули?"** води до отговора: „Много малко от нас!" В Библията „мишцата" е символ на власт или сила: **„мишцата Господна"** символизира величествената Божия сила. Божията сила **се открива** само на онези, които вярват на вестта за Господ Исус Христос. И тъй като много малко хора приемат вестта за Месията, Божията сила не се открива на мнозина.

12:39 Когато Господ Исус се представи на народа на Израел, те Го отхвърлиха. Той много пъти отиде при тях с предложението за спасението, но те продължаваха да казват „Не!". Колкото повече хората отказваха да приемат евангелието, толкова по-трудно ставаше за тях да го приемат. Когато хората затворят очите си за Светлината, Бог прави така, че те все по-трудно могат да видят Светлината. Бог им дава т. нар. умствена слепота – слепота, с която Бог ги наказва заради това, че са отхвърлили Неговия Син.

12:40 Този цитат е от Исая 6:9, 10. Бог **е ослепил очите** на хората от Израел **и е закоравил сърцата им**. Той не е направил това веднага, а само след като те сами са затворили очите си и закоравили сърцата си. В резултат на това упорито и доброволно отхвърляне на Месията те са отрязали за себе си пътя към виждането, разбирането, обръщението и изцелението.

12:41 В Исая 6 се казва, че пророкът е видял Божията **слава**. Йоан сега добавя, че той е **видял славата** на *Христос* и че в тези стихове той **говори** именно за Христос. И така, този стих е още една важна брънка във веригата от доказателства, които свидетелстват, че Христос е Бог.

12:42 Много от първенците на юдеите се убеждават, че Исус е Месията, но не посмяват да споделят убеждението си с другите хора, за да не бъдат отлъчени. Някои смятат, че тези хора са били истински вярващи в Господ Исус, но ние се съмняваме, че това е така. Там, където има истинска вяра, има и изповядване на Христос – рано или късно. Когато един човек наистина приеме Христос за Спасител, той не се колебае да заяви това пред всички независимо от последствията.

12:43 От този стих става ясно, че тези хора ценят **похвалата на** другите **човеци** много повече, отколкото **похвалата на Бога**. За тях е много по-важно да получат одобрението на човеците, отколкото Божието одобрение. Може ли един такъв човек наистина да вярва в Христос? Прочетете 5:44 и ще разберете отговора.

Ж. Опасността от неверието (12:44-50)

12:44 44 ст. може да се перифразира така: „Този, **който вярва в Мен,** всъщност **вярва** не само в Мен, **но** и в Моя Отец, **Който Ме е пратил.**" Тук отново Господ заявява абсолютното Си единство с Бог Отец. Не е възможно човек да вярва в Единия, без да вярва в Другия. Да вярваш в Христос означава да вярваш в Бог Отец. Човек не може да вярва в Отец, ако не отдава равна почит и на Сина.

12:45 В известен смисъл никой не може да види Бог Отец. Той е Дух и следователно – невидим. Но Господ Исус дойде на света, за да ни позволи

да познаем какъв е Бог. С това не искаме да кажем, че Той ни позволява да Го познаем физически, а че ни позволява да Го познаем нравствено. Той ни изявява Божия характер. Затова всеки, който е видял Христос, е видял и Бог Отец.

12:46 Явно сравнението със **светлината** е едно от любимите сравнения на Господ. Тук Той отново говори за Себе Си **като** за **светлината, която идва на света, за да не остане в тъмнината** никой, който вярва в Него. Отделно от Христос хората живеят в най-дълбока тъмнина. Те нямат правилно разбиране за живота, смъртта и вечността. Но тези, които идват при Христос с вяра, вече не трябва да търсят слепешком истината, защото намират истината в Него.

12:47 Целта на първото идване на Христос **не е била да съди света, но да спаси**. Той не осъди тези, които отказаха да чуят Неговите думи или да повярват в Него. Това не означава, че Той няма да осъди тези невярващи в един идващ ден, а че целта на Неговото Първо Пришествие не е осъждането.

12:48 Господ сега говори за един бъдещ ден, когато тези, които отхвърлят Неговите думи, ще застанат пред съдебния стол на Бога. Тогава думите или учението на Господ Исус ще бъдат достатъчни, за да бъдат те осъдени.

12:49 Това, което Господ поучава, не е нещо, което Той Сам е измислил или научил в човешки училища. Но като послушен Служител и Син Той говори само това, което Отец Му Го е упълномощил да **говори**. Този е фактът, който ще осъди човеците в последния ден. Исус говори Божието Слово, но хората отказват да го чуят. Отец Му е казал не само **какво** да **каже,** но и **какво** да **говори**. Между двете има разлика. Изразът **„какво да кажа"** се отнася до същността на посланието; а **„що да говоря"** се отнася до думите, които Господ трябва да използва, за да ни научи на Божията истина.

12:50 Исус знае, че Отец Го е упълномощил да даде **вечен живот** на тези, които ще повярват в Него. **И така**, Исус предава посланието така, както Му Го е дал **Отец**.

На това място разказът рязко променя посоката на своето развитие. До този момент Господ представяше Себе Си на Израел. Това представяне включваше няколко отделни знамения или чудеса, всяко едно от които идваше като илюстрация на това, което ще се случи, ако един грешник повярва в Христос. Нека да изброим тези знамения.

1. Превръщането на водата във вино на сватбата в Кана Галилейска (2:1-12). Това знамение илюстрира грешника, който е чужд на божествената радост и който се променя вследствие на силата на Христос.
2. Изцелението на сина на царския чиновник (4:46-54). Това е картина на един грешник, който е болен и се нуждае от духовно здраве.
3. Изцелението на недъгавия при къпалнята Витесда (5 гл.). Този нещастник е грешник без никакви сили, абсолютно безпомощен и неспособен да направи каквото и да било, за да облекчи положението си. Исус го изцелява от болестта.
4. Нахранването на петте хиляди (6 гл.). Това е една картина на грешник, който няма храна, гладен е и се нуждае от нещо, което да му даде сила. Господ му дава храна за душата, така че да се засити.
5. Укротяването на Галилейското езеро (6:16-21). Тук виждаме един грешник в момент на опасност. Господ го избавя от бурята.
6. Изцелението на слепородения мъж (9 гл.). Този човек показва колко сляпо може да бъде едно човешко същество до момента, в който то

не бъде докоснато от силата на Христос. Човек не може да види собствената си слепота или красотата на Спасителя, докато не бъде осветен от Светия Дух.

7. Възкресяването на Лазар от мъртвите. Този случай ни показва, че грешникът е мъртъв в своите престъпления и грехове и че се нуждае от нов живот.

Всички тези знамения имат за цел да покажат, че Исус е Христос, Божият син.

3. Исус измива краката на учениците Си (13:1-11)

В тринадесета глава започва беседата на Исус с Неговите ученици в горната стая. Исус вече е престанал да ходи сред враждебно настроените юдеи. Сега Той се е оттеглил с учениците Си в една горна стая в Ерусалим за последно общение с тях преди процеса и разпятието. Разказът на Йоан от тринадесета до седемнадесета глава е един от най-обичаните текстове в НЗ.

13:1 В деня преди разпятието Господ **Исус** вече **знае, че е дошло** времето Той да умре, да възкръсне отново и да се върне пак в небето. Той **е възлюбил** Своите Си, т. е. онези, които искрено вярват в Него; и сега, накрая на Своето земно служение, Той **докрай ги възлюбва**, като ще продължи да ги люби и през цялата вечност. Той ги **люби безкрайно**, както скоро ще докаже.

13:2 Йоан не уточнява за коя **вечеря** става въпрос тук – за пасхалната вечеря, за Господната вечеря или за някоя друга вечеря; но казва, че **дяволът** вече е внушил **в сърцето на Юда** мисълта, че е дошло време **да предаде Исус**. Юда замисля зло против Господа от дълго време, но сега получава сигнал, който го подтиква да осъществи подлите си замисли.

13:3 3 ст. подчертава *кой* е Този, Който върши работата на слуга – не просто един равин или учител, а **Исус**, Който знае, че е Бог. Той съзнава същността на делото, което Му е дадено да извърши, и знае, **че е дошъл от Бога** и че вече е поел пътя, който Го връща пак **при Бога**.

13:4 Исус много добре съзнава кой е Той, за какво е дошъл и каква съдба Го очаква и това е, което Го кара да се наведе и да измие краката на учениците. И така, Господ става **от вечерята, слага настрана** горните си **дрехи**, препасва една **престилка** и заема мястото на слуга. Повечето от нас биха казали, че мястото на тази случка трябва да бъде в Евангелието от Марко – Евангелието на Съвършения Слуга, но фактът, че тя е описана в Евангелието на Божия Син, само подсилва още повече нейната изключителност.

Това символично действие идва да ни напомни, че Господ е оставил небесните дворци и е слязъл в този свят като Слуга, за да служи на тези, които е създал.

13:5 В източните страни хората ходят със сандали, което налага често **да си мият краката**. През онези времена е било общоприето домакинът да поставя слуга, който да измива краката на гостите. В този случай божественият Домакин става и Слугата, който трябва да извърши тази скромна работа. „Представете си Исус при краката на предателя! Каква картина – и какъв урок за нас!"

13:6 Петър е смаян от мисълта, че Господ ще *му* **измие краката**, и е против това действие, смятайки, че не е справедливо Един, Който е толкова велик, да измие краката на друг, който е толкова недостоен. „Човек наистина може да се обърка, когато види Бог в ролята на слуга."

13:7 Исус сега обяснява на Петър, че това Негово действие има духовно

значение. Измиването на краката олицетворява едно духовно измиване. Петър разбира, че Господ извършва едно физическо действие, но **не разбира**, че това действие има духовно *значение*. Той обаче скоро ще **разбере**, защото Господ ще му го обясни. Ще го **разбере** и от опит, когато по-късно ще възстанови отношенията си с Господ, след като се отрече от Него три пъти преди това.

13:8 Петър сега демонстрира крайностите на човешката природа. Той се заклева, че Господ **няма да измие** неговите **крака до века**, което буквално означава „не и през вечността". Господ отговаря на Петър, че ако не го измие, той няма да може да има общение с Него, с което обяснява смисъла на действието с измиването на краката. Когато християните вървят в този свят, те влизат в контакт с мръсотията на света и малко или много се оскверняват. Злите приказки, човешката подлост и работата с нечестни хора неизбежно водят до известно замърсяване на вярващия. Затова той има нужда от непрекъснато очистване.

Това очистване става чрез водата на Словото. Когато ние четем и изучаваме Библията, когато я слушаме да се проповядва, когато я обсъждаме помежду си, тогава откриваме, че тя ни очиства от злите влияния около нас. От друга страна, колкото повече пренебрегваме Библията, толкова повече тези зли влияния остават в нашите умове и живот, без да ги забелязваме особено. Когато Исус казва **„ти нямаш дял с Мене"**, Той не иска да каже, че Петър не може да бъде спасен, ако не го умие, а че общението с Господ може да бъде поддържано само чрез непрекъснатото умиващо действие на Библията в неговия живот.

13:9, 10 Сега **Петър** стига до другата крайност. Само преди миг той казваше: „Никога!", докато сега казва: „Измий ме целия!"

Когато един човек се връща от обществената баня, той отново изцапва краката си, но вече няма нужда да се мие целия, а измива само краката си. **„Който се е окъпал, няма нужда да умие друго освен нозете си, но е цял чист."** Има разлика между измиването в банята и в легена. Измиването *в банята* говори за очистването на човека по време на неговото спасение. Очистването от *наказанието* на греха чрез кръвта на Христос става само веднъж. Измиването *в легена* говори за очистването от *замърсяването* с греха, което се извършва непрекъснато чрез Божието Слово. Християнинът минава само през една „баня", но „мие краката си" много пъти. Думите **„вие сте чисти, но не всички"** означават, че учениците вече са минали през банята на новорождението – всички с изключение на Юда. Той никога не е бил спасен.

13:11 Господ, Който има пълното познание за всичко, **знае**, че Юда **ще Го предаде**, и затова казва, че между тях има един, който никога не е бил окъпан в банята на изкуплението.

И. Исус учи учениците Си да следват Неговия пример (13:12-20)

13:12 Христос **измива краката** на *всички* ученици, след което облича горните **Си дрехи и сяда отново**, за да им обясни духовното значение на това действие. Той започва разговора с един въпрос. Въпросите, които задава Спасителят, са много интересен обект на изследване, тъй като представляват един от Неговите найефективни методи за обучение.

13:13, 14 Учениците са признали Исус за свой **Учител и Господ** и правилно са Го признали. Но примерът, който им дава Господ Исус, показва,

че най-високият ранг по отношение на властта в небесното царство е този на слугата.

И ако Исус, Който е **Господ и Учител**, е **измил краката** на учениците, могат ли те да имат някакво извинение за това, че не си мият краката **един на друг**? Може би Господ иска да каже, че учениците трябва да приемат Неговите думи *буквално* и да си мият краката един на друг с вода?[42] Може би Той иска да въведе един нов ритуал за църквата? А може би тези думи имат друг, духовен смисъл? Тук Господ казва на учениците Си, че трябва да се пазят чисти чрез постоянно общение, изучавайки Словото. Ако някой види, че неговият брат изстива към Словото и отива все повече към света, той трябва да го увещае с любов, използвайки помощта на Словото.

13:15, 16 Господ е **дал** на учениците Си **пример** или показен урок за това, което те **трябва да правят** един за друг в духовен смисъл.

Ако някаква гордост или лични амбиции ни попречат да се смирим и да послужим на нашите братя и сестри, трябва да си спомним, че ние **не сме по-големи от** нашия **Учител**, Който смири Себе Си, за да умие едни недостойни и неблагодарни човеци, при това знаейки, че един от тях ще Го предаде! Ти би ли се смирил да послужиш на един човек, за когото знаеш, че ще те предаде за пари? Тези, които са изпратени (учениците), не трябва да се смятат за прекалено издигнати, за да не могат да извършат вече стореното от Този, **Който** ги е **изпратил** (Господ Исус).

13:17 Може да се случи така, че човек **да знае тези** истини за смирението и самопожертвувателността и никога да не ги прилага. Ние разбираме истинската им стойност и благословението, което се крие в тях, само когато започнем *да ги упражняваме!*

13:18 Този урок за служението не се отнася до Юда. Той няма да бъде един от тези, които Господ ще изпрати в целия свят с евангелието. Исус знае, че Писанията, които говорят за Неговото предаване, трябва **да се изпълнят** (напр. Псалм 41:9). Юда яде заедно с Господ в продължение на три години и въпреки това **вдигна петата си против** Него – преносен израз, който означава, че Юда ще предаде Господ. В Псалм 41 предателят е описан като „самия ми близък приятел".

13:19 Господ предварително открива на учениците Си истината за своето предаване, така **че, когато това стане**, учениците да могат да познаят, че Той е истинският Бог. Думите **„това, което рекох"**, написани с курсив в края на стиха, могат де се изпуснат и тогава стихът ще завършва така: **„да повярвате, че Аз съм". И** така, Исус от НЗ е Йехова от СЗ. Изпълненото пророчество е едно от най-големите доказателства за божествеността на Христос, а така също – както можем да добавим – и за боговдъхновеността на Писанията.

13:20 Нашият Господ знае, че Неговото предаване може да накара учениците Му да се препънат или усъмнят, и затова решава да ги окуражи с тези думи. Те не трябва да забравят, че са били изпратени с една божествена мисия и че са много близо до Него. Така че, който приема *тях*, все едно приема *Него*; а така също, който приема Христос, все едно приема Бог Отец. Тази близка връзка с Бог Отец и Бог Син е много голяма утеха за учениците.

Й. Исус предсказва, че ще бъде предаден (13:21-30)

13:21, 22 Знанието, че един от Неговите ученици ще Го предаде, причинява на Господ дълбоко **вълнение**. Изглеж-

да, че сега Исус дава на предателя последна възможност да се откаже от злия си план. Без да го разобличава открито, Господ казва пред всички, че **един от** дванадесетте ще Го **предаде**. Това обаче не променя решението на предателя.

Останалите ученици изобщо не подозират, че става въпрос за Юда. Те са изненадани, че един от тях може да направи такова нещо, и се питат кой е той.

13:23 По онова време хората не са се хранели, като са седели на столове, а са лежали на нещо като ниски кушетки. Ученикът, **когото Исус обича**, е Йоан – авторът на това Евангелие. Той е пропуснал да спомене своето име, но не е пропуснал да спомене специалното място, което е заемал в сърцето на Спасителя. Господ е обичал всички ученици, но Йоан се е радвал на една специална близост с Него.

13:24, 25 Затова Петър се обръща към Йоан и го помолва (вероятно с кимване на глава) да разбере името на предателя.

Облягайки се на гърдите на Исус, Йоан задава шепнешком фаталния въпрос, на който получава вероятно и тих отговор.

13:26 Исус казва, че предателят е онзи, на когото Той ще **даде един залък хляб, натопен**... във виното или соса от яденето. Някои обясняват това действие с обичая на хората от Изток, според който домакинът дава хляба на почетния гост. Поставяйки **Юда** в положението на почетен гост, Господ се опитва да спечели неговото покаяние със Своята милост и любов. Други предполагат, че Господ прави това, защото по време на пасхалната вечеря е имало обичай хората да си подават хляба един на друг. Ако това е така, Юда вероятно е напуснал вечерята по време на яденето на пасхата още преди започването на Господната вечеря.

13:27 Дяволът вече е вложил в сърцето на Юда да предаде Господ. Сега **Сатана влиза в него**. В началото това е само едно предложение за Юда, което той първо приема, после харесва и с което накрая се съгласява. Сега вече дяволът поема контрола върху него. Знаейки, че предателят вече е взел твърдо решение, Господ му казва да **върши по-скоро** това, което ще върши. Той не го насърчава да върши зло, а само изразява тъжното Си съгласие с неговото решение.

13:28, 29 Този стих потвърждава предположението, че неотдавнашният разговор между Исус и Йоан за хляба не е бил чут от другите ученици. Те все още не знаят, че Юда е тръгнал да предаде техния Господ.

Някои от тях **смятат**, че Исус е казал на Юда да тръгва по-бързо, за **да купи** нещо **за празника** или за да направи дарение **за бедните**, тъй като той отговаря за касата.

13:30 Юда **взима залъка хляб** като знак на особена почит и напуска групата на Господ и другите ученици. Стихът завършва с многозначителните думи **„а беше нощ". Било е нощ** не само в буквалния смисъл на думата, но **и** в духовния смисъл – за Юда: една нощ на тъмнина и угризения, която никога няма да има край. Винаги е нощ, когато хората обърнат гръб на Спасителя.

К. Даването на новата заповед (13:31-35)

13:31 Веднага след излизането на Юда Исус започва един по-свободен и по-интимен разговор с учениците, без предишното напрежение. Той казва: **„Сега се прослави Човешкият Син."** Господ очаква да дойде времето за делото на изкуплението, което Той скоро ще извърши. Неговата смърт може да изглежда отстрани като поражение, но всъщност тя става средството за

спасението на загубените грешници. След смъртта следва възкресението и възнесението, които Го прославят докрай. **Бог Отец също се прославя чрез** делото на Спасителя. Чрез него Той се показва като един *свят* Бог, Който не може да направи компромис с греха, както и като един *любящ* Бог, Който не желае смъртта на грешника. В него се вижда, че Той може да бъде както един *справедлив* Бог, така и Бог, Който *оправдава* грешници. Всички атрибути на божествеността са възвеличени по един превъзходен начин на Голгота.

13:32 „И Бог ще Го прослави в Себе Си": Бог ще се погрижи да бъде отдадена подходящата слава на Неговия възлюбен Син. **„И скоро ще Го прослави"**, т. е. няма да се забави. Бог Отец изпълнява това предсказание за Господ Исус, като Го възкресява от мъртвите и Го слага да седне отдясно на Себе Си в небето. Бог няма да чака до установяването на царството. Той ще **прослави** Сина Си **веднага**.

13:33 За първи път Господ Исус се обръща към Своите ученици с думата **„Дечица..."** като израз на нежност, но използва тази дума едва след тръгването на Юда. Господ им казва, че ще **бъде с тях само още малко време** и след това ще умре на кръста. Тогава те ще Го **търсят**, но няма да могат да Го последват, защото Той ще се върне в небето. Господ беше казал също и на **юдеите**, без обаче да влага същия смисъл. За учениците отсъствието Му ще бъде временно, защото Той отново ще дойде за тях (14 гл.). Но за **юдеите** отиването Му ще бъде окончателно. Той се връща в небето, където те няма да могат да Го последват поради неверието си.

13:34 По време на Неговото отсъствие учениците Му трябва да се ръководят от **заповедта** за **любовта**. По отношение на времето тази заповед не е нова, тъй като Десетте Божи Заповеди също учат на любов към Бога и към ближния: тя е **нова** в други отношения. **Нова** е, защото Светият Дух ще даде сила на вярващите да я спазват. **Нова** е също така, защото е *повисша* от старата. Докато старата заповед казваше: „Обичай *ближния* си" новата гласи: „Обичай *неприятелите* си."

Освен това в нея законът за любовта към другите е обяснен с нова яснота; заздравен е с нови мотиви и задължения; подкрепен е с нов пример и изисква ново подчинение.

Той е също така нов по начина, по който е обяснен в стиха, защото изисква по-висока степен на любов: **„както Аз ви възлюбих, така и вие да се любите един друг".**

13:35 Отличителният белег на истинския ученик на Христос не е кръстът, който той носи около врата си или на ревера си, нито някакъв определен вид облекло. Всеки може да претендира за ученичество по този начин. Истинският белег на един християнин е любовта му към другите християни. Тази **любов** се нуждае от божествена сила, която се дава само на тези, в които живее Духът.

Л. Исус предрича, че Петър ще се отрече от Него (13:36-38)

13:36 Симон Петър не разбира, че Исус говори за Собствената Си смърт. Той мисли, че Исус заминава на някакво земно пътешествие и не разбира защо не може да Го последва. Господ обяснява, че Петър не може да Го **последва** сега, но че *ще* Го последва по-късно – когато умре.

13:37 С типичните за него жар и ентусиазъм **Петър** заявява, че е готов да даде живота си за Господа. Той мисли, че може да издържи изпитанието на един мъченически живот със собствената си сила. По-късно Петър

наистина умира за Господа, но след като получава сила и смелост от Бога.

13:38 Исус обуздава неосъзнатата пламенност на Петър, като му казва нещо, което той не знае – че преди да завърши нощта, той ще се отрече от Него **три пъти**. Така Петър разбира колко е слаб, страхлив и неспособен да следва Господа със собствените си сили дори за няколко часа.

М. Исус – Пътят, Истината и Животът (14:1-14)

14:1 Някои свързват този стих с последния стих от 13 гл., като смятат, че тези думи са отправени към Петър, който – въпреки че ще се отрече от Господ три пъти – пак получава една утешителна дума от Него. Множественото число на местоимението „вие" в гръцкия текст обаче подсказва, че казаното в този стих се отнася до всички ученици. Затова ние смятаме, че между 13 и 14 гл. вероятно има някакво прекъсване. Мисълта тук би могла да се изкаже по следния начин: „Аз си отивам и вие няма да можете да Ме виждате. Но **нека сърцето ви да не се смущава: вие вярвате в Бога**, макар и да не Го виждате. Сега **вярвайте и в Мен** по същия начин." Това е още едно важно твърдение за равенство с Бога.

14:2 „Домът на Отца Ми" е място на небето, където има много обиталища. Там има място за всички изкупени. **Ако не беше така,** Господ **щеше да ни каже** това, нямаше да ни остави да градим напразно надежди. Думите **„отивам да ви приготвя място"** може да имат две значения. Господ Исус ще отиде на Голгота, за да приготви място за Своите Си. Той ще им осигури това място чрез примирителната Си смърт. Освен това Господ ще се върне пак на небето, за да приготви място за Своите Си там. Ние не знаем много подробности относно това място, но знаем, че всяко Божие дете е осигурено – за него има „приготвено място като за приготвен народ"!

14:3 3 ст. говори за времето, когато Господ **пак ще дойде** във въздуха – когато умрелите вярващи ще бъдат възкресени, а живите – изменени, и когато цялото изкупено множество ще бъде отнесено у дома, на небето (1 Сол. 4:13-18; 1 Кор. 15:51-58). Тук се говори за личното, буквалното идване на Христос. Той **ще дойде отново** точно така, както си и отиде. Неговото желание е да има Своите при Себе Си за цялата вечност.

14:4, 5 Той отива на небето, а те знаят **пътя** към небето, защото Той им го е казвал много пъти.

Явно **Тома** не разбира какво иска да каже Господ. Подобно на Петър, той може би си мисли за едно пътуване до някое място на земята.

14:6 Този прекрасен стих ни изяснява факта, че Сам Господ Исус е **пътят** към небето. Той не просто показва пътя, Той *е* **пътят**. Спасението се намира в Една Личност. Приемете Тази Личност като Своя Собствена и вие ще имате спасение. Християнството е Христос. Господ Исус не е един от многото пътища. Той е единственият Път. **Никой не идва при Отца, освен чрез** Него. Пътят към Бога не минава през Десетте Божи заповеди, Златното Правило или членството в църквата, а през Христос и единствено през Христос. Днес много хора казват, че няма значение в какво вярваш, стига да вярваш искрено. Те казват, че всички религии имат нещо добро в себе си и че всички те водят в крайна сметка до небето. Но Исус казва: **„Никой не дохожда при Отца, освен чрез Мене."**

Освен това Господ е **истината**. Той не е просто Един, Който учи на истината; Той *е* **истината**. Той е въплъщение на истината. Тези, които имат Христос, имат Истината. Тя не се намира никъде другаде.

Христос Исус е **животът**. Той е източникът на живота – както на духовния, така и на вечния. Тези, които Го приемат, имат вечен живот, защото Той *е* Животът.

14:7 И още веднъж Господ ни говори за тайнствения съюз, който съществува между Отец и Него Самия. Ако учениците са познали кой действително е Исус, те **биха познали и** кой е **Отец**, защото Господ разкрива Отец на хората. **От този момент нататък** и особено след възкресението на Христос, учениците ще знаят, че Исус е Божият Син. Тогава те ще разберат, че да познаваш Христос, означава **да познаваш** Отец, и че да виждаш Господ Исус, означава да виждаш Бога. Този стих не казва, че Бог и Господ Исус са една и съща Личност. Има три различни *Личности* в Божеството, но само *един* Бог.

14:8 Филип иска от **Господ** да му даде някакво специално откровение за **Отца**, като това е единственото нещо, което той иска. Той не разбира, че всичко, което Господ е, прави и казва, е откровение от Отца.

14:9 Исус търпеливо го поправя. Филип е с Господа **от дълго време**. Той е един от първите ученици, които Господ призовава (Йоан 1:43) но въпреки това на него все още не му е ясна цялата истина за Божествеността на Христос и Неговото единство с Отец. Той не знае, че, гледайки Исус, той вижда Един, Който по съвършен начин изявява **Отец**.

14:10, 11 Думите **„Аз съм в Отца и Отец – в Мене"** показват колко е близка връзката между **Бащата** и Сина. Те са отделни Личности и едновременно с това са едно по отношение на Своите свойства и воля. Тази истина е трудна за разбиране, но това не трябва да ни обезкуражава. Никога един човешки ум няма да може да разбере Божеството. Ние трябва да благодарим на Бога затова, че ни е дал да разберем неща, които никога не бихме могли да разберем сами. Ако можехме да Го разберем напълно, щяхме да бъдем толкова велики, колкото е и Той! Исус има власт да говори думи и да извършва чудеса, но Той е дошъл на света като Служител на Йехова и говори и действа в съвършено подчинение на Своя Отец.

Учениците трябва да **повярват**, че Той е едно със Своя **Отец** заради Неговото Собствено свидетелство; ако ли не, трябва да **повярват** заради **делата**, които Той върши.

14:12 Господ предрича, че онези, които вярват в Него, ще извършват дела, подобни на тези, които Той върши, и дори **по-големи от тях**. В книгата Деяния четем, че апостолите са извършвали изцелителни чудеса, подобни на тези на Спасителя. Но също така четем и за по-големи чудеса, като например чудото с обръщението на трите хиляди на Петдесетница. Без съмнение, когато говори за **по-големи дела от тези**, Господ има предвид разпространението на евангелието по целия свят, спасението на огромен брой души и изграждането на църквата. **По-велико** е да спасяваш души, отколкото да изцеляваш тела. След връщането на Господа на небето Той се прославя и Светият Дух се изпраща на земята. Именно чрез силата на Светия Дух апостолите извършват тези велики дела.

14:13 Каква голяма утеха за учениците трябва са били думите на Господ, когато им казва, че дори и след като ги напусне, те пак могат да се молят на Отец в Негово име и да получават отговор на молитвите си. Този стих не означава, че вярващият може да получи всичко, което си поиска, от Бога. Ключът за разбиране на обещанието се намира в думите **„в Мое име": „каквото и да поискате в Мое име"**. Да поискаш в името на Исус не означава просто да поставиш името Му в

края на една молитва, а да поискаш според Неговото съгласие и воля; да поискаш онова, което ще прослави Бога, ще бъде благословение за човечеството, ще бъде за наше духовно добро.

За да поискаме в името на Исус, ние трябва да общуваме много близко с Него: в противен случай няма да знаем Неговото мнение. Колкото сме по-близо до Него, толкова нашите желания ще бъдат по-близки до Неговите. **Отец се прославя в Сина**, защото Синът желае само това, което е добро пред Бога. Произнасянето и изпълнението на такива молитви носи голяма слава на Бога.

14:14 Тук обещанието е повторено още веднъж с цел да се подчертае неговата сила и още повече да се насърчат Божиите хора. И така, живей в центъра на Неговата воля; бъди непрекъснато в общение с Господа; **искай всичко**, което и Господ иска, и ще получаваш отговор на твоите молитви.

Н. Обещанието за Друг Утешител (14:15-26)

14:15 Господ Исус скоро ще остави учениците Си и това ще ги изпълни с голяма скръб. Как биха могли те да изразят **любовта** си към Него? Отговорът на този въпрос е, че могат да направят това, като пазят заповедите Му, т. е. като Му се подчиняват, а не като плачат. **Заповедите** на Господ са наставленията, които Той ни дава в Евангелията, а също и в целия НЗ.

14:16 Думата, която е преведена тук като **„поискам"** за това, което Господ ще поиска от Отца, не е същата дума, която се използва в случаите, когато този, който иска, е по-нисш от онзи, от когото иска; а е друга дума, при която между този, който иска, и онзи, от когото иска, има равенство. Господ ще **поиска от Отца** да изпрати **„Друг Утешител"**. Думата **„Утешител"** *(paraclete)* означава един, който е извикан да помогне на друг. Тя е преведена също така и като „Ходатай" (1 Йоан 2:1). Господ Исус е нашият Защитник или Помощник, а Светият Дух е **Друг Помощник** – не Друг по качество, а Друг от същото естество. Светият Дух ще **остане** с вярващите **завинаги**. В СЗ Светият Дух идваше върху хората по различно време, като често ги и напускаше. Сега Той ще дойде, за да остане **завинаги**.

14:17 Светият Дух е наречен **„Духът на истината"**, защото Неговото учение е истинно, и защото Той прославя Христос, Който е истината. **Светът не може да приеме** Светия Дух, защото той не Го вижда. Невярващите искат да видят, преди да повярват, въпреки че нищо не им пречи да вярват в съществуването на вятъра и на електричеството, макар че не ги виждат. Неспасените нито познават, нито разбират Светия Дух. Той може да ги изобличи и за грях, и те пак да не разберат, че е Той. Учениците знаят Светия Дух. Те за Го познали, когато Той е работел в собствения им живот, а така също са Го видели да работи и чрез Исус Христос.

„Той пребъдва във вас и във вас ще бъде." Преди Петдесетница Светият Дух е слизал върху хората и е обитавал **в** тях. Но във времето след Петдесетница в живота на всеки човек, който е повярвал в Господ Исус, започва да живее Светият Дух, Който остава завинаги в него. Молитвата на Давид, когато казва: „Нито да отнемеш от мене Светия Си Дух", днес вече не е подходяща. Светият Дух никога не се отнема от вярващия, макар че Той може да бъде наскърбен, угасен или възпрепятстван.

14:18 Господ **няма да остави** Своите ученици **сираци** или сами. Той пак ще **дойде при** тях. В определен смисъл Господ дойде при учениците Си след

Своето възкресение, но не може да се каже съвсем сигурно дали точно това Господ има предвид тук. В друг смисъл Той дойде при тях в Лицето на Светия Дух в деня на Петдесетница, и ние смятаме, че тук Господ говори точно за това духовно идване. „Има нещо в Петдесетница, което я прави ден на едно идване на Исус." И освен това Господ ще дойде още веднъж при учениците Си при „свършека на века", когато Той ще вземе Своите избрани у дома на небето.

14:19 Нито един невярващ не е видял Господ Исус след Неговото погребение. След възкресението Му Той е бил видян само от тези, които са Го обичали. Но дори и след възнесението Му учениците Му продължават да Го виждат чрез вяра. Без съмнение това е смисълът на думите **„а вие Ме виждате"**. Тогава, когато светът повече няма да може да Го вижда, Неговите ученици ще продължават да Го виждат. **„Понеже Аз живея, и вие ще живеете."** Тук Господ говори за живота Си след възкресението, който ще бъде залог за живот за всички, които уповават на Него. Даже и да умрат, тези хора ще бъдат възкресени отново, за да не умират повече.

14:20 Под **„оня ден"** Господ може би има предвид времето на слизането на Светия Дух, Който ще учи вярващите на истината, че както има жизнена връзка между Сина и Бащата, така ще има едно удивително единство между живота и интересите на Христос и Неговите светии. Трудно е да се обясни как точно Христос е **във** вярващия, а вярващият – **в** Христос, едновременно. Обикновено тук се използва за илюстрация примерът за ръжена в огъня: не само че ръженът е в огъня, но и огънят е в ръжена[43]. Но това не е всичко. Христос е във вярващия, в смисъл че Той му е предал Своя живот и живее във вярващия чрез Светия Дух. Вярващият е в Христос, в смисъл че той стои пред Бога на основание на Личността и делото на Христос.

14:21 Истинското доказателство за любовта на вярващия към Господа е подчинението на Неговите **заповеди**. Безполезно е да говорим за любов към Господа, когато не желаем да Му се подчиняваме. В определен смисъл Отец обича целия свят. Но Той обича по специален начин тези, които обичат Неговия Син. Христос също ги обича и им се изявява по специален начин. Колкото повече обичаме Спасителя, толкова повече ще Го познаваме.

14:22 Юда, който е споменат в този стих, е имал нещастието да се нарича със същото име, което е имал и предателят. Но Божият Дух с внимание подчертава, че това е един човек, различен от Юда **Искариотски**. Юда не може да разбере как Господ ще се яви на учениците, без да бъде видян и от **света**. Без съмнение той си мисли за идването на Спасителя като за идване на един голям Завоевател или Герой. Той не може да разбере това, че Господ ще се **яви** на Своите Си по един духовен начин. Те ще Го видят чрез вяра в Божието Слово.

Всъщност чрез Божия Дух днес ние можем да познаем Христос по-добре, отколкото учениците тогава, когато Той е бил на земята. Когато Христос е бил тук, тези, които са стоели найотпред в тълпата, са били по-близо до Него от онези, които са стоели найотзад. Но днес чрез вяра всеки един от нас може да се наслаждава на найблизко общение с Христос. Отговорът, който Христос дава на въпроса на Юда, показва, че обещаното явяване поотделно на всеки един от Неговите последователи е свързано с Божието Слово. Ако те се подчиняват на Словото, Отец и Син ще дойдат и ще заживеят във всеки един от тях.

14:23 Ако един човек наистина **обича** Господ, **той ще** иска да **пази** цяло-

то Негово учение, а не само някои отделни заповеди от него. **Отец** люби тези, които желаят да се подчиняват на Неговия Син без съмнения и уговорки. Както Бащата, така и Синът се намират особено близо до такива любящи сърца.

14:24 От друга страна, онези, които **не** Го **обичат, не пазят** думите Му. Те не само отхвърлят думите на Христос, но и думите на Отец също.

14:25 Докато е бил **с** тях, Господ е научил Своите ученици на определено количество истини. Той не е могъл да им разкрие повече, защото те не са били в състояние да ги приемат.

14:26 Но **Светият Дух** ще им открие повече. Светият Дух беше изпратен от **Отец** в деня на Петдесетница в **името** на Христос. Духът дойде в **името** на Христос, в смисъл че Той дойде, за да представлява интересите на Христос на земята. Той не дойде да прослави Себе Си, а да привлече хора към Спасителя. **„Той ще ви научи на всичко"** – казва Господ. Това Той направи най-напред чрез изговореното слово по време на служението на апостолите, а по-късно – чрез писаното Божие Слово, което ние имаме днес. Светият Дух ни **припомня всичко**, на което ни е учил Спасителят. Всъщност Господ Исус като че ли ни представя в зародишен вид всичко, което Светият Дух развива по-нататък в НЗ.

О. Исус оставя Своя мир на учениците Си (14:27-31)

14:27 Когато един човек е на път да умре, той обикновено пише последно завещание, в което оставя имота си на онези, които обича. Тук Господ Исус прави точно това. Само че Той не ни завещава материални неща, а нещо, което не може да се купи с пари – **мир**, вътрешния **мир** на едно съзнание, което живее с усещането на опростен грях и възстановена връзка с Бога. Христос може да ни даде този мир, защото Той го е откупил със Своята Собствена кръв на Голгота. **Той не дава** Своя мир, **както дава светът** – оскъдно, егоистично и само за кратко време. Неговият **подарък** е вечен. Трябва ли тогава християнинът **да се смущава** или **бои?**

14:28 Исус вече е казал на учениците Си, че ще ги напусне и че ще се върне отново, за да ги вземе със Себе Си у дома на небето. **Ако** те Го **обичат,** това ще ги накара да **се зарадват**. В определен смисъл те наистина Го обичат, но все още не разбират напълно кой е Той, поради което тяхната любов не е толкова голяма, колкото трябва да бъде.

„Бихте се зарадвали, загдето отивам при Отца; защото Отец е по-голям от Мене." На пръв поглед изглежда, че този стих противоречи на всичко, казано от Исус по отношение на Неговото равенство с Отец. Но противоречие няма, защото текстът обяснява смисъла. Когато е бил на земята, Исус е бил мразен, гонен, преследван и измъчван. Хората са Го хулели, ругаели и плюели. Той е бил подложен на ужасни унижения от Своите създания.

Бог Отец никога не е изтърпявал такова жестоко отношение от страна на човеците. Той обитава в небето – далече от цялата тази злина на грешниците. След завръщането Си на небето Господ Исус ще бъде на едно място, където няма никакви унижения. Затова учениците Му трябва да се радват, че Исус **отива при Отца**, защото *в този смисъл* **Отец е по-голям от** Него. Отец не е по-голям от Сина *като* Бог, а е по-голям, в смисъл че Той никога не е идвал на света като Човек, за да бъде оскърбен. Що се отнася до атрибутите на Божествеността, Синът е равен на Отец. Но когато помислим за унизеното място,

което Исус зае тук, на земята, ние разбираме, че *в този смисъл* Бог **Отец** е **по-голям от** Него. Отец е по-голям по отношение на Неговото *положение*, но не по отношение на Неговата *Личност*.

14:29 Бащинската загриженост на Господ за изплашените Му със страх ученици Го кара да им открие тези бъдещи събития, за да не бъдат съблазнени, обезсърчени или уплашени, а да **повярват**.

14:30 Господ знае, че времето, когато ще бъде предаден, наближава и че Той няма да има вече много време да **говори** със Своите Си. Сатана вече приближава, но Спасителят знае, че врагът не може да намери и следа от грях в Него. В Христос няма нищо, което да откликне на злите изкушения на дявола. Думите на всеки друг, с изключение на Христос, щяха да звучат нелепо, ако кажеше, че в него не може да се намери **нищо** от Сатана.

14:31 Този стих може да се преразкаже по следния начин: „Времето, когато ще бъда предаден, наближава. Аз отивам доброволно на кръста. Това е волята на Отца Ми за Мен. То ще покаже на света колко много **обичам** Моя **Отец**. Затова сега Аз отивам, без да се съпротивлявам." След тези думи Господ помолва учениците Си да **станат** и да **отидат** с Него. Тук не е ясно дали те тръгват от горната стая или от друго място. Вероятно останалата част от разговора продължава, докато вървят.

II. Исус – истинската лоза (15:1-11)

15:1 В СЗ народът на Израел е описан като лоза, която е посадена от Йехова. Този народ обаче се е оказал неверен и безплоден, така че сега Господ Исус представя *Себе Си* като **истинската лоза**, която е съвършеното изпълнение на всички други лози преди това. Бог **Отец е земеделецът.**

15:2 Има различни мнения за това, какво трябва да се разбира под **„пръчка в Мене, която не дава плод"**. Някои смятат, че тази пръчка олицетворява „християнина", който вярва в Христос само на думи. Той твърди, че е християнин, без някога да се е съединил с Христос чрез вяра. Други мислят, че тук става въпрос за истински християнин, който загубва спасението си, защото не принася плод. Ние смятаме, че това не е възможно, тъй като противоречи на много други текстове, които учат, че вярващият получава вечно спасение. Според трети тези думи описват състоянието на отстъпилия от вярата християнин, който се е отдалечил от Господ и е насочил интересите си към нещата от този свят. Този човек престава да изявява плода на Духа – „любов, радост, мир, дълготърпение, благост, милост, милосърдие, вярност, кротост, себеобуздание" (Гал. 5:22).

Начинът, по който Господ постъпва с неплодоносната пръчка, зависи от начина, по който превеждаме гръцкия глагол *airo*. Той може да означава **„отрязвам"** според традиционния превод на Библията от Кинг Джеймс (също и в Йоан 1:29) и тогава да се отнася до физическата смърт на ученика (1 Кор. 11:30); но може също така да означава „вдигам, повдигам" (както в Йоан 8:59). Тогава смисълът на израза може да се тълкува *положително* и да се разбира като олекотяване на неплодоносната пръчка, така че тя да стане по-лека и въздушна, за да може да даде плод.

Пръчката, която дава плод, представлява християнина, който расте и все повече и повече прилича на Господ Исус. Но дори и тази пръчка има нужда от подрязване и почистване. Също както обикновената лоза трябва да се прочиства от насекоми, плесени и гъби, така и християнинът трябва да се

почиства от светските неща, които се прилепват към него.

15:3 Почистващият препарат е **словото** на Господ. Учениците първоначално са очистени чрез **словото** по време на своето обръщение. Думите на Спасителя, които Той им е говорил, са оказали очистващо въздействие върху техния живот. И така, в този стих става дума за оправданието *и* освещението.

15:4 Да „пребъдваш" означава „да останеш там, където си". Мястото на християнина е в Христос: това е неговото положение. Той трябва всекидневно да „остава" в интимно общение с Господ. **Пръчката** остава на лозата, когато се храни и живее от нея. Така и ние пребъдваме в Христос, като прекарваме време в молитва, четем и се подчиняваме на Неговото Слово, общуваме с Божиите хора и живеем непрекъснато със съзнанието за връзката ни с Него. Когато по този начин поддържаме непрекъснат контакт с нашия Господ, ние усещаме, че и Той пребъдва в нас и ни дава духовна сила. **Пръчката** може да **дава плод** само докато е **на лозата**. Единственият начин, чрез който вярващите могат да дават духовни плодове, е да бъдат свързани с Христос във всеки миг от своя живот.

15:5 Самият Христос е **лозата**, а вярващите са **пръчките** на лозата. Тук не се казва, че пръчките живеят за Лозата, а че Лозата просто позволява на живота да тече през пръчките. Понякога ние се молим така: „Господи, помогни ми да живея живота си за Теб." По-добре би било да кажем: „Господи, живей живота Си чрез Мен." **Отделени от** Христос, ние **не можем да направим нищо**. Лозовата пръчка има едно велико предназначение – да дава плод. Тя е абсолютно безполезна за правене на мебели или строене на къщи. Не става и за огън. Но е много добра за раждането на грозде – стига да остане на лозата.

15:6 6 ст. е причинил доста различия в мненията по неговото тълкуване. Някои вярват, че тук става въпрос за човек, който е вярващ, но изпада в грях, вследствие на което бива загубен. Такова едно тълкуване е в пряко противоречие с много стихове от Библията, които казват, че нито едно истинско Божие дете няма никога да погине. Други мислят, че тук става въпрос за човек, който само на думи е изповядал, че е християнин, без някога да е бил новороден. Често като пример за такъв човек се използва Юда.

Ние вярваме, че тук става въпрос за искрено вярващ християнин, понеже като цяло тази част от главата разглежда състоянието на истинските християни. В този стих се говори за пребъдването и *даването на плод*, а не за спасението. Когато един християнин проявява лекомислие и престане да се моли, той загубва връзката си с Господ. В резултат на това той извършва някакъв грях и неговото свидетелство се унищожава. И понеже не е пребъдвал в Христос, той бива изхвърлен **навън като пръчка** – не от Христос, а от хората. Тези пръчки се събират и се хвърлят **в огъня, където се и изгарят**. Това не се прави от Бога, а от хората. Какъв е смисълът тогава? Смисълът е този, че хората започват да се подиграват на отклонилия се християнин: те хвърлят името му в калта и изгарят свидетелството му на християнин в огъня. Животът на Давид илюстрира много добре този случай. Той е бил истински вярващ, но е показал лекомислено отношение към Господ, като е извършил прелюбодейство и убийство. Това е накарало враговете на Господ да богохулстват. Дори и днес атеистите се подиграват с името на Давид (и с името на Давидовия Бог също). Те го хвърлят, така да се каже, в огъня.

15:7 В пребъдването се крие тайната на успеха на молитвения живот. Колкото повече се приближаваме до Господ, толкова по-добре се научаваме да мислим Неговите мисли. Колкото повече опознаваме Господ чрез Словото Му, толкова по-добре започваме да разбираме волята Му. И колкото повече нашите воли се съгласяват с Неговата воля, толкова по-сигурни можем да бъдем, че ще получим отговор на молитвите си.

15:8 Когато Божиите деца изявяват образа на Христос на света, тогава **се прославя** и **Отец**. Хората са принудени да признаят, че Той е един велик Бог, след като може да превърне такива паднали грешници в светии. Забележете развитието на идеята за даването на плод в тази глава: давам плод (2 ст.), давам повече плод (2 ст.), принасям **много плод** (8 ст.).

„И така ще бъдете мои ученици." Тези думи означават, че ние *доказваме, че сме* **ученици** на Христос, когато пребъдваме в Него. Само тогава другите хора могат да видят, че сме Негови истински ученици и че приличаме на Него.

15:9 Любовта на нашия Спасител към нас е същата като любовта на Отец към Сина. Сърцата ни би трябвало да се преклонят пред тези думи. Любовта на Спасителя има същото качество и е също толкова велика, колкото любовта на Отец: тя е „огромна, широка, дълбока, неизмерима и неизследима от човека"; толкова „дълбока, че всички наши мисли могат да потънат в нея". **„Пребъдвайте в Моята любов".** – казва Господ. Това означава, че ние не трябва да преставаме да осъзнаваме Неговата любов и да ѝ се наслаждаваме в нашия живот.

15:10 Първата половина от 10 ст. ни казва как да пребъдваме в Господната любов. Това става, като пазим Неговите **заповеди**. „Няма друг начин да си щастлив в Христос, освен като се доверяваш и уповаваш на Него." Втората половина на стиха поставя пред нас Съвършения Пример на Господ Исус, Който е **опазил заповедите на Своя Отец**. Всичко, направено от Господа, е подчинено на Божията воля. Той непрекъснато пребъдва в наслаждението от **любовта** на Отца. Няма такова нещо, което някога да е попречило на това чудно общение в любов.

15:11 Исус намира Своята най-дълбока **радост** в общението с Бог Отец и иска учениците Му също да имат тази радост, която идва от това да бъдеш зависим от Него. Той иска *Неговата* **радост** да бъде и тяхна. Човешката представа за радост е радостта от един живот, в който Бог не присъства, в който Бог е прогонен. Господ смята, че истинската радост идва тогава, когато човек допусне Бога колкото е възможно повече в своя живот: **и** тогава **неговата радост ще стане пълна** или ще се изпълни. Радостта на учениците Му ще стане пълна, когато те пребъдват в Христос и пазят Неговите заповеди. Много хора използват тази глава от Йоан, за да проповядват съмнения относно увереността на вярващия в спасението. Те смятат, че предишните стихове учат, че една Божия „овца" може накрая да погине. Но от този стих ние виждаме, че целта на Господ не е „вашите съмнения да станат пълни", а **„вашата радост да стане пълна"**.

Р. Заповедта да се любим един другиго (15:12-17)

15:12 Господ скоро ще напусне Своите ученици и те ще останат в един враждебен за тях свят. С увеличаване на напрежението ще се увеличава и опасността от съперничество между учениците. Затова Господ ни оставя тази неотменима заповед: **„да се любите един друг, както Аз ви възлюбих"**.

15:13 Любовта ни трябва да бъде такава, че да можем да дадем живота си един за друг. Хората, които желаят да сторят това, не си съперничат един на друг. Най-великият пример за човешка саможертва е, когато някой умре **за своите приятели**. Христос призовава учениците Си на такъв вид посвещение. Някои от тях наистина дават живота си за другите; други прекарват целия си живот в неуморно служение на Божиите хора. Техният Пример е Господ Исус. Той даде живота Си за Своите приятели. Когато Той умря за тях, те все още бяха Негови неприятели, но след спасението станаха Негови приятели. Следователно можем да кажем, че Господ Исус умря както за Своите приятели, така и за Своите врагове.

15:14 Ние показваме, че сме Негови **приятели**, ако вършим **това, което** ни заповядва. Това не е начинът, по който ставаме Негови приятели, а по-скоро начинът, по който показваме на света, че сме Негови приятели.

15:15 Тук Господ подчертава разликата между **слуги и приятели**. На **слугите** си човек дава да вършат само определената за тях работа докато на **приятелите** си се доверява. На тях той разкрива бъдещите си планове, споделя поверителни неща... В известен смисъл учениците винаги ще продължават да бъдат слуги на Господ, но те ще бъдат и нещо повече от слуги – ще бъдат Негови приятели. Дори и в този момент Господ им разкрива неща, които е **чул от Отца** Си – За Своето Собствено отиване, за идването на Светия Дух, за второто Си идване и за отговорността, която те носят към Него, докато Го няма. Някой беше казал много сполучливо, че като „пръчки" ние *получаваме* (5 ст.), като ученици – *следваме* (8 ст.), а като приятели – *общуваме* (15 ст.).

15:16 В случай че учениците Му се обезкуражат или поискат да се предадат, Исус им напомня, че Той е Този, Който ги е **избрал**. Това може да означава, че Той ги е **избрал**, за да имат вечно спасение, за да Му бъдат ученици и за да принасят плод. Исус е избрал учениците Си за работата, която е определил за тях. Те **трябва да излязат и да принасят плод**. Под **„плод"** могат да се разбират благословенията на християнския живот – любов, радост, мир и т. н. Под „плод" могат да се разбират и спечелените души за Господ Исус Христос. Тези две неща са свързани помежду си: само когато ние започнем да даваме първия вид плод, само тогава ще можем да даваме и втория.

Думите **„и плодът ви да бъде траен"** ни карат да смятаме, че под „плод" тук трябва да се разбира спасението на души. Господ е избрал учениците, за да излязат и да принесат *траен* **плод**. Той не се интересува от хора, които само на думи признават, че вярват в Него, а от наистина спасени хора. Според Чейфър тази глава ни дава наставления за ефективната молитва (7 ст.), небесната радост (11 ст.) и вечния плод (16 ст.). **„Та каквото и да поискате..."** – ето това е тайната на ефективното служение: молитвата. Исус изпраща учениците Си с гаранцията, че **Отец** ще им даде **каквото и да** поискат в **името** на Христос.

15:17 След малко Господ ще предупреди учениците Си за враждебността на този свят към тях. Но преди това Той им казва, че *те трябва да се* **обичат един друг**, да се държат здраво един за друг и да не се разединяват срещу врага.

С. Исус предсказва, че светът ще мрази учениците Му (15:18–16:4)

15:18, 19 Учениците на Исус не трябва да се изненадват или обезкуражават, **ако светът** ги **мрази**. (**„Ако"** тук не

означава съмнение, че това ще се случи, а сигурност.) Светът **намрази** Господ и е съвсем сигурно, че ще намрази и тези, които са като Него.

Хората от света обичат онези, които живеят като тях, които злословят или се отдават на страстите на плътта, или са образовани хора, но живеят само за себе си. Християните ги осъждат със собствения си свят живот – **затова светът ги мрази**.

15:20 Тук **„слугата"** означава „слуга" в буквалния смисъл на тази дума. Един ученик на Христос не може да очаква от света по-добро отношение от това, което светът показа към **Неговия Учител**. Той ще бъде преследван точно така, както беше преследван и Христос. Неговото слово ще бъде отхвърляно точно така, както беше отхвърляно и словото на Спасителя.

15:21 Но тази омраза и това преследване ще бъдат **„поради Моето име"**: поради това, че вярващият е свързан с Христос; поради това, че Христос го е отделил от света; и поради това, че носи Христовото име и образ. Светът не знае нищо за Бога: **хората не знаят**, че Отец е **изпратил** Господ в света, за да бъде негов Спасител. Но незнанието не е извинение.

15:22 Господ не проповядва тук, че ако Той не беше дошъл, хората нямаше да бъдат грешни. След Адам всички хора са грешни. Господ иска да каже, че техният грях нямаше да бъде толкова голям, колкото е сега. Тези хора видяха Божия Син и чуха Неговото чудно слово, и не можаха да намерят какъвто и до било недостатък в Него; но въпреки това Го отхвърлиха. Точно това прави техния грях толкова голям. И така, смисълът на тези думи трябва да се търси в контекста на сравнението: сравнени с ужасния грях на отхвърлянето на Господа на славата, всички техни други грехове изглеждат като несъществуващи. Сега, след като са отхвърлили Светлината на света, те вече **нямат извинение за греха си**!

15:23 Тези, които мразят Христос, мразят **и Неговия Отец**. Те Двамата са Едно. Хората не могат да кажат, че обичат Бог, защото – ако наистина Го обичаха – щяха да обичат и Този, Когото Той е пратил.

15:24 Хората са отговорни не само заради това, че са чули Христовото учение, но и заради това, че са видели Неговите чудеса. Всичко това увеличава тяхното осъждение. Те са видели **дела, които никой друг не е извършил**. За отхвърлянето на Христос при наличието на такива доказателства няма никакво извинение. Господ съпоставя всички техни останали грехове с този един грях и казва, че те са нищо в сравнение с него. Поради това, че **мразят** Сина, те мразят и Неговия **Отец** и това е тяхното ужасно осъждение.

15:25 Господ съзнава, че отношението на човека към Него е точно изпълнение на едно пророчество. В Псалм 69:4 е предсказано, че Христос ще бъде **намразен... без причина**. Сега, след като всичко това **се случва**, Господ посочва, че точно този СЗ, който тези хора ценят толкова много, е предсказал тяхната безсмислена омраза към Него. Фактът, че това е било пророкувано, не означава, че тези хора е *трябвало* да намразят Христос. Те са Го намразили вследствие на *своя съзнателен избор*, докато Бог само е видял предварително, че това ще се случи, и е накарал Давид да го напише в Псалм 69.

15:26 Въпреки че хората ще отхвърлят Христос, свидетелството за Христос ще продължи, защото **Утешителят**, Светият Дух ще свидетелства за Него. Тук Господ казва, че *Той* ще **изпрати** Духа **от Отец**. В Йоан 14:16 се казва, че *Отец* е Този, Който праща Духа. Това е още едно доказателство за равенството между Сина

и Бащата. Кой, ако не Бог, може да изпрати Един, Който е Бог? **„Духът на истината... изхожда от Отца.“** Това означава, че Той непрекъснато се изпраща от Бог, а Неговото идване в деня на Петдесетница е един специален случай, когато това става. Духът свидетелства за Христос: това е Неговата велика служба. Той няма за цел да кара хората да се занимават с Него, макар че е една от трите Личности на Триединството; но насочва вниманието както на грешника, така и на светията към Господа на славата.

15:27 Духът ще свидетелства пряко чрез учениците. Те **са били с** Господ **от началото** на общественото Му служение и имат специалното право да говорят за Неговата Личност и дело. Ако има някой, който да може да намери някакво несъвършенство в Господ, то това трябва да е този, който е бил с Него най-дълго време. Учениците на Господ никога не са Го видели да извършва някакъв грях и могат да свидетелстват, че Той е безгрешният Божий Син и Спасителят на света.

16:1 Учениците вероятно живеят с надеждата, с която живее целият еврейски народ – че Месията ще установи Своето царство и че те ще бъдат освободени от римското владичество. Вместо това Господ им казва, че Той ще умре, ще възкръсне и ще се върне отново в небето; че ще дойде Светият Дух и че учениците ще излязат в света и ще свидетелстват за Христос; и че ще бъдат мразени и преследвани заради това. Господ им казва всичко това предварително, за да не се разочароват, **съблазнят** или смутят.

16:2, 3 Отлъчването **от синагогата** се е смятало от повечето юдеи за едно от най-лошите неща, които могат да им се случат. Но тук Исус казва, че точно това ще се случи на онези юдеи, които станат Негови ученици. Ще дойде време, когато християнската вяра ще бъде до такава степен мразена, че онези, които се опитват да я сразят, ще **мислят**, че правят нещо угодно на **Бога**. Тези думи показват как човек може да бъде много искрен, много усърден и едновременно тована много *грешен път*.

В корена на всичко това лежи отказът да се признае Божествеността на Христос. Отказвайки да приемат Христос, юдеите отказват да приемат и **Отец**.

16:4 Господ предупреждава учениците Си предварително, за да не се тревожат, когато това стане. Тогава те ще си **спомнят**, че Господ им е предсказал всичко това, и ще знаят, че тези преследвания са част от плана за техния живот. Той не им е казал това порано, тъй като е бил заедно с тях. Тогава не е било нужно да ги безпокои или да отвлича вниманието им от другите неща, на които ги е учел. Но сега, когато ги напуска, Той трябва да ги предупреди за това, което им предстои.

Т. Идването на Духа на истината (16:5-15)

16:5 5 ст. изразява разочарованието на Господа от слабия интерес на учениците Му към това, което Го очаква. Макар и да Го попитаха **къде отива**, те не изглеждаха много загрижени.

16:6 Учениците са много повече загрижени за собственото си бъдеще, отколкото за Неговото. Пред Него стоят кръстът и гробът; пред тях – преследванията заради служението им на Христос. Но техните сърца са **изпълнени със скръб** много повече заради собствените им съдби, отколкото заради съдбата на Христос.

16:7 Те **обаче** няма да бъдат оставени без помощ и утеха. Христос ще изпрати Светия Дух за техен **Утешител**. За тях ще бъде **по-добре**, когато

дойде **Утешителят**. Той ще им даде сила и смелост, ще ги учи и ще им помогне да разберат истинския Христос повече от когато и да било друг път. **Утешителят** няма да дойде, преди Господ Исус да отиде отново в небето и да се прослави. Светият Дух е идвал в света и преди това, но сега Той ще дойде по един съвършено нов начин – за да обвини света и за да служи на изкупените.

16:8 Светият Дух **ще обвини света „за грях, за правда и за съдба"**. Повечето хора смятат, че това означава, че действието на Светия Дух кара всеки отделен човек да осъзнае вътрешно тези неща. И макар това да е вярно, ние мислим, че то не отразява точно значението на този стих. Светият Дух обвинява **света** със самия факт на Своето присъствие. Защото не Той трябва да е тук, а Господ Исус трябва да е тук и да царува над света. Но светът отхвърли Господ Исус и Той се върна обратно на небето. Светият Дух е тук вместо отхвърления Христос, което показва виновността на света.

16:9 Духът обвинява света **„за грях"**, защото не **повярва** в Христос, Който беше достоен за това. В Него нямаше нищо, което да попречи на хората да повярват. Но те сами отказаха да повярват в Него. Така че присъствието на Светия Дух в света свидетелства за тяхната вина.

16:10 Спасителят твърдеше, че е праведен, докато хората говореха, че имал бяс. Последната дума беше казана от Бога. Тя всъщност означаваше следното: „Моят Син е праведен и Аз ще докажа това, като Го възкреся от мъртвите и Го взема обратно в небето." Светият Дух свидетелства, че Христос е прав, а светът – грешен.

16:11 Присъствието на Светия Дух обвинява света и **за** идващия **съд**. Фактът, че Той е тук, означава, че дяволът вече е осъден на кръста и че всички, които отхвърлят Спасителя, ще споделят неговия ужасен съд в един бъдещ ден.

16:12 Има **още... много** други **неща,** които Спасителят трябва да каже на учениците Си, но те все още не могат да ги приемат. Това е един много важен принцип при обучението. Първо трябва да се усвои едно определено ниво, преди да се премине към някои по-сложни истини. Господ никога не претоварваше учениците Си със Своето учение. Той им го даваше „заповед след заповед, правило след правило".

16:13 Делото, започнато от Господ, ще бъде продължено от **„Духа на истината". Той** ще ги **упътва във всяка истина.** В известен смисъл **„всяка истина"** беше дадена на учениците, докато още бяха живи, която те на свой ред записаха на хартия, така че днес ние я имаме в нашия НЗ. Този НЗ, прибавен към Стария, завършва Божието откровение за човечеството. Вярно е също така, че във всички времена Светият Дух упътва Божиите хора „на всяка истина". Това Той прави чрез Писанията.

Той ще говори само това, което Му е дадено да говори от Отец и Син. **„И ще ви извести за идните неща."** Това, разбира се, вече е направено в НЗ, и най-вече в книгата Откровението на Йоан, където ни е открито бъдещето.

16:14 Основната задача на Светия Дух е да **прославя** Христос. По този начин ние можем да изпитваме всяко учение и проповядване. Ако то води до възвеличаването на Спасителя, тогава е от Светия Дух. Думите **„от Моето ще взема"** означават, че Светият Дух ще приема от великите истини, които се отнасят до Христос, и това ще бъдат нещата, които Той ще разкрива на вярващите. Може да се каже, че тези истини никога няма да се изчерпят!

16:15 Всички атрибути на **Отца** принадлежат и на Сина. Това са тези съвършени качества, за които Христос говори в 14 ст. Духът откри на апостолите славните съвършенства, служби, милости и пълнота на Господ Исус.

У. Скръбта ще се превърне в радост (16:16-22)

16:16 Времето на действието, описано в 16 ст., не е много сигурно. То може би означава, че Господ ще отсъства от учениците Си в продължение на три дни и след възкресението Си ще се появи отново при тях. Може да означава също така, че Той ще се върне при Отец Си в небето и **след известно време** (настоящия век) ще дойде отново при тях (Второто Му пришествие). Стихът може да означава също, че **„още малко" няма да Го виждат** с телесните си очи, но след идването на Светия Дух на Петдесетница ще могат да Го виждат чрез вяра по начин, по който не са Го виждали никога преди това.

16:17 Учениците са объркани. Причината за това са думите на Спасителя от 10 ст., където Той казва: „Отивам при Отца и няма да Ме виждате вече"; докато сега казва: **„Още малко, и няма да Ме виждате; и пак малко, и ще Ме видите."** Те не могат да открият съответствието между тези две твърдения

16:18 и започват да се питат какво означават думите **„още малко"**. Странно защо, но ние срещаме същата трудност и днес. Трудно е да се каже дали тези думи се отнасят за трите дни преди възкресението на Исус, за четиридесетте дни преди Петдесетница или за повече от 1900-те години преди Неговото Второ Идване!

16:19, 20 Като Бог Господ Исус може да чете мислите на Своите ученици. Въпросите, които им задава, показват, че Господ знае всичко за тяхното объркване. Той не им отговаря на проблема директно, а като им дава допълнителна информация за това „още малко". **Светът** ще се **зарадва**, че са разпънали Господ Исус, а учениците **ще заплачат и ще заридаят**. Но това ще бъде за малко време, защото тяхната **скръб** ще се **обърне в радост**. И това наистина става – първо, при възкресението, и, второ, при идването на Духа. И накрая, за всички ученици от всички векове скръбта ще се превърне в радост, когато Господ Исус дойде отново.

16:21 Нищо не е по-забележително от това, колко бързо една майка забравя **болките**, след като роди **детенцето**. Същото ще стане и с учениците. Болките, свързани с отсъствието на техния Господ, ще бъдат забравени много бързо, когато Го видят отново.

16:22 И отново трябва да кажем, че не знаем кое време има предвид Господ, когато казва: **„Аз пак ще ви видя."** Дали това се отнася до Неговото възкресение, дали до изпращането на Духа на Петдесетница или до Второто Му Пришествие? Във всичките три случая резултатът води до радост, и то **радост**, която не може да бъде отнета.

Ф. Молете се на Отца в името на Исус (16:23-28)

16:23 До този момент учениците идваха при Господ с всички свои въпроси и молби. **„В онзи ден"** (века, който започва със слизането на Духа на Петдесетница) Той няма вече да бъде с тях с тялото Си, така че те няма вече да могат да Му задават въпроси. Но това дали означава, че няма да имат никого, при когото да отидат? Не, **„в онзи ден"** те ще бъдат облагодетелствани да **се молят на Отец**, Който ще удовлетвори молбите им заради Исус. Нашите молби ще полу-

чат отговор не защото сме достойни, а защото Господ Исус е достоен.

16:24 Преди това учениците никога не са се молили на Бог Отец в **името** на Господ. Сега те имат право да сторят това. И когато получат отговор на молитвите си, тяхната **радост** ще **бъде** пълна.

16:25 Значението на голяма част от учението на Господ не винаги може да се разбере от самия текст. Много често Той използва притчи и **преносни изрази**. Дори и в тази глава не винаги можем да бъдем сигурни за точното значение. След идването на Светия Дух учението **за Отец** става по-ясно. В Деянията и в Посланията истината вече не се разкрива чрез притчи, а чрез преки твърдения.

16:26 „Оня ден" е отново векът на Светия Дух, в който ние живеем сега. Ние сме облагодетелствани да се молим на Отец в името на Господ Исус. **„Не ви казвам, че Аз ще поискам от Отца за вас"**, заявява Исус, с което иска да каже, че Отец не се нуждае от увещание, за да отговори на нашите молитви. Господ няма нужда да Го умолява. Но ние не трябва да забравяме, че Господ Исус е Посредникът между Бога и човека и че именно Той се застъпва за Своя народ пред Божия трон.

16:27 Отец люби учениците, понеже са приели Христос и са Го **възлюбили**, и **повярвали** в Неговата божественост. Поради тази причина Господ няма нужда да умолява Отец. След идването на Светия Дух те ще се радват на нова близост с Отец, ще могат да се приближат към Него с нова увереност – и всичко това, защото са **възлюбили** Сина Му.

16:28 Тук Господ повтаря твърдението Си за равенството Си с Бог Отец. Той не казва, че е излязъл от Бога, както би казал един пророк, който е изпратен от Бога; а казва: **„Излязох от Отца."** Това означава, че Той е вечният Син на вечния Отец, Който е равен на Бог Отец. Той дойде **на света** като Един, Който е живял някъде другаде преди това. След възнесението Си Той напусна света и се върна **при Отец**. Това са едни кратки биографични данни за Господа на славата.

X. Скръб и мир (16:29-33)

16:29, 30 Учениците на Исус мислят, че сега най-сетне са успели да Го разберат. Те **казват**, че Той вече не говори с притчи, и смятат, че **сега** са разбрали тайната на Неговата личност; че **сега са сигурни, че** Той има цялото знание и че **е дошъл от** *Бога*. Но Той беше казал, че е дошъл от *Отца*. Дали те разбират какво значи това? Дали разбират, че Исус е една от Личностите на Божеството?

16:31 Този въпрос изразява предположението на **Исус**, че тяхната вяра все още не е съвършена. Той знае, че те Го обичат и Му се доверяват, но дали наистина знаят, че Той е Бог, изявен в плът?

16:32 Съвсем скоро Той ще бъде арестуван, изправен на съд и разпънат. Учениците ще Го изоставят и ще избягат по домовете си. Но Той няма да остане сам, защото **Отец** ще бъде **с** Него. Точно това единство между Него и Бог Отец те не могат да разберат. Тази именно връзка ще бъде това, което ще Го подкрепя, когато всички те се разпръснат от страх за живота си.

16:33 Целта на тази беседа с учениците е те да **имат мир**. Когато започнат да бъдат мразени, гонени, преследвани, лъжливо обвинявани и дори измъчвани, те ще могат да имат **мир** *в Него*. Защото Исус победи **света** на кръста на Голгота. Независимо от скърбите, учениците могат да бъдат спокойни заради увереността, че те са от страната на победителя.

Освен това след идването на Светия Дух те ще получат нови сили, за да издържат, и нова смелост, с която да се изправят срещу врага.

Ц. Исус се моли за Своето служение (17:1-5)

Стигнахме вече до така-наречената първосвещеническа молитва на Господ Исус. В тази молитва Той се застъпва за Своите хора. Тя представлява една картина на Неговото настоящо служение на небето, където Той се моли за Своя народ.

Маркъс Рейнзфорд пише така:

„Цялата молитва е един прекрасен пример за това, как нашият благословен Господ се застъпва за нас от дясната страна на Бога. В нея няма нито една дума против Неговите хора, нито едно напомняне за техните неуспехи или недостатъци... нищо такова. Той говори за тях като за такива, каквито Отец ги е замислил; за такива, каквито са, когато са свързани с Него; за такива, каквито са като приемници на пълнотата, която Той слезе да им даде от небето... Всички специални молби на Господ по отношение на Неговия народ са свързани с духовни неща: всички те се отнасят до небесни благословения. Господ не иска за Своите хора богатства или почести, световно влияние или големи привилегии, но се моли най-усърдно те да бъдат пазени от злото; да бъдат отделени от света; обучени да Му служат и доведени безопасно у дома на небето. Най-доброто благоденствие е благоденствието на душата: то е показателят на истинското преуспяване.“[44]

17:1 Часът вече е **дошъл**. Много пъти враговете на Исус не можеха да Го хванат, защото часът Му още не беше дошъл; но сега времето за смъртта на Господ вече е дошло. Спасителят започва Своята молитва с думите: „Отче... **прослави Сина Си.“** Той вече очаква смъртта на кръста. Ако Господ остане като другите хора в гроба, светът ще знае, че Той е просто един човек като всички останали. Но ако Бог Го прослави, като Го възкреси от мъртвите, това ще бъде доказателство, че Той е Божият Син и Спасителят на света. Бог отговори на молитвата на Господ Исус, като Го възкреси на третия ден и после Го взе обратно в небето и Го увенча със слава и почит.

„За да Те прослави и Синът Ти“, казва Господ по-нататък. Значението на тези думи е обяснено в следващите два стиха. Исус прослави Отец, като даде вечен живот на тези, които вярват в Него. Всяко обръщане на безверните мъже и жени към Господ Исус и изявяване на Неговия живот на земята носи голяма слава на Бога.

17:2 В резултат на изкупителното дело на Господ на кръста Бог даде **власт** на Сина Си **над цялото** човечество. Тази **власт** Му даде право да **даде вечен живот на** всички, които **Му е дал** Отец. Тук отново ние имаме едно напомняне за това, че преди още светът да е бил създаден, Бог е определил някои хора, които да принадлежат на Христос. Не забравяйте обаче, че Бог предлага спасение на всеки, който приеме Исус Христос. Няма човек, който да не бъде спасен, ако се довери на Спасителя.

17:3 Този стих представлява едно просто обяснение за това, как се получава **вечен живот.** Той се получава чрез познаването на **Бог и Исус Христос. „Единият истинен Бог“** няма нищо общо с идолите, които са фалшиви богове. Това не означава, че Исус Христос не е истинен Бог. Фактът, че Неговото име е споменато заедно с това на Отец като общ източник на вечен живот, означава, че Те са равни. Тук Господ нарича Себе Си **Исус Христос. Христос** означава същото като Месия. Така че тези думи опроверга-

ват обвинението, че Исус никога не е твърдял, че е Месия.

17:4 Когато Господ изрича тези думи, той говори така, като че ли вече е умрял, бил е погребан и е възкръснал. Той **прославя** Своя Отец с безгрешния Си живот, с чудесата Си, със страданията Си и с възкресението Си. Господ е **свършил делото** на спасението, което Отец Му е **дал да върши**.

Райл дава следния коментар:

„Разпятието донесе слава на Отец, като прослави Неговата мъдрост, верност, святост и любов. То показа мъдростта Му чрез плана, в който Той се изяви като свят Бог и едновременно с това като Бог, Който оправдава грешници. То показа верността Му в това, че Бог спази обещанието Си, според което потомството на жената ще нарани главата на змията. То Го показа като свят Бог в това, че спази изискванията на закона чрез нашия велик Заместник. Показа Го и като любящ Бог, давайки ни такъв Посредник, такъв Изкупител и такъв Приятел на грешния човек като Неговия Син, вечен като Самия Него.

Разпятието донесе слава и на Сина. То прослави Неговата милост, Неговото търпение и Неговата сила. То ни показа голямата Му милост в това, че умря за нас, че пострада вместо нас, че позволи да бъде считен за грешен и проклет вместо нас и че купи нашето изкупление с цената на Собствената Си кръв. То ни показа Неговото търпение в това, че вместо да умре обикновено, като повечето човеци, Той се предаде доброволно на такива мъки и неизвестни страдания, каквито никой човешки ум не може да си представи; макар че само с една дума можеше да извика ангелите на Своя Отец и да бъде свободен. Показа ни и Неговата сила в това, че понесе товара на всички престъпления на света и че покори Сатана, като Му отне плячката.“[45]

17:5 Преди Христос да дойде в света, Той е обитавал в небето заедно с Отец. Когато ангелите са гледали Господ, те са виждали цялата слава на Божеството. Но когато Христос дойде сред човеците, Неговата слава беше забулена. Той пак беше Бог, но това не беше явно за хората, които гледаха. Те Го виждаха само като Сина на дърводелеца. Сега Господ се моли Бог да възстанови видимото проявление на Неговата слава, което Той е имал в небето. Думите **„...прослави Ме, Отче, у Себе Си“** означават „...прослави Ме в Твоето присъствие в небето. Нека първоначалната слава, която аз споделях с Теб преди Моето превъплъщение, бъде възстановена“. Тези думи съвсем ясно говорят за съществуването на Христос преди Неговото Първо Идване на земята.

Ч. Исус се моли за учениците Си (17:6-19)

17:6 Исус **изяви името** на Своя Отец **на** учениците. Под „името на Бога“ в Библията трябва да се разбират Личността, характеристиките и характера на Бога. Христос напълно изяви истинската природа на Отец. Учениците са **дадени** на Сина, след като са взети **„от света“**. Те са отделени от невярващото човечество и са определени да принадлежат на Христос. Дж. Белет казва, че „те *са избрани* от Отец „преди създанието на света“, и са подарени на Христос от Отец, като са били купени чрез кръв.“

„Те опазиха Твоето слово“ – казва Господ. Независимо от всички техни неуспехи и недостатъци, Господ казва, че учениците Му са повярвали и са се подчинили на Неговото слово. Рейнсфорд ни обръща внимание, че тук „Исус не казва нито дума срещу Своите хора, нито намек за това, което са направили или ще направят: за това, че ще Го изоставят“.

17:7, 8 Спасителят изявява съвършено Своя Отец. Той обяснява на учениците Си, че Той нито е говорил, нито е действал чрез Собствената Си власт, а само според наставленията на Отец. Така те **знаят, че** Отец е **изпратил** Сина.

Освен това Христос не е *измислил* Сам Своята мисия. Той дойде в подчинение на волята на Отец. Той е съвършеният Слуга на Йехова.

17:9 Като Първосвещеник Исус **не се моли за света**; Той се моли за учениците. Това не означава, че Христос никога не се е молил за света: на кръста Той се помоли, като каза: „Отче, прости им; защото не знаят какво правят."

Но тук Той се моли като Един, Който представлява вярващите пред Божия престол. Там Той може да се моли само за Своите Си.

17:10 Този стих ни показва съвършената връзка между Син и Отец. Нито един обикновен човек не може да каже тези думи и те да бъдат истина. Ние бихме могли да кажем на Бог: **„Всичко Мое е Твое"**, но не бихме могли да кажем: **„Всичко Твое е Мое."** Единствено равенството между Отец и Син позволява на Сина да каже това. В тези стихове (6-9) Исус представя Своето бедно и изостанало стадо; и като облича всяко агне в многоцветна дрешка, заявява: **„И Аз се прославям в тях."**

17:11 И отново Господ говори за връщането Си в небето. Той се моли така, като че това е станало вече. Обърнете внимание на обръщението **„Отче свети"**. Определението „свят" говори за Един, Който е *безкрайно високо*. Нарицанието „Отец" говори за Един, Който е *изключително близко*.

Когато Исус казва **„за да бъдат едно"**, Той се моли за единството на християнския характер. Както Отец и Син са Едно в нравствения Си облик, така и вярващите трябва да бъдат единни в това отношение, трябва да приличат на Христос.

17:12 Докато беше с учениците, Спасителят **ги пази в името** на Отец – т. е. чрез Неговата сила и власт, за да останат верни на Него. **„Нито един от тях не погина**, казва Исус, **освен сина на погибелта"** – т. е. освен Юда. Но това не значи, че Юда е бил един от тия, които Отец е дал на Сина или че той е бил истински вярващ. Смисълът на това изречение е следният: „Тези, които Ти Ми даде, опазих и нито един не погина; но синът на погибелта погина, за да се изпълнят Писанията." Назването **„синът на погибелта"** означава, че Юда е предаден на вечна гибел или осъждение. Юда не беше принуден да предаде Христос, за да изпълни пророчеството, но той избра да предаде Спасителя и, правейки това, **изпълни Писанията**.

17:13 Господ обяснява защо се моли в присъствието на учениците Си. Той все едно им казва: „Това са молитви, с които Аз никога няма да престана да се застъпвам за вас пред Бога в небето. Но сега се моля **в света**, където чувате, за да можете по-добре да разберете какво е Моето съдействие за вашето благополучие, за да можете да станете в по-голяма степен участници в **Моята радост**."

17:14 Господ даде Божието **слово** на учениците Си и те го приеха. В резултат на това **светът** се обърна срещу тях и **ги намрази**. Те носеха характеристиките на Господ Исус и затова **светът** ги презря. За тях нямаше място в плановете на света.

17:15 Господ **не се моли** Отец **да вземе** вярващите веднага на небето, а се моли те да бъдат оставени тук, за да растат в благодат и да свидетелстват за Христос. **Но** молитвата на Христос е те да бъдат пазени **от лукавия**. Той говори не за бягство, а за съхранение.

17:16 Християните **не са от света, така както** и Христос **не е от света.** Не трябва да забравяме това, когато се изправим пред изкушението да участваме в някое светско забавление или в някоя световна асоциация, в която името на Исус не е добре дошло.

17:17 „Да **осветя**" означава „да отделя". Божието Слово действа освещаващо върху вярващите. Когато вярващите четат Божието Слово и му се подчиняват, те биват отделени като почтени съдове, полезни на Стопанина. В тази молитва Господ Исус се моли точно за това. Той иска да има един народ, който да е отделен от света за Бога и да е полезен на Бога. **„Твоето слово е истина"** – казва Исус. Той не казва като много хора днес: „Твоето слово *съдържа* истина", а казва: **„Твоето слово Е истина."**

17:18 Отец изпрати Господ Исус **в света**, за да разкрие Божия характер на хората. Докато се моли, Господ знае, че скоро ще се върне обратно в небето. Но освен това Той знае, че бъдещите поколения ще имат нужда от някой, който да им свидетелства за Бога. Тази задача Той възлага на вярващите, които ще свидетелстват за Бога чрез силата на Светия Дух. Разбира се, християните никога няма да могат да представляват Бога така съвършено като Христос, тъй като те никога няма да бъдат равни на Бога; но независимо от това те също могат да представляват Бога и поради тази причина Исус **ги изпраща в света.**

17:19 „Да *освещавам*" не означава непременно „да *направя* свят". Господ *е* свят по отношение на Своя личен характер. Тук Господ иска да каже, че *се е отделил* за делото, което Отец Му Го е изпратил да извърши, т. е. за жертвената Си смърт. Тези думи могат също да означават, че Той се е отделил, заемайки едно място извън света и влизайки в славата. Вайн казва, че „Неговото освещение е образецът и силата за нашето". Ние трябва да бъдем отделени от света и да споделим Неговия дял.

III. Исус се моли за всички вярващи (17:20-26)

17:20 Сега Първосвещеникът разширява обхвата на молитвата Си, като се моли за още неродените поколения. Всъщност всеки вярващ, който прочете този стих, може да каже: „Исус се моли за мен преди повече от 1900 години."

17:21 Исус се моли за единство между вярващите като вече спасени грешници. Това единство не е въпрос на външна връзка между членовете на църквата, а единство, основаващо се на нравствена прилика. Той се моли вярващите „да **бъдат... едно**" в изявяването на характера на Бога и на Христос, защото именно това ще накара **света да повярва, че** Той е бил **изпратен** от Бога, и да каже: „Виждам Христос в тези християни така, както Отец бе видян в Христос."

17:22 В 11 ст. Господ се моли за единство в общението; в 21 ст. се моли за единство в свидетелстването. Сега Той се моли за единство в славата. Това отнася думите Му към времето, когато светиите ще получат прославените си тела. **„Славата, която Ти Ми даде"**, е славата на възкресението и възнесението.

Ние все още нямаме тази слава. Тя ни е **дадена** само до известна степен, доколкото това отговаря на Божиите цели, но ние няма да я получим, преди Спасителят да се върне, за да ни вземе на небето. Тази слава ще бъде изявена на света, когато Христос се върне, за да установи Своето царство на земята. Тогава светът ще разбере жизненоважното единство между Отца и Сина и между Сина и Неговия народ и ще повярва (само че прекалено

късно), че Исус е Този, Когото Бог е пратил.

17:23 Светът не само ще разбере, че Исус е Божият Син, но ще разбере също, че Бог обича вярващите така, както обича и Христос. Идеята, че Бог ни обича толкова много, изглежда почти невероятна, но това наистина е факт!

17:24 Синът желае Неговият народ да бъде там, където е и Той, в слава. Всеки път, когато умре един вярващ, Господ получава отговор на тази Своя молитва. Ако можем да разберем това, ще имаме голямо утешение в скръбта си. Да умреш означава да отидеш там, където е Христос, и да **видиш** Неговата **слава**. Тази **слава** не е само славата на Божеството, която Той е имал с Бога преди създанието на света; но и славата, която Той е получил като Спасител и Изкупител. Тази **слава** е доказателство за това, че Бог е **възлюбил** Христос **преди създаването на света**.

17:25 Светът не можа да види, че Бог е изявен в Христос; но няколко ученици можаха и повярваха, **че** Той Го е **изпратил**. Вечерта преди разпятието при Исус остават от човечеството само няколко човека с верни сърца, но дори и те скоро Го изоставят!

17:26 Господ Исус **яви името** на Отец на учениците Си, докато беше с тях. Това означава, че Той им откри Отец. Неговите думи и дела бяха думите и делата на Отца. Учениците видяха в Христос съвършеното проявление на Отец. Исус продължи също така да **изявява** името на Отец чрез служението на Светия Дух. От деня на Петдесетница досега Духът учи вярващите на всичко, свързано с Бог Отец. Ние можем да знаем какъв е Бог най-вече чрез Божието Слово. Когато приемем Отец така, както ни Го е изявил Господ Исус, ние ставаме специални обекти на любовта на Отец. И понеже Господ живее във всички вярващи, Отец може да гледа на тях и да се отнася към тях така, както гледа и се отнася към Своя единствен Син. Ройс пише следното:

„Божията любов, която преди създаването на материалния свят е имала за свой достатъчен обект Личността на Сина, след създаването на новия духовен свят намира свой обект във всички, които са съединени със Сина."[46]

А Годет добавя:

„Това, което Бог е искал, изпращайки Своя Син тук, на земята, е да създаде за Себе сред човечеството едно семейство от деца като Него."[47]

Точно защото Господ Исус е във вярващия, Бог може да го обича така, както обича Христос.

Толкова скъп,
толкова скъп съм на Бога,
че по-голяма любов не може да има към мен:
любовта, с която
Синът бе възлюбен от Бога,
с тази съща любов Той възлюби и мен!

Гейтби Педжит

Молбите, които Христос отправя към Бога за Своя народ, „се отнасят" според Рейнзфорд „за духовни неща, за небесни благословения. Той не се моли те да бъдат богати, нито да имат почести, нито световно влияние, а да бъдат освободени от злото, отделени от света, обучени да изпълняват дълга си и приети безопасно в небето"[48].

VIII. Страданието и смъртта на Божия Син (18 и 19 гл.)

А. Юда предава Господа (18:1-11)

18:1 Събитията от 13 до 17 глава стават в Ерусалим. Сега **Исус** напуска града и тръгва на изток по посока на Елеонския хълм; пресича **потока Кедрон** и стига до Гетсиманската градина, която се намира на западния склон на Елеонския хълм.

18:2, 3 Юда знае, че Господ прекарва дълго време в градината в молитва, и **знае, че** ако Го потърси **там, където** се моли, ще има най-голяма възможност да Го намери. **Четата от войници** е най-вероятно римска чета, докато **служителите** са евреи, представители на **главните свещеници и фарисеите**. Те **идват с „фенери, факли и оръжия"**: „идват с фенери, за да уловят Светлината на света".

18:4 Господ **излиза напред**, за да ги посрещне, без да чака те да Го потърсят. Това показва колко голяма е Неговата решимост да отиде на кръста. Войниците са могли да оставят оръжията си у дома, тъй като Спасителят няма да им се съпротивлява. Въпросът: **„Кого търсите?"**, има за цел да ги провокира да кажат каква е целта на тяхната мисия.

18:5 Те търсят **Исус от Назарет** и едва ли съзнават, че Той е техният Създател и Крепител – най-добрият Приятел, Когото някога са имали. Исус отговаря: **„Аз съм"**, което означава, че Той не е само Исус от Назарет, но и Йехова. Както споменахме по-преди, АЗ СЪМ е едно от Имената на Йехова в СЗ. Дали тези думи не са накарали **Юда** отново да се зачуди, докато **стои с** другите в тълпата?

18:6 За един кратък миг Господ Исус се разкрива на хората с думите „АЗ СЪМ", Всемогъщият Бог, и това откровение е толкова зашеметяващо, че **те се дръпват назад и падат на земята."**

18:7 Господ пак **ги пита** да Му кажат **кого търсят** и отговорът пак е същият, независимо от реакцията на думите на Христос.

18:8, 9 Господ пак **отговаря**, че това е Той и че Той е Йехова: **„Рекох ви, че съм Аз."** И след като търсят Него, нека **оставят** учениците **да си отидат**. Прекрасно е да се види тази бащинска загриженост, която Господ проявява към другите в момент, когато Неговият живот е в опасност. Така се изпълняват думите, записани в Йоан 17:12.

18:10 Симон Петър обаче смята, че е дошло времето да използва насилие, за да спаси Учителя Си от тълпата. Без Господ да му е казал нищо, той **изважда ножа си и удря слугата на първосвещеника**. Той сигурно иска да убие този човек, но една Невидима Ръка отклонява ножа и Петър само **отрязва дясното ухо** на слугата.

18:11 Исус смъмря **Петър** за прибързаното му старание. **Чашата** на страданието и смъртта е **дадена** на Исус от Неговия **Отец** и Той възнамерява да я **изпие** до дъно. Лекарят Лука споменава в своето Евангелие как на това място Господ докосва и изцелява ухото на Малх (22:51).

Б. Исус е арестуван и вързан (18:12-14)

18:12, 13 Сега за пръв път е позволено на злите човеци да хванат **Исус** и да вържат ръцете Му.

Анна е един от бившите първосвещеници. Тук не става ясно защо завеждат Исус **първо** при него, вместо при **Каяфа**, неговия зет, **който е първосвещеник по** онова време. По-важно е да се види, че Исус е изправен на съд първо пред евреите, където се опитват да докажат вината Му като „богохулник" и „еретик". Този съд представлява така нареченият религиозен процес. След това Исус е изправен на съд пред римските власти, където се прави опит да се докаже, че е враг на Цезар. Това е гражданският процес. Тъй като евреите са били под римско управление, трябвало е да действат чрез римските съдилища. Така например те не са можели да изпълняват смъртни наказания. Това е можело да стане единствено чрез Пилат.

18:14 Йоан обяснява, че този първосвещеник е същият онзи **Каяфа**, който

беше изрекъл пророчеството, **че един човек трябва да умре за** народа (вж. Йоан 11:50). Скоро той ще вземе участие в изпълнението на това пророчество. Джеймс Стюарт казва следното:

„Това е човекът, който се е считал за пазач на душите на този народ, който е бил отделен от другите за висш тълкувател и представител на Бога, на когото е била поверена великата привилегия да влиза веднъж в годината в пресвятото място. И точно този първосвещеник стана човекът, който осъди Божия Син. Историята не ни предлага по-впечатляваща илюстрация на истината, че и най-добрите религиозни възможности, и най-обещаващото образование не могат да гарантират спасението на човека или сами по себе си да облагородят неговата душа. „Тогава видях – казва Джон Бънян, завършвайки книгата си, – че дори и от портите на рая има път за ада."[48]

В. Петър се отрича от своя Господ (18:15-18)

18:15 Повечето изследователи на Библията смятат, че **другият ученик**, за когото се говори тук, е самият Йоан и че неговата скромност му е попречила да спомене името си, особено на фона на срамното отричане на Петър от Господа. Ние не знаем как Йоан е станал **познат на първосвещеника**, но знаем, че това познанство му позволява да бъде допуснат **до двора**.

18:16, 17 Петър не е допуснат вътре, преди Йоан да излезе и да говори с вратарката. Когато се връщаме назад към всичко това, започваме да се питаме дали Йоан наистина е направил добра услуга на Петър, като е използвал влиянието си по този начин. Важно е да се отбележи, че когато Петър се отрича за първи път от Господ, той не прави това пред някой силен и страшен войник, а пред едно обикновено **момиче слугинче, което пази на вратата**. И така, той отрича, че е ученик на Исус.

18:18 Сега Петър се смесва с враговете на Господ и се опитва да скрие своята самоличност. Като много други ученици, той отива да **се грее** на този **огън** от света.

Г. Исус пред първосвещеника (18:19-24)

18:19 Тук не става ясно дали **първосвещеникът** е Анна или Каяфа. Ако е бил Анна, което е най-вероятно, то той е наречен първосвещеник само от любезност – заради това, че някога е заемал тази длъжност. **Първосвещеникът пита Исус за Неговите ученици и Неговото** учение, като че ли те представляват заплаха за Мойсеевия закон и римското правителство. Става ясно, че тези хора нямат никакви истински обвинения срещу Господ и затова се опитват да си измислят някакви.

18:20 Исус му отговаря, че Неговото служение е **открито** пред всички и че няма какво да крие. **Както и в синагогите, така и в храма** Исус винаги е **поучавал** в присъствието на **юдеи** и не е правел нищо тайно.

18:21 Тези думи са едно предизвикателство към някои от юдеите, които са Го слушали. Те могат да излязат и да Го обвинят, ако искат. Ако Той е направил или казал нещо лошо, нека да свидетелстват за това.

18:22 Предизвикателството явно раздразня юдеите, тъй като те остават без обвинение. Затова те прибягват към обиди. **Един от служителите** удря плесница на **Исус** за това, че бил отговарял **така на първосвещеника**.

18:23 Със съвършено спокойствие и неопровержима логика Спасителят изобличава несправедливостта на тяхната позиция. Те не могат да Го обвинят, че говори зло, и за да си изка-

рат яда, Го удрят за това, че говори истината.

18:24 Предишните стихове описват разпита при Анна. Разпитът при Каяфа не е описан от Йоан. Той се е състоял по време на събитията, описани от 24 до 28 стих.

Д. Петър се отрича от Господ за втори и за трети път (18:25-27).

18:25 Разказът сега се връща отново към **Симон Петър**. В мраза на утринните часове той стои и **се топли** край огъня. Облеклото и акцентът му го издават, че е рибар и че е от Галилея. Човекът, който стои до него, го пита дали и той не е ученик на Исус, но Петър отново **се отрича** от Господа.

18:26 Този път към Петър се обръща един **роднина** на Малх, който е видял **как Петър му е отрязал ухото. „Нали те видях аз в градината с** Него?"

18:27 Петър се **отрича** за трети път от Господ и **веднага** след това чува кукуригането на **петел**. Това му припомня думите на Господ: „Петелът няма да е пропял, преди да си се отрекъл три пъти от Мене." От другите Евангелия знаем, че на това място Петър излиза навън и горчиво плаче.

Е. Исус пред Пилат (18:28-40)

18:28 Религиозният процес завършва, но скоро след него започва гражданският процес. Мястото, където се развива това събитие, е съдебната зала или преторията на управителя. Юдеите не искат да влязат в преторията на един езичник, защото смятат, че ще **се осквернят** и че поради тази причина няма да могат да ядат **пасхата**. Изглежда, че мисълта за заговора против живота на Божия Син изобщо не ги вълнува. За тях влизането в един езически дом е цяла трагедия, но убийството – някаква дреболия. Августин възкликва следното:

„О, нечестива слепота! Тези хора смятат, че ще се омърсят, като влязат в едно жилище, което не е тяхно, и че ще останат неосквернени от престъпление, което е вътре в тях. Те се боят, че ще се осквернят от преторията на един чужд за тях съдия и че ще останат чисти от проливането на кръвта на един невинен брат."[49]

А Хол изразява отношението си така:

„Горко на вас, свещеници, книжници, старейшини, лицемери! Нима има помръсен покрив от вашите собствени гърди? Не стените на преторията на Пилат, а вашите собствени сърца са нечисти. Не е ли убийството ваша поръчка и не е ли заразата вътре във вас? Бог ще ви смаже вас, стени варосани! Вас, които копнеете да се изцапате с Божията кръв! Вас, които се боите да не се оскверните от допира с преторията на Пилат! Вас, чиито гърла се задавиха от такова дребно нещо, макар че можеха да поглъщат огромни камили от злина! Излезте от Ерусалим, вие, лъжливи невярващи – за да не се оскверните! Пилат има много по-голямо основание от вас да се бои за стените си да не се осквернят от присъствието на такива гигантски чудовища на нечестието."[50]

И Пул отбелязва: *„Няма нищо почесто срещано от хора – фанатици по отношение на религиозните ритуали, които са изключително небрежни по отношение на морала."*[51] Думите **„та да не могат да ядат пасхата"** вероятно означават, че те няма да могат да участват в празника, който *идва след* Пасхата, защото самата Пасха бе чествана предишната вечер.

18:29 Пилат, римският управител, се предава пред религиозните скрупули на юдеите и излиза **вън** при тях. Там той започва разпита с въпроса: „В какво **обвинявате Тоя Човек**?"

18:30 Техният отговор е едновременно дързък и нагъл. Всъщност те

му казват, че вече са разгледали случая и са намерили обвиняемия за виновен. Така че това, което те искат от Пилат, е да произнесе присъдата.

18:31 **Пилат** се опитва да избегне отговорността и да я прехвърли обратно на юдеите. Щом като вече са разпитали Исус и са Го намерили за виновен, защо не **Го осъдят според** техния **закон**? Отговорът на юдеите е много важен. Той означава следното: „Ние не сме независима държава, а сме подчинени на римската власт. Гражданското управление на страната ни не е в наши ръце и ние нямаме власт **да осъдим на смърт никого**." Този отговор свидетелства за това, че еврейският народ не е независим народ, а е подвластен на една езическа власт. Освен това той показва, че юдеите желаят да прехвърлят отговорността за отвратителното престъпление със смъртта на Исус върху Пилат.

18:32 32 ст. може да има две различни значения: (1) В Матей 20:19 Исус беше пророкувал за Себе Си, че ще бъде предаден на езичниците, за да бъде убит, и сега юдеите изпълняват това пророчество. (2) На много места Господ казва, че ще бъде „издигнат" (Йоан 3:14; 8:28; 12:32, 34), имайки предвид, че ще бъде разпънат. При изпълняване на смъртно наказание евреите обикновено са убивали осъдения с камъни, докато разпъването на кръст е било римското наказание. И така, чрез отказа си да изпълнят смъртната присъда, юдеите, без да съзнават, изпълняват тези две пророчества за Месията (вж. също и Псалм 22:16).

18:33 Пилат влиза отново в **преторията** и извиква Исус на личен разпит, където Му задава пряко въпроса: **„Ти юдейски Цар ли си?"**

18:34 **Отговорът на Исус** означава следното: „Като управител някога чул ли си да съм искал да сваля римското управление? Някога да са ти казвали, че съм се обявил за цар, който желае да подкопае империята на Цезар? Ти лично знаеш ли нещо за това обвинение, или само това, което си чул от тези юдеи?"

18:35 Думите на Пилат са изпълнени с презрение: **„Че аз юдеин ли съм?"** Този въпрос означава, че Пилат се счита за прекалено важна личност, за да се занимава с такива дребни проблеми като тези на местните жители; но също така той означава и признание, че самият Пилат няма никаква информация за истинско обвинение на Исус освен това, което е чул от юдеите.

18:36 Тогава Исус признава, че Той *е* Цар; но не такъв цар, за какъвто Го смятат юдеите; нито цар, който заплашва римската власт. Царството на **Христос** не се установява с човешки оръжия, иначе учениците Му **щяха да се борят**, за да попречат на юдеите да Го хванат. **Царството** на Христос **не е от тук**, то не е от този свят. То не получава силата си и властта си от света и неговите цели не са материални.

18:37 Когато **Пилат** пита Исус дали е цар, Исус му отговаря: **„Ти право казваш, защото Аз съм цар."** Само че Неговото царство се утвърждава с **истина**, а не с меч и щит. Исус точно затова е дошъл **на света – за да свидетелства за истината. „Истината"** тук означава истината за Бога, за Самия Христос, за Светия Дух, за човека, за греха, за спасението и за всички останали големи доктрини на християнството. Всеки, **който обича истината, слуша** Неговия глас и по този начин царството Му расте.

18:38 Трудно е да се каже какво точно има предвид **Пилат**, когато **казва на Исус: „Що е истина?"** Дали това означава недоумение или сарказъм, или заинтересованост? Това, което със сигурност можем да кажем, е, че Съвършената Истина стоя пред него и той не Я позна. След това Пилат из-

лиза отново при юдеите, за да им каже, че не намира **никаква вина** в Исус.

18:39 При юдеите е имало **обичай** по време на **Пасхата** да искат от римляните да им освободят по един еврейски затворник. Пилат решава да използва този обичай в стремежа си да удовлетвори юдеите и едновременно с това да **освободи** Исус.

18:40 Замисълът му обаче пропада. Юдеите не желаят да се освободи Исус; те искат **Варава, който е престъпник.** Вместо собствения му Създател злото сърце на човека го накара да предпочете един разбойник.

Ж. Присъдата на Пилат: невинен, но осъден (19:1-16)

19:1 Това, че **Пилат** бие Исус, е изключително несправедливо от негова страна; но той може би се надява, че това наказание ще удовлетвори юдеите и те ще престанат да искат *смъртно наказание* за Исус. Боят е римско наказание: затворникът е бивал бит с бич или пръчка. Бичът е бил направен от косми с вплетени в тях метални пластинки или парчета от кост, които са причинявали дълбоки рани в тялото.

19:2, 3 Войниците се подиграват на твърдението на Исус, че е Цар, и набързо сплитат един „царски венец": **„венец от тръни"**! Този венец сигурно е причинявал големи болки на Спасителя, тъй като те са го натиснали върху главата Му. Тръните са символ на проклятието, което грехът донесе на човечеството. Тук ние виждаме една картина на Господ Исус, Който понесе венеца на проклятието заради нашите грехове, за да можем ние да понесем венеца на славата. **Моравата мантия** също е подигравка със Спасителя. **Моравият цвят** е цветът на царствеността. Той също ни напомня за това, че мантията на нашите грехове беше облечена от Исус, за да можем ние да облечем мантията на Божията правда.

Колко е тъжно, когато си представим как вечният Божий Син е бил бит от ръцете на Своите създания; как устните, които Той е създал, са произнасяли подигравки на Своя Създател!

19:4 Тогава Пилат пак излиза при тълпата и им съобщава, че ще доведе Исус **навън** при тях, но че не намира никаква вина в Него. Така Пилат се осъжда от собствените си думи: той не намира никаква вина в Христос, но въпреки това не го освобождава.

19:5 Когато **Исус излиза навън** с **„трънения венец и моравата дреха"**, Пилат Го представя с думите: „Ето **Човека."** Трудно е да се каже дали той казва това с подигравка, със съчувствие или без да влага никакво чувство.

19:6 Главните свещеници забелязват колебанието на Пилат и започват яростно да крещят: „Разпни Го! Разпни Го!" Обърнете внимание, че *религиозните* водачи играят водещата роля в убиването на Спасителя. През всички векове едни от най-жестоките гонители на истинските вярващи са били църковни служители. **Пилат** изглежда отвратен от тази безпричинна омраза към Исус и казва нещо, което може да се изтълкува по следния начин: „Ако вие мислите така, защо **не Го вземете и не Го разпънете**? Що се отнася до мен, аз смятам, че Той е невинен." Пилат знае, че юдеите не могат да убият Исус, тъй като нямат власт за такова нещо – само римляните са имали право да изпълняват смъртни присъди по онова време.

19:7 Когато юдеите разбират неуспеха си да докажат, че Исус представлява опасност за управлението на Цезар, те излизат с религиозно обвинение срещу Него. Христос твърдеше, че е равен на Бога, като казваше, че е **Божият Син**. За юдеите това е бого-

хулство, което трябва да се накаже със смърт.

19:8, 9 Възможността Исус да е Божият Син уплашва **Пилат**. Той вече е обзет от безпокойство, което **още повече** се засилва от тази възможност.

Пилат отвежда Исус обратно **в преторията** или съдийската зала и Го пита **откъде е**. Във всички тези събития Пилат е една много трагична фигура. Той признава със собствените си уста, че Исус е невинен, но няма моралната смелост да Го освободи заради страха си от юдеите. Защо **Исус** не **му** дава **никакъв отговор**? Може би Той знае, че Пилат не желае да действа според светлината, която има в себе си. Така Пилат пропуска своята голяма възможност. Той повече няма да получи светлина, тъй като не е отговорил на светлината, която му е била дадена.

19:10 Пилат се опитва да накара Господ да говори, като Го заплашва. Той припомня на Исус, че като римски управител има власт както **да** Го **освободи**, така и да Го **разпъне**.

19:11 Самообладанието на Господ Исус в този момент е забележително. Той е по-спокоен от Пилат. Господ отговаря на Пилат, че каквато и **власт** да притежава Пилат, тя му **е дадена** от Бога. Всички управления са дадени от Бога и всяка власт – също, независимо дали е гражданска или духовна.

„Оня, който Ме предаде на Тебе“ може да се отнася до: (1) първосвещеника *Каяфа*; (2) предателя *Юда*; или (3) еврейския *народ* като цяло. Мисълта на Господа е, че тези юдеи е трябвало да знаят по-добре. У тях са Писанията, в които е пророкувано идването на Месията. Те са били длъжни да Го разпознаят, когато е дошъл. Въпреки това те са Го отхвърлили и сега викат, като искат живота Му. Този стих ни показва, че виновността има степени. Пилат е виновен, но Каяфа, Юда и всичките зли юдеи са *по*-виновни от него.

19:12 Точно когато **Пилат** решава да освободи Исус, юдеите използват най-силния си аргумент: **„Ако пуснеш Тогова, не си Кесарев приятел.“** (Кесар или Цезар е официалната титла на римския император.) Тези хора изобщо не се интересуват от съдбата на Кесаря; точно обратното: те го мразят и искат да го унищожат и да се освободят от неговата власт. Въпреки това тук те претендират, че защитават неговата империя от заплахата на Исус, Който твърди, че е цар! Еврейският народ пожъна плодовете на това лицемерие през 70 г. сл. Хр., когато римските легиони нападнаха Ерусалим и го унищожиха напълно, избивайки всичките му жители.

19:13 Пилат не може да устои на това обвинение в нелоялност и капитулира пред исканията на тълпата. Сега той **извежда Исус** на едно открито място, познато **под името „Каменно настлание“**, където обикновено се решават подобни въпроси.

19:14 Всъщност празникът на Пасхата е приключил миналата вечер. **„Денят на приготовлението на пасхата“**, за който се говори тук, е денят за приготовлението на празника, който следва Пасхата. **„Около шестия час“** вероятно означава 6.00 ч. следобед, но това не е много сигурно, тъй като все още има неразрешени въпроси по отношение на времето в Евангелията. **„Ето вашият Цар!“** – казва Пилат, опитвайки се да раздразни и предизвика юдеите. Без съмнение той ги обвинява заради това, че са го принудили да осъди Исус.

19:15 Юдеите продължават да настояват Исус да бъде разпънат. Пилат им се присмива с въпроса: „Вашия **Цар ли да разпна?“**, при което юдеите проявяват най-голямата си низост, като казват: **„Нямаме друг цар освен**

Кесаря." Безбожен народ! Отказал се от своя Бог заради един зъл монархезичник!

19:16 Пилат пожелава да угоди на юдеите и предава Исус на войниците, **за да Го разпънат**. Той обиква повече похвалата на човеците от похвалата на Бога.

3. Разпятието (19:17-24)

19:17 Думата, преведена като „кръст", се е употребявала за обозначение на предмет от едно дървено парче (нещо като кол) или от две парчета, съединени едно с друго. Обикновено той е имал такива размери, че човек е можел да го носи. Исус е носил **кръста си** на известно разстояние, след което – според другите Евангелия – са го дали на някакъв мъж на име Симон от Киринея, който е продължил да го носи. **„Мястото, наречено Лобно"**, вероятно е получило това име поради една от следните две причини: (1) Самото то е приличало на череп, особено ако е било някакъв хълм с пещери в него. Подобно място е Гордонската Голгота в днешен Израел. (2) Или е било място за екзекуции на престъпници, където е имало черепи и кости. Това е малко вероятно да е така, като се има предвид Мойсеевият закон за погребването на мъртвци.

19:18 Господ Исус е бил разпънат на кръста, като са заковали ръцете Му и краката Му. След това са издигнали кръста и са го забили в една дупка в земята. Единственият съвършен Човек, Който някога е живял, е бил посрещнат по този начин от Своите Си! Ако ти никога не си приел Исус като Свой Господ и Спасител, няма ли да направиш това сега, когато четеш този простичък разказ за това, как Той е умрял за теб? Едновременно с Господ са били разпънати двама разбойници – **от едната и от другата** Му **страна**, което е станало в изпълнение на пророчеството на Исая 53:12: „И към престъпници биде причислен."

19:19 Обикновено над главата на разпънатия са слагали табела с надпис, който е оповестявал престъплението. Пилат е предложил да напишат на табелата: **ИСУС НАЗАРЯНИН, ЮДЕЙСКИЯТ ЦАР**.

19:20 Александър изразява чувствата си по отношение на този надпис със следните думи:

> *„Надписът е бил на староеврейски – свещения език на патриарсите и пророците; на гръцки – златния език на музиката, който дава душа на нещата от материалния свят и тяло на абстрактните неща от философията; и на латински – езика на един народ, който е бил първоначално най-силният от всички човешки народи. Трите езика представляват трите човешки общества и техните идеи: откровението, изкуството, литературата; прогреса, войната и правото. Навсякъде, където съществуват тези три стремления на човешката раса, навсякъде, където може да се предават съобщения на човешки език, навсякъде, където има сърце, което греши, език, който говори, и очи, които четат, Кръстът може да отнесе своето послание."*[52]

„Мястото... беше близо до града." Господ Исус е бил разпънат извън очертанията на града. Точното място не е известно със сигурност.

19:21 **Главните свещеници** не харесали надписа: те предпочитали той да звучи като претенция от страна на Христос, а не като факт (който всъщност и е).

19:22 **Пилат** не пожелал да смени написаното. Той вече нямал търпение с юдеите и не искал да прави повече отстъпки. Жалко, че не беше показал тази своя решителност по-рано!

19:23 При всички тези екзекуции на **войниците** се е разрешавало да си разделят личните вещи на разпнатите. Тук ние четем как те са си разделили **дрехите** на Христос. Явно всичките те са били пет на брой. Войниците са си разделили четири от тях – без **горната дреха**, която е **нямала ръб** и не е можела да се нареже, без да се унищожи.

19:24 Затова те решили да **хвърлят жребий** за дрехата, след което тя отишла при неназования победител. Едва ли някой от тях е съзнавал, че участва в изпълнението на едно пророчество, написано хиляда години порано (Пс. 22:18)! Изпълнението на тези пророчества отново ни напомнят за това, че Библията е вдъхновена от Бога и че Исус Христос наистина е обещаният Месия.

И. Исус поверява майка Си на Йоан (19:25-27)

19:25 Много ученици на Библията смятат, че в този стих са споменати четири жени: (1) Мария, **майката** на Исус; (2) Саломия, **сестрата** на Мария и майката на Йоан; (3) **Мария, съпругата на Клеопа**; и (4) **Мария Магдалина.**

19:26, 27 Независимо от Своите Собствени страдания Господ е изпитвал нежна любов към другите. Виждайки **майка Си** и **ученика** Си Йоан, Той се е обърнал към нея и ѝ е представил Йоан като един, който ще ѝ бъде като син оттук нататък. Когато Господ казва на майка Си: **„Жено...“**, Той не показва липса на уважение. Интересно е обаче, че Той не я нарича „майко“. Това не е ли показателно за онези, които се изкушават да издигнат Мария на по-високо място от това, което ѝ се полага – т. е. да започнат да ѝ се покланят като на богиня? Исус сега казва на Йоан, че той трябва да се грижи за Мария като за своя собствена **майка**. Йоан се подчинява на думите на Исус и прибира Мария **у дома си**.

Й. Краят на делото на Христос (19:28-30)

19:28 Между 27 и 28 ст. са изминали три часа от тъмнина – от обед до 3.00 часа следобед. Точно тогава Исус е бил изоставен от Бога, за да понесе наказанието за нашите грехове. Неговият вик: **„Жаден съм!“**, говори за истинска, физическа жажда, изострена още повече от мъките на разпятието. Но той също така говори и за една по-голяма жажда от тази – за духовната Му жажда за спасението на човешките души.

19:29 Войниците са дали на Исус да пие оцет, като вероятно са завързали една гъба, напоена с оцет, на исоп и са я притиснали до устните Му. (**Исопът** е растение, което се е използвало и по време на Пасхата, Изх. 12:22.) Този оцет е различен от оцета, смесен с жлъчка, който Му е бил даден по-рано (Мат. 27:14), и който Той не е изпил, за да не Му подейства като обезболяващо средство. Исус е искал да понесе нашите грехове в пълно съзнание!

19:30 „Свърши се!“ Свърши се делото, което Неговият Отец Му даде да извърши! Свърши се приносът на възлиянието на Неговата душа за нашите грехове! Свърши се делото на изкуплението и примирението! Наистина Той все още не е бил умрял, но Неговата смърт, погребение и възнесение са били толкова сигурни, че все едно са били извършени. Затова Господ е могъл да възвести пред всички, че пътят за спасение на грешниците вече е открит. Днес ние благодарим на Бога за свършеното дело на Господ Исус на кръста на Голгота!

Някои изследователи на Библията мислят, че когато Исус е **навел главата Си**, Той всъщност я е навел назад. Вайн пише, че „тук не става въпрос за едно безпомощно отпускане на главата след смъртта, а за съзнателно навеждане на главата в положение на почивка".

Думите **„предаде дух"** подчертават факта, че смъртта на Исус е била акт на Неговата Собствена воля. Той Сам е определил времето на Своята смърт: изцяло владеейки Своите способности, **Той** Сам е *предал* **духа Си** – действие, което един обикновен човек не може да извърши.

К. Пробождането на ребрата на Спасителя (19:31-37)

19:31 И отново ние виждаме загрижеността на тези религиозни **юдеи** по отношение на подробностите при извършването на такова хладнокръвно убийство: те са прецеждали комара, а са поглъщали камилата. Юдеите не са искали **да оставят телата на кръстовете до съботния ден**, тъй като са мислели, че това няма да е прилично, а освен това в града е щяло да има религиозен празник. Затова те са помолили Пилат да нареди да се **пречупят краката** на тримата разпънати, за да се ускори смъртта им.

19:32 Писанията не ни казват как са били пречупени пищялите на разпънатите, но най-вероятно това е било направено на много места, тъй като пречупването на едно-единствено място не е могло да доведе до смърт.

19:33 Войниците, за които се споменава тук, са били хора с голям опит в тези неща. Те са знаели, че **Исус... е бил умрял вече**. Не е било възможно да е бил припаднал или загубил съзнание. Затова **не са Му пречупили краката**.

19:34 Текстът не ни казва защо **един от войниците е пробол ребрата на Исус**. Може би това е бил последният изблик на злобата в неговото сърце. „Това прилича на последния враждебен изстрел на победения враг след края на битката, издаващ дълбоката омраза, която таи човешкото сърце към Бога и Неговия Христос." Изследователите нямат единно мнение по отношение на значението на **кръвта и водата**. Някои приемат това като признак, че Исус е умрял от разрив на сърцето, но ние смятаме, че това не е възможно, след като смъртта на Исус е един волеви акт. Други смятат, че това е символ на кръщението и Господната вечеря, което ни се струва прекалено пресилено. **Кръвта** означава очистване от вината на греха; докато **водата** олицетворява очистване от осквернението от греха чрез Словото. Тази мисъл е изразена много сполучливо в следния стих:

Нека водата и кръвта,
изтекли от прободената Ти страна,
спасят мене от греха,
от вината на греха и мощта.

Огастъс Топлейди

19:35 35 ст. свидетелства или за това, че краката на Исус не са били пречупени, или за пробождането на ребрата Му, или за сцената на разпятието като цяло. **„Тоя, който видя"**, без съмнение е Йоан, авторът на този разказ.

19:36 Този стих идва, за да подкрепи 33 ст. като изпълнение на пророчеството от Изход 12:46: „Кост Негова няма да се строши." Тези думи се отнасят за агнето по време на Пасхата. Според нареждането на Бога костите на агнето е трябвало да останат цели. Христос е истинското Пасхално Агне, осъществяващ този символичен образ с най-голяма точност.

19:37 37 ст. подкрепя 34 ст. Макар и войникът да не е съзнавал това, неговото действие е било едно чудно из-

пълнение на друго пророчество от **Писанието** (Зах. 12:10). „Човекът проявява своята злина, Бог проявява Своята воля." Пророчеството на Захария се отнася до един бъдещ ден, когато вярващите юдеи ще видят идването на Господа на земята. „И те ще погледнат на Мене, Когото прободоха. И ще плачат за Него, както плаче някой за едничкия си син."

Л. Погребението в гроба на Йосиф (19:38-42)

19:38 С този стих започва разказът за погребението на Исус. До този момент **Йосиф от Ариматея** е вярвал тайно в Исус. **Страхът от юдеите** го е възпирал от открито признание. Сега той излиза пред всички и смело иска **тялото на Исус**, за да го погребе. Така той излага себе си на отлъчване, гонене и насилие. Единственото нещо, за което можем да съжаляваме, е, че той не е пожелал да защити тази своя позиция, докато Исус още е проповядвал на хората.

19:39, 40 Читателите на Йоан вече познават **Никодим**, тъй като са се срещали с него преди това – веднъж, когато той **дойде при Исус през нощта** (3 гл.); и втори път, когато Никодим настоя пред Синедриона да се отнесе по-справедливо към Исус и да Го изслуша (7:50, 51). Сега той се присъединява към Йосиф и донася **„сто литри смес от смирна и алой"**. Вероятно тези аромати са били във вид на прах, с който е било поръсено тялото. След това **тялото** е било **увито с ленено платно.**

19:41 Почти всяко изречение от този текст е изпълнение на някакво пророчество. Исая беше предсказал, че хората ще искат да погребат Месията „между злодеите", но че в смъртта Си Той ще бъде „при богатия" (Ис. 53:9). Един **„нов гроб" в градината** може да принадлежи само на богат човек. От Евангелието на Матей научаваме, че той е бил на Йосиф от Ариматея.

19:42 Тялото на **Исус** вече е положено в гроба. Юдеите са искали да се отърват от тялото, за да могат „спокойно" да празнуват приготвителния ден, който е започвал след залез слънце. Но Бог вече е бил решил тялото да бъде в сърцето на земята в продължение на три дни и три нощи. В тази връзка бихме искали да споменем, че според начина, по който юдеите са броели дните, всяка част на деня се е брояла като един ден. От това следва, че пророчеството в Матей 12:40 за това, че Исус ще бъде в гроба три дни, наистина е изпълнено.

IX. Победата на Човешкия Син (20 гл.)

А. Празният гроб (20:1-10)

20:1 Първият ден на седмицата е неделя. **Мария Магдалена отива на гроба** преди зазоряване. Вероятно гробът е представлявал малка стаичка, издълбана в земята или в скалата на някакво възвишение. **Камъкът** е имал формата на монета – кръгъл и сплескан от двете страни. Той се е слагал в някаква вдлъбнатина или канал, издълбан пред входа на гроба и с търкулване е заставал точно отпред като врата. Когато Мария стига там, **камъкът вече е** махнат. Това, между другото, се е случило *след* възкресението на Христос, както научаваме от Матей 28.

20:2 Мария незабавно **изтичва** при **Петър** и Йоан, за да им съобщи, че са махнали камъка и са извадили тялото на Господ **от гроба**. Тя не знае кой точно е направил това, но употребява местоимението „те" като безлично местоимение, просто за да обясни случилото се. Нека обърнем внимание на

верността и посветеността на жените по време на разпъването и възкресението на нашия Господ. Учениците изоставиха Господ и избягаха, докато жените останаха до Него, без да мислят за собствената си безопасност. Всичко това не е без значение.

20:3, 4 Трудно е да се каже какво са си мислели **Петър** и Йоан, докато са излизали **от** града и са тичали към градината близо до Голгота. Йоан вероятно е бил по-млад от Петър и е стигнал **пръв** при **гроба.**

20:5 Сигурно входът на гроба е бил доста нисък и, за да може човек да погледне вътре, е трябвало да се наведе. Йоан се навежда и **вижда „плащаниците сложени"**. Дали те са били развити от тялото или са стояли във формата, която са заемали, докато са били увити около тялото, не можем да кажем със сигурност, макар че второто е по-вероятно. **Йоан не влиза в** гроба.

20:6, 7 Тук вече **Петър** настига Йоан и **влиза** в гроба, без да се колебае. В неговата импулсивна природа има нещо, което ни кара да го чувстваме като една сродна на нас душа. **Той също вижда „плащаниците сложени"**, но Спасителят не е там.

Тази подробност с **кърпата** е добавена, за да покаже, че излизането на Господ е било спокойно и е станало с ред. Ако тялото е било откраднато, крадецът едва ли би се заел **да сгъва** внимателно някаква си кърпа!

20:8 Йоан влиза в гроба и **вижда** внимателно подредените платна и кърпа и повярва. Когато се казва **„и видя, и повярва"**, се има предвид нещо повече от физическото виждане. Това означава разбиране. Пред него е стояло доказателството за възкресението на Христос. То му е показало това, което се е случило, **и той... е повярвал.**

20:9 До този момент учениците не са разбирали старозаветното **Писание**, което казва, че Месията **трябва да възкръсне от мъртвите**. Сам Господ им каза това няколко пъти, но те не го разбраха. Йоан е първият, който го разбира.

20:10 След това учениците се връщат на мястото, където са отседнали – най-вероятно в Ерусалим. Без съмнение те идват до извода, че няма смисъл да чакат при гроба и че ще бъде по-добре, ако отидат и кажат на другите ученици това, което са видели.

Б. Христос се явява на Мария Магдалена (20:11-18)

20:11 Първите две думи на този стих са впечатляващи: **„А Мария..."** Другите двама ученици са си отишли в къщи, *а Мария...*. Тук отново виждаме огромната любов и посветеност на една жена. На нея беше простено много, затова тя и обичаше много. Тя продължава своето бдение вън, пред гроба, плачейки, тъй като си мисли, че тялото на нейния Господ е откраднато, и то вероятно от Неговите противници.

20:12 Този път, когато поглежда в гроба, **Мария вижда два ангела**, седнали на мястото, **където е лежало тялото на Исус**. Удивителното е, че тези грандиозни събития са разказани толкова спокойно и без никакви особени емоции.

20:13 Мария не изглежда да се е уплашила или изненадала. Тя отговаря на техния въпрос така, като че ли това, което ѝ се случва, е нещо нормално. От нейния отговор личи, че тя все още не разбира, че Исус е възкръснал и е отново жив.

20:14 В този момент нещо я накарва да се обърне назад. Там стои Самият **Исус**, макар че тя не Го разпознава. Все още е рано сутринта и може би утрото не е настъпило. Освен това от непрекъснатото плачене, очите ѝ сигурно са били премрежени. Възмож-

но е също така Бог да ѝ е попречил да види Господ до момента, в който е дошло времето за това.

20:15 Господ знае отговорите на тези въпроси, но иска да ги чуе от нейните уста. **Тя** предполага, че **Той е градинарят**. Спасителят на света може да бъде много близко до хората и те въпреки това да не Го познаят. Обикновено Той идва преоблечен в скромни дрехи, а не като един от богаташите на тази земя. В отговора си Мария не нарича Господ по име. И трите пъти, когато споменава Исус, тя използва местоимението **„Го"**. В този момент тя мисли само за една-единствена Личност и не чувства нужда да уточнява повече коя е Тя.

20:16 Сега Мария чува познатия глас, който я вика: „Марийо!" Този глас не може да се сгреши с никой друг: това е **Исус**! Тя Го нарича „Равуни!", което означава „мой велики **Учителю**". Всъщност Мария все още мисли за Исус като за Великия Учител, Когото тя е познавала. Тя не разбира, че сега Той е нещо повече от неин Учител – Той е неин Господ и Спасител. Затова Господ се подготвя да ѝ обясни по-новия и по-пълен начин, по който тя ще Го познава оттук нататък.

20:17 Мария е познавала Исус лично като Човек. Тя е видяла да се случват много чудеса, докато Той е бил в тялото Си на земята. Затова тя си мисли, че ако Исус не е при нея, така че да може да Го вижда с физическите си очи, тя не може да има никаква надежда за благословение. Господ трябва да коригира това нейно мислене. Той ѝ казва: **„Не Ме приемай** само като един Човек в плът. **Аз все още не съм се възнесъл при Моя Отец.** Когато се върна в небето, Светият Дух ще бъде изпратен долу на земята. Когато дойде, Той ще Ме открие на твоето сърце така, както никога досега не си Ме виждала. Аз ще ти бъда по-близък и по-скъп, отколкото досега."

После Исус ѝ казва **да отиде** при Неговите **братя** и да им каже за новия ред, който Той е въвел. За първи път Господ нарича учениците Си **„братята Ми"**. Сега вече те могат да знаят, че Неговият Отец е и техен Отец и че Неговият Бог е и техен Бог. До този момент вярващите не са били „синове" и „Божии наследници".

Господ Исус не казва „Нашия Отец", а **„Моят Отец и вашият Отец"**. Причината за това е, че Бог е Негов Отец по различен начин, отколкото е наш Отец. Бог е **Отец** на Господ Исус още от вечността. Христос е Синът с вечно потекло. Синът е равен на Отец, докато ние сме синове по осиновение. Това е една връзка, която започва от момента на нашето спасение и няма да свърши никога. Като Божии синове ние не сме равни на Бога и никога няма да бъдем.

20:18 Мария Магдалена се подчинява на поръчението, което ѝ е дал Господ, и става „апостол на апостолите", както я беше нарекъл някой. Има ли някой, който да се съмнява, че тази голяма привилегия ѝ е била дадена като награда за голямата ѝ привързаност към Господ?

В. Христос се явява на учениците Си (20:19-23)

20:19 Вече е неделя **вечер. Учениците са се събрали** заедно вероятно в горната стая, в която бяха и преди три нощи. **Вратите са** затворени **поради страха от юдеите**. Изведнъж те виждат **Исус**, че стои **по средата**, и чуват гласа Му, който им казва: **„Мир вам!"** Ясно е, че Господ е влязъл в стаята, без да отваря вратите. Това е едно чудо. Не трябва да забравяме, че Неговото възкресено тяло е истинско тяло от плът, кръв и кости. Въпреки това Той е имал власт да минава през различни бариери и да се държи незави-

симо от природните закони. Думите „Мир вам!“ носят сега ново значение, тъй като Христос установи този мир чрез кръвта, която проля на Своя кръст. Онези, които се оправдават чрез вяра, имат мир с Бога.

20:20 След като им казва: „Мир вам!“, **Спасителят показва на учениците Си** белезите от раните, с които е спечелил този мир. Те виждат белезите от пироните и раната от копието. Сърцата им се изпълват с радост веднага щом разбират, че това е наистина **Господ**. Той изпълни това, което беше казал, че ще направи: възкръсна от мъртвите! Възкръсналият Господ е източникът на радостта на християните.

20:21 21 ст. е един много хубав стих. Господ не иска от вярващите да се наслаждават на тази радост егоистично, а очаква от тях да я споделят с другите хора. Затова Той ги изпраща в света, **така както и Неговият Отец** Го беше **изпратил**:

Христос дойде на света като един Бедняк.
Той дойде като Слуга.
Даде всичко от Себе Си.
Върши волята на Отца Си.
Идентифицира Себе Си с човека.
Навсякъде вършеше добро.
Правеше всичко със силата
на Светия Дух.
Неговата цел беше кръстът.
Сега Той казва на учениците Си:
„Така и Аз изпращам вас.“

20:22 Това е един от най-трудните стихове в цялото Евангелие. Той ни казва, че Исус **духва върху** учениците и им казва: **„Приемете Светия Дух.“** Проблемът е в това, че Светият Дух е даден малко по-късно, в деня на Петдесетница. Как тогава Господ казва тези думи, без събитието да стане незабавно?

Във връзка с този стих има няколко обяснения. (1) Някои смятат, че Господ само изрича едно обещание за това, което те ще получат в деня на Петдесетница. За нас това не е достатъчно добро обяснение. (2) Други мислят, че това, което казва Спасителят, не е: „Приемете Свет*ия* Дух“, а по-скоро: „Приемете Свят Дух.“ От това те правят заключение, че тогава учениците не получават Свет*ия* Дух напълно, а само част от функциите на Светия Дух, като например по-добро познаване на истината или сила и водителство за тяхната собствена мисия. Според това мнение учениците получават само гаранция или предвкусване на Светия Дух. (3) Трети твърдят, че в този момент Господ е излял изцяло Светия Дух върху учениците Си, което ни се струва много невероятно в светлината на такива стихове като Лука 24:49 и Деяния 1:4, 5, 8, където за идването на Светия Дух се говори все още като за едно бъдещо събитие. От Йоан 7:39 става ясно, че Духът не е могъл да дойде в пълнота преди прославянето на Исус, т. е. преди връщането Му на небето.

20:23 Това е още един труден стих, във връзка с който има големи спорове. (1) Едно от мненията е, че Исус наистина дава на Своите апостоли (и техните предполагаеми последователи) *властта* да прощават грехове или да задържат грехове. Това мнение обаче пряко противоречи на учението на Библията, според което само Бог може да прощава грехове (Лука 5:21). (2) Гейбелин цитира едно друго мнение по този въпрос: „Обещаната сила и дадената власт са във връзка с проповядването на евангелието, във връзка с което ние можем да съобщаваме на хората при какви условия греховете им могат да бъдат простени и, ако те не приемат тези условия, да им казваме, че греховете им си остават.“ (3) Според третото мнение (което е дос-

та близко да второто) и което приемаме ние, Господ дава право на учениците да *заявяват* на хората, че греховете им са простени.

Нека да илюстрираме това трето мнение. Учениците отиват в света и проповядват евангелието. Някои хора се покайват за своите грехове и приемат Господ Исус. Учениците имат право да им кажат, че **греховете** им са **простени**. Други отказват да се покаят и не желаят да повярват в Христос. Учениците им казват, че те продължават да живеят в своите грехове и че като умрат, ще загинат завинаги.

Като допълнение на това обяснение бихме искали да отбележим още, че Господ дава на учениците специална власт при някои грехове. Така например в Деяния 5:1-11 Петър използва тази власт, в резултат на което Анания и Сапфира умират. В 1 Коринтяни 5:3-5, 12, 13 виждаме как Павел задържа греха на един човек и опрощава греха на друг човек във 2 Кор. 2:4-8. Във всички тези случаи става въпрос за прощаване на наказанието от тези грехове в този живот.

Г. Съмнението се превръща във вяра (20:24-29)

20:24 Не трябва да изпадаме в крайности и да обвиняваме **Тома** за това, че не е бил там по това време. Тук не се казва нищо, което да покаже причината за неговото отсъствие.

20:25 Тома обаче може да бъде обвинен за своето отношение на неверие; за това, че той е искал да има видимо, осезателно доказателство за възкресението на Господ, иначе **не би повярвал**. Такова е и отношението на много хора днес, макар да не е много разумно. Дори и учените вярват на много неща, които не могат нито да видят, нито да пипнат.

20:26 След една седмица Господ отново се появява на **учениците Си**. Този път и **Тома е там**. Господ Исус отново влиза в стаята по един свръхестествен начин и отново ги поздравява с думите **„Мир вам!“**.

20:27 Господ се държи внимателно и нежно със Своя невярващ последовател. Той го кани да се увери в реалността на Неговото възкресение, като сложи **ръката** си върху раната на прободените Му от копието **ребра**.

20:28 Най-после **Тома** се убеждава. Ние не знаем дали той наистина слага ръка върху ребрата на Господ, но знаем, че разбира, че Господ наистина е възкръснал и че е както **Господ**, така и **Бог**. Джон Бойс прави следния кратък и красив коментар на това събитие: „Тома призна Божествеността, която не виждаше, по раните, които виждаше.“

20:29 Важното, което трябва да отбележим тук, е, че Исус прие да Му се покланят като на Бог. Ако Той беше само човек, щеше да откаже това поклонение. Вярата на Тома обаче не е най-угодната вяра за Господ. Това е една вяра, основаваща се на виждане. **По-блажени са ония, „които без да видят, са повярвали“.**

Най-сигурното доказателство за нашата вяра е Божието Слово. Ако Бог каже едно нещо, ние изразяваме почитта си към Него, като го вярваме, и не Му отдаваме почит, когато искаме от Него допълнителни доказателства. Ние трябва да Му вярваме просто защото Той го е казал и защото Той не може да лъже или да греши.

Д. Целта на Евангелието от Йоан (20:30, 31)

Не всички чудеса на Исус са записани в Евангелието от Йоан. Светият Дух е избрал онези чудеса, които могат да послужат най-добре на Неговата цел.

Тук ние четем каква е била целта на Йоан, за да напише тази книга. Той е

искал неговите читатели **да повярват, че Исус е истинският Месия и Божият Син. Вярвайки това**, те ще **имат „вечен живот в Неговото име"**.

А ти повярва ли?

X. Епилог. Възкръсналият Син със Своите Си (21 гл.)

A. Христос се явява на Своите ученици в Галилея (21:1-14)

21:1 Мястото на действието сега е **Тивериадското** (Галилейското) **езеро**. Учениците са отишли на север, към домовете си в Галилея. Господ Исус ги среща там. Думите **„ето как им се яви"** означават, че Йоан е на път да опише начина, по който Христос се е явил на учениците Си.

21:2 По това време там са се събрали **заедно** седем от учениците – **Петър, Тома, Натанаил**, Яков и Йоан **(Зеведеевите синове) и още двама**, чиито имена не знаем.

21:3 Симон Петър решава да отиде на езерото, за **да лови риба**, и другите се съгласяват да отидат с него. Това е едно много естествено решение, макар че някои изследователи на Библията смятат, че това тяхно пътуване не е било по Божията воля и че те са отишли там, без първо да се помолят. **През оная нощ учениците не уловят нищо.** Това едва ли са първите рибари, които ловят цяла нощ без никакъв успех! Този случай показва безполезността на човешките усилия без Божията помощ, особено когато става въпрос за лов на души.

21:4 На **сутринта Исус** ги чака **на брега**, докато те гребат, макар че **не** Го познават. Може би е прекалено тъмно или учениците не могат да Го познаят поради Божията намеса?

21:5 Господ пита учениците Си дали имат нещо за ядене, но **те** разочаровани **Му казват, че нямат**.

21:6 Според тях Той е само един непознат, който се разхожда на брега. Въпреки това по Негов съвет учениците **хвърлят мрежата от дясната страна на лодката** и – каква изненада! – мрежата се напълва с **риба**. Рибата е толкова много, че те не могат да изтеглят мрежата. Това показва, че Господ Исус има съвършено знание за местоположението на рибата в езерото. То също така ни учи, че когато Господ ръководи нашето служение, няма да има повече празни мрежи. Господ знае къде има готови за спасение души и желае да ни насочи към тях – стига само да Му позволим.

21:7 Йоан пръв познава Господ и веднага казва на **Петър**, който **препасва връхната си дреха** и тръгва по водата (както предполагат някои).

21:8 Другите ученици се преместват от лодката в една **малка ладийка** и издърпват рибата на сушата за останалото разстояние от триста крачки.

21:9 Спасителят вече им е приготвил закуската – печена **риба и хляб.** Ние не знаем дали Господ е уловил сам тези **риби** или ги е получил по някакъв необикновен начин, но знаем, че Той не е зависим от нашите жалки усилия. Без съмнение, когато отидем на небето, ще научим, че докато много хора са били спасени чрез проповядване и лични свидетелства, много други ще бъдат спасени от Самия Господ без човешка помощ.

21:10 Сега Господ нарежда на учениците Си да донесат **рибите** с мрежата, но не за да ядат от тях, а за да ги преброят. Правейки всичко това, те разбират, че „тайната на успеха е да работят по Негова заповед и да действат в изрично подчинение на Словото Му".

21:11 В Библията се дава точният брой на рибите в мрежата – **сто петдесет и три**. Във връзка с тази цифра има доста интересни предположения:

(1) Тя означава броя на езиците в света по онова време. (2) Показва броя на народите или племената в света, до които ще достигне евангелието. (3) Посочва броя на различните видове риби в Галилейското езеро или в света. Няма съмнение обаче, че тази цифра говори за многообразието на тези, които ще бъдат спасени чрез проповядването на евангелието – хора от всеки народ и език. Фактът, че **мрежата не се скъсва**, е забележителен за рибарите. Това е още едно доказателство за това, че „за Божието дело, извършено по Божия начин, винаги ще има достатъчно Божии ресурси". Бог ще се погрижи мрежата да не се скъса.

21:12 Поканата за **закуска** е приета и учениците се събират около огъня, за да споделят добрите неща, които Господ е приготвил за тях. Когато вижда накладения огън, Петър сигурно си спомня някои неща, които се отнасят лично до самия него: може би си спомня за огъня, на който се топлеше, когато се отрече от Господ? Учениците са обхванати от едно странно чувство на страхопочитание и тържественост в присъствието на Господа. Той стои сред тях в Своето възкресено тяло и те могат да Му задават колкото въпроси си искат, но не смеят. Те знаят, че **това е Господ**, и дори усещат известно чувство на тайнственост около Неговата Личност.

21:13 Исус им дава да ядат и това сигурно им напомня за един подобен случай, когато Господ нахрани пет хиляди души с няколко хляба и риби.

21:14 Това е третият път, споменат от Йоан, когато Исус се явява **на учениците Си**. От другите Евангелия става ясно, че е имало още такива случаи. В това Евангелие се казва, че Той се е явил на учениците Си за първи път вечерта, след като е възкръснал; после още веднъж – една седмица по-късно; и за трети път – сега, на брега на Галилейското езеро.

Б. Възстановяването на Петър (21:15-17)

21:15 Най-напред Господ взема мерки да осигури физическите нужди на учениците Си, а след това – след като ги стопля и нахранва – се обръща към **Петър**, за да се занимае с духовни въпроси. Петър се отрече публично от Господ три пъти, след което се покая и възстанови отношенията си с Него. В следващите стихове това възстановяване е признато пред всички и от Господ.

Тук почти винаги се посочват двата различни синонима на думата **„обичам"**, използвани в тези стихове. 15 ст. може да се перифразира така: **„Симоне, сине Йонов**[53]**, любиш ли Ме повече, отколкото Ме любят тези**, другите ученици?" **Петър Му отговаря: „Да Господи, Ти знаеш, че те *обичам*."** Петър вече няма да се похвали, че няма да изостави Господ, дори и всички останали да Го изоставят. Той е научил своя урок.

„Паси агънцата Ми" – му казва Исус, като посочва един много практичен начин на показване на любов: Петър ще покаже, че обича Господ, като храни младите хора в стадото Му. Интересно е да се отбележи, че разговорът се прехвърля от темата на риболова към темата на пастирството. Първата говори за делата на евангелизирането; втората – за ученето и пастирската грижа.

21:16 За **втори път** Господ пита Петър дали Го люби. Петър за втори път отговаря с искрено недоверие към себе си: **„Да, Господи, Ти знаеш, че Те *обичам*."** Този път **Господ му казва: „Паси овцете Ми."** В стадото на Христос има и агнета, и овце, които

имат нужда от един, който да люби Овчаря.

21:17 Тъй като Петър се отрече от Господ три пъти, сега Господ му дава възможност три пъти да Го изповяда.

Този път Петър се позовава на факта, че Исус е Бог, и следователно **знае всичко. И третия път** той казва: **„Ти знаеш, че Те** *обичам.*" И за последен път Господ казва на Петър, че той трябва да покаже тази своя любов, като храни Христовите **овце**. В целия този пасаж основният мотив е любовта към Христос като единствения приемлив мотив за служение.

В. Исус предрича смъртта на Петър (21:18-23)

21:18 Когато Петър е бил **по-млад**, той е имал голяма свобода да ходи, **където си иска**. Но Господ му казва, че на края на живота си той ще бъде арестуван, вързан и отведен на екзекуция.

21:19 Този стих е обяснение на предишния стих. Петър **ще прослави Бога**, като умре като мъченик. Този, който се отказа от Господ, ще получи такава смелост, че ще даде живота си за Него. Това ни напомня, че ние можем да прославим Бога не само в живота, но и в смъртта. След това Исус казва: **„Върви след Мене."** Може би в този момент Той вече си е тръгвал.

21:20 Изглежда, че **Петър** тръгва след Господ, след което **се обръща и вижда**, че Йоан също **върви след** него. Тук Йоан спира за малко, за да обясни, че той е този, **който се е облегнал на гърдите** на Господ **по време** на Пасхалната **вечеря** и Го е попитал за името на предателя.

21:21 Когато **Петър** вижда Йоан, вероятно си мисли следното: **„Ами Йоан?** Дали и той ще умре като мъченик или ще бъде все още жив, когато Господ дойде отново?" Тогава той пита Господ какво ще стане с Йоан.

21:22 Господ казва на Петър, че не трябва да се грижи за това, което ще стане с Йоан. Дори и Йоан да остане жив до Второто пришествие на Христос, какво от това? Много от неуспехите в християнското служение идват от това, че учениците се занимават много повече един с друг, отколкото със Самия Господ.

21:23 Много често тези думи на Господ се цитират погрешно. Той **не казва**, че Йоан ще бъде все още жив, когато Той се върне отново. Господ само казва, че дори и да бъде така, това не трябва да засяга Петър. Много изследователи виждат някакво значение във факта, че тук Исус свързва Йоан със Своето Второ пришествие и че Йоан е този, който получава привилегията да напише Откровението на Исус Христос, разказвайки за последните времена с големи подробности.

Г. Последното свидетелство на Йоан за Исус (21:24, 25)

21:24 Най-накрая Йоан добавя своето лично свидетелство за точността на това, което е написал. Някои хора смятат, че това е свидетелство на старейшините от Ефеската църква за Евангелието от Йоан.

21:25 Ние не се страхуваме да приемем 25 ст. буквално! Исус е Бог и следователно – безкраен. Няма край на значението на Неговите думи или на броя на Неговите дела. Докато Той е бил тук, на земята, Той е продължавал да бъде Крепителят на всичко – слънцето, луната и звездите. Има ли някой, който да може някога да опише всичко, което включва поддържането на движението на цялата вселена? Дори и по отношение на Неговите чудеса на земята ние имаме описано само най-основното. В едно-единствено изцеление само е включено толкова много: помислете си за нервите, мускулите, кръвните телца и всички остана-

ли елементи, които Исус контролира. Помислете си за това, как Той управлява зародишите, рибите, животинския свят; как ръководи делата на човеците. Помислете си за контрола, който Той упражнява върху атомната структура на всяко късче от материята във вселената. Може ли **целият свят да побере книгите**, които описват всички тези подробности? Отговорът е едно решително „Не!".

Ето че стигнахме до края на нашия коментар на Евангелието от Йоан. Сега може би разбираме малко по-добре защо то е една от най-обичаните книги в Библията. Със сигурност човек не може да я прочете с разум и молитва, без отново да се влюби в благословената Личност, описана от това Евангелие.

Крайни бележки

1) (1:18) В някои от ръкописите (като критическия (НО) текст например) се казва *„Единородният Бог“* вместо *„Единородният Син“*. Традиционното *„Единородният Син“* се среща в повечето ръкописи, а така също и в 3:16.
2) (1:29) J. Cynddylan Jones, *Studies in the Gospel According to St. John,* p. 103.
3) (1:45) James Steward, *The Life and Teaching of Jesus Christ*, pp. 66, 67.
4) (1:51) Само Йоан използва „двойното „Амин“ (*„Истина, истина* ви казвам ...“). Другите Евангелия, които явно предават думите на нашия Господ *по-сбито*, използват само веднъж думата „Амин“ (*„Истина* ви казвам...“).
5) (2:4) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, p. 194.
6) (2:11) Jones, *Studies*, p. 148.
7) (3:1) Гръцкият съюз *„de“* може да означава *„и“, „а“, „но“* и т. н. Съвременните Библии на английски език показват тенденция да не употребяват този съюз. Това е едно от малкото места, където и ПБКДж е направил това, което се е отразило и в НИПБКДж.
8) (3:5) Едно друго логично тълкуване на този стих, което отговаря на контекста на сравняване на духовното раждане с физическото, е това, че водата се отнася до физическото раждане, докато Духът – до Светия Дух. Равините са използвали думата „вода“ за обозначаване на мъжкото семе, като освен това тя може да означава и матката с околоплодните води, която се пуква при раждането на детето.
9) (3:16) F. W. Boreham, повече информация не ни е известна.
10) (4:41, 42) В критическия (НО) текст е изпуснато името *Христос.*
11) (4:48) Това личи от формата на глагола в гръцкия език, който е употребен във *2 л. мн. ч.*
12) (5:2) В критическия (НО) текст е употребено названието *Витсаида*, но археологията потвърждава като правилно традиционното име Витесда, използвано в множеството ръкописи, както и в ПБКДж.
13) (5:3) James Gifford Bellet, *The Evangelist*, p. 50.
14) (5:18) J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, V:309.
15) (5:24) Има други стихове в Библията, които учат, че един ден вярващият ще застане пред съда на Христос (Рим. 14:10; 2 Кор. 5:10). Тогава въпросът с неговите грехове няма да бъде повдигнат с цел да бъде наказан, тъй като този въпрос е бил разрешен на Голгота. Пред Христовото съдилище ще бъде направен преглед на живота и служението на вярващия и той или ще получи награда, или ще претърпи загуба. Следователно там няма да става въпрос за спасението на душата му, а за това, доколко плодоносен е бил неговият живот.
16) (5:29) Ако това беше единственият стих в цялата Библия за възкресението, човек можеше да си помисли, че всички мъртви ще възкръснат по едно и също време. Но ние знаем от други места в Библията, и най вече от Откровение 20, че двете възкресения са разделени едно от друго от един период от най-малко хиляда години. Първото възкресение е възкресението на спасените чрез вяра в Христос, докато Второто Възкресение включва всички, които са умрели като невярващи.

17) (5:39) Формата на гръцкия глагол, преведен като *„изследвате"*, не е много ясна. Тя може да бъде употребена както в *повелително* наклонение („изследвайте", според ПБКДж), така и в *изявително* наклонение („изследвате", според НИПБКДж). Контекстът обаче подкрепя втория превод.
18) (5:47) Guy King, *To My Son*, p. 104.
19) (6:11) W. H. Griffith Thomas, *The Apostle John: His Life and Writings*, pp. 173, 74.
20) (6:15) Frederick Brotherton Meyer, *Tried by Fire*, p. 152.
21) (6:31) Манната е била храна във формата на малки бели топчета, която Бог е давал на израилтяните по някакъв свръхестествен начин, докато са били в пустинята. Те е трябвало да събират манната от земята всяка сутрин през първите шест дена на седмицата.
22) (6:55) Текстът на НИПБКДж гласи „храна наистина..." и „питие наистина...", което обаче има същия смисъл на реалност, както критическия (НО) текст: „истинска храна..." и „истинско питие...".
23) (6:59) Синагогата е местна сграда за среща на религиозните юдеи, която се е различавала от храма в Ерусалим, тъй като той е бил единственото място за принасяне на жертви от животни.
24) (6:69) Критическият (НО) текст гласи само: „Ти си Христос, Светият Божий."
25) (7:1) Полезно е да се знае, че гръцката дума за юдеи *(ioudaios)* може да означава: (1) *юдеин*, а не галилеянин; (2) всеки евреин (включително и този, който приема Христос); и (3) всеки противник на християнството, и особено религиозният водач. Йоан използва тази дума най-вече в последния смисъл, макар че самият той е бил юдеин във втория смисъл.
26) (7:7) Meyer, *Tried*, p. 129.
27) (7:8) В критическия (НО) текст е изпусната думата „още", което не е много сполучливо, тъй като води до допускане на измама от страна на Господ.
28) (8:5) J. N. Darby, повече информация не ни е известна.
29) (8:11) Текстът от 7:53 до 8:11 липсва в повечето древни ръкописи на Евангелието от Йоан, макар и да присъства в повече от 900 гръцки ръкописа (в голямото множинство от тях). Има съмнение, че тези стихове не представляват част от оригиналния текст. Ние смятаме, че те са част от боговдъхновеното Божие Слово, защото поуките от тях са в съвършено съгласие с останалия текст на Библията. Августин смята, че стремежът на някои хора да изключат този текст от Библията е предизвикан от страх той да не насърчи някои идеи, които да доведат до по-голяма морална разпуснатост.
30) (8:45) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of Colossians, Thessalonians, Timothy, Titus, Philemon*, pp. 701, 02.
31 (9:35) Критическият (НО) текст тук гласи „Човешкия Син" вместо „Божия Син", което не съответства изцяло на контекста на преклонение, както и на повечето ръкописи.
32) (10:28) В гръцкия език (за разлика от официалния английски) има двойно отрицание, което подсилва още повече идеята за невъзможност.

33) (10:36) Samuel Green, *„Scripture Testimony to the Deity of Christ“*, p. 7.
34) (11:1) Arthur W. Pink, *Exposition of the Gospel of John*, III:12.
35) (11:25) Burkitt, повече информация не ни е известна.
36) (11:35) Най-краткият стих в Новия Завет на гръцки език се намира на другия край на емоционалния спектър: „Винаги се радвайте“ *(Pantote chairete*; 1 Сол. 5: 16).
37) (11:47) J. C. Ryle, *Expository Thoughts on the Gospels, St. John*, II: 295.
38) (11:48) Meyer, *Tried*, p. 112.
39) (12:5) Ryle, *John*, II:309,10.
40) (12:7) Прочитът на критическия (НО) текст, който гласи „за да го запази“ вместо „го е запазила“, противоречи както на контекста, така и на факта, че Мария е отсъствала при гроба на сутринта на възкресението. НМВ разрешава този проблем, като перифразира текста.
41) (12:24) T. G. Ragland, повече информация не ни е известна.
42) (13:13, 14) Има случаи (най-вече в източните страни), когато някой човек наистина измива краката на друг човек, но това е само пример за смирение от страна на първия.
43) (14:20) Има и други популярни илюстрации, които обясняват този стих, като дават пример с птичката в небето, вътре в която също има въздух; или с рибата в морето, вътре в която също има вода.
44) (17:1) Marcus Rainsford, *Our Lord Prays for His Own*, p. 173.
45) (17:4) Ryle, *John*. III:40, 41.
46) (17:26) F. L. Godet, *Commentary on the Gospel of John*, II:345.
47) (17:26 Rainsford, *Our Lord Prays,* p. 173.
48) (18:14) Steward, *Life and Teaching*, p. 157.
49) (18:28) Augustine, Quoted by Ryle, *John*, III:248.
50) (18:28) Bishop Hall, *Ibid.*
51) (18:28) Poole, *Ibid.*
52) (19:20) Alexander, повече информация не ни е известна.
53) (21: 15) В критическия (НО) текст името на бащата на Петър е Йоан, а не Йона (както и в 16 и 17 ст.).

Библиография

Godet, F. L.,
Commentary on the Gospel of John,
Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1969 (Reprint of 1893 ed., 2 vols. in one).

Hole, F. B.,
The Gospel of John Briefly Expounded,
London: The Central Bible Truth Depot, n. d.

Ironside, H. A.,
Addresses on the Gospel of John,
New York: Loizeaux Bros., 1956.

Jones, J. Cynddylan,
Studies in the Gospel According to St. John.
Toronto: William Briggs, 1885.

Kelly, William,
An Exposition of the Gospel of John
London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, 1966.

Lenski, R. C. H.,
The Interpretation of St. John's Gospel,
Mineapolis: Augsburg Publishing House, 1942.

Macaulay, J. C.,
Obedience Unto Death: Devotional Studies in John's Gospel,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1942.

Pink, Arthur W.,
Exposition of the Gospel of John,
Vol. III. Swengel, Pensylvannia: Bible Truth Depot, 1945.

Rainsford, Marcus,
Our Lord Prays for His Own,
Chicago: Moody Press, 1955.

Ryle, J. C.,
Expository Thoughts on the Gospels, St. John,
London: James Clarke and Co., Ltd., 1957.

Tasker, R. V. G.,
The Gospel According to St. John,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1968.

Tenney, Merrill C.,
JOHN: The Gospel of Belief,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1948.

Thomas, W. H. Griffith,
The Apostle John: Studies in His Life and Writings,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1968.

Van Ryn, A.,
Meditations in John,
Chicago: Moody Press, 1949.

Vine, W. E.,
John, His Record of Christ,
London: Oliphants, 1957.

Westcott, B. F.,
The Gospel According to St. John,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1954.

Вилхелм Буш

Исус – наша съдба

Издателство CLV
Издателство ВЕРЕН
266 стр.

Една завладяваща по своята непосредственост и езикова свежест книга. В нея без всякакво напрежение човек получава отговор на такива вълнуващи въпроси, като: За какво живея? Защо Бог мълчи? Как ще се справим с живота, когато другите ни лазят по нервите? Трябва да е другояче, но как? и т. н.

Авторът, Вилхелм Буш, дългогодишен младежки пастор в големия град, говори със заразяващо възхищение за своя Господ и за своите срещи с хора от най-различни социални групи, на които той е помогнал да погледнат към Исус – наш единствен шанс и наша съдба.

Вернер Гитт
Карл Хайнц Ванхайден

Ако животните можеха да говорят...

Издателство CLV
Издателство ВЕРЕН
126 стр.

Животните имат много ефикасни комуникационни системи, с които се разбират помежду си. Но те не могат да си говорят с нас на човешки език. Затова авторите са се вживели в тях и са се превърнали в техни говорители. В един мислен разговор животните повдигат въпроси и сами им отговарят. По този начин авторите представят материала живо, развлекателно и въпреки това безупречно от научна гледна точка.

Тази книга е интересна за всички – младежи и възрастни, специалисти и неспециалисти, вярващи и невярващи. Тя е подходяща особено за съмняващи се и търсещи хора, на които може да покаже пътя, по който трябва да тръгнат, за да се запознаят лично със Създателя.

Вернер Гитт

Въпроси, които се задават много често

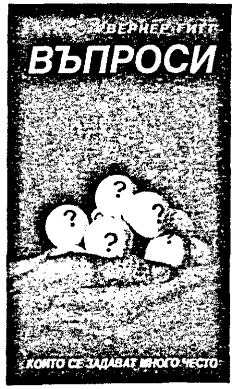

Издателство CLV,
Издателство ВЕРЕН
160 стр.

Всеки, който започне да се занимава с християнската вяра, се сблъсква с множество въпроси, които се повтарят със забележителна честота почти при всеки търсещ.

Целта на автора е била да се съберат и формулират отговорите на тези въпроси в кратка, но достатъчно ясна форма. Общото за всички разгледани в книгата въпроси е, че те са действително задавани от хората. Така че тази книга не представлява въпроси и отговори, обясняващи Библията от гледната точка на един християнин, а се опитва да се отнесе сериозно към проблемите, които действително вълнуват търсещите, питащите и съмняващите се хора. Тук не става дума за сборник от остроумни теологични въпроси или за теоретичен списък от възможни проблеми, а за основни въпроси на търсещи хора, събрани през дългогодишната лекционна практика на автора. Отчасти са разгледани и оригинални самостоятелни въпроси.

Волфганг Бюне

Игра с огъня

Издателство CLV,
Издателство ВЕРЕН
347 стр.

„Огнено кръщение", „Огнени конференции", „Огънят на съживлението над Африка и Европа", „Евангелизации с чудеса и знамения" – тези и други подобни понятия са много популярни в църкви, групи и общества, които са били „докоснати от трите вълни на Светия Дух".

Под тези „три вълни" се разбира историята на петдесетното движение (приблизително от началото на века), харизматичното движение (от около 1960 г.) и накрая – „евангелизмът на силата" („power evagelism") като „третата вълна на Светия Дух", която в момента придобива все по-голямо влияние, за да доведе чрез знамения и чудеса до „най-голямото съживление в историята на църквата".

В тази книга се разглежда историята на „трите вълни", техните прилики и разлики, особености, слабости и отклонения от Новозаветните учения, но същевременно и породеното от тях предизвикателство отново да се замислим за същността и действието на Светия Дух.

С тази книга авторът желае да даде информация, да покаже подозрителния произход на някои учения и практики, да обърне внимание върху някои съмнителни връзки и преди всичко да призове към искрена самооценка в светлината на Светото Писание.

Джийн Гибсън

Тренировка по християнство – 0

Основен курс

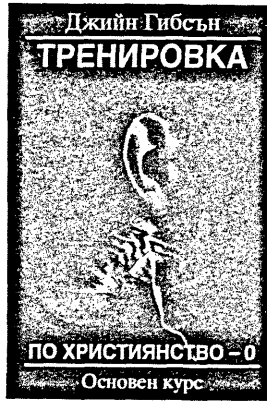

Издателство CLV
Издателство ВЕРЕН
143 стр.

Християнската вяра, християнското мислене и живот се основават върху Божието Слово. Целта на тази книга, първата от една серия от пет курса, е да представи в общ план схващания на Библията, съставляващи основата на християнската вяра.

Материалът е разработен преди около десет години в църквата Fairheaven Bible Chapel в Сан Леандро, Калифорния, от автора Джийн Гибсън (местна църква по новозаветен образец, в която, между другото работи, и известният автор на редица книги върху ученичество, библейска консултация, пастирство и др. Уилиям Макдоналд). От шест години серията курсове „Тренировка по християнство" е широко разпространена в Западна и Източна Европа. От 1991 г. насам „Курс 0" беше основата за серия много успешни евангелизационни библейски лекции в София.

Теми, разгледани в книгата:

Твоето Слово е истина; Личността на Бога; Божието същество; Какво е човекът; Проблемът за греха; За вечността; Исус, Месия – Божият спасителен план; Кръстът на Исус; Новорождението; Спасение по благодат; За вярата в Исус Христос; Сигурност в спасението; Новият живот.

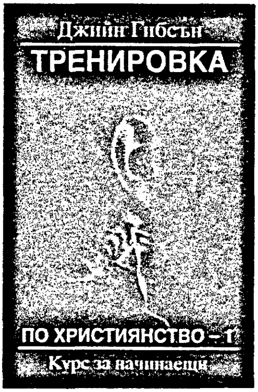

Джийн Гибсън

Тренировка по християнство – 1

Курс за начинаещи

Издателство CLV,
Издателство ВЕРЕН
172 стр.

Втората книжка от серията от пет курса е предназначена главно за новоповярвали християни. Тя започва с кратък преглед на основното християнско учение и разглежда подробно елементите, необходими за един християнски живот.

Книгата може да бъде от полза както за самостоятелна работа, така и при провеждане на библейски обучения, особено за млади християни. Тя не носи в основата си доктринална насоченост. След всяка тема са предложени въпроси, които спомагат за практическото усвояване на материала. Книгата може да служи както като учебник, така и като методическо ръководство за учителя.

Теми, разгледани в книгата:

Панорама на Евангелието; Преглед на Христовото учение; Христос като Господ; Погребани в кръщението; Вечно спасение; Животът в църквата; Преодоляване на изкушенията; Имам среща с Бога; Божието Слово като храна; Научи ни да се молим, Ние сме Негови свидетели; Личното свидетелство; Господната вечеря.

Уилиям Макдоналд

Христос и църквата

Издателство CLV,
Издателство ВЕРЕН
123 стр.

В нашето време възникват съвсем нови въпроси към учението на Светото Писание за църквата. Хората, които са открили, че изпълването на техния живот със смисъл се състои в това да открият Божията воля за себе си, я търсят сериозно и задълбочено. Една от най-важните области в това отношение е църквата. Тази книга се опитва да даде ясни, разбираеми и достъпни за всеки отговори на широкия спектър от въпроси, които възникват.

Уилиям Макдоналд, автор и съавтор на на множество библейски курсове на задочното библейско училище Емаус в Оук Парк, Илинойс, САЩ, систематизира в тази книга основните духовни принципи на новозаветната църква. В своето изследване той се придържа тясно към текста на Библията и ясно отделя всичко, което е добавено от хората и няма основа в Божието Слово.

На тридесетгодишна възраст Уилиям Макдоналд дал едно обещание на Господа – да напише коментар, който стих по стих да обяснява разбираемо целия Нов Завет. Настоящият коментар е изпълнението на това обещание и плодът на повече от четиридесетгодишно интензивно изучаване на Библията, на дългогодишна учителска дейност и на едно вярно и последователно служение на Господа. Това, което прави този коментар толкова ценен, е целта, която си поставя, както и пътя, по който постига тази цел. Тук не става дума за просто предаване на знания или някакви теоретични прозрения, а за това да се възвеличи личността и делото на Господ Исус Христос, да се изявят връзки в Писанието, които ни помагат да разберем Божиите мисли, и така тълкуванието да послужи за назидание.

Авторът не подминава трудните пасажи, като че ли те не представляват проблем, а открито се занимава с трудностите. Там където съществуват различни тълкувания, той заема една твърда позиция, като обаче респектира и други сериозни схващания.

Това е един коментар, който със своята ясна и проста структура превръща четенето в удоволствие и стимулира към едно систематично и последователно изучаване на Библията.

за автора:

Уилиям Макдоналд е един високо ценен библейски учител и автор на над 60 книги, някои от които вече са преведени и на други езици. От 1947 до 1965 г. той преподава в библейското училище Емаус, като от 1959 г. е негов ръководител. След усилена преподавателска дейност в Америка и в чужбина от 1973 г. насам той е член на съвета на сътрудниците в Програмата за обучение на работници в Сан Леандро, Калифорния.

за редактора:

Артър Фарстад е посещавал Националната академия за изкуства във Вашингтон, библейското училище Емаус, където е бил ученик на Уилиям Макдоналд, Вашингтонския библейски колеж и Теологическата семинария в Далас. В Далас му биват присъдени титлите магистър по старозаветно богословие и доктор по новозаветно богословие. Там той учи пет и половина години гръцки език. В продължение на седем години той издава Новия Кинг Джеймс превод на Библията. Освен своята дейност като писател и издател Фарстад се занимава с активна проповедническа дейност, главно в Далас. Той е написал въведенията към коментара на отделните библейски книги, както и допълнителните забележки към гръцкия оригинален текст.

CLV

УИЛИЯМ МАКДОНАЛД

КОМЕНТАР НА НОВИЯ ЗАВЕТ

CLV

Уилиям Макдоналд

Коментар на Новия Завет

Том 2
Деяния – 2 Коринтяни

Издателство ВЕРЕН
п. к. 91, София 1408

clv
Christliche
Literatur-Verbreitung e.V.
Postfach 110135 • 33661 Bielefeld

Оригинално заглавие: Believer's Bible Commentary – New Testament

CLV · Christliche Literatur-Verbreitung
Postfach 11 01 35 · 33661 Bielefeld
Превод от английски: Екатерина Абаджиева
Предпечатна подготовка: Издателство ВЕРЕН
п. к. 91, София 1408
Корица: Dieter Otten, Bergneustadt
Типография: Graphischer Grossbetrieb Pössneck

ISBN 3-89397-347-8

Съдържание

Съкращения

Съкращения на заглавията на книгите от Стария Завет

Бит.	Битие
Изх.	Изход
Лев.	Левит
Чис.	Числа
Второзак.	Второзаконие
Ис. Нав.	Исус Навиев
Съд.	Съдии
Рут	Рут
1 Царе	1 Книга на Царете
2 Царе	2 Книга на Царете
3 Царе	3 Книга на Царете
4 Царе	4 Книга на Царете
1 Лет.	1 Книга на Летописите
2 Лет.	2 Книга на Летописите
Ездра	Ездра
Неем.	Неемия
Ест.	Естир
Йов	Йов
Пс.	Псалми
Пр.	Притчи
Екл.	Еклисиаст
Пес.	Песен на Песните
Ис.	Исая
Ер.	Еремия
Плач.	Плачът на Еремия
Езек.	Езекиил
Дан.	Даниил
Ос.	Осия
Йоил	Йоил
Ам.	Амос
Ав.	Авдий
Йона	Йона
Мих.	Михей
Наум	Наум
Авак.	Авакум
Соф.	Софония
Агей	Агей
Зах.	Захария
Мал.	Малахия

Съкращения на заглавията на книгите от Новия Завет

Мат.	Евангелие от Матей
Марко	Евангелие от Марко
Лука	Евангелие от Лука
Йоан	Евангелие от Йоан
Деян.	Деянията на апостолите
Як.	Послание Яковово
1 Петр.	1 Послание на Петър
2 Петр.	2 Послание на Петър
1 Йоан	1 Послание на Йоан
2 Йоан	2 Послание на Йоан
3 Йоан	3 Послание на Йоан
Юда	Послание на Юда
Римл.	Послание към Римляните
1 Кор.	1 Посл. към Коринтяните
2 Кор.	2 Посл. към Коринтяните
Гал.	Послание към Галатяните
Еф.	Послание към Ефесяните
Фил.	Послание към Филипяните
Кол.	Послание към Колосяните
1 Сол.	1 Послание към Солунците
2 Сол.	2 Послание към Солунците
1 Тим.	1 Послание към Тимотей
2 Тим.	2 Послание към Тимотей
Тит	Послание към Тит
Филим.	Послание към Филимон
Евр.	Послание към Евреите
Откр.	Откровението на Йоан

Съкращения на различните версии, преводи и парафразирани издания на Библията

АСПБ	Американски стандартен превод на Библията
НБФУГ	Номерирана Библия от Ф. У. Грант
НПБДжНД	Нов превод на Библията от Джон Нелсън Дарби

ПБДжБФ	Парафразирана Библия от Дж. Б. Филипс
ПБКДж	Превод на Библията от Кинг Джеймс
РПБКУ	Разширен превод на Библията от Кенет Уест
ЖБ	Живата Библия
НАСПБ	Нов американски стандартен превод на Библията
НАБ	Нова английска Библия
НМПБ	Нов международен превод на Библията
НИПБКДж	Ново издание на превода на Библията от Кинг Джеймс
РИСПБ	Ревизирано издание на стандартния превод на Библията
РИ(А)	Ревизирано издание (Англия)

Деяния на апостолите

„Христос е целта, църквата е средството,
а Духът е силата."

У. Греъм Скроджи

Въведение

I. Уникално място в Канона

Деянията на апостолите е единствената *боговдъхновена* история на църквата. Освен това тя е *първата* и единствена история на църквата, съставена от първоизточници, която описва началото на вярата. Всички останали истории на църквата черпят информация от тази книга на Лука, като само прибавят някое и друго предание (а често пъти и много предположения!). Без тази книга ние бихме били загубени. Непосредственото преминаване от разказа за живота на нашия Господ в Евангелията към разказа за последвалите го събития в Посланията щеше да бъде за нас един огромен скок. Ние нямаше да имаме отговор на такива въпроси, като: „Кои са събранията, към които са адресирани тези Послания?" и „Откъде са се появили те?" Деянията ни дават отговор на тези и на много други въпроси. Те представляват не само един мост между живота на Христос и Христовия живот, на който ни учат Посланията, но също така и една междинна връзка между юдеизма и християнството, между закона и благодатта. В това се състои и една от найголемите трудности при тълкуването на Деянията – постепенното разширяване на хоризонта от малкото еврейско движение в Ерусалим до една световна вяра, навлязла вече в самата столица на империята.

II. Авторство

Почти всички изследователи са на мнение, че авторът на Евангелието от Лука и авторът на Деянията на апостолите са едно и също лице. И ако третото Евангелие е написано от Лука, то и Деянията са написани също от него (вижте Въведението към Лука).

Страничните доказателства, които подкрепят авторството на Лука, са ранни, сериозни и широкоразпространени. Антимарковският пролог към Лука (около 160-180 год.), Мураторианският Канон (около 170-200 год.) и ранните църковни отци Ириней, Климент от Александрия, Тертулиан и Ориген са на едно мнение по отношение на авторството на Деянията и смятат, че то принадлежи на Лука. Същото твърдят и всички следващи писатели в църковната история, включително и такива авторитети като Евсевий и Джером.

Вътрешните доказателства в самите Деяния за авторството на Лука са три. В началото на книгата авторът изрично споменава една по-ранна своя работа, също написана до Теофил. Лука 1:1-4 ни показват, че това, за което говори авторът на Деянията тук, е третото Евангелие. Стилът, съчувственото отношение, езикът, застъпническите моменти и много други малки подробности показват, че двете книги са написани наистина от един човек. Ако Евангелието от Лука не трябваше да бъде заедно с другите три Евангелия, двете книги несъмнено щяха да вървят заедно също както Първо и Второ Послание към коринтяните.

От друга страна, текстът на Деянията ни показва съвсем ясно, че авторът е бил спътник на Павел. Това може да се види в известните пасажи, където авторът говори в 1 л. мн. ч. (16:10-17; 20:5; 21:18; 27:1; 28:1-16), което означава, че ав-

торът е очевидец на събитията, за които разказва. Опитите на скептиците да обяснят тези пасажи като „белетристичен похват“ не са много убедителни. Ако те са били добавени само за да направят книгата по-автентична, защо тогава се използват толкова *рядко* и толкова *изкусно* – и защо не е дадено никакво име на това „аз“, което се подразбира от местоимението „ние“?

И последно, ако елиминираме всички спътници на Павел, споменати в 3 л. ед. ч., а така също и неговите другари, за които се знае, че не са били заедно с него по време на събитията, описани в 1 л. мн. ч., единственият човек, който остава, е Лука.

III. Датиране

Докато датата на написването на повечето новозаветни книги няма някакво особено значение, датата на написването на Деянията е особено важна, тъй като тя е една книга на *историята* на църквата, и при това първата.

За времето на написването на Деянията са предложени три дати, при две от които авторството на Лука се приема, а при едната се отхвърля:

1. Датата от втори век изключва авторството на Лука, тъй като той едва ли е живял по-късно от 80 или 85 год. сл. Хр. И макар някои (либерални) автори да смятат, че авторът е използвал Йосифовата Antiquities (написана около 93 год. сл. Хр.), паралелите, които те правят относно Тевда (Деян. 5:36), не си съвпадат, а приликите изобщо не са толкова големи.
2. Според едно общо поддържано мнение Лука е написал Евангелието и Деянията някъде в периода между 70 и 80 година. Това означава, че Лука е могъл да използва данни от Евангелието на Марко в своето Евангелие (вероятно от около 60-те години).
3. Според третото предположение Лука е завършил написването на Деянията скоро след събитията, с които завършва самата книга – по време на първото затваряне на Павел в Рим.

Възможно е *Лука* да е възнамерявал да напише една трета книга (което обаче не е било Божията воля) и затова да не е споменал разрушителните събития (за християните) от 63 и 70 год. сл. Хр. Изпускането и на следните по-важни събития също предполага една по-ранна дата: жестокото преследване на християните от Нерон в Италия след изгарянето на Рим (64 год.), войната между евреите и Рим (66-70 год.), мъченичеството на Петър и Павел (късните 60 год.) и най-мъчителното събитие за евреите и еврейските християни – разрушението на Ерусалим. Най-вероятно Лука е написал Деянията, докато Павел е бил в затвора в Рим – около 62 или 63 год. сл. Хр.

IV. Предмет на Деянията и теми

Деянията на апостолите е една книга, пълна с живот и действие. В нея ние виждаме как работи Светият Дух, как образува църквата, как я изпълва със сила и как разширява нейния обхват. Тя представлява един величествен разказ за това как суверенният Дух използва най-невероятни средства, за да преодолее най-ужасни препятствия; как Той прилага най-нетрадиционни методи, за да получи най-удивителни резултати.

Деянията продължават повествуването там, където го завършват Евангелията, след което – чрез едни бързи и драматични описания – ни пренасят през ранните и бурни години на младата, току-що родена църква. Това е един разказ за големия преходен период, през който новозаветната църква сваля от себе си покрова на юдеизма и се изявява като едно ново общество, в което юдеите и езичниците стават едно в Христос. Поради тази причина Деянията са наречени много уместно „времето на отбиването на Исаак“.

Всеки, който чете тази книга, не може да не почувства духовното въздисяване, което винаги присъства там, къде-

то действа Бог. Едновременно с това не може да не почувства и напрежението, което винаги съпътства противодействието и пречките, които поставят грехът и Сатана.

В първите дванадесет глави централно място заема апостол Петър, който дръзновено проповядва на народа на Израел. От 13 глава нататък на преден план излиза апостол Павел като един ревностен, вдъхновен и неуморим апостол сред езичниците.

Деянията покриват един период от около тридесет и три години. Дж. Б. Филипс казва, че в човешката история няма друг такъв период, в който „такава малка група от обикновени хора да е разтърсила света толкова дълбоко, че враговете им да кажат със сълзи на очи, че тези хора „са обърнали света наопаки".[1]

Схема на изложението

I. Църквата в Ерусалим (1-7 гл.)
А. Обещанието на възкръсналия Господ за Духа (1:1-5)
Б. Поръчението, което възнасящият се Господ дава на учениците Си (1:6-11)
В. Учениците чакат в Ерусалим в молитва (1:12-26)
Г. Денят на Петдесетница и раждането на църквата (2:1-47).
Д. Изцелението на куция мъж и обвинението на Петър към Израел (3:1-26).
Е. Преследването и растежът на църквата (4:1-7:60).
II. Църквата в Юдея и Самария (8:1-9:31)
А. Служението на Филип в Самария (8:1-25)
Б. Филип и етиопският евнух (8:26-40)
В. Обръщението на Савел от Тарс (9:1-31)
III. Църквата до края на земята (9:32-28:31)
А. Петър проповядва евангелието на езичниците (9:32-11:18)
Б. Създаването на църквата в Антиохия (11:19-30).
В. Преследването на вярващите от Ирод и неговата смърт (12:1-23)
Г. Първото мисионерско пътешествие на Павел: Галатия (12:24-14:28)
Д. Съвещанието в Ерусалим (15:1-35)
Е. Второто мисионерско пътешествие на Павел: Мала Азия и Гърция (15:36-18:22)
Ж. Третото мисионерско пътешествие на Павел: Мала Азия и Гърция (18:23-21:26)
З. Арестуването на Павел и неговото разпитване (21:27-26:32)
И. Пътуването на Павел до Рим и корабокрушението (27:1-28:16)
Й. Животът на Павел под домашен арест и свидетелстването му пред юдеите в Рим (28:17-31)

Коментар

I. Църквата в Ерусалим (1-7 гл.)

А. Обещанието на възкръсналия Господ за Духа (1:1-5)

1:1 Книгата Деянията на апостолите започва с едно напомняне. Лука, възлюбеният лекар, е написал вече на **Теофил** една първа „повест" (която ние познаваме като Евангелието от Лука), където в последните стихове му е казал, че непосредствено преди възнесението Си Господ Исус е обещал на Своите ученици, че те ще бъдат кръстени със Светия Дух (Лука 24:48-52).

Сега Лука му напомня за това вълнуващо обещание, тъй като възнамерява да продължи своя разказ именно с него. Този момент е едно много подходящо нача-

ло на неговата книга, тъй като това обещание за Духа съдържа в зародиш всички духовни победи, за които разказват Деянията на апостолите. Лука пише за Евангелието си като за своята **първа повест** или книга. В нея той е записал всичко, **което Исус** е *започнал* **да върши и да учи.** В Деянията той разказва за това, което Исус е *продължил* **да върши и да учи** чрез Светия Дух след Своето възнесение.

Забележете, че служението на Господ включва и вършене, и поучение. Това не е една суха доктрина без каквито и да било задължения, нито теория без никаква практика. Спасителят е живото свидетелство за това, което е поучавал. Той е вършел на практика това, което е проповядвал.

1:2 Теофил ще си спомни, че първата книга на Лука завършва с разказа за **възнесението** на Спасителя и с нежните наставления на Господ към единадесетте **апостоли** преди Неговото възнесение.

1:3 През **четиридесетте дни** от Неговото възкресение до възнесението Си Господ се е явявал неколкократно на Своите ученици, като им е представял възможно най-верните **доказателства** за възкресението на Своето тяло (вж. Йоан 20:19-26; 21:1-14).

През това време Той им е говорил и за **Божието царство.** Това, което Го е интересувало най-вече, не е било положението на царствата на този свят, а положението на царството или сферата, където Бог е признат за Цар.

Царството не е едно и също нещо с църквата. Господ Исус е предложил Себе Си за Цар на израелския народ, но е бил отхвърлен (Мат. 23:37). Следователно буквалното въздигане на Неговото царство на земята е било отложено до времето, когато Израел ще се покае и ще Го приеме като Месия (Деян. 3:19-21).

Понастоящем Царят отсъства от земята, но това не означава, че Той няма едно невидимо царство тук (Кол. 1:13). В него влизат тези, които се признават за Негови верни поданици (Мат. 25:1-12). В по-широк смисъл то включва всички, които твърдят, че са християни, и това е неговият външен аспект (Мат. 13:1-52). Но в един по-тесен смисъл (на вътрешната реалност) то включва само тези, които са новородени (Йоан 3:3-5). Настоящото състояние на **царството** е описано в притчите на Матей 13.

Църквата е нещо съвсем ново. Тя не е пророкувана в СЗ (Еф. 3:5). В нея влизат всички вярващи, които са живели и ще живеят в периода от Петдесетница до Грабването. Като Невяста на Христос църквата ще царува с Него през хилядолетието и ще сподели славата Му завинаги. Христос ще се върне като Цар в края на Голямата скръб, когато ще унищожи враговете Си и ще установи Своето царство на правдата върху цялата земя (Пс. 72:8).

И макар че Неговото царуване от Ерусалим ще продължи само хиляда години (Откр. 20:4), Неговото **царство** е вечно в смисъл, че всички Божии врагове ще бъдат окончателно унищожени и че Той ще царува в небето вечно без никаква съпротива или пречки (2 Петр. 1:11).

1:4 Тук Лука разказва за една среща на Господ с Неговите ученици, когато те **са** били **събрани** в една стая в **Ерусалим.** Възкръсналият Изкупител **им е наредил** да не напускат **Ерусалим.** Но защо **Ерусалим?** – питат се те. За тях Ерусалим е един град на омразата, насилието и преследването!

И въпреки всичко изпълнението на **обещанието на Отец** ще стане в **Ерусалим.** Даването на Светия Дух ще бъде извършено в същия този град, който е разпънал Спасителя. Присъствието на Духа там ще свидетелства за отхвърлянето на Божия Син от човека. Духът на истината ще обвини света за грях, за правда и за съдба; и това ще стане найнапред в **Ерусалим.** Учениците ще получат Светия Дух в града, в който самите те изоставиха Господ и побягнаха, за да

спасят кожите си. Господ ще ги направи да бъдат силни и безстрашни точно там, където те се показаха слаби и страхливи.

Това не е първият път, когато учениците чуват за **обещанието на Отца** от устата на Спасителя. По време на Своето земно служение и специално в беседата в горната стая Той им говори за Утешителя, Който ще дойде (вж. Лука 24:49; Йоан 14:16-26; 15:26; 16:7-13).

1:5 Сега, при Неговата последна среща с тях, Той им повтаря това обещание. Някои, ако ли не всички от тях, са били **кръстени** от **Йоан „с вода"**. Но Йоановото кръщение е само външно, на тялото. „Не след много дни"[2] те ще бъдат **кръстени „със Светия Дух"** и това кръщение ще бъде вътрешно, на духа. Първото кръщение ги обединява външно с разкайващия се остатък от народа на Израел; второто ще ги обедини в църквата, тялото на Христос, и ще им даде сила за служение.

Исус им обещава, че те **ще бъдат „кръстени със Светия Дух не след много дни"**, но никъде не им говори за кръщението с огън (Мат. 3:11, 12; Лука 3:16, 17). Последното е кръщение със съд само за невярващите, което предстои да стане в бъдещето.

Б. Поръчението, което възнасящият се Господ дава на учениците Си (1:6-11)

1:6 Вероятно събитието, за което се говори тук, се е случило на Елеонския хълм, срещу Витания. Това е мястото, от което Господ Исус се е върнал обратно в небето (Лука 24:50, 51).

Учениците си мислят за идването на Духа. Те си спомнят, че пророк Йоил е говорил за изливането на Духа във връзка със славното господство на Месията (Йоил 2:28). Затова те правят заключението, че след като им казва, че Духът ще им бъде даден „не след много дни", то Господ ще установи Своето **царство** много скоро. Техният въпрос показва, че те все още очакват, че Христос ще установи Своето видимо земно **царство** „сега".

1:7 Господ *не* ги поправя заради това, че очакват Неговото видимо господство на земята толкова скоро. Такава една надежда е била и все още е напълно оправдана. Той просто им казва, че те не могат да **знаят** кога ще дойде царството Му. Времето за това е положено във **властта** на Неговия Отец, но Той не е решил да им го открие. Това е нещо, което само Той може да знае.

Изразът **„години или времена"** се използва в Библията за описанието на различни събития, предварително открити от Бога, които все още предстоят да станат във връзка с народа на Израел. Тъй като самите те са израелци, учениците ще разберат, че този израз тук се отнася до съдбоносните дни преди и по време на установяването на хилядолетното царство на Христос на земята.

1:8 След като е потиснал тяхното любопитство за точното време на установяването на царството, Господ Исус сега насочва вниманието на учениците Си към нещо по-непосредствено – естеството и обхвата на тяхното служение. Що се отнася до естеството на тяхното служение, те ще **бъдат свидетели**; а що се отнася до обхвата му, те ще свидетелстват **„в Ерусалим... в цяла Юдея и Самария, и до края на земята"**.

Но преди това учениците трябва да **приемат сила – силата** на **Светия Дух.** Тази **сила** е това, без което не може нито един християнски свидетел. Един човек може да бъде изключително талантлив, високообразован и много опитен, но без духовна сила той няма да представлява нищо като свидетел. Друг човек може да няма никакво образование, да не е особено привлекателен на външен вид и да няма изискани обноски, но да бъде надарен със **силата** на **Светия Дух**, и тогава светът ще се обръща след него, за да гледа как гори в служението си на

Бога. За да могат да свидетелстват и да проповядват, страхливите ученици имат нужда от сила, от свята смелост. Те ще получат тази **сила**, когато **Светият Дух** дойде **върху** тях.

Учениците ще започнат своето свидетелстване в **Ерусалим** – един предварително обмислен ход на Божията милост. Градът, който разпъна нашия Господ, ще бъде първият, който ще чуе призива за покаяние и вяра в Него.

След това те ще свидетелстват в **Юдея** – южната част на Палестина, с преобладаващо еврейско население, чийто главен град е **Ерусалим.**

След Юдея те ще отидат в **Самария**, областта в центъра на Палестина, където живеят самаряните – един мразен, нечистокръвен народ, с който евреите не искат да имат нищо общо.

И накрая – „до края на земята“: сред езическите народи, които дотогава са били „извън стана“ в смисъл на религиозните привилегии на евреите. В този все по-разширяващ се кръг на свидетелство се виждат общите посоки на развитието на историческите събития в Деянията.

1. *Свидетелството* в **Ерусалим** (1-7 глава).
2. *Свидетелството* в **Юдея** и **Самария** (8:1-9:31).
3. *Свидетелството* до **края на земята** (9:32-28:31).

1:9 Веднага след като Спасителят упълномощава Своите ученици, **Той се възнася** в небето. Това е всичко, което ни казва Писанието – **„Той се възнесе и облак Го прие от погледа им.“** Такова изключително събитие, а толкова пестеливо и просто описано! Скромността, с която писателите на Библията описват събитията, говори за боговдъхновеността на Словото: за хората не е обичайно да разказват толкова сдържано за такива необикновени неща.

1:10 И отново, без никаква видима изненада, Лука разказва за появата на **„двама човека... в бели дрехи“**. Това са явно някакви ангелски същества, които са имали способността да се появяват на земята във вид на **хора.** Може би това са същите ангели, които са се появили при гроба след възкресението (Лука 24:4).

1:11 Най-напред ангелите се обръщат към учениците, като ги наричат **„галилеяни“**. Доколкото ни е известно, всички ученици, с изключение на Юда Искариотски, произхождат от областта западно от Галилейско море.

След това ангелите ги събуждат от тяхната унесеност, като ги питат защо стоят и **гледат към небето.** Дали тъжат, или се прекланят, или се чудят? Без съмнение и трите, като най-силна е тъгата. Затова ангелите ги утешават, като им казват, че възкръсналият Христос ще дойде отново.

Тук ние имаме едно много ясно обещание за Второто пришествие на Христос, когато Той ще дойде отново, за да установи царството Си. Тук не става въпрос за Грабването, а за идването на Христос, за да царува.

1. Исус се възнесе от Елеонския хълм (12 ст.).	1. Исус ще се върне на Елеонския хълм (Зах. 14:4).
2. Той се възнесе лично.	2. Той ще се върне лично (Мал. 3:1).
3. Възнесе се видимо.	3. Ще се върне видимо (Мат. 24:30).
4. Беше приет от облак (9 ст.).	4. Ще слезе на небесните облаци (Мат. 24:30).
5. Възнесе се славно.	5. Ще се върне „със сила и голяма слава“ (Мат. 24:30).

В. Учениците чакат в Ерусалим в молитва (1:12-26)

1:12 В Лука 24:52 четем, че учениците се връщат в Ерусалим „с голяма радост“. „Светлината на Божията любов запали сърцата на тези мъже и накара лицата им да засияят независимо от морето от беди, което ги заобикаляше.“

Пътят, който изминават учениците в този ден, е кратък – по-малко от половин километър **„от хълма, наречен Елеонски"**, надолу по долината на Кедрон, до Ерусалим – „разстояние един **съботен ден** път" – най-дългото разстояние, което евреите имат право да изминават в събота.

1:13 След като влизат в града, **учениците се качват в горната стая, където са отседнали.**

Божият Дух тук изброява имената на учениците за четвърти и последен път (Мат. 10:2-4; Марко 3:16-19; Лука 6:14-16). В този списък обаче е изпуснато едно име – името на Юда Искариотски. Предателят е отишъл там, където заслужава.

1:14 Когато учениците се събират, това става **„единодушно".** Тази дума, която се среща единадесет пъти в Деянията, е един от ключовете, които отварят вратата на благословението. Там, където братята живеят в единодушие, Бог заръчва благословение – „живот до века" (Пс. 133).

Вторият ключ се съдържа в думите **„бяха в постоянна молитва"**. И сега, както и тогава, Бог работи, когато хората се молят. Обикновено ние сме готови да правим всичко друго, но не и да се молим. Трябва да знаем обаче, че само когато чакаме пред Бога в отчаяна, изпълнена с вяра, гореща, търпелива и единна **молитва**, само тогава животворящата и действена сила на Божия Дух се излива върху нас.

Няма да е пресилено, ако кажем, че *единството и молитвата са били подготовката за Петдесетница.*

Заедно с учениците са събрани и някои неназовани по име **жени** (вероятно тези, които са следвали Исус), а така също и **Мария, майката на Исус, и... братята Му.** Тук има няколко интересни момента.

1. Името на **Мария** е споменато за последен път на това място в НЗ – без съмнение „един мълчалив протест срещу поклонението на Мария". Учениците не се молят *на* нея, а **със** нея. Тя чака заедно с тях да получи дара на Светия Дух.
2. **Мария** е наречена **„майката на Исус"**, а не „Божията майка". Исус е името на нашия Господ по време на Неговото човешко превъплъщение. И понеже като човек Той е бил роден от **Мария**, няма нищо нередно тя да бъде наречена **„майката на Исус".** Но никъде в Библията Мария не е наречена „Божията майка". И макар че Исус наистина е Бог, доктринално е неправилно и абсурдно да се говори за Бога като за Един, Който има човешка майка. Като Бог Той съществува от вечността.
3. Споменаването на **братята** на Исус веднага след **Мария** ни кара да мислим, че това са истински синове на **Мария** и природени братя на Исус по майчина линия. Освен тези има още няколко стиха, които опровергават тезата, поддържана от някои хора, че **Мария** е останала завинаги девица и никога не е раждала деца след раждането на Исус (например Мат. 12:46; Марко 6:3; Йоан 7:3, 5; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19; а така също и Пс. 69:8).

1:15 Един ден, след като се събира едно множество от **около сто и двадесет ученици, Петър** става и им напомня за местата в Старозаветните Писания, които говорят за предателя на Месията.

1:16, 17 В началото Петър казва, че има едно пророчество, написано от **Давид за Юда,** което **е трябвало да се изпълни.** Но преди да цитира **Писанието,** той им напомня, че макар и Юда да е бил един от дванадесетте и да е споделял тяхното апостолско служение, той е послужил като **„водител на тия, които хванаха Исус".** Забележете сдържания тон, с който Петър описва това подло деяние. Юда е станал предател по свой собствен съзнателен избор и по този начин е изпълнил пророчествата, които

казват, че Господ ще бъде продаден на враговете Си.

1:18, 19 Тези два стиха са били смятани за допълнително добавени от Лука, без да са част от посланието на Петър. Те завършват историческите факти за Юда, като ни дават информация за неговата смърт, и по този начин откриват пътя за избирането на този, който трябва да заеме неговото място.

Между разказа за смъртта на Юда, който е даден тук, и този, даден в Матей 27:3-10, няма никакво противоречие. Матей ни казва, че след като получава тридесетте сребърника, Юда излиза навън и се обесва. Тогава главните свещеници взимат парите и купуват нивата за погребване.

Тук, в Деяния, Лука казва, че Юда е **придобил нива от** заплатата на своята неправда и е паднал **стремглав,** като се е пукнал през средата... **и всичките му черва са изтекли.**

Когато свържем тези два разказа, излиза, че тези, които са купили нивата, всъщност са били главните свещеници. Но също така може да се каже, че и Юда е купил **нивата**, в смисъл, че парите са били негови и че главните свещеници са действали като негови пълномощници. Той се е обесил на едно дърво в гробището, но вероятно въжето се е скъсало и тялото му се е забило в земята, като се е **пукнало** през средата.

Когато хората **в Ерусалим** разбират за случилото се, те наричат грънчаревата нива **Акелдама, което** на арамейски **означава „Кръвна нива“.**

1:20 След обяснителните бележки на Лука отново се връщаме към посланието на Петър, който най-напред обяснява, че в Пс. 69:25 Давид говори именно за предателя на Исус: **„Жилището му да запустее и да няма кой да живее в него.“**[3] След това Петър стига до пророчеството, което сега трябва да се изпълни: **„Друг нека вземе чина му“** (Пс. 109:8). Апостол Петър смята, че тези думи означават, че след измяната на Юда трябва да се избере някой друг, който да изпълни **неговото служение**. Желанието му да се подчини на Божието Слово е добро.

1:21, 22 Този, който ще бъде избран, трябва да отговаря на две изисквания:

1. Трябва да е **придружавал** учениците през трите години на общественото служение на Христос – **от** момента на Неговото **кръщение** от **Йоан** до деня на Неговото възнесение, и също така:

2. Трябва да може да носи отговорността да бъде **свидетел** на **възкресението** на Господа.

1:23-26 За кандидати да заемат мястото в това служение са представени имената на двама души, които отговарят на поставените изисквания: **Йосиф... чието презиме е Юст**, и **Матия**. Но кого от двамата да изберат? Апостолите поставят проблема пред Господа, като Му се молят да им открие Своя избор. После **хвърлят жребие,** което се пада върху **Матия**. Така Матия става подходящият заместник на Юда, който е отишъл „на своето място“, тоест във вечния огън.

Тук неизбежно се повдигат два въпроса:

1. Правилен ли е начинът, който използват учениците, за да определят **Матия** за заместник на Юда? Нямаше ли да бъде по-добре, ако бяха изчакали Бог да им покаже, че човекът, когото Той е определил да заеме свободното служение, е апостол Павел?
2. Дали учениците търсят правилно Божията воля, като **хвърлят жребие?**

Във връзка с първия въпрос трябва да кажем, че в Писанията не се казва нищо, което да показва, че учениците са действали погрешно. Те са се молили дълго време, стремели са се да се подчинят на Писанията и са били единодушни, когато са избирали заместника на Юда. Освен това служението на Павел се е различавало от това на дванадесетте, а и никъде не се казва, че той е бил избран като заместник на Юда. Дванадесетте апос-

толи получават поръчение от Исус на земята да проповядват на Израел, докато Павел е бил призован на служение от Христос в слава, за да проповядва на езичниците.

Що се отнася до хвърлянето на жребие, този метод за откриване на Божията воля е бил използван и в СЗ: „Жребието се хвърля в скута, но решението чрез него е от Господа" (Пр. 16:33).

Очевидно избирането на Матия чрез жребие е било одобрено от Господа, защото след този момент учениците се наричат „дванадесетте" (вж. 6:2).

Молитвата в Деянията на апостолите

Деянията на апостолите е една книга на успешните молитви. Още в 1 гл. ние имаме два примера за молитви на учениците. Тяхната молитва в горната стая след възнесението получава отговор на Петдесетница. Молитвата им за водителство при избирането на заместник на Юда получава отговор чрез жребието, което се пада на Матия.

Онези, които се обръщат на Петдесетница, продължават да постоянстват в молитва (2:42). Следващите стихове (43-47) описват идеалните условия, които преобладават в това молитвено общение.

След освобождението на Петър и Йоан вярващите се молят за дързост (4:29), в резултат на което мястото се разтърсва и всички се изпълват със Светия Дух и говорят Божието Слово с дързост (4:31).

Дванадесетте апостоли решават да изберат седем мъже, които да се занимават с финансовите дела на вярващите, така че самите те да могат да се посветят по-пълно на молитвата и служението на Словото (6:3, 4). След това апостолите се помолват и полагат ръце на седмината мъже (6:6). Следващите стихове свидетелстват за вълнуващи победи на евангелието (6:7, 8).

Стефан се моли, преди да бъде убит (7:60). Девета глава ни дава отговора на неговата молитва: обръщението на един човек от зрителите – Савел от Тарс.

Петър и Йоан се молят за вярващите самаряни, в резултат на което те получават Светия Дух (8:15-17).

След обръщението си Савел от Тарс се моли в дома на Юда и Бог отговаря на неговата молитва, като му изпраща Анания (9:11-17).

Петър се моли в Йопия и Тавита е възкресена за живот (9:40), в резултат на което много хора повярват (9:42).

Стотникът-езичник Корнилий се моли (10:2) и молитвите му възлизат пред Бога за спомен (10:4). Тогава му се явява във видение един ангел, който му казва да изпрати да повикат един човек на име Симон Петър (10:5). На другия ден се моли Петър (10:9) и неговата молитва получава отговор чрез едно небесно видение, което го подготвя да отвори вратите на царството за Корнилий и другите езичници (10:10-48).

Докато Петър стои в затвора, християните се молят усърдно за него (12:5) и Бог им отговаря, като по един чуден начин го освобождава от затвора – за изненада на всички, които се молят (12:6-17).

Пророците и учителите в Антиохия постят и се молят (13:3), вследствие на което Павел и Варнава са изпратени на първото си мисионерско пътешествие. За този отговор се казва, че „това е отговорът с най-широк обхват на действие, тъй като достига до края на земята и дори до нас чрез служението на мисионерите Павел и Варнава".

На обратния път през Листра, Икония и Антиохия Павел и Варнава се молят за повярвалите (14:23), един от които е Тимотей. Може би в отговор точно на тази молитва Тимотей се присъединява

към Павел и Сила по време на тяхното второ мисионерско пътешествие!

В затвора във Филипи среднощната молитва на Павел и Сила получава отговор чрез едно земетресение и чрез обръщението на началника на тъмницата и семейството му (16:25-34).

Павел се моли в Милет заедно със старейшините от Ефес (20:36) и това довежда до една вълнуваща изява на любовта им към него и на мъката им, че няма да го видят отново в този живот.

Християните в Тир се молят заедно с Павел на брега (21:5) и тези молитви без съмнение го следват до Рим и до мястото на неговата екзекуция.

Преди корабокрушението Павел се моли пред всички, като благодари на Бога за храната. Тази молитва внася успокоение сред отчаяните моряци и пътници (27:35, 36).

На остров Малта Павел се моли за болния баща на управителя на острова, в резултат на което болният оздравява като по чудо (28:8).

Ясно е, че молитвата е атмосферата, в която живее ранната църква. Когато християните се молят, Бог работи!

Г. Денят на Петдесетница и раждането на църквата (2:1-47)

2:1 Празникът на **Петдесетница**, олицетворяващ изливането на Светия Дух, е петдесет дни след Празника на първите плодове, който говори за възкресението на Христос. На този **ден на Петдесетница** учениците **са били** събрани **на едно място в единодушие.** Подходяща тема за техния разговор са могли да бъдат старозаветните текстове, в които се говори за празника на Петдесетница (вж. Лев. 23:15, 16). Възможно е също така те да са пели Псалм 133: „Ето колко е добро и колко е угодно да живеят братя в единодушие!“[4]

2:2 Идването на Духа е придружено от звук, който може да се чуе, от нещо, което може да се види, и от чудо, което може да се преживее. **Шумът,** който е дошъл **от небето** и **е изпълнил цялата къща**, е бил като **фученето на силен вятър. Вятърът** е един от няколкото флуидни символи на Светия Дух (като масло, огън, вода), които говорят за Неговите суверенни, непредсказуеми действия.

2:3 Това, което е могло да се види, са били **„езици като огнени, които се разделяха“** и които са седнали по един **на всеки от** учениците. Обърнете внимание, че тук не се казва, че езиците са огнени, а **„като огнени“**.

Това явление не трябва да се смесва с кръщението с огън. Независимо че на едно и също място се говори и за кръщението с Духа, и за кръщението с огън (Мат. 3:11, 12; Лука 3:16, 17), това са две отделни и ясно разграничени събития. Първото е кръщение с благословение; второто – със съд. Първото е било предназначено за вярващите, второто ще засегне невярващите. Чрез първото вярващите са получили Светия Дух и сила и се е образувала църквата; чрез второто невярващите ще бъдат погубени.

Когато Йоан Кръстител е говорел на множества, сред които е имало всякакви хора (и покайващи се, и непокайващи се: вж. Мат. 3:6, 7), той им е казвал, че Христос ще ги кръсти със Светия Дух и с огън (Мат. 3:11). Когато е говорел на множества, сред които е имало само хора, които наистина се покайват (Марко 1:5), той им е казвал, че Христос ще ги кръсти със Светия Дух (Марко 1:8).

Тогава какво е значението на израза от Деяния 2:3 **„езици като огнени, които се разделяха“?** Без съмнение **езиците** са свързани с речта и вероятно със свръхестествената дарба на говоренето на чужди езици, която апостолите са получили тогава. Огънят е свързан със Светия Дух, Който е източникът на тази дарба и може би идва да опише смелото, пламенно и изпълнено с ентусиазъм проповядване на апостолите, което ще последва.

Идеята за пламенност на речта е особено подходяща, тъй като пламенността е нормалното състояние на един живот, който е изпълнен с Духа и чийто неизбежен резултат е свидетелството.

2:4 Преживяното чудо на Петдесетница е изпълването със **Светия Дух,** последвано от говоренето **на чужди езици**.

До този момент Божият Дух е бил *със* учениците, но от сега нататък Той вече е *във* тях (Йоан 14:17). Следователно този стих отбелязва един обратен момент в отношенията на Духа с хората. В СЗ Духът е слизал върху хората, но не за да остава постоянно в тях (Пс. 51:11). След Петдесетница Духът дойде върху вярващите, за да обитава в тях постоянно: Той дойде, за да пребъдва в тях (Йоан 14:16).

На Петдесетница Духът дойде не само за да обитава във вярващите, но и за да ги изпълни. Духът идва да обитава в нас в момента, в който бъдем спасени, но за да бъдем изпълнени с Него, ние трябва да изучаваме Словото, да прекарваме време в размишления и молитва и да живеем в подчинение на Господа.[5] Ако изпълването с Духа в наши дни ставаше автоматично, нямаше да има нужда от увещанието: „Изпълняйте се с Духа" (Еф. 5:18).

Идването на Светия Дух в деня на Петдесетница съедини също така вярващите в едно общо цяло – в църквата, която е Христовото тяло.

Защото в един Дух всички ние – било юдеи или гърци, било роби или свободни – бяхме кръстени „да съставляваме едно тяло, и всички от един Дух се напоихме" (1 Кор. 12:13). От този момент нататък както вярващите юдеи, така и вярващите езичници стават един нов човек в Христос Исус и части на едно и също Тяло (Еф. 2:11-22).

Изпълнените с Духа ученици **започват да говорят на чужди езици, според както Духът им дава да говорят.** От следващите стихове става ясно, че те получават тази свръхестествена сила, за да говорят на *действителни чужди езици*, които никога не са изучавали. Това не е някаква нечленоразделна или екзалтирана реч, а точно определени езици, които се говорят по това време в други страни на света. Дарбата за говорене на **езици** е едно от знаменията или чудесата, които Бог използва, за да свидетелства за истинността на посланието, проповядвано от апостолите (Евр. 2:3, 4). По това време НЗ все още не е бил написан. Тъй като днес ние имаме Божието Слово в напълно завършен писмен вид, нуждата от тези дарби-знамения до голяма степен е отминала (въпреки че суверенният Божий Дух все още може да ги използва, ако иска).

Появата на **езици** в деня на Петдесетница не трябва да се използва за доказателство, че **езиците** са нещо, което неизбежно придружава дара на Духа. Ако това е така, защо тогава те изобщо не се споменават във връзка с:

1. Обръщението на 3000 души (Деян. 2:41)?
2. Обръщението на 5000 души (Деян. 4:4)?
3. Приемането на Светия Дух от самаряните (Деян. 8:17)?

Всъщност в Деянията на апостолите има само още два случая, когато се появява тази дарба на говоренето на **езици:**

1. При обръщението на езичниците в къщата на Корнилий (Деян. 10:46).
2. При повторното кръщение на Йоановите ученици в Ефес (Деян. 19:6).

Преди да завършим разглеждането на 5 ст., бихме искали да споменем, че във връзка с въпроса за кръщението със Светия Дух между изучаващите Библията има значителни различия както по отношение на честотата на това кръщение, така и по отношение на резултатите от него.

Що се отнася до броя, съществуват следните мнения:

1. Някои вярват, че то е станало само веднъж – в деня на Петдесетница, когато е било образувано тялото на

Христос и когато всички вярващи са влезли в благото на това кръщение.

2. Други смятат, че това е станало няколкократно – на Петдесетница (2 гл.), в Самария (8 гл.), в дома на Корнилий (10 гл.) и в Ефес (19 гл.).
3. Трети мислят, че то става винаги, когато се спасява човек.

Що се отнася до резултатите от кръщението на Светия Дух в живота на отделния вярващ, съществува едно мнение, според което това кръщение е „второ дело на милостта", което обикновено става след обръщението и води до едно по-пълно или по-слабо освещение. Това мнение не се подкрепя от Библията. Както вече споменахме, кръщението на Светия Дух е това действие, чрез което вярващите бяха:

1. Обединени в едно тяло – църквата (1 Кор. 12:13).
2. Обдарени със сила (Деян. 1:8).

2:5-13 За да отпразнуват празника на Петдесетница, **в Ерусалим** са били събрани **„Юдеи, благочестиви човеци** от всеки народ под небето". Когато чуват слуха за случилото се, те отиват в къщата, където се намират апостолите. И тогава, както и сега, хората са били привличани от действието на Божия Дух.

Когато **множеството** стига до къщата, апостолите вече говорят на чужди езици. За голяма своя изненада идващите чуват, че тези ученици от Галилея говорят на най-различни езици. Чудото е извършено от тези, които говорят, а не от тези, които слушат. Независимо дали слушащите са евреи по рождение, или чужденци, обърнали се към Юдейската вяра, независимо дали те идват от изток или от запад, от север или от юг – всеки един от тях ги слуша да говорят за **великите Божии дела на неговия собствен език.** Думата **„език"**, която се среща в 6 и 8 ст., е същата като думата, от която произлиза съвременната дума „диалект".

Много широко разпространено е мнението, че една от целите на дарбата говорене на езици на Петдесетница е била едновременното прогласяване на евангелието на хора от различни езици. Така например един автор казва: „Бог даде Своя закон на един език и на един народ, но даде евангелието Си на всички езици и на всички народи."

Текстът обаче не потвърждава това мнение. Тези, които говорят на езици, възхваляват **великите Божии дела** (2:11). Това е знамение за народа на Израел (1 Кор. 14:21, 22), което има за цел да го накара да се учуди и удиви. За разлика от тях Петър проповядва евангелието на език, който повечето, ако ли не всички негови слушатели могат да разберат.

Реакцията на чудото с говоренето на езици сред новопристигналите е различна. У някои то предизвиква дълбок интерес, докато други казват, че апостолите „са се **напили със сладко вино".** Учениците наистина са били повлияни от една външна сила, но това не е била силата на **виното**, а силата на Светия Дух!

Грешните човеци винаги са готови да предложат някакво естествено обяснение на духовните явления. Веднъж, когато Божият глас бе чут от небето, някои казаха, че това е гръм (Йоан 12:28, 29). Сега невярващите подигравателно обясняват приповдигнатото поведение на учениците, предизвикано от идването на Светия Дух, с влиянието на сладкото вино. „Светът казва – Шилер – обича да затъмнява блясъка на светещите неща и да дърпа възвишените на земята в прахта."

2:14 Ученикът, който се беше отрекъл от Своя Господ с клетви и проклятия, сега излиза напред и се обръща към тълпата. От страхлив и колеблив последовател Петър се е превърнал в един безстрашен и твърд апостол. За всичко това е виновна Петдесетница. Сега **Петър** е изпълнен с Духа.

В Кесария Филипи Господ обеща да даде на Петър ключовете на небесното

царство (Мат. 16:19). Тук, в Деяния 2, ние виждаме как той използва тези ключове, за да отвори вратата за евреите (14 ст.), както ще направи по-късно и за езичниците (в 10 гл.).

2:15 Най-напред Павел обяснява, че необикновените събития от този ден не идват в резултат на влиянието на сладко вино. В края на краищата часът **е само** 9.00 сутринта и едва ли е възможно толкова много хора да бъдат едновременно **пияни** в такъв ранен час. Освен това евреите, които са участвали в ритуалите в синагогата по време на празник, обикновено са се въздържали от ядене и пиене най-рано до 10.00 часа или дори до обед, в зависимост от времето на принасянето на всекидневната жертва.

2:16-19 Истината е, че върху тях е бил излят Божият Дух, както **е казано и от пророк Йоил** (Йоил 2:28).

Всъщност събитията от Петдесетница не са пълно изпълнение на пророчеството на Йоил. Повечето от явленията, описани в тези стихове, не се случват тогава. Но онова, което се случва на Петдесетница, е привкусване на това, което ще се случи **в последните дни,** „преди да дойде **великият и бележит ден ГОСПОДЕН".** Ако събитията от Петдесетница изпълняват пророчеството на Йоил, защо тогава по-късно (3:19) се дава обещание, че ако народът се покае и Израел приеме Този, Когото разпъна, Той ще се върне и ще им изпрати определения Христос Исус?

Цитатът от Йоил е пример за закона на двойното изпълнение на пророчеството, според което едно библейско пророчество може първо да бъде изпълнено частично в даден момент, след което да *получи пълното си изпълнение в друг, по-късен момент.*

Божият Дух *е бил* излят на Петдесетница, но не буквално върху *всяка* плът. Цялостното изпълнение на пророчеството ще бъде извършено в края на Скръбните години. Преди славното пришествие на Христос ще има **чудеса** в небето и **знамения** на земята (Мат. 24:29, 30), след което Господ Исус Христос ще се яви на земята, за да свали Своите врагове и да установи царството Си. В началото на Неговото хилядолетно господство Божият Дух ще бъде излят **върху всяка плът** – както върху езичниците, така и върху евреите – и това положение ще преобладава през по-голямата част на хилядолетието. На хората ще бъдат дадени различни проявления на Духа – без значение на пола, възрастта или социалното им положение. Те ще виждат **видения** и ще **сънуват** – тоест ще получават знание; и ще **пророкуват** – тоест ще могат да предават това знание на другите. И така, всички ще усетят дарбите на откровението и оповестяването. Всичко това ще се случи „в **последните дни**", както Йоил нарича това време (17 ст.). То се отнася до „последните дни" на Израел, а не на църквата.

2:20 За свръхестествените знамения в небето изрично се казва, че ще станат **преди идването на... Господния ден.** В този контекст **Господният ден** означава времето, когато Господ ще се върне лично на земята, за да унищожи Своите врагове и да царува „в сила и голяма слава".

2:21 Петър завършва цитата от Йоил с думите: **„...всеки, който призове името Господно, ще се спаси."** Това е благата вест за спасение през всички векове: спасението се предлага на всички на основание на вяра в Господа. **Господното име** е наименование, което включва всичко, което е Господ. И така, да **призовеш** Господното **име** означава да **призовеш** Господа като истински обект на твоята вяра и като единствен път на *спасение.*

2:22-24 Но кой е Господ? Сега Петър ще обяви пред всички, че този Исус, Когото те са разпънали, е и Господ, и Христос. Той ще направи това, като най-напред им разкаже за живота на Исус, след това – за Неговата смърт, възкресение и възнесение, и най-накрая – за прославя-

нето Му **отдясно на Бог** Отец. Ако те все още смятат, че **Исус** е в гроба в Юдея, Петър скоро ще ги извади от това заблуждение! Те ще узнаят, че Този, Когото убиха, е вече в небето и че те трябва да се съобразяват с това.

И така, последователността на аргументите на апостола е следната: **Исус от Назарет** е бил засвидетелстван като **Мъж** от **Бога чрез** многото **чудеса,** които **Бог** е извършил чрез Него сред народа (22 ст.). Според Своята **определена воля и предузнание Бог Го е предал** в ръцете на евреите, които от своя страна са Го предали на езичниците (хора без закон), за да бъде **разпънат и убит** (23 ст.). Но **Бог** Го **е възкресил, като е развързал болките**[6] **на смъртта.** Смъртта **не е успяла** да задържи своя затворник, **защото:**

1. Божият характер изисква Неговото възкресение. Исус умря – Безгрешният за грешните. Бог трябваше да Го възкреси като доказателство за пълното Си удовлетворение от изкупителното дело на Христос.
2. Пророчествата в СЗ изискват Неговото възкресение. Точно това подчертава и Петър в следващите стихове.

2:25-27 В Псалм 16 Давид пише пророчества за живота, смъртта, възкресението и прославянето на Господа.

Що се отнася до живота на Господ, **Давид** го описва като живот на безгранична увереност и сигурност на Един, Който живее в непрекъснато общение със Своя Баща. Неговото **сърце, език** и **плът** – Неговото цяло същество е изпълнено с радост и **надежда**.

Що се отнася до смъртта Му, Давид **е видял предварително,** че Бог **няма да остави душата** Му **в ада, нито** ще допусне **Светия Негов да види изтление.** С други думи, **душата** на Господа няма да бъде оставена в безплътното ѝ състояние и тялото Му няма да се разпадне. (Този стих не трябва да се използва като доказателство, че във времето на Своята смърт Господ Исус е отишъл в някакво място в най-дълбоките части на земята, където са били затворени духовете на умрелите. Неговата душа е отишла на небето[7] – Лука 23:43, а тялото Му е било поставено в гроба.)

2:28 Що се отнася до възкресението на Господа, Давид изразява увереност, че Бог ще Му изяви пътя на живота. В Псалм 16:11а той пише: „Ще ми изявиш пътя на живота." В Деяния 2:28 Петър цитира тези негови думи, като казва: **„Изявил си ми пътищата на живота."** Вместо в бъдеще, Петър говори в минало време. Тази промяна явно е продиктувана от Светия Дух, тъй като възкресението вече е станало.

Прославянето на Спасителя е предречено от Давид с думите: **„В присъствието Си ще Ме изпълниш с веселба"**, или, както е казано в Псалм 16:11: „Пред Твоето присъствие има пълнота от радост; отдясно на Теб – всякога веселие."

2:29 Петър смята, че **Давид** не е могъл да каже това за себе си, тъй като *неговото* тяло *е видяло изтление*. **Гробът** му е известен на всички евреи и всички знаят, че той не е бил възкресен.

2:30, 31 Когато е писал Псалма, **Давид** е говорил като **пророк.** Той си е спомнил, че **Бог** му е обещал да **издигне** Един от неговите потомци и да Го постави завинаги **на трона. Давид** е разбрал, че това трябва да е Месията и че макар и да умре, **душата** Му няма да бъде **оставена в** безплътно състояние и тялото Му няма да изтлее.

2:32, 33 Сега Петър отново повтаря думите, които сигурно са направили огромно впечатление на неговата еврейска аудитория. Месията, за Когото пророкува **Давид**, е **Исус** от Назарет. Той наистина е бил **възкресен** от **Бога**, както могат да потвърдят и апостолите, които са свидетели на Неговото възкресение. След възкресението Си Господ Исус **се е възвисил до Божията десница** и е излял обещания от **Отец Свети Дух.** Това е обяснението на събитията, кои-

то са станали в Ерусалим рано сутринта.

2:34, 35 Нима **Давид** не е предрекъл, че Месията ще бъде възвисен? Дали за себе си говори той в Псалм 110:1? Не, той не говори за себе си, а цитира думите, които Йехова говори на Месията: **„Седи отдясно Ми, докле положа враговете Ти за Твое подножие."** (Забележете, че думите от 33 до 35 ст. предполагат един период на изчакване от времето на прославянето на Христос до времето, когато Той ще се върне на земята, за да накаже Своите врагове и да установи царството Си.)

2:36 И отново, за трети път, с голяма сила идва смазващото съобщение за разпъването на Исус: БОГ Е НАПРАВИЛ И ГОСПОДА, И ПОМАЗАНИКА – ТОЗИ ИСУС, КОГОТО ВИЕ РАЗПЪНАХТЕ (според гръцкия словоред). Както казва Бенгел: „Думата, която носи тежестта на посланието, е поставена най-накрая" – **„Тогова Исуса, Когото вие разпнахте."** Този, Когото те са **разпънали**, е бил Божият Помазаник, а идването на Светия Дух свидетелства, че Исус е бил възвисен в небесата (вж. Йоан 7:39).

2:37 Изобличителната сила на Светия Дух е толкова голяма, че предизвиква незабавен отговор от страна на присъстващите. Без никаква покана или призив от страна на Петър те извикват: **„Какво да сторим?"** Този въпрос е подсказан от едно дълбоко чувство на вина. Те вече са разбрали, че убитият Исус е възлюбеният Божий Син; че Той е бил възкресен и че сега е възвисен в небесата. Щом като е така, какво могат да направят тези виновни убийци, за да избегнат наказанието?

2:38 В отговор Петър им казва, че те трябва **да се покаят и да се кръстят в Исус Христовото име за** (заради) **прощение на греховете си.** И така, най-напред те трябва да се **покаят**, като признаят своя грях и застанат на страната на Бога против себе си.

След това те трябва **да се кръстят за прощение на греховете.** На пръв поглед този стих като че ли проповядва спасение чрез кръщение и много хора смятат, че това е точно *така*. Такова едно тълкуване обаче е невъзможно поради следните няколко причини:

1. Има десетки други стихове в НЗ, които казват, че спасението е чрез вяра в Господ Исус Христос (например Йоан 1:12; 3:16, 36; 6:47; Дея. 16:31; Рим. 10:9). Един или два стиха никога не могат да бъдат достатъчни, за да оборят такъв сериозен доказателствен материал.
2. Разбойникът на кръста получава уверение за спасение, независимо че не е кръстен (Лука 23:43).
3. За Спасителя никъде не се казва, че е кръстил някого, което щеше да бъде един много странен пропуск, ако кръщението беше толкова важно за спасението.
4. Апостол Павел е благодарен, че е кръстил само няколко от коринтяните – много странен повод за благодарение, ако кръщението имаше сила да спасява (1 Кор. 1:14-16).

Важно е да се отбележи, че само евреите получават наставление да се кръстят за прощение на греховете (вж. Деян. 22:16). Ние вярваме, че в това се крие ключът за разбирането на този пасаж. Народът на Израел разпъна Господа на славата. Евреите бяха онези, които извикаха: „Кръвта Му да бъде на нас и на чадата ни" (Мат. 27:25). Вината за смъртта на Месията трябва да се изиска от народа на Израел.

В този момент някои от тези евреи разбират грешката си. Тяхното покаяние показва, че те признават греха си пред Бога. Доверявайки се на Господ Исус като на свой Спасител, те получават нов живот и вечно прощение на греховете. Чрез кръщението във вода те се разграничават от *народа*, който разпъна Господ, и се идентифицират с *Исус*. По този начин кръщението става вън-

шен признак на измиването на греха, който те са извършили, като са отхвърлили Христос (а така също и на техните собствени грехове). То ги взима от еврейската земя и ги поставя на християнска земя. Но кръщението не ги спасява. Само вярата в Христос може да направи това. Всяко друго послание е друго благовестие, което трябва да бъде проклето (Гал. 1:8, 9).

Райри дава едно друго обяснение на кръщението **за прощение на греховете**:

„Това не означава, че те трябва да се кръстят, за да им бъдат простени греховете, тъй като навсякъде другаде в Новия Завет греховете се прощават вследствие на вярата в Христос, а не вследствие на кръщението. Това означава, че те могат да се кръстят, защото греховете им са простени. Гръцкият предлог eis (за) има значение на „заради" не само тук, но и в такива пасажи, като Матей 12:41, където единственото значение може да бъде „те се покаяха чрез [или заради; а не за] Йоновата проповед". За тези хора от Петдесетница прощението на греховете става възможно заради покаянието. И едва след прощението те могат да се кръстят." [8]

Петър уверява своите слушатели, че ако се покаят и се **кръстят**, ще **приемат дара на Светия Дух.** Всяко настояване, че това е редът, който трябва да се спазва и от християните в наши дни, означава погрешно разбиране на отношенията на Бога с хората в ранните години на църквата. Според едно много добро наблюдение на Баркър в неговата книга *„Наместникът на Христос"* в Деянията има четири групи от вярващи, като за всяка група последователността на събитията при приемането на Светия Дух е различна.

Тук, в Деян. 2:38, се говори за *еврейските* християни. При тях последователността е следната:

1. Покаяние.
2. Кръщение във вода.
3. Приемане на Светия Дух.

Обръщението на *самаряните* е описано в Деян. 8:14-17. Там ние четем за следните събития:

1. Те повярват.
2. Кръщават се във вода.
3. Апостолите се молят за тях.
4. Апостолите полагат ръцете си върху тях.
5. Самаряните получават Светия Дух.

Обръщението на *езичниците* е представено в Деян. 10:44-48. Там последователността е следната:

1. Повярване.
2. Приемане на Светия Дух.
3. Кръщение във вода.

Последната общност от вярващи е групата на *Йоановите ученици,* за която се разказва в Деян. 19:1-7:

1. Те повярват.
2. Кръщават се повторно.
3. Апостол Павел полага ръцете си върху тях.
4. Приемат Светия Дух.

Дали това означава, че Деянията на апостолите ни предлага три начина на спасение? Разбира се, че не! Спасението е било, е и винаги ще бъде на основание на вярата в Господа. Но по време на преходния период, описан в тази книга, Бог е избрал да променя реда на събитията, свързани с получаването на Светия Дух по причини, които на Него са Му били угодни и които Той не е избрал да ни открие.

Но ако е така, кой от тези начини е валиден за нас днес? Тъй като Израел е отхвърлил като цяло Месията, еврейският народ е загубил всички привилегии, които е имал. Днес Бог призовава от езичниците народ за Своето Име (Деян. 15:14). И така, *днес* последователността на събитията при приемането на Светия Дух е последователността от Деяния 10:

1. Повярване.
2. Приемане на Светия Дух.
3. Кръщение във вода.

Ние вярваме, че тази последователност се отнася както за евреите, така и за езичниците. Това би могло да проз-

вучи на някои доста произволно, но ние бихме искали да попитаме: „Кога е спряла да се прилага последователността за евреите от 2:38 и е започнала дá се прилага последователността на събитията от 10:44-48?" Никой не може да ни каже някакво определено време, нали? Но в Деянията ние наблюдаваме едно постепенно движение на евангелието от евреите (които го получават най-напред и които неколкократно го отхвърлят) към езичниците. В края на книгата народът на Израел вече е загубил до голяма степен Божието благоволение. Неговото неверие е станало причина той да напусне и привилегированото си място на избран Божий народ. През периода на църквата той ще бъде считан на едно ниво с езическите народи и Божият ред за езичниците, описан в Деяния 10:44-48, ще важи за всички.

2:39 След това Петър напомня на слушателите си, че **обещанието** за Светия Дух **е за тях и за децата** им (еврейския народ), а така също **и за „всички далечни"** (езичниците), **„колкото... Бог ще призове".**

Същият този народ, който беше казал: „Кръвта Му да бъде на нас и на чадата ни" сега получава уверение за милост както за себе си, така и за децата си, при условие че се довери на Господа.

Често пъти този стих се използва погрешно, за да се проповядва, че децата на вярващите родители автоматично получават привилегиите на завета или че са спасени. Спърджън коментира това мнение по следния начин:

„Нима Божията църква не знае, че „роденото от плътта е плът, а роденото от Духа е Дух?" „Кой може да извади чисто от нечисто?" Естественото раждане предава нечистотата на природата и не може да предаде мира. Новият Завет изрично ни казва, че Божиите синове се раждат „не от кръв, нито от плътска похот, нито от мъжка похот, но от Бога." [9]

Това, което е важно да се отбележи, е че **обещанието** не е само **„на вас" „и на чадата ви"**, но „и **на всички далечни, колкото Господ, нашият Бог, ще призове** при Себе Си". Това практически включва всички, както и местоимението „всеки" от поканата на евангелието.

2:40 Тук не е записано цялото послание на Петър, но същността на казаното от него докрая е, че неговите еврейски слушатели трябва да избавят себе си „от това **извратено поколение"**, което отхвърли и уби Господ Исус. Те могат да направят това, като приемат Исус за свой Месия и Спасител и като открито се отрекат от всякаква връзка с виновния израелски народ чрез християнското кръщение.

2:41 В резултат на тази проповед се появяват много желаещи да се кръстят като външен признак на вътрешното **приемане**[10] на **поучението** на Петър като поучение от Господа.

В този ден към обществото от вярващи **се прибавят около три хиляди души.** Ако най-доброто доказателство за служение на Светия Дух е обръщението на нови души, тогава служението на Петър е наистина служение на Светия Дух. Сигурно морякът от Галилея си спомня в този момент думите, които му каза Господ: „Ще ви направя ловци на човеци" (Мат. 4:19). А може би си спомня и едни други думи: „Истина, истина ви казвам, който вярва в Мене, делата, които върша Аз, и той ще ги върши; защото Аз отивам при Отца" (Йоан 14:12).

Обърнете внимание колко предпазливо е отбелязан броят на обърналите се към Господа – *около* **три хиляди души.** Добре е всички Господни служители да се поучат от тази предпазливост, когато отчитат така наречените обръщения.

2:42 Доказателството за истинското повярване е постоянството. Тези новоповярвали християни доказват истинността на своята изповед, като **постоянстват в:**

1. **„Учението на апостолите"** – т. е. боговдъхновените поучения на апостолите, които най-напред са били проповядвани устно, а по-късно са били записани в НЗ.
2. **„Общението."** Едно друго доказателство за новия живот е желанието на новоповярвалите да бъдат заедно с Божиите хора и да имат общи неща с тях. Съществува едно чувство на отделеност от света и на живот в едно общество на общи интереси с други християни.
3. **„Преломяването на хляба."** В НЗ този израз се използва както за Господната вечеря, така и за обикновеното ядене. Кое точно значение се използва в конкретния текст, трябва да се определи от смисъла на пасажа. Тук под „преломяването на хляба" явно се има предвид Господната вечеря, тъй като е безсмислено да се казва, че те са постоянствали в яденето. От Деяния 20:7 научаваме, че ранните християни са имали обичай да се събират за разчупването на хляба в първия ден на седмицата. Във връзка с Господната вечеря в първите години на църквата се е организирал празник на любовта като израз на любовта на светиите един към друг. За съжаление появата на злоупотреби е довела до прекъсването на тази чудесна инициатива.
4. **„Молитвите."** Това е последният принцип на ранната църква, който изразява пълната зависимост на християните от Господа както по отношение на поклонението и водителството, така и по отношение на съхранението и служението.

2:43 Хората са обхванати от чувство на дълбоко страхопочитание. Великата сила на Светия Дух е толкова явна, че сърцата на хората се изпълват с кротост и смирение. Всички са обхванати от удивление, като гледат **многото чудеса и знамения,** които стават чрез **апостолите.** Чудесата са свръхестествени явления, които предизвикват удивление и възхищение. **Знаменията** са чудеса, които имат за цел да предадат някаква поука. Едно чудо може да бъде едновременно и *свръхестествено явление,* и *знамение.*

2:44, 45 Вярващите непрекъснато са заедно и имат **всичко общо.** Толкова мощна и безгранична е Божията любов в техните сърца, че те не гледат на **имота си** като на нещо свое, а като на нещо общо (4:32). Там, където има истинска **нужда,** вярващите продават стоката и имота си и разпределят парите от продажбата. Така между отделните християни има равенство.

„Между вярващите съществува единство на сърцата и интересите, в което естественият егоизъм на падналия човек е погълнат от пълнотата на една любов, родена от усещането за божествената любов. Те са заедно по такъв начин, че всичко тяхно е общо – не чрез закон или по външна принуда, а чрез съзнанието за това, което те са в Христос, и за това, което е Христос за всеки един от тях и общо за всички. Обогатени от Него чрез едно благословение, което никой не може да снижи и което става толкова по-голямо, колкото повече Му служат, вярващите продават стоката и имота си и разпределят парите на всички според нуждата на всекиго." [11]

Много хора днес спорят, като казват, че ние не трябва да следваме този пример на ранните християни. Също толкова ще бъде прав и човек, който казва, че не трябва да обичаме ближните си както себе си. Това споделяне на всичко, което човек притежава като недвижими имоти и пари, е неизбежният резултат от изпълнения с Духа живот. Някой беше казал: „Един истински християнин не може да търпи да има прекалено много, когато другите имат прекалено малко."

2:46 Този стих ни разкрива влиянието на Петдесетница върху религиозния и семейния живот.

Що се отнася до *религиозния живот,* ние трябва да си спомним, че ранните но-

вповярвали християни са били хора, израснали в еврейска среда. И макар че църквата вече е съществувала, връзките им с еврейския храм не са били отрязани с един удар. Процесът на сваляне на вехтите дрехи на юдейската вяра е продължил през целия период, описан от книгата Деяния. И така, вярващите продължават да посещават богослуженията **в храма,**[12] където слушат да се четат и тълкуват Старозаветните Писания. Но освен това, продължават да се събират и по домовете, за да правят това, за което говори 42 ст.

Що се отнася до *семейния* им *живот*, за него се казва, че те разчупват **хляб** по къщите си, като приемат **храната си „с радост и простосърдечие“.** Тук е ясно, че това **разчупване на хляба** се отнася до всекидневното им хранене. Радостта от спасението изпълва всяка една подробност от техния живот, обвивайки обикновеното с ореол на слава.

2:47 Животът на тези, които са избавени от властта на тъмнината и са пренесени в Царството на любовта на Божия Син, става един непрекъснат химн на хваление и една прекрасна благодарствена песен.

В началото вярващите имат **„благоволението на всички люде“.** Но това не продължава дълго. Естеството на християнската вяра е такова, че неизменно предизвиква събуждането на омразата и противопоставянето в човешките сърца. Спасителят предупреди Своите ученици да се пазят от популярността (Лук. 6:26) и им обеща гонения и скръб (Мат. 10:22, 23). Така че това **благоволение** е само временно и скоро ще бъде заместено от непреклонно противопоставяне.

„А Господ всеки ден прибавяше на църквата ония, които се спасяваха.“ Християнското общество расте всеки ден от прибавянето на новоповярвали. Онези, които чуват евангелието, носят отговорността да приемат Исус Христос чрез един определен акт на тяхната воля. Това, че Господ избира и прибавя, не премахва човешката отговорност.

И така, тази глава ни разказва за изливането на Светия Дух, за паметното обръщение на Петър към събраните евреи, за обръщението на едно огромно множество и за начина на живот на ранните вярващи. Това е обобщено много красиво в 13-ото издание на *Енциклопедия Британика*, в главата за историята на църквата:

„Най-забележителното нещо в живота на ранните християни е тяхното живо чувство, че те са Божий народ, призован и отделен от света за Бога. В тяхното мислене християнската църква не е човешка институция, а божествено дело. Тя е основана и ръководена от Бога и дори светът е създаден специално заради нея. Целият живот на ранните християни – както личният, така и общественият – е бил определен... от тази представа. Те са гледали на себе си като на едно общество, което е отделено от останалия свят и е свързано с особени връзки. Тяхното гражданство е било на небето, а не на земята, и принципите и законите, чрез които те са се стремели да се управляват, са били също от небето. Настоящият свят е бил само временен, а истинският им живот е предстоял в бъдещето. Те са чакали Христос да се върне скоро, така че делата, трудовете и удоволствията на този свят са ги интересували много малко. ... Светият Дух е присъствал и във всекидневния живот на християните, и всичките християнски добродетели са били Негови плодове. В резултат на тази вяра техният живот е придобил един особено вдъхновен и пламенен характер. Те не са живеели като всички останали обикновени хора, а като хора, които са били издигнати и пренесени на по-високи места.“

Когато четем тези думи, не можем да не осъзнаем колко далеч е отишла църквата от първоначалния плам и солидарност!

Домашната църква и полуцърковните организации

Тъй като тук[13] (в 2:47) се среща за първи път думата *църква* (гр. *ekklesia*), ние ще прекъснем за малко нашето разглеждане, за да направим един кратък преглед на централното място на църквата в мисленето на ранните християни.

В Деянията на апостолите и в останалите книги на НЗ църквата е това, което ние често наричаме „домашна църква". Ранните християни са се срещали главно по домовете, а не в специални обществени сгради. Така религията е излязла извън стените на специалните свещени места и се е настанила в дома, това универсално място за живеене. Ангър пише, че домовете са продължили да служат за места на християнските събрания в продължение на два века.[14]

Лесно можем да кажем, че причината за това събиране по домовете на християните сигурно е била от икономическо, а не от духовно естество: толкова сме свикнали с църковните катедрали и черкви, че ги смятаме за Божия идеал.

Има обаче сериозни основания, които ни карат да смятаме, че вярващите от първи век са били по-мъдри от нас.

Първо, християнската вяра и голямото ударение, което тя поставя върху любовта, изобщо не са съвместими с идеята за изразходването на милиони левове за построяването на великолепни сгради при наличието на такива огромни нужди по целия свят. В тази връзка Стенли Джоунс пише следното:

„Разгледах изображението на малкия Христос в катедралата в Рим, отрупано със скъпоценни камъни, и след това излязох и видях лицата на гладните деца. Тогава се попитах: „Може ли Христос – при вида на този глад – да се наслаждава на тези скъпоценни камъни?" И след това не престана да ме преследва мисълта, че ако Той би могъл, аз не бих могъл да се наслаждавам на Него. Този обсипан от скъпоценни камъни образ на малкия Христос и гладните деца са символ на това, което сме направили, като сме облекли Христос със скъпите одежди на внушителните катедрали и църкви, оставяйки без никакво внимание основните беди в нашето човешко общество, където Христос живее гладен и необлечен в безработните и неимотните." [15]

Изразходването на такива огромни средства за построяване на сгради, които се използват не повече от три, четири или пет часа седмично, не само не е хуманно, но не е и икономично. Как сме могли да позволим да бъдем отнесени в този нереален и неразумен свят, в който сме се съгласили да харчим толкова много, за да получим в замяна толкова малко?

Нашите модерни планове за строеж са една от най-големите пречки за разрастването на църквата. Големите заеми за изплащане на строежите на църковните сгради са възпрели много църковни водачи от разцепване и формиране на нови църкви, тъй като всяка загуба на членове би се отразила пагубно върху изплащането на сградата и нейното поддържане. С дългове са обременени дори и неродените още деца и всяка надежда за размножаване на църквата се оказва безнадеждно загубена.

Често се излиза с аргумента, че ако искаме да привлечем нови хора към църквата, трябва да имаме внушителни църковни сгради. Освен че това е един плътски начин на мислене, този довод изобщо не съответства на новозаветния модел на църквата. Ранната църква се е събирала главно заради вярващите. Християните са се срещали заради учението на апостолите, общението, разчупването на хляба и молитвата (Деян. 2:42). Те не са евангелизирали хората, като са ги канели да дойдат на техните неделни събрания, а като са свидетелствали на онези, с които са срещали през седмицата. Когато хората са се обръщали, те са би-

ли завеждани в общението и топлотата на домашната църква, за да бъдат нахранени и насърчени.

Понякога е много трудно да накараш един човек да отиде и да присъства на богослуженията в някоя великолепна църковна сграда. Това може да породи много силна реакция срещу формализма. Също така съществува опасността човек да си помисли, че е поканен да се присъедини от финансови съображения. „Това, което църквата иска от теб, са парите ти", е доста често срещано днес оплакване. Но повечето от тези хора нямат нищо против да посещават някой библейски час в дома на християни. Там те не трябва да се стремят да спазват някакъв ред и могат да се радват на една неформална, непрофесионална и свободна от условности атмосфера.

Всъщност домашната църква е идеална за всяка страна и всяка култура. И ако можехме да погледнем света отстрани, сигурно щяхме да видим много повече събрания, които се срещат по домовете, отколкото някъде другаде.

За разлика от днешните внушителни катедрали, църкви и други църковни сгради, както и една огромна поредица от високо организирани деноминации, мисии и *полуцърковни* организации, апостолите от Деянията не са направили никакъв опит да образуват каквато и да било организация, в рамките на която да извършват служението си за Господа. Божията единица за разпространяване на вярата е била местната църква и за учениците тя е била напълно достатъчна.

През последните години в християнския свят се наблюдава такъв огромен бум в създаването на организации, че на човек може да му се завие свят. Всеки път, когато у някой вярващ възникне нова идея за развитие на Христовото дело, той веднага се заема със създаването на нова мисия, корпорация или институция!

Едно от последствията на това положение е оттегляне от служение на надарени учители и проповедници, които се превръщат в обикновени администратори. Ако всички администратори от мисиите служеха на мисионерското поле, необходимостта от обслужващ персонал щеше силно да намалее.

Друго последствие от размножаването на организациите е харченето на огромни суми пари за режийни разноски – пари, които биха могли да отидат за разпространение на евангелието. По-голямата част от парите, които се дават на тези християнски организации, се използват не толкова за основната цел на тяхното създаване, колкото за поддържането на самите тях.

Много често организациите пречат на изпълнението на Великото поръчение. Исус каза на Своите ученици да научат народите на всичко, което им е заповядал. Повечето от хората, които работят за тези организации, откриват, че не могат да поучават на цялата Божия истина. На тях им се забранява да проповядват върху някои спорни въпроси от страх да не отчуждят хората, които поддържат финансово тези организации.

Размножаването на християнските институции много често води до разцепления, завист и съперничество, които са нанесли голяма вреда на свидетелството за Христос.

„Помислете за все по-голямото размножаване на християнските организации на работните ви места, у дома и в чужбина. Всяка от тях претендира за малък на брой персонал и ограничени ресурси. И помислете сега колко от тези организации наистина дължат своето появяване на чисто човешко чувство за съперничество, независимо че пред обществото заявяват, че то се дължи единствено на Божията воля." (Всекидневни бележки на Библейското дружество)

Също така е вярно, че организациите много често намират начин да продължат своето съществуване дълго след ка-

то са изпълнили своята мисия. Колелото на тяхното съществуване продължава да се върти на тежки обороти, независимо че видението на техните основатели е забравено много отдавна и че славата на някогашното динамично движение е помръкнала напълно. Това, което е спасило ранните християни от грешката на създаването на човешки организации за изпълнение на Господното дело, не е примитивен наивитет, а духовна мъдрост. Г. Х. Ленг пише така:

„При сравняване служението на апостолите с по-обикновените съвременни мисионерски методи един умен автор е казал следното: „Ние основаваме мисии; апостолите са основавали църкви." Разликата е чувствителна и болезнена. Апостолите са основавали църкви ***и не са основавали нищо друго,*** *защото за целта, която те са искали да достигнат, нищо друго не е било необходимо или подходящо. На всяко място, където са работели, апостолите са събирали новоповярвалите в едно местно събрание, в което са определяли старейшини – винаги няколко, никога един старейшина (Деян. 14:23; 15:6, 23; 20:17; Фил. 1:1), които да ги направляват, управляват, пазят: мъже, подготвени от Господа и признати от светиите (1 Кор. 16:15; 1 Сол. 5:12, 13; 1 Тим. 5:17-19); а така също и дякони, посочени от събранието (Деян. 6:1-6; Фил. 1:1), по което тези мъже се различават и от старейшините – за да се грижат за малкото, но много важни временни задачи, и най-вече за разпределянето на средствата в събранието... Цялата работа на апостолите се е състояла в образуването на други такива събрания. В НЗ няма описана друга организация освен местното събрание, нито пък можем да намерим такава дори в зародиш."*[16]

За ранните християни и тяхното апостолско ръководство местната църква е назначеното от Бога общество на земята, чрез което Бог е избрал да работи. *Единствената* такава единица, на която Бог обещава вечност, е *църквата*.

Д. Изцелението на куция мъж и обвинението на Петър към Израел (3:1-26).

3:1 Часът е три следобед, когато **Петър и Йоан влизат заедно в храма** в Ерусалим. Както вече споменахме, известно време след образуването на църквата ранните еврейски християни са продължили да посещават богослуженията в храма. Това е бил един период на приспособяване и преход, тъй като скъсването с юдеизма не е станало мигновено. Днешните вярващи нямат основание да следват техния пример в това отношение, тъй като днес ние имаме пълното новозаветно откровение, както и призива: „Нека излизаме и ние към Него вън от стана, понасяйки позор за Него" (Евр. 13:13; вж. също 2 Кор. 6:17, 18).

3:2 Докато приближават храма, Петър и Йоан виждат при **вратата... наречена „Красивата"**, някакви хора, които носят един куц просяк. Безпомощното състояние на този човек, който е **куц** от рождение, е в пълна противоположност с красотата на храмовата постройка. То ни напомня за бедността и невежеството, които изобилстват в подножието на големите катедрали, и за безсилието на великите църковни системи да помогнат на онези, които са недъгави както физически, така и духовно.

3:3 Куцият мъж явно завинаги е загубил надеждата си да бъде изцелен, затова се помолва на Петър и Йоан да му дадат милостиня.

3:4 Вместо да погледне на този човек като на безпомощен нещастник, **Петър** го вижда като един, в който може да се изяви действието на великата Божия сила! „Ако ние се оставим на Духа да ни води, няма да удряме напразно и да стреляме във въздуха, а ще забележим всички, които Бог иска да благослови." (Избрано)

Заповедта на Петър **„Погледни ни"** няма за цел да привлече вниманието на тълпата към него и Йоан, а само да помогне на *просяка да съсредоточи вниманието си*.

3:5, 6 Все още **неочакващ** от тях нищо друго освен пари, куцият човек **съсредоточава вниманието си върху тях**, след което чува едно съобщение, което е колкото разочароващо, толкова и поразяващо. Що се отнася до милостинята, Петър не може да му даде нищо, но може да му даде нещо друго: „В името на **Исуса Христа Назарянина, [стани] и ходи!"** Един умен стар проповедник беше казал: „Куцият просяк помоли за *милостиня*, а получи *крака*."

Говори се, че когато Тома Аквински посетил веднъж папата в Рим, на масата се броели някакви огромни суми пари. Папата се похвалил: „Вече няма нужда да казваме като Петър: „Сребро и злато аз нямам!" Тома Аквински отговорил: „Нито пък ще можете да казвате като Петър: „Стани и ходи!"

3:7 И когато Петър хваща човека за ръката, за да му помогне да стане, *безжизнените до този момент* **крака и глезени** на болния се изпълват със **сила,** и той става. Това е още едно напомняне за чудното смесване на божественото и човешкото в духовния живот. Петър помага на човека да стане и тогава Бог извършва чудото. Ние сме длъжни да извършим това, което можем, а Бог ще извърши това, което не можем.

3:8 Чудото с изцелението е мигновено, не постепенно. Забележете как Божият Дух усилва значението на думите, които *говорят за действие и движение:* **„скочи, изправи се... проходи, и влезе... и скачаше, и славеше..."**

3:9, 10 Фактът, че просякът е лежал всеки ден пред вратата на храма, означава, че той е бил доста известна личност. Затова и чудото с неговото изцеление скоро става известно на всички. **Хората** не могат да отрекат, че е било извършено велико дело, но не могат да разберат значението на това, което е станало с него.

3:11 И докато **изцелeният** продължава да **се държи за Петър и Йоан** като за изцелители, **всичките хора се стичат** „в тъй наречения **Соломонов трем"**, който е част от площта на храма. Тяхното учудване и удивление дават повод на Петър да им проповядва.

3:12 Най-напред **Петър** отклонява вниманието на хората от изцеления човек и от апостолите, като им казва, че обяснението за изцелението не трябва да се търси в тях.

3:13-16 След това той много бързо насочва вниманието им към истинския Автор на чудото. Това е Исус, Когото те са предали, отрекли и **убили.** Него **Бог е възкресил от мъртвите** и Го е **прославил** в небето. Сега, **чрез вяра в** Него, **този човек** е бил изцелен от своята немощ.

Святата смелост на Петър, когато обвинява тези израелци, е наистина забележителна. Неговото обвинение съдържа няколко неща:

1. Те са **предали** Исус (на езичниците, за да Го убият).
2. Те са се **отрекли** от Него **в присъствието на Пилат, когато той е бил решил да Го** пусне.
3. Те са се **отрекли от Светия и Праведния и са поискали да** им пусне един **убиец** (Варнава).
4. Те са **убили Началника** (Автора) **на живота**.

Обърнете внимание на отношението на Бога към Исус, което е точно противоположно на отношението на хората:

1. Той „Го **възкреси от мъртвите"** (15 ст.).
2. Той **„прослави служителя Си Исуса"** (а не Сина Си Исуса, според английския превод на Библията от 1611 год.).

И забележете най-накрая ударението върху **вярата** в Христос като обяснение на чудото с изцелението (16 ст.). В този стих, както и на други места, **името** означава Личността. И така, **„вяра в името Му"** означава **„вяра в** Христос".

3:17 В този стих тонът, с който говори Петър, показва явна промяна. След като е обвинил израелците за смъртта на Господ Исус, Петър сега се обръща към тях като към свои **братя** и милостиво им пояснява, че те са **направили това от незнание,** като ги подканва да се покаят и да се обърнат.

Тук казаното от Петър, че юдеите са разпънали Господа от незнание, може да ни се стори като противоречие, тъй като всички знаем, че Исус дойде при тях с всичките доказателства за Своето Месианство. Нима Той не извърши изумителни чудеса сред тях? Нима не ги вбеси със Своите твърдения за равенство с Бога? Да, всичко това е вярно и въпреки това те наистина не са осъзнавали факта, че Исус Христос е живият Бог. Те са очаквали Месията да дойде не в смирена милост, а като велик Военачалник-Освободител. За тях Исус е бил един измамник.

Евреите наистина не са знаели, че Той е Божият Син. Може би те дори са си мислели, че убивайки Го, правят услуга на Бога. Самият Спасител каза по време на Своето разпъване: „Защото не знаят какво правят" (Лука 23:34), а Павел покъсно писа: „Защото ако бяха я познали, не биха разпнали Господа на славата" (1 Кор. 2:8).

Всичко това има за цел да увери израелците, че макар и много голям, техният грях все още подлежи на действието на опростителната милост на Бога.

3:18 Без да извинява греха им, Петър им казва, че **Бог** го е превъзмогнал, за да изпълни Своите Собствени цели. **Пророците** в СЗ също са предрекли, че Месията **ще пострада**. Евреите са хората, които са Му причинили тези страдания, но въпреки това Той сега им се предлага като Господ и Спасител. Чрез Него те могат да получат прощение на своите грехове.

3:19 Народът на Израел наистина ще **се покае** и ще се обърне на 180°. Когато направи това, техните **грехове** ще **бъдат заличени и ще дойдат освежителни времена.**

Не трябва да забравяме, че това послание е отправено изключително към израелския народ (12 ст.) и че то показва, че покаянието на народа трябва да предхожда неговото възстановяване и благославяне. **Освежителните времена... от лицето на Господа** се отнасят до благословенията на бъдещото царство на Христос на земята, както се казва и в следващия стих.

3:20 След като Израел се покае, Бог ще **изпрати** Месията – **Исус**. Както вече споменахме, това се отнася до Второто пришествие на Христос, когато Той ще дойде, за да установи хилядолетното Си господство на земята.

3:21 На това място неизбежно се задава следният въпрос: „Ако Израел се беше покаял след проповедта на Петър, Господ Исус щеше ли да се върне на земята?" Големи Божии мъже са отговаряли различно на този въпрос. Някои смятат, че Той наистина щеше да се върне; други – че не, защото обещанието не е било истинско. Трети приемат, че думите на Петър са пророчески и че като такива те показват реда на събитията, които действително ще станат. Въпросът е изключително хипотетичен. Фактите сочат, че Израел не се покая и че Господ Исус не се върна.

От 21 ст. става ясно, че **Бог** е предвидил, че израелският народ ще отхвърли Христос и че Неговото Второ пришествие ще бъде предшествано от един период на благодатта. **Преди** да дойде **„времето, когато ще се възстанови всичко", Христос ще бъде приет от небесата. „Времето, когато ще се възстанови всичко",** означава времето на хилядолетното господство. То не означава всеобщо спасение, както някои предполагат. Такова едно учение е чуждо на Библията. По-скоро това е времето, когато творението ще бъде освободено от робството на тлението и кога-

то Христос ще царува в правда като Цар над цялата земя.

Това **време на възстановяването** на всичко е предречено от **пророците** в периода на СЗ.

21 ст. се използва също срещу доводите за Грабването на църквата преди времето на Скръбта. Аргументът е, че ако небесата трябва да приемат Христос до началото на хилядолетието, то Той не може да се върне, за да грабне църквата и да я заведе у дома на небето. Нашият контрааргумент е, че тук Петър говори само на хората от Израел (12 ст.) и че той разглежда изключително отношенията на Бога с този народ. И така, *що се отнася до народа на Израел*, Господ Исус ще остане в небесата до времето, когато ще дойде в края на периода на Скръбта, за да царува. Но отделните евреи, които повярват в Него в периода на църквата, ще бъдат заедно с вярващите езичници по време на Грабването, което може да стане всеки момент. Освен това по време на Грабването Господ не напуска небесата: ние отиваме при Него във въздуха.

3:22 Като пример за едно старозаветно пророчество, което сочи напред към славното господство на Христос, Петър цитира Второзаконие 18:15, 18, 19. В този пасаж Господ Исус е описан като Божий **Пророк** в златния век на Израел, възвестяващ Божията воля и закон.

Когато Мойсей казва: **„Господ твоят Бог ще ти въздигне... Пророк както е въздигнал мене“**; той няма предвид пророк, който прилича на него по характер или способности, а Пророк, Който прилича на него в смисъл, че и двамата са били *въздигнати от Бога:* Той ще въздигне Него така, както е въздигнал Мойсей.

3:23 По време на хилядолетното царуване на Христос на земята онези, които откажат да Го **слушат** и да Му се подчиняват, ще бъдат **окончателно унищожени**. Разбира се, и тези, които Го отхвърлят днес, също ще претърпят вечно осъждение, но основната идея тук е, че и през хилядолетието Христос все още ще царува с железен юмрук и че онези, които Му се противопоставят и които се бунтуват против Него, ще бъдат изтребени на времето им.

3:24 За да подчертае колко са много пророчествата за времето на възстановяването в СЗ, Петър добавя, че **всички пророци от Самуил** и след него са говорели за **тия дни.**

3:25 След това Петър напомня на своите еврейски слушатели, че обещанието за тези дни на благословение е било дадено на тях като на **синове на пророците** и потомци на Авраам. Нали **Бог** беше **направил завет** с **Авраам** да благослови в неговото **потомство всички земни племена**! Всички обещания за благословение през хилядолетието се съсредоточават в **Потомъка**, тоест в Христос. Следователно те трябва да приемат Господ Исус като Месия.

3:26 Бог вече е **възкресил Своя Служител** (3:13) и **Го** е **изпратил** най-напред до народа на Израел. Под тези думи се има предвид превъплъщението и животът на нашия Господ, а не Неговото възкресение. Ако те Го приемат, Той ще **отвърне всички от** тяхното **нечестие**.

В тази проповед на Петър, отправена към народа на Израел, забелязваме, че главната тема не е *църквата*, а *царството*. И главното ударение се поставя не толкова върху отделния индивид, колкото върху цялата нация. Божият Дух се носи над Израел в едно дълго търпение и милост, умолявайки древния Божий народ да приеме прославения Господ Исус като Месия, като по този начин ускори идването на Христовото царство на земята.

Но Израел не иска да чуе.

Е. Преследването и растежът на църквата (4:1-7:60).

4:1-4 Църквата е в навечерието на първите гонения. Верни на своята природа, религиозните водачи най-напред започват да преследват църквата. **Свещени-**

циите, началникът на храма и садукеите са първите, които се нахвърлят върху апостолите.

Според Скроджи **свещениците** са онези, които олицетворяват религиозната нетърпимост; **началникът на храма** – политическата враждебност; а **садукеите** – неверието на рационализма. **Садукеите** отхвърлят доктрината за възкресението и това ги прави противници на апостолите, тъй като **възкресението** е основно положение в поучението на апостолите! Спърджън ни предлага следния паралел:

„Садукеите, както знаете, са поборниците на „свободата"; те са либералите, напредничавите мислители, хората със „съвременно мислене" от наши дни. Ако вие търсите някой, който да ви отговори с високомерно презрение, да ви ухапе с някой сарказъм или да се отнесе към вас с жестока студенина, препоръчвам ви да се обърнете към тези „великодушни" господа. Те са толерантни към всички, с изключение на онези, които държат истината. За тях те пазят специален запас от висококонцентрирана язвителност, надвишаваща стократно горчивината на пелина и жлъчката. Те до такава степен изразходват своята толерантност за грешните си братя, че не си оставят и капчица за евангелистите." [17]

Садукеите са **възмутени** от факта, че апостолите **поучават народа,** тъй като смятат, че тази привилегия принадлежи само на тях. Освен това, те са разгневени и от проповедта за **възкресението на** *(от)* **мъртвите в Исус**. Защото, ако **Исус** е възкръснал **от мъртвите**, то учението на садукеите е напълно погрешно.

Във 2 ст. изразът **„възкресението на** *(от)* **мъртвите"** е много важен, тъй като той опровергава популярното мнение за всеобщо възкресение на края на света. Този и други стихове говорят за възкресение *измежду* мъртвите, което ще рече, че някои ще бъдат възкресени, докато други (невярващите) ще останат в гроба, за да бъдат възкресени по-късно.

Поради късното време водачите решават да задържат апостолите под нещо като домашен арест до следващия ден. (Чудото с изцелението от 3 гл. е било извършено някъде около 3.00 часа следобед.)

Независимо от официалната съпротива срещу апостолите, много хора се обръщат към Господа. Тук са споменати около **пет хиляди** мъже (от гр. *andres)*, които се прибавят към обществото на християните. Има тълкувания, които приемат, че тези пет хиляди включват трите хиляди спасени на Петдесетница; други смятат, че това са нови души. Във всеки случай тази цифра не включва жените и децата.

4:5, 6 На следващия ден религиозният съвет или синедрионът свиква съвещание за разследване на случая, с което възнамерява да сложи край на тези обществени размирици. За наша радост тяхното намерение се превръща във възможност за още едно обществено свидетелстване за Христос!

Заедно с **водачите, старейшините и книжниците** там са и:

1. **Първосвещеникът Анна,** пред когото Господ е бил заведен най-напред. Той е бил първосвещеник преди това, но вероятно му е било разрешено да запази тази титла в знак на любезност.
2. **Каяфа**, зетят на Анна, който е председателствал процеса срещу Господ.
3. **Йоан и Александър**, за които не знаем нищо друго освен имената им.
4. И всички, които са били **от първосвещеническия род** – мъже с първосвещенически произход.

4:7 Процесът започва с въпрос към апостолите, с който ги питат **с каква сила или с кое име** са извършили това чудо. Тогава **Петър** излиза напред и прави своята трета успешна изповед на Хрис-

* В НВПБКДж и в някои други преводи на Библията вместо предлога „на" е използван предлогът „от" като превод на гръцкия предлог *ek*". – Бел. на прев.

тос пред обществеността в Ерусалим. Това е една безценна възможност за проповядване на евангелието пред религиозната институция и Петър се хваща за нея с въодушевление и дързновение.

4:8-12 Най-напред той им казва, че причината за тяхното нещастие е **благодеянието,** което апостолите са извършили **на един немощен човек.** Макар и **Петър** да не казва изрично, думите му се подразбират като упрек, че изцеленият е просел при вратата на храма толкова дълго време, а водачите не са могли да го изцелят. Следващите думи на апостолите раздират въздуха като гръмотевица: „чрез **името на Исуса... Когото** вие **разпнахте**... чрез това име тоя човек стои пред вас здрав". **Бог** е **възкресил** Исус **от мъртвите** и това чудо е било извършено чрез Неговата власт. Евреите нямаха никакво място за **Исус** в своите планове за строеж и затова Го **отхвърлиха** и **разпънаха.** Но **Бог** Го **възкреси от мъртвите** и Го възвиси в небесата. Така **камъкът, който те презряха,** „стана **глава на ъгъла"** – камъкът, без който постройката не може. Без Него не може да съществува нищо. Без Него няма **спасение**. Той е единственият Спасител: „защото **няма под небето друго име, дадено между човеците,** чрез което **трябва да се спасим".**

Когато четем пасажа от 8 до 12 ст., нека не забравяме, че тези думи са изречени от човека, който три пъти се отрече от Господ с клетви и проклятия.

4:13 Сухата и изпълнена с формализъм религия никога не е могла да търпи въодушевения и жизнен евангелизъм, който произвежда такива плодове в сърцата и живота на хората. Тя се вбесява от факта, че някакви **„неграмотни и неучени човеци"** могат да окажат такова огромно влияние върху обществото, докато тя с цялата си мъдрост „изобщо не успява да се издигне над плътта и кръвта".

„В Новия Завет няма разлика между духовници и миряни. *Тази разлика е една отживелица на католицизма. Джон Хъс се бори и умря в Чехословакия за доктрината, че всички вярващи са свещеници. И досега символът на Хъс е чашата на общението, поставена върху една отворена Библия. Точно тези истини – за царското свещенство и за всеки вярващ – свидетел на Христос – са движещата сила в ранната църква. Без помощта на съвременната техника или транспорт, без превода или наличието на писаното Слово, евангелието на Божията благодат разтърси цялата империя така, че се появиха светии дори и в императорското семейство. Бог ни призовава да се върнем към примитивното християнство."* [18]

Членовете на синедриона са особено впечатлени от **дързостта на Петър и Йоан**. Те с удоволствие биха ги отхвърлили като необразовани и невежи хора от Галилея, но в тяхното самообладание, в изпълнения им със сила живот и в безстрашието им има нещо, което ги кара да си спомнят за Исус по времето на процеса. Така те решават, че тяхната дързост се дължи на това, че **са били заедно с Исус** в миналото. Истинското обяснение, разбира се, се крие във факта, че *в този момент* апостолите са изпълнени със Светия Дух.

4:14-18 За тяхно съжаление човекът с изцелената ръка, който стои в залата като едно живо доказателство, не им дава никаква възможност да опровергаят чудото.

Във връзка с този момент Джаует пише следното:

„Хората могат да победят един християнин с остротата на своите аргументи. Те лесно могат да постигнат победа при един интелектуален спор. Но аргументът на възстановения живот е непобедим. „А като видяха изцеления човек стоящ с тях, нямаха какво да противоречат." [19]

За да обсъдят своята по-нататъшна стратегия, събраните изпращат Петър и Йоан за известно време вън от залата. Техният проблем е следният: те не могат да накажат апостолите заради то-

ва, че са извършили едно добро дело, но ако не спрат тези „фанатици", тяхната собствена религия може да бъде заплашена много сериозно. Затова те вземат решение да забранят на Петър и Йоан да говорят на хората за **Исус** било открито, било в лични разговори.

4:19, 20 Петър и Йоан не могат да се съгласят с това решение. Те най-напред трябва да бъдат верни и отговорни **пред Бога** и след това пред човеците и, ако са честни, водачите ще признаят, че това наистина е така. Апостолите са били свидетели на възкресението и възнесението на Христос. Те са слушали Неговите поучения ден и нощ и са отговорни да свидетелстват за своя Господ и Спасител Исус Христос.

4:21, 22 Слабото място в позицията на водачите може да се види във факта, че те не могат да накажат апостолите: всички **хора** знаят, че е станало велико чудо. Изцеленият човек, на възраст **повече от четиридесет години**, е добре известен на обществото, тъй като от дълго време нещастното му състояние е представлявало тъжна гледка за посетителите на храма. Така че единственото нещо, което може да направи синедрионът, е да заплаши апостолите и да ги освободи.

4:23 С инстинкта на свободни Божии синове, веднага след като властите ги **пускат** на свобода, апостолите **отиват при своите** вярващи братя. Те търсят и намират общение със „задъханото, сгушено стадо, чиято единствена „вина" е Христос". И така, през всички векове една от проверките за християнския характер е дали един човек търси и намира общение и утеха в обществото на други християни.

4:24-26 Веднага след като светиите **чуват** какво се е случило, те извикват към Господа в молитва. Те Го наричат с обръщението „Владико" – една много рядко използвана дума в НЗ, с която светиите възхваляват Господа като Създателят на всичко (и следователно по-висш от всички същества, които сега се противопоставят на Неговата истина). След това те използват думите на **Давид** от Псалм 2, които той изрича във връзка със съпротивата на управляващите **срещу Неговия Христос.** Всъщност Псалмът сочи напред към времето, когато Христос ще дойде, за да установи Своето царство, и когато **царете** и **управниците** ще се опитат да осуетят тази Негова цел. Но ранните християни разбират, че ситуацията в техните дни е подобна на тази, и прилагат думите на Псалма към своите обстоятелства. Както вече казахме, чрез небесното умение, с което те вплитат Свещеното Писание в своите молитви, те показват една истинска духовност.

4:27, 28 Тук ние виждаме начина, по който вярващите прилагат думите от този Псалм. Точно там, в Ерусалим, римляните и евреите се съюзиха **заедно** срещу **светия Служител**[20] *на Бога* – Исус. **Ирод** е представител на евреите, а **Пилат** – на езичниците. 28 ст. завършва доста изненадващо. Човек би могъл да каже, че тези водачи са се събрали, за да извършат това, което вече са планирали в злите си сърца. Вместо това тук се казва, че те са се **събрали, за да извършат всичко, което** *Божията* **ръка и** *Божията* **воля вече са определили да стане.**

Метисън ни дава следното обяснение:

„Тук идеята е, че техните усилия да се противопоставят на божествената воля са се оказали в съюз с нея... Събирайки се на един военен съвет, който има за цел да осъди Христос, те – без да съзнават това – подписват договор за Неговото прославяне. ...Нашият Господ не потушава бурите, които се надигат срещу Него; а се издига над тях и работи чрез тях."[21]

4:29, 30 След като са изразили увереност във всепобеждаващата сила на Бога, християните изтъкват три конкретни молби:

1. **„Погледни на техните заплашвания."**

Те не си позволяват да диктуват на

Бога как да накаже тези зли хора, а просто оставят случая на Него.

2. **„Дай на Твоите слуги... пълна дързост.“** Тяхната лична безопасност няма никакво значение. Най-важното е те да са безстрашни, когато проповядват Словото.
3. **„Докато Ти простираш ръката Си да изцеляваш.“** Ранното проповядване на евангелието е било придружено от свидетелството на Бога чрез **знаменията и чудесата**, които са били извършвани **чрез името на... Исус**. Тук те се молят Бог да продължи да потвърждава служението на апостолите по този начин.

4:31 И когато молитвата свърши, мястото... се разтърсва – материален израз на присъстващата духовна сила. **Всички се изпълват със Светия Дух,** което показва, че това, което вършат, е в пълно послушание на Господа, според вървежа им в светлината и в пълна отдаденост на Бога. Така те продължават да говорят **Божието Слово с дързост**, което е един ясен отговор на молитвата им в 29 ст.

В Деянията на апостолите са споменати седем случая с хора, които се изпълват или са пълни със Светия Дух. Обърнете внимание на целите или резултатите от това изпълване:

1. За говорене (2:4; 4:8; и тук.)
2. За служение (6:3).
3. За пасене (11:24).
4. За мъмрене (13:9).
5. За умиране (7:55).

4:32-35 Когато сърцата на хората горят от любов към Христос, те също така горят и от любов един към друг. Тази любов се изразява в даването. И така, ранните християни показват истинността на своя общ живот в Христос, като взаимно споделят това, което имат. Те не се държат като егоисти, които не могат да се разделят с личното си имущество, а смятат, че то принадлежи на всички останали техни братя и сестри. Винаги, когато е **необходимо**, те продават **ниви или къщи** и донасят парите от **продаденото** на апостолите, за да ги **разпределят** според нуждите. Важно е да се отбележи, че разпределението се извършва „според колкото имаше **нужда**“, а не според нечие хрумване и на определено време.

Ф. Грант ни дава следното обяснение:

„И така, това не е отричане на правото на собственост, а любов, която не отминава с безразличие нуждата на другия. Това е инстинкт на сърца, които са намерили своето истинско имущество в един свят, в който се намира възвисеният Господ.“ [22]

Малко хапливи, но за съжаление много верни и често приложими са и следните сравнения на Ф. Маршал:

„При едно сравнение на ранното и съвременното християнство някой беше казал: „Не е ли тъжно да си помислим, че ако евангелистът Лука описваше съвременното християнство вместо примитивното християнство, неговите думи от Деяния 4:32-35 биха звучали така: „...А множеството на тези, които казваха, че са повярвали, имаше едно твърдо сърце и една каменна душа и всеки казваше, че всичко от имота му е негово: и всичко им беше по модата. И те свидетелстваха за привлекателността на този свят; и голяма егоистичност почиваше над всички тях. И между тях имаше много, на които липсваше любов, защото много от тях бяха стопани на ниви и на къщи и продаваха част от тях, за да виждат имената си по страниците на вестниците, и разпределението на похвалите се извършваше на всекиго според колкото имаше желание.“ [23]

Хората, чийто живот е напълно отдаден на Господа, като че ли притежават някаква тайнствена сила. Думите от 33 ст. не са случайно съвпадение: **„И апостолите с голяма сила свидетелстваха за възкресението на Господа Исуса; и голяма благодат почиваше над всички тях.“** Изглежда, че когато Бог намери хора, които желаят да Му отдадат то-

ва, което притежават, Той придава на свидетелството им удивителна привлекателност и сила.

Много хора смятат, че това разделяне на имуществото между християните е само временен етап в живота на ранната църква и че то не трябва да се приема като пример за подражание и от нас. Такъв един начин на мислене само подчертава още повече собствената ни духовна бедност. Ако ние носехме силата на Петдесетница в сърцата си, щяхме да имаме и плодовете на Петдесетница в живота си. Райри пише следното:

„Това не е „християнски комунизъм." Християните са продавали имотите си напълно доброволно (34 ст.). Правото да притежаваш не е било отменено. До момента на даването на парите на апостолите християнското общество не е упражнявало контрол върху тях. Разпределението не се е отъждествявало на принципа на равенството, а на принципа на необходимостта. Това не са комунистически принципи. Това е християнска благотворителност от най-чист вид." [24]

Обърнете внимание на два признака, които характеризират ранната църква – **„голяма сила"** и **„голяма благодат"** (33 ст.). В тази връзка Ванс Хавнър изброява още четири признака: „голям страх" (5:5, 11); „голямо гонение" (8:1); „голяма радост" (8:8; 15:3); „голямо число" повярвали (11:21).

4:36, 37 Тези стихове могат да се разглеждат като един малък увод към 5 глава. Тук описанието за щедростта на **Варнава** стои като фон, на който още по-ясно ще се открои разказът за лъжливото лицемерие на Анания. Като левит **Йосиф... наречен** от апостолите **Варнава,** не би трябвало да притежава земя. Неговата част от притежанието на земята трябва да е Господ. Ние не знаем как или защо той има тази земя, но знаем, че законът на любовта е подействал толкова силно в този **син на увещанието,** че той **продава земята** и слага парите **при краката на апостолите.**

5:1-4 Когато Бог работи мощно, **Сатана** винаги стои много близо – готов да се противопоставя, да покварява и да се сражава.

Явно щедростта на Варнава и другите прави силно впечатление на Анания и Сапфира. Може би те също искат да получат подобна похвала и затова решават да продадат от имота си и да дадат част от полученото на апостолите. Техният грях се състои в думите, с които те излъгват, че дават всичките получени пари, а не само част от тях. Никой не ги кара да продават от имота си, нито пък – **след като са го продали** – да дават всичките пари, които са получили. Те *излъгват,* че са дали всичко на Господа, тъй като задържат част от парите, които са получили за нивата.

Петър обвинява **Анания**, че е излъгал **не** само **хората**, но и **Светия Дух**. Излъгвайки **Светия Дух**, той **излъгва Бога**, тъй като **Светият Дух** *е* **Бог.**

5:5, 6 На това място **Анания пада мъртъв** и няколко **по-млади мъже** го изнасят навън, за да го погребат. Това е едно тежко наказание от страна на Бога, което обаче не засяга въпроса за спасението на Анания и за неговата вечна сигурност. Тук Бог по-скоро показва Своето недоволство от първата поява на грях в църквата Си. „Както казва един ученик на Библията – цитира Ричард Бюс, – един от двамата трябва да си отиде – или Анания, или Духът." „Новородената чистота на ранното християнско общество е била толкова голяма, че никаква лъжа не е могла да живее в него."

5:7-11 Около три часа по-късно, когато се появява Сапфира, **Петър** я обвинява за това, че се е съюзила с мъжа си, за да изкушат **Господния Дух.** Той ѝ разказва какво се е случило с нейния съпруг и ѝ предрича същата съдба. **Сапфира веднага** пада до краката му и издъхва и младежите я изнасят навън, за да я погребат.

Произнасянето на тази присъда от Петър е пример за специалната и нео-

бикновена власт, която Господ дава на апостолите. Може би това е изпълнение на Неговото обещание от Йоан 20:23: „На които простите греховете, простени им са; на които задържите, задържани са.“ Същата тази власт може да се види и в предаването на един съгрешил християнин „за погубване на плътта“ (1 Кор. 5:5). Ние обаче нямаме основание да вярваме, че тази власт е продължила да се дава и след времето на апостолите.

5:12-16 След смъртта на Анания и Сапфира **апостолите** продължават да извършват чудеса, докато хората се трупат около тях **„в Соломоновия трем“.** Чувството за Божието присъствие и сила е толкова живо, че хората се страхуват да се присъединят към тях с лека ръка, както и да казват, че са вярващи, без наистина да са такива. Но обикновените **хора ги величаят** и много от тях стават **вярващи** в Господ Исус. Народът изнася **болните по улиците** на постелки и **на легла**, за **да може**, когато **Петър** минава оттам, **да ги докосне сянката** му. Животът на апостолите показва наличие на вяра и сила, които могат да бъдат видени от всеки. Те са като канали, които Бог използва, за да благослови другите. От градовете около Ерусалим идват **болни** и измъчвани от нечисти духове **и всички се изцеляват**.

От Евр. 2:4 става ясно, че тези чудеса са били Божият метод за свидетелстване по времето на апостолите. Със завършването на НЗ в писмен вид необходимостта от такива **знамения** до голяма степен е отминала. Що се отнася до съвременните „изцелителни кампании“, трябва да отбележим една много важна подробност от текста: *от тези, които* хората *донасят при апостолите,* **„всички се изцеляваха“.** Това не може да се каже за съвременните „целители чрез вяра“.

5:17-20 Действието на Светия Дух неизменно води, от една страна, до обръщение и, от друга, до жестоко противопоставяне. Така е и тук. **Първосвещеникът** (вероятно Каяфа) и неговите приятели садукеите са вбесени от факта, че тези пламенни ученици на Христос имат влияние върху народа. Те се страхуват от всяко нещо, което заплашва изключителното им положение на единствени религиозни водачи и особено от учението за възкресението на тялото, което напълно отричат.

Неспособни да се справят с апостолите по друг начин освен чрез насилие, те ги арестуват и затварят в тъмница. През **нощта** един **Господен ангел** извежда апостолите от **затвора** и им казва да се върнат в **храма и да говорят на хората „всичките думи на тоя живот“.** В начина, по който Лука разказва за чудотворната намеса на ангела, не личи никаква изненада или учудване. Може би самите апостоли са били изненадани, но за това не се казва нищо в текста.

Ангелът уместно нарича християнската вяра **„този живот“.** Тя не е само едно просто верую или сбор от доктрини, а Живот – **животът** на възкресението на Господ Исус, който Той дава на всеки вярващ в Него.

5:21 На разсъмване апостолите проповядват **в храма**. Междувременно **първосвещеникът, синедрионът** и цялото **старейшинство** се събират на съвещание и изпращат служители в тъмницата, за да им **доведат** затворниците.

5:22-25 Изумените служители им донасят новината, че всичко в **тъмницата** е наред с изключение на затворниците – тях ги няма! **Вратите** са заключени здраво, **стражарите** стоят на постовете си, но затворниците са изчезнали. Новината е поразителна. „Какво ли ще последва от всичко това?“ – си мислят **началникът на храма и първосвещениците.** „Докъде ли ще стигне това популярно движение?“ Техните въпроси са прекъснати от пристигането на пратеник, който им съобщава, че избягалите затворници се намират на старото си място **в храма и поучават хората!** Нека се възхитим на смелостта на ранната цър-

kва и нека се опитаме да запазим нейната способност да защитава убежденията си на всяка цена.

5:26 Апостолите са доведени в синедриона без никакво **насилие** от страна на **служителите**, които **се страхуват,** че **хората** ще ги убият с камъни, ако се държат грубо към тези последователи на Исус. Повечето обикновени **хора** изпитват голяма почит към апостолите.

5:27, 28 Тук **първосвещеникът** говори от лицето на целия синедрион. **„Строго ви запретихме да не поучавате в това име"** – казва той, като умишлено избягва да назове Господ Исус Христос по име, и добавя: **„Напълнили сте Ерусалим с учението си"**, изричайки неволно един комплимент относно резултатността на апостолското служение. Последните му думи: **„Възнамерявате да докарате върху нас кръвта на тоя човек"**, показват, че той изобщо не съзнава, че самите те вече направиха това, когато извикаха: „Кръвта Му да бъде върху нас и на чадата ни" (Мат. 27:25).

5:29-32 Неотдавна апостолите се помолиха Бог да им даде да говорят Словото с дързост. И сега, изпълнени с дадена им отгоре смелост, те отговарят на първосвещеника, че е по-правилно **да се покоряват на Бога, а не на човеците**. След това апостолите категорично им заявяват, че **Исус** е бил **възкресен** от **Бога**; че Израел Го е **убил, като** Го е **приковал на дърво**; и че **Бог** Го е **възвисил „до десницата Си** за **Началник и Спасител"**. Като такъв Той иска **„да даде покаяние на Израиля и прощение на греховете"**. Накрая апостолите добавят, че те **са Негови свидетели за тези неща, както и Светият Дух, Когото Бог** дава на онези, които **Му се подчиняват**, като вярват в Сина Му.

Думите **„Бог... възкреси Исуса..."** (30 ст.) може да се отнасят както до Неговото превъплъщение, така и до Неговото възкресение. Вероятно тук апостолите искат да кажат, че **Бог** Го е **възкресил** в превъплъщението Му, за да бъде **Спасител.**

5:33-37 Тези думи на апостолите са изпълнени с такава дълбока и осъзната убеденост, че еврейските началници започват да мислят **как да ги убият**. На това място в действието се намесва Гамалиил, един от най-изтъкнатите равини на Израел и **учител** на Савел от Тарс. Неговият съвет не означава, че той непременно е християнин или че поддържа християните. Той само показва една житейска мъдрост.

След като заповядва да изведат **апостолите** за известно време от залата, Гамалиил най-напред напомня на синедриона, че ако това движение не е **от Бога**, то ще се провали, като дава за сравнение две илюстрации: (1) примера с **Тевда**, един самоличен водач на **около четиристотин бунтовници**, който **е бил убит** и чиито последователи веднага **са се разпилели**; и (2) примера с **Юда от Галилея**, друг фанатичен водач, подстрекател на неуспешен бунт против държавата, който **също** така е бил **убит** и чиито последователи също така **са се разпръснали**.

5:38, 39 Ако тази християнска религия не е **от Бога**, най-доброто нещо, което може да се направи, е да **се остави**, тъй като скоро „ще се повали". Противопоставянето само ще я укрепи още повече. (Този аргумент не е съвсем правилен. Много безбожни институции са процъфтявали в продължение на векове. Всъщност *те са спечелили много повече привърженици*, отколкото истината. Но ако аргументът не е валиден за човешкото време, той все пак е валиден за Божието.)

От друга страна, ако движението е **от Бога**, продължава речта си Гамалиил, те няма да успеят да **го повалят** и могат **да попаднат** в ужасното положение на хора, които се борят **против Бога.**

5:40 Логиката на аргументите на Гамалиил допада на еврейските началници, които, като **извикват апостолите**, на-

реждат да ги **бият**, после им забраняват да **говорят в името на Исус и ги пускат.** Това е един абсолютно безсмислен и несправедлив бой, израз на предубедено отношение към Божията истина.[25] Заповедта, която придружава боя, е също така безсмислена и напразна: те биха могли да наредят на слънцето да не свети и да имат същия успех както като наредят на учениците да мълчат и да не говорят нищо **в името на Исус!**

5:41, 42 Боят върху учениците има две неочаквани последици. На първо място той им донася радост, **„задето се удостоиха да претърпят опозоряване за** Исусовото **име"**, което те толкова обичат. И на второ място той ги изпълва с още по-голямо усърдие и постоянство, за **да поучават и да благовестяват всеки ден в храма** и по домовете, че **Исус е** Христос.

И така, още веднъж Сатана успява да надхитри сам себе си!

Християните и властта

Колкото повече ранните християни разпространяват евангелието, толкова повече се увеличава опасността от конфликт с управляващите власти и особено с религиозните водачи, които по онова време имат значително влияние в гражданското управление. Вярващите са подготвени за това противопоставяне и реагират хладнокръвно и с достойнство.

Като цяло християните смятат, че трябва да се отнасят към управляващите с уважение и да им се подчиняват, тъй като те са назначени от Бога и са Божии служители, които трябва да работят за общото благо.

Затова когато, без да знае, Павел порицава първосвещеника, веднага му се извинява, като цитира Изход 22:28: „Да не злословиш началника на рода си" (Деян. 23:5).

Но когато човешките закони се противопоставят на Божиите заповеди, тогава християнинът трябва да се противопостави на властите и да изтърпи съответните последствия независимо какви могат да бъдат те. Така например, когато забраняват на Петър и Йоан да проповядват евангелието, те отговарят: „Право ли е пред Бога да слушаме вас, а не Бога, разсъдете; защото ние не можем да не говорим това, що сме видели и чули" (4:19, 20). И когато Петър и апостолите са обвинени, че продължават да проповядват в Христовото име, Петър отговаря: „Подобава да се покоряваме на Бога, а не на човеците" (5:29).

Никъде няма и намек за опит или присъединяване към опит за сваляне на властта. Независимо от преследванията и потисничеството единственото нещо, което те желаят на своите управници, е доброто (26:29).

Едва ли има нужда да споменаваме, че християните никога не биха се унижили до такава степен, че да се опитват да се подмазват на властта. Управителят Феликс например напразно чака да получи подкуп от Павел цели две години (24:26).

Християните имат пълното право да се възползват от своите граждански права (16:37; 21:39; 22:25-28; 23:17-21; 25:10, 11).

Но самите те не се ангажират в политиката на този свят. Защо това е така? Пряк отговор на този въпрос няма, но от Писанието става ясно, че то е така, защото християните имат една-единствена цел – проповядването на Христовото евангелие, и тяхното отдаване на тази цел е толкова пълно, че нищо не може да ги отвлече от нея. Те твърдо вярват, че отговорът на всички човешки проблеми се намира в евангелието; и тази тяхна увереност е толкова силна, че нищо друго не може да ги задоволи, а още по-малко такова второстепенно нещо като политиката.

6:1 Ако дяволът не може да надвие чрез нападения отвън, той се опитва да

направи това чрез разцепления отвътре. Това може да се види и от следващите стихове.

По времето на ранната църква е било нещо обичайно помощите за вдовиците в църквата да се разпределят всеки ден, тъй като те не са имали никакви други доходи. Някои от вярващите в църквата – гръцкоговорещи евреи, се оплакват, **че техните вдовици** не получават същите помощи като **еврейските** вдовици (от Ерусалим и Юдея).

6:2, 3 Дванадесетте апостоли разбират, че все по-голямото разрастване на църквата налага да се вземат някакви мерки за разрешаването на тези проблеми, и тъй като самите те не желаят да изоставят **Божието слово**, за да се занимават с финансови въпроси, решават, че църквата трябва да определи **„седем души** с одобрен характер, **изпълнени с Духа** и мъдрост", за да решават тези временни задачи на църквата.

Въпреки че тези хора не са наречени дякони, едва ли ще сгрешим, ако ги наречем такива. В израза **„да прислужваме на трапези"** думата **„прислужвам"** има същия корен като съществителното „дякон", така че спокойно можем да кажем, че тяхната работа е била да „дяконстват" на трапезите.

Техните качества могат да се обобщят накратко така: това са хора

1. **„С одобрен характер"** – почтени.
2. **„Изпълнени с Духа"** – духовни.
3. *„Изпълнени... с **мъдрост**"* – *практични.*

По-подробно описание на качествата на дяконите могат да се прочетат в 1 Тим. 3:8-13.

6:4 Така апостолите могат да **постоянстват „в молитвата и в служението на словото"**. Тук е особено важно да се обърне внимание на последователността – най-напред в **молитвата**, след това в **служението на словото**. Апостолите си поставят за цел първо да говорят с Бога, а след това – на хората за Бога.

6:5, 6 Съдейки по имената на седемте избрани мъже, те са били гръцкоговорещи евреи преди повярването си. Това е една отстъпка пред вярващите, които са направили оплакването. Оттук нататък никой от тези вярващи няма да може да обвини християните от Ерусалим и Юдея в пристрастие. Когато Божията любов изпълни човешките сърца, тя побеждава всякаква дребнавост и егоизъм.

Само двама от дяконите стават по-късно известни – **Стефан**, който е и първият мъченик на църквата, и евангелистът **Филип**, който по-късно отнася евангелието до Самария и посреща Павел в Кесария.

След като се помолват, апостолите изразяват своето одобрение за избора на църквата, като полагат **ръце на** седемте избрани мъже.

6:7 Ако приемем, че 7 ст. принадлежи към предишните няколко стиха, може да направим заключение, че избирането на дякони, които да се занимават с текущите проблеми на църквата, довежда до голям напредък в работата по разпространението на евангелието. Колкото повече **се разпространява Божието слово**, толкова повече се увеличава броят на **учениците**, които се прибавят към събранието **в Ерусалим, и** толкова **по-голям брой** еврейски **свещеници** стават последователи на Господ Исус.

6:8 Сега разказът се спира върху съдбата на един от дяконите – **Стефан**,[27] когото Бог мощно използва, за да извършва чудеса и да проповядва евангелието. Той е първият човек в Деянията освен апостолите, за когото се казва, че е извършвал чудеса. Дали това означава повишение на по-високо служение в резултат на това, че се е оказал верен в службата си като дякон, или е просто едно допълнително служение, което той извършва едновременно с първото? На този въпрос е трудно да се отговори на основание само на информацията в текста.

6:9 Противопоставянето на мощното служение на Стефан идва от синагогата. Синагогите са били местата, където евреите са се събирали всяка събота, за да изучават закона. Те са се наричали по имената на хората, които са ги посещавали. Вероятно **либертинците** са били евреи, които са били освободени от робство от римляните. Киринея е бил град в Африка и вероятно някои от неговите евреи са се били заселили в Ерусалим. Александрийците са били евреи, дошли от един пристанищен град в Египет, който е носел това име. **Киликия** е била югоизточна провинция в Мала Азия, а **Азия** – провинция в Мала Азия, състояща се от три територии. Явно от всички тези области е имало евреи, които са били основали синагоги във или близо до Ерусалим.

6:10-14 Оказва се, че тези ревностни евреи не са достойни противници на Стефан в спора, който започват с него, тъй като той говори с мъдрост и със силата на Духа, на които те не могат да противостоят. В отчаян опит да го накарат да замълчи те **тайно наговарят** някакви хора да лъжесвидетелстват за него и да кажат, че е изрекъл хулни думи **срещу Мойсей и Бога.**[28] Скоро след това Стефан е изправен пред синедриона и е обвинен в богохулство **срещу** това свято място **и** срещу **закона**. Лъжесвидетелите изопачават думите му, като казват, че е казал, че **Исус** ще **разруши** храма и ще **промени** цялата система, **която Мойсей е дал** на Израел.

6:15 Членовете на синедриона чуват обвиненията, но когато поглеждат Стефан, **виждат**, че лицето му не е лице на демон, а **„на ангел“**. От лицето му струи тайнствената красота на човек, напълно отдаден на Господа и твърдо решен да отстоява Истината на всяка цена; човек, повече загрижен за това, което мисли Бог, отколкото за това, което ще кажат хората. В Стефан членовете на синедриона виждат част от славата на Христос, отразена в лицето на един верен Негов последовател.

7 гл. съдържа майсторската защитна реч на Стефан. В началото тя започва много спокойно с нещо като преглед на еврейската история. По-нататък в нея се говори за живота на Йосиф и Мойсей – двама души, издигнати от Бога, които в началото са били отхвърлени от Израел, но по-късно са били признати за избавители и спасители. И макар че Стефан не сравнява техния живот с живота на Христос, аналогията е толкова явна, че се налага сама. След това Стефан надълго и нашироко прави една ужищожителна атака на израелските водачи, като ги обвинява в противопоставяне на Светия Дух, убиване на Праведния и неспазване на Божия закон.

Стефан сигурно знае много добре, че животът му е в опасност. Една компромисна и умиротворителна реч би могла много лесно да го избави от тази опасност, но той предпочита да умре, вместо да предаде своята свещена вяра. Неговата смелост е достойна за възхищение!

7:1-8 Тази първа част от речта на Стефан ни връща назад във времето към началото на еврейската история. Тук не става много ясно защо Стефан говори толкова дълго за Авраам, но можем да предположим, че той иска:

1. Да ни покаже дълбоката си осведоменост и любов към израелския народ.
2. Да ни подготви за разказа за живота на Йосиф и Мойсей, които символизират отхвърлянето на Самия Христос.
3. Да ни покаже, че начинът, по който Авраам се е покланял на Бога, е бил угоден за Него, въпреки че той не Му се е покланял на едно определено място. (Стефан е обвинен, че говори хулни думи за храма – „това място.“)

Най-характерните моменти в биографията на Авраам са следните:

1. Божият призив за излизане от **Месопотамия** (2 и 3 ст.).

2. Пътуването на Авраам до **Харан** (4 ст.).
3. Божието обещание за земята, която ще му покаже, въпреки че самият патриарх не получава нищо от нея, поради което му се налага да купи пещерата Махпелах като място за погребване (5 ст.), като изпълнението на това обещание все още предстои (Евр. 11:13-40).
4. Божието предсказание за робството на Израел в Египет и последвалото го избавление (6 и 7 ст.). И двата елемента на това предсказание са изпълнени от хора, които са били отхвърлени от народа: Йосиф (9-19 ст.) и Мойсей (20-36). **Четиристотинте години**, за които се говори най-напред в 6 ст. и в Битие 15:13, се отнасят до времето, в което еврейският народ е бил притесняван в Египет. Четиристотин и трийсетте години, за които се споменава в Изход 12:40 и Галатяни 3:17, покриват периода, който започва с пристигането на Яков и семейството му в Египет и свършва с времето на излизането им от Египет и даването на закона. През първите тридесет години на престоя им в Египет израелците не са били преследвани; точно обратното – към тях са се отнасяли с доста голяма почит.
5. **Заветът на обрязването** (8а.)
6. Раждането на **Исаак**, след това на **Яков** и накрая на **дванадесетте патриарси** (8б.) Така стигаме до Йосиф, един от дванадесетте синове на Яков.

7:9-19 От всички прототипи на Христос в СЗ **Йосиф** е най-яркият и най-интересният образ, макар че това никъде не се казва изрично. Без съмнение разказът, който проследява живота на Йосиф стъпка по стъпка, представлява остро изобличение на евреите от времето на Стефан, които не могат да не си спомнят това, което са направили с Исус от Назарет!

1. **Йосиф беше продаден в Египет** от братята си (9 ст.).
2. Този, когото израелците отхвърлиха, получи сила и слава в **Египет** (10 ст.).
3. Братята на Йосиф бяха принудени да отидат в **Египет** поради **глада**, но не познаха своя брат (11 и 12 ст.)
4. **Йосиф се откри пред** тях **за втори път** и тогава този, когото те отхвърлиха, стана спасител на семейството (13 и 14 ст.). Забележете също, че като че ли съществува противоречие между броя на израелците, споменати в 14 ст. (**седемдесет и пет**), и броя на израелците, споменати в Битие 46:27 (седемдесет). Обяснението е следното: Стефан цитира гръцкия превод на текста на Битие 46:27 и Изход 1:5, където са споменати седемдесет и пет души, докато староеврейският текст говори за седемдесет души, което говори за един по-различен начин на преброяване на семейството на Яков.[29]
5. Смъртта на патриарсите и погребването им в ханаанската земя (15 и 16 ст.). Тук се появява още една трудност. Този стих казва, че **Авраам** е купил мястото за погребване от **Емор**, докато Битие 23:16, 17 казва, че *Авраам* е купил пещерата Махпелах от Ефрон пред синовете на Хет и че *Яков* е купил земя в Сихем от синовете на Емор (Бит. 33:19). Тук има няколко възможности: (1) Може би Авраам е купил земя както в Сихем, така и от Ефрон, а Яков е купил мястото в Сихем по-късно. (2) Може би Стефан използва името Авраам вместо името на неговия потомък Яков. (3) Възможно е Стефан да е слял покупките на Авраам и Яков в едно за по-голяма краткост.[30]
6. Разрастването на семейството на Яков **в Египет** и тяхното робство след смъртта на Йосиф (17-19 ст.). Този момент ни подготвя за следващия аргумент в речта на Стефан – отношението на народа към Мойсей.

7:20-43 С все по-нарастваща смелост Стефан показва, че еврейският народ ве-

че два пъти е отхвърлил спасители, които Бог е издигнал, за да го избавят. **Мойсей** е вторият такъв пример.

Стефан е обвинен, че хули Мойсей (6:11). Той обаче доказва, че не той, а народът на Израел трябва да бъде обвинен – народът е този, който е отхвърлил избрания от Бога водач.

Сега Стефан прави кратък преглед на живота на Мойсей:

1. Раждането, младежките години и образованието на Мойсей в Египет (20-22 ст.). Характеристиката **„силен в слово"** се отнася вероятно до неговите писания, тъй като самият той казва за себе си, че не е особено красноречив (Изх. 4:10).
2. Отхвърлянето на Мойсей от **неговите братя**, след като защитава един от тях от **египтянина** (23-28 ст.). Обърнете внимание на 25 ст.! Колко много ни напомня той за отхвърлянето на Христос от Собствения Му народ!
3. Изгнаничеството на Мойсей **в мадиамската земя** (29 ст.).
4. Явяването на Бога **в** горящия **храст**, когато Той изпраща Мойсей обратно **в Египет, за да освободи** народа си (30-35).
5. Мойсей става спасителят на народа (36 ст.).
6. Пророчеството на Мойсей за идващия Месия (37 ст.).
7. Неговата дейност като законодател на **събранието в пустинята** (38 ст.).
8. Отхвърлянето на Мойсей за втори път от народа, който започва да се покланя на златното **теле** (39-41 ст.), Идолопоклонничеството на Израел (42 и 43 ст): макар и да казва на думи, че **принася... жертви** на Господа, народът всъщност **носи скинията на Молох** (една от най-отвратителните форми на идолопоклонство в древността) и се покланя на **Рефан** (звездно божество). Заради този грях Бог предупреждава народа, че ще го заведе в робство във Вавилон. Затова тук се казва, че Бог ще го пресели **„оттатък Вавилон"**, а не „оттатък Дамаск", макар да е вярно и едното, и другото.

„И така, историята се повтаря. Във всяко поколение ние откриваме едно и също развитие на събитията. ***Хората не се променят.*** *Когато застанат пред Божието послание, не разбират (25 ст.). Когато получат призив да живеят в мир, отказват да чуят (27). Когато Бог им изпрати избавител, го отхвърлят (39). Когато бъдат избавени от тежкото си положение, предпочитат да се поклонят на безполезните идоли вместо на милостивия Бог (41). Такава е човешката природа – бунтовна, неблагодарна и глупава.* ***Бог също не се променя.*** *Богът, Който говори на Мойсей, беше Същият Бог, Който говори и на неговите предци (32). Този Бог чува, когато хората изпаднат в беда (34), и идва да ги освободи (34). Той води Своя народ от смърт към живот (36). Той предава на собствените им страсти хората, които съзнателно Го отхвърлят (42). Такъв е нашият велик Бог – милостив, силен и свят. Той е винаги Един и Същ – каквото и да се случи (Мал. 3:6). За слушателите на Стефан това е едно предупреждение да не си играят с Бога, както и едно уверение, че всяко Божие обещание стои непоклатимо до века."* [31]

7:44-46 Стефан е обвинен, че говори против храма. Той отговаря на това обвинение, като напомня на своите слушатели за времето, когато Израел е носел **скинията** (палатката) **на свидетелството в пустинята**. По същото това време народът се е покланял на небесното войнство. Тогава **Исус Навиев** е завел израелците в ханаанската **земя**, от която са били изгонени местните народи, а **скинията** е била донесена в **земята** и е стояла така **„до дните на Давид"**. Той е **придобил Божието благоволение и е поискал да намери „обиталище за Якововия Бог"**.

7:47-50 Желанието на Давид да построи храма не е било удовлетворено, **а храмът е бил построен от Соломон.**

Въпреки че храмът е бил обиталището на Бога сред Неговия народ, Бог не е обитавал в това ръкотворно място. Соломон ясно казва това при посвещаването на храма (3 Царе 8:27). Исая също предупреждава народа, че това, което има стойност пред Бога, не са сградите, а моралното и духовното състояние на живота на хората (Ис. 66:1, 2). Бог търси съкрушени и разкаяни сърца; хора, които трепват при Неговото слово.

7:51-53 Еврейските водачи обвиняват Стефан, че е говорил против закона. Сега той им отговаря, като отрича тяхното обвинение кратко и ясно.

Еврейските водачи **са „коравовратни"** хора **„с необрязани сърце и уши".** „Те не се държат като представители на Божия Израел, а като упорити и необрязани езичници – както в сърцето, така и в ушите." Еврейските водачи са истински **синове** на своите бащи в това, че и те като тях се противопоставят непрекъснато на **Светия Дух**. Техните **бащи** са преследвали **пророците, които са предричали идването на** Христос, а самите те предават и убиват **Този Праведник.** Те са хората, които не успяват да спазят закона, макар че са го приели **„чрез ангелско служение".**

Стефан няма какво повече да каже! И наистина няма какво повече да се каже! Те се опитват да го изкарат виновен, но се получава точно обратното: той става обвинителят, а те – обвиняемите. Посланието на Стефан е една от последните думи на Бога към еврейския народ, преди Той да насочи евангелието към езичниците.

7:54-60 Веднага след като Стефан изрича свидетелството си за **отвореното небе** пред народа, тълпата отказва повече да го слуша и, като крещи силно, се спуска върху него и го избутва вън от градските стени, където **го убива с камъни.**

Дали случайно, или не, но на това място Духът споменава името на един младеж, който пази дрехите на преследвачите-убийци. Името на младежа е **Савел.** Може би Духът иска да ни каже: „Запомнете това име. Ще чуете отново за него!"

Смъртта на Стефан прилича на смъртта на нашия Господ:

1. Той се помолва: **„Господи Исусе, приеми духа ми"** (59 ст.). Исус се помоли: „Отче, в Твоите ръце предавам Духа Си" (Лука 23:46).
2. Стефан казва: **„Господи, не им считай тоя грях"**(60 ст.). Исус каза: „Отче, прости им, защото не знаят какво правят" (Лука 23:34).

Това не ви ли говори, че в резултат на отдаването си на Господа Стефан се преобразява „в същия образ, от слава в слава, както от Духа Господен" (2 Кор. 3:18)?

„И като рече това, **той заспа."** Когато се използва във връзка със смъртта в НЗ, думата „заспа" се отнася до състоянието на тялото, а не на душата. По време на смъртта душата на вярващия отива при Христос (2 Кор. 5:8), а за *тялото* се казва, че заспива.

Обикновено евреите нямат право да изпълняват смъртно наказание – само техните римски господари могат да правят това (Йоан 18:31б). Но изглежда, че в този случай римляните правят изключение, тъй като става дума за заплаха срещу храма. Стефан е обвинен в говорене на хулни думи срещу храма и макар че обвинението не е основателно, той е убит от евреи. Господ Исус също беше обвинен, че е заплашвал да унищожи храма (Марко 14:58), макар че показанията на свидетелите не си съвпадаха.

II. Църквата в Юдея и Самария (8:1-9:31)

А. Служението на Филип в Самария (8:1-25)

8:1 И отново Божият Дух споменава името на **Савел.** Неговата душа е изпълнена с големи стремежи и на външен вид

за хората това царство на гнета ще продължи, но дните на Савел като враг на християните са преброени. **Савел одобрява убийството** на Стефан, но това одобрение е началото на пътя, който води до падането на Савел от мястото му на главен преследвач.

С думите **„и на същия ден"** започва цяла една нова епоха в историята на християнството. Като че ли смъртта на Стефан дава сигнал за повсеместно преследване **на църквата.** Вярващите **са разпръснати по** цяла **Юдея и Самария.**

Господ беше наредил на Своите последователи да започнат да свидетелстват най-напред в Ерусалим, след това – в Юдея и Самария, и после – до края на земята. До този момент тяхното свидетелство е ограничено главно в **Ерусалим.** Може би те се страхуват да излязат вън от този град? Сега те са принудени да направят това заради преследването.

В града остават само **апостолите**. Както казва Кели, „тези, които остават, ще бъдат, естествено, най-мразените от всички".

От човешка гледна точка това е един черен час за вярващите. Унищожен е животът на един човек от църквата. Всички са преследвани като животни. Но от божествена гледна точка часът изобщо не е черен. Един човек е бил посаден като зърно в земята и от неговото разпукване се очаква да се роди много плод. Ветровете на гоненията ще разнесат семената на евангелието по далечни места и едва ли има някой, който може да каже колко голяма ще бъде реколтата!

8:2 Тук имената на **благочестивите** човеци, които погребват Стефан, не се споменават, но е възможно това да са християни, които все още не са прогонени от Ерусалим. Възможно е също така това да са набожни евреи, които виждат нещо в смъртта на Стефан, което ги накарва да му устроят прилично погребение.

8:3 И отново четем името на **Савел,** който с неизчерпаема енергия продължава да опустошава **църквата,** като **извежда** своите нещастни жертви от домовете им и **ги предава в тъмницата.** Да можеше само да забрави Стефан – неговото хладнокръвие, неговата непоклатима убеденост, неговото лице на ангел! Но не може и затова още по-настървено се нахвърля върху другите вярващи, които са били заедно със Стефан.

8:4-8 Разпръсването на християните не слага край на тяхното свидетелство. **Навсякъде, където отиват,** те носят със себе си и благата вест за спасението. **Филип**, „дяконът", за когото се говореше в 6 гл., се отправя на север към **град Самария.**[32] Той не само проповядва за Христос, но и извършва много **чудеса:** мнозина **нечисти духове** са изгонени и мнозина **парализирани и куци са изцелени.** Хората откликват на евангелието и, както може да се очаква, в града настава **голяма радост.**

Християните от ранната църква се подчиняват изцяло на изричните заповеди на Исус Христос:

Те излизат в света, както направи и Христос (Йоан 20:21; ср. Деян. 8:1-4).

Продават имота си и го раздават на бедните (Лука 12:33; 18:22; ср. Деян. 2:45; 4:34).

Оставят бащи, майки, къщи и ниви, за да отидат навсякъде и да проповядват Словото (Мат. 10:37; ср. Деян. 8:1-4).

Създават ученици и ги учат да работят и да се подчиняват на Словото (Мат. 28:18, 19; ср. 1 Сол. 1:6).

Вземат кръста си и следват Христос (Деян. 4; 1 Сол. 2).

Радват се, когато ги хулят и ги гонят (Мат. 5:11, 12; ср. Деян. 16; 1 Сол. 1:6-8).

Оставят мъртвите да погребват своите мъртви и отиват да проповядват евангелието (Лука 9:59, 60).

Изтърсват праха изпод краката си и отиват на друго място, когато хората отказват да ги слушат (Лука 9:5; ср. Деян. 13:51).

Изцеляват, увещават, възкресяват и принасят траен плод (Марко 16:18; Деян. 3-16).[33]

8:9-11 Между хората, които чуват проповедта на Филип, има и една забележителна личност – един магьосник **на име Симон,** който **преди това** е учудил населението на **Самария** със своите удивителни **магьоснически постижения.** Той се смята за особено велик и много от хората са убедени, че това е „така-наречената **велика Божия сила**".

8:12, 13 Когато повечето от хората **повярват** в проповедта на **Филип** и **се кръщават, Симон също** изповядва, че е вярващ, **кръщава се** и постоянно следва **Филип,** удивен от **чудесата,** който той прави.

От събитията, които следват, се разбира, че Симон не е новороден. Той изповядва, че е вярващ, но е такъв само на думи. Хората, които проповядват спасение чрез кръщение, трябва много сериозно да се замислят върху този факт. Симон се кръщава, но въпреки това остава в греховете си.

Забележете, че Филип **проповядва** благовестието **„за Божието царство и за Исус-Христовото име". Божието царство** е сферата, в която Бог е признат за Цар. Понастоящем Царят отсъства. Вместо едно видимо земно царство има едно невидимо духовно царство в живота на хората, които са верни на Царя. За да може да влезе в царството, човек трябва да се роди отново. Начинът, по който човек може да се новороди, е вярата в **името на Исус Христос**. Това е и същността на проповедта на Филип.

8:14-17 Когато новините за **приемането на Божието учение от Самария** стигат до **апостолите... в Ерусалим, те им изпращат Петър и Йоан.** При пристигането на апостолите вярващите от Самария **са кръстени** вече **в името на Господ Исус,** но не са приели **Светия Дух.** Очевидно по указание от небето, апостолите **се помолват** за вярващите **да приемат Светия Дух** и **полагат ръце на тях.** Веднага след това вярващите от Самария **приемат Светия Дух.**

Този пасаж неизменно повдига въпроса за разликите в поредността на събитията тук и в деня на Петдесетница. На Петдесетница евреите:

1. Се покаяха.
2. Бяха кръстени.
3. Приеха Светия Дух.

Тук самаряните:

1. Се покаяха.
2. Бяха кръстени.
3. Апостолите се помолиха за тях и им положиха ръце.
4. Вярващите самаряни приеха Светия Дух.

Има едно нещо, в което всички сме сигурни – пътя на спасението: всички се спасяват по един и същ начин – чрез вяра в Господ Исус Христос. Той е единственият Път за Спасение. В този преходен период на преминаване от юдейската вяра към християнството Бог действа суверенно при различните групи вярващи. Еврейските вярващи е трябвало да се разграничат от народа на Израел и затова са се кръстили, преди да приемат Духа. Тук, при самаряните, апостолите трябва изрично да се помолят и да положат ръце на тях. Защо?

Може би най-добрият отговор е, че по този начин те дават израз на единството на църквата независимо дали тя се състои от евреи, или от самаряни. В този момент съществува реална опасност вярващите в Ерусалим да започнат да си мислят, че са нещо повече от останалите, тъй като са евреи, и да не искат да имат нищо общо със своите братя от Самария. За да избегне това чувство на превъзходство и усещане за съществуването на две църкви (една еврейска и една самарянска), Бог изпраща апостолите да положат ръце на вярващите самаряни. Така те изразяват съвършеното си единство с тях като вярващи в Господ Исус. Всички те са части на едно тяло: всички са едно в Христос Исус.

Когато в 16 ст. се казва, че самаряните **са кръстени „само... в Исус-Христовото име“** (вж. също и 10:48 и 19:5), това не означава, че става въпрос за нещо различно от кръщението „в името на Отца и Сина и Светия Дух“ (Мат. 28:19). „Лука не изказва формула – пише У. Вайн, – а просто заявява един исторически факт.“ И двата израза говорят за вярност и принадлежност и всички истински вярващи с готовност признават своята преданост към Триединството и Господ Исус.

8:18-21 Магьосникът **Симон** е изключително впечатлен от факта, че когато апостолите полагат **ръце** на самаряните, те **приемат Светия Дух.** Той изобщо не разбира дълбокото духовно значение на това събитие, а го разглежда като свръхестествена сила, която би могла да му бъде от полза в бизнеса. Затова той решава да предложи пари на апостолите, като мисли, че така би могъл да купи тази сила.

От отговора на Петър личи много ясно, че Симон не е преживял истинско обръщение:

1. **„Парите ти с тебе заедно да погинат.“** Нито един истински вярващ няма да *погине* (Йоан 3:16).
2. **„Ти нямаш нито участие, нито дял в тая работа“** – тоест Симон не е в общение с другите вярващи.
3. **„Сърцето ти не е право пред Господа.“** Това е едно много сполучливо описание на неспасения човек.
4. „Виждам, че **си в горчива жлъчка и си вързан в неправда.“** Нима това може да се каже за един новороден човек?

8:22-24 Петър убеждава **Симон,** че трябва да **се покае** за този голям грях и да **се моли** да му се простят злите му помисли. Симон иска от Петър той да се помоли на Бога вместо него. Той е предтеча на онези хора, които предпочитат да отидат при някой човек, който да бъде посредник между тях и Бога, отколкото да отидат направо при Самия Господ. Фактът, че Симон наистина не се е покаял искрено, личи и от неговите думи: **„Молете се вие на Господа за мене, да не ме постигне нищо от онова, което рекохте.“** Той не съжалява за своя грях, а само за последствията, които този грях би могъл да му донесе.

От името на този човек, **Симон,** произлиза и думата „*симония*“ – *търговия със свещени неща.* Тя включва купуването на индулгенции и на всякакви други духовни привилегии, а така също и всякакъв вид търгуване с духовни ценности.

8:25 След като **свидетелстват за Господното слово и го проповядват,** Петър и Йоан **се връщат в Ерусалим.** Това първо предмостие им позволява да продължат да разгласяват Господното учение **в много самарийски села.**

Б. Филип и етиопският евнух (8:26-40)

8:26 Точно по времето на това голямо духовно съживление в Самария **ангел от Господа** насочва **Филип** към едно ново поле на действие. Той трябва да напусне мястото, където толкова много хора са били благословени, за да послужи на един човек. Ангелът може да насочи **Филип,** но той не може да извърши неговата работа и да проповядва евангелието вместо него. Тази привилегия е дадена на хората, а не на ангелите.

Без да се поколебае нито за миг, **Филип** се отправя на юг от Самария към **Ерусалим,** а след това по един от пътищата **за Газа.**[35] Така **Филип** напуска едно обитаемо и пълно с духовно плодородие място, за да отиде в една пустиня.

8:27-29 Някъде по пътя той успява да настигне кервана. В първата колесница седи ковчежникът на **етиопската царица Кандакия,**[36] евнух[37] с голяма власт. (Етопия е била югозападната част на Египет и Судан.) Явно този човек е приел юдеизма, тъй като е бил **в Ерусалим на поклонение** и сега се връща у дома, като **чете пророк Исая.** Измервайки времето по един удивително точен начин, **Духът** нарежда на Филип да **се прибли-**

жи към колесницата и да я придружи в най-подходящия момент.

8:30, 31 Филип започва разговора с един приятелски въпрос: **„Разбираш ли какВото четеш?"** Евнухът веднага признава, че има нужда от обяснение, и поканва **Филип** да се качи и да **седне при него в колесницата**. Не може да не се възхитим на липсата на каквито и да било расови предразсъдъци.

8:32, 33 Колко е чудесно, че евнухът чете точно 53 глава на Исая, където по един удивително въздействащ начин са описани страданията на разпънатия Месия, и колко е чудно, че Филип се приближава до колесницата точно в този момент на неговото четене!

Мястото от Исая описва Един, Който **„не издава глас"** и **„не отваря устата Си"** пред Своите врагове; Един, Който е осъден от нечестен и несправедлив **съд**; Един, Който няма надежда за поколение, защото животът Му се взима в разцвета на Неговото мъжество, докато все още не е женен.

8:34, 35 Евнухът не може да разбере дали Исая говори **за себе си, или за някой друг**. Това дава на **Филип** прекрасна възможност да му разкаже за съвършеното изпълнение на тези Писания в живота и смъртта на Исус от Назарет. Без съмнение, докато е бил в Ерусалим, етиопецът е чул да се говори за този мъж, наречен **Исус**, но тези разкази едва ли са описвали Исус в благоприятна светлина. Сега **евнухът** разбира, че **Исус** от Назарет е страдащият Служител на Йехова, за Когото пише Исая.

8:36 Изглежда, че след това Филип обяснява на етиопеца същността на християнското кръщение, като му казва, че то означава отъждествяване с Христос в Неговата смърт, погребение и възкресение. И когато колесницата стига до някаква **вода, евнухът** изказва желание да **се кръсти.**

8:37 В повечето гръцки ръкописи на НЗ е изпуснат 37 ст. Това не означава, че неговият смисъл противоречи на Библията, той като човек наистина трябва да вярва в **Исус Христос**, за да може да се кръсти. Просто този стих не се съдържа в повечето новозаветни документи.[38]

8:38 Колесницата е спряна и **Филип** кръщава **евнуха.** Това, че кръщението е извършено чрез пълно потапяне във водата, се вижда от изразите **„слязоха във водата"** и **„излязоха из водата".**[39]

Човек не може да не се възхити от простотата на целия ритуал. На път към пустинята един вярващ кръщава един новоповярвал. Няма я църквата. Няма ги и апостолите. Единствените свидетели на кръщението на велможата-евнух са служителите от неговата свита, които пътуват с кервана. Сега те вече знаят, че техният господар е последовател на Исус от Назарет.

8:39 Веднага след кръщението **Господният Дух грабва Филип.** Това грабване не означава само просто пренасяне от едно място на друго. То говори за едно чудотворно и внезапно изчезване на Филип, което има за цел да остави **евнуха** сам, **за да** бъде свободен да мисли за Самия Господ, а не за човешкия инструмент, който му Го е представил.

Нека Твойта красота пребъдва в мен!
Нека тя печели морните,
изгубени души!
Нека веднага забравят мен!
Нека виждат само Тебе в моите очи!
Кейт Б. Уилкинсън

Евнухът **продължава пътя си „възрадван".** Има една радост, която идва от послушанието на Господа и която надминава по сила всички други емоции.

8:40 Междувременно Филип продължава да благовестява **в Азот** – един град до брега на Галилейското езеро, на север от Газа и на запад от Ерусалим, след което тръгва на север **към Кесария.**

Но какво става с евнуха? Филип няма никаква възможност да продължи работата си с него и единственото нещо, ко-

ето може да направи, е да го остави на Бога и на Старозаветните Писания. Без никакво съмнение можем да кажем обаче, че този нов ученик се връща в Етиопия,[40] свидетелствайки на всички за спасителната милост на Господ Исус Христос.

Допълнителни бележки върху кръщението на вярващите

Кръщението на евнуха, за което току-що разказахме, е един от многото примери за това, че ранната църква не само е проповядвала за християнското кръщение, но го е и извършвала (2:38; 22:16). Християнското кръщение се различава от Йоановото кръщение, което е било кръщение на покаяние (13:24; 19:4). Кръщението на християнина означава открито признание на факта, че вярващият се отъждествява с Христос.

То винаги следва обръщението (2:41; 8:12; 18:8) и се отнася както за жените, така и за мъжете (8:12); както за езичниците, така и за евреите (10:48). В НЗ се говори за кръщаване на цели домове (10:47, 48; 16:15; 16:33), но в поне два от тези случаи се подразбира, че всички членове на семейството са *повярвали.* Никъде не се говори за кръщаване на *бебета.*

Вярващите се кръщават много скоро след повярването (8:36; 9:18; 16:33). Очевидно това се прави на основание на тяхната изповед на вярата им в Христос. Никъде не се говори за изпитателен срок, който да служи за проверка на истинността на тяхната вяра. Може да се предположи обаче, че опасността от гонения е възпирала хората от неискрени изповеди.

Това, че кръщението няма силата да спасява, може да се види в случая със Симон (8:13). Дори и след като се признава за вярващ и се кръщава, Симон остава „в горчива жлъчка и вързан в нечестие" (8:23) и сърцето му не е право пред Бога (8:21).

Както вече споменахме, начинът на кръщението е пълното потапяне във водата (8:38, 39): „И двамата слязоха във водата... и излязоха из водата...." Дори много от днешните поддръжници на кръщението чрез напръскване или поливане с вода признават, че учениците от първи век са кръщавали вярващите чрез потапяне.

Има два случая, при които кръщението се свързва с прощението на греховете. В деня на Петдесетница Петър казва: „Покайте се, и всеки от вас нека се кръсти в името Исус-Христово за прощение на греховете ви..." (2:38). И по-късно Анания казва на Савел: „Стани, кръсти се и се умий от греховете си, и призови Неговото име" (22:16). И при двата случая тези наставления се дават на евреи, а не на езичници. За нито един езичник не се казва, че трябва да се кръсти за прощение на греховете си. Чрез кръщението на вярващите евреинът се отрича пред всички от връзката си с народа, който отхвърли и разпъна своя Месия, и получава прощение на греховете си на основание на вярата си в Господ Исус. Цената, с която се купува това прощение, е безценната кръв на Господа. Начинът, по който то се дава, е кръщението във вода, което открито показва неговото преминаване от еврейска на християнска земя.

В Деянията никъде не се споменава формулата на кръщението „в името на Отца и Сина и Светия Дух" (Мат. 28:19). Самаряните се кръщават в името на Господ Исус (8:16). Същото се казва и за Йоановите ученици (19:5). Това обаче не означава, че те не са използвали формулата за кръщението, в която се използва името на Триединството. Изразът „в името на Господ Исус" може да означава „чрез властта на Господ Исус."

Йоановите ученици се кръщават два пъти – веднъж с Йоановото кръщение за покаяние; и втори път по време на обръщението си, с кръщението на вярващите (19:3, 5). Това ни дава основание за

повторно кръщение на хора, които вече са били кръстени веднъж, без да са повярвали.

В. Обръщението на Савел от Тарс (9:1-31)

9:1, 2 9 гл. отбелязва повратен момент в Деянията на апостолите. Досега найзабележителната фигура беше апостол Петър, който проповядваше на народа на Израел. Отсега нататък това място ще се заеме от апостол Павел, който все повече и повече ще проповядва евангелието на езичниците.

Тук **Савел** от Тарс е може би в началото на тридесетте си години. Той вече е считан от равините за един от най-обещаващите млади хора в юдейската вяра. Що се отнася до неговото усърдие, той надминава всички свои връстници.

Наблюдавайки темповете, с които се разраства християнската вяра, известна на всички като **„Пътят"**, Савел разбира, че тя представлява сериозна заплаха за собствената му религия. Затова той се залавя да унищожи тази гибелна „секта" с все по-голяма ревност. Така например той получава официално разрешение от **първосвещеника**, което му позволява да отиде в Сирия и да претърси **Дамаск**, за да открие ученици на Исус, и „да **ги докара вързани в Ерусалим"**, за да бъдат изправени на съд и наказани.

9:3-6 На път към Сирия, **близо до Дамаск, внезапно около Савел блясва светлина от небето,** която го накарва да падне **на земята,** и той **чува глас, който му казва: „Савле, Савле, защо Ме гониш?"** На въпроса на Савел: **„Кой си Ти, Господи?"**, Господ му отговаря: **„Аз съм Исус, Когото ти гониш."**

За да можем да разберем какво чувства Савел в този момент, трябва да си припомним, че дотогава той е бил убеден, че **Исус** от Назарет е мъртъв и че е бил погребан в един еврейски гроб. И че след като водачът на сектата е унищожен, това, което остава да се направи, е да се унищожат и Неговите последователи. Така земята ще бъде очистена от тази напаст.

Но в този момент по един възможно най-убедителен начин Савел научава, че Исус не е мъртъв, но че е възкръснал от мъртвите и че е бил прославен отдясно на Бога в небесата! Гледката на Този прославен Спасител променя основно посоката на живота на Савел.

Също така Савел научава, че като е преследвал учениците на **Исус**, той **е преследвал** Самия Господ. Болката, която се причинява на частите на Тялото на земята, се чувства от Главата на Тялото в небесата.

В този случай Савел получава най-напред знание относно учението и едва след това знание относно задълженията си. Най-напред той научава кой е Исус и едва след това е изпратен в Дамаск, където получава инструкциите си.

9:7-9 Мъжете, които придружават Савел, остават като вцепенени: те чуват глас от небето, но не го разбират като **Савел** (22:9). Те не виждат Господа; само **Савел** Го вижда и разбира, че в този миг Господ го призовава да стане апостол.

Гордият фарисей сега трябва да бъде **заведен за ръка... в Дамаск,** където остава **три дни, без да вижда**. През това време той **нито яде, нито пие**.

9:10-14 Можем да си представим какъв е ефектът от тази новина върху християните в **Дамаск.** Те вече знаят, че Савел е тръгнал за Дамаск, за да ги арестува, и сигурно се молят на Бога да ги предпази по някакъв начин. Може би дори се осмеляват да се молят за обръщението на Савел! Сега изведнъж християните чуват, че първият враг на Вярата е станал християнин, и не могат да повярват на ушите си.

Когато Господ казва на **Анания,** един от вярващите в **Дамаск,** да отиде и да посети **Савел, Анания** изказва пред Него всичките опасения на сърцето си относно този човек. Но Господ го уверява,

че **Савел** вече не ги преследва, а **се моли,** и го изпраща да отиде в **къщата на Юда** на улица **„Права".**

9:15, 16 Господ има прекрасни планове за Савел: **„...той Ми е съд избран да разгласява Моето име пред народите и царе, и пред израилтяните; защото Аз ще му покажа колко много той трябва да пострада за името Ми."** Апостол Павел ще бъде главно апостол сред **езичниците** и това́ негово служение ще го доведе пред **царе**; но освен това той ще проповядва и на своите сънародници по плът, и там ще преживее най-тежките гонения.

9:17, 18 В един трогателен израз на християнска милост и любов **Анания** проявява пълното си единство с новоповярвалия Савел, като **полага ръце на него** и го нарича **„Брате"**, и му обяснява целта на посещението си. Анания е дошъл, за да може **Савел** да **получи** обратно **зрението си и** да **се изпълни със Светия Дух.**

Забележете, че тук **Светият Дух** се дава на **Савел** чрез полагането на ръце от един обикновен ученик. **Анания** е един, така да се каже, обикновен „мирянин." Това, че Господ използва за това голямо събитие човек, който не е апостол, трябва да бъде сериозен укор за всички, които се опитват да ограничат духовните привилегии само за определен кръг от хора, наречени „духовници".

При обръщението на един човек неизменно се случват няколко неща. Има няколко белега, които показват истинността на това обръщение. Това се отнася и за обръщението на Савел. Какви са тези белези? Френсис Диксън изброява част от тях в следния списък:

1. Най-напред Савел среща Господа и чува Неговия глас (Деян. 9:4-6). Той получава божествено откровение, което единствено може да го накара да се смири и да се посвети на истината по начина, по който той прави това покъсно.
2. Изпълва се с копнеж да се подчинява на Господа и да изпълнява Неговата воля (Деян. 9:6).
3. Започва да се моли (Деян. 9:11).
4. Кръщава се (Деян. 9:18).
5. Свързва се и започва да общува с Божии хора (Деян. 9:19).
6. Започва мощно да свидетелства (Деян. 9:20).
7. Расте в благодат (Деян. 9:22).

Служението на „обикновения" християнин

Едно от най-важните неща, които научаваме от Деянията, е, че християнството е движение на обикновените хора и че делото на свидетелстването не е дадено само на една специална група или класа от хора, като свещениците или духовниците, а е дадено на всички вярващи.

Харнек казва, че:

„Най-големите победи на църквата през ранните ѝ години в Римската империя не са спечелени от учителите или проповедниците, или апостолите, а от обикновените мисионери." [42]

Дийн Инге пише, че:

„Християнството започва като една пророческа религия на обикновения мирянин... и ще продължава и в бъдеще да зависи от участието на обикновените вярващи." [43]

Брайън Грийн заявява, че:

„Бъдещето на християнството и на евангелизирането на света лежи в ръцете на обикновените мъже и жени, а не в ръцете на професионалните християнски служители." [44]

Лейтън Форд смята, че:

„Църквата, която възпира редовите си членове от свидетелстване, нарушава както намерението на Главата на църквата, така и примера на ранната християнска църква... Евангелизирането е задача на цялата църква, а не само на отделни нейни „избрани" членове." [45]

И последно, Дж. Стюарт коментира така:

„В ранната църква ние виждаме как всеки член на местното събрание излиза в света, за да печели души за Христос чрез личен контакт с хората, след което води тези новородени бебета-християни обратно в местното събрание, където те се наставляват в Господното учение и се укрепват във вярата на Изкупителя. Те на свой ред също излизат в света, за да правят същото.“ [46]

Простите факти сочат, че в апостолската църква не е имало такъв човек, като свещеник или духовник, който единствен да ръководи местното събрание. Нормалната местна църква се е състояла от светии, епископи и дякони (Фил. 1:1). В контекста на НЗ *всички светии са били служители.* Епископите са били старейшините, надзирателите или духовните водачи. Дяконите са били служители, които са изпълнявали задължения, свързани с финансите на местната църква и др.

Нито един епископ или старейшина не е заемал пост на свещеник. Имало е няколко старейшини, които са работели заедно като „овчари“ на събранието.

Някой би могъл да попита: „Ами апостолите, пророците, благовестителите, пасторите и учителите? Нима те не са били свещениците на ранните църкви?“ Отговорът на тази въпрос се съдържа в Ефесяни 4:12-16. Тези дарби са били дадени за „назиданието“ на светиите, за да могат (светиите) да изпълняват „делото на служението“ и по този начин да изграждат „Христовото тяло“. Тяхната цел не е била да отделят една част от членовете като постоянни официални ръководители на местното събрание, а да действат така, че един ден местното събрание да може да стане самостоятелно. Тогава те ще могат да се преместят на друго място, за да установяват и да укрепват *други* събрания.

Според църковните историци системата на духовенството е възникнала през втори век и не е била позната през периода, описан в Деянията на апостолите. Тя винаги е представлявала пречка за евангелизирането на света, тъй като при нея *прекалено много* неща зависят от *прекалено малко* хора.

Вярващите в НЗ не са само служители; те са и свещеници. Като свети свещеници те имат непрекъснат достъп до Божието присъствие чрез вяра, за да Му принасят духовни жертви (1 Петр. 2:5). Като царски свещеници те имат привилегията да свидетелстват за Този, Който ги е призовал „от тъмнината в Своята чудесна светлина“ (1 Петр. 2:9). Свещенството от всички вярващи не означава, че всеки има правото да проповядва или поучава на обществени места; то засяга най-вече правото на поклонение и свидетелстване. Но то също така означава, че в църквата вече няма специална свещеническа класа, която да упражнява пълен контрол върху поклонението и служението.

9:19-25 Учениците от **Дамаск** отварят широко сърцата си и домовете си за Савел и той много скоро тръгва **по синагогите,** за да проповядва смело, че Исус **е Божият Син**. Това довежда до голямо смайване сред неговите еврейски слушатели. Те знаят за неговата омраза към името на Исус. Как се е случило така, че той сега проповядва, че Исус е Бог? Нима това е възможно?

Ние не знаем колко дълго е било първото посещение на Савел в **Дамаск**, но от Галатяни 1:17 научаваме, че той е напуснал Дамаск и е отишъл в Арабия за неопределен период от време, след което се е върнал отново в Дамаск. Къде бихме могли да вместим това пътуване на Савел в Арабия в деветата глава на Деянията на апостолите? Може би между 21 и 22 стих?

Много от Божиите служители, преди да започнат да проповядват, са имали подобен опит като опита на Савел в Арабия или в пустинята.

В Арабия **Савел** е имал възможност да разсъждава върху някои велики събития,

които са се случили в неговия живот, и особено върху евангелието за Божията благодат, което му е било поверено. Когато се връща в **Дамаск** (22 ст.), той вече може да се изправи срещу **юдеите** в синагогите и да им **доказва, че Исус е** Месията на Израел. Това толкова ги вбесява, че те правят **заговор** срещу живота на този, който някога е бил един от първите от тях, а сега е „отстъпник", „ренегат" и „изменник". **Савел** успява да избяга с помощта на учениците си, които го спускат **през нощта в голям кош през** една дупка в градската **стена.** Това негово *излизане е доста позорно*, но **Савел** е вече човек със съкрушено сърце, а хората със съкрушено сърце могат да търпят да бъдат опозорявани заради Христос.

9:26-30 От човешка гледна точка найопасното място за **Савел** в този момент е **Ерусалим**. Но увереността, че той прави това по Божията воля, го кара да се чувства сигурен в своята безопасност.

Доста се спори дали това е първото пътуване на Савел в **Ерусалим** като християнин, *тоест* пътуването, което той предприема три години след своето обръщение (Гал. 1:18). При първото си посещение на **Ерусалим** той не се среща с други апостоли освен с Петър и Йоан. 27 ст. ни казва, че Савел е **доведен при апостолите... от Варнава,** което може би означава, че той го завежда само при Петър и Яков, а може би и при всички апостоли. Ако последното е вярно, то тогава тук става дума за едно второ пътуване на Савел до **Ерусалим,** за което не се говори никъде другаде.

Първоначално **учениците** от **Ерусалим се страхуват** да приемат **Савел,** тъй като се съмняват в искреността на неговата изповед. **Варнава** остава верен на името си и се държи като истински *син на утешението,* като приобщава **Савел** към апостолите, разказвайки им за неговото обръщение и безстрашното му свидетелстване за Христос **в Дамаск.** Когато го виждат да проповядва **смело в името на Господ Исус** в **Ерусалим,** вярващите сами скоро разбират, че **Савел** наистина е бил искрен в своята изповед. Хората, които най-силно се противопоставят на неговото проповядване, са **гръцките юдеи**. Когато останалите **братя** виждат, че животът на Савел е заплашен от тези юдеи, те **го** завеждат в крайморска **Кесария,** откъдето го изпращат в родния му град **Тарс,** близо до югоизточния бряг на Мала Азия.

9:31 Следва период на малък отдих за **църквите** в Палестина. Това е време на заздравяване и количествен и духовен растеж на местните събрания.

III. Църквата до края на земята (9:32-28:31)

А. Петър проповядва евангелието на езичниците (9:32-11:18)

9:32-34 Разказът сега се връща отново към **Петър,** който обикаля вярващите от различните части на Юдея и стига до **Лида**, северозападно от Ерусалим, по пътя към Йопия (*съвременната Яфа или Яфо*). Там той намира един парализиран човек, **който е на легло от осем години.** Извиквайки го по име, **Петър** му казва, че **Исус Христос** е неговият Изцелител, и Еней **веднага** става и вдига леглото, на което лежи. Много е вероятно Еней да получава по едно и също време както духовен живот, така и физическо изцеление.

9:35 Изцеленият от парализата си човек става едно живо свидетелство за Господа в град **Лида и** по цялото крайбрежие на **Саронското** поле. В резултат на това събитие много хора **се обръщат към Господа.**

9:36-38 Йопия е главното морско пристанище на Палестина, разположено на Средиземно море около тридесет мили северозападно от Ерусалим. Сред християните от този град има и една жена с добро сърце на име **Тавита,**[47] известна с това, че шие дрехи за бедните. Внезап-

но **тази жена умира** и учениците **изпращат** двама души при **Петър в Лида,** които да го извикат да дойде **незабавно.**

9:39-41 Когато пристига, Петър ги заварва, че **всички... плачат** горчиво. Вдовиците му показват **дрехите, които е шиела Сърна,** но Петър ги помолва да излязат от стаята, после **коленичва и се помолва,** след което заповядва на **Тавита** да **стане.** В същия миг жената е възкресена и Петър я представя на нейните християнски приятели.

9:42 Чудото с това възкресение **става известно** по цяла Йопия и **много** хора **повярват в Господа.** Изглежда, че повярвалите след изцелението на Еней са повече от повярвалите след възкресението на Тавита (сравнете 42 с 35 ст.).

9:43 Петър **остава в Йопия много време,** като живее в къщата на един **кожар** на име **Симон.** Споменаването на професията на Симон тук не е без значение. Кожарството се е смятало от евреите за недостойно занятие, тъй като хората, които са упражнявали тази професия, са били в непрекъснат контакт с телата на мъртви животни, което ги е правело ритуално осквернени. Фактът, че Петър е живял заедно със Симон, показва, че той вече не се е чувствал зависим от този еврейски предразсъдък.

Много често изследователите на Библията казват, че тук в три поредни глави ни е разкрито обръщението на един от потомците на Ной. Етиопският скопец (от 8 гл.) принадлежи към потомството на Хам. Савел от Тарс е потомък на Сим; а Корнилий, за когото става дума в 10 гл., е един от потомците на Яфет. Това е едно удивително свидетелство за факта, че евангелието е предназначено за всички раси и за всички култури и че всички тези различия биват напълно заличени в Христос. Както видяхме във 2 глава, Петър използва ключовете, които му дава Господ, за да отвори вратите на царството за евреите; сега, в 10 глава, той ще направи същото и за езичниците.

10:1, 2 В началото на главата се говори за събития, които се развиват **в Кесария,** на около тридесет мили северно от Йопия. **Корнилий** е римски офицер. Като **стотник** той е командир на около сто мъже и е прикрепен към така наречения **„италийски** (италиански) **полк."** Най-важното за него обаче е неговата набожност. Той е един **благочестив човек,** който се бои от Бога, **щедро раздава милостиня** на обеднелия еврейски **народ и се моли** непрекъснато. Райри предполага, че най-вероятно Корнилий е „един почти готов прозелит – човек, който вярва в Бога на Съда и Неговото управление, но все още не е предприел стъпки, за да стане изцяло прозелит".[48]

Въпросът дали той действително е бил спасен човек, остава открит. Тези, които твърдят, че е бил спасен, смятат това на основание на 2 и 35 ст., където Петър (явно имайки предвид **Корнилий)** казва, че всеки, който Му се бои и върши правото, е угоден на Бога. Другите твърдят, че **Корнилий** не е бил спасен преди 11:14, където се цитират думите на един ангел, който му обещава, че Петър ще му каже думи, чрез които ще се спасят той и целият му дом. Ние смятаме, че **Корнилий** е пример за човек, който живее според светлината, която му е дал Бог. И тъй като тази светлина не е била достатъчна за неговото спасение, Бог е направил така, че да получи необходимата светлина на евангелието. Преди да дойде Петър, Корнилий не е имал сигурността на спасението, но е усещал все пак някакво родство между себе си и тези, които се покланят на истинския Бог.

10:3-8 Около 3.00 часа един следобед **Корнилий** вижда **в** ясно **видение ангел от Бога,** който влиза при него и го назовава по име. Понеже е езичник, Корнилий не разбира служението на ангелите като евреите и затова се изплашва и нарича ангела „Господ". Ангелът му казва, че Бог добре знае за неговите **молитви** и **милостини,** и му заръчва да **изпрати** хо-

ра **в Йопия,** за да повикат един човек на име **Симон Петър,** който е **отседнал у** някой си **кожар Симон... край морето.**[49] Без изобщо да се противопоставя, стотникът **изпраща** при Петър **двама от своите слуги** и един богобоязлив войник.

10:9-14 На следващия ден около обяд **Петър се качва на** покрива на къщата, за **да се помоли. Той е гладен** и му се яде, но яденето още не е готово. Гладът се оказва една добра подготовка за това, което скоро ще му се случи. Изпадайки **в унес,** Петър **вижда** голямо **платнище, което слиза от небето** към земята, спускано за **четирите** си **краища.** В него има **всякакви видове четириноги животни... птици** и влечуги – както чисти, така и **нечисти.** След това един глас казва на **гладния** апостол: **„Стани... заколи и яж!“ Петър,** който знае, че Мойсеевият закон забранява на евреите да ядат каквото и да било **нечисто** животно, отговаря с историческото противоречие: **„Никак, Господи!“** Във връзка с това изречение Скроджи дава следния коментар: „Всеки, който казва: „Никак“, никога не трябва да добавя „Господи“; а който искрено казва: „Господи“, никога не трябва да добавя: „Никак.“

10:15, 16 Когато Петър обяснява, че никога не е нарушил това правило и че винаги е ял само чисти храни, гласът от небето казва: **„Което Бог е очистил, ти за мръсно го не считай.“** Този диалог се повтаря три пъти, след което платнището се вдига обратно към **небето.**

Ясно е, че смисълът на видението с платнището е много по-дълбок от простото ядене на чиста или нечиста храна. С идването на християнската вяра тези правила за храненето вече престават да важат. Истинският смисъл на видението е, че Бог иска да каже на Петър, че Той скоро ще отвори пътя на вярата за езичниците. Като евреин Петър винаги е гледал на езичниците като на нещо нечисто, враждебно и чуждо, като на хора, които са далече от Бога и нямат нищо общо с Него. Но сега Бог иска да направи нещо съвсем ново. Езичниците (представени от нечистите животни и птици) ще получат Светия Дух така, както Го получиха и евреите (чистите животни и птици). Всички различия на национално и религиозно ниво ще бъдат заличени и всички истински вярващи в Господ Исус ще бъдат равни в християнското общение.

10:17-23а Докато Петър все още размишлява върху **това видение** в сърцето си, слугите на **Корнилий** пристигат пред **вратата** на Симоновата къща и питат за него. Воден **от Духа,** Петър слиза от покрива на къщата и поздравява хората. Когато разбира каква е целта на тяхното посещение, той **ги поканва вътре** и ги оставя да преспят. Слугите изказват похвала на своя господар, като го наричат **„човек праведен и който се бои от Бога, и с добро име между целия юдейски народ“.**

10:23б-29 На следващия ден Петър тръгва за **Кесария с** тримата слуги на Корнилий **и някои братя от Йопия.** Явно те пътуват цял ден, тъй като се казва, че влизат **в Кесария „на другия ден“.**

В очакване на тяхното пристигане **Корнилий извиква „роднините си и близките си приятели“.** Когато влиза **Петър,** Корнилий **пада пред краката му** в знак на поклонение, но апостолът го вдига и му казва, че и той е човек като него. Добре би било всички самоназначили се „последователи“ на **Петър** да следват докрай неговия пример, като забраняват на хората да коленичат пред *тях!*

Виждайки всички тези хора, събрани в къщата на Корнилий, **Петър** им обяснява, че като евреин той не е трябвало да влиза в такава къща, но **Бог** му е открил, че не трябва повече да смята езичниците за мръсни или нечисти. След това ги пита за какво са го извикали.

10:30-33 Корнилий веднага разказва за видението, което е имал преди **четири дни,** когато ангелът го е уверил, че **молитвите** му **са били чути,** и му е казал да

изпрати хора при **Петър.** Забележете, че гладът за Божието Слово в сърцето на един езичник получава похвала от Бога. Накрая Корнилий казва: **„И тъй, ние всички присъстваме тука пред Бога, за да чуем все, що ти е заповядано от Господа.“** Човек с такова отворено сърце и готово да слуша със сигурност ще получи божествено наставление.

10:34, 35 Преди да каже своето послание, **Петър** се обръща към хората с едно откровено признание. До този момент той е вярвал, че Божието благоволение е дадено само на народа на Израел. Сега той разбира, че **Бог** не се отнася с благоволение към човека заради това, че той принадлежи към един определен народ, а че Му е угоден всеки, който има честно и смирено сърце – било той евреин или езичник: **„... но във всеки народ оня, който Му се бои и върши правото, угоден Му е.“**

Има две основни тълкувания на 35 ст.:

1. Някои хора смятат, че ако един човек наистина се покае и търси Бога, той е спасен дори и никога да не е чул за Господ Исус. Техният аргумент е, че дори самият човек да не знае нищо за заместителната жертва на Христос, Бог знае за нея и спасява човека на основание на тази жертва. Той вменява стойността на делото на Христос при всеки човек, при когото намери истинска вяра.
2. Според другото мнение дори човек да се бои от Бога и да върши правда, той не е спасен. Спасението става единствено чрез вяра в Господ Исус Христос. Когато Бог види, че един човек живее според светлината, която Той му е дал, Бог прави така, че този човек да чуе евангелието и да получи възможност да се спаси.

Ние смятаме, че това е правилното тълкуване на стиха.

10:36-38 След това Петър напомня на своите слушатели, че макар посланието на евангелието да е изпратено първо на юдеите, **Исус Христос... е Господар на всички** – както на юдеите, така и на езичниците. Неговите слушатели сигурно са чули словото на **Исус от Назарет,** което е тръгнало от **Галилея** по времето, когато е кръщавал **Йоан,** и се е разпространило **по цяла Юдея. Този Исус,** Който е бил **помазан от Светия Дух,** е живял един живот на пълно отдаване на другите, **като е правел благодеяния и е изцелявал всички, които са били угнетявани от дявола.**

10:39-41 Апостолите са **свидетели на всичко,** което е **извършил** Исус. Те са пътували заедно с Него по цяла Юдея **и Ерусалим.** Независимо от безгрешния Му живот хората са Го **убили,** като са Го **повесили на** дърво; но **на третия ден Бог** Го е **възкресил** и Му е дал да се яви на **предварително избрани от Него свидетели.** Доколкото ни е известно, нито един невярващ не е видял Господ Исус след възкресението Му. Но апостолите не само са Го видели – те **са яли и пили с Него.** Това показва, че тялото на Спасителя след възкресението е било осезаемо, материално, физическо.

10:42 След възкресението Господ е дал поръчение на апостолите да свидетелстват за Него, че „Той е определеният от Бога **Съдия на живите и мъртвите.“** Това съответства на много други текстове в Писанията, които казват, че Отец е предал целия съд на Сина (Йоан 5:22). Това, разбира, се означава, че като Човешки Син Господ Исус ще съди както евреите, така и езичниците.

10:43 Но речта на Петър не свършва с истината за съда, а продължава с великата истина за евангелието, която обяснява начина, по който човек може да избегне съда. Както са свидетелствали и **всички пророци** от СЗ, **всеки, който вярва** в името на Месията, **ще получи прощение на греховете.** Това не е предложение, отправено само към Израел, а към целия свят. Вие искате ли да познаете прощението на греховете? Тогава повярвайте в Него!

10:44-48 Докато Петър още говори... Светият Дух се излива върху езичниците и всички започват да говорят **на езици,** величаейки **Бога**. Това е знак за всички присъстващи, че Корнилий и неговото семейство наистина **получават Светия Дух.** Вярващите евреи от Йопия **са смаяни,** че **езичниците** получават **Светия Дух** просто така, без да са еврейски прозелити. Но **Петър** не е повлиян от този предразсъдък. Той веднага разбира, че Бог не прави разлика между евреи и езичници, и предлага домът на Корнилий **да се кръсти.**

Обърнете внимание на израза **„тия, които приеха Светия Дух, както и ние“**. Тези езичници се спасяват по същия начин, както и юдеите – чрез вяра. Няма и намек за спазване на закона, нужда от обрязване или някаква друга заповед или ритуал.

Обърнете също внимание на поредността на събитията при приемането на Светия Дух от езичниците:

1. Те **чуват словото,** т. е. повярват (44 ст.).
2. **Получават Светия Дух** (44, 47 ст.).
3. **И се кръщават** (48 ст.).

Това е и поредността на събитията при сегашната диспенсация, когато Бог призовава от народите народ за Своето Име, валидна както за евреите, така и за езичниците.

След това милостиво дело на Божия Дух в Кесария вярващите съвсем естествено се помолват на Петър **да остане** при тях **няколко дни.**

11:1-3 Слухът за проповядването на Петър сред **езичниците** и за тяхното спасение стига много бързо до **Юдея.** И **когато Петър** се връща **в Ерусалим,** много от **обрязаните** започват да се карат с него за това, че бил ял с езичниците. Под **„обрязаните“** тук трябва да се разбира християни с еврейски произход, които все още живеят със старите си разбирания. Така например те вярват, че за да може един езичник да получи пълно благословение от Господа, той трябва да се обреже. Мислят, че Петър е направил грешка, като е ял с езичници.

11:4-14 За да се защити, **Петър** им разказва за всичко, което се е случило – как е видял във **видение** да **се спуска от небето** едно **платнище;** как на Корнилий му се е явил един **ангел;** как при него са дошли пратеници от Корнилий; как Духът Му е заповядал да отиде при тях и да ги придружи; и как **Светият Дух** се е излял върху езичниците. И тъй като **Бог** е действал по толкова много, и то ясно разбираеми начини, всяка съпротива или противопоставяне биха означавали противопоставяне на Самия Бог.

В този разказ **Петър** добавя няколко интересни подробности, които не се споменават в предишната глава:

1. Той казва, че **платнището,** което е видял да се спуска **от небето... е дошло** точно до него (5 ст.).
2. Казва, че **се е взрял** в него (6 ст.).
3. Добавя, че **братята** от Йопия, които са отишли с него до Кесария, са били **шест** души (12 ст.).
4. От 14 ст. научаваме, че ангелът е обещал на Корнилий, че Петър ще му **каже думи, чрез които** ще **се спаси** както той, така **и целият му дом.** Този стих е едно от главните доказателства за това, че Корнилий не е бил спасен преди идването на Петър.

11:15 Според разказа на Петър **Светият Дух е слязъл на** езичниците **в началото на неговото говорене.** Текстът в Деяния 10:44 създава впечатление, че той вече е говорил известно време. Вероятно той е започнал да говори, но преди да продължи нататък, е бил прекъснат.

11:16 След слизането на **Светия Дух** върху езичниците Петър веднага си спомня за Петдесетница и за обещанието на Господа, че Неговите ученици ще **бъдат кръстени със Светия Дух.** Той разбира, че обещанието е било изпълнено частично на Петдесетница и че сега отново се изпълнява.

11:17 След това Петър се обръща към обрязаните със следния въпрос: **ако Бог** е избрал да излее Духа на езичниците **както** е направил преди това и на евреите, които са **повярвали, кой е** той, че да **се противопоставя на Бога?**

11:18 Не можем да не признаем, че когато тези евреи-християни чуват разказа на Петър, те веднага разпознават действието на **Божията** ръка и се обръщат на 180 градуса. Всичките им възражения изчезват и на тяхно място застава възхвалата към Бога, Който дава **покаяние за живот и на езичниците.**

Б. Създаването на църквата в Антиохия (11:19-30).

11:19 Повествуванието отново се връща към времето на **преследванията** след убиването на **Стефан.** Това ще рече, че събитията, които са описани в следващите стихове, стават *преди* повярването на Корнилий.

Разпръснатите от гоненията християни отнасят евангелието до:

1. **Финикия,** една тясна крайбрежна ивица североизточно от Средиземно море, в която влизат пристанищата на Тир и Сидон (сегашен Ливан).
2. **Кипър,** голям остров в североизточната част на Средиземно море.
3. **Антиохия.**

Те обаче не проповядват евангелието **„на никой друг... освен на юдеите".**

11:20, 21 Някои от вярващите **кипърци и киринейци** обаче, които отиват **в Антиохия,** проповядват евангелието и на **гърците.**[50] Господ благославя тяхното свидетелство **и голям брой хора повярват и се обръщат към Господа.** Ф. Грант коментира този факт така: *„Вижте по какъв удивителен начин се развенчава тук формализмът. Ние не знаем името на нито един човек, който Бог използва в това дело."*

Идването на християнството в Антиохия е важен етап в живота на църквата. Антиохия се намира на река Ел Аси (Оронт) в Сирия, северно от Палестина. Тя е третият по значение град в Римската империя и днес се смята за „Париж на древния свят". Оттук Павел и неговите другари тръгват по-късно на своите мисионерски пътешествия, за да занесат евангелието на езичниците.

11:22-24 Когато **новините** за голямото духовно съживление стигат до **църквата в Ерусалим,** тя решава да изпрати в **Антиохия** добродушния и внимателен **Варнава**. Този добър човек веднага забелязва, че Господ работи мощно сред тези езичници, и ги насърчава да продължат да „пребъдват в Господа с непоколебимо сърце". Колко хубаво, че тази млада църква е била посетена от един такъв **„добър човек, пълен със Светия Дух и с вяра!"** Докато той е там, **към Господа** се прибавя **значително множество** от повярвали. Освен това се запазва единството с църквата в Ерусалим.

11:25, 26 След това **Варнава** си спомня за **Савел** от **Тарс!** Нека припомним, че именно той беше завел **Савел** при апостолите в Ерусалим и че след известно време учениците трябваше да спасяват **Савел** от заговорите на юдеите, като го изведат от града в кош през стената. Оттогава той живее в родния си град **Тарс.** Воден от желанието си да насърчи **Савел** в неговото служение и да облагодетелства църквата в **Антиохия** с неговите проповеди, **Варнава взема** Савел **от Тарс** и го **довежда в Антиохия.** Този чудесен тандем работи заедно в църквата в Антиохия **в продължение на цяла една година** и поучава **значително множество от хора.**

Най-напред **в Антиохия учениците се наричат християни.** Без съмнение това име е имало унизително значение по това време, но от тогава до сега всички, които обичат Спасителя, обичат и това име.

Във връзка с църквата в Антиохия Дж. Стюарт ни предлага следния коментар:

„Благочестивият Ф. Б. Мейър е казал следното: „Антиохия завинаги ще остане в аналите на християнската история

с дейността на няколкото нерькоположени и неизвестни ученици, избягали от Ерусалим след преследването на Савел, които се осмеляват да проповядват евангелието на гърците и да съберат новоповярвалите в едно събрание, напук на всички основни традиции на юдеизма."

Ако тези вярващи бяха излезли от една съвременна църква, в която цялото служение е съсредоточено в ръцете на един човек, този славен период в историята на християнството никога нямаше да бъде записан. Колко е трагично, че в съвременната средна църква дарбите на служението на Светия Дух остават неизявени и неизползвани поради липсата на възможности за служение на средния вярващ. ***Дотогава, докогато хората от едно местно събрание продължават да имат един платен пастор, който да се грижи за тях, едно нещо със сигурност няма да стане – светът никога няма да бъде евангелизиран.*** *Да благодарим на Бога за всички доброволни неделни наставници, неделни учители и ръководители на библейски часове и така наречени „миряни". Ако всички те трябваше да получават заплата за своята работа, тогава много малко църкви щяха да се справят със своите финансови проблеми."* [51]

11:27-30 И макар че **Антиохия** става отправната точка за разпространение на евангелието сред *езичниците,* тя завинаги остава в добри и сърдечни отношения с църквата в **Ерусалим,** която пък е отправната точка за евангелизирането на *евреите.* Това може да се види и от следния факт.

По това време **в Антиохия** идват **някои пророци от Ерусалим.** Тези **пророци** са вярващи, които получават дарба от Светия Дух да бъдат Божии говорители. Те получават откровения от Господа и ги съобщават на хората. **Един от тях, Агав,** предсказва, че по целия свят ще настане **голям глад,** който наистина настава **по времето на императора Клавдий.** Тогава **антиохийските ученици** решават **да изпратят помощ на** своите **братя-християни, които живеят в Юдея.** Това е едно много трогателно доказателство за падането на стената, която разделя евреите от езичниците и за заличаването на всички древни противоречия между хората чрез кръста на Христос. Тези **ученици** изявяват Божията милост, като дават единодушно, спонтанно и колкото трябва. Те дават **„всеки според състоянието си".** Ф. У. Грант казва така: „Днес всеки дава според излишеството си, като най-богатият дава най-малко."

Парите **се изпращат „до презвитерите чрез ръката на Варнава и Савла".** Това е първото споменаване на презвитерите (или старейшините) във връзка с църквата. Идеята за **старейшините** не е била чужда за евреите, тъй като и в синагогите е имало старейшини. Тук не се дава никаква информация за това как са били избрани тези **старейшини** в Ерусалим. В църквите на езичниците старейшините са били назначавани от апостолите или от техните представители (14:23; Тит 1:5). Характеристиките на старейшините се дават в 1 Тимотей 3:1-7 и Тит 1:6-9.

В. Преследването на вярващите от Ирод и неговата смърт (12:1-23)

12:1, 2 Сатана упорито продължава да преследва църквата. Този път той прави това чрез **цар Ирод.** Това е Ирод Агрипа I, внук на Ирод Велики. Той е назначен за цар на Юдея от римския император Клавдий. Ирод съблюдава закона на Мойсей и прави всичко възможно, за да угоди на юдеите. В подкрепа именно на тази политика **той** притеснява **някои от църквата** и **убива с меч Йоановия брат Яков.**

Това е същият онзи **Яков,** който беше отишъл заедно с нашия Господ и с Петър и Йоан на хълма на Преображението, и чиято майка беше помолила Господ двамата ѝ сина да седнат до Христос в Неговото царство.

Тази глава ни дава една интересна възможност да изучим някои от начините, по които Бог действа със Своя народ. Яков е убит от врага, но Петър избягва смъртта по един чуден начин. Като хора ние веднага започваме да се питаме защо Бог показва такова предпочитание към Петър. Вярата почива на Божията любов и мъдрост и ние знаем, че:

Благословеното от Бога „зло“
е за наше добро,
а неблагословеното „добро“ –
за наше зло.
И всичко е добро, макар
и да изглежда зло,
ако по Неговата добра воля е дошло.

Фредерик Фейбър

12:3, 4 Юдеите реагират толкова възторжено на убиването на **Яков,** че Ирод веднага се залавя да направи същото и с **Петър.** Но вече е настъпил **празникът на безквасните хлябове,** а по време на религиозните празници обикновено не е прието да се извършват екзекуции. Освен това евреите са прекалено заети със своите ритуали, за да могат да оценят услугата на Ирод, и затова той решава да изпрати **Петър** в затвора до края на Пасхата. Там апостолът е пазен от шестнадесет войници в **групи от по четирима** души.

12:5 Църквата в Ерусалим, за която споменът за смъртта на Яков е все още много ярък, се моли усърдно за **Петър.** Според Морган „тази несигурна, но усърдна молитва се оказва по-силна и от Ирод, по-силна и от самия ад“.

12:6-11 През нощта, когато Ирод възнамерява **да изведе Петър от затвора, апостолът спи** дълбоко **между двама войници** окован с вериги. Някой беше нарекъл неговия дълбок сън „победа на вярата“. Може би Петър си спомня обещанието на Господ, че той ще доживее до дълбоки старини (Йоан 21:18), и вярва, че Ирод няма да успее да го убие по-рано. Изведнъж се появява един **ангел от Господа** и цялата килия се изпълва със **светлина.** Побутвайки **Петър по ребрата,** ангелът го събужда и му казва да стане **веднага.**

Веригите незабавно **падат** от ръцете на Петър. След това **ангелът** кратко и твърдо **му** заповядва да се опаше, да **си обуе сандалите,** да си сложи дрехата и да го **последва.** Макар и замаян, **Петър тръгва след** ангела и преминава незабелязано **първата и втората стража** на затвора. Когато **стигат до желязната врата,** която води в града, тя **се отваря сама** като под въздействието на фоточувствителна клетка. Едва когато изминават **една улица** и **ангелът** изчезва, **Петър** идва **на себе си** и разбира, че това не е сън, а **че Господ** го **е избавил** по един чуден начин **от ръката на Ирод** и от юдеите.

12:12 Спирайки се достатъчно дълго, за да размисли, той идва до заключението, че учениците **се молят в къщата на Мария, майката на Йоан... Марко.** Това сигурно е едно молитвено събрание, продължило през цялата нощ, тъй като бягството на Петър от затвора вероятно става в ранните утринни часове.

12:13-15 Петър почуква на вратичката на портата и започва да чака. **Едно момиче на име Рода** (на гр. Роза) **излиза да отговори на почукването,** но е толкова развълнувано, че забравя да **отвори вратата,** и изтичва обратно, за да съобщи новината на ония, които се молят! Всички решават, че то е лудо, и не се смущават да му го кажат, но **момичето продължава да настоява, че** апостолът наистина стои **пред вратата.** Тогава те казват: „Това е неговият **ангел.**“

Към тези вярващи са били отправени не малко укори заради липсата на доверие в техните молитви, което личи от искрената им изненада, когато молитвите им получават отговор. Но вероятно всяка критика от този род води началото си до голяма степен от собствената ни гузна съвест. Вместо да ги укоряваме, би трябвало да се радваме, че Бог отговаря и на молитвите без вяра. Всич-

ki ние проявяваме склонност да бъдем съмняващи се вярващи.

12:16, 17 Междувременно **Петър** стои пред вратата и продължава да **чука. Когато** най-после **те отварят вратата** и го пускат да влезе, всичките им съмнения изчезват и на тяхно място идва буйната радост. Петър бързо въдворява тишина и им разказва накратко за чудното си избавление от затвора, като ги помолва да разкажат за това **на Яков** (вероятно сина на Алфей) **и на братята, и си излиза** от къщата. Не е възможно да узнаем къде отива след това.

12:18, 19 Когато на сутринта нещастните **войници** откриват, че **Петър** липсва, *всички изпадат в паника*. За **Ирод,** който не е свикнал да бъде побеждаван, това е също една ужасна новина. Нито едно от оправданията на **войниците** не може да го убеди. Всъщност техните оправдания са толкова незадоволителни и толкова го вбесяват, че той заповядва да ги убият, след което отива в **Кесария,** за да лекува наранената си гордост.

12:20 Поради някаква неизвестна причина **Ирод е много сърдит на жителите на Тир и Сидон,** две търговски пристанища на брега на Средиземно море. **Хората** от тези градове се възползват от възможността, която им предлага почивката му в Кесария, за да се сдобрят с него, тъй като са зависими от вноса на жито от Юдея. Спечелвайки на своя страна личния съветник на царя – Власт, те се опитват да възстановят чрез него дипломатическите си отношения с Ирод.

12:21-23 Един ден, облечен в цялата си **царска** одежда, **Ирод** застава на престола, за да държи реч пред тях. Народът започва да вика: **„Глас Божий, а не човешки!"** И тъй като Ирод не прави нищо, за да отрече тази почит, нито **въздава слава на Бога, един ангел от Господа го поразява** с ужасна болест **и** той **умира.** Това става през 44 год. сл. Хр.

Така онзи, който уби Яков, за да угоди на юдеите, беше убит от Този, Който единствен може да унищожи както тялото, така и душата в ада. **Ирод** пожъна това, което беше посял.

Г. Първото мисионерско пътешествие на Павел: Галатия (12:24-14:28)

12:24 Междувременно евангелието непрекъснато разширява границите на своя обхват. Бог обръща човешката ярост в хвала и с остатъка от яростта се опасва (Пс. 76:10). Осуетява намеренията на народите и утвърждава намеренията на Господа (Пс. 33:10, 11).

12:25 След като **изпълняват** мисията си в **Ерусалим** и занасят помощта от антиохийската църква, **Варнава и Савел** се връщат отново в Антиохия,[52] като вземат **със себе си и Марко,** племенник на **Варнава,** който по-късно написва Второто Евангелие.

Не е известно дали **Варнава и Савел** са били в **Ерусалим** по време на убиването на Яков, затварянето на Петър или смъртта на Ирод.

Много тълкуватели на Библията смятат, че 13 гл. бележи един преломен момент в Деянията на апостолите. Някои дори смятат, че с нея започва вторият том на Деянията. Апостол Павел вече определено е заел първото място, а Антиохия и Сирия са станали центърът, от който ще се започне разпространението на благата вест сред езичниците.

13:1 Както научихме в 11 гл., в Антиохия вече има църква. Вместо един пастор или свещеник църквата има много хора с различни дарби. В нея има най-малко пет **пророци и учители.** Както вече казахме, пророкът е човек, който има специална дарба от Светия Дух да получава откровения от Бога и да проповядва на другите. В истинския смисъл на думата **пророците** са били Божиите говорители и са можели често да предсказват бъдещи събития. **Учителите** са хора, на които Светият Дух дава умение да тълкуват или да обясняват Божието

Слово на другите по един прост и разбираем начин.

Тук са дадени следните имена на **пророци и учители:**

1. **Варнава.** Ние вече познаваме този прекрасен служител на Христос и верен съратник на Павел. Тук той е споменат на първо място вероятно заради старшинството си във вярата или в служението си за Христос.
2. **Симеон, наречен още Нигер.** От името можем да научим, че той е бил евреин по рождение и е дошъл може би от някоя африканска еврейска общност. Възможно е също така да е възприел името Нигер (черен или мургав) допълнително – за по-голямо удобство при работата му с езичниците. Но, разбира се, той може наистина да е бил тъмнокож, както показва името му. За него не се знае нищо повече.
3. **Луций от Киринея.** Може би той е един от първите **киринейци,** които отидоха в **Антиохия,** за да проповядват за Господ Исус (11:20).
4. **Манаин** (също като старозаветното име Менахим). За него се казва, че е бил възпитан заедно с четвероластника Ирод. Интересно е да се види, че един човек, който е живял толкова близко до злия **Ирод** Антипа, е станал един от първите проповедници на християнската вяра. Титлата **четвероластник** означава, че **Ирод** е владеел над една четвърт от царството на своя баща.
5. **Савел.** Макар и на последно място в този списък, Савел става живо превъплъщение на истината: „Последните ще бъдат първи.“

Тези пет души показват, че ранната църква е обединявала различни хора, без да е разделяла хората по цвета на кожата или по някакъв друг признак. „Мерилото, по което са се приемали новите хора, не е било *кой* си ти, а *на кого* принадлежиш.“

13:2 Тези пророци и учители се събират заедно (и вероятно с цялата църква), за да се молят и да постят. От целия контекст става ясно, че под думите **„служеха на Господа“** трябва да се разбира, че те прекарват времето си заедно в молитва и застъпничество. Чрез поста те се отричат от естествените желания на тялото, за да се съсредоточат още повече върху духовните си задължения.

Но защо се събират да се молят заедно? Ще бъде ли абсурдно, ако кажем, че те правят това заради голямата отговорност, която чувстват, че носят за евангелизирането на света? Текстът не ни казва, че това молитвено събрание е продължило цялата нощ, но подтекстът ни подсказва, че то сигурно е било много по-сериозно и по-продължително от обичайните „молитвени събрания“ днес.

Докато те се молят, **Светият Дух** ясно им казва да **отделят... Варнава и Савел за работата,** за която ги е призовал. Между другото това е едно много ярко свидетелство за Личността на **Светия Дух.** Ако Той беше само едно влияние, нима щеше да използва такива думи! И все пак как точно Светият Дух предава Своето послание на пророците и учителите?

Макар и в Библията да нямаме ясен отговор на този въпрос, бихме могли да предположим, че Той им казва това чрез един от пророците – Симеон, Луций или Манаин.

Тук първо се споменава името на **Варнава,** а след това на **Савел.** Но когато се говори за тях след връщането им в Антиохия, първо се споменава името на Савел, а след това на Варнава.

Това е един изключително важен стих за ролята на **Светия Дух** в практическото ръководене на ранната църква и за чувствителността на учениците към Неговото водителство.

13:3 След като Светият Дух изявява волята Си по този начин, вярващите продължават да постят и да се молят. После трима от тях (Симеон, Луций и

Манаин) **полагат ръце** на Варнава и Савел. Това не е официалното „ръкополагане", което се практикува в християнския свят днес, където един високопоставен църковен служител придава духовен сан на друг, по-нископоставен служител от него. Това е просто един израз на общението между тях и тези двама вярващи в делото, за което Светият Дух ги е призовал. Идеята за ръкополагането като акт, който дава изключителна власт за извършване на „тайнства" и други църковни обичаи, е непозната в НЗ. Барнхауз коментира този проблем така:

„Голяма грешка в съвременния начин на живот на църквата е разбирането, че един-единствен човек може да притежава всички необходими дарби за ръководене на местното събрание. Според това разбиране едно събрание може да има неколкостотин членове, но само един пастор. Той трябва да може да проповядва, да утешава и да прави всичко останало, което се очаква от един пастор. На практика седем от осемте дарби, за които става въпрос в нашия текст (Римляни 12:6-8), трябва да се упражняват от един официално назначен служител, като само една трябва да се упражнява от членовете на събранието. И коя е тя? Дарбата на даването на пари. Нещо тук не е съвсем както трябва!

Някой може да попита, да не би да искам да кажа, че и миряните трябва да проповядват. Определено – да! Ако един мирянин има разбиране върху Библията, той трябва да използва тази своя дарба и да проповядва при всяка възможност. Разрастването на движението на обикновените миряни е от голямо значение и е още една стъпка в правилната посока – назад към времето на новозаветния начин на живот на църквата." [53]

Нека да си припомним, че Варнава и Савел работят за делото на Господа вече почти осем години и не са новаци в Христовото служение. Те вече са изпитали какво означава да бъдеш „ръкоположен от Прободените Ръце". Сега техните съслужители в Антиохия изразяват своето единодушие с тях и одобрение на специалното им поръчение за отнасяне на евангелието на езичниците.

Думите **„и ги изпратиха"** означават буквално „и ги освободиха" за делото.

13:4 С този стих започва така нареченото първо мисионерско пътешествие на Павел. Разказът за това пътуване продължава до 14:26. Неговата главна цел е евангелизирането на Мала Азия. Второто мисионерско пътешествие на Павел има за цел отнасянето на евангелието до Гърция. Третото мисионерско пътешествие на Павел включва освен няколкото повторни посещения на Мала Азия и Гърция, и главното му посещение в провинция Азия и Ефес. Мисионерските пътешествия на Павел покриват един период от около петнайсет години.

(При описване пътешествията на Павел имената на посетените от него места ще бъдат указани, като се изписват с главни букви при всяко тяхно първо споменаване.)

При пътуването им от Антиохия за Сирия двамата безстрашни апостоли **отиват** най-напред **в СЕЛЕВКИЯ,** морски пристанищен град на около шестнайсет мили от Антиохия, откъдето **отплуват за** остров **КИПЪР.**

13:5 След като слизат в **САЛАМИН,** на източния бряг на Кипър, те посещават различни **синагоги** и **проповядват словото** там. По онова време в синагогите има обичай да се четат и разясняват Писанията и всеки евреин има право да участва в това четене. **Йоан** Марко служи на двамата апостоли **като „прислужник".** Отивайки най-напред в синагогата, Варнава и Савел изпълняват божественото наставление, според което евангелието трябва да се проповядва първо на евреите, а след това и на езичниците.

13:6 Тръгвайки от Саламин, Варнава и Савел преминават целия **остров до ПАФА,** която се намира на западния бряг.

Саламин е главният търговски център на острова, а **Пафа** е неговата столица.

13:7, 8 Там те срещат един еврейски **лъжепророк** и **магьосник** на име Вариисус (което значи *„син на Исус"* или *„син на Йешуа")*. По някакъв начин този **магьосник** е тясно свързан със **Сергий Павел,** римския **проконсул**[54] или административния управител на острова, за който се казва, че е **„един разумен човек".** Когато **последният извиква Варнава и Савел,** за да чуе **Божието слово, магьосникът** се опитва да им попречи, вероятно под влиянието на дявола, който иска да осуети разпространението на евангелието.

В 8 ст. той е наречен с името **Елима,** което означава „мъдрец". Това, разбира се, е едно ужасно изкривяване на значението на тази дума.

13:9, 10 Разбирайки, че Сергий Павел е човек, който искрено търси истината, и че магьосникът е неин враг, **Савел** открито изобличава Елима, без изобщо да го щади. За да не би някой да сгреши и да предположи, че **Савел** говори възбудено под влияние на плътта, текстът изрично споменава, че в този момент той говори **„изпълнен със Светия Дух". Съсредоточавайки** погледа си върху магьосника, **Савел** го обвинява, че е **„пълен с всякакви** лукавщини **и с всякакво коварство".** Името Вариисус не може да измами **Савел** и той сваля тази негова маска, като го нарича с правилното му име – **„сине дяволски".** Магьосникът е **враг на „всичко, що е право";** той прави всичко възможно, за да извращава Божията истина.

13:11 По-нататък, говорейки със специалната наказателна власт, която му е дадена като на апостол, Савел му казва, че той, Елима, ще ослепее и няма да вижда **за известно време.** Поради това че се е опитал да задържи другите, като проконсула, в състоянието на духовна слепота, той самият ще бъде наказан сега с физическа слепота. Тогава **върху него незабавно пада „помрачаване и тъмнина"** и той започва да се лута, „търсейки **да го води някой за ръка".**

Образът на Елима би могъл да се разглежда като символ на народа на Израел, който не само не пожелава да приеме Господ Исус, но се опитва да попречи и на другите да Го приемат. В резултат на това народът на Израел е наказан **за известно време** с духовна слепота. Най-накрая един остатък от Израел ще се покае; ще приеме Исус като Месия и ще се обърне.

13:12 Явно това Божие чудо с наказанието оказва силно влияние върху **проконсула;** но още по-силно от него е влиянието на **учението,** което той чува от Варнава и Савел. Той става истински вярващ в Господ Исус, първият трофей на милостта по време на първото мисионерско пътешествие.

Забележете, че в този пасаж (9 ст.) Лука за първи път използва езическото име на Савел – Павел, вместо еврейското му име Савел. Тази промяна идва да покаже, че евангелието все повече и повече ще се разпространява сред езичниците.

13:13 Излизането на **Павел** на преден план в повествуването личи и в думите **„Павел и дружината му".** И така, „Павел и дружината му" напускат **Пафа** и тръгват на север към **ПАМФИЛИЙСКА ПЕРГА. Памфилия** е римска провинция, разположена на източния бряг на Мала Азия. **Перга** е нейната столица, която се намира на седем мили във вътрешността на провинцията.

Точно **там Йоан** Марко се отделя от тях и **се връща в Ерусалим.** Може би той не одобрява идеята за проповядване на евангелието на езичниците! **Павел** смята това негово отделяне за такава голяма грешка, че отказва да го вземе на второто си мисионерско пътешествие. Това довежда до голям разрив в отношенията на **Павел** и Варнава, в резултат на което техните бъдещи пътища като християнски работници се разделят (ср. 15:36-39). Впоследствие Марко отново

спечелва доверието на апостол **Павел** (2 Тим. 4:11).

Повече подробности за посещението в **Перга** не са дадени.

13:14, 15 Следващата спирка в това пътуване е **ПИСИДИЙСКА АНТИОХИЯ,** на около сто мили северно от **Перга.** И отново двамата глашатаи на кръста отиват **в синагогата в съботния ден.** След прочитането на Писанията **началниците на синагогата,** които разбират, че техните гости са евреи, ги поканват да говорят, **ако** имат да кажат **някоя увещателна дума на хората.** Тази свобода при възвестяване на евангелието в синагогите няма да продължи много дълго.

13:16 Павел, който никога не изпуска възможност да проповядва евангелието, **става** и се обръща към събраните хора в синагогата. Неговото намерение е да направи кратък преглед на еврейската история, да разкаже на своите слушатели събитията, свързани с живота и служението на Христос, като им обърне особено внимание върху възкресението на Христос, да им съобщи за прощението на греховете чрез Спасителя и да ги предупреди за ужасните последствия от отхвърлянето Му.

13:17 Павел започва своето послание с Божия избор на народа на **Израел** като Негов народ на земята. След това бързо преминава към времето, когато израелците живеят като **чужденци в египетската земя** и когато великата Божия милост ги избавя от потисничеството на фараона, като ги извежда **„с издигната мишца"** оттам.

13:18 В продължение на **четиридесет години** Бог „ги **води и храни в пустинята"** – тоест Бог се грижи да снабди всички техни нужди. Това Той прави въпреки непрекъснатите им оплаквания.

13:19-22 Четиристотин и четиридесетте години, за които Павел говори тук, обозначават един период, който включва времето на патриарсите, и по този начин и времето на съдиите.[55]

След въвеждането им в ханаанската земя Бог **дава** на Израел **съдии... до** времето на **пророк Самуил.** Когато народът **пожелава да има цар** като другите народи, **Бог им дава за цар Саул, Кисовия син, мъж от Вениаминовото племе,** който царува над тях **четиридесет години.** Заради неподчинението му Бог **го сваля** от трона и **издига** вместо него за цар **Давид,** на когото е изказана голяма похвала: „Намерих **Давида,** Йесеевия син, **човек според сърцето Ми, който** ще **изпълни всичката** ми **воля."** 22 ст. включва цитати от Псалм 89:20 и от 1 Книга на царете 13:14.

13:23 От разказа за Давид Павел много бързо преминава върху разказа за **Исус,** Един от „неговото **потомство".** Както беше казал някой: „В проповедите на Павел всички пътища водят до Христос." За нас е много трудно да оценим смелостта, която се е изисквала при проповядването на **израелците** на вестта, че **Исус** е **Спасителят,** Който **Бог** им е дал по обещание. Нито един от тях не е гледал на **Исус** по този начин!

13:24 След този кратък увод Павел отново се връща назад към времето на служението на **Йоан** Кръстител. Преди **идването** на Христос (тоест преди Неговото обществено служение) **Йоан е проповядвал кръщението на покаяние на целия израелски народ.** Това означава, че той им е съобщил за **идването** на Месията и им е казал, че **те** трябва да се покаят, за да се подготвят за Неговото **идване.** Признакът на тяхното **покаяние** е било кръщението им във водите на река Йордан.

13:25 Йоан нито за миг дори не е допуснал хората да си помислят, че той може да е обещаният Месия. **До края на** служението **си** той не е престанал да пояснява, че **не е Този,** за Когото говорят пророците. Всъщност той **не е бил достоен да развърже обувките** на краката на **Този,** Чието идване е възвестявал.

13:26 Обръщайки се към своите слушатели с думите **„братя, потомци от Ав-**

раамовия род", Павел им казва, че **„вестта на това спасение"** е била **изпратена** най-напред на израелския народ. Исус е дошъл най-напред да потърси загубените овце от израелския дом. И учениците получават наставление да проповядват своето послание най-напред на този народ.

13:27, 28 Но хората **в Ерусалим и техните началници** не са познали в Исус дългоочаквания Месия. Те не са разбрали, че Той е Този, за Когото са писали **пророците.** Когато са слушали пророчествата за Месията в Писанията всяка **събота,** те не са ги свързвали с Исус от Назарет. Вместо това самите те са станали средството за изпълнението на тези Писания, като **са Го осъдили. И макар че не са намерили в Него нищо „достойно за смърт"**, пак са Го предали на **Пилат,** за да **бъде убит.**

13:29 В първата половина на този стих извършителите на действието на глагола **„изпълниха"** са целият еврейски народ, който изпълни Писанията, като отхвърли своя Месия. Във втората половина на стиха извършителите на действията на глаголите **„снеха"** и **„положиха"** са Йосиф от Ариматея и Никодим, които с любов погребват тялото на Господ Исус.

13:30, 31 Фактът за възкресението на Исус **от мъртвите** е напълно доказан. **„Тия, които бяха възлезли с** Него **от Галилея в Ерусалим"**, са още живи и тяхното свидетелство не може да се отрече.

13:32-33 След това апостолът съобщава, че **обещанието** за Месията, **което Той е дал на бащите им** в СЗ, е било **изпълнено** в Исус. То е било **изпълнено** най-напред чрез Неговото раждане във Витлеем. Павел вижда в раждането на Христос изпълнението на Псалм 2:7, където Бог казва: **„Ти си Мой Син, Аз днес Те родих."** Това не означава, че Христос е станал Божий Син при раждането Си във Витлеем. Исус е бил Божий Син през цялата вечност, но Той е бил изявен на света като такъв чрез Своето Превъплъщение. Нямаме никакво основание да използваме думите на Псалм 2:7 като отрицание на вечната синовна връзка между Исус и Бога.

13:34 34 ст. отново говори за възкресението на Исус, Когото Бог **възкреси от мъртвите, за да не се връща никога повече в изтление.** Тук Павел цитира Исая 55:3: **„Ще ви дам верните милости, обещани на Давида."** Този цитат представлява известна трудност за средния читател. Каква е връзката между този стих от Исая и възкресението на Христос? Нима възкресението на Спасителя има нещо общо със завета на Бога с **Давид?**

Бог е обещал на **Давид** вечен престол и царство, и потомък, който да седи на този трон завинаги. Но **Давид** е умрял и тялото му е отишло в пръстта. Царството е продължило да съществува известно време и след неговата смърт, но след това в продължение на повече от четиристотин години Израел е останал без цар. Родът на **Давид** е продължил да съществува и Един от неговите потомци е бил Исус от Назарет, Който е наследил законното право на трона на **Давид** чрез Йосиф. Йосиф е бил Неговият законен баща, макар и да не е бил Неговият истински Баща. Господ Исус е бил наследник на **Давид** по пряка линия чрез Мария.

Това, което Павел иска да ни каже тук, е, че **„верните** милости", които Бог е обещал на **Давид**, ще намерят своето изпълнение в Христос. Той е Онзи Потомък на **Давид**, Който ще седи на **Давидовия** трон. И тъй като Той е възкресен **от мъртвите** и живее един вечен живот, вечните обещания на Божия завет с **Давид** ще намерят верното си изпълнение в Христос.

13:35 Тази мисъл е подчертана още повече в 35 ст., където апостолът цитира Псалм 16:10: **„Няма да оставиш Светеца Си да види изтление."** С други думи, тъй като Господ Исус е възкръснал от мъртвите, смъртта няма вече

власт над Него. Той никога повече няма да умре, нито тялото Му ще **види изтление.**

13:36, 37 И макар че думите от Псалм 16:10 са изречени от самия **Давид**, не е възможно той да е говорил за себе си, защото, **след като е послужил на своето собствено поколение според Божието намерение,** Давид е умрял и **е бил погребан** и тялото му се е върнало в пръстта. Но Господ Исус е бил **възкресен** от мъртвите на третия ден, преди тялото Му да види изтление.

13: 38 На основание на делото на Христос, Чието възкресение е печатът на Божието одобрение, Павел вече може да съобщи, че прощението **на греховете** е една настояща реалност. Обърнете внимание на думите: **„... чрез Него се проповядва на вас прощение на греховете."**

13:39 Но освен това има и още нещо. Павел вече може да съобщи пълното и свободно оправдание от всичко – нещо, което беше невъзможно да стане чрез **закона на Мойсей.**

Оправданието е Божий акт, чрез който Бог признава или заявява за праведни онези безбожни грешници, които приемат Неговия Господ и Спасител. Това е един юридически акт, който се извършва в Божия ум и чрез който грешниците биват очистени от всяко обвинение срещу тях. Бог може съвсем справедливо да обяви за невинен всеки грешник на основание на това, че наказанието за неговите грехове е било напълно изплатено от заместителното дело на Господ Исус Христос на кръста.

На пръв поглед изглежда, че чрез **Мойсеевия закон** човек може да получи оправдание за някои неща, докато чрез Христос – за много други. Но това не е така. **Законът** никога не може да оправдае никого: той може само да осъди. Това, което Павел има предвид тук, е, че чрез вяра в Христос човек може да **бъде оправдан от** всяко обвинение за грях, което може да бъде отправено към него – нещо, което никога не може да стане чрез **Мойсеевия закон.**

13:40, 41 Накрая апостолът завършва посланието си с едно сериозно предупреждение към онези, които могат да се изкушат да отхвърлят великото Божие предложение за настоящото спасение. Сега той използва цитат от Авакум 1:5 (а може би и от Ис. 29:14 и Пр. 1:24-31), където Бог предупреждава **„презрителите"** на Неговото слово, че гневът, който Той ще излее върху тях, ще бъде толкова голям, че те няма да **повярват** дори и някой да им го разкаже предварително. От гледна точка на Павловото време това може да се отнася до унищожението на Ерусалим през 70 год. сл. Хр., но то също така може да се отнася и до вечното осъждение на хората, които отхвърлят Неговия Син.

13:42, 43 След края на службата **в синагогата много от юдеите и обърналите се** към юдейската вяра езичници **тръгват след Павел и Варнава,** разговаряйки с тях с най-голям интерес. Тези двама Божии служители ги увещават да **„постоянстват в Божията благодат".**

13:44 На другата събота Павел и Варнава отново отиват в синагогата, за да продължат да проповядват. Там се събира **почти целият град, за да чуе Божието слово.** Служението на тези двама верни проповедници е развълнувало много хора.

13:45 Но юдеите са вбесени и **изпълнени със завист** от популярността на това „чуждо послание" и открито започват да се противопоставят срещу казаното от Павел, като го хулят и опровергават.

13:46, 47 Но **Павел и Варнава** не се плашат лесно. Те им обясняват, че са били длъжни да проповядват това послание първо на евреите, но тъй като те са го отхвърлили, обявявайки себе си **недостойни за вечен живот,** апостолите сега им заявяват, че се обръщат с евангелието **към езичниците.** И ако има някой, който иска официално потвърждение на

това скъсване с еврейския народ, думите на Исая 49:6 стих могат да направят това. Всъщност в този стих Бог говори на Месията, като казва: **„Поставих Те за светлина на народите, за да бъдеш за спасение до края на земята."** Но Божият Дух позволява на служителите на Месията да приложат тези думи към себе си, тъй като те са Неговите инструменти, чрез които Той ще отнесе **светлината** на **спасението** на езическите народи.

13:48 И макар че тази вест за спасението на **езичниците** вбесява евреите, тя донася голяма радост сред присъстващите **езичници,** които започват да **славят Божието учение,** което са чули. И всички, които са били **отредени за вечен живот, повярват.** Този стих ни казва съвсем просто за суверенното право на Бога за избор. Той трябва да се приеме такъв, какъвто е, и да се повярва. Библията съвсем определено казва, че Бог е избрал някои, за да бъдат в Христос, още преди създанието на света. Но тя също толкова определено казва, че човекът е едно нравствено същество и че ако той приеме Исус Христос като Господ и Спасител, ще бъде спасен. Както божественият избор, така и човешката отговорност са равностойни библейски истини, като нито една от двете не трябва да се подчертава за сметка на другата. И макар че понякога ни изглежда, че те се противопоставят една на друга, това противопоставяне съществува само в човешкия ум, а не в Божия.

Хората се осъждат да живеят в ада чрез своя собствен избор, а не чрез каквото и да било действие от страна на Бога. Ако всички хора трябваше да получат това, което заслужаваха, всички щяха да бъдат загубени. Но Бог в Своята милост се смилява над нас и спасява някои от нас. Дали Той има право да направи това? Разбира се, че има. Доктрината за суверенния Божий избор на Бога е учение, което дава на Бога полагаемото Му се място като Владетел на вселената, Който може да прави това, което иска, и Който никога няма да избере да направи нещо несправедливо или зло. Много от затрудненията, които срещаме при разглеждането на този въпрос, биха могли да се разрешат, ако си спомним думите на Ердман:

„Суверенитетът на Бог е абсолютен и все пак Той никога не го упражнява, за да осъди тези, които трябва да бъдат спасени, а по-скоро – за да спаси онези, които трябва да бъдат осъдени." [56]

13:49, 50 Въпреки съпротивата на юдеите **Господното слово се разпространява през цялата** тази **страна.** Това още повече настървява неговите **противници,** които **подбуждат** някои **набожни** и **високопоставени... жени,** повярвали в юдейската вяра, да се надигнат срещу мисионерите, а така също и някои от **градските първенци,** които да подкрепят техните зли планове. **Надига се** такава вълна от **гонение,** че **Павел и Варнава** са изпъдени насила от областта.

13:51, 52 Според наставленията на Господа (Лука 9:5; 10:11) **апостолите изтърсват против тях праха от краката си** и отиват **в ИКОНИЯ.** Но това събитие не е поражение или отстъпление, тъй като текстът казва, че учениците **„се изпълниха с радост и със Светия Дух". Икония** (днешна Кония) се намира на изток и на юг от Антиохия в Мала Азия.

14:1, 2 В Икония, както и на другите места, където има **синагога,** Павел и Варнава получават разрешение да проповядват според обичая на евреите от онова време. Божият Дух придружава словото с такава сила, че голямо **множество евреи и** гръцки прозелити приемат Господ Исус. Това възбужда гнева на онези от **евреите,** които отказват да се подчинят на евангелието и които на свой ред **подбуждат езичниците... против братята.** В Деянията на апостолите евреите са подстрекатели на повечето от гоненията срещу апостолите, макар и да не са непременно и извършители на

наказанията. Те се оказват майстори на подбуждането на *езичниците* към зли действия.

14:3 Макар и да усещат, че против тях се крои нещо лошо, апостолите продължават да проповядват **дръзновено в** името на Господа, Който потвърждава божествената природа на тяхното послание, като им дава власт да извършват **знамения и чудеса. Знаменията и чудесата** са две различни думи за обозначаване на свръхестествени явления. „Знамението" носи някаква поука, докато „чудото" поражда чувство на страхопочитание.

14:4-7 С увеличаване на напрежението в града хората, естествено, се разделят на две групи: част от тях **застават на страната на евреите,** друга част – **на страната на апостолите.** Накрая невярващите **езичници и евреи** решават да нападнат **апостолите** и да ги убият с камъни.[57] За да избегнат смъртта, апостолите избягват **в ЛИСТРА и ДЕРВИЯ,** два **града в ЛИКАОНИЯ,** област в централната част на Мала Азия, и там продължават с неотслабващ ентусиазъм да **проповядват евангелието.**

При опасността да бъдат убити с камъни Павел и Варнава **избягват в Ликаония.** В други подобни случаи те остават на мястото, където се намират, независимо от опасността. Защо става така? Защо в някои случаи на опасно положение те избягват, а в други остават? Като че ли в това няма никаква логика! Обяснението е, че великият контролиращ фактор в Деянията на апостолите е водителството на Светия Дух. Тези хора живеят в съвсем близко общение с Господа. Пребъдвайки в Него, те непрекъснато получават откровения за Неговата божествена воля и намерения. За тях това е най-важното нещо, което няма нищо общо с предварително съобщен списък от правила на поведение.

14:8, 9 В Листра мисионерите срещат един човек, който е **куц** по рождение и който показва необикновен интерес, докато **Павел говори. Павел** по някакъв начин вижда, че този човек **„има вяра да бъде изцелен".** Макар и текстът да не ни казва как точно става това, ние вярваме, че един истински евангелист има способността да разпознава състоянието на душите, на които говори. Той може да каже дали те проявяват само някакво любопитство, или наистина се чувстват душевно неспокойни заради изобличението им в грях.

14:10-12 Веднага щом **Павел** заповядва на мъжа да **стане на краката** си... **той скача и започва да ходи.** И тъй като чудото става пред всички, и тъй като Павел вече е привлякъл вниманието на хората **с високото си говорене, народът** е особено силно удивен. Всъщност той е толкова удивен, че провъзгласява двамата апостоли за богове и започва да вика, че **Варнава** е **Юпитер,** а **Павел – Меркурий.**[58] **Хората** вярват, че техните **богове** са слезли при тях в лицето на двамата мисионери. По някаква неизвестна причина те гледат на **Варнава** като на главния бог. И тъй като **Павел** е бил говорителят, те го смятат за **Меркурий,** пратеник на **Юпитер.**

14:13 Даже и **жрецът** от храма на **Юпитер** е убеден, че това наистина са небесни посетители, и се приготвя да направи голямо жертвоприношение, като донася **волове и венци** при портата на **града.** Цялото това движение е една много по-голяма опасност за християнската вяра от всички други известни форми на съпротива до този момент. За успешния християнски работник тази склонност на хората да насочват своето духовно внимание не върху Христос, а върху Неговия служител, е по-голяма опасност даже и от гоненията.

14:14, 15а Отначало **Варнава и Павел** не могат да разберат какво се готви да прави народът, тъй като не разбират ликаонски. Но щом им става ясно, че хората искат да им се поклонят като на богове, те **раздират дрехите си,** изразявайки по този начин открито своя про-

тест и болка, и **изтичват сред тълпата,** за да ги възпрат от тази лудост. Те не са богове, а **човеци със същото естество като** тях. Тяхната цел е да им донесат добрата вест, че **трябва да се обърнат от** мъртвите идоли **към живия Бог.**

14:15б-17 Интересно е да се отбележи, че когато говорят на тези езичници, Павел и Варнава не цитират СЗ, както правят на евреите. Вместо това те започват своето послание с разказа за сътворението – проблем, който представлява голям интерес за езичниците от всички народи и от всички времена. Мисионерите обясняват, че **„през миналите поколения"** Бог **„е оставял всички народи да ходят по своите пътища"**, но че дори и тогава Той не е преставал да свидетелства за Себе Си чрез творението и провидението. Нали именно **Той** им е давал с любов **дъждове... и плодородни сезони и е пълнел сърцата** им **„с храна и веселба".** Този последен израз означава, че осигурявайки **храна** за телата на хората, **Бог** е изпълвал **сърцата** им **с веселие,** което идва от радостта на **храненето.**

14:18 Посланието постига желания резултат. Хората, макар и с нежелание, се отказват от намерението да **принесат жертви** на тези служители на Господа.

14:19, 20 През това време идват **евреи от** писидийска **Антиохия и Икония,** които настигат **Павел** и Варнава в Листра. Те успяват да настроят езическото население на града против мисионерите, така че същата тази тълпа, която съвсем доскоро искаше да им се поклони като на богове, сега **се нахвърля срещу Павел с камъни и го извлича вън от града, мислейки,** че е мъртъв.

Коментарът на Кели върху този пасаж е особено подходящ:

„И защо правят всичко това? Хората много се обиждат, когато им откажат да приемат почитта, която те искат да отдадат на някого. По същия начин реагират и жителите на Листра и това чувство на обида ги предразполага да повярват на най-отвратителната лъжа за хората, на които те току-що са били готови да се поклонят. Хората се възвишават, когато се възхищават, и отнемането на тази възможност скоро довежда до намразването, а може би и до смъртта на онези, които търсят похвалата на единствения Бог. Така е и в този случай. Вместо да променят мнението си и да се обърнат като туземците от Малта (които в началото смятат Павел за убиец, а след това – за бог), те се вслушват в клеветите на евреите, които по принцип презират, и се нахвърлят с камъни върху този, на когото съвсем доскоро искаха да принесат жертва, изхвърляйки го от града като мъртвец." [59]

Дали Павел наистина **умира** в резултат на това нападение? Ако това е същото събитие, за което той говори във 2 Коринтяни 12:2, трябва да кажем, че дори и да е така, той самият не го разбира. Това, което можем да кажем, е, че неговото възстановяване е едно чудо. И докато **учениците все още стоят около него, той става и отива** обратно **в града** заедно с тях, а **на следващия ден тръгва с Варнава за Дервия.**

14:21 Съображенията, които стоят на първо място в плановете на апостолите, не са съображенията за личната им безопасност. Това се вижда от факта, че **след като проповядват евангелието** в Дервия, те отново **се връщат в ЛИСТРА,** мястото, където Павел беше бит с камъни. Това е доказателство за „силата на успешното възвръщане и бързото възстановяване".

Макар че името на Тимотей тук не се споменава, той може би е спасен точно тогава чрез проповядването на Павел. Когато апостолът посещава отново Листра, Тимотей е вече ученик, и то много уважаван от апостолите (Деян. 16:1, 2). Фактът, че Павел по-късно говори за него като за свое истинско дете във вярата (1 Тим. 1:2), не означава *непременно,* че точно той го е спечелил за Христос. Той може да е негово „истинс-

ko деme" просто защото следва неговия пример и служение.

След kamo свършват работата си в **Листра**, мисионерите отново отиват в **ИКОНИЯ и** ПИСИДИЙСКА **АНТИОХИЯ,** където вечe са основали църкви. Тяхната цел по това време е да „нагле-gam" църквите и да се занимаят с проблемите на техния растеж. Те никога не се задоволяват единствено с проповядване на евангелието и с водене на души при Спасителя. За тях това е само началото. Те се стремят да изграждат вярващите в тази най-свята вяра и особено да ги учат на истината за църквата и за нейното значение в Божия план.

Ердман казва следното:

„Истинската мисионерска програма има за цел установяването на самоуправляващи се, самоподдържащи се и саморазрастващи се църкви. Това е и целта, и практиката на самия апостол Павел." [60]

14:22 Истинската същност на тази затвърдителна работа се състои в **утвърждаването на душите на учениците** и укрепването на християните **във вярата** чрез поучаването им в Божието слово. Павел описва тази дейност в Колосяни 1:28, 29 така: „...съветваме всеки човек и поучаваме всеки човек с пълна мъдрост, за да представим всеки човек съвършен в Христа. Затова се и трудя, като се подвизавам според Неговата сила, която действа в мене мощно."

На второ място тя означава увещание за **постоянство във вярата** – особено подходящо увещание, като се има предвид широкоразпространеното преследване на християните по онова време. Заедно с това увещание идва и напомнянето, че **„през много скърби трябва да влезем в Божието царство".** Тук под **„Божието царство"** трябва да разбираме **Божието царство** в неговия бъдещ етап, когато вярващите ще споделят славата на Христос. Най-напред човек влиза в **Божието царство** чрез новорождението. Преследванията и **скърбите** нямат никаква спасителна стойност сами по себе си. Но тези, които влизат в Божието царство чрез вяра сега, имат обещанието, че пътят към бъдещата слава е обсипан със **скърби.** „Ако страдаме с Него, да се и прославяме заедно с Него" (Рим. 8:17б).

14:23 По това време мисионерите **определят** също така и **презвитери във всяка църква.** Тук бихме искали да отбележим няколко неща:

1. Новозаветните старейшини (презвитери) са били благочестиви, зрели мъже, които са упражнявали духовно ръководство в местната църква.
2. В Деянията на апостолите старейшините не са били назначавани при основаването на църквата, а при *повторното посещение* на църквата. С други думи, времето между двете посещения е давало възможност за изявяването на онези, на които е било вече дадено да станат старейшини от Светия Дух.
3. Старейшините са се определяли от апостолите и техните представители. По това време НЗ все още не е бил написан и не е имало изрични инструкции за качествата на старейшините. Но апостолите са знаели тези качества и са били в състояние да определят кой отговаря на тези библейски изисквания.
4. Днес ние нямаме апостоли, които да определят старейшините, но имаме текстовете от 1 Тимотей 3 и Тит 1, където са дадени изискванията за старейшините. Затова всяко местно събрание трябва да е в състояние да избере онези мъже, които отговарят на Божиите изисквания за пазачи на овцете.

След като Павел и Варнава **се помолват и постят, те препоръчват** вярващите **на Господа.** За нас изглежда толкова невероятно, че събранията са могли да бъдат основавани за толкова кратко време и че това време е било достатъчно, за да могат те да бъдат обучени от мисионерите и да започнат да работят

толкова добре за Господа и да функционират като автономни единици. Отговорът трябва да се търси във великата сила на Светия Божий Дух. А тази сила е била ясно изявена в живота на хора като Павел и Варнава. Навсякъде, където отиват, те упражняват мощно влияние върху хората, привличайки ги към Бога. Техните обществени проповеди са подкрепени от примера на собствения им живот, а влиянието на това двойно свидетелство е неизмеримо.

Пасажът от 21 до 23 ст. ни дава апостолския модел – проповядване на евангелието, поучаване на новоповярвалите, основаване и укрепване на църквите.

14:24-26 След като минават областта на **Писидия, апостолите** отиват на юг **към ПАМФИЛИЯ.** Там те отново посещават **Перга** и **слизат надолу в** пристанищния град **АТАЛИЯ,** където се качват на един кораб **за АНТИОХИЯ** в Сирия. Това е краят на тяхното първо мисионерско пътешествие, тъй като **Антиохия** е мястото, където **те бяха препоръчани на Божията благодат за делото, което току-що бяха завършили.**

14:27 Сигурно е било голяма радост, когато **цялата църква се е събрала,** за да чуе разказа за мисионерските опитности на тези двама големи Божии мъже. С голяма християнска скромност Павел и Варнава **разказват всичко, което Бог е извършил чрез тях, и как е отворил вратата на вярата за езичниците.** Те не разказват това, което са извършили те за **Бога,** а това, което **Той** е благоволил да извърши чрез тях.

14:28 Павел и Варнава остават с учениците в Антиохия **дълго време.** Пресмятанията за този престой варират между една и две години.

Мисионерската стратегия

Колко е вълнуващо да се види как една малка група от невзрачни ученици, живеещи в такова малко кътче на света, са били вдъхновени от славното видение за евангелизирането на света и как те извършват това евангелизиране. Всеки един поотделно се чувства пряко отговорен за това дело и му отдава себе си безрезервно.

По-голямата част от евангелизаторската работа се извършва от местните вярващи и тя се смята за част от всекидневните им задължения. Те просто говорят за евангелието на съседите си.

Самите апостоли и другите мисионери пътуват от място на място, като проповядват евангелието и основават църкви. Обикновено те пътуват по двама или на групи от повече от двама. Понякога един по-млад мисионер пътува с друг, по-стар от него, какъвто е случаят с Тимотей и Павел.

Има два основни метода на евангелизиране – лична евангелизация и масова евангелизация. Във връзка с последната е интересно да се отбележи, че по-голямата част от тези евангелизации са ставали импровизирано и са били провокирани от някоя местна ситуация или криза.

„Почти всички проповеди, които са записани тук (в Деянията), са станали при обстоятелства, които изключват каквато и да било възможност за предварителна подготовка от страна на говорещия. Всяка една от тези ситуации е била напълно неочаквана.“ [61]

Както казва г-н Баундз, апостолските проповеди не са едно предварително подготвено представление за определено време, а поток от живот.

Апостолите и хората, които са ги придружавали, са били водени от Светия Дух, но много често това водителство е било потвърждавано от тяхната местна църква. Така например ние виждаме, че пророците и учителите в Антиохия полагат ръце на Варнава и Павел и ги изпращат на първото им мисионерско пътешествие (13:2). Виждаме също, че преди да се отправи на пътешествие заедно с Павел (16:2), Тимотей получава доверието на братята в Листра и Икония. Па-

вел и Сила също са препоръчани на Божията благодат от църквата в Антиохия преди второто им мисионерско пътешествие (15:40).

Често се казва, че географската стратегия на апостолите е включвала отиването им в големите градове, за да основават църкви, които да евангелизират околните селища. Това мнение обаче говори за едно прекалено голямо опростяване на нещата. Основната стратегия на апостолите се е основавала на следването на водителството на Светия Дух, Който ги е водел както в големите градове, така и в малките селища. Светият Дух е извел Филип от съживлението в Самария и го е отвел при един-единствен човек по пътя за Газа (8:9-40). Също така Той е завел Павел в Берия, този „затънтен" град, както казва Цицерон. Честно казано, ние не можем да видим една точно определена и строга географска стратегия в Деянията на апостолите. По-скоро виждаме как суверенният Дух се движи според Собствената Си воля.

Навсякъде, където хората са откликвали на евангелието, са се основавали местни събрания. Тези събрания са придавали стабилност и постоянство на делото. Те са били самоуправляващи се, самофинансиращи се и саморазмножаващи се единици. Апостолите са ги посещавали, за да укрепят и насърчат вярващите (14:21, 22; 15:41; 20:1, 2) и за да определят старейшини (14:23).

По време на мисионерските си пътешествия апостолите и техните сътрудници понякога са се издържали сами (18:3; 20:34), а понякога са били подпомагани от църквите или отделни хора (Фил. 4:10, 15-18). Павел е работил, за да осигури нуждите не само на себе си, но и на своите сътрудници (20:34).

Макар и да са били препоръчани на Божията милост от местните събрания и да са били издържани от тях, апостолите не са били контролирани от тях. В проповядването на Божия замисъл и на „всичко, що е било полезно", те са били свободни представители на Господа (20:20).

В края на мисионерските си пътешествия апостолите са се връщали в своята църква и са давали отчет за това, как Господ е работил чрез тях (14:26-28; 18:22, 23). Това е един добър модел за всички мисионери от всички времена на църквата.

Д. Съвещанието в Ерусалим (15:1-35)

15:1 Спорът по въпроса за обрязването, който възниква в антиохийската църква, е описан също и в Галатяни 2:1-10. Сравнявайки двете описания, ние можем да получим следната картина: **някои** лъжебратя **от** църквата в **Ерусалим** отиват в Антиохия и започват да проповядват на събранието там. Същността на тяхното послание е, че за **да се спасят,** езичниците трябва да **се обрежат.** Вярата в Господ Исус Христос не е достатъчна: езичниците също така трябва да спазват и **Моисеевия** закон. Това, разбира се, представлява една челна атака срещу евангелието на Божията благодат. Истинското евангелие на благодатта ни учи, че Христос е извършил цялото дело на спасението на кръста. Това, което е необходимо да направи грешният човек, е да Го приеме чрез вяра. В момента, в който започнем да говорим за човешки дела или заслуги, ние вече преставаме да говорим за спасение по благодат. При благодатта всичко зависи от Бога, а не от човека. Ако поставим някакви условия, вече не става дума за подарък, а за изплащане на задължение. А спасението е подарък, то не се изработва или заслужава по някакъв начин.

15:2, 3 Павел и Варнава пламенно се противопоставят на тези юдеисти, съзнавайки, че те са дошли да ограбят вярващите езичници от свободата им в Христос Исус.

И тук, в Деяния 15, научаваме, че братята в Антиохия решават да изпратят

„Павел и Варнава и някои други... в Ерусалим до апостолите и презвитерите.“ В Галатяни 2:2 Павел казва, че е отишъл там „по откровение“ Това не е противоречие. Както Божият Дух открива на Павел, че трябва да отиде в Ерусалим, така Той открива и на църквата в Антиохия, че братята трябва да го изпратят. По пътя **за Ерусалим** групата се спира на различни места във **Финикия и Самария,** за да разказва за **обръщението на езичниците,** доставяйки **голяма радост** на всички, които чуват това свидетелство.

15:4 Когато пристига в **Ерусалим,** Павел отива най-напред сам при **апостолите и старейшините,** като им разказва за всичко, което е проповядвал за евангелието на езичниците. Те признават, че това е същото евангелие, което те самите проповядват на евреите.

15:5 Явно на едно открито събрание на църквата **някои от** повярвалите сред **фарисеите стават** и започват да спорят, че ако искат да бъдат истински ученици, езичниците трябва да се обрязват и да **спазват Моисеевия закон.**

15:6 6 ст. създава впечатлението, че при вземането на решение присъстват само **апостолите и старейшините,** но 12 ст. ни казва, че там присъства цялата църква.

15:7-10 Когато **Петър става,** поддръжниците на обрязването може би смятат, че той ще подкрепи тяхното мнение – в края на краищата нали **той** е апостолът сред обрязаните. За тяхно съжаление надеждите им не намират изпълнение. **Петър** напомня на своите слушатели, че преди няколко години **Бог** е наредил така, че **езичниците да чуят евангелието** най-напред... от неговите уста. Това е станало в дома на Корнилий. Когато е видял, че сърцата на тези **езичници** се стремят към Него чрез вяра, **Бог им** е дал **Светия Дух, както е направил и** на езичниците в деня на Петдесетница. Тогава **Бог** не е поискал от **езичниците** да се обрежат. Всъщност фактът, че те са били **езичници,** не е породил никаква разлика: Бог е изчистил и **техните сърца чрез вяра.** И след като **Бог** е приел **езичниците** на основание на **вярата,** а не на основание на спазването на закона, пита **Петър,** защо сега те искат да **наложат** на езичниците **хомота** на закона – **хомот, който нито бащите** им, **нито те са могли да носят?** Законът не е спасил никого. Неговото предназначение е да осъжда, а не да оправдава. Чрез закона ние получаваме знание за греха, а не спасение от греха.

15:11 Последните думи на Петър заслужават особено внимание. Те изразяват дълбокото му убеждение, че **„чрез благодатта на Господа Исуса“** (а не чрез спазването на закона) **„ние“** (юдеите) **„ще се спасим“ „също както и те“** (езичниците). Човек би очаквал, че като юдеин Петър ще каже, че езичниците ще се спасят, също както и юдеите. Но тук ние виждаме как **благодатта** тържествува над всички етнически противоречия.

15:12 След като Петър свършва да говори, **Варнава и Павел** започват да разказват за това как **Бог** е посетил **езичниците** и как е придружавал проповядването на евангелието със **знамения и чудеса.**

15:13, 14 Петър вече каза, че Господ е отворил вратата на вярата за **езичниците най-напред** чрез него. Павел и Варнава продължават свидетелството, като разказват как Господ е работил чрез тях сред **езичниците, а Яков** авторитетно заявява, че настоящата цел на Бога за това време е „да вземе измежду **езичниците... люде за Своето име“.** Това е същността на току-що казаното от **Симон** (Петър).

15:15-19 След това Яков дава цитат от Амос 9:11, 12. Забележете, че той не казва, че призоваването на **езичниците** е изпълнение на пророчеството на Амос, а че то само *се съгласява* **с пророческите думи.** Събранието не трябва да смята за странно това, че **Бог** е посетил

езичниците със спасението, тъй като то е било ясно пророкувано в СЗ. **Бог** е предсказал, че **езичниците** ще бъдат благословени като езичници, а не като вярващи юдеи.

Цитатът от Амос говори за времето на хилядолетието, когато Христос ще седи на трона на **Давид** и когато **езичниците** ще **„потърсят ГОСПОДА“.** Тук *няма* дори и намек за това, че пророчеството ще бъде изпълнено във времето, в което говори Яков. Той по-скоро казва, че спасението на **езичниците,** което става по това време, е *в съгласие* с това, което ще се случи по-късно според пророчеството на Амос.

Аргументът на Яков е следният: найнапред **Бог** ще посети **езичниците, за да изведе от тях народ за Своето име.** Това е започнало тогава (и продължава и до днес). Тези от **езичниците,** които се обърнат, ще бъдат включени в църквата заедно с обърналите се евреи. Това, което става в този момент в малък мащаб (спасението на **езичниците**), ще стане по-късно и в голям мащаб. Христос ще се върне, ще възстанови връзките Си с народа на Израел и ще спаси **всички езичници, които се наричат с** Неговото **име.**

Яков гледа на тогавашните събития като на първото Божие посещение на **езичниците.** Той смята, че това първо посещение е в пълно съзвучие с предсказаното от Амос – бъдещото посещение на **езичниците** при завръщането на Христос като Цар. Двете събития си *съответстват,* макар и да не си съвпадат.

Обърнете внимание също на последователността на събитията:

1. **Извикването на народ за Неговото име** (14 ст.) **от езичниците** през този настоящ Век на Благодатта.
2. Възстановяване на вярващия остатък от народа на Израел при Второто пришествие на Христос (16 ст.).
3. Спасяване на езическите народи след възстановяването на Израел (17 ст.).

Това са онези **езичници, които се наричат с Неговото име.**

Думите, които се цитират от Яков като пророчество от Амос (9:11, 12), се различават от оригиналния текст в СЗ. Част от тези различия се дължат на факта, че Яков цитира текста на гръцки език. Но цитатът е доста различен и от текста на Септуагинтата. Едно от обясненията е, че Същият Свети Дух, Който е вдъхновил първоначалното написване на тази думи, сега е позволил и това изменение, което да отговори на появилия се проблем. Друго обяснение може да бъде фактът, че староеврейските ръкописи съдържат няколко прочита на Амос 9. Алфорд смята, че Яков сигурно цитира някой превод, който е близък с приетия от фарисеите староеврейски текст, в противен случай те нямаше да го приемат като доказателство.

„След това ще се върна“ (16 ст.). Яков вече е казал, че Божият план за настоящия век е отварянето на вратата на вярата за **езичниците.** Не всички езичници ще бъдат спасени, но Бог ще **извика от езичниците народ за Своето име.** Тук Яков добавя **„след това“,** като говори за времето след като църквата бъде извикана от народите, когато Бог **ще се върне и ще издигне отново Давидовата скиния, която** е **паднала** и е в **развалини. Давидовата скиния** е преносен израз за обозначаване на Давидовия дом или семейство. Възстановяването на „Давидовата скиния“ е праобраз на бъдещото възстановяване на царското семейство и повторното издигане на трона на **Давид,** върху който като Цар ще седи Христос. Тогава Израел ще стане средството за благословение на целия свят. **„Останалите от човеците“** ще **потърсят ГОСПОДА,** а така **също и всичките народи, които се наричат с** Неговото **име.**

Цитатът от Амос завършва със заявлението, че това са думите на **„ГОСПОДА, Който прави да е известно това от века.“**

И така, щом Божията цел е да призове от **езичниците народ за** Своето име, **езичниците** не трябва да се натоварват, като се задължават да спазват Мойсеевия закон. Единственото необходимо условие за спасението е вярата.

15:20 Но когато пишат на църквата в Антиохия, ще бъде добре да предупредят светиите **да се въздържат от осквернение чрез идоли, от блудство и от кръв.** На пръв поглед изглежда, че Яков противоречи сам на себе си. Нима това не е закон? Нима той не им налага да спазват закона? Отговорът е, че този съвет няма нищо общо със спасението. Въпросът със спасението е вече решен. Неговият съвет е свързан с *общението* между вярващите евреи и езичници. Макар и спазването на тези правила да не обуславя спасението, то със сигурност обуславя избягването на дълбоки противоречия между вярващите от ранната църква.

Забранените неща са следните:

1. **„Осквернение чрез идоли."** В 29 ст. това е обяснено като ядене на храни, принесени в жертва на идоли. Ако вярващите езичници продължат да ядат такива храни, техните еврейски братя могат сериозно да се усъмнят дали те наистина са се отказали от идолопоклонството. И макар че езичниците-християни са свободни да ядат такива храни, това може да се окаже съблазън за техните по-слаби еврейски братя и следователно ще бъде неправилно.
2. **„Блудство."**[62] Това е основният грях на всички езичници. Затова Яков смята, че е особено важно да го включи в този списък. Никъде в Библията няма стих, който да отменя заповедта за въздържане от **блудство.** Тя е валидна за всички времена.
3. **„От... удавено."** Тази забрана води началото си от завета, който Бог прави с Ной след потопа (Бит. 9:4). Това е една постоянна забрана, валидна не само за еврейския народ, но и за цялото човечество.
4. **„От... кръв."** Тази забрана също може да се прочете в Бит. 9:4, което означава, че тя е била дадена преди Мойсеевия закон. И тъй като заветът с Ной никога не е бил отменян, ние смятаме, че тези заповеди продължават да бъдат валидни и досега.

15:21 Този стих ни обяснява причините, поради които са дадени забраните в 20 ст. **Във всеки град** има евреи, които са научени, че е погрешно да правят тези неща. Грешно е не само да живееш в блудство, но и да ядеш храни, принесени в жертва на идоли, месо на удушени животни и кръв. Защо тогава езичниците да наскърбяват Бога, като извършват блудодеяния, съблазняват хората и други подобни неща?

15:22 Така се взема решение, че езичниците не трябва да се обрязват, за да се спасят. Следващата стъпка е **да се изпрати** официално писмо **до** църквата в **Антиохия,** което да обясни всичко това. **Апостолите и старейшините** в Ерусалим заедно **с цялата църква** определят **Юда,** наречен **Варсава, и Сила** – и двамата **водещи мъже между братята** – да заминат **в Антиохия с Павел и Варнава.** Това е същият този **Сила,** който по-късно става спътник на **Павел.**

15:23-29 Тук се дава съдържанието на писмото. Забележете, че лъжебратята, които отиват в Антиохия от Ерусалим, никога не са били упълномощавани и никога не са получавали одобрението на църквата в Ерусалим (24 т.).

28 ст. ни показва ежеминутното уповаване на учениците на **Светия Дух: „Защото се видя добре на Светия Дух и на нас..."** Някой беше нарекъл това „старшото партньорство на Светия Дух".

15:30, 31 Писмото от Ерусалим внася голямо **успокоение** в църквата в **Антиохия.** Тамошните ученици сега разбират, че Бог ги е спасил като езичници, а не като хора, които трябва да станат юдеи.

15:32, 33 Юда и Сила остават за известно време и вземат участие в няколко събрания, на които **увещават и** назидават **братята** във вярата. След това продължително и щастливо време на общение и служение в Антиохия те се връщат обратно в Ерусалим.

15:34 34 ст. не присъства нито в найстарите, нито в повечето ръкописи. Очевидно някои от преписващите са решили, че ще бъде полезно да дадат тази информация, за да обяснят явното противоречие между 33 и 40 ст. 33 ст. ни казва, че Сила се е върнал в Ерусалим, докато в 40 ст. ние го виждаме като спътник на Павел във второто му мисионерско пътешествие. Явно Сила наистина се е върнал в Ерусалим, където Павел се е свързал по-късно с него и го е поканил да го придружи в неговите пътешествия.

15:35 Павел и Варнава остават **в Антиохия** по това време, като **поучават и проповядват Господното Слово.** Освен тях в събранието има и **много** други служители на Господа. Вероятно по това време се случват и събитията, описани в Галатяни 2:11-14.

Е. Второто мисионерско пътешествие на Павел: Мала Азия и Гърция (15:36-18:22)

15:36-41 Времето за началото на второто мисионерско пътешествие на Павел е дошло. **Павел** повдига въпроса **пред Варнава,** като му предлага отново да посетят градовете, в които вече са **проповядвали словото.** Когато **Варнава** настоява да вземат и племенника му **Марко, Павел** се противопоставя решително на това предложение. Той много добре си спомня как Марко **се отдели от тях в Памфилия** и се страхува, че това ще се повтори. **Разногласието** между **Варнава и Павел става толкова голямо,** че предизвиква **разделянето на тези двама** благородни служители на Господа. **Варнава взема Марко и** двамата **тръгват за Кипър,** неговото родно място, както и мястото, където Павел спира за първи път по време на първото си пътешествие. **Павел избира Сила и тръгва към СИРИЯ и КИЛИКИЯ, за да укрепва църквите.**

36 и 41 ст. ни дават допълнителна информация за истинския пастирски дух на **Павел.** Неговата изпълнена с любов загриженост към Божия народ е описана от един известен учител така: „Бих предпочел да усъвършенствам един светия за делото на служението, отколкото да призова стотици хора към започване на християнски живот."

На това място неизбежно се повдига въпросът: „Кой е бил прав – **Павел или Варнава?"** Вероятно и двамата не са били прави. Може би **Варнава** е позволил на естествените си чувства към **Марко** да повлияят на неговата безпристрастност. 39 ст. ни показва, че **разпрата** между **Павел** и **Варнава** е била доста **остра.** „От гордостта произхожда само препиране" (Пр. 13:10). Така че в този случай и двамата могат да бъдат обвинени в гордост. Онези, които смятат, че **Павел** е бил правият, базират своето мнение на факта, че от този момент нататък името на **Варнава** никъде не се споменава в повествуването. Освен това **Павел** и **Сила** тръгват, **„препоръчани от братята на Господната благодат"**, което *не* се казва за Варнава и Йоан Марко. Независимо от всичко окуражително е да знаем, че след време Марко отново заема мястото си сред апостолите и отново спечелва доверието на Павел (2 Тим. 4:11).

Самостоятелността на местната църква

На пръв поглед може да изглежда, че съвещанието в Ерусалим изиграва ролята на нещо като деноминационен върховен съд, но фактите говорят точно обратното.

Всяко местно събрание в ранните години на християнството е било самостоятелно, тоест самоуправляващо се.

Църквите не са били обединени във федерация, управлявана от едно централно ръководство. Не е имало никакви деноминации и следователно – никакви деноминационни ръководни органи. Всяко местно събрание е отговаряло пряко пред Господа. Това може да се види в Откровение 1:13, където Господ е описан да стои в средата на седемте златни светилника. Тези светилници са седемте църкви в Азия. Важно е да се види, че между отделните църкви и великата Глава на църквата няма никакво управляващо тяло. Всяка църква се управлява *пряко* от Господа.

Защо това е толкова важно? Най-напред защото то възпира разпространението на грешките. Когато църквите са свързани чрез едно общо управление, силите на либерализма, рационализма и отстъплението могат да завладеят цялата територия на църквите просто като завладеят управляващите ги органи и деноминационни школи. Там, където църквите са независими, борбата трябва да се води от противника срещу огромно количество независими единици.

На второ място самостоятелността на местното събрание представлява важна защита срещу враждебно настроените правителства. Когато църквите са обединени във федерация, едно тоталитарно правителство може лесно да ги управлява, като завербува някои от лидерите в тяхното ръководство. Когато църквите откажат да признаят едно централизирано управление, те много по-лесно могат да минат в нелегалност по време на преследвания.

Много правителства днес – както демократични, така и диктаторски – се опитват да обединят малките и независими църкви в едно. Те казват, че не желаят да се занимават с голям брой местни събрания и че предпочитат да имат отношения с един централен комитет, който да представлява всички заедно. Свободните правителства се опитват да насърчат това обединяване чрез различни „благоприятни" предложения и отстъпки. Другите правителства се опитват да наложат това чрез декрет, както направи това Хитлер по време на третия райх. И при двата случая църквите, които се поддават на натиска, загубват библейския си характер, а така също и способността си да се съпротивляват на модернизма и да продължат да работят тайно по време на гонения. Някои могат да кажат, че църквите от Деянията на апостолите са имали все пак централно ръководство като например събранието в Ерусалим, за което ние току-що говорихме. Но едно по-внимателно изучаване на пасажа ще ни покаже, че това не е било официално ръководно тяло с регулиращи функции. Това е било просто едно събиране на апостолите и старейшините, чието решение е имало силата на съвет.

Събранието не е извикало вярващите от Антиохия; а те са били онези, които са потърсили съвета на вярващите в Ерусалим. Решението на съвета не е било задължително за църквите; то просто им е било предложено като едно общо решение на групата.

Историята на църквата говори сама за себе си. Навсякъде, където църквите са били обединени под едно централно ръководство, се наблюдава задълбочаване на упадъка. Най-чистите свидетелства за Бога са дошли от църкви, които са били независими от човешки контрол вън от тях.

16:1, 2 Вероятно, когато отново вижда **ДЕРВИЯ и ЛИСТРА,** спомените нахлуват в главата на Павел като пчелен рояк върху мед. Споменът за боя с камъни сигурно поражда доста противоречиви чувства във връзка с повторното му отиване там, но апостолът знае, че Бог има Свои хора на това място и никакви съображения за личната му безопасност не могат да го спрат.

Както предположихме и по-рано, вероятно **Тимотей** е един от повярвалите по

време на първото пътуване на апостола в град **Листра** (очевидно родния град на Тимотей). Майката на Тимотей, Евникия, и баба му Лоида са били вярващи **еврейки** (2 Тим. 1:5). **Баща му е бил грък** и може би вече е бил умрял.

Новината, която **братята... в Листра и Икония** съобщават на Павел – че **Тимотей** напредва добре в християнската вяра, му доставя голяма радост. **Павел** решава да го покани да му бъде спътник по време на мисионерското му пътешествие. Обърнете внимание, че ранните апостоли не само работят по двама, но вземат със себе си и по-млади братя (Марко и Тимотей), за да ги обучат на практическите аспекти на християнското служение. Каква голяма привилегия за тези млади хора – да бъдат впрегнати в един ярем с ветерани в християнското мисионерско служение с толкова много сол в себе си.

16:3 Преди да тръгнат, **Павел обрязва** Тимотей. Защо той прави това, след като съвсем неотдавна решително се е възпротивил на обрязването на Тит (Гал. 2:1-5)? *Отговорът е много прост:* в случая с Тит е ставало въпрос за една основна християнска доктрина, докато тук няма такова нещо. Там лъжеучителите настояват, че Тит – един пълен езичник, трябва да се обреже, за да се спаси. За Павел това означава отхвърляне на истината, че примирителното дело на Христос е напълно достатъчно за спасението, и затова той се възпротивява срещу него. Тук ситуацията е съвсем различна. Хората от областта знаят, че Тимотей е евреин по майка. **Павел,** Сила и Тимотей тръгват на мисионерско пътешествие и знаят, че техните първи срещи ще бъдат най-често с евреи. Ако тези **евреи** разберат, че Тимотей не е обрязан, могат да откажат да ги слушат; но ако знаят, че е обрязан, няма да има причина за съблазън в това отношение. Тъй като това е въпрос, който няма никакво значение в морално отношение и който не засяга никаква основна доктрина, **Павел** се съгласява да обреже Тимотей: „... на всички станах всичко, та по всякакъв начин да спася неколцина“ (1 Кор. 9:19-23).

Обяснението, че обрязването на Тимотей има за цел да спечели повече слушатели на евангелието сред евреите, се потвърждава още веднъж и от думите: **„... затова взе, та го обряза поради юдеите... понеже всички знаеха, че баща му беше грък.“**

16:4-5 Докато пътуват **през** ликаонските **градове,** тримата мисионери **предават на** църквите **„наредбите,** определени **от апостолите и презвитерите в Ерусалим“.** Тези **наредби** могат да се обобщят накратко така:

1. Единственото условие на спасението е вярата. Обрязването или спазването на закона не трябва да се прибавя към вярата като условие за спасението.
2. Въздържането от блудство е забрана за всички вярващи от всички времена, но това предупреждение е отправено главно към обърналите се езичници, тъй като това е било (и все още е) *техният* най-голям и най-често срещан грях.
3. Яденето на идоложертвено, на удушено и на кръв е забранено не като нещо, което е особено важно за спасението, а като нещо, което може да навреди на общението между вярващите евреи и езичници. Някои от тези наставления подлежат на изменения (вж. 1 Кор. 8-10; 1 Тим. 4:4, 5).

В резултат на служението на тези мъже **църквите се утвърждават във вярата и се умножават числено от ден на ден.**

16:6-8 Тези стихове са от особено голямо значение, тъй като разкриват надзирателската роля и водителството на **Светия Дух** в мисионерската стратегия на апостолите. След като посещават църквите във **ФРИГИЯ** и **ГАЛАТИЯ,** апостолите възнамеряват да заминат за провинция **Азия,** в западната част на Мала Азия, но **Светият Дух** им забраня-

ва. Тук не се казва защо, макар че някои изследователи предполагат, че това е защото според Божието намерение, тази област е била определена за евангелизиране от Петър (вж. 1 Петр. 1:1). Във всеки случай те тръгват на северозапад към областта **МИЗИЯ.** Това всъщност е част от провинция **Азия,** но те не проповядват там. При опита им да отидат на североизток **към Витания,** на брега на Черно море, **Духът ги спира** и не им позволява да направят това. Затова те тръгват направо на запад към морския град **ТРОАДА.** Оттам мисионерите могат да наблюдават през Егейско море Гърция – първата врата към Европа. Райри отбелязва следното:

„Азия имаше нужда от евангелието, но това не беше подходящото време според Бога. Само необходимостта не беше достатъчна, за да бъдат призовани апостолите. Те току-що бяха дошли от изток и им беше забранено да отидат на юг или на север, но апостолите не решиха, че Господ непременно ще ги отведе на запад, а зачакаха точните Му указания. Логиката не е единствената основа, на която трябва да базираме решението си накъде да тръгнем.“ [63]

16:9 По време на едно нощно **видение** Павел вижда **един македонец,** който го вика **да отиде** в **МАКЕДОНИЯ** и **да** им **помогне. Македония** е северната част на Гърция, на запад от Троада. Дали съзнателно или не, **Македония** (и цяла Европа!) се нуждае от евангелието на изкупителната благодат. Господ затваря врати към Азия, за да могат Неговите служители да отнесат благата вест на Европа. Стокър рисува следната картина:

„[Македонецът] е образ на Европа и неговият вик за помощ е викът на Европа към Христос. Павел вижда в това видение един божествен призив и още на следващата сутрин слънцето огрява със златните си лъчи неговата фигура, седнала на палубата на един кораб, чийто нос сочи посоката на македонския бряг.“ [64]

16:10 Тук има една многозначителна промяна на числото на местоимението от *„той“* към *„ние“*. Почти всички смятат, че в този момент Лука, авторът на Деянията, се е присъединил към Павел, Сила и Тимотей, и оттук нататък описва събитията като свидетел.

Божественото водителство

За да може да функционира ефективно на земята, ранната църква е имала нужда от водителството на своята Глава в небесата. Но как точно Господ Исус е изявявал волята Си на Своите служители?

Преди да се възнесе, Господ Исус оставя на учениците Си Своята *обща стратегия,* като им казва: „Ще бъдете свидетели за Мене както в Ерусалим, тъй и в цяла Юдея и Самария, и до края на земята“ (Деян. 1:8).

След възнесението Си Той им изявява волята Си по няколко начина.

За да изберат заместник на Юда, Петър и другите ученици използват водителството на Старозаветните *Писания* (Пс. 69:25).

Поне в пет случая Господ им разкрива волята Си чрез *видения* – случая с Анания (9:10-16), с Корнилий (10:3), с Петър (10:10, 11, 17) и с Павел (два пъти – 16:9, 10; 18:9).

Два пъти Той ги води чрез *пророци* (11:27-30; 21:10-12).

Има случаи, когато християните са водени от *обстоятелствата.* Така например те биват разпръснати или накарани да действат поради гоненията (8:1-4; 11:19; 13:50, 51; 14:5, 6). Гражданските власти принуждават Павел и Сила да напуснат Филипи (16:39, 40). По-късно Павел бива отведен от Ерусалим в Кесария от властите (23:33). Обстоятелството, че Павел се отнася до императора, предопределя неговото пътуване до Рим (25:11), а по-късно корабокрушението размества времето и последователността на събитията (27:41; 28:1).

Понякога водителството идва *чрез съвета и инициативата на други християни.* Църквата в Ерусалим изпраща Варнава в Антиохия (11:22). Агав предрича настъпването на глад и това накарва антиохийската църква да изпрати помощ на светиите в Юдея (11:27-30). Братята в Антиохия изпращат Павел и Варнава в Ерусалим (15:2). Юда и Сила биват изпратени от църквата в Ерусалим заедно с Варнава и Павел (15:25-27). Преди началото на второто си мисионерско пътешествие Павел и Сила са препоръчани от братята на Божията благодат (15:40). При напускането на Листра Павел взима Тимотей със себе си (16:3). Поради заплахата от насилие братята в Солун изпращат Павел и Сила в Берия (17:10). На свой ред братята в Берия изпращат Павел поради същата причина (17:14, 15). И накрая, Павел изпраща Тимотей и Ераст в Македония (19:22).

Освен гореспоменатите методи на водителство има и няколко случая, при които хората получават указания за божествената воля *директно.* Господен ангел отправя Филип на пътя на етиопския евнух (8:26). Светият Дух говори на пророците и учителите в Антиохия, след като те постят и се молят (13:1, 2). Павел и Тимотей получават забрана от Светия Дух да не проповядват словото в Азия (16:6). По-късно те се опитват да отидат във Витания, но Духът не им позволява да го направят (16:7).

В обобщение трябва да кажем, че ранните християни са получавали водителство чрез:

1. Писанията.
2. Видения и пророчества.
3. Обстоятелствата.
4. Съвета и инициативата на други християни.
5. Преки наставления, вероятно по някакъв вътрешен, субективен начин.

16:11, 12 Тръгвайки на северозапад **от Троада,** неуморните посланици на Христос спират най-напред за една нощ на остров **САМОТРАКИ, след което** навлизат във вътрешността на страната и стигат в пристанищния град **НЕАПОЛ,** на около 120 мили от **Троада,** а оттам – **„във ФИЛИПИ, който е главният град на оная част от Македония и римска колония“.**

16:13-15 Очевидно във Филипи няма синагога, но Павел и неговите другари разбират, че някои евреи се събират **в събота** край една **река извън града,** и като отиват на това място, намират група **жени,** които се молят, сред които и една „богобоязлива жена **на име Лидия“.** Вероятно тя е езичница, обърнала се към юдеизма. Родена **в град Тиатир,** в областта Лидия, западна Мала Азия, тя се е преместила да живее във Филипи, където работи като **продавачка на морави платове. Тиатир** е бил известен със своите бои.

Широко отворени за евангелието са не само ушите на тази жена, но и **сърцето ѝ,** и след като приема Господ Исус, **се кръщава – „тя и домът ѝ“.** Без съмнение, преди да **се кръстят,** членовете на **дома ѝ** също са повярвали. Тук не се казва, че Лидия е била омъжена жена. **„Домът ѝ“** е могъл да се състои и само от нейните слуги.

Лидия не е спасена заради добрите си дела, а е спасена, за да върши добри дела. Тя доказва истинността на своята вяра, като отваря дома си за Павел, Сила, Лука и Тимотей.

16:16-18 В един от следващите дни, когато отиват на мястото за **молитва, Павел** и другарите му срещат една **слугиня,** която има **предсказвателен дух.** Духът, който я е обсебил, я кара да предсказва бъдещето и да прави други удивителни неща. По този начин момичето **докарва** голяма печалба на **господарите си.**

Когато **среща** християнските мисионери, слугинята **тръгва след** тях и започва да вика: **„Тия човеци са слуги на Всевишния Бог, които ви проповядват път за спасение“,** като прави това **в**

продължение на много дни. Нейните думи са *истина*, но **Павел** знае, че не трябва да приема свидетелство от бесове, и освен това окаяното състояние на слугинята го натъжава. Така че той заповядва на беса **да излезе от нея в името на** всесилния **Исус Христос** и в същия миг момичето е освободено от това ужасно робство. То става един напълно разумен и психически здрав човек.

Чудесата

Чудесата са навсякъде в книгата Деянията на апостолите. Някои от по-известните от тях са следните:

Чудната дарба на говоренето на езици (2:4; 10:46; 19:6).

Изцелението на куция мъж при портата на храма (3:7).

Внезапната осъдителна смърт на Анания и Сапфира (5:5, 10).

Избавлението на апостолите от затвора (5:19).

Срещата на Савел с прославения Христос (9:3-6).

Изцелението на Еней от Петър (9:34).

Възвръщането на живота на Сърна (9:40).

Видението на Петър с платнището, спускано от небето (10:11).

Освобождението на Петър от затвора (12:7-10).

Убиването на Ирод от ангел (12:23).

Наказването на магьосника Елима със слепота (13:11).

Изцелението на куция мъж в Листра от Павел (14:10).

Възстановяването на Павел след убиването му с камъни в Листра (14:19, 20).

Видението на Павел с македонеца, който вика за помощ (16:9).

Изгонването на злия дух от момичето във Филипи от Павел (16:18).

Освобождаването на Павел и Сила от затвора във Филипи (16:26).

Връщането към живот на Евтих от Павел (20:10, 11).

Пророчеството на Агав (21: 10, 11).

Избавлението на Павел от змията на остров Малта (28:3-6).

Изцелението на Поплиевия баща от треска (28:8).

Изцелението на другите хора от острова от болестите им (28:9).

Освен това се казва, че апостолите извършват много чудеса и знамения (2:43): Стефан извършва големи чудеса и знамения сред хората (6:8); Филип извършва чудеса и знамения (8:6); Варнава и Павел извършват знамения и чудеса (15:12); и Бог извършва знамения чрез ръцете на Павел (19:11).

Когато четем Деянията на апостолите, неизбежно се появява въпросът: „Трябва ли и ние да очакваме същите чудеса днес?" При отговора на този въпрос трябва да се избягват две крайности. Според първото мнение ние трябва да очакваме и днес да се случват същите чудеса, каквито са се случвали по времето на ранната църква, тъй като Исус Христос е един и същ вчера, днес и завинаги.

Другата крайност е противоположното мнение – че чудесата са били предназначени само за ранните години на църквата и че ние нямаме право да ги търсим в наши дни.

Това, че „Исус Христос е същият вчера, днес и до века", е истина (Евр. 13:8), но дали то означава, че божествените методи никога не се променят? Така например язвите, които Бог изпрати върху Египет, никога не се повториха. Да, наистина, Божията сила е същата и Бог все още може да прави чудеса, но дали това означава, че Той *трябва* да прави едни и същи чудеса във всеки век? Бог е Бог на безкрайното многообразие.

От друга страна, не е правилно да отричаме чудесата напълно и да казваме, че те изобщо не съществуват във века на църквата. Много е лесно да натикаме чудесата в някоя миша дупка на нашия век и да се задоволим с живот, който никога не се издига над нивото на кръвта и плътта!

Нашият живот трябва да бъде изпълнен със свръхестествена сила. Ние непрекъснато трябва да виждаме действието на Божията ръка в удивителното подреждане на обстоятелствата. Непрекъснато трябва да усещаме Неговото водителство по един чуден и тайнствен начин. Да преживяваме *такива събития* в нашия живот, които излизат извън границите на закона на вероятностите. Да усещаме, че Бог ни подрежда срещите, отваря врати пред нас, надделява съпротивата. Нашето служение непрекъснато трябва да се припокрива със свръхестественото.

Ние трябва да виждаме преки отговори на нашите молитви. Когато нашият живот се докосва до живота на друг човек, винаги трябва да виждаме някаква промяна, която да показва, че нещо в живота на този човек се случва за Бога. Трябва да виждаме намесата на Неговата ръка във всичко – в неуспехите, закъсненията, нещастията, загубите и привидните трагедии. Трябва да преживяваме необикновени избавления и да съзнаваме силата, смелостта, мира и мъдростта, които надхвърлят границите на човешкото ни естество.

Ако нашият живот не надхвърля нивото на естествения човек, с какво ще се различаваме от нехристияните? Божията воля е ние да живеем свръхестествен живот и животът на Исус Христос да тече през нас. Когато това стане, всичко невъзможно ще стане възможно, затворените врати ще се отворят и силата в нас ще се изяви. Тогава ние ще се изпълним изобилно със Светия Дух и когато дойдат близо до нас, хората ще виждат искрите на Духа.

16:19-24 Вместо да се зарадват на освобождението на тази млада жена, **нейните господари** са разярени от загубата на тази възможност **за печалба.** Затова **те завличат... Павел и Сила** пред **градските съдии** (претори) и измислят обвинение срещу тях. Те ги обвиняват главно като **юдеи,** които смущават римския начин на живот. Реакцията на тълпата е бурна, а **съдиите разкъсват дрехите** на Павел и Сила **и заповядват да ги бият с тояги.** След като ги бият много, те **ги хвърлят в тъмница,** като дават специални инструкции на **тъмничаря да ги пази здраво.** Той изпълнява заповедите, като **ги хвърля в по-вътрешната тъмница** и слага **краката им в клада.**

Този пасаж ни показва два от главните методи на Сатана. Най-напред – фалшивото приятелство: свидетелството на обсебеното от дух момиче. Когато това се оказва неуспешно, той прибягва до открито преследване. Грант казва така: „Приятелство или преследване – това са двете алтернативи: лицемерен съюз или открита война." А Полок прави следния коментар:

„Колко ли се е радвал дяволът, когато си е помислил, че е сложил край на служението на тези двама предани служители на Христос. Но както винаги неговата радост е била преждевременна. В този случай тя е предхождала пълното осуетяване на неговите планове и пълната победа на Господното дело." [65]

16:25 Среднощният час заварва **Павел и Сила... да се молят и да пеят.** Тяхната радост изобщо не зависи от земните обстоятелства. Източникът на техните **химни** е високо в небесата. Морган казва следното:

„Всеки може да пее, когато вратите на затвора са отворени и той е свободен. Но душата на християнина може да пее и в затвора. Аз мисля, че Павел сигурно щеше да пее сам, ако аз бях Сила; но въпреки всичко аз виждам как славата и величието на Духа се издигат над всякакви трудности и ограничения." [66]

16:26 Докато другите затворници слушат техните молитви и химни на хваление към Бога, затворът е разтърсен от голямо **земетресение,** което **отваря... всички врати** и развързва всички вериги и **окови,** без обаче да разруши зданието.

16:27, 28 В този момент тъмничарят се събужда и вижда вратите на **тъмницата** широко **отворени,** вследствие на което решава, че **затворниците са** избягали. Убеден, че ще трябва да плати с живота си, той **измъква ножа си** и посяга да се самоубие. **Но Павел** го спира и му казва, че не трябва да прави това, тъй като **всички** затворници са вътре и няма избягал ни един.

16:29, 30 Сега тъмничарят е обхванат от ново чувство. Неговите опасения, че ще загуби работата си и може би живота си, дават път на дълбокото убеждение за грях. Сега вече той се страхува да срещне Бога в своите грехове и извиква: **„Господа, що трябва да сторя, за да се спася?"**

Този въпрос трябва да предхожда всяко истинско обръщение. За да бъде *спасен,* човек трябва да знае, че е *изгубен.* Безсмислено е да казваш на някого как да се спаси, ако преди това той не е в състояние да каже за себе си от цялото си сърце: „Аз наистина заслужавам да отида в ада."

16:31 Единствените хора в НЗ, на които се казва, че трябва да повярват в Господ Исус Христос, са убедени грешници. Сега, след като тъмничарят е отчаян заради греховете си, той чува и спасителните думи: **„Повярвай в Господа Исуса [Христа], и ще се спасиш, ти и домът ти."**

Тук няма и намек за това, че неговото семейство ще се спаси автоматично, ако *той* повярва в Христос. Тези думи означават, че ако той повярва **в Господ Исус Христос,** ще **бъде спасен;** а и неговото семейство ще **бъде спасено** по същия начин: „Повярвай... и ще се спасиш; и нека семейството ти направи същото."

Много хора днес казват, че им е трудно да разберат какво означават тази думи – „да повярваш". Но когато един грешник разбере, че той е загубен, безпомощен, без никаква надежда и осъден да отиде в ада, и когато той чуе, че трябва да повярва в Христос като Господ и Спасител, той много добре знае какво означава това. Това е единственото нещо, което той *може* да направи!

16:32-34 След като Павел и Сила поучават за известно време хората, които се намират в дома му, тъмничарят показва истинността на своята вяра, като измива раните им; и без да се бави, **се кръщава.** Освен това той **ги завежда в къщата си** и ги нахранва, като се радва през цялото време, че той **и целият му дом** са познали Господа.

И отново бихме искали да споменем, че тук нищо не ни дава основание да вярваме, че в семейството е имало бебета или малки деца, които са се кръстили. Всички са били достатъчно възрастни, за да повярват **в Бога.**

16:35 Очевидно през нощта **съдиите** са променили решението си, защото на сутринта те **изпращат служители** (ликтори) със заповед за освобождаването на двамата затворници.

16:36, 37 Когато тъмничарят съобщава добрите новини **на Павел,** апостолът отказва да излезе при тези обстоятелства. Нали той и Сила, макар и евреи по рождение, са римски граждани, които са били разпитани и **бити,** без да е имало основание за това! Защо съдиите смятат, че сега те ще се измъкнат тайно, като че ли са извършили нещо престъпно или позорно? **Не,** това **няма** да стане! Нека съдиите сами да дойдат и да освободят затворниците!

16:38-40 Съдиите наистина идват, и то с големи извинения, като се помолват на Павел и Сила **да си отидат от града** и да не ги смущават повече. С достойнството на Царски синове Господните служители **излизат от затвора,** но не излизат веднага от града. Най-напред те отиват до **къщата** на Лидия, където разговарят с **братята** и **ги насърчават.** Какво прекрасно нещо! Тези, които трябва да бъдат утешавани, утешават другите!

Когато приключват мисията си във Филипи, Павел и Сила **излизат** от града като победители.

17:1 След като напускат Филипи, Павел и Сила изминават тридесет и три мили на югозапад и отиват най-напред в **АМФИПОЛИС,** а след това – в **АПОЛОНИЯ,** на още *тридесет и три* мили на югоизток. Оттам те тръгват на север и след като пътуват тридесет и седем мили, пристигат **в СОЛУН.** Това е един град със стратегическо местоположение, тъй като се намира на пресечната точка на няколко търговски пътя и представлява един идеален търговски център. Светият Дух го избира като база, от която евангелието ще тръгне да се разпространява в много посоки.

Лука може би остава във Филипи, докато Павел и Сила напускат града, за да завоюват нови територии за Господа. Това се предполага и от новата промяна на местоименията – от „ние" (1 л. мн. ч.) на **„те"** (3 л. мн. ч.).

17:2, 3 Според обичая си мисионерите намират юдейската синагога и отиват да проповядват евангелието там. В продължение на **три съботи**[67] Павел отваря СЗ и им показва убедително, че там е предречено, **че** Месията **„трябваше да пострада и да възкръсне от мъртвите".** След като им доказва това **чрез Писанията,** Павел продължава по-нататък и им заявява, че **Исус** от Назарет е дългоочакваният Месия. Нима Той не пострада, не умря и не възкръсна от мъртвите? Нима това не доказва, че Той е Божият **Христос?**

17:4-7 Някои от юдеите **се убеждават** и застават на страната на **Павел и Сила** като вярващи християни. Обръщат се също така и много от гръцките прозелити **и не малко от първите жени на града.** Това накарва невярващите **юдеи** да предприемат решителни действия. Те събират тълпа от няколко хулигани „от мързеливците **по пазара"** и като ги подбуждат към бунт, размиряват града и нападат **къщата на Ясон,** където са отседнали **Павел и Сила.** Но **като не намират** Павел и Сила, **завличат Ясон и някои** от другите вярващи пред **началниците на града.** Без да съзнават това, те изказват на Павел и Сила истинска похвала, като ги описват като хора, **„които изопачиха света".** След това ги обвиняват *в опит да свалят правителството* **на императора,** понеже проповядвали, че имало **друг цар – Исус.** Най-малкото, което може да се каже за тази усърдна защита на управлението **на Цезар** от страна на **евреите,** е, че тя е много странна, тъй като тяхната любов към Римската империя едва ли е много голяма (ако изобщо я има).

Но дали това обвинение е вярно? Те сигурно чуват, че Павел говори за Второто идване на Христос, за да царува като Цар над цялата земя, но това не може да представлява непосредствена заплаха за Цезаря, тъй като Христос няма да се върне, преди израелският народ да се покае.

17:8, 9 Началниците на града **са смутени** от тази новина. Те глобяват **Ясон** и другарите му и **ги пускат** да си вървят, като без съмнение им нареждат да уведомят гостите си да напуснат града.

17:10-12 Братята в Солун решават, че е по-добре проповедниците да напуснат града, и ги **изпращат през нощта за БЕРИЯ.** Там тези несломими и неудържими благовестители отиват право в **юдейската синагога.** Докато апостолите проповядват евангелието, евреите показват широтата на своите умове, като всеки ден изследват, проверяват и сравняват **Писанията.** Те се отнасят към учението „без всякакъв предразсъдък" и се учат с готовност, като проверяват всичко чрез Свещеното **Писание. Много от** тях **повярват,** а така също и някои от **„високопоставените гъркини и от мъжете".**

17:13, 14 Когато слухът за служението на **Павел** и Сила в **Берия** стига до **Солун,** солунските **евреи** веднага заминават за **Берия, за да подстрекават наро-**

да да се надигне срещу апостола. Затова **братята изпращат Павел** да отиде към морето, придружен от други вярващи. Групата отплува за ПИРЕЯ, морското пристанище на град АТИНА. **Сила и Тимотей остават** в Берия.

17:15 Пътуването от Берия **до Атина** се оказва дълго. Фактът, че някои братя пожелават да придружат **Павел** по целия този път, показва колко истинска и дълбока е любовта на тамошните християни. Когато идва време да оставят **Павел в Атина,** той изпраща по тях известие **за „Сила и Тимотей да** дойдат **колкото се може по-скоро при него."**

17:16 Докато ги чака **в Атина, Павел** е възмутен от широкото разпространение на идолопоклонството в **града.** И макар че **Атина** е център на културата, образованието и изящните изкуства, **Павел** не се интересува от тези неща. Той не си губи времето с екскурзионни обиколки. Арнът казва така:

„Това означава, че Павел цени мраморните статуи по-малко, а живите хора повече... Той не е слабият, а силният човек, който смята, че неумиращите души са много по-важни в трансцедентно отношение от изящните изкуства... Павел не смята, че идолопоклонството е живописно или безопасно, а че е възмутително." [68]

17:17, 18 И така, в синагогата апостолът разисква с юдеите и с набожните езичници, докато **на пазара** проповядва на всички, които искат да го слушат. Там той среща някои философи от **епикурейците и стоиците.** Епикурейците са последователи на един философ на име Епикур, който проповядва, че не знанието, а удоволствието е главната цел на живота. Стоиците са пантеисти, които вярват, че мъдростта се крие в освобождението от силни емоции и че човекът не трябва да се влияе от радостта и мъката, а трябва доброволно да се отдава на естествения закон. Когато представителите на тези две философски школи чуват Павел, те го наричат **„празнословец" и „проповедник на чужди богове", защото проповядва Исус и възкресението.**

17:19-21 След това **те го взимат и го завеждат пред Ареопага,** нещо като върховен съд, който се събира на хълма на Марс. В този случай това не е съдебен процес, а просто едно разпитване, което трябва да даде възможност на Павел да изложи своето учение пред членовете на съвета и множеството. Това се обяснява до известна степен в 21 стих. **Атиняните** са обичали много да се събират на едно място, за да разговарят и да слушат другите, и, изглежда, са имали неограничен резерв от време за това.

17:22 Заставайки **в средата** на съда, **Павел** произнася една реч, позната под заглавието „Обръщението на Павел на Марсовия хълм". Когато изучаваме тази негова реч, не трябва да забравяме, че тя е отправена към езичници, а не към евреи. Тъй като езичниците нямат никакви познания върху СЗ, Павел решава да намери някаква обща тема, за да започне речта си с нея. И така, той започва с наблюдението, че атиняните са **много религиозни** хора. Фактът, че атиняните наистина са били **религиозни** хора, се потвърждава и от славата им, че в града е имало повече идоли, отколкото хора!

17:23 Когато е разглеждал идолите в града, **Павел** е видял и един **жертвеник, на който е било написано: „НА НЕПОЗНАТИЯ БОГ."** Споменът за този олтар става отправната точка на неговото послание. Апостолът вижда в този **надпис** признаването на две важни неща. От една страна, признаването на **Божието** съществуване, а от друга – пълното невежество на атиняните относно **Него.** Оттук нататък за **Павел** става много лесно и естествено да ги осветли относно истината за истинския **Бог.** Както беше казал някой, той насочва блуждаещия поток на тяхната набожност в правилната посока.

17:24, 25 Мисионерите казват, че най-подходящото начало на една проповед за Бога пред езичници е разказът за сътворението. Така и Павел започва своята реч пред атиняните. Той говори за **Бога** като за Един, **Който е направил света и всичко в него.** Наблюдавайки наоколо тези безбройни идоли, апостолът се сеща да напомни на слушателите си, че **Бог „не обитава в ръкотворни храмове", нито** има нужда от служения на **човешки ръце.** В храмовете на идолите свещениците често носят храни и други „необходими" неща за своите богове. Но истинският **Бог** не се нуждае от нищо, което може да Му даде човек, защото „сам **Той** дава на всички и **живот, и дишане, и всичко".**

17:26-28а След това Павел разглежда въпроса за произхода на човечеството. Всички народи имат един и същ общ праотец – Адам. И не само че народите са създадени от Бога, но така също **Той е определил** предварително времената и местата, където ще се заселят различните народи. **Той** им е показал безброй милости, за да могат да Го **потърсят. Бог** иска хората **да Го търсят и да Го намерят,** макар и да **не е далеч от всеки един** от тях. Всички ние **„живеем, движим се и съществуваме"** в истинския Бог. **Той е** не само нашият Създател, но и нашата заобикаляща среда.

17:28б За да подчертае още веднъж отношението на созданието към Създателя, Павел цитира **някои от** техните гръцки **поети,** които **казват: „Защото дори Негов род сме."** Тези думи не трябва да се тълкуват като твърдение, че всички хора са братя и че Бог е Баща на всички тях. Ние сме **Божий род** в смисъл, че Той ни е създал, но ставаме Божии *синове* само когато повярваме в Господ Исус Христос.

17:29 Но аргументът на Павел не свършва дотук. Ако ние **сме „Божий род",** то тогава не е възможно Бог да е някакъв **златен или сребърен, или каменен** идол. Защото всичко това е **изработено „с човешко изкуство и измишление"** и следователно не може да е толкова велико като човека. В известен смисъл тези идоли са „човешки род" – нещо, произлязло от човека, докато човешките същества са Божии създания.

17:30 След като изобличава безумието на идолопоклонството, Павел продължава да говори, като казва, че в продължение на много векове **Бог не е държал сметка** на езичниците **за невежеството,** но сега, след като е дал откровението на евангелието, Той **„заповядва на всички човеци навсякъде да се покаят",** тоест да се обърнат на 180 градуса.

17:31 Това послание е едно много спешно послание, **тъй като** Бог **е назначил ден, в който Той ще съди света справедливо чрез** Господ Исус Христос – **„Човека, Когото е определил".** Съдът, за който става въпрос тук, ще се извърши, когато Христос дойде отново на земята, за да се разправи със Своите врагове и да установи хилядолетното Си царство. Увереността, че това непременно ще се случи, се съдържа във факта, че Бог „Го е възкресил **от мъртвите".** По този начин Павел стига до любимата си тема – възкресението на Христос.

17:32, 33 Може би Павел няма възможност да довърши речта си; може би той е прекъснат от подигравките на тези, които **се присмиват** на идеята за **възкресението на мъртвите.** Има **други,** които не се присмиват, а се колебаят. Те отлагат да предприемат нещо, като казват: **„За тоя предмет пак ще те слушаме."** „Те смятат деня на идването на Христос за лош ден. Те не казват „никога", но не казват и „сега", а казват „някой друг път".

17:34 Обаче не би било правилно, ако кажем, че речта на Павел е пълен провал, тъй като между хората има и повярвали, един от които е **Дионисий,** който е **ареопагит,** тоест член на съда, и **една жена на име Дамар,** както **и някои други,** чиито имена не са дадени.

И така, Павел си тръгва от тях. „Ние повече не чуваме нищо за Атина. Там, където е имало преследване, Павел се връща отново, но там, където е имало интелектуално пренебрежение, той няма какво повече да каже" (Избрано).

Има хора, които критикуват тази проповед. Те казват, че вместо да порицава атиняните за ужасното им идолопоклонничество, тя прекалено много ги хвали за тяхната религиозност. Освен това те предполагат, че може би Павел признава за надпис на истинския Бог нещо, което е било написано за идол; и смятат, че той прекалено много се съобразява с традициите и обичаите на атиняните и че не представя евангелието толкова ясно и убедително както в някои други свои речи. Тези критики са напълно неоснователни. Ние вече обяснихме, че най-напред Павел се опитва да намери някаква обща тема, която да заинтересува неговите слушатели, след което на няколко естествени етапа той най-напред ги запознава със знанието за истинския Бог, а след това – с необходимостта от покаяние във връзка с идването на Христос като Съдия. Фактът, че чрез нея са повярвали хора, е достатъчно оправдание на тази проповед.

Нетрадиционните амвони

Проповедта на Павел на Марсовия хълм е илюстрация за *нетрадиционните места* на проповядване на словото от ранните вярващи.

Те са обичали да проповядват най-вече *на открито*. Посланието на Петдесетница вероятно е било проповядвано също на открито, съдейки по огромния брой хора, които чуват и се спасяват[69] (Деян. 2:6, 41). Други общи примери на проповядване на открито могат да се намерят в 8:5, 25, 40; 13:44; 14:8-18.

Околностите *на храма* чуха посланието най-малко три пъти (3:1-11; 5:21, 42). Павел и неговите сподвижници говориха Словото *на брега на реката* във Филипи (16:13). Тук, в Атина, преди да изрече обръщението си на Марсовия хълм, апостолът проповядва *на пазара* (17:17). В Ерусалим той се обърна към една разгневена тълпа *от стълбите на* крепостта „Антония" (21:40-22:21).

Най-малко четири пъти посланието бе проповядвано пред еврейския *синедрион:* от Петър и Йоан (4:8, 19); от Петър и другите апостоли (5:27-32); от Стефан (7:2-53) и от Павел (22:30-23:10).

Павел и неговите съратници имаха обичай да проповядват евангелието *в синагогите* (9:20; 13:5, 14; 14:1; 18:4, 19, 26; 19:8).

Много често за тази цел те използваха и *частните домове.* Петър проповядва в дома на Корнилий (10:25, 28). Павел и Сила свидетелстваха в дома на филипийския тъмничар (16:31, 32). В Коринт Павел проповядва в дома на Крисп, началника на синагогата (18:7, 8). В Троада проповядва в един дом до среднощ (20:8). В Ефес поучава от дом на дом (20:20), а така също и в Рим – в къщата, която сам той бе наел (28:30, 31).

Филип проповядва на един етиопски евнух *в колесница* (8:31-35), а Павел – на *палубата на един кораб* (27:21-26). В Ефес той разискваше всеки ден *в училището* на Тирана (19:9).

Павел проповядва и *в граждански съдилища* – пред Феликс (24:10), пред Фест (25:6) и пред Агрипа (25:23-26:1-31).

В 8:4 можем да прочетем, че преследваните вярващи са ходели *навсякъде* и са проповядвали словото.

Това показва, че те не са смятали, че прогласяването на евангелието трябва да се ограничи само до някакви специално „осветени" за целта сгради. Навсякъде, където е имало хора, те са намирали както причина, така и възможност, за да възвестяват Христос. А. Симпсън казва така:

„Ранните християни са гледали на всяка ситуация като на възможност да свидетелстват за Христос. Дори и когато са били изправяни пред царе и управите-

ли, те никога не са се опитвали да избегнат проблема и да не отъждествят себе си с Христос поради страх от това, което може да последва. За тях това е било една възможност да проповядват на царе и ръководители, до които иначе не са имали възможност да стигнат. Възможно е Бог да позволи всяко човешко същество да застане на пътя ни, за да имаме възможност да окажем върху неговото сърце и живот някакво влияние, което да го доведе по-близо до Бога.“ [70]

Господ Исус призова Своите ученици да излязат, като им каза: „Излезте по целия свят и проповядвайте благовестието на всяка твар“ (Марко 16:15). Деянията на апостолите ни показват как те изпълняват тази заповед.

Можем да добавим още, че повечето от проповедите в Деянията са спонтанни и импровизирани. Обикновено апостолите не са имали време да подготвят речите си. „Това не е едночасово представление, а подготовка на един цял живот.“ Подготвени са били самите проповедници, а не техните проповеди.

18:1 Някои вярват, че **Павел напуска Атина** поради слабите резултати от проповедите му там. Ние предпочитаме да вярваме, че той я напуска под водителството на Светия Дух, Който го отвежда на запад **към КОРИНТ,** столицата на АХАЯ. Тук, в този град, известен със своята разпуснатост, апостолът трябва да проповядва евангелието и да основе църква.

18:2, 3 В Коринт Павел се сприятелява с едно семейство – **Акила** и **Прискила** – дружба, която ще продължи до края на неговия живот. **Акила** е **евреин** от Понт, североизточната провинция на Мала Азия. Той и неговата съпруга са живели в **Рим,** откъдето са били прогонени от антисемитският указ на **Клавдий** Цезар. Тъй като Коринт се намира на главния път от **Рим** към Европа, те се спират в него и започват да **правят палатки.** Павел има същото занятие и по този повод се запознава с тях.

„Най-големите откровения за живота ни се дават, когато сме заангажирани с всекидневните си задължения. Продължавайте да работите за своя хляб, и ще видите, че всекидневните ви усилия ще бъдат възнаградени с големи благословения и вие ще видите щастливи видения.... Вашият магазин, канцелария или работилница могат да станат като Божият дом. Вършете работата си, и я вършете усърдно, и тогава можете да намерите редки и близки приятелства, както стана с Акила и Прискила.“ [71]

От текста не ни става ясно дали **Акила** и **Прискила** са били вече християни, когато ги среща Павел, или са спасени чрез неговото служение. По-вероятно изглежда те да са били вярващи, преди да дойдат да живеят в Коринт.

18:4 Павел **разисква в синагогата всяка събота,** като се старае да **убеждава както евреите, така и гръцките прозелити,** че Исус наистина е Божият Христос.

18:5 Преди да тръгне за Атина, **Павел** е оставил **Сила и Тимотей** в Берия. Когато е бил в Атина, той е изпратил да им кажат да се присъединят към него. Сега те го настигат в Коринт.

След тяхното пристигане **Павел е принуждаван от Духа,** което може би означава, че Господ го натоварва с отговорността да проповядва евангелието много усърдно, като свидетелства **на евреите, че „Исус е Христос.“** Това може да се изтълкува като намек, че апостолът вече престава да прави шатри, а посвещава себе си изцяло на проповядването на евангелието.

Приблизително по това време Павел написва и Първото си послание до солунците (около 52 год. сл. Хр.).

18:6 Невярващите евреи **се противопоставят** на Павел **и** започват да **хулят** и да го ругаят. Отхвърлянето на евангелието всъщност означава отхвърляне

на самия *себе си.* Невярващият причинява зло най-вече на себе си.

Затова Павел **отърсва дрехите си и им казва: „Кръвта ви да бъде на главите ви; аз съм чист от нея; отсега ще отивам между езичниците.“** Отърсването на дрехите е един символичен акт, който олицетворява отделянето му от тях. Това обаче не го възпира да отиде в синагогата на един друг град – Ефес (19:8).

Думите на апостола са едно сериозно предупреждение на всеки вярващ срещу „виновността на кръвта“. Християнинът има дълг към всички хора. Ако той не успее да изплати този свой дълг чрез възвестяване на евангелието, Бог ще го държи отговорен за това. Но ако, от друга страна, той се държи като верен свидетел на Христос и въпреки това срещне упорит отказ, то тогава той е свободен от този грях и отговорността пада върху онзи, който е отхвърлил Христос.

Този стих представлява още една стъпка в отхвърлянето на Господа от израелския народ и в отнасянето на евангелието към езичниците. Бог постановява така, че благата вест да се отнесе най-напред на евреите, но още от самото начало на Деянията израелският народ отхвърля посланието и затова Божият Дух оттегля благоволението Си от този народ.

18:7, 8 След нападението от страна на евреите апостолът отива в дома на **Юст**, един прозелит-езичник, който живее непосредствено **до синагогата.** Служейки на това място, апостол Павел има радостта да види как **„Крисп, началникът на синагогата...** повярва в Господа **с целия си дом.“** Също и много други коринтяни се доверяват на Спасителя **и се кръщават.** Павел кръщава Крисп и няколко други вярващи (1 Кор. 1:14-16), но обикновено кара някой друг вярващ да прави това. Той се страхува, че хората ще използват неговото име, за да организират някоя партия, вместо да се отдадат безрезервно на любовта и верността към Господ Исус.

18:9, 10 Господ милостиво **говори на Павел чрез едно нощно видение** и го уверява, че няма защо **да се страхува.** Апостолът трябва да продължи да проповядва словото с убедеността, че Бог е с него и го пази. **В града** има **много хора,** които принадлежат на Господа, в смисъл че Той работи в техния живот и че те ще бъдат спасени най-накрая.

18:11 Павел остава в Коринт в продължение на осемнайсет месеца, като **поучава на Божието слово.** Ценен материал за обстановката там се съдържа в 1 и 2 Послание към коринтяните.

18:12-16 Вероятно към края на престоя на Павел в Коринт за управител на **Ахая** е назначен **Галион** (около 51 год. сл. Хр.). Предполагайки, че **проконсулът** ще се отнесе по-благосклонно към тях, **евреите завеждат Павел** пред **съдилището** *(beta)* на пазара в Коринт. Те обвиняват **Павел,** че ги кара **да се покланят на Бога противно на** еврейския **закон.** Преди още апостолът да има възможност да каже нещо, **Галион** отхвърля разглеждането на случая с пълно пренебрежение, като им казва, че това е проблем на техния **собствен закон,** който изобщо не влиза в неговите задължения. **Ако** проблемът **засягаше някое престъпление или злодеяние,** той би се опитал да **ги изтърпи,** но тъй като става въпрос за учения, за имена и за техния закон, той няма никакво намерение да се занимава с тях. **Проконсулът** не желае да става **съдия по такива въпроси** и затова отказва да разгледа този проблем.

18:17 Някои изследователи предполагат, че **те** наказват **Состен** заради това, че е завел Павел при **Галион** за такова глупаво обвинение. Думите **„Галион не искаше да знае за това“** не означават, че той не се е интересувал от евангелието, макар че това сигурно е било така. Той очевидно не е искал да се занимава с еврейските закони и обичаи.

18:18 След тези събития **Павел остава** в Коринт за **„още доволно време“**. Може би точно тогава той написва и 2 Послание към солунците.

Когато най-накрая апостолът **тръгва от** Коринт заедно с **Акила и Прискила,** той се отправя за Сирия, като целта му е да се върне в Антиохия. Тълкувателите не са на едно мнение кой точно **е остригал главата си в Кенхрея,** източното пристанище на Коринт – **Павел** или **Акила.**[72]

Някои от тях смятат, че **обрекът** е един изключително еврейски обичай и че не приляга особено на човек с духовната зрялост на Павел. Едва ли е възможно да се даде окончателен отговор на този въпрос тук и сега.

18:19, 20 Когато корабът стига в **ЕФЕС,** Акила и Прискила слизат с намерението да останат там, докато Павел се възползва от краткия престой, за да отиде в **синагогата и** да разисква **с юдеите.** За голяма изненада те настояват пред него да остане за по-дълго време, но той им отказва.

18:21 Корабът скоро ще тръгне, а заедно с него и Павел, но апостолът им обещава да **се върне** в **Ефес след празника в Ерусалим, ако Бог пожелае това.**

18:22 Следващата спирка на кораба е **КЕСАРИЯ.** Оттам апостолът **се изкачва** в Ерусалим, **за да поздрави църквата,** след което **слиза** за последен път **до АНТИОХИЯ.**

Така завършва второто мисионерско пътешествие на Павел.

Ж. Третото мисионерско пътешествие на Павел: Мала Азия и Гърция (18:23-21:26)

18:23 След един сравнително продължителен престой в Антиохия Павел вече е готов да тръгне на още едно дълго мисионерско пътешествие. Разказът за това *пътешествие се простира от* 23 ст. до 21:16.

ГАЛАТИЯ и ФРИГИЯ са първите области, които апостолът посещава. Павел обикаля църквите в тези области една по една, като **утвърждава всички ученици.**

18:24-26 Мястото на действието се премества в Ефес, където апостолът оставя **Акила и Прискила.** Там е пристигнал и един **учен** проповедник **на име Аполос,** за който се казва, че е **„силен в Писанията“.** Той е **евреин** по рождение и е роден в **Александрия,** столицата на Северен Египет. Въпреки че неговото проповядване е подкрепено от голяма сила и въпреки че е много усърден, неговата християнска вяра не е съвсем съвършена. Той познава много добре служението на **Йоан** Кръстител и знае призива на **Йоан** към народа на Израел за покаяние, което да го подготви за идването на Месия, но не знае нищо за християнското кръщение и някои други въпроси на християнското учение. **Когато го чуват да говори в синагогата, Акила и Прискила** разбират, че той има нужда от по-нататъшни наставления, и като **го взимат при себе си, му обясняват Божия път по-точно.** Не можем да не признаем заслугата на този **учен** проповедник, който се съгласява да бъде наставляван от един майстор на палатки и неговата съпруга.

18:27, 28 Резултатът от готовността на Аполос да се учи е, че **братята** в Ефес насърчават неговото желание да отиде в Коринт и да проповядва словото. Всъщност те му **написват** препоръчително писмо. Вследствие на това **той** оказва голяма помощ на вярващите в Коринт и **яростно опровергава юдеите публично, като доказва, че Исус** наистина **е Божият Христос.**

19:1 Когато посещава **Ефес** за първи път, Павел обещава на юдеите в синагогата да се върне, ако Бог желае това. В изпълнение на това обещание той прави една обиколка на полуострова през *галатийската и фригийската област, пътувайки* по хълмистия път **към ЕФЕС,** в западната част на областта Азия. Когато пристига там, апостолът среща око-

ло дванадесет мъже, които твърдят, че са **ученици.** Докато разговаря с тези мъже, Павел разбира, че тяхното познание за християнската вяра не е пълно и съвършено, и започва да се чуди дали наистина са приели Светия Дух.

19:2 Затова той ги пита: **„Приехте ли Светия Дух, като повярвахте?"** В ПБКДж този въпрос е преведен така: „Приехте ли Светия Дух, откакто повярвахте?", което неправилно внушава идеята, че приемането на Светия Дух става *след* спасението.

Този стих не означава, че приемането на Светия Дух е едно дело на благодатта, което следва спасението. В момента, в който един грешник повярва в Спасителя, той получава и Светия Дух.

В отговор учениците казват: **„Даже не сме чули дали има Свети Дух";** или, според превода на този текст в АСПБ: „Даже не сме чули дали е даден Светият Дух." Тъй като тези мъже са били ученици на Йоан Кръстител, те е трябвало да знаят за съществуването на **Светия Дух** от СЗ. И не само това, но Йоан е учел своите ученици, че Този, Който иде след него, ще ги кръсти със Светия Дух. Това, което тези ученици не знаят, е, че **Светият Дух** вече е даден на Петдесетница.

19:3, 4 Когато апостолът повдига въпроса за кръщението, той разбира, че тези мъже знаят само за **Йоановото кръщение.** С други думи, те знаят, че Месията е близо, и са изявили своето **покаяние** чрез **кръщението** като необходим етап от подготовката на приемането Му като Цар. Те не знаят, че **Христос** е умрял, че е бил погребан, че е възкръснал от мъртвите и че се е възнесъл в небето, и че Той е изпратил Светия Дух. **Павел** им обяснява всичко това, като им припомня, че когато ги е кръщавал с **кръщението на покаяние, Йоан** ги е увещавал да **повярват... в Христос Исус.**

19:5 Когато чуват това, мъжете се кръщават в името на Господ Исус. Навсякъде в Деянията ударението съвсем определено пада върху господството на Исус. И така, Йоановите ученици **се кръщават в името на Господ Исус,** като по този начин признават пред всички, че са приели Исус Христос като Господ (Йехова) на своя живот.

19:6, 7 След това **Павел полага ръце на тях** и **Светият Дух** идва на тях. Това е четвъртият ясен случай на даване на **Светия Дух** в Деянията. Първият е описан във 2 гл. – даването на Светия Дух в деня на Петдесетница, което засяга главно евреите. За втория се разказва в Деяния 8 гл. Това е случаят, когато Светият Дух се дава на самаряните чрез полагането на ръце от Петър и Йоан. Третият е описан в Деяния 10 гл. – събитията в дома на езичника Корнилий в Йопа. Ние вече посочихме, че поредността на събитията, които водят до приемането на **Светия Дух,** се различава при всеки отделен случай.

Тук, в 19 гл., последователността е следната:

Повярване.

Повторно кръщение.

Полагане на **ръце** от апостолите.

Приемане на **Светия Дух.**

Когато дава **Светия Дух** чрез полагането на **ръце** от страна на Павел, Господ предотвратява опасността някой да каже по-късно, че Павел не е апостол от същия ранг като Петър, Йоан или някой от другите апостоли.

Когато Йоановите ученици получават **Светия Дух,** те започват да **говорят на езици и** да **пророкуват.** Тези свръхестествени възможности са част от Божиите методи на действие преди даването на НЗ. Днес ние знаем, че получаваме **Светия Дух** при повярването не защото виждаме някакви знамения или чудеса или защото чувстваме това по някакъв особен начин, а защото Новозаветните Писания ни свидетелстват за това.

В момента, в който един човек повярва в Господ Исус Христос, Светият Дух идва да обитава в него, или – той става запечатан от Светия Дух; или – получа-

ва залога на Духа; или – получава помазанието на Духа; или – бива кръстен от Духа в Христовото тяло. Но всичко това не означава, че в живота на вярващия няма да последват никакви *суверенни действия* на Духа. Никой не отрича, че често пъти Светият Дух идва в живота на отделни хора по един особен начин, като ги обдарява със сила за специални служения и им дава голямо дръзновение във вярата и като излива върху тях голяма любов към душите на хората.

19:8 В продължение на **три месеца** Павел посещава **синагогата** в Ефес, като **разисква със слушателите си и ги убеждава „за неща, отнасящи се до Божието царство"**. Под **„разискване"** ние разбираме разговори, които имат за цел да събудят интелекта на хората. Под **„убеждаване"** разбираме слово, което има за цел да повлияе на волята на отделните слушатели и най-вече на решението им дали да повярват в Исус като Христос или да не повярват. Главната тема на тези разговори е: **„Нещата, отнасящи се до Божието царство."**

Стюарт дава следното обяснение:

„И така, ако беше казано, че той е проповядвал ***евангелието*** *(благата вест) на Царството, това нямаше да бъде на място в диспенсационно отношение. Това евангелие се проповядваше от Господа. То вече не се прилагаше във връзка с Неговата смърт, макар и да се очакваше възстановяването му в някой бъдещ ден (Матей 24:14; Откровение 14:6, 7). Павел обаче разискваше за Божието царство, тъй като то вече съществуваше на земята."* [73]

19:9, 10 А когато някои от юдеите **се закоравяват** (стават интелектуално безчувствени) и не се подчиняват (не подчиняват своите воли) и когато започват да настройват **народа** срещу **учението,** Павел напуска синагогата и **отделя** своите **ученици** от юдеите. Той ги завежда в **училището на Тирана,** където е свободен да ги поучава **всеки ден.** Повечето изследователи смятат, че **Тирана** е бил грък, който е водел часове по философия и риторика. В продължение на **две години** апостолът създава и обучава ученици и ги изпраща да обучават други ученици. В резултат на това цялата провинция **Азия чува словото на Господ Исус – както юдеи, така и гърци.** По този начин пред Павел се отваря голяма и ефективна врата, независимо от многото противници (1 Кор. 16:9).

19:11, 12 Като апостол на Исус Христос **Павел** има власт да извършва знамения и чудеса. Те са доказателства за неговото апостолство и свидетелстват за истинността на посланието, което проповядва. Тази власт, която тече през него, е толкова голяма, че **дори и** когато носят на болните или на обсебените **кърпи или престилки,** докоснати от него, **болестите** се отмахват от тях и злите духове излизат. Не можем да не се запитаме дали тези **чудеса** могат да се повторят и днес. Светият Божий Дух е суверенен и Той може да прави това, което Му е угодно. Трябва да признаем обаче, че апостолите и техните пратеници са имали една свръхестествена власт. И тъй като сега ние нямаме апостоли в пълния смисъл на тази дума, безсмислено е да настояваме, че тези чудеса продължават и до днес.

19:13, 14 Винаги когато Бог действа със сила, Сатана стои много близко, готов да пречи и да се противопоставя. Докато Павел проповядва и извършва чудеса, някои от юдейските **скитници-заклинатели** в Ефес започват да заповядват на **злите духове** да излязат от обсебените (използвайки **името на Господ Исус** като магическа формула). Фактът, че някои от юдеите имат власт да изгонват духове от **обсебените,** е признат и от Господ Исус (Лука 11:9).

Сред еврейските магьосници, които се опитват да правят това, са и седемте синове на Скева. Този човек е **първосвещеникът** или свещеникът, който отговаря за двадесет и четирите служби. Веднъж неговите синове се опитват да

изгонят злия дух от един обсебен, като казват на духа: **„Заклевам ви в Исуса, Когото Павел проповядва."**

19:15, 16 Те изричат думите, но нямат власт да изгонят духа и духът не им се подчинява. Всъщност отговорът на **злия дух** е особено многозначителен. Той казва: **„Исуса признавам, и Павла зная; но вие кои сте?"**

Ф. Б. Мейър ни предлага един забавен коментар върху този случай, който си заслужава да цитираме:

„Когато синовете на Скева заповядват на беса да излезе, той се обръща към тях и им казва: „Кои сте вие, малки човечета-джуджета? Кои сте вие, лилипути? Павел познавам, но вас не познавам: никога не съм чувал за вас преди това; вашето име никога не е било споменато в ада. Вас никой не ви познава, нито пък е чул някой за вас извън това малко място на земята, наречено Ефес."

Затова и аз сега си задавам същия въпрос: „Някой знае ли за мен в ада?" Дяволите знаят ли за нас? Страхуват ли се поради нас? Боят ли се от нас? Нахвърлят ли се върху нас? Дали когато проповядваме в неделя, когато говорим по улиците, когато поучаваме в неделното училище, дяволът казва: „Не те познавам. Ти не заслужаваш да си хабя барута за тебе. Можеш да продължиш да си вършиш работата. Няма да безпокоя ада, за да те спра да работиш." [74]

Интересно е да се види, че Писанието прави разлика между **злия дух** (15 ст.) и **човека, в когото злият дух обитава** (16 ст.). В 15 ст. се вижда, че говори злият дух, а в 16 ст. – самият човек, обзет от духа, **скача върху** синовете на Скева и като **ги надвива,** съблича дрехите им и ги наранява.

19:17 Когато новините за поражението на силите на Сатана стигат до всички околни места, хората **са обзети от** чувство на дълбоко страхопочитание **и името на Господ Исус се възвеличава.** Не името на Павел се възвеличава, а **името на** Спасителя на Павел.

19:18, 19 Действието на Божия Дух е толкова мощно сред различните магьосници, че мнозина от тях се обръщат към Христос, като **изповядват... делата си.** След това те показват пред всички своята вяра, като донасят магьосническите **си книги** и ги изгарят на голям огън. Първоначалната цена на книгите е **петдесет*** **хиляди сребърника.** Сега е трудно да пресметнем колко струва това в наши пари, но бихме могли да предположим – между осем и десет хиляди долара.

19:20 След това широкоразгласено отричане на езическите практики **Господното слово** започва **мощно** да расте и да побеждава. Ако съвременните християни можеха да изгорят всички свои долнокачествени книги и списания, словото щеше да има много по-големи победи.

19:21 Когато престоят на Павел в Ефес идва към своя край, апостолът решава **да се върне в Ерусалим** през **Македония и Ахая,** след което да отиде **да види и Рим.** Неговото голямо сърце, пълно с любов и състрадание, непрекъснато се стреми да отиде в централни места, където евангелието може да се посее и после да се разпространи.

19:22 Преди това апостолът **изпраща Тимотей и Ераст** в **Македония,** като самият той остава за **известно време в Азия.** Вероятно по това време е написано и 1 Послание към коринтяните (около 56 год. сл. Хр.).

19:23-27 В резултат на Павловото служение много от ефесяните изоставят идолите си и се обръщат към Господа. Духовното съживление на града е толкова чувствително, че довежда до рецесия в търговията с идоли. Един от сериозно засегнатите е **златарят Димитри,** който **прави сребърни храмчета на Диана.**[75] **Димитри** става говорител на занаятчиите и като ги събира заедно, се опитва да ги предизвика да предприемат решителни действия. Той им напомня, че

* Тук цифрата в текста на Библията на бълг. ез. е сгрешена. – Бел. на прев.

Павел вече е успял да убеди **много хора,** „че не са **богове тия, които са от ръка направени**". Той разкрива истинските си мотиви, като казва, че **занаятът** им е **в опасност,** макар че веднага след това се опитва да им придаде религиозна окраска с претенциите си за голямо страхопочитание към **Диана** и нейния **храм.**

19:28-31 Събранието на занаятчиите скоро се превръща в една разгневена тълпа, която заразява с гнева си **целия град.** Крещейки: **„Велика е ефеската Диана",** тълпата **се втурва в театъра** (арената или колизеума) и **улавя Гай и Аристарх,** двама от **спътниците на Павел,** с намерение да ги убие. Самият **Павел иска** да излезе и да говори пред народа, но **учениците** не му позволяват да направи това, както и някои от азийските началници (служители, избирани от жителите на града, които са организирали празници на боговете за собствена сметка). Тези градски благодетели като приятели на **Павел** го предупреждават да не се показва в театъра.

19:32 По това време тълпата вече изобщо не се владее. Много от хората дори не знаят защо са там. От всички посоки звучат противоположни мнения.

19:33, 34 Един евреин на име **Александър** излиза напред и се опитва да говори на тълпата. Без съмнение той се опитва да защити евреите, които нямат никаква вина за размирицата. **Но когато разбират, че е евреин,** хората започват да викат **в продължение на два часа** в един глас: **„Велика е ефеската Диана!"**

19:35 В този критичен момент се намесва **градският писар** и успява да укроти **тълпата.** Неговата реч е колкото успешна, толкова и безуспешна. Той казва на ефесяните, че няма от какво да се страхуват. В края на краищата всички знаят, че **град** Ефес е **пазач на храма на великата богиня Диана.** Макар че към този храм проявяват интерес още тринадесет града в Азия, тази привилегия се пада изключително на ефесяните. Освен това на тях се пада и привилегията да пазят **образа** на **Диана,** за който се смята, че е паднал от Юпитер.

19:36-40 С всичко това писарят иска да покаже, че техните религиозни основи са толкова здрави, че нищо не може да поклати величието на Диана; затова е безсмислено да вдигат толкова шум за нищо. В края на краищата хората, срещу които те толкова викат, нито **крадат храмове,** нито **богохулстват срещу** Диана. **Ако** оплакването на **Димитри и неговите колеги** е основателно, **има** редовни заседания на **съдилищата,** а така също и **съдебни чиновници,** които са готови да ги изслушат. Ако имат нужда от допълнителни решения, винаги могат да сторят това на **редовните си заседания.** Но сега те приличат на **разюздана** тълпа, а Римската империя едва ли ще ги изтърпи при това положение. И ако някой **поиска... да обяснят тази** размирица, те едва ли ще могат да се оправдаят по някакъв начин. Освен това градският писар знае много добре, че ако новините за тази размирица стигнат до Рим, има опасност да загуби както работата, така и живота си.

19:41 В края на тази реч гневът на тълпата вече е утихнал и хората бързо се разотиват по домовете си.

„Интересно е да се види, че не размирицата слага край на служението на Павел в този град, а една реч на градския писар в защита на гражданския ред. Докато опозицията в града оказва здравословна съпротива, Павел смята, че вратата на евангелието е широко отворена за ефесяните (1 Кор. 16:8, 9). Но когато към него започва да протяга пипалата си гражданската управа, за да го защити, той веднага напуска града." (Избрано)

Думата **„събрание"** (32, 39, 41 ст.) е превод на гръцката дума *„ekklesia"*, която означава „група хора". Това е същата дума, която на други места в НЗ е преведена като *„църква"*. Само контекстът може да покаже дали под това понятие трябва да се разбира „езическа тълпа", както в този случай, „събранието на Из-

раел", както в Деяния 7:38, или „новозаветната църква". „Събрание" е един по-добър превод на думата *„ekklesia"* от „църква". Думата „църква" има гръцки произход и означава „принадлежащ към Господа" *(kuriake)*. В съвременната си употреба тя обикновено се използва, за да обозначи понятието „религиозна сграда". Поради тази причина много християни предпочитат да използват думата *„събрание"*, тъй като тя изразява факта, че църквата е общност от призовани хора, а не сграда или деноминация.

20:1 От 1 ст. изглежда, че от Ефес Павел заминава направо за **Македония,** но от 2 Коринтяни научаваме, че преди това той отива в ТРОАДА. Там апостолът намира отворена врата, за да проповядва евангелието, но преди това иска да се срещне с Тит и да разбере как е било прието неговото Първо послание от коринтяните. Когато не намира Тит в Троада, Павел пресича североизточната част на Егейско море и пристига **в МАКЕДОНИЯ.** Без съмнение той слиза в НЕАПОЛ, откъдето тръгва към вътрешността на страната, за да стигне до ФИЛИПИ. Докато се намира в **Македония,** вероятно във Филипи, той се среща с Тит и е много насърчен от новините от Коринт. Може би точно тогава той написва и 2 Послание към коринтяните (56? год. сл. Хр.), (вж. 2 Кор.1:8, 9; 2:12-14; 7:5-7).

20:2, 3а След като служи известно време в Македония, Павел тръгва на юг **към ГЪРЦИЯ** или АХАЯ. Несъмнено той прекарва по-голямата част от тези **три месеца** в КОРИНТ, където написва и Посланието към римляните. Някои изследователи вярват, че тогава е написано и Посланието към галатяните.

20:3б Първоначално Павел възнамерява да тръгне от Коринт и да пътува направо **за Сирия** през Егейско море. Но когато разбира, че **юдеите** са направили заговор да го убият някъде по пътя, той променя плановете си и тръгва отново на север **през МАКЕДОНИЯ.**

20:4 Този стих ни запознава с някои от спътниците на Павел. Той ни казва, че те **го придружават** до **Азия,** но ние знаем, че някои от тях стигат заедно с него чак до Рим:

Берянинът Сосипатър е вероятно същият Сосипатър, за който се говори в Римляни 16:21 и който е роднина на Павел.

Солунецът **Аристарх** почти загубва живота си по време на размирицата в Ефес (Деян. 19:29). За него четем и по-късно, че е затворник заедно с Павел в Рим (Филимон 24).

Секунд, също солунец, придружава Павел до Азия, вероятно Троада или Милет.

Гай от Дервия не е македонецът, който е уловен от тълпата в Ефес (Деян. 19:29). В Римляни 16:23 е споменат един друг Гай, който е жител на Коринт и приютява Павел по време на неговия престой там. Третото послание на Йоан е написано до един човек на име Гай, който може би живее в някой град близо до Ефес. Изобщо Гай е доста често срещано име.

Тимотей не само **придружава** Павел **до Азия,** но остава заедно с него в Рим по време на първото му затваряне. Впоследствие той го придружава по време на пътешествието му през проконсулска Азия. Във Второто си писмо до Тимотей Павел изразява желание да се видят отново, но дали това желание е било изпълнено някога, не е известно.

Тихик, от Мала Азия, който вероятно пътува заедно с апостола до Милет. По-късно отново се присъединява към Павел в Рим и работи заедно с него преди и по време на второто му затваряне.

Трофим е явно езичник, чийто дом се намира в Ефес, Мала **Азия.** Той отива заедно с Павел до Ерусалим и неволно става причина за арестуването на апостола. За него се говори и във 2 Тимотей 4:20.

20:5, 6 Изглежда че гореспоменатите седем братя тръгват за **Троада** по-рано, докато Павел и Лука посещават първо

ФИЛИПИ. (Ние вярваме, че Лука е придружавал апостола, поради употребата на 1 л. мн. ч. на глагола в 5 ст., местоимението **„ние“** в 6 ст. и др.) **След празника на безквасните хлябове,** тоест след Пасхата, Павел и Лука отплуват от Македония за **ТРОАДА.** Пътуването обикновено не продължава **пет дни,** но тук не се дава никакво обяснение за закъснението.

20:7-9 Когато сравним 6 и 7 ст., виждаме, че апостолът нарочно остава в Троада седем дни, за да бъде там за разчупването на **хляба** в Господния ден. От 7 ст. става ясно, че ранните християни са имали обичай да се събират на **първия ден на седмицата** за Господната вечеря.

Това, че **Павел** говори **„до среднощ“,** не трябва да ни изненадва. Когато духовната температура в една църква е висока, Божият Дух е свободен да работи, без да бъде спъван от ограниченията на времето. С изминаването на нощта, въздухът **в горната стая** започва да става все по-горещ и по-задушен. За това сигурно допринасят и **многото светила,** а така също и многото хора, които присъстват. **Едно момче на име Евтих,** което седи на отворения **прозорец,** заспива и пада на земята. Височината от три етажа се оказва фатална и момчето умира.

20:10 Но Павел слиза долу и пада върху тялото на момчето, както са правели старите пророци, след което казва на хората да не се безпокоят вече, защото момчето не е мъртво. Павловите думи като че ли означават, че това безпокойство е излишно, тъй като момчето не е умряло, „защото **животът му** е **в него“,** казва той. Но от 9 ст. става ясно, че момчето наистина е било мъртво. Използвайки апостолската си власт, **Павел** по един чуден начин връща живота на момчето.

20:11, 12 Когато отива отново горе, Павел разчупва **хляба** (11 ст.) и всички участват в Господната вечеря, заради която са се събрали (7 ст.). След това вероятно ядат обикновен хляб и участват в празника *agape* (празника на любовта). В ранната църква тази обща братска вечеря се е извършвала заедно с Господната вечеря, но вследствие навлизането на някои злоупотреби (1 Кор. 11:20-22) е била постепенно прекратена.

След тази незабравима целонощна среща апостолът си взима сбогом с вярващите в Троада и тръгва на път.

20:13-15 Павел тръгва от Троада **пеша** и като изминава около двайсет мили през един нос, стига **до АСОС.** Неговите спътници обикалят носа с **кораб,** с който го взимат от южната страна на носа. Може би апостолът се нуждае от това време, за да остане за малко сам и да размишлява върху Божието слово.

Плувайки покрай западния бряг на Мала Азия, мисионерите спират най-напред **в МИТИЛИН,** главния град на остров Лесбос, а на следващата нощ явно спускат котва срещу остров **ХИОС.** След още един ден път корабът стига до остров **САМОС,** като прави кратък **престой в ТРОГИЛИЯ.** Най-накрая пътниците пристигат в **МИЛИТ,** пристанище на югозападния бряг на Мала Азия на около трийсет и три мили южно от Ефес.

20:16 Павел нарочно отминава **Ефес,** тъй като се страхува, че едно посещение в този град ще му отнеме прекалено много време, а той **бърза да** стигне в **Ерусалим** за **деня на Петдесетница.**

20:17 След пристигането им в **Милит** Павел изпраща известие до **старейшините** в **Ефес,** с което ги моли да дойдат и да се срещнат с него. Сигурно пътят на това известие и обратният път на старейшините е бил доста дълъг, но величественото послание, което те чуват от устата на големия апостол, напълно оправдава техните усилия. То ни дава ценния портрет на един съвършен служител на Господ Исус Христос. Това е човек, изцяло посветен на своя Спасител, който работи навреме и без време; неуморим, безстрашен, неустрашим. Неговата личност е белязана с истинска човечност. За него няма прекалено голя-

ма цена, която да не може да плати. Неговото служение е резултат от едно дълбоко душевно убеждение. Той е изпълнен със свята смелост и неустрашимост. За него няма значение дали живее или умира; за него има значение дали Божието слово се осъществява и дали хората чуват благовестието. В него няма капчица егоизъм. Той иска да дава, а не да получава.

Трудностите не могат да го спрат. Делата му се покриват напълно с неговите проповеди.

20:18, 19 Най-напред апостолът напомня на старейшините в Ефес **как е живял между** тях. Още **от първия ден,** когато е стъпил в **Азия,** и през цялото време, докато е бил там, той е служил на **Господа с** истинско **смирение** и себеотрицание.

Във връзка със своето служение апостол Павел постоянно е живял в емоционално напрежение: непрекъснато е бил в **сълзи и изпитания;** непрекъснато е бил подложен на гонения вследствие на **„заговорите на юдеите“.** Но независимо от всички неприятности неговото служение е смело и неустрашимо.

20:20, 21 Павел не е **скрил нищо** от ефесяните, което е могло да бъде от полза за тяхното духовно благосъстояние. Движен от Христовата любов, той ги е **поучавал „публично и по къщите“.** За него това не са били предварително обявени събрания през определени интервали от време, а възможности, които той веднага е сграбчвал, за да насърчи вярващите да растат във вярата. Без никаква дискриминация по отношение на националната или религиозната принадлежност на своите слушатели той е проповядвал **„покаяние спрямо Бога и вяра спрямо нашия Господ Исус Христос“.** Това са двата основни елемента на евангелието. При всеки истински новоповярвал има и покаяние, и **вяра.** Това са двете страни на „монетата“ на евангелието. Ако човек не преживее истинско покаяние, не е възможно да има спасителна **вяра.** От друга страна, от **покаянието** няма никаква полза, ако веднага след него не дойде **вярата** в Божия Син. Покаянието означава обръщане на 180 градуса, чрез което грешникът признава загубеното си състояние и правотата на Божия съд по отношение на вината му. **Вярата** е упованието на Исус Христос като на Господ и Спасител.

В много текстове на НЗ **вярата** се посочва като единствено условие на спасението. Но **вярата** сама по себе си предполага **покаяние.** Как би могъл един човек наистина да приеме Исус Христос като Спасител, ако не разбере, че има нужда от Спасител? **Покаянието** е това осъзнаване, което идва от изобличителното служение на Светия Дух.**20:18, 19** Най-напред апостолът напомня на старейшините в Ефес **как е живял между** тях. Още **от първия ден,** когато е стъпил в **Азия,** и през цялото време, докато е бил там, той е служил на **Господа с** истинско **смирение** и себеотрицание.

Във връзка със своето служение апостол Павел постоянно е живял в емоционално напрежение: непрекъснато е бил в **сълзи и изпитания;** непрекъснато е бил подложен на гонения вследствие на **„заговорите на юдеите“.** Но независимо от всички неприятности неговото служение е смело и неустрашимо.

20:22, 23 След този кратък преглед на живота си сред ефесяните апостолът сега отправя взор към страданията, които го чакат занапред. Той е заставен **от своя дух да отиде в Ерусалим.** Това е едно вътрешно принуждение, което той явно не може да отхвърли. Макар и да не знае какво точно ще го сполети в Ерусалим, Павел много добре знае, че **връзванията и скърбите** ще бъдат нещо неотменно в неговия живот. **Светият Дух** му е откривал този факт **във всеки град,** вероятно чрез служението на пророци или може би чрез тайнственото, вътрешно предаване на божествено знание.

20:24 Правейки равносметка на всичко това в ума си, апостолът не мисли, че неговият собствен **живот** струва много. Най-голямото му желание е да се подчинява на Бога и да Му угажда. Ако през това време бъде призован да принесе своя **живот,** няма да го пожали. Няма прекалено голяма жертва за Този, Който умря за него. Това, което има значение, е, че той трябва да извърви докрай пътя и да **свърши служението, което е приел от Господ Исус – да проповядва благовестието на Божията благодат.** Няма думи, които да могат по-добре да опишат добрата вест, проповядвана от Павел, от думите **„благовестието на Божията благодат“.** Това е вълнуващата новина за Божията незаслужена милост към виновните и безбожни грешници, които не заслужават нищо друго освен вечния ад. В нея се казва как любовта на Божия Син е слязла от най-високите небесни места, за да пострада, да пролее кръвта си и да умре на Голгота, така че онези, които вярват в Него, да получат прощение на греховете и вечен живот.

20:25-27 Павел е убеден, че никога повече няма да види своите възлюбени братя от Ефес, но неговата съвест е чиста, когато се сбогува с тях, защото знае, че не се е посвенил да им изяви **„цялата Божия воля“.** Той им е изявил не само основните истини на евангелието, но и всички истини, които са жизненонеобходими, за да живее човек благочестиво.

20:28 И тъй като няма да ги види повече на земята, апостолът отправя към старейшините сериозно предупреждение, в което им казва, че най-напред трябва **да внимават** за своето собствено духовно състояние. Защото, ако не живеят в общение с Господа, не могат да бъдат духовни водачи в **църквата.**

Като старейшини те трябва **да се грижат... и за цялото стадо, в което Божият Дух ги е поставил епископи.** Както вече казахме, **епископите** в НЗ са наречени още и „надзиратели“, „старейшини“ и „презвитери“. Този стих подчертава идеята, че старейшините не се назначават или избират от местното събрание. Те **стават надзиратели,** защото **Светият Дух** ги поставя за такива, и трябва да се признаят от вярващите, сред които работят.

Освен всичко друго те са отговорни и пред **Пастира на църквата на Бога.** Колко голяма е тази отговорност, личи и от следващите думи: **„... която Той придоби със Собствената Си кръв.“** Последното изречение е дало повод за не малко дискусии и спорове сред изследователите на Библията. Проблемът е в това, че в този стих **Бог** е описан като Един, Който пролива **кръвта Си,** а ние знаем, че **Бог** е Дух. Всъщност Този, Който проля кръвта Си, е Господ Исус и макар че Исус е Бог, никъде другаде в Библията не се говори за **Бог** като за Един, Който пролива кръвта Си или умира.

В повечето ръкописи текстът гласи така: „... църквата на Господа и Бога, която Той придоби със Собствената Си кръв.“ Това очевидно предполага, че Личността в Божеството, Която придобива църквата, като пролива кръвта Си, е Господ.

Може би новият превод на Библията от Дарби предава най-точно значението на пасажа: „... църквата на Бога, която Той придоби с кръвта на Своя Собствен.“ Тук Бог е Този, Който придобива църквата, но Той прави това с кръвта на Своя Собствен Син, благословения Господ Исус.

20:29, 30 Павел знае, **че след** неговото **заминаване** църквата ще бъде атакувана както отвътре, така и отвън. Върху стадото ще се нахвърлят лъжеучители, „свирепи **вълци“** в овчи кожи, които няма да покажат милост. Дори и от самите тях ще се появят хора, които ще имат амбиции да заемат изтъкнати постове и ще говорят извратено за истината, като се опитват **да отвлекат учениците след себе си.**

20:31 Като не забравят тези непосредствени опасности, старейшините трябва

ва да бдят и непрекъснато да **си спомнят**, че **в продължение на три години** апостолът не е престанал да ги предупреждава **със сълзи ден и нощ.**

20:32 Павел има още една голяма възможност за подкрепа и тя е, че може да ги **препоръча „на Бога и на словото на Неговата благодат“.** Забележете, че той не ги **препоръчва** на други човешки водачи, нито на предполагаеми последователи на апостолите, а ги поверява на **Бога и** на Библията. Това е едно красноречиво свидетелство за това, че боговдъхновените Писания са напълно достатъчни. Те са ония, които **могат да изградят** вярващите и да им **дадат „наследството между всичките осветени“.**

20:33-35 На края на своето послание апостол Павел още веднъж представя пред старейшините примера със своя собствен живот и служение. Той може да каже съвсем честно, че не е **пожелал на никого „среброто или златото, или облеклото“.** Това, което е мотивирало неговото участие в делото на Господа, не е надеждата за финансово обогатяване. В материално отношение той наистина е беден, но спрямо Бога е богат. И когато им показва ръцете си, може съвсем чистосърдечно да им каже, че тези негови **ръце** са работили, за да снабдят жизнените му **нужди,** и не само неговите, но **и на ония, които са били с него.** И не само това. Той е работил като майстор на палатки, за да може да помогне на **слабите** – на физически болните и на морално **слабите,** или на духовно **немощните.** Старейшините не трябва да забравят това и във всичко да помнят **думите на Господ Исус: „По-блажено е да дава човек, отколкото да приема.“** Интересно защо, тези думи на нашия Господ не се срещат в нито едно Евангелие. Те обобщават голяма част от Неговото учение, но тук те се дават като боговдъхновено допълнение към Неговите думи в Евангелията.

20:36-38 В края на своето послание апостол Павел **коленичи** на земята **и се помолва заедно със** старейшините. За всички това е един много тъжен момент. Те показват своята дълбока привързаност към апостола, като падат **на шията** му и **го** целуват. Това, което ги натъжава най-много, са думите, **„че няма вече да видят лицето му“.** С натъжени сърца те **го изпращат до кораба,** който ще го отведе в Ерусалим.

21:1-4а След нежната и сърдечна среща в Милит Павел и другарите му отплуват за остров **КОС,** където остават за през нощта, а **на следващия ден** продължават на югоизток за остров **РОДОС.** Напускайки северния край на острова, те се отправят на изток **към ПАТАРА,** морско пристанище на Ликия на южния бряг на Мала Азия. В **Патара** те се прехвърлят на друг **кораб,** който **заминава за Финикия,** крайбрежна **Сирия,** където **Тир** е един от главните градове. Пътувайки на югоизток през Средиземно море, те заобикалят южно от остров **КИПЪР,** който остава **отляво,** и слизат най-напред в **ТИР.** Тъй като **корабът прави** там **престой, за да разтоварва,** Павел и неговите спътници отиват да търсят вярващите християни и **остават с тях седем дни.**

21:4б Там тези ученици **казват на Павел чрез Духа,** че не трябва да стъпва в **Ерусалим.** Този текст повдига стария от векове въпрос, дали когато отива **в Ерусалим, Павел** съзнателно не се подчинява на Божията воля, дали той несъзнателно не успява да разбере намерението на Господа, или дали всъщност апостолът отива там по Божията воля. Едно повърхностно прочитане на 4б ст. би могло да покаже, че апостолът напълно съзнателно и упорито отказва да се подчини на Духа и нарочно действа предизвикателно. Но едно по-внимателно прочитане би могло да покаже, че Павел всъщност не знае, че това предупреждение е дадено чрез Духа. Лука като историк казва на своите читатели, че съветът, който дават на Павел учениците от Тир, е боговдъхновен, но той не каз-

ва, че **апостолът** знае за това със сигурност. Възможно е апостолът да смята, че учениците му дават този съвет с цел да го предпазят от физически страдания и дори от смърт. В любовта си към своите сънародници Павел не мисли, че неговото физическо благосъстояние има някакво значение.

21:5, 6 В края на седемте дни вярващите от Тир дават израз на християнската си любов, като излизат на *голяма група,* за да изпратят мисионерите до брега. След като прекарват известно време в молитва и сърдечно сбогуване, **корабът** тръгва, а те **се връщат у дома си.**

21:7 Следващата спирка по пътя на кораба е град **ПТОЛЕМАИДА,** морско пристанище на около двадесет и пет мили южно от Тир, известен сега под името Акко (Acre), близо до Хайфа. Наречен е така на Птоломей. Еднодневният престой на кораба там дава възможност на Господните служители да посетят **братята** от местното събрание.

21:8 На следващия ден корабът изминава последната част от пътя – едно разстояние от тридесет мили южно **към КЕСАРИЯ (ЦЕЗАРЕЯ),** в долината Шарон. Там те остават **в къщата на благовестителя Филип** (който не е апостолът Филип). Това е същият онзи **Филип,** който беше избран за дякон от църквата в Ерусалим и който отнесе евангелието в Самария. Чрез неговите наставления бе спасен и етиопският евнух.

21:9 Филип **има четири дъщери девици, които пророкуват.** Това означава, че те имат дарба от Светия Дух да получават послания направо от Господа и да ги съобщават на другите. Някои хора заключават от този стих, че жените могат да проповядват и да поучават в църквата. Но тъй като е *изрично забранено* жените да поучават, да говорят или да упражняват власт над мъжете в събранието (1 Кор. 14:34, 35; 1 Тим. 2:11, 12), можем да заключим, че пророческото служение на тези **четири дъщери девици** е било ограничено или в дома, или на други неофициални събрания.

21:10, 11 По време на престоя на Павел в Кесария **от Юдея слиза един пророк на име Агав.** Това е същият пророк, който дойде от Ерусалим в Антиохия и предрече глада по времето на царуването на Клавдий (Деян. 11:28). Сега той **взима пояса на Павел** и **завързва краката си и ръцете си с него.** С това драматично действие той, така да се каже, изиграва своето послание, както правят и много от пророците преди него. След това пророкът обяснява значението на това символично действие. Така както той **завързва краката си и ръцете** си, така и **юдеите в Ерусалим ще завържат** краката и ръцете на Павел **и ще го предадат** във властта на езичниците. Павловото служение сред юдеите (чийто символ е **поясът**) ще доведе до личното му залавяне от самите тях.

21:12-14 Когато чуват това, спътниците на апостола и християните в Кесария започват да **го умоляват да не се изкачва в Ерусалим.** Но *тяхната* загриженост не може да промени решението му. Сълзите им само съкрушават **сърцето** му. Нима страхът от веригите и затвора може да го възпре да извърши това, което той смята за Божията воля? Той е **готов не само да бъде вързан, но и да умре в Ерусалим за името на Господ Исус.** Всички техни аргументи се оказват безполезни. Той е толкова твърдо решен да отиде, че на тях не им остава нищо друго, освен да кажат: **„Да бъде Господната воля."**

Много е трудно да се повярва, че последните думи на Павел са казани от човек, който има пълното съзнание, че прави това, без да се подчинява на водителството на Светия Дух. Ние знаем, че учениците в Тир казаха на Павел чрез Духа, че не *трябва да отива* в Ерусалим (4 ст.), но дали Павел *знае,* че те са говорили чрез Духа? И дали Господ наистина не одобрява неговото пътуване в Ерусалим по-късно, когато му казва: „Дерзай, за-

щото както си свидетелствал за Мене в Ерусалим, така трябва да свидетелстваш и в Рим" (23:11)? Две неща са съвсем ясни: първо, *Павел* не смята, че съображенията за неговата лична безопасност могат да повлияят на служението му на Господа; и, второ, Господ може да *употреби всички тези събития* за Своя слава.

21:15, 16 Пътят от Кесария **до Ерусалим** е по суша и е дълъг повече от петдесет мили – едно доста голямо разстояние за онези дни, когато транспортът е бил толкова бавен. Групата, която придружава апостола, се е увеличила с още **няколко** души – **ученици от Кесария** и един брат на име **Мнасон**, родом от **Кипър**, и един от първите ученици там. Сега той живее в **Ерусалим** и има привилегията да приюти апостола и спътниците му по време на последния му престой в **Ерусалим.**

Мисионерското пътуване на Павел наистина завършва с пристигането му в **Ерусалим.** Оттук до края на книгата е описано неговото арестуване, процес, пътуване до Рим, нов процес и затварянето му там.

21:17, 18 При пристигането си в **Ерусалим** апостолът и неговите спътници са посрещнати радушно от **братята.** На следващия ден е организирано събрание, на което присъстват **Яков и всички старейшини.** Няма как да узнаем със сигурност за кой точно **Яков** става въпрос тук. Това може да е Яков, братът на нашия Господ, а така също и Яков, Алфеевият син, но най-вероятно става въпрос за първия.

21:19, 20а Павел започва разговора пръв, като разказва **подробно** за всичко, което **Бог е извършил между езичниците чрез неговото служение.** Тази новина става повод за голяма радост.

21:20б-22 Но въпреки всичко еврейските братя остават с някои опасения относно Павел, защото са чули слуха, че апостолът е проповядвал и поучавал против Мойсей и закона. Това може да донесе само беди в Ерусалим.

Конкретното обвинение срещу Павел е, че той е поучавал **всички юдеи** в чуждите страни **„да отстъпят от Мойсеевия** закон", като им е казвал **„да не обрязват чадата си, нито да държат** *старите* **обреди".** Това наистина ли е така, или не?

Павел наистина поучава, че Христос изпълнява закона на правдата за тези, които вярват. Той поучава, че след идването на християнската вяра вярващите юдеи вече не са под закон. Поучава, че ако един човек иска да се обреже, за да се оправдае, то този човек отрязва пътя си към спасението в Христос Исус. Апостолът поучава, че връщането към буквите и сенките на закона след идването на Христос е опозоряване на Христос. Предвид всичко това не е трудно да се разбере защо евреите мислят така за него.

21:23, 24 Братята в Ерусалим обаче са измислили един план, с който се опитват да омилостивят своите съграждани – и спасени, и неспасени. Те предлагат на Павел да направи еврейски **обрек. Четирима мъже** вече имат такъв обрек. Павел би могъл да се присъедини към тях и да извърши очистването си заедно с тях, като **плати и техните разходи.** Ф. У. Грант описва това по следния начин:

„Павел трябва да вземе тези четирима мъже, които, макар и вярващи като него, все още държат да обвържат себе си с назарейска клетва, и като се представи очистен заедно с тях в храма, да поеме всички необходими разходи. По този начин апостолът ще може пред всички да признае връзката си със закона." [76]

Не е известно какво точно трябва да се прави при този **обрек**, защото подробностите не са много ясни. Но е достатъчно да се знае, че обрекът е еврейски и че когато евреите видят апостола да извършва ритуалите, свързани с този обрек, те със сигурност ще **знаят**, че той не кара другите да отстъпват от

закона на Мойсей. За юдеите това ще бъде едно доказателство, че и апостолът пази **закона.**

Решението на апостола да приеме този еврейски обрек върху себе си е било колкото критикувано, толкова и приемано. Онези, които *защитават* Павел, казват, че той действа според собствения си принцип – да стане всичко за всички, за да може по всякакъв начин да спаси неколцина (1 Кор. 9:19-23). Другите *критикуват* Павел, като казват, че в желанието си да спечели благоразположението на юдеите, като създаде впечатление, че е наистина под закон, той отива прекалено надалеч. С други думи, те обвиняват Павел, че не е последователен в убеждението си, че вярващият не е под закон нито по отношение на своето оправдание, нито като начин на живот (1 и 2 Гал.). Ние сме склонни да се съгласим с тази критика със съзнанието, че трябва да бъдем много внимателни, когато съдим за мотивите на апостола.

21:35 Братята в Ерусалим са на мнение, че на езичниците не трябва да се налагат никакви правила освен тези, за които е взето решение на събранието в Ерусалим, а именно: че **езичниците трябва да се въздържат от ядене на идоложертвено, на кръв, на удушено и от блудство.**

21:26 Ритуалите, които извършва Павел във връзка с този обрек, днес не са много ясни. Много тълкуватели смятат, че тук става въпрос за назарейска клетва, но дори и в този случай е трудно да се разберат различните церемонии, описани в този стих.

3. Арестуването на Павел и неговото разпитване (21:27-26:32)

21:27-29 Малко преди изтичането на седемте дни на обрека става ясно, че опитът на Павел да омилостиви **юдеите** е неуспешен. Когато някои от невярващите **юдеи от** проконсулска **Азия** виждат апостола **в храма,** те подбуждат целия народ на бунт срещу него. Обвиняват го не само в поучения, враждебни на еврейския **народ** и на **закона,** но и в осквернение на **храма,** тъй като е въвел езичници във вътрешния двор. Истината е следната: **преди това юдеите са видели Павел** с **Трофим по улиците на град** Ерусалим. **Трофим** е повярвал езичник от Ефес. И понеже са ги видели да вървят заедно, **те предполагат, че Павел е** завел своя приятел-езичник **в** някой от вътрешните дворове на **храма.**

21:30-35 Макар и невярно, обвинението постига целта си. **Целият град** е развълнуван. Тълпата **улавя Павел и го извлича навън от храма,** като затваря вратите на вътрешния двор зад него. Но когато вече се готвят **да го убият,** слухът за размирицата стига до хилядника, военния **командир на гарнизона** в Антония. Той бързо пристига с няколко **войници** и **извежда** Павел от разгневената тълпа, като го **оковава с две вериги** и започва да **разпитва кой е и какво е направил.** Тълпата, разбира се, отговаря несвързано и непоследователно. **Някои... викат едно, други – друго.** Объркaният служител **нарежда** на войниците да заведат затворника **в крепостта,** за да има време да разбере по-точно какво става. Дори и при изпълнението на заповедта **тълпата** е толкова разгневена, че войниците **трябва** да вдигнат Павел и **да го носят** по стълбите.

21:36 Докато правят това, от **тълпата** се чуват викове, които някои от тях са чували и преди това: **„Махни го!"**

21:37-39 Малко преди да го заведат **в казармата, Павел** пита хилядника дали може да каже нещо. Хилядникът е изненадан от факта, че **Павел** говори **гръцки.** Той явно си мисли, че арестуваният е **египтянин,** който преди известно време е **размирил и извел в пустинята четири хиляди** мъже, наречени **убийци. Павел** веднага го уверява, че той е **юдеин от** град **Тарс в Киликия.** Като такъв той е **гражданин на един „знаменит град"**, известен със своята култура, образование и търговия, наречен от Августин „сво-

боден град". С присъщото си безстрашие апостолът помолва хилядника да му позволи **да говори на хората.**

21:40 Павел получава **позволение** и като застава между римските войници, помахва **с ръка** и въдворява тишина. **Тишината** е голяма, също като размирицата. Сега вече апостолът може да свидетелства на ерусалимските юдеи.

Еврейският език, за който става въпрос тук, е вероятно арамейски (сроден на еврейския), който се е говорел от евреите по онова време.

22:1, 2 При обръщението си към евреите апостолът много уместно използва арамейския вместо гръцкия, защото в момента, в който **чуват** родния си език, слушателите му са приятно изненадани и виковете им поне за малко стихват.

22:3-5 Най-напред Павел описва своя произход. Той е **„юдеин в Тарс киликийски".** Получил е образованието си **при „Гамалииловите нозе"** и е бил строго обучен в юдеизма. По-нататък той обръща особено внимание върху ревностното си служение като юдеин. Той е **преследвал** християнската вяра, като дори е хвърлял вярващите в Исус в **затвора. Първосвещеникът** и синедрионът могат да **свидетелстват** за неговото усърдие в тези гонения. **От** тях той е **взел писма,** които са му давали право да отиде **в Дамаск** и да **закара** вярващите „вързани **в Ерусалим", „за да ги накажат".**

22:6-8 До този момент речта на Павел е съвсем ясна и ако са честни, евреите трябва да признаят, че казаното е истина. Сега апостолът ще им разкаже за едно събитие, което е обърнало изцяло неговия живот. Те ще трябва да решат дали това събитие е от Бога.

Когато е **пътувал** към **Дамаск,** внезапно **около Павел е блеснала голяма светлина** от небето. Фактът, който се споменава тук за първи път – че това се е случило **около обед,** показва, че светлината е била по-ярка и по-величествена от най-ярката **светлина** на слънцето. Светлината е толкова ярка, че преследвачът е паднал на земята, след което е чул глас от небето, който му е **казал: „Савле, Савле, защо Ме гониш?"** На въпроса на Павел кой е Той, Господ му отговаря, че Този, Който му говори от небето, е **Исус Назарянинът.** Назарянинът е възкръснал от мъртвите и е бил прославен в небето.

22:9 Мъжете, които са пътували с него, **са видели светлината** и са чули звука на **гласа** (9:7), но **не са чули** истинските *думи, които са били изговорени.* С други думи, те са разбрали за гласа, но не са разбрали, че това е разбираема реч.

22:10, 11 При тази лична среща с Господа на Живота и на Славата Павел е решил да отдаде на Спасителя и духа, и душата, и тялото си. Това се подразбира от въпроса: **„Какво да сторя, Господи?"** Господ Исус му е наредил да **отиде в Дамаск, където** да получи наставления какво да прави. Ослепен от **светлината** на Христовата **слава,** Павел е влязъл в града, **воден за ръка.**

22:12 В Дамаск при него е дошъл **Ананий.** Павел го описва пред еврейските си слушатели като **„човек благочестив по закона, одобрен от всички там живеещи юдеи". Свидетелството** на един такъв човек е особено важно доказателство за обръщението на Павел.

22:13 Обръщайки се към Павел с думите **„брате Савле",** Анания му е заповядал да **прогледа.** Тогава Павел **го е погледнал** за първи път.

22:14-16 Пасажът от 14 до 16 ст. ни казва за първи път какво му е казал Анания:

„Бог на бащите ни те е предназначил да познаеш Неговата воля и да видиш Праведника, и да чуеш глас от Неговите уста; защото ще бъдеш свидетел за Него пред всичките човеци за това, което си видял и чул. И сега защо се бавиш? Стани, кръсти се и се умий от греховете си, и призови Неговото име."

В тези стихове има няколко важни момента, на които трябва да обърнем вни-

мание. Най-напред трябва да отбележим, че Анания казва, че Онзи, Който е определил реда на събитията по пътя за Дамаск, е **„Бог на бащите ни“**. И ако юдеите се противопоставят и съпротивляват на *тези събития*, те всъщност се борят против **Бога.** На второ място Анания казва на Павел, че той ще бъде **свидетел** за Господа **„пред** *всичките* човеци“. Това трябва да подготви еврейските слушатели за следващото съобщение – че Павел ще бъде изпратен сред езичниците. И на последно място Павел получава наставлението да **стане,** да **се кръсти и** да **се умие от греховете** си.

16 ст. е бил използван погрешно за проповядване на съживление чрез кръщение. Възможно *е* този стих да се отнася само до Павел, който като юдеин трябва да се разграничи от народа, който е отхвърлил Христос, чрез водно кръщение (вж. коментара върху 2:38).

Но ние предлагаме едно по-просто обяснение на въпроса, което се базира на граматическата конструкция на оригиналния език. За разлика от ПБКДж, където пунктуацията сочи към четири равностойни по значение действия, НИПБКДж, следвайки оригинала, групира действията две по две. В гръцкия текст във всяка половина от стиха има един финитен глагол, определен от причастие. Буквално текстът би изглеждал така: „Ставайки, се кръсти и си умий греховете, призовавайки името на Господа.“[77] Този последен прочит е подкрепен от общото учение на Библията (ср. Йоил 2:32; Деяния 2:21; Рим. 10:13).

22:17-21 Тук за първи път ние научаваме за едно събитие, преживяно от Павел към края на първото му посещение **на Ерусалим** след неговото обръщение. Докато **се е молил в храма,** апостолът е изпаднал в унес и е чул гласа на Господа, който му е наредил да **излезе бързо от Ерусалим,** защото хората **няма да приемат** неговото **свидетелство за** Христос. За апостола изглежда невероятно, че неговият собствен народ ще откаже да го слуша. Нали те много добре знаят какъв ревностен юдеин е бил той, как е **затварял** и е бил учениците на Христос и че почти е бил съучастник в убийството на **Стефан.** Но Господ е повторил заповедта: **„Иди, защото ще те пратя далеч между езичниците.“**

22:22, 23 До този момент юдеите слушат Павел, без да вдигат шум. Но споменаването на заповедта за разпространението на евангелието сред езичниците предизвиква у тях дива завист и омраза. Създава се безредица, в която юдеите викат със силен глас, искайки живота на Павел.

22:24, 25 Когато вижда лудостта на разгневената тълпа, **хилядникът** решава, че Павел сигурно е виновен за извършването на някакво много сериозно престъпление. Той явно не разбира посланието на Павел, тъй като то е изречено на арамейски език, затова решава да изтръгне признание от апостола, като го измъчва. Затова той **нарежда** на войниците **да го заведат в крепостта** и като го завържат с ремъци, да го **бичуват.** Докато войниците правят всички тези приготовления за боя, **Павел** тихо запитва стотника дали имат право **да бичуват** един **римски** гражданин, и то **неосъждан.** Всъщност те дори нямат право да завързват **римски** гражданин, ако вината му не е доказана! **Боят с бич** е вече много сериозно нарушение.

22:26 Стотникът бързо **отива и казва на началника** да **внимава какво** ще направи на Павел, тъй като **този човек** е **римски** гражданин.

22:27, 28 Тази новина накарва **хилядника** бързо да се приближи при **Павел** и да го попита дали наистина е **римски** гражданин. По онова време е имало три начина за получаване на римско гражданство. *Най-напред* римското гражданство се е давало понякога като награда за някаква служба, заслуга и др. *Освен това* е могло да станеш **римлянин** по рождение. Такъв е случаят и с **Павел.** Той е **бил роден** в Тарс, един свободен град на римската им-

перия, чийто баща е бил също **римски** гражданин. И *най-накрая,* римското **гражданство** е могло да се купи, и то често пъти на много висока цена. Така е **получил** своето **гражданство хилядникът** – като е платил много **висока цена.**

22:29 Разкриването на факта с **римското** гражданство на Петър преустановява всички планове за бичуване и вселява страх сред упражняващите властта.

22:30 Явно хилядникът много иска **да узнае причината за обвинението на Павел от юдеите.** В същото време той е твърдо решен да направи това по официалния и нормален ред. И така, в деня след размирицата в Ерусалим той извежда **Павел** от затвора и го изправя пред **главните свещеници и** синедриона.

23:1, 2 Когато застава пред синедриона, **Павел** най-напред изрича една забележка, според която през целия си живот той е **живял „със съвършено чиста съвест".** Това вбесява **първосвещеника Анания**, за когото без съмнение **Павел** е един отстъпник от юдейската религия, ренегат и изменник. Как може един, който се е обърнал от юдеизма към християнството, да твърди такова нещо? Затова **Анания** нарежда „на стоящите до него да го ударят **по устата**". Това е една изключително несправедлива заповед, тъй като разпитът току-що е започнал.

23:3 Павел се обръща към Анания и му казва, че **Бог** ще **удари** него, защото е **стена варосана!** На външен вид първосвещеникът може да изглежда много праведен и справедлив, но отвътре той е пълен с покварa. Той, който твърди, че **съди** другите **според закона,** сега заповядва **да ударят Павел против закона.**

23:4 Присъстващите са удивени от изобличителната реплика на Павел. Нима той не знае, че говори на **първосвещеника?**

23:5 Поради някаква неизвестна за нас причина **Павел** не е разбрал, **че** Анания е **първосвещеникът.** Синедрионът е събран много спешно и вероятно Анания не носи официалните си дрехи. Може би той дори не заема обичайното си място на **първосвещеник.** Възможно е също така причината за това да се крие в слабото зрение на Павел. Независимо от всичко **Павел** не е **похулил** съзнателно законния **водач.** Затова той веднага се извинява, като цитира Изход 22:28: **„Да не злословиш началника на рода си."**

23: 6 Разбирайки от разговорите в съдебната зала, че между **садукеите** и **фарисеите** има разногласие, апостолът решава да задълбочи пропастта между тях, като им съобщи, че той е **фарисей,** когото съдят заради вярата му във **възкресението на мъртвите. Садукеите**, разбира се, отхвърлят както **възкресението,** така и съществуването на духове. **Фарисеите** като много ортодоксални вярват и в двете (вж. 23:8).

Тук към Павел са били отправяни много критики на базата на това, че бил използвал плътски средства, за да предизвика разцепление сред своята публика. „Не можем да избягаме от усещането, пише Полок че Павел прави грешка, като казва, че е фарисей, получавайки по този начин стратегическо предимство, като предизвиква разцепление между садукеите и фарисеите."

23:7-9 Правилно или не, неговите думи предизвикват **разпра между фарисеите и садукеите** и **„*голяма глъчка*".** Някои от **книжниците от фарисеите** защитават Павел, като казват: „Какво е виновен този човек, **„ако му е говорил дух или ангел?"**

23:10 Разногласието между противниковите партии става толкова голямо, че **хилядникът** нарежда на **войниците** да грабнат Павел и да го заведат в **крепостта.**

23:11 През следващата нощ Господ Исус се явява лично на Павел в затвора и му казва: **„Дерзай, защото както си свидетелствал за Мене в Ерусалим, така трябва да свидетелстваш и в Рим."** Колко е забележително да се види, че в един такъв пасаж, където действията на апостола са били толкова много кри-

тикувани, **Господ** лично му изказва похвала за това, че е бил Негов верен свидетел **в Ерусалим.** В думите на Спасителя няма и следа от критика или укор. Това е едно послание на чисто одобрение и обещание. Служението на Павел все още не е свършило. Така както е бил верен в служението си **в Ерусалим,** така той **ще свидетелства** за Христос **и в Рим.**

23:12-15 На следващия **ден някои от юдеите се събират заедно,** за да убият апостол Павел. Всъщност това са **повече от четиридесет** души, които **се заклеват,** че **нищо няма да ядат, докато** не убият „този натрапник". Планът им е следният: те ще отидат **при главните свещеници и старейшините** и ще организират уж събрание на синедриона за по-точно разследване на Павловото дело, като междувременно поставят засада от **четиридесет** души по пътя между затвора и съда. Синедрионът ще помоли **хилядника** да им доведе затворника и когато **Павел** се приближи, те ще се нахвърлят върху него и ще **го убият.**

23:16-19 Но Божието провидение нарежда така, че един племенник на апостола чува заговора и обажда на **Павел.** Последният вярва, че използвайки законни средства, може да осигури своята безопасност. Затова той изпраща момчето до **един от стотниците,** който лично **го** завежда **при хилядника.**

23:20, 21 Племенникът на Павел не само описва целия заговор, но и горещо моли хилядника да не се **поддава на** искането на **юдеите** да им заведе **Павел.**

23:22 След като чува разказа, **хилядникът** освобождава **момчето** с наставлението да не казва на никого за тяхната среща. Сега вече той разбира, че се налага да вземе спешни и решителни мерки за освобождаването на затворника от унищожителния гняв на юдеите.

23:23-25 Хилядникът бързо **извиква двама стотници** и им нарежда да приготвят военен конвой, който да заведе апостола **в Кесария.** Конвоят се състои от **двеста пехотинци, седемдесет конници и двеста копиеносци.** Потеглянето трябва да стане под прикритието на **нощта** – „на третия час през нощта".

Огромният брой на войниците в този конвой няма за цел да отдаде почит на верния служител на Христос, а е по-скоро израз на решението на хилядника да запази репутацията си пред римските си началници. Ако юдеите успеят да убият Павел, един римски гражданин, тогава отговорният офицер ще трябва да дава отчет за своята небрежност.

23:26-28 Тук хилядникът за първи път споменава своето име – **Клавдий Лисий** – в писмото, което написва до римския **управител Феликс.** Целта на неговото писмо, разбира се, е да обясни проблема с Павел. Доста е забавно да се види как **Лисий** се опитва да се опише и като герой, и като защитник на обществения ред едновременно. Вероятно той много се страхува да не би да кажат на **Феликс,** че е вързал един неосъден **римски** гражданин. За **негово** щастие Павел не се оплаква.

23:29, 30 Хилядникът обяснява, че според неговото разследване Павел не е виновен в нищо, което **заслужава „смърт или окови".** Размирицата, изглежда, е била причинена от разногласия по **„въпроси от** техния **закон".** Тъй като срещу Павел е бил организиран заговор, той е намерил за уместно да го изпрати в Кесария заедно с **неговите обвинители,** така че Феликс да може да изслуша всичко.

23:31-35 Пътуването **до Кесария** е прекъснато за малко в **Антипатрида,** град на трийсет и три мили от Ерусалим и на двайсет и четири от **Кесария.** Тъй като оттук нататък няма вече опасност или опасността от юдейска засада е вече минимална, **войниците** се връщат в Ерусалим, като оставят **конниците** да придружават **Павел до Кесария.** При пристигането си те предават **Павел** на Феликс, като му връчват **писмото** от Лисий. Първоначалният разпит във връзка с римското гражданст-

во на Павел задоволява Феликс и той му обещава да разгледа неговия случай отново, **когато дойдат и обвинителите** му от Ерусалим. През това време **той ще бъде пазен в Иродовия** дворец или **преторията.**

Римският император Феликс е човек, който е успял да преживее едно зашеметяващо издигане от положението на роб до положението на изтъкната политическа личност в Римската империя. Що се отнася до личния му живот, в него той показва изключителна липса на морал. В момента на назначаването му на поста управител на провинция Юдея той е съпруг на три царски особи. Докато е все още на служба, той се влюбва в Друсилия, съпругата на Азис. Според записките на Йосиф скоро е организирана сватба чрез Симон, един магьосник от Кипър.

Феликс е един жесток деспот, което личи и от факта, че под неговото ръководство е убит един първосвещеник на име Йонатан, който го критикува заради лошото му управление.

Ето пред този Феликс е изправен Павел.

24:1 Пет дена след като **Павел** напуска Ерусалим и заминава за Кесария, пристига **първосвещеникът Анания** с някои членове на синедриона. Те наемат за прокурор един римлянин **на име Тертил,** който получава задължение да застане пред Феликс и да представи обвинения **срещу Павел.**

24:2-4 Тертил започва обвинението с поток от ласкателства към управителя, в които, разбира се, има известна доза истина. Заслугата на **Феликс** е, че е установил ред и спокойствие, като е потушил бунтове и въстания. Но в думите на Тертил освен простото признаване на този факт личи и съвсем явна тенденция да спечели благоразположението на управителя.

24:5-8 По-нататък той изтъква четири ясно определени обвинения срещу апостол Павел. Той е:

1. **„Заразител“**, тоест човек, който носи зараза.
2. **„Размирник между всичките юдеи.“**
3. **„Водач на назарейската секта.“**
4. Човек, който **се е опитал да оскверни храма.**

24:9 След като Тертил изразява своето доверие в способността на Феликс да определи достоверността на обвиненията срещу Павел, присъстващите **евреи** прибавят и своя глас в подкрепа на думите на Тертил.

24:10 В отговор на едно кимване от страна на **управителя Павел** се заема със своята собствена защита. Най-напред той изразява задоволството си от това, че може да се яви пред един човек, който добре познава живота и обичаите на еврейския народ, тъй като е бил **много години** негов съдия. Това би могло да прозвучи на някои и като ласкателство, но е по-скоро едно учтиво посочване на истината.

След това апостолът отговаря на отправените към него обвинения, като ги проследява едно по едно.

24:11 Що се отнася до обвинението, че е бил „заразител“, Павел отговаря, че е в Ерусалим само от **дванадесет дни** и че е **отишъл там** не за да причинява размирици, а за да се поклони.

24:12, 13 След това Павел отрича обвинението, че е бил „размирник между всички юдеи“. Никога... нито когато е бил **в храма,** нито когато е бил **в синагогите, нито в града** апостолът не е разговарял, нито се е опитвал да подбуди хората към бунт. Фактите са такива и никой не може да ги опровергае.

24:14-17 Павел не отрича третото обвинение, а именно, че е „водач на назарейската **секта“.** Но според неговите думи той прави това в служба на **Бога на** евреите, **като вярва всичко писано в** СЗ. Той споделя надеждата на всички правоверни евреи и особено на фарисеите, **че ще има възкресение на мъртвите – и праведните, и неправедните.** В очакване на това бъдещо **възкресение** той се

опитва да запази „всякога непорочна съвест и спрямо Бога, и спрямо човеците". И не само че не се е опитвал да подбуди юдеите към бунт, но е дошъл в Ерусалим, **за да донесе милостини** на еврейския народ. Тук Павел има предвид помощта от църквите в Македония и Ахая, изпратена за нуждаещите се евреи, християнски светии в Ерусалим.

24:18, 19 Що се отнася до четвъртото обвинение, а именно, че се е опитал да оскверни **храма,** Павел отговаря следното: докато е правел приноси в **храма** в изпълнение на юдейския обрек, са дошли някои **юдеи от Азия,** които са го открили и са го обвинили, че е завел в **храма** нечисти езичници, което, разбира се, не е истина. По това време апостолът е бил сам и е бил **очистен** от всякакво ритуално осквернение. Точно тези обвиняващи го **юдеи от Азия,** които причиниха размирицата срещу него в Ерусалим, **трябваше да** дойдат в Кесария и да го обвинят, **ако имаха нещо против него.**

24:20, 21 На това място Павел се обръща към **присъстващите** юдеи, като настоява да кажат ясно в какви престъпления е бил обвинен, когато е **заставал пред синедриона** в Ерусалим. Но те не могат да кажат нищо друго, освен че е **извикал: „Поради учението за възкресението на мъртвите ме съдите днес."** С други думи, техните обвинения в криминални престъпления не са верни, а обвиненията, които са верни, не са криминални.

24:22 Изслушването на случая изправя **Феликс** пред една дилема. Той познава достатъчно добре християнската вяра, за да разбере кой е прав и кой не. Стоящият пред него затворник явно не е виновен за никакво престъпление против римския закон. Но ако освободи Павел, Феликс ще си навлече гнева на еврейския народ. За да избегне това, той трябва да им се подмаже политически. И така, управителят решава да отложи окончателното решение на делото, като съобщава, че ще чака идването на **хилядника Лисий** в Кесария. Няма сведения дали това е станало някога.

24:23 При приключването на случая Феликс **дава нареждане** да продължат да пазят **Павел,** като му дават известна **свобода,** така че **неговите приятели** да могат да **го посещават** и да го **снабдяват** с храна и дрехи. Това определено показва, че управителят не смята **Павел** за отчаян престъпник.

24:24, 25а Няколко дни след открития процес **Феликс** и **съпругата му Друсилия** се срещат насаме с апостола, за да чуят повече **за** християнската **вяра.** С абсолютно безстрашие **Павел разисква** с развратния управител и прелюбодейната му съпруга **по** въпросите на **правдата, себеобуздането и бъдещия съд.** Те знаят много малко какво означава да бъдеш **праведен** както в обществения, така и в личния си живот. За тях думата **„себеобуздание"** не означава нищо, което личи и от настоящото им прелюбодейно съжителство. Но те трябва да бъдат предупредени за **бъдещия съд,** защото ако греховете им не бъдат опростени чрез кръвта на Христос, и двамата ще погинат в огненото езеро.

24:25б, 26 Феликс изглежда по-развълнуван от Друсилия. Но макар и **уплашен,** той не иска да се довери на Спасителя, а отлага вземането на решение за Христос, като казва: **„Засега си иди; и когато намеря време, ще те повикам."** За съжаление това **време** никога не идва, що се отнася до информацията, която имаме от Библията. Но това не е последното свидетелство на Павел пред **Феликс.** През следващите две години на затворничеството на апостола в Кесария управителят продължава да го вика непрекъснато. Всъщност **Феликс** се надява, че някои от приятелите на Павел ще му дадат голям подкуп, за да го освободи.

24:27 Две години по-късно, през 60 год. сл. Хр., **на мястото на Феликс идва неговият заместник Порций Фест. Феликс, който желае да спечели благоволе-**

нието на юдеите, оставя Павел в Кесария като затворник в окови.

25:1 Порций **Фест** е назначен за римски управител на Юдея от император Нерон през есента на 60 год. сл. Хр. **Кесария** е политическият център на римската провинция Сирия, част от която е и Юдея. **Три дни по-късно Фест се изкачва от Кесария в Ерусалим,** религиозната столица на неговата подведомствена област.

25:2, 3 Въпреки че вече са изминали три години от затварянето на **Павел** в Кесария, **юдеите** не са го забравили, нито пък е утихнала смъртната им омраза към него. Мислейки си, че могат да склонят новия управител да им направи **услуга, първосвещеникът и юдейските първенци** подават жалба с обвинения **против Павел,** в която го молят да изпрати апостола обратно **в Ерусалим,** за да го съдят отново. Там те сигурно пишат, че желаят да го разпитат пред синедриона, но истинските им планове са да го причакат някъде по пътя и да **го убият.**

25:4, 5 Но Фест сигурно е информиран за предишния заговор за убиването на **Павел** и за сложните мерки, взети от хилядника в Ерусалим при извеждането му от Кесария, и затова отказва да удовлетвори молбата им, като обещава да им даде възможност да обвинят **Павел,** като дойдат в **Кесария.**

25:6-8 След **не повече от десет дни** престой в Ерусалим Фест се връща **в Кесария** и **на следващия ден** свиква съда. Юдеите бързат да се възползват от тази възможност и излизат с **много сериозни** обвинения **против Павел,** които не могат да **докажат.** Апостолът, който разбира колко неоснователни са тези обвинения, защитава себе си, като отрича да е извършил каквото и да било престъпление както **против закона, така и против храма** и **против императора.**

25:9-11 За момент изглежда, че **Фест** е склонен да се поддаде на искането на **юдеите** и да изпрати **Павел в Ерусалим,** за да бъде разпитан пред синедриона. Но той не желае да направи това без съгласието на затворника. **Павел** очевидно разбира много добре, че ако се съгласи да отиде, никога няма да стигне жив в **Ерусалим,** и затова отказва да отиде, като заявява, че съдът в Кесария е мястото, където трябва да бъде съден. Ако е **извършил** престъпление срещу римската империя, той няма нищо против да умре, но ако не е виновен за такова нещо, на какво основание тогава трябва да бъде предаден **на юдеите** да го съдят? Използвайки правото си на римски гражданин, Павел произнася известните думи: **„Отнасям се до Кесаря.“**

Правилно ли е това решение на **Павел** да се отнесе **до Кесаря**? Дали не трябваше да остави всичко в ръцете на Бога и да престане да уповава на своето земно гражданство? Може би това е една от „грешките на Павел“? Ние не можем да дадем окончателен отговор на тези въпроси. Това, което ни е известно, е, че неговото отнасяне **до Кесаря** го възпрепятства да бъде освободен по това време и че дори и да не се беше отнесъл да Кесаря, апостолът пак щеше да стигне до Рим по някакъв начин.

25:12 След кратко **разискване** между **Фест** и неговите юридически съветници относно процедурите при това положение, управителят се обръща към Павел и му казва предизвикателно: **„Отнесъл си се до Кесаря; при Кесаря ще отидеш.“**

25:13 Няколко дни **по-късно в Кесария** пристигат **цар** Ирод **Агрипа II** и неговата сестра **Верникия,** за да поздравят **Фест** за новата му служба. Този **Агрипа** е син на Ирод Агрипа I, който уби Яков и затвори Петър (Деян.12). Неговата сестра е изключително красива. Историците я описват като много развратна жена, като споменават дори за връзка между нея и брат ѝ, но НЗ не ни казва нищо за нейния характер.

25:14-16 По време на продължителния им престой в Кесария **Фест** решава да разкаже на Агрипа за проблема, който има с един затворник на име Павел. Най-

напред той му разказва за решителното настояване на **юдеите** да произнесат присъда над Павел, без да е имало официално разследване на случая. Описвайки себе си като поддръжник и защитник на законната юридическа практика, Фест е настоял за организирането на процес, в който обвиненият да може да се срещне **лице в лице** със своите **обвинители** и да има възможност да се защити.

25:17-19 Когато случаят е стигнал до съдебната зала, Фест е открил, че затворникът не е бил виновен в никакво престъпление срещу империята, но че всичко се е въртяло около **„разисквания за техните си вярвания и за някой си Исус, Който бил умрял, за Когото Павел твърдеше, че е жив".**

25:20-22 След това Фест разказва за своето предложение към **Павел да отиде в Ерусалим** и за отнасянето на Павел към **Август** (императорска *титла,* а не *име).* Тук се е появил и проблемът: когато изпрати този затворник в Рим, какво обвинение да напише срещу него? Фест се надява, че **Агрипа** като юдеин, който добре познава проблемите на юдеизма, би могъл да му помогне да напише някакво подходящо обвинение.

Говорейки за Спасителя на света, Фест използва израза **„някой си Исус".** Бенгел коментира това негово изказване, като казва: „Това е определението, което нещастният Фест използва, за да опише Този, пред Когото всяко коляно ще се преклони."

25:23 На следващия ден е организирана официална среща, на която **Агрипа и Верникия** пристигат **„с голям блясък".** Те са придружени от **хилядниците и** от **по-видните граждани** на Кесария. После **довеждат и Павел.**

25:24-27 И отново **Фест** разказва историята на случая с Павел: настоятелните искания **на юдеите** за смъртна присъда на Павел; **неговата** неспособност да открие каквато и да е било вина в този затворник, която да **заслужава смърт;** и накрая отнасянето на Павел до Кесаря. Проблемът на Фест е следният: поради обжалването на Павел той е принуден да го изпрати при Нерон, но няма достатъчни *юридически основания,* за да го изправи на съд. **Фест** съвсем ясно казва, че се надява на помощ от страна на **Агрипа,** *тъй* като наистина изглежда **неразумно да изпрати един затворник и да не изложи обвиненията срещу него.** Тази среща прилича повече на разпит, отколкото на съдебен процес, той като обвинителите на апостола, юдеите, отсъстват, а решението на **Агрипа** не е задължително.

26:1-3 Сцената, която наблюдаваме в момента, е описана много сполучливо като срещата между „един поробен цар и един възцарен затворник". От духовна гледна точка **Агрипа** е човек, достоен за съжаление, докато апостолът лети на крилете на вярата, без да обръща никакво внимание на обстоятелствата, в които се намира.

След като получава позволение от **Агрипа, Павел простира ръка и** започва своята защита с един вълнуващ разказ за живота си като християнин. Най-напред той изказва благодарност за дадената му възможност да изложи своя случай пред един юдеин, който е „вещ във всичките **обреди и разисквания** между юдеите". Този увод не е ласкателство, а проява на християнско възпитание и изказване на самата истина.

26:4, 5 Преди обръщението на апостола в християнската вяра **животът** му е бил живот на един примерен юдеин. Ако само **искаха да свидетелстват, юдеите** щяха да признаят, че е живял като последователен **фарисей,** според **най-строгото** учение на тяхното вероизповедание.

26:6 Сега той е изправен на съд не заради някакво сериозно престъпление, а заради **надеждата на обещанието, което Бог е дал на бащите** на евреите в СЗ. Аргументът на Павел тук следва следното развитие: в СЗ Бог е дал различни обещания на водачите на Израел като Авраам,

Исаак, Давид и Соломон. Главният завет е сключен на базата на обещанието за Месията и за Неговото идване на земята, за да освободи израелския народ и да установи царството Си. Патриарсите от СЗ са умрели, без да видят изпълнението на това обещание. Означава ли това, че Бог няма да изпълни условията на заветите? Разбира се, че не! Той ще ги изпълни! Но как ще ги изпълни, след като бащите им вече са умрели? Отговорът е, че Той ще ги изпълни, като ги възкреси от мъртвите. Това е един много пряк начин на свързване на обещанията, дадени на старозаветните светии, с възкресението на мъртвите.

26:7 Апостолът описва **дванадесетте** израелски **племена** като племена, които **„служат на Бога усърдно** денем и нощем“, като се надяват да видят изпълнението на **обещанието.** Това споменаване на **дванадесетте племена** е особено важно във връзка със съвременното учение, според което десет от израелските племена вече са „загубени“ след робството. Но макар и разпръснати сред езическите народи, апостол Павел ги вижда като отделен народ, който **служи на Бога** и очаква обещания Избавител.

26:8 И така, това е престъплението на Павел! Той вярва, **че Бог** ще изпълни обещанието Си към бащите, като ги възкреси от **мъртвите.** Какво има толкова **невероятно** в това? Ето това е въпросът, който Павел задава на Агрипа и на всички присъстващи заедно с него.

26:9-11 Връщайки се обратно към историята на своя живот, Павел отново разказва за времето, когато жестоко и неуморно е преследвал християнската вяра, когато се е съпротивлявал на **името на Исус Назарянина** с всички сили. Получавайки **власт от главните свещеници,** той е затварял **мнозина** от светиите в Ерусалим. Когато християните са били изправяни на съд пред синедриона, той непрекъснато е гласувал против тях. Отново и отново ги е мъчел **по всички синагоги** и с всички сили се е стараел да ги накара да се отрекат от своя Господ. (Когато се казва, че **се е старael да ги накара да хулят**[78], това не означава, че е успявал, а само че *се е опитвал.*) Гоненията на учениците на **Исус,** в които участва Павел, надхвърлят пределите на Ерусалим и Юдея и стигат до **чуждите градове.**

26:12-14 Но точно по време на едно от тези пътувания се случва нещо, което променя живота на Павел из основи. Той пътува **за Дамаск** и носи официални документи, които му дават власт да арестува християните и да ги изпраща обратно в Ерусалим, за да бъдат наказани. Но **по обед** той е поразен от едно славно видение. Павел вижда на пътя **светлина от небето, по-силна от** обедните лъчи на слънцето. **Падайки на земята, той чува глас,** който му задава следния въпрос: **„Савле, Савле, защо Ме гониш?“ Гласът** също така добавя и многозначителните думи: **„Мъчно ти е да риташ срещу остен.“ Остенът** е инструмент с остър връх, който се използва от овчарите, за да накарат овцете да вървят напред. Павел е ритал **срещу** остена на собствената си съвест и, което, още поважно, **срещу** изобличителния глас на Светия Дух. Той никога не е успял да забрави хладнокръвието и благодатта, с които е умрял Стефан. Павел се е борил **срещу** Самия Бог.

26:15 Тогава Павел е запитал: **„Кой си Ти, Господи?“** и гласът му е отговорил: **„Аз съм Исус, Когото ти гониш.“** *Исус?* Как е възможно това? Нали Исус беше разпънат и погребан! Нали учениците Му откраднаха Неговото тяло и го скриха на някакво тайно място? Как е възможно именно Исус да му говори сега? Изведнъж истината много бързо проблясва в душата на Павел. Исус наистина е умрял, но след това е *възкръснал* от мъртвите! После се е възнесъл в небето, откъдето сега говори на Павел. Преследвайки християните, Павел е **преследвал** техния Господар. А да **преследва** Не-

го, означава да **преследва** Месията на Израел, Самия Божий Син.

26:16 След това Павел разказва много накратко за поръчението, което му е дал възкръсналият Господ Исус Христос. Той му е казал да **стане и** да **се изправи на краката** си. Павел е получил това специално откровение на Христос в слава, защото е бил назначен да бъде служител на Господа **и свидетел** на всичко **видяно** в този ден и на всички големи истини на християнската вяра, които Господ тепърва ще му открие.

26:17 Обещанието за избавянето на Павел **от еврейския народ** и от **езичниците** трябва да се разбира като избавление изобщо, докато апостолът завърши своето служение.

26:18 Той ще бъде изпратен сред езичниците, за **да им отвори очите, „та да се обърнат от тъмнината към светлината и от властта на Сатана към властта на Бога"**. Чрез вяра в Господ Исус те ще **„приемат прощение на греховете си и наследство между осветените"**. Според Дауни 18 ст. е едно отлично обобщение на това, което прави евангелието:

1. То освобождава от тъмнината.
2. Избавя от властта на Сатана.
3. Опрощава греховете.
4. Възстановява изгубеното наследство.

26:19-23 По-нататък Павел обяснява на **Агрипа,** че след получаване на поръчението той **не е останал непокорен на небесното видение,** а е проповядвал и **в Дамаск, и в Ерусалим, и по цяла... Юдея, а после и на езичниците да се покаят** и **да се обърнат към Бога,** като вършат дела, които показват истинността на тяхното **покаяние.** Това е причината, поради която **юдеите са го уловили в храма и са се опитали да** го **убият.** Но благодарение на **Божията** защита и **помощ** той е продължил да проповядва на всеки срещнат „това, **което пророците и Мойсей** са говорили, че ще бъде" в СЗ: **„че** Христос **трябваше да пострада", че** Той **щеше да възкръсне пръв от мъртвите** и че **щеше** да проповядва **светлина** както **на юдеите,** така **и на езичниците.**

26:24-26 Като езичник **Фест** вероятно нищо не разбира от разказа на апостола. Съвършено неспособен да оцени говоренето на един човек, изпълнен със Светия Дух, той прибързано обявява **Павел** за луд, като казва, че това се дължи на **голямата му ученост.** Без никакво раздразнение или яд апостолът спокойно отрича това обвинение, като подчертава, че неговите думи са **думи на истина и** на здрав **разум,** след което изказва своята убеденост, че **царят** много добре знае, че това е така, защото животът на Павел и неговото свидетелство са известни на всички. Юдеите знаят всичко за него и слуховете за това не може да не са стигнали и до Агрипа.

26:27 След това, като се обръща директно към царя, Павел му задава следния въпрос: **„Царю Агрипо, вярваш ли пророците?"**, и отговаря сам на въпроса си: **„Зная, че ги вярваш."** Силата на неговия аргумент е непогрешима. Това, което Павел всъщност казва, е следното: „Аз вярвам на всичко казано от пророците в СЗ. **Агрипа, ти** също **вярваш** на техните думи, нали? Как тогава юдеите могат да ме осъдят на смърт? Или, казано с други думи, можеш ли да ме осъдиш за нещо, в което и ти самият вярваш?"

26:28 Агрипа наистина разбира, че аргументите на Павел са непогрешими, защото казва: **„Без малко ме убеждаваш да стана християнин!"** Смисълът на тези думи е породил не малко спорове между изследователите на Библията. Тези, които следват традицията на превода на Библията от Кинг Джеймс, смятат, че това е мястото, където царят е бил пред прага на вземането на решение за Христос. Те обосновават това свое мнение с думите на Павел от 29 стих. Други считат, че думите на **Агрипа** са казани иронично и че те всъщност означават: „Да не би да мислиш, че ако ми говориш още малко и ще ме направиш

християнин?" С други думи, той се измъква от отговорността да даде сериозен отговор, като казва една шега.

26:29 Независимо дали отговорът на Арипа е казан сериозно, или на шега, отговорът на **Павел** е съвсем искрен. В неговите думи личи горещото му желание било с повече, било с по-малко убеждаване не само Агрипа, но и **всички** присъстващи да влязат в радостите и благословенията на християнския живот, за да могат да споделят с Павел всички негови привилегии и да **станат** като него, **с изключение на оковите.** Морган пише следното:

„Павел е готов да умре, за да спаси Агрипа; но за нищо на света не е готов да даде оковите си на Агрипа. Това е християнството. Увеличавайте го; умножавайте го; прилагайте го. Усърдието на преследвачите не е християнство. Усърдието, с което се умира, за да се спаси един човек, но да не му се сложат окови, е християнство." [79]

26:30-32 Царят, управителят, Верникия и останалите служители излизат от стаята, за да разговарят насаме. Всички са принудени да признаят, че Павел **не е направил нищо достойно за смърт или окови.** Вероятно с известно съжаление **Агрипа казва на Фест,** че **ако Павел не се беше отнесъл към Цезаря, можеше да се освободи.**

Естествено, всички бихме се запитали дали не е било възможно до се отмени това обжалване **до Цезар**. Днес ние не знаем дали отменянето на това обжалване е било възможно, или не, но знаем, че според Божията цел този апостол сред езичниците е трябвало да отиде в Рим, за да бъде изправен на съд пред императора (23:11), и тук виждаме изпълнението на неговото желание да стане съобразен със смъртта на своя Господ.

И. Пътуването на Павел до Рим и корабокрушението (27:1-28:16)

Тази глава представлява вълнуващ разказ на пътуването на апостола от Кесария до Малта, на път за Рим. Ако Павел не беше един от пътниците в това пътуване, ние никога нямаше да чуем за него, нито пък за корабокрушението. Разказът изобилства с морски термини и затова не винаги е лесен за четене.

27:1 Пътуването започва в Кесария. **Павел** е поставен под наблюдението на един стотник **на име Юлий.** Този **стотник** е служител в **Августовия полк,** известен легион от римската армия. Като всички останали стотници, за които се говори в НЗ, Юлий е един изключително внимателен, справедлив и грижлив човек.

27:2 На кораба има и други затворници, които също като Павел трябва да бъдат заведени в Рим на съд. Сред тях са и имената на **Аристарх** и Лука, спътници на Павел от по-ранните му пътувания. **Корабът,** на който се качват те, е от **Адрамита,** мизийски град от северозападния край на Мала Азия. Според маршрута той трябва да **плава** на север и запад, като спира **по бреговете на** проконсулска **Азия,** западната провинция на Мала Азия.

27:3 Корабът плава на север покрай палестинския бряг и пристига **в Сидон,** на около седемдесет мили от Кесария. Стотникът **Юлий,** който се отнася **„човеколюбиво"** към **Павел,** му **позволява да слезе** на брега и **да отиде при приятелите си, за да се погрижат** за него.

27:4, 5 От Сидон корабът пресича североизточния край на Средиземно море, като плава на завет под **Кипър,** който оставя от лявата си страна. Въпреки **насрещните ветрове** корабът стига до южния бряг на Мала Азия, след което **тръгва** на север покрай **Киликия и Памфилия** и пристига в **Мира, ликийски** пристанищен **град.**

27:6 Там стотникът премества затворниците си на един друг **кораб,** който пътува за **Италия,** тъй като целта на първия е да стигне западния бряг на Мала Азия и след това родния си град.

Вторият **кораб** е от Александрия, град на северния бряг на Африка. На не-

го има 276 души, включително и екипажа, както и товар от жито. От Александрия той се отправя на север през Средиземно море към Мира и в момента плава на запад за **Италия.**

27:7, 8 В продължение на **много дни** корабът едва напредва поради насрещния вятър. Екипажът **с големи трудности** успява да се приближи до **Книд**, пристанище на края на югозападния бряг на Мала Азия, но поради насрещния **вятър** не акостира там, а се отправя на юг и плава на завет покрай източния бряг на остров **Крит.** Заобикаляйки нос **Салмон,** екипажът обръща кораба на запад и започва да се бори със силни ветрове, докато стига едно място, наречено **Добри пристанища, близо до град Ласей,** на централния южен бряг на **Крит.**

27:9, 10 Поради неблагоприятните условия за **плаване вече** е загубено доста време, а наближаването на зимата прави по-нататъшното плаване още **по-опасно.** Дошъл е краят на септември или началото на октомври, тъй като **постът** (Денят на омилостивението) **е свършил вече. Павел** предупреждава екипажа, че **плаването** не е сигурно и че има опасност да загубят **товара и кораба,** и дори **живота** си.

27:11, 12 Но **кормчията и стопанинът на кораба** не искат да прекъснат пътуването. **Стотникът,** както и голяма част от останалите пътници, също се съгласяват с тяхното решение. Повечето смятат, че **Феникс** е **по-добро място за презимуване** от Добри пристанища. **Феникс** се намира на четиридесет мили западно от Добри пристанища, на югозападния край на **Крит. Пристанището** му гледа **на югозапад и северозапад.**

27:13-17 И когато започва да духа южен вятър, моряците решават да го използват и да се опитат да стигнат до Феникс. Те вдигат котва и тръгват на запад, като плуват близо до Крит. Точно тогава от крайбрежието излиза бурен североизточен вятър (**евроклидон**[80]), който подхваща кораба и прави невъзможно управлението му. Екипажът е принуден да остави кораба да бъде носен от вълните и по този начин продължава да пътува на югоизток, докато стигат до едно малко **островче, наречено Клавдий,** на двадесет или тридесет мили от **Крит.** Когато стигат до подветрената страна на **острова,** с много **трудности** успяват да запазят **ладията,** като я дърпат и накрая я вдигат **на борда** на кораба. След това **завързват** корпуса на **кораба,** за да предотвратят разпадането му под влиянието на тежките вълни, като се боят да не бъдат тласнати върху **Сиртис,** залив на африканския бряг, известен с опасните си плитчини. За да избягат от тази опасност, те **свалят платната и се носят** по водите **така.**

27:18, 19 След еднодневно плаване, оставени на милостта на бурята, те започват да изхвърлят товара **през борда.** На третия ден изхвърлят и **корабните принадлежности.** Без съмнение в кораба вече има доста вода и затова е необходимо да намалят товара, за да предотвратят потъването му.

27:20 В продължение на много дни корабът се мята безпомощно, без пътниците да могат да виждат нито слънцето, нито звездите и без никаква възможност за ориентация. **Накрая изчезва** всякаква **надежда** за спасение.

27:21-26 Заедно с глада расте и отчаянието. Хората не са яли от много дни. Вероятно те работят през цялото време, за да запазят кораба, като изгребват вода. Може би вече няма никакви съдове и приспособления за готвене. Неразположенията, страхът и отчаянието са им отнели всякакъв апетит. Храна има, но желание за ядене няма.

Тогава Павел застава между тях и им казва едно послание на надеждата. Найнапред той нежно ги укорява, че **не е... трябвало да отплуват от Крит,** след което ги уверява, че **корабът** ще бъде загубен, но **нито една душа** от него няма да умре. Как е разбрал това? **Един ангел**

от Господа му се е явил тази **нощ** и му е казал, че трябва да застане **пред Цезаря** в Рим. **Бог** е **подарил** на апостола **всички, които** пътуват с него, в смисъл, че всички ще останат живи. Затова трябва да са бодри. **Павел** вярва, че всички ще бъдат добре, дори и корабът да претърпи корабокрушение **на някой остров.**

Тоузър ни дава следния проникновен коментар:

„Когато подухва топлият южен вятър, корабът с Павел на борда отплува леко, без никой да знае кой е той и каква голяма сила на характера се крие зад тази не особено впечатлителна външност. Но когато върху тях се нахвърля страшният североизточен бурен вятър „евроклидон", величието на Павел става познато на всички в кораба. Макар и затворник, апостолът съвсем буквално поема управлението на кораба, взема решения и дава заповеди, които означават за хората живот или смърт. И аз мисля, че тази критична ситуация изважда на показ нещо, което не е било ясно дори и на Павел. Когато е започнала бурята, красивата теория се е превърнала в ясни и твърди факти." [82]

27:27-29 От напускането на Добри пристанища са изминали четиринадесет дни. Корабът сега се носи безпомощно в една част от Средиземно море, позната като **Адриатическо море** – морето между Гърция, Италия и Африка. **Около средата на нощта моряците усещат, че се приближават към някаква суша** – може би чуват как буретата се чукат в брега. Когато за първи път измерват дълбочината, **откриват,** че е **двадесет разтега** (около 46 м) и след още малко време – **петнадесет разтега.** За да избегнат засядането на кораба, моряците **спускат четири котви откъм кърмата и** започват да **чакат** зората.

27:30-32 Уплашени за живота си, някои от **моряците** решават да стигнат до брега с малката лодка. Те вече свалят **лодката** през носа на **кораба** под предлог, че **пускат** още **котви,** когато **Павел** разбира за това и разкрива заговора им **на стотника. Апостолът** предупреждава, че **ако** моряците **не** останат на кораба, другите пътници няма **да се спасят. Тогава войниците отрязват въжетата,** с които е завързана **лодката, и я оставят да падне** в морето. Така **моряците** са принудени да останат на **кораба** и да се опитат да спасят не само своя живот, но и живота на останалите.

27:33, 34 Пасажът от 33 до 37 ст. е озаглавен от **Филипс** като „здравият разум на Павел". За да можем действително да оценим сериозността на момента, ние добре трябва да знаем какво означава буря в морето. И освен това не трябва да забравяме, че Павел не е капитанът на кораба, а само пътуващ затворник.

Малко преди разсъмване **Павел настоява** пред хората да похапнат, като им напомня, че **не са яли нищо** вече две седмици. Време е да похапнат нещо, още повече че това ще помогне за тяхното спасение. Апостолът ги уверява, че никой няма да загуби **дори косъм** от главата си.

27:35 След това им дава пример, като сам взима **хляб, благодари на Бога** пред всички и започва да яде. Колко често ние се смущаваме да се молим пред другите! Но колко често тази наша молитва говори повече от всяка проповед.

27:36, 37 Това **ободрява** хората и всички **вземат от храната. На кораба** има **двеста седемдесет и шест души.**

27:38-41 След като хапват, **пътниците намаляват товара на кораба,** като **изхвърлят житото в морето. Сушата** е съвсем близо до тях, **но те не я виждат.** Тогава решават да избутат **кораба** колкото е **възможно** по-близо до брега. **Откачат котвите** и **ги** оставят **в морето.** След това отвързват кормилата, развиват **грота** и **се отправят към брега,** като насочват кораба към място, където **морето бие от двете страни** (вероятно някакъв провлак между два острова). Там носът **се забива здраво** в

пясъка, **а кърмата** започва да се разглобява **под напора на вълните.**

27:42-44 Войниците решават да убият затворниците, за да не би да **избягат, но стотникът, който иска да спаси Павел,** ги разубеждава да не правят това. Той нарежда на всички, **които могат да плуват,** да отидат на брега, а **останалите** да се спасяват **на дъски** или на други **части от кораба.** По този начин целият екипаж и всички пътници **излизат живи на сушата.**

28:1, 2 Когато стигат на сушата, пътниците и екипажът разбират, че **островът** се нарича **Малта.** Някои от **жителите на острова** са наблюдавали корабокрушението и са видели как жертвите се борят с вълните, за да стигнат до брега. Те се отнасят много човеколюбиво към корабокрушенците, които са **измръзнали** и измокрени до кости от морето и от **дъжда,** и им наклаждат **огън.**

28:3 Но докато правят **огъня,** от храсталака изскача змия и ухапва **Павел** по ръката. До този момент тя е лежала скрита неподвижно някъде между клоните. При хвърлянето на съчките **в огъня усойницата** бързо се е съвзела и се е нахвърлила върху апостола. Това, че **се е залепила за ръката му,** означава не само че се е увила, но че го е и ухапала.

28:4-6 В началото местните жители заключават, че апостолът сигурно е **убиец,** защото **въпреки че** се е **избавил** от корабокрушението, **правосъдието** не престава да го преследва, и очакват, че или ще **отече, или внезапно** ще **падне мъртъв.** Но когато Павел не показва никакви симптоми на отравяне, жителите **променят мнението си** и решават, че Павел **е бог.** Това е още едно доказателство за непостоянството и изменчивостта на човешкото сърце и ум.

28:7 Първенецът на остров Малта по това време **е Поплий.** Той е собственик на големи площи земя близо до мястото на корабокрушението. Този богат римски служител **приема сърдечно** Павел и неговите приятели, като им дава подслон **в продължение на три дни** – докато успеят да си осигурят постоянни места за пребиваване през зимата.

28:8 Грижата на този езичник не остава незабелязана. По същото време **бащата** на Поплий **е болен от треска и дизентерия. Павел отива при него, помолва се и като полага ръце на него, го изцелява.**

28:9, 10 Новината за чудото стига бързо до края на **острова.** През следващите три месеца хората не престават да носят болните си при Павел, който изцелява всички. Жителите на Малта показват своето уважение към апостола и Лука, като ги изпращат с много почести при тяхното заминаване и им подаряват много неща, които ще им бъдат необходими при пътуването до Рим.

28:11 След трите зимни **месеци** плаването отново е безопасно и стотникът заедно със затворниците се качва на един **александрийски кораб... който е презимувал на острова. Знакът** на **кораба е Близнаците,** тоест Castor and Pollux. Това са богове, които моряците-езичници считат за свои покровители.

28:12-14 От Малта те стигат до **Сиракуза,** столицата на Сицилия, която се намира на източния ѝ бряг. Там корабът престоява **три дни,** след което отива в **Ригия,** на самия край на югозападния бряг на Италия. **След еднодневно** пътуване **с** попътен **вятър от юг** екипажът успява да измине 180 мили на север покрай западния бряг на Италия и пристига в **Потиоли,** на северния бряг на Неаполския залив. **Потиоли** се намира на около 150 мили на югоизток от **Рим.** Там апостолът **намира** християнски **братя,** с които има радостта да прекара **седем дни.**

28:15 Тук не се казва как новините за пристигането на Павел в Потиоли стигат до Рим, но се казва, че две различни групи **от братя** излизат **да го посрещнат.** Едните изминават четиридесет и три мили на югоизток от Рим, за да стигнат до Алпиевото тържище, а другите – тридесет и три мили на югоиз-

ток, за да стигнат до **Трите кръчми,** където ги посрещат. Този вълнуващ израз на любов от страна на римските светии е голяма радост и насърчение за **Павел,** който се чувства много ободрен.

28:16 След пристигането си в **Рим** Павел **получава разрешение да живее** в една частна къща заедно **с двама войници, които да го пазят.**

Й. Животът на Павел под домашен арест и свидетелстването му пред юдеите в Рим (28:17-31)

28:17-19 В съответствие със своята практика да свидетелства първо на **юдеите, Павел** изпраща покана до религиозните им **водачи. Когато те идват** в къщата, където е той, апостолът **им** обяснява своя случай. Той им казва, че макар и да **не е направил нищо против** еврейския **народ или** против техните **обичаи, юдеите** от **Ерусалим** са го **предали в ръцете на римляните,** за да го съдят. Езическите властници не са могли да намерят никаква вина в него и са искали да го освободят, **но когато юдеите** са се възпротивили на това, **апостолът е бил принуден да се отнесе до Цезаря.** Когато е направил това оплакване, апостолът не е имал намерение да обвини в нещо **народа** си, а само да се защити.

28:20 Точно защото не е виновен в никакво престъпление против еврейския народ, апостолът е **повикал** главните римски юдеи при себе си. Всъщност той е **вързан с** тая **верига „заради това, за което Израил се надява".** Това, за което Израел се надява, означава изпълнението на обещанията, дадени от Бога на еврейските патриарси, и по-специално обещанието за Месията. Под изпълнението на тези обещания, естествено, се разбира и възкресението на мъртвите.

28:21, 22 Юдейските водачи казват, че не знаят нищо за апостол Павел. Те нито са **получавали писма от Юдея за** него, нито е идвал някой от техните братя юдеи, за да им говори против за него. Но те искат да чуят нещо повече от самия Павел, защото **навсякъде говорят против** християнската вяра, чийто проповедник е той.

28:23 След известно време много от тези юдеи идват в къщата, **където живее** Павел, за да чуят повече неща от него. Апостолът се възползва от тази възможност и свидетелства пред тях за **Божието царство** и ги уверява **за Исус,** обосновавайки се с цитати от Мойсеевия **закон и от пророците „от сутринта до вечерта".**

28:24 Някои повярват на посланието, което той им донася, **други не повярват.** (Неповярването е нещо по-силно от простото неприемане на посланието. То говори за отхвърляне.)

28:25-28 Когато вижда, че като цяло еврейският народ още веднъж отхвърля благовестието, **Павел** цитира Исая 6:9 и 10, където пророкът получава поръчение да проповядва на **хора,** чиито **сърца** са **затлъстели,** чиито **уши** са натегнали и чиито **очи** са затворени. Апостолът отново чувства как сърцето му се къса от болка, когато проповядва евангелието на хора, които не желаят да го чуят. Като взема предвид това отхвърляне на евангелието от юдеите, **Павел** заявява, че то ще бъде занесено **на езичниците, които** ще **го слушат.**

28:29 Невярващите **юдеи си отиват „с голяма препирня помежду си".** Както казва Калвин, пророчеството, което им цитира Павел, възбужда в тях безбожното начало, което отхвърля Месията. То също така поражда и гняв срещу онези юдеи, които Го приемат. Реформаторът прави още едно интересно наблюдение:

> *„Всеки, който казва, че евангелието на Христос причинява препирни, казва това без никакво основание, тъй като е съвсем явно, че тези препирни произлизат само от упоритостта на човека. И наистина, ако искаме да се наслаждаваме на мира с Бога, трябва да водим война с онези, които се отнасят към Него с презрение."* [84]

28:30 След това **Павел** остава в Рим **цели две години,** като живее **в отделна къща,** взета **под наем,** и служи на хората, които непрекъснато идват да го посещават. Вероятно по това време той написва и Посланията към ефесяните, филипяните, колосяните и Филемон.

28:31 През този период той се радва на значителна свобода, която му позволява да **проповядва** за **Божието царство и да поучава за Господ Исус Христос с пълно дръзновение, без никой да му забранява това.**

Така завършва книгата Деянията на апостолите. Някои хора смятат, че тя завършва доста внезапно. Но ние смятаме, че поръчението, за което се говори в началото, е изпълнено. Евангелието е достигнало до Ерусалим, Юдея, Самария и в езическия свят.

Събитията в живота на Павел след края на Деянията могат да се извадят от по-късните му писания.

Общоприето е мнението, че след изтичането на двете години в Рим, неговият случай е разгледан от Нерон, който го освобождава.

След това апостолът се отправя отново на пътешествие, наречено от нас четвъртото мисионерско пътешествие на Павел. Той посещава следните места, макар и не непременно в същата последователност:

1. КОЛОС и ЕФЕС (Филим. 22).
2. МАКЕДОНИЯ (1 Тим. 1:3; Фил. 1:25; 2:24).
3. ЕФЕС (1 Тим. 3:14).
4. ИСПАНИЯ (Рим. 15:24).
5. КРИТ (Тит 1:5).
6. КОРИНТ (2 Тим. 4:20).
7. МИЛИТ (2 Тим. 4:20).
8. Презимуването в НИКОПОЛ (Тит 3:12).
9. ТРОАДА (2Тим. 4:13).

Нямаме никаква информация защо, кога или къде Павел е арестуван за втори път, но знаем, че е бил закаран за втори път в Рим като затворник. Този път затворничеството му е било много по-тежко, отколкото първия път (2 Тим. 2:9). Апостолът е бил изоставен от повечето си приятели (2 Тим. 4:9-11) и е знаел, че времето на неговата смърт е наближило (2 Тим. 4:5-8).

Преданието разказва, че апостол Павел е бил обезглавен вън от Рим в 67 или 68 год. сл. Хр. За негова възхвала можете да прочетете думите, изречени от самия него във 2 Кор. 4:8-10, 6:4-10 и 11:23:23-28, както и нашия коментар върху тези вдъхновяващи обобщения.

Посланието на Деянията

След като прочетем Деянията на апостолите, е добре да си припомним принципите и практиката на ранните християни. *Какво характеризира отделните вярващи и местните събрания, към които те принадлежат?*

Най-напред трябва да кажем, че християните от първи век са живели на първо място и главно за интересите на Господ Исус. Техният цялостен мироглед е бил Христосоцентричен. Главната причина за тяхното съществуване е било свидетелството им за Спасителя и те са се предавали на тази задача с голяма пламенност. В свят, зает изключително с проблема за своето оцеляване, е съществувало едно здраво ядро от усърдни християни, които са търсели най-напред Божието царство и Неговата правда и за които всичко останало е било подчинено на това величествено призвание.

Даует изразява своето възхищение от първите ученици със следния коментар: *„Учениците са били кръстени със... светия, пламтящ ентусиазъм, взет направо от Божия олтар. Този огън е давал сила на всяка друга цел и смисъл на живота им. Той е бил в душите на апостолите като пещ на голям презокеански кораб, даваща му енергия, за да преодолее всякакви бури и поглъщащи дълбини. Нищо не е могло да спре тези мъже! Нищо не е могло да им попречи да вървят... Всички техни дела и всички техни речи*

звучат като една голяма заповед. Те са имали топлина и са имали светлина, защото са били кръстени със силата на Светия Дух." [85]

Сърцевината на тяхното послание е било възкресението и славата на Господ Исус Христос. Те са били свидетели на възкръсналия Спасител. Хората са убили Месията, но Бог Го е възкресил от мъртвите и Му е дал най-почетното място в небесата. Всяко коляно трябва да Му се поклони – на Него, прославения Човек, Който е отдясно на Бога.

В един свят на омраза, злоба и алчност учениците са показвали любов към всички. Те са отговаряли с нежност на преследванията и са се молели за своите убийци. Тяхната любов към другите християни е карала противниците им да възкликват: „Вижте как се обичат тези християни!"

Животът им е бил живот на жертва, живот, посветен на разпространението на евангелието. Те не са гледали на материалното си имущество като на своя лична собственост, но като на нещо, на което те са били Божии настойници. Навсякъде, където е имало истинска нужда, те са оказвали помощ, която да отговори незабавно на нуждата.

Оръжията на тяхната борба не са били материални, а духовни, и благодарение на Бога са били толкова мощни, че са можели да разрушават крепости. Вярващите са разбирали, че не се борят срещу религиозни или политически водачи, а срещу злите сили в небесните места. Затова те са вървели напред въоръжени с вяра, молитва и Божието слово. За разлика от исляма християнството не е растяло благодарение на употребата на сила.

Ранните християни са живели отделени от света. Те са били в света, но не са били от света. Що се отнася до тяхното свидетелстване, те непрекъснато са установявали връзки с невярващите, но никога не са правели компромис със своята вярност към Христос, отдавайки се на грешните удоволствия на света. Пътували са из чуждите страни като чужденци и странници, като са се стремели да бъдат благословение за всички, без да участват в тяхното осквернение.

Какво е било отношението на ранните християни към политиката и социалните проблеми на деня? Според тях цялото зло и всички проблеми на света произлизат от грешната природа на човека. За да се излекува злото, трябва да се премахне причината. Политическите и социалните реформи лекуват симптомите, а не самата болест. Само евангелието може да изтръгне корените на болестта, като промени човешката природа. Затова ранните християни не са хабели усилията си с разни второстепенни лекарства, а са проповядвали евангелието както навреме, така и без време. Навсякъде, където е отивало евангелието, гнойните рани или са изчезвали напълно, или са намалявали значително.

Ранните вярващи не са били изненадани и когато са започнали да ги преследват. Те са очаквали това. Вместо да искат възмездие или търсят отмъщение, те са предавали делото си на Бога, Който е единственият справедлив Съдия. Вместо да търсят как да избягат от съда, те са се молели Бог да им даде смелост, за да проповядват Христос на всички, които срещнат.

Целта, която е стояла пред учениците, е била евангелизирането на света. За тях не имало разлика между мисионерството у дома и мисионерството в чужбина. За тях целият свят е бил една нива. Благовестието не е било единствената и крайна цел на тяхната дейност, в смисъл че те не са се задоволявали само да доведат души при Христос, след което да ги оставят сами, а са събирали новоповярвалите в местни събрания. Там те са ги учели на словото и на молитва и по всякакъв начин са укрепвали вярата им. После новоповярвалите са били призовавани да отидат и да занесат посланието и на други хора.

Установяването на тези местни църкви е придало устойчивост на делото и е осигурило възможност за благовестване в съседните на тях области. Тези местни събрания са растели съвсем естествено, тоест те са били самоуправляващи се, саморазрастващи се и самофинансиращи се единици. Всяко отделно събрание е било независимо от останалите, макар между тях да е имало общение на Духа. Всяко отделно събрание се е стремяло да създаде други събрания в близките места, като всяко отделно събрание се е финансирало само. Не е имало някакъв централен финансов орган или ръководна организация.

Местните църкви са били най-вече духовни убежища за вярващите, а не места за достигане на неспасените. Дейностите на църквата са включвали разчупването на хляба, молитвата, изучаването на Библията и общението. Събранията за проповядване на евангелието не са се организирали в църквите, а навсякъде, където е имало възможност да се срещнат невярващи – в синагогите, на пазарите, на улиците, в затворите и в отделните къщи.

Църквите не са се събирали в специално построени за целта сгради, а по домовете на вярващите. Това е давало възможност за по-голяма подвижност на църквата по време на преследване и за по-бързо и лесно „преминаване в нелегалност".

В началото не е имало никакви деноминации. Всички вярващи са били части на Христовото тяло и всяка местна църква е била образ на световната църква.

Също така църквата не е била разделена на духовници и миряни. Нито един човек в събранието не е притежавал изключителните права върху поучението, проповядването, кръщаването или провеждането на Господната вечеря. Всеки вярващ е имал някаква дарба и е бил свободен да я упражнява.

Онези, които са имали дарбата да бъдат апостоли, пророци, благовестители, пастори и учители, не са се стремели към получаване на някакви официални постове в църквата. Те са имали за задача да назидават светиите във вярата, които от своя страна да стигнат до положение, когато също ще могат да служат на Господа всеки ден. Надарените мъже от новозаветния период са получавали всичко необходимо за своето служение чрез специално помазание от Светия Дух. Това е обяснението за особено силното влияние, което неучени и необразовани мъже са упражнявали върху своето време. Никой от тях не е бил „професионалист", в смисъла, който ние влагаме в тази дума днес, а непрофесионален проповедник с помазание отгоре.

Разгласяването на посланието в книгата Деянията на апостолите е било придружено често от знамения и чудеса, и различни дарове на Светия Дух. И макар че тези чудеса присъстват много по-ярко в първите глави, те не спират и до края на книгата.

След установяването на едно местно събрание апостолите или техните представители са назначавали старейшини – мъже, които са служели като духовни наставници и които „са пасели стадото". Всяко местно събрание е имало няколко старейшини.

Съгласно текста на Деянията на апостолите съществителното „дякон" няма значение на някаква специална църковна служба. Но глаголната форма на тази дума се използва за обозначаване на служба за Господа – както духовна, така и материална.

Ранните вярващи са се кръщавали чрез пълно потапяне. Общото впечатление е, че вярващите са се кръщавали скоро след своето повярване. В първия ден на седмицата учениците са се събирали заедно, за да си спомнят Господа чрез разчупването на хляба. Тази служба може би не е била толкова официална като днес. Изглежда, че ранните християни са разчупвали хляба, когато са се събирали да ядат заедно или за празника на любовта.

Ранната църква е била пристрастена към молитвата. Молитвата е била жизнената граница между нея и Бога. Нейните молитви са били горещи, усърдни и изпълнени с вяра. Учениците също така са постели, което им е помагало да се съсредоточат върху духовните неща, без да се разсейват и без да заспиват.

След една такава молитва и пост пророците и учителите в Антиохия са препоръчали Варнава и Савел за едно специално мисионерско пътешествие. И двамата са били служили на Господа известно време преди това. Препоръчването на тези двама служители не е било официално ръкополагане, а признаване от страна на водачите в Антиохия, че Светият Дух наистина ги е призвал. То е изразявало и пълното сърдечно одобрение на събранието на работата, която са започвали Варнава и Савел.

Хората, изпращани да служат като благовестители, не са били контролирани от своето местно събрание, а са били съвсем свободни да служат според водителството на Светия Дух. Но те са давали отчет пред местното събрание за благословенията, с които Бог е подкрепил техните усилия.

В това отношение църквата не е била някаква сложно организирана система, а жив организъм, който е действал в постоянно подчинение на водителството на Господа. Главата на църквата, Христос в небето, е управлявал отделните части, които непрекъснато са били готови да се учат, да бъдат лесно подвижни и да могат да носят отговорност. И така, вместо един твърдо установен модел на служение в Деянията на апостолите ние виждаме една голяма гъвкавост и липса на всякакъв формализъм. Така например никъде не е казано колко дълъг трябва да бъде престоят на един апостол в дадено място. В Солун Павел е престоял три седмици, а в Ефес – три години. Всичко е зависело от времето, необходимо за изграждане на светиите, така че те да могат сами да продължат християнското си служение.

Има хора, които смятат, че апостолите са съсредоточили своите усилия главно в големите градове, тъй като са разчитали на установените вече църкви да се разпространят сами в покрайнините. Но това дали наистина е било така? Дали апостолите са следвали такава една строга и неизменна стратегия, или са получавали заповеди от Господа всеки ден, които са ги насочвали било към големи и важни центрове, било към незначителни селца?

Без съмнение едно от най-значителните впечатления, които получаваме от тази книга, е това, че ранните вярващи са очаквали и са разчитали на водителството на Господа. Те са се били отказали от всичко заради Христос. Не са имали нищо и никого освен Самия Господ; чакали са от Него всекидневни напътствия и не са оставали разочаровани.

Изглежда, че пътуващите християнски проповедници са имали обичай да пътуват по двама. Обикновено единият от двамата е бил по-млад служител, който по този начин е бил обучаван. Апостолите непрекъснато са търсели верни млади мъже, които да станат техни ученици.

В някои моменти Господните служители са се издържали сами: така например Павел е работил като майстор на палатки. В други моменти те са били издържани с помощ, давана с любов от отделни лица или цели църкви.

Друго важно заключение е, че духовните водачи са били признавани като такива от светиите, които са работели с тях. Те са говорели с власт, дадена им от Светия Дух. И Същият Свети Дух е давал на другите вярващи истински духовен инстинкт да се подчиняват на тази власт. Учениците са се подчинявали на човешките власти до определена степен. Тази степен се е определяла от това дали тези власти са позволявали, или са забранявали проповядването на еван-

гелието. При втория случай учениците са предпочитали да се подчиняват на Бога, вместо на човешката власт. Когато са били наказвани от гражданските власти, те са понасяли наказанието, без да се съпротивляват и без да заговорничат против управляващите.

Евангелието е било проповядвано найнапред на евреите, но когато еврейският народ е отказал да го приеме, благата вест е била отнесена на езичниците. Заповедта „първо на юдеите“ е била изпълнена *исторически в книгата* на Деянията. Сега евреите се намират в същото положение пред Бога както езичниците – между тях и езичниците няма разлика: „... понеже всички съгрешиха и не заслужават да се прославят от Бога.“

Служението на ранната църква е било свързано с голяма сила. Поради страха от гонения хората не са изповядвали лесно вярата си в Христос. Грехът в църквата се е разпознавал бързо и в някои случаи е бил жестоко наказван от Бога, като например случая с Анания и Сапфира.

Накрая бихме искали да завършим с един последен и траен извод, който произтича от изучаването на Деянията: ако *ние* следваме примера на ранната църква по отношение на вярата, посвещението и неуморното служение, целият свят може да бъде евангелизиран в живота на нашето поколение.

Крайни бележки

1) (Въведение) J. B. Philips, *The Young Church in Action,* p. vii.
2) (1:5) Между възкресението и възнесението на Христос е имало четиридесет дни. Преди Петдесетница са изминали още десет дни. Но Господ не е казал на учениците Си колко точно дни да чакат, вероятно за да ги държи в непрекъснато очакване.
3) (1:20) Това не е точен цитат от Псалма, който намираме в нашата Библия. За това вероятно има две причини. (1) Писателите на Новия Завет често цитират Старозаветните Писания от Септуагинтата (древногръцка версия на СЗ), докато нашите преводи са направени на базата на оригиналния староеврейски текст, което обяснява някои разлики в думите. (2) Както често може да бъде, Светият Дух, Който е вдъхновил СЗ, упражнява някаква свобода, като приспособява някои неща при цитирането му в НЗ.
4) (2:1) В гръцката версия на Псалм 133:1 (от Септуагинтата) се използва един и същ израз и за „да живеят заедно", и за „на едно място" от Деяния 2:1 *(epi to auto).*
5) (2:4)Други служби на Светия Дух, които ние придобиваме при *обръщението,* са: помазанието (1 Йо. 2:27), запечатването (Еф. 1:13) и получаването на залог (Еф. 1:14). Има служби на Светия Дух, които са *условни* и зависят от нашето послушание и отдаване: водителството (Дея. 8:29), радостта (1 Сол. 1:6) и силата (Рим. 15:13).
6) (2:22-24) Думата, преведена в нашата Библия като *„болките",* обикновено се отнася до родилните болки. Възкресението на Христос се сравнява с раждане от смърт към живот. Страданията, които се свързват с целия този процес, са много тежки, но временни. В Псалм 18:5 същата дума е използвана и в израза „връзките на преизподнята".
7) (2:25-27) Раят и третото небе са едно и също нещо (2 Кор. 12:2, 4).
8) (2:38) Charles C. Ryrie, *The Acts of the Apostles,* p. 24.
9) (2:39) Charles Spurgeon, *The Treasury of the New Testament,* I:530.
10) (2:41) В някои ръкописи е казано „приеха поучението с радост".
11) (2:44, 45) F. W. Grants, „Acts," *The Numerical Bible: Acts to 2 Corinthians,* VI:25, 26.
12) (2:46) Навсякъде, където се казва, че Павел и другарите му са отивали в храма, това означава, че те са отивали в някой от дворовете на храма, а не в светилището. Езичниците са имали право да влизат само във външния двор. Всеки опит да влязат понавътре се е заплащал със смърт.
13) (Екскурс) В критическия (НО) текст думата „църква" се среща едва в 5:11.
14) (Екскурс) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Handbook,* p. 586.
15) (Екскурс) E. Stanley Jones, *Christ's Alternative to Communism,* p. 78.
16) (Екскурс) G. H. Lang, *The Churches of God,* p. 11.
17) (4:1-4) Charles Haddon Spurgeon, повече информация не ни е известна.
18) (4:13) James A. Steward, *Evangelism,* p. 95.
19) (4:14-18) J. H. Jowett, *The Redeemed Family of God,* p. 137.
20) (4:27, 28) Тук думата „Служител" е предпочитаният превод на думата *pais,* вместо „дете", също като в 3:13, 26; 4:30.
21) (4:27, 28) George Matheson, *Rest by the River,* pp.75-77.
22) (4:32-35) Grant, „Acts," p. 34.
23) (4:32-35) F. E. Marsh, *Fully Furnished,* p. 74.
24) (4:32-35) Ryrie, Acts, p. 36.

25) (5:40) Райри прави едно предположение, според което апостолите са били наказани с бой заради неподчинението си на предишната заповед на синедриона (вж. Второзак. 25:2, 3).
26) (5:41) Тук ръкописите ни предлагат три различни заинтригуващи вариации: „Неговото име", „името" и „Исусовото име".
27) (6:8) Стефан (на гр. *Stephanos)* означава „венец" или „победен венец".
28) (6:10-14) От словореда може да се заключи, че те предпочитат похвалата на Моисей вместо похвалата на Бога.
29) (7:9-19) „Както оригиналната, така и гръцката версия могат да бъдат верни. Последната споменава за петима синове на Манасия и Ефраим, родени в Египет (1 Лет. vii. 14-27), според приложимостта на различните форми, нещо често срещано при такива списъци." Kelly, *Acts,* p. 84.
30) (7:9-19) За повече информация по този и предишния проблем вж. Kelly, Acts, pp. 84, 85.
31) (7:20-43) Daily Notes of the Scripture Union, May 31, 1969.
32) (8:4-8) Тя се намира на *по-малка* височина от Ерусалим.
33) (8:4-8) Homer L. Payne, „What Is A Missionary Church?" *The Sunday School Times,* February 22, 1964, p. 129.
34) (8:12, 13) Тъй като в текста се казва, че Симон е повярвал и че е помолил Петър да се моли за него (24 ст.), някои хора смятат, че той е бил спасен, но е бил един много плътски християнин.
35) (8:26) Древен филистински град на брега на Средиземно море на югозапад от Ерусалим по пътя от Палестина за Египет.
36) (8:27-29) Вероятно думата *Кандакия* е титла, а не лично име, също като думата фараон.
37) (8:27-29) Понякога мъжете, слуги на жени с голям сан, са били кастрирани. Според юдейската вяра евнусите не са били смятани за пълноценни граждани (Второзак. 23:1). Те не са имали право да влизат в Господното събрание, а са стояли при вратата. Но тук един евнух става пълноправен член на християнската църква.
38) (8:37) Този стих липсва както в найстарите, така и в повечето ръкописи. Смята се, че е бил нещо като формула за кръщение, използвана в Рим в ранните години на втори век. Присъства в повечето западни ръкописи, а така също и в превода на латински. Очевидно хората, които проповядват идеята за новорождение чрез кръщение, не желаят да изключат този стих.
39) (8:38) Повечето римокатолически изследователи, както и Калвин, и онези, които практикуват кръщение чрез напръскване или поливане с вода, признават, че в древните времена хората са били кръщавани чрез пълно потапяне във вода. За да бъдем абсолютно верни обаче, трябва да кажем, че предлозите „във" и „вън от" могат също така да бъдат преведени и като „към" и „от", макар че преводът на текста в НИПБКДж е съвсем буквален и точен.
40) (8:40) Етиопия е единствената страна в Африка с непрекъснатата християнска традиция от най-ранни времена досега. Може би ключът, който е отворил врата за църквата там, е именно верността на Филип.
41) (9:1, 2) Вж. също и 19:9, 23; 22:4; 24:14, 22.
42) (Екскурс) Harnack, Quoted by Leighton Ford, *The Christian Persuader,* p. 46.
43) (Екскурс) Dean Inge, Quoted by E. Stanley Jones, *Conversion,* p. 219.

44) (Екскурс) Bryan Green, Ibid.
45) (Екскурс) Leighton Ford, Quoted by Jones, *Conversion,* p. 46.
46) (Екскурс) James A. Steward, *Pastures of Tender Grass,* p. 70.
47) (9:36-38) Тавита е арамейската, а Дорка – гръцката дума за *сърна.*
48) (10:1, 2) Ryrie, *Acts,* p. 61.
49) (10:3-8) От санитарна гледна точка най-доброто място за живеене на един кожар е някое място извън града. Близостта до морето позволява лесно отстраняване на животинските трупове.
50) (11:20, 21) В НЗ наименованието „елинисти" означава гръцки юдеи, но тук то може да означава и само гърци, тоест езичници. Обърнете внимание на контекста. В 19 ст. се казва: „... на никой друг не възвестяваха словото освен на юдеите", докато в 20 ст. се казва „и на гърците" (за да се подчертае противопоставянето им на юдеите).
51) (11:25, 26) James A. Stewart, *Evangelism,* pp. 100, 101.
52) (12:25) Както александрийските, така и повечето ръкописи гласят „*в* Ерусалим". Тъй като в 13:1 се казва, че Варнава и Савел се намират отново в Антиохия, възможно е хората, които са преписвали текста, да са „променили" предлога от „в" в „от".
53) (13:3) Donald Grey Barnhouse, *The Measure of Your Faith,* Book 69, p. 21.
54) (13:7, 8) В ПБКДж в 7 ст. Сергий Павел е наречен „управител", макар че по-правилният превод е проконсул (НИПБКДж). Лука показва много добро познаване на характерните за онова време служби в римската империя. Така например градските съдии във Филипи са наречени *strategoi,* на латински *praetors* (16:20); а палачите от 16:35 – *rhabdouchoi,* на латински *lictors.* Градоначалниците в Солун са назовани като *politarchs* (17:6), докато в Ефес са наречени *asiarchs* (19:31).
„Всички тези титли представляват местните управляващи власти в различните градове, като главният представител на властта във всяка провинция е римският управител или проконсул. Фактът, че Лука споменава съвсем точно титлите, характерни за отделните градове, показва, че той много добре познава своята работа, което още повече трябва да увеличи доверието ни в достоверността на неговите писания." C. E. Stewart, *Tracing from the Acts od the Apostles,* p. 272.
55) (13:19-22) За повече информация върху хронологията на събитията и проблемите на текста вж. Kelly, *Acts,* pp. 185, 186.
56) (13:48) Charles R. Erdman, *The Epistle to the Romans,* p. 109.
57) (14:4-7) Тук думата практически означава „мисионери".
58) (14:10-12) [Бел. на прев.: в някои версии на Библията са използвани гръцките имена на тези богове: Зевс и Хермес.] В текста No 1611/от 1611 са използвани по-често срещаните латински имена – Юпитер и Меркурий.
59) (14:19, 20) Kelly, *Acts,* p. 202.
60) (14:21) Erdman, *Acts,* p. 109.
61) (Екскурс) C. A. Coates, *An Outline of Luke's Gospel,* p. 254.
62) (15:20) Някои смятат, че тези четири забрани водят началото си от Левит 17 и 18, където се забранява следното: нещата, осквернени от идоли (17:8, 9); сексуалната разпуснатост (не само прелюбодейството и многоженството) (18:20): хомосексуалността (18:22) и съвкупяването с животни (18:23), женитбата между кръвни роднини (18:6-14) и дори женитбата между роднини по закон (18:15, 16; яденето на удушени или неправилно заклани животни (17:15); пиенето на кръв (Лев. 17:10-

12). Вярващите евреи биха се съблазнили, ako видят вярващите езичници да нарушават тези правила (Деян. 15:21).

63) (16:6-8) Ryrie, *Acts,* pp. 88. 89.

64) (16:9) James Stalker, *Life of St. Paul,* p. 78.

65) (16:19-24) A. J. Pollock, *The Apostle Paul and His Missionary Labors,* p. 56.

66) (16:25) G. Campbell Morgan, *The Acts of the Apostles,* pp. 389q 390.

67) (17:2, 3) Някои смятат, че Павел е престоял в Солун три месеца, макар да е поучавал в синагогата само три съботи.

68) (17:16) William Arnot, *The Church in the House: A Series of Lessons on the Acts of the Apostels,* pp. 379ff.

69) (Екскурс) Някои изследователи вярват, че мястото на тази проповед е бил някой от дворовете на храма.

70) (Екскурс) A. B. Simpson, повече информация не ни е известна.

71) (18:2, 3) Dinsdale T. Young, *Neglected People of the Bible,* pp. 232, 233.

72(18:18) В оригиналния текст причастието „остригвайки се“ [бел. на прев.: в бълг. превод: „като си остригa“] се намира непосредствено след името на Акила и е много далече от името на Павел. (В гръцкия текст 18 ст. е едно изречение.)

73) (19:8) Stuart, *Tracings,* p. 285.

74) (19:15, 16) F. B. Meyer, quoted by W. H. Aldis, *The Keswick Convension* 1934, p. 60.

75) (19:23-37) *Диана* е латинското име на гръцката богиня на плодородието *Артемида.*

76) ,(21:23, 24) Grant, „Acts,“ p. 147.

77) (22:14-16) Това може да се перифразира така: „Стани *(anastas)* и се кръсти *(baptisai);* умий си греховете *(apolousai),* като призовеш *(epikalesamenos)* името на Господа.“

78) (26:9-11) Времето на гръцкия глагол тук е *conative* imperfect: „Опитах се да ги накарам...“

79) (26:29) Morgan, *Acts,* p. 528.

80) (27:13-17) В критическия (НО) текст се казва *„евраквилон“.*

81) (27:13-17) В критическия (НО) текст се казва *„Кавдий“.*

82) (27:21-26) A. W. Tozer, *That Incredible Christian,* p. 134.

83) (28:9, 10) Възможно е едновременно с изцелителната дарба на Павел Лука също да е използвал своите умения на лекар. Ако Бог не одобряваше лекарската професия, едва ли би избрал лекар за автор на 28% от НЗ (Евангелието от Лука и Деянията)!

84) (28:29) John Calvin, *The Acts of the Apostles,* II:314. В критическия (НО) текст 29 ст. е изпуснат.

86) (Екскурс) J. H. Jowett, *Things that Matter Most,* p. 128.

Библиография

Arnot, William,
The Church in the House: A Series of Lessons on the Acts of the Apostels.,
New York: Robert Cater & Brothers, 1873.

Blaiklock, E. M.,
The Acts of the Apostles, TBC.,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1959.

Calvin, John,
The Acts of the Apostles,
2 vols. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1977.

Erdman, Charles R.,
The Acts,
Philadelphia: The Westminster Press, 1919.

Kelly, William,
An Expostiton of the Acts of the Apostles,
London: C. A. Hammond, 1952.

Martin, Ralph,
Undestanding the New Testament: Acts,
Philadelphia: A. J. Holman Company, 1978.

Morgan, G. Campbell,
The Acts of the Apostles,
New York: Fleming H. Revell Co., 1924.

Rackham, R. B.,
The Acts of the Apostles,
London: Methuen, 1901.

Ryrie, Charles Caldwell,
Acts of the Apostles,
Chicago: Moody Press, 1961.

Stuart, C. E.,
Tracing from the Acts od the Apostles,
London: E. Marlborough and Company, n.d.

Посланието на Яков

„[Яков е] пророк, който говори като пророк... –
с език, който по своята убедителност няма равен
в ранната християнска литература, с изключение на беседите на Исус."

Теодор Цан

Въведение

I. Уникално място в Канона

Ниската оценка на Посланието на Яков, дадена от Мартин Лутер, който го нарича „сламеното Послание", е абсолютно неправилна. По това време реформаторът води жестока битка с проповедниците на спасение чрез вяра плюс дела, което става причина за неправилното му разбиране на учението на Яков за добрите дела. Но той не е единственият, който прави тази грешка. Някои наричат това най-ранно християнско писмо „огърлица от перли", имайки предвид, че отделните моменти в Писмото не са свързани взаимно, а само прибавени един към друг!

Всъщност тази малка книга е един шедьовър по дидактика. Нейното звучение е толкова еврейско, че дори християнското събрание (2:2) е наречено „синагога" (гръцката дума за събрание, която скоро след това започва да се използва изключително за *еврейските* събрания, каквато е и днешната ѝ употреба).

За да илюстрира духовната истина, в пет кратки глави Яков използва тридесет пъти примери с природата, което особено много напомня за поученията на нашия Господ.

Това е едно Послание с голяма практическа насоченост. В него са засегнати такива непопулярни теми като контролирането на езика, опасността от подмазване пред богатите и необходимостта от изявяване истинността на вярата чрез живота.

II. Авторство

Името *Яков* произхожда от името Якобос (староеврейското име Исков). То е било много популярно сред евреите, затова в НЗ има четирима души с това име. Всеки от тях е бил считан за автор на това Послание с различна степен на вероятност и подкрепа от страна на изследователите.

1. Първият е *апостол* Яков, синът на Зеведей и братът на Йоан (Мат. 4:21). Ако апостол Яков беше авторът на това Послание, едва ли щеше да има такъв продължителен период и такова нежелание за неговото приемане (вж. по-долу). Освен това Яков е убит през 44 год. сл. Хр., което е станало вероятно преди написването на самата книга.
2. Вторият е Яков, *синът на Алфей* (Мат. 10:3). За него *не се знае* почти нищо, освен че е един от апостолите. Фактът, че авторът не дава никакви отличителни данни за себе си освен своето име, означава, че е бил *известен* по онова време.
3. Третият е Яков, *братът или бащата на Юда* (не Юда Искариотски; Лука 6:16). Данните за този човек са дори още по-оскъдни, затова е трудно да се проследят.
4. Четвъртият Яков е *природеният брат на нашия Господ* (Мат. 13:55; Гал. 1:19). Вероятно той е авторът на нашето Послание. Той е известен и едновременно с това скромен, тъй като

никъде не споменава семейното си родство с Христос (вж. също въведението към Посланието на Юда). Той е и човекът, който председателства на събранието в Ерусалим и който остава в този град до самата си смърт. Бил е известен като силен *еврейски* християнин, изключително строг в начина си на живот. Накратко, описанията за него в историческите книги (на Йосиф) и в църковното предание го разкриват като човек, който подхожда за автор на това Послание.

Странични доказателства

Посланието на Яков има едни от найслабите *странични* доказателства, тъй като нито един от ранните църковни отци не го цитира, а само *намеква* за него. Не е включено и в Мураторианския канон. Причината за това е може би фактът, че Посланието е от Ерусалим и е адресирано до източните юдеи, а освен това *според* много хора има противоречие между него и доктрината за оправданието чрез вяра, за която пише Павел.

И все пак Писмото е цитирано от Кирил от Ерусалим, Gregory of Nazianzus, Атанасий и Джером. Евсевий ни казва, че Посланието на Яков е една от антилегоменните книги (срещу приемането на които е имало противопоставяне), макар че самият той я цитира като част от Светото Писание.

Вътрешни доказателства

Вътрешните доказателства в Посланието на Яков са доста силни. Те съответстват на това, което ни е известно за Яков от Деянията на апостолите и от Галатяни, както и на историята на еврейската диаспора, позната от други източници. Няма никаква причина тази книга да е фалшификат, тъй като не съдържа никакви допълнения към основни доктрини (както при повечето еретични фалшификации от втори век). Йосиф ни казва, че Яков е имал добро име сред юдеите заради вниманието, което отделя на закона, но е умрял като мъченик заради свидетелството си за своя Месия, когато това е било забранено. Този еврейски историк пише, че Яков е бил убит с камъни по нареждане на първосвещеника Анания, докато Евсевий пише, че е бил хвърлен от кубето на храма и е бил бит до смърт. Heggesipus събира двете предания в едно.

Аргументът, че гръцкият стил на Посланието на Яков е „прекалено добър" за един палестински юдеин, говори за едно невежество по отношение на удивителните интелектуални способности на Божия избран народ.

III. Датиране

Йосиф споменава, че Яков е бил убит през 62 год., така че Писмото сигурно е написано преди тази дата. В Посланието не се казва нищо за решенията относно дискусията върху закона, взети на съвещанието в Ерусалим (48 или 49 год. сл. Хр.), където председателстващият е бил Яков (Деян. 15). Затова повечето изследователи приемат, че най-вероятното време на неговото написване е една дата в периода между 45 и 48 год. сл. Хр.

IV. Предмет и основни теми на Посланието

Възможно е Посланието на Яков да е първата написана книга от НЗ, което обяснява и силното ѝ еврейско звучение, но това не означава, че нейното учение не е валидно за другите векове. То е не само валидно, но и много необходимо.

За да постигне своята цел, Яков до голяма степен използва поученията на Господ от проповедта на планината. Това лесно може да се види от следните сравнения:

Предмет	*В Яков*	*Паралелно място в Матей*
Изпитанието	1:2, 12; 5:10	5:10-12
Молитвата	1:5; 4:3; 5:13-18	6:6-13; 7:7-12
Здравото око	1:8; 4:8	6:22, 23

Богатството	1:10, 11; 2:6, 7	6:19-21, 24-34
Гневът	1:19, 20; 4:1	5:22
Законът	1:25; 2:1, 12, 13	5:17-44
Формалното изповядане	1:26, 27	6:1-18
Царският закон	2:8	7:12
Милостта	2:13	5:7
Вярата и делата	2:14-26	7:15-27
Корени и плодове	3:11, 12	7:16-20
Истинската мъдрост	3:13	7:24
Миротворецът	3:17, 18	5:9
Съденето на другите	4:11, 12	7:1-5
Преходността на богатството	5:2	6:19
Заклеването	5:12	5:33-37

Авторът на това Писмо често се позовава на закона, който е наречен „съвършения закон" (1:25), „царския закон" (2:8) и „закона на свободата" (2:12). Яков не проповядва, че неговите читатели трябва да спазват закона, за да бъдат спасени или като жизнено правило; а използва цитати от закона като наставления в правда за онези, които живеят под благодат.

Посланието има много сходства с книгата Притчи. Подобно на стила на Притчи, и неговият стил е накъсан, жив, графичен и труден за проследяване. Често се среща и думата „мъдрост".

Друга ключова дума е думата „братя". Тя се среща петнайсет пъти и идва да ни подскаже, че това Послание е написано за вярващи, макар и понякога да изглежда, че е отправено също и до невярващите.

В известен смисъл Писмото на Яков е най-авторитарната от всички новозаветни книги, в смисъл че наставленията на Яков са най-изобилни в сравнение с всяка друга книга в НЗ. В малкия обем от 108 стиха има петдесет и четири заповеди (заповедни форми).

Схема на изложението

I. Поздрав (1:1)
II. Изпитания и изкушения (1:2-17)
III. Божието слово (1:18-27)
IV. Осъждение на лицеприятието (2:1-13)
V. Вяра и дела (2:14-26)
VI. Езикът: полза и вреда (3:1-12)
VII. Мъдростта: истинската и лъжливата (3:13-18)
VIII. Алчността: причина и лечение (4 гл.)
IX. Богатите и бъдещото им нещастие (5:1-6)
X. Увещание за търпение (5:7-12)
XI. Молитвата и изцелението на болните (5:13-20)

Коментар

I. Поздрав (1:1)

Авторът представя себе си като **„Яков, слуга на Бога и на Господа Исуса Христа"**. Ако авторът на това писмо е Яков, природеният брат на нашия Господ, то в живота му е настъпила една удивителна промяна. Ние знаем, че е имало време, когато той не е вярвал в Господ Исус (Йоан 7:5). Може би дори си е мислел като другите си роднини, че Исус не е на Себе Си (Марко 3:21). Но нашият Господ търпеливо е садял семето на словото. Макар и неоценен, Той непрекъснато е поучавал великите принципи на Божието

царство. И тогава семето е пуснало корени и животът на Яков се е преобърнал на 180 градуса. Скептикът се е превърнал в слуга и сега се нарича такъв, без изобщо да се срамува от това!

Наричайки себе си **„слуга на Бога и на Господа Исуса Христа“**, Яков съвсем правилно поставя **Бога** и **Господа Исуса** на едно и също ниво като равни Един на Друг. Той почита Сина така, както почита и Отца (Йоан 5:23). Яков знае, че „никой не може да слугува на двама господари“ (Мат. 6:24), но въпреки това нарича себе си слуга и на Бога, и на Господа Исуса. Това не е противоречие, тъй като Бог Отец и Бог Син са равни Един на Друг.

Писмото е адресирано до **„дванадесетте пръснати племена“**, което ще рече до племената, които участват в еврейската диаспора (от гр. *Diaspora)*. Това са хора, които са юдеи по рождение и принадлежат към **дванадесетте** израелски **племена.** Заради греха на Израел хората са прогонени от родната си земя и живеят разпръснато в страните около Средиземно море. *Първоначалното* разпръсване е станало по време на отвеждането им в робство от асирийците през 721 год. пр. Хр. Някои от тези хора са се върнали в родната си земя по времето на Ездра и Неемия, но това е бил само един малък остатък. В деня на Петдесетница на посещение в Ерусалим е имало благочестиви юдеи от всеки народ в тогавашния свят (Деян. 2:5). Това са юдеите, които напълно основателно могат да се нарекат юдеите от еврейската диаспора. Съществува обаче още едно, по-късно разпръсване – разпръсването на евреите-*християни.* В Деяния 8:1 четем, че ранните християни (повечето от които са от юдейски произход), са били разпръснати по цяла Юдея и Самария вследствие на преследванията на Савел. За това разпръсване се споменава отново при гоненията на вярващите към Финикия, Кипър и Антиохия. Следователно можем да кажем, че е възможно хората, за които е било предназначено това Писмо, да са били евреи, разпръснати по време на всеки един от тези кризисни моменти.

И тъй като всички истински вярващи са пришълци и чужденци на този свят (Фил. 3:20; 1 Петр. 2:11), можем с пълно основание да отнесем това Писмо и към себе си, макар и да не е било написано лично до нас.

По-трудно е да се каже дали Яков се обръща към юдеите-нехристияни, към юдеите-християни, или и към вярващите, и към невярващите юдеи. На първо място трябва да кажем, че авторът отправя Писмото си най-вече към истинските, новородени вярващи (1:18), но има места, където изглежда, че той говори на християни, само формално изповядали своята вяра, а така също и на хора, които изобщо не са повярвали. Това е едно от доказателствата за изключително ранната дата на написването на Писмото: отделянето на евреите-християни от невярващите евреи все още не е било свършен факт.

II. Изпитания и изкушения (1:2-17)

1:2 В тази част от Писмото Яков разглежда въпроса за изкушенията. Тук той използва тази дума в два различни смисъла. В пасажа от 2 до 12 ст. включително изкушенията са *свети* **изпитания** или трудности, изпратени от Бога, които проверяват истинността на нашата вяра и произвеждат в нас прилика с Христос. В пасажа от 13 до 17 ст. става въпрос за *несветите изкушения* – изкушенията, които произлизат от човека отвътре и които водят към грях. Християнският живот е пълен с проблеми, които идват, без да са канени или очаквани. Понякога те идват един по един, понякога – няколко наведнъж. Тези проблеми са неизбежни. Яков не казва *„ако...“*, а казва **„когато падате в разни изпитни...“** Ние никога не можем да избягаме от тях. Въпросът е: „Как да се справяме с тях?“

Има няколко възможни начина, по които можем да реагираме на тези проверки и изпитания в нашия живот. Можем да се разбунтуваме срещу тях (Евр. 12:5б), като възприемем едно предизвикателно отношение и като се надяваме, че ще успеем да се справим с тях със собствени сили. Можем също така да се отчаем или да се поддадем на изпитанието (Евр. 12:5б), което не е нищо друго освен фатализъм, който води до усъмняване в грижата на Господа към нас. Проблемите могат да ни накарат да роптаем и да се оплакваме, за което Павел ни предупреждава в 1 Кор. 10:10. Друга възможност е самосъжалението – да мислим само за себе си и да се опитваме да предизвикаме съжалението на другите. Найдоброто разрешение е да приемем, че изпитанията способстват за нашето обучение и растеж във вярата (Евр. 12:11). Можем да си кажем така: „Това изпитание е дошло върху мен с Божието позволение. За да ми го даде, Бог е имал нещо предвид. Аз не зная каква е тази Негова цел, но ще се опитам да я открия. Искам да Му сътруднича в изпълнението на всички Негови цели за моя живот." Това е и препоръката на Яков: **„Считайте го за голяма радост, братя мои, когато падате в разни изпитни."** Не се бунтувайте! Не се отчайвайте! Радвайте се! Тези изпитания не са ваши врагове, които искат да ви унищожат. Те са ваши приятели, които имат за цел да ви помогнат в развитието на вашия християнски характер.

Бог се опитва да произведе прилика с Христос във всяко от Своите деца. Този процес по необходимост включва страдания, безпокойства, затруднения. Плодът на Духа не може да порасте, когато има само слънце: трябва да има и дъждове, и тъмни облаци. Изпитанията никога не изглеждат приятни; винаги са трудни и мъчителни. Но после принасят правда като мирен плод за тия, които са се обучавали чрез тях (Евр. 12:11). Колко често, след някой критичен момент, чуваме християнинът да казва: „Не беше лесно, но не бих се отказал от това преживяване за нищо на света."

1:3 Тук Яков говори за **изпитването на нашата вяра.** Той описва вярата като ценен метал, който се изпитва от Главния Инженер (Бога), за да се види дали е истински. Металът се подлага на огнени изпитания от рода на преследвания, болести, страдания и скръб. Без трудности никога няма да можем да развием нашата издръжливост. Дори и хората от света съзнават, че проблемите укрепват характера. Чарлз Кетъринг, известен индустриалец, казва така: „Проблемите са цената на успеха. Не искам нищо друго освен проблеми. Добрите вести ме карат да се отпускам."

1:4 „А твърдостта нека извърши делото си съвършено", казва Яков. Понякога, когато дойдат трудностите, ние се отчайваме, защото се опитваме да ги пресечем на всяка цена. Без да поискаме съвет от Господа какво да правим, ние се втурваме към лекарите например и се тъпчем с огромни дози лекарства, за да скъсим изпитанието. Правейки това, ние всъщност осуетяваме Божия план за живота ни. Освен това резултатът от това наше действие може да бъде някое по-дълго изпитание в бъдеще, за да може Бог да осъществи конкретната Си цел за нас. Не бива да пречим на развитието на издръжливостта в нашия характер. Като сътрудничим на Бога, ние ще станем по-зрели и съвършени християни, без да ни **липсва** нито един от добродетелите на Духа.

Когато преминаваме през някакво изпитание, не трябва никога да се обезкуражаваме или да падаме духом. Няма трудност, която да е по-голяма от възможностите на нашия Баща. Може някои от трудностите в нашия живот никога да не се отмахнат, но ние трябва да се научим да ги приемаме и да се задоволяваме с Неговата благодат. Павел три пъти моли Господ да отмахне от него една физическа болест, но Господ не я

отмахва, а му дава достатъчно благодат, за да я носи (2 Кор. 12:8-10).

Когато се изправим пред трудности в нашия живот, които Бог явно няма да премахне, трябва да се подчиним на Неговата воля. Когато е била на осем години, една сляпа поетеса е написала следните стихове:

О, колко съм щастлива аз,
макар и да не виждам като вас!
Не ще се сърдя, няма да виня,
но тихо ще се подчиня.
Защо да плача и скърбя?
Не мога и не искам да тъжа.
Макар и сляпа в този час,
аз по-благословена съм от вас.

Фани Кросби

Мирът идва чрез подчинението на Божията воля.

Някои проблеми веднага изчезват от нашия живот, щом научим поуката от тях. Когато Майсторът види Своето отражение в разтопения метал, спира топлината. На повечето от нас липсва мъдрост да видим трудностите от гледна точка на Бога. Обикновено в такива случаи ставаме изключително късогледи и не можем да отместим погледа си от непосредствената трудност. Забравяме, че Божието намерение е да ни „даде простор в утеснението“ (Пс.4:1).

1:5 Не е необходимо да се опитваме да разрешим проблемите на живота със собствената си мъдрост. Ако по време на изпитание ни липсва духовно проникновение, трябва да отидем при Бога и да Му разкажем за цялата си объркaност и невежество. Всички, които по този начин искат да открият какви са Божиите цели за тези изпитания, ще бъдат **„щедро“** възнаградени. И освен това не бива да се тревожат, че Бог ще ги укори; Той се радва, когато ние искаме да бъдем поучавани и наставлявани. Няма човек, на който да не му липсва **мъдрост.** Библията не дава *конкретни* отговори на безбройните проблеми, които могат да се появят в нашия живот; тя не отговаря на проблемите подробно и изчерпателно. Божието слово ни дава общите принципи, които ние трябва да прилагаме към конкретните проблеми, които възникват всеки ден. Ето затова ни е нужна мъдрост. Духовната мъдрост означава практическото прилагане на поученията на нашия Господ в нашето всекидневие.

1:6-8 Ние трябва да се приближаваме към Бога **с вяра, без да се съмняваме.** Трябва да вярваме, че Той ни обича и се грижи за нас и че за Него няма нищо невъзможно. Ако се съмняваме в Неговата доброта и сила, няма да имаме никаква устойчивост по време на изпитания. В един момент може да уповаваме твърдо на Неговите обещания, в друг – да си мислим, че не ни обича. Тогава ще приличаме на **морски** вълни, които ту се издигат на голяма височина, ту падат главоломно надолу в пропастта, тласкани **и блъскани** от ветровете. Бог не се прославя от вярата, която непрекъснато се люшка между оптимизма и песимизма. Той не дава божествена мъдрост на такива колебливи и непостоянни хора (7 и 8 ст.). Пасажът от 5 до 8 ст. ни показва, че източникът на мъдростта е Бог; че мъдростта може да се получи чрез молитва; че е достъпна за всички; че Бог я дава щедро и без да укорява; и че основното условие е ние **да искаме с вяра, без да се съмняваме ни най-малко.**

1:9 На пръв поглед 9, 10 и 11 стих като че ли въвеждат една съвършено нова тема или най-малкото отварят скоба в текста. Но това не е така. Яков продължава да развива същата тема, като дава конкретни примери. Независимо дали човек е беден, или богат, той може да извлича трайни духовни облаги от сътресенията и нещастията в живота. Така например, когато един брат **„в по-долно състояние“** е обезкуражен и недоволен, винаги може да се зарадва, че е Божий наследник и сънаследник на Исус Христос. Може да намери утеха в истината, че всичко е негово и че той е Христов, а Христос – Божий. Този **„по-долен“** брат

вероятно няма никаква вина за скромното си положение. Няма причина да вярваме, че той е мързелив или безотговорен. Но Бог е сметнал за необходимо да го постави в това социално положение и затова той се намира в него. Може би този човек никога нямаше да приеме Христос, ако беше богат. Сега, след като Го е приел, той е получил всички духовни благословения в небесните места. Тогава какво да прави? Трябва ли да се бунтува срещу това свое положение в живота? Трябва ли да се ожесточава и да завижда? Разбира се, че не! По-добре да приеме обстоятелствата, в които Бог го е поставил и над които той няма никаква власт, и да се радва на духовните си благословения.

Има прекалено много християни, които се бунтуват срещу своя пол, възраст, ръст и дори срещу самия живот. Момичета, които имат способности да играят бейзбол, искат да бъдат момчета. Млади хора искат да са стари; стари – да са млади. Ниски завиждат на високи, високи – на ниски. Някои дори казват: „Предпочитам да съм мъртъв!" Всичко това е толкова нелепо! Ние, християните, трябва да приемаме нещата, които не може да променим, като дадени от Бога. Те са нашата съдба, която Бог е определил за нас, и ние трябва да извлечем максималното от тях за Негова слава и за благословение на другите. Трябва да можем да кажем като апостол Павел: „Но с Божията благодат съм какъвто съм" (1 Кор. 15:10). И докато забравяме своите физически недостатъци и отдаваме себе си в служба на другите, постепенно ще разберем, че духовните хора ни обичат заради това, което сме, а не заради това, как изглеждаме.

1:10, 11 След това Яков се обръща към **богатия.** Но странно защо, той не казва: „Нека богатият да се радва на своето богатство." Вместо това казва, че богатият трябва да се радва, „когато се смирява". Това е в пълно съгласие с казаното от Еремия 9:23, 24:

„Мъдрият да не се хвали с мъдростта си, силният да не се хвали със силата си и богатият да не се хвали с богатството си; но който се хвали, нека се хвали с това, гдето разбира и познава Мене, че съм Господ, Който извършвам милост, правосъдие и правда на земята; понеже в това благоволя, казва ГОСПОД."

Богатият може да намери истинска причина за радост, ако се освободи от материалното си богатство. Може би обратите в неговата търговия ще го накарат да се обърне към Господа. Или, ако вече е християнин, ще може да преживее загубата на богатството си много по-леко, знаейки, че на небето той има „по-добър и траен имот" (Евр. 10:34). Земното богатство е преходно; то е като **„полския цвят"** (Ис. 40:6, 7). Ако един човек няма нищо друго освен материалното си богатство, всичките му планове свършват до гроба. Яков дава примера с преходността на **тревата**, за да подчертае колко е краткотраен животът на богатия и колко нетрайно е неговото богатство. Той **„ще повехне в пътищата си".** Това, което се подразбира от този пример, е, че нито слънцето, нито изсушителният вятър могат да засегнат *духовните* ценности. Всяко изпитание, което отмества вниманието ни от преходните неща и го съсредоточава върху небесните неща, крие благословение. По този начин същата благодат, която въздига „по-долните", смирява богатите. И в двата случая има основание за радост.

1:12 На края на въпроса за светите изпитания Яков произнася благословение върху тези, които издържат на изпитанията. Когато един такъв човек е издържал на проверката или **се е оказал одобрен, той ще получи венеца на живота.** Венецът на живота е победният венец, който ще получим на Христовото съдилище. Тук не се казва, че вечният живот се получава като награда за издържаните изпитания, а че този, който прояви

твърдост, ще получи за това почести и ще се наслаждава по-пълно на вечния живот в небето. Чашата на всеки ще бъде пълна на небето, но хората ще получат различни по големина чаши – различни възможности да се наслаждават на небесния живот. Може би това е и значението на термина **венеца на живота;** той говори за едно по-пълно наслаждение на небесните благословения.

Нека сега да видим как прилагаме тези знания за светите изпитания в нашия живот. Каква е нашата реакция, когато в живота ни дойдат трудни моменти? Дали се оплакваме непрекъснато; или се радваме и благодарим на Господа за тях? Дали говорим на всички за тях или ги понасяме тихо и търпеливо? Дали живеем в бъдещето, очаквайки подобрение на обстоятелствата, или живеем в настоящето, търсейки действието на Божията ръка във всичко, което идва върху нас? Дали се предаваме на самосъжаление и търсене на съчувствие, или се отдаваме на служение на другите?

1:13 Темата на този пасаж са *несветите* изкушения (13-17 ст.). Така както светите изкушения имат за цел да ни покажат доброто в нас, така несветите имат за цел да ни покажат злото. Когато **се изкушаваме** да извършим грях, *не* трябва да мислим, че изкушението идва от **Бога**. Що се отнася до вярата, Бог наистина изпитва хората, но Той никога не ги изкушава да вършат каквото и да било зло. **Самият Той** няма нищо общо със **злото** и не подмамва никого към зло.

1:14 Човекът винаги е готов да прехвърли на друг отговорността за своите грехове. Ако не може да обвини Бога, може да възприеме идеята на съвременната психология, според която грехът е болест. По този начин той се надява да избегне съда. Но грехът не е болест; той е морално падение, за което човекът ще трябва да отговаря. Има хора, които дори се опитват да търсят причината за греха в неживи неща. Но материалните „неща“ не са грешни сами по себе си. Грехът не е произлязъл от тях. Когато казва: **„А който се изкушава, се завлича и подлъгва от собствената си страст“,** Яков проследява много точно произхода на проблема. Грехът произлиза от нас, от нашата студена, зла, паднала и покварена природа. Исус каза: „Защото от сърцето произхождат зли помисли, убийства, прелюбодейства, блудства, кражби, лъжесвидетелства, хули“ (Мат. 15:19).

Думата **„страст“,**[1] която Яков използва в 14 ст., може да означава всякакъв вид желание – както добро, така и зло. Самата дума е неутрална в морално отношение, но в НЗ, с изключение на няколко примера, тя се използва, за да обозначи зли желания, какъвто е и случаят тук. Страстта се оприличава на паднала жена, която излага на показ всички свои прелести, за да подмами жертвите си. Всички ние се изкушаваме. Всички имаме долни страсти и нечисти пожелания, които непрекъснато ни подтикват да съгрешаваме. Но дали, когато **се завличаме и подлъгваме от собствените** си **страсти,** сме само едни безпомощни жертви? Не, защото ние можем да прогоним всички мисли за греха и да мислим само за това, което е чисто и свято (Фил. 4:8). Освен това, когато сме в някое много тежко изпитание, можем да извикаме към Господа и да си спомним, че „Името на Господа е яка кула; праведният прибягва в нея и е поставен нависоко“ (Пр. 18:10).

1:15 Ако това е така, защо тогава съгрешаваме? Ето го и отговора: **защото „тогава страстта зачева и ражда грях“.** Вместо да прогоним злата мисъл, ние можем да ѝ дадем още повече място, да я подхраним и да ѝ се наслаждаваме. Този акт на съгласие се оприличава на полов акт. Страстта зачева и ражда едно отвратително бебе, наречено ГРЯХ. Това е друг начин да кажем, че ако мислим прекалено дълго за нещо забранено, найнакрая ще го извършим. Целият този процес на зачеване и раждане на грях е

описан по един живописен начин във 2 Книга на царете 11:1-27 чрез случката с Давид и Витсавее.

„А грехът, като се развие напълно, ражда смърт“, казва Яков. Грехът не е нещо безплодно; той си има свое потомство. Твърдението, че **грехът** ражда **смърт,** може да се разбира по няколко начина. Първо, грехът на Адам доведе до физическата смърт както на него, така и на неговото потомство (Бит. 2:17). Но грехът също така води и до вечна, духовна смърт – окончателното разделяне на човека от Бога и от благословението (Рим. 6:23а). В известен смисъл грехът може да означава смърт и за вярващия. Така например в 1 Тим. 5:6 се казва, че когато една вярваща вдовица живее сладострастно, тя е жива умряла. Това означава, че тя пропилява живота си и престава напълно да осъществява целите, заради които е била спасена. Прекъсването на общението с Бога е един вид „жива“ смърт за християнина.

1:16, 17 Много често хората, които изпадат в грях, започват да обвиняват Бога вместо себе си. Те все едно питат своя Създател: „Защо си ме създал такъв?“ Но това е също една самоизмама. От Бога идват само добри неща. Той е източникът на **всяко добро и на всеки съвършен дар.**

Яков описва Бога като Отец на светлините. В Библията името Отец понякога има значение на Създател или Източник (вж. Йов 38:28). Затова можем да кажем, че Бог е Създателят или Източникът **на светлините.** Но какво означава думата **„светлините“?** Най-напред тя, разбира се, означава светлината на небесните тела – на слънцето, луната и звездите (Бит. 1:14-18; Пс. 136:7). Но освен това Бог е Източникът и на цялата духовна светлина. Следователно Бог е Източникът на всички видове светлини във вселената. **У Него „няма изменение или сянка от промяна“.** Бог не е като небесните тела, които Той е създал. Те непрекъснато се променят; но Той – никога. Може би Яков мисли не само за умиращата светлина на слънцето и на звездите, но и за променящото им се положение спрямо земята по време на въртене. Променливостта е характерна черта на слънцето, луната и звездите. Изразът **„сянка от промяна“** може би означава **сянка,** причинена от **промяна.** Това може да се свърже и със сенките, които падат на земята вследствие на въртенето ѝ около слънцето, а може да се свърже и със затъмненията. Например слънчевото затъмнение се получава, когато сянката на луната падне върху земята. При Бога нещата изобщо не стоят така: в Него няма никаква промяна, нито **сянка,** причинена от **промяна.** Неговите дарове са **съвършени** като Самия Него. Затова е немислимо Той да подлъгва хората към грях. Изкушенията произлизат от злата природа на човека.

И така, нека да си зададем няколко въпроса във връзка с несветите изкушения. Позволяваме ли на злите мисли да свият гнездо в нашия ум или се стараем по-бързо да ги изгоним? Когато съгрешим, казваме ли, че не сме могли нищо да направим? Виним ли Бога, или търсим вината у себе си?

III. Божието слово (1:18-27)

Яков говори за Бога като за Отец на светлините. Сега той ни напомня, че Бог е и наш Отец, Който ни е създал с едно уникално предназначение в това Неговото огромно творение. Ние можем да изпълним това наше предназначение само като се подчиняваме на „словото на истината“ (19-27 ст.).

1:18 Този пасаж описва онази част от нашето новорождение, която се извършва от Божието слово, според както Светият Дух го прилага към нас. Стихът гласи следното: **„От Собствената Си воля ни е родил чрез словото на истината, за да бъдем един вид пръв плод на Неговите създания.“ „От Собствената Си воля“:** тези думи ни казват какво е подтикнало Бога, за да ни спаси. Той не

е бил принуден да ни спаси поради някаква наша заслуга, но го е направил заради **Своята Собствена** свободна **воля.** Ние нито сме заслужили, нито сме заработили, нито сме потърсили Неговата любов по някакъв начин. Той ни е възлюбил напълно доброволно. Това не е ли още едно основание за поклонение! **Той „ни е родил":** тези думи описват факта на нашето новорождение. Чрез това духовно раждане ние ставаме Негови деца – едно взаимоотношение, което никога няма да се промени, тъй като раждането никога не може да се върне назад. **„Чрез словото на истината":** Библията е средството за новорождението. Без Библията ние не можем да узнаем пътя на спасението; дори никога нямаше да узнаем, че има спасение!

„За да бъдем един вид пръв плод на Неговите създания." Във връзка с **първия плод** можем да направим три важни извода. Най-напред **първият плод** на една жътва е първият сноп узряло жито. Християните, на които пише Яков, са едни от първите вярващи от времето на християнската диспенсация. Разбира се, всички вярващи са **„един вид пръв плод** на Неговите създания", но това, което Яков има най-вече предвид тук, са първите плодове от еврейските християни. На второ място **първият плод** се принася на Бога в благодарност за Неговата щедрост и като признание, че всичко идва от Него и Му принадлежи. По този начин всички вярващи се представят пред Бога като жива жертва (Рим. 12:1, 2). И на трето място **първият плод** е обещание за бъдещата реколта. Яков оприличава своите читатели на първите житни снопове на Христовата жътва, които ще бъдат последвани от други вярващи през следващите векове и които са примери, изявяващи плодовете на новото творение. Най-накрая Господ ще насели цялата земя с хора като тях (Рим. 8:19-23). Пълната реколта ще бъде ожъната, когато Господ Исус се върне на земята, за да господства. Дотогава те трябва да се подчиняват на Христос така, както ще Му се подчинява целият свят по време на хилядолетното господство. И макар че в този пасаж се говори главно за християните от първи век, той може да се приложи към всеки един от нас, който почита името на Христос.

1:19а Останалата част от тази глава ни дава практически указания за това как да бъдем първи плодове на Неговите създания. Тя очертава практическата праведност, която трябва да характеризира новородените чрез Словото на Истината. Ние знаем, че сме били създадени, за да изявяваме Божията истина. **И така...**[2], нека изпълняваме своите отговорности.

Ние трябва да бъдем **бързи да слушаме.** Това е една необикновена заповед, в която има и много хумор. Тя звучи почти така: „Бързайте да слушате!", което означава, че ние трябва да бъдем готови **да слушаме** Божието слово, а така също и благочестивите съвети и увещания. Трябва да сме готови да бъдем поучавани от Светия Дух. И трябва да бъдем **бавни да говорим.** Наистина е изненадващо колко много неща за нашето говорене ни казва Яков! Най-напред той ни предупреждава, че трябва да сме предпазливи, когато говорим. Дори и самата природа ни учи на това. Epictetus е забелязал това много отдавна: „Природата е дала на човека един език, но две уши, за да може да слуша два пъти повече, отколкото да говори." Соломон с голямо удоволствие би се съгласил с Яков. Той е казал: „Който пази устата си, опазва душата си, а който отваря широко устните си, ще погине" (Пр. 13:3). И освен това: „В многото говорене грехът е неизбежен; но който въздържа устните си, е разумен" (Пр. 10:19). Хората, които не се въздържат, когато говорят, накрая съгрешават.

1:19б, 20 Трябва да бъдем **бавни да се гневим.** Гневливият човек **не върши правдата,** която **Бог** очаква от Своите

деца. Избухливите хора създават погрешна представа за Христос у другите. Винаги е било истина, че „който скоро не се гневи, е по-добър от храбрия, и който владее духа си – от завоевател на град" (Пр. 16:32).

1:21 Друг начин да изявим себе си като първи плодове на Неговите създания е **да отхвърляме всяка нечистота и преливаща се злоба.** Тези пороци приличат на омърсени дрехи, които трябва да махнем от себе си веднъж завинаги. **Нечистотата** включва всякаква мръсотия – и духовна, и нравствена, и физическа. Изразът **„преливаща се злоба"** може да се отнася до онези форми на злото, които са̀ останали у нас от времето на нашето неверие. Той също така може да означава грях, който **прелива** от нашия живот и засяга живота на другите. Или може да означава изобилно зло и в този случай Яков описва не толкова неговата големина, колкото неговия интензитет. Както и да е, значението на израза е ясно. За да можем да получим повече истини от Божието слово, трябва да сме морално чисти.

Друго изискване за получаване на повече божествени истини е **кротостта.** Напълно е възможно един човек да чете Библията, без изобщо да ѝ позволи да му говори. Той може да я изучава съвсем академично, без тя изобщо да го засегне. Това, което може да ни направи напълно нечувствителни и неотзивчиви, са нашата гордост, коравосърдечие и грях. Само онези, които са изпълнени с кротост и смирение, могат да очакват да извлекат максимална полза от Писанията. „Ще води кротките с правда и ще научи кротките на пътя Си" (Пс. 25:9). „Но пак, на този ще погледна, на оня, който е сиромах и съкрушен духом, и който трепери от словото Ми" (Ис. 66:2).

Яков нарича Писанието **„всаденото слово, което може да спаси душите ви".** Идеята тук е, че при новорождението словото става като един свещен влог в живота на християнина. Вместо „всаденото слово" текстът на РИ казва „вроденото слово". Това слово „може да **спаси душите ви".** Библията е средството, което Бог използва, за да ни новороди. Той използва това средство, за да ни спаси не само от наказанието на греха, но и от неговата сила; да ни спаси не само от вечното осъждение, но и от понасяне на вреда в *този живот.*[3] Без съмнение обаче в този стих Яков говори за настоящия, продължителния аспект на нашето спасение.

1:22 Само приемането на „всаденото слово" не е достатъчно; трябва и да му се подчиняваме. В това да притежаваш Библията или дори да я четеш като литературно произведение няма особена полза. Необходимо е и дълбоко желание да слушаш какво ти говори Бог и да желаеш безпрекословно да правиш всичко, което Той ти казва. Необходимо е практическо осъществяване на Библията в живота. Словото трябва да стане плът в нашия живот. Никога не трябва да си позволяваме да се обръщаме към Писанията, без да им позволяваме да променят живота ни към по-добро. Формалната любов към Божието слово и позирането като ученик на Библията е един вид самоизмама. Необходимо е нашето нарастващо познание на словото да произвежда у нас прилика с Господ Исус. Натрупването на интелектуални познания върху Библията без практическо подчинение може да се окаже капан вместо благословение. Ако ние непрекъснато учим какво трябва да правим, без наистина да го правим, ще изпаднем в депресия и ще се почувстваме обезсърчени и загрубели. „Знание без деяние води до отчаяние." Освен това не бива да забравяме, че с времето нашата отговорност пред Бога нараства. Най-доброто съчетание е да четем словото и да му се подчиняваме безусловно.

1:23, 24 Ако някой слуша **словото,** без да променя своето поведение, **прилича на човек,** който поглежда себе си набързо в огледалото всяка сутрин, след кое-

то си отива и напълно **забравя какъв е бил.** Той не извлича полза нито от огледалото, нито от това, което е видял. В нашия външен вид има, разбира се, неща, които не можем да променим; но бихме могли поне да се смирим! И когато огледалото ни казва: „Измий се!; или: „Избръсни се!; или: „Среши се!"; или: „Изчеткай се!"; бихме могли поне да направим това, което ни се казва. Иначе огледалото няма никаква практическа стойност за нас.

Много е лесно да четем Библията формално или защото се чувстваме задължени да правим това, без изобщо да бъдем засегнати от това, което четем. Виждаме какви трябва да бъдем, но бързо забравяме и живеем така, като че ли сме вече съвършени. Този вид самодоволство е голяма пречка за духовното развитие.

1:25 Противоположният тип човек е човекът, **който вниква в** Божието слово и непрекъснато го прилага на практика. Неговото съзерцателно и разсъдително отношение води до практически резултати в живота. За него Библията е **„съвършеният закон на свободата"**. Нейните предписания не са тежки, защото му казват да върши това, което неговата нова природа обича да върши. Подчинявайки ѝ се, човекът започва да се чувства наистина освободен от човешките традиции и плътския начин на мислене. Истината го прави свободен. Това е човекът, който извлича полза от Библията. Той не забравя това, което чете, а се стреми да го живее, като го практикува всеки ден. Неговото обикновено детско послушание води до неизброими благословения за душата му. Той е **„блажен в дейността си"**.

1:26, 27 Тук има противопоставяне между **суетното и чистото и непорочно благочестие. Благочестието** е свързано с външното ни поведение, което се обуславя от нашата вяра. То засяга много повече външната изява на вярата (в смисъл на служение и поклонение), отколкото доктрините, в които вярваме.

„Ако някой счита себе си за благочестив, а не обуздава **езика си... неговото благочестие е суетно."** Такъв човек съблюдава всички религиозни ритуали и на външен вид изглежда много набожен; но всъщност мами себе си. Бог не се задоволява с ритуали; Той търси практическо благочестие.

Необузданият **език** е само един от примерите на суетното **благочестие.** Всяко поведение, което не съответства на християнската вяра, е суетно. Има една история за един продавач, който се смятал за много „набожен" човек. Той живеел в един апартамент точно над магазина си и всяка сутрин викал отгоре на своя помощник:

– Иване!

– Да, господине – отговарял помощникът.

– Сипа ли вода в млякото?

– Да, господине.

– Сложи ли хляб в каймата?

– Да, господине.

– Сложи ли ръж в кафето?

– Да, господине.

– Ами добре тогава, качи се горе да се помолим заедно!

Яков казва, че това **благочестие е суетно.**

Това, което Бог търси, е практическото благочестие, което кара човека да се интересува искрено от другите и пази живота му чист. Като пример за **„чисто и непорочно благочестие"** Яков посочва човека, който посещава нуждаещи се **сирачета и вдовици** и се пази **неопетнен от света.**

С други думи, практическата изява на новорождението се състои в милостиви дела и живот на отделяне от света. Гай Кинг нарича тези добродетели практическа любов и практическа святост.

Ние трябва да изпитваме личната си вяра, като си задаваме следните въпроси: „Чета ли аз Библията със смиреното желание да приема укорите от Бога и да

бъда поучаван и променян от Него? Стремя ли се да обуздавам езика си? Оправдавам ли своя характер, или искам да го победя? Как реагирам, когато някой започва да говори цинично? Моята вяра изявява ли се в милостиви дела към тези, които не могат да ми се отплатят?"

IV. Осъждение на лицеприятието (2:1-13)

Първата половина на втора глава изобличава лицеприятието. Предпочитанието е нещо съвсем чуждо както на примера на Господ Исус Христос, така и на поученията в НЗ. В християнството няма място за снобизъм или дискриминация.

2:1 Първо, лицеприятието е явно забранено. Забележете най-напред, че това предупреждение е отправено към вярващите, което личи от обръщението **„братя мои“.** Под **вярата на прославения наш Господ Исус Христос** трябва да се разбира християнската вяра. Тук не става въпрос за упованието или доверието, а за онази истина, която Той ни е дал. Когато свържем всичко това в едно изречение, ще получим следното: **„Братя мои,** когато прилагате християнската **вяра** на практика, не бъдете **пристрастни.“** Снобизмът и класовите различия нямат нищо общо с истинското християнство. Угодниченето на човеци няма място в присъствието на Господа на славата. Презирането на другите заради положението, в което са се родили, расовата им принадлежност, полът или бедността са практически едно отричане на вярата. Тази заповед не се противопоставя на други пасажи в НЗ, които ни учат, че вярващите трябва да се отнасят с необходимото уважение към управниците, господарите, старейшините и родителите. Има някои взаимоотношения, които са дадени от Бога и които трябва да се зачитат (Рим. 13:7). В този пасаж става въпрос за показване на по-голяма почит към хора поради това, че са облечени по-богато или защото притежават някои други изкуствени отличия.

2:2-4 Това се потвърждава и от живописната ситуация, описана от Яков в пасажа от 2 до 4 ст. Гай Кинг е озаглавил този пасаж много подходящо като „Късогледият разпоредител“. Мястото на събитието е местното християнско **събрание.**[4] Току-що е пристигнал един забележителен господин с модерни дрехи и **златен пръстен** на ръката. Разпоредителят му се покланя и прави реверанс, след което завежда бележития посетител да седне най-отпред на видно място. Когато се връща обратно при вратата, разпоредителят открива, че е дошъл още един посетител. Този път това е един **беден човек,** облечен в скромни дрехи. (Изразът **„оплескани дрехи“** не означава непременно, че дрехите му имат нужда от пране. Той е облечен бедно, в съответствие със скромното си положение в обществото.) Този път вратарят сръчно се справя с неловкото положение, като предлага на посетителя да застане прав отзад или да седне пред него. Изглежда невероятно, че някой може се държи по този начин, и повечето от нас смятат, че ситуацията е пресилена, но когато погледнем в собствените си сърца, ще видим, че е точно така и че ние самите често правим тези различия помежду си, като по този начин **ставаме „пристрастни съдии“.**

Може би най-ужасяващият пример за пристрастие в днешната църква е дискриминацията по отношение на хора от други националности и цвят на кожата. В много случаи вярващи с черен цвят на кожата са били отделяни от другите или поне карани да се чувстват неудобно. Не винаги повярвали евреи са били приемани сърдечно. Християни от ориенталските страни също са били дискриминирани по различни начини. Вярно е, че в областта на расовите отношения има огромни проблеми, но християните трябва да бъдат верни на божествените принципи. Наше задължение е да да-

дем практически израз на истината, че всички вярващи са едно в Христос Исус.

2:5, 6а Пристрастието е абсолютно противно на християнската вяра. Пасажът от 5 до 13 ст. показва това съвсем явно. Там са дадени четири сериозни причини защо един вярващ не трябва да се държи сервилно към богатите и да пренебрегва бедните.

Първата причина е, че по този начин ние показваме пренебрежение към един човек, който е уважаван от **Бога. Бог** е **избрал бедните на този свят да бъдат богати на вяра и „наследници на царството, което е обещал на тия, които Го любят“.** Бедните са Божиите избрани, Божиите наследници и хората, които любят Бога. Ние непрекъснато откриваме в Писанията, че онези, които се събират под Христовото знаме, не са богатите, а бедните. Сам нашият Господ каза: „на сиромасите се проповядва благовестието“ (Мат. 11:5). Обикновените хора бяха онези, които Го слушаха с удоволствие; не богатите и аристократите (Марко 12:37). Сред призованите няма мнозина мъдри, нито мнозина силни, нито мнозина благородни, а има глупави, немощни, долни, презрени и не особено важни (1 Кор. 1:26-29). Обикновено богатите хора са бедни на вяра, защото вместо да уповават на Господа, уповават на богатството си. От друга страна, бедните са **избрани** от Бога, за **да бъдат богати на вяра.** Един статистически анализ на жителите на Божието царство би показал, че повечето от тях са били и са бедни. Но в царството те ще заемат места на богатство и слава. Колко е глупаво и рисковано тогава да се отнасяме с пренебрежение към онези, които един ден ще бъдат възвисени в царството на нашия Господ и Спасител.

2:6б Втората причина за това колко е глупаво да раболепничим пред **богатите** е, че като класа те са онези, които са потискали Божия народ. Тук аргументът с богатите като че ли малко ни обърква, тъй като богатият, за когото става въпрос в началото на главата, явно е вярващ. Това обаче не означава, че богатите, за които става въпрос в 6 ст., също са вярващи. Аргументът на Яков е следният: „Защо да сме пристрастни към някои хора само защото са богати? Ако правим това, показваме почит към онези, които първи са ни измъчвали **и са ни влачели по съдилищата.“** Калвин много добре схваща силата на този аргумент, задавайки следния въпрос: „Защо да почитаме нашите палачи?“

2:7 Третата причина е, че богатите непрекъснато злословят и хулят по адрес на името на Христос – **почтеното име, с което се наименуват** вярващите, християни или последователи на Христос. Макар и злословенето по адрес на Господа да не е нещо, върху което единствено богатите имат монопол, вярно е, че онези, които тормозят бедните вярващи, често правят това, като хулят и използват най-грозни думи срещу Спасителя. При това положение трябва ли вярващите да показват специално отношение към някого просто защото е богат? Обикновено отличителните белези, които съпровождат богатството, не носят слава на Господ Исус. Изразът **„почтеното име, с което се именувате“** може да се преведе също и като „почтеното име, на което сте призовани“. Някои виждат в това намек за християнското кръщение. Вярващите се кръщават в името на Господ Исус. Това е и името, което богатите най-често **хулят.**

2:8 Четвъртият довод на Яков е, че когато показваме пристрастие към богатите, ние нарушаваме **закона,** който казва: **„Да обичаш ближния си като себе си.“** Това е **„царският закон“**, защото е издаден от Царя и защото е цар на всички закони. Възможно е разпоредителят да е намерил извинение за своето отношение към богатия, като си е казал, че просто се е опитвал да обича ближния си както себе си; но това не може да извини отношението му към бедния. Ако

наистина обичахме ближните си както себе си, щяхме да се отнасяме към тях така, както бихме искали другите да се отнасят към нас. А *ние* със сигурност не бихме искали да ни презират само защото сме бедни. Затова и ние не трябва да се отнасяме презрително към другите по тази причина.

От всички поучения в Библията това твърдение е може би най-революционното: **обичай ближния си както себе си.** Помислете си само какво значи това! Това значи, че ние трябва да се грижим за другите така, както се грижим за себе си; че трябва да сме способни да разделяме материалните си придобивки с онези, които не са така привилегировани като нас. И най-вече, трябва да правим всичко, което е по силите ни, за да могат бедните да имат възможността да опознаят нашия благословен Господ. Прекалено често нашите решения се базират на прогнозите как действията ни биха могли да ни засегнат лично. Ние сме егоцентрични хора. Стремим се към богатите, защото се надяваме да получим нещо от тях – както в социално, така и в материално отношение. Пренебрегваме бедните, защото не очакваме да получим нищо от тях. **Царският закон** забранява такова егоистично използване на другите. Той ни учи да **обичаме ближния** си **както** себе си. Ако искаме да разберем кой е нашият ближен, от историята за добрия самарянин (Лука 10:29-37) ще научим, че всеки човек, изпаднал в нужда, която може да се задоволи, е наш ближен.

2:9 Да гледаш на лице означава да нарушаваш царския закон. Това е и **грях,** и престъпление. **Грехът** е всяко несъответствие с Божията воля; всяко неизпълнение на Неговите изисквания. Престъплението е нарушение на определен закон. Някои деяния са грешни, защото са неправилни в основата си и сами по себе си, но те стават престъпления, когато има определен закон, който ги забранява. **Лицеприятието** е грях, защото е неправилно само по себе си, но то става престъпление, защото е забранено чрез закон.

2:10 Когато нарушиш само една точка от закона, ставаш **„виновен във всичко".** Законът е като верига от десет части. Дори да скъсаш само една част, цялата верига е скъсана. Бог не ни позволява да спазваме само законите, които ни харесват, а да нарушаваме тези, които не ни харесват.

2:11 Същият Бог, Който забранява **прелюбодейството,** забранява **и убийството.** Един човек може да не извърши **прелюбодейство,** но да извърши **убийство.** Тогава **престъпник ли е на закона?** Да, разбира се! Духът на закона ни казва, че трябва да обичаме ближните си както себе си. **Прелюбодейството** нарушава тази заповед, но същото прави и **убийството!** А така също и високомерието и дискриминацията. Ако извършим дори един-единствен грях, ние не сме изпълнили това, което ни е казано от закона.

Десетте Божии заповеди

Тук бихме искали да прекъснем за малко нашия коментар и да разгледаме един основен проблем в Писмото на Яков. Проблемът е следният: „Трябва ли християните да спазват закона, или не?" Виждаме съвсем ясно, че Яков подкрепя своите аргументи с примери от закона, като специално подчертава шестата и седмата заповед, които забраняват убийството и прелюбодейството. Освен това той обобщава последните пет заповеди с думите: „Да обичаш ближния си като себе си." Но ние знаем много добре, че идеята за спазването на закона като начин на живот от страна на вярващите се противопоставя на други пасажи в НЗ като например Рим. 6:14: „...не сте под закон, а под благодат"; Рим. 7:6: „...освободихме се от закона..."; Рим 7:4: „...и вие умряхте спрямо закона чрез Христовото тяло..." (вж. също Гал. 2:19; 3:13, 24,

25; 1 Тим. 1:8, 9; Евр. 7:19). Фактът, че християните не са длъжни да спазват десетте Божи заповеди, е ясно изразен във 2 Кор. 3:7-11.

Защо тогава Яков толкова говори на вярващите от този Век на Благодатта за закона? Първо, вярващите не са под закон като начин на живот. Христос, а не законът е моделът за живот на християнина. Там, където има закон, има и наказание. Наказанието за нарушаването на закона е смърт. Христос умря, за да плати наказанието за нарушения закон. Следователно онези, които са в Христос, са освободени от закона и неговото наказание. Но в закона има принципи, които *са* с вечна стойност и които са валидни за хората от всички векове. Идолопоклонството, прелюбодейството, убийството и кражбата са грешни сами по себе си. Те са грешни както за вярващите, така и за невярващите. Освен това девет от десетте заповеди се повтарят и в Посланията. Единствената заповед, която не се повтаря, е заповедта за съботния ден. На християните никъде не се казва, че трябва да спазват съботата или седмия ден от седмицата, тъй като тази заповед засяга ритуала, а не морала. Това, че юдеинът е работел в седмия ден, не е било погрешно само по себе си. Било е погрешно, защото Бог е казал, че този ден трябва да се отдели от другите.

Накрая трябва да кажем, че деветте заповеди, които се повтарят в Посланията, не се дават като *закон,* а като наставление в правда за Божиите хора. С други думи, Бог не казва на християните: „Ако крадеш, ще бъдеш осъден на смърт"; или: „Ако извършиш нещо неморално, ще загубиш спасението си." Това, което Той казва, може да се перифразира така: „Аз те спасих по благодат. Сега искам от теб да живееш свят живот от любов към Мен. Ако искаш да разбереш какво очаквам от теб, ще го прочетеш в НЗ. Там ще видиш, че девет от десетте Мои заповеди са повторени. Но освен тях ще намериш и поученията на Господ Исус, които всъщност те призовават към един *по-висок стандарт на поведение от този, който се изисква от закона.*" Затова може да се каже, че Яков не поставя вярващите под закона и неговото осъждение. Той не казва: „Ако показвате лицеприятие, нарушавате закона и затова се осъждате на смърт."

2:12 Това, което Яков казва, е следното: „Като вярващи вие не сте повече под закона на робството, а под **закона на свободата – свободата** да правите това, което е правилно. Мойсеевият закон изисква от вас да обичате своите ближни, но не ви дава силата да правите това и ви осъжда, ако не успеете да го направите. Сега, когато сте под благодат, вие получавате силата да обичате своите ближни, а така също и наградата, ако ги обичате. Вие не го правите, за да се спасите, а защото сте спасени. Правите го не защото се страхувате от наказание, а защото обичате Този, Който умря за вас и възкръсна отново. Когато застанете пред Христовото съдилище, ще получите награда или ще претърпите загуба според това дали сте отговорили, или не сте отговорили на Неговите изисквания. Тогава ще става въпрос не за вашето спасение, а за вашата награда." Изразът **„така говорете и така постъпвайте"** засяга нашите думи и дела. Трябва да има съответствие между изповядването и живота. Не само когато говори, но и когато действа, вярващият трябва да избягва лицеприятието. Такива нарушения на закона на свободата ще бъдат съдени пред Христовото съдилище.

2:13 13 ст. трябва да се разбира в светлината на целия контекст. Яков говори на вярващи, затова тук не става въпрос за вечното осъждение; това наказание е било платено на Голготския кръст веднъж завинаги. Тук става въпрос за отношенията на Бога към нас, докато живеем в този свят като Негови деца. Кога-

то не показваме **милост** към другите, ние преставаме да живеем в общение с Бога и рискуваме да понесем последствията от нашето отстъпление.

„Милостта тържествува над съда." Това може да означава, че Бог е склонен повече да покаже към нас милост, отколкото да ни съди (Мих. 7:18); съдът е нещо непривично за Него. То също така може да означава, че ние можем да се радваме пред лицето на съда, ако сме показали милост към онези, които са заслужавали наказание, но ако не сме показали милост към тях, и към нас няма да бъде показана милост. И накрая това, че „милостта тържествува над съда", може да означава, че милостта е винаги повелика от съда. Като цяло стихът показва, че ако ние покажем милост към другите, наказанието, което иначе би трябвало да изтърпим, ще бъде заместено от милост.

Нека сега да видим какво е нашето собствено положение по този важен въпрос за пристрастието. Показваме ли ние повече внимание към хората от нашата собствена раса, отколкото към онези, които имат друг цвят на кожата? Държим ли се по-добре към младите, отколкото към старите? По-отзивчиви ли сме към хората, които имат по-представителен външен вид, отколкото към скромните и обикновени хора? Стремим ли се към повече приятелства сред известните хора, отколкото сред онези, които са относително по-неизвестни? Избягваме ли хората с физически недъзи и предпочитаме ли да търсим компанията на силните и здравите хора? Показваме ли предпочитание към богатите за сметка на бедните? Обръщаме ли гръб на чужденците, държим ли се пренебрежително към хората, които говорят езика ни с чужд акцент?

Докато си отговаряме на тези въпроси, нека си спомним, че начинът, по който се отнасяме към най-малко обичания наш брат, е начинът, по който се отнасяме към Спасителя (Мат. 25:40).

V. Вяра и дела (2:14-26)

Това са може би най-противоречивите стихове в Писмото на Яков. Дори един такъв достоен член на църквата като Мартин Лутер е могъл да предположи, че между учението на Яков за оправданието чрез дела и учението на Павел за оправдание чрез вяра съществува непреодолима пропаст. Обикновено тези стихове се използват в подкрепа на еретичната доктрина, която гласи, че спасението е чрез вяра плюс дела, известна под името „синергизъм". Това ще рече, че упованието на Господ Исус като на наш Спасител не е достатъчно. Към Неговото изкупително дело трябва също така да се добавят и нашите собствени дела на благотворителност и посвещение.

Този пасаж може също така да се озаглави и като „Оправдание чрез дела", тъй като в известен смисъл ние наистина *се оправдаваме* чрез дела. Всъщност, за да можем да разберем пълната истина за оправданието, трябва ясно да разберем шестте аспекта на оправданието. Ние се оправдаваме по *благодат* (Рим. 3:24). Това просто означава, че ние не заслужаваме да бъдем оправдани; че всъщност заслужаваме точно обратното. Оправдаваме се чрез *вяра* (Рим. 5:1). Вярата е човешкият отговор на Божията благодат. Вярата е онова, което приема това, което Бог е направил за нас. Оправдаваме се чрез *кръвта* (Рим. 5:9). Тук кръвта е цената, която трябва да се плати, за да се осигури нашето спасение. Дългът на греха беше изплатен от безценната кръв на Христос, поради което Бог сега може да оправдае безбожните грешници, защото изискванията на справедливостта са задоволени. Оправдаваме се от *Бога* (Рим. 8:33). Истината, която се крие в тези думи, е, че Бог е Лицето, Което оправдава. Оправдаваме се чрез *сила* (Рим. 4:25). Нашето оправдание е свързано със силата, която възкреси Христос от мъртвите. Неговото възкресение доказва, че Бог е задоволен. Оп-

равдаваме се и чрез *дела* (Як. 2:24). Делата са външното доказателство за истинността на нашата вяра. Те дават външен израз на това, което иначе би било невидимо в нас. От тях ние виждаме, че човекът се оправдава по благодат, чрез вяра, чрез кръвта, от Бога, чрез сила и чрез дела. И в това няма никакво противоречие. Тези аспекти представляват различни страни на една и съща истина. Благодатта е принципът, чрез който Бог ни оправдава; вярата е средството, чрез което ние получаваме оправданието си; кръвта е цената, която Спасителят трябваше да плати; Бог е активната Страна в оправданието; силата е доказателството; и делата са резултатът.

2:14 Яков подчертава, че вярата, която не води до добри дела, не може да спасява. Има две важни неща, които много помагат за разбирането на този стих. Първо, Яков *не* казва: „Каква полза... че някой има вяра...“; а казва: **„Каква полза... ако някой казва, че има вяра...“** С други думи, тук не става въпрос за човек, който наистина *има* вяра, а не е спасен. Тук е описан човек, който само изповядва, че вярва. Той *казва,* че има вяра, но нищо в живота му не показва, че това е така. Втората ключова дума е местоимението „такава“ от последното изречение на стиха: „Може ли *такава*[5] вяра да го спаси?“ С други думи, може ли *такъв вид вяра* да спасява? Ако се запитаме за какъв вид вяра става въпрос тук, отговорът може да се намери в първата част на стиха: това е такъв вид вяра, за която някой *казва, че я има,* без да е подкрепена с добри дела. Такава вяра не струва нищо. Тя се състои само от думи и от нищо повече.

2:15, 16 Тук е даден един пример за празна вяра без дела. Ние се запознаваме с двама души: единият няма нито **ежедневна храна,** нито дрехи; другият има и двете, но не желае да ги сподели с първия. Показвайки голямо великодушие, вторият казва на първия: „Иди си с мир и се облечи, и се нахрани добре“; без да си помръдне и малкия пръст да му помогне наистина. Какво полза от такива думи? Те не струват и пукната пара. Те нито хранят, нито дават топлина **за тялото.**

2:17 „Така и вярата, ако няма дела, сама по себе си е мъртва.“ Вяра без **дела** не е истинска вяра. Тя се състои само от думи. Яков *не* иска да каже, че ние се спасяваме чрез вяра *плюс* дела. Такова едно разбиране принизява завършеното дело на Господ Исус Христос. Ако ние се спасяваме чрез вяра плюс дела, тогава щеше да има двама спасители – Исус и ние. Но НЗ заявява съвсем ясно, че Христос е единственият Спасител. Това, което Яков иска да каже, е, че ние не се спасяваме с вяра само на думи, но с такава вяра, която води до добри дела. С други думи, делата не са корените на спасението, а неговите плодове; те не са причината, а резултатът. Калвин заявява това съвсем ясно: „Ние се спасяваме само чрез вяра, но не чрез гола вяра.“

2:18 Истинската вяра не може да се отдели от добрите дела. Яков показва това, като дава пример с част от разговора между двама души. Първият, чиито думи цитира Яков, е наистина спасен. Вторият изповядва вяра само на думи, без да показва нейната истинност чрез добри дела. Първият отправя едно сериозно предупреждение към втория, като неговите думи биха могли да се перифразират така: „Да, **казва** той съвсем правилно и основателно, **ти** казваш, че **имаш вяра,** но нямаш дела, които да докажат това. Аз твърдя, че вярата трябва да се подкрепя от дела. Докажи ми, че имаш **вяра, без** да имаш **добри дела.** Не можеш да го направиш, нали? Вярата е нещо невидимо. Единственият начин другите да разберат, че ти имаш вяра, е да водиш живот, който показва това. **Аз ще ти покажа моята вяра чрез моите дела.“** Ключът за разбирането на този стих се крие в думата *„показвам“:* да **покажеш** вярата си отделно от делата е невъзможно.

2:19, 20 Дискусията продължава с репликите на същата страна в спора. Изповяданата вяра може да не е нищо повече от един интелектуален акт на съгласие с добре познат факт. Този вид интелектуално съгласие нито включва посвещението на човека, нито води до промяна в начина на живот. Не е достатъчно да вярваш, че **Бог** съществува. Това е наистина нещо много основно, но не е достатъчно. **Дори бесовете вярват** в това и треперят при мисълта, че ще бъдат наказани от Бога. **Бесовете вярват** във факта за съществуването на Бога, но не се предават на Личността на Бога. Този вид вяра не спасява. Когато един човек истински вярва в Господа, той Му се отдава с дух, душа и тяло. Това отдаване на свой ред води до промяна в начина на живот. **Вяра** без дела е интелектуална вяра и следователно **мъртва.**[6]

2:21 Сега Яков ни дава два примера на действена вяра от СЗ. Единият пример е с **Авраам,** който е евреин, а другият – с Рахав, която е езичница. **Авраам се е оправдал чрез дела,** като е принесъл **сина си Исаак на жертвения олтар.** За да можем да видим тази истина в правилната ѝ перспектива, трябва да се обърнем към Битие 15:6. Там ще прочетем, че Авраам е повярвал в ГОСПОДА и Той му го е вменил за правда. Оттук разбираме, че Авраам е бил оправдан, защото е повярвал, т. е. – чрез вяра. Едва когато стигнем до 22 глава, ще прочетем, че Авраам е принесъл сина си в жертва и тогава е бил **оправдан чрез дела.** В момента, в който е повярвал в ГОСПОДА, Авраам е бил оправдан пред Бога. Но след седем глави Бог подлага вярата на Авраам на изпитание и той доказва, че неговата вяра е истинска чрез готовността си да принесе Исаак в жертва. Неговото подчинение показва, че вярата му не е едно обикновено интелектуално съгласие, а отдаване от цялото му сърце.

Понякога се изказват възражения, че когато Авраам е принасял Исаак в жертва, никой друг не е присъствал, за да има пред кого да доказва истинността на своята вяра. Но ние смятаме, че слугите, които са придружавали Авраам и Исаак и които са ги чакали да се върнат, не са били далеч от мястото на жертвоприношението. Освен това там е бил и Исаак. И не на последно място разказът за готовността на Авраам да се подчини на Божията заповед, като убие сина си, е запазен в Библията и е пример за истинска вяра за всички поколения.

2:22, 23 Ясно е тогава, че вярата на Авраам вдъхновява неговите дела **и че чрез** неговите **дела вярата** му **се усъвършенства.** Истинската вяра не може да се отдели от делата. Първото произвежда второто, а второто доказва първото. В принасянето на Исаак в жертва ние виждаме практическата изява на вярата на Авраам. Именно това практическо изпълнение на **Писанията** показва, че **Авраам** е бил оправдан, защото е повярвал. Неговите добри дела са показали на практика, че той е **Божий приятел.**

2:24 От това можем да направим заключение, **че човек се оправдава чрез дела, не само чрез вяра.** И отново това *не* означава, че човек се оправдава чрез вяра *плюс* дела. Той се оправдава **чрез вяра** спрямо Бога, а **чрез дела** спрямо човеците. Бог го оправдава веднага след като повярва. Хората обаче казват: „Покажи ми дали твоята вяра е истинска." Единственият начин да направим това е да правим добри дела.

2:25 Вторият пример от СЗ е с **блудницата Рахав.** За нея със сигурност може да се каже, че не е била спасена заради доброто си поведение (защото е била проститутка!). Но тя също е била **оправдана чрез дела,** защото **е приела пратениците** (или разузнавачите) **и ги е изпратила по друг път.** Рахав е била ханаанка и е живяла в град Ерихон. Тя е чула, че срещу града идва една огромна армия, на която никой дотогава не е могъл да устои. Разбрала е, че Богът на евреите е истинският Бог, и е решила да отъж-

дестви себе си с Него каквото и да ѝ струва това. Когато пратениците-разузнавачи са влезли в града, тя ги е приела като добре дошли в своя дом. Правейки това, Рахав е показала истинността на своята вяра в истинския и жив Бог. Рахав не е била спасена заради това, че е приела пратениците, но това нейно гостоприемство е доказало, че тя наистина е вярвала.

Някои хора тълкуват погрешно този пасаж, за да проповядват, че спасението се дължи отчасти и на добрите дела. Това, което те наричат „добри дела", са благотворителността, изплащането на дълговете, казването на истината и ходенето на църква. Но дали това са добрите дела на Авраам и Рахав? Разбира се, че не! В случая с Авраам доброто дело е готовността му да убие собствения си син! В случая с Рахав доброто дело е измяната! Ако човек отдели вярата от тези дела, те ще бъдат не добри, а зли! „Отделете вярата от делата и ще видите, че те са не само неморални и жестоки, но и греховни." Макинтош казва много добре: „Този пасаж говори за дела на живота, а не за дела по закона. Ако извадите вярата от делата на Авраам и Рахав, ще получите само зли дела. Но ако ги погледнете като плодове на вярата, ще получите дела на живота."

И така, този пасаж не ни учи на спасение чрез добри дела, защото на практика той проповядва несъстоятелното учение на спасение чрез убийство и измяна!

2:26 Яков завършва пасажа с твърдението: **„Защото както тялото отделено от духа е мъртво, така и вярата отделена от дела е мъртва."** Това е едно много красиво обобщение. Яков сравнява **вярата** с човешкото **тяло,** а **делата** – с **духа. Тялото без духа** е мъртво, безполезно и без никаква стойност. **Също така и вярата без дела** е мъртва, безрезултатна и негодна. Това е една лъжлива вяра, а не истинска спасителна вяра.

И така, нека да обобщим: Яков изпитва нашата вяра, като ни кара да отговорим на следните въпроси: Готов ли съм аз като Авраам да жертвам за Бога найскъпото в живота си? Готов ли съм като Рахав да стана изменник на света, за да бъда верен на Христос?

VI. Езикът: полза и вреда (3:1-12)

Първите дванайсет стиха от 3 гл. разглеждат темата за езика (за който се говори също така и в 1:19, 26; 2:12; 4:11; 5:12). Също както едно време лекарите са преглеждали езика на пациента, преди да решат да поставят диагнозата, така и Яков иска да разбере какво е духовното здраве на човека, като изследва начина, по който този човек говори. Човек може да си постави диагноза по греховете, които извършва, докато говори. Яков сигурно ще се съгласи с едно съвременно остроумно изказване, което гласи: „Внимавай какво говориш! Езикът е хлъзгаво място, където лесно можеш да паднеш!"

3:1 Темата се въвежда с едно предупреждение срещу хората, които желаят да станат учители на Божието слово, без много да се замислят. И макар че тук нищо не се споменава за езика, в основата на това предупреждение лежи мисълта, че този, който използва езика си при проповядването на Писанията, поема допълнителна отговорност пред Бога и пред човека. Изречението **„...не ставайте мнозина учители..."** може да се перифразира така: „Не ставайте прекалено амбициозни, за да искате да бъдете учители." Това, разбира се, не трябва да се тълкува като забрана за използване на тази дарба от християни, които наистина са призовани от Бога да поучават. То е просто едно предупреждение, че тази служба не трябва да се приема лекомислено. Онези, които поучават на Божието слово, ще приемат „по-тежко **осъждане"**, ако не практикуват това, на което поучават.

Да поучаваш на Библията е голяма отговорност. Учителят трябва да е готов да се подчинява на това, което вижда в словото. Той никога няма да може да научи другите на нещо, което надвишава неговото собствено познание. Степента на влиянието му върху другите винаги ще се определя от степента на неговото развитие. Учителят формира другите по своя собствен образ; той ги прави да приличат на него. Всяко разводняване или изкривяване на ясното значение на Писанията води до нарушения в растежа на неговите ученици. Всяко лекомислено пренебрегване на греха в каквато и да било форма насърчава учениците му да водят несвят живот. Нито една друга книга не предявява такива изисквания към своите читатели като НЗ. Тя ни призовава да се отдадем изцяло на Исус Христос. Тя изисква от нас да го приемем като Господар във всяка област от своя живот като вярващи. Да бъдеш учител на НЗ е сериозно нещо!

3:2 Оттук нататък Яков премества вниманието ни от конкретната тема за учителското служение върху общата тема за нашето говорене. **Всички** сме склонни да **грешим в много неща,** но този, който може да управлява езика си и да не съгрешава, когато говори, „е **съвършен** мъж, способен да обуздае и цялото си тяло". Ако човек може да управлява говоренето си, няма да му бъде трудно да упражнява контрол върху себе си и в други области на живота си. Разбира се, Господ Исус Христос е Единственият, Който е направил това съвършено, но в известен смисъл всеки един от нас може да стане **„съвършен"**, т. е. зрял, всестранно развит, напълно дисциплиниран.

3:3 Оттук започват пет примера, които илюстрират тази истина. Най-напред езикът се сравнява с юзда. **Юздата** се слага на главата на коня, за да държи мундщука **в устата му.** С мундщука са свързани и поводите. И макар че самият мундщук е едно малко метално парче, той управлява цялото поведение на коня. Също така и езикът може да управлява нашия живот – както за добро, така и за зло.

3:4 Втората илюстрация е примерът с **кормилото.** В сравнение с кораба **кормилото е много малко.** То тежи една хилядна част от неговото тегло. Така например теглото на „Кралица Елизабет" е било 83 673 тона, а кормилото е тежало само 140 тона – по-малко от 0,1 % тона кормилото **обръща** целия кораб. Изглежда невероятно, че такова огромно превозно средство може да се управлява чрез такъв малък уред, но факт е, че това е точно така. Затова не трябва да се заблуждаваме по отношение на силата на езика от малките му размери. Макар и много малка и относително скрита част на тялото, езикът е способен да постигне велики неща – както добри, така и зли.

3:5, 6 Третото нещо, с което се сравнява езикът, е **огънят.** Понякога еднаединствена запалена клечка, небрежно изпусната, може да запали огън, който на свой ред може да възпламени огромно **„вещество"** и да остави след себе си само изгорели останки. Вижте само какъв огромен разрушителен потенциал се крие в една малка кибритена клечка! Едно от най-опустошителните бедствия в човешката история е пожарът в Чикаго през 1871 година. Преданието разказва, че той е започнал, когато кравата на г-жа О'Лиъри е ритнала нейния фенер. Дали това наистина е било така, или не, фактите сочат, че пожарът е продължил три дни и се е разпрострял над повече от три и половина квадратни мили от площта на града. Били са убити 250 души, а 100 000 са останали без покрив над главата си. Нанесените материални щети се изчисляват на над 175 000 000 долара. Езикът е като запалена кибритена клечка или като фенер, който някой е ритнал в обора. Неговите възможности за извършване на зло са почти безкрайни. Яков го нарича **„цял свят от нечестие... между нашите телесни час-**

ти". Той използва думата *„свят"*, за да подчертае колко огромни са неговите възможности. Понякога и ние използваме тази дума със същото значение: когато казваме например „цял свят от злина", имайки предвид огромно количество злина. И така, езикът, макар и много малък по размери, съдържа в себе си огромни възможности за зло.

Начинът, по който една лоша новина може много бързо да се разпространи, се вижда от един разговор между две жени от Бруклин. Едната казала: „Джейн ми каза, че ти си ѝ казала онова нещо, за което ти казах да не ѝ казваш." Другата отговорила: „Каква подла жена! Казах ѝ да не ти казва, че съм ѝ казала." Първата възкликнала: „О, казах на Джейн, че няма да ти кажа, че ми е казала – затова не ѝ казвай, че съм ти казала."

Езикът може да зарази **цялото тяло.** Човек може да поквари цялата си личност, ако използва езика си, за да злослови, обижда, лъже, богохулства и ругае.

Чепъл казва така:

„Вечно критикуващият човек вреди сам на себе си... Човекът, който хвърля кал върху другите, не може да не изцапа и себе си – както ръцете, така и сърцето си. Колко често ние самите сме правели това и сме се чувствали омърсени, макар и да не сме имали такива намерения! Само сме се надявали, че като хвърлим кал върху другите, ще накараме някого да види още по-добре собствената ни чистота. Били сме достатъчно глупави, за да вярваме, че можем да се издигнем, като смъкнем в калта някого другиго. Били сме достатъчно наивни, за да си въобразяваме, че като сложим малко динамит под къщата на съседа си, ще укрепим още повече основите на собствената си къща. Но това не е така. Може и да успеем да навредим на другите, но вредите, които нанасяме на себе си, са винаги много по-големи." [7]

„Езикът... **запалва колелото на живота."** Това е колелото, което се задвижва при раждането на човека. Това е цялата човешка дейност. Злият език заразява не само личния живот на човека, но и всички останали негови дейности. Той задейства „цялата злина в целия човек за целия му живот". Злият език **„се запалва от пъкъла".** Източникът на злото говорене е пъкълът. Неговото собствено естество е пъклено. Думата за **пъкъл** тук е „геена"; и с изключение на този стих, в НЗ тя се използва само от Господ Исус.

3:7 В четвъртия пример езикът се сравнява с диво, неукротимо животно. Всички видове животни – „зверове, птици, гадини и морски животни" – могат да бъдат укротени. Всички сме виждали укротени слонове, лъвове, тигри, хищни птици, змии, делфини и дори риби. Сред животните, които са били укротени от човека по времето на Плиний, се споменават: слоновете, лъвовете и тигрите; орелът; отровните змии и други влечуги; крокодилите и различни риби. Всеки, който започва да спори, че не всички животни са укротени, изпуска главното значение на аргумента на Яков: няма причина да не вярваме, че човекът може да укроти всякакъв вид животни, стига да има достатъчно време и търпение за това.

Робърт Ли прави следния красноречив коментар по този въпрос:

„Какво направи човекът с огромния слон? Нападна неговия дом в джунглата, улови го, укроти го (хиляди на брой от него)... и сега слонът носи дърва, дърпа тежки товари... изобщо върши всякакъв вид работа. Какво направи човекът със зеленоокия бенгалски тигър? Улови го, дресира го... направи го свой приятел, с когото може да си играе. Какво направи човекът със силния и свирел африкански лъв? Улови стотици от него, научи ги да скачат през горящи обръчи, да яздят на коне, да стоят на високи столове, да не докосват, дори и гладни, месо, поставено между лапите им, да лягат долу, да стават горе, да тичат, да ревват в отговор на думи, казани от човека, или на плющене от удар с камшик, замахнат от

човека. Веднъж (преди много години в един цирк) видях как един лъв си отвори широко огромната и лакома уста и я държа отворена, докато дресьорът си пъхна главата дълбоко в нея и стоя така цяла минута.

Какво направи човекът с огромната виеща се боа? Ами с големия питон? Отидете в цирка и вижте как дребни жени, нежни като цветя, навиват тези огромни чудовища около телата си без никакъв страх. Отидете и вижте на парада на животните как петнистият леопард и кръвожадният ягуар стоят кротко и тихо и слушат човека. Отидете и вижте как играят дресираните бълхи, как гладният чакал лежи заедно с кроткото агне, как гълъбът и орелът гнездят заедно, как вълкът и заекът се забавляват да си играят."[8]

3:8 Но това, което човекът е постигнал сред дивите животни, е нещо, което той не може да постигне със собствения си **език.** Ако искаме да сме честни, трябва да признаем, че това е така. Заради грехопадението човекът е загубил власт над това малко късче плът. Човекът с неговото естество не е в състояние и няма сила да управлява този свой малък орган. Само Бог може да го управлява.

След това Яков нарича езика **„буйно зло"**. Когато свържем тази характеристика с думите **пълен със смъртоносна отрова,** можем да предположим, че това, с което Яков сравнява езика тук, е отровната змия. Една или две капки от нейната отрова са достатъчни, за да причинят смъртта на човека. И така, езикът може да отравя умовете и да убива личностите на хората. Ние всички знаем колко е лесно да се клюкарства по адрес другите. Колко често сме готови да хвърляме кал по другите, за да си отмъстим за нещо, за което само предполагаме, че са направили или казали. Колко често сме подценявали, унижавали и обиждали хората около нас без никаква причина. Кой може да изчисли нанесените вреди, пролетите сълзи, сокрушените сърца, опетнените имена вследствие на тази наша небрежност? И кой може да измери нещастието, нанесено върху собствения ни живот и семейство; горчивината в нашето сърце; срамът, че трябва да се извиняваме; вредите върху нашето здраве? Родители, които открито са говорели лоши думи по адрес на своите вярващи братя, са виждали как техните деца са възприемали същия критичен дух и постепенно са се откъсвали от християнското общение. Цената, която трябва да платим за неконтролируемото използване на нашия език, е изключително висока.

Какво е лекарството? Да се молим всеки ден на Господ да ни пази от клюкарството, критикарството и непочтеното говорене. Не говорете лошо за нито един човек – „любовта покрива множество грехове" (1 Петр. 4:8). Ако имате нещо против някой брат, отидете при него лично, обсъдете проблема с любов и се помолете заедно (Мат. 18:15; Лука 17:3). Опитвайте се да виждате в своите братя Христос и се пазете да не преувеличавате дребните им недостатъци. Ако започнете да казвате нещо неприятно или вредно за някого, спрете по средата на изречението и обяснете, че ако продължите, това няма да бъде назидателно. Някои неща е по-добре да се премълчат.

3:9, 10 Не е оправдано да използваме езика си и с добри, и с лоши цели. Не е и естествено. Никъде в природата няма такова нещо. В един момент човек може да благославя **Бога** с езика си, в друг – да кълне тези, които са **създадени по Божие** подобие. Колко невероятно, че едно и също нещо може да дава такива противоположни резултати! Това състояние на нещата никога не трябва да съществува. Езикът, който благославя Бога, трябва да помага на хората, вместо да ги наранява. Всяко нещо, което казваме, трябва да се подложи на проверка, като се види как отговаря на тези три въпроса: „Вярно ли е? Има ли опасност да за-

сегне някого? Необходимо ли е?" Ние непрекъснато трябва да се молим на Господа да постави стража на устата ни (Пс. 141:3) и да искаме от Него да ни води така, че думите на устата ни и размишленията на сърцата ни да бъдат угодни пред Него, Който е нашата Канара и Избавител (Пс. 19:14). Не трябва да забравяме, че сред нашите части, за които се говори в Рим. 12:1, се намира и нашият език.

3:11 Няма **извор,** от който да излиза едновременно и **сладка, и горчива вода.** Така трябва да бъде и с езика. Това, което излиза от него, трябва да бъде само добро.

3:12 Водата от извора ни пои, а плодовете на **смокинята** ни хранят. **Смокинята** не може да ражда **маслини,** нито **лозата – смокини.** В природата всяко дърво ражда само един вид плодове. Как тогава езикът може да дава два вида плодове – добри и лоши?

Този текст не бива да се смесва с един подобен текст от Мат. 7:16-20. Там ние получаваме предупреждение да не очакваме *добри плодове от лоши дървета*. Злите хора могат да „произвеждат" само зли дела. Докато тук ние имаме предупреждение да не използваме езика, за да произвеждаме два различни вида плод.

Нито един извор не може да дава и **солена, и сладка вода** едновременно. Той дава или едната, или другата. Тези уроци от природата трябва да ни напомнят, че и нашето говорене трябва да бъде винаги добро.

Това е проверката, на която Яков ни предлага да подложим речта си. И преди да приключим с този пасаж, нека си зададем следните няколко въпроса. Аз поучавам ли другите на нещо, което сам не правя? Говоря ли зад гърба на другите? Това, което говоря, назидава ли и насърчава ли другите или ги унижава и обижда? Използвам ли непозволени думи и изрази от рода на „Ей Богу!"; „Леле Боже!"; „Боже мой!"; „Бога ми!"; „Боже Господи!" и др.? Мога ли след тържествено събрание да говоря празни приказки като например какви са били резултатите от последния мач? Присмивам ли се с думи от Свещеното Писание? Когато разказвам нещо, преувеличавам ли, за да предизвикам по-голям интерес у хората? Винаги ли казвам истината, дори когато това означава загуба на приятели, пари и положение?

VII. Мъдростта: истинската и лъжливата (3:13-18)

В този пасаж Яков разглежда разликата между истинската и лъжливата мъдрост. Под „мъдрост" Яков няма предвид количеството *знание,* което има един човек, а начина, по който той *живее* своя живот ден след ден. Това, което има значение, не е притежанието на самото знание, а неговото прилагане. Тук е описан един портрет на истински мъдрия човек. Като цяло този човек е Господ Исус Христос; Той е Самата мъдрост (Мат. 11:19; 1 Кор. 1:30). Но също така може да се каже, че е мъдър и човекът, който изявява живота на Христос, в когото може *да се види плодът на Духа* (Гал. 5:22, 23).

След портрета на истински мъдрия човек Яков ни предлага и един портрет на мъдрия според света човек. Това е човек, който действа според принципите на този свят. В него могат да се видят всички „достойнства", които величаят хората от света. Неговото поведение не дава никакви признаци за съществуването на небесен живот вътре в него.

3:13 Когато човек е **мъдър и разумен,** това може да се види по **добрия му живот** и кроткия му дух, който идва от **мъдростта.** Господ Исус, въплъщението на истинската мъдрост, никога не е бил горд и високомерен; винаги е бил „кротък и смирен на сърце" (Мат. 11:29). Затова всеки, който е наистина мъдър, ще носи печата на истинското смирение.

3:14 Човекът на светската мъдрост носи в сърцето си **горчива завист** и егоистични амбиции. Най-голямата страст в живота му е да види собствените си

интереси осъществени. Той завижда на всички свои съперници и не подбира никакви средства в борбата си с тях. Чувства се много горд заради своята мъдрост, която му е донесла такива големи успехи. Но Яков казва, че това изобщо не е мъдрост и че неговата хвалба е празна. На практика тя отрича **истината,** че всеки човек, който е истински мъдър, е и истински смирен.

3:15 Дори и в християнското служение е възможно вярващите да си завиждат един на друг и да се стремят към по-издигнати места. Винаги съществува опасността някой човек, който е мъдър по светски, да получи ръководно място в църквата. Ние трябва непрекъснато да бдим и да не позволяваме на светските принципи да ни водят в духовните дела. Яков нарича тази лъжлива мъдрост **„земна, животинска, бесовска".** Тези три определения показват една низходяща градация. **„Земна"** означава, че тази мъдрост не е от небето, а от земята. **„Животинска"** означава, че тя не е плод на Светия Дух, а е плод на ниските, животински страсти на човека. **„Бесовска"** означава, че прибягва до действия, които подхождат на поведението на бесовете, а не на хората.

3:16 Там, където има **завист и крамолничество,** там има и **бъркотия,** разногласия **и всякакъв** друг вид **лоши** неща. Колко истина има в тези думи! Помислете си само за объркаността и неспокойството на днешния свят – и всичко това, защото човекът отхвърли истинската Мъдрост и пожела да действа според своята собствена измислена мъдрост!

3:17 Мъдростта, която идва от Бога, **„е най-напред чиста".** Тя е чиста както като идея и формулировка, така и като действие. Не е осквернена нито по дух, нито по тяло; нито в доктринално, нито в практическо отношение; нито като вяра, нито като морал. Освен това тя е **„миролюбива".** Това означава, че мъдрият човек обича мира и е готов да направи всичко възможно, за да има мир, без обаче да жертва чистотата. Това се вижда от една история, която Лутер разказва, като използва приказката за двете козлета. Двете козлета се срещнали на тесен мост над една река. Нито едно от тях не искало да отстъпи и нито едно от тях не са осмелявало да се бие. „След известно време едното от тях легнало на моста, докато другото минало върху него. Така проблемът бил разрешен с мир. Поуката е ясна", казва Лутер: „Радвай се, ако си подложил тялото си, за да минат върху теб с цел запазването на мира. Казвам „тялото си", не „съвестта си". Истинската мъдрост е **„кротка".** Тя е търпелива, а не заядлива; внимателна, а не груба и нахална. Мъдрият човек е кавалер; той щади чувствата на другите хора. Симпсън казва така: „Грубото, язвително поведение, острата забележка, рязкото прекъсване... всичко това няма нищо общо с учението на Утешителя."

Следващата характеристика на мъдростта е, че тя е **„умолима".** Това означава, че тя е отзивчива, леснодостъпна, податлива на убеждаване, готова да отстъпи, когато истината налага това. Това е точно обратното на упорството и непреклонността. **„Мъдростта, която е отгоре... е пълна с милост и добри плодове."** Тя е **„пълна с милост"** към онези, които грешат, и е готова да им помогне да намерят правилния път. Тя е състрадателна и нежна. В нея няма отмъстителност; на лошото отвръща с добро. В нея няма лицеприятие и съдението ѝ е безпристрастно. И последно, мъдростта е **„нелицемерна":** не се представя за нещо различно от това, което е.

Нека сега да свържем всички тези мисли заедно и да нарисуваме портретите на двама души – на истински мъдрия човек и на човека с лъжливата мъдрост. Истински мъдрият човек е смирен. Той смята, че всички останали са по-добри от него. Не си придава важност, а кара другите да се чувстват спокойно в неговото присъствие. Неговото поведение

не е като поведението на хората от света; то е „неземно“. Той не живее за тялото, а за духа. Думите и делата му те карат да си мислиш за Господ Исус. Животът му е чист. Той е чист и морално, и духовно. Освен това е миролюбив. Готов е да претърпи обидата и лъжливото обвинение, за да предотврати боя, и дори не се опитва да се оправдае. Внимателен е, нежен е и е състрадателен. С него лесно може да се дискутира, той винаги желае да види и другата гледна точка. Не е отмъстителен, а е готов винаги да прости на хората, които са му направили зло. И не само това, но редовно показва милост към другите и особено към онези, които не я заслужават. Отношението му е еднакво към всички: той няма любимци. Еднакво се отнася и към богатите, и към бедните; не показва предпочитание към известните за сметка на неизвестните хора. И на последно място той не е лицемер. Не говори едно, когато мисли друго. Никога няма да го чуете да ласкае някого. Винаги казва истината и никога не си слага маска.

Човекът на светската мъдрост е точно обратното. Неговото сърце е пълно със завист и крамолничество. В желанието си да се обогати той не може да търпи никакъв конкурент или съперник. В поведението му няма нищо благородно; то не може да се издигне по-високо от земята. Той живее, за да задоволява плътските си страсти – също като животните. Действа грубо, с измама, по дяволски. Под лъскавия му и добре изгладен костюм се крие един нечист живот. Мислите му са мръсни, моралът му – долнопробен, говоренето му – срамно. Готов е да се скара с всеки, който не е съгласен с неговото мнение или който му се противопоставя по някакъв начин. Навсякъде вдига скандали – вкъщи, на работното си място, в обществото... Рязък е и е надменен; груб е и е коравосърдечен. Хората не могат да стигнат лесно до него; винаги ги държи на разстояние от себе си. С него не е възможно да разговаряш нормално за каквото и да било: той вече има мнение по дадения въпрос и няма да го промени за нищо на света. Злопаметен е и е отмъстителен. Когато види, че някой греши, не проявява никаква милост, а го залива с поток от обиди, ругатни и низости. Оценява хората според ползата, която може да извлече от тях. Когато вече не може да ги „използва“, т. е. когато вече не може да има никаква изгода от познанството си с тях, загубва интерес към това познанство. И накрая, двуличен е и е неискрен. На него никога не можеш да разчиташ – както за това, което казва, така и за това, което прави.

3:18 Яков завършва главата с думите: **„А плодът на правдата се сее с мир от миротворците.“** Този стих е свързващата нишка между току-що завършилата дискусия и следващата глава. Ние вече знаем, че истинската мъдрост е миролюбива. В следващата глава се говори за конфликти при Божиите хора; но тук има едно напомняне, че животът прилича на растеж на полски растения. Тук се говори за стопани („миротворците“), климатични условия (**„мир“**) и жътва (**„плодът на правдата“**). Стопаните искат да произведат реколта от правда. Но дали това може да стане в атмосфера на караници и препирни? Не, разбира се, плодовете трябва да се посеят в условия на мир и спокойствие. Това трябва да бъде направено от хора, които обичат мира. Тогава те ще пожънат реколта от правда както в своя живот, така и в живота на тези, на които служат.

И още веднъж Яков проверява нашата вяра, като този път подлага на изпитание мъдростта, която показваме във всекидневния си живот. Всеки един от нас трябва да се запита: „Дали аз не уважавам високомерните хора от света повече от скромния вярващ в Господ Исус? Дали служа на Господа, без да ме интересува кой ще получи славата за това? Дали не използвам понякога съмнителни средства, за да получа резултати на вся-

ка цена? Готов ли съм да прибегна към ласкателство, за да повлияя на някого? Държа ли се язвително и невнимателно към другите? Моите мисли, говорене и морал чисти ли са?“

VIII. Алчността: причина и лечение (4 гл.)

Яков вече посочи, че мъдрият човек е миролюбив човек. Сега той си спомня за ужасното съперничество, което много често може да се види и сред Божиите хора. Но каква е причината за всичко това? Защо в църквите има толкова много нещастни семейства и толкова много разцепления? Защо са тези жестоки вражди сред християните в отделните страни и сред мисионерите в чужбина? Причината е, че ние непрекъснато се стремим да задоволим страстите си за удоволствия и материални придобивки и да имаме повече от другите.

4:1 Тъжните факти сочат, че и сред християните *има* **боеве и крамоли.** Предположението, че този пасаж не се отнася за вярващите, е нереално и освен това принизява цялата му стойност. Каква е причината за всички тези вражди? Причината произлиза от силните **страсти** вътре в нас, които непрекъснато воюват да бъдат задоволени. Една от тези страсти е страстта за натрупване на богатства; друга – желанието за известност; трета – стремежът към повече **удоволствия,** за задоволяване на телесните апетити. Тези силни желания винаги живеят вътре в нас; те никога не могат да бъдат задоволени. Ние никога не преставаме да искаме още и още. И въпреки това като че ли винаги има нещо, което ни пречи да получим това, което искаме. Незадоволеното желание става толкова силно, че ние започваме да тъпчем тези, които мислим, че ни пречат.

4:2, 3 Пожелаваме... но не получаваме. Искаме да имаме повече и по-добри неща от другите и, когато се опитваме да ги постигнем, започваме да се караме и да се поглъщаме един друг. Яков казва **„и се биете“,** имайки предвид главно преносното значение на тази дума. Ние буквално не се бием, но гневът, завистта и жестокостта, които изпитваме, са убийци в зачатък.

Иван и Мария току-що са се оженили. Иван има добра работа и прилична заплата. Мария иска да има хубава къща като всички други млади семейства в църквата. Иван иска да си купят една модерна кола. Мария иска да си купят модерни мебели и оборудване. Налага се да купят някои от тези неща на изплащане. Заплатата на Иван не е достатъчна, за да покрие всички разходи. После се ражда бебето, което означава допълнителни разходи и нарушаване на семейния бюджет. Мария иска повече пари, а Иван става груб и раздразнителен. Мария се разплаква и започва да го обижда. Скоро стените на къщата се тресат от скандали. Материализмът лека-полека разрушава дома.

А може би Мария завижда. Тя чувства, че семейството на Марин и Анета заема по-високо положение в събранието от тяхното семейство. Много скоро тя започва да прави злонамерени забележки на Анета. Постепенно в битката се включват и Иван, и Марин. Малко по-късно към тях се присъединяват и други християни от събранието. Накрая събранието се разделя на две... И всичко това заради желанието на един човек да е повече от останалите...

Ето това е източникът на съперничеството и борбата между вярващите. Те произлизат от желанието да имаме повече от другите и от завистта към другите. „Да не падаме по-ниско от съседите“ е популярният израз на това желание, но по-точното му название е алчност, ненаситност или завист. Постепенно желанието става толкова силно, че хората са готови почти на всичко, за да задоволят собствените си страсти. Те изобщо не могат да разберат, че истинското удоволствие не се постига по

този начин, а от задоволството от това, че имаме храна и облекло (1 Тим. 6:8).

Правилният подход за разрешението на този проблем е да започнем с молитва. „Не се карайте. Не се бийте. Молете се." Яков казва: **„Нямате, защото не просите."** Вместо да представим тези проблеми пред Господа в молитва, ние се опитваме да получим това, което искаме, със собствени усилия. Ако искаме нещо, което нямаме, трябва да го поискаме от Бога. И ако въпреки това не го получим, какво означава това? Това означава, че нашите мотиви не са били чисти. Ние не сме искали това нещо за Божия прослава или за доброто на нашите братя; искали сме го, за да угодим на собствените си егоистични желания. Бог не ни е обещал отговор на такива молитви.

Какъв дълбок урок по психология имаме в тези три стиха! Ако хората се задоволяваха с това, което им се дава от Бога, колко ужасни конфликти и неприятности щяха да бъдат избегнати! Ако ние обичахме нашите ближни както себе си, ако бяхме повече склонни да споделяме, отколкото да получаваме, колко мирни щяха да бъдат нашите отношения! Ако следвахме заповедта на Спасителя да оставим всичко, вместо да натрупваме; да събираме богатства на небето, вместо да трупаме богатства на земята – колко разпри и препирни щяха да престанат!

4:4 Яков осъжда прекалената любов към материалните неща, като ги нарича духовно прелюбодейство.[9] Бог иска от нас да обичаме първо и най-вече Него. Когато обичаме мимолетните неща на този свят, ние всъщност Му изневеряваме.

Алчността е един вид идолопоклонство. Тя означава, че ние силно желаем това, което Бог не иска да имаме; че сме поставили идоли в сърцата си; че ценим материалните неща по-високо от Божията воля. Затова алчността е идолопоклонство, а идолопоклонството е духовна измяна на Господа.

Любовта към света **„е вражда против Бога".** Светът тук не означава планетата, на която живеем, или природата, която ни заобикаля. Светът е системата, която човекът е изградил за себе си, опитвайки се да задоволи „похотта на плътта, пожеланието на очите и тщеславието на живота". В тази система няма място нито за Бога, нито за Неговия Син. Тя може да включва изкуството, културата, образованието, науката или дори религията, но като цяло тя е свят, в който името на Христос или не е прието добре, или въобще е забранено, с изключение на външното му, формалното признаване. Накратко, това е светът на човека извън сферата на истинската църква. **Приятелството с този свят** означава **вражда с Бога.** Точно този свят разпъна Господа на живота и славата, като главната роля в Неговото убиване играеше *религиозният* свят. Колко невероятно, че вярващите могат някога да поискат да вървят ръка за ръка със света, който уби техния Спасител!

4:5 5 ст. е един от най-трудните стихове в Посланието: **„Или мислите, че без нужда казва Писанието, че Бог и до завист ревнува за духа, който е турил да живее в нас?"**

Първата трудност е в това, че тук Яков като че ли цитира пасаж от Писанията, който обаче не може да се намери нито в СЗ, нито в апокрифните книги. Тук биха могли да се дадат две възможни обяснения. Според първото обяснение може да се предположи, че макар и думите да не се намират в СЗ, Яков ги цитира като един общ извод от Писанията. Второто обяснение може да се види в текста на РИ. Там стихът е разделен на два въпроса: „Или мислите ли, че Писанието говори напразно? Духът, който Бог е турил да живее в нас, ревнува ли до завист?" Тук идеята е, че Библията не говори напразно, когато осъжда съперничеството и духа на света.

Втората голяма трудност при разбирането на този стих е значението на втората му част. Проблемът е дали „духът“, за който става дума тук, е *Светият* Дух (както е в НИПБКДж[10]) или духът на страстната *ревност*. Ако става въпрос за първото, тогава стихът ще означава, че Бог е турил да живее в нас Светия Дух, Който **ревнува** за нас до завист, искайки от нас да се посветим изцяло на Христос. Ако се има предвид второто, тогава стихът ще означава, че духът, който живее в нас, т. е. духът на завистта и ревността, е причината за цялата наша невярност към Бога.*

4:6 „Но Той дава една по-голяма благодат.“ В първите пет стиха видяхме колко зла може да бъде старата природа на вярващия. Тук ние научаваме, че Бог не ни оставя да се борим със страстите на плътта със собствените си сили. Слава на Бога, че **Той** ни дава **повече благодат** или повече сила винаги, когато е необходимо (Евр. 4:16)! Той ни е обещал: „...и силата ти ще бъде според дните ти“ (Второзак. 33:25).

Бог дава по-голяма благодат
на онзи, чийто товар натежи.
Той дарява сила и власт,
когато трудът се умножи.
На големите трудности изпраща
мощ;
на удвоените изпитания показва
мост.

Ани Джонсън Флинт

За да докаже, че Бог дава благодатта, която е необходима, Яков цитира Притчи 3:34, като добавя, че не на горделивите, а **на смирените** е обещана тази **благодат. Бог се противи на горделивите,** но не може да устои пред съкрушения дух.

* Текстът в НИПБКДж гласи следното: „Или мислите, че без нужда казва Писанието: „Духът, който е турен в нас, ревнува до завист?“ Оттук и тези две възможности за тълкуване на втората част на стиха. Текстът на Библията на бълг. ез. показва склонността на преводачите към първото тълкуване. – Бел. на прев.

4:7 Пасажът от 7 до 10 ст. ни показва шест етапа, които трябва да следва истинското покаяние. Яков протестира срещу греховете на светиите. Думите му пронизват като стрели сърцата ни. Те приличат на гръмотевици, които падат от Божия трон. Ние разбираме, че това са думи на Самия Бог и сърцата ни се прекланят пред силата на Неговото слово. Но остава въпросът: „Какво трябва да направим?“

Първото нещо, което трябва да направим, е **да се покорим на Бога.** Това означава, че трябва да Му се предоставим изцяло и да сме готови да Го слушаме и да Му се подчиняваме. Трябва да бъдем отстъпчиви и смирени, а не горди и коравовратни. След това трябва **да се съпротивяваме на дявола,** като си затваряме ушите и сърцата пред неговите предложения и изкушения и като използваме Писанията като меч на Духа, за да го отблъснем. Ако ние му се противим, **той ще бяга от** нас.

4:8 После трябва **да се приближаваме към Бога.** Това ние правим чрез молитва. Трябва да идваме при Него в отчаяна, изпълнена с вяра молитва, като Му казваме всичко, което имаме в сърцето си. Когато така се приближаваме към Него, ще видим, че и Той ще **се приближава към** нас. Ние си мислим, че Бог е далеч от нас заради плътското ни поведение и любов към света, но когато **се приближим към** Него, ще открием, че Той ни прощава и възстановява общението ни с Него. Четвъртата стъпка е описана в думите: **„Измивайте ръцете си, вие, грешни, и очиствайте сърцата си, вие, колебливи.“ Ръцете** говорят за нашите действия, а **сърцата** – за нашите мотиви и желания. Ние **измиваме ръцете** си и **очистваме сърцата** си, като изповядваме и изоставяме греховете си както на практика, така и вътре в себе си. Като **грешни** хора ние трябва да изповядваме злите си деяния; като **колебливи** лицемери ние трябва да признаваме смесените си подбуди.

4:9 Изповядването трябва да е придружено от дълбока мъка заради греха. **„Тъжете, ридайте и плачете; смехът ви нека се обърне на плач и радостта ви в тъга."** Времето, в което Бог ни посещава чрез изобличението в грях, не е време за веселие. Това е време, когато ние трябва да паднем пред Него и да ридаем заради нашата греховност, безчувственост, безсилие и безплодие; време, когато трябва да се смирим и да плачем заради нашия материализъм, любов към света и формализъм. Трябва да покажем плода на небесното покаяние както вътрешно, така и външно.

4:10 И накрая, трябва **да се смиряваме пред Господа.** Ако ние честно заемем мястото си в праха при Неговите нозе, **Той ще ни възвиси** в определеното време.

И така, такъв е правилният начин, по който трябва да отговаряме на Господното изобличение. Но за съжаление това не винаги става. Има случаи, когато отиваме на събрание, където Бог говори съвсем ясно на сърцата ни, и за момент можем да се почувстваме възвисени и изпълнени с добри решения. Но всичко това изчезва веднага след като свърши събранието. Хората започват да говорят за всекидневни и банални неща: атмосферата на приповдигнатост се загубва, силата е потисната, а Божият Дух – угасен.

4:11, 12 Следващият грях, за който говори Яков, е грехът на критичността или **одумването** на брата. Някой беше предложил три въпроса, на които всеки един от нас трябва да даде отговор, преди да започне да критикува някого: „Моята критика допринася ли за доброто на моя брат? Тя допринася ли за моето собствено добро? Тя принася ли слава на Бога?"

Царският **закон** на любовта гласи, че ние трябва да обичаме ближния си както себе си. Когато **одумваш** брат си или го съдиш, ти все едно одумваш този **закон** или го осъждаш като безполезен. Да нарушиш закона означава да се отнесеш към него с неуважение или презрение. Това е все едно да кажеш, че законът не е добър и че не заслужава да му се подчиняваме. „Този, който отказва да се подчини на закона, все едно казва, че това не е закон." Това поставя онзи, **който одумва брата си**, в странното положение на **съдия,** а не на човек, който трябва да бъде съден. То го поставя в положение,повисоко от самия закон, а не в положение на „изпълнител на закона". Има само Един, Който е по-високо от закона – Бог. Той е Този, Който го е дал, и Този, Който ще съди чрез него. **Кой** тогава има дързостта да заеме *мястото* на *Бога* и **да съди ближния си?**[11]

4:13 Следващият грях, който Яков разобличава, е самоуверената хвалба, че можеш да планираш бъдещето си, без да си зависим от Бога (13-16 ст.). Тук той описва един търговец, който си е направил пълен план на дейностите, които му предстоят да върши в бъдеще. Обърнете внимание на подробностите. Той вече е обмислил всичко: времето (**„днес или утре"**); участниците (**„ние"**); мястото (**„в еди-койси град"**); продължителността (**„ще преседим там една година"**); дейността, която ще се извършва (**„ще търгуваме"**), и очаквания резултат (**„ще спечелим"**). Какво липсва в този план? Липсва Бог. Тук никъде не се споменава името на Бога. Разбира се, това не означава, че не трябва да правим никакви планове за бъдещето си. Трябва да правим, но когато ги правим, трябва да взимаме предвид Божията воля, в противен случай вършим грях. Това е същността на греха – да казваш „[ние] ще направим" или „[аз] ще направя". Забележете например колко пъти Луцифер казва „[аз] ще направя" в Исая 14:13, 14: „ще възляза на небесата, ще възвиша престола си над Божиите звезди и ще седна на планината на събраните *богове* към найкрайните страни на север, ще възляза над височината на облаците, ще бъда подобен на Всевишния."

4:14 Грешно е да планираш за **утре** като за нещо съвсем сигурно. „Не казвай... утре" (Пр. 3:28). Ние не знаем какво крие „утре" за нас. Нашият живот е несигурен и непредсказуем като „пара, която се явява, а после изчезва".

4:15 Винаги, когато правим планове, трябва да се обръщаме към Господа и да ги правим според Неговата воля. Целият ни живот и всичкото ни говорене трябва да показват, че ние съзнаваме, че нашите съдби са в Неговите ръце. Винаги трябва да казваме: **„Ако ще Господ, ние ще направим това или онова."** Така например в Деянията на апостолите четем, че апостол Павел казва: „Ако ще Бог, пак ще се върна при вас" (18:20); а в 1 Коринтяни 4:19 пише: „Но ако ще Господ, аз скоро ще дойда при вас." Понякога, за да изразят това чувство на зависимост от Бога, християните използват съкращението „D. V.". Това са началните букви на две латински думи: *Deo volente,* което означава *„Бог желае"*.

4:16 „Но сега славно ви е да се хвалите", казва Яков. Някои християни обичат да се хвалят с плановете си за бъдещето. Те са достатъчно самонадеяни, за да смятат, че нищо няма да попречи на техните предвиждания. Държат се така, като че ли са господари на своята съдба. **„Всяка такава хвалба е зло"**, защото изобщо не взема предвид Божията воля.

4:17 „Прочее, ако някой знае да прави добро и го не прави, грях е нему." В този контекст **„да правиш добро"** означава да се съобразяваш с Бога във всеки миг от своя живот, да живееш непрекъснато зависим от Него. Ако ние знаем, че трябва да правим това, а не го правим – съгрешаваме. Но този принцип има и по-широко приложение. Винаги и навсякъде, където имаме възможност **да правим добро,** трябва да го правим, защото сме отговорни за всяка такава възможност. Ако знаем какво е добро, длъжни сме да живеем според това знание, което имаме. Когато **не живеем** така, вършим **грях** против Бога, против ближните си и против самите себе си.

В 4 глава Яков ни подлага на истинско изпитание по отношение на съперничеството и крамолничеството, одумването на братята и планирането на бъдещето, без да се съветваме с Господа. Затова нека сега да си зададем следните въпроси: „Чувствам ли се аз все по-доволен и по-доволен от това, което имам? Завиждам ли на онези, които имат повече от мен? Моля ли се, преди да купя нещо? Подчинявам ли се или се съпротивлявам на Бога, когато ми говори? Говоря ли лошо за брат си? Правя ли планове за бъдещето, без да се допитвам до Господа?"

IX. Богатите и бъдещото им нещастие (5:1-6)

В един от най-прозорливите и най-проницателните пасажи на това Писмо Яков разобличава греховете на богатите. Думите му тук падат като удари от чук, без да щадят никого. Изобличението е толкова силно, че е причина това да са едни от стиховете, върху който най-рядко се проповядва.

Тук Яков изпълнява ролята на пророк за социална справедливост. Неговият най-силен вик е против неспособността на богатите да използват своето богатство за облекчаване на човешките нужди. Тук той осъжда хората, които са станали богати благодарение на експлоатацията на чужд труд. Разобличава използването на тяхното богатство за задоволяване на собствените им страсти и за осигуряване на луксозен живот. И на последно място, той описва богатите като груби потисници на праведните хора.

5:1 Най-напред Яков призовава **богатите** да **плачат** и да **ридаят** поради **бедствията,** които идат върху тях. Скоро те ще се срещнат с Бога и тогава ще се изпълнят със срам и угризения. Тогава ще видят, че са били неверни слуги и ще плачат заради възможностите, които са

пропуснали. Ще ридаят поради своето скъперничество и егоизъм и ще бъдат осъдени заради нечестните пътища на своето забогатяване. Тогава ще осъзнаят, че е било грешно да търсят сигурност в материалните неща, а не в Господа, и ще леят горчиви сълзи за своя изцяло задоволен живот. Яков споменава четири основни гряха на богатите. Първият от тях е натрупването на богатство.

5:2 „Вашето най-голямо богатство изгни, казва Яков. Дрехите, които трупахте, са изядени от молци; златото ви и среброто ви ръждясаха; и същата тази ръжда ще свидетелства, че сте трупали съкровища в последните дни. Тогава вие ще се отдръпнете от тях като от разтопено желязо."

Библията никъде не казва, че е грешно да си богат. Човек може да наследи богатство за една нощ и в това няма нищо лошо. Но Библията ни учи, че е грешно да натрупваш богатства. Господ Исус изрично забранява натрупването на богатства. Той казва: „Недейте си събира съкровища на земята, гдето молец и ръжда ги изяжда и гдето крадци подкопават и крадат. Но събирайте си съкровища на небето, гдето молец и ръжда не ги изяжда и гдето крадци не подкопават, нито крадат; защото, гдето е съкровището ти, там ще бъде и сърцето ти" (Мат. 6:19-21).

Яков говори за четири вида богатство: **богатство, дрехи,** злато и сребро. В библейските времена под „богатство" хората са разбирали жито, масло и други продукти като дрехи, злато, сребро. Може би, когато казва: **„Богатството ви изгни"**, Яков има предвид, че житото им е червясало и че маслото им е гранясало. Проблемът е в това, че количеството на натрупаното богатство е нараснало дотолкова, че то се е развалило. До един момент то е могло да бъде използвано, за да се нахранят бедните, но след това вече за нищо не става. **„Дрехите ви са изядени от молци"**, казва Яков. Това не може да стане с дрехи, които се носят редовно, но когато гардеробът се натъпче догоре с дрехи, които се използват рядко, те лесно биват изяждани от молци. За Яков събирането на дрехи по този начин е морален грях, след като има толкова много хора, които се нуждаят от облекло.

5:3 „Златото ви и среброто ви ръждясаха; и ръждата им ще свидетелства против вас и ще пояде месата ви като огън." Обикновено **златото и среброто** не ръждясват, а потъмняват и загубват цвета си, но при неблагоприятни условия могат и да ръждясат. Вместо да използват парите си за нещо полезно – за нахранването на бедните, за обличането на голите, за осигуряване лекарства за болните, за разпространение на Евангелието – богатите спестяват пари за „черни дни". От това няма полза за никого, а и най-накрая парите им „ръждясват".

Ръждата, която говори за безполезност и разлагане, ще свидетелства против богатите. И ако това е било валидно за богатите от времето на Яков, колко по-валидно ще бъде то за вярващите от нашето съвремие? Колко ли голямо ще бъде нашето осъждение, ако сме имали възможност да разпространяваме Евангелието и не сме я използвали? Ако сме трупали материални богатства, вместо да ги използваме за спасението на човешки души? Изразът **„ръждата им... ще пояде месата ви като огън"** означава, че неизползването на техните богатства за задоволяване нуждите на другите ще стане причина за големи страдания и угризения от тяхна страна. Когато очите им се отворят най-накрая и те видят цялата жестокост на своите егоизъм и алчност (скъпите украшения, елегантните дрехи, луксозните къщи, първокласните коли), това ще им донесе големи и мъчителни страдания.

5:4 Вторият грях, за който Яков обвинява богатите, е натрупването на богатства за сметка на недостатъчното

заплащане на работниците. **Работниците, които са жънали нивите им,** не са получили подходящата заплата. Макар и да са протестирали, техните протести не са имали никакъв успех. Нямало е кой да защити техните интереси. Но виковете им са били чути от **Господа на силите.** Този, Който командва небесните армии, е достатъчно силен, за да защити потиснатите на земята. Всемогъщият Господ Бог ще им помогне и ще отмъсти за тях. И така, Библията не само заклеймява натрупването на богатства, но и осъжда натрупването на богатство по нечестен път. Към греха на изплащането на ниски заплати Яков би могъл да добави още и греховете на фалшифициране на данъчните документи, фалшивите теглилки и мерилки, подкупването на местните инспектори и други служебни лица, лъжливите реклами и фалшифицирането на разходните сметки.

5:5 След това Яков изобличава разточителния живот на богатите. Скъпите украшения, елегантните дрехи, изтънчените храни и домовете-палати... – как са могли да си позволяват всичко това, когато милиони хора са живели на ръба на глада и смъртта? Или – както бихме казали за днешното време – как бихме могли да обясним изобилието и богатството на някои църкви и християни при наличието на такива големи нужди? Ние живеем в свят, в който хиляди хора умират от глад. Повече от половината от населението на земята не е чуло за Господ Исус Христос. В такъв един свят може ли да има оправдание за луксозните спортни коли, за лимузините и за бързоходните моторни лодки? Нима е редно да пръскаме пари за луксозни хотели, първокласни ресторанти и други видове разкош? Ясното учение на Библията, крещящите нужди на света, примерът на нашия Спасител и простият инстинкт на състраданието ни казват, че е грях да се живее в комфорт, разкош и охолство, докато съществува и една единствена душа, която не е чула Евангелието.

Онези, които живеят **разкошно и разпуснато**, се оприличават на животни, които се угояват, преди да бъдат заклани (угояват **сърцата си „като в ден на клане"**), или на войници, които грабят, докато другите около тях загиват.

5:6 Последното обвинение срещу богатите е, че те са **осъдили** и **убили Праведния** и **Той не** им **се е противил.** Някои смятат, че под **„Праведния"** тук трябва да се разбира Господ Исус Христос. Ние знаем обаче, че Той е бил убит от религиозните хора, а не от богатите. Може би е по-добре да се смята, че **„Праведният"** е събирателен образ на всички невинни хора. Яков изобличава грубия и жесток начин на поведение, по който богатите се държат към своите подчинени. Те ги **осъждат** с лъжливи обвинения, невъздържано говорене и заплахи. Убиват ги (може би не буквално), като ги карат да работят повече, отколкото трябва, и не им плащат достатъчно. „Праведните" не им оказват съпротива. Съпротивата би могла да доведе до по-голяма жестокост от страна на техните потисници или до изхвърляне от работа.

X. Увещание за твърдост (5:7-12)

5:7 Сега Яков се обръща към потисканите вярващи с увещание за **твърдост.** Причината, за да бъдем твърди, е **Господното пришествие.** Това може да означава както Грабването, така и идването на Христос, за да царува. И двете събития се използват в НЗ, за да поощрят вярващите към търпение и издръжливост.

„Земеделецът" е пример за истинско търпение. Той никога не сее и не жъне в един и същи ден. Обикновено трябва доста да почака, преди да дойде времето за жътва. Най-напред трябва да дойде **ранният** дъжд, който спомага за покълването на семето. После, към края на сезона, трябва да дойде и **късният** дъжд, кой-

то спомага плодът да наедрее. Някои виждат в споменаването на **ранния и късния дъжд** обещание за повторение на благословенията на Петдесетница от началото на Века на църквата във времето преди Господното пришествие, но ние смятаме, че общото учение на НЗ не *подкрепя такова едно очакване*. Нищо не ни пречи обаче да гледаме на тези думи като на обещание за верен остатък от вярващи, които са готови да отдадат живота си за Бога и за евангелизирането на света. Бихме ли могли по-добре да срещнем Спасителя!

5:8 Когато Господ Исус дойде на земята за втори път, всичко лошо ще се заличи и ще има само добро. Затова хората трябва да чакат търпеливо и **твърдо** като земеделеца. **Сърцата** им трябва да бъдат укрепени със сигурността за Неговото **пришествие.**

5:9 Когато има преследване и страдание, нерядко жертвите се обръщат една против друга. Това е една много странна черта на човешката природа – когато сме притиснати и преследвани, ние се разгневяваме най-напред на *тия*, които най-много обичаме. Затова Яков ни предупреждава: **„Не роптайте един против друг, братя, за да не бъдете осъдени.“**[12] Това предупреждение е отправено към служители на Господа, които работят при трудни обстоятелства. Те не трябва да позволяват на негодуванието да засегне техните отношения. Още повече че **„Съдията стои пред вратите“!** Той много добре знае как стоят нещата. Скоро и ние ще застанем пред Христовото съдилище, за да дадем отчет. Нека да не се съдим, за да не бъдем съдени.

5:10 Тук Яков ни дава **пример за „злострадание“ и „твърдост“** със старозаветните **пророци.** Обърнете внимание, че **злостраданието** е споменато преди **твърдостта**. „Скръбта произвежда *твърдост*“, казва Павел в Рим. 5:3. Както казахме и по-рано, твърдостта в НЗ означава сила на духа или непоколебимост. Заради своята вярност при прововядването на Господното слово пророците са били жестоко преследвани, но въпреки това са издържали като едни, които са виждали Невидимия (Евр. 11:27, 32-40).

5:11 Ние винаги гледаме с голяма почит на пророци като Исая, Еремия и Даниил. *Техният живот и преданост предизвикват* у нас чувство на уважение и възхищение. В този смисъл може да се каже, че ги **„облажаваме“.** Ние казваме, че те са прави и че светът е неправ. Нека не забравяме обаче, че те преминават през големи изпитания и страдания и че остават *твърди* докрай. Ако ние също искаме да ни облажават като тях, трябва да сме готови да издържим на същото.

Йов* е един прекрасен пример за **търпение** и сила на духа. Малко хора в света (а може би и нито един) са изтърпели такива големи загуби за толкова кратко време като **Йов.** И въпреки това той никога не е проклел Бога, нито се е отвърнал от Него. Но най-накрая неговата твърдост е била възнаградена. Бог му е открил (както винаги прави това) колко е **жалостив и милостив.**

Ако не знаем каква е **„сетнината... от Господа“** (краят или резултатът, който се въздава от **Господа),** можем да се изкушим да завиждаме на злите. Виждайки преуспяването на богатите, Асаф започнал да завижда (Пс. 73:3-17). Колкото повече мислел за това, толкова повече се обърквал. Но когато отишъл в Божието светилище и разбрал сетнината им, завистта му изчезнала. Давид имал същото преживяване. В Псалм 17:15 той описва дела на вярващия в идещия живот и разбира, че той си заслужава търпението. В случая с Йов **„сетнината, въздадена нему от Господа“**, е това, че Бог му дава два пъти повече, отколкото е имал преди това (Йов 42:10-15).

* Вместо Йоан трябва да се чете Йов; вероятно става въпрос за печатна грешка. – Бел. на прев.

5:12 Нетърпението по време на изпитание се изразява и чрез клетви. Тук не става въпрос за ругаене или за заклеване в съд, а за забраненото и безсмислено използване на името на Господа или на някое друго име за потвърждаване на верността на казаното. Християнинът **не** трябва да **се кълне** в никого и в нищо – „нито в **небето,** нито в **земята**". Хората, които го познават, трябва да знаят, че неговото **„Да!"** наистина означава **„Да!"** и неговото **„Не!"** – **„Не!"**.

Този пасаж също може да се приложи към забраняването на такива ненужни изрази като „За Бога!", „Бог да те съди!", „Дявол да го вземе!" и глупави възклицания от рода на „Ей Богу!", „Леле Боже!", „Бога ми!" и др.

„...за да не паднете под осъждане" (или „в **лицемерие**" според бележката под линия в НИПБКДж[13]), казва Яков, мислейки си вероятно за третата заповед: „Не изговаряй напразно името на Господа твоя Бог; защото Господ няма да счита за безгрешен онзи, който изговаря напразно Името Му" (Изх. 20:7).

XI. Молитвата и изцелението на болните (5:13-20)

Темата на заключителните стихове на Посланието е молитвата. Думата се среща седем пъти – като съществително и като глагол.

5:13 При всяко обстоятелство в живота ние трябва да отиваме при Господа чрез молитва. Когато сме в беда, можем да се приближим към Него с искрена молба. Когато сме в радост, можем да Му благодарим с хваление. Той иска да премине заедно с нас през всички превратности на нашия живот.

Трябва да гледаме на Бога като на Първопричината за всичко, което ни се случва в живота. Не трябва да се вглеждаме в онези второстепенни неща, които, както казва Ръдърфорд, „могат да причинят скърцане в колелата". Ако си позволим да станем жертва на обстоятелствата или решим да чакаме промяна на обстоятелствата, непременно ще претърпим поражение. Във всичко трябва да виждаме само Божията ръка.

Това е един от най-оспорваните пасажи в Посланието, а може би и в целия НЗ. Той ни изправя лице в лице с проблема за изцелението в живота на вярващия днес.

Преди да разгледаме подробно тези стихове, нека да направим един кратък преглед на учението на Библията за болестите и изцелението.

Божественото изцеление

1. Всички християни са единодушни по въпроса за произхода на болестите, казвайки, че като цяло всички болести са резултат от греха в света. Ако грехът не беше влязъл в този свят, изобщо нямаше да има болести.
2. Понякога болестта е *пряк* резултат от греха на един човек. В 1 Кор. 11:30 четем за християни, които са били болни поради това, че са участвали в Господната вечеря, без да разпознаят греха в своя живот, т. е. без да го изповядат и изоставят.
3. Не всяка болест е пряк резултат от греха на един човек. Йов е бил болен, независимо че е бил праведен човек (Йов 1:8). Слепороденият човек не е страдал заради грехове, които е извършил (Йоан 9:2, 3). Епафродит е бил болен заради неуморната си дейност в Господното дело (Фил. 2:30). Гай е бил духовно здрав, но физически недобре (3 Йоан 2).
4. Понякога болестта е резултат от сатанинско действие. Сатана поразява тялото на Йов „с лоши циреи" (Йов 2:7). Пак той причинява гърбицата на жената, за която четем в Лука 13:10-17, така че тя не може да се изправя и ходи превита на две: „...тая... Авраамова дъщеря, която Сатана е държал вързана цели осемнадесет години..." (Лука 13:16). Павел е имал физическо страдание също причинено от него, което той нари-

ча „трън в плътта, пратеник от Сатана да ме мъчи“ (2 Кор. 12:7).

5. Бог може да изцелява и наистина изцелява. Всъщност *всяко* оздравяване е божествено изцеление. Едно от имената на Бога в СЗ е „ГОСПОД, Който те изцелява“ (Изх. 15:26). Ние трябва да виждаме Божието действие във всяко оздравяване.

   От Библията става ясно, че Бог използва различни методи при изцеляването. Понякога Той изцелява, като използва естествените телесни процеси. Той е дал на човешкото тяло огромни възможности за възстановяване. Лекарите знаят, че много от оплакванията намаляват или изчезват по време на сън. Понякога Бог изцелява чрез лекарства. Така например Павел съветва Тимотей да употребява по малко вино за стомаха си и за честите си боледувания (1 Тим. 5:23). Често пъти Бог лекува, като „освобождава човека от причинителя на болестта от рода на скрит страх и опасение, прекалена заетост със собствените проблеми, чувство за вина и пр.“. Той лекува и чрез лекари и хирурзи. Исус изрично казва, че болните имат нужда от лекар (Мат. 9:12). Павел нарича Лука „възлюбения лекар“ (Кол. 4:14), което е едно признание на нуждата от лекари сред християните. Бог използва лекари в изцелителното служение. Както казва известният френски хирург Паре: „Хирургът затваря раната, но Бог я изцелява.“

6. И освен всичко това Бог изцелява по чудотворен начин. В Евангелията има много примери за такива изцеления. Няма да бъде вярно ако кажем, че това е обикновеният начин, по който Бог изцелява, но също така няма да бъде вярно ако кажем, че Той никога не изцелява по този начин. Нищо в Библията не ни кара да вярваме, че Бог не върши чудотворни изцеления и днес.

7. Освен това трябва да знаем, че не винаги Божията воля е да изцелява. Павел оставя Трофим болен в Милит (2 Тим. 4:20). Господ не освобождава Павел от неговия трън в плътта (2 Кор. 12:7-10). Ако Бог желаеше винаги да изцелява, някои хора никога нямаше да остареят или да умрат!

8. Бог не ни е обещал да ни изцелява винаги когато се разболеем. Затова не може да искаме това от Него. Във Фил. 2:27 за изцелението се говори като за милост, а не като за нещо, което имаме право да очакваме.

9. И макар да е вярно, че изцелението е част от „Изкуплението“, ние знаем, че не всички благословения, които включва изкуплението, са ни вече дадени. Така например изкуплението на тялото е включено в делото на Христос за нас, но ние няма да го получим, докато Христос не дойде за Своите светии (Рим. 8:23). Тогава ние ще бъдем съвършено и окончателно изцелени от всички болести.

10. Не е истина също така, че този, който не е изцелен, няма вяра. Ако беше така, някои щяха да живеят безкрайно, а такива случаи няма. Павел, Трофим и Гай не са били изцелени, но никой не може да каже, че вярата им не е била жизнена и активна.

5:14, 15 Нека сега се върнем отново към пасажа от Яков 5 глава, за да видим как той съответства на останалото учение на Библията за изцелението:

„Болен ли е някой от вас? Нека повика църковните презвитери и нека се помолят над него и го помажат с масло в Господното име. И молитвата, която е с вяра, ще избави страдалеца, Господ ще го привдигне и, ако е извършил грехове, ще му се простят.“

Ако това бяха единствените стихове в Библията върху изцелението, можехме да приемем, че християнинът може да бъде сигурен в оздравяването си от която и да е болест в живота, стига да от-

говоря на изброените условия. Но както видяхме от други пасажи в Библията, Божията воля не винаги е човекът да бъде изцелен. Затова ние сме принудени да направим заключението, че Яков не говори за *всякакъв* вид болест, а само за определен вид болест, т. е. болест, която е резултат от специални обстоятелства. Ключът за разбирането на пасажа може да се намери в думите: **„и ако е извършил грехове, ще му се простят.“** Изцелението в този пасаж е свързано с прощението на **греховете.**

Тук става въпрос за човек, който е извършил някакъв грях – вероятно нещо, което засяга свидетелството на местната църква. Той разбира, че неговата болест е пряк резултат от този грях. Бог го наказва, за да го върне обратно в общение. Човекът се покайва от греха си и го изповядва пред Бога, но тъй като неговият грях е засегнал общото свидетелство на събранието, той извиква **старейшините** и се изповядва и пред тях. Те **се помолват над него и го помазват с масло в Господното име.** Тази **молитва на вяра** избавя **болния** човек **и Господ го вдига** на крака. Това е едно ясно обещание на Господа, че там, където болестта е пряк резултат от грях и където грехът е изповядан и изоставен по начина, описан по-горе, Господ ще даде изцеление.

Някой може да попита: „Откъде знаеш, че този човек е извършил грях и че е бил доведен до покаяние и изповядване?“ Отговорът е, че в края на 15 ст. се говори за **простени грехове**. А ние знаем, че греховете могат да бъдат простени само ако се изповядват (1 Йоан 1:9).

Друг би възразил: „Тук не се казва, че той *е* извършил грехове. Тук се казва **„ако е извършил грехове“.**“ Това наистина е така, но целият контекст говори за изповядване на греховете и възстановяване на съгрешилия. Обърнете внимание на следните думи: „Изповядайте един на друг греховете си и молете се един за друг, за да оздравеете.“ Сушата, за която се говори в 17 и 18 стих, е Божието осъждение над народа на Израел заради неговите грехове. Тя веднага се отмахва от него, след като народът се връща обратно към Господа и Го признава за истинския Бог (3 Царе 18:39). Както ще видим след малко, 19 и 20 стих съвсем определено говорят за възстановяването на съгрешилия християнин.

Целият контекст на пасажа от 13 до 20 стих говори, че изцелението, обещано от Бога, е за човек, чиято болест е резултат от греха и който изповядва греха си на **старейшините. Старейшините** са отговорни да **се помолят за него и** да **го помажат с масло.** Някои смятат, че **маслото** тук означава *лекарствени средства,* тъй като по времето на Яков то се е използвало и като лекарство (Лука 10:34). Според друго мнение тук се има предвид *ритуалната употреба на маслото.* Това мнение се подкрепя от думите **„в Господното име“.** С други думи, помазването трябва да стане в името на авторитета на Господа и в подчинение на Неговото слово. Маслото е било използвано понякога и от апостолите, след което е следвало чудотворно изцеление (Марко 6:13). Маслото не е изцелявало само по себе си, а е било символ на Светия Дух и Неговото изцелително служение (1 Кор. 12:9).

Някои могат да възразят, че ритуалната употреба на маслото не е в съответствие с Века на Благодатта, където ударението не пада върху церемониите и ритуалите. Но нека припомним, че ние използваме хляба и виното като символи на тялото и кръвта на Христос, а така също и водата за кръщението. Освен това в събранието жените носят кърпи на главите си като белег на тяхното подчинение на мъжа. Защо тогава да се противопоставяме на ритуалната употреба на маслото?

В отговор на **молитвата... с вяра** Бог ще изцели болния. Тук се говори за **молитва с вяра,** защото е основана на Божието слово. Тук не става въпрос за то-

ва, колко голяма е вярата на старейшините или колко голяма е вярата на болния християнин. Старейшините могат да се молят с пълна увереност, защото Бог е обещал да изцели болния, когато са изпълнени описаните условия.

И така, нека да обобщим. Ние вярваме, че 14 и 15 *стих говорят* за човек, който е болен в резултат на извършен грях. Когато този човек разбере това и се покае, трябва да **извика старейшините на** събранието и да се изповяда пред тях. Тогава те трябва **да се помолят над него, като го помажат с масло в Господното име.** Да се молят за неговото оздравяване с вяра, защото Бог е обещал да изцели болния.

5:16а „И тъй, изповядайте един на друг греховете си и молете се един за друг, за да оздравеете.“ Един повърхностен прочит на този текст може да породи впечатлението, че ние трябва да казваме на другите всички свои тайни грехове. Но това не е така! Яков най-вече има предвид изповядането на нещо, с което ние сме съгрешили против някой друг; *тогава трябва да отидем и да го* кажем на човека, когото сме засегнали.

Освен това ние трябва **да се молим един за друг.** Вместо да имаме зъб на някого и да таим обидата вътре в себе си, давайки ѝ възможност да расте, ние трябва да поддържаме общението си с другите чрез изповядване и молитва.

Физическото изцеление е свързано с духовното възстановяване. Забележете как Яков свързва в едно изповядването, молитвата и изцелението. Това е съвсем явен намек за жизненоважната връзка между физическото и духовното състояние. Човекът е триединно същество. Той се състои от дух, душа и тяло (1 Сол. 5:23). При засягането само на една част бива засегнато цялото. В СЗ свещеникът е бил също така и лекар. Той е трябвало да поставя диагноза на проказжения, а така също и да потвърждава дали болният е излекуван. Съчетавайки по този начин службите на свещеника и лекаря в едно лице, Господ е искал да подчертае тясната връзка между духа и тялото.

Психосоматичната медицина признава тази връзка и търси лични проблеми, които биха могли да бъдат причина за физически разстройства. Но съвременната медицина няма лекарство против греха. Освобождението от вината, осквернението, силата и наказанието на греха могат да се получат само на основание на Христовата кръв и чрез изповядване на греха пред Бога и пред човека. Много по-често, отколкото ни се иска да си признаем, болестите се причиняват от грехове – грехове като алчност, яд, тревоги, нежелание да простим, невъздържаност, ревност, егоизъм и гордост. В живота грехът причинява болести и понякога смърт (1 Кор. 11:30). Веднага щом разберем, че грехът е влязъл в живота ни, трябва да го изоставим. Трябва да изповядваме *всички* свои грехове пред Бога. Освен това трябва да изповядваме пред другите хора и греховете, които сме извършили спрямо тях. Това е жизненоважно за нашето духовно здраве и добро за физическото ни здраве.

5:16б-18 „Голяма сила има усърдната молитва на праведния! Илия беше човек със същото естество като нас; и помоли се усърдно да не вали дъжд, и не валя дъжд на земята три години и шест месеца; и пак се помоли и небето даде дъжд и земята произведе плода си.“ Това събитие е записано в 3 Книга на царете 17:1-19:10. По това време цар на Израел е бил Ахав. Чрез жена си Езавел той е станал поклонник на Ваал и е повел народа към тази ужасна форма на идолопоклонство. „Това, което е направил Ахав, е разгневило много повече Бога на Израел, отколкото всичките царе, които са управлявали народа преди него, взети заедно“ (16:33). Като пряк резултат от греха Израел е бил постигнат от суша и е страдал от нея цели три и половина години.

След това е дошла известната битка на Илия с Вааловите пророци на планината Кармил. Когато огънят от Господа е паднал и е изгорил всеизгарянето, олтара и водата, хората са се убедили кой е истинският Бог и са се върнали обратно при Господа. Илия **отново се е помолил** и сушата е престанала. Примерът с **Илия** ни е даден като насърчение да се молим за тези, които са съгрешили и са се отдалечили от общение с Бога. **Усърдната молитва на праведния човек има голяма сила** или, както някой беше казал: „Молитвата на човека, чието сърце е право пред Господа, върши чудеса." И за да не се изкушим и да си помислим, че **Илия** е някакво по-висше творение от нас, Яков ни напомня, че той **е бил „човек** със същото естество като нас". Бил е обикновен човек, със същите слабости и недостатъци като всички останали хора.

5:19, 20 В предишните стихове ние видяхме какво е участието на старейшините на събранието при възстановяването на съгрешилия светия. Освен това видяхме и участието на Илия при възстановяването (частично и временно) на един отстъпил народ. Сега Словото се обръща към всеки един от нас с увещание да се отдадем на това важно служение.

19 ст. описва един християнски брат, който се е отдалечил **от истината** – било в доктринално отношение, било на практика. Друг брат се моли за него с усърдна молитва на вяра и по този начин **връща обратно** заблудения **към** общение с Бога и неговите братя и сестри в Христос. Какви огромни последствия има това служение! Най-напред тук се казва, че то **ще спаси** съгрешилия брат от предварителна смърт, която ще го постигне като наказание от Божията ръка. И след това– че **„ще покрие много грехове"**. Те са простени и забравени от Бога. Но освен това са забравени и от другите вярващи и са скрити за външния свят. Ние имаме нужда от това служение. В усърдието си да евангелизираме неспасените, ние не обръщаме достатъчно внимание на онези овце на Христос, които са се заблудили от стадото.

И така, в своето Писмо Яков още веднъж изпитва нашата съвест като християни, като ни задава следните въпроси: Събирате ли богатства на земята? Вършите ли честно своята работа? Попълвате ли правилно данъчните си документи? Разкошно ли живеете или водите самопожертвувателен живот, за да могат и други хора да познаят Спасителя? Когато съгрешите спрямо някой брат, отивате ли да му се извините? Когато се разболеете, при кого отивате найнапред – при доктора или при Бога? Когато видите свой брат да изпадне в грях, критикувате ли го или се опитвате да го възстановите в общение?

И така, стигнахме края на това кратко практическо Послание. В него ние видяхме как нашата вяра се подлага на изпитание; как тя се проверява чрез житейските проблеми, чрез несветите изпитания и чрез подчинението (или неподчинението) на Божието слово. Този, който казва, че има вяра, има възможност да я изяви и докаже, като избягва пристрастието и високомерието и води живот на добри дела. Истинността на вярата може да се види в начина, по който говори един човек. Вярващият се учи да подчини езика си на господството на Христос. Истинската вяра върви ръка за ръка с истинската мъдрост. Вместо живот на завист и крамолничество, вярващият води живот на практическо благочестие.

Вярата избягва съперничеството, борбите и завистта, които произлизат от съперничеството и светските амбиции. Тя не обича грубостта и критикарството. Не обича и самоувереността, която изключва Бога от плановете за живота на един човек. Вярата се изпитва и чрез начина, по който човек печели и харчи своите пари. Въпреки всички несгоди тя се изявява чрез силата и из-

дръжливостта, които се основават на Господното пришествие. Говоренето на вярващия е честно, без нужда от заклеване, което да установява неговата истинност. Вярата се обръща към Бога при всички променящи се обстоятелства в живота. Когато вярващият се разболее, най-напред търси духовните причини и се старае да ги премахне, като се изповяда пред Бога и пред онези, които е обидил. И накрая, вярата отива с любов и състрадание при онези, които са се заблудили.

Както вашата, така и моята вяра се изпитват всеки ден. Каква е присъдата на Съдията?

Крайни бележки

1) (1:14) Гръцката дума *epithumia* е един по-силен синоним на думата „желание". Английската дума *lust* (бел. на прев.: на бълг. „страст") (ср. с ПБКДж, 1611) първоначално също е означавала само „силно желание", но по-късно е получила определен сексуален оттенък.
2) (1:19) В някои ръкописи и повечето съвременни версии, базиращи се на александрийския текст, изразът „и така" (гр. *hoste)* е заместен от „знаете" *(iste)*. Но ние смятаме, че традиционният прочит най-добре подхожда на контекста, изразявайки една многозначителна пауза преди практическите указания за това, което трябва да правим, в светлината на пасажа от 1 до 18 ст.
3) (1:21) Една и съща гръцка дума *(psuche)* означава и „живот", и „душа", и не винаги може да се каже със сигурност кое от двете значения е по-подходящо в конкретния случай. Също така думата „спасявам" (както на гръцки, така и на английски) не означава непременно вечно спасение. Тя може да означава също изцеление, освобождение, избавяне и пр. Следователно изразът „да спаси душите ви" би могъл да означава в *някой друг контекст* „да направи успешен *живота* ви" [за Христос].
4) (2:4) Гръцката дума за събрание на това място е *sunagoge* (събрание). И тъй като тази дума по-късно започва да се използва само за *еврейските* събрания („синагоги"), това е признак за изключително ранната дата на написването на Посланието на Яков. „Паство" (Тиндейл), „църква" (ПБКДж) и „събрание" (НПБДжНД) са най-честите преводи на думата *ekklesia* – събрание (от призовани). Обикновено днес тази дума се използва като политически термин (напр. Общото *събрание* на Обединените нации).
5) (2:14) За да бъдем абсолютно верни на истината, трябва да кажем, че местоимението „такава" *липсва* в гръцкия текст. Вместо него е използван определителният член („вяра*та*"). Макар и понякога определителният член да може да има силата на показателно местоимение, в случая тук може би става въпрос за използването на определителен член след абстрактно съществително. И тъй като този прочит съдържа явен тълкувателен елемент, изразът „такава вяра" от първото издание на НИПБКДж бе заместен от стария прочит на ПБКДж в по-късните му издания.
6) (2:20) Критическият текст гласи „безполезна" вместо „мъртва".
7) (3:5) Clovis G. Chappel, *Sermons from Psalms,* p. 132.
8) (3:7) Robert G. Lee, *Lord I Believe,* pp. 166-168.
9) (4:4) В повечето ръкописи се казва „Прелюбодейци и прелюбодейки...", което е може би намек за действително неморално поведение в събранията, до които е адресирано Писмото. Александрийските ръкописи

съдържат само думата „прелюбодейки“, което говори по-скоро за преносна употреба на думата. ПБКДж и НИПБКДж позволяват и двете значения – и буквалното, и/или духовното прелюбодейство.

10) (4:5) В най-старите ръкописи не е имало главни и малки букви. В идеалния случай би трябвало да има едно „С“, което да е нещо средно между главна и малка буква за многото места в НЗ, където не е ясно дали става въпрос за „Духа“ или за „духа“. Но тъй като такава буква няма, преводачите и редакторите трябва да решават според контекста. Както за този стих, така и за много други места в НЗ мненията на известни изследователи на Библията се разделят.
11) (4:11, 12) В някои текстове се казва „другиго“ вместо *„ближния си“*.
12) (5:9) И критическият текст, и повечето ръкописи казват „съдени“, но контекстът не предполага отрицателна присъда, затова думата „осъдени“ също може да се използва.
13) (5:12) Тук текстът на повечето ръкописи ни предлага един много интересен вариант. Според ПБКДж текстът гласи „в (букв. „под“) осъждение“, превод на израза *hupo krisnin.* Но текстът на *болшинството* ръкописи гласи *eis* („в“) *hupokrisin* („лицемерие“). Ако малкият предлог eis беше изпуснат при преписването, щеше да бъде естествено представката от *hupokrisin* да се отдели като предлог, в резултат на което да се получи „под осъждение“. И макар че и двата израза съответстват на непосредствения контекст, може да се каже, че цялото Послание на Яков, което тук е към своя край, е написано като предупреждение срещу изпадането в религиозно *лицемерие.*

Библиография

Adamson, James,
The Epistle of James (NIC),
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Company, 1976.

Brown, Charles,
The General Epistle of James: A Devotional
Commentary,
Philadelphia: The Union Press, 1907.

Gaebelein, Frank,
The Practical Epistle of James,
Great Neck, N. Y.: Doniger & Raughley,
Inc. 1955.

Johnstone, Robert,
*Lectures Exegetical and Practical on the
Epistle of James,*
Minneapolis: Klock & Klock Christian
Publishers (Reprint of 1871 ed.).

Kelly, William,
The Epistle of James
London: F. E. Race, 1913.

King, Guy H.,
A Belief that Behaves,
London: Marshall, Morgan & Scott, Ltd.,
1954.

Zodhiates, Spiros,
The Behaviour of Belief,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Co., 1959.

Първото послание на Петър

„Ако не знаехме кой е написал това писмо, можехме да кажем: „Този, който е написал това писмо, трябва да е бил човек-канара, чиято душа е била основана върху скала и чието величествено свидетелство има за цел да укрепи душите на другите, за да могат да устоят на ударите на връхлитащите ги страдания и да постави основата им на една истинска скала.“

Вайсингер

Въведение

I. Уникално място в Канона

Християните от мюсюлманските и комунистическите страни са свикнали до такава степен с репресиите, враждебността и преките преследвания, че за тях те са ежедневие. За тези вярващи Първото послание на Петър има огромно значение, когато трябва да преодоляват страданията, които Господ Исус позволява да им се случват, за да произведат в тях известни положителни качества като например постоянство.

Християните на Запад и особено английски говорещите вярващи притежават едно огромно библейско наследство и не са свикнали на противопоставяне на вярата от страна на обществото. Съвсем доскоро държавата само се усмихваше на твърдението, че семейството е основната единица в обществото, и дори насърчаваше посещението на „църква по ваш избор“. Но това вече не е така. Правителствата и особено местните управи, започват все повече и повече да използват съдии, образователни институции и особено масмедиите, за да представят погрешно, да се подиграват и дори да клеветят християните, които вярват в Библията. Радиото, телевизията, киното, вестниците, списанията и официалните съобщения все по-често популяризират неморалното поведение, приемането на алкохол, лъжата, измамата и дори богохулството. Християнството все повече и повече се превръща в „противоположна култура“ и колкото по-скоро вярващите научат уроците на апостол Петър от неговото Първо послание, толкова по-подготвени ще бъдат те за последните години на двадесетия и първите години на двадесет и първия век – ако Господ не дойде дотогава.

II. Авторство

Външни доказателства

Външните доказателства за авторството на Петър са ранни и почти универсални. Евсевий смята Първото послание на Петър за една от книгите, всеобщо приети от всички вярващи *(хомологоменни книги)*. Поликарп и Климент от Александрия също приемат това Послание. Фактът, че Писмото липсва в Маркионския канон, не трябва да ни изненадва, тъй като Маркион приема само Писмата на *Павел*. Мураторианският канон също не съдържа Писмото на Петър, но това може да се дължи на фрагментарната природа на този документ.

Твърде е възможно текстът на 2 Петр. 3:1 да е първото свидетелство за Първото послание на Петър. Дори и онези, които не вярват, че Петър е авторът и на Второто послание (вижте Въведението към 2 Послание на Петър), смятат, че то е написано достатъчно рано, за да бъде валидно свидетелство за 1 Послание на Петър, при условие че текстът от 2 Петр. 3:1 наистина говори за по-ранното Писмо.

Вътрешни доказателства

Едно от *вътрешните доказателства*, причина за сериозни съмнения в авторството на Петър, е изключително добрият гръцки език, на който е написано Писмото. Въпросът е: „Може ли един рибар от Галилея да пише толкова добре?“ Много хора отговарят на този въпрос отрицателно: „Не, не може.“ Но ние знаем и имаме богати примери в нашата собствена култура за хора с усет към езика и говоренето пред публика, които показват изключително добро владеене на литературния език, без непременно да са завършили някакво специално образование в учебно заведение или семинария. Освен че е бил вдъхновен от Светия Дух и вероятно подпомогнат от Силван при съставянето на Писмото, Петър вече е бил проповядвал в продължение на тридесет години. Когато в Деяния 4:13 се казва, че Петър и Йоан са били „неграмотни човеци“, това просто означава, че те не са имали специално образование като равини.

Забележките във връзка с живота и служението на Петър присъстват изобилно в Първото послание, както показва и следният списък:

В 1:8 авторът намеква, че е видял Исус по начин, по който неговите читатели не са го видели. Там е казано следното: „Когото *любите,* без да сте Го видели“; *„без...* сега да Го *виждате.*“ Има и други пасажи, които показват, че авторът е бил заедно с Господа.

В първите десет стиха на 2 глава се говори за настоящия Христос като за „крайъгълен камък“, което ни напомня за събитието в Кесария Филипи (Мат. 16:13-20). Когато Петър изповяда Исус като Христос, Сина на живия Бог, Господ Исус му каза, че Той ще съгради Своята църква на тази основа, т. е. на истината, че Христос е Синът на живия Бог. Той е Крайъгълният камък и Основата на църквата.

Споменаването на живите камъни във 2:5 ни напомня за случката в Йоан 1:42, където името на Симон е сменено на Кифа (на арамейски) или Петър (на гръцки), като и двете означават *„камък“.* Чрез вяра в Христос Петър е станал жив камък. Затова никак не е учудващо, че във 2 глава той ни казва толкова много неща за живите камъни. Във 2:7 авторът цитира Псалм 118:22: *„Камъкът, който отхвърлиха зидарите, Той стана глава на ъгъла.“* Това е същият пасаж, който Петър цитира, когато е изправен да отговаря пред началниците, старейшините и книжниците в Ерусалим (Деяния 4:11).

Когато четем как апостолът съветва своите читатели да се подчиняват на властите (2:13-17), не можем да не си спомним момента, когато самият Петър не се подчини и отряза ухото на слугата на първосвещеника (Йоан 18:10). Така че, освен че е боговдъхновен, неговият съвет е вдъхновен и от жизнения опит на самия Петър!

Пасажът във 2:21-24 като че ли говори за пряко почерпено знание за съда и смъртта на Господ Исус. Петър никога няма да забрави смирената издръжливост и тихо понесените мъки на Спасителя. Във 2:24 се намеква за начина, по който умира Спасителят – чрез разпъване на кръст. Това описание звучи като ехо на думите на Петър в Деянията на апостолите 5:30 и 10:39.

Когато Петър казва за читателите си, че са се върнали при Пастира и Епископа на душите им (2:25), той най-вероятно мисли и за своето възстановяване (Йоан 21:15-19) след отричането му от Господа.

Напомнянето, че „любовта покрива множество грехове“ (4:8), може да се свърже с въпросите, които Петър задава на Господа в Мат.18:21, 22: „Господи, до колко пъти, като ми съгреши брат ми, да му прощавам? До седем пъти ли?“ А Исус му отговаря: „Не ти казвам: До седем пъти – до седемдесет пъти по седем“; т. е. безкрайно число пъти.

В 4:16 четем, че ако някой страда като християнин, не трябва да се срамува,

а да слави Бога с това име. Сравнете този стих с текста от Деяния 5:40-42, където Петър и другите апостоли напускат синедриона, след като биват бити, „възрадвани, задето се удостоиха да претърпят опозоряване за Исусовото име".

Авторът на Посланието пише за себе си като за „свидетел на Христовите страдания" (5:1). Изразът „участник на славата, която има да се яви", може би намеква за събитието на Планината на преображението. Петър присъства и при двете събития.

Нежният, грижовен съвет за пазенето на „Божието стадо, което е между вас" (5:2), ни напомня за думите на Спасителя от Йоан 21:15-17, когато Господ Исус казва на Петър: „Паси агънцата Ми... Паси овцете Ми... Паси овцете Ми..."

Думите от 5:5 („Облечете смирението") много напомнят за случката от Йоан 13 глава, където Исус препасва престилката на слуга и измива краката на учениците Си. Всъщност целият този пасаж върху гордостта и смирението (5:5, 6) придобива още по-голямо значение, когато си спомним самоувереното твърдение на Петър, че той никога няма да се отрече от Господа (Марко 14:29-31) и последвалото го трикратно отричане от Спасителя (Марко 14:67-72).

И един последен пример с Петрово преживяване може да се намери в 5:8: „Противникът ви, дяволът, като рикаещ лъв обикаля, търсейки кого да погълне." Дали, пишейки тези думи, Петър не си мисли за времето, когато Исус му каза: „Симоне, Симоне, ето, Сатана ви изиска всички, за да ви пресее като жито" (Лука 22:31)?

III. Датиране

Поучението на Петър, че като цяло властта е полезна за онези, които желаят да вършат добро (1 Петр. 2:13-17), се смята за прекалено примиренческо твърдение, за да е написано *след* началото на жестоките преследвания на християните от Нерон (64 г. сл. Хр.). Във всеки случай Писмото не може да е написано много по-късно от тази година – 64 или 65 г. сл. Хр.

IV. Предмет и основни теми на Посланието

Както вече беше отбелязано, Посланието на Петър разглежда най-вече въпроса за страданията в християнския живот. До този момент, изглежда, неговите читатели са били подложени на опозоряване и осмиване в Христовото име (4:14, 15). За много от тях са предстоели затворът, конфискуването на имуществото и насилствената смърт. Но страданията не са единствената тема на това велико Послание. То включва и благословенията, които вярващият наследява чрез приемането на евангелието, правилните взаимоотношения на вярващите със света, държавата, семейството и църквата и наставленията за старейшините и върху дисциплината.

От Вавилон (действителния град на река Ефрат с живеещата в него еврейска общност или духовния Вавилон на река Тибър, т. е. Рим) апостолът изпраща своето Писмо до източните провинции на областта, на чиято територия се намира днешна Турция.

Схема на изложението

I. Привилегиите и отговорностите на вярващия (1:1-2:10)

А. Поздравът на Петър (1:1, 2)

Б. Положението на вярващия (1:3-12)

В. Поведението на вярващия в светлината на неговото положение (1:13-2:3)

Г. Привилегиите на вярващия в неговия нов дом и в свещенството (2:4-10)

II. Отношението на вярващия (2:11-4:6)
А. Към света – като пришълец в него (2:11, 12)
Б. Към властите – като гражданин на страната, която те управляват (2:13-17)
В. Към господарите – като техен слуга (2:18-25)
Г. Към съпруга – като негова жена (3:1-6)
Д. Към съпругата – като неин мъж (3:7)
Е. Към общението в събранието – като негов член (3:8)
Ж. Към преследващите го – като преследван (3:9-4:6)
III. Служението и страданието на вярващия (4:7-5:14)
А. Настоятелни заповеди за последните дни (4:7-11)
Б. Увещания и обяснения във връзка със страданието (4:12-19)
В. Увещания и поздравления (5:1-14)

Коментар

I. Привилегиите и отговорностите на вярващия (1:1-2:10)

А. Поздравът на Петър (1:1, 2)

1:1 Възлюбеният рибар представя себе си като **Петър, апостол на Исус Христос.** Той е изпратен от Господ Исус като един от първите дванадесет апостоли, призован да бъде носител на едно славно и преобразяващо послание. Отговаряйки на този тих, небесен призив, Петър се е превърнал от ловец на риба в ловец на човеци.

Всички вярващи са призовани да представляват интересите на Христос тук, на земята. Всички ние трябва да бъдем мисионери независимо дали живеем в родината си или в чужбина. Това е главната цел на нашия живот като последователи на Исус. Всичко останало е подчинено на нея.

Писмото е адресирано **„до избраните пришълци, пръснати по Понт, Галатия, Кападокия, Азия и Витиния“.** Кои са тези „пришълци“?

Определението **„пръснати“** ни кара да предполагаме, че това са вярващи евреи, тъй като Яков използва същата дума и за вярващите евреи от дванадесетте израелски племена (Як. 1:1). Освен това същата дума в Йоан 7:35 описва евреи, които са пръснати сред езичниците.

Възможно е също така обаче Петър да пише на вярващи езичници, пръснати по време на преследванията из околните народи. Правейки това, той взима много от определенията, използвани дотогава само за Божия народ на земята и ги прилага към новото Божие общество – църквата. Нарича ги „избрани“ (1:2); „избран род, царско свещенство, свят народ, люде, които Бог придоби“ (2:9). Има още три показателни пасажа, които подкрепят тезата, че Петър пише на вярващи езичници. Първият е мястото, в което той пише за суетния начин на живот, предаден на тях от бащите им (1:14, 18). Вторият е пасажът, в който той ги нарича хора, които някога не са били народ (2:10). И третият е стихът, в който казва, че те са живели в миналото като езичници (4:3). И така, съществуват сериозни доказателства за това, че пръснатите пришълци, на които пише Петър, са вярващите от християнската църква, сред които има най-вече хора, които са били езичници преди обръщението си. Ако някой възрази, че Петър е бил апостол главно на юдеите, ние бихме отговорили, че това едва ли означава забрана върху каквото и да е служение от негова страна сред езичниците. Освен това никой не може да каже, че Павел, който е бил апостол на езичниците, не е прекарал известно време, служейки на юдеите.

1:2 Получателите на Писмото са хора, които подлежат на четириетапно развитие на тяхното спасение, което

включва всичките три Личности на Триединството.

Първо, те са **избрани по предузнанието на Бог Отец.** Това означава, че в миналата вечност Бог ги е избрал да Му принадлежат. Доктрината за божествения избор не винаги е била особено популярна, но тя има най-малкото едно определено достойнство – признава Бога за Бог. Опитите да я направят по-приятна за човека водят само до отнемане на част от суверенитета на Бога. Всяка трудност, която срещаме, когато търсим връзката между избирането от Бога и отговорността на човека, се крие в човешкия ум, а не в Бога. Библията съдържа и двете доктрини, затова ние трябва да вярваме и в двете. Истината включва и двете крайности, а не стои някъде по средата.

Тук се казва, че Божият избор става **по** Негово **предузнание.** Според някои това означава, че Бог избира тези, за които предварително разбира, че ще повярват в Спасителя. Според други Бог знае много добре, че всеки грешник, оставен сам на себе си, никога няма да повярва в Спасителя, и затова отделя някои, които ще бъдат трофеите на Неговата милост. Макар и да не отричаме, че Божията милост съдържа в себе си една неразгадана тайна, ние сме уверени, че в нея няма нищо несправедливо.

Вторият етап на спасението е **„освещението на Духа“.** Този аспект на **освещението** се извършва преди обръщението.[1] Това е служение на Светия **Дух,** чрез което Той отделя хора, които да принадлежат на Бога (вж. също 2 Сол. 2:13). То логически следва избирането от Бог Отец. Във *вечността* Бог е предузнал и избрал тези хора. Във *времето* Светият Дух действа, за да осъществи това избиране на практика в живота на отделните индивиди.

Третият етап от спасението на душата засяга отговорът на грешника на делото на Светия Дух. Той се нарича **послушание** на **Исус Христос.** Това означава да се подчиниш на евангелието, като се покаеш от греховете си и приемеш Христос като Спасител. Идеята за евангелието като за нещо, което изисква подчинение, се среща често в НЗ (вж. Рим. 2:8; 2 Сол. 1:8).

И най-накрая идва **поръсването** с **кръвта** на Исус Христос. Това не трябва да се приема абсолютно буквално и да се смята, че при спасението човек наистина бива поръсен с кръвта на Исус. Поръсването с кръвта на Исус трябва да се приема в преносен смисъл. Едно от нещата, които то означава, е, че в момента, в който един човек бъде спасен, той получава всички облаги, които произлизат от проливането на кръвта на Христос на Голгота. Кръвта на Спасителя е била пролята веднъж завинаги преди повече от 1900 години и никога няма да бъде проливана отново. Но ние получаваме прощение, изкупление и хиляди други благословения, които произтичат от този факт, веднага щом повярваме в Него.

След като проследява четирите етапа в духовното раждане на своите читатели, Петър сега им пожелава **благодат** и **мир** да им **се умножат.** Те вече са изпитали Божията благодат чрез спасението, както и произтичащия от него мир с Бога. Но те ще имат нужда от **благодат** или сила всеки ден, за да водят християнски живот, и **мир,** за да могат да живеят в това неспокойно време. Затова апостолът им ги желае в пълно изобилие. Джеймс Дени казва, че „благодатта е първата и последната дума на евангелието, а мирът – съвършеното духовно здраве, свършеното дело на благодатта“.

Б. Положението на вярващия (1:3-12)

1:3 В пасажа от 3 до 12 ст. Петър очертава уникалните слави на нашето спасение. Той започва с призив да отдадем хвала на Автора на спасението – **„Бог и Отец на нашия Господ Исус Христос“.** Това наименование представя Бога в едно двойно отношение с Господ Исус. На-

именованието „Бог... **на нашия Господ Исус Христос**" подчертава човешката природа на Спасителя; а наименованието **„Отец"** изтъква божествената природа на Божия Син. Дадено е и пълното име на Сина:

Господ – Този, Който единствен има право да господства в сърцата и живота на хората.

Исус – Този, Който спасява Своите хора от греховете им.

Христос – Божият Помазаник, Който е издигнат на най-високото място в небето.

Ние сме родени отново **„за жива надежда чрез възкресението на Исуса Христа от мъртвите"** чрез Божията **голяма милост.** Причината за това наше новорождение е Неговата велика милост. Нашето новорождение е нейното естество. Живата надежда е настоящата ни награда. **Възкресението на Исус Христос** е справедливото основание за нашето спасение, а така също и основата за нашата **жива надежда.**

Като грешници ние не сме имали никаква друга надежда освен гроба. Пред нас не е стояло нищо друго освен сигурността на осъждението и огненото негодуване. Като участници в първото създание ние сме подлежали на наказанието на смъртта. Но в изкупителното дело на Христос Бог намира справедливо основание, което му дава право да спасява такива ужасни грешници, каквито сме ние, и въпреки това да остане справедлив. Христос е платил наказанието за нашите грехове и е задоволил напълно Божиите изисквания. Изискванията на справедливостта са удовлетворени изцяло и сега милостта тече към тези, които се подчиняват на евангелието. Чрез възкресението на Христос Бог е показал пълното си удовлетворение от пожертвувателното дело на Своя Син. Възкресението е Бащиното „Амин" на вика на нашия Господ: „Свърши се!" Освен това възкресението е Божият залог, че всички, които умрат в Христос, ще бъдат възкресени от мъртвите. Това е нашата **„жива надежда"** – очакването, че ще бъдем заведени в небето, за да бъдем заедно с Христос и да бъдем като Него завинаги. Ф. Б. Мейър нарича **живата надежда** „връзката между нашето настояще и нашето бъдеще".

1:4 4 и 5 ст. описват този бъдещ аспект на спасението. При новорождението ние получаваме надеждата за **„наследство... на небесата". Наследството** включва всички благословения, на които вярващият ще се наслаждава в небето през вечността, и всичко, което ще бъде негово чрез Христос (Пс. 16:5). Наследството е **„нетленно, неоскверняемо и** което не повяхва". (1) **„Нетленно"** означава, че то никога не може да ръждяса, да се скъса, да се счупи или да изгние. То е, така да се каже, гарантирано срещу смърт. (2) **„Неоскверняемо"** означава, че наследството е съвършено само по себе си, че нищо не затъмнява неговата чистота. То е „гарантирано срещу греха". (3) **„Което не повяхва"** означава, че то никога няма да се промени както по стойност, така и по слава или красота. То е „гарантирано срещу времето".

При земните наследства няма никаква сигурност. Понякога стойността на един недвижим имот например може рязко да се понижи под влияние на пазарната конюнктура. Завещанието може да се оспори от хора, които изобщо не са споменати в него. На човек могат да му отнемат наследството само защото могат да се появят нередности в съдебните процедури. Но нашето небесно наследство не подлежи на никакви промени под влияние на времето и нищо не може да попречи на правото на вярващия на него. То се държи на сигурно съхранение в небето за всяко Божие дете.

1:5 И не само че наследството се пази за християните, но и самите християни **са вардени** или пазени за *него.* В този живот наследникът може да умре преди да получи наследството. Но същата тази благодат, която пази небесното наслед-

ство за нас, ни пази и нас като наследници, за да му се наслаждаваме. Божият избор за Неговите хора никога не може да бъде осуетен. Тези, които са били избрани от вечността, биват спасени във времето сега и са пазени за вечността, която идва. Вярващият в Христос е осигурен завинаги.

Но освен божествена страна вечната осигуреност има и човешка страна. Това, че ние **сме пазени чрез Божията сила,** е божествената страна на нашето спасение; това, че ние се пазим **чрез вяра,** е човешката му страна. Това не означава, че един човек е спасен само докато показва вяра. Там, където има истинска **вяра,** има и постоянство. Спасителната вяра *винаги* притежава качеството да бъде постоянна.

Божието дете се пази с **Божията сила за „спасение, готово да се открие в последно време".** Тук се има предвид бъдещият аспект на спасението. Често пъти се казва, че спасението има три аспекта – минал, сегашен и бъдещ: (1) Християнинът *е бил спасен* от наказанието на греха, когато най-напред е повярвал в Спасителя (Еф. 2:8). (2) Той *се спасява* всеки ден от силата на греха, като позволява на Спасителя да живее живота си чрез него (Рим. 5:10). (3) Той *ще бъде спасен* от присъствието на греха при Грабването (Евр. 9:28). Неговото тяло ще бъде изменено и прославено и той ще бъде освободен завинаги от греха, болестите и смъртта. Този бъдещ аспект включва и момента, когато светиите ще се върнат на земята с Христос и ще бъдат видимо изявени като Божии деца (1 Йоан 3:2).

1:6 Заради тази надежда за изкуплението на тялото и за славното наследство, вярващите могат **много да се радват** дори и когато са в **изпитания.** Християните, на които пише Петър, са преследвани заради свидетелството си за Христос. Петър им напомня за един от удивителните парадокси на християнството – радост в мъки. От една страна, те могат да **се радват** заради перспективата, че тях ги очаква „пазено наследство" за „пазени хора". От друга страна, те могат да се радват, защото знаят, че **разните изпитания** са временни, докато славата е вечна (вж. 2 Кор. 4:17). Коментирайки радостта, която християнинът изпитва, когато е в изпитание, Дж. Джаует казва така: „Никога не съм очаквал да открия такъв обилен извор в такава необещаваща пустош."

1:7 Има още една утеха за страдащите светии и тя е, че те знаят, че техните страдания не са нито безцелни, нито безплодни. Страданията на невярващите са само едно предусещане на мъките в ада, които те ще търпят вечно. Но това не се отнася за християнина. Едно от многото благотворни последствия от страданията в този живот за Божиите деца е, че те изпитват **истинността** на неговата **вяра.** Петър сравнява нашата вяра със **злато.** От всички познати на човека елементи златото е един от най-трайните. То може да бъде изпитано при много високи температури и да остане незасегнато. Но въпреки това златото пак **„гине"** вследствие на непрекъсната употреба, високо налягане или въздействие с огън.

Истинската **вяра** е неразрушима. Вярващият може да бъде подложен на жестоки проверки и изпитания, които, вместо да разрушат неговата вяра, стават храна за нея, от която тя започва още по-буйно да расте. Йов може би е претърпял най-тежките загуби, които някой някога е претърпял в историята на човечеството, и въпреки това е могъл да каже: „Ако и да ме убие Той, аз ще Го чакам" (Йов 13:15). Тримата мъже, които вавилонският цар хвърля в огнената пещ, са били **изпитани** буквално **чрез огън.** Но освен че е доказал истинността на тяхната вяра, огънят е изгорил и въжетата, с които мъжете са били вързани (Дан. 3:12-30). И докато са били в това огнено изпитание, при тях е бил Един, Който е приличал на Божия Син.

Истинността на вярата може да се докаже само **чрез огън.** Лесно е да бъдеш християнин, когато преобладаващите обстоятелства са благоприятни за вярата; но когато откритото изповядване на Христос носи мъки и гонения, тогава случайно попадналите последователи започват лека полека да изоставят и да се загубват в тълпата. Една религия, която не струва нищо, не заслужава нищо. Вярата, която те кара да се откажеш да платиш цената, е фалшива вяра. Това е вяра само на думи, която Исус заклеймява.

Истинската вяра има за резултат **„хвала и слава, и почест,** когато се яви **Исус Христос"**. Това означава, че Бог ще възнагради всяка вяра, която е издържала на проверката. Той ще **похвали** онези, които са изпитвали радост, макар и заобиколени от беди. Ще даде **слава и почест** на онези изпитани и изстрадали светии, които са успели да приемат изпитанията като вот на доверие от Негова страна.

Това ще стане явно, когато Исус Христос дойде пак на земята, за да господства като Цар на царете и Господ на господарите, и когато всички ония, които светът отхвърля, ще бъдат ясно изявени като Божии синове. Когато сравним отделните текстове в Писанията, ще видим, че наградите ще бъдат раздадени на Христовото съдилище – в небето, след Грабването. Но откритото изявяване на тези награди ще стане при Второто пришествие на Христос.

1:8 Сега Петър ни обръща внимание върху настоящите радости от нашето спасение – приемането на Христос чрез вяра. Макар и никога да не сме Го **видели** с очите си, ние Го **любим.**[2] **Макар и да не Го виждаме** сега, ние въпреки това **вярваме** в Него. Така ние влизаме в блаженството, за което Исус говори на Тома: „Блажени ония, които, без да видят, са повярвали" (Йоан 20:29).

Уилям Линкълн пише следното:

„Хората говорят много за любовта, но истинската проверка на любовта към Бога и към Христа е тази, когато изпитваният казва по време на изпитанието: „Не искам да загубя Божието благоволение и усмивка – затова предпочитам да страдам, отколкото да Го натъжа." Любовта ще се задоволи с една коричка хляб и Божията усмивка вместо по-доброто положение и популярността в света. Всички Божии деца трябва да минат през такава проверка, за да се види кои са плявата и кои – житото. Златото излиза от огъня изпитано и пречистено от всякакви примеси." [3]

Като вярваме в Него, ние **се радваме с „неизказана и преславна радост".** Да бъдеш свързан с Него чрез вяра, означава да имаш непрекъсната и вечна връзка с извора на всяка чиста **радост.** Радостта на християнина не зависи от земните обстоятелства, а от възкръсналия и възвисен Христос отдясно на Бога в небесата. Никой никога не може да открадне на светията неговата радост, защото това би означавало да свали Христос от Неговото място на слава в небесата. Двете неща са тясно свързани.

1:9 След това Павел разглежда настоящото следствие на вярата – **спасението на** душата. Спасението на тялото все още предстои: то ще стане, когато Христос дойде за Своите светии. Но веднага щом се доверим на Христос чрез вяра, ние получаваме **спасението на душите** си. Под тази дума трябва да се разбира нематериалната част на човека, неговата личност отделно от тялото. Душата е това, което се отделя от тялото по време на смъртта. В този пасаж тя включва и духа, който ни дава съзнание за Бога. Душата се спасява по време на новорождението.

1:10 За **това спасение** са писали много от старозаветните **пророци.** Много древни Божии говорители са пророкували за незаслужената милост, която ние ще получим. Но те не са разбирали напъл-

но това, за което са писали (вж. Дан. 12:8).

1:11 Това, което те не са разбирали, е: (1) самоличността на Онзи, Който ще се яви като Месия, и (2) **времето** на Неговото появяване. Те са били вдъхновени от Божия Дух да **предскажат страданията на Месията и последвалите ги слави,** но не са разбирали, че тези две събития ще бъдат разделени най-малко от 1990 години. Както често се казва, те са видели двата планински върха – (а) Голгота, където Исус пострада, и (б) Елеонския хълм, където Той ще се върне в слава, но не са видели равнината, която е лежала между тях – настоящия Век на Благодатта. Но тъй като ние се намираме в него, можем ясно да виждаме и двете събития – едното минало, другото все още предстоящо.

1:12 На тях Божият Дух им е **открил** по един тайнствен начин, че служат на поколения, които още на са били родени. Макар и думите на пророците да са носели послание и за тяхното собствено поколение, те са знаели, че изявяването на пълното им значение все още е предстояло.

Това, разбира се, повдига няколко въпроса. Нима старозаветните пророци не са разбирали истината за оправдание чрез вяра? Какво точно не са разбирали за спасението? В какъв смисъл те са служели не **за себе си,** а **за нас?**

Уилям Линкълн казва така:

„Пълнотата на Божията благодат не е могла да се изяви преди идването на Христос. Бог е могъл и наистина е спасявал грешници и ги е завеждал в небето, както е направил с Енох, но единството с Христос и всичко, което то означава, не е могло да бъде изпитано, преди Христос да умре и да възкръсне. О, колко много Бог обича да излива благодат върху Своя Син!“ [4]

Това, което е било забулено в тайна за пророците, е изявено за нас сега. Светият Дух е слязъл от небето на Петдесетница и е дал власт на апостолите да провядват добрата вест, че Исус от Назарет е пророкуваният Месия, че Той е умрял за греховете на хората, че е бил погребан и че е възкръснал на третия ден. Те са съобщили, че спасението е дар чрез вяра в Христос; и са заявили, че Божието намерение за този век е да събере от народите народ за Своето име и че един ден Господ Исус ще се върне на земята, за да поеме скиптъра на световното управление.

Огромната привилегия на вярващите в този век се вижда не само в това, че те разбират ясно онова, което е било скрито за пророците, но и във факта, че **ангели желаят да надникнат в** тези истини за спасението. Ангелите заемат видно място както в Стария, така и в НЗ. Те се споменават във връзка с раждането на Христос, Неговото изкушаване, агонията Му в Гетсиманската градина и Неговото възкресение. Но доколкото ни е известно, за падналите ангели няма изкупление. Христос не дойде, за да помогне на ангелите, а за да помогне на Авраамовите потомци (Евр. 2:16). Църквата е пример за ангелите, тъй като тя изявява „многообразната премъдрост на Бога“ (Еф. 3:10). Но те не могат да познаят радостта, която ни носи нашето спасение.

В. Поведението на вярващия в светлината на неговото положение (1:13-2:3)

1:13 С този стих започва една важна промяна в темите. Дотук Петър разглеждаше славите на нашето спасение. Оттук той започва серия от увещания, основаващи се на предхождащите ги стихове. Джаует казва така: „Призивът, който следва, се базира на първоначалната евангелистична част. Духовният импулс се създава чрез силата на суперлативните факти. Действената сила на дълга се ражда в сърцето на евангелието.“[5]

Най-напред Петър увещава светиите да се препашат през чреслата на своите

помисли. Това е един много интересен израз. В източните страни хората са носели дълги, развяващи се дрехи. Затова, когато са искали да вървят бързо и без нищо да им пречи, те са връзвали дрехата си около бедрата си с колан (вж. Изх. 12:11). Тук се казва, че те трябва да препашат „чреслата си". Но какво означава **„препашете се през чреслата на вашите помисли"**? Това означава, че докато вървят в този враждебен свят, вярващите трябва да избягват да изпадат в паника или да се отвличат. Когато има преследвания, винаги има опасност от объркване и страх. Препасаният през чреслата ум означава сила, самоконтрол, хладнокръвие и готовност за действие. Никакъв страх или преследване не може да повлияе на такъв ум.

Това състояние на умствена готовност се насърчава още повече от думите **„бъдете въздържани"**. Това означава, че ние трябва да владеем себе си, а не да изпадаме в паника. **Въздържаността** говори за уравновесеност и устойчивост.

Освен това светиите трябва да гледат оптимистично в бъдещето: **„...имайте пълна надежда за благодатта, която ще ви се даде, когато се яви Исус Христос."**

Сигурността за Христовото пришествие е достатъчно основание, за да издържим през всички бури и превратности на живота. Обикновено се смята, че изразът **„когато се яви Исус Христос"** се отнася за Неговото Второ идване на земята, когато Той ще се яви в слава. Но ние смятаме, че той също така може да се отнася и до Грабването, когато Христос ще дойде за Своите светии.

1:14 Темата на пасажа от 14 до 16 ст. е **послушанието. Послушните деца** не трябва да се заплитат в грехове, които са били обичайни за тях в живота им преди повярването. Сега вече, като християни, те трябва да моделират своя живот по примера на Този, Чието име носят. Ако се съобразяват с безбожния свят, те отричат принадлежността си към небесния свят. Сега, когато са получили знание чрез Светия Дух, те трябва да се откажат от онова, което са вършели в дните на своето **незнание. „Първите страсти"** са греховете, които вярващите са вършели, докато са живеели в невежество за съществуването на Бога.

1:15 Вместо да подражаваме на безбожния свят с неговите прищевки и стремежи, ние трябва да възпроизвеждаме в живота си **светия** характер на Този, Който ни е призовал. Да бъдем благочестиви означава да приличаме на Бога. А ако искаме да приличаме на Него, трябва да бъдем **свети** във всичко, което казваме или правим. В този живот ние никога няма да бъдем толкова свети колкото е Той, но въпреки това трябва **да бъдем свети,** *защото* Той е свят.

1:16 Петър отново се обръща към СЗ, за да ни докаже, че Бог очаква от Неговите хора да бъдат като Него. В Левит 11:44 Господ казва: **„Бъдете свети, защото Аз съм свят."** Християните получават сила да живеят свят живот, когато в тях обитава Светият Дух. Старозаветните светии не са имали тази помощ и това благословение. Но по-голямата привилегированост води след себе си и по-голяма отговорност. Стихът, който Петър цитира от Левит придобива нови дълбочини на значение в НЗ. Тук става въпрос за разликата между формалното и живото. Светостта е била Божият идеал в СЗ. Тя е възприела едно конкретно, всекидневно измерение с идването на Духа на истината.

1:17 В този пасаж Петър ни увещава да бъдем не само свети, но и да изпитваме страхопочитание. Това означава **страх,** изпълнен с почитание, с дълбоко разбиране на това, кой е Бог. Особено е важно да разберем, че Този, към Когото ние се обръщаме като към **Баща**, е и Онзи, Който **съди** Своите деца без лицеприятие, **според** делата на всяко едно от тях. Когато осъзнаем колко е необхватно Неговото знание и колко е справедлив

Неговият съд, ние ще живеем с един здравословен страх да не Го разсърдим. **Отец... съди** Своите Си в този живот; Той е предал съда над грешниците на Господ Исус (Йоан 5:22).

Линкълн пише следното: „Той наблюдава и забелязва всичко и знае дали има честност на помислите, разумност на мисленето и желание на сърцето да Го задоволим."[6]

От нас се очаква да прекараме остатъка от **времето на** нашия **престой** на земята **„със страх"**. Християните не са в този свят като у дома си. Ние живеем в една чужда страна като небесни изгнаници и не трябва да се установяваме тук като постоянни заселници. Също така не трябва да подражаваме и на поведението на земните жители. Винаги трябва да помним своята небесна принадлежност и да се държим като небесни граждани.

1:18 Преди повярването си вярващите не са се различавали от земните хора. Тяхното говорене и поведение са били обикновено като на всички останали. Времето преди обръщението им е описано като **„суетния живот, предаден вам от бащите ви"**. Но те са били откупени от този суетен живот с огромна цена. Били са освободени от робството на съобразения със света живот чрез заплащането на огромен откуп. Как са били спасени тези жертви на похищението – може би със **сребро или** със **злато** (Изх. 30:15)?

1:19 Не, нито със сребро, нито със злато, а **„със скъпоценната кръв на Христа,** като на **агнец** без недостатък и пречист". Христос е **„агнец без недостатък и пречист"**, което ще рече, че Той е абсолютно съвършен – както вътрешно, така и външно. Ако един вярващ се изкуши някога да се върне към светобните удоволствия и развлечения, да приеме отново вкусовете и предпочитанията на този свят, да стане фалшив като света... нека си спомни, че Христос проля **кръвта** Си, за да го освободи от този начин на живот. Да се върнеш обратно в света означава да застанеш отново на другия край на огромната пропаст, която беше преодоляна за нас чрез изграждането на скъпоценен мост на огромна цена. И нещо повече – означава да се покажеш абсолютно неверен към Спасителя.

„Помислете само колко грамадна е пропастта между огромната жертва и огромния грях и после решете дали си заслужава да се върнете към нещо толкова ужасно, което струваше на Божия Син Неговия живот."

1:20 Делото на Христос за нас не е нещо, което е хрумнало на Бога допълнително. Изкупителят е бил предопределен да умре за нас още **преди** създаването **на света. Но** „в скончанието на **времената"**, т. е. в края на диспенсацията на закона, Той се е явил от небето, за да ни избави от предишния ни начин на живот. Линкълн казва следното: „В това последно време нравствената история на човечеството доближи своя завършек в кръста на Христос. Тя изяви себе си напълно и достигна края си пред Бога."[7]

Петър добавя тези разсъждения, за да ни внуши колко е важно да скъсаме окончателно със световната система, заради която Христос умря, за да ни освободи. Ние сме в света, но не сме от него. Ние не трябва да се изолираме от грешните хора, а да им носим евангелието. Но когато се срещаме и общуваме с тези хора, не трябва да участваме в техните грехове, нито да ги извиняваме. Трябва да показваме с живота си, че сме Божии деца. В момента, в който станем като света, нашето свидетелство губи своята сила. Ако хората от света не виждат никаква разлика в нас – разлика, която говори за промяна към добро в нашия живот, те нямат никакъв стимул за обръщение.

1:21 Верността към Господ Исус се налага и от факта, че **чрез Него** ние сме **повярвали в Бога.** Той е Този, Който ни е разкрил сърцето на Отец. Както казва

Уолстън, „човекът познава Бога не чрез творението, нито чрез провидението, нито чрез закона, а чрез Христос“[8]. Отец е показал пълното си удовлетворение от изкупителното дело на Христос, като Го е възкресил **от мъртвите** и **Го** е удостоил с най-високата **слава** в небесата. Резултатът от всичко това е, **че** нашата **надежда и вяра са в Бога.** Ние живеем и се движим и съществуваме не в настоящия грешен свят, а в Него.

1:22 Сега апостол Петър увещава своите читатели да се обичат един друг (1:22-2:3). Най-напред той описва новорождението и посочва, че една от промените, до които то води, е **братолюбието** (1:22а). После апостолът подчертава колко е задължително да се обичаме (1:22б), след което отново говори за новорождението и особено за семето, от което пониква този нов живот – Божието слово (1:23-25). И накрая още веднъж подчертава какви са задълженията на тези, които са приели словото (2:1-3).

В 1:22а Петър описва новорождението: **„Понеже сте очистили душите си...“** Ние, разбира се, знаем, че Този, Който очиства душите ни при спасението, е Бог, защото (ако трябва да бъдем абсолютно точни) ние нямаме сила да се очистим сами. Но с тези думи апостолът иска да каже, че онези от нас, които са повярвали, са били и очистени.

Средството, което се използва при това очистване, е **покоряването на истината.** Тук за втори път Петър описва спасителната вяра като акт на покорство (виж 1:2). В Посланието към римляните Павел два пъти говори за покорството на вярата. Когато мислим за вярата, ние не трябва да я отделяме от покорството. Истинската вяра е вяра на послушанието. Това може да стане само **чрез Светия Дух.**[9] Една от целите на новорождението е **нелицемерното братолюбие.** В известен смисъл ние наистина биваме спасени, за да обичаме своите братя и сестри християни. По тази **любов** ние познаваме, че сме преминали от смъртта в живота (1 Йоан 3:14); и пак по нея светът познава, че сме ученици на Господ Исус (Йоан 13:35).

И така, увещанието, което идва съвсем естествено, е: **„Обичайте се един друг горещо, от сърце.“** Това е един от многото примери в НЗ, в който едно съобщително изречение става основа за заповедно. Съобщението е следното: **„Понеже сте очистили душите си... до нелицемерно братолюбие...“**, а заповедта: **„обичайте се един друг горещо, от сърце.“** И така, състоянието става основа за практическото изявление. Нашето братолюбие трябва да бъде горещо, сърдечно, силно, чисто, непрестанно и **нелицемерно.**

Увещанието да **се обичаме един друг** е особено важно за хора, които са преследвани, тъй като добре знаем, че „по време на трудности обикновените разногласия приемат гигантски размери“.

1:23 И отново Петър спира вниманието на своите читатели върху тяхното новорождение, като им говори за семето на това новорождение, което е **Божието слово.** Увещанията във 2:1-3 се базират на този стих.

Новорождението **не** става чрез **„тленно семе“**, т. е. то не става по същия начин като физическото раждане. Човешкият живот започва чрез едно семе, което се подчинява на физически закони за разлагане и смърт. Полученият физически живот е от същото качество като семето, чрез което се е появил; той също има временен характер.

Новорождението става чрез **Божието слово.** Четенето или слушането на Библията изобличава хората в техните грехове и ги убеждава, че Христос е единственият и достатъчен техен Спасител. Така те се обръщат към Бога. Никой не може да се спаси другояче освен чрез действието на нетленното Божие слово, което е достигнало до него по някакъв начин.

Семюъл Ридаут казва в *„Числената Библия“* така:

„[Това са] трите нетленни неща, които ние имаме в тази първа глава: нетленното наследство (4 ст.), нетленното изкупление (18 и 19 ст.) и нетленното слово, чрез което се новораждаме (23 ст.). Така ние придобиваме една природа, която е без недостатък и която е способна да се наслаждава на едно неосквернямо наследство на основата на изкупление, което никога не може да изгуби своята стойност. Тук ние виждаме как печатът на вечното съвършенство стои върху всичко и колко добре съответства на това прекрасният орнамент на нетленното семе на смирения и покорен дух“ (4).“ [10]

Словото **„живее и трае [до века]“**[11]. Дори и небето, и земята да преминат, то никога няма да премине. То е установено в небесата завинаги. И животът, който то произвежда, също е „до века“. Родените чрез словото възприемат вечния характер на словото.

При физическото раждане семето, от което пораства детето, съдържа в зачатъчен вид всички негови характеристики. Семето определя какъв ще бъде човекът, който ще порасте от това дете. За нашите настоящи цели е достатъчно да кажем, че това семе е тленно, както и животът, който произлиза от него.

1:24 Преходният характер на човешката природа се подчертава още веднъж от един цитат от Исая 40:6, 7. Човешкият живот е нетраен **като трева.** Физическата красота е краткотрайна като полските цветя. **Тревата изсъхва** и цветовете ѝ скоро окапват и умират.

1:25 За разлика от нея **„Словото БОЖИЕ трае до века“** (Ис. 40:8). Новият живот на вярващия също трае до века. Това нетленно слово е посланието на евангелието, което е било **благовестено** на читателите на Петър и което е предизвикало тяхното новорождение. То е източникът на вечния им живот.

2:1 Като участници в небесния живот християните трябва да се откажат веднъж завинаги от следните деяния на омразата:

Злобата – таенето на лоши мисли по отношение на други хора. **Злобата** подхранва враждебността, недоволството и тайните надежди за отмъщение, нанасяне вреда или причиняване зло на другия. Като негър Джон Уошингтън Карвър не бил допуснат да следва в един университет. Години по-късно, когато го попитали за името на този университет, той отговорил: „Не желая да го назова. Сега това няма значение.“ Той не таял никаква злоба.

Лукавщината – всякакъв вид нечестие или измама (огромно изобилие от форми!). **Лукавщината** кара човека да фалшифицира данъчните сметки, да преписва на изпитите, да крие истинската си възраст, да подкупва чиновниците и да сключва съмнителни търговски сделки.

Лицемерието – неискреността, преструвките, прикритостта. Лицемерът е човек-актьор, който се преструва на някой друг. Той дава вид на щастлив човек, макар че домът му е разрушен. Прави се на много духовен в неделните събрания, но е плътски както всеки друг ден. Преструва се, че се интересува от другите, но мисли само за себе си.

Завистта или чистата ревност. Вайн я определя като чувството на неудоволствие, което човек изпитва, когато види или чуе за успеха или благополучието на другите. **Завистта** накара главните свещеници да предадат Исус на Пилат, за да Го осъди на смърт (Мат. 27:18). **Завистта** може да убива. Някои жени могат да гледат накриво другите хора само защото имат по-хубави къщи и градини или по-модерни дрехи, или могат да си позволят по-изискана кухня. Един мъж може да хвали новата кола или лодката на своя съсед и едновременно с това да си мисли: „Ще му покажа аз на него. Ще си купя нещо много по-добро от неговото.“

„Всяко одумване" – говоренето зад гърба, злословенето, взаимното обвиняване. Да клеветиш някого означава да се опиташ да се направиш по-чист, отколкото си, като хвърлиш кал по него. То може да приеме много завоалиран вид като например следното изказване: „Тя е прекрасен човек, но за съжаление има един недостатък...", след което забиваш ножа в гърба ѝ. Може дори да е облечено в религиозни одежди: „Казвам това само за да се молиш за него, но трябва да знаеш, че той...", след което го разстрелваш по всички параграфи.

Всички тези неща са нарушения на основната заповед, която казва, че ние трябва да обичаме ближните си както себе си. Няма защо да се чудим тогава, че Петър ни казва да се отървем решително от тези грехове.

2:2 Едно второ задължение, което произлиза от нашето новорождение, е неутолимото желание за **чистото** духовно **мляко на словото.** Греховете, споменати в предишния стих, спират духовния растеж, докато Божието слово го подхранва.

Изразът **„като новородени младенци"** не означава непременно, че читателите на Петър са новоповярвали. Без значение дали са млади или стари във вярата, те трябва да изпитват жажда за словото така, както малките бебета плачат за **мляко.** Ние виждаме колко е жадно за майчиното мляко едно здраво бебе и по начина, по който то суче – нетърпеливо, нападателно и решително.

Чрез **чистото мляко на словото** вярващият расте духовно.[12] Крайната цел на целия духовен растеж в този живот е съобразяване с образа на нашия Господ Исус Христос.

2:3 „Ако сте опитали, „че Господ е благ". Какъв мощен стимул, за да жадуваме за чистото духовно мляко! Тук съюзът **„ако"** не изразява съмнение: ние наистина *сме* вкусили и сме видели, че Господ е благ (Пс. 34:8). Неговата жертва за нас е един акт на безкрайна „благост... и любов към човеците" (Тит 3:4). Това, което сме вкусили от Неговата благост, трябва да изостри апетита ни, за да поискаме да ядем още и още от Него. Сладкият вкус на близостта с Господа трябва да ни накара да намразим мисълта, че някога можем да се отдалечим от Него.

Г. Привилегиите на вярващия в неговия нов дом и в свещенството (2:4-10)

2:4 Тук Петър преминава от увещанията към привилегиите на вярващия в неговия нов дом (църквата) и в новото свещенство.

Според новото подреждане на нещата Христос стои в центъра, а ние идваме **при Него.** И тъй като Петър мисли за сграда и изграждащи я материали, не бива да се учудваме, че той говори за Господ като за **камък.** Най-напред Петър казва, че Господ е **„жив камък"** – не мъртвият, материален камък, който ние познаваме, а Такъв, Който живее „по силата на един безконечен живот" (Евр. 7:16).

Колкото и да ни изглежда невероятно, Той е **отхвърлен от човеците.** В своите глупави, егоистични и любителски планове за живот незначителните и късогледи хора не са намерили никакво място за Своя Създател и Изкупител. Както за Младенеца Исус нямаше място в гостилницата, така няма място за Него и в плановете на техния живот!

Но мнението на човека не е от значение. В Божиите очи Господ Исус е „камък... **избран и скъпоценен".** Той е **избран** не само като подходящ камък, но и като абсолютно необходим камък. Неговата ценност за Бога не може да се изчисли: Той е **безценен.**

Ако ние желаем да бъдем използвани в строителния план на Бога, трябва да дойдем при Христос. Ние ставаме полезни като строителни материали само когато се отъждествим с Него. Ставаме важни и необходими само когато допринасяме за Неговата **слава.**

2:5 Духовният дом се изгражда от всички вярващи в Христос и следователно може да се отъждестви с църквата. Църквата има нещо общо с храма в СЗ в това, че също като него тя е Божието обиталище на земята (3 Царе 6:11-134; Еф. 2:22). Но тя се различава от храма по това, че макар и красив и физически осезаем като обект, той е направен от мъртви и и преходни материали, докато църквата е нещо, изградено от **живи камъни.**

Сега сравнението бързо преминава от **духовния дом** към **святото свещенство,** функциониращо във връзка с дома. Вярващите са не само **живите** градивни материали на дома, но и **свети** свещеници. При Мойсеевия закон само членовете на Левиевото племе и семейството на Аарон са имали право да бъдат свещеници. Но дори и онези, които са били свещеници, не са имали право да влизат в Божието присъствие. Единствено първосвещеникът е можел да прави това веднъж в годината (в Деня на умилостивението, Yom Kippur), като е следвал точно предписани от Господа указания за това.

В новата диспенсация всички вярващи са свещеници и имат непосредствен достъп до Тронната Зала на вселената както през деня, така и през нощта. Тяхната задача е **да принасят духовни жертви** (за разлика от животинските, птичите и растителните жертви на Мойсеевия закон). Новозаветните свещеници принасят духовни жертви, като:

1. Представят телата си в „жертва жива, свята, благоугодна на Бога". Това е един акт на духовно служение (Рим. 12:1).
2. Принасят „хвалебна жертва, сиреч, плод от устни, които изповядват Неговото име" (Евр. 13:15).
3. Вършат добро. „Не забравяйте да правите благодеяния...", защото тази жертва е угодна на Бога (Евр. 13:16).
4. Разделят с другите имота си или парите си: „Не забравяйте... да споделяте с другите благата си." Тази жертва също е угодна на Господа (Евр. 13:16).
5. Служат. Павел нарича своето служение между езичниците „благоприятен принос, осветен от Светия Дух" (Рим. 15:16).

Тези жертви са **„благоприятни на Бога чрез Исуса Христа".** От една страна, ние можем да се доближим до Бога **само чрез Исус Христос,** нашия Посредник, а от друга, само Той може да направи нашите приноси благоприятни на Бога. Всичко, което правим като поклонение и служение, е несъвършено и опетнено от греха. Но преди да стигне до Отца, то минава през Господ Исус. Той отнема всичкия грях, за да може да бъде прието от Отца.

В СЗ първосвещеникът е носел на митрата златна плочица, на която е пишело: „СВЕТ ГОСПОДУ" (Изх. 28:36). Той е трябвало да я носи заради всеки грях или нечестие, които са мърсели приносите на хората (Изх. 28:38). Така и нашият Първосвещеник носи митра за всеки наш грях, който би могъл да мърси нашите приноси.

Свещенството на всички вярващи е истина, която всеки вярващ трябва да разбира, да вярва в нея и да ѝ се радва. И едновременно с това не трябва да злоупотребява с нея. Въпреки че всички вярващи са свещеници, не всеки свещеник има правото да проповядва или поучава в събранието. Има някои правила, които всички трябва да съблюдават.

1. Жените нямат право да поучават или да господстват над мъжете; те трябва да мълчат (1 Тим. 2:12).
2. Мъжете, които говорят, трябва да правят това, като прогласяват Божиите слова (1 Петр. 4:11). Това означава, че те трябва да говорят думите, които Бог би им дал да говорят в дадения случай.
3. Всички вярващи имат някаква дарба, така както всеки орган на човешкото тяло има някаква функция (Рим. 12:6; 1 Кор. 12:7). Не всички дарби обаче

включват говоренето пред публика. Не всички вярващи имат специалните дарби да служат като благовестители, пастири или учители (Еф. 4:11).

4 Младият вярващ трябва да разпалва дарбата, която има от Бога (2 Тим. 1:6). Ако тази дарба включва проповядване, поучаване или някаква друга форма на говорене пред други хора, той трябва да има възможност да я упражнява в събранието.

5. Как трябва да действа свещенството от вярващи е показано в 1 Кор. 14:26: „Тогава, братя, що става между вас? Когато се събирате, всеки има да предлага псалом, има поучение, има откровение, има да говори непознат език, има тълкуване. Всичко да става за назидание."

Същата тази глава съдържа и много указания, които ограничават публичната изява на дарбите в едно събрание с цел осигуряване ред и назидание. Истината за световното свещенство от християни не трябва да се използва за оправдание на злоупотребите в местните събрания.

2:6 Доразвивайки примера със сградата, Петър отново насочва нашето внимание към Христос камъка, и по-специално към Христос **крайъгълния камък.** С един цитат от Исая 28:16 той ни показва, че службата на Христос като **крайъгълен камък** е предсказана в Писанията. Той посочва, че това уникално положение на Христос е било определено от Бога, че Христос е **избран и скъпоценен** камък и че Той не зависи абсолютно от никого и нищо. Никой, който Му се довери, няма да бъде разочарован от Него.

Думата, преведена като „крайъгълен камък"[13] в този пасаж, може да се разбира най-малко по три начина, като всеки един от тях се отнася с еднаква сила за Господ Исус.

1. В модерната архитектура **крайъгълният камък** се поставя в основата на ъгъла, който съединява двете стени, и символизира основата, върху която стои цялото здание. Христос е **крайъгълният камък,** единствената истинска основа (1 Кор. 3:10, 11), Този, Който е съединил в едно вярващите евреи и езичници (като две стени на едно здание) в един нов човек (Еф. 2:14, 15).
2. Някои изследователи предполагат, че този камък е *главният* камък в една арка. Това е камъкът, който завършва арката и държи цялото здание така, че да не се разпадне. Нашият Господ отговаря и на това описание. Той е главният камък в арката и без Него сградата не може да бъде нито здрава, нито сплотена.
3. Според третото тълкуване камъкът е най-горната част на една пирамида, който се намира на нейния връх. Това е единствената част с такава форма в целия строеж. Нейната форма определя формата на цялата пирамида. Тя се слага последна на строежа. По същия начин и Христос е Най-горният камък на църквата, единственият камък с такава форма в цялото здание. Едва когато Христос се завърне, зданието ще бъде завършено.

Той е **„камък избран, скъпоценен". Избран** е, защото Бог Го е избрал да заема мястото, което се характеризира с най-голяма слава; **скъпоценен** е, защото няма друг като Него.

Всеки, който вярва в Него, никак няма да се посрами. Оригиналният цитат от Исая гласи следното: „Който вярва в Него, не ще прибърза да бяга." Когато свържем двата текста, получаваме чудесното обещание, че онези, които имат Христос за свой крайъгълен камък, са спасени от унизителен срам и паническо бягство.

2:7 В предишните стихове Господ Исус ни беше представен като *жив* камък, *отхвърлен* камък, *скъпоценен* камък и *крайъгълен камък.* Сега, без изрично да споменава тази дума, Петър описва Господ Исус като пробен камък. Пробният камък показва дали дадени минерали са истински или фалшиви. Така например той

показва дали дадено парче самороден метал е злато или имитация на злато.

Когато хората се сблъскат със Спасителя, те показват истинската си стойност. В отношението си към Него те разкриват истинската си същност. За истинските вярващи Христос **е скъпоценен** камък, докато невярващите Го отхвърлят. Вярващият може да получи някаква слаба представа за това, *колко* е, **скъпоценен** Христос, като се опита да си представи какъв би бил животът без Него. И целият земен свят „не си заслужава да бъде предпочетен пред един момент от живот, изпълнен с Христос". Той „личи и между десет хиляди" и „цял е прелестен" (Песен 5:10, 16).

Но какво ще стане с онези, **които са непокорни** или не повярват?[14] Авторът на 118 Псалм е предрекъл, че този скъпоценен камък ще бъде отхвърлен от зидарите, но по-късно ще стане „глава на ъгъла".

Има една легенда във връзка със строителството на Соломоновия храм, която чудесно илюстрира това пророчество. Камъните за храма са били приготвяни предварително в една близка каменоломна. Когато идвало времето да се слагат, те били издигани на строежа. Един ден работниците от каменоломната изпратили на строежа един камък, който бил уникален по своята форма и размери. Зидарите не могли да намерят никакво място за него в строежа и затова, без много да му мислят, го захвърлили на хълма, където след време той се покрил с мъх и обрасъл с плевели. Когато трябвало да се завърши храмът, зидарите поискали камък с определени размери. Мъжете от каменоломната отговорили: „Но ние ви изпратихме такъв камък много отдавна." След като потърсили внимателно, зидарите намерили захвърления камък и го поставили на съответното място в зданието.

Аналогията е съвсем ясна. Господ Исус представи Себе Си на народа на Израел по време на Първото Си пришествие. Народът и особено водачите, нямаха място за Него в своя план за живота. Те Го отхвърлиха и Го предадоха на разпятие.

Но Бог Го възкреси от мъртвите и Го постави отдясно на Себе Си в небето. Когато отхвърленият Исус дойде отново на земята за втори път, Той ще дойде като Цар на царете и Господ на господарите. Тогава всички ще Го видят като **Главния Крайъгълен камък.**

2:8 След като е сравнил Христос с пробен камък и глава на ъгъла, сега апостол Петър Го сравнява с **камък за препъване.** Исая е предсказал, че за онези, които не повярват, Той ще бъде камък, в който ще се препъват, и **канара,** в която ще се съблазняват (Ис. 8:14, 15).

Това пророчество е било изпълнено буквално в историята на израелския народ. Когато техният Месия е дошъл, евреите са се усъмнили в Него поради Неговия произход и простия начин на живот. Те са очаквали, че Месията ще бъде някакъв голям политик или силен войн. Независимо от всички убедителни доказателства, те са отказали да Го приемат като обещания Месия.

Но това не се отнася само до Израел. Защото Исус става **камък за препъване и канара** за съблазняване за всеки, който не повярва в Него. Хората или се спират пред Него и Му се покланят в покаяние и вяра, или се препъват в Него и отиват в ада. „Това, което е могло да бъде за тях спасение, става причина за най-ужасно осъждение." Христос не може да бъде неутрален. Той може да бъде или Спасител, или Съдия.

Бидейки непокорни на словото, хората се спъват. Защо **се спъват?** Не защото срещат истински интелектуални трудности. Не и защото в Господ Исус има нещо, което прави невъзможно повярването в Него. **Хората се спъват,** защото съзнателно не се покоряват на **словото.** Проблемът е в човешката воля. Причината, поради която хората не

се спасяват, е това, че те не желаят да се спасят (Йоан 5:40).

Краят на 8 ст., където се казва **„за което бяха и определени"**, на пръв поглед внушава идеята, че те предварително са определени да не се покорят на **словото.** Но дали това наистина е така? Не, разбира се. Тези думи означават, че всички ония, които съзнателно не се покорят на **словото,** са определени да **се спънат.** Думите **„за което бяха и определени"** се отнасят към целия предходен текст, където се казва, че **хората се спъват, бидейки непокорни на словото.** Бог е постановил така, че всички, които откажат да се поклонят на Господ Исус, да **се спънат.** Ако един човек настоява да продължи да живее в неверие, той е определен да се спъне. „Нежеланието да се покориш предопределя спъването"(ПБДжБФ).

2:9 Тук Петър разглежда привилегиите на вярващите. Вярващите са **„избран род, царско свещенство, свят народ, люде, които** Бог **придоби".** Бог е обещал тези привилегии на народа на Израел, ако Му се подчинява:

„Сега, прочее, ако наистина ще слушате гласа Ми и ще пазите завета Ми, то повече от всички племена вие ще бъдете Мое собствено притежание, защото Мой е целият свят; и вие още Ми бъдете царство свещеници и свет народ" (Изх. 19:5, 6а).

Заради неверието си Израел не успя да осъществи Божието обещание и загуби мястото си като избран Божий народ. През настоящия век това привилегировано място, което Израел загуби чрез непокорството си, се заема от църквата.

Днес вярващите са **„избран род" – избран** да принадлежи на Христос още преди създаването на света (Еф. 1:4). Но вместо да бъдат земен народ с общ произход и определени физически качества, християните са небесен народ с небесен произход и духовна прилика.

Вярващите са също така **„царско свещенство".** Тук за втори път в тази глава се споменава думата **„свещенство".** В 5 ст. вярващите са наречени „свято свещенство", което принася духовни жертви. Тук те са наречени **„царско** свещенство", което прогласява Божиите превъзходства. Като *свети* свещеници те влизат в небесното светилище чрез вяра, за да се поклонят на Бога. Като **царски** свещеници вярващите излизат в света, за да свидетелстват. Тази разлика в свещенството се илюстрира от случая със затварянето на Павел и Сила във Филипи. Като свети свещеници те пеят песни на Бога посред нощ; като **царски** свещеници те проповядват евангелието на тъмничаря (Деян. 16:25, 31).

Вярващите са **„свят народ".** Според Божието намерение Израел е трябвало да бъде народът, отделен от другите народи чрез святост. Но израелците са се поддали на грешните обичаи и дела на своите езически съседи. Затова народът на Израел е отхвърлен временно от Бога и църквата е станала Божият **свят народ.**

И най-накрая, християните са **хора,** които Бог е избрал за Свое Собствено притежание. Те Му принадлежат по един уникален начин и имат **специална** стойност за Него.

Последната част на 9 ст. говори за отговорностите на тези, които са новият Божий **род, свещенство,** свят **народ** и избрани **хора.** Ние трябва да **прогласяваме** превъзходствата **на Този, Който** ни **е призовал от тъмнината в Неговата чудесна светлина.** Някога ние сме се лутали в тъмнината на греха и срама. Чрез едно удивително избавление ние сме били взети оттам и пренесени в царството на Неговия възлюбен Син. В него светлината е толкова ясна и ярка колкото потискаща и угнетителна е била тъмнината там. Нима можем да мълчим и да не прогласяваме **превъзходствата** на Този, Който е направил всичко това за нас!

2:10 Петър завършва тази глава с цитат от Осия. Бог произнася Своята при-

съда над израелския народ, като дава нагледен пример с трагичния семеен живот на този пророк. Заради неверието на израелците към Него, Бог казва, че повече няма да показва милост към тях и че те повече няма да бъдат Негов народ (Ос. 1:6, 9). Но отхвърлянето на Израел не е окончателно, защото Господ също обещава, че в един бъдещ ден Той ще възстанови отношенията Си с Израел:

„...И ще покажа милост към непомилваните; и на ония, които не бяха Мои люде, ще река: Мои люде сте вие; и те ще рекат всеки един: Ти си Мой Бог" (Ос. 2:23).

Някои от хората, на които пише Петър, са били някога част от народа на Израел. Сега те са членове на църквата. Чрез вяра в Христос те са станали Божий народ, докато невярващите евреи все още са отхвърлени.

И така, Петър вижда в положението на повярвалите евреи от своето време частично изпълнение на пророчеството от Осия 2:23. В Христос те са станали нов народ; в Христос те са **придобили милост.** Тази шепа спасени евреи се наслаждава на благословенията, обещани на Израел чрез Осия дълго преди народът на Израел като цяло да започне да им се наслаждава.

Никой обаче не трябва да смята, че след като вече църквата е Божият народ, Бог е приключил отношенията Си с Израел като народ. Нито пък трябва да се приема, че сега църквата е Божият Израел, или че обещанията, които Бог е дал на Израел, вече се отнасят за църквата. Израел и църквата са две отделни и ясно определени единици и правилното разбиране на тази разлика е един от ключовите моменти за тълкуване на пророческото слово.

Израел е Божият избран народ от момента на призоваването на Авраам до идването на Месия. Бунтът и неверността на този народ стигнаха ужасната си кулминация, когато Христос беше прикован на кръста. Заради този му грях Бог временно отхвърли Израел като избран народ. Но макар и вече да не е Божият избран народ, Израел продължава да бъде Неговият древен народ на земята.

През настоящия век Бог има нов народ – църквата. Векът на църквата отваря една скоба в отношенията на Бога с Израел. Когато тази скоба бъде затворена, т. е. когато църквата бъде грабната и занесена на небето, Бог ще възстанови отношенията Си с Израел. Тогава един вярващ остатък от този народ отново ще стане Божият избран народ.

Окончателното изпълнение на пророчеството на Осия все още предстои. То ще бъде изпълнено при Второто пришествие. Народът, който отхвърли Месията, ще погледне „на Мене, Когото прободоха; и ще плачат за Него, както плаче някой за едничкия си син, и ще скърбят горчиво за Него, както скърби някой за първородния си" (Зах. 12:10). Тогава каещият се вярващ Израел ще придобие милост и ще стане отново Божият избран народ.

Това, което иска да каже Петър в 10 ст., е, че вярващите евреи днес се радват на едно предварително изпълнение на Осиевото пророчество, докато невярващите евреи са все още отчуждени от Бога. Пълното и окончателно изпълнение на пророчеството ще стане, когато Избавителят дойде от Сион и отвърне нечестията от Яков (Рим. 11:26).

II. Отношението на вярващия (2:11-4:6)

А. Към света – като пришълец в него (2:11, 12)

2:11 По-голямата част от текста на Посланието до края засяга проблемите на поведението, което трябва да характеризира християнина в различните му взаимоотношения в живота. Петър напомня на вярващите, че те са **„пришълци и чужденци"** в този свят и че този факт трябва да постави своя отпечатък върху цялото им поведение. Те са

пришълци, в смисъл че живеят в чужда страна, където нямат права на граждани. **Чужденци** са в смисъл, че трябва да живеят в едно място, което не е техният постоянен дом.

Химните от близкото минало много ни напомнят за това наше странстване. Ето един пример на такъв химн:

Родени от небесата и небесни
по призвание
(ние, които бяхме граждани
на таз земя),
сега сме тук странници, търсещи
пристанище,
наследство във вековете на бъдещия
свят.
Не сме оттук, не искаме
спокойствие,
не искаме дом, който води
в смъртта.
Твоят кръст ни избави
от проклятие
и ни даде Съкровище в една по-светла
страна.

Джеймс Дек

Тези чувства обаче са изчезнали до голяма степен от днешните химни. Сега, когато църквата се е установила вече в света, изглежда лицемерно да пеем за нещо, което не е толкова характерно за нашия опит.

Когато четем увещанието, с което Петър ни казва да **се въздържаме от „плътски страсти, които воюват против душата"**, ние автоматически си мислим за сексуални грехове. Но приложението на този текст е много по-широко: то включва всяко силно желание, което не съответства на Божията воля. Тук биха могли да се включат прекаленото ядене и пиене, повече от необходимото спане, натрупването на материални богатства, стремежът към световни удоволствия и др. Всичко това се намира в една непрекъсната война с нашето духовно благосъстояние. Те пречат на общението ни с Бога и спират духовния ни растеж.

2:12 Ние трябва не само да упражняваме въздържание по отношение на плътските удоволствия, но и **да живеем благоприлично**[15] **между езичниците,** т. е. между невярващите. В живота си ние не трябва да следваме светския начин на живот. Трябва да следваме ритъма на един по-различен барабан.

Това означава, че ние неизбежно ще бъдем критикувани от света. Както пише Ердман, по времето, в което Петър пише това Писмо,

„...хората са хулели християните, като са ги наричали нерелигиозни хора, тъй като не са се покланяли на езическите богове; наричали са ги и слабоумни и аскети, тъй като са се въздържали от обикновените пороци; а така също и изменници на страната, тъй като са твърдели, че принадлежат на един небесен Цар" [16].

Тези критики не могат да бъдат избегнати, но вярващите за нищо на света не трябва да дават *истински* повод за такива критики. Всички хули трябва да бъдат опровергавани от свидетелството на живот, изпълнен с добри дела. И тогава обвинителите ще бъдат принудени да **„прославят Бога във времето, когато ще ги посети". Времето на Божието посещение** е всяко време, в което Господ се приближава към хората било като им дарява благодат, било като ги съди. Този израз се използва и в Лука 19:41-44. Исус плаче за Ерусалим, защото той „не позна времето, когато беше посетен", т. е. Ерусалим не позна, че Месията беше дошъл при него в любов и милост. Тук той може да означава: (1) времето, когато Божията благодат ще посети тези обвинители и те ще бъдат спасени, или (2) времето, когато невярващите ще застанат пред Бога, за да бъдат съдени.

Случаят със Савел от Тарс е една илюстрация на първото тълкуване. Той беше един от обвинителите на Стефан, но добрите дела на Стефан възтържествуваха над всички обвинения. Когато Господ срещна Савел с милост по пътя за Дамаск, разкаяният фарисей просла-

ви Бога и тръгна като Стефан да обсипва другите със светлината на изпълнения с Христос живот. Джаует пише следното:

„Красотата на изпълнения с Христос живот трябва да извиси мислите на хората и да ги накара да прославят Бога. Когато видят Божествения, реализиран в човек, те трябва да пожелаят да споделят това небесно общение. Хората трябва да бъдат привлечени не от красотата на нашето говорене, а от светлината на нашето поведение. Внушителната благодат на нашия благороден живот трябва да накара безумните да замълчат, а това мълчание ще бъде първата стъпка към един живот на активно посвещение."[17]

Според второто тълкуване неспасените ще бъдат принудени да **прославят Бога във времето на** съда, когато ще застанат пред Него, за да бъдат съдени. Тогава те няма да имат извинение, защото не само са чули благовестието, но са го и видели в живота на своите близки, съседи и приятели християни. Тогава Бог ще бъде оправдан чрез безукорното поведение на Своите деца.

Б. Отношението на християнина към властта – като гражданин на дадена страна (2:13-17)

2:13 Следващите пет стиха разглеждат поведението на християнина към властта. Тук ключовата дума е **„покорявайте се"**. Всъщност заповедта да се покоряваме се среща четири пъти в Посланието.

Гражданите трябва да **се покоряват** на властта (2:13).

Слугите трябва да *се покоряват* на господарите си (2:18).

Съпругите трябва да *се покоряват* на съпрузите си (3:1).

По-младите вярващи трябва да *се покоряват* на по-старите вярващи (5:5).

Лайъл казва така:

„Окончателният отговор на християнина на преследванията, хулите и обвиненията са неопетненият живот, безукорното поведение и доброто гражданство. Всъщност... покорството е изключително християнска добродетел." [18]

Човешките власти се дават от Бога (Рим. 13:1). Управниците са Божии служители (Рим. 13:4). Дори и управниците, които не са вярващи, пак са Божии служители на практика. Дори и когато те са диктатори и тирани, по-добре е да има някакво управление, отколкото никакво. Липсата на каквото и да е управление е анархия, а нито едно общество не може да съществува при анархия. Затова което и да е управление е по-добро от липсата на управление. Редът е по-добър от хаоса. Вярващите трябва да **се покоряват на всяка** човешка власт **„заради Господа"**. Правейки това, те изпълняват Неговата воля и правят това, което Му е угодно. Тези наставления се отнасят за властта на всеки император или който и да е върховен владетел. И дори когато това място се заема от Нерон, ние пак трябва да му се покоряваме по принцип.

2:14 Заповедта да се покоряваме на властта се отнася и до такива второстепенни служители като **управителите**. Те са получили тази власт от Бога, за да наказват нарушителите и да **хвалят** онези, които спазват закона. Трябва да кажем, че като цяло правителствените чиновници нямат никакво време или желание за това свое задължение, което обаче не намалява отговорността на християнина да им се подчинява! Историкът Арнолд Тойнби отбелязва на едно място, че „докато първоначалният грях остава елемент от човешката природа, Цезар винаги ще има много работа".

Има и изключения, разбира се. Има моменти, когато подчинението на властите не е задължително. Ако представителят на властта нареди на вярващия да действа противно на изявената Божия воля, вярващият не е длъжен да му се подчини. Той има една по-голяма отго-

ворност и трябва да се подчини на Бога, а не на човека (Деян. 5:29). Дори и това да означава някакво тежко наказание, той не трябва да се подчини и да го издържи. Обаче никакви обстоятелства не трябва да могат да го предизвикат да се разбунтува или да се опита да свали властта.

Формално хората, които внасят библии нелегално в дадена страна, са нарушители на закона. Но те се подчиняват на един закон, който е по-висш от човешкия закон – заповедта да отидат в целия свят с евангелието. Затова те не могат да бъдат осъдени на основание на Писанието.

Да предположим, че един християнин е получил призовка от армията да отиде войник. Длъжен ли е той да се подчини и да отиде на едно място, където го задължават да носи оръжие? Ако този християнин чувства, че това ще бъде за него нарушение на Божието слово, той найнапред трябва да опита всякакви средства да служи като нестроеви войник или да се освободи от военна служба заради своите убеждения. Ако това не стане, трябва да откаже да се яви и да понесе съответните последствия.

Много християни обаче не изпитват никакви угризения заради това, че служат в армията. Това е въпрос на убеждение. Всеки трябва да бъде напълно уверен в своя си ум и да позволява на другите да имат друго мнение.

Въпросът дали един християнин трябва да участва в избори или да се занимава с политика, е от по-друг порядък. Това не се изисква от властите задължително, така че тук не става въпрос за подчинение или неподчинение. Всеки трябва да се държи според принципите на поведение и гражданство, описани в Библията. Тук ние отново трябва да позволяваме различни гледни точки и да не настояваме другите да имат същото мнение като нас.

2:15 Божията **воля** е Неговите хора да живеят почтено и безукорно, така че невярващите да нямат никакво законно основание да ги обвинят. Чрез своя живот и примерно поведение, християните могат и трябва да излагат на показ **невежеството** на обвиненията срещу християнството, направени от **глупави човеци.**

Християните и християнската вяра непрекъснато биват нападани от **невежи и глупави човеци.** Това става както в университетските зали и научните лаборатории, така и от амвона. Петър ни казва, че един от най-добрите отговори на тези нападения е светият живот.

2:16 Ние трябва да действаме като **свободни** хора. Ние не сме роби, нито подвластни на гражданските власти. Не е нужно да живеем в робство или ужас от тях. Ние сме свободни Господни хора. Това обаче не означава, че сме свободни да грешим. **Свободата** не означава свободия. Свободата не означава и беззаконие. Затова ние никога не трябва да употребяваме нашата свобода като разрешение да правим зло. Грешното поведение никога не трябва да се оправдава с някое псевдодуховно извинение. Христовата кауза никога не се постига чрез участието в някой зъл маскарад, в който хората са облечени в религиозни дрехи.

Ако ние живеем като **Божии слуги,** нашите взаимоотношения с властите ще бъдат съвсем нормални. Нашето поведение трябва да отразява факта, че ние се намираме в светлината на Неговото присъствие. Ние трябва да Му се подчиняваме във всичко и да правим всичко за Негова слава. Най-добрият гражданин е вярващият, който живее като слуга на Господа. За съжаление много правителства не съзнават колко много дължат на християните, които вярват на Библията и ѝ се подчиняват.

Помислете върху думите **„Божии слуги“.** Ф. Б. Мейър казва следното: „Небесата взимат най-ужасните думи от земния език и им дават нов смисъл, така че онова, което преди това е пораждало

асоциации с ужасни неща, става носител на най-благородни цели."[19]

2:17 Няма взаимоотношение в живота, което да остава извън сферата на християнската отговорност. Петър ни показва това с четири кратки заповеди.

„Почитайте всички." Ние не винаги можем да **почитаме** думите или поведението на всички, но винаги можем да помним, че животът на всеки отделен човек е по-ценен от целия свят. Можем да признаваме, че всеки отделен човек е направен по Божия образ и подобие и да не забравяме никога, че Господ Исус е пролял кръвта си и е умрял и за най-недостойните.

„Обичайте братството." Ние трябва да обичаме всички хора, но едновременно с това имаме специалното задължение да обичаме тези, които са членове на нашето духовно семейство. Това е една любов, която прилича на Божията любов към нас. Тя изобщо не е заслужена; има за свой обект необичащия; не очаква никакво възнаграждение и е по-силна от смъртта.

„От Бога се бойте." Ние **се боим** от Бога, като Го почитаме като върховен Господар, и тогава Неговото прославяне става задача номер едно за нас. Ние **се боим** да не направим нещо, което може да Го представи в погрешна светлина пред хората.

„Царя почитайте." Тук за последен път Петър засяга въпроса за човешките власти. Ние трябва да се отнасяме с почит към нашите управници, защото те са служители, назначени от Бога, за поддържане реда в обществото. Това ще рече, че ние трябва да отдаваме на всички дължимото: „комуто се дължи данък, данъка; комуто мито, митото; комуто страх, страха; комуто почит, почитта" (Рим. 1:7). Като цяло християнинът може да живее при всякаква форма на управление. Има един-единствен път, когато той не трябва да се подчини, а именно – когато бъде принуден да направи компромис със своята вярност или послушание на Господ Исус Христос.

В. Отношението на християнина към господарите – като техен слуга (2:18-25)

2:18 Важно е да се отбележи, че НЗ съдържа много повече наставления към **слугите,** отколкото към царете. Много от ранните вярващи са били **слуги,** и Писанието показва, че повечето християни идват от средните или бедните слоеве на обществото (Мат. 11:5; Марко 12:37; 1 Кор. 1:26-29).

Този пасаж е написан за домашните **слуги,** но принципите му могат да се приложат към всички видове служители. Основният призив е да се подчиняваме на господарите, като им отдаваме необходимото уважение. Нито едно общество или организация не може да функционира успешно, без да има авторитет, от една страна, и подчинение, от друга. Добре е всеки служител да се подчинява на своя началник, защото в противен случай няма да има работа. Но за *християнина* е още по-важно да се подчинява на своя началник, защото от това зависи не само неговата заплата, но и неговото свидетелство.

Подчинението не трябва да се променя в зависимост от работодателя. Всеки може да се подчинява на **добър и кротък** началник. Но изискванията към вярващите са по-високи: те трябва да почитат и да се подчиняват и на „опърничавите" и груби началници. Това е едно поведение, изключително присъщо на християнина.

2:19 Когато страдаме несправедливо, ние печелим Божието одобрение. Бог се радва, когато види, че ние отдаваме толкова голямо значение на отношенията си с Него, че сме готови да претърпим незаслужена болка, без да търсим отмъщение или възмездие. Когато смирено приемем това несправедливо отношение, ние изявяваме Христос; и този

свръхестествен живот предизвиква Божието „Браво!“.

2:20 Няма никакво достойнство в това да понасяме търпеливо страдания заради собствените си прегрешения. Това не носи никаква слава на Бога. Такова страдание не ни отделя като християни, нито пък кара другите да станат християни. Но когато понасяме **търпеливо,** като вършим добро, „това е угодно пред Бога“. За хората от света такова едно поведение е толкова неестествено, толкова несветско и шокиращо, че ги кара да се чувстват изобличени в своите грехове и води някои от тях към спасение.

2:21 Мисълта за несправедливите страдания на вярващите заради правдата неизбежно ни води към върховния **пример** за такова страдание – нашия Господ Исус. Никой никога не е страдал толкова несправедливо и едновременно с това толкова търпеливо като Него.

Ние сме призовани да се държим, както Той се е държал – страдайки заради греховете на другите. Думата, която се използва тук за **„пример“,** съдържа идеята за идеален ръкопис. Ученикът иска да възпроизведе оригинала, колкото е възможно по-добре и докато го преписва внимателно, резултатът е доста добър; но колкото повече се отклонява от оригинала, толкова копието става по-лошо. Нашата сигурност се крие в стремежа ни да бъдем колкото се може по-близо до Оригинала.

2:22 Нашият Господ не пострада заради собствените Си грехове, защото Той нямаше такива. Той не знаеше грях (2 Кор. 5:21); **„Който грях не е сторил“** (този стих); „в Него няма грях“ (1 Йоан 3:5).

Неговото говорене никога не е било омърсено от **„лукавщина“.** Той никога не е излъгал, нито премълчал истината. Помислете си само! На тази планета е живял един Човек, Който е бил абсолютно честен, абсолютно чист от каквато и да било измама или **лукавство!**

2:23 Господ Исус е бил търпелив дори и когато са Го предизвиквали. **Макар и охулван,** Той **не е** отвръщал с хула. Макар и заплашван, не е отвръщал със заплашване. Макар и обвиняван, не се е защитавал. Той е бил учудващо свободен от страстта на отмъщението.

Един неизвестен автор е написал следното:

„Да бъдеш обвинен без причина и да не се защитиш е знак за най-дълбоко и истинско смирение. Да замълчиш, когато си обвинен несправедливо, е най-доброто подражание на нашия Господ. Когато си спомним по колко много начини пострада Той – Той, Който изобщо не заслужаваше това, – имаме ли изобщо право да протестираме и да искаме справедливост и извинение, когато и ние страдаме несправедливо като Него?“

„Който... като страдаше, не заплашваше.“ „Нито една груба и заплашителна дума не излезе от Неговата мълчалива уста.“ Вероятно Неговите нападатели са си помислили, че мълчанието Му означава слабост, но ако бяха опитали да проверят, щяха да се уверят, че то не е слабост, а свръхестествена сила!

Каква беше скритата сила, която Му помагаше да издържи всички тези незаслужени оскърбления? Това беше упованието на Бога, **„Който съди справедливо“.** Същото трябва да правят и християните.

„Не си отмъщавайте, възлюбени, но дайте място на Божия гняв; защото е писано: „На Мене принадлежи отмъщението, Аз ще сторя въздаяние“ казва Господ.“ Но „ако е гладен неприятелят ти, нахрани го; ако е жаден, напой го: Защото, това като правиш, ще натрупаш жар на главата му. Не се оставяй да те побеждава злото; но ти побеждавай злото чрез доброто“ (Рим. 19-21).

2:24 Страданията на Спасителя са не само пример за нас, но и наше изкупление. Ние не можем да подражаваме на Неговите страдания в това отношение, а и Петър не ни увещава да правим това. То-

ва, което той иска да каже всъщност, е следното: мъките на Спасителя не са причинени от Неговите собствени грехове, защото Той не е имал такива. Той е бил прикован на кръста заради **нашите грехове.** И тъй като Исус пострада за **нашите грехове** веднъж завинаги, ние никога не трябва да си позволяваме да стигнем до положение, когато и ние трябва да страдаме заради тях. Фактът, че Той е умрял *заради* тях, трябва да е достатъчен, за да ни накара ние също да умрем *за* тях. Но това не е въпрос само на една отричаща се доброта; ние трябва не само да умрем за греха, но и **„да живеем за правдата“.**

„С Чиято рана вие оздравяхте.“ Думата „рана“ може би предполага, че Неговото тяло трябва да се разглежда като един огромен белег от удар. Какво трябва да бъде нашето отношение към греха, след като изцелението ни струва толкова много на Спасителя? Теодорет прави следния коментар: „Това е един нов и много странен метод на изцеление: Лекарят плаща цената, а болните получават изцелението безплатно.“

2:25 Преди обръщението си ние сме били като **блуждаещи овце** – загубени, изподраскани, покрити с кървящи рани. Споменаването на блуждаещите овце е последната от шестте асоциации с Исая 53 глава в този пасаж:

- 21 ст. *„Христос... пострада за вас“* (ср. Ис. 53:4, 5).
- 22 ст. *„Който грях не е сторил, нито се е намерила лукавщина в устата Му“* (ср. Ис. 53:9).
- 23 ст. *„Който, бидейки охулван, хула не отвръщаше“* (ср. Ис. 53:7).
- 24 ст. *„Който сам понесе в тялото Си нашите грехове на дървото“* (ср. Ис. 53: 4, 11).
- 24 ст. *„С Чиято рана вие оздравяхте“* (ср. Ис. 53:5).
- 25 ст. *„Защото като овце блуждаехте“* (ср. Ис. 53:6).

След като бъдем спасени, ние се връщаме обратно при Пастира, добрия Пастир, Който бе готов да даде живота Си за Своите овце (Йоан 10:11); великия Пастир, Който „се грижи нежно и неуморно за стадото, за което е пролял кръвта Си“; и Главния Пастир, Който скоро ще дойде, за да отведе Своите овце на зелени пасища в небето, където те никога няма да се заблудят.

Обръщението означава връщане **при** Епископа[20] **на нашите души.** Ние сме Негови, защото сме създадени от Него, но сме били загубени за Него поради греха. Сега ние се връщаме към Неговите грижливи ръце и ще бъдем завинаги сигурно пазени.

Г. Отношението на вярващата съпруга към нейния съпруг (3:1-6)

3:1 Петър вече подчерта колко е важно задължението на християнина да се подчинява на човешките власти и земните господари. Сега той ни обръща внимание върху това колко е важно **съпругите** да се подчиняват на своите **съпрузи.**

Всяка жена трябва **да се покорява на** мъжа си независимо дали той е вярващ или не. Бог е дал на мъжа първенствуващото място и според Неговата воля жената трябва да признава този авторитет на мъжа. Отношенията между съпруга и съпругата отразяват отношенията между Христос и църквата. Съпругата трябва да се подчинява на своя съпруг така, както църквата трябва да се подчинява на Христос.

В съвременното общество това разбиране се счита за доста старомодно. Много жени биват издигани на високи и отговорни постове, които им дават власт над мъжете, така че обществото ни става все по-матриархално. В много от църквите жените изглеждат по-активни и по-надарени от мъжете. Но Божието слово не се променя. Първенството на мъжа е божествена наредба. Няма значение колко разумни могат да изглеждат някои аргументи в защита на противното, узурпирането на авторитета на мъжа от жената не може да до-

веде до нищо друго освен до проблеми и хаос.

Дори и когато съпругът на една жена не е вярващ, тя трябва да му се покорява като на своя глава. Това ще бъде нейното свидетелство пред него за вярата ѝ в Христос. Нейното **поведение** като послушна, обичаща и посветена съпруга може да го накара да се замисли за Спасителя.

Тогава тя може да го спечели **„без словото"**. Това означава, че не е необходимо съпругата непрекъснато да му проповядва. Може би едни от най-големите вреди са били нанесени от съпруги, които непрекъснато са досаждали на своите съпрузи с евангелието, като са им го тъпчели насила в главите. Тук Петър иска да каже, че съпругата може да спечели своя съпруг, като живее всеки ден пред него живота на Христос.

Но ако един съпруг непрекъснато пречи на жена си да живее християнски живот, какво трябва да бъде нейното поведение тогава? Ако той иска от нея да не се подчини на някоя съвсем ясна заповед от Библията, тя трябва да не му се подчини и да остане вярна на Господа. Но ако става въпрос за някоя християнска привилегия, а не задължение, съпругата трябва да се подчини на своя съпруг и да се откаже от своята привилегия.

Когато говори за отношенията между една християнка и нейния невярващ съпруг, Петър не иска да препоръча брака между вярваща и невярващ. Такъв един брак никога не е по Божията воля. Апостолът има предвид такива случаи, при които съпругата се спасява, след като е била вече встъпила в брак със съпруга си. Тя е длъжна **да се покорява на** мъжа си дори и когато е невярващ.

3:2 Неспасеният съпруг може да бъде приятно впечатлен от почтителното и **добродетелно** поведение на жена си и Божият Дух може да използва това, за да го изобличи за собствената му греховност и да го доведе до положение, при което той ще повярва в Христос.

Джордж Мюлер разказва за един богат германец, чиято съпруга била изключително посветена християнка. Този човек бил голям пияница и непрекъснато прекарвал вечерите си в кръчмите. Тя изпращала слугите им да си лягат, чакала го, докато се върне, посрещала го мило и никога не му се карала или оплаквала от него. Понякога дори трябвало да го съблече и да го сложи да спи.

Една вечер, докато седял в кръчмата, мъжът казал на другарите си по маса: „Хващам се на бас, че ако отидем у дома, ще видим, че жена ми стои и ме чака. Когато позвъним, тя ще отвори вратата, ще ни покани да влезем, ще ни посрещне добре и дори ще ни приготви вечеря, ако ѝ кажем."

Отначало никой не повярвал, че това е така, но после всички решили да отидат и да видят. Така и станало. Жената отворила вратата, посрещнала ги радушно и веднага се заела да им приготвя вечеря, без изобщо да покаже каквото и да било раздразнение или недоволство. След като им сервирала, жената си отишла в стаята. Веднага щом излязла, един от мъжете се обърнал към съпруга и започнал да го обвинява: „Какво голямо прасе си, щом можеш да се отнасяш с тази добра жена по този начин!" При тези думи мъжът прекъснал вечерята си, станал от масата и излязъл от къщи. След него излязъл още един, след това още един... и така, докато всички излезли и оставили яденето на масата.

Половин час по-късно мъжът започнал да се чувства страшно виновен и страшно грешен за отношението си към жена си. Той отишъл в стаята ѝ и я помолил да се помоли за него, след което се покаял за греховете си и предал живота си на Христос. От този момент нататък той станал верен ученик на Господ Исус. Бил спечелен за Христос без нито една дума от словото!

Съветът на Джордж Мюлер е следният:

„Не се обезкуражавайте, когато страдате от невярващи роднини. Може би много скоро Господ ще удовлетвори желанието на вашето сърце и ще отговори на молитвите ви за тях. Но докато стане това, стремете се да препоръчвате истината не като ги укорявате за поведението им, а като изявявате пред тях кротостта, нежността и любовта на Господ Исус Христос.“ [21]

3:3 На пръв поглед като че ли темата се променя в този стих и като че ли тук става въпрос изключително за женското облекло, но всъщност апостолът продължава да говори за начините, по които една жена може да бъде угодна на своя съпруг и да му послужи. Това, което би му повлияло най-добре, не е външният ѝ вид, а вътрешният ѝ живот на святост и покорство.

Има няколко вида външна **украса**, която жените е добре да избягват:

1. **„Плетене на косата.“** Някои мислят, че това означава, че жените не трябва изобщо да си плетат косата на плитки, но вероятно Петър говори тук за огромните прически с плитки от няколко етажа, които са били на мода по онова време в Рим.
2. **„Кичене със злато.“** Някои тълкуват тези думи като абсолютна забрана срещу носенето на каквито и да било златни бижута. Други смятат, че те само забраняват показността и екстравагантността на носенето на бижутата.
3. **„Обличане със скъпи дрехи.“** Тук явно не се забранява обличането на дрехи изобщо, а само обличането със скъпи дрехи, които имат за цел да направят впечатление на другите хора. Прочетете Исая 3:16-25, за да видите какво мисли Бог за всички тези видове екстравагантности.

Дрехите на християнина

По отношение на дрехите и бижутата има няколко неща, които се отнасят за всички вярващи, независимо дали те са мъже или жени. Първото съображение е съображението за разходите. Колко пари трябва да харчим, за да се обличаме? Необходими ли са ни всички тези дрехи? Можем ли да похарчим тези пари за нещо по-добро?

Текстът в 1 Тим. 2:9 ни забранява да се обличаме със скъпи дрехи: „Не със... скъпи дрехи“. Тук не става въпрос за това, дали можем, или не можем да си ги позволим. За християнина е грях да харчи пари за скъпи дрехи, защото Бог забранява това. Състраданието също го забранява. Бедственото положение на хората от неразвитите страни, огромната им духовна и материална нужда ни казват, че харченето на пари за скъпи дрехи говори за коравосърдечие.

Това се отнася не само до качеството на дрехите, които купуваме, но и до тяхното количество. Гардеробите на някои християни изглеждат като магазини. Много често, когато пътуват в чужбина, в колата им висят един куп закачалки с рокли, ризи и костюми, които могат да съперничат по количество на моделите на някой пътуващ моден агент.

Защо правим всичко това? Нима това не е проблем на нашата гордост? Може би ние обичаме да получаваме комплименти за изтънчения си вкус и добрия си външен вид? Един от факторите, които трябва да вземем под внимание, когато си купуваме една дреха, е размерът на сумата, която трябва да платим.

Другият е целомъдрието. Павел казва „със срамежливост и целомъдрие“. Обикновено срамежливостта се свързва с приличието. Една от функциите на облеклото е да скрива човешката голота. Поне така е било в началото. Но като че ли сега целта на облеклото е да разкрива все по-големи и по-големи части от човешката анатомия. По този начин човекът като че ли възхвалява своя срам. Затова няма нищо чудно, че невярващите хора правят това; чудното е, когато християните започнат да ги имитират.

Да бъдеш срамежлив обаче не означава да бъдеш непривлекателен. Християнинът също може да се облича спретнато. Да изглеждаш мръсен и раздърпан, не е достойнство. Осуалд Чеймбърс беше казал веднъж, че немарливостта е обида на Светия Дух. Облеклото на вярващия трябва да бъде чисто, изгладено, добре поддържано и в подходяща кройка.

Като цяло християнинът трябва да избягва крайните модни тенденции, които привличат вниманието на хората към облеклото, защото това не е целта на неговия живот. Той не живее на този свят, за да бъде украшение, а за да бъде клонка от Лозата, която дава плод. Ние можем да привлечем вниманието на хората към себе си по много по-различни начини. Същия ефект може да предизвика и носенето на старомодни дрехи например. Християнинът трябва да избягва прекалено простите или прекалено крещящите или необичайни дрехи.

И най-накрая християнинът (и особено младият вярващ) трябва да избягва да носи прекалено съблазняващи или провокиращи дрехи. Ние вече споменахме случая с облекло, което прекалено много открива голотата на тялото. Но дрехите могат да покриват цялото тяло, и въпреки това да предизвикват несвети страсти у другите. Съвременната мода няма за цел да насърчава духовността. Точно обратното, тя отразява прекалената заетост на мисълта на човека със секса в нашия век. Вярващият не трябва да носи дрехи, които предизвикват грешни желания или пречат на другите да живеят по християнски.

Големият проблем се появява, разбира се, когато трябва да се съобразим със силния социален натиск. Но това винаги е било и винаги ще бъде проблем в живота на вярващия. Християнинът трябва да има доста здрав гръбнак, за да не се превие под тежестта на изкушенията на модата и под влияние на общественото мнение и да се облича така, както подобава на евангелието.

Ако ние позволим на Христос да стане Господар и на нашия гардероб, всичко ще бъде наред.

3:4 Облеклото, което помага на един християнин да изглежда истински привлекателен, е **„скришният в сърцето живот"**. Модните прически, скъпите бижута и елегантните дрехи са нещо преходно. Представяйки нещата чрез този ярък контраст, Петър ни предизвиква да направим своя избор. Ф. Б. Мейър пише така: „Хиляди са онези, чийто външен вид е богато украсен, докато вътрешното им същество е облечено в дрипи; и малцина са онези, които се обличат скромно и малко старомодно, докато „скришният в сърцето човек" грее с неотразима светлина.[22]

Хората си мислят, че бижутата са много ценно нещо; докато за **Бога** най-**скъпоценното** бижу е **кроткият и тих дух.**

3:5 Благочестивите жени в СЗ **са украсявали себе си,** като са развивали нравствената и духовната красота на вътрешния си живот. Едно от качествата на тази красота е покоряването им **на техните съпрузи.** Тези **свети жени са се доверявали на Бога.** В центъра на техния живот е стоял Христос. Желанието им да Му бъдат угодни във всичко ги е карало да признават Неговия ред в своя дом и **да се покоряват на мъжете си.**

3:6 Един такъв пример е **Сара,** която **се е покорявала на Авраам и го е наричала господар.** Това ни кара да се върнем към Битие 18:12, където четем, че Сара се е засмяла „в себе си". Тя не е тръгнала да обикаля и да разказва на всички, че Авраам е нейният господар, а го е признавала за свой господар вътре в себе си, във вътрешния си живот, което се е виждало по нейните дела.

Онези жени, които следват примера на Сара, са нейни деца. Еврейските жени са физически потомки на Сара. Но за да бъдат истински нейни **дъщери,** те трябва да подражават и на нейния характер. Де-

цата трябва да носят семейната прилика.

Те трябва да **правят добро** и да не позволяват нищо да ги плаши. Това означава, че съпругата-християнка трябва да изпълнява определената ѝ от Бога служба като покорна помощничка на мъжа и да не се страхува, дори когато трябва да търпи неразумното поведение на своя невярващ съпруг, с изключение на случаите, когато той започне да се държи прекалено невъздържано или да заплашва живота ѝ.

Д. Отношението на вярващия съпруг към неговата съпруга (3:7)

Сега апостолът се обръща към **съпрузите** и съответните им задължения, които те трябва да изпълняват. Те трябва да живеят благоразумно със своите съпруги, като им засвидетелстват любов, внимание и **разбиране.** Трябва да се отнасят с почит към своите жени като към представители на по-слабия пол.

В нашето време на голяма свобода на жените представата на Библията за жените като за **„по-слаб съсъд"** може да изглежда малко старомодна, но това е един прост факт – *обикновено* жената е физически **по-слаба** от мъжа. Освен това, като цяло, тя не може да контролира своите емоции така добре като мъжа и много по-често от него се ръководи от емоционалните си реакции, отколкото от рационалното, логическото мислене. Разглеждането на дълбоки теологични проблеми не е най-силното ѝ място и като цяло тя е много по-зависима от мъжа.

Но това, че жената е **по-слаба** в някои отношения, не я прави по-нисша от мъжа. Библията никъде не казва такова нещо. Освен това жената може да бъде по-силна или по-компетентна от мъжа в други области. Така например някои жени са много по-отдадени на Христос от мъжете и обикновено жените могат много по-добре да понасят продължителна болка или нещастие.

В отношението на мъжа към неговата съпруга трябва да личи фактът, че той съзнава, че тя е негов сънаследник на **дадения чрез благодат живот.** Това се отнася само до онези брачни двойки, в които и двамата съпрузи са вярващи. Макар и по-слаба от мъжа в някои отношения, жената има същото положение пред Бога като него и също като него се наслаждава на дара на вечния живот. Освен това тя е повече от равна на мъжа при раждането на нов физически живот на света.

Когато липсва хармония в отношенията между мъжа и жената, молитвите на мъжа имат пред себе си препятствие. Според Биг „въздишките на наскърбената съпруга застават между молитвите на мъжа и Божиите уши."[23] Освен това за една семейна двойка е много трудно да се моли заедно, когато нещо пречи на тяхното общение. За да има мир и добруване в семейството, е важно съпругът и съпругата да съблюдават няколко основни правила:

1. Да бъдат абсолютно честни един към друг, за да имат база за взаимно доверие.
2. Винаги да оставят своите взаимоотношения отворени. Това означава непрекъсната готовност за допълнително обмисляне на проблемите. Когато в един бойлер се събере прекалено много пара, експлозията е неизбежна. Споделянето на проблемите означава готовност у всеки един да каже: „Извинявай" и да прости безкрайно число пъти, ако трябва.
3. Да не обръщат внимание на дребните грешки и особености на характерите си. „Любовта покрива множество грехове." Не искайте съвършенство от другите, щом не сте в състояние да бъдете самите вие съвършени.
4. Стремете се към единство по финансовите въпроси. Избягвайте да харчите повече, отколкото можете да си позволите, да купувате на изплащане и да се сравнявате със съседите.

5. Не забравяйте, че любовта между вярващите е заповед, а не неконтролируемо чувство. Любовта означава всичко описано в 1 Кор. 13. Любовта е внимателна; тя ще ви предпази от критикуване и противопоставяне на вашия партньор пред другите. Любовта ще ви пази да не се карате пред своите деца, защото това може да нарани тяхната сигурност. В този и хиляди други случаи любовта създава атмосфера на щастие и изгонва от семейството съперничеството и раздялата.

Е. Отношението на вярващия към общението с другите братя и сестри в събранието (3:8)

Това, че този стих се занимава изключително с отношението на християнина към общението с другите братя и сестри, изглежда явно от увещанието за единство и братолюбие. Другите три увещания могат да имат и по-широко приложение.

Думата „най-после" не означава, че Петър е на път да завърши своето Послание. Дотук той се обръща към различни групи от индивиди – слуги, съпруги и съпрузи. Сега, накрая, той иска да каже нещо, което се отнася **до всички нас.**

„Бъдете всички единомислени." Това не означава, че всички християни трябва да виждат по един и същ начин. Това ще бъде еднаквост, а не единство. Най-добрата формула се съдържа в следния съвет: в основните неща – единство; във второстепенните – свобода; а във всичко – любов. Ние трябва да бъдем **съчувствителни** един към друг. Буквално това означава „да страдаме заедно с [другите]". Това увещание е отправено специално към онези, които са преследвани, но съветът може да се приложи и към вярващите от всички времена, защото страданието не изключва нито една възраст.

„Бъдете... братолюбиви." Един неизвестен автор е написал следното:

„Провидението не ни пита кои искаме да бъдат нашите братя – това е предварително определено. Но провидението ни увещава да ги обичаме независимо от естествените си вкусове и предпочитания. Може би ще кажете: „Но това е невъзможно!" Не забравяйте обаче, че истинската любов не произлиза от емоциите, а от волята; тя не се състои в чувстването, а в правенето; не означава усещане, а дела; не се изразява в нежни слова, а в благородни и неегоистични действия."

Да бъдем **милостиви** означава да имаме сърце, което е чувствително към нуждите и чувствата на другите; което отказва да стане студено, коравосърдечно или цинично независимо от обидите, които получава.

„Бъдете... смиренмъдри."[24] Изглежда толкова естествено, че един от християнските добродетели е смирената мъдрост. Основно това означава да мислиш със смирение за другите, като ги слагаш на първо място, да се изказваш милостиво и да вършиш милостиви дела. Смиреномъдрието те кара да послужиш на другите, преди да послужиш на себе си, и при всяка възможност да подаваш ръка за помощ, като оценяваш по достойнство всяка получена милост. То никога не те води към грубо, вулгарно или непристойно поведение.

Ж. Отношението на вярващия към преследвачите – като един, който е преследван от тях (3:9-4:6)

3:9 Цялото това Послание е написано на фона на преследвания и страдания. От този стих до 4:6 темата е християнинът и неговото отношение към преследващите го. Петър неколкократно увещава вярващите, че трябва да страдат заради правдата, без да търсят възмездие. Ние не трябва да отвръщаме **на злото със зло, нито на хулата – с хула,** а да благославяме ония, които ни оскърбяват, и да отвръщаме на обидите с добро. Като християни ние не сме призовани да проклинаме другите, а да ги благос-

лавяме. Тогава Бог ще ни възнагради с **благословение.**

3:10 В пасажа от 10 до 12 ст. Петър цитира Псалм 34:12-16а, за да потвърди, че Божието благословение почива върху онзи, *който се въздържа от зли дела и зли думи и върши правда.*

Основното значение на първия стих е следното: този, който желае да се наслаждава на **живота** напълно „и да види **добри дни**", трябва да **се въздържа** от **зло** говорене или **измама;** да не отвръща на злото със зло и на лъжата – с лъжа.

Текстът в Йоан 12:25 ни казва да не **обичаме живота,** но там животът означава да живееш за себе си и да пренебрегнеш истинския смисъл на живота. Тук животът означава да живееш така, както Бог иска да живееш.

3:11 Забранено е не само злото говорене, но и злите дела. Възмездието само задълбочава проблема. За християнина е унизително да използва оръжията на света. Вярващият трябва да отговаря на **злото** с **добро** и да търси **мира** чрез смирено понасяне на оскърбленията. Огънят не може да бъде потушен с огън.

„Единственият начин, чрез който може да се победи злото, е да го оставим да следва своя път спокойно, без да срещне съпротивата, която търси да срещне. Съпротивата на злото само създава още повече зло и налива масло в огъня. Но когато злото не срещне никаква съпротива и никаква пречка, а единствено издръжливост, жилото му се прибира и то престава да хапе, защото най-сетне е срещнало противник, на който не може да устои. Но това може да стане, разбира се, само когато ние се откажем от каквато и да било съпротива и отхвърлим всяка идея за възмездие. Тогава злото не може да стигне своята цел, не може да роди повече зло и остава безплодно." (Избрано)

3:12 Очите на **ГОСПОДА** гледат с одобрение тези, които живеят праведно. Той внимава **на техните молитви.** Господ, разбира се, чува молитвите на всички Свои хора, но обръща особено внимание на молитвите на тези, които страдат заради Христос, като не отвръщат на злото със зло.

„Лицето на ГОСПОДА е против онези, които вършат зло". Това се отнася главно до онези, които преследват Неговите хора. Но то също така може да се отнася и до вярващия, който се бори със своите врагове чрез физическо насилие и невъздържан език. **Злото** си е зло и Бог се противопоставя на него винаги, когато го срещне – както в спасения, така и в неспасения човек.

При цитирането на Пс. 34:16 Петър изпуска последните думи: „...за да изтреби спомена им от земята". Това изпускане не е случайно. Ние живеем във века на Божията благодат. Сега е благоприятната Господна година. Денят на отмъщението на нашия Бог още не е дошъл. Когато се върне като Цар на царете и Господ на господарите, Господ Исус ще накаже злотворците и ще изличи спомена за тях от земята.

3:13 Тук Петър подновява своя аргумент с един въпрос: **„И кой ще ви стори зло, ако сте ревностни за доброто?"** Отговорът, който се подразбира, е: „Никой." И все пак историята на мъчениците показва, че много пъти верни ученици са били убивани от врагове на евангелието.

Има най-малко две възможни обяснения на този парадокс:

1. Като цяло никой не може да стори зло на онези, които следват пътя на правдата. Несъпротивлението обезоръжава съпротивлението. Може и да има изключения, но като цяло онзи, който следва правдата, е защитен от зло чрез самата си доброта.
2. Дори и най-лошото, което може да направи един неприятел на един християнин, не може да му донесе вечно зло. Врагът може да нарани тялото му, но не може да засегне душата му.

По време на Втората световна война едно дванадесетгодишно момче отказа-

ло да стане член на някакво известно движение в Европа. „Нима не знаеш, че ние сме толкова силни, че можем да те убием?" – попитали го те. „А нима вие не знаете, че аз съм толкова силен, че мога да умра за Христос?" – отговорило то. Момчето живеело с убеждението, че никой не може да му направи зло.

3:14 Но дори и вярващият да трябва да пострада заради верността си към Спасителя, какво от това? От това следват три неща:

1. Бог използва страданието за Своя слава.
2. Той използва страданието, за да донесе благословение на другите.
3. Бог благославя този, който страда заради Неговото име.

Не се бойте от човеци, нито се страхувайте от **техните заплашвания.** Вижте примера на мъчениците! Когато съобщили на Поликарп, че ще го освободят, ако само похули Христос, той казал: „В продължение на шест години служих на Христос и Той никога не ми направи нищо лошо. Как бих могъл да хуля своя Цар и Спасител?" Когато проконсулът го заплашил, че ще го хвърли на дивите зверове, той отговорил: „Ще се радвам да ме освободите от този мизерен живот." Най-накрая владетелят го заплашил да го изгори жив. Поликарп казал: „Не се боя от огъня, който гори само за известно време. Вие не познавате огъня, който гори безкрайно."

3:15 Във втората половина на 14 ст. и целия 15 ст. Петър цитира един пасаж от Исая 8:12б, 13, където се казва: „И да не се боите от това, от което те се боят, нито да се плашите. Господа на силите – Него осветете, от Него да се страхувате и пред Него да треперите." Някой беше казал: „Ние се страхуваме от Бога толкова малко, защото се боим от Него толкова много."

Пасажът в Исая говори за *Господа на силите* като за Бог, към Когото трябва да изпитваме страхопочитание. Когато го цитира, Петър казва чрез вдъхновението на Светия Дух: **„Почитайте в сърцата си Христа като Господ."** [25]

Да почитаме Господа означава да Го направим Суверенен Господар на нашия живот. Всичко, което правим или казваме, трябва да бъде по Неговата воля, за Неговото удоволствие и за Неговата слава. Господството на Христос трябва да личи във всяка област от нашия живот – в притежанията ни, в брака ни, в свободното ни време... във всичко без изключение.

„Бъдете винаги готови да отговаряте (но с кротост и страхопочитание) на всекиго, който ви пита за вашата надежда." Това се отнася най-вече до случаите, когато християните са преследвани заради своята вяра. Съзнанието за присъствието на Господ Исус Христос трябва да ни придава свята смелост и да ни вдъхновява да свидетелстваме с добрата си изповед.

Стихът може да се приложи и към всекидневния ни живот. Хората често ни задават въпроси, които естествено отварят някаква врата за разговор за Господ Исус Христос. Ние трябва да бъдем **готови** да им кажем какви велики неща е направил Той за нас. Нашето свидетелство винаги трябва да бъде „с кротост и страхопочитание". В нашето говорене не трябва да има и следа от невъздържаност, грубост или лекомислие.

3:16 Вярващият трябва да има **„чиста съвест".** Ако той знае, че не е извършил никакво престъпление, може да премине през всякакви преследвания с лъвска смелост. Но ако съвестта му не е чиста, той непрекъснато ще изпитва чувство за вина и няма да може да устои пред врага. Дори и когато животът на един вярващ е без петно, враговете на евангелието му намират грешки и обвинения. Но когато застане на съд и се докаже, че обвиненията им са били напразни, неговите обвинители ще **се „посрамят".**

3:17 Ако християнинът трябва да **пострада** (което понякога може да бъде Божията воля за него), той трябва да

страда като един, който е **вършил добро,** а не като злотворец, защото в последното няма никаква слава.

3:18 Останалата част от 3 глава ни представя **Христос** като класическия пример на Един, Който е **пострадал** заради правдата, и ни напомня, че за Него пътят на страданието е бил и пътят на славата.

Обърнете внимание на шестте признака на Неговите страдания: (1) Те са изкупителни, т. е. освободили са вярващите грешници от наказанието на техните **грехове.** (2) Имали са външен резултат. Той е умрял веднъж завинаги за всички и е разрешил проблема с **греха.** Делото на изкуплението е било завършено. (3) Имали са заместителна стойност. **Праведният** е умрял **за неправедните.** „И Господ възложи на Него беззаконието на всички ни" (Ис. 53:6б). (4) Били са примирителни. Чрез Неговата смърт ние сме били примирени **с Бога.** Грехът, който е станал причина за отчуждението ни от Бога, е бил отстранен. (5) Били са принудителни. Неговата **смърт** е била насилствена: Той е бил екзекутиран. (6) И последно, завършили са триумфално с Неговото възкресение. Исус Христос е бил възкресен от мъртвите на третия ден. Изразът **„оживотворен по дух"** означава, че Неговото възкресение е станало чрез силата на Светия Дух.

3:19 19 и 20 ст. съставляват един от най-загадъчните и най-заинтригуващите текстове в НЗ. Той е бил използван за основа на такива небиблейски доктрини като доктрината за чистилището, от една страна, и универсалното спасение, от друга. Но сред евангелските християни са приети две тълкувания.

Според първото Христос е отишъл в ада в духа си във времето между Своята смърт и възкресение, където е проповядвал победата на Своето велико дело на кръста. Между подкрепящите това тълкуване има спор дали **„духовете в тъмницата"** са били на вярващи или на невярващи хора, или и на двете. Но общо взето всички вярват, че Господ Исус не им е проповядвал евангелието. Това би означавало да има втора възможност за спасение, за която не се говори никъде другаде в Библията. Поддръжниците на това мнение често свързват този пасаж с текста от Еф. 4:9, където се казва, че Господ е „слязъл в места, по-долни от земята". Те цитират този стих като допълнително доказателство за това, че Исус е отишъл в ада в безплътно състояние и е възвестил Своята победа на Голгота. Те също така цитират думите на апостолското верую – „слязъл в ада".

Според второто тълкуване Петър описва това, което се е случило в дните на Ной. Тогава *духът* на Христос е проповядвал *чрез* Ной на невярващото поколение преди потопа. *Тогава* това не са били безплътни духове, а живи мъже и жени, които са отхвърлили предупреждението на Ной и са били унищожени от потопа. Затова те *сега* са **духове в тъмницата** на ада.

Това мнение най-добре подхожда на контекста и поражда най-малко трудности. Нека да изследваме пасажа стъпка по стъпка.

„С който отиде да проповядва на духовете в тъмницата." Относителното местоимение „който" се отнася до съществителното *„дух"* от края на 18 ст. Ние смятаме, че под „дух" тук трябва да се разбира Светият Дух. В 1:11 на това Послание за „Христовия Дух" или Светия Дух се казва, че е говорил чрез пророците от СЗ. Освен това в Бит. 6:3 Бог говори за Духа, т. е. за Светия Дух, като за Дух, Който няма да владее вечно в човека от праисторическите времена.

„Отиде да проповядва." Както вече споменахме, Този, Който е проповядвал, е бил Христос, но Той е проповядвал чрез Ной. Във 2 Петр. 2:5 Ной е описан като „проповедник на правдата". Тази дума има същия корен като думата „проповядва" в този стих.

На духовете *сега* **в тъмницата.** Това

са хората, на които е проповядвал Ной – живи мъже и жени, които са чули предупреждението за наближаващия потоп и обещанието за спасението в ковчега, но са отхвърлили посланието и са били удавени от наводнението. Сега те са безплътни **духове в тъмницата,** които чакат окончателния съд.

И така, стихът може да се перифразира така: **чрез Когото** (Светия Дух) **Той** (Христос) **отиде да проповядва** (чрез Ной) **на духовете** *сега* **в тъмницата** (ада).

Но имаме ли право да смятаме, че **духовете в тъмницата** са били живи хора по времето на Ной? Отговорът на този въпрос може да се намери в следващия стих.

3:20 Тук духовете в тъмницата са описани съвсем ясно. Кои са те? **Едно време те са били непокорни.** Кога е било това? Когато **Божието дълготърпение ги е чакало в Ноевите дни, докато се е правел ковчегът.** Какъв е бил резултатът? Това, че само **няколко, т. е. осем души, са се избавили чрез вода.**

Тук е добре да спрем за малко и да си припомним общата посока на развитие на това Писмо, което е било писано по време на гонения и преследвания. Християните, на които пише Петър, са страдали поради начина си на живот и свидетелството си за Христос. Вероятно те са се питали защо трябва да страдат, вместо да царуват, след като християнската вяра е истинската вяра. Ако християнската вяра е истинската вяра, защо има толкова малко християни?

За да отговори на първия въпрос, Петър посочва примера на Господ Исус. Христос е пострадал заради правдата – дотам, че е бил умъртвен. Но Бог Го е възкресил от мъртвите и Го е прославил в небето (22 ст.). Пътят към славата минава през долината на страданието.

След това Петър говори за **Ной.** В продължение на 120 години този верен проповедник е предупреждавал, че Бог ще унищожи света чрез вода. За благодарност той е получил само подигравки и оскърбления. Но Бог го е оправдал, като го е спасил заедно със семейството му от потопа.

Остава обаче следващият въпрос: „Щом като нашата вяра е най-правилната, защо тогава сме толкова малко?" Отговорът на Петър е: „Имало е време, когато *само осем души в света* са били прави, а всички останали са грешели!" Характерното за човешката история е, че мнозинството обикновено не е право. Обикновено истинските вярващи са само един малък остатък, така че човек не трябва да се колебае във вярата си само защото броят на спасените е малък. По времето на Ной е имало само **осем** вярващи; сега вярващите са милиони.

В края на 20 ст. четем, че **„малцина, тоест осем души, се избавиха чрез вода".** Те не са се избавили *от* самата вода, защото водата сама по себе си не спасява; а са се избавили **чрез вода,** защото са преминали успешно през Божия съд.

За да можем да разберем правилно това твърдение и следващия стих, трябва да видим какво е истинското значение на ковчега и потопа. Ковчегът е символ на Господ Исус Христос. Потопът олицетворява Божия съд. Ковчегът е единственият път за спасение. Когато са дошли водите, само онези, които са били вътре в ковчега, са били спасени. Всички, които са останали отвън, са загинали. Затова Христос е единственият път за спасение. Тези, които са в Христос, са толкова сигурно спасени, колкото сигурно Бог може да ги спаси. Онези, които са отвън, не могат да бъдат по-загубени, отколкото вече са.

Водата не е била *средството* за спасение, защото всички, които са останали в нея, са се удавили. Ковчегът е преминал през вълните на осъждението, устоял е на най-големия напън на бурята и нито една капчица вода не е стигнала до онези, които са били вътре в него. По същия начин и Христос е понесъл пълната

ярост на Божия съд срещу нашите грехове. Затова за онези, които са в Него, няма осъждение (Йоан 5:24).

Ковчегът е бил заобиколен с вода отвсякъде – отдолу, отгоре и отстрани. Но той е отнесъл вярващите, които са били в него, **през водата** на безопасно място в обновеното създание. Така и онези, които уповават на Спасителя, ще бъдат пренесени успешно през това място на смърт и опустошение и ще получат възкресение и нов живот.

3:21 Водата... „в образа на кръщението и сега ви спасява"! Ние още веднъж се намираме в трудна и противоречива ситуация! Този стих е бил дълго време територия на „военните действия" между онези, които проповядват спасение чрез кръщение, от една страна, и тези, които напълно го отричат като средство за спасение.

Кръщението

Нека първо да видим какво *може* да означава, а след това – какво *не може* да означава кръщението.

Всъщност наистина има *едно кръщение, което ни спасява* – не нашето кръщение във вода, а кръщението, което е станало преди около 2000 години на Голгота. Смъртта на Христос е кръщение. Той е бил кръстен във водите на наказанието. Точно това има предвид и Самият Христос, когато казва: „Но имам кръщение, с което трябва да се кръстя; и колко се утеснявам, докле се извърши" (Лука 12:50)! Псалмистът описва това кръщение с думите: „Бездна призовава бездна с шума на Твоите водопади; всичките Твои вълни и Твои развълнувани води преминаха над мене" (Пс. 42:7). В смъртта Си Христос е бил потопен във вълните и водите на Божия гняв и точно това кръщение е основата за нашето спасение.

Но от своя страна всеки един от нас трябва да приеме Неговата смърт лично за себе си. Точно както Ной и членовете на неговото семейство трябваше да влязат в ковчега, за да се спасят, така и ние трябва да предадем себе си на Господа като на единствен наш Спасител. Когато направим това, ние се отъждествяваме с Него в Неговата смърт, погребение и възкресение. Тогава в един съвсем действителен смисъл ние се сразпъваме заедно с Него (Гал. 2:20), погребваме се с Него (Рим. 6:4) и се пренасяме с Него от смърт в живот (Рим. 6:4).

Всичко това е изобразено в кръщението на вярващия. Кръщението е външен белег на едно духовно събитие – това, че ние се кръщаваме да участваме в Христовата смърт. Когато се потопим във водата, ние признаваме, че сме били погребани с Него. Когато излезем от водата, показваме, че сме били възкресени с Него и че вече ходим в нов живот.

Образът на кръщението, което и сега ни спасява, означава Христовото кръщение в смърт на кръст и отъждествяването ни с Него, което се изобразява от водното кръщение.

Този стих *не може* да означава, че ние се спасяваме чрез ритуала на кръщението във вода, поради следните няколко причини:

1. Това би означавало, че не Господ Исус, а водата е Спасителят, а ние знаем какво казва Той: „Аз съм пътят" (Йоан 14:6).
2. То би означавало, че Христос е умрял напразно. Ако хората могат да се спасяват чрез водата, защо тогава е трябвало да умира Господ Исус?
3. Това просто не е вярно. Много хора, които са били кръстени, са доказали след това с живота си, че никога не са били новородени.

Също така този стих не означава, че ние се спасяваме чрез *вяра плюс кръщение.*

1. Това би означавало, че делото на Спасителя на кръста не е достатъчно. Когато умря, Исус извика: „Свърши се." Но според това мнение Неговото дело на спасението не е било свършено,

защото към него би трябвало да се добави и кръщението.

2. Ако кръщението е било толкова необходимо за спасението, защо Господ Исус не е кръстил лично никого. В Йоан 4:1, 2 се казва, че Исус въобще не е кръщавал Своите последователи и че това са правели Неговите ученици.
3. Апостол Павел благодари на Бога, че е кръстил много малко вярващи от коринтяните (1 Кор. 1:14-16). Ако кръщението беше толкова важно за спасението, неговите благодарности биха изглеждали доста странни! Фактът, че Павел наистина е кръстил няколко вярващи, означава, че апостолът наистина е проповядвал кръщението. Фактът, че е кръстил толкова малко вярващи, обаче показва, че той не е считал кръщението за основно условие в спасението.
4. Разкаяният злодей на кръста не е бил кръстен и въпреки това е получил уверение, че ще бъде с Христос в рая (Лука 23:43).
5. Езичниците, които са били спасени в Кесария, са получили Светия Дух, когато са повярвали (Деян. 10:44), което показва, че те вече са принадлежали на Христос (Рим. 8:9б). След като получават Светия Дух, т. е. след като се спасяват, те се и кръщават (47 и 48 ст.). Следователно кръщението не е необходимо за спасението. Тези езичници са били първо спасени, а след това кръстени във вода.
6. В НЗ кръщението винаги се свързва със смъртта, а не с духовното раждане.
7. Има около 150 пасажа в НЗ, които проповядват спасение само чрез вяра. Този доказателствен материал едва ли може да бъде оборен от два или три стиха, които само *предполагат,* че кръщението е необходимо за спасението.

И така, изразът **„която в образа на кръщението и сега ви спасява“** не означава, че нашето физическо кръщение във вода ни спасява, а че кръщението на Христос в смърт и нашето отъждествяване с Него в смъртта Му ни спасяват.

„Не измиването на плътската нечистота.“ Церемониалното поклонение от времето на СЗ, което еврейските читатели на Петър познават много добре, е било един вид външно очистване. Но то не е могло да даде на свещениците или на хората чиста съвест по отношение на техните грехове. **Кръщението,** за което говори Петър, не е въпрос на физическо или дори ритуално очистване от оскверненията. Водата има силата да отстрани мръсотията от тялото, но тя не може да очисти съвестта ни пред Бога. Само личната връзка с Христос в Неговата смърт, погребение и възкресение може да направи това.

„Но позивът към Бога на чиста съвест.“ Тук неизбежно се появява въпросът: „Как бих могъл аз да застана праведен пред Бога? Как бих могъл да имам чиста **съвест** пред Него?“ Отговорът може да се намери в кръщението, за което говори Петър – Христовото кръщение в смърт на Голгота и личното приемане на това дело от всеки един от нас. Смъртта на Христос разрешава въпроса с греха веднъж завинаги за всеки един от нас.

„Чрез възкресението на Исуса Христа.“ По какъв начин бих могъл да разбера дали Божиите изисквания са удовлетворени? По това, че Бог Го е възкресил от мъртвите. Чистата съвест е свързана тясно с **възкресението на Исус Христос.** Възкресението ми казва, че Бог е удовлетворен напълно от изкупителното дело на Своя Син. Ако Христос не беше възкръснал, ние никога нямаше да бъдем сигурни, че нашите грехове са изкупени. Той щеше да е умрял като всеки друг човек. Но възкръсналият Христос е абсолютното уверение за това, че изискванията на Бога по отношение на нашите грехове са задоволени напълно.

Както казва един автор на псалми, Джеймс Дек, „наша съвест има мир,

който нивга не отпада; той е в Агнето на трона, Което за нас пострада."

И така, кръщението **и сега ни спасява: „позива към Бога на чиста съвест, чрез възкресението на Исуса Христа."** Моето единствено основание за чиста съвест се намира в смъртта, погребението и възкресението на Господ Исус. Последователността е следната:

1. Христос се кръсти в смърт за мен на Голгота.
2. Доверявайки Му се като на Господ и Спасител, аз духовно се свързвам с Него в Неговата смърт, погребение и възкресение.
3. Знанието за Неговото възкресение ми дава отговор на въпроса за моята чиста съвест.
4. Чрез кръщението във вода аз давам видим израз на духовното избавление, което съм преживял.

3:22 „Който е отдясно на Бога, като се е възнесъл на небето, и Комуто се покориха ангели, власти и сили." Господ Исус не само възкръсна от мъртвите, но и се възнесе на **небето,** откъдето дойде първоначално. Той е и сега там, но не като невидимо, неуловимо духовно същество, а като жив Човек в прославеното Си тяло от плът и кости. В това тяло Той завинаги ще носи белезите от раните, получени на Голгота – като един красноречив и вечен знак на любовта Му към нас.

Нашият Господ е **отдясно на Бога.** Това е мястото на:

Мощта: Тъй като обикновено дясната ръка е по-силна от лявата, тя по-често се свързва с мощта (Мат. 26:64).

Почитта: Христос *„се възвиси* до Божията десница" (Деян. 2:23; 5:31).

Почивката: По силата на свършеното Си дело Христос *„седна* отдясно на Величието нависоко" (Евр. 1:3; вж. също 8:1; 10:12). Тази *почивка* е *почивката* на удовлетворението и задоволството, а не почивката след умората.

Застъпничеството: Павел говори за Христос, Който е отдясно на Бога, като за Един, Който се застъпва за нас (Рим. 8:34).

Превъзходството: „...от дясната Си страна на *небесата, далече по-горе от всяко* началство и власт, сила и господство, и всяко име, с което се именуват не само в тоя свят, но и в бъдещия..." (Еф. 1:20, 21).

Господството: В Евр. 1:13 Бог Отец казва на Своя Син: „Седи отдясно Ми *докле положа враговете Ти за Твое подножие."* Господството се подчертава още повече в 1 Петр. 3:22: **„...отдясно на Бога, като се е възнесъл на небето, и Комуто се покориха ангели, власти и сили."**

Ангелите, властите и силите са споменати като представители на всички групи и нива небесни същества. Всички те са служители на възкръсналия прославен Христос.

И така, това е, което е преживял нашият Господ Исус, когато е пострадал заради добрите си дела. Хората са Го отхвърлили както когато им е свидетелствал чрез Ной преди превъплъщението Си, така и по време на Първото Му пришествие като Божий Син. Той се е кръстил в мрачните води на смъртта на Голгота, но Бог Го е възкресил от мъртвите и Го е прославил отдясно на Себе Си в небето. Според вечните цели на Бога страданието трябва да предхожда славата.

Това е поуката, която трябва да научат както читателите на Петър, така и ние. Ние не трябва да се объркваме, ако срещнем съпротива и дори преследване за добрите си дела, защото не заслужаваме по-добро отношение от отношението, което получи нашият Спасител, докато беше на земята. Ние имаме утешението на обещанието, че ако страдаме с Него, ще бъдем и прославени с Него (Рим. 8:17). Освен това сегашните страдания не заслужават да се сравнят със славата, която ни чака (Рим. 8:18). Страданията са леки и временни,

докато славата е несравнимо по-вечна и по-тежка (2 Кор. 4:17).

4:1 Съществува тясна връзка между този и предхождащия го пасаж (ср. с 3:18). Ние видяхме, че **Христос** е пример за Един, Който е **пострадал** несправедливо. Той **пострада** от ръцете на злите хора заради правдата. Това трябва да накара Неговите последователи да се **въоръжат със същата мисъл.** Те също трябва да очакват, че ще пострадат заради Неговото име, че ще бъдат преследвани заради това, че са християни.

Всеки, който **е пострадал по плът,** т. е. телом, **„се е оставил от греха“.** Вярващият има две възможности – или да съгреши, или да пострада. От една страна, той може да живее като неспасените хора, участвайки в техните грешни удоволствия, и по този начин да избегне преследванията; но от друга, може да живее в чистота и благочестие, като търпи укори като Христос, и да очаква, че ще пострада от ръцете на нечестивите.

Един мъченик на име Джеймс Гатри каза следното, преди да бъде обесен: „Скъпи приятели, приемете чашата на страданието, преди да сгрешите, както направих аз, защото и на мен ми бяха предложени грехът и страданието и аз избрах второто.“

Когато един вярващ съзнателно избере да страда като християнин, вместо да продължи да живее в грях, той **„се е оставил от греха“.** Това не означава, че той престава да съгрешава, а че силата на греха в неговия живот е победена. Когато един човек страда, защото отказва да съгрешава, той повече не се управлява от желанията на плътта.

4:2 През оставалото време на земния си живот вярващият не се подчинява на човешките си страсти, а **на Божията воля.** Той предпочита да страда като християнин, вместо да греши като невярващите. Предпочита да умре, отколкото да се отрече от своя Господ. **„Останалото в тялото време“** означава оставалото време от живота, който вярващият има да живее тук, на земята. Вярващият избира да живее тези години за прослава на Бога, а не за задоволяване на плътските си апетити.

4:3 Вярващите, на които Петър пише това Писмо, са хора, които са живели в пълната поквара на езическия свят преди обръщението си. Това, което те вече са преживели в миналото, е **„доволно“!** Като християни те са нови създания, които трябва да се откажат от старите грехове. Останалите години от живота им принадлежат на Господа и те трябва да Му ги дадат.

Изброените тук грехове все още характеризират живота на езическия нехристиянски свят днес: сексуална разпуснатост, пиянство и лъжливи религии.

„Нечистоти“ – нечистоплътно поведение най-вече в сексуално отношение.

„Страсти“ – задоволяване на непозволени желания от всякакъв вид, и най-вече сексуални страсти.

„Винопийства“ – отдаване на алкохолни страсти, което води до отслабване на желанието и волята да се противопоставяш на изкушенията. Между пиянството и неморалното поведение има съвсем тясна връзка.

„Пирувания“ – шумни празнувания и тържества до късно през нощта.

„Опивания“ – напивания, които водят до разврат и скандално поведение.

„Омразни идолослужения“ – поклонението на идоли с цялото безумие, което се крие в това.

Хората стават като това, на което с покланят. Когато те изоставят истинския Бог, техните нравствени критерии автоматически се снижават. Тези понижени нравствени критерии им позволяват да се занимават с всякакъв вид грешни удоволствия. Затова идолопоклонническите религии раждат грях и упадък.

4:4 Този стих дава общо описание на живота на тези, които се спасяват от външната поквара. Техните стари при-

ятели си мислят за тях, че са полудели, и ги наричат религиозни фанатици. За тях това, че християните престават да ходят на дискотеки, да участват в светски тържества и сексуални оргии, е вид лудост. Морално чистият живот осъжда грешника и затова никак не е чудно, че той мрази тази промяна!

4:5 Невярващите хулят християните в този живот, но те **ще отговарят** за всяка своя дума и дело пред съда на Големия бял престол. Господ **е готов да съди и живите, и мъртвите.** Явно Петър говори тук за невярващите. Съдът над живите невярващи ще се състои преди началото на хилядогодишното царство; нечестивите мъртви ще бъдат съдени в края на Христовото господство на земята. Тяхното осъждение ще бъде доказателство за праведността на Божиите деца.

4:6 „Понеже затова" – заради оправданието на Божиите деца – **„се проповядва благовестието и на мъртвите."** Тук отново стигаме до един труден пасаж. Дали това означава, че евангелието се проповядва на хората и след като те умрат или само докато са живи? Кои са тези хора тогава?

Ние смятаме, че тук се говори за хора, на които благовестието е било проповядвано, докато те все още са били живи на земята, и които са повярвали в Господ Исус. Заради смелата си защита на истината тези хора са пострадали от ръцете на нечестивите и някои от тях са станали мъченици. Макар и **съдени** или **„съдени по човешки в плът"**, тези вярващи са били наградени от **Бога.** Сега те се радват на вечен живот в Неговото присъствие.

Когато им е било проповядвано благовестието, те не са били мъртви, но сега са мъртви, що се отнася до техните тела. И макар че хората са ги смятали за луди, Бог ги е възнаградил и техните духове са сега в небето.

Проповядването на благовестието има два резултата за онези, които повярват: ругатни от страна на хората и одобрение от страна на Бога. Барнс казва така:

„Целта на проповядването на благовестието на тези хора е това, че макар и да бъдат съдени от хората и дори да бъдат осъдени на смърт, тяхната по-висша и по-благородна природа – ***духът*** *– ще остане да живее вечно при Бога."* [26]

III. Служението и страданието на вярващия (4:7-5:14)

А. Настоятелни заповеди за последните дни (4:7-11)

4:7 С думите **„а краят на всичко е наближил"** започва една серия от увещания. Смята се, че тези думи могат да означават: (1) или разрушението на Ерусалим; (2) или Грабването; (3) или Второто пришествие на Христос; (4) или разрушаването на небето и земята в края на хилядолетието. Ние смятаме, че последното е най-вероятно.

Първото увещание е да **живеем разумно и трезвено в молитва.** Тези думи на Петър са написани по време на преследвания. Те означават, че молитвеният живот на вярващия трябва да бъде освободен от страх и емоционална нестабилност, вследствие на напрежението; неговото общение с Бога не трябва да се нарушава от промяната в обстоятелствата.

4:8 Той трябва усърдно да се предава на общение с другите вярващи (8 и 9 ст.) и да **има гореща любов** към всички членове на голямото семейство от вярващи. Тази любов ще го предпазва да не разгласява грешките и недостатъците на другите вярващи, а да ги защитава от общественото мнение. Някой беше казал: „Омразата изважда на показ всичко лошо; любовта го скрива от погледа."

Твърдението **„любовта покрива множество грехове"** (Пр. 10:12) не трябва да се приема като доктрина за това, как греховете могат да се отмахнат от нас. Вината и наказанието за греха могат да

бъдат платени само от кръвта на Христос. Също така не трябва да се смята, че това твърдение оправдава греха или освобождава събранието от отговорността да наказва виновните. То просто означава, че любовта кара вярващия да не обръща внимание на дребните грешки и недостатъци у другите вярващи.

4:9 Един от начините да покажем любов към другите е да бъдем **„гостолюбиви едни към други без роптание“.** Този съвет е особено необходим по време на преследвания, когато храната става оскъдна и когато онези, които приютяват християни в дома си, се излагат на арестуване и затвор, ако ли не и на смърт.

Гостолюбието е огромна привилегия: „чрез него някои, без да знаят, са приели на гости ангели“ (Евр. 13:2). Всяка милост, оказана на едно Божие дете, е оказана все едно на Самия Господ (Мат. 25:40). Без значение колко малка може да бъде тази милост, тя ще бъде възнаградена богато: дори една чаша студена вода, дадена в Господното име, ще бъде възнаградена (Мат. 10:32). Онези, които приемат пророк в името на пророк, ще получат награда на пророк (Мат. 10:41), което според еврейската поговорка е в суперлативна форма. Много християни свидетелстват за благословенията, дошли върху техните домове и деца вследствие на гостоприемството, оказано на Господни служители.

Исус ни учеше, че ние трябва да каним на обяд или вечеря онези, които не могат да ни се отплатят (Лука 14:12). Това не означава, че ние никога не трябва да каним на гости роднини, приятели или съседи, които биха могли да ни поканят на свой ред. Но нашата цел трябва да бъде да оказваме милост в името на Господ Исус, без да мислим за отплата. Но, разбира се, всеки един от нас трябва да се запита дали е редно вярващите непрекъснато да се срещат на банкети и празненства в своя си кръг, когато огромни групи от народи в света все още не са чули евангелието.

4:10 Всеки вярващ **е получил от Господа** някаква **дарба,** някаква специална служба, която трябва да изпълнява като част от Тялото на Христос (1 Кор. 12:4-11, 29-31; Рим. 12:6-8). Тези дарби са нашето настойничество, дадено ни от Бога. Ние не трябва да ги използваме за лична облага, а за Негова слава и за доброто на другите. Ние не сме затворени *контейнери* на Божиите дарове. Неговата благодат стига до нас, но не бива да спира до нас. Ние трябва да сме като *канали,* през които благословението може да изтича към другите.

Християните трябва да бъдат **„добри настойници на многоразличната Божия благодат“.** Под **„Божия благодат“** тук трябва да се разбира незаслужената милост, която Бог предлага на човека. **„Многоразличен“** буквално означава *многоцветен* или многообразен. Филипс е превел тази дума с израза „великолепното многообразие“.

4:11 Дори и да има дарбата да проповядва или да поучава, вярващият трябва да бъде сигурен, че думите, които той говори, са **„Божии словеса“** – думи, които **Бог** би му дал да говори в дадения случай. За него не е достатъчно само да проповядва от Библията. Той трябва да бъде сигурен, че представя най-подходящия пасаж за тази публика и за това време.

Всеки, който извършва някакво служение, трябва да го извършва със скромното съзнание, че Бог е Онзи, Който му дава това служение, и че цялата слава принадлежи на Него.

Нито един християнин не трябва да се гордее с това, което върши в християнското си служение – независимо колко голяма е дарбата, която има. Няма дарба, която християнинът да получава благодарение на собствените си усилия, а не от горе. Всъщност той няма нищо, което да не е получил. Всичко, което вършим, трябва да се върши така, че **Бог** да получава славата.

Както казва Петър, Бог получава тази слава **чрез Исус Христос** като наш Посредник и също така заради това, което Бог е направил за нас чрез Него. На Този благословен Спасител принадлежат славата и господството **до вечни векове. Амин.**

Б. Увещания и обяснения относно страданието (4:12-19)

4:12 Останалата част от 4 глава съдържа увещания и обяснения относно страданието, което християнинът търпи в името на Исус Христос. Думата „страдание“ и нейните производни се използват двадесет и един пъти в това Послание.

За християнина страданието е нещо **„чудно“** и ненормално. Ние се учудваме, когато трябва да страдаме. Но Петър ни казва, че вярващите трябва да приемат страданието като нормално християнско преживяване. Не трябва да очакваме от света по-добро отношение от отношението, което той е показал към нашия Спасител. „Всички, които искат да живеят благочестиво в Христа Исуса, ще бъдат гонени“ (2 Тим. 3:12). Това важи особено за онези, които застават твърдо зад Христос: те стават обект на най-жестоки атаки. Сатана не хаби барута си за безличните християни. Той използва най-мощните си оръжия срещу онези вярващи, които щурмуват портите на ада.

4:13 Привилегията да „имаме общение в **страданията на Христа“** трябва да ни дава голяма радост. Ние, разбира се, не можем да споделим изкупителните страдания на Христос, защото само Той може да бъде Носител на нашите грехове. Но можем да споделим същите **страдания,** които Той е понесъл като Човек: да бъдем отхвърляни и укорявани като Него; да приемаме ударите и раните на нашите тела, които невярващите продължават да желаят да Му нанасят.

Ако едно Божие дете може да **се радва** сега, докато страда, колко повече ще се радва то, „когато **се яви** Неговата **слава“! Когато** Спасителят се върне на земята като Лъва от Юдовото племе, Той ще **се яви** като Всемогъщия Божий Син. Тогава тези, които сега страдат заради Него, ще бъдат прославени заедно с Него.

4:14 Ранните християни са се радвали, когато са били удостоявани да изтърпят „опозоряване **за Христовото име“** (Деян. 5:41). Така трябва да се радва и всеки християнин, който е получил привилегията да претърпи позор заради Христос. Такова едно страдание е истинско показание, че **„Духът на славата и на Бога почива на** вас“. Това е Светият **Дух,** Който **почива на** преследваните християни, така както облакът на славата почиваше върху скинията в СЗ като доказателство за Божието присъствие.

Ние знаем, че **Духът** обитава във всяко истинско Божие дете, но Той **почива** по един особен начин **върху** тези, които са се предали напълно на каузата на Христос. Те познават силата и присъствието на Божия Дух по начин, по който другите не ги познават. Същият Исус, Който **се хули** от преследвачите, **се прославя** от Неговите страдащи светии.[27]

4:15 Християнинът никога не трябва да страда заради някакво лошо дело – за убийство, кражба, злодейство или за това, че се бърка **в чужди работи.** Това не носи слава на Бога, а само срам за свидетелството за Христос.

4:16 Но ако някой страда като християнин, това не е опозоряване. Ф. Б. Мейър казва, че това е така дори когато то включва „загубване на работата, репутацията, дома; изоставяне от родителите, децата, приятелите; изопачаване на думите и делата ти; омраза и дори смърт“[28]. Името **„християнин“** може да ти даде **да прославиш Бога** при всички тези случаи. Дж. Кемпбел Моргън ни предупреждава за следното:

„Тук става въпрос за нещо повече от прославяне на Бога с това име. Тук става въпрос за цял един живот, изпълнен с достойнство и живян за Божия прослава. Ако хората знаят за тебе, че си християнин, а ти не живееш като такъв, твоят живот опозорява Божието име. Да носиш името „християнин" означава да поемеш една отговорност – една не само велика и славна отговорност, но и една много сериозна отговорност." [29]

4:17 Тук Петър прави сравнение между страданията на Божиите хора в този свят и страданията на злите хора във вечността. **„Дойде времето да започне съдът от Божието домочадие." „Времето"**, за което става въпрос тук, е диспенсацията на църквата, която започна на Петдесетница и ще продължи до Грабването. **„Божието домочадие"** е църквата. През този период невярващият свят **съди** църквата. Сега вярващите страдат така, както страдаше Исус, докато беше на земята.

Ако това е така, каква ще бъде съдбата **на „тия, които не се покоряват на Божието благовестие"**? Ако християните страдат сега за добрите си дела, колко ли много ще страдат неспасените във вечността за своите безбожни дела?

4:18 Същият аргумент се съдържа и в този стих, който цитира Пр. 11:31: „И ако **праведният** едвам се спасява, то **нечестият и грешният** где ще се явят!"

Праведният едва се спасява или **се спасява** много трудно. От небесна гледна точка неговото спасение е получено на изключително висока цена. От човешка гледна точка хората трябва да знаят, че трябва да се стремят да влязат през тясната врата (Лука 13:24). Ние, вярващите, знаем, „че през много скърби трябва да влезем в Божието царство" (Деян. 14:22). При всичките опасности и изкушения, които се струпват върху един християнин, той знае, че запазването му се дължи само на действието на божествената благодат.

Ако това е така, каква ще бъде сетнината на онези, които умират в своите грехове, без да се покаят и спасят? Много жива илюстрация на тяхната съдба може да се намери в следното описание на Ф. Б. Мейър:

„Един свят човек мечтаел да има такава победна смърт, че неговите неспасени синове да се убедят и привлекат от очевидната сила на евангелието да ни пази и радва дори и когато минаваме през тъмния дол на смъртта. Вместо това, за негово най-голямо съжаление, преди да умре, духът му бил мрачен като тъмен облак; бащата бил обзет от страх и лоши предчувствия и врагът го тормозел, колкото можел. Но точно това оказало най-дълбоко впечатление на децата му. Най-големият син казал: „Всички знаем колко добър човек беше нашият баща, а вижте сега колко са тежки неговите духовни страдания. Какво ли ще стане тогава с ***нас****, които не сме и помислили даже за душите си!"* [30]

4:19 Петър казва, че нашите страдания трябва да бъдат **„по Божията воля"**. Някои религиозни фанатици могат съвсем съзнателно да *си причиняват* страдания, без изобщо да мислят за Божията воля. Има хора, които се смятат за мъченици и изкушават Бога така, че позорят Неговото име. Но пътят на истинските християнски страдания води към вечна слава. Като знаят всичко това, вярващите трябва да продължат да правят добро независимо от цената, която може да им се наложи да платят, и да „предават **душите си** на **верния Създател"**.

Изглежда малко странно, че Петър нарича Господа точно тук **Създател,** а не Спасител, Първосвещеник или Пастир. Христос е нашият Създател, защото ние сме Негови създания – не само като част от първото творение, но и като част от новото творение (Еф. 4:24; Кол. 3:10). И в двата случая ние сме обект на Неговата любов и грижа. Затова е съвсем логично да поверим себе си на

Този, Който е създал нашите души и Който ни спасява.

В. Увещания и поздравления (5:1-14)

5:1 Последната глава от Първото послание на Петър се състои от увещания и поздравления. Най-напред апостолът се обръща към **презвитерите** или старейшините, като сам той нарича себе си **„презвитер и свидетел на Христовите страдания, и участник на славата,** която има да се яви". „Аз, който **също съм презвитер**" – колко скромно звучи това име в сравнение със званието „върховен глава" или „папа", или „архиерей" на църквата! **„Свидетел"** – Петър е видял как Пастирът е умрял за овцете Си и споменът за тази любов му помага да се грижи за тях като верен заместник на Главния Пастир. **„Участник"** – скоро славата ще зазори, Христос ще се появи и всички ние ще се появим заедно с Него в слава (Кол. 3:4). Дотогава трябва да следваме поръчението на Спасителя: „Паси агънцата Ми... Паси овцете Ми..." (Йоан 21:15-17).

5:2 Презвитерите или старейшините са зрели християни, получили качества от Светия Дух, за да бъдат духовни ръководители на събранието. Според НЗ старейшините трябва да бъдат няколко – не няколко църкви да имат един ръководител, а едно събрание да има двама или повече старейшини (Фил. 1:1). Изискванията към старейшините са описани в 1 Тим. 3:1-7 и в Тит 1:6-9. В ранната църква, преди завършването на НЗ в писмен вид, старейшините са били назначавани от апостолите, и то след изтичането на достатъчно дълъг период от време, който да покаже кои вярващи имат качества на старейшини. Днес християните трябва да признават и да се подчиняват на онези вярващи, които имат качествата да бъдат старейшини и да вършат работата, която се изисква от тях.

„Пазете Божието стадо, което е между вас." Стадото е на **Бога,** но старейшините носят отговорността да му служат като подовчари. **„Не с принуждение, а драговолно."**[31] Надзираването на стадото не е служба, която се получава чрез избиране или назначаване. Светият Дух дава на отделни мъже това задължение и необходимите качества и те откликват на тази покана доброволно. За подобно нещо четем и в 1 Тим. 3:1: „Ако се ревне някому епископство, добро дело желае." Освен небесното назначение трябва да има и човешко желание.

„Нито за гнусна печалба, а с усърдие." За да стане старейшина, мотивът на един човек не трябва да бъде финансовата печалба. Това не означава, че старейшината не може да бъде издържан от местното събрание. Текстът в 1 Тим. 5:17, 18 ни показва, че и в ранната църква е имало старейшини, изцяло заети със служение в местната църква. Но ние трябва да знаем, че печалбарството е абсолютно несъвместимо с истинското християнско служение.

5:3 Третият момент в увещанието на Петър е следният: **„... нито като че господарувате над паството, което ви се поверява, а като показвате пример на стадото."** Старейшините трябва да бъдат **пример** за стадото, а не диктатори. Те трябва да вървят най-отпред, а не да го бутат отзад. Не трябва да се отнасят към стадото така, като че ли то им принадлежи. Това е една истина, която улучва като куршум сърцето на авторитаризма.

Много от злоупотребите в християнството изобщо нямаше да съществуват, ако ние се подчинявахме на трите заповеди, които се съдържат във 2 и 3 стих. Подчиняването на първата щеше да отстрани всякаква *неохота*. Подчиняването на втората щеше да сложи край на *печалбарството*. А подчиняването на третата щеше да доведе до смъртта на всякакъв *формализъм*.

5:4 Работата на старейшината включва огромно изразходване на физическа и емоционална енергия. Той тряб-

ва да изразява съчувствие, да укорява, да мъмри, да поучава, да дисциплинира и да предупреждава стадото. Понякога това изглежда една много неблагодарна задача. Но за верния старейшина се пази специална награда. **Когато се яви Пастиреначалникът,** той **ще получи „венеца на славата,** който не повяхва". За да бъдем честни, трябва да кажем, че не знаем много за венците, които ни се обещават в Писанията: венеца на радостта (1 Сол. 2:19); венеца на правдата (2 Тим. 4:8); венеца на живота (Як. 1:12; Откр. 2:10) и венеца на славата. Ние не знаем дали това ще бъдат истински венци, които ще хвърлим в краката на Спасителя; неща, които само показват размера на отговорността, която ще получим по време на господството на Христос (Лука 19:17-19); или качества на християнския характер, които ще носим през вечността. Но знаем, че те ще ни донесат изобилно обезщетение за всички сълзи, изпитания и страдания, които ще изтърпим, докато сме тук, на земята.

5:5 Онези, които са **по-млади** – било на години, било във вярата – трябва да се покоряват на **по-старите.** Защо? Защото те имат по-голям опит в Божието дело. Те познават Бога много по-дълбоко и от опит. Те са тези, на които Бог е поверил отговорността да се грижат за Неговите овце.

Всички вярващи трябва да **се облекат със смирение.** Смирението е голяма добродетел. Мофат казва така: „Сложете си престилката на смирението." Това е един много точен образ, тъй като престилката е характерен белег на слуга. Един мисионер в Индия каза веднъж: „Ако трябваше да изберем две изречения, които са особено необходими за духовния растеж на християнина, аз бих избрал следните: „Не зная", и: „Извинявай". И двете са белег на най-дълбоко смирение." Представете си едно събрание, в което всички негови членове притежават такова смирение: всички оценяват себе си по-ниско от другите и всички се надпреварват да вършат черната работа. Това не трябва да бъде една въображаема църква: всяка църква трябва да бъде такава.

Дори и да няма друга причина, за да бъдем смирени, тази трябва да бъде достатъчна: **„Бог се противи на горделивите, а на смирените дава благодат."** (Тук Петър цитира гръцката версия на текста на Пр. 3:34.) Помислете си само – великият Бог, Който се противопоставя на нашата гордост, защото е решен да я сломи... е и великият Бог, Който е безсилен да се съпротивлява на съкрушеното и смирено сърце!

5:6 Ние трябва да бъдем смирени не само по отношение на другите, но и по отношение на **Бога** също. По времето на Петър светиите са преживявали огнени изпитания. Макар и да не са били изпратени от Бога, тези изпитания са били позволени от Него. Най-правилното поведение в такива случаи е да ги приемем смирено от Божията ръка. Той ще запази Своите хора и ще ги **възвиси своевременно.**

5:7 Вярващите могат да предадат **всичките** си грижи на Господа и да бъдат уверени, че **Той ще се погрижи** за тях. Тук още веднъж Петър цитира гръцката версия на СЗ (Пс. 55:22).

Дж. Сидлоу Бакстър посочва, че тук се говори за два вида грижа:

„Изразът „и всяка ваша грижа възложете на Господа" съдържа идеята за изпълнена с ***тревога*** *грижа; докато думите „защото Той се грижи за вас" съдържат идеята за* ***любяща*** *грижа: т. е. срещу нашата изпълнена с* ***тревога*** *грижа стои никога не отпадащата* ***любяща*** *грижа на нашия Спасител."* [32]

Да се тревожим е безсмислено. Защо да носим товар, който Бог желае и може да носи вместо нас? Безпокойството е нещо напразно; то не е разрешило досега нито един проблем. То е грях. Веднъж един проповедник каза: „Безпокойството е грях, защото отрича Божията мъдрост. То все едно казва, че Бог не знае

какво върши. То отрича и Божията любов, защото все едно казва, че Бог изобщо не Го е грижа за нас. Отрича и Божията сила, защото все едно казва, че Бог не може да ни освободи от причината за нашето безпокойство." Помислете върху това!

5:8 Това, че не трябва да се безпокоим, не означава, че не трябва да бъдем **трезвени и будни, защото** срещу себе си имаме един силен **противник – дявола. Да бъдеш трезвен** означава да мислиш сериозно, да гледаш на живота реалистично и да бъдеш умен по отношение на стратегията на Сатана. Пентекост изразява това много добре:

„Само човек, който не взема предвид истинския характер и природата на света и който не обръща необходимото внимание на целите и атаките на нашия противник – дявола, може да си позволи да живее лекомислено или несериозно. Но този, който вижда живота така, както го вижда Исус, трябва да промени изцяло своето отношение и мироглед към света и да стане абсолютно трезвен." [33]

Ние трябва да бъдем непрекъснато бдителни и готови да посрещнем всяко нападение на нечестивия. Тук нашият **противник** е описан като **рикаещ лъв**, който обикаля, **търсейки** да **погълне** някого. Дяволът има много роли. Понякога той идва като змия, търсейки да подмами хората, за да изпаднат в морална поквара. Понякога се преправя на ангел на светлината, който се опитва да измами хората в духовното царство. Тук той е описан в ролята си на **ревящ лъв,** решен да измъчва Божиите хора с преследване.

5:9 Ние не трябва да се поддаваме на неговата ярост, а да **му се противопоставяме** с молитва и с Божието слово. Ние нямаме сила да му се съпротивляваме сами по себе си, но можем да **му се съпротивляваме,** като стоим твърдо **във вярата** и в зависимостта си от Господа.

Един от начините на Сатана да ни обезсърчава е като ни внушава мисълта, че нашите страдания са единствени. Когато се намираме в беда или гонение, ние много лесно можем да се обезкуражим и да решим напълно погрешно, че сме единствените, които страдат така. Апостол Петър ни напомня, че **същите страдания се понасят** и от нашите **братя** по целия **свят.**

5:10 Истинската победа при преследването се получава, когато видим как Бог използва всичко това за осъществяване на Своите чудесни намерения. Независимо от изпитанията ние никога не трябва да забравяме, че Бог е **„Бог на всяка благодат".** Това чудесно наименование на нашия Бог ни напомня, че Неговите отношения с нас не се основават на това, което заслужаваме, а на мислите Му на любов към нас. Независимо колко тежки могат да бъдат тези изпитания, ние винаги трябва да Му благодарим, че не сме в ада, където заслужаваме да бъдем.

Второто голямо утешение за нас е това, че Той **ни е призовал в Своята вечна слава.** Това ще ни помогне да се извисим над страданията на този свят и да надникнем във времето, когато ще бъдем заедно със Спасителя и ще бъдем завинаги като Него. Само си помислете! Той ни е взел от полагаемото ни се място на боклука и ни е **призовал в Своята вечна слава!**

Нашето трето утешение е това, че страданията ни са само **за малко.** На фона на **вечната слава** несгодите на земния ни живот са изключително краткотрайни.

Последното насърчение, което Петър отправя към нас, е, че Бог използва тези страдания, за да ни възпитава и да развива християнския ни характер. Той ни обучава така, че да можем да царуваме. Тук са изброени четири аспекта на този процес на обучение:

Бог ни **усъвършенства.** Изпитанията развиват вярващия. Те създават в неговия характер такива черти, които го правят духовно зрял.

Той ни **утвърждава.** Чрез страданията християнинът става по-стабилен, способен да поддържа добро свидетелство и да устоява на натиск. Тук се употребява същата дума, която използва и Господ Исус, когато казва на Петър: „...утвърди братята си" (Лука 22:32).

Той ни **укрепява.** Преследванията се използват от Сатана, за да отслабят и изтощят вярващите, но обикновено имат противоположния ефект. Те ги укрепяват още повече и вярващите стават още по-издръжливи.

И ни прави **непоколебими.** Този израз в оригиналния език е свързан с думата „основа". Бог иска всеки вярващ да бъде здраво основан в Неговия Син и в Словото Му.

Лейси пише следното:

„Неизбежните страдания в живота на християните винаги водят до един и същ благословен резултат в техния характер: те пречистват вярата, усъвършенстват характера, утвърждават, укрепяват и основават здраво Божиите хора."[34]

5:11 Когато видим чудния начин, по който Бог използва преследванията и страданията за Своя **слава** и за наше добро, не можем да не възкликнем заедно с Петър в неговото славословие: **„Нему да бъде господството до вечни векове. Амин."** Само Такъв Бог заслужава слава! Само Такъв Бог заслужава господство!

5:12 Сила е верният брат, на когото Петър посвещава това Писмо, и може би човекът, чрез когото го изпраща. Целта на Петър в това Писмо е да увери разпръснатите вярващи, че християнската вяра, която те носят, е истинската вяра, или – както той я нарича – **„истинската Божия благодат".** Може би в огъня на цялото това преследване те са могли да се изкушат и да се усъмнят дали са били прави, като са приели християнството. Петър ги уверява, че тяхното решение е било правилно. Те са намерили *Божията истина* и трябва твърдо да стоят в нея.

5:13 „Поздравява ви избраната с вас църква във Вавилон и син мой Марко." Невъзможно е да кажем със сигурност кой или какво означава „избраната с вас... във Вавилон"*. Ето няколко от по-съществените предположения: (1) Братството (2:17; 5:9). (На гръцки език тази дума е от женски род.) (2) Съпругата на Петър. (3) Някоя известна жена от областта. Също така не е възможно да се знае и какво се има предвид под **Вавилон.** Той може да бъде: (1) известният град на Ефрат, където е имало много евреи; (2) военната база, позната под същото име, на река Нил (което е малко вероятно); и (3) Рим. В Откровението Вавилон обикновено се свързва с Рим (17:1-9; 18:10, 21).

Третият въпрос изниква във връзка със споменаването на името **Марко.** Дали това е собствен **син** на Петър по плът или Йоан **Марко,** авторът на едно от Евангелията? По-вероятно е да става въпрос за второто. Ако приемем това предположение за вярно, остава въпросът дали Марко е син на Петър, защото последният го е завел при Христос, или **„син"** означава просто близка духовна връзка между един по-стар и един по-млад християнин. Думата **„син"**[35], която Петър използва тук, не е същата дума, която използва Павел, за да опише духовната си връзка с Тимотей и Тит, но много добре съответства на древното предание, според което енергичното Евангелие от Марко се основава на разказите на очевидеца Петър.

5:14 Презвитерът завършва Писмото си с една заръка и с едно благопожелание. Заръката е следната: **„Поздравете се един друг с любезна целувка."** Задължението да се обичаме един друг с братска **любов** е една постоянна заповед за църквата, макар че начините на нейното изразяване могат да варират в зависимост от годините и културата.

* Думата „църква" липсва в оригиналния текст: бел. на прев.

Благопожеланието е следното: **„Мир на всички вас, които сте в Христа Исуса.“** Това е едно пожелание, което има за цел да успокои тласканите от бурята светии, които страдат заради името на Исус Христос. Исус казва **„мир“** на Своето измъчвано и блъскано стадо, страдащо сред едно размирно общество.

Мир, съвършен мир,
когато смъртта ни дебне отвред
и непрекъснато грака?
Исус извади жилото на смъртта
и сега ни пази, за да Му служим,
и чака.

Едуард Бикърстет

Крайни бележки

1) (1:2) Освещението има и други аспекти, които се осъществяват по-късно. Когато един човек се новороди, той става осветен по *положение,* защото е „в Христа" (Евр. 10:10, 14). По време на християнския си живот той преживява *практическо* освещение, т. е. започва да прилича все повече и повече на Христос (1 Петр. 1:15). В небето той ще получи *съвършено* освещение, защото никога повече няма да греши (Кол. 1:22). (Вижте също и екскурса след Евреи 2:11.)
2) (1:8) Болшинството гръцки ръкописи казват „познали" *(eidote)* вместо „видели" *(idontes),* но значението е почти същото: ние не сме били лично запознати с Исус на земята.
3) (1:8) William Lincoln, *Lectures on the First and Second Epistles of Peter,* p. 21.
4) (1:12) *Ibid.,* p. 23.
5) (1:13) J. H. Jowett, *The Redeemed Family of God,* p. 34.
6) (1):17) Lincoln, *Lectures,* p. 30.
7) (1:20) *Ibid.,* p. 33.
8) (1:21) W. J. P. Wolston, *Simon Peter: His Life and Letters,* p. 270.
9) (1:22) В критическия текст (а така също и в българския превод: бел. на прев.) е изпуснат израза „чрез Духа".
10) (1:23) Footnote in F. W. Grant, „1 Peter", *The Numerical Bible,* Hebrews to Revelation, p. 149.
11) (1:23) В критическия текст „до века" е изпуснато.
12) (2:2) Александрийският текст (както и текстът на Библията на бълг. ез.: бел. на прев.) гласи: „... за да порастете чрез него към спасение." Но това допълнение може да хвърли съмнения върху сигурността в спасението. (В текста на НИПБКДж е изпуснато „към спасение": бел. на прев.)
13) (2:6) От библейската гръцка дума *lithon* (камък) *acro–* (горен край или връх) *gonianon* (на ъгъл), и оттук *крайъгълен камък* или *най-горен камък на строеж.*
14) (2:7) В критическия текст се казва „които не вярват" (докато в НПБКДж текстът гласи „които са непокорни": бел. на прев.), но тъй като *„да повярваш* в евангелието" означава също така *„да се покориш* на евангелието", значението е почти същото.
15) (2:12) Буквалното значение е *„благородно"* или *„красиво"* (от гр. *kalos,* ср. англ. *calligraphy:* калиграфия, краснопис).
16) (2:12) Charles R. Erdman, *The General Epistles,* pp. 66.
17) (2:12) Jowett, *Redeemed Family,* pp. 88q 89.
18) (2:13) Leslie T. Lyall, *Red Sky at Night,* p. 81.
19) (2:16) F. B. Meyer, *Tried by Fire,* p. 91.
20) (2:25) Гръцката дума тук е *episkopos,* което означава „епископ" или „надзирател".
21) (3:2) George Muller, in a periodical called *The Word,* edited by Richard Burson, date unknown, pp. 33-35.
22) (3:4) Meyer, *Tried,* p. 117.
23) (3:7) Charles Bigg, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Peter and St. Jude* (ICC), p. 155.
24) (3:8) В някои ръкописи се казва „любезни" *(philophrones)* вместо „смиреномъдри" *(tapeinophrones). И* двете качества подхождат на контекста. Изборът на едно от двете зависи от отношението на преводачите към текстовата критика на НЗ. Текстът на НИПБКДж следва традицията на ПБКДж.
25) (3:15) Изразът „Христа като Господ" предполага, че Христос от НЗ е Йехова Саваот от Стария.
26) (4:6) Albert Barnes, *Notes on the New Testament: James, Peter, John and Jude,* p. 191.
27) (4:14) Последната част от 14 стих липсва в критическия текст. Тъй ка-

то думите „почива на вас“ и „прославя“ завършват с една и съща наставка на гръцки език *(-etai)*, може да се предположи, че преписвачите са пропуснали втората дума по недоглеждане. Това явление се нарича изпускане поради еднаквост на наставките.
28) (4:16) F. B. Meyer, *Tried by Fire*, p. 27.
29) (4:16) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, p. 366.
30) (4:18) Meyer, *Tried*, pp. 180-181.
31) (5:2) В критическия текст е изпусната думата „драговолно“. Традиционният прочит (присъстващ в текста на мнозинството и традиционния ръкопис), следван от ПБКДж и НИПБКДж, по-добре приляга на контекста, тъй като подчертава разликата между доброволното служение и служението *„с принуждение“*.
32) (6:7) J. Sidlow Baxter, *Awake, My Heart*, p. 294. Красивата игра на думи, която се появява в текста на ПБКДж и НИПБКДж (а така също и в текста на мнозинството и традиционния ръкописи) не личи в оригиналния гръцки текст, където двете думи („грижа“ и „грижа се“) не са свързани помежду си. Тя се появява най-напред в първия отпечатан превод на НЗ на *английски* език (от 1526 г.), който е резултат от работата на изтъкнатия преводач и мъченик от времето на инквизицията Уилям Тиндейл (1484-1536). Неговият превод гласи (както и преводът на български език: бел. на прев.): „Възложете всяка ваша грижа на Него, защото Той се грижи за вас.“
33) (5:8) J. Dwight Pentecost, *Your Adversary the Devil*, p, 94.
34) (5:10) Harry Lacey, *God and the Nations*, p. 92.
35) (5:13) Тук е използвана обикновената гръцка дума за син *„huios“*; докато Павел използва думата *„teknon“* – буквално „роденият“ (на шотландски диалект *bairn)* или „детето“.

Библиография

(върху Първо и Второ послание на Петър)

Barbieri, Louis,
A. *First and Second Peter,*
Chicago: Moody Press, 1975.

Bigg, Charles,
A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Peter and St. Jude (ICC),
Edinburgh: T. & T. Clark, 1901.

Grant, F. W.,
„I and II Peter," *The Numerical Bible,* vol. 7,
New York: Loizeaux Bros., 1903.

Ironside, H. A.,
Notes on James and Peter,
New York: Loizeaux Brothers, 1947.

Jowett, J. H.,
The Redeemed Family of God,
London Hodder & Stoughton, n. d.

Lenski, R. C. H.,
The Interpretation of the Epistles of St. Peter, St. John & St. Jude,
Columbus: Wartburg Press, 1945.

Lincoln, William,
Lectures on the First and Second Epistles of Peter,
Kilmarnock: John Ritchie Publ., n. d.

Meyer, F. B.,
Tried by Fire,
Fort Washington, PA: Christian Literature Crusade, 1983.

Stibbs, Alan M.,
The First Epistle General of Peter,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1959.

Thomas, W. H. Griffith,
The apostle Peter: His Life and Writings,
Grand Rapids: Kregel Publications, 1984.

Westwood, Tom,
The Epistle of Peter,
Glendale, California: The Bible Treasury Hour, Inc., 1953.

Wolston, W. T. P.,
Simon Peter: His Life and Letters,
London: James Nisbet & Co., 1913.

Второто послание на Петър

„[Второто] послание [на Петър] вдъхва Христос и чака Неговото завръщане."

Хомригхаузен

Въведение

I. Уникално място в Канона

Горният уводен цитат е от особено значение, тъй като неговият автор като много други автори отрича авторството на Петър за Второто послание, като при това признава, че „това, което ние виждаме в Посланието, е Петрово по характер и дух"[1]. Странното е, че тези две твърдения обобщават по един сбит начин уникалния принос на Второто Писмо на Петър. Сред все по-надвисващата тъмнина на отстъплението това кратко Писмо ни кара да обърнем погледа си напред към идването на Господа. То ни напомня много за живота и личността на Петър и наистина „вдъхва" Христос на онези, които му позволяват да направи това.

II. Авторство

Наскоро един водещ американски консервативен изследовател на НЗ каза следното: „Второто Послание на Петър, също като книгите на Данаил и Исая от СЗ, е мястото, където мъжете се прощават с детството що се отнася до стриктната ортодоксалност на библейския критицизъм." Съвременните тълкуватели дори не се опитват да опровергаят авторството на Петър при това Послание; те приемат за дадено, че той *не* е написал това Писмо. В сравнение с всички останали новозаветни книги приемането на Второто послание на Петър за автентична книга от НЗ създава и някои по-сериозни проблеми от тези, които обаче определено не са толкова сериозни, колкото се опитват да ги представят.

Външни доказателства

Обикновените цитати от Поликарп, Игнатий и Иреней не могат да се приложат за Второто послание на Петър. Но ако Посланието на Юда е написано след Второто послание на Петър, както учи и ранната църква, в Юда ние имаме едно свидетелство за това Послание от времето на *първи век* (виж Въведението към Юда). Германският изследовател Теодор Цан смята, че нямаме нужда от повече доказателства. За първи път след Юда Второто Послание на Петър е цитирано от Ориген, следван от Методий Олимпийски (мъченик от времето на царуването на император Диоклетиан) и от Фумилиан Кесарийски. Евсевий признава, че *повечето* християни приемат това Послание, докато самият той има някакви съмнения.

Второто послание на Петър не е включено в Мураторианския канон, но в него не е включено и Първото послание на Петър, а освен това самият канон е доста фрагментарен. Макар и да има съмнения относно автентичността на това Послание, Джером заедно с други водещи представители на църковните отци – Атанасий и Августин, най-накрая го приема като част от Божествените Писания. Неговото решение е последвано от цялата църква и това положение остава до периода на Реформацията.

Защо Второто послание на Петър има по-слаби *външни* доказателства в сравнение с другите книги? Първо, защото то е много кратко и явно има много малко копия и освен това не съдържа голямо количество уникален материал. Последното е особено важно за неговото приемане: книгите на еретиците винаги *добавят* някакви противопоставящи се

доктрини или най-малкото допълват доста странно апостолската доктрина. Това може би е главната причина да внимаваме при прекалено бързото отнасяне на Второто послание към ранните векове: има няколко псевдопиграфни (лъжливи) книги, които използват името на Петър за въвеждането на гностични ереси, като „Откровението на Петър“ например.

И на последно място, важно е да се знае, че докато Второто послание на Петър е една от антилегоменните книги (за които мненията се противопоставят), то *никога не е било смятано за лъжливо Писание от нито една църква.*

Вътрешни доказателства
Тези, които отричат авторството на Петър за това Послание, използват като аргумент разликите в стила между Първото и Второто послание. Но разликите между Първото и Второто послание на Петър не са толкова големи, колкото разликите между двете Послания и останалите книги от НЗ. И двете Послания използват широк и ярък диапазон от думи, които показват много съвпадения с проповедите на Петър от Деянията и със събития от неговия живот.

Съвпаденията със случки от живота на Петър, които се срещат в тази книга, са били използвани както като аргументи *„за“*, така и като аргументи *„против“* неговото авторство. Някои от хората, които отхвърлят авторството на Петър, казват, че Посланието се нуждае от още *повече съвпадения;* други пък казват, че съвпаденията били *прекалено много,* което говорело за фалшификация! Но каква може да бъде причината за фалшифицирането на тази книга? Макар и изключително изобретателни при измислянето на *теории* против авторството на Петър, противниците на това Послание все още не са успели да измислят нещо убедително.

Когато изучаваме самото Послание обаче, откриваме няколко вътрешни доказателства, които показват, че неговият автор наистина е Петър.

В 1:3 авторът говори за вярващите като за хора, призовани чрез Господната слава и сила. Това ни напомня за Лука 5:8, където Петър е толкова поразен от Господната слава, че казва: „Иди си от мене, Господи, защото съм грешен човек.“

Когато авторът съветва своите читатели как биха могли да не се препънат (1:5-10), ние незабавно си спомняме за препъването на Петър и за скръбта, която му донесе то.

Текстът на 1:14 е особено важен. От него разбираме, че Господ Исус е уведомил автора, че той скоро ще умре. Това напълно съответства на пасажа в Йоан 21:18, 19, където Исус открива на Петър, че ще бъде убит, когато остарее.

В пасажа от 13 до 15 ст. се споменават няколко пъти думите „хижа“ (скиния) и „смърт“ (изход), които се използват и от Лука при описанието на преображението.

Едно от най-убедителните доказателства за авторството на Петър е позоваването на преображението в 1:16-18. Авторът на Посланието е бил един от присъстващите на святата планина. Това означава, че той може да бъде или Петър, или Йоан, или Яков (Мат. 17:1). Но в началото на това Писмо (1:1) се споменава името Петър, а не Йоан или Яков.

Във 2:14, 18 ние срещаме думата „подмамват“. Тази дума произхожда от глагола *„deleago“* – „улавям с примамка“, дума от рибболовния речник, която особено добре подхожда на рибаря Петър.

В 3:1 авторът намеква за едно първо свое Писмо, което е най-вероятно Първото послание на Петър. Освен това в 3:15 той прави едно много лично изказване за Павел, което е присъщо само за апостол.

И една последна дума, която поражда асоциации с живота на Петър, се намира в 3:17. Съществителното „утвърждение“ е производно на глагола „утвърждa-

вам" – същия глагол, който е използван от Исус в Лука 22:32: „И ти, когато се обърнеш, утвърди братята си." Той се среща също така и в 1 Петр. 5:10 и в 2 Петр. 1:12 като „утвърди" и „утвърдени".

И най-накрая трябва да кажем, че според нас една сериозна причина за враждебното отношение към Второто послание на Петър и съмненията относно неговото авторство, което се наблюдава и при пасторалните Послания, е присъствието на едно много остро осъждение на отстъпилите от вярата.

Докато изучаваме Посланието, ние ще видим и други вътрешни доказателства за авторството на апостол Петър, но това, което е важно да направим, е да се обърнем към самото Писмо и да се опитаме да видим какво Господ иска да ни каже чрез него.

III. Датиране

Датирането на Второто Послание е свързано явно с проблема за неговата автентичност. Онези, които смятат, че то е фалшифицирано, определят една дата някъде през втори век. Тъй като ние смятаме, че църквата не е направила грешка, като е приела Писмото като част от Канона както от историческа, така и от духовна гледна точка, бихме посочили като вероятна дата за неговото написване времето преди смъртта на Петър (67 или 68 сл. Хр.), т. е. 66 или 67 г. сл. Хр.

IV. Историческа обстановка и основни теми на Посланието

В основата на това Писмо личат ясно две основни нишки, които се борят една срещу друга: **пророческото слово** (1:19-21) и **лъжливото слово** (2 гл.). Петър вече вижда, че на хоризонта започват да се появяват лъжеучители, „които ще въведат тайно гибелни ереси", водещи до безнравственост и разпуснатост на поведението; хора, които ще се присмиват на идеята за идещия съд (3:1-7). Това, което се вижда като нещо бъдещо по времето на Посланието на Петър, вече е настоящо по времето на посланието на Юда (4 ст.). Когато християнският свят загубва интереса си към Пришествието на Христос и се настанява удобно в света (по времето на Константин и след него), моралът на църквата започва шеметно да пада надолу. Същото се отнася и за църквата днес. Интересът към пророческите истини, наблюдаван през деветнадесети век, в много църковни кръгове днес е затихнал, а либерализмът в живота на някои църкви показва, че Петър е бил вдъхновен да напише много истини, които ще бъдат валидни за целия период на християнството.

Схема на изложението

I. Поздравление (1:1, 2)
II. Призив за постигане на утвърден християнски характер (1:3-21)
III. Предсказване появата на лъжеучители (2 гл.)
IV. Предсказване появата на подигравачи (3 гл.)

Коментар

I. Поздравление (1:1, 2)

1:1 Симон Петър представя себе си като **слуга и апостол на Исус Христос.** Неговата простота и скромност са поразителни. Той е станал слуга по избор, а **апостол** – по небесно назначение. Петър не използва никакви помпозни титли или фрази, за да покаже своето положение. Единственото нещо, което той иска да покаже, е благодарното признание на задължението си да служи на възкръсналия Спасител.

Тези, към които е адресирано това Писмо, са хора, които **са получили** същата **скъпоценна вяра** като Петър и неговите съработници. Това е всичко, което знаем за тях. Можем да предположим, че това е едно обръщение към вярващи езичници, които са получили същата **вяра** като вярващите евреи – „еднаква с нас скъпоценна вяра". Бог приема по еднакъв начин всички, които се спасяват чрез Неговата благодат – било то евреи или езичници, мъже или жени, роби или свободни.

Вярата включва всичко, което вярващите са получили, когато са приели християнството. Петър обяснява, че тази **вяра** е **„чрез правдата на нашия Бог и Спасител Исус Христос".** Той иска да каже, че **Бог** е справедлив, когато дава тази еднаква **вяра** на всички, които вярват в Господ **Исус.** Смъртта, погребението и възкресението на Христос осигуряват справедливо основание, на базата на което Бог може да покаже благодат на грешниците чрез вяра. Дългът на греха е платен изцяло и сега Бог може да оправдае безбожния грешник, който вярва в Неговия Син.

Названието **„нашия Бог и Спасител Исус Христос"** е едно от многото наименования в НЗ, което подчертава абсолютната божественост на нашия Господ Исус Христос. Ако Той не е Бог, тогава това название е абсолютно безсмислено.

1:2 Възвишената молитва на апостола за неговите читатели е **благодат и мир** да им **се умножат „чрез познаването на Бога и на Исуса, нашия Господ".** Той им пожелава да имат това **познание** чрез утвърдителната и обновителна **благодат** на Бога във всекидневния им живот и иска те да бъдат пазени чрез Божия **мир,** който надвишава всяко човешко познание. Но това не означава, че те трябва да приемат тази благодат и този мир на малки глътки. Петър им пожелава тези благословения непрекъснато да им **се умножават!**

Как може да стане това? **Чрез познаването на Бога и на Исуса, нашия Господ.** Колкото по-добре познаваме **Бога,** толкова повече ще ни се умножават Неговата **благодат и мир.** Това може да стане най-успешно, когато обитаваме непрекъснато в тайното място на Превъзвишения, а не когато Го посещаваме само от време на време там. Онези, които живеят в светилището, а не в покрайнините на храма, ще намерят тайната на Божията **благодат и мир.**

II. Призив за постигане на утвърден християнски характер (1:3-21)

1:3 Този пасаж трябва да събужда огромен интерес у всеки вярващ християнин, тъй като той ни учи как да се предпазваме от съгрешаване в този живот и как можем да бъдем уверени, че ще влезем победоносно в следващия.

Най-напред трябва да знаем, че Бог ни е дал всичко необходимо, за да водим свят живот. Това подсигуряване е свидетелство за Неговата **сила: „Неговата божествена сила ни е подарила всичко, що е потребно за живота и за благочестието."** Така както Неговата сила ни спасява най-напред, така тя ни дава способност да живеем свято след това. Първо тя ни подарява **живот,** а после **благочестие.** Благовестието е Божията сила за спасение от наказанието за греха и от неговата сила, от осъждението и оскверненията.

„Всичко, що е потребно за живота и за благочестието", включва първосвещеническото дело на Христос, служението на Светия Дух, дейността на ангелските същества във връзка с нас, новия живот, който получаваме при обръщението, и поученията на Божието слово.

Силата да живеем свят живот идва **„чрез познаването на Този, Който ни е призовал".** Така както **Неговата божествена сила** е изворът на святост, така **Неговото познаване** е пътят, по който придобиваме тази святост. Неговото познаване е вечен живот (Йоан 17:3), а

напредъкът в Неговото познаване е напредък в светостта. Колкото по-добре познаваме Този, Който ни е призовал, толкова повече започваме да приличаме на Него.

Християнското призвание е една от любимите теми на Петър. Той ни напомня, че: (1) Ние сме били призовани от тъмнината в Неговата чудесна светлина. (2) Били сме призовани да следваме Христос по стъпките на Неговите страдания (1 Петр. 2:21). (3) Били сме призовани да отвръщаме на хулите с благословения (1 Петр. 3:9). (4) Призовани сме в Неговата вечна слава (1 Петр. 5:10). (5) Призовани сме чрез **слава и сила** (2 Петр. 1:3). Последните думи означават, че Той **ни е призовал,** като ни е разкрил чудесните тайни на Своята личност. Савел от Тарс е бил призован по пътя към Дамаск, когато е видял Божията слава. Един Христов ученик казва така: „Аз погледнах в Неговото лице и завинаги изгубих възможността да възприемам нещата, които са различни от Него." Той също е бил **призован чрез** Неговата **слава и** превъзходство.

1:4 Сред „всичко, що е потребно", **дадено** ни чрез Божията сила, за да водим свят живот, са и **„скъпоценните нам и твърде големи обещания"** в словото. Изчислено е, че в Библията Бог ни е дал най-малко 30 000 обещания. Джон Бънян е казал веднъж така: „Пътят на живота е постлан с такъв дебел килим от обещания, че не е възможно да направиш и една крачка по него, без да стъпиш върху някое от тях."

Божиите **обещания** са последното от седемте **скъпоценни** неща, които Петър споменава в своите две Писма. Нашата вяра е по-скъпоценна от злато (1 Петр. 1:7). Скъпоценна е кръвта на Христос (1 Петр. 1:19). Христос, Живият Камък, е скъпоценен в Божиите очи (1 Петр. 2:4). Той е скъпоценен и като Крайъгълен камък (1 Петр. 2:6). Скъпоценен е за всички, които вярват в Него (1 Петр. 2:7). Нетленното украшение на кротък и тих дух е скъпоценно пред Бога (1 Петр. 3:4). И най-накрая, **скъпоценни** са Божиите **обещания** (2 Петр. 1:4).

Нека да си припомним някои от обещанията, свързани със светия живот. (1) Освобождение от властта на греха (Рим. 6:14). (2) Достатъчна благодат (2 Кол. 12:9). (3) Сила да се подчиняваме на Неговите заповеди (Фил. 4:13). (4) Победа над дявола (Як. 4:7). (5) Изходен път при всяко изпитание (1 Кор. 10:13). (6) Прощение, когато изповядаме греховете си (1 Йоан 1:9). (7) Отговор, когато Го призовем (Пс. 50:15).

Тогава няма защо да се чудим, че Петър казва, че Божиите **обещания** са **скъпоценни** и твърде **големи!** Тези обещания помагат на вярващия да избяга от **произлязлото от страстите разтление на света.** Бог ни е обещал да ни даде всичко, което ни е необходимо, за да устоим на съблазните. Когато пред нас се изправят съблазни, ние можем да се опрем на тези обещания. Те ни дават сила да избягаме от покварата на света – сексуалния грях, пиянството, мръсотията, мизерията, измамата и съперничеството.

Положителният резултат от това бягство е, че ние **можем да станем „участници на божественото естество".** Това става по време на обръщението. След това, докато живеем в практическо наслаждение от Божиите обещания, ние ставаме все повече съответни на Неговия образ. Така например Той ни е обещал, че колкото повече гледаме Господната слава „като в огледало", толкова повече се преобразяваме в същия образ (2 Кор. 3:18). Ние осъществяваме това обещание на практика, като четем Неговото слово, изучаваме Христос Такъв, Какъвто Той ни Го е разкрил, и Го следваме. Когато правим това, Светият Дух ни променя така, че започваме да се преобразяваме в Неговия образ от една степен на слава в друга.

1:5 3 и 4 ст. показват, че Бог ни е дал всичко необходимо за небесния живот. И понеже ни го е дал, ние трябва да бъдем

усърдни да го прилагаме. Бог не ни освещава против нашата воля и без нашето участие. От наша страна трябва да има желание, решение и дисциплина.

Развитието на християнския характер предполага **вярата** като нещо дадено. Нали в края на краищата Петър пише на християни – хора, които вече са преживели спасението чрез **вяра** в Господ Исус Христос! Затова той не им казва, че трябва да се снабдят с вяра; той приема, че те вече я имат.

Вярата трябва да се допълни със седем качества на светостта, които не се добавят едно след друго, а всички едновременно.

Бащата на Том Олсън четял този пасаж на синовете си по следния начин:

„Прибавете на вярата си добродетелта или смелостта на Давид; на смелостта на Давид благоразумието на Соломон; на благоразумието на Соломон твърдостта на Йов; на твърдостта на Йов благочестието на Даниил; на благочестието на Даниил братолюбието на Йонатан; и на братолюбието на Йонатан любовта на Йоан.“ [2]

А Ленски пише следното:

„Изреждането на тези седем добродетели е дадено във връзка с появата на лъжливи пророци (2:1) и начина на техния живот, който отразява фалшивостта на тяхната вяра. Вместо добродетел те раждат позор; вместо благоразумие – слепота; вместо себеобуздание – разпуснатост и разврат; вместо твърдост в доброто – твърдост в злото; вместо благочестие – безбожие; вместо братска любов – ненавист към Божиите деца; и вместо любов – нейната ужасна противоположност – омраза.“ [3]

Първото качество е **добродетелта.** Добродетелта може да означава набожност, доброта или нравствено превъзходство, макар че и трите могат да се включат в значението на думата благочестие. **Добродетелта** също така може да означава духовна смелост да застанеш пред този враждебен свят и сила да защитиш правото.

Не можем да не си спомним за смелостта на мъчениците. Архиепископ Кренмар бил изправен пред избора или да подпише декларация, че се отрича от Христос, или да изгори на кладата. Отначало той отказал да подпише, но после, вследствие на огромен натиск, подписал. По-късно разбрал огромната си грешка и уведомил палачите си да приготвят кладата. По негова собствена молба му развързали ръцете. Тогава той вдигнал дясната си ръка и казал: „Това е ръката, която подписа декларацията! Ръката, която се съблазни! Нека тя пострада първа!“[4]

Смелостта трябва да се допълни с **благоразумие** и особено с благоразумие, основано на духовната истина. Това още веднъж подчертава колко е важно да изучаваме Божието слово и да се подчиняваме на неговите свещени принципи.

Когато чета словото на Исус,
аз научавам все повече за Него.
Аз чувам гласа Му от всеки стих
и общувам непрекъснато с Него.

Елайза Хюит

Чрез практическото опознаване на Библията ние развиваме това, което Ердман нарича „практически умения в подробностите на християнството“.

1:6 Бог ни е призовал на дисциплиниран живот. Някой беше нарекъл това контролиращата сила на волята под действието на Божия Дух. Ние трябва да сме дисциплинирани в молитвата, в библейските часове, в разпределението на времето си, в обуздаването на телесните си апетити, в освещението си.

Един от примерите за такова **себеобуздание** е апостол Павел. „И тъй, аз така тичам, не като към нещо неизвестно; така удрям, не като че бия въздуха; но уморявам тялото си и го поробвам, да не би, като съм проповядвал на другите, сам аз да съм останал неодобрен“ (1 Кор. 9:26, 27).

За да изучи по-добре света на птиците, големият естественик Одюбон решил да поживее известно време сред природата. Робърт Ли описва неговите преживявания така:

„За него физическите неудобства не бяха нищо в сравнение с успеха на неговите изследвания. Той можеше да стои неподвижен часове наред в мрак и дъжд и да се чувства щастлив, когато след няколкоседмично чакане можеше да прибави един-единствен факт към описанието на някаква птица. Понякога му се налагаше да стои потопен до шия в застояла вода почти без да диша, докато десетки отровни змии минаваха покрай главата му и огромни алигатори плуваха напред-назад покрай мълчаливия му пост.

„Никак не беше приятно – казваше той, докато лицето му гореше от ентусиазъм, – но какво от това? Нали успях да снимам онази птица!“ [5]

Примерът на другите, спешните нужди на загиващия свят и опасността от проваляне на личното ни свидетелство са достатъчни основания за себеобуздание, така че Христос да получи най-доброто от нашия живот.

Себеобузданието трябва да се допълва от **твърдост,** т. е. от търпеливо издържане на преследвания и враждебно отношение. Ние никога не трябва да забравяме, че християнският живот е едно предизвикателство за твърдост и издръжливост. Не е достатъчно само да започнем славно; трябва да можем да издържим докрай въпреки всички трудности. Представата за християнството като за едно непрекъснато изкачване на планински върхове не е реалистична. Освен върховите моменти има и всекидневна, рутинна работа, черен труд и разочарования, горчива болка и провалени планове. **Твърдостта** е изкуството да понесеш и преодолееш всичко това въпреки всички обстоятелства, които са против нас.

След твърдостта идва **благочестието.** Нашият живот трябва да бъде по Бога с цялата практическа святост, която означава това. Поведението ни трябва да съдържа такъв свръхестествен елемент, че всички да познаят, че сме деца на небесния ни Баща и да виждат семейната прилика в нас. Павел ни напомня, че „благочестието е за всичко полезно, понеже има обещанието и за сегашния, и за бъдещия живот“ (1 Тим. 4:8).

1:7 Братолюбието ни изявява пред света като Христови ученици: „По това ще познаят всички, че сте Мои ученици, ако имате любов помежду си“ (Йоан 13:35).

Любовта към братята култивира **любов** към цялото човечество. Тя не е продукт на емоциите, а на волята; не е някакво сантиментално чувство, което ние преживяваме, а заповед, която изпълняваме. Любовта в НЗ е свръхестествена. Невярващият не може да обича по начина, по който му заповядва Библията, защото той няма небесен живот. За да можеш да обичаш своите врагове и да се молиш за своите убийци, ти трябва да имаш небесен живот. Любовта се изразява в даването: „Бог толкова възлюби света, че даде...“ (Йоан 3:16). Ние можем да изявим своята любов към другите, като им дадем нашето време, таланти, богатства и живот.

Т. Макали е баща на Ед Макали, един от петте млади мисионери, убити от индианците аука в Еквадор. Една нощ, докато се молехме на колене на Господа, той каза: „Господи, дай ми да живея достатъчно дълго, за да видя спасени онези хора, които убиха нашите момчета, за да мога да ги прегърна и да им кажа, че ги обичам, защото те обичат моя Христос.“ Такава е християнската любов – да можеш да се молиш така за убийците на своя син.

Тези седем качества формират пълноценния християнски характер.

1:8 По пътя на ученичеството не може да има застой – може да има или напредък, или упадък. В движението напред

има сила и сигурност; в движението назад – само опасности и провал.

Отказът от постоянство в развитието на християнския характер води до безделие, безплодие, слепота, късогледство и забрава.

Безделие. Само животът, живян в общение с Бога, може да бъде наистина резултатен. Водителството на Светия Дух ни предпазва от **безделни действия** и ни прави максимално работоспособни. В противен случай ние се бием с въображаем противник или шием без конец.

Безплодие. Възможно е човек да **знае** много **за Господ Исус Христос** и въпреки това да остане **безплоден** в това свое знание. Отказът от прилагане на практика на това, което знаем, неизбежно води до безплодие. Вливането на води в Мъртво море без съответното изливане е довело до неговото умиране. Същото става и в духовния свят.

1:9 *Късогледство.* Има различни степени на увреденост на зрението. Късогледството е такава форма на увреденост на зрението, според която човекът вижда по-добре близкото, отколкото далечното; т. е. той живее повече за настоящето, отколкото за бъдещето. Толкова е зает с материалните неща, че изобщо не забелязва духовните.

Слепота. Всеки човек, у когото липсват изброените по-горе седем качества, е сляп. Той не разбира кое е основното в неговия живот. Не може да оценява правилно духовните стойности. Живее в един мрачен, пълен със сенки свят.

Забрава. И последно, човекът, който няма тези седем качества, **„е забравил, че е бил очистен от старите си грехове“.** Истината за неговото избавление е загубила привлекателността си за него. Той е тръгнал обратно към мястото, от което е бил избавен, и си играе с грехове, които са причинили смъртта на Божия Син.

1:10 И така, Петър увещава читателите си да затвърдят своето **призвание и избиране.** Това са двете страни на Божия план за спасение. **Избирането** се отнася до Неговото суверенно, *вечно* право да избира индивиди, които да Му принадлежат; **призванието** се отнася до Неговото действие *във времето,* което осъществява този Негов избор на практика. Нашето **избиране** е станало преди сътворяването на света; **призоваването** ни става по време на нашето обръщение. Хронологично първо идва **избирането,** а след това – **призванието.** Но като хора ние преживяваме първо **призоваването,** а след това разбираме, че сме били избрани от Него още от вечността.

Ние не можем да затвърдим нашето **призвание и избиране** повече, отколкото те са **затвърдени** от Бога: Божиите намерения никога не могат да бъдат осуетени. Но можем да ги затвърдим за себе си, като все повече растем в прилика на Господа. Когато изявяваме плода на Духа, ние даваме сигурно доказателство за това, че наистина Му принадлежим. Светият живот доказва истинността на нашата вяра.

Светият живот ни предпазва и от препъване. Тук не става въпрос за падане във вечно осъждение, защото делото на Христос ни е освободило от него. Тук става въпрос за опасност от падане в грях, опозоряване или временно отстъпление. Ако ние не напредваме в небесния си живот, има опасност изобщо да провалим живота си. Но ако вървим по Духа, никога няма да бъдем счетени за негодни да Му служим. Бог пази християнина, който върви към Него. Опасността идва, когато изпаднем в духовната леност и слепота.

1:11 В непрекъснатия духовен растеж има не само сигурност, но и обещание за „голям **достъп** във **вечното царство на нашия Господ и Спасител Исус Христос“.** Тук Петър говори не за *факта,* че ние имаме достъп до небесното царство, а за това *какъв* може да бъде този достъп. Единственият начин, по който ние можем да влезем в небесното **царство,** е вярата в Господ Исус Христос.

Но някои хора ще имат по-широк **достъп** до това царство от други. Вярващите ще получат различни награди. А тук се казва, че степента на тези награди ще зависи от степента на съобразяване със Спасителя.

1:12 Докато разглежда настоящото и бъдещо приложение на предмета на неговото Писмо, Петър не престава да напомня на своите читатели колко е важно да развиват християнски характер. Макар и да знаят това, добре е непрекъснато да си го припомнят. Същото се отнася и за нас. Макар и да **сме утвърдени в истината, която сега държим,** винаги има опасност да се отклоним от нея или да я забравим. Затова винаги трябва да си я повтаряме.

1:13 И това е не само негово намерение, но и негово задължение – да **подтиква** светиите чрез непрекъснато напомняне, **докато** е жив. Той се чувства задължен да ги предпазва от духовна дрямка дори и когато приближава края на живота си.

1:14 Господ Исус вече е известил на Петър *това,* че той ще умре, и *начина,* по който ще умре (Йоан 21:18, 19). Оттогава са изминали много години. Остаряващият апостол знае, че това е естественият ход на живота и че смъртта му вече наближава. Това знание го подтиква да стане по-решителен в грижата си за духовното благосъстояние на Божиите хора през времето, което му остава.

Апостолът говори за своята смърт като за оставяне на земното си обиталище или напускане на тялото („тая... **хижа"**). Също както хижата е временно жилище за хора, които пътуват, така и тялото е мястото, където ние живеем, докато сме пътници на тази земя. При смъртта хижата или палатката се оставят. При Грабването тялото ще бъде възкресено и изменено. Библията говори за тялото в неговото вечно и прославено състояние като за здание или дом (2 Кор. 5:1).

Фактът, че Петър знае за близката си смърт, не отменя истината за скорошното завръщане на Христос за Неговите светии, както понякога се тълкува това. Истинските вярващи винаги са очаквали Христос да се върне всеки момент. Петър е знаел, че няма да бъде жив, когато Христос се завърне, само чрез специално откровение.

1:15 Апостолът е решен не само да напомня лично на светиите колко е важен духовният прогрес, но се е постарал да остави писмен документ, който да им **напомня** това и след смъртта му. Неговите Писма ще припомнят на вярващите неговите увещания по всяко време. В резултат на това Писмата на Петър осветяват пътя на вярващите мъже и жени вече повече от деветнайсет века и ще продължат да правят това до идването на нашия Спасител. Освен това сигурни древни предания разказват, че в основата си Евангелието от Марко предава спомените на очевидеца апостол Петър, неговия духовен водач.

От този текст става ясно колко е важно писменото служение. Писаното слово е много по-трайно от казаното слово. Чрез написаното слово служението на човека продължава и след като тялото му отиде в гроба.

Думата за **смърт,** която Петър използва тук, има общ корен с думата *изход.* Това е същата дума, която се употребява за смъртта на Христос в Лука 9:31. Смъртта не е край на едно съществуване, а преминаване от едно място в друго.

Тези стихове имат специално значение за нас, тъй като ни показват кое е важно за Божия човек, който живее в сянката на смъртта. Изразът **„тия работи"** се среща четири пъти в този пасаж – в 8, 9, 12 и 15 стих. Великите и основни истини на християнската вяра придобиват огромна стойност, когато ги погледнем от прага на вечния свят.

1:16 Последните стихове от 1 глава са посветени на идването на Христос в

слава. Петър най-напред говори за сигурността на апостолското свидетелство, а след това и за сигурността на пророческото слово. Като че ли тук апостолът свързва НЗ със Стария и казва на своите читатели да се придържат към това обединено свидетелство.

Най-напред той подчертава, че апостолското свидетелство се основава върху фактите, а не върху басните. **Когато са обявили „силата и пришествието на нашия Господ Исус Христос"**, апостолите **не са следвали „хитроизмислени басни"** или митове.

Конкретното събитие, за което Петър намеква тук, е преображението на Христос на планината. Там е имало трима свидетели от апостолите – Петър, Яков и Йоан. **„Силата и пришествието"** е един друг художествен начин[6] да се каже **„идването в сила"** или „мощното идване" на Господ Исус Христос. Преображението е един преобраз на идването на Христос в сила на земята, за да царува. Това става ясно от описанието на събитието от Матей. В Матей 16:28 Исус казва: „Истина ви казвам: има някои от стоящите тука, които никак няма да вкусят смърт, докле не видят Човешкия Син идещ в царството Си". Веднага след това (в 17:1-8) е описано преображението. На планината Петър, Яков и Йоан виждат Господ Исус в същата слава, в която Той ще бъде по време на хилядогодишното царство. По такъв начин думите на Господа от 16:28 биват изпълнени в 17:1-8.

Сега Петър подчертава, че разказът на апостолите за преображението не е нещо, основано на **басни** (гр. „митове"). Това е една дума, която често се използва от някои съвременни теолози, за да критикуват Библията, като казват, че тя трябва да се „демитологизира". Така например Балтман говори за „митологичната страна" на НЗ, а Джон Робинзън призовава християните да признаят, че голяма част от Библейския текст представлява митове:

„През миналия век бе предприета една болезнена, но решителна крачка напред, като бе признато, че Библията наистина притежава „митологична страна", която представлява важна част от религиозната истина. Постепенно почти всички, с изключение на крайните фундаменталисти, признаха, че разказите за сътворението и падението в книгата Битие представят най-дълбоки истини за човека и природата, но под формата на митове, а не като история, което не намалява тяхната валидност ни най-малко. И наистина, беше особено важно при защитата на християнската истина да се признае и потвърди, че тези разкази не са исторически документи и поради това не могат да бъдат равностойни на алтернативните описания в антропологията и космологията. Всички ония, които не признават това разграничение, запяват в един хор с Томас Хъксли и неговите приятели." [7]

За да опровергае обвинението, че техните разкази се основават на митове, Петър два три свидетелства от планината на Преображението: свидетелството на *очите,* на *ушите* и на *телесното присъствие.*

Що се отнася до свидетелството на *очите,* апостолите могат да кажат, че те са **очевидци на** Господното **величие.** Йоан свидетелства: „И видяхме славата Му, слава като на Единородния от Отца" (Йоан 1:14).

1:17 Следващото свидетелство е свидетелството на *ушите.* Апостолите са чули **гласа на Бога,** Който е казал: **„Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение."** Този разбираем израз на признание на Господ Исус **е дошъл до Него от великолепната слава,** т. е. от яркия светещ облак на славата, наречен Shekinah, който е символизирал Божието присъствие.

1:18 Имайки предвид Яков, Йоан и себе си, апостол Петър подчертава, че те съвсем ясно са чули гласа на Бога, когато са били с Господа на святата планина. И

така, ние имаме свидетелството на трима свидетели, което според Матей 18:16 е напълно достатъчно и авторитетно.

Най-накрая Петър добавя свидетелството на *физическото присъствие:* **„когато бяхме с Него на светата планина."** Това е едно истинско преживяване, което не може да се постави под съмнение.

Ние не знаем коя е **планината** на Преображението, но ако можехме да узнаем, сигурно щяхме да я покрием досега със светилища.[8] Петър я нарича **„светата планина"** не защото е била свята сама по себе си, а защото е била отделена за място на едно свято събитие.

1:19 И така, пророческото слово е потвърдено за нас. Старозаветните пророци са предсказали идването на Христос в сила и голяма слава. Събитията на планината на Преображението са **потвърдили** тези пророчества. Събитията, които са видели апостолите, не са отменили старозаветните пророчества, нито са ги направили още по-сигурни, а просто са добавили едно потвърждение на тези пророчества. Апостолите са видели предварително славата на бъдещото царство на Христос.

Преводът на Ф. У. Грант на останалата част от 19 ст. може да ни бъде от голяма полза: „...и вие добре правите, че внимавате на него (като на светило, което свети в тъмно място, догде се зазори и зорницата изгрее) в сърцата ви." Обърнете внимание на скобите, които използва Грант. Според неговия превод ние трябва да **внимаваме в сърцата си.** В НИПБКДж и в много други версии тези скоби липсват и следователно текстът гласи **„...догде се зазори и зорницата изгрее в сърцата ви"**, което представлява една практическа трудност при тълкуването.

Пророческото слово е **светилото,** което свети. **Тъмното място** е светът. **Зазоряването** бележи края на настоящия Век на Църквата (Рим. 13:12). Изгряването на **зорницата** представлява идването на Христос за Неговите светии. По този начин пасажът иска да ни каже, че ние винаги трябва да държим **пророческото слово** пред очите си и да го пазим **в сърцата** си, защото то ще ни служи като **светлина** в този тъмен свят, докато свърши векът на църквата и Христос дойде на облаците, за да грабне Своите хора, които Го чакат, и да ги занесе в небето.

1:20 В последните два стиха на тази глава Петър ни уверява, че пророческите Писания са произлезли от Бога, а не от човека; че те са боговдъхновени.

„Никое пророчество в Писанието не е частно... обяснение..." (или „не е с **частен произход**": вж. бел. под линия в НИПБКДж). Това твърдение е предизвикало много и разнообразни тълкувания. Някои от тях са доста нелепи, като например разсъждението, че правото за тълкуване на Библията принадлежи изключително на църквата и че хората поотделно не могат да я изучават.

Има и други обяснения, които са истинни сами по себе си, макар и да не обясняват значението именно на този стих. Така например вярно е, че нито един стих не трябва да се тълкува сам за себе си, а в светлината на контекста и на останалите текстове от Библията.

Но това, за което Петър говори тук, е *произходът* на пророческото слово, а не начинът, по който хората го тълкуват, след като то е било дадено вече. Той иска да каже, че след като са започнали да пишат, пророците не са описвали своите **частни обяснения** на събитията или собствените си заключения. С други думи, тук под **„обяснение"**[9] не се има предвид обяснение на словото от онези от нас, които имат Библията в писмен вид, а *начинът,* по който Словото е дошло първоначално до нас. Д. Т. Янг казва следното:

„И така, правилното значение на текста е, че по своя произход Писанията не са човешко произведение. Те са Божие обяснение, а не човешко. Ние често слуша-

ме как някои хора казват, че това или онова изказване на Библията представлява мнението на Давид или на Павел, или на Петър... Но за да бъдем точни, трябва да кажем, че Светите Писания не съдържат човешки обяснения. Те представляват единствено Божиите обяснения за нещата. Нито едно пророчество в Библията не е човешко обяснение: хората са говорели така, както са били движени от Светия Дух." [10]

Затова ние смятаме, че преводът под линия на НИПБКДж (**„произход"**) е по-добър, тъй като по-добре подхожда на контекста.

1:21 Този стих потвърждава тълкуването на 20 ст., което току-що дадохме. **„Защото никога не е идвало пророчество от човешка воля."** Както беше казал някой: „Това, което са писали пророците, не е една бърканица от техни собствени идеи, нито е продукт на човешкото въображение, проникновение или разсъждение..."

„... но [светите] човеци са говорили[11] **от Бога; движими от Светия Дух."** По някакъв начин, който ние не можем да разберем напълно, Бог е водил тези мъже да изберат точно думите, които да напишат, без да засегне нито индивидуалността, нито стила на писателите. Това е един от ключовите стихове в Библията върху боговдъхновеността на Писанията. Във времето, в което много хора отричат авторитета на Библията, е изключително важно ние да застанем здраво зад истината за *дословната* и *цялостна* боговдъхновеност на *непогрешимото* Божие слово.

Под *дословна* боговдъхновеност на Библията ние имаме предвид това, че *думите,* които са били записани първоначално от четиридесетте и повече човешки автори, са били вдъхнати от Бога (вж. 1 Кор. 2:13). Бог не им е дал някакво общо описание или основна идея, след което ги е оставил да пишат, каквото си искат, а самите думи, които те са записали, са им били дадени **от Светия Дух.**

Цялостната боговдъхновеност на Библията означава, че *цялата* Библия – от Битие до Откровение – е била еднакво вдъхновена от Бога. Цялата тя е Божието слово (вж. 2 Тим. 3:16). Когато казваме, че Библията е *непогрешима,* ние имаме предвид, че полученото Божие слово няма абсолютно *никаква грешка* в оригиналния си вид, и то не само в доктринално, но така също и в историческо, научно, хронологично и всякакво друго отношение.

III. Предсказване появата на лъжеучители (2 гл.)

2:1 В края на 1 гл. Петър говори за старозаветните пророци, като каза, че те не са говорили по собствената си воля, а движими от Светия Дух. Сега той казва, че освен истинските пророци в СЗ е имало и лъжливи пророци и че както сега има верни учители в християнството, така **ще има и лъжливи учители.**

Тези **лъжеучители** ще се появят в църквата отвътре. Те ще се преправят на служители на евангелието. Затова опасността от тях ще бъде толкова голяма. Ако те идваха отвън и се представяха като атеисти или агностици, вярващите щяха да внимават и да се пазят от тях. Но те ще бъдат майстори в измамата. Ще носят Библии и ще използват библейски изрази, макар и със съвсем различно съдържание. Президентът на една либерална теологична семинария описва тяхната стратегия по следния начин:

„*Често някои църкви сменят своите убеждения толкова бързо, че дори не си правят труда да се отрекат от мненията, които доскоро са поддържали. Техните теолози са усвоили доста умели начини да поддържат приемствеността, като измислят допълнителни тълкувания или тълкувания към тълкуванията.*"

У. Крисуел описва лъжеучителите по следния начин:

„*[Това са]... учтиви, любезни и представителни мъже с вид на учени, които представят себе си за приятели на Христос.*

Те проповядват от амвона, пишат дебели книги, публикуват статии в религиозни списания... Изобщо атакуват християнството отвътре, като намират в църквата и училището удобни места, където да свият гнезда всякакви нечисти и омразни птици. Те заквасват тестото с кваса на садукеите.“ [12]

Къде можем да срещнем тези лъжливи учители? Ще споменем само някои от по-явните места. И така, можем да ги срещнем в:

- либералния и неоортодоксалния протестантизъм
- либералния римокатолицизъм
- унитарианизма и универсализма
- ръселизма (свидетелите на Йехова)
- мормонизма
- християнската наука
- обединителната църква на Мун
- християнделфинизма
- армстронгизма („Божия църква по радиото“)

Представяйки се за служители на правдата, тези лъжливи учители **въвеждат тайно** унищожителни за душата **ереси** успоредно с истинските библейски доктрини. По този начин те напълно съзнателно смесват фалшивото с истинското. Като цяло в основата на техните учения стои една система от отрицания. Тук ви предлагаме кратък списък на някои от тях, които могат да се срещнат в изброените по-горе общества:

Отричане на дословната и цялостна боговдъхновеност на Библията; отричане на Триединството, на божествеността на Христос, на Неговото непорочно зачатие, на Неговата смърт като Заместител на грешниците. Особено яростни са техните отрицания на стойността на пролятата кръв на Христос. Те отричат възкресението на Неговото тяло, доктрината за вечното осъждение, доктрината за спасението по благодат чрез вяра в Господ Исус Христос; чудесата в Библията.

Други известни култови движения днес са следните:

Теорията на Кенозис – това е еретично учение, според което Исус не е притежавал никакви божествени атрибути. Това означава, че Той е могъл да върши грях, всякакъв вид грешки и пр.

Фантастичната теория за смъртта на Бога, за еволюцията, за универсалното спасение, за чистилището, за молитвите за мъртвите и др.

Основният грях на лъжливите учители е, че те се отричат от Господаря, **Който ги е купил.** Макар и да говорят много красиви думи за Исус, за Неговата „божественост“, за възвишената Му етика, за превъзходния Му пример и т. н., на практика те не Го изповядат като Бог и единствен Спасител.

Nels Ferre пише следното: „Исус никога не бил, нито е станал Бог... Да наречеш Исус Бог е все едно да заместиш Инкарнацията с идол.“[13]

Методисткият епископ Джералд Кенеди признава следното:

„Искам съвсем искрено да призная, че твърдението (че Христос е Бог) не ми харесва и не ме задоволява. Бих предпочел едно друго твърдение – че Бог е бил в Христос, тъй като смятам, че свидетелството на Новия Завет като цяло е против доктрината за божествеността на Исус, макар и да смятам, че свидетелствата за това са доста впечатляващи.“ [14]

По този и по много други начини **лъжливите учители** се отричат от **Господаря, Който ги е купил.** Тук ние бихме искали да спрем за малко и да си припомним, че макар и да са били купени от Господаря, тези лъжеучители никога не са били изкупени. НЗ прави разлика между *купуването* и *изкуплението.* Всички хора са купени, но не всички са изкупени. Изкупени са само онези, които са приели Исус Христос за Господ и Спасител и са се възползвали от стойността на Неговата пролята кръв (1 Петр. 1:18, 19).

В Матей 13:44 Господ Исус е представен като човек, който продава всичко,

което има, за да купи една нива. В 38 стих от същата тази глава се казва съвсем ясно, че нивата е светът. Следователно чрез Своята смърт на кръста Господ Исус *купи* света и всички, които са в него. Но Той не *изкупи* целия свят. Макар и Неговото дело да е *достатъчно* за изкуплението на целия свят, то е *валидно* само за онези, които се покаят, повярват в Него и Го приемат.

Фактът, че тези лъжливи учители никога не са били новородени, се вижда от тяхната съдба: „те **ще навлекат на себе си бърза погибел**". Тяхната съдба е вечно осъждение в огненото езеро.

2:2 Петър предсказва, че много хора ще ги последват. Те ще направят това, като пренебрегнат библейските стандарти за морал и нравственост и се отдадат на страстите на плътта. Предлагаме ви два такива примера:

Англиканският епископ Робинзън казва следното:

„... нищо не може да бъде наречено само по себе си „грешно". Никой не може да каже, че сексуалните взаимоотношения преди брака или разводът са грешни сами по себе си. Те могат да бъдат такива в 99% или дори в 100% от случаите, но „грешността" не е тяхно присъщо качество. Единственото присъщо зло е липсата на любов." [15]

В книгата *„Призвани на отговорна свобода"*, публикувана от Националния съвет на църквите, младите хора могат прочетат следния съвет:

„Трябва да кажем, че в личен или индивидуален план това, което оправдава и освещава сексуалността, не е външният брачен статут на хората пред закона, а онова, което те чувстват вътре в сърцата си. Погледнато по този начин, държането на ръце може да бъде едно напълно порочно действие, докато интимната игра на секс – нещо добро и правилно." [16]

В резултат на този вид поведение, проповядвано и практикувано от някои лъжеучители, **пътят на истината** се хули. Невярващите започват да изпитват дълбоко презрение към християнството.

2:3 Тези лъжеучители са алчни хора както по отношение на секса, така и по отношение на парите. За тях служенето на Бога е доходна професия. Целта им е да привлекат много последователи, за да си увеличат доходите.

Те **мамят** хората с престорени **думи.** Дарби беше казал веднъж: „Дяволът никога не е толкова сатанински, колкото когато носи Библия." И така, тези лъжеучители са хора с Библии в ръка, които представят себе си за служители на правдата, пеят известни евангелски химни и използват библейски изрази. Всичко това обаче е маска, под която те крият своя еретически и покварен морал.

Тези религиозни представители на петата колона обаче са осъдени на ужасно погубление. **Тяхното осъждение „не дреме"**; всичко се приготвя за **тяхното погубление.** То **не е** заспало, а стои будно и готово да скочи върху тях като пантера, която чака да нападне жертвата си.

2:4 Пасажът от 4 до 10 стих ни дава три примера от СЗ за Божия съд над отстъпниците – съда над ангелите, съда над праисторическия свят и съда над Содом и Гомор.

Ние приемаме, че **съгрешилите ангели** са ангелите, за които се споменава в Юда 6. Оттам ние научаваме, че: (1) Те на са опазили своето достойнство; и (2) са напуснали собственото си жилище. Макар и да не можем да кажем с абсолютна сигурност, ние смятаме, че има сериозни причини да вярваме, че това са Божиите синове, за които става въпрос в Битие 6:2: „Божиите синове, като гледаха, че човешките дъщери бяха красиви, вземаха си за жени от всички, които избраха." Ангелите са наречени Божии синове и в Йов 1:6, и в 2:1. Изводът, който можем да направим от текста в Битие 6 глава, е, че тези Божии синове са напуснали ангелското си положение, което им е било определено, и са заменили своето

небесно обиталище с обиталище на земята, като са се смесили с човешките жени. Децата, които са им родили тези жени, са наречени „*nephilim*", което означава „паднали" (Бит. 6:4). От Битие 6:3 става ясно, че Бог е бил изключително недоволен от тези ненормални сексуални връзки.

Противниците на това мнение излизат с възражението, че ангелите са безполови същества и следователно не могат да се женят. Но Библията никъде не твърди това. Това, което Библията твърди, е, че в небето те не се женят (Марко 12:25). В СЗ ангелите често са се появявали на земята в човешки вид. Така например двата ангела, приети от Лот в Содом (Бит. 19:1), са описани като мъже в 5, 10 и 12 стих. Те са имали крака (2 ст.) и ръце (10 ст.); можели са ядат (3 ст.); притежавали са физическа сила (10, 16 ст.). От извратените желания на содомските мъже става ясно, че тези ангели са имали тела, с които мъжете са могли да злоупотребят (5 ст.).

Бог е бил разярен от това ужасно отстъпление на съгрешилите **ангели** от установения от Него ред и ги е хвърлил **„в мрака на най-дълбоките ровове"**, за да бъдат „вардени за **съд"**.

2:5 Вторият пример на пряка Божия намеса при наказанието на греха е свързан с хората, които са погинали в **потопа.** Тяхното нечестие е било огромно. Всяка мисъл, която е раждало въображението на техните сърца, е била постоянно само зло (Бит. 6:5). Земята се е развратила и изпълнила с насилие пред Бога (Бит. 6:11-13). Бог се е разкаял, че е направил човека на земята (Бит. 6:6). Той се е огорчил толкова много, че е решил да го изтреби от лицето на земята (Бит. 6:7). Той **не е пощадил древния свят,** но е нанесъл **потоп,** за да унищожи безбожните му обитатели.

Само **Ной** и неговото семейство са се оказали угодни в очите на Господа. Те са потърсили и са намерили спасение в ковчега, който ги е скрил от бурята на Божия гняв и негодуване.

Ной е описан като **проповедник на правдата.** Без съмнение, докато Ной е строял ковчега, ударите на неговия чук непрекъснато са предупреждавали наблюдаващите го присмиватели и са ги призовавали да се обърнат от греха, защото в противен случаи те е трябвало да застанат лице в лице със справедливото Божие наказание на тяхното нечестие.

2:6 Третият пример за Божия безпощаден съд е разрушението на **Содом и Гомор.** Тези два града, които са се намирали някъде в южната част на мястото, където сега е разположено Мъртво море, са били като клоаки, пълни със сексуална извратеност. За хората от тези градове хомосексуалното поведение е било обикновен начин на живот. За този грях се говори в Римляни 1:26, 27:

„...жените им измениха естественото употребление на тялото в противоестествено. Така и мъжете, като оставиха естественото употребление на женския пол, разжегоха се в страстта си един към друг, струвайки безобразие мъже с мъже, и приемаха в себе си заслуженото въздаяние на своето нечестие."

Бог не гледа на този извратен начин на живот като на болест, а като на грях. И за да покаже на всички следващи поколения колко голяма е омразата Му към хомосексуализма, Той излива върху Содом и Гомор огън и сяра (Бит. 19:24), които ги превръщат в прах и пепел. Унищожението на тези два града е толкова пълно, че днес никой не може да покаже със сигурност къде е било тяхното местонахождение. Те са пример за всички, които радеят за официалното позволение на този грях в своята страна или го определят като болест.

Важно е да се каже, че съвременните либерални църковни служители все почесто и по-често започват да се изказват в подкрепа на сексуалната извратеност. Един от служителите на обедине-

ната църква на Христос е написал статия в *„Обществено действие"*, в която препоръчва църквата да престане да дискриминира хомосексуалистите по отношение на следването им в семинарии, ръкополагането им в църковни служители и назначаването им на църковни служби. Неотдавна деветдесет свещеници от епископалната църква решиха, че доброволните сексуални връзки между възрастни са напълно нормални отношения от морална гледна точка. Лъжливите религиозни учители стоят в челните редици на движенията, които се борят за официално разрешаване на този грях.

Никак не е случайно, че това Послание, което има за цел да разобличи *отстъплението,* казва толкова много неща за *неморалността.* Обикновено отстъплението крие своите корени в моралния упадък. Човек може да изпадне в много сериозен сексуален грях, но вместо да признае вината си и да намери очистване в кръвта на Христос, той може да отхвърли знанието за Бога, което осъжда неговите действия, и да заживее практически като атеист. Полък разказва за срещата си с един млад мъж, който по-рано изповядал Христос, но в момента на срещата бил пълен със съмнения и отрицания. Докато младежът споделял своите проблеми, господин Полък му задал следния въпрос: „Приятелю, какъв е грехът, който практикуваш напоследък?" Младежът навел засрамено глава, спрял да говори и си тръгнал веднага.[17]

2:7 Същият Този Бог, Който изпраща унищожение на нечестивите, дава избавление на **праведните.** Петър илюстрира тази истина с примера за **Лот.** Ако имахме само старозаветния разказ за Лот, можехме да си помислим, че той изобщо не е бил истински вярващ. От разказа в Битие Лот ни изглежда почти като опортюнист, който заради едно удобно място и име в света е готов да се примири с греха и покварата. Но Петър, пишейки под Божието вдъхновение, ни казва, че Лот е бил **праведен** човек, **на когото развратният живот на нечестивите бил досадил.** Бог е видял, че Лот има истинска вяра, че обича правдата и че мрази греха.

2:8 И още веднъж Петър подчертава, че Лот наистина е бил такъв човек, като добавя, че неговата **праведна душа** се е **измъчвала** всеки ден от това, което е чувала и виждала в Содом. Ужасното нечестие на хората му е причинявало дълбоко страдание.

2:9 Изводът от всичко това е, че **Господ знае как да избави благочестивите** и как да накаже безбожните. Той може да избави Своите хора от съд и едновременно с това да **държи неправедните под наказание за съдния ден.**

И не само нечестивите се пазят за ада (9 ст.), но и адът се пази за нечестивите (17 ст.). За разлика от това, за вярващите се пази наследство, а така също и те се пазят за това наследство (1 Петр. 1:4, 5).

2:10 Бог знае как да пази нечестивите за съдния ден и това е **особено** валидно за хората, описани в тази глава – лъжливите учители, чийто живот е омърсен от сексуална **нечистота,** които проповядват бунт срещу официалната **власт** и смело изричат хули по адрес на славните същества.

Не е тайна, че лъжливите религиозни водачи, които се преструват на Христови служители, често показват много развален морал. Те не само се отдават на непозволени сексуални връзки, но и открито защитават свободните сексуални отношения и разпуснатия живот. Един свещеник от епископалното девическо училище в Болтимор, щата Мериленд, написа следното:

„Ние всички трябва да се отпуснем и да престанем да се чувстваме виновни за сексуалните си преживявания, мисли и желания. Аз поддържам това мнение без значение дали става въпрос за хетеросексуални, хомосексуални или автосексуални

мисли... Сексът е удоволствие... което означава, че той не трябва да се подчинява на никакви закони за това, кое е позволено и кое не е позволено да се прави. В тази игра, така да се каже, няма правила."[18]

Либералните религиозни водачи са в челните редици на движенията, които проповядват насилствено сваляне на властта и това е особено показателно. Много често модернистичните църковни служители са свързани с осъществяването на подривни политически каузи. Един ръководител на църква и отговорник по въпросите на църковната община към презвитерианския църковен съвет на Филаделфия каза следното: „Аз не мисля, че ние сме приключили с това (използването на бомби и гранати от църквата) за в бъдеще, защото, ако всички ненасилствени методи се окажат безрезултатни..."

Тези хора са дръзки и своеволни. Безочливото им отричане на всякаква законна власт, изглежда, няма граници. Те са способни да изрекат всякакви думи, за да хулят своите господари. Фактът, че човешките власти са назначени от Бога (Рим. 13:1) и че ние не трябва да злословим по техен адрес (Деян. 23:5), изобщо не ги засяга. Изглежда, че те изпитват удоволствие да впечатляват хората с войнстващите си оскърбления на **„славните същества"** (на гр. „славите" или „славните"). Това е едно обобщително понятие, което би могло да включва всички – както ангели, така и хора,– които са облечени с управителна власт от Бога. Тук то вероятно означава *човешки* управители.

2:11 Дързостта на тези така наречени религиозни служители няма равна на себе си и в ангелския свят. Въпреки че **ангелите „са по-големи в мощ и сила"** от хората, те не смеят да представят **против** славните същества **хулителна присъда пред Господа.** Тук, изглежда, става въпрос за *ангели,* които имат положение на власт.

Обикновено това не особено ясно споменаване на ангелите в този стих се смята за същото като в Юда 9: „Но архангел Михаил, когато в борба с дявола се препираше за Мойсеевото тяло, не смея да произнесе против него хулителна присъда, но рече: Господ да те смъмри." Ние не знаем защо е имало спор за Мойсеевото тяло, но за нас е важно това, че Михаил е признал, че Сатана има положение на власт в света на демоните и въпреки че Сатана няма власт над Михаил, Михаил въпреки това пак не го е похулил. Помислете си само колко голяма е дързостта на хората, които смеят да правят това, което светите ангели не смеят да правят! И помислете си също за съответното наказание, което ще последва това предизвикателство!

2:12 Тези отстъпили религиозни водачи приличат на „животни без разум". Вместо да използват ума си, който ги различава от животните, за да разсъждават, те живеят така, като че ли задоволяването на телесните им апетити е единственият смисъл на цялото им съществуване. Също както повечето животни съществуват, за да бъдат ловени и изтребвани, така и лъжеучителите бързат напред към унищожението си, без да обръщат никакво внимание на това, за което са били призовани – да прославят Бога и да Му се наслаждават завинаги.

Те **„хулят за неща, които не знаят".** Невежеството им е най-безочливо, когато хулят Библията. Тъй като не притежават небесен живот, те изобщо не могат да разберат думите, пътищата и делата на Бога (1 Кор. 2:14), което обаче не им пречи да се представят за експерти в духовното царство. Един смирен вярващ може да види много повече от небесното царство, когато е на колене и с наведена глава, отколкото те – повдигнати на пръсти и с изправена глава.

Тези лъжливи учители ще бъдат унищожени по същия начин като животни-

те. Тъй като избират да живеят като животни, те и ще умрат като животни. Тяхната смърт няма да доведе до окончателно изчезване, а до безславно и безнадеждно погиване.

2:13 И в смъртта си те ще страдат заради своята **неправда.** Както казва Филипс: „Чрез своята неправда те са си заработили ужасна заплата, която ще получат до край."

Тези хора са толкова безсрамни и толкова самозабравили се, че не се срамуват да вършат своите грехове посред бял ден. Повечето хора чакат да дойде нощта, за да започнат да **„разкошестват"** (Йоан 3:19), оттук и приглушените светлини на баровете и публичните домове (1 Сол. 5:7). Лъжеучителите отхвърлят дори и тези обичайни ограничения, които обикновено покриват греха с мрак.

Когато ядат с християни, те са „петна **и позор"** – противни и нечисти неканени гости, които се отдават на изобилно ядене и пиене. В описанието си на същите тези хора Юда казва: „Тия са подводни скали, когато пируват с вас в дружелюбните ви гощавки" (Юда 12). По онова време е имало празници на любовта, които са се провеждали във връзка с Господната вечеря. На тях лъжеучителите са се държали изключително невъздържано и без каквото и да било съзнание за духовното значение на този празник. Вместо да мислят за другите, което любовта винаги прави, те са гледали само себе си.

2:14 Но още по-ужасен от това е фактът, че техните **очи са пълни „с блудство и с непрестанен грях".** Това са хора, които държат фалшиви религиозни речи, постановяват заповеди, изпълняват съветнически служби към местните събрания... и през цялото време **очите** им търсят жени, с които биха могли да преживеят някое любовно приключение. Тяхната страст към разврата, макар и облечена в религиозни дрехи, няма граници.

Това са хора, които „примамват **неутвърдени души".** За да оправдаят греха, понякога те могат да тълкуват погрешно дори и текстове от Библията. Или да казват, че проблемът за доброто и злото е до голяма степен проблем на собствената ни култура. Или леко да подхлъзват лековерните хора, като казват, че нищо не е грешно, стига само да се прави с любов. Много е лесно да подхлъзнеш една неутвърдена душа, като ѝ внушиш, че ако едно нещо е правилно за един религиозен водач, то сигурно е още по-правилно за един обикновен мирянин.

Техните сърца са **научени на лакомство.** Това не са хора аматьори, а майстори в изкуството на прелъстяването. Макар и думата „лакомство" да означава всякаква алчност, контекстът като че ли сочи най-вече към сексуалната алчност.

След като описва тази грозна пародия на християнството и греха, който хората свързват с името на Христос по вина на тези ужасни отстъпници, Петър най-накрая възкликва: „Те са предадени на **проклетия!"** Така той иска да каже, че тези отстъпници ще изпитат Божието проклятие в пълната му сила.

2:15 Тези лъжливи учители приличат много на **Валаам Веоров** по няколко признака: лъжат за себе си, че са Божии говорители (Чис. 22:38); подмамват другите да съгрешават (Откр. 2:14) и най-главното – използват служението, за да се обогатяват. **Валаам** е бил мадиамски пророк, нает от моавския цар, за да прокълне Израел. Причината да желае да направи всичко това са били парите.

2:16 При един от опитите си да прокълне Израел Валаам и неговата ослица срещнали Господния ангел (т. е. Господ Исус в едно от появяванията Му преди превъплъщението). **Ослицата** спряла и отказала да продължи пътя си, а когато Валаам я ударил с тоягата си, тя му заговорила с човешки глас (Чис. 22:15-34). Това било нещо изумително – **нямо мага-**

ре да говори с човешки глас (и да показва повече здрав разум от господаря си)!

Но дори и чудото не могло да извади Валаам от това състояние на **лудост.**

Ленски казва така:

„Валаам е един ужасяващ пример на „пророк", на когото Бог казва какво не трябва да прави и когото Бог възпира да не прави зло, като дори накарва магарето да проговори, но който въпреки това тайно продължава да се държи за богатството, което мисли, че ще спечели от своята неправда, и затова погива." [19]

Днес Бог не мъмри лъжеучителите, като кара немите животни да им говорят. Но имаме всички основания да вярваме, че Той изобличава тяхната лудост и безразсъдство по други начини, подтиквайки ги да се върнат на правия път, който е Христос. Често пъти Бог използва свидетелството на някой скромен вярващ, за да обърка тези мъже, които се гордеят с големите си познания и високото си църковно положение. Понякога един стих от Библията или един остър въпрос, казан или зададен от страна на някой изпълнен с Духа обикновен мирянин, може да накара тези лъжеучители да се гърчат в унижение и гняв.

2:17 Петър оприличава лъжливите учители на „безводни кладенци". Когато изпаднат в духовна нужда, хората отиват при тях, за да утолят жаждата си, но се връщат още по-жадни и разочаровани. Те са **кладенци, в които няма вода.** Те са също така **тласкани от буря мъгли. Мъглите** са въздушни маси, които съдържат само обещание за дъжд, без да носят истински дъжд. После идват ветровете и ги помитат. Така и надеждите на хората остават празни, а сухите им устни още по-жадни.

За тези религиозни шарлатани **е запазен адът** до века. Те само се преструват на служители на благовестието, без да носят всъщност никаква блага вест. Хората отиват при тях с надеждата да получат хляб, а те им дават камък. Наказанието за тази измама във вечността[20] е **мрачната тъмнина.**

2:18 Те „говорят с надуто празнословие" или – както Нокс превежда този текст – „изричат красиви фрази, в които няма никакъв смисъл". Това е едно много точно описание на начина, по който говорят повечето либерални проповедници и лъжливи учители на култови движения. Те са усъвършенствани оратори и умеят да омагьосват публиката с превъзходната си реторика. Техният ерудиран речник привлича вниманието на непроницателните хора. Липсата на съдържание в проповедите им се компенсира от догматични, убедително представени фрази. Но когато свършат своята реч, след тях остава абсолютна празнота – все едно нищо не са казали. Ето един пример на такава безплодна проповед от един известен съвременен теолог:

„Тук не става въпрос за еднаквост или липса на еднаквост, а за сходство. Ето това ние смятаме и наричаме истинско познаване на Бога, макар че от вярата все още знаем и помним, че това, което наричаме сходство, не е същото като сходството, което се има предвид тук. И освен това знаем и помним, и то пак от вярата, че сходството, за което става въпрос тук, благоволява да се отразява в това, което ние познаваме като сходство и наричаме с това име, така че в нашето мислене и говорене сходството става подобно на сходството, постулирано в истинското Божие откровение (на което то само по себе си не е сходно), така че когато описваме това взаимоотношение като сходство, ние не мислим и не говорим лъжливо, а истинно и правилно."

Стратегията на тези лъжливи учители е да **подмамват** хората, като им обещават неограничена наслада във всякакъв вид сладострастие. Те казват, че след като нашите телесни желания са ни дадени от Бога, ние не трябва да ги ограничаваме. Всяко такова ограничаване щяло да доведе до сериозни смущения на

човешката личност. Ето защо те проповядват експериментиране на сексуалните взаимоотношения преди брака и свободен морал след брака.

Техните жертви са **„ония, които едва избягват от живеещите в заблуда“.** Тук става въпрос за хора, които някога са се наслаждавали свободно на грешни удоволствия, но после са почувствали желание за промяна. Те са решили да обновят живота си, да обърнат нова страница и да започнат да посещават някоя църква. Но вместо да отидат в църква, която вярва в Библията, те отиват в някое събрание, водено от един от тези лъжливи овчари. По този начин вместо да чуят евангелието на спасението чрез вяра в Христос, те чуват някое оправдание на греха и насърчение на свободното поведение. Това е една голяма изненада за тях. Те винаги са мислели, че грехът е зло и че църквата е против него, а сега разбират, че това не е така и че църквата дори одобрява греха!

2:19 Отстъпилите служители говорят много за свобода, но това, което те разбират под „свобода“, е свобода от авторитета на Бога и позволение да съгрешават. Всъщност това не е никаква **свобода,** а най-тежка форма на **робство. Те самите са роби на разврата.** Свързани от веригите на злите си желания и навици, те нямат сили да ги разчупят и да бъдат свободни.

2:20 Пасажът от 20 до 22 ст. говори не за самите лъжеучители, а за техните жертви. Това са хора, които са тръгнали по пътя на обновлението, но не са новородени. **Чрез** едно частично **познаване на... Христос** и на християнските принципи те са обърнали гръб на живота в грях и са се насочили към едно нравствено очистване.

Но точно тогава са попаднали под влиянието на лъжливите учители, които се подиграват на пуританските добродетели и проповядват освобождение от нравствените регулатори. Така те отново биват въвлечени в същите грехове, от които временно са избягали. Резултатът от всичко това е, че те пропадат още по-ниско от преди, защото религиозните ограничения са отпаднали и вече няма нищо, което да ги възпира. Затова **последното** им състояние става **по-лошо от** първото.

2:21 Колкото по-голяма е привилегията на един човек, толкова по-голяма е и неговата отговорност. Колкото по-добре един човек познава християнските стандарти, толкова по-голямо е задължението му да живее по тях. **По-добре** е **да не познаеш** никога светите изисквания на Бога, **отколкото да ги познаеш** и да се върнеш към мръсотията на света.

2:22 Тези хора доказват **истинската пословица** за **кучето,** което **се връща обратно на бълвоча си** (вж. Пр. 26:11), и за измитата **свиня,** която **се връща пак да се въргаля в тинята.** Примерите с **кучето** и **свинята** са особено многозначителни. Според закона на Мойсей както кучето, така и свинята са нечисти животни. В пословицата няма и намек за това, че тяхната природа е била променена. Те са били нечисти, преди да се обърнат от **бълвоча** и тинята и са *останали* такива и след като са се върнали обратно към тях.

Така е и с хората, за които пише Петър. Те са изпитали някакво желание за нравствено обновление, но никога не са получили нова природа. Казано с езика на Матей от 12:43-45, тяхната къща е била изпразнена, пометена и наредена, но те не са поканили Спасителя да се настани в нея. Тогава нечистият дух, който е бил изгонен от нея, е отишъл и е взел седем други духове, по-зли от него, които са влезли и са заживели там. Така последното състояние на тази къща е станало по-лошо от първото.

Този пасаж не трябва да се използва за проповядване на твърдението, че истинските вярващи могат да отпаднат от благодатта и да бъдат загубени. Хората, за които става въпрос тук, никога не са били истински вярващи. Те никога не

са получавали нова природа. Тяхното последно състояние показва, че природата им е била и си е останала нечиста и зла. Поуката от всичко това е, че обновлението само по себе си не е достатъчно и че не само не е достатъчно, но е и изключително опасно, защото може да подмами човека да се задоволи с едно състояние на лъжлива сигурност. Човекът може да приеме нова природа само когато се новороди, а той се новоражда само чрез покаяние пред Бога и вяра в нашия Господ Исус Христос.

IV. Предсказване появата на подигравателеи (3 гл.)

3:1 От темата за лъжеучителите във 2 глава Петър се обръща към темата за присмивателите в последните дни. Както в предишното, така и в това Писмо той най-напред насърчава читателите си да се придържат към Библията.

3:2 Те трябва да помнят предсказанията на **светите пророци** (в СЗ) и поученията на **Господа,** дадени чрез **апостолите** (и запазени в НЗ). Библията е единственото сигурно предохранително средство по време на упадък.

3:3 Обединеното свидетелство на пророците и апостолите гласи, че **в последните дни ще дойдат подигравателеи,** които ще следват **своите собствени страсти.** Християните трябва да помнят това и да не се препъват под влиянието на богохулните и отрицателни слова на тези безочливи хора. Това трябва да бъде за тях знак, че краят на века е наближил.

Тези подигравателеи ходят по **своите собствени** страсти. Това са хора, които, след като се отрекат от познаването на Бога, безочливо се отдават на удовлетворяването на собствените си апетити. Те проповядват всеобщо позволение, без изобщо да мислят за наближаващия съд.

3:4 На първо място подигравателите се присмиват на пришествието на Христос, като питат: **„Къде е обещаното Му пришествие?“,** което може да се перифразира така: „Къде е *изпълнението* на Неговото обещание?“ Но дали съдържанието, което те влагат в **„Неговото пришествие“,** е същото като съдържанието, което влагаме ние?

Дали когато говорят за връщането на Христос на земята, те имат предвид идването Му за Неговите светии, което ние наричаме Грабването (1 Сол. 4:13-18), или нещо друго? Едва ли. Доста е съмнително, че те знаят нещо за този първи етап на Господното пришествие.

А може би, когато говорят за Господното пришествие, те имат предвид идването на Христос заедно с Неговите светии, за да установи всеобщото Си господство (1 Сол. 3:13)?

От останалата част на пасажа става ясно, че под „обещаното Му пришествие“ тези хора имат предвид най-вече времето на *последния* Божий *съд* на земята или това, което повечето хора наричат края на света. Те мислят за ужасното разрушение на небето и земята в края на хилядолетието.

Техните мисли текат приблизително така: „Вие, християните, ни заплашвате с предупреждения за ужасен съд над земята. Казвате ни, че Бог ще се намеси в човешката история, ще накаже нечестивите и ще унищожи земята. Всичко това е една пълна глупост! Ние няма от какво да се страхуваме. Можем да правим, каквото си искаме. Няма никакви доказателства, че Бог някога се е намесвал в човешката история и нищо не ни дава основание да смятаме, че Той ще направи това и в бъдеще.“

Техните умозаключения се основават на безгрижната хипотеза, че **„откак са се поминали бащите ни всичко си стои така, както от началото на създанието“.** Те смятат, че природата неизменно следва своите вечни закони, че не може да има свръхестествена намеса и че всичко си има своето естествено обяснение.

Те вярват в закона за регулярността. Този закон гласи, че съществуващите процеси в природата винаги са протичали по един и същ начин и в същия интензитет както сега и че тези процеси са достатъчни, за да обяснят всички промени, които са станали до този момент.

Между закона за регулярността и обикновените теории за еволюцията съществува много тясна връзка. Теорията за прогресивното развитие на живите организми от по-нисши към по-висши видове се основава на предположението, че условията на земята винаги са били приблизително едни и същи. Допускането, че тази земя някога е претърпяла сериозни катаклизми и глобални катастрофи, води до обезсмисляне на теорията на Дарвин.

3:5 Подигравателите съвсем съзнателно пренебрегват един факт – факта с потопа. Бог *наистина* се е намесил в човешката история, като конкретната цел на тази Негова намеса е била наказанието на нечестието. Щом това се е случило веднъж, ще се случи и втори път.

Тяхното **своеволно** невежество е едно унищожително обвинение. Тези хора се гордеят със своите знания и особено с опитите си да се придържат към принципите на научните изследвания, но фактите говорят, че те съзнателно пренебрегват един добре доказан исторически факт – потопа. Един курс по геология не би им се отразил зле!

„Защото те своеволно не признават това, че чрез Божието слово отначало е имало небе и земя, сплотена от водата и всред водата... тогавашният свят... загина“. **Небето и земята** са станали **чрез Божието слово.** Бог е казал и те са станали (Евр. 11:3). Петър пише, че **земята** е станала **от водата и във водата.** Трябва да признаем, че това твърдение съдържа дълбочини, които не можем да разберем напълно. От Битие 1:2 разбираме, че някога лицето на земята е било покрито с вода. По-късно, в 6 стих, се казва, че Бог е направил небето или простора, за да раздели водата на земята от мъглата или облачната покривка над земята. Това ни дава основание да приемем, че земята е била покрита от плътен слой мъгла с много вода, в която не е могъл да съществува живот. Просторът или небето е чистата и ясна атмосфера, в която ние сега дишаме. В Битие 1:9 се казва, че континентите са били отделени от океаните. Може би точно това се има предвид под израза **„земя, сплотена от водата“** (вж. също Пр. 24:2).

Независимо за какви научни истини намеква Петър, ние знаем, че земята е един свят, пълен с вода и покрит с облаци: три четвърти от повърхността на земята е покрита с океани, а голяма част от нея е обвита в мъгла. Доколкото ни е известно, земята е единствената планета, на която има вода, и следователно единствената, в която може да съществува живот.

3:6 Още от самото си начало земята е съдържала в себе си средствата за своето унищожение. Тя е имала вода под почвата, в моретата и в облаците. Накрая Бог е освободил водите от бездните и от небесата (Бит. 7:11), земята е била потопена изцяло във вода и целият живот извън ковчега е бил унищожен.

Критиците съзнателно пренебрегват този исторически факт. Интересно е да се види, че през последните години събитието с потопа е станало предмет на най-жестоки нападки. Но разказът за него е записан на камък в преданията на древните и съвременните народи и на най-сигурното място – в святото Божие слово.

3:7 Когато е създал земята, Бог е натрупал в нея достатъчно вода, за да я разруши. По същия начин Той е натрупал в **небето и земята** достатъчно **огън,** за да ги унищожи чрез него.

В днешния ядрен век ние знаем много добре, че материята представлява съхранена енергия. Разцепването на едно атомно ядро води до бурно освобождава-

не на огромни количества енергия. В такъв смисъл цялата материя в света представлява един огромен експлозивен потенциал. Понастоящем Господ държи земята, така че да не се разпадне: „и всичко чрез Него се сплотява" (Кол. 1:17). И ако Неговата поддържаща ръка се оттегли, всичко ще се стопи. Междувременно както **небето,** така **и земята се пазят за огън „до деня на страшния съд и погибелта на нечестивите".**

3:8 Но защо тогава Бог толкова бави Своя съд? За да отговорим на този въпрос, най-напред трябва да си припомним, че за Бога няма време. Той не живее във времето като нас. Времето се определя от взаимоотношението слънце – земя, а Бог не се подчинява на това взаимоотношение.

„За Господа един ден е като хиляда години, и хиляда години като един ден." Той може да разтегне един ден до хиляда години или да свие едно хилядолетие в един ден. Той може да разтяга или съкращава Своите дейности.

3:9 Бог е обещал да сложи край на историята на нечестивите хора със съд. Ако има някакво забавяне, то **не е,** защото Бог не е верен на **Своето обещание,** а защото е търпелив. Бог **не** желае **никой** да **погине,** а **„всички да дойдат на покаяние".** Той нарочно разтегля времето на благодатта, така че хората да получат всякаква възможност да се спасят.

В Исая 61 четем за *годината* на Господното благоволение и за *деня* на Божието въздаяние. Това показва, че Той изпитва удоволствие да показва благодат и че съдът е нещо непривично за Него (Ис. 28:21). Този стих също така може да означава, че Бог може да разтегля Своето дълготърпение хиляда години и да съкращава Своя съд в един ден.

Той е чакал 120 години, преди да изпрати потопа. Сега Той чака вече няколко хиляди години, преди да унищожи света с огън.

3:10 „А Господният ден ще дойде като крадец." Господният ден е всеки период, в който Бог съди. В СЗ този израз се използва за обозначение на всеки период от време, в който Бог наказва злотворците и побеждава враговете Си (Ис. 2:12; 13:6, 9; Ез. 13:5; 30:3; Йоил 1:15; 2:1, 11, 31;3:14; Ам. 5:18, 20; Ов. 15; Соф. 1:7, 14; Зах. 14:1; Мал. 4:5). В НЗ това е един период от време с различни етапи:

1. Той може да се отнася до времето на скръбта – един седемгодишен период, в който Бог ще съди невярващия Израел (1 Сол. 5:2; 2 Сол. 2:2).
2. Може да включва Неговото връщане на земята, когато Той ще дойде, за да нанесе въздаяние на онези, които не познават Бога и които не се подчиняват на благовестието за Исус Христос (2 Сол. 1:7-10).
3. Използва се и за хилядолетието, когато Христос ще господства на земята с желязна тояга (Деян. 2:20).
4. С него се обозначава и последното унищожение на небето и земята с огън. Това е и значението тук, в 3 глава на Второто послание на Петър.

Той **ще дойде като крадец** – т. е. неочаквано и унищожително. **„Небето ще премине."** Под „небето" тук може да се разбира както атмосферата, така и звездното небе, но не и третото небе – мястото, където Бог обитава. Докато небето преминава с оглушителна експлозия, **елементите ще** се стопят **нажежени.** Тук под **„елементите"** трябва да разбираме съставните частици на материята. Цялата материя ще бъде унищожена в този ден на всеобщо изгаряне, който толкова прилича на ядрено унищожение.

„И земята, и каквото се е вършило по нея ще изчезнат."[21] Ще изгорят не само делата на естественото творение, но и цялата човешка цивилизация. Всичко е белязано да изгори – огромните световни столици, внушителните сгради, феноменалните научни открития.

3:11 Сега Петър премества вниманието си върху светиите и задълженията, които те получават. **„Прочее, понеже**

Всичко това ще се стопи, какви трябва да сте вие в свето живеене и благочестие...“ Всяко материално нещо носи върху себе си печата на разрушението. Това, с което се гордеят хората и за което живеят, е в най-добрия случай преходно. Да живееш за материалното означава да живееш за преходното. Здравият смисъл ни казва, че трябва да се обърнем от лъжливия блясък и играчките на този свят и да заживеем свято и **благочестиво.** Да живееш за вечността е много по-просто, отколкото да живееш за времето – да избереш духовното вместо материалното, постоянното вместо временното .

3:12 Вярващите трябва да живеят в непрекъснато очакване. Те трябва да чакат и искрено да желаят **идването на Божия ден.** Някои използват израза **„да ускоряват дохождането на Божия ден“,** за да подчертаят възможността за ускоряване на идването на Господа от наша страна чрез посветено и неотслабващо служение. Но това учение съдържа два проблемни момента. От една страна, Божият ден *не е* едно и също с идването на Господа. И от друга, дори и да беше така, наистина е трудно да се повярва, че времето на идването на Христос може да се промени чрез усърдието на Неговите хора.

Божият ден описва вечното състояние. Той идва след последния етап на Господния ден, когато небето и земята ще бъдат унищожени. **Божият ден** е денят на Неговата окончателна и пълна победа. Затова ние трябва непрекъснато да **го** чакаме и да го желаем.

Когато говори за **Божия ден,** Петър не казва „в който...“, а **„поради който... небето възпламенено ще се стопи и стихиите нажежени ще се разложат“. Божият ден** не е времето на окончателното унищожение. Този последен съд ще се състои преди въвеждането на Божия ден.

3:13 Във 12 ст. вярващите получават увещание да очакват Божия ден. Тук те са описани как очакват **„ново небе и нова земя, в която живее правда“.** Това подкрепя мнението, че Божият ден се отнася до вечното състояние, в което ще има **ново небе и нова земя.**

В Исая 65:17 и 66:22 **новото небе и новата земя** се използват, за да опишат както хилядолетието, така и вечността. Ние познаваме, че тези стихове включват хилядолетието по това, че там ще има грях (65:20) и ще се раждат деца (65:23). Петър използва израза, за да обозначи изключително вечното състояние, в което съществуващите небе и земя окончателно ще преминат.

Освен това апостолът говори за **правда,** която *ще обитава* **в новото небе** и **новата земя.** Понастоящем благодатта царува чрез правдата (Рим. 5:21); през хилядолетието правдата ще *царува* (Ис. 32:1); а във вечността правдата ще *живее.* В земното Си царство Христос ще владее с желязна тояга и така ще налага правдата. В този смисъл се казва, че правдата ще царува. Но във вечността няма да има нужда от желязна тояга. **Правдата** ще бъде у дома си. Никакъв грях няма да влезе там, за да помрачи мира и красотата на това място.

3:14 Истината за новото небе и новата земя трябва да задълбочи желанието ни да живеем свято пред Господа. Това не е само една истина, която трябва да пазим, но и истина, която трябва да ни пази. Знанието, че скоро ще застанем пред Бога, трябва да ни подтиква да бъдем **чисти и непорочни,** т. е. морално неопетнени. То трябва да ни подтиква към състояние **на мир** в сърцата, а не на гняв и безпокойство.

3:15 „И считайте дълготърпението на нашия Господ като средство за спасение.“ Забавянето на Неговия съд има за цел да даде пълна възможност на хората да се спасят. Когато виждаме все по-умножаващото се нечестие на хората, ние често се чудим как Бог може да търпи още. Неговото дълготърпение е удивително. Но за това има причина. Бог не

желае смъртта на нечестивите. Той копнее да види как хората се обръщат от злите си пътища и се спасяват.

„...както любезният ни брат Павел ви е писал, според дадената му мъдрост.“ Това споменаване на **Павел** съдържа няколко интересни извода:

1. Петър нарича **Павел „любезния ни брат“** въпреки публичното порицаване на неискреното му поведение от Павел в Антиохия (Гал. 2:11-21). Очевидно Петър е приел порицанието със смирение. Ние също трябва да се учим да приемаме порицания, без да таим обида.
2. Петър признава, че Павел е **получил** небесна **мъдрост,** за да напише своите Послания. Това е съвсем сигурно загатване, че Петър смята Писмата на Павел за боговдъхновени.
3. Читателите на Петър явно вече са прочели едно или повече от Павловите Послания. Това може би означава, че Посланията или са били адресирани пряко до тях, или са се предавали от ръка на ръка в тази област.

В кое от Писмата на Павел се казва, **че дълготърпението на нашия Господ е за спасение?** Римляни 2:4 гласи следното: „Или презираш Неговата богата благост, търпеливост и дълготърпение, без да знаеш, че Божията благост е назначена да те води към покаяние?“

3:16 Във всички свои Послания Павел говори за големите истини, които Петър описва в двете си Писма – истините за новорождението, божествеността на Христос, Неговия живот на безгрешен страдалец, Неговата заместителска смърт, възкресение и възнесение, Повторното Му идване, Господния ден и вечното състояние.

Има **някои** библейски истини, които са **трудни за разбиране,** като истината за Триединството, Божия избор и свободната човешка воля, тайната на страданието и др. Ние не трябва да се безпокоим, ако се сблъскаме с неща, които надвишават нашия ум. Божието слово е безкрайно и неизчерпаемо. Когато го изучаваме, винаги трябва да отдаваме на Бога дължимото за това, че знае повече, отколкото можем да разберем или да изследваме.

Когато говори за **„неща, мъчни за разбиране“,** Петър не критикува Писанията на Павел. Трудното за разбиране не е Павловият стил на писане, а темите, за които той пише. Барнс казва така: „Петър говори тук не за трудностите при разбирането на това, което Павел *иска да каже,* а за трудностите при разбирането на великите *истини,* за които той пише.“[22]

Вместо да ги приемат просто чрез вяра, **неучените и неутвърдените хора изопачават** някои от тези трудни за разбиране истини, което ги води **към собствената им погибел.** Така например някои култове изкривяват закона, като го наричат път за спасение, а не средство за изявяване на греховете. Други смятат, че пътят към небето минава през вратата на кръщението. Всичко това се прави не само с Писмата на Павел, но и с останалите Писания.

Забележете, че тук Петър поставя Посланията на Павел на едно и също ниво **с другите Писания,** т. е. със СЗ и онези Писания от НЗ, които вече са се били появили дотогава. Той признава, че Павловите Послания са част от боговдъхновеното свещено Слово.

3:17 Вярващите непрекъснато трябва да внимават да не **се заблудят.** Ние никога не трябва да забравяме, че винаги ще има лъжеучители, които ще изкривяват и ще подправят истината, и това трябва да ни кара да бъдем бдителни. Неподготвените хора много по-лесно могат да се подхлъзнат от **заблуждението на беззаконните** и да загубят духовното си равновесие.

3:18 И още веднъж Петър ни учи, че непрекъснатият напредък в небесните неща представлява голяма защитна сила против опасността от лъжеучители. Ние трябва да растем в две неща – **„в**

благодатта и познаването на нашия Господ и Спасител Исус Христос". **Благодатта** е практическото изявление на плода на Духа. Растежът в **благодат** не е нарастване на умствените познания нито неуморна дейност; той означава все по-голяма прилика с Господ Исус. **Познаването** на Господа означава запознаване с Господа чрез словото. Растеж в **познаването** на Господа означава все по-голямо изучаване и подчиняване на Неговите думи, дела и поведение.

Петър обаче няма да завърши своето Послание с увещание към светиите. Кулминационната точка на неговото Писмо трябва да бъде **прославата** на Господа. И така, ние отново чуваме любимото хваление: **„Нему да бъде слава и сега и до вечния ден. Амин."** Това е и крайната цел на нашето съществуване – да прославяме Господа. Затова нищо друго не може да бъде по-подходящ завършек на това Послание от думите: **„Нему да бъде слава и сега и до вечния ден. Амин."**

Крайни бележки

1) (Intro) E. G. Homrighausen, „The Second Epistle of Peter," *Exposition,* IB, XII, 1957, p. 166.
2) (1:5) From the spoken ministry of Tom Olson, a personal friend of the author.
3) (1:5) R. C. Lenski, *The Interpretation of the Epistles of St. Peter, St. John. and St. Jude,* p. 266.
4) (1:5) Това е една много известна и популярна история. Вижте например книгата на S. M. Houghton, *Sketches from Church History,* pp. 114-116.
5) (1:6) Robert G. Lee, *Seven Swords and Other Messages,* p. 46.
6) (1:16) Използването на две думи (като напр. „силен и луд") за изразяване на едно значение („*силно* луд") се нарича „*hendiadys*" (от гръцката дума „едно чрез две"). В Библията това литературно средство се използва много често, както е и случаят в този стих, така че ние трябва добре да го познаваме.
7) (1:16) John A. T. Robinson, *Honest to God,* p. 32, 33.
8) (1:18) Според преданието на римокатолическата църква мястото на Преображението е Таборската планина. Затова там има храмове. От историческа гледна точка обаче това не е възможно, тъй като Таборската планина не е висока планина, а в Евангелията се казва, че преображението е станало на една „висока планина". Освен това по времето на нашия Господ на Таборската планина е имало най-вероятно римски гарнизон, което я прави доста неподходяща за едно такова лично откровение. Много по-вероятно е да става дума за Хермон – една покрита със снегове високопланинска верига на север от Галилея.
9) (1:20) Гръцката дума „*epilusis*" може да се преведе както като „обяснение", така и като „произход" (вж. бел. под линия в НИПБКДж).
10) (1:20) Dinsdale T. Young, *The Unveiled Evangel,* pp. 13. 14.
11) (1:21) Критическият (НО) текст гласи: „... но човеци са говорили от Бога."
12) (2:1) Wallie Amos Criswell, *The Evangel,* Largo, FL., November 1949, page 1.
13) (2:1) Nels Ferre, *The Sun and the Umbrella,* pp. 35, 112.
14) (2:1) Gerald Kennedy, *God's Good News,* p. 125.
15) (2:2) Robinson, *Honest,* p. 118.
16) (2:2) NCC, *Called to Responsible Freedom,* p. 11.
17) (2:6) A. J. Pollock, *Why I Believe the Bible is the Word of God,* p. 23.
18) (2:10) *Pageant Magazine,* October, 1965.
19) (2:16) Lenski, *Interpretation,* pp. 326, 327.
20) (2:17) Изразът „до века" е изпуснат в критическия текст, но не и в паралелния пасаж в Юда 13.
21) (3:10) Вместо „ще изчезнат" критическият текст гласи „ще бъдат открити" *(heurethesetai),* вероятно имайки предвид „оголени".
22) (3:16) Albert Barnes, *Notes on the New Testament,* X:268.

Библиография

Вижте библиографията в края на Първото послание на Петър.

Първото послание на Йоан

„Това Послание ни призовава да подражаваме не на вървежа на Христос, Който ходи по морето, а на Неговата обикновена походка."

Мартин Лутер

Въведение

I. Уникално място в Канона

Първото Послание на Йоан е като снимка в семеен албум. То описва членовете на Божието семейство. Също както децата приличат на своите родители, така и Божиите деца приличат на Бога. Когато един човек стане Божие дете, той получава живота на Бога – вечния живот. Всички, които имат този живот, показват това съвсем определено. Така например те признават Исус Христос за свой Господ и Спасител, обичат Бога, обичат Божиите деца, подчиняват се на Неговите заповеди и не продължават да грешат. Това са някои от отличителните белези на вечния живот. Йоан е написал това Писмо, така че всички, които имат тези семейни черти, да *знаят,* че имат вечен живот (1 Йоан. 5:13).

Първото Писмо на Йоан е необикновено по няколко показателя. Макар и да е било истинско Писмо, което действително е било изпратено, в него не са упоменати нито името на подателя, нито имената на получателите. Това показва, че те сигурно са се познавали много добре. Друго забележително нещо на тази прекрасна книга е това, че тя изразява изключително дълбоки духовни истини в съвсем къси и прости изречения – толкова къси и прости, че е трудно да се намерят подобни на тях. Кой казва, че дълбоките истини се съдържат само в сложните изречения? Ние се страхуваме, че това, което някои хора глупаво наричат „задълбочено" проповядване или писание означава просто замъглено или *нечисто* проповядване или писание.

Първото Послание на Йоан заслужава дълги размишления и искрено изучаване. Това, което изглежда като повторение, е повторение с много малки *разлики,* които имат голямо значение, и тези нюанси на значението трябва да се забележат.

II. Авторство

Външните доказателства за авторството на Йоан са ранни и сериозни. Писателите, които изрично цитират, че Посланието е написано от Йоан, автора на четвъртото Евангелие, са Ириней, Климент от Александрия, Тертулиан, Ориген и неговият ученик Дионисий.

Подобно на автора на Посланието към евреите, авторът на Първото послание на Йоан не е споменал своето име. За разлика от Посланието към евреите обаче това Послание има убедителни *вътрешни доказателства* за Йоановото авторство.

Първите четири стиха показват, че авторът е познавал добре Христос и е бил заедно с Него в продължение на някакъв период от време. Това значително стеснява кръга на предполагаемите имена и съвпада с преданието, че това е бил апостол Йоан.

В подкрепа на това предположение е и апостолският тон на Писмото: авторът пише с авторитета, с нежността на по-стар духовен водач (нарича читателите си „дечица мои") и с една почти догматична нотка.

Мислите, изборът на думи („пребъдвам", „светлина", „нов", „заповед", „сло-

во" и др.) и изрази („вечен живот", „да дадем живота си", „преминали от смърт в живот", „Спасител на света", „делата на дявола" и др.) съвпада с избора на думите и изразите в четвъртото Евангелие и в другите две Послания на Йоан.

Освен това еврейският модел на паралелизма и простата структура на изречението са присъщи черти както на Евангелието, така и на това Послание. Накратко казано, ако ние приемем, че четвъртото Евангелие е написано от апостол Йоан, трябва да приемем, че това Послание също е написано от него.

III. Датиране

Някои вярват, че Йоан е написал три канонични Писма от Ерусалим през 60-те години, преди разрушението на града от римляните, но обикновено за написването на това Послание се приема една покъсна дата през първи век (60-96 г. сл. Хр.). Бащинският тон на самото Писмо до голяма степен съответства на древното предание, според което старият Йоан е бил носен на ръце в събранието, за да каже на другите вярващи: „Дечица, да любим един другиго."

IV. Историческа обстановка и основна тема на посланието

По времето, в което Йоан пише, вече се е била появила една секта, позната като гностицизъм (от гр. *gnosis* = знание). Гностиците са се представяли за християни, но християни, които притежавали *допълнително знание* освен знанието, проповядвано от апостолите. Те са твърдели, че един човек не може да се осъществи напълно, ако не навлезе в техните по-дълбоки „истини". Някои от тях са проповядвали, че материята е зло и следователно Човекът Исус не е могъл да бъде Бог. Те са правели разлика между Исус и Христос. „Христос" е божествена еманация, която е слязла върху Исус по време на Неговото кръщение и Го е напуснала преди смъртта Му, вероятно в Гетсиманската градина. Според тях Исус наистина *е* умрял, но Христос *не* е умрял. Както казва Майкъл Грийн, те са настоявали, че „небесният Христос е прекалено свят и духовен, за да се остави да бъде омърсен от постоянния контакт с човешката плът". Накратко казано, те са отричали Превъплъщението, факта, че Исус е Христос, и факта, че Исус Христос е както Бог, така и Човек. Йоан е разбрал, че тези хора не са истински християни и затова е решил да предупреди своите читатели за опасността от тях, като им покаже, че гностиците не носят белезите на истинските Божии деца. Според Йоан един човек или е Божие дете, или не е; трета възможност няма. Ето защо неговото Послание е изпълнено със споменаването на такива крайни противоположности като светлина и тъмнина, любов и омраза, истина и лъжа, живот и смърт, Бог и дявол. В същото време трябва да се отбележи, че апостолът обича да описва хората в тяхното обичайно поведение. Когато прави разлика между християните и нехристияните например, той не обосновава своите изводи върху един-единствен факт на грешно деяние, а върху характерното за отделния индивид. Дори и счупеният часовник може да показва точно време само веднъж на всеки двайсет и четири часа! Но здравият часовник показва точно време непрекъснато. Подобно на него и общото, ежедневно поведение на християнина е свято и праведно, и по това може да се познае, че той е Божие дете. Йоан много пъти употребява думата „знаем". Гностиците са твърдели, че *знаят* истината, но Йоан тук изрежда истинните факти на християнската вяра, която може да се *знае* със сигурност. Той описва Бога като светлина (1:5); любов (4:8, 16); истина (5:6) и живот (5:20). Това не означава, че Бог не е Личност, а означава, че Бог е изворът и на тези четири благословения. Йоан също така казва, че Бог е праведен (2:29; 3:7); чист (3:3) и безгрешен (3:5).

Макар и да използва прости *думи, мислите,* които апостолът изразява, са често пъти много дълбоки, а понякога и трудни за разбиране. Затова, когато изучаваме тази книга, трябва да се молим Господ да ни помогне да разберем смисъла на Неговото слово и да се подчиняваме на истината, която то ни разкрива.

Схема на изложението

I. Пролог: християнското общение (1:1-4)
II. Начини на поддържане на общението (1:5-2:2)
III. Белезите на тези, които участват в християнското общение: послушанието и любовта (2:3-11)
IV. Етапи на растеж в общението (2:12-14)
V. Две опасности за общението: светът и лъжеучителите (2:15-28)
VI. Белезите на тези, които участват в християнското общение (продължение): правдата, любовта и доверието, което то носи (2:29-3:24)
VII. Нуждата да можем да различаваме между истината и заблудата (4:1-6)
VIII. Белезите на тези, които участват в християнското общение (продължение) (4:7-5:20)
А. Любовта (4:7-21)
Б. Здравото учение (5:1а)
В. Любовта и послушанието, което тя произвежда (5:1б-3)
Г. Вярата, която побеждава света (5:4, 5)
Д. Здравото учение (5:6-12)
Е. Увереността чрез Словото (5:13)
Ж. Увереността в молитвата (5:14-17)
З. Знание за духовните реалности (5:18-20)
IX. Завършващ призив (5:21)

Коментар

I. Пролог: християнското общение (1:1-4)

1:1 Доктриналната основа на всяко истинско общение е Личността на Господ Исус Христос. Не може да има истинско общение с онези, които имат лъжлива представа за Него. Първите два стиха подчертават истината за Неговата вечност и истинността на Неговото превъплъщение. Същият Този, Който е съществувал от вечността с Бог Отец, е слязъл в света като истински Човек. Истинността на Неговото превъплъщение се вижда от факта, че апостолите са Го **чули,** видели **с очите** си, изгледали в най-дълбок размисъл и действително **попипали. Словото на живота** не е било просто една мигновена илюзия, а действителна Личност в тяло от плът.

1:2 2 ст. потвърждава, че Този, „Който **беше у Отца**" и Когото Йоан нарича **„вечния живот"**, „стана плът и пребиваваше между нас" и **„се яви"** на апостолите.

Следващите няколко мисли на един неизвестен автор ни показват практическото приложение на първите два стиха в нашия живот:

„Аз съм щастлив, че моето познание за вечния живот не се основава на разсъжденията на философи и дори на теолози, а на безупречното свидетелство на онези, които са чули, видели, разгледали и попипали Този, у Когото той е бил въплътен. Това не е бил просто един красив сън, а сигурен факт, внимателно наблюдаван и точно записан."

1:3 Апостолите не са запазили тази чудесна вест в тайна, както и ние не трябва да правим това. Те са разбрали, че тя съдържа основата за всяко общение и са я заявили силно и ясно. Всички, които приемат свидетелството на апостолите, имат **общение с Отца и с Неговия Син Исус Христос,** а така също и с апостолите, и с всички други вярващи. Колко

е изумително, че виновните грешници могат изобщо да имат **общение с** Бог **Отец и Неговия Син Исус Христос!** И все пак това е точно така.

„Неговия Син Исус Христос." Исус и Христос са едно и също Лице и това Лице е Божият **Син. Исус** е името, което Той получава при раждането Си, и следователно говори за Неговата напълно човешка природа. **Христос** е името, което говори за Него като за Божия Помазаник, Месията. И така, в името **Исус Христос** ние имаме свидетелство както за Неговата човечност, така и за Неговата божественост. Исус Христос е истински Бог и истински Човек.

1:4 Но защо Йоан **пише** всичко това за общението? За да **бъде радостта** ни **пълна.** Йоан разбира, че светът не може да даде на човешкото сърце истинска и трайна **радост.** Такава **радост** можем да получим само чрез истинската си връзка с Господ Исус Христос. Когато един човек е в общение с Бога и с Господа Исуса Христа, той получава една дълбока **радост,** която не може да се наруши от никакви земни обстоятелства. Както казва един поет: „Източникът на всички мои песни е високо в небесата горе."

II. Начини на поддържане на общението (1:5-2:2)

1:5 Общението е една ситуация, в която две или повече лица споделят общи неща. Това е общуване или партньорство. Сега Йоан започва да наставлява своите читатели във връзка с изискванията за общение с Бога, като се позовава на поученията на Господ Исус от времето, когато е бил на земята. Макар и да не е изрично казано, че Господ е казал точно тези думи, същността на Неговото учение е, **че „Бог е светлина и в Него няма никаква тъмнина".** Това означава, **че Бог** е абсолютно свят, абсолютно праведен и абсолютно чист. Бог не може да гледа благосклонно на който и да било грях. От Него нищо не може да се скрие, „но всичко е голо и разкрито пред очите на Този, на Когото има да отговаряме" (Евр. 4:13).

1:6 Оттук следва, че ако един човек иска да има **общение с** Бога, той не може да скрие греха си. Светлината и тъмнината не могат да съжителстват в живота на един човек по едно и също време, така както е невъзможно да съжителстват едновременно в една и съща стая. Ако един човек ходи **в тъмнина,** той не може да бъде в **общение с Бога.** Човек, който казва, че има общение с Него и непрекъснато ходи **в тъмнина,** никога не е бил спасен.

1:7 От друга страна, **ако** човек ходи **в светлината,** той може да **има общение** с Господ Исус и с другите християни. Йоан много решително заявява в този пасаж, че човек или е в светлина, или в тъмнина. Ако е в светлина, той е член на Божието семейство. Ако е в тъмнина, той няма нищо общо с Бога, защото в Бога няма никаква тъмнина. Тези, които ходят в светлина, т. е. тези, които са християни, **имат общение един с друг и кръвта на Исус Христос** непрекъснато ги **очиства от всеки грях.** Цялото Божие прощение се основава на кръвта на Неговия Син, която Той е пролял на Голгота. Тази **кръв** дава на Бога справедливо основание, на базата на което Той може да прости нашите грехове, както се казва в песента: „кръвта никога няма да изгуби силата си." Тя има трайна сила да ни очиства. Разбира се, преди да получат прощение на греховете, вярващите трябва най-напред да се изповядват. Този въпрос е разгледан от Йоан в 9 стих.

1:8 Освен това общението с Бога изисква от нас да признаваме **истината** за себе си. Така например, ако ние отречем, че нашата природа е грешна, „лъжем себе си и истината не е в нас". Забележете, че Йоан прави разлика между **грях** (8 ст.) и *грехове* (9 ст.). Грехът се отнася до нашата зла, покварена природа. Греховете са злините, които сме извършили. Всъщност това, което сме, е много по-лошо

от онова, което сме извършили. Но нека бъде слава на Господа, че Христос умря както за нашия **грях,** така и за нашите *грехове!*

Обръщението не означава пълно изчезване на грешната ни природа. То по-скоро означава присаждане на нова, небесна природа, която има силата непрекъснато да побеждава обитаващия в нас грях.

1:9 За да можем да ходим всеки ден в общение с Бога и с нашите вярващи братя и сестри, ние трябва да **изповядваме греховете си** – съзнателните и несъзнателните си грехове, тайните и явните си грехове, греховете на мисълта и греховете на делото... Трябва да ги извадим наяве пред Бога, да ги назовем по имена, да застанем на Божията страна против тях и да ги изоставим. Да, истинското обръщение означава изоставяне на греховете: „Който крие престъпленията си, няма да успее, а който ги изповяда и оставя, ще намери милост" (Пр. 28:13).

Когато правим това, можем да се позоваваме на обещанието, че Бог е **„верен и праведен да ни прости греховете".** Той е **верен,** в смисъл че е обещал да ни прости и ще удържи на обещанието Си. **Праведен** е **да** ни **прости,** защото е намерил справедливо основание за прощение в заместителското дело на Господ Исус на кръста. Но Бог е обещал не само да ни прости, но „и **да ни очисти от всяка неправда".**

Прощението, за което Йоан говори тук, е родителско прощение, а не юридическо. Юридическото прощение е онова прощение, което грешникът получава, когато повярва в Господ Исус Христос. То се нарича юридическо, защото ни се подарява от Бога в положението на Съдия. Но има грехове, които човек извършва след обръщението. Какво ще стане с тях? Що се отнася до наказанието на тези грехове, неговата цена вече е платена от Господ Исус на кръста на Голгота. Но за да може да живее в общение с Божието семейство, съгрешилият светия се нуждае от родителско прощение, т. е. прощението на Бога като негов Баща. Той може да получи това прощение, като изповяда греха си. Ние се нуждаем от юридическо прощение само веднъж, защото то се отнася до всички наши грехове – минали, настоящи и бъдещи. Но нуждата ни от родителско прощение не престава през целия ни християнски живот.

Когато **изповядваме греховете си,** ние трябва да повярваме, на основание на авторитета на Божието слово, че Бог ни прощава. И ако Той ни прощава, ние също трябва да желаем да си простим.

1:10 И накрая, за да бъдем в общение с Бога, ние не трябва да отричаме, че сме съгрешили. Бог е казал много пъти в Своето слово, че всички сме съгрешили. Който отрича това, **прави** Бога **лъжец.** Това е в пряко противоречие с Неговото слово и пълно отричане на причината, поради която Господ Исус дойде, за да пострада, да пролее кръвта Си и да умре.

Така ние виждаме, че за общението с Бога не е нужен безгрешен живот, а е нужно да поставяме в Неговото присъствие всички свои грехове, да ги признаваме и да ги изоставяме. Това означава, че ние трябва да бъдем абсолютно честни по отношение на себе си, да бъдем нелицемерни и да не скриваме нищо от това, което наистина сме.

2:1 Най-напред Йоан ни представя идеалния Божий критерий за Неговия народ, а след това и милостивите Му мерки в случай на неуспех в постигането на този критерий. С думите **„дечица мои"** Йоан се обръща към всички членове на Божието семейство, след което поставя пред нас идеалния стандарт на Бога в изречението: **„Това ви пиша, за да не съгрешите."** Тъй като Бог е съвършен, Той изисква от Своя народ абсолютно съвършенство. Той нямаше да бъде Бог, ако беше казал: „Това ви пиша, за да съгрешавате, колкото се може по-малко." Бог не може да търпи греха и в най-малката му степен, затова Той поставя пред нас целта

на съвършенството. Пример за това са и думите на Господ Исус, които Той каза на жената, хваната в прелюбодеяние: „Нито Аз те осъждам; иди си, отсега не съгрешавай вече."

В същото време обаче Господ много добре знае какво представляваме. Той знае, че ние сме прах, и милостиво ни дава изход в случай на провал. Това се вижда в думите: „... но **ако съгреши някой, имаме Ходатай при Отца, Исуса Христа праведния."** **Ходатай** е онзи, който застава на страната на друг човек в случай на нужда, за да му помогне. Точно това прави и Господ Исус за нас, когато съгрешаваме. Той веднага застава на наша страна, за да ни върне отново към общение със Себе Си. Забележете, че Той не казва: „Ако някой изповяда греховете си..." Като наш Ходатай Господ се стреми да ни доведе до положение, в което ние ще изповядаме и ще изоставим нашите грехове.

В този стих има едно прекрасно нещо, което никой не трябва да пропусне да забележи. Йоан казва: **„Ако съгреши някой, имаме Ходатай при Отца."** Той не казва „Ходатай *при Бога*", а „Ходатай *при Отца*", т. е. дори и когато съгрешим, Бог все още си остава наш **Баща**. Това ни напомня благословената истина, че макар и да нарушава общението ни с Бога, грехът не разрушава връзката ни с Него. Когато един човек се новороди, той става Божие дете. От този момент нататък Бог е негов **Баща** и нищо не може да разруши тази връзка. Раждането е нещо, което не може да стане невалидно. Синът може да донесе позор на своя баща, но той си остава негов син просто защото е роден от него.

Забележете, че нашият **Ходатай** е **Исус Христос праведният.** Прекрасно е да имаш **праведен** защитник. Когато Сатана донесе някакво обвинение срещу някой вярващ, Господ Исус може да се позове на Своето свършено дело на Голгота и да каже: „Напиши и това в моята сметка."

2:2 Господ Исус не е само наш Ходатай, но и **„умилостивение за нашите грехове".** Това означава, че като е умрял за нас, Той ни е освободил от вината за нашите грехове и е възстановил връзката ни с Бога, като е осигурил необходимото основание за удовлетворение на Неговия гняв и е отстранил всяка бариера от пътя на общението ни с Него. Бог може да ни показва милост, защото Христос е удовлетворил всички Негови изисквания. Едва ли в човешката съдебна практика има случай, когато адвокатът (или защитникът) плаща за престъплението на своя клиент, но в случая става въпрос точно за това – Господ Исус е платил за нашите престъпления и което най-забележителното, Той е платил, като е жертвал лично Себе Си.

След това Йоан добавя, че Господ Исус е жертвал Себе Си **не само за** нашите грехове, **но и за греховете на целия свят.** Това не означава, че целият свят е спасен, а че делото на Господ Исус е *достатъчно* по стойност за спасението на целия **свят,** макар и да е *валидно* само за онези, които наистина Му се доверяват. Именно защото Неговото дело е достатъчно за целия свят, евангелието може да се проповядва на всички хора. Но ако всички хора можеха автоматично да се спасят, тогава нямаше да има нужда то да се проповядва.

Интересно е да се отбележи, че надписът на кръста е бил написан на староеврейски – езика на Божия избран народ, и на гръцки, и на латински – основните езици на тогавашния свят. Било е възвестено на целия свят, че Исус Христос е достатъчният Спасител на всички хора от всички народи и племена.

III. Белезите на тези, които участват в християнското общение: послушанието и любовта (2:3-11)

2:3 Оттук започва описанието на истинските белези на онези, които участват в християнското общение. Първият белег е подчинението. Ние можем да бъдем

уверени в истинността на връзката си с Бога, ако нашият живот е изпълнен с желание да вършим Неговата воля. Тези стихове са насочени без съмнение към гностиците, които претендират за висше познание на Бога, но се интересуват много малко от Господните **заповеди.** Йоан показва, че това познание е празно и без никаква стойност.

Подчинението на вярващия на Господа съдържа три страни: той трябва да пази **Господните заповеди** (3 ст.); да пази *словото Му* (5 ст.) и да ходи така, *както е ходил Христос* (6 ст.). Тук забелязваме една възходяща градация на мисълта. Да **пазиш Неговите заповеди** означава да се подчиняваш на поученията на Господ Исус, които се намират в НЗ. Да пазиш *словото Му* означава не само да се подчиняваш на това, което е писано, но и да желаеш да правиш това, което знаеш, че ще Му донесе радост. Да ходиш така, *както е ходил Той,* означава да живееш според пълната мярка на съвършените Божии изисквания към Неговия народ: да живееш така, както е живял Исус.

2:4 Йоан не иска да каже, че християнският живот се състои в безгрешно подчинение на Божията воля, а че християнинът обикновено желае да **пази Неговите заповеди** и да върши онова, което е угодно пред Него. Йоан гледа на общото състояние на живота на човека. Ако някой казва, че познава Бога, но **не пази заповедите Му,** тогава става съвсем ясно, че той не казва **истината.**

2:5 От друга страна, когато пазим **словото Му, Божията любов става съвършена в** нас. **Божията любов** не е нашата любов към Бога, а Неговата любов към нас. Идеята е, че Божията **любов** към нас постига своята цел, когато пазим **словото Му.** Тя постига целта си и се осъществява в нашето послушание на Бога.

2:6 Следователно „който **казва, че пребъдва в Него,** сам е длъжен да **ходи, както е ходил** Христос". Животът на Христос, такъв какъвто е описан в Евангелията, трябва да бъде нашият модел и водещ пример. Това не е живот, който ние можем да живеем със собствената си сила или енергия, а живот, който можем да живеем само благодарение на Светия Дух и в Неговата сила. Ние сме длъжни да Му отдадем живота си безрезервно и да Му позволим да живее Своя живот чрез нас.

2:7 Друг важен белег на истинския вярващ е любовта към братята. Йоан казва, че това не е **нова заповед,** която той пише, **а стара заповед, която** те са **имали отначало.** С други думи, Господ Исус е учил учениците Си да се обичат един друг **от** самото **начало** на Своето земно служение.

Гностиците винаги са парадирали със своето учение, като са казвали, че то е едно ново учение. Но апостолът съветва своите читатели да проверяват всичко през учението на Господ Исус, което Той е дал, докато е бил тук, на земята. Винаги има опасност от отклонение от това, което е било в **началото**[1]. Йоан казва: „Върнете се към началото и ще видите истината."

2:8 Но тази заповед не е само стара заповед, тя е и нова, защото в нея има нещо **ново.** Когато Господ Исус е бил на земята, Той не само е учил Своите ученици да се обичат един друг, но им е дал и жив пример за това, на което ги е учил. Неговият живот е бил изпълнен с любов към другите. Така тази заповед е била нещо **истинско... в Него,** докато е бил на земята. Но сега тази стара заповед е нова, в смисъл че по време на тази диспенсация тя е **истинска** не само **в** Него, но и във вярващите също. Тези християни са били преди това езичници, които са живеели в страст и омраза. Сега те са примери за останалите хора и въплъщават в своя живот великия закон на любовта.

По този начин **тъмнината преминава** винаги, когато хората приемат светлината на благовестието. Тъмнината

не е изчезнала напълно, тъй като има още много хора, които не са дошли при Христос, но Христос, **истинската светлина, винаги свети** и винаги, когато се обърнат към Него, грешниците се спасяват и следователно възлюбват братята си.

2:9-11 Пасажът от 9 до 11 стих ни показва разликата между лъжливата и истинската любов. Ако човек казва, че е християнин, а **мрази** истинските християни, това е сигурен белег, че „той **и до сега е в тъмнина**". Последният израз показва, че тук не става въпрос за отклонение. Човекът си е останал такъв, какъвто винаги е бил – неспасен. От друга страна, **този, който** определено **„люби брата си... пребъдва в светлината и в него няма съблазън"**. Това може да означава две неща: или че за самия човек няма опасност да се съблазни, или че той няма да стане причина други да се съблазнят. Ако християнинът наистина живее в непрекъснат контакт с Бога, светлината осветява неговия път и никой друг не може да бъде съблазнен заради несъответствието между неговата изповед и неговите дела. Гностиците са изпитвали дълбока омраза към всички, които са били верни на Божието слово. Това показва, че те са ходели **в тъмнина и не са знаели къде отиват, защото тъмнината е заслепявала очите** им.

В подкрепа на думите за братската любов, която сега описва, апостолът прекъсва за момент описанието, за да изкаже своите пълни с любов поздравления към онези, които са членове на Божието семейство.

IV. Етапи на растеж в общението (2:12-14)

2:12 Най-напред той се обръща към цялото семейство с думата **„дечица"**[2]. Тук тази дума не съдържа никакъв намек за възраст или духовно развитие. Йоан говори на всички, които принадлежат на Господа, което се вижда и от останалата част на стиха: **„... защото ви се простиха греховете заради Неговото име."** Това се отнася за всички християни. Прекрасно е да знаеш, че имаш пълно прощение на твоите грехове. Забележете също, че нашите **грехове се прощават „заради Неговото име"**. Бог ни прощава греховете заради Христос.

2:13 Бащите са онези, които **познават** „Този, **Който е отначало"**, т. е. те са зрелите вярващи, които познават благостта на общението с Божия Син и са удовлетворени от Него. **Младежите** в духовното семейство са онези вярващи, които са пълни с жизнерадост и готовност да се сражават. Те служат във времето на конфликти и борба с врага. **Младежите... са победили лукавия,** защото са научили тайната на победата, а именно: „Не аз, а Христос живее в мен." **Дечицата** са бебетата във вярата. Те може би не знаят много, но познават **Отца.**

2:14 Когато Йоан повтаря съвета си към **бащите,** той казва същите думи. Това е така, защото те са постигнали зрелост в духовния си растеж. При обръщението си към **младежите** той ги нарича **„силни"** – силни в Господа и в силата на Неговата мощ. Те са **победили лукавия,** защото **Божието слово пребъдва в** тях. Господ Исус успя да победи Сатана в пустинята, като цитира Писанията. Това показва още веднъж колко е важно да се храним постоянно от Библията и да бъдем винаги готови да отблъснем с нея атаките на Сатана.

V. Две опасности за общението: светът и лъжеучителите (2:15-28)

Пасажът от 15 до 17 ст. съдържа сериозно предупреждение по отношение на света и цялата негова фалшивост. Може би то е отправено най-вече към младите хора, за които светът изглежда особено привлекателен, но като цяло предупреждението се отнася за всички Господни хора. Светът, за който става въпрос тук, не е планетата, на която живеем, или естественото творение,

което ни заобикаля. Това е системата, която човек е изградил в опитите си да заживее щастливо без Христос. Тя може да включва областта на културата, изкуството, образованието... и всяка друга област, в която Господ Исус не е обичан или желан. Някой я беше описал като „познатото ни човешко общество, организирано на погрешни принципи и характеризиращо се с низки желания, фалшиви стойности и егоизъм“.

2:15, 16 Тук Йоан съвсем ясно ни предупреждава, че **не трябва да любим „света, нито каквото е на света“** поради *простата причина*, че любовта към света е несъвместима с **любовта** към **Отца. Всичко, което светът** може да ни предложи, може да се опише като **„похотта на плътта, пожеланието на очите и тщеславието на живота“. „Похотта на плътта“** засяга онези чувствени телесни апетити, които произлизат от злата ни природа. **„Пожеланието на очите“** се отнася до онези зли желания, които могат да бъдат предизвикани от това, което виждаме. **„Тщеславието на живота“** е онази несвята амбиция, която търси изява само на себе си и слава само за себе си. Тези три елемента на светския живот се виждат много ясно в греха на Ева. Дървото е било „добро за храна“, т. е. задоволявало е **„похотта на плътта“**. Било е „приятно за очите“ – отговаряло е на **„пожеланието на очите“**. Било е „желателно, за да дава знание“ – ласкаело е **„тщеславието на живота“**.

Също както *дяволът* се противопоставя на *Христос* и както *плътта* е противоположна на *Духа,* така и *светът* е враждебен на *Бога.* Страстите, алчността и амбициите **не са от Отца, а от света;** те не произлизат от Бог **Отец,** а от **света.** Това, което е в света, подхранва любовта към преходното. Човешкото сърце никога не може да намери удовлетворение в него.

2:17 „Светът преминава и неговите похоти“ също. Когато една банка върви към банкрут, умните хора не влагат парите си в нея. Когато основата на една сграда се клати, интелигентните строители прекратяват строежа. Да живееш за този свят е все едно да ремонтираш Титаник. Мъдрите хора не живеят за **свят,** който **преминава. Но „който върши Божията воля, пребъдва до века“. Божията воля** е онова, което ни избавя от изкушението на **преходните** неща. Между другото, това е било и мотото на живота на великия евангелист Д. Л. Муди, което е било издълбано и върху надгробния му камък: „Който върши Божията воля, пребъдва до века.“

2:18 Друга проверка за онези, които са в християнското общение, е проверката на учението. Йоан въвежда тази тема с едно предупреждение против лъжеучителите, отправено към „бебетата“ в Христос. Младите във вярата са особено податливи на лъжите на **Антихриста.** Читателите на Йоан са разбрали, че **Антихристът** ще се появи преди идването на Христос и че ще се представя като Него. Също както идващите събития хвърлят сянка, преди да дойдат, така и преди идването на **Антихриста** ще се появят **много антихристи.** Това са лъжеучители, носители на един лъжлив христос и едно лъжливо евангелие. Времето, в което живеем сега, е пълно с култове, които отричат Христос. Това е свидетелство, че идването на Спасителя е наближило.

2:19 Тези лъжеучители са хора, които някога са изповядали, че са християни, и са били свързани с апостолите, но в сърцето си не са били истински вярващи, което се вижда от факта, че са излезли **от** християнското общение. **„Ако бяха били от нас, щяха да си останат с нас.“** Тук ние научаваме, че истинската вяра винаги притежава качеството да бъде постоянна. Ако един човек е наистина новороден, той ще продължи да бъде в Господа. Това не означава, че ние се спасяваме, като показваме постоянство, а че постоянството е признак на истинска вяра.

Лъжеучителите **са излезли, „за да стане явно, че те всички не са от нас“.**

2:20 Всичко това ни кара да се запитаме: „Как един млад вярващ може да знае кое е истина и кое лъжа?“ Отговорът е, че ние **имаме помазание от Светия и... знаем всичко. Помазанието** се отнася до Светия Дух и идва **от „Светия“,** т. е. от Господ Исус Христос. Когато се спаси, човек получава Светия Дух, Който дава на вярващия способност да прави разлика между истината и лъжата. С твърдението **„знаете всичко“**[3] Йоан няма предвид всичко без изключение. Вярващите нямат съвършено знание, а имат способност да различават кое знание е истинно и кое не е. В този смисъл и най-младият и прост вярващ има способност да различава духовните неща – нещо, което липсва на един неспасен човек, бил той и професор по философия. Християнинът може да види много повече неща от небесното царство на колене вътре в него, отколкото неспасеният, който наднича прав от оградата на царството. Когато се роди едно дете в материалния свят, то автоматически получава всички характерни черти на човешката раса – очи, ръце, крака, мозък... То получава тези органи още при раждането си и никога по-късно. И макар че те продължават да растат и да се развиват, те се намират в човешкото тяло още от самото начало. Същото става и когато човек се новороди. Той получава всички способности, които ще му бъдат необходими за в бъдеще, макар и след това да има безкрайни възможности да ги развива.

2:21 Йоан пише всичко това **не защото** неговите читатели не знаят **истината, а** за да ги утвърди още повече в истината, която знаят, и да им напомни, че **„никаква лъжа не е от истината“.** Гностиците са проповядвали учения, враждебни на Божието слово, и следователно – лъжливи. Тяхната главна лъжа и основа на цялото им учение е било отричането на твърдението, че Исус е Христос. Както вече беше посочено във въведението, те са проповядвали, че Исус е бил просто един човек и че Христос е дошъл върху Него при кръщението Му. Това е една от големите лъжи, проповядвани от някои култови движения и в наши дни. Библията навсякъде казва, че Исус от НЗ е ГОСПОД (Йехова) от Стария. Не е истина, че Христос е дошъл върху Исус; истината е, че Исус е Христос.

2:22 Йоан изрично подчертава, че отричането на божествеността на Господ **Исус** е отричане от **Отца.** Някои хора обичат да вярват, че се покланят на Бога, макар и да не искат да имат нищо общо с Господ Исус Христос. Апостол Йоан казва: **„Той е Антихрист, който се отрича и от Отца, и от Сина.“**

2:23 В Йоан 8:19, 42 Исус казва, че тези, които не признават Неговата божественост и не Го любят, не познават също и Отца и Той не е техен Баща. **„Никой, който се отрича от Сина, няма нито Отца; а който изповядва Сина, има и Отца.“** Това е чудесната истина за единството на **Отца** и **Сина.** Човек не може да има **Отца,** без да има **Сина.** Това е едно послание, на което трябва да обърнат внимание всички унитаристи, представители на движението „християнска наука“, мюсюлмани, модернисти, свидетели на Йехова и евреи.

2:24 Защитата на младите вярващи срещу лъжеучителите се крие в **запазването на онова, което са чули отначало** – учението на Господ Исус и всички Негови апостоли. Стойте по-близо до Божието слово – това е „тайната“ на нашата сигурност! Ние трябва да подлагаме всичко на проверката на въпроса: „Какво казва Библията за това?“ Ако едно учение не се подкрепя от Библията, ние също не трябва да го подкрепяме. Нека си припомним какво казваше д-р Айрънсайд: „Ако е ново, значи не е истинно, а ако е истинно, значи не е ново.“

2:25 Когато пребъдваме в християнското учение, ние доказваме истинността на нашата вяра. А **обещанието** за та-

зи вяра е **вечен живот.** Когато приемем Господ Исус, ние получаваме Неговия собствен живот – **вечния живот;** и този живот ни помага да изпитваме всички нови и съмнителни учения.

2:26, 27 Йоан пише това на младите вярващи, за да ги предупреди за опасността *от срещата с лъжеучители.* Той обаче не се страхува за изхода от тази среща, защото знае, че неговите читатели са **приели помазанието,** което е **от** Господ Исус. Както вече казахме, **помазанието** е Светият Дух, а тук ние научаваме, че „помазанието... **остава във вас".** Това е едно положително твърдение, което ни казва, че след като веднъж приемем Светия Дух, Той никога няма да ни се отнеме. И защото сме приели Светия Дух ние **нямаме нужда** да ни **учи някой.** Това не означава, че нямаме нужда от християнски учители в църквата. Бог специално говори за тази необходимост в Ефесяни 4:11. Това означава, че християнинът няма нужда от никакво друго учение за Божията истина освен това, което се намира в Божието слово. Гностиците са претендирали, че притежават допълнителни истини, но Йоан тук ни казва, че ние нямаме нужда от допълнителни истини. С Божието слово в ръка и с Божия Дух в сърцето християнинът е снабден с всичко необходимо за наставление в Божията истина.

2:28 Сега Йоан се обръща към всички скъпи **„дечица"** в Божието семейство с увещанието: „Дечица, и сега **пребъдвайте в Него, та когато се яви, да имате дързновение и да не се посрамим пред Него в пришествието Му."** Формата 1 л. мн. ч. на глагола „посрамим" показва, че тук става въпрос за апостолите и че ако християните, на които пише Йоан, не останат верни на Господа, апостолите, които са ги довели до Христос, ще **бъдат посрамени** при **пришествието** на Христос. Този стих подчертава важността на работата след повярването при всички видове евангелизаторски дейности. Той също така предполага възможността да се засрамим, когато дойде Христос.

VI. Белезите на тези, които участват в християнското общение (продължение): правдата, любовта и доверието, което то носи (2:29-3:24)

2:29 Четвъртата семейна черта на християните е **правдата.** Ние знаем, че в материалния свят подобното ражда себеподобно. Така е и в духовния свят. **Всеки, който върши правда, е роден от** Бога. Тъй като Бог **е праведен,** всичко, което Той прави, е праведно и следователно всеки, който е **роден от Него,** е праведен. Това е желязната логика на Йоан.

3:1 Мисълта, че ние сме родени от Бога, изпълва апостола с удивление и призовава неговите читатели да видят чудната **любов,** която ни е довела в **Божието** семейство. Любовта е могла да ни спаси и без да ни направи **Божии деца.** Но **начинът,** по който Божията любов ни спасява, ни прави Божии **деца: „Вижте каква любов е дал нам Отец, да се наречем Божии чада!"**[4]

Гледайки ни всеки ден, **светът не ни** познава като Божии деца. Хората от света не могат да ни разберат, така както не са могли да разберат Господ Исус при Неговото Първо идване: „Той бе в света; и светът чрез Него стана; но светът Го не позна. У Своите Си дойде, но Своите Му Го не приеха." Тъй като ние носим същите характеристики като Господ Исус, не можем да очакваме, че светът ще ни разбере.

3:2 Разбрани или не, ние **сега сме Божии децата,** и това е гаранцията за бъдеща ни слава. „Още **не е станало явно какво ще бъдем; но знаем, че когато стане явно, ще бъдем подобни Нему, защото ще Го видим, както е."** Това *не* означава, че ние ще бъдем *физически* като Исус в небето. Господ Исус ще има Свой собствен образ и ще носи белезите от раните на Голгота през цялата вечност. Ние вярваме, че всеки от нас също ще има свои

собствени характеристики и ще се различава от другите. Библията никъде не казва, че в небето всички ще изглеждаме еднакво. Но в морално отношение ние всички ще бъдем като Господ Исус Христос. Ще бъдем свободни от осквернение, грях, болести, скръб и смърт.

И как ще се осъществи тази чудна промяна? Отговорът е, че един поглед към Христос ще бъде достатъчен да я осъществи. **„Защото ще Го видим, както е."** Тук, в земния ни живот, ние ставаме като Христос постепенно, докато Го гледаме с вяра в Божието слово. Но когато **Го видим Такъв, Какъвто е,** този процес ще бъде абсолютно завършен, защото да **Го видим** означава да **бъдем като Него.**

3:3 Всеки, който има тая надежда да види Христос и да бъде като Него, **„очиства себе си, както Той е чист".** *Християните са разбрали много отдавна*, че надеждата за скорошното завръщане на Христос упражнява освещаващо въздействие в живота на вярващия. Вярващият не иска да прави нищо, което не би искал да прави в момента на връщането на Христос. Забележете какво се казва тук: **„... очиства себе си, както Той** (Христос) **е чист."** Тук *не* се казва „...както Той (Христос) очиства Себе Си". Господ Исус никога не е трябвало да очиства Себе Си – Той е чист. При нас очистването е постепенен процес; при Него то е факт.

3:4 Противоположното на очистването е описано в 4 стих: **„Всеки, който върши грях, върши и беззаконие, защото грехът е беззаконие."** Думата **„върши"** е превод на гръцката дума *„poieo"* – *правя* нещо непрекъснато и продължително. Възможно е да има грях и когато няма закон. Грехът е бил в света и във времето от Адам до Мойсей – преди да бъде даден Божият закон. **Грехът е беззаконие.** Той означава неподчинение на Бога, самоволие и отричане на законния суверенитет на Бога. Всъщност той означава да поставиш своята воля над Божията воля, да се противопоставиш на една Жива Личност, Която има право да ѝ се подчиниш.

3:5 Християнинът не може да продължи да върши грях, защото това ще означава пълно отричане на целта на идването на Господ Исус в света. Защото **Той се яви, за да отнесе греховете ни.** Да продължиш да вършиш грях означава да живееш в пълно пренебрежение на причината за Неговото превъплъщение.

И още нещо – християнинът не може да продължи да върши грях, защото това означава да се отрече от Този, Чието име носи. **„В Него няма грях."** Това е един от трите ключови пасажа в НЗ, който подчертава факта за безгрешната човешка природа на Господ Исус Христос. Петър ни казва: „Който грях не е *сторил.*" Павел ни казва: „Той не *знаеше* грях." Сега Йоан, ученикът, който е познавал Господа много отблизо, прибавя своето свидетелство и ни казва: „В Него *няма* грях."

3:6 „Никой, който пребъдва в Него, не съгрешава; никой, който съгрешава, не Го е видял, нито Го е познал." Този стих ни показва разликата между истинския вярващ и този, който никога не е бил новороден. За истинския вярващ определено може да се каже, че той не продължава да съгрешава. Тук не става въпрос за отделни, изолирани грешни деяния, а за продължително, обичайно и характерно поведение. Тук не става въпрос и за това, че ако един християнин извърши грях, той загубва спасението си. Тук се говори за това, че когато един човек постоянно съгрешава, това показва, че той никога не е бил новороден.

На това място всеки от нас си задава следния въпрос: „Кога един грях става постоянен? Колко често човек трябва да върши един грях, за да се каже, че това е негово характерно поведение?" Йоан не ни дава отговор на този въпрос. Той просто ни предупреждава за това и ни оставя сами да си дадем отговор.

3:7 Макар и да са имали големи претенции по отношение на своето знание, гностиците не са имали никакви претенции по отношение на своето поведение. Затова Йоан ни казва: **„Дечица, никой да не ви заблуждава: който върши правда, праведен е, както и Христос е праведен.“** По този въпрос не трябва да има никакво съмнение – човек не може да притежава духовен живот и да продължи да съгрешава. Но човек може да върши правда само когато има същото естество като Този, Който **е праведен.**

3:8 Някои деца толкова много приличат на своите родители, че няма нужда да ни се представят, за да ги познаем. Това се отнася и за Божиите деца, и за децата на дявола. **„Който върши грях, от дявола е; защото дяволът отначало съгрешава.“** Тук отново виждаме мисълта: „Този, който постоянно върши грях, е от дявола.“ Дяволът съгрешава (постоянно, характерно поведение) още от самото начало, т. е. от първия път, когато е съгрешил. По този широк път го следват всички негови деца. Тук трябва да припомним, че хората стават Божии деца чрез новорождението, но за децата на дявола никъде не се казва, че се новораждат. Човек става дете на дявола просто като подражава на неговото поведение, но никой не се ражда като дяволско дете.

Господ Исус е дошъл, „за да **съсипе делата на дявола“.** Господ е могъл да унищожи дявола с една-единствена дума, но вместо да направи това, Той е дошъл в този свят, за да пострада, да пролее кръвта си и да умре, за да може да съсипе **делата на дявола.** Ако на Спасителя отмахването на греха Му е струвало толкова много, какво трябва да бъде отношението към греха на тези, които уповават на Него като на Спасител?

3:9 9 ст. още веднъж ни казва, че за онзи, който **е роден от Бога,** е невъзможно да продължи да съгрешава. Някои изследователи на Библията смятат, че в този стих се говори за новата природа на вярващия, в смисъл че докато старата природа на човека може и наистина продължава да съгрешава, новата природа не може да прави това. Ние обаче смятаме, че тук апостолът отново прави разлика между новородения и ненововородения човек на основание на постоянното или обичайното им поведение. Вярващият няма навик да съгрешава. Той не продължава да живее предизвикателно в грях.

Причината за това е, че **„неговият зародиш пребъдва в Него“.** По отношение на последното твърдение също съществуват значителни спорове между отделните изследователи на Библията. Някои смятат, че под **„зародиш“** тук трябва да се разбира новата природа; други – че това е Светият Дух; а трети – че е Божието слово. Всички тези предположения са верни и следователно възможни като обяснения. Нашето мнение е, че под **„зародиш“** трябва да се разбира новият живот, който се предава на вярващия при обръщението, и че според стиха този небесен живот **остава във** вярващия. Вярващият е вечно осигурен. Вместо да се възползва от своята вечна сигурност, за да съгрешава, вярващият гледа на нея като на сигурна гаранция, че няма да съгрешава. Той **не може да съгрешава** постоянно, **„защото е роден от Бога“.** Тази небесна принадлежност слага край на възможността за продължаване на греха като начин на живот.

3:10а Така ние стигнахме до четвъртата разлика между **Божиите деца и дяволските деца.** Онези, които **не вършат правда, не са от Бога.** Средно положение няма. Няма такива, които са и едното, и другото. Божиите деца се познават по праведния си живот.

3:10б, 11 Този пасаж съдържа продължението на втората проверка на онези, които са в Божието семейство – проверката на **любовта.** Това е продължение от 2:7-17. Още от началото на християнската диспенсация се проповядва, че **любовта** към братята е наше небесно задължение. **Любовта** тук не означава при-

ятелство или обикновена човешка привързаност. Любовта тук е *небесната* **любов.** Тя означава да обичаш другите така, както Христос ги обича. Всъщност това не е по силите на човека, но става възможно чрез силата на Светия Дух.

3:12 Йоан ни припомня първия записан случай на човек, който не е обичал брат си. **Каин** е показал, че **е от лукавия,** като е убил **брат си** Авел. Причината за това негово действие се вижда в думите: „защото **неговите дела бяха нечестиви, а братовите му праведни.“**

3:13 Това, че нечестието мрази правдата, е основен принцип в човешкия живот, който ни обяснява защо **светът мрази** вярващия. На фона на праведния живот на християнина нечестието на невярващия личи още по-ясно. Невярващият ненавижда това изобличение и вместо да промени поведението си, се опитва да разруши това, което прави нечестието му по-явно. Това е толкова безсмислено, колкото когато човек чупи линеала или правоъгълника, който показва колко е крива линията, която е нарисувал с ръка.

3:14 „Ние знаем, че сме преминали от смърт в живот, защото любим братята.“ Наистина е забележително да видиш как се променя отношението на един човек към християните след неговото спасение. Това е един от начините, чрез който ние получаваме увереност в спасението. Човек може да се нарича християнин, но ако той не обича истинските Божии деца, **„остава в смърт“.** Така казва Библията. Той винаги е бил мъртъв духовно и продължава да си остава такъв.

3:15 В очите на света омразата не е голямо зло, но Бог казва, че тя е равна на убийство. Ако се замислим малко повече, ще видим, че тя наистина е убийство в зачатък. Защото мотивът вече го има, макар и действието да не е извършено. Затова **„всеки, който мрази брата си, е човекоубиец“.** Когато казва, **че „в никой човекоубиец не пребъдва вечен живот“,** Йоан няма предвид това, че един убиец никога не може да бъде спасен. Той иска да каже, че този, който мрази своите ближни, е потенциален убиец и неспасен човек.

3:16 Давайки живота си за нас, нашият Господ ни даде пример за най-висшата **любов.** Тук Христос е пълната противоположност на Каин. Христос ни показа най-висшия израз на любовта. В известен смисъл любовта е невидима, но ние можем да я видим по нейното изявление. На Голготския кръст ние видяхме изявлението на истинската любов. В заключение Йоан казва, че **ние също „сме длъжни да дадем живота си за братята си“.** Това означава, че нашият живот трябва да се състои от непрекъснато даване на другите вярващи и че ние също трябва да сме готови да умрем за тях, ако е необходимо. На повечето от нас никога няма да се наложи да умрат за другите, но всеки от нас трябва да показва братолюбието си, като споделя материалните си блага с онези, които имат нужда от тях. Това е, което иска да ни каже и 17 стих.

3:17 16 ст. ни показва най-многото, което можем да направим за нашите братя, а 17 стих – най-малкото, което можем да направим за тях. Йоан определено казва, че този, който **„вижда брата си в нужда“** и не му дава това, от което се нуждае, не е християнин. Това не означава, че ние трябва да даваме безразборно, защото има опасност да навредим на някого, като му дадем например пари, с които той ще злоупотреби. Но този стих наистина поставя обезпокоителни въпроси пред всички християни, които обичат да трупат пари и богатство.

3:18 Ние **не** трябва да **любим на думи или „с език“, а на дело и „в действителност“.** С други думи, любовта не е въпрос на чувства, нито израз на нещо фалшиво. Тя се изразява в истински дела, които говорят за загриженост и внимание.

3:19 Когато показваме тази истинска и действена любов към братята си, ние ще знаем, **„че сме от истината"**, и **това** ще **дава увереност в сърцата ни**, когато заставаме **пред Бога** в молитва.

3:20 „...относно всичко, в което нашето сърце ни осъжда; защото Бог е по-голям от сърцето ни и знае всичко." Този стих говори за състояние, в което ние заставаме пред Бога в молитва. Той може да се разбира по два начина.

Според първия Бог е **по-голям** от сърцето ни по отношение *на милосърдието* Си. Макар и да се чувстваме много недостойни, Бог знае, че дълбоко в себе си ние Го обичаме и обичаме и Неговите хора. Той знае, че ние сме Негови независимо от всички наши провали и грехове.

Според втория **Бог е по-голям от сърцата ни** по отношение на *съденето*. Докато ние познаваме греховете си много ограничено, Бог ги **знае** изцяло и абсолютно. Той знае пълната ни вина, докато ние я знаем само частично. Ние сме склонни да приемем второто обяснение, макар да смятаме, че първото също не е грешно и следователно – възможно.

3:21 Този стих описва състоянието на един човек, който има чиста съвест пред Бога. Чистата съвест не означава, че този човек живее безгрешно, а че той винаги е готов да признае и да изостави греховете си. Така той има **„дръзновение** спрямо **Бога"** и увереност в молитвата. И така, **„ако нашето сърце не ни осъжда, имаме дръзновение спрямо Бога".**

3:22 „И каквото и да поискаме, получаваме от Него, защото пазим заповедите Му и вършим това, що е угодно пред Него." Да **пазиш заповедите Му** означава да пребъдваш в Него, да живееш в една интимна и жизнена близост със Спасителя. Когато по този начин общуваме с Него, Неговата воля става и наша воля. Той ни изпълва с познанието за волята Си чрез Светия Дух. При това положение ние няма да поискаме нищо извън Неговата воля. А когато Го молим по Неговата воля, **получаваме** всичко, **което искаме.**

3:23 Божията **заповед** е **това: „Да вярваме в името на Сина Му Исуса Христа и да любим един другиго, както ни е заповядал."** Тази заповед обобщава всички заповеди от СЗ. Тя съдържа както нашия дълг спрямо Бога, така и дълга ни спрямо другите християни. Нашето първо задължение е да се доверим на Господ Исус Христос. И тъй като истинската вяра се изразява в правилно поведение, второто ни задължение е „да **любим един другиго"**. Това е свидетелство за спасителна вяра.

Забележете, че в този и някои други стихове Йоан използва личните местоимения **Той** и **Него** както по отношение на Бог Отец, така и по отношение на Господ Исус Христос, без изрично да обяснява за Кого става дума. Той се осмелява да прави това, защото Синът е истинен като Отец и затова не е нагло да говори за Тях по един и същи начин.

3:24а С първата половина на 24 ст. завършва разглеждането на темата за любовта като една проверка за Божиите деца: **„И който пази Неговите заповеди, пребъдва в Бога и Бог в него."** Да Му се подчиняваш означава да пребъдваш в Него, а тези, които пребъдват в Него, могат да бъдат сигурни, че и Той пребъдва в тях.

3:24б „И по това познаваме, че Той пребъдва в нас, по Духа, Който ни е дал." Темата за увереността се въвежда с твърдението, че Бог пребъдва в нас **чрез** Светия **Дух.** Всички вярващи имат Светия Дух. Той е Този, Който ги упътва на всяка истина и им помага да познават лъжата.

VII. Нуждата да можем да различаваме между истината и заблудата (4:1-6)

4:1 Споменаването на Светия Дух кара Йоан да си спомни, че в света има много други **духове** и че Божиите деца трябва да бъдат предупредени за тях. Затова

той съветва вярващите да не се доверяват на **всеки дух.** Думата **„духове"** се отнася най-вече до лъжеучителите, но и не само до тях. Фактът, че един човек говори за Библията, Бога и Исус, не означава, че той е истинско Божие дете. Ние трябва да **проверяваме духовете – дали те са от Бога; защото по света са излезли много лъжепророци.** Това са хора, които на думи приемат християнството, но на практика проповядват друго благовестие.

4:2 Йоан ни дава няколко истински въпроса, чрез които да изпитваме тези хора. Основната проверка е отговорът на въпроса: „Какво мислите за Христос?" **„Всеки дух, който изповяда, че Исус Христос дойде в плът, е от Бога."** Тук не става въпрос толкова за изповядване на историческия факт за идването на Исус, а именно че Исус се е родил в света в човешко тяло, колкото за изповядване на живата Личност – **Исус Христос дошъл в плът.** Това е изповед, с която човек признава **Исус** *като* въплътения **Христос.** А да признаеш Исус Христос означава да Му се поклониш като на Господар на твоя живот. И така, когато чуете един човек да казва, че Господ Исус е истинският Божий Христос, вие ще знаете, че той говори чрез Божия Дух. Божият Дух призовава хората да признаят Исус Христос за Господ и да Му предадат живота си. Светият Дух винаги прославя Исус.

4:3 А никой дух, който не изповядва, че Исус Христос дойде в плът, не е от Бога.[5] Това е начинът, по който можем да разпознаваме лъжеучителите. Те не изповядват същия Исус, Който е описан в предишните стихове. **Това е духът на Антихриста, който** е бил предсказан **и** който **е вече в света.** Днес има много хора, които говорят много приятни неща за Исус, без обаче да Го признават за Самия Бог. Те казват, че Христос е „божествен", но не и Бог.

4:4 Скромните вярващи могат да **победят** тези лъжеучители, **защото** имат в себе си Светия Дух, Който им помага да разпознават лъжата и да я отхвърлят.

4:5 Лъжеучителите **са от света** и **затова говорят светски. Светът** е източникът на всяко тяхно учение и затова той **ги слуша.** Това идва да ни подскаже, че одобрението на света не е критерий за истинността на едно учение. Ако някой търси популярност, достатъчно е да говори така, както светът говори, и ще бъде популярен. Но ако иска да бъде верен на Бога, ще трябва да се изправи срещу неодобрението на света.

4:6 В 6 ст. Йоан говори като представител на апостолите. Тук той казва: **„Ние сме от Бога; който познава Бога, нас слуша."** Това означава, че всички, които наистина са родени от Бога, ще приемат учението на апостолите от НЗ. А онези, които не са от Бога, отричат свидетелството на НЗ (или прибавят към него нещо, или го фалшифицират).

VIII. Белезите на тези, които участват в християнското общение (продължение) (4:7-5:20)

А. Любовта (4:7-21)

4:7, 8 Тук Йоан отново се връща към темата за любовта между братята. Той подчертава, че **любовта** е дълг и е в съгласие с характера на **Бога.** Както вече споменахме, Йоан не мисли за обикновената човешка любов, а за онази любов между Божиите деца, която имат само новородените. По произход **„любовта е от Бога" и всеки, който люби, е роден от Бога и познава Бога. „Който не люби, не е познал Бога; защото Бог е любов."** Тук не се казва, че Бог обича. Бог наистина обича, но Той е повече от това – **Той е любов.** Любовта е Неговото естество. Няма истинска любов освен тази, която произлиза от Бога. Думите **„Бог е любов"** струват колкото всички думи във всички езици на света или на небето взети заедно. Барет ги нарича:

„...най-великите думи, които някога са били казани на човешки език, най-великите думи в цялата Библия... Не е възможно да си представим, дори и в най-общи линии, всичко, което тези думи съдържат, защото нито един човешки или създаден интелект никога не е могъл, нито някога ще може да изследва безкрайните дълбочини на тяхното значение. Но все пак можем да кажем с цялото си почитание, че това кратко изречение съдържа ключа към всички Божии дела и пътища... към тайната на сътворението...изкуплението и към Самото Същество на Бога.“ [6]

4:9, 10 Следващите стихове описват изявлението на Божията любов в три времена. В миналото Неговата любов се е изявила в това, че Бог е дал за нас **Единородния Си Син** (4:9-11). Понастоящем тя се изразява в това, че Той пребъдва в нас (4:12-16). И в бъдещето тя ще се изяви в това, че Той ще ни даде дръзновение в съдния ден.

И така, най-напред трябва да кажем, че Бог ни обича като грешници. **„Бог изпрати в света Своя Единороден Син, за да живеем чрез Него... и като умилостивение**[7] **за греховете ни.“** Ние бяхме мъртви и имахме нужда от живот и умилостивение за нашата вина. Изразът **„Своя Единороден Син“** съдържа идеята за уникална връзка, която нито един друг син не може да има. Това, че Бог е изпратил **Своя** Единствен по рода си **Син** в света, за да можем ние да живеем чрез Него, прави Божията любов още по-забележителна.

Бог **не** е показал Своята любов към нас, защото първо **ние** сме Го **възлюбили.** Ние не сме Го възлюбили първо, ние дори сме били Негови врагове и сме Го мразели. С други думи, Той не ни е възлюбил, защото ние сме Го възлюбили, а ни е възлюбил въпреки нашата омраза. Как тогава Бог е показал любовта Си към нас? Като е изпратил **Сина** Си като **умилостивение за нашите грехове. Умилостивение** означава удовлетворение или разрешаване на проблема с греха.

Някои либерални мислители обичат да описват Божията любов, без да казват нищо за изкупителното дело на Христос. Дени прави следния коментар:

„Обърнете внимание на парадоксалното ехо на този стих – Бог е едновременно и милостив, и гневен, и Неговата любов ни дава умилостивението, което отмахва гнева Му от нас. Далеч от намерението да противопоставя любовта на умилостивението, апостолът не може да си представи никакъв израз на любов към никого отделно от умилостивението.“ [8]

4:11 Тук Йоан ни посочва поуката от тази любов за нас: **„Понеже така ни е възлюбил Бог, то и ние сме дължни да любим един другиго.“** Понеже Бог изля изобилно любовта Си върху тези, които са сега Негов народ, **ние също трябва да ги любим** като наши братя.

4:12, 13 Бог изявява любовта Си към нас сега, като пребъдва в нас. Апостолът казва: **„Никой никога не е видял Бога; но ако любим един другиго, Бог пребъдва в нас, и любовта към Него е съвършена в нас.“** В Йоан 1:18 се казва: „Никой, кога да е, не е видял Бога; Единородният Син, Който е в лоното на Отца, Той Го изяви.“ От Евангелието на Йоан научаваме, че невидимият Бог е позволил на света да Го познае чрез Господ Исус Христос. Тук, в Първото си послание, Йоан отново повтаря това, което казва в Евангелието: **„Никой никога не е видял Бога“**. Но сега Бог се изявява на света не чрез Христос, тъй като Той се е върнал при Него и е отдясно на Бога, а чрез вярващите. Колко велика е тази чест – да бъдем тези, чрез които човек вижда Онзи, Който задоволява всички негови нужди! А когато се любим един друг, Неговата любов е съвършена в нас. Това означава, че Божията любов към нас е постигнала своята цел. Според Божието намерение ние никога не трябва да бъдем крайни точки на Неговото

благословение, а само канали, през които то тече към другите. Божията любов ни се дава не за да я трупаме за себе си, а за да може чрез нас да преминава върху другите. Когато имаме такава любов помежду си, ние доказваме, че сме **в Него и Той – в нас**, и че имаме **Неговия Дух.** И така, Бог пребъдва в нас и ние пребъдваме в Него! Това не е ли една прекрасна истина!

4:14 Тук Йоан прибавя и свидетелството на апостолите: **„И ние видяхме и свидетелстваме, че Отец прати Сина Си да бъде Спасител на света.“** Това е едно велико признание на божествената любов в действие. **„Отец прати Сина Си“** – какви безкрайни мащаби на Христовото дело се крият в тези думи! Вайн писа, че мащабите на служението на Христос са безкрайни и само липсата на разкаяние и неверието могат да сложат граници на истинското му влияние.“ [9]

4:15 Благословението от пребъдването на **Бога** в човека е привилегия за всички, които изповядат, **че Исус е Божият Син.** Тук отново не става дума за едно обикновено интелектуално съгласие, а за изповед, която означава отдаване на цялото наше същество на Господ Исус Христос. Има ли по-близко взаимоотношение от това, човек да пребъдва **в Бога** и **Бог** да пребъдва **в него!** За нас е трудно да си представим едно такова взаимоотношение, но бихме могли да го сравним с нещо подобно в естествения свят – например на положението на ръжена в огъня или на гъбата във водата, или на балона във въздуха. Във всеки един от тези случаи обектът е в някаква среда и средата е в него.

4:16 „И ние познаваме и сме повярвали любовта, която Бог има към нас. Бог е любов; и който пребъдва в любовта, пребъдва в Бога, и Бог пребъдва в него.“ **Бог е любов** и тази любов трябва да има обект. Специалният обект на Божията любов са онези, които са родени в Неговото семейство. Ако аз искам да имам общение с Бога, трябва да обичам хората, които Той обича.

4:17 „В това се усъвършенства любовта...“ Не нашата любов се усъвършенства, а Божията любов се усъвършенства в нас. Йоан сега ни пренася в един бъдещ момент – момента, в който ще застанем пред Господа. Дали тогава ще имаме **дръзновение** и увереност или ужасен страх? Отговорът на Йоан е, че ще имаме **дръзновение,** защото съвършената любов е разрешила проблема с греха веднъж завинаги. Причината за нашата увереност в този бъдещ ден се вижда в думите: **„... защото, както е Той, така сме и ние в Тоя свят.“** Сега Господ Исус е в небето и съдът вече е зад гърба Му. Той дойде в света веднъж завинаги и изстрада наказанието за нашите грехове. Тогава Той извърши изцяло изкупителното дело и повече никога няма да трябва да занимава с въпроса за греха. **„Както е Той, така сме и ние в Тоя свят.“** Нашите грехове бяха осъдени на Голгота и затова ние можем с дръзновение да кажем:

Смъртта и съдът са зад мен;
любовта и славата са пред мен.
Всички вълни преминаха над Исус,
всички порои обвиха Христос.

Мисиз Дж. Тренч

Също както съдът е зад гърба на Христос, така и осъждението е зад нашия гръб.

4:18 Тъй като сме познали Божията **любов**, ние вече **не се страхуваме** от погибел. **„В любовта няма страх, но съвършената любов изпъжда страха.“** Неговата **съвършена любов прогонва** нашия **страх.** Най-напред аз съм сигурен в Божията любов затова, защото Той е изпратил Сина Си да умре за мен. На второ място, аз зная, че Той ме обича, защото пребъдва в мен сега. И на трето място, мога да гледам на бъдещето с дръзновение и без страх. „Защото **страхът има в себе си наказание** и **който се страхува, не е усъвършенстван в лю-**

бовта.“ Божията любов не може да действа в онези, които се страхуват от Него. Те никога не са дошли при Него в покаяние и никога не са получили прощение на греховете си.

4:19 „Ние любим [Него][10]**, защото първо Той възлюби нас.“** Единствената причина, поради която **ние** изобщо **любим,** е, **защото Той първо ни е възлюбил.** Десетте заповеди изискват от човека да обича своя Бог и своя ближен. Как тогава Бог би могъл да получи тази любов, която Неговата праведност изисква от нас? Той разрешава проблема, като изпраща Сина Си да умре за нас. Не е възможно да не бъдем привлечени от тази прекрасна любов. Християнинът казва така: „Ти си пролял кръвта Си и си умрял за мен; отсега нататък аз ще живея за теб.“

4:20 Тук Йоан подчертава, че е безсмислено да твърдим, че **обичаме Бога,** ако мразим **брата** си. Колкото повече спиците се приближават към оста на колелото, толкова повече се приближават и една към друга. Така е и с нас: колкото повече се приближаваме към Господа, толкова повече започваме да обичаме нашите вярващи братя и сестри. Йоан казва, че не е възможно да любим Бога, **Когото не** сме **видели,** ако не любим братята си, които сме **видели.**

4:21 Йоан завършва пасажа с повторение на **заповедта,** която **имаме от Него: „Който люби Бога, да люби и брата си.“**

Б. Здравото учение (5:1а)

С това Йоан приключва проблема за истинността на християнския живот и започва да разглежда проблема за проверката на учението или, както също бихме могли да го наречем, проверката на вярата. Първите три стиха ни показват какви са резултатите от вярата. Първият е новорождението, вторият е любовта към Бога, третият– любовта към другите вярващи, и последният – подчинението на Божиите заповеди. И така, най-напред е божественото раждане: **„Всеки, който вярва, че Исус е Христос, е роден от Бога.“** Вярата на човека тук не е едно интелектуално съгласие с този факт, а отдаване на живота му на Исус като Христос.

В. Любовта и подчинението, което тя произвежда (5:1б-3)

5:1б Ако наистина сме **родени от Бога,** тогава ще можем и да **Го** любим. И не само това, но ще можем да любим и Неговите деца. Тук трябва да се отбележи, че от нас се очаква да любим всички вярващи на земята, а не само тези, които принадлежат към едно отделно общество или събрание.

5:2, 3 Четвъртият резултат от вярата е подчинението на Божиите **заповеди. „По това познаваме, че любим Божиите деца, когато любим Бога и изпълняваме Неговите заповеди.“** Тези, които наистина са спасени, имат дълбокото желание да вършат Божията воля. Нашата **любов** към **Бога** се изразява в доброволно подчинение на Неговите заповеди. Господ Исус казва: „Ако Ме люби някой, ще пази учението Ми“

Когато казва, че **„заповедите Му не са тежки“,** Йоан не иска да каже, че не са трудни, а че изискват да се прави това, което новородените обичат да правят. Когато кажеш на една майка да се грижи добре за своето бебе, ти ѝ казваш да прави нещо, което тя обича да прави. **Заповедите** на Господа са най-доброто нещо за нас – това, което носи най-голямо наслаждение на новата ни природа.

Г. Вяра, която побеждава света (5:4, 5)

5:4 После ние научаваме каква е тайната на победата над **света.** Световната система е една чудовищна система от изкушения, която винаги се опитва да ни отдалечи от Бога и от вечните неща, като се стреми да ни заеме вниманието с временното и чувственото. Хората от света са непрекъснато заети с неща, които

са свързани с времето и чувствата. Те стават жертви на преходното.

Само онзи, който **е роден от Бога,** наистина **побеждава света,** защото чрез **вярата** той може да се издигне над преходното в този свят и да види нещата в истинската им, вечна перспектива. Затова този, който действително побеждава света, не е великият учен или философ, или психолог, а простият вярващ, който съзнава, че това, което вижда, е временно, а това, което не вижда – вечно. Само едно зърване на Божията слава в лицето на Исус Христос е достатъчно, за да засенчи цялата слава на този свят.

5:5 Както вече отбелязахме, темата на този пасаж е вярата като пробен камък за вечния живот. Йоан току-що ни каза, че само **който вярва, че Исус е Божият Син,** само **той побеждава** света. Сега апостолът продължава, като обяснява истината за делото на Господ Исус Христос.

Д. Здравото учение (5:6-12)

5:6 Той казва: **„Това е Исус Христос, Който е дошъл чрез вода и кръв."** Тези думи са породили много спорове. Някои смятат, че под **„вода и кръв"** трябва да се разбират истинската вода и кръв, потекли от прободените ребра на Спасителя (Йоан 19:34). Други мислят, че **водата** символизира Божия Дух, а **кръвта** – кръвта на Спасителя, която Той е пролял на Голгота. Трети вярват, че тези думи намекват за естественото раждане, което е свързано с **водата и кръвта.** Ние предлагаме четвърто обяснение, в което сме взели под внимание ереса на гностицизма, който апостолът критикува с това Послание.

Както вече споменахме, гностиците са вярвали, че Христос е дошъл върху Исус по време на Неговото кръщение и Го е напуснал, преди да започнат мъките Му, а именно – в Гетсиманската градина. С други думи, те са казвали: „Христос не е умрял на кръста, а е умрял само Исус, човекът." Това твърдение ограбва делото на Христос от цялата му изкупителна стойност по отношение на греховете на хората. Ние предполагаме, че Йоан използва **водата** като символ на кръщението на Исус, а **кръвта** – като символ на Неговата изкупителна смърт. Това са двете крайни цели на Неговото обществено служение. Йоан казва, че Исус е бил също толкова Христос, когато е умрял на кръста, колкото и когато се е кръстил в река Йордан. **„Това е Исус Христос, Който е дошъл чрез вода и кръв; не само чрез водата** (което твърдят гностиците), **но чрез водата и чрез кръвта."** Изглежда, че човешкото сърце непрекъснато се опитва да се отърве по някакъв начин от доктрината за изкуплението. Хората предпочитат да гледат на Исус като на идеален Човек, съвършен Пример, който им е дал един прекрасен морален кодекс. Но Йоан тук твърди, че Господ Исус е не само Идеалният Човек, но и Идеалният Бог, а така също и Онзи, Който се кръсти в река Йордан и Който даде живота Си в жертва за грешниците. Хората обичат да казват на Христос: „Слез от кръста и ще повярваме в Теб." Ако можеха само да махнат кръста от мисълта си, щяха да бъдат много щастливи. Но Йоан казва: „Не, вие не може да отделите Господ Исус Христос от Неговото съвършено изкупително дело на Голгота."

5:7 „И Духът е, Който свидетелства, понеже Духът е истина." Светият Божий **Дух** винаги свидетелства за истината за Господ Исус, която Йоан ни разкрива тук. Той свидетелства, че Христос е дошъл не само „чрез водата, но чрез **водата и** чрез **кръвта"**, защото това е Божията истина.

5:8 Винаги е неприятно за християните да научат, че някои части от 7 и 8 ст. присъстват в много малко ръкописи на НЗ.[11] Но това не бива да ги безпокои, защото то изобщо не може да промени истината за боговдъхновеността на Писанията. Някои хора смятат, че е важ-

но да имаме всички липсващи части, тъй като в тях са споменати и трите Лица на Триединството. Трябва да кажем обаче, че истината за Триединството не зависи само от този пасаж, но присъства и в много други пасажи от Писанията.

След като е заявил в предишните стихове истината за Личността и делото на Христос, Йоан сега продължава, като описва сигурността на вярата ни в Него. Той казва: **„... три са, които свидетелстват: „Духът, водата и кръвта; и тия три са съгласни."** Въпреки че Божието слово е достатъчно за нас като основа на нашата вяра, Бог благоволява да ни даде още едно тристранно свидетелство. Най-напред това е свидетелството на Духа. Божият **Дух** свидетелства за истината, че Исус Христос е Бог и че Той е единственият Спасител на света. Свидетелството на Духа е записано в Божието слово.

След това идва свидетелството на **водата.** Ние вярваме, че това се отнася за случилото се при кръщението на Господ Исус. Тогава Бог е отворил небесата и е заявил пред всички: „Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение." По този начин Бог Отец е прибавил Своето Собствено свидетелство за Личността на Христос към свидетелството на Божия Дух.

И най-накрая идва свидетелството на **кръвта.** На кръста Господ Исус свидетелства за Себе Си, че Той е Божият Син. Никой не отне живота Му от Него; а Той от Себе Си го даде. Ако беше един обикновен човек, Исус нямаше да може да направи това. **Кръвта** на Господ Исус Христос свидетелства, че въпросът с греха е решен веднъж завинаги и че това решение удовлетворява Бога напълно. Всички **тези три** свидетели **„са съгласни"**, т. е. това е едно обединено свидетелство за съвършенството на Личността и делото на Христос.

5:9 Следващото твърдение на Йоан е един много силен аргумент: **„Ако приемаме свидетелството на човеците, свидетелството на Бога е по-важно."** В ежедневния ни живот ние непрекъснато приемаме на доверие думите на нашите познати и близки. Ако не беше така, нямаше да бъде възможна никаква търговия и никакъв обществен живот. Ние приемаме свидетелството на хора, които не само могат да грешат, но могат и да ни мамят. Но ако можем да се доверяваме на хора, които могат да грешат и да лъжат, колко повече трябва да се доверяваме на словото на Бога, Който не може нито да греши, нито да лъже. Глупаво е да не вярваме на Бога. Неговото свидетелство е абсолютно сигурно.

5:10 Когато човек приеме свидетелството на Бога за Неговия **Син,** Бог запечатва тази истина, като му дава **свидетелството** на Духа вътре **в него.** От друга страна, ако човек не повярва на Бога, той **Го прави лъжец, „защото не е повярвал свидетелството, което Бог е свидетелствал за Сина Си".** Хората смятат, че могат или да приемат, или да отхвърлят свидетелството на Бога за Христос, но Йоан казва, че всеки, който отхвърля Неговото свидетелство, обвинява Бога в нечестие.

5:11 В този стих Йоан обобщава християнското послание: **„И свидетелството е това, че Бог ни е дал вечен живот и че тоя живот е в Сина Му."** Какви дълбоки истини се съдържат в тези думи – Бог е дал **вечен живот** на хората и източникът на този **живот се намира в Неговия Син!**

5:12 И така, всеки трябва да разбере, че **„който има Сина, има тоя живот; който няма Божия Син, няма тоя живот".** Това е толкова просто и ясно! Вечният живот не се намира в някаква философия или образование, или наука, или добри дела, или религия, или църква. За да имаш вечен **живот,** трябва да **имаш Божия Син.** Този, **„който няма Божия Син, няма тоя живот"**, т. е. няма истинския живот. *Вечният* **живот** е неотделим от Исус Христос.

Е. Увереността чрез Словото (5:13)

Вече стигнахме до последния пасаж в това Послание. Тук най-напред Йоан заявява съвсем ясно целта на написаното досега. Целта е тези, **които вярват в името на Божия Син, да знаят, че имат вечен живот.** Ако ти имаш белезите на Божиите деца, знай, че и ти си един от членовете на Божието семейство. Този стих ни казва още една скъпоценна истина, а именно, че сигурността в спасението идва чрез Божието слово. Йоан е написал всичко това, за да могат хората да **знаят, че имат вечен живот.** С други думи, Писанията са написани за това, вярващите в Господ Исус да имат *увереност,* че са спасени. Глупаво е човек да се надява или да предполага, или да чувства, или да търси в тъмното. Да бъдеш уверен, че си спасен, е прекрасно! Йоан заявява по възможно най-ясния начин, че тези, **които вярват в** Господ Исус, могат **да знаят, че имат вечен живот.**

Ж. Увереността в молитвата (5:14-17)

5:14, 15 Когато знаем, че имаме вечен живот, ние можем да застанем пред Господа с **увереност.** Тази **увереност** е описана в 14 и 15 ст. Ние знаем, **че ако Го помолим за нещо по** Неговата **воля, Той чува** тези молитви и ще им отговори. Всъщност ние трябва да се страхуваме да Го молим за нещо, което *не* е по Неговата воля. Някой може да попита: „Как мога да зная каква е Божията воля?" Най-общо Божията воля ни е открита в Свещените Писания, затова ние трябва да изучаваме словото – за да знаем по-добре Божията воля и да можем да се молим по-добре.

5:16 Йоан най-напред ни дава пример за увереност в молитвата, след което ни дава пример, при който увереността е невъзможна. **„Ако някой види брата си, че извърши несмъртен грях, нека се моли и Бог ще му даде живот, сиреч на ония, които съгрешават несмъртно."** Тук очевидно става въпрос за случай, когато един християнин вижда, че неговият брат се е заплел в някакъв грях. Но това не е грях, който носи смърт на човека, който го върши. В такъв случай вярващият може да се помоли за възстановяването на неговия брат и Бог **ще даде** на молещия се **живот** за онзи, който не съгрешава смъртно.

„Има смъртен грях – казва апостолът, – **не ви казвам за него да се помоли".**

Смъртният грях

Не е възможно да се каже със сигурност какво точно е **смъртният грях,** затова най-безопасният начин за разглеждане на този въпрос е да се изброят няколко приети тълкувания и да се каже кое от тях е най-приемливото за нас.

1. Някои смятат, че **смъртният грях** се отнася до грях, който вярващият върши непрекъснато и упорито, без да го изповяда. В 1 Коринтяни 11:30 четем, че някои са умрели, защото са участвали в Господната вечеря, без да преценят добре своето собствено положение спрямо Бога.
2. Други считат, че тук става въпрос за греха на убийството. Ако някой християнин, в момент на възбуда, убие някого, тогава ние не трябва да се молим за неговото освобождение от смъртното наказание, защото Бог винаги е казвал: „Който удари човек смъртоносно, непременно да се умъртви".
3. Трети предполагат, че грехът, за който се говори тук, е хулата против Светия Дух. Господ Исус казва, че онези, които приписват на Веелзевул чудесата, които Той прави в силата на Светия Дух, извършват непростимия грях, за който няма прощение нито в тоя век, нито в бъдещия.
4. Четвърти вярват, че това е някакъв особен вид грях – като греха, извършен от Мойсей или Аарон, или Анания и Сапфира, който Бог наказва, без да се бави.

5. Според едно последно обяснение тук става въпрос за греха на отстъплението. Ние вярваме, че това обяснение най-добре подхожда на контекста. Отстъпник е този, който е чул великите истини на християнската вяра, убедил се е интелектуално, че Исус е Христос, и дори е изповядал християнството, макар и никога да не е бил действително спасен. След като е опитал колко е добро християнството, той е решил да го отхвърли и напълно е отрекъл Господ Исус Христос. От Евреи 6 глава научаваме, че този грях води до смърт. Онези, които го извършат, не могат повече да се избавят, защото „разпъват втори път в себе си Божия Син и Го опозоряват". Пишейки това Послание, Йоан непрекъснато мисли за гностиците. Тези лъжеучители са били някога в християнското общение и са изповядали, че са вярващи. Те са разбрали истините на вярата, но след това са обърнали гръб на Господ Исус и са приели едно учение, което напълно отрича Неговата божественост и пълнотата на изкупителното Му дело. Християнинът не трябва да се моли за възстановяването на такива хора, защото Бог вече е казал в словото Си, че те са извършили смъртен грях.

5:17 „Всяка неправда е грях; и има грях, който не е смъртен." Има различни степени на **грях** и има грехове, които **не** са толкова сериозни, за да доведат до **смърт.**

3. Знание за духовните реалности (5:18-20)

5:18 Започвайки с 18 стих, Йоан довежда своето Послание до един внушителен завършек, в който повтаря накратко великите истини за увереността в християнската вяра. **„Знаем, че всеки роден от Бога, не съгрешава."** Всички можем да бъдем сигурни в това – този, който има божественото естество, не продължава да върши грях. Причината е следната: **„Оня, който се е родил от Бога, пази себе си[12], и лукавият не се докосва до него."** Както и в 3:9, това твърдение се отнася до истинския вярващ, който постоянства и пази себе си благодарение на божествената си природа. Само такъв човек може да остане незасегнат от стрелите на лукавия.

5:19 Отговорът на християнина на онези, които претендират да имат повисше знание, е следният: **„Знаем, че ние сме от Бога, и целият свят лежи в лукавия."** За Йоан средно положение няма. Той вижда само две възможности – или в Него, или **в лукавия.** Всички хора са или спасени, или загубени, и това тяхно положение зависи от отношението им към Исус Христос. Вие, гностици, обърнете внимание на тези думи!

5:20 Третата голяма истина е истината за превъплъщението. **„Знаем още, че Божият Син е дошъл."** Това е темата, с която Йоан започва Посланието и с която иска да го завърши. Идването на Господ Исус ни е позволило да познаваме **истинния Бог.** Бог Отец може да бъде познат само чрез Господ Исус Христос. „Единородният Син, Който е в лоното на Отца, Той Го изяви." След това Йоан добавя: **„... и ние сме в истинния, сиреч в Сина Му Исуса Христа."** Апостолът отново подчертава, че ние можем да бъдем в Бога само когато сме в Исус Христос: „Никой не дохожда при Отца, освен чрез Мене." **„Това е истинският Бог и вечен живот."** С други думи, Йоан проповядва точно това, което се отрича от гностиците, а именно че Исус Христос е Бог и че вечният живот се намира само в Него.

IX. Завършващ призив (5:21)

А ето и последното увещание на Йоан: **„Дечица, пазете себе си от идоли."** Апостолът всъщност казва: „Пазете себе си от всички учения, които се противопоставят на тези истини." Вярващите трябва да се пазят от всякакви

идеи за Бога, които не са им предадени от апостолите. Исус Христос е Бог. Всяко друго твърдение е идолопоклонство. Идолът е заместител или фалшификатор, който заема мястото на истинския Бог. Тук Йоан не говори за идоли, издялани от дърво. Идолите, за които той говори, са не толкова материални обекти, колкото лъжеучения.

Архиепископ Александър нарече този призив „красноречиво потръпване от ужас". Ние не можем да измислим нищо по-добро от това описание и затова завършваме нашия коментар с думите на Йоан, които ни карат да потръпнем от ужас:

„Дечица, пазете себе си от идоли."

Крайни бележки

1) (2:7) В критическия текст (както и в Библията на български език: бел. на прев.) е изпуснат изразът „отначало“ от края на 7 стих.
2) (2:12) Думата *„teknia“* произлиза от една дума, която има значението на *„раждам“* (деца). Умалителното на тази дума означава „малки родени“ (деца), точно обратното на нежната шотландска дума „bairnies“.
3) (2:20) Текстът на традиционния и повечето ръкописи гласи „вие знаете всичко“ *(panta);* докато критическият текст казва „вие *(pantes)* всички знаете“. Лесно е да се види как трудният за разбиране текст е бил заместен от по-лесния прочит „вие всички знаете“.
4) (3:1) В критическия текст (както и в текста на Библията на български език: бел. на прев.) е добавен изразът „а такива и сме“.
5) (4:3) Критическият текст изпуска повторението на израза „че Христос дойде в плът“. (Подобно нещо гласи и текстът на Библията на български език, където се казва „който не изповядва Спасителя“ вместо „който не изповядва, че Христос дойде в плът“: бел. на прев.)
6) (4:7, 8) G. H. Barrett, *The First Epistle General of St. John,* pp. 170-173.
7) (4:9, 10) *„Умилостивение“* означава удовлетворение чрез принасяне на жертва. Думата в оригиналния текст е свързана с гръцката дума за „умилостивилище“. Под ръководството на британеца К. Й. Дод е била започната една голяма офанзива срещу тази дума (и доктрина), която е завършила успешно. По примера на РИСПБ повечето съвременни версии на Библията са заместили тази дума с друга. Но тъй като „умилостивение“ е един верен и стандартен начин на изразяване на една теологична истина, ние смятаме, че тя трябва да се запази (както е направено в ПБКДж и НИПБКДж).
8) (4:9, 10) James R. Denney, *The Death of Christ,* 2d. ed., p. 276. Очевидно първата част от цитата е от някое по-старо издание.
9) (4:14) W. E. Vine, *The Epistle of John,* p. 85.
10) (4:19) Критическият текст изпуска *„Него“.*
11) (5:7, 8) Еразъм добавя тези думи към по-късните издания на неговия НЗ на гръцки език под натиск от страна на папата. (Те могат да се прочетат в официалната римокатолическа версия на Библията на *латински език,* Вулгатата.) Тези думи се срещат *само в четири от много късните гръцки* ръкописи, което прави тяхното използване не много сигурно. Онези представители на култови движения, които чукат по вратите на хората, отричайки благословеното Триединство, са винаги готови да посочат тези факти, така че е добре да бъдем запознати с този проблем.
12) (5:18) Вместо „пази себе си“ критическият текст гласи „го пази“, в който случай „Оня, Който се е родил от Бога“ ще се отнася до Христос.

Библиография

Barrett, G. S.,
The First Epistle General of St. John,
London: The Religious Tract Society, 1910.

Candlish, Robert S.q
The First Epistle of John,
Grand Rapids: Zondervan Publishing
House, n. d.

Findlay, George,
Fellowship in the Life Eternal,
London: Hodder & Stoughton, n. d.

Ironside, H. A.,
Addresses on the Epistles of John,
New York: Loizeaux Bros., n. d.

Kelly, William,
An Expostion of the Epistle of John the Apostle,
London: T. Weston, 1905.

Law, Robert,
The Tests of Life,
Edinburgh: T & T Clark, 1909.

Marshall, I. Howard,
The Epistles of John (NIC),
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Company, 1978.

Mitchell, John G.,
Fellowship: Three Letters from John,
Portland, Ore.: Multnomah Press, 1974.

Scott, John R. W.,
The Epistles of John (TBC),
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Company, 1964.

Vine, W. E.,
The Epistles of John: Light, Love, Life,
Grand Rapids: Zondervan Publishing
House, 1970.

Wescott, Brooke Foss,
The Epistles of John,
Cambridge: The MacMillan Company,
1892.

Второто послание на Йоан

„[Второто Послание на Йоан] ни показва една съвършено нова страна на апостола: като пастир на отделните души... Независимо дали се обръща към местната църква, или... към отделна християнка... апостолът пише това Писмо най-вече заради отделния човек, от когото той е дълбоко заинтересуван.“

А. Пламър

Въведение

I. Уникално място в Канона

Третото послание на Йоан и това Второ писмо са единствените представители на безценната *лична* кореспонденция на един от най-възлюбените ранни светии – апостол Йоан.

Често пъти християните искат да знаят колко „близко“ или колко „далече“ трябва да стоят по отношение на другите хора и особено на онези, които твърдят, че са вярващи. Второто и Третото послание на Йоан ни дават отговор на този практически въпрос. Второто послание ни показва колко е важно да държим вратите на дома си (или на домашната си църква) затворени за еретиците; докато Третото поелание ни насърчава да ги държим непрекъснато отворени за пътуващите проповедници и мисионери.

II. Авторство

Външните доказателства за Второто послание на Йоан са по-слаби от тези на Първото послание, което без съмнение се дължи на малкия му размер и личното естество на проблемите, които засяга. То е цитирано от Ириней, който, също като няколко други автори, смята, че то е част от Първото послание на Йоан (разделянето на глави и стихове идва няколко века по-късно). Ориген изразява известни съмнения по отношение на това Послание, но Климент и Дионисий, и двамата от Александрия, го цитират като Йоаново Послание. Киприан изрично цитира 10 ст. като стих, написан от апостол Йоан.

Вътрешните доказателства се състоят във факта, че стилът и речниковият състав на това Второ послание съответстват на стила и речниковия състав на Евангелието от Йоан и на Първото и Третото послание на Йоан. Макар и Второто и Третото послание да започват по-различно от Първото, те си приличат толкова много, че малко хора могат да отрекат, че са написани от една и съща ръка и явно почти по едно и също време.

Няма особена причина да се съмняваме в традиционното мнение, според което авторът на Второто послание е апостол Йоан (за повече подробности вижте въведението към Първото послание на Йоан).

III. Датиране

Както и при Първото послание на Йоан могат да се предположат два периода на написване на това Послание: една по-ранна дата (през 60-те години) преди унищожението на Ерусалим и една по-късна дата (85-90-те години). Ако Писмото е било написано през първия период, то това сигурно е станало в Ерусалим; ако е било написано през втория период, то това трябва да е станало в Ефес, където остарелият апостол е прекарал последните години от живота си.

IV. Историческа обстановка и основна тема на Посланието

Второто Послание на Йоан е било написано в обстановка на широко разпрост-

ранено служение на пътуващи проповедници в ранната църква, което все още се практикува в някои кръгове. Често пъти тези евангелисти и служители на словото са получавали гостоприемство, храна, а понякога и пари от отделни християнски домове и събрания, които са посещавали. За съжаление в християнските събрания се вмъкнали много бързо лъжеучители и религиозни шарлатани, които са се хванали за тази възможност за лесна печалба и за разпространение на ереси от рода на гностицизма (вж. въведението към Първото послание на Йоан).

Щом като е било толкова важно вярващите от първия век да бъдат предупредени за опасността от тези еретици и „религиозни използвачи", какво ли би казал апостол Йоан сега, ако можеше да види разноцветния килим от секти, култове и лъжливи религии?

Централната тема на Второто послание на Йоан е предупреждението, че вярващите не трябва да сътрудничат по никакъв начин на хора, които разпространяват заблуди по отношение на Личността на нашия Господ (10 и 11 ст.)

Схема на изложението

I. Поздравлението на апостола: благодат, милост и мир (1-3 ст.)
II. Радостта на апостола: послушанието на децата (4 ст.)
III. Наставлението на апостола: „да любим един другиго" (5 и 6 ст.)
IV. Грижата на апостола: появяването на измамници антихристи (7-11 ст.)
V. Надеждата на апостола: лично да дойде и да ги посети (12-13 ст.)

Коментар

I. Поздравлението на апостола: благодат, милост и мир (1-3 ст.)

1 ст. Във Второто послание на Йоан апостол представя себе си като **презвитер.** Тази квалификация може да се отнася или до неговата възраст, или до официалното му положение в църквата. Що се отнася до неговата възраст, Йоан е последният от апостолите, придружавали Господ Исус. А що се отнася до официалното му положение в църквата, най-вероятно той е епископ или надзирател. Тук едва ли има нужда да избираме кое обяснение да приемем, тъй като и двете са верни.

Не е много лесно да се разбере какво означава изразът **„до избраната госпожа"**. Обикновено по този въпрос има три мнения, които обикновено се поддържат. (1) Някои вярват, че под **„избраната госпожа"** трябва да се разбира църквата, която на други места се описва като невястата на Христос, или едно определено местно събрание. (2) Други предполагат, че Писмото е адресирано до избраната Кирия, тоест, че тук не е използвана думата „госпожа", а личното име Кирия. Това име може да бъде гръцкият еквивалент на арамейското име Марта (и двете означават „госпожа").[1] (3) Трети смятат, че Писмото на Йоан е написано до една неназована по име **госпожа** християнка, която, заедно с всички други вярващи, е сред Божиите **избрани** – избрана в Христос преди създаването на света.

Ние поддържаме последното тълкуване и смятаме, че фактът, че това предупреждение срещу антихристиянските учители се намира в едно Писмо, адресирано до жена, е особено важен. Грехът влезе най-напред в света чрез Ева, която беше измамена от Сатана: „жената се излъга, та падна в престъпление" (1 Тим. 2:14). Павел говори за лъжеучителите,

които особено много привличат жените: те „се вмъкват... в домовете", за да уловят „обременени с грехове женища, водени от различни страсти", които слушат всички, но „никога не могат да дойдат в познаване на истината" (2 Тим 3:6, 7). Дори и днес последователите на различни култове обичат да посещават домовете през деня, когато мъжът е обикновено на работа. Децата също трябва да се предупреждават за тази опасност.

Йоан казва, че той люби тази **избрана госпожа... и децата ѝ наистина.** Спасените *откриват, че се намират в едно* прекрасно общение с други хора, които те никога не биха обичали, ако не беше тази обща любов към Божията истина. Божията истина свързва сърцата в едно – сърцата на **„всички, които са познали истината"**.

2 ст. Изразът **„заради истината"** има две възможни обяснения. Той може да се отнася до мотива, заради който ние обичаме всички светии, или до причината, заради която Йоан е написал това Писмо. Възможни са и двете значения: **„...заради истината, която пребъдва в нас и ще бъде с нас до века."** Тук под „истината" може да се разбира: (1) Господ Исус Христос, Който каза: „Аз съм истината..." (Йоан 14:6); (2) Светият Дух : „Духът е истината" (1 Йоан 5:7) и (3) Библията: „Твоето слово е истина" (Йоан 17:17). Не е ли удивително това, че ние сме пазени от тези Три истини и че те ще бъдат с нас до века!

3 ст. Поздравът на Йоан е: **„Благодат, милост, мир да бъдат с нас."**[2] **Благодатта** е незаслужена милост към хора, които заслужават точно обратното на това, което получават. **Милостта** е жалост, показана към хора, които са виновни и изключително нещастни. **Мирът** е взаимоотношение на хармония, което *се получава в* резултат на Божията **благодат** и **милост.** И трите благословения идват от **Бог Отец и от Господ Исус Христос. Бащата** е източникът, а **Синът** – каналът. Освен това те са **„в истина и любов"** и никога едната от тези три добродетели не е ощетена за сметка на другата.

II. Радостта на апостола: послушанието на децата (4 ст.)

Сега Йоан изразява радостта си от това, че някои от **децата** на избраната госпожа **„ходят в истината". Истината** не е нещо, което трябва да се вярва само с ума, а е нещо, което трябва да се живее всеки ден. Както Господ Исус беше живото въплъщение на истината, така и *нашият живот трябва да свидетелства* за **истината.**

III. Наставлението на апостола: „да любим един другиго" (5 и 6 ст.)

5 ст. В пасажа от 5 до 9 ст. апостолът като че ли прави кратко обобщение на Първото си послание. В него той изброява различните начини на проверка на християнския живот. В тези стихове той повтаря последните три от тях – проверката чрез **любовта** (5 ст.), чрез *подчинението* (6 т.) и чрез *учението* (7-9 ст.).

6 ст. Най-напред той напомня на своите читатели заповедта за **любовта** между вярващите. **Любовта** се състои най-вече в неегоистично отдаване на себе си за благото на другите. Тя не е отговор на въпроса: „Какво мога да получа от този човек?", а: „Какво мога да направя за този човек?" След това апостолът подчертава, че **любовта** означава **„да ходим по Неговите заповеди".** Ние не можем истински да обичаме в божествения смисъл на тази дума, ако не ходим в подчинение на Господа и на Божията истина.

IV. Грижата на апостола: появяването на измамници антихристи (7-11 ст.)

7 ст. Този стих ни припомня проверката на учението. В нея основният въпрос е: „Наистина ли Бог стана Човек в Лицето

на Исус Христос?“ Решителният отговорът е: „Да.“ Гностиците[3] са вярвали, че божественият Христос е слязъл върху Исус от Назарет и е останал в Него само за известно време. Но Йоан подчертава, че **Исус Христос** е бил, е и винаги ще бъде Бог.

8 ст. Затова той предупреждава своите читатели: **„Внимавайте на себе си, да не изгубите онова, което сте изработили, но да получите пълна награда.“*** *С други думи,* стойте твърдо в истината за Господ Исус Христос, така че нашият труд между вас да не бъде напразен, а **ние** (апостолите и техните последователи) **да получим пълна награда.**

9 ст. Когато Йоан казва: **„Никой, който върви напред[4] и не пребъдва в Христовото учение...“**, той не говори за християните, а за лъжеучителите. Точно това правят последователите на различните култове. Те твърдят, че имат нова светлина и проповядват учения, които Бог не е разкрил в Своето слово. Те не остават в границите на християнското откровение, нито пребъдват в **Христовото учение.** Под „Христовото учение“ вероятно трябва да се разбира учението, което е донесено от Самият **Христос,** но то също така може да означава и всичко, което Библията учи *за* **Христос.** С 9 ст. апостолът иска да каже, че един член на култ може да твърди, че познава Бога, но ако той не вярва в абсолютната божественост и човешка природа на Господ Исус, то той **„няма Бога“**. Бог може да бъде познат единствено чрез Сина: „... никой не дохожда при Отца, освен чрез Мене“ (Йоан 14:6).

10, 11 ст. Тези два стиха са сърцето на Посланието. Те ни дават ценния съвет как да е отнасяме към лъжеучителите, които чукат на нашите врати. Йоан тук няма предвид обикновените хора, които ни идват на гости, а онези, които идват, за да разпространяват антихристиянска пропаганда. Трябва ли да ги приемаме у дома си? Трябва ли да ги каним на кафе или чай? Трябва ли да им помагаме финансово? Да купуваме ли тяхната литература? Отговорът е, че не трябва **нито** да ги **приемаме, нито** да ги **поздравяваме.** Да окажеш гостоприемство на такива хора, е все едно да вземеш тяхната страна и да застанеш против Спасителя. Възможно е обаче някога да позволим на такъв човек да влезе в нашия дом, без да знаем, че той отрича Господа. Тези стихове не се отнасят за такива случаи. Но когато знаем, че един човек е лъжеучител, няма да бъде лоялно от наша страна да се държим към него като към приятел. Тези стихове не се отнасят за обикновените хора, които ни идват на гости. Християните често се срещат с невярващи, за да се опитат да ги спечелят за Христос. Тук става въпрос за приемане на религиозни учители, които отричат божествеността и хуманността на Исус Христос. Хог дава следното обяснение:

> *„Не трябва да правим нищо, което да подхрани у другия илюзията, че престъплението срещу Христос не е нещо толкова фатално, нито да позволим по някакъв начин на престъпилия да влияе на другите.“*[5]

* Тук в Библията на англ. ез. текстът гласи следното: „Внимавайте на себе си да не изгубим онова, което сме изработили, но да получим пълна награда“– ?ел. на прев.

V. Надеждата на апостола: лично да дойде и да ги посети (12, 13 ст.)

12 ст. Йоан има още много да каже на избраната госпожа, но той спира дотук, защото се надява да ги посети лично, когато ще може да говори с тях **„уста с уста“**. Много по-добре е да говориш с някого лично, отколкото да му пишеш **„с книга и мастило“!** Колко ли ще бъде прекрасно да видим Спасителя лице в лице, вместо да Го гледаме с очите на вярата, както правим сега! Тогава наистина **радостта ни** ще **бъде пълна!**

13 ст. Йоан завършва Писмото с думите: **„Поздравяват те чадата на твоята избрана сестра.“** Ние не знаем кои са тези деца, но знаем, че ще ги срещнем някой ден и ще се наслаждаваме на тяхното общение и на общението на обичания ни апостол Йоан, който е написал това Писмо, и най-вече на общението на Самия Спасител. **Амин.**

Крайни бележки

1) (1 ст.) По-малко вероятно е да се приеме гръцката дума за избрани (Eklekte, електа) като собствено име, а думата „госпожа“ като определение: госпожа Избрана.
2) (3 ст.) В някои ръкописи се казва вместо „с нас“ – „с вас“. Гръцките думи за *„вие/ние“*, *„вас/вие“* и *„ваш/наш“* се различават само по една буква, което е до голяма степен причина за разликите в отделните ръкописи. (Вж. напр. 8 ст., където отново има разлика: в някои ръкописи за втората част на стиха се използва вместо 2 л. мн. ч. – 1 л. мн. ч.).
3) (7 ст.) За повече информация върху гностицизма вижте въведението към Колосяните.
4) (9 ст.) В някои ръкописи (в критическия текст) вместо „върви напред“ *(proagon)* се казва „върши престъпление“ или „престъпва“ *(parabainon)* (в повечето ръкописи).
5 (10, 11 ст.) C. F. Hogg, *What Saith the Scripture?*, p. 143.

Библиография

Вижте библиографията в края на Първото послание на Йоан.

Третото послание на Йоан

„Като цяло този последен поглед към християнския живот от апостолската епоха е нещо, над което изучаващият Библията може доста да се замисли. Описанието на нещата не се доближава до някакъв идеал, но свидетелства за свободата и жизнеността на една растяща вяра."

Б. Ф. Уескът

Въведение

I. Уникално място в Канона

Третото послание на Йоан, най-малката книга в НЗ (само с един ред по-малка от Второто послание на Йоан в оригинал), е също илюстрация на божествената истина, че „всичкото Писание... е полезно за поука". Както и при Второто послание на Йоан ключовите думи тук са *„любов"* и *„истина"*. Но за разлика от Второто послание, което показва *твърдостта* на любовта чрез отказа да приемаш онези, които не учат истината, Третото послание показва *нежността* на любовта в оказването на помощ на тези, които са вестители на истината.

II. Авторство

Външните доказателства за Третото послание на Йоан си приличат с външните доказателства за Второто послание. Тези Писма са толкова кратки и толкова лични, че е напълно обяснимо защо външните доказателства за тях не са толкова многобройни като тези за Първото послание на Йоан.

Ориген и Евсевий включват това Послание към *антилегомените* книги, т. е. книги, за приемането на които мненията не си съвпадат. Посланието е прието от Климент и Дионисий – и двамата от Александрия, а така също и от Кирил от Ерусалим. Мураторианският канон не ни дава ясно свидетелство в този случай.

Вътрешните доказателства съвпадат с тези за Второто послание на Йоан, както и със свидетелствата за Първото послание. И трите подкрепят тезата, че са били написани от един автор.

Няма сериозна причина да се съмняваме, че апостол Йоан е написал това Трето послание, както и останалите две, за които се твърди, че той е техният автор.

III. Датиране

Както в случая с Първото и Второто послание на Йоан, така и при това Послание има предположения за две възможни дати на написване. Ако Посланието е било написано в Ерусалим преди неговото разрушение, вероятно това е станало някъде през 60-те години. По-често обаче изследователите смятат, че Писмото е било написано в един по-късен период, когато Йоан е живял и служил в Ефес. Затова повечето от тях приемат за по-вероятна една дата в периода 85-90 година.

IV. Историческа обстановка и основна тема на Посланието

Историческият преглед на това малко Писмо ни дава да добием една по-жива представа за църковния живот от втората половина на първи век. Само с няколко дребни щрихи на перото апостолът прави малки скици на трима герои: гостоприемния и духовен Гай, достойния за похвала Димитрий и егоистичния и студен Диотреф. Диотреф е представител на силните и своеволни личности,

които могат да се появят във всяка църковна структура. От друга страна, той може да бъде представител на онази тенденция, която кара някои старейшини да се стремят към превъзходство над останалите в една група от равностойни ръководители. Тази тенденция е довела до развитието на „монархическото епископство" (управление под доминиращата власт на един надзирател или епископ), която се е появила във втори век и продължава и до сега.

Схема на изложението

I. Поздравление (1-4 ст.)
II. Благочестивият Гай (5-8 ст.)
III. Властолюбивият Диотреф (9-11 ст.)
IV. Доброто свидетелство за Димитрий (12 ст.)
V. Планът на апостола и неговото благопожелание (13-14 ст.)

Коментар

I. Поздравление (1-4 ст.)

1 ст. Както и във Второто си послание Йоан и тук нарича себе си **„презвитер"**. Той отправя Писмото си до **„любезния Гай", когото** наистина **люби.** Макар и да не знаем дали това е същият Гай, за който се споменава в Римляни 16:23 и Деяния 20:4, не можем да не отбележим изненадата си колко много научаваме за него от тези няколко стиха. Най-напред научаваме, че той е един любезен или възлюбен брат, човек, чийто живот го препоръчва на другите християни като вярващ.

2 ст. Но явно този наш брат не е добре със **здравето** си, тъй като Йоан му пожелава да благоуспява и във физическото си здраве така, както благоуспява в духовното. Когато апостолът казва **„молитствам да благоуспяваш... във всичко"**, той едва ли си мисли за успех в богатство или материално благополучие. Най-вероятно той има предвид физическото благосъстояние на този наш брат, което се вижда и от израза **„и да си здрав"**.

Ние искаме ли *нашето* физическо състояние да съответства на духовното ни състояние? За съжаление не са ли много по-чести случаите, когато полагаме повече грижи за тялото си, отколкото за душата си? Във връзка с това Ф. Б. Мейър отбелязва следното:

„Не е добре да отправяме този поздрав към всички наши приятели, защото ако състоянието на техните тела трябваше да съответства на състоянието на техните души, много от тях биха се разболели." [1]

2 стих се противопоставя съвсем ясно на учението на така наречените изцелители чрез вяра, които смятат, че всяка болест е резултат от някакъв грях в живота на един човек и че липсата на изцеление на този човек показва липсата и на вяра. Това обаче не важи в случая с Гай. Неговото духовно състояние е добро, а физическото му – лошо. Това означава, че ние не можем да съдим за духовното състояние на един човек по физическото.

3 ст. Апостолът **се е зарадвал много, когато** някои **братя са дошли и са свидетелствали за верността на** Гай и как той ходи **в истината.** Добре е да имаме **истината** в себе си, но освен това е добре да я показваме и в живота си. Ние трябва не само да държим истината, но да позволяваме и на нея да ни държи. Хората предпочитат да видят една проповед реализирана в живота, отколкото да я слушат. В този век на фактите няма нищо, което да говори по-добре за Бога от светия живот.

4 ст. За Йоан това е толкова важно, че той казва: **„По-голяма радост няма за мене от това да слушам, че моите деца ходят в истината.“** Може би повечето от нас смятат, че спечелването на нови души за Господа е най-голямата радост в християнския живот, и наистина е много радостно да видиш мъже и жени, които се пренасят от царството на тъмнината в царството на Сина и Неговата любов. Но може ли някой да измери болката на сърцето, когато видиш как хора, които са изповядали, че са спасени, се връщат към предишния си живот – като свинята, която се връща към тинята, и кучето, което се връща обратно на бълвоча си. И колко е вълнуващо да видиш как твоите духовни деца вървят уверено в служението си за Господа от благодат към благодат. Това още веднъж подчертава колко важна при евангелизирането е работата след повярването.

II. Благочестивият Гай (5-8 ст.)

5 ст. Гай особено се радва да приема в дома си онези братя, които са излезли в света, за да проповядват благовестието. Неговото любезно гостоприемство се разпростира не само върху неговите познати, но и върху **чужденците.**[2] Йоан казва, че е верен в своето служение. НЗ ни показва, че гостоприемството е особено важно нещо в Божиите очи. Когато приемаме Господните хора, ние все едно приемаме Самия Господ (Мат. 25:40). От друга страна, когато не правим това, ние все едно не приемаме Него (Мат. 25:45). Приемайки странници, „някои, без да знаят, са приели на гости ангели“ (Евр. 13:2). Стотици хора могат да свидетелстват, че чрез гостоприемството много вечери са се превърнали в свещени тайнства (Лука 24:29-35); много деца са се обърнали и много семейства са се приближили до Господа.

6 ст. Гостоприемството носи и награди. Така например любовта на Гай е станала известна на цялата **църква.** Другата, по-голяма награда е това, че неговото име е запазено завинаги в Божието Свято Слово като име на човек, чийто дом и сърце са били винаги отворени за Божието дело. И освен всичко това Гай ще получи награда на Христовото съдилище, защото „който приема пророк в името на пророк, награда на пророк ще получи“ (Мат. 10:41). Той ще сподели наградата на всички проповедници, които е приютил в дома си. Това е добре да се запомни от всички, които не могат да проповядват: вие можете да получите награда на проповедници, ако покажете гостоприемство, като приемате проповедници в името на Господа. Бог ще ви възнагради за всичките ви добри дела! Неговата любезност ще надхвърли многократно човешката любезност.

Сега Йоан напомня на Гай, че **ще направи добре,** ако **ги изпрати „както подобава пред Бога“**. „Да **ги изпратиш, както подобава пред Бога“**, означава не само да им кажеш „На добър път!“, но и да им дадеш всичко необходимо за пътуването. Това е едно доста високо изискване към всички желаещи да разделят материалните си блага с онези, които служат като проповедници и учители.

7 ст. Тук Йоан споменава и причината, поради която Гай ще направи добре, ако помага на тези пътуващи благовестители: **„... защото за Христовото име излязоха, без да вземат нещо от езичниците.“** Тези хора разчитат единствено на Господа за снабдяването на своите нужди. Те няма да приемат помощ от неспасените. Това би означавало, че техният Господар е прекалено беден, за да снабди нуждите им. И освен това ще даде лъжлива възможност за неспасените да си мислят, че имат основание да бъдат самодоволни в собствените си морални принципи. Какъв сериозен укор към днешните християнски общества, които използват различни методи за печелене на пари! И какво сериозно напомняне на специалното ни задължение към онези Господни служители, които изли-

зат в света с вярата в живия Бог и не говорят за своите нужди на никого другиго, освен на Господа!

8 ст. „Ние, прочее, сме длъжни да посрещаме такива радостно, за да бъдем съработници в истината.“ „Да **посрещаме**“ [3] означава да правим всичко възможно, за да им помогнем, защото, когато правим това, ние съдействаме за напредъка на **истината.**

III. Властолюбивият Диотреф (9-11 ст.)

9 ст. Очевидно Йоан вече е писал едно подобно Писмо **на църквата** в този дух, но то не е било прието заради **Диотреф,** един човек с особено високо мнение за себе си. Това е един истински диктатор в събранието; човек, който се смята за прекалено важен поради положението си. Той е голям егоист и е обзет от жестока завист по отношение на това, което смята за свое право, и което, без съмнение, защитава под прикритието на призивите за автономност на местното събрание. Диотреф е забравил, че Главата на църквата е Христос, ако изобщо някога е знаел тази истина! Той е забравил, че Пасторът или Представителят на Христос в църквата е Светият Дух! Нито един човек няма правото сам да дава заповеди, да взема решения, да приема или да отказва. Такова едно поведение говори за позьорство, а Бог мрази това. Сигурно Диотреф оправдава своето поведение, като казва, че се бори за истината. Но това не е нищо друго, освен една лъжа! Това, че той отказва да приеме апостола под претекст, че иска да остане верен на Бога, не е борба за истината, а нанасяне вреда на истината! Освен това той не приема не само Йоан, но също и други братя.

10 ст. Този човек не само не приема тези истински вярващи, но и отлъчва от църквата онези, които искат да ги *приемат.* Това е един властолюбец, който **бръщолеви лоши думи** против истинските Божии слуги. Йоан ще му напомни тези дела, когато дойде следващия път при тях! Тези самозвани позьори не могат да търпят да бъдат открито критикувани по Божието слово. Успехът на тяхната власт се крие в тайните срещи и в силата на страха и сплашването.

11 ст. Тук Йоан увещава Гай да не се подмами да подражава на такова **зло** поведение, а да следва това, **което е добро.** Добрите дела са доказателство за нашата връзка с **Бога.** Този стих като че ли хвърля много тежки съмнения върху духовното състояние на Диотреф.

IV. Доброто свидетелство за Димитрий (12 ст.)

Може би **Димитрий** е човекът, който отнася това Писмо до Гай. Във всеки случай **за него се свидетелства добро от всички и от самата истина.** Ф. Б. Хоул казва следното:

„Забележете, че не Димитрий свидетелства за истината, а истината свидетелства за него. Не Димитрий е стандартната мярка за измерване на истината, а истината е стандартната мярка, с която той бива измерен и с която, след като бъде измерен, е намерен одобрен.“ [4]

V. Апостолският план и благопожелание (13-14 ст.)

Йоан завършва това Послание почти по същия начин, по който завършва и Второто си Послание – отлага по-нататъшното писане до личната им среща, когато ще разговарят очи в очи. Ние сме му задължени за всички тези Писма, които ни дават да надникнем в ранните дни на християнството и които съдържат вечни наставления за Божиите хора. Скоро ние ще се видим с него и ще говорим лице в лице в небето и тогава ще разберем по-пълно всички временни неясноти на божественото откровение.

Крайни бележки

1) (2 ст.) F. B. Meyer, *Through the Bible Day by Day,* VII:164, 165.
2) (5 ст.) Критическият текст гласи „и то особено (на гр. touto) за чужденци".
3) (8 ст.) Критическият текст гласи вместо „посрещаме" *(apolambanein)* – „поддържаме" *(hupolambanein).*
4) (12 ст.) F. B. Hole, повече информация не ни е известна.

Библиография

Вижте библиографията в края на Първото послание на Йоан.

Посланието на Юда

„Това Послание се състои само от няколко стиха, но колко много велики думи на небесната благодат съдържа то!“

Ориген

Въведение

I. Уникално място в Канона

Така както с Деянията на апостолите започва началото на християнската история, така с Посланието на Юда завършва предпоследната книга в НЗ*[според подреждането на книгите в Библията на английски език: бел. на прев.], която образува така наречените „Деяния на отстъпниците“. Юда сигурно е искал да пише за общата Християнска Вяра, която е споделял със своите читатели, но лъжливите учения са станали толкова много, че той е предпочел да се обърне към тях с призива да се подвизават за „вярата, която веднъж завинаги бе предадена на светиите“.

При Юда няма никакви компромиси! Той така оголва фактите, че сваля всички маски от лицето на тези известни еретици, които правят всичко възможно (вземат примери от природата, от СЗ и от еврейското предание – Енох), за да объркат и избраните.

Независимо от резкия тон Посланието е един композиционен шедьовър, изпъстрен с примери от тристранни елементи (като напр. трите злини, описани в 11 ст.). Описанията на отстъпниците са живи и незабравими.

Църквата завинаги ще остане задължена на Юда за красивото благословение, с което завършва това Писмо. Неговото Послание е кратко, но това не му пречи да бъде особено необходимо днес, в дните на непрекъснато растящото отстъпление.

II. Авторство

Външни доказателства
Независимо от неговата краткост използването на неканонични средства и от факта, че не е било написано от апостол (17 ст.), Посланието на Юда има повече *външни доказателства* от Второто Петрово послание.

Материали от това Послание са използвани от Херма, от Поликарп и вероятно от Атенагора. Тертулиан специално споменава примѐра с Енох, който Юда дава в това Писмо. Евсевий включва Посланието на Юда сред оспорваните *(антилегоменни)* книги от НЗ. Мураторианският канон го приема като автентична книга.

Вътрешни доказателства
Юда (от староеврейски *Иiехуда)* е било много популярно еврейско име. В НЗ са споменати седем души, които са се наричали с това име. За три от тях се предполага, че могат да бъдат Юда, брата на Яков, който е написал това Послание:

1. Първият е апостол Юда (не Юда Искариотски, който се е самоубил). Това предположение е малко вероятно, тъй като авторът сигурно щеше да използва положението си на апостол, ако беше такъв, за да заздрави позициите си, а от 17 ст. става ясно, че той се разграничава от апостолите.
2. Вторият е Юда, християнски водач, изпратен в Антиохия заедно с Павел, Варнава и Сила (Деян. 15:22). Въпреки че няма никакви доказателства, които да свързват този човек с Писмото,

доста е вероятно това предположение да е вярно.

3. Третият е Юда, един по-млад природен брат на нашия Господ и брат на Яков (вж. въведението към Посланието на Яков). Това е най-вероятното предположение, тъй като според него авторът е човек, който има нещо общо с Господ Исус и с Яков, което личи от използването на примери от природата и сбития и изразителен стил. Нашето мнение съвпада с това предположение.

Също като брат си Яков Юда е прекалено скромен, за да подчертае родствената си връзка със Спасителя. Нали това, което наистина има значение, е духовната връзка, а не физическата! Нали Самият Христос каза: „Защото, който върши волята на Отца Ми, Който е на небесата, той Ми е брат и сестра, и майка" (Мат. 12:50)! В друг един случай Той посочи, че е по-блажено да слушаш Божието Слово, отколкото да бъдеш Негов близък роднина по кръв (Лука 11:27, 28). Също като Яков Юда приема мястото на „слуга". И тъй като и двамата братя не са вярвали в божествеността на своя Брат по майчина линия, това смирение е най-подходящото положение, което те е трябвало да заемат. Знаем, че Юда е бил женен и че е взимал жена си на своите проповеднически пътешествия (1 Кор. 9:5). Знаем също, че внуците му са били изправени пред император Домициан през 90-те години заради това, че са били християни. Но когато видял загрубелите им ръце в резултат на продължителна работа на полето, императорът ги освободил като евреи, които не представляват никаква заплаха за страната.

III. Датиране

Трудно да се каже дали Петър е използвал данни от Посланието на Юда или Юда е приспособил стихове от Второто Петрово послание (или и двамата са имали общ източник). Сходствата между двете Послания са прекалено големи, за да бъдат случайни. И тъй като във Второто си послание (2:1 и 3:3) Петър пише, че *„ще* има" лъжеучители и подигравателии, а Юда казва (в 4 ст.), че те *вече* „са се вмъкнали", има вероятност Посланието на Юда да е било написано по-късно. Може би това е станало в периода между 67 и 80 година. И тъй като в това Послание изобщо не се казва нищо за разрушението на Ерусалим (през 70 г. сл. Хр.), може да се предположи, че то тепърва е предстояло, което ограничава възможния период на 67-70. Възможно е също така да е бил изтекъл вече някакъв период от време след разрушението (ако Юда е писал през 80 или дори 85 г. сл. Хр., при условие че е живял толкова дълго). Можем да предположим също, че събитието все още е пораждало прекалено болезнени спомени у чувствителния еврейски християнин, за да може да се използва като илюстрация.

IV. Предмет и тема на Посланието

Темата на Посланието на Юда е отстъплението. Още по онова време в църквата вече са били навлезли религиозни колаборационисти, хора, които само са се престрували на Божии служители, а са били всъщност врагове на Христовия кръст. Целта на Юда е била да изобличи тези изменници и да опише крайната им съдба.

Отстъпникът е човек, който на думи изповяда, че вярва, но всъщност никога не е бил новороден. Той може да се кръсти и да участва във всички привилегии на местната християнска църква, но след известно време своеволно се отказва от християнската вяра и злобно отхвърля Спасителя. Той отрича божествеността на Христос, изкупителното Му дело на кръста, възкресението на Неговото тяло и други основни християнски доктрини.

Тук не става въпрос за временно отпадане; отстъпникът никога не е преживявал обръщение. Той няма никакви угризения, че съзнателно е отхвърлил единст-

вения Божий път за спасение. Той се закоравява в своето неверие и упорито се противопоставя на Божия Христос.

Отстъплението не е просто въпрос на *отричане* на Спасителя. Петър се е отрекъл от Спасителя, но е бил истински вярващ, който се е огънал под тежестта на момента. Той е обичал Спасителя и е показал, че вярата му е истинска, като се е покаял и е възстановил общението си с Господа.

Юда Искариотски е бил отстъпник. Той е наричал себе си ученик на Господ Исус и е живял заедно с Него в продължение на три години. Дори е бил отговорник на касата, но накрая е показал истинската си същност, като е предал Господа за тридесет сребърника.

Отстъплението е грях, който води към смърт – грях, за който вярващите не носят отговорност да се молят (1 Йоан. 5:16б). Не е възможно отстъпникът да се обнови за покаяние, като разпъва втори път в себе си Божия Син и Го опозорява (Евр. 6:6). За онези, които са извършили този самоволен грях, след като са познали истината, „не остава вече жертва за грехове, но едно страшно очакване и едно огнено негодувание, което ще изпояде противниците“ (Евр. 10:27, 28).

Семената на отстъплението са били посети още в ранната църква. Павел предупреждава старейшините в Ефес, че след неговото заминаване между тях ще навлязат свирепи вълци, „които няма да жалят стадото“; „ще се издигнат човеци, които ще говорят извратено, та ще отвличат учениците след себе си“ (Деян. 20:29, 30). В своето Първо послание Йоан също говори за „много антихристи“, които са били в християнското общение, но са показали фалшивостта на своята вяра, като са го напуснали, т. е. изоставили са вярата си (1 Йоан 2:18, 19).

От 2 Солунци 2:2-4 научаваме, че преди да дойде денят на Господа, ще има голямо отстъпление. Според както ние разбираме събитията, те ще приемат следната последователност:

Най-напред Господ ще дойде във въздуха, за да грабне църквата и да я занесе в дома на Отца (Йоан 14:1-3; 1 Сол. 4:13-18).

После ще последва едно масово отстъпление от страна на онези фалшиви християни, които ще останат на земята.

След това на световната сцена ще се появи открито човекът на греха.

Тогава ще започне денят на Господа – седемте години на Скръбта.

Човекът на греха ще бъде Антихристът, който не само ще се противопоставя на Христос, но и ще изисква да му се покланят като на Бог.

Петър ни дава едно подробно описание на отстъпилите лъжеучители, които ще се появят в последните дни (2 Петр. 2). В някои отношения неговото описание много прилича на описанието на Юда. Това може да се види в следното сравнение:

Юда	***2 Петрово***
4 ст.	2:1-3
7 ст.	2:6
8 ст.	2:10
9 ст.	2:11
10 ст.	2:12
16 ст.	2:18

Но всъщност това, което е по-важно, не са толкова *приликите*, колкото *разликите* между пасажите. Юда не споменава нищо за Ной, потопа или Лот. Петър не казва нищо за изведените от Египет израилтяни, Михаил, Каин, Корей или пророчеството на Енох. В неговото Послание няма толкова много информация за съгрешилите ангели като в Посланието на Юда. Той говори за лъжеучителите, че са се отрекли от Господаря, Който ги е купил, докато Юда казва за тях, че това са хора, „които обръщат благодатта на нашия Бог в похотливост и се отричат от единствения Владетел и Господ наш Исус Христос“ (4 ст.).

Затова, вместо да смятаме, че двете глави са копия една на друга, по-добре да приемем, че Светият Дух е избрал да каже във всяка една от тях точно това, което е отговаряло на Неговата цел при всеки отделен случай, така че двете глави не се припокриват толкова много, колкото ни изглежда на пръв поглед. Онези, които вече са изучавали четирите Евангелия и са сравнявали Посланията до ефесяните и колосяните, знаят, че Божият Дух никога не се повтаря напразно. Всички прилики и разлики носят някакво духовно значение, което всеки може да види, ако поиска.

Схема на изложението

I. Поздравление (1-2 ст.)
II. Разобличаване на отстъпниците (3-16 ст.)
III. Какво трябва да прави вярващият, когато дойде отстъплението (17-23 ст.)
IV. Красивото благопожелание на автора (24, 25 ст.)

Коментар

I. Поздравление (1-2 ст.)

1 ст. Бог използва един праведен юдеин на име **Юда,** за да разобличи отстъпниците, сред които един друг Юда – Юда Искариотски – стои на първо място в списъка. Това, което *със сигурност* знаем за добрия **Юда,** е, че той е **слуга на Исус Христос и брат на Яков.**

Юда започва Писмото с едно обръщение, в което дава три определения, валидни за всички вярващи. Той ги нарича **„призваните, възлюбени[1] от Бога Отца и пазени в Исуса Христа“.** Бог ги е **призвал** от света чрез евангелието, за да Му принадлежат. Те са отделени и възлюбени **от Бога** като Негов специален чист народ и са **пазени** по един чуден начин от опасности, увреждания, осквернение и осъждение, докато дойде моментът, в който ще бъдат допуснати да видят Царя в цялата Му красота.

2 ст. Юда пожелава на своите читатели **„милост, мир и любов“.** Поздравлението е особено подходящо, тъй като вярващите са хора, които посрещат лице в лице яростната атака на онези, които се стремят да разрушат устоите на вярата. **Милостта** е състрадателното отношение и загриженост, с което Бог обгражда Своите обсадени светии по време на напрежение и конфликт. **Мирът** е спокойствието и увереността, които идват от уповаването в Божието слово, и от това, че вярващите могат да се извисят над всички обстоятелства и да гледат към Този, Който управлява обстоятелствата така, че да постигне изпълнението на Своите собствени цели. **Любовта** е незаслужената обич, с която Бог обгръща Своя скъп народ – една върховна обич, която трябва да се сподели с другите.

Авторът желае тези три благословения **да им се умножат,** т. е. не да им се прибавят, а да им се дадат преумножени!

II. Разобличението на отстъпниците (3-16 ст.)

3 ст. Първоначалното намерение на Юда е било **да** им **пише** за славното **спасение,** което е **общо** притежание на всички светии. Но Божият Дух така му е повлиял, че той е почувствал една промяна в намерението си. Простото доктринално есе вече не е отговаряло на целите на момента; трябвало е да се напише един пламенен призив, който да укре-

пи неговите читатели. Те трябва да бъдат увещани така, че да могат **да се борят за вярата.** Враговете вече са започнали да нападат свещения залог на християнската вяра и са се опитали да понижат стойността на великите фундаментални доктрини. Божиите хора трябва да застанат твърдо зад боговдъхновеността, непогрешимостта, авторитета и пълнотата на Божието Свято Слово.

Вярващият трябва да знае също, че когато се бори за вярата, той трябва да говори и да действа като християнин. Както казва Павел: „Господният слуга не бива да е крамолник, но трябва да бъде кротък към всичките, способен да поучава, търпелив" (2 Тим. 2:24). Той трябва да се бори, без да се гневи, и да свидетелства, без да злепоставя своето свидетелство.

Това, за което ние **се подвизаваме,** е **„вярата, която веднъж завинаги бе предадена на светиите".** Обърнете внимание на тези думи! Тук не се казва „едно време", а **„веднъж завинаги".** Ние имаме пълното учение. Канонът е завършен и към него не може да се прибави нищо. „Ако е ново, не е истинно; а ако е истинно, не е ново." Когато един учител твърди, че му е дадено откровение, което излиза извън границите на Библията, веднага трябва го отхвърляме. Вярата ни е дадена вече веднъж завинаги и ние нямаме нужда от нищо друго, и не трябва да се вслушваме в нищо друго. Това е нашият отговор на водачите на лъжливите култове и техните книги, за които те твърдят, че притежават същия авторитет като Библията.

4 ст. Естеството на това, което заплашва вярващите, е открито в 4 ст., където се казва, че християнското събрание е нападнато от подмолни елементи. В него **са се вмъкнали** тайно **някои човеци** като представители на едно подривно движение, характеризиращо се с похотливост и измяна.

Тези измамници **са били посочени отдавна, че подлежат на това осъждение.** На пръв поглед изглежда, че Бог е избрал тези хора нарочно с цел да бъдат осъдени, но това не е вярно. Библията никъде не учи, че някои хора биват избирани за осъждение. Когато хората се спасяват, това става чрез суверенната Божия благодат. А когато биват загубени окончателно, това е заради собствените им грехове и непокорство.

Тези думи означават, че **осъждението** на отстъпниците е било приготвено от много отдавна. Ако хората изберат да отпаднат от християнската вяра, тяхното **осъждение** е същото като осъждението на невярващите израилтяни в пустинята, същото като осъждението на разбунтувалите се ангели и същото като осъждението на содомците. Тези хора не са определени да отпаднат предварително, но след като веднъж отпаднат по свой собствен избор, те се изправят пред наказанието, приготвено отдавна за всички отстъпници.

Двете най-характерни черти на тези **нечестиви** човеци са извратеното им поведение и изопаченото им учение. В поведението си те **„обръщат благодатта на нашия Бог в похотливост".** Те изкривяват християнската свобода в свободия и я изопачават така, че да бъдат свободни да грешат. В своето учение те **„се отричат от единствения Владетел и Господ[2] наш Исус Христос", като отричат** Неговото абсолютно право да владее, Неговата божественост, Неговата изкупителна смърт и Неговото възкресение – всъщност те **отричат** всички основни доктрини за Неговата личност и дело. Макар и да демонстрират изключителна свобода в духовно отношение, те много догматично и злобно се противопоставят на евангелието, на стойността на скъпоценната кръв на Христос и на истината, че Той е единственият път за спасение.

Кои са тези хора? Обикновено това са хора, които се представят като служи-

тели на евангелието. Често пъти те заемат ръководни места в християнския свят. Някои от тях са епископи или членове на църковните настоятелства, или дори професори в духовни семинарии. Но общото при всички тях е това; че всички те са против библейския Христос и са си измислили един либерален[3] или неортодоксален[4] „Христос", от Когото са съблекли цялата слава, величие, господство и власт.

5 ст. Бог е изразил ясно Своето отношение към тези отстъпници. В СЗ има много случаи, в които Той го е откривал на хората. Сега Юда иска да **напомни** на читателите си три такива случая: случая с невярващите израилтяни, случая със съгрешилите ангели и случая с жителите на Содом и Гомор.

Първият пример е съдбата на Израел в пустинята: **Господ, след като избави Своя народ от египетската земя, после погуби ония, които не повярваха** (вж. Чис. 13, 14; 1 Кор. 10:5-10). Бог беше обещал на израелския народ да го въведе в ханаанската земя. Това обещание съдържаше всички уверения, от които те се нуждаеха. Но израелците повярваха на злите сведения на разузнавачите в Кадис и се разбунтуваха срещу Господа. В резултат на това всички израелци на двайсет и повече години загинаха в пустинята с изключение на Халев и Исус Навиев (Евр. 3:16-19).

6 ст. Вторият пример на бунт и отстъпление е случаят с **ангелите,** които съгрешиха. Това, което знаем за тях, е, че **„не опазиха своето достойнство,** но напуснаха **собственото си жилище"** и сега се държат **във вечни връзки за съда** на великия ден.

От Писанията разбираме, че е имало най-малко две отстъпления на ангели. Едното е падането на Луцифер, при което той може би е повлякъл и други ангелски същества в бунта си. Тези паднали ангели все още не са вързани. Дяволът и неговите ангели активно участват във войната срещу Господа и Неговия народ.

Другото е отстъплението, за което говори Юда, а така също Петър (2 Петр. 2:4). Мненията на изследователите на Библията за това събитие показват значителни различия. Тук ние ви предлагаме нашето лично мнение, а не някакво догматично потвърждение на факта.

Ние вярваме, че отстъплението, за което говори Юда, е същото събитие, което е описано в Битие 6:1-7. Божиите синове са напуснали собствените си жилища като ангелски същества и са слезли на земята в човешки вид, за да се оженят за човешките дъщери. Този брачен съюз се е противопоставял на Божия ред и е бил омерзение за Бога. 4 стих ни намеква, че в резултат на тези неестествени бракове се е родило едно огромно по сила и злина поколение. Независимо дали това е било наистина така, или не, става ясно, че Бог е бил изключително недоволен от човешката злина по онова време и е решил да унищожи живота на земята, като изпрати върху нея потоп.

Срещу това мнение има три възражения: (1) В пасажа в Битие не се говори за ангели, а само за „Божии синове". (2) Ангелите са безполови същества. (3) Ангелите не се женят.

Това, че в този пасаж думата „ангели" никъде не се споменава, е вярно, но също така е вярно, че в семитските езици ангелите се наричат и „Божии синове" (вж. Йов 1:6; 2:1).

В Библията никъде не се казва, че ангелите са безполови същества. Понякога ангелите се появяват на земята в човешки вид, форми и желания (Бит. 18:2, 22; ср. 19:1, 3-5).

Библията не казва, че ангелите не се женят, а казва само, че *в небето* те нито се женят, нито се омъжват (Мат. 22:30).

Каквото и да е историческото събитие, което стои зад думите от 6 ст., важното е, че тези ангели са напуснали мястото, което Бог им е определил, и сега са **във... връзки** и в **мрак,** докато дой-

де времето, когато ще получат окончателната си присъда, която ще ги отведе в погибел.

7 ст. Третото отстъпление в СЗ, за което говори Юда, е отстъплението на **Содом и Гомор и градовете около тях** (Бит. 18:16-19:29). Въвеждащата дума **„както“** показва, че грехът на содомците има нещо общо с греха на ангелите. И в двата случая става въпрос за нещо изключително неморално – противно на природата и омерзително за Бога.

Грехът на половата извратеност е описан от Павел в Посланието към римляните: „...жените им измениха естественото употребление на тялото в противоестествено. Така и мъжете, като оставиха естественото употребление на женския пол, разжегоха се в страстта си един към друг, струвайки безобразие мъже с мъже, и приемаха в себе си заслуженото въздаяние на своето нечестие“ (Рим. 1:26б, 27). Мъжете от Содом, Гомор, са били пристрастени хомосексуалисти. Този грях е описан тук като **преследване на противоестествени пороци,** което означава, че става въпрос за нещо напълно противоположно на реда, който Бог е постановил.

Случайност ли е това, че много съвременни отстъпници са в авангарда на онези, които публично защитават хомосексуализма и се борят да го узаконят в случаите, когато и двамата партньори са съгласни?

За всички такива свободомислещи хора съдбата на Содом и Гомор трябва да бъде като **пример** за градове, които **„носят** наказанието **на вечния огън“.** Изразът **„вечният огън“** не означава, че огънят, който е разрушил тези пропаднали градове, е вечен, а че пълнотата и мощта на неговата унищожителна сила са толкова големи, колкото вечното наказание, което ще падне върху всички бунтовници.

8 ст. Сега Юда се връща отново на въпроса за съвременните отстъпници и се впуска в едно описание на техните грехове, наказание, природни съответствия, съдба и непристойните им думи и дела (8-16 ст.).

Най-напред той описва техните грехове. Със своите бълнувания тези хора **„оскверняват плътта“.** Техният мисловен живот е наситен с мръсни фантазии, които те най-накрая осъществяват на практика, като се отдават на развратен живот също като мъжете от Содом.

Те **„презират властта“.** Те се бунтуват както срещу Бога, така и срещу правителствените институции. Те са защитници на беззаконието и анархията. Техните имена са в списъците на организациите, чиято главна цел е свалянето на правителствата.

Те **„хулят славните същества“.** За тях фактът, че „няма власт, която да не е от Бога, и колкото власти има, те са отредени от Бога“ (Рим. 13:1б), няма никакво значение. Те се присмиват на божествената заповед, която казва: „...нито да кълнеш началник на людете си“ (Изх. 22:28). Говорят презрително и злобно срещу всяка власт – било то божествена, ангелска или човешка.

9 ст. В това отношение те си позволяват такава свобода, каквато дори **архангел Михаил** не си е позволил. Когато в борба с дявола архангел Михаил е спорил за тялото на Мойсей, той **не** си е позволил да произнесе **срещу него** хулителна присъда, а само **е казал: „Господ да те смъмри.“** Тук Юда говори за една случка, която не се споменава никъде другаде в Библията. Естествено е да се запитаме: „Откъде е взел той тази информация?“

Някои казват, че тази информация е била предадена чрез предание. Това може да бъде както вярно, така и невярно.

Най-задоволителното обяснение е, че тази информация му е била открита по свръхестествен начин от същия Свети Дух, Който го е вдъхновил да напише и Посланието.

Ние не можем да кажем определено защо се е появил този спор между Михаил

и Сатана **за тялото на Мойсей.** Знаем, че Мойсей е бил погребан от Бога в Моавската долина. Може би Сатана е искал да узнае къде е това място, за да накара Израел да идолопоклонства, като се поклони на костите на Мойсей. Като ангелски представител на народа на Израел (Дан. 10:21), архангел Михаил може би се е борил да запази народа от тази форма на идолопоклонство, като не е открил мястото на гроба на Мойсей.

Но важното е, че дори и **Михаил,** който е **архангел** и който Бог ще използва, за да хвърли Сатана от небето на земята (Откр. 12:7-9), не си е позволил да говори осъдително на един, който властва в царството на демоните, а е оставил Бог да го смъмри.

10 ст. Упорити и нагли, отстъпниците **„хулят** всичко, което не знаят". Те не искат да разберат, че във всяко общество на реда трябва да има власт и трябва да има подчинени на тази власт. Затова те се надигат и се перчат, и се държат арогантно и бунтовно.

Областта, в която отстъпниците имат най-големи познания, е областта на естествените инстинкти – задоволяването на чувствените желания. С безумието на диви животни те се отдават на сексуални удоволствия и в този процес **развращават** и погубват **себе си.**

11 ст. Тук отстъпниците получават една остра присъда: **„Горко им!"** Заради упоритото си и непокаяно сърце те натрупват за себе си гняв за Деня на гнева и откриването на праведния Божий съд (Рим. 2:5).

Тяхното развитие е описано като падането на тежък отвес, чиято скорост расте с всеки изминат метър. Най-напред **те тръгват по Каиновия път.** След това **се впускат заради печалба във Валаамовата заблуда.** И накрая **загиват в Кореевото упорство.** Грехът и отстъплението никога не остават на едно място. Те най-напред бутат хората да се търкалят безразборно към ръба на пропастта, след което ги хвърлят надолу с главата към погибелта.

„Каиновият път" означава в основата си отхвърляне на спасението чрез проливането на жертвена кръв (Бит. 4). Това е начин да търсим помирение с Бога чрез човешки усилия. За него Макинтош казва така: „Пътят на Каин е следният: отхвърляне на Божия начин на *очистване* и приемане на човешкия начин на *усъвършенстване*. Това е пътят на Каин." И както винаги, когато човек започне да разчита на своите усилия, той намразва Божията благодат и обектите на тази благодат. Накрая тази омраза може да го накара да започне да ги преследва и дори убива (1 Йоан 3:15).

Валаамовата заблуда е желанието за лично забогатяване чрез превръщане на Божието служение в бизнес. Валаам се е представял като Божий пророк, но е бил алчен и готов да продаде пророческата си дарба за пари (Чис. 22-24). Валак му е платил пет пъти, за да прокълне Израел и той е бил готов да го направи, но Бог го е възпрял насила от това деяние. Много от нещата, които той пророкува, са истинни и красиви, но независимо от това Валаам си остава един наемен пророк. Той не е успял да прокълне народа на Израел, но е успял да го подмами да блудства с дъщерите на Моав (Чис. 25:1-5).

Подобно на Валаам и днешните лъжеучители са много любезни и убедителни в своето говорене. Те могат да показват изключително красноречие. Способни са на всякакво изопачаване на истината, за да увеличат своите доходи. Проблемът е в тяхната алчност, която ги кара да се стремят да превърнат Божия дом в търговски дом.

Християнският свят днес е заквасен с греха на търговията с църковни принадлежности и други свързани с църквата неща. Ако по някакъв начин можеше да се отстрани този печалбарски мотив, голяма част от това, което минава за християнска работа, ще отпадне. Коутс ни предупреждава, че:

„Човекът е толкова долен, че винаги може да намери начин да изкара печалба от Божиите неща. Крайната цел на човешката подлост е натрупването на печалба от Божията работа лично за него. Всяка такава дейност ще бъде осъдена от Господа. Не е тайна, че християнският свят е пълен с такива неща. Всеки трябва да внимава да не би и в него да се вмъкне някакъв подобен елемент на печалбарство.“ [5]

Третата причина за „горко“-то, което произнася Юда, е, че тези лъжеучители **са погинали в Кореевото упорство.** Заедно с Датан и Авирон Корей се е разбунтувал срещу водачеството на Мойсей и Аарон и е пожелал да се намеси в свещеническата служба (Чис. 16). По този начин те са възроптали всъщност срещу Господа. Заради тяхното неподчинение Бог ги е наказал, като е отворил земята и ги е оставил да бъдат погълнати живи в нея. По този начин Бог е показал огромното си недоволство от **бунта** срещу онези, които Той е поставил за Свои представители.

12 ст. По-нататък Юда използва пет примера със сравнения от природата, за да опише характера и съдбата на отстъпниците. Мофат казва, че „както небето, така и земята и водата съдържат примери, които илюстрират какви са тези мъже“.

Те са **„подводни скали,** които пируват с вас **в дружелюбните** ви **гощавки**[6]“. Тези гощавки са празниците на любовта, които са били провеждани от ранните християни във връзка с Господната вечеря. Това са хора, които не се страхуват нито от Бога, нито от човека, а се интересуват само от собствените си интереси, без изобщо да ги е грижа за стадото. Те примамват другите, за да опетнят вярата.

Те са **„безводни облаци“**. Когато по време на някоя голяма суша хората видят по небето да се носят облаци, те явно си мислят, че, ето, най-сетне ще падне дъжд и ще освежи изгорялата земя. Но тези хора са като облаци без вода. Те съдържат само обещание за дъжд – без изпълнение, защото **се отнасят**[7] **от ветровете,** оставяйки след себе си разочарование и обезсърчение.

Те са късни **есенни дървета,** които нямат нито листа, нито **плодове.** Изразът **„двaж умрели“** е може би начин да се подчертае идеята за окончателна смърт, а може би авторът иска да каже, че всичко в тях е мъртво – и корените, и клоните. Освен това те са **„изкоренени“** – изтръгнати от земята от силен вятър, без да оставят нищо след себе си – никакъв ствол или дънер, който евентуално да даде в бъдеще някакъв живот или растеж.

13 ст. Те са **„свирепи морски вълни“** – неуправляеми, необуздани и яростни. Единственото нещо, което се ражда от целия този шум и вълнение, е пяната на тяхното **безсрамие.** Вместо да се срамуват от това, което правят, те изпитват гордост и не оставят след себе си нищо, което да има някаква стойност или значение.

И най-накрая те са като **„скитащи звезди, за които се пази мрачна тъмнина до века“. Скитащите звезди** са небесни тела, които не се движат по нормална орбита. Поради тази причина те изобщо не могат да служат като навигационни указатели. Това е едно много точно определение на лъжеучителите. Нито един от тях не може да ни даде вярно духовно направление – те са като религиозни метеорити, падащи звезди или комети, които светят ярко за един кратък миг, след което угасват и се стапят в тъмнината като фойерверки по време на заря.

14 ст. Съдбата на отстъпниците е предсказана от **Енох,** който е от седмото поколение **след Адам.** Това пророчество се среща само в Посланието от Юда. Някои смятат, че то е взето от апокрифната книга на Енох, но ние вярваме, че това не е така, тъй като няма никакви доказателства, че тази фалши-

ва книга е съществувала по времето на Юда. Кели пише следното:

„Тази книга [на Енох] носи всички белези, че е била написана след унищожението на Ерусалим [и следователно след написването на Посланието на Юда] от един юдеин, който все още е живял с надеждата, че Бог ще застане зад юдеите.“ [8]

Макар и да не твърдим, че знаем със сигурност как точно Юда е научил за това древно пророчество, можем да предложим едно просто и възможно обяснение, а именно – че Светият Дух му е открил тези думи така, както го е водил да напише и всичко останало в Посланието.

Пророчеството започва така: **„Ето, Господ иде**[9] **с десетки хиляди Свои светии.“** Това предсказание ще има едно предварително частично изпълнение, когато Господ Исус ще дойде на земята след годините на Скръбта, за да унищожи враговете Си и да господства като Цар. То ще бъде изпълнено окончателно на края на хилядолетието, когато злите мъртви ще бъдат съдени пред Великия бял престол.

15 ст. Христос иде, за да **извърши съд над всички.** Останалата част от стиха показва, че **„всички“** означава **„всички** *безбожници“*. Между тях няма да има истински вярващи. Те са, така да се каже, „имунизирани“ срещу съда чрез вярата си в Христос според обещанието в Йоан 5:24: „Истина, истина ви казвам, който слуша Моето учение и вярва в Този, Който Ме е пратил, има вечен живот и няма да дойде на съд, но е преминал от смъртта в живота.“ Като Човешкия Син, на Когото е бил предаден целият съд, Господ Исус ще **„обяви за виновни всичките нечестивци за всичките нечестиви дела, които в нечестие са сторили, и за всичките жестоки думи, които нечестивите грешници са говорили против Него“.** В един-единствен стих ние срещаме четири пъти думата **„нечестиви“: нечестиви** са хората, **нечестиви** са техните дела, **нечестив** е начинът, по който те извършват тези дела, и освен това тяхното нечестие се вижда в хулите, които те са изговорили против Господа. Той ще ги обвини за тяхното **нечестие** не просто като ги накара да почувстват дълбоко изобличение за виновност, а като ги осъди за доказаната им вина.

16 ст. Тук техните нечестиви думи и дела са описани по-подробно. Те са **„роптатели“,** които се оплакват от Божието провидение, вместо да са Му благодарни за Неговите милости. Това, че Бог мрази това роптаене, се вижда съвсем явно в наказанието, което Той изпраща на Израел в пустинята.

Те никога не са доволни от Господа и непрекъснато задават въпроси от рода на: „Защо Бог позволява войните и страданията? Защо не сложи край на тази социална несправедливост? Защо, щом като е толкова всесилен, не направи нещо, за да измъкне света от кашата, в която се е забъркал?“ Те никога не са доволни и от Божиите хора и непрекъснато ги обвиняват, че са тесногръди и големи пуритани в своето поведение.

Те живеят по страстите си, като се наслаждават на желанията на плътта и са най-големите защитници на свободата в сексуалните взаимоотношения.

Арогантните им речи привличат особено вниманието на тълпата. Техните имена много често присъстват в заглавията на вестниците като защитници на политическия, икономическия и социалния екстремизъм. На преден план сред най-наглите и най-безсрамните им идеи стои отричането на основни християнски доктрини, една от които е твърдението, че Бог е мъртъв, което ги прави едни от най-известните либерални теолози.

Последното е, че те са майстори в изкуството да ласкаят, което им позволява да печелят не само много последователи, но и значителни доходи.

В своето Послание Юда ни дава едно много вярно и точно описание на отстъпниците, което се потвърждава всеки ден от средствата за масова информация в света.

III. Какво трябва да прави вярващият, когато дойде отстъплението (17-23 ст.)

17 ст. След като описва отстъпниците, Юда се заема с въпроса за поведението на вярващите при появата на тези овчари-наемници. Най-напред той ни напомня, че вярващите са предупредени за идващата опасност. След това ни насърчава да поддържаме добра духовна форма. И накрая ни съветва да бъдем особено проницателни, когато служим на онези, които са станали жертви на отстъпниците.

Появата на лъжеучители е предсказана от **апостолите.** Това може да се види в служението на *Павел* (Деян. 20:29, 30; 1 Тим. 4:1-5; 2 Тим. 3:1-9); *Петър* (2 Петр. 2:1-22; 3:1-4); и *Йоан* (1 Йоан 2:18, 19).

18-19 ст. В центъра на тяхното послание стои вестта, че **в последното време ще се появят присмивачи,** „които ще ходят по **своите нечестиви страсти".**

Към това свидетелство Юда сега добавя и обяснението, че тези присмивачи имат три явни характеристики. Първата е, че те са **плътски човеци,** което означава, че мислят и действат като естествени хора. Втората е, че **„правят разцепления"**, като дърпат ученици след себе си и може би разделят хората на различни класи според напредъка им в отстъплението. И третата е, че „нямат **Духа"**. Те никога не са били новородени и следователно изобщо не са способни да разбират Божиите неща.

20 ст. Начинът, по който вярващият може да се пази от отстъпниците, е като стои близо до Господа и живее в здраво общение с Него. Как може да се постигне това? Юда ни предлага четири стъпки.

Първата е да **назидаваме себе си в нашата пресвята вяра,** т. е. в *християнската* вяра. Ние назидаваме себе си във вярата, като изучаваме и се подчиняваме на Библията. Постоянната близост със Словото ни води право по пътя на правдата и ни предупреждава за опасностите по пътя. „Хората могат да говорят пренебрежително за значението на учението, казва Пикъринг, но трябва да знаят, че не човешкият характер създава учението, а учението създава човешкия характер."

Втората е **молитвата в* Светия Дух.** Това означава да се молим, като се оставим да бъдем водени от **Духа** съгласно Божията воля, според както ни е разкрита в Библията или според както е разкрита частично от **Духа** на всеки вярващ по един субективен начин. Това е точно обратното на молитвите, които се рецитират механично или се изричат, без човек да е заинтересуван духовно от това, което казва.

21 ст. След това *отново* Юда съветва вярващите да пазят себе си **в Божията любов.** Тук **Божията любов** може да се сравни със слънчевата светлина. Слънцето винаги свети, но когато между нас и слънцето застане някаква пречка, ние вече не се огряваме от неговата светлина. Същото става и с **Божията любов.** Тя винаги свети върху нас, но когато между нас и Господа застане някакъв грях, ние вече не се наслаждаваме на Неговата любов. Най-напред ние можем да **пазим** себе си в Неговата **любов,** като живеем свят и благочестив живот. И ако между нас и Господа застане някакъв грях, трябва незабавно да го изповядаме и изоставим. Тайната да пазим себе си в Божията любов е да не позволяваме нищо да застава между нас и Господа.

* Тук в Библията на бълг. ез. има грешка. Вместо „на Светия Дух" трябва да се чете: „в Светия Дух". – Бел. на прев.

Не оставяй нищо да застане
между теб и Спасителя,
нищо от измамните мечти
на тоя свят,
нищо, което да помрачи
връзката ти с Родителя
и да възпре Неговата благодат.
Чарлз А. Тиндли

И най-накрая ние трябва да **очакваме милостта на нашия Господ Исус Христос за вечен живот.** Тук под **„милостта на нашия Господ"** трябва да разбираме Неговото Второ идване, когато Той ще дойде, за да грабне Своите хора на небето. В това време, в което целият свят тъне в мрак и отстъпление, ние трябва да държим светлината на тази наша благословена надежда запалена в сърцата си. Това е една утешителна и пречистваща надежда (1 Сол. 4:18; 1 Йоан 3:3).

22 ст. Когато избавят жертвите на отстъплението, вярващите имат нужда от известна степен духовна проницателност. Писанията правят разлика между активните пропагандатори на лъжливи култове и измамените от тях хора. В случай че ние си имаме работа с водачи и пропагандатори на лъжливи култове, поведението ни се определя от текста във 2 Йоан 10-11: „Ако някой дойде при вас и не носи това учение, недейте го приема вкъщи и не го поздравявайте, защото, който го поздравява, става участник в неговите дела." Но когато говори за хората, които са били измамени от тези лъжеучители, Юда ни съветва да правим **разлика**[10] и ни показва два различни начина на поведение.

Към някои от тях трябва да бъдем милостиви, т. е. трябва да показваме състрадание и интерес и да се опитваме да ги избавим от съмненията и подозренията и да ги доведем до твърдо убеждение в божествената истина.

23 ст. Освен тях има и хора, които са на ръба на пропастта – почти готови да паднат в пламъците на отстъплението. Тях ние трябва да **спасяваме**, като ги убеждаваме и наставляваме безкомпромисно и решително и **като мразим дори и осквернената от плътта дреха.** В СЗ дрехите на прокажения са били смятани за заразени и е трябвало да ги изгарят (Лев. 13:47-52). Днес, когато спасяваме хора, изпаднали в сексуални грехове, ние не трябва да забравяме, че материалните обекти (като например дрехите) често пъти възбуждат страстите. Когато гледаме или пипаме тези неща, в ума ни се раждат асоциации с някои грехове. Затова, когато общуваме с хора, които са били осквернени, ние трябва да избягваме всяко нещо, което може да подейства като изкушение върху самите нас. Един неизвестен автор е изразил това по следния начин:

„Дрехите, които носи един човек, пораждат асоциации и причиняват инфекция с греха – те носят заразата на злото. Ако искаме да се предпазим от инфектирането и заразяването с тази разрушителна за душата болест, трябва да отречем и изхвърлим всичко, което е свързано с грешния живот."

Дж. Б. Мейър ни предупреждава: *„Макар и християнинът да е длъжен да състрадава и да се моли за грешника, той трябва да гледа с отвращение на всичко, което носи следите на греха."* [11]

IV. Красивото благопожелание на автора (24, 25 ст.)

24 ст. Посланието на Юда завършва с едно красиво благопожелание. В него той изразява желанието си да възхвали и да се поклони пред **Онзи, Който може** всичко. Той може да спасява (Евр. 7:25), може да утвърждава (Рим. 16:25), може да помага (Евр. 2:18), може да покорява (Фил. 3:21), **може** и **да пази**. Може да ни пази в съвършен мир (Ис. 26:3); може да опази до оня ден онова, което сме Му поверили (2 Тим. 1:12); „може да направи несравнено повече, отколкото искаме или мислим" (Еф. 3:20), и **може да** ни[12] **пази от**

препъване. Последното обещание е особено актуално за дните на отстъплението, за които говори Юда.

Но това не е цялото обещание. Освен това Той може да ни постави да застанем **непорочни пред Неговата слава с голяма радост.** Това вече наистина е нещо изумително! Когато си помислим за онова, което сме били – мъртви в нашите прегрешения и грехове; когато си помислим за това, което сме сега – нещастни, слаби и непрекъснато грешащи служители; и когато най-накрая си помислим как един ден ще застанем абсолютно **непорочни** в Тронната зала на вселената, изпълнени **с голяма радост** – не можем да не възкликнем: каква изумителна благодат!

25 ст. Бог е не само Този, Който ни пази и Който ни усъвършенства, но и **„Бог наш Спасител“**[13]. Наистина е удивително това, че **Бог** толкова се интересува от нас, че е станал също и наш **Спасител,** в смисъл че Той е съставил плана, по който да бъдем спасени и е дал безгрешния Си Син като жертвен Агнец.

Ако поклонението означава да отдадем на Бога почит за всичко онова, което заслужава, то най-големите почести, които Той заслужава и които има заради всичко, което е направил за нас, са **слава и величие, сила и власт. Славата** е издигнатостта и блясъкът, които Той заслужава като Върховен Владетел на вселената. **Величието** е неоспорваното господство, което Той притежава като суверенно право. И **силата** или властта са мощта и изключителната привилегия да владее над всичко, сътворено от Неговите ръце.

Той е заслужавал тази хвала в миналото, заслужава я сега и ще я заслужава и през вечността. Отстъпниците и лъжеучителите могат да се опитват да Му отнемат **славата**, да омаловажат Неговото **величие,** да намалят Неговата **сила** и да поставят под съмнение Неговата **власт;** но всички истински вярващи намират своето най-пълно осъществяване, като Го прославят и Му се наслаждават **„и сега, и до всички векове,**

Амин.“

Крайни бележки

1) (1 ст.) Вместо „възлюбени" *(egapemenois)* в някои текстове се казва „осветени" *(hegiasmenois)*, което може би по-добре подсилва контраста между вярващите и отстъпниците.
2) (4 ст.) В критическия текст думата „Владетел" е изпусната. В оригиналния текст за Владетел е използвана думата *„Despotes"*, а за Господ думата *„Kurios"*. (В *българския превод* е използвана думата Владетел поради негативното значение на думата „деспот".) И двете думи означават „Господ", „Господар" или „Владетел".
3) (4 ст.) „Либерален" означава „свободен", но в религията този термин служи за обозначение на онези хора, които отричат главните доктрини на вярата като боговдъхновеността на Библията, девственото зачатие, божествеността на Христос и изкупителната стойност на Христовата кръв. Много често така наречените либерални християни са отворени за всякакви учения или религии – стига само да *не* става въпрос за ортодоксалното библейско учение.
4) (4 ст.) „Неоортодоксален" не е същото като „ортодоксален". Неоортодоксалните християни приемат някои от ученията на Библията, като използват ортодоксална терминология, за да замаскират небиблейското си неверие. Така например за един неоортодоксален вярващ Библията „става" Божие слово само ако му „говори лично на него". За ортодоксалния вярващ Библията *е* Божието слово.
5) (11 ст.) C. A. Coates, *An Outline of Mark's Gospel and Other Ministry,* p. 125.
6) (12 ст.) Тези гощавки са били наричани *„agape"*, букв. „любов".
7) (12 ст.) Най-добрият прочит е „отнесени от ветровете", както е в текста на най-стария и в повечето ръкописи. Прочитът „носени от ветровете" (ПБКДж и НВПБКДж) не е толкова сполучлив.
8) (14 ст.) William Kelly, „Lectures on the Epistle of Jude," *The Serious Christian,* I:123.
9) (14 ст.) Глаголът „иде" е превод на гръцкия аорист *(elthe)*. Той може да бъде преведен със семитското пророческо свършено време, описващо бъдещо събитие, което е толкова сигурно, че е изразено с минало време.
10) (22 ст.) Проблемът с различните варианти на тази дума се усложнява още повече от факта, че гръцкият глагол *„diaktrinomai"* може да означава както „съмнявам се", така и „правя разлика". Вж. бележката под линия в НВПБКЗж върху 22 и 23 ст.
11) (23 ст.) J. B. Meyer, *The Epistle of St. Jude and the Second Epistle of St. Peter,* p. 51.
12) (24 ст.) Текстът на повечето ръкописи гласи „ги" вместо „ви", имайки предвид онези грешници, за които се говори в предишните стихове и които духовните християни се опитват да спасят.
13 (25 ст.) Както може да се види от бележките под линия в НВПБКДж, гръцкият (и главно александрийският) текст на НЗ показва тенденция да съкращава („да изпуска") някои части от текста за разлика от текстовете на традиционния и повечето ръкописи. Затова, когато в него е *добавено* нещо, то представлява особен интерес. В 25 ст. са направени *три* добавки, така че той гласи следното:
„На *единственият* Бог наш Спасител,
чрез Исуса Христа нашия Господ,
да бъде слава и величие,
сила и власт,

преди всичките векове", и т. н.
Но в него е изпусната думата „мъдър" (която присъства в текста на НВПБКДж: „На Бога нашия Спасител, Който единствен е мъдър" и т. н.: бел. на прев.). Може би вечното благопожелание на Юда е било четено в тази по-дълга форма в египетските църкви.

Библиография

Bigg, Charles,
The Epistles of St. Peter and St. Jude,
Edinburgh: T. & T. Clark Ltd., 1901.

Coder, S. Maxwell,
Jude: The Acts of the Apostates,
Chicago: Moody Press, 1958.

Green Michael,
The Second Epistle General od Peter and the General Epistle of Jude,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1968.

Ironside, H. A.,
Epistles of John and Jude,
New York: Loizeaux Bros., Inc., 1931.

Kelly, William,
„Lectures on the Epistle of Jude," *The Serious Christian.* Vol. I.,
Charlotte, N. C.: Books for Christians, 1970.

Meyer, J. B.,
The Epistle of St. Jude and the Second Epistle of St. Peter,
Grand Rapids: Baker Book House, 1965.

Посланието към Римляните

„Катедралата на християнската вяра."

Фредерик Годет

Въведение

I. Уникално място в Канона

Посланието към римляните винаги е стояло начело на Писмата на апостол Павел, при това с пълно право. Тъй като Деянията завършват с пристигането на Павел в Рим, логично е да се предположи, че неговите Послания ще започнат с Писмото към римската църква, написано преди посещението му там. Още повече че това Послание е най-важната книга в теологическо отношение, тъй като представлява в най-широк смисъл едно систематично представяне на християнската теология така, както тя е отразена в Божието слово.

От историческа гледна точка Посланието към римляните е най-влиятелната библейска книга. Августин е повярвал, след като е прочел Римляни 13:13 и 14 (380 год. сл. Хр.). Периодът на протестантската реформация е започнал, след като Мартин Лутер е разбрал най-накрая значението на Божието оправдание и „че праведният чрез вяра ще живее" (1517).

Джон Уесли е получил уверение за сигурността в спасението, след като е чул предговора към коментара на Лутер върху Римляните, прочетен в една моравска домашна църква на улица „Елдързгейт" в Лондон (1738). За това Послание Джон Калвин пише следното: „Всеки, който разбере това Послание, има пред себе си едно мощно средство за разбиране на цялото Писание."

II. Авторство

Поне веднъж еретиците и дори радикално настроените негативни критици приемат единодушно всеобщото ортодоксално мнение – че авторът на Посланието към римляните е бил апостол на езичниците. Всъщност еретикът Маркион е първият известен автор, който *изрично* споменава името на Павел като автор на Посланието. Книгата е цитирана от такива ортодоксални християни като Климент от Рим, Игнатий, Юстин Мартир, Поликарп, Иполит и Ириней. Мураторианският Канон също включва това Послание като едно от писмата на Павел.

Вътрешните доказателства за авторството на Павел са също толкова убедителни, колкото и външните. Теологията, речниковият състав и духът на Посланието определено говорят за авторство на Павел. Разбира се, фактът, че в самото Писмо (1:1) се споменава името на Павел като негов автор, не е достатъчен, за да убеди скептиците, макар и да се подкрепя още веднъж вътре в самото Писмо, като например в 15:15-20. Поубедително доказателство може да бъде големият брой съвпадения с книгата на Деянията на апостолите, които не могат да бъдат измислени. Така например всички споменавания на събиране на помощ за светиите, на Гай, на Ераст и на отдавна планираното пътуване до Рим сочат като автор апостол Павел. Тертий е бил неговият секретар (16:22).

III. Датиране

Посланието към римляните е написано след Първото и Второто послание към коринтяните, тъй като събирането на помощ, което става по време на тяхното написване, е вече привършило и е на път да се отнесе на бедните светии в Ерусалим. Споменаването на Кенхрея, най-близкото пристанище до Коринт (16:1), и някои други подробности карат

много изследователи да смятат, че мястото на неговото написване е Коринт. И тъй като Павел е престоял в Коринт само три месеца (в края на третото си мисионерско пътешествие), преди да бъде принуден да го напусне заради заговорите против него, вероятно Посланието е било написано именно през този период. Това предполага една дата около 56 год. сл. Хр.

IV. Предмет на Посланието и теми

Как християнството е стигнало първоначално в Рим? Ние не можем да кажем със сигурност как е станало това, но можем да предположим, че евангелието е било занесено в Рим от римски юдеи, които са повярвали в Ерусалим в деня на Петдесетница (вж. Деян. 2:10). Това е станало през 30 год. сл. Хр.

Когато е писал това свое Писмо от Коринт около двадесет и шест години по-късно, Павел никога не е бил виждал Рим преди това, но е познавал доста добре някои християни оттам, което се вижда от 16 глава. Християните от онова време не са се задържали много на едно място. Те са се местели непрекъснато – било в резултат на преследванията, било като глашатаи на евангелието, било поради естеството на тяхната работа. Сред християните в Рим е имало хора както от еврейски, така и от езически произход.

Най-после около 60 год. сл. Хр. Павел е успял да стигне в Рим, но не така, както той е очаквал. Той е пристигнал като затворник за Христос Исус.

Посланието към римляните е едно класическо послание. Неспасените могат да видят в него едно съвсем ясно описание на тяхното грешно, загубено състояние и на справедливия Божий план за тяхното спасение. Новоповярвалите могат да научат от него повече за отъждествяването им с Христос и за побеждаването на греха чрез силата на Светия Дух. Зрелите вярващи черпят от него непрекъсната наслада заради широкия диапазон от богатства на християнската вяра – както в доктринално, така и в пророческо, и в практическо отношение.

Един много добър начин за разбиране на Посланието е да си го представим като диалог между Павел и един непознат негов опонент. След като казва евангелието, Павел като че ли започва да отговаря на въпроси, които неговият опонент непрекъснато му поставя. Апостолът отговаря на тези въпроси един по един. До края на Посланието Павел дава отговор на всички главни възражения, които могат да се повдигнат по отношение на евангелието на Божията благодат.

Понякога възраженията са изказани съвсем ясно; друг път са само загатнати. Но независимо дали са ясни, или само се подразбират, всички възражения се въртят около евангелието – благата вест за спасение по благодат чрез вяра в Господ Исус Христос, без дела по закона.

Като цяло Посланието към римляните ни дава отговор на единайсет главни въпроса: (1) Какъв е предметът на Писмото? (1:1, 9, 15, 16); (2) Какво е евангелието? (1:1-17); (3) Защо хората имат нужда от евангелието? (1:18-3:20); (4) Как според евангелието безбожните грешници могат да бъдат оправдани от светия Бог? (3:21-31); (5) Евангелието съответства ли на Старозаветните Писания? (4:1-25); (6) Каква е ползата от оправданието за живота на вярващия? (5:1-21); (7) Дали поучението за спасение по благодат чрез вяра позволява или дори насърчава грешния начин на живот? (6:1-23); (8) Какво е отношението на християнина към закона? (7:1-25); (9) Как християнинът може да живее свят живот? (8:1-39); (10) Дали когато обещава спасение и на юдеите, и на езичниците, евангелието иска да каже, че Бог е нарушил обещанията Си, дадени на Неговия народ на земята – еврейския? (9:1-11:36); (11) Как оправданите по благодат мо-

гат да отговорят на тази благодат чрез всекидневния си живот? (12:1-16:27).

Запознаването с тези единайсет въпроса и техните отговори ще ви даде практическо познание върху това важно Послание. Отговорът на първия въпрос: „Какъв е предметът на Посланието към римляните?“ е, разбира се: „Благовестието.“ Павел не губи време, а веднага пристъпва към отговора на този въпрос. В първите шестнайсет стиха благовестието е споменато четири пъти (1, 9, 15 и 16 ст.).

Това ни дава повод да зададем и втория въпрос: „Какво означава „благовестие“? Думата сама по себе си означава „добра вест“, но в пасажа от 1 до 17 ст. апостол Павел изтъква шест важни характеристики на тази добра вест: (1) Нейният източник е Бог (1 ст.); (2) Тя е била обещана в пророчествата на Старозаветните Писания (2 ст.); (3) В нея се говори за Божия Син, Господ Исус Христос (3 ст.); (4) Тя е Божия сила за спасение (16 ст.); (5) Тя е за всички хора – както за юдеи, така и за езичници (16 ст.); (6) Приема се само чрез вяра (17 ст.). Като имаме предвид всичко това, нека сега да разгледаме по-подробно тези стихове.

Схема на изложението

- I. Доктринална страна: Божието благовестие (1-8 гл.)
- А. Отхвърлянето на благовестието (1:16, 17)
- Б. Всеобщата нужда от благовестието (1:18-3:20)
- В. Основата и условията на благовестието (3:21-31)
- Г. Съответствието между благовестието и Стария Завет (4 гл.)
- Д. Практическата полза от благовестието (5:1-11)
- Е. Победата на делото на Христос над греха на Адам (5:12-21)
- Ж. Как да живеем свято според евангелието? (6 гл.)
- З. Мястото на закона в живота на вярващия (7 гл.)
- И. Светият Дух – източникът на сила за свят живот (8 гл.)
- II. Диспенсационна страна: благовестието и Израел (9-11 гл.)
- А. Израел в миналото (9 гл.)
- Б. Израел в сегашното (10 гл.)
- В. Израел в бъдещето (11 гл.)
- III. Послушание: благовестието в живота (12-16 гл.)
- А. Лично освещение (12:1, 2)
- Б. Служение чрез духовните дарби (12:3-8)
- В. Взаимоотношения с обществото (12:9-21)
- Г. Взаимоотношения с управляващите органи (13:1-7)
- Д. Благовестието във връзка с бъдещето (13:8-14)
- Е. Взаимоотношения с другите вярващи (14:1-15:13)
- Ж. Благовестието в плановете на Павел (15:14-33)
- З. Благовестието при оценяването и признаването на другите (16 гл.)

Коментар

I. Доктринална страна: Божието благовестие (1-8 гл.)

А. Запознаване с благовестието (1:1-15)

1:1 Павел представя себе си като един, който е *купен* (което се подразбира от израза **„слуга“ на Исус Христос**), *„призван“* (на пътя за Дамаск той е бил **призван за апостол,** специален пратеник на Спасителя) и **„отделен“** (избран **да разгласява благовестието** на езичниците [вж. Деян. 9:15; 13:2]). Ние също сме купени с безценната кръв на Христос, призвани за свидетели на Неговата спасителна сила и отделени, за да възвестява-

ме благата вест навсякъде, където отиваме.

1:2 И за да не би някой от еврейските читатели на Павел да помисли, че евангелието е нещо съвършено ново, което няма никаква връзка с тяхното духовно наследство, апостолът изрично споменава, че то е било **обещано** от старозаветните **пророци** със съвсем ясни думи (Второзак. 18:15; Ис. 7:14; Ав. 2:4) и чрез прототипи и символи (напр. Ноевият ковчег, медната змия и жертвоприношенията).

1:3 Евангелието е благата вест за Божия **Син, Исус Христос, нашия Господ, „Който по плът** (тоест като Човек) се роди **от Давидовото** потомство". Изразът **„по плът"** означава, че нашият Господ е нещо повече от човек; той може да се перифразира така: „Що се отнася до Неговата *човешка страна.*" Ако Христос беше само човек, нямаше да има никаква нужда да се отделя тази страна на Неговото Същество, тъй като нямаше да има друга, различна от нея. Но Той е нещо повече от Човек, както показва и следващият стих.

1:4 За Господ Исус се казва, че е бил **„със сила** обявен като **Божий Син".** Светият Дух, наречен тук **„Дух на святост"**, е обявил Исус при Неговото кръщение и по време на изпълненото Му с чудеса служение. Мощните чудеса на Спасителя, извършени в силата на Светия Дух,[1] свидетелстват, че Той е Божият Син. Когато четем думите **„със сила обявен като Божий Син... чрез възкресението от мъртвите"**, ние, естествено, мислим за Неговото Собствено възкресение. Но текстът буквално гласи „чрез възкресението от мъртвите", което ни позволява да предположим, че апостолът може би е имал предвид и възкресението на Яировата дъщеря, на сина на вдовицата от Наин и на Лазар. Няма никакво съмнение обаче, че това, което апостолът най-вече има предвид тук, е възкресението на Самия Господ.

Когато казваме, че Исус е **Божият Син,** ние имаме предвид, че Той е Негов Син както никой друг. Бог има много синове. Всички вярващи са Негови синове (Гал. 4:5-7). Дори и ангелите са наречени „синове" (Йов 1:6; 2:1). Но Исус е Божий Син по един *уникален* начин. Когато нашият Господ говори за Бог като за Свой Баща, юдеите съвсем правилно разбират, че Той предявява претенции за равенство с Бога (Йоан 5:18).

1:5 Именно **чрез** Исус Христос, нашия Господ, Павел **е получил благодат** (незаслужена спасителна милост) **и апостолство.** Когато Павел казва **„получихме благодат и апостолство"**, той има предвид най-вече себе си. Споменаването на неговото **апостолство** сред „всичките **народи"** (или езичниците) е доказателство за това. Павел е получил поръчение да привежда към послушание на вярата хора от всички народи, тоест да призовава към подчинение на посланието на евангелието чрез покаяние и вяра в Господ Исус Христос (Деян. 20:21). Целта на това разгласяване на евангелието по целия свят е възвеличаване на Неговото име и Неговата слава и получаване на Неговата похвала.

1:6 Между онези, които са откликнали на евангелието, са и хората, които Павел нарича **„призвани от Исуса Христа"**, подчертавайки по този начин, че Бог е Онзи, Който е поел инициативата за тяхното спасение.

1:7 Писмото е адресирано до **всички** вярващи **в Рим,** а не само до една-единствена църква (както е в другите Послания). Последната глава показва съвсем ясно, че в този град е имало няколко събрания на вярващи, всички от които са включени в този поздрав.

„Възлюбени от Бога, призвани да бъдат светии." Тези две прекрасни обръщения са валидни за всички, които са изкупени чрез безценната кръв на Христос. Те са обект на специална любов от страна на Бога и освен това са отделени от света от Него според значението на думата **„светии".**

Характерното обръщение на Павел включва както **благодат,** така и **мир. Благодат** *(charis)* е гръцко пожелание, а **мир** *(shalom)* – традиционен еврейски поздрав. Това съчетание е особено подходящо, тъй като Посланието на Павел говори за това как и вярващите юдеи, и вярващите езичници стават един нов човек в Христос.

Благодатта, за която става въпрос тук, не е спасителната благодат (тъй като читателите на Павел са вече спасени), а **благодат,** която ги съоръжава и им дава сила да живеят християнски живот и да служат на Христос. **Мирът** не е толкова мирът с Бога (светиите вече имат този мир, тъй като са оправдани чрез вяра), а Божият **мир,** който властва в техните сърца, докато те живеят в бурите на живота. **Благодатта** и **мирът** идват **„от Бога, нашия Отец, и Господа Исуса Христа“,** един израз, който много силно говори за единството на Сина с Бащата. Ако Исус беше само човек, щеше да бъде абсурдно да се говори, че Той е равен на Отец при даването на **благодат** и **мир.** Това е като да кажем: „Благодат и мир от Бога, нашия Отец, и от Ейбръхъм Линкълн.“

1:8 Винаги, когато е възможно, апостолът започва своите Писма с положителна оценка на това, което е добро в неговите читатели. (Един добър пример за подражание от всички нас!) Тук той благодари на **Бога чрез Исус Христос,** нашия Посредник, за това, че за **вярата** на християните от Рим „се говори **по целия свят“.** За тяхното свидетелство като християни се говори по цялата Римска империя, която по онова време представлява **целият свят** от гледна точка на живеещите в средиземноморската област.

1:9 И тъй като християните от Рим са като светило за всички хора, Павел се чувства задължен да се моли за тях **непрестанно.** Той призовава **Бога** като **свидетел** за неговото постоянство в **молитвите,** тъй като никой друг не може да знае това. Но **Бог** знае – Бог, на Когото апостолът служи с **духа** си **в благовестието на Неговия Син.** Павел върши служението с **духа** си. Неговото служение не е скучна религиозна работа, постоянно повтаряне на безкрайни ритуали и рецитиране на молитви и научени наизуст литургии. То е служение на горещи молитви на вяра; служение доброволно, посветено, неуморно, вдъхновено от дух, който обича Господ Исус с върховна любов; служение, изпълнено с изгаряща страст за проповядване на добрата вест за Божия Син.

1:10 Освен благодарностите, които Павел изказва на Бога заради светиите в Рим, апостолът се моли също така за възможност да ги посети в близко бъдеще. Както и за всичко останало, той иска това негово пътешествие да бъде по **Божията воля.**

1:11 Настоятелното желание на апостола е да помогне на светиите духовно, за да бъдат още повече **утвърдени** във вярата. Тук никъде не се говори за даване на някакво „второ благословение“, нито пък за предаване на някаква духовна дарба чрез полагане на ръце (макар че апостолът прави това във 2 Тим. 1:6). Тук става въпрос само за подпомагане на **духовния** растеж на светиите чрез служението на словото.

1:12 След това Павел обяснява, че това благословение ще бъде **взаимно.** Той ще **се утеши** чрез тяхната, а те – чрез неговата **вяра.** Назиданието винаги е свързано с духовно обогатяване. Както „желязо остри желязо, така и човек остри лицето си срещу приятеля си“ (Пр. 27:17). Обърнете внимание на смирението и скромността на Павел – той не счита, че помощта на другите светии му е излишна.

1:13 Апостолът **много пъти се е канел да** дойде при тях, **но** е бил **възпиран,** вероятно от належащи нужди на други места или от пряката намеса на Светия Дух, а може би и чрез противопоставяне от страна на Сатана. Той е искал да

има някой плод и сред езичниците в Рим, **така както** има **сред другите народи.** Тук Павел говори за **плод** от евангелието, както показват и следващите два стиха. В 11 и 12 ст. целта на апостола е да види християните в Рим стабилни във вярата. Тук той иска да види нови души, спечелени за Христос в столицата на Римската империя.

1:14 Който има Христос, има отговор на най-голямата нужда на света. Той има лекарството за болестта на греха; за това как можем да избягаме от вечните ужаси на ада; и гаранция за вечно щастие с Бога. Това го прави да бъде отговорен да споделя благата вест с хора от всички култури (**„варвари“**) и от всички нива (**„учени“ и „неучени“**). Павел чувства тази отговорност много остро. Това се вижда от думите: **„Имам дължност...“**

1:15 За да изпълни този свой дълг, апостолът е готов **да проповядва благовестието и на** тези, които са **в Рим,** с цялата сила, дадена му от Бога. Той не е готов да проповядва благовестието на вярващите в Рим, тъй като те вече са отговорили на Добрата вест, а е готов да проповядва благовестието на невярващите езичници, които живеят в тази столица.

Б. Какво означава благовестието? (1:16, 17)

1:16 Павел **не се срамува** да отнесе добрата вест на изтънчения Рим, макар че посланието се е оказало спънка както за юдеите, така и глупост за гърците, тъй като знае, че **тя е „Божия сила за спасение на всекиго“**, тоест че тя показва как Бог чрез Своята сила спасява всеки, който вярва в Неговия Син. Тази сила се разпростира по еднакъв начин и върху юдеи, и върху гърци.

Последователността **„първо на юдеина, а после и на езичника“** е изпълнена исторически в периода на Деянията. Но макар и да имаме една вечна „дължност“ към древния Божий народ – еврейския, ние не сме длъжни непременно да го евангелизираме, преди да отидем при езичниците. Днес Бог се отнася еднакво и към евреите, и към езичниците и затова евангелието и времето за неговото разпространение са еднакви за всички.

1:17 Тъй като тук думата **„правда“** се среща за първи път в това Послание, ние ще спрем за малко, за да разгледаме нейното значение. Тази дума се използва по няколко начина в НЗ, но ние ще разгледаме само три от тях.

Най-напред тя се използва, за да опише онова качество на Бога, според което Той винаги прави това, което е правилно, справедливо, уместно и съответно на всички други Негови атрибути. Когато казваме, че Бог е праведен, ние имаме предвид, че в Него няма нищо лошо, нечестно или несправедливо.

На второ място „правдата... от Бога“ може да означава Божия метод на оправдаване на безбожните грешници. Той може да направи това и пак да бъде праведен, защото Исус като наш безгрешен Заместник е удовлетворил всички изисквания на божествената справедливост.

И накрая правдата от Бога може да се отнася до идеалното положение, което Бог дава на онези, които вярват в Неговия Син (2 Кор. 5:21). Бог се отнася към онези, които не са праведни, като към праведни, защото ги вижда в цялото съвършенство на Христос. Той им приписва тази правда.

И така, какво е значението на тази дума в 17 ст.? Макар че думата може да има всяко едно от тези три значения, ние смятаме, че тук става въпрос найвече за правдата от Бога, която се отнася до Неговия метод на оправдаване на грешниците чрез вяра.

Правдата от Бога се разкрива в евангелието. Най-напред евангелието ни казва, че Божията правда изисква наказанието на греха и че това наказание е вечната смърт. След това ние разбираме, че Божията любов е намерила път за задоволяване на изискванията на Неговата правда. Бог е изпратил Своя Син да

умре като Заместник на грешниците, изплащайки по този начин цялото наказание. И тъй като Божиите справедливи изисквания са задоволени напълно, Бог вече може справедливо да спаси всички, които желаят да се възползват от делото на Христос.

„Правдата, която е от Бога" **се открива „чрез вяра към вяра".** Изразът **„чрез вяра към вяра"** може да означава: (1) чрез Божията вярност към нашата вяра; (2) чрез една степен на вяра към друга степен; или (3) чрез вяра от началото до края. Най-вероятно вярното значение е последното значение. Божията правда не се вменява на основание на делата, нито пък се дава на онези, които се стремят да я спечелят или заслужат; тя се открива единствено на основание на вярата. Това напълно съответства на божествената заповед, за която четем в Авакум 2:4: **„...праведният ще живее чрез вярата си",** което също така може да означава: „...оправданият чрез вяра, ще живее."

И така, в първите седемнайсет стиха на Посланието до римляните Павел ни запознава с предмета на неговото Писмо и ни изброява накратко някои от главните му характеристики. Сега той задава третия основен въпрос: „Защо хората имат нужда от евангелието?" Отговорът на този въпрос може да се изкаже накратко с няколко думи: защото са загубени без него. Но тук идва ред и на следните второстепенни въпроси: (1) Езичниците, които никога не са чули евангелието, загубени ли са? (1:18-32); Самодоволните моралисти – и евреи, и езичници – загубени ли са? (2:1-16); (3) Евреите – древният Божий народ, загубени ли са? (2:17-3:8); (4) Всички хора загубени ли са? (3:9-30).

В. Всеобщата нужда от евангелието (1:18-3:20)

1:18 Този стих ни дава отговор на въпроса: „Защо хората имат нужда от евангелието?" Отговорът е, че без него те са загубени и че **„Божият гняв се открива от небето" срещу** нечестието **на хората, които потискат истината** по един несправедлив начин и чрез неправедния си живот. Но как **се открива** Божият гняв? Един от отговорите на този въпрос може да се види в контекста. Бог предава хората на „нечистота" (1:24), на „срамотни страсти" (1:26) и на „развратен ум" (1:28). Вярно е също така, че понякога Бог се намесва в човешката история, за да покаже изключителното Си недоволство от греха на човека, като например при потопа (Бит. 7); разрушението на Содом и Гомор (Бит. 19) и наказанието на Корей, Датан и Авирон (Чис. 16:32).

1:19 „Езичниците, които никога не са чули евангелието, загубени ли са?" Павел показва, че те също са загубени, но не поради незнание, а **поради** това, че отказват да приемат светлината, която им се дава! Защото това, което **може да се знае за Бога** от творението, **им** е било открито; защото Бог не ги е оставил, без да им се открие.

1:20 Още **от създанието на света** две **невидими** характеристики на Бога са били явно изявени на всички хора, за да ги виждат: **„вечната Му сила и божественост".** Под *„божественост"* тук трябва да разбираме не толкова Самото Същество на Бога, колкото Неговия характер; не присъщата Му божествена същност, която се подразбира, а Неговите славни атрибути.

Тук аргументът е съвсем ясен: за да има творение, трябва да има и Творец; за да има проект, трябва да има и Архитект. Когато гледаме слънцето, луната и звездите, всички можем да разберем, че има Бог.

Отговорът на въпроса: „Какво става с езичниците, които никога не са чули евангелието?", е следният: **те „остават без извинение".** Бог им се е открил в творението, но те не са отговорили на това откровение. И така, хората не биват осъдени заради това, че са отхвър-

лили Спасителя, тъй като никога не са чули за Него, а заради това, че са се оказали неверни по отношение на малкото, което са могли да знаят за Бога.

1:21 Защото, **макар и да са познали Бога** чрез Неговите творения, **те не са Го прославили** като Бог, нито са Му благодарили за това, което е направил, а са предали себе си на **суетни** философии и мъдрувания за други богове, в резултат на което са загубили способността да виждат и да мислят ясно. „Отхвърлената светлина е изгубена светлина." Онези, които не искат да виждат, губят способността да виждат.

1:22 Колкото по-самонадеяни са ставали хората в тяхното въображаемо знание, толкова по-дълбоко са затъвали в невежество и глупост. Такива са онези, които отхвърлят Божието познание: те стават нетърпимо високомерни и едновременно с това изключително невежи.

1:23 „Ранните хора" не са хора, еволюирали от по-слаборазвити форми, а хора с висока нравственост. Отказвайки да признае истинския, безкрайния и **нетленния Бог,** човекът се е върнал *назад* в своето развитие към глупостта и покварата, които вървят ръка за ръка с идолопоклонството. Целият този пасаж е едно ярко изобличение на еволюционната теория.

Човекът е религиозен по инстинкт. Той винаги има нужда от нещо, на което да се покланя. Отказвайки да се поклони на живия Бог, човекът си е направил свои собствени богове от дърво и камък, „подобие на образ на смъртен човек, на птици, на четвероноги и гадини". Забележете низходящата градация: образ на човек, на птица, на животно, на влечуго. А сега си спомнете, че човекът става като това, на което се покланя. Колкото повече се изражда неговата представа за божеството, толкова повече се изражда и неговият морал. Ако богът на човека е влечуго, то и той живее като влечуго – както на него му харесва. Спомнете си също, че този, който се покланя, обикновено счита себе си за по-низш от това, на което се покланя. Създаден по образ и подобие на Бога, човекът застава на едно място, по-ниско от това на змията!

Покланяйки се на идоли, човекът се покланя на демони. Павел съвсем ясно казва, че „онова, което жертват езичниците, жертват го на бесовете, а не на Бога" (1 Кор. 10:20).

1:24 В този пасаж три пъти се казва, че **Бог предава** човека. Той **го предава на „нечистота"** (1:24), на „срамотни страсти" (1:26) и на „развратен ум" (1:28). С други думи, Божият гняв е насочен срещу цялостната личност на човека.

В отговор на злите страсти на човешките сърца Бог предава хората на нечистота – хомосексуализъм, блудство, прелюбодейство, разврат, проституция и др. Животът за тези хора става една непрекъсната въртележка от сексуални оргии, в които те **обезчестяват телата си помежду си.**

1:25 Бог изоставя така хората, защото те първи са изоставили **истинския** Бог и са Го заменили **с лъжлив.** Идолът е една лъжа, фалшив образ на Бога. Този, който се покланя на идол, се покланя на един образ, на едно **творение.** Това обижда и унижава **Твореца, Който** винаги **е** достоен да получава почит и слава, а не обида.

1:26 Поради същата причина **Бог е предал** хората **на** срамни сексуални действия с партньори от същия пол. **Жените** са изменили естествената употреба на своето тяло и са се отдали на лесбийство, без да се срамуват от това.

1:27 Мъжете са станали содомити, изцяло извращавайки естествените функции на телата си. Вместо да се женят и да създават семейства според както е наредил Бог, те са се **разгорещили в страстта** си **към** другите **мъже** и са станали хомосексуалисти. Но техният грях оказва пагубно въздействие върху собствените им тела и души. Резулта-

тът от него са болестите, чувството за вина и деформацията на личността. Тези думи опровергават мнението, че всеки може да върши този грях и да остане незасегнат от него.

Днес повечето хора смятат, че хомосексуализмът е болест, а някои мислят, че това е един друг, напълно законен начин на живот. Християните трябва да внимават да не се повлияят от нравствените преценки на света, а да се водят от Божието слово. В СЗ този грях е бил наказван със смърт (Лев. 18:29; 20:13), а тук, в НЗ, се казва, че онези, които го вършат, „заслужават смърт" (Рим. 1:32). Библията говори за хомосексуализма като за много сериозен грях, което личи от унищожението на Содом и Гомор, където войнствено настроени хомосексуалисти са се вдигнали на бунт (Бит. 19:4-25).

Разбира се, както на всички други грешници, които се покаят и повярват в Господ Исус Христос, евангелието предлага прощение на греховете и на хомосексуалистите. Християните, които са извършили този ужасен грях, също могат да намерят прощение и възобновяване на общението, като изповядат и оставят този грях. Всички, които желаят да се подчинят на Божието слово, могат напълно да бъдат освободени от хомосексуализма. При повечето случаи е много важно да се продължи помощта към тези хора със съвети и разговори.

Вярно е, че някои хора като че ли имат естествена склонност към хомосексуализма. Това не трябва да ни изненадва, тъй като падналата природа на човека е способна на какви ли не пороци и извращения. Големият грях не се състои в това да имаш склонност към него, а в това да му се поддадеш и да го извършиш. Силата да се противопоставиш на изкушението и да удържиш над него трайна победа се дава от Светия Дух (1 Кор. 10:13). Някои от християните в Коринт са живо доказателство за това, че хомосексуализмът не е нещо, от което не можеш да се откажеш (1 Кор. 6:9-11).

1:28 Поради отказа на хората да познаят Бога като Творец, Поддръжник или Избавител **Бог ги е предал „на развратен ум да** вършат" един куп други неприлични неща. Този стих ни дава отговор на въпроса защо еволюцията привлича толкова много естествените хора. Причината се крие не в техния интелект, а в тяхната воля. Те не желаят **„да познаят Бога".** Доказателствата за еволюцията в никакъв случай не са толкова сериозни, че хората да са принудени да ги приемат. По-скоро причината е в това, че те търсят някакво обяснение за произход на света, в който Бог няма никакво участие. Хората знаят, че ако има Бог, те ще трябва да отговарят пред Него морално.

1:29 Тук започва черният списък на допълнителните грехове, които характеризират човека в неговото отчуждение от Бога. Забележете, че тук се казва, че хората са *„изпълнени"* с тях, а не само временни участници. Хората стават „експерти" в извършването на грехове, които изобщо не подхождат на едно човешко същество: **„неправда"** (несправедливост), **„нечестие"**[2] (злина), **„лакомство"** (алчност, желание да имаш все повече и повече), **„омраза"** (желание да нараниш другите или злоба), **„завист"** (пожелаване), **„убийство"** (предумишлено и незаконно убиване на друг човек било в гняв, било при извършването на някакво друго престъпление), **„крамола"** (желание да спориш, да се караш и да се препираш), **„измама"** (любов към мошеничества, хитрини, интриги), **„злоба"** (зложелателство, враждебност, язвителност),

1:30 **„шепотници"** (говорещи зад гърба на другиго, клюкари), **„клеветници"** (открито злословещи другите), **„богоненавистници"** (или мразещи Бога), **„нахални"** (злостни, оскърбителни), **„горделиви"** (високомерни, арогантни), **„самохвалци"** (надути, обичащи да се перчат),

„измислители на злини“ (които измислят беди и всякакви злодейства), **„непокорни на родителите“** (бунтуващи се срещу родителския авторитет);

1:31 „безразсъдни“ (без нравствено или духовно чувство, без съвест), **„вероломни“** (измамници, неверници, отстъпници), **„без семейна обич“** (действащи в пълно пренебрежение на естествените връзки и задълженията, които произтичат от тях), **„немилостиви“**[3] (жестоки, непримирими или непреклонни).

1:32 Онези, които злоупотребяват със секса (1:24), които вършат полови извращения (1:26, 27) и които вършат всички останали изброени грехове (1:29-31), знаят много добре не само че грешат, но и че **„заслужават смърт“.** Те знаят, че това е Божията присъда, независимо от всички техни опити да обяснят или да узаконят тези грехове. Но това не им пречи да продължават да се отдават все повече и повече на тези безбожни дела. И не само това, но и да се съюзяват с други хора, за да ги насърчават още повече в това, което вършат.

Езичниците, които никога не са чули евангелието

И така, какъв е Божият отговор на въпроса: „Езичниците, които никога не са чули евангелието, загубени ли са?“ Осъждението на езичниците е, че те не са живели според светлината, която са получили от Бога чрез творението, а са станали идолопоклонници, в резултат на което са се отдали на живот, изпълнен с поквара и злина.

Но да предположим, че някой езичник живее *съобразно* светлината, която му дава Бог. Да си представим, че той изгори всички свои идоли и започне да търси истинския Бог. Какво ще стане тогава?

По този въпрос евангелските вярващи защитават две мнения.

Някои от тях вярват, че ако един езичник живее съобразно светлината, дадена му от Бога чрез творението, Бог ще му изпрати и светлината на евангелието. Пример за това е Корнилий. Той търсеше Бога. Неговите молитви и милостини възлязоха за спомен пред Него. И тогава Бог изпрати Петър, за да му каже как да се спаси (Деян. 11:14).

Други вярват, че ако човек уповава на единствения истински и жив Бог, според както се е открил в творението, Бог ще го спаси на основание на делото на Христос на Голгота. Макар и самият човек да не е знаел нищо за делото на Христос, Бог му приписва стойността на това дело на негова сметка, тъй като той се е доверил на Бога на основание на светлината, която е получил. Поддръжниците на това мнение смятат, че това е начинът, по който Бог е спасявал хората преди Голгота и по който Той и днес спасява умствено болните, малоумните и децата, които умират, преди да стигнат възрастта на отговорността.

Първото мнение може да се обоснове със случая с Корнилий. Второто няма основание в Библията за времето след смъртта и възкресението на Христос (настоящата епоха), а така също намалява необходимостта от усилна мисионерска дейност.

Павел вече показа, че езичниците са загубени и имат нужда от евангелието. Сега той се обръща към един друг вид хора, чиято самоличност не е съвсем изяснена. Ние вярваме, че тук апостолът говори за самодоволните моралисти – както юдеи, така и езичници. Още в първия стих се вижда, че те са самодоволни моралисти по начина, по който осъждат поведението на другите (което не им пречи да извършват същите грехове). 2:9, 10, 12, 14 и 15. показват, че Павел казва това както на юдеите, така и на езичниците. И така, въпросът, който трябва да си зададем, е: *„Самодоволните моралисти – и евреи, и езичници – също ли са загубени?“* Отговорът, според както ще видим по-нататък, е: „Да, те също са загубени!“

2:1 Тази втора група от хора се състои от тези, които гледат отвисоко на езичниците, като считат себе си за много по-цивилизовани, образовани и изтънчени. Те осъждат езичниците заради лошото им поведение, но са също толкова виновни, колкото и те, макар и по по-изтънчен начин. Падналият човек вижда много по-лесно грешките на другите, отколкото собствените си грешки. Обикновено това, което му изглежда много ужасно и грозно в живота на другите, е съвсем прилично в неговия собствен живот. Но фактът, че той може да **съди** за греха у другите, показва, че може да прави разлика между доброто и злото. Щом знае, че когато някой отнеме жената на приятеля си, не прави добро, то знае и че когато той самият отнеме жената на приятеля си, също не прави добро. Следователно, когато един човек извършва същия грях, в който обвинява другия, то той остава без извинение.

Греховете на знаещите хора са по същество същите като на езичниците. Макар и да заявява, че не е извършил всички грехове, написани в книгата, моралистът трябва да знае следното:

1. Че е способен да извърши всичките.
2. Че ако наруши само една заповед, става виновен във всичко (Як. 2:10).
3. Че е извършил грехове в мислите си, които може никога да не е извършил в действителност, но които са забранени от словото. Исус ни учеше, че дори когато погледнем някого с пожелание, вършим прелюбодейство (Мат. 5:28).

2:2 Това, от което има нужда самодоволният моралист, е урок за **„Божията съдба"**. Апостолът му дава този урок в пасажа от 2 до 16 ст. Първото важно нещо е, че **„Божията съдба... е според истината"**. Съдът на Бога не се основава на непълни, неточни или случайни доказателства, а на цялата истина и само истината.

2:3 Второ, **Божият съд** е *неизбежен* за онези, които осъждат другите за същите грехове, които вършат самите те. Тяхната способност да **съдят** другите не ги освобождава от отговорност, а точно обратното – увеличава собственото им осъждение.

Божият съд е неизбежен, освен ако не *се покаем и* не *получим опрощение.*

2:4 След това научаваме, че *Божият съд понякога се забавя.* Това забавяне е свидетелство за **Неговата „благост, търпеливост и дълготърпение"**. **„Неговата... благост"** означава, че Бог е благоразположен към грешниците, макар и неблагоразположен към техните грехове. **Търпеливостта** Му означава, че Той може да се въздържа и да не наказва злината и бунтовността на човека. Неговото **„дълготърпение"** говори за удивителната Му способност да се въздържа въпреки непрекъснатите предизвикателства от страна на човека.

„Божията благост", която се вижда в Неговото провидение, защита и закрила, има за цел да води хората **„към покаяние"**. Бог „не иска да погинат някои, но всички да дойдат на покаяние" (2 Петр. 3:9).

Покаянието означава обръщане на 180 градуса; обръщане гръб на греха и тръгване в обратната посока. „Това е промяна на ума, която води до промяна на отношението и се проявява в промяна на поведението."[4] Тя означава, че човек взема страната на Бога и застава срещу себе си и срещу своите грехове. Това е нещо повече от интелектуално съгласие, че човекът наистина е грешен; то включва и съвестта. Както е писал Джон Нютон: „Моята съвест почувства и призна моята вина."

2:5 Четвъртото нещо, което научаваме за Божия съд, е, че *той е степенуван според натрупването на вината.* Павел описва как закоравелите и нежелаещи да се покаят грешници **натрупват на** себе си гняв, като че ли трупат злато и сребро. Но колко ли ужасна ще бъде тяхната съдба, когато Божият **гняв** се открие при **съда** на голямия бял престол (Откр. 20:11-15)! В този ден **Божият съд** *ще бъ-*

де абсолютно **праведен,** без никакъв предразсъдък или неправда.

2:6 В следващите пет стиха Павел ни напомня, че *Божият съд ще бъде* **според делата** *на* отделния *човек.* Човек може да се смята за много добър; може много да разчита на своя национален произход; може да се позовава на факта, че сред неговите предци е имало големи Божии мъже. Но всеки отделен човек ще бъде съден на базата на *собственото си поведение,* а не на базата на някое от тези неща. Определящият фактор ще бъдат неговите дела.

Ако вземем само пасажа от 6 до 11 ст., лесно можем да заключим, че той ни учи на спасение чрез дела. Тук *като че ли* се казва, че онези, които вършат праведни дела, ще спечелят вечен живот.

Но това едва ли е така, тъй като изцяло противоречи на последователното свидетелство на останалата част от Писанието, според която спасението е чрез вяра, без значение на делата. Чейфър посочва, че около 150 пасажа в НЗ заявяват, че спасението се основава на вярата или повярването.[5] Нито един пасаж, ако е разбран правилно, не може да противоречи на едно такова сериозно свидетелство.

Как тогава да разбираме този пасаж? Най-напред трябва да разберем, че преди новорождението няма добри дела. Когато са попитали Исус: „Какво да сторим, за да вършим Божиите дела?", Той им е отговорил: „Това е Божието дело, да повярвате в Този, Когото Той е изпратил" (Йоан 6:28, 29). Следователно първото добро дело, което някой може да направи, е да повярва в Господ Исус Христос, и ние никога не трябва да забравяме, че *вярата не е дело на заслуга,* чрез което човек спечелва спасението си. И така, ако неспасените бъдат съдени по делата си, те няма да могат да представят никакви дела със стойност. Цялата тяхна предполагаема правда ще бъде като „омърсена дреха" (Ис. 64:6). Грехът, който ще ги осъди, е, че те не са повярвали в Исус като Господ (Йоан 3:18), а делата им ще определят степента на тяхното наказание (Лука 12:47, 48).

Ако *вярващите* бъдат съдени според делата си, какъв ще бъде резултатът? Разбира се, вярващите не могат да представят никакви дела, с които да спечелят или заслужат спасението си; защото всичките им дела преди спасението са били грешни. Но кръвта на Христос е измила тяхното минало и Бог вече не може да намери никакво обвинение срещу тях, заради което да ги изпрати в ада. След като са спасени, вярващите започват *да вършат добри дела* – не непременно добри дела в очите на света, но добри дела в очите на Бога. Техните добри дела са резултат от спасението, а не тяхна лична заслуга. Те ще бъдат разкрити пред Христовото съдилище, когато вярващите ще получат награди за вярна служба.

Не забравяйте обаче, че този пасаж не разглежда положението на вярващите, а на невярващите.

2:7 Когато казва, че съдът ще бъде според делата, Павел обяснява, че Бог ще въздаде **„вечен живот на тия, които с постоянство в добри дела търсят слава, почест и безсмъртие".** Както вече споменахме, това не означава, че тези хора се спасяват, като постоянстват в доброто, защото това е едно друго благовестие. Никой не може да живее такъв живот от само себе си, а който го живее, го живее с божествена сила. Всеки, чийто живот отговаря на това описание, вече е бил спасен по милост чрез вяра. Фактът, че той търси **„слава, почест и безсмъртие",** показва, че той вече е новороден. Целият начин на неговия живот показва, че той вече се е обърнал.

Такъв човек търси небесната **слава; почестите,** които идват единствено от Бога (Йоан 5:44),и **безсмъртието,** което характеризира възкръсналото тяло (1 Кор. 15:53, 54). Това е едно небесно наследство, което е „нетленно, неоскверняемо и което не повяхва" (1 Петр. 1:4).

Бог ще възнагради с **вечен живот** всички, които свидетелстват по този начин за своето обръщение. **Вечният живот** е описан по няколко начина в НЗ. Той е едно настоящо притежание, което ние получаваме в момента, в който повярваме (Йоан 5:24). Освен това той е и едно бъдещо притежание, което ще стане наша собственост, когато получим прославените си тела (тук и в Рим. 6:22). И макар че е дар, който получаваме чрез вяра, вечният живот понякога се свързва с наградите за живот, изживян във вярност (Марко 10:30). Всички вярващи ще имат **вечен живот,** но някои ще имат по-големи способности да му се наслаждават, отколкото други. Вечният живот е нещо повече от безкрайно съществуване. Това е един качествено нов **живот,** изобилен **живот,** който Спасителят ни е обещал в Йоан 10:10. Това е **животът** на Самия Христос (Кол. 1:27).

2:8 „Онези, които са твърдоглави и не се покоряват на истината, а се покоряват на неправдата“, ще получат за награда **„гняв и негодувание“**. Те **„не се покоряват на истината“**. Това означава, че те никога не са отговорили на призива на евангелието, а са предпочели да се покорят на неправдата като на техен господар. Техният живот се характеризира с борби, препирни и непокорство – сигурно доказателство, че никога не са били спасени.

2:9 Тук апостолът отново повтаря Божията присъда за двата вида работници и двата вида дела, като този път сменя реда на тяхното изброяване.

Присъдата на всеки, **който прави зло,** ще бъде **„скръб и неволя“**. Тук отново трябва да подчертаем, че злите дела на един човек изявяват неговото зло сърце и неверието му. Тези дела са външен израз на вътрешното отношение на човека към Господа.

Изразът **„първо на юдеина, после и на гърка“** показва, че *Божият съд ще бъде според дадената привилегия или получената светлина.* Юдеите са били **първи** по привилегированост като избран от Бога народ на земята, затова те ще бъдат **първи** и по отговорност. Тази страна на Божия съд ще бъде разгледана понататък и в пасажа от 12 до 16 стих.

2:10 Присъдата на всеки, **„който прави добро“** – и юдеин, и грък, ще бъде **„слава и почест, и мир“**. Но нека не забравяме, че никой не може да прави добро пред Бога, ако най-напред не е повярвал и не се е доверил на Господ Исус Христос.

Изразът **„първо на юдеина, после и на гърка“** не показва пристрастие, тъй като текстът казва, че Божият съд е безпристрастен. Този израз показва историческия ред, който следва разпространението на евангелието, според казаното в 1:16. То е било разгласено най-напред на юдеите и първите вярващи са били юдеи.

2:11 Една друга истина за Божия съд е това, че „Бог *не гледа на лице*“. В човешките съдилища се оказва предпочитание на хората с добър външен вид, богатство и влияние; но **Бог** е абсолютно безпристрастен. Никакви съображения от расово, социално или личностно естество не могат да Му повлияят.

2:12 Както споменахме по-горе, пасажът от 12 до 16 ст. подчертава истината, че съдът на Бога ще бъде според получената светлина. Тук Павел има предвид два вида хора – едните, които нямат закон (езичниците); и другите, които са под закон (юдеите). Това включва всички, с изключение на тези, които са в Божията църква (вж. 1 Кор. 10:32, където човечеството е разделено на тези три групи).

Онези, „които **са съгрешили без... закон“, без закон и ще погинат.** Тук не се казва, че ще бъдат *съдени* без закон, а че **ще погинат без закон.** Те ще бъдат съдени според даденото им от Бога откровение, но тъй като не са успели да живеят съобразно това откровение, ще **погинат.**

Тези, „които **са съгрешили** под **закон“, ще бъдат съдени от закона** и ако не са

му се подчинили, също ще погинат. Законът изисква пълно подчинение.

2:13 Това, че някой притежава закона, не е достатъчно. Законът изисква съвършено и непрекъснато подчинение. Никой няма да бъде считан за праведен само защото знае какво казва законът. Единственият начин за получаване на оправдание под закона е да го спазваш изцяло. Но това не е възможно, тъй като всички хора са грешници. Затова този стих по-скоро описва едно идеално положение, отколкото условие, което може да се достигне от човека.

НЗ ни учи много ясно, че за човека е невъзможно да се оправдае чрез спазване на закона (вж. Деян. 13:39; Рим. 3:20; Гал. 2:16, 21; 3:11). Божието намерение никога не е било спасението да става чрез закона. Дори и човек да може да го спазва идеално от един момент нататък, той пак няма да може да се оправдае, защото Бог ще иска от него сметка и за времето преди този момент. Следователно под твърдението **„законоизпълнителите** ще бъдат **оправдани"** трябва да разбираме, че законът изисква послушание и че ако някой може да бъде послушен на закона от момента на своето раждане, той ще бъде оправдан. Но голите факти показват, че няма такъв човек.

2:14 14 и 15 ст. са една скоба към 12а ст., където се казва, че езичниците, които съгрешат без закон, без закон и ще погинат. Сега Павел обяснява, че макар и законът да не е бил даден на езичниците, те имат вродено познание за доброто и злото. Те инстинктивно знаят, че е лошо да се лъже, да се краде, да се прелюбодейства и да се убива. Единствената заповед, която не знаят по инстинкт, е заповедта за съботния ден, защото тя засяга повече ритуала, отколкото морала.

И така, изводът е, че **„езичниците, които нямат закон", са сами за себе си закон.** Те сами си формират кодекс на добро и лошо поведение на базата на своите морални инстинкти.

2:15 „Те **показват действието на закона, написано на сърцата им."** В техните сърца не е написан *самият закон,* а **неговото действие.** Действието, което законът трябва да извърши в живота на израелците, може да се види до известна степен в живота на езичниците. Фактът, че езичниците знаят, че е добро да се почитат родителите например, показва **„действието на закона, написано на сърцата им".** Освен това те знаят, че някои неща са лоши по принцип. **Тяхната съвест,** която действа като индикатор, потвърждава това инстинктивно познание, а мислите им непрекъснато преценяват кое от техните действия е правилно и кое – неправилно, като го **осъждат или оправдават,** забраняват или позволяват.

2:16 Този стих е продължение на мисълта от 12 ст. Той ни казва *кога* ще бъдат съдени онези, които нямат закон, и тези, които са под закон. Така апостолът стига до една последна истина за Божия съд, а именно – че Бог *ще съди и* **„тайните... на човеците",** *а не само известния на всички грях.* Тайният грях от настоящето ще стане явен при Съда на големия бял престол. Съдията в този тържествен момент ще бъде **Исус Христос,** тъй като Отец е „дал на Сина да съди всички" (Йоан 5:22). Когато Павел казва: **„според моето благовестие",** той има предвид „според както учи моето благовестие". **„Моето благовестие"** означава „благовестието, което аз проповядвам", което е същото като благовестието, което другите апостоли проповядват.

2:17 Апостолът сега се обръща с въпрос към един трети вид хора: *„Юдеите, на които е бил даден законът, загубени ли са?"* Отговорът, разбира се, е: „Да, те също са загубени!"

Няма съмнение, че много юдеи смятат за себе си, че са „имунизирани" против Божия съд. Те мислят, че Бог никога не би изпратил в ада един **евреин,** докато езичниците ще горят като сухи съчки в огъня на ада. Сега Павел трябва да раз-

руши тази тяхна представа, като им покаже, че при известни обстоятелства езичниците могат да бъдат по-близо до Бога, отколкото евреите.

Най-напред той изрежда онези неща, за които юдеинът смята, че му осигуряват вътрешен достъп до Бога. Той се нарича **юдеин** и следователно е член на избрания Божий народ на земята. Обляга се **на закона,** който никога не е имал за цел да бъде облегалка, а да събужда чувството на греховност в съвестта на човека. Хвали се **с Бога,** с единствения истинен Бог, Който е влязъл в уникални договорни отношения с народа на Израел.

2:18 Знае Божията **воля,** тъй като има нейното най-общо описание в Писанията. Разсъждава между **„различни мнения“**, тъй като **законът** го учи да преценява моралните стойности.

2:19 Гордее се, че е **водач на** морално и духовно **слепите, светлина на тези, които** са в **тъмнината** на невежеството.

2:20 Смята се за знаещ да наставлява **простите** и да учи **младенците,** защото има в **закона** „олицетворение на **знанието** и на истината“.

2:21 Но това, с което се хвали юдеинът, не е променило живота му. То говори за една гордост, основана на националната му принадлежност, религия и познание, без свидетелството на моралната промяна. Той поучава другите, но не смята да прилага тези уроци за себе си. Проповядва да не се краде, а не практикува това, което проповядва.

2:22 Когато забранява **прелюбодейството,** юдеинът се държи според правилото: „Това, което говоря, правете, но според делата ми не вършете.“ И макар че наистина мрази **идолите** и **се гнуси от тях,** не се колебае да светотатства, като може би действително **обира** езическите **храмове.**

2:23 Хвали се със закона, но това не му пречи да опозорява Бога, като престъпва Неговите свещени заповеди.

2:24 Това изобилие от думи, без покритие от дела, кара **езичниците** да хулят **Божието име.** Като всички хора, те съдят за Господа по тези, които се наричат Негови последователи. Така е било в дните на Исая (Ис. 52:5), така е и сега. Всеки от нас трябва да си зададе въпроса:

Ако от Исус Христос
хората можеха да видят
само това, което виждат в теб
(напиши името си),
какво виждат те?

2:25 Освен със закона юдеите се гордеят и с ритуала на **обрязването.** Това е една дребна хирургическа операция на кожичката на половия орган на еврейските момченца. То е било дадено от Бога като белег на завета, който Той е сключил с Авраам (Бит. 17:9-14), и е обозначавало отделянето на специален народ за Бога от света. След известно време евреите са започнали да се гордеят толкова много с обрязването, че са наричали езичниците с презрителното име „необрязаните“.

Тук Павел свързва **обрязването** със **закона** на Мойсей и посочва, че то е играло ролята на белег само докато е било подкрепено от живот на подчинение. Бог не обича ритуалите сами по себе си. Той не се задоволява с показни церемонии, без вътрешна святост. Затова обрязването на юдеин, който престъпва закона, е същото като необрязването.

Когато апостолът говори в този пасаж за „законоизпълнителите“, думите му не трябва да се разбират в абсолютен смисъл.

2:26 И така, ако един езичник се придържа към морала, предписан от **закона,** дори и да не е под закон, **неговото необрязване** ще бъде по-приемливо от обрязването на един съгрешил юдеин. В този случай е обрязано сърцето на езичника и това единствено има значение.

2:27 По-доброто поведение на езичника осъжда юдеина, който, при все че **има писан закон и обрязване,** не спазва **закона,** нито живее според обрязването – живот на отделяне и освещение.

2:28 Според Бога истинският **юдеин** не е просто човек, в чиито вени тече Авраамова кръв, или човек, който носи белега на обрязването върху тялото си. Един човек може да има и двете и да бъде моралната утайка на света. Господ не се влияе от външни, национални или религиозни белези. Той търси вътрешна искреност и чистота.

2:29 Истинският **юдеин** е този, който е не само Авраамов потомък, но и живее благочестив живот. Този пасаж не учи, че всички вярващи са юдеи или че църквата е Божият Израел. Павел просто говори за родените като евреи, като подчертава, че само произходът и спазването на заповедта за обрязването не са достатъчни. Те трябва да бъдат подплатени и с вътрешно съдържание.

Истинското **обрязване** е обрязването **на сърцето**, а не просто една хирургическа операция на старото, покварено естество.

Тези, които съчетават този външен белег с вътрешно благочестие, получават похвала от Бога, а не от хората. В този стих има една игра на думи, която не може да се види в преводния текст. Думата „юдеин" идва от „Юда", което означава **„похвала"**. Истинският **юдеин** е този, който получава **похвала от Бога** заради своя характер.

3:1 Павел продължава темата за вината на юдеите и в първите осем стиха на тази глава. Тук се „появява" и неговият еврейски „опонент", който започва да „разпитва" апостола. „Разпитът" протича в следния ред:

ОПОНЕНТЪТ НА ПАВЕЛ: Ако всичко, което казваш в 2:17-27, е истина, тогава **какво предимство** има **юдеинът** и **каква** е **ползата** от **обрязването?**

3:2 *ПАВЕЛ:* Юдеите са имали много и специални привилегии. Най-важната от тях е, че на тях са били поверени **Божествените писания.** Старозаветните Писания са били дадени на юдеите, за да ги запишат и да ги спазват, но как са отговорили те на тази огромна привилегия? Като цяло те са показали чудовищна липса на вяра.

3:3 *ОПОНЕНТЪТ НА ПАВЕЛ:* Добре, съгласен съм, че не всички юдеи са повярвали. Това означава ли, че Бог няма да спази Своите обещания? В края на краищата нали Той избра Израел за Свой народ и сключи определени договори с него? Може ли **неверието** на някои да накара **Бог** да наруши думата Си?

3:4 *ПАВЕЛ:* **Разбира се, че не!** Винаги, когато се постави въпросът кой е верен – Бог или човекът, трябва да знаем, че **Бог** е верен, **„а всеки човек лъжлив".** Това е значението и на думите на Давид в Пс. 51:4: „...за да бъдеш оправдан, когато говориш, и да излезеш непорочен, когато съдиш." Нашите грехове служат само за да потвърдят верността на Божиите думи.

3:5 *ОПОНЕНТЪТ НА ПАВЕЛ:* Ако е така, защо Бог ни осъжда? **Ако нашата неправда** прави **Божията правда** да се откроява още по-ярко, как може **Бог** да ни нанася **гняв?** (Тук Павел изрично отбелязва, че при цитирането на тези въпроси той използва типични човешки аргументи.)

3:6 *ПАВЕЛ:* Това е един несериозен аргумент, който не заслужава внимание. Ако имаше някаква вероятност Бог да бъде неправеден, как тогава Бог **ще съди света?** А ние всички признаваме, че Бог *ще* съди света.

3:7 *ОПОНЕНТЪТ НА ПАВЕЛ:* Но ако моят грях носи слава на Бога, ако **моята невярност** утвърждава Неговата **вярност,** ако човешкият гняв е за Негова похвала, как тогава може Бог непрекъснато да ме осъжда **като грешник?**

3:8 Защо да не можем да кажем...

ПАВЕЛ: Нека да те прекъсна и да ти кажа, че **някои** хора действително обвиняват нас, християните, че използваме този аргумент, но това е клевета.

ОПОНЕНТЪТ НА ПАВЕЛ: Защо да не можем да кажем: „Да вършим зло, за да дойде добро"?

ПАВЕЛ: Това, което мога да кажа, е, че **осъждението** на хората, които говорят така, е справедливо.

(Всъщност последният аргумент, колкото и да изглежда глупав, непрекъснато се използва срещу евангелието на Божията благодат. Хората казват: „Ако спасението е просто чрез вяра в Христос, тогава можеш да правиш каквото си искаш и да живееш в грях. След като Божията благодат свръхизобилства над човешкия грях, тогава колкото повече съгрешаваш, толкова повече изобилства Неговата благодат." Апостолът отговаря на това възражение в 6 гл.)

3:9 *ОПОНЕНТЪТ НА ПАВЕЛ:* **Тогава** да не би да искаш да кажеш, че **ние**, юдеите, сме **по-добри от** грешните езичници? Или според други версии: „Да не би ние, юдеите, да сме по-лоши от езичниците?" Отговорът и при двата случая е, че те не са нито по-добри, нито по-лоши. Всички сме грешни.

Това води до втория въпрос в разсъжденията на Павел. Той вече е показал, че езичниците са загубени; че самодоволните моралисти – и юдеи, и езичници – също са загубени; че и юдеите са загубени. Сега той се обръща към въпроса: *„Всички ли хора са загубени?"*

Отговорът е: „Да, **ние** вече **обвинихме всички** хора, че **са под грях."** Това означава, че в това отношение юдеите не се различават от езичниците.

3:10 Ако са необходими още доказателства, тези доказателства могат да се намерят в СЗ. Там най-напред ние виждаме, че грехът е засегнал всеки човек, роден от човешки родители (3:10-12), а след това – че грехът е засегнал цялото човешко същество (3:13-18). Бихме могли да перифразираме тези думи така: **„Няма** нито един **праведен** човек" (Пс. 14:1).

3:11 Няма нито един човек, който да разбира правилно Бога. **Няма** нито един, **„който да търси Бога"** (Пс. 14:2). Оставен сам на себе си, падналият човек никога няма да потърси Бога. Това може да стане само в резултат на действието на Светия Дух.

3:12 Всички са се отклонили от Бога. Цялото човечество се е развратило. Няма нито един човек, който да прави добро – **няма ни един** (Пс. 14:3).

3:13 Гърлата им са като **отворени гробове.** Говоренето им е непрекъснато лъжа (Пс. 5:9). „Аспидова отрова има под устните им" (Пс. 140:3).

3:14 Устата им са **пълни с проклинане** и омраза (Пс. 10:7).

3:15 Краката им бързат да ги заведат на места, където да проливат невинна кръв (Ис. 59:7).

3:16 След себе си оставят **опустошение и разорение** (Ис. 59:7).

3:17 Никога не **знаят** как да намерят пътя на **мира** (Ис. 59:8).

3:18 Нямат никакъв страх от **Бога** (Пс. 36:1).

И така, това е „рентгеновата снимка" на човешката раса. Тя показва всеобща неправда (3:10); невежество и независимост от Бога (3:11); отклонение, безполезност и липса на каквато и да било доброта (3:12). Човешкото гърло е обложено с развала, езикът на човека говори лъжа, устата му е пълна с отрова (3:13) и проклинане (3:14); краката му бързат към убийство (3:15); след себе си оставя разрушение и скръб (3:16); не знае как да твори мир (3:17) и не се бои от Бога (3:18). Тук ние виждаме пълната поквареност на човека, което означава, че грехът е засегнал цялото човечество и че освен това той е засегнал и всяка част на човешкото същество. Очевидно не всеки човек извършва всички възможни грехове, но неговата природа е такава, че *може* да ги извърши.

Ако Павел искаше да даде един по-пълен каталог на греховете, той сигурно щеше да включи и *сексуалните грехове* – прелюбодейство, хомосексуализъм, лесбийство, перверзия, съвкупление с животни, проституция, изнасилване, мъжка проституция, порнография и цинизъм. Би могъл да спомене и *греховете, свърза-*

ни с войната: унищожение на невинни деца, зверства, газови камери, пещи, концентрационни лагери, инструменти за мъчение, садизъм. Би могъл да спомене и *семейните грехове:* изневяра, развод, побой над съпругите, нравствена жестокост, лошо отношение към децата. Прибавете към всичко това и престъпленията на убийството, осакатяването на хора, кражбите, обирите, злоупотребите с пари, вандализма, рушветчийството, корупцията, а така също и *греховете на речта:* псувните, неприличните вицове, непристойния език, клетвите, богохулството, лъжите, клеветите, клюките, злословенето, недоволството и оплакването. Има и *други лични грехове* като: пиянството, наркоманията, гордостта, завистта, скъперничеството, неблагодарността, мръсните мисли, омразата и ненавистта. Този списък може да бъде продължен като че ли до безкрайност – замърсяване на околната среда, безразборно изхвърляне на отпадъчните продукти, расизъм, експлоатация, измама, измяна, неспазване на обещанията и т. н. Има ли нужда от още доказателства, за да разберем, че човекът е покварен?

3:19 Когато Бог даде закона на Израел, той, така да се каже, взе проба от човешката раса. Резултатът от този опит доказа, че Израел не е годен да отговори на Неговите изисквания, и Бог с основание приложи този резултат към всички останали народи. Същото прави и здравният инспектор, когато взема проба от водата в един кладенец. След като изследва пробата и открие, че водата е замърсена, той прави заключение, че всичката вода в този кладенец е замърсена.

Затова и Павел пише, че когато **законът** казва нещо, той го казва **на онези, които са под закона** – т. е. на народа на Израел, **така че всяка уста** – *както на юдеина, така и на езичника* – **да бъде затворена и целият свят** да застане на **подсъдимата скамейка пред Бога.**

3:20 Никой няма да **се оправдае чрез** спазването на **закона.** Законът не е даден, за да оправдае хората, а за да произведе само **„познаването на греха"** – не познаването на *спасението,* а **познаването на греха.**

Ние никога не бихме могли да разберем какво е крива линия, ако не знаехме какво е права линия. Законът е като една права линия. Когато хората проверят себе си чрез него, те виждат колко са изкривени.

Ако искаме да разберем дали лицето ни е чисто, или мръсно, ние използваме огледалото, но огледалото не може да измие мръсното ни лице. Ако един човек има температура, той може да види това по термометъра, но температурата му няма да спадне, ако го глътне.

Законът е добър, когато произвежда изобличение в грях, но е безсилен да спаси грешника от греха. Както е казал Мартин Лутер, функцията на закона не е да оправдава, а да ужасява.

Г. Основата и условията на евангелието (3:21-31)

3:21 Стигнахме до сърцевината на Посланието към римляните, където Павел отговаря на въпроса: *„Как могат безбожните грешници да бъдат оправдани от един свят Бог според евангелието?"*

Най-напред Павел казва, че **правдата от Бога** се е явила **независимо от закона.** Това означава, че Бог ни е явил една програма или план, чрез който да може праведно да спасява неправедните грешници и който не изисква от хората да спазват закона. Тъй като Бог е свят, Той не може да одобрява или подминава, или да си затваря очите пред какъвто и да било грях. Той трябва да го накаже. А наказанието за греха е смърт. Но Бог обича грешника и желае да го спаси. Ето в това се състои проблемът. Божията правда изисква смъртта на грешника, но Неговата любов изисква вечното му щастие. Евангелието показва как Бог

спасява грешниците, без да прави компромис със Своята правда.

За този справедлив план **свидетелстват и законът, и пророците.** Още отделните елементи и сенки на системата на жертвоприношенията предсказват, че за изкуплението е нужно проливането на кръв. Това е било предсказано и от преки пророчества (вж. напр. Ис. 51:5, 6, 8; 56:1; Дан. 9:24).

3:22 21 ст. ни каза, че това праведно спасение *не* се получава чрез спазването на закона. Тук, във 22 ст., апостолът ни казва по какъв начин *се* получава то всъщност – **„чрез вяра в Исуса Христа".** Вярата тук означава пълно упование на живия Господ Исус Христос като на единствен Спасител от греха и единствена наша надежда за небето. Тя се основава на Личността и делото на Христос Такъв, Какъвто е описан в Библията.

Вярата не е скок в неизвестното. Тя има нужда от сигурни доказателства и ги намира в непогрешимото Божие слово. Вярата не е нито нелогична, нито неразумна. Какво по-разумно от това създанието да се довери на своя Създател?

Вярата не е дело, чрез което човек заслужава или спечелва своето спасение. Човек не може да се хвали с това, че е повярвал в Господа; той би бил глупак да *не* повярва. Вярата не е опит да се заслужи спасението; тя е едно просто приемане на спасението, което Бог предлага на човека като подарък.

По-нататък Павел ни казва, че това спасение е **„за всички [и на всички]**[6]**, които вярват".** То е **„за всички"** в смисъл, че е достъпно за всички, предлага се на всички и е достатъчно за всички. Но то е само **на онези, които вярват** – т. е. то действа само в живота на онези, които приемат Господ Исус чрез един определен акт на вяра. Прощението е за всички, но то става валидно в живота на отделния човек само когато той го приеме.

Когато Павел казва, че спасението е достъпно за всички, има предвид както юдеите, така и езичниците, **„защото няма разлика".** В това отношение юдеите нямат никакво преимущество, а езичниците не са в по-неизгодно положение от тях.

3:23 Евангелието е толкова общодостъпно, колкото и нуждата на хората от него е всеобща. А нуждата е всеобща, защото **„всички съгрешиха**[7] **и не заслужават да се прославят от Бога".** Всички **съгрешиха** в Адам. Когато Адам съгреши, той направи това като представител на всички свои потомци. Но хората са грешници не само по природа. Те съгрешават и *на практика.* Те **„не заслужават да се прославят от Бога".**

Екскурс върху греха

Грях е всяка мисъл, дума или действие, което не съответства на Божия стандарт за святост и съвършенство. Това е все едно да стреляме и да не улучим целта, да не уцелим мишената. Когато един индианец стреля с лък и не улучва мишената, той казва: „Аз съгреших." В неговия език[8] се използва една и съща дума за „съгрешавам" и за „не улучвам целта".

Грехът е беззаконие (1Йоан. 3:4), бунт на волята на създанието срещу Божията воля. Ние вършим грях не само като вършим зло, но и като не вършим това, което знаем, че е добро (Як. 4:17). Всичко, което не става от вяра, е грях (Рим. 14:23). Това означава, че е грешно да правим нещо, за което изпитваме разумни съмнения. Ако съвестта ни не е чиста по отношение на едно действие и въпреки това го извършим, ние съгрешаваме.

„Всяка неправда е грях" (1 Йоан. 5:17); и всяка безумна мисъл е грях (Пр. 24:9). Грехът започва в мисълта. Когато го насърчим и подхраним, той става действие, а действието води до смърт. Често пъти лицето на греха изглежда много привлекателно, но гърбът му е ужасно грозен.

На някои места Павел прави разлика между грях и грехове. Греховете се лошите неща, които ние правим, а грехът се

отнася до нашето зло естество, т. е. до това, което сме. Това, което *сме,* е много по-лошо от каквото и да било, което някога сме направили. Но Христос умря както за злата ни природа, така и за злите ни дела. Бог прощава нашите грехове, но Библията никъде не казва, че Той прощава нашия грях. Точно обратното, Бог *осъжда* или *съди* греха в плътта (Рим. 8:3).

Също така има разлика между грях и престъпление. Престъплението е нарушение на известен закон. В основата си кражбата е грешно нещо; тя е грешна сама по себе си. Но освен това тя е и престъпление, когато има закон, който я забранява. Където няма закон, там няма и престъпление (Рим. 4:15).

Павел най-напред каза, че всички хора са съгрешили и непрекъснато не „улучват целта" на Божията слава. Сега той иска да покаже какво е лечението на тази смъртоносна болест.

3:24 „... с Неговата благодат се оправдават даром..." Евангелието ни казва как Бог оправдава грешниците даром, без те да заслужават това. Какво трябва да разбираме, когато говорим за оправдание?

Думата *„оправдавам"* означава „да призная някого за праведен" или „да заявя, че даден човек е праведен". Така например Бог признава един грешник за праведен, когато този грешник повярва в Господ Исус Христос. Това е и най-честата употреба на тази дума в НЗ.

Трябва да кажем обаче, че и човекът може да оправдае Бога (вж. Лука 7:29), като повярва и се подчини на Божието слово. С други думи, той заявява, че Бог е праведен във всичко, което казва и прави.

И, разбира се, човек може да оправдае себе си – т. е. може да заяви своята собствена правда (вж. Лука 10:29). Но това не е нищо повече от една самоизмама.

„Оправдавам" не означава „да *направя* някого праведен". Ние не можем да *направим* Бог праведен; Той си *е* праведен. Ние можем само да *признаем,* че Той е праведен. Бог също не *прави* грешника безгрешен или праведен, а само му приписва праведност. Както казва Т. Пиърсън: „Когато оправдава грешниците, Бог всъщност ги нарича праведни, без те да са наистина такива – т. е. Той не вменява грях там, където той наистина съществува, а вменява правда, където тя не съществува."[9] Едно популярно определение на оправданието се съдържа в следните думи: *все едно че никога не съм съгрешил.* Но това не е достатъчно, за да обхване значението на оправданието напълно. Когато Бог оправдава вярващия грешник, Той не само го освобождава от вината, но го и облича в Своята Собствена праведност, правейки го абсолютно годен за небето. „Оправданието излиза извън границите на оневинението и стига до одобрението; то надвишава извинението и стига до повишението в звание."[10] Оневинението означава само освобождаване на един човек от обвинение. Оправданието означава вменяване на положителна праведност.

Основанието, на което Бог може да признава безбожните грешници за праведни, е това, че Господ Исус Христос е изплатил напълно дълга на техните грехове със Своята смърт и възкресение. Когато грешниците приемат Христос чрез вяра, те биват оправдани.

Когато Яков ни учи, че оправданието е чрез дела (Як.2:24), той не иска да каже, че ние се спасяваме чрез добри дела или чрез вяра плюс добри дела, а по-скоро че се спасяваме чрез такъв вид вяра, която води до добри дела.

Важно е да се разбере, че оправданието е нещо, което става в Божия ум. То не е нещо, което вярващият трябва да почувства. Той знае, че това е станало, защото Библията казва така. Скофилд дава следното определение: „Оправданието е такъв акт, чрез който Бог признава за праведни всички, които вярват в Исус. То е нещо, което става в Божия ум,

а не в нервната система или в емоционалната природа на вярващия."

Тук, в Римляни 3:24, апостолът ни учи, че ние се **оправдаваме даром.** Ние не получаваме оправданието си по заслуги или като го купуваме, а като нещо, което ни се предлага като подарък.

След това ние научаваме, че **се оправдаваме... даром от** Божията **благодат.** Това означава просто, че оправданието няма нищо общо с каквато и да било заслуга от наша страна. Ние изобщо не го заслужаваме, не можем да го спечелим и не можем да го купим с нищо.

За да избегнем по-нататъшното объркване, нека спрем за малко и изясним, че в НЗ има шест вида оправдание. Ние се оправдаваме по благодат, чрез вяра, чрез кръв, чрез сила, от Бога и чрез дела, и в това няма никакво противоречие.

Ние се оправдаваме по благодат. Това означава, че ние не заслужаваме оправдание.

Оправдаваме се чрез вяра (Рим. 5:1). Това означава, че ние трябва да получим оправданието, като повярваме в Господ Исус Христос.

Оправдаваме се чрез кръв (Рим. 5:9). Това е цената, която Спасителят плати, за да можем да бъдем оправдани.

Оправдаваме се чрез сила (Рим. 4:24, 25) – същата тази сила, която възкреси Господ Исус от мъртвите.

Оправдаваме се от Бога (Рим. 8:33). Той е Този, Който ни признава за праведни.

Оправдаваме се чрез дела (Як. 2:24). Тук не става въпрос за добри дела, с които спасението трябва да се заработи, а за добрите дела, които свидетелстват, че сме били оправдани.

Когато се върнем към 3:24, можем да прочетем, че се оправдаваме **„чрез изкуплението, което е в Христа Исуса". „Изкупление"** означава да откупиш някого, като платиш някаква цена. Господ Исус ни откупи от робския пазар на греха. Неговата скъпоценна кръв бе цената, която Той плати, за да удовлетвори изискванията на един свят и праведен Бог. Въпросът „На кого Той плати тази цена?" е напълно излишен. Писанията никъде не говорят за някакво определено плащане, издължено на Бога или на Сатана. Откупът не е изплатен на никого, а е едно абстрактно споразумение, което осигурява справедливото основание, на базата на което Бог може да спасява безбожните грешници.

3:25 Бог постави Христос Исус **„за умилостивение". Умилостивението** е начин да се задоволи справедливостта, да се избегне Божият гняв и да се покаже милост на основание на приета жертва.

В НЗ Христос се нарича три пъти **„умилостивение".** Тук, в Римляни 3:25, ние научаваме, че тези, които повярват в Христос, намират милост на основание на пролятата Му кръв. В 1 Йоан. 2:2 Христос е описан като „умилостивение за нашите грехове, и не само за нашите, но и за греховете на целия свят". Неговото дело е достатъчно за целия свят, но е действено само за онези, които Му се доверят. И накрая, в 1 Йоан. 4:10 се казва, че Божията любов се е явила в това, че Бог е изпратил Своя Единороден Син за умилостивение на нашите грехове.

В молитвата на бирника, описана в Лука 18:13, се казва буквално така: „Боже, бъди умилостивен към мене, грешника!" Той моли Бога да му покаже милост, без да изисква от него да плати наказанието за голямата си вина.

Думата **„умилостивение"** се среща и в Евреи 2:17: „Затова трябваше да се оприличи във всичко на братята Си, за да бъде милостив и верен първосвещеник в отношение *към* Бога, за да извърши умилостивение за греховете на людете." Тук изразът „за да извърши умилостивение" означава „да отмахне греховете им, като плати наказанието".

Старозаветното съответствие на думата *„умилостивение"* е *„умилостивилище"*. Умилостивилището е капакът на

скинията. В Деня на умилостивението първосвещеникът е напръсквал умилостивилището с кръвта на жертвеното животно. По този начин греховете на първосвещеника и народа са били изкупвани или покривани.

Когато Христос направи умилостивение за нашите грехове, Той извърши много повече. Той не само *покри нашите грехове,* но *ги отмахна от нас завинаги.*

Сега Павел ни казва, че **Бог е поставил** Христос **за умилостивение чрез Неговата кръв посредством вяра.** Тук не се казва, че ние трябва да вярваме в Неговата кръв, защото обектът на нашата вяра е Самият Христос. Само възкресеният и жив Христос може да спасява. Той е умилостивението. **Вярата** в Него е начинът, по който ние се възползваме от **умилостивението. Неговата кръв** е платената цена.

Завършеното дело на Христос обявява Божията **правда** за „прощаване на **греховете,** извършени по-напред". Това се отнася за греховете, извършени преди смъртта на Христос. Във времето от Адам до Христос Бог е спасявал хората, които вярваха в Него на основание на откровението, което Той им е давал. Авраам например повярва в Бога и това му се вмени за правда (Бит. 15:6). Но как е могъл Бог да прави това и да остане справедлив? Нали безгрешният Заместник все още не е бил убит? Кръвта на съвършената Жертва все още не е била пролята? С една дума, Христос още не е бил умрял. Дългът не е бил платен. Божиите справедливи изисквания не са били задоволени. Как тогава Бог е могъл да спасява вярващите грешници в старозаветния период?

Отговорът е, че макар и Христос да не е бил умрял, Бог е знаел, че Той *ще* умре, и е спасявал хората на основание на бъдещото дело на Христос. Дори и старозаветните светии да не са знаели нищо за Голгота, *Бог* е знаел за нея и им е вменявал цялата стойност на Христовото дело, когато те са повярвали в Бога. В един съвсем действителен смисъл старозаветните вярващи са били спасявани „на кредит". Били са спасявани на основание на цената, която е щяла да бъде платена. Те са гледали напред към Голгота; докато ние гледаме назад към нея.

Това има предвид и Павел, когато казва, че умилостивението, което е Христос, заявява Божията **правда, защото Бог е простил греховете, извършени преди това.** Тук той няма предвид (както някои смятат неправилно) греховете, които човек извършва преди обръщението си. Това би означавало, че Христос ни е избавил от греховете, които сме извършили преди новорождението, но че човек трябва сам да помисли какво ще прави с греховете си след това... Не, тук апостолът явно разглежда въпроса за привидната снизходителност на Бога по отношение на греховете на хората, които са били спасени преди идването на кръста. На пръв поглед може би изглежда, че Бог е извинил техните грехове или се е престорил, че не ги вижда. Но Павел казва, че това не е така. Господ е знаел, че Христос ще извърши пълно изкупление, и е спасявал хората на това основание.

И така, старозаветното време е времето на Божието **дълготърпение.** В продължение на най-малко 4000 години Бог се е въздържал да не осъди греха. Но когато се е изпълнило времето, Бог е изпратил Своя Син, за да понесе греховете. И когато Господ Исус е взел греховете върху Себе Си, Бог е излял цялата ярост на Своя справедлив и свят гняв върху Сина на Своята любов.

3:26 Сега смъртта на Христос показва Божията **правда**. Бог е **праведен,** защото е изискал пълното заплащане на наказанието за греха. И Той може да оправдава нечестивите грешници, без да одобрява техния грях и без да прави компромис със Собствената Си правда заради смъртта и възкресението на съвър-

шения Заместник. Алберт Мидлейн е описал тази истина много поетично:

Съвършената Божия правда
Христовата кръв изяви.
Неговото чудно оправдание
в Христовата кръв се яви.
Бог не оневинява виновния,
Той изисква заплатата на греха.
Но Христос заплати цената
и задоволи изискванията на съда.
Грехът бе поставен върху Спасителя,
кръвта Му изплати дълга.
Божията справедливост е задоволена
и върху грешника се изля милостта.
Аз вече не съм роб на греха,
защото Спасителят за мен умря.
Когато застана пред Бога,
ще покажа кръвта и ще кажа:
„Тя е моето умилостивение
пред гнева."

3:27 Къде е хвалбата тогава в този чуден план на спасението? **Тя е изключена**, невъзможна, забранена. **Чрез какъв** закон е **изключена?** Чрез закона **на делата ли? Не,** не чрез закона на делата. Ако спасението беше чрез дела, всеки щеше да намери нещо, с което да се похвали. Но когато спасението е чрез закона **на вярата,** няма място за **хвалба.** Оправданият човек казва: „Аз извърших всички грехове; Исус извърши цялото спасение." Истинската вяра отрича всякаква възможност за самопомощ, самоусъвършенстване и самоспасение. Истинската вяра гледа единствено към Христос като към Спасител. Тя казва така:

В ръката си не нося никаква цена;
на Твоя кръст единствен уповавам.
Безпомощен и гол, за дреха моля аз,
на Твойта благодат се позовавам.
Аз толкова съм мръсен и изцапан,
но Ти измиваш всякакви петна.
Измий и мен, Спасителю, защото
иначе отивам във смъртта!

Огастъс М. Топлейди

3:28 След като посочва още веднъж причината защо хвалбата е изключена, Павел отново повтаря, **„че човек се оправдава чрез вяра, без делата на закона".**

3:29 Как евангелието представя Бога? Бог само **Бог на юдеите** ли е, или и на езичниците? Не, Той не е само Бог на юдеите, а е Бог **и на езичниците.** Господ Исус Христос не умря само за един народ от човечеството, а за целия грешен свят. И това предложение за пълно и свободно спасение се отнася за всеки – както за евреите, така и за езичниците.

3:30 Няма два Бога – един за евреите и един за езичниците. Има само **един Бог** и само един път на спасение за цялото човечество. „Същият Бог ще **оправдае обрязаните от вяра и необрязаните чрез вяра."** Каквато и да е причината за използването на два различни предлога в този текст („от" и „чрез"[11]), разлика в средството на оправданието няма – и в двата случая става въпрос за **вяра.**

3:31 Остава един важен въпрос. Когато казваме, че спасението е чрез вяра, а не чрез спазване на закона, казваме ли също, че законът е без никаква стойност и че не трябва да му обръщаме никакво внимание? Евангелието напълно ли отменя закона? **Точно обратното,** евангелието утвърждава **закона.** Ето как:

Законът изисква пълно подчинение. Наказанието за нарушаването на закона трябва да се плати, а заплатата на греха е СМЪРТ. Ако нарушителят на закона не плати наказанието, той завинаги ще бъде изгубен. Евангелието ни казва, че Христос умря, за да плати наказанието за нарушения закон. Това не беше нещо, което Той можеше да подмине пренебрежително. Той трябва да плати целия дълг. Сега всеки нарушител на закона може да се възползва от факта, че Христос е платил наказанието вместо него. По този начин евангелието на спасението утвърждава закона, като показва, че неговите максимални изисквания трябва да бъдат задоволени и наистина са били задоволени.

Д. Съответствието между евангелието и Стария Завет (4 гл.)

Петият въпрос, който Павел разглежда, е: *„Евангелието съответства ли на учението на СЗ?“* Отговорът на този въпрос е особено важен за евреите. Затова апостолът сега показва, че има съвършено съответствие между евангелието в НЗ и в СЗ. Оправданието винаги е било чрез вяра.

4:1 Павел доказва това, като взема за пример двама от най-великите мъже в израелската история: Авраам и Давид. *И с двамата Бог е сключил велики завети.* Единият е живял векове преди даването на закона, другият е живял много години след това. Единият е оправдан, преди да бъде обрязан, другият – след като е обрязан.

Нека най-напред да разгледаме случая с **Авраам,** когото всички евреи наричат свой праотец. Какво е преживял той **по плът?**[12] Какво е намерил за начина, по който един човек се оправдава?

4:2 Ако Авраам се е оправдал чрез дела, тогава щеше да има нещо, с което да се хвали. Щеше да се гордее, че е извършил нещо, което му дава право да застане праведен **пред Бога.** Но това е изключено. Никой никога няма да може да се похвали с нещо пред Бога (Еф. 2:9). В Писанията няма нищо, което да показва, че Авраам е имал някакво основание да се хвали, че е бил оправдан чрез своите дела.

Някой може да попита: „Но нима в Яков 2:21 не се казва, че Авраам е бил оправдан чрез дела?“ Да, казва се, но там смисълът е съвсем друг. Авраам се е оправдал чрез вяра, като е повярвал в Божието обещание за неизброимото му потомство, за което се говори в Битие 15:6. Патриархът е повярвал в Господа и Бог му е вменил това за **правда.** С други думи, Авраам се е оправдал чрез вяра. Това е всичко. Делата не са имали никаква роля при спасението. Те дори не се споменават.

4:4 Всичко това ни довежда до едно от най-възвишените твърдения в Библията, което засяга разликата между делата и вярата по отношение на спасението.

Нека да разсъждаваме така: когато един човек **върши** нещо, за да подсигури прехраната си и получи някакви пари на края на месеца, те му се считат като **заплата.** Той си е заработил тези пари. Той не се покланя и не се свива пред своя работодател, нито му благодари за неговата милост, която е получил незаслужено. Няма такова нещо! Той си слага *парите в джоба и си отива вкъщи с чувството,* че са му платили за изразходваното време и труд.

Но с оправданието нещата изобщо не стоят така.

4:5 Колкото и да ви звучи странно, оправданият човек е **човек,** който **не върши нищо.** Той отрича каквато и да било възможност да спечели своето спасение; отхвърля каквато и да било лична заслуга или доброта. Той признава, че и най-добрите му усилия не могат да изпълнят справедливите изисквания на Бога.

Вместо това оправданият човек **„вярва в Онзи, Който оправдава** *нечестивия“.* Той поставя вярата и упованието си в Господа. Вярва на думите на Бога. Както вече видяхме, това не е нещо, което заслужава похвала. Похвалата не е в неговата вяра, а в *Обекта на неговата вяра.*

Забележете, че той **„вярва в Онзи, Който оправдава** *нечестивия“.* Той не идва с претенциите, че се е опитал да направи най-доброто, че е спазвал Златното правило, че не е бил лош като другите, а напротив – идва като **нечестив,** виновен грешник и се оставя на Божията милост.

И какъв е резултатът? Резултатът е, че **„неговата вяра** му **се вменява за правда“.** Тъй като той е дошъл при Бога с вяра, а не с дела, Бог му приписва **правдата** на неговата сметка. Бог го облича с **правдата** заради заслугите на

възкръсналия Спасител и по този начин го прави годен за небето. От този момент нататък Бог го вижда в Христос и го приема на това основание.

И така, нека да обобщим: оправданието е за безбожните, а не за „добрите" хора. То е въпрос на благодат, а не на задължение. И се получава чрез вяра, а не чрез дела.

4:6 Като още едно доказателство на тази теза Павел сега привежда примера с **Давид.** Изразът **„както и..."**, с който започва този стих, показва, че случаят с Давид е същият като този с Авраам. Този прекрасен израелски певец е казал, че е блажен онзи грешен човек, когото Бог счита за праведен **независимо от делата.** Макар и Давид никога да не е казвал това с толкова много думи, апостолът го привежда като цитат от Пс. 32: 1, 2, който той дава в следващите два стиха:

4:7 „Блажени ония, чиито беззакония са простени, чиито грехове са покрити."

4:8 „Блажен е оня човек, комуто Господ няма да вмени грях."

Какво вижда Павел в тези стихове? Първо, той вижда, че Давид не е споменал нито една дума за дела. Прощението е въпрос на Божията благодат, а не на човешките усилия. Второ, той вижда, че ако Бог не **вмени грях** на един човек, този човек е праведен пред Него. И третото нещо, което апостолът вижда, е, че Бог оправдава безбожните. Давид е бил виновен, защото е извършил грехове на прелюбодейство и убийство, но тези стихове ни показват, че той е вкусил от сладостта на пълното и свободно прощение.

4:9 Но може би някои юдеи все още таят надежда, че като избран Божий народ те имат някакво предимство в Божието оправдание и че само обрязаните ще бъдат оправдани. Затова апостолът се връща отново на примера с **Авраам,** за да покаже, че това не е така. Най-напред той задава въпроса?: „Правдата само на вярващите юдеи ли се вменява, или и на вярващите езичници?" Може би фактът, че апостолът е използвал за пример Авраам, означава, че тя се вменява само на юдеите?

4:10 Тук Павел взема един исторически факт, който повечето от нас може би изобщо не биха забелязали. Той казва, че Авраам е бил оправдан (Бит. 15:6) още преди да е бил **обрязан** (Бит. 17:24). Щом като бащата на израелския народ е могъл да бъде оправдан, **когато** все още **не е бил обрязан,** тогава защо другите хора да не могат да бъдат оправдавани, без да са обрязани? В един съвсем действителен смисъл Авраам е бил оправдан, докато е бил езичник, и това отваря широко вратата за оправданието и на други езичници независимо от обрязването.

4:11 Следователно **обрязването** не е средството за оправдаването на Авраам. То е само един външен **знак** в неговата плът, който показва, че той е бил оправдан чрез вяра. В основата си обрязването е външен белег на завета между Бога и народа на Израел, но тук неговото значение се разширява, за да се покаже, че правдата, която Бог вменява на Авраам, е чрез вяра.

Освен че е знак, обрязването е и печат – **печат на правдата от вяра, която Авраам е имал, когато е бил необрязан. Знакът** сочи, че това, което той обозначава, съществува. **Печатът** удостоверява, потвърждава или гарантира това, което се обозначава. Обрязването потвърждава, че Авраам се счита от Бога за праведен чрез вяра.

Обрязването е печат на правдата от Авраамовата **вяра.** Това може да означава или че неговата **вяра** е праведна, или че той е получил правдата чрез **вяра.** Почти е сигурно, че правилното значение е второто: **обрязването е печат на правдата,** която е от неговата **вяра** или която той е получил на основание на **вяра.**

Тъй като Авраам е бил оправдан, преди да бъде обрязан, **той може да бъде ба-**

ща и **на** други **необрязани**, т. е. на вярващите езичници. Те могат да бъдат оправдани по същия начин както и той – чрез вяра.

Когато се казва, че Авраам е **баща** на вярващите езичници, тук не се има предвид физическото родство. Тези вярващи са негови деца, защото подражават на неговата вяра. Те не са негови деца по рождение или защото следват неговия пример и начин на живот. Също така този пасаж не проповядва, че вярващите езичници стават Божия Израел. Божият Израел се състои само от онези *евреи*, които приемат Исус, Месията, като свой Господ и Спасител.

4:12 Авраам е приел знака на **обрязването** и поради една друга причина, а именно – че той може да бъде **баща на** ония юдеи, **които** са не само обрязани, но **и ходят** по неговите стъпки по пътя на **вярата, която** той **е имал, когато** все още **не е бил обрязан.**

Има разлика между Авраамовите потомци и Авраамовите деца. Исус каза на фарисеите: „Зная, че сте Авраамово потомство" (Йоан 8:37), и скоро след това продължи: „Ако бяхте Авраамови чада, Авраамовите дела щяхте да вършите" (Йоан 8:39). Тук Павел ни казва, че физическото обрязване няма никакво значение. Това, което има значение, е **вярата** в живия Бог. Онези от **обрязаните**, които вярват в Господ Исус Христос, са истинският Божий Израел.

И така, нека да обобщим: в живота на Авраам е имало време, когато той е имал **вяра**, но **все още не е бил обрязан.** Имало е и време, когато е имал вяра и е бил обрязан. Орловият поглед на Павел забелязва в този факт истината, че и вярващите езичници, и вярващите юдеи могат да казват, че Авраам е техният баща, и могат да се отъждествяват с него, като наричат себе си негови деца.

4:13 „Спорът неумолимо продължава, докато Павел търси да открие и да отговори на всяка възможност за възражение от страна на опоненти както в областта на логиката, така и в областта на Писанията."[13] Сега апостолът иска да отговори на възражението, че благословението идва от закона и че поради тази причина езичниците, които не познават закона, са прокълнати (вж. Йоан 7:49).

Когато Бог обещава на Авраам и неговото потомство, че той ще бъде наследник на света, Той не казва, че това обещание зависи от спазването на някаква законова уредба или правило. (Законът тогава още не е бил даден. Той е бил даден 430 г. по-късно – Гал. 3:17.) Това е едно безусловно **обещание** на благодат, прието чрез **вяра** – същата тази **вяра,** с която ние приемаме Божията **правда** днес.

Изразът **„наследник на света"** означава, че Авраам ще бъде баща както на вярващите езичници, така и на вярващите юдеи (4:11, 12), че той ще бъде баща на много народи (4:17, 18), а не само на еврейския народ. Пълното изпълнение на обещанието ще стане, когато Господ Исус, „Авраамовото семе", поеме скиптъра на световното господство и се възцари като Цар на царете и Господ на господарите.

4:14 Ако онези, които търсят Божието благословение и особено благословението на оправданието, могат да го наследят на основание на спазването на закона, то тогава **„вярата е празна, и обещанието – осуетено".** Вярата би била напразна, защото тя би следвала един принцип, който се противопоставя на закона: **вярата** е въпрос на *повярване,* докато **законът** е въпрос на *правене.* Обещанието би било осуетено, защото то би се основавало на условия, които никой не може да изпълни.

4:15 Законът не **докарва** Божието благословение, а Божия **гняв.** Той осъжда онези, които не успяват да изпълнят неговите заповеди съвършено и постоянно. И тъй като никой не може да направи това, всички, които са под закона, са осъ-

дени на смърт. Не е възможно да си под закона и да не си под клетва.

Но там, **където няма закон, няма и престъпление. „Престъпление“** означава нарушение на определен **закон.** Павел не казва, че там, където няма закон, няма и *грях.* Едно действие може да бъде напълно погрешно дори и да няма закон, който да го забранява. Но то става **престъпление**, когато има някакъв закон, който го ограничава или забранява, като например пътния знак, който ограничава скоростта на превозните средства на 60 км/ч.

Юдеите смятат, че наследяват благословението просто защото имат закона, но това, което те всъщност наследяват, е **престъплението.** Бог е дал закона, за да изяви греха като **престъпление,** или, казано с други думи, да се види цялата грешност на греха. Той никога не е възнамерявал да го даде като път за спасение на грешните престъпници!

4:16 Тъй като законът докарва Неговия гняв, а не Неговото оправдание, Бог е решил да спасява хората по **благодат** чрез **вяра.** Той дава вечния живот като незаслужен подарък на всички безбожни грешници, които го приемат чрез един прост акт на **вяра.**

По този начин **обещанието** за живот е **осигурено за цялото потомство.** Бихме искали да ви обърнем внимание върху тези две думи – *„осигурено“* и *„цялото“*. Най-напред Бог иска **обещанието** да е *сигурно.* Ако оправданието зависеше от делата по закона, човек никога нямаше да бъде сигурен в него, защото той нямаше как да знае дали е извършил достатъчно добри дела, или такива дела, каквито трябва да извърши. Никой, който се стреми да *заработи* спасението си, не се наслаждава на пълна увереност. Но когато спасението се представя като подарък, който се получава чрез вяра, тогава човек може да бъде сигурен, че е спасен на основание на авторитета на Божието слово.

След това Бог иска **обещанието** да **бъде сигурно за** *цялото* **потомство** – не само за юдеите, на които е даден **законът, но и за** езичниците, които се доверят на Господа, както е направил и **Авраам. Авраам е „баща на всички нас“,** т. е. на **всички** вярващи юдеи и езичници.

4:17 За да потвърди още веднъж истината за бащинството на Авраам над всички истински вярващи, Павел отново цитира СЗ (Бит. 17:5): **„Направих те отец на много народи.“** Изборът на Бога по отношение на Израел като Негов избран земен народ не означава, че Неговата милост и благодат ще се *ограничат* само върху тази народ. По един гениален начин апостолът цитира стих след стих от СЗ, за да покаже, че Божието намерение е било винаги, когато намери вяра, да я възнагради.

Изразът **„пред Бога, [на] Когото повярва“**, продължава мисълта от 4:16: „...Авраам, който е отец на всички ни“. Връзката между двата израза е следната: Авраам е баща на всички нас пред Бога, в Когото той (Авраам) повярва – Същия **Бог, Който съживява мъртвите** и говори за **несъществуващото като за** вече съществуващо. За да разберем това описание на Бога, трябва само да погледнем към следващите стихове. Бог **дава живот на мъртвите:** Той е дал живот на Авраам и Сара, защото, макар и да не са били мъртви физически, те са били бездетни и отдавна са били минали възрастта, когато са можели да имат деца (Бит. 4:19). Бог **извиква в действително съществуване онова, което** не съществува, т. е. неизброимо потомство, в което влизат много народи (вж. 4:18).

4:18 В предишните стихове Павел подчерта, че обещанието бе дадено на Авраам чрез вяра, а не чрез закон, за да бъде по благодат и за да бъде осигурено за цялото потомство. Това съвсем естествено ни кара да се запитаме каква е вярата на Авраам в Бога на възкресението. Бог беше обещал на Авраам, че от него ще се роди толкова голямо потомство,

колкото са неизброими звездите и пясъкът. От човешка гледна точка шансовете да стане това са били практически равни на „0“. И така, **надявайки се, без да има причина за надежда**, Авраам повярва, за да стане баща на много народи, както Бог му беше обещал (Бит.15:5): **„Толкова ще бъде твоето потомство.“**

4:19 Когато най-напред Бог е обещал на Авраам, че ще има голямо потомство, Авраам е бил на седемдесет и пет години (Бит. 12:2-4). По това време той все още е бил физически годен да стане баща, защото е родил Исмаил (16:1-11). Но в този стих Павел говори за времето, когато Авраам е бил приблизително на 100 години и когато Бог е подновил обещанието Си (Бит. 17:15-21). По това време неговите възможности да създаде нов живот без участието на чудотворната Божия сила са били вече изчезнали. Но Бог му е обещал, че ще има син, и Авраам е повярвал в Божието обещание.

И така, без да **отслабне във вяра,** той **не**[14] **се е повлиял от собственото си тяло,** което е било вече **замъртвяло,** нито от **мъртвостта на Сарината утроба.** По човешки погледнато, това зачеване е било абсолютно невъзможно, но Авраам е повярвал, че то ще стане.

4:20 Явната невъзможност за изпълнението на **обещанието** не го е разколебала. Бог го е *казал,* Авраам го е *повярвал* и това е *разрешило* въпроса. Патриархът е разсъждавал така: „Това може да не стане само при едно условие: ако Бог лъже, а това е абсолютно невъзможно.“ Вярата на Авраам е била силна и жизнена. Той е отдал **слава на Бога** като на Един, на Когото може да се разчита, че ще изпълни Своето обещание напук на всички естествени закони.

4:21 Авраам не е знаел *как* Бог ще изпълни думата Си, но това не е имало значение. Той е познавал Бога и е бил абсолютно уверен, че Бог **е силен** да изпълни **това, което е обещал.** От една страна, това е една прекрасна вяра, но, от друга, това е и най-разумното нещо, което той е могъл да направи, защото Божието слово е най-сигурното нещо във вселената и Авраам не е рискувал нищо, като е повярвал!

4:22 Бог е бил доволен да намери един човек, който вярва на Неговите думи; Той винаги е доволен, когато намери такъв човек. Затова Той му е счел това повярване за **правда.** И така, Авраам, който е имал грях и вина, сега е застанал праведен пред Бога. Той е бил избавен от осъждението и е бил оправдан от един свят Бог чрез вяра.

4:23 Историческият „документ“ на неговото оправдаване чрез вяра **не е бил написан само за него,** макар че в известен смисъл се е отнасял лично за него – едно постоянно свидетелство, че той вече е освободен от вина и че сега положението му пред Бога е съвършено.

4:25 Но този документ е бил написан **и за нас.** Нашата вяра също ще ни се счете за правда, когато **повярваме** в Бога, **Който е възкресил Исус, нашия Господ, от мъртвите.** Единствената разлика е в това, че Авраам повярва, че Бог *ще* даде живот на мъртвите (т. е. на неговото слабо тяло и на безплодната утроба на Сара), докато ние вярваме, че Бог *е* дал живот на мъртвите, като е възкресил Господ Исус Христос. Макинтош пише следното:

„Авраам е бил призован да повярва в едно обещание, докато ние имаме привилегията да вярваме в един свършен факт. Той е бил призован да се надява на нещо, което е предстояло да стане; докато ние гледаме назад към нещо, което вече е станало – към вече извършеното изкупление, доказано като факт от възкръсналия и прославен Спасител, Който седи отдясно на величието в небето.“ [15]

4:25 Господ Исус **беше предаден за нашите прегрешения и беше възкресен за нашето оправдание.** И макар че гръцкият предлог *„dia“* („за“) е използван тук във връзка и с нашите прегрешения, и с нашето оправдание, контекстът показ-

ва, че неговото значение се различава в двата случая. Той **беше предаден** не само **за нашите прегрешения,** но и защото трябваше да ги отмахне от нас. И **беше възкресен за нашето оправдание,** т. е. за да покаже пълното Божие удовлетворение от делото на Христос, чрез което ние се оправдаваме. В първия случай **нашите прегрешения** бяха проблемът, който трябваше да се разреши. Във втория случай **нашето оправдание** е резултатът, който се удостоверява от възкресението на Христос. Нямаше да има никакво оправдание, ако Христос беше останал в гроба. Но фактът, че Той възкръсна, ни показва, че делото е завършено, че цената е платена и че Бог е безкрайно удовлетворен от изкупителното дело на Спасителя.

Е. Практическата полза от евангелието (5:1-11)

По-нататък апостолът разглежда още един аспект на оправданието, който въвежда с въпроса: *„Каква е ползата от оправданието за живота на вярващия?"* С други думи, той пита: *„Има ли практически смисъл от него?"* Отговорът е едно дълго *„Да!"*, докато апостолът изброява седем главни благословения, които притежава всеки вярващ. Тези благословение, идват върху вярващия чрез Христос. Той е Посредникът между Бога и човека и всички Божии дарове минават през Него.

5:1 Първото голямо благословение, на което се наслаждават онези от нас, които **са били оправдани чрез вяра,** е **„мир с Бога чрез нашия Господ Исус Христос".** Войната между нас и Бога е завършила. Военните действия са преустановени. Делото на Христос е отстранило всички причини за враждебност между нашите души и Бога. От врагове ние сме станали приятели само чрез едно-единствено чудо на благодатта.

5:2 Освен това **ние** имаме **достъп** *до едно неописуемо отношение на благоразположение от страна на Бога.* Ние сме приети от Него във Възлюбения Му и затова сме Му близки и скъпи като Единствения Му Възлюбен Син. Бащата издига златния си скиптър към нас и ни приема като свои синове, а не като странници. Тази **благодат** или това благодатно положение обхваща всеки аспект от нашето положение пред Бога – положение толкова съвършено и постоянно, колкото съвършено и постоянно може да бъде положението на Христос, тъй като ние сме в Него.

Като че ли това не е достатъчно, та Павел казва, че *ние също така* **„се радваме поради надеждата за Божията слава".** Това означава, че ние гледаме с радост към времето, когато не само ще виждаме Божието величие, но и самите ние ще бъдем изявени в слава (вж. Йоан 17:22; Кол. 3:4). Ние не само не можем да разберем пълното значение на тази надежда тук, на земята, но и няма да успеем да преодолеем удивлението си от нея през цялата вечност.

5:3 Четвъртото благословение, което произлиза от оправданието, е, че ние също така **„се хвалим и в скърбите си"** – не толкова с неудобствата, които изпитваме сега, колкото с окончателните резултати от тези неудобства (вж. Евр. 12:11). Един от удивителните парадокси в християнската вяра е, че радостта може да съществува заедно с мъката. Обратното на радостта е грехът, а не страданието. Един от страничните продукти на **скръбта** е **твърдостта** или устойчивостта. Ние никога няма да развием **твърдост**, ако животът ни е безпроблемен.

5:4 По-нататък Павел обяснява, че **твърдостта** произвежда **„изпитана правда".** Когато Бог вижда как ние издържаме на изпитанията, очаквайки от Него да постигне Своите цели чрез тях, Той ни награждава, като ни запечатва с добрия печат на одобрението. Ние сме изпитани и одобрени. И това усещане на одобрение ни изпълва с **надежда.** Ние знаем, че Той работи в нашия живот и раз-

вива нашия характер. Това ни дава увереност, че след като е започнал едно добро дело в нас, Той ще го завърши докрай (Фил. 1:6).

5:5 „А надеждата не посрамява.“ Ако ние се надяваме на нещо, за което по-късно разберем, че няма да го получим, нашата надежда ще стане за срам и ще ни разочарова. Но надеждата на нашето спасение никога няма да ни направи за срам. Ние никога няма да бъдем разочаровани или да открием, че сме вярвали в нещо лъжливо. Как можем да бъдем толкова сигурни? **„Защото Божията любов е изляна в сърцата ни.“** Под **„Божията любов“** може да се разбира както нашата любов към Бога, така и Неговата любов към нас. Тук тя означава второто, тъй като пасажът от 6 до 20 ст. съдържа някои от най-големите доказателства за Божията любов към нас. **Светият Дух, Който ни се дава,** когато повярваме, изпълва сърцата ни с тези изрази на вечната Божия любов и това ни дава увереност, че Той ще ни заведе безопасно у дома на небето. След като човек получи Духа, той започва да усеща, че Бог го обича. Това не е някакво смътно, мистично чувство, че „някой там горе“ е загрижен за човечеството, а едно дълбоко убеждение, че един личностен Бог наистина *ме* обича като отделен индивид.

5:6 В пасажа от 6 до 20 ст. Павел развива своите аргументи, като върви от малкото към по-голямото. Неговите логически разсъждения следват мисълта, че след като Бог ни е възлюбил, когато сме били Негови безбожни врагове, колко повече ще иска Той да ни запази сега, когато Му принадлежим! Това ни довежда до петата полза от нашето оправдание: *ние сме завинаги осигурени в Христос.* При разработването на тази тема апостолът използва още пет „много (колко) повече“:

- във връзка с избавлението от Божия гняв (5:9);
- във връзка с избавлението чрез Неговия възкресен живот (5:10);
- във връзка с дара на благодатта (5:15);
- във връзка с царуването на вярващия в живота (5:17);
- във връзка с умножаването на благодатта (5:20).*

В 6, 7 и 8 ст. Павел посочва какви сме били, когато **Христос е умрял за** нас – **„немощни“**, неправедни, **„грешници“**. В 9 и 10 ст. той посочва какви сме сега (оправдани чрез Христовата кръв, примирени чрез смъртта Му) и произлизащата от него сигурност за това, което Спасителят ще направи за нас (ще ни избави от гнева и ще ни запази чрез Неговия живот).

Най-напред апостолът ни напомня, че ние сме били **слаби**, безпомощни, безсилни и неспособни да се спасим. Но на определеното време Господ Исус Христос е посетил нашата планета и е умрял за хората. Умрял е не за добрите хора, както някои биха могли да предположат, а **„за нечестивите“**. В нас не е имало никакво достойнство, никакво добро, което да ни препоръча пред Бога. Ние изобщо не сме били достойни, но **Христос** въпреки това **е умрял за нас.**

5:7 Този акт на божествена любов е нещо уникално и неповторимо. Обикновеният човек смята живота си за толкова ценен, че в никакъв случай не би се отказал от него, за да го даде за някой недостоен човек, който не заслужава това. Така например никой няма да умре за един убиец или прелюбодеец, или гангстер. Всъщност едва ли би се намерил човек, който да **умре за** някой **„праведен“ човек** – някой, който е честен и почтен, но не особено добросърдечен. Възможно е в краен случай някой да умре за **„благ“ човек** – човек, който е мил, отзивчив, любещ и обичлив.

5:8 Божията любов е нещо съвсем различно от света, нещо свръхестествено. Той показа **Своята** удивителната **любов към нас,** като изпрати Възлюбения Си

* В бълг. текст този израз „много повече“ е предадено с глагола „преумножи се“. – Бел. на прев.

Син да умре **за нас, когато все още бяхме грешници.** Ако искаме да разберем защо е направил това, трябва да потърсим отговора в Неговата суверенна воля. В нас не е имало нищо добро, което да предизвика тази любов.

5:9 Всичко това променя условията из основи. Ние вече не сме считани за виновни грешници. Огромната цена на пролятата **кръв** на Спасителя на Голгота промени условията така, че Бог вече ни счита за праведни хора. А след като Той е платил такава огромна цена, за да ни оправдае, когато сме били грешници, няма ли да бъде **много повече** готов да ни избави **от гнева** сега **чрез** Христос? Ако Той вече е платил най-голямата цена, за да ни направи достойни за Своето благоразположение, възможно ли е изобщо да ни остави да загинем накрая?

„Избавени от гнева" би могло да означава или „спасени от гнева", или „спасени от всякакъв контакт с гнева". Ние смятаме, че тук предлогът „от" (гр. *„аро")* означава последното – спасени от какъвто и да било контакт с Божия гняв както във времето, така и във вечността.

5:10 Нека да си спомним отново за това, което сме били, и за това, което сме сега, и как Бог ни примири със Себе Си. **Бог ни примири със Себе Си чрез смъртта на Своя Син, когато още бяхме Негови неприятели.** Ние бяхме врагове на Господа и дори бяхме напълно доволни от това положение. Оставени сами на себе си, ние изобщо не чувствахме нужда да възстановим мира с Него. Помислете си само – ние сме били не друго, а Божии **врагове!**

Бог обаче имаше друго мнение по въпроса. Той се намеси в нашия живот в един акт на чиста благодат. Заместителската смърт на Христос отстрани причината за нашата враждебност към Бога – нашите грехове. Чрез вяра в Христос ние вече сме **примирени с Бога.**

Ако Бог е изкупил нашето примирение на такава висока цена, може ли някога да ни остави да бъдем загубени? Ако ние **бяхме примирени чрез смъртта на Неговия Син,** което е символ на пълната ни слабост, няма ли да бъдем запазени до края чрез настоящия живот на Христос, Който е отдясно на Бога – живот на безгранична власт? Ако Неговата **смърт** имаше такава власт да ни спаси, колко по-голяма ще бъде силата на **Неговия живот** да ни задържи!

5:11 Стигнахме до шестата полза от оправданието: **ние също така се хвалим в Бога чрез нашия Господ Исус Христос.** Ние се хвалим не само с Неговите дарове, но и със Самия Дарител. Преди да се спасим, ние сме се радвали на съвсем различни неща. Сега ние се радваме винаги, когато си *спомним* за Него, и сме тъжни само когато Го *забравим.* Каква беше причината за тази чудна промяна, така че да можем да сме щастливи в Бога? Причината за тази чудна промяна бе делото на **Господ Исус Христос.** Както и всички други наши благословения, така и тази радост идва върху нас **чрез** Него.

Седмото благословение, на което се наслаждават оправданите, се съдържа в думите: **„Господ Исус Христос, чрез Когото получихме сега това примирение."**[16] **Примирението** се отнася до установяването на хармония между Бога и човека посредством жертвеното дело на Спасителя. Когато грехът влезе в света, между човека и Бога застана отчуждението и враждебността. Чрез отстраняването на причината за отчуждението – греха, Господ Исус възстанови отношенията на хармония между онези, които вярват в Него, и Бога. Бихме искали да отбележим между другото, че *Бог* не е имал нужда да бъде примирен. Само *човекът* е имал нужда да бъде примирен, защото е бил враг на Бога.

Ж. Победата на Христовото дело над греха на Адам (5:12-21)

5:12 Останалата част от 5 гл. служи като мост между първата част на Писмото и следващите три глави. Тя е свърза-

на с първата част на главата чрез темите за осъждението чрез Адам и за оправданието чрез Христос и защото показва, че делото на Христос далеч надвишава по благословение нещастието и загубите, които донася делото на Адам. Връзката между нея и 6, 7 и 8 глава е преминаването от темата за оправданието към темата за освещението и от проблема за греховете към проблема за греха в човешката природа.

В тези стихове Адам е описан като главния представител на всички ония, които са в старото създание. Христос е представен като Главата или Главния представител на всички, които са в новото създание. Главният представител се упълномощава да действа от страна на всички, които са под негово ръководство. Така например, когато президентът на една страна ратифицира един договор, той действа вместо всички граждани на тази страна.

Такъв беше и случаят с Адам. В резултат на неговия **грях смъртта** на човека влезе в **света.** Смъртта стана общата съдба на всички потомци на Адам, защото те **всички съгрешиха в** него. Истина е също, че всички те извършиха и свои индивидуални грехове, но не това се има предвид тук. Павел иска да каже, че грехът на Адам е *представителен* и че цялото негово потомство се счита за *съгрешило* в него.

Някой би могъл да възрази, че не Адам, а Ева е извършила първия грях на земята. Това наистина е така, но тъй като Адам е бил създаден пръв, той е бил и *главата* на първото създание. Затова той се смята за представител на всички свои потомци.

Когато апостол Павел казва тук, че **„смъртта мина във всичките човеци“**, той има предвид *физическата* **смърт,** макар че грехът на Адам стана причина и за духовната смърт също (13 и 14 ст. показват, че тук се говори за физическата смърт).

Когато четем този пасаж от Библията, неизменно започваме да си задаваме някои въпроси, като например: Честно ли е всички потомци на Адам да се считат за грешници, след като само той е съгрешил? Бог осъжда ли хората за това, че са родени грешници или само заради греховете, които те наистина извършват? Ако хората се раждат с греховна природа и ако съгрешават само защото се раждат грешни, защо Бог ги държи отговорни за това, което правят?

Изследователите на Библията са се борили дълги години с тези и много други подобни въпроси и са стигнали до изненадващо разнообразие от заключения. Има обаче известни *факти*, за които можем да бъдем *сигурни.*

Първо, Библията наистина учи, че всички хора са грешни – както по природа, така и по поведение. Всеки човек, роден от човешки родители, наследява греха на Адам и освен това греши съзнателно благодарение на собствения си избор.

Второ, знаем, че заплатата на греха е смърт – както физическа смърт, така и вечно отделяне от Бога.

Но никой не е длъжен да плати наказанието за греха, освен ако самият той не желае това. Това е много важно. Плащайки една огромна цена, Бог изпрати Своя Син, за да умре като Заместник на грешниците. Спасението от греха и неговата „заплата“ се предлага като подарък, който всеки може да получи чрез вяра в Господ Исус Христос.

Има три основания за осъждението на човека: неговата *грешна природа; грехът* на Адам, който му се вменява; и *греховете, които* самият *той извършва.* Но неговият най-голям грях е отхвърлянето на пътя, който Бог му е дал за неговото спасение (Йоан 3:18, 19, 36).

Може би някой ще запита: „Какво ще стане с хората, които никога не са чули благовестието?“ Част от отговора на този въпрос е даден в 1 глава. Но освен това всеки един от нас може да бъде си-

гурен, че Съдията на цялата земя няма да извърши неправда (Бит. 18:25). Той никога няма да действа несправедливо или нечестно. Всички Негови решения се основават на безпристрастието и справедливостта. Фактът, че някои ситуации представляват проблем за нашия ограничен ум, не означава, че те са проблем и за Него. Когато приключи разглеждането и на последния случай и вратите на съдебната зала се затворят, никой няма да има основание да обжалва присъдата си.

5:13 Сега Павел иска да ни покаже как грехът на Адам е засегнал цялото човечество. Най-напред той посочва, че **грехът е бил в света** и през времето от Адам до даването на **закона** на Синайската планина. Но тогава все още не е имало ясно изявен Божий закон. Адам е получил една ясна устна заповед от Господа, а много години по-късно са били дадени Десетте Божии заповеди като едно явно писано откровение на божествения закон. Но в периода между двете събития хората не са имали официално даден закон от Бога. И затова, макар да е имало грях по това време, не е имало *престъпление,* защото престъплението е нарушение на даден закон. **А грехът не се вменява** *за престъпление,* **когато няма закон,** който да го забранява.

5:14 И въпреки това **смъртта** не си е взела отпуска в периода, когато законът не е бил даден. С изключение на случая с Енох **смъртта** е царувала над цялото човечество. Тук можем да се запитаме: „След като тези хора не са престъпили една определена Божия заповед, както е направил Адам, защо тогава са умрели?" Отговорът се подразбира: защото са съгрешили в Адам. Ако това ви изглежда несправедливо, спомнете си, че то няма нищо общо със спасението. Всички, които са повярвали в Господа, са били спасени завинаги. Но това не ги е спасило от *физическа* смърт, причината за която е бил грехът на тяхната „глава" – Адам. В ролята си на главен представител Адам е **„образ** (символ) **на Бъдещия"** – т. е. на Господ Исус Христос. В следващите стихове Павел разработва темата за тези две „глави", наблягайки най-вече на разликите, а не на приликите. Той ни показва, че:

В Христос потомците на Адам намират повече благословения, отколкото благословенията, които техният баща загуби.

5:15 Първата разлика е между **прегрешението** на Адам и **дара** на Христос. Вследствие на прегрешението на първия човек са умрели мнозина. Под „мнозина" тук трябва да се разбира „потомците на Адам". Тяхното умиране означава както духовна, така и физическа смърт.

Дарът обаче „много повече се преумножи **за мнозината".** Дарът е чудното изявление на **Божията благодат,** който се изля изобилно върху човешката раса. Това стана възможно **„чрез благодатта на един Човек, Исус Христос".** Това, че Той умря за Своите разбунтували се създания, беше една изключителна благодат. Благодарение на Неговата жертвена смърт дарът на вечния живот се предлага **на мнозина.**

Думата „мнозината" е употребена два пъти в този стих, но и двата пъти за различни хора. Първото **„мнозината"** включва всички, които са станали подвластни на смъртта в резултат на Адамовия грях. Второто **„мнозината"** означава всички, които стават членове на новото създание, на което Христос е Главата. То включва само онези, за които Божията благодат **се е преумножила** – т. е. истинските вярващи. И макар че Божията благодат се излива върху всички, от нея се ползват само онези, които уповават на Спасителя.

5:16 Има още една важна разлика между греха на Адам и **дара** на Христос. **Престъплението** на Адам доведе до неизбежен **съд,** в заключение на който бе произнесена присъдата „виновен". **Дарът** на Христос заплати не само за едно, а за много прегрешения, в резултат

на което присъдата беше изменена на „невинен". Най-напред Павел изтъква колко голяма е разликата между греха на Адам и дара на Христос, след това подчертава колко голяма е пропастта между огромното опустошение, до което е довел този грях, и още по-огромното освобождение, което ни донася Христовият дар, и най-накрая – показва разликата между **осъдителната** присъда и **оправдателната** присъда.

5:17 И така, **чрез прегрешението на един човек смъртта царува** над човечеството като най-жесток тиранин, но благодарение на милостивия **дар на правдата** – дар на преизобилна благодат, всички вярващи **„ще царуват в живот чрез Единия, Исус Христос".**

Каква благодат само! Ние сме не само спасени от властта на смъртта, която царува като тиранин над нас, но и царуваме като царе, наслаждавайки се на живот сега и завинаги. Кои от нас истински разбират и оценяват това? Кои от нас живеят като небесни царе и кои се ровят в бунището на този свят като просяци?

5:18 Прегрешението на Адам донесе **осъждение** на всички човеци, но **праведното дело** на Христос донесе на всички **„оправданието, което докарва живот". Праведното дело** не е животът на Спасителя или Неговото спазване на закона, а Неговата заместническа смърт на Голгота. Тя именно донесе **„оправданието, което докарва живот"**, и то **на всички хора.**

Двете местоимения *„всички"*, които се споменават в този стих, не се отнасят до едни и същи хора. Първото **„всички"** включва **всички** хора, които са в Адам. Второто **„всички"** означава **всички,** които са в Христос. Това става ясно от думите в предишния стих, където се казва: „... тия, които *получават* изобилието на благодатта и на дарбата..." *Дарът трябва да се получи чрез вяра.* Само онези, които се доверят на Спасителя, ще получат **„оправданието, което докарва живот".**

5:19 Също **както чрез непослушанието** на Адам на Божията заповед **„станаха грешни мнозина", така и чрез послушанието** на Христос на Отец ще бъдат признати за **праведни** мнозината, които повярват в Него. Послушанието на Христос го заведе на кръста, където Той стана Носител на нашите грехове.

Универсалистите използват тези стихове, за да докажат, че най-накрая всички хора ще бъдат спасени, но това е абсолютно неправилно. Този пасаж разглежда въпроса за двете „глави" и показва съвсем ясно, че както грехът на Адам засяга всички, които са „в него", така и праведното дело на Христос облагодетелства само тези, които са „в Него".

5:20 Думите на Павел идват като неприятна изненада за еврейския му опонент, който смята, че всичко зависи от закона. Тези думи му казват, че разрешението на проблема за греха и спасението се крие не в закона, а в двете „глави". Това би могло да изкуши неговия опонент да попита: „Защо тогава е даден законът?" Отговорът на апостола е: **„Законът дойде... за да се преумножи благодатта."** Законът не породи греха, а показа, че грехът е **прегрешение** срещу Бога. Той не ни спасява от греха, а изявява греха в целия му ужасен вид.

Но Божията благодат е много по-голяма от целия човешки грях. Там, **където се преумножи грехът, много повече се преумножи** Божията **благодат** на Голгота!

5:21 Сега, когато царуването на греха, който докарва смърт на всички хора, свърши, **благодатта** царува **чрез правдата,** като докарва **вечен живот чрез Исус Христос, нашия Господ.** Забележете, че благодатта царува **чрез правдата.** Всички изисквания на Божията святост са били задоволени и наказанието на закона е било платено напълно, така че Бог сега може да даде вечен живот на

всички, които се позоват на достойнствата на **Христос,** техния Заместник.

Може би тези стихове ни дават частично и отговор на известния въпрос: „Защо Бог позволи грехът да влезе в света?“ Отговорът е, че Бог получи много повече слава и човекът получи много повече благословение чрез жертвата на Христос, отколкото би станало, ако грехът не беше влязъл в света. Нашето положение в Христос е много по-добро от положението, което бихме имали в несъгрешилия Адам. Ако Адам не беше съгрешил, той щеше да се наслаждава на вечен живот на земята в Едемската градина, но никога нямаше да има надежда да стане изкупено Божие дете, наследник на Бога и сънаследник на Исус Христос. Бог не му беше дал обещание за дом в небето, нито да бъде с Христос, нито да бъде като Него завинаги. Тези благословения идват само чрез изкупителното дело на **Исус Христос, нашия Господ.**

3. Пътят към светия живот чрез евангелието (6 гл.)

Това, което Павел казва на края на 5 глава – че благодатта преизобилства над целия човешки грях – повдига още един въпрос, и то много важен. *Учението на евангелието (спасение по благодат чрез вяра) позволява ли и дори насърчава ли човека да съгрешава?*

Отговорът, който решително отрича това предположение, се разпростира в три глави – 6, 7 и 8. Тук, в 6 глава, отговорът се съсредоточава в три ключови думи: *„знаете“* („знаем“) (3 и 6 ст.); *„считайте“* (11 ст.) и *„представяйте“* (13 ст.).

За да можем да проследим аргументите на Павел, много би ни помогнало да разберем най-напред каква е разликата между положението на вярващия и неговата обхода. Положението на вярващия е неговият статут в Христос. Обходата му е това, което той е или което трябва да бъде в ежедневния си живот.

Благодатта най-напред ни поставя в това положение, а след това ни учи как да се обхождаме достойно за него. Нашето положение е съвършено, защото сме *в Христос.* Затова и нашата обхода трябва все повече и повече да съответства на това положение. Тя никога няма да съответства на него съвършено, докато не видим Спасителя в небето, но ние трябва все повече и повече да ставаме съобразни на Неговия образ.

Най-напред апостолът ни казва истината за нашето отъждествяване с Христос в смърт и възкресение, е след това ни увещава да живеем според светлината на тази велика истина.

6:1 Тук еврейският опонент на Павел излиза с един аргумент, за който той може би смята, че е решителен. Щом като евангелието на благодатта учи, че човешкият грях дава основание за още поголяма изява на Божията благодат, това не означава ли, че е по-добре да **„останем в греха, за да се умножи благодатта“**?

Съвременната разновидност на този аргумент звучи така: „Вие казвате, че хората се спасяват по благодат чрез вяра независимо от закона. Но тогава единственото нещо, което се изисква от човека, е да повярва, след което той може да продължи да си живее в грях?“ Според този аргумент благодатта не е достатъчно силен мотивиращ фактор, за да може човек да живее свят живот. Хората трябва да бъдат ограничени и от заповедите на закона.

Изследователите са дошли до извода, че тази глава съдържа четири отговора на въпроса: „Ще продължим ли да живеем в грях?“

1. *Ние не можем* да продължим да живеем в грях, защото сме съединени с Христос. Това ни обяснява текстът от 1 до 11 стих.
2. Също така *не е необходимо* да продължим да живеем в грях, защото благодатта ни е освободила от господство-

то на греха. Към това ни призовава текстът от 12 до 14 ст.

3. Освен това *ние не трябва* да продължим да живеем в грях, защото това ще ни направи отново подвластни на греха. Това ни заповядва текстът от 15 до 19 ст.
4. И най-накрая, *по-добре е да не* продължим да живеем в грях, защото това ще ни доведе до катастрофа. Това ни предупреждава текстът от 20 до 23 ст.[17]

6:2 И така, първият отговор на Павел е, че ние не можем да продължим да съгрешаваме, защото сме **умрели за греха.** Това е една истина, която засяга нашето положение. Когато Исус умря, Той умря като наш Представител. Той умря не само като наш *Заместник* – т. е. *за* нас или *вместо* нас, но и като наш *Представител* – т. е. *като* нас. Следователно, когато Исус умря, все едно ние умряхме. Той умря за греха и разреши целия този проблем веднъж завинаги. Всички, които са в Христос, се виждат от Бога като умрели за греха.

Това не означава, че вярващият е безгрешен. Това означава, че той се отъждествява с Христос в Неговата смърт и във всичко, което тя означава.

6:3 Първата ключова дума в аргументирането на Павел е думата **„ЗНАЕТЕ".** Тук той започва да говори за кръщението, за да покаже колко е невъзможно за вярващите да продължат да съгрешават от морална гледна точка. Може би някой ще попита: „За кое кръщение става въпрос?" Нека да дадем няколко обяснителни забележки.

Когато един човек се спаси, той **се кръщава в Христос Исус** в смисъл, че се отъждествява с Него в **Неговата смърт** и възкресение. Това не е същото като кръщението във (или със) Духа, макар че и двете стават едновременно. Второто кръщение поставя вярващия в тялото на Христос (1 Кор. 12:13). То не е кръщение **в** смърт. Кръщението **в Христос** означава, че от гледна точка на Бога вярващият е умрял с Христос и е възкръснал заедно с Него.

Когато Павел говори за кръщение, той има предвид както нашето духовно отъждествяване с Христос, така и неговото олицетворяване във водното кръщение. Но с развитието на своя аргумент апостолът като че ли премества ударението повече към водното кръщение, напомняйки на читателите си, че те са били „погребани" и „съединени" в смърт, „подобна" на Неговата.

НЗ никъде не препоръчва ненормалната ситуация на некръстения вярващ. Според него кръщението следва обръщението. Затова и нашият Господ говори за вярата и кръщението в едно и също изречение: „Който повярва и се кръсти, ще бъде спасен" (Марко 16:16). Макар че кръщението не е необходимо изискване за спасението, то е необходимо като открито признание на вярата пред обществото.

6:4 Кръщението във вода е видим израз на **кръщението** в Христос. То е картина на вярващия, който се потапя в тъмните води на смъртта (в лицето на Господ Исус), и на новия човек в Христос, който възкръсва за нов живот. Може да се каже, че когато се кръщава, вярващият присъства на погребението на своето собствено старо „аз". С потапянето си във водата той все едно казва: „Всичко, което аз бях като грешен син на Адам, умря на кръста." С излизането си от водата той казва: „Сега вече не аз живея, но Христос живее в мен" (Гал. 2:20).

Коунибеър и Хаусън посочват, че „този пасаж не може да бъде разбран, ако не се вземе предвид фактът, че в ранната църква кръщението се е извършвало чрез потапяне".

По-нататък апостолът казва, че възкресението на Христос ни дава възможност да **ходим в нов живот** и че **Христос е бил възкресен от мъртвите чрез славата на Отца.** Това означава, че всички небесни съвършенства на Бога –

Неговата праведност, любов, справедливост и др. – са довели естествено до възкресението на Спасителя. На фона на превъзходния характер на Личността на Спасителя оставянето на Спасителя в гроба не би било съвместимо с Божия характер. Бог *наистина* Го е възкресил и тъй като ние се отъждествяваме с Христос в Неговото възкресение, *ние* можем и **трябва „да ходим в нов живот“.**

6:5 Също както **сме били съединени** с Христос **в смърт, подобна на Неговата, така ще** се съединим с Него **„и чрез възкресение, подобно на Неговото“.** Изразът **„смърт, подобна на Неговата“** се отнася до потапянето на вярващия във водата по време на кръщението. Действителното съединение с Христос в Неговата смърт е станало преди около 2000 години, но кръщението е „подобие“ на това, което е станало тогава.

Но ние не само се потапяме във водата, ние и излизаме от водата във **„възкресение, подобно на Неговото“.** И макар че изразът **„подобно на Неговото“** в края на стиха не е част от оригиналния текст, неговото добавяне не е излишно, тъй като изяснява смисъла.

Също както **сме се съединили** с Христос **в смърт, подобна на Неговата** (когато се потапяме във водата), така **ние** се съединяваме с Него **във възкресение, подобно на Неговото** (когато излизаме от водата). Втората част на този стих не предполага непременно бъдещо действие. Както казва Ходж:

„Тук не става въпрос за това, което ще се случи в бъдеще, а за сигурността на следствието, за причинно-следствената връзка. Ако едното нещо стане, другото със сигурност ще последва.“ [18]

6:6 Чрез кръщението ние признаваме, **че нашето старо естество е било разпънато с** Христос. **„Нашето старо естество“** включва всичко, което сме били като деца на Адам – нашата стара, зла и пропаднала природа с всичките ѝ стари навици и желания. При кръщението ние събличаме **стария човек** и слагаме новия човек – така както събличаме старите си и окъсани дрехи и обличаме нови и абсолютно чисти дрехи (Кол. 3:9, 10).

Разпъването на **стария човек** на Голгота означава, че **тялото на греха** е било „извадено от употреба“. **„Тялото на греха“** не означава физическото тяло. По-скоро то означава обитаващия в нас грях, който владее над човека като тиранин. Това тяло на греха е унищожено, т. е. *направено негодно да управлява.* Последната част на стиха показва, че това е правилното значение, защото там се казва: **„.. та да не робуваме вече на греха.“** Грехът вече няма власт над човека.

6:7 „Защото, който е умрял, той вече е оправдан от греха.“ Да вземем например един човек, който е осъден да умре на електрическия стол за това, че е убил един полицейски служител. След като умре, **той е** освободен (буквално **„оправдан“) от** този грях. Наказанието е платено и случаят е приключен.

Ние сме умрели с Христос на Голгота. И това не само означава, че нашето наказание е било платено, но и че връзките, с които грехът държи нашия живот, са били скъсани. Ние вече не сме безпомощни пленници на греха.

6:8 Това, че ние сме умрели **с Христос,** е само едната страна на истината. Другата е, **че ние „ще и да живеем с Него“.** Ние сме **умрели** за греха, за да живеем за правдата. Грехът вече не господства над нас. Ние получаваме живота на Христовото възкресение още тук и още сега и ще го имаме през цялата вечност. Слава да бъде на името Му!

6:9 Нашата увереност се основава на факта, че възкръсналият Христос никога няма да умре отново. **„Смъртта няма вече власт над Него.“** Смъртта имаше власт над Него в продължение на три дни и три нощи, но тази власт си отиде завинаги. Христос никога няма да умре отново!

6:10 Когато Господ Исус **умря, Той умря за греха веднъж завинаги. Умря** за претенциите на греха, за заплатата на греха, за изискванията на греха и за наказанието на греха. Той изпълни делото и заплати дълга по такъв съвършен начин, че никога няма да Му се наложи да го заплаща отново. И сега това, че **Той живее, живее го за Бога.** В известен смисъл Той винаги е живял за Бога. Но сега **Той живее за Бога** в един нов смисъл – като Възкръсналия Христос – в една нова сфера, където грехът никога няма да влезе.

Преди да продължим, нека си припомним първите десет стиха. Главната тема на тези стихове беше *освещението* – Божият начин за живеене на свят живот. Що се отнася до нашето положение пред Бога, Бог ни вижда като умрели с Христос и като възкръснали с Него. Това олицетворява кръщението. Нашата смърт с Христос завършва историята на живота ни като Адамови потомци. Божията присъда над нашето старо естество в нас не е преустройство, а смърт. Тази присъда е изпълнена в смъртта ни с Христос. Сега ние сме възкръснали с Христос, за да ходим в нов живот. Господството на греха над нас е унищожено, защото грехът не може да каже нищо на един мъртвец. Сега ние сме свободни да живеем за Христос.

6:11 Павел току-що ни описа истината за нашето *положение* пред Бога. Сега той иска да ни каже какво трябва да бъде *практическото изявление* на тази истина в нашия живот. Ние трябва да **СЧИТАМЕ** себе си **мъртви за греха, а живи за Бога в Христос Исус, нашия Господ.**

„Да **считаме**" тук означава да приемем това, което Бог казва за нас като истинно, и да живеем според неговата светлина. Рут Пексън пише така:

„[Това означава] да повярваме на това, което Бог казва в Римляни 6:6 и да го признаем като факт в личното спасение на всеки един от нас. Това изисква определен акт на вяра, който води до едно реалистично отношение към „стария човек" в нас. Тогава ние ще го видим там, където го вижда и Бог – на Кръста, умрял с Христос. Вярата ще действа в нас непрекъснато, така че той ще стои там, където го е поставила благодатта. Това означава едно много дълбоко осъзнаване от наша страна, в смисъл че всеки един от нас трябва да каже „Да!" на Божието осъждение и присъда над това старо „аз" и да признае, че то изобщо не е достойно да живее и да има каквито и да било претенции към нас. Първата стъпка в живота на практическата святост е това съгласие за разпъване на „стария човек".[19]

Ние **считаме** себе си **мъртви за греха,** когато отговаряме на изкушението така, както би отговорил един мъртвец. Има един епизод от живота на Августин, който разказва как един ден, когато се разхождал, Августин срещнал на улицата една жена, която му била любовница преди неговото обръщение. Срещата накарала Августин да се обърне и да тръгне бързо в обратна посока. Като видяла това, жената започнала да вика: „Августине, не ме ли позна? Това съм аз!" Ускорявайки още повече крачките си, Августин извърнал глава и казал през рамо: „Да, знам, че си ти, но това вече не съм аз!"[20] Августин е искал да каже, че вече е **мъртъв за греха** и **жив за Бога.** Мъртвият човек няма нищо общо с разврата, лъжата, измамата, клюката и който и да било друг грях.

Сега ние сме **живи за Бога в Христос Исус.** Това означава, че сме призовани да живеем в святост, поклонение, молитва, служение и принасяне на плод.

6:12 В 6:6 видяхме, че нашето старо естество бе разпънато, така че грехът повече да не може да владее над нас и ние да не сме безпомощни пленници на греха. Увещанието как практически да стане това се основава на тази именно истина за нашето положение. Ние трябва да **не позволяваме на греха да царува в** нашите **смъртни** тела, като не се подчи-

няваме на неговите зли желания. На Голгота бе сложен край на царството на греха чрез смъртта. Сега ние трябва да приложим тази истина на практика. Нужно е нашето сътрудничество. Само Бог може да ни направи свети, но Той няма да направи това без нашето доброволно участие.

6:13 Това ни довежда до третата ключова дума в тази глава – **„ПРЕДСТАВЯЙТЕ“.** Ние не трябва да **представяме частите** на нашето тяло **на греха,** за да бъдат използвани като оръжия или инструменти на злото. Ние сме задължени да предоставим управлението на нашите части **на Бога,** за да бъдат използвани като „оръжия на **правдата“.** В края на краищата ние сме възкресени от смъртта в живота и затова, както ни напомня 6:4, трябва да ходим в нов живот.

6:14 Тук се дава още една причина защо **грехът няма да има власт над** вярващите. Първата причина беше, че нашето старо естество е било разпънато с Христос (6:6). Втората причина е, че **ние не сме под закон, а под благодат.**

Грехът наистина господства над човека, който е под закон. Защо? Защото законът му казва какво да прави, но не му дава силата да го прави. Освен това законът събужда скрити желания в падналата природа на човека да прави това, което е забранено. Както казва старата поговорка: „Забраненият плод е найсладък.“

Грехът няма власт над човека, който е под благодат. Вярващият е умрял за греха. Той е получил сила за свят живот чрез обитаващия в него Свети Дух. И освен това е мотивиран да живее свято от любов към Спасителя, а не от страх да не бъде наказан. **Благодатта** е единственото нещо, което произвежда святост. Както казва Дени: „Това, което ни освобождава от греха, не е ограничението, а вдъхновението. Светиите се раждат не на планината Синай, а на хълма Голгота.“[21]

6:15 Онези, които се страхуват от благодатта, казват, че тя дава възможност на човека да съгрешава. Павел решително изобличава това твърдение, като най-напред поставя проблема, а след това твърдо отрича възможността за такова нещо. Ние сме без закон, но не сме беззаконни. **Благодатта** означава свобода да служиш на Господа, а не свобода да съгрешаваш против Него.

В 6:1 бе зададен въпросът :“Ще продължим ли да съгрешаваме?“ Тук се задава въпросът: **„Ще продължим ли да съгрешаваме** поне малко?“ Отговорът и в двата случая е едно решително: **„Да не бъде!“** Бог не може да насърчи какъвто и да било грях.

6:16 Всеки знае, че когато се покори на някого като на свой господар, става негов слуга. По същия начин, ако ние се продадем на греха, ставаме негови **слуги** и тръгваме по пътя, който води до вечната **смърт.** И от друга страна, ако ние изберем да се покорим на Бога, нашият живот ще бъде свят. Слугите на греха са свързани с веригите на вината, страха и нещастието, а Божиите слуги са свободни да вършат това, което обича новото им естество. И така, защо да бъдем слуги, когато можем да бъдем свободни?

6:17 „Да благодарим на Бога, че вие, които бяхте едно време слуги на греха, се покорихте от сърце на въздействието на Христовото учение, когато попаднахте под неговото влияние“ (ПБДжБФ). Християните от Рим са се подчинили с цялото си сърце на благодатта, под чието въздействие са попаднали, включително и на **учението,** проповядвано от Павел в това Писмо.

6:18 Правилното учение води и до правилно поведение. Подчинението на истината е довело до **освобождението** на тези християни **от греха** като техен господар, така че те **са станали слуги на правдата.** Изразът **„освободени от греха“** не означава, че те вече не са имали грешна природа, нито пък означава, че те повече не са извършвали грешни дейс-

твия. Целият контекст показва, че тук става въпрос за освобождение от греха като господстваща сила в техния живот.

6:19 В 18 ст. апостолът говори за слугите на правдата, като той много добре разбира, че тези, които живеят праведно, всъщност не са слуги. „Практическата праведност не е робство, освен когато говорим за нея като човеци."[22]

Преди своето обръщение вярващите са предавали телата си **като слуги на** всякакъв вид **нечистота** и беззаконие. Сега те трябва да посветят същите тези тела **като слуги на правдата,** така че да живеят свят живот.

6:20 Когато са били слуги на греха, единствената свобода, която са познавали, е била свободата да не се подчиняват на **правдата.** Това е било едно отчайващо състояние – да бъдеш вързан от всякакво зло и **свободен** от всякакво добро!

6:21 Павел ги предизвиква (и нас също) да направят „инвентаризация" на плодовете на живота си като неспасени – плодовете на тези действия, **за които** вярващите **сега се срамуват.** Маркъс Рейнзфорд е направил такава инвентаризация и е съставил следния списък:

„1. Злоупотреба със способностите. 2. Унижение на чувствата. 3. Пропиляване на времето. 4. Спекулиране с влиянието. 5. Онеправдаване на най-добрите ни приятели. 6. Проиграване на най-добрите ни интереси. 7. Оскърбяване на любовта и особено на Божията любов. Или – ако трябва да обобщим всичко с една дума – СРАМ."[23]

Краят на всички тези неща е смърт. „Всеки грях – казва А. Т. Пиърсън – води към смъртта и ако ние упорито продължаваме да го извършваме, стигаме до нея и като цел, и като плод."[24]

6:22 Обръщението променя изцяло положението на човека. Сега той е **освободен от греха** като господар, на който служи, и е станал доброволен слуга на **Бога.** В резултат на това той има за плод **светостта** и за **край** – вечния живот. Вярващият, разбира се, има вечен **живот** още сега, но в този стих се говори за получаването на вечния **живот** в неговата пълнота, включително и за получаването на прославеното възкресено тяло.

6:23 Апостолът обобщава темата чрез едно трикратно противопоставяне:

Двама господари – **грехът** и **Бог.**

Два пътя – **заплащането на греха** и **благодатта.**

Две последствия – **смъртта** и **вечният живот.**

И. Мястото на закона в живота на вярващия (7 гл.)

В тази глава апостолът започва да отговаря на един въпрос, който той неизбежно очаква да му бъде зададен: *„Каква е връзката между християнина и закона?"* Може би, когато е отговарял на този въпрос, Павел е имал предвид най-вече вярващите евреи, тъй като законът е бил даден на Израел, но принципите, които той разглежда, могат да се прилагат също толкова успешно и към вярващите езичници, които биха имали глупостта да желаят да живеят под закона като начин на живот, след като са били оправдани.

В 6 глава видяхме, че смъртта е сложила край на тиранията на греховната природа в живота на Божиите деца. Сега ще видим, че смъртта също така слага край на господството на закона над всички, които са му подвластни.

7:1 Този стих е свързан с 6:14: „...не сте под закон, а под благодат." Връзката е следната: „Вие трябва да знаете, че не сте под закон – или да не би да не съзнавате факта, **че законът има власт над човека** само докато **той** е жив?" Павел говори на тези, които познават фундаменталните принципи на закона и следователно знаят, че **законът** няма какво да каже на един мъртвец.

7:2 За илюстрация на тия думи Павел дава пример с това как смъртта прекъс-

ва брачния договор между мъжа и жената. **Жената** е свързана **с мъжа си чрез** брачния **закон** само **докато той е жив. Но когато** мъжът ѝ **умре, тя се освобождава** от този **закон.**

7:3 Ако мъжът ѝ е жив и жената **се омъжи за друг мъж,** тя става прелюбодейка. Но **ако мъжът ѝ умре, тя е свободна** да се омъжи отново, без изобщо да извършва каквото и да било престъпление.

7:4 При разглеждане приложението на този пример не е необходимо да приемаме всяка подробност буквално. Така например *нито* мъжът, *нито* жената представляват закона. Смисълът на примера е, че както смъртта прекъсва брачните отношения, така и смъртта на вярващия с Христос слага край на властта на закона над него.

Забележете, че Павел *не* казва, че законът е мъртъв. Законът продължава да изпълнява функцията си на изобличител на хората в грях. И освен това, когато Павел употребява местоимението „ние" в този пасаж, той има предвид онези вярващи, които са били юдеи, преди да дойдат при Христос.

Ние сме **умрели спрямо закона чрез Христовото тяло,** което Той отдаде на смърт. И вече не сме свързани **със закона**, а сме свързани с възкръсналия Христос. Единият брак е прекъснат от смъртта и сега е сключен нов брак. Сега, когато сме освободени от **закона, ние** можем „да **принасяме плод на Бога".**

7:5 Това споменаване на плода е повод да си спомним какъв беше **плодът,** който принасяхме, **когато бяхме плътски.** Думата **„плътски"** или „в плътта" явно не означава „телесни" или „в тялото". **„Плътски"** е начин да се опише положението ни преди спасението. Плътта тогава е била основата на нашето положение пред Бога. Ние сме разчитали на това, което сме били, или на това, което сме правели, за да спечелим Божието благоволение. „Плътски" е точно обратното на „Христови".

Преди обръщението си ние сме били ръководени от **греховните страсти, които са се възбуждали чрез закона.** Това не означава, че законът ги е *породил*, а че като ги е назовал и след това забранил, законът е възбудил у нас силното желание да ги *вършим*!

Тези **греховни страсти** са намерили израз във физическите ни части, така че, когато се поддадем на изкушение, ние даваме отровния плод, който води в **смъртта.** На едно друго място апостолът нарича този плод „делата на плътта": „... блудство, нечистота, сладострастие, идолопоклонство, чародейство, вражди, разпри, ревнования, ярости, партизанства, раздори, разцепления, зависти, пиянства, пирувания" (Гал. 5:19-21).

7:6 Сред многото чудесни неща, които ни се случват при обръщението, е и това, че ние **„се освободихме от закона".** Това е резултат от умирането ни с Христос. Тъй като Той е умрял като наш Представител, и ние сме **умрели** с Него. В смъртта Си Христос е задоволил всички изисквания на закона, като е заплатил ужасното наказание, до което води неспазването на закона. Затова ние сме освободени от закона и от неговото неизбежно проклятие. Наказанието е платено веднъж завинаги.

Бог няма да иска друг да Му плати –
Господ Исус веднъж
и още веднъж – аз и ти.

Огастъс М. Топлейди

Сега ние сме свободни, за да **служим поновому, в Духа, а не постарому, по буквата.** Нашето служение е мотивирано от любовта, а не от страха; то е служение на свободата, а не на робството. Вече не трябва да се подчиняваме робски на всяка дребна подробност, свързана с различни ритуали и церемонии, а можем радостно да излеем себе си за Божията слава и за благословение на другите.

7:7 От всичко това може да изглежда, че Павел *критикува* закона. Той вече каза, че вярващите са мъртви за греха и че са мъртви и за закона, и това може би

създава впечатлението, че законът е нещо лошо. Но това не е така.

В 7:7-13 Павел описва важната роля, която законът е изиграл в собствения му живот, преди да бъде спасен. Той подчертава, че законът сам по себе си не е грешен, но че той *изявява греха в човека.* Законът го е изобличил и му е показал огромната порочност на неговото сърце. Докато се е сравнявал с другите хора, Павел се е чувствал сравнително почтен човек. Но в момента, в който изискванията на Божия закон са дошли върху него с огромната си изобличителна мощ, той е застанал безмълвен и е бил осъден.

Заповедта, която е открила с особена сила греха в него, е десетата заповед: **„Не пожелавай."** Човек пожелава в ума си. И въпреки че Павел може би не е бил извършил нито един от по-тежките и сериозни грехове, в този момент той е разбрал колко покварен е бил неговият мисловен живот. Той е разбрал, че злите мисли са също толкова грешни, колкото и злите дела. Животът на неговите мисли е бил омърсен. Неговият външен живот може да е бил и сигурно е бил относително чист, но вътрешният му живот е бил като един филм на ужасите.

7:8 „Но грехът, понеже взе повод от заповедта, произведе в мене всякакво пожелание." Когато законът забранява всякакво пожелание, покварената човешка природа изпитва още по-голямо желание да върши забраненото. Така например законът всъщност казва: „Ти не трябва да си представяш в своя ум никакви незаконни сексуални връзки. Не трябва да живееш в свят, пълен с грешни фантазии." Законът забранява мръсния, извикващ неприлични асоциации мисловен живот, но за съжаление той не ни дава силата да се справим с този проблем. В резултат на това хората, които живеят под закона, все повече и повече се отдават на един нечист сексуален мисловен живот в сравнение с времето преди получаването на закона. Те разбират, че когато едно нещо се забранява, падналата природа на човека все повече го пожелава. „Крадените води са сладки и хляб, който се яде скришом, е вкусен" (Пр. 9:17).

„Без закон грехът е мъртъв" (относително погледнато). Грешната природа е като спящо куче. Когато законът дойде и каже: „Недей!", кучето се събужда и започва да вилнее и да прави точно това, което не трябва да прави.

7:9 Преди да бъде изобличен от закона, Павел е бил **жив** – т. е. неговата грешна природа е била *сравнително* неизявена и той е живял в блажено невежество по отношение на огромната яма от нечистота в сърцето си.

„Но когато дойде заповедта...", т. е. когато заповедта го е изобличила с голяма сила, неговата грешна природа е оживяла напълно и той е разбрал, че колкото повече се опитва да се подчини, толкова по-малко успява да стори това. Той е **умрял** в смисъл, че е загубил всякаква надежда да постигне спасение със собствени сили или благодарение на собствения си характер. **Умрял** е за всяка мисъл, която му е говорела за неговата собствена присъща доброта. **Умрял** е за всяка надежда, че ще може да се оправдае, като спазва закона.

7:10 Така Павел е открил, че самата **заповед, която трябва да докарва живот,** всъщност му **докарва смърт.** Какво има предвид Павел, когато казва, че заповедта е **била назначена да докарва живот?** Може би тези думи ни препращат към Левит 18:5, където Бог казва: „Затова пазете повеленията Ми и съдбите Ми, чрез които, ако човек прави това, ще живее. Аз *съм* Йеова, вашият Бог." В *идеалния* случай законът обещава живот на тези, които го спазват. Предупредителният надпис на клетката на лъва гласи: „Стой по-далече от мрежата!" Ако човек послуша предупреждението, ще остане жив. Но ако не послуша и протегне ръка, за да погали лъва, ще умре.

7:11 И отново Павел подчертава истината, че вината не е в закона. Вината е в обитаващия в човека **грях,** който го насъсква да прави това, което законът забранява. Грехът измами човека така, че той повярва, че забраненият плод не е толкова лош в края на краищата, че ще му донесе щастие и че той ще може да се справи с него. Той му внуши да повярва, че Бог крие от него удоволствия, които са за негово добро. По този начин грехът го **уби,** в смисъл че вдъхна смърт на найголемите му надежди да заслужи или да спечели някога спасението си.

7:12 Законът сам по себе си **е свят и** всяка **заповед е свята, справедлива и добра.** Когато си мислим за това, ние непрекъснато трябва да си спомняме, че законът е добър. Законът е бил даден от Бога и е следователно съвършен като израз на волята Му за Неговите хора. Слабостта на закона се крие в „суровината", с която той има работа: той е бил даден на хора, които вече са били грешници. Те са имали нужда от закона, за да им даде познанието за греха, но освен това са имали нужда и от Спасител, Който да ги избави от наказанието и силата на греха.

7:13 „Това, което е добро", се отнася до закона, както изрично се казва и в предишния стих. Павел задава въпроса: „Законът ли стана **смърт за мен?",** което означава: „Законът ли е виновникът, който осъжда Павел (и всеки един от нас) на смърт?" Отговорът, разбира се, е: **„Да не бъде!"** Виновникът е *грехът*. Законът не е породил греха, но го е показал в цялата му грешност. „Чрез закона става само познанието на греха" (3:20б). Но това не е всичко! Каква е реакцията на грешната човешка природа, когато светият Божий закон ѝ забрани да прави нещо? Отговорът ни е добре познат. Това, което до този момент е спяло като скрито желание, сега се събужда и става изгаряща страст! По този начин **чрез заповедта грехът** става **изключително грешен.**

7:14 До този момент апостолът описва едно минало събитие в своя живот, а именно – драматичното преживяване, при което той е изпитал дълбокото изобличение в грях под действието на закона.

Сега той започва да говори в сегашно време, за да опише едно преживяване, което е имал, след като се е новородил, а именно – конфликта между двете природи и невъзможността да намери избавление от силата на обитаващия в него грях със собствени сили. Павел признава, че **„законът е духовен",** т. е. свят сам по себе си и приспособен за духовното добро на човека. Но апостолът също така разбира, че той самият е плътски, тъй като не е преживял победа над властта на обитаващия грях в неговия живот. Той е **„продаден под греха".** Апостолът се чувства продаден като роб, чийто господар е грехът.

7:15 Сега Павел описва борбата, която става във вярващия, който не знае истината за своето отъждествяване с Христос в смъртта и възкресението. Това е борбата между двете естества в човека, който е тръгнал да изкачва планината Синай, за да търси светостта. Хари Фостър обяснява това така:

„Тук виждаме един човек, който се опитва да постигне светостта със собствени усилия, борейки се с всички сили да изпълни светите и праведни Божии заповеди (12 ст.), и който в края на краищата разбира, че колкото повече се бори, толкова състоянието му става по-лошо. Той е като войник, който участва в губеща битка, и това не бива да ни изненадва, тъй като падналата човешка природа няма сила да победи греха и да живее свято." [25]

Забележете колко често се употребява местоимението в 1 л. ед. ч. – аз, мене, ми, ме: повече от четиридесет пъти в пасажа от 9 до 25 стих! Хората, които преживяват това, което Павел е преживял в Римляни 7 глава, са поели свръхдоза от „витамин Аз". Те непрекъснато се

самонаблюдават, търсейки победа в своето „Аз" – където тя изобщо не може да се намери.

За жалост, голяма част от съвременната християнска психологическа консултация насочва вниманието на консултиращия се върху самия него, като по този начин утежнява неговото състояние, вместо да го облекчава. Хората имат нужда да знаят, че са умрели с Христос и са възкръснали с Него, за да вървят в нов живот. И тогава, вместо да се опитват да се усъвършенстват в плътта, те ще я оставят в гроба на Христос.

Когато описва борбата между двете природи, Павел казва **„не зная какво правя".** Той е една раздвоена личност – и разбойник, и почтен гражданин едновременно. Той открива, че се наслаждава на неща, които не желае да върши, и че прави онова, което мрази да прави.

7:16 Когато по този начин върши неща, които неговото добро естество осъжда, апостолът застава на едно мнение **със закона** и осъжда себе си, защото законът също ги осъжда. Така той се съгласява вътрешно, че законът е **добър.**

7:17 Това го довежда до заключението, че обвиняемият не е новият човек в Христос, а старото, покварено естество, което живее в него. Тук ние трябва да бъдем много внимателни и да не се опитваме да извиняваме нашето съгрешаване, като го приписваме на живеещия в нас **грях.** *Ние* сме отговорни за това, което правим, и не трябва да използваме този стих, за да се отърваваме от отговорността. Целта на Павел тук е да проследи източника на своето грешно поведение, а не да го извини.

7:18 Никой от нас не може да върви напред по пътя на светостта, ако не разбере това, което Павел е разбрал тук – **„че в мене, сиреч в плътта ми, не живее доброто". Плътта** тук означава злата, покварена природа, която всеки от нас е наследил от Адам и която все още живее във всеки вярващ. Тя е източникът на всяко зло дело, което извършваме. В нея няма нищо добро.

Това знание ще ни освободи от всеки опит да търсим добро в старата си природа, както и от разочарованието, което изпитваме, когато погледнем към нея и не намерим никакво добро. Освен това то ни освобождава и от прекалена заетост със собственото ни „аз". Няма особено голям смисъл от самонаблюдението. Както казва благочестивият шотландец Робърт Мъри Мъкчейни, добре е винаги, когато веднъж погледнем към себе си, да погледнем десет пъти към Христос.

За да подчертае още веднъж колко е безнадеждно състоянието на нашата плът, апостолът възкликва, че има желание да върши това, което е добро, но няма сили да го осъществи на практика. Проблемът е в това, че той търси изхода вътре в себе си.

7:19 Така конфликтът между двете природи се задълбочава. Павел открива, че не може да върши **доброто,** което иска да върши, а върши **злото,** което презира. Той е като едно огромно кълбо от противоречия и парадокси.

7:20 Бихме могли да перифразираме този стих така: **„Но ако** (старата ми природа) **върши това, което** (новата ми природа) не желае **да върши, то вече не го върша аз** (моята личност), **а грехът, който живее** в **мен."** Нека подчертаем още веднъж, че тук Павел нито се извинява, нито иска да се отърве от отговорност. Само казва, че не е могъл да се освободи от силата на обитаващия в него грях и че когато съгрешава, не прави това с желанието на новия човек.

7:21 Павел открива, че в неговия живот действа един принцип или **закон,** който проваля всички негови добри намерения, така че, когато иска да прави това, което е добро, пак съгрешава.

7:22 Колкото до неговото ново естество, той се наслаждава **в Божия закон.** Павел знае, че законът е свят и че изра-

зява Божията воля, а той желае да върши Божията воля.

7:23 Но апостолът вижда действието на един противоположен закон в своя живот, който воюва срещу новото му естество и го прави пленник **на** обитаващия в него **грях.** Джордж Кътинг обяснява това така:

„Макар и Павел да се наслаждава на закона във вътрешния си човек, той не му дава сила; с други думи, Павел се опитва да извърши това, което Бог е заявил, че е абсолютно невъзможно да се извърши – т. е. да подчини плътта на Божия свят закон. И той открива, че плътта обича плътските неща и е враждебна сама по себе си на Божия закон и дори на Самия Бог." [26]

7:24 На това място Павел произнася своя известен и красноречив вик. Той се чувства като човек, който носи на гърба си едно тежко, разлагащо се тяло. Това **тяло** е старото му естество в цялата негова поквареност. В своята безпомощност Павел признава, че е неспособен да се освободи от това тежко и отвратително робство и че има нужда от помощ, която идва отвън.

7:25 Избликът от благодарност, с който започва този стих, може да се разбере най-малкото по два начина. Той може да означава: **„Благодаря на Бога,** че избавлението идва **чрез Исус Христос, нашия Господ"**, и може да бъде израз, с който Павел благодари на Бога **чрез** Господ **Исус,** че вече не е окаяният човек от предходния стих.

Останалата част от стиха обобщава конфликта между двете естества преди избавлението. С обновения си **ум,** тоест с новото си естество, вярващият служи **на Божия закон, но с плътта** (тоест със старото си естество) той служи **на закона на греха.** Начинът, по който става това избавление, се обяснява в следващата глава.

Й. Светият Дух – източникът на сила за свят живот (8 гл.)

Темата за светия живот продължава и в тази глава. В 6 гл. Павел ни дава отговор на въпроса: „Учението на благовестието (спасение единствено чрез вяра) позволява ли и дори насърчава ли живота в грях?" В 7 гл. той разглежда въпроса: „Евангелието налага ли на християните да спазват закона, за да живеят свят живот?" А тук Павел отговаря на въпроса: *„Как християнинът става способен да живее свят живот?"*

Още от самото начало на главата забелязваме, че личните местоимения, толкова често срещани в 7 глава, до голяма степен изчезват в 8 глава и че доминиращата Личност в този пасаж става Светият Дух. Това е едно много важно наблюдение за разбирането на пасажа. Победата не трябва да се търси в самите нас, а в Светия Дух, Който обитава в нас. А. Дж. Гордън изброява седем страни на помощта на Духа: свобода в служението (2 ст.); свобода за служението (11 ст.); победа над греха (13 ст.); водителство в служението (14 ст.); свидетелството на родителско-синовната връзка (16 ст.); помощ в служението (26 ст.); помощ в молитвата (26 ст.).

8:1 От дълбините на отчаянието и поражението сега апостолът се изкачва на гребена на вълната на победата и извиква ликуващо: **„Сега прочее няма никакво осъждане на тия, които са в Христа Исуса!"** Това може да се разбира по два начина.

От една страна, няма **никакво** божествено **осъждане** за нашия грях, тъй като ние сме в Христос. Ние бяхме осъдени, докато бяхме в главата на първото създание – Адам. Но сега сме в Христос и следователно сме толкова свободни от осъждане, колкото е и Той. Затова можем да отправим и следното предизвикателство към света:

Погледнете най-напред моя Спасител
и вижте Божията оценка за Него.
Назовете поне един грях на Този мой

Избавител
и докажете, че и аз не съм чист като
Него.

У. Н. Топкинз

Но то също така може да означава, че няма никаква нужда от самоосъждането, описано в 7 глава. Човек може да преживее състоянието, описано там, за да разбере, че не е способен да изпълни изискванията на закона със собствени усилия, но не е наложително да остава в това състояние. Втори стих ни обяснява защо няма никакво осъждане.[27]

8:2 Законът на **животворящия** Дух **в Христос Исус ни е освободил от закона на греха и смъртта.** Има два противоположни закона или принципи. Характерният закон на Светия Дух е да дава сили на вярващите, за да живеят свят живот. Характерният закон на обитаващия в нас грях е да дърпа хората към смъртта. Също като закона на гравитацията. Когато хвърлим една топка нагоре, тя се връща обратно, защото е по-тежка от въздуха. Птиците са също по-тежки от въздуха, в който летят, но когато хвърлим една птица нагоре, тя отлита. Законът на *живота* в птичката ѝ дава сили да преодолее закона на гравитацията. Така и Светият Дух ни дава живота на възкресението на Господ Исус Христос, **освобождавайки** ни **„от закона на греха и на смъртта".**

8:3 Законът никога не можа да даде сила на хората да изпълнят неговите свещени изисквания, но това, което законът не можа да направи, го направи благодатта. Да видим как!

Законът не можа да произведе свят живот, защото **беше слаб чрез плътта.** Причината за това не беше в закона, а в падналата човешка природа. Законът говореше на хора, които вече бяха грешници и които нямаха сила да му се подчинят. Но Бог се намеси, **„като изпрати Сина Си в плът, подобна на греховната плът".** Забележете, че Господ Исус не дойде в греховната плът, а **„в плът, подобна на греховната плът".** Той не стори никакъв грях (1 Петр. 2:22), не знаеше грях (2 Кор. 5:21) и „в Него няма грях" (1 Йоан. 3:5). Но идвайки в този свят в човешки образ, Господ Исус приличаше на грешното човечество. Принасяйки се в жертва за грях, Христос **„осъди греха в плътта".** Той умря не само за греховете, които извършваме (1 Петр. 3:18), но и за нашата собствена грешна природа. С други думи, Той умря колкото за това, което *сме,* толкова и за това, което сме *направили.* Като направи това, Христос **„осъди греха в плътта".** Никъде не се казва, че нашата грешна природа е опростена; тя е **осъдена.** Опростени са ни само греховете, които сме *извършили.*

8:4 И така, **изискванията на закона се изпълняват в „нас, които ходим не по плът, но по Дух".** Когато предадем управлението на живота си на Светия Дух, Той ни дава сили да възлюбим Бога и да възлюбим ближния си, което в края на краищата се изисква и от закона.

В тези четири стиха апостолът събира заедно всички свои аргументи от 5:12 до 7:25. В 5 глава от 12 до 21 стих Павел разглежда темата за двете глави – Адам и Христос. Тук, в 8:1, той показва, че осъждението, което сме наследили от отъждествяването си с Адам, се отнема чрез отъждествяването ни с Христос. В 6 и 7 гл. Павел обсъди ужасния проблем за греха в природата на човека. Сега той заявява тържествуващо, че законът на животворящия Дух в Христос Исус ни е освободил от закона на греха и смъртта. В 7 глава апостол Павел разгледа обстойно темата за греха, а тук ние научаваме, че изискванията на закона се удовлетворяват от управлявания от Духа живот.

8:5 „Тия, които са плътски", тоест тия, които не са се обърнали, се стремят към **плътското.** Те се подчиняват на импулсите на плътта и живеят, за да задоволяват желанията на покварената си природа. Те се грижат да угодят на тялото, което след няколко краткотрайни години ще се върне в пръстта.

Но **„тия, които са духовни“**, тоест истинските вярващи, се издигат над плътта и живеят за вечните неща. Техният живот е изпълнен с Божието слово, молитвата, поклонението на Бога и християнското служение.

8:6 „Копнежът на плътта“, тоест мисловното предразположение на падналата природа, **е смърт.** Смърт както за настоящия, пълен с „удоволствия“ живот, така и за окончателната съдба. В него се крие един огромен потенциал за смърт, също като съдържанието на свръхдопустимото количество отрова.

Но **„копнежът на Духа значи живот и мир“.** Божият Дух е гаранцията за живот, който е истинският живот – живот на мир с Бога и на спокойствие.

8:7 Копнежът на плътта е смърт, защото **е враждебен на Бога.** Грешникът е човек, който се е разбунтувал срещу Бога и има активно враждебно отношение към Него. Ако някой има нужда от доказателство, може съвсем ясно да го види в разпъването на Господ Исус Христос. Стремежът на плътта **„не се покорява на Божия закон“.** Този копнеж не търси Божията воля, а своята собствена воля. Той не иска да се подчини на Божиите правила, а иска да бъде свой собствен господар. Неговата природа е такава, че не може да се подчини на Божия закон. Липсва му не само *преразположението,* но и *силата* да направи това. Плътта е мъртва спрямо Бога.

8:8 Затова не е изненадващо, че **„тия, които са плътски, не могат да угодят на Бога“.** Помислете си само! Няма такова нещо, с което неспасеният човек може да **угоди на Бога** – никакви добри дела, никакви религиозни церемонии, абсолютно нищо! Най-напред той трябва да заеме положението на виновен грешник и да приеме Христос чрез определен акт на вяра и едва след това ще може да спечели Божията одобрителна усмивка.

8:9 След като се новороди, човек вече не е **плътски, а духовен.** Той живее в една друга сфера. Също както рибата живее във водата, а човекът живее във въздуха, така и вярващият живее в Духа. И не само живее в Духа, но и Духът живее в него. И по-точно, ако в него не живее Христовият Дух, той не принадлежи на Христос. И макар че се спори дали **Христовият Дух** е същото като Светия Дух, положителният отговор на този въпрос най-добре приляга на контекста.

8:10 Чрез служението на Духа **Христос** всъщност **е във** вярващия. Мисълта, че Господът на живота и славата живее в нашите тела, е изумителна, особено когато си спомним, че тези тела подлежат да умрат **поради греха.** Някой би могъл да каже, че телата ни все още не са мъртви, според както твърди този стих. Да, те наистина все още не са мъртви, но силите на смъртта вече работят в тях и те неизбежно ще умрат, ако Господ не се върне междувременно.

За разлика от тялото **„духът**[28] **е жив поради правдата“.** Макар и веднъж умрял за Бога, той отново е бил съживен чрез праведното дело на Господ Исус Христос в Неговата смърт и възкресение и защото правдата от Бога е била приписана на наша сметка.

8:11 Но напомнянето, че тялото ни е все още подвластно на смъртта, не трябва да ни хвърля в тревога или отчаяние. Фактът, че Светият **Дух** живее в нашите тела, е гаранция, че също както Той е **възкресил Христос от мъртвите,** така **ще съживи и** нашите **смъртни тела.** Това ще бъде последният етап на нашето изкупление – когато и телата ни ще бъдат прославени като тялото на Спасителя в слава.

8:12 И така, когато видим огромната разлика между плътта и Духа, какъв извод можем да направим? Изводът, че ние не дължим нищо **на плътта, за да живеем според** както *тя* ни заповядва. Нашето старо, зло и покварено същество не е нищо друго освен едно бреме. Ако Христос не ни беше спасил, плътта щеше да ни завлече в най-дълбоките, тъмни и го-

рещи места на ада. Защо да се чувстваме задължени към такъв враг?

8:13 Онези, които **живеят според плътта,** трябва да **умрат** – не само физически, но и за вечността. Да **живееш плътски,** означава да бъдеш неспасен. Това се вижда съвсем ясно в 8:4, 5. Но защо Павел се обръща към тези, които вече са християни? Да не би да иска да каже, че някои от тях биха могли да бъдат изгубени най-накрая? Едва ли. Много често апостолът използва в своите Писма предупреждения, с които кара читателите си да проверят сами себе си, тъй като добре разбира, че във всяко събрание може да има хора, които никога не са били действително новородени.

Останалата част от стиха описва онова, което е характерно за истинските вярващи. След като са получили способността от Светия **Дух,** те **умъртвяват действията на тялото.** Те се наслаждават на вечен живот още сега и когато напуснат тази земя, ще влязат в неговата пълнота.

8:14 Друг начин на описване на истинските вярващи е да се каже, че те **са управлявани от Божия Дух.** Павел не говори тук за грандиозните случаи на божествено водителство в живота на известни християни, а говори за това, което засяга всички **Божии синове**, а именно, че те **са управлявани от Божия Дух.** Тук не става въпрос за степента, до която те се предават на Светия Дух, а за едно отношение, което започва от момента на обръщението.

Родителско-синовната връзка означава приемане в Божието семейство с всички произтичащи от това привилегии и отговорности на възрастни синове. Новоповярвалият не трябва да чака някакво време, преди да влезе в духовното си наследство: то е негово още от момента на спасението и това се отнася за всички вярващи – както мъже, така и жени, както момчета, така и момичета.

8:15 Тези, които живеят под закон, са като малки деца, които се лутат насам-натам и живеят под непрекъснат страх да не бъдат наказани. Но когато един човек се новороди, той не се ражда за робство; не влиза в Божието семейство, за да бъде слуга, а получава **„дух на осиновение“** – тоест той е като един възрастен син в Божието семейство. Неговият истински духовен инстинкт го кара да погледне към Бога и да извика към Него: **„Авва, Отче!“** **„Авва“** е арамейска дума, която доста е пострадала при превеждането. Тя е умалителната форма на думата „татко“ – нещо като „татенце“. И макар че ние едва ли трябва да използваме един толкова фамилиарен начин на обръщение към Бога, добре е да знаем, че Един, Който е толкова безкрайно високо, е едновременно с това и толкова близко.

Изразът **„дух[29] на осиновение“** може да се отнася до Светия Дух, Който дава на вярващия особеното самочувствие на син, а така също и осъзнаване или отношение на синовност в противовес на **духа на робство.**

В Посланието към римляните думата **„осиновение“** се споменава три пъти. Тук тя се отнася до осъзнаването на положението на син, което Светият Дух произвежда в живота на вярващия. Осиновението, за което става въпрос в 8:23, *се отнася за* времето, когато тялото на вярващия ще бъде изкупено или прославено. Осиновението, за което се говори в 9:4, *се отнася за* един минал момент, в който Бог е определил Израел за Свой син (Изх. 4:22).

В Галатяни 4:5 и Ефесяни 1:5 думата означава „поставяне в положението на синове“, тоест поставяне на всички вярващи в положението на зрели, възрастни синове с всички привилегии и отговорности, които произлизат от това положение. Всеки вярващ е дете на Бога в смисъл, че се ражда в едно семейство, в което Бог е Бащата. Но всеки вярващ е и син – една специална връзка, която съ-

държа привилегиите на човек, достигнал до зрелостта на мъжеството.

В НЗ думата **„осиновение“** *никога* не означава това, което *тя означава в нашето общество* – „да приемеш едно дете от други родители за свое собствено“.

8:16 Всеки новороден вярващ притежава един духовен инстинкт, който му казва, че той е Божие дете. Светият Дух му казва, че това е така: **Самият Дух свидетелства заедно с духа** на вярващия, **че** той е член на Божието семейство. Той прави това главно чрез Божието слово. Когато един християнин чете Библията, Духът потвърждава истината, че той сега е Божие дете, тъй като се е доверил на Спасителя.

8:17 Принадлежността към Божието семейство носи привилегии, които ни карат да се удивляваме. Всички **Божии деца** са и **Божии наследници.** Наследникът наследява имота на баща си. Точно това се има предвид и тук. Всичко, което притежава Отец, е наше. Ние все още не сме дошли до положението да притежаваме и да се наслаждаваме на наследството си, но нищо няма да може да ни попречи да направим това в бъдеще. **И** освен това ние сме **сънаследници с Христос.** Когато Христос се върне, за да поеме скиптъра на вселенското управление, ние ще поделим с Него нотариалния акт за собственост над всичкото богатство на Отца.

Когато Павел казва **„та ако страдаме с Него, да се и прославяме с Него“,** той не поставя героичното страдание като условие за спасението, нито пък говори за някакъв елитен кръг от избрани, които преодоляват големи страдания, а вижда всички християни като състрадалци с Христос и **прославени** с Христос. Съюзът **„ако“** тук има значение на „тъй като“. Разбира се, има някои, които страдат повече за Христовото дело, което означава, че в небето ще има различни степени на награди и слава. Но всички, които признават Исус като Господ и Спасител, ще трябва да изтърпят враждебното отношение на света с целия срам и укоряване, които то носи.

8:18 Най-големият срам, който може да се наложи да изтърпим заради Христос тук на земята, ще бъде нещо много дребно, когато Той ни призове и публично ни признае пред цялото небесно войнство. Дори и ужасните болки на мъчениците ще изглеждат като убождания с игла, когато Спасителят постави на техните чела короната на живота. На едно друго място Павел говори за настоящите ни страдания като за лека скръб, която е само временна, описвайки славата като една изключително голяма и вечна тежина (2 Кор. 4:17). Винаги, когато описва идещата слава, думите като че ли се огъват под тежестта на тази представа.[30] Ако само бихме могли да оценим **славата,** която ще придобием, ще можем да погледнем на „сегашните временни **страдания**“ по пътя към нея като на нещо много дребно!

8:19 Използвайки една смела стилистична фигура, Павел описва цялото **творение** като живо същество, което очаква **с копнеж** времето на откриването ни като **Божии синове.** Това ще стане, когато Господ Исус се върне да царува и когато ние се върнем заедно с Него.

Ние вече сме **Божии синове**, но светът нито ни вижда, нито ни признава за такива. И все пак светът очаква един по-добър ден, който обаче няма да дойде, докато Царят не се върне, за да владее с всички Свои светии. „Цялото творение с нетърпение очаква да види чудната гледка на влизането на Божиите синове в наследство“ (ПБДжБФ).

8:20 Последствието от съгрешаването на Адам засегна не само човечеството, но и цялото **творение** – както живата, така и неживата природа. Земята е прокълната. Много диви животни умират от насилствена смърт. Болестите засягат не само животните и птиците, но и рибите и змиите. Последиците от съгрешаването на човека се наслагват

като ударни вълни върху цялото творение.

И така, както Павел ни обяснява, **творението е било подчинено на немощ,** суета и безредие **не** по свой собствен избор, а по Божията наредба заради непослушанието на първия човек Адам.

8:21 Има надежда, че самото творение също ще се освободи. Творението познава идеалните условия, които са съществували в Едемската градина, и вижда опустошението, причинено от влизането на греха. Винаги е имало надежда за връщане към едно идилично състояние, когато самото **творение също ще бъде освободено от робството на тлението,** за да се наслаждава на свободата на онзи златен век, в който ние като Божии **деца** ще бъдем разкрити в слава.

8:22 Ние живеем в един въздишащ, ридаещ и страдащ свят. **Цялото творение въздиша** и се мъчи като жена, която ражда. Музиката на природата звучи тъжно. Земята се измъчва от катаклизми. Вирусът на смъртта е заразил всичко живо.

8:23 Вярващите също не правят изключение. Макар и да **имат първите плодове на Духа,** които са гаранция за окончателното им избавление, те все още **въздишат** за този ден на славата. Първите плодове са Самият Свети **Дух.** Така както първата ръкойка зряло жито е обещание за цялата бъдеща реколта, така и Светият Дух е обещание или гаранция, че един ден цялото наследство ще бъде наше.

И по-точно, Той е гаранция за идещото ни **осиновение, за изкуплението на тялото** (Еф. 1:14). В известен смисъл ние вече сме осиновени, което означава, че сме приети в Божието семейство като синове. Но в пълния смисъл нашето **осиновение** ще бъде завършено, когато получим прославените си тела. Тогава ще се състои **изкуплението на нашето тяло.** Нашите духове и души са вече изкупени, но телата ни ще бъдат изкупени по време на Грабването (1 Сол. 4:13-18).

8:24 Ние сме спасени в **това** отношение на **надежда.** Вярващите не получават всички благословения на спасението си в момента на обръщението. Още от самото начало те очакват с нетърпение своето пълно и окончателно избавление от греха, страданието, болестите и смъртта. Ако вече сме получили тези благословения, няма да имаме надежда за тях. Човек се надява само за нещо, което ще получи в бъдеще.

8:25 Надеждата ни за избавление от присъствието на греха и всички негови ужасни последици се основава върху Божието обещание и следователно е толкова сигурна, колкото като че ли вече сме го получили. Затова ние **„с търпение го чакаме“.**

8:26 Така както тази надежда ни подкрепя, така и **„Духът** ни помага **в нашата немощ“.** Често пъти ние се объркваме в нашите молитви. **Не знаем** да **се молим както** трябва. Молитвите ни са егоистични, невежи, тесногръди. Но и тогава Духът идва, за да ни помогне в нашата слабост и да се застъпи **за нас в неизговорими стенания.** Духът е, Който стене, а не ние, макар че второто също е вярно.

Тези думи крият една тайна. Ние надникваме в невидимото, духовното царство, в което една велика Личност и едни велики сили работят за нас. И макар че не сме в състояние да разберем всичко, можем поне да се насърчим от факта, че едно стенание може да бъде понякога най-духовната молитва.

8:27 Щом Бог **изпитва сърцата,** Той също така може да тълкува какъв е и **умът на Духа,** дори когато този ум се изразява само в стенания. Важното тук е, че молитвите на Светия Дух са винаги **по Божията воля.** И понеже са винаги по Божията воля, те са винаги за наше добро. Това обяснява много неща, както показва и следващият стих.

8:28 Бог прави така, че **всичко да съдейства за доброто на тия, които** Го **обичат – тия, които са призовани спо-**

ред Неговото намерение. Ние не винаги гледаме на нещастията по този начин! Понякога, когато преживяваме някаква голяма мъка или трагедия, или разочарование, или неуспех, или загуба, ние започваме да се питаме какво добро може да излезе от всичко това, но този стих ни дава отговора: всяко нещо, на което Бог е позволил да дойде в нашия живот, има за цел да ни направи съобразни с образа на Неговия Син. Когато разберем това, преставаме да задаваме въпроси в нашите молитви. Нашият живот не се управлява от безлични сили като шанс, късмéт или съдба, а от чудесния и личностен Бог, Който е „прекалено любящ, за да бъде немилостив, и прекалено мъдър, за да греши".

8:29 Сега Павел проследява величествения обхват на божествената програма, която има за цел да доведе много синове в слава.

Най-напред Бог ни е **предузнал** в миналата вечност. Това не е едно обикновено интелектуално знание. Що се отнася до знанието, Бог е знаел *всеки* човек, който някога ще се роди. Но Той е предузнал само онези, които е **предопределил да бъдат „съобразни... с образа на Сина Му"**. Следователно тук става въпрос за едно знание с цел, която никога няма да бъде осуетена. Не е достатъчно да се каже, че Бог е предузнал онези, за които е разбрал, че един ден ще се покаят и ще повярват. Всъщност именно Неговото предузнание осигурява евентуалното покаяние и повярване.

Това, че безбожните грешници един ден ще бъдат преобразени в образа на Христос чрез чудото на благодатта, е една от най-поразителните истини на божественото откровение. Работата не е в това, че ние ще приличаме на Христос на външен вид, а че ще бъдем в *морално* отношение като Него – абсолютно свободни от грях – и ще имаме прославени тела като Него.

В този ден на славата **Той ще бъде „първороден между много братя". „Първороден"** означава пръв по ранг или почести. Той няма да бъде Един измежду равни, а Един, Който има върховното място на почит между Своите братя и сестри.

8:30 Всеки, който е бил **предопределен** във вечността, ще бъде **също призован** във времето. Това означава, че този човек не само чува евангелието, но и откликва на него. Това е едно призоваване с положителен резултат. Всички са призовани: това е общият (също така валиден) призив на Бога. Но само някои отговарят на този призив: това е резултатният (който произвежда обръщение) призив на Бога.

Всички, които отговорят на призива, **също** така биват и **оправдани** или получават положение на абсолютна праведност пред Бога. Те се обличат с Божията правда благодарение заслугите на Христос и по този начин стават достойни за Господното присъствие.

Оправданите биват **също така** и **прославени.** Всъщност ние все *още не* сме прославени, но това е толкова сигурно, че когато го описва, Бог използва минало време. Ние сме толкова уверени в прославянето си, че като че ли вече сме го получили!

Това е един от най-силните пасажи в НЗ върху вечната сигурност на вярващия. От всеки един милион души, които са предузнати и **предопределени** от Бога, *всеки* човек от този милион ще бъде **призован, оправдан** и **прославен.** Няма да липсва нито един човек! (Сравнете с „Всичко" от Йоан 6:37.)

8:31 Когато размислим за тези здраво свързани една с друга връзки в златната верига на изкуплението, изводът е неизбежен! **„Ако Бог е откъм нас"**, в смисъл ако Бог ни е белязал за Себе Си, тогава никой не може да постигне успех **против нас.**[31] Ако Всемогъщият Бог действа на наша страна, нито една по-малка сила от Него не може да осуети Неговия план.

8:32 „Оня, Който не пожали Своя Син, но Го предаде за всички ни." Какви уди-

вителни думи! Никога не позволявайте на навика или свикването с тях да затъмни техния блясък или да намали силата им да ни вдъхновяват за преклонение. Когато светът на загубеното човечество се нуждаеше да бъде спасен от Един безгрешен Заместник, великият Бог на вселената не запази за Себе Си Своето най-голямо Богатство, но Го предаде на една срамна смърт и загуба заради нас.

Логиката, която следва всичко това, е необорима. Ако Бог вече ни е дал най-големия дар, нима има по-малки дарове, които Той няма да ни даде? Ако вече е платил най-високата цена, нима ще се поколебае да плати каквато и да било по-ниска цена? Ако вече е положил такива огромни усилия, за да осигури нашето спасение, нима някога ще ни остави да се загубим? **Как би могъл с Него да не ни даде и всичко останало?**

„Езикът на неверието – пише Макинтош – казва: „Как Бог ще направи всичко това?" Езикът на вярата казва: „Как няма да го направи?"[32]

8:33 Ние все още се намираме в съдебната зала, но вече има една забележителна промяна. Докато оправданият грешник все още стои на подсъдимата скамейка, се чува следният призив: „Ако още има някой, който може да го обвини, нека излезе отпред!" Такъв обаче няма! И как може да има? Ако Бог вече е оправдал Своите избрани, **кой** може да ги **обвини?**

Аргументът в този и следващия стих става по-ясен, когато към *второто изречение* се прибавят думите „Никой, защото..."* Тогава стихът би изглеждал така: **„Кой ще обвини Божиите избрани?** *Никой, защото* **Бог е, Който ги оправдава."** Ако не добавим тези думи, би могло да се предположи, че Бог ще обвини Своите избрани – това, което Павел всъщност отрича!

8:34 Сега се чува още едно предизвикателство: „Има ли тук някой, който да го осъжда?" *Никой, защото* **Христос** Исус е, Който **умря** за обвиняемия и беше възкресен от мъртвите и сега е **от дясната страна на Бога** и се застъпва за него. Ако Господ Исус, на Когото е предаден целият съд, не осъжда обвиняемия, но се моли за него, тогава няма никой друг, който да може да покаже валидна причина за неговото осъждение.

8:35 И сега вярата изважда последното си предизвикателство. Има ли някой, който може да ни отлъчи **от Христовата любов?** Има ли такива враждебни обстоятелства, които предизвикват раздяла в други области от живота ни и които могат да ни отделят от Христовата любов? Няма. Нито едно. Нищо не може да ни отлъчи от Христовата любов – нито **скръбта** с тежкия товар на **утеснението** и страха; нито чудовищните мъки, носещи болка и на ума, и на тялото; нито жестокостта на **гоненията,** причиняващи страдания и смърт на онези, които се осмелят да се противопоставят; нито мършавият призрак на **глада,** който изяжда и изпива плътта, докато се превърне на скелет; нито **голотата** с всичките ѝ лишения, излагане на показ и безпомощност; нито **бедите** – непосредствената и ужасяваща опасност; нито **ножът** – студеното, немилостиво и смъртоносно оръжие.

8:36 Ако някое от тези неща може да отдели вярващия от любовта на Христос, то това фатално отделяне трябваше да е станало много отдавна, защото животът на християнина е една жива смърт. Точно това е имал предвид и псалмистът, когато е писал, че заради отъждествяването ни с Господа **ние сме убивани цял ден,** считани сме като **овце,** определени за **клане** (Пс. 44:22).

* В *текста на НИПБКДж второто изречение* не е въпросително. Същото се отнася и за отговора на въпроса в следващия стих. В българския превод това необичайно звучене на положителното изречение е избегнато чрез употребата на въпросителната частица „ли", която не е част от оригиналния текст. – Бел. на прев.

8:37 Вместо да ни отдели от Христовата любов, всичко това само ни приближава още по-силно към Него. Ние сме не само **победители**, но и **повече от победители.**[33] Не само тържествуваме над тези ужасни сили, но и принасяме слава на Бога, благословение на другите и добро на себе си. Ние превръщаме враговете си в слуги и използваме препятствията за стартови площадки.

Но това става не благодарение на собствените ни сили, а единствено **чрез Този, Който ни е възлюбил.** Единствено мощта на Христос може да извлече сладост от горчивината, сила от слабостта, победа от неуспеха и благословение от сърдечната болка.

8:38 Апостолът все още не е приключил своето дирене. Той претърсва цялата вселена, за да види дали ще открие нещо, което може евентуално да ни отлъчи от Божията любов, и като изброява възможностите една по една, доказва, че такова нещо няма:

нито **смъртта** с всички нейни ужаси;

нито **животът** с всички негови изкушения;

нито **ангели, нито власти** със свръхестествена сила и познание;

нито **сили** – било то човешки тирани, или ангелски неприятели;

нито **сегашните неща,** които идват върху нас;

нито **бъдещите неща,** които предизвикват у нас страшни предчувствия;

8:39 нито **височина, нито дълбочина,** т. е. онези неща, които са в извънмерното пространство и включват окултните сили.[34] И накрая, за да ни увери окончателно, че нищо не е изпуснал, Павел добавя:

„нито кое да било друго създание".

Резултатът от този преглед на Павел е, че няма нищо в цялата вселена, което може да ни **„отлъчи от Божията любов, която е в Христа Исуса, нашия Господ".**

Няма защо да се учудваме тогава, че тези тържествуващи думи са се чували в песните на много хора, които са загинали с мъченическа смърт, както и на такива, които са живели мъченически живот!

II. Диспенсационна страна: благовестието и Израел (9-11 гл.)

А. Израел в миналото (9 гл.)

В пасажа от 9 до 11 глава Павел отговаря на своя еврейски опонент, който го пита: *„Това, че евангелието обещава спасение и на езичници, и на юдеи, означава ли, че Бог е нарушил обещанията Си към Своя земен народ Израел?"* В отговора си Павел разглежда Израел в неговото минало (9 гл.), в неговото настояще (10 гл.) и в неговото бъдеще (11 гл.).

Тази глава съдържа истини, които поставят особено голямо ударение върху божествения суверенитет и човешката отговорност. Римляни 9 е един от ключовите пасажи в Библията върху суверенното право на избор от страна на Бога. Следващата глава ни разкрива с еднаква сила уравновесяващата го истина – личната отговорност на всеки отделен човек.

Божественият суверенитет и човешката отговорност

Когато казваме, че Бог е суверен, ние имаме предвид това, че Той управлява цялата вселена и че може да прави каквото си иска. Казвайки това обаче, ние знаем, че като Бог Той никога няма да направи нищо погрешно, несправедливо или неправедно. Затова, когато казваме, че Бог е суверен, ние просто Му признаваме правото да бъде Бог. Никой не трябва да се страхува от тази истина, нито да се извинява заради нея. Това е една славна истина, която трябва да предизвиква у нас единствено желание за преклонение.

В своя суверенитет Бог е избрал някои хора, за да Му принадлежат. Но същата тази Библия, която проповядва истината за суверенното право на Бога за из-

бор, проповядва също и истината за човешката отговорност. И както е вярно, че Бог избира хора за спасение, така също е вярно, че и те трябва да изберат да бъдат спасени чрез един определен акт на своята воля. Божествената страна на спасението се вижда в думите: „Всичко, което Ми дава Отец, ще дойде при Мене." Човешката му страна се открива в думите, които идват веднага след това: „... и който дойде при Мене, никак няма да го изпъдя" (Йоан 6:37). Ние като вярващи се радваме, че Бог ни е избрал в Христос още преди основаването на света (Еф. 1:4), но също толкова уверено вярваме, че всеки, който пожелае, може да вземе даром от водата на живота (Откр. 22:17). Д. Л. Муди илюстрира тези две истини по следния начин. Когато застанем пред вратата на спасението, можем да прочетем следния надпис: „Всеки, който желае, може да влезе." Но когато влезем през нея и се обърнем назад, ще прочетем думите: „Избрани по Божието предузнание." И така, когато дойде до вратата на спасението, човек застава лице в лице с истината за своята лична отговорност. След като влезе през нея, той става участник в семейната истина за суверенния Божий избор.

Как може Бог да избере хора, които да Му принадлежат, и в същото време да направи едно истинско предложение за спасение на всички хора от всички народи? Има ли съответствие между тези две истини? Бедата е там, че що се отнася до човешкия ум, такова съответствие няма. Що се отнася до човека, те се противопоставят една на друга. Но тъй като Библията ни учи и на двете доктрини, ние трябва да им повярваме, като се задоволим със знанието, че трудността за тяхното разбиране се крие в нашите умове, а не в Божия ум. Тези две истини-близнаци са като две успоредни линии, които се срещат едва във вечността.

Някои са се опитали да намерят отговора на проблема за суверенния избор на Бога и човешката отговорност в обяснението, че Бог предварително е предузнал хората, които ще се доверят на Спасителя, и че те са тези, които Той е избрал, за да бъдат спасени. Те базират това свое твърдение на текста в Римляни 8:29 („които предузна, тях и предопредели") и в 1 Петрово 1:2 („избрани по предузнанието на Бога Отца"). Но това твърдение игнорира факта, че Божието предузнание е *определящо.* Бог не само *знае* предварително кой ще се довери на Спасителя, но и *предварително определя* този резултат, като привлича определени хора към Себе Си.

И макар че Бог избира някои хора за спасение, Той никога не избира някого за осъждение. Или, както може да се каже по друг начин: макар че Библията проповядва доктрината за Божия избор, тя никъде не проповядва доктрината за божественото осъждение. Някой би могъл да каже: „Ако Бог избира някои за благословение, то Той непременно избира други за унищожение." Но това изобщо не е така! Цялото човечество се осъжда на унищожение чрез своя собствен грях, а не поради някакво произволно нареждане на Бога. Ако Бог беше позволил на всички да отидат в ада (а Той с пълно основание можеше да направи това), хората щяха да получат точно това, което заслужават. Въпросът е: „Има ли суверенният Бог право да прояви снизхождение и да избере една шепа хора, които иначе са осъдени, за да станат невяста на Неговия Син?" И отговорът е: „Разбира се, че има." И така, изводът е следният: ако хората са изгубени, те са такива заради своя собствен грях и бунт; ако хората са спасени, те са такива заради суверенната, избираща Божия благодат.

За спасения човек темата за суверенния избор на Бога трябва да бъде обект на непрекъснато удивление. Когато вярващият се огледа, той ще види много хора с по-добри характери, с по-добри личностни характеристики и с по-добри наклонности. И тогава не може да не си

зададе въпроса: „Защо Бог е избрал точно мен?“

Защо точно аз чух Твоя глас
и влязох вътре в определения час?
А толкоз много останаха вън,
където няма ни смях, ни звън?

Айзък Уотс

Истината за Божия избор не трябва да се използва от неспасените за извинение на тяхното неверие. Те не трябва да казват: „Ако Бог не ме е избрал, какво мога да направя аз?“ Единственият начин, по който те могат да узнаят дали са избрани, е като се покаят за греховете си и приемат Господ Исус Христос за свой Спасител (1 Сол. 1:4-7).

Освен това истината за Божия избор не трябва да се използва от християните като извинение на липсата на евангелизаторски плам. Ние не трябва да казваме: „Ако тези хора са избрани, то Бог все някак ще ги спаси.“ Само Бог знае кои са избраните. Той ни е дал заповед да проповядваме евангелието на целия свят, тъй като Божието предложение за спасение е една искрена покана, която се отнася до всички хора. Хората отхвърлят евангелието поради коравосърдечието на своите сърца, а не защото Божията всеобща покана не е искрена.

Във връзка с тази тема има две опасности, които трябва да се избягват. При първата хората държат само на едната страна на истината. Така например те вярват в суверенното Божие право на избор и отричат, че човек има отговорност да избере дали да бъде спасен, или не. Другата опасност е, когато хората обръщат прекалено голямо внимание на едната истина за сметка на другата. Библейският подход е да вярваме в една и съща степен както в суверенното Божие право на избор, така и в човешката отговорност. Само по този начин можем да спазим правилното библейско равновесие между тези две доктрини.

Нека се върнем сега на Римляни 9 глава, за да проследим начина, по който възлюбеният ни апостол развива тази тема.

9:1 Когато казва, че спасението е както за юдеите, така и за езичниците, Павел създава впечатлението на човек отстъпник, ренегат и изменник, що се отнася до Израел. Затова той тук заявява дълбоката си преданост към еврейския народ, като изрича едно тържествено свидетелство. Той говори **истината** и **не лъже.** Неговата **съвест** заедно със **Светия Дух** свидетелства, че това, което казва, е истина.

9:2 Когато помисли първо за славното призвание на Израел, а след това и за отхвърлянето му от Бога, защото той най-напред е отхвърлил Месията, сърцето на Павел се изпълва с **голяма скръб и непрестанна мъка.**

9:3 Апостолът дори **желае** да бъде **„анатема“**, т. е. да бъде отлъчен от Христос, стига това негово лишаване от спасение да помогне за спасението на неговите еврейски братя. Този напълно искрен изблик на самоотричане е израз на най-висшата форма на човешка любов – любовта, която кара един човек да даде живота си за приятелите си (Йоан 15:13). В него може да се види и огромният товар, който обърналите се евреи носят във връзка с обръщението на своите **„роднини“.** Той ни напомня за молитвата на Мойсей за неговия народ : „Но сега, ако щеш, прости греха им, но ако не – моля Ти се, мене изличи от книгата, която си написал“ (Изх. 32:32).

9:4 Докато плаче за своите сънародници, Павел не може да не си спомни славните привилегии, които те имат. Те са **израилтяни** – членове на древния, избран от Бога народ.

Бог е *осиновил* този народ за Свой син (Изх. 4:22) и го е избавил от Египет (Ос. 11:1). Той е бил баща на Израел (Второзак. 14:1) и Ефрем е Неговият първороден (Ер. 31:9)). *(Ефрем* тук се използва като още едно име на израелския народ.)

Скинията и облакът на **славата** символизират Божието присъствие сред евреите, което ги води и пази.

Именно с Израел, а не с езическите народи Бог сключи Своите **завети.** С Израел Той сключи например палестинския завет, в който им обеща земята от египетската река до Ефрат (Бит. 15:18). Със същия този Израел Той ще потвърди и Новия Завет, в който им обещава „вечността, бъдещото обръщение и благословението на един покайващ се Израел (Ер. 31:31-40)“.[35]

На Израел беше даден и **законът.** Те и само те са хората, които са го получили.

Сложните ритуали и **богослужението,** свързани със скинията и храма, също са били дадени на Израел, и по-точно на свещеничеството.

В допълнение на гореспоменатите завети Бог е дал на Израел и неизброими **обещания** за защита, мир и процъфтяване.

9:5 Еврейският народ правилно смята патриарсите за свои – Авраам, Исаак, Яков и дванадесетте синове на Яков. Това са праотците на нацията, които са имали най-голямата привилегия – от тях да се роди Месията, Който е израилтянин, що се отнася до човешкия Му произход, и Който е също така Суверенният Владетел на вселената – „над всички **Бог, благословен до века“.** Тук ние имаме едно положително твърдение за божествеността и човечността на Спасителя. (Някои преводи на Библията намаляват силата на това твърдение, като например РИСПБ, който казва: „...и от който народ по плът е Христос. Бог, Който е над всички, да бъде благословен до века. Амин.“ Гръцкият текст не изключва варианта, предложен от РИСПБ, като неправилен от строго граматическа гледна точка, но духовното проникновение при сравняване на Писание с Писание говори в полза на прочита на ПБКДж и НИПБКДж и други консервативни преводи.)[36]

9:6 Сега вече апостолът се обръща лице с лице към един сериозен теологичен въпрос. Ако Бог е дал обещания на Израел като на Свой избран земен народ, как може да се обясни тогава настоящото му отхвърляне и заемане на мястото на благословението от езичниците? Павел заявява, че това не говори за никакво нарушение на обещанието от Божия страна, и след това казва, че Бог винаги е извършвал един общ процес на избор, базиращ се на обещание, а не на национална принадлежност. Простият факт, че човек е роден като **израилтянин,** не означава, че той автоматично става наследник на обещанията. Но и в народа **на Израел** има остатък от хора, които вярват истински.

9:7 Не **всички** Авраамови потомци са считани за негови **деца.** Така например Исмаил е един от **потомците на Авраам,** но обещанията се осъществяват в потомците на Исаак, а не в потомците на Исмаил. Божието обещание е **„по Исаака ще се наименува Твоето потомство“** (Бит. 21:12). Както вече посочихме в бележките към 4:12, Господ Исус също подчертава тази интересна разлика в разговора Си с невярващите юдеи в Йоан 8:33-39. Там те Му казват: „Ние сме Авраамово потомство...“ (33 ст.). Исус потвърждава истинността на казаното от тях, като им казва: „Зная, че сте Авраамово потомство“ (37 ст.). Но когато те посочват: „Наш баща е Авраам“; Господ им отговаря: „Ако бяхте Авраамови чада, Авраамовите дела щяхте да вършите“ (39 ст.). С други думи, те са потомци на Авраам, но нямат Авраамовата вяра и следователно не са негови духовни деца.

9:8 Физическото родство не е важно. Истинският Израел се състои от онези юдеи, които са били избрани от Бога и на които Той е дал едно определено обещание, отделяйки ги като Негови **деца.** Този принцип на суверенен избор може да се види и в случаите с Исаак и Яков.

9:9 Бог се яви на Авраам и му обеща, че ще се върне на определеното **време** и **Сара** ще **има син.** Този син, разбира се, беше Исаак. Той наистина беше син на **обещание** и дете на едно свръхестествено раждане.

9:10 Друг пример за суверенен избор е случаят с Яков. Разбира се, неговите родители бяха **Исаак** и **Ревека,** но в утробата на **Ревека** имаше не едно, а *две* бебета.

9:11 Още преди да **се родят децата,** на Ревека ѝ беше казано едно решение. Това решение нямаше нищо общо с делата или заслугите на кое и да било от двете деца. То беше изцяло въпрос на Божия избор, който се основаваше на Неговата Собствена воля, а не на характера или постиженията на децата. **„Божието по избор намерение"** означава Неговото решение да разпределя Своите благословения според суверенната Си воля и доброжелателство.

Между другото този стих опровергава идеята, че избирането на Яков от Бога се основава на предузнаването Му на това, което той ще направи. Тук изрично се казва, че неговото избиране почива **„не на дела"!**

9:12 Според Божия избор **по-старият** е трябвало **да служи на по-младия.** Исав е трябвало да се подчинява на Яков, който е бил избран за *земна слава и привилегии.* Исав е бил роден пръв от двамата близнаци и според обичая е трябвало да бъде носител на почестите и привилегиите, които е давало първородството. Но Божият избор го е отминал и се е спрял на Яков.

9:13 За да подчертае още по-силно суверенното Божие право на избор, Павел цитира Малахия 1:2, 3: **„Якова възлюбих, а Исава намразих."** Тук Бог говори за двата народа – Израел и Едом, на които **Яков** и **Исав** са родоначалниците. Бог бележи Израел като народ, на който Той е обещал Месията и месианското царство. Едом не получава такова обещание. Точно обратното, неговите планини и наследство запустяват и са за чакалите на пустинята (Мал. 1:3; вж. също Ер. 49:17, 18; Езек. 35:7-9).

И макар че цитатът от Малахия 1:2, 3 описва Божиите отношения с народите, а не с отделните хора, той може да се използва и в подкрепа на Неговото суверенно право да избира отделни хора.

Думите **„Якова възлюбих, а Исава намразих"** трябва да се разбират в светлината на суверенното Божие нареждане, според което **„по-големият ще слугува на по-малкия".** „Предпочитането" на Яков е един акт на любов, ***в сравнение с*** който „пренебрегването" на Исав изглежда като омраза. Не че Бог е намразил Исав с дива, отмъстителна ненавист, но Той го е възлюбил по-малко от Яков, което се вижда от суверенното Му избиране на Яков.

Този пасаж говори за *земните благословения,* а не за вечния живот. Намразването на Едом от Бога не означава, че отделни хора от едомците *няма да могат* да се спасят, нито пък възлюбването на Израел означава, че отделните евреи *нямат* нужда от спасение. (Забележете също, че Исав все пак *получава* някои земни благословения, както и самият той свидетелства за това в Бит. 33:9.)

9:14 Апостолът с основание очаква, че неговото учение за суверенния избор ще предизвика всякакъв вид възражения. Хората и досега не са престанали да обвиняват Бога в несправедливост. Те казват, че ако Бог избира някои, то Той непременно осъжда останалите. Смятат, че ако Бог е определил всичко предварително, тогава нищо не може да се направи, и че Той не е прав да осъжда хората.

Павел запалено отрича всяка възможност за **неправда** от Божия страна, но вместо да се опитва да даде още обяснения за тази истина, за да я направи по-лесна за възприемане от нейните опоненти, той продължава да я заявява още по-разпалено и без да търси каквито и да било извинения.

9:15 Най-напред той цитира думите, които Бог казва на Мойсей: **„...ще покажа милост към когото ще покажа, и ще пожаля когото ще пожаля“** (Изх. 33:19). Кой може да каже, че Всевишният, Господът на небето и земята, няма право да покаже **милост** и **съжаление?**

Всички хора се осъждат от своя собствен грях и неверие. Оставени сами на себе си, те *всички* ще погинат. Освен че отправя една истинска покана към всички хора чрез евангелието, Бог избира някои от тези осъдени хора за специални обекти на Своята благодат. Но това не означава, че Той своеволно избира другите, за да бъдат осъдени. Те вече са осъдени, защото са били грешници през целия си живот и защото са отхвърлили евангелието. Избраните могат да благодарят на Бога за Неговата благодат. Изгубените не могат да обвинят никой друг освен себе си.

9:16 И така, изводът е, че окончателната съдба на хората или на народите не лежи във властта на тяхната воля или в силата на техните усилия, а в **Божията благодат.**

Когато казва **„не зависи от този, който иска“**, Павел не иска да каже, че човешката воля не участва в спасението на човека, защото поканата на евангелието е насочена съвсем ясно към човешката воля, както се вижда и от Откровение 22:17: „Който иска, нека вземе даром от водата на живота.“ Исус изобличава невярващите юдеи, като казва, че те не желаят да дойдат при Него (Йоан 5:40). Когато казва **„нито от този, който тича“,** Павел не отрича, че ние трябва да се борим, за да влезем през тясната порта (Лука 13:24). На нас наистина са ни необходими известно количество духовно усърдие и желание. Но човешката воля и човешките усилия не са първичните, определящите фактори за спасението: спасението е от Господа. Морган казва така:

„Никакво желание от наша страна, никакви лични усилия не могат да ни осигурят спасението, от което се нуждаем, нито да ни направят способни да влезем в благословенията, които то дава... Сами по себе си ние не можем да имаме никаква воля за спасение и не можем да направим никакви усилия, за да се приближим към него. Всичко, което се отнася до човешкото спасение, започва най-напред в Бога.“ [37]

9:17 Божията суверенност се проявява не само в показването на милост към някои, но и в закоравяването на други. Пример за това е случаят с **фараона.**

В текста няма дори и намек за това, че съдбата на египетския монарх е била предопределена още от самото му раждане. Истината е следната. Вече възрастен човек, фараонът се е показал като един зъл, жесток и изключително непреклонен човек. Въпреки всичките сериозни предупреждения той е продължил да закоравява сърцето си. Бог е могъл да го унищожи в един миг, но не е направил това, а го е запазил жив, за да може да покаже в него **силата** Си и името Му да се прочуе по целия свят чрез него.

9:18 Фараонът неколкократно закоравява сърцето си, като *след* всеки такъв случай Бог *допълнително* му закоравява сърцето като един вид присъда над него. Същото слънце, което стопява леда, втвърдява и глината. Същото слънце, което избелва дрехите, потъмнява и човешката кожа. Един и Същ Бог показва милост към покайващите се и закоравява непреклонните. Отхвърлената милост е и отказана милост.

Бог има право да показва **милост** към когото иска и да закоравява когото желае. Но тъй като е Бог, Той никога не постъпва несправедливо.

9:19 Изводът на Павел, че Бог има право да върши това, което иска, предизвиква възражението, че ако това е така, **Той** няма право да **обвинява** никого, тъй като никой не може да **противостои на волята Му.** За автора на това възражение човекът е като една безпомощна пионка върху табла за шах. Нищо от това,

което той може да направи или каже, няма да промени неговата съдба.

9:20 Апостолът отговаря на това възражение, като най-напред смъмря нахалството на всяко същество, което се осмелява да обвинява своя Създател. Ограниченият **човек,** натоварен с грях, невежество и немощ, не е в състояние нито да отговаря на **Бога,** нито да поставя под въпрос мъдростта или справедливостта на Неговите пътища.

9:21 След това, за да защити Божия суверенитет, Павел използва един пример с **грънчаря** и **глината.** Влизайки в работилницата си един ден, грънчарят вижда на пода купчина безформена глина. Той взима глината и извайва от нея красив **съд.** Може ли някой да обвини грънчаря и да каже, че няма право да направи това?

Грънчарят, разбира се, е Бог. **Глината** – грешното и загубено човечество. Ако **грънчарят** беше оставил глината на пода, тя цялата щеше да бъде изметена и хвърлена в ада. Това щеше да бъде едно абсолютно справедливо и правдиво дело. Но вместо това Той прави един суверен избор и отделя от „глината" шепа грешници, които спасява чрез Своята благодат и ги прави съобразни на образа на Неговия Син. Има ли Той право да прави това? Спомнете си, че Той не осъжда своеволно другите на ада. Те вече са се осъдили сами чрез своето собствено непокорство и неверие.

Бог има абсолютната сила и **власт** да направи с част от глината **съд за почит,** а с **друга** част – **съд за непочтена употреба.** В положение, в което всички са недостойни, Той може да излее Своите благословения върху когото си избере и да задържи онези, които си иска. „Там, където всички са недостойни – казва Барнс – най-многото, което може да се изисква, е да не се прояви към никого несправедливост."[38]

9:22 Тук Павел представя **Бога,** най-великия Грънчар, като Един, Който се изправя пред същия конфликт на интереси. От една страна, Той желае да **покаже** **гнева Си** и да изяви **силата Си,** като накаже греха; а, от друга, желае да прояви голямо дълготърпение към тези **съдове на гнева, приготвени за погибел.** Това е конфликтът между праведната строгост на Бога, от една страна, и Неговото милостиво **дълготърпение,** от друга. А аргументът се състои в следното: „Ако Бог, Който има пълното право да накаже злите хора незабавно, вместо това показва голямо търпение към тях, кой може да Го обвини за това?"

Обърнете внимание на израза **„съдовете... на гнева Си, приготвени за погибел". Съдовете на гнева** са онези хора, чиито грехове предизвикват Божия **гняв.** Те се **приготвят за погибел** чрез своите собствени грехове, непослушание и бунт, а не поради някаква произволна заповед на Бога.

9:23 Кой може да се противопостави, ако Бог желае „да изяви богатството на славата Си" на хората, на които иска да покаже **милост** – хората, които **Той е** избрал **предварително за** вечна **слава?** Тук коментарът на Чарлз Ердмън изглежда особено подходящ:

„Божият суверенитет никога не се изразява в осъждането на тези, които трябва да бъдат спасени, а се изявява в спасението на онези, които трябва да бъдат погубени."[39]

Бог не приготвя съдове на гнева за погибел, но приготвя **съдове на милостта** за **слава.**

9:24 Павел отъждествява съдовете на милостта с онези от нас, които са християни и които Бог **призовава** както от еврейския, така и от езическите народи. Това е основата и на голяма част от истината, която скоро ще научим – истината за оттеглянето на Божието благоволение от народа на Израел, с изключение на един малък негов остатък, и призоваването на езичниците към едно привилегировано място.

9:25 За да покаже, че призоваването на езичниците не трябва да бъде изненада за юдеите, апостолът цитира два сти-

ха от Осия. Първият е от Осия 2:23: **„Ще нарека Мои люде ония, които не бяха Мои люде, и тая възлюбена, която не беше възлюбена.“** Всъщност в книгата на пророк Осия тези думи не се отнасят за езичниците, а за Израел. Те говорят за едно време в бъдещето, когато Израел отново ще заеме мястото си на Божий народ и на Негова възлюбена. Но когато ги цитира тук, в Римляни, Павел ги прилага за времето на призоваването на езичниците. Има ли право апостолът да *прави тази съществена промяна*? Отговорът е, че Светият Дух, Който е вдъхновил думите най-напред, има право да ги използва повторно или да ги приложи по един нов начин след това.

9:26 Вторият цитат от Осия е пасажът в 1:10: „И на същото място, където им се каза: **„Не сте Мои люде“, там ще се нарекат чада на живия Бог.“** И още веднъж в СЗ този стих не се отнася за езичниците, а описва бъдещото възстановяване на Израел по отношение на Божието благоволение. Но Павел го прилага за Божието признаване на езичниците като Негови синове. Това е още една илюстрация на факта, че когато Светият Дух цитира стихове от Стария Завет в Новия, Той съвсем основателно може да ги прилага както Той желае.

9:27 Отхвърлянето на целия Израел, с изключение на един остатък от него, е описано в 9:27-29. **Исая** беше предрекъл, че само едно малцинство от децата на **Израел** ще **бъде спасено,** независимо че самият народ може да нарасне на брой като морския пясък (Ис. 10:22).

9:28 Когато Исая казва: **„Господ ще изпълни на земята казаното [по правда] от Него, като го извърши и свърши скоро“** (Ис. 10:23); той има предвид вавилонското нашествие на Палестина и последвалото го изгнаничество на Израел. **Делото,** което Господ ще извърши, е Божието дело на съда. Цитирайки тези думи, Павел всъщност казва, че това, което се е случило на Израел в миналото, може да се случи отново и наистина ще се случи отново в настоящето.

9:29 А **както Исая е казал по-преди** (в една по-ранна част на своето пророчество), **ако ГОСПОДЪТ на** небесното войнство не **бе оставил** някои да оцелеят, Израел щеше да бъде унищожен **като Содом** и **Гомор** (Ис. 1:9).

9:30 И така, **какъв** е изводът, пита Павел, от всичко това, що се отнася до настоящия век на църквата? От една страна, това, че езичниците, които по *принцип не са търсели правда*, а по-скоро злина, и които със сигурност не са се стремели към своя собствена правда, **са получили правда** чрез **вяра** в Господ Исус Христос. Не всички езичници са оправдани, разбира се, а само онези, които вярват в Христос.

9:31 И, от друга страна, това, че **Израел,** който е търсел оправдание на основание на пазенето на закона, никога не е намерил **закон,** чрез който да придобие **правда.**

9:32 Причината е ясна. Те са отказали да повярват, че оправданието е **чрез вяра** в Христос, **и** са продължили неумолимо да се опитват да изработят своя собствена правда, базираща се на лични заслуги. **Те са се препънали** в **Камъка за препъване** – Христос Исус, нашия Господ.

9:33 Същото е предсказано и от Господа чрез Исая. Идването на Месията в Ерусалим ще има две последици. За едни хора Той ще бъде **„камък, о който да се спъват, и канара, в която да се съблазняват“** (Ис. 8:14); а за други (онези, които ще повярват в Него) „камък избран, скъпоценен, крайъгълен, за твърда основа“, който няма да им даде повод нито да се **посрамят,** нито да се наскърбят, нито да се разочароват (Ис. 28:16).

Б. Израел в сегашното (10 гл.)

10:1 Поученията на Павел са най-неприятното нещо за необърналите се юдеи, които го считат за изменник и враг на Израел. Но тук той уверява своите християнски **братя,** на които пише, че това,

което ще донесе най-голяма радост на неговото сърце и за което той се моли най-усърдно на **Бога, е Израел – неговото спасение.**

10:2 Вместо да ги осъди като безбожни и невярващи хора, апостолът свидетелства, че **„те имат ревност за Бога“.** Това личи по внимателното съблюдаване на ритуалите и церемониите на юдеизма и по нетърпимостта, с която те се отнасят към всяка чужда доктрина. Но **ревността** сама по себе си не е достатъчна; *тя трябва да се съчетае с истината.* В противен случай може да роди повече зло, отколкото добро.

10:3 И точно там е и грешката на юдеите. Те **не знаят Божията правда; не разбират,** че Бог вменява или приписва **правда** на основание на вяра, а не на дела, и се опитват да постановят една **своя правда** чрез спазване на закона. Опитват се да спечелят Божието благоволение със собствените си усилия, със собствения си характер и със собствените си дела. Упорито отказват да се подчинят на Божия план за оправдаване на онези безбожни грешници, които вярват в Неговия Син.

10:4 Ако само биха повярвали в Христос, те биха видели, че Той **„изпълнява целта на закона“.** Целта на закона е да изяви греха, да изобличи и да осъди престъпниците. Законът никога не може да даде оправдание. Наказанието за нарушението на закона е смърт. В Своята смърт Христос плати наказанието на закона, който хората бяха нарушили. Когато един грешник приеме Господ Исус Христос за свой Спасител, законът вече няма власт над него. Той е умрял за закона чрез смъртта на своя Заместник. Поставил е точка на закона и на напразните си опити да постигне правда чрез него.

10:5 Дори и на езика на СЗ може да се забележи разликата между начина, по който говори законът, и начина, по който говори вярата. Така например в Левит 18:5 **Мойсей пише,** че човекът, който върши **правдата,** изисквана от **закона, ще живее, като** постигне това. Тук ударението пада върху вършенето и върху постигането на правдата от закона.

Разбира се, този стих посочва един идеал, който нито един грешен човек не може да постигне. Той просто казва, че ако един човек би могъл да пази закона съвършено и вечно, той не би бил осъден на смърт. Но законът е бил даден на хора, които *вече* са били грешници и които *вече* са били осъдени на смърт. Дори и да са могли да спазват закона съвършено от този момент нататък, те пак са били загубени, тъй като Бог изисква заплащане на греховете, които те са били извършили в миналото. Всякакви надежди за придобиване правда чрез закона, които хората могат да имат, са обречени на неуспех още от самото начало.

10:6 За да покаже, че езикът на вярата е съвсем различен от езика на закона, Павел най-напред ни дава един цитат от Второзаконие 30:12, 13, който казва следното:

„Не е на небето, та да кажеш: Кой ще се възкачи за нас на небето, та да ни я донесе, за да я чуем и да я изпълняваме? Нито е оттатък морето, та да кажеш: Кой ще премине морето за нас да ни я донесе, за да я чуем и да я изпълняваме?“

Интересното е това, че в контекста на Второзаконие тези стихове изобщо не се отнасят за вярата и за евангелието. Те говорят за закона и по-точно за заповедта: обърни се към Господа, твоя Бог, с цялото си сърце и с цялата си душа (Второзак. 30:10б). Бог казва, че законът не е нещо скрито, далечно или непостижимо. Човек не трябва да отиде до **небето** или да прекоси морето, за да го открие. Той е съвсем близо до хората и чака те да му се подчинят.

Но апостол Павел взима тези думи и ги прилага отново към евангелието. Той казва, че езикът на **вярата** не кара човек да се качи до **небето, за да свали Христос** долу. Най-малкото това би било абсолютно невъзможно. Но освен това би

било и абсолютно *ненужно,* тъй като Христос вече е слязъл веднъж на земята по време на Своето превъплъщение!

10:7 Когато апостолът цитира Второзаконие 30:13, вместо да каже: „Кой ще премине морето?", той казва: **„Кой ще слезе в бездната?"** Неговата идея е, че евангелието не кара хората да **слизат в** гроба, **за да изведат Христос от мъртвите.** Освен че е невъзможно, това също така не е и нужно, тъй като Христос вече беше възкресен от мъртвите. Обърнете внимание, че пасажът в 10:6, 7 съдържа две доктрини относно Христос, които са най-трудни за приемане от юдеина – доктрината за Неговото превъплъщение и доктрината за Неговото възкресение. Но той трябва да ги приеме, ако иска да бъде спасен. Ние ще се срещнем с тези две доктрини съвсем скоро – в 10:9, 10.

10:8 Ако евангелието не казва на хората да правят това, което е невъзможно да направят по човешки, нито това, което вече е било направено от Господа, то тогава **какво казва то?**

Тук Павел отново приспособява един стих от Второзаконие 30, за да каже, че евангелието е нещо много **близко,** достъпно, разбираемо и лесно за получаване; то може да бъде изразено с познати думи (**„в устата ти"**); и лесно може да бъде разбрано с ума (**„в сърцето ти"**) (Второзак. 30:14). То е добрата вест за спасение чрез вяра, която Павел и другите апостоли проповядват.

10:9 Ето го казано кратко и ясно: найнапред ти трябва да приемеш истината за Неговото превъплъщение, която гласи, че Детето, родено в яслите на Витлеем, е Господът на живота и на славата, че **Исус** от НЗ е **Господ** (Йехова) от Стария.

След това трябва да приемеш истината за Неговото възкресение в нейната пълнота. **„Бог Го е възкресил от мъртвите"** като доказателство, че Христос е извършил съвършено необходимото дело за нашето спасение и че Бог е удовлетворен от това дело. Да повярваш това със **сърцето** си, означава да повярваш с умствените си, емоционалните си и волевите си възможности.

И така, **човек изповядва с устата си, че Исус е Господ, и повярва в сърцето си, че Бог Го е възкресил от мъртвите.** По този начин той лично приема Личността и делото на Господ Исус Христос. Това е спасителната вяра.

Често пъти се задава въпросът: „Може ли човек да се спаси, като приеме Исус за Спасител, но не Го признае за Господ?" Библията не казва нищо насърчително за хората, които вярват с такива интелектуални резерви: „Аз мога да приема Исус като свой Спасител, но не искам да Го призная за Господ над всичко." Но хората, които се съгласяват да приемат признаването на Исус за Господ като *условие за спасението,* също могат да имат проблеми. Те пък си задават въпроса: „До каква степен трябва да Го призная за Господ, за да бъда спасен?" Малко са християните, които могат да твърдят, че са се отдали на Христос пълно и абсолютно по този начин. Когато представяме евангелието, трябва да подчертаваме, че *вярата е единственото условие за оправдание.* И освен това трябва непрекъснато да напомняме на грешниците и светиите, че Исус Христос *е* Господ (Йехова-Бог) и че трябва да бъде признат като такъв.

10:10 По-нататък Павел казва **„.. със сърце вярва човек и се оправдава."** Тук не става въпрос за едно обикновено интелектуално съгласие, а за искрено приемане, в което участва цялото вътрешно същество на човека. Когато един човек направи това, той незабавно бива оправдан.

След това човек **прави изповед с уста за спасение**. Това означава, че вярващият публично признава спасението, което вече е получил. Изповедта *не е условие* за спасението, а неизбежен външен израз на това, което вече се е случило: „Ако си се доверил на Христос, трябва и да гово-

риш за Него." Когато един човек наистина вярва в нещо, той иска да го сподели и с другите. Затова, когато един човек наистина е новороден, той се чувства прекалено добре, за да го пази в тайна, и започва да изповядва Христос.

Според Библията, когато един човек бъде спасен, той признава публично своето спасение. Тези две неща вървят ръка за ръка. Кели казва така: „Ако няма изповядване на Господ Исус Христос с уста, не можем да говорим за спасение. И Сам Господ казва: „Който повярва и се кръсти, ще бъде спасен."[40] А коментарът на Дени е следният:

„Сърцето, което вярва за правда, и устата, която прави изповед за спасение, не са две отделни неща, а две страни на едно и също нещо." [41]

Въпросът е: Защо в 10:9 първо се споменава изповедта и след това вярата, а в 10:10 първо се споменава вярата, а след това – изповедта? Да се отговори на този въпрос не е трудно. В 9 стих ударението пада върху превъплъщението и възкресението, като и двете доктрини са споменати в хронологически ред. Най-напред идва превъплъщението: Исус е Господ. След това идва възкресението: Бог Го е възкресил от мъртвите. В 10 стих ударението пада върху последователността на събитията при спасението на един грешник. Най-напред той **повярва,** а след това прави публична **изповед** на своето **спасение.**

10:11 Сега апостолът цитира Исая 28:16, за да подчертае истината, че **никой, който вярва в Него, няма да се посрами.** Мисълта за публичното признаване на Христос може да породи у човека страх, че може да бъде засрамен, но ние не трябва да се страхуваме от това: вярно е точно обратното. Ако ние изповядваме Христос *на земята,* то и Христос ще изповяда нас *в небесата.* Той никога няма да ни разочарова в тази наша надежда.

Обещанието, че **„никой, който вярва в Него,** няма да се посрами", служи за връзка с истината, която следва, а именно: че Божието славно спасение е за всички – и за езичници, и за евреи.

10:12 В Римляни 3:23 научихме, че що се отнася до необходимостта от спасение, няма разлика между евреи и езичници. Тук ние научаваме, че също така **няма разлика** и по отношение на достъпността на спасението. Господ не е Бог само на определен народ, а е **Господ на всички** народи, **богат** на милост и благодат **„към всички, които Го призовават".**

10:13 За да потвърди универсалността на евангелието, тук Павел цитира Йоил 2:32. Едва ли можем да желаем по-просто изразяване на пътя на спасението от тези думи: **„Всеки, който призове Господното име, ще се спаси." „ГОСПОДНОТО име"** означава Самия **ГОСПОД.**

10:14 Но евангелието предполага всеобщото му разпространение. Каква полза от спасение и за юдеите, и за езичниците, ако те никога не са чули за него? Този стих ни показва какво огромно значение има християнското мисионерство.

В следващите три изречения, които започват с въпросителното местоимение „как" (**„как... ще призоват"; „как ще повярват" и „как ще чуят"**), апостолът проследява в обратна последователност стъпките, които водят до спасението и на евреите, и на езичниците. За по-голяма яснота ние ще обърнем последователността:

Бог изпраща Своите служители.

Те проповядват благата вест за спасението.

Грешниците чуват Божието предложение за живот в Христос.

Тези, които повярват, призовават Господа.

Тези, които Го призовават, се спасяват.

Ходж посочва, че това е един аргумент, който се основава на принципа, че ако Бог желае едно нещо, Той също така ще намери и начина за неговото изпълнение.[42] Това, както казахме, е и основата

на християнското мисионерско движение. Тук Павел намира и своето оправдание за проповядването на евангелието на езичниците – политика, която невярващите юдеи намират за неоправдана.

10:15 Бог е Онзи, Който изпраща, а ние сме **изпратените.** Какво е нашето участие в това изпращане? Дали ние имаме **прекрасните крака** на тия, които според Исая притежават хората, **които благовестват доброто** (Ис. 52:7)? **Прекрасните крака,** за които пише Исая, са на *Него* – на Месията. Тук, в Римляни 10:15, вместо „онзи" се казва „тези". *Той* дойде с **прекрасни нозе** преди 1900 години. Сега *ние* имаме привилегията и отговорността да отидем с **прекрасни нозе** при един изгубен и умиращ свят.

10:16 Но никога непресъхващата скръб на Павел е, че **не всички** от народа на Израел са послушали **благовестието.** Същото беше пророкувал и Исая, когато каза: **„Господи, кой от нас е повярвал на онова, което сме чули?"** (Ис. 53:1). Явният отговор на този въпрос е: „Много малко от нас." Когато бе предизвестено Първото идване на Месията, много малко хора откликнаха на него.

10:17 В този цитат от Исая Павел забелязва, че вестта, за която говори пророкът, идва чрез посланието, което се слуша, а посланието пък идва чрез **словото** за Месията. Оттук той прави и заключението, че **вярата идва от слушане, а слушането – от Христовото слово. Вярата** идва в хората, когато чуят нашата проповед за Господ Исус Христос. А нашата проповед за Господ Исус Христос се основава на писаното **Христово слово.**

Но само слушането с ушите не е достатъчно. Човек трябва да слуша с отворено сърце и ум и с желание да види Божията истина. Ако той слуша така, ще открие, че словото говори истината и че истината доказва сама себе си. И тогава ще повярва. Трябва да ни бъде ясно, разбира се, че **слушането,** за което става въпрос в този стих, не се отнася изключително до чуването с ушите. Така например посланието може да бъде *прочетено*, а не чуто. Така че „слушането" означава „приемане на словото по някакъв начин".

10:18 Какъв е проблемът тогава? Нима и юдеите, и езичниците не са **чули** да се проповядва словото? Да, чули са. За да ни докаже това, Павел ни предлага един цитат от Псалм 19:4: Той казва: **„Наистина, чули са:**

„По цялата земя е излязъл гласът им, и думите им до краищата на вселената."

Но това, което ни изненадва, е, че в този цитат от Псалм 19 не се говори за евангелието. Там по-скоро се говори за слънцето, луната и звездите, които свидетелстват общо за Божията слава. Но, както вече казахме, използвайки тези думи, Павел всъщност показва, че те могат да се приложат със същата сила и за разгласяване на евангелието по целия свят във времето, в което той живее. Под вдъхновението на Божия Дух апостолът често взима някой пасаж от СЗ, за да го приложи по различен начин в Новия. Ние сме убедени обаче, че Същият Този Дух, Който е дал думите най-напред, има пълното право да ги приложи по нов начин след това.

10:19 Призоваването на езичниците и отхвърлянето на евангелието от *мнозинството* от юдеите не трябва да предизвиква изненада у народа на **Израел,** защото това е предсказано съвсем точно в собствените му Писания. Така например Бог е предупредил Израел, че ще ги **раздразни „до ревнуване** с тия, които не са народ"; ще ги разгневи „с **народ несмислен",** който се покланя на идоли (Второзак. 32:21).

10:20 Използвайки един дори още посмел език, **Исая** казва, че Господ е бил **намерен** от езичниците и е **бил изявен на тези, които** не са питали за Него (Ис. 65:1). Като цяло езичниците не са търсели Бога. Те са се задоволявали със собствените си езически религии. Но кога-

то са чули благовестието, много от тях *са откликнали* на неговата покана. С други думи, в сравнение с евреите езичниците са откликнали на благовестието в много по-голяма степен.

10:21 На фона на тази група от езичници, които се трупат около Йехова, Исая рисува самотната фигура на Господ, простиращ цял ден **ръце към** народа на **Израел,** който отказва Неговата покана с непокорство и опакост.

В. Израел в бъдещето (11 гл.)

11:1 Какво ще бъде бъдещето на Израел? Бог наистина ли е приключил отношенията Си с Израел, както поучават някои, и наистина ли църквата е Божият Израел сега, така че всички обещания за Израел вече се отнасят за църквата?[43] 11 глава на Посланието към римляните е едно от най-силните опровержения на това мнение в цялата Библия.

Въпросът, с който Павел започва тази глава, всъщност означава: **„Отхвърлил ли е Бог Своите люде** *напълно?*"; или: „Отхвърлил ли е Бог всеки отделен израилтянин напълно?" Отговорът е: **„Да не бъде!"** Работата е в това, че макар и Бог да е **отхвърлил Своя народ,** както това става съвсем ясно от 11:15, това не означава, че е отхвърлил *всички* израилтяни. Самият Павел е едно доказателство, че Бог не е отхвърлил всички израилтяни напълно. Защото той самият е **израилтянин, от Авраамовото семе, от Вениаминовото племе.** Неговите акредитиви като евреин са безукорни.

11:2 И така, първата част от този стих ни казва, че **Бог не е отхвърлил** *напълно* **Своя народ, който е предузнал.** Положението в този момент е аналогично на положението, което е съществувало по времето на **Илия.** Тогава голямата част от народа е обърнала гръб на Бога, за да се покланя на идоли. Положението е било толкова лошо, че Илия е трябвало да се моли **против Израил,** вместо да се моли за него!

11:3 Трябвало е да напомни на **ГОСПОД,** че народът е принудил **пророците** да замълчат, като ги е избил, и че е унищожил **Божиите олтари,** като ги е **разкопал.** Струвало му се е, че единственият верен на Бога глас е неговият и че **животът** му е в огромна опасност.

11:4 Оказало се е обаче, че положението не е било толкова отчайващо, колкото е смятал Илия. Бог е казал на пророка, че е **оставил** за Себе Си **седем хиляди мъже,** които твърдо са отказали да последват масите и да се поклонят на **Ваала.**

11:5 Това, което е било вярно за тогава, е вярно и за сега: Бог никога не остава без Свои свидетели. Той винаги има един верен **остатък,** избран от Него като специален обект на Неговата **благодат.**

11:6 Бог не избира този остатък на основание **на делата** на хората, а **чрез** Своята суверенна, избираща **благодат.** Тези два принципа – **благодатта** и **делата** – са взаимноизключващи се. Дарът не може да бъде заработен. Това, което получаваме като подарък, не може да бъде купено. Незаслуженото не може да бъде заслужено. За щастие Божият избор се основава на **благодат,** а не на **дела;** в противен случай никой никога нямаше да бъде избран.

11:7 И така, заключението е, че **Израел** не е успял да получи оправдание, защото го е търсел със собствени усилия, а не чрез съвършеното дело на Христос. Остатъкът, избран от Бога, е успял да получи оправдание чрез вяра в Господ Исус. Народът е пострадал от така наречената умствена слепота. Отказът да приеме Месията е довел до намаляване на неговите способности и предразположение да Го приеме.

11:8 Това е било предсказано и в СЗ, че ще се случи (Ис. 29:10; Второзак. 29:4). **Бог** е оставил тези хора, за да изпаднат в едно състояние на **безчувственост,** в което да станат неспособни да възприемат духовните реалности. Тъй като

отказват да видят Господ Исус като Месия и Спасител, те вече загубват и способността да Го **виждат.** Тъй като не желаят да чуят умоляващия ги Божий глас, Бог ги поразява с духовна слепота. Това ужасно наказание продължава **и до днес.**

11:9 Давид също е предусещал Божието наказание върху Израел. В Псалм 69:22, 23 той е описал отхвърления Месия като Един, Който призовава Бога да обърне **трапезата им в „примка и уловка“.** Тук „трапезата“ означава всички привилегии и благословения, които са били излети върху Израел чрез Христос. Това, което е трябвало да бъде благословение, се е превърнало в проклетия.

11:10 В този пасаж от Псалмите *страдащият Спасител* също *призовава* Бога да направи така, че **да се помрачат очите им** и слабините им непрестанно да се тресат.

11:11 Сега Павел задава един друг въпрос: **„Спънаха ли се, та да паднат?“** Тук ние можем да добавим думата *окончателно* или *завинаги.* Спънаха ли се, за да паднат и никога повече да не се вдигнат? Апостолът решително отрича такова едно твърдение. Целта на Бога е да възстанови. Според нея вследствие на това падане **спасението** ще дойде на езичниците, което ще възбуди Израел **към ревност.** Тази **ревност** има за крайна цел връщането на Израел при Бога.

Павел не отрича падането на Израел. Точно обратното – той го признава както в този стих: **„...чрез тяхното отклонение дойде спасението на езичниците...“**; така и в следващия: „...ако тяхното *отклонение* значи богатство за света.“ Но *той горещо се противопоставя* на идеята, че Бог е приключил отношенията Си с Израел завинаги.

11:12 Вследствие на отхвърлянето на евангелието от Израел народът е загубил Божието благоволение и евангелието е било дадено на **езичниците.** В този смисъл **отклонението** на юдеите означава **„богатство за езичниците“** и загубата за Израел – придобивка за езичниците.

Но ако това е така, **колко повече** благословения на света ще донесе възстановяването на Израел! Когато се обърне към Господа в края на Скръбните години, Израел ще стане проводник на благословения за другите народи.

11:13 Тук апостолът се обръща към **езичниците** (11:13-24). Някои смятат, че той се обръща към езичниците-християни в Рим, но ние мислим, че пасажът е адресиран към един друг вид читатели – към езическите народи като цяло. Читателят би могъл по-добре да разбере този пасаж, ако види как Павел говори за Израел като народ и за **езичниците** като едно цяло. Тук той не говори за Божията църква, *защото в този случай ние се* изправяме пред възможността църквата да бъде отсечена (11:22), а това изобщо не се подкрепя от Библията.

Тъй като е **апостол на езичниците,** за Павел е напълно естествено да им говори открито. Правейки това, той само изпълнява своята **служба.**

11:14 Той се опитва по всякакъв **начин** да **подбуди към ревност тези, които** са негови сънародници, за да може да бъде използван да **спаси някои от тях.** Павел знае, а и ние знаем, че той самият не може да спаси никого. Но Бог на спасението отъждествява Себе Си със Своите служители толкова пълно, че им позволява да казват, че правят нещо, което само Той може да прави.

11:15 Този стих разглежда в една по-различна светлина аргумента от 11:12. След отхвърлянето на Израел като Божий избран, земен народ това привилегировано място е било дадено на езичниците. В преносен смисъл това означава „примирение на света“. Възстановяването на Израел по време на хилядолетното господство на Христос ще бъде като едно оживяване или възкресяване на света.

Случилото се с Йона, който е един образ на Израел, илюстрира това събитие.

Изхвърлянето на Йона от кораба по време на бурята е довело да избавлението или спасението на натоварените на кораба езичници. Възстановяването на Йона и неговата проповед сред жителите на Ниневия са довели до спасението на един град, пълен с езичници. Следователно временното отхвърляне на Израел от Бога води до проповядване на благовестието на една шепа езичници, а възстановяването на Израел ще доведе до влизането на огромни множества от езичници в Божието царство.

11:16 Тук Павел използва две метафори. Първата е свързана с идеята за **първото от тестото** и цялото **тесто,** а втората – с **корените** и **дървото.** За **първото** от **тестото** можем да прочетем в Числа 15:19-21, където се казва, че от него се е правела пита, която се е принасяла като възвишаем принос на Господа. Идеята е, че ако част от тестото се отдели за Господа, то и цялото тесто, от което е направена тази част, е посветено на Господа.

Що се отнася до приложението на тази метафора, може да се каже, че **първото от тестото** е Авраам. Той е бил **свят** в смисъл, че Бог го е отделил за Себе Си. И това се отнася не само за него, но и за цялото негово избрано потомство. Това са хора, отделени от света, за да бъдат в положение на външна привилегированост пред Бога.

Втората метафора е свързана с идеята за **корените** и **клоните. Ако коренът** е отделен, за да бъде свят, **то и клоните са отделени.** Авраам е **коренът** в смисъл, че е първият, който е бил отделен от Бога, за да образува едно ново общество, различно от другите народи. Щом Авраам е бил отделен, то и тези, които са произлезли от него като избрано поколение, също са отделени.

11:17 Тук апостолът продължава да развива метафората с **корените** и **клоните.**

Отрязаните клони са картина на онези от дванадесетте израелски племена, които не са вярващи. Поради това че са отхвърлили Месията, те са били отстранени от привилегированото място на избран Божий народ. Но само **някои от клоните са били** отрязани. Има един остатък от Израел, в който влиза и Павел, който е приел Господа.

Дивата маслина е образ на езичниците, които тук се разглеждат като един народ. Те са **присадени на** маслината.

Заедно **с тях** те са споделили тлъстината и корена на **маслината.** Езичниците споделят привилегиите на положението, което е било дадено на Израел първоначално и което все още принадлежи на вярващия остатък от Израел.

В тази илюстрация е важно да се види, че основният ствол на **маслината** *не* е толкова *Израел,* колкото линията от *привилегировани* пред Бога поколения през различните векове. Ако стволът беше Израел, тогава щеше да се получи нелогичната картина на отрязване на Израел от Израел, който отново ще се присади пак към Израел.

Важно е също така да се разбере, че **дивата маслина** *не е църквата,* а езичниците, които се разглеждат като един народ. В противен случай има опасност да се допусне възможността за откъсване на истински вярващи от Божието благоволение, а Павел вече показа, че това е невъзможно (Рим. 8:38, 39).

Когато казваме, че стволът на маслината са привилегированите пред Бога поколения през различните векове, какво имаме предвид под „привилегировани поколения"? Имаме предвид това, че Бог е решил да отдели някои хора, които да заемат едно място на специална близост до Него. Те ще бъдат отделени от останалия свят и ще имат специални привилегии. Ще имат един статут, който ние наричаме „статут на облагодетелствана нация". През различните векове на човешката история Бог си има хора, които образуват един специален вътрешен кръг.

Народът на Израел е първият от този *привилегирован кръг от хора*. Те са Божият древен, избран, земен народ. Но заради това, че са отхвърлили Месията, **някои от** тези **клони са били отрязани** и са загубили своето положение на „синове-любимци". Езичниците са **били присадени** на маслината и са споделили с вярващите юдеи **корена и тлъстината. Коренът** ни напомня за Авраам, с който започва този привилегирован род. **Тлъстината** на маслината ни говори за неговата продуктивност – за богата реколта от маслини и зехтин, който се произвежда от тях. Тук тлъстината означава привилегиите, които произтичат от единението с **маслината.**

11:18 Но езичниците **не** трябва да се *държат към юдеите* като хора, които се смятат за по-свети от тях, нито да **се хвалят,** че са по-висши от тях. Всяка такава хвалба означава недоглеждане на факта, че не езичниците са поставили началото на линията от привилегировани поколения, а че линията от привилегировани поколения е поставила тях там, където са – в едно положение на специално благоволение.

11:19 Павел очаква, че въображаемият езичник, с който той „води" този спор, може да каже: **„Отрязаха се** еврейски **клони, за да бъда присаден** аз и други езичници."

11:20 Апостолът признава, че до известна степен това твърдение е вярно. Наистина са били **отрязани** еврейски клони и наистина са били **присадени** езичниците. Но това е станало заради **неверието** на Израел, а не защото езичниците са имали някаква заслуга пред Бога. Езичниците са били присадени, защото като народ те са стояли **поради вяра.** Този израз – **ти стоиш поради вяра** – създава впечатлението, че Павел говори за истински вярващи. Но това не е непременно така. Единственият начин, по който езичниците стоят **поради вяра,** е, че те показват повече вяра в сравнение с юдеите. Нека да си припомним как Исус каза на стотника-езичник: „Нито в Израил съм намерил толкова вяра" (Лука 7:9). А по-късно Павел каза на юдеите в Рим: „Затуй да знаете, че това Божие спасение се изпрати на езичниците; и те ще слушат" (Деян. 28:28). Обърнете внимание на последните думи: „те ще слушат". Като народ днес езичниците са по-възприемчиви към евангелието, отколкото Израел. Тук „да **стоиш**" е обратното на „да *паднеш*". Езичниците са присадени на това място.

Но нека този, който стои, да внимава да не падне. Езичниците не трябва да се изпълват с гордост, **а да се боят.**

11:21 Щом Бог не се колебае да отреже **естествените клони** от привилегирования род, няма причина да вярваме, че **Той** ще **пощади** дивите маслинени клони при подобни обстоятелства.

11:22 И така, в притчата за маслината ние виждаме две противопоставящи се страни на Божия характер – Неговата **благост и** Неговата **строгост.** Божията **строгост** се вижда в отстраняването на Израел от положението на облагодетелствана нация. Божията **благост** се изразява в даването на евангелието на езичниците (вж. Деян. 13:46; 18:6). Но Божията **благост** не трябва да се приема като нещо неотменимо. Езичниците също могат да бъдат **отрязани,** ако не поддържат тази относителна възприемчивост, която Спасителят намери у тях по време на земното Си служение (Мат. 8:10; Лука 7:9).

Добре е непрекъснато да си спомняме, че Павел не говори за църквата или за отделните вярващи, а за езичниците като такива. Няма такова нещо, което да може някога да отдели Тялото на Христос от Главата, и няма такова нещо, което да може някога да отдели вярващия от Божията любов, но езичниците могат да бъдат отстранени от сегашното си положение на специални привилегии.

11:23 Освен това отстраняването на Израел от мястото им на привилегиро-

ван народ не е окончателно. **Ако те** като нация не останат в **неверие,** няма никаква причина Бог да не ги постави обратно в първоначалното им привилегировано положение. За Бога не е невъзможно да направи това.

11:24 Всъщност за Бога процесът на възстановяването на Израел ще бъде много по-лек, отколкото процесът на поставянето на езичниците в това положение. Израилтяните са първоначалните клони на дървото на Божието благоволение и затова са наречени **„естествените клони"**. Езическите клони израстват на една **дива** маслина. Присаждането на едно **диво** маслинено клонче **на питомна маслина** е нещо неестествено, или – както казва Павел – нещо **„против естеството"**. Присаждането на естествени клони на първоначалната **питомна маслина** е един напълно естествен процес.

11:25 Сега апостолът ни открива, че бъдещото възстановяване на Израел е не само възможност, но и сигурен факт. Това, което Павел разкрива сега, е **тайна** – една истина, която не може да бъде позната от ограничения човешки интелект, а трябва да му бъде известена. Павел я открива сега, така че вярващите езичници да не **се мислят за мъдри** и да гледат на юдеите от високо. **Тази тайна** гласи следното:

Частично закоравяване сполетя Израил. То не засяга цялата нация, а само невярващата ѝ част.

Това **закоравяване** е временно. То ще продължи само **„докато** влезе **пълното число на езичниците"**. **„Пълното число на езичниците"** се отнася до времето, когато последният вярващ ще бъде прибавен към църквата и когато завършеното тяло на Христос ще бъде грабнато на небето. **„Пълното число на езичниците"** е различно от *„времената* на езичниците" (Лука 21:24). **„Пълното число на езичниците"** съвпада с времето на Грабването. Изразът „времената на езичниците" се отнася до целия период на езическо владичество над евреите, който започва с вавилонското робство (2 Летоп. 6:1-21) и завършва с връщането на Христос на земята, за да царува.

11:26 И макар че умствената слепота на Израел ще бъде отмахната по време на Грабването, това не означава, че целият Израел ще бъде спасен веднага. Ще има евреи, които ще се обръщат и по време на Скръбните години, но целият избран остатък няма да бъде спасен, докато Христос не се върне на земята като Цар на царете и Господ на господарите.

Когато казва, че „целият Израел ще се спаси", Павел всъщност иска да каже, че **целият** *вярващ* **Израел** ще се спаси. Невярващата част от нацията ще бъде унищожена при Второто пришествие на Христос (Зах. 13:8, 9). Само тези, които казват: „Благословен Царят, Който иде в Господното име!", ще бъдат пощадени и ще влязат в царството.

Това има предвид и Исая, когато говори за Избавителя, Който идва в **Сион** и който ще отвърне нечестията **от Яков** (Ис. 59:20). Забележете, че Христос идва не във Витлеем, а в **Сион,** тоест тук става въпрос не за Първото, а за Второто Му пришествие.

11:27 Това е същото време, за което се говори в Исая 27:9 и в Еремия 31:3, 34: времето, когато Бог ще отнеме техните грехове при условията на Новия **Завет.**

11:28 И така, като едно обобщение на настоящото положение на Израел може да се каже, че **що се отнася до благовестието, те са неприятели заради езичниците. Те са неприятели** в смисъл, че са отрязани, отместени или отчуждени от Божието благоволение, за да може благовестието да отиде сред езичниците.

Но това е само едната страна на монетата. **Що се отнася до избирането, те са възлюбени заради бащите,** тоест заради Авраам, Исаак и Яков.

11:29 Причината, поради която те все още са възлюбени, е, че Божиите **дарове**

и **призвание** са неотменими. Бог никога не взима обратно Своите дарове. След като веднъж даде едно безусловно обещание, Той никога не отстъпва от него. Той даде на Израел специални привилегии, които са изброени в 9:4, 5. Призова го, за да бъде Негов земен народ (Ис. 48:12), отделен от всички останали народи. Нищо не може да промени Божиите цели.

11:30, 32 Някога езичниците **не** бяха **покорни** на Бога, но когато Израел отхвърли Месията и благовестието за спасението, Бог се обърна към езичниците с **милост.**

Нещо подобно ще се случи и в бъдеще. Израел ще придобие **милост,** когато се раздразни до ревност **от показаната** към езичниците **милост.** Някои хора проповядват, че юдеите ще бъдат възстановени чрез милостта, която им показват езичниците, но ние знаем, че това не е вярно. Възстановяването на Израел ще дойде чрез Второто пришествие на Христос (вж. 11:26, 27).

11:32 При първото четене на този пасаж човек може да получи погрешната представа, че Бог своеволно осъжда и юдеите, и езичниците на неверие, така че да нямат никакъв избор. Но това не е така. Неверието е тяхно собствено дело. Смисълът на стиха е следният: след като е намерил, че и юдеите, и езичниците са непокорни, Бог ги „затваря" в това състояние, така че да не могат да излязат от него по никакъв друг начин освен при Неговите условия.

Това **непокорство** дава възможност на Бога да **покаже към всички милост** – и към юдеи, и към езичници. Бог е показал **милост** към езичниците и ще покаже **милост** и към юдеите, но това не означава, че Той ще осигури спасението на всички. Тук се говори за **милост,** показана към народите като цяло. Джордж Уилям казва така:

„След като Бог изпита и еврейския, и езическите народи, и след като и двете групи от народи не издържаха на проверката, Той ги затвори в неверие, за да се види, че те не заслужават спасение и че са загубили всички права и всички основания да имат Божието благоволение. Както и за да може да покаже милост към всички тях чрез неизбродимите богатства на Своята благодат." [44]

11:33 Това заключително славословие е един кратък преглед на цялото Послание и на божествените истини, които бяха разкрити до този момент. В своето изложение Павел представя чудния план за спасение, чрез който един справедлив Бог може да спаси безбожните грешници и едновременно с това да остане справедлив. Той показа как делото на Христос донесе повече слава на Бога и повече благословения на хората, отколкото славата и благословенията, които Адам загуби чрез своя грях. Обясни как благодатта произвежда святост по начин, по който законът никога не може да произведе. Проследи неразкъсваемата верига от Божии намерения от предузнаването до окончателното прославяне. Постанови доктрината за суверенния избор и съпровождащата я доктрина за човешката отговорност. И най-накрая, проследи справедливостта и хармонията на Божиите диспенсационни взаимоотношения с Израел и езическите народи. Сега нищо не може да бъде по-подходящо от един изблик на хваление и преклонение.

„О, колко е дълбоко богатството на премъдростта и знанието на Бога!

Богатството на Бога! Бог е богат на милост, любов, благодат, вярност, сила и благост.

Мъдростта на Бога! Неговата мъдрост е безкрайна, неизследима, несравнима и непобедима.

Знанието на Бога! „Бог е всемогъщ – казва Артър Пинк – Той знае всичко: всичко възможно, всичко актуално, всички събития, всички същества, всичко в миналото, настоящето и бъдещето."[45]

Неговите решения са **непостижими:** те са прекалено дълбоки, за да могат да

бъдат разбрани напълно от човешкия ум. Пътищата, по които Бог подрежда творението, историята, изкуплението и провидението, надхвърлят ограничените човешки възможности за разбиране.

11:34 Нито едно сътворено същество не може да познае **ума на ГОСПОДА,** с изключение на това, което Той избира да му открие. И дори тогава то вижда „неясно, като в огледало" (1 Кор. 13:12). Никой няма право да съветва Бога. Бог няма нужда от нашите съвети и не би имал никаква полза от тях (Ис. 40:13).

11:35 Никой никога не е направил нещо, с което да задължи Бога (вж. Йов 41:11). Нима има подаръци, които ние бихме могли да дадем на Вечния и които да Го поставят в положение да трябва да ни се отплаща?

11:36 Всемогъщият не се нуждае от нищо и от никого. Той е източникът на всяко добро. Той е активният Агент, Който поддържа и управлява цялата вселена. Той е Обектът, за Когото всичко е било направено. Всичко е предназначено да Му носи **слава!**

„Нему **да бъде слава до векове. Амин."**

III. Послушание: благовестието в живота (12-16 гл.)

Останалата част от Посланието към римляните представлява отговор на въпроса: *„Какъв трябва да бъде всекидневният живот на онези, които са били оправдани по благодат?"* В процеса на отговора Павел разглежда нашите задължения към другите вярващи, към обществото, към враговете ни, към властта и към по-слабите ни братя.

А. Лично освещение (12:1, 2)

12:1 Сериозното и благочестиво размишление върху **Божиите милости,** които бяха изявени в предхождащите глави, може да доведе до едно-единствено заключение: ние трябва да **представим телата** си **„в жертва жива, свята, благоугодна на Бога". Телата** ни означават всички наши части и в преносен смисъл – целия ни живот.

Пълното отдаване е единственото **разумно* служение.** Това **служение е разумно** в смисъл, че ако Божият Син е умрял за мен, то най-малкото, което мога да направя, е да живея за Него. „Ако Исус Христос е Бог и е умрял за мен – казва големият атлет Нормън Стъд – то няма жертва, която да не мога да направя, защото е прекалено голяма за мен."[46] В известния химн на Айзък Уотс се казва същото: „Любов така прекрасна и толкова добра, си заслужава не само живота, душата, но и всичко мое на света."

Вместо **„разумно служение"** може да се каже „духовно служение". Като вярващи-свещеници ние не идваме при Бога облечени с телата на убитите животни, а с духовното служение на посветения си живот. Освен че Му принасяме нашето свещенослужение (Рим. 15:16), ние Му принасяме и нашето хваление (Евр. 13:15), и нашите блага (Евр. 13:16).

12:2 На второ място Павел ни съветва да **не бъдем съобразни с тоя свят** или, както Филипс перифразира този израз: „Не позволявайте на света да ви моделира по своя образец." Когато дойдем в Божието царство, трябва напълно да се откажем от светския начин на мислене и на живот.

Светът (буквално *векът)* в смисъла, в който се употребява тук, означава обществото или системата, която светът е построил, за да се чувства щастлив без Бога. Това е едно царство, което е напълно антагонистично на Бога. „Богът" и „князът" на този свят е Сатана (2 Кор. 4:4; Йоан 12:31; 14:30; 16:11). Всички невярващи са негови поданици. Той се стреми да привлече и да задържи хората чрез похотта на плътта, желанието на очите и тщеславието на живота (1 Йоан. 2:16). Светът има своя собствена политика, изкуство, музика, религия, забавления, начин на мислене и начин на жи-

* Според текста на НИПБКДж. – Бел. на прев.

вот, и се старае да накара всеки човек да стане съобразен на неговата култура и обичаи. Той мрази свободомислещите хора като Христос и Неговите последователи.

Христос умря, за да ни освободи от **този свят.** Светът е разпънат на кръст за нас и ние също сме разпънати на кръст за него. Вярващият, който обича света, е предател за Господа. Всеки, който обича света, е враг на Бога.

Колкото Христос е от света, толкова и вярващите са от света. Но те се изпращат в света, за да свидетелстват, че делата му са зли и че спасението може да се придобие от всички, които повярват в Господ Исус Христос. Ние не само трябва да бъдем отделени от света, но трябва и да **се преобразяваме чрез обновяването на** своя **ум.** Това означава, че трябва да мислим по начина, по който Бог мисли, който е разкрит в Библията. Тогава ние ще можем да почувстваме прякото водителство на Бога в собствения ни живот и ще открием, че Неговата **воля** не е неприятна и трудна за изпълнение, а **добра, благоугодна и съвършена.**

И така, тук ние откриваме три ключа за познаване на Божията воля. Първият е ключът на отдаденото тяло; вторият – отделеният от света живот; и третият – преобразеният ум.

Б. Служение чрез духовните дарби (12:3-8)

12:3 Тук Павел говори **чрез благодатта,** която му е била **дадена** като **на** апостол на Господ Исус. Сега той ще ни покаже различни видове правилно и неправилно мислене.

Първото, което казва апостолът, е, че в евангелието няма нищо, което да насърчава чувството на превъзходство у когото и да било, и ни съветва да бъдем смирени, когато упражняваме дарбите си. Ние никога не трябва да имаме прекалено високи представи за собствената си важност, нито пък да завиждаме на другите. Трябва да разберем, че всеки човек е уникален и че всеки от нас има важна функция, която трябва да изпълнява за нашия Господ. Трябва да бъдем доволни и щастливи от мястото, на което **Бог ни е разпределил** в Тялото, и да се стремим да упражняваме дарбите си с всичката сила, която Бог ни дава.

12:4 Човешкото **тяло** има много **части,** но всяка от тях изпълнява уникална функция. Здравето и благосъстоянието на тялото зависят от правилното функциониране на всяка отделна част.

12:5 Същото се отнася и за **тялото на Христос.** То се характеризира с единство (**„едно тяло“**), разнообразие (**„мнозината“**) и взаимна зависимост (**„части... един на друг“**). Дарбите, които имаме, не са ни дадени, за да ги използваме егоистично за себе си или за да парадираме с тях пред другите, а за доброто на **тялото.** Нито една дарба не е достатъчна сама по себе си и нито една не е излишна. Когато разберем всичко това, ние мислим „скромно“ (12:3).

12:6 Сега Павел ни дава наставления как да използваме някои от **дарбите.** Изброените тук дарби не включват всички **дарби.** Това е по-скоро един представителен, а не изчерпателен списък на дарбите.

Нашите **дарби** се различават **според дадената ни благодат.** С други думи, Божията благодат разпределя различните **дарби** на различни хора. А Бог ни дава необходимата сила или способност да използваме онези **дарби,** които имаме. И така, ние сме отговорни да използваме тези дадени ни от Бога способности като добри настойници.

Тези, които имат дарбата да **пророкуват,** трябва да **пророкуват „съразмерно с вярата“.** Пророкът е Божий говорител, който прогласява Господното слово. Предсказанието също може да бъде част от пророчеството, но това не е задължително. Според Ходж „в ранната църква пророците са били хора, които са говорели под непосредственото влияние

на Божия Дух, разкривайки някое божествено послание, отнасящо се до доктринална истина, настоящо задължение, или бъдещо събитие в зависимост от случая".[47]

Тяхното служение е документирано за нас в НЗ. Днес не може да има никакви боговдъхновени, пророчески допълнения към християнското учение, тъй като вярата е била дадена на светиите веднъж завинаги (вж. Юда 3). Следователно съвременният пророк е просто човек, който изявява Божия ум така, както е разкрит в Библията. Стронг казва следното:

„Всички съвременни пророчества, които са истинни, представляват едно повторно издание на Христовото послание – разгласяването и изясняването на истината, която вече е открита в Писанията." [48]

Онези от нас, които имат дарбата да **пророкуват,** трябва **да пророкуват съразмерно с вярата.** Това може да означава „според правилата или нормите на вярата", тоест според доктрините на християнската вяра такива, каквито са разкрити в Библията. И също така може да означава „според мярката на нашата вяра", тоест според количеството вяра, което Бог ни е дал. Повечето преводи добавят към думата „вяра" прилагателното „нашата", което обаче липсва в оригинала.[49]

12:7 Служението е едно много широко понятие, което означава служба за Господа. То обаче не включва дейностите, функциите и задълженията на съвременните свещеници (в смисъла, който хората влагат в това днес). Човекът, който има дарбата на **служението,** има сърце на служител. Той забелязва всяка възможност да послужи на другите и веднага я сграбчва.

Учителят е този, който може да обяснява Божието слово и да го влага в сърцата на своите слушатели. Независимо каква е дарбата ни, ние трябва да ѝ се отдаваме с цялото си сърце.

12:8 Дарбата на **увещанието** означава способност да убедиш светиите да устоят на всяко зло и да ги насърчиш да се стремят да покорят нови върхове за Христос в святост и служение.

Раздаването е небесен дар, който дава на един човек способности и сила да вижда нуждите на другите и да им помага да ги удовлетворят. Той трябва да прави това **„щедро".**

Дарбата на *управлението* или воденето е свързана най-вече с работата на старейшините (и може би дяконите) в местното събрание. Старейшината е един „подовчар", който върви пред стадото и го води грижливо и **с усърдие.**

Дарбата на **милостта** е свръхестествена способност и талант за помагане на хората, които са изпаднали в беда. Онези, които имат тази дарба, трябва да я показват **доброволно.** Всички ние, разбира се, трябва да показваме милост доброволно.

Една християнка разказва следното: „Когато моята майка остаря и вече не можеше да се грижи сама за себе си, мъжът ми и аз я поканихме да живее с нас. Аз правех всичко възможно, за да я накарам да се чувства удобно. Готвех ѝ, перях я, извеждах я на разходка с колата и изобщо стремях се да задоволя всичките ѝ нужди. Но макар и да вършех всичко това с готовност, вътрешно не се чувствах щастлива. Някъде в подсъзнанието си непрекъснато се бунтувах срещу тази намеса в личния ми живот. Понякога майка ми ми казваше: „Ти вече не се смееш. Защо?" Разбирате ли, аз показвах милост, но не я показвах с радост."

В. Взаимоотношения с обществото (12:9-21)

12:9 След това Павел изрежда някои характеристики, които всеки вярващ трябва да развива в отношенията си с другите християни и с невярващите.

Любовта не трябва да бъде само една маска, а да **бъде нелицемерна** – истинска, искрена и непресторена.

Ние трябва да се **отвращаваме** от всякакво **зло** и да се **прилепваме към доброто.** В този контекст **злото** вероятно означава „всички видове отношения и действия на нелюбов, злоба и ненавист“. За разлика от него **доброто** означава „всяка проява на свръхестествена любов“.

12:10 В отношенията си с тези, които са от домочадието на вярата, ние трябва да показваме своята любов с нежност и внимание. Студеното безразличие или обикновеното приемане не отговарят на отношенията в семейството.

Трябва да предпочитаме да виждаме как се оказва почит към другите, а не към нас.

На една християнска среща няколко известни християни били застанали заедно в една малка стаичка в очакване да се изкачат на сцената. Сред тях бил и един възлюбен служител на Христос. Преди да дойде неговият ред да се качи на сцената, там вече имало няколко души. Когато застанал на вратата, публиката го посрещнала с буря от аплодисменти. Братът бързо отстъпил назад и се присъединил към аплодисментите, за които той искрено смятал, че са предназначени за другите.

12:11 Живописният превод на Мофат на този стих гласи следното: „Никога не позволявайте на усърдието ви да свие знамена, поддържайте пламъка на духа, служете на Господа.“ Тук апостолът ни напомня думите на Еремия от 48:10: „Проклет да бъде оня, който върши делото Господно небрежно.“

Човече, не пилей живота си!
Помни, грехът обгражда те
отвсякъде!
Животът е като един изсъхнал лист,
като сълза, която капва в кратък
миг.
Човече, не хаби минутите!
Бъди светило и гори
като запален факел в тъмния всемир!

Хърейшиъс Боунър

12:12 Независимо от обстоятелствата, в които се намираме, ние можем и трябва да се радваме **в** нашата **надежда** – надеждата за идването на Спасителя, за изкуплението на нашите тела и за вечната ни слава. Освен това апостолът ни казва, че трябва да бъдем **твърди в скръбта,** тоест да можем да я понасяме смело. Тази всепобеждаваща твърдост е единственото нещо, което може да обърне нещастието в слава. Ние трябва да **постоянстваме в молитвата.** Делата се вършат **в молитва** и победите също се постигат в молитва. **Молитвата** носи сила в живота ни и мир в сърцата ни. Ние се приближаваме най-много до всемогъщието, което е възможно за смъртния човек, когато се молим в Името на Господ Исус Христос. Следователно всяко пренебрегване на молитвата е в ущърб на самите нас.

12:13 Нуждаещи се **светии** има навсякъде: безработни; болни, които дават огромни суми за лекарства; забравени проповедници и мисионери в далечни страни; възрастни граждани, чиито доходи са намалели значително. Истинският живот в Тялото означава споделяне на чуждите нужди.

„Никога не въздържайте ръката си да даде храна на гладния и да приготви легло за нуждаещия се“ (ПБДжБФ). **Гостоприемството** е един позабравен обичай у християните. Много от нас се извиняват с малките си домове или апартаменти, за да не приемат гостуващите си братя и сестри. Не трябва да забравяме, че когато приемаме Божиите деца, ние все едно приемаме Самия Господ. Нашите домове трябва да бъдат като дома на Лазар във Витания, където Исус обичаше да остава.

12:14 Тук апостолът ни призовава да показваме милост към нашите преследвачи, вместо да се опитваме да им върнем това, което са ни сторили. За да може да отвърне на жестокостта с доброта и на обидата с внимание, човек наистина има нужда от небесен живот, за-

щото естествената реакция на човека е да проклина и да си отмъщава.

12:15 Съпричастието е способност да споделяш заедно с другите техните чувства и преживявания. Ние сме склонни да завиждаме, когато другите се радват, и да ги отминаваме с безразличие, когато тъжат. Божият път ни учи да влезем в радостите и скърбите на онези, които ни заобикалят.

12:16 Да **бъдем единомислени един към друг** не означава, че трябва да мислим еднакво за неща, които не са важни. Тук става въпрос не толкова за еднаквост на мисленето, колкото за хармоничност на взаимоотношенията.

Трябва да избягваме всякакъв снобизъм и трябва да бъдем еднакво отзивчиви както към богатите и известните хора, така и към бедните и скромните. Когато един виден християнин пристигнал на гарата на едно градче, водачите на местното християнско събрание дошли да го посрещнат с разкошна лимузина, която трябвало да го отведе в един луксозен хотел. „Къде обикновено отсядат гостуващите проповедници при вас?“ – попитал християнинът. Отговорили му, че недалеч от гарата живеело възрастно семейство, в чийто дом обикновено отсядали гостуващите проповедници. „И аз предпочитам да отседна там“ – казал той.

И отново апостолът ни предупреждава да не считаме **себе си за мъдри.** Съзнанието, че ние нямаме нищо, което да не сме получили, трябва да ни предпазва от прекалено високо мнение за собственото ни „аз“.

12:17 Да отвръщат **на злото със зло** е нещо обикновено за хората от света. Хората казват: каквото повикало, такова отговорило; каквото си е надробил, това и ще сърба. Но това желание за отмъстителност не трябва да има място в живота на изкупените. Те трябва да се държат достойно пред лицето на обидата и оскърбленията, както и при всички останали обстоятелства на живота. **„Промишлявайте“** означава *„мислете“* или *„внимавайте да вършите“*.

12:18 Християните не трябва да стават причина за излишни караници и препирни. Божията праведност не се изработва с войнственост и гняв. Ние трябва да обичаме мира, да творим мир и да живеем в мир. Когато засегнем някого или когато някой нас ни засегне, трябва неуморно да работим за мирно разрешение на конфликта.

12:19 Трябва да се противопоставяме на склонността да си отмъщаваме за злото, което са ни сторили. Изразът **„дайте място на Божия гняв“** може да означава „позволете на *Бога* да се погрижи за проблема вместо вас“ или „останете пасивен и не се съпротивлявайте“. Останалата част от стиха говори в полза на първото тълкуване – оставете проблема в Божиите ръце и позволете на Божия **гняв** да се погрижи за неговото разрешение. **Отмъщението е** прерогатив на Бога. Ние не трябва да си присвояваме това, което е Негово право. Той ще ни отплати в подходящото време и по подходящия начин. Ленски пише следното:

„Бог много отдавна е разрешил проблема за справедливото наказание на злотворците. Нито един от тях няма да избегне съда. Всеки отделен случай ще бъде разгледан съвършено справедливо и ще бъде наказан съвършено справедливо. Ако някой от нас се опита да се намеси, това ще бъде абсолютна самонадеяност.“ [50]

12:20 Християнството излиза извън границите на несъпротивлението и навлиза в сферата на активното добротворство. То не унищожава своите врагове с насилие, а ги обръща чрез любовта. То храни **врага,** когато **е гладен,** и утолява жаждата му, когато е жаден, като по този начин трупа **„жар на главата му“.** Ако някой смята, че трупането на жар на главата е жестоко нещо, то той явно не разбира правилно значението на този израз. Да трупаш **жар** на главата на един човек означава да го накараш да

се засрами за своята враждебност, като се държиш с него с необичайна топлота.

12:21 Дарби обяснява първата част на този стих така: „Ако моята избухливост стане причина за твоята избухливост, то ти си бил победен от злото."[51]

Големият негърски учен Джордж Уошингтън Карвър каза веднъж: „Никога няма да позволя на някой човек да провали живота ми, като ме накара да го мразя."[52] Като вярващ човек той не иска да позволи на злото да го победи.

„Но ти побеждавай злото чрез доброто." За християнското учение е характерно, че то не остава при забраната да се прави нещо, а винаги предлага положителна алтернатива на тази забрана. **Злото** може да се победи **чрез доброто.** Това е едно оръжие, което ние трябва да използваме по-често.

Стентън се е отнасял към Линкълн с голяма злоба и омраза. Казвал е, че няма нужда да ходят до Африка, за да намерят горила, тъй като истинската горила може да се намери в Спрингфилд, Илинойс. Линкълн приел предизвикателството, без да се обижда, и няколко години по-късно назначил Стентън за министър на войната, тъй като чувствал, че той е най-подходящият за тази служба. След убийството на Линкълн Стентън заявил, че Линкълн бил най-великият човек, когото той познавал. Любовта била победила омразата.[53]

Г. Взаимоотношения с управляващите органи (13:1-7)

13:1 Оправданите чрез вяра са длъжни да **се подчиняват** на човешките власти. Всъщност това задължение се отнася за всички, но тук апостолът говори специално за вярващите. Бог е постановил човешките власти след потопа, като е казал: „Който пролее човешка кръв, и неговата кръв от човек ще се пролее" (Бит. 9:6). Това постановление е дало власт на хората да съдят хора, извършили престъпления, и да наказват виновните.

Във всяко общество, в което съществува ред, трябва да има управление и подчинение на това управление. В противен случай то би изпаднало в едно състояние на анархия, което не би му позволило да оцелее. По-добре да има каквото и да било управление, отколкото да няма никакво. Затова Бог е постановил да има човешки власти и нито една човешка власт не може да съществува извън Неговата воля. Това не означава, че Бог одобрява всичко, което правят човешките властници. Той със сигурност не одобрява корупцията, жестокостта и тиранията! Но факт е, че **„колкото власти има, те са отредени от Бога"**.

Вярващите могат да живеят победоносен живот както в демократично общество, така и в конституционна монархия и дори в тоталитарен режим. Нито едно земно управление не е по-добро от хората, от които се състои. Затова нито едно човешко управление не е съвършено. Единственото идеално управление е благотворната монархия, управлявана от Господ Исус Христос като Цар. Добре е да припомним, че Павел е написал тази глава за подчинението на човешкото управление по време на управлението на вероломния Нерон. Това са били много тежки дни за християните. Нерон ги е обвинил за подпалването на един пожар, който е унищожил половината Рим (и който може би е бил подпален от самия него). Някои от вярващите са били потапяни в катран и запалвани като горящи факли, които са осветявали неговите оргии. Други са били зашивани в животински кожи и хвърляни на дивите зверове, които са ги разкъсвали на парчета.

13:2 И въпреки това е истина, че всеки, който не се подчинява или се бунтува срещу властта, не се подчинява и се бунтува срещу Бога, Който е постановил тази власт. **Който се противи** на законната **власт,** заслужава наказание.

Разбира се, има и едно изключение. Ако една власт нареди на християнина да съгреши или да направи компромис с вер-

ността си към Исус Христос, тогава той не е длъжен да ѝ се подчини (Деян. 5:29). Нито една власт няма право да заповядва на човешката съвест. Следователно има случаи, когато вярващият трябва да си навлече гнева на човеците, като се подчини на Бога. В такива случаи той трябва да бъде готов да заплати наказанието без излишни оплаквания. При никакви обстоятелства вярващият не трябва да се бунтува или да участва в опити за свалянето на властта.

13:3 Като правило хората, които правят това, което е право, няма нужда да се боят от властта. Само нарушителите на закона могат да се страхуват от наказание. Затова, ако някой иска да живее, без да се бои, че ще бъде глобен, изправен на съд или хвърлен в затвора, трябва да живее като гражданин, който спазва закона, и тогава ще получи не порицание, а похвала от властта.

13:4 Владетелят – било то президент, управител, кмет или съдия – е Божий **служител** и представител на Господа. Той може да не познава Бога лично и въпреки това официално той е Негов човек. Така например Давид няколко пъти нарича злия Саул „Господния помазаник" (1 Царе 24:6, 10; 26:9, 11, 16, 23). Независимо от неколкократните опити на Саул да отнеме живота на Давид, Давид не позволява на хората си да убият царя. Защо? Защото Саул е цар и като такъв е Господният помазаник.

Като Божии служители владетелите трябва да работят в **полза** на хората – в полза на тяхната сигурност, спокойствие и всеобщо добруване. Ако някой се осмели да наруши закона, ще трябва да плати за това, тъй като управлението има власт да го изправи на съд и да го накаже. Изразът **„той не носи напразно сабята си"** е едно сериозно предупреждение по отношение на властта, с която Бог облича управлението. **Сабята** може да се изтълкува като символ на най-висшата власт на владетеля, тоест на неговото право да въздава смъртно наказание. Затова не може да се каже, че смъртното наказание е било валидно само за старозаветното време, но не и за новозаветното. Тук имаме едно твърдение в НЗ, което означава, че управлението има власт да отнеме живота на един човек, който е извършил престъпление, заслужаващо смъртно наказание. В подкрепа на противното становище хората използват текста от Изход 20:13, където се казва: „Не убивай." Но тази заповед се отнася за убийството, а смъртното наказание не е убийство. Староеврейската дума за „убивай" означава предумишлено убийство, както е преведена и в НИПБКДж.[54] Смъртното наказание се постановява в СЗ като необходимо при някои особено сериозни престъпления.

И отново апостолът ни напомня, че владетелят е Божий служител, като този път добавя, че е и **„мъздовъздател за докарване гняв върху този, който върши зло"**. С други думи, освен че е **служител** на Бога **за** наша **полза**, той също така служи на Бога, като наказва нарушителите на закона.

13:5 Смисълът на този стих е, че ние трябва да се подчиняваме на властта по две причини – поради страх от наказание и поради желание да пазим чиста своята **съвест**.

13:6 Ние дължим на управлението не само подчинение, но и финансова подкрепа, като плащаме **данъци**. Ние имаме полза да живеем в общество, в което има законност и ред, полиция и пожарна охрана, и трябва да си разделим разходите за поддържането на всичко това. За да се поддържа стабилността в едно общество, правителствените чиновници отдават своето време и способности и затова имат право на подкрепа.

13:7 Фактът, че вярващите са граждани на небето (Фил. 3:20), не ги освобождава от отговорността към човешките власти. Те трябва да плащат всички **данъци**, с които се облагат техните доходи, недвижимо имущество и лична

собственост. Трябва да плащат и необходимите **мита** върху стоката, която пренасят от една страна в друга. Трябва да се **страхуват** да не разсърдят онези, които имат за задача да следят спазването на закона; да показват **почит** към *имената и службите* на всички граждански служители (дори и когато не могат да уважават *личния* им живот).

В тази връзка християните никога не трябва да се поддават на изкушението да изричат обидни думи по адрес на президента или министър-председателя. Писано е: „Да не злословиш началника на рода си" (Деян. 23:5).

Д. Благовестието във връзка с бъдещето (13:8-14)

13:8 В основата си първата част на този стих означава: „Плащайте сметките си навреме." Това не е забрана на каквато и да било форма на дългове. Има някои дългове в нашето общество, които са неизбежни: повечето от нас непрекъснато дължат пари за ежемесечните си сметки за телефона, газта, електричеството, водата и др. Не е възможно да се занимаваш с бизнес, без да теглиш заеми. Този стих по-скоро ни предупреждава да не натрупваме неизплатени дългове.

Но освен това има и някои принципи, които трябва да ни водят в това отношение. Ние не трябва да правим дългове за маловажни неща. Също така не трябва да правим дългове, когато нямаме надежда да ги изплатим. Трябва да избягваме да купуваме неща на изплащане, свързани с натрупването на голяма лихва; да избягваме да вземаме пари назаем, за да купим нещо, чиято стойност се обезценява. Като цяло трябва да носим финансова отговорност, като живеем скромно и се простираме според чергата си и никога не забравяме, че „който взема назаем, е слуга на заемодавеца" (Пр. 22:7).

Единственото задължение, което никога не отпада, е задължението ни да се **обичаме.** Гръцката дума за „любов", която се използва в Посланието към римляните с едно-единствено изключение (12:10), е *„agape"* и означава дълбока, неегоистична и свръхестествена обич, която един човек има към друг човек. Тази несветска **любов** не се предизвиква от някакво достойнство в обичания човек, а е напълно незаслужена. Тя се различава от всяка друга любов в това, че е отправена не само към приятелите, но и към враговете.

Любовта „agape" се изявява в даването, и то най-често в жертвоготовното даване. Така например „Бог толкова възлюби света, че даде Своя Единороден Син". Христос възлюби църквата и даде Себе си за нея.

„Agape" засяга по-скоро *волята,* отколкото емоциите. Фактът, че има *заповед* да **се обичаме,** показва, че това е нещо, което можем да изберем да правим или да не правим. Ако ставаше въпрос за една неуправляема емоция, която връхлита върху нас неочаквано, ние едва ли щяхме да носим някаква отговорност. Това обаче не означава, че емоциите не вземат никакво участие.

Нито един необърнал се човек не може да проявява тази небесна любов. Всъщност дори един вярващ не може да я покаже със собствени сили. Тя може да бъде показана само чрез силата на обитаващия в нас Свети Дух.

Любовта намери своето съвършено изявление на земята в Лицето на Господ Исус Христос.

Нашата любов към Бога се изявява в послушанието на Неговите заповеди.

Човекът, **който обича** своя ближен, **е изпълнил закона** или най-малкото онази част от закона, която ни учи да обичаме своите ближни.

13:9 Апостолът посочва онези заповеди, които забраняват действия на нелюбов към нашите ближни. Това са **заповедите** против **прелюбодейството,** убийството, кражбата, лъжесвидетелството и пожелаването. Любовта не използва тялото на друг човек, докато блудството го използва. Любовта не отнема

живота на друг човек, а **убийството** го отнема. Любовта не **краде** имуществото на друг човек, а кражбата го отнема. Любовта не нарушава справедливостта по отношение на друг човек, а **лъжесвидетелството** го нарушава.[55] Любовта не подхранва зли желания по отношение на собствеността на друг човек, а пожеланието ги подхранва.

„...и коя да било друга заповед.“ Която и друга заповед да беше споменал Павел (като например: „Почитай майка си и баща си“), пак щеше да стигне до същата заповед: **„Да обичаш ближния си както себе си.“** Това означава да се отнасяш с него със същата любов, със същото внимание и със същото уважение, с което се отнасяш към себе си.

13:10 Любовта никога не се стреми да **върши зло** на другия, а търси доброто и уважението на всички. Следователно онзи, който действа в любов, действително изпълнява изискванията на втората плоча на **закона.**

13:11 Останалата част от главата насърчава живота на духовна будност и морална чистота. **Времето** е кратко. Диспенсацията на благодатта наближава към своя край. Късният час налага да отхвърлим от себе си всякаква сънливост и бездействие. Спасението е поблизо до нас сега, отколкото когато и да било. Спасителят идва, за да ни отведе в дома на Отца.

13:12 Настоящото време е като **нощ** на греха, която току-що е изтекла. **Денят** на вечната слава е на път да се зазори за вярващите. Това означава, че ние трябва да **отхвърлим** от себе си всички мръсни дрехи на това, което е от света – тоест всичко свързано с неправдата и злото, и **„да се облечем в оръжието на светлината“** – тоест да сложим защитната дреха на светия живот. Съставните части на Божието въоръжение са описани в Ефесяни 6:14-18. Те описват елементите на истинския християнски характер.

13:13 Забележете, че ударението тук пада на практическия християнски живот. Тъй като сме деца на **деня,** ние трябва да **ходим** като синове на светлината. Какво общо има християнинът с шумните гощавки, пиянските разправии, сексуалните оргии, жестокостите, препирните и завистта? Нищо общо.

13:14 Най-добрата линия, която можем да следваме, е най-напред **да се облечем с Господ Исус Христос.** Това означава, че трябва да възприемем Неговия начин на живот и да живеем така, както Той е живял; да Го приемем като наш Водач и Пример.

На второ място ние не трябва **да се грижим за страстите на плътта. Плътта** тук означава нашето старо, покварено естество. Плътта непрекъснато иска да ѝ угаждаме с удобства, разкош, непозволени сексуални преживявания, празни развлечения, светски удоволствия, разпуснатост, материализъм и т. н. Ние **се грижим за плътта,** когато купуваме неща, които са свързани с изкушенията; когато търсим леки пътища, за да съгрешаваме; когато отдаваме предимство на физическото пред духовното. Ние не трябва ни най-малко да угаждаме на плътта, а по-скоро да „не ѝ даваме никакви възможности за изява“ (ПБДжБФ).

Това именно е и пасажът, който Бог използва, за да обърне блестящия, но много плътски Августин към Христос и към чистотата. Когато стига до 14 ст., Августин се предава на Господа. От този момент нататък той е познат в историята като „свети“ Августин.

Е. Взаимоотношения с другите вярващи (14:1-15:13)

14:1 Пасажът от 14:1 до 15:13 разглежда важни принципи, които имат за цел да ръководят Божиите хора при решаването на въпроси от второстепенно значение. Това са и въпроси, които много често стават причина за конфликти сред вярващите, както ще видим след малко.

Слабият християнин е християнинът,

който има необосновани скрупули по отношение на въпроси от второстепенно значение. В конкретния случай той би могъл да бъде един обърнал се юдеин, който все още изпитва угризения във връзка с яденето на неотговаряща на еврейските религиозни изисквания храна или с работенето в събота.

Първият принцип е следният: **слабият** християнин трябва да се приеме в местното събрание, но не за да **се спори** с него заради необоснованите му скрупули. Християните могат да общуват щастливо един с друг, без непременно да имат еднакво мнение по въпроси от второстепенна важност.

14:2 Вярващият, който живее в пълно наслаждение от християнската свобода, има вяра, основаваща се на учението на НЗ, че **всички** храни са чисти. Те са осветени чрез Божието слово и молитва (1 Тим. 4:4, 5). Вярващият със слаба съвест може да изпитва угризения, когато яде свинско или някакво друго месо. Той може да бъде вегетарианец.

14:3 Следователно *вторият принцип* е, че трябва да има взаимна търпимост. Зрелият християнин не трябва да **презира** своя слаб брат. А слабият брат пък не трябва да **осъжда** като грешник някой, който обича да яде шунка, скариди или омари. **Бог го е приел** в Своето семейство и неговото положение е непроменливо.

14:4 *Третият принцип* е, че всеки вярващ е **служител** на Господа, и затова ние нямаме никакво право да го съдим, като че ли сме негови господари. Всеки служител стои пред **своя собствен Господар,** за да бъде одобрен или неодобрен. Един човек може да погледне на друг човек с чувство на студено снизхождение, мислейки си колко скоро вярата му ще претърпи корабокрушение заради неговите разбирания по тези въпроси. Но това отношение не е правилно. Бог ще направи да стоят поддръжниците и на двете страни на проблема. Той има достатъчно власт да направи това.

14:5 Някои еврейски християни все още гледат на пазенето на съботния ден като на задължение. Те чувстват угризения да вършат каквато и да било работа в събота. В този смисъл те **уважават един ден повече от друг ден.**

Други вярващи нямат тези юдейски скрупули. Те уважават **всеки ден еднакво.** Те не смятат, че шестте дни на седмицата са обикновени, а само единият – свещен; за тях всички дни са свещени.

Но какво трябва да бъде отношението ни към Господния ден – първия ден на седмицата? Той не трябва ли да има специално място в живота на християните? НЗ ни показва, че първият ден от седмицата е денят на Господното възкресение (Лука 24:1-9). През следващите два Господни дни Христос се е срещал със Своите ученици (Йоан 20:19, 26). Светият Дух е бил даден в деня на Петдесетница, който също е бил първият ден на седмицата: празникът на Петдесетница се е чествал седем недели след празника на Първите плодове (Лев. 23:15, 16; Деян. 2:1), който е символизирал Христовото възкресение (1 Кор. 15:20, 23). Учениците са се събирали да разчупват хляба в първия ден на седмицата (Деян. 20:7). Павел наставлява коринтяните да събират милостиня в първия ден на седмицата. Така че Господният ден наистина изпъква като някакъв специален ден в НЗ, но вместо да бъде ден на някакво *задължение,* какъвто е съботата, той е ден на *привилегия.* Освободени от ежедневните си задължения, ние можем да го отделим за поклонение и служение на нашия Господ.

Никъде в НЗ не се казва, че християните трябва да пазят съботата. И в същото време ние виждаме принципа на отделяне на един от седемте дни като ден на почивка след шестте трудови дни.

Независимо от мнението, което човек може да има по този въпрос, принципът е следният: **„... Всеки да бъде напълно уверен в своя ум“.** Нека да поясним обаче, че този принцип може да се при-

лага само за случаи, които са *неутрални* в морално отношение. Когато става въпрос за *фундаментални* доктрини на християнската вяра, не може да има място за индивидуални мнения. Но там, където нещата не са нито добри, нито лоши сами по себе си, може да има различни мнения и ние не трябва да позволяваме на такива неща да пречат на нашето общуване.

14:6 В този стих човекът, **който пази деня,** е вярващ евреин, който все още изпитва угризения, когато работи в събота. Той не гледа на съботата като на средство за получаване или запазване на спасението, а просто мисли, че прави нещо, което се харесва на **Господа.** По същия начин човекът, **който не пази деня,** прави това, за да почете Христос, Който е самото тяло, а не просто сянката на вярата (Кол. 2:16, 17).

Този, който се чувства свободен да яде храни, непозволени от юдейския закон, навежда глава и **благодари на Бога** за това. Същото прави и вярващият, който има слаба съвест и яде само кашер*. И двамата търсят Божието благословение.

И в двата случая **Бог** се почита и получава благодарение. Тогава има ли смисъл това да става причина за конфликти и препирни?

14:7 Господството на Христос изпълва всеки елемент от живота на вярващия. Ние не живеем за себе си, а за Господа. Не умираме за себе си, а за Господа. Вярно е, че това, което правим и казваме, засяга другите, но тук не се набляга на този момент. Това, което Павел иска да подчертае, е, че Господ трябва да бъде целта и обектът на живота на всички Негови хора.

14:8 Всяко нещо, което вършим в живота си, е обект на разглеждане и одобрение от страна на Христос. Ние го проверяваме, като се опитваме да си представим как би изглеждало то в Неговото присъствие. Дори и в смъртта ние се стремим да прославим Господа, докато отиваме, за да бъдем с Него. Ние Му принадлежим както в живота, така и в смъртта.

14:9 Една от причините, поради която **Христос умря и оживя,** е, **за да бъде** наш **Господар** и ние да бъдем Негови доброволни поданици, посвещавайки Му с радост своите благодарни сърца. Неговото господство ще продължи дори и в смъртта, когато телата ни ще лежат в гроба и духовете ни, а душите ни ще бъдат в Неговото присъствие.

14:10 И защото това е така, наистина е глупаво педантичният еврейски християнин да осъжда **брат** си, който не спазва еврейския календар и религиозните изисквания за храната. Също толкова глупаво е, когато един силен брат **презира** своя слаб **брат.** Истината е, че всеки от нас ще **застане пред Христовото съдилище**[56] и че това ще бъде единствената оценка, която ще има значение.

Това съдилище ще се занимае със служението на вярващия, а не с неговите грехове (1 Кор. 3:11-15). Това ще бъде един съд на оценка и раздаване на награди, който ще се различава от съда над езическите народи (Мат. 25:31-46), а така също и от съда на Големия бял престол (Откр. 20:11-15). Последният е окончателният съд над всички хора, които са умрели като безбожници.

14:11 Сигурността на факта, че ние наистина ще застанем пред този съд *(бета)* на Христос, се подкрепя и от един цитат от Исая 45:23, в който Самият Йехова заявява твърдо, че **всяко коляно ще се преклони** пред Него, признавайки Неговата върховна власт.

14:12 И така, ясно е, че всеки от нас ще **отговаря пред Бога** *за себе си,* а не за своите братя. Ние прекалено много съдим един другиго, и то без да имаме нито власт, нито знание за това.

14:13 Вместо да съдим своите братя християни за неща, които нямат значение в морално отношение, ние трябва да

* Храни, отговарящи на еврейските религиозни изисквания. – Бел. на прев.

решим да **разсъждаваме** така – никога да не правим нещо, което ще попречи на духовното развитие на нашия брат. Нито едно от тези незначителни неща не е достатъчно важно за нас, за да дадем повод на брат си да се спъне или да **се съблазни.**

14:14 Павел знае, а и ние знаем, че вече няма нечисти храни, както са били нечисти за юдеите, живеещи под закона. Храната, която ние ядем, е осветена от Божието слово и молитва (1 Тим. 4:5). Тя е осветена от словото в смисъл, че Библията специално я отделя като добра. И е осветена от молитва, като помолим Бога да я благослови за Своя слава и за укрепване на телата ни за Неговото служение. Но ако един слаб брат смята, че за него е грешно да яде например свинско месо, тогава за него това ще бъде неправилно. Яденето на свинско месо за него ще означава да насили своята отдадена на Бога съвест.

Когато Павел казва, че **„нищо не е само по себе си нечисто"**, трябва да разберем, че той говори *само* за ония неща, които *нямат значение* в морално отношение. В живота има много неща, които са нечисти, като например порнографската литература, неприличните вицове, сексфилмите и всякаква друга форма на неморалност. Но християните не се оскверняват ритуално, като ядат храни, които Мойсеевият закон счита за нечисти.

14:15 Когато аз седна да ям заедно с някой по-слаб **брат,** трябва ли непременно да отстоявам законното си право да ям раци или омари, когато той смята, че това е грешно? Ако аз направя това, вече не ходя **в любовта,** защото любовта не търси своето, а мисли за другия. Любовта пренебрегва своите законни права, за да съдейства за благополучието на другия. Една чиния с храна не е толкова важна, колкото духовното добруване на **„онзи, за когото е умрял Христос".** И ако аз егоистично демонстрирам своите права в тези случаи, мога да нанеса непоправима вреда в живота на по-слабия си брат. Всеки от нас може да разбере колко безсмислени са тези конфликти, когато си спомни, че душата на неговия по-слаб брат е купена на такава висока цена – скъпоценната кръв на Агнето.

14:16 И така, принципът тук е, че ние не трябва да позволяваме на тези второстепенни неща, които са напълно неутрални сами по себе си, да стават причина за другите да ни осъждат заради нашата „разпуснатост" или „липса на любов". Това е все едно да жертваме доброто си име заради една чиния чорба.

14:17 Това, което действително има значение в **Божието царство,** не са правилата за хранене, а духовните реалности. **Божието царство** е сферата, в която Бог е признат за Върховен Господар. В най-широк смисъл то включва всички, които дори и само на думи *изповядват* принадлежност към Бога. Но кръгът на истинското царство включва само новородените. Това е и смисълът на Божието царство тук.

От поданиците на царството не се очаква да бъдат експерти по храненето, гастрономи или познавачи на различните марки вина. Техният живот трябва да се характеризира с практическа **правда, мир** и хармония на характера и ум, настроен за **радост в Светия Дух.**

14:18 Няма значение какво яде или какво не яде човек. Това, което печели високата оценка на Бога и одобрението на човеците, е светият живот. Тези, които поставят ударението върху правдата, мира и радостта, служат на Христос, като се подчиняват на Неговите поучения.

14:19 И така, тук ние виждаме *още един принцип:* вместо да се караме за маловажни неща, трябва да полагаме всички усилия да поддържаме **мира** и хармоничните отношения в християнското събрание. Вместо да ставаме причина за препъване на другите, като им налагаме своите права, трябва да се стремим да ги назидаваме в най-святата вяра.

14:20 Бог върши **работа** в живота на всяко едно от Неговите деца. Страшно е дори да си помислим, че заради някое наше разбиране по такъв маловажен въпрос като **яденето,** пиенето или пазенето на дните ние можем да възпрепятстваме това дело в живота на някой по-слаб брат. За едно Божие дете сега всички храни са чисти. Но за него ще бъде погрешно да яде дадена храна, ако по този начин съблазнява някой брат или става причина той да се препъне в своя християнски вървеж.

14:21 Хиляди пъти по-добре е да се въздържим и да не ядем **месо,** нито да пием **вино,** нито **нещо** друго, чрез което можем да спънем **брат** си или да станем причина той да се подхлъзне в духовно отношение. Да се откажем от законните си права в този случай означава да платим една съвсем малка цена в грижите си за **слабия** ни брат.

14:22 Аз мога да имам пълна свобода да ям всякаква храна, знаейки, че Бог ни я е дал, за да я приемаме с благодарение, но не бива да парадирам лекомислено с тази своя свобода пред по-слабите си братя. По-добре би било да я упражнявам скрито, когато няма опасност да съблазня някого.

Добре е да ходим в пълно наслаждение от своята християнска свобода, без да се чувстваме ограничени от неоснователни угризения. Но още по-добре е да предпочетем да пренебрегнем законните си права, вместо да се осъждаме, че сме станали причина за препъване на другите. Този, който избягва да съблазнява другите, е **блажен** човек.

14:23 Що се отнася до слабия брат, за него е грешно да яде нещо, заради което изпитва угризения на съвестта. Тогава той не яде от **убеждение,** защото съвестта му не е чиста. А когато човек насилва съвестта си, той върши **грях.**

Наистина, човешката съвест не е непогрешим водач; тя трябва да бъде обучавана от Божието слово. Но както пише Мерил Ангър, „Павел тук постановява един закон, според който човек трябва да следва гласа на своята съвест дори когато тя не е достатъчно обучена; защото в противен случай ще бъде разрушен моралът на личността."[57]

15:1 Първите тринайсет стиха от 15 глава продължават темата на предишната глава – проблема за отношението ни към неутралните в морално отношение неща. Поводът за това е напрежението, появило се между вярващите, обърнали се от юдеизма и от езическите народи. Затова тук Павел се обръща с молба за хармонични взаимоотношения между тези две групи християни.

Силните (тоест тези, които се чувстват напълно свободни да вършат неща, неутрални в морално отношение) **не трябва да си угаждат,** като егоистично отстояват собствените си права, а да се отнасят с внимание и загриженост към **слабите** си братя, като носят техните **немощи.**

15:2 Тук принципът е следният: недей да живееш така, че да угаждаш на себе си; живей така, че да **угаждаш на ближния** си – за негово **добро** и за негово изграждане. Това е християнският подход.

15:3 **Христос** вече ни е дал пример за това. Той е живял така, че да угоди на Своя Отец, а не на Себе Си. Казал е: **„Укорите на ония, които укоряваха Тебе, паднаха върху Мене"** (Пс. 69:9). Това означава, че Той е бил погълнат до такава степен от мисълта за Божието име, че когато хората са обиждали Бога, Той е приемал думите им като лична обида.

15:4 Този цитат от Псалмите ни напомня истината, че всички старозаветни Писания **са били написани за наша поука.** Макар и да не са били написани лично *до* нас, те съдържат безценни поуки **за** нас. Когато се сблъскваме с проблеми, конфликти, беди и скърби, Писанията ни учат да бъдем твърди и ни дават **утеха.** По този начин, вместо да потънем под вълните, ние се държим над тях чрез **надеждата,** че Бог ще ни пренесе безопасно през всички беди.

15:5 Това съображение дава повод на Павел да изрази желанието **Бог,** Който ни дава издръжливост и **утеха,** да даде сила и на силните, и на слабите, и на християните-езичници, и на християните-евреи, за да живеят в единомислие **според** учението и примера на **Христос Исус.**

15:6 Резултатът от всичко това ще бъде, че светиите ще живеят в единодушие и единогласно ще славят **Бога и Отца на нашия Господ Исус Христос.** Представете си каква картина! Спасените евреи и спасените езичници славят Господа **„с едни уста"!**

В Посланието към римляните думата **„уста"** се споменава четири пъти. Тези четири споменавания рисуват отделни етапи от развитието на спасената душа. В началото устата на човека е пълна с „клевета и горест" (3:14). След това устата му се затваря и човекът се довежда като подсъдим пред Бога (3:19). После той изповядва с устата си, че Исус е Господ (10:9). И накрая, с устата си активно хвали и се прекланя пред Господа (15:9).

15:7 Всичко това води до появата на още един принцип. Независимо от различията, които могат да съществуват по въпроси от второстепенна важност, ние трябва **да се приемаме един друг така, както и Христос ни прие.** Това е и истинската основа за приемането на християните в местното събрание. Ние не се приемаме един друг заради деноминационната си принадлежност, духовна зрялост или социално положение, а се приемаме, защото **Христос** ни е **приел,** за **Божията слава.**

15:8 В следващите няколко стиха апостолът напомня на своите читатели, че служението на **Исус Христос** се отнася и за евреи, и за езичници, и че нашите сърца трябва да бъдат достатъчно големи, за да приемат и двете групи. Вярно е, че Христос дойде, за да служи на **обрязаните** – тоест на еврейския народ. Бог неколкократно обеща, че ще изпрати на Израел Месия, и Христовото идване потвърди истинността на тези **обещания.**

15:9 Но Христос носи благословения и на **езичниците.** Целта на Бога беше и народите да чуят евангелието и онези, които повярват, да **прославят Бога за Неговата** велика **милост.** Това не трябва да изненадва еврейските вярващи, тъй като то е пророкувано многократно в техните Писания. В Псалм 18:49 например Давид предусеща деня, в който Месията ще **пее** хвала на Бога между множество вярващи от езическите народи.

15:10 Във Второзаконие 32:43 езичниците са представени като хора, които се радват на благословенията на спасението заедно **с людете Му** – Израел.

15:11 В Псалм 117:1 пък четем как Израел призовава **езичниците** да **хвалят ГОСПОДА** по време на хилядолетното царство на Месията.

15:12 Последният, който добавя своето свидетелство за включването и на **езичниците** към господството на Месията, е **Исая** (Ис. 11:1, 10). Това, на което най-вече се набляга тук, е истината, че **езичниците** също ще участват в привилегиите на Месията и Неговото благовестие.

Господ Исус е **„Иесеевият корен"** в смисъл, че Той е Създателят на Иесей, а не в смисъл, че е произлязъл от Иесей (макар това *също* да е вярно). В Откровение 22:16 Исус говори за Себе си като за корена и потомъка на Давид. Що сѐ отнася до Неговото божествено естество, Той е Създателят на Давид, а що се отнася до Неговото човешко естество, Той е потомък на Давид.

15:13 И така, Павел завършва този пасаж с една благословия, в която моли **Бог,** Който дава добра **надежда** чрез благодатта, да изпълни светиите **с всякаква радост и мир** във вярата им в Него. Може би тук той си мисли специално за вярващите езичници, но молитвата му може да се приложи към всички вярващи. Истина е също така, че тези, чиято **надежда се преумножава чрез силата на**

Светия Дух, нямат време да се карат за маловажни неща. Нашата обща надежда е мощната обединяваща сила в християнския живот.

Ж. Благовестието в плановете на Павел (15:14-33)

15:14 В останалите стихове до края на 15 глава Павел излага причината, заради която той пише това Писмо до римляните, и голямото си желание да ги посети.

Макар и никога да не се е виждал с римските християни, Павел е **уверен,** че те ще приемат с радост неговите наставления. Тази негова увереност се основава на това, което апостолът е чул за тяхната **благост.** Освен това той е уверен и в тяхното **познаване** на християнското учение, което ги прави способни да **се наставляват** един друг.

15:15 Независимо от неговата увереност в техния духовен напредък и независимо от факта, че той е чужденец за тях, Павел не се колебае да им напомни за някои техни привилегии и отговорности. Дързостта, с която апостолът пише това Писмо, идва от **дадената му от Бога благодат** – тоест от **благодатта,** която го е определила за апостол.

15:16 Той е определен от Бога за служител, който има за задача да свещенослужи **на Исус Христос между езичниците.** Павел гледа на своята задача да служи на Божието благовестие като на свещеническа служба, в която той представя спасените езичници като благоприятен принос на Бога, защото те са били отделени за Бога от Светия Дух чрез новорождението. Г. Кемпбел Моргън възкликва:

„Каква ярка светлина хвърлят тези думи върху всички наши евангелизаторски и пастирски усилия! Всяка душа, спечелена чрез проповядване на благовестието, не само отива в едно място на сигурност и благословение, но е и принос за Бога – принос, който Му носи удовлетворение и който Той иска да Му дадем. Всяка душа, внимателно и търпеливо наставена в Христовото учение и по този начин направена съобразна с Неговия образ, е душа, която носи удоволствие на Отца. По този начин ние работим не само за спасението на хората, но и за да удовлетворим сърцето на Бога. Това е най-силният мотив за нашата работа." [58]

15:17 Ако Павел реши да се хвали с нещо, то това няма да бъде неговата собствена личност, а **Христос Исус.** И той няма да се похвали със своите собствени успехи, а с това, което **Бог** е благоволил да извърши чрез него. Един скромен служител на Христос не би се занимавал с неподобаващи хвалби, а би живял със съзнанието, че Бог го използва, за да осъществи Своите цели. Всяко изкушение, което подтиква човека към гордост, се преодолява от съзнанието, че той е нищо сам по себе си, че няма нищо, което да не е получил, и че не може да направи нищо за Христос без силата на Светия Дух.

15:18 Павел **не** се осмелява **да говори за** това, което **Христос** е направил чрез служението на другите. Той си позволява да говори само за това, което Господ е извършил чрез *него,* за да приведе **езичниците** към покорност както чрез това, което е казал, така и чрез това, което е направил – тоест както чрез посланието, което е проповядвал, така и чрез чудесата, които е извършил.

15:19 Господ е потвърдил посланието на апостола чрез чудесата, които са носели духовни поуки и които са предизвиквали удивление, а така също и чрез различните проявления на силата на Духа. В резултат на това Павел **напълно е проповядвал благовестието** в една област, която представлява окръжност с център **Ерусалим** и една от крайните ѝ точки е **Илирик** (на север от Македония, на Адриатическо море). Изразът **„от Ерусалим... до Илирик"** описва не толкова хронологическата последователност на служението на Павел, колкото *географския* му обхват.

15:20 Когато е следвал този маршрут, **целта** на апостола е била **да проповядва благовестието** в недостигнати от другите проповедници места. Неговите слушатели са били главно езичници, които никога преди това не са били чували за **Христос.** Следователно апостолът не е градял на нечия чужда **основа.** Примерът на Павел, който е служел като пионер в нови места, не налага непременно на всички други служители на Господа да вършат абсолютно същото. Има служители, които Господ призовава да дойдат след това и да бъдат учители след основаването на новите църкви.

15:21 Тази основополагаща дейност сред езичниците изпълнява пророчеството на Исая (52:15), според което езичниците, които никога преди това не са били евангелизирани, ще **видят,** и онези, които никога преди това не са **чули** благата вест, ще **разберат** и ще откликнат с истинска вяра.

15:22, 23 В желанието си да разорява „неразорани целини" Павел е бил прекалено заето, за да отиде в Рим до този момент. **Но сега** вече основата е положена в областта, за която той говори в 15:19, и други могат да дойдат и да градят на тази основа. Затова Павел е свободен да изпълни отдавнашното си **желание** – да посети Рим.

15:24 Според плана си апостолът възнамерява да спре в Рим на път **за Испания.** Той няма да има възможност да остане толкова, че да може да се **насити** на **общението** със своите братя колкото желае, но желанието му ще бъде задоволено поне до известна степен. И той знае, че тогава те ще го изпратят, за да завърши пътуването си до Испания.

15:25 А междувременно апостолът ще отиде в Ерусалим, за да предаде помощта, събрана от езическите църкви, за нуждаещите се **светии** в Юдея. Това е „милостинята", за която се говори в 1 Коринтяни 16:1 и във 2 Коринтяни 8 и 9 глава.

15:26, 27 Вярващите в **Македония и Ахая** са дали с радост своя принос за помощта, предназначена да облекчи положението на **бедните** християни в Ерусалим. Тази помощ е била събрана на доброволни начала и нейното събиране е напълно естествено. Езичниците са облагодетелствани чрез идването на благовестието от еврейските вярващи и затова е напълно естествено сега те да послужат на своите еврейски братя **в материалните** неща.

15:28, 29 Веднага след като изпълни тази своя мисия и предаде обещаната помощ, Павел ще отиде в Рим на **път за Испания.** Той е напълно уверен, че неговото пътуване до Рим ще бъде придружено от **изобилно благословение от благовестването,** което **Христос** винаги излива, когато Божието слово се проповядва в силата на Светия Дух.

15:30 Апостолът приключва този параграф, като се обръща към братята с пламенен призив за **молитва.** Основанието за този призив е тяхното единство в **Господ Исус Христос** и **любовта,** която идва от Светия **Дух.** Той ги моли да го придружават **в** усърдна **молитва към Бога за** него. Както казва Ленски: „Това е един призив за борба в молитва, в която вярващият влага цялото си сърце и душа, както правят състезателите на арената."[59]

15:31 Дадени са четири специфични повода за молитва. *Най-напред* Павел иска да се молим той да **бъде избавен от** непокорните на вярата **в Юдея, които** се противопоставят фанатично на благовестието, също както е правил и той преди обръщението си.

На *второ* място, той иска римляните да се молят за еврейските **светии,** така че те да се отнесат благоприятно към помощта, която езичниците са събрали за тях. У еврейските вярващи все още има останки от силни религиозни предразсъдъци по отношение на вярващите езичници и по отношение на проповядващите сред езичниците. И освен това винаги съществува възможността хората

да се обидят просто при мисълта, че им дават „милостиня“. Често пъти ни е нужна много повече благодат, за да получаваме, отколкото за да даваме!

15:32 *Третата* молба на Павел е Божията воля да бъде такава, че неговото пътуване до Рим да бъде радостно. Думите **„с Божията воля“** изразяват желанието на Павел да бъде воден от Господа във всичко.

И на *последно* място апостолът моли неговото пътуване да бъде такова, че той да **може да си почине** между тях по време на своето бурно и изтощително служение.

15:33 Тук Павел завършва главата със следната молитва: **Бог,** Който е източникът **на мира,** да бъде с всички тях. В 15 глава Господ е наречен *„Бог на твърдостта и на утехата“* (5 ст.), *„Бог на надеждата“* (13 ст.) и сега **„Бог на мира“.** Той е източникът на всяко добро и на всичко, от което нещастният грешник се нуждае сега и завинаги. **Амин.**

3. Благовестието при оценяването и признаването на другите (16 гл.)

На пръв поглед последната глава от Посланието към римляните изглежда като един безинтересен списък от имена, които едва ли имат някакво значение за нас днес. Но когато разгледаме тази уж безинтересна глава по-внимателно, се оказва, че тя съдържа много важни поуки за вярващия.

16:1 Фива ни е представена като **„служителка**[60] **на църквата в Кенхрея“,** което обаче не означава, че тя е принадлежала към някакъв специален религиозен ордер. Всяка сестра, която служи по някакъв начин на местното събрание, може да бъде наречена „служителка“.

16:2 Винаги, когато са пътували от една църква в друга, ранните християни са носели препоръчителни писма в знак на уважение към църквата и за улеснение на пътуващия християнин.

Ето защо апостолът тук представя Фива и ги моли да я приемат като истинска вярваща – **така както прилича** на светии. Освен това той ги моли да ѝ помогнат по всякакъв възможен начин. Апостолът я препоръчва затова, защото тя е била посветила себе си на служението на много други, включително и на самия Павел. Може би именно Фива е неуморната сестра, която винаги е показвала гостоприемство към проповедниците и другите вярващи в Кенхрея.

16:3 След това Павел изпраща поздрави на **Прискила и Акила,** негови доблестни **сътрудници в** служението на **Христос Исус.** Колко много трябва да сме благодарни за християнските семейства, които отдават себе си като възлияние в жертвоготовен труд за Христовото дело!

16:4 Имало е време, когато Прискила и Акила са **рискували** живота **си за** Павел – една героична постъпка, за която не знаем нищо повече освен казаното в този стих. Апостолът е благодарен, а така също и **църквите на** обърналите се **езичници,** на които той служи.

16:5 „Поздравете и домашната им църква.“ Под „домашна църква“ се разбира едно действително общество от вярващи, които са се срещали в тяхната къща. Църковните сгради са били непознато явление до късните години на втори век. Преди това, когато Прискила и Акила са живеели в Коринт, в техния дом също се е събирала църква.

Епенет означава „достоен за хваление“. Без съмнение този първи обръщенец от провинция Ахая [61] се е оказал достоен за своето име човек. Павел го нарича **възлюбения ми*** Епенет.

16:6 Изобилието от женски имена в тази глава показва какъв широк диапазон на действие може да има служението на жените (1, 3, 6, 12 ст. и др.). **Мария** е ед-

* Оригиналната дума в гръцкия текст означава „възлюбен“ или „обичан“, а не „любезен“, каквото е било значението на думата по времето, когато е превеждана Библията на бълг. ез. – Бел на прев.

на от сестрите, работили храбро за светиите.

16:7 Ние не знаем кога точно **Андроник и Юния** са били **затворници заедно** с Павел и не можем да кажем със сигурност дали думата **„сродници"** означава, че те са били истински роднини на Павел или само негови сънародници. Също така не можем да кажем дали изразът **„които между апостолите се считат за бележити"** означава, че те са били уважавани *от* **апостолите** или че самите те са били забележителни **апостоли.** Това, което знаем със сигурност, е, че те са станали християни **преди** Павел.

16:8 След това се запознаваме с **възлюбения** от апостола **Амплият.** Сигурно никога нямаше да чуем за тези хора, ако не беше връзката им с Голгота. Това е единственото величие, което притежава всеки един от нас.

16:9 Урван е наречен **„съработник в Христа"**, а **Стахис – възлюбен.** 16 глава на Посланието до римляните е като една миниатюрна картина на Христовото съдилище, на което всеки вярващ ще получи похвала за всяка показана вярност към Христос.

16:10 Апелий е преминал успешно през някакво голямо изпитание и е спечелил титлата **„одобрен в Христос".**

Павел поздравява **семейството на Аристовул,** имайки вероятно предвид християнските роби на този внук на Ирод Велики.

16:11 Може би **Иродион** също е роб. Тъй като е **роднина** на Павел, вероятно той е единственият роб *евреин* в семейството на Аристовул.

Някои от робите в семейството на **Наркис** също са вярващи и затова Павел и на тях изпраща поздрави. Дори и хората, които стоят на най-ниското стъпало на социалната стълбица, не са изключени от най-големите благословения на християнството. Фактът, че в този списък са включени и имена на роби, показва по един прекрасен начин, че в Христос всички социални различия биват заличени, тъй като вярващите са едно в Него.

16:12 Трифена и **Трифоса** са жени, чиито имена означават „изтънчена" и „нежна", но това не им пречи да работят упорито в служението за Господа. **Възлюбената Персида** е още една от жените-работнички, от които има толкова голяма нужда в местните събрания и които рядко се оценяват по достойнство, преди да са ни напуснали.

16:13 Вероятно **Руф** е синът на Симон, който носи кръста на Исус (Мат. 27:32). Той е „избран от Господа" не само що се отнася до неговото спасение, но и по отношение на християнския си характер, тоест той е избран светия. **Майката** на Руф се е отнасяла с майчинска загриженост към Павел и затова е спечелила изпълненото с обич име **„моята майка".**

16:14, 15 Може би **Асинкрит, Флегонт, Ерма, Патрова** и **Ермия** са едни много активни хора в някоя домашна църква като църквата на Прискила и Акила (16:3, 5). **Филолог и Юлия, Нирей и сестра му, и Олимпана** вероятно образуват ядрото на някоя друга домашна църква.

16:16 Светата целувка е обичайният начин на поздравление между светиите по онова време и продължава да се практикува в някои църкви и до днес. Тя е наречена **„света целувка"**, за да ни предпази от недостойни асоциации. В нашите общества целувката като цяло е заместена от ръкуването.

Църквите в Ахая, където Павел пише това Писмо, се присъединяват към неговия поздрав.

16:17 Апостолът не може да завърши своето Писмо, без да ги предупреди за опасността от нечестиви учители, които могат да се промъкнат тайно в църквата. Християните трябва да бдят и да забелязват всички подобни хора, които образуват партии около себе си и поставят капани, в които падат непредпазливите. Те трябва непрекъснато да внимават, за да забележат онези, чиито

проповеди се **противопоставят на** здравото **учение,** което християните са **научили,** и **да се отстраняват от тях** напълно.

16:18 Тези лъжливи учители не се подчиняват на **нашия Господ Исус Христос.** Те се подчиняват на желанията на **корема си** и много добре умеят да „прилъгват сърцата на простодушните" с обаятелни и **ласкателни думи.**

16:19 Павел **се радва,** че **послушността** на неговите читатели към Господа е известна на всички, но въпреки това продължава да иска от тях да бъдат „мъдри относно **доброто,** а прости относно **злото".**

16:20 По този начин **Бог,** Който е източникът на **мира,** ще им даде скорошна победа над **Сатана.**

В своето характерно благопожелание апостолът желае Бог да им даде всякаква благодат по пътя към славата.

16:21 Ние вече познаваме **Тимотей,** Павловия син във вярата и негов верен сътрудник, но не знаем нищо за **Луkий,** с изключение на това, че и той като Павел има еврейски произход. Вероятно вече сме се срещали и с **Ясон** (Деян. 17:5) и със **Сосипатър** (Деян. 20:4), които също са евреи.

16:22 Тертий е човекът, на когото Павел диктува **това Послание.** Тук той си позволява да добави своите лични поздравления към читателите.

16:23 В НЗ има най-малко четирима души, познати под името **Гай.** Тук може би става въпрос за същия Гай, за който се споменава в 1 Коринтяни 1:14. Той е известен със своето гостоприемство не само на Павел, но и на всички християни, които са имали нужда от него. **Ераст** е **градският ковчежник** на Коринт, но не можем да кажем със сигурност дали той е същият човек, за когото се говори в Деяния 19:22 и/или във 2 Тимотей 4:20, или не. **Кварт** е споменат просто като един брат, но каква чест, каква почит за него е това!

16:24 „Благодатта на нашия Господ Исус Христос да бъде със всички вас" е типичното благопожелание, с което Павел завършва своите Писма. То е същото като благопожеланието в 20 ст., с едно малко допълнение – местоимението **„всички".** Всъщност в повечето ръкописи на Посланието към римляните този стих е последният, като хвалението от 25 до 27 стих идва *след 14 глава.* 20 стих е изпуснат в александрийския текст. Както благопожеланието, така и хвалението представляват един много красив завършек на тази книга. *И двете* свършват с **„Амин".**

16:25 И така, Посланието завършва с една възхвала. Тя е отправена към Бога, Който може да утвърди Своите хора според **благовестието,** което Павел проповядва и което той нарича **„моето благовестие".** Има само един път за спасение, разбира се, но благовестието е поверено на Павел като на „апостол сред езичниците", докато Петър например го проповядва сред евреите. Това е публичното разгласяване на посланието за **Исус Христос,** засягащо **откриването** на една чудесна истина, която е била **пазена в тайна от вечни времена.** Думата **„тайна"** в НЗ означава истина, която не е била позната никога преди това и която човешкият ум никога не би могъл да разкрие сам, без тя да му бъде специално изявена.

16:26 Конкретната тайна, за която се говори тук, е истината, че вярващите евреи и вярващите езичници стават сънаследници и заедно части на Христовото тяло и участници в Неговото обещание в Христа чрез благовестието (Еф. 3:6).

Тази тайна **сега е била изявена** чрез Писанията на пророците – не пророците от СЗ, а пророците от новозаветния период. Тя не е била известна в старозаветните Писания, но е изявена сега в **пророческите Писания** на НЗ (вж. Еф. 2:20; 3:5).

Това е посланието на благовестието, което Бог е заповядал **да бъде известе-**

но на всички народи, за да могат хората да се подчинят на **вярата** и да бъдат спасени.

16:27 Единствен Бог е източникът и изявата на чистата мъдрост и на Него да бъде **слава чрез Исуса Христа,** нашия Посредник, **за вечни векове!**

Така Павел завършва своето величествено Послание до римляните. Колко сме задължени за него на Господа! И колко бедни бихме били без него! **Амин.**

Крайни бележки

1) (1:4) Някои тълкуватели смятат, че Духът на святост се отнася за Самото свято Същество на Христос, тоест Неговия Собствен човешки дух.
2) (1:29) Много често в някои текстове е употребена думата „неправда“ вместо думата „*разврат*“. Това е грешка, която се дължи на близките звучения на думите *poneria* (неправда) и *porneia* (разврат).
3) (1:31) 31 ст. съдържа пет думи, които започват с отрицателната представка „а-“ (ср. а-теист), подобни на българските прилагателни, които започват с представката „не-“: „ненавистници“, „непокорни“ и др. В критическия (НО) текст една от думите е изпусната: „непростимелни“ *(aspondous)*, тъй като много прилича на „немилостиви“ *(astorgous)*.
4) (2:4) A. P. Gibbs, *Preach and Teach the Word,* p. 12/4.
5) (2:6) Lewis S. Chafer, *Systematic Theology,* III:376.
6) (3:22) В някои текстове е изпуснато „и на всички“.
7) (3:23) Тук формата на глагола на гръцки е аорист, изразяващ минало свършено време.
8) (Екскурс) Същото важи и за еврейски и гръцки.
9) (3:24) T. Pierson, *Shall We Continue in Sin?*
10) (3:24) Paul Van Gorder, in *Our Daily Bread.*
11) (3:30) Кренфилд посочва (в „*Римляни*“ I:222), че опитите да се открие някаква много тънка разлика, не са убедителни. Августин може би е бил прав, когато е приписал тази промяна на желанието за риторично разнообразие.
12) (4:1) Или: „...какво ще кажем, че нашият (пра)отец Авраам е намерил според плътта?“
13) (4:13) *Всекидневни бележки на Библейското дружество* (по-нататъшна информация не ни е известна).
14) (4:19) Макар и в някои ръкописи да е изпуснато „не“-то, значението и в двата случая е едно и също.
15) (4:24) C. H. Mackintosh: *The Mackintosh Treasury: Miscellaneous Writings by C. H. Mackintosh,* p. 66.
16) (5:11) Употребата на думата „atonement“ (изкупление: бел. на прев.) в ПБКДж от 1611 г. е съвсем правилно, тъй като тогава тя е означавала „примирение“ или „помирение“.
17) (6:1) J. Oswald Sanders, *Spiritual Problems,* p. 112.
18) (6:4) Charles Hodge, *The Epistle to the Romans,* p. 196.
19) (6:11) Ruth Paxson, *The Wealth, Walk, and Warfare of Christian,* p. 108.
20) (6:11) C. E. Macartney, *Macartney's Illustrations,* pp. 378, 379.
21) (6:14) James Denny, „St. Paul's Epistle to the Romans,“ *The Expositor's Greek Testament,* II:635.
22) (6:19) Charles Gahan, *Gleanings in Romans,* in loco.
23) (6:21) Marcus Rainsford, *Lectures on Romans,* VI, p. 172.
24) (6:21) Pierson, *Shall We Continue In Sin?*
25) (7:15) Harry Foster, article in *Toward the Mark,* p. 110.
26) (7:23) George Cutting, „The Old Nature and the New Birth“ (booklet), p. 33.
27) (8:1) Общоприето е мнението, че думите „които ходят не по плът, но по дух“ са преписани погрешно от 4 стих. Но те действително се срещат в повечето ръкописи и може би просто дават едно по-подробно описание на онези, които са в Христос.

28) (8:10) Трудно е да се каже за кой точно дух *(pneuma)* става въпрос тук, тъй като в оригиналните текстове всички букви са били „главни". Преводачите на НИПБ-КДж са поставили главна буква, смятайки, че става въпрос за *Светия* Дух. Ние смятаме, че става въпрос за духа на вярващия (човешкия дух) и затова думата трябва да бъде изписана с малка буква.
29) (8:15) Вж. 28 забележка. Тук алтернативното значение на Духа не е *човешкият* дух, а отношение, противоположно на робството.
30) (8:18) В еврейски думата за *„слава"* произхожда от глагола *„тежа"*. Оттук юдеите могат да видят играта на думи, макар и забулена до известна степен от гръцкия език.
31) (8:31) Това е мотото на живота на Джон Калвин.
32) C. H. Mackintosh (по-нататъшна информация не ни е известна).
33) (8:37) Един съвсем буквален превод на тази дума е „суперпобедители" *(hupernikomen)*.
34) (8:39) Тези думи се използват например и в астрологията.
35) (9:4) *The New Scoffield Reference Bible*, p. 1317.
36) (9:5) За повече подробности по този въпрос вж. Hodge, *Romans*, стр. 299-301.
37) (9:16) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, pp. 335, 336.
38) (9:21) Albert Barnes, *Barnes's Notes on the New Testament*, p. 617.
39) (9:23) Charles R. Erdman, *The Epistle of Paul to the Romans*, p. 109.
40) (10:10) William Kelly, *Notes on the Epistle to the Romans*, p. 206.
41) (10:10) James Denny, quoted by Kenneth Wuest in *Romans in the Greek New Testament*, p. 178.
42) (10:14) Hodge, *Romans*, p. 545.
43) (11:1) Тъжно е да се отбележи, че много от хората, които присвояват за църквата обещаните благословения за Израел, в същото време с голяма готовност оставят за него пророкуваните проклятия!
44) (11:32) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, p. 871.
45) (11:33) Arthur W. Pink, *The Attributes of God*, p. 13.
46) (12:1) Norman Grubb, *C. T. Stud, Cricketer and Pioneer*, p. 141.
47) (12:6) Hodge, *Romans*, p. 613.
48) (12:6) A. H. Strong, *Systematic Theology*, p. 12.
49) (12:6) Определителният член, използван в оригинала, практически има значението на местоимение.
50) (12:19) R. C. H. Lenski, *St. Paul's Epistle to the Romans*, p. 780.
51) (12:21) J. N. Darby, from footnote on Romans 12:21 in his *New Testament*.
52) (12:21) Джордж Уошингтън Карвър (по-нататъшна информация не ни е известна).
53) (12:21) Qouted by Charles Swindoll in *Growing Strong in the Seasons of Life*, стр. 69, 70.
54) (13:4) Обикновените думи за „убивам" и „умъртвявам" са *„qatal"* и *„harag"*. В Десетте Божии заповеди се използва думата *„rahats"* („отнемам предумишлено живота на някого"), което ясно личи и от гръцкия текст.
55) (13:9) В някои ръкописи тази заповед е изпусната.
56) (14:10) Някои древни ръкописи (като критическия [НО] текст) гласят „пред Божието съдилище" вместо „пред Христовото съдилище" (като традиционният текст и текстът на повечето ръкописи), но ние знаем, че *Христос* ще бъде съдията, тъй като Отец е предал целия съд на Него (Йоан 5:22).
57) (14:23) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary*, p. 219.
58) (15:16) Morgan, *Searchlights*, p. 337.

59) (15:30) Lenski, *Romans,* p.895.
60) (16:1) Женският род на думата *„diakonos"* (служител, дякон) може би щеше да бъде използван, ако се имаше предвид някаква специфична за жените служба.
61) (16:5) Критическият (НО) текст гласи *Азия* (но Коринт, откъдето

вероятно пише Павел, е бил в *Ахая*).

Библиография

Cranfield, C. E. B.
The Epistle to the Romans, Vol. I (ICC),
Edinburgh: T. & T. Clark Ltd., 1975.

Denney, James,
„St. Paul's Epistle to the Romans,"
The Expositor's Greek Testament, Vol. II.
Grand Rapids,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Company, 1961.

Erdman, C. R.,
The Epistle of Paul to the Romans,
Philadelphia: The Westminster Press, 1925.

Gahan, Charles,
Gleanings in Romans,
Published by author.

Hodge, Charles,
Commentary on the Epistle to the Romans,
New York: George H. Doran Company,
1886.

Kelly, William,
Notes on the Epistle to the Romans,
London: G. Morrish, 1873.

Lenski, R. C. H.,
St. Paul's Epistle to the Romans,
Minneapolis: Augsburg Publishing House,
1961.

Newell, William R.,
Romans Verse by Verse,
Chicago: Moody Press, 1938.

Rainsford, Marcus,
Lectures on Romans VI,
London: Charles J. Thynne, 1898.

Shedd, William G. T.,
A Critical and Doctrical Commentary on the Epistle of St. Paul to the Romans,
Grand Rapids: Zondervan, 1967.

Stifler, James M.,
The Epistle to the Romans: A Commentary Logical and Historical,
Chicago: Moody Press, 1960.

Wuest, Kenneth S.,
Romans in the Greek New Testament,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Company, 1964.

Първото послание на апостол Павел към коринтяните

Въведение

I. Уникално място в Канона

Първото послание към коринтяните е една „проблемна" книга в смисъл, че в нея Павел разглежда проблемите, с които се сблъсква събранието на Господа в порочния град Коринт. Поради тази причина то е особено необходимо на съвременните църкви, които са затрупани от проблеми. В него са разглеждани изключително важни въпроси, като въпросите за разцепленията, издигането в култ на отделни водачи, неморалното поведение, съдебните борби между вярващите, семейните проблеми, съмнителните практики и управлението на духовните дарби.

Не бива обаче да се смята, че Писмото разглежда единствено проблеми. Тук се намира и 1 Коринтяни 13 – най-красивото есе върху любовта не само в Библията, но и в *цялата* световна литература. Тук са също така и забележителното учение за възкресението – както на Христос, така и нашето (15 гл.), наредбата за Господната вечеря (11 гл.) и заповедта за участие в събирането на помощи (16 гл.).

Без това Първо послание към коринтяните всички ние щяхме да бъдем много по-бедни. То е едно малко съкровище, пълно с практически съвети за християните.

II. Авторство

Всички изследователи единодушно смятат, че това, което ние наричаме Първо послание към коринтяните, е автентичен продукт на Павловото перо. Някои от тях (главно либералните) твърдят, че виждат някакви „добавки" към Писмото, но според нас това са субективни предположения, които не намират никаква подкрепа в ръкописите. Текстът на 1 Коринтяни 5:9 явно намеква за едно по-предишно (неканонично) писмо на Павел, което коринтяните не са разбрали правилно.

Външните доказателства за Първото послание към коринтяните са много ранни. Книгата е спомената изрично от Климент от Рим (95 г. пр. Хр.) като „Посланието на благословения апостол Павел". Други ранни църковни писатели, които цитират книгата, са Поликарп, Юстин Мартир, Атенагор, Ириней, Климент от Александрия и Тертулиан. Тя е включена и в Мураторианския канон, а така също и в еретическия „канон" на Маркион „*Апостоликон*" след Галатяни.

Вътрешните доказателства са също много убедителни. Освен присъствието на името на Павел в 1:1 и 16:21 аргументите, които авторът развива в 1:12-17 и в 3:4, 6, 22, също подкрепят авторството на Павел. Съвпаденията с пасажи от Деянията и други Писма на Павел, както и силното присъствие на искрена апостолска загриженост изключват възможността за каквато и да било фалшификация и правят аргументите в подкрепа на неговата автентичност непоклатими.

III. Датиране

Павел изрично казва, че пише това Писмо от Ефес (16:8, 9; ср. 19 ст.). Тъй като апостолът е служил там в продължение на три години, най-вероятно Първото

Послание до коринтяните е било написано през втората половина на това продължително служение или някъде през 55 или 56 г. сл. Хр. Някои изследователи предполагат, че то може да е било написано и по-рано.

IV. Историческа обстановка и тема

Древният град Коринт се намирал (и все още се намира) в Южна Гърция, западно от Атина, на един от стратегическите търговски пътища от времето на Павел. Той бил голям център за международна търговия, което предполага наличието на интензивен транспорт. Поквареното религиозно съзнание на хората станало добра почва за развитието на най-ужасни форми на неморалност, така че името Коринт скоро станало пословично за всичко нечисто и чувствено. Градът придобил толкова лоша слава, че хората дори измислили от името му глагола *„korinthiazomai"*, който означавал *„водя покварен живот"*.

Апостол Павел посетил Коринт за пръв път по време на второто си мисионерско пътешествие (Деян. 18). Найнапред той работил сред юдеите заедно с Прискила и Акила, с които правел палатки. Когато повечето юдеи отхвърлили неговото послание, той се обърнал към езичниците в Коринт. Вследствие на проповядването на евангелието се спасили души и се образувала църква.

Около три години по-късно, по времето, когато Павел проповядвал в Ефес, той получил писмо от Коринт, в което вярващите му разказвали за трудностите на събранието там и му задавали различни въпроси във връзка с проблемите на практическия християнски живот. Отговорът на това писмо представлява и нашето Второ Послание до коринтяните.

Темата на Посланието е как да бъде поправена една светска и плътска църква, която се отнася толкова лекомислено към проблемите, грешките и действията, на които апостол Павел гледа с такава голяма тревога. Според едно кратко и ясно обобщение на Мофат: „Църквата е била в света, както е трябвало и да бъде, но и светът е бил в църквата, както не е трябвало да бъде."

И тъй като подобна ситуация все още не е необичайно явление за много съвременни събрания, актуалността на проблемите на коринтската църква не е престанала да ни вълнува и до днес.

Схема на изложението

I. Въведение
А. Поздрав (1:1-3)
Б. Благодарение (1:4-9)
II. Нередности в църквата
А. Разцепления сред вярващите (1:10-4:21)
Б. Неморално поведение сред вярващите (5 глава)
В. Съдебни процеси сред вярващите (6:1-11)
Г. Нравствена разпуснатост сред вярващите (6:12-20)
III. Апостолските отговори на проблемите на църквата (7-14 гл.)
А. Относно брака и безбрачието (7 гл.)
Б. Относно яденето на идоложертвено (8:1-11:1)
В. Относно покриването на главите на жените с кърпи (11:2-16)
Г. Относно Господната вечеря (11:17-34)
Д. Относно дарбите на Духа и тяхната употреба в църквата (12-14 гл.)
IV. Отговорът на Павел на хората, които отричат възкресението (15 гл.)
А. Сигурността на възкресението (15:1-34)
Б. Разглеждане на възраженията против възкресението (15:35-57)

- В. Заключителен призив в светлината на факта на възкресението (15:58)
- V. Последният съвет на Павел (16 гл.)
- А. Относно събирането на дарения (16:1-4)
- Б. Относно Неговите собствени планове (16:5-9)
- В. Заключителни увещания и поздрави (16:10-24)

Коментар

I. Въведение

А. Поздрав (1:1-3)

1:1 Павел е **призован да бъде апостол на Исус Христос** по пътя за Дамаск. Този призив не е дошъл от или чрез хора, а директно от Господ Исус. **„Апостол“** буквално означава „изпратен“. Първите апостоли са били свидетели на Христос във възкресението. Те също така са могли да извършват чудеса, с които да потвърдят божествеността на проповядваното послание. Павел може спокойно да каже с езика на *Френсис Бийвън:*

Христос, Синът на Бога, ми възложи
да работя на среднощно поле.
Христос ме мощно ръкоположи
с прободените Си ръце.

По времето, когато Павел пише това Писмо, с него е още един **брат** на име **Состен** и затова Павел решава да поздрави читателите на Писмото и от негово име. Не можем да знаем със сигурност дали това е същият Состен от Деянията на апостолите 18:17, който е бил началникът на синагогата и за който се казва, че е бил бит публично от гърците. Може би точно този водач е бил спасен чрез проповядването на Павел и сега вече му помага в делото на благовестието.

1:2 Писмото е отправено най-напред към **„Божията църква, която е в Коринт“**. Обнадеждаващо е да знаем, че на земята няма толкова покварено място, в което да не може да се основе събрание, принадлежащо на Бога. По-нататък за коринтското събрание се казва, че в него се намират онези, които са **осветени в Христа Исуса, призовани да бъдат светии.** Тук **„осветени“** означава „отделени за Бога от света“ и описва *положението* на всички, които принадлежат на Христос. Що се отнася до тяхното *практическо състояние,* те трябва да се отделят всеки ден, като живеят свят живот.

Някои хора твърдят, че освещението е определен акт на благодат, чрез който човек получава освобождение от грешната си природа. Това учение не се подкрепя от този стих. Коринтските християни са доста далеч от практическата святост, но въпреки това те си остават по положение **осветени** от Бога.

Като светии те участват в едно велико общение: **„... призовани да бъдат светии, заедно с всички, които призовават на всяко място името на Исуса Христа, нашия Господ, Който е и техен, и наш.“** И макар че наставленията на това Послание са насочени главно към светиите в Коринт, те също така могат да се отнесат и към всички участници в световното общество, които признават господството на Христос.

1:3 Първото послание към коринтяните представлява по особен начин едно Писмо на Неговото господство. При разглеждането на множеството проблеми на събранието и личния живот на неговите членове апостолът непрекъснато напомня на своите читатели, че Исус Христос е Господ и че всичко, което правим, трябва да го правим, признавайки тази велика истина.

Характерното поздравление на Павел може да се прочете в 3 стих. Думите **благодат и мир** представляват едно обобщение на цялото евангелие. **Благодатта** е източникът на всяко благосло-

вение, докато **мирът** е резултатът в живота на един човек, който приема Божията благодат. Тези големи благословения идват **„от Бога нашия Отец и от Господа Исуса Христа“.** Павел не се колебае да спомене **Господ Исус** заедно с **Бог, нашия Отец.** Това е един от стотиците примери в НЗ, които говорят за равенството на Господ Исус с Бог Отец.

Б. Благодарение (1:4-9)

1:4 След като завършва своя поздрав, апостолът се обръща към Бога с думи, с които Му благодари за коринтяните и за чудесното дело, което Той е извършил в техния живот (4-9 ст.) Характерът на Павел показва една особено благородна черта, а именно – че той винаги се стреми да намери нещо похвално в живота на своите вярващи братя и сестри. Дори когато техният пракически живот не заслужава особена похвала, той пак може да **благодари** на своя **Бог** най-малкото за това, което е направил за тях. Такъв е и случаят тук. Коринтяните са далеч от това, което ние наричаме „духовни християни“, но Павел може поне да благодари **за Божията благодат, която им е била дадена в Христа Исуса.**

1:5 Конкретното изявление на Божията благодат в коринтяните е това, че те са били богато надарени с дарбите на Светия Дух. Павел уточнява, като казва, че те се били обогатени чрез Него **във всяко слово и всяко знание,*** вероятно имайки предвид дарбите на говорене на езици, *тълкуване на езици и знание,* които те са получили в изключителна степен. **Словото** е външната изява, а **знанието** – вътрешното разбиране.

1:6 Фактът, че те имат тези дарби, е потвърждение на Божието дело в техния живот и точно това има предвид и Павел когато казва: **„по който начин се потвърди свидетелстването за Христа между вас.“** Те са чули **свидетелството на Христос,** приели са го чрез вяра и Бог е потвърдил, че те наистина са спасени, като им е дал тези свръхестествени сили.

1:7 Що се отнася до притежанието на дарбите, коринтската църква не е по-долна от която и да било друга църква. Но простото притежание на тези дарби не е само по себе си белег на истинска духовност. Павел наистина благодари на Господа за нещо, за което коринтяните сами не са пряко отговорни. Дарбите се дават от възнесения Господ без значение на каквито и да било лични заслуги от страна на човека. Ако един човек има някаква дарба, той не трябва да се гордее с нея, а да я използва скромно за Господа.

Плодът на Духа е нещо съвсем различно от дарбите. Той включва личното предаване на вярващия на управлението на Светия Дух. Апостолът не може да похвали коринтяните за някакво свидетелство на Духа в техния живот, а само за това, което Господ им е подарил като Суверен – нещо, което те не могат да контролират.

По-нататък в Посланието апостолът ще трябва да порицае светиите заради тяхната злоупотреба с дарбите, но тук той желае да изрази своята благодарност, че те са получили тези дарби в такива необикновени размери.

Коринтяните с нетърпение **чакат явяването на нашия Господ Исус Христос.** *Изследователите* на Библията не могат да се споразумеят дали това се отнася до идването на Христос за Неговите светии (1 Сол. 4:13-18), или за идването на Господа заедно с Неговите светии (2 Сол. 1:6-10), или и за двете. В първия случай това ще бъде едно явяване на Христос само на вярващите, докато във втория Той ще се яви на целия свят. И Грабването, и славното явяване на Христос се очакват **с нетърпение** от вярващите.

* Букв. превод.; преводът от 1924 г. гласи: „...във всичко, в пълна сила да говорите за Него“. – Бел. на прев.

1:8 Сега Павел изразява увереността, че Господ също така **ще утвърждава** светиите **до края, за да** могат да **бъдат безупречни в деня на нашия Господ Исус Христос.** И още веднъж ни прави впечатление, че благодарението на Павел засяга не толкова това, което са направили коринтяните, колкото това, което ще направи Бог. Тъй като са уповали на Христос и тъй като Бог е потвърдил този факт с даването на дарбите на Духа, Павел е уверен, че Бог ще ги запази за Себе Си до идването на Христос за Неговия народ.

1:9 Оптимизмът на Павел относно коринтяните се основава на верността на **Бога,** Който ги е призовал да участват **в общението на Неговия Син.** Той знае, че след като Бог е решил да плати такава огромна цена, за да ги направи наследници на живота на **нашия Господ,** Той никога няма да ги остави да се изплъзнат от Неговата ръка.

II. Нередности в църквата

А. Разцепления сред вярващите (1:10-4:21)

1:10 Апостолът вече е готов да започне разглеждането на въпроса за **раздорите** в църквата (1:10:4:21). В началото той отправя едно прекрасно увещание за единство между вярващите. Вместо да им заповядва с авторитета на апостол, Павел ги умолява с нежността на брат. Призивът за единство се основава на **името на нашия Господ Исус Христос** и тъй като името представлява Личността, може да се каже, че той се основава на всичко, което Господ Исус Христос е и е направил. До този момент коринтяните са възвеличавали имената на хора, което е могло да доведе единствено до разцепления. Павел ще възвеличи името на Господ Исус, защото знае, че само по този начин може да се постигне единство сред Божиите хора. **„Да говорим в съгласие"** означава да бъдем **единомислени** и единодушни; да бъдем едно по отношение на верността и лоялността. Това единство се получава само когато християните имат Христовия ум и затова в следващите стихове Павел ще им каже как могат да мислят по начина, по който Христос мисли.

1:11 Павел е разбрал за **разприте** между християните в Коринт от **Хлоините домашни.** Посочвайки името на хората, които са му дали тази информация, Павел постановява един важен принцип в християнското поведение. Ние не трябва да говорим нищо по адрес на нашите вярващи събратя, ако не сме готови да отговаряме с името си за всяка казана дума. Ако всички следвахме този пример, голяма част от празните клюки и слухове, които днес тормозят църквата, щяха да бъдат избегнати.

1:12 В местното събрание в Коринт са били образувани отделни секти или партии, всяка от които е държала на авторитета на своя водач. Някои са показвали предпочитание към авторитета на **Павел,** други – към този на **Аполос,** трети към **Кифа** (Петър), а е имало и такива, които дори са твърдели, че принадлежат на **Христос,** имайки предвид вероятно, че *никой друг освен тях* не принадлежи на Христос!

1:13 В пасажа от 13 до 17 стих Павел възмутено порицава този дух на сектантство у своите братя. Образуването на отделни партии в църквата означава отричане на единството на тялото на **Христос.** Следването на човешки водачи е обида за Този, Който е бил разпънат за тях. Да се наречеш с името на друг човек означава да забравиш, че ти си признал своята принадлежност към Господ Исус в кръщението.

1:14 Появата на отделни партии в Коринт е повод за Павел да си спомни, **че** той самият **не е кръстил** никого от тях освен **Крисп и Гай.**

1:15, 16 Апостолът не желае никой да **каже, че** той **е кръщавал в** своето **собствено име.** С други думи, той не се стреми да спечели обръщенци за себе си или да

си създаде име. Неговата единствена цел е да насочва хората към Господ Исус Христос.

Разсъждавайки по-нататък, Павел си спомня, че е **кръстил още и Стефаниновия дом,** и освен тях не си спомня да е кръстил **никого другиго.**

1:17 Той обяснява, че **Христос не** го **е изпратил** на първо място за **да кръщава, а за да проповядва благовестието.** Това изобщо не означава, че Павел не вярва в кръщението. Нали самият *той* вече спомена имената на няколко души, които е кръстил! То по-скоро означава, че неговата главна задача не е да кръщава. Вероятно той дори е поверил тази задача на други хора, може би на някои християни от местното събрание. Но този стих също така опровергава идеята, че кръщението е основното нещо в спасението. Ако това беше така, тогава тук Павел всъщност щеше да казва, че е благодарен, че не е спасил никого освен Крисп и Гай, а това е абсурдно!

Във втората половина на 17 ст. Павел неусетно преминава към темата на следващия пасаж. Той не **проповядва благовестието с мъдри думи, за да не би кръстът на Христос да се лиши от значението си.** Апостолът знае, че ако хората се впечатлят от неговото красноречие или риторика, то той е претърпял неуспех в усилията си да представи истинското значение на **Христовия кръст.**

Много ще помогне да разберем следващите стихове, ако си спомним, че като гърци коринтяните са били големи почитатели на човешката мъдрост. Те са считали своите философи за национални герои. Несъмнено нещо от това отношение е успяло да проникне и в събранието в Коринт. Коринтяните са представители на хората, които искат да „украсят" благовестието така, че да изглежда по-приемливо за интелигенцията. Те се съмняват в неговата сила сред интелигенцията и смятат, че има нужда от „интелектуализиране" на посланието. Очевидно това преклонение пред интелектуализма е една от причините за образуването на партии около човешки водачи. Всякакви усилия за „украсяване" на евангелието са напълно погрешни. Между Божията мъдрост и човешката мъдрост има огромна разлика и всички опити за тяхното примиряване са безсмислени.

Тук Павел показва колко е глупаво да възвеличаваме хората и подчертава, че това не съответства на истинската природа на благовестието (1:18-3:4). Най-напред той изтъква, че посланието на кръста е точно обратното на това, което всички хора смятат за истинска мъдрост (1:18-25).

1:18 „Защото словото на кръста е безумие за тия, които погиват." Както Барнс казва много сполучливо:

„Смъртта на кръста е била свързана с мисълта за всичко, което е срамно и непочтено. Затова всяко слово, което е говорело за спасение само чрез страданията и смъртта на един разпънат Човек, неизбежно е пораждало в сърцата им презрение и насмешка." [1]

Гърците са големи почитатели на мъдростта (това е и буквалното значение на думата „философ"). Но в благовестието няма нищо, което да се хареса на тяхната горделива мъдрост.

За онези, **които се спасяват,** евангелието **е Божия сила.** Те чуват посланието, приемат го чрез вяра и чудото на обновлението става в техния живот. Обърнете внимание на факта, че в този стих се споменават само две групи хора – тия, които погиват, и ония, които се спасяват. Средно положение няма. Ако искат, хората могат да обичат своята човешка мъдрост, но само евангелието води към спасение.

1:19 Фактът, че благовестието няма да се хареса на човешката мъдрост, е бил пророкуван от Исая (29:14):

„Ще унищожа мъдростта на мъдрите, и разума на разумните ще отхвърля."

В „Коментар към Уиклифската Библия" С. Луис Джонсън отбелязва, че в контекста тези „думи са Божието отрицание на политиката на „мъдрите" в Юда, които търсят съюз с Египет, когато са заплашени от Сенахирим".[2] Истина е, че Бог много обича да постига целите Си по начини, които изглеждат глупави на хората. Колко често Той използва методи, на които мъдрите на този свят се надсмиват, но които постигат желаните резултати с удивителна точност и ефективност. Така например човешката мъдрост ни казва, че ние можем да спечелим или да заслужим спасението си. Евангелието отхвърля всякакви опити на човека да се спаси сам и представя Христос като единствения път към Бога.

1:20 След това Павел отправя към своите читатели следното предизвикателство: **„Где е мъдрият? Где е книжникът? Где е разисквачът на тоя век?"** Бог посъветва ли се с тях, когато състави своя план за спасение? Можеха ли те някога да измислят такъв план за изкупление, ако трябваше да разчитат на своята собствена мъдрост? Могат ли те някога да оборят нещо, което Бог е казал? Отговорът е едно решително „Не!" **Бог е обърнал в глупост светската мъдрост.**

1:21 Човекът не може да дойде до Бога със собствената си **мъдрост.** В продължение на много векове Бог даваше на човечеството тази възможност, но резултатът беше винаги провал. Тогава **Бог благоволи да спаси онези, които вярват,** чрез **проповядването** на кръста – едно послание, което изглежда на хората глупаво. Глупостта на проповядваното послание се отнася до кръста. Ние знаем, разбира се, че то не е глупост, но на неосветения ум на човека то изглежда глупост. Според Годет 21 ст. съдържа цяла една философия на историята – сърцевината на цели томове литература. Нека не го подминаваме набързо, а да се замислим сериозно над неговите дълбоки истини.

1:22 За **юдеите** е характерно, че **„искат знамения".** Тяхната настройка е такава, че биха повярвали, ако им се покаже някакво чудо. **Гърците** пък от своя страна търсят **мъдрост.** Те се интересуват от човешкия начин на разсъждение, човешката аргументация, човешката логика.

1:23 Но Павел не се стреми да угоди на техните желания. Той казва: **„А ние проповядваме разпнатия Христос."** Както беше казал някой: „Той не е бил юдеин – любител на знамения, нито грък – любител на мъдростта, а християнин – любител на Христос."

За юдеите разпънатият Христос е **съблазън** или препънка. Те търсят един силен военачалник, който ще ги избави от римското владичество. Вместо това евангелието им предлага един Спасител, който е прикован за един срамен кръст. **За езичниците** разпънатият Христос е глупост. Те не могат да разберат как така Един Човек, Който е умрял в такава слабост и неуспех, може някога да разреши техните проблеми.

1:24 Но странното е това, че всичко, което търсят и юдеите, и езичниците, се намира по един удивителен начин в Господ Исус. За онези, които чуят Неговия призив и Му се доверят – **и юдеи, и гърци – Христос** става **Божия сила и Божия премъдрост.**

1:25 Всъщност в Бога няма нито глупост, нито немощ. Но в 25 стих апостолът ни казва, че това, което изглежда **глупаво** у Бога в очите на човеците, е всъщност **по-мъдро** и **от** най-мъдрите **човеци.** Също така онова, което изглежда **немощно** у Бога, в очите на човеците е **по-силно** и **от** най-силните неща, които **човеците** могат да постигнат.

1:26 След като е говорил за самото евангелие, апостолът сега се обръща към хората, които Бог призовава чрез него (26-29 ст.). Той напомня на коринтяните, че между тях **няма мнозина**

мъдри по плът, нито мнозина могъщи, нито мнозина благородни. Много пъти се е наблягало на факта, че в текста не се казва „няма никакви", а се казва **„няма мнозина".** Поради това една английска лейди с благородническа кръв обичала да казва, че е била спасена от разликата в тази една-единствена дума.

Самите коринтяни не принадлежат към интелектуалния елит на обществото. Те не са откликнали на помпозно звучащи философии, а на простото евангелие. Защо тогава те оценяват толкова високо човешката мъдрост и величаят проповедници, които се опитват да украсят благовестието, за да бъде по-лесно прието от хората със светска мъдрост?

Ако се очакваше от хората да направят една църква, те сигурно щяха да включат в нея най-знатните членове на обществото. Но 26 стих ни учи, че Бог отминава хората, които човеците оценяват толкова високо. Онези, които Той призовава, не са тези, които светът счита за велики.

1:27 „Но Бог избра глупавите неща на света, за да посрами мъдрите; също избра Бог немощните неща на света, за да посрами силните." Както казва Ерих Сауер:

„Колкото по-примитивен е материалът, с който работи Майсторът, толкова по-голяма е Неговата слава (ако може да бъде достигнат същият стандарт на изкуство); и колкото по-малка е армията, с която води битката Пълководецът, толкова по-големи са почестите за победителя (ако може да бъде извоювана същата велика победа)." [3]

Бог използва тръби, за да срине стените на Ерихон. Той намали армията на Гедеон от 32000 на 300 души, за да разгроми мадиамските армии. Използва волски остен в ръцете на Самегар, за да порази филистимците. Даде сила на Самсон, който с помощта на една оселова челюст победи цяла армия. А нашият Господ нахрани 5000 мъже само с няколко хляба и риби.

1:28 За да завърши описанието на това, което някой беше нарекъл „армията на петте ескадрона глупаци", Павел добавя и **„долните и презрените неща на света..., и ония, които ги няма".** Използвайки такива невероятни материали, Бог унищожава **„тия, които ги има".** С други думи, Той обича да взима хора, които нямат никаква стойност в очите на света, и да ги използва за Своя прослава. Тези стихове са един укор към християните, които обичат да раболепничат пред изтъкнати и известни личности и да показват много малко или никакво внимание на по-скромните Божии светии.

1:29 Божието намерение, когато избира хора, които имат много малък престиж в очите на света, е цялата слава да се отдаде на Него, защото Той единствен е достоен за хвала.

1:30 30 ст. подчертава още повече идеята, че всичко, което сме и което имаме, идва от Него, а не от някаква философия, и затова няма никакво място за човешка слава. Най-напред Христос **„стана за нас мъдрост от Бога".** Той е „Божията премъдрост" (24 ст.), Онзи, Когото Божията мъдрост избра да бъде пътя на спасение. Когато имаме Господ Исус Христос, ние имаме мъдростта на нашето ново положение, която гарантира пълното ни спасение. На второ място Той е нашата **правда.** Чрез вяра в Него ние ставаме праведни пред светия Бог. На трето място Той е нашето **освещение.** Сами по себе си ние не притежаваме нищо, което може да ни направи свети, но в Него ние ставаме осветени по положение и чрез Неговата сила преминаваме от една степен на освещение към друга. Той е и нашето **изкупление.** Без съмнение тук става въпрос за изкуплението в окончателния му вид, когато Господ ще дойде и ще ни заведе у дома, за да бъдем с Него, и когато ние ще бъ-

дем напълно изкупени – и духа, и душата, и тялото ни.

Трейл очертава много точно границите на тази истина:

„Мъдростта извън Христос е абсолютна глупост; правдата извън Христос е вина и осъждение; освещението извън Христос е осквернение и грях; изкуплението извън Христос е пленничество и робство." [4]

Интересно е да се види връзката, която А. Т. Пиърсън вижда между 30 ст. и живота и служението на нашия Господ:

„Неговите дела, думи и действия са онези, които Го показват като Божията премъдрост. Неговата смърт, погребение и възкресение са онези, които са свързани с нашето оправдание. Неговото четиридесетдневно пребиваване сред хората, последвалото го възнесение в небето, дарът на Духа и сядането Му отдясно на Бога пък са свързани с нашето освещение. И накрая идва Неговото повторно идване, което е свързано с нашето изкупление." [5]

1:31 Бог така е наредил, че всички тези благословения да дойдат на нас **в ГОСПОДА.** И така, аргументът на Павел е следният: „Защо да възвеличаваме човешки имена? Хората не могат да направят нито едно от тези неща за нас."

2:1 Сега апостолът напомня на светиите за своето служение сред тях и как се е стремил да прослави Бога, а не себе си. Той е дошъл при тях, за да им извести **Божията тайна,** но не **„с превъзходно говорене или мъдрост".** Той изобщо не е имал никакво намерение да се покаже като добър оратор или философ. Това показва, че апостол Павел е съзнавал разликата между душевното и духовното служение. Под душевно служение ние разбираме такова служение, което има за цел да развлича и да забавлява и като цяло е насочено към емоциите на човека. Докато духовното служение представя истината на Божието слово по такъв начин, че да се възвеличи Христос и истината за Него да достигне до сърцето и съвестта на слушателите.

2:2 В центъра на посланието на Павел стои **Исус Христос, и то разпънатият Христос.** Името **Исус Христос** говори за Личността на нашия Господ, докато изразът **„Христа разпнат"** говори за Неговото дело. Личността и делото на Господ Исус образуват сърцевината на християнското евангелие.

2:3 По-нататък Павел посочва, че неговото лично държание сред коринтяните не е било нито впечатляващо, нито привлекателно. Той е бил **слаб, страхувал се е и много е треперел.** Богатството на благовестието е било държано в едни пръстен съд, така че превъзходството и силата да бъдат отдадени на Бога, а не на Павел. Той самият е бил пример за това как Бог използва слабите неща, за да смути силните.

2:4 Нито **говоренето** на Павел, нито неговото **проповядване** са били **„с убедителните думи на мъдростта, но с доказателство от Дух и от сила".** Някои предполагат, че **„говоренето"** се отнася до материала, който той е представял, докато **„проповядването"** – до начина на представяне на този материал. Други определят **говоренето** му като неговото свидетелство пред отделните хора, а **проповядването** му като посланията, които той отправя към цели групи от хора. Според критериите на този свят апостолът сигурно никога нямаше да спечели конкурс по ораторско изкуство. Независимо от това Божият Дух е използвал така поднесеното послание, за да произведе изобличение за грях и обръщение към Бога.

2:5 Павел знае, че съществува голяма опасност неговите слушатели да се заинтересуват повече от него и от собствената му личност, отколкото от живия Господ. Съзнавайки своята неспособност да благославя или да спасява, той решава, че трябва да води хората така, че да се доверят единствено на **Бога,** а не **на човешката мъдрост.** Това трябва да

бъде постоянната цел и на всички, които носят посланието на благовестието или проповядват Божието слово.

2:6 На първо място **мъдростта** на евангелието има божествен произход (6 и 7 ст.). **Апостолите поучават мъдрост между съвършените, но** това **не е мъдростта на тоя век,** нито ще се сметне за мъдрост от **властниците на тоя век.** Тяхната мъдрост е преходна и трае за кратко – също като самите те.

2:7 „Ние поучаваме Божията тайнствена премъдрост." Тайната е новозаветна истина, която не е била открита преди това, но в определен момент е известена на вярващите чрез апостолите и пророците от времето на ранната църква. Тази тайна е **скритата мъдрост, която Бог е предопределил преди вековете за наша слава.** Тайната на благовестието включва такива чудесни истини като известията, че *сега* юдеите и езичниците са съединени в едно в Христос; че Господ Исус ще дойде и ще заведе Своите хора, които Го чакат, у дома, за да бъдат с Него; че не всички вярващи ще умрат, но че всички ще се изменят.

2:8 Под **„властниците на тоя век"** могат да се разбират демоничните духовни същества в небето и техните човешки инструменти на земята. Те не разбират скритата Божия мъдрост (разпнатия Христос), нито пък съзнават, че убийството на Светия Божий Син ще доведе до тяхното собствено унищожение. **Ако бяха познали** Божиите пътища, **нямаше да разпънат Господа на славата.**

2:9 Пасажът от 9 до 16 стих ни описва процесите на откровение, вдъхновение и просветление. Той ни казва как тези чудесни истини са били известени на апостолите от Светия Дух, как след това са ни били предадени чрез вдъхновението на апостолите от Светия Дух и как ние ги разбираме чрез просветлението от Светия Дух.

Цитатът в 9 ст. от Исая 64:4 е пророчество, в което Бог ни казва, че е запазил за нас чудесни истини, които не могат да бъдат открити чрез естествените ни сетива, но които Той ще открие своевременно на **„тия, които Го любят".** Тук са изброени три сетива (**окото, ухото, сърцето,** или ума), с които ние възприемаме земните неща, но които не се оказват достатъчни, за да можем да възприемаме божествените истини, защото за тяхното възприемане ни е нужен Божият Дух.

Обикновено хората смятат, че този стих се отнася за небесните слави, и след като веднъж приемем този смисъл, трудно можем да се откажем от него и да се съгласим с някакво друго значение. Но тук Павел говори за истините, които са ни били открити за първи път в НЗ. Хората никога не биха могли да достигнат до тези истини по пътя на научните изследвания или философските разсъждения. Оставен сам на себе си, човешкият ум никога не би могъл да открие чудесните истини, които са били изявени в началото на евангелската ера. Човешкият ум е абсолютно недостатъчен, за да открие сам Божията истина.

2:10 Това, че казаното в 9 ст. не се отнася за небето, се вижда от факта, че **Бог ни е открил това чрез Духа.** С други думи, тези предсказани в *старозаветното* време истини са били известени на апостолите от *новозаветния* век. Под **„нас"** тук трябва да разбираме писателите на НЗ. Апостолите и пророците са били просветени именно чрез Божия **Дух, „понеже Духът издирва всичко, даже Божиите дълбочини".** С други думи, Божият Дух, Едно от Лицата на Божеството, е безкраен в Своята мъдрост и разбиране на всички Божии истини и може да ги предава на другите.

2:11 Дори и при хората никой не знае какво мисли другият **човек** освен самият той. Никой не може да открие какво мисли другият, освен ако самият той не реши да му го каже. Но дори и тогава, за да разбереш един човек, трябва да имаш **дух на човек.** Животните не могат да

разберат напълно как мислят хората. Същото е и с Бога. Единственият, Който може да разбира Божиите неща, **е Божият Дух.**

2:12 Местоимението **„ние"** в 12 стих се отнася до писателите на НЗ, макар че със същата сила би могло да се отнася и до всички писатели на Библията. Тъй като апостолите и пророците са получили Светия Дух, Той е могъл да сподели с тях дълбоките Божии истини. Това има предвид и апостолът, когато казва: **„А ние получихме не духа на света, но Духа, Който е от Бога, за да познаем това, което Бог е благоволил да ни подари."** Без **Духа, Който е от Бога,** апостолите никога не биха могли да приемат божествените истини, за които говори Павел и които са запазени за нас в НЗ.

2:13 След като е описал процеса на откровение, чрез който писателите на Свещените Писания получават истината от Бога, Павел сега продължава да описва процеса на вдъхновение, чрез който истината се предава на нас. 13 ст. е един от най-силните пасажи в Божието слово върху темата за дословната боговдъхновеност на Библията. Апостол Павел ясно казва, че при предаването на тези истини апостолите **не** са използвали **думи** по свой личен избор или думи, продиктувани от **човешка мъдрост,** а са използвали думи, **които Светият** Дух ги е учел да използват. Затова ние вярваме, че действителните думи на Писанията в оригиналните текстове са самите Божии думи (и че Библията в сегашния си вид е една напълно заслужаваща доверие книга).

На това място обикновено избухва буря от възражения, тъй като някои хора смятат, че това, което казваме, означава *механична диктовка* и че Бог не е позволил на писателите да проявят своя собствен стил. Но всеки от нас знае, че стилът на писане на Павел се различава от стила на писане на Лука например. Как тогава бихме могли да намерим съответствието между истината за дословната боговдъхновеност на Библията и възможността за проява на индивидуалния стил на писателите? По някакъв начин, който ние не разбираме, Бог е дал думите на Писанията, като при това ги е облякъл в индивидуалния стил на писателите, позволявайки на човешката личност да стане част от Неговото съвършено слово.

Изразът **„като изясняваме духовното с духовно..."***, може да се обясни по няколко начина. Той може да означава: (1) поясняване на духовните истини с думи, дадени от Духа; (2) предаване на духовните истини на духовните човеци; и (3) сравняване на духовните истини от една част на Библията с духовните истини от друга част на Библията. Ние вярваме, че първото обяснение подхожда най-добре на контекста. Павел иска да каже, че процесът на боговдъхновение включва предаване на божествени истини със специално избрани за целта думи от Светия Дух. Следователно този текст може да се перифразира така: „Като представяме духовните истини с духовни думи."

Понякога се изказват възражения, че този текст не може да се отнася до боговдъхновеността на Писанията, тъй като Павел казва **„възвестяваме"**, а не „пишем". Но използването на глаголи като „възвестявам", „говоря", „казвам" в боговдъхновените Писания не е нещо необичайно (Йоан 12:38, 41; Деян. 28:25; 2 Петр. 1:21).

2:14 Благовестието е не само божествено по своето откровение и божествено по своето вдъхновение, но и може да бъде получено само чрез силата на **Божия Дух.** Без тази помощ **естественият човек не възприема това, което е от Божия Дух. За него то е глупост.** Той не може да го разбере, **защото то** може да се прецени само **духовно.**

* Букв. превод; преводът от 1924 г. гласи: „Като изясняваме духовните неща на духовните човеци...". – Бел. на прев.

Ванс Хавнър ни дава следния забележителен съвет:

„Мъдрият християнин не си губи времето, като се опитва да обясни Божията програма на неновородените хора. Това означава все едно да хвърля бисерите си на свинете. Подобен резултат би се получил, ако един зрящ човек се опитва да обясни слънчевия залез на един сляп човек или да обсъжда проблеми от ядрената физика с някой паметник в градския парк. Естественият човек не може да възприема такива неща. Онзи, който се опитва да улови Божието откровение без помощта на Светия Дух, би имал точно толкова успех, колкото и този, който се опитва да улови слънчевите лъчи с вдица. Ако човек не е роден от Духа и не е научен от Него, всичко това ще му бъде съвсем чуждо. Дори и титлата „професор по философия" няма да му бъде от полза, защото в това царство тя означава „професор по глупащина". [6]

2:15 От друга страна, човекът, който е осветен от Божия Дух, може да разбира тази чудни истини дори и когато **той самият** не може да бъде **правилно разбран** от невярващите хора. Той може да бъде дърводелец, водопроводчик или рибар и да бъде способен изследовател на Светите Писания. „Управляваният от Духа християнин изследва, проучва, анализира Библията и идва до оценяване и разбиране на нейното съдържание" (РПБКУ). За света той представлява една загадка. Такъв човек може никога да не е учил в колеж или семинария и въпреки това да разбира дълбоките тайни на Божието слово и дори да учи и другите на тях.

2:16 Тук апостолът задава заедно с Исая следния риторичен въпрос: **„Кой е познал ума на Господа, за да може да го научи?"** Самият въпрос вече съдържа отговора. Бог не може да бъде познат чрез човешката мъдрост, но онези, които имат **„ум Христов"**, могат да разбират дълбоките истини на Бога.

И така, нека да обобщим. Най-напред идва *откровението* (9-12 ст.). Това означава, че Бог е открил неизвестни преди това истини на хората чрез Светия Дух. Тези истини са ни били известени по един свръхестествен начин чрез Божия Дух.

След това е *вдъхновението* (13 ст.). При предаването на тези истини на други хора апостолите (и всички други писатели на Библията) са използвали думите, които Светият Дух ги е научавал да използват.

И най-накрая е *просветлението* (14-16). Тези истини не само трябва да бъдат *открити* по един свръхестествен начин, но и могат да бъдат *разбрани* само чрез свръхестествената сила на Светия Дух.

3:1 Когато е посетил Коринт за първи път, Павел е хранел вярващите с простото мляко на словото, тъй като те са били слаби и млади във вярата. Учението, което те са получили тогава, е съответствало на тяхното състояние. Те не са били в състояние да приемат дълбоки духовни наставления, тъй като са били току-що повярвали. Били са **„младенци в Христа".**

3:2 Павел ги е поучавал на най-елементарните истини за Христос, които той нарича **„мляко".** Те не са можели да приемат **„твърда храна"** поради своята незрялост. Господ Исус в същия дух казва на Своите ученици следното: „Имам още много неща да ви кажа, но не можете да ги понесете сега" (Йоан 16:12). Що се отнася до коринтяните, бедата е там, че те все още не са пораснали достатъчно, за да приемат по-дълбоките истини от апостола.

3:3 Тези вярващи се намират **и досега** в едно **плътско** състояние на душата. Това се вижда от факта, че между тях има **завист** и **разпра.** Такова едно поведение е характерно за хората от света, а не за водените от Божия Дух хора.

3:4 Образуването на партии около човешки водачи като **Павел** и **Аполос** говори за едно чисто човешко поведение.

Точно това има предвид и Павел, когато задава въпроса: **„Не сте ли като човеци слаби?"**

Разглеждайки истинската природа на евангелското послание, апостол Павел показа колко е глупаво да се издигат имената на хора в местните християнски църкви. Сега той се обръща към темата за християнското служение и показва, че и от тази гледна точка е пълна глупост да се издигат религиозни водачи, като се образуват партии около тях.

3:5 Аполос и Павел са *служители,* **чрез които** коринтяните са повярвали в Господ Исус. Те са просто агенти, а не ръководители на школи, които си съперничат помежду си. Колко е глупаво от страна на коринтяните да издигат служители на нивото на господари. По повод на този текст Айрънсайд рисува следната странна картина: „Представете си един дом, който е разделен между слугите!"

3:6 Използвайки един пример от селското стопанство, Павел показва, че служителят е доста ограничен в това, което може да направи. Самият **Павел** може да насади, **Аполос** да напои, но само **Бог** може да даде **растеж.** Следователно днес някои от нас могат да проповядват словото и всички могат да се молят за неспасените си роднини и приятели, но действителното дело на спасението може да бъде извършено само от Господа.

3:7 Когато погледнем на спасението по този начин, ще видим, че и онзи, който насажда, и този, който напоява, са сравнително не особено важни фактори. Те нямат сила в себе си да родят живот. Защо тогава да има завист и кавги между работниците християни? Нека всеки да върши полагаемата му се работа и да се радва, когато Господ благославя.

3:8 Този, който сади, и този, който напоява, са равни, в смисъл, че и двамата работят върху един и същ обект и имат една и съща цел. Между тях не трябва да има никаква завист. Що се отнася до служението, те са на едно и също ниво. В един бъдещ ден **всеки от тях ще получи лична награда според своя собствен труд.** Този ден е денят на Христовото съдилище.

3:9 Бог е Този, пред Когото всички са отговорни. Всички Негови служители са **сработници,** които работят заедно на **Божията** изорана **нива** или на Божието **здание.** Ердман предава тази мисъл по следния начин: „Ние сме съработници, които принадлежат на Бога и работят един с друг."[7]

3:10 Продължавайки да развива идеята за зданието, апостолът най-напред признава, че всяко нещо, което той е успял да направи, е било направено благодарение на **Божията благодат.** С това той има предвид незаслужената способност да върши работата на апостол, дадена му от Бога. По-нататък той описва какъв е бил неговият дял от работата по създаването на събранието в Коринт в самото начало: **„... като изкусен строител аз положих основа."** Той е дошъл в Коринт, като е проповядвал Христос, и то разпънатия Христос. Вследствие на неговото проповядване са се появили спасени души и по този начин е било основано местното събрание. После апостолът добавя: **„... а друг гради на нея."** Тук без съмнение той има предвид другите учители, които са посетили Коринт след него и са строили върху вече положената основа. Обаче апостолът предупреждава: **„Но всеки нека внимава как гради на нея."** С това той иска да каже, че да бъдеш учител в местната църква е нещо много сериозно. По-късно в Коринт са дошли хора, които са носели разединяващи събранието доктрини и противоположни на Божието слово учения. Без съмнение, когато е писал тези думи, Павел е имал предвид точно тези учители.

3:11 За построяването на едно здание е необходима само една основа. Затова, след като веднъж бъде изляна, никога няма нужда да бъде изливана отново. Апостол Павел е поставил основата на

църквата в Коринт. Тази **основа** е **Исус Христос** – Неговата Личност и дело.

3:12 Поученията в едно местно събрание могат да притежават различна степен на ценност. Има поучения с трайна стойност, които могат да се оприличат на **злато, сребро** или **скъпоценни камъни.** Тук под **„скъпоценни камъни"** може би не трябва да се разбират диаманти, рубини и други подобни, а гранит, мрамор и алабастър, които се използват за построяването на скъпи замъци. От друга страна, в местната църква може да има и поучения с преходна стойност или поучения, които изобщо нямат стойност. Такива поучения могат да се уподобят на **дърво, сено** или **слама.**

Обикновено този пасаж от Писанията се прилага най-общо към живота на всички вярващи християни. Истина е, че всички ние строим – ден след ден – и че *резултатите от нашата работа* ще бъдат изявени в един бъдещ ден. Но внимателният изследовател на Библията трябва да отбележи, че пасажът не се отнася на първо място за живота на вярващите, а за служението на проповедниците и учителите.

3:13 В един бъдещ ден **работата на всекиго ще стане явна каква е.** Под **„ден"** тук трябва да се разбира Христовото съдилище, на което всяко служение за Господа ще бъде оценено. Това оценяване се наподобява на действието на **огън.** Служението, което е донесло слава на Бога и благословение на човека, няма да бъде засегнато от огъня, също както не могат да бъдат засегнати златото, среброто и скъпоценните камъни. А служението, което е причинило проблеми сред Божиите хора или не е послужило за тяхното назидание, ще бъде изгорено. **Огънят ще изпита каква е работата на всекиго.**

3:14 Има три вида работа, свързана с църквата. Първият вид е описан в 14 стих. Това е полезното служение. В този случай делото на живота на служителя **устоява** на проверката на Христовото съдилище и работникът **получава награда.**

3:15 Вторият вид работа е безполезното служение. В този случай служителят **ще претърпи загуба, макар че самият той ще бъде спасен, но като през огън.** Е. У. Роджърс посочва следното: „Загубата не означава загубване на нещо вече притежавано."[8] От този стих трябва да е ясно, че Христовото съдилище няма да разглежда въпроса за греховете на вярващия и тяхното наказание. Наказанието на греховете на вярващия е понесено от Господ Исус Христос на кръста на Голгота, където този проблем е бил решен веднъж завинаги. Следователно въпросът за спасението на вярващия изобщо няма да се разглежда на Христовото съдилище. Там ще се разглежда въпросът за неговото служение.

Поради неразбиране на разликата между *спасение* и *награда* римокатолическата църква използва този стих като доказателство за своето учение за чистилището. Но при едно внимателно разглеждане ние няма да намерим дори и намек за такова нещо в него. Тук никъде не се казва, че огънят пречиства характера на човека. Казва се, че огънят изпитва работата или служението на човека – от какъв вид е то. Човекът се спасява независимо от факта, че делата му се изгарят от огъня.

Една интересна мисъл във връзка с този стих е сравнението на Божието слово с огън (вж. Ис. 5:24 и Ер. 23:29). Сега ние имаме при себе си същото Божие слово, което ще изпита нашето служение на Христовото съдилище. Ако ние строим според ученията на Библията, тогава нашата работа ще издържи проверката в този бъдещ ден.

3:16 Павел напомня на вярващите, **че те са храм** (гр. „вътрешното светилище") **на Бога и че Божият Дух живее в** тях. Това, че всеки отделен вярващ е и храм на Бога, в който обитава Светият Дух, е истина, но това не е основната мисъл на Павел тук. Апостолът гледа на

църквата като на един колективен орган и желае вярващите да разберат свята̀та възвишеност на това призвание.

3:17 Третият вид работа в местното събрание е служението, което може да се нарече разрушително. Явно в коринтската църква вече са се появили лъжеучители, чиито наставления са клонели много повече към греха, отколкото към светостта. Те не са смятали, че създаването на хаос в Божия храм е нещо сериозно, и затова Павел отправя към тях следното тежко предупреждение: **„Ако някой развали Божия дом, него Бог ще развали."** Погледнато в контекста на местната църква, това означава, че ако някой човек влезе в местното събрание и провали неговото свидетелство, Бог ще го унищожи. Пасажът говори за лъжеучителите, които не са истински вярващи в Господ Исус. Сериозността на това престъпление се вижда в последните думи на 17 стих: **„... защото Божият храм е свят, който храм сте вие."**

3:18 В християнското служение, както и в целия християнски живот винаги съществува опасността от самозаблуждение. Възможно е някои от хората, които са идвали в Коринт като учители, да са се представяли за големи мъдреци. Всички, които имат голямо самочувствие на основание на собствената си светска мъдрост, е добре да научат, че трябва да станат глупави в очите на света, за да **бъдат мъдри** в очите на Бога. Годет перифразира този пасаж много сполучливо:

*„Ако някой човек – било то коринтянин, или от друга националност – възприеме ролята на мъдрец и на дълбок мислител, докато проповядва благовестието **във вашите събрания**, нека бъде уверен, че няма да достигне истинската мъдрост, докато не премине през едно критично състояние, при което тази негова мъдрост, с която той толкова се надува, ще изчезне, след което ще получи мъдростта, която идва отгоре."* [9]

3:19 „Мъдростта на тоя свят е глупост пред Бога." Търсейки сам, човек никога не би намерил Бога, нито пък човешката мъдрост би измислила някога план за спасение, според който Бог става Човек, за да умре за виновните, престъпни и бунтуващи се грешници. Цитатът от Йов 5:13 се използва в този стих, за да покаже, че Бог побеждава предполагаемата мъдрост на хората, за да осъществи Своите Собствени цели. Човекът с цялото свое познание не може да осуети плановете на Господа и много често Бог му показва, че независимо от светската си мъдрост хората са абсолютно нещастни и безсилни.

3:20 Цитатът от Псалм 94:11, който се използва тук, има за цел да подчертае истината, че **ГОСПОД знае** всички разсъждения на **мъдрите** хора от света и знае също така, че те **са суетни,** празни и безплодни. Но защо са всички тези усилия от страна на Павел за дискредитиране на светската мъдрост? Поради простата причина, че коринтяните гледат с голямо уважение на тази мъдрост и следват онези водачи, които имат вид на големи мъдреци.

3:21 В светлината на всичко казано досега **никой** не трябва да се хвали **с човеците.** А що се отнася до истинските Господни служители, ние не трябва да се хвалим, че принадлежим към тях, а по-скоро да имаме съзнанието, че те всички принадлежат на нас. **„Защото всичко е ваше."**

3:22 Някой беше нарекъл 22 стих „инвентаризация на притежанията на Божието дете". Християнските работници ни принадлежат – било то евангелистът **Павел,** учителят **Аполос,** или пастира **Кифа.** И тъй като ни принадлежат, глупаво е да твърдим, че ние принадлежим на *който* и да било от тях. Освен това **светът** също е наш. Като сънаследници с Христос един ден ние ще влезем в това наследство, което дотогава е наше по небесно обещание. Хората, които се грижат за неговите дела, не

съзнават, че вършат това за нас. **Животът** също е наш. Под „живот" ние не разбираме простото съществуване на земята, а живота в неговия най-истински и най-пълен смисъл. **Смъртта** също е наша. За нас смъртта вече не е смъртен враг, който изпраща душата в неизвестния мрак, а Божий посланик, който отнася душата в небето. По същия начин са наши и **сегашното,** и **бъдещето – всичко** е наше. Колко правилно е казал някой, че всичко служи на този, който служи на Христос. А Робъртсън каза веднъж следното: „Дори и звездите в своя път се борят за човека, който е участник заедно с Бога в изкуплението на света."

3:23 Всички християни принадлежат на Христос. Някои християни в Коринт твърдят, че единствено те са Христови за разлика от всички други. Те са образували, така да се каже, една „Христова партия". Но Павел отрича верността на това твърдение. Всички ние сме **Христови, а Христос – Божий.** Показвайки по този начин на светиите тяхното истинско и правилно положение, Павел смело им открива глупостта на създаването на партии и разделения в църквата.

4:1 Павел казва на светиите, че за да могат правилно да оценят и него, и другите апостоли, те трябва да ги считат за **служители и помощници на Христос и настойници на Божиите тайни.** Настойникът е служител, който се грижи за нечия чужда собственост или личност. **Божиите тайни** са тайните, които са били скрити преди това и които Бог е открил на апостолите и пророците от новозаветния период.

4:2 Основно изискване **към настойниците** е те да **бъдат намерени верни.** Човеците оценяват особено високо интелигентността, мъдростта, богатството и успеха, но Бог търси хора, които да останат верни на Исус във всяко отношение.

4:3 Хората трудно могат да оценят верността, която се изисква от настойниците. Затова Павел казва, че **за него е твърде малко нещо да бъде съден от** коринтяните или **от човешки съд.** Павел разбира колко е неспособен човекът да оцени правилно истинската вярност към Бога. Затова той добавя: **„Даже аз не съдя сам себе си."** Той съзнава, че израстването му като дете в едно човешко семейство е било винаги съпроводено с известни предпочитания в негова полза.

4:4 С думите **„... при все, че съвестта ми в нищо не ме изобличава"** апостолът иска да каже, че по въпроса за християнското служение той не си спомня никакъв случай на невярност от своя страна. Това в никакъв случай не означава, че апостолът не си спомня за никакъв грях в своя живот или за нещо такова, което да го отделя от съвършенството! Този пасаж трябва да се разглежда в светлината на контекста, чийто предмет са християнското служение и верността на служителите в него. Но дори и изобщо да не се съзнава виновен за нищо, **пак с това не е оправдан.** Той просто не се смята за компетентен да съди за такива неща, защото единственият истински Съдия е Господ.

4:5 Знаейки всичко това, ние трябва да бъдем особено внимателни, когато оценяваме служението на християните. Хората са склонни да поставят много висока оценка на зрелищните и сензационните неща и да принизяват черната и не особено впечатляваща всекидневна работа. Най-правилно е да не **съдим нищо преждевременно,** а да чакаме, **докато дойде Господ.** Той ще съди не само това, което се вижда, но и мотивите на сърцата – не само това, което е било направено, но и *защо* е било направено. Господ **ще изяви намеренията на сърцата** и едва ли е необходимо да казваме, че всяко нещо, което е било направено за лична слава или за лична изява, няма да получи награда.

Изразът **„всеки ще получи подобаващата нему похвала от Бога"** не трябва

да се приема като сигурно обещание, че в този ден служението на всеки вярващ ще бъде видяно в благоприятна светлина. Смисълът на този израз е, че всеки, който *заслужава* похвала, ще я получи **от Бога,** а не от човеците.

В следващите осем стиха Павел заявява съвсем ясно, че причината за всички разделения, които се наблюдават в църквата в Коринт, е гордостта.

4:6 Най-напред апостолът обяснява, че когато е разглеждал въпроса за християнското служение и склонността на хората да следват човешки водачи (3:5-4:5), той е използвал себе си и **Аполос** като примери. Коринтяните не са образували партии само около Павел и Аполос, но и около други мъже в тяхната църква. Но чувството за християнски такт и учтивост го е накарало да **приспособи** всичко това **към** себе си и **Аполос,** за да могат чрез техния пример светиите да се научат да не си създават прекалено високо мнение за своите водачи или да задоволяват гордите им амбиции, като образуват партии около тях. Той иска светиите да преценяват всичко и всички през Библията.

4:7 Ако един християнски учител е по-надарен от друг, това е така, защото Бог го е направил такъв. Всяко нещо, което този учител има, го е получил от Господа. Всъщност всяко нещо, което ние имаме, сме го получили от Бога. Щом това е така, трябва ли да се гордеем или да се перчим с нашите таланти и дарби, след като те не са резултат от собствената ни мъдрост?

4:8 Коринтяните са станали самодоволни християни; те **вече** са **сити.** Станали са горди заради изобилието от духовни дарби; **обогатили** са се **вече.** Живеят в изобилие, разкош и лукс. Не чувстват никаква нужда от нищо. Държат се така, като че ли вече царуват, но правят това без апостолите. Павел им казва, че и на него **му се иска** времето за царуване да е дошло вече, за **да може** и той **да царува** заедно с тях! Но засега „времето, в което живеем, е само една тренировка за времето, когато ще царуваме", както беше казал някой. Християните ще царуват с Господ Исус Христос, когато Той дойде отново на земята и установи Своето царство. Междувременно те имат привилегията да споделят укорите, които хората отправят към отхвърления Спасител. Х. П. Баркър ни предупреждава за следното:

„Да желаем да носим нашата корона, преди Царят да е получил Неговата, е нелоялно. И въпреки това християните в Коринт правят точно това. Самите апостоли не са престанали да носят укорите, отправяни към Христос, но коринтските християни са „богати" и „почитани". Те търсят да живеят добре там, където техният Господ и Учител е живял толкова зле." [10]

При церемонията на коронясването на царя благородниците и благородничките никога не слагат своите корони преди коронясването на суверена. Коринтяните правят точно обратното: те вече царуват, докато Господ продължава да бъде отхвърлен.

4:9 На фона на това самодоволство на коринтяните Павел рисува точно противоположната съдба на **апостолите.** Той ги описва като едни, които са хвърлени на арената заедно с дивите животни, докато **хора** и **ангели** ги гледат. Както казва Годет: „Едва ли за коринтяните това е най-подходящото време да се предават на самодоволство и гордост, докато църквата е на трона, а апостолите – под ножа."

4:10 Докато апостолите са смятани за **безумни заради Христос,** светиите се радват на добро име в обществото и са смятани за **разумни** християни. Апостолите са **немощни,** докато коринтяните не страдат от никаква слабост. На фона на цялото това опозоряване на апостолите изтъкнатото положение на светиите в Коринт изглежда още по-неуместно.

4:11 Апостолите не смятат, че е дошло времето на победата и царуването. Те и досега **гладуват** и **жадуват,** и са голи, и са бити, и са преследвани, и са гонени, и се **скитат** бездомни.

4:12 Изкарват прехраната си, като **се трудят със собствените** си **ръце.** На хулите отговарят с благословения. Когато ги **гонят,** не отвръщат, а издържат с търпение.

4:13 Когато ги **злословят,** умоляват хората да приемат Господ Исус. Накратко, **станали са като измет на света,** като утайката **на всичко.** Това описание на страданията на апостолите заради Христос е особено изразително. Ако апостол Павел живееше днес, дали щеше и на нас да каже същите думи, които каза на коринтските християни: „Царувате, и то без нас!"

4:14 В пасажа от 14 до 21 стих Павел *отправя едно последно предупреждение* към вярващите във връзка с разцепленията. Съзнаващ напълно ироничния тон, с който пише тези редове, апостолът обяснява, че той **не** прави това, за **да ги засрами, а** за да ги **увещае като** свои **възлюбени деца.** Не язвителността вдъхновява апостола да каже всичко това, а искрената заинтересованост за тяхното духовно благосъстояние.

4:15 Сега апостолът напомня на коринтяните, че **макар и да имат десетки хиляди наставници в Христос,** те имат само един баща във вярата. Този човек е Павел, който ги е довел до Господа и който е техният духовен баща. Много хора могат да дойдат и да ги поучават, но никой друг няма да покаже същата нежна обич към тях както този, който ги е насочил към Господа. Павел изобщо няма намерение да подценява служението на учителя, а само казва една истина, която ние всички знаем, а именно – че много хора могат да се занимават с християнското служение, без да имат никаква истинска загриженост към светиите, каквато има този, който ги е насочил към Христос.

4:16 Затова Павел увещава коринтяните да бъдат негови подражатели, тоест да му подражават в неговата неегоистична отдаденост на Христос и в неуморната му любов и служение на неговите вярващи братя, описани в пасажа от 9 до 13 стих.

4:17 За да им помогне да достигнат тази цел, Павел им **изпраща Тимотей, своето възлюбено и вярно дете в Господа.** Тимотей има за задача да им **припомни** Павловите **пътища в Христос** – пътища, които той поучава навсякъде и във всички църкви. Павел казва, че той върши това, което проповядва, и че такова трябва да бъде служението на всеки християнски работник.

4:18 Известието на Павел, че им изпраща Тимотей, може би ще накара някои негови хулители в Коринт да кажат, че той самият се страхува да отиде там. Всички, които предполагат, че Павел няма да дойде лично, са хора, които са се възгордели.

4:19 Апостолът им казва, че **ще дойде** при тях скоро, **ако ще Господ.** И когато дойде, ще изобличи гордостта на онези, които говорят така толкова лекомислено, без да имат никаква духовна **сила.**

4:20 Защото това, което има значение, е **силата, тъй като Божието царство не** се занимава толкова с думите, колкото с действията. То не се състои от формална изповед, а от действителна вяра.

4:21 Начинът, по който Павел ще дойде при коринтяните, ще зависи от самите тях. Ако те покажат бунтовен дух, той ще **дойде** при тях **с тояга.** Но ако са покорни и смирени, ще дойде **„с любов и кротък дух".**

Б. Неморално поведение сред вярващите (5 глава)

5 глава се занимава с необходимостта от взимане на дисциплинарни мерки в църквата, когато някой от нейните членове е извършил сериозен грях от публично естество. Наказанията са необходи-

ми в църквата за запазване на светия ѝ характер пред света, а така също и за да може Светият Дух да работи в нея, без да бъде наскърбен.

5:1 Явно вече се е **чуло** навсякъде, че един от мъжете в Коринт е изпаднал в **блудство.** Това е един изключително сериозен грях, който **не** се среща **дори** и **сред** безбожните **езичници. Този мъж** е влязъл в незаконни сексуални връзки с **жената на своя баща.** Несъмнено майката на този човек е умряла и бащата се е оженил втори път. Така че жената на бащата, за която става въпрос в този стих, е мащехата на мъжа. Вероятно тя не е вярваща, тъй като за нея не се казва, че са взети някакви дисциплинарни мерки. Църквата няма никаква съдебна власт над нея.

5:2 Каква е реакцията на коринтските християни на всичко това? Вместо да са *тъжни и да скърбят, те са високомерни* и се гордеят. Може би се гордеят с толерантното си отношение към виновника и с това, че не са го наказали? Или може би се гордеят с изобилието от духовни дарби в църквата и затова не се замислят сериозно за онова, което става в нея? А може би те се интересуват повече от цифрите, отколкото от светостта? Във всеки случай коринтяните не са достатъчно изплашени от греха.

И вие сте се възгордели, вместо да скърбите, така че този, който е извършил това дело, да бъде отлъчен от вас. Това означава, че ако вярващите бяха възприели едно правилно отношение на смирение пред Господа, Той Самият щеше да подейства и да накаже по някакъв начин виновника. Ердман казва следното:

„Коринтските християни е трябвало да разберат, че истинската слава на християнската църква не се крие в красноречието и дарбите на нейните велики учители, а в нравствената чистота на нейните членове.“ [11]

5:3, 4 За разлика от тяхното безразличие апостолът заявява, че макар и да **не е телесно** при тях, **вече е осъдил** случая като че ли е при тях.

Той описва църквата като събрана, за да накаже виновника, и макар че не присъства там физически, апостолът присъства с **духа** си, събирайки се с тях **в името на Господ Исус Христос.** Господ Исус е дал власт на църквата и на апостолите да упражняват наказателни мерки във всички подобни случаи. Затова Павел казва, че ще действа „с **властта** (или с авторитета) **на нашия Господ Исус**“.

5:5 Това, което трябва да се направи, е да **се предаде такъв човек на Сатана за погубване на плътта му, за да се спаси духът му в деня на Господа Исуса.** Има различни мнения за значението на този израз. Някои смятат, че в него се говори за акта на отлъчване от местната църква. Извън църквата е сферата на господството на Сатана (1 Йоан. 5:19). Затова предаването на такъв човек на Сатана означава просто отлъчването му от църквата. Други считат, че властта за предаване на Сатана е специална власт, която е била дадена на апостолите и която вече не съществува.

Има различия и относно смисъла на израза „**погубване на плътта**“. Много хора мислят, че тук става въпрос за някакво физическо страдание, което ще бъде използвано от Бога за унищожаване силата на грешните желания и навици в живота на този човек. Други смятат, че **погубването на плътта** е описание на някаква бавна смърт, която би дала време на човека да се покае и да бъде пощаден.

Във всеки един от тези случаи ние трябва да помним, че наказанието на вярващите винаги има за цел да възстанови тяхното общение с Господа и че отлъчването от църквата никога не трябва да бъде самоцел, а винаги средство към целта. Крайната цел в този случай е „**да се спаси духът му в деня на Господа Исуса**“. С други думи, тук никъде не се говори за вечно осъждане на този чо-

век. Господ го наказва в този живот заради греха, който е извършил, но той е **спасен в деня на Господа Исуса.**

5:6 Сега Павел укорява коринтяните заради тяхното **самохвалство.** Може би те са се опитали да се извинят с оправданието, че това се е случило само веднъж? Но те трябва да знаят, **че малко квас заквасва цялото тесто.** Тук **квасът** е символ на нравствения грях. Апостолът казва, че ако коринтяните проявят търпимост към малкия нравствен грях в църквата, той скоро ще порасне и ще се разпространи така, че ще засегне сериозно цялото общение. Справедливото и библейско наказание е необходимо, за да може да се запази чистотата на името на църквата.

5:7 Затова апостолът заповядва на коринтяните да **очистят стария квас.** С други думи, те трябва да предприемат сериозни наказателни мерки срещу злото, за да бъдат едно **ново,** чисто **тесто.** Накрая той добавя: **„... тъй като сте безквасни.“** Бог ги вижда в Христос свети, праведни и чисти. Апостолът казва, че тяхното състояние трябва да съответства на тяхното положение. По *положение* коринтяните са безквасни, но те трябва да бъдат безквасни и в *практическото си поведение.* Тяхното естество трябва да съответства на тяхното име, а животът им – на техните убеждения.

„Защото и нашата пасха, Христос, биде заклан [за нас].“ Мисълта за безквасния хляб кара Павел да си спомни за празника на Пасхата, на първата вечер на която юдеинът е трябвало да махне от къщата си всичкия квас. Той е отивал при нощвите и ги е остъргвал внимателно, така че по тях да не остане нищо. Измивал е съда, в който се е пазел квасът, така че по него да няма и капчица квас. Преглеждал е цялата къща със свещ, за да се увери, че всичко е чисто. След това е издигал ръце към Бога и е казвал: „О, Боже, изхвърлил съм всичкия квас от къщата си и ако е останал някакъв квас, за който не знам, изхвърлям и него с цялото си сърце.“ Това е образ на отделянето от злото, към което християнинът е призован в наши дни.

Закланото на пасхалното агне изобразява или олицетворява смъртта на нашия Господ Исус Христос на кръста. Този стих е един от многото стихове в НЗ, който установява принципа на *образното* четене. Това означава, че лицата и събитията в СЗ са *образи* или сенки на бъдещи неща. Много от тях сочат директно към идването на Господ Исус за отнемане на нашите грехове чрез лична саможертва.

5:8 Празнуването, за което става въпрос тук, не се отнася нито до Пасхата, нито до Господната вечеря, а е един по-общ израз, който описва целия живот на вярващия. Цялото наше съществуване трябва да бъде като един празник на радостта, който **не** трябва да се чества **със стария квас** на греха, **нито с кваса на злобата и нечестието.** Радвайки се в Христос, ние не трябва да храним в сърцето си никакви зли мисли по отношение на другите. Всичко това ни показва, че апостол Павел не говори за буквалния квас (като маята, която се използва при месенето на хляб), а използва идеята за кваса в един духовен смисъл, за да опише начина, по който грехът оскверня ва всяко нещо, до което се докосва. Ние трябва да живеем живота си **с безквасни хлябове от искреност и истина.**

5:9 Сега Павел напомня на коринтяните, че вече им е писал в едно по-предишно писмо да **не общуват с хора, които блудстват.** Фактът, че това писмо е загубено, изобщо не накърнява боговдъхновеността на Библията. Не всяко писмо на Павел е било боговдъхновено, а само онези, които Бог е сметнал за подходящи да бъдат включени в Светото Писание.

5:10 По-нататък апостолът обяснява, че когато ги е предупреждавал да не общуват с **блудници,** той не е искал да каже, че трябва да прекъснат всякакви

контакти с безбожните хора. Докато сме в света, ние трябва да поддържаме контакти с неспасените и нямаме начин да разберем до какви дълбочини на греха са стигнали те в своя живот. Ако трябва да се изолираме напълно от грешниците, **ние би трябвало да излезем от света.**

Затова Павел казва, че той не е имал предвид пълното им отделяне от **блудниците на тоя свят или сребролюбците, или грабителите, или идолопоклонниците. Сребролюбците** са хора, които използват нечестни начини на ръководене на търговията или финансовите си дела. Така например всеки, който подправя данъчните си документи, трябва да бъде отлъчен от църквата заради скъперничество. **Грабителите** са хора, които се обогатяват чрез насилие, като използват методи като заплахата или убийството. **Идолопоклонниците** са хора, които се покланят на каквото и да било или на който и да било човек, който е различен от истинския Бог, и които практикуват ужасните грехове на неморалност, които почти винаги съпровождат идолопоклонството.

5:11 Смисълът на истинското предупреждение на Павел е, че коринтяните не трябва да общуват с **брат,** който се нарича вярващ и който е изпаднал в някой от тези ужасни грехове. Бихме могли да перифразираме неговите думи така:

„Това, което исках да ви кажа, и това, което ви повтарям сега, е, че не трябва да седите на една трапеза с човек, който се нарича християнин и който има неморално поведение в сексуално отношение, който е скъперник, или идолопоклонник, или хулител, или пияница, или грабител.“

Често пъти на нас ни се налага да общуваме с неспасени хора и ние можем да използваме тези контакти, за да им свидетелстваме. Този род контакти не са толкова опасни за вярващия, колкото контактите с хора, които се наричат християни, но живеят в грях. Ние никога не трябва да даваме какъвто и да било повод на тези хора да си помислят, че одобряваме техния грях.

Към списъка от грешници в 10 ст. Павел добавя още и пияниците и хулителите*. **Хулителят** е човек, който използва груб и невъздържан език, когато говори против друг човек. Тук трябва да бъдем много внимателни. Трябва ли човек да бъде отлъчен от църквата, ако е загубил самообладание един-единствен път и е говорил невъздържано? Ние смятаме, че не трябва и че тази заповед се отнася само за случаите, когато един човек се държи системно така. С други думи, **хулител** е този, който е известен с типичното си обидно поведение към другите. При всички случаи тези думи на Павел трябва да ни карат да упражняваме самоконтрол върху нашата реч. Както казва д-р Айрънсайд, много хора заявяват, че просто *не обръщат особено внимание* на езика си, но това е същото като да кажат, че просто не обръщат особено внимание на оръжието, което носят.

Пияницата е човек, който прекалява в употребата на алкохолни питиета.

Дали апостол Павел действително иска да каже, че ние **не трябва дори да ядем с** християни, които вършат такива неща? Дали това е истинският смисъл на този стих? Ние смятаме, че не трябва да ядем заедно с такива християни на Господната вечеря или на обществени места. Но това правило може да има много изключения. Така например една съпруга християнка не може да не се храни заедно със съпруга си, който е отделен от християнското общение. Но общото правило е, че вярващите, които изповядват Христос и които са изпаднали в някои от гореспоменатите грехове,

* Тези две категории са изпуснати в текста на Библията на бълг. ез. от 1924 г. – Бел. на прев.

трябва да се подложат на социална изолация, за да им се даде да разберат колко голямо е тяхното престъпление и да се доведат до покаяние. Ако някой възрази, като каже, че Господ също е ял с бирниците и грешниците, бихме му посочили, че никой от тези хора не се е наричал Негов последовател и че когато Господ е ял с тях, Той също не ги е смятал за Свои ученици. Този пасаж иска да ни каже, че ние не трябва да общуваме с *християни,* които живеят нечестиво.

5:12 Двата въпроса, които Павел задава в 12 ст., означават, че християните не носят отговорността да съдят неспасените. Злите хора, които живеят в света около нас, ще бъдат съдени от Самия Господ в един бъдещ ден. Но ние носим отговорността да съдим **„вътрешните"**, тоест хората в църквата. Местната църква е длъжна да взема библейски наказателни мерки по отношение на съгрешилите си членове.

И отново, ако някой възрази, като използва думите на Господ Исус: „Не съдете, за да не бъдете съдени"; ние трябва да му отговорим, че в тези думи Господ говори най-вече за мотивите. Ние не можем да съдим какви са мотивите на хората, защото нямаме възможност да ги узнаем. Но Божието слово еднакво ясно заявява, че ние трябва да осъждаме известния грях в Божието събрание, за да пазим името му свято и за да върнем провинилия се брат към общение с Господа.

5:13 Павел обяснява, че **Бог** ще се погрижи за съда над **външните,** тоест над неспасените. Междувременно коринтяните трябва да упражнят съда, който Бог им е поверил, като отлъчат **нечестивия човек** отсред себе си. Това означава да се съобщи на всички хора в църквата, че този брат вече не е член на събранието. Това трябва да бъде извършено в дух на искрена мъка и смирение и последвано от продължителна молитва за духовното възстановяване на отклонилия се.

В. Съдебни процеси сред вярващите (6:1-11)

Първите единайсет стиха от 6 глава разглеждат проблема за съдебните процеси сред вярващите. Павел е чул вести, че някои от християните в Коринт завеждат съдебни дела срещу свои вярващи братя – изпращат ги да бъдат съдени от съдиите на този свят. Това става повод за даването на няколко непреходни наставления по този въпрос. Обърнете внимание на повторението на израза „Не знаете ли, че..." (2, 3, 9, 15, 16, 19 ст.)

6:1 Въпросът, с който започва тази глава, изразява голямата изненада на апостола, че някой може изобщо да си помисли да изправи брат си на **съд пред неправедните,** тоест пред неспасените съдии или магистрати. За него не е логично онези, които познават истинската правда, да отиват и да се съдят пред хора, които нямат никаква правда. Представете си едни християни, които търсят справедливост там, където изобщо няма такава!

6:2 Второто ярко несъответствие се крие във факта, че онези, които един ден **ще съдят света,** са неспособни сега да разрешат някакви дребни проблеми, които възникват между самите тях. Писанията ни учат, че когато Христос се върне в сила и слава, вярващите ще царуват на земята заедно с Него и ще трябва да разрешават различни житейски проблеми. И след като християните **ще съдят света,** нима не могат да съдят различни дребни неща, които възникват между тях сега?

6:3 Павел напомня на коринтяните, че те ще **съдят ангели.** От Юда 6 ст. и 2 Петр. 2:4, 9 знаем, че ангелите ще бъдат съдени. Също така знаем, че Христос ще бъде Съдията (Йоан 5:22). Единството ни с Него позволява и за нас да се каже, че ще съдим ангели в един бъдещ ден. Ако можем да бъдем счетени за достатъчно способни да съдим ангели, то нима сме

неспособни да разрешаваме **житейски работи,** които се появяват в този живот?

6:4 Ако имате да се съдите за житейски работи, поставяте ли за съдии ония, които от църквата се считат за нищо? Неспасените съдии не трябва да получават места на почит и престиж в местната църква. Те, разбира се, трябва да бъдат уважавани за работата, която вършат в света, но що се отнася до проблемите на църквата, те нямат право на никаква съдебна власт. Затова Павел всъщност пита коринтяните:

Когато между вас се появят проблеми, които изискват безпристрастното мнение на трета страна, излизате ли извън църквата и заставате ли да ви съдят хора, които нямат никакво духовно проникновение?

6:5 Павел задава този въпрос на коринтяните с цел да ги накара да се **засрамят.** Нима е истина, че в едно събрание, което толкова се гордее със своята мъдрост и с богатството си от духовни дарби, не може да се намери **нито** един **мъдър човек,** който да разреши тези спорове **между братята си?**

6:6 Явно е, че наистина не може да се намери такъв мъдър човек, след като един **брат** християнин **съди** своя **брат** в Христос, изнасяйки семейни проблеми на показ пред света. Тази ситуация наистина е жалка!

6:7 Изразът **„даже преди всичко е голям недостатък у вас"** показва, че това, което те правят, е напълно погрешно. Те не трябва и да си помислят да излизат на съд един срещу друг. Но може би тук някой от коринтяните би възразил: „Павле, ти нищо не разбираш. Еди-койси брат ме измами по служебни въпроси." Отговорът на Павел е: **„Защо по-добре не оставате онеправдани? Защо по-добре да не бъдете ограбени?"** Ето това е правилната позиция, която християнинът трябва да заеме. По-добре да приемем да бъдем онеправдани, отколкото да онеправдаем другиго.

6:8 Но коринтяните не мислят така. Вместо да предпочетат да бъдат онеправдани и излъгани, те дори **онеправдават** други, между които и техни братя в Христос.

6:9 Нима са забравили, че хората, чийто живот говори за постоянна **неправедност, няма да наследят Божието царство?** Ако са забравили, тогава апостолът ще им го припомни с един списък от грешници, които няма да имат никакъв дял в Божието **царство.** Павел не иска да каже, че християните, които постоянно вършат тези грехове, са изгубени, а че хората, които постоянно вършат тези грехове, не са християни.[12]

В този списък **блудниците** са разграничени от **прелюбодейците.** Тук блудството означава незаконна сексуална връзка, в която влиза неженен човек, докато прелюбодейството е същата връзка, в която обаче влиза женен човек. **Идолопоклонниците** отново присъстват в този списък, също както и в предишните два списъка в 5 глава. **Малакийците** са хора, които позволяват телата им да се използват за извратени сексуални цели, докато **мъжеложниците** са онези, които практикуват хомосексуализъм върху другите.

6:10 Към този списък са прибавени и **крадците, сребролюбците, пияниците, хулителите** и **грабителите. Крадците** са хора, които вземат това, което не им принадлежи. Забележете, че сребролюбието обикновено се споменава сред найужасните грехове. И макар че хората са склонни да го извиняват и да се отнасят лекомислено към този грях, Бог го осъжда много сериозно. **Сребролюбецът** е човек, който има ненормално желание да притежава, което често пъти го кара да използва незаконни методи за придобиване на богатства. Както вече казахме, **пияниците** са главно пристрастените към алкохола хора. Хулителите са онези, които използват обиден език срещу другите. **Грабителите** са хора, които се

възползват от чуждата бедност или нужда, за да трупат огромни печалби.

6:11 Павел не иска да каже, че тези грехове *се извършват от вярващите* коринтяни, а им напомня, че те са били характерни за тях, преди да бъдат спасени – **„такива бяха някои от вас“. Но** те са били **измити, осветени** и **оправдани.** Били са **измити** от своя грях и нечистота чрез скъпоценната кръв на Христос и непрекъснато се мият от осквернение чрез Божието слово. Били са **осветени** чрез действието на Божия Дух, което ги е отделило от света за Бога. Били са **оправдани в името на Господа Исуса Христа и в Духа на нашия Бог,** тоест били са признати за праведни пред Бога на основание на делото на Господ Исус на кръста, което Той е извършил за тях. Какъв е аргументът на Павел в този случай? Годет го изразява много умело: „Такава огромна и неизмерима благодат не може да бъде отмината лекомислено!“

Г. Нравствена разпуснатост сред вярващите (6:12-20)

6:12 В стиховете до края на главата апостолът постановява някои принципи, които трябва да ни помогнат да видим разликата между това кое е право и кое – грешно. Първият принцип гласи, че едно нещо може да е законно и въпреки това да не е полезно. Когато Павел казва: **„Всичко ми е позволено“,** той няма предвид всичко без изключение. Така например на него не му е позволено да извърши който и да било от гореспоменатите *грехове. Тук Павел говори само за* нещата, които нямат значение в морално отношение. Въпросът дали един християнин трябва да яде свинско месо е бил изключително важен проблем по времето на Павел, но той не е имал никакво значение в морално отношение. За Бога е било безразлично дали един човек яде, или не яде свинско месо. Но Павел казва, че някои неща могат да бъдат позволени и въпреки това да не бъдат полезни. Има неща, които на мен ми е позволено да правя, но които биха могли да съблазнят някого, когато ме види, че ги правя. В този случай изобщо не би било полезно да правя това нещо.

Според втория принцип всичко може да ми **е позволено,** но някои неща могат да ме заробят. Павел заявява: **„Не ща да съм обладан от нищо.“** Това е едно много актуално послание днес, когато опасността от пристрастяване към алкохола, тютюна и опиатите е толкова голяма. Всички те заедно с още много други карат християнина да се превърне в техен роб, което той в никакъв случай не бива да допуска.

6:13 Третият принцип гласи, че някои неща могат да бъдат напълно позволени за християнина, но да имат преходна стойност. Павел казва: **„Храната е за стомаха и стомахът е за храната, но Бог ще унищожи и него, и нея.“** Това означава, че човешкият **стомах** е устроен така, че да приема **храна** и да я усвоява. Подобно и **храната** е била направена от Бога по този чуден начин, който позволява тя да бъде усвоявана от **стомаха** на човека. И въпреки това ние не трябва да живеем за храната, защото тя има само временна стойност. Храната не трябва да заема неподобаващо място в живота на вярващия. Човек не трябва да живее така, сякаш най-важното нещо в този живот е задоволяването на неговите телесни апетити.

И макар че тялото е сътворено така, че да може да приема храна и да я усвоява, има едно нещо, което със сигурност е вярно: *„... **тялото не е за блудодеяние,*** *но* **за Господа, и Господ е за тялото.“** Когато е планирал човешкото тяло, Бог никога не е възнамерявал то да бъде използвано за зли или нечисти цели. По-скоро Неговият план е бил то да бъде използвано за Божията слава и в Неговото благословено служение.

В този стих има нещо изумително, което не трябва да пропуснем да забележим. Не само че **тялото е за Господа,** но **„и Господ е за тялото“.** Това означава,

че Господ се интересува и от нашите тела, от тяхното добро състояние и от правилната им употреба. Бог желае телата ни да Му бъдат предоставени като жива, свята и благоугодна жертва (Рим. 12:1). Както казва Ердман: „Без Господа тялото никога няма да може да достигне *истинското си положение и нетленна съдба*."[13]

6:14 В този стих се обяснява още по-подробно фактът, че Господ е за тялото. **Бог** не само е **възкресил Господ** Исус от мъртвите, но **ще възкреси и нас със силата Си.** Неговата заинтересованост от нашите тела не свършва в момента на смъртта. Той ще възкреси тялото на всеки вярващ, за да го направи като славното тяло на Господ Исус. Във вечността ние няма да бъдем безплътни духове, но нашите дух и душа ще бъдат съединени с прославеното ни тяло, за да се наслаждават завинаги на небесните слави.

6:15 За да подчертае още по-силно необходимостта от лична чистота в живота ни и за запазване на телата ни от омърсяване, апостолът ни напомня, че нашите **тела са части на Христос.** Всеки вярващ е част от тялото на Христос. Имаме ли право тогава да **отнемем от Христос частите Му и да ги направим части на блудница?** Отговорът се съдържа в самия въпрос, както и в изпълненото с възмущение възклицание на Павел: **„Да не бъде!"**

6:16 По време на сексуалното сношение двете тела стават **едно.** Така е било наредено в зората на сътворението: **„Защото „ще бъдат", казва, „двамата една плът" (Бит. 2:24)."** След като това е така, тогава всяко **сношение** между един вярващ и една **блудница** ще означава превръщане на една част от Христос в част на блудница. Двамата ще станат **едно тяло.**

6:17 Също както при физическото сношение става свързване на две тела в едно, така и когато един човек повярва в Господ Исус Христос и **се съедини** с Него, той и Христос се свързват дотолкова, че могат да се нарекат **„един дух".** Това е най-съвършеното възможно сливане на две личности в едно, най-интимното свързване. Следователно смисълът на аргумента на Павел е, че онези, които по този начин са **съединени с Господа,** никога не трябва да допускат каквато и да било връзка, която ще бъде в конфликт с този духовен брак.

А. Т. Пиърсън казва следното:

„Овцата може да се отдели от овчаря и клонката може да се отреже от лозата, ръката може да се отсече от тялото и детето може да се отдели от бащата, и дори съпругата – от съпруга, но какво може да отдели два духа един от друг, когато се съединят в едно? Нито една външна връзка или съюз, дори и съпружеската връзка, не е в състояние да изрази съвършеното сливане на два живота в един."[14]

6:18 Затова апостолът предупреждава коринтяните да бягат от **блудството.** Те не трябва да се отнасят повърхностно към него, нито да го смятат за нещо дребно, нито дори да си губят времето да го обсъждат. Те трябва да **бягат** от него! Една красива библейска илюстрация на тази заповед е разказът за Йосиф, който описва как жената на Петефрий се опитва да го изкуши към грях (Бит. 39). Макар и в силата да се крие голяма победа, понякога в бягството се крие още по-голяма победа.

След това Павел добавя: **„Всеки друг грях, който би сторил човек, е вън от тялото; но който блудства, съгрешава против своето си тяло."** Повечето грехове не влияят пряко на **тялото** на човека, но **блудството** е уникално в това отношение, защото засяга *пряко* тялото на човека: човекът жъне последствията на този грях в собственото си тяло. Трудността за разбирането на този стих се крие в това, че в него се казва, че *всеки* грях, който човек извършва, е вън от неговото тяло. Но ние смятаме, че това е казано преносно. Макар и да е вярно, че чревоугодничеството и пиянство-

то нанасят вреда на човешкото тяло, повечето грехове не правят това. Но дори и чревоугодничеството, и пиянството не увреждат тялото така чувствително и така всеобхватно, както блудството. Сексуалните отношения извън брака неизбежно и необратимо водят до опустошение на съгрешилия.

6:19 И отново Павел напомня на коринтяните, че те имат едно свято и възвишено призвание. Нима тези светии са забравили, че техните тела са **храм на Светия Дух?** Писанието ни казва една много сериозна истина, а именно, че Божият Дух обитава във всеки вярващ. Как изобщо можем да си помислим някога, че можем да вземем едно тяло, в което обитава *Светият* Дух, и да го използваме за *нечестиви* цели? Освен това вярно е не само че тялото ни е храм на Светия Дух, но и че **ние не сме свои** си. Ние нямаме право да използваме телата си така, както на нас ни е угодно. Когато анализираме нещата докрай, ще видим, че нашите тела не ни принадлежат, защото принадлежат на Господа.

6:20 Ние сме Господни не само като Негови създания, но и като изкупени от Него грешници. В този стих се набляга най-вече на втория факт. Той е започнал да ни притежава от момента на Голгота. Ние сме били **купени с цена.** Там, на кръста, Господ Исус е сложил върху нас печата на тази цена. Той ни е сметнал за толкова ценни, че е пожелал да плати за нас цената на Собствената Си скъпоценна кръв. Колко ли много ни е обичал Исус, за да реши да понесе нашите грехове в тялото Си на кръста!

И след като това е така, аз повече не мога да мисля за тялото си като за свое собствено притежание. Ако го използвам според собствените си желания, аз действам като крадец, който взема това, което не му принадлежи. Аз трябва да използвам тялото си така, че да **прославям Бога,** на Когото то принадлежи.

Бейтс ни призовава към следното:

„Ти, глава! Мисли за Този, Чието чело бе прободено от тръните! Вие, ръце! Работете за Този, Чиито китки бяха приковани на кръста. Вие, крака! Бързайте да изпълнявате повелите на Този, Чиито нозе бяха прободени от пироните. Ти, тяло! Бъди храм на Този, Чието тяло преживя агонията на неизразими болки!“ [15]

Ние трябва да прославяме Бога и **с духовете** си, тъй като и материалните, и нематериалните части на човека са **Божии.**[16]

III. Апостолските отговори на проблемите на църквата (7-14 гл.)

А. Относно брака и безбрачието (7 гл.)

7:1 До този момент Павел разглежда различните злоупотреби в коринтската църква, за които той е бил известен от някого. Сега той започва да отговаря на въпроси, които светиите в Коринт са му задали лично. Първият въпрос засяга проблема с брака и безбрачието. Апостолът започва най-напред с общия принцип, според който **е добре за човека да не се докосва до жена. „Да се докосва“ до жена** в този случай означава да има физическа връзка с нея. Апостолът *не* иска да каже, че безбрачието е по-свято от брачното състояние, а казва само, че ако желаеш да се отдадеш на служба на Господа безрезервно, по-добре е да не си женен.

7:2 Едновременно с това Павел признава, че безбрачието крие в себе си огромни изкушения. Затова той смекчава решителността на първото си твърдение, като казва: **„... за да се избягват блудодеянията, нека всеки мъж има своя си жена и всяка жена има свой мъж.“ „Всеки мъж да има своя си жена“** означава всеки мъж да е женен само за една жена. Втори стих потвърждава принципа, че Божията наредба за Неговия народ продължава да бъде такава, каквато винаги е била, а именно, че един човек може да има само един брачен партньор.

7:3 Когато човек е женен, той трябва да изпълнява към партньора си задълженията, които му налага брачният живот, в който и двамата партньори се намират във взаимна зависимост един от друг. Изразът **„Мъжът нека има с жената дължимото към нея сношение"** означава: „Мъжът нека да изпълнява към своята съпруга задълженията си на съпруг." От своя страна жената трябва да се държи **по подобен** начин и към мъжа. Обърнете внимание на деликатния тон, с който Павел разглежда този въпрос. В него няма и следа от нетактичност или вулгарност. Колко различно от начина, по който светът разглежда този въпрос!

7:4 В брачната връзка съществува зависимост на **жената** от **мъжа** и обратно. За да се поддържа Божият ред в този свещен съюз, както съпругът, така и съпругата трябва да признаят своята взаимна зависимост.

7:5 Кристенсън пише следното:

„Казано на прост език, това означава, че ако единият от партньорите има желание за сексуално сношение, другият трябва да откликне на това желание. Съпругът и съпругата, които възприемат това реалистично отношение по въпроса за секса, ще бъдат удивени да открият една удовлетворителна страна на своя брак поради простата причина, че това взаимоотношение има своите корени в действителността, а не в някакъв изкуствен или невъзможен идеал." [17]

Може би когато най-напред са били спасени, тези коринтяни са си мислели, че интимните отношения в семейния живот не са съвместими с християнската святост. Павел иска да ги изведе от това заблуждение, като им казва съвсем определено, че християнските семейства **не** трябва да **се лишават един друг** от съпружеско сношение, тоест че не трябва да си отказват правата на единия партньор над тялото на другия. Има само две условия, които позволяват въздържането от сексуални сношения. Първото е, че въздържането от сексуални сношения трябва да бъде съгласувано чрез взаимното **съгласие** и на двете страни, така че съпругът и съпругата да **могат да се предават** на **пост и молитва.** И второто е, че въздържанието трябва да бъде само временно. Съпругът и съпругата трябва да **бъдат пак заедно**, за да не би Сатана да ги изкуши чрез тяхната **невъзможност да се въздържат.**

7:6 6 стих е дал повод за голям брой предположения и противоречия. Павел казва: **„Но това казвам като позволение, а не като заповед."** Някои смятат, че това означава, че апостолът не счита думите, които току-що е казал, за боговдъхновени думи. Но това тълкуване е насъстоятелно, тъй като самият Павел твърди в 1 Коринтяни 14:37, че това, което пише на коринтяните, „е заповед от Бога". Ние по-скоро смятаме, че апостолът казва, че при някои обстоятелства е добре за семейната двойка да се въздържа от сексуални сношения, но че това въздържание **не е заповед,** а позволение. Християните не трябва да се въздържат от сексуални взаимоотношения, за да могат да се предават безрезервно на молитва. Други хора смятат, че 6 ст. засяга въпроса за брака като цяло, тоест че християните могат да се женят, но че това не е заповед за тях.

7:7 От този стих започват съветите на Павел към неженените. Апостолът вече е изяснил, че предпочита безбрачното състояние, тъй като то е по-добро за християнина, но признава, че човек трябва да живее според силата, която Бог му дава. Когато казва: **„Обаче бих желал всичките човеци да бъдат, какъвто съм аз"**, от контекста става ясно, че „какъвто съм аз" означава „неженен". Има много противоречия по въпроса дали Павел винаги е бил неженен, или е бил вдовец по времето, когато е писал тези редове. Но за настоящите ни цели не е необходимо да разрешаваме този спор дори и да бяхме в състояние да го направим. Думите на Павел: **„Но всеки**

има своя особен дар от Бога, един така, а друг инак", означават, че Бог дава благодат на някои хора да останат неженени, докато други определено призовава да се женят. Тук всеки отделен случай трябва да се разглежда сам за себе си и не е възможно да бъде дадено някакво общовалидно правило, което да бъде еднакво приложимо за всички.

7:8 И така, Павел съветва **неженените и вдовиците** да си **останат такива, какъвто** е и той.

7:9 Но ако не могат **да се въздържат** като неженени, тогава нека **се женят. Защото по-добре е да се женят, отколкото да се разпалват от страст.** Това разпалване от страст крие опасността от падане в грях.

7:10 Следващите два стиха са адресирани към **женените** двойки, в които и двамата партньори са вярващи. **„А на женените заръчвам, и то не аз, но Господ."** Тези думи означават, че това, на което Павел ни учи тук, е било вече казано от **Господ** Исус, *когато е бил на земята.* Христос вече е дал една ясна заповед по този въпрос. Така например Той вече е забранил развода освен в случаите на изневяра (Мат. 5:32; 19:9). Общата заповед, която ни дава Павел, е, че **жената не трябва да оставя мъжа си.**

7:11 Той обаче признава, че има крайни случаи, при които може да бъде необходимо съпругата да напусне мъжа си. В такива случаи тя е длъжна **да остане неомъжена или да се помири с мъжа си.** Раздялата не прекъсва брачната връзка, а дава възможност за Господа да изцели появилите се различия и да върне двете страни към общение с Него и една с друга. Заповедта към **мъжа** е **да не напуска жена си.** За него не са дадени никакви изключения.

7:12 Пасажът от 12 до 24 стих разглежда въпроса за брака, в който само един от партньорите е вярващ. Павел започва своите бележки с едно въведение: **„А на другите казвам аз, не Господ."** И отново бихме искали дебело да подчертаем, че тези думи не означават, че казаното от Павел представлява неговата гледна точка, а не гледната точка на Господа. Той просто обяснява, че това, което ще каже, **не** е било казано преди това от **Господ** Исус, когато Той е бил тук, на земята. В Евангелията няма нито едно наставление, което в някаква степен да засяга този въпрос. Господ Исус просто не е разгледал въпроса за брака, в който само единият от партньорите е вярващ. Но сега Христос е дал наставления на Своя апостол по този въпрос, така че това, което Павел казва тук, е боговдъхновено слово.

„А на другите" означава на онези, чиито партньори не са вярващи. Този пасаж *не* насърчава сключването на брак между християни и неспасени. Най-вероятно тук се имат предвид случаите, в които единият от партньорите бива спасен след сключването на брака.

„Ако някой брат има невярваща жена и тя е съгласна да живее с него, да не я напуща." За да можем да оценим правилно този пасаж от Писанията, ще бъде добре да си припомним Божията заповед към Неговия народ в СЗ. Когато евреите са се оженили за жени от езическите народи и са имали деца от тях, те са получили заповед да изгонят от домовете си както жените, така и децата. Това се вижда съвсем ясно в Езра 10:2 и Неемия 13:23-25.

Вероятно християните в Коринт са започнали да си задават въпроса: „Какво трябва да прави една спасена жена със своя съпруг и деца или какво трябва да прави един спасен мъж със своята невярваща жена? Трябва ли да я изгони от къщата си?" Отговорът явно е отрицателен. Старозаветната заповед вече не е валидна за Божиите хора, които живеят под благодатта. Ако един християнин има невярваща съпруга **и тя желае да живее с него,** той не трябва да я напуска. Това не означава, че няма нищо лошо *в това един вярващ мъж да се ожени за* невярваща жена, а означава само, че ако

този човек се е обърнал, след като вече е бил женен, не трябва да напуска жена си.

7:13 По същия начин и **жената**-християнка, **която има невярващ мъж**, който **е съгласен да живее с нея,** не трябва да го напуска. Може би чрез своето смирено и благочестиво поведение пред него тя ще го спечели за Господа.

7:14 Всъщност присъствието на вярващия човек в един нехристиянски дом упражнява освещаващо въздействие върху членовете на дома. Както вече споменахме, „*освещавам*" означава „отделям". Тук апостолът не иска да каже, че невярващият мъж се спасява от своята съпруга, нито пък че се освещава чрез нея. По-скоро той иска да каже, че мъжът се отделя, като се поставя в едно положение на външна привилегированост. Той има щастието да има вярваща съпруга, която се моли за него. Нейният живот и свидетелство упражняват благотворно влияние в полза на Бога в този дом. От човешка гледна точка за този човек вероятността да се спаси е много по-голяма, когато той има благочестива съпруга християнка, отколкото когато съпругата му не е християнка. Както казва Вайн: „Върху него се упражнява едно духовно влияние, което съдържа възможността за действително обръщение."[18] Същото се отнася и за случаите, когато една **невярваща жена** е омъжена за вярващ **мъж.** Тогава ще бъде **осветена невярващата жена.**

След това апостолът добавя: **инак чадата ви щяха да бъдат нечисти, а сега са свети.** Вече споменахме, че според старозаветната заповед съпругът е трябвало да изхвърли от дома си както жената езичница, така и децата, които тя му е родила. Сега Павел обяснява, че във времето на диспенсацията на благодатта децата, родени в семейство, в което само единият от партньорите е вярващ, а другият не е, са **свети.** Думата **„свети"** има същия корен като глагола **„освещавам"** в този стих. Това изобщо не означава, че децата сами по себе си са свети, в смисъл че непременно живеят чист и свят живот. По-скоро то означава, че те се отделят, като се поставят в едно привилегировано положение. Те имат най-малкото един родител, който обича Господа и който им казва евангелието. Затова има голяма възможност те да се спасят. Те са облагодетелствани да живеят в един дом, в който Божият Дух обитава в един от родителите. В този смисъл те са осветени. 14 стих също така ни уверява, че не е грешно да имаме деца, когато единият от родителите е християнин, а другият не е. Бог признава този брак и децата не са незаконни.

7:15 Какво трябва да бъде отношението на християнина, ако неговият неспасен партньор реши да го напусне? Отговорът е, че неспасеният партньор може да го напусне. Много е трудно да се даде окончателен отговор на въпроса какво означава изразът **„в такива случаи братът или сестрата не са поробени".** Някои вярват, че тук се говори за случаите, когато невярващ напусне вярващ и има всички основания да се вярва, че това напускане е окончателно. Тогава вярващият е свободен да получи развод. Онези, които поддържат това мнение, смятат, че 15 стих е една скоба и че 16 стих е свързан с 14 стих, както следва:

1. В 14 ст. се заявява, че идеалната ситуация за вярващия е да остане да живее с невярващия си партньор заради освещаващото въздействие на съпругахристиянин в семейството.
2. В 16 ст. се казва, че с оставането си в семейството вярващият може да спечели невярващия си партньор за Христос.
3. 15 ст. е една скоба, която позволява на вярващия да се разведе (и евентуално да сключи повторен брак), ако той или тя е напусната от невярващия си партньор.

Обърнете внимание, че надеждата за евентуално спасение се свързва с остава-

нето на вярващия партньор в семейството, а не с напускането на семейството от страна на невярващия партньор.

Други изследователи на Библията обаче смятат, че 15 ст. разглежда единствено въпроса за раздялата, а не въпроса за развода и повторната женитба. За тях стихът означава, че ако невярващият партньор реши да напусне семейството, той трябва да може да направи това без проблеми. Съпругата не е длъжна да запази брака, полагайки за това повече усилия, отколкото вече е положила. **„Бог... ни е призвал към мир"** и ние не трябва да използваме емоционални излияния или юридически процедури, за да попречим на невярващия да ни напусне.

Кое от двете тълкувания е вярно? За нас е трудно да дадем окончателен отговор. Господ като че ли ни учи в Матей 19:9, че разводът е разрешен в случаите, в които единият от партньорите е изневерил на другия (като е извършил прелюбодейство). Ние вярваме, че в този случай невинният партньор е свободен да се ожени повторно. Що се отнася до текста в Коринтяни 7:15, не можем да кажем със сигурност, че разводът и повторната женитба са разрешени и в случаите, в които един невярващ е напуснал своя вярващ партньор. Но обикновено всеки, който е напуснал партньора си по този начин, почти неизбежно много скоро установява нова връзка, която при всички случаи поставя край на първоначалния съюз. Във връзка с този въпрос Дж. М. Дейвиз казва така:

„Невярващият, който е напуснал своя вярващ партньор, много скоро ще се ожени за друг човек, което автоматично прекъсва брачната връзка. Да изискваме от напуснатата страна да живее, без да сключва нов брак, означава да сложим върху нея (него) един хомот, който в повечето случаи тя няма да бъде в състояние да носи."[19]

7:16 Начинът, по който човек разбира 17 стих, зависи до известна степен от начина, по който той разбира 15 стих.

Ако човек вярва, че 15 стих не насърчава развода, той може да го използва като доказателство за това. Неговият аргумент би бил, че вярващият трябва да се съгласи да се раздели с невярващия си партньор, но че не трябва да се развежда с него, тъй като това би сложило край на възможността за възстановяване на семейния съюз и вероятността за спасението на невярващия. Ако обаче човек вярва, че разводът е позволен в случаите, когато вярващият партньор е бил напуснат от невярващия, тогава този стих може да се свърже с 14 стих, а 15 стих да се смята за отваряне на скоба.

7:17 Понякога сред новоповярвалите съществува усещането, че те трябва да скъсат напълно с всеки етап от предишния си живот, включително и с институции от рода на семейството, които не са сами по себе си грешни. Изживявайки новооткритата радост от спасението, ние понякога изпадаме в заблудата, че трябва насила да премахнем всичко, което някога сме познавали. За постигането на своите цели християнството не използва методите на насилствената революция. Точно обратното, неговите промени се извършват с мирни средства. В пасажа от 17 до 24 стих апостолът постановява общото правило, че да станеш християнин не означава да използваш насилствени революционни методи за прекъсването на вече съществуващите връзки. Без съмнение в случая апостолът има предвид най-вече семейните връзки, но този принцип може да се приложи също така и към расовите и социалните връзки.

Всеки вярващ трябва да се обхожда съответно на призванието си от Господа. Ако Господ е призовал някого на семеен живот, тогава той трябва да го следва, като живее така в страх от Господа. Ако Бог е дал на някого благодат да живее в безбрачие, тогава този човек трябва да последва това призвание. Ако обаче, когато повярва, мъжът вече е женен и съпругата му не е спасена, тогава не

трябва да прекъсва тази връзка, а да я продължи, правейки всичко възможно за спасението на своята съпруга. Това, което Павел казва на коринтяните, не се отнася само за тях: той дава тези свои наставления **по всичките църкви.** Вайн пише следното по този въпрос:

*„Когато Павел казва: **„...така заръчвам по всичките църкви“**, той не издава постановления като представител на един определен център, е просто информира църквата в Коринт, че наставленията, който той дава сега на тях, са наставления, които дава във всяка църква.“*[20]

7:18 В 18 и 19 стих Павел разглежда въпроса за националната принадлежност. Ако човек е бил юдеин по време на своето обръщение и е носел на тялото си белега на обрязването, той не трябва да се отвращава от това и да се стреми да заличи всички физически следи от предишния си начин на живот. По същия начин, ако човек е бил езичник преди новорождението си, той не трябва да се стреми да скрие езическото си потекло, като приеме белезите на юдеите.

Този стих би могъл да бъде изтълкуван и по следния начин: ако един юдеин се е обърнал, той не трябва да се страхува да живее с еврейската си съпруга, или ако един езичник се е обърнал, той не трябва да се стреми да избяга от своя произход. Тези външни различия нямат никакво значение.

7:19 Що се отнася до същността на християнството, **„обрязването е нищо и необрязването е нищо“.** Това, което има значение, е **„пазенето на Божиите заповеди“.** С други думи, Бог се интересува не от външното, а от вътрешното. Връзките на живота на един човек не трябва да бъдат насилствено прекъснати заради това, че той е станал християнин. „Точно обратното – казва Кели, – чрез християнската вяра вярващият се издига в едно положение, което го поставя над всички обстоятелства.“[21]

7:20 Общото правило е, че **всеки** трябва да остава в това звание, **в което е бил призован.** Това, разбира се, се отнася до званията, които не са грешни сами по себе си. Ако един човек се е занимавал с някакво зло занятие преди своето обръщение, той трябва да го остави! Но тук апостолът има предвид онези занятия, които сами по себе си не са свързани с греха. Тази мисъл се подкрепя и от следващите стихове, в които се разглежда проблемът за слугите.

7:21 Какво трябва да прави един **слуга,** след като бъде спасен? Трябва ли да се бунтува срещу своя господар и да иска да бъде освободен? Дали християнството означава, че ние непременно трябва да търсим своите „права“? Отговорът на Павел на тези въпроси е следният: **„В положение на роб ли си бил призован? Да те не е грижа.“** С други думи: „Бил ли си роб, когато си повярвал? Не се тревожи излишно по този въпрос. Можеш да бъдеш роб и въпреки това да се наслаждаваш на най-големите благословения на християнството.“

„Но ако можеш и свободен да станеш, по-добре използвай случая.“ Върху този текст има две тълкувания. Някои смятат, че тук Павел казва: „Ако можеш да станеш свободен, използвай всички възможни средства, за да постигнеш това.“ Други мислят, че дори и един роб да можеше да стане свободен, християнството не му налага да се възползва от тази възможност на всяка цена, защото той би могъл да се използва това робство като свидетелство за Господ Исус. Повечето хора предпочитат първото тълкуване (което може би е правилно), но те не трябва да пренебрегват факта, че второто повече съответства на примера, който ни е оставил Сам Господ Исус Христос.

7:22 Този, който е бил призован в Господа като роб, е свободен човек на Господа. „Свободен човек на Господа“ не означава човек, който е бил роден свободен, а по-скоро човек, който е станал

свободен, тоест роб, който е получил своята свобода. С други думи, ако един човек е бил роб, когато е повярвал, той не трябва да се тревожи заради това, тъй като е **„свободен човек на Господа“.** Той е бил освободен от своите грехове и от робството на Сатана. От друга страна, ако един човек е бил **свободен** по време на своето обръщение, той трябва да разбере, че отсега нататък е **роб** на Спасителя, с вързани ръце и крака.

7:23 Всеки християнин е бил **купен с цена.** Затова *той принадлежи* на Този, Който го е купил – Господ Исус Христос. Ние трябва да бъдем роби на Христос и да **не ставаме роби на човеци.**

7:24 И така, независимо от социалното положение, в което се намира един човек, той може да **остане с Бога** в това положение. Думите *„с Бога“* са ключовите думи, които разкриват цялата истина. Ако един човек е **с Бога,** тогава дори и робството може да стане истинска свобода. „Положението „с Бога“ облагородява и освещава всяко друго положение в живота.“

7:25 В пасажа от 25 до 38 стих апостолът се обръща към неженените – както мъже, така и жени. Думата **„девици“** * може да се използва и за двата пола. 25 стих е още един стих, който се използва от някои в подкрепа на идеята, че съдържанието на тази глава не е непременно боговдъхновено. Те дори стигат до крайности, като казват, че тъй като е бил ерген, Павел е бил шовинистично настроен към жените и е позволил на личните си предразсъдъци да бъдат отразени в това, което казва тук! Всяко подобно твърдение е удар по боговдъхновеността на Писанията. Когато Павел казва, че **няма заповед от Господа** относно **девиците,** той просто иска да каже, че по време на Своето земно служение Господ не е оставил никакви ясни наставления по този въпрос. Затова Павел дава своето лично **мнение като един, който е получил милост от Господа да бъде достоен за доверие,** и това негово мнение е боговдъхновено.

7:26 Като цяло за човека **е добре** да не се жени **„поради настоящата неволя“. „Настоящата неволя“** означава страданията в земния живот изобщо. Възможно е също така по времето, когато Павел е писал това Писмо, да е имало някаква особена неволя. Но като цяло неволята е продължила да съществува и няма да престане да съществува, докато не дойде Господ Исус.

7:27 Съветът на Павел към женените е, че **не** трябва да **търсят** разделяне. Но ако един човек **се отвърже от жена си, не** трябва **да търси жена.** Изразът **„отвързан от жена“** тук не означава само „овдовял“ или разведен“. Той просто означава „освободен от брачната връзка“ и може да включва и хората, които никога не са били женени.

7:28 Нищо от това, което казва Павел, не трябва да се тълкува като указание, че бракът е грях. Нали той бе установен от Бога в Едемската градина, преди грехът да влезе в този свят! Самият Бог каза: „Не е добре за човека да бъде сам“ (Бит. 2:18). „Женитбата нека бъде на почит у всички, и леглото – неосквернено“ (Евр. 13:4). Павел дори разглежда забраняването на женитбата като белег на отстъплението в последните дни (1 Тим. 4:1-3).

И така, апостолът заявява: **„Но ако се и ожениш, не съгрешаваш; и девица, ако се омъжи, не съгрешава.“** Новоповярвалите християни никога не трябва да мислят, че в семейните отношения има нещо лошо. Но Павел все пак добавя, че жените, които се омъжат, **ще имат житейски скърби,** като например болките по време на раждане и други такива. Думите на Павел **„а пък аз ви жаля“** могат да означават: **„А пък аз ви жаля** и бих желал да си спестите физическите страдания, които съпровождат брака, и особено проблемите на семейния живот.“

* В оригиналния текст. – Бел. на прев.

7:29 Апостолът иска да ни обърне внимание на факта, че **времето е кратко** и че ние трябва да подчиним дори и тези напълно законни взаимоотношения в живота на служението за Господа. Идването на Христос е наближило и въпреки че съпрузите и съпругите трябва да изпълняват взаимните си задължения с вярност, те трябва да се стремят да поставят Христос на първо място в своя живот. Айрънсайд ни предлага следния коментар по този въпрос:

„Всеки трябва да живее с оглед на факта, че времето наистина е краткотрайно, че Господното завръщане е наближило и че никакви съображения за лично удобство не трябва да пречат на подчинението ни на Божията воля.“[22]

А Вайн казва така:

„Този стих не означава, разбира се, че жененият мъж трябва да се въздържа от съпружеските си задължения, а че неговите взаимоотношения със съпругата му трябва да бъдат напълно подчинени на по-висшата му връзка с Господа, Който трябва да заема първото място в неговото сърце. Той не трябва да позволява на една естествена връзка да попречи на подчинението му на Христос.“[23]

7:30 Скърбите, радостите и притежанията от света не трябва да заемат неподобаващо значимо място в нашия живот. Всички те трябва да бъдат подчинени на стремежа ни да изкупим възможността да служим на Господа, докато е още ден.

7:31 Живеейки на тази земя, за нас е неизбежно да влизаме в съприкосновение с някои земни неща. Животът на всеки вярващ налага една законна употреба на нещата от света. Но апостолът ни предупреждава, че макар и да можем да ги **употребяваме,** ние не бива да *злоупотребяваме* с тях. Така например християнинът не трябва да живее заради храната, облеклото и удоволствията. Той може да използва храната и облеклото като необходими неща в живота си, но не трябва да ги превръща в боговете на своя живот. Бракът, собствеността, търговията, политиката, науката, музиката и изкуството са неща, които имат своето място в света, но те могат да отвлекат християнина от духовния му живот, ако той им позволи това.

Изразът **„сегашното състояние на този свят преминава“** е взет от театралната терминология и е свързан със смяната на декорите на сцената. Той ни казва, че всичко, което очите ни виждат днес, е преходно. Краткотрайността на нещата от света е описана много добре и от Шекспир в известните му думи: „Целият свят е сцена и всички мъже и жени са просто актьори. Те влизат и излизат и в живота си всеки човек играе много роли.“

7:32 Павел желае коринтяните **да бъдат без грижи.** Под грижи той има предвид грижите, които ще ги отклонят от Господното служение. След това апостолът обяснява, че **този, който не е женен, се грижи за Господните неща – как да угажда на Господа.** Това не означава, че всички вярващи, които не са женени, се отдават безрезервно на Господа, а че безбрачното състояние дава по-големи възможности за такова отдаване в сравнение с брачното състояние.

7:33 И отново този стих не означава, че **жененият** човек не може да се грижи добре за Господните работи, а че брачната връзка изисква от женения мъж да **угажда на своята жена.** Той има едно допълнително задължение, за което трябва да мисли. Както посочва Вайн: „Като цяло, ако един мъж е женен, той има ограничен обхват на служение. Ако не е женен, той може да отиде до края на земята, за да проповядва благовестието.“[24]

7:34 „Неомъжената се грижи за това, което е Господно, за да бъде свята и в тяло, и в дух; а омъжената се грижи за това, което е световно, как да угажда на мъжа си.“ Този стих също има нужда от кратко обяснение. **Неомъжената жена,** тоест **девицата,** може да отдаде по-голяма част от своето време за **Гос-**

подните неща. Изразът **„за да бъде свята и в тяло, и в дух"** не означава, че безбрачното състояние е по-свято от брачното, а означава само, че тя може повече да *бъде отделена* за делото на Господа **и в тяло, и в дух.** Тя не е сама по себе си по-чиста, а времето ѝ е по-свободно.

И отново, **омъжената жена се грижи за нещата от света.** Това не означава, че тя е по-светска от неомъжената жена, а че част от нейното време по необходимост е посветено на земните неща, като например грижата за дома. Това са напълно законни и правилни неща и Павел изобщо не ги критикува, нито омаловажава, а просто казва, че неомъжената жена има по-големи възможности и повече време за служение в сравнение с омъжената.

7:35 Пишейки всичко това, Павел няма за цел да впрегне хората в ярема на една строга система от правила, а просто ги наставлява за тяхна собствена **полза,** така че, когато си помислят за своя живот и за служението си на Господа, да могат да преценят Неговото водителство в светлината на всички тези наставления. Апостолът смята, че безбрачието е добро, тъй като то позволява на човека да **служи на Господа без отвличане на ума.** Но човекът е свободен да избере между брака и безбрачието. Апостолът не иска да **слага оглавник** на никого и да заробва никого.

7:36 Пасажът от 36 до 38 ст. е може би един от най-погрешно разбираните пасажи в тази глава, както и в цялото Послание. Обикновено той се обяснява така: по времето на Павел мъжът е упражнявал строг контрол в своето семейство. Той е решавал дали дъщерите му да се омъжват, или не. Те не са имали право да се омъжват без неговото съгласие. Затова този пасаж означава, че ако един мъж откаже да даде съгласието си на дъщерите си да се омъжат, това е добро, но ако не им откаже, не съгрешава.

Такова едно тълкуване ни се струва почти безсмислено, що се отнася до наставляването на Божиите хора днес. Това тълкуване не съответства на контекста на останалата част от главата и води до голямо объркване.

В РИСПБ думата „девица" е преведена като „сгодена". Значението на този пасаж тогава може да се изтълкува по следния начин: ако един мъж се ожени за своята сгодена или годеница, той не съгрешава, но ако не се ожени, е по-добре. Тази идея обаче създава много трудности при тълкуването.

В своя коментар върху 1 Коринтяни Уилям Кели предлага едно съвсем различно мнение, което заслужава внимание. Той смята, че думата **„девица"** *(parthenos)* може да се преведе и като „девственост".[25] Тогава в пасажа няма да става въпрос за дъщерята девица на един човек, а за *неговата лична девственост.* Според това тълкуване смисълът на пасажа е, че ако един човек остане неоженен, той прави добре, но ако реши да се ожени, **не съгрешава.**

Същото тълкуване е възприето и от Джон Нелсън Дарби в неговия нов превод на Библията:

„Но ако някой мисли, че постъпва нередно със своята девственост, ако е преминал цветущата си възраст и ако така трябва да стане, нека прави каквото иска; не съгрешава: нека се женят. Но този, който стои твърд в сърцето си и не бива принуден, но има власт над своята собствена воля, и е решил това в сърцето си – да пази своята девственост, прави добре. Така че този, който се жени, прави добре; а който не се жени, прави по-добре."

И така, когато разгледаме внимателно 36 стих, идваме до заключението, че той означава, че ако един мъж е стигнал зряла възраст и не чувства, че има дарбата да се въздържа, **той не съгрешава,** ако се ожени. Той знае, че необходимостта го кара да се ожени и затова трябва

да **направи това, което иска,** а именно – да се ожени.

7:37 Но ако мъжът е решил да служи на Господа, без да се отвлича, и има достатъчно сила да се владее, така че **не е принуден** да се ожени, ако е решил да остане неженен с цел да прослави Бога в служение, тогава **прави добре.**

7:38 Изводът е, че **този, който** се **жени,**[26] прави добре, **а който** не се жени, за да може повече да се отдаде на служението за Господа, **прави по-добре.**

7:39 Последните два стиха от тази глава съдържат един съвет към вдовиците. **Жената е вързана** за мъжа си, **докато** той **е жив.** Тя е вързана за мъжа си чрез брачния закон, постановен от Бога. **Ако мъжът** на жената **умре,** тогава **тя е свободна да се омъжи за** друг мъж. Същата тази истина е казана и в Римляни 7:1-3, където се казва, че смъртта слага край на брачната връзка. Апостолът тук обаче добавя и едно условие: жената е свободна да се омъжи **за когото си ще, само че в Господа.**

Това най-напред означава, че човекът, за когото се омъжи, трябва да бъде християнин, но то не е всичко. **„В Господа"** означава „по волята на Господа". С други думи, тя може да се омъжи за християнин и въпреки това да не бъде по волята на Господа. Тя трябва да търси водителството на Господа по този важен въпрос и да се омъжи за онзи вярващ, който Господ е определил за нея.

7:40 Но Павел искрено смята, че една вдовица **е по-щастлива, ако остане** неомъжена. Това не противоречи на текста в 1 Тим. 5:14, където Павел заявява, че младите жени трябва да се омъжват. Тук той изказва общото правило, докато в 1 Тимотей – конкретното изключение.

След това апостолът добавя: **„... а мисля, че и аз имам Божия Дух."** Някои разбират погрешно тези думи, като казват, че Павел не е бил уверен в себе си, когато е пишел всичко това! Ние отново се противопоставяме решително срещу всяко подобно тълкуване. Не може да има никакво съмнение в боговдъхновеността на тази част от писанията на Павел. Тези думи на апостола всъщност съдържат ирония. Някои от коринтяните вече са изразили съмнения относно неговото апостолство и учение, претендирайки, че казват всичко това чрез ума на Господа. Затова Павел всъщност казва: „Каквото и да говорят за мене другите, мисля, че и аз имам Божия Дух. Те твърдят, че Го имат, но не могат да кажат, че притежават монопол върху Светия Дух."

Ние знаем, че Павел наистина е **имал Духа,** когато е писал всичко това, и че пътят на щастието за нас е да следваме неговите наставления.

Б. Относно яденето на идоложертвено (8:1-11:1)

Текстът от 8:1 до 11:1 разглежда въпроса за яденето на идоложертвено, един сериозен проблем за хората, които току-що са се обърнали от езическите практики към Христос. Може би тези християни са били канени на някакво обществено тържество в храм, което се е чествало с поднасянето на месо, което преди това е било принесено в жертва на идоли. Или може би, когато са отивали на пазара, за да си купят месо, те са откривали, че в месарницата се продава месо, което е било жертвано на идоли. Това, разбира се, не засяга качеството на месото, но въпросът дали християнинът трябва да купува такова месо, или не, остава валиден и до днес. Или да си представим друга сцена. Вярващият е поканен на гости в един дом и на трапезата се сервира месо, което е било принесено на някой идол. Ако той знае за това, трябва ли да яде от него? И така, това са въпросите, на които Павел решава да даде отговор в този пасаж.

8:1 Най-напред апостолът казва, че **относно идоложертвеното** както коринтяните, така и самият той имат **знание.** Това не е въпрос, по който те са

абсолютно невежи. Те всички **знаят** например, че простият факт на принасяне на парче месо на един идол не променя месото в никакво отношение. Неговият вкус и хранителни качества си остават същите. Но Павел държи да подчертае, че **„знанието възгордява, а любовта назидава"**. С това той иска да каже, че знанието само по себе си не е достатъчно надежден водач в подобни случаи. Ако знанието беше единственият принцип, който трябваше да следваме, то би ни отвело до гордостта. Всъщност относно всички подобни проблеми християнинът трябва да прилага не само знание, но и любов. Трябва да взима под внимание не само това, което е законно за него, но и онова, което е най-добро за другите.

8:2, 3 Вайн перифразира 2 стих по следния начин: „Ако някой мисли, че познава всичко, той дори не е започнал да познава начина, по който то се познава." Без любов не може да има истинско знание. От друга страна, **„ако някой люби Бога, той е познат от Него"**, тоест Бог го е одобрил. От една страна, Бог познава всички, но от друга, Той познава по един специален начин тези, които са вярващи. Тук думата „познат" се използва в смисъл на „предпочетен" или „одобрен". Ако един вярващ трябва да вземе решение по въпрос като яденето на идоложертвено и решението му се определя от любовта към Бога и човеците, а не само от простото знание, този вярващ спечелва Божието одобрение.

8:4 Що се отнася до яденето на **идоложертвено,** вярващите трябва да знаят, че **идолът** не е истински бог, имащ власт, знание и любов. Павел не отрича съществуването на самите идоли, тъй като много добре знае, че такива предмети, издялани от дърво или камък, има. Малко по-нататък той казва, че зад тези идоли стоят демонични сили. Но тук апостолът подчертава, че боговете, които тези идоли „представляват", не съществуват. **„Няма друг Бог освен един"** – Този, Който е Бог и Отец на нашия Господ Исус Христос.

8:5 Павел признава, че в езическата митология има много **така наречени богове** като Юпитер, Юнона, Меркурий... Хората смятат, че някои от тези богове живеят **в небето,** а други – като Церера и Нептун например – тук, **на земята.** В този смисъл **има много богове и много господари,** тоест много митологични същества, на които хората се покланят и подчиняват.

8:6 Вярващите знаят, че **има** само **един** истински **Бог, Отец, „от Когото е всичко, и ние за Него"**. Това означава, че Бог, нашият Отец, е Източникът или Творецът на **всичко** и че **ние** сме създадени **за Него.** С други думи, Той е целта на нашето съществуване. Ние също така знаем, че има само един **Господ – „Исус Христос, чрез Когото е всичко, и ние чрез Него"**. Изразът **„чрез Когото е всичко"** описва Господ Исус като Божия Посредник, докато изразът **„и ние чрез Него"** посочва, че ние сме били създадени и изкупени именно чрез Него.

Когато Павел заявява, че **има един Бог – Отец,** и **един Господ – Исус Христос,** той не иска да каже, че Исус Христос не е Бог, а само посочва съответните роли, които тези две Лица на Божеството изпълняват при сътворението и при изкуплението.

8:7 Не всички християни обаче, и особено новоповярвалите, разбират свободата, която имат в Христос Исус. Като хора, които са живели сред идоли и са свикнали с тях, те смятат че извършват идолопоклонство, като ядат месо, което е било **жертвано на идоли.** Те мислят, че идолът е нещо действително, **и** затова съвестта им, **бидейки слаба, се осквернява.**

Тук **„слаба"** не означава физически слаба или дори духовно слаба, а описва съвестта на онези хора, които проявяват прекален педантизъм по въпроси без решаващо значение в морално отношение. Така например от гледна точка на Бога

в яденето на свинско месо няма нищо лошо. Яденето на свинско месо е било лошо за евреите в старозаветното време, но християнинът има съвършената свобода да яде такова месо, ако иска. И все пак един обърнал се към християнството евреин може все още да изпитва угризения по този въпрос. Той може да смята, че яденето на свинска пържола за вечеря, например, е грях. Библията нарича този еврейски християнин слаб брат. Това означава, че той не живее в пълно наслаждение от своята християнска свобода. Всъщност дотогава, докогато този брат смята, че е грешно да се яде свинско месо, той съгрешава, ако яде. Това е значението и на израза **„и съвестта им като слаба, се осквернява".** Ако моята съвест осъжда едно действие и аз въпреки това го извърша, тогава съгрешавам. „Всичко, което не става от убеждение, е грях" (Рим. 14:23).

8:8 Това, което ядем, няма значение **пред Бога.** Въздържането от някои храни не ни прави угодни на Бога, нито пък яденето на тези храни ни прави по-добри християни.

8:9 Но макар и да не печелим нищо, като ядем тези храни, ние можем много да загубим, ако, правейки това, станем спънка на някой **слаб** брат. Ето тук вече трябва да приложим принципа на любовта. Християнинът е свободен да яде месо, което преди това е било жертвано на идол, но за него ще бъде погрешно да прави това, ако по този начин съблазнява някой **слаб** брат или сестра.

8:10 Опасността идва от това, че слабият брат би могъл да се насърчи да извърши нещо, което се осъжда от неговата съвест, когато види, че някой друг върши това, за което той изпитва съмнения. В този стих апостолът осъжда **яденето в идолски храм** заради ефекта, който това може да предизвика върху другите хора. Когато говори за **седене на трапеза в „идолско капище"**, апостолът има предвид някакво социално събитие или честване от рода на сватбата например. Никога няма да е правилно да се седи на трапеза в такъв храм, ако това означава участие в поклонението на самия идол. Малко по-нататък Павел решително осъжда тази практика (10:15-26). Изразът **„ако някой види, че ти, който имаш знание..."** означава „ако някой види теб, който имаш пълната християнска свобода и който знаеш, че идоложертвеното месо не е нечисто, че..." и т. н. Важното в този принцип е, че ние трябва да вземем под внимание не само влиянието на това действие върху нас самите, но и неговото въздействие върху другите.

8:11 Човек може толкова да парадира със своето знание за това кое е позволено за един християнин и кое не е, че да стане причина някой брат в Христос да се съблазни. Думата **„погива"** не означава, че той загубва своето вечно спасение. Тук не става въпрос за загуба на *състоянието,* а за загуба на *благосъстоянието.* Свидетелството на този наш слаб брат ще бъде похабено и животът му – неблагоприятно засегнат, що се отнася до неговата полезност за Бога. Колко голяма е вредата от едно такова спъване на един слаб брат в Христос, се вижда от думите **„за когото е умрял Христос".** Аргументът на Павел е, че ако Господ Исус Христос е обичал този човек толкова много, че е пожелал да умре за него, ние в никакъв случай не трябва да попречим на неговия духовен растеж, като направим нещо, което ще го препъне. Няколко парчета месо не си заслужават това!

8:12 Но това не е само въпрос на съгрешаване против един брат в Христос или на нараняване на **слабата** му **съвест.** Това е въпрос на съгрешаване **против** Самия **Христос.** Всяко нещо, което направим на един от Неговите най-малки братя, все едно правим на Него. Това, което наранява една част от Тялото, наранява и Главата. Вайн посочва, че при разглеждането на този проблем апостолът води своите читатели през отделните

етапи така, че всеки един от тях да бъде видян в светлината на изкупителната смърт на Христос. Барнс казва: „Това е един призив, който води своето начало от дълбоката и нежна любов, от страданията и предсмъртните стонове на Божия Син.“[27] Съзнавайки всичко това, ние трябва да разгледаме много внимателно всички наши действия в светлината на тяхното въздействие върху другите и да се въздържаме да правим нещо, което би могло да послужи като спънка на някой брат.

8:13 Тъй като **съблазняването** на някой **брат** е грях против Христос, Павел заявява, че той **няма никога повече да яде месо,** ако това ще **съблазни брат** му. Божието дело в живота на един наш брат е много по-важно от печената свинска пържола! И макар че яденето на идоложертвено не представлява проблем за повечето християни днес, *принципите,* които Божият Дух ни дава в този пасаж, са с непреходна стойност. В християнския живот днес има много неща, които, макар и да не са забранени от Божието слово, биха могли да станат причина за ненужна съблазън на някои по-слаби християни. И въпреки че имаме всички права да участваме в тях, ние имаме едно по-велико право – да пренебрегнем тези права заради духовното благосъстояние на онези, които обичаме в Христа – нашите вярващи братя и сестри.

На пръв поглед с началото на 9 глава като че ли започва нова тема, но всъщност въпросът с идоложертвеното продължава да се разглежда и в следващите две глави. Тук Павел отваря само една скоба, за да ни даде *своя собствен пример* за самоотричане в полза на добруването на другите. Павел изразява желанието си да пренебрегне правото си на финансова поддръжка като апостол в съответствие с изложения в 8:13 принцип. Следователно тази глава е тясно свързана с 8 глава.

9:1 Както вече знаем, в Коринт е имало хора, които са поставяли под съмнение авторитета на Павел. Те са казвали, че тъй като не е бил един от дванадесетте ученици на Христос, той не е и истински апостол. Павел се противопоставя на тези обвинения, като казва, че той е човек, свободен от човешка власт, истински **апостол** на Господ Исус Христос. Той основава това свое твърдение на два факта. Първият е, че той е **видял** възкръсналия **Исус Христос, нашия Господ.** Това е станало по пътя за Дамаск. Вторият факт са самите коринтяни, които са доказателство за неговото апостолство: **„Не сте ли вие моето дело в Господа?“** Ако коринтяните се съмняват в неговото апостолство, нека изследват себе си. Нима те не са спасени? Спасени са, разбира се. И кой ги е насочил към Христос? Апостол Павел! Следователно самите те са доказателство, че Павел е истински апостол на Господ Исус Христос.

9:2 Други може и да не го признават за **апостол,** но коринтяните трябва да го признават. Те са **печата на** неговото **апостолство в Господа.**

9:3 3 стих вероятно се отнася до казаното до този момент (а не до това, което следва, според пунктуацията на текста в НИПБКДж). Павел заявява, че това, което току-що е казал, е неговата **защита пред тия, които го изпитват** или които поставят под съмнение неговата власт като апостол.

9:4 В пасажа от 4 до 14 ст. апостолът обсъжда **правото** си на финансова поддръжка като апостол. Като човек, пратен от Господ Исус, Павел има право на парично възнаграждение от вярващите. Но той не винаги е настоявал на това право. Често пъти той е работел със собствените си ръце, като е правел палатки, за да може свободно да проповядва благовестието на хората. Без съмнение неговите критици са се възползвали от този негов отказ от финансова подкрепа, като са предположили, че причината за това е, че той е знаел, че не е истински апостол. Павел въвежда темата

с един въпрос: **„Нямаме ли право да ядем и пием?"**; тоест „Нямаме ли право да ядем и пием, без да сме работили за това? Нямаме ли право да бъдем издържани от църквата?"

9:5 Нямаме ли и ние право да водим жена от сестрите като другите апостоли и братята на Господ, и Кифа? Може би някои от Павловите критици са твърдели, че Павел не се е женел, защото е знаел, че той и неговата съпруга нямат право на финансова подкрепа от църквите. Петър и другите апостоли са били женени, както **и братята на Господа.** Тук апостол Павел заявява, че той има точно толкова право да бъде женен и да се радва на подкрепа от страна на християните както по отношение на себе си, така и по отношение на своята евентуална съпруга, колкото и другите апостоли. Изразът **„да водим жена от сестрите"** не се отнася само до правото на женитба, а до правото на подкрепа както на съпруга, така и на съпругата. **„Братята на Господа"** са най-вероятно истинските природени братя на Господа, или Неговите братовчеди. Този текст сам по себе си не дава окончателен отговор на този въпрос, въпреки че и други пасажи в Писанията показват, че Мария наистина е имала и други деца след Исус – нейния Първороден Син (Лука 2:7; вж. също Мат. 1:25; 12:46; 13:55; Марко 6:3; Йоан 2:12; Гал. 1:19).

9:6 Изглежда, че и **Варнава,** също като Павел, е работил, докато е проповядвал евангелието, за да си осигури прехраната. Павел пита дали те двамата нямат **право да не работят** и да получават подкрепа от Божиите хора.

9:7 Най-напред апостолът обосновава своето право на финансова поддръжка, като се обляга на примера на другите апостоли. Сега той посочва като аргумент един пример от човешката практика. Нито един войник не отива на война **на свои разноски** и никой не **сади лозе,** без да има право да яде от **плода му. И** нито един овчар не пасе **стадото,** без да пие **от млякото** на стадото. Християнското служение е като военна служба, селскостопанска работа или гледане на животни. То включва борба срещу врага, грижа за Божиите плодоносни дървета и работа като подовчар на Неговите овце. Ако правото на издръжка се признава при тези земни занятия, колко повече трябва да се признава то в служението за Господа!

9:8 След това Павел се обръща към СЗ, за да потърси още доказателства по този въпрос. Нима той обосновава своето твърдение само с нещата от всекидневния живот? **Нима** Писанията **не казват същото?**

9:9 Във Второзаконие 25:4 се казва съвсем ясно, че **не** трябва да обвързваме устата на **вола, когато вършее.** Това ще рече, че когато едно животно се използва за работа по време на жътвата, то трябва да може да яде от ожънатото. **„За воловете ли тук се грижи Бог?"** Бог се грижи и за воловете, но Той не е пожелал това да бъде написано в СЗ само заради немите животни. В него се крие един духовен принцип, който трябва да се прилага в нашия живот и служение.

9:10 „...или го казва несъмнено заради нас?" Отговорът е: „Да." Бог казва това заради нас. Всичко това е било **написано** заради нашето добруване. Когато човек **оре,** той **трябва да оре** с надеждата, че ще получи за това някакво възнаграждение. Също така, когато човек **вършее,** той трябва да вършее с очакването, че ще има дял в ожънатото. Християнското служение прилича на вършеенето и Бог е наредил така, че християните, които вършат този вид работа, да не правят това на свои разноски.

9:11 Тук Павел говори за себе си като за човек, който е **посял някои духовни** неща в коринтските християни. С други думи, той е дошъл в Коринт, проповядвайки евангелието и поучавайки вярващите в Коринт на някои скъпоценни духовни истини. И след като това е така, нима е много голямо нещо, ако те на свой ред

му послужат с финансовата си подкрепа или с други **„телесни“** неща? Смисълът на аргумента на Павел е, че „заплатата на проповедника е много по-ниска от това, което той дава на хората, на които проповядва. Материалните облаги са нищожни в сравнение с духовните благословения.“

9:12 Павел знае, че има **други** хора, които църквата в Коринт поддържа – хора, които проповядват или поучават там. И така, коринтяните признават това свое задължение по отношение на други хора, но не и по отношение на апостол Павел. Затова апостолът им задава следния въпрос: **„Ако други участват в това право над вас, не участваме ли ние повече?“** Ако те признават правото на други хора на финансова издръжка, защо тогава не признават същото право и на него – техния баща във вярата? Без съмнение, някои от хората, поддържани от коринтската църква, са проводници на юдейската религия. Павел добавя, че, макар и да е имал **това право,** той не го е използвал, а е търпял **всичко, за да не би да стане причина** за някаква **спънка пред Христовото благовестие.** Вместо да държи на правото си да бъде издържан от тях, той е предпочел да търпи лишения и трудности, за да може благовестието да се разпространява безпрепятствено.

9:13 След това Павел дава пример с издържането на хората, които са служили в еврейския храм. Всички хора, които са изпълнявали официални задачи във връзка със служението в храма, са били издържани от доходите на храма. В този смисъл те са се хранели **„от светилището“.** Освен това самите свещеници, **които** са служели **при олтара,** са получавали дял от **приносите,** поставяни на **олтара.** С други думи, както левитите, които са изпълнявали обикновени задачи, свързани с храма, така и свещениците, които са извършвали свещенослужения, са били еднакво поддържани за своето служение.

9:14 И най-накрая Павел дава пример с ясната заповед на Самия **Господ** Исус, Който **е наредил така, че проповедниците на благовестието да живеят от самото благовестие.** Това Господно нареждане може да послужи като решително доказателство само по себе си в подкрепа на твърдението на Павел, че има право да бъде издържан от коринтяните. На това място някой може да зададе въпроса: Защо тогава апостолът не настоява да бъде издържан от тях? Отговорът е даден в пасажа от 15 до 18 стих.

9:15 Най-напред Павел заявява, че той **не е използвал нито една от тия наредби,** тоест че не е настоявал да бъде изпълнено това негово право. Освен това апостолът не пише всичко **това** сега, за да ги накара да му изпратят пари. Той предпочита да **умре, отколкото** да позволи **някой да** го ощети в неговата **похвала.**

9:16 Павел не може да **се хвали** с това, че проповядва благовестието, защото то му **се налага** по небесна необходимост. Той е получил божествено нареждане и би бил най-нещастният човек, ако не се беше подчинил на това нареждане. Това не означава, че апостолът не желае да проповядва благовестието, а че решението да проповядва не е дошло от него самия, а от Господа.

9:17 Ако апостол Павел проповядва евангелието **доброволно,** той трябва да **получи наградата,** която съпровожда това служение, а именно – правото на издръжка. Навсякъде в Стария и Новия Завет се казва съвсем ясно, че онези, които служат на Господа, имат право да бъдат издържани от Божия народ. Павел не иска да каже, че не служи на Господа доброволно, а че неговото апостолство е по небесно принуждение. Този факт е подчертан и във втората част на този стих. Ако апостолът проповядва **„с принуждение“,** тоест ако той проповядва, защото вътре в него има огън и той не може да спре да проповядва, тогава само

изпълнява повереното му настойничество над благовестието. Той е човек, който действа по заповед, и следователно няма право да се хвали.

Тълкуването на 17 стих наистина създава трудности, но като цяло текстът подчертава мисълта, че Павел няма никакви претенции относно правото си да бъде издържан от коринтяните, тъй като неговото служение не е нещо, което той е избрал да върши сам. Той е бил назначен на него от Божията ръка. Лъжеучителите в Коринт могат и да искат да бъдат издържани от светиите, но апостол Павел желае да търси възнаграждението си другаде.

Преводът на Нокс на този стих е следният: „Аз мога да искам възнаграждение само за това, което върша доброволно, но когато върша нещо по принуждение, аз само изпълнявам дълга си."

А Райри дава следния коментар:

„Павел не може да избяга от отговорността да проповядва благовестието, защото на него му е поверено едно настойничество (една отговорност) и му е заповядано да проповядва, макар и никога да не получава заплата" (ср. Лука 17:10). [28]

9:18 Щом апостолът не може да се хвали с това, че е проповядвал благовестието, с какво тогава може да се похвали? Може да се похвали с нещо, което е направил по свой собствен избор, а именно това, че е проповядвал **Христовото благовестие безплатно.** Това е нещо, което той сам решава да прави или да не прави. И така, апостолът е решил едновременно и да проповядва евангелието на коринтяните, и да работи, за да изкара собствената си прехрана, като по този начин не се възползва напълно от правото си на издръжка **в благовестието.**

И така, нека обобщим доводите на апостола. В този пасаж Павел прави разлика между задължителното и доброволното. В неговите думи няма и намек за неохота в проповядването на евангелието. Той върши това с радост. Но в един съвсем истински смисъл, проповядването на благовестието е едно сериозно задължение, наложено върху него от Божията ръка. Затова, когато изпълнява това свое задължение, той няма защо да се хвали. Проповядвайки евангелието на коринтяните, апостолът има право да настоява да бъде издържан финансово от тях, но той не иска да направи това; вместо това той решава да им предаде благовестието **безплатно.** И тъй като това е въпрос на негов собствен избор, той може да се хвали с това. Както вече предположихме, Павловите критици вероятно са твърдели, че участието му в правенето на палатки показва, че той не смята себе си за истински апостол. Тук Павел използва фактите в своя защита, за да докаже, че независимо от това, неговото апостолство е истинско и че то всъщност е апостолство от много висок и благороден ранг.

В пасажа от 19 до 22 стих Павел дава личния си пример на отричане от своите законни права заради благовестието. Когато изучаваме този пасаж, трябва да знаем, че апостолът никъде не иска да каже, че някога е жертвал важни принципи от Писанията. Той не смята, че целта оправдава средствата. В тези стихове Павел говори за проблеми, които нямат решаващо значение в морално отношение. Затова той решава, че е по-добре да се приспособи към навиците и обичаите на хората, сред които работи, за да може да спечели повече слушатели за благовестието. Но той никога няма да направи какъвто и да било компромис с евангелската истина.

9:19 В известен смисъл апостолът е **свободен от всички човеци:** никой не може да упражни някаква съдебна власт или принуда върху него. Но въпреки това той сам е станал роб на всички, **за да спечели още повече** човеци. Ако трябва да се направят отстъпки, които не налагат компромис с някаква небесна истина, Павел е готов да ги направи, за да спечели повече души за Христос.

9:20 За юдеите Павел **е станал като юдеин, за да спечели юдеи.** Това не означава, че за да спечели някои юдеи, той е решил да заживее под закона на Мойсей. Смисълът на тези думи може да се види в начина, по който Павел се държи по отношение на обрязването на Тимотей и по отношение на обрязването на Тит. В случая с Тит Павел определя своето поведение според разбирането на онези, които настояват, че след като Тит не е обрязан, той не може да бъде спасен. Разбирайки, че това е една фронтална атака срещу евангелието на Божията благодат, Павел решително се противопоставя срещу обрязването на Тит (Гал. 2:3). Но в случая с Тимотей изглежда, че въпросът с обрязването не се противопоставя на никаква основна доктрина. Затова апостолът няма нищо против неговото обрязване, тъй като това ще увеличи кръга на неговите слушатели за евангелието (Деян. 16:3).

„На тия, които са под закон, станах като под закон[29]**, за да придобия тия, които са под закон."** **„Тия, които са под закон"** са еврейският народ. Но Павел вече е споменал веднъж за своите отношения с юдеите в началото на стиха. Защо тогава ги споменава и в края на стиха? Обяснението на това повторение, което често се предлага от тълкувателите, е, че при първото споменаване апостолът има предвид националните обичаи на юдеите, докато при второто – техния религиозен живот.

Тук се налага да дадем едно кратко обяснение. Като юдеин Павел е бил роден под закона. Той се е опитал да спечели Божието благоволение чрез спазването на закона, но е открил, че това не е възможно. Законът само му е показал какъв нещастен грешник е той и напълно го е осъдил. Най-накрая Павел е разбрал, че законът не е път за спасение, а само средство, чрез което Бог открива на човека неговата греховност и нуждата му от Спасител. Тогава Павел се е доверил на Господ Исус Христос, с което се е освободил от осъждащата сила на закона. Наказанието на закона, който той е нарушил, е било платено от Господ Исус на Голготския кръст.

След своето обръщение апостолът е научил, че законът не е път за спасение, нито начин на живот за спасения. Вярващият не е под закон, а под благодат. Това не означава, че той може да прави каквото си иска, защото истинското осъзнаване на Божията благодат ще го предпазва от грешни стъпки и той дори няма да иска да ги върши. Тъй като в християнина обитава Светият Дух, Той го издига на едно ново ниво на поведение. Сега вече вярващият сам желае да води свят живот, но не от страх да не бъде наказан за нарушаване на закона, а от любов към Спасителя, Който е умрял за него и е възкръснал отново. Когато един човек е под закон, неговите действия се мотивират от страха, но когато живее под благодат, неговото поведение се мотивира от любовта. Любовта е много по-висш мотив от страха. Хората могат да направят от любов неща, които никога не биха направили от страх.

Арнът казва така:

„Начинът, по който Бог държи душите в подчинение, прилича на начина, по който Той кара планетите да се движат по своите орбити – като ги оставя да се въртят сами. Ние не виждаме никакво въже, което да държи тези блестящи светове така, че те да не се отклоняват от своите центрове. Те непрекъснато се движат по своите орбити, подчинявайки се на един невидим принцип... И точно чрез тази невидима връзка на любов – любов към Господа, Който ги е купил, – изкупените хора се задължават да живеят трезво, праведно и благочестиво."[30]

Като не забравяме всичко това, нека се върнем обратно към втората половина на 20 стих. **„На тия, които са под закон, станах като под закон, за да придобия тия, които са под закон."** Когато е бил сред юдеите, Павел се е държал като юдеин относно нещата, които ня-

мат решаващо значение в морално отношение. Така например той е ял храни, които са яли и юдеите, като се е въздържал от яденето на свинско месо, което е било забранено за тях. Може би той не е работил и в съботните дни, тъй като е знаел, че ако прави това, хората няма да бъдат толкова благосклонни да чуят евангелието, колкото ако не го прави.

Като новороден вярващ в Господ Исус Христос апостол Павел не е под закон като начин на живот. Той просто се приспособява към навиците, обичаите и предразсъдъците на хората, за да може да ги спечели за Господа.

9:21 Както казва Райри:

„Павел не се държи нито двулично, нито непоследователно, а си налага едно непрекъснато самоограничение с цел по-големи възможности за служение на различен вид хора. Също както тясната, обградена от високите брегове река е по-мощна от разлятата и заблатена вода, така и ограничената свобода има много по-голяма мощ в свидетелството за Христа." [31]

Към **тия, които нямат закон,** Павел се е държал **като** човек, който **няма закон** (макар че той самият **не е без закон пред Бога, а е под закона на Христа). „Тия, които нямат закон"** не са бунтовниците или престъпниците, а езичниците. Законът като такъв е бил даден на еврейския народ, а не на езичниците. Затова, когато е бил сред езичниците, Павел се е съобразявал с техните чувства и навици, доколкото това не е пречело на неговата вярност на Спасителя. Апостолът обяснява, че дори когато се е държал като човек, който **няма закон,** той въпреки това **не** е бил **без закон пред Бога.** Апостолът не е смятал, че може да прави, каквото си иска, **но** е бил **под закона на Христос.** С други думи, той се е чувствал длъжен да обича, почита, служи и угажда на Господ Исус, но не като спазва закона на Мойсей, а като спазва закона на любовта. Той е бил, така да се каже, „подзаконен" на Христос. Ние имаме една поговорка: „Когато си в Рим, прави като римляните." Павел тук казва, че когато е бил сред езичниците, той се е приспособявал към техния начин на живот, доколкото това не е било в разрез с неговата последователност и вярност на Христос. Но ние никога не трябва да забравяме, че в този пасаж апостолът говори за неща, свързани с културата на един народ, а не за въпроси, засягащи християнските доктрини и морал.

9:22 Във 22 стих се разглежда въпросът за **слабите** или прекалено педантичните хора. Това са хора, които проявяват особена чувствителност по отношение на проблеми, незасягащи основни християнски истини. **За слабите** Павел е **станал като**[32] **слаб, за да може** да ги **спечели.** Той би предпочел да стане вегетарианец, отколкото да даде повод за съблазън на някой свой слаб брат, като яде месо. Накратко казано, Павел е станал **за всички всичко, така че по всякакъв начин да спаси неколцина.** Тези стихове никога не трябва да бъдат използвани за оправдаване на компромиси или жертване на библейски принципи. Те говорят само за една готовност за приспособяване към навиците и обичаите на хората с цел спечелване на по-голям кръг от слушатели за благата вест на спасението. Когато казва **„та по всякакъв начин да спася неколцина"**, Павел нито за миг не мисли, че той е този, който спасява другите, защото много добре знае, че единствената Личност, Която може да спасява, е Господ Исус Христос. Едновременно с това е прекрасно да се види, че онези, които служат на Христос в благовестието, се отъждествяват до такава степен с Него, че Той дори им позволява да използват думата **„спасявам"**, за да опишат делото, в което участват. Колко много това възвисява и облагородява служението на евангелието!

Пасажът от 23 до 27 стих описва съдбата на хората, които загубват своята награда поради липса на самодисциплина. За Павел отказът да бъде издържан фи-

нансово от коринтяните е въпрос на строга самодисциплина.

9:23 И това правя заради благовестието – за да участвам и аз в него. В предходните стихове Павел описа как е потиснал своите собствени права и желания заради служението на Господа. Защо е направил той това? Той го е направил **„заради благовестието", за да** може да участва в славите на благовестието в един бъдещ ден.

9:24 Без съмнение, докато е писал думите, които ние четем в 24 стих, апостолът си е мислел за игрите, които са се провеждали по онова време недалеч от Коринт. Коринтските вярващи са били много добре запознати с тези спортни състезания. Павел им напомня, че макар и **на игрището да тичат** много атлети, не всички получават **наградата.** Християнският живот е като едно състезание. Той изисква самодисциплина, напрегнати усилия и определеност на целта. Стихът не означава, че в християнското състезание само един ще спечели наградата. Той само ни учи, че всички трябва да тичаме като победители. Трябва да се упражняваме в същото себеотрицание като това на апостол Павел. В това „състезание", разбира се, наградата не е спасението, а едно възнаграждение за вярна служба. Тук никъде не се казва, че резултатът от нашата вярност в състезанието е спасението. Спасението е дар от Бога, който ние получаваме само чрез вяра в Господ Исус Христос.

9:25 Сега Павел променя ситуацията от лекоатлетическо състезание на състезание по борба. Той напомня на читателите си, че всеки, **който се „подвизава"** в игрите, тоест който участва в борбата, „се въздържа **от всичко".** Един борец попитал своя треньор веднъж: „Не мога ли да пуша, да пия и да се веселя и заедно с това да се боря?" Треньорът отговорил: „Можеш, но тогава няма да победиш!" Мислейки си за участниците в състезанията, Павел си представя как победителят се изкачва на почетната стълбица, за да получи своята награда. И каква е тя? **„Тленен венец"** – венец от цветя или клонки с листа, които увяхват съвсем скоро? Не, **венецът,** с който ще бъдат наградени всички, които са служили вярно на Христа, е **нетленен** – венец, който никога не увяхва.

Благодарим Ти за венеца от слава и живот –
награда за служението на Христа.
Той не е като венеца от цветя -
награда на света за плътската борба.
Венецът на Христа не увяхва никога -
също като Трона, като Царството на Отца и Сина.

Хърейшиъс Боунър

9:26 С надеждата за този нетленен венец Павел тича **„не като към нещо неизвестно"** и се бори **„не като че бие въздуха".** Неговото служение не е нито безцелно, нито безрезултатно. Пред неговите очи стои определена цел и затова апостолът иска всяко негово действие да си заслужава усилията. Той не иска да губи нито време, нито енергия. Павел няма време за празни попадения.

9:27 Да, той дисциплинира **тялото** си **и го поробва, да не би, проповядвайки на другите,** самият той да бъде отхвърлен или **неодобрен.** В християнския живот има нужда от самообладание, въздържаност и дисциплина. Ние трябва да се упражняваме в самоконтрол.

Апостол Павел много добре съзнава, че съществува опасност, след като е **проповядвал на другите,** той самият да бъде **неодобрен.** Тълкуването на този стих е предизвикало много спорове. Според някои той означава, че човек може да бъде спасен и след това да загуби спасението си. Това обаче противоречи на общото учение на НЗ, според което нито една истинска овца на Христос няма да бъде загубена никога.

Според други думата, преведена като **„неодобрен"**[33], е една много силна дума и се отнася до вечното осъждение. Павел

не иска да каже, че един човек, който вече е бил спасен, може да бъде неодобрен, а че човек, който не може да упражнява контрол над себе си, никога не е бил истински спасен. Мислейки си за лъжеучителите и за стремежа им да задоволят всяка своя страст и желание, Павел постановява общия принцип, според който, ако един човек не подчинява тялото си, той никога не е бил истински новороден, и макар че този човек може да проповядва на другите, той самият ще бъде неодобрен.

Според едно трето мнение тук Павел изобщо не говори за спасението, а за служението. Той не иска да каже, че може някога да бъде погубен, а че има опасност да не издържи изпитанието на служението и да не бъде одобрен за награда. Това тълкуване най-добре подхожда на значението на думата *„неодобрен"* и на контекста, в който се говори за спортни състезания. Павел признава, че съществува ужасната възможност самият той, след като е **проповядвал на другите,** да бъде *„бракуван"* като неподходящ за използване от Господа.

Във всички случаи това е един много сериозен пасаж, който има за цел да накара всеки вярващ, желаещ да служи на Господ Исус Христос, да изследва своето сърце много щателно. Нека всеки да реши, че с Божията благодат никога няма да трябва да научава значението на думата „неодобрен" от личен опит.

Мислейки си за необходимостта от самодисциплина, Павел си спомня в 10 гл. за съдбата на израилтяните в пустинята. Там те са се отдали на безгрижие и са започнали да угаждат на плътските си желания, като по този начин са станали неодобрени и са отпаднали от борбата.

Най-напред апостолът говори за привилегиите на Израел (1-4 ст.); после – за наказанието на този народ (5 ст.); и накрая – за причините за неговото отпадане (6-10 ст.). След това апостолът посочва как това засяга всички нас (11-13 ст.)

10:1 Апостолът напомня на коринтяните, **че всички** еврейски **бащи са били под облака** и **всички са минали през морето.** Тук ударението пада върху думата **„всички".** Павел си мисли за времето на тяхното освобождение от Египет и как израилтяните са били водени по един чуден начин от **облачен** стълб през деня и от огнен стълб през нощта. Спомня си как са преминали Червено море и как са избягали в пустинята. Що се отнася до привилегиите, всички израилтяни са се радвали на божественото водителство и божественото освобождение.

10:2 И не само това, но и **всички** израилтяни **са се кръстили в* Мойсей в облака и в морето. „Са се кръстили в Мойсей"** означава „са се отъждествили с него и са признали неговото водачество". Докато Мойсей е водил децата на Израел от Египет към Обетованата земя, в началото целият израелски народ е обещал да бъде верен на Мойсей и го е признал за назначен от Бога спасител. Предполага се, че изразът „под облака" говори за това, което отъждествява Израел с Бога, докато изразът „през морето" се отнася до онова, което го отделя от Египет.

10:3 Всички израилтяни **„са яли от същата духовна храна".** Тази духовна храна е манната, която Бог е давал на израилтяните по един свръхестествен начин, докато са пътували през пустинята. Изразът **„духовна храна"** не означава, че тя е била някаква нематериална храна, невидима и нереална. В случая **„духовна"** просто означава, че материалната храна е образ или картина на едно духовно нахранване и че главното, което писателят има предвид тук, е духовната действителност. В него може би е включена и идеята, че тази храна е била дадена по един свръхестествен начин.

10:4 На всеки отделен етап от техните пътешествия Бог е снабдявал израи-

* Правилният предлог не е „от", а „в". – Бел на прев.

лтяните с вода за пиене. Това е била истинска вода, но тук тя отново е наречена **„духовно питие“**, в смисъл че е била образ на духовно съживление и че е била дадена по свръхестествен начин. Ако Господ не им беше дал тази вода по свръхестествен начин, израилтяните не един път щяха да умрат от жажда. Изразът **„пиеха от една духовна канара, която ги следваше“**, не означава, че някаква материална, физическа канара е вървяла след тях, докато те са пътували. Канарата сочи към реката, която извира от нея и следва израилтяните. И **тая канара е била Христос**, в смисъл че Той е бил Този, Който я е дал, и Този, Когото тя представлява, Който е дал жива вода на Своя народ.

10:5 След като изброява всички тези чудни привилегии, които те са имали, апостолът напомня на коринтяните, че **в повечето от** израилтяните **Бог не е благоволил, защото ги е изморил в пустинята.** Въпреки че всички израилтяни са излезли от Египет и всички са признали, че са едно сърце и душа с техния водач Мойсей, *тъжната истина е*, че макар и телата им да са били в пустинята, сърцата им са били все още в Египет. Те са се радвали само на едно физическо освобождение от робството на фараона, но са продължавали да жадуват за греховните удоволствия на онази страна. От всички воини над двадесетгодишна възраст, които са излезли от Египет, само двама – Халев и Исус Навиев – са спечелили наградата и са достигнали Обетованата земя. Труповете на всички останали са паднали **в пустинята** като доказателство за Божието неодобрение.

Обърнете внимание на противопоставянето на думата „всички“ в първите четири стиха и думата **„повечето“** в 5 стих. Всички израилтяни са били привилегировани, но **повечето от тях** са погинали. Годет изразява своето удивление така:

„Какво ужасяващо зрелище представлява картината, нарисувана от апостола пред очите на самодоволните коринтяни: огромни купища от тела, наситени по свръхестествен начин с храна и вода, които покриват пясъците на огромната пустиня!“ [34]

10:6 Събитията, описани в книгата Изход, съдържат поуки, които остават валидни и до днес. Децата на Израел са за нас **примери**, които ни показват какво ще ни се случи, ако ние също **жадуваме за злото, както те** са жадували. Когато четем СЗ, не трябва да го четем само като история, но и като книга, която съдържа практически поуки за нашия живот днес.

В следващите стихове апостолът изброява по-конкретно някои от греховете, в които са изпаднали израилтяните в пустинята. Заслужава си да се отбележи, че много от тези грехове засягат задоволяването на желанията на тялото.

10:7 7 стих говори за поклонението пред златното теле и последвалия го празник, описани в Изход 32 глава. Когато слиза от Синайската планина, Мойсей открива, че хората са си направили златно теле и му се покланят. В Изход 32:6 четем, че **хората са седнали да ядат и да пият и са станали да играят,** тоест да танцуват.

10:8 Грехът, за който се говори в 8 стих, се отнася до времето, когато израелските синове са се женели за моавските дъщери (Чис. 25). Съблазнени от пророк Валаам, те са отказали да се подчинят на Господното слово и са изпаднали в греха на блудството. 8 стих ни казва, че **в един ден са паднали двадесет и две хиляди души.** В СЗ се казва, че умрелите от язвата са били двадесет и четири хиляди души (Чис. 25:9). Този случай се използва много често от критиците на Библията, за да докажат, че в Свещеното Писание има противоречия. Ако те бяха прочели текста малко по-внимателно, щяха да забележат, че в него няма никакво противоречие. Тук просто се казва, че *двадесет и две хиляди души* са паднали *в един ден,* докато в СЗ се дава

числото на всички, които са умрели *от язвата – двадесет и четири хиляди души.*

10:9 След това Павел говори за времето, в което израилтяните са се оплаквали от храната и са изразили съмнения относно Господната доброта. Тогава Бог им е изпратил **змии** и мнозина от израилтяните са загинали от тях (Чис. 21:5, 6). Нека да отбележим, че причината за това падение е чревоугодничеството.

10:10 В този стих се говори за греха на Корей, Датан и Авирон (Чис. 16:14-47). Тук отново става въпрос за оплакване от Господа заради храната (Чис. 16:14). Израилтяните не са искали да овладеят телесните си желания, да си наложат дисциплина и да подчинят телата си на своята воля. Те са предпочели да тръгнат по пътя на задоволяване на страстите на плътта, което ги е довело до провал.

10:11 Следващите три стиха ни дават практическото приложение на тези събития. Най-напред Павел обяснява, че значението на тези събития не се ограничава само до тяхната историческа стойност. Те съдържат поуки и за съвременните хора. **Били са написани** като предупреждение за нас – за нас, които живеем след приключването на еврейската ера и по време на ерата на евангелието, „за нас, до които достига събраният опит от миналите векове", както казва Рендъл Харис.

10:12 Те съдържат и едно предупреждение към самоуверените: **„Който мисли, че стои, нека внимава да не падне."** Може би това се отнася с особена сила за силния вярващ, който мисли, че може да си играе с удовлетворяването на личните апетити и да не бъде засегнат от това. За такъв един човек опасността да попадне под наказателното действие на Божия ръка е много по-голяма.

10:13 След това обаче Павел отправя едно чудесно насърчение за онези, които са в изпитание. Той ни казва, че изпитанията, проверките и изкушенията, които ние срещаме по пътя си, са такива, **каквито може да носи човек.** Но **Бог е верен и няма да** ни **остави да бъдем** изпитани **повече, отколкото** ни **е силата.** Бог не обещава да ни освободи от изпитанията и изкушенията, а ни обещава да ограничи тяхната сила. Освен това Той ни обещава да ни даде **„и изходен път, така щото да можем да го издържим".** Когато четем този стих, не можем да не се удивим на огромната утеха, която той предлага на Божиите светии в изпитание през всичките векове. Може би някои от Павловите читатели по онова време са били сериозно изкушавани да се отдадат на идолопоклонство. Павел намира начин да ги утеши с мисълта, че Бог няма да позволи да ги сполети никакво непоносимо изпитание. В същото време те трябва да бъдат предупредени, че не бива да се излагат на изкушения.

10:14 Пасажът от 10:14 до 11:1 се връща отново на проблема за яденето на идоложертвено. Най-напред Павел разглежда въпроса дали вярващите трябва да участват в празненства в храмове на идоли (14-22 ст.).

„Затова, възлюбени мои, бягайте от идолопоклонство." Може би за някои от вярващите в Коринт е било истинско изпитание да бъдат поканени да участват в някое празненство, посветено на идол, в някои от тамошните храмове. Сигурно някои от тях са си мислели, че в никакъв случай няма да се изкушат. Може би са си казвали, че няма нищо да им стане, ако отидат само веднъж. Боговдъхновеният съвет на апостола е: **„Бягайте от идолопоклонство."** Той не им казва: „Изследвайте идолопоклонството"; „Опознайте го по-добре"; или: „Опитайте го, за да видите какво представлява"; а казва: „Бягайте! Бягайте точно в обратната посока."

10: 15, 16 Павел знае, че хората, на които той говори всичко това, са разумни хора, които разбират какво им се говори. В 16 ст. той споменава Господната вечеря, като казва най-напред: **„Чашата,**

която биде благословена и която ние благославяме, не е ли това да имаме общение в Христовата кръв?“ „Чашата, която биде благословена“, е **чашата** с виното от Господната вечеря. Това е една чаша, която говори за огромното **благословение,** дошло на нас чрез смъртта на Христос, и затова се нарича **чашата на благословението.** Изразът **„която ние благославяме“**, означава „за която ние благодарим“. Когато ние вземем тази чаша и я поднесем към устата си, ние всъщност признаваме, че сме участници във всички благословения, които произтичат от кръвта на Христос. И така, бихме могли да перифразираме този стих така:

Чашата, която говори за огромните благословения, които идват върху нас чрез кръвта на Господ Исус, и чашата, за която ние благодарим, не е ли това едно свидетелство, че всички вярващи имат общение в благословенията на Христовата кръв?

Същото се отнася и за **хляба, който разчупваме** – хляба от Господната трапеза. Когато разчупваме този хляб, ние все едно казваме, че всички сме били спасени чрез принасянето на Неговото тяло на Голготския кръст и че следователно сме части от Неговото тяло. Накратко казано, чашата и хлябът говорят за общението с Христос и за участието в Неговото славно служение за нас.

Някои хора задават въпроса защо тук най-напред се споменава кръвта, а след това – тялото, след като при постановяването на Господната вечеря първо се споменава хлябът, а след това – виното? Един възможен отговор е обяснението, че Павел тук говори за поредността на събитията при влизане в християнското общение. Обикновено новоповярвалият най-напред осъзнава стойността на кръвта на Христос и след това – истината за едното тяло. Следователно може да се каже, че този стих следва реда на спасението.

10:17 Всички вярващи, **макар и** да са **множина, са едно тяло в Христос,** представено чрез **този един хляб. Всички участват в „единия хляб“**, в смисъл че всички имат общение в благословенията, които следват от отдаването на Христовото тяло.

10:18 Това, което Павел казва в тези стихове, е, че участието в Господната вечеря обозначава общението с Господа. Същото се отнася и за онези израилтяни, които са яли **от жертвите.** За тях яденето от жертвите е означавало, че те са имали „общение в **олтара**“. Тук без съмнение става дума за примирителната жертва. Хората са носели жертвите си в храма. Една част от техния принос е била изгаряна на олтара с огън; друга част е била запазвана за свещениците; а трета част е била оставяна за приносителя и неговите близки, които са я изяждали още същия ден. Павел подчертава факта, че всички, които са яли от приноса, са се отъждествявали с Бога и с израелския народ или, накратко казано, с всичко, свързано с **олтара.**

Но каква е връзката между това и текста от Библията, който ние изучаваме? Отговорът е съвсем прост. Също както участието в Господната вечеря говори за общението с Господа и както участието на израилтяните в примирителните жертви говори за общението им с олтара на Йехова, така и участието в празненството, посветено на идоли, говори за общение с идолите.

10:19 „Казвам ли аз, че идоложертвеното е нещо или че идолът е нещо?“ Нима Павел иска да каже, че месото, жертвано на идоли, променя неговото естество или качества? Или че идолът е нещо действително, което чува, вижда и има власт? Отговорът очевидно е: „Не.“

10:20 Павел иска да подчертае, че **„онова, което жертват езичниците,** жертват го **на бесовете.“** По някакъв странен и тайнствен начин поклонението на идолите е свързано с демоните. Използвайки идолите, демоните могат да кон-

тролират сърцата и умовете на онези, които им се покланят. Има един дявол – Сатана, и много демони, които са негови пратеници и агенти. След това Павел добавя: **„Но аз не желая вие да имате общение с бесовете.“**

10:21 „Не можете да пиете Господната чаша и бесовската чаша; не можете да участвате в Господната трапеза и в бесовската трапеза.“ В този стих **„Господната чаша“** е преносен израз, с който се описват благословенията, които идват на нас чрез Христос. Това е един стилистичен похват, познат като метонимия, в който съдържащото се използва за обозначение на съдържимото. Изразът **„Господната трапеза“** също е стилистичен похват. Той не се покрива напълно с Господната вечеря, макар че би могъл и да я включва. Масата е мебел, на който слагаме храната и около който хората общуват един с друг. Тук „Господната **трапеза**“, или маса, означава общата сума от благословения, на които ние се радваме в Христос.

Когато Павел казва, че **ние не можем да пием Господната чаша и бесовската чаша и че не можем да участваме в Господната трапеза и в бесовската трапеза,** той няма предвид физическа невъзможност. Така например вярващият има физическата възможност да отиде в един храм на идол и да участва в празника там. Но това няма да бъде правилно от морална гледна точка. Вярващият би се държал като изменник и предател, ако най-напред изповяда вярност и принадлежност към Господа, а след това отиде и общува с хора, които принасят жертви на идоли. Това би било напълно непоследователно и напълно погрешно от морална гледна точка.

10:22 Освен това вярващият не би могъл да направи това, без да подбуди **Господа към ревнивост.** Както казва Уилям Кели: „Любовта не може да не бъде ревнива към непостоянните чувства; тя не би била любов, ако не мразеше измяната.“[35] Християнинът трябва да се бои да не разгневи Господа или да не предизвика Неговото праведно възмущение. Да не би да си мислим, че сме **по-силни от Него?** Да не би да сме толкова дръзки, че да се осмеляваме да Го натъжаваме и да се излагаме на Неговото наказание?

10:23 Тук апостолът спира за момент разглеждането на въпроса за участието в идоложертвени тържества и ни дава един общ принцип, който трябва да ръководи християните в техния ежедневен живот. Когато Павел казва, че **„всичко е позволено“,** той няма предвид абсолютно всичко. Така например той изобщо не смята, че му е позволено да убива или да се напива! Тук под „всичко е позволено“ трябва да се разбира „всичко, което не е от решаващо значение в морално отношение“. В християнския живот има една голяма област от неща, които са позволени сами по себе си, но които не е добре да вършим по ред други причини. Затова Павел казва: **„Всичко е позволено, но не всичко е полезно.“** Така например едно нещо може да е напълно позволено за един вярващ и въпреки това да бъде неподходящо да се върши поради националните обичаи на хората, сред които той живее. Освен това има неща, които са напълно позволени сами по себе си, но които не са назидателни. Такова едно нещо би могло да не доведе до назидаването на един брат в най-святата вяра. Трябва ли тогава да отстояваме упорито нашите собствени права, или трябва да предпочетем да направим това, което може да помогне на нашия брат в Христос?

10:24 При всички решения, които вземаме, ние не трябва да мислим егоистично само за това, което ни облагодетелства лично, а да търсим **ползата** на другия. Принципите, които изучаваме в този пасаж, могат с еднаква сила да бъдат приложени и към въпросите за обличането, храненето, пиенето, стандарта на живот и забавленията, в които участваме.

10:25 Ако един вярващ влезе в **месарницата,** за да си купи месо, той няма нужда да пита продавача дали това месо е *идоложертвено. Месото само по себе си* не е променено в никакво отношение и освен това яденето на такова месо, купено от месарницата, не поставя под съмнение верността на вярващия към Христос.

10:26 За да обясни още по-добре своя съвет, Павел цитира Псалм 24:1: **„ГОСПОДНА е земята и всичко, що има в нея.“** Мисълта тук е, че храната, която ние ядем, ни е била дадена милостиво от Господа с цел да я използваме. Хайнричи ни казва, че *тези думи* от Псалм 24 обикновено се използват от юдеите като благодарение за храната.

10:27 Сега Павел се заема с разглеждането на една друга ситуация, която би могла да накара вярващия да изпитва угризения. Да си представим, че един вярващ е **поканен на гости** от един невярващ. Може ли християнинът да приеме тази покана? Да, разбира се. Ако вие сте поканен на обяд или вечеря в дома на някой невярващ и имате желание да отидете, можете да **ядете, каквото сложат пред вас, без да да изпитвате заради него съвестта си.**

10:28 Ако на вечерята присъства друг християнин, който има слаба съвест и който ви казва, че храната, която *ядете*, е била **принесена в жертва на идоли,** не яжте, защото има опасност да го съблазните и да нараните неговата съвест. Също така не трябва да ядете и ако това може да попречи на някой невярващ да приеме Господа. На края на 28 стих Павел още веднъж цитира Псалм 24:1: **„ГОСПОДНА е земята и всичко, що има в нея.“**[36]

10:29 В случая, който беше току-що разказан, вярващият не трябва да се въздържа да не яде заради *своята собствена* съвест. Като вярващ той има пълната свобода да яде от това ядене. Но слабият брат, който седи на масата заедно с него, изпитва угризения на съвестта, ако яде от това месо, и заради него вярващият не трябва да яде – от уважение към неговата съвест.

Въпросът: **„Защо да се съди моята свобода от друга съвест?“**, може да се перифразира така:

Защо да парадирам егоистично с моята свобода, като ям такова месо, и да бъда осъден от съвестта на другия човек? Защо да излагам свободата си на осъждението на неговата съвест? Защо да давам повод да се хули моето добро? (Вж. Рим. 14:16)

Трябва ли едно месо да бъде за мен толкова важно нещо, че да стана повод за съблазън на един мой вярващ брат в Господ Исус Христос? (Има много тълкуватели обаче, които смятат, че тук Павел може би цитира възраженията на коринтяните или задава реторични въпроси, преди да им отговори в следващите стихове.)

10:30 За апостол Павел има противоречие в това, от една страна, да благодариш на Бога, а от друга – едновременно с това да нараняваш някой свой брат. По-добре да се откажеш от законните си права, отколкото да благодариш на Бога за нещо, което ще накара другите да **злословят** заради него. Уилям Кели заявява: „По-добре да се откажеш от себе си, отколкото да позволиш някой друг да *осъди тая твоя свобода* или да дадеш повод да те злословят заради това, за което благодариш.“ Защо да използваме свободата си за съблазън? Защо да позволяваме нашето благодарение да се тълкува погрешно или да се нарече кощунствено или скандално?

10:31 Има два големи принципа, които трябва да ръководят нашия християнски живот. Първият е: **„Всичко вършете за Божията слава“**, а вторият: „Всичко вършете за доброто на вашите ближни.“ Първият е даден от Павел в този стих: **„И тъй, ядете ли, пиете ли, нещо вършите ли, всичко вършете за Божията слава.“** Младежите християни често пъти трябва да вземат решения, които

поставят пред тях въпроса дали дадено действие е правилно или неправилно. Тук ние виждаме едно полезно правило, което можем да приложим в такива случаи. Преди да започнем да правим нещо, добре е да се запитаме: „Това ще донесе ли **слава на Бога?** Можем ли да наведем глава и да помолим Господ да се възвеличи чрез него?"

10:32 Според втория принцип това, което вършим, трябва да допринася за доброто на нашите ближни. Ние не трябва да **даваме** повод **за съблазън** или спънка **нито на юдеи, нито на гърци, нито на Божията църква.** Тук Павел разделя цялото човечество на три групи. **Юдеите,** разбира се, са израелският народ. **Гърците** са необърналите се езичници. А **Божията църква** са всички истински вярващи в Господ Исус Христос – и юдеи, и езичници. В известен смисъл ние ставаме спънка или възбуждаме гнева на другите, когато им свидетелстваме вярно за Исус Христос. Но тук не става дума за това. Тук апостолът има предвид *безсмисленото* **съблазняване.** Той ни предупреждава, че не трябва да използваме своите законни права, за да ставаме спънка на другите.

10:33 Павел съвсем честно може да каже, че той се стреми да **угоди на всички във всичко, като търси не** своята **собствена полза, а ползата на мнозина.** Едва ли са много хората, които живеят толкова неегоистично като великия апостол Павел!

11:1 1 стих на 11 глава като че ли повече подхожда за край на 10 глава. Павел току-що е разказал как се е стремял да изпитва всички свои действия в светлината на въздействието им върху другите. Сега той казва на коринтяните, че трябва да му **подражават, така както и** той подражава **на Христос.** Той се е отричал от собствените си предимства и права, за да може повече да помогне на хората около себе си. Коринтяните трябва да правят същото и да не парадират егоистично със своята свобода, така че да пречат на Христовото благовестие или да дават повод за съблазън на слабите си братя.

В. Относно покриването на главите на жените (11:2-16)

Пасажът от 2 до 16 стих на 11 глава е посветен на проблема за покриването на главите на жените с кърпи. Останалите стихове от главата разглеждат нередностите във връзка с Господната вечеря (17-34 ст.). Първата част на главата е един много спорен пасаж. Някои смятат, че наставленията, които са дадени тук, се отнасят само за времето на Павел. Други стигат до такива крайни мнения като твърдението, че тези стихове отразяват предразсъдъците, които Павел е имал против жените, тъй като е бил ерген! Трети пък просто *приемат* наставленията на този пасаж, като им *се подчиняват,* без изобщо да се опитват да ги разберат!

11:2 Най-напред апостолът изказва похвала на коринтяните за начина, по който те са го помнели **във всичко,** като са държали здраво **преданията така, както им ги е предал.** Под **„преданията"** в този случай не трябва да се разбират навиците и обичаите на църквата, които хората са измислили през вековете, а боговдъхновените наставления на апостол Павел.

11:3 В този стих Павел започва да разглежда въпроса за покриването на главите на жените. В основата на тези наставления лежи мисълта, че всяко подредено общество е построено на два основни принципа – наличието на авторитет и подчинение на този авторитет. Не е възможно да съществува нормално функциониращо общество, в което тези два принципа да не се спазват. Павел споменава три големи взаимовръзки, които се базират на авторитета и подчинението. Първата е, че **„глава на всеки мъж е Христос".** Христос е Господарят и човекът е Неговият подчинен. Втората е, че **„глава на жената е мъжът".** Първен-

ствуващото място е дадено на мъжа и затова жената е под неговата власт. Третата е, че **„глава... на Христос е Бог“.** Дори и в Божеството Една от Личностите заема мястото на управлението, а Друга – мястото на доброволното подчинение. Тези примери на първенство и подчинение са наредени от Самия Бог и са фундаментални за Неговия ред във Вселената.

Още в самото начало бихме искали да наблегнем на факта, че подчинението *не* означава по-ниско положение. Христос е подчинен на Бог Отец, но не е по-нисш от Него. Нито пък жената е по-нисша от мъжа, макар че му е подчинена.

11:4 „Всеки мъж, който се моли или пророкува с **покрита глава, засрамва главата си“,** тоест Христос. Това означава, че такъв човек не признава Христос за **своя глава.** Следователно, това е един акт на неуважение.

11:5 „А всяка жена, която се моли или пророкува гологлава, засрамва главата си“, тоест мъжа. С това свое действие тя всъщност казва, че не признава даденото от Бога първенство на мъжа и не желае да му се подчини.[37]

Ако това беше единственият стих в Библията по този въпрос, тогава бихме могли да приемем, че жените имат право да се молят или да пророкуват в събранието, стига да сложат на главата си кърпа или някакво друго покривало. Но Павел ни учи на други места, че жените трябва да мълчат в събранието (1 Кор. 14:34) и че нямат право да поучават или да владеят над мъжете (1 Тим. 2:12).

Всъщност в текста от 2 до 17 ст. изобщо не става дума за събранията на църквата, така че наставленията за покриването на главите не се отнасят само до тях, а до всеки момент, в който жената се моли или пророкува. В събранието жената се моли мълчаливо, тъй като текстът в 1 Тим. 2:8 ограничава обществената молитва само до мъжете (букв. „мъжките“). Жената може да се моли на глас или наум по всяко друго време. Може да пророкува, когато поучава други жени (Тит 2:3-5) или децата в неделното училище.

11:6 Ако една жена не си покрива главата, тогава по-добре **да си остриже** косата. **Но ако за жената е срамно да бъде с остригана или обръсната глава,** нека да **се покрива.** Непокритата глава на жената е също толкова срамно нещо, колкото и остриганата глава. Апостолът *не* ни заповядва да си стрижем главите, а само ни казва това, което ни се налага от самият морал!

11:7 В пасажа от 7 до 10 ст. Павел ни поучава на подчинението на жената на мъжа, като се връща назад към зората на творението. Това трябва да ни накара да забравим всяка мисъл, че неговото учение за покриването на главите на жените има нещо общо с *културата* на поведение но неговото време и че няма нищо общо с нашето време. Първенството на мъжа и подчинението на жената са част от Божия ред още от самото начало.

Първата истина е, че мъжът **е образ и слава на Бога,** докато **жената е слава на мъжа.** Това означава, че мъжът е поставен на земята като Божий представител, за да я владее. Непокритата глава на мъжа е едно мълчаливо свидетелство за това. Жената никога не е получавала това първенство. Тя **е „слава на мъжа“,** в смисъл че „подчертава неговия авторитет“, както казва У. Е. Вайн.[38]

Мъжът наистина не трябва да покрива главата си в молитва, защото това би означавало да сложи покривало върху Божията слава, което ще бъде обида на Божественото Величие.

11:8 След това Павел ни напомня, че **мъжът не** е бил създаден **от жената, а жената – от мъжа.** Първо е бил създаден мъжът, а след това – жената, като е била взета от неговото ребро. Това първо място на мъжа в реда на сътворението подкрепя аргументацията на апостола в полза на първенството на мъжа.

11:9 Апостолът продължава да доказва своя аргумент настойчиво и последователно, като този път разглежда въпроса в светлината на целта на творението. Защото **мъжът не е бил създаден за жената, а жената – за мъжа.** Господ ясно заявява в Битие 2:18: „Не е добре за човека да бъде сам; ще му създам подходящ помощник."

11:10 Заради своето положение на подчиненост на мъжа **жената е длъжна да носи на главата си белег на власт. Белегът на власт** е покривалото на главата, която *не* обозначава нейната власт, а подчинението ѝ на властта на нейния съпруг.

Защо тук Павел добавя думите **„заради ангелите"**? Ние предполагаме, че той казва това, защото ангелите са наблюдатели както на това, което става днес на земята, така и на онова, което е станало по време на сътворението. По време на първото творение те са видели как жената е узурпирала първенствуващото място, като е взела решението, което Адам е трябвало да вземе. В резултат на това грехът с всичките му неизразими последствия от нещастия и горчивина е влязъл в човека. Бог не желае това, което се е случило с първото творение, да се повтори и с второто творение. Той иска, когато ангелите погледнат долу, да видят, че жените се подчиняват на мъжете.

Нека спрем за малко тук, за да кажем, че покривалото за главата е само един външен белег. Той има стойност само тогава, когато е външен белег на една вътрешна благодат. Иначе казано, една жена може да носи кърпа на главата и въпреки това да не се чувства подчинена на своя съпруг. В такъв случай носенето на покривало на главата няма изобщо никаква стойност. Най-важното е жената да бъде уверена в сърцето си, че наистина е подчинена на своя съпруг, и тогава и покривалото на главата придобива смисъл.

11:11 Павел не иска да каже, че мъжът изобщо не зависи от жената, което личи от следното изречение: **„Обаче нито жената е без мъжа, нито мъжът без жената, в Господа."** С други думи, мъжът и жената зависят един от друг. Те се нуждаят един от друг и идеята за подчинението изобщо не се противопоставя на идеята за взаимната зависимост.

11:12 „Жената е от мъжа" като творение, тоест тя е била сътворена от реброто на Адам. Но освен това, както Павел посочва, **„и мъжът е чрез жената".** Тук апостолът има предвид процеса на раждане. Жената ражда и момичетата, и момчетата. По този начин Бог е създал едно съвършено равновесие, за да покаже, че нито единият от двата пола не може да съществува без другия.

„А всичко е от Бога." Бог е наредил **всичко** това по един божествен начин, така че да няма справедлива причина за оплакване. И не само че тези отношения са създадени **от Бога,** но и тяхната цел е да прославят Бога. Всичко това трябва да кара мъжа да е смирен, а жената – доволна от положението си.

11:13 Сега апостолът предизвиква коринтяните **да отсъдят** сами дали **е прилично за жената да се моли на Бога с непокрита глава.** Той ги кара да се допитат до инстинктивните си чувства. Това, което Павел иска да ни внуши, е, че нито е прилично, нито подобаващо за една жена да влезе в Божието присъствие с непокрита глава.

11:14 Как точно **самото естество ни учи,** че е позорно за **мъжа** да оставя **косата си да расте,** не е ясно. Някои предполагат, че косата на мъжа обикновено не може да порасте толкова, колкото косата на жената. Освен това дългата коса на мъжа го прави да изглежда поженствен. В повечето общества мъжете носят по-къси коси от жените.

11:15 15 ст. е бил разбиран погрешно от много хора. Някои смятат, че след като **косата** на жената **ѝ е дадена за покривало,** тя няма нужда да си слага друго покривало. Но такова едно твър-

дение е изопачаване на този текст от Писанията. Ако човек не разбере, че тук става въпрос за *две* покривала, той напълно ще се обърка в този пасаж. Това може да се види, като се върнем отново на 6 стих. Там ние четем: „Защото, която жена се не покрива, нека остриже и косата си." Според току-що споменатото тълкуване този текст би означавал, че „която жена не си слага коса, нека остриже и косата си", което е абсолютно безсмислено. Ако тя няма коса, не би могла да я остриже!

Всъщност това, което иска да ни каже 15 ст., е, че между духовното и естественото съществува аналогия. Бог е дал на жената едно естествено покривало на **слава**, каквото той не е дал на мъжа. В него се крие и духовно значение. То ни учи, че когато жената се моли на Бога, тя трябва да носи покривало на главата. Това, което важи за естествената сфера, важи и за духовната.

11:16 Апостолът завършва тази част от главата с думите: **„Но ако някой мисли да се препира за това, ние нямаме такъв обичай, нито Божиите църкви."** Дали, както някои предполагат, Павел иска да каже тук, че това, което е говорил досега, не е толкова важно, че да се спори за него? Може би той иска да каже, че в църквите няма такъв обичай – жените да си покриват главите с кърпи? Или – че тези поучения за жените не са задължителни като Господни заповеди, а жените могат сами да избират какво да правят? Наистина изглежда странно, че такъв род тълкувания могат изобщо да бъдат предложени, но те много често биват предлагани и днес. Според тях излиза, че Павел смята тези свои наставления за не особено важни, което означава, че той изхабява напразно половин глава от Светото Писание, за да ги напише!

Има най-малко две възможни обяснения на този стих, които подхождат на останалата част от Писанията. Първото би могло да се формулира така: апостолът казва, че очаква, че някои хора **ще** искат да **се препират** за тези неща, но „ние – добавя той – **нямаме такъв обичай"**, тоест нямаме обичай да спорим по тези въпроси. Ние не спорим относно такива въпроси, а ги приемаме като поучение от Господа. Според второто обяснение, което се подкрепя от Уилям Кели, Павел казва, че **Божиите църкви** нямат обичай жените да се молят или да пророкуват с непокрити глави.

Г. Относно Господната вечеря (11:17-34)

11:17 Тук апостолът порицава коринтяните за разцепленията, които възникват между тях, когато се събират заедно (17-19 ст.). Обърнете внимание на повторението на израза „когато се събирате... заедно" и на сродните на него изрази (11:17, 18, 20, 33, 34; 14:23, 26). В 11:2 Павел използва случая, за да ги похвали за това, че са пазили преданията, както им ги е предал, но тук те са направили нещо, заради което той **не** може да ги **похвали** и за което той не може да не ги порицае. Когато коринтяните **се събират** някъде заедно, те **не** правят това **за по-добро, а за по-лошо.** Това би могло да послужи и на нас като напомняне на тъжния факт, че е възможно да излезем от едно събрание на църквата наранени, а не изградени духовно.

11:18 Първото нещо, което кара апостола да укорява коринтяните, е съществуването на **разделения** или разцепления между тях. Това не означава, че от църквата са се отцепили хора, които са образували отделни събрания, а че вътре в църквата са се обособили отделни кръгове или фракции. Фракцията е обособена група от хора вътре в църквата, докато сектата е обособена група от хора вън от църквата. Павел е **повярвал** отчасти на слуховете за тези разделения, защото и знае, че коринтяните са плътски християни и защото и по-рано в това Послание вече е имал причина да ги порицае за техните разцепления.

Ф. Б. Хоул пише следното:

„Павел е готов поне отчасти да повярва на слуховете за разделенията в коринтската църква, тъй като добре знае, че плътското им състояние е добра почва за избуяването на такива едностранчиви фракции в тяхното общество. Тук Павел развива своята аргументация, като на базата на тяхното състояние прави изводи за техните действия. Познавайки ги като плътски християни и хора, които действат по човешки, апостолът знае, че те със сигурност ще станат жертви на неизбежната склонност на човешкия ум да си създава едностранчиви мнения и общества, базиращи се на тези мнения, които завършват в образуването на фракции и разцепления. Той също така знае, че Бог може да надмогне това тяхно безумие и да го използва, за да изяви одобрените от Него, които ходят не по плът, а по Дух, и следователно да намери изход от това състояние на разцепление.“ [39]

11:19 Павел предвижда, че разцепленията, които вече са се появили в Коринт, ще се задълбочат и ще станат още по-сериозни. И макар че като цяло това ще бъде вредно за църквата, от него ще излезе поне едно добро нещо, а именно – че истински духовните и **одобрените** от Бога **между** тях ще могат ясно да **се видят.** Думите на Павел **„защото е нужно да има и разцепление[40] между вас...“** не означават *морална*[41] необходимост. Бог няма за цел да насърчи разцепленията в църквата. По-скоро Павел иска да каже, че появата на **разцепления** в коринтската църква е неизбежна поради плътското състояние на коринтяните. Разцепленията са доказателство, че някои не са успели да разпознаят Господния ум.

11:20 Втората причина Павел да укорява християните от коринтската църква са нередностите във връзка с Господната вечеря. Когато коринтяните се събират заедно, явно за да ядат **Господната вечеря,** тяхното поведение е толкова недостойно, че според Павел не е възможно те да възпоменат Господа така, както Той им е заръчал. Те може и да извършат всички външни ритуали, но тяхното цялостно поведение изключва каквото и да било истинско възпоминание на Господа.

11:21 В първите дни на църквата християните са празнували заедно с Господната вечеря така наречения празник „агапе“ или празника на любовта. Празникът на любовта е представлявал нещо като ядене на обща трапеза в дух на любов и общение. В края на този празник християните често са възпоменавали Господа с хляб и вино. Не след дълго обаче в църквата са настъпили извращения. Този стих например показва, че празникът на любовта е загубил истинския си смисъл. Не само че християните не са се изчаквали един друг, но и богатите са засрамвали бедните си братя, като са яделиизобилно, докато другите не са имали какво да ядат. Някои са оставали **гладни,** докато други са се **напивали!** И тъй като Господната вечеря често пъти се е празнувала след празника на любовта, тези хора са били пияни и по време на Господната вечеря.

11:22 Апостолът възмутено порицава това позорно поведение. Ако те желаят да се държат по такъв недостоен начин, нека поне имат уважението да не го правят по време на събрания на **църквата!** Тази невъздържаност и **засрамване** на по-бедните братя-християни нямат нищо общо с християнската вяра. Павел не може да **похвали** коринтяните и това означава, че той съвсем явно ги заклеймява.

11:23 За да им покаже каква е разликата между тяхното поведение и истинското значение на Господната вечеря, Павел се връща обратно към момента на нейното първоначално постановяване. Той посочва, че това не е една обикновена вечеря или празнуване, а тържествена наредба от Господа. Павел е **получил** знанието за нея направо **от Господа.** Той казва това, за да подчертае, че всяко нарушение в това отношение означа-

ва неподчинение. Следователно Павел е получил чрез откровение това, което поучава.

И така, най-напред апостолът споменава как **Господ Исус през нощта, в която е бил предаден, е взел хляб.** Буквалното значение на този текст е „докато биваше предаван", тоест докато нечестният план за Неговото предаване е бил в ход навън, **Господ** Исус е събрал Своите ученици в горната стая и е взел **хляба.**

Фактът, че това се е случило през нощта, не означава, че Господната вечеря трябва да се празнува само вечерно време. По онова време залязването на слънцето е бележело началото на деня за евреите, докато началото на деня за нас е при изгрев слънце. Освен това, както често пъти е било отбелязвано, има разлика между *примера* на апостолите и *нарежданията* на апостолите. Ние не сме длъжни да следваме това, което апостолите са *правели,* но сме длъжни да се подчиняваме на всичко, което те са *поучавали.*

11:24 Господ Исус най-напред е взел хляба и е **благодарил** за него. Тъй като хлябът е символ на Неговото тяло, Той е благодарил на Бога, че Му е дал човешко тяло, в което да може да дойде на земята и да умре за греховете на света.

Когато Спасителят казва: **„Това е Моето тяло",** Той дали наистина иска да каже, че този хляб действително е *станал* Неговото тяло в някакъв реален смисъл? Римокатолическата догма за *транссубстанциацията* гласи, че хлябът и виното се променят буквално в тялото и кръвта на Христос. Лютеранската доктрина за *консубстанциацията* гласи, че истинското тяло и кръв на Христос са „във", „със" или „под" хляба и виното на масата.

За да отговорим на тези мнения, достатъчно е да си спомним, че когато Господ Исус е постановявал това възпоминание, Неговото тяло все още не е било дадено, нито кръвта Му – пролята. Думите на Господ Исус: **„Това е Моето тяло",** означават: „Това е Моето символично тяло"; или: „Това е образ на Моето тяло, което е разчупено за вас." Когато ядем хляба, ние си спомняме Господ Исус в Неговата примирителна смърт за нас. Заповедта: „Това правете за Мое възпоминание", крие неизразима нежност.

11:25 По същия начин Господ Исус **е взел и чашата след** пасхалната **вечеря и е казал: „Тая чаша е новият завет в Моята кръв. Това правете всеки път, когато пиете за Мое възпоминание."** Господната вечеря е била постановена непосредствено след Пасхата. Затова тук се казва, че Господ Исус е **взел чашата след вечерята.** Във връзка с **чашата** Той е казал, че това е **новият завет в** Неговата **кръв.** Това е заветът, който Бог е сключил с израелския народ и който е описан в Еремия 31:31-34. Това е едно безусловно обещание, според което Бог се задължава да бъде милостив към тяхната неправда и да не си спомни никога повече техните грехове и беззакония. Условията на новия завет са дадени и в Евр. 8:10-12. Този завет е в сила и досега, но неверието на Израел му пречи да се възползва от него. Всички, които уповават на Господа, получават облагите, които Той им е обещал. Когато народът на Израел се обърне към Господа, той ще може да се наслаждава на благословенията на новия завет. Това ще стане по време на хилядолетното царство на Христос на земята. **Новият завет** е узаконен чрез **кръвта** на Христос. Ето защо Той говори за чашата като за **новия завет в** Неговата **кръв.** Основата на новия завет е поставена чрез кръста.

11:26 Колко често трябва да празнуваме Господната вечеря? 26 стих говори точно за това. **„Защото всеки път, когато ядете... и пиете..."** – тук няма дадено никакво правило, никакъв определен ден, в който трябва да се празнува Господната вечеря. От текста в Деяния 20:7 става ясно, че учениците са имали обичай да се срещат в първия ден на сед-

мицата, за да си спомнят Господа. Това, че тази заповед не е предназначена само за първите дни на църквата, се потвърждава и от израза **„докле дойде Той“**. Годет посочва много сполучливо, че Господната вечеря е „връзката между Неговите две идвания: тя е възпоминание на *първото и залог за второто*“.[42]

Нека отбележим, че в цялото това наставление за Господната вечеря не се казва и дума за някакъв служител или свещеник, който да я ръководи. Това е едно възпоминателно служение, което е дадено на всички Божии хора. Християните се събират заедно просто като вярващи свещеници, за да могат по този начин да възвестят смъртта на Господа, **докато Той дойде.**

11:27 След като е разгледал произхода и целта на Господната вечеря, апостолът сега се обръща към последствията, до които води неправилното участие в нея. Всеки, „който **яде хляба или пие Господната чаша недостойно, ще бъде виновен за грях против тялото и кръвта на Господа“.** Никой от нас не е достоен сам по себе си да участва в тази тържествена вечеря и в този смисъл никой от нас не е достоен да получи която и да е милост и благост на Господа. Но тук не се говори за това. Апостолът не говори за личната негодност на човека. Очистени от кръвта на Христос, ние можем да пристъпим към Бога в цялото достойнство на Неговия възлюбен Син. Тук Павел говори за недостойното поведение на коринтяните по време на Господната вечеря. Те са **виновни** заради безгрижното си и непочтително поведение. Това поведение ги прави да **бъдат виновни за грях против тялото и кръвта на Господа.**

11:28 Когато идваме на Господната вечеря, трябва предварително да изпитаме себе си: да изповядаме греховете си и да ги изоставим; да възстановим нанесените щети; да се извиним на онези, които сме засегнали. Като цяло трябва да се уверим, че нашето душевно състояние е добро.

11:29 Всеки, който яде и пие по този недостоен начин, яде и пие **осъждение** на себе си, **като не разпознава Господното тяло.** Ние трябва да разберем, че тялото на Господа е било дадено за отнемане на нашите грехове. Ако *продължим* да живеем в грях, като едновременно с това участваме в Господната вечеря, ние живеем като лъжци. Ф. Г. Петерсън казва така: „Ако ядем Господната вечеря с грях в себе си, ние не различаваме Господното тяло, което е било разчупено, за да отнеме греха от нас.“

11:30 Липсата на самопреценка в някои вярващи от коринтската църква е довела до упражняване на Божието наказателно право над тях. **Много** от тях са **слаби и болнави,** а доста са и починали. С други думи, някои са се разболели от физически болести, а други са били взети у дома на небето. Тъй като те не са осъдили греха в собствения си живот, Господ е трябвало да упражни правото си на съд над тях.

11:31 Но **ако ние** съдим сами себе си, Господ няма да има нужда да ни съди.

11:32 Бог се отнася към нас като към Свои Собствени деца. Той ни обича прекалено много, за да ни позволи да продължим да живеем в грях. Затова ние много скоро започваме да чувстваме как гегата на овчаря ни дърпа обратно към Себе Си. Както някой беше казал: „Възможно е светиите да бъдат годни да отидат в небето (в Христос) и да бъдат негодни да останат на земята като Негови свидетели.“

11:33 Когато вярващите **се събират заедно** за празника на любовта, или празника „агапе“, те трябва **да се чакат един друг,** а не да празнуват сами и да не мислят за другите светии. „Чакайте се един друг“ е пълната противоположност на „всеки бърза да вземе своята вечеря преди другиго“.

11:34 „Ако някой е гладен, нека яде у дома си.“ С други думи, празникът на лю-

бовта, свързан с Господната вечеря, не трябва да се смесва с някое просто ядене. Всяко непочитане на неговия свещен характер означава **събиране за осъждане.**

А останалите работи ще ги наредя, когато дойда. Без съмнение в писмото на коринтяните до Павел е имало и други, по-второстепенни неща, за които апостолът ги уверява, че ще се занимае с тях лично, когато ги посети.

Д. Относно дарбите на Духа и тяхната употреба в църквата (12-14 гл.)

Текстът в 12, 13 и 14 гл. разглежда въпроса за дарбите на Духа. Коринтското събрание е злоупотребявало много с духовните дарби и особено с дарбата на говорене на езици. Целта на Павел е да отстрани тези злоупотреби.

В Коринт е имало вярващи, които са били получили дарбата да говорят езици, което означава, че те са имали способността да говорят чужди езици, без никога да са ги изучавали.[43] Но вместо да използват тази дарба за възвеличаване на Господа и за назидаване на другите вярващи, те са я използвали, за да се хвалят с нея. Ставали са на събранията и са говорели на езици, които никой друг не е разбирал, надявайки се да впечатлят другите с езиковите си умения. Възвеличавали са дарбите на знаменията над всички останали дарби и са смятали, че хората, които говорят на езици, са по-духовни от онези, които не говорят. Това е довело у едните до поява на гордост, а у другите – до чувства на завист, малоценност и нищожност. Така че за апостола е било наложително да поправи тези грешни отношения и да установи контрол върху упражняването на дарбите и особено върху езиците и пророкуването.

12:1 Той **желае** светиите в Коринт **да разбират** всичко за **духовните** изяви или **дарби.** Буквалното подреждане на думите тук е: **„При това, по отношение на** „духовните“, **братя, не желая да сте невежи.“** Повечето версии на Библията добавят думата *„дарби“*, за да завършат изречението, но текстът тук предполага, че Павел вероятно мисли не само за проявите на Светия Дух, но също и за проявите на злите духове.

12:2 Преди своето обръщение коринтяните са били идолопоклонници, поробени на злите духове. Те са живеели в страх от духовете и са били **водени** от тези дяволски влияния. Били са свидетели на свръхестествени проявления от духовния свят и са чували вдъхновени от духове слова. Под влияние на духовете те понякога са изгубвали контрол над себе си и са говорели и правели неща, които са надвишавали техните съзнателни способности.

12:3 Сега, след като са били спасени, вярващите трябва да умеят да преценяват всички тези духовни проявления, тоест да правят разлика между гласа на злите духове и истинския глас на Светия Дух. Основната проверка в това отношение е свидетелството, което се дава за Господ Исус. Ако един човек каже: **„Да бъде проклет Исус“;** можем да бъдем сигурни, че той е бил вдъхновен от демон, защото само злите духове могат да хулят и проклинат името на Исус. **Божият Дух** никога няма да накара някой човек да говори за Спасителя по такъв начин. Неговото служение е да възвисява Господ Исус. Той така води хората, че те казват: **„Исус е Господ“**, и то не само с устата си, но и чрез пълната и искрена изповед на техните сърца и живот.

Забележете, че в 3 ст., както и в пасажа от 4 до 6 ст., са споменати и трите Лица на Божеството.

12:4 След това Павел показва, че макар и да има разнообразие от **дарби** на Светия Дух в църквата, има едно основно, тричленно единство, в което влизат и трите Лица на Божеството.

Най-напред апостолът казва: **„Дарбите са различни, но Духът е същият.“** Коринтяните са се държали така, като че ли има само една дарба – говоренето

на езици. Павел им казва: „Не, вашето единство не се основава на притежанието на една *обща* дарба, а на притежанието на Светия Дух, Който е Източникът на *всички* дарби.“

12:5 След това апостолът посочва, че **службите** или служенията в църквата **са различни.** Не всички в църквата имаме една и съща работа. Но общото между нас е това, че каквото и да правим, ние го правим за **същия Господ** и за да послужим на другите (а не на себе си).

12:6 Освен това, макар и да са **различни действията,** свързани с духовните дарби, **Богът, Който** дава сила на всеки вярващ, е един и **същ.** Ако една дарба изглежда по-успешна или по-зрелищна, или по-мощна от друга, това не е заради някаква заслуга на човека, който я притежава, а по заслуга на Бога, Който дава силата за нея.

12:7 Духът проявява Себе Си в живота на **всеки** вярващ, като му дава някаква дарба. Няма вярващ, който да не изпълнява някаква функция. Освен това дарбите се дават **за полза на** цялото тяло. Те не се дават, за да може някой да се хвали с тях или за лично удовлетворение, а в помощ на другите. Това е най-важното нещо в цялото изложение.

Така Павел съвсем естествено стига до изброяване на някои от дарбите на Духа.

12:8 Говоренето с мъдрост е свръхестествената сила за говорене с божествено проникновение тогава, когато трябва да се решават трудни проблеми, да се защитава вярата, да се разрешават конфликти, да се дават практически съвети или за защита пред враждебно настроени власти. Стефан е показал такова слово на мъдрост, че неговите противници не са могли да противостоят на мъдростта и Духа, с Който той е говорел (Деян. 6:10).

Говоренето със знание е силата на предаване на информация, изявена на човека по божествен начин. Това се вижда при използването на такива изрази от Павел като: „Ето, една тайна ви казвам“ (1 Кор. 15:51); и: „Защото това ви казвам чрез Господното слово“ (1 Сол. 4:15). В този първичен смисъл на предаване на нова истина говоренето със знание вече е престанало, тъй като християнската вяра вече е предадена веднъж завинаги на светиите (Юда 3). Християнското учение е едно завършено учение. В един вторичен смисъл обаче ние все още можем да имаме **словото на знание.** Все още има едно тайнствено предаване на божествено знание на онези, които живеят в близко общение с Господа (вж. Псалм 25:14). Споделянето на това знание с другите е **словото на знание.**

12:9 Дарбата на **вярата** е небесната способност за премахване на планини от трудности при изпълнение на Божията воля (13:2) и вършене на големи подвизи за Бога в отговор на някоя Божия заповед или обещание, които се намират в Неговото слово или са предадени на вярващия лично. Джордж Мюлер е класически пример на човек, който е имал дарбата на вярата. Без изобщо да е говорил за своите нужди пред никого освен пред Бога, той се е грижил за 10 000 сираци в продължение на повече от шейсет години.

Изцелителните дарби са свързани със свръхестествената сила за изцеление на болести.

12:10 Извършването на велики дела или чудеса може да включва изгонването на демони, променянето на материята от един вид в друг, съживяването от мъртвите и упражняването на власт над стихиите. Филип е извършвал чудеса в Самария, като по този начин е спечелил по-широка публика от слушатели за евангелието (Деян. 8:6, 7).

Дарбата на **пророкуването** в първичния ѝ вид е означавала получаване на преки откровения от Бога от един човек, който ги е предавал на другите. Понякога пророците са предсказвали бъдещи събития (Деян. 11:27, 28; 21:11), но по-често те просто са изразявали Божиите мисли. Също като апостолите те са

имали за цел основаването на църквата (Еф. 2:20). Те самите не са били основата, но са поставили основата с поученията си за Господ Исус. След като веднъж тази основа е била поставена, необходимостта от пророци е престанала. Информацията за тяхното служение е запазена на страниците на НЗ. И тъй като Библията е завършена, ние отхвърляме всеки така наречен „пророк", който претендира за допълнително знание от Бога.[44]

В един по-слаб, вторичен смисъл ние използваме думата „пророк" за характеризиране на всеки проповедник, който говори Божието слово авторитетно, проницателно и резултатно. Пророчеството може да включва и произнасянето на хвала на Бога (Лука 1:67, 68), а така също и насърчаването и укрепването на Неговите хора (Деян. 15:32).

Разпознаването на духове е способността за различаване дали един пророк или друг човек говори със силата на Светия Дух, или със силата на Сатана. Притежателят на тази дарба има специалната способност да познае дали например един човек е измамник и опортюнист. Петър е успял да изобличи Симон като човек, обзет от горчива жлъчка и вързан в нечестие (Деян. 8:20-23).

Както вече споменахме, говоренето на разни **езици** е способността да говориш на чужд език, без никога да си го изучавал. Езиците са били дадени като знамение най-вече за Израел.

Тълкуването на езици е *свръхестествената* способност да разбираш език, който никога преди това не си учил, и да предаваш значението му на местния език.

Може би е важно да се отбележи, че този списък започва най-напред с дарбите, които засягат главно интелекта, и завършва с дарбите, които засягат главно емоциите. В своя начин на мислене коринтяните са обърнали този ред, като са възвисили дарбата на езиците над всички останали дарби. Те са мислели, че колкото повече човек има от Светия Дух, толкова по-отнесен трябва да бъде от някаква сила. Те са обърквали сила с духовност.

12:11 Всички дарби, за които се говори в пасажа от 8 до 10 стих, се дават и управляват от **един и същ Дух.** Тук отново виждаме, че Той не дава една и съща дарба на всички, а разпределя **на всеки по отделно, както Му е угодно.** Това е още един важен момент – че Духът разпределя дарбите като Суверен. Ако ние разберем истинското значение на тези думи, това ще премахне у нас всяка гордост, тъй като ние нямаме нищо, което да не сме получили, и освен това ще премахне всяко недоволство, тъй като решението каква дарба да ни бъде дадена е взето от Безкрайната Мъдрост и Любов, а Неговият избор е съвършен. Погрешно е всички да желаят да имат една и съща дарба. Ако всички свиреха на един и същ инструмент, никога нямаше да има симфоничен оркестър. И ако едно тяло се състоеше само от език, то щеше да бъде чудовище.

12:12 Човешкото **тяло** е един пример за единство и многообразие: **то е едно,** но **има много части.** И въпреки че всички вярващи са различни и изпълняват различни функции, те всички се съчетават така, че да образуват една действаща единица – тялото.

„Така е и Христос." Тук „Христос" означава не само прославения Господ Исус Христос в небето, но както Главата на *тялото в небето, така и Неговите* части тук, на земята. Всички вярващи са части на Тялото на Христос. Също както човешкото тяло е средството, чрез което личността на човека се изявява на другите, така и Тялото на Христос е средството на земята, чрез което Той е избрал да се изяви на света. Това, че Господ е позволил наименованието „Христос" да включи и всички нас, които сме части на Неговото тяло, е свидетелство за Неговата чудна милост.

12:13 Тук Павел продължава да обяснява как ние сме станали части на Тялото на Христос: **„... защото ние всички... се кръстихме в**[45] **един Дух да съставляваме едно тяло."** Това може да означава, че Духът е елементът, в който ние сме били кръстени, също както водата е средата, в която ние се потапяме, когато се кръщаваме с кръщението на вярата. Или то може също да означава, че Духът е Този, Който извършва кръщението, тоест че всички ние сме били кръстени **„от един Дух".** Това значение е по-вероятно и по-разбираемо.

Кръщението на Светия Дух е станало в деня на Петдесетница, когато е била родена църквата. Ние започваме да участваме в благословенията на това кръщение, когато се новородим. Тогава ние ставаме части на **Тялото** на Христос.

Тук трябва да отбележим няколко важни момента. Първо, кръщението на Светия Дух е това божествено действие, което поставя вярващите в Тялото на Христос. То не е същото като водното кръщение. Това става ясно от Матей 3:11; Йоан 1:33; Деяния 1:5. То не е едно дело на благодат, което идва след спасението и чрез което вярващите стават по-духовни. **Всички** коринтяни са били **кръстени** в Духа, но въпреки това Павел ги порицава, че са „плътски", а не духовни (3:1). *Не* е вярно, че говоренето на езици е неизменен знак на кръщението от Духа. Всички коринтяни са били **кръстени,** но не всички са говорели на езици (12:30). *Има* върхови преживявания от Светия Дух, при които вярващият се предава на управлението на Духа и получава сила отгоре, но този вид преживявания *не* са същите като кръщението от Духа и не трябва да се смесват с него.

По-нататък в стиха се казва, че **всички** вярващи **са били напоени с един Дух.** Това означава, че те са станали участници в Божия **Дух,** в смисъл че са го приели като една Личност, Която обитава в тях, и са получили облагите от Неговото служение в своя живот.

12:14 Без многообразието от части не може да има човешко **тяло.** Трябва да има **много** части – всяка една различна от другите и действаща в подчинение на главата и в сътрудничество с другите.

12:15 Разбирането за многообразието като жизненоважна характеристика на нормалното, здраво тяло ще ни предпази от две опасности – от опасността да подценяваме себе си (15-20 ст.) и от опасността да подценяваме другите (21-25 ст.). Би било глупаво, ако **кракът** се смяташе за маловажен, защото не може да върши работата на **ръката.** Нали той може да стои, да върви, да тича, да се изкачва, да танцува, да рита и да прави още много други неща.

12:16 Ухото не трябва да се чувства безполезно, понеже **не е око.** Обикновено никой от нас не обръща особено внимание на ушите си, докато не започне да оглушава. Едва тогава осъзнава каква полезна работа вършат те.

12:17 Ако цялото тяло беше око, то щеше да представлява едно странно глухо същество, подходящо само за цирково представление. Или ако тялото имаше само уши, нямаше да има нос, с който да помирише изтичащия газ и много скоро нямаше да може и да чува, тъй като или щеше да изпадне в безсъзнание, или да умре.

Това, което Павел иска да подчертае тук, е, че ако цялото тялото беше един език, щеше да бъде едно ненормално и чудовищно образувание. Коринтяните обръщат толкова много внимание на дарбата на говоренето на езици, че създават едно местно събрание, което всъщност представлява само *един език.* То може да говори, но за съжаление това е единственото, което може да прави!

12:18 Бог не може да има такива глупави намерения. В Своята несравнима мъдрост Той е наредил отделните **части... в тялото така, както Му е било угодно.** Едва ли има човек, който да каже, че Той

не е знаел какво прави! Нека да Му отдадем дълбоката си благодарност за дарбата, която ни е дал, каквато и да е тя, и да я използваме с радост за Негова слава и за назиданието на другите. Да завиждаме на нечия чужда дарба, е грях. Това означава да се бунтуваме срещу Божия съвършен план за нашия живот.

12:19 Не е възможно да си представим тяло, което се състои само от **една част.** Затова коринтяните трябва да си спомнят, че ако всички имаха дарбата да говорят езици, не биха могли да функционират като **тяло.** Макар и не толкова впечатляващи и зрелищни, другите дарби са също толкова необходими.

12:20 Според Божията наредба **частите са много, но тялото е едно.** Всичко това ни изглежда много ясно във връзка с човешкото тяло, но то трябва да ни стане също толкова ясно и във връзка с нашето служение в църквата.

12:21 Колкото е безсмислено един човек да завижда на друг човек заради неговата дарба, толкова е безсмислено и когато някой подценява дарбата на другия или смята, че не се нуждае от другите. **„Окото не може да рече на ръката: Не ми трябваш; или пък главата на нозете: Не сте ми потребни."** Окото може да гледа как ръката върши различни неща, но не може да ги върши. То е зависимо от ръката в това отношение. Подобно и главата може да знае, че трябва да отиде на някое място, но разчита на краката да я заведат там.

12:22 Някои **части на тялото... изглеждат по-слаби** от други. Така например бъбреците не изглеждат толкова силни колкото ръцете. Но без бъбреците не можем, докато без ръцете можем. Хората могат да живеят без ръце и без крака, и дори без език, но не могат да живеят без сърце или без бели дробове, или без мозък. И въпреки това тези жизненоважни органи никога не се показват на открито. Те изпълняват функциите си незабележимо.

12:23 Някои **части** на тялото са привлекателни, докато други – не чак толкова. Ние компенсираме това, като ги покриваме с дрехи. По този начин съществува една взаимна грижа между частите, която свежда разликите до минимум.

12:24 Благоприличните части на тялото нямат нужда от допълнително внимание. **Но Бог** е сглобил всички отделни части на **тялото** в едно органично цяло. Някои части са благоприлични, други – неблагоприлични. Някои са представителни, други – не толкова представителни. Но Бог ни е дал инстинкт, за да можем да оценяваме правилно всички части и да разбираме, че те всички зависят една от друга, както и за да компенсираме недостатъците на онези, които не са толкова красиви.

12:25 Взаимната грижа на отделните части една за друга предотвратява разцепленията или **раздора в тялото.** Едната дава на другата това, което е необходимо, и получава в замяна помощта, която само другата част може да ѝ даде. Така трябва да бъде и в църквата. Прекаленото внимание към една-единствена дарба на Духа води до конфликти и разцепления.

12:26 Това, което наранява **една част,** наранява и **всички** части. Това е един добре познат факт в човешкото тяло. Така например треската не се ограничава само в една част от тялото, а засяга целия организъм. Същото става и при други болести и болки. Често пъти очният лекар може да види тумор в мозъка, бъбречна болест или чернодробна инфекция само като погледне окото. Причината е в това, че макар и тези части да са отделени и обособени една от друга, те всички са части на едно тяло и връзката между тях е толкова жизнена, че онова, което засяга една част, засяга и всички останали. Затова, вместо да се чувстваме недоволни от нашата съдба или вместо да се чувстваме независими от другите, ние трябва да имаме истинско чувство за солидарност в Тялото на

Христос. Всяко нещо, което наранява някой друг християнин, трябва да ни причинява най-дълбока скръб. Също така, ако видим, че някой християнин **се слави,** не трябва да му завиждаме, а да **се радваме заедно с** него.

12:27 Павел напомня на коринтяните, че те **са тялото на Христос.** Това не означава *цялото* тяло на Христос, нито *едно* от телата на Христос, тъйкато има само едно Тяло. Това само може да означава, че коринтяните заедно образуват един микрокосмос или една миниатюра на Христовото Тяло. **Поотделно** всеки един от тях е част от това голямо единно общество. Като такъв той трябва да изпълнява своите функции, без да чувства никаква гордост, независимост, завист или безполезност.

12:28 Тук апостолът ни дава още един списък от дарби. Нито един от двата списъка не трябва да се смята за изчерпателен. **„И Бог е поставил някои в църквата да бъдат: първо апостоли.“** Думата **„първо“** показва, че не всички са апостоли. Дванадесетте апостоли са мъже, които са били изпратени от Господа като Негови посланици. Те са били заедно с Него по време на земното Му служение (Деян. 1:21, 22) и с изключение на Юда са Го видели след Неговото възкресение (Деян. 1:2, 3, 22). Но освен дванадесетте ученика има и други апостоли. Най-бележитият от тях е апостол Павел. Апостоли са били и Варнава (Деян. 14:4, 14); Яков, братът на Господа (Гал. 1:19); Сила и Тимотей (1 Сол. 1:1; 2:6). Заедно с новозаветните пророци апостолите са поставили основата на църквата с това, което са поучавали за Господ Исус Христос (Еф. 2:20). В този смисъл на думата вече няма пророци. В един по-широк смисъл ние все още имаме пророци и основатели на църкви, изпратени от Господа. Но вместо да ги наричаме пророци, ние ги наричаме мисионери, като по този начин избягваме да създаваме впечатлението, че те имат изключителната власт и сила на ранните апостоли.

След апостолите идват **пророците.** Ние вече казахме, че пророците са били Божии говорители – хора, които са произнасяли самото Божие слово във времето преди появата на Библията в цялостния ѝ писмен вид. **Учителите** са онези, които взимат Божието слово и го разясняват на хората по разбираем начин. **Чудесата** може би се отнасят до възкресяването на мъртвите, изгонването на демоните и пр. Както вече обяснихме, **изцелителните дарби** са свързани с мигновеното излекуване на болести на тялото. **Помаганията** обикновено се свързват с работата на дяконите, които отговарят за материалните проблеми на църквата. От друга страна, дарбата на **управляванията** се свързва с работата на старейшините или епископите. Това са мъже, на които е поверена благочестивата и духовна грижа за местната църква. Последна в списъка е дарбата на **езиците.** Ние смятаме, че редът в списъка има значение. Павел споменава на първо място апостолите, а на последно – езиците, докато коринтяните поставят на *първо* място езиците, а на последно – апостолите!

12:29, 30 Въпросите, които задава апостолът – дали всеки вярващ има една и съща дарба, било то да бъде апостол или пророк, или учител, или да върши чудеса, или изцеления, или да помага, или да управлява, или да говори езици, или да тълкува езици – предполагат отрицателен отговор, което личи от граматическата им конструкция на оригиналния език.[46] Следователно всяка мисъл, изразена, внушена или подразбрана, че *всички трябва да имат дарбата на говорене на езици*, е противна на Божието слово и чужда на целия контекст, в който се говори за едно тяло с различни части, всяка от които има отделна функция.

Ако не всички имат дарбата на говорене на езици, както е казано тук, тогава не е правилно да се проповядва, че ези-

ците са белег на кръщението от Духа. Защото в този случай не всеки би бил кръстен с това кръщение. Но истината е, че всички вярващи са се кръстили в Духа (13 ст.).

12:31 Когато Павел казва: **„Копнейте за по-големите дарби“**, той говори на коринтяните като цяло, а не като отделни индивиди. Той им казва, че като събрание те трябва да желаят да имат едно добро съчетание от дарби, които да служат за назидание. Най-добрите дарби са тези, които са най-полезни, а не които са най-зрелищни. Всички дарби се дават от Светия Дух и нито една от тях не трябва да бъде презирана. И все пак истина е, че някои от дарбите носят по-голяма полза на тялото от други. Това са и дарбите, за които всяко местно събрание трябва да се моли на Господа да му бъдат дадени.

„А при все това аз ви показвам един още по-превъзходен* път.“ С тези думи Павел въвежда главата на любовта (1 Кор. 13). Това, което Павел иска да каже, е, че простото притежание на дарбите не е толкова важно, колкото упражняването на тези дарби в любов. Любовта не мисли за себе си, а за другите. Чудесно е да видиш един човек, необикновено надарен от Светия Дух, но още по-чудесно е да видиш как този човек използва тази своя дарба не за да привлича вниманието към себе си, а за изграждане на другите във вярата.

Хората са склонни да отделят 13 глава от контекста, в който е поставена. Те гледат на нея като на едно отклонение, чиято цел е да намали напрежението от 12 и 14 глава, които разглеждат проблема с езиците. Но това не е така. 13 глава е една жизненоважна и неотделима част от обосновката на Павел.

Злоупотребата с езиците явно е причинила много разногласия в събранието. Използвайки дарбите си за самоизтъкване, самоизграждане и самозадоволяване, „харизматиците“ не са действали в любов. Те са получавали удовлетворение да говорят пред публика на езици, които никога не са учили, но това е създавало истински проблеми за другите, които е трябвало да седят и да слушат нещо, което не са разбирали. Павел подчертава, че всички дарби трябва да се упражняват в дух на любов. Целта на любовта е да помага на другите, а не да угажда на себе си.

Възможно е „нехаризматиците“ също да са отговаряли с действия на нелюбов. Те може би са отивали до такива крайности като твърденията, че всички езици са от дявола. Техните гръцки езици са били може би по-невъздържани от „харизматичните“ езици! Липсата им на любов е била може би по-лоша от самата злоупотреба с езиците.

Затова Павел напомня на всички, че любовта е необходима и за двете страни. Ако те се отнасят с любов една към друга, проблемът до голяма степен ще се разреши. Това е проблем, който не налага отлъчване или разцепление, а проблем, който изисква любов.

13:1 Дори и човек да може да **говори** всички езици – и човешки, и ангелски, но не използва тази си способност за доброто на другите, тя няма да бъде нито по-полезна, нито по-приятна от **звъненето** или дрънченето на метални предмети, които се удрят един в друг. Там, където изговореното слово не се разбира, от него няма полза. То е също като дразнеща нервите караница, която с нищо не допринася за общото добро. За да има полза от езиците, те трябва да се тълкуват. Но дори и тогава словото, което се казва, трябва да е за назидание. Под **„ангелски езици“** може би трябва да се разбира възвишена реч, но те не са непознати езици, тъй като винаги, когато ангелите са говорели на хората в Библията, те са правели това на обикновен, лесно разбираем език.

* Правилният превод не е „превъзходен“, а „по-превъзходен“. – Бел. на прев.

13:2 По същия начин човек може да получава чудни откровения от Бога. Може да **знае** големи Божии **тайни** и невероятни истини, непознати дотогава на хората, но открити сега на него. Може да получи голям прилив от божествено **знание,** предадено му по свръхестествен начин. Може да му бъде дадена героична **вяра,** с която да **премества планини.** И въпреки това, ако той използва тези чудни дарби само за своя облага, а не за назидание на другите части на Христовото Тяло, те няма да имат никаква стойност и техният притежател няма да представлява **нищо,** няма да носи никаква полза на другите.

13:3 И ако апостолът раздаде всичкия си **имот за прехрана на бедните** или дори предаде **тялото си на изгаряне,** всички тия храбри дела няма да го ползват никак, ако не са извършени в дух на **любов.** Ако той само се опитва да привлече вниманието към себе си и да си създаде по-голяма популярност, тогава тази негова добродетелност няма да струва пукната пара.

13:4 Някой беше казал: „Тази глава не започва като трактат върху любовта, а както повечето литературни бисери в НЗ, се въвежда във връзка с някаква местна ситуация.“ Ходж характеризира коринтяните по следния начин: нетърпеливи, недоволни, завистливи, надути, егоистични, непочтителни, незаинтересовани от чувствата и нуждите на другите, подозрителни, раздразнителни и придирчиви.

И така, на тези отрицателни качества апостолът сега противопоставя положителните качества на истинската любов. Най-напред **„любовта дълго търпи и е милостива“.** Дълготърпението означава да можеш търпеливо да издържаш на всички предизвикателства. Милостта е активната доброта, вършенето на дела в интерес на другите. **„Любовта не завижда“** на другите; точно обратното – тя се радва, когато другите се почитат и издигат. **„Любовта не се превъзнася, не се гордее.“** Тя разбира, че всяко нещо, което има, е дар от Бога, и че човекът няма нищо, с което да се гордее. Дори и дарбите на Духа се разпределят по суверенен начин от Бога и не трябва да правят човека горд или надменен, независимо колко впечатляваща може да е дарбата, която притежава.

13:5 Любовта **„не безобразничи“.** Ако един човек наистина действа в любов, той ще бъде мил и внимателен. Любовта **не търси** егоистично **своето,** а се интересува от това, което ще помогне на другите. Любовта **„не се раздразнява“,** а се съгласява да търпи обиди и оскърбления. Любовта **не мисли зло** – тоест не приписва лоши мотиви на другите и не проявява подозрителност към техните действия. Тя е простодушна.

13:6 Любовта **„не се радва на неправдата, а се радва заедно с истината“.** В човешката природа има една недостойна жилка, която кара човека да се радва на това, което не е право, особено когато му се струва, че даден несправедлив акт ще му донесе облаги. Това не е духът на любовта. Любовта **се радва** винаги, когато побеждава **правдата.**

13:7 Изразът **„всичко премълчава“** може да означава или че любовта търпеливо издържа **всичко,** или че скрива грешките на другите. Думата, преведена като **„премълчава“,** може да се преведе и като „покрива“. Любовта не разгласява излишно грешките на другите, макар и да проявява твърдост, когато трябва да се упражни благочестиво наказание.

„На всичко хваща вяра“: тълкува действията и събитията по възможно най-положителен начин. **„На всичко се надява“:** горещо желае всичко да бъде за добро. **„Всичко търпи“,** когато е преследвана или към нея проявяват лошо отношение.

13:8 След като е описал характерните качества на вярващите, които упражняват своята дарба в любов, апостолът сега набляга на постоянството на любовта, което се противопоставя на вре-

менния характер на дарбите. **„Любовта никога не отпада."** Любовта ще продължи и през цялата вечност, в смисъл че ние ще обичаме Господа и ще се обичаме един друг, докато тези дарби ще траят само временно.

Пасажът от 8 до 13 ст. се тълкува по два основни начина. Според традиционния начин дарбите на пророкуването, говоренето на езици и знанието ще престанат, когато вярващите влязат във вечността. Според втория начин тези дарби вече са престанали и това се е случило, когато е бил завършен Канонът на Писанията. За да ви дадем представа и за двете мнения, ще се опитаме да преразкажем пасажа от 8 до 12 ст. по два начина под заглавията ВЕЧНО СЪСТОЯНИЕ и ЗАВЪРШЕН КАНОН.

ВЕЧНО СЪСТОЯНИЕ	*ЗАВЪРШЕН КАНОН*
Любовта никога не преминава. За разлика от нея пророчествата, които съществуват сега, ще се прекратят, когато Божиите хора отидат у дома на небето. Дарбата на знанието, която съществува сега, ще се прекрати, когато достигнем окончателното си осъществяване в слава. (Когато Павел казва, че знанието ще се прекрати, той няма предвид, че в небето няма да има знание. Той има предвид свръхестествената дарба на знание, чрез която човекът получава знание за някоя божествена истина по свръхестествен начин.)	Любовта никога не преминава. Но пророчествата (от времето на Павел) ще престанат, тъй като нуждата от такива преки откровения ще изчезне след написването на последната книга от НЗ. Езиците, които все още се използват по времето на Павел, ще се прекратят (сами), когато шейсет и шестте книги на Библията бъдат завършени, защото повече няма да има нужда да се потвърждава проповядването на апостолите и пророците (Евр. 2:3, 4). Знанието за божествените истини е било дадено от Бога на апостолите и пророците, но то също ще се прекрати, когато цялото християнско учение бъде дадено веднъж завинаги.
13:9 В *този живот* нашето знание е в най-добрия случай частично и затова ние имаме нужда от пророчества. Има много неща в Библията, които не разбираме, и много тайни в Божието провидение.	Ние, *тоест апостолите*, знаем отчасти (в смисъл че все още получаваме боговдъхновено знание чрез пряко откровение от Бога) и отчасти пророкуваме (тъй като можем да изразим само частичните откровения, които получаваме).
13:10 Но когато дойде съвършеното, тоест когато достигнем съвършеното състояние във вечния свят, тогава дарбите на частичното знание и частичното пророчество ще се прекратят.	Но когато дойде съвършеното, т. е. когато Канонът бъде завършен след написването на последната книга на НЗ, тогава периодичните или откъслечните откровения на божествената истина *ще престанат и с изказването на тази* истина ще се свърши. Повече няма да има нужда от частични откровения, тъй като хората ще имат пълното Божие слово.
13:11 Този живот може да се сравни с детството[47], когато нашето говорене,	Дарбите на знаменията са свързани с детството на църквата. Самите дарби

разбиране и мислене са много ограничени и много незрели. Небесното състояние може да се сравни със зрелостта. Тогава нашето „детство" ще бъде нещо отминало.

13:12 Докато сме на земята, ние виждаме нещата неясно и неопределено, все едно че гледаме в мътно огледало. За разлика от земята небето ще бъде като да гледаме нещата лице в лице, тоест без нищо, което да замъглява образа. Сега нашето знание е частично, но тогава ще познаем напълно – така както и ние сме били познати. Ние никога няма да имаме пълно знание, дори и в небето. Само Бог е всезнаещ. Но тогава нашето знание ще бъде много по-пълно от сега.

не са били детски; те са били едни необходими дарове на Светия Дух. Но след събирането на пълното Божие откровение в Библията, дарбите на чудесата са престанали. Думата „дете"[47] тук означава „бебе, което още не може да говори добре".

Сега (по време на апостолската епоха) ние виждаме неясно, като в огледало. Нито един от нас (апостолите) не е получил пълното Божие откровение. То ни се дава на части, като парченца от картинка за нареждане. Когато Канонът на Библията бъде завършен, неяснотата ще изчезне и ние ще виждаме цялата картина. Нашето знание (като апостоли и пророци) понастоящем е частично. Но когато последната книга от НЗ бъде написана, ние ще знаем по-пълно и по-близко от когато и да било преди това.

13:13 Вярата, надеждата и **любовта** са това, което Кели нарича „главните морални принципи, характерни за християнството". Тези благодатни милости на Духа са не само по-висши от дарбите на Духа, но и по-дълготрайни. Накратко казано, *плодът* на Духа е по-важен от *дарбите* на Духа.

А **любовта** е **най-голямата** от тези милости, защото е по-полезна за другите. Тя не е егоцентрична, а „другоцентрична".

И така, преди да приключим с разглеждането на тази глава, искаме да направим няколко забележки. Както вече споменахме по-горе, едно широко прието тълкуване на пасажа от 8 до 12 ст. е, че в него се прави сравнение между условията в този живот и условията във вечността. Но има много верни християни, които се придържат към мнението, че тук се говори за времето на ЗАВЪРШЕНИЯ КАНОН. Те вярват, че целта на дарбите на знаменията е била да потвърдят проповедите на апостолите преди даването на Божието слово в окончателния му писмен вид и че нуждата от тези дарби-чудеса е отминала след завършването на НЗ. Макар и да заслужава сериозно внимание, това мнение едва ли може да се докаже с твърда положителност. Дори и да вярваме, че дарбите на знаменията са престанали в края на апостолската епоха, ние не можем да кажем с абсолютна сигурност, че Бог няма да пожелае да използва тези дарби днес. Независимо кое мнение поддържаме – първото или второто – трябва да знаем, че непреходната поука на този пасаж е, че докато дарбите на Духа са частични и временни, плодът на Духа е вечен и по-превъзходен. Когато действаме в любов, това ще ни спаси както от неправилно използване на дарбите, така и от разцепленията и раздорите, които се получават вследствие на злоупотребата с тях.

14:1 Връзката между тази и предишната глава е явна. Християните трябва да **преследват любовта.** Това означава, че те винаги трябва да се стремят да служат на другите. Те също така трябва ревностно да **копнеят и за духовните дарби** в своето събрание. Вярно е, че дар-

бите се разпределят от Духа, както Му е угодно, но също толкова вярно е и това, че ние можем да искаме дарби, които ще бъдат с най-голямо значение за местното събрание. Затова Павел ни предлага да желаем особено много дарбата на пророкуването. По-нататък той обяснява защо пророкуването е от по-голяма полза от езиците.

14:2 Този, **който говори на език,** без да има тълкувател, не носи полза на събранието. **Бог** разбира какво казва той, но хората не разбират, защото за тях това е един чужд език. Той може да изрича чудни истини, непознати дотогава на никого, но от това няма никаква полза, защото никой не го разбира.

14:3 От друга страна, онзи, **който пророкува,** назидава другите, увещава ги и ги утешава. Причината за това е, че той говори на езика на хората. Когато Павел казва, че пророкът изгражда, насърчава и утешава хората, той не дава определение. Той просто казва, че това са следствията от предаването на едно послание на език, който хората разбират.

14:4 4 стих често се използва за оправдаване на личната употреба на езици за самоназидание. Но фактът, че думата „църква" се среща девет пъти в тази глава (4, 5, 12, 19, 23, 28, 3, 34 и 35), говори доста убедителното в полза на доказателството, че Павел не разглежда въпроса за молитвения живот на вярващия в уединението на неговата стая, а за използването на езици в местното събрание. Контекстът показва, че целта на апостола не е толкова да защити използването на езици за самоназидание, колкото да осъди всякаква употреба на тази дарба в църквата, която не води до назидание на *другите*. Любовта мисли за другите, а не за себе си. Ако дарбата на говоренето на езици се упражнява в любов, тя ще бъде от полза не само за себе си, но и за другите.

„Който пророкува, назидава църквата." Който пророкува, не използва тази дарба за своя лична полза, а говори поучително на език, който събранието разбира.

14:5 Павел не презира дарбата на говоренето на езици, тъй като добре разбира, че това е един дар на Светия Дух. Той не може и не иска да презира нещо, което идва от Духа. С думите **„желал бих всички вие да говорите езици"** апостолът отхвърля всяко егоистично желание да ограничи тази дарба единствено до себе и няколко избрани любимци. Неговото желание прилича на желанието на Мойсей: „Дано всичките Господни люде бъдат пророци, та да тури Господ Духа Си на тях (Чис. 11:29б)!" Но когато казва това, Павел знае, че Божията воля не е всички вярващи да имат една-единствена дарба (вж. 12:29, 30).

Той би желал коринтяните *повече* да **пророкуват,** защото така ще се назидават един друг, докато, когато говорят езици, без да има тълкуване, техните слушатели няма да разбират и следователно няма да имат полза от това. Павел предпочита **назиданието** пред показността. „Онова, което удивлява, е далеч по-маловажно от това, което назидава" – казва Кели.[48]

Изразът **„освен ако тълкува"** може да означава „освен ако този, който говори езици, не тълкува", или „освен ако някой не тълкува".

14:6 Дори и самият Павел да дойде при тях в Коринт и да **говори на езици,** това няма да им донесе никаква **полза,** освен ако не разберат неговите думи. Те трябва да могат да разбират това, което той казва като **откровение, знание, пророчество** или **поучение.** Изследователите са на мнение, че **откровението** и **знанието** са неща, свързани с вътрешното възприятие, докато **пророчеството** и **поучението** засягат външното изявяване на същите. Главната мисъл на Павел в този стих е, че за да може да ползва църквата, посланието трябва да бъде разбираемо. Той доказва това в следващите стихове.

14:7 Най-напред апостолът използва един пример от областта на музиката. Ако тоновете на **свирката или гъдулката не се различават,** никой няма да може да познае какво **свирят** те. Единствената музика, на която можем да се наслаждаваме, е музиката, чиито тонове се различават и която има определен ритъм и известна яснота.

14:8 Същото се отнася и за **тръбата.** Сигналът за започване на битката трябва да бъде определен и ясен, в противен случай никой **няма да се приготви за бой.** Ако тръбачът само стои и духа монотонно тръбата, войниците изобщо няма да се помръднат от мястото си.

14:9 Същото е и с човешката реч. Ако речта, която произнасяме, е неразбираема, никой няма да разбере какво казваме. От нея ще има толкова полза, колкото ако **говорим на вятъра.** Всичко това има едно практическо приложение, а именно – че служението или поучението трябва да бъде просто и ясно. Ако то е прекалено „сложно" и не стига до умовете на хората, те няма да имат никаква полза от него. То може да донесе известно удовлетворение на говорещия, но няма да донесе никаква полза на Божиите хора.

14:10 Сега апостолът прави една друга илюстрация на истината, която обяснява с **многото „гласове на света".** Тук предметът, който се разглежда, е много по-обширен от човешките езици; той включва начините на общуване и на другите създания. Може би Павел има предвид птичите песни, и звуците, издавани от животните. Ние знаем, че птиците пеят по различен начин по време на ухажване, миграция и хранене. Също така животните използват различни звуци за предупреждение в случай на опасност. Тук Павел просто казва, че всички тези гласове имат ясно значение. **Нито един от тях не е без значение,** а носи определено послание.

14:11 Същото се отнася и до човешката реч. Ако човек не говори членоразделно, никой няма да го разбере. Той би имал същия успех, ако бърбореше безсмислени глупости. Малко са нещата, които могат да поставят човека на такова изпитание, като опитът да общува с някой, който не разбира неговия език.

14:12 Като имат предвид всичко това, коринтяните трябва да съчетаят своя копнеж **за духовните дарби** с желанието да назидават **църквата.** Мофат превежда този текст така: „Направете назиданието на църквата своя цел в това желание за възвисяване." Забележете, че Павел никъде не разубеждава коринтяните да не копнеят за духовните дарби, а се старае така да ги води и наставлява, че в използването на тези дарби те да достигнат най-високата цел.

14:13 Ако някой **говори на език,** нека **се моли и за дарбата да тълкува.** Това също така би могло да означава, че той трябва да се моли и за дарбата *някой* да тълкува.[49] Възможно е един човек, който има дарбата да говори на езици, да има дарбата и да тълкува, но това по-скоро е изключение, отколкото правило. Аналогията с човешкото тяло предполага различни функции на различните органи.

14:14 Ако един човек се моли например **на език** по време на събрание на църквата, **духът** му **се моли,** в смисъл че неговите чувства намират начин да се изразят, макар и не на обикновен човешки език. Но **умът** му **не дава плод,** защото това не носи полза на никого. Събранието не знае какво казва той. Както ще обясним в бележките върху 14:19, ние смятаме, че **„умът ми"** означава „разбирането ми от другите".

14:15 Тогава какъв е изводът? Изводът е, че Павел **ще се моли** не само **с духа си, но и** по такъв начин, че да бъде разбран. Това е и значението на израза **„но ще се моля и с ума си".** Апостолът иска да каже не толкова, че ще се моли така, че *самият* той да разбира, колкото, че ще се моли така, че да помогне на другите да разбират. Също така той **ще пее**

с духа си, и ще пее и с ума си, за да бъде разбран от другите.

14:16 Че това е правилното значение на пасажа, се вижда съвсем ясно от 16 стих. Ако Павел благодари със своя собствен дух, но не така, че да бъде разбран от другите, как може някой, който не разбира езика, на който той говори, да каже на края „Амин"?

„Она, който е в положението на простите", означава човек от публиката, който не знае езика на говорещия. Между другото, този стих ни дава право да казваме „Амин" по време на общите молитви на църквата.

14:17 Когато говори на непознат език, човек наистина може да **благодари** на Бога, но ако другите не знаят какво казва той, **не се назидават.**

14:18 Апостолът явно може да говори **повече** езици от **всички** тях. Ние знаем, че Павел е изучавал чужди езици, но тук съвсем явно става въпрос за неговата дарба за говорене на езици.

14:19 Независимо от тази своя висша способност да говори езици, Павел казва, че **предпочита да изговори пет думи с ума** си, така че да бъде разбран, **отколкото десет хиляди думи на** непознат **език.** Той изобщо не се интересува от езика като средство за лична изява. Главната цел на апостола е да помогне на Божиите хора. Затова той решава, че когато говори, ще говори по такъв начин, че да бъде разбран от другите.

Изразът **„с ума си"** е в граматична форма, в която родителният падеж изразява логическо допълнение.[50] Той не означава „това, което аз разбирам", а „това, което другите разбират, когато аз говоря".

Ходж много добре обяснява, че в случая контекстът засяга не това, което Павел разбира, когато говори на езици, а това, което другите разбират, когато той говори на езици:

„Трудно можем да повярваме, че Павел благодари на Бога, че има в такова изобилие дарбата на говоренето на езици, ако тази дарба се състои в способността да говори езици, които той самият не разбира и използването на които, при това условие, според неговия принцип не може да ползва нито него, нито другите. От този стих става също толкова ясно, че да говориш на езици, не означава да говориш в състояние на умствено безсъзнание. Общоприетото учение във връзка с природата на тази дарба е единственото последователно обяснение на този пасаж. Павел казва, че въпреки че може да говори на повече чужди езици от всички коринтяни, той предпочита да изговори пет думи ***с ума си,*** *т. е. така, че да бъде разбран, отколкото десет хиляди думи на непознат език. Това става* ***„в църквата"****, т. е. в събранието, така че да може да поучава и другите (katecheo), да може да ги наставлява устно (Гал. 6:6). Това показва какво се има предвид под* ***„с ума си"****. Това е да говоря по такъв начин, че да предам наставление."* [51]

14:20 След това Павел увещава коринтяните да не бъдат незрели в своето мислене. Децата предпочитат развлекателното пред полезното, блестящото пред истинското. Павел им казва: „Не се радвайте по детински начин на тези ефектни дарби, които вие използвате, за да се самоизтъквате. Има само една област, в която трябва да се държите като деца и това е областта на **злобата** или злото. Във всички останали области вие трябва да мислите като зрели мъже."

14:21 За да покаже, че езиците са знамение за *невярващите,* а не за вярващите, апостолът ни дава един цитат от Исая. Там Бог казва, че понеже децата на Израел са отхвърлили Неговото послание и са му се подигравали, Той ще им говори на друг език (Ис. 28:11). Изпълнението на това пророчество става, когато асирийските нашественици влизат в израелската земя и израилтяните слушат сред тях да се говори асирийски език. За тях това е знак, че са отхвърлили Божието слово.

14:22 Аргументът на Павел тук е, че след като Бог е определил **езиците** като **белег** за **невярващите,** коринтяните не трябва да желаят да ги използват толкова свободно в събранията на вярващите. Там би било по-добре да пророкуват, тъй като пророчеството е белег за вярващите, а не за невярващите.

14:23 Ако цялата църква се събере на едно място и всички коринтяни **говорят на езици,** без да тълкуват, какво ще си помислят непознатите хора, които влизат? За тях това няма да бъде свидетелство. Те по-скоро ще си помислят, че светиите са полудели.

Между 22 ст. и пасажа от 23 до 25 ст. има едно *привидно* противоречие. Във 22 ст. се казва, че езиците са белег за невярващите, докато пророчеството – за вярващите, а тук, в пасажа от 23 до 25 ст., Павел казва, че езиците, които се използват в църквата, могат само да объркат и да препънат невярващите, докато пророчеството може да ги насърчи.

Обяснението на това привидно противоречие е следното. Невярващите във 22 ст. са онези, които са отхвърлили Божието слово и са затворили сърцата си за истината. Езиците са белег на Божия съд над тях, както в случая с Израел, описан от Исая (21 ст.). Невярващите в пасажа от 23 до 25 ст. са хората, които желаят да бъдат поучавани. Техните сърца са отворени да слушат Божието слово, което се вижда от тяхното присъствие в християнското събрание. Ако те чуят християните да говорят на чужди езици без тълкуване, това няма да им помогне, а по-скоро ще им попречи.

14:24 Ако някои непознати хора влязат в едно събрание, в което християните пророкуват, вместо да говорят на езици, те ще чуят и ще разберат това, което се говори, и ще бъдат **обвинени от всички и осъдени от всички.** Това, което апостолът подчертава тук, е, че не може да се получи истинско изобличение за грях, ако слушателите не разбират това, което се говори. Когато се говори на езици, без да се тълкува, новодошлите посетители явно няма да имат никаква полза. Онези, които пророкуват, правят това на говоримия език на слушателите, в резултат на което те остават с дълбоко впечатление от това, което чуват.

14:25 Тайните на сърцето на човека **стават явни** чрез пророкуването. Човекът чувства, че говорещият се обръща директно към него. Божият Дух предизвиква изобличение в неговата душа. **Вследствие на това той ще падне на лицето си, ще се поклони пред Бога и ще изповядва, че Бог наистина е между** тези хора.

И така, основната мисъл на Павел в пасажа от 22 до 25 ст. е, че езиците без тълкуване не могат да предизвикат изобличение у невярващите, докато пророкуването може.

14:26 Поради злоупотребите, навлезли в църквата във връзка с дарбата на говоренето на езици, Божият Дух намира за необходимо да постанови някои правила, които да регулират нейното използване. Пасажът от 26 до 28 ст. ни казва какви са тези правила.

Какво е ставало, когато християните от ранната църква са се събирали **заедно?** От 26 ст. изглежда, че тези събирания са били много неофициални и свободни. Божият Дух е имал свободата да използва различните дарби, които е бил дал на църквата. Един е имал да предложи **псалм,** друг – **поучение,** трети е говорел на непознат **език,** четвърти е казвал **откровение,** получено директно от Господа, пети е тълкувал езика, който вече е бил даден. Павел мълчаливо одобрява тези „отворени" събрания, на които Божият Дух е бил свободен да говори чрез различни братя. Но след като заявява това, Павел постановява и първото ограничение за упражняването на тези дарби. Всичко трябва „да **става** за **назидание".** Фактът, че едно нещо е сензационно или ефектно, не означава, че то непременно

трябва да има място в църквата. За да бъде приемливо, служението трябва да има за резултат изграждането на Божиите хора. Това е значението и на думата **„назидание"** – *духовен растеж.*

14:27 Второто ограничение е това, че на едно събрание могат да говорят на езици не повече от **трима** души. **„Ако някой говори на непознат език, нека говорят по двама, или най-много по трима."** Не може да има събрание, на което множеството хора стават и демонстрират умението си да говорят чужди езици.

След това ние научаваме, че *двамата или тримата, които могат да говорят* на езици по време на събрание на църквата, трябва да правят това **„по ред"**. Това означава, че те не трябва да говорят по едно и също време, а един след друг. Така ще се избегнат безредието и хаосът, които се получават, когато няколко души говорят едновременно.

Четвъртото правило е, че *трябва да* има **тълкувател: „... а един да тълкува."** Ако някой стане да говори на чужд език, *той трябва най-напред да знае дали в* събранието има някой, който ще тълкува това, което ще каже.

14:28 Ако няма тълкувател, тогава такъв човек нека **да мълчи в църква.** Той може да бъде там и да **говори** на този непознат език наум **на себе си и на Бога**, но няма право да говори пред всички.

14:29 В пасажа от 29 до 33 ст. се дават правила за упражняване на пророческата дарба. Първото правило е, че от пророците трябва да говорят само **двама или трима,** а **другите** – да **разсъждават.** На едно събрание могат да взимат участие не повече от **трима**, а останалите, които слушат, трябва да отсъдят дали казаното е истинско божествено слово или говорещият е лъжлив пророк.

14:30 Както вече казахме, пророците *получават преки съобщения от* Господа и ги изявяват на църквата. Но също така е възможно, след като предаде съобщението, същият пророк да продължи и да проповядва. Затова апостолът постановява правилото, че ако един пророк говори и **дойде откровение на** някой **друг** пророк, който седи сред публиката, тогава **първият** *трябва да спре да говори* и да даде думата на втория, който е получил най-новото откровение. Както някои предполагат, причината за това е, че колкото повече говори първият, толкова по-голяма е опасността да говори от себе си, а не по вдъхновение. Продължителното говорене крие опасността да се отклоним от Божиите думи и да започнем да изказваме своите собствени думи. Откровението е по-висше от всичко останало.

14:31 Пророците трябва да говорят **един след друг.** Нито един пророк не трябва да говори през цялото време. По този начин църквата ще има най-голяма полза – **всички** ще могат да се поучават и **всички** да **се** увещават или **насърчават.**

14:32 *32 ст. ни дава един много важен* принцип. Четейки между редовете, можем да кажем, че вероятно коринтяните са имали погрешната представа, че колкото повече Божият Дух живее в един човек, толкова по-слаб контрол може да упражнява той над себе си. Те може би са смятали, че такъв човек трябва да изглежда колкото се може по-отнесен, и, както казва Годет, мислели са, че колкото повече един човек има от Духа, *толкова по-малко интелигентност* или самосъзнание притежава самият той. За тях човекът, който е бил управляван от Духа, се е намирал в едно пасивно състояние и не е можел да контролира своето говорене, времето на говорене и действията си като цяло. Такава една представа е напълно противоположна на пасажа от Писанието, който разглеждаме сега. **„Духовете на пророците се покоряват на самите пророци."** Това означава, че пророкът не може да изпадне в екстаз, без да е съгласен и противно на своята воля. Той не може да пренебрегне наставленията в тази гла-

ва под предлог, че не е могъл да направи нищо. Той самият може да определи кога или колко да говори.

14:33 „Защото Бог не е Бог на безредие, а на мир.“ С други думи, ако едно събрание представлява сцена на хаос и бъркотия, можем да бъдем *сигурни,* че Божият Дух не държи властта в него!

14:32 Както е известно, разделението на стихове и поставянето на препинателни знаци в НЗ е станало векове след написването на оригиналните ръкописи. Последната част от 33 ст. придобива много по-ясен смисъл, ако послужи като уточнение на църковните обичаи, за които се говори в 34 ст., отколкото като една универсална истина за вездесъщия Бог. (Някои гръцки версии на НЗ и английски преводи използват тази пунктуация.) Така например текстът на АСПБ е следният: „Както е по всичките църкви на светиите, жените нека да мълчат в църквите: защото не им е позволено да говорят; а да се подчиняват, както казва и законът.“ Наставленията, които Павел отправя към коринтските светии, не се отнасят само до тях. Това са същите наставления, които са били дадени и на **„всичките църкви на светиите“**. Според последователното свидетелство на НЗ жените имат много ценни служения, но на тях не им е дадено да имат публично служение пред цялата църква. На тях е поверена изключително отговорната работа за дома и за отглеждането на децата, но те нямат право да говорят публично пред цялото събрание. Те имат едно подчинено положение спрямо мъжа.

Ние вярваме, че изразът **„както казва и законът“**, се отнася до подчинението на жената на мъжа. Това се казва съвсем ясно в закона, който тук най-вече означава Петокнижието. В Битие 3:16 например се казва: „... и към мъжа ти ще бъде твоето желание*; и той ще те владее.“

Често пъти някои хора казват, че това, което Павел забранява в този стих, са глупавите приказки и клюкарстването на жените в църквата по време на службата. Но такова едно тълкуване е несъстоятелно. Думата, преведена тук като „говорят“ (laleo), не е означавала „бърборя“ на койне** гръцки. Същата дума е използвана от Бога и във 21 ст. на същата тази глава, както и в Евреи 1:1. Тя означава „да говоря с авторитет“.

14:35 И наистина, на жените не е позволено да задават въпроси пред всички в църквата. **Ако искат да научат нещо,** те трябва да **питат мъжете си у дома.** Някои жени могат да се опитат да заобиколят забраната за говоренето в църквата чрез задаване на въпроси. Често пъти ние можем да поучаваме другите, като просто задаваме въпроси. Следователно целта на този стих е да осуети използването на всякакви такива вратички или опити за нарушение на правилото.

Ако някой попита как може да се приложи това правило във връзка с неомъжената жена или вдовица, отговорът е, че Писанията не разглеждат изключенията, а дават общите правила. Ако една жена няма съпруг, тя може да пита баща си, брат си или някой от старейшините на събранието. Всъщност текстът може да се преведе и така: „Нека питат мъжките[52] си у дома.“ Основното правило, което трябва да помним, е, че **за жената е срамно да говори в църква.**

14:36 Очевидно апостол Павел добре разбира, че неговото учение по този въпрос ще предизвика големи спорове. Колко прав е той! За да отбие всякакви възражения, апостолът задава следния ироничен въпрос в 36 стих: **„Що? Божието слово от вас ли излезе? Или само до вас ли е достигнало?“** С други думи, ако коринтяните казват, че знаят повече от

* Българският превод от 1924 г. „и на мъжа ти ще бъде подчинено всяко твое желание“ не е правилен. – Бел. на прев.

** Общият старогръцки език, наложил се от края на IV в. пр. Хр. – Бел. на прев.

апостола по всички тези въпроси, тогава той трябва да ги запита дали те като църква, са създали **Божието слово,** или те ли са **единствените,** които са го получили. Тяхното отношение показва, че те смятат себе си за официален авторитет по тези въпроси. Но фактите сочат, че нито една църква не е създала Божието слово и нито една църква не притежава изключителни права върху него.

14:37 Във връзка с всички горни наставления апостолът подчертава, че те не са негови собствени идеи или обяснения, а са **„заповед от Господа“.** Затова и всеки, който е Господен **пророк** или който наистина е **духовен,** ще **признае,** че това е така. Този стих е достатъчно добър отговор на хората, които твърдят, че някои от Павловите писания и особено тези, които засягат въпроса за жените, отразяват неговите собствени предразсъдъци. Тези наставления не представляват личното мнение на Павел, защото те са **заповеди от Господа.**

14:38 Очевидно ще има хора, които няма да желаят да ги приемат като такива, и затова апостолът добавя: **„... ако някой не иска да признае, нека не признае.“** Ако един човек откаже да признае, че тези писания са боговдъхновени, и да им се подчини, тогава за него няма друг път, освен да продължи да живее в невежество.

14:39 За да обобщи предходните наставления върху ползването на дарбите, Павел сега казва на **братята** да **копнеят за дарбата да пророкуват,** като **не забраняват да се говори** и **на езици.** Този стих показва относителната важност на тези две дарби – за едната те трябва **копнеят,** докато другата **не** трябва да забраняват. Пророкуването е по-ценно от говоренето на езици, защото чрез него грешниците се изобличават, а светиите се назидават. Езиците без тълкуване не служат за никаква друга цел освен за да могат коринтяните да говорят на Бога и на себе си и за да показват умение да говорят чужди езици – нещо, което им е било дадено от Бога.

14:40 Последното увещание на Павел е, че **всичко** трябва **да става с приличие и ред.** Фактът, че това ограничение е поставено в тази глава, трябва много да ни говори. През всички години събранията на онези, които са твърдели, че притежават способност да говорят на езици, не са се отличавали с особено голям ред. Точно обратното, техните служби са представлявали сцени на неконтролируеми емоции и общо объркване.

И така, нека да обобщим ограниченията, които апостол Павел поставя върху употребата на езици в местното събрание:

1. Не трябва да забраняваме говоренето на езици (39 ст.).
2. Ако някой говори на езици, трябва да има и тълкувател (27в, 28 ст.).
3. По време на събрание на езици могат да говорят не повече от трима души (27а ст.).
4. Те трябва да говорят един по един (27б ст.).
5. Това, което казват, трябва да е за назидание (26б ст.).
6. Жените трябва да мълчат (34 ст.).
7. Всичко трябва **да се върши с приличие и ред** (40 ст.).

Това са непреходните ограничения върху използването на дарбите, които важат и за църквата в наши дни.

IV. Отговорът на Павел на хората, които отричат възкресението (15 гл.)

Оттук започва великолепната глава за възкресението. В църквата в Коринт са навлезли някои учители, които отричат възкресението на тялото. Те не отричат живота след смъртта, но вероятно твърдят, че след смъртта хората продължават да съществуват като духовни същества, без да имат тела. Тази глава ни дава класическия отговор на апостола на тези отрицателни твърдения.

А. Сигурността на възкресението (15:1-34)

15:1, 2 Най-напред Павел напомня на коринтяните благата вест, която им е **проповядвал,** която те са **приели** и **в която** сега стоят. За тях това не е ново учение, но апостолът държи да им го припомни в този критичен момент. Това е посланието на **благовестието,** чрез което те са били **спасени.** След това Павел добавя думите: **„... ако го държите според както съм ви го благовестил – освен ако сте напразно повярвали.“** Те са били спасени чрез благовестието на възкресението – освен ако, разбира се, възкресение няма, в който случай те изобщо не са спасени. Съюзът **„ако“** в този пасаж не изразява някакво съмнение в тяхното спасение, нито пък учи, че те се спасяват, като устояват. По-скоро Павел казва, че ако няма такова нещо като възкресението, тогава коринтяните изобщо не са били спасени. С други думи, онези, които отричат възкресението на тялото, всъщност отричат цялата истина на благовестието. За Павел възкресението е една фундаментална истина. Без нея няма християнство. Така че този стих е едно предизвикателство за коринтяните, за да се държат здраво за благовестието, което са приели, и за да отблъскват ударите, които неговите противници се опитват да му нанесат.

15:3 Павел е **предал на** коринтяните посланието, **което** той **също е приел** чрез божествено откровение. Първата основна доктрина на това послание е, че **„Христос умря за греховете ни според Писанията“.** Тези думи подчертават заместителния характер на смъртта на Христос. Той не е умрял за Своите Собствени грехове, нито пък е умрял като мъченик, а е **умрял за нашите грехове. Умрял** е, за да плати наказанието, което **нашите грехове** заслужават. Това е станало **„според Писанията“. „Писанията“** са СЗ, тъй като Новият Завет все още не е бил написан. Наистина ли Старозаветните Писания предсказват, че Христос ще умре за греховете на хората? Отговорът е: „Да!“ Исая 53: 5, 6 достатъчно убедително доказват това.

15:4 Погребването на Христос е пророкувано в Исая 53:9, а Неговото възкресение – в Псалм 16:9, 10. Обърнете внимание колко умело Павел използва свидетелството на **Писанията.** Писанията трябва да бъдат пробният камък при намирането на отговор на всички въпроси, свързани с нашата вяра.

15:5 В 5, 6 и 7 ст. се изброяват имената на онези, които са били свидетели на възкресението. Най-напред Господ се е явил на **Кифа** (Петър). Това е нещо наистина много вълнуващо. Ученикът, който се отрече от Господа три пъти, получава и милостивата привилегия да види същия Господ възкръснал. Наистина, велика е милостта на нашия Господ Исус Христос! После Господ се е явил и на **дванадесетте** ученици. Всъщност по това време там не са били събрани всичките дванадесет ученици, но определението **„дванадесетте“** се използва като описание на цялата група ученици, дори когато тя не е била в пълен състав в даден момент. Този списък не включва всички явявания на Господ, които се споменават в Евангелията. Божият Дух избира онези явявания на Христос, които са най-подходящи за Неговите цели в дадения момент.

15:6 Обикновено се смята, че явяването на Господа на **повече от петстотин братя** е станало в Галилея. По времето, когато Павел пише, повечето от тези братя са били все още живи, макар че някои от тях са били вече отишли у дома, за да бъдат с Господа. С други думи, ако някой желае да оспори истинността на това, което казва Павел, може да попита свидетелите, които са все още живи.

15:7 Нямаме начин да разберем за кой точно **Яков** става дума тук, макар че повечето изследователи смятат, че това е природеният брат на Господа. В 7 ст.

се казва също, че Господ се е явил и на **всички апостоли.**

15:8 След това Павел говори за своята лична среща с възкръсналия Христос. Това е станало по пътя за Дамаск, когато той е видял голяма светлина от небето и се е срещнал с прославения Христос лице в лице. **„Изверг“** означава „изрод“ или „преждевременно родено дете“. Според Вайн Павел използва този израз, за да каже, че смята себе си за по-долен от всички апостоли, също както едно преждевременно родено дете е по-непълноценно от навреме роденото. Той използва тази дума като личен укор за онази част от миналия си живот, когато той е преследвал църквата.

15:9 Когато си мисли за привилегията, която е имал – да срещне Спасителя лице в лице, апостолът започва да вижда себе с като един недостоен човек. Той си спомня как е **гонил Божията църква** и как, въпреки това Господ го е призовал за апостол. Това го кара да се наведе до земята и да нарече себе си **„най-нищожният от апостолите, който не съм достоен и апостол да се нарека“.**

15:10 След това Павел бърза да признае, че какъвто и да е сега, той е такъв **„с Божията благодат“.** Той не е приел тази благодат като нещо, което му се полага по право, а се чувства поставен от Божията благодат в положение на най-дълбоко подчинение, което го е карало да се труди неуморно, за да послужи на Христос, Който го е спасил. И в един съвсем действителен смисъл не Павел е правил това, **а Божията благодат, която е** била **с** него.

15:11 Сега Павел се присъединява към другите апостоли и казва, че няма значение кой от тях е проповядвал – те всички са били свързани в свидетелството си за благовестието и особено за възкресението на Христос.

15:12 В пасажа от 12 до 19 ст. Павел посочва какви са последствията от отричането на възкресението на тялото. Първото последствие е, че отричането на възкресението на тялото води до отричане на възкресението на Христос. Тук логиката на Павел е непоклатима. Тези, които казват, че няма възкресението на тялото, всъщност казват, че Христос не е възкръснал. Да не би коринтяните да искат да кажат това? Разбира се, че не. Ако искаш да докажеш, че един факт е възможен, достатъчно е да покажеш, че той вече се е случил веднъж. За да докаже факта на възкресението на тялото, Павел се позовава на простата истина, че **Христос** вече **е бил възкресен от мъртвите.**

15:13 Но **ако няма възкресение на мъртвите, то** явно **и Христос не е бил възкресен.** Такова едно заключение би хвърлило коринтяните в безнадеждна тъмнина и отчаяние.

15:14 И ако Христос не е бил възкресен, то и проповедта на апостолите е била **празна,** тоест без никакво съдържание. Защо е била **празна?** На първо място, защото Господ Исус вече е бил обещал, че ще възкръсне на третия ден. И ако *не* е възкръснал на третия ден, тогава Той би трябвало или да е лъжец, или да е направил грешка. И в двата случая не би трябвало да заслужава доверие. На второ място, защото без възкресението на Христос не може да има спасение. Ако Господ Исус не е възкръснал от мъртвите, тогава няма как да знаем, че Неговата смърт е много по-ценна от смъртта на който и да било друг човек. Но чрез възкресяването Му от мъртвите, Бог е засвидетелствал, че е напълно удовлетворен от изкупителното дело на Христос.

Очевидно, ако апостолското послание е било лъжливо, тогава и **вярата** е **празна.** Няма никакъв смисъл да уповаваме на послание, което е лъжливо или празно.

15:15 Тогава апостолите не само биха били носители на едно лъжливо послание, но и свидетели против **Бога.** Те **са свидетелствали за Бога, че Той е възкресил Христос** от мъртвите. Ако Бог не е нап-

равил това, тогава апостолите **са лъжесвидетелствали** срещу Него.

15:16 Ако възкресението изобщо не е възможно, тогава не може да има и изключение в *това* отношение. От друга страна, ако възкресението се е случило веднъж, както е станало с Христос, тогава не може да се каже, че то е невъзможно.

15:17 Ако Христос не е бил възкресен, **вярата** на християните е **суетна** и лишена от сила. Освен това няма и прощение на греховете. Следователно отричането на възкресението означава отричане на стойността на делото на Христос.

15:18 Тогава и положението на тия, които са умрели, вярвайки **в Христос,** би било абсолютно безнадеждно. Ако Христос не е възкръснал, тяхната вяра е била съвсем празно нещо. Изразът **„починали (или заспали) в Христа"** описва състоянието на телата на вярващите. В НЗ сънят никога не се използва във връзка с душата. При смъртта душата на вярващия се отделя от тялото, за да бъде с Христос, докато тялото заспива в гроба.

Нека разгледаме за момент думата **„погинали".** Тази дума *никога* не означава „унищожени" или „престанали да съществуват". Както посочва Вайн, тя означава не загубване на *съществуването,* а загубване на *„благосъществуването".* Тя по-скоро говори за унищожение във връзка с това, което един човек е могъл да постигне по отношение на целта, заради която е бил сътворен.

15:19 Ако Христос не е бил възкресен, то живите вярващи са също толкова нещастни, колкото и умрелите. Те също са измамени и **от всичките човеци са най-много за съжаление.** Без съмнение Павел тук мисли за мъките, страданията, изпитанията и преследванията, които християните трябва да търпят в своя живот на земята. Би било наистина жалко да се подложиш на толкова много скърби заради една лъжлива кауза.

15:20 Напрежението изведнъж спада, когато Павел заявява победоносния факт за възкресението на Христос и благословените последствия от него: **„Но сега Христос е бил възкресен ... първият плод на починалите."** Писанията правят разлика между възкресението *на* мъртвите и възкресението *от* мъртвите. Предходните стихове разглеждаха възкресението на мъртвите и в тях Павел изразяваше своите най-общи доводи в подкрепа на факта, че мъртвите наистина ще възкръснат. Но Христос е бил възкресен *от* мъртвите. Това означава, че когато Той е възкръснал, не всички мъртви са възкръснали. В този смисъл това е било едно ограничено възкресение. Всяко възкресение е възкресение на мъртвите, но само възкресението на Христос и на вярващите е възкресение *отсред* мъртвите.

15:21 Смъртта е дошла най-напред в света чрез един **човек.** Този **човек** е бил Адам. Чрез неговия грях смъртта е дошла върху всички човеци. Бог е изпратил Своя Син в света като **Човек,** за да развали делото на първия човек и да издигне вярващите до едно състояние на блаженство, което те никога не биха познали в Адам. По този начин чрез **Човека** Христос Исус **е дошло възкресението на мъртвите.**

15:22 Адам и **Христос** са показани като представители или „глави", които действат вместо другите хора. Всички, които са свързани с тях, са засегнати от техните действия. **Всички,** които произхождат от **Адам, умират. Подобно и в Христос всички ще оживеят.** Понякога този стих се използва в подкрепа на учението за всеобщото спасение. Неговите радетели казват, че същите хора, които умират в Адам, ще бъдат съживени в Христос. Но стихът не означава това. Ключовите изрази тук са **„в Адам"** и **„в Христос". Всички,** които са **в Адам, ще умрат. Всички,** които са **в Христос, ще оживеят,** тоест само вярващите в Господ Исус Христос ще бъ-

дат възкресени от мъртвите, за да живеят вечно с Него. Понятието **„всички ще оживеят“** е дефинирано в 23 ст. като тия, които са Негови при Неговото пришествие. То не включва враговете на Христос, тъй като те ще бъдат положени под Неговите крака (25 ст.), което би било едно много странно положение за небето, както беше казал някой.

15:23 След това Павел описва групите или класите, които са включени в първото възкресение. Първото възкресение е възкресението на Самия **Христос.** Тук Той е наречен **„първият плод“.** Първите плодове са стиската узряло жито, което се взима от една нива преди започването на истинската жетва. Те са обещанието, гаранцията, предвкусването на това, което ще последва. Изразът не означава непременно, че Христос е първият, който е бил възкресен. Ние имаме случаи на възкресени хора не само в СЗ, но и в Новия, като например възкресението на Лазар, сина на вдовицата, дъщерята на Яир. Но възкресението на Христос се различава от всички останали възкресения по това, че докато те са били възкресени, за да умрат отново, Христос е бил възкресен, за да не умре никога повече. Той е бил възкресен, за да живее в силата на един безкраен живот. Възкресен с едно прославено тяло.

Втората група в първото възкресение е описана като **тия, които са Негови при пришествието на Христа.** Това включва всички, които ще бъдат възкресени по време на Грабването, а така също и онези вярващи, които ще умрат по време на Голямата скръб и ще бъдат възкресени в края на този период на бедствия, когато Христос ще дойде, за да царува. Също както ще има етапи в идването на Христос, така ще има етапи и във възкресението на Неговите светии. Първото възкресение не включва всички, които някога са умрели, а само онези, които са умрели с вяра в Христос.

Някои хора учат, че тогава ще бъдат възкресени само онези християни, които са били верни на Христос или които са устояли, но Писанията не казват такова нещо. Всички, **които са Христови,** ще бъдат възкресени при Неговото пришествие.

15:24 Ние вярваме, че изразът **„тогава ще бъде краят“** се отнася за **края** *на възкресението.* На края на хилядолетното царство на Христос, когато Той вече ще е победил всички Свои врагове, ще има възкресение на нечестивите мъртви. Това е и последното възкресение, което някога ще се случи изобщо. Всички, които някога са умрели в неверие, ще застанат пред Съда на Големия бял престол, за да чуят своята присъда.

След хилядолетното царство и унищожението на Сатана (Откр. 20:7-10) Господ Исус ще предаде **царството на Бог Отец.** Дотогава Той ще унищожи **всяко началство и всяка власт и сила.** Досега Господ Исус Христос царува като *Човешкия Син,* служейки като Божий Посредник. На края на хилядолетното царство Божиите цели на земята ще бъдат постигнати съвършено. Всяка съпротива срещу Него ще бъде съборена и всички врагове – унищожени. Царуването на Христос *като Човешки Син* ще даде път на вечното царуване в небето. Неговото царуване *като Божий Син* в небето ще продължи вечно.

15:25 25 стих подчертава истината, която беше току-що казана, а именно, че Христовото царство ще продължи, докато всяка следа от бунт и насилие бъде заличена.

15:26 Дори и по време на хилядолетното царство на Христос хората ще продължат да умират и особено онези, които се бунтуват срещу Господа. Но на Съда на Големия бял престол смъртта и адът ще бъдат хвърлени в огненото езеро.

15:27 Бог е наредил така, че **всичко** да бъде **положено** под **краката** на Господ Исус. Покорявайки **всичко на Него,** Бог естествено изключва Себе Си. 27 стих е един доста труден за разбиране стих,

тъй като не е съвсем ясно за кого се отнася всяко местоимение. Бихме могли да го перифразираме така: „Защото Бог е покорил всичко под нозете на Христос. Но когато Бог казва, че всичко е покорено на Христос, явно е, че Бог, Който е поставил всичко под Христос, изключва Себе Си."

15:28 Дори и когато **всичко** бъде покорено на Сина, Той Самият ще продължи да бъде **покорен** на Бога завинаги.

„Бог е направил Христос да бъде владетел и извършител на всички Негови планове и решения. Всяка власт и сила са поставени в Неговите ръце. Ще дойде време, когато Той ще даде отчет за управлението, което Му е било поверено. След като покори всичко, Христос ще предаде царството обратно на Отца. Творението ще бъде върнато на Бога в съвършено състояние. След като завърши делото на изкуплението и обновлението, заради което е станал Човек, Христос ще запази подчиненото Си положение, което е приел във Въплъщението. Ако Той престанеше да бъде човек, след като изпълнеше всичко, което Бог беше поставил в Своите намерения и проект, нишката, която свързваше Бога с човека, щеше да се прекъсне." (Избрано)

15:29 29 стих е може би един от найтрудните и неясни пасажи в цялата Библия. Върху него има много тълкувания. Така например, някои смятат, че живите вярващи могат да се кръщават на мястото на онези, които вече са умрели, но не са се кръстили. Това тълкуване обаче е съвсем чуждо на Библията. То се базира на един-единствен стих и трябва да бъде отхвърлено, тъй като не е подкрепено от общото учение на останалите текстове в Писанията. Други мислят, че кръщението на мъртвите означава, че в кръщението ние смятаме себе си за мъртви. Това значение е възможно, но не съответства достатъчно добре на контекста.

Тълкуването, което според нас найдобре подхожда на контекста, е следното: в момента, в който Павел пише всичко това, е имало голямо преследване на хората, които публично са заставали зад Христос. Това преследване е било особено жестоко по време на тяхното кръщение. Често пъти онези, които публично са признавали вярата си в Христос във водите на кръщението, скоро след това са умирали от мъченическа смърт. Но това възпирало ли е хората да се спасяват и да се кръщават? Не, не ги е възпирало. Непрекъснато са идвали нови и нови хора, желаещи да попълнят редовете на армията от мъченици. Когато са влизали във водите на кръщението, те съвсем в истински смисъл **са се кръщавали заради** или *вместо* (от гр. *huper)* мъртвите. Следователно **„мъртвите"** тук означава „онези, които са умирали в резултат на смелото си свидетелство за Христос". Аргументът на апостола тук е, че би било глупаво вярващите да се кръщават по този начин, за да попълнят редовете на умрелите, ако няма възкресение от мъртвите. Все едно да изпратиш подкрепление на армия, която вече е победена. Или да се биеш в една загубена битка. **Ако мъртвите изобщо не се възкресяват, защо тогава се кръщават заради тях?**

15:30 „Защо и ние се излагаме на бедствия всеки час?" Апостол Павел се е излагал непрекъснато на опасност. Заради своето безстрашие при проповядването на Христос той си е създавал врагове навсякъде, където е отивал. Срещу него са били замисляни тайни заговори, които са имали за цел да отнемат живота му. Апостолът е могъл да си спести всичко това, като само е престанел да изповядва Христос. Всъщност това би било и по-мъдрото решение, ако нямаше възкресение от мъртвите.

15:31 Изречението **„... с похвалата, с която се гордея за вас в Христа Исуса, нашия Господ, аз всеки ден умирам"** може да се перифразира така: „...така, както се радвам за вас като за мои деца в

Христос Исус, аз се излагам на смърт всеки ден от моя живот.“

15:32 Апостолът сега си спомня жестокото преследване, с което се е сблъскал **в Ефес.** Ние не смятаме, че той действително е бил хвърлен на арената, за да се бие с дивите **животни,** а че дивите **животни,** за които той говори тук, са злите хора в Ефес. Всъщност като римски гражданин Павел не би могъл да бъде принуден да се бие с диви животни. Ние не знаем за кое точно събитие апостолът говори тук, но от неговите аргументи става ясно, че той би бил пълен глупак да се посвети на едно толкова опасно мероприятие, ако не е сигурен във възкресението от мъртвите. За него би било много по-мъдро да приеме следната философия: **„Ако мъртвите не се възкресяват, нека ядем и пием, защото утре ще умрем.“**

Понякога християните казват, че дори и да имаха само този живот, пак биха предпочели да го изживеят като християни. Но Павел не казва така. Ако няма възкресение, той предпочита да вземе колкото се може повече от *този* живот. В такъв случай ние щяхме да живеем заради храната, облеклото и удоволствията. Това щеше да бъде единственото „небе“, което щяхме да очакваме с нетърпение. Но тъй като *има* възкресение, ние не желаем да посветим живота си на тези неща с временно значение. Ние искаме да живеем за „тогава“, а не за „сега“.

15:33 Коринтяните не трябва да **се мамят** в това отношение. **„Лошите другари покваряват добрите нрави.“** Тук Павел има предвид лъжеучителите, които са навлезли в коринтската църква и отричат възкресението. Християните трябва да разберат, че не е възможно да се свързват с **лоши** хора или лоши учения и да не бъдат покварени от тях. Злите доктрини неизбежно влияят върху живота на човека. Лъжеученията не водят към святост.

15:34 Коринтяните трябва да **се събудят за правдата** и да **не съгрешават.** Не трябва да се оставят да бъдат мамени от тези зли учения. **„Някои от вас не познават Бога. Това казвам, за да... се засрамите.“** Този стих обикновено се тълкува в смисъл, че все още има хора, които никога не са чули благовестието, и че християните трябва да се срамуват, че не са успели да евангелизират целия свят. Но макар и да не отричаме това тълкуване, ние смятаме, че основното значение на този пасаж е, че в събранието в Коринт има хора, които нямат **знанието за Бога.** Те не са истински вярващи, а вълци в овчи кожи, лъжливи учители, които са се промъкнали незабелязано сред вярващите. Коринтяните трябва да се засрамят, че са позволили тези мъже да застанат сред християните и да проповядват своите нечестиви *доктрини. Небрежността, с която те* са допуснали това да се случи в тяхното събрание, е довела до понижаване на моралния тонус на църквата и е отворила врата за навлизането на всякакви видове заблуди.

Б. Разглеждане на възраженията против възкресението (15:35-57)

15:35 В пасажа от 35 до 49 ст. апостолът навлиза в по-големи подробности относно механизма на възкресението. Той предусеща два въпроса, които неизбежно ще бъдат зададени от тези, които се съмняват в акта на възкресението. Първият е: **„Как се възкресяват мъртвите?“** И вторият е: **„И с какво тяло ще дойдат?“**

15:36 Първият въпрос получава отговор в 36 стих, където апостолът използва едно често срещано явление в природата, за да илюстрира възможността за възкресението. За да може дадено растение да поникне, най-напред в земята трябва да падне едно зърно и да умре. Не можем да не се удивим, като си помислим каква огромна жизнена тайна се крие във всяко малко семе. Хората могат да раз-

режат семето и да го изследват под микроскоп, но принципът на неговия живот си остава неизследима тайна за нас. Това, което ни е известно, е, че семето пада в земята и с това странно начало изниква живот от мъртвата материя.

15:37 Сега апостолът започва да отговаря на следващия въпрос. Най-напред той обяснява, че когато посееш едно зърно, **ти не посяваш** растението, **което ще** поникне, **а** голо **зърно – пшенично или някакво друго.** Какво заключение може да се направи от това? Растението същото като зърното ли е? Не, то не е същото, но между тях съществува жизнена връзка. Без зърното няма да се появи растението. Освен това растението получава своите характеристики от зърното. Така е и във възкресението.

„Възкресеното тяло наследява същия вид и същност като „посятото" тяло, но е пречистено от тление, нечестие и слабост и е направено нетленно, славно, силно и духовно. То е същото тяло, но посято в един вид и възкресено в друг." (Избрано)

15:38 Бог дава на всяко зърно съответното **тяло**, в резултат на което от **всяко зърно** пониква различно растение. Всички фактори, които определят размера, цвета, листата и цветчетата на растението, се съдържат по някакъв начин в посятото семе.

15:39 За да илюстрира факта, че славата на възкресеното тяло ще се различава от славата на настоящото ни тяло, апостол Павел казва, че **„всяка плът не е еднаква".** Така например **човеците** имат една **плът,** а **животните** – друга; има и плът **на птиците,** и плът **на рибите.** Всички те се различават едно от друго, но въпреки това са плът. Те си приличат, без да са напълно еднакви.

15:40 И също както има разлика между блясъка на небесните **тела** (звезди и др.) и телата, които са свързани със земята, така има разлика и между тялото на вярващия сега и тялото, което той ще има след смъртта.

15:41 Дори и сред самите небесни тела има разлика в **славата.** Така например **слънцето** е по-светло от **луната** и всяка **звезда се различава от другите по** яркост.

Повечето изследователи са на мнение, че тук Павел продължава да подчертава факта, че славата на възкресеното тяло се различава от славата на настоящото ни тяло. Те например не смятат, че 41 ст. показва, че в небето ще има разлика в славата на отделните вярващи. Но ние сме склонни да се съгласим с Холстен, който казва, че „начинът, по който Павел подчертава разнообразието на небесните тела, предполага аналогична разлика в славата на възкресените". И от други пасажи в Писанията е ясно, че ние няма да бъдем еднакви в небето. Въпреки че морално всички ще приличаме на Господа, тоест ще бъдем освободени от греха, от това не следва, че ще *изглеждаме* и физически като Господ Исус. Той ще бъде ясно различим като Такъв през цялата Вечност. По същия начин ние вярваме, че всеки християнин ще бъде отделна личност, която ще се различава като такава. Ще има обаче разлика в наградите, които ще бъдат раздадени на Христовото съдилище, и ще отразяват верността на вярващите в служението. И макар че всички ще бъдат неописуемо щастливи в небето, някои ще имат по-големи *способности* да се наслаждават на небето от други. Също както ще има разлика в страданията в ада, която ще се определя от греховете, които е извършил човек, така ще има разлика и в наслаждението в небето, която ще се определя от това, което сме извършили като вярващи.

15:42 Пасажът от 42 до 49 ст. показва разликата между тялото на вярващия сега и неговото вечно състояние. **„Тялото се сее в тление, възкръсва в нетление."** Понастоящем нашите тела страдат от болести и смърт. Когато бъдат поставени в гроба, те се разлагат и се връщат в пръстта. Но с възкресеното

тяло няма да бъде така. То повече няма нито да боледува, нито да се разлага.

15:43 Настоящото тяло **„се сее в безчестие“.** В мъртвото тяло няма нищо величествено или славно. И все пак същото това тяло ще **възкръсне в слава.** То повече няма да има бръчки, белези, признаци на възрастта, излишно тегло и следи от греха.

„Сее се в немощ, възкръсва в сила.“ С напредването на възрастта немощта на човека расте, докато не дойде смъртта и не отнеме всичките му сили. Във вечността тялото няма да бъде подвластно на тези тъжни ограничения, а ще притежава сили, които не притежава понастоящем. Така например Господ Исус Христос във възкресеното Си тяло е влязъл в една стая, чиито врати са били заключени.

15:44 „Сее се одушевено тяло, възкръсва духовно тяло.“ Държим дебело да подчертаем, че „духовно“ *не* означава „нематериално“. Някои хора си представят, че във възкресението ние ще имаме безплътни тела. Но този стих не казва нищо такова, нито пък това е истина. Ние знаем, че възкресеното тяло на Господ Исус е било съставено от плът и кости, защото Той казва: „... дух няма меса и кости, както виждате, че Аз имам“ (Лука 24:39).

Разликата между **одушевеното тяло** и **духовното тяло** е тази, че първото е пригодено за живот на земята, докато второто ще бъде пригодено за живот на небето. Първото обикновено се управлява от душата, докато второто – от духа. **Духовното тяло** ще бъде един истински служител на духа.

Бог е създал човека като дух, душа и тяло. Той винаги поставя духа на първо място, защото според Неговото намерение духът е трябвало да преобладава. С влизането на греха в света се случва нещо много странно. Като че ли Божията наредба се обръща с главата надолу, в резултат на което човекът винаги казва „тяло, душа и дух“. Той дава на тялото мястото, което се полага на духа. Във възкресението няма да бъде така, а духът ще поеме управлението изцяло според първоначалното Божие намерение.

15:45 Така е и писано: Първият човек Адам „стана жива душа“, а последният Адам стана животворящ дух. Тук отново **първият човек Адам** е противопоставен на Господ Исус Христос. Бог е вдъхнал в ноздрите на Адам „жизнено дихание“ и той е станал живо същество (Бит. 2:7). Всички, които произхождат от него, носят неговите характеристики. **Последният Адам,** Спасителят, **е станал „животворящ дух“** (Йоан 5:21, 26). Разликата е, че в първия случай на Адам *е бил даден* физически живот, докато във втория случай Христос *дава* вечен живот на другите. Ердман обяснява това така:

„Като потомци на Адам ние сме направени като него – живи души, обитаващи в тленни тела и носещи приликата с нашия земен родител. Но като последователи на Христос ние ще бъдем облечени с нетленни тела и ще носим приликата с нашия небесен Господ.“ [53]

15:46 Сега апостолът постановява един основен закон в Божия свят, а именно, че **„не е първо духовното, а одушевеното, и после духовното“.** Това може да се разбира по няколко начина. Първо – че Адам, **одушевеният** човек, е дошъл на сцената на човешката история най-напред, а Исус, **духовният** Човек – след това. Второ – че ние се раждаме в света като **одушевени** същества, а после, когато се новородим, ставаме духовни. И трето – че ние най-напред получаваме **одушевени** тела, а след това, при възкресението – **духовни.**

15:47 „Първият човек е от земята, пръстен.“ Това означава, че неговият произход е **земен** и че характеристиките му също са земни. Той е **направен от пръстта** на земята и в живота си е тясно свързан със земята. **Вторият Човек е Господ**[54] **от небето.**

15:48 От двамата човеци, споменати в 45 ст., Исус е вторият. Той е съществувал от вечността, но като Човек е дошъл след Адам. Дошъл е от небето и онова, което е направил и казал, е било **небесно** и духовно, а не земно и душевно.

Каквито са представителите, такива са и представените от тях. Онези, които са родени от Адам, наследяват неговите характеристики. Подобно и тези, които са родени от Христос, са **небесен** народ.

15:49 Също както сме се облекли в образа на Адам чрез естественото си раждане, **така ще се**[55] **облечем и в образа на** Христос във възкресените си тела.

15:50 Тук апостолът започва да разглежда темата за изменението, което ще стане в телата на вярващите – както живи, така и мъртви – по време на Господното завръщане. Уводът към неговите забележки е твърдението, **„че плът и кръв не могат да наследят Божието царство"**. С това той иска да каже, че тялото, което имаме сега, не е подходящо за **Божието царство** във вечния му вид, тоест за нашия небесен дом. Също така е вярно, че **тленното** не може да **наследи нетленното.** С други думи, нашите настоящи тела, които подлежат на разболяване, остаряване и разлагане, не са пригодени за живот в едно състояние, в което няма тление. Това повдига въпроса как телата на живите вярващи могат да станат подходящи за небето.

15:51 Отговорът е даден във вид на една **тайна.** Както вече споменахме, **тайната** е истина, която преди това не е била известна, но която сега се открива от Бога на апостолите, а чрез тях и на нас.

„Не всички ще починем", тоест не всички вярващи ще преживеят смъртта. Някои ще бъдат живи при Господното пришествие. Но независимо дали вече сме умрели, или все още сме живи, **„всички ще се изменим"**. Истината на само то възкресение не е тайна, тъй като то присъства като факт в СЗ, но това, че не всички светии ще умрат, но всички ще се изменят при идването на Господа, е нещо, което никога преди това не е било известно.

15:52 Изменението ще стане мигновено – **„в миг на око, при последната тръба"**. **„Последната тръба"** тук не означава краят на света, нито дори последната тръба, за която се говори в Откровението. „Последната тръба" е Божията **тръба**, която ще прозвучи, когато Христос дойде във въздуха за Своите светии (1 Сол. 4:16). Когато тази **тръба** прозвучи, **„мъртвите ще възкръснат нетленни и ние ще се изменим"**. Какъв величествен момент ще бъде това – земята и морето ще предадат праха на всички онези, които са умрели с вяра в Христос през изминалите векове! За човешкия ум е почти невъзможно да схване значението на това събитие, но обикновеният вярващ може да го приеме чрез вяра.

15:53 Ние вярваме, че 53 ст. описва двете групи от вярващи, които ще съществуват по време на Христовото завръщане. **„Това тленното"** се отнася до онези, чиито тела са се върнали в пръстта. Те ще **ке облекат в нетление. А „това смъртното"** се отнася до тези, които все още са живи и имат тела, които подлежат на умиране. Такива тела ще **се облекат в безсмъртие.**

15:54 Когато мъртвите в Христос бъдат възкресени и живите изменени заедно с тях, **„тогава ще се сбъдне писаното слово: „Погълната биде смъртта победоносно"** (Ис. 25:8). Каква величествена картина!

Ето как Макинтош изразява своето възхищение във връзка с това събитие:

„Какво са смъртта, гробът и разложението в присъствието на сила като тази? Някои хора не могат да приемат възкресението на човек, който е бил в гроба в продължение на четири дни! А тук милиони, които са гниели в пръстта в продължение на хиляди години, ще се събудят в един-единствен миг за живот, безсмър-

тие и вечна слава при гласа на Благословения.“ [56]

15:55 Този стих би могъл да бъде предизвикателната песен, която вярващите ще пеят, докато се издигат заедно с Господа в небето. Те като че ли се подиграват на **смъртта,** която за тях е изгубила **жилото** си и вече не може да ги изпрати победоносно в ада. **Смъртта** вече не ги плаши, защото те знаят, че греховете им са простени и че те стоят пред Бога в цялата праведност на Неговия възлюбен Син.

15:56 Смъртта не би имала **жило** за никого, ако не беше **грехът.** Именно съзнанието за неизповяданите и непростени грехове кара хората да се боят от нея. Ако ние знаем, че греховете ни са простени, можем с дръзновение да се изправим срещу смъртта. Но ако грехът тежи на съвестта на човека, смъртта е ужасна, защото е начало на едно вечно наказание.

„Силата на греха е законът“, защото **законът** осъжда грешника. Той произнася присъда над всички, които не са успели да се подчинят на светите Божии заповеди. Добре е казано, че ако нямаше грях, нямаше да има и смърт. И ако нямаше закон, нямаше да има и осъждение.

„Тронът на смъртта се крепи на две опори: грехът, който изисква осъждение, и законът, който го произнася. Следователно делото на Изкупителя трябваше да удовлетвори изискванията на тези две сили.“ [57]

15:57 Чрез вярата в Христос ние имаме **победа** над смъртта и над гроба. Смъртта вече няма жило. На всички е известно, че когато някои насекоми ужилят човека, те оставят жилото си в човешката плът, и, тъй като нямат „жило“, умират. В един съвсем действителен смисъл смъртта се лиши от своето жило и „умря“ на кръста на **нашия Господ Исус Христос,** така че сега, що се отнася до вярващите, „царицата на ужасите“ загуби своята власт да плаши човека.

В. Заключителен призив в светлината на темата за възкресението (15:58)

На фона на тази увереност във възкресението и във факта, че вярата в Христос не е празно нещо, апостол Павел увещава своите **възлюбени братя** да **бъдат твърди, непоколебими и винаги да преизобилстват в Господното дело, знаейки, че в Господа трудът** им **не е напразен.** Истината на възкресението променя всичко. Тя ни дава надежда и твърдост и ни прави способни да издържаме пред лицето на всякакви мъчителни и трудни обстоятелства.

V. Последният съвет на Павел (16 гл.)

А. Относно събирането на дарения (16:1-4)

16:1 Първият стих на 16 гл. засяга **събирането** на едно дарение, което църквата в Коринт трябва да изпрати на нуждаещите се **светии** в Ерусалим. Точната причина за тяхната бедност не ни е известна. Предполага се, че тя може да е резултат от глад (Деян. 11:28-30). Възможно е също така евреите, които са изповядали вяра в Христос, да са били отхвърлени и изоставени от своите невярващи роднини, приятели и сънародници. Освен това те сигурно са загубили и работата си и са станали обект на различни видове икономически натиск, който е имал за цел да ги накара да се откажат от вярата си в Христос. Павел вече **е наредил на църквите в Галатия** какво да направят по този въпрос и сега дава наставления на коринтяните, за да се отзоват по същия начин, по който са се отзовали и галатийските светии.

16:2 И макар че наставленията във 2 ст. се отнасят до едно точно определено дарение, принципите, които те съдържат, имат трайна стойност. Най-напред, отделянето на средствата трябва

да става **„в първия ден на седмицата“.** Това е едно много силно указание, че ранните християни вече не смятат съботния или седмия ден за ден, който задължително трябва да се пази. Господ е възкресен в първия ден на седмицата, денят на Петдесетница също е първият ден на седмицата, учениците също са се събирали в първия ден на седмицата, за да разчупват хляба (Деян. 20:7). Тук те трябва да **отделят** за светиите **нещо според успеха на работите си** пак **в първия ден на седмицата.**

Вторият важен принцип е, че наставленията за събирането се отнасят до **всеки** един от тях. Всички трябва да участват в тази жертва на дарение – независимо дали са богати или бедни, роби или свободни.

Виждаме също, че това трябва да се прави систематично. В първия ден на седмицата те трябва **да отделят** някаква част и да **я имат при себе си.** Това не трябва да бъде някакво случайно или инцидентно събитие. Парите за дарението трябва да се отделят от останалите пари и да се употребят за нещо конкретно, според както случаят го изисква. Освен това количеството на дарението трябва да бъде пропорционално. Това се вижда от израза „според успеха на работите си“.

„... за да не стават събирания, когато дойда.“ Апостол Павел не желае това дарение да бъде нещо, което се организира в последната минута. Той съзнава, че има много сериозна опасност хората да започнат да дават без необходимата подготовка на сърцето или на финансовите си дела.

16:3 3 и 4 стих ни дават една много ценна възможност да оценим грижата, с която трябва да се отнасяме към средствата, събрани в едно християнско събрание. Първото, което ни прави впечатление, е, че средствата не се поверяват само на един човек, дори и това да е апостол Павел. На второ място, забелязваме, че хората, които трябва да отнесат парите, не се определят своеволно от апостол Павел, а се оставя на местното събрание да реши кои да бъдат те. Когато събранието избере пратениците, Павел ще ги **изпрати в Ерусалим.**

16:4 Ако се реши, че си заслужава **и** апостолът да **отиде** в Ерусалим, тогава братята ще го придружат дотам. Забележете, че не се казва „аз ще отида с тях“, а **„те ще отидат с мене“.** Може би това е намек за Павловия авторитет като апостол. Някои тълкуватели предполагат, че факторът, който трябва да покаже дали Павел трябва да отиде или не, е размерът на дарението, но ние смятаме, че апостолът едва ли е бил воден от това съображение.

Б. Относно Неговите собствени планове (16:5-9)

16:5 В пасажа от 5 до 9 ст. Павел обсъжда своите лични планове. След Ефес, откъдето пише това Писмо, той възнамерява да **мине през Македония.** После се надява да се придвижи на юг към Коринт.

16:6-8 Може би Павел ще **прекара зимата със** светиите в Коринт, които след това ще го изпратят, **за където** трябва да **отиде.** Засега той няма да ги види на път за Македония, но с нетърпение очаква да остане при тях известно време по-късно, **ако** позволи **Господ.** Преди да замине за Македония, Павел очаква да **постои в Ефес до Петдесетница.** От този стих научаваме, че Посланието е написано в Ефес.

16:9 Павел знае, че по това време в Ефес му се предоставя златна възможност да служи на Христос. В същото време той съзнава, че **има и много противници.** Какво непреходно описание на християнското служение ни предлага този стих: от една страна – нивите, побелели и готови за жетва; от друга – будният враг, който търси да осуети, разедини и развали делото по всякакъв възможен начин!

В. Заключителни увещания и поздрави (16:10-24)

16:10 Тук апостолът добавя няколко думи за Тимотей. Ако този верен служител на Господа дойде в Коринт, те трябва да го приемат така, че той **да бъде без страх.** Това може би означава, че по природа Тимотей е скромен и свит човек и че те не трябва да правят нищо, с което да задълбочат тази негова склонност. Но то също така може да означава, че той трябва да може да дойде между тях, **без да се страхува,** че няма да бъде приет като служител на Господа. Вероятно това е и правилното значение, което личи от думите на Павел: **„Защото и той работи Господното дело, както и аз."**

16:11 Поради верното служение на Тимотей на Господа **никой** не трябва да го **презира.** Вместо това те трябва да положат активни усилия, за да **го изпратят с мир да** се върне навреме при Павел. Апостолът с нетърпение очаква да се види с Тимотей и **с братята.**

16:12 Що се отнася до **брат Аполос,** Павел **много го е молил да** отиде в Коринт **с братята.** Аполос не е мислел, че това е Божията воля **сега,** но е казал, че ще отиде в Коринт, **„когато** намери случай". 12 ст. е много ценен за нас, тъй като ни показва духа на любов, който господства в отношенията между Господните служители. Някой го беше нарекъл красива картина на „чистосърдечна любов и уважение". Той също така показва свободата, която позволява всеки служител на Господа да бъде воден от Него, без друг източник да упражнява диктат върху неговите действия. Дори и самият апостол Павел няма право да казва на Аполос какво трябва да направи. В тази връзка Айрънсайд прави следния коментар: „Никак не бих искал да скъсам тази глава от моята Библия. Тя ми помага да разбера Божия път във воденето на Неговите служители в работата им за Него."[58]

16:13, 14 Сега Павел се обръща с няколко кратки увещания към светиите. Те трябва да **бдят** непрекъснато, да **стоят твърдо във вярата,** да **бъдат мъжествени** и **силни.** Може би Павел отново си мисли за опасността от лъжеучителите. Светиите трябва да бъдат нащрек през цялото време и да не отстъпват на противника и метър от жизнената територия. И накрая, те трябва да **се укрепват** в Господа. **Всичко, което правят,** да става с **любов.** Това означава живот на посвещение на Бога и на другите. Означава себеотдаване.

16:15 Сега следва едно увещание, което засяга **Стефаниновото семейство.** Тези скъпи християни са **„първият плод на Ахая"**, което ще рече най-ранните обръщенци в **Ахая.** Очевидно от момента на своето обръщение те **„са посветили себе си да служат на светиите".** Предали са себе си на служение на Божия народ. За **Стефаниновия дом** се говори вече веднъж в 1:16. Там Павел казва, че ги е кръстил. Много хора приемат, че в Стефаниновото семейство е имало и деца, опитвайки се по този начин да оправдаят кръщението на бебета. Но от този стих става ясно, че там не е имало деца, тъй като в него се казва съвсем ясно, че те **„са посветили себе си да служат на светиите".**

16:16 Апостолът увещава християните да **се подчиняват на такива „и на всеки, който** помага в делото и **се труди".** От цялостното учение на НЗ научаваме, че онези, които се отделят за служението на Христос, трябва да бъдат обичани и уважавани от всички Божии хора. Ако повечето от нас правеха така, щеше да има много по-малко разцепления и завист.

16:17 Идването на Стефанин, Фортунат и Ахаик е донесло много радост в сърцето на Павел. Те са **запълнили липсата на** коринтяните. Това може би означава, че те са показали към апостола онова внимание, което коринтяните не са му показали, или, което е по-вероят-

но, направили са това, което коринтяните *не са могли* да направят поради отдалечеността си от Павел.

16:18 Те са донесли на Павел новини от Коринт и след като са се върнали – новини от апостола на домашното си събрание. Павел отново ги препоръчва на местното събрание с любящо уважение.

16:19 „Църквите, които са в Азия“, са събранията в *провинция* Азия (днешна *Мала Азия)*, чиято столица е Ефес. Очевидно **Акила и Прискила** живеят по това време в Ефес. Имало е време, когато те са живеели в Коринт и затова светиите там ги познават. По занятие Акила е майстор на палатки и е работил заедно с Павел в този занаят. Изразът **„с домашната си църква“** ни дава представа за простотата на църковния живот от онова време. Християните са се събирали по своите домове за поклонение, молитва и общение. След това са излизали навън, за да проповядват благовестието на работните си места, на пазара, в местния затвор и навсякъде, където им се е удавала такава възможност.

16:20 Всичките братя от събранието се присъединяват към любезните поздрави на своите вярващи другари в Коринт. Апостолът подтиква своите читатели да **се поздравят един друг със свята целувка.** По онова време целувката е била общоприет начин на поздравяване дори и сред мъжете. **Святата целувка** означава целувка, в която няма нищо неискрено или нечисто. В нашето обсебено от мисълта за секс общество, в което наблюдаваме такива големи извращения, използването на целувката като поздравление би могло да стане причина за сериозни изкушения и да доведе до големи морални провали. Поради тази причина в англииськоговорещите страни целувката е заместена до голяма степен от ръкостискането. Като правило ние не трябва да позволяваме на културните съображения да ни възпират от строгото придържане към казаното в Библията, но в случай като този, при който буквалното изпълнение на наставлението би могло да доведе до грях или до допускане на злото, поради културни съображения можем да кажем, че имаме основание да заменим целувката с ръкостискане.

16:21 За Павел е обичайно да диктува Писмата си на някой от своите сработници, като накрая винаги взима перото в ръка, за да добави няколко думи със собствения си почерк и да напише характерното за него **поздравление.** Така е и в този случай.

16:22 „Проклет“ е превод на гръцката дума *„anathema“*. Онези, които не **обичат Господ Исус,** са осъдени завинаги, но тяхната съдба ще стане явна едва при идването на Господ Исус Христос. Християнинът е човек, който обича Спасителя. Той обича Господ Исус повече от всекиго или от всичко на света. Този, който обича Божия Син, извършва престъпление против Самия Бог. Райл прави следния коментар:

„Св. Павел не оставя никаква възможност за бягство за човека, който не обича Христос – никакъв изход или извинение. Човек може да не е с всичкия си и въпреки това да бъде спасен. Може да се окаже не особено голям храбрец и да се поддаде на страха като Петър. Може да падне в сериозен грях като Давид и пак да се изправи на крака. Но ако не обича Христос, той не е в пътя на живота, а върви по широкия друм, който води към погибел.“ [59]

„Господ наш иде“ е превод на арамейския израз *„maranatha“*, който се е използвал от ранните християни. Ако се напише разделно като *„maran atha“*, той означава „Нашият Господ е дошъл“. Ако се напише *„marana tha“*, означава **„Наш Господи, ела!“.**

16:23 Благодатта е любимата тема на Павел, с която той обича да започва и да завършва своите Писма. Тя е един от истинските показатели за неговото авторство.

16:24 От началото до края на това Послание ние слушахме ударите на сър-

цето на този верен апостол на Христос. Слушахме ги, докато той се стремеше да назидае, утеши, увещае и порицае своите деца във вярата. Няма никакво съмнение, че всичко това е продиктувано от голямата му **любов** към тях. Вероятно чувството, което тези заключителни думи са събудили в коринтските християни, е срам от това, че те са позволили на различни лъжеучители да влязат в тяхното събрание, че са се усъмнили в апостолството на Павел и че са се отдалечили от първоначалната си любов към него.

Крайни бележки

1) (1:18) Albert Barnes, *Notes on the New Testament, 1 Corinthians*, p. 14.
2) (1:19) S. Lewis Johnson, „First Corinthians," *The Wicliffe Bible Commentary*, p. 1232.
3) (1:27) Erich Sauer, *The Dawn of the World Redemption*, p. 91.
4) (1:30) Robert Traill, *The Works of Robert Traill, Vol. 2*, Edingburgh: Banner of Truth Trust, reprinted 1975, p. 234.
5) (1:30) Arthur T. Pierson, *The Ministry of Keswick, First Series*, p. 104.
6) (2:14) Ванс Хавнър, по-нататъшна информация не ни е известна.
7) (3:9) Charles R. Erdman, *The First Epistle of Paul to the Corinthians*, p. 40.
8) (3:15) E. W. Roger, *Concerning the Future*, p. 77.
9) (3:18) Frederic Godet, *Commentary on First Corinthians*, p. 195.
10) (4:8) H. P. Barker, *Coming Twice*, p. 80.
11) (5:2) Erdman, *First Corinthians*, p. 55.
12) (6:9) Някои изследователи правят разлика между „влизам" в царството и „наследявам" царството. Те учат, че един вярващ може да не успее да победи някой голям грях в своя живот и въпреки това да бъде спасен. Той ще „влезе" в царството, но или ще получи много малко, или никакво наследство (награда) в него. Но ние смятаме, че този пасаж разглежда съдбата на неновородените, тоест на нечестивите.
13) (6:13) Erdman, *First Corinthians*, p. 63.
14) (6:17) A. T. Pierson, *Knowing the Scriptures*, p. 147.
15) (6:20) Edward Herbert Bates, *Spiritual Thoughts from the Scriptures of Truth*, London: Pickering and Inglis, n. d. p. 137.
16) (6:20) Критическият текст изпуска последната част от стиха [която в българския текст е заградена със средни скоби: бел. на прев.]
17) (7:5) Larry Christenson, *The Christian Family*, p. 24.
18) (7:14) W. E. Vine, *First Corinthians*, p. 97.
19) (7:15) J. M. Davies, по-нататъшна информация не ни е известна.
20) (7:17) W. E. Vine, *The Divine Plan of Missions*, p. 63.
21) (7:19) William Kelly, *Notes on the First Epistle to the Corinthians*, p. 123.
22) (7:29) Harry A. Ironside, *First Epistle to the Corinthians*, p. 223.
23) (7:29) Vine. *First Corinthians*, p. 104.
24) (7:33) *Пак там*, p. 105.
25) (7:36) Трябва да кажем обаче, че стандартната гръцка дума за *„девственост"* е абстрактното съществително *„parthenia"*, така че ако Павел е имал предвид точно това, защо тогава е използвал обикновената дума за „девица" (като в Матей 1:23)?
26) (7:38) Възвратната частичка „се" е прибавена допълнително; тя липсва в гръцкия текст.
27) (8:12) Barnes, *1 Corinthians*, p. 147.
28) (9:17) Charles C. Ryrie, *The Ryrie Study Bible, New King James Version*, p. 1771.
29) (9:20) Тук критическият текст [както и текстът на Библията на бълг. ез.: бел. на прев.] добавя следните разяснителни думи „при все че сам аз не съм под закон".
30) (9:20) William Arnot, *The Church in the House*, pp. 467, 468.
31) (9:21) Charles C. Ryrie, *The Grace of God*, p. 83.
32) (9:22) Критическият текст изпуска това „като", но ние смятаме, че то е особено важно за аргумента на Павел, защото той *всъщност* не е станал слаб.
33) (9:27) Голяма част от проблема е предизвикана от превода на думата в ПБКДж – „castaway" [„отхвърлен": бел. на прев.]. Гръцката дума е *„a-dokimos"* и означава просто „неодобрен". Това е спортен тер-

мин, който може да се преведе и като „дисквалифициран“.

34) (10:5) Godet, *First Corinthians,* pp. 59, 60.

35) (10:5) Kelly, *First Corinthians,* p. 166.

36) (10:28) В критическия текст това повторение е изпуснато.

37) (11:5) От 4 и 5 ст. става ясно, че в ситуациите, които включват молитва и пророкуване, жената трябва да *покрива* главата си, докато мъжът трябва да бъде с *непокрита* глава. Жените, които се затрудняват да решат какво да правят и кога да го правят, трябва да гледат какво правят мъжете и да вършат обратното.

38) (11:7) Vine, *Expository Dictionary, under Glory,* p. 154.

39) (11:18) F. B. Hole, *„The Administration of the Mystery“* (booklet), p. 5.

40) (11:19) Гръцката дума тук е *„haireseis“,* но по онова време тя все още не имала значението на „ерес“. Това значение тя получава *по-късно.* Вж. бележките към Тит 3:10.

41) (11:19) В гръцкия език за *морална* необходимост обикновено се използва думата *„ophelio“.* Тук Павел използва думата *„dei“,* която означава *логическа* необходимост.

42) (11:26) Godet, *First Corinthians,* p. 163.

43) (12: уводна част) *Glossa* е оригиналната гръцка дума за „език“.

44) (12:10) Голяма част от това, което някои хора наричат днес „пророчество“, е или просто повторение на текстове от Библията, или действителна заблуда, която не се сбъдва. И двете най-често са формулирани на някаква лоша имитация на старинния език, на който е преведена Библията, като че ли Бог не може да общува с нас на съвременен език!

45) (12:13) Гръцкият предлог *„en“* може да се преведе с еднаква точност като *„в“, „с“* или *„чрез“* (ако контекстът позволява), но ние смятаме, че най-буквалният превод е предлогът „в“.

46) (12:29, 30) На гръцки тези въпроси започват с *„me“* и могат да се перифразират така: „Сигурно не всички говорят на езици?“ и т. н.

47) (13:11) Гъцката дума е *„nepios“* (ср. Евр. 5:13).

48) (14:5) Kelly, *First Corinthians,* p. 229.

49) (14:12) Трябва да кажем обаче, че в оригиналния език няма никакъв признак, че субектът на действието „тълкува“ е различен от този на „говори“.

50) (14:19) Буквалният превод на този израз е „разбирането ми (от другите)“. „Ми“ е в родителен падеж и е *обект* на действието, в което участва подлогът, т. е. логическо допълнение. Същата *форма* на родителен падеж може да означава и логически подлог. Контекстът определя коя точно форма е използвана.

51) (14:19) Charles Hodge, *First Corinthians,* p. 292.

52) 14:35) Същата гръцка дума „andes“ може да означава както „съпрузи“, така и „мъжки индивиди“ или „мъже“.

53) (15:45) Erdman, *First Corinthians,* p. 148.

54) (15:47) В критическия текст е изпусната думата „Господ“.

55) (15:49) Повечето гръцки ръкописи тук гласят: „... нека се облечем...“

56) (15:54) C. H. Mackintosh, *The Mackintosh Treasury: Miscellaneous Writings by C. H. Mackintosh,* p. 125.

57) (15:56) Godet, *First Corinthians,* p. 446.

58) (16:12) Ironside, *First Corinthians,* p. 542.

59) (16:22) J. C. Ryle, *Holiness,* p. 235.

Библиография

Barnes, Albert,
Notes on the New Testament.
(Vol. V, 1 Corinthians),
London: Blackie and Son, n. d.

Bates, Edward Herbert,
piritual Thoughts from the Scriptures of Truth,
London: Pickering and Inglis, n. d.

Davies, J. M.,
The Epistles to the Corinthians,
Bombay: Gospel Literature Service, 1975.

Erdman, Charles R.,
The First Epistle of Paul to the Corinthians,
Philadelphia: Westminster Press, 1928.

Godet, F. L.,
The First Epistle to the Corinthians,
Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1971.

Grant, F. W.,
„1 Corinthians", *The Numerical Bible.* Vol. 6, Acts to 2 Corinthians,
New York: Loizeaux Bros., 1901.

Hodge, Charles,
An Exposition on *The First Epistle to the Corinthians,*
New York: George H. Doran Company, 1857.

Ironside, H. A.,
Addresses on the *The First Epistle to the Corinthians,*
New York: Loizeaux Brothers., 1955.

Johnson, S. Lewis,
„First Corinthians," in *The Wycliffe Bible Commentary,*
Chicago: Moody Press, 1962.

Kelly, William,
Notes on the First Epistle to the Corinthians,
London: G. Morrish, 1878.

Luck, G. Coleman,
First Corinthians,
Chicago: Moody Press, 1958.

Morgan, G. Campbell,
The Corinthian Letters of Paul: An Exposition of I and II Corinthians,
New York: Fleming H. Revell Company, 1946.

Morris, Leon,
The First Epistle of Paul to the Corinthians,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1966.

Robertson, Archibald and Alfred Plummer,
A Critical and Exegetical Commentary on *The First Epistle of St. Paul to the Corinthians,*
Edingburg: T & T Clark, 1911.

Vine, W. E.,
First Corinthians,
London: Oliphants Ltd., 1951.

Второто послание на апостол Павел към коринтяните

„За мен прозрачността на Павловото откровение (във 2 Коринтяни) няма равна на себе си в цялата свещена литература.“

Седлър

Въведение

I. Уникално място в Канона

За разлика от Първото послание към коринтяните, върху което са правени много изследвания и много е проповядвано, Второто послание към коринтяните е доста по-пренебрегнато от проповедниците. Това, разбира се, не означава, че то не е едно много *важно* Послание. Без съмнение, за това положение е допринесъл и неговият труден за разбиране и пълен с ирония стил. Големият брой думи в курсив в ПБКДж и НВПБКДж показва колко много неща трябва да бъдат добавени, за да може това емоционално Писмо да се чете на един приемлив английски език.

Посланието наистина е *трудно.* Най-малкото, което може да се каже за значението на много стихове, е, че са неясни. За това има няколко обяснения: (1) Павел често използва сатира, но понякога е трудно да се определи *кога* точно той прави това. (2) За да можем да разберем пълното значение на някои пасажи, трябва да имаме допълнителна информация относно пътешествията на Павел, пътешествията на неговите спътници и писмата, които той е написал. (3) Посланието е изключително лично и често пъти думите, които се използват, са думи, които идват направо от сърцето на апостола. Нерядко това са и едни от най-трудните за разбиране пасажи.

Но трудностите не трябва да ни обезкуражават. За щастие, те не засягат основните истини на Посланието, а подробностите.

Накрая трябва да кажем, че Второто послание към коринтяните е едно *много обичано* и *много цитирано* Послание. След като го изучим по-добре, ще разберем защо това е така.

II. Авторство

Фактът, че авторът на Второто послание към коринтяните е Павел, не се отрича от никой, въпреки че някои хора се опитват да предлагат теории за „вмъкване“ на допълнителни пасажи тук и там. Но целостта на Писмото (с типичните за Павел отклонения!) е съвсем явна.

Външните доказателства за Второто послание към коринтяните са силни, но малко по-късни в сравнение с Първото послание. За наша изненада Климент от Рим не го цитира, но Поликарп,Ириней, Климент от Александрия, Тертулиан и Киприан го цитират. Маркион го поставя на трето място от десетте Павлови Послания, които той приема. Посланието е включено и в Мураторианския канон. След 175 г. сл. Хр. доказателствата за него стават изключително изобилни.

Вътрешните доказателства за авторството на Павел са съкрушителни. С изключение на Посланието към Филемон Второто послание към коринтяните е най-личното и най-недоктриналното от всички Павлови Писма. Кратките лични бележки, особеностите на апостола, очевидната свързаност с Първото послание към коринтяните, Посланията към галатяните и римляните и Деяния-

та подкрепят традиционното мнение, че това Писмо е написано от Павел. Явно е, че тук става дума за същия автор и за същото събрание, за които се говори и в Първото послание към коринтяните.

III. Датиране

Второто послание към коринтяните е написано вероятно в Македония (някои подписи от по-ранните преводи говорят, че това е станало във Филипи) не по-късно от една година след Първото послание към коринтяните. Обикновено се приема, че това е станало през 57 г. сл. Хр., но много изследователи не са съгласни с това мнение и считат, че Посланието е било написано през 55 или 56 г., или дори през 53 година, както предполага Харнак.

IV. Историческа обстановка и тема

Една от причините, за да обичаме толкова много Второто послание към коринтяните, е неговият личен характер. В него ние се доближаваме толкова близко до сърцето на Павел, колкото в нито едно от другите му Писма. То ни дава възможност да усетим частица от огромния ентусиазъм на апостола по отношение на Господното дело; да уловим чувството на достойнство, с което той се е отнасял към най-великото призвание на своя живот; да четем с мълчаливо удивление списъка от страдания, които той е изтърпял заради Христовото дело; да почувстваме вълната от възмущение, с което той е отговарял на безогледните си критици. Накратко, в това Писмо Павел като че ли ни позволява да видим всички тайни на неговата душа.

Първото посещение на Павел в Коринт е описано в Деяния 18 глава. Това е станало по време на Второто му мисионерско пътешествие, скоро след като е произнесъл паметната си реч на хълма на Марс в Атина.

В Коринт Павел е работел като майстор на палатки заедно с Акила и Прискила и е проповядвал благовестието в синагогата. Сила и Тимотей са дошли от Атина, за да се присъединят към неговата евангелизаторска работа, която е продължила осемнадесет месеца (Деян. 18:11).

Когато повечето юдеи са отхвърлили неговите проповеди, Павел се е обърнал при езичниците. Докато са се спасявали души – и евреи, и езичници, еврейските водачи са изправили апостола пред проконсула Галион, но последният се е отказал да разгледа делото пред съда, тъй като е нямал необходимите за това правомощия.

След процеса апостолът е останал за известно време в Коринт. После е заминал за Кенхрея и Ефес, след което е предприел дългото си пътешествие обратно до Кесария и Антиохия.

По време на третото си мисионерско пътешествие апостолът се е върнал в Ефес и е останал да живее в него в продължение на две години. По това време е бил посетен и от една група вярващи от Коринт, които са търсели неговия съвет по много въпроси. В отговор на тези именно въпроси е било написано и Първото послание към коринтяните.

По-късно апостолът е поискал да разбере каква е била реакцията на коринтяните на това негово Писмо и особено на онази част, която засяга наказването на съгрешилия християнин. Затова е решил да напусне Ефес и да се отправи към Троада, където се е надявал да види Тит. Но тъй като срещата не се е състояла, апостолът е заминал за Македония, където най-сетне се е срещнал с Тит, който му е донесъл новини – както добри, така и лоши. *Добрите новини* са били, че светиите са наказали съгрешилия светия и това е довело до неговото духовно възстановяване. Те обаче все още не са били изпратили пари на нуждаещите се светии в Ерусалим, както са възнамерявали да направят това по-рано, което

не е било добро. И най-накрая Тит е казал на Павел, че лъжеучителите са продължавали да работят активно в Коринт, подривайки делото на апостола и поставяйки под съмнение неговия авторитет като служител на Христос. Това вече наистина е била една *лоша новина!*

И така, това са обстоятелствата, които са наложили написването на Второто Послание към коринтяните в Македония.

В Първото си послание Павел се държи главно като учител, а във Второто – като пастир. Ако слушате внимателно, ще чуете как бие сърцето на един човек, който истински обича Божиите хора и който целият се отдава в служба на тяхното благополучие.

И така, нека се впуснем в това велико приключение и изследваме тези „мисли, които дишат, и думи, които изгарят". Нека направим това с молитва за просветление от Светия Божий Дух.

Схема на изложението

I. Описание на служението (1-7 гл.)
А. Поздрав (1:1, 2)
Б. Служението на утеха в страданията (1:3-11)
В. Обяснение за промяната в плановете на Павел (1:12-2:17)
Г. Пълномощията на Павел за служението (3:1-5)
Д. Сравнение между Стария и Новия завет (3:6-18)
Е. Задължение за проповядване на ясно благовестие (4:1-6)
Ж. Земен съд с небесно предназначение (5:1-10)
З. Живот в светлината на Христовото съдилище (5:1-10)
И. Чистата съвест на Павел по отношение на служението (5:11-6:2)
Й. Поведението на Павел в служението (6:3-10)
К. Призивът на Павел за откритост и обич (6:11-13)
Л. Призивът на Павел за библейско отделяне (6:14-7:1)
М. Радостта на Павел от добрите вести от Коринт (7:2-16)
II. Увещанието на Павел за довършване на дарението за светиите в Ерусалим (8 и 9 гл.)
А. Положителни примери за щедро даване (8:1-9)
Б. Съветът на Павел за довършване на дарението (8:10, 11)
В. Три положителни принципа за щедро даване (8:12-15)
Г. Трима добри братя, които да подготвят дарението (8:16-24)
Д. Призив към коринтяните да оправдаят Павловата хвалба с тях (9:1-5)
Е. Добрите награди за щедрото даване (9:6-15)
III. Защитата на Павел на неговото апостолство (10-13 гл.)
А. Отговорът на Павел на хората, които го обвиняват (10:1-12)
Б. Принципът на Павел: завладяване на нови територии за Христос (10:13-16)
В. Най-висшата цел на Павел: препоръчването на Господа (10:17, 18)
Г. Павел утвърждава своето апостолство (11:1-15)
Д. Страданията на Павел заради Христос са доказателство за неговото апостолство (11:16-33)
Е. Откровенията на Павел подкрепят неговото апостолство (12:1-10)
Ж. Знаменията на Павел подкрепят неговото апостолство (12:11-13)
З. Предстоящото пътуване на Павел до Коринт (12:14-13:1)
И. Павловото апостолство се подкрепя от самите коринтяни (13:2-6)
Й. Желанието на Павел да направи добро на коринтяните (13:7-10)
К. Благодатното сбогуване на Павел, в което участват и трите Лица на Божеството (13:11-14)

Коментар

I. Описание на служението (1-7 гл.)

А. Поздрав (1:1, 2)

1:1 Павел започва това Писмо, представяйки себе си като **апостол на Исус Христос с Божията воля.** Подчертаването на този факт още в самото начало е особено важно, тъй като в Коринт има хора, които се съмняват дали Павел наистина е човек, изпратен от Господа. Отговорът на апостола е, че той не е избрал това служение по своя воля, нито пък е бил назначен на него от човеци, а е бил изпратен от Христос Исус чрез **Божията воля.** Неговото призоваване като апостол е станало по пътя за Дамаск. Това е едно незабравимо преживяване в неговия живот и съзнанието за това небесно призвание е подкрепяло апостола през всички горчиви часове на досегашния му живот. Ако не е била тази увереност в небесното му призвание, той сигурно много пъти е щял да се откаже и да се върне у дома, особено в моменти, в които е бил притиснат свръхсилите си в служението за Христос.

Споменаването на името на Тимотей в този стих не означава, че и той е участвал заедно с Павел в написването на Писмото. То само показва, че и той е бил заедно с Павел по време на написването на Посланието. С изключение на този факт информацията за движенията на Тимотей през този период не е много пълна.

Писмото е адресирано до **„Божията църква, която е в Коринт, и до всичките светии, които са по цяла Ахая“.** Изразът **„Божията църква“** означава, че става дума за едно събрание от вярващи, които принадлежат на **Бога.** Това не е нито езическо общество, нито някаква нерелигиозна група от хора, а събрание от новородени християни, отделени от света, за да принадлежат на Господа. Без съмнение, когато пише тези думи, Павел си спомня времето, когато за първи път е отишъл в Коринт и е проповядвал благовестието там. Тогава мъже и жени, дълбоко затънали в идолопоклонство и чувствени удоволствия, са се доверили на Исус Христос като на Господ и са били спасени по Неговата чудна благодат. Независимо от всички трудности, които по-късно са сполетели събранието в Коринт, сърцето на апостола без съмнение ликува, когато си помисли за великата промяна, станала в живота на тези скъпи за него хора. Писмото е адресирано не само до коринтяните, но и **„до всичките светии, които са по цяла Ахая“. Ахая** е южната част на Гърция, докато Македония, за която също става въпрос в Писмото, е северната ѝ част.

1:2 „Благодат...“ и **„мир“** са главните думи в прекрасния поздрав, който ние свързваме с възлюбения ни апостол Павел. Когато апостолът желае да изрази своите най-добри пожелания на Божиите хора, той не им пожелава материални богатства от рода на златото и среброто, защото много добре знае, че те скоро ще се развалят. Той им пожелава духовни благословения като **„благодат** и **мир“,** които включват всяко добро нещо, което може да дойде върху един нещастен грешник, който живее от тази страна на небето. Дени казва така: „Благодатта е първата и последната дума на евангелието, а мирът, или съвършеното духовно здраве, е свършеното дело на Христос в душата.“[1] Тези благословения произтичат от **„Бога, нашия Отец, и Господа Исуса Христа“. Бог, нашият Отец,** е източникът, а **Господ Исус Христос** – каналът. Павел не се колебае да постави **Господ Исус Христос** до **Бог Отец,** защото, като член на Триединството, **Христос** е равен на **Отец.**

Б. Служението на утеха в страданията (1:3-11)

1:3 В пасажа от 3 до 11 ст. апостолът благодари за **утехата,** която е получил

във време на утеснение и скръб. Несъмнено **утехата** са добрите новини, които Тит му е донесъл в Македония. По-нататък апостолът казва, че независимо дали се намира в скръб или в утешение, всичко се обръща накрая за доброто на вярващите, на които той служи. Благодарението е отправено към **„Бог и Отец на нашия Господ Исус Христос“.** Това е пълното наименование на **Бога** в НЗ. Той вече не се нарича Бог Авраамов, Бог Исааков и Бог Яковов, а се нарича **„Бог и Отец на нашия Господ Исус Христос“.** Това име съдържа и голямата истина, че Господ Исус е както Бог, така и Човек. Бог е *Бог* на нашия Господ Исус Христос: това наименование описва Неговото отношение към **Исус,** Човешкия Син. Но Бог е също така и *Баща* на нашия **Господ Исус Христос:** това наименование описва Неговата връзка с Христос, Божия Син. Бог е наречен също и **„Отец на милостите* и Бог на всяка утеха“:** от Него идват всички **милости** и утешения.

1:4 Във всички свои скърби Павел чувства Божието утешително присъствие. Тук той дава една от многото причини, поради които Бог го утешава: за да може и апостолът на свой ред да утешава другите със същата утеха, с която той **се утешава от Бога.** За нас думата „утеха“ означава успокоение по време на скръб. Но по начина, по който е използвана в НЗ, тя има по-широко значение. Тя включва и насърчението, и увещанието, които получаваме от някого, който е до нас във време на нужда. Този стих съдържа един практически урок за всички нас. Ние трябва да помним кога сме били утешавани, за да можем да предаваме тази утеха и на други. Ние не трябва да избягваме болничните стаи или домовете, където има смърт, а да бъдем винаги готови да откликнем на потребността на онези, които се нуждаят от нашето насърчение. Ние не сме утешавани, за да бъдем *улеснени,* а за да бъдем *утешители.*

1:5 Причината, поради която Павел може да утешава другите, е, че утешенията **на Христос** са равни на страданията, които търпим за Него. Под **„Христовите страдания“** тук не трябва да се разбират изкупителните страдания на Спасителя. Тези страдания са уникални по своята същност и нито един човек не може да участва в тях. Но християните могат да страдат и наистина страдат заради връзката си с Господ Исус. Те понасят укори, отхвърляне, враждебно отношение, омраза, отричане, измяна и т.н. Всичко това може да се нарече **„Христовите страдания“,** защото Той го е понесъл, когато е бил на земята, и защото все още го понася, докато частите на Неговото Тяло страдат на земята. Във всичка наша скръб скърби и Той (Ис. 63:9). Но основната идея на Павел тук е, че ние ще бъдем богато възнаградени за всички наши страдания, а именно – че ще бъдем обезщетени за тях чрез **утехата** на Христос, която **утеха** ще бъдѐ повече от достатъчна!

1:6 Апостолът може да види доброто, което произлиза както от неговите притеснения, така и от неговите утешения. И притесненията, и утешенията са осветени от кръста. **Ако** той е **наскърбен, това** ще бъде за **утеха и спасение** на светиите – не за спасение на техните души, а за сила, която ще им помогне да преминат успешно през изпитанията. Те ще бъдат окуражени и насърчени от издръжливостта на Павел и ще разберат, че ако Бог е могъл да даде на него благодат **за страдание,** сигурно ще даде и на тях. Когато Семюъл Ръдърфорд попаднал в „мазето на нещастието“, както често пъти преди това, той се огледал и започнал да търси къде са „най-добрите Господни вина“. Може би той се е научил на това от примера на Павел, който сякаш винаги успява да съзре дъгата през завесата от сълзи.

* Неправилно преведено като „Отец на милостивите“ в бълг. текст на Библията от 1924 г. – Бел. на прев.

Утешението, което Павел получава, ще изпълва и коринтяните с **утеха** и ще ги вдъхновява да издържат търпеливо, докато минават през същите страдания, през които е минал и Павел. Само онези, които са минали през сериозни изпитания, знаят какво точно трябва да кажат на другите, които са призовани да изстрадат същото. Само една майка, която вече е загубила единственото си дете, може най-добре да утеши друга майка, чието сърце току-що е било съкрушено от същата загуба. Или – какъвто е и най-добрият пример – само един Баща, Който е загубил единствения Си Син, може най-добре да утеши онези, които са загубили любимите си хора.

1:7 Сега апостолът изразява своята увереност, че така както коринтяните знаят какво означава да страдат заради Христос, така те ще изпитат и утешителната помощ от Негова страна. За християнина **страданията** никога не идват сами. След тях винаги идва и **утехата** на Христос. Можем да сме сигурни в това, както е бил сигурен и апостол Павел.

В „Живата Библия" текстът на пасажа от 3 до 7 ст. е перифразиран така:

„Какъв чудесен Бог имаме! Той е Отец на нашия Господ Исус Христос, Източникът на всяка милост и Този, Който толкова чудесно ни утешава и укрепява в нашите трудности и изпитания. И защо Той прави всичко това? Защото, когато другите са утеснени и имат нужда от нашето състрадание и насърчение, ние ще можем да им предадем същата помощ и утеха, която Бог ни е дал на нас.

...Бог ни утешава в нашите скърби, за да можем и ние да помагаме на вас: да ви покажем от личен опит как Бог нежно ще ви утеши, когато преминавате през същите страдания. Той ще ви даде силата да издържите."

1:8 След като говори най-общо за страданията и утехата, сега апостолът описва по-конкретните и жестоки изпитания, които е трябвало да изживее самият той. Той не желае **братята** в Коринт **да не знаят** за **скръбта, която** го е сполетяла **в Азия.** (**Азия** тук не означава континента Азия, а провинция в западната част на територията, на която днес се намира Мала Азия.) За каква точно **скръб** говори тук апостолът? Може би той има предвид опасния бунт, който е преживял в Ефес (Деян. 19:23-41)? Някои изследователи смятат, че апостолът говори за някаква смъртоносна болест, други – за обезсърчителните вести от Коринт. За щастие стойността на този пасаж и наслаждението от него не зависят от точното познаване на подробностите.

Скръбта обаче е била толкова силна, че Павел е бил притеснен свръхсилите си – дотолкова, че **дори се е отчаял за живота** си.

Филип перифразира този стих така: „По онова време ние бяхме напълно смазани; товарът беше по-голям, отколкото можехме да носим; казахме си всъщност, че това е краят."

1:9 Перспективата пред апостола е била толкова мрачна, че той се е чувствал като човек, който е бил осъден на **смърт.** Ако някой го е запитал: „Живот или смърт?", той сигурно е щял да отговори: „Смърт." Бог е позволил неговият служител да бъде доведен до такова изключително тежко положение, **за да не уповава на** себе си, **а на Бога, Който възкресява мъртвите.** Изразът **„Бога, Който възкресява мъртвите"**, тук се използва като синоним на Всесилния Бог. Този, Който може да възкресява мъртвите, е единствената надежда на човека, който е осъден да умре, за какъвто се е смятал апостолът.

1:10 Според традицията на ПБКДж (и повечето ръкописи) Павел говори за избавление в три времена: минало (**„избави"**), настояще (**„избавя"**) и бъдеще (**„ще... избави"**).[2] Ако Павел има предвид бунта в Ефес, тогава той говори за начина, по който този бунт е бил спрян изведнъж, така че апостолът е успял да из-

бяга (Деян. 20:1). Павел знае, че същият Бог, Който го е **избавил** в миналото, може да го **избавя** всеки ден и **ще** продължи да го **избавя,** докато дойде този последен, велик момент, когато той ще бъде напълно освободен от скърбите и преследванията на този свят.

1:11 Тук Павел великодушно приема, че коринтските християни са се молили за него, докато той е преживявал това време на сериозни изпитания. В действителност много от вярващите са започнали да критикуват великия апостол и ние едва ли ще сбъркаме, ако се усъмним дали изобщо те са си спомнили за него пред престола на благодатта. И все пак Павел решава да приеме, че те са се молили за него. Изразът **„стореното на нас чрез мнозина добро"** се отнася до освобождението на Павел, което е дошло в резултат на молитвите на **много хора.** Той вижда своето излизане от това трудно положение като пряк резултат от застъпничеството на светиите. И тъй като мнозина са се молили за него, **мнозина** ще могат сега и да **благодарят** за това, че молитвите им са били чути.

В. Обяснение за промяната в плановете на Павел (1:12-2:17)

1:12 Причината, поради която Павел чувства, че може да разчита на молитвите на вярващите, е, че той винаги е бил прям в отношенията си с тях. Той може да се хвали с честността си към тях и съвестта му свидетелства, че неговото поведение се е отличавало със **„святост и искреност пред Бога"**, тоест с прозрачната честност, която идва от Бога. Апостолът не се е поддал на методите на **плътските** хора, **но** е действал открито пред всички с незаслужената сила **(благодат)**, която **Бог** му е давал. Това трябва да е особено ясно на коринтяните.

1:13 Искреността, която е била отличителна черта на отношенията на Павел с коринтяните в миналото, е отличителна черта и на това Писмо. Павел **пише** точно това, което и мисли. Неговите читатели няма нужда да четат между редовете. Значението на написаното се вижда на повърхността; то е просто и явно. То означава точно **това, което** те **четат и разбират,** и апостолът се надява, че те ще продължат да го **признават** дори и **до край,** тоест докато са живи.

1:14 Събранието в Коринт е признало Павел **отчасти,** което ще рече, че някои от вярващите са го признали, а други – не. Верните на него са разбрали две неща: че в деня на **Господ Исус** те ще се гордеят с него и че той ще се гордее с тях. **Денят на Господ Исус** означава по-конкретно Христовото съдилище, на което служението на изкупените ще бъде оценено и наградено. Когато Павел погледне към този съд, той неизменно вижда лицата на онези, които са били спасени чрез неговото служение. Те ще бъдат неговата радост и венец на слава, а от своя страна той също ще бъде причина за тяхната радост, защото е бил Божият инструмент, който ги е довел до Христос.

1:15 Изразът **„с тая увереност"** означава с **увереността,** с която коринтяните са му са се радвали като на истински апостол на Исус Христос и като на един, в чиято искреност изобщо не са се съмнявали. Павел желае **да дойде при** тях с увереност в тяхното доверие, уважение и обич. Неговото **намерение е да дойде** при тях най-напред, **преди** да замине за Македония, и още веднъж – на връщане от Македония. Така те ще имат от него **двойна полза** – в смисъл че вместо да ги посети един път, той ще ги посети два пъти.

1:16 Ползата от тези две посещения е обяснена по-подробно в 16 стих. Както беше споменато, според плана си Павел трябва да тръгне от Ефес, да се отправи към Ахая, където е разположен Коринт, и след това да отпътува на север към **Македония.** След като проповядва там, той възнамерява да се върне об-

ратно на юг към Коринт. Апостолът се надява, че коринтските вярващи ще го изпратят **за Юдея,** като може би ще му помогнат със своето гостоприемство и молитви, но не и със своите средства, тъй като по-късно той заявява твърдото си решение да не приема от тях пари (11:10).

1:17 Първоначалният план на Павел не се осъществява. От Ефес той заминава за Троада, но тъй като не намира Тит, отива направо в Македония, без да спира в Коринт. И така, тук той задава следния въпрос: **„Добре, когато имах това намерение, лекоумно ли съм постъпил?"** Вероятно точно такива са били и думите на неговите хулители: „Вижте какъв непостоянен и непоследователен човек е този Павел! Казва едно, а прави друго! Може ли такъв човек да бъде апостол?" В този стих апостолът отправя едно предизвикателство към коринтяните, като ги кара да се замислят дали наистина на него не може да се разчита. Дали, когато възнамерява да прави нещо, той прави това под влияние на **плътски** подбуди, които водят до **„Да!"** в един миг и до **„Не!"** в следващия? Дали го прави от съображения за удобство и лично спокойствие? Смисълът на този стих е уловен много точно от Филипс в неговата перифразирана Библия: „Тъй като трябваше да променим този план, означава ли това, че сме непостоянни? Да не би, когато възнамерявам да правя нещо, аз да го правя двулично – казвам „Да", а мисля „Не"?"

1:18 Тук Павел като че ли сменя темата, като започва да говори за своето **проповядване.** Може би неговите критици казват, че щом като на него не може да се разчита в един обикновен разговор, то едва ли може да се разчита на проповядването му!

1:19 Павел доказва, че неговите действия не са били ненадеждни, тъй като Спасителят, Когото той проповядва, е божествен и неизменяем и в Него няма никаква сянка от промяна или изменение. Когато той е дошъл за първи път в Коринт заедно със **Сила и Тимотей** (Деян. 18:5), те са проповядвали достойния за доверие **Божий Син.** „Посланието не е било ненадеждно, тъй като то е съдържало вестта за Божия Син, Който е непроменяем." Доводът на Павел тук е, че никой, който проповядва Господ Исус в Духа, не може да действа по начина, по който неговите критици го обвиняват, че действа. Дени казва следното: „Павловият довод тук би могъл да се използва от лицемер, но нито един критик не би могъл да го измисли някога." Може ли Павел да проповядва един верен Бог, а самият той да бъде неверен? Не.

1:20 Всички Божии обещания, без изключение, намират своето изпълнение *в Христос.* Всички, които намират **в Него** изпълнението на Божиите обещания, добавят своето **„Амин":**

„Когато ние отворим Библията на някое обещание и погледнем нагоре към Бога, Бог казва: „Вие имате всичко това в Христос." Доверявайки се на Христос, ние казваме „Амин" на Бога. Бог говори чрез Христос, а ние вярваме в Христос: Христос протяга ръка към нас, а ние протягаме ръце към Него във вяра, и всяко Божие обещание се изпълнява в Исус Христос. В Него и чрез Него ние приемаме тези обещания за себе си, като ги вземаме и казваме: „Да, Господи, аз Ти се доверявам." Това е изпълненото с вяра „Да!". [3]

Всичко това е **за слава на Бога чрез нас.** Както казва Дени: „Бог се прославя, когато човешките души разберат, че Той е изговорил такова добро нещо за тях, което надхвърля тяхното най-силно въображение, и когато видят, че това добро е абсолютно сигурно и обезпечено в Неговия Син."

Думите **„чрез нас"** напомнят на коринтяните, че именно **чрез** проповядването на такива хора като Сила, Тимотей и Павел те изобщо са могли да претендират за Божиите обещания в Христос. Ако апостолът е лъжец, както казват неговите врагове, нима е възможно

Бог да е използвал един лъжец и измамник за извършването на нещо, което има такива положителни резултати? Отговорът, разбира се, е „Не".

1:21 След това Павел показва, че както коринтяните, така и той са участници в един и същ начин на живот. **Бог ги** е въвел във вярата и сега ги утвърждава **в Христос** чрез служението на Божието слово. Той ги е **помазал с Духа,** Който ги възпитава, укрепва и обучава.

1:22 Освен това **Бог** ги **е запечатал** и им **е дал Духа в сърцата в залог.** Тук ние виждаме още две служения на Светия Дух. Печатът е белег за притежание и осигуреност. Обитаващият във вярващия **Дух** е знак, че той сега принадлежи на Бога и че е осигурен за вечността. Този печат, разбира се, е невидим. Хората не ни познават като християни по някакъв белег, който ние носим, а по свидетелството на изпълнения с Духа живот. Бог също така им **е дал Духа в сърцата като залог** или предварителна гаранция за това, че скоро ще притежават и цялото наследство. Когато Бог спаси един човек, Той му дава Светия **Дух,** за да обитава в него. Също колкото е сигурно получаването на **Духа,** също толкова е сигурно и влизането на новородения вярващ в Божието наследство. Същият вид благословения, които Светият Дух осъществява в нашия живот днес, ще станат напълно наши в един бъдещ ден.

1:23 В пасажа от 1:23 до 2:4 Павел отново се връща към обвинението в ненадеждност, което някои хора отправят срещу него, като този път дава пряк отговор на въпроса защо не е посетил Коринт, както е възнамерявал да направи. Тъй като няма човек, който да може да знае истинските вътрешни мотиви на Павел, той призовава **Бог да свидетелства** за това. Ако апостолът е отишъл в **Коринт** по времето, в което е възнамерявал да направи това, той е трябвало да се отнесе към тях много строго заради състоянието, в което се е намирала тяхната църква. Трябвало е лично да порицае светиите заради тяхното безгрижие и толерирането на греха в събранието. Но апостолът е решил да ги **пощади** и затова е отложил пътуването си **в Коринт.**

1:24 Казвайки всичко това, Павел не иска никой да мисли, че той има диктаторска власт над коринтяните. Поради тази причина апостолът добавя тук и следните думи: **„Защото не господаруваме над вярата ви, но сме помощници на радостта ви."** Апостолът не желае да господства **над** тяхната християнска **вяра.** Не иска те да го мислят за тиранин. Точно обратно – както той, така и неговите съработници са само помощници на тяхната **радост** и искат да правят само това, което ще им помогне да вървят по християнския път, допълвайки тяхната радост.

Последните думи от 24 ст. (**„понеже, колкото за вярата, вие стоите твърди"**) означават, че те нямат нужда да бъдат поправяни относно тяхната вяра, защото в това отношение те стоят достатъчно твърдо. Нещата, които апостолът желае да поправи, не засягат учението, а практическото поведение на църквата.

2:1 Този стих продължава мисълта от последните два стиха. Павел обяснява, че причината, поради която не е отишъл в Коринт, както е възнамерявал, е, че той не е искал да им причинява **скръб,** която неизбежно би последвала от неговите укори. Думите **„реших... да не дохождам при вас пак* със скръб"** може би означават, че апостолът е посетил коринтяните със скръб и болка още веднъж след първото си посещение, описано в Деян. 18:1-17. За такова едно второ посещение намекват и пасажите в 12:14 и 13:1.

2:2 Ако апостолът беше отишъл в Коринт с личен укор към християните, това, разбира се, щеше да ги наскърби. Но то също така щеше да наскърби и апос-

* В българския текст тази дума е изпусната. – Бел. на прев.

тола, тъй като коринтяните са хора, на които той желае радост. Ето как звучи този стих според тълкуването на Райри: „Ако аз ви наскърбя, кой ще остане, за да ме развесели, освен наскърбените? Това едва ли може да ме утеши."

2:3 Вместо да стане причина за взаимно **наскърбление** чрез своето лично посещение, апостол Павел е решил да им напише Писмо. Той се е надявал, че Писмото ще постигне желания резултат, че коринтяните ще накажат съгрешилия брат и че следващото посещение на Павел няма да бъде помрачено от напрежението в отношенията му с тези хора, които той толкова много обича.

Дали Писмото, за което става въпрос в началото на 3 ст., е Първото послание на Павел към коринтяните или някое друго Писмо, което вече не съществува? Много изследователи вярват, че тук не става въпрос за Първото послание към коринтяните, като се позовават на описанието в 4 ст., където се казва, че то е било написано с голяма скръб, със свито сърце и с много сълзи. Други изследователи смятат, че това описание подхожда и за Първото послание към коринтяните. Възможно е също така Павел да е написал на коринтяните едно много строго писмо, което вече не съществува. Може би това е станало след посещението в скръб, за което се говори във 2:1, като Тит е бил определен да го занесе. За такова едно писмо се говори може би и във 2:4, 9 и в 7:8, 12.

Независимо от фактите идеята на 3 ст. е, че когато им е писал, Павел е направил това нарочно, така че когато дойде при тях, да не **бъде наскърбен от** *ония, които би трябвало да го* **зарадват**. Той е имал увереност, че същите неща, които са донесли **радост** на него, трябва да донесат **радост** и на тях. В контекста това означава, че благочестивото разрешение на проблема със съгрешилия светия ще доведе до взаимна радост.

2:4 Този стих ни дава възможност да надзърнем дълбоко в сърцето на един велик пастир. Павел е силно наскърбен от факта, че събранието в Коринт толерира греха. Това му носи **„голяма скръб и сърдечна тъга"**, и много сълзи. Очевидно апостолът се чувства много по-засегнат от греха в Коринт, отколкото самите коринтяни. Те не трябва да приемат това Писмо като опит за нараняване на чувствата им, а по-скоро като доказателство на неговата любов към тях. Павел се надява, че след като им пише, те ще имат достатъчно време, за да вземат мерки за облекчаване на ситуацията, така че неговото предстоящо посещение да бъде изпълнено с радост. „Верни са раните от приятел." Ние не трябва да се обиждаме, ако получим благочестив съвет или предупреждение от страна на някой наш брат, а да осъзнаем, че всеки, който прави това, се интересува истински от нас. Праведният укор трябва да се възприема като укор от Господа и ние трябва да бъдем благодарни на този, който ни го е казал.

2:5 В пасажа от 5 до 11 ст. Павел се занимава по-конкретно с инцидента, който е довел до този проблем. Обърнете внимание на огромната благодат и християнска загриженост, с които той разглежда този въпрос. Апостолът нито веднъж не споменава самата обида или името на обидилия го. Изразът **„ако някой ме е наскърбил"** може да се отнася или до прелюбодействащия мъж от 1 Коринт. 5:1, или до някой друг човек, който е създал проблем в събранието. Нека да приемем, че става въпрос за първия. Павел не приема това наскърбление като лична обида, а като **наскърбление** на **всички** вярващи **отчасти.**

2:6 Повечето вярващи в Коринт са били единодушни по отношение на дисциплинарните мерки, взети срещу съгрешилия. Явно става въпрос за отлъчване от църквата. В резултат на това наказание съгрешилият брат се е покаял истински и отношенията му с Господа са били възстановени. Сега Павел казва на коринтяните, че **наказанието** на този брат е би-

ло **достатъчно** и че не е необходимо то да продължава излишно. Във втората половина на стиха виждаме израза **„което му е било наложено от** многото" (буквален превод). Някои смятат, че „многото" означава **„мнозинството"**; други – че означава *всички с изключение на* наказания. Последните смятат, че мнението на **мнозинството** не е достатъчно при вземане на решения, свързани с църквата. Според тях там, където Божият Дух има свобода да води, трябва да има единодушие.

2:7, 8 Сега, след като братът се е покаял напълно, *коринтяните трябва да* му **простят и** да го утешат, като **го** приемат обратно в общението. Ако не направят това, има опасност братът да бъде **погълнат от прекомерна скръб,** което ще рече да се отчае, да изгуби увереност в реалността на прошката и да изпадне в дълбоко и постоянно униние и обезсърчение.

Коринтяните трябва да го **уверят** в **любовта** си **към него**, като отворят широко ръце и го приемат обратно с радост и обич.

2:9 Когато е писал на коринтяните своето Първо послание, Павел е искал да ги **познае от опит,** като им е предоставил възможността да покажат **послушност** на Господното слово, предадено им от него. Тогава той им е предложил да отделят този човек от общение с църквата. Те са направили точно това, показвайки по този начин истинско **послушание.** Сега Павел иска да ги накара да отидат една стъпка по-напред и да приемат брата обратно.

2:10 Филипс перифразира 10 стих така: „Ако вие простите на някого, бъдете сигурни, че и аз ще му простя. Доколкото съм имал да простя нещо на някого лично, аз съм му го простил като пред Христос." Павел желае светиите да знаят, че е едно с тях, когато те прощават на покаялия се грешник. Ако е имал **нещо** да прости, той наистина му го е **простил** заради коринтяните и **като в** присъствието на **Христос.**

Фактът, че това Писмо отделя толкова голямо внимание на въпроса за дисциплината в църквата, показва колко е важен той, макар и днес много често да е пренебрегван в евангелските църкви. Това е още един пример за това, как хората могат да изповядват, че вярват в боговдъхновеността на Писанията и въпреки това да откажат да им се подчинят, щом това не отговаря на техните цели.

2:11 Също както съществува опасност едно събрание да не вземе наказателни мерки, когато е призовано, така съществува и опасност то да не прости, когато съгрешилият светия се покае искрено. Сатана винаги е готов да се възползва от такава една ситуация и да приложи своите лукави методи. В първия случай той проваля свидетелството на събранието, което търпи в себе си някакъв грях; във втория – угнетява покаялия се чрез прекалено голяма скръб, ако събранието не го приеме обратно при себе си. Ако Сатана не може да унищожи чрез разврат, той ще се опита да направи това чрез прекомерна скръб, която може да обхване човека след покаянието.

Коментирайки израза **„ние знаем неговите замисли"**, Дж. Сидлоу Бакстър казва следното:

„Сатана използва всякакви стратегии, за да отвърне душите на хората от истината: сито, за да ги пресее (Лука 22:31); лукавщини (както в този случай); плевели, за да ги задуши (Мат. 13:2); хитрости, за да ги заблуди (Еф. 6:11); реване на лъв, за да ги ужаси (1 Петр. 5:8); маскировка на ангел, за да ги измами (2 Кор. 11:14), и примки, за да ги улови (2 Тим. 2:26)." [4]

2:12 Сега Павел се връща обратно на въпроса за промяната в неговите планове, за които той говори в 4 стих. Той не е отишъл в Коринт, макар че преди това е казал, че ще отиде. Предишните стихове обясняват, че апостолът се е

отказал да направи това, защото не е искал да ги посети с цел да ги порицае. В пасажа от 12 до 17 ст. Павел разказва какво точно му се е случило в този важен момент от неговото служение. Както беше споменато преди това, след като е тръгнал от Ефес, Павел се е насочил към **Троада** с надежда да се срещне там с Тит, от когото е очаквал да чуе вести от Коринт. В Троада му **се е отворила** една чудесна **врата от Господа** за проповядване на **Христовото благовестие.**

2:13 Въпреки тази златна възможност **духът** на Павел не е бил спокоен. Срещата с Тит не се е състояла. Отговорността за коринтската църква е продължавала да тежи на сърцето на апостола. Въпросът е бил: да остане ли в Троада и да проповядва Христовото благовестие, или да отиде в Македония? Решението е било взето: апостолът е заминал за **Македония.** Интересно какво са си мислели коринтяните, когато са чели тези думи? Дали са разбирали – може би малко засрамени – че точно *тяхното* поведение е било виновно за това безпокойство в живота на апостола, което го е накарало да се откаже от чудната възможност да проповядва благовестието, за да научи какво е тяхното духовно благосъстояние?

2:14 Павел никога не е победен. Където и да отиде в служението си за Христос, той винаги побеждава. За това говори и следното благодарствено възклицание: **Но благодаря на Бога, Който винаги ни води в победно шествие в Христос!** А. Т. Робъртсън казва следното:

„Без да каже нито една дума като обяснение, Павел излиза от ямата на пълното отчаяние и се издига на върха на радостта. Той се рее високо като орел и гледа с гордо презрение долината под себе си.“ [5]

Тук Павел използва един образ от триумфалните шествия на римските императори, с които те са отбелязвали своите славни победи. Обикновено, когато са се връщали у дома, те са водели пленниците след себе си и са марширували по улиците на столицата. От двете страни на колоната са вървели хора, които са носели тамян, така че неговото **благоухание** се е разнасяло навсякъде из въздуха. Павел използва тази картина, за да опише Господа като Един Завоевател, Който марширува в победно шествие от Троада до Македония, водейки апостола със Себе Си. Навсякъде, където Господ отива чрез Своите служители, има победа. Благоуханието на знанието за Христос се разнася чрез апостола на всяко място. Както казва Ф. Б. Мейър:

„Навсякъде, където те са отивали, хората са опознавали Христос по-добре: красотата на характера на Учителя е ставала по-явна. Хората са започвали да чувстват нежното благоухание, което се е разпръсквало във въздуха и което ги е привличало към Назарянина.“ [6]

И така, Павел не смята, че е преживял поражение в борбата си със Сатана, а че Господ е спечелил победа, която е разделил с Павел.

2:15 В победните шествия, които служат за основа на Павловото сравнение, благоуханието на тамяна е означавало две неща: от една страна, славна победа за римляните, а от друга – ужасна гибел за пленените. Подобно и проповядването на благовестието има две следствия, както отбелязва и апостолът. То означава едно за **„тия, които се спасяват“**, и точно обратното **„за ония, които погиват“.** За едните, тия, които го приемат, то е обещание за славно бъдеще; а за другите – предзнаменование за гибел. Но Бог се прославя и в двата случая, защото за Него то е **благоухание** на благодатта в първия случай и на справедливостта във втория. Ф. Б. Мейър описва това много добре:

„И така, когато се каже, че ние можем да бъдем за Бога Христово благоухание, това означава, че трябва да живеем така, че да припомняме на Бога какъв е бил Исус в морално отношение. Тоест, наблюдавайки ни ден след ден, Бог трябва да

вижда в нас Исус и да си припомня (по човешки казано) Неговия благословен живот, който е бил даден като принос и жертва на Бога, за да бъде благоухание пред Него." [7]

2:16 За спасените християните **са „животворно ухание"**, но за погиващите – **„смъртоносно ухание, което докарва смърт".** Ние сме това, което Филипс нарича „освежителното ухание на самия живот", носещи живот на тези, които вярват, и „смъртен мирис на погибел" на онези, които отказват да повярват. Този двустранен резултат е илюстриран по много красив начин чрез едно събитие от СЗ. Когато Божият ковчег е бил хванат от филистимците, той е носел смърт и разрушение, докато е бил сред тях (1 Царе 5). Но когато е бил занесен в къщата на Овид-едом, той е донесъл благословение и благополучие както на него, така и на целия му дом (2 Царе 6:11). Разсъждавайки върху огромната отговорност на проповядването на едно послание с такива сериозни последствия, Павел не може да не запита: **„И за това дело кой е способен?"**

2:17 Връзката между 16 и 17 ст. става още по-ясна, когато се добавят думите „ние сме" [способни]. Кой е способен на това? Ние сме [способни], защото **не... изопачаваме Божието слово.** (Но това все пак трябва да се разглежда във връзка с 3:5, където Павел казва, че неговата способност е от Бога.) **Мнозината**[8] са учителите на юдеизма, които се опитват да отчуждят коринтяните от апостола. Какви са тези хора? За тях Павел казва, че те са мъже, които продават на безценица, спекулират или търгуват с **Божието слово.** Те правят това с користни цели, защото се опитват да превърнат служението в доходна професия. Думата, преведена тук като **„изопачават"**, се използва и за означаване на действието на хората, които подправят виното, като му добавят нещо. И така, тези лъжеучители се опитват да подправят Божието слово, като добавят към него своите собствени учения. Така например те се опитват да смесят закона с благодатта.

Павел не е човек, който подправя или търгува с Божието слово. Той описва своето служение с четири забележителни характеристики. *Първата* е **„искреността".** Това означава „прозрачност". Неговото служение е честно. В него няма никаква хитрина или увъртане. Всичко е изложено на показ. Робъртсън дава следното хумористично обяснение на този израз: „Ягодите на Павел са еднакво добри както на повърхността, така и на дъното на кошницата."[9]

Втората е, че неговото служение е **„като от Бога".** С други думи, всичко онова, което той говори, е **от Бога.** Бог е източникът на неговото послание и на силата, за да го разгласява. *Освен това* неговото служение е служение, което той извършва **„пред Бога".** Това означава, че апостолът служи на Господа със съзнанието, че **Бог** винаги го гледа. Той има истинско чувство за отговорност пред Бога и съзнава, че нищо не може да се скрие от Неговите очи. *И последната* характеристика на неговото служение е, че когато говори, апостолът **говори искрено... в Христа.** Това означава, че той говори в името на **Христос**, с властта на **Христос** и като говорител на **Христос**.

Г. Пълномощията на Павел за служението (3:1-5)

3:1 Когато във втората половина на 2:17 апостолът използва четири отделни израза, за да опише своето служение, той съзнава, че на някои, и особено на неговите критици, това може да прозвучи като хвалба. Затова той започва тази глава с въпрос: **„Пак ли започваме да се препоръчваме?"** Думата **„пак"** не означава, че преди малко той се е препоръчвал. Тя по-скоро означава, че апостолът е бил *обвинен* в това и че сега очаква повторение на това обвинение.

„Или имаме нужда, както някои, от препоръчителни писма до вас или от вас?“ Изразът **„както някои“** се отнася до лъжеучителите, за които се говори във 2:17. Те са дошли в Коринт с **препоръчителни писма** може би от Ерусалим. И вероятно, когато са си заминавали от Коринт, те са носели **препоръчителни писма** и от събранието в Коринт. Християните от ранната църква са използвали препоръчителни писма при пътуване от едно място на друго. Апостолът няма за цел да прекъсне тази практика, а само казва по един много умел начин, че *единственото* нещо, което е било препоръчително в тези лъжеучители, са били тези писма! Те не са били в състояние да предложат никакви други пълномощия.

3:2 Юдейските учители, които са дошли в Коринт, са се усъмнили в апостолската власт на Павел. Те са отрекли, че той е истински Христов служител. Може би те са насаждали тези съмнения в умовете на християните, за да ги накарат да поискат и от апостол Павел някакво препоръчително писмо при следващото му посещение. Но нима той се нуждае от такова писмо? Нима той не е дошъл в Коринт, когато те са били езически идолопоклонници? Нима не ги е довел до Христос? Нима Господ не е подпечатал неговото служение, като му е подарил скъпоценни души в Коринт? Ето това е отговорът: самите коринтяни са Павловото **писмо, написано в** неговото сърце, но **узнавано и прочитано от всички човеци.** В неговия случай не е необходимо писмо, написано с писалка и мастило, защото те са плодовете на неговото служение, запазени в неговата обич. И не само това, но те са **узнавани и прочитани от всички човеци,** защото за тяхното обръщение се знае в цялата област. Хората са усетили промяната в коринтяните, защото те са се обърнали от идолите към Бога и вече живеят живот, отделен от света. Те са свидетелството за небесното служение на Павел.

3:3 На пръв поглед 3 ст. като че ли противоречи на 2 стих. В него Павел казва, че коринтяните са негово писмо, а тук – че са **Христово писмо.** Там той казва, че писмото е написано в неговото сърце; а тук, във втората половина на 3 ст. – че Христос е написал това писмо на сърцата на самите коринтяни. Има ли някакво обяснение за тези противоречия? Обяснение има, и то е, че във 2 ст. Павел заявява, че коринтяните са неговото препоръчително писмо, докато в 3 ст. дава обяснението за това. Може би ще видим тази връзка по-ясно, ако съединим двата стиха, както следва: „Вие сте нашето писмо... защото **става явно,** че сте **Христово писмо.“** С други думи, коринтяните са Павловото препоръчително писмо, защото на всички става ясно, че Господ е извършил милостиво дело в техния живот. Всички разбират, че те са християни. И тъй като Павел е човешкият инструмент, който ги е довел до Господа, те са неговите пълномощия. Това е и смисълът на израза **„произлязло чрез нашето служение“**. Господ Исус е Този, Който е извършил това дело в техния живот, но Той го е извършил чрез служението на Павел.

И докато препоръчителните писма, които използват враговете на Павел, са написани **с мастило,** Павловото писмо е написано **„с Духа на живия Бог“** и следователно е божествено. Мастилото, разбира се, подлежи на изпаряване, изтриване и изчезване, но писмото, което **Духът... на Бога** пише на човешкото сърце, остава завинаги. След това Павел казва, че Писмото на Христос е написано **не на плочи от камък, а на плочи,** които са **от плът.** Хората, които посещават Коринт, не могат да видят писмото на Христос, написано на някой голям паметник в центъра на града, тъй като то е написано в сърцата и живота на коринтските християни.

Когато Павел противопоставя **плочите от камък** на **плочите от плът,** едва ли има съмнение, че той мисли за разли-

kата между закона и благовестието. Законът, разбира се, е бил написан на kаменни плочи на Синайската планина, но при благовестието Бог осигурява подчинение чрез посланието на благодатта и любовта, което е написано в човешките сърца. Павел възнамерява да разгледа този въпрос по-късно в по-големи подробности, затова тук само го споменава.

3:4 Когато виждаме убедеността, с която Павел говори за своето апостолство и служението, което Господ му е поверил, ние се изкушаваме да го запитаме: „Как можеш да говориш толкова убедено за такова нещо, Павле?" Отговорът на този въпрос е даден в 4 стих. Защитата на неговото апостолство само изглежда като лична хвалба, но изобщо не е такава. Тук той казва, че неговата увереност е увереност **спрямо Бога,** тоест увереност, която може да устои на Божия изпитателен поглед. Павел няма никаква увереност нито в себе си, нито в собствените си способности, но намира доказателство за истинността на своето служение **чрез Христос** и в делото, което Христос е извършил в живота на коринтяните. Огромната промяна в живота на коринтяните е препоръката на апостола.

3:5 Тук отново Павел отхвърля каквато и да било своя лична способност, която би могла да му даде правото да се счита за апостол на Исус Христос. Силата за неговото служение **не** идва **от** него, **а** от горе. Апостолът не търси почит за себе си. Той разбира, че ако **Бог** не го беше направил способен за служение, сам по себе си той нищо нямаше да може да направи.

Д. Сравнение между Стария и Новия Завет (3:6-18)

3:6 След обсъждането на въпроса за *неговите собствени* пълномощия и способност за служение, Павел сега се впуска в едно продължително описание на самото служение. В следващите стихове апостолът прави сравнение между стария завет (закона) и **новия завет** (евангелието). Той има основателна причина да направи това точно сега. Онези, които го критикуват толкова яростно в Коринт, са учители на юдейската религия. Това са хора, които се опитват да смесят закона с благодатта. Те учат християните, че за да могат да бъдат напълно приети от Бога, трябва да съблюдават някои неща от Мойсеевия закон. Следователно апостолът си поставя за цел да покаже превъзходството на новия завет в сравнение със стария. Той започва своето описание, като казва, че Бог го е направил способен като служител на **новия завет.** Заветът е едно обещание, съглашение или договор. Старият завет е юридическата система, дадена от Бога на Мойсей. При него условието за благословение е било послушанието. Това е един завет на дела, едно съглашение между Бога и човека, според което, ако човекът изпълни своята част, Бог също ще изпълни Своята. Но тъй като е зависел от човека, този договор не е могъл да произведе правда. **Новият завет** е евангелието. При него Бог се задължава да благослови човека безусловно по Своята благодат чрез изкуплението, което е в Христос Исус. Новият завет зависи от Бога, а не от човека. Затова той е в състояние да осъществи това, което Старият Завет никога не беше в състояние да направи.

Павел прави няколко впечатляващи сравнения между закона и евангелието. Той започва с първото, като в 6 стих казва: **не на буквата, но на Духа, защото буквата убива, а Духът,** или **духът** (според бележката под линия в НВПБ-КДж) **оживотворява.** Едно най-общо тълкуване на този стих е, че ако човек вземе външното, буквалното звучене на Писанията и се опита да се подчини на буквата, а не на цялостния дух на пасажа, то вместо да му помогне, това ще му навреди. Пример за това са фарисеите. Те педантично спазват даването на

десятъка до най-малки подробности, без да показват никаква милост и любов към хората (Мат. 23:23). И макар че това тълкуване може да бъде едно валидно *приложение* на този пасаж, то не е истинското *тълкуване.* В 6 ст. под *„буквата"* трябва да се разбира Моисеевият закон, а под *„духа"* – евангелието на Божията благодат. Когато Павел казва, че **буквата убива,** той говори за служението на закона. Законът осъжда всеки, който не успее да изпълни неговите свети изисквания. „Чрез закона става само познаването на греха" (Рим. 3:20). „Проклет всеки, който не постоянства да изпълнява всичко, писано в книгата на закона" (Гал. 3:10). Според Божиите намерения законът никога не е трябвало да бъде средството за даване на живот. Неговото предназначение е да дава познание за грях и да изобличава в грях. Новият завет тук е наречен „дух". Той представлява духовното изпълнение на образите и сенките от Стария Завет. Това, което законът изисква, но никога не може да произведе, сега се изпълнява от евангелието. Дж. М. Дейвис прави следното обобщение:

„Това служение на „буквата", която убива, се илюстрира чрез смъртта на трите хиляди души, убити на Синайската планина при даването на Стария Завет; а служението на Духа, Който оживотворява, се илюстрира чрез спасението на трите хиляди души в Деня на Петдесетница." [10]

3:7 Текстът на 7 и 8 ст. продължава да развива сравнението между двата завета. Тук апостолът сравнява славата, която съпътства даването на закона, със славата, свързана с евангелието. В 3 и 4 гл. думите **„слава"** и **„славен"** се срещат седемнадесет пъти. Старият Завет се нарича **„служението на онова, което докарва смърт, написано с букви, издялани на камък".** Това може да се отнася само до десетте заповеди. Те докарват смърт на всеки, който не ги спазва (Изх. 19:13). Павел не казва, че няма слава, свързана с даването на закона. Това въобще не е така. Даването на десетте заповеди на Моисей от Бога на Синайската планина е придружено с велики изяви на божествено присъствие и сила (Изх. 19). От самото общение на Моисей с Бога лицето му е блестяло като отражение на Божието величие. Поради тази причина **израилевите синове не са могли да гледат Моисей в лице заради блясъка на лицето му.** Той е бил прекалено силен за тях, за да могат да гледат лицето на Моисей непрекъснато. След това обаче Павел добавя многозначителните думи **„който преминаваше".** Това означава, че светлото блестене на лицето на Моисей не е било постоянно, а само една временна, преминаваща слава. Духовното значение на това явление е, че **славата** на стария завет е временна. Законът има една определена функция. Той е бил даден, за да изяви греха. Той е показал светите изисквания на Бога и в този смисъл е бил славен. Но той е бил даден до времето на Христос, Който е изпълнението на закона за всички, които вярват (Рим. 10:4). Законът е *сянката;* Христос е *същността.* Той е образът на по-добрите неща, които идват след това и които намират своето изпълнение в Спасителя на света.

3:8 И така, ако законът наистина има такава слава, колко **по-голяма слава** ще има **служението на Духа?** Изразът **„служението на Духа"** се отнася до евангелието. Божият Дух работи чрез проповядването на евангелието и от Своя страна се дава на онези, които получават благата вест за спасението. Спомагателният глагол **„ще"** в **„ще бъде служението на Духа"** не изразява бъдеще време, а неизбежно следствие. Ако единият факт или условие съществува, другият **ще** последва със сигурност.

3:9 Тук старият завет е наречен **„служението на онова, което докарва осъждане".** Това е резултатът. Законът докарва **осъждане** на всички, тъй като нито един човек не може да го спази съвър-

шено. И все пак с него е свързана известна слава. Той има истинска цел и истинска полза за онова време. Но **„служението на онова, което докарва правда, го надминава“.** Ходж казва така: „Служението на правдата е такова служение, чрез което хората се оправдават и следователно – освобождават от осъждението, докарано върху тях от закона.“[11] Славите на евангелието не са слави, които се харесват на очите, а дълбоки и трайни превъзходства, които се харесват на духа. Славите на Голгота далеч надвишават славите на Синайската планина.

3:10 Макар и законът да **е бил прославен** в известен смисъл, когато го сравним с *новия* завет, ще видим, че той изобщо **не е бил прославен**. Този стих изразява едно голямо противопоставяне, показвайки ни, че когато поставим двата завета един до друг, единият напълно засенчва другия – тоест че новият завет надминава стария. А. Т. Робъртсън казва така: „По-голямата слава засенчва по-малката. Най-малкото в едно отношение изглежда, че старият завет няма никаква слава, и това е поради свръхизобилстващата слава на новия.“[12] А коментарът на Дени е следният: „Когато Слънцето свети с най-голямата Си сила, в небето няма друга слава.“[13]

3:11 „Защото, ако това, което преминаваше, бе със слава, то много по-славно (буквално: „по-славно в славата“) **е трайното.“** Обърнете внимание на двата предлога: *„със“* и *„в“*. Идеята тук е, че даването на закона е било съпровождано от слава, докато при Новия Завет славата е негово присъщо качество. Славата само е съпътствала даването на закона, докато евангелието на Божията благодат е **славно** *само по себе си.*

Този стих също така противопоставя преходния, временен характер на закона на постоянния характер на евангелието. **„Това, което преминаваше“**, може да се отнася само до десетте Божии заповеди – „служението на онова, което докарва смърт, написано с букви издялани на камък“ (7 ст.). Следователно този стих опровергава твърденията на адвентистите от седмия ден, които казват, че церемониалният закон е отменен, но законът на десетте Божии заповеди не е.

3:12 Надеждата, за която Павел говори тук, е твърдото убеждение, че славата на евангелието никога няма да помръкне или да изчезне. Това негово твърдо убеждение му дава дързновение да говори словото с **голяма откровеност.** Той няма какво да крие, няма нужда да използва покривало. В много от съвременните религии съществуването на тайнства се приема като нещо естествено. Всеки новопо̀вярвал трябва да бъде въведен в тези дълбоки тайни, да преминава от едно едно духовно ниво на друго. Но с евангелието не е така. При него всичко е открито и ясно. Евангелието говори просто и с пълна увереност за неща като спасението, Триединството, рая и ада.

3:13 „И не сме като Мойсей, който туряше покривало на лицето си, за да не могат израилтяните да гледат изчезването на това, което преминаваше.“ Фонът на 13 ст. е от Изход 34:29-35. Там ние научаваме, че когато е слизал от Синайската планина, след като е бил в присъствието на Господа, Мойсей не е знаел, че лицето му е блестяло. Израилтяните са се страхували да се приближат до него заради славата на неговото лице. Но той ги е повикал да се приближат и те са се подчинили. След това Мойсей им е дал като заповеди всичко, което Господ му е казал. В Изход 34:33 четем следното: „И когато Мойсей свърши говоренето си с тях, тури на лицето си покривало.“ Във 2 Коринтяни 3:13 апостолът обяснява защо Мойсей е направил това. Той е сложил на лицето си покривало, **за да не могат израилтяните да гледат изчезването на това, което преминаваше.** Славата на неговото лице е била една изчезваща слава. С други думи, законът, който Бог му е дал, е имал преход-

на слава. Тя е преминавала дори в този момент и Мойсей не е искал те да видят нейното **изчезване.** Мойсей е искал да скрие не толкова самата слава, колкото нейното *отминаване*. Ф. У. Грант описва това много красиво: „Славата на лицето на Мойсей трябва да отстъпи пред славата на едно Друго Лице.“[14] Това е станало с идването на Господ Исус Христос. В резултат на това служителят на новия завет не трябва да крие лицето си. Славата на евангелието никога няма да помръкне или да изчезне.

3:14 „Но техните умове бяха заслепени.“ Децата на Израел не са разбирали истинското значение на действието на Мойсей. Така е било с еврейския народ през всичките следващи векове. Дори по времето, когато Павел е пишел това Послание, те все още са се държали за закона като за средство за спасение и не са желаели да приемат Господ Исус Христос.

„Защото и до днес, когато прочитат Стария Завет, същото покривало остава.“ С други думи, когато евреите четат **Стария Завет,** те не откриват тайната, която Мойсей е скрил от техните предци под **покривалото.** Те не разбират, че славата на закона е преходна и че законът е намерил своето изпълнение в Господ Исус Христос.

„Това покривало се отмахва* в Христос.“ Думите *„това покривало“* са написани в курсив (добавени от преводачите), като някои хора предполагат, че тук *не* става въпрос за покривалото, а за *стария завет,* който се отмахва в Христос. Едно по-вероятно тълкуване е, че *трудността за разбирането на* **Стария Завет** изчезва, когато един човек дойде при Христос. Ходж изразява тази мисъл по следния начин:

„Старозаветните Писания са разбираеми само когато се разглеждат като Писания, които предсказват и предварително изобразяват Христос. Знанието за Христос... отмахва покривалото от Стария Завет.“ [15]

* Според текста на НВПБКДж. – Бел. на прев.

3:15 Тук стилистичният похват търпи леко изменение. В старозаветната илюстрация покривалото е върху *лицето* на Мойсей, а тук се говори за **едно покривало, което лежи на** *сърцето* на еврейския народ. Този народ все още се опитва да постигне правда на принципа на *вършенето,* без изобщо да разбира, че делото вече е *извършено* от Спасителя на Голготския кръст. Опитва се да спечели спасение чрез лични заслуги, без да разбира, че законът напълно го осъжда и че единственото нещо, което трябва да направи, е да потърси милост и благодат от ръцете на Господ Исус Христос.

3:16 „Израил“ може да означава *отделния* юдеин, а може да означава и народа *като цяло.* Когато и отделният юдеин, и народът като цяло **се обърнат към Господа** и приемат Исус като Месия, тогава **покривалото се снема** и неяснотата изчезва. Тогава ясно заблестява светлината на истината, че всички образи и сенки на закона намират своето изпълнение във възлюбения Божий Син – Месията на Израел. Ако става въпрос за Израел *като цяло,* тогава стихът сочи към един ден, който все още предстои, когато вярващият остатък от народа ще се обърне **към Господа,** както е пророкувано в Римляни 11:25, 26, 32.

3:17 Павел ясно посочва, че Христос е ключът към СЗ. Тук той повторно подчертава тази истина, като казва: **„А Господ е Духът.“** Повечето версии, включително и НВПБКДж, изписват **Духът** с главна буква, имайки предвид Светия Дух. Но контекстът предполага, че Господ е духът на СЗ, също както „духът на пророчеството е да свидетелстваме за Исуса“ (Откр. 19:10). Всички образи и сенки в СЗ намират своето изпълнение в Христос. **„Където е Господният Дух[16], там е свобода.“** Това означава, че навсякъде, където Исус Христос е признат за Господ или Йехова, **има свобода** – свобода от робството на закона,

свобода от неяснотата при четенето на Писанията и свобода да гледаме Неговото лице без покривало.

3:18 В Стария Завет единствен Мойсей е могъл да види Господната слава. В Новия Завет **ние всички** имаме привилегията **да гледаме... Господната слава.** Лицето на Мойсей е трябвало да носи покривало, след като е свършил говоренето си с хората, но нашето **лице** може да бъде **открито.** Ние можем да вървим с **открито** лице, като изповядаме и изоставим греха и като бъдем съвършено честни спрямо Бога и спрямо себе си. Както каза веднъж един ветеран-мисионер в Индия, ние трябва да „отхвърлим покривалата на греха, на преструвката, на театралниченето, на използването на всякакви маски, опити за компромис и полумерки, на казването на „да" и „не" едновременно."

Следващата стъпка е **да гледаме като в огледало Господната слава. Огледалото** е Божието слово. В Библията ние виждаме Господ Исус изявен в цялото Си великолепие. Ние все още не Го виждаме лице в лице, а само отразен в словото.

Забележете обаче, че това, което гледаме, е не друго, а **Господната слава.** Тук Павел не мисли толкова за моралната красота на Исус като Човек тук, на земята, колкото за Неговата настояща слава на мястото Му отдясно на Бога в небето. Както посочва Дени, славата на Христос се състои в това,

„...че Той участва в трона на Отца; че е Глава на църквата; че притежава и дава цялата пълнота на божествената благодат; че е идещият Съдия на света, че е Покорителят на всяка враждебна сила, че е Застъпникът за Своите Си... накратко казано – че е носителят на всичко велико, което принадлежи на Неговия царствен ранг." [17]

Когато гледаме славата на възкръсналия, възнесен и възвеличен Господ Исус Христос, **ние биваме преобразявани в същия образ.** В това, с една дума, се крие тайната на християнската святост – в гледането на Христос. Не в гледането на себе си, защото това носи само поражение, нито в гледането на другите, защото това носи само разочарование, а в гледането на **Господната слава,** защото тогава ние ставаме все повече и повече като Него.

Този чудесен процес на преобразяване става **„от слава в слава",** тоест от една степен на **слава** в друга. Това не е въпрос на мигновена промяна. Няма такава *опитност* в християнския живот, която да може за един миг да произведе Неговия образ в нас. Това е процес, а не еднократно преживяване. Това не е отминаващата слава на закона, а една непрекъснато растяща слава.

Силата за този чуден процес е Светият Божий Дух: **„... както от Духа Господен."** Когато ние гледаме Господа на славата, когато Го изучаваме, наблюдаваме, съзерцаваме с възхищение, **Духът Господен** изработва в нашия живот чудото на непрекъснато растящото съответствие на Христос.

Дарби описва това преобразяване на Стефан по следния начин:

„Ние го виждаме в Стефан в момента, в който го убиват с камъни и в който той поглежда нагоре и вижда Божията слава и Исус. Христос беше казал: „Отче, прости им, защото не знаят какво правят." Видението на Исус в Божията слава предизвиква у Стефан молитвата: „Господи, не им считай тоя грях." Също така на кръста Христос беше казал: „Отче, в Твоите ръце предавам духа Си." Сега Стефан казва: „Господи Исусе, приеми духа ми." Така ние виждаме как Стефан е преобразен в Христовия образ." [18]

Да видим сега по какво славата на новия завет превъзхожда славата на стария. Докато при стария завет само един човек е имал тази слава на лицето си, днес тя е купената с кръв привилегия на *всяко* Божие дете. Освен това, вместо да отразяваме Божията слава само на лицата си, в Новия Завет **всички ние биваме преобразявани** (букв. *претърпява-*

ме метаморфоза) **в същия образ от слава в слава, също като от Господния Дух.** Докато лицето́ на Мойсей е отразявало славата, нашите лица излъчват славата отвътре.

Така Павел завършва своето доста тайнствено и дълбоко духовно изложение за новия завет и сравнението му със стария.

Е. Задължение за проповядване на ясно благовестие (4:1-6)

4:1 В първите шест стиха на 4 глава Павел подчертава сериозната отговорност на всеки Христов служител за изясняването на евангелието. При проповядването на евангелието не може да има никакво покривало, нищо скрито или тайно. Всичко трябва да бъде ясно, честно и открито.

Преди Павел е говорил за чудния начин, по който Бог му е дал да бъде способен служител на новия завет. Той продължава мисълта от това място. Осъзнаването на огромната важност на християнското **служение** предпазва човек като Павел от **обезсърчаване.** Разбира се, в християнското служение има много неща, които могат да ни обезсърчат или потиснат, но Господ дава милост и благодат, които винаги помагат, когато има нужда. По този начин, независимо от разочарованията, насърченията винаги са по-големи.

Павел **не се обезсърчава.** Той не се плаши, а действа смело пред лицето на препятствия, които изглеждат непреодолими.

4:2 Филипс ни предлага една живописна перифраза на 2 стих:

„Ние не използваме никакви скрити-покрити неща, никакви хитрини, никакви нечестни манипулации с Божието Слово. Ние говорим чистата истина и така препоръчваме себе си на съвестта на всеки човек пред Бога."

Тук несъмнено апостолът отново мисли за лъжеучителите, които са били навлезли в коринтската църква. Техните методи са същите като методите, използвани винаги от силите на злото, а именно – срамни насърчения към грях, хитро изкривяване на истината, използване на лъжливи доводи и подправяне на Божието слово. Във връзка с последния израз (**„нито изопачаваме Божието слово“**) трябва да кажем, че Павел несъмнено намеква за любимото занимание на тези хора – смесването на закона с благодатта.

Методите на апостола са съвсем различни. Те са описани със следните думи: **„... но като изявяваме истината, препоръчваме себе си на съвестта на всеки човек пред Бога.“ Изявяването на истината** може да приеме две форми. От една страна, ние изявяваме **истината,** като я изказваме по един ясен и разбираем начин. От друга, ние я изявяваме, като я живеем в живота си пред другите, така че те да могат да я видят осъществена на практика. Павел използва и двата начина. Той проповядва евангелието и му се подчинява в собствения си живот. Правейки това, той препоръчва себе си **„на съвестта на всеки човек пред Бога“.**

4:3 Тук апостолът подчертава каква огромна грижа носи всеки човек, който изявява благовестието на хората както на теория, така и на практика. Ако **благовестието е покрито** или скрито за някои, това със сигурност не е по вина на Бога, нито по вина на Павел. И въпреки това, дори когато пише тези думи, Павел съзнава, че има хора, които просто не искат да разберат благовестието. Кои са тези хора? Това са **„тия, които погиват“.** Защо тези хора са така заслепени? Отговорът на този въпрос ни се дава в следващия стих.

4:4 Виновникът за това заслепение е Сатана. Тук той е наречен **„богът на тоя свят“.** Сатана е успял да сложи покривало на ума на невярващите и ще ги държи във вечна тъмнина, **за да не би... да ги озари светлината на благовестието на славата на Христос** и те да се спасят.

Слънцето в нашата физическа вселена винаги свети. Ние не винаги го виждаме, но причината, за да не го виждаме, е, че между него и нас има някаква бариера. Същото е и с благовестието. **Светлината на благовестието** винаги свети. Бог винаги иска да свети в сърцата на хората. Но Сатана слага различни бариери между невярващите и Бога. Такава бариера може да бъде облакът на гордостта или на бунта, облакът на собствената правда и на хиляди други неща. Целта на всички тях е да препречат пътя на **светлината на благовестието,** за да не се вижда от човека. Сатана просто не иска хората да се спасят.

Благовестието говори за **Христос в слава.** Пред очите на вярващия застава не Дърводелецът от Назарет, застава не и Христос, разпънат на срамния кръст. Пред очите на вярващия застава Господ Исус Христос, Който умря, беше погребан, възкръсна отново и застана завинаги отдясно на Бога в небето. Той е обектът на вярата на християнина – прославеният Божий Син в небето.

4:5 Този стих съдържа едновременно най-лошата и най-добрата тема за един проповедник. Най-лошата тема на една проповед сме **самите ние,** докато най-добрата е *Христос Исус,* нашият *Господ.*

Очевидно юдейските учители са обичали да проповядват за себе си, но апостол Павел се разграничава от тях. Той не иска да губи времето на хората, като проповядва за такова недостойно нещо. Обектът на неговите проповеди е **Христос Исус като Господ.** Апостолът желае да доведе хората до едно място, където те ще пожелаят да преклонят глава пред Исус Христос и да Му отдадат почит като на Господар на техния живот. Апостолът представя своите съслужители като **„слуги заради Исуса“,** като по този начин успешно поставя както себе си, така и своите другари сърабoтници на заден план. Те са само слуги, готови да помогнат на хората по всякакъв начин, за да ги доведат при Господ Исус.

4:6 Тук Павел сравнява обръщението на един грешник с изгряването на светлината в зората на сътворението.

Най-напред **Бог е заповядал на светлината да изгрее от тъмнината.** Той е казал: „Да бъде светлина.“ И е станало светлина (Бит. 1:3). Сега Павел казва, че Същият Този **Бог,** Който първоначално **е заповядал на светлината да изгрее от тъмнината, е изгрял и в нашите сърца.** Каква красота! При първото творение Бог е *заповядал* на светлината да изгрее, а в новото творение Сам **Бог** изгрява в **нашите сърца!** Колко по-интимно е това!

Събитията от началото на Битие 1 са образ на това, което става в новото творение. Първоначално Бог е създал човека като невинно същество. Но след това е дошъл грехът, и с него – ужасната тъмнина.

При проповядването на евангелието Божият Дух се носи над сърцето на човека така, както се е носел над бездната при първоначалното сътворение. След това Бог изгрява в сърцето на човека, показвайки му, че той е виновен грешник и има нужда от Спасител. „Както материалното творение в Битие започва със светлината, така и духовното творение започва с нея. Бог „огрява в сърцата ни“ чрез Светия Дух и така започва духовният живот.“ (Избрано)

По-нататък в стиха се обяснява защо **Бог изгрява в нашите сърца.** В ПБКДж и НВПБКДж се казва: **„... за да се даде светлината на познаването на Божията слава в лицето на Исус Христос.“** Това звучи като че ли Бог има за цел само да *ни даде* **светлината на познанието на Божията слава.** Но в своя Нов Превод на Библията Дж. Н. Дарби предлага една много важна промяна на този стих: „... за *просветляването* с познанието на Божията слава в лицето на Исус Христос.“ С други думи, Бог не изгрява в нашите сърца само за **да ни даде** това **познание,** а за

да може чрез нас това познание да *просветли другите.* „Ние не сме крайните точки на благословенията, а канали, през които тези благословения стигат до другите." (Избрано)

Една библейска илюстрация на тази истина е животът на самия Павел. Бог е изгрял в неговото сърце по пътя за Дамаск. Тогава Павел е разбрал, че Този, Когото той е мразел и за Когото е мислел, че лежи погребан в един юдейски гроб, е Господ на славата. От този ден нататък той е започнал да разпространява **светлината на познаването на Божията слава,** която се намира **в лицето на Исус Христос.**

Ж. Земен съд с небесно предназначение (5:1-10)

4:7 След като е описал задължението за ясното проповядване на евангелието, сега апостол Павел започва да описва човешкия инструмент, на който е поверено това чудесно съкровище. **Съкровището** е славното послание на благовестието. **Пръстният съд** е чупливото човешко тяло. Разликата между двете е огромна. Благовестието е като безценен диамант, който свети с ярка светлина, накъдето и да го обърнеш. И този изящен и скъпоценен диамант е поставен в един чуплив пръстен съд!

Съдове пръстни, крехки, трошливи,
криещи скъпо, безценно Богатство,
небесно съкровище, светещо ярко,
Христос, изявен чрез Своите светии.

Съдове счупени, слаби и грозни,
носещи вест блага през вековете,
вест за богатства, дадени щедро,
вест за Божия Дар –
Христос разпнат.

Нека да бъдем съдове прости,
съдове нежни, невзрачни и грозни,
стига да бъдем за Бога по-свети,
пълни с Христос и само със Него.

Кое от земята е по-славно
от Славата?
Кое от човека е по-ярко
от Светлината?
Ние сме съдове счупени, празни,
но светим с Христос
като факли запалени.

Тр. Франсис Бивън

Защо Бог е направил така, че **това съкровище** да бъде поставено **в пръстни съдове? „За да се види, че превъзходната сила е от Бога, а не от нас."** Бог не желае хората да прославят човешкия инструмент, а Неговата сила и величие. Затова Той умишлено поверява посланието на благовестието на слабите, често пъти невзрачни човешки същества. Всичката хвала и слава трябва да принадлежат на Създателя, а не на създанието.

Каква голяма тайна радост крие
задачата, която надвишава
нашта власт!
Така прославата, която се открива,
принадлежи на Бога, не на нас.

Хаутън

Джаует казва следното:

„Има нещо неестествено, когато сандъкът е по-ценен от съкровището, което е скрито в него, или когато кутийката е много по-красива от скъпоценния камък, който е поставен в нея. Има нещо ненормално, когато рамката привлича по-голямо внимание от картината или когато сервизът предизвиква по-голямо възхищение от ястието. Има нещо мъртво в християнското служение, когато „превъзходството на силата" е от нас, а не от Бога. Такова превъзходство е нетрайно. То ще повехне бързо като зелената трева и ще бъде забравено." [19]

Когато е писал 7 стих, Павел без съмнение е мислел за събитието, описано в Съдии 7 глава. Там се казва, че Гедеон е снабдил своите мъже с тръби, празни водоноси и факли, скрити във водоносите. При определения сигнал мъжете е трябвало да засвирят с тръбите и да счупят водоносите. Със счупването на водоно-

сите факлите са започнали да светят с пълна сила. Това е ужасило техните врагове, които са си помислили, че ги преследва огромна армия, а не някакви си триста мъже. Поуката е следната: също както при Гедеоновата армия светлината на факлите е могла да се види само след счупването на водоносите, така и благовестието може да засвети чрез нас в цялото си великолепие само когато ние, като човешки инструменти, бъдем пречупени и предадени изцяло на Господа.

4:8 По-нататък апостолът обяснява, че тъй като съкровището е поверено на земни съдове, на външен вид ние създаваме впечатление за поражение, докато всъщност имаме победа. Погледнато отвън, ние сме слаби, докато всъщност сме несравнимо силни. Когато Павел казва **„угнетявани сме отвсякъде, но не сме утеснени"**, той има предвид, че е **притискан** непрекъснато от противници и трудности, но не е напълно възпрепятстван да проповядва благовестието даром.

„В недоумение сме, но не до отчаяние." От човешка гледна точка Павел често пъти е в неизвестност дали неговите трудности ще се разрешат, но в края на краищата Господ никога не го оставя да стигне до **отчаяние.** Той никога не е притискан дотолкова, че да не може да излезе от затруднено положение.

4:9 „Гонени сме, но не оставени." Понякога той чувства горещия дъх на своя враг в тила си, но Господ никога не го оставя на неговите врагове. **„Повалени сме, но не погубени."** Павел много пъти е сериозно „раняван в боя", но Господ отново го вдига, за да продължи да разнася чудната вест на евангелието.

Новият коментар на Библията перифразира 8 и 9 стих по следния начин: „Притискани сме отвсякъде, но не сме съкрушени; не знаем какво да правим, но никога не сме оставени без надежда; преследвани сме от всички, но от Бога не сме изоставени; често сме повалени, но никога не сме унищожени."

Тук бихме могли да се запитаме: „Защо Господ е допуснал Неговият слуга да премине през такива проверки и изпитания? Нима той нямаше да Му служи по-добре, ако пътят му беше свободен от всякакви пречки?" Този пасаж в Писанията обаче ни учи на точно обратното: Бог, в Своята чудесна мъдрост, смята за подходящо да позволи Неговите служители да бъдат докоснати от болести, мъки, тегла, гонения, трудности и бедствия. Трябва да стане така, че пръстните съдове да бъдат счупени и светлината на благовестието да засвети ярко.

4:10 Животът на Божия служител представлява едно постоянно **умиране.** Също както Сам **Господ Исус** е бил непрекъснато изложен на насилие и преследване в Своя живот на земята, така и тези, които Го следват по Неговите стъпки, се сблъскват със същото отношение. Това е пътят на победата. Когато ние умираме така всеки ден, благословението идва върху другите.

Само по този начин животът на Исус може да се изяви в нашите тела. **„Животът на Исус"** тук означава не толкова Неговият живот като Човек на земята, колкото Неговият настоящ **живот** като възвисения Божий Син в небесата. Как би могъл светът да види живота на Христос, когато днес Той не присъства в света лично или физически? Отговорът е, че когато ние, християните, страдаме в служението за Господа, Неговият живот **се изявява в нашите тела.**

4:11 Идеята за **живот** от **смъртта** продължава и в 11 стих. Тя е един от найдълбоките принципи на нашето съществуване. Месото, което ядем и чрез което живеем, идва посредством смъртта на животните. Същото е и в духовното царство. „Кръвта на мъчениците е семето на църквата." Колкото повече църквата е преследвана, оскърбявана, гонена и наранявана, толкова повече християнството се разпространява.

И все пак ние трудно приемаме тази истина. Когато върху един Божий служител се упражни насилие, той обикновено мисли за него като за трагедия. А всъщност това не е изключение, а обичайният начин, по който Бог действа. Постоянното излагане **на смърт заради Исус** е небесният начин, по който **животът на Исус** се **изявява в нашата смъртна плът.**

4:12 Тук апостолът обобщава това, което е казал досега, като напомня на коринтяните, че те са получили **живота** не по друг начин, а чрез неговите непрекъснати страдания. За да може изобщо да отиде в Коринт, Павел е трябвало да изтърпи неизговорими страдания. Но това не е било безсмислено, тъй като коринтяните са се доверили на Господ Исус и сега имат вечен живот. Физическите страдания и загуби на Павел са донесли духовна полза на коринтяните. Робъртсън казва така: „Неговото умиране съдейства за доброто на тия, които са облагодетелствани от неговото служение."[20]

Често пъти, когато сме болни, ние сме склонни да викаме към Господа с молба да ни освободи от болестта, за да можем да Му служим по-добре. Но нека не забравяме понякога и да Му благодарим за тези болести и да се радваме в нашите мъки, за да почива върху нас силата на Христос.

4:13 До този момент апостолът говори за постоянната крехкост и слабост на човешкия съд, на който е поверено евангелието. Да видим сега какво е неговото отношение към всичко това. Дали той се чувства победен или обезкуражен, или объркан? Не, Павел не се чувства така. Това, което дава сили на апостола да продължава да проповядва благовестието, е вярата, защото той знае, че след страданията на този живот идват неизговорими слави.

В Псалм 116:10 псалмистът казва: **„Аз повярвах, затова говорих."** Той е повярвал в Господа, следователно неговите думи са резултат на една дълбока вяра. Тук Павел казва, че същото се отнася и за него. Той е имал същия дух на вяра, както когато псалмистът е говорил тези думи. Апостолът казва: **„Понеже вярваме, затова и говорим."**

Страданията и преследванията в живота на Павел не са затворили неговите уста. Истинската вяра винаги се изявява. Истинската вяра не е мълчалива.

Ако на Исус Христос ти уповаваш,
Него трябва и да известяваш.
Макар това да те смирява,
обичаш ли Го, говори.
Ако в Исус Христос е твойта вяра,
и Господа ти изповядваш,
недей Духа да натъжаваш,
не се бави, а го кажи.

4:14 Ако ни се струва странно, че апостолът не се плаши от непрекъснатата смъртна опасност, обяснението за това се намира в 14 стих. Там той ни казва каква е тайната за неговото безстрашие при възвестяването на християнското послание. Павел знае, че този живот не е всичко. Той знае, че вярващият има сигурност във възкресението. Същият Бог, **Който възкреси Господ Исус,** ще **възкреси и** апостол Павел **заедно с Исус и** ще го **представи заедно с** коринтяните.

4:15 Имайки тази сигурна и уверена надежда във възкресението, апостолът е съгласен да изтърпи всички ужасни трудности. Той знае, че резултатът от тях е двоен: изобилие от благодат за коринтяните, което води до **преумножение на благодарението за Божията слава.** Тези две основания са лостът, който задвижва Павел във всичко, което говори или върши. Той е загрижен за **Божията слава** и за благословението на своите ближни.

Павел разбира, че колкото повече страда, толкова по-голям става достъпът до Божията **благодат** за другите. Колкото повече стават спасените хора, толкова повече благодарения се извисяват към Бога. А колкото повече **благо-**

дарения се извисяват към **Бога,** толкова повече **Бог** се прославя.

Живата Библия улавя духа на този стих много добре чрез следната перифраза:

„Тези наши страдания са за ваша полза. И колкото повече са онези от вас, които са спечелени за Христос, толкова повече са хората, които Му благодарят за неговата велика милост, и толкова повече Господ се прославя."

4:16 Павел обяснява готовността си да изтърпи всякакви страдания и трудности със сигурната надежда за възкресението. Именно тази надежда го кара да **не се обезсърчава.** Независимо че, от една страна, процесът на физическо разпадане непрекъснато продължава, от друга страна, процесът на духовно обновление никога не спира, което му дава сили да проповядва независимо от всички враждебни обстоятелства.

Фактът, че **външният човек тлее,** няма нужда от обяснение. Ние го виждаме съвсем ясно в нашите тела! Но Павел се радва, че Бог му изпраща всеки ден нови сили, за да продължи да Му служи. Така че, както казва Микеланжело: „Колкото повече се износва мраморът, толкова повече расте статуята."

А Айрънсайд прави следния коментар:

„Говори се, че телата ни се обновяват напълно на всеки седем години... И въпреки това всеки от нас живее със съзнанието, че е същият човек. Нашата личност изобщо не се променя с годините, и така ще бъде и при голямата промяна, която очакваме да дойде. Същият живот, който е бил в гъсеницата, е и в пеперудата."[21]

4:17 След като прочетем списъка от ужасните страдания, които апостол Павел е изтърпял, струва ни се трудно да разберем как той може да говори за тях като за **„лека скръб".** Та нали те изобщо не са били леки! Точно обратното, били са тежки и жестоки.

Обяснението за това се крие в *сравнението,* което Павел прави. Сами по себе си страданията наистина са тежки, но в сравнение с **вечната тежина на слава**[22], те са леки. Освен това **леката скръб е временна,** докато славата е **вечна.** Уроците, които ние научаваме чрез скръбта в този свят, ще ни донесат богат плод в идващия.

Муърхед ни предлага следното наблюдение: „Докато сме в този свят, в нас влиза малко радост, но когато отидем в онзи, ще влезем в самата радост. Няколко капки тук – цял океан там."[23]

Този стих следва една пирамидална конструкция, която, както посочва Ф. Марш, не изморява изтощения катерач, а носи на душата му неописуема почивка и спокойствие.

Слава
Тежина на славата
Вечна тежина на славата
Повече вечна тежина на славата
Повече и повече една вечна тежина на славата
Все повече и повече една вечна тежина на славата [24]

4:18 В този стих глаголът **„гледаме"** описва не толкова дейността на физическите ни очи, колкото идеята за важността на невидимите неща, които гледаме. Що се отнася до **видимите** неща, те не са целта на нашето съществуване. Тук под „видимите" неща трябва да се разбират главно трудностите, изпитанията и страданията, които Павел изтърпява на земята. Това обаче са временни неща в неговото служение. Голямата цел на неговото служение всъщност са **невидимите** неща. В тях може да се включи Христовата слава, благословението на нашите братя и сестри и наградата, която чака верния служител на Христос на Христовото съдилище.

Джаует предлага следния коментар:

„Да можеш да видиш първите означава да имаш зрение. Да можеш да видиш вторите означава да имаш проникновение. Зрението е естествено; проникновението – духовно. Основният орган, който участва в първия начин на виждане, е ин-

телектът. Основният орган, който участва във втория начин на виждане, е вярата... Навсякъде в Писанията ние непрекъснато срещаме това противопоставяне между зрение и проникновение и навсякъде в Писанията се налага сравнението между ограничеността и недостатъчността на едното и широтата и пълнотата на другото." [25]

3. Живот в светлината на Христовото съдилище (5:1-10)

Следващите стихове са тясно свързани с предходните. Досега Павел говори както за настоящите си страдания и мъки, така и за бъдещата слава, която го очаква. Това го довежда съвсем близо до темата за смъртта. Този пасаж ни предлага едно от най-великите описания на смъртта в цялото Божие слово и връзката на християнина с нея.

5:1 В 1 стих апостолът описва нашите сегашни тела като **„земния ни дом, телесната скиния". Скинията** (или палатката) не е постоянно жилище, а нещо, което носим със себе си по време на екскурзия или пътешествие.

Смъртта е описана като развалянето на **тази скиния. Палатката** се свива във времето на смъртта. Тогава тялото отива в гроба, а духът и душата на вярващия отиват, за да бъдат с Господа.

Павел започва тази глава с увереността, че ако тази **земна скиния се развали** в резултат на страданията, които той описва в предишната глава, той знае, че има **„от Бога здание на небесата, дом неръкотворен, вечен".** Обърнете внимание на разликата между думите **„скиния"** и **„здание".** Временната **скиния** се разваля, но за вярващия има постоянен **дом** в страната отвъд небесата. Това е едно **здание от Бога,** в смисъл че Бог е Този, Който ни го дава.

Освен това то е едно **неръкотворно здание.** Защо Павел казва това? Нали настоящите ни тела също не са сътворени от човешка ръка, защо тогава той изрично подчертава, че и бъдещите ни прославени тела няма да бъдат сътворени от човешка ръка? Отговорът на този въпрос е, че думата „неръкотворен" означава „не от настоящото творение". Това става ясно в Евреи 9:11, където се казва: „А понеже Христос дойде като първосвещеник на бъдещите добрини, Той влезе през по-голямата и по-съвършена скиния, *не с ръка направена, сиреч не от настоящето творение.*" Това, което Павел казва във 2 Коринтяни 5:1, е, че докато настоящите ни тела са подходящи за живот на тази земя, нашите бъдещи, прославени тела няма да бъдат от това творение. Те ще бъдат специално пригодени за живот в небесата.

Бъдещото тяло на вярващия е описано също и като **вечно... на небесата.** Това е едно тяло, което никога повече няма да бъде засегнато от болести, смърт и разложение и което завинаги ще остане в нашия небесен дом.

Този стих създава впечатлението, че вярващият получава това здание от Бога в момента, в който умре, но това не е така. Вярващият не получава прославеното си тяло, докато Христос не се върне за Своята църква (1 Сол. 4:13-18). Това, което се случва с вярващия, е следното. По време на смъртта неговият дух и душа отиват, за да бъдат с Христос, където вярващият се наслаждава съзнателно на небесните слави, докато тялото му се поставя в гроба. При връщането на Господа прахът ще бъде вдигнат от гроба и Бог ще го оформи в едно ново, прославено тяло, което ще бъде съединено с духа и душата. Може да се каже, че в периода между смъртта и идването на Христос за Неговите светии вярващият ще се намира в едно безплътно състояние, което обаче не означава, че той няма да съзнава напълно цялата радост и блаженство в небесата!

Преди да преминем към следващия стих, бихме искали да споменем, че изразът **„на небесата, дом неръкотворен, вечен"** се тълкува по следните три начина:

1. Като самото небе.
2. Като едно междинно тяло между живота и смъртта.
3. Като прославеното тяло.

Ние смятаме, че този дом едва ли може да бъде самото небе, тъй като в самия него се казва, че става въпрос за **вечен** дом *на* небесата, който е *небесен* (5:2). Що се отнася до второто тълкуване, то трябва да кажем, че в Библията никъде не се говори за такова тяло. Още повече, че неръкотворното здание е описано като *вечно* на небесата, което не би могло да се отнася за едно междинно тяло. Третото тълкуване – че домът е възкресеното тяло в слава – изглежда найправдоподобно.

5:2 В това наше настоящо тяло ние често сме принудени да **стенем,** тъй като то ни ограничава и препятства нашия духовен живот. Всички ние с нетърпение очакваме да **се облечем с нашето небесно жилище.**

В този стих апостолът като че ли преминава от сравнението със скинията на сравнение с дреха. Едно предполагаемо обяснение на тази промяна е, че Павел като майстор на палатки разбира добре, че както палатките, така и дрехите са направени от подобен материал. Във всеки случай ясно е, че този стих иска да ни каже колко голямо е желанието на апостола да получи своето прославено тяло.

5:3 Какво означава думата **„голи"?** Дали тя означава, че хората, за които се говори в него, са неспасени и следователно – без никакво покривало на праведност пред Бога? Дали че тези хора, макар и спасени, няма да получат награда на Христовото съдилище? Или че спасените нямат тяло в периода между смъртта и възкресението и са голи в смисъл, че са безплътни духове?

Ние смятаме, че „голи" означава „безплътни или необлечени". Павел казва, че той горещо желае не смъртта и безплътното състояние, което я съпровожда, а идването на Господ Исус Христос, когато всички, които са умрели, ще получат прославените си тела.

5:4 Валидността на нашето тълкуване на 3 ст. се подкрепя и от 4 стих. В него апостолът казва, че **ние, които сме в тая** настояща, земна **скиния, стенем като обременени не защото желаем да се съблечем, но да се облечем още повече, за да бъде смъртното погълнато от живота.** С други думи, той не гледа на състоянието *между* смъртта и Грабването като на идеалното състояние на един вярващ, а очаква това, което ще се случи *по време на* Грабването, когато вярващите ще получат тела, които повече няма да бъдат подвластни на смъртта.

5:5 Бог... е Този, Който ни е образувал нарочно за това, а именно за възкресението на нашите тела. Това ще бъде кулминацията на Неговите славни цели за нас. Понастоящем ние сме изкупени по отношение на нашите дух и душа, но изкуплението ще включи и нашите тела. Помислете си само! Бог ни е направил заради това – за да бъдем в нашето прославено състояние, в този дом неръкотворен, вечен, на небесата!

Как можем да бъдем сигурни, че ще имаме такова прославено тяло? Отговорът е, че ние можем да бъдем сигурни, защото **Бог... ни е дал Духа в залог.** Както вече беше обяснено, фактът, че всеки вярващ притежава обитаващия в него Божий **Дух,** е гаранция за това, че *всички* Божии обещания за вярващия ще бъдат изпълнени. Това е знак на онова, което ще дойде. Самият Божий **Дух** е **залог,** че това, което Бог вече ни е дал частично, един ден ще бъде наше изцяло.

5:6 Дълбоката увереност в тези скъпоценни реалности изпълва апостол Павел с едно постоянно дръзновение. Той знае, че докато е **у дома, в тялото,** той е **отстранен от Бога.** Очевидно за Павел това не е най-идеалното състояние, но той го желае, защото то му дава възможност да служи на Христос тук, на земята, и да помага на Божиите хора.

5:7 Фактът, че ние **ходим с вярване, а не с виждане,** е достатъчно доказателство, че сме разделени от Господа. Ние никога не сме видели Господа с физическите си очи. Видели сме Го само чрез вяра. Дотогава, докогато сме у дома, в нашите тела, ние имаме един живот, който не е толкова близък до Господа, колкото живота, когато ще можем да виждаме истински.

5:8 8 ст. отново подема мисълта на 6 ст. и я завършва. Като има тази благословена надежда пред себе си, Павел е изпълнен с дързост и казва, че **предпочита да е отстранен от тялото и да бъде у дома, при Господа.** Той страда от една „болест", която Бърнард нарича „небесна носталгия".

На пръв поглед този стих сякаш казва точно обратното на казаното в предишните стихове. Там апостолът копнееше да бъде в прославеното си тяло, докато тук казва, че **предпочита да бъде разделен от тялото, за да дойде у дома при Господа,** тоест предпочита да е в безплътното състояние, което вярващият приема между смъртта и Грабването.

Но всъщност противоречие няма. За християнина има три възможности и тук става въпрос за предпочитане на едната от трите. Първата възможност е настоящият ни живот в смъртните тела. Следващата е състоянието между смъртта и идването на Христос – едно безплътно състояние, в което духът и душата съзнателно се наслаждават на присъствието на Христос. И последната е завършването на нашето спасение, когато ще получим прославените си тела при повторното идване на Господ Исус. В този пасаж Павел просто ни учи, че първото състояние е добро, второто – по-добро, а третото – най-добро.

5:9 Вярващият трябва ревностно **да се старае да бъде угоден на** Господа. И докато неговото спасение не зависи от делата, наградата, която той ще получи в един идващ ден, ще бъде пряко пропорционална на верността му към Господа. Вярващият никога не трябва да забравя, че *вярата* е свързана със *спасението,* а *делата* – с *възнаграждението.* Вярващият се спасява по милост чрез вяра, а не чрез дела; но след като бъде спасен, той трябва да се стреми да върши добри дела, защото, правейки това, ще получи награда.

Забележете, че Павел желае да **бъде угоден на Господа,** независимо **дали** е **у дома или разделен** от Него. Това означава, че неговото служение на земята има за цел да зарадва сърцето на Господа, независимо дали Павел се намира все още тук, на земята, или стои пред Христовото съдилище.

5:10 Една от причините да бъдем угодни на Христос е, че **всички ние трябва да застанем открити пред** Неговото **съдилище.** Всъщност тук не става въпрос за *заставане,* а за *изявяване.* Новата английска Библия казва съвсем правилно: „Ние всички трябва да открием живота си пред съда на Христос." Едно е да влезеш в рентгеновия кабинет, а съвсем друго – да ти направят рентгенова снимка. **Христовото съдилище** ще изяви нашия живот на служение на Христос точно такъв, какъвто е бил. Ще изяви не само неговото *количество,* но и неговото *качество,* а така също и *мотивите,* с които сме служили.

И макар че греховете, които вярващите извършват след обръщението, ще повлияят на тяхната служба, греховете на вярващия като такива няма да бъдат съдени в този тържествен момент. Съдът над тях се е състоял преди повече от 1900 години, когато Господ Исус е понесъл нашите грехове в Своето тяло на дървото. Той изцяло е платил наказанието, което греховете ни са заслужавали, и затова Бог никога няма да съди нашите грехове отново (Йоан 5:24). **Христовото съдилище** ще се занимае с въпроса за нашето служение на Господа. Там изобщо няма да се разглежда въпросът дали сме спасени, или не. Нашето спасе-

ние е вече сигурен факт. Там ще се разглежда въпросът за наградите и загубите.

И. Чистата съвест на Павел по отношение на служението 5:11-6:2)

5:11 Този стих обикновено се тълкува така: тъй като Павел добре съзнава колко страшен ще бъде Божият съд над греха и колко големи ужасите на ада, той върви навсякъде и се опитва да убеди хората да приемат благовестието. И макар че това тълкуване също е възможно, ние не смятáме, че то е основното значение на пасажа.

Според нас тук Павел говори не толкова за страха на неспасения от Господа, колкото за *благоговейното страхопочитание,* с което апостолът се стреми да служи на **Господа** и да Му бъде угоден. Що се отнася до Бога, Павел знае, че неговият живот е като отворена книга пред Него. Но той иска коринтяните също да бъдат убедени в неговата честност и вярност по отношение на служението на евангелието. Затова той казва:

*„Тъй като добре познаваме страха **от Господа, ние** се опитваме **да убеждаваме човеците** в нашата честност и искреност като служители на Христос. Но независимо дали успяваме да ги убедим или не, **ние сме** добре познати **на Бога.** И се надяваме, че същото се отнася и за вашите **съвести,** коринтяни!“*

Това обяснение като че ли най-добре съответства на контекста.

5:12 Павел добре знае, че думите, които току-що е казал, може да се изтълкуват и като хвалба, а той не иска никой да мисли, че обича *сам* да се хвали! Затова той казва: **„... с това не препоръчваме себе си отново на вас.“** Това не означава, че апостолът вече им се *е* препоръчвал някога, а че вече е бил *обвинен,* че прави това неведнъж и че сега се опитва да ги извади от това заблуждение.

Но защо Павел отделя толкова много място за защитата на своето служение? Неговият отговор е: Защото... **„ви даваме причини да се хвалите с нас, за да имате що да отговорите на ония, които се хвалят с това, което е на лице, а не с това, което е в сърцето“.** Той не иска да препоръчва себе си, а разбира, че е бил грозно критикуван от лъжеучителите в присъствието на коринтските светии. Апостолът желае вярващите да знаят как да отговарят на такива неосновотелни критики и затова им дава тази информация – за да могат да го защитават, когато бива осъждан в тяхно присъствие.

Апостолът описва своите критици като **„ония, които се хвалят с това, което е на лице, а не с това, което е в сърцето“** (сравнете с 1 Царе 16:7). Това ще рече, че те се интересуват от външния вид, а не от вътрешната истинност, честност и искреност. Физическият изглед, красноречието или показната разпаленост означават за тях всичко. „За повърхностните хора външността е всичко, а искреността на сърцето – нищó.“ (Избрано)

5:13 Този стих ни кара да предположим, че апостолът може би е бил обвинен в лудост или фанатизъм, или различни форми на умствено разстройство. Павел не отрича, че е живял в състояние на „духовно напрежение“, както казва Дени. Но казва, че **ако** е излизал **извън** себе си, **то е било заради Бога.** Всяко нещо, което изглежда на неговите критици като лудост, всъщност е едно дълбоко посвещение заради Господа. Той изгаря от страст за Божието дело. **Ако,** от друга страна, апостолът е бил **разумен,** то е било заради коринтяните. Накратко казано, цялото поведение на Павел може да бъде обяснено по един от двата начина: или като ревност заради Бога, или като ревност заради духовното благосъстояние на неговите вярващи братя и сестри. И в двата случая неговите мотиви са лишени от всякакъв егоизъм. Могат ли

неговите критици да кажат това за себе си?

5:14 Никой, който изучава живота на апостола, не може да се запита за причината, която кара Павел да служи толкова неуморно и всеотдайно. Тук, в един от най-великите пасажи на всички свои Писма, той дава отговора на това – **„Христовата любов“.**

Какво трябва да разбираме под **„Христовата любов“** – Неговата любов към нас или нашата любов към Него? Едва ли има съмнение, че тук става въпрос именно за Неговата любов към нас. Единствената причина, поради която ние можем да обичаме изобщо, е това, че Той най-напред ни е възлюбил. Именно Неговата любов „ни **принуждава**“ и ни стимулира да се движим напред – така както човек бива движен напред в някоя коледна опашка от пазаруващи хора. Наблюдавайки чудната **любов,** която **Христос** е показал към него, Павел не може да спре да се носи в служението на своя прекрасен Господ.

Умирайки за всички, Господ е действал като наш представител. Когато Той е умрял, в Него сме умрели и **всички ние.** Също както грехът на Адам стана грях на всички негови потомци, така и смъртта на Христос стана смърт на всички, които вярват в Него (Рим. 5:12-21; 1 Кор. 15:21, 22).

5:15 Аргументът на апостола е необорим. Христос е **умрял за всички.** Защо е умрял **за всички?** За да може онези, които **живеят** чрез вяра в Него, **да не живеят вече за себе си, а за Него.** Спасителят не е умрял за нас, за да можем да продължим да живеем своя дребнав, егоистичен живот, а за да можем оттук нататък да обърнем живота си към Него в доброволно, радостно посвещение. Дени обяснява това по следния начин:

„Умирайки с нашата смърт, Христос направи за нас нещо толкова велико в любовта, че ние трябва да бъдем Негови и само Негови завинаги. Да ни направи Свои, е истинската цел на Неговата смърт.“ [26]

5:16 Може би тук Павел иска да ни върне обратно към 12 стих, където той описва критиците си като хора, които се хвалят с външното, а не с онова, което е в сърцето. Сега той отново подема тази тема, като ни казва, че когато дойдем при Христос, ние ставаме ново създание. **Отсега нататък** ние не преценяваме хората по един плътски, земен начин – според това, как изглеждат или какви пълномощия имат, или според техния произход, а ги виждаме като скъпоценни души, за които е умрял Христос. Апостолът добавя, че дори и да е **познал Христос по плът,** сиреч просто като друг човек, той вече не Го познава по този начин. Иначе казано, едно е да познаваш Исус като свой съсед, който живее в Назарет, или дори като земен месия, и съвсем друго – да познаваш прославения Христос, Който сега седи отдясно на Бога. Ние познаваме Господ Исус много по-отблизо и по-истински днес, когато ни е разкрит чрез словото от Духа, отколкото хората, които са Го познавали чрез човешките Му изяви, докато е бил на земята.

Дейвид Смит прави следния коментар:

„Макар че апостолът също е вярвал някога в еврейския идеал за светския Месия, сега той вече има едно по-висше разбиране. За Него Христос е възкресеният и прославен Спасител, наистина непознат по плът, но познат по дух; не чрез историческо предание, а чрез близко и жизнено общение.“ [27]

5:17 „Ако е някой в Христа“, тоест ако е спасен, **„той е ново създание“.** Преди обръщението си човек може да е преценявал другите по човешки критерии. Но сега всичко е друго. **Старите** методи на преценка **са отминали: ето, всичко е станало ново.**

Този стих е особено любим на онези, които са новородени наскоро, и се цитира често в личните свидетелства. Понякога това обаче създава едно погрешно

впечатление, защото слушателите са склонни да мислят, че когато един човек се новороди, неговите стари навици и зли помисли си отиват завинаги и буквално всичко в неговия живот става ново. Но ние знаем, че това не е така. Този стих описва не толкова практическия живот на вярващия, колкото неговото положение. Забележете, че в него се казва, че всичко става ново само ако някой е **в Христос.** Това е ключът към този пасаж. **В Христос старото преминава** и **всичко става ново.** За съжаление „в мен" все още не всичко е ново! Но с напредъка в християнския ми живот аз желая моето поведение да съответства все повече и повече на моето положение. И един ден, когато Господ Исус се върне, това съответствие ще бъде постигнато.

5:18 „А всичко е от Бога." Бог е Източникът и Авторът на **всичко** това. Тук няма място за човешка хвалба. Същият Този **Бог ни е примирил със Себе си чрез Исус Христос и ни е дал служението на примирението.**

Това прекрасно твърдение, на което се основава библейската доктрина за примирението, е използвано и при формулирането на определението за примирение в *„Нов кратък библейски речник"*:

„Чрез смъртта на Господ Исус на кръста Бог в Своята благодат заличи разстоянието, което грехът постави между Него Самия и човека, за да може всичко да Му стане угодно чрез Христос. Чрез Христовата смърт вярващите вече са примирени, за да Му бъдат представени свети, без петно и недостатък (като едно ново създание). Бог беше в Христос, когато Христос беше на земята, примирявайки света със Себе Си, без да вменява на хората техните прегрешения; но сега, след като Божията любов беше напълно изявена чрез кръста, свидетелството се разпространи по целия свят, умолявайки хората да се примирят с Бога. Целта е Бог да се радва на човека." [28]

5:19 Служението на примирението се описва тук като посланието, че **Бог беше в Христос и примири света със Себе Си.** Има две възможни обяснения на това твърдение, като и двете са правилни от библейска гледна точка. Първото набляга на факта, че **„Бог беше в Христос"** в смисъл, че Господ Исус Христос е Бог. Това наистина е така. Второто подчертава това, **че Бог в Христос примиряваше света със Себе Си.** С други думи, Той правеше това **в** лицето на Господ Исус **Христос.**

Независимо кое от двете тълкувания приемаме, на всички е ясно, че чрез примирението Бог активно премахва причината на отчуждението, настъпило между Него и човека поради греха. Бог няма нужда да бъде примирен, но човекът *наистина* има нужда да бъде примирен с Бога.

„Като не вменяваше на човеците прегрешенията им." На пръв поглед този стих като че ли проповядва всеобщо спасение, в смисъл че всички хора се спасяват чрез делото на Христос. Но това учение е в пълно противоречие с всичко останало в Божието слово. Бог е дал начин, чрез който прегрешенията на човеците да не им бъдат счетени, и макар че този начин е достъпен за всички, той е валиден само за онези, които са в Христос. Прегрешенията на неспасените определено им се вменяват, но в момента, в който тези хора се доверят на Господ Исус като на свой Спасител, те се считат за праведни в Него и греховете им се изтриват.

В допълнение на Своето примирително дело Бог също така **е поверил на Своите служители** и **„посланието на примирението".** Той им е поверил прекрасната привилегия да вървят и да проповядват това славно послание на всички и навсякъде. И е възложил тази свещена задача не на ангели, а на жалки, слаби хора.

5:20 В предходния стих апостолът каза, че на него е било поверено посланието на примирението. Той е бил изпратен да проповядва това послание на човечеството. Пасажът от 5:20 до 6:2 ни дава ед-

но *обобщение* на посланието на примирението. Това ще рече, че Павел ни позволява да чуем посланието, което той е проповядвал на неспасените, докато е вървял от страна на страна и от континент на континент. Обърнете внимание на това! Тук Павел не казва на коринтяните да се примирят с Бога. Те вече са повярвали в Господ Исус. Той казва на коринтяните, че това е посланието, което той проповядва на неспасените навсякъде, където отива.

Посланикът е служител на една държава, който представя своя собствен владетел в друга държава. Павел винаги говори за християнското служение като за едно възвишено и почетно призвание. Тук той оприличава себе си на дипломатически представител, изпратен от **Христос** в света, в който живеем. Той е Божий говорител, **чрез** когото **Бог умолява** хората. Това е един доста странен начин на описание на един посланик. Обикновено за нито един посланик не се казва, че **умолява**, но точно в това се крие и славата на благовестието – че Бог е на колене и с пълни със сълзи очи умолява хората да **се примирят с** Него. Ако съществува някаква враждебност, то тя съществува от страна на човека. Бог е премахнал всякакви бариери, които пречат на общението Му с човека. Господ е направил всичко, което е било възможно да се направи. Сега остава човекът да свали своите непокорни ръце, да прекрати упоритията си бунт и **да се примири с Бога.**

5:21 Този стих ни дава доктриналната основа за нашето примирение. Как Бог е направил примирението възможно? На какво основание Той може да приеме виновните грешници, които идват при Него с разкаяние и вяра? Отговорът е, че Господ Исус е разрешил напълно проблема за нашите грехове, така че ние сега можем да се примирим с Бога.

Иначе казано, Бог **е направил** Христос **грешен вместо нас** – „Онзи, **Който не е знаел грях, за да станем ние чрез Него праведни пред Бога.“**

Ние трябва да внимаваме и да не допускаме никаква мисъл, че на Голготския кръст Господ Исус Христос е станал действително *грешен* Сам по Себе Си. Тази мисъл е напълно погрешна. Нашите грехове са били възложени *на* Христос, но те не са влезли *във* Него. Това, което се е случило, е, че Бог е направил Христос принос за грях заради нас. Когато повярваме в Него, ние биваме счетени за праведни пред Бога. Изискванията на закона са били задоволени напълно от нашия Заместник.

Колко е благословена истината, че Онзи, **Който не е знаел** що е **грях,** е бил **направен грешен за нас,** за да можем **да станем праведни пред Бога** ние, които не сме знаели правда. Нито един смъртен език няма да бъде никога в състояние да благодари достатъчно на Бога за тази изобилна благодат.

6:1 Някои изследователи смятат, че в този стих Павел се обръща към коринтяните и ги насърчава да използват пълно **благодатта,** която им е била показана.

Ние по-скоро смятаме, че Павел все още говори за посланието, което той проповядва на неспасените. Той вече е казал на невярващите за чудната благодат, която им е била предложена от Бога. Сега той ги умолява **да не приемат** тази **благодат напразно.** Те не трябва да позволят семето на евангелието да падне на суха почва, а да откликнат на това чудно послание, като приемат Спасителя, за Когото то говори.

6:2 Павел сега ни предлага един цитат от Исая 49:8. Ако се върнем назад и изучим тази глава, ще открием, че там Бог спори със Своя народ, защото този народ е отхвърлил Месията. В 7 ст. ние виждаме, че Господ Исус е отхвърлен от народа, а знаем, че това отхвърляне довежда до Неговата смърт. Но след това в 8 ст. имаме думите на Йехова, които уверяват Господ Исус, че молитвата Му

е била чута и че Бог ще Му помогне и ще Го запази.

„В спасителен ден ти помогнах.“ Това се отнася до възкресението на Господ Исус Христос. **Благоприятното време** и **спасителният ден** се въвеждат от Христовото възкресение от мъртвите.

При проповядването на евангелието Павел използва тази чудна истина, за да възвестява на неспасените: **„Ето, сега е благоприятно време; ето, сега е спасителен ден.“** С други думи, времето, което Исая нарича в своето пророчество **спасителен ден**, вече е дошло, така че Павел подтиква хората да се доверят на Спасителя, докато все още е **спасителен ден.**

Й. Поведението на Павел в служението (6:3-10)

6:3 Тук Павел преминава от темата за посланието, което той проповядва, към темата за неговото собствено поведение в християнското **служение.** Той добре разбира, че винаги има хора, които търсят извинение, за да не слушат посланието на спасението, и много се радват, ако намерят такова в непоследователния живот на проповедника. Затова апостолът напомня на коринтяните, че не е дал **никакъв повод за съблазън,** за **да не** би да **се злослови служението.** Както вече посочихме, тук под „служение“ не трябва да се разбира някаква важна църковна служба, а работата за Христос. То не съдържа идеята за ръкополагане от човеци. **Служението** принадлежи на всички, които са Христови.

6:4 В пасажа от 4 до 10 стих апостолът описва начина, по който той се опитва да върши своята работа – начин, който не подлежи на порицание. Съзнавайки, че той е служител на Всевишния, Павел винаги се стреми да се държи по начин, който е достоен за това призвание. Предлагаме ви следния коментар на Дени върху този пасаж:

„Когато си помисли за същността на своето служение, апостол Павел се чувства така, като че ли водите на един цял океан бушуват вътре в него. В началото на изложението той целият е в напрежение и може да говори само с накъсани изрази, но преди да стигне края, вече е спечелил победата и излива душата си без ограничения.“ [29]

В 4 и 5 ст. са описани физическите страдания, които търпи апостол Павел и които го утвърждават като искрен и верен служител на Господа. Следващите два стиха говорят за християнските добродетели, които апостолът изявява. И накрая, в пасажа от 8 до 9 стих са изброени двуполюсните преживявания, които са толкова характерни за християнското служение.

Без съмнение изразът **„с голяма твърдост“** описва Павловото дълготърпение, с което той се отнася към отделните хора, местните събрания и всичките беди, които имат за цел да го отклонят от този път на търпение.

Скърбите вероятно означават истинските преследвания, които апостолът понася заради името на Христос.

Нуждите съдържат идеята за лишенията, на които апостолът е подложен във връзка с храната, облеклото или мястото на пребиваване.

Утесненията са неблагоприятните обстоятелства, в които той често се намира.

6:5 Павел е **бичуван** много пъти, както се казва и в Деяния 16:23. За неговите затваряния се говори по-късно и в 11:23 на това Послание, а **смутовете** без съмнение са бунтовете и вълненията, които често следват неговото проповядване на евангелието. (Посланието, че езичниците могат да се спасят по същия начин, както и юдеите, става причина за някои от най-сериозните вълнения.) **Трудовете** на Павел биха могли да включват освен пътешествията и неговото участие в производството на палатки, а така също и други форми на физически труд. **Неспането** описва постоянната готовност на апостола да се противо-

поставя на хитростите на дявола и на усилията на неговите врагове да му навредят. **Неяденето** би могло да означава доброволно въздържане от храна, но тук най-вероятно означава глад поради липса на средства.

6:6 Павловото служение се характеризира **с чистота,** тоест с непорочност и святост. Никой не може да отправи към него основателно обвинение в липса на морал.

Освен това то се характеризира **с благоразумие,** което най-вероятно означава, че то не е служение на невежество, а на божествено **знание.** Това се вижда по един чуден начин в широтата на божествената истина, открита в Павловите Послания.

Коринтяните не се нуждаят от доказателства за неговото **дълготърпение!** Търпеливият начин, по който той се отнася към техните грехове и неуспехи, достатъчно добре доказва това! Павловата **благост** се вижда в неговото неегоистично отдаване на другите, в любовта му към Божия народ и в грижовното му поведение.

Изразът **„със Светия Дух“** без съмнение означава, че всичко, което Павел прави, го прави със силата на Духа и в подчинение на Него.

„С нелицемерна любов“ означава, че любовта към другите, която е толкова явна в живота на апостол Павел, не е престорена или двулична, а истинска и искрена.Тя характеризира всички негови действия.

6:7 Изразът **„с говорене истината“** би могъл да показва или че цялото служение на Павел е подчинено на **словото на истината,** или че това е едно честно служение, което подхожда на проповядваното от него послание, а именно – на **словото на истината.**

„С Божия сила“ означава, че апостолът не изпълнява тази своя служба със своята собствена сила, а в зависимост от силата, която **Бог** му дава. Някои също така предполагат, че това може да се отнася до чудесата, които Павел получава сила да извършва като апостол.

„Оръжията на правдата“ са описани в Ефесяни 6:14-18. Там е показан честният и последователен християнски характер. Някой беше казал: „Когато човек е облечен в практическа праведност, той е недосегаем.“ Ако нашата съвест е свободна от оскърбления на Бога и човеците, дяволът няма да има къде да насочи стрелите си.

Има известни съмнения по отношение на израза **„в дясната ръка и в лявата“.** Предлагаме ви едно от възможните обяснения: в древните войни сабята е била държана в дясната ръка, а шлемът – в лявата. Сабята говори за нападателна сила, а шлемът – за защитна. В този случай Павел може би казва, че добрият християнски характер е както най-доброто средство за нападение, така и най-доброто средство за отбрана.

6:8 Тук, в 9 и 10 стих, Павел описва някои от най-крайните опитности, които вярващите могат преживеят в служението за Господ Исус. Истинският ученик преминава през върхове и падини, а така също и през територията, която лежи между тях. Това е един живот на **„слава и опозорение“,** на победа и привидна загуба, на възхвала и неодобрение. Истинският Божий служител е обект на **„укори и похвали“.** Някои одобряват неговата смелост и жар, други говорят за него само осъдителни думи. Има хора, които го смятат за измамник или шарлатанин, но въпреки това той **пак** е **истинен.** Той не е измамник, а истински служител на Всевишния Бог.

6:9 В известен смисъл, що се отнася до света, Павел е **непознат,** неоценен и неразбран. Но що се отнася до Бога и до неговите вярващи другари, той е **добре познат.**[30]

Неговият живот е живот на ежедневно **умиране, но** въпреки това, **ето,** той продължава да живее! Заплашен, преследван, гонен, затварян, апостолът непрекъснато печели своята свобода само за

да продължи да проповядва благовестието още по-запалено. Това се подчертава още повече и от израза **„като наказвани, а не умъртвявани". Наказването,** за което Павел говори тук, е свързано с наказанието, което той търпи от ръцете на човеците. Вероятно хората много пъти са си мислели, че са сложили край на бурния му живот, но скоро след това са чували слуха за неговите подвизи от други градове!

6:10 Служението на християнина е свързано със скръб, **но** въпреки това Павел **винаги е радостен.** Едва ли е нужно да казваме, че причините за скръбта на Павел са отхвърлянето на евангелското послание, провалите на Божиите хора и неговите собствени недостатъци. И все пак, когато помисли за Господа и за Божиите обещания, апостолът винаги може да намери основание, което да го накара да вдигне глава и да се зарадва.

Що се отнася до богатствата на този свят, Павел е **беден** човек. Никъде не се говори за някакви негови земни богатства и имот. Но помислете си само колко живота са били обогатени вследствие на неговото служение! Така че, макар и да няма нищо, в известен смисъл той притежава **всичко,** което действително има стойност.

„В тези наситени с напрежение изречения – казва А. Т. Робъртсън – Павел дава воля на своето въображение, което се развихря така, както светкавицата се развихря сред облаците в небето."[31]

К. Призивът на Павел за откритост и обич (6:11-13)

6:11 Сега апостолът отправя към **коринтяните** един страстен призив, с който ги кара да отворят сърцата си за него. Той им е говорил **открито** и честно за своята любов. И тъй като устата говори от това, което препълва сърцето, устата на Павел са били отворени да говорят от едно сърце, което е преливало от любов към тези хора. Това е и общото значение на този стих, което се подкрепя и от израза: **„сърцето ни се разшири",** тоест сърцето ни е широко отворено да ви приеме с любов.

Както казва Тоузър: „Павел е един малък човек с голям вътрешен живот. Често неговото широко сърце е наранено от тесногръдието на неговите ученици. Гледката на техните свити души го наранява жестоко."[32]

6:12 Причината за тази ограниченост на отношенията между Павел и коринтяните не е в него, а в тях. Тяхната любов към него е ограничена, защото те не са сигурни дали да го приемат, или не, докато неговата любов към тях не е ограничена. Липсата на любов е от тяхна страна, а не от страна на Павел.

6:13 Ако те искат да се отплатят за любовта му към тях (тук Павел говори на онези, които са **деца** във вярата), трябва да **разширят** сърцата си. Павел се чувства като техен баща във вярата. Само Бог може да извърши това в техния живот, но те трябва да Му позволят да го направи.

Преводът на Мофат предава идеята на пасажа от 11 до 13 стих много сполучливо:

„О, коринтяни, аз нищо не крия от вас; сърцето ми е широко отворено за вас. „На вас ви е тясно?" Причината за това е у вас, не у мен. Нека сега да направим една честна размяна, както казват децата! Отворете сърцата си широко за мен."

Л. Призивът на Павел за библейско отделяне (6:14-7:1)

6:14 Връзката между 13 и 14 стих е следната: Павел е казал на светиите да разширят сърцата си за него и сега им обяснява, че един от начините да направят това, е да се отделят от всички форми на греха и неправдата. Без съмнение в това той включва и отделянето от лъжеучителите, които са нахлули в коринтското събрание.

Споменаването на неравния ярем тук ни напомня за Второзаконие 22:10, къде-

то се казва: „Да не ореш с вол и осел заедно." Волът е чисто животно, докато оселът – нечисто, и начинът, по който те вървят и дърпат ралото, не е еднакъв. Точно обратното на това е яремът, в който вярващите се впрягат заедно с Господ Исус: Неговото иго е благо и Неговото бреме е леко (Мат. 11:29, 30).

Този пасаж от Второто послание до коринтяните е един от ключовите пасажи в цялото Божие слово по темата за отделянето. Той ясно наставлява вярващите, че трябва да се отделят от **невярващите,** нечестието, тъмнината, Велиал и идолите.

В него се засяга също и въпросът за брачната връзка, в смисъл че християнинът не трябва да влиза в брак с неспасен човек. В него обаче не се оправдават раздялата или разводът, в случай че вярващият *вече* е женен за невярващ. Според Божията воля в този случай брачната връзка трябва да се запази с цел евентуалното спасение на невярващия съпруг (1 Кор. 7:12-16).

Този пасаж засяга също и въпроса за деловите взаимоотношения. Християнинът не трябва да има за партньор човек, който не познава Господа. Едно от найясните приложения на пасажа е въпросът за участието на християнина в разни тайни ордени или братства: може ли един човек, който е верен на Христос, да поддържа последователно добри отношения с общества, в които името на Господа е нежелателно? Приложението му в обществения живот би могло да бъде следното: християнинът трябва да поддържа връзки с неспасените, за да може да ги спечели за Христос, но никога не трябва да участва в техните грешни удоволствия или в някоя друга дейност по такъв начин, че да им дава повод да си помислят, че не се различава от тях. Освен това този пасаж засяга и религиозни въпроси: един верен последовател на Христос не би трябвало да желае да бъде член на някоя църква, в която съзнателно се допуска членуването на невярващи.

Пасажът от 14 до 16 стих описва всички важни взаимоотношения в живота:

Правдата и *беззаконието* включват целия диапазон на нравствено поведение.

Светлината и *тъмнината* засягат разбирането на Божиите неща.

Христос и *Велиал* обозначават авторитета или, казано с други думи, личността, или нещото, което един човек признава за господар в своя живот.

Вярващият и *невярващият* са категории от областта на вярата.

Божият храм и *идолите* са символи на поклонението, което извършва един човек.

Правдата и **беззаконието** не могат да имат нищо общо помежду си: те са нравствени противоположности. Подобно и **светлината** не може да **има общение с тъмнината.** Когато **светлината** влезе в една стая, **тъмнината** трябва да излезе. Двете не могат да съществуват едновременно.

6:15 Името **Велиал** означава „нещо, което не струва", или „злина". Тук то е название на злия. Може ли някога да има разбирателство между **Христос** и Сатана? Не, никога! Също така не може да има общение и между един **вярващ** и един **невярващ.** Поддаването на изкушение в това отношение е измяна спрямо Господа.

6:16 Идолите нямат нищо общо с **Божия храм.** След като това е така, защо вярващите, които са **храмът на живия Бог,** търгуват с тях? Под „идоли" тук трябва да разбираме не само издялани образи, но и всяко нещо, което застава между човешката душа и Христос. Това могат да бъдат или парите, или удоволствията, или славата, или материалните неща.

Апостолът открива изобилни доказателства за това, че ние сме **храмът на живия Бог,** в такива пасажи като Изход 29:45, Левит 26:12 и Езекиил 37:27. Според Дени:

„[Павел] очаква от християните да бъдат толкова ревностни за запазването на чистотата на Божия дом, колкото и юдеите. Тук той казва, че този дом сме ние: ние трябва да пазим себе си неопетнени от света.“ [33]

6:17 Всичко това кара апостола да отправи към нас един призив, с който ни предизвиква да **излезем навън.** За тази цел той използва един цитат от Исая 52:11. В него са дадени ясните Божии наставления към Неговия народ за отделяне от злото. Християните не трябва да остават в греха, като част от него, мислейки си, че ще го премахнат. Според Божия план те трябва да **излязат навън. Нечистото,** за което става въпрос в този стих, представлява главно езическият свят, но може да се отнесе и към всякакъв вид зло както в областта на търговията, така и в областта на социалните отношения и религията.

Текстът в този стих обаче *не* трябва да се използва като основа за проповядване на отделяне от другите вярващи. Християните имат увещанието да се стремят „да запазят единството на Духа във връзката на мира“.

6:18 Често пъти за християните е много трудно да бъдат послушни на Божието слово, като сложат край на някои връзки, които са съществували в продължение на години. Изглежда, че Бог предусеща тази трудност в 18 стих. В 17 стих ние имаме Неговите думи: „Аз ще ви приема.“ Тук Той добавя: **„И ще ви бъда Отец, и вие ще Ми бъдете синове и дъщери“; казва Всемогъщият ГОСПОД.** Отплатата за излизането при Христос извън стана на злото е познаването на общението с **Отец** по един нов и по-близък начин. Това не означава, че ние ставаме синове и дъщери чрез послушанието на Неговото слово, а означава, че когато се държим по този начин, ние се *изявяваме* като Негови **синове и дъщери** и че това е начин да изживеем радостите и наслажденията на синовната връзка така, както никога преди това.

„Блаженството на истинското отделяне от греха не означава нищо друго освен славно общение със Самия велик Бог.“ (Избрано)

Този проблем присъства много осезателно сред евангелските християни от либералните и неортодоксалните църкви. Те непрекъснато се питат: „Какво да правя?“ Отговорът, който Бог дава на този въпрос, се намира в този стих. Те трябва да напуснат обществата, в които Господ Исус не се почита и не се възвисява като Божия възлюбен Син и Спасителя на света. Истинските вярващи могат да направят много повече за Бога извън тези общества, отколкото вътре в тях.

7:1 Този стих е свързан тясно с предходните стихове. Той не е началото на нов параграф, а краят на параграфа, който започва в 6:14.

Обещанията, за които става въпрос в този стих, могат да се прочетат в цитата, който е даден в 17 и 18 стих на предходната глава. „Аз ще ви приема и ще ви бъда Отец, и вие ще Ми бъдете синове и дъщери.“ Като имаме тези чудесни Божии **обещания,** ние трябва да **„очистим себе си от всяка плътска и духовна нечистота“.** Оскверненията на **плътта** включват всякакви форми на физическа нечистота, докато оскверненията на **духа** обхващат вътрешния живот на човека, неговите подбуди и мисли.

Бог обаче не само посочва отрицателната страна, той също така дава и положителния изход: **„... като се усъвършенстваме в святост в страх от Бога.“** Ние не само трябва да се откажем от това, което ни осквернява, но да ставаме все повече и повече съобразни с Господ Исус Христос във всекидневния си живот. Този стих не иска да каже, че е възможно да станем съвършено святи на тази земя, защото практическото освещение е процес, който продължава през целия ни живот. Ние започваме все повече и повече да приличаме на Господ

Исус Христос, докато дойде денят, в който ще Го видим лице в лице и в който ще станем като Него, за да бъдем такива през цялата вечност. Когато изпитваме този благоговеен страх или страхопочитание към Бога, ние имаме в сърцата си желанието да станем свети. Колко би било хубаво, ако всички се научим да казваме като благочестивия Мъклейн: „Господи, направи ме толкова свят, колкото е възможно да бъде свят един човек от тази страна на небето!"

М. Радостта на Павел от добрите вести от Коринт (7:2-16)

7:2 „Сторете място в сърцата си за нас." Тъй като няма никаква причина коринтяните да не направят това; Павел продължава мисълта, като казва, че той **никого не е онеправдал, никого не е развратил** и **никого не е измамил.** Каквото и да казват против него критиците му, апостолът не е навредил на никого и не е използвал никого, за да извлече финансова облага от него.

7:3 Нито едно нещо, което Павел е казал или казва, няма за цел да **осъди** коринтяните по какъвто и да било начин. Той ги уверява неколкократно, че неговата дълбока обич към тях ще продължи както в живота, така и в смъртта.

7:4 Тъй като се чувства толкова близко свързан със светиите в Коринт, апостолът има голяма **увереност** по отношение на тях. Също толкова голяма е и **хвалбата** му с тях в присъствието на други хора. Затова те не трябва да тълкуват погрешно неговата откровеност като липса на любов, а трябва да разберат, че той наистина се гордее с тях и ги хвали навсякъде, където отиде. Може би това, което по-конкретно предизвиква най-искрена хвалба от страна на Павел, е доброжелателното отношение на коринтяните към събирането на средства за бедните светии в Ерусалим. Апостолът скоро ще засегне този въпрос по-подробно, а тук само го споменава мимоходом.

„Напълно се утешавам; даже във всяка наша скръб радостта ми е преизобилна." Тези изречения са обяснени в следващите стихове. Защо Павел толкова **се радва** независимо от **всички** свои **скърби?** Защото Тит е донесъл от коринтяните добри новини, които са станали извор на огромна радост и насърчение за апостола.

7:5 Ние вече говорихме за това, как Павел е напуснал Ефес и е заминал за Троада, за да се види с Тит. И как, след като не го е видял там, е отпътувал **за Македония.** Сега апостолът обяснява, че дори и пристигането му в Македония не му е дало **спокойствието,** от което се е нуждаел. Той е продължавал да бъде неспокоен, **притеснен** и преследван. **Отвън** врагът го е нападал непрекъснато, а **отвътре** е бил изпълнен със **страхове** и безпокойства, свързани несъмнено с факта, че все още не се е видял с Тит.

7:6 След това **Бог** се е намесил и го **е утешил с идването на Тит.** Така апостолът е преживял истината, описана в Притчи 27:17: „Желязо остри желязо; така и човек остри лицето си срещу приятеля си." Можете ли да си представите радостната среща между тези двама верни служители на Христос: Павел, който залива Тит с въпроси, и Тит, който се опитва да му отговори колкото се може по-бързо? (Вж. също Пр. 25:25.)

7:7 Но това, което е зарадвало Павел толкова много, **не** е било **само** щастливата среща с Тит, а новините за това, колко **утешен** е бил Тит от начина, по който коринтяните са откликнали на писмото на Павел.

За него е било голяма радост да научи, че коринтяните копнеят да се видят с апостол Павел, независимо от всички *опити от страна на лъжеучителите* да ги отчуждят от него. Коринтяните не само са копнеели да го видят, но са и **плачели** да го видят. Този **плач** може би е бил причинен от съзнанието за безгрижното отношение, което те са проявили, като са толерирали греха в събранието, или

от скръбта и безпокойството, които те са причинили на апостола. Освен за този **плач** Тит му е казал и за искреното им уважение към Павел и **ревностното им желание** да му бъдат угодни.

И така, радостта на апостола е дошла не само от **идването** на Тит, но и от тези свидетелства, които са показали, че коринтяните са се оказали послушни на наставленията на апостола и че продължават да го обичат.

7:8 Защото, дори да ви наскърбих с писмото си, не се разкайвам; въпреки че се бях поразкаял, когато видях, че онова писмо ви наскърби, макар и за кратко време.

Писмото, за което Павел говори тук, би могло да бъде Писмото, което ние познаваме като Първо послание към коринтяните, или някое друго писмо, което вече е изгубено и което може би е критикувало светиите доста по-строго.

Нека сега да изясним онази част от стиха, в която се говори за **разкаянието** на Павел във връзка с написването на това **писмо.** Ако приемем, че тук става въпрос за Първото послание към коринтяните, трябва да кажем, че тези думи по никакъв начин не засягат неговата боговдъхновеност. Написаното от Павел там са истинските Господни заповеди, но самият Павел си остава човек, подвластен на обезсърчение и безпокойство като всички хора. Както казва Уилямс:

„Разликата между писателя и боговдъхновението се вижда в 8 стих. Апостолът знае, че неговото първо писмо е боговдъхновено и че думите в него са „заповед от Господа", но като един слаб, неспокоен и любящ човек той се безпокои да не би това писмо да повлияе на коринтяните така, че те да се отчуждят от него, и да им причини болка. Това е един интересен пример за разликата между Пророка и индивидуалността на Пророка и посланието на Светия Дух, което му е поверено." [34]

И така, нека да обобщим. Павел казва, че когато коринтяните са прочели найнапред неговото писмо, те са го почувствали като укор и са били засегнати. Изпращайки им писмото, апостолът е очаквал тяхната реакция и това го е натъжавало. Това не означава, че той е имал съзнанието, че е направил нещо лошо; тук няма и намек за такова нещо. По-скоро той е съжалявал, че когато е вършел работата си за Господа, понякога е трябвало да кара другите хора да се чувстват временно нещастни с цел осъществяването на Божиите намерения в техния живот.

Във втората половина на 8 стих Павел подчертава мисълта, че, макар и писмото му да ги е **наскърбило,** това е било **само за малко време.** Първата цел на писмото е била да причини болка, но болка, която не е продължителна.

Целият процес, който апостолът описва тук, може да се сравни с работата на един хирург. Ако хирургът иска да отстрани някоя опасно заразена част от тялото, той трябва да реже дълбоко в плътта. Той не се радва, че това носи болка на пациента, но добре знае, че трябва да го направи, ако иска неговият пациент да бъде отново здрав. При това, ако пациентът му е близък приятел, хирургът още по-остро усеща страданията, който болният трябва да понесе. Но той добре разбира, че тези страдания са само временни, и е съгласен да подложи приятеля си на тях, тъй като окончателният резултат ще бъде благоприятен.

7:9 Павел не се радва на наскърбяването на коринтяните, **а** се радва, **че** тази временна **скръб** ги е довела **до покаяние.** С други думи, тяхното наскърбяване е довело до промяна в мисленето, която е довела до практическа промяна в поведението. **Покаянието,** казва Ходж, „не е просто промяна на целите, а включва една промяна и на сърцето, която води до обръщане гръб на греха с неговата скръб и ненавист и заставане с лице към Бога"[35].

Скръбта на коринтяните е по Божията воля. Това е такъв вид наскърбяване, което е угодно на Бога. Тъй като тяхната скръб и покаяние са били **„по Бога“**, коринтяните не са претърпели някаква трайна вреда от порицанието на апостол Павел.

7:10 Този стих прави разлика между **„скръбта по Бога“** и **„светската скръб“.** **„Скръбта по Бога“** е скръб, която идва в живота на един човек, след като този човек извърши грях, и която го води към покаяние. Той разбира, че Бог му е говорил, и решава да застане на страната на Бога против себе си и против своя грях.

Когато Павел казва, че **„скръбта по Бога докарва спасително покаяние“**, той не мисли непременно за спасението на душата (макар че това също може да бъде вярно). Нали в края на краищата коринтяните вече са спасени! Но тук думата **„спасение“** се използва, за да предаде значението на *„избавление* от всякакъв вид грях, робство или злочестина в живота на един човек“.

Има спор дали изразът **„което не причинява разкаяние“*** се отнася до покаянието или до спасението. И тъй като човек еднакво не съжалява нито за **покаянието,** *нито* за **спасението,** ние оставяме въпроса открит.

„Светската скръб“ не е истинско покаяние, а само угризение. Тя **докарва** язвителност, коравосърдечие, отчаяние и накрая **смърт.** Пример за такава скръб е животът на Юда. Той не съжалява за последствията, които неговият грях донася върху Господ Исус, а изпитва само угризения заради ужасния плод, който самият той жъне от него.

7:11 Апостолът посочва опита на коринтяните като пример за това, което е казал в първата част на 10 стих. Защото **това,** което той говори за благочестивата скръб, се вижда осъществено на практика в техния живот. Днес ние бихме употребили следните думи: „...като доказателство на факта, **че вие се наскърбихте по Бога...**“ По-нататък апостолът изрежда различните последствия от тяхната благочестива скръб.

Най-напред тя произвежда **„усърдие“** или искрена загриженост. Ако тук апостолът има предвид дисциплинарните мерки, описани в Първото послание, тогава този израз означава, че макар и първоначално да са били безразлични, впоследствие коринтяните са започнали да се вълнуват от този проблем и са проявили усърдие.

Тя е довела и до **„себеочистване“.** Това не означава, че светиите са искали да *се оправдаят* или да се извинят по някакъв начин, а че, вземайки решителни мерки, те са се опитали да очистят себе си от всякаква вина в този случай. Промяната в тяхното отношение довежда и до промяна в тяхното поведение.

„Какво негодуване!“ Този израз може би изразява отношението на коринтяните към грешника във връзка с укорите, които той навлича на името на Христос. Но по-вероятно е този израз да говори за отношението им към самите тях във връзка с факта, че са позволили този грях да продължи толкова дълго и не са взели никакви мерки срещу него.

„Какъв страх!“ Без съмнение действията на коринтяните са били продиктувани от **страх** от Господа, но е възможно те да са изпитвали страх, че апостолът би могъл да ги посети и да не бъде особено благоразположен към тях.

„Какво ожидане“ буквално означава „какъв копнеж“. Повечето изследователи са на мнение, че това „ожидане“ се отнася до искрения копнеж на коринтяните да видят Павел сред тях. Но освен това то би могло да означава и силно **желание** да видят кривото изправено и злото поправено.

„Каква ревност!“ Този израз се обяснява различно от различните изследователи, като например **ревност** за Божията слава, ревност за възстановяването на

* Или „за което не съжаляваш“. – Бел. на прев.

грешника, ревност за собственото им очистване в конкретния случай и ревност за заставане на страната на апостола.

„Какво мъздовъздаване“ означава „какво наказание“ или „какво възмездие“. Идеята е, че те са взели активни мерки срещу провинилия се брат в събранието. Те са заявили решително, че грехът трябва да бъде наказан.

И накрая Павел добавя: **„Във всичко вие показахте, че сте чисти в това нещо.“** Разбира се, апостолът не иска да каже, че те никога не са били виновни, а че просто са взели всички необходими мерки и са действали така, както е трябвало да действат от самото начало.

7:12 Във връзка с този стих съществуват четири главни проблема. Първият е кое писмо има предвид Павел, когато казва **„ако ви... писах това...“**? Вторият е кой е **„обидникът“**? Третият е кой е **„обиденият“**? И четвъртият е как трябва да се преведе краят на стиха: „нашата грижа за вас“ или **вашето „усърдие спрямо нас“**?

Писмото, за което става въпрос тук, е най-вероятно Първото послание към коринтяните или някакво следващо писмо, което не е запазено до днес. Обидникът или оскърбителят би могъл да бъде блудникът, за когото се говори в 1 Коринтяни 5, или някой друг бунтовник в църквата. Ако става въпрос за блудника, тогава обиденият трябва да е собственият му баща. Но ако е някой друг бунтовник в църквата, тогава наскърбеният сигурно е или самият Павел, или някое неназовано лице.

В ПБКДж и НВПБКДж последната част на стиха е преведена така: **„...но за да ви се яви пред Бога нашата грижа за вас.“** Повечето съвременни версии обаче предават текста подобно на превода на НАСПБ: „но за да може вашето усърдие по отношение на нас да ви се яви пред Бога.“

7:13 Павел се чувства **утешен**, тъй като неговото писмо е довело до желания резултат. Коринтяните са се покаяли и са застанали на негова страна. Освен това той е насърчен и от ентусиазма, който **Тит** показва към светиите: той се чувства **освежен** вследствие на срещата си с тях.

7:14 Очевидно преди да изпрати Тит в Коринт, апостолът му е говорил похвални неща за вярващите там. Сега той се радва, че неговите **хвалби** не са се оказали напразни. Всичко, което апостолът е казал за коринтяните, е било потвърдено от това, което **Тит** е видял при срещата си с тях. И както всичко, казано от апостола за коринтяните, е било вярно, **така** и **похвалата му** с тях **пред Тит е излязла вярна.**

7:15 Очевидно Тит не е знаел как ще бъде приет при пристигането си в Южна Гърция. Може би той е очаквал най-лошото. Но когато е пристигнал, коринтяните са го приели най-радушно. Освен това те са се подчинили с готовност на наставленията, които той им е донесъл от апостол Павел, и с това са му станали още по-мили.

Когато казва, че коринтяните са приели Тит **„със страх и трепет“**, апостолът няма предвид някакъв унизителен срах или ужас, а чувство на страхопочитание пред Господа във връзка с проблема и силно желание да са му угодни.

7:16 Когато казва **„във всичко съм насърчен за вас“**, Павел има предвид, че е уверен в светиите за всичко. Това не означава, че той не допуска за коринтяните никаква възможност за грях или неуспех, а че увереността, с която той разчита на тях и с която се е похвалил на Тит, не е била напразна. Те са се оказали *достойни* за неговото доверие. Тук също така е включена и идеята, че след като коринтяните са предприели правилни мерки във връзка с разрешаването на проблема, обсъден в Първото послание, той се чувства **насърчен** да може напълно да разчита на тях.

С този стих завършва първата част на Второто послание до коринтяните,

която, както вече видяхме, беше посветена на описанието на апостолското служение и решителността на Павел да заздрави връзката си с коринтяните. Следващите две глави са посветени на въпроса за „благодатта на даването“.

II. Увещанието на Павел за довършване на дарението за светиите в Ерусалим (8 и 9 гл.)

А. Положителни примери за щедро даване (8:1-9)

8:1 Павел желае вярващите да знаят за необикновения начин, по който **Божията благодат** се е изявила сред християните от **църквите в Македония** (Северна Гърция). Филипи и Солун са два от градовете, в които има такива църкви.

Конкретният начин, по който тези македонци са показали, че са приели **Божията благодат,** е тяхната *щедрост.*

8:2 Тези християни са били подложени на **„голямо утеснение“.** Обикновено хората, които преминават през такова изпитание, започват да пестят парите си, за да могат да се подсигурят за бъдещето си. Това важи с особена сила, когато тези хора не са много богати, какъвто е бил случаят и с македонците. Като цяло те не са имали много пари. Но тяхната християнска **радост** е била толкова изобилна, че когато са разбрали за нуждата на светиите в Ерусалим, те са се държали противно на очакванията и са участвали в дарението с изключителна щедрост. Тези светии са успели да съчетаят **притеснението** с **радостта, бедността** с **щедростта.**

8:3 Тяхната щедрост показва и други уникални черти. Те са дали не само **според възможностите си,** но и **над възможностите си.** Освен това са дали **„доброволно“,** тоест спонтанно, без да бъдат принуждавани или убеждавани, или придумвани.

8:4 Били са толкова настоятелни, че сами са помолили Павел да им позволи да участват в облекчаването на нуждите на ерусалимските светии. Може би апостолът се е колебаел дали да приеме техния подарък, или не, като е знаел колко голяма е била тяхната собствена бедност по това време. Но те не са могли да се примирят с отказ и са настоявали да им се позволи и те да участват в помощта.

8:5 Вероятно Павел **само** е очаквал или **се е надявал,** че те ще постъпят като повечето смъртни хора: най-напред ще дадат неохотно, а след това ще увеличат количеството на своята помощ, когато върху тях се упражни по-голям натиск. Но македонците не са постъпили така! Тези обичани християни **са дали най-напред** най-големия подарък – самите **себе си,** а след това и по-малкия – своите пари. Когато Павел казва **„първо предадоха себе си на Господа, и по Божията воля й на нас“,** той само иска да каже, че те най-напред са предали изцяло живота си на Христос, след което са предали себе си доброволно и на Павел, в смисъл че са участвали в събирането на помощта за Ерусалим. Те всъщност са казали: „Ние вече сме се предали на Господа и сега се предаваме и на теб като на Негов служител. Ти ни кажи какво да правим, тъй като ти си апостол на Христос, нашия Господ.“

„Даренията за Господното дело – казва Дж. Кемпбел Моргън – са ценни само когато са дадени от онези, които сами себе си са предали на Бога.“

8:6 Апостолът се чувства толкова насърчен от примера на македонците, че очаква и коринтяните да последват техния пример. Затова той казва, че е **помолил Тит** да **довърши** работата, която е започнал в Коринт. С други думи, когато е посетил коринтяните най-напред, Тит им е представил тази нужда. Сега, при следващото си посещение, той трябва да направи така, че добрите намерения да прераснат в *действия.*

8:7 Тъй като коринтяните са толкова забележителни в много неща (което е истина), Павел иска сега от тях да се

отличат и в даването. Той им признава заслугите за изобилстването им **във вярата, в говоренето, в знанието, във всяко усърдие** (старание) **и в любовта** им **към** него. В Първото си послание Павел отправя похвала към коринтяните заради тяхното знание и говорене. Тук той добавя още няколко добродетели, които без съмнение са резултат от пребиваването на Тит между тях.

Изразът **„във вяра"** може да описва силната вяра на коринтяните в Бога, *дарбата* на вярата или *верността* на взаимоотношенията им с техните ближни.

Изразът **„в говорене"** без съмнение се отнася до умението на коринтяните да говорят езици, една тема, която той разглежда подробно в Първото писмо към коринтяните.

„В знание" може би се отнася до харизматичната дарба на знание, която те имат, или до широтата на разбирането на божествените истини.

Изразът **„в пълно усърдие"** описва техния жар и старание относно Божиите неща.

И последната добродетел, която Павел споменава като похвална, е **любовта** на коринтяните **към** него. Може би апостолът не би имал нищо напротив, ако удължим този списък с още една добродетел, а именно – „с пълна щедрост". Дени ни предупреждава, че има хора, които:

„...показват изобилие от духовни интереси, изпълнени са с жар, молитва, любов, готовност да говорят в църквата, но не са способни да се разделят с парите си."[36]

8:8 Павел не налага това дарение на коринтяните като задължителна заповед, а по-скоро иска да провери **искреността на** тяхната **любов** в светлината на усърдието на македонските християни. Когато Павел заявява, че не казва това „като **по заповед**", той няма предвид „не по Божие вдъхновение". Той просто иска да каже, че даването трябва да идва от сърце, изпълнено с желание, тъй като „Бог обича онзи, който дава на драго сърце".

8:9 На това място апостол Павел написва един от най-великите стихове в това прекрасно Писмо. На фона на дребнавите обстоятелства на живот в Македония и в Коринт той рисува един прекрасен портрет на най-щедрата Личност, Която някога е живяла.

В НЗ думата **„благодат"** се използва по няколко начина, но тук тя определено означава „щедрост". Колко голяма е била щедростта на Господ Исус? Неговата щедрост е била толкова голяма, че Той е дал за нас *всичко, което е имал,* **за да** можем ние, **чрез Неговата бедност, да станем** вечно **богати.**

Муърхед ни предлага следния коментар:

„Господ Исус е бил богат на притежания, сила, почит, общение, щастие... на всичко. Съгласил се е да стане беден както по положение, така и по обстоятелства и в отношенията Си с хората. От нас се иска да дадем само малко пари, храна или облекло, а Той е дал Самия Себе Си."[37]

Този стих ни казва какво е било предварителното съществуване на Господ Исус. Кога Той е бил **богат?** Бил ли е богат, когато е дошъл на света като Младенеца от Витлеем? Разбира се, че не! Не е бил богат и когато е скитал трийсет и три години „като бездомен странник в света, който Неговите ръце бяха създали". Господ Исус е бил богат в далечната вечност, когато е обитавал заедно с Отца в небесните селения. Но след това **е станал беден.** Това се отнася не само до времето в Назарет, но и до времето в Гетсимания, Гавата и Голгота. И всичко това заради нас, **за да можем ние чрез Неговата бедност да станем богати.**

Ако това е така (а то е така), тогава за нас трябва да бъде най-голяма радост да отдадем на Него всичко, което сме и имаме. При едно разглеждане на въпроса за християнското даване едва ли има по-убедителен аргумент от този – щедростта на нашия Господ Исус.

Б. Съветът на Павел за довършване на дарението (8:10, 11)

8:10 Тук апостолът отново се връща на въпроса за участието на коринтяните в това даване. Те са мислели да съберат дарение за бедните светии, преди още македонците да решат да направят това. И тъй като коринтяните са започнали това дело преди македонците – още **миналата година** – за да бъдат последователни, те трябва да го завършат. Това ще бъде и за тяхна полза, тъй като ще послужи като доказателство за тяхната искреност и вярност.

8:11 Независимо каква може да бъде причината за това протакане, Павел им казва, че те трябва да я пренебрегнат и да **довършат** това, за което са показали, че имат **желание.** И трябва да го направят според възможностите си, които имат в този момент, а не според това, което биха искали да направят, ако богатството им се увеличи.

В. Три положителни принципа за щедро даване (8:12-15)

8:12 Изглежда, че коринтяните са се забавили в приготвянето на помощта за нуждаещите се светии в Ерусалим, защото са се надявали да съберат по-голямо дарение малко по-късно. Тук Павел им напомня, че изобщо не става въпрос за количеството на изпратената помощ. Ако те имат истинско желание в сърцата си да участват в общението по този полезен начин, тогава Бог ще приеме техния подарък независимо от неговия размер. Това, което има значение, е разположението на сърцето.

8:13 Целта на Павел не е да утежни финансовото положение на коринтяните. Той **не** иска ерусалимската църква **да бъде облекчена,** а коринтската – **притеснена.**

8:14 Този стих описва Божията наредба за облекчаване на нуждите в църквата на Господ Исус Христос. Целта на Господа е винаги, когато сред християните има нужда в една област, тази нужда да бъде запълнена от друга област. Това непрекъснато вливане и изливане на средства трябва да доведе до **равенство** между църквите на световно ниво.

Ето защо по времето, когато Павел пише това Писмо, в Ерусалим се влива поток от помощи от Коринт, Македония и други места. Но може би в бъдеще светиите в Ерусалим ще имат по-голямо изобилие, докато светиите в Коринт ще се окажат в **оскъдност.** Тогава потокът от помощи ще започне да тече в обратна посока. Точно това е и значението на този стих. Сега тези, които имат нужда, са светиите в Ерусалим, но в бъдеще нуждаещите се могат да бъдат светиите в Коринт и тогава другите ще помагат на тях.

8:15 Този принцип на равенство е подчертан още веднъж и чрез цитирането на Изход 16:18. Когато израилтяните са излизали да събират манната, някои са успявали да съберат по-голямо количество от другите. Но това не е имало значение. Когато манната се е разпределяла, всеки е получавал едно и също количество – по един гомор, или приблизително два и половина килограма. По този начин този, **„който беше събрал малко, нямаше излишък, и който беше събрал много, не му беше оскъдно".** Всеки опит за *запасяване* с манна е завършвал с неуспех, защото тя е раждала червеи!

Равенството не се е получавало като по чудо или с магия. То се е получавало, защото тези, които са имали прекалено много, *са разделяли* притежанията си с онези, които не са имали нищо. Ходж ни предлага следното наблюдение:

„Поуката... която научаваме от Изход и от Павел, е, че сред Божия народ свръхизобилието на едни трябва да се използва за облекчаване нуждите на други; и че всеки опит за противопоставяне на този закон ще доведе до срам и загуба. Имуществото е като манната: то не понася запасяването." [38]

По подобен начин звучи и този избран цитат от неизвестен автор:

„Божието намерение е всеки човек да има част от благата на живота. Някои събират повече, други – по-малко. Ония, които имат повече, трябва да разделят благата си с тия, които имат по-малко. Бог позволява неравномерното разпределение на благата не за да могат богатите егоистично да им се наслаждават, а за да могат да ги разделят с бедните.“

Г. Трима добри братя, които да подготвят дарението (8:16-24)

8:16 В следващите два стиха Павел похвалва **Тит** за правилното му отношение по този въпрос. Най-напред той благодари на **Бога** за това, че е вложил **същото усърдие** по отношение на коринтяните **и в сърцето на Тит.** В него Павел е открил една сродна душа. Същата загриженост, която апостолът чувства към коринтяните, чувства и **Тит.**

8:17 Павел е отправил към Тит молба да отиде в Коринт с това Писмо, но тя се е оказала излишна. Той самият е бил готов да тръгне **доброволно. „Сам... тръгна към вас...“** е пример на епистоларното време аорист, което представя действието не по времето, когато Павел е писал Писмото, а по времето, когато коринтяните са го чели. Без съмнение Тит е този, който е занесъл Писмото на коринтяните. Той не е тръгнал за Коринт, преди Павел да завърши Писмото.

8:18 Пасажът от 18 до 22 ст. описва още двама братя християни, които са придружавали Тит в неговото пътуване. Първият е описан в текста от 18 до 21 ст., а вторият – във 22 стих. Имената и на двамата не са дадени.

Този пасаж от Писанието е ценен, защото показва предпазните мерки, които апостол Павел взима при отнасянето на дарението с цел премахването на каквито и да било основания за обвинения в неправилно използване на парите.

Първият **брат,** за когото се говори в този пасаж, е достоен за **похвала** поради участието си **в** делото на **благовестието.** Тук мненията за това, кой може да бъде този брат, се различават. Някои казват, че това може да е Лука, други – Сила, а трети – Тимотей. Но в опитите си да узнаем за кого точно се говори тук, ние можем да пропуснем да разберем целия дух на пасажа. Това, че неговото име е изпуснато, не е ли направено нарочно? Истинското ученичество често пъти е обвито в неизвестност. Така е станало с малката мома пленница, която е изиграла толкова важна роля в живота на прокажения Нееман. Така е станало и с малкото момче, което е предоставило своята храна на разположение на Господ Исус.

8:19 Този неназован брат е бил **също** така **„избран от църквите** за делото на **това благодеяние“.** С други думи, той е бил посочен като един от пратениците, които ще отнесат доброволно събраната помощ. Апостолът смята себе си и другите братя за служители или изпълнители на това милостиво дело, което те вършат за **славата на Господа.** Те също го желаят, защото то им дава възможност да покажат своята готовност и усърдие да послужат на бедните светии в Ерусалим.

8:20 Апостолът е достатъчно мъдър човек, за да знае, че не е добре да носи парите сам или да ги повери на някой, който също е сам. Той настоява парите да бъдат занесени от двама или трима, или дори от повече от трима души. Това е смисълът на 20 стих. За да избегне всяка възможност за съмнения и скандални обвинения, Павел организира предаването на тоя **щедър подарък** така, че да няма никакво основание за злословене.

8:21 „Понеже се грижим за това, което е честно“ означава „понеже се грижим всичко да бъде извършено по честен начин“. Павел се старае всички негови действия да бъдат честни „не само **пред Господа,** но **и пред човеците“.** Морган отбелязва следното: „Християнското

общество трябва да се грижи да си върши работата така, че хората от света да нямат причина да изпитват каквито и да било съмнения относно правотата на неговите дела."[39]

Този стих, между другото, прилича много на текста в Притчи 3:3, 4 в Септуагинтата.

8:22 Тук ние четем за още един непознат **брат,** когото Павел е определил да помогне за довършването на това важно дело. Неговото **усърдие е било опитано много пъти и в много неща**, а сега той се е оказал още по-усърден **заради голямото доверие, което** има **към** коринтяните.

На това място ПБКДж казва следното: „... **заради голямото доверие, което** *ние имаме* към вас." Думите **„ние имаме"** са добавени допълнително (в курсив) и много преводачи ги заместват с *„той има"*. Тогава това би означавало, че Павел го препоръчва не само заради миналата му вярност, но и поради голямото *му* **доверие** към коринтяните.

8:23 И така, ако някой попита какви са тези трима мъже, коринтяните трябва да му кажат, че **колкото** се отнася **до Тит,** той е негов **другар и съработник,** а колкото се отнася до другите двама **братя,** те са **пратеници на църквите** и **слава на Христос.** Изразът **„слава на Христа"** е едно приповдигнато описание на тези двама мъже. Те са наречени така именно защото са пратеници **на църквите.** Вследствие на тяхната дейност Господното дело започва да блести пред очите на човеците. Те са почит за Господа и отразяват Неговата слава.

8:24 Знаейки всичко това, коринтяните трябва да ги приемат добре и да оправдаят Павловата **похвала** с тях, като им поверят щедрия дар за светиите от Ерусалим. Това трябва да послужи като **доказателство** за тяхната християнска **любов** пред другите **църкви.** Филипс предлага следния превод на този стих: „И така, покажете на тях, а така също и пред всички църкви колко искрена е вашата любов и оправдайте всички хубави неща, които казахме за вас!"

Д. Призив към коринтяните да оправдаят Павловата хвалба с тях (9:1-5)

9:1 Павел смята за излишно **да пише на** коринтяните **за** нуждата от даване на финансова помощ **на светиите,** но все пак решава да им напише някои неща. Може би този стих съдържа известно количество ирония. Всъщност в някои отношения наистина е излишно да им пише за това. Още от самото начало коринтяните са показали желание да участват в събирането на тази помощ. Така че, колкото до желанието, те имат с какво да се похвалят. Но за съжаление те просто не са осъществили това свое желание на практика. Затова той смята, че всъщност има нужда да пише за **излишното.**

9:2 Никой не се съмнява в **усърдието** на коринтяните. Още от момента, когато са разбрали за този проблем, те са показали **ревност** и готовност да помогнат за неговото разрешаване. Павел дори се е похвалил с тях пред християните в Македония. Той им е казал, **че Ахая е готова още от миналата година.** Наименованието **Ахая,** южната част на Гърция, се използва тук за обозначение на Коринт, тъй като той се намира в нея. Когато **македонците** са чули, че християните в Коринт са били готови още преди една година, много от тях са били **подбудени,** тоест много от тях са се заразили от даването на християните в Коринт и са решили да участват и те с цялото си сърце.

9:3 Когато Павел казва, че е **изпратил братята,** той има предвид точно това. Използването на минало време представя действието като видяно от читателите, а не от писателя. **Братята** са тримата братя, за които се говори в предишната глава: Тит и двамата неназовани по име християни. Те са изпратени, за да не излезе, че Павел напразно се е хвалил с коринтяните относно тяхното

участие в дарението. Задачата на тримата братя ще бъде да помогнат за приготвянето на дарението до идването на Павел.

9:4 Когато апостолът се отправи на това пътешествие на юг от Македония към Коринт, има голяма вероятност някои от македонските вярващи да тръгнат с него. И тогава колко неудобно ще се почувства апостол Павел, **ако,** след като се е похвалил с коринтяните, тези **македонци** дойдат и **намерят,** че коринтяните всъщност нищо не са направили! При това положение Павел ще бъде засрамен заради своята увереност в коринтяните, **а още повече** ще бъдат засрамени самите коринтяни, които тогава ще имат истинска причина се чувстват неудобно заради своята недобросъвестност.

Преводът на Филипс на този стих е доста живописен:

„Защото, между нас казано, ще бъде голямо излагане, ако някои от македонците дойдат с мен на това пътуване и ви намерят неприготвени за това дарение! Ние – да не кажа вие – ще бъдем ужасно засрамени само защото сме били толкова горди и уверени във вас.“

9:5 Поради тази причина Павел **е намерил за необходимо да помоли** тези трима **братя да отидат в** Коринт преди него. Те трябва **да приготвят предварително обещаната отпреди помощ** за ерусалимските светии, **за да бъде готова като щедро дарение, а не като неохотно задължение.** Тук няма и намек за това, че тази помощ трябва да се изпроси от светиите с увещание, защото тя трябва да бъде изява на тяхната **щедрост,** дадена по собствената им свободна воля.

Е. Добрите награди за щедрото даване (9:6-15)

9:6 В пасажа от 6 до 15 стих са изброени няколко чудесни награди и облаги от християнското даване. Първото, което четем тук, е законът на жътвата. Всеки селскостопански труженик знае, че ако иска да пожъне изобилна реколта, трябва да посее изобилно зърно. Може би стопанинът вече е готов за сеитба? Как тогава трябва да сее – дали да посее всичкото зърно, или да вземе част от него и да го използва за храна през идещите месеци? От този стих разбираме, че който **посее** щедро, **ще пожъне** няколкократно повече от това, което е **посял.**

Нека никога не забравяме този пример от селското стопанство! Стопанинът никога не жъне толкова, колкото е посял, а много повече. Така е и в християнското даване: християнинът не получава толкова, колкото е дал, а много повече. И, разбира се, това, което получава, не са толкова пари, колкото духовни благословения.

9:7 Всеки трябва да **дава според както е решил в сърцето си.** Най-напред той трябва да реши колко му е необходимо, за да задоволи непосредствените си нужди и да отговори на реалните разходи, които му налага нормалният живот. След това той трябва да помисли и за нуждите на своите братя и сестри християни и за изискванията, които Христос предявява към него в това отношение. Когато прецени всички тези съображения, той трябва да даде **„без да се скъпи и не от принуждение“.** Възможно е един християнин да даде и въпреки това да не се чувства щастлив. Възможно е също така един християнин да даде под влиянието на някакъв емоционален натиск или обществена принуда. Нито едно от тези дарения обаче няма стойност пред Бога. **„Бог обича онзи, който дава на драго сърце.“** Английската дума *hilarious** произлиза от думата **cheerful** *(hilaron)***.

Дали Бог наистина има нужда от нашите пари? Едва ли. Нали добитъкът по хиляди хълмове Му принадлежи и дори да

* Весел. – Бел на прев.

** Весел, охотен; която е част от превода на израза „онзи, който дава на драго сърце“, букв. „охотният дарител“. – Бел на прев.

имаше нужда от нещо, Той нямаше да ни го каже (Пс. 50:10-12). Това, което действително има значение за Него, е разположението на нашето сърце. Той обича християните, които толкова са изпълнени с Господната радост, че охотно споделят с другите това, което имат.

„Бог обича онзи, който дава на драго сърце“, защото, както казва Джаует:

„Драговолното даване се ражда от любовта. То свидетелства, че този човек обича другия човек и се наслаждава от това общение. Даването е езикът на любовта; всъщност тя не говори друг език. „Бог толкова ***възлюби***... *че* ***даде!“*** *Любовта се осъществява, като се отдава. И дори да притежава всичко, любовта всъщност няма нищо.“* [40]

9:8 Тук ние имаме едно обещание, според което, ако човек наистина иска да бъде щедър, Бог ще се погрижи да му предостави възможност да се прояви като такъв. Думата **„благо“** тук се използва като синоним на „блага“. **Бог е силен** да ни даде блага, така че да имаме **достатъчно** не само самите ние, но и да можем да дадем на другите, като по този начин **изобилстваме във всяко добро дело.**

Обърнете внимание на честото използване на местоименията *„всяко“, „всякога“, „всички“*: **„всякакво благо“, „всякога“, „всичко... достатъчно“, „всяко добро дело“.**

9:9 Тук апостолът ни предлага един цитат от Псалм 112:9. Изразът **„разпръсна щедро“** се отнася до засяването на семето. Текстът описва един човек, който е бил щедър в сеитбата на зърното, или, според практическото приложение на този пример, в милостивите си дела. Конкретната милостиня, за която тук се говори, е даването **на бедните.** Ще загуби ли той от това, или не? Разбира се, че не! Защото **неговата правда трае до века.** Това означава, че ако ние разпръскваме обич така щедро, както сеячът разпръсква своето зърно, ще натрупаме за себе си богатства в небето. По такъв начин резултатът от нашите милостиви дела ще остане **завинаги.**

9:10 Примерът със **сеяча** продължава и в този стих. Същият Бог, **Който дава семе на сеяча и хляб за храна,** ще направи така, че онези, които показват милост към другите, да пожънат награди, част от които са изброени тук. Най-напред той **„ще умножи вашето семе за сеене“.** Това ще рече, че Бог ще даде още повече възможности за показване на милост към Неговите хора и още по-изобилни резултати от показаната милост. След това Той **„ще прави да изобилстват плодовете на вашата правда“.** Коринтяните са показали правда, като са участвали в събирането на дарение за светиите в Ерусалим. Като следствие от това даване те ще получат плодове във вид на вечна награда. Когато Бог увеличи способността им да дават и те пораснат в щедрост, наградите им също ще се увеличат.

9:11 От този пасаж става ясно, че човек никога не обеднява, когато дава за Господа, а че всяка негова милостиня се отразява в награда, която е много по-голяма от самата милостиня. Затова тук Павел казва, че чрез даването християните ще бъдат **обогатени във всяко отношение, за** да могат още повече да показват **щедрост.** Когато апостолите виждат как коринтяните растат в благодатта на даването, те (апостолите) благодарят **на Бога.**

9:12 След като подаръкът от коринтяните пристигне в Ерусалим, той не само ще запълни нуждите на светиите, но и ще бъде повод за много хора да благодарят **на Бога.** Обърнете внимание колко често Павел поставя ударение върху значението на **благодарението.** Всяко нещо, което води до благодарение на Господа, се счита от апостола за особено важно.

9:13 Подаръкът на коринтяните има и други благоприятни последствия. Той ще послужи като **доказателство** пред юдейските християни, че **Христос** наис-

тина е подействал в живота на тези обърнали се към християнството езичници. Имало е време, когато еврейските християни са изпитвали истински съмнения по отношение на обръщението на хора като коринтяните. Може би те не са ги смятали за пълноценни християни. Но това дарение ще бъде за тях голямо **доказателство** за истинността на вярата на коринтяните и еврейските християни **ще прославят Бога за** това, което **Христовото благовестие** е извършило в Ахая, а така също и за **щедрата** помощ, която са получили от там.

9:14 Но това не е всичко! Има още две благоприятни последствия. Заради подаръка, който са получили от коринтските светии, ерусалимските християни ще внимават да се молят за светиите в Коринт и това ще заздрави връзката на любов между тях. Светиите в Ерусалим **ще копнеят** за коринтяните поради **показаната им изобилна Божия благодат.**

9:15 На това място Павел просто изразява чувствата си с едно възклицание! Този стих се е оказал загадка за много изследователи на Библията, които не могат да видят връзката между него и току-що казаното. За тях е трудно да разберат какво означава изразът **„Неговият неизказан дар“.**

Но на нас ни се струва, че с наближаването на края на тази глава, която разглежда въпроса за християнското даване, апостол Павел все повече и повече мисли за най-великия от всички дарители – Самия **Бог.** Той също така мисли и за най-големия от всички **дарове** – Господ Исус Христос. Затова той завършва тази глава от Писмото към своите братя в Коринт с това приповдигнато възклицание. Те са Божии деца и последователи на Христос. Нека да следват тези достойни примери!

III. Защитата на Павел на неговото апостолство (10-13 гл.)

Последните четири глави на това Послание са посветени главно на защитата на Павел на неговото апостолство. Особено подходящо описване на тази част от писанията на Павел са думите, които казва за тях апостол Петър: „... в които... има някои неща, мъчни за разбиране.“ Очевидно тук Павел отговаря на обвинения, които са били отправени срещу него от неговите критици. А ние сме принудени да правим заключенията си относно характера на тези обвинения, като изучаваме текста, който съдържа отговорите на Павел. В тази глава апостолът доста често говори иронично, макар че е трудно да се разбере кога точно той прави това!

Независимо от всичко обаче това е *един много поучителен текст от Божието скъпоценно слово*, без който ние бихме били значително по-бедни.

А. Отговорът на Павел на хората, които го обвиняват (10:1-12)

10:1 Пасажът от 1 до 6 ст. ни дава отговорите на апостола на онези, които го обвиняват, че той действа със светски методи.

Най-напред апостолът представя себе си съвсем просто като **„сам аз, Павел“.** След това, вместо да заповядва на светиите, той ги моли. И на трето място, той основава своя призив на **кротостта и нежността на Христос.** Тук апостолът има предвид, разбира се, живота на Господ Исус като Човек на земята. Това, между другото, е и едно от малкото споменавания на живота на Спасителя на земята от страна на Павел. Обикновено апостолът говори за Христос като за възнесения, прославения Господ, Който седи от дясната страна на Бога в небесата.

Продължавайки да говори за себе си, Павел казва: **„... аз, който съм смирен, когато съм между вас, а когато отсъствам, ставам смел към вас.“** Съвсем очевидно е, че тези думи са казани иронично. Сигурно неговите критици са казвали за него, че когато е сред хората, се държи страхливо, а когато **отсъства,** е

смел като лъв. Според тях неговата смелост се вижда в нетърпимия начин, по който се държи в своите писма.

10:2 Този стих е свързан с *първата част* на 1 стих. Там Павел започва стиха с това, че моли коринтяните, без да уточнява обаче за какво точно ги моли. Тук той обяснява за какво ги моли: **моля ви, когато съм при вас, да не се принудя да употребя смелост с оная увереност, с която мисля да се одързостя срещу някои, които считат, че ние постъпваме плътски.** Той не иска **да се одързости** към тях така, както възнамерява **да се одързости** към онези, които го обвиняват, че действа плътски.

10:3 Тук апостолът изказва мисълта, че **макар и** да живеят в тела от **плът,** апостолите не участват в християнската борба с плътски мотиви или средства.

10:4 Оръжията, с които **воюват** християните, **не са плътски.** Така например, при разпространението на християнското евангелие от едно място на друго те не използват нито саби, нито пушки, нито стратегическите методи на съвременната война. Но това не са единствените плътски оръжия, които християните не използват. Те също така не използват богатството, властта, влиянието и хитростта за постигането на своите цели.

Те използват средства, които са **силни пред Бога, за събарянето на крепости.** Вярата в живия Бог, молитвата и послушанието на Божието слово са най-ефективните оръжия на всеки истински войник на Исус Христос. С тях именно се събарят **крепости.**

10:5 Този стих ни обяснява какво се има предвид под „крепости" в 4 стих.

Павел вижда себе си като войник, който се бори против гордостта на човешкото мислене и всякакви **аргументи,** които се противопоставят на истината. Истинският характер на тези **аргументи** се вижда в израза **„против познанието на Бога".** Днес това може да се приложи към разсъжденията на учените, еволюционистите и религиозните философи, които не оставят никакво място за Христос в своето обяснение за нещата. Той се чувства задължен **да пленява всяка мисъл да се покорява на Христос.** Всички човешки поучения и разсъждения трябва да се преценяват в светлината на поученията на Господ Исус Христос. Павел не заклеймява човешкото мислене като такова, а само предупреждава, че ние не трябва да позволяваме нашият интелект да бъде използван против Господа и в неподчинение на Него.

10:6 Като войник на Христос апостолът също така е **готов да накаже всяко непослушание, след като** коринтяните най-напред покажат своето **послушание.** Той няма да действа против лъжеучителите в Коринт, докато най-напред не се увери в **послушанието** на вярващите във всичко.

10:7 Първото изречение от този стих може да бъде или въпрос: **„Вие гледате ли на външното?"** (НВПБКДж); или твърдение: „Вие гледате само на външното" (ПБКДж); или заповед: „Погледнете на външното!" (РИСПБ); тоест „Погледнете фактите в очите!".

Ако го приемем като твърдение, това ще означава, че коринтяните са склонни да съдят за човека по това, дали има, или няма налагащо се присъствие, завладяващо красноречие и впечатляваща логика. Те обръщат повече внимание на външния вид, отколкото на вътрешната действителност. **„Ако някой е уверен в себе си, че е Христов, то нека размисли още веднъж в себе си, че както той е Христов, така и ние сме Христови."** Тук Павел може би има предвид ония, които са казвали: „Аз съм Христов" (1 Кор. 1:12), противопоставяйки себе си на всички останали. Неговият отговор е, че никой няма право на изключителни претенции върху Христос. Той принадлежи на Господа също толкова, колкото и останалите.

Независимо кои са християните, които са мислели, че само те са Христови, Павел не отрича, че те наистина Му принадлежат. Така че в този пасаж той едва ли има предвид лъжеучителите и измамниците, които са се преправяли на Христови апостоли (11:14). Изглежда, че в това Писмо Павел говори за различни противници – едни спасени, други неспасени.

10:8 Като апостол на Господ Исус Христос Павел е получил **власт** във връзка с църквите, които е основал. Целта на тази власт е била назиданието на светиите в тяхната най-свята вяра. Лъжеучителите, от друга страна, са упражнявали сред коринтяните власт, която никога не са получавали от Господа. И не само това, но те са упражнявали тази власт по начин, който е сривал духовния живот на светиите, вместо да го изграждат. Затова Павел казва, че дори и да се похвали малко повече с **властта, която Господ** му **е дал,** той няма защо да се срамува от това. Най-накрая неговите твърдения ще се окажат верни.

10:9 Той казва това, за да не **изглежда, че** желае да **изплаши** християните **с писмата** си. С други думи, ако апостолът трябва да се похвали с властта, дадена му от Бога, той не иска християните да мислят, че се опитва да ги сплаши. Това би означавало да направи услуга на своите критици. По-скоро коринтяните трябва да си спомнят, че тази негова власт му е била дадена, за да ги назидава, и че той я използва точно така.

10:10 Този стих ни дава възможност да узнаем истинското обвинение срещу апостол Павел. Неговите противници го обвиняват в писането на заплашителни послания, като казват, че **„личното му присъствие е слабо и говоренето му – нищожно".**

10:11 Всички, които отправят такива обвинения, трябва да **имат предвид,** че **когато** Павел **дойде** при тях, той ще бъде същият, какъвто е и в своите **писма.** Това не означава, че Павел признава това, което те *казват* за него – че се е държал надменно в писмата си. Апостолът ги предупреждава, че когато се срещнат лице в лице, той ще се отнесе с тях съвсем строго и никак няма да го е страх.

10:12 Явно е, че лъжеучителите са имали навик да се сравняват с другите. Те сигурно са се сравнявали и с Павел, и то по такъв начин, че са му се подигравали пред коринтяните. Смятали са себе си за „вътрешни" хора, които принадлежат към някакво елитно общество. Според тях никой не може да застане до тях и да бъде видян в благоприятна светлина. Затова Павел казва с разбираем сарказъм: **„Защото не смеем да считаме или да сравняваме себе си с някои от ония, които препоръчват сами себе си; но те, като мерят себе си със себе си и като сравняват себе си със себе си, не постъпват разумно."** Макар и да го обвиняват, че е бил твърде смел в своите писма, Павел не счита себе си за толкова смел, че да причисли себе си **„към ония, които препоръчват сами себе си",** или ония, чийто единствен критерий е техният собствен живот. Трябва да е ясно, че ако единственият критерий на един човек е самият той, тогава този човек е винаги прав! За такъв човек не може да има място за усъвършенстване. Хората, които правят това, **не са разумни.** Както някой е казал много добре: „Бедата на всички клики и елитни общества е там, че те не признават никакво превъзходство извън себе си."

Б. Принципът на Павел: завладяване на нови територии за Христос (10:13-16)

10:13 В пасажа от 13 до 16 стих Павел заявява своето намерение да се похвали само в **областта** на служението, **което Бог** му е дал. Той си поставя за правило да не навлиза в чужди територии, когато се хвали. Това е явен намек за юдейските учители, които са имали навик да се вмъкват във вече основаните от апостол Павел или някой друг християн-

нин църкви и да строят на чужда основа. Когато са се хвалели, те всъщност са се хвалели с нещо, което е било резултат от работата на друг човек.

Павел казва, че той **няма да се похвали** с неща, които излизат извън **областта** на неговото собствено служение, а ще се похвали с местата и хората, с които Бог е благословил неговото служение. В тази област се намира и град Коринт, тъй като той пръв е отишъл там с благовестието, в резултат на което се е образувала църква.

Артър С. Уей предлага следния сполучлив превод на този стих:

„Но аз... няма да се похваля с изключителни постижения извън полагаемата ми се територия. Аз се ограничавам само в границите на областта на действие, която ми е определена от Бога, а тя със сигурност включва и работата ми сред вас."

Всъщност Павел е получил поръчение от Господа да занесе благовестието на езичниците. Това поръчение е включвало, разбира се, и Коринт. Апостолите в Ерусалим са били единодушни в това решение. По-късно обаче от Ерусалим са започнали да пристигат лъжеучители, които са навлезли в областта, определена от Бога за служението на Павел.

10:14 Апостолът не желае да се хвали повече, отколкото трябва. Бог му е определил една област на служение, която е включвала и Коринт. Той е дошъл в Коринт, проповядвал е благовестието и е основал църква. Ако не беше направил това, можеше да бъде обвинен, че се хвали „вън от мярката".

За да стигне до коринтяните, апостолът е преживял много изпитания, проверки, скърби и трудности. Сега други нахълтват в областта, в която той пръв е влязъл, и вероятно се хвалят шумно със „своите" постижения.

НМПБ предава този стих така: „Ние не прекаляваме в хвалбата си, какъвто би бил случаят, ако не бяхме дошли при вас, защото ние наистина дойдохме първи при вас с благовестието на Христос."

10:15 Апостолът е решен да **не** се хвали с постижения, които не са пряк резултат от неговото лично служение на Христос. Такава именно е вината на юдейските учители: те се хвалят с чужди трудове и се опитват да откраднат овците на Павел, като очернят неговия характер, нападат неговото учение и демонстрират лъжлива власт.

Надеждата на Павел е, че когато **вярата** на коринтяните **нарасне,** той ще може да отиде по-нататък, защото тяхната **вяра** ще се изяви практически в помощта, която ще му даде възможност да разшири областта си на действие като Божий апостол. Но дори и когато по този начин разшири служението си, апостолът ще остане верен на своето правило.

Засега обаче проблемите в Коринт запълват до такава степен времето му, че му пречат да разшири своето служение в области отвъд този град.

10:16 Правилото на апостол Павел е: **„да проповядваме благовестието и от вас по-нататък"** (може би Западна Гърция, Италия и Испания), **„а не да се хвалим с готовото в чужда област".** Апостолът няма намерение да навлиза в територии, където други са се трудили, нито да се хвали с неща, които други са направили, преди той да стигне до дадено място.

В. Най-висшата цел на Павел: препоръчването на Господа (10:17, 18)

10:17 Ако някой **се хвали,** той трябва да **се хвали с ГОСПОДА.** Без съмнение това означава, че той трябва да **се хвали** само **с** това, което **ГОСПОД** е благоволил да направи чрез него. Това е най-общата насока на аргумента на апостола.

10:18 Нали, в края на краищата, личното препоръчване не е това, което спечелва Божието одобрение! Въпросът, който трябва да си зададат Павловите

критици, е следният: „Дали Бог ни е препоръчал, благославяйки нашето служение, със спасени души, изграждане на светиите във вярата и основаване на църкви? Можем ли да покажем Господното одобрение, като посочим онези хора, които са били спасени чрез нашето проповядване?" Това е единственото, което има значение. Павел желае и може да покаже такива доказателства за Господното одобрение на своето служение.

В тази и в следващата глава Павел подробно разглежда това, което той нарича „безумие". Той решава да отдели време за „безумието" – да говори добри неща за себе си, макар че никак не му се иска да прави това. То изобщо не му доставя удоволствие. Но той моли коринтяните да го потърпят още малко, докато се прави така на глупак.

Явно лъжливите учители са се хвалели доста със себе си. Те сигурно са изнасяли цели доклади за своето служение и за своите „забележителни" успехи. За разлика от тях апостол Павел не е проповядвал себе си, а Христос.

Коринтяните като че ли предпочитат да слушат самохвалства и затова Павел ги моли да му позволят да им поговори известно време за себе си.

Г. Павел утвърждава своето апостолство (11:1-15)

11:1 О, да бихте потърпели още малко моето безумие! Но и вие наистина ме търпите!* Павел желае коринтяните да го изтърпят, докато се хвали, но веднага след това се сеща, че те вече правят това и че молбата му е ненужна.

11:2 След това апостолът изрежда три причини, които го карат да отправи тази молба към тях. Първата е, че той **ревнува за тях с божествена ревност.** Той ги е **сгодил с един Мъж,** за да ги **представи като чиста девица пред Христос.** Павел се чувства лично отговорен за духовното благосъстояние на коринтските светии. Той желае в един бъдещ ден, тоест в деня на Грабването, да може да ги представи на Господ Исус непокварени от лъжливите учения, които се ширят сред тях. Именно тази негова ревност към тях кара апостола сега да иска да се отдаде на нещо, което изглежда като безумие.

11:3 Втората причина, поради която Павел желае да приеме ролята на глупак, е неговият **страх,** че светиите могат да бъдат измамени и **умовете им – покварени от простотата** и чистотата на посвещението, което дължат на **Христос.** Под **„простотата"** тук трябва да се разбира целенасочеността. Той иска те да са посветени единствено на Господ Исус и да не позволяват сърцата им да се прилепват към някой друг. Освен това той иска те да бъдат неопетнени в посвещението си на Господа.

Апостолът си спомня как **„змията измами Ева с хитростта си".** Това стана, като змията изкуши нейния ум или интелект. Точно това правят и лъжеучителите в Коринт. Павел иска сърцето на коринтската девица да бъде неразделено и неопетнено.

Забележете, че Павел разглежда случката с Ева и змията като факт, а не като мит.

11:4 Третата причина, поради която апостолът смята да занимае малко коринтяните с глупави неща, е, че те вече са показали желание да слушат лъжеучители.

Когато някой дойде в Коринт и проповядва всъщност **„друг Исус"** и им предава **„друг дух",** различен от Светия Дух, и им говори **„друго благовестие",** коринтяните лесно го приемат, показвайки удивително търпение към всичко това. Павел казва саркастично: „Ако се отнасяте така към другите, защо да не се отнесете по същия начин и към мен?"

Последните думи от този стих: „вие лесно го търпите", могат да се разбират като ирония. Апостолът не одобрява това, че коринтяните приемат тези

* Според текста на НВПБКДж. – Бел. на прев.

ереси, а ги мъмри заради тяхното лековерие и липса на проникновение.

11:5 Причината, поради която те трябва да се съгласят да потърпят Павел, е, че той **не е „в нищо по-долен от тия превъзходни апостоли“**. Тук думата **„превъзходни“** е казана иронично. Буквалният превод е „суперапостоли“.

Реформаторите са използвали този стих, за да оборят идеята за папата, според която Петър е бил главният апостол, чието първенство са наследили папите.

11:6 Макар че Павел може би **не е** толкова **учен в говоренето,** същото не може да се каже за **знанието**. Това трябва да е очевидно за коринтяните, защото именно от него те са получили и своето **знание** за християнската вяра. Независимо от недостатъците на Павел по отношение на неговото красноречие, той явно е говорил достатъчно разбираемо на светиите в Коринт. Те самите трябва да свидетелстват за това.

11:7 Ако неговата неизгладена реч не е причина за отрицателното отношение на коринтяните към него, тогава може би той ги е засегнал с това, **че е смирил** себе си, за **да могат** те **да се издигнат.** Останалата част от стиха обяснява какво иска да каже апостолът с тези думи. Когато е бил при коринтяните, Павел не е получил никаква финансова подкрепа от тях. Може би те смятат, че той е извършил грях, като е застанал на едно толкова скромно място, за да могат те да застанат на високо.

11:8 Изразът **„други църкви обрах“** е една стилистичен похват, познат като хипербола. Това е преувеличено твърдение, което има за цел да впечатли читателя. Павел не иска да каже, че буквално е окрал други църкви, а че докато е служел на Господа в Коринт, е получавал финансова подкрепа от **други църкви,** така че да може да служи на коринтяните, без да получава никакво възнаграждение от тях.

11:9 Докато е бил в Коринт, е имало случаи, когато апостолът е изпадал **в** истинска **нужда.** Но казал ли им е той за това и настоявал ли е да получи помощ от тях? Не, разбира се. За тази негова материална **нужда** са се погрижили **братята, които са дошли от Македония.**

Апостолът **се е пазел** по всякакъв начин **да не натежи на** коринтяните. Той ще продължи да прави това и занапред, като не настоява на правото си на апостол да бъде издържан от тях.

11:10 Павел твърдо е решил да не позволи на **никой** да му отнеме основанието за тая **похвала в ахайските места,** част от които е и Коринт. Несъмнено тук апостолът има предвид критиците, които са използвали неговото въздържание като аргумент против него. Те са казвали, че понеже Павел е съзнавал, че не е истински апостол, затова не е настоявал да бъде издържан от коринтяните (1 Кор. 9). Независимо от обвиненията на своите критици, Павел ще продължи да се хвали, че е служил на коринтяните, без да вземе никакви пари от тях.

11:11 Защо апостолът прави това? **Защото не обича** коринтяните ли? **Бог знае,** че това не е така! Сърцето на Павел е изпълнено с най-дълбока обич към светиите в Коринт. Но каквото и да прави Павел, неговите противници все го критикуват. Ако беше взел пари от коринтяните, те щяха да кажат, че той проповядва, защото има материалната изгода от тях. След като не е взел пари, те са започнали да го обвиняват, че не ги **обича** истински. Но **Бог знае** истината и Павел е съгласен да я предостави изцяло на Него.

11:12 Очевидно юдейските учители са очаквали, изисквали и получавали пари от коринтяните. Като повечето култови служители те не биха служили, ако нямаха материална изгода от това служение. Павел твърдо е решен да продължи да служи, без да получава пари от вярващите в Коринт. Ако лъжеучителите желаят да продължат двубоя по хвалба с не-

го, нека да следват неговия пример. Но той знае, че те никога няма да искат да служат без заплащане и с това предизвикателство издърпва изпод краката им основанието за хвалба.

11:13 Истинската оценка на Павел за тези мъже, която досега той се е сдържал да не изрази в Писмото, тук се изявява с пълна сила. Апостолът повече не може да мълчи! Той трябва да ги нарече с истинското им име. **„Такива човеци са лъжеапостоли“**, в смисъл че никога не са били изпратени от Господ Исус Христос. Те или са си присвоили сами тази служба, или са били назначени на нея от други хора. Те са **„лукави работници“**. Те се местят от църква в църква и се опитват да спечелят последователи на своите лъжливи учения само чрез измама. **Преправяйки се на Христови апостоли,** те се опитват да се покажат като Негови *представители*. Павел няма никакво желание да бъде приравняван с **такива** хора.

Това, което апостолът казва за тези юдейски учители, е вярно и за лъжеученията в наши дни. „Всички знаем, че злото никога не би могло да ни изкуши, ако ние го виждахме такова, каквото е. Маскировката е съществена за неговата сила. То привлича хората с идеи и надежди, които те смятат за добри.“ (Избрано)

11:14 Апостолът току-що каза, че неговите критици в Коринт се преправят на Христови апостоли. Но той не се учудва на това, когато си помисли за тактиката на техния господар: **„И не е чудно; защото сам Сатана се преправя на светъл ангел.“**

Днес Сатана обикновено се рисува като зло същество с рога и опашка. Но това далеч не е начинът, по който той се представя на хората.

Други си представят Сатана при гледката на някой беден пияница, който се въргаля в канавката на *пътя*. Но тази представа за истинския вид на Сатана също не е вярна.

В този стих се казва, че той **„се преправя на светъл ангел“**. Бихме могли да използваме едно сравнение и да кажем, че той се представя за служител на евангелието, облечен в религиозно облекло и стоящ на амвона на някоя модерна църква. Той използва религиозни думи като *Бог, Исус* и *Библията*. Но мами слушателите си, като проповядва, че спасението е чрез добри дела или по човешки заслуги. Той не проповядва изкупление чрез Христовата кръв.

11:15 Дж. Н. Дарби е казал, че Сатана никога не е толкова сатанински, както когато носи Библия. Това е и идеята, която стои зад 15 стих. Ако самият Сатана се представя като лъжлив служител, тогава трябва ли да се изненадваме, че неговите слуги правят същото! Как точно те правят това? Като лъжеучители ли? Или като атеисти? Отговорът е: „Не!“ Те **„се преправят на служители на правдата“**, като се представят за религиозни служители. Казват, че водят хората по пътя на истината и **правдата,** но са слуги на нечестивия.

Техният **край „ще бъде според делата им“**. Тъй като унищожават, и те самите **ще** бъдат унищожени. Тъй като техните дела водят хората към осъждение, и те самите ще бъдат доведени до окончателно погубление.

Д. Страданията на Павел заради Христос са доказателство за неговото апостолство (11:16-33)

11:16 Казвайки всичко това, Павел се надява, че никой няма да го **помисли за безумен** заради това, че се хвали. Но ако някой желае да го **приеме като безумен,** нека го приеме, **за да** може **и** той да **се похвали малко.**

Обърнете внимание на употребата на **„и“** във втората половина на този стих: **„... та да се похваля и аз малко нещо.“** Това **„и“** е наистина важно. Лъжеучителите са се хвалили не малко, а много. Павел всъщност казва: „Дори и да трябва да ме видите като **глупак,** какъвто не

съм, пак **ме приемете,** за да мога и аз малко да се похваля като онези други мъже."

11:17 Този стих има две възможни тълкувания. Някои предполагат, че това, което Павел казва тук, макар и да е боговдъхновено, **не** му е било дадено като заповед от **Господа.**

Според другото тълкуване това, което Павел прави тук, тоест това, че се хвали, **не е** казано **по Господа,** в смисъл че не следва примера на Господа. Господ Исус никога не се е хвалил.

Филипс явно възприема първото тълкуване, което личи от неговия превод на текста: „Не говоря сега така, както Господ ми заповядва, но като безумен, на когото му се налага да участва в това самохвалство."

Но ние предпочитаме второто мнение. Според него това, с което Павел се хвали, **не е по Господа** и като хвали така сам себе си, той прави нещо, което изглежда глупаво. Райри предлага следния коментар: „На него му се налага да се занимава с това [самохвалство], както казва той, противно на своите естествени инстинкти, за да може да привлече тяхното внимание към някои важни факти."[41]

11:18 Напоследък коринтяните са чули много неща от хора, чиято покварена човешка природа ги е карала да отделят доста време, за да се хвалят сами. Щом коринтяните смятат, че лъжеучителите имат достатъчно основание за хвалба, нека сега да изслушат неговите хвалби и да видят дали той има достатъчно основание за същото.

11:19 Тук Павел отново говори иронично. Това, което той сега ги моли да направят за него, те правят за другите всеки ден. Те се смятат за прекалено **разумни,** за да бъдат измамени от безумието на другите. Но както апостолът обяснява по-нататък, с тях става точно това.

11:20 Те **търпят** хората, които правят с тях описаните в този стих неща.

Кои са тези хора? От това, което следва, става ясно, че това са учителите на юдеизма, лъжеапостолите, които се нахвърлят върху коринтяните като диви животни върху плячка. Първо, те ги **заробват.** Тук без съмнение става въпрос за робството на закона (Деян. 15:10). Те проповядват, че вярата в Христос не е достатъчна за спасението, а че хората трябва да се подчиняват и на Мойсеевия закон.

Второ, те изпояждат светиите, в смисъл че поставят пред тях тежки финансови изисквания. Не им служат от любов, а заради финансовата изгода.

Изразът **„ви обира"** е метафора от областта на риболова или лова. Лъжеучителите се опитват да направят тези хора своя плячка, за да ги водят, накъдето си искат.

Характерното за тези хора е това, че те се превъзнасят в своята гордост и самохвалство. Критикувайки другите, те винаги се опитват да се представят за по-велики в очите на хората.

И последно, те бият вярващите **по лицето,** което е едно голямо унижение. Едва ли ще сбъркаме, ако приемем тези думи в буквалния им смисъл, тъй като през всички векове е имало арогантни църковни служители, които наистина са биели своите енориаши, опитвайки се по този начин да утвърдят своя авторитет.

Апостолът се удивлява, че коринтяните са готови да **търпят** такова обидно отношение, каквото показват към тях тези лъжеучители, а не желаят да потърпят неговите нежни и изпълнени с любов предупреждения и увещания.

Дарби казва следното: „Удивително е колко много неща хората са готови да изтърпят като лъжа и колко малко като истина."[42]

11:21 Някои предполагат, че в този стих Павел казва следното: „Говоря така, като един вид лично унижение, че когато бях с вас, бях слаб и не се осмелявах да утвърждавам своята власт така, както тези мъже правят това."

Според едно друго мнение смисълът на казаното от Павел е малко по-различен: „Като казвам това, аз злепоставям себе си, но ако това е силата, тогава предпочитам да съм слаб." Преводът на Филипс съвпада с второто мнение: „Почти ме е срам да кажа, че никога не съм вършел такива смели неща за вас като тях."

Павел казва, че ако силата, която са показвали лъжеучителите, е истинската сила, тогава той трябва да каже **за** свой **срам,** че никога не е показал такава сила, а по-скоро слабост. И после бързо добавя, че **с каквото** се осмеляват да **се хвалят** тези лъжеучители, съсщото може да **се хвали** и той. Мофат изразява смисъла на този стих така: „...но с каквото и да се хвалят, аз съм равен на тях (да, такава е ролята на глупака!)." С тези уводни думи Павел започва един от най-величествените пасажи в това Послание, в който той подчертава своето право да бъде истински служител на Господ Исус Христос.

Спомняте си, че коринтската църква се съмняваше дали Павел е истински апостол. Какви уверения би могъл да даде той, че е получил небесно призвание? Как би могъл например да докаже достатъчно добре, че е равен на дванадесетте апостоли?

Павел е готов да даде отговор на тези въпроси, но той няма да бъде точно това, което ние очакваме. Апостолът няма да си извади дипломата, за да покаже, че е завършил някаква духовна семинария. Няма да донесе някакво официално писмо, подписано от братята в Ерусалим, в което се казва, че те са го назначили на това служение. Няма да се похвали и с личните си успехи или постижения. Той ще ни покаже една вълнуваща картина на страданията, които е изтърпял заради делото на благовестието. Обърнете внимание на драматичността и патоса на този пасаж! Представете си как храбрият Павел непрекъснато кръстосва земи и океани, заставен от Христовата любов и готов да изтърпи неизговорими трудности, за да не погинат хората от липса на знание за Христовото благовестие. Едва ли има човек, който може да прочете тези стихове без чувство на дълбоко вълнение и срам.

11:22 Едно от нещата, с които са се хвалели лъжеучителите, е техният еврейски произход. Те са се гордеели с факта, че са чистокръвни **евреи, потомци** на Израел и **на Авраам.** Продължавали са да живеят със заблуждението, че тази семейна принадлежност им дава предимство пред очите на Бога. Не са разбирали, че Божият древен народ, Израел, сега е загубил временно Божието благоволение заради това, че е отхвърлил Месия. Не са съзнавали, че в очите на Бога сега няма разлика между евреи и езичници, че всички са грешници и всички имат нужда от спасение единствено чрез вяра в Христос.

Тази тяхна хвалба е безсмислена, тъй като техният произход не им дава никакво предимство пред Павел: той също е евреин, израилтянин, от **Авраамовото потомство.** Но не това го прави да е апостол на Христос. Затова Павел преминава на главното в своята аргументация: има едно нещо, в което те не могат да го превъзхождат – в мъките и страданията.

11:23 Те са **Христови служители** само на думи, а той е слуга на Исус Христос „по посвещение, труд и страдания". Апостол Павел никога не може да забрави, че е последовател на *страдащия* Спасител. Той знае, че слугата не е по-горен от господаря си и че апостолът не може да очаква от света по-добро отношение от отношението, което светът е показал към неговия Господар. Павел знае, че колкото по-вярно служи на Христос и представя Спасителя, толкова повече страдания ще получи от страна на хората. И въпреки че апостолът се чувства като **глупак,** когато се хвали по този начин, необходимостта му налага да говори истината, а истината е, че тези

лъжеучители не са известни с никакви страдания. Те са избрали лесния път, който им помага да заобиколят всякакви укори, гонения и презрение. Той добре разбира неизгодното положение, в което те изпадат, когато го нападат като служител на Христос.

Нека сега да разгледаме страданията, които Павел изброява в подкрепа на своето твърдение за истинско апостолство.

„Бил съм в повече трудове.“ Трудовете включват мисионерските пътешествия на Павел и начина, по който той е пропътувал цялото Средиземно море, за да възвестява Христос.

„В бичувания чрезмерно.“ Бичуванията са боят, който Павел е получил от ръцете на Христовите врагове – и евреи, и езичници.

„В тъмници още повече.“ Едно от тези затваряния, което Павел е трябвало да изтърпи до този момент в своя живот, е описано в Деян. 16:23, където се казва как той и Сила са били хвърлени в затвора във Филипи. Сега ние научаваме, че това е само едно от многото затваряния и че Павел е бил добре известен в тамошните затвори.

„Много пъти и на смърт.“ Сигурно, когато е писал тези думи, апостолът си е мислел за начина, по който е избегнал смъртта в Листра (Деян. 14:19), а така също и за други подобни събития в своя живот, когато е бил на косъм от смъртта поради преследвания и гонения.

11:24 Мойсеевият закон е забранявал на евреите да нанасят повече от четиридесет удара на един бой (Второзак. 25:3). За да са сигурни, че не престъпват този закон, евреите са имали навик да нанасят само тридесет и девет удара. И това е ставало само в случаите на тежко провинение. Тук апостол Павел ни казва, че неговият собствен народ по плът е приложил към него това най-жестоко наказание в пълна мярка по **пет** различни повода.

11:25 „Три пъти бях бит с тояги.“ Единственият подобен бой, споменат в НЗ, е този във Филипи (Деян. 16:22). Но оттук разбираме, че е имало още два случая, когато Павел е бил подложен на това болезнено и унизително наказание.

„Веднъж ме биха с камъни.“ Без съмнение тук става дума за случая в Листра, за който вече говорихме (Деян. 14:19). Този бой с камъни е бил толкова жесток, че са извлекли тялото на Павел извън града, предполагайки, че е мъртъв.

„Три пъти съм претърпял корабокрушение.“ Не всички изпитания на Павел са идвали пряко от човешки ръце. Понякога той е ставал жертва и на действието на природните стихии. Нито едно от корабокрушенията, за които Павел говори тук, не е било записано за нас. (Корабокрушението, описано в Деян. 27, което е станало по пътя за Рим, се е случило в някоя от по-късните години от живота на Павел.)

„Една нощ и един ден съм бил по морските дълбочини.“ Тук отново трябва да кажем, че може би нито едно от преживяванията, споменати в Деянията, не отговаря на това описание. Съществува спор дали дълбочините, за които Павел говори тук, са някакви тъмници или морето. Ако е морето, дали Павел е бил на някакъв сал или в открит кораб? Ако не, тогава той е могъл да преживее такова едно приключение във водата само чрез пряка, свръхестествена намеса от страна на Господа.

11:26 „Много пъти съм бил и в пътешествия.“ Обикновено на последните страници на много Библии има карти, на които стои заглавието „Мисионерските пътешествия на св. Павел“. Когато проследите стрелките, които обозначават маршрутите, по които е минал апостолът, и помислите колко примитивен е бил транспортът по онова време, ще осъзнаете още по-дълбоко значението на този израз!

По-нататък Павел изброява пет различни видове опасности, на които е бил

изложен. Той е бил **„в опасност от реки“**, тоест буйни реки и потоци. Бил е **„в опасност от разбойници“**, тъй като голяма част от пътищата, през които е минал апостолът, са гъмжали от престъпници. Бил е **в опасност** както от **собствените си сънародници**, юдеите, така и от **езичниците**, на които е искал да отнесе благовестието. Бил е **„в опасност в град“**, като например в Листра, Филипи, Коринт и Ефес, а също и **„в пустиня“** – вероятно рядко населените райони на Мала Азия и Европа. Бил е **„в опасност по море“** вследствие на бури, подводни скали и може би пиратски нападения. И последно, бил е **„в опасност между лъжебратя“**. Несъмнено тук става дума за онези юдейски законници, които са се представяли за християнски учители.

11:27 Трудът е свързан с непрекъснатото работене на Павел, а **мъката** – с изтощението и страданията, свързани с този труд.

„Много пъти в неспане.“ По време на много от своите пътешествия Павел сигурно е трябвало да спи на открито. Но поради многото опасности, които са го заплашвали от всяка страна, той е трябвало да прекара много безсънни нощи, за да се предпази от тях.

„В глад и жажда, много пъти в неядене.“ В своето служение за Господа великият апостол често пъти е бил принуден да върви гладен и жаден. **Неяденето** тук може да означава доброволно въздържане от храна, но най-вероятно означава принудителен глад вследствие на липса на храна.

„В студ и в голота.“ Внезапните промени на времето, съчетани с факта, че апостолът често пъти е бил лошо обут и недостатъчно облечен, допълват картината на тези крайно тежки несгоди в неговия живот. Ходж ни предлага следния коментар:

„Тук пред нас застава най-великият от апостолите и ние виждаме колко много следи от рани има по неговия гръб вследствие на честите бичувания, как тялото му е изпосталяло от глад, жажда и живот на открито, как тежко е живял той в студ и голота, в преследване от юдеи и от езичници, тласкан от място на място, без да има осигурен подслон. Повече от всички останали пасажи, този пасаж кара дори и най-усърдните съвременни служители на Христос да наведат лице и да се засрамят. Какво са направили или изстрадали те, за да могат да се сравнят с това, което този апостол е направил? За нас е утешение да знаем, че сега Павел е толкова изтъкнат в слава, колкото е бил измъчен тук в страданията.“[43]

11:28 „И освен другите неща...“, тоест освен необикновените и извънредни неща Павел носи **всеки ден** един нелек товар – грижата за **всички** християнски **църкви.** Колко е важно, че този товар стои най-отгоре на всички останали изпитания! Павел е един истински пастир. Той обича Господните хора и се грижи за тях не като наемник, а като истински подовчар на Господ Исус. Това е и истината, която апостолът иска да докаже в тази част от Писанието и която, от гледна точка на всеки разумен човек, той наистина доказва. Неговата грижа за църквите ни напомня поговорката: „Създаването на една църква изтощава; усъвършенстването на една църква не престава.“

11:29 Между този и предходния стих има тясна връзка. В 28 ст. апостолът казва, че всеки ден носи товара на грижата за всички църкви, а тук обяснява какво има предвид под това. Ако Павел чуе, че някой християнин **„изнемощява“**, сам той започва да се чувства слаб. Страданията на другите се пренасят и върху него. Ако научи, че някой брат в Христос се е поддал на съблазън, апостолът започва да **се разпалва** от възмущение. Това, което засяга Божиите хора, засяга и него. Той скърби с техните скърби и ликува с техните победи. Всичко това из-

разходва нервната енергия на Христовия служител и Павел добре знае това!

11:30 С какво се хвали Павел? Със своите успехи, дарби и способности ли? Не! Хвалбата на апостола са неговите слабости, укорите и униженията, на които е бил подложен. Съвсем различно от онова, с което се хвалят обикновено хората и което ги прави известни!

11:31 Мисълта за страданията и обидите, които е трябвало да изтърпи, кара Павел инстинктивно да си спомни най-унизителния момент в цялото си служение. Ако апостолът трябва да се похвали с това, което го показва като слаб човек, той не може да не спомене събитието, което е преживял в Дамаск. Всеки човек, който се хвали с преживяване, което го унижава толкова много, прави нещо толкова неестествено за човешката природа, че Павел тук призовава **Бога** да потвърди истинността на неговите думи.

11:32 По-големи подробности за това събитие са дадени в Деяния 9:19-25. След своето обръщение близо до **Дамаск,** Павел започва да проповядва в тамошните синагоги. В началото неговите проповеди събуждат любопитство и интерес, но не след дълго юдеите организират заговор, за да го убият. Те поставят денонощна засада при портите на града, за **да го уловят.**

11:33 Една нощ учениците вземат апостола, слагат го **в** един **кош** и го спускат **през един прозорец в** градската **стена,** за да избяга от града.

Защо обаче Павел споменава тази случка тук? Дж. Б. Уотсън предполага, че причината за това е следната:

„Той взема едно преживяване, което обикновено кара хората да се срамуват или ги прави за присмех, и го използва като доказателство, че най-важното нещо в неговия живот е да служи на Господ Исус, заради Когото той е готов да пожертва собствената си гордост и да изглежда като страхливец в очите на хората.“ 44

Е. Откровенията на Павел подкрепят неговото апостолство (12:1-10)

12:1 На Павел му се иска да не е принуден **да се хвали** изобщо. Самохвалството не е нито прилично, нито **полезно,** но при дадените обстоятелства се оказва необходимо. И затова, след като разказва за най-унизителното събитие в своето служение, апостолът преминава към най-възвишеното. Тук апостолът започва да ни разказва за личната си среща със Самия **Господ.**

12:2 Павел познава **един човек,** който е преживял това **преди четиринадесет* години.** Макар че Павел не го назовава по име, няма съмнение, че този човек е самият той. Описвайки такова едно възвишено преживяване, той няма да спомене себе си, а ще говори по-общо. **Човекът,** за когото става въпрос тук, е **„в Христос“,** тоест той е християнин.

12:3 Павел не знае **дали** тогава е бил **в тялото или извън тялото.** Някои хора предполагат, че това се е случило по време на едно от преследванията на Павел, като например преследването в Листра. Според тях той може действително да е умрял и да е отишъл в небето. Но текстът не подкрепя такова едно тълкуване. Всъщност, щом самият Павел не знае дали тогава е бил **в тялото или вън от тялото,** тоест дали е бил жив или мъртъв, би било странно, ако някои съвременни тълкуватели са в състояние да хвърлят повече светлина върху този въпрос!

Важното е, че този човек е бил **„занесен до третото небе“.** От Писанията се подразбира, че има три небеса. Първото е атмосферата около нас, тоест синьото небе, което виждаме. Второто е звездното небе. И третото е най-високото небе, където се намира Божият престол.

* В текста на Библията на бълг. ез. е допусната грешка. – Бел. на прев.

От следващите стихове става ясно, че Павел е бил в същото място на блаженство, в което Господ Исус завежда покаялия се злодей след неговата смърт, тоест Божието обиталище.

12:4 Там Павел е **чул** езика на **рая** и е разбрал това, което се е говорило, но не е получил разрешение да каже нито една дума от него, когато се върне на земята. **Думите** са били **„неизразими“**, в смисъл че са били прекалено свети, за да бъдат произнесени от човек, и затова не е могло да бъдат оповестени. Г. Кемпбел Моргън казва така:

„Има хора, които горят от нетърпение да говорят за виденията и откровенията, които са преживели. Въпросът е дали това нетърпение не е доказателство, че тези техни видения и откровения не са „от Господа“. Когато такива видения и откровения се дават (а те сигурно се дават на някои Божии служители при определени обстоятелства), резултатът е благоговейна сдържаност. Те са прекалено сериозни и тържествени, за да могат лекомислено да се описват или обсъждат, но ефектът от тях е явен в цялостния живот и служение на дадения човек.“ [45]

12:5 Когато се хвали със слабостта, апостолът няма нищо против да спомене и себе си. Но когато се хвали с видения и откровения от Господа, той не ги свързва пряко със себе си, а говори за тях по-скоро безлично – като че ли са се случили на някой човек, когото познава. Павел не отрича, че самият той е преживял това, а просто не иска да говори за себе си по един толкова пряк и личен начин във връзка с това събитие.

12:6 Апостолът може да **се похвали** и с други велики неща, които е преживял. И дори да **поиска** да направи това, пак **няма да бъде безумен,** защото, каквото и да каже, ще бъде **истината.** Но той няма да го направи, защото не иска **никой** да си помисли за него **повече** от това, което вижда **в него или** чува **от** него.

12:7 Целият този пасаж представлява едно много точно описание на живота на един Христов служител. В него има моменти на дълбоко унижение, каквато е случката в Дамаск, и моменти на върховни преживявания, каквото е това вдъхновяващо откровение. Но обикновено след като един Господен служител преживее една такава опитност, Господ позволява той да получи някой **„трън в плътта“.** Точно това става тук и с Павел.

Този стих ни дава много безценни поуки. Първата е, че дори и божествените откровения от Господа не поправят **плътта** в нас. Дори и след като слуша райския език, апостолът продължава да притежава своята стара природа и да живее в опасност от възгордяване. Както казва Р. Дж. Райд:

„Човекът в Христос“ е в безопасност в Божието присъствие само докато слуша неизразимите неща, които се говорят в рая, но когато се върне на земята, той се нуждае от „трън в плътта“, защото в противен случай плътта в него ще започне да се хвали с божественото му преживяване.“ [46].

Какъв е бил този **трън в плътта** на Павел? Това, което със сигурност можем да кажем, е, че той е бил някакъв вид телесно изпитание, което Бог е позволил да се случи в неговия живот. Несъмнено Господ нарочно не уточнява какъв е този трън. По този начин, когато светиите от всички следващи векове бъдат подложени на изпитание или на проверка, те ще могат да чувстват по-близко родството си с апостола, докато *страдат.* Може би той е бил някакъв вид болест, свързана с очите[47], или с ушите, или с главата (от рода на мигрената), или нещо, свързано с речта на Павел. Муърхед казва следното: „Може би истинската природа на този трън в плътта е била скрита нарочно, за да може всички страдащи да бъдат насърчени и подпомогнати от това неназовано, но болезнено страдание на Павел.“[48] Нашите изпита-

ния могат да се различават от изпитанията на Павел, но те трябва да водят до същите резултати и плодове.

Апостолът описва **тръна в плътта** като **„пратеник от Сатана да ме мъчи“**. В известен смисъл той наистина представлява опит от страна на Сатана да възпрепятства Павел в делото му за Господа. Но Бог е по-велик от Сатана и Той използва този **трън,** за да съдейства за делото на Господа, като смири Павел. Успешното служение за Христос зависи от слабия служител. Колкото по-слаб е той, толкова повече силата на Христос съпътства неговото проповядване.

12:8 Павел **три пъти се е молил на Господа да махне** от него този трън в плътта.

12:9 Молитвата на Павел получава отговор, но не този отговор, който той очаква. Всъщност Бог казва на Павел: „Аз няма да махна тръна, а ще направя нещо по-добро: ще ти дам благодат, за да го носиш. И не забравяй, Павле, че макар и да не ти давам това, което искаш, Аз ти давам нещо, от което ти имаш много нужда. Ти желаеш Моята власт и Моята сила да придружават твоето проповядване, нали? Тогава най-добрият начин да стане това е, като ти си немощен.“

Това е трикратният отговор на молитвата на Павел, която той поставя пред Бога три пъти. И това продължава да бъде Божият отговор на молитвите на Неговите хора, които страдат по целия свят. Вместо да отмахне изпитанията и страданията, Бог ни дава нещо по-добро: другарството на Божия Син и сигурността на Неговата сила и благодат, за да можем да ги носим.

Забележете, че Бог казва: **„Доволно ти Е Моята благодат.“** Ние не трябва да Го молим да ни даде достатъчно благодат: тя вече **Е** достатъчна.

Апостолът е напълно удовлетворен от отговора на Господа. Той казва: **„И тъй, с преголяма радост по-добре ще се похваля с немощите си, за да почива на мене Христовата сила.“**

След като Господ обяснява мъдростта на Своите действия, Павел всъщност казва, че това е единственият начин, по който той е съгласен да живее. И така, вместо да се оплаква и да мърмори заради този трън, апостолът **предпочита да се похвали със** своите **немощи.** Той предпочита да падне на колене и да благодари на Господа за тях. Готов е да ги носи с радост, стига само силата на Христос да почива върху него. Дж. Осуалд Сандърс изразява това много добре:

„Политиката на света е следната: „Това, което не може да се изцели, трябва да се изтърпи.“ Но Павел свидетелства съвсем друго: „Това, което не може да се изцели, може да се носи с радост. Аз се радвам на немощите, страданията, лишенията и трудностите.“ Той доказва, че Божията благодат е толкова прекрасно нещо, че той с радост приема всяка нова възможност, която му позволява да черпи от нейната пълнота. „Нося с преголяма радост... и дори се хваля... с моя трън в плътта.“ [49]

Животът на Ема Пйечинска, съпруга на полски благородник, бил изпълнен с разочарования и отчаяние. И въпреки това тя е притежавала забележителна вяра, на която нейният биограф отдава почит със следното изречение: „Тя направи прекрасни букети от Божиите откази!“

12:10 По човешки погледнато, за нас е невъзможно **да намираме удоволствие** в нещата, които са изброени тук. Но ключът към разбирането на този стих се крие в думите **„за Христа“.** В името на Неговата кауза и за разпространението на Неговото евангелие ние трябва да сме готови да изтърпим всичко, което обикновено не сме готови да изтърпим заради себе си или заради някого, когото обичаме.

И едва когато разберем своята собствена слабост и нищожност, едва тогава започваме най-много да зависим от Бо-

жията сила. Едва когато Му предоставим себе си в пълно подчинение по този начин, едва тогава Неговата сила ни се изявява и ние наистина сме **силни.**

Уилям Уилбърфорс, човекът, който повежда борбата за премахване на робството в Британската империя, е бил физически слаб и нежен човек, но е имал дълбока вяра в Бога. Босуел казва за него: „Видях как този човек, който изглеждаше като малко кутре, се превърна в силен лъв."

В този стих Павел се подчинява на словото на Господа от Матей 5:11, 12. Той се радва, когато хората го хулят и го гонят.

Ж. Знаменията на Павел подкрепят неговото апостолство (12:11-13)

12:11 Тук започва да ни се струва, че Павел вече се е уморил от своето привидно самохвалство. Той казва, че **е станал безумен** с това хвалене. Апостолът смята, че не е трябвало да се хвали, но е бил **принуден** от коринтяните да направи това, защото, вместо да мълчат, когато неговите критици са отправяли жестоките си обвинения срещу него, те е трябвало да го препоръчат. Защото, макар и сам по себе си да е **нищо,** той все пак не е в нищо по-долен от тези **„превъзходни апостоли"**, с които те толкова се гордеят.

2:12 Апостолът им напомня, че когато е дошъл в Коринт и им е проповядвал благовестието, Бог е потвърдил неговото проповядване с **„признаците на апостолите".** Тези признаци са силите за чудеса, дадени на апостолите от Бога, за да могат слушателите им да познаят, че те наистина са изпратени от Господа.

Думите **„знамения, чудеса и велики дела"** не описват три различни вида чудеса, а по-скоро три различни аспекта на чудесата. **Знаменията** са чудеса, които предават послание с определено значение за човека. **Чудесата** правят такова поразително впечатление на човека, че възбуждат човешките емоции. **Великите дела** са събития, които явно стават със свръхчовешка сила.

Обърнете внимание на начина, по който Павел казва, че **апостолските признаци** *са били показани* между тях. Използването на страдателен залог посочва, че апостолът не търси слава за себе си, а за Бога, подчертавайки истината, че Бог ги е показал чрез него.

12:13 Що се отнася до чудесата, коринтяните не са в нищо **по-долни от другите църкви.** Те са били свидетели на толкова чудеса от страна на Павел, колкото и **другите църкви,** които той е посетил. В какво отношение тогава коринтяните са **по-долни** от **другите църкви?** Единственото отношение, което Павел може да види, е това, че той не им е бил **в тежест**, тоест, че не е настоявал да получава финансова помощ от тях. Ако това е единственото нещо, заради което те се смятат за **по-долни** от другите църкви, то тогава Павел ги моли да му **простят „тая неправда".** Това е единственият апостолски **признак,** който той не е показал между тях!

З. Предстоящото пътуване на Павел до Коринт (12:14-13:1)

12:14 „Ето, готов съм да дойда при вас за трети път." Това може да означава, че апостолът е бил *готов* да посети Коринт три пъти, но е *бил там* само веднъж. Не е отишъл втори път, защото не е искал да се отнесе с тях строго. Сега Павел е **готов** да отиде **трети път,** което ще бъде неговото второ посещение.

То също така може да означава, че апостолът е на път да посети Коринт за **трети** път. Първото му посещение е описано в Деян. 18:1. Второто му посещение е посещението, свързано със скръб, за което той говори във 2 Кор. 2:1 и в 13:1. И това ще бъде **третото** му посещение.

Когато сега отиде при тях, Павел е решен **да не ги отегчи.** С това той иска да каже, че няма да вземе никакви пари от тях. Ще бъде независим от тях, що се

отнася до финансовото си положение. Причината за това е, че той не се интересува от материалното им богатство, а от самите тях. За Павел хората са много по-важни от вещите.

По отношение на коринтяните той желае да играе ролята на родител. **Децата не са длъжни да събират имот за родителите, а родителите – за децата.** Това твърдение ни разкрива една житейска истина. Според обичайния ход на живота **родителите** са онези, които работят неуморно и упорито, за да осигурят на **децата** си храна и облекло. Обикновено **децата** не се грижат за **родителите** си. И така, в този стих Павел изразява своето желание коринтяните да му позволят да се държи към тях като родител.

Добре е да внимаваме и да не влагаме в този стих повече, отколкото трябва. Тук апостолът *не* иска да каже, че родителите са длъжни да трупат богатства, за да осигурят бъдещето на своите деца. Това няма нищо общо с бъдещите му нужди. Павел мисли за задоволяване на непосредствените си нужди, които ще се появяват, докато служи на Господа в Коринт. Той твърдо е решил да не зависи от тамошните светии. Дори и през ум не му минава мисълта, че те трябва да трупат средства, за да осигурят неговата старост, или че той трябва да прави това за тях.

12:15 Този стих ни дава прекрасната възможност да се докоснем за малко до неугасимата любов на апостол Павел към Божиите деца в Коринт. Апостолът е готов да отдаде себе си с най-голяма **радост** в неуморно служение и жертва за техните души, тоест за духовното им благополучие. Неговата любов е много по-изобилна от любовта на лъжеучителите, които са били сред тях, макар че самият той е **обичан по-малко** от тях. Въпреки че не се надява на никаква отплата от тяхна страна, апостолът ще продължи да ги обича. В това отношение той вярно следва Господа.

12:16 Павел тук използва същите думи, които неговите критици са използвали срещу него. Те всъщност са казвали: „Добре, приемаме, че Павел не е взимал пари лично от вас, но той е изпращал пратеници и те са взимали пари и са му ги занасяли."

12:17 „Ако не съм ви ограбил с имама, изпратил **ли** съм други, които да го направят?" Апостолът пита коринтяните направо дали тези обвинения срещу него са верни,

12:18 и отговаря сам на своите въпроси. Павел е **помолил Тит** *да отиде при тях,* но не го е изпратил да отиде сам, а **е изпратил** още един **брат с него.** Така коринтяните няма да имат основание за никакви подозрения относно мотивите на апостола. Какво се е случило, когато Тит е пристигнал в Коринт? Поискал ли е от коринтяните да го подкрепят финансово? Опитал ли се е да спечели нещо от тях? Не, нищо подобно. От този пасаж разбираме, че Тит е работил, за да изкара своята прехрана, като е вършил някаква светска работа. Това се вижда от въпросите: **„Не със същия ли дух се обхождаме? Не със същите ли стъпки?"** С други думи, както Тит, така и Павел следват една и съща политика: те работят, за да не бъдат издържани от коринтяните.

12:19 От всичко казано от Павел досега коринтяните могат да помислят, че неговата цел е да **се защити пред** тях като пред негови съдии. Но това не е така. Истинската цел на Павел е да им напише всичко това като пред **Бога,** за тяхно собствено назидание. Той иска да ги укрепи в християнския им живот и да ги предупреди за опасностите, които ги заобикалят. За него е много по-важно да им помогне, отколкото да защити собствената си репутация.

12:20 Павел желае, когато посети Коринт, да завари коринтяните в щастливо общение един с друг, след като се отхвърлили лъжливите учители и са признали авторитета на апостолите.

Освен това той иска да ги посети с радост, а не със скръб. Той би бил много наскърбен, ако намери сред тях **раздор, завист, гняв, партизанщина** и други плътски конфликти.

12:21 В края на краищата коринтяните са радостта на Павел и венец на хваление. Те са неговото основание за слава. Той не иска да дойде при тях и да трябва да се срамува. Не иска и да трябва да **оплаче мнозината,** които са **съгрешили** и **не са се покаяли за** своята **нечистота, блудство и разпътство.**

Кои са тези **мнозина,** които **са се предали** на тези грехове? Единственото разумно предположение е, че това са хора от коринтската църква, защото в противен случай апостолът едва ли щеше да обсъжда тяхното поведение в Писмо до коринтяните! Но те едва ли са истински вярващи. Тук изрично се казва, че **са се предали** на тези грехове, а на едно друго място Павел ясно заявява, че нито един човек, чийто живот се характеризира с такива прояви, няма да наследи Божието царство (1 Кор. 6:9, 10). Апостолът ще ги **оплаче,** защото те не са се покаяли и поради тази причина трябва да бъдат отлъчени.

Дарби отбелязва, че тази глава започва с третото небе и завършва с ужасните грехове на земята. По средата между двете, казва той, се намира изходът от това това положение – силата на Христос, която почива върху апостол Павел.[50]

13:1 Павел се готви да посети коринтяните и тогава ще бъдат разгледани всички случаи на грях сред вярващите. Това разследване ще се проведе според божествения принцип, постановен във Второзаконие 19:15: **„От устата на двама или трима свидетели ще се потвърди всяка работа.“** Павел не иска да каже, че той ще води това разследване. То ще бъде извършено от местната църква, а той ще действа само като съветник.

И. Павловото апостолство се подкрепя от самите коринтяни (13:2-6)

13:2 При второто си посещение, което не е споменато никъде другаде, Павел е предупредил коринтяните, че ще се отнесе строго с виновниците. **Сега,** макар и да **не е при тях,** той предупреждава всички, че когато дойде **отново, няма да пощади тия, които** съгрешават.

13:3 Коринтяните са били накарани от лъжеучителите да се усъмнят в апостолството на Павел. Всъщност те са ги принудили да поискат от него **доказателство,** че той е истински Божий говорител. Има ли той пълномощия, които показват, че **Христос** наистина **говори** чрез него? Апостолът започва своя отговор с повторение на наглата им молба: **„... като търсите доказателство, че в мене говори Христос...“**

След това, отваряйки една скоба, той им напомня, че Христос им е изявил Себе Си именно чрез него **с** голяма **сила.** Във величествената революция на техния живот след повярването им в евангелското послание няма нищо **немощно.**

13:4 Споменаването на думите „немощен“ и „сила“ напомня на Павел парадоксалната истина за силата, която идва от немощта и която може да се види както в живота на Спасителя, така и в живота на Неговите служители. Макар че Нашият Господ **беше разпънат в немощ,** Той **пак живее чрез Божията сила.** И макар че Неговите последователи сами по себе си са слаби, Господ пак показва **силата** Си чрез тях. Когато Павел казва **„но ще сме живи с Него чрез Божията сила спрямо вас“,** той няма предвид възкресението. Апостолът иска да каже, че когато ги посети, той ще покаже великата **Божия сила** в начина, по който ще се отнесе към съгрешилите. Те казват, че той е слаб и презрян, а той ще им покаже, че може да бъде и силен – особено когато трябва да се налагат наказателни мерки!

13:5 Този стих е свързан с първата половина на 3 стих по следния начин: „Тъй като търсите доказателство, че Христос говори в мен... **изпитвайте себе си дали сте във вярата.**" Те самите са доказателството за неговото апостолство. Чрез кого другиго, ако не чрез него коринтяните са били доведени до Спасителя! Ако искат да видят неговите препоръчителни писма, трябва само да погледнат себе си.

Често пъти 5 ст. се използва погрешно, за да се поучава, че ние трябва да погледнем *вътре в себе си,* за да се уверим в спасението си. Това обаче може да ни доведе до голямо обезсърчение и съмнение. Увереността в спасението идва най-напред и най-вече от Божието слово. В момента, в който ние се доверим на Христос, можем да знаем, че сме били новородени на основание на авторитета на Библията. С времето ние откриваме и други доказателства за нашия нов живот – нова любов към светостта, нова омраза към греха, любов към братята и сестрите, практическа праведност, послушание на Господа и отделяне от света.

Павел не казва на коринтяните, че ако искат да намерят доказателството за своето спасение, трябва да започнат да се самоизследват. Той по-скоро ги моли да открият в своето спасение доказателство за неговото апостолство.

Има само две възможности: или **Исус Христос** е **в** тях, или те са **фалшиви** или негодни. Думата, преведена като **„порицани"**, се е използвала, за да опише състоянието на метали, които са се оказали фалшиви след изпитване. Подобно и коринтяните или са истински вярващи, или са се оказали **фалшиви,** защото не са издържали на изпитанието.

13:6 Ако те направят заключение, че наистина са спасени, тогава и апостол Павел е истински апостол, а **не фалшив.** Чудната промяна, която се е състояла в живота на коринтяните, едва ли е могла да стане вследствие служението на един фалшив учител.

Й. Желанието на Павел да направи добро на коринтяните (13:7-10)

13:7 Павел продължава да разглежда въпроса за наказанието на съгрешилите членове в църквата в Коринт. Той казва, че се моли **на Бога** коринтяните **да не извършат никакво зло,** когато се изправят лице с лице срещу греха, който е сред тях, а да работят неуморно за наказването и възстановяването на съгрешилите членове. Той не се моли самият той да **се покаже одобрен** или видян в по-добра светлина. Той не иска те да направят това, за да може да използва тяхното подчинение като доказателство за своя авторитет. Това изобщо не е неговата цел. Той иска те да направят това, защото то е *правилно* и *честно.* И предпочита да го направят дори и с риска да бъде счетен **за фалшив.**

Тук ние виждаме още едно доказателство за самопожертвувателността на Павел. В неговия молитвен живот мислите му непрекъснато са насочени към това, което е добро за другите, а не към това, което го препоръчва лично него. Ако Павел отиде в Коринт с тояга и утвърди своя авторитет, като спечели подчинението на коринтяните на своите наставления по отношение на дисциплинарните мерки, тогава би могъл да използва всичко това като аргумент против лъжеучителите. Би могъл да каже, че това е свидетелство за неговата законна власт. Но той предпочита коринтяните да вземат необходимите мерки сами, в неговото отсъствие, дори и това да го постави в неблагоприятна светлина в очите на законниците.

13:8 Формата на глагола в този стих (1 л. мн. ч.) ни подсказва, че тук най-вероятно става въпрос за апостолите. Павел казва, че всичко, което те правят, трябва да се прави с цел утвърждаването на Божията **истина**, а не за постигането на някакви егоистични мотиви. До-

ри и в случаите, когато става въпрос за дисциплинарни мерки, не трябва да позволяваме намесата на каквито и да било мисли за лично отмъщение. Всичко трябва да се върши за Божията слава и за доброто на нашите братя и сестри християни.

13:9 Тук отново апостолът изразява своето напълно неегоистично отношение към коринтяните. Ако неговата немощ, унижение и укоряване води до тяхното укрепване в Божието дело, тогава той **се радва.** И освен че се радва, той също така се и моли за тяхното **усъвършенстване.** Във връзка с наказването на съгрешилите сред тях Павел се моли те да бъдат възстановени и усъвършенствани. Неговото най-горещо желание е да се осъществи цялата Божия воля в техния живот. Както казва Ходж, „Павел се моли тези хора да бъдат изведени от състоянието на объркване, разпри и зло, в което са изпаднали, и да бъдат съвършено възстановени."[51]

13:10 Именно с цел тяхното усъвършенстване той им пише това Писмо. Апостолът предпочита да им пише, докато **отсъства** от тях, за да може да има резултати, та **когато е при тях,** да не трябва да **се отнесе строго** според властта, която му е дал **Господ.** Но дори и да се отнесе строго, когато е при тях, това ще бъде **за** тяхно **назидание, а не за** тяхно **разрушение.**

К. Благодатното сбогуване на Павел, в което участват и трите Лица на Божеството (13:11-14)

13:11 Тук апостолът внезапно решава да сложи край на своето доста бурно Послание. След като се сбогува с коринтяните с думата **здравейте** (гръцкото поздравление за сбогом означава буквално „радвайте се"), той отправя към тях четири увещания. Първото е, че те трябва да се **усъвършенстват.** Глаголът, който апостолът използва тук, е същият като глагола, който се използва в Матей 4:21 за кърпене на мрежи и който също така може да означава „поправям своите пътища". Коринтяните трябва да спрат да се карат и да съгрешават и трябва да заживеят в хармонични отношения един с друг.

„Утешавайте се." Това също така може да означава „окуражавайте се" или „увещавайте се". Те са получили сериозни увещания от апостол Павел. Тук той им казва да приемат тези увещания доброжелателно и да ги осъществяват на практика.

„Бъдете единомислени." Единственият начин, разбира се, по който християните могат да бъдат **единомислени,** е, като имат *Христовия ум.* Това означава да мислят, както Той мисли, и да поставят всички свои мисли и разсъждения в Негово подчинение.

„Живейте в мир." От текста във 12:20 става ясно, че сред коринтяните има разпри и безредици. Това винаги става, когато се позволи на законничеството да влезе в една църква. Затова тук Павел им казва най-напред да накажат виновните и след това да се отнасят мирно към своите братя християни.

Ако те направят това, **Бог на любовта и на мира ще бъде с тях.** Разбира се, в известен смисъл Господ *винаги* е със Своите хора. Но тези думи тук означават, че Той ще им се изяви с особена близост и нежност, ако те се подчинят на всичко това.

13:12 Святата целувка е била характерен начин за поздравление сред християните от апостолското време. Тя е наречена *„свята"*, защото е израз на искрена обич и чистота, а не на изкуствени чувства и формализъм. В много страни християните се поздравяват със свята целувка и досега, но не трябва да забравяме, че в някои страни целувката между мъже например би могла да се изтълкува като признак на хомосексуалност. Поддържането на такава една традиция не е задължително, особено когато това може да доведе до сериозни подозрения във връзка с християнското

свидетелство. В такива случаи е добре да предпочетем като поздравление святото ръкостискане. Ходж казва следното:

„Това не е заповед, която изисква вечно подчинение, тъй като духът на заповедта е, че християните трябва да изразят своята взаимна любов по начин, по който им позволява възрастта и обществото, в което живеят." [52]

13:13 Поздравите от **всички светии** трябва да напомнят на коринтяните широтата на общението, към което те принадлежат, и да им кажат, че и другите църкви наблюдават техния напредък и послушание на Господа.

13:14 Тук ние имаме една от най-красивите благословии в НЗ и единственото, което включва и трите Лица на Божеството.

Ленски ни предлага следното заключение:

„[И така, това Послание завършва] с картината на великия апостол, който простира ръцете си над коринтяните, изричайки една дълбока новозаветна благословия. С това неговият глас потъва в мълчание, но благословията, която той изрича, остава в нашите сърца." [53]

Крайни бележки

1) (1:2)James Denny, *The Second Epistle to the Corinthians,* p. 11.
2) (1:10) В критическия текст един от глаголите се намира в минало време, а другите два – в бъдеще.
3) (1:20) H. W. Cragg, *The Keswick Week,* p. 126.
4) (2:11) J. Sidlow Baxter, *Awake My Heart,* taken from the Nov. 10 reading, „Intoxication with Error.
5) (2:14) A. T. Robertson, *The Glory of the Ministry,* p. 32.
6) (2:14) Frederick Brotherton Meyer, *Paul,* p. 77.
7) (2:15) *Пак там,* p. 78.
8) (2:17) Текстът на повечето ръкописи използва израза „както останалите". Без съмнение това е хипербола, която се използва често във 2 Коринтяни.
9) (2:17) Robertson, *Ministry,* p. 47.
10 (3:6) J. M. Davies, *The Epistles to the Corinthians,* pp. 168, 169.
11) (3:9) Charles Hodge, *A Commentary on the Second Epistle to the Corinthians,* p. 61.
12) (3:10) Robertson, *Ministry,* p. 70.
13) (3:10) Denney, *Second Corinthians,* p. 123.
14) (3:13) F. W. Grant, „2 Corinthians, *The Numerical Bible,* VI:547.
15) (3:14) Hodge, *Second Corinthians,* p. 71.
16) (3:17) Преводачите на НВПКДж приемат, че това е Светият Дух и затова изписват думата с главна буква. Оригиналният текст е бил изписан само с главни (унциални) букви, което означава, че и двата варианта са възможни.
17) (3:18) Denney, *Second Corinthians,* p. 168, 169.
18) (3:18) J. N. Darby, *Notes on I and II Corinthians,* pp. 189, 190.
19) (4:7) J. H. Jowett, *Life in the Heights,* p. 65.
20) (4:12) Robertson, *Ministry,* p. 157.
21) (4:16) H. A. Ironside, further documentation unavailable.
22) (4:17) На еврейски език думата за „слава" е производна на глагол със значението „тежа", което може би е основа на израза, използван от апостол Павел.
23) (4:17) William C. Moorehead, *Outline Studies in the New Testament: Acts to Ephesians,* p. 191.
24) (4:17) F. E. Marsh, *Fully Furnished,* p. 103.
25) (4:18) Jowett, *Life in the Heights,* pp. 68, 69.
26) (5:15) Denney, *Second Corinthians,* p. 199.
27) (5:16) David Smith, further documentation unavailable.
28) (5:18) A New and Consice Bible Dictionary, p. 652.
29) (6:4) Denney, *Second Corinthians,* p. 230.
30) (6:9) Изразът „като непознати, а пък добре познати" е написан на надгробния паметник на Джон Нелсън Дарби (1800-1882), чието служение, подобно на служението на Павел, е обхващало целия свят.
31) (6:10) Robertson, *Ministry,* p. 238.
32) 6:11) A. W. Tozer, *The Root of the Righteous,* 1955.
33) (6:16) Denney, *Second Corinthisns,* p. 246.
34) (7:8) George Williams, *Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 904.
35) (7:9) Hodge, *Second Corinthians,* p. 182.
36) (8:7) Denney, *Second Corinthians,* p. 267.
37) (8:9) Moorehead, *Acts to Ephesians,* pp. 179, 180.
38) (8:15) Hodge, *Second Corinthians,* p. 206.
39) (8:21) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word,* p. 345.
40) (9:7) Jowett, *Life in the Heights,* p. 78.

41) (11:17) Charles C. Ryrie, *The Ryrie Study Bible, New King James Version,* p. 1797.
42) (11:20) J. N. Darby, *Notes on I and II Corinthians,* p. 236.
43) (11:27) Hodge, *Second Corinthians,* p. 275.
44) (11:33) J. B. Watson, по-нататъшна информация не ни е известна.
45) (12:4) Morgan, *Searchlights,* p. 346.
46) (12:7) R. J. Reid, *How Job Learned His Lesson,* p. 69
47) (12:7) Вж. Галатяни 4:15 и 6:11.
48) (12:7) Moorehead, *Acts to Ephesians,* p. 197.
49) (12:9) J. Oswald Sanders, *A Spiritual Clinic,* pp. 32, 33.
50) (12:21) Darby, *I and II Corinthians,* p. 253.
51) (13:9) Hodge, *Second Corinthians,* p. 309.
52) (13:12) *Ibid.,* p. 312.
53) (13:14) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of St, Paul's First and Second Epistles to the Corinthians,* p. 1341.

Библиография

Darby, J. N.,
Notes on I and II Corinthians,
London: G. Morrish, n. d.

Davies, J. M.,
The Epistles to the Corinthians,
Bombay: Gospel Literature Service, 1975.

Denney, James,
The Second Epistle to the Corinthians,
London: Hodder & Stoghton, 1894.

Erdman, C. R.,
Second Epistle of Paul to the Corinthians,
London: Philadelphia: Westminster Press, 1929.

Grant, F. W.,
„2 Corinthians," *The Numerical Bible.* Vol. 6, Acts – 2 Corinthians,
New York: Loizeaux Brothers, 1901.

Hodge, Charles,
The Second Epistle to the Corinthians,
London: The Banner of Truth Trust, 1959.

Hughes, Philip E.,
Commentary on the Second Epistle to the Corinthians,
Grant Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1962.

Kelly, William,
Notes on the Second Epistle to the Corinthians,
London: G. Morrish, 1882.

Lenski, R. C. H.,
The Interpretation of St, Paul's First and Second Epistles to the Corinthians,
Columbus: Wartburg Press, 1937.

Luck, G. Coleman,
Second Corinthians,
Chicago: Moody Press, 1959.

Robertson, A. T.,
The Glory of the Ministry,
New York: Fleming H. Revell Co., 1911.

Wilson, Geoffrey B.,
2 Corinthians: A Digest of Reformed Comment,
London: The Banner of Truth Trust, 1973.

На тридесетгодишна възраст Уилиям Макдоналд дал едно обещание на Господа – да напише коментар, който стих по стих да обяснява разбираемо целия Нов Завет. Настоящият коментар е изпълнението на това обещание и плодът на повече от четиридесетгодишно интензивно изучаване на Библията, на дългогодишна учителска дейност и на едно вярно и последователно служение на Господа. Това, което прави този коментар толкова ценен, е целта, която си поставя, както и пътя, по който постига тази цел. Тук не става дума за просто предаване на знания или някакви теоретични прозрения, а за това да се възвеличи личността и делото на Господ Исус Христос, да се изявят връзки в Писанието, които ни помагат да разберем Божиите мисли, и така тълкуванието да послужи за назидание.
Авторът не подминава трудните пасажи, като че ли те не представляват проблем, а открито се занимава с трудностите. Там където съществуват различни тълкувания, той заема една твърда позиция, като обаче респектира и други сериозни схващания.
Това е един коментар, който със своята ясна и проста структура превръща четенето в удоволствие и стимулира към едно систематично и последователно изучаване на Библията.

за автора:

Уилиям Макдоналд е един високо ценен библейски учител и автор на над 60 книги, някои от които вече са преведени и на други езици. От 1947 до 1965 г. той преподава в библейското училище Емаус, като от 1959 г. е негов ръководител. След усилена преподавателска дейност в Америка и в чужбина от 1973 г. насам той е член на съвета на сътрудниците в Програмата за обучение на работници в Сан Леандро, Калифорния.

за редактора:

Артър Фарстад е посещавал Националната академия за изкуства във Вашингтон, библейското училище Емаус, където е бил ученик на Уилиям Макдоналд, Вашингтонския библейски колеж и Теологическата семинария в Далас. В Далас му биват присъдени титлите магистър по старозаветно богословие и доктор по новозаветно богословие. Там той учи пет и половина години гръцки език. В продължение на седем години той издава Новия Кинг Джеймс превод на Библията. Освен своята дейност като писател и издател Фарстад се занимава с активна проповедническа дейност, главно в Далас. Той е написал въведенията към коментара на отделните библейски книги, както и допълнителните забележки към гръцкия оригинален текст.

CLV

УИЛИЯМ МАКДОНАЛД

КОМЕНТАР НА НОВИЯ ЗАВЕТ

Уилиям Макдоналд

Коментар на Новия Завет

Том 3
Галатяни – Откровение

Издателство ВЕРЕН
п. к. 91, София 1408

CLV
Christliche
Literatur-Verbreitung e.V.
Postfach 110135 • 33661 Bielefeld

Оригинално заглавие: *Believer's Bible Commentary – New Testament*

Издателство ВЕРЕН ООД, София 1408, п. к. 91

Превод от английски: Екатерина Абаджиева
Предпечатна подготовка: Издателство ВЕРЕН
Корица: Dieter Otten, Bergneustadt
Типография: Ebner, Ulm

ISBN 954-8225-18-2
ISBN 3-89397-373-7

Съдържание

Съкращения

Съкращения на заглавията на книгите от Стария Завет

Бит.	Битие	Екл.	Еклисиаст
Изх.	Изход	Пес.	Песен на песните
Лев.	Левит	Ис.	Исая
Чис.	Числа	Ер.	Еремия
Второзак.	Второзаконие	Плач.	Плачът на Еремия
Ис. Нав.	Исус Навиев	Езек.	Езекиил
Съд.	Съдии	Дан.	Даниил
Рут	Рут	Ос.	Осия
1 Царе	1 Книга на Царете	Йоил	Йоил
2 Царе	2 Книга на Царете	Ам.	Амос
3 Царе	3 Книга на Царете	Ав.	Авдий
4 Царе	4 Книга на Царете	Йона	Йона
1 Лет.	1 Книга на Летописите	Мих.	Михей
2 Лет.	2 Книга на Летописите	Наум	Наум
Ездра	Ездра	Авак.	Авакум
Неем.	Неемия	Соф.	Софония
Ест.	Естир	Агей	Агей
Йов	Йов	Зах.	Захария
Пс.	Псалми	Мал.	Малахия
Пр.	Притчи		

Съкращения на заглавията на книгите от Новия Завет

Мат.	Евангелие от Матей	2 Кор.	2 Посл. към Коринтяните
Марко	Евангелие от Марко	Гал.	Послание към Галатяните
Лука	Евангелие от Лука	Еф.	Послание към Ефесяните
Йоан	Евангелие от Йоан	Фил.	Послание към Филипяните
Деян.	Деянията на апостолите	Кол.	Послание към Колосяните
Як.	Послание Яковово	1 Сол.	1 Послание към Солунците
1 Петр.	1 Послание на Петър	2 Сол.	2 Послание към Солунците
2 Петр.	2 Послание на Петър	1 Тим.	1 Послание към Тимотей
1 Йоан	1 Послание на Йоан	2 Тим.	2 Послание към Тимотей
2 Йоан	2 Послание на Йоан	Тит	Послание към Тит
3 Йоан	3 Послание на Йоан	Филим.	Послание към Филимон
Юда	Послание на Юда	Евр.	Послание към Евреите
Римл.	Послание към Римляните	Откр.	Откровението на Йоан
1 Кор.	1 Посл. към Коринтяните		

Съкращения на различните версии, преводи и парафразирани издания на Библията

АСПБ	Американски стандартен превод на Библията
НБФУГ	Номерирана Библия от Ф. У. Грант
НПБДжНД	Нов превод на Библията от Джон Нелсън Дарби

ПБДжБФ	Парафразирана Библия от Дж. Б. Филипс
ПБКДж	Превод на Библията от Кинг Джеймс
РПБКУ	Разширен превод на Библията от Кенет Уест
ЖБ	Живата Библия
НАСПБ	Нов американски стандартен превод на Библията
НАБ	Нова английска Библия
НМПБ	Нов международен превод на Библията
НИПБКДж	Ново издание на превода на Библията от Кинг Джеймс
РИСПБ	Ревизирано издание на стандартния превод на Библията
РИ(А)	Ревизирано издание (Англия)

Посланието на апостол Павел към галатяните

„Това Послание е „Магна харта" на духовната свобода за целия свят и за всяко време."

Чарлз Р. Ердмън

Въведение

I. Уникално място в канона

Голяма част от английскоговорещите, а така също и от френскоговорещите народи са от келтски произход, т. е. шотландски, ирландски, уелски или бретонски. Тези етнически групи ще бъдат особено очаровани да открият, че едно от най-ранните Павлови Писма е било написано до техните предци (Галатия, Келт и Галия са сродни думи).

Около 278 г. пр. Хр. голям брой европейски гали са мигрирали в местата, където днес се намира Турция. Постепенно те са утвърдили границите на своята държава и са я нарекли Галатия. Много хора смятат, че в характера на галатяните могат да се видят някои „келтски" следи като например непостоянството (Деян. 13 и Гал. 3:1).

Независимо от всичко това Посланието към галатяните изпълнява една много важна функция в ранното християнство. Макар и много хора да гледат на него като на „първа чернова" на Посланието към римляните (тъй като и в него се говори по подобен начин за евангелието на благодатта, Авраам, закона и пр.), Писмото до галатяните представлява много сериозен и пламенен опит за спасяване на християнството от опасността да се превърне в месиянска секта на законническия юдеизъм. Ние не знаем каква е била реакцията на самите галатяни, но знаем, че евангелието на благодатта, отделено от делата по закона, в края на краищата наистина *е* възтържествувало и християнството се е разраснало като вяра по целия свят.

В периода на реформацията Посланието към галатяните е придобило такова огромно значение за Лутер, че той го е наричал „моята Кете" (галеното име на съпругата му). Неговият *„Коментар върху галатяните"* е оказал влияние не само върху изследователите, но и върху обикновените хора. И досега той продължава да се издава и изучава.

II. Авторство

Автентичността на Галатяните като едно от Посланията, написани от Павел, никога не е била оспорвана. То се цитира като Павлово Послание от Поликарп, Игнатий, Юстин Мартир, Ориген, Ириней, Тертулиан и Климент от Александрия. То е включено като такова и в Мураторианския Канон и стои на първо място в Маркионския *„Апостоликон"* вероятно благодарение на своята антиюдейска насоченост. Всичко това говори за едни много силни *външни доказателства.*

Вътрешните доказателства за авторството на Павел включват споменаването на неговото име в 1:1 и 5:2 и забележката малко преди края на Писмото (6:11), в която се казва, че той е написал това с „едри букви". На основание на тази забележка повечето изследователи правят предположения, че Павел е имал някакво очно страдание. Тези предположения се подкрепят и от текста, в който се казва, че едно време галатяните са били готови да извадят *очите* си и да ги

заменят с очите на Павел. Освен това има много исторически бележки, които съвпадат с моменти, описани в Деянията на апостолите. Проблемите около обрязването и около истинското апостолство на Павел са дали доста поводи за разгорещени спорове през 50-те и 60-те години, които след това са затихнали.

III. Датиране

Уточняването на датата на написване на това Послание зависи от тълкуването на изразите „галатийските църкви" и „галатяни". Ако под тях се разбира южната част на Мала Азия, може да се предположи, че Писмото е било написано през един по-ранен период — дори преди съвещанието в Ерусалим. Ако се приеме, че те са били в северната част на Мала Азия, това ще наложи една по-късна дата.

Като *географско* понятие името Галатия е било прието като наименование на северната област, но като *политическо* понятие е било използвано за обозначаване на южната област — римската провинция Галатия.

Предположението, че името Галатия се отнася до северната област на Мала Азия, е било поддържано до 1800 г. и продължава да се поддържа до голяма степен и днес от германските изследователи. Няма обаче никакви доказателства, че Павел някога е служил сред „галатяните" от тази област, което, разбира се, не означава, че трябва автоматично да се откажем от това предположение.

След популяризиране на предположението от Сър Уилиям Ремзей, че Галатия е била част от южната област, тази теория е била широко разпространена във Великобритания и Северна Америка. Фактът, че в Деянията на апостолите Лука отделя значително място на мисионерската работа на Павел в тази област (Писидийска Антиохия, Икония, Листра и Дервия), говори в полза на теорията, че апостолът е писал именно на новоповярвалите от тези места. И тъй като Павел е евангелизирал Южна Галатия по време на първото си мисионерско пътешествие и я е посетил повторно по време на второто си мисионерско пътешествие, бихме могли да допуснем, че Писмото до галатяните е било написано и през някой по-ранен период. Ако Писмото е било написано *преди* съвещанието в Ерусалим, което е описано в Деяния 15 (и се е състояло през 49 г. сл. Хр.), това би обяснило защо проблемът с обрязването е все още толкова актуален. Теодор Цан, водещ германски консервативен изследовател, смята, че е напълно възможно Посланието към галатяните да е било написано от Коринт по време на второто мисионерско пътешествие на Павел. Това би означавало, че то е неговото най-ранно Писмо.

Ако се приеме, че Галатия е била област в северната част на Мала Азия, тогава Посланието към галатяните би трябвало да е било написано някъде през 50-те години — най-рано през 53 г., но най-вероятно след нея.

Но ако е вярно, че Галатия е била област в южната част на Мала Азия, както и ние смятаме, и особено ако Посланието е било написано преди Павел да е присъствал на съвещанието в Ерусалим, на което се е решавал въпросът за обрязването на християните езичници, времето на написването на тази книга би могло да се определи като 48 г. сл. Хр.

IV. Историческа обстановка и тема

Павел е посетил Мала Азия по време на ранните си мисионерски пътешествия, проповядвайки славното послание, че спасението се получава единствено чрез вяра в Христос. Тогава са били спасени много негови слушатели и са се образували църкви, някои от които са били в Галатия. Жителите на Галатия са били известни като неспокойни, войнолюбиви и непостоянни хора.

След заминаването на Павел в църквите са навлезли много лъжеучители, кои-

то са въвели едно погрешно учение. Те са учели, че освен чрез вяра в Христос спасението е *и* чрез спазване на закона. Тяхното послание е представлявало смесица от християнство и юдеизъм, от благодат и законничество, от Христос и Мойсей. Те също така са се опитвали да отвърнат галатяните от Павел, като са казвали, че той не е истински апостол на Господа и поради тази причина неговото учение не заслужава доверие. Опитвали са се да разрушат доверието във вестта, като подкопаят доверието във вестителя. Много от галатийските християни са били повлияни от техните коварни внушения.

Колко ли големи са били мъката и разочарованието на Павел, когато е чул тези новини от Галатия! Нима неговият труд сред тези хора се е оказал напразен? Дали все още е възможно християните да бъдат избавени от тези законнически учения на юдеизма? На Павел не му е оставало нищо друго, освен да предприеме бързи и решителни мерки. Той е взел перото и е написал това изпълнено с негодуване Писмо до възлюбените си деца във вярата. В него апостолът подчертава истинския характер на спасението, което се дава по благодат от начало до край и не може да се спечели чрез спазване на закона нито изцяло, нито частично. Добрите дела не са условие за спасението, а следствие от спасението. Християнинът е умрял за закона. Той води свят живот, но не със своите собствени усилия, а със силата на обитаващия в него Свети Божий Дух.

Схема на изложението

I. Личната страна на Посланието: Павел защитава своя авторитет (1 и 2 гл.)
А. Целта на Павел при написване на Посланието (1:1—10)
Б. Защитата на Павел — на неговото послание и служение (1:11—2:10)
В. Укорът на Павел към Петър (2:11—21)
II. Доктриналната страна на Посланието: Павел защитава оправданието чрез вяра (3:1—5:1)
А. Великата истина на благовестието (3:1—9)
Б. Законът срещу обещанието (3:10 — 18)
В. Целта на закона (3:19—29)
Г. Деца и синове (4:1—16)
Д. Робство или свобода (4:17—5:1)
III. Практическата страна на Посланието: Павел защитава християнската свобода в Духа (5:2— 6:18)
А. Опасността от законничеството (5:2—15)
Б. Силата за святост (5:16—25)
В. Практически увещания (5:26—6:10)
Г. Заключение (6:11—18)

Коментар

I. Личната страна на Посланието: Павел защитава своя авторитет (1 и 2 гл.)

1:1 Още в самото начало **Павел** държи да изясни, че призоваването му като **апостол** е едно небесно призвание. То **не** е дошло от **човеци**, нито му е било предадено от Бога **чрез човек**, а е дошло **чрез Исус Христос и Бог Отец, Който Го е възкресил от мъртвите.** Човек, който е бил призован само от Бога и е отговорен само пред Бога, е свободен да проповядва Божието послание, без да се страхува от хората. Затова и апостолът не зависи нито от дванадесетте апостоли, нито от когото и да било другиго както по отношение на своето послание, така и по отношение на своето служение.

Този стих съдържа едно явно и едно неявно твърдение за божествеността на

Христос. Явното твърдение е изразът **„нито чрез човек, но чрез Исуса Христа“**, а неявното се подразбира от начина, по който Павел свързва **Исус Христос с Бог Отец,** като Ги поставя в едно отношение на равенство. След това той говори за **Бог Отец** като за Един, **Който е възкресил** Исус **от мъртвите.** Павел има всички основания, за да напомни на галатяните този факт. Възкресението е доказателство за пълното Божие удовлетворение от делото на Христос за нашето спасение. Очевидно галатяните не са удовлетворени напълно от делото на Спасителя, тъй като се опитват да го усъвършенстват, като прибавят към него и собствените си усилия за спазването на закона.

Павел е бил призован от *възкръсналия* Христос за разлика от дванадесетте апостоли, които са били призовани от Господ Исус по време на Неговото земно служение. От този момент нататък възкресението съставя важна част от неговото послание.

1:2 Апостолът свързва себе си с **всичките братя, които** са **с** него. Тези **братя** единодушно подкрепят неговия призив към галатяните да се държат за истината на благовестието. За разлика от другите Павлови Послания Писмото към **галатийските църкви** показва съвсем съзнателна липса на топлина. Обикновено Павел се обръща към вярващите с думите „Божията църква“ или „светиите“, или „верните в Христа Исуса“. Често пъти той благодари на Бога за християните или ги хвали за техните достойнства. Нерядко апостолът назовава отделни вярващи по име. Но тук няма нищо такова. Грешката на галатийските църкви е толкова сериозна, че единственото правилно отношение към нея са сдържаност и студенина.

1:3 „Благодат и мир“ са две от великите думи на благовестието. **„Благодатта“** е незаслужената милост, която Бог показва към безбожните грешници. Вместо да кара хората *да правят* нещо, за да заслужат своето спасение, тя показва какво Бог *е направил,* за да ги спаси, и ги кани да приемат спасението като истински подарък. Скофилд казва следното: „Вместо да търси добри хора, които би могла да усъвършенства, благодатта търси осъдени, виновни, безмълвни и безпомощни хора, които може да спаси, освети и прослави.“ **Мирът** е резултат от благодатта. Когато един грешник приеме Спасителя, той получава **мир** с Бога. Знанието, че всички негови грехове са простени и че той никога няма да бъде осъден, му дава спокойствие. Но благодатта не само *спасява* вярващия, тя го и *пази.* Ние се нуждаем не само от благословението да имаме *мир с Бога,* но и от самия *Божий мир.* Това са благословенията, които Павел пожелава на вярващите в Галатия в началото на своето Писмо. Очевидно те добре разбират, че тези благословения никога не биха могли да дойдат чрез закона. Законът носи проклятие на всеки, който наруши неговите изисквания. Той никога не е донесъл мир на нито една душа.

1:4 След това Павел напомня на своите читатели с каква огромна цена е било постигнато тяхното спасение. Обърнете внимание на думите: „нашия Господ Исус Христос, **Който даде Себе Си за нашите грехове“.** Ако Той **е дал Себе си,** за да разреши въпроса с греха, тогава за нас е колкото излишно, толкова и невъзможно да добавим нещо към такова дело, нито пък да постигнем примирение, като спазваме закона. Христос е единственият и достатъчен Спасител. Христос умря, „за да **ни избави от настоящия нечист свят“.** Това означава избавяне не само от моралната и политическата покварa на този свят, но и спасение от религиозния свят, който смесва ритуалите и церемониите с вярата в Христос. Тук е мястото, на което Павел трябва да напомни на галатяните, че те са на път да се върнат към същата тази система, от която Христос ги е освободил, като е умрял! Избавлени-

ето, което дава Христос, е **„според волята на нашия Бог и Отец“.** Тези думи насочват поклонението в правилната посока — не към жалките усилия на човека, а към суверенната Божия воля. Те подчертават, че Божият път за спасение е Христос и че друг път няма.

Ст. 4 трябва да ни напомни, че Бог не се интересува от усъвършенстването на света, нито как да направи така, че хората в него да се чувстват по-удобно, а се интересува от избавлението на хората от света. Нека и нашите приоритети да съвпадат с Неговите!

1:5 Според евангелието на благодатта цялата **слава** за спасението на човека принадлежи на Бог Отец и на Господ Исус Христос. Човекът не може да раздели славата, като стане съвместен спасител заедно с Христос, спазвайки закона.

В тези пет стиха всеки отделен израз притежава дълбоко значение. Във всеки един от тях се крият големи истини, изразени само с няколко думи. В една съвсем сбита форма Павел заявява двете главни теми, които ще бъдат развити по-подробно в останалата част от Посланието — *неговият собствен авторитет като апостол* и *неговото евангелие на Божията благодат.* Оттук нататък той започва да разглежда пред галатяните първия проблем.

1:6, 7 В началото апостолът укорява галатяните заради лекотата, с която приемат всяка заблуда. Той се чуди как те могат толкова бързо да се отвърнат от истината на благовестието и окачествява действието им като изоставяне на Бога заради едно „друго благовестие“. Бог ги е **призовал „чрез Христовата благодат“**, а сега те се връщат обратно към проклятието на закона. Те вече са приели истинското благовестие, а сега се отвръщат от него, за да преминат към едно **различно благовестие,** което изобщо не е благовестие. Това е едно изопачено послание, което смесва благодатта със закона.

1:8, 9 Павел два пъти произнася проклятие върху всеки, който проповядва **друго благовестие.** Бог има само една вест за осъдените грешници: спасение по благодат чрез вяра, изцяло отделено от спазването на закона. Онези, които проповядват някакъв друг път за спасение, неизбежно ще бъдат осъдени. Какви сериозни последствия носи проповядването на едно послание, което води душите до вечна погибел! Павел не показва никаква търпимост към такива лъжеучители. Такова трябва да бъде и нашето отношение! Джон Стот ни предлага следното предупреждение:

„Ние не трябва да бъдем като хората от света и да се впечатляваме от обаянието, надареността или поста на онези, които идват като учители в църквата. Те могат да дойдат при нас с голямо самочувствие, авторитет и образованост. Могат да бъдат епископи или архиепископи, университетски професори или доктори, или дори самият папа. Но ако те носят едно благовестие, различно от благовестието, което са проповядвали апостолите и което е било записано в Новия Завет, трябва да бъдат отхвърлени. Ние трябва да гледаме на тях през лупата на благовестието, а не да преценяваме благовестието през тях. Както казва д-р Елън Коул: „Външният вид на посланика не прави неговото послание по-валидно, а точно обратното — естеството на посланието узаконява посланика.“[1]

Забележете, че апостолът казва **„ангел от небето“**, а не „ангел от Бога“. Един **„ангел от небето“** би могъл да донесе лъжливо послание, но един ангел от Бога — никога! Човешкият език не би могъл да изрази по-ясно изключителността на евангелието. То е единственият път за спасение. Никакви човешки усилия или заслуги не могат да вземат участие в него. Докато законът носи проклятие на всички, които не успеят да го *спазят,* благовестието носи проклятие на всички, които се опитат да го *променят.*

1:10 Вероятно на това място Павел си спомня обвиненията на враговете си, според които той самият бил променил благовестието така, че да се хареса на своите слушатели. Това го кара да попита следното: „Когато казвах, че има само едно благовестие, на кого се опитвах да угодя — **на човеците или на Бога?"** Очевидно той не се е опитвал да **угоди на човеците,** защото те ненавиждат твърдението, че има само един път до небето. Ако Павел беше променил своето послание така, че да се хареса на **човеците,** той **нямаше да бъде слуга на Христос;** всъщност той щеше да си навлече Божия гняв.

Б. Защитата на Павел на неговото послание и служение (1:11—2:10)

1:11, 12 Сега апостолът представя шест довода в защита на своето послание и служение. Първият е, че благовестието е получено чрез божествено откровение, независимо от човека. То **„не е човешко"** в смисъл, че не е дошло от човека. Помислете малко и ще видите, че това е така. Благовестието на Павел възвишава Бога и принизява човека. То не говори за едно спасение, което хората биха могли да измислят! Павел **нито го е приел от** някой друг човек, **нито го е научил** от книгите, а то **е дошло** при него чрез пряко **откровение от** Самия **Исус Христос.**

1:13, 14 Вторият довод представлява фактът, че Павел не включва юдейския закон в своето благовестие. Това не може да се отдаде на недобро познаване на **юдейската религия,** тъй като и по рождение, и по образование Савел е бил изцяло пропит от закона. По свой собствен избор той е станал известен преследвач на **църквата.** Ревността, с която е защитавал **преданията на бащите** си, е надминавала усърдието на много други юдеи на неговата възраст. Следователно неговото благовестие за спасение чрез вяра, без дела по закона, не може да се припише на невежество по отношение на закона. Защо тогава в своите проповеди той не говори нищо за спазването на закона? Защо неговото благовестие се противопоставя на произхода му, на естествените му наклонности и на цялото му религиозно развитие? Просто защото то не е резултат от неговото собствено мислене, а му е било дадено пряко от Бога.

1:15—17 Третият довод е, че през първите няколко години от своето служение апостол Павел е работел независимо от другите **апостоли.** Това означава, че той е бил независим от другите и във връзка с евангелието. След своето обръщение Павел **не се е допитал веднага до** други човешки водачи, **нито се е изкачил в Ерусалим,** където са били другите **апостоли.** Не, той веднага е **заминал за Арабия,** след което **се е върнал отново в Дамаск.**

Решението му да не отиде в Ерусалим е било взето не защото той не е уважавал другите апостоли, а защото е бил определен от възкръсналия Господ за едно изключително служение сред езичниците (2:8).

Оттук следва, че неговото благовестие и неговото служение не се нуждаят от човешко потвърждение. Той изобщо не зависи от човеците.

В тези стихове има няколко израза, които заслужават повече внимание. Забележете израза в 15 ст.: **„Бог, Който... още от утробата на майка ми ме беше отделил".** Павел разбира, че още преди да е бил роден, той е бил отделен от Бога за специално служение. И след това добавя: **„и призовал чрез Своята благодат",** имайки предвид своето обръщение по пътя за Дамаск. Ако Савел беше получил в този момент онова, което заслужава, той трябваше да бъде хвърлен направо в ада. Но Христос, в Своята чудна благодат, го е спасил и го е изпратил да проповядва вярата, която до този момент се е опитвал да унищожи. В 16 ст. апостолът казва, че Бог е **благоволил да открие** в него **Сина Си.** Тези думи ни разкриват каква чудна цел има Бог, когато

ни призовава — да открие в *нас* Сина Си, така че да можем да представяме Господ Исус на света. Той открива Христос на нашите сърца (16 ст.), за да може да Го изяви чрез нас (16—23) и за да може да се прослави чрез това (24 ст.). Специалната задача на Павел е проповядването на благовестието сред езичниците.

В 17 ст. той казва, че след това **е заминал за Арабия.** Всеки Господен служител има нужда от малко време за уединение и размишление. Мойсей е живял четиридесет години от другата страна на пустинята. Давид е бил сам с Бога, докато е пасял овцете по юдейските хълмове.

1:18—20 Четвъртият довод е, че когато най-после се е изкачил в Ерусалим, Павел се е срещнал само с **Петър** и **Яков.** С изключение на тези двама апостоли, той е бил сравнително неизвестен на църквите в Юдея (1:21—24). За да подчертае още веднъж своята независимост от останалите апостоли, Павел посочва, че е отишъл в Ерусалим едва **три години** след обръщението си. Той е отишъл там, за да се запознае с **Петър**[2] — една неофициална и съвсем лична среща (Деян. 9:26—29). Докато е бил там, той се е срещнал също така и с **Яков, брата на Господа.** Гостуването му у Петър е продължило само **петнадесет дни** — прекалено кратък срок за провеждане на курс по християнство! Освен това текстът показва, че между Павел и другите братя е съществувало едно съвършено равенство.

1:21—24 След това свое посещение апостолът е прекарал известно време в **областите на Сирия и Киликия:** бил е там толкова дълго, че **църквите в Юдея** не са го познавали лично. Само са знаели, че оня, който едно време е гонел християните, сега сам е християнин и проповядва Христос на другите. Това ги е накарало **да славят Бога** за промяната, която Той е извършил в живота на Павел. (Хората славят ли Бога заради промяната в твоя живот?)

2:1 При следващото посещение на Павел в Ерусалим апостолите са се съгласили единодушно, че благовестието има божествен произход (2:1—10). Това е и петият довод на Павел. Тъй като началото на църквата е било положено в Ерусалим и този град е станал малко или повече главната щаб-квартира на апостолите, някои християни са помислили, че ерусалимската църква е „църквата-майка". Поради тази причина Павел е трябвало да се бори с обвинението, че той е по-нисш от дванадесетте апостоли, тъй като не е един от тях. Той отговаря на тези обвинения с подробен разказ за по-късното си посещение в **Ерусалим.** Дали това е станало **четиринадесет години** след неговото обръщение или след неговото първо посещение, не ни е известно. Знаем само, че за да отиде там, той е получил откровение от Христос и е заминал заедно **с Варнава,** негов сработник, и **Тит,** езичник, обърнал се чрез служението на Павел. Юдейските учители са твърдели, че ако иска да получи пълно спасение, Тит трябва да бъде обрязан. Апостол Павел се е противопоставил твърдо на това изискване, тъй като е разбрал, че то поставя под съмнение истината на благовестието. (По-късно, когато е станало въпрос да бъде обрязан Тимотей, Павел не се е противопоставил, тъй като това не е застрашавало нито една основна християнска доктрина — Деян. 16:3.)

Е. Ф. Кивън казва следното:

„Павел е разбрал, че обрязването на един човек с цел неговото оправдаване не е толкова невинен ритуал, колкото изглежда на пръв поглед. Да искаш да бъдеш обрязан, означава да се стремиш да се оправдаеш чрез законнически методи и следователно да отречеш самата основа на благодатта."[3]

2:2 Когато се е изкачил в Ерусалим, Павел най-напред **е изложил пред братята благовестието, което** е проповядвал **между езичниците, но** е направил това **насаме пред по-именитите от тях, за**

да не би да тича или да е тичал напразно. Защо апостолът е предпочел да говори първо **насаме** с духовните водачи вместо пред цялото събрание? Може би той е очаквал от тях да одобрят неговото благовестие, в случай че е проповядвал едно лъжливо евангелие? Очевидно не! Това би противоречало на всичко, което той е говорил досега. Апостолът вече заявява няколко пъти, че посланието, което той проповядва, му е открито по божествен начин. Той няма никакви съмнения по отношение на истинността на учението, което проповядва. Явно обяснението трябва да се търси другаде. По онова време говореното найнапред с водачите е било знак на уважение. Освен това е било желателно водачите да бъдат напълно уверени относно истинността на Павловото евангелие. Ако те са имали някакви въпроси или затруднения, Павел е могъл да им отговори още в началото. След този разговор той е могъл да излезе пред църквата с пълната подкрепа на другите апостоли. Когато човек излиза да говори пред голям брой хора, винаги съществува опасността от емоционални изблици, които могат да разклатят равновесието в групата. Затова Павел е искал да представи своето благовестие най-напред само на водачите — в една спокойна атмосфера, без опасност от масова психоза. Ако той не е действал така, имало е опасност да се стигне до разгорещена дискусия, която да разцепи църквата на две — еврейска част и езическа част. Тогава целта на пътуването на Павел до Ерусалим е щяла да бъде осуетена. Точно това има предвид и самият той, когато казва **„да не би напразно да тичам или да съм тичал“.**

2:3 Въпросът за спазването на закона е бил поставен съвсем остро във връзка с обрязването на **Тит.** Дали ерусалимската църква ще приеме в общение този езически обърщенец, или ще настоява той да бъде обрязан?[4] След дълги дискусии и спорове апостолите са решили, че обрязването не е необходимо за спасението. Така Павел е спечелил решителна победа.[5]

2:4 Основната причина, поради която Павел е трябвало да отиде в Ерусалим, става ясна, когато свържем началото на 2 ст. с началото на 4 ст.: „А възлязох по откровение... **и то поради лъжебратята, които се бяха вмъкнали.“** Това се отнася до станалите преди това събития в Антиохия (Деян. 15:1, 2). Представяйки се като християни, някои юдейски учители от Ерусалим са се вмъкнали по някакъв начин **тайно** в църквата в Антиохия и са проповядвали, че обрязването е необходимо за спасението.

2:5 Павел и Варнава са се противопоставили твърдо. За да разрешат въпроса, те двамата и някои други са взели решение да заминат в Ерусалим и да проучат мнението на ерусалимските апостоли и старейшини.

2:6 Но братята в Ерусалим, които са били считани за водачи, **не са добавили нищо** — нито към неговото послание, нито към него като апостол. Това е нещо наистина удивително! В предишната глава Павел изрично подчертава, че неговият контакт с другите апостоли е бил минимален. А сега, когато най-сетне той е получил възможност да разговаря с тях, те изцяло са се съгласили, че той проповядва същото благовестие като тях. Това е един много важен момент! Всъщност еврейските водачи са потвърдили, че благовестието на Павел не е в нищо по-долно от тяхното благовестие. Тоест, въпреки че Павел е работел независимо от тях и без те да са го учили на каквото и да било, благовестието, което той проповядва, е същото благовестие, което те проповядват. (Тук Павел изобщо не подценява другите апостоли. Той просто казва, че **„каквито и да са били“** те — т. е. спътници на Господ Исус, докато Той е бил на земята — това не ги прави по-превъзходни в неговите очи. Бог не оценява човека по външните му белези.)

2:7, 8 Апостолите от Ерусалим са признали, че Павел е бил изпратен по незаслужена милост да занесе благовестието на **необрязаните** (езичници), също както **Петър** е бил изпратен между обрязаните юдеи. И двамата са проповядвали едно и също благовестие, но на различни групи от хора.

2:9, 10 Дори **Яков, Кифа** (Петър) и **Йоан,** явни **стълбове** в църквата, **са познали,** че Бог действа чрез Павел, и са **дали десница на общение** както на него, така **и на Варнава,** за да занесат благовестието **сред езичниците.** Това не е официално ръкополагане, а израз на загрижеността и обичта на братята към Павел във връзка с неговото служение. Единствената препоръка, която те са отправили към Павел и Варнава, е била да **помнят бедните — същото нещо, което** и Павел ѐ бил **ревностен да върши.**

В. Укорът на Павел към Петър (2:11—21)

2:11 Като шести и последен довод против нападките срещу своето апостолство Павел сега разказва как му се е наложило да укори апостол **Петър**[6], смятан от много юдейски християни за главен апостол. (Този пасаж решително опровергава мнението, че Петър е бил единственият непогрешим водач на църквата.)

2:12 Когато е дошъл за първи път в Антиохия, Петър **е ял заедно с езичниците,** отдавайки се изцяло на своята християнска свобода. Според юдейското предание той не е имал такова право. След известно време в Антиохия са **дошли** няколко души, изпратени **от Яков** от Ерусалим. Те са твърдели, че идват от негова страна, но по-късно Яков отрича, че това е така (Деян. 15:24). Може би това са били християни юдеи, които все още са се придържали към част от наредбите на закона. Веднага след тяхното пристигане Петър е престанал да се среща с езичниците, тъй като **се е страхувал,** че вестта за неговото поведение ще стигне до законнически настроените християни в Ерусалим. С тази своя постъпка той е показал отричане на една от най-великите истини на евангелието — че всички вярващи са едно в Христос Исус и че никакви национални различия не могат да засегнат общуването между тях. Във връзка с това Финдли казва следното: *„Когато се отказва да яде заедно с необрязани хора, Петър потвърждава по един непряк начин, че макар и вярващи в Христос, за него езичниците са „мръсни и нечисти" и че Мойсеевите обряди придават по-голяма святост от оправданието чрез вяра."*

2:13 Примерът на Петър е бил последван и от други християни, сред които е бил и високо ценения т сътрудник на Павел — **Варнава.** Когато разбира до какви сериозни последствия води тази постъпка, Павел смело обвинява Петър в **лицемерие.** Пасажът от 14 до 21 ст. съдържа укора на Павел към Петър[7].

2:14 Като християнин Петър е знаел, че Бог вече не прави разлика между народите, и е живеел като езичниците — ядейки тяхната храна и т. н. Но когато е отказал да яде с езичниците, Петър все едно е казал, че съблюдаването на юдейските закони и обичаи е необходимо условие за светостта и че вярващите езичници трябва да живеят **като юдеи.**

2:15 *Изглежда*, че *тези думи* на Павел са били казани с много голяма ирония. Поведението на Петър не показва ли следи от убеждението, че **юдеите** имат по-високо положение от презрените **езичници?** Самият той би трябвало да знае по-добре, тъй като преди обръщението на Корнилий Бог го е учил да не нарича никого „мръсен" или „нечист" (Деян. 11:1—18).

2:16 Спасените юдеи знаят много добре, че в **закона** няма спасение. Той осъжда на смърт онези, които не му се подчиняват съвършено. Това означава, че всички са осъдени, тъй като всички са нарушили неговите свети изисквания. Спасителят е представен като единствения

истински обект на вярата. Павел напомня на Петър, че **дори и тези,** които са *юдеи* по природа, идват до заключението, че спасението е **чрез вяра в Христос, а не** чрез дела по закона. Какъв е смисълът тогава Петър да задължава езичниците да живеят по закона? Законът казва на хората какво да правят, но не им дава сила да го правят. Той изявява греха, но не ги спасява от него.

2:17 Павел, Петър и другите са потърсили оправдание в **Христос** и единствено в Христос. Поведението на Петър в Антиохия обаче говори, че той не се чувства напълно оправдан, след като иска да се върне обратно към закона, за да допълни своето спасение. Ако това е така, тогава Христос не е съвършен и достатъчен Спасител. Ако ние отидем при Него, за да прости нашите грехове, а след това отидем и на друго място, то „тогава Христос на греха ли е служител", щом не е успял да изпълни Своите обещания? Ако ние твърдим, че уповаваме на Христос, за да бъдем оправдани, и въпреки това се върнем отново към закона (който може само да ни осъди като грешници), тогава постъпваме ли като християни? Можем ли да се надяваме, че Христос ще одобри такова едно поведение, което всъщност казва, че Той е **„служител на греха"?** Отговорът на Павел е едно изпълнено с негодуване: **„Да не бъде!"**

2:18 Когато е приел вярата в Христос, Петър се е отказал напълно от законническата система и е приел вярата в Христос. Той вече е разбрал, че когато става дума за Божието одобрение, отпадат всички различия между юдеите и езичниците. Сега, отказвайки се да яде заедно с езичниците, той е започнал да гради **отново** онова, което веднъж вече е **разрушил.** С това Петър е направил себе си **престъпник.** Той или е сгрешил, като се е отказал от закона, или греши сега, като оставя Христос заради закона!

2:19 Нарушаването на закона се наказва със смърт. Като грешник аз съм нарушил закона и следователно съм осъден да умра. Но Христос е платил моето наказание, като е умрял вместо мен. По такъв начин, когато Христос е умрял, аз съм умрял. Той е умрял „спрямо закона" в смисъл, че е отговорил на всички негови справедливи изисквания. И така, в Христос аз също съм **умрял „спрямо закона".**

Християнинът е **умрял спрямо закона:** той вече няма нищо общо с него. Дали това означава обаче, че вярващият е свободен да нарушава десетте Божии заповеди както си иска? Не, разбира се. Християнинът живее свят живот не защото се страхува от закона, а защото обича Онзи, Който е умрял вместо него. Християните, които желаят да живеят под закона като начин на живот, не разбират, че по този начин застават под неговото проклятие. Освен това те не могат да изпълняват само една негова заповед, без да са длъжни да изпълняват всичките. Единственият начин, по който ние можем да **живеем за Бога,** е като умрем спрямо закона. Законът никога не може да произведе свят живот и Бог никога не е искал това. Начинът, по който Бог иска от нас да живеем свято, е обяснен във 20 стих.

2:20 Вярващият се отъждествява **с Христос** в Неговата смърт. На Голгота е бил разпнат не само *Христос. Аз* също съм бил **разпънат** там — в Него. Това означава, че Бог вече не гледа на мен като на грешник. Означава край на моите стремежи да заслужа или да спечеля спасението със собствените си усилия. Аз вече не съм дете на Адам, не съм човек, който живее под проклятието на закона. С моето старо, покварено естество вече е свършено. Старото, зло „аз" е било разпънато и вече не управлява всекидневния ми живот. И както това е вярно за моето положение пред Бога, така то *трябва* да стане вярно и за моето поведение.

Вярващият не престава да съществува като отделна личност или като индивид. Но онзи, когото Бог вижда като един, който е умрял, не е същият като този, който живее. **„Вече не аз живея, но Христос живее в мен."** Спасителят не е умрял за мен, за да продължа да живея живота си както си искам. Той е умрял за мен, за да може отсега нататък Той да живее Своя живот в мен. **Животът, който сега живея в** това човешко тяло, **го живея с вярата в Божия Син.** „Вярата" означава доверие или зависимост. Християнинът живее, като се доверява непрекъснато на Христос, като непрекъснато Му се отдава и като непрекъснато Му позволява да живее Своя живот в него.

По такъв начин Онзи, Който управлява живота на вярващия, е Христос, а не законът. Животът на християнина вече не е един непрекъснат стремеж, а едно непрекъснато уповаване. Той живее свят живот не от страх от наказание, а от любов към **Божия Син, Който го е възлюбил и е предал Себе Си заради** него.

Ти предал ли си някога своя живот на Господ Исус с молитва, в която Му казваш, че желаеш Неговият живот да бъде изявен в твоето тяло?

2:21 Божията благодат се вижда в Божия безусловен дар на спасението. Всеки опит на човека да заслужи спасението си обезсмисля благодатта. Тя вече не е благодат, ако човек може да я заслужи. Последният довод на Павел срещу Петър е изключително силен. Ако Петър би могъл да спечели Божието одобрение, като съблюдава юдейските обреди, **„тогава Христос е умрял** напразно". Той просто е хвърлил живота си хей така, без никакъв смисъл. Но ние знаем, че Христос е умрял, защото човек не може да придобие **оправдание** по никакъв друг начин — нито дори като спазва закона.

Клау казва следното:

„Най-голямата от всички ереси, които разяждат църквите, заквасват убежденията със заблуда и изпълват сърцата на християните с гордост, е идеята за спасението чрез дела. „Аз вярвам", казва Джон Ръскин, „че коренът на всеки разкол и всяка ерес, от които християнската църква страда толкова много, се крие в усилието на човека да заслужи спасението, вместо да го приеме като дар. И една от причините нашите проповеди да бъдат толкова неефективни е, че те много по-често призовават хората да работят за Бога, вместо да гледат как Бог работи за тях."[8]

II. Доктриналната страна на Посланието: Павел защитава оправданието чрез вяра (3:1—5:1)

А. Великата истина на благовестието (3:1—9)

3:1 Действията на галатяните показват пълна липса на разбиране и разум. Обръщането им от благодатта към закона показва, че те са **омаяни.** Да бъдеш омаян, означава да бъдеш омагьосан така, че съвсем непредпазливо да приемеш една лъжа за истина. Във въпроса, който Павел задава: **„Кой ви омая?"**, въпросителното местоимение е в 1 л. ед. ч. (на гр. *tis*),[9] което може би предполага, че авторът на това лъжеучение е дяволът. Самият Павел е проповядвал на галатяните **Исус Христос като разпънат,** с което им е показал, че кръстът трябва да ги раздели завинаги от проклятието и от робството на закона. Да не би те да не са приели истината?

3:2 Но целият този проблем има разрешение. Нека галатяните се върнат към времето на своето обръщение — времето, когато Светият Дух е дошъл да обитава в техните тела. Как са **получили** те **Духа?** Чрез дела или чрез вяра? Очевидно чрез вяра. Никой никога не е получил Духа, като е спазвал **закона.**

3:3 Ако те не са могли да *получат* спасение чрез дела, могат ли сега да очакват, че ще се усъвършенстват в святост или че ще пораснат в християнска

зрялост чрез закона? Ако силата на **Духа** е била необходима, за да ги спаси, могат ли те да завършат процеса с плътски усилия?

3:4 Когато са повярвали най-напред в Христос, галатяните са се изложили на жестоки преследвания, част от които са дошли в резултат на омразата от страна на ревностни юдейски пазители на закона, които са ненавиждали евангелието на благодатта. **Напразно** ли е било цялото това страдание? Нима галатяните не разбират, че като се връщат обратно към закона, те всъщност казват, че онези, които са ги преследвали, са били прави? **Ако наистина това е било напразно!** Така Павел изразява неувяхващата си надежда, че те ще се върнат към евангелието, заради което някога са **страдали.**

3:5 Има разногласия дали местоимението **„Този"** (или *„този")* в 5 ст. се отнася до Бога, до Павел или до някой друг, който е служел на галатяните по времето, когато апостолът пише това Писмо. Най-вероятно е то да се отнася до Бога, тъй като единствен **Той** може да дава Светия **Дух.** Но в един вторичен смисъл то може да се отнася и до християнския работник като инструмент, чрез който Бог изпълнява Своята воля. Това придава много възвишен вид на християнското служение. Някой беше казал: *„Истинското християнско служение е да предаваш Светия Дух на другите: това е едно действително раздаване на Духа."*

Но ако апостолът има предвид себе си, той сигурно мисли за чудесата, които придружават неговото проповядване и приемането на Христос от неговите слушатели (Евр. 2:4). Времето на глагола обаче показва, че става въпрос не за нещо, което се е случило в миналото, а за нещо, което става в момента на писането. Павел най-вероятно говори за чудните дарби, които Светият Дух дава на вярващите след тяхното обръщение, описани в 1 Коринтяни 12:8—11.

Дали **Бог върши** всичко **това чрез дела, изисквани от закона, или чрез вяра в посланието?** Отговорът е: **„Чрез вяра в посланието."** Заживяването на Светия Дух във вярващия и Неговото действие след това никога не могат да се заработят или заслужат, а винаги се дават по благодат и се получават чрез **вяра.** Така че галатяните би трябвало да са разбрали от собствен опит, че благословението идва чрез вяра, а не чрез спазване на закона.

Като второ доказателство Павел използва самото Писание, което лъжеучителите изопачават, за да покажат необходимостта от обрязване! Да видим какво наистина казва СЗ по този въпрос.

3:6 Павел вече е доказал, че отношенията на Бога с галатяните се основават изцяло на вяра. Сега той показва, че и в старозаветното време хората са се спасявали по същия начин. Въпросът на Павел в 5 ст. беше „Чрез дела, изисквани от закона, ли върши това, или чрез вяра в посланието?", а отговорът — „Чрез вяра в посланието." Веднага след този отговор започва 6 ст. с думите: **„както... Авраам..."** — т. е. и Авраам е бил оправдан по същия начин — чрез вяра в посланието.

Може би юдейските учители използват примери от живота на Авраам, за да обосноват своите аргументи за необходимостта от обрязване (Бит. 17:24, 26). Ако това е така, Павел ще използва случая, за да се пребори с тях на тяхна територия. Как е бил спасен Авраам? Като **е повярвал в Бога.** Той не е извършил никакво дело, заради което да заслужи спасението: просто **е повярвал в Бога.** В това няма никаква заслуга: човек би бил глупак да не повярва в Бога. Повярването в Бога е единственото „дело", което той може да извърши във връзка със спасението, но в него няма никакво място за хвалба. То не е „добро дело", в което са включени човешки усилия. То не дава място на плътта. Какво по-естествено

от това, създанието да се довери на своя Създател или детето — на своя Баща?

Оправданието е Божий акт, чрез който Бог обявява за праведни всички, които вярват в Него. Бог може да се отнесе към грешниците по този начин с пълно основание, защото Христос умря като техен Заместник на кръста на Голгота, като плати наказанието за техните грехове. Оправданието не означава, че Бог прави грешника праведен и безгрешен сам по себе си. Той го смята за праведен на основание на делото на Спасителя. Бог поставя вярващия грешник в положение на праведност, което го прави годен за небето, след което очаква от него да живее праведно от благодарност за това, което Той е направил за него. Важното е да разберем, че оправданието няма нищо общо със спазването на закона. То е изцяло на принципа на вярата.

3:7 Без съмнение юдейските учители са казвали, че за да бъдат истински Авраамови синове, галатяните е трябвало да се обрежат. Но истинските **синове на Авраам** не са онези, които са юдеи по рождение, нито тези, които са повярвали в юдеизма впоследствие, а такива, които се спасяват чрез вяра. В Римляни 4:10, 11 Павел казва, че Авраам е бил счетен за праведен, *преди* да е бил обрязан. С други думи, той е бил оправдан, докато все още е бил *езичник*.

3:8 Тук **Старият Завет** е представен като пророк, който **предвижда, че Бог ще оправдае както езичниците,** така и юдеите на принципа на **вярата.** Благославянето на **езичниците чрез вяра** е предсказано не само в СЗ, но е и съобщено на Авраам от Бога в Битие 12:3: „...и в тебе ще се благословят всички земни племена."

Когато за първи път прочетем цитата от Битие, ни е трудно да видим как Павел е могъл да намери в него точно този смисъл. Но Светият Дух, Който е написал този стих в СЗ, е знаел, че той съдържа евангелието за спасение чрез вяра на всички народи. И тъй като Павел е писал вдъхновен от Същия Свети Дух, той е могъл да ни обясни и това скрито значение: **в теб** (т. е. заедно с Авраам, или по същия начин като Авраам), **ще се благославят** (ще се спасяват) **всичките народи** (както езичниците, така и юдеите). Как се е спасил Авраам? **Чрез вяра.** Как ще се спасяват народите? По същия начин като Авраам — чрез вяра. При това те ще се спасяват като езичници, а не след като първо станат юдеи.

3:9 Според свидетелството на еврейските Писания всички, **които** имат **вяра, се благославят** заедно **с вярващия Авраам.**

Б. Законът срещу обещанието (3:10—18)

3:10 Сега Павел показва чрез Свещеното Писание, че вместо да благослови, законът може само да постави под **проклятие.** В този стих не се казва „всички, които са нарушили закона", а се казва **„всички, които се облягат на дела, изисквани от закона".** Това ще рече „всички, които се опитват да спечелят Божието одобрение, като спазват закона". Всички тези хора **„са под клетва"** или под проклятие, т. е. осъдени са на смърт. **„Понеже е писано"** (във Второзак. 27:26): **„Проклет всеки, който не постоянства да изпълнява..."** Не е достатъчно само да спазваш закона в продължение на един ден или на един месец, или на една година... Трябва **постоянно** да го спазваш. Подчинението трябва да бъде пълно. Не е достатъчно да изпълняваш само десетте Божии заповеди. Трябва да изпълняваш всичките шестстотин и повече заповеди, записани в петте Мойсееви книги!

3:11 И още веднъж Павел опровергава лъжеучителите с аргументи от СЗ. Сега той цитира пророк Авакум,* за да покаже, че Бог винаги е оправдавал хората чрез вяра, а не чрез закона. Според подреждането на думите в оригиналния ци-

* Авак. 2:4 — Бел. на прев.

тат на гръцки език текстът гласи: „Праведният (или оправданият) чрез вяра ще живее." С други думи, онези, които са били считени за праведни чрез вяра, а не чрез дела, ще имат вечен живот. Оправданите чрез вяра ще живеят.

3:12 Законът не кара хората да вярват. Той дори не кара хората *да се опитват* да спазват заповедите. Той изисква точно, пълно и съвършено подчинение, както това става много ясно в Левит. Това е един противоположен принцип на вярата. Законът казва: „Прави и ще живееш." Вярата казва: „Вярвай и ще живееш." Следователно аргументът на Павел е следният: оправданият ще живее чрез вяра. Този, който живее под **закона, не** живее чрез **вяра.** Следователно той не е *праведен* пред Бога. Когато Павел казва: **„Който върши това, което заповядва законът, ще живее чрез него"**, той просто изказва една аксиома или едно съвършено положение, което обаче е невъзможно да се достигне.

3:13 Да изкупиш, означава да откупиш или да освободиш, като платиш определена цена. **Проклятието на закона** е смъртта. Това е наказанието за нарушаването на неговите заповеди. Христос е освободил хората от закона, като е платил смъртното наказание, наложено от него. (Когато използва личното местоимение **„ни"**, Павел несъмнено има предвид най-вече вярващите юдеи, макар че те биха могли да се приемат и като представители на цялото човечество.)

Синдилън Джоунс казва следното:

„Галатяните са си представяли, че Христос ги е изкупил от закона само наполовина и че те трябва да изкупят останалата половина от себе си, като се подложат на обрязване и изпълняват някои други юдейски ритуали и церемонии. Оттук и тяхната склонност да бъдат водени от лъжеучители и да смесват християнството с юдеизма. (Според юдейската традиция) Павел тук казва: „Христос напълно ни е изкупил от проклятието на закона." [11]

Христос е изкупил хората, като е умрял вместо тях и е изтърпял ужасния гняв на Бога заради техните грехове. Божието **проклятие** е паднало върху Него като върху Един Заместник на грешниците. Той не е станал грешен Сам по Себе Си, а греховете на хората са били поставени върху Него.

Христос е изкупил хората **от проклятието на закона** не като е спазвал съвършено десетте Божии заповеди в Своя живот. Писанието не казва, че Неговото съвършено подчинение на закона е счетено и на нас. Той е избавил хората от закона, като е понесъл неговото ужасно проклятие в смъртта. Вън от Неговата смърт не може да има спасение. Законът е учел, че обесването на осъдените престъпници е било знак на Божието проклятие върху тях (Второз. 21:23). В този пасаж Светият Дух вижда пророчество за начина, по който Спасителят ще умре, за да понесе проклятието вместо Своите създания. Той е бил повесен между небето и земята като един, който е недостоен и за двете. За Неговата смърт чрез разпъване се говори като за окачване **на дърво** (Деян. 5:30; 1 Петр. 2:24).

3:14 Бог е обещал да благослови Авраам, а чрез него — и целия свят. **„Благословението, дадено на Авраам"**, е всъщност спасението по благодат чрез вяра. Най-напред обаче е трябвало да се плати смъртното наказание, което Бог е изисквал. Затова Господ Исус е станал проклет за нас, за да може Бог да достигне и до юдеите, и до езичниците със Своята благодат. Сега всички народи са благословени в Христос (Който е Потомък на Авраам).

В обещанието, което Бог дава на Авраам в Битие 12:3, не се споменава нищо за Светия Дух. Но тук боговдъхновеният Павел ни казва, че дарът на Светия Дух е бил включен в безусловния завет за спасение, който Бог е сключил с Авраам. Там той се е съдържал в него в зачатъчен вид. Светият Дух не е могъл да дой-

де по времето на закона. Преди да е било възможно даването на Светия Дух, Христос е трябвало умре и да бъде прославен (Йоан 16:7).

Апостолът вече показа, че спасението е чрез вяра, а не чрез закона: (1) чрез опита на галатяните и (2) чрез свидетелството на Старозаветното Писание. Сега той решава да използва един пример от всекидневния живот.

Аргументът на Павел в този пасаж може да се обобщи по следния начин. В Битие 12:3 Бог е обещал да благослови всички земни племена. Това обещание за спасение се отнася както до юдеите, така и до езичниците. В Битие 22:18 Бог е обещал и следното: „...в твоето потомство ще се благословят всичките народи на земята." Той е казал *„потомство"* (ед. ч.), а не „потомства" (мн. ч.). Бог е имал предвид Един Единствен Човек — Господ Исус Христос, Който е пряк Потомък на Авраам (Лука 3:34). С други думи, Бог е обещал да благослови чрез Христос всички народи — както езическите, така и юдейския. Това е едно безусловно обещание. То не изисква нито дела, нито подчинение на закона. То е едно просто обещание, предназначено да се изпълнява чрез проста вяра.

Освен това законът, даден на Израел 430 години по-късно, също не е могъл да прибави към това обещание никакви условия, нито по някакъв начин да го измени. От земна гледна точка това би било несправедливо, а от небесна — немислимо. Следователно можем да заключим, че Божието обещание за благословение на езичниците е чрез Христос, т. е. чрез вяра, а не чрез спазване на закона.

3:15 Когато хората сключат един договор или напишат едно **завещание,** обикновено никой не мисли да го промени или да добави нещо към него. Ако човешките договори не могат да се нарушат, тогава какво остава за Божиите!

3:16 Без съмнение юдейските учители са казвали, че макар и обещанията да са били дадени най-напред на Авраам и на неговото потомство (израелския народ) чрез вяра, впоследствие същият този народ е бил поставен под закона. Следователно, макар и галатяните да са били спасени най-напред чрез вяра, сега те са длъжни да съблюдават и десетте Божии заповеди. Отговорът на Павел е: **„Обещанията** се изрекоха **на Авраам и на неговия потомък"** (в ед. ч.). Понякога понятието „потомък" би могло да означава и „множество хора", но тук то означава само едно Лице — Христос. (Ако Божият Дух не ни беше дал това просветление, ние вероятно никога нямаше да разберем тази истина сами при прочитането на СЗ.)

3:17 Божието обещание към Авраам е било безусловно: то изобщо не е зависело от делата. Бог просто е решил да даде на Авраам Потомък (Христос). И макар че Авраам не е имал никакви деца, той е повярвал в Бога, като по този начин е повярвал и в бъдещия Христос, и така е бил оправдан. Даването на **закона,** станало **четиристотин и тридесет години по-късно,** не е могло да засегне по никакъв начин **обещанието** за спасение. То не е могло нито да го отмени, нито да добави каквито и да било условия към него.

Може би юдейските учители са искали да кажат, че законът, даден четиристотин и тридесет години след обещанието, го е отменил. „Но не! Това изобщо не е така!" — казва всъщност Павел. „Обещанието е като едно завещание, което е влязло в сила след смърт (заветната жертва; Бит. 15:7—11; вж. също Евр. 9:15—22). То е неотменимо."

Периодът от четиристотин и тридесет години започва от момента, в който Бог потвърждава пред Яков завета, който Той е сключил с Авраам — точно преди Яков да влезе в Египет (Бит. 46:1—4), и завършва с даването на закона — около три месеца след излизането на Израел от Египет.

3:18 Наследството може да се получи или само чрез вяра, или само чрез дела, но

не и чрез двете. Писанието недвусмислено заявява, че то е било дадено **на Аврам чрез обещание.** Така е и със спасението. То се предлага като подарък без никакви условия. Всяка идея за неговото заработване е немислима.

В. Целта на закона (3:19—29)

3:19 „Тогава защо се даде законът?" Ако — както казва Павел — законът нито отменя, нито добавя някакви условия към Божието обещание, дадено на Аврам, тогава **каква** *е* неговата **цел?** Целта на закона е да открие истинския характер на греха като престъпление. Грехът е съществувал и преди даването на закона, но човекът не го е признавал като престъпление, защото престъплението е нарушение на даден закон.

Законът е бил даден на един народ от грешници. Те никога не биха могли да бъдат оправдани, като го спазват, защото нямат силата да направят това. Законът е имал за цел да покаже на хората тяхната безнадеждна греховност, за да извикат към Бога и Той да ги спаси по милост. Божият завет с Авраам е едно безусловно обещание за благословение, докато законът носи само проклятие. Законът показва колко човекът е недостоен да получи това свободно и безусловно обещание. Ако човек трябва да бъде благословен, това може да стане само чрез Божията благодат.

Потомъкът е Христос. Следователно законът е бил даден като временна мярка до идването на Христос. Обещаното на Авраам благословение е трябвало да дойде чрез Него. Един договор, който се сключва между две страни, се нуждае от **ходатай** или посредник. Законът включва две договорни страни — Бог и Израел. Мойсей е служел като посредник (Второзак. 5:5). Ангелите са били Божиите пратеници, които са предали закона на Мойсей (Второзак. 33:2; Пс. 68:17; Деян. 7:53; Евр. 2:2). Участието на Мойсей и ангелите говори за разстояние между Бога и Неговия народ като народ, който не е бил достоен за Неговото присъствие.

3:20 Ако имаше само една договорна страна и ако тя дадеше едно обещание, без да поставя никакви условия на другата, не би имало нужда от **посредник.** Фактът, че законът е имал нужда от посредник, показва, че човекът е трябвало да спази своята част от договора. Това е слабата страна на закона: той е изисквал подчинение от едни, които не са имали силата да му се подчинят. Когато **Бог** е дал обещанието Си на Авраам, Той е бил единствената договорна Страна. В това е и силата на обещанието: всичко е зависело от Бога и нищо — от човека. Не е имало никакъв посредник, тъй като не е имало нужда от такъв.[12]

3:21 Законът против или вместо **обещанията** ли е? **„Да не бъде!"** Ако беше възможно да се даде **закон,** чрез който грешниците биха могли да достигнат съвършенството, изисквано от Бога, тогава спасението сигурно щеше да бъде чрез спазване на закона. Бог едва ли щеше да изпрати Своя възлюбен Син, ако можеше да постигне същия резултат по много по-безболезнен начин. Но законът имаше на разположение достатъчно *време* и *хора,* за да докаже, че не може да спасява грешници. В този смисъл той беше слаб чрез плътта (Рим. 8:3). Това, което законът можеше да направи, беше да покаже на хората безнадеждното им състояние и да им подскаже, че могат да се спасят само чрез безусловната Божия благодат.

3:22 СЗ показа, че всички хора са грешни, включително и тези под закона. Човекът трябваше да бъде напълно убеден в своя грях, **така че обещанието** за спасение **чрез вяра в Исус Христос да се даде на тези, които вярват.** Ключовите думи във 22 ст. са **„вяра"**, **„даде"** и **„вярват"**. В него никъде не се споменават думите „върша" или „пазя закона".

3:23 Тук под **„вярата"** трябва да се разбира християнската вяра. Тя обхваща периода, чието начало започва със

смъртта, погребението, възкресението и възнесението на Господ Исус Христос и с проповядването на благовестието на Петдесетница. Преди този период юдеите **са били под стражата на закона.** Те са били притиснати от изискванията на закона и тъй като не са могли да ги изпълнят, били са ограничени по отношение на вида **вяра** за спасение. По този начин хората, които са живеели под закона, са били като затворници до момента, в който евангелието е известило славната вест за освобождение от връзките на закона.

3:24 Законът е представен като водител, **детеводител** или възпитател.[13] Това понятие подчертава идеята за обучение. Законът преподава уроци във връзка с Божията святост, греховността на човека и нуждата от примирение. Тук тази дума се използва, за да предаде представата за човек, който упражнява авторитет и общ надзор над някой (или някои) по-малък или по-незрял от него.

Думите **„да ни доведе"** не са част от оригинала, а са добавени от преводачите. Без тях стихът би гласял, че законът е станал еврейски детеводител до Христос, т. е. до идването на Христос или предвид идването на Христос. В известен смисъл законът е водил израелския народ като отделна нация чрез наредбите за сключване на брак, притежание на имущество, начин на хранене и др. Когато е дошла „вярата", тя е била известена най-напред на този народ, така чудно пазен през изминалите векове. Оправданието **чрез вяра** е било дадено на основание на свършеното дело на Изкупителя — Христос.

3:25 Законът е **детеводител** или възпитател, но след идването на християнската вяра вярващите юдеи **вече не са под** закон. Колко по-малко биха били под закон езичниците (като например галатяните), които *никога* не са били водени от такъв възпитател! Във 24 ст. ние разбрахме, че човек *не се оправдава чрез закона,* а сега разбираме, че *законът не е ръководство за живот* на този, който е оправдан.

3:26 Обърнете внимание на промяната в лицето на глагола — от „сме" на **„сте".** Докато говори за юдеите, Павел използва 1 л. мн. ч. С това той показва, че те са били пазени под закона до идването на Христос. Законът ги е пазел като отделени хора, на които е трябвало да се проповядва оправданието чрез вяра. След като са били оправдани, те са престанали да бъдат под закон и тази особеност, която ги е отличавала като юдеи, е престанала да съществува. Новата форма на глагола (2 л. мн. ч.) от тук до края на главата означава, че Павел вече не прави разлика между спасените юдеи и спасените езичници. **Всички** те **са Божии синове чрез вяра в Исус Христос.**

3:27 Съединението с **Христос,** което става по време на обръщението, се изповядва във водното кръщение. Човек не става част от Христос или наследник на Божието царство чрез това кръщение. То е само едно открито отъждествяване с **Христос,** което Павел нарича „обличане" с Христос. Също както войникът показва своята принадлежност към армията, като облича войнишка униформа, така и вярващият показва своята принадлежност към Христос, като **се кръщава** във вода. С това свое действие той дава открит израз на решението си да се подчинява на водителството и авторитета на Христос. Той заявява пред всички, че е Божий син.

Апостолът в никакъв случай *не* иска да каже, че онова, което свързва човека с Христос, е водното кръщение. Това би било в пълно противоречие с неговата основна теза, която гласи, че спасението е единствено чрез вяра.

Също така тук Павел няма предвид и кръщението в Духа, чрез което вярващият става участник в Христовото тяло (1 Кор. 12:13). Кръщението в Светия Дух е невидимо. В него няма нищо, което да го свързва с откритото „обличане" с Христос.

Това е едно кръщение „*в* Христос". Също както израилтяните са били кръстени *в* Мойсей, отъждествявайки себе си с него като техен водач, така и вярващите днес се кръщават *в* Христос, признавайки Го като свой законен Господар.

Чрез кръщението вярващият показва също така, че слага край на плътта и на нейните усилия за постигане на оправдание. То обозначава края на стария начин на живот и началото на новия начин на живот. Във водното кръщение галатяните са признали, че са умрели с Христос и че са били погребани с Него. Също както Христос е умрял за закона, така и те са умрели за закона и следователно не трябва да желаят да живеят под него като начин на живот. Също както Христос в Своята смърт е заличил разликата между юдеи и езичници, така и те са умрели за всякакви национални различия. Те **са облекли Христос** в смисъл, че сега живеят съвършено нов живот — живота на Христос.

3:28 Законът прави разлика между отделните народи и класи. Така например във Второзаконие 7:6 и 14:1, 2 се подчертава разликата между юдеи и езичници. В сутрешната си молитва юдеинът е благодарял на Бога, че не се е родил езичник, роб или жена. **В Христос Исус** всички тези разлики се заличават, що се отнася до приемането на отделните хора от Бога. Бог не показва предпочитание към юдеина за сметка на езичника, нито към свободния човек за сметка на роба, нито към мъжа за сметка на жената. Всички са едно, защото са **в Христос Исус.**

Когато четем този стих, не трябва да търсим в него повече, отколкото той съдържа. Що се отнася до всекидневния живот (да не говорим за общественото служение в църквата), Бог *прави* разлика между мъжете и жените. НЗ съдържа наставления към всеки от двата пола. В него се дават съвети отделно за робите и отделно за господарите. Но когато става въпрос за получаване на благословения от Бога, тези различия престават да имат значение. Важното е да бъдем **в Христос Исус.** (Това се отнася до нашето небесно положение, а не до земното ни състояние.) В очите на Бога вярващият юдеин не е с нищо по-превъзходен от обърналия се езичник! Гавет казва така: „Всички разлики, дошли в резултат на закона, се заличават в общия гроб, даден от Бога." Колко е глупаво тогава християните да търсят допълнителна святост, като отново отдават значение на разлики, които Христос вече е заличил.

3:29 Галатяните се мамят, ако мислят, че могат да станат Авраамово потомство, като спазват закона. Христос е Авраамовият Потомък. Обещаното на Авраам наследство е изпълнено в Христос. Когато грешниците повярват в Христос, те стават едно с Него. В Него те стават **Авраамово потомство** и наследяват всички Божии благословения.

Г. Деца и синове (4:1—16)

4:1, 2 Тук виждаме едно описание на богат баща, който възнамерява да предаде управлението на своето богатство на сина си, когато той стане пълнолетен. Но **дотогава, докогато** наследникът **е малолетен,** неговият статут е като на **роб.** Непрекъснато му се казва какво може и какво не може да прави. Има **надзиратели,** които се грижат за неговата собственост, и **настойници,** които отговарят за самия него. По този начин, макар че наследството е негово, той не може да му се наслаждава напълно, докато не порасне достатъчно.

4:3 Такова е било и състоянието на юдеите под закона. Те **са били** като малолетни **деца,** на които законът е нареждал какво да правят и какво да не правят — също като на роби. Били са **„поробени под първоначалните учения на света"** в смисъл, че е трябвало да спазват елементарните принципи на юдейската религия. Церемониите и ри-

туалите на юдеизма са били създадени за онези, които не са познавали Бог Отец такъв, какъвто е разкрит в Христос. В подобно състояние се намира и малкото дете, което се учи да чете, като свързва срички, или да различава предмети, като използва картинки. Законът е бил изпълнен със сенки и образи, които са говорели на духовния човек посредством физическото и видимото. Един такъв пример е обрязването. Юдейската религия е материалното, външното и временното, докато християнската вяра е духовното, вътрешното и постоянното. Онова, външното, е било нещо като **робство** за **малолетните.**

4:4 Изпълването на времето се отнася до момента, определен от Небесния Отец, в който наследниците ще станат пълнолетни (вж. 2 ст.).

Този стих съдържа само в няколко думи едно прекрасно твърдение за божественото и човешкото естество на Спасителя. Той е вечният Божий Син, но въпреки това **е бил роден от жена.** Ако Исус е бил само човек, щеше да бъде безсмислено да се казва, че **се е родил от жена.** Как иначе би могъл да се роди човек? Изричното споменаване на начина, по който се е родил Господ, свидетелства за уникалността на Неговата Личност и раждане.

След като се е родил в света като израилтянин, Господ Исус **се е родил и под закона.** Като Божий Син Господ Исус не би трябвало никога да е под закон, тъй като Той е бил Този, Който го е дал. Но в Своята безкрайна милост Господ Исус е решил да постави и Себе Си **под закона,** който Той е дал, за да може да го изпълни в живота Си и да понесе неговото проклятие в смъртта Си.

4:5 Законът е изисквал от всички, които не могат да го спазят, да заплатят това с цената на своя живот. Преди Бог да е могъл да постави хората в чудното положение на синове, тази цена е трябвало да се заплати. Затова Господ Исус, идвайки в света като член на човечеството и на еврейския народ, е заплатил цената, изисквана от закона. И тъй като Той е Бог, Неговата смърт има безкрайно висока стойност: тя е достатъчна, за да плати греховете на безкраен брой грешници. Но тъй като Господ Исус е бил и Човек, Той е могъл да умре като Заместник на хората. Гавет казва така: „Христос, по природа Божий Син, е станал Човешки Син, за да можем ние, по природа човешки синове, да станем Божии синове. Каква прекрасна размяна!"

Дотогава, докогато хората са роби, те не могат да бъдат **синове.** Христос ги е освободил от робството на закона, за да могат да бъдат **осиновени.** Обърнете внимание на разликата между Божие *дете* и Божий *син* (ср. Рим. 8:14, 16). Вярващият се ражда в Божието семейство като *дете* (вж. Йоан 1:12). Тук ударението пада върху небесното раждане, а не върху привилегиите и отговорностите на синовното положение. Но вярващият е същевременно и син в Божието семейство. Всеки християнин става незабавно син и притежател на наследството. Затова наставленията към християните в НЗ не предполагат съществуването на детска възраст между светиите. Всички вярващи биват приети като възрастни синове.

Осиновяването по времето на римската империя се е различавало от съвременното осиновяване. Под „осиновяване" ние разбираме приемането на едно чуждо дете за свое собствено. Но в НЗ **осиновяването** е означавало поставяне на вярващите в положение на възрастни синове с всички съответни привилегии и отговорности.

4:6 За да могат онези, които **са** Божиите **синове**, да осъзнаят величието на своето положение, **Бог е изпратил** на Петдесетница Светия **Дух,** за да обитава в тях. Духът поражда съзнание за синовност и кара вярващите да се обръщат към Бога като към **Баща. „Авва, Отче"** е известно обръщение, което представлява съчетание от арамейска-

та и гръцката дума за „татко" . Нито един роб не е имал право да се обръща към главата на семейството по този начин. То е било израз на любов и доверие и е можело да се използва само от членовете на семейството. Забележете споменаването на Триединството в този стих и реда, по който То се споменава — **Дух, Син** и **Отец.**

4:7 Вярващият **вече не е роб,** не е под закон. Сега той е Божий **син.** И тъй като Христос, като Божий Син, е наследник на всички Божии богатства, то и християнинът е **Божий наследник чрез Христос.**[14] Всичко, което Бог притежава, е негово чрез вяра.

В съвременните училища за равини в Израел на мъжете не е разрешено да четат Песен на песните или Езекиил 1, преди да навършат четиридесет години. Песен на песните се забранява, защото се смята за прекалено „сексуална" книга за младите мъже, а Езекиил 1 глава — заради величественото описание на славата на неизразимо светия Бог. В Талмуда има една история, която разказва как един човек, който още не бил навършил четиридесет години, започнал да чете Езекиил 1, и от страниците на книгата излязъл огън и го изгорил. Тази история би трябвало да показва, че човекът, който живее под закон, не може да се смята за зрял *мъж* преди четиридесетгодишна възраст. (Всеизвестният *„бар мицвар"* на тринадесетгодишна възраст само утвърждава момчето като „син на завета", каквото е и значението на ритуала, и го прави отговорен да спазва закона.) До четиридесетгодишна вързаст еврейският мъж се смята за малолетен.

Но с вярващите, които живеят под благодат, не е така. В момента, в който те се спасят, цялото наследство става тяхно. Те биват приети от Бога като възрастни, зрели синове и дъщери и цялата Библия е тяхна — за да я четат, да ѝ се наслаждават и да ѝ се подчиняват.

В светлината на тези истини увещанието на Харисън звучи особено убедително:

„Дете на Божията любов, знай, че всичко е твое! Бог ти казва това в 1 Коринтяни 3:22, 23, за да те доведе до знанието за богатства, които надвишават и найголемите ти познавателни способности. Погледни вселената. Чия е тя? Само Негова и твоя. Затова живей като цар."[15]

4:8 Галатяните вече са били веднъж роби на идолите. Преди да повярват, те са били езичници, които са се покланяли на идоли от дърво и от камък, т. е. на лъжливи **богове.** Сега те се обръщат към едно друго робство — робството на закона.

4:9 Как те биха могли да извинят своето поведение? Те са познали **Бога,** а дори и да не са Го познали дълбоко като лична опитност, били са **познати от** Него, т. е. били са спасени. И въпреки това същите хора сега обръщат гръб на Неговата сила и богатства (на които са станали наследници) и се връщат назад **към слабите и** мизерни първоначални учения, свързани със закона, като обрязването, пазенето на дните и въздържането от храни. Те отново **поробват** себе си, като вършат неща, които не могат нито да ги спасят, нито да ги обогатят, а само да ги направят още по-бедни.

Павел нарича закона и свързаните с него церемонии **„слаби и сиромашки".** Божиите закони са били добри на своето време и на своето място, но като заместители на Господ Исус те могат да служат само като препятствия. Обръщането от Христос към закона е идолопоклонство.

4:10, 11 Галатяните съблюдават еврейския календар с всички негови съботи, празници **и времена.** Павел се страхува за онези, които твърдят, че са християни, и едновременно с това се опитват да спечелят Божието одобрение, като спазват наредбите на закона. Дори и невярващите могат да пазят **дните, месеците и годините.** Някои хора изпитват

огромно удоволствие да мислят, че има неща, които могат да направят със собствени сили, за да спечелят Божието одобрение. Но това би означавало, че човек все пак има някакви сили и следователно няма нужда от Спасител.

Ако Павел е могъл да говори по такъв начин на галатяните, какво ли би казал на съвременните християни, които твърдят, че са вярващи, и едновременно с това се опитват да придобият святост, като съблюдават наредби от закона? Нима той няма да заклейми традициите, внесени в християнството от юдеизма, като например назначаването на свещеници от човеци, носенето на специално облекло от свещениците, пазенето на съботите, почитането на свещени места, паленето на свещи, използването на осветена вода и др.?

4:12 Очевидно галатяните са забравили благодарността, която са изпитвали към Павел, когато им е проповядвал благовестието за първи път. Но независимо от техните провали и опасенията му във връзка с тях апостолът пак се обръща към галатяните с думата **„братя".** Павел също е бил юдеин, който е живял под закона. Но сега, когато е в Христос, той е свободен от закона. Ето защо той им казва: **„Станете като мен.** Освободете се от закона и повече не живейте като негови роби." Като бивши езичници галатяните никога не са живели под закона и сега също не са под неговата власт. Затова апостолът им казва: **„И аз станах като вас.** Аз, който съм юдеин, сега се наслаждавам на свободата да не се подчинявам на закона, която вие, езичниците, винаги сте имали."

„Не сте ми сторили никаква неправда." Не е съвсем ясно какво точно Павел има предвид тук. Може би той казва, че няма усещане да е засегнат лично от отношението им към него. Това, че те са се отвърнали от него и са се обърнали към лъжеучителите, не е толкова удар по самия него, колкото удар по Божията истина и следователно удар по самите тях.

4:13 Павел им е **проповядвал благовестието** за **първи** път в **телесна слабост.**[16] Бог често пъти използва слаби, презрени и бедни хора като инструменти, чрез които осъществява Своето дело, за да може славата да принадлежи на Него, а не на нас.

4:14 Болестта на Павел е била **изпитание** както за него, така и за неговите слушатели. Но галатяните не са се повлияли нито от външния му вид, нито от неговото говорене, а са го **приели като Божий ангел,** т. е. като Божий пратеник, и **като** Самия **Христос Исус.** Тъй като Павел е представлявал Господа, галатяните са го приели така, както биха приели Самия Господ (Мат. 10:40). За тях посланието на Павел е било самото Божие слово. Нека това да бъде урок за всички християни за начина, по който трябва да се отнасяме към Господните посланици. Когато ние приемаме Неговите пратеници с любов, все едно приемаме Самия Него (Лука 10:16).

4:15 Когато са чули благовестието за първи път, галатяните са разбрали какво огромно **благословение** е то за техните души. Благодарността им е била толкова голяма, че са били готови да дадат на Павел **собствените си очи,** ако това е било възможно. (Това също може да ни подскаже, че трънът в плътта на Павел би могъл да бъде и някаква очна болест.) Но къде е тяхната благодарност сега? За съжаление тя се е изпарила като утринна роса.

4:16 Какво е довело до тази промяна в отношението им към Павел? Нали той все още проповядва същото послание, борейки се с всички сили за **истината** на благовестието. Ако това го направи техен **неприятел,** тогава тяхното положение наистина е печално.

Д. Робство или свобода (4:17—5:1)

4:17 Мотивите на лъжеучителите се различават от мотивите на Павел. Те

търсят последователи, докато той се интересува от духовното благосъстояние на галатяните (4:17—20). Лъжеучителите проявяват към галатяните голяма ревност, но мотивите им не са искрени. **„Те желаят да ви отлъчат.“** Юдеистите искат да откъснат галатяните от апостол Павел и другите учители. Те търсят лични последователи и за целта полагат усилия да образуват една секта. Стот ни предупреждава за следното: *„Когато християнството се превърне в система от правила и наредби, неговите жертви неизбежно стават роби, завързани за полите на своите учители като във времето на Средновековието.“*[17]

4:18 Павел всъщност казва: „Аз нямам нищо против други хора да се грижат за вас, стига да го правят с чисти подбуди и за вашето **добро.“**

4:19 Наричайки галатяните **„дечица мои“**, Павел иска да им напомни, че той е този, който пръв ги е насочил към Христос, и че продължава да бъде в родилни мъки за тях, но този път не защото търси тяхното спасение, а защото иска **да се изобрази в тях Христос.** Главната Божия цел за Божиите хора е те да станат съобразни на Христос (Еф. 4:13; Кол. 1:28).

4:20 Този стих означава, че може би Павел не е наясно относно истинското положение на галатяните. Тяхното отдръпване от истината го поставя в **недоумение.** Той би желал да може **да промени** тона на **гласа си** и да говори за тях със сигурност и увереност. Но апостолът би могъл да е в **недоумение** и във връзка с реакцията на галатяните на неговото Писмо и предпочита да говори с тях лично. Тогава ще може да се изрази по-добре, като промени тона на **гласа си.** Ако се окаже, че те приемат неговите укори, той ще им говори нежно. Но ако се държат надуто и непокорно, ще бъде строг с тях. Засега обаче той е в недоумение, защото не знае как те ще реагират на неговото послание.

След като юдейските учители възвеличават толкова много Авраам и искат вярващите да следват неговия пример, като се обрязват, сега Павел ще използва примери от живота на Авраам, за да им покаже, че законничеството е робство и че то не може да се смесва с благодатта.

Бог е обещал на Авраам, че ще му се роди син, макар че, по човешки погледнато, нито той, нито Сара са били способни да имат деца. Авраам е повярвал в Бога и така е бил оправдан (Бит. 15:1—6). След като е чакала известно време да се осъществи обещанието, Сара е започнала да се обезкуражава и е предложила на Авраам да има син от слугинята ѝ Агар. Авраам е послушал нейния съвет, в резултат на което се е родил Исмаил. Исмаил не е бил обещаният от Бога наследник, а синът на Авраамовото нетърпение, плътско поведение и недоверие (Бит. 16).

След известно време, когато Авраам е станал на сто години, се е родил Исаак — детето на обещанието. Очевидно това раждане е било свръхестествено: то е могло да стане само чрез великата Божия сила (Бит. 21:1—5). По време на обичайния празник по случай отбиването на Исаак Сара е видяла, че Исмаил се е присмял на нейния син. Затова тя е поискала на Авраам да изгони от дома Исмаил и майка му, като е казала: „Синът на тая слугиня няма наследство с моя син Исаак“ (Бит. 21:8—11). Това е основата на аргумента, който апостолът започва да излага сега.

4:21 В този стих **законът** се използва в два различни смисъла. В първия смисъл законът се разглежда като средство за придобиване на святост, а във втория — като старозаветните книги на закона (от Битие до Второзаконие включително) и особено Битие. Павел всъщност казва: **„Кажете ми вие, които желаете да** спечелите Божието одобрение, като спазвате закона, **не чувате ли** какво казва книгата на **закона?“**

4:22, 23 Двамата сина са Исмаил и Исаак. **Слугинята** е Агар, а **свободната** — Сара. Исмаил е бил роден вследствие намесата на Авраам, а Исаак му е бил даден по Божие **обещание.**

4:24 Историята е **символична.** Тя съдържа много по-дълбок смисъл, отколкото изглежда на пръв поглед. Истинското значение на събитията не е посочено изрично, а се подразбира. И така, историята на Исаак и Исмаил съдържа една дълбока духовна истина, която Павел обяснява сега.

Двете жени представляват **двата завета: Агар** — заветът на закона, а Сара — заветът на благодатта. Законът е бил даден на **Синайската планина.** Странно наистина, но името „Агар" на арабски означава „скала", а арабите са наричали Синайската планина „Скалата".

4:25 Заветът, даден на **Синайската** планина, е довел до робство, затова **Агар,** която е била слугиня, е подходящ образ на закона. **Агар** олицетворява **Ерусалим,** столицата на еврейската държава и центъра на неспасените израилтяни, които все още се опитват да придобият святост, като спазват закона. Те, заедно **с децата си,** са **в робство.** Това, че Павел свързва невярващите израилтяни с Агар, а не със Сара, и с Исмаил, а не с Исаак, е едно остро изобличение.

4:26 Столицата на тези, които се оправдават чрез вяра, е небесният **Ерусалим.** Той **е майката на** всички вярващи — както юдеи, така и езичници.

4:27 В този цитат от Исая 54:1 се предсказва, че децата на небесния Ерусалим ще бъдат по-многобройни от децата на земния Ерусалим. Сара е жената, която дълго време е била **„неплодна".** Агар е **„омъжената".** Как да разбираме окончателната победа на Сара или на небесния Ерусалим? Отговорът е, че децата на обещанието включват всички — както евреи, така и езичници — които са дошли при Бога чрез вяра и които са **много повече** от децата на Агар, живеещи под закона.

4:28 Истинските вярващи се раждат не от мъжка воля, нито от плътска воля, а от Бога. Това, което има значение, не е естественият произход, а свръхестественото небесно раждане чрез вяра в Господ Исус.

4:29 Подигравателното отношение на Исмаил към Исаак е нещо, което съществува и досега. И досега родените по плът **гонят родените** по **Дух.** Спомнете си страданията на нашия Господ и на апостол Павел, понесени в резултат на враждебността на неспасените човеци. За нас подиграването на Исмаил с Исаак може да изглежда нещо дребно, но фактът, че Писанието специално го споменава, означава, че не е толкова маловажно. Освен това Павел вижда в него един принцип, който все още действа — враждата между **плътта** и **Духа.**

4:30 И така, ако галатяните се обърнат към **Писанието,** ще видят в него следното заключение: законът и благодатта не могат да се смесват. Божиите благословения не могат да се наследят на основание на човешки заслуги или плътски усилия.

4:31 Онези, които са повярвали в Христос, нямат нищо общо със закона като средство за получаване на Божието одобрение. Те са деца на свободната жена и като такива наследяват социалното положение на майка си.

5:1 Последният стих от 4 гл. описва положението на вярващия като свободен човек, докато първият стих от 5 гл. говори за неговото поведение — той трябва да живее като свободен човек и на практика. Тук имаме една много добра илюстрация на разликата между закона и благодатта. Законът би казал: „Ако спечелиш своята свобода, ще бъдеш свободен." Благодатта казва: „Ти си освободен с огромната цена на Христовата смърт и от благодарност към Него трябва **да стоиш твърдо в свободата, с която Той те е освободил."** Законът

изисква да бъде изпълнен, без да ти дава сили да го изпълняваш. Благодатта изпълнява изискванията на закона, след което ти дава сили да живееш такъв живот, който съответства на твоето положение, чрез силата на Светия Дух, като дори те награждава за този живот.

Както казва Макинтош: *„Законът изисква сила от един, който няма такава, и го проклина заради това, че не може да я упражнява. Благовестието дава сила на онзи, който я няма, и го благославя, когато я упражнява.“*[18]

Законът казва: „Стани и бързо побегни!“, без да ми дава нито крака, нито ръце. Евангелието носи много по-добри новини: то просто казва: „Лети!“, и ми дава криле.

III. Практическата страна на Посланието: Павел защитава християнската свобода в Духа (5:2—6:18)

А. Опасността от законничеството (5:2—15)

5:2 Законничеството обезсмисля Христос. Юдеистите изискват от вярващите езичници **да се обрязват** с цел да се спасят. Говорейки с авторитета на апостол, Павел заявява, че всеки, който уповава на обрязването, обезсмисля **Христос.** Както казва Джак Хънтър:

„В случая с галатяните Павел не гледа на обрязването нито като на проста хирургическа операция, нито като на обикновен религиозен обряд. За тях то представлява един път за спасение чрез вършене на добри дела. То съдържа едно евангелие за спасение чрез човешки усилия, без необходимост от божествена благодат. При него законът допълва благодатта, Мойсей допълва Христос, защото да добавиш нещо към Христос, означава да отнемеш нещо от Него. Допълването към Христос означава изместване на Христос. Христос е единственият Спасител — единствен и незаменим. Обрязването означава отделяне от Христос.“[19]

5:3 Законничеството изисква от хората **да изпълнят целия закон.** Хората, които искат да живеят под закон, не могат да приемат само лесните заповеди, а да отхвърлят трудните. Ако един човек се опита да угоди на Бога, като се обреже, тогава той е длъжен **да изпълни целия закон.** Така че човекът или живее, като спазва изцяло закона, или изобщо не го спазва. Очевидно, ако той живее изцяло под закона, Христос няма никаква стойност за него. Господ Исус е не само *съвършен* Спасител, но и *единствен* Спасител. В този стих Павел не говори за онези, които са били обрязани в миналото, а за тези, които са готови да се подложат на тази операция като средство за завършване на цялостното си оправдание, приемайки да спазват закона като начин да бъдат приети от Бога.

5:4 Законничеството означава отлъчване от **Христос** като единствена надежда за оправдание. Този стих е дал повод за много спорове. Предложени са били много и различни тълкувания, които биха могли да се обединят грубо в следните три групи:

1. Много хора смятат, че тук Павел учи, че е възможно човек да бъде наистина спасен, но впоследствие да отпадне от благодатта, като изпадне в грях, и следователно да бъде завинаги загубен. Това учение е известно като „доктрина на отпадането“.
   Ние смятаме такова едно тълкуване за нездраво по две основни причини. Първата е, че в стиха не се говори за спасените хора, които изпадат в грях. Всъщност в него не се казва и дума за изпадане в грях. В него се говори за онези, които живеят нравствено издигнат, почтен и праведен живот и които се надяват по този начин да се спасят. В този смисъл пасажът се връща обратно като бумеранг при онези, които го използват в подкрепа на учението за отпадането. Те учат, че за да задържи спасението си, християнинът трябва да пази закона, да

води съвършен живот и да се въздържа по всякакъв начин от грях. Но Писанието изрично посочва, че всички хора, които се стремят да се оправдаят чрез дела по закона или чрез собствени усилия, са **отпаднали от благодатта.**

И втората причина е, че това тълкуване противоречи на цялостното последователно свидетелство на НЗ, което гласи, че всеки истински вярващ в Господ Исус Христос е спасен за вечността, че нито една Христова овца няма да погине и че спасението зависи изцяло от завършеното дело на Спасителя, а не от жалките усилия на човека (Йоан 3:16, 36; 5:24; 6:47; 10:28).

2. Други изследователи смятат, че в стиха се говори за онези, които найнапред са били спасени чрез вяра в Господ Исус, но впоследствие са започнали да живеят под закона или като начин да запазят спасението си, или за да придобият святост. С други думи, те са били спасени по благодат, но сега се опитват да запазят спасението си по закон. В този случай отпадането от благодатта би означавало — както казва Филип Муро — „обръщане гръб на Божия път за усъвършенстване на светиите чрез делото на Духа в тях и стремеж за постигане на тази цел чрез съблюдаване на външни ритуали и церемонии, което могат да правят не само Божиите светии, но и обикновените хора".
Това тълкуване също не е библейско. То не е библейско, първо, защото стихът не говори за християните, които търсят святост или освещение, а за неспасените хора, които търсят *оправдание* чрез спазване на закона. Обърнете внимание на реда на думите — **„...вие, които желаете да се оправдаете чрез закона".** И, второ, защото то предполага възможност за отлъчване на неспасените хора от Христос, което не съответства на верните представи за Божията благодат.
3. Според третото тълкуване тук Павел говори за хора, които твърдят, че са християни, но не са наистина спасени, и които се стремят да се оправдаят, като изпълняват закона. Апостолът им казва, че не може да има двама спасители и че те трябва да изберат единия от двамата — или Христос, или закона. Ако изберат закона, те ще се отлъчат от Христос като единствена възможна надежда за оправдание и ще **са отпаднали от благодатта.** Хог и Вайн описват това много ясно:

„Христос трябва да бъде за човека или всичко, или нищо. Той не приема частично упование или двойствена вярност. Този, който се оправдава чрез благодатта на Господ Исус Христос, е християнин. Онзи, който се стреми да се оправдае чрез дела, не е християнин."[20]

5:5 Апостолът показва, че надеждата на истинския вярващ е много по-различна от надеждата на законника. Християнинът **очаква надеждата за правдата.** Той се надява на времето, когато Господ ще дойде и когато той ще получи прославено тяло и няма вече да греши. Забележете, че тук не се казва, че християнинът се надява на оправдание, тъй като той вече е получил положение на праведност пред Бога чрез Господ Исус Христос (2 Кор. 5:21). Но той чака момента, в който ще бъде изцяло праведен в себе си. Той не се надява да постигне това чрез нещо, което може сам да извърши, а **чрез Духа и чрез вяра.** Светият Дух ще извърши всичко, а вярващият просто ще гледа с вяра как Бог го извършва. От друга страна, законникът се надява да получи правда чрез собствените си дела, чрез спазване на закона или чрез извършване на религиозни обреди. Това е една празна надежда, тъй като оправданието не може да бъде постигнато по този начин.

Забележете, че в този стих Павел употребява местоимението **„ние“**, докато в 4 ст., когато говори за онези, които се опитват да спечелят оправдание чрез дела по закона, използва местоимението „вие“.

5:6 Законничеството **няма никаква** сила. Що се отнася до човека, който е **в Христос Исус** (който е християнин), нито **обрязването** може да го направи по-добър, нито **необрязването** да го направи по-лош. Това, което Бог търси във вярващия, е **„вяра, която действа чрез любов“. Вярата** е пълна зависимост от Бога. **Вярата** не е празно нещо. Тя се изявява в неегоистично служение на Бога и човека. Мотивът за цялото това служение е **любовта.** Така че **вярата** действа **чрез любовта.** Тя се диктува от **любовта,** а не от закона. Това е една истина, която се среща на много места в Писанието — Бог не благоволява в ритуали, а в истински благочестив живот.

5:7 Законничеството е непослушание на **истината.** Галатяните са започнали добре християнския си живот, но след това някой им е **попречил.** Този някой са били юдеистите, законниците и лъжеапостолите. Приемайки техните погрешни учения, светиите са проявили непослушание на Божията **истина.**

5:8 Законничеството не е божествено учение. Думата **„убеждение“** тук означава вяра или учение. **„Онзи, Който ви е призовал“,** е Бог. Следователно учението, което казва, че спазването на закона може да допълни вярата в Христос, не идва от Бога, а от дявола.

5:9 Резултатът от законничеството е нарастващо зло. В Библията **квасът** е символ на злото. На това място той означава злото учение на юдеистите. Обикновено **квасът** или маята подквасват цялото тесто, в което се намират. Тук това свойство се използва, за да се покаже, че една **малка** грешка неизбежно ще доведе и до по-големи грешки. Злото никога не е статично. То трябва да прикрие своите лъжи, като измисля още повече лъжи. Законничеството е като чесъна: няма значение колко си изял; той винаги мирише. Дори и малко хора в църквата да вярват в едно погрешно учение, техните последователи ще станат много на брой, ако срещу тях не се вземат строги мерки.

5:10 Законничеството носи осъждение на своите учители. Павел е сигурен, че галатяните ще отхвърлят лъжливите учения. Неговата **увереност е в Господа.** Това би могло да означава, или че Господ му е дал увереност по този въпрос, или че познаването на Господа му дава да знае със сигурност, че Великият Пастир ще върне обратно при Себе Си заблудените Си овце, може би и чрез Писмото, което им пише.

Що се отнася до самите лъжеучители, те ще бъдат наказани от Бога. Разпространението на заблуда е един много сериозен грях, тъй като чрез него се разваля църквата (1 Кор. 3:17). Много по-лошо е да учиш, че пиянството е разрешено, отколкото ти самият да бъдеш пияница, защото лъжеучителят възпроизвежда стотици такива като себе си.

5:11 Законничеството отмахва **съблазънта** или спънката **на кръста.** Сега Павел отговаря на абсурдното обвинение, че дори и той понякога проповядва обрязването. Апостолът все още продължава да бъде **гонен** от юдеите. Това **гонение** би престанало незабавно, ако той започне да проповядва **обрязването,** тъй като това би означавало, че е престанал да проповядва кръста. Кръстът е **съблазън** за човека. Той го спира или спъва, защото му казва, че сам по себе си човекът не може нищо да направи за спасението си. Кръстът не дава никакво място на плътта или на нейните усилия. Той слага край на човешките дела. Ако Павел беше започнал да проповядва обрязването, това щеше да наложи необходимостта от дела и да отхвърли необходимостта от кръста.

5:12 Желанието на Павел **да се отсекат** ония, които разколебават галатя-

ните, може да се разбира и буквално: апостолът желае те да бъдат кастрирани. Те толкова ревностно използват ножа, за да обрязват други — нека сега ножът бъде използван за тяхното собствено кастриране! Най-вероятно обаче тези думи са използвани в преносен смисъл, т. е. Павел желае лъжеучителите да бъдат напълно отхвърлени от галатяните.

Евангелието на благодатта винаги е било обект на обвинения, че позволява на хората да живеят така, както на тях им харесва. Авторите на подобни обвинения казват: „Ако спасението е само чрез вяра, тогава не може да има никакъв контрол върху поведението на човека." Затова апостолът бърза да посочи, че християнската свобода не е позволение за грях. Идеалът на вярващия е животът на Господ Исус и любовта към Христос го кара да мрази греха и да обича светостта.

Може би Павел смята за необходимо да предупреди своите читатели за опасността от всепозволеността. Когато хората живеят известно време под ограниченията на закона и след това получат свобода, винаги съществува опасност да преминат от едната крайност към другата — от непрекъснатото подчинение към безотговорността. Равновесието между тези две крайности е свободата, която стои между закона и всепозволеността. Християнинът е свободен от закона, но не е беззаконен.

5:13 Християнската **свобода** не позволява греха, а насърчава служенето с любов. **Любовта** мотивира цялото поведение на християнина, докато при закона поведението на човека се мотивира от страха от наказание. Финдли казва така: „Робите на любовта са истинските свободни хора."

Християнската свобода е *в Христос Исус* (2:4), което изключва всяка възможност за свобода за съгрешаване. Ние никога не трябва да превръщаме нашата свобода в основа на действията **на плътта.** Също както една армия се старае да направи пробив в противниковите редици, за да го използва като база за понататъшни завоевателни операции, така и плътта би могла да използва една много малка територия, стъпвайки на която да разшири своите позиции.

Подходящ начин за изразяване на нашата свобода се съдържа в следния призив: „Научете се да бъдете роби един на друг."

А. Т. Пиърсън казва следното:

„Истинската свобода се намира единствено в подчинението на истинското ограничение. Реката е свободна да тече, но само в рамките на речното корито. Без него тя се разлива и се превръща в едно кално, застояло блато. Ако не са управлявани от съответните закони, планетите биха причинили унищожението не само на самите себе си, но и на цялата вселена. Същият закон, който ни загражда отвътре, ни отделя и от онова, което е отвън. Ограниченията, които регулират нашата свобода, едновременно с това я подсигуряват и защитават. Тук не става въпрос само за контрол, но и за правилен вид контрол, и за едно радостно подчинение, което прави човека свободен."[21]

5:14 В началото ни изглежда странно, че Павел изведъж започва да говори отново за **закона,** след като навсякъде досега в това Послание той подчертава, че вярващите не са под закон. Всъщност апостолът не увещава своите читатели да се върнат обратно към закона. Той просто им показва, че онова, което законът изисква, но не може да произведе, е същото като това, което се получава в резултат на упражняването на християнската свобода.

5:15 Законничеството неизменно води до разногласия, което очевидно е станало и в Галатия! Колко странно наистина! Тук виждаме едни хора, които искат да живеят според закона, който изисква от тях да обичат своите ближни, а се случва точно обратното — те се хапят

и ядат едини други. Това е така, защото тяхното поведение се диктува от плътта, на която законът дава път и върху чиято основа той действа.

Б. Силата за святост (5:16—25)

5:16 Вярващият трябва да **ходи по Духа,** а не по плътта. Да **ходиш по Духа** (или в Духа), означава да позволиш на Духа да живее така, както Той иска; да останеш в общение с Него; да вземаш решения в светлината на Неговата святост; да мислиш за Христос, тъй като служението на Духа е да изпълва ума на вярващия с Христос. Когато ние така **ходим по Духа, плътта,** или егоистичното „аз", се счита за мъртво. Нашите мисли не могат да бъдат едновременно заети и от Христос, и от греха.

Скофилд казва така:

„Проблемът на християнския живот се основава на факта, че докато християнинът живее в този свят, той е, така да се каже, две дървета — старото дърво на плътта и новото дърво на божественото естество, посадено чрез новорождението. Проблемът е как да направим старото дърво безплодно, а новото — да ражда плодове. Този проблем се решава, като ходим по Духа."[22]

Този и следващите стихове показват, че **плътта** все още присъства в християнина, така че идеята за пълното изчезване на грешното естество не може да бъде вярна.

5:17 Духът и **плътта** са в постоянна борба. Бог е могъл да отстрани плътското естество на вярващите още при обръщението, но е решил да не го направи. Защо е решил така? Защото е искал християните непрекъснато да си спомнят за своята собствена слабост, да зависят непрекъснато от Христос, техния Свещеник и Защитник, и да ги накара неспирно да хвалят Онзи, Който е станал Спасител на такива червеи като човеците. Вместо да премахне от нас старото ни естество, Бог ни е дал Своя Свети Дух, за да обитава в нас. Божият Дух и нашата плът са в една непрекъсната война и ще продължат да бъдат във война, докато не бъдем заведени у дома на небето. Това, което вярващият трябва да направи в този конфликт, е да се предаде на Духа.

5:18 Онези, които са водени от Духа, **не са под закон.** Този стих би могъл да се разбира по два начина. Изразът **„ако се водите от Духа"** би могъл да се разбира като описание на всички християни. Следователно нито един християнин не е **под закон,** нито един християнин не зависи от собствените си усилия. **Духът** е Този, Който се противопоставя на злите импулси в него. Също така **„ако се водите от Духа"** би могло да означава „ако се издигате над плътта и ако мислите ви са заети изцяло от Господа". Когато човек мисли по този начин, неговите мисли не са заети от закона или от плътта. Божият Дух не води хората така, че да гледат на закона като на средство за оправдание. Точно обратното — Той ги насочва към възкръсналия Христос като към единствено основание да бъдат приети от Бога.

5:19—21 Вече споменахме, че законът се харесва на плътта. Какви са **делата,** които върши падналата природа? Не е трудно да познаем **делата на плътта.** Те са **явни** за всички. **Прелюбодейството**[23] е невярност по отношение на брачната връзка. **Блудството** е непозволено сексуално сношение. **Нечистотата** е нравствено зло или похотливост. **Сладострастието** (или разпътството) е безсрамно поведение, на което липсва сдържаност. **Идолопоклонството** е не само поклонение на идоли, но и характерната за него неморалност. **Чародейството** е магьосничество. Гръцката дума е свързана с лекарствената практика *(pharmakeia).* Тъй като в магьосничеството са се използвали и лекарства, думата е започнала да означава разговор със злите духове или използване на магии. То може също така да включва различни суеверия като например неща, които но-

сят „лош късмет“ и др. **Враждите** са изяви на силна омраза или злоба, насочени против отделни хора. **Разприте** са нехармонични отношения, разногласия или караници. **Ревнуванията** са изрази на недоверие и подозрение. **Яростите** са **изблици** на гняв и невъздържаност. **Партизанствата** са егоистични стремежи за първенство на отделни хора понякога за сметка на други. **Раздорите** са разделения, причинени от несъгласия. **Разцепленията** са разделения, причинени от своеволни хора, в резултат на които се образуват секти. **Завистите** са недоволства, породени от успеха или благополучието на другите. **Убийствата**[24] са незаконни умъртвявания на хора. **Пиянствата** са напивания вследствие приемането на алкохолни питиета. **Пируванията** са шумни събирания, на които хората употребяват големи количества алкохол.

Павел предупреждава своите читатели, както вече е направил това веднъж, че онези, **„които вършат такива работи, няма да наследят Божието царство“.** Този пасаж не ни учи, че пияниците не могат да бъдат спасени, а ни показва, че онези, чийто живот *се характеризира* с такива дела, не са спасени.[25]

Защо Павел трябва да пише по такъв начин на една християнска църква? Защото не всички, които твърдят, че са спасени, са истински Божии деца. Затова навсякъде в НЗ Светият Дух много често съчетава разкриването на чудни духовни истини с най-сериозни предупреждения към всички, които изповядат името на Христос.

5:22, 23 Важното е да се види, че апостолът прави разлика между *делата* на плътта и **плода на Духа.** Делата са резултат от човешки усилия. **Плодът** се ражда, когато клончето стои или „пребъдва“ на лозата (Йоан 15:5). Разликата между тях е такава, каквато е разликата между фабриката и градината. Обърнете внимание на единственото число на думата **„плодът“.** Светият Дух произвежда един вид **плод** — приликата с Христос. Всички добродетели, които сега са изброени, описват живота на Божието дете. Както казва д-р Скофилд — всяка една от тях е чужда на човешкото сърце.

Любовта е това, което Бог е и което ние трябва да бъдем. Тя е описана много красиво в 1 Коринтяни 13 и е изявена в цялата си пълнота на кръста на Голгота. **Радостта** е задоволството и удовлетворението от Бога и Неговите пътища. Христос я е описал в Йоан 4:34. **Мирът** може да включва както Божия мир, така и хармоничните взаимоотношения между християните. За мира в живота на Изкупителя може да прочетете пасажа в Лука 8:22—25. **Дълготърпението** е изтърпяване на страдания, неудобства и гонения. Върховният пример за дълготърпение е описан в Лука 23:34. **Благостта** е нежност, която може да се види най-добре в отношението на Господ към малките деца (Марко 10:14). **Милостта или милосърдието*** е внимание, което показваме към другите. За да видим милостта в действие, трябва да прочетем Лука 10:30—35. **Верността** може да означава упование в Бога, доверие в нашите братя християни, лоялност или надеждност. В случая може би най-подходящо е последното значение. **Кротостта** е заемане на смирено положение — като положението, което е заел Христос, умивайки краката на Своите ученици (Йоан 13:1—17). **Себеобузданието** означава буквално въздържание, особено в областта на секса. В нашия живот не трябва да има никакви излишества. Ние трябва да отхвърлим всякакви страсти, пожелавания, амбиции и невъздържаност. Трябва да се упражняваме в умереност. Както казва Самюъл Чадуик:

„На съвременен английски език този пасаж би звучал така: плодът на Духа е любящо, дружелюбно отношение; искрящ

* В някои ръкописи тази дума е изпусната. — Бел. на прев.

от радост дух и весел характер; трезв ум и кротко поведение; търпение и издръжливост при екстремни ситуации и провокации от хора, които ти играят по нервите; съчувствено проникновение и тактична помощ; добронамереност при формирането на мнение и сърдечна благотворителност; лоялност и надеждност при всякакви обстоятелства; смирение дотам, че да забравиш себе си, радвайки се на другите; себеобуздание и самоконтрол във всичко, което е и последният белег на съвършенството. Колко много прилича всичко това на изложението в 1 Коринтяни 13!"[26]

Павел завършва този списък със загадъчния коментар: **„Против такива неща няма закон!"** Разбира се, че няма! Тези добродетели са угодни на Бога, добри за човеците и благотворни за нас. Но как се получава този плод? Чрез човешки усилия ли? Не. Той се получава, когато християнинът живее в общение с Бога. Когато той гледа на Спасителя в любящо посвещение и Му се подчинява в ежедневния си живот, тогава Светият Дух извършва в него едно прекрасно чудо. Той го преобразява според образа на Христос. Гледайки Христос, той става като Него (2 Кор. 3:18). Също както клончето получава целия си живот и храна от лозата, така и вярващият в Христос получава цялата си сила от Истинската Лоза и става способен да живее плодотворен живот за Христос.

5:24 Онези, които са Христови, са разпънали плътта. Времевата форма[27] на глагола показва определено, че действието е станало в миналото. То всъщност е станало по време на нашето обръщение. В момента, в който сме се покаяли, в известен смисъл ние сме приковали на кръста нашето старо, зло и покварено естество с всички негови желания и страсти. Ние сме решили, че вече няма да живеем така, че да угаждаме на падналата си природа и че тя повече няма да заема първенствуващо място в нашия живот. Разбира се, това решение трябва непрекъснато да се подновява. Ние непрекъснато трябва да държим плътта на полагаемото ѝ се място в смъртта.

5:25 Тук съюзът **„ако"** има значението на „тъй като". Тъй като ние имаме вечен живот чрез делото на Светия **Дух** в нас, нека да живеем този нов живот чрез силата на Същия Свети **Дух.** Законът никога не може да даде живот и никога не е бил замислен да бъде начин на живот за християнина.

В. Практически увещания (5:26—6:10)

5:26 В този стих християните получават увещание да избягват три вида поведение:

1. Те трябва да избягват да бъдат горди: **„Да не ставаме тщеславни"**, което буквално означава да не си позволяваме да имаме лъжливо или празноглаво мнение (за себе си). Бог не желае християните да бъдат надути или високомерни самохвалци. Такова едно самочувствие не съответства на положението на грешника, спасен по милост. Хората, които живеят под закона, често се чувстват горди заради собствените си жалки постижения и се подиграват на онези, които не отговарят на техните критерии. Често пъти християните законници се отнасят с пренебрежение към другите християни, които не спазват същия списък от незначителни забрани, който те спазват.
2. Те също така трябва да избягват да се дразнят едни други: **„...един друг да се не дразним."** Когато един вярващ принуждава или предизвиква другите вярващи да се съобразят с неговото мнение, той всъщност отхвърля изпълнения с Духа живот. Човек изобщо не познава проблемите и изкушенията на сърцето на другия, тъй като никога не е бил на неговото място.
3. Да се въздържат от завист: **„...и да не си завиждаме един друг."** Завистта е точно определен грях, при който чо-

векът иска нещо, на което няма никакво право. Завистта кара човека да ревнува другите заради по-големия им успех, заради техните таланти, притежания или привлекателна външност. Хората, които нямат много таланти или са слаби по характер, са склонни да завиждат на онези, които успяват по-добре да спазват закона от тях на външен вид. Истинският вярващ винаги трябва да смята другите за по-висши от себе си. Пазителите на закона желаят фалшива слава. Истинското величие е да служиш незабелязано и да работиш така, че другите да не те виждат.

6:1 В този стих се намира едно прекрасно твърдение за това как другите християни трябва да се отнасят към един вярващ, който съгрешава. То е в пълно противоречие със закона, който изисква съгрешилият да бъде наказан. Изразът **„...ако падне човек в някое прегрешение"** описва не толкова състоянието на човек, който непрекъснато живее в грях, колкото състоянието на човек, който е изпадал в грях. За този човек трябва да се погрижат **духовните** християни. Плътските християни биха могли да сторят много повече зло, отколкото добро със своето праволинейно и студено отношение. Освен това съгрешилият брат най-вероятно няма да приеме увещание от едни, които сами по себе си не са в особено топли отношения с Господа.

Този стих повдига един интересен въпрос. Ако някой човек е наистина духовен, би ли признал това? Нима духовните хора не съзнават най-остро своите недостатъци? Кой тогава трябва да извърши тази възстановителна работа, ако самото ѝ извършване го определя като духовен човек? Това няма ли да бъде липса на скромност? Отговорът на всички тези въпроси е следният: истински духовният човек никога не би се хвалил със своето състояние, но неговото любящо пастирско сърце ще го накара сам да отиде и да говори със съгрешилия за неговото възстановяване. Той няма да направи това с чувство на гордост или превъзходство, а **„с кротък дух"**, като не забравя, че **също** може **да бъде изкушен.**

6:2 Теготите могат да бъдат неуспехите, изкушенията, изпитанията и проверките. Вместо да стоим на разстояние един от друг и да се критикуваме, ние трябва да побързаме да отидем при брата, който е в това положение, и да му помогнем по всякакъв възможен начин. Христовият закон включва всички заповеди на Господ Исус към хората, записани в НЗ. Той може да се обобщи в еднаединствена заповед: „Обичайте се един друг" (Йоан 13:34; 15:12). Ние я изпълняваме, когато **си носим** взаимно **товарите. Христовият закон** е много по-различен от Мойсеевия закон. Мойсеевият закон обещава живот в резултат на подчинение, без да ни дава силата да се подчиним, и насърчава това подчинение чрез страха от наказание. **Христовият закон,** от друга страна, е едно изпълнено с любов наставление към всички, които вече имат живот. Вярващите стават способни да пазят неговите заповеди чрез силата на Светия Дух, като мотивът да правят това е любовта им към Христос.

6:3 Ние всички сме направени от един и същ материал. Когато видим, че някой наш брат съгрешава, трябва да си спомним, че самите ние бихме могли да бъдем на неговото място. Когато един християнин започне да се мисли за по-висш от другите, той развива една форма на самоизмама. Ние никога не трябва да си мислим, че носенето на товарите на другите е под нашето достойнство.

6:4 Може би този стих ни предупреждава да се пазим от навика да сравняваме себе си с другите и да намираме причина за задоволство. Апостолът подчертава, че на Христовото съдилище всеки от нас ще бъде изпитан индивидуално, а не в сравнение с другите. Така че всеки

от нас трябва да внимава на себе си, за да може да се хвали само със *своята* **работа,** а не с неуспехите на *другите.*

6:5 Във 2 ст. Павел ни учи, че трябва да си носим един на друг скърбите, страданията и проблемите, които изпитваме в този живот. Идеята в 5 ст. е, че на Христовото съдилище всеки от нас ще трябва **да понесе своя собствен товар** от отговорност.

6:6 Вярващите са отговорни да поддържат християнските си учители. **„Нека прави участник във всичките си блага"** означава „нека **споделя** с тях материалните си **блага** и нека ги подкрепя с молитва и благочестива загриженост".

6:7 И макар че другите могат да не забележат нашето пренебрежение към Божиите служители, Бог го вижда и ни дава съответната жътва. Ние **жънем** това, което сме посели, и дори много повече от това, което сме посели. Когато стопанинът **посее** пшеница, той ще пожъне също пшеница — понякога двадесет, понякога шестдесет, а понякога сто пъти повече. Според Скофилд *„тук Духът не говори на грешниците за техните грехове, а на светиите за тяхната духовна нищета".*

Разбира се, в един по-широк смисъл също така е вярно, че „ония, които орат беззаконие и сеят нечестие, това и жънат" (Йов 4:8) и че „понеже посяха вятър, затова ще пожънат вихрушка" (Ос. 8:7). Историкът Дж. А. Фрауд е казал: *„Определено може да се каже, че историята повтаря все един и същ урок — това, че по някакъв начин светът е построен на морални основи, и че както излиза на края, той е добър за добрите и лош за злите."*[28]

6:8 И макар че в един по-общ смисъл е вярно, че ние жънем това, което сеем, трябва да отбележим, че това напомняне идва след увещанието за християнското даване. Когато погледнем нещата по този начин, ще видим, че да сееш **за плътта,** означава да харчиш парите си за себе си, за собствените си удоволствия и удобства. Да сееш **за Духа,** означава да използваш парите си за осъществяването на Божиите интереси.

Онези, които правят първото, жънат разочарования и загуби още тук, на земята, защото с годините научават, че плътта, заради която са живели, тлее и умира. Затова в следващия свят те ще загубят вечни награди. Тези, които сеят **за Духа, ще пожънат от Духа вечен живот.** Изразът **„вечен живот"** се използва в Библията в два смисъла: (1) като нещо, което всеки вярващ притежава още сега (Йоан 3:36); и (2) като нещо, което всеки вярващ получава в края на земния си живот (Рим. 6:22). Онези, **които сеят за Духа,** се наслаждават на вечния живот тук и сега по начин, по който другите християни не се наслаждават. Освен това, когато пристигнат в небесния си дом, те ще пожънат и наградите, които следват верността.

6:9 За да не би някой от неговите читатели да се обезкуражи, Павел им напомня, че макар и да не се получават веднага, тези награди са сигурни. Човек не жъне житото в деня, в който посее зърното. Така е и в духовното царство. Наградите ще дойдат **своевременно,** след като вярно сме посели.

6:10 „Своите по вяра" са всички спасени, без оглед на деноминацията или на църквата, към която те принадлежат. Ние не само трябва да показваме внимание към вярващите, но това внимание трябва да бъде особено. Нашата цел не трябва да бъде *отрицателна* — да им направим колкото се може по-малко зло, а *положителна* — да им направим колкото се може повече **добро.** Джон Уесли е изразил това по един особено изразителен и сбит начин: *„Правете всичкото добро, което можете; по всякакъв начин, по който можете; на всички хора, на които можете; и дотогава, докогато можете."*

Г. Заключение (6:11—18)

6:11 „Вижте с колко едри букви ви писах със собствената си ръка!“ Вместо да продиктува това Писмо на някой свой помощник както обикновено, Павел го пише сам. Може би **едрите букви,** с които е писал, са резултат от дълбоките чувства, които е изпитвал в желанието си да се пребори със законниците и които показват колко сериозно е неговото отношение към тяхната заблуда. Или, както много хора смятат на основание на този и други пасажи, те подсказват, че зрението на Павел е било увредено. Ние поддържаме второто мнение.

6:12 Юдеистите са искали да **се представят добре по плът,** като са организирали големи групи от последователи. Те са успявали да направят това, като са настоявали да се спазва обрязването. Хората често са склонни да съблюдават различни ритуали и церемонии, стига те да не изискват от тях да променят навиците си. Днес е обичайно да се изграждат големи църкви чрез занижаване на нормите за живот в тях. Павел обаче вижда нечестието на тези лъжеучители съвсем ясно и ги обвинява, че тяхното желание е **„да не бъдат гонени за Христовия кръст“.** Кръстът олицетворява осъждението на плътта и на усилията ѝ да угоди на Бога. Кръстът слага край на плътското естество и неговите найблагородни усилия. Кръстът означава отделяне от злото. Затова хората мразят неговото славно послание и преследват онези, които го проповядват.

6:13 Законниците всъщност не са заинтересувани истински да спазват **закона.** Това, което те искат, е един лесен начин за придобиване на обръщенци, за да могат **да се хвалят** с дългия списък от последователи. Бойс казва така: „Това е един опит за спечелване на другите за нещо, което само по себе си води до неуспех, защото дори и онези, които са обрязани, не могат да пазят закона.“

6:14 Основанието на Павел за хвалба не се намира в човешката плът, а **в кръста на нашия Господ Исус Христос.** На този **кръст** светът е умрял за Павел и Павел е умрял за света. Когато един човек се спаси, светът му казва „Сбогом!“ и той казва „Сбогом!“ **на света.** Той е загубен за **света,** тъй като вече не се интересува от неговите мимолетни удоволствия. **Светът** вече не го привлича, защото той е намерил Един, Който го задоволява напълно. Финдли казва следното: *„Човек вече не може да вярва в света, не може да се гордее с него, не може да му оказва никаква почит. Светът е загубил за него всичката си слава и очарование и повече не може да управлява неговия живот.“* Следователно **кръстът** стои като една голяма бариера или водораздел между света и Божието дете.

6:15 Макар и да не личи от пръв поглед, този стих е едно от най-важните твърдения на християнската истина в цялото Послание.

Обрязването е външен ритуал, външен обряд. Юдейските учители правят така, че всичко да зависи от съблюдаването на този обряд. **Обрязването** е основата на юдеизма. Павел събаря тази основа с един замах, като казва: „нито **обрязването** е нещо“. Нито ритуалът, нито юдеизмът, нито законничеството са нещо. Веднага след това апостолът добавя: „нито **необрязването“.** Има хора, които се гордеят, че не спазват никакви ритуали. Цялото служение на тяхната църква е един голям бунт срещу ритуалите. Това обаче също не ги ползва.

Това, което наистина има значение за Бога, е **„новото създание“.** Бог иска да види човешкия живот променен. Финдли казва така: „Истинското християнство е християнството, което обръща злите хора в добри и превръща робите на греха в Божии синове.“ Всички хора принадлежат към едно от двете създания. Като човеци, родени в този свят, те са грешни, безпомощни и осъдени. Всичките им усилия да се спасят или да помог-

нат на Бога за спасението си чрез добрия си характер или чрез добрите си дела са напразни и ги оставят непроменени. **Новото създание** се оглавява от възкръсналия Христос и включва всички, които са били изкупени от греха и са получили в Него нов живот. И тъй като **новото създание** е цялото Христово — от начало до край, то изключва всякаква мисъл за спечелване на Божието благоволение чрез доброта на характера или чрез дела. Християнинът наистина живее свят живот, но не като спазва някакъв ритуал, а като се предава на Христос и Му позволява да живее Своя живот в него. **Новото създание** не е подобрение или добавка към старото, а нещо съвсем различно.

6:16 Какво е това **правило,** за което Павел говори тук? Това е **правилото** на новото създание. Апостолът изказва двойно благословение на **мир и милост** на всички, които проверяват всяко учение чрез въпроса „Това учение от новото създание ли е, или от старото?" и които отхвърлят всяко учение, което не е от новото създание.

„И на Божия Израил." Много хора приемат, че тези думи се отнасят до църквата. Но ние смятаме, че под **„Божия Израил"** трябва да се разбират онези евреи, които са такива по рождение и които приемат Господ Исус като Месия. За хората, които са живели под закона, не е имало нито мир, нито милост, но сега делът на онези, които са в новото създание, са както мирът, така и милостта.

6:17 Павел, който някога също е бил роб на закона, сега е освободен от това робство от Господ Исус. Сега той принадлежи на Господа като един, който е станал Негов роб по желание. Също както някога робите са били белязвани с печата на техния господар, така и Павел носи на своето **тяло белезите на** принадлежността си към **Господ Исус.** Какви са тези белези? Това са белезите, които Господ Исус е получил от ръцете на Своите гонители. Затова сега апостолът казва: „Нека никой не се опитва да ме превъзпитава. Не ми говорете за белезите на обрязването и не ми показвайте колко е хубаво робството на закона. Аз нося белезите на моя нов Господар — Исус Христос."

6:18 Апостолът скоро ще остави перото, но преди това иска да каже още една дума. Коя е тя? **БЛАГОДАТ** — думата, която е толкова характерна за неговото благовестие. **Благодат,** а не закон. Това е думата, с която Павел започна своето Послание (1:3), и това ще бъде думата, с която ще го завърши. **„Благодатта на нашия Господ Исус Христос да бъде с вашия дух. Амин."**

Законничеството

След като завърши изучаването на Посланието към галатяните, човек би си помислил, че Павел оборва поддръжниците на законничеството толкова решително, че този въпрос никога повече няма да тревожи църквата. Но историята и практиката показват точно обратното! Влиянието на законничеството върху християнството днес е толкова силно, че много хора наистина вярват, че то е част от него.

Да, за съжаление законниците продължават да бъдат между нас. Как иначе бихме могли да наречем онези хора, които се представят за служители на Христос и учат например, че конфирмацията, кръщението или членството в църквата са необходими условия за спасението; или че законът трябва да определя начина на живот на вярващия; или че ние се спасяваме чрез вяра, но запазваме спасението си чрез дела? Какво друго, ако не юдеизъм, допълнително внесен в християнството, е назначената от човеци система на свещеничеството с неговото отличително облекло; или църковните сгради, построени по подобие на храма, със специално изработени олтари и сложен ритуал; или църковният календар с

определени дни за пости, празници и чествания?

И какво, ако не галатийска ерес, е твърдението, че вярващите трябва да пазят съботата, ако искат накрая да се спасят? Съвременните проповедници на законничеството предприемат масирани атаки срещу онези, които изповядват вяра в Христос, и това налага всеки вярващ да бъде предупреден за опасността от тяхното учение и да бъде наставен как да им отговаря.

Поборниците на съботата обикновено започват, като проповядват евангелието за спасение чрез вяра в Христос. Те използват любими евангелски химни, за да примамят лековерните, и дават вид, че обръщат много голямо внимание на Библията. Но много скоро започват да карат своите последователи да спазват Мойсеевия закон и особено заповедта за съботния ден. (Съботата е седмият ден на седмицата.)

Всеки би се запитал, как тези хора се осмеляват да правят това в светлината на учението на Павел, който изрично казва, че християнинът е умрял за закона? По какъв начин те заобикалят толкова ясните твърдения на Посланието към галатяните? Отговорът е, че те правят това, като поставят граница между моралния и церемониалния закон. Моралният закон са десетте Божии заповеди. Церемониалният закон включва всички останали заповеди, дадени от Бога, като правилата за храненето, за проказата, за Божиите приноси и др.

Те казват, че като израз на вечната Божия истина моралният закон никога не е бил отменен. Идолопоклонството, убийството и прелюбодейството винаги ще бъдат противни на Божия закон. Церемониалният закон обаче бил отменен в Христос. Следователно — казват те — когато Павел проповядва, че християнинът е умрял за закона, той говори за церемониалния закон, а не за десетте Божии заповеди.

И тъй като моралният закон все още продължава да е валиден, християните са длъжни да го спазват — настояват те. Това означава, че християните трябва да пазят съботата, т. е. че те не трябва да вършат никаква работа в този ден. Законниците твърдят, че един от папите на римокатолическата църква бил въвел промяната на спазването на дните от събота в неделя в пълно неподчинение на Библията.

Всичко това звучи много логично и убедително, но всъщност изобщо не съответства на Божието слово. Помислете върху следните няколко съображения:

1. Във 2 Коринтяни 3:7—10 десетте Божии заповеди са наречени „това, което преминаваше". В 7 ст. законът е описан като „служението на онова, което докарва смърт". Това може да означава единствено моралния, а не церемониалния закон. Само десетте Божии заповеди са били написани с букви, издълбани на камък, от Божия пръст (Изх. 31:18). В 11 ст. четем, че служението на това, което докарва смърт, макар и славно, е било *нетрайно.* Има ли нещо по-ясно от това? Следователно съботата няма никакви изисквания към християнина.
2. Нито един езичник не е получавал заповед да спазва съботата. Законът е бил даден само на еврейския народ (Изх. 31:13). И макар че Сам Бог си е починал на седмия ден, Той не е заповядал на никого да прави същото, преди да даде закона на израелския народ.
3. Християните не са започнали да празнуват неделята за сметка на съботата на основание на заповед на който и да е папа. Ние отделяме Господния ден като специален ден за поклонение и служение, защото на този ден Господ Исус е възкръснал от мъртвите, което е едно доказателство, че делото на изкуплението е било завършено окончателно и напълно (Йоан 20:1). На същия този ден са се срещали и ранните ученици, за да разчупват хля-

ба като възпоминание на смъртта на Господа (Деян. 20:7). Също така неделният ден е бил посочен от Бога на християните, за да отделят своите приноси според успеха, който Господ е давал на работите им (1 Кор. 16:1, 2). Освен това Светият Дух е бил изпратен от небето също в първия ден на седмицата.

Християните не пазят Господния ден като средство за постигане на святост или поради страх от наказание. Те го пазят в израз на любов и посвещение на Този, Който е дал Себе Си за тях.

4. Павел не прави разлика между моралния закон и церемониалния закон, а казва, че законът е едно цяло и че той носи проклятие на всички, които се стремят да постигнат оправдание чрез него, без да успеят да го спазят целия.
5. Девет от десетте Божии заповеди се повтарят и в НЗ като морални наставления към Божиите деца. Те засягат неща, които сами по себе си са добри или лоши. Единствената заповед, която е изпусната в НЗ, е заповедта за съботния ден. Само по себе си пазенето на определен ден не е нито добро, нито лошо. Християните не са получили наставление да пазят съботния ден. Писанието определено заявява, че християнинът *не може да бъде осъден* за това, че не го спазва (Кол. 2:16)!
6. Наказанието за нарушаването на съботната заповед в СЗ е било смърт (Изх. 35:2). Но онези, които изискват от вярващите да пазят съботата днес, не могат да изпълнят това наказание спрямо нарушителите. По този начин те обезценяват закона и принизяват неговия авторитет, като не настояват за удовлетворяване на неговите изисквания. Всъщност те казват: „Това е Божият закон и вие сте длъжни да го спазвате, но и да не го спазвате, нищо няма да ви се случи."
7. Христос, а не законът, е правилото за живота на вярващия. Ние трябва да живеем така, както Той е живял. Това е един много по-висок критерий за живот от критерия, който се определя от закона (Мат. 5:17—48). Ние получаваме сили да живеем свят живот чрез Светия Дух и искаме да живеем свято от любов към Христос. Изискваната от закона праведност се изпълнява от онези, които ходят не по плът, а по Дух (Рим. 8:4).

И така, учението, че вярващите трябва да пазят съботата, противоречи на Библията (Кол. 2:16) и е едно „друго благовестие", което Божието слово заклеймява като проклето (Гал. 1:7, 9).

Нека Бог даде на всекиго мъдрост, за да може да познава злото учение на законничеството в каквато и форма да го срещне! Нека никога не търсим оправдание или освещение чрез ритуали или човешки усилия, а да разчитаме изцяло и единствено на Господ Исус Христос за всяка нужда. Нека винаги помним, че законничеството е оскърбление за Бога, тъй като то замества Действителността със сянката, Христос с церемониализма.

Крайни бележки

1) (1:8, 9) John Stott, *Only One Way: The Message of Galatians*, pp. 27, 28.
2) (1:18—20) В критическия текст се казва *Кифа* (арамейското име за *Петър*).
3) (2:1) E. F. Kevan, *The Keswick Week 1955*, p. 29.
4) (2:3) Обрязването е проста хирургическа операция, извършвана върху мъжете. Когато Бог е наредил на Авраам и неговите потомци да се обрязват, Той го е дал като знак на завета Си с тях, според който Той ще бъде техен Бог и те ще бъдат Негови люде (Бит. 17:1—11). Обрязването не е било само физически белег, а и духовен символ. Авраам е бил обрязан в знак на повярването си в Бога (Рим. 4:11). Много скоро обаче юдеите са забравили *духовното* значение на обрязването и са започнали да го извършват само като един формален ритуал. По този начин то е загубило своята стойност в Божиите очи.
   В НЗ заповедта за обрязването е отпаднала, тъй като отношенията на Бога както с езичниците, така и с юдеите се основават на благодатта. В ранните години на църквата вярващите евреи са мислели, че обрязването е необходимо за спасението. Оттук и названието на тези вярващи — „обрязаните" (Гал. 2:12).
5) (2:3) Доста подробен разказ за тази среща в Ерусалим е даден в Деянията 15 глава. Изучете го внимателно.
6) (2:11) Вж. 2 забележка.
7) (2:13) Препинателните знаци, включително и кавичките, са добавени към текста на Библията по-късно. На това място някои преводачи слагат край на цитата, разглеждайки пасажа от 14 до 21 ст. като *покъсно обяснение* на Павел на думите му към Петър.
8) (2:21) W. M. Clow, *The Cross in the Christian Experience*, p. 114.
9) (3:1) Което все пак не означава, че на въпроса не може да се даде отговор в мн. ч.
10) (3:5) Най-старите ръкописи са съдържали само главни букви. (Малките букви са били въведени по-късно.) И макар че голямото „Т" в местоимението „Този" е резултат от редакторска намеса, в този случай то съответства на контекста.
11) (3:13) J. Cynddylan Jones, *Studies in the Gospel According to St. John*, p. 113.
12) (3:20) Макар на пръв поглед да изглежда, че има противоречие между аргумента тук и факта, че по-късно Христос е наречен „посредник на нов завет" (Евр. 9:15), думата *„посредник"* има два различни смисъла на тези две места. Мойсей е послужил като посредник просто защото е получил закона от Бога и го е дал на израелския народ. Той е бил посредникът или представителят на народа. Христос е Посредник на Новия Завет в един много по-възвишен смисъл. Преди Бог да е могъл справедливо да даде благословението на този завет, Господ Исус е трябвало да умре. Също както едно човешко завещание влиза в сила само след смъртта на завещателя, така и Новият Завет е трявало да бъде подпечатан само с кръвта на Христос. Той е трябвало да даде Себе Си като откуп за всички (1 Тим. 2:6). Христос не само осигурява благословенията на завета за Своите хора, но и пази тези хора в един свят, който е антагонистично настроен към тях. Той прави това като Първосвещеник и като Защитник и това е също част от Неговата посредническа служба.
13) (3:24) Гръцката дума *„paidagogos"* (от която произхожда думата *„пе-*

дагогика") означава буквално „дететводител". Това е бил човек, обикновено роб, който е трябвало да завежда детето до училище и да го довежда обратно вкъщи. Понякога той е можел и да преподава.

14) (4:7) Критическият текст гласи просто *„наследник чрез Бога"*.
15) (4:7) Norman B. Harrison, *His Side Versus Our Side,* p. 71.
16) (4:13) Има няколко теории във връзка с тази „телесна слабост" на Павел. Най-вероятното предположение е, че става въпрос за някаква очна болест. Някои от другите предположения са малария, мигрена, епилепсия и няколко други често срещани болести в Средния изток.
17) (4:17) Stott, *Galatians,* p. 116.
18) (5:1) C. H. Mackintosh, *Genesis to Deutronomy,* pp. 232, 233.
19) (5:4) C. F. Hogg and W. E. Vine, *Epistle of Paul the Apostle to the Galatians,* p. 241.
20) (5:4) C. F. Hogg and W. E. Vine, *Epistle of Paul the Apostle to the Galatians,* p. 241.
21) (5:13) Arthur T. Pierson, няма други данни.
22) (5:16) C. I. Scoffield, *In Many Pulpits with Dr. C. I. Scoffield,* p. 234.
23) (5:19-21) В критическия текст думата „прелюбодейство" е изпусната.* Често пъти думата „прелюбодейство" (porneia) се превежда като „разврат", който я включва в своето значение. Но едва ли Павел би пропуснал да спомене този ужасен грях на съпружеска невярност в един подобен списък от плътски грехове.
24) (5:19—21) В критическия текст думата *„убийства" (phonoi)* е изпусната.* Тъй като тя много прилича на предишната дума („зависти", *phthonoi*), можем да предположим, че е била изпусната при преписване.
25) (5:19—21) Вж. бележката върху 1 Коринтяни 6:9.
26) (5:10—21) Samuel Chadwick, quoted by James A. Steward, *Pastures of Tender Grass,* p. 253.
27) (5:24) Времето на глагола е индикативен аорист *(estauorosan).* То подчертава *не* толкова резултатите от действието, колкото самото действие.
28) (6:7) J. A. Froude, няма други данни.

* Също както и в превода на Библията на бълг. ез. от 1924 г. — Бел. на прев.

Библиография

Cole, Alan,
The Epistle of Paul to the Galatians,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Company, 1965.

Eadie, John,
Commentary on the Epistle of Paul to the Galatians,
Edinburgh: T. and T. Clark, 1884.

Harrison, Norman B.,
His Side Versus Our Side,
Minneapolis: The Harrison Service, 1940.

Hogg, C. F., and W. E. Vine,
Epistle to the Galatians,
Glasgow: Pickering and Inglis, 1922.

Ironside, Harry A.,
Expository Messages on the Epistle to the Galatians,
New York: Loizeaux Brothers, 1941.

Kelly, William,
Lectures on the Epistle of Paul the Apostle to the Galatians,
London: G. Morrish, n. d.

Lightfoot, J. B.,
The Epistle of St. Paul to the Galatians.,
Grand Rapids: Zondervan Publishing
Company, 1962.

Mackintosh, C. H.,
Genesis to Deutronomy,
Neptune, N. J.: Loizeaux Bros.

Stott, John. R.,
Only One Way: The Message of Galatians.,
Downers Grove, IL: Inter-Varsity Press,
1968.

Посланието на апостол Павел към ефесяните

„Короната на Павловите писания."

Дж. Армитидж Робинсън

„Посланието на Павел за третото небе."

А. Т. Пиърсън

Въведение

I. Уникално място в канона

В някои аспекти Посланието към ефесяните е типично Павлово послание: поздравът, благодарението, излагането на учението, приложението на това учение като наш дълг и завършващите поздравления. Едновременно с това обаче, без да престава да бъде истинско Писмо, Посланието към ефесяните прилича много на проповед или дори на християнско богослужение и хваление. Чрез това Писмо — както казва Муърхед — *„ние навлизаме в тишината и спокойствието на едно светилище... В него преобладава атмосферата на покой, размишление, поклонение и мир."*[1]

Независимо от факта, че толкова много хора се съгласяват с цитираната по-горе оценка на Робинсън, някои съвременни изследователи, пренебрегвайки осемнадесет или деветнадесет века християнско учение, твърдят, че Павел не би могъл да бъде авторът на Писмото до ефесяните. Но нека да разгледаме фактите и да видим дали това е така.

II. Авторство

Външните доказателства, които подкрепят тезата, че Посланието към ефесяните е автентично Павлово Писмо, са сигурни и убедителни. За нито едно друго Послание на Павел няма такива ранни и непрекъснати доказателства, като се започне с цитирането му от Климент от Рим, от Игнатий, от Поликарп и от Херма и се продължи с Климент от Александрия, Иреней и Иполит. Маркион го е включил в своя „канон", но под названието „Послание към лаодикийците". То се съдържа и в Мураторианския канон като едно от Посланията на Павел.

Вътрешните доказателства съдържат факта, че авторът на Посланието два пъти *посочва* изрично, че името му е Павел (1:1 и 3:1). При това (в *някои* отношения) съдържанието му толкова прилича на съдържанието на Посланието към колосяните, че спокойно можем да предположим, че двете Писма са били написани скоро едно след друго. Както вече споменахме, структурата на това Послание е типична Павлова структура. Естествено, в тази книга Павел въвежда и някои нови идеи, но ако един писател не може да направи това без опасност да бъден обвинен във фалшификация, то възможностите на библейските автори да спомогнат за растежа на светиите ще се окажат наистина нищожни!

Либералният германски изследовател Шлайермахер е бил може би първият, който не е приел авторството на Павел. Той е бил последван от много съвременни изследователи като например Мофат и Гудспид. За да се отрече авторството на апостола, се използват такива субективни аргументи като речниковия състав, стила, „модерното" учение и други подобни. Но трябва да кажем, че за всеки един от тези аргументи може да се

намери задоволителен контрааргумент. На фона на убедителните странични доказателства и на мнението на огромен брой ерудирани изследователи, които смятат, че Посланието към ефесяните не само е написано в духа на Павел, но и че е „неговото най-божествено Послание“ — както казва Колеридж, автентичността на това Писмо се налага сама по себе си.

III. Датиране

Заедно с Посланията към колосяните, филипяните и Филимон Писмото до ефесяните е едно от така наречените „затворнически Писма“ на Павел. За кое точно затваряне на апостола става въпрос тук (3:1; 4:1), не е съвсем ясно. Някои изследователи предполагат, че тук става въпрос за двегодишния престой на Павел в Кесария или дори за едно недоказано затваряне на апостола в Ефес, но везните на доказателствата като че ли натежават в посока на първото затваряне на Павел в Рим (малко след 60 г. сл. Хр.). Също както и Писмото към колосяните (4:7—9), това Послание е било занесено в провинция Азия от Тихик (6:21, 22). Този факт обяснява сходството в съдържанието на двете Послания в доктринално отношение, тъй като едни и същи идеи са вълнували ума на апостола, докато ги е писал.

IV. Историческа обстановка и теми

Главната тема на Ефесяните е това, което Павел нарича „тайната“. Под това понятие той няма предвид нещо, което не може да се обясни, а чудна истина, която не е била изявена никога преди това и която се открива в този момент.

Възвишената истина, която образува сърцевината на това Послание, е вестта, че сега както вярващите юдеи, така и вярващите езичници са едно в Христос Исус. Те са членове на църквата, която е Христовото тяло. Понастоящем те седят с Христос в небесни места, а в бъдеще ще споделят Неговата слава като Глава на всичко.

Тайната се открива във всяка от шестте глави на това Послание.

В 1 гл. тя е наречена „тайната на Божията воля“ и изразява едно очакване на времето, когато всичко небесно и всичко земно ще бъде оглавено от Христос (9, 10 ст.). Участници в славата на този ден ще станат както вярващите юдеи (11 ст., „ние“), така и вярващите езичници (13 ст., „вие“). Заедно с Христос те ще царуват над цялата вселена като Негово тяло и Негова пълнота (22, 23 ст.).

Гл. 2 описва как и юдеите, и езичниците се спасяват чрез Божията благодат; как те се примиряват с Бога и един с друг; как, в съюз с Христос, те стават един човек; и как се вграждат заедно в Духа за свято Божие обиталище.

Гл. 3 дава най-ясното обяснение на тази тайна. В нея тя е наречена „Христовата тайна“. Христос е Главата, а всички вярващи са Неговото тяло. В това тяло вярващите езичници са съвместни наследници, съвместни части и съвместни участници в Божието обещание (6 ст.).

Гл. 4 подчертава единството на тялото и Божия план за неговия растеж към зрялост (1—16 ст.).

В 5 гл. тайната е наречена „Христос и църквата“ (32 ст.). Връзката между Христос и църквата е образец на връзката между вярващия съпруг и неговата съпруга.

И най-накрая, в 6 гл., Павел говори за „тайната на благовестието“, за което той е „посланик в окови“ (19, 20 ст.).

Опитайте се да си представите въздействието на тази вест върху вярващите езичници, на които тя е била изпратена. Те не само са спасени по благодат чрез вяра също като юдеите, но и за първи път имат еднакви привилегии с тях. Що се отнася до положението им пред Бога, те не са с нищо по-низши. И освен това тяхното предназначение е да бъдат поставени на трона заедно с

Христос като Негово тяло и Негова невяста, споделяйки славата на Неговото вселенско управление.

Друга важна тема на Посланието към ефесяните е темата за *любовта* (на гр. *„agape“:* любов, която се изразява чрез волята). Това е темата, с която Павел започва и завършва своето Послание (1:4; 6:24). Освен това глаголът „любя“ и съществителното „любов“ се използват в това Послание много по-често в сравнение с всички други Павлови Писма. Това може би показва и предузнанието на Светия Дух, защото тридесет години по-късно, когато това голямо и активно събрание все още се подчинява на заповедта да се бори срещу лъжеученията, Господ им казва в Своето Писмо до ефеската църква, че има против тях това, че са оставили първата си *любов* (Откр. 2:4).

Схема на изложението

I. Положението на вярващия в Христос (1—3 гл.)
А. Поздрав (1:1, 2)
Б. Хвалението, което Павел отправя към Бога заради благословенията на благодатта (1:3—14)
В. Благодаренията и молитвите на Павел за светиите (1:15—23)
Г. Божията сила, изявена в спасението и на езичниците, и на юдеите (2:1—10)
Д. Обединението на вярващите юдеи и вярващите езичници в Христос (2:11—22)
Е. Отваряне на скоба, в която Павел обяснява тайната (3:1—13)
Ж. Молитвата на Павел за светиите (3:14—19)
З. Славословието на Павел (3:20, 21)
II. Поведението на вярващия в Христос (4—6 гл.)
А. Призив за единство в християнското общение (4:1—6)
Б. Божият план за правилно функциониране на частите на тялото (4:7—16)
В. Призив за нов морал (4:17—5:21)
Г. Призив за лично благочестие в християнския дом (5:22—6:9)
Д. Увещания относно християнската борба (6:10—20)
Е. Личните поздрави на Павел (6:21—24)

Коментар

I. Положението на вярващия в Христос (1—3 гл.)

А. Поздрав (1:1, 2)

1:1 Името **Павел** означава „малък“. Може би физическият вид на апостола наистина е отговарял на това описание, но това не е попречило неговото влияние в духовно отношение да бъде огромно. В този стих Павел представя себе си като **апостол на Исус Христос.** Това означава, че той е бил изпратен от възкръсналия Господ с една специална мисия — да проповядва на езичниците *благовестието* и да осветлява всички относно великата тайна за *църквата* (3:8, 9). Фактът, че Посланието към ефесяните разглежда именно въпроса за църквата, и фактът, че тази истина е била открита най-напред на апостолите и на пророците (3:5), прави представянето на Павел като **апостол** напълно уместно. Това не е признак на гордост, а обяснение защо той може да говори с такъв авторитет по тази тема. Източникът на неговия авторитет се вижда в думите **„с Божи-**

ята воля". Павел не е избрал това служение като някакъв вид работа. И никакви хора не са го назначили на него. То е резултат от небесно призвание от начало до край (Гал. 1:1).

Писмото е адресирано **„до светиите и верните в Христос Исус, които са в Ефес". Светиите** са хората, които са отделени за Бога от света. Това е едно название, което се прилага в НЗ за всички новородени вярващи. Основно думата описва положението на вярващия **в Христос,** а не това, което той е сам по себе си. **В Христос** всички вярващи са **светии,** въпреки че на практика те не винаги се държат като такива. Така например Павел се обръща към коринтяните като към светии (1 Кор. 1:2), макар че от по-нататъшното изложение става ясно, че не всички от тях са живели свято. Но според Божията воля нашето поведение трябва да съответства на нашето положение: **светиите** трябва да живеят свято.

„...и верните в Христос Исус." Думата **„верните"** означава „вярващите" и е подходящо описание на всички истински християни. Разбира се, вярващите трябва също така да бъдат и верни в смисъл, че на тях трябва да може да се разчита и да им се оказва доверие. Но основната мисъл тук е, че това са хората, които признават **Христос Исус** за техен единствен Господ и Спасител.

Макар и да присъства в повечето ръкописи, изразът **„които са в Ефес"** липсва в два от най-старите от тях. Много изследователи са на мнение, че това Послание е било едно циркулярно Писмо, което е трябвало да се чете от няколко местни събрания, сред които ефеското е било най-известно. За щастие този въпрос не накърнява нито автентичността на Писмото, нито неговата стойност.

1:2 Сега следва поздравът на апостола към светиите. За разлика от големия брой лишени от съдържание поздрави, които ние използваме днес, тук всяка дума е натоварена с духовно значение.

Благодатта е божествената помощ, която ние получаваме в ежедневния си живот. Читателите на Павел вече са спасени чрез Божията благодат — незаслужената Му милост към изгубените души. Но сега те имат нужда от сила **от Бога,** за да се справят с проблемите, изпитанията и скърбите на живота. Точно тази благодат им желае и апостолът.

Мирът означава спокойствие на духа при всички промени на жизнените обстоятелства. Светиите вече са изпитали мира *с* Бога при обръщението си. Но те всеки ден имат нужда и от **мира** *на* Бога, т. е. от твърдото и уверено спокойствие, което не зависи от обстоятелствата и което идва, когато представяме всичко пред Бога в молитва (Фил. 4:6, 7).

Заслужава си да отбележим, че Павел най-напред споменава **благодатта,** а след нея — **мира**. Редът винаги е такъв. **Мирът** може да се познае само след като **благодатта** разреши проблема с греха. И само чрез незаслужената сила, която Бог му дава всеки ден, вярващият може да изпита **мира,** съвършения **мир,** при всички променящи се обстоятелства на живота.

Думата **„благодат"** *(charis)* е характерен гръцки поздрав. Евреите използват думата **„мир"** *(shalom)* като поздрав. Когато ги поставим една до друга, ще получим благовестието за целия свят в миниатюрен вид. Когато ги съединим, ще получим истината за новозаветната църква, която Павел излага толкова пълно в Посланието към ефесяните, а именно, че в Христос юдеите и езичниците се вграждат в едно тяло.

Благодатта... и мирът идват **от Бога, нашия Отец, и от Господа Исуса Христа.** Павел без колебание поставя **Господ Исус** на едно и също ниво с **Бог** Отец: той почита Сина така, както почита и **Отца.** Така трябва да Го почитаме и ние (Йоан 5:23).

Нека не отминаваме с лекота израза **„Бог, нашия Отец“.** Взето отделно, наименованието **Бог** изразява идеята за Един, Който е безкрайно далечен и недосегаем. От друга страна, наименованието **Отец** говори за Един, Който е изключително близък и достъпен. Когато съединим двете наименования с местоимението **нашия,** ще получим поразителната истина, че великият и възвишен **Бог,** Който обитава във вечността, е и любящият **Отец** на всеки, който е бил роден отново чрез вяра в **Господ Исус.**

Пълното име на нашия Спасител е **Господ Исус Христос.** Като **Господ** Той е нашият абсолютен Господар, Който има всичките права върху това, което сме и което имаме. Като **Исус** Той е нашият Спасител от греха. Като **Христос** Той е нашият назначен от Бога Пророк, Свещеник и Цар. Колко много неща разкрива Неговото име на всяко ухо, което иска да слуша!

Б. Хвалението, което Павел отправя към Бога заради благословенията на благодатта (1:3—14)

1:3 След краткия си поздрав апостолът издига своя глас във величествен химн на хвала, който достига едни от най-големите височини на новозаветно поклонение. В него ние чувстваме как прелива едно сърце, което се възхищава на Бога заради благословенията на Неговата благодат. В тези стихове (от 3 до 14 ст.) Павел проследява действията на Бога във връзка с нашето спасение, като тръгва от вечността, минава през времето и стига до вечното бъдеще. Това по необходимост налага да се разгледа тайната на Божията воля — положението на вярващите юдеи и езичници като съвместни участници в славното наследство.

И така, апостолът започва този пасаж, като призовава всички, които познават **Бога,** да Го благославят, т. е. да зарадват Неговото сърце с хваление и преклонение. **„Благословен** да бъде **Бог и Отец на нашия Господ Исус Христос.“** Понякога Исус се обръща към Бога като към Бог (Мат. 27:46), друг път говори за Него като за Отец (Йоан 10:30). Този, Който е **благословен,** е и Онзи, Който благославя. Ние Го благославяме, като Го хвалим. Той ни благославя и ни прави щастливи, като излива върху нас богатствата на Своята благодат.

„В Христос“ Бог **„ни е благословил с всяко духовно благословение в небесни места“.** Тази благодат може да се изобрази като една пирамида:

благословение
духовно благословение
всяко духовно благословение
всяко духовно благословение в небесни места
всяко духовно благословение в небесни места в Христос

Забележете най-напред колко щедри са Неговото сърце и ръка — **„всяко духовно благословение“.** Забележете също, че тези благословения са *духовни*. Най-простият начин да се обясни това е, като се сравни с благословенията на Израел под закона. В СЗ верният и послушен юдеин е получавал за награда дълъг живот, голямо семейство, изобилна реколта и защита от враговете (Второзак. 28:2—8). За разлика от това благословенията на християнството са **духовни,** тоест те ни дават богатства, които не са материални, не се виждат и не умират. Наистина и старозаветните светии са се наслаждавали на някои духовни благословения, но както ще видим по-нататък, днес християните се наслаждават на благословения, които не са били познати на хората в предишните времена.

Нашите благословения са *„в небесни места“* (буквално в *„небесните“).* Вместо да са материални благословения в земни места, те са **духовни** благословения *„в небесни места“*. Изразът **„в небесни места“** се използва пет пъти в това Послание със значението на:

1:3 Сферата на нашите **духовни** благословения

1:20 Мястото, където Христос седи сега на трон

2:6 Мястото, където ние седим на трон в Христос

3:10 Мястото, където ангелите стават свидетели на Божията премъдрост, изявена в църквата

6:12 Областта, която е източник на настоящата ни борба със злите духове

Когато свържем тези пасажи, ще получим едно истинско библейско определение на **небесните места.** Както казва Ангър — те са *„областта на положението и опита на вярващия в резултат на съединението му с Христос чрез кръщението в Духа"*. Всички **духовни** благословения са *в Христос.* Той ни ги е осигурил чрез завършеното Си дело на Голгота. Сега ние можем да ги получим чрез Него. Всичко, което Бог има за вярващия, е в Господ Исус. За да получим тези благословения, ние трябва да се съединим с Христос чрез вяра. В момента, в който човек започне да пребъдва *в Христос,* той става притежател на всички тях. *„Да бъдеш в Христос, което е дял на всички спасени, означава да станеш участник във всичко, което Христос е направил, всичко, което е Той сега, и всичко, което някога ще бъде."*[2]

Изразът *„в Христос"* е един от ключовите изрази на Писмото до ефесяните. В НЗ има две тясно свързани истини — истината за положението на вярващия и истината за неговото поведение.

Нека да разгледаме най-напред истината за положението на вярващия. Всеки човек на света е или „в Адам", или „в Христос". Онези, които са „в Адам", са в своите грехове и следователно са осъдени пред Бога. Сами по себе си те не могат да направят нищо, което да угоди на Бога или да спечели Неговото одобрение. Те не могат да имат никакви претенции към Бога и ако трябва да получат това, което заслужават, завинаги ще погинат.

Когато човек повярва, Бог вече не гледа на него като на осъден потомък на Адам. Той го вижда **в Христос** и го приема на това основание. Много е важно да разберем това. Вярващият грешник се приема от Бога не на основание на това, което е, а заради това, че е **в Христос.** Когато е **в Христос,** той застава пред Бога, облечен в цялата приемливост на Самия Христос. И той ще се наслаждава на Божието одобрение и приемане, докато им се наслаждава Христос, т. е. завинаги.

И така, положението на вярващия е това, което е той **в Христос.** Но тази картина има и обратна страна, а именно — поведението на вярващия, това, което е той сам по себе си. Неговото положение е съвършено, но поведението му не е. Според Божията воля неговото поведение трябва все повече и повече да съответства на неговото положение. То обаче никога няма да стане съвършено, преди вярващият да отиде на небето, но процесът на освещение, растеж и все по-голяма прилика с Христос не трябва никога да прекъсва, докато той е тук, на земята.

Когато разберем разликата между положението на вярващия и неговото състояние, ще намерим съответствието между такива противоречиви стихове като:

Вярващите са усъвършенствани завинаги (10:14).

Вярващите са умрели за греха (Рим. 6:2).

Вярващите са свят народ (1 Петр. 2:9).

Вярващите трябва да бъдат съвършени (Мат. 5:48).

Вярващите трябва да смятат себе си мъртви за греха (Рим. 6:11).

Вярващите трябва да бъдат свети (1 Петр. 1:15).

Първата група стихове засяга положението на вярващия, а втората — неговото поведение или състояние.

Самото Писмо се разделя на две половини, в които тези две истини се разглеждат успоредно една на друга: 1—3 глава: нашето положение (това, което сме

в Христос); 4—6 глава: нашето поведение (това, което трябва да бъдем сами по себе си). Първата половина излага учението по този въпрос; втората описва нашия дълг. На много места в първите три глави нашето положение е описано с такива изрази като „в Христос“, „в Христос Исус“, „в Него, „в Когото“. В последните три глави се използва много по-често изразът „в Господа“, за да се подчертае отговорността на вярващия пред Христос като Господ. Някой е казал много добре, че първата част от Писмото описва положението на вярващия в небесните места в Христос, докато втората го разглежда как действа в кухнята на живота.

Сега вече можем да започнем да разглеждаме някои от **духовните** благословения **в небесните места,** които са наши **в Христос.**

1:4 Първото благословение е това, което обикновено наричаме „избиране“: **...както ни е избрал в Него преди основаването на света, за да бъдем святи и без недостатък пред Него в любов.**

Обърнете най-напред внимание на положителния факт на избирането, изразен в думите **[Той] „ни е избрал“,** а след това и на истината за нашето положение — **„в Него“.** Всички Божии цели за Неговите хора могат да се осъществят на практика само в Личността и делото на Господ Исус. Времето на избирането ни от Бога е посочено в израза **„преди създаването на света“,** а целта е ние **да бъдем святи и без недостатък пред Него в любов.** Тази цел няма да бъде осъществена напълно, докато ние не отидем с Него в небето (1 Йоан. 3:2), но процесът за постигането ѝ трябва да започне и непрекъснато да се развива още тук, на земята.

Сега нашата молитва би могла да бъде такава: „Господи, прави ме свят сега, тъй като това е Твоята вечна цел за мен. Амин.“

Божественото ни избиране

Учението за избирането поставя пред човешкия ум сериозни въпроси и затова ние решихме да засегнем по-подробно онова, което Библията учи (или не учи) по този проблем.

И така, най-напред Библията учи, че Бог наистина избира хората за спасение (2 Сол. 2:13). Тя се обръща към вярващите като към хора, които са „избрани по предузнаването на Бога Отца“ (1 Петр. 1:2). Тя учи, че хората могат да знаят дали са избрани по начина, по който отговарят на благовестието: онези, които го чуят и повярват, са избрани (1 Сол. 1:4—7).

От друга страна обаче, Библията никъде не учи, че Бог избира хората за погубление. Фактът, че Бог избира някои за спасение, не означава, че Той своеволно осъжда всички останали на унищожение. Бог никога не осъжда хора, които заслужават да бъдат спасени (защото такива няма), но наистина спасява някои, които заслужават да бъдат осъдени. Когато описва избраните, Павел говори за *тях* като за *съдове на милостта,* които Бог е приготвил отпреди за слава (Рим. 9:23). Когато обаче се обръща към неспасените, апостолът казва просто, че те са съдове на гнева, приготвени за погибел (Рим. 9:22). Бог приготвя съдове на милостта за слава, но Той не приготвя хора за унищожение: те самите правят това чрез собственото си неверие.

Учението за избирането позволява на Бога да бъде Бог. Бог е суверен, т. е. Той може да прави това, което Му е угодно, но на Него никога не Му е угодно да прави нещо несправедливо. Ако бъдат оставени сами на себе си, всички хора биха били загубени. Нима Бог няма право да показва милост към някои?

Но тази картина има и обратна страна. Същата Библия, която проповядва учението за суверенния избор, проповядва и учението за човешката отговор-

ност. Никой няма да може да използва учението за избирането като извинение за това, че не се е спасил. Бог прави всеобщо предложение за спасение на всички хора от всички краища на земята (Йоан 3:16; 3:36; 5:24; Рим. 10:9, 13). Всеки може да се спаси, като се покае от греховете си и повярва в Господ Исус Христос. Следователно, ако един човек се погуби, той се погубва не защото Бог желае това, а защото сам е избрал да бъде погубен.

Факт е, че една и съща Библия учи както доктрината за избирането, така и доктрината за свободното спасение на всички, които искат да го приемат. И двете доктрини се съдържат в един и същ стих: „Всичко, което Ми дава Отец, ще дойде при Мене, и който дойде при Мене, никак няма да го изпъдя" (Йоан. 6:37). Първата половина на стиха говори за суверенния Божий избор, а втората отправя предложението за спасение към всички.

Всичко това представлява една трудност за човешкия ум. Как може Бог да избира някои и едновременно с това да предлага спасение на всички? Да, това наистина е една тайна за нас. Но затруднението идва не от Бога, а от нас. Найдоброто, което можем да направим, е да повярваме и в двете доктрини, тъй като Библията проповядва и двете. Истината не се намира някъде по средата между избирането и свободната воля на човека, а и в двете крайности. У. Г. Блейки я обобщава така:

„Истините и за Божествения суверенитет, и за човешката отговорност, и за свободното и универсално предложение за спасение по милост се съдържат в Библията и макар че ние не можем да намерим съответствието между тях с помощта на нашата човешка логика, те всички трябва да намерят място в нашия ум."[3]

1:5 Второто духовно благословение от съкровищницата на Божията благодат е предопределението. Макар и свързано с избирането, то не е същото. Избирането представлява Божий избор на хора за спасение, а предопределението е нещо, което става преди това: то означава, че Бог определя предварително това, че всички, които се спасят, ще бъдат също така и осиновени в Неговото семейство и ще станат Негови **синове.** Бог е могъл да ни спаси, без да ни осинови, но е избрал да направи и двете.

Много преводи свързват последните две думи от 4 ст. с началото на 5 ст., както следва: **„...в любов, като ни е предопределил."**

Това ни напомня за уникалната любов, която е накарала Бога да се отнесе към нас толкова милостиво.

Истината за нашето славно **осиновение** е разкрита в израза **„като ни е предопределил да Му бъдем осиновени".** В НЗ **осиновението** означава приемане на вярващия в Божието семейство като зрял, възрастен син с всички привилегии и отговорностти на това положение (Гал. 4:4—7). Духът на осиновение влага във вярващия инстинкт да се обръща към Бога като към свой Баща (Рим. 8:15).

Нашето **осиновение** е станало възможно **чрез Исус Христос.** Бог никога нямаше да ни приеме в това положение на близост и любов **при Себе Си,** ако ние бяхме останали в греховете си. Затова и Господ Исус дойде на земята и чрез Своята смърт, погребение и възкресение разреши въпроса за греха така, че Бог да бъде напълно удовлетворен. Безкрайно голямата стойност на Неговата жертва на Голгота осигурява онова справедливо основание, което дава право на Бога да ни **осинови.**

И всичко това става **по благоволението на Неговата воля.** Това е суверенната причина за нашето предопределение. То дава отговор на въпроса: „Защо Бог е направил всичко това?" Той го е направил, защото то просто е било по Неговото **благоволение.** Той не е могъл да бъде доволен, докато не е заобиколил Себе Си със синове, подобни на образа на

Неговия Единороден Син — с Него и както Него завинаги.

1:6 „...за похвала на славната Си благодат, с която ни е обдарил във Възлюбения Си.“ След като е размишлявал върху Божията благодат най-напред в избирането ни, а след това и в предопределянето ни като Божии синове, Павел сега спира за момент своите разсъждения, за да произнесе един рефрен, който е едновременно и възклицание, и обяснение, и увещание. Той е *възклицание,* защото изразява свято удивление пред превъзходната слава на Божията благодат. *Обяснение* е, защото казва, че както обектът, така и резултатът от всички действия на Божията милост спрямо нас е Неговата вечна **слава.** Ние Му дължим вечно възхищение заради Неговата несравнима милост. Обърнете внимание на условията на Неговата **благодат** — Той **ни е обдарил с нея** (без да иска в замяна нищо от нас). Получателите на Неговата **благодат** сме **ние.** Каналът, чрез който получаваме тази **благодат,** е Той — Неговият **Възлюбен** Син. И последно, то е *увещание,* защото Павел всъщност казва: „Нека да Го **хвалим** за Неговата славна **благодат.**“ Преди да продължим по-нататък, нека наистина да направим това!

О, Боже, колко си велик!
И колко са прекрасни Твойте пътища!
Но Твойта благодат блести
с най-ярка светлина
и възхвалява Твойте качества!
Кой Бог прощава като Тебе, Боже!
Кой Бог богато благодат
да подарява може?!

Семюъл Дейвис

1:7 Проследявайки така необятния обхват на вечния Божий план за Неговите хора, апостолът стига до факта на **изкуплението.** Това описва онази страна на делото на Христос, която показва, че сме освободени от робството и вината на греха и сме въведени в живот на свобода. Господ Исус е Изкупителят (**„в Когото имаме изкуплението си“**), а изкупените сме ние. **Неговата кръв** е цената на откупа. Нищо друго не може да плати този откуп.

Един от резултатите на изкуплението е **прощението на прегрешенията. Прощението** не е едно и също с **изкуплението:** то е един от неговите плодове. Христос трябваше да извърши пълно удовлетворение за нашите грехове, преди те да могат да бъдат простени. Това Той направи на кръста. Сега вече —

строгата справедливост не може да
има никакви изисквания
и милостта може да излее свободно
своите благословения.

Мярката на нашето **прощение** се вижда в думите **„според богатството на Неговата благодат“.** Ако ние можем да измерим **богатствата на** Божията **благодат,** ще можем също да измерим и пълнотата на Неговото прощение. Но Неговата **благодат** е безгранична! Същото се отнася и за Неговото **прощение!**

1:8 И така, Бог ни е избрал, предопределил и изкупил според Своята благодат. Но това не е всичко. Бог е направил същата тази благодат да изобилства **към нас във всяка мъдрост и разбиране.** Това означава, че Той милостиво е споделил с нас Своите планове и намерения. Неговото желание е ние да имаме разбиране и проникновение за Неговите планове за църквата и за вселената. Поради тази причина Бог, така да се каже, ни се е доверил и ни е разкрил великата цел, към която се движи цялата история.

1:9 Сега Павел обяснява конкретния начин, чрез който Бог е направил да изобилства към нас всяка мъдрост и разбиране. Това е станало, като Той **ни е открил тайната на Своята воля.** Това е една доминираща тема в цялото Послание — великата истина за Христос и църквата. Тя е **тайна** не защото е загадъчна, а защото е свещена истина, която не е била известна до този момент, но която сега се разкрива на светиите.

Този величествен план е възникнал първоначално в суверенната воля на Бога, без участието на каквито и да било външни влияния: той е възникнал **според благото Му намерение.** А великият обект на Неговия план е Господ Исус Христос. Това се вижда от израза **„...което е положил в Себе Си“.**

1:10 Този стих е началото на едно по-обстойно обяснение на Божията тайна, като в тази глава Павел мисли главно за бъдещия аспект на тайната. Във 2 и 3 гл. апостолът ще хвърли допълнителна светлина върху настоящия аспект на тайната.

Времето, за което Павел говори тук, се вижда в израза **„за да се приложи, когато се изпълнят времената“***. Ние смятаме, че това се отнася за хилядолетното царство, когато Христос ще се върне на земята, за да царува като Цар на царете и Господ на господарите. Бог има специален план за управление на земята през последния етап от човешката история.

Според Неговия план всичко трябва да се оглави от Христос (НПБДжНД). През хилядолетното царство **всичко,** което е **на небесата,** и **всичко,** което е **на земята,** ще бъде събрано **в Христос.** Спасителят, Който сега е отхвърлен и непризнат, ще бъде Най-превъзходният, Господарят на всичко, Обектът на всеобщо поклонение. Това е и целта на Бога — да постави **Христос** като глава на **всичко** в царството — и небесно, и земно.

Обхватът на господството на Христос се вижда в думите **„...това, което е небесно и земно“.** Белет казва така:

„Това е една тайна, която никога преди това не е била позната. Книгата на пророк Исая ни предлага едно красиво описание на хилядолетното царство, но там не се казва, че Христос ще бъде глава и на небесата. Нима Исая казва някъде, че всичко в небето и в земята ще бъде възглавено от прославения Христос и събрано в Него?“[4]

Понякога 10 ст. се използва като аргумент в подкрепа на лъжеучението за универсалното спасение. Той се изкривява дотам, че се доказва, че най-накрая всичко и всички ще бъдат възстановени и примирени с Христос. Но тази идея изобщо не съответства на пасажа. В него Павел говори за универсалното *господство,* а не за универсалното спасение!

1:11 Една жизненоважна част от тайната представлява истината, че в този велик план на Бога имат дял както вярващите юдеи, така и вярващите езичници. Апостолът най-напред разкрива връзката между тайната и вярващите юдеи (в 11 и 12 ст.), след това говори за връзката между нея и вярващите езичници (в 13 ст.) и накрая (в 14 ст.) прави връзка и между двете.

Що се отнася до християните от юдейски произход, за тях Павел казва следното: **„...в Него,... в Когото станахме и наследство.“** Тяхното право на участници в наследството не се основава на предишните им национални привилегии, а на съюза им с Христос. **Наследството** тук ни отпраща към един бъдещ момент, в който както вярващите юдеи, така и всички други истински вярващи ще бъдат изявени на останалия свят като тялото на Христос, невястата на Агнето.

Тези юдейски християни са били определени за това привилегировано място от суверенната Божия воля още от вечността, **бидейки предопределени според намерението на Бога, Който върши всичко по решението на Своята воля.**

1:12 Целта на това предопределение е те **да бъдат за похвала на Неговата слава.** С други думи, те са трофеи на Божията благодат, защото показват онова, което Той може да направи от такъв

* На гръцки тук е използвана думата „*oikonomia*“ (диспенсация, администрация) и текстът звучи приблизително така: „...по време на диспенсацията на изпълнението на времената“. — Бел. на прев.

лош материал, носейки Му по този начин **слава.**

Апостолът говори за себе си и за другите вярващи юдеи като за **„ние, които отнапред се надявахме в Христос“.** Тук той мисли за вярващия остатък от еврейския народ, който е откликнал на благовестието в ранните дни на християнството. Благовестието е било проповядвано най-напред на юдеите, но по-голямата част от народа го е отхвърлило. И все пак имало е един остатък от благочестиви юдеи, които са повярвали в Господ Исус. Един от тях е и Павел.

Когато Спасителят дойде на земята за втори път, всичко ще бъде много поразлично. Тогава народът ще погледне на Този, Когото е пробол, и ще заплаче за Него, както плаче някой за единствения си Син (Зах. 12:10). „И така, целият Израил ще се спаси, както е писано: „Избавител ще дойде от Сион; Той ще отвърне нечестията от Якова“ (Рим. 11:26). Павел и неговите съвременници християни от еврейски произход са повярвали в Месията първи от целия народ. Затова апостолът използва за тях следното описание: „...ние, които отнапред се надявахме на Христа“.

Тези, които отпреди са се надявали в Христос, ще царуват заедно с Него над цялата земя. Останалата част от еврейския народ ще бъдат земните поданици в Неговото царство.

1:13 След като разглежда положението на вярващите, които са били родени като юдеи, Павел се обръща към въпроса за вярващите, които са били родени като езичници. Това се вижда от промяната на местоимението — от „ние“ на **„вие“.** Онези, които са били спасени от езичеството, също участват в тайната на Божията воля — като обърналите се юдеи. Сега апостолът проследява етапите, през които ефесяните и другите езичници са били доведени до общение с Христос.

Те **са чули** благовестието.

Повярвали са в Христос.

Били **са запечатани със Светия Дух на обещанието.**

Най-напред те **са чули словото на истината, благовестието** за тяхното **спасение.** В основата си това слово съдържа главно благата вест за **спасение** чрез вяра в Господ Исус. Но в един по-широк смисъл то включва всички поучения на Христос и апостолите.

След като са чули това послание, те са предали себе си на Христос чрез един определен акт на вяра. Господ Исус е единственият Обект на истинската вяра. **Спасението** може да се намери само в Него.

В момента, в който **са повярвали,** ефесяните (и другите езичници) **са били запечатани със Светия Дух на обещанието.** Това означава, че всеки истински вярващ получава Божия Дух в знак на това, че принадлежи на Бога и че ще бъде пазен от Него до момента на получаване на прославеното си тяло. Също както в областта на нотариалното право печатът означава собственост и осигуреност, така и в небесния свят той има подобно значение. Обитаващият в нас Свети Дух ни подпечатва като Божия собственост (1 Кор. 6:19, 20) и гарантира запазването ни до деня на изкуплението (Еф. 4:30).

Ние сме запечатани със **Светия Дух на обещанието.** Първо, Той е *Светият* Дух, т. е. Той е това, което е, Сам по Себе Си. Второ, Той е Духът на *обещанието.* Той е бил обещан от Отец (Йоил 2:28; Деян. 1:4) и от Господ Исус (Йоан 16:7). Освен това Той е гаранцията, че всички Божии обещания към вярващия ще бъдат изпълнени.

С 13 ст. завършва първото от многото споменавания на Триединството в това Писмо:

Бог Отец (3 ст.)
Бог Син (7 ст.)
Бог Дух (13 ст.)

1:14 И отново Павел променя числата на местоименията. Той събира „ние“ от 11 и 12 ст. с „вие“ от 13 ст., за да образу-

ва тук, в 14 ст., **„нашето“**. С помощта на този прост литературен похват той много умело намеква за нещо, което ще обясни по-пълно във 2 и 3 гл. — съединяването на вярващите юдеи с вярващите езичници, за да образуват нов организъм — църквата.

Светият Дух е **залогът на нашето наследство.** Това е нещо като предплата, която гарантира изплащането на цялата сума. То е същото по качество като пълното изплащане, но не е същото по количество.

В момента, в който се спасим, Светият Дух започва да ни разкрива някои от богатствата, които са наши в Христос. Той ни дава да предвкусим идещата слава. Но как можем да бъдем сигурни, че някой ден ще получим и пълното наследство? Самият Свети Дух е **залогът** или гаранцията, че това наистина ще стане. Като печат Светият Дух ни гарантира, че ние самите ще бъдем запазени за наследството така, че да го получим. Като залог Той ни гарантира, че това **наследство** ни е запазено и осигурено.

Духът е **залог, докато бъде изкупено притежанието. Залогът** дава гаранция за пълното **изкупление,** също както първите плодове са гаранция за голямата жетва. Службата на Духа като залог ще се прекрати, когато **бъде изкупено притежанието.** Какво има предвид Павел под **„изкупване на притежанието“?**

1. Под **„изкупване на притежанието“** апостолът може би има предвид получаването на **нашето наследство.** Всичко, което Бог притежава, е наше чрез Господ Исус: ние сме Божии наследници и сънаследници с Исус Христос (Рим. 8:17; 1 Кор. 3:21—23). Самата вселена е била осквернена от влизането на греха в света и има нужда от примирение и очистване (Кол. 1:20; Евр. 9:23). Когато Христос се върне на земята, за да царува, това стенещо творение ще бъде освободено от робството на тлението и ще влезе в славната свобода на Божиите деца (Рим. 8:19—22).
2. **„Изкупване на притежанието“** може също така да означава изкупване на тялото на вярващия. Нашите духове и души са били изкупени, когато найнапред сме повярвали, но изкуплението на телата ни все още предстои. Фактът, че ние страдаме, остаряваме и умираме, доказва, че те все още не са изкупени. Когато Христос се върне, за да ни грабне (1 Сол. 4:13-18), телата ни ще бъдат променени така, че да бъдат съобразни на тялото на Неговата слава (Фил. 3:21). Тогава те ще бъдат изкупени напълно и завинаги (Рим. 8:23).
3. И последно, **изкупването на притежанието** би могло да се отнася и до църквата (1 Петр. 2:9: „люде, които Бог придоби“). В този случай нейното изкупване ще означава момента на Грабването, в който Христос ще представи църквата на Себе Си като „църква славна, без петно или бръчка, или друго такова нещо“ (Еф. 5:27). Някои хора вярват, че в този смисъл Божието **притежание** би трябвало да включва и старозаветните светии.

Независимо кое мнение поддържаме, окончателният резултат е един и същ — **похвалата на Неговата слава.** Тогава чудният Божий план ще достигне своето славно осъществяване и Бог ще бъде обект на непрекъснато хваление. В тази глава Павел три пъти ни напомня, че целта на Божиите намерения и неизбежният резултат от всички Божии действия са Неговата прослава и възвеличаване:

„...за похвала на славната Си благодат“ (6 ст.)

„...тъй щото да бъдем за похвала на Неговата слава“ (12 ст.)

„...за похвала на Неговата слава“ (14 ст.).

В.Благодаренията и молитвите на Павел за светиите (1:15—23)

1:15 В предходния пасаж, който започва с 3 ст. и завършва с 14 ст. (и на гръцки представлява едно-единствено изречение!), апостолът проследява вълнуващия и необятен обхват на Божия план от вечността в миналото до вечността в бъдещето. Той прави преглед на някои от най-вдъхновяващите мисли, които вълнуват човешкия ум и които са толкова възвисени, че карат Павел да сподели със своите читатели товара, който той носи в молитвения си живот във връзка с духовното им просветление относно тези понятия. Неговото голямо желание за тях е те да могат да оценят своите славни привилегии в Христос и огромната сила, която е била небходима, за да може Христос да бъде даден на църквата като Глава на цялото творение.

Встъпителната дума **„затова"** свързва този стих с мисълта за всичко, което Бог е направил и предстои да направи за онези, които са части на Христовото тяло, както това е описано в пасажа от 3 до 14 стих.

„...като чух за вярата ви в Господа Исуса и за любовта... към всичките светии..." Когато е чул всичко това, Павел се е уверил, че неговите читатели са притежатели на току-що описаните духовни благословения, и това го е подтикнало да се моли за тях. Тяхната **вяра в Господ Исус** е донесла чудото на спасението в техния живот, а **любовта към всичките светии** е изявила, че тяхното обръщение е истинско.

Онези библейски изследователи, които смятат, че Писмото не е било написано единствено до ефесяните, използват като доказателство на своята теза именно този стих. Тук Павел казва, че е чул за вярата на своите читатели, което би могло да създаде погрешното впечатление, че той никога не ги е виждал. Но ние знаем, че той е прекарал в Ефес най-малко три години (Деян. 20:31). Този факт кара някои хора да заключат, че това Писмо не е било изпратено само до църквата в Ефес, а до няколко църкви, една от които е била и ефеската.

За щастие този проблем не засяга поуките, които можем да извлечем от стиха. Така например ние виждаме, че **Господ** е представен като единствения истински обект на нашата вяра: **„...вярата ви в Господа Исуса."** Тук не се казва, че трябва да повярваме в някакво верую, в църква или в християни. Спасителната вяра е вярата във възкръсналия и възвисен Христос, Който седи отдясно на Бога.

Друга поука за нас се крие в израза **„любовта**, която сте показали **към *всичките* светии"**. Нашата любов не трябва да бъде ограничена само към светиите от нашето събрание, а да се излива върху всички, които са били очистени от кръвта на Христос, върху цялото домочадие на вярата.

Трета поука се крие в съчетанието **вяра и любов.** Някои хора казват, че имат вяра, без да показват това на практика. Други се хвалят с голяма любов, но се отнасят съвсем безразлично към необходимостта от вяра в Христос. Истинското християнство съчетава здравото учение със здравия живот.

1:16 Вярата и любовта на вярващите кара Павел да благодари на Господа и да се моли непрестанно за тях. Скроджи описва това много добре:

„Апостолът благодари за положената вече основа и се моли за изграждащата се в момента надстройка. Той трябва да благодари за това, което вече е постигнато, и да се застъпи за това, което предстои. Благодарението се изказва за това, което вече е действителност, а застъпничеството — за това, което е възможно, според Божия план за тях."

1:17 Каква голяма привилегия е това — да можем да погледнем в молитвения живот на един Божий човек! Всъщност това Писмо ни предоставя две такива възможности — тук и в 3:14—21. Тук Павел се моли за духовно просветление, а

там — за духовна сила. Тук неговата молитва е отправена към **Бога,** а там — към Отца. И в двата случая обаче молитвите на апостола са непрестанни, конкретни и актуални. Тази молитва е отправена към **„Бог на нашия Господ Исус Христос, славния Отец".** Изразът **„славният Отец"** може да означава, че Бог или е:

1. Източникът и Начинателят на всичката слава, или
2. Онзи, на Когото принадлежи цялата слава, или
3. Отец на Господ Исус Христос, Който изявява Божията слава.

По-нататък в молитвата се казва, че Той **може да им даде мъдрост и откровение, за да Го познаят.** Светият Дух е Духът на **мъдрост** (Ис. 11:2) и на **откровение** (1 Кор. 2:10). Но тъй като Той обитава във всеки вярващ, Павел не би могъл да се моли неговите читатели да получат Личността на Светия Дух, а по-скоро да получат специална мярка на просветление от Него.

Откровението засяга предаването на знание, а **мъдростта** — правилното му използване в нашия живот. Апостолът не си мисли за знанието изобщо, а за специален вид знание — **познаването** (на гр. *„epignosis")* на Бога. Той иска вярващите да имат дълбоко, духовно, практическо **познаване** на Бога — **познаване,** което не може да се получи чрез интелекта на човека, а само чрез милостивото служение на Духа.

Дейл обяснява това така:

„Тези християни от Ефес вече са били получили божествено просветление, в противен случай изобщо не биха били християни. Следователно тук Павел се моли за това Светият Дух, Който вече обитава в тях, да направи виждането им по-ясно, по-остро и по-силно, така че божествената сила и любов да могат да им се открият по-пълно. И може би сега, когато хората правят такива големи и бързи открития в по-низши области на мисълта — открития, толкова удивителни и вълнуващи, че събуждат дори и у християни почти толкова голям интерес, колкото и интересът, който предизвиква изявлението на Бога в Христос — църквата има изключителна нужда от молитва Бог да ѝ даде „дух на мъдрост и откровение". И ако Той отговори на тази молитва, ние повече няма да се удивляваме на откритията, които засягат видимото и временното, тъй като те ще бъдат засенчени от превъзхождащата ги слава на невидимото и вечното."[5]

1:18 Ние видяхме, че източникът на духовно просветление е Бог, каналът е Светият Дух и върховната му цел е пълното познаване на Бога. Сега вече идваме до начина, по който става това просветление: чрез **просветляването на очите на сърцето.**[6]

Този преносен израз ни показва, че правилното разбиране на божественото откровение не зависи от това дали човек има остър ум, а от това дали има нежно **сърце.** То засяга както чувствата, така и ума. Бог дава Своите откровения на ония, които Го обичат. Това открива пред всеки вярващ чудесни възможности, защото макар и не всички да могат да имат висок коефициент на интелигентност, всички могат да имат любящи **сърца.**

След това Павел посочва три определени области на божествено познание, които той желае за светиите:

(1) надеждата на Божието призоваване,

(2) богатството на славата на Неговото наследство в светиите и

(3) превъзходното величие на Неговата сила към нас, които вярваме.

Надеждата на Божието призоваване сочи към бъдещето — към тази окончателна съдба, която Бог е положил в Своите намерения за нас, когато ни е призовал. Тя включва и факта, че ние ще бъдем завинаги с Христос и като Него. Ще бъдем изявени на вселената като Божии синове и ще царуваме с Него като Негова съвършена невяста. Ние се надяваме на

това не защото се съмняваме, а защото това е онази страна от нашето спасение, която все още предстои да бъде изпълнена и която очакваме с нетърпение.

Богатството на славата на Неговото наследство в светиите е втората необятна област, която предстои да бъде изследвана от вярващите. Забележете начина, по който Павел наслагва изразите един над друг, за да произведе ефект на необятност и величие:

Неговото наследство
Неговото наследство в светиите
Славата на Неговото наследство в светиите
Богатството на славата на Неговото наследство в светиите

Има два възможни начина за разбиране на този израз и тъй като и двата имат смисъл, ние ще разгледаме и двата. Според първия **Божието наследство** са **светиите** и Бог гледа на тях като на съкровище с несравнима стойност. В Тит 2:14 и в 1 Петр. 2:9 вярващите са наречени „избран род... люде, които Бог придоби". Фактът, че такива зли и недостойни грешници, спасени чрез Христос, могат да заемат такова място в Божието сърце, че Той да ги нарече **Свое наследство,** наистина говори за една неизразима благодат.

Според втория **наследството** е всичко онова, което *ние* ще наследим. Накратко, то включва както цялата вселена под управлението на Христос, така и самите нас — като едни, които ще царуват над нея заедно с Него като Негова невяста. Ако ние истински оценяваме богатството на славата на всичко, което Той е приготвил за нас, веднага ще разберем, че наслаждаването на красотите и удоволствията на този свят не струва нищо.

1:19 Третата молба на Павел е свързана с желанието му Бог да даде на тези, които вярват, правилно да оценяват силата, която Той е употребил, за да може всичко това да стане: **какво е превъзходното величие на Неговата мощ към нас, вярващите.**

Ф. Б. Мейър казва така: *„Това е истинската мощ — Неговата мощ. Това е една велика мощ. Нищо друго не може да бъде толкова силно. Тази превъзходно велика мощ многократно надвишава и най-големите ни възможности да си я представим."*[7]

Това е силата, която Бог е използвал, за да ни изкупи; която Той използва, за да ни запази; и която ще използва в бъдеще, за да ни прослави. Луис Спери Чейфър казва следното:

„Павел иска да впечатли вярващия с величието на силата, която Бог използва, за да осъществи всичко, което е положил в намеренията Си за него според делото Си на избиране, предопределение и суверенно осиновение."[8]

1:20 За да подчертае още повече мощта на тази власт, апостолът сега описва най-голямото изявление на божествена **сила,** която светът е познавал досега, а именно — силата, която е **възкресила** Христос **от мъртвите** и Го е сложила да седне **отдясно** на Бога. Вероятно ние бихме си помислили, че най-мощното изявление на Божията сила е сътворението на вселената или избавлението на Божия народ Израел през Червено море. Но НЗ ни учи, че възкресението и възнесението на Христос са изисквали най-големия разход на божествена енергия.

Защо е било така? Изглежда, че всичките войски на ада са съсредоточили усилията си да осуетят Божиите намерения, като са се опитали или да задържат Христос в гроба, или да предотвратят възнасянето Му на небето след възкресението. Но Бог е победил всяка съпротива. Възкресението и прославянето на Христос представляват решителен разгром на Сатана и неговата армия и славен израз на Божията победна мощ.

Никой не е в състояние да опише такава голяма мощ. Затова, когато описва силата, която Бог е използвал заради нас, апостол Павел заимства няколко

думи от областта на динамиката: **„според** *действането на могъщата* **Негова** *мощ,* **с която** *подейства* **в Христа, когато Го възкреси от мъртвите...“** В това описание думите сякаш се огъват под тежестта на представената идея. Едва ли е необходимо да уточняваме значението на всяка от тях поотделно. Достатъчно е да се възхитим на необятността на Неговата сила и да Му се поклоним заради Неговото всесилие!

Мейър изразява своето възхищение така:

„Какво величествено въздигане! От смъртта и гроба — до трона на вечния Бог, Който единствен притежава безсмъртие. От тъмнината на гроба — до неописуемата светлина. От този малък свят — до центъра и столицата на вселената. Отворете компаса на вашата вяра и се опитайте да измерите тази неизмерима пропаст. Тогава ще видите, че не може да не се удивите на силата, която пренесе нашия Господ на отвъдната ѝ страна.“[9]

Що се отнася до библейското свидетелство, възкресението на Христос е първото подобно събитие в човешката история (1 Кор. 15:23). Имало е и други хора, които са били възкресени от смъртта, но те отново са умрели. Господ Исус е първият, Който е възкръснал в силата на един вечен живот. След възкресението и възнесението на Христос Бог **Го е сложил да седне от дясната Си страна в небесата. Дясната страна** на Бога е мястото на привилегироваността (Евр. 1:13), на силата (Мат. 26:64), на превъзходството (Евр. 1:3), на радостта (Пс. 16:11) и на господството (1 Петр. 3:22).

За нея се казва също, че се намира **на небесата,** т. е. тя включва мястото, където обитава Бог. Господ Исус се намира там в едно тяло, което буквално се състои от плът и кости — едно прославено тяло, което никога повече няма да може да умре. Много скоро ние също ще бъдем там, където е Той.

1:21 По-нататък прославянето на нашия Спасител е описано с думите: **„...далече по-горе от всяко началство и власт, сила и господство, и всяко име, с което се именуват, не само в тоя свят, но и в бъдещия.“** Господ Исус е по-високо от всеки владетел или авторитет — било то човешки или ангелски — както сега, така и завинаги.

В небесата има различни рангове ангелски същества, някои от които са зли, други — добри. Те имат различна степен на власт. Някои биха могли да съответстват на президентите, управителите или кметовете, други — на генералите, майорите и старшините. Но независимо колко голямо е тяхното влияние, авторитет, **власт** или **господство,** Христос е **далеч над** всички тях.

И това е така **не само в света,** в който сега живеем, **но и в** бъдещия **свят,** тоест ще бъде така и по време на хилядолетното царство на Христос на земята. Тогава Той ще бъде Цар над всички царе и Господар над всички господари. Ще бъде издигнат над всички сътворени същества и няма да има никакво изключение в това отношение.

1:22 Освен това Бог **е покорил всичко,** което е сътворено, **под краката Му.** Това означава всеобщо господство не само над хората и над ангелите, но и над цялото останало Негово творение — както живо, така и неживо. Авторът на Посланието към евреите ни напомня, че сега ние не виждаме още да Му е подчинено всичко (Евр. 2:8). Това наистина е така. Макар и всеобщото управление да принадлежи на Христос, Той все още не го упражнява. Така например хората все още се бунтуват срещу Него и Го отричат или Му се противопоставят. Но според Божията наредба един ден Неговият Син ще държи жезъла на световното господство и това е толкова сигурно, като че ли вече е станало.

Следващите думи звучат почти невероятно. Този, Чиято прободена ръка ще държи жезъла на суверенното господст-

во над цялата вселена, Този именно Владетел е даден от Бога **на църквата!** Тук апостол Павел ни изненадва с едно удивително откровение, свързано с тайната на Божията воля. Той ни води стъпка по стъпка, за да ни съобщи тази велика истина. С умението на график той талантливо рисува картината на Христовото възкресение, прославяне и възцаряване. И докато сърцата ни трепнат от страхопочитание пред това описание на Всеславния Господ, апостолът изведнъж ни казва: „Не друг, а Този, Който е **глава на всичко,** Този именно Христос е бил даден **на църквата!"**

Ако прочетем стиха, без особено да внимаваме, бихме могли да го разберем като твърдение, че Христос е Глава **на църквата.** И макар че това също е истина, стихът означава много повече. В него се подчертава фактът, че **църквата** е тясно свързана с Един, Който е Владетел над цялата вселена.

От 21 ст. ние научихме, че Христос е далеч над всяко *създание* в небето и на земята в този свят и в бъдещия. В първата половина на 22 ст. видяхме, че всичко живо и неживо е покорено **под краката Му.** Сега ние научаваме, че уникалното призоваване на **църквата** трябва да се свърже с Него в Неговото безгранично господство. Христос ще раздели Своето управление с **църквата.** Цялото останало творение ще бъде под Неговото управление.

1:23 Последният стих на 1 гл. ни показва колко е близка връзката между Христос и църквата. Това може да се види в изразите: (1) Църквата **е Неговото тяло** и (2) **пълнотата* на Този, Който изпълва всичко във всичко.**

Нито една връзка не може да бъде по-непосредствена от тази между главата и **тялото.** Те са жизнено свързани и в тях обитава Един и Същ Дух. Църквата е събрание от хора, призовани да излязат от света в периода от Петдесетница до Грабването, спасени по една чудна благодат и получили изключителната привилегия да бъдат **тялото** на Христос. Нито едно друго общество от вярващи в който и да било друг момент от човешката история не е имало и няма да има тази отличителна черта.

Втората характеристика на църквата е, че тя е **пълнотата на Този, Който изпълва всичко във всичко.** Това просто означава, че църквата е допълнение към Христос, Който е навсякъде по едно и също време. Допълнението е нещо, което изпълва или завършва друго нещо. То предполага наличието на две неща, които се свързват заедно, за да съставляват едно цяло. Също както тялото е допълнение към главата, така и църквата е допълнение към Христос.

Но за да не би някой да си помисли, че това допълнение говори за несъвършенство или незавършеност в Христос, Павел бърза да добави, че тя е **пълнотата на Този, Който изпълва всичко във всичко.** Господ Исус не само че няма нужда да бъде изпълван или завършван, но Той Самият е **Този, Който изпълва всичко във всичко,** Който прониква в цялата вселена и я снабдява с всичко необходимо.

Трябва да признаем, че всичко това надминава възможностите ни за разбиране. Ние можем само да се възхищаваме на безграничния ум и план на Бога и едновременно с това да признаваме нашата собствена неспособност да го разберем.

Г. Божията сила, изявена в спасението и на езичниците, и на юдеите (2: 1—10)

2:1 Разделянето на текста на две отделни глави тук не трябва да прекъсва жизненоважната връзка между последния пасаж на 1 гл. и първите стихове на 2 глава. Там видяхме превъзходното величие на Божията сила, с която Той е възкре-

* Думите *„изпълнено с"* са дадени в курсив, което означава, че липсват в оригиналния текст и са били добавени допълнително. — Бел. на прев.

сил Христос от гроба и Го е увенчал със слава и почит. Тук виждаме как същата тази сила работи в собствения ни живот, като ни възкресява от духовна смърт и ни поставя да седнем с Христос в небесни места.

Този пасаж много напомня на първата глава на Битие. И двата текста съдържат: (1) картина на опустошение, хаос и развалини (Бит. 1:2а; Еф. 2:1—3); (2) представяне на божествената сила (Бит. 1:2б; Еф. 2:4); и (3) създаване на нов живот (Бит. 1:3—31; Еф. 2:5—22).

В началото на 2 гл. ние сме описани като духовни трупове, лежащи в долината на смъртта. В края на главата ние не само сме поставени да седим с Христос в небесни места, но и образуваме Божие обиталище чрез Духа. По средата е величественото чудо, довело до тази забележителна промяна.

Първите десет стиха на 2 гл. описват Божията сила, изявена в спасението и на езичниците, и на юдеите. В сравнение с нея превръщането на Пепеляшка в царска дъщеря е една слаба пародия!

В 1 и 2 ст. Павел напомня на своите читатели езичници, че преди обръщението си те **са били мъртви,** покварени, проклети и непокорни. **Били са мъртви** духовно вследствие на своите **престъпления и грехове,** т. е. мъртви спрямо Бога. Не са имали никаква жизнена връзка с Него. Живеели са така, сякаш Той не съществува. **Греховете** са всякакъв вид погрешни действия — било то съзнателни или несъзнателни, а така също и всички мисли, думи и дела, които не съответстват на Божието съвършенство. **Престъпленията** са грехове, които са извършени в открито нарушение на известен закон. В един по-широк смисъл те включват и всякакви погрешни стъпки или неточности.

2:2 Ефесяните са били не само покварени, но и слаби. Те **са ходели според вървежа на този свят.** Съобразявали са се с духа на този век. Отдавали са се на различни грехове. Светът използва един и същ калъп, в който „излива" своите поклонници. Това е калъпът на измамата, разврата, безбожието, егоизма, насилието и бунта. Казано с една дума — калъпът на покварата. Такива са били и ефесяните.

Но те не само са били такива сами по себе си, а и поведението им е било дяволско. Те са следвали примера на дявола, **„княза на въздушната власт".** Водени са били от главния господар на злите духове, чието царство е въздухът. Доброволно са се подчинявали на бога на този свят. Това обяснява защо неспасените много често стигат до такива форми на поведение, които не са характерни дори и за животните.

И последно, били са непокорни, като са вървели според **„духа, който сега действа в синовете на непокорството".** Всички неспасени хора са **синове на непокорството** в смисъл, че **непокорството** спрямо Бога е тяхна характерна черта. Те получават силата си от Сатана и затова са предразположени да предизвикват, да презират и да се противопоставят на Господа.

2:3 Промяната на местоимението от *„вас"* на *„ние"* показва, че Павел тук говори главно за вярващите юдеи (макар че това, което казва, е вярно и за всеки човек преди обръщението). Положението на вярващите юдеи преди повярването може да бъде описано с три думи: те са били плътски, покварени и осъдени.

„...между които и ние всички сме живели някога в нашите плътски страсти..." Преди да бъдат новородени, Павел и неговите братя християни също са следвали вървежа на този свят. Техният живот е бил *плътски.* Единствената му цел е била задоволяването на плътските страсти и желания. Самият Павел е живял, общо взето, чист нравствен живот, но едва сега разбира колко егоцентричен е бил всъщност той. А това, което човек представлява сам по себе си, е много по-лошо от онова, което някога е направил.

Невярващите юдеи също са били *поквалени* и **са изпълнявали волята на плътта и на помислите.** Тези думи говорят за един стремеж към задоволяване на всеки естествен подтик. **„Волята на плътта и на помислите"** може да включва целия диапазон от плътски страсти, като се започне от нормалните желания и се стигне до различните форми на разврат и извратеност. Тук апостолът най-вероятно има предвид по-тежките грехове. Забележете също, че Павел говори не само за греховните действия, но и за греховете на мисълта.

Ф. Б. Мейър отправя към нас следното предупреждение:

„Еднакво разрушително е угаждането както на желанията на плътта, така и на страстите на ума. С помощта на необикновения дар на въображението ние винаги можем да се отдадем на несвети фантазии и да дръпнем юздите на коня на страстта миг преди извършването на самото действие. Нито едно човешко око не може да види до какви далечни места стига душата, когато тръгне по следите на развратните си мечти или по пътищата на плътските си желания. Тя може да отиде и да се върне обратно, без никой да забележи това. Представата на другите за белоснежната ѝ чистота остава абсолютно ненакърнена и тя остава да чака необезпокоявана идването на Младоженеца заедно с останалите девици. Но ако тази практика не се осъди и не се изповяда, тя белязва човека, който я извършва, като син на неподчинението и дете на гнева."[10]

Това е окончателната оценка на Павел на неспасените юдеи: по самото си естество те са **деца на гнева, също като другите.** Това означава, че те имат естествено предразположение към гняв, злоба, язвителност и избухливост. В това те приличат на цялото останало човечество. Освен това те също са обекти на Божия **гняв,** също подлежат на смърт и осъждение. Забележете, че във 2 и 3 ст. се споменават и тримата врагове на човека: светът (2 ст.), дяволът (2 ст.) и плътта (3 ст.).

2:4 Думите **„Бог обаче..."** представляват един от най-важните, най-красноречивите и най-вдъхновяващите преходи в цялата литература. Те показват настъпването на една величествена промяна — излизането от осъждението и отчаянието на долината на смъртта и влизането в неизразимото блаженство на царството на любовта на Божия Син.

Авторът на тази промяна е Самият **Бог.** Никой друг не би *могъл* да я извърши и никой друг не би *пожелал* да я извърши.

Една от характеристиките на Благословения е, че Той **е богат на милост.** Той ни показва **милост,** като не се отнася към нас така, както заслужаваме (Пс. 103:10). *„Макар и да се излива щедро над хората вече шест хиляди години и хиляди хора да са станали нейни участници, Божията милост все още представлява една неизчерпаема мина с богатства"* — отбелязва Иди.[11]

Причината за Божията намеса се съдържа в думите **„...поради голямата любов, с която ни възлюби."** Неговата любов е голяма, защото Той е нейният източник. Също както величието на дарителя придава на неговия подарък особено значение, така и превъзходната слава на Бога придава на Неговата любов особен блясък. Много по-прекрасно е да бъдеш обичан от всесилния суверенен Бог на цялата вселена, отколкото от който и да било човек. Божията любов е велика заради цената, която Той е платил за нас. Неговата любов е изпратила Господ Исус, Единородния Божий Син, за да умре за нас в най-големи мъки на Голгота. Божията любов е велика и заради неописуемите богатства, които тя излива върху нас.

2:5 Божията любов е велика и заради изключителната недостойност и неблагочестивост на тези, които обича. Ние **„бяхме мъртви чрез престъпленията си".** Бяхме врагове на Бога. Бяхме нещас-

тни и покварени. Но Той ни е възлюбил независимо от това.

В резултат на Божията любов към нас и в резултат на изкупителното дело на Христос, ние сме били: (1) **съживени заедно с Христос;** (2) съвъзкресени с Него и (3) сложени да седнем в небесни места.

Тези изрази описват нашето духовно положение, дошло като следствие от съединението ни с Христос. Той е действал като наш Представител — и то не само *вместо* нас, но и *като* нас. Затова, когато Той е умрял, и ние сме умрели. Когато Той е бил погребан, и ние сме били погребани.

Когато *Той* е бил **съживен,** възкресен и сложен да седне в небесни места, и *ние* сме били съживени, възкресени и сложени да седнем в небесни места. Всички благословения, които произтичат от Неговото пожертвувателно дело, са и наши благодарение на връзката ни с Него. Да сме **съживени заедно с** Христос, означава, че сега и повярвалите юдеи, и повярвалите езичници са свързани с Него в един нов живот. Същата сила, която е дала възкресен живот на Христос, е дала този живот и на нас.

Мисълта за това удивително чудо кара Павел да прекъсне потока на своите мисли и да възкликне: **„По благодат сте спасени!“** Апостолът е поразен от неизследимото благоволение, което Бог показва към тези, които заслужават точно обратното! Ето това е истинска **благодат!**

Ние вече споменахме, че милостта означава да не получиш наказанието, което си заслужил. **Благодатта** пък означава да *получиш* спасението, което *не* си заслужил. Ние получаваме спасението като подарък, а не като нещо, което сме заработили. А този подарък идва от Един, Който не е длъжен да ни го даде. А. Т. Пиърсън казва следното:

„То [спасението] е доброволен акт на любов, който Бог не е длъжен да извърши. Това, което съставлява славата на Божията благодат, е, че тя е един напълно свободен, доброволен израз на Неговата любов към нещастните грешници.“[12]

2:6 Ние не само сме били съживени заедно с Христос, но сме били и **възкресени** заедно с Него. Така както смъртта и съдът са зад Христос, така те са и зад нас. Ние стоим на тази страна на гроба, на която се намира възкресението. Това е нашето прославено положение в резултат на свързването ни с Христос. Фактът, че нашето положение е такова, трябва да ни стимулира да живеем като едни, които са съживени от мъртвите.

Друга характеристика на нашето положение е това, че **в Христос** ние сме сложени да седим заедно с Него **в небесни места.** Поради съединението ни с Него Бог ни вижда вече като едни, които са освободени от настоящия нечестив свят и са сложени да седят **в Христос** в слава. Ако ние приемем това чрез вяра, то ще промени характера на нашия живот. Ние вече няма да сме вързани за земята и да мислим за ежедневното и преходното, а ще търсим „това, което е горе, където Христос седи отдясно на Бога“ (Кол. 3:1).

Ключът към 5 и 6 ст. се крие в думите **„в Христос Исус“.** Само в Него ние сме съживени, съвъзкресени и сложени да седим в небесни места. Той е нашият Представител и следователно Неговите победи и Неговото положение са и наши. Джордж Уилямс изразява своите чувства, породени от този текст, със следното възклицание: „Колко изумително! Представете си само — една жена като Мария Магдалена и един мъж като разпънатия на кръста злодей стават участници в славата на Божия Син!“

2:7 Това чудо на преобразуващата благодат ще бъде обект на вечно откровение. В продължение на всички безкрайни векове Бог ще разкрива на небесното множество какво Му е струвало да изпрати Своя Син в тази джунгла на греха и какво е струвало на Господ Исус да понесе нашите грехове на кръста. Това ще бъде една тема, която никога няма да се

изчерпа. И отново Павел натрупва думи върху думи, за да ни внуши поне част от величието на всичко това:

Добрината Си към нас
Своята благодат чрез добрината Си към нас
Богатството на Своята благодат чрез добрината Си към нас
Премногото богатство на Своята благодат чрез добрината Си към нас

Но ако Бог ще показва всичко това през цялата вечност, то тогава и ние ще се учим през цялата вечност. Небето ще бъде нашето училище. Бог ще бъде нашият Учител. **Неговата благодат** ще бъде предметът, който ще изучаваме. А учебната година ще продължава цяла вечност.

Това би трябвало да прогони от нас всякакви представи, че ние ще знаем всичко, когато отидем на небето. Само Бог знае всичко, а ние никога няма да бъдем равни на Него.[13]

То също така повдига един интересен въпрос: Колко ще знаем, когато отидем на небето? В отговор можем да предположим, че евенуалната подготовка за небесния „университет" е курсът на „средното училище" на Библията още тук и още сега, на земята.

2:8 Следващите три стиха представляват едно съвсем ясно твърдение за простия план на спасението, както е представен в Библията.

Спасението произлиза от Божията **благодат:** Бог е поел инициативата за него. То се дава на хора, които изобщо не го заслужават, на основание на Личността и делото на Господ Исус Христос.

Спасението ни се дава като подарък още сега. Тези, които са спасени, могат да знаят това. Когато е писал на ефесяните, Павел им е казал: „По благодат **сте спасени.**" Той е знаел, че те са спасени. Те също са го знаели.

Начинът, по който получаваме този подарък на вечния живот, е **чрез вяра. Вярата** означава, че човек признава положението си на виновен и загубен грешник и приема Господ Исус като своя единствена надежда за спасение. Истинската спасителна вяра е да предадеш себе си на една Личност.

Всяка представа, че човек може да спечели или да заслужи спасението си, се оборва завинаги от думите: **„...не от сами вас".** Мъртвите не могат да *вършат* нищо, а грешните не *заслужават* нищо друго освен наказание.

„Това е дар от Бога." Дарът е незаслужен и безусловен подарък. Това е единственото основание, на което Бог предлага спасението. **Дарът от Бога е** *спасение* **по благодат и чрез вяра.** То се предлага на всички хора от всички краища на земята.

2:9 То **не е чрез дела** — не е нещо, което човек може да спечели чрез някакви заслуги. Така например то не може да се спечели чрез:

1. Конфирмация
2. Кръщение
3. Членство в църквата
4. Посещение на църквата
5. Участие в святото причастие
6. Пазене на десетте Божии заповеди
7. Живот според наставленията на проповедта на планината
8. Благотворителност
9. Добро отношение към ближните си
10. Водене на морален и почтен живот

Хората не се спасяват чрез **дела.** Те не се спасяват и чрез вяра *и* **дела. Спасяват се** *единствено* **чрез вяра.** В момента, в който човек трябва да прибави към спасението някакво дело в каквото и да било количество, то вече престава да бъде по благодат (Рим. 11:6). Една от причините за абсолютното изключване на **делата** от спасението е „за да не се похвали никой". Ако човек би могъл да се спаси чрез своите собствени **дела,** тогава той би имал основание да **се хвали** пред Бога, а това не е възможно (Рим. 3:27).

Ако той би могъл да се спаси чрез добрите си дела, тогава смъртта на Христос става ненужна (Гал. 2:21)! Но ние знаем, че причината, поради която Той умря, е, че друг път за спасение на виновните грешници няма.

Ако човек би могъл да се спаси чрез добрите си дела, тогава той би станал свой собствен спасител и би могъл да се поклони сам на себе си. Но това е идолопоклонство, което Бог изрично забранява (Изх. 20:3).

Ако човек да можеше да се спаси освен чрез вяра в Христос и чрез собствените си добри дела, тогава би се получила абсурдната ситуация с двама спасители — Исус и грешникът. Тогава Христос би трябвало да раздели славата на спасителното дело с друг, а това Той няма да направи никога (Ис. 42:8).

И накрая, ако човек би могъл да допринесе към своето спасение с дела, Бог би трябвало да му стане длъжник. Но това също е невъзможно. Бог не може да бъде длъжник на никого (Рим. 11:35).

За разлика от делата вярата изключва хвалбата (Рим. 3:27), тъй като тя не е някаква заслуга. Човек не би могъл да се гордее с това, че е повярвал в Господа. Вярата в Господ Исус е най-разумното, най-трезвото и най-смисленото нещо, което човек може да направи. Да се довериш на своя Създател и Изкупител е единственото логично и разумно нещо. Ако ние не се доверим на Него, на кого другиго можем да се доверим?

2:10 Резултатът от спасението е, че ние **сме Негово творение** — творение на Бога, а не наше собствено. Всеки новороден вярващ е един Божий шедьовър. Когато си помислим за суровината, с която Бог трябва да работи, Неговите постижения ни се струват още по-забележителни. И наистина, този шедьовър не е нищо друго освен едно ново творение, получено чрез съединението на вярващия с Христос, защото „ако е някой в Христа, той е ново създание; старото премина; ето, всичко стана ново" (2 Кор. 5:17).

А целта на това ново творение може да се види в думите **„...за добри дела".** Колкото е вярно, че ние не се спасяваме *чрез* **добри дела,** толкова е и вярно, че ние се спасяваме **за** добри дела. **Добрите дела** не са *корените,* а *плодовете* на дървото на спасението. Ние не вършим добри дела, *за да бъдем спасени,* а *защото сме спасени.*

Същата страна на истината се подчертава и в Посланието на Яков 2:14—26. Когато Яков казва „вяра без дела е мъртва", той няма предвид това, че ние се спасяваме чрез вяра и дела, а че ние се спасяваме чрез такава вяра, която води до живот, изпълнен с **добри дела. Делата** доказват истинността на нашата вяра. Павел с готовност се присъединява към това мнение, като казва: **„Защото сме Негово творение, създадени в Христа Исуса за добри дела."**

И така, Божият ред е следният:

Вяра → Спасение → Добри дела → Награда

Вярата води до спасение. Спасението води до **добри дела.** А добрите дела ще бъдат наградени от Бога.

Но тук се появява следният въпрос: „Какви са тези **добри дела,** които Бог очаква от мен?" Отговорът на този въпрос е, че това са **„...добри дела, в които Бог отнапред е наредил да ходим."** С други думи, Бог има подробен план за всеки живот. Преди обръщението на всеки един човек Той съставя план за духовното развитие на неговия нов живот. Нашата отговорност е да открием Неговата воля и след като я открием, да ѝ се подчиняваме. Ние не трябва да съставяме свой план за нашия живот, а само да приемем плана, който Той има за нас. Това ни освобождава от напрежение и притеснение и ни гарантира, че животът ни ще донесе максимална слава на Бога, максимално благословение на другите и най-голяма награда за самите нас.

За да открием **добрите дела,** които Бог е определил за всеки един от нас, ние трябва: (1) да изповядаме и изоставим греха веднага щом го осъзнаем в живота

си; (2) да Му се отдаваме непрекъснато и безусловно; (3) да изучаваме Божието слово, за да открием Неговата воля, и след това да вършим всичко, което то ни казва да вършим; (4) да отделяме време за молитва всеки ден; (5) да улавяме всяка възможност за служение, която се появява; и (6) да развиваме умението да общуваме и да се съветваме с другите християни. Бог не само подготвя нас **за добрите дела,** но подготвя и **добрите дела,** които трябва да вършим. А когато ги извършим, ни награждава за това! Ето такава е Неговата благодат!

Д. Обединението на вярващите юдеи и вярващите езичници в Христос (2:11—22)

В първата половина на 2 гл. Павел проследява спасението на езичниците и юдеите по отделно. Сега той се обръща към въпроса за премахването на предишните национални различия между юдеи и езичници чрез съединяването им в Христос и вграждането им в църквата като свят храм в Господа.

2:11 В 11 и 12 ст. апостолът напомня на своите читатели, че преди обръщението си те са били **езичници** по рождение и следователно — отделени от юдеите. Първо те са били **презрени.** Това се вижда от факта, че юдеите са ги наричали **„необрязаните“,** тъй като езичниците не са имали знака на обрязването в своята плът, който е отделял израилтяните като народ на Божия завет. Думата **„необрязаните“** е била обидно нарицание, подобно на нариканията, с които хората се обръщат днес към презрени етнически групи. Можем да усетим силата на нейното ужилване, като прочетем какво казва Давид за езичника Голиат: „Кой е тоя необрязан филистимец, та да хвърли презрение върху войските на живия Бог?“ (1 Царе 17:26)

За разлика от тях юдеите са наричали себе си **„обрязаните“** и много са се гордеели с това име. То ги е отделяло като избран Божий народ на земята, различен от всички останали народи. Павел сякаш се дистанцира от тяхната гордост, като казва, че това обрязване е било само „обрязване **на плътта, което се извършва с ръце“,** т. е. било е само физическо. Въпреки че външно израилтяните са носели белега на народ на Божия завет, вътрешно те не са притежавали истинска вяра в Господа. „Защото не е юдеин оня, който е външно такъв, нито е обрязване онова, което е външно, на плътта; а юдеин е този, който е вътрешно такъв; и обрязване е това, което е на сърцето, в Духа, а не в буквата; чиято похвала не е от човеците, а от Бога“ (Рим. 2:28, 29)*.

Но независимо дали юдеите са били обрязани в сърцето, или не, важното в 11 ст. е, че в своите собствени очи те са били *истинските* хора, а езичниците — презрените. Това противопоставяне между юдеи и езичници е най-голямата вражда, която светът е познавал някога. Юдеинът се е радвал на едно изключително привилегировано положение пред Бога (Рим. 9:4, 5). Езичникът е бил чужденец. Ако той е искал да се поклони на истинския Бог по определения начин, той всъщност е трябвало да стане юдейски обръщенец (както е случаят с Рахав или Рут). Юдейският храм в Ерусалим е бил единственото място на земята, където Бог е бил поставил името Си и където хората са можели да дойдат при Него. Езичниците изобщо не са имали право да влизат във вътрешните дворове на храма под заплаха от смъртно наказание.

В разговора Си с една езичница от Тирската и Сидонската област Господ Исус изпитва нейната вяра, като представя юдеите като деца в къщата, а езичниците — като кученца под масата. Жената признава, че е само едно малко кученце, но Го моли да ѝ позволи да се нахрани с някои от трохите, които децата изпус-

* Цитатът е взет от текста на първо ревизирано издание на Новия Завет на издателство „Верен“ (ПРИНЗВ), 1993 г. — Бел. на прев.

кат под масата. Едва ли е нужно да казваме, че вярата ѝ е възнаградена (Марко 7:24—30). Тук, в Ефесяни 2:11, апостолът напомня на своите читатели, че преди това те са били езичници и следователно — презрени.

2:12 Езичниците са били също така **отделени от Христос:** те не са имали Месия. Месията е бил обещан само на народа на Израел. Макар и да е било предсказано, че служението на Месията ще донесе благословение и на народите (Ис. 11:10; 60:3), Той е трябвало да се роди като юдеин и да служи главно „на загубените овце от израилевия дом" (Мат. 15:24). Освен че са били без Месия, езичниците са били и **отлъчени от израилевото гражданство.** „Отлъчен" означава „непринадлежащ", човек, който е чужденец, който няма правата и привилегиите на гражданин. Що се отнася до **израелското** общество, езичниците са били отделени от него като хора, които стоят извън оградата на дадено място и гледат вътре към него. Те също така са били **чужди на заветите на обещанието.** Бог е сключил **завети** с народа на **Израел** чрез хора като Авраам, Исаак, Яков, Мойсей, Давид и Соломон. Тези **завети** са обещали благословения на юдеите. Езичниците са били изключени от тези обещания. Те не са имали никаква **надежда** нито като народи, нито като отделни хора. Като народи те не са били сигурни, че техните земи, управление и нация ще оцелеят. Като отделни хора тяхното положение също е било отчайващо: те не са имали **никаква надежда** за живот след смъртта. Някой беше казал, че тяхното бъдеще е било като една вечна нощ, в която няма нито една звезда. И последно, те са били **„без Бога на света".** Това не означава, че езичниците непременно са били атеисти, тъй като те са си имали свои собствени богове, издялани от дърво и от камък. Но те не са познавали единствения истински Бог. Били са без Бога в един безбожен и враждебен свят.

2:13 Думите **„А сега..."** предшестват още един рязък преход (ср. 2:4). Езичниците от Ефес са били избавени от това място на отдалеченост и отчужденост и са били издигнати до положение на близост до Бога. Това е станало по време на тяхното обръщение. В момента, в който са се доверили на Спасителя, Бог ги е поставил в **Христос Исус** и ги е приел във Възлюбения Си. От този момент нататък те са толкова **близо** до Бога, колкото е Христос, тъй като те са **в Христос.** Цената на осъществяването на тази чудна промяна е **кръвта на Христос.** Преди да могат да се наслаждават на привилегията да бъдат близо до Бога, тези грешни езичници е трябвало да бъдат очистени от своите грехове. Единствено **кръвта на Христос,** пролята на кръста на Голгота, е могла да направи това. Когато те са приели Господ Исус с един определен акт на вяра, цялата очистваща стойност на Неговата скъпоценна кръв е била *приписана* на тяхна сметка.

Исус не само ги е **поставил близо** до Бога; Той също така е създал и едно ново общество, в което древната вражда между юдеи и езичници е била премахната веднъж завинаги. До идването на новозаветното време хората от целия свят са били разделени на две групи — юдеи и езичници. Нашият Спасител е създал една нова група — Божията църква (1 Кор. 10:32). В следващите стихове ние виждаме как вярващите юдеи и вярващите езичници стават едно в Христос и образуват ново общество, в което няма нито юдеин, нито грък.

2:14 „Защото Той е нашият мир." Забележете, че тук не се казва „Защото Той ни помири", макар че това също е вярно, както ще видим от следващия стих. Тук се казва, че **Той Самият** е нашият мир. Но как може някой да *бъде* мир?

Ето как: когато един юдеин повярва в Господ Исус, той загубва своята национална принадлежност и от този момент

нататък е „в Христос". По същия начин и когато един езичник приеме Спасителя, той вече престава да бъде езичник и също е „в Христос". С други думи, както вярващите юдеи, така и вярващите езичници, които някога са били разделени от тази вражда, сега са направени **едно** в Христос. Свързването им с Христос ги свързва неизбежно и *едни с други*. Следователно Христос е нашият **мир,** също както пророкува и Михей (Мих. 5:5).

Пасажът от 14 до 18 ст. ни предлага подробно описание на обхвата на делото на Христос като **наш мир.**

Най-напред е съединението, което току-що описахме. Той **е направил двете едно** означава, че Той е съединил в едно вярващите юдеи и вярващите езичници. Те вече не са юдеи, нито езичници, а християни. За да бъдем съвсем точни, трябва да кажем, че термините „юдейски християни" и „езически християни" не са правилни. Всички плътски различия като национална принадлежност и др. са били приковани на кръста.

Вторият етап от делото на Христос би могъл да се определи като разрушителен. **Той е съборил средната стена, която ги е разделяла.** Тази стена не е била материална, а една невидима преграда, която е била издигната от Мойсеевия закон на заповедите и която е отделяла народа на Израел от другите народи. Като илюстрация на това разделение вярващите често използват примера със стената в храма, която е ограничавала достъпа на неевреите само в двора на езичниците. На нея е имало табели с надписи, които са забранявали преминаването на неевреи във вътрешните дворове на храма: „Нито един чужденец няма право да минава отвъд стената и оградата около Святото място. Всеки, който бъде хванат, че прави това, сам ще бъде отговорен за смъртта си."

2:15 Едно трето следствие от делото на Христос е премахването на **враждата,** тлееща между юдеите и езичниците, а така също и между човека и Бога. Павел определя закона като невинната причина за тази вражда: **„закона със заповедите му, изразени в постановления".** Мойсеевият закон е бил един цялостен юридически кодекс, съставен от отделни, обособени заповеди, които на свой ред са се състояли от догми или постановления, засягащи много, ако не и повечето области на живота. Сам по себе си законът е бил свят, справедлив и добър (Рим. 7:12), но греховната природа на човека го е използвала като причина за омраза. Тъй като законът наистина е отделял Израел като избран Божий народ на земята, много от евреите са започнали да изпитват чувство на превъзходство над езичниците и да се отнасят с презрение към тях. Езичниците са отвърнали с дълбока омраза, която днес познаваме много добре като антисемитизъм. По какъв начин обаче Христос е премахнал закона като причина за **вражда,** основана на закона? Първо, като е умрял, за да плати наказанието за нарушението на закона. По този начин Христос напълно е удовлетворил справедливите изисквания на Бога. Сега вече законът нищо не може да каже на тези, които са „в Христос": тяхното наказание е било напълно изплатено. Вярващите не живеят под закон, а под благодат. Това, разбира се, не означава, че те могат да живеят както си искат. То означава, че сега вече те са роби на Христос и трябва да живеят така, както *Той* иска.

В резултат на унищожението на враждата, предизвикана от закона, Господ Исус е могъл да създаде едно ново творение. От **двата,** т. е. от вярващите юдеи и от вярващите езичници, Той е създал в Себе Си **един нов човек** — църквата. Чрез свързването им в Него бившите враждуващи страни са се съединили една с друга и са образували едно **ново** общество. Църквата е **„нов човек"** в смисъл, че тя е един нов вид организъм, който не е съществувал никога преди това. Новозаветната църква не е продължение на Из-

раел от СЗ. Тя е нещо съвсем различно от което и да било общество, което е съществувало преди нея или което някога ще съществува след нея. Това трябва да стане ясно, когато се разгледат следните съображения:

1. **Ново** е това, че езичникът има равни права и привилегии с юдеина.
2. **Ново** е това, че както юдеите, така и езичниците загубват националните си различия, когато станат християни.
3. **Ново** е и това, че и юдеите, и езичниците заедно са части на тялото на Христос.
4. **Ново** е също и това, че юдеинът има надежда, че ще царува заедно с Христос, вместо да бъде поданик на Неговото царство.
5. **И ново** е и това, че юдеинът вече не е под закон.

Явно Църквата е съвсем **ново** творение с определено призвание и съдба, което заема уникално място в Божиите намерения. Но обхватът на делото на Христос не свършва дотук. Христос също така е **помирил** юдеите с езичниците. Той е направил това, като е премахнал причината за враждата, като им е вложил нова природа и като е създал един нов съюз. Кръстът е Божият отговор на расовата дискриминация, сегрегацията, антисемитизма, фанатизма и всякакъв вид противопоставяне между хората.

2:16 Освен примиряването на юдеи и езичници едни с други Христос е примирил **двата с Бога.** Въпреки че обикновено Израел и народите се намират в състояние на остро противопоставяне едни на други, в едно отношение те все пак се обединяват и това е враждебността им към Бога. Причината за тази враждебност е грехът. Чрез Своята смърт на кръста Господ Исус е премахнал тази **враждебност,** като е отстранил причината за нея. Онези, които Го приемат, биват счетени за праведни, простени, изкупени, извинени и освободени от властта на греха. Враждата е изчезнала: сега те имат мир с **Бога.** Господ Исус свързва вярващите юдеи и вярващите езичници **в едно тяло** — църквата, и представя това тяло на **Бога,** без в него да има и следа от каквато и да било враждебност.

Бог никога не е имал нужда да бъде примирен с нас. Той никога не ни е мразел. Но ние сме имали нужда да бъдем примирени с Него. Делото на Господ Исус Христос на кръста осигурява справедливото основание, което ни позволява да застанем в Неговото присъствие като приятели, а не като врагове.

2:17 В 14 ст. е казано, че Христос *е* нашият мир, а в 15 — че Той е *въдворил* мир. Тук, в 17 ст., ние разбираме също, че Христос **е дошъл и *благовествал* мир.** Кога и как е станало това? Най-напред Той е дошъл лично като възкръснал, след което е дошъл чрез представителството на Светия Дух. Христос е **проповядвал мир** след възкресението. Всъщност думата „мир" е една от първите думи, които Той е изговорил, след като е бил възкресен от мъртвите (Лука 24:36; Йоан 20:19, 21, 26). След това Той е изпратил апостолите в силата на Светия Дух и е **проповядвал мир** чрез тях (Деян. 10:36). Добрата вест за мира е била благовествана „на **вас, които бяхте далеч**" (езичниците), и „на **тия, които бяха близо**" (юдеите) — едно милостиво изпълнение на Божието обещание, за което четем в Ис. 57:19.

2:18 Практическото доказателство за състоянието на мир, което съществува между частите на това тяло и Бога, е, че те **имат достъп** до Божието присъствие по всяко време на денонощието. Това е коренно различно от реда в СЗ, според който в Светая светих, мястото на Божието присъствие, е можел да влиза само първосвещеникът. И това е ставало само един път в годината. Иди ни обръща внимание върху тази разлика със следните думи:

„Сега вече и най-отдалеченият езичник, който се намира в Христос, се наслаждава истински и непрекъснато на тази царствена привилегия, която в старозаветното време е била краткотрайно право на един-единствен човек от едно-единствено племе от един-единствен народ в един-единствен ден от годината.“[14]

Чрез молитвата всеки вярващ може да влезе в тронната зала на небето, да падне на колене пред Суверенния Владетел на вселената и да се обърне към него като към **Баща.**

Тук ние виждаме също какъв е нормалният ред, който трябва да следваме в молитвата. Първо трябва да знаем, че молитвата е **чрез Него** (чрез Господ Исус Христос). Той е единственият Посредник между Бога и човека. Неговата смърт, погребение и възкресение са премахнали всички юридически пречки за допускането ни в Божието присъствие. Сега, като Посредник, Той живее в найвисоките места, за да ни поддържа в състояние на общение с Отца. Ние можем да застанем пред Бога единствено в Неговото име. Ние не сме достойни за това сами по себе си, а ставаме достойни само защото Той е достоен. В молитвата могат да участват **и едните, и другите** — и вярващите юдеи, и вярващите езичници. Те са привилегировани, защото **имат достъп** до Бог Отец. Нашият Помощник в молитвата е Светият Дух: ние се молим **„в един Дух“.** „Така също и Духът ни помага в нашата слабост: понеже не знаем за какво да се молим както трябва; но самият Дух се застъпва за нас в неизговорими стенания“ (Рим. 8:26)*.

Този, в Чието присъствие заставаме, е **Отец.** Нито един старозаветен светия не е познавал Бога като Баща. Преди възкресението на Христос хората са заставали пред Бога като създания пред своя Създател. Едва след като е възкръснал, Христос е казал: „...иди при братята Ми и им кажи: Възнасям се при Моя Отец и вашия Отец, при Моя Бог и вашия Бог“ (Йоан. 20:17). В резултат на Неговото изкупително дело вярващите са могли за първи път да се обърнат към Бога като към **Баща.** В 18 ст. виждаме, че и трите Лица на Триединството се включват пряко в молитвите и на найскромния вярващ: той се моли на Бог **Отец,** като влиза в Неговото присъствие **чрез** Господ Исус Христос и в силата на Светия **Дух.**

2:19 В последните четири стиха на тази глава апостол Павел изброява няколко от поразителните привилегии, които имат вярващите езичници. Те вече не са „странници и пришълци“. Те никога повече няма да бъдат чужденци, кучета, необрязани или външни наблюдатели. Сега те са **съграждани на** всички **светии** от новозаветния период. Вярващите от еврейски произход нямат никакво предимство пред тях. Всички християни са равноправни граждани на небето (Фил. 3:20, 21) и **„членове на Божието семейство“.** Те не само са станали поданици на небесното царство, но са и осиновени в божественото семейство.

2:20 И освен това всички християни са станали членове на църквата или — както Павел ги представя тук — били са вградени като камъни в постройката на един свят храм. Апостолът описва този храм с големи подробности — неговата **основа, крайъгълния** му **камък,** свързващото вещество, единството и симетрията, нарастването на постройката и други особености.

И така, този свят храм е *построен на основата на апостолите и пророците.* Това са **апостолите и пророците** от новозаветното време. Те не биха могли да бъдат старозаветните пророци, тъй като старозаветните пророци не са знаели нищо за църквата. Това обаче не означава, че **апостолите и пророците** *са* основата на църквата. **Основата** на църквата е Христос (вж. 1 Кор. 3:11), а

* Цитатът е взет от текста на първо ревизирано издание на Новия Завет на издателство „Верен“ (ПРИНЗВ), 1993 г. — Бел. на прев.

апостолите са поставили основата с това, което са проповядвали за Личността и делото на Господ Исус. Църквата е основана на Христос — Такъв, Какъвто Той е бил открит чрез изповедта и учението на **апостолите и пророците.** Когато Петър е изповядал, че Исус е Христос, Синът на живия Бог, Исус е заявил, че Неговата църква ще бъде построена на тази канара, а именно — на твърдата и непоклатима истина, че Исус е Божият помазаник и Единородният Божий Син (Мат. 16:18). В Откровение 21:14 имената на апостолите се свързват с дванадесетте основни камъка на светия Ерусалим. Те не са основата, а са свързани с нея, тъй като първи са проповядвали великата истина за Христос и църквата. **Основата** на всяка сграда се излива само веднъж. **Апостолите и пророците** са извършили тази работа веднъж завинаги. **Основата,** която те са положили, е запазена за нас в Посланията на НЗ, макар че самите апостоли вече не са с нас. В един вторичен смисъл през всички векове е имало хора, чието служение е било апостолско или пророческо. Мисионерите и основателите на църкви са апостоли в един вторичен смисъл на тази дума, също както са пророци и онези, които проповядват словото за назидание. Но всички те не са апостоли и пророци в първичния смисъл на тази дума.

Исус Христос е не само основата на храма, но и главният **крайъгълен камък.** Нито една картина или образ не е достатъчен, за да представи Христос в Неговата многообразна слава и многостранно служение. За служението на Христос като **крайъгълен камък** има най-малко три възможни обяснения, всяко от които сочи към Господ Исус като единствената, превъзходна и жизненонеобходима Глава на църквата.

1. Обикновено ние си представяме **крайъгълния камък** като камъка, който лежи в долния преден ъгъл на една сграда. Тъй като цялата останала постройка се крепи на него, крайъгълният камък се приема като нещо, което има основно значение за сградата. В този смисъл той представлява един истински символ на Господа. И освен това, понеже крайъгълният камък служи за връзка между двете стени, може да се предположи, че това е намек за съединението на вярващите юдеи с вярващите езичници в църквата чрез Христос.
2. Някои библейски изследователи смятат, че думата, преведена като **крайъгълен камък,** се отнася до главния камък на една арка. Този камък заема най-високото място в арката и осигурява закрепването на другите камъни. Подобно и Христос е найглавният Елемент в църквата, без който тя не би могла изобщо да съществува: ако Той се махне, цялата постройка ще се срути.
3. Третото възможно обяснение на този термин е, че той е най-горният камък на една пирамида, който е единствен по размери и форма и чиито ъгли и страни определят формата на цялата пирамида. Така и Христос е Глава на църквата. Неговата Личност и служение са уникални. Също така Той е Този, Който дава на църквата изключителните ѝ черти. Първо Той ѝ дава нейната **основа:**

2:21 Цялото здание е сглобено в Него, т. е. в Христос. Той е Източникът на живота и растежа на църквата. Блейки казва така:

„В Христос ние се вграждаме в църквата. В Христос ние растем в църквата. В Христос целият храм нараства, за да достигне последния етап, при който найгорният камък ще бъде донесен с възгласи: „Слава, слава на Него!“[15]

Изразът **„...здание, стройно сглобено...“** говори за единството и симетрията на **храма.** Храмът е едно цяло **здание,** състоящо се от много части. В него всяка отделна част има точно определено място, за което той или тя е предназна-

чена. Всички камъни, които Бог е извадил по Своята милост от долината на смъртта, са обработени така, че да си пасват съвършено. Уникалното на това здание е, че то **расте.** То обаче не расте така, както расте една сграда, когато слагаме нови тухли и цимент, а както един организъм, като например човешкото тяло. Църквата не е неодушевен предмет. Тя не е и организация. Тя е едно живо цяло, на което Христос е Главата, а всички вярващи са тялото. Църквата е била родена в деня на Петдесетница и оттогава досега расте и ще продължава да расте до момента на Грабването.

Това растящо здание от живи „камъни" е **свят храм в Господа.** Думата, която Павел използва тук за **„храм"**, се отнася не до външните дворове на храма, а до вътрешното светилище (гр. *„naos")*. Апостолът има предвид главното здание на храмовата постройка, където се е намирало Пресвятото място. Там е обитавал Бог и там Той се е изявявал като светъл и блестящ облак на славата.

Този текст крие за нас следните няколко поуки: (1) Бог обитава в църквата. Спасените юдеи и спасените езичници образуват живо светилище, в което Бог обитава и където Той изявява Своята слава. (2) Този **храм е свят.** Той е отделен от света и посветен на Бога за свети цели. (3) Като **свят храм** църквата е мястото, от което към Бога се издигат хваление, поклонение и възхищение чрез Господ Исус Христос.

По-нататък Павел описва този **свят храм** като храм, който е **в Господа.** С други думи, Господ Исус е източникът на святост. Частите на този храм са **свети** по положение чрез съединението си с Него и трябва да бъдат **свети** и по поведение заради любовта си към Него.

2:22 Този прекрасен пасаж ни казва, че вярващите езичници са равни на вярващите юдеи. Тези думи би трябвало особено да ни развълнуват, така както те са развълнували ефесяните и другите вярващи, когато са ги чули за пръв път. Огромното величие на положението на вярващите се състои в това, че те заедно образуват **Божие обиталище в Духа.** Това е и целта на храма — да бъде място, където **Бог** може да живее в общение със Своите хора. Такова място е църквата. Сравнете това положение с положението на езичниците в СЗ. Тогава те изобщо не са могли да се приближат до Божието обиталище. Сега те *са* част от него!

Забележете също и служението на всяка от Личностите на Божеството във връзка с църквата: (1) **„В Който..."**, т. е. в Христос... или чрез съединението ни с Христос ние се вграждаме в храма... (2) **„...за Божие обиталище..."** Този храм е домът на Бог Отец на земята. (3) **„...в Духа."** Именно в Личността на Светия **Дух Бог** обитава в църквата (1 Кор. 3:16).

И така, тази глава, която започна с описание на езичниците като хора, които са били мъртви, покварени, дяволски и непокорни, завършва с ново описание на същите тези езичници, които сега са очистени от всякаква вина и оскверненние и които образуват **Божие обиталище в Духа!**

Е. Отваряне на скоба, в която Павел обяснява тайната (3:1—13)

3:1 В 1 ст. Павел започва едно твърдение, което прекъсва във 2 ст. и подновява едва в 14 стих. Пасажът от 2 до 13 ст. е една скоба, темата на която е обяснението на тайната за Христос и църквата.

Това, което прави този пасаж изключително интересен, е фактът, че настоящата епоха на църквата сама по себе си представлява отваряне на една скоба в отношенията на Бога с човечеството. Това може да се обясни така: през по-голямата част от историята, записана в СЗ, Бог е имал отношения главно с еврейския народ. Всъщност от Битие 12 до Малахия 4 повествуванието е съсредо-

точено изключително върху Авраам и неговите потомци. Когато Господ Исус дойдѐ на земята, Той беше отхвърлен от Израел. В резултат на това Бог оттегли временно благоволението Си от Израел като Негов избран народ на земята. Сега ние живеем в епохата на църквата, в която юдеите и езичниците са на едно и също ниво пред Бога. След като църквата бъде завършена и грабната, за да бъде занесена у дома на небето, Бог ще възобнови осъществянето на плана Си за Израел като отделен народ. Стрелките на пророческия часовник отново ще започнат да отмерват времената по циферблата. Така че настоящата епоха е нещо като отваряне на скоба в отношенията на Бога с Израел в миналото и с Израел в бъдещето. Това е нов момент, нова диспенсация в божествената програма — уникална и различна от всички други преди и всички други след нея.

В пасажа от 2 до 13 ст. Павел дава относително подробно описание на този момент. Интересно е да се запитаме: „Използването на една литературна скоба за обяснение на една диспенсационна скоба случайно съвпадение ли е, или не?"

Апостолът започва този пасаж с думите: **„Затова аз, Павел, затворник за Исуса Христа заради вас, езичниците..."** Думата **„затова"** ни връща обратно към онова, което Павел току-що е казал за привилегированото място, в което са поставени езичниците в резултат на свързването им с Христос.

Широко разпространено е мнението, че това Писмо е било написано по време на първия престой на Павел в римския затвор. Но апостолът не говори за себе си като за затворник в Рим, защото това би предизвикало чувство на поражение, самосъжаление, или съчувствие. Павел нарича себе си **„затворник за Исус Христос"**, което означава, че той приема това положение с достойнство и чувство на победа. Рут Паксън обяснява това много добре:

„В Посланието към ефесяните не се усеща никакъв мирис на затвор. Павел не е вързан духовно. Той наистина се намира в тъмницата като затворник на Рим, но не признава това, а заявява, че е затворник за Исус Христос. Каква е тайната на тази победа над света? Тайната е, че макар тялото на Павел да лежи в затвора, неговият дух е в небесата с Христос."[16]

Причината за затварянето на Павел са **езичниците.** През цялото свое служение Павел непрекъснато се сблъсква с жестока ненавист поради това, което проповядва, а именно — че сега вярващите езичници имат равни права с вярващите юдеи в християнската църква. Конкретната причина за неговото арестуване и разпитване пред императора е лъжливото обвинение, че той е завел един ефесянин на име Трофим в онази част на храма, където езичниците нямат право да влизат (Деян. 21:29). Но истинската причина, която се крие зад това обвинение, е жестоката враждебност на религиозните водачи.

3:2 Тук Павел прекъсва потока на своите мисли, за да се впусне в една беседа върху тайната на Христос, като отваря литературна скоба, с помощта на която обяснява диспенсационната скоба.

Думата **„понеже"***, с която започва 2 ст. (**„...понеже сте чули..."**), би могла да създаде впечатлението, че читателите на апостола не са знаели за неговото специално служение сред езичниците. Всъщност този стих понякога се използва като доказателство, че Павел не е познавал хората, на които е писал това Послание, и че то не е било написано до ефесяните. Но тук „понеже" означава „защото" или „тъй като". Така например Филипс перифразира началото на този стих така: „Защото трябва да сте чули..." Те със сигурност знаят, че това специално служение е поверено на Павел. Апостолът го описва с думите **„нареде-**

* Която в някои английски версии на Библията се превежда като „ако". — Бел. на прев.

ното от Божията благодат". Тук „**нареденото**" означава „настойничеството". Настойникът е човек, който е назначен да ръководи делата на друг човек. Павел е Божий настойник, натоварен да разяснява великата истина за новозаветната църква. Това е настойничество на Божията **благодат** поне в три отношения:

1. Най-напред по отношение на настойника, когото Бог е избрал. За Павел е незаслужена благодат да бъде избран за едно такова привилегировано служение.
2. След това по отношение на съдържанието на неговото послание. Това е послание за свободната и незаслужена милост на Бога.
3. И най-накрая по отношение на неговите получатели. Езичниците са хора, които не са достойни за такава благодат.

И все пак това настойничество на **благодатта** е дадено на Павел, за да може той на свой ред да го предаде на езичниците.

3:3 Апостолът не е научил тази тайна от друг човек, нито я е открил със собствената си мъдрост, а тя му **е била известена чрез** пряко **откровение** от Бога. Той не ни казва нито къде, нито как се е случило това, но знаем, че по някакъв свръхестествен начин Бог е показал на Павел своя план за църквата, съставена от повярвали юдеи и повярвали езичници. Ние вече споменахме, че **тайната** е свещена истина, която не е била позната до един определен момент и не е било възможно да бъде позната по човешки, но в даден момент бива известена по божествен начин. Апостолът вече неколкократно споменава тази **тайна** в 1:9—14, 22, 23 и във 2:11—22.

3:4 Това, което апостолът е написал до този момент по темата, е достатъчно, за да може да покаже на своите читатели, че има дадено му от Бога откровение за **Христовата тайна.** Блейки перифразира този пасаж така:

„...във връзка с което, т. е. във връзка с написаното досега, за да го разберете по-добре, ви пиша сега по-пълно, така че да можете да видите, че вашият настойник е подробно информиран по въпроса за тайната..."[17]

Преводът на Дарби „тайната на Христос *и Неговото тяло*" предполага, че той има предвид тайната на Христос като Глава на църквата *и* Неговото тяло, съставено от вярващите в Христос. (Друг текст, в който името на **Христос** включва както Господ Исус, така и Неговите хора, се намира в 1 Кор. 12:12.)

3:5 Стихове 5 и 6 съдържат най-пълното определение на тайната, което имаме. Най-напред Павел обяснява какво е тайна, а след това — какво е Христовата тайна.

Първо, тайната е истина, **която в други поколения не е била известена на човешките синове.** Това означава, че е безсмислено да я търсим в СЗ. Там може да има образи и символи, които намекват за тази истина, но самата тя не е била известна по онова време.

Второ, тайната е истина, която **сега се открива** на Божиите **свети апостоли и пророци чрез** Светия **Дух.** Бог е Онзи, Който я открива. **Апостолите и пророците** са онези, които са отделени, за да приемат това откровение. А Светият **Дух** е каналът, чрез който това откровение идва до тях.

Само когато разберем, че тук става въпрос за новозаветните, а не за старозаветните **апостоли и пророци,** само тогава този стих престава да съдържа противоречие. В първата половина на стиха се казва, че тази истина не е била известена в миналите векове и следователно не е била позната на старозаветните пророци. Как тогава би могла да бъде известена по времето на Павел от хора, които са били мъртви от векове? Очевидно значението на този стих е, че великата истина за Христос и църквата е била известена на хора като Павел от

епохата на църквата, които са били специално определени от възкръсналия Господ, за да служат като Негови говорители. (Павел не твърди, че той е *единственият,* на когото тази тайна е била известена. Макар и да е първият, той е един от многото, които предават тази истина на езичниците от неговото съвремие и които ще я предават и на следващите поколения чрез Посланията.)

Бихме искали да отбележим, че има много християни, които застават на различно мнение от това, което ние заставаме. Според тях църквата е *съществувала* и в СЗ, но тогава тя е била Израел, така че тук истината за нея се разкрива още по-пълно. Всъщност те казват така: „Тайната не е била позната в други поколения *така, както* сега се открива. Тя е била позната, *но не в същата степен като сега.* Ние имаме *по-пълно откровение,* но все още сме Божият Израел, т. е. ние сме продължение на Божия народ." В подкрепа на своя аргумент те използват текста в Деяния 7:38 според превода на Библията от Кинг Джеймс от 1611, където израелският народ е наречен „църквата" (или *„събранието"* в НВПБКДж и в НАСПБ) в пустинята". Това, че избраният Божий народ е наречен събранието в пустинята, е истина, но то не означава, че той има някаква връзка с *християнската* църква. В края на краищата гръцката дума *„ekklesia"* е широко понятие, което може да означава всякакъв вид събрание, събор или призовано общество. Тя е използвана не само във връзка с Израел (в Деян. 7:38). Същата дума, преведена като *„навалица",* се използва и в Деяния 19:32, 41 за описание на една езическа тълпа. Ние трябва да определим във всеки конкретен случай на основание на контекста за *какъв* точно вид „църква" или събрание" става въпрос в него.

Но какво да кажем за техния аргумент, че според 5 ст. църквата е съществувала и в СЗ, макар и не изявена в такава степен като сега? Отговорът на този въпрос се намира в Колосяни 1:26, където се казва съвсем ясно, че тази тайна „е била скрита за векове и поколения, а сега се откри на Неговите светии". Тук не става въпрос за степен на откровение, а за самия факт на откровение.

3:6 Така ние дойдохме до главната истина, която се съдържа в тайната, а именно, че в църквата на Господ Исус Христос вярващите **езичници** са **съвместни наследници,** съвместни части и съвместни **участници в Неговото обещание в Христос Исус чрез благовестието.** С други думи, сега повярвалите **езичници** се наслаждват на еднакво положение и равни привилегии с повярвалите юдеи.

И така, първо, те са **сънаследници.** Що се отнася до наследството, те ще си го разделят наравно със спасените юдеи. Те са наследници на Бога, сънаследници с Исус Христос и **съвместни наследници** с всички изкупени.

Второ, те са съвместно части на **едно** и също **тяло.** Те не са нито отделени, нито ощетени в църквата, а са равни на спасените юдеи.

И трето, **в Христос** езичниците са съвместни **участници в обещанието чрез благовестието. „Обещанието"** тук може да означава или Светия Дух (Деян. 15:8; Гал. 3:14), или всичко, което **благовестието** обещава на онези, които са **в Христос** Исус. Във всичко това **езичниците** участват съвместно с юдеите.

Нито една от тези истини не е била валидна за старозаветната диспенсация, нито ще бъде валидна за идващото царство на Христос.

В СЗ Израел определено се е радвал на едно привилегировано положение пред Бога. Всеки намек, че езичникът има еднакъв дял с юдеина в Божиите обещания, би предизвикал смях у юдеина. Това просто не е било вярно. Наистина израелските пророци са предрекли призоваването на езичниците (Ис. 49:6; 56:6, 7), но те

дори и не са намекнали, че езичниците ще бъдат части на едно и също тяло с юдеите, без последните да имат каквото и да било предимство пред тях.

В бъдещото царство на Христос Израел ще стои начело на всички народи (Ис. 60:12). Езичниците също ще бъдат благословени, но чрез Израел (Ис. 60:3; 61:6; Зах. 8:23).

Призоваването на Израел е засягало главно, макар и не изключително, временни благословения в земни места (Второзак. 28; Амос 9:13—15). Призоваването на църквата засяга главно духовни благословения в небесни места (Еф. 1:3). Израел е бил призован, за да бъде избраният Божий народ на земята. Църквата е призована, за да бъде небесната Невяста на Христос (Откр. 21:2, 9). Израел ще бъде благословен под управлението на Христос по време на Неговото хилядолетно царство (Ос. 3:5). Църквата ще владее с Него над цялата вселена, споделяйки Неговата слава (Еф. 1:22, 23).

И така, трябва да стане ясно, че църквата не е на едно и също ниво нито с Израел, нито с царството. Тя е едно ново общество, уникално по своя характер и начин на общение и е най-привилегированото тяло от вярващи, за което четем в Библията. Църквата се е появила след възнесението на Христос и даването на Светия Дух (Деян. 2). Тя е била образувана чрез кръщението в Светия Дух (1 Кор. 12:13) и ще бъде завършена при Грабването, когато всички, които принадлежат на Христос, ще бъдат занесени у дома на небето (1 Сол. 4:13—18; 1 Кор. 15:23, 51—58).

3:7 След като е показал равенството в партньорството на езичници и юдеи в църквата, Павел сега продължава да разглежда въпроса за своето лично служение във връзка с тази истина (7—9 ст.).

Най-напред той **е станал служител** на благовестието. Уест ни обръща внимание върху следния факт: „Думата „служител" би могла да ни обърка, тъй като днес тя се използва със значението на „свещенослужител" в една църква. Тя обаче никога не е имала това значение в НЗ. Основното значение на тази дума е „слуга". Павел просто иска да каже, че той е слуга на Господа и че неговото служение е свързано с тази тайна."

Само̀ по себе си това служение е един незаслужен дар: **„... според Божията благодат — дар, който ми е даден по действието на Неговата сила".** Освен това то не е само израз на **благодат,** но показва и Божията **сила,** която е успяла да достигне този горд и самонадеян фарисей, да спаси неговата душа, да го изпрати като апостол, да му даде власт за откровения и да го укрепи за делото. Затова тук Павел казва, че този **дар** му е бил даден **според действието на Неговата сила.**

3:8 Освен това апостолът говори за себе си като за **„най-нищожния от всички светии".** На някои това може да се стори лицемерна скромност, но в действителност то представлява една истинска самооценка на човек, който е изпълнен от Светия Дух. Всеки, който види Христос в Неговата слава, разбира много добре своята собствена греховност и безполезност. В случая с Павел обаче има и още нещо — споменът за това, че той е преследвал Господ Исус (Деян. 9:4), като е преследвал Божията църква (Гал. 1:13; Фил. 3:6). Независимо от този факт обаче Господ го е изпратил със специално служение, за да занесе благовестието на **езичниците** (Деян. 9:15; 13:47; 22:21; Гал. 2:2, 8). Павел е апостол сред езичниците, така както Петър е апостол сред юдеите. Неговото служение има две страни: от една страна то засяга благовестието, а от друга — църквата. Най-напред апостолът казва на хората как могат да се спасят, а след това ги води в истината за новозаветната църква. За него евангелизирането не е цел само по себе си, а стъпка към установяването и укрепването на местни новозаветни църкви.

Първата задача на неговото служение е да **благовести между езичниците неизследимото богатство на Христос.** Блейки изразява това много добре:

*„Тук виждаме две думи — **„богатство"** и **„неизследимо"**, които особено ни привличат и които говорят за неща, едновременно много ценни и безкрайно изобилни. Обикновено ценните неща са рядкост; всъщност самата им рядкост ги прави ценни. Но тук имаме нещо, което е изключително ценно и което едновременно с това е и безгранично голямо — богатствата на милостта, на любовта, на почитта, на освещението, на утехата и на преобразуващата сила... и то без никакви ограничения, способни да удовлетворят всяка нужда, всяко желание и всеки копнеж на сърцето сега и завинаги."*[18]

Когато човек се довери на Господ Исус, той веднага става духовен милиардер: в Христос той започва да притежава неизчерпаеми богатства.

3:9 Втората задача на служението на Павел е да **осветлява всичките „в наредбата относно тайната"***. С други думи, да осветлява хората относно начина, по който тази **тайна** трябва да се осъществи на практика. Божият план за настоящия век е призоваването на народ за Неговото име от езичниците (Деян. 15:14), Невяста за Неговия Син. Всичко, включено в този план, е наредбата (или *настойничеството,* според бележката под линия в НИПБКДж[19] **на тайната. „Всичките"** тук би трябвало да означава **„всичките** *вярващи"*. Неспасените хора не могат да очакват да разберат дълбоките истини на тази **тайна** (1 Кор. 2:14.). Когато казва **„всичките"**, Павел следователно има предвид **всичките** спасени хора от всякакъв *вид* — независимо дали са юдеи или езичници, роби или свободни.

Тайната е била скрита у Бога от векове. Планът за нея е бил в Божия ум още от вечността, но Той го е пазел като тайна през всички **векове** на човешката история. И още веднъж виждаме с какво внимание Светият Дух се грижи да ни внуши факта, че събранието или световната църква е нещо ново, уникално и безпрецедентно. Тази тайна не е била позната преди това на никого освен на Бога. Тя е била **скрита у Бога, Който е Създателят на всичко.** Той е **създал** материалната вселена, Той **е създал вековете** и Той **е създал** и църквата. Но в Своята мъдрост Бог е решил да задържи всяко знание за това ново творение до Първото пришествие на Христос.

3:10 Една от настоящите цели на Бога във връзка с тази тайна е да открие Своята **многообразна мъдрост** на небесното ангелско войнство. Тук Павел отново използва една метафора, свързана с училището. Бог е Учителят. Вселената е класната стая. Ангелските началства и власти са учениците. Темата е „Многообразната **премъдрост на Бога".** А показният урок е **църквата.** От небето ангелите са принудени да се възхищават на неизследимите Божии присъди и да се удивляват на Неговите пътища. Те виждат как Бог е победил греха за Своя прослава. Виждат как е изпратил Най-доброто от небето за най-лошото на земята. Как е изкупил Своите врагове на една огромна цена и ги е приготвил да станат Невяста на Неговия Син. Как ги е благословил с всички духовни благословения в небесна места. И как чрез делото на Господ Исус на кръста Бог е получил много повече слава и вярващите юдеи и езичници са получили много повече благословения, отколкото ако грехът никога не беше влязъл в този свят. Бог е оправдан. Христос е възвисен. Сатана е победен. И в Христос църквата е издигната на трона, за да раздели Неговата слава.

3:11 Всичко това — самата тайна, нейното скриване, последвалото го откриване и начинът, по който тя изявява Божията мъдрост, са **„според предвечното намерение, което Той изработи в**

* Или „относно настойничеството на тайната" според ПРИНЗВ. — Бел. на прев.

Христа Исуса, нашия Господ". Преди още светът да е бил създаден, Бог е знаел, че Сатана ще падне и че човекът ще го последва в греха. И още тогава Той е измислил един майсторски план, с който да се противопостави на всичко това. Този план е бил осъществен на практика във въплъщението, смъртта, възкресението, възнесението и прославянето на Христос. Всичко е било съсредоточено в Христос и се е осъществило чрез Него. Сега Бог може да спасява безбожните евреи и езичници, да ги прави части на Христовото тяло, да ги формира по образа на Неговия Син и да ги възнаграждава с уникална слава като Невяста на Агнето през цялата вечност.

3:12 В резултат на Христовото дело и съединението ни с Него сега ние имаме неописуемата привилегия да влизаме в Божието присъствие по всяко време с пълната увереност, че Той ни чува и без изобщо да се страхуваме, че Той ще ни се скара (Як. 1:5). Нашето **дързновение** е почтителното отношение и липса на страх, които ние имаме като деца, които се обръщат към своя Баща. Нашият **достъп** е свободата да можем да говорим на Бога в молитва. Нашата **увереност** е сигурността, че ще бъдем посрещнати като добре дошли, че ще бъдем изслушани и че ще получим мъдър и любезен отговор. И всичко това **„чрез вяра в Него"**, т. е. чрез нашата **вяра в** Господ Исус Христос.

3:13 Като има предвид величието на своето служение и чудните резултати, които произтичат от него, Павел напълно основателно насърчава светиите да не се обезкуражават, когато си мислят за неговите страдания. Той се радва, че понася **скърби** при изпълнението на мисията си сред езичниците. Вместо да се обезсърчават от неговите изпитания, те трябва да бъдат горди, че той е бил счетен за достатъчно достоен да понесе страдания заради Господ Исус. Те трябва да се радват, когато мислят за ползата, която тези негови **скърби** са донесли на тях и на други езичници, и трябва да гледат на неговото настоящо затваряне като на нещо **славно,** а не като на нещо позорно.

Ж. Молитвата на Павел за светиите (3:14—19)

3:14 На това място апостолът затваря скобата и отново подема мисълта, която беше започнал в 1 ст. и беше прекъснал с отварянето на скобата за обяснението на тайната. Така че думата **„затова"**, с която започва 14 ст., е свързана с 2 гл. и двете описания на езичниците — такива, каквито са били по природа, и такива, каквито са станали чрез съединението си с Христос. Това удивително издигане от положение на бедност и смърт до положение на богатство и слава кара Павел да се обърне към Бога с една молитва. В нея апостолът Го моли да пази езичниците така, че те винаги да се наслаждават и практически на издигнатото си положение.

Неговата позиция в молитвата се вижда в думите **„...прекланям коленете си".** Това не означава, че когато се моли, вярващият винаги трябва да бъде на колене като поза на тялото. Добре е душата му винаги да бъде на колене. Можем да се молим и когато вървим, седим или лежим, но духът ни винаги трябва да се прекланя пред Бога в смирение и страхопочитание.

Молитвата на Павел е отправена към **Отца.** В по-общ смисъл Бог е Отец на всички хора, което означава, че Той е техният Създател (Деян. 17:28, 29). В по-тесен смисъл Бог е Отец на всички вярващи, което означава, че Той ги е родил в Своето духовно семейство (Гал. 4:6). И в един изключителен смисъл Бог е **Отец на нашия Господ Исус Христос,** което означава, че Те са равни (Йоан 5:18).

3:15 Конкретната функция на Бог Отец, която Павел има предвид тук, е, че Бог е Този, **„от Когото носи името си**

всеки род на небесата и на земята“. Това може да означава, че:

1. Всички изкупени в небесата и на земята гледат на Бога като на Глава на семейството.
2. Всички сътворени същества — както ангелски, така и човешки — дължат съществуването си на Бога не само като индивиди, но и като семейства. Семействата в небесата включват различни рангове ангелски същества. Семействата на земята са различните раси, които са произлезли от Ной и които сега са разделени на народи.
3. Всяко създание във вселената, което изпълнява функцията на баща, получава името си от Него. Бащинството на Бога е първоначалното и съвършеното бащинство. То е прототип на всяко друго бащинство. Филипс превежда този стих така: „...от когото цялото бащинство — както земно, така и небесно — получава името си.“

3:16 Не можем да не се удивим на широтата на молбата на Павел: **„...да ви даде, *според богатството на славата Си...*“** Апостолът иска да помоли Бога да **утвърди** светиите духовно. Но до каква степен да ги утвърди? Джемиесън, Фосет и Браун отговарят на този въпрос така: „[Да ги утвърди] ...изобилно, съответно на богатствата на Своята слава, а не „според“ тесногръдието на нашите сърца.“[20] Проповедниците често казват, че има разлика между изразите „от богатствата“ и **„според богатствата“.** Един богат човек може да даде нищожно малко и това пак ще бъде *от* неговото богатство, но *няма* да бъде *съответно на* неговото богатство! Павел моли Бога да даде на светиите сила **според** богатството на Своето съвършенство. Тъй като Господ е безкрайно богат на слава, светиите трябва да се подготвят да бъдат залети от нея като от потоп! Защо да искаме дребни неща от такъв велик Цар? Когато един човек поискал от Наполеон някаква голяма услуга, той незабавно се съгласил да удовлетвори желанието му, защото — казал пълководецът: „Този човек ме почете с величието на своята молба.“

При Мощен Цар отиваш ти:
големи искания приготви.
Огромна сила и богатства има Той;
и няма искане, което
е по-високо от небето.

Джон Нютън

Сега ние идваме до конкретните молби на Павел. Вместо да мислим за тях като за списък от несвързани повторения, по-добре да ги разглеждаме като растяща прогресия, в която всяка поредна молба слага основата за следващата. Нека да си ги представим като пирамида: първата молба е най-долният ред камъни, на основата на който Павел строи нагоре следващите редове, за да сложи най-отгоре един славен връх.

Най-напред Павел се моли светиите **да бъдат утвърдени здраво във вътрешния човек чрез Неговия Дух.** Благословението, което той търси, е *духовна* сила. Не сила за извършване на зрелищни чудеса, а духовна мощ, която е необходима, за да бъдат християните зрели, стабилни и знаещи. Онзи, Който придава тази сила, е Светият **Дух.** Разбира се, Той може да ни даде сила само когато се храним с Божието слово, когато дишаме чистия въздух на молитвата и когато се упражняваме във всекидневно служение на Господа.

Тази сила може да се изпита **във вътрешния човек,** т. е. в духовната част на нашето естество. Вътрешният човек е онзи, който се наслаждава в Божия закон (Рим. 7:22). **Вътрешният човек** е онзи, който се обновява всеки ден, независимо че външният тлее (2 Кор. 4:16). Макар и да е от Бога, нашият **вътрешен човек** също има нужда от сила, растеж и развитие.

3:17 Втората молба на Павел е: **„чрез вяра да се всели Христос във вашите сърца“.** Това е резултатът от укрепва-

нето чрез Духа: ние биваме утвърдени, **за да може Христос да се всели в** нашите **сърца.** Всъщност Господ Исус идва да живее лично във вярващия по време на неговото обръщение (Йоан 14:23; Откр. 3:20). Но апостолът не се моли за това. Тук не става въпрос за Неговото идване да живее *във* вярващия, а по-скоро за това как Той може да се чувства във вярващия като *у дома!* Христос идва, за да живее постоянно във всеки спасен човек, но тук Павел се моли главно за това Христос да има достъп до всяка „стая“ и „килер“ в „къщата“ на душата на вярващия; да не бъде натъжаван от грешни мисли, думи, подбуди и деяния; да се наслаждава на непрекъснато общение с вярващия. По този начин сърцето на християнина става дом на Христос, място, където Той обича да бъде — също като домът на Мария, Марта и Лазар във Витания. Сърцето, разбира се, е центърът на духовния живот. То контролира всяка страна на нашето поведение. Всъщност апостолът се моли господството на Христос да се разпростре върху книгите, които четем, върху работата, която вършим, върху храната, която ядем, върху парите, които харчим, върху думите, които изговаряме... изобщо върху най-малките подробности от нашия живот.

Колкото повече ние биваме утвърдени от Светия Дух, толкова повече започваме да приличаме на Самия Господ Исус. А колкото повече приличаме на Него, толкова повече Той „ще се вселява и ще се чувства у дома в нашите сърца“ (РПБКУ).

Ние започваме да изпитваме радостта от това, че Той се вселява в нас **чрез вяра.** Това означава постоянна зависимост, постоянно отдаване и постоянно признаване на правото на Христос да бъде в нашите сърца като у дома Си. Само **чрез вяра** ние можем „да изпитваме Неговото присъствие“, както брат Лорънс много добре изразява това.

До този момент молитвата на Павел включва всяко Лице на Триединството. Апостолът моли Отец (14 ст.) да утвърди вярващите чрез Своя Дух (16 ст.), **за да може Христос** да се вселява в техните **сърца** (17 ст.). Една от големите привилегии на молитвата е, че ние можем да молим вечното Божество и за другите, и за самите себе си.

Резултатът от неограничения достъп на Христос в нашите сърца е, че християните стават **вкоренени и основани в любовта.** Тук Павел използва думи от областите на ботаниката и строителството. Коренът снабдява растението с храна и влага и представлява онова, което го крепи, за да стои. Подземната част на сградата е основата, върху която тя стои. Както казва Скроджи: „Любовта е почвата, в която нашият живот трябва да пусне корени, а така също и канарата, върху която вярата ни винаги трябва да стои.“[21]

Да бъдеш **вкоренен и основан в любовта,** означава да бъдеш укрепен **в любовта** като начин на живот. Животът в **любов** е живот на внимание, всеотдайност, нежност и смиреност. Това е животът на Христос, който се изявява във вярващия (вж. 1 Кор. 13:4-7).

3:18 Тези молби очертават една програма за духовен растеж и развитие, която подготвя Божието дете така, че да може напълно да разбере **заедно с всичките светии какво е широчината и дължината, височината и дълбочината.**

Преди да разгледаме тези величини, нека видим какво означава изразът **„заедно с всичките светии“.** Това, което трябва да разберем, е толкова голямо, че ние сами можем да разберем само една малка част от него. Затова е необходимо то да се изучава, обсъжда и споделя с другите. За да хвърли допълнителна светлина върху Писанието, често пъти Светият Дух използва съвместните разсъждения на група от опитни вярващи.

Величините, за които става дума в този стих, обикновено се смятат за размери, които характеризират Христовата любов, макар че текстът не казва това изрично. Всъщност изразът „Христовата любов“ е споменат в следващия стих. Но ако тези размери се отнасят все пак до Христовата любов, тогава биха могли да се направят следните връзки:

широчината — светът (Йоан 3:16)
дължината — завинаги (1 Кор. 13:8)
дълбочината — „даже смърт на кръст“ (Фил. 2:8)
височината — небето (1 Йоан. 3:1—2)

Ф. Б. Мейър изразява това много добре: *„Хоризонтът пред нас ще бъде винаги толкова безкраен, колкото е бил и хоризонтът зад нас. Дори когато ще сме гледали вече лицето на Исус няколко хиляди години, неговата красота ще бъде толкова свежа, пленителна и неизчерпаема, колкото когато сме го видели за пръв път от райските врати.“*[22]

Но тези величини могът също така да се отнасят и до тайната, която заема такова важно място в Посланието към ефесяните. Всъщност никак не е трудно да ги намерим в самия текст:

1. **Широчината** е описана във 2:11—18. Тя обхваща широтата на Божията благодат в спасението на юдеите и езичниците и във вграждането им в църквата. Тайната включва и двете групи от човечеството.
2. **Дължината** се простира от вечността до вечността. Що се отнася до миналата вечност, вярващите са били избрани в Христос преди създанието на света (1:4). Що се отнася до бъдещата вечност, вечността ще бъде едно вечно разкриване на изобилните богатства на Неговата благодат чрез добрината Му към нас в Христос Исус (2:7).
3. **Дълбочината** е описана много живо във 2:1—3. Ние сме били паднали в една дълбока яма, пълна с неописуем грях и поквара. Христос е дошъл в тази пропаст на мръсотия и разложение, за да умре заради нас.
4. **Височината** може да се види във 2:6, където ние сме не само съвъзкресени с Христос, но и сложени да седим в Него в небесни места, за да споделим Неговата слава.

И така, това са величини, които говорят за внушителност и безкрайност. Когато си помислим за тях, „единственото нещо, което можем да направим — казва Скроджи, — е да отбележим поредността в този низ от свети думи“.

3:19 Следващата молба на апостола е светиите да **познаят** от опит **любовта на Христос,** която превъзхожда всяко знание. Те никога не биха могли да познаят Христовата любов напълно, тъй като тя е един огромен океан без брегове, но могат да я опознават все повече и повече с всеки изминат ден. Затова апостолът се моли за едно дълбоко познание на чудната **любов** на нашия прекрасен Господ чрез опит и наслаждение.

Кулминацията на тази удивителна глава идва, когато Павел се моли с думите: **„за да се изпълните в цялата Божия пълнота“. Цялата пълнота** на Божеството обитава в Господ Исус (Кол. 2:9). Колкото повече Той се вселява в нашите сърца чрез вяра, толкова повече ние ще се **изпълваме** в **цялата Божия пълнота.** Ние никога не бихме могли да се изпълним *с* цялата Божия пълнота. Но това е една цел, към която трябва да се движим непрекъснато.

И така, тук е мястото да кажем, че този пасаж крие такива дълбочини на значение, до които никой вярващ все още не е достигнал. В процеса на изучаване на Писанията всички ние добре съзнаваме, че боравим с истини, които са много по-велики от нашите способности да разбираме и да обясняваме. Ние бихме могли да използваме различни илюстрации, за да изясним по-добре този стих, като например илюстрацията с напръстника, който се хвърля в океана и се напълва с вода, но представете си само каква малка

част от океана се намира в него! Но дори и след като сме казали всичко това, тайната си остава тайна и ние можем само да застанем пред Божието слово, изпълнени с възхищение и благоговение, и да се удивляваме на неговата безкрайност.

3. Славословието на Павел (3:20, 21)

3:20 Молитвата на Павел завършва с едно славословие, което вдъхновява душата. Молбите на апостола са големи, смели и сякаш невъзможни за изпълнение. Но Бог **може да направи** много повече, отколкото **ние** можем **да помолим или да помислим.** Диапазонът на Неговите възможности се вижда в начина, по който Павел наслагва думите една върху друга, за да опише Неговите свръхизобилни благословения:

Може
Може да направи
Може да направи това, което **искаме**
Може да направи това, което **мислим**
Може да направи това, което **искаме или мислим**
Може да направи всичко, което искаме или мислим
Може да направи повече, отколкото искаме или мислим
Може да направи несравнимо повече, отколкото искаме или мислим

Начинът, по който Бог отговаря на молитвата, е даден в израза **„според действащата в нас сила“.** Това се отнася до Светия Дух, Който постоянно работи в нашия живот, стремейки се да произведе плодовете на Христоподобния характер, като ни порицава, когато съгрешим, води ни в молитва, вдъхновява ни в поклонението и ни насочва в служението. Колкото повече ние Му се отдаваме, толкова по-добри резултати ще има Той в преобразяването ни според образа на Христос.

3:21 „На Него да бъде слава в църквата и в Христа Исуса във всичките родове от века и до века. Амин.“ Бог е единственият достоен обект за вечно хваление. Неговата мъдрост и сила се изявяват в ангелските войнства; в слънцето, луната и звездите; в животните, птиците и рибите; в огъня, градушката, снега и мъглата; във вятъра; в планините, хълмовете и дърветата; в царете и обикновените хора — както млади, така и стари; в Израел и в другите народи. Всички те са направени, за да хвалят името на Господа (Пс. 148).

Но има още едно нещо, което ще отдава безкрайна **слава** на Бога, и това е **църквата** — църквата, на която Христос е Главата, а вярващите — Тялото. Това изкупено общество ще бъде вечен свидетел на Неговата несравнима и прекрасна благодат. Уилиямз казва така:

„Вечната слава на Бога като Бог и Отец ще бъде изявявана през всички векове в Църквата и в Христос Исус. Какво удивително твърдение! Средството на това вечно изявление ще бъдат Христос и Църквата като Едно цяло Тяло.“[23]

И сега църквата трябва да отдава слава на Неговото име *„чрез службата на хваление, чрез чистия живот на отделните вярващи, чрез разпространението на благовестието по целия свят и чрез участието в подпомагането на човешките нещастия и нужди“* (Ердмън).

Продължителността на това хваление е **„във всичките родове от века и до века“.** Когато чуваме как Павел ни призовава към вечно хваление на Бога в църквата и в Христос Исус, отговорът на сърцето на всеки вярващ е едно искрено „Амин“!

II. Поведението на вярващия в Христос (4—6 гл.)

А. Призив за единство в християнското общение (4:1—6)

4:1 Тук Писмото до ефесяните променя рязко своята тема. Докато първите три глави бяха посветени на християнското призвание, последните три засягат въпроса за **достойното обхождане** на християните според тяхното **приз-**

вание. Досега преобладаващата тема беше положението, до което ни е издигнала благодатта. Отсега нататък темата ще бъде практическото изявяване на това положение. Нашето възвишено положение в Христос изисква съответното на него благочестиво поведение. Можем да кажем, че от височината на небесните места (1—3 гл.) Посланието до ефесяните слиза до низината на местната църква, дома и обществото като цяло (4—6 гл.). Както посочва Стот, тези заключителни глави ни учат, че „ние трябва да развиваме единство в църквата, чистота в личния си живот, хармония в семейните отношения и твърдост в борбата със силите на злото".

Тук за втори път Павел нарича себе си **„затворник..."**, но този път **„...за Господа"**. Теодорет ни предлага следния коментар: „Това, което светът счита за нечестие, апостолът счита за най-голяма почит. Той се гордее с оковите си за Христос много повече, отколкото царят — с перлената си диадема."

Като човек, който е затворен заради своята вярност и послушание на Господа, Павел увещава своите читатели **да се обхождат достойно на** тяхното **звание.** Той не им заповядва, нито им налага, а ги умолява с цялата нежност и обич, на които го е научил езикът на благодатта или на която е способен благодарение на нея.

Думата **„обхождам се"** се среща седем пъти в това Послание (2:2, 10; 4:1, 17; 5:2, 8, 15) и описва цялостния начин на живот на един човек. **Достойното** обхождане е такъв начин на живот, който съответства на възвишеното положение на християнина като част от Тялото на Христос.

4:2 За християнина е важно да показва Христоподобния дух във всяка област на живота. Това означава, че той трябва да показва:

Смирение. Смирението е истинска скромност, която идва от свързването ни с Господ Исус. **Смирението** ни помага да осъзнаем собствената си нищожност и да оценяваме другите по-високо от себе си. То е точно обратното на високомерието и наглостта.

Кротост. Кротостта е такова отношение, което кара човека да се подчинява на Бога, без да се бунтува, и да приема човешкото оскърбление без желание за отмъщение. Тя е показана най-добре от Христос, Който казва: „...защото съм кротък и смирен на сърце." Райт ни предлага следния коментар:

„Каква удивителна и прекрасна истина! Този, Който е създал световете, Който е осеял простора със звезди и ги е назовал по име, Който поддържа неизброимите плеяди, за да не се отклонят от орбитите си, Който запазва равновесието на планините и хълмовете, за да не се поклатят, Който вижда островите по-малки от пясъчни зрънца, Който държи водите на океана в Своята шепа, пред Когото жителите на земята са дребни като скакалци... Този именно Бог слезе на земята във вид на човек и стана кротък и смирен по сърце. Той не само даде на хората един съвършен човешки идеал и приспособи Себе Си към него, но и стана такъв."[24]

Дълготърпение. Дълготърпението е отношение на издръжливост и търпение при обстоятелства на продължителни предизвикателства. Това може да се илюстрира със следния пример. Представете си едно голямо и едно малко куче, които застават едно срещу друго. Малкото кученце започва да лае и да напада голямото куче, което с един удар на лапата би могло да го повали, но не го прави, а търпеливо понася неговите предизвикателства.

„...като си претърпявате един на друг с любов." Ние си претърпяваме един на друг с любов, като си прощаваме взаимно грешките и провалите и се приемаме независимо от различията в характерите, способностите и предпочитанията. Това не е външна любезност, докато вътре в себе си ние кипим от негодува-

ние, а обич към ония, които ни дразнят, безпокоят или притесняват.

4:3 „...и се старaете във връзката на мира да опазите единството на Духа". При образуването на църквата Бог е премахнал най-големия повод за разцепление, който някога е съществувал между хората — пропастта между евреи и езичници. В Христос всички тези различия престават да съществуват. Но как това може да се осъществи практически в съвместния им живот? Няма ли все пак да остане някакво чувство на антагонизъм? Няма ли опасност евреите да си образуват една „еврейска Христова църква", а езичниците — „Христова църква на народите"? За да предпази църквата от всякакви разцепления и убийствени разединения, Павел изрично призовава християните към единство.

Те трябва да бъдат усърдни **да запазят единството на Духа.** Светият **Дух** е съединил всички истински вярващи така, че да бъдат едно в Христос. В Тялото живее един и същ **Дух.** Това **единство** е нещо толкова основно, че нищо не може да го унищожи.

Но когато се карат и враждуват, вярващите се държат така, сякаш не са едно единно цяло. **Да запазим единството на Духа,** означава „да живеем в мир едни с други". **Мирът** е връзката, която съединява частите на Тялото независимо от огромните естествени различия между тях. Обичайната реакция от едно разцепление е образуването на ново общество. Но духовната реакция трябва да бъде следната: „В главното — единство; в несъщественото — свобода; и във всичко — любов."

Всеки от нас има в себе си достатъчно плътски неща, които могат да развалят всяко местно събрание или Божие дело. Затова ние трябва да потискаме собствените си дребнавости и лични капризи и да работим заедно в **мир** за Божията прослава и за общото благословение.

4:4 Вместо да преувеличаваме разликите помежду си, ние трябва да мислим за седемте положителни истини, които образуват основата на християнското единство.

Едно тяло. Независимо от всички различия по отношение на произхода, националната принадлежност, цвета на кожата, културното ниво, езика и темперамента, има само **едно тяло,** съставено от всички истински вярващи в периода от Петдесетница до Грабването. Разделянето на деноминации, секти и общества само пречи на осъществяването на тази истина. Всички подобни човешки разцепления ще бъдат премахнати, когато Спасителят се върне. Затова нашият лозунг сега трябва да бъде: „Нека няма разцепления и секти; нека има само Исус Христос, Който да бъде всичко във всичко!"

Един Дух. Същият Свети **Дух,** Който обитава във всеки вярващ поотделно (1 Кор. 6:19), обитава и в Христовото тяло като цяло (1 Кор. 3:16).

Една надежда. Всеки член на църквата е призован за една и съща надежда — да бъде с Христос, да бъде като Него и да сподели с Него славата във вечността. **Едната надежда** включва всичко, което очаква светиите при Завръщането на Господ Исус и след това.

4:5 Един Господ. „Защото ако и да има така наречени богове, било на небето или на земята (както има много богове и господари много), за нас има само един Бог... и един Господ Исус Христос, чрез Когото е всичко, и ние чрез Него" (1 Кор. 8:5, 6; вж. също 1 Кор. 1:2).

Една вяра. Това е християнската **вяра** — учението, което е било дадено веднъж завинаги на светиите (Юда 3) и което е било запазено за нас в НЗ.

Едно кръщение. Има два смисъла, в които това е истина. Най-напред има **едно кръщение** в Духа, чрез което онези, които вярват в Христос, стават части на едно тяло (1 Кор. 12:13). Също така има **едно кръщение**, чрез което новоповярва-

лите признават своето отъждествяване с Христос в смъртта, погребението и възкресението. Макар и днес да има различни начини на кръщение, НЗ признава само едно кръщение на вярващите — в името на Отца и Сина, и Светия Дух. Чрез него учениците изявяват принадлежността си към Христос, погребването на тяхното старо естество и решението си да вървят в нов живот.

4:6 Един Бог. Всяко Божие дете признава **„един Бог и Отец на всички"** изкупени, Който е:

„...над всички" — върховен Владетел на вселената.

„...чрез всички" — действа чрез всички, като използва всичко за осъществяването на Своите цели.

„...във всички" — живее във всички вярващи и присъства навсякъде по едно и също време.

Б. Божият план за правилно функциониране на частите на тялото (4:7—16)

4:7 Доктрината за единството на Христовото тяло е тясно свързана с една друга истина, а именно — доктрината за разнообразието на неговите части. Всяка част има своя определена служба. Няма две еднакви части, нито пък две части, които имат една и съща служба. Службата, която трябва да изпълнява всяка част, се определя **според мярката на Христовия дар,** т. е. определя се от Христос както Му е угодно. Ако **„това, което Христос ни е дал"**, означава тук Светия Дух (Йоан 14:16, 17; Деян. 2:38, 39), тогава смисълът на този израз е, че Светият Дух е Този, Който определя дарбата на всеки светия и Който дава също така и способността за упражняването на тази дарба. Когато всяка част на тялото изпълнява определената за нея служба, Христовото тяло расте както духовно, така и числено.

4:8 За да помогне на всяко Божие дете да открие и изпълни своята собствена служба, Господ е дал специални **дарове** на служение на църквата. Тези дарове не трябва да се смесват с дарбите, за които се говори в предишния стих. Всеки вярващ има някаква дарба (7 ст.), но не всеки вярващ е един от **даровете,** за които се говори в 11 стих: това са специални **дарове,** предназначени да съдействат за растежа на Тялото.

Най-напред ние откриваме, че Онзи, Който дава тези специални **дарове,** е възкресеният, възнесен и прославен Господ Исус Христос. Тук Павел цитира Псалм 68:18 като пророчество, в което се казва, че Месията ще се възнесе до небето, ще победи враговете Си, ще ги заведе в **плен** и ще даде **дарове** на **човеците** в резултат на Своята победа.

4:9 Но тук се появява и един проблем! Как може Месията да възлезе на небето? Нима Той не е живял в небето с Бог Отец още от вечността? Ако Той трябва да се възнесе на небето, очевидно преди това трябва да слезе на земята. Пророчеството за Неговото възнесение в Псалм 68:18 предполага едно предварително слизане. Затова ние бихме могли да перифразираме 9 ст. по следния начин: **„И така,** когато се казва в Псалм 68: **„Той възлезе", какво означава това, освен че така също първо е слязъл в по-долните части на земята?"** Ние знаем, че се е случило точно това. Господ Исус е **слязъл** на земята, като се е родил в едни ясли във Витлеем, за да умре със смърт на кръст и да отиде в гроба. Понякога се приема, че изразът **„по-долните части на земята"** означава „ада". Но това тълкуване не подхожда на аргумента на Павел. Възнесението на Господ Исус Христос предполага едно предварително слизане на земята, но не и в ада. Освен това Писанието посочва, че когато Христос е умрял, Неговият дух е отишъл на небето, а не в ада (Лука 23:43, 46).

Новата английска Библия превежда този стих така: „А това „възлезе" какво друго означава, освен че Той също та-

ка слезе до най-ниското ниво, долу до самата земя."

4:10 Пророчеството в Псалм 68:18 и слизането, което се подразбира от това пророчество, са изпълнени съвсем точно във *въплъщението, смъртта и погребението* на Господ Исус. Онзи, **Който е слязъл** от небето, **е и Този, Който** е победил греха, Сатана, демоните и смъртта; **Който е възлязъл високо над** атмосферата и над всички звездни **небеса, за да изпълни всичко.**

Господ Исус наистина **изпълва всичко** — в смисъл, че Той е Източникът на всяко благословение и на всички добродетели и че Той е върховният суверенен Владетел над всичко. „Няма място между дълбочината на кръста и височината на славата, което Той да не заема" — казва Ф. У. Грант.[25]

Централната идея на пасажа от 8 до 10 ст. е, че Този, Който дава даровете, е възнесеният Христос. Преди Той да възлезе на небето, не е имало такива дарове. Това още веднъж доказва, че църквата не е съществувала в СЗ, защото ако е съществувала, тя е трябвало да бъде една църква без дарове.

4:11 Този стих ни казва какви са тези дарове. За наша изненада ние откриваме, че това са хора, а не дарования или таланти. **„Той даде едни да бъдат апостоли, други пророци, други пък благовестители, а други пастири и учители."**

Апостолите са били хора, изпратени пряко от Господа, за да проповядват словото и да основават църкви. Те са били хора, които са видели Христос във възкресението (Деян. 1:22). Имали са власт да извършват чудеса (2 Кор. 12:12) като начин за потвърждаване на благовестието, което те са проповядвали (Евр. 2:4). Заедно с новозаветните пророци тяхното служение е свързано главно с основаването на църквата (Еф. 2:20). Апостолите, за които се говори в този пасаж, са хора, които са били апостоли непосредствено *след* възнесението на Христос.

Пророците са били Божии говорители. Те са получавали откровения пряко от Господа и са ги предавали на църквата. Това, което са говорели чрез Светия Дух, е било Божието слово.

Ние вече *нямаме пророци и апостоли* в този първичен смисъл на тези понятия. Тяхното служение е завършило с поставянето на основата на църквата и със завършването на Новозаветния Канон. Ние вече подчертахме, че тук Павел говори за новозаветните **пророци,** които са били дадени на църквата след Неговото възнесение. Всяко предположение, че тук става въпрос за старозаветните пророци, внася в пасажа трудности и го прави абсурден.

Благовестителите са онези, които проповядват благата вест за спасение. Те са екипирани по божествен начин, за да печелят загубените за Христос. Те имат специални способности да поставят диагноза за състоянието на грешника, да изследват неговото съзнание, да отговарят на възраженията, да насърчават решенията за Христос и да помагат на новоповярвалите да намират увереност чрез словото. Благовестителите трябва да излизат от местното събрание, да проповядват в света и да водят новоповярвалите обратно в местното събрание, където те ще бъдат нахранени и насърчени.

Пастирите са хора, които служат като подовчари на овците на Христос. Те водят и хранят стадото. Те трябва да дават мъдри съвети, да поправят, да насърчават и да утешават стадото.

Работата на **пастирите** е тясно свързана с работата на старейшините в местното събрание, като основната разлика между тях е това, че пастирството е дар, докато старейшинството — служба. НЗ говори за няколко пастири на една църква (Деян. 20:17, 28; 1 Петр. 5:1, 2), а не за един пастир или главен старейшина.

Учителите са хора, които получават божествена способност да обясняват

това, което казва Библията, да тълкуват нейното значение и да го влагат в сърцето и съзнанието на светиите. Докато благовестителят обикновено използва някой пасаж, като го изважда вън от контекста, учителят се стреми да покаже как този пасаж съответства на контекста.

Тъй като в този стих **пастирите** са свързани **с учителите,** някои изследователи смятат, че става въпрос само за един дар, който трябва да се чете „пастиро-учители". Но това не е така. Един човек може да бъде учител, без непременно да има сърце на пастир. А един пастир може да умее да използва словото, без непременно да притежава дарбата да поучава. Ако **пастирите и учителите,** за които се говори в 11 ст., са едни и същи хора, то същото би трябвало да може да се каже и за апостолите и пророците, за които става въпрос във 2:20 (според същото граматическо правило).[26]

И едно последно разсъждение. Ние трябва да внимаваме и да правим разлика между небесни дарове и естествени таланти. Нито един неспасен човек, колкото и талантлив да е той, не може да бъде благовестител, пастир или учител в новозаветния смисъл на тези думи. Същото се отнася и до всеки християнин, който не е получил някой от тези дарове. Даровете на Духа са свръхестествени. Те дават сили на човека, за да направи това, което би било невъзможно за него да го направи по човешки.

4:12 Така ние стигнахме до функцията или целта на даровете. Даровете се дават, **за да усъвършенстват светиите за делото на служението с цел изграждането на Христовото тяло.** Процесът е следният:

1. Даровете усъвършенстват **светиите.**
2. Усъвършенстваните **светии** служат.
3. Така **тялото** се изгражда.

Служението не е професия, предназначена само за хора, които имат специално образование. Думата означава просто *„работа"*. Тя включва всяка форма на духовна работа. Този стих ни казва, че всеки вярващ трябва да бъде „в служението".

Даровете се дават, за да усъвършенстват или за да оборудват всички християни така, че да служат на Господа и по този начин да изграждат **Христовото тяло.** Ванс Хавнър обяснява това по неповторим начин:

„Всеки християнин има специално назначение, всеки християнин е мисионер. Някой е казал, че благовестието не е нещо, което човек идва да чуе в църквата, а нещо, което вярващият излиза да говори вън от църквата. Всички ние сме определени да излизаме вън от църквата, за да казваме благовестието на хората. Също така е било казано, че „християнството е започнало като една група от непрофесионалисти, след което е навлязло в периода на професионалните свещеници, които са говорели от амвони и са били поддържани финансово от обикновените миряни, които са били и техни зрители!" Днес също има „църковни служители", които работят в християнското служение на „пълен работен ден", а ние отиваме в църквата в неделя, за да ги гледаме как работят. Всъщност всеки християнин трябва да участва в християнското служение на „пълен работен ден"... Има, разбира се, и специални служения на пастири, учители и благовестители, но нека се запитаме за какво са ни дадени те? ...За усъвършенстването на светиите за тяхното служение."[27]

Тези дадени ни от Бога хора не трябва да служат по такъв начин, че да карат хората непрекъснато да зависят от тях. Точно обратното — те трябва да работят така, че след известно време светиите да могат да служат самостоятелно. Можем да покажем това с една илюстрация (вж. фигурата).

Да кажем, че малкото кръгче в центъра на диаграмата представлява дарът на учителя. Учителят служи на онези,

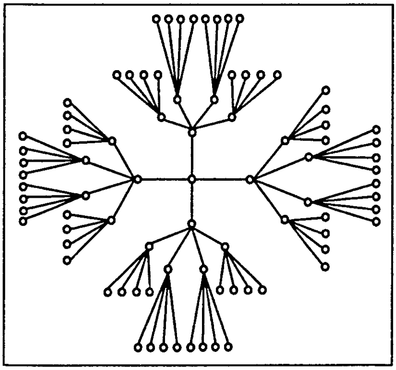

които са около него, така, че те да бъдат усъвършенствани във вярата. Те от своя страна отиват и служат на други според дарбите, които Бог им е дал. По този начин църквата расте и се разширява. Това е божественият начин за разрастване на **тялото на Христос** както по размер, така и духовно.

Ограничаването на християнското служение до избран кръг от вярващи пречи на развитието на Божиите хора, задушава делото на световната евангелизация и спира растежа на църквата. Разделянето на християните на клир и миряни не е библейско и е може би най-голямата пречка за разпространението на евангелието.

4:13 Ст. 13 дава отговор на въпроса: „Колко дълго ще продължи този процес на растеж?" Отговорът е: **„Докато ние всички достигнем до** състояние на **единство,** зрялост и прилика."

И така, *единство.* Когато Господ занесе църквата Си у дома на небето, ние всички ще достигнем до **единство на вярата.** Сега ние виждаме много неща неясно, като в огледало. Имаме различия по много въпроси. Но тогава ще бъдем напълно единодушни и ще достигнем **единството на... познаването на Божия Син.** Тук ние виждаме Господа по индивидуален начин — както Самия Него, така и Неговите поучения. Но тогава ще Го видим Такъв, Какъвто е, и ще Го познаем — също както и ние сме били познати.

„Пълнолетно мъжество." При Грабването ние също така ще достигнем пълен растеж или зрялост. Ще бъдем съвършени в духовното си развитие не само като отделни индивиди, но и като Христово тяло.

Прилика. Всички ние ще приличаме на Христос. Всеки ще бъде като **Христос** в морално отношение. Световната църква ще бъде едно напълно развито Тяло, съвършено приготвено така, че да подхожда на своята славна Глава. „Пълнотата на Христос е самата Църква — пълнотата на Този, Който изпълва всичко във всичко" (НБФУГ). **„Мярката на ръста"** на църквата означава нейното пълно развитие, изпълнението на Божия план за нейния растеж.

4:14 Когато даровете служат по начина, определен от Бога, и светиите работят активно в служението за Господа, се избягват три опасности — незрялост, неустойчивост и наивност.

Незрялост. Вярващите, които никога не се отдават активно на служението за Христос, никога не излизат от възрастта на духовните **деца.** Липсата на опит ги прави недоразвити. На такива именно християни говори и авторът на Посланието към евреите: „Понеже докато вие трябваше досега... и учители да станете, имате нужда да ви учи някой отново..." (Евр. 5:12).

Неустойчивост. Друга опасност за вярващите е духовното непостоянство. Незрелите християни стават лесна плячка за нововъведенията и хитростите на професионалните лъжеучители. Те са така наречените религиозни „чергари", които непрекъснато се лутат от една фантастична идея към друга.

Наивност. Най-сериозната от всички опасности е измамата. Бебетата християни не познават добре словото на правдата. Техните сетива не са обучени да различават доброто от злото (Евр. 5:13, 14). Те неизбежно срещат някой пос-

ледовател на култ, който ги впечатлява със своето усърдие и показна искреност. И тъй като той говори на религиозен език, те го вземат за истински християнин. Ако бяха изучавали Библията сами, щяха да могат да видят лъжата в джунглата от измамни думи. Но тъй като не са я изучавали, те много лесно биват **завлечени** от **вятъра на** неговото **учение** и неговата **измамност** ги заплита в една непрекъсната заблуда.

4:15 Последните два стиха от този параграф описват процеса на растеж на Христовото тяло. Първото, което е необходимо за правилния растеж на Тялото, е доктринална вярност: християните трябва **да действат истинно;** не трябва да правят никакви компромиси по отношение на основните истини на вярата. Второ, те трябва **да действат... в любов.** Ако истината не се говори с любов, резултатът е едно едностранчиво свидетелство. Блейки ни предупреждава за следното:

„Истината е онова, в което ние трябва да живеем, да се движим и да съществуваме... Тя трябва да сключи един неразрушим съюз с любовта: добрите новини, казани по груб начин, престават да бъдат добри новини. Грубостта на вестоносеца унищожава красотата на посланието.“[28]

И когато даровете усъвършенстват светиите и светиите се отдадат на активно служение, те **порастват във всичко в** Христос. Христос е целта и смисълът на техния растеж, а обхватът на растежа е **„по всичко“**. Те започват все повече и повече да приличат на **Него** във всяка област от своя живот. Когато Главата управлява все по-големи области от църквата, Неговото тяло ще Го изявява все по-истинно пред света!

4:16 Господ Исус е не само целта на този растеж, но и неговият източник. **От** Него **цялото тяло** участва в **растежа.** Чудната връзка между отделните части на Тялото е описана с израза **„сглобено и свързано“**. Това означава, че всяка част е замислена така, че да има свое собствено място и своя собствена служба, и е свързана съвършено с всяка друга част така, че да образува един цял, жив организъм. Следващият израз ни показва колко жизненоважна е всяка част за тялото: **„...сглобено и свързано с доставяното от всяка става.“** Човешкото тяло се състои главно от кости, органи и плът. Костите се свързват заедно чрез стави и сухожилия. Всяка става и сухожилие изпълнява определена функция в растежа и действието на тялото. Така е и с Христовото **тяло.** В него няма излишна част. Дори и най-скромният вярващ е необходим.

Когато всеки вярващ изпълнява определената си функция, **тялото** расте като едно хармонично и съгласувано цяло. В един съвсем действителен смисъл **тялото изработва растежа на тялото,** колкото и парадоксално да звучи това. Но то просто означава, че когато частите на тялото се хранят с Библията, когато се молят, когато се покланят на Бога и когато свидетелстват за Христос, **растежът** се стимулира от самото **тяло.** Както казва Чейфър: „Църквата, също като човешкото тяло, е саморазвиващ се организъм.“ Освен че тялото нараства на размер, той също така нараства или се изгражда и **в любовта.** Това означава, че отделните части се грижат взаимно една за друга. Когато християните стоят в Христос и изпълняват определената си служба в църквата, те все повече се сплотяват **в любов** и единство.

В. Призив за нов морал (4:17—5:21)

4:17 Оттук започва убедителният призив на апостола за нов морал — призив, който се простира до 5:21. Като говори и заявява това **в Господа** (което означава с авторитет, даден от **Господа,** и по божествено вдъхновение), Павел увещава християните да свалят от себе си всички останки от миналия си живот така, както биха свалили мръсното си

палто, и да се облекат с достойнствата и превъзходствата на Господ Исус Христос. Те **не трябва да живеят така, както живеят езичниците,** защото вече не са **езичници.** Те са християни и като такива трябва да променят живота си така, че Той да съответства на новото им положение. Павел вижда, че езическият свят, който няма Христос, е потънал в невежество и упадък. Неговото ужасно състояние може да се опише със седем характеристики. Хората от езическите народи са:

Безцелни. Те живеят така, както ги учи техният **суетен ум.** Животът им е празен, безцелен и безплоден. Те вършат много неща, но нямат напредък. Гонят химери и сенки и пренебрегват реалния живот.

4:18 ***Слепи.*** „Живеят с превързани очи в един илюзорен свят" (ПБДЖБФ). Техният **разум е помрачен.** От една страна, естеството им е такова, че те не могат да разбират духовните истини, а от друга, тъй като са отхвърлили познанието на истинския Бог, Господ впоследствие ги е наказал и с духовна слепота.

Безбожни. Те са **„странни на живота от Бога",** което означава отдалечени, или отчуждени от Божия живот. Това е така поради тяхното дълбоко и своеволно невежество и поради закоравяването на сърцата им. Те са отхвърлили Божията светлина в творението и в съзнанието и са се отдали на идолопоклонство. От този момент нататък езичниците се отдалечават от Бога все повече и повече.

4:19 ***Безсрамни.*** Те са **„изгубили чувство".** У. Райт ни предлага следното обяснение на този израз:

„Моул го превежда така: „...безчувствени към всякаква болка." Изключително изразително, нали! Когато човекът не отговори на първото предупреждение на съвестта, той започва да изпитва някакво угризение, нещо като протест на съвестта, който се изразява в болка, която все още може да се усети. Но ако той потисне този протест, скоро гласът започва да става все по-неясен и по-неразличим; протестът се заглушава и болката намалява, докато стане толкова недоловима, че престава да се чувства."[29]

Развратни. Те **се отдават** напълно съзнателно **на сладострастие** или разпътство. Основният грях на езичниците е бил и все още е сексуалната нечистота. В това отношение те стигат до безпрецедентни дълбочини на покварата. Стените на Помпей са един от многото примери за такова срамно поведение и изгубено приличие. Днес езическият свят се характеризира със същите грехове.

Безнравствени. Отдадени на сексуален грях, езичниците вършат **всякаква нечистота.** Начинът, по който е описано това тяхно поведение, предполага такова отношение, каквото е отношението на занаятчията или търговеца към неговата работа. Те вършат **разврат** като един вид работа или търговия.

Ненаситни. И във всичко това те са **ненаситни.** Те никога не казват „стига". Грехът поражда в тях огромно желание за още и още.

4:20 Каква огромна разлика между всичко това и **Христос,** Когото ефесяните са познали и възлюбили — Христос, Който е олицетворение на чистотата и благочестието; Който не знае що е грях, Който не е извършил никакъв грях и в Когото няма никакъв грях!

4:21 Изречението **„Понеже сте чули и сте научени от Него..."** подчертава истината, че всички, които са **чули** Христос и са **били научени от Него,** са Го познали като самото въплъщение на светостта и благочестивостта. Да си чул Христос, означава да си **Го чул** с ушите на вярата, т. е. да си Го приел като Господ и Спасител. Изразът **„научени от Него"** се отнася до наставленията, които ефесяните са приели, когато са влезли в общение с Него след тяхното обръщение. Блейки отбелязва следното: *„Всяка истина придобива друг цвят и друг*

характер в личната връзка с Христос. Отделена от Личността на Христос, истината има много малка сила."[30] **„Както е истината в Исуса."** Исус Христос не само ни учи на истината; Той е самата истина (Йоан 14:6). Името **Исус** ни връща обратно към Неговия живот на земята, тъй като това е името Му във въплъщението. В безгрешния живот, който Господ Исус Христос е живял като Човек от този свят, ние виждаме пълната противоположност на начина, по който живеят езичниците и който Павел току-що е описал.

4:22 В училището на Христос научаваме, че по време на обръщението ние събличаме **стария човек, който тлее** по **измамните страсти. „Старият човек"** е всичко онова, което човекът е бил преди обръщението или което е бил като дете на Адам. Този човек тлее в резултат на отдаването си на **измамни** и зли желания, които изглеждат много приятни и обещаващи като перспектива и изключително грозни и отчайващи като преживяване. Що се отнася до положението на вярващия в Христос, неговият **„стар човек"** е разпънат и погребан в Него. Но що се отнася до поведението му, вярващият трябва на практика да покаже, че наистина счита стария човек в себе си за мъртъв. Тук Павел подчертава онази страна от истината, която се отнася до нашето положение — ние **сме съблекли стария човек** веднъж завинаги.

4:23 Вторият урок, който ефесяните получават, когато седят и слушат при краката на Исус, е фактът, че те **биват обновявани в духа на** своя **ум.** Този факт говори за пълен обрат в тяхното мислене — от нечистотата на ума към светостта. Божият Дух оказва влияние върху процесите на мисълта на вярващия така, че той разсъждава върху нещата от Божия гледна точка, а не от гледна точка на света.

4:24 Третият урок е, че ефесяните **са облекли новия човек** веднъж завинаги. **„Новият човек"** е това, което вярващият е в Христос. Той е новото създание, в което всичко старо е преминало и всичко е станало ново (2 Кор. 5:17). Този **нов човек** е **„създаден по образа на Бога"** и се изявява **в истинска правда и святост. Правдата** е правилното поведение към другите. **Светостта** е *„отношение на подчинение спрямо Бога, което Го поставя на полагаемото Му се място"*, според опрделението на Ф. У. Грант.[31]

4:25 След като е говорил за положението на вярващите, Павел сега се обръща към въпроса за тяхното поведение. Тъй като те са съблекли стария човек и са облекли новия чрез съединението си с Христос, вярващите трябва да показват тази удивителна промяна и във всекидневния си живот.

Те могат да правят това, като най-напред **отхвърлят лъжата** и решат да говорят само истината. Под **„лъжата"** тук трябва да се разбира всякаква форма на нечестие — било то скриване на истината, преувеличаване, измама, несдържане на обещанията, неоправдаване на доверието, ласкателство или подправяне на данъчните документи. Думата на християнина трябва да бъде абсолютно твърда. Неговото „Да" трябва да бъде „Да" и неговото „Не" — „Не". Когато един християнин започне да прави компромиси с истината, вместо да бъде истинско библейско свидетелство, неговият живот става един фарс.

Истината е нещо, което ние дължим на всички хора. Но когато Павел говори тук за **ближния,** той има предвид главно своите вярващи братя и сестри. Това става ясно от следващите думи, които разкриват мотива за това: **„...защото сме части един на друг"** (ср. Рим. 12:5; 1 Кор. 12:12—27). Немислимо е един християнин да излъже друг християнин, също както е немислимо даден нерв на тялото да изпрати лъжлив сигнал на окото или мозъка и да не предупреди тялото за надвисналата опасност.

4:26 Една друга област на практическо обновление в нашия живот е **грешно-**

то разгневяване и праведният гняв. Има случаи, когато вярващият има право да се **разгневи** и това да бъде праведно, като например случаите, когато се оскърбява Божият характер. В такива моменти е дори задължително да се разгневяваме: **„Гневете се"** — казва Павел. Гневът, когато е отправен срещу злото, може да бъде праведен. Но има и случаи, когато гневът е грешен, като например когато е израз на злоба, завист, яд, отмъстителност или ненавист поради лично оскърбление, и тогава той е забранен. Аристотел е казал: „Всеки може да се разгневи — това никак не е трудно. Но да се разгневиш на подходящия човек, в подходящата степен, в подходящото време, с подходящата цел и по подходящия начин... — това вече *не е* толкова лесно."

Ако вярващият си позволи да избухне в неправеден **гняв,** той трябва веднага да го изповяда и остави. Трябва да го изповяда и пред Бога, и пред жертвата на своя гняв. Не трябва да се оставя да подхранва никакъв яд, никаква раздразнителност, никакво чувство за мъст: **„Слънцето да не залезе в разгневяването ви."** Всяко нещо, което помрачава общението с Бога или с нашите братя и сестри, трябва незабавно да се отстрани.

4:27 Неизповяданите грехове, свързани с яда, осигуряват на **дявола** онова място, на което да стъпи, за да извършва своите действия. Той може да намери в нас много такива места, без ние съзнателно да му помагаме за това. Следователно ние не трябва да намираме извинения за злобата, яда, завистта, омразата и страстите в нашия живот. Тези грехове компрометират християнското ни свидетелство, представляват пречка за неспасените и спънка за вярващите и ни навреждат както духовно, така и физически.

4:28 Сега Павел насочва вниманието си към двете противоположности с поведението на човека — краденето и даването. Старият човек краде, а новият дава. Свалете стария човек и облечете новия: **„Който е крал, да не краде вече!"** Фактът, че Павел се обръща към вярващите с такова наставление, опровергава всяка представа, че християните са съвършено безгрешни. Християните продължават да имат проблеми със своето старо, зло и егоистично естество, което трябва да считат за мъртво във всекидневния си живот. Кражбата може да става под много форми, като се започне от присвояването на големи суми и други предмети и се стигне до неизплащането на дълговете, свидетелстването за Христос през работно време, плагиатството, използването на неверни теглилки и фалшифициране на документи. Забраната да не се краде не е нова. Още в Мойсеевия закон се казва „Не кради" (Изх. 20:15). Но това, което свързва този стих с християнския живот, е втората му част. Ние не само не трябва да крадем, но трябва **да се трудим,** като се занимаваме с почтена работа, за да можем да даваме на онези, които нямат. Благодатта, а не законът, е силата на светостта. Само положителната сила на милостта може да обърне един човек от крадец във филантроп.

Това е нещо много основно и революционно. Естественото разположение на човека е да работи за задоволяване на собствените си нужди и желания. Когато доходите му се увеличат, неговият жизнен стандарт също се увеличава. Всичко в неговия живот се върти около него самия. Този стих ни предлага едно по-благородно и по-възвишено отношение към професионалните ни занимания. Нашата работа трябва да бъде не само средство за осигуряване на един среден стандрат на живот за едно семейство, но така също и начин за облекчаване на човешките **нужди** — както духовни, така и временни — и то не само на хората, които живеят в собствената ни страна, но и на тези, които живеят в

другите страни. Едва ли е необходимо да казваме колко големи са тези **нужди!**

4:29 В този стих апостолът засяга въпроса за нашата реч, като прави разлика между онова, което е безсмислено, и това, което е за назидание. **Гнилата дума** е израз, с който апостолът иска да опише разговор, пълен с непристойни думи и намеци. Те биха могли да бъдат неуместни шеги, мръсни вицове или ругатни. Но тук тя може би има по-широк смисъл и означава всякакво говорене, което е несериозно, празно, лекомислено и безсмислено. В пасажа в 5:4 Павел изрично се занимава с мръсния и непристоен език, но тук той ни казва, че християнинът трябва решително да се откаже от безполезното говорене и да говори само това, което е за назидание. Говоренето на християнина трябва да бъде:

Назидателно. То трябва да води до усъвършенстване на слушателите.

Уместно. Трябва да подхожда на случая.

Благодатно. Трябва **да принася благодат на тия, които го слушат.**

4:30 „...и не оскърбявайте Светия Божий Дух, в Когото сте запечатани за деня на изкуплението.“ Ако това е казано във връзка с предходния стих, то би означавало, че безполезното говорене натъжава Духа. Но то също така може да бъде свързано и с пасажа от 25 до 28 ст. и тогава би означавало, че лъжата, неправедният гняв и кражбата също наскърбяват Светия Дух. Или, в един по-широк смисъл, то би могло да означава, че ние трябва да се въздържаме от всяко нещо, което наскърбява Светия Дух.

Ние трябва да правим това поради три много важни причини:

1. Защото ние наскърбяваме не друг, а *Светия* Дух. Всяко нещо, което не е свято, е оскърбително за Него.
2. Защото Той е Светият **Божий** Дух — едно от Лицата на благословеното Триединно Божество.
3. И защото ние **сме запечатани** от Него **за деня на изкуплението.** Както беше споменато и по-рано, печатът е символ, който говори за собственост и осигуреност. Светият Дух е печатът, който гарантира нашето запазване до Второто пришествие на Христос, когато нашето спасение ще бъде завършено. Интересното тук е, че Павел използва вечната осигуреност на вярващите като една от главните причини, за да *не* съгрешаваме.

Фактът, че Светият Божий Дух може да бъде наскърбен, показва, че Той е Личност, а не просто влияние. Той също така показва, че Той ни обича, защото само този, който обича, може да бъде наскърбен. Любимото служение на Светия Дух е да прослави Христос и да променя вярващия по Неговия образ (2 Кор. 3:18). Когато един християнин съгреши, Светият Дух трябва да остави това служение и да се заеме с възстановяването на съгрешилия. Той се натъжава, когато вижда, че напредването на вярващия се прекъсва от греха. Тогава Той трябва да вземе християнина и да го заведе до мястото на покаяние и изповядване на греха.

4:31 Всички грехове, свързани с настроението и езика, трябва да се изоставят. Тук апостолът изброява само няколко от тях. Макар и да не е възможно да се определи съвсем точно значението на всеки конкретно, като цяло то е ясно:

Огорчението е задушаващо негодувание, нежелание да простиш и яд.

Яростта е изблик на гняв, силни емоции и невъздържаност.

Гневът е лошо настроение, враждебност и ожесточение.

Викът — силни изблици на гняв, крясъци, каране и затваряне устата на противника.

Хулата — зло говорене, обиждане, оскърбителна реч, ругаене.

Злобата — зложелателство, яд, злина.

4:32 Всички гореспоменати изблици на настоение трябва да се изоставят, но последвалият вакуум трябва да се запъл-

ни с развиването на Христосоподобни качества. Докато първите са естествени пороци, вторите са свръхестествени добродетели:

Благостта е неегоистична загриженост за добруването на другите и желание да помогнем дори когато това означава саможертва.

Милосърдието е съчувствено, състрадателно и милостиво отношение към другите и желание да носиш и техния товар.

Простителността — готовност да простиш обидите, да пренебрегнеш личните оскърбления и да не таиш желание за отмъщение.

Най-добрият пример за простителност е Самият Бог. Основата на Неговата простителност е делото на Христос на Голготския кръст. А недостойните обекти на Неговата простителност сме ние. Бог не би могъл да прости греха, без да е получил подходящо удовлетворение. В голямата Си любов Той сам е осигурил удовлетворението, което изисква Неговата справедливост. **В Христос,** т. е. в Личността и делото на Христос, Бог получава праведното удовлетворение, което Му позволява да ни прости.

И тъй като Той ни е простил, когато ние сме Му дължали „милиарди долари", ние трябва да простим на другите, когато те ни дължат само „няколко стотинки" (Мат. 18:23—28; ПБДжБПФ). Ленски ни дава следния съвет:

„Веднага след като един човек ме обиди, аз трябва да му простя, и тогава душата ми ще бъде свободна. Ако тая яд срещу него, аз съгрешавам против Бога и против него и рискувам Бог да не прости и на мен. Това дали този човек ще се покае, ще поправи злото и ще ми се извини, или не, няма значение. Аз му прощавам така и така. Разбира се, той трябва да се изправи пред Бога и да отговаря за злото, което е направил. Това обаче засяга само него и Бога. Аз бих могъл само да му помогна да направи това според текста в Мат. 18:15, но дали той действително ще го направи или не, няма значение. Аз трябва да му простя, преди изобщо да започне да го прави."[32]

5:1 Основата на увещанието на Павел в този стих е Божият пример за простителност, за който апостолът говори в 4:32. Връзката е следната: Бог ви е простил в Христос, а сега вие **бъдете подражатели на Бога,** като си прощавате един на друг. Сравнението **„...като възлюбени чада"** съдържа и един допълнителен мотив. В естествения живот децата носят семейната прилика и обикновено се стремят да се държат достойно на името, което носят. В духовния живот ние трябва да изявяваме нашия Баща на света и да се стремим да живеем съответно на достойното си положение на Негови възлюбени **деца.**

5:2 Друг начин, по който ние трябва да приличаме на Господа, е като ходим **в любов.** По-нататък в стиха се обяснява, че **да ходим в любов,** означава да се отдаваме на другите. Това именно е направил Христос, нашият съвършен Пример. Тава е един изумителен факт! Доказателството за Неговата любов е, че Той е дал Себе Си за нас в смърт на Голгота.

Неговият дар е описан като **„принос и жертва на Бога". Принос** е всяко нещо, което се дава на Бога, докато жертвата включва и един допълнителен елемент — смърт. Христос е бил истинският **принос** на всеизгаряне — Този, Който напълно се е отдал на Божията воля, даже до смърт на кръст. Неговата **жертва** на неописуемо отдаване е възхвалена с израза **„благоуханна миризма".** Ф. Б. Мейър казва така: *„Тази жертва, която е била толкова неизмерима, толкова всеотдайна и толкова безценна, дадена за едни, които по самото си естество са толкова недостойни, е била израз на една любов, която е изпълнила небесата с благоухание, а Божието сърце — с радост."*[33]

Господ Исус е зарадвал Своя Отец, като е дал Себе Си за другите. Поуката за нас е, че ние също трябва да носим ра-

дост на Бога, като даваме себе си за другите.

Отдавай себе си на другите! —
такъв да бъде твоят живот.
Ходи в любов и всеотричане
и подражавай на Христос.

Чърлз Д. Мейгз

5:3 В 3 и 4 ст. апостолът отново се връща към въпроса за сексуалните грехове и решително призовава светиите да се откажат от тях. Най-напред той изрежда различни форми на сексуална нечистота:

Блудство. Навсякъде, където **блудството** се споменава в един и същ стих заедно с прелюбодейството, то означава полов акт между *неженени* партньори. Но когато в даден текст се споменава само блудството, без да се разграничава от прелюбодейството, какъвто е случаят в този стих, то най-вероятно означава всякакъв вид разврат и обикновено се превежда така в НВПБКДж. (Думата „порнография“, която означава буквално „развратно писане“, е сродна на думата, преведена тук като **„блудство“.**)

Нечистота. Нечистотата също може да означава неморално поведение, но може също така да включва и порнографски картини, книги и други подобни неща, които вървят ръка за ръка с неморалния живот и които подхранват огъня на страстите.

Среброљобие. Макар и обикновено да мислим за среброљобието като за страст към парите, тук то може да включва и чувствените желания, като например ненаситната страст за задоволяване на сексуалния нагон извън границите на брака (вж. Изх. 20:17: „Не пожелавай... жената на ближния си...“).

Всичко това **не трябва дори да се споменава сред** християните. От само себе си се разбира, че за нито един вярващ не трябва да се говори, че *е извършил* някой от тези грехове. Те дори не трябва да се обсъждат по начин, който би могъл да омаловажи или подцени техния грешен и срамен характер. Винаги съществува опасност да започнем да говорим за тях недостатъчно сериозно, да ги извиняваме или дори да ги обсъждаме надълго и нашироко. Павел подчертава сериозността на своето увещание с израза **„...както прилича на светии“.** По своето положение вярващите вече са отделени от покварата, която е в света. Сега те трябва и практически да се отделят от тъмните страсти — както на дело, така и на думи.

5:4 Говоренето на вярващите също трябва да бъде освободено от:

Срамни приказки, което означава всякакъв вид мръсни вицове и непристойни истории със сексуален оттенък, а така също и всякъв вид скверн ословия и ругатни.

Глупости или празно говорене, което е достойно само за един умствено недоразвит човек. Това включва и всякакви вулгарности.

Подигравки. Под „подигравки“ трябва да разбираме шеги или говорене с намеци и недомлъвки. Когато един човек много говори за нещо, шегува се с него и често го вмъква в разговора, той все повече и повече се приближава до момента, в който ще го извърши.

Винаги е опасно да се шегуваш с греха. Вместо да използва езика си за такова недостойно и непристойно нещо, християнинът трябва съзнателно да се упражнява в **благодарение** към Бога за всички благословения и милости, който Той е излял в неговия живот. Това е приятно на Господа, добър пример за другите и полезно за собствената му душа.

5:5 Няма никакво съмнение за отношението на Бога към развратните хора: те **нямат наследство в царството на Христос и Бога.** Тази присъда е точно обратното на настоящото отношение на света, който гледа на сексуалната разпуснатост като на болест, която се нуждае от психиатрична намеса. Хора-

та казват, че развратът е болест, а Бог го нарича грях. Хората го извиняват, а Бог го осъжда. Хората търсят разрешение на проблема в психоанализата, а Божието разрешение е новорождението.

Тук са назовани трима нарушители, които извършват същите три гряха, споменати в 3 ст. — **блудникът, нечистият** човек и **сребролюбецът,** като освен това се казва, че **сребролюбецът** е и **идолопоклонник.** Една от причините, поради които можем да кажем, че сребролюбието е **идолопоклонство,** е погрешната представа на сребролюбеца за Бога. Сребролюбецът смята, че Бог одобрява алчността, в противен случай не би се осмелил да бъде сребролюбец. Друга причина да считаме сребролюбието за идолопоклонство е това, че то поставя волята на човека над Божията воля. И третата причина е резултатът от него: сребролюбието води до поклонение пред творението, а не пред Твореца (Рим. 1:25). Когато Павел казва, че такива хора нямат **наследство в царството,** той има предвид точно това, което казва. Хората, чийто живот се характеризира с такива грехове, са загубени. Те все още са в греховете си и вървят по пътя към ада. Те не се намират в **царството,** което сега е невидимо; няма да бъдат в **царството,** когато Христос се върне, за да царува; и ще бъдат отделени от вечното **царство** в небето завинаги. Апостолът не казва, че това са хора, които ще бъдат в **царството,** но ще претърпят загуба на Христовото съдилище. Тук става въпрос за спасението, а не за наградите на спасените. Макар и да твърдят, че са християни, тези хора доказват с живота си, че никога не са били спасени. Те, разбира се, *могат* да се спасят чрез покаяние и вяра в Господ Исус Христос. Но ако те наистина са спасени, никога няма да вършат тези грехове постоянно.

Забележете, че божествеността на Христос се подразбира в израза **„царството на Христа и Бога“. Христос** е поставен на едно ниво с **Бог** Отец като Владетел на **царството.**

5:6 Много хора в света имат едно снизходително и толерантно отношение към сексуалната разпуснатост. Те казват, че задоволяването на телесните апетити е необходимо и благотворно и че тяхното потискане води до деформиране и депресиране на личността. Според тях моралът е изцяло въпрос на културата, в която ние живеем. Следователно, ако „предбрачните“, „извънбрачните“ и „хомосексуалните“ връзки (които Божието слово осъжда като блудство, прелюбодейство и перверзност) са приети в нашата култура, те трябва да се узаконят. Изненадващото е, че някои от главните защитници на узаконяването на тези сексуални грехове са хора, които заемат високи постове в официалните църкви. По този начин миряните, които винаги са смятали, че сексуалната разпуснатост е неморална, сега получават уверения от видни проповедници, че времето на това отношение е отминало.

Християните не трябва да се оставят да бъдат мамени от такива празни думи, **„понеже заради тия неща идва Божият гняв върху синовете на непокорството“.** Отношението на Господа към грехове като блудството и прелюбодейството се вижда в пасажа в Числа 25:1—9: заради греха, който извършват с моавките, са избити двадесет и четири хиляди израилтяни. Отношението на Господа към хомосексуализма се вижда и в начина, по който Той унищожава Содом и Гомор със сяра и огън от небето (Бит. 19:24, 28).

Но Божият **гняв** не се изразява само чрез такива свръхестествени наказания. Хората, които живеят в сексуален грях, могат да изпитат Божието наказание и по друг начин. Има физически наказания, като например венерически болести и СПИН. Има психични, нервни и емоционални разстройства, които се появяват вследствие на чувството за вина. Има

изкривявания на личността — женствените мъже могат да станат още по-женствени (Рим. 1:27). И, разбира се, има и един последен, вечен съд на Бога над прелюбодейците и блудниците (Евр. 13:4). Никаква милост няма да се покаже към **„синовете на непокорството“**, към онези, които са потомци на непокорния Адам и които съзнателно го следват в неподчинението към Бога (Откр. 21:8).

5:7 Този стих представлява едно сериозно предупреждение към вярващите да не стават съучастници на хора с такова безбожно поведение. Всяко подобно съучастие означава опозоряване на името на Христос, разрушаване живота на други хора, опетняване на личното им свидетелство и навличане на Божия гняв.

5:8 За да подчертае сериозността на заповедта в 7 ст., апостолът изнася сега една съдържателна беседа върху **тъмнината** и **светлината** (8—14 ст.). Някога ефесяните **са били тъмнина, но сега са светлина в Господа.** Павел не казва, че те са били *в* тъмнината, а че те самите са *били* олицетворение на **тъмнината.** Сега, вследствие на съединението им с Господа, те са станали **светлина.** Той е светлина, а те се в Него. Затова **сега** те **са светлина в Господа.** Отсега нататък тяхното състояние трябва да отговаря на тяхното положение. Те трябва да **живеят като деца на светлината.**

5:9 Тази скоба обяснява какъв **плод** произвеждат тези, които ходят в светлината:

Плодът на Духа[34] се състои от всяка **доброта, правда и истина. Добротата** включва всяко морално превъзходство. **Правдата** означава вярност в отношенията с Бога и човеците. **Истината** е честност, справедливост и истинност. Съберете ги на едно място и вие ще получите светлината на живот, изпълнен с Христос, която свети в тъмнината.

5:10 Онези, които ходят в светлината, не само произвеждат плода, за който се говори в горния стих, но и опитват **това, което е угодно на Господа.** Те подлагат на проверка всяка мисъл, дума и действие, като си задават следните въпроси: „Какво би казал **Господ** за това?“ Как би изглеждало то в Неговото присъствие?“ Всяка област от техния живот се осветлява от Него като от прожектор — начинът, по който говорят, стандартът на живот, дрехите, книгите, работата, удоволствията, развлеченията, мебелите, приятелствата, почивките, колите и спортът.

5:11 Вярващите **не трябва да участват в безплодните дела на тъмнината** нито като ги извършват, нито като показват някакво отношение, което би могло да се изтълкува като неутрално или толерантно. Що се отнася до Бога и хората, тези **дела** са **безплодни.** Именно това безплодие е накарало Павел да попита християните в Рим: „Какъв плод имахте тогава от ония неща — неща, за които сега се срамувате?“ Освен това тези дела са **„...на тъмнината“:** те принадлежат на света с приглушените светлини, спуснатите завеси, заключените врати и тайните стаи и отразяват естественото предпочитание на човека към **тъмнината** и неговия ужас от светлината, когато делата му са зли (Йоан 3:19). Вярващият е призован не само да се въздържа от **безплодните дела на тъмнината,** но и да върши нещо положително — да **ги изобличава.** Това той прави по два начина: първо, като живее свят живот, и второ, като говори изобличително под водителството на Светия Дух.

5:12 Сега апостолът обяснява защо християнинът не трябва да бъде съучастник в моралната поквара на света, а трябва да я изобличава. Греховете, които хората извършват тайно, са толкова ужасни, че **дори е срамно да** се говори за тях. Неестествените форми на греха, измислени от човека, са толкова гнусни, че дори описването им ще оскверни умовете на хората, които слушат. Затова

християнинът трябва да се въздържа дори да говори за тях.

5:13 Светлината изявява всичко, което е в тъмнината. Така например греховността на живота на нечестивите става съвсем явна, когато се сравни със светия живот на християните. Подходящото изобличение може също така да изяви истинския характер на греха. Блейки ни предлага следната илюстрация:

„Нека да видим какво стана, когато нашият Господ изобличи лицемерието на фарисеите — може би преди това те не са изглеждали на учениците толкова зли, но когато Христос ги освети с чистата светлина на истината, те ги видяха в истинския им вид — отвратителни и двулични."[35]

Краят на 13 ст. би трябвало да се преведе така: **„...понеже всичко, което** *става* **явно, е светлина."**[36] Това означава просто, че когато християните упражняват своето служение като светлина, другите хора се довеждат до светлината. Злите хора се преобразуват в деца на светлината чрез изобличителното служение на **светлината.**

Това правило обаче има изключения: не всеки, който се излага на светлината, става християнин. Но в духовното царство има един общ принцип, според който светлината може да се възпроизвежда. Ние откриваме една илюстрация на този принцип в 1 Петр. 3:1, където вярващите съпруги се увещават да спечелят невярващите си съпрузи за Христос чрез своето поведение: „Подобно и вие, жени, покорявайте се на мъжете си, така щото, даже и ако някои от тях не се покоряват на словото, да се придобият без словото, чрез обходата на жените си." По този начин светлината на съпругата християнка възтържествува над тъмнината на езическия ѝ съпруг и последният също става светлина.

5:14 Животът на вярващия винаги трябва да представлява една жива проповед, да излага на показ заобикалящата го тъмнина, да приканва невярващите към Христос:

Събудете се, вие, заспали;
Станете от мъртвите
и Христос ще ви осветли!

Това е гласът на светлината, който говори на онези, които спят в тъмнината и лежат в духовна смърт. Светлината ги вика да станат за живот и осветление. Ако отговорят на поканата с „да", **Христос ще** засвети и върху тях и ще ги **осветли.**

5:15 В следващите седем стиха Павел прави сравнение между глупавото държание и разумното поведение, обръщайки се към читателите със серия от отрицателни и положителни увещания. Първото увещание е един общ призив, с който апостолът приканва читателите си да **се обхождат не като глупави, но като мъдри** хора. Както вече споменахме, **„обхождам се"** е една от ключовите думи в това Послание. Тя се среща седем пъти и описва „цялата палитра от дейности в живота на отделния човек". Да **се обхождаме внимателно,** означава да живеем в светлината на нашето положение като Божии деца. Да **се обхождаме като глупави** хора, означава да слезем от височината на небесното ниво на нивото на света.

5:16 Мъдрото обхождане ни призовава да изкупуваме **благоприятното време** или да използваме всяка възможност. Всеки нов ден носи нови отворени врати, нови възможности. Да **изкупуваме времето,** означава да живеем живот, който се характеризира със святост, милостиви дела и помощ. Това, което ни кара да предприемем спешни мерки в това отношение, е фактът, че **дните**, в които живеем, са **лоши.** Той ни напомня, че Бог няма винаги да показва търпение към хората, че благодатното време скоро ще свърши, че възможностите за поклонение, свидетелстване и служение на земята ще приключат завинаги.

5:17 Затова ние **не** трябва да **бъдем неразумни, а да разбираме каква е Господ-**

ната воля. Това е много важно. Изобилстващият грях и краткостта на времето могат да ни изкушат да прекараме дните си в буйна и трескава надпревара за вършене на нещо, което сами сме си избрали. Но това само ще ни изхаби. Важното е да откриваме всеки ден каква е Божията **воля** за нас и да я изпълняваме. Това е единственият начин, по който ние можем да бъдем разумни и полезни. Напълно е възможно да вършим някаква християнска работа според собствените си представи и сили и изцяло да вървим не по **Божията воля.** Пътят на мъдростта ни призовава да разпознаваме Божията **воля** в живота си като отделни индивиди и да ѝ се подчиняваме изцяло.

5:18 „...и не се опивайте с вино, следствието от което е разврат...“ За християните, които живеят в Северна Америка, тази заповед изглежда почти неуместна, тъй като голяма част от тях са поддръжници на пълното въздържание. Но не трябва да забравяме, че Библията е била написана за вярващите от всички народи и култури и че в много страни виното присъства на трапезата всеки ден. Писанията заклеймяват не употребата на вино, а злоупотребата с него. Така например пиенето на малко вино се препоръчва като лекарство (Пр. 31:6; 1 Тим. 5:23). Господ Исус превръща водата във вино, за да бъде изпито на сватбата в Кана галилейска (Йоан 2: 1—11).

Но употребата на вино може да се превърне в злоупотреба при следните обстоятелства и тогава тя наистина е забранена:

1. Когато води до напиване (Пр. 23:29—35).
2. Когато стане навик (1 Кор. 6:12б).
3. Когато стане спънка за слабата съвест на друг вярващ (Рим. 14:13; 1 Кор. 8:9).
4. Когато накърни свидетелството на християнина пред обществото и не носи слава на Бога (1 Кор. 10:31).
5. Когато кара християнина да изпитва угризения на съвестта (Рим. 14:23).

Вместо **да се опиваме с вино,** Павел ни предлага **да се изпълваме с Духа.** Това предложение би могло първоначално да ни изненада, но когато сравним и противопоставим двете състояния, ще видим защо апостолът ни предлага тази алтернатива.

Първо, защото между двете състояния има известни прилики:

1. И при двете човек се намира под влияние на сила, която е вън от него. В единия случай това е силата на алкохола (spirits), в другия — силата на **Духа** (Spirit)*.
2. И при двете човек е възбуден. В Деня на петдесетница възбудата, причинена от **Духа,** е била изтълкувана погрешно като възбуда, причинена от напиване със сладко вино (Деян. 2:13).
3. И в двете състояния се променя държанието на човека: в първия случай говорът и походката му, а във втория — моралът и начинът му на живот.

И, второ, защото има две неща, които поставят тези две състояния в остро противоречие:

1. В случая, когато човек се е напил с вино, той се държи **развратно** или разпътно. Духът никога не води до такова поведение.
2. При напиването с вино има също така загуба на самоконтрол, докато „плодът на **Духа** е... себеобуздание“ (Гал. 5:23). Вярващият, който е изпълнен **с Духа,** никога не може да бъде повлиян до такава степен, че повече да не може да контролира своите действия. Духът на пророка винаги се покорява на пророка (1 Кор. 14:32).

Понякога в Библията изпълването **с Духа** е представено като суверенен дар

* На английски думите позволяват едно интересно противопоставяне: думата „*spirits*“ (мн. ч.) освен „алкохол“, „алкохолни питиета“, означава и „духове“, докато думата „*Spirit*“, когато е написана с главна буква, означава Дух (Светия Дух). — Бел. на прев.

от Бога. Така например Йоан Кръстител е бил **изпълнен със** Светия **Дух** още в утробата на майка си (Лука 1:15). В такива случаи човек получава Духа, без да е необходимо да отговаря на никакви предварителни условия. Това не е нещо, за което той работи или се моли. Господ му го дава така, както Му е угодно. Тук обаче, в Ефесяни 5:18, вярващият получава *заповед* **да се изпълва с Духа.** Изпълването с Духа изисква действия и от страна на вярващия. То не идва автоматично, а е резултат от подчинение.

Поради тази причина изпълването с Духа трябва да се различава от някои други Негови служби. То *не* е същото като:

1. *Кръщението* в Светия Дух. Това е такава служба на Духа, чрез която вярващият бива присъединен към Христовото тяло (1 Кор. 12:13).
2. *Обитаването* на Духа във вярващия. Чрез това служение Утешителят се настанява в тялото на християнина и му дава сила за свят живот, поклонение и служение (Йоан 14:16).
3. *Помазанието* на Духа. Самият **Дух** е помазанието, което учи Божието дете на всичко, което е от Господа (1 Йоан. 2:27).
4. *Залогът* и *печатът* на Духа. Вече видяхме, че като залог Светият Дух запазва наследството за светията, а като печат запазва светията за наследството (Еф. 1:13, 14).

Това са някои от службите на Духа, които се осъществяват в един човек в момента, в който той се спаси. Всеки, който е в Христос, автоматично получава кръщението, обитаването, помазанието, залога и печата на Духа.

Но изпълването с Духа е нещо по-различно. То не е опитност, която Христовият ученик преживява веднъж завинаги, а постоянна опитност. Буквалният превод на тази заповед е: „Бивайте изпълвани с Духа." Това може да започне като една особена опитност, но от този момент нататък трябва да продължи като всекидневна и повторяема опитност. Днешното ни изпълване с Духа не може да бъде валидно и за утре. Освен това изпълването с Духа е нещо, което трябва да бъде желано. Това е идеалното състояние на вярващия на земята и означава, че Светият Дух може да действа в живота на християнина, без да бъде много натъжаван, и че вярващият изпълнява службата си в момента според Божия план.

Но как може вярващият **да се изпълва с Духа?** В Писмото до ефесяните апостол Павел не ни дава отговор на този въпрос; той просто ни заповядва **да се изпълваме с Духа.** Но от други места в Словото знаем, че за **да бъдем изпълвани с Духа,** ние трябва:

1. Да изповядаме и да отхвърлим всеки грях в нашия живот, който ни е известен (1 Йоан. 1:5—9). За всеки е ясно, че такава свята Личност като Светият Дух не може да действа свободно в живота на човек, който одобрява греха.
2. Да се предаваме изцяло на Неговото управление (Рим. 12:1, 2). Това означава да отдаваме волята си, интелекта си, тялото си, талантите си и богатствата си. Изобщо всяка област от нашия живот трябва да бъде предадена на Неговото господство.
3. Да позволяваме на Христовото слово да се вселява в нас богато (Кол. 3:16). Това означава да четем Библията, да я изучаваме и да ѝ се подчиняваме. Следствията от богатото вселяване на Христовото слово в нас (Кол. 3:16) са същите като следствията от изпълването с **Духа** (Еф. 5:19).
4. И последно, да се освобождаваме от егоизма (Гал. 2:20). За да бъде напълнена с нова напитка, пълната чаша трябва да се изпразни от старата напитка. За **да се изпълваме с** *Духа,* ние първо трябва да се изпразним от старото си *„аз".* Един неизвестен автор е написал следното:

„Също както сте оставили целия товар на вашия грях и сте се доверили на съвършеното дело на Христос, така оставете и целия товар на вашия живот и служение и се доверете на настоящата служба на Светия Дух. Отдавайте се на Духа всяка сутрин така, че да бъдете водени от Него, и вървете и възхвалявайте, без да се безпокоите, като Го оставяте да управлява не само вас, но и вашия ден. Упражнявайте се в навика да Му се доверявате и да Му се подчинявате с радост през целия ден, като очаквате Той да ви води, просветлява, укорява, поучава, използва и да прави във вас и с вас това, което Той желае. Разчитайте на Неговото съдействие като на нещо, което е факт, независимо че нито Го виждате, нито Го чувствате. Нека само да вярваме и да се подчиняваме на Духа като на Господар на нашия живот и да престанем да се опитваме да правим всичко сами, и тогава плодът на Духа ще се появи в нас така, както Той желае, за Божия слава.“

Дали човек може да знае кога е **изпълнен с Духа** и кога не? Всъщност, колкото по-близко сме до Господа, толкова по-добре съзнаваме нашата собствена греховност и недостойност (Ис. 6:1—5). В Неговото присъствие ние не намираме в себе си нищо, с което да се гордеем (Лука 5:8); в нас няма никакво чувство на духовно превъзходство над другите, което да ни накара да мислим, че сме постигнали нещо повече от тях. Вярващият, който е **изпълнен с Духа,** мисли за Христос, а не за себе си.

И в същото време той може да разбира, че Бог работи в неговия живот и чрез неговия живот, да вижда как нещата стават по свръхестествен начин, как обстоятелствата се нареждат удивително. Бог докосва живота на отделния човек по изумителен начин. Дори и природните сили застават на негова страна: те изглеждат вързани за колелата на Господната колесница. Човек вижда всичко това и разбира, че Бог работи за и чрез него. Едновременно с това той се чувства странно отделен от всичко, което става по този начин, защото знае чия е заслугата. В своето най-вътрешно същество той разбира, че всичко това е от Господа.

5:19 Сега апостолът изрежда четири следствия от изпълването с Духа. Първото е, че изпълнените с Духа християни разговарят **един с друг с псалми и химни, и духовни песни.** Божественото изпълване им отваря устата, за да говорят за Господните неща, и им разширява сърцата, за да споделят тези неща с другите. И макар че някои изследователи виждат псалмите, химните и песните като части от старозаветната книга Псалми, ние смятаме, че само **псалмите** се отнасят до боговдъхновените писания на Давид, Асаф и другите автори. **Химните** са небоговдъхновени песни, които отправят поклонението и хвалението пряко към Бога. **Духовните песни** са всички останали лирически съчинения на духовни теми, дори и тези, които не са отправени пряко към Бога.

Едно второ свидетелство за изпълването с Духа е вътрешната радост и хвала на Бога: **„...като пеете и възпявате Господа в сърцето си.“** Изпълненият с Духа живот е като фонтан, в който радостта блика като потоци вода (Деян. 13:52). Подходящ пример за това е Захария: когато е бил изпълнен със Светия Дух, той е пял на Господа с цялото си сърце (Лука 1:67—79).

5:20 Трето свидетелство за изпълването с Духа е благодарението: **„...като винаги благодарите за всичко на Бога и Отца в името на нашия Господ Исус Христос.“** Там, където царува Духът, има благодарност към **Бога,** чувство на дълбока признателност и спонтанно благодарение. И това не е нещо случайно, а постоянно. И не е само за приятните неща, а за всичко. Всеки може да благодари за слънчевите дни в своя живот, но не всеки може да благодари за облаците и бурите. За това е необходима силата на Духа.

Най-краткият и най-сигурният път към пълното щастие е този:

„Поставете си за задача да благодарите и да хвалите Бога за всичко, което ви се случва. Защото е сигурно, че каквато и беда да ви се случи, ако благодарите и възхвалите Бога за нея, вие я превръщате в благословение. Дори и да можехте да вършите чудеса, не бихте могли да направите повече за себе си от това, което правите чрез този благодарствен дух: защото той не се нуждае от думи, а превръща в щастие всичко, до което се докосне.“ (Избрано)

5:21 Четвъртата проверка за изпълването на християните с Духа е дали те **се подчиняват един на друг в страх от Христос.** Ердмън изказва следното предупреждение:

„Този стих ни казва нещо, което християните пренебрегват много често... Той ни предлага една духовна проверка, която християните прилагат прекалено рядко... Много хора смятат, че като викат „Алелуя“ и пеят тържествуващи песни на повече или по-малко „непознати езици“, те показват на практика какво означава „изпълването с Духа“. Всичко това обаче може да бъде лъжливо, измамно и безсмислено. Подчинението на нашите братя и сестри християни, смиреното поведение, скромността, въздържането от спорове, търпимостта, вниманието — това са непогрешимите доказателства за силата на Духа. ...Взаимното подчинение на християните един на друг трябва да се упражнява „в страх от Христос“, т. е. в страхопочитание към Този, Който е признат като Господар и Владетел на всичко.“[37]

И така, това са четири от следствията от изпълването с Духа — говоренето, пеенето, благодарението и подчинението. Но има поне още четири:

1. Дързост при смъмрянето на греха (Деян. 13:9—12) и при свидетелстването за Господа (Деян. 4:8—12, 31; 13:52—14:3).
2. Сила за служение (Деян. 1:8; 6:3, 8; 11:24).
3. Щедрост, а не егоизъм (Деян. 4:31, 32).
4. Превъзнасяне на Христос (Деян. 9:17, 20) и на Бога (Деян. 2:4, 11; 10:44, 46). Ние трябва ревностно да желаем да се изпълваме с Духа, но не за собствената си прослава, а само за Божията слава.

Г. Призив за лично благочестие в християнския дом (5:22—6:9)

5:22 Независимо че с този стих започва нов параграф, между него и предишния стих има тясна връзка. В 5:21 Павел споменава подчинението на християните един на друг като едно от следствията от божественото изпълване. В пасажа от 5:22 до 6:9 той описва три отделни области от християнското домочадие, в които подчинението е Божията воля:

Съпругите **трябва да се подчиняват на** своите ***съпрузи.***

Децата трябва да се подчиняват на своите *родители.*

И *слугите* трябва да се подчиняват на своите *господари.*

Фактът, че всички вярващи са едно в Христос Исус, не означава, че земните взаимоотношения се премахват. Ние все още трябва да почитаме различните форми на власт и управление, които Бог е постановил. Всяко подредено общество се крепи на два основни стълба: авторитетът и подчинението. Трябва да има някой, който да упражнява власт, и друг, който да се подчинява на тази власт. Този принцип е толкова основен, че присъства дори и в Божеството: „Но желая да знаете, че глава... на Христос е Бог“ (1 Кор. 11:3). Бог е определил човешкото управление. Независимо колко зло може да бъде едно управление, от гледна точка на Бога то е по-добро, отколкото липса на управление, и ние трябва да му се подчиняваме, доколкото можем, стига то да не изисква от нас неподчинение или отричане от Господа. Липсата на каквото и да било управление е анархия, а нито

едно общество не може да оцелее при анархия.

Същото се отнася и до семейството. В него трябва да има глава и подчинение на тази глава. Бог е наредил така, че мястото на главата да се заеме от мъжа. Той е посочил това, като е сътворил най-напред мъжа, а след това — жената за мъжа. По този начин и като ред, и като цел на творението Той е поставил мъжа на мястото на авторитета, а жената — на мястото на *подчинението*. Подчинението не означава по-нисше положение. Господ Исус е подчинен на Бог Отец, но Той по никакъв начин не е по-нисш от Него. Подобно и жената не е по-нисша от мъжа. В много отношения тя дори може да бъде по-висша — в отдаването, в съчувствието, в усърдието и в героичната издръжливост. Но **жените** трябва **да се подчиняват на своите съпрузи, както — на Господа.** Подчинявайки се на авторитета на своя съпруг, жената се подчинява на авторитета на Господа. Това само по себе си трябва да премахне всякаква неохота или бунт от страна на жената за подчинение.

Историята изобилства с примери на хаос, идващи вследствие на неподчинението на Божиите наредби. Присвоявайки си ръководното място и действайки вместо своя съпруг, Ева въвежда греха в човешката раса и с него — всички катастрофални последици. В по-ново време повечето култови движения и секти са били започнати от жени, които са си присвоили мястото на авторитета, което Бог никога не е възнамерявал да им даде. Жени, които напускат определеното им от Бога място, могат да провалят цяла една местна църква, да разтрогнат един брак и да разрушат един дом.

От друга страна, няма нищо по-привлекателно от жена, която изпълнява определената ѝ от Бога роля. Пълен портрет на такава една жена ни предлага текстът в Притчи 31, който стои като вечен паметник на угодната на Господа съпруга и майка.

5:23 Причината за подчинението на жената е, че **мъжът** ѝ е нейната **глава.** Той заема същото положение спрямо нея, каквото е положението на Христос спрямо църквата. **Христос е глава на църквата, като само Той е Спасител на тялото.** („Спасител" тук би могло да означава „Пазител" както в 1 Тим. 4:10 според НПБДжНД.) Следователно **мъжът е глава на жената,** а така също и неин пазител. Като **глава** той обича, води и наставлява жена си; като пазител той снабдява нуждите ѝ, защитава я и се грижи за нея.

Всички много добре познаваме големия бунт на хората срещу това учение, който наблюдаваме в наши дни. Някои обвиняват Павел, че бил заклет ерген, мъжки шовинист или женомразец. Други казват, че неговото мнение отразява обичаите на обществото от неговото време и че то няма никакво отношение към нашето съвремие. Но всичко това представлява всъщност една фронтална атака срещу боговдъхновеността на Писанието. Тези наставления не са само думи на Павел, те са думи на Бога. Всяко тяхно отричане е отричане на Бога и навличане на трудности и беди.

5:24 Нищо не може да извиси повече ролята на жената от сравнението между нея и ролята на **църквата** като Невяста на **Христос.** Подчинението на църквата на Христос е модел, който жената трябва да следва. Тя трябва **да се подчинява** на мъжа **във всичко,** т. е. във **всичко,** което съответства на Божията воля. Нито една жена не би трябвало да се подчини на мъжа си, ако той изисква от нея тя да направи компромис с верността си към Господ Исус. Но във всички нормални отношения на живота тя трябва да се подчинява на своя съпруг дори когато той е невярващ.

5:25 Ако гореспоменатите наставления към **жените** бяха единствени и ако нямаше съответни наставления към

мъжете, тогава тези наставления може би щяха да бъдат доста едностранчиви, а може би и несправедливи. Но в следващите стихове истината в Писанието се уравновесява по един много красив начин, който показва и съответния стандарт, който се изисква от **мъжете. Мъжете** не трябва да се подчиняват на своите жени, а да ги **възлюбят така, както и Христос е възлюбил църквата.** Някой е казал много добре, че нито една жена няма да има нищо против да се подчинява на един съпруг, който я обича толкова много, колкото **Христос** обича **църквата.** Имало един мъж, който се страхувал, че разгневява Бога, като обича жена си прекалено много. Когато един християнски служител го попитал дали я обича повече, отколкото Христос обича църквата, мъжът отговорил: „Не." „Само когато преминеш тази граница — казал първият, — само тогава ще можеш да кажеш, че обичаш жена си прекалено много." Любовта на Христос към **църквата** е представена тук чрез три величествени примера, които по време се връщат назад към миналото, минават през сегашното и достигат в бъдещето. Христос е показал Своята любов към **църквата,** като е дал **Себе Си за нея.** Това се отнася до жертвената Му смърт на кръста. Там Той е платил найвисоката цена, за да купи една Невяста за Себе Си. Също както Ева е била направена от реброто на Адам, така и църквата в известен смисъл е била създадена от прободеното ребро на Спасителя.

5:26 Понастоящем любовта на Христос към църквата се вижда в Неговото дело на освещението: **„...за да я освети, като я е очистил с водно умиване чрез словото." „Освещавам"** означава „отделям".

По положение църквата винаги е осветена, но практически тя се освещава ежедневно. Тя преминава през един процес на морално и духовно отделяне, подобен на едногодишния „курс по разкрасяване", който е преминала Естир, преди да бъде представена на Цар Асуир (Ест. 2:12—16). Процесът на освещаване се провежда посредством **водното умиване чрез словото.** Казано просто, това означава, че животът на вярващия се очиства, когато слуша думите на Христос и им се подчинява. Така например Исус каза на учениците Си: „Вие вече сте чисти чрез учението, което ви говорих" (Йоан 15:3). Също така Той свърза освещаването със словото в Своята първосвещеническа молитва: „Освети ги чрез истината; Твоето Слово е истината" (Йоан 17:17). Също както кръвта на Христос ни очиства веднъж завинаги от вината и наказанието на греха, така и Божието слово ни очиства постоянно от осквернението и замърсяването на греха. Този пасаж ни учи, че понастоящем църквата се умива не с материална вода, а чрез очистващото действие на Божието слово.

5:27 В миналото любовта на Христос се е изявила в нашето *изкупление.* Сега тя се изявява в нашето *освещение.* В бъдещето тя ще се изявява в нашето *прославяне.* Сам Той ще представи църквата на Себе Си като една славна църква, **„без петно или бръчка, или друго такова нещо, но... свята и непорочна".** Тогава тя ще достигне върха на красотата и духовното съвършенство.

А. Т. Пиърсън се обръща към нас със следното възклицание:

„Помислете си само — когато найнакрая всемогъщото око на Бога ни погледне, то няма да открие нищо — нищо от рода на бръчката или бенката на лицето на човека, което да смути Неговата абсолютна святост. Това наистина е невероятно!"[38]

Ф. У. Грант се присъединява към това мнение със следното изказване:

„Нито един белег на старостта, нито един недостатък, нищо няма да бъде подостойно за Него от цвета и чистотата на вечната младост, от свежестта на чувствата, които никога не повяхват. Тогава църквата ще бъде свята и без ни-

какво петно. След всичко, което знаем за нейната история, това ни се струва найнапред странно, но после престава да бъде странно, когато си спомним колко славно Бог запазва Своята победа над греха и злото.“[39]

5:28 След високите тонове на тази величествена рапсодия, възпяваща любовта на Христос към църквата, Павел отново се връща на увещанията към съпрузите, на които те трябва да се подчиняват: **„Така са длъжни и мъжете да любят жените си, както своите тела.“** Като подражават на любовта на Христос, мъжете са длъжни да **любят жените си** така, сякаш те са **техни собствени тела.**

На гръцки местоимението „своите“ (своето, своята) се среща шест пъти в пасажа от 22 до 33 стих. Емфатичната употреба на това местоимение идва да ни напомни, че моногамният брак е бракът, който е по Божията воля за Неговите хора. Макар и да е позволил многоженството в СЗ, Бог никога не го е одобрявал.

Интересно е да се отбележи и разнообразието, с което Павел описва близките взаимоотношения между мъжа и жената. Той казва, че когато обича своята жена, мъжът всъщност обича собственото си тяло (28а ст.), самия **себе си** (28б, 33 ст.) и своята плът (29 ст.). Тъй като бракът включва и едно истинско свързване на двамата съпрузи и двамата стават една плът, мъжът, **който люби жена си,** всъщност люби **себе си.**

5:29 Човек се ражда с инстинкта да се грижи за собственото си тяло. Той го храни, къпе го и го пази от неудобства, болки и нараняване. Неговото лично оцеляване зависи от грижите, които полага за своето тяло. Тези огромни грижи обаче са бледа сянка на грижите, които **Господ** полага за **църквата.**

5:30 „...понеже сме части на Неговото тяло.“ Божията благодат е изумителна. Бог не само ни спасява от греха и ада, но и ни присъединява към Христос като **части на Неговото** тайнствено **Тяло.** Каква необятна любов — Той ни обича като Свое Собствено Тяло! Каква огромна грижа — Той ни храни, освещава и обучава! И каква голяма сигурност — Той няма да бъде в небето без Своите **части!** Ние сме свързани с Него в един общ живот. Всяко нещо, което засяга частите, засяга също и Главата.

5:31 Сега апостолът цитира Битие 2:24, за да представи първоначалните намерения на Бога при постановяването на брачните взаимоотношения. Първо, връзката на мъжа с неговите родители отстъпва място на една по-висша и поважна връзка — между мъжа и неговата жена. За да осъществи високия идеал на брачните взаимоотношения, мъжът трябва да остави своите родители и **да „се привърже към жена си“.** Второ, мъжът и жената **стават една плът:** това е едно действително свързване на двама души. Ако ние непрекъснато взимаме под внимание тези два основни факта, много роднински спорове ще престанат и много семейни проблеми ще изчезнат.

5:32 Тази тайна е голяма, но аз казвам това за Христос и за църквата. Тук Павел стига кулминационната точка на въпроса за брачните взаимоотношения, като съобщава тази чудесна истина, която досега не е била известна, а именно, че каквото е жената за съпруга, това е и **църквата** за **Христос.**

Когато Павел казва, че тайната е голяма, той няма предвид, че нейната тайнственост е голяма, а че значението ѝ е голямо. **Тайната** е чудното намерение на Бога, което е било скрито в Него през изминалите векове, но което сега се открива. Целта на това намерение е призоваването от народите на народ, който ще стане Тяло и Невяста на Неговия славен Син. По този начин брачната връзка е представена чрез един съвършен прототип във връзката между **Христос и църквата.**

Едно с Исус Христос прославения
е църквата на Господа.
За нея, Своята невяста,
умря Той, закован на кръста.
Мери Боули Питърз

5:33 Този последен стих обобщава в едно изречение това, което апостолът говори досега на съпрузите и съпругите. Последното увещание към съпрузите е следното: **нека всеки един от вас,** без изключение, **да люби своята жена както себе си,** и то не просто както обича себе си, а както би я обичал, ако тя беше едно с него. Към съпругите увещанието е следното: **жената** трябва непрекъснато да **уважава мъжа си** и да му се подчинява. Сега спрете и помислете за момент! Какво би станало, ако всички тези божествени наставления се изпълняваха в максимална степен от християните днес! Отговорът е ясен. Нямаше да има никакви караници, никакви раздели и никакви разводи. Нашите домове щяха да приличат на небето много повече, отколкото приличат сега.

6:1 В 5 гл. научихме, че едно от следствията на изпълването с Духа е подчинението на християните един на друг. Видяхме също, че изпълнената с Духа жена се подчинява на своя мъж. Сега научаваме, че изпълнените с Духа **деца** доброволно се подчиняват на авторитета на своите родители. Основното задължение на всички деца е **да се покоряват на родителите си в Господа.** Дали децата са християни или дали родителите са християни, няма значение. Взаимоотношенията родители — деца са определени от Бога за цялото човечество, а не само за вярващите. Заповедта децата **да се покоряват... в Господа** означава, първо, че когато **се покоряват,** децата трябва да чувстват, че всъщност се покоряват на **Господа:** те трябва да се покоряват като на Него. И, второ, че децата трябва да **се покоряват** във всички случаи, когато това съответства на Божията воля. Ако родителите им ги карат да съгрешават, децата не трябва да се подчиняват. В такива случаи те трябва вежливо да откажат да направят това, което се иска от тях, и да понесат последствията със смирение и без желание за отмъщение. Но във всички останали случаи трябва да се покоряват.

Дадени са четири причини, поради които децата трябва да се покоряват на родителите си. Първо, те трябва да се покоряват, защото това **е правилно.** Това е един основен принцип, вграден в стуктурата на семейния живот, според който онези, които все още не са зрели и опитни, трябва да се покоряват на авторитета на родителите, които са по-стари и по-мъдри от тях.

6:2 Втората причина е, че така казва Библията. Тук Павел цитира Изход 20:12, където се казва: **„Почитай баща си и майка си“** (вж. също Второзак. 5:16). Заповедта да **почитаме** родителите си е **първата** от десетте Божии заповеди, която е подкрепена и с изрично **обещание** за благословение. Тя призовава децата да уважават своите родители, да ги обичат и да им се подчиняват.

6:3 Третата причина, поради която децата трябва да се подчиняват на родителите, е, че **това е добре за самите тях.** Представете си какво би се случило с едно дете, което не получава никакви наставления и съвети и което родителите му не поправят! То ще бъде едно нещастно и невъзпитано същество, което обществото няма да може да понася.

Четвъртата причина е, че подчинението води до пълноценен и дълъг живот: **„...и да живееш дълго на земята.“** В СЗ еврейските деца, които са се подчинявали на родителите си, наистина са се раждали на дълъг живот. В периода на благодатта това правило обаче има изключения. Подчинението на децата не винаги води до продължителен живот. Един послушен син може да умре и в много ранна възраст. Но като цяло е вярно, че човек, който живее дисциплинирано и по-

корно, има здраве и дълъг живот, докато човек, който живее бурно и бунтовно, често пъти свършва живота си преждевременно.

6:4 Наставленията към децата сега се уравновесяват с наставления към **бащите.** И така, бащите **не** трябва **да дразнят децата** си и да ги ядосват с безсмислени изисквания, неподобаваща грубост и постоянни предизвикателства. Децата трябва да се възпитават **в Господното учение и наставление. „Господното учение"** означава дисциплина и поправление, които могат да бъдат както умствени, така и телесни. **„Наставление"** означава предупреждение, порицание и мъмрене. Възпитаването на децата трябва да бъде „в **Господа"**, т. е. в съответствие с Неговата воля — така както е разкрита в Библията от хора, които са действали като Негови представители.

Сюзън Уесли, майка на седемнадесет деца, между които и две момчета на име Джон и Чарлз, е казала веднъж следното:

„Родителят, който се стреми да потисне упорството в своето дете, работи съвместно с Бога за обновяването и спасението на неговата душа. Родителят, който угажда на детето си, съдейства на дявола, като прави религията нещо непрактично, спасението - нещо недостижимо, и върши всичко възможно за вечното погубление на неговия дух, душа и тяло."[40]

6:5 Третата и последна област на подчинение в християнското домочадие е областта на взаимоотношенията между слуги и **господари.** Думата, която Павел използва за слуги, е „роби", но принципът, който той разкрива, се прилага за всякакъв вид служители или наемни работници.

Първото задължение на слугите е към **онези, които са** техни **господари по плът.** Изразът **„господарите си по плът"** ни напомня, че наемодателят има някакви юридически права над работника по отношение на физическата или умствената работа, която му е възложил, но той не може да упражнява никакво влияние върху него в духовната област, нито да заповядва на неговата съвест.

Второ, слугите трябва да се отнасят към господарите си с уважение. Изразът **„страх и трепет"** не означава страхливо раболепие и необясним ужас, а предано уважение и **боязън** да не наскърбим както Господа, така и своя господар.

Третото задължение на слугите е да работят съвестно, или **„в простотата на сърцето си".** Ние трябва да се стремим да работим пълни шестдесет минути за всеки един час, който ни се плаща.

Четвърто, ние трябва да работим **като на Христос.** Този израз показва, че *не трябва да правим разлика между* работата си в обществото и служението си в църквата. Всяко нещо, което вършим, трябва да бъде за Него. Трябва да го вършим така, че на Него да Му хареса и Него да Го възвеличи, а така също и да привлече другите към Него. И най-обикновената и банална работа в живота може да стане благородна и възвишена, когато започнем да я вършим за слава на Бога. Дори и миенето на чинии! Затова някои домакини християнки са сложили следния надпис над кухненската мивка: „Тук се провеждат богослужения три пъти дневно."

6:6 Ние трябва да бъдем трудолюбиви винаги, а не само когато ни гледа началникът, и да съзнаваме, че нашият най-голям „Началник" винаги ни гледа. Всеки човек показва естествена склонност да се отпуска, когато началникът му отсъства, но това също е един вид нечестие. Качеството на работата на християнина не трябва да се променя в зависимост от географското местонахождение на неговия началник. В един магазин за платове влязъл един купувач, който поискал от продавача да му отпусне малко повече плат, отколкото бил платил, като му казал, че шефът му не ги гледал. Продавачът, който бил християнин, отговорил: „Моят Шеф винаги гледа." Като слуги на Христос ние трябв-

ва да **изпълняваме Божията воля от душа,** т. е. с искреното желание да се харесаме именно на Него. Ердмън казва следното:

„Подобни съображения могат да направят от труда нещо изключително възвишено. Работата и на най-скромния слуга може да стане много благородна, когато се върши така, че да бъде угодна на Бога, с такова доброжелателство, с такава готовност и усърдие на сърцето, че да спечели одобрението на Господа."[41]

6:7 Освен това ние трябва да работим **с добра воля** — не само да показваме външно добро, когато вътрешно изгаряме от негодуване, а да работим радостно и охотно. Дори и в случаите, когато господарят ни се държи грубо, оскърбително и неразумно, пак трябва да работим **като на Господа, а не на човеците.** Точно този вид свръхестествено поведение може да говори най-красноречиво на света, в който живеем.

6:8 Голямо поощрение да вършим всичко като за Христос е увереността, че Той ще възнагради всяко добро дело. Няма значение **дали** човек **е роб или свободен.** Господ забелязва всичко, което сме извършили за Него — било то приятно или неприятно, и ще възнагради всеки един от нас.

Преди да приключим с този пасаж, който разглежда поведението на слугите, нека да отбележим следното:

1. НЗ не заклеймява робството като такова. Той дори оприличава истинския вярващ на слуга или роб на Христос (6 ст.). Там, където е отивало благовестието, лошите страни на робството винаги са изчезвали — главно чрез нравствено преустройство.
2. НЗ има много повече неща да каже на слугите, отколкото на царете. Това може да бъде отражение и на факта, че голяма част от призваните не са нито мъдри, нито благородни (1 Кор. 1:26). Вероятно повечето християни се намират на по-ниските нива в икономическо и социално отношение. Особеното внимание към слугите показва също така, че по-голяма част от работниците на физическия труд не са изключени от най-големите благословения на християнството.
3. Значението на тези наставления към слугите се вижда и във факта, че в ранните дни на християнството робите християни са се продавали на робските пазари на по-високи цени от робите езичници. Дори и днес работниците християни се ценят много повече от своите работодатели от онези, които никога не са били докоснати от Божията благодат.

6:9 Господарите трябва да се ръководят от същите общи принципи като слугите. Те трябва да бъдат справедливи, внимателни и честни. Трябва особено да внимават и да се въздържат от обиди и **заплашване.** Ако те могат да се контролират в тази област, няма да има никога нужда да прибягват до физическо наказание над слугите си. Освен това господарите винаги трябва да помнят, че **и те имат Господар** — Същия **Господар на небесата,** Който имат и слугите. В присъствието на Господа изчезват всички земни различия. Както слугите, така и господарите ще застанат да отговарят пред Един и Същ Господар.

Д. Увещания относно християнската борба (6:10—20)

6:10 Павел вече наближава края на своето Послание. Тук той се обръща към цялото Божие семейство като към хора, които са войници на Христос, и отправя към него един вълнуващ призив. Всяко истинско Божие дете научава съвсем скоро, че животът на християнина е една война. Сатанинското войнство си е поставило за цел да спъва и пречи на делото на Христос и да изхвърля колкото се може повече войници от борбата. Колкото по-ефективно един вярващ работи за Господа, толкова по-жестоки ще бъдат атаките на врага срещу него:

дяволът не хаби патроните си срещу слабите християни. Ние никога няма да можем да се справим с дявола със собствени сили. Затова първата подготвителна заповед ни казва, че ние непрекъснато трябва да заякваме **в Господа и в** безграничната сила на **Неговото могъщество.** Най-добрите войници на Бога са онези, които съзнават собствената си слабост и несъвършенство и които разчитат единствено на Него: „...също избра Бог немощните неща на света, за да посрами силните“ (1 Кор. 1:27б). Нашата слабост се препоръчва сама на **силата на Неговото могъщество.**

6:11 Втората заповед засяга необходимостта от небесно **въоръжение.** Вярващият трябва **да се облече в пълното Божие въоръжение, за да може да устои на** хитростите **на дявола.** Той трябва да бъде напълно въоръжен: наличието на един или два елемента от това снаряжение не е достатъчно. Само пълното Божие въоръжение може да ни направи неуязвими. **Дяволът** използва различни стратегии: обезкуражаване, отчайване, объркване, морално падане, доктринално заблуждаване... Той знае нашето найслабо място и се насочва главно към него. Ако не може да ни обезоръжи по един начин, използва друг.

6:12 Тази борба не е война с безбожни философи, с хитри свещеници, с отричащи Христос последователи на различни култове и с невярващи владетели. Борбата е срещу дяволските сили, срещу батальоните от паднали ангели, срещу духовете на злото, които притежават огромна власт. Макар и да не ги виждаме, ние сме заобиколени непрекъснато от зли духовни същества. И макар че не могат да влязат и да заживеят в истинския вярващ, тези зли духовни същества могат да го потискат и да го тормозят. Християнинът не трябва нито да се отдава на мисли за демонизма, нито да се бои от демоните. Чрез „Божието всеоръжие“ той има всичко необходимо, за да запази територията си незасегната от атаките на дявола. Апостолът говори за падналите ангели като за **началствата и властите, владетелите на мрака на тоя свят, духовете на злото в небесните места.** Ние нямаме достатъчно знания, за да направим разлика между отделните нива, но бихме могли да предположим, че това са различни степени на авторитет сред падналите ангели, подобно на различните степени на власт на президентите, управителите, кметовете, съветниците и пр. в човешкото общество.

6:13 Докато е писал тези редове, Павел може би е бил пазен от някой римски войник, облечен в пълно воинско снаряжение. Винаги готов да забележи духовните уроци, които му предлага физическият свят, апостолът прави следното предупреждение: ние сме заобиколени от страшни врагове и трябва да се облечем в пълното Божие въоръжение, за да можем да им се противопоставим, когато борбата стигне кулминационната си точка. Тогава, когато димът на битката се разсее, ние ще бъдем пак на своите места. **Злият ден** вероятно означава всеки момент, в който врагът връхлита върху нас като порой. Обикновено сатанинското противопоставяне идва върху нас на вълни, които ту прииждат, ту се оттеглят. Така например, след като беше изкушавал Господа в пустинята в продължение на четиридесет дни, дяволът Го остави за известно време (Лука 4:13).

6:14 Първият елемент на снаряжението, който Павел споменава тук, е коланът на **истината.** Необходимо е не само ние да държим здраво **истината** на Божието слово, но и **тя** да държи нас. Ние трябва да прилагаме истината непрекъснато във всекидневния си живот. Когато изпитваме всичко чрез **истината,** ние намираме сили и защита, за да продължим да се бием.

Вторият елемент на пълното Божие въоръжение е **броненият нагръдник на правдата.** Всеки вярващ е облечен в Бо-

жията правда (2 Кор. 5:21) по положение, но той трябва да показва вярност и праведност и по поведение. Някой беше казал: „Когато един човек е облечен в практическа праведност, той е недосегаем. Думите не могат да бъдат защита срещу обвиненията, но добрият живот може." Ако съвестта ни е чиста от съблазни пред Бога и човеците, дяволът няма да има в какво да се прицелва. Давид си е сложил **бронения нагръдник на правдата** в Псалм 7:3—5. Господ Исус го е носил през цялото време (Ис. 59:17).

6:15 Християнският войник трябва **да обуе краката си с готовност** за проповядване **на благовестието на мира.** Това означава, че той трябва да бъде готов да излезе в света с благовестието **на мира** и следователно да навлезе във вражеската територия. Когато останем да почиваме в нашите палатки, ние се намираме в най-голяма опасност. Можем да бъдем в безопасност само когато следваме прекрасните стъпки на Спасителя върху планините, носейки добрата вест и проповядвайки мир (Ис. 52:7; Рим. 10:15).

Вземи краката ми и върви
и Твойто благовестие носи.
Франсис Ридли Хавергал

6:16 Освен това християнският войник трябва да вземе **щита на вярата,** така че когато **огнените стрели** на **нечестивия** връхлетят върху него, да бъдат отблъснати, без да му сторят никакво зло. Тук **вярата** е твърдата увереност в Господа и в Неговото слово. Когато вярващият застане пред различни изкушения, когато обстоятелствата на неговия живот станат особено враждебни, когато го нападнат съмнения, когато го заплашва корабокрушение, той трябва да вдигне щита на **вярата** и да каже: „Аз вярвам в Бога."

6:17 Шлемът, който Бог ни дава, е **спасението** (Ис. 59:17). Независимо колко гореща може да е битката, християнинът не може да се уплаши, защото знае, че окончателната победа е негова. Сигурността на окончателната победа го предпазва от отстъпление или предаване. „Ако Бог е откъм нас, кой ще бъде против нас" (Рим. 8:31)?

И последно, християнският войник взема **„меча на Духа, който е Божието Слово".** Класическият пример за такава борба е начинът, по който нашият Господ използва този **меч** при срещата Си със Сатана. Той цитира Божието слово три пъти, и то не някакви случайни стихове, а точно определени пасажи, които Светият Дух Му даде специално за целта (Лука 4:1—13). **Божието слово**[42] тук не е цялата Библия, а определен пасаж от Библията, който най-добре подхожда на случая.

Дейвид Уотсън казва следното:

„Бог ни дава цялата защита, от която се нуждаем в християнската борба. Ние обаче трябва да направим така, че да вървим с Господа на практика, опасани с пояса на истината; да живеем така, че нашият живот да бъде правилен („праведен") пред Бога и пред хората около нас; да се стремим да въдворяваме мир навсякъде, където отидем; да държим здраво шлема на вярата, за да угасяваме огнените стрели на лукавия; да пазим умовете си от страховете и опасенията, които толкова лесно връхлитат върху нас; и да използваме Божието слово за добро в силата на Духа. Спомнете си, че само благодарение на неколкократното използване на Божието слово Исус успя да победи врага в пустинята."[43]

6:18 Молитвата не е спомената като част от въоръжението, но ние едва ли ще надценим нейното значение, ако кажем, че тя е атмосферата, в която войникът трябва да живее и да диша. Тя е духът, в който той трябва да слага снаряжението си и да се изправя лице в лице срещу врага. **Молитвата** трябва да бъде постоянна, а не само от време на време. Тя трябва да стане за вярващия навик, а не изолирано действие. Освен това хрис-

тиянският войник трябва да използва всички видове **молитви:** обща и лична, съзнателна и спонтанна, молба и застъпничество, изповед и смирено признание, хваление и благодарение.

Молитвата трябва да бъде **в Духа,** т. е. вдъхновена и водена от Духа. Формалните молитви, казани само по навик (без изобщо човек да вниква в тяхното значение), нямат никаква стойност в борбата срещу силите на ада. Ние трябва да бъдем будни в нашите **молитви: „...бидейки бодри в това...“** Трябва да внимаваме да не заспиваме, да не се разсейваме и да не отдаваме ума си на други неща. **Молитвата** изисква духовна бодрост, острота и съсредоточеност. В молитвата трябва да има **„неуморно постоянство“.** Ние непрекъснато трябва да искаме, да търсим и да хлопаме (Лука 11:9). **Моленето** ни трябва да бъде **за всички светии.** Те също участват в борбата и имат нужда да бъдат подкрепени чрез **молитва** от своите братя и сестри християни.

6:19 Разглеждайки молбата на Павел към другите християни да се молят **и за него,** Блейки подчертава следното:

„Обърнете внимание на тази молба на апостола, която разбива всички наши представи за свещеника! Павел, който сам по себе си има един огромен запас от благодат за всички ефесяни, се нуждае от благодатта на техните молитви!“[44]

Когато пише това Послание, апостол Павел се намира в затвора, но въпреки това не иска от ефесяните да се молят за неговото освобождаване. Не, той иска да му се даде **израз** или **слово** да отвори **устата си,** за да говори **с дързновение тайната на благовестието.** Това е последното споменаване на **тайната** в Посланието към ефесяните, като тук тя е представена като причината за оковите на Павел. Но апостолът не съжалява, че това е така. Точно обратното! Той желае да говори за нея все повече и повече.

6:20 Обикновено посланиците притежават дипломатически имунитет и не могат да бъдат арестувани или затваряни. Но хората са готови да проявят търпимост почти към всичко с изключение на евангелието. Нищо друго не е в състояние да причини такива вълнения, да породи такава враждебност и да предизвика такива подозрения и преследвания както евангелието. И така, Павел, като представител на Христос, е **„посланик в окови“.** Инди изразява мислите и чувствата си във връзка с това затворничество по следния начин:

„И този Павел, който е представител на най-висшия Суверенитет, който е натоварен с едно посланичество с невиждано благородство и спешност, който носи със себе си акредитивни документи с непогрешима автентичност, е задържан в затвора!“[45]

Онова, което най-вече възбужда враждебността на ограничените религиозни учители, е вестта, че сега вярващите юдеи и вярващите езичници образуват едно ново общество, в което те имат равни права и признават Христос като Глава.

Е. Личните поздрави на Павел (6:21—24)

6:21, 22 За да могат светиите да узнаят какво е неговото състояние, апостолът изпраща при тях **Тихик,** който ще пристигне в Ефес от Рим. **Тихик** им се препоръчва от Павел **като възлюбен брат и верен служител в Господа.** В НЗ името на този човек е споменато пет пъти. Той е един от спътниците на Павел в пътешествието му от Гърция до Азия (Деян. 20:4). Него апостолът изпраща при християните в Колос (Кол. 4:7), в Ефес (ср. 6:21 с 2 Тим. 4:12) и може би при Тит в Крит (Тит 3:12). Целта на неговата мисия е двояка: той трябва да осведоми светиите относно състоянието на Павел в затвора и да утеши техните **сърца,** като прогони от тях всички излишни страхове.

6:23 Заключителните стихове ни предлагат характерните за апостол Павел поздрави: *мир* и *благодат*. Чрез съчетаването на тези два поздрава апостолът показва желанието си неговите читатели да получат всички възможни благословения. Освен това, когато свързва една характерна еврейска дума с друга характерна езическа дума, апостолът намеква по един скрит и косвен начин за тайната на благовестието — обединението на евреите и езичниците в едно в Христос. В 23 ст. апостолът казва, че желае на своите читатели **мир и любов с вяра: мирът** ще пази техните сърца при всички житейски обстоятелства; **любовта** ще ги направи способни да се покланят на Бога и да работят заедно; а **вярата** ще им даде сили, за да участват в християнската борба. Всички тези благословения идват **от Бог Отец и Господ Исус Христос** — нещо, което щеше да бъде невъзможно, ако Те не бяха равни.

6:24 Накрая възлюбеният апостол желае **благодат** на **всички, които любят нашия Господ Исус Христос** с искрена и непокварена любов. Истинската християнска любов притежава качеството да бъде постоянна: нейният пламък може да потреперва и да се свива от време на време, но никога не угасва.

Римският затвор много отдавна е пуснал своя благороден затворник на свобода. Великият апостол вече е получил наградата си и е видял лицето на Възлюбения си. Но Посланието към ефесяните е останало цяло и непокътнато и стои пред нас толкова свежо и живо, колкото когато е излязло от сърцето и перото на апостола. И сега, в нашия двадесети век, то все още продължава да ни наставлява, вдъхновява, убеждава и увещава.

В края на нашия коментар върху Писмото към ефесяните ви предлагаме следната оценка на Х. У. Уеб—Пеплоу, с която ние сърдечно се съгласяваме:

„Едва ли в Божията Книга има друго писание толкова величествено и толкова прекрасно като Посланието към ефесяните! Невъзможно е за който и да било човек, пък било то и за посланик на Самия Бог, да му отдаде достатъчно почит в ограниченото пространство на една книга. Но аз се надявам ние да можем да се приближим към него, като просто изследваме поученията върху светостта — поучения, които могат да ни подтикнат да живеем по-благородно и по-възвишено от начина, по който живеем сега, и които ще ни помогнат да прославяме Бога много повече.“[46]

Крайни бележки

1) (Въведение) William G. Moorehead, *Outline Studies in Acts and the Epistle,* p. 214.
2) (1:3) Lewis Sperry Chafer, *The Ephasian Letter,* p. 74.
3) (Екскурс) W. G. Blaikie, „Ephesians," *Pulpit Commentary,* XLVI:3.
4) (1:10) John G. Bellet, *Brief Notes on the Epistle to the Ephesians,* pp. 6, 7.
5) (1:17) R. W. Dale, *The Epistle to the Ephesians; Its Doctrines and Ethics,* p. 133.
6) (1:18) Както най-старите, така и голямото множинство от съществуващи ръкописи гласят *„сърцето"* (букв. *kardias* — ед. ч.), а не *„разбирането" (dianoias)**.
7) (1:19) F. B. Meyer, *Key Words of the Inner Life,* p. 92.
8) (1:19) Chafer, *Ephesian Letter,* p. 57.
9) (1:20) Meyer, *Key Words,* p. 93.
10) (2:3) *Ibid,* p. 140.
11) (2:4) John Eadie, *Commentary on the Epistle to the Ephesians,* p. 141.
12) 2:5) A. T. Pierson, „The Work of Christ for the Believer," *The Ministry of Keswick, First Series,* pp. 118, 119.
13) (2:7) Понякога, за да се докаже, че в небето ние ще бъдем всезнаещи, се използват пасажите в 1 Кор. 13:12 и 1 Йоан. 3:2. Но нека не забравяме, че първият пасаж засяга взаимното ни разпознаване в небето, а вторият — моралната и физическата ни прилика с Христос.
14) (2:18) Eadie, *Ephesians,* p. 187.
15) (2:21) Blaikie, „Ephesians", XLVI:68.
16) (3:1) Ruth Paxson, *The Wealth, Walk and Warfare of the Christian,* p. 57.
17) (3:4) Blaikie, „Ephesians", XLVI:104.
18) (3:8) *Ibid.,* XLVI:105, 106.
19) (3:9) Гръцката дума за *„настойничество"* или *„диспенсация"*, особено в най-ранните ръкописи, където текстът е бил изписван с големи (унциални) букви, може лесно да бъде сменена с подобната на нея дума *„общение"* (ср. OIKONOMIA с KOINONOMIA). Смятаме, че предложението в бележката под линия на НВПБКДж е правилно и че традиционният прочит се базира на изключително слаби доказателства.
20) (3:16) Jamieson, Fausset, and Brown, *Commentary Practical and Explanatory on the Whole Bible,* VI: 408.
21) (3:17) W. Graham Scroggie, *„Paul's Prison Prayers,"* Second Series, p. 49.
22) (3:18) Meyer, *Key Words,* pp. 53, 54.
23) (3:21) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scripture,* p. 925.
24) (4:2) Walter C. Wright, *Ephesians,* p. 85.
25) (4:10) F. W. Grant, „Ephesians," *The Numerical Bible, Acts to 2 Corinthians,* VI:341.
26) (4:11) „Правилото на Гренвил" гласи, че (на гръцки език) всеки две съществителни, които означават служба, титла или качество и са свързани с *„kai" („и")* и от които само първото има определителен член, се отнасят до едно и също лице. Подходящ пример за такава конструкция е изразът „нашият Бог и Спасител Исус Христос" от 2 Петрово 1:1, където преводачите на либералното ревизирано издание на стандартния превод на Библията са се почувствали ограничени от граматиката в полза на божествеността на Христос дори много повече, отколкото преводачите на ПБКДж. (Това граматическо правило е дефинирано през последните години на XVII век.) Когато обаче съществителните са в множествено число, както е случаят тук, то не винаги може да се приложи, макар и връзката между двете съществителни да е доста тясна (срв. „книжници и фарисеи" и др.).

* Според текста на НВПБКДж. — Бел. на прев.

27) (4:12) Vance Havner, *Why Not Just Be Christians,* p. 63.
28) (4:15) Blaikie, „Ephesians," XLVI:150.
29) (4:19) Wright, *Ephesians,* p. 100.
30) (4:21) Blaikie, „Ephesians," XLVI:151.
31) (4:24) Grant, „Ephesians," p. 344.
32) (4:32) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Galatians, to the Ephesians, and to the Phillipians,* p. 588.
33) (5:2) Meyer, *The Heavenlies,* p. 25.
34) (5:9) В критическия текст се казва вместо „Духа" *(Pneumatos)* — „светлина" *(photos).*
35) (5:13) Blaikie, „Ephesians," XLVI:209.
36) (5:13) Епископ Еликът и старши свещеник Алфорд предпочитат този превод.
37) (5:21) Charles R. Erdman, *Ephesians,* p. 106.
38) (5:27) Pierson, „The Work of Christ", p. 138.
39) (5:27) Grant, Ephesians, VI:350.
40) (6:4) Quoted by William W. Orr in *Bible Hints on Rearing Children,* p. 19.
41) (6:6) Erdman, *Ephesians,* p. 119.
42) (6:17) Тук Павел не използва всеизвестната дума *„logos",* а думата *„rhema",* от която произлиза думата *„реторика"* и която означава „изразено слово" или „изречение", а в случая — определено слово от Бога за определена цел. Понякога обаче думите *„logos"* и *„rhema"* са пълни синоними.
43) (6:17) David Watson, *Discipleship,* p. 183.
44) (6:19) Blaikie, „Ephesians," XLVI:260.
45) (6:20) Eedie, *Ephesians,* p. 480.
46) (6:24) H. W. Webb-Peploe, „Grace and Peace in Four Pauline Epistles," *The Ministry of Keswick, First Series,* p. 69.

Библиография

Bellet, John G.,
Brief Notes on the Epistle to the Ephesians,
London: G. Morrish, n. d.

Blaikie, W. G.,
„Ephesians," Pulpit Commentary,
Vol. XLVI,
New York: Funk & Wagnalls, n. d.

Chafer, Lewis Sperry,
The Ephesian Letter,
Findlay, Ohio: Dunham Publishing Company, 1935.

Dale, R. W.,
The Epistle to the Ephesians: Its Doctrine and Ethics,
London: Hodder and Stoughton, 1893.

Eadie, John,
Commentary on the Epistle to the Ephesians,
Grand Rapids: Zondervan Publishing Company, 1957.

Erdman, Charles R.,
The Epistle of Paul to the Ephesians,
Philadelphia: Westminster Press, 1931.

Flint, V. Paul,
Epistle to the Ephesians:
To the Praise of His Glory,
Oak Park, IL: Emmaus Bible School, n. d.

Meyer, Frederick Brotherton,
Key Words of the Inner Life:
Studies in the Epistle to the Ephesians,
Fleming H. Revell Company, 1893.

Meyer, Frederick Brotherton,
The Heavenlies,
Westchester, IL: Good News Publishers, n. d.

Paxton, Ruth,
The Wealth, Walk and Warfare of the Christian,
New York: Fleming H. Revell Co., 1939.

Wright, Walter C.,
Ephesians,
Chicago: Moody Press.

Посланието на апостол Павел към филипяните

„Това е една малка книга на милостта, подвързана с корицата на благодатта.“

Дж. Х. Джаует

Въведение

I. Уникално място в канона

„Първата църква“ на която и да е деноминация в даден град има особено положение в очите на членовете си. Представете си тогава важността на първата известна църква, не просто в един град, а в цяла Европа — още преди да са се били появили каквито и да е деноминации! Такава църква е било събранието във Филипи, древен македонски град (в Северна Гърция). Колко много би трябвало да се радват християните на Запад (а дори и онези, които не са християни и които сега се наслаждават на благословените „странични продукти“ от християнството), когато разберат, че Павел чува „македонския вик за помощ“ и се отправя на запад, а не на изток в евангелизацията на римската империя! Ако евангелието не беше се установило най-напред в Европа, може би днес християните от азиатския континент щяха да изпращат мисионери в Европа и Северна Америка, а не обратното.

Църквата във Филипи е била едно много щедро събрание, което често е изпращало помощ на Павел. От човешка гледна точка това е и причината за написването на това благодарствено Писмо.

Но Писмото към филипяните не е само благодарствено, то е много повече. Това е едно истинско послание на радостта, изразяващо всякакви форми на радост, и затова не е никак чудно, че в неговите четири глави думата „радвайте се“ се среща повече от дванадесет пъти. Павел е знаел как да се радва и в добро, и в лошо време (4:11). Също така в това „радостно“ Писмо има много малко укори или отрицателни забележки.

Главната причина, поради която християните могат да се радват, е, че Божият Син е пожелал да дойде на земята като Човек, и при това като Слуга! Той не само е изцелявал и поучавал, но е изминал и целия труден път до смъртта — дори до смърт на кръст. Пасажът във Филипяни 2:5—11 изразява тази велика истина по такъв красив начин, че много християни смятат, че той представлява един ранен християнски химн, който би могъл да бъде или цитиран от Павел, или написан от него. Този пасаж ни учи, че единството идва чрез смирението. В НЗ учението никога не е отделено от дълга, както е при много съвременни хора, които посещават църквата, и резултатите от което са много тъжни.

И така, пред нас е Посланието към филипяните, една от най-радостните и най-обаятелни книги в цялото Божие слово.

II. Авторство

Тъй като повечето изследователи не оспорват авторството на Павел по отношение на Писмото до филипяните, ние ще цитираме доказателствата единствено за да удовлетворим критериите за пълнота. Някои изследователи смятат, че в него могат да се намерят следи, които говорят или за свързване на *две* писма в едно, или за допълнително добавяне на пасажа за Слугата (2:5—11). Трябва да кажем обаче, че за нито една от тези

теории не съществуват доказателства под формата на ръкопис.

Авторството на Посланието към филипяните е подкрепено от силни *външни доказателства.* Сред авторите, които го цитират много рано (като много от тях изрично споменават, че е било написано от Павел), са имената на Игнатий, Климент от Рим, Поликарп, Ириней, Климент от Александрия и Тертулиан. Авторството на Павел е признато както от Маркионския „канон", така и от Мураторианския канон.

Освен явното споменаване на името на апостола в 1:1 целият стил и речников състав на Посланието съответстват на начина, по който пише Павел. Аргументите против авторството на Павел са доста посредствени, като например твърдението, че споменаването на „епископите и дяконите" в 1:1 изисква една по-късна дата на написване, която не може да се вмести в годините на живота на Павел. Това твърдение можеше да е вярно, ако под „епископи" в Писмото се разбираше това, което се е разбирало доста по-късно — през I век. Но тук Павел използва думата *„епископи"* (от гр. *„episkopoi"*, надзорници или настойници) в същия смисъл, в който я използва в Пасторалните Послания и в Деяния 20:28, а именно — като синоним на *старейшини.* Обърнете също така внимание на факта, че думата „епископи" е употребена в множествено число, което означава, че в едно-единствено събрание е имало *няколко* епископи.

Вътрешните доказателства са обобщени много сполучливо от Х. А. А. Кенеди:

„Може би никое друго Послание на Павел не носи толкова категорично печата на автентичността. В него има такава простота, такава нежност на чувствата, такова искрено изливане на сърцето, каквито в никакъв случай не могат да бъдат престорени."[1]

III. Датиране

Подобно на Посланията към ефесяните, колосяните и Филимон, Писмото до филипяните е било написано също от затвора, откъдето произлиза и названието „Затворнически Послания". Но докато за другите три Писма е почти сигурно, че са били написани и изпратени приблизително по едно и също време (около 60 г. сл. Хр.), за Писмото до филипяните е ясно, че е било написано малко по-късно. Маркион изрично казва, че Павел е написал това Послание от Рим, което съответства на текста в 1:13 и в 4:22, откъдето може да се предположи, че мястото на написването на Посланието е бил наистина град Рим. Павел е прекарал две години в римския затвор. Някои текстове в Писмото съдържат намека, че то е било написано към края на този престой. Така например пасажът в 1:12—18 предполага изтичането на известен период от време, през което Павел е проповядвал след пристигането си във „вечния" град. Известието, че случаят на Павел ще бъде разрешен скоро (и то вероятно в положителен смисъл), сякаш се подразбира от пасажите в 1:12, 13, 19 и 23—26 стих.

Тези съображения, както и събитията, които се споменават в самото Послание — писане на писма, посещения и получаване на дарения — ни карат да предположим, че то е било написано в края на шестдесетте години на I век.

IV. Историческа обстановка и тема

Идването на апостол Павел в Троада по време на второто му мисионерско пътешествие е изключително важен момент в историята на християнското мисионерство. Троада се е намирала на северозападния бряг на Мала Азия — от другата страна на Егейско море срещу Гърция. Една нощ апостол Павел вижда във видение македонец, който му казва: „Дойди в Македония и ни помогни" (Деян. 16:9). Павел веднага тръгва за Македо-

ния с Тимотей, а също така с Лука и със Сила. Най-напред те стъпват на *европейска* земя в Неапол, след което се отправят към вътрешността на страната и по-точно към Филипи. По това време Филипи е римска колония, управлявана от римски служители. Всички негови жители получават римско гражданство с всички съответни права и привилегии.

В съботния ден проповедниците на евангелието отиват при реката, където обикновено няколко жени се събират за молитва (Деян. 16:13). Една от тези жени е Лидия, продавачка на пурпурни платове от Тиатир. Приемайки посланието на евангелието, Лидия става първата спомената християнка на европейския континент.

Но престоят на Павел във Филипи не се оказва никак спокоен. Едно младо момиче, обхванато от предсказвателен дух (който я кара да предрича бъдещето), среща Божиите служители и в продължение на много дни върви след тях и вика: „Тия човеци са слуги на Всевишния Бог, които ви проповядват път за спасение" (Деян. 16:17). Апостолът не желае да приеме свидетелството на една жена, обхваната от зъл дух, и заповядва на демона да излезе от нея. Господарите ѝ, които са изкарвали много пари от нейните предсказания, разбират за станалото и се разяряват срещу Павел. Те хващат Павел и Сила и ги завличат на пазара, за да ги изправят пред началниците на града, които от своя страна нареждат Павел и Сила да бъдат бити и хвърлени в местния затвор.

Какво се случва в затвора във Филипи сега ни е добре известно. По среднощ, когато Павел и Сила се молят и пеят химни на Бога, внезапно става голямо земетресение, в резултат на което всички врати на затвора се отварят и оковите на затворниците се развързват. Началникът на затвора, който мисли, че затворниците са избягали, посяга да се самоубие, но Павел го спира и му казва, че всички са там. Тогава тъмничарят извиква: „Господа, що трябва да направя, за да се спася?" Техният забележителен отговор е: „Повярвай в Господ Исус Христос, и ще се спасиш" (Деян. 16:13). Така Божията благодат спечелва още един трофей във Филипи. На сутринта властите се обръщат към Павел и неговите другари с молба да напуснат града колкото е възможно по-скоро, но Павел отказва да я изпълни. Той им напомня, че те са го били и са го хвърлили в затвора без предварително законно разследване, въпреки че е римски гражданин. След дълги и продължителни молби да напуснат града Павел и неговите другари отиват в дома на Лидия и едва след това заминават (Деян. 16:40).

Около десет години по-късно Павел пише на филипяните това Писмо. Той отново е затворник. Филипяните са чули, че той е в затвора, и са решили да му изпратят пари, за да му помогнат. Парите са донесени от Епафродит, който, след като ги предава на апостола, решава да остане за известно време при него, за да му помага в този тежък момент. Докато изпълнява дълга си, Епафродит се разболява, и то толкова тежко, че почти умира. Но Бог се смилява за него и отново му дава здраве. Сега вече Епафродит може да се върне във Филипи, за да се види с домашното си събрание, и апостолът изпраща това благодарствено Писмо по него.

Посланието към филипяните е едно от най-личните и най-нежните Писма на Павел. То ни показва съвсем ясно, че това събрание заема специално място в неговото сърце. Когато го четем, веднага усещаме изключително тясната връзка, съществувала между великия апостол и основаната от него църква.

Схема на изложението

I. Поздравът, похвалата и молитвата на Павел (1:1—11)
II. Затварянето на Павел, бъдещите му перспективи и молбата му да бъде запазен (1:12—30)
III. Увещание за единство, основано на примера на Христос за смирение и жертвоготовност (2:1— 16)
IV. Христоподобният пример на Павел, Тимотей и Епафродит (2:17 — 30)
V. Предупреждение срещу лъжеучителите (3:1—3)
VI. Отказването на Павел от личното му наследство и постижения заради Христос (3:4—14)
VII. Увещание за небесно обхождане според примера на самия апостол (3:15—21)
VIII. Призив за хармония в отношенията между вярващите, взаимна помощ, радост, търпение, молитвен дух и дисциплина на мисленето (4:1—9).
IX. Благодарностите на Павел за паричната помощ, която е получил от светиите (4:10—20)
X. Заключителни поздрави (4:21—23)

Коментар

I. Поздравът, похвалата и молитвата на Павел (1:1—11)

1:1 В началото на това Послание стоят имената на Павел и Тимотей, които са споменати едно след друго. Това обаче не означава, че Тимотей също участва в написването на Писмото. Той е бил заедно с Павел в момента, когато за пръв път е посетил Филипи, и затова светиите го познават. Сега **Тимотей** е отново заедно с **Павел,** който започва да пише това Писмо.

Павел е вече старец (Филим. 9), докато Тимотей е все още младеж. По този начин младостта и старостта застават под един ярем, за да служат на найдобрия Господар. Джаует изразява това много добре: *„Това сътрудничество е един съюз на пролетта с есента, на ентусиазма с опита, на импулсивността с мъдростта, на нежната надежда с тихата и богата увереност.“*[2]

И двамата служители са представени като **слуги на Исус Христос.** И двамата обичат своя Господар. Връзките на Голгота ги свързват със служението на техния Спасител завинаги.

Писмото е адресирано **до всичките светии в Христос Исус, които са във Филипи, заедно с епископите и дяконите.** Местоимението *„всички“* се среща доста често в това Послание. Обичта на Павел обхваща **всички** хора, които принадлежат на Господа.

Изразът **„светиите в Христос Исус, които са във Филипи“**, описва двустранното положение на вярващите. Що се отнася до духовното им положение, вярващите са отделени от Бога **в Христос Исус,** а що се отнася до географското им положение, те са във **Филипи,** т. е. на две места по едно и също време!

След това апостолът споменава **„епископите и дяконите“. Епископите** са старейшините или надзорниците в събранието — онези, които се грижат с пастирска обич за Божието стадо и които го водят чрез примера на личния си благочестив живот. **Дяконите,** от друга страна, са служители на църквата, които вероятно се занимават главно с материалните ѝ проблеми от рода на финанси и др.

В църквата има само три групи вярващи — **светии, епископи и дякони.** Ако в нея имаше и свещеник, Павел сигурно щеше да го спомене. Но той говори само за **епископи** (в мн. ч.) и **дякони** (също в мн. ч.).

Забележете само колко просто е била организирана ранната църква! Най-напред са били **светиите,** след това — техните *духовни водачи* и накрая — *временните служители.* Това е всичко!

1:2 Според характерния си поздрав апостол Павел желае на светиите **благодат... и мир.** Тази благодат не е толкова благодатта, която идва върху грешника по време на неговото обръщение, колкото **благодатта,** която той непрекъснато трябва да получава пред престола на благодатта и която му помага своевременно (Евр. 4:16). Подобно и **мирът,** който Павел желае на светиите във Филипи, не е толкова мирът с Бога, който те вече имат, колкото **мирът** от Бога, който те непрекъснато получават чрез молитва и благодарение (4:6, 7).

И двете благословения идват **„от Бога, нашия Отец, и от Господа Исуса Христа".** Апостолът почита Сина така, както почита Отца (Йоан 5:23). Няма никакво съмнение, че за Павел Исус Христос е Бог.

1:3 Сега Павел дава израз на своите чувства в една благодарствена песен. Това не е нищо ново за апостола. Стените на затвора във Филипи сигурно още помнят екота от песните на Павел и Сила по време на затварянето им там. Вероятно апостолът пише тези думи като затворник в Рим, който все още продължава да пее „песни в нощта". Несломимият Павел! **Всеки път,** когато апостолът **си спомня** за филипяните, споменът събужда благодарение в сърцето му. Те не само са негови деца във вярата, но и в много отношения са се показали като църква за пример.

1:4 Всяка молитва на Павел за филипяните е изпълнена **с радост.** За него да се моли за тях не е досадно задължение, а истинско удоволствие. От този и много други пасажи в Писмата на апостола виждаме, че Павел е бил човек на молитвата. Това обяснява до голяма степен защо е бил използван по такъв чуден начин от Бога. Когато си помислим за големите разстояния на неговите пътешествия и огромния брой християни, които е познавал, не можем да не се удивим на искреността и сърдечността на интереса, който той е проявявал към всички тях.

1:5 Конкретната причина за благодарението на Павел е участието на филипяните в **делото на благовестието от първия ден до сега.** Това тяхно участие би могло да включва както парична помощ, така и молитвена подкрепа и пълна отдаденост на разпространението на благата вест. Споменаването на **„първия ден"** ни кара да се запитаме дали началникът на тъмницата е бил все още жив, когато това Писмо е било прочетено пред събранието във Филипи. Ако е бил жив, то сигурно това напомняне на първото запознаване на Павел с вярващите филипяни сигурно е събудило в неговото сърце рой вълнуващи спомени.

1:6 Мислейки си за доброто начало на вярващите в християнския живот, апостолът е **уверен,** че Бог ще завърши **доброто дело,** което **е започнал.**

Делото, започнато от Неговата
благодат,
силната Му мишца ще довърши.
Словото, което Той изговорѝ,
никой никога не ще прекърши.

Огастъс Топлейди

Под **„доброто дело"** може да се разбира или тяхното спасение, или активното им материално участие в разпространието на благовестието. **Денят на Исус Христос** се отнася до времето на Второто пришествие на Исус Христос, когато Той ще дойде, за да заведе Своите хора на небето, и който вероятно включва и Христовото съдилище, когато служението на отделните християни ще бъде оценено и възнаградено.

1:7 Павел смята, че има пълно право да благодари за филипяните. В **сърцето си** той трайно пази спомена за верността

им към него — било когато е бил в изпитание, било в затвора, било по време на неговите пътешествия, **за да защитава и утвърждава благовестието. Защитата на благовестието** включва отговорите, които Павел дава на своите критици, а утвърждаването на благовестието — работата за укрепването на посланието в сърцата на вече повярвалите в него християни. Както казва У. Е. Вайн, „Благовестието може както да събаря враговете си, така и да укрепява приятелите си."[3] **„Благодатта"** тук означава незаслужена сила от Бога, която помага на вярващите да продължат да вършат делото на Господа дори когато са подложени на най-жестоки преследвания.

1:8 Споменът за верността на филипяните кара апостола **да желае** да бъде отново с тях и той призовава **Бога** да му бъде **свидетел** за това **колко много** той копнее **за тях със сърдечната любов на Исус Христос.** Любовта на апостол Павел към светиите от Филипи става още по-необикновена, когато си спомним какъв е неговият произход и на кого той пише това Писмо — юдеин на езичници! Божията благодат е сложила край на тази древна вражда и сега както юдеи, така и езичници са едно в Христос.

1:9 Тук благодарението отстъпва мястото на молитвата. За какво ще се помоли Павел — може би за богатство, уют и освобождение на филипяните от притесненията? Не. Той се моли **любовта** им да изобилства все повече и повече **с познание и всякакво разбиране.** Главната цел на християнския живот е християнинът да **възлюби** Бога и да **възлюби** ближния си. Но любовта не е нещо, което се основава на емоциите. Ако искаме да служим резултатно на Господа, ние трябва да използваме нашия ум и да бъдем **проницателни.** В противен случай усилията ни могат да се окажат напразни. Затова тук Павел се моли за филипяните не само да продължат да показват християнска любов, но и тази тяхна **любов** да бъде изобилно наситена с пълно **познание и всякакво проникновение.**

1:10 По този начин просветената любов ще помогне на светиите да различават **по-превъзходните** неща. Във всички области на живота има неща, които са добри, и неща, които са по-добри. Често доброто е враг на най-доброто. За да можем да служим най-резултатно, ние трябва да можем да разпознаваме тези разлики.

Просветената любов ще помогне на светиите да избягват също така това, което е съмнително или неправилно. Павел желае филипяните да бъдат **искрени,**[4] т. е. напълно прозрачни и чисти за деня на Христос. **Безукорни*** не означава безгрешни. Ние всички съгрешаваме, но безукорният човек когато изповядаме и изоставим греха, в който сме изпаднали, и когато се извиним и възстановим по възможност загубите на онези, които сме ощетили, ставаме безгрешни.

Също както в 6 ст. **денят на Христос** означава времето на Грабването и последващия го съд над делата на вярващите.

1:11 Последната молба на апостола изразява желанието му християните да бъдат **изпълнени с плода на правдата или с плода,** който ражда **правдата,** т. е. с всички християнски добродетели, които съставляват праведния живот. Източникът на тези добродетели е **Исус Христос,** а целта им — **прославянето и възхваляването на Бога.** Тази молба на Павел съответства много точно на пасажа в Исая 61:3: „За да се наричат дърветата на правда (**„изпълнени с плода на правдата"**), насадени от Господа (**„които са чрез Исуса Христа"**), за да се прослави Той (**„за слава и хвала на Бога"**)."

„Плодът — казва Лимън Щраус — е свързан тясно с идеята за връзката ни с Христос и очакванията Му за нас. Клони-

* Както е предадена думата „незлобни" в НИПБКДж: англ. „without offence". — Бел. ред.

те на лозата са предназначени да раждат плод.“[5]

II. Затварянето на Павел, бъдещите му перспективи и молбата му да бъде запазен (1:12—20)

1:12 Молитвата е приключила в предишния стих. Сега Павел ни запознава със своите благословения, т. е. с ползата, която му е донесъл престоят в затвора. Джаует нарича този пасаж „Щастието, което идва от нещастието“.

Апостолът би желал **братята му да знаят, че онова, което се е случило** с него, т. е. съдебният процес и неговото затваряне, е спомогнало много повече за **успеха,** отколкото за неуспеха **на благовестието,** както би могло да се очаква. Това е още една прекрасна илюстрация за начина, по който Бог осуетява злите планове на демоните и хората, и за начина, по който Той използва трагедията, за да постигне победа, и пепелта — за да изваe красота. „Човекът върши злите Си дела, но Бог дори и тогава изпълнява Своите намерения.“

1:13 В този стих апостолът ни казва, че на всички е станало **известно, че оковите** на Павел са окови **за Христос.** С това той иска да каже, че хората са разбрали, че той е бил затворен заради свидетелството си за Христос, а не като криминален престъпник или злодей.

Действителната причина за неговите **окови** е станала известна на **„цялата претория** и всички други“. **Преторията** може да бъде: или (1) **стражата** на преторията, т. е. римските войници, които пазят императорския палат; или (2) самата сграда. **Преторията** като сграда би могла да включва и всички, които живеят в нея. Във всеки случай Павел казва, че неговото затваряне е послужило за свидетелство на всички представители на римската империя около него.

Т. У. Дръри казва следното:

„Същата тази верига, с която дисциплинираната римска стража е завързала ръката на затворника, е осигурила наймалкото един слушател, който да разпространи историята за търпеливото му страдание заради Христос сред онези, които през следващия ден са отишли да прислужват може би на самия Нерон.“[6]

1:14 Второто благоприятно следствие от затварянето на Павел е окуражаването на други християни да говорят по-смело, когато свидетелстват за Христос Исус. Често пъти гоненията могат да повлияят на християните така, че някои много тихи и срамежливи вярващи да се превърнат в безстрашни свидетели.

1:15 Някои от хората, които проповядват Христос, правят това от завист и желание за спор. Те говорят за **Христос,** защото **ревнуват** или защото обичат да се препират.

Други имат честни и чисти мотиви. Те проповядват Христос **„от добра воля“,** с искреното желание да помогнат на апостола.

1:16 Хората, които проповядват благовестието **от** чиста и искрена **любов, знаят, че** Павел е решен твърдо да защитава **благовестието.** В тяхното служение няма нищо егоистично или отцепническо. Те знаят много добре, че Павел е затворен в тъмницата заради смелостта си в отстояването на **благовестието.** Затова те са решени твърдо да продължават да работят, докато той е в затвора.

1:17 Завистливите проповедници си мислят, че като проповядват Христос, ще утежнят по този начин още повече престоя на Павел в затвора. Посланието, което те носят, само̀ по себе си е добро. Лошо е тяхното отношение към него. Колко е тъжно наистина, когато си помислим, че човек може да участва в християнското служение от егоистични подбуди — от алчност, дух на съперничество, гордост или завист. Това ни показва колко много трябва да внимаваме и за личните си мотиви, с които служим на Господа. Нашето служение никога не трябва да бъде мотивирано от желание

да покажем себе си, да спомогнем за развитието на някоя религиозна секта или за да провалим други християни.

Това е един добър пример за това, че любовта ни трябва да изобилства с познание и проникновение.

1:18 Погрешните мотиви на някои хора при проповядването на благовестието не отчайват Павел. И двата вида проповедници **проповядват** не друг, а **Христос,** което е голяма радост за него.

Наистина е учудващо, че и при такива трудни обстоятелства Павел нито се самосъжалява, нито очаква от другите да го съжаляват, а е изпълнен с Господната радост и насърчава читателите си също да се радват.

1:19 Изходът от всичко това е насърчителен. Апостолът знае, че всички събития ще се развият така, че той да бъде **спасен.** Под **„спасение"** тук не трябва да се разбира спасението на душата на Павел, а освобождението му от затвора. Средствата, които Бог ще използва, за да го освободи, ще бъдат **молитвите** на филипяните и **подкрепата на Духа на Исус Христос.** Обърнете внимание на значението, което Павел отдава на молитвите на слабите светии. Той ги смята за достатъчно силни, за да осуетят намеренията и могъществото на цял един Рим. И това наистина е така: чрез молитва християните могат да повлияят върху съдбата на цели народи и да променят хода на историята.

„Даването... на Духа Исус Христов" означава силата на Светия **Дух,** използвана в подкрепа на Павел, или силата, която Светият Дух ще даде на Павел. Като цяло това се отнася до „безграничните запаси, които Духът предоставя на вярващите, за да им помогне да устоят независимо от обстоятелствата."

1:20 Мисълта за молитвите на християните и помощта на Светия Дух кара Павел да изрази **усърдното си очакване и надежда,** че никога няма да **се посрами,** а винаги ще може да свидетелства за Христос безстрашно и открито.

Независимо от изхода на съдебните процеси — дали ще бъде освободен или осъден на **смърт** — единственото желание на апостола е **Христос да бъде възвеличен в** неговото **тяло.** Да бъде възвеличен Христос, не означава Христос да бъде направен по-велик. Той винаги е велик и нищо от това, което ние правим, не може да Го направи по-велик, отколкото е. Да възвеличим Христос, означава да направим така, че Той да бъде оценен и възхваляван от другите. Гай Кинг показва как Христос може да **бъде възвеличен** чрез нашия **живот:**

„... чрез устни, които носят спасителното свидетелство за Него; чрез ръце, които работят в Неговото прекрасно служение; чрез крака, готови веднага да тръгнат и да изпълняват Неговите поръчки; чрез колене, смирено свити в молитва за Неговото царство; и чрез рамене, щастливи да си носят тежестите един на друг."[7]

Христос може да **бъде** също така **възвеличен** и чрез нашата **смърт:**

чрез тела, изнемощели от служене на Него; прободени от вражески саби; накъсани на части от камъни или изгорени на клада.

1:21 Тук, в този стих, съвсем накратко е синтезирана философията на живота на Павел. Той не живее за пари, нито за слава, нито за удоволствие. Целта на неговия живот е да обича Господ Исус, да Му се покланя и да Му служи. Той иска неговият живот да бъде като живота на **Христос.** Иска Спасителят да живее Своя живот чрез него.

За него **да умре, е придобивка.** За християнина смъртта означава да отиде там, където ще бъде с Христос и ще бъде като Него завинаги. Тя означава да Му служи с несъгрешаващо сърце и крака, които никога няма да се заблудят. Обикновено ние не мислим за смъртта като за придобивка. За съжаление днес хората смятат, че „да живееш е придобивка, а да умреш — край на всички придобивки". Но — както казва Джаует —

„за апостол Павел смъртта не е някакво тъмно място, където всички наши съкровища бързо изгниват, а място на удивителна промяна, на „един покрит път, който води към светлината“.[8]

1:22 Но ако Божията воля е Павел да поживее още малко **в плътта,** това означава плод от неговия **труд.** Той ще може още малко да помогне на Господните хора. Но за него е трудно да прецени дали е по-добре да отиде при Спасителя, Когото той обича, или да остане на земята, за да служи на Господа, което той също много желае. Той не знае кое от двете да **избере.**

1:23 Затова апостолът се чувства **притиснат натясно между двете:** трудно му е да каже коя от **двете** възможности е за предпочитане — да отиде у дома на небето или да остане на земята като апостол на Христос Исус.

Павел горещо желае **да отиде и да бъде с Христос, което е далеч по-добре.** Ако апостолът гледаше само на своите собствени интереси, несъмнено това би бил изборът, който би направил.

Забележете, че Павел не вярва в никаква теория за заспиването на душата. Той вярва, че по време на смъртта християнинът отива **да бъде с Христос** и че той напълно съзнателно се наслаждава на Господното присъствие. Колко нелепо би прозвучала някоя от следнате реплики от неговите уста: „Животът за мен е Христос; а да заспя — придобивка.“ Или: „Да умра и да заспя е далеч по-добре.“ В НЗ „заспиването“ като термин се използва за състоянието на *тялото* на вярващия по време на смъртта (1 Сол. 4:14), но то никога не се използва за състоянието на неговата душа. Заспиването на душата е мит.

Забележете също, че смъртта не трябва да се смесва с идването на Спасителя. По време на смъртта ние отиваме, за **да бъдем с Него,** а по време на Грабването Той идва при нас.

1:24 Но за Павел е **по-нужно** да живее на земята още известно време **заради** филипяните. Едва ли има някой, който да не се впечатли от липсата на всякакъв егоизъм в широкото сърце на този човек. Павел изобщо не мисли за собствената си изгода или удобство, а единствено за напредъка на Христовото дело и благополучието на Неговите хора.

1:25 И въз основа на тая увереност — увереността, че все още е необходим на земята, за да наставлява, утешава и окуражава светиите, Павел знае, че няма да умре сега. Как може да знае това? Ние вярваме, че той е живял толкова близко до Господа, че Светият Дух е могъл да му предаде това знание. „Интимното благоволение на Господа е с ония, които Му се боят“ (Пс. 25:14). Онези, които живеят, обитават в Божиите дълбочини и в тихо размишление, чуват тайни, които иначе не могат да бъдат чути заради шума, блъсканицата и забързания ритъм на днешния живот. За да чуеш нещо или някого, трябва да си близо до него. Павел е бил близо до Господа.

С оставането си в плътта Павел ще може да спомогне за духовния **напредък** на филипяните **и** да увеличи **радостта,** която те имат чрез вярата си в Господа.

1:26 С продължаването на неговия живот и служение на земята филипяните ще могат още повече **да се хвалят** в Господа, когато той дойде отново при тях. Можем да си представим с каква голяма радост филипяните биха посрещнали апостола, ако той би отишъл във Филипи — как биха го прегръщали и целували, как биха хвалили Господа! Може би те биха казали: „Павле, ние наистина се молихме за теб, но честно казано, никога не очаквахме да те видим отново. Но сега хвалим Господа, че те изпрати още веднъж при нас!“

1:27 В този стих Павел отправя към филипяните едно предупреждение: **„Само се обхождайте достойно на Христовото благовестие.“** Християните трябва да приличат на Христос. Гражданите на небето трябва да се държат достойно за своето гражданство. Нашето по-

ведение трябва да отговаря на нашето положение.

Освен увещанието за последователност апостолът отправя към филипяните и един призив за постоянство. И по-точно, той желае — независимо **дали** идва да ги види, или **отсъства** от тях — да чуе за тях, че стоят **твърдо** в един **дух** и че се борят заедно **за вярата на благовестието,** т. е. християнската вяра. Християните имат един общ враг. Те не трябва да се борят помежду си, а да обединят усилията си в борбата срещу врага.

1:28 Християните също така не трябва да **се плашат от** противниците на благовестието. Безстрашието в лицето на преследванията има двустранно значение. От една страна, то е доказателство за гибелта на онези, които се борят срещу Бога, а от друга — знак **за спасение** на тези, които излизат храбро срещу врага. Тук под **„спасение"** вероятно трябва да се разбира спасението в бъдещия му аспект, когато светиите ще бъдат окончателно избавени от изпитанията и когато ще бъдат изкупени и телата им, а не само духовете и душите им.

1:29 Филипяните трябва да помнят, че имат привилегията не само да вярват в Христос, но и **да страдат** за Него.

Д-р Грифит Джон разказва един случай, когато тълпа от враждебно настроени хора се нахвърлили върху него с юмруци. Когато след малко вдигнал ръка и попипал лицето си, д-р Джон видял, че цялата му ръка била в кръв. И тогава „цялото му същество било разтърсено от едно изключително чувство на ликуване и радост от това, че бил счетен за достоен да пострада за Христовото име". Не е ли прекрасно, че дори едно такова ужасно нещо като страданието е издигнато толкова от християнството? И наистина, „и най-дребното нещо, когато се свърже с Безкрайния Бог, започва да свети с огъня на безсмъртието". Кръстът облагородява и възвишава.

1:30 Връзката между този и предишния стих може да се разбере по-добре, ако добавим израза „...тъй като...":

„На вас ви е дадена и привилегията да страдате за Христос, тъй като вие участвате в **същата борба,** в **която сте видели,** че участвам **и аз,** когато бях във Филипи, **и** за **която сега чувате,** че участвам."

III. Увещание за единство, основано на примера на Христос за смирение и жертвоготовност (2:1—16)

Въпреки че църквата във Филипи е църква за пример в много отношения и въпреки че Павел не веднъж я е препоръчвал горещо, в нея все пак има една опасна скрита тенденция към съперничество между светиите. Така например между две от жените — Еводия и Синтихия — има конфликт (4:2). Добре е да помним това, тъй като във 2 гл. апостолът пряко говори за причините за споровете сред Божиите хора и начините за тяхното изцеление.

2:1 Съюзът **„ако"** тук не изразява съмнение, а е начало на аргумент. В този стих апостолът изрежда четири важни съображения, които трябва да приближат вярващите един към друг, за да живеят в разбиране и взаимна помощ. Апостолът всъщност казва следното: *„Тъй като* има толкова голяма утеха **в Христос,** *тъй като* Неговата **любов** е толкова убедителна, *тъй като* Светият **Дух** ни свързва в такова чудно **общение** и *тъй като* в християнството има толкова нежно **милосърдие и състрадание,** ние трябва да можем да живеем в хармония един с друг."

Ф. Б. Мейър описва тези четири мотива, както следва:

1. Утешението на Христос.
2. Нежната загриженост, която идва от любовта.
3. Споделянето на един и същ Дух.
4. Човечността и състраданието.[9]

Ясно е, че апостолът се обръща към филипяните с призив за единство, осно-

ван на общото им посвещение на Христос и на общото притежание на Светия Дух. С всичко онова, което имат **в Христос,** частите на Неговото тяло трябва да живеят в единство на целта, взаимна обич, разбиране и съчувствие.

2:2 Ако всичко това има значение за филипяните, тогава Павел ги моли, на основание на тези аргументи, **да направят радостта му пълна.** До този момент филипяните наистина са доставили на Павел много радост. Той изобщо не отрича този факт, но сега ги моли да напълнят чашата на неговата радост догоре. Те могат да направят това, **като имат един и същ ум** и **една и съща любов** и **като бъдат единодушни и единомислени.**

Дали това означава, че всички християни трябва да мислят и да действат абсолютно еднакво? Божието слово никъде не казва това. От нас определено се очаква да сме единомислени по основните въпроси на християнската вяра, но е явно, че по много второстепенни неща нашите мнения ще се различават. *Еднаквостта* и *единството* са две различни неща. Второто спокойно може да съществува без първото. И макар че можем да имаме различия в мненията по второстепенни въпроси, ние спокойно можем заради доброто на другите да пренебрегнем тези различия там, където не става въпрос за нещо важно.

Да имаме **един и същ ум,** означава да имаме Христовия ум, да виждаме нещата така, както Той би ги виждал, и да откликваме така, както Той би откликвал. Да имаме **една и съща любов,** означава да показваме към другите **същата любов,** която Господ е показал към нас, независимо от цената, която трябва да платим. Да бъдем **единодушни** означава да работим заедно в хармония и разбирателство за постигане на общата цел. И последно, да бъдем **единомислени** означава действията ни да бъдат толкова обединени, че всички да виждат, че те са ръководени от ума на Христос.

2:3 Ние не трябва **да правим „нищо от партизанство или от тщеславие“,** тъй като те са най-големите врагове на единството на Божия народ. **Партизанството** е желанието да бъдеш пръв на всяка цена. **Тщеславието** означава гордост или стремеж към самоизтъкване. Винаги, когато има хора, които са заинтересовани да изградят някаква партия около себе си или преследват постигането на лични интереси, има и стремеж към съперничество и борба за власт. Изходът от това положение е даден в последната част на стиха: **„...но със смиреномъдрие нека всеки счита другия за по-горен от себе си.“** Това не означава, че трябва да считаме престъпниците за хора с по-висок морал от нашия, а че трябва да живеем за другите, а не за себе си, като поставяме техните интереси над нашите. Да се прочете едно такова увещание в Божието слово не е трудно, но да се разбере какво точно означава то, и след това да се приложи на практика, никак не е лесно. Да **считаме другия за по-горен от** себе си е нещо толкова чуждо на човешкото мислене, че ние изобщо не можем да го извършим със собствените си сили. Само когато човек получи сила от Светия Дух, след като Той дойде да живее в него, само тогава той може да счита другия за по-горен от себе си.

2:4 Лекът на проблемите, които възникват сред Божиите хора, е да се интересуваме повече от живота на **другите,** отколкото от **собствения** си живот. Ключът към този пасаж се съдържа в думата **„другите“.** Само когато отдаваме живота си във всеотдайно служение на другите, само тогава ние ще можем да се издигаме над обикновените егоистични стремежи на човека.

Отдавай себе си на другите! —
такъв да бъде твоят живот.
Ходи в любов и всеотричане
и подражавай на Христос.

Чарлз Д. Мейгз

2:5 „Имайте в себе си същия ум, който беше и в Христа Исуса.“ Сега Павел насочва вниманието на филипяните към примера на Господ Исус. Какво беше Неговото отношение към другите? Как се държеше Той към тях? Гай Кинг описва ума на Господ Исус като: (1) неегоистичен; (2) пожертвувателен; (3) ум на служител. Господ Исус непрекъснато мислеше за другите.[10]

Той нямаше сълзи за Своите мъки,
но — кървава пот за моите скърби.
Чарлз Х. Гейбриъл

2:6 Фактът, че Христос Исус е бил **в Божия образ,** показва, че Той е съществувал като **Бог** още от вечността. Това не означава, че Той само е приличал на Бога, а че действително е Бог в най-истинския смисъл на тази дума.

И въпреки това Господ Исус **не е счел, че трябва да държи твърдо на равенството с Бога.** Тук е особено важно да направим разлика между личностно и позиционно равенство с Бога. Що се отнася до Неговата Личност, Христос винаги *е бил, е* и *ще бъде* равен на Бога. За Него ще бъде невъзможно да се откаже от това. Но позиционното равенство е нещо различно. По положение Той е бил равен на Своя Отец още през вечността и се е наслаждавал на небесните слави. Но Той **не е счел** това Свое положение за нещо, което трябва да задържи на всяка цена. Когато цял един свят, цяло едно изгубено човечество се е нуждаело от спасение, Той е пожелал да отстъпи от това Свое положение на равенство **с Бога** и да се откаже от всички небесни радости и удобства. Той **не** ги **е счел** за нещо, на което трябва да държи вечно и при всички обстоятелства.

И така, Господ Исус е решил да дойде в този свят, за да понесе противопоставянето на грешниците против Себе Си. Бог Отец никога не е бил оплюван, бит или разпъван. В този смисъл Отец е по-велик от Сина — не толкова като Личност, колкото по отношение на Неговото положение и начин на живот. В Йоан 14:28 Исус изразява следната мисъл: „Ако Ме любехте, бихте се зарадвали загдето отивам при Отца; защото Отец е по-голям от Мене.“ С други думи, учениците би трябвало да се зарадват, като научат, че Той отива у дома на небето. Докато е на земята, хората се отнасят с Него с голяма жестокост и Го отхвърлят. Затова Той се намира в по-лошо положение от Своя Отец и в този смисъл Неговият Отец е по-велик от Него. Но когато се върне в небето, Той ще бъде равен на Отец както по *положение,* така и като *Личност.*

Гифърд ни предлага следното обяснение:

„И така, във втората част на стиха („...не счете, че трябва твърдо да държи на равенството с Бога...“) не се описва природата или същността..., а самият начин на съществуване, както и това, че един начин на съществуване може да бъде сменен с друг, макар и дълбоката му същност да остава непроменена. Нека да вземем примера, даден от самия свети Павел във 2 Кор. 8:9: „...че богат като бе, за вас стана сиромах, за да се обогатите вие чрез Неговата сиромашия.“ Тук и в двата случая се говори за промяна в начина на съществуване, а не в природата на съществуване. Когато един беден човек стане богат, неговият начин на съществуване се променя, но неговата природа като човек си остава същата. Така е и с Божия Син: от богат и славен начин на съществуване, представляващ подходящо и достойно изявление на Неговата божествена природа, по време на Своя човешки живот Той е слязъл заради нас на земята и заедно с човешката природа е възприел и един много по-низш и по-беден начин на съществуване.“[11]

2:7 „...но се отказа от всичко...“ Буквалният превод на този израз е: „...но изпразни Себе Си от всичко...“ Тук веднага възниква въпросът: „От какво е изпразнил Господ Исус Себе Си?“

Отговорът на този въпрос изисква максимално внимание от страна на този, който отговаря. Много човешки опити за обяснение на този израз са завършвали с лишаване на Господ Исус Христос от всички Негови божествени атрибути. Има хора, които казват, че когато Господ Исус е бил на земята, Той вече не е имал цялото познание и цялата сила; не е бил на всички места едновременно. Според тях, когато е слязъл в света като Човек, Той доброволно се е отказал от всички атрибути на божествеността. Някои дори казват, че Той е бил подвластен на ограниченията на всеки човек, че е могъл да греши и че е възприел разпространените мнения и митове на хората от Своето време!

Ние сме категорично против изказвания от този род. Когато е дошъл в този свят, Господ Исус не е оставил нито един от божествените Си атрибути.

Той е бил всезнаещ (всичко Му е било известно).

Бил вездесъщ (присъствал е навсякъде по едно и също време).

Бил е всесилен (можел е всичко).

Това, от което Господ Исус се е отказал, е позиционното Му равенство с Бога. Той е предпочел *да скрие славата на Божеството в плътското тяло на Човек.* Но макар и скрита, цялата Му слава е била в Него и в отделни случаи дори се е изявявала, както на Планината на преображението. На земята не е имало нито един миг, в който Господ Исус Христос да не е притежавал всички атрибути на Бога.

Той сне от Себе Си
божественото облекло
и скри небесното
под земно покривало.
Така превъплътен, показа
най-висше естество
и взе отново онова,
което никога не бе оставял.

Както вече казахме, трябва да бъдем много внимателни, когато обясняваме значението на израза „...но се отказа от всичко...". Най-добрият начин да сме сигурни, че не грешим, е като продължим да цитираме стиха по-нататък: „...но се отказа от всичко, като **взе на Себе Си образ на слуга и стана подобен на човеците.**" С други думи, Той се е отказал от всичко, като е приел върху Себе Си нещо, което никога не е имал преди това — образа на *човек.* Той не е отхвърлил Своята божественост, а само мястото Си в небето — и то временно.

Ако Исус Христос беше само един обикновен човек, това нямаше да бъде никакво отказване. Ние не се отказваме от всичко, като се раждаме в света. Но отказването от всичко се състои именно в това, че Бог е станал Човек. Всъщност единствен Бог може да направи това.

„...като взе на Себе Си образ на слуга..." Въплъщението и животът на Спасителя могат да се обобщят с тези няколко прекрасни думи от Йоан 13:4: „...стана от вечерята, сложи мантията Си, взе престилка и се препаса." Кърпата или престилката е символ на слугата. Тя е била носена от робите. Сложена е била и от благословения Господ Исус, защото Той „не дойде да Му служат, но да служи и да даде живота Си откуп за мнозина" (Мат. 20:28). Но нека се върнем отново на нашия пасаж и си припомним за какво се говори в него. Сред светиите във Филипи има препирни и Павел ги увещава да имат ума на Христос. Накратко аргументът е следният: ако християните желаят да заемат положение на смирение, да служат на другите и да отдадат живота си в жертва, няма да има препирни. *Хората, които са готови да умрат за другите, обикновено не се карат с тях.*

Христос е съществувал винаги, но е дошъл в света **в образа на човек,** което означава „като истински Човек". Човешката страна на Господ Исус е толкова истинска, колкото и божествената Му страна. Той е истински Бог и истински

Човек. Но каква велика тайна е това! Нито един сътворен ум не ще може някога да я разбере.

2:8 Всеки отделен момент от този пасаж описва все по-големи дълбочини на унижението на Възлюбения Божий Син. Той не само е пожелал да остави небесната слава, но и се е отказал от всичко! Приел е образа на Слуга и е станал Човек! Този стих ни казва, че Той **е смирил Себе Си!** Няма дълбочина, до която Господ Исус не би пожелал да слезе, за да спаси нашите престъпни души. Да бъде благословено завинаги славното Му име!

Господ Исус Христос **е смирил Себе Си,** като е станал **послушен до смърт.** Колко е чудно това в нашите очи! Той се е подчинил, макар това да е струвало Собствения Му живот. **„Послушен до смърт"** означава „послушен докрай". Той е истинският Търговец, Който е отишъл и е продал всичко, за да купи скъпоценния бисер (Мат. 13:46).

„...даже смърт на кръст." Кръстната **смърт** е била най-срамното смъртно наказание. Тя би могла да се сравни със смъртта на гилотината, на електрическия стол или в газовата камера от наше време — „запазена" само за убийци. Тази именно **смърт** е била определена и за Най-доброто Нещо от небето, когато То е дошло в този свят. На Него не Му е било позволено да умре нито от естествена смърт в леглото, нито от катастрофа. Господ Исус Христос е трябвало да умре със срамната **смърт на кръста.**

2:9 Този стих показва рязка промяна. Предишният стих описва това, което Господ Исус е направил. Той е избрал и е поел пътя на самоотричането. Той не е търсел слава за Своето Име, а е смирил Себе Си.

В този стих ние виждаме какво *Бог* е направил. Тъй като Спасителят е смирил Себе Си, **Бог Го е възвисил превисоко.** Тъй като Той не е потърсил име за Себе Си, Бог Му **е дал името, което е над всяко друго име.** Тъй като е паднал на колене, за да послужи на другите, Бог е направил така, че **всяко коляно** да Му **се поклони.**

Каква е поуката от всичко това за филипяните... и за нас? Поуката е, че пътят за горе (за небето) е долу (на земята). Ние не трябва да се величаем сами, а да бъдем служители на другите, така че Бог да може да ни възвиси своевременно.

Бог е възвисил Христос най-високо, като Го е възкресил от мъртвите и е отворил небесата, за да Го приеме обратно и да Го сложи да седне отдясно на Себе Си. И не само това — но и **Му е дал името, което е над всяко друго име.**

Изследователите не са единодушни по въпроса какво е това **име.** Някои казват, че това е името Исус, което съдържа името на Йехова. В Исая 45:22, 23 се казва, че всяко коляно ще се поклони пред името на *Йехова* (или Бога).

Други смятат, че **„името, което е над всяко друго име"**, е просто един преносен начин на изразяване на понятието за найвисокото място във Вселената, едно положение на най-висше превъзходство и господство. И двете обяснения са напълно приемливи.

2:10 Бог е бил толкова съвършено удовлетворен от изкупителното дело на Христос, че е наредил **всяко коляно да** Му **се поклони** — всяко коляно на създания **в небето, на земята** и **под земята.** Това не означава, че всички тези създания ще бъдат спасени. Онези, които не Му се поклонят *доброволно,* ще бъдат *принудени* да направят това. Онези, които не се примирят с Него в деня на Неговата благодат, ще бъдат заставени да Му се подчинят в деня на Неговия съд.

2:11 В Своята несравнима благодат Господ измина пътя от славата до Витлеем, до Гетсимания и до Голгота. Бог от Своя страна ще Го възвиси, като Му даде вселенска почит и признание на Неговото господство. Онези, които са отхвърлили Неговите искове, един ден ще признаят, че са били безумни, че са нап-

равили ужасна грешка и че Исус от Назарет наистина е Господ на славата.

Преди да завършим коментара върху този величествен пасаж, който разглежда Личността и делото на Господ Исус, нека повторим още веднъж, че той бе въведен във връзка с един второстепенен проблем в църквата във Филипи. Павел не започва пасажа с намерение да напише трактат за Господа. Той просто желае да поправи егоистичността и съперничеството, които измъчват светиите. Лекарството за това тяхно болестно състояние е умът на Христос. Павел търси изхода от всяка ситуация в Господа. *„Дори и когато разглежда въпроси, които са изключително деликатни, неприятни и объркващи — казва Ердмън, — апостолът е в състояние да изкаже истината толкова красиво, че тя започва да блести като скъпоценен камък, забит в буца пръст.“*[12]

2:12 След блестящото описание на примера на Христос апостолът вече е готов да отправи увещанието, чиято основа е именно този пример.

Когато е бил сред тях, филипяните **винаги са му били послушни**. Сега обаче, **в** неговото **отсъствие**, те трябва **много повече да изработват своето спасение със страх и трепет.**

Тук отново стигаме до един изключително спорен библейски пасаж. Нека още от самото начало подчертаем, че в него Павел не учи, че спасението може да се изработи чрез дела. На много места в своите писания апостолът неколкократно заявява, че спасението не е чрез дела, а чрез вяра в Господ Исус Христос. Какво тогава би трябвало да означава този стих?

1. Той може да означава, че ние трябва да **изработваме** спасението, което Бог е поставил вътре в нас. Бог ни е дал вечния живот като подарък и ние трябва да покажем това чрез живот на практическа святост.
2. Под **„спасението“** тук апостолът може да има предвид разрешението на проблема на филипяните. Църквата във Филипи е нападната от бацила на съперничеството и крамолничеството. Апостолът вече им е предписал лекарството. Сега те трябва да приложат лечението на практика, като имат ума на Христос. Така те ще **изработят своето спасение** и ще постигнат разрешение на своя проблем.

Спасението, за което се говори тук, не е спасението на душата, а освобождението от примките и уловките, които пречат на християните да вършат Божията воля. По подобен начин то е описано и от Вайн като „настоящата опитност на освобождение от злото“.

В НЗ *спасението* има много и различни значения. Ние вече отбелязахме, че в 1:19 спасението означава освобождение от затвора. В 1:28 то се отнася до окончателното избавление на нашите тела от самото присъствие на греха. Във всеки отделен случай значението на спасението трябва да се определя поне отчасти от самия контекст. Ние смятаме, че в този пасаж **спасението** означава разрешението на проблема, който тревожи филипяните, а именно — караниците между тях.

2:13 Сега Павел им напомня, че за тях е възможно да изработват своето спасение, защото **Бог е, Който действа в тях, за да го желаят и за да го изработват според Неговото благоволение.** Това означава, че **Бог е** Този, Който найнапред влага в нас желанието да вършим Неговата воля, след което **действа в** нас така, че да успеем да осъществим това желание и на практика.

Тук отново ние ставаме свидетели на чудесното сливане на божественото с човешкото. От една страна, ние сме призовани да изработваме своето спасение, а от друга, единствено Бог може да ни даде сили да направим това. Всяка от двете страни трябва да извърши своята част от работата: ние — нашата, Бог — Неговата. (Това обаче не се отнася до прощението на греховете или до ново-

рождението. Изкуплението е изцяло дело на Бога. Ние трябва само да повярваме, и влизаме в него.)

2:14 Когато постъпваме според Неговото благоволение, ние трябва да правим това, без да роптаем и без да се съмняваме: „не как да е, а победоносно". Обикновено **роптанието и съмненията** водят до по-тежки престъпления.

2:15 Когато се въздържаме от оплаквания и препирни, ние ставаме **незлобиви и непорочни** (искрени и чисти). Да бъдеш **непорочен** означава да не могат да те обвинят в нищо лошо (вж. Дан. 6:4). **Непорочният** човек може да съгреши, но след като направи това, ще се извини, ще изповяда греха си и ще възстанови загубите там, където е възможно. Тук **„незлобиви"** означава „искрени" или „чисти".

Божиите деца трябва да бъдат **безукорни „всред опако и извратено поколение".** Когато животът им е безукорен, той ще блести като чист скъпоценен камък на фона на черната тъмнина на този свят.

Тук Павел ги нарича **„светила на света".** Колкото е по-тъмна нощта, толкова по-ярко блести светлината. Християните са **светила** или носители на светлина. Те не могат да създават светлина, но могат да отразяват славата на Господа. По този начин другите ще могат да виждат в тях Исус.

2:16 „...като явявате словото на живота..." Ние светим като светила, но това не означава, че не трябва да свидетелстваме с уста. Нашето свидетелство трябва да бъде двойно — както на нашия живот, така и на нашите уста.

Апостолът знае, че ако филипяните изпълнят своето предназначение, той ще има с какво да се похвали **в деня на Христос.** Той се чувства отговорен не само да води души към спасение, но и да представи всеки човек съвършен в Христос (Кол 1:28).

„Денят на Христос" означава времето на Неговото Второ пришествие и на съда над служението на вярващия (1:6, 10). Ако филипяните са верни в служението си за Господа, в този ден ще стане ясно, че усилията на Павел **не** са били **напразни.**

IV. Христоподобният пример на Павел, Тимотей и Епафродит (2:17—30)

В предишната част Павел използва живота на Господ Исус като най-висш пример за смиреност на ума. Но може би има хора, които биха се изкушили да кажат: „Да, но Той е Бог, а ние сме обикновени смъртни човеци!" Затова сега Павел дава три примера с обикновени хора, които са показали „ум Христов" — самият той, Тимотей и Епафродит. Ако Христос е слънцето, то тези трима мъже са луните, които отразяват славата на слънцето. Те са светилата, които светят в мрака на един тъмен свят.

2:17 За да опише служението на филипяните и своето собствено служение, апостолът използва един много подходящ пример. Той описва една картина на **принасяне** на **възлияние,** което се излива върху самата **жертва** и което се извършва както от юдеи, така и от езичници.

Тук филипяните са представени като онези, които принасят жертвата, а тяхната **вяра** — като самата **жертва. Възлиянието** е самият Павел. Той е щастлив, че ще бъде принесен като мъченик, възлияние **върху жертвата и служението на вярата** на филипяните.

Във връзка с това Уилямз ни предлага следния коментар:

„Апостолът сравнява самопожертвувателността и енергията на филипяните със своята собствена самопожертвувателност и енергия, като увеличава тяхната и свежда своята до минимум. И те, и Павел дават живота си за благовестието, но той гледа на тяхното отдаване като на голямата жертва, а на своето — само като на възлиянието, което се излива върху жертвата. Чрез това красиво сравнение апостолът описва ско-

рошното наближаване на своята мъченическа смърт.“[13]

Ако това се случи, той ще бъде **радостен и ще се радва** на това.

2:18 Подобно и филипяните трябва **да бъдат радостни и да се радват** заедно с Павел. Те не трябва да гледат на неговото възможно мъченичество като на трагедия, а да се радват заради този славен начин на отиване у дома.

2:19 До този момент Павел вече е дал два примера на самопожертвувателна любов — на Господ Исус и на самия себе си. И двамата са пожелали да принесат живота си в жертва. Сега апостолът ни дава още два примера — на **Тимотей** и **Епафродит.**

Павел се надява **да изпрати Тимотей** във Филипи съвсем скоро, за да може **да се утеши,** като узнае чрез него какво е тяхното състояние.

2:20 Сред съработниците на Павел Тимотей единствен проявява такава неегоистична загриженост за духовното състояние на филипяните. **Няма друг,** когото Павел може да изпрати при тях със същата увереност. Това наистина е много висока препоръка за един толкова млад служител като Тимотей!

2:21 Другите съработници на Павел са потънали в океана на **своите собствени** интереси. Те толкова са се отдали на грижите на този свят, че нямат време за **„онова, което е Исус Христово“.** Това не е ли едно послание и към нас с нашите малки светове от домове, претъпкани с хладилници, телевизори и други подобни неща (Лука 8:14)?

2:22 Тимотей е дете на апостола във вярата и участва в това служение с истинска вярност. Филипяните познават **неговата изпитана вярност,** истинските му достойнства и това, **че служи на** Павел **в** делото на проповядването на **благовестието така, както** едно **дете** служи на **своя баща.**

2:23, 24 Тъй като Тимотей вече е доказал себе си по този начин, Павел се надява **да го изпрати** при филипяните веднага след като разбере какъв ще бъде резултатът от неговото отнасяне до цезаря. Това е и значението на израза **„щом разбера какво ще стане с мен“.** Апостолът се надява, че отговорът на молбата му ще бъде положителен и че той ще бъде освободен, така че да може да отиде и да види филипяните още веднъж.

2:25 Сега ние виждаме ума на Христос у **Епафродит.** Не можем да кажем със сигурност дали Епафродит е същият човек като Епафрас в Колосяни 4:12, но знаем, че той е живял във Филипи и че е бил изпратен при Павел от местното събрание.

Павел говори за него като за: (1) моя **„брат“; „съработник“** и (3) **„сподвижник“.** Първото определение говори за обич, второто — за тежък труд, а третото — за участие в борба. Епафродит е човек, който може да работи с другите, а това е нещо много основно за християнския живот и служение. Едно е вярващият да работи сам и да върши всичко така, както на него му харесва, и съвсем друго е да работи с други вярващи, да свири „втора цигулка“, да търпи различията в характерите на отделните християни и да потиска собствените си желания и мнения за сметка на общите. Второто е много по-трудно. Добре би било всички да бъдем **съработници** и **сподвижници!**

Освен всичко това виждаме, че Епафродит е изпратен от филипяните, **за да послужи в нуждите на Павел.** Това е още един ценен ключ към разбирането на тази личност. Явно Епафродит е човек, който е готов да върши всякаква обикновена и физическа работа. Днес много от нас желаят да вършат само това, което е обществено признато и приятно. Но знаете ли колко благодарни трябва да бъдем на тези, които вършат тихо и незабележимо редица обикновени неща, без които не можем! Тук ние виждаме как вършенето на тази работа е спомогнало за смирението на Епафродит и как Бог го е възвисил, като е увековечил не-

гоВото Вярно служение във Втора глава на Посланието към филипяните, за да могат Всички бъдещи поколения да четат за него.

2:26 И така, светиите са изпратили Епафродит при ПаВел, за да му помогне. За целта той е трябвало да измине едно разстояние от най-малко 1000 км, В резултат на което се е **разболял.** Всъщност той е бил толкова болен, че е бил на умиране. Това сигурно много го е безпокояло — не толкова самата болест, колкото страхът, че светиите могат да чуят за нея и след като чуят, да се укорят, че са го изпратили на такъв дълъг път, който е поставил живота му в опасност. Очевидно Епафродит е човек, чието „сърце е освободено от грижата да мисли за себе си".

Много от християните имат неприятния навик да се занимават прекалено много със своите болести и болежки. Често пъти това е израз на все по-растящи грехове в личния им живот: самосъжаление, самовглъбяване и самоизтъкване.

2:27 Епафродит се е **разболял** почти **до смърт, но Бог му е показал милост.** Този пасаж е особено важен за нас поради светлината, която хвърля върху въпроса за божественото изцеление:

1. Първо, болестта не винаги е резултат от грях. Тук виждаме един човек, който се е разболял в резултат от вярно изпълнение на своя дълг (вж. 30 ст.: **„...понеже заради Христовото дело той дойде близо до смърт").**
2. Второ, не винаги Божията воля е болният да бъде изцелен свръхестествено и незабавно. Изглежда, че болестта на Епафродит е била доста продължителна и че възстановяването му е било постепенно (вж. също така 2 Тим. 4:20; 2 Йоан. 2).
3. И трето, изцелението е милост от Бога, а не нещо, което можем да изискваме от Него като наше право.

След това Павел добавя, че **Бог е показал милост** не само към Епафродит, **но и към** самия него, **за да няма скръб върху скръб.** Апостолът вече има достатъчно скръб поради своето затваряне. Ако Епафродит беше умрял, скръбта му щеше да стане още по-голяма.

2:28 Сега, след като вече Епафродит е напълно здрав, Павел **бързал** да **го изпрати** у дома. Така филипяните **ще се зарадват** да видят своя възлюбен брат отново, а и Павел ще бъде по-малко тъжен.

2:29 Филипяните не само трябва да **приемат** Епафродит с радост, но и да му окажат почит като на скъп Божий човек. Да работиш **в** служението за **Господа** е голяма чест и привилегия. Светиите трябва да **оценяват** това дори когато става въпрос за някого, когото те много добре познават.

2:30 Както споменахме по-горе, болестта на Епафродит е свързана пряко с неговата неуморна служба за Христос. Това има голяма стойност в очите на Господа. По-добре *да изгориш* за **Христос,** отколкото *да изгниеш.* По-добре да умреш, като Му служиш, отколкото да бъдеш един от милионите в статистическите данни за онези, които умират от болести или от катастрофи.

Дали изразът **„да допълни липсата на вашите услуги към мене"** означава, че филипяните са пренебрегнали Павел и че Епафродит е направил това, което те е трябвало да направят? Изглежда малко вероятно да е така, тъй като инициативата за изпращането на Епафродит при Павел е била тяхна.

Ние предполагаме, че „липсата на... **услуги"** се отнася до *невъзможността* на филипяните да отидат при Павел и лично да му помогнат поради огромното разстояние между Филипи и Рим. Вместо да ги порицае, апостолът просто им казва, че Епафродит като техен представител е направил това, което те не са могли да направят лично.

V. Предупреждение срещу лъжеучителите (3:1—3)

3:1 „Впрочем, братя мои...“ се превежда буквално като „Що се отнася до останалото, братя мои...“ Апостолът има да каже още много неща на своите братя в Христос. Думата, преведена като „впрочем“, се среща и в 4:8.

В този стих апостолът увещава филипяните **да се радват в Господа.** Християните винаги могат да намират истинска радост в **Господа** — независимо от обстоятелствата. „Източникът на всяка песен на вярващия е високо горе в небесата.“ Само ако нещо успее да отнеме на християнина Спасителя, само тогава може да се повлияе на неговата радост — а това е невъзможно. Радостта на естествения човек се влияе от болката, мъката, болестта, бедността и трагичните събития. Но радостта на християнина се рее високо над вълните на естествения живот. Доказателство за това е фактът, че Павел пише това увещание от затвора. Ние можем да приемем съвета на човек като него без никакви колебания!

Апостолът не смята, че е досадно да им пише едно и също нещо, защото знае, че за тях това е по-сигурно. Но какво е онова, което Павел нарича повторение на едно и също нещо? Дали той има предвид предишното изречение, в което увещава филипяните **да се радват в Господа,** или следващите стихове, в които ги предупреждава да се пазят от юдейските учители? Ние смятаме, че Павел има предвид второто. Във 2 ст. Павел три пъти използва думата **„пазете се“.** За него да повтаря тази дума **не е досадно,** защото това ще послужи за тяхната безопасност, защото по този начин те ще бъдат предпазени.

3:2 Филипяните трябва **да се пазят от псетата,*...от злите работници** и **от лъжливото обрязване.** И трите израза се отнасят най-вероятно до едни и същи хора — лъжеучителите, които се стремят да поставят християните под юдейския закон и които учат, че правдата може да се придобие чрез спазване на закона и извършване на ритуали.

И така, най-напред тези лъжеучители са **псета.** В Библията **кучетата** са нечисти животни. Думата обикновено се е използвала от юдеите като нарицателно за езичниците! В източните страни кучетата са били бездомни същества, които са живеели по улиците и са отмъквали всичко, което са намирали за ядене. Тук Павел разменя ролите и използва този термин за онези лъжливи учители юдеисти, които искат да покварят църквата. Те всъщност са онези, които живеят отвън, опитвайки се да съществуват чрез ритуали и церемонии. Те предпочитат да „обират трохите, вместо да седят на масата и да участват в празненството“.

Второ, тези лъжеучители са **зли работници.** Макар и да се представят за истински вярващи, те влизат в християнските събрания само за да разпространяват своите лъжливи учения. Плодовете от тяхната работа могат да бъдат само зли.

И накрая, те са **„поборници на обрязването******“.** Това е един саркастичен начин на описване на неправилното отношение на тези хора към обрязването. Според тях всеки човек, който иска да се спаси, трябва да бъде обрязан. Но под „обрязване“ те имат предвид най-вече физическото действие, без изобщо да се интересуват от неговото духовно значение. Обрязването говори за смърт на плътта. То означава, че човек не трябва да позволява на желанията на плътската си природа да бъдат задоволени. И макар че тези лъжеучители държат много на физическия акт на обрязване-

* Този израз е пропуснат в превода на Библията от 1924 г. — Бел. на прев.

** Букв. „осакатяването“. — Бел. на прев.

то, на практика те дават пълна воля на плътта. В сърцето си те не признават, че плътта е била разпъната на кръста. Павел казва, че това са хора, които обрязват плътта, без да правят разлика между церемонията и нейното значение.

3:3 Не те, а **ние** (истинските вярващи) **сме обрязаните** — казва Павел, — т. е. не онези, които са родени от евреи (или които наистина са обрязани), са обрязаните, а тези, които съзнават, че плътта нищо не ползва и че със собствените си сили човек не може да направи нищо, за да спечели Божието одобрение. Сега апостолът изрежда три характеристики на истинските обрязани:

1. Истинските обрязани **се покланят на Бога във** (или чрез) **Духа,** т. е. тяхното поклонение е истинско духовно поклонение, а не просто изпълнение на някакъв ритуал. При истинското поклонение човек влиза в Божието присъствие чрез вяра и излива своята любов, хваление, възхищение и почит. Душевното поклонение, от друга страна, се извършва в красиви сгради и специална обстановка, чрез сложни церемонии, със специални свещенически облекла и редица други неща, които имат за цел да подхранят емоциите на човека.
2. Поклониците на истинското обрязване **се хвалят със** (или във) **Христос Исус.** Той е единственото основание за тяхната хвалба. Те не се гордеят с личните си постижения, нито с ерудицията си, нито с верността си към различни тайнства.
3. Те **не уповават на плътта.** Истинските обрязани не мислят, че могат да се спасят с човешки усилия, нито че след това могат да се опазят сами. Те не очакват никаква помощ от адамовото си естество и не се разочаровават, когато наистина не я намерят!

VI. Отказването на Павел от личното му наследство и постижения заради Христос (3:4—14)

3:4 Мисълта за самохвалството на тези мъже с личните им преимущества и постижения предизвиква у апостол Павел усмивка. Щом те могат да се хвалят, колко **повече** той би могъл да се хвали! В следващите два стиха апостолът показва, че той също притежава, и то в превъзходна степен, онези предимства, с които хората обикновено се хвалят. „Изглежда, че Павел притежава всички аристократични качества, които карат мечтите на невярващите да летят и да разпалват техните амбиции."

Във връзка с тези два стиха Арнът казва следното: „В този пасаж Павел прави инвентаризация на целият запас от предразсъдъци, необходими за подхранването на самочувствието на самоуверения фарисей. Апостолът изпитва удоволствие да извади наяве всичкото „мръсно бельо" на фарисейската душа и да го покаже открито на всички."

Ще забележите, че Павел говори за самоувереност на основание на: произход (5а ст.); традиция (5б ст.); дейност (6а ст.) и морал (6б ст.).

3:5 И така, ето списъка на естествените и плътските предимства на Павел:

— **обрязан на осмия ден:** юдеин по рождение, а не исмаилец или юдейси прозелит;

— **от израилевия род:** член на избрания Божий народ на земята;

— **от Вениаминовото племе:** племе, което се е смятало за аристократичен водач (Чис. 5:14) и което е дало на Израел първия му цар;

— **евреин от евреи:** принадлежащ към онази част от нацията, която се държи здраво за първоначалния си език, обичаи и традиции;

— **според закона — фарисей:** фарисеите продължават да се държат за традицията, докато садукеите се отказват от учението за възкресението;

3:6 — според ревностното си желание — гонител на църквата: опитвайки се да унищожи християнската „секта", Павел искрено е смятал, че служи на Бога, тъй като в нея той е виждал заплаха за собствената си религия;

— според правдата на закона — непорочен: това не означава, че Павел е успял да спази закона съвършено. В Римляни 7:9, 10 той признава това. Той нарича себе си не безгрешен, а **непорочен,** което означава, че винаги, когато е нарушавал някоя точка от закона, той е внимавал да принесе необходимата жертва. С други думи, той толкова ревностно е съблюдавал юдейските ритуали, че ги е спазвал до последната буква.

Следователно можем да заключим, че по своя произход, традиции, дейност и лична праведност Савел от Тарс е един забележителен човек.

3:7 В този стих обаче всичко това е отречено от апостола. Тук той прави „рекапитулация на своите печалби и разходи". На едната везна той слага изредените по-горе предимства, т. е. нещата, които са били за него **„печалба"**, а на другата — само едно име: **Христос.** И така, в сравнение с богатството, което той е намерил в Христос, те не струват пукната пара. Той дори ги **счита** като **загуба заради Христос.** Във връзка с това Гай Кинг казва следното: „Всички финансови печалби, всички материални придобивки, всички физически постижения, всички интелектуални победи, всички морални завоевания, всички религиозни успехи... всичко това не е нищо в сравнение с Великата Придобивка."[14]

Докато е уповавал на тези неща, Савел никога не е могъл да бъде спасен. След като е бил спасен, те вече не са означавали нищо за него, защото той е видял славата на Господа, в сравнение с която всички други слави не представляват абсолютно нищо.

3:8 Идвайки при Христос за спасение, Павел се е отрекъл от всичко, като го е счел за нищо, сравнявайки го с **това превъзходно нещо — познаването на** негова **Господ Христос Исус. „Това превъзходно нещо познаването"** е начин да се изрази на еврейски „превъзходното познаване" или „превъзходната стойност на познаването".

Апостолът се е отказал от всички човешки основания за хвалба — потекло, национална принадлежност, култура, престиж, образование, религия, лични постижения... Всъщност той **смята** всичко това **за загуба,** за да **придобие Христос.**

И макар че в този и следващия стих се използва сегашно време, Павел всъщност говори за времето на своето обръщение. За да придобие Христос, той е трябвало да се откаже от всичко онова, което се смята от човеците за особено ценно. За да придобие Христос, той е трябвало да каже „сбогом" на майчината си религия, бащиното си наследство и личните си постижения.

И той го е направил! Павел е скъсал напълно връзките си с юдеизма като надежда за спасение. Вследствие на това той е загубил семейното си наследство, бил е отречен от бившите си приятели и е бил преследван от своите сънародници. Ставайки християнин, той буквално **е изгубил всичко.**

Използването на сегашно време в 8 ст. създава впечатлението, че Павел все още се стреми **да придобие Христос.** Всъщност той вече е придобил Христос, когато най-напред Го е признал за свой Господ и Спасител. Но употребата на сегашно време показва, че неговото отношение си остава същото, че той все още смята всичко друго за **загуба,** когато го сравни с познаването на Господ Исус. Голямото желание на неговото сърце е: „Христос да бъде моята придобивка." Не злато, не сребро, не религиозна известност, а Христос.

3:9 „...и да се намеря в Него." Тук отново изречението звучи така, сякаш Павел все още се опитва да се намери в Христос. Истината е, че той гледа на-

зад към жизненоважното решение, което е трябвало да вземе, преди да бъде спасен. Тогава Савел е трябвало да избере или да се бори да заслужи спасението със собствени усилия, или просто да се довери на Христос. И той е направил своя избор. За да се намери в Христос, Савел се е отказал от всичко друго. В момента, в който е повярвал в Господ Исус, той е застанал пред Бога в едно ново положение. Бог вече не го е виждал като дете на грешния Адам, а го е виждал *в Христос* — да се радва на цялото благоволение, на което Господ Исус се радва пред Бог Отец.

По същия начин той е свалил мръсната дреха на своята собствена правда, която се е стремял да постигне чрез спазването на закона, и е избрал **правдата от Бога,** която Той дава на всеки, който приеме Спасителя. Начинът, по който Павел говори тук за правдата, предполага идеята за дреха или покривало. Човек има нужда от правда, за да може да застане пред Бога и да бъде приет от Него, но сам той не я притежава. Затова в Своята благодат Бог дава *Своята собствена* **правда** на онези, които приемат Неговия Син за Господ и Спасител. „Който (Бог) за нас *направи* грешен Онзи (Христос), Който не е знаел грях, за да станем ние чрез Него праведни пред Бога" (2 Кор. 5:21).

И отново трябва да подчертаем, че в 8 и 9 ст. Павел не иска да каже, че все още не е получил правдата от Бога. Точно обратното — той я е получил в момента, в който се е newродил по пътя за Дамаск. Но използването на сегашно време показва, че резултатите от това важно събитие продължават и досега и че Павел все още смята Христос за хиляди пъти по-достоен от всичко, от което се е отказал.

3:10 Този стих ни помага да усетим най-върховното желание в живота на апостола. Ф. Б. Мейър го определя като „Търсенето на Личния Христос от човешката душа".

Най-често изследователите тълкуват този стих само в духовно отношение. Те смятат, че **възкресението, страданията и смъртта,** за чието познаване говори Павел, не трябва да се разбират буквално, а по-скоро като описание на някакви духовни опитности, като например душевни страдания, умирането на себе-то, живеенето на възкресен живот и т. н. Ние обаче предпочитаме да тълкуваме този стих буквално. Павел казва, че иска да живее така, както е живял Христос. Ако Исус е страдал, то и Павел иска да страда. Ако Исус е умрял, то и Павел иска да умре, като се отдаде на служението за Христос дори до мъченичество. Ако Исус е възкръснал от мъртвите, то и Павел желае да направи същото. Апостолът много добре знае, че ученикът не е по-горен от своя Учител. Затова той желае да последва Христос в Неговите **страдания, смърт и възкресение.** Апостолът не смята, че всички трябва да направят това, но смята, че за него друг път няма.

„...за да позная Него..." „Да позная Него" означава „да Го опознавам всеки ден по такъв интимен начин, че самият аз да приличам все повече и повече на Христос". Апостолът желае да се възпроизведе в него животът на Христос.

„...силата на Неговото възкресение..." Силата, която възкреси Господ от мъртвите, е представена в Библията като най-превъзходната изява на Неговата мощ, която вселената някога е виждала (Еф. 1:19, 20). Изглежда, че цялото дяволско войнство е било твърдо решено да задържи тялото на Христос в гроба. Но превъзходната Божия сила е победила тази дяволска армия, като на третия ден е възкресила Господ Исус. Същата тази **сила** сега е предоставена на разположение на всички вярващи (1:19), които могат да я имат чрез вяра. Павел заявява своето желание да употреби тази сила в своя живот и свидетелство.

„...и общението в Неговите страдания..." За да може да страда заради Хрис-

тос, вярващият се нуждае от божествена сила. Затова именно и **„силата на Неговото възкресение"** е спомената преди **„общението в Неговите страдания".**

В живота на Господа страданието предшества славата. Така трябва да бъде и в живота на Павел. Той най-напред трябва да участва в **страданията** на Господа. Апостолът знае, че неговите собствени страдания не притежават и в най-малка степен изкупителна сила, но знае също така, че не би било нормално да живее уютно и удобно в един свят, който е отхвърлил, бичувал и разпънал неговия Господ. Джаует ни предлага следния коментар: *„Павел не се задоволява да сподели с Господа само победата на Елеонския хълм. Той желае да почувства нещо и от болката, студа и самотата на Гетсиманската градина."*[15]

„...ставайки съобразен със смъртта Му." Както вече казахме преди малко, това твърдение се обяснява обикновено като желание от страна на Павел да живее живота на разпънатия на кръст Христос, да умре на практика за греха, за себе си и за света. Но ние смятаме, че такова едно тълкуване отнема на текста неговата истинска сила. Значението на този текст е много по-широко. Павел е един страстен и верен последовател на Този, Който умря на Голготския кръст. И не само това, той е свидетел на смъртта на първия мъченик на християнската църква; бил е дори съучастник в неговото убиване! Ние смятаме, че тук Павел иска да каже, че желае да даде живота си като възлиятелна жертва също като Господ Исус и като Стефан. Може би той би се чувствал неудобно да се срещне със Стефан в небето, пристигайки там по един по-удобен път от пътя на мъченичеството. Същото мнение е изказано и от Джаует:

„Много християни се задоволяват с отдаване, при което няма „проливане на кръв". Те дават това, от което лесно могат да се лишат. Техните дарения са неща, които не са им необходими, и лишаването им от тях не изисква жизненоважна жертва. Те участват в жертването дотогава, докогато то не застрашава техния живот. В момента, в който от тях се иска да дадат нещо жизненоважно, те изчезват. Те винаги са там, където има показна победа, и винаги са готови да дадат малко пари за външни украси като знамена и палмови клонки. Но в момента, в който виковете „Ура!" и „Осанна!" се заменят от застрашителен ропот и заплахи и пред тях се изправи гледката на Голгота, те бързо се измъкват и се оттеглят на топло.

Тук обаче ние виждаме един апостол, който радостно очаква настъпването на този върховен момент. Той дори е почти недоволен от малките капки кръв, които пролива в служението си за царството! Готов е, ако потрябва, да пролее всичката си кръв!"[16]

По подобен начин звучат и думите на Хъдсън Тейлър:

„Ние наистина трябва да отдадем себе си за живота на света... Принасянето на плод включва и носенето на кръст. „Ако житното зърно не падне в земята и не умре, то си остава самотно." Ние знаем как Господ Исус е дал много плод — не само като е носил Своя кръст, но и като е умрял на него. Имаме ли и ние общение с Него именно в това? Няма двама Христоси — един лесен Христос за безгрижните християни и един труден и страдащ Христос за усърдните вярващи. Има само един Христос. Готови ли сме ние да пребъдваме в Него и по този начин да даваме плод?"[17]

И последно, ето какво казва Коутс:

„Познаването на Христос в слава е върховното желание на сърцето на Павел. Това желание никога не трябва да съществува, без да поражда силен копнеж да достигнем Христос там, където е. Следователно сърцето, което копнее за Него, инстинктивно се обръща към пътя, по който Той стигна до това място на слава, и искрено желае да Го достигне там именно по този път. Сърцето пита: „Как

Той достигна тази слава? Само чрез възкресение ли? Не бяха ли страданията и смъртта преди възкресението?" И след това сърцето отговаря: „Нищо няма да ме удовлетвори толкова пълно, колкото достигането на Христос в славата на възкресението по пътя, по който Той е стигнал дотам." Това е духът на мъченика. Павел желае да извърви пътя на страданието и смъртта като истински мъченик, за да достигне възкресението и славата по същия начин като Благословения, Който е спечелил неговото сърце."[18]

3:11 Тук отново се изправяме пред един проблем, свързан с тълкуването. Трябва ли да разбираме този стих буквално или само в духовен смисъл? В отговор на този въпрос са били предлагани различни обяснения, главните от които са следните:

1. Павел не е бил сигурен, че ще бъде възкресен от мъртвите, и затова напряга всичките си сили, за да участва в него. Но това едва ли е възможно! Павел винаги е проповядвал, че възкресението е по благодат, а не чрез човешки дела. Освен това той вече е изразил своята твърда увереност, че ще участва във възкресението (2 Кор. 5:1—8).
2. Павел изобщо не говори за физическо възкресение, а за желанието си да живее живот на възкресение, докато е още на земята. Може би повечето тълкуватели поддържат това мнение.
3. Павел наистина говори за физическо възкресение, но не изразява никакво съмнение за участието си в него. Той по-скоро казва, че не се плаши от страданията, които може да го очакват по пътя към възкресението. Той е готов да изтърпи всякакви жестоки изпитания и гонения, ако те се изправят пред него, докато дойде възкресението. Изразът **„дано всякак"** не изразява непременно съмнение (вж. Деян. 27:12; Рим. 1:10; 11:1), а силно желание или очакване, което не държи сметка за цената.

Ние поддържаме третото тълкуване. Апостолът желае да стане съобразен на Христос. И тъй като Христос е пострадал, умрял и е бил възкресен от мъртвите, Павел не желае нищо друго освен и той да премине през същото. Боя се, че често пъти нашето лично желание за удобства, разкош и спокойствие ни карат да притъпим острите ръбове на някои стихове в Библията. Няма ли да бъде по-сигурно, ако ги приемем такива, каквито са в буквалния им смисъл, стига той да не противоречи на всичко останало в Библията?

Преди да преминем по-нататък, нека да отбележим, че възкресението, за което Павел говори, е **възкресение от** *(сред)** **мъртвите.** Това не е възкресение на всички мъртви, а **възкресение,** при което някои ще бъдат възкресени, а други ще останат в гробовете. От текстовете в 1 Солунци 4:13—18 и в 1 Коринтяни 15:51—57 знаем, че вярващите ще бъдат възкресени при идването на Христос (някои по време на Грабването, а други в края на Голямата скръб), но останалите мъртви няма да бъдат възкресени преди края на хилядолетното царство на Христос на земята (ср. Откр. 20:5).

3:12 Апостолът не смята, че **вече е станал съвършен. Ставането съвършен** не се отнася до възкресението, за което се говори в предишния стих, а за процеса на все по-нарастващо съответствие с образа на Христос. Апостолът изобщо не смята, че е възможно да стане безгрешен или да достигне такова ниво на живота, при което е невъзможно да се усъвършенства по-нататък. Той много добре разбира, че „задоволството е гробът на прогреса".

Затова той полага всички усилия, за да може целта, за която Господ Исус го е спасил, да бъде осъществена в него.

* Според превода на текста в НВПБКДж. — — Бел. на прев.

Апостолът е бил спрян от **Христос Исус** по пътя за Дамаск. Каква е била целта на тази историческа среща? Целта е била от този момент нататък Павел да бъде пример на светия за подражание, така че Бог да може да покаже чрез него това, което Христос може да направи в един човешки живот. Той все още не е станал напълно съобразен на образа на Христос. Съобразяването с образа на Христос е процес и Павел горещо желае това дело на Божията благодат да продължава и да се задълбочава.

3:13 Този човек, който се е научил да бъде доволен от всякакви материални обстоятелства (4:11), никога не е доволен от своите духовни постижения. Той **не счита,** че е „уловил", или че е постигнал целта, както ние бихме казали днес. Но постигнал ли е нещо все пак?

„...но едно правя...": Павел е човек, който има една-единствена цел, едно-единствено намерение, един-единствен стремеж. В това той прилича на Давид, който казва: „Едно нещо съм поискал от Господа."

Изразът **„...като забравям задното..."** би могъл да означава не само „...като забравям греховете си и провалите си...", но и „...преимуществата, постиженията и успехите си...", за които той говори малко по-горе в същата тази глава, и дори „...духовните си победи".

„...и се простирам към предното...", а именно към преимуществата и отговорностите на християнския живот — било то поклонение, служение или лично развитие на християнски характер.

3:14 Представяйки се като участник в състезание, Павел описва себе си като един, който напряга всичките си сили **към** постигането **целта на наградата на горното призвание от Бога в Христос Исус.**

Прицелната точка или целта е линията на финиша, която се начертава в края на всяко надбягване. **Наградата** е венецът, който се дава на победителя. В този случай **целта** ще бъде краят на надбягването на живота и може би още по-конкретно — Христовото съдилище. **Наградата** ще бъде венецът на правдата, който е описан от Павел на други места като наградата на онези, които са се борили добре (2 Тим. 4:8).

„...на горното от Бога призвание в Христа Исуса" означава всички цели, които Бог е имал в Своя ум, когато ни е спасил. То включва спасение, съобразяване с образа на Христос, сънаследничество с Него, дом на небесата и безброй други духовни благословения.

VII. Увещание за небесно обхождане според примера и на самия апостол (3:15—21)

3:15 И така, нека **онези, които са зрели,** да споделят готовността на Павел да пострада и да умре за Христос и нека мобилизират всичките си усилия в постигането на прилика с Господ Исус. Това е отношението на зрелия християнин. Някои хора смятат, че то е крайно, радикално и дори фанатично. Но апостолът ясно заявява, че онези, които са зрели, ще видят, че това е единственият правилен, логичен и разумен отговор на спасителното дело на Онзи, Който е пролял кръвта на своя живот за тях на Голгота.

„...и ако мислите вие нещо другояче, Бог ще ви открие и него." Павел разбира, че не всички ще се съгласят с него и ще приемат такава една жертвоготовна философия. Но той изразява своята увереност, че ако човек искрено желае да узнае истината, **Бог ще** му **я открие.** Причината за днешното лекомислено и самодоволно християнство е в това, че ние не искаме да знаем истината и не желаем да се подчиним на изискванията на съвършеното християнство. Бог е готов да открие истината на всички, които желаят да я следват.

3:16 След това апостолът добавя, че междувременно ние трябва да живеем според светлината, която Господ ни е дал. Ние не трябва да чакаме да дойде

времето, когато ще имаме по-пълно знание за това, което се изисква от нас като християни. Докато чакаме Господ да ни открие пълното значение на кръста, ние трябва да се подчиняваме на онази степен на познание на истината, която вече сме получили.

3:17 Сега Павел се обръща към филипяните с едно увещание, в което най-напред ги насърчава да бъдат негови последователи или подражатели. Това, че апостолът може да каже тези думи, е едно доказателство за примерния му живот. Често пъти хората се шегуват, като казват: „Прави това, което казвам, но не върши онова, което върша." Но така ли е с Павел? Не, разбира се. Апостолът може да покаже своя живот като пример на пълно посвещение на Христос и Неговата кауза.

Лимън Щраус ни предлага следния коментар:

„Павел смята себе си за получател на Божията милост, за да може да бъде „пример" за другите вярващи. По този начин целият му живот след обръщението е посветен на представянето пред другите на това, което християнинът трябва да бъде. Бог е спасил Павел, за да може да покаже чрез примера на неговото обръщение, че онова, което Исус Христос е направил с него, Той ще направи и с другите. Не е ли това и специалната цел, която нашият Господ е имал предвид, като е излял милостта Си върху теб и мен? Аз вярвам, че той ни е спасил, за да бъдем пример за всички бъдещи вярващи. Служим ли ние като пример на онези, които са спасени чрез Неговата благодат? Дано да е така!"[19]

„...и внимавайте на тия, които се обхождат така, както имате пример в нас." Тук Павел говори за всички вярващи, които живеят същия живот като него. Ние не трябва да се отнасяме към тях с неодобрение, както правят хората, описани в следващия стих, а да ги наблюдаваме с желание да следваме техните стъпки.

3:18 Ако 17 ст. описва християните, които вярващите *трябва* да следват, то този пасаж говори за хората, които те *не трябва* да следват. Апостолът не казва кои точно са тези хора. Той не посочва изрично дали това са юдейските лъжеучители, за които се говори във 2 ст., или формалните християнски учители, които превръщат свободата в задължение и използват благодатта като предлог, за да съгрешават.

Павел вече е предупредил светиите относно тези хора и сега отново ги предупреждава с **плач.** Но защо апостолът плаче, когато произнася това решително изобличение? Той плаче заради вредата, която тези хора нанасят на Божиите църкви. Заради разбития живот на много хора. Заради укорите, които те нанасят на Христовото име. Заради изопачаването на значението на кръста. А така също и защото истинската любов плаче дори когато изобличава **враговете на Христовия кръст,** също както Господ Исус плака за Ерусалим — града, който Го уби.

3:19 Краят на тези хора е вечната погибел. Под „погибел" тук не трябва да разбираме унищожение, а Божие осъждение, което ги изпраща завинаги в огненото езеро.

„Богът" на тези хора е **техният корем.** Всички техни действия, дори и религиозната им служба, имат за цел доставянето на храна (и може би пиене) за задоволяване на техните телесни апетити. Ф. Б. Мейър описва този тип хора особено сполучливо: *„В къщата на техния живот няма място за параклис: тя цялата е една огромна кухня."*

Тяхната **слава е в техния позор.** Те се хвалят точно с това, от което би трябвало да се срамуват — със своята голота и с цялото си неморално поведение.

Техният ум е отдаден на **земни неща.** За тях най-важното в живота са храната, облеклото, почестите, удобствата и удоволствията. Никакви вечни истини и небесни откровения не могат да ги от-

влекат от ровенето в боклука на този свят. Те се държат така, сякаш ще живеят вечно на земята.

3:20 На всичко това апостолът противопоставя небесното мислене на истинските вярващи.

По времето на написването на това Послание Филипи е бил римска колония (Деян. 16:12). Филипяните са били римски граждани и са се наслаждавали на всички съответни привилегии и облаги. Освен това те са били подчинени и на местното управление. На фона на всичко това апостолът напомня на вярващите, че тяхното **гражданство е на небето.** Мофат превежда този текст така: „Защото ние сме небесна колония."

Това не означава, че християните нямат *и* земно гражданство там, където живеят. Има текстове в Писанието, които съвсем ясно казват, че ние трябва да се подчиняваме на властите, тъй като те са назначени от Бога (Рим. 13:1—7). И наистина, вярващите трябва да се подчиняват на властта във всички неща, които не са забранени изрично от Господа. Филипяните са длъжни да бъдат верни на местните управители, а така също и на императора в Рим. И така, вярващите носят отговорност към земните правителства, но тяхната главна отговорност е пред Господа в небето.

Ние сме не само граждани на небето, но **и очакваме** с нетърпение небесния **Спасител!** Думата, преведена като „очакваме", означава (на оригиналния език на НЗ) „искрено и настойчиво очакване на нещо, за което вярваме, че идва скоро". Буквално тя означава да си подадеш главата навън в нетърпеливо очакване да чуеш или да видиш нещо.

3:21 Когато дойде отново, Господ Исус ще измени нашите тела. В тялото ни само по себе си няма нищо зло или нечестиво. Злото е в погрешните начини, по които то се използва.

И все пак това е едно **„унижено тяло".** То остарява, по него се появяват бръчки и белези, разболява се и умира. То ни тежи и ни ограничава.

Господ обаче ще **преобрази** това наше унижено тяло в едно славно тяло. Ние не знаем точно какво ще бъде то, но знаем, че няма да се влияе от смъртта и от развалата, от ограниченията на времето и от естествените бариери. То ще бъде едно истинско тяло, но съвършено пригодено за условията на небето. Ще бъде като възкресеното **тяло** на Господ Исус.

Това не означава, че всички ние ще изглеждаме еднакво на външен вид! След Своето възкресение Исус е бил разпознат съвсем ясно. Без съмнение всеки отделен индивид ще има своя собствена физическа индивидуалност във вечността.

Също така този пасаж не казва, че ние ще бъдем като Господ Исус, що се отнася до божествените Му характеристики. Ние никога няма да имаме цялото познание или цялата сила, нито пък ще бъдем навсякъде по едно и също време.

Но ние ще бъдем като Господ Исус в морално отношение. Ще бъдем завинаги освободени от греха. Този пасаж не ни дава достатъчно информация, за да задоволим напълно любопитството си, но ни казва достатъчно, за да ни вдъхне увереност и да насърчи нашата надежда.

„...по упражнението на силата Си да покори и всичко на Себе Си." Преобразяването на нашите тела ще бъде извършено със същата божествена сила, която Господ по-късно ще използва, за **да покори всичко на Себе Си.** Господ „може... да спасява" (Евр. 7:25); „...да помага" (Евр. 2:18); „да... пази" (Юда 24). А в този стих научаваме, че Той **може и да покорява.** „Защото Тоя Бог е наш Бог до вечни векове; Той ще ни ръководи дори до смърт" (Пс. 48:14).

VIII. Призив за хармония в отношенията между вярващите, взаимна помощ, радост, търпение, молитвен дух и дисциплина на мисленето (4:1—9)

4:1 Като използва за основа чудната надежда, която е очертал пред очите на вярващите в предишния стих, сега апостолът се обръща към тях с едно увещание, в което ги моли да **стоят твърдо в Господа.** Този стих е пълен с мили обръщения към вярващите. Най-напред Павел ги нарича свои **братя,** и то не просто „братя", а **„възлюбени... братя".** Освен това той изразява мисълта, че копнее за тях, т. е. желае да бъде отново с тях. По-нататък апостолът говори за тях като за негова **радост и** негов **венец.** Несъмнено той иска да каже, че те са неговата **радост** сега и че ще бъдат негов **венец** пред Христовото съдилище. И последно, той ги нарича **„възлюбени мои".** Апостолът наистина обича хората и може би това е една от причините за голямата резултатност на неговата работа за Господа.

4:2 Еводия и **Синтихия** са две жени от църквата във Филипи, които явно не могат да се разбират добре. Тук не са дадени повече подробности за причината на това тяхно неразбирателство (а може би това няма и значение!).

Апостолът използва два пъти думата **„моля",** за да покаже, че увещанието се отнася в еднаква сила и до двете. Той ги моли **да бъдат „единомислени в Господа".** За нас е невъзможно да бъдем единни по отношение на нещата от всекидневния ни живот, но е напълно възможно да потискаме дребните си лични различия, за да можем да прославим Господа и да съдействаме за напредъка на Неговото дело.

4:3 Има доста предположения по отношение на това кой е **искреният сътрудник** (или другар по ярем[20]) на Павел, към когото той се обръща в този стих. Сред тях се срещат имената и на Тимотей, и на Лука, но най-вероятно става въпрос за Епафродит. Павел го умолява да **помага на тези жени, които** са се **трудили** заедно с него **в благовестието.** Предполагаме, че тези две жени са именно Еводия и Синтихия и че апостол Павел се обръща към своя сътрудник с един съвет, който е бил доказан от практиката като много разумен. Често пъти, когато има несъгласие между двама души, то може да се разреши, когато проблемът се представи пред трети човек — някой, който може да погледне на него зряло и духовно. Тук не става въпрос за повърхностно и авторитарно разглеждане на проблема, а за вземане на решение на основание на Божието слово, което да убеди спорещите в правотата на този изход.

Когато тълкуваме израза **„...се трудиха в делото на благовестието заедно с мене",** трябва да бъдем особено внимателни. Това в никакъв случай не може да означава, че тези две жени са проповядвали благовестието заедно с апостол Павел. Има много начини, по които жените могат да се трудят в делото на благовестието — чрез оказване гостоприемство на Христовите служители, чрез посещения по домовете, чрез поучаване на по-младите жени в църквата и децата — но не чрез обществено служение или проповядване.

Друг един сработник на Павел е **Климент.** За него не знаем със сигурност нищо повече. После апостолът споменава **другите си сработници, чиите имена са в книгата на живота.** Това е един прекрасен намек за вечното и неизразимо блаженство, което съпровожда вярата в Христос и служението за Него.

4:4 И отново Павел повтаря тук любимото си увещание, като се обръща към цялата църква. Тайната на това негово увещание се крие в думите **„в Господа".** Независимо колко тежки могат да бъдат обстоятелствата на живота, за християнина винаги е възможно да **се радва в Господа.**

Джаует споделя своя опит в християнската радост със следните думи:

„Християнската радост е едно настроение, което не зависи от заобикалящите ни обстоятелства. Ако тя зависеше от тях, щеше да бъде толкова несигурна, колкото е несигурен пламъкът на незащитена свещ, запалена на открито през ветровита нощ. В един миг той гори буйно и ярко, в следващия се свива до основата на фитила и едва мъждука или изобщо не гори. Но християнската радост няма нищо общо с временните обстоятелства на този живот и следователно не е подвластна на влиянието на отминаващия ден. В един момент условията на моя живот биха могли да изглеждат като слънчев юнски ден, в друг — като мрачно ноемврийско утро. Днес мога да съм на сватба, утре — да отида на погребение. В един момент мога да спечеля десет новоповярвали за Господа чрез моето служение, след което в продължение на десетки дни да не спечеля нито един. Да, дните са променливи като времето, но християнската вяра остава постоянна. Къде се крие тайната на това славно постоянство?

*Ето къде: „Ето, Аз съм с вас **през всичките дни.**" Той е с нас през всичките променливи дни. Той нито се променя, нито се уморява. Той не е с мен само докато времето е хубаво, за да ме напусне, когато времето стане мрачно и студено. Не е като онези, които са мои приятели само докато съм богат и преуспяващ и които бързат да ме изоставят, когато обеднея или се проваля. Не стои до мен само докато нося корона, за да скрие веднага щом ми сложат трънен венец. Той е с мен **през всичките ми дни** — както когато преуспявам, така и когато скърбя; както когато бие погребалната камбана, така и когато звънят сватбените звънци. „През всичките дни": в деня на живот — в деня на смърт — в деня на съд."*[21]

4:5 В този стих Павел увещава филипяните да направят така, че тяхната **кротост да бъде позната от всички човеци.** Думата „кротост" може да се преведе също така и като „снизходителност", „търпимост", „отстъпчивост". Трудността по отношение на този текст не се съдържа толкова в *разбирането* на неговото значение, колкото в неговото *изпълнение*, и особено на последната му част: **„...от всички човеци".**

„Господ е близо" може да означава или че Господ е тук сега, или че Неговото идване е наближило. И двете значения са верни, макар че ние предпочитаме второто.

4:6 Възможно ли е наистина християнинът **да не се безпокои за нищо?** Да, възможно е тогава, когато пребъдва в изпълнената с вяра молитва. Останалата част от стиха обяснява как нашият живот може да бъде освободен от грешно безпокойство. Ние трябва да представяме всяко нещо пред Господа в **молитва. „Всяко нещо"** означава *„всичко".* Нищо не е прекалено голямо или прекалено малко, за да не заслужава вниманието на Неговата загриженост и любов!

Молитвата е не само действие, но и атмосфера. Ние заставаме пред Господа в определено време и отправяме към Него оределени молби. Но освен това е възможно да се живее и в една *атмосфера* на молитва. Възможно е цялото настроение на нашия живот да бъде едно молитвено настроение. Може би думата **„молитва"** в този стих обхваща цялостното отношение на нашия живот, докато думата **„молба"** се отнася до конкретните **искания,** които ние отправяме към Господа.

Също така нашите **молби** трябва **да бъдат изказани пред Бога с благодарение.** Някой беше обобщил значението на този стих, като беше казал, че ние трябва „да не се безпокоим за нищо, да се молим за всичко и да благодарим за всяко нещо".

4:7 Ако това отношение е характерно за нашия живот, **Божият мир, който никой ум не може да разбере, ще пази сърцата ни и мислите ни в Христос**

Исус. Божият мир е едно усещане на свята увереност и задоволство, които изпълват живота на вярващия, когато той се облегне на Бога.

Облегнати на Йехова,
сърцата ни са напълно благословени.
Намерили в обещанието на Бога
съвършен мир,
който ги прави блажени.
Франсис Ридли Хавергал

И така, Божият **мир превъзхожда всеки ум.** Хората от света изобщо не могат да го разберат и дори християните, които го притежават, откриват в него нещо прекрасно и тайнствено. Те се изненадват от собствената си липса на безпокойство в ежедневието, пред лицето на смъртта или във враждебни обстоятелства.

Този **мир** пази сърцата ни и мисловния ни живот. Колко ни е необходим той днес, когато целият свят боледува от неврози, нервни сривове и душевни разстройства!

4:8 Сега апостолът ни предлага един последен съвет, свързан с мисловния ни живот. Библията навсякъде учи, че ние можем да контролираме мислите си. Правилно ли е тогава да издигаме пред себе си една защитна преграда, като казваме, че сме безсилни да направим каквото и да било, когато умовете ни се изпълват с нежелани мисли? Не, не е правилно, защото *не сме безсилни.* Ние наистина можем да се отървем от нежеланите мисли. Просто трябва да започнем да мислим нещо положително. Тайната се крие в един добре познат принцип — силата на новата, положителна мисъл изгонва старата, отрицателна такава. Човек не може да мисли едновременно и лоши неща, и за Господ Исус. Така че, ако ви дойде на ум някоя лоша мисъл, вие веднага трябва да се отървете от нея, като започнете да размишлявате върху Личността и делото на Христос. Повечето съвременни психолози и психиатри са стигнали до същото решение на този въпрос като апостол Павел. Те непрекъснато изтъкват колко голяма е опасността от негативното мислене.

Не са нужни много усилия, за да намерим Господ Исус Христос в 8 ст. Всичко онова, което е **истинно, честно, праведно, любезно** (или чисто), **благодатно, добродетелно** и **похвално** се намира в Него. Нека да разгледаме тези добродетели една по една. **„Истинно"** означава почтено или морално чисто. **„Честно"** е онова, което е справедливо както по отношение на Бога, така и по отношение на човеците. **Праведното** се отнася до високоморалния начин на живот на един човек. **Любезното** съдържа представата за нещо, което предизвиква възхищение или е приятно за гледане или размишление. Думата, преведена като **„благодатно"**, би могла да се преведе и като „нещо с добро име" или „благонадеждно". **Добродетелното**, разбира се, е нещо, което се слави с морално превъзходство, а **похвалното** — нещо, което заслужава похвала.

В 7 ст. Павел уверява светиите, че Бог ще пази техните сърца и мисли в Христос Исус, като не пропуска да им напомни, че те също носят отговорност за това. Бог няма да пази чисти мислите на човек, който не *желае* те да бъдат пазени чисти.

4:9 И отново апостол Павел дава себе си за пример на светия. Той увещава вярващите да правят **това, което са научили** от него и което **са видели в** неговия живот.

Фактът, че това увещание следва увещанието в 8 ст., е особено многозначителен. Правилният начин на живот е резултат от правилното мислене. Ако мисленето на един човек е чисто, тогава и животът му ще бъде чист. От друга страна, ако умът на един човек е извор на поквара, тогава можете да бъдете сигурни, че и потокът, който тече от него, ще бъде пълен с безчестие. Освен това винаги трябва да помним, че

ако един човек мисли нещо зло достатъчно дълго време, най-накрая той ще го и направи.

Онези, които вярно следват примера на апостола, имат обещанието, че **Бог на мира ще бъде с** тях. В 7 ст. се казва, че Божият мир е делът на онези, които се молят, а тук — че **Бог на мира** е Другарят на тези, които живеят свят живот. Мисълта е, че общението с Бога ще стане едно много интимно и истинно преживяване за всички, чийто живот е въплъщение на истината.

IX. Благодарностите на Павел за паричната помощ, която е получил от светиите (4:10—20)

4:10 В пасажа от 10 до 19 ст. Павел говори за взаимоотношенията между църквата във Филипи и самия него във връзка с финансовото му положение. Едва ли може да се преувеличи значението на тези стихове за всички Божии светии, призовани да преминат през времена на материални затруднения и недоимък.

Павел е радостен, че след един дълъг период от време филипяните **най-после** са му изпратили парична помощ за делото на Господа. Той не ги обвинява за времето, през което не е получавал никаква помощ, защото знае, че те са искали да му помогнат, но не са имали **благоприятна възможност** за това. Мофат превежда този текст така: „...защото това, което ви е липсвало, не е било желание да помогнете, а възможност да го покажете."

4:11 В начина, по който апостолът разглежда този финансов проблем, е забележително да се видят вниманието и тактичността, с които той подхожда към него. Павел не иска светиите да мислят, че той се оплаква от недостига на средства. Целта на апостола е да им покаже, че той не зависи от никакви земни обстоятелства. Павел **се е научил... да е доволен** независимо от финасовото си състояние. Задоволството е нещо по-велико от богатството, защото „макар и да не произвежда богатство, то постига същия резултат като него, като прогонва желанието за него".

„Да държиш главата си високо изправена, когато стомахът ти е празен; да гледаш открито, когато в джоба ти няма пукната пара; да вървиш с щастливо сърце, когато не си получил заплата; и да се радваш в Бога, когато всички наоколо са безверници — това е наистина една благословена тайна." (Избрано)

4:12 Павел знае как **да живее в оскъдност** — без да има и най-необходимите неща — и знае също **как да живее в изобилие,** т. е. да има повече, отколкото му е необходимо в момента. **Навсякъде и във всичко** той **е научил тайната и да е сит, и да е гладен, и да е в изобилие, и да е в оскъдност.** Как апостолът е **научил** това? Просто като е уверен, че всичко е по Божията воля. Той знае, че където и да бъде или в каквито и обстоятелства да се намира, той е там, защото Бог е наредил така. Ако е **гладен,** то е защото Бог иска той да бъде гладен. Ако е **сит,** то е, защото неговият Господ е определил това. Като верен поданик, който предано служи на своя Цар, апостолът може да каже: „Да бъде както Ти искаш, Татко, защото така Ти се е видяло угодно."

4:13 На това място апостолът добавя следните думи, които са се оказали загадка за много хора: **„За всичко имам сила чрез Онзи, Който ме подкрепя."** Буквално ли трябва да приемаме тези думи? Дали наистина апостолът смята, че няма абсолютно нищо, което той не може да направи? Отговорът е следният. Когато апостол Павел казва, че има сила за **всичко,** той има предвид **всичко,** което е по Божията воля. Той е научил, че когато Бог заповядва нещо, Той дава и силата, за да го извършим. Знае, че Бог никога няма да го призове да направи нещо, без да му даде и необходимата благодат за това. Под **„всичко"** тук най-вероятно трябва да разбираме

не толкова велики подвизи, колкото големи лишения и понасяне на трудности.

4:14 Но въпреки всичко Павел желае филипяните да знаят, че **са направили добре,** като **са взели участие** в неговата **скръб.** Под „участие" вероятно трябва да се разбират парите, които те са му изпратили, докато е бил в затвора.

4:15 В миналото **филипяните** са се отличили особено много в благодатта на **даването.** По време на ранното служение на Павел, **когато той е излязъл от Македония, нито една църква не е влязла във връзка с** него и не му е помогнала финансово освен тази на филипяните.

Наистина е забележително да се види начинът, по който тези незначителни на глед подробности са записани в безценното Божие слово, за да останат завинаги. С това Словото иска да ни научи, че когато даваме на Господния служител, всъщност даваме на Господа. Господ се интересува от всяка подробност. Той запомня всяко малко нещо, което е направено като за Него, и Го възнаграждава с добра мярка, натъпкана, стърсена и препълнена.

4:16 Дори и когато апостолът е бил **в Солун,** филипяните **са му изпращали** помощ за неговите нужди **един и два пъти.** Очевидно тези вярващи се стояли толкова близко до Господа, че Той е могъл да ги насочва дори и в тяхното даване. Светият Дух е вложил в техните сърца товара на грижата за апостол Павел и те са отговорили на призива, като са му изпратили помощ **един и два пъти,** т. е. два пъти. Когато си спомним колко кратък е бил престоят на Павел в Солун, виждаме, че тяхната помощ е била наистина значителна.

4:17 Този стих ни помага да видим още по-ясно какъв неегоистичен човек е апостол Павел. Той много повече се радва на техния плод, отколкото на техния **подарък.** Много повече копнее за **плода,** който се умножава **за сметка на** филипяните, отколкото да получи финансова помощ от тях. И наистина, когато се дават пари за Господа, става точно така. Всички пари „се записват" в „счетоводните книги" на Господа и ще бъдат възвърнати стократно в един бъдещ ден.

Всичко, което ние имаме, принадлежи на Господа. Затова, когато даваме нещо за Него, ние всъщност Му даваме това, което така и така Му принадлежи. Християните, които спорят дали да дават или да не дават десятък, всъщност показват едно голямо неразбиране. Даването на десятък (една десета част) от доходите е било дадено като заповед на израилтяните, живеещи под закона, като минималното количество, което те са били длъжни да дават. Във века на благодатта ние не трябва да се питаме „Колко трябва да дам за Господа?", а „Колко смея да задържа за себе си?" Християнинът трябва да желае да живее пестеливо и жертвоготовно, за да може да дава все по-голяма част от своите доходи за делото на Господа, така че да няма хора, които погиват, защото не са чули Христовото благовестие.

4:18 Когато Павел казва „...получих **всичко и имам** изобилно", той няма предвид „...всичко... без изключение", а **„всичко...** *от което имах нужда*". За нас, които живеем в консуматорското общество на двадесети век, е странно да чуем, че един Господен служител не проси пари, а точно обратното — казва, че има достатъчно и дори изобилно. Безкрайните християнски кампании за събиране на средства в наши дни представляват мерзост в очите на Бога и опозоряват Христовото име. Те са напълно излишни. Хъдсън Тейлър каза веднъж: „ Когато Божията работа се върши по Божията воля, никога няма да ѝ липсват Божиите средства." Бедата днес е там, че ние не правим разлика между работата за Бога и работата на Бога. Напълно е възможно човек да работи нещо, което се нарича християнско служение и което може изобщо да не бъде по Божията воля. Там, където има изобилие от пари, винаги съществува много голяма опасност от за-

почване на мероприятия, които не носят печата на божественото одобрение. Нека още веднъж цитираме Хъдсън Тейлър: *„Това, от което трябва да се страхуваме, не са недостатъчните средства, а средствата, придобити по нечестен начин."*

Дарението, изпратено от филипяните с любов и донесено на Павел от **Епафродит,** е описано като **„благоуханна миризма, жертва приятна, благоугодна на Бога".** Има само още едно място, където тези думи се използват, и то за да опишат Самия Христос (Еф. 5:2). Павел дава много висока оценка на жертвоготовната помощ от филипяните, като описва какво означава тя за Бога. Тя се издига като благоуханна жертва към Него, която е не само **приятна,** но и **благоугодна.**

Във връзка с това Джаует ни предлага следния коментар:

„Колко огромни могат да бъдат последствията от едно внимание, което изглежда дребно на вид! Ние сме си мислили, че помагаме на един бедняк, а всъщност сме разговаряли с един Цар! Представяли сме си, че благоуханието на нашата жертва е изпълнило въздуха само на съседския дом, а ето че е проникнало в цялата вселена. Предполагали сме, че сме показали загриженост само към един Павел, а откриваме, че сме служили на неговия Спасител и Господ."[22]

4:19 Това е може би най-обичаният и най-известният стих в цялата глава. Обърнете внимание, че това обещание идва непосредствено след едно описание на вярно настойничество. С други думи, тъй като филипяните са дали от своите материални средства на Бога — дотолкова, че дори прехраната им е била застрашена — то **Бог** ще **снабди** всяка тяхна **нужда.** Колко е лесно да се извади този стих от контекста и да се използва като удобна възглавничка от онези християни, които с готовност харчат огромни пари за себе си и рядко мислят за Божието дело: „Няма страшно. Каквото и да става, Бог ще снабди всяка ваша нужда."

И макар да е вярно, че **Бог** наистина **снабдява** нуждите на Своите хора, това обещание се отнася с особена сила за онези, чието участие в даването за Христос е вярно и всеотдайно. Те наистина никога няма да изпитат нужда.

Не един път е било подчертавано, че Бог снабдява нуждите на Своите хора не *от* Своите богатства, а **според Своите богатства в слава в Христос Исус.** Ако един милионер даде на някое дете един долар, той ще дава *от* Своите богатства. Но ако даде сто хиляди долара за нещо, което наистина си заслужава, той ще дава *според* Своите богатства. Начинът, по който Бог снабдява нашите нужди, е **според Неговите богатства в слава в Христос Исус!** Има ли нещо по-голямо от тях!

Уилиямз нарича 19 ст. „получаване на чек от банката на вярата":

„...моят Бог..." — името на Банкера
„...ще снабди..." — обещанието за изплащане на чека
„...всяка ваша нужда..." — стойността на чека
„...според Своето богатство..." — капиталът на банката
„...в слава..." — адресът на банката
„...в Христос Исус" — подписът върху чека, без който той няма стойност.[23]

4:20 Мисълта за изобилната Божия грижа поражда в апостола желание да възхвали Бога, което той не може да сдържи. Това е подходящ начин за изразяване на благодарността на всяко Божие дете, което всеки ден изпитва милостивата Божия загриженост — не само в снабдяването на материалните му нужди, но и в даването на ръководство, в помагането срещу изкушенията и в съживяването на западащия му молитвен живот.

X. Заключителни поздрави (4:21—23)

4:21 Когато си представя как вярващите седят заедно и слушат написаното

от него Писмо, Павел не може да не поздрави **всеки светия в Христос Исус** и да не изпрати поздрави от **братята, които са с** него.

4:22 Споменаването на **императорския дом** ни принуждава да изпитваме към този стих особена обич, макар и първоначално да сме били готови да се разгневим. Кои са тези хора от дома на Нерон, за които става въпрос тук? Може би това са само някои войници, които е трябвало да пазят апостол Павел и които са били спасени чрез негово служение? Може би са роби или свободни хора, които са работели в двореца? Или този израз включва някои магистрати от римското правителство? Сега не можем да кажем със сигурност кои са тези хора, но можем да кажем, че този стих е една прекрасна илюстрация на истината, че и християните като гущерите могат да се промъкват навсякъде — дори и в царските палати (Пр. 30:28)! Благовестието не познава граници. То може да проникне и през най-здравите стени. Може да хване корени точно сред онези, които се стремят да го изкоренят. Да, истина е, че и портите на ада няма да надделеят на църквата на Исус Христос!

4:23 Павел завършва Посланието със своите характерни поздрави. **Благодатта** блестеше на първата страница на това Писмо и сега я намираме да блести и на последната. От изобилието на човешкото сърце говори устата. Сърцето на Павел изобилства с най-великото нещо през всички векове — Божията **благодат** чрез Христос, и затова никак не е чудно, че тази скъпоценна истина изтича през всяка „пора" на неговия живот. Пол Рийс ни предлага следното заключение:

„Току-що най-великият от човеците е написал своето най-топло Писмо. Задачата на любовта е приключена. Денят е завършил. Веригата виси на ръката на апостола. Войникът стои и го пази. Но нищо! Духът на Павел е свободен! Умът му е чист! И сърцето му свети!

На следващата сутрин Епафродит тръгва за Филипи!"[24]

Крайни бележки

1) (Въведение) H. A. A. Kennedy, Philippians, *The Expositor's Greek Testament,* III:407.
2) (1:1) J. H. Jowett, *The High Calling,* p. 2.
3) (1:7) W. E. Vine, *The Epistles to the Philippians and Colossians,* p. 23.
4) (1:10) Когато проследим етимологията на думата, преведена като „искрени" (eilikrines), ще видим, че тя е означавала „несмесен" или „слънцеустойчив". Второто значение е много близко до значението на английската дума „sincere" (букв. „без восък"). Когато един добросъвестен скулптор извайва статуя от бял мрамор и намери някаква тъмна жилка в нея, той ще направи всичко възможно, за да издяла камъка така, че да не остане и следа от нея. Недобросъвестният скулптор може да покрие жилката, като измаже мястото с восък, но когато статуята се изнесе навън, слънцето ще стопи восъка и нечестието на скулптора ще стане явно.
5) (1:11) Lehman Strauss, *Devotional studies in Philippians,* p. 63.
6) (1:13) T. W. Drury, *The Prison Ministry of St. Paul,* p. 22.
7) (1:20) Guy King, *Joy Way,* p. 33.
8) (1:21) Jowett, *Calling,* p. 34.
9) (2:1) F. B. Meyer, *Devotional Commentary on Philippians,* pp. 77—79.
10) (2:5) King, *Joy Way,* p. 51.
11) (2:6) E. H. Gifford, *The Incarnation,* pp.44, 45.
12) (2:11) Charles R. Erdman, няма други данни.
13) (2:17) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 931.
14) (3:7) King, *Joy Way,* p. 81.
15) (3:10) Jowett, *Calling,* p. 217.
16) (3:10) *Ibid.,* pp. 81, 82.
17) (3:10) Hudson Taylor, quoted by Mrs Howard Taylor in *Behind the Ranges,* p. 170.
18) (3:10) C. A. Coates, further documenatation unavailable.
19) (3:17) Strauss, *Philippians,* p. 202.
20) (4:3) „Другар по ярем" (на гръцки една дума — su(n)zugos) може да бъде и собствено име (Sunzugus). Макар и да не се среща никъде другаде, тази дума спокойно може да означава име, и то име на роб.
21) (4:4) Jowett, *Day by Day,* pp. 169—171.
22) (4:18) *Ibid,* p. 225.
23) (4:19) Williams, *Student's Commentary,* p. 934.
24) (4:23) Paul Rees, *The Adequate Man,* p. 127.

Библиография

Erdman, C. R.,
The Epistle of Paul to the Philippians,
Philadelphia: Westminster Press, 1928.

Gifford, E. H.,
The Incarnation: A Study of the Philippians,
London: Hodder & Stoughton, 1897.

Jowett, J. H.,
The High Calling.,
London: Andrew Melrose, 1909.

Kelly, William,
Lectures on Philippians and Colossians,
London: G. Morrish, n. d.

Kennedy, H. A. A.,
„Philippians," *The Expositor's Greek Testament, Vol. III,*
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1961.

King, Guy H.,
Joy Way,
London: Marshall, Morgan & Scott, 1954.

Meyer, F. B.,
Devotional Commentary on Philippians,
Grand Rapids: Kregel Publications, 1979.

Rees, Paul,
The Adequate Man,
Westwood, N. J.: Fleming H. Revell Co. 1959.

Strauss, Lehman,
Devotional studies in Philippians. Neptune, N. J.: Loizeaux Bros. Publishers, 1959.

Vine, W. E.,
The Epistles to the Philippians and Colossians,
London: Oliphants, 1955.

Посланието на апостол Павел към колосяните

„Да навлезеш в това Послание, да размишляваш върху неговите боговдъховени мисли, облечени в боговдъхновен език, да позволиш на светлината и силата на тези мисли да изпълнят душата ти и да моделират живота ти, означава да се обогатиш както за времето, така и за вечността.“

Р. Ленски

Въведение

I. Уникално място в канона

Повечето от Писмата на Павел са били адресирани до събрания в големи или важни градове: Рим, Коринт, Ефес, Филипи. Колос е град, който бил виждал и по-добри дни. Събранието в Колос не е било особено известно дори и по времето на ранната църковна история. Всъщност, ако не беше това боговдъхновено Послание до колосяните, днес Колос щеше да бъде само едно име, познато на студентите по древна история.

Но макар че градът, където е било изпратено това Писмо, не е бил особено важен, самото Писмо е много важно.

Заедно с Йоан 1 и Евреи 1, Колосяни 1 представлява най-прекрасното описание на абсолютната божественост на нашия Господ Исус Христос. Спокойно можем да кажем, че високата оценка на неговата стойност наистина не е преувеличена, тъй като в доктринално отношение то има фундаментално значение за цялото християнско учение.

Писмото също така съдържа богати наставления върху християнските взаимоотношения, култовата религия и християнския живот.

II. Авторство

Положителните свидетелства за авторството на Павел за това Послание са толкова убедителни, че до деветнадесети век няма доказателства за никакви съмнения в това отношение. Особено силни са *външните свидетелства.* Сред онези, които цитират това Писмо, споменавайки често и името на Павел като негов автор, са Игнатий, Юстин Мартир, Теофил от Антиохия, Тертулиан и Ориген. Както Маркионският канон, така и Мураторианският канон приема, че Посланието до колосяните е автентично Павлово Писмо.

Вътрешните свидетелства включват простия факт, че авторът на Посланието три пъти *споменава* името си (1:1, 23; 4:18). Самото съдържание на Писмото е в унисон с тези споменавания. Начинът на изложение на учението, последвано от едно увещание за дълг, е също типичен за апостола. Но може би най-убедителното доказателство за автентичността на това Писмо е силната му връзка с Посланието до Филимон, за което няма съмнения, че е написано от Павел. Петима от мъжете, чиито имена се споменават в Посланието до Филимон, се срещат и в Посланието до колосяните. Дори и такъв критик като Ренан е бил убеден от сходствата на това Послание с Писмото до Филимон, а той *е имал съмнения относно неговото авторство.*

Аргументите *против* авторството на Павел се позовават на речниковия състав, учението за Христос и явните асоциации с гностицизма. Във връзка с речниковия състав на Колосяни трябва да кажем, че в него наистина се използват нови думи на мястото на любими Павлови думи. Самън, един консервативен бри-

тански изследовател от миналия век, се противопоставя много умело на този аргумент, като казва: *„Не мога да се съглася с предположение, което казва, че човек, който пише ново съчинение, не трябва да използва думи, които не е използвал в предишните си съчинения, от страх да не загуби своята идентичност.“*[1] Що се отнася до христологията на Колосяни, определено трябва да кажем, че тя съвпада с тази на Филипяни и Йоан, и само онези, които желаят да изкарат божествеността на Христос развитие от езичеството, появило се през Втори век, могат да имат проблеми в това отношение.

Колкото до гностицизма, ще използваме мнението на либералния шотландски изследовател Мофат, който смята, че ранният етап на гностицизма, представен в Колосяни, е могъл спокойно да съществува и през първи век.[2]

Следователно можем да кажем, че авторството на Павел върху Посланието към колосяните почива на твърда основа.

III. Датиране

Като едно от „Затворническите Послания“ Колосяни е могло да бъде написано по време на двегодишния престой на апостола в затвора в Кесария (Деян. 23:23; 24:27). Но тъй като там Павел (един толкова признателен християнин) е живял в дома на благовестителя Филип, изглежда невероятно, че е пропуснал да спомене неговото име в това Писмо. Има предположения, че апостолът е бил известно време и в затвора в Ефес, но това изглежда още по-невероятно. Предпочитанията на изследователите за времето на написването на това Послание клонят към средата на първото затваряне на Павел в Рим — около 60 г. сл. Хр. (Деян. 28:30, 31).

За щастие както винаги, така и сега, разбирането на тази книга не зависи от цялостното познаване на обстоятелствата, при които тя е била написана.

IV. Историческа обстановка и тема

Колос е бил град в провинция Фригия — област, позната под името Мала Азия. Той се е намирал на десет мили източно от Лаодикия и на тринадесет мили югоизточно от Иерапол (вж. 4:13). Отстоял е също така на около сто мили източно от Ефес, в началото на един проход в планинската верига Кадмиан (тясна долчинка с дължина дванадесет мили) — една от спирките на военния маршрут от Ефрат към западния свят. Колос се е намирал на река Ликос, която тече на запад и скоро след като излезе от Лаодикия, се влива в река Меандър. На това място потокът, който идва от топлите извори на Иерапол, се съединява със студената река от Колос и затова водата при Лаодикия е хладка. Иерапол е бил както балнеоложки, така и религиозен център, докато Лаодикия е била столицата на долината. Колос е бил по-голям град преди новозаветното време. Предполага се, че името му произхожда от думата „colossus“, свързана с фантастичните форми на варовиковите образувания.

Ние не знаем кога за пръв път благовестието е стигнало до Колос, но знаем, че когато Павел е писал това Писмо, той все още не се е бил срещал с вярващите от този град (2:1). Обикновено се смята, че този, който е занесъл най-напред благата вест за спасението в Колос, е Епафрас (1:7). Много хора вярват, че той е повярвал чрез Павел по време на двегодишния престой на апостола в Ефес. Фригия е била област в проконсулска Азия, а ние знаем, че Павел е бил във Фригия (Деян. 16:6; 18:23), без обаче да е бил в Колос (2:1).

Знаем също така от самото Писмо, че едно лъжеучение, което по-късно става известно в зрялата си форма като гностицизъм, е започнало да заплашва църквата в Колос. Гностиците са се гордеели със своите знания (гр. *gnosis).* Те са твърдели, че притежават по-превъзход-

ни знания от апостолите, и са се опитвали да създадат впечатлението, че човек не може да бъде истински щастлив, ако не е въведен в по-дълбоките тайни на техния култ.

Някои от гностиците са отричали истината за човешката природа на Христос. Според тях „Христос" бил някакво божествено *влияние,* което било дошло от Бога и било слязло върху Човека Исус по време на Неговото кръщение. Освен това те са проповядвали, че Христос бил напуснал Исус точно преди Неговото разпъване. В резултат на това — казвали те — Исус бил умрял, докато Христос не бил умрял.

Някои разклонения на гностицизма са учели, че между Бога и материята имало духовни същества, намиращи се на различни нива. Те са възприели това мнение като опит да обяснят произхода на злото. А. Т. Робъртсън дава следното пояснение:

„Размишленията на гностиците засягат в самата си същност произхода на вселената и съществуването на злото. Те приемат, че Бог е добър, но че въпреки това злото съществува. Според тяхната теория злото е присъщо на материята. И тъй като един добър Бог не би могъл да сътвори зла материя, те измислят съществуването на йерархия от еманации, еони, духове и ангели, които заемат различни нива между Бога и материята. Според тази идея първият еон е произлязъл от Бога, вторият — от първия и т. н., докато се е появил един еон, който е достатъчно отдалечен от Бога, така че Бог да не бъде замърсен от създаването на зла материя и едновременно с това достатъчно близък, за да може да свърши тази работа."[3]

Някои от гностиците, които са вярвали, че греховността е присъща на тялото, са се отдавали на аскетизъм — система от действия, характеризираща се с лишения, отказ от удобства и дори самонаказване, като опит за достигане на по-висше състояние. Други са отивали в противоположната крайност, като са се отдавали на плътски удоволствия, казвайки, че тялото няма значение и че то не оказва никакво влияние върху духовния живот на човека!

Изглежда, че в събранието в Колос е имало следи и от две други заблуди: антиномианизъм и юдеизъм. Антиномианизмът е бил учение, според което човек, който живее под благодат, не трябва да се самоконтролира, но е свободен да даде пълна воля на телесните си желания и страсти. Старозаветният юдеизъм пък се е изродил в система от формални церемонии, с които човек се е надявал да достигне праведност пред Бога.

Заблудите, съществували в Колос, се срещат и в наши дни. Гностицизмът съществува под различни форми в християнската наука, мормонизма, свидетелите на Йехова, обединителната църква и други култови системи. Антиномианизмът е характерен за всички, които казват, че тъй като сме под благодат, можем да живеем както ни се иска. Първоначално юдеизмът е бил дадено от Бога откровение, чиито форми и ритуали са имали за цел да внушават духовни истини по един образен начин, както това се вижда от Посланието към евреите и от други места в НЗ. Постепенно обаче той се е превърнал в една система, която отдава по-голямо значение на самите форми, отколкото на тяхното съдържание, пренебрегвайки по този начин духовното им значение. Той има своето съответствие в многото религиозни системи, които проповядват, че човек може да заслужи Божието благоволение чрез своите собствени дела, пренебрегвайки или отричайки грешното си състояние и необходимост от спасение единствено чрез Бога.

В Посланието към колосяните апостол Павел се противопоставя много умело на всички тези заблуди, като показва славата на личността и делото на нашия Господ Исус Христос.

Това Послание показва удивителна прилика с Писмото на Павел до ефесяните, без обаче да се повтаря. Посланието към ефесяните вижда вярващите като едни, които са сложени да седят заедно с Христос в небесни места, а Посланието към колосяните описва вярващите на земята, докато Христос, тяхната прославена Глава, е в небесата. Ударението в *Ефесяни* пада на факта, че *вярващият* е *в Христос,* докато *Колосяни* наблягат върху истината, че *Христос е във вярващия,* че Той е неговата славна надежда. В Ефесяни вниманието е насочено към църквата като „Тялото" на Христос, пълнотата на Този, Който изпълва всичко във всички (Еф. 1:23) — оттук и ударението върху единството на Христовото тяло. В Колосяни 1 се набляга особено силно върху истината за Христос като Глава на църквата и необходимостта да се държим здраво за Нея (2:18, 19), като Му се подчиняваме. Четиридесет и четири от 155-те стиха в Ефесяни са подобни на стихове, които се намират и в Колосяни.

Схема на изложението

I. Докрината за превъзходството на Христос (1 и 2 гл.)
А. Поздрав (1:1, 2)
Б. Благодарението и молитвата на Павел за вярващите (1:3—14)
В. Славата на Христос като Глава на църквата (1:15—23)
Г. Служението, което е поверено на Павел (1:24—29)
Д. Пълнотата на Христос, сравнена с опасността от философия, законничество, мистицизъм и аскетизъм (2:1—23)

II. Дългът на вярващия към превъзходния Христос (3 и 4 гл.)
А. Новият живот на вярващия: събличането на стария и обличането на новия човек (3:1—17)
Б. Подходящото поведение за членовете на християнското домочадие (3:18—4:1)
В. Молитвеният живот на вярващия за членовете на християнското домочадие (4:2—6)
Г. Поглед към някои от сътрудниците на Павел (4:7—14)
Д. Поздрави и наставления (4:15—18)

Коментар

I. Докрината за превъзходството на Христос (1 и 2 гл.)

А. Поздрав (1:1, 2)

1:1 В дните, когато е бил писан НЗ, е било нещо обичайно да се започне едно писмо с името на автора. Затова и **Павел** започва това Писмо с думите: **„с Божията воля апостол Исус Христов".** **Апостолът** е бил човек, специално изпратен от Господ Исус като вестител. За да бъде потвърдено посланието, което са проповядвали, апостолите са получавали власт да извършват чудеса (2 Кор. 12:12). В НЗ четем също така, че в определени случаи, когато апостолите са полагали ръцете си върху вярващите, е бил даден Светият Дух (Деян. 8:15—20; 19:6). Днес в света няма апостоли в този смисъл на думата и е безмислено хората да казват, че са наследници на първите дванадесет апостоли. Текстът в Ефесяни 2:20 се разбира от много хора като указание, че делото на онези, които са притежавали дарбите на апостоли и пророци, е засягало главно основаването на църквата, за разлика от дарбите на благовестители, пастори и учители (Еф. 4:11), които продължават да действат и в тази диспенсация.

Проследявайки произхода на своето апостолство, Павел заявява, че то му е било дадено с **Божията воля** (вж. също Деян. 9:15; Гал. 1:1). То не е занятие, което той е избрал сам за себе си или за което е бил обучен от човеци. Нито е пост, на който е бил назначен по човешка заповед. Неговото апостолство не е „от човеци" (като източник), нито „чрез човеци" (като начин на получаване). Точно обратното, той изпълнява цялото свое служение със сериозното съзнание, че Самият Бог го е избрал за апостол.

По времето, когато Павел пише това Писмо, заедно с него е и **брат Тимотей.** Обърнете внимание на отношението на Павел към Тимотей — че в него няма никакви официалности. Както Павел, така и Тимотей са братя в Христос; в техните отношения няма и намек за някаква йерархия, за различни рангове на църковни служители с помпозни титли и отличително облекло.

1:2 Писмото е адресирано **„до светите и верни братя в Христа, които са в Колос".** Това са две от любимите обръщения, с които в НЗ се назовават всички християни. Те са **свети,** защото са отделени от света за Бога, в резултат на което водят свят живот. Обръщението **„верни братя"** показва, че те са деца на един общ Баща чрез вяра в Господ Исус Христос, т. е. че те са вярващи братя и сестри. На други места в НЗ християните са наречени също така „ученици" и „вярващи".

Изразът **„в Христа"** говори за тяхното *духовно* положение. В момента на спасението Бог поставя християните в Христос, като ги приема във Възлюбения Си. От този момент нататък те вече имат Неговия живот и Неговото естество. Бог вече не ги вижда като деца на Адам или като паднали човеци, а ги вижда в цялата приемливост на Своя Собствен Син. Изразът **„в Христа"** съдържа идеята за интимност, приемане и сигурност в много по-голяма степен, отколкото който и да било човешки ум може да я разбере. *Географското* местоположение на тези вярващи е указано в израза **„които са в Колоса".** Наистина е съмнително дали някога щяхме да чуем за този град, ако в него не беше проповядвано благовестието и ако нямаше спасени души.

Сега Павел се обръща към светиите с любимия си поздрав: **„Благодат и мир на вас от Бога, нашия Отец, и Господа Исуса Христа."** Едва ли има други две думи, които да могат да изразят по-добре благословението на християнството, от думите **„благодат и мир". „Благодат"** е често срещан гръцки поздрав, а **„мир"** — обичаен еврейски поздрав. И гърците, и евреите са се поздравявали с тези думи при среща или при раздяла. Павел обединява двете думи в един поздрав, в резултат на което извисява тяхното значение и начина им на употреба. **Благодатта** представя Бога като Един, Който се смилява над грешното и загубено човечество в любов и нежно снизхождение. **Мирът** обобщава всичко онова, което идва в живота на един човек, който приеме Божията благодат като подарък. Р. Дж. Литъл ни предлага следното описание на този поздрав: *„Благодатта може да означава много неща. Тя прилича на един празен чек. Мирът е част от наследството на християнина и ние не трябва да позволим на дявола да ни го отнеме."* Редът на думите също е многозначителен: най-напред **благодатта,** а след това — **мирът.** Ако Бог не се беше отнесъл към нас най-напред с любов и милост, ние все още щяхме да бъдем в греховете си. Но тъй като Той е поел инициативата и е изпратил Сина Си да умре за нас, сега ние можем да имаме мир с Бога, мир с човеците и Божия мир в душите си. Но дори и след всичко казано дотук ние чувстваме колко е невъзможно да определим достатъчно добре значението на тези две велики думи.

Б. Благодарението и молитвата на Павел за вярващите (1:3—14)

1:3 След като е поздравил светиите в Колос с думи, които стават нещо като пароли в християнството, апостолът сега прави нещо, което също така е много характерно за него — пада на колене, за да **благодари** на Бога и да Му се помоли. Изглежда, че апостолът винаги започва своята молитва с възхвала на Господа, което е добър пример за подражание и от нас. Неговата молитва е отправена към **Бога и Отца на нашия Господ Исус Христос.** Молитвата е неизразимата привилегия да бъдем приети от Суверенния Господар на вселената. Тук естествено се налага следният въпрос: „Как смее един обикновен човек да застане в ужасяващото присъствие на безкрайно великия Бог?" Отговорът се намира в същия този текст. Славният и величествен Бог на вселената е и **Отец на нашия Господ Исус Христос.** По този начин Този, Който е безкрайно високо, е станал безкрайно близко. И тъй като ние, вярващите в Христос, споделяме Неговия живот, то Бог е и наш Отец (Йоан 20:17). Ние можем да се приближим до Него чрез Христос. Сам по себе си изразът **„като се молим винаги за вас"** не изглежда особено забележителен, но когато си спомним, че той описва интереса на Павел към хора, които апостолът никога не е срещал, ще видим, че той не е толкова незабележителен. Много често ние се затрудняваме да споменем имената на нашите собствени роднини и приятели пред трона на благодатта, а помислете си само какъв трябва да е бил молитвеният списък на Павел! Той се е молил не само за онези, които е познавал, но и за християни в отдалечени места, които е знаел само по имена, казани му от други хора. Неуморният молитвен живот на Павел наистина ни помага да го опознаем по-добре.

1:4 Павел вече е чул за **вярата** на колосяните **в Христос Исус и за любовта** им **към всички светии.** Най-напред апостолът споменава **вярата** им **в Христос Исус.** Това е мястото, където и ние трябва винаги да започваме. В съвременния свят има много религиозни хора, които непрекъснато говорят за своята любов към другите. Но ако поговорите малко с тях, ще видите, че те нямат никаква **вяра в** Господ **Исус.** Такава една любов е празна и безсмислена. От друга страна пък, има хора, които на думи имат **вяра в Христос,** но вие напразно ще търсите доказателства за **любов** в техния живот. Павел би се усъмнил в истинността и на тяхната вяра. Трябва да има истинска вяра в Спасителя и тази вяра трябва да бъде доказана чрез живот на **любов** към Бога и нашите ближни.

Павел говори за **вярата,** която е **в Христос Исус.** Това е много важно. Господ Исус Христос винаги се представя в Писанието като единствения Обект на вярата. Например човек може да има неограничена вяра в една банка, но тази вяра ще му свърши работа само дотогава, докогато банката не фалира. Вярата сама по себе си не ни осигурява запазването на парите, ако банката не се ръководи правилно. Така е и в духовния живот. Вярата сама по себе си не е достатъчна. Тя трябва да има за свой обект Господ Исус Христос. И тъй като Той никога няма да фалира, никой, който уповава на Него, няма никога да бъде разочарован.

Фактът, че Павел е чул за тяхната **вяра** и за тяхната **любов,** показва, че колосяните не са били тайни вярващи. НЗ не предлага особено насърчение за онези, които желаят да живеят като тайни ученици. Според учението на Божието Слово, ако един човек наистина е приел Спасителя, той неизбежно изповядва Христос пред хората.

Любовта на колосяните е към **всичките светии.** Тя не е нито ограничена, нито сектантска. Тези християни не обичат само хората от своето местно събрание, а се отнасят с топлина и изо-

билна любов към всички, които са истински вярващи. Това трябва да ни поучи и нас, така че нашата любов да не бъде тесногръда или ограничена само към вярващите от нашето местно събрание или към мисионерите от нашата собствена страна. Ние трябва да разпознаваме овцете на Христос навсякъде, където ги срещаме, и да показваме обичта си към тях винаги, когато е възможно.

1:5 Връзката между този стих и предходния пасаж не е съвсем ясна. Трудно е да се каже дали той е свързан с 3 ст.: „Благодарим... **по причина на онова, за което се надяваме, което се пази за вас в небесата**", или с втората половина на 4 ст.: „...любовта ви към всички светии, **по причина на онова, за което се надяваме, което се пази за вас в небесата**". И двете тълкувания са верни. Апостолът би могъл да благодари не само за тяхната вяра и за тяхната любов, но и за бъдещото наследство, което един ден ще бъде тяхно. От друга страна, също така е вярно, че вярата в Христос Исус и любовта към всички светии се упражняват предвид това, което ни очаква в бъдеще. И в двата случая виждаме, че тук Павел изброява трите основни добродетели на християнския живот: вяра, любов и **надежда**. Тези три добродетели са споменати също и в 1 Коринтяни 13:13 и в 1 Солунци 1:3; 5:8. Лайтфут казва така: *„Вярата почива върху миналото, любовта действа в настоящето, а надеждата гледа към бъдещето."*[4]

В този стих **надеждата** не означава състояние на чакане или нетърпеливо очакване на нещо, а се отнася по-скоро до Божието обещание за нас. То е изпълнението на нашето спасение, т. е. моментът, в който ние ще бъдем занесени в небето и ще влезем във вечното си наследство. Колосяните са слушали вече за тази **надежда** по-рано — може би когато Епафрас им е проповядвал благовестието. Словото, което те са чули, е описано като **„истинското слово на благовестието"** или **„словото на истината на благовестието"**. Тук **благовестието** е представено като послание на *истинската* блага вест. Може би, когато е писал тези думи, Павел си е мислел за *лъжливите* учения на гностиците. Някой беше определил истината като онова, което Бог казва за нещо (Йоан 17:17). **Благовестието** е истинно, защото е Божие слово.

1:6 Истината на благовестието **е дошла до** колосяните така, **както и в целия** тогавашен **свят.** Това не трябва да се разбира в абсолютен смисъл. То не може да означава, че *всеки човек* в света вече е чул благовестието, но би могло да означава, че хора от *всеки народ* са чули благата вест за спасението (Деян. 2). Би могло също така да означава, че благовестието е предназначено за всички хора и че то се разпространява във всички страни без ограничения. Освен това тук Павел описва и неизбежните резултати, до които то води. В Колос, както и **във всички** други части на **света,** където се проповядва благовестието, „то принася **плод и расте**"[5]. Това е казано, за да се подчертае свръхестествената природа на благовестието. В природата обикновено растението не може едновременно да дава плод и да расте. Често пъти то трябва да се подкастри, за да може да даде плод, защото ако се остави да расте неограничено, ще нарасне само на клони и на листа, а не на плод. Но благовестието прави и двете неща едновременно. То не само принася **плод** чрез спасението на души и изграждането на светиите, но се и разпространява от град на град и от страна на страна.

Точно такъв е и резултатът от благовестието в живота на колосяните **от деня, когато са чули и познали Божията благодат в истина.** Освен че то е довело до количествено нарастване на църквата в Колос, то е дало плод и в живота на вярващите като духовен растеж.

Изглежда, че през първи век евангелието е вървяло с много големи стъпки, достигайки Европа, Азия и Африка, като

е показало много по-голям напредък, отколкото повечето хора са могли да предположат. И въпреки това нямаме основание да мислим, че то е достигнало до всички краища на земята. Тук **Божията благодат** се използва като едно прекрасно описание на посланието на благовестието. Нима има по-добър начин за изразяване на благата вест от чудната истина за Божията благодат, излята изобилно върху виновните човеци, заслужаващи Божия гняв!

1:7 Апостолът изрично казва, че вярващите са чули посланието на благовестието и са го познали лично в своя живот **от Епафрас.** Павел препоръчва Епафрас като свой **възлюбен сътрудник** и **верен Христов служител** за тях. В тези думи няма и следа от язвителност или завист. Апостолът не завижда ни най-малко, когато друг проповедник получава похвала. Всъщност той пръв бърза да изкаже положителна оценка за работата на другите Господни служители.

1:8 Именно от Епафрас и самият Павел е чул за **любовта** на колосяните **в Духа.** Това не е една обикновена човешка обич, а истинска **любов** към Господа и към Неговия народ, създадена от обитаващия в нас **Дух** на Бога. Това е и единственото споменаване на Светия Дух в Посланието към колосяните.

1:9 След като е изказал своето благодарение, Павел сега отправя към Бога една застъпническа молитва за светиите. Ние вече споменахме колко широк е диапазонът на молитвените интереси на апостола, но нека още веднъж подчертаем, че неговите молби винаги съответстват на нуждите на Божиите хора от дадено място. Той не се моли изобщо, а конкретно. Тук той отправя към Бога четири отделни молби относно колосяните: (1) за духовно проникновение; (2) за достойна обхода; (3) за изобилна сила (4) и за благодарствен дух.

В неговите молби няма нищо посредствено или скъперническо. Това се вижда особено ясно в 9, 10 и 11 ст. от употребата на такива думи като *„пълна“*, *„всяко“* и *„всичко“:* (1) **„пълна духовна мъдрост и проумяване“** (9 ст.); (2) „да Му угаждате във всичко“ (10 ст.); (3) „всяко добро дело“ (10 ст.); (4) „пълна сила“ (11ст.); (5) „за да издържите и дълготърпите всичко“ (11 ст.).

„Затова“ е дума, която свързва този стих с предходния пасаж. Тя означава *„заради новините, донесени от Епафрас“* (4, 7 и 8 ст.). От мига, в който е **чул** новините за тези скъпи светии от Колос и за тяхната вяра, любов и надежда, апостолът е започнал редовно да се моли за тях. Най-напред той се е молил те **да бъдат изпълнени с познанието на** Божията **воля чрез пълна мъдрост и духовно разбиране.** Молил се е те да не бъдат задоволени с прехваленото „знание“ на гностиците, а да влязат в **пълното познание на** Божията **воля** за техния живот, така както тя е изявена в Неговото слово. Това познание не е нито светско, нито плътско; то се характеризира с духовна **мъдрост и духовно разбиране — мъдрост** да прилагат това познание по възможно най-добрия начин и **разбиране** да виждат това, което съвпада с Божията воля, и онова, което ѝ противоречи.

1:10 Между 10 и 9 ст. има една много важна връзка. Защо апостол Павел иска колосяните да се изпълнят с познанието на Божията воля? Дали за да станат големи проповедници или известни учители? Или за да привличат големи тълпи от лични последователи, както правят гностиците? Не, не затова. Истинското предназначение на духовната мъдрост и проумяване е да помагат на християните **да се обхождат достойно за Господа и да Му бъдат във всичко угодни.** Тук имаме един много важен урок за водителството. Бог не ни открива волята Си, за да задоволява нашето любопитство. Нито пък има за цел да подхранва личните ни амбиции или гордост. Той ни показва волята Си за нашия жи-

вот, за да можем да Му угаждаме във всичко, което вършим.

„...като принасяте плод във всяко добро дело...“ Това е едно добро напомняне, че макар и човек да не се спасява *чрез* добри дела, той съвсем определено се спасява *за* добри дела. Понякога, когато подчертаваме пълната нищожност на добрите дела за спасението на душите, има опасност да създадем погрешната представа, че християните не вярват в добрите дела. Едва ли има нещо, което може да бъде по-далеч от истината! От текста в Ефесяни 2:10 научаваме, че ние „сме Негово творение, създадени в Христа Исуса за добри дела“. Нека също така да припомним и онова, което Павел пише на Тит: „Вярно е това слово. И желая да настояваш върху това, с цел ония, които са повярвали в Бога, да се упражняват старателно в добри дела“ (Тит 3:8).

Павел иска колосяните не само да принасят плод **във всяко добро дело,** но и да растат **в познаването на Бога.** Как става това? Най-напред то става чрез упоритото изучаване на Божието слово. Освен това то става и чрез послушание на Божиите поучения и вярно служение. (Последното е може би основната идея в този пасаж.) Когато вършим всичко това, ние навлизаме все по-дълбоко в **познаването** на Господа. „Тогава ще познаем, когато следваме да познаваме Господа“ (Ос. 6:3, ПБКДж).

Ако обърнете внимание на думите в 1 гл., засягащи познанието, ще видите, че при всяка нова употреба има определено развитие на мисълта. В 6 ст. се казва, че те са *познали* Божията благодат. В 9 ст. — че те трябва да се изпълнят с *познанието* на Неговата воля. А в 10-и — че трябва да *растат* в *познаването* на Бога. Бихме могли да кажем, че първото познание се отнася до спасението, второто — до изучаването на Писанието, а третото — до служението и християнския живот. Здравото учение трябва да води до здраво поведение, което намира израз в послушно служение.

1:11 Третата молба на апостола е свързана с желанието му светиите да бъдат **укрепени с пълна сила, според Неговото славно могъщество.** (Обърнете внимание на нарастващата прогресивност на молбата: *изпълнени* (9 ст.), *плодовити* (10 ст.), *укрепени* (11 ст.).) Християнският живот не може да бъде живян с обикновена човешка енергия. Той се нуждае от свръхестествена сила. Затова Павел желае вярващите да познаят силата на възкръсналия Божий Син, и то **според Неговата славна мощ.** Той не се моли те да познаят тази сила *от* Неговата славна мощ, а се моли те да я познаят **според** Неговата славна мощ. А **Неговата славна мощ** е безгранична. Такъв е и обхватът на молитвата на Павел. Пийк казва така: *„Освен че снабдяването със сила е правопропорционално на нуждата на получателя, то е и според Божествените запаси.“*[6]

Защо Павел иска християните да имат тази сила? Дали за да излизат и да извършват впечатляващи чудеса, или за да възкресяват от мъртвите, да изцеляват болни и да изгонват демони? И още веднъж отговорът е: „Не, не затова.“ Тази сила е необходима на Божието дете, за да може **да издържи и да дълготърпи всичко с радост.** Тук е нужно особено внимание! В някои части от християнския свят днес се поставя особено ударение върху така наречените чудеса като говорене на езици, изцеляване на болни и други подобни сензации. Но във века, в който ние живеем, има едно чудо, което е по-велико от всички тези чудеса: Божието дете, което страда търпеливо и благодари на Бога за изпитанието, което Той му е изпратил!

В 1 Коринтяни 13:4 Търпението в страданията се свързва с милостта, а тук — с **радостта.** Ние страдаме, защото не можем да не участваме в стенанието на цялото творение. За да се чувстваш радостен вътре в себе си и милостив към другите, ти имаш нужда от Божията сила. Когато постигнеш това,

знай, че си постигнал християнска победа. Разликата между **издръжливостта** и **дълготърпението** е определена като разлика между издържане на нещо без оплакване и на издържане на нещо без отмъщение. Божията благодат е постигнала една от най-великите Си цели в живота на вярващия, когато той стане способен да страда търпеливо и да хвали Бога и по време на най-жесстоки изпитания!

1:12 Изразът **„като благодарите"** се отнася до колосяните, а не до Павел. Павел се моли за това колосяните не само да бъдат укрепени с пълна сила, но и да имат дух на признателност, така че никога да не пропуснат да изразят своята благодарност към **Отец,** Който ги **е направил способни да участват в наследството на светиите в светлината.** Като синове на Адам ние не сме били способни да се наслаждаваме на небесните слави. Всъщност, ако по някакъв начин на небето можеха да бъдат заведени неспасени хора, те нямаше да могат да му се наслаждават, а щяха да се чувстват изключително нещастни. Възприемането на небето изисква способност за това. Дори и като вярващи в Гопод Исус ние не сме годни за небето сами по себе си. Единственото основание за слава, което имаме, се намира в Личността на Господ Исус Христос:

Аз нямам никакви заслуги и не познавам моя правда,
Признавам Неговото дело и уповавам в милостта Му.
Така ще бъде и когато отида горе на небето —
в земята на Емануил, където прекрасна славата Му свети.

Ан Рос Казън

Когато Бог спаси някого, Той веднага го прави годен за небето. Тази годност е Христос. Нищо друго не може да бъде добавено към нея — дори и най-дългият живот на послушание и служение тук, на земята, не може да направи човека по-годен за небето, отколкото е бил направен годен в деня, когато е бил спасен. Нашето основание за слава се намира в кръвта на Христос. Нашето наследство наистина е **в светлината** и е „запазено на небесата", но докато сме още на земята, ние, вярващите, имаме Светия Дух като „залог на нашето наследство". Затова можем да се хвалим с това, което ни очаква, докато се наслаждаваме още сега на първите плодове на Духа.

1:13 Като ни е направил способни „...да участваме в наследството на светиите в светлината", Бог **ни е избавил от властта на тъмнината и ни е преселил в царството на Своя възлюбен Син** (ср. 1 Йоан. 2:11). Това може да се илюстрира с преживяването на израилтяните при излизането им от Египет, описано в Изход. Преди това израилтяните са живеели в египетската земя и са стенели под гнета на надзирателите. Чрез една чудна божествена намеса Бог ги е освободил от това ужасно робство и ги е превел през пустинята до обетованата земя. Подобно на тях и ние като грешници сме били под робството на Сатана, но чрез Христос сме били **избавени от** неговите връзки и сега сме поданици на Христовото **царство. Царството** на Сатана е царство на **тъмнината.** В него няма светлина, топлина и радост. А **царството** на Христос е царство на любовта, в което има и светлина, и топлина, и радост.

Царството на Христос е представено в Библията от няколко различни страни. Когато беше на земята за първи път, Христос предложи на народа на Израел едно буквално царство. Евреите поискаха да бъдат освободени от римските поробители, но не поискаха да се покаят от греховете си. Христос можеше да царува само над хора, които бяха в правилни духовни отношения с Него. Когато разбраха това, те отхвърлиха своя Цар и Го разпънаха. След това Господ Исус се върна отново в небето и сега

царството съществува на земята в скрит вид (Матей 13). Това означава, че то не е видимо. Царят отсъства. Но всички онези, които приемат Господ Исус Христос през настоящата епоха, Го признават за свой законен Владетел и по този начин стават поданици на Неговото царство. В един бъдещ ден Господ Исус ще се върне на земята, ще установи царството Си със столица Ерусалим и ще управлява в продължение на хиляда години. В края на този период Христос ще сложи всички врагове под краката Си и ще предаде царството на Бог Отец. Така ще бъде въведено вечното царство, което ще продължи през цялата вечност.

1:14 След като е обрисувал пред очите ни картината на царството на Божия възлюбен Син, Павел сега се впуска в един от най-величествените пасажи в цялото Божие Слово за личността и делото на Господ Исус. Трудно е да се каже дали апостолът е свършил своята молитва, или тя продължава и в стиховете, които сега започваме да изучаваме. Но това не е от голямо значение, защото дори и тези стихове да не са чиста молитва, те със сигурност са чисто поклонение.

Щурц ни обръща внимание на факта, че „в този удивителен текст, който възвисява Исус Христос повече от всеки друг пасаж, Неговото име не се появява нито веднъж под никаква форма". И макар че в известен смисъл това наистина е забележително, то не трябва да ни учудва. Защото кой друг, ако не нашият благословен Спасител, може да отговаря на описанието, което ни се дава тук? Пасажът ни напомня за въпроса на Мария към градинаря: „Господине, ако ти си Го изнесъл, кажи ми къде си Го положил, и аз ще Го вдигна" (Йоан 20:15). Тя не назовава никакво име, защото в този момент в нейния ум *има* само едно Име.

И така, най-напред Христос ни е представен като Един, **в Когото ние имаме „изкуплението[7]..., прощението на греховете"**. **Изкуплението** е онзи акт, чрез който ние сме били изкупени от робския пазар на греха. Господ Исус, така да се каже, е сложил върху нас един „етикет с цена". И каква е тази цена? Всъщност Той е казал така: „Аз ги оценявам толкова високо, че съм готов да пролея кръвта Си, за да ги купя." И така, след като за нас е платена такава висока цена, на нас, вярващите, трябва да е ясно, че вече не принадлежим на себе си, защото сме купени. И че не трябва да живеем живота си така, както на нас ни харесва. Бордън от Йеил казва, че ако ние вземем своя живот и направим с него това, което на нас ни харесва, ние всъщност вземаме нещо, което не ни принадлежи, и следователно сме крадци!

Господ Исус не само ни е изкупил, но ни е дал и **прощение на греховете.** Това означава, че Бог е заличил дълга, който греховете ни са натрупали. Господ Исус Христос е платил наказанието на кръста и то няма нужда да бъде плащано отново. Сметката е уредена и приключена и Бог не само ни е простил, но и е отдалечил греховете ни толкова далече, колкото далече отстои изтокът от запада (Пс. 103:12).

В. Славата на Христос като Глава на църквата (1:15—23)

1:15 Следващите четиринадесет стиха ни предлагат едно величествено описание на Господ Исус и по-точно на: (1) връзката Му с Бога (15 ст.); (2) връзката Му с творението (16 и 17 ст.) и (3) връзката Му с църквата (18 ст.).

И така, най-напред Господ Исус е представен като **„образ на невидимия Бог"**. Терминът **„образ"** има най-малко две значения. Най-напред той съдържа идеята, че Господ Исус ни е направил способни да виждаме какъв е Бог. Бог е Дух и следователно е невидим. Но в лицето на Христос Бог е направил Себе Си видим за очите на смъртните човеци. В този смисъл Господ Исус е **„образ на невидимия Бог"**. Всеки, който е видял Него, е видял и Отца (вж. Йоан 14:9). Но терми-

нът **„образ“** съдържа също така и идеята за „представител“. Първоначално Бог е поставил на земята Адам, за да представлява Неговите интереси, но Адам не е успял да направи това. Затова Бог е изпратил в света като Свой представител Единородния Си Син, Който е трябвало да представлява Неговите интереси и да изяви любовта, която Бог има в сърцето Си към човеците. В този смисъл Господ Исус е образ на Бога. Същата дума — **„образ“** — се използва и в 3:10, където се казва, че вярващите са образ на Христос.

Христос е също така **„първороден преди всяко създание“** или „първородният на всяко създание“. Какво означава това? Някои лъжеучители предполагат, че това означава, че Самият Господ Исус е сътворено същество, че Той е първата личност, която Господ някога е създал. Част от тях отиват толкова далеко, че твърдят, че Той е най-великото създание, което някога е излязло от Божията ръка. Но едва ли има нещо, което да се противопоставя повече на учението на Божието слово от това твърдение.

В Библията терминът „първороден“ може да има най-малко три значения. В Лука 2:7, където се описва как Мария е родила първия си Син, този термин е използван в *буквалния* си *смисъл.* Там думата „първороден“ означава, че Господ Исус е бил първото Дете, което Мария е родила. В Изход 4:22 същата тази дума се използва в *преносен смисъл:* „Израил Ми е Син, първородният Ми.“ В този стих никъде не се говори за физическо раждане. Господ използва тази дума, за да покаже особеното място, което израелският народ заема в Неговите планове и намерения. И последно, в Псалм 89:27 думата „първороден“ се използва, за да изрази идеята за *превъзходство,* върховенство или изключителност. Там Бог казва, че ще постави Давид „в положение на първороден, по-горе от земните царе“. Давид е бил последният син на Есей по плът, но Бог е решил да го постави в едно положение на превъзходство, върховенство и господство.

Не е ли това и идеята, която се съдържа в израза в Колосяни 1:15 **„първороден преди всяко създание“?** Господ Исус Христос е изключителният Божий Син. В определен смисъл всички вярващи са Божии синове, но Господ Исус Христос е Божий Син по един уникален начин. Той е съществувал още преди да е било създадено цялото творение и заема едно положение на върховенство, превъзходство и господство. Изразът **„първороден преди цялото създание“** няма нищо общо с раждането. Той просто означава, че Господ Исус Христос е Божий Син чрез една вечна връзка с Бога. Това е титла, която изразява превъзходство по *положение,* а не взаимозависимост във времето.

1:16 Лъжеучителите използват 15 ст. (и особено превода на ПБКДж), за да проповядват, че Господ Исус е сътворено същество. Обикновено лъжата може да се опровергае чрез същия библейски текст, който използват и култовите учители. Такъв е и случаят тук. 16 ст. казва съвсем ясно, че Господ Исус не е творение, а Самият Творец. От този стих ние научаваме, че **всичко** — т. е. нещата в цялата вселена — **е било** не само създадено ***в* Него** (или *от* Него)*, но и **чрез Него и за Него.** Всеки един от тези предлози има различно значение. Най-напред виждаме, че **всичко е било създадено в Него.** Това означава, че властта за сътворението е била в Неговото Същество. После научаваме, че **всичко е било създадено чрез Него.** Този израз описва Гопод Исус като Деятеля на творението. Той е бил Личността и Божеството, чрез Което е бил извършен този творчеки акт. И накрая разбираме, че всичко е било създадено **за Него.**** Той е Този, за

* Тук преводът на предлога в текста на Библията от 1924 г. не е съвсем точен. — Бел. на прев.

** Този текст е пропуснат в превода на Библията от 1924 г. — Бел. на прев.

Когото е било сътворено всичко, Той е целта на творението.

Тук Павел подробно изброява всичко, което е било сътворено чрез Христос — както това, което е **на небесата,** така и онова, което е **на земята.** Това твърдение не оставя място за никакви предположения, че макар и Христос да е създал някои неща, Самият Той първоначално е бил създаден.

Освен това апостолът казва, че творението на Господа включва както **видимото,** така **и невидимото.** Думата **„видимото"** няма нужда от обяснение, но Павел много добре съзнава, че когато казва **„невидимото"**, той несъмнено ще раздразни нашето любопитство. Затова апостолът решава да спре за малко и да изброи онези неща, които той има предвид под **„невидимото".** И така, под **„невидимото"** апостол Павел има предвид **престоли, господства, началства** и **власти.** Ние смятаме, че тези термини описват ангелските същества, макар и да не сме в състояние да различим отделните нива в йерархията на тези интелигентни същества.

Според учението на гностиците между Бога и материята съществуват различни класи и нива от духовни същества, като Христос принадлежи към една от тях. В наши дни различни спиритисти твърдят, че Исус Христос е усъвършенстван дух от шестата сфера. Свидетелите на Йехова проповядват, че преди да дойде в света, нашият Господ е бил един сътворен ангел и по-точно архангел Михаил! Тук Павел решително опровергава тази абсурдни твърдения, като казва по възможно най-ясен начин, че Господ Исус Христос е Създателят на ангелите, че Той всъщност е създателят на всички същества — както **видими,** така и **невидими.**

1:17 „Той е преди всичко и всичко чрез Него се сплотява." Павел не казва „Той *е бил* преди всичко", а казва „Той е преди всичко." В Библията сегашното време често пъти се използва, за да изрази идеята за едно състояние, в което няма време, където се намира Божеството. Така например Господ Исус казва: „Преди да се е родил Авраам, Аз съм" (Йоан 8:58).

Господ Исус не само е съществувал, преди да е имало каквото и да било творение, но **„и всичко чрез Него се сплотява".** Това означава, че Той е Крепителят на вселената и Източникът на безкрайното ѝ движение. Той управлява звездите, слънцето и луната. Дори и когато е бил тук, на земята, Той е бил Този, Който е управлявал законите, по които е функционирала вселената.

1:18 Господството на Господ Исус включва не само естествената вселена, но се разпростира и върху духовното царство. Той е **„глава на тялото, тоест на църквата".** По време на настоящата диспенсация всички вярващи в Господ Исус Христос образуват „Христовото **тяло"** или **„църквата".** Също както човешкото тяло е средството, чрез което човекът изразява себе си, така и Тялото на Христос е средството, което Го представлява на земята и чрез което Той е избрал да изяви Себе Си на света. **И Той е главата на** това **тяло.** Терминът „главата" изразява идеята за водителство, управление и контрол. Господ Исус Христос заема **„първенството** във всичко" в църквата.

Той е **началото.** Под това ние разбираме, че Той е Началото на новото творение (вж. Откр. 3:14), Източникът на духовния живот. Това се вижда още по-ясно в израза **„първороден от мъртвите".** Тук отново трябва много да внимаваме, когато тълкуваме значението на този израз. Той не означава, че Господ Исус е бил първият, който е възкръснал от мъртвите. Както в Стария, така и в Новия Завет има записани случаи на възкресени хора, но Господ Исус е Първият, Който е възкръснал от мъртвите, за да не умира повече — Първият, Който е възкръснал с прославено тяло и като Глава на едно ново творение. Неговото възкресение е уникално и гарантира, че

всички, които вярват в Него, също ще възкръснат. То Го утвърждава като Един, Който има първенство в духовното царство.

Алфред Мей обяснява това много добре:

„Христос не може да бъде втори никъде. Той е „първородният на всяко творение", защото Той е създал всичко (Кол. 1:15, 16). Той също така е първородният и от мъртвите като Глава на едно изкупено небесно семейство. По този начин и сътворението, и изкуплението Му отдават първенството — както заради това Кой е Той, така и заради онова, което е направил, „за да има първенство във всичко". Той е пръв навсякъде."[8]

Следователно Господ Исус има двойно превъзходство — най-напред в творението, а след това и в църквата. Бог е наредил така, че **ТОЙ да има превъзходство** *във всичко.* Това е един добър отговор за всички онези съвременници на Павел (и наши съвременници), които ограбват Христос от Неговата божественост и Го превръщат в едно сътворено същество, пък било то и много извисено!

Добре е всеки от нас, когато прочете израза **„за да има първенство във всичко"**, да се запита: „Има ли Той първенство и в моя живот?"

1:19 Дарби превежда 19 ст. така: „Защото в Него благоволи да обитава цялата пълнота на Божеството." Според традицията на ПБКДж този текст звучи така, сякаш в някакъв определен момент Отец (думата е написана в курсив, което означава, че в гръцкия текст я няма) е благоволил да направи така, че цялата пълнота да обитава в Сина. Истинското значение обаче е, че **пълнотата** на Божеството винаги е обитавала в Христос.

Еретиците гностици са проповядвали, че Христос бил някакво „средно положение" между човеците и Бога, нещо като необходима връзка във веригата и че между Него и Бога било имало и по-добри връзки. „Продължете да вървите след Него — казвали те — и ще стигнете до пълнотата." „Да, но това не е вярно" — казва Павел. „Христос Сам по Себе Си е съвършената пълнота!"

В Христос *обитава* цялата пълнота. Тук думата **„обитава"** означава „живея постоянно"[9], а не просто „присъствам временно".

1:20 19 ст. е свързан с 20 ст., както следва: защото *Отец* благоволи **чрез Него** (Христос) **да примири всичко със Себе Си... като въдвори мир чрез кръвта,** *пролята* **на Неговия кръст.** С други думи, според благоволението на Божеството в Христос обитава не само съвършената пълнота (19 ст.), но и Той трябва да **примири всичко със Себе Си.**

В тази глава се говори за две примирения: (1) примирението на **нещата** (20 ст.) и (2) примирението на хората (21 ст.). Първото все още предстои, докато второто вече е станало за онези, които са повярвали в Христос.

Примирението

„Примирявам" означава „възстановявам правилното взаимоотношение или ниво" или „въдворявам мир там, където преди това е имало вражда". Библията никъде не говори за Бога като за Един, Който има нужда да се примирява с човека, а винаги за човека, който има нужда да се примири с Бога. Плътският ум враждува против Бога (Рим. 8:7) и поради това човекът има нужда от примирение.

След влизането на греха в този свят човекът се отчуждава от Бога и възприема едно отношение на враждебност към Него. Затова той има нужда да бъде примирен.

Но грехът е засегнал не само човешкия род, а и цялото творение.

1. Част от ангелите вече са били съгрешили (в някакъв момент в миналото). (В Божието слово обаче никъде не се казва, че тези ангели ще бъдат някога примирени. Те са държани „под мрак във вечни връзки за съда на великия

ден“ (Юда 6 ст.). В Йов 4:18 Елифаз заявява, че Бог намира недостатък и в ангелите Си.

2. Влизането на греха е засегнало и животинския свят: „Защото със силен копнеж творението очаква разкриването на Божиите синове. Понеже творението беше подчинено на преходността... . Понеже знаем, че цялото творение заедно стене и страда в родилни мъки и досега“ (Рим. 8:19—22).* Фактът, че и животните страдат от болести, болки и смърт, е доказателство за това, че те не са освободени от проклятието на греха.
3. След съгрешаването на Адам земята също е била прокълната от Бога (Бит. 3:17). Това се вижда от наличието на плевели, тръни и бодили, които растат на нея.
4. В Книгата Йов Валдад казва, че дори и звездите не са чисти пред очите на Бога (Йов 25:5), толкова явно грехът е засегнал и звездния свят.
5. Текстът в Евреи 9:23 ни показва, че е било необходимо и самите небесни неща да бъдат очиствани. Ние не знаем цялостния смисъл на тези думи, но можем да предположим, че те означават, че и небесните неща са били осквернени от присъствието на Сатана, който има достъп до Бога като клеветник на братята (Йов 1:6, 7; Откр. 12:10). Някои смятат, че този текст говори за мястото, където обитава Бог; други — че се отнася за звездните небеса. Според второто предположение звездните небеса са мястото, където Сатана има достъп до Бога. Във всеки случай всички са единодушни, че Божият престол със сигурност не е осквернен от греха.

Една от целите на смъртта на Христос е да направи възможно примирението на човеците и нещата с Бога. За да може да направи това, Христос е трябвало да премахне причината за враждата и отчуждението. И Той я е премахнал, като е разрешил окончателно въпроса с греха така, че Бог да бъде напълно удовлетворен.

Обхватът на примирението е указан в Колосяни 1: (1) Всички, които вярват в Господ Исус Христос, са вече примирени с Бога (21 ст.). Макар че примирителното дело на Христос е достатъчно за цялото човечество, то е валидно само за онези, които го приемат лично за себе си. (2) Най-накрая всичко ще бъде примирено — всичко, което е на земята, и всичко, което е на небето (20 ст.). Това се отнася както до животинското творение, така и до неживите неща, които са били осквернени от греха. То обаче не се отнася до Сатана, до другите паднали ангели и до невярващите хора. Тяхната вечна съдба е описана съвсем ясно в Библията.

За примирението не се казва, че се разпростира върху „всичко, което е под земята“. Между примиряването и покоряването има разлика. Второто е описано във Филипяни 2:10: „...така щото в Исусовото име да се поклони всяко коляно от небесните и земните, и подземните същества.“ Най-накрая всички сътворени същества — дори и падналите ангели — ще бъдат принудени да се поклонят на Господ Исус. Това обаче не означава, че те ще бъдат примирени. Ние дебело подчертаваме този факт, защото текстът в Колосяни 1:20 е бил използван за проповядване на лъжливата доктрина за универсалното спасение, а именно че найнакрая и самият Сатана, и падналите ангели, и невярващите хора ще бъдат примирени с Бога. Пасажът, който ние изучаваме, ограничава обхвата на примирението посредством израза „земните и небесните“. В него не са включени „подземните“ неща.

1:21 Павел напомня на колосяните, че примирението в техния случай е вече един свършен факт. Преди обръщението си колосяните са били езичници — греш-

* Цитатът е взет от ПРИНЗВ — Бел. прев.

ници, **отчуждени** от Бога и Негови **врагове** в ума си заради своите **зли дела** (Еф. 4:17, 18). Те са имали отчаяна нужда от примирение и Господ Исус Христос, в несравнимата Си благодат, е поел инициативата в Свои ръце.

1:22 Той ги е примирил **в тялото на Неговата плът чрез смъртта.** Не чрез Своя живот, а чрез Своята **смърт.** Изразът **„плътското Му тяло"** означава просто че Господ Исус е извършил примирението, като е умрял на кръста в истинско човешко **тяло** (а не като духовно същество, както са твърдели гностиците). Сравнете Евреи 2:14—16, където за въплъщението на Христос се казва, че е било необходимо, за да стане възможно изкуплението. Твърденията на гностиците отричат тази истина.

Удивителният резултат от това примирение е описан в думите: **„да ви представи пред Себе Си святи, непорочни и безупречни".** Каква чудна благодат! Благодат, която освобождава безбожните грешници от злия им живот в миналото и ги пренася в едно такова благословено царство!

Ердмън е изразил това много добре: „Христос е Богът, Който е близо, Който обича, Който чува, Който съжалява и Който спасява."[10]

Цялостният резултат от делото на Христовото примирение по отношение на Неговите хора ще бъде видян в един бъдещ ден, когато ние ще бъдем представени на Бог Отец без грях, без петно и без никакво обвинение срещу нас, и когато, като едни, които се покланят, с радост ще признаем Христос като единствения, Който е достоен за поклонение (Откр. 5).

1:23 Сега апостол Павел започва един от онези пасажи, които започват с **„ако"**[11] и които са се оказали изключително трудни за разбиране за много Божии деца. На пръв поглед стихът като че ли казва, че запазването на нашето спасение зависи от устояването ни **във вярата.** Но ако това е така, как може то да съответства на други пасажи в Божието слово, като например Йоан 10:28, 29, където се казва, че нито една Христова овца няма да погине?

Отговаряйки на този въпрос, бихме искали да заявим още в самото начало, че вечната сигурност на вярващия е една благословена истина, която е заявена съвсем ясно на страниците на НЗ. Но подобно на този стих, Писанието също така казва, че истинската вяра винаги притежава качеството да бъде постоянна и че онзи, който наистина е бил роден от Бога, ще остане верен докрай. Устояването е доказателството за истинността на вярата. Разбира се, винаги съществува опасността от падане, но християнинът пада само за да стане отново (Пр. 24:16). Той не изоставя вярата.

За много от тези пасажи, които започват с „ако", може да се каже, че Божият Дух е сметнал за необходимо да ги включи в Божието слово, за да накара всички изповядващи името на Христос да проверят истинността на своята вяра. Не искаме да кажем нищо повече, което може да притъпи остротата на тези пасажи. Както някой беше казал: „Тези „ако"-та в Библията са сериозни предупреждения за онези, които само на думи изповядват вяра в Христос и служат като здравословни проверки на вярата на всяка душа."

Придъм предлага следния коментар върху тези предизвикателни стихове:

„След внимателно изучаване на Словото читателят ще открие, че Духът има навик да придружава най-пълните и най-абсолютните твърдения за благодатта с предупреждения, които подсказват наличието на унищожителна липса на вяра у някои, които се наричат вярващи... Предупреждения, които звучат грубо в ушите на неискрената изповед, се приемат с желание като лекарство от благочестивата душа. ...Целта на всички тези поучения (като това, което имаме тук) е да насърчат вярата и да осъдят предварително онези безразсъдни и самоуверени

„християни", които вярват само на думи."[12]

Имайки, без съмнение, предвид главно гностиците, апостолът увещава колосяните **да не се помръдват от надеждата,** която придружава **благовестието** или която се вдъхновява от **благовестието,** и **да отанат основани и твърди във вярата,** която са научили от Епафрас.

И отново Павел говори за благовестието като за нещо, **„което е било проповядвано на всяка твар** (или „в цялото творение") **под небесата".** Благовестието отива до цялото творение, но то все още не е достигнало буквално до всяко създание. Павел използва довода със световното проповядване на благовестието като доказателство за неговата истинност. Той вижда в това доказателство, че то е пригодимо за нуждите на човечеството от който и да било край на земята. Този стих не означава, че още по времето на Павел всеки човек в света вече е чул благовестието. Проповядването на благовестието не е свършен факт, а процес, който все още продължава. Този стих също така може да означава, че благовестието е стигнало до целия библейски свят, т. е. до средиземноморската област.

Павел нарича себе си **„служител"** на благовестието, използвайки една латинска дума, която просто означава „слуга". В нея няма нищо, което да говори за официален пост. Тя съдържа не толкова идеята за пост, колкото идеята за скромно служение.

Г. Служението, което е поверено на Павел (1:24—29)

1:24 В последните шест стиха на 1 гл. се описва служението на Павел. Първото нещо, което научаваме за него, е, че то е едно служение, което е съпроводено от страдания. Пишейки от затвора, Павел казва, че **сега** се радва **в страданията** си **за** светиите или заради светиите. Като служител на Господ Исус Христос Павел е призован да изтърпи неописуеми трудности, гонения и **скърби.** За него всичко това е привилегия — привилегията да допълва недостига на **скърбите на Христос.** Какво иска да каже апостолът с това? Преди всичко той не иска да каже, че допълва нещо, което не достига на *изкупителните* страдания на Господ Исус Христос на кръста. Тези страдания са понесени от Него веднъж завинаги и нито един човек не може никога да участва в тях. Но има едно отношение, в което Господ Исус все още страда. Когато Савел от Тарс е бил повален на земята по пътя за Дамаск, той е чул глас от небето, който му е казал: „Савле, Савле, защо Ме гониш?" Савел не е гонил съзнателно Господа — гонил е само християните. Но той е научил, че когато гони християните, той всъщност гони техния Спасител. Главата в небето чувства страданията на Своето Тяло на земята.

Следователно апостол Павел гледа на всички страдания, които християните трябва да изтърпят заради Христос, като на част от страданията на Самия Христос, които Той все още търпи. Това са всички страдания, които те изтърпяват заради правдата, заради Него (носейки Неговото укоряване) и заради благовестието.

Но **„скърбите на Христос"** се отнасят не само до страданията *заради* Христос. Те включват и *същия вид* страдания, които Спасителят е изтърпял, когато е бил тук на земята, макар и в много по-слаба степен.

Скърбите, изтърпени от апостола **в** неговата **плът,** са **заради** Христовото **тяло,** тоест **заради църквата.** Страданията на неспасените са в известен смисъл безсмислени. В тях няма никакво достойнство. Те са само един привкус на мъките в ада, които те ще понасят вечно. Но при християнските страдания не е така. Когато християните страдат заради Христос, Христос в един съвсем

действителен смисъл страда заедно с тях.

1:25 „...на която аз станах служител...“ Павел вече използва този израз веднъж в края на 2 стих. Сега той го използва втори път. Значението на двете употреби обаче не е еднакво. Служението на апостола има две страни: първата е, че той е получил поръчението да проповядва благовестието (2 ст.), а втората — че е изпратен да разгласява чудната истина за църквата (25 ст.). Този факт съдържа добър урок за всеки истински служител на Христос. От нас не се очаква просто да доведем хората при Христос чрез благовестието, след което да ги оставим да се справят както могат. Не, от нас се очаква да насочваме евангелизаторските си усилия към основаването на местни новозаветни църкви, в които новоповярвалите ще могат да бъдат изградени в тяхната най-свята вяра, включително и в истината за църквата. Господ иска Неговите бебета да бъдат насочени към „детски кухни“, където да бъдат нахранени и да могат да растат духовно.

И така, в Колосяни ние имаме: (1) двустранното превъзходство на Христос; (2) двете функции на примирително дело на Христос и (3) двете страни на служението на Павел. Тук, в 25 ст., когато казва **„на която аз станах служител“,** Павел има предвид своето служение на църквата, а не на благовестието. Това става ясно от следващия израз: **„по Божията наредба** (или „според Божието настойничество“)**, която ми бе възложена заради вас“.** Настойникът е човек, който се грижи за интересите или имуществото на друг човек. Павел е настойник в смисъл, че той трябва да се грижи за великата истина за църквата, поверена му по такъв специален начин. И макар че тайната за Христовото Тяло не е открита единствено на него, все пак той е избран като един, който трябва да занесе тази скъпоценна истина на езичниците. Тя съдържа както истината за уникалното положение на църквата по отношение на Христос и диспенсациите, така и истините за нейната конституция, отличителна надежда и съдба, и много други, свързани с нейния живот и ред, които Бог е дал на Павел и на другите апостоли.

Когато апостолът казва **„която ми бе възложена заради вас“,** той мисли за колосяните като за вярващи, които са били бивши езичници. Апостол Петър е бил изпратен да проповядва на еврейския народ, докато на Павел е било поверено подобно служение сред езичниците.

Един от най-трудните пасажи в тази глава е изразът **„да проповядвам напълно** (или „да изпълня“)* **словото на Бога“.** Какво точно иска да каже Павел с това? Преди всичко той не иска да каже, че изпълва словото на Бога, като пише последната книга към него. Доколкото ни е известно, последната книга на НЗ по време на написване е Откровението на Исус Христос, написано от Йоан. Тогава в какъв смисъл Павел казва, че **изпълнява** или допълва **Божието слово?**

Първо **„да изпълня“** може да означава „да прогласа напълно“, „да известя“. Това означава, че Павел е изявил напълно Божиите слова. На второ място бихме могли да предположим, че този израз означава, че Павел изпълнява напълно Божието слово в доктринално отношение. Великата истина за тайната на църквата образува най-горния камък от постройката на новозаветното откровение. На практика с нея завършва цикълът от теми, разработени в НЗ. Книгите, които са написани след Посланията на Павел, не съдържат никакви особени тайни на вярата, които не могат да се намерят и в писанията на апостол Павел. В един съвсем действителен смисъл откровенията, засягащи тайната на църквата, изпълват Божието слово. Нищо, прибавено по-късно, не е нова истина в този смисъл.

* Според текста на НПБКДж и други преводи на Библията. — Бел. на прев.

1:26 Тук става ясно, че допълването на Божието слово от Павел е свързано с **тайната,** а именно с **„тайната, която е била скрита за векове и поколения, а сега се откри на Неговите светии".** В новозаветния смисъл на тази дума тайната е истина, която не е била изявена преди това, но която сега се изявява на човешките синове чрез апостолите и пророците на НЗ. Това е една истина, до която човек никога не би могъл да достигне с помощта на своя собствен ум или интелект, а която Бог милостиво е благоволил да му извести.

Този стих е един от многото стихове в НЗ, който ни показва, че истината за църквата не е била известна по време на СЗ. Тя **е била скрита от векове и от поколения** (Еф. 3:2—13; Рим. 16:25—27). Следователно не е правилно да се казва, че църквата е започнала с Адам или с Авраам. Началото на църквата е положено в деня на Петдесетница, а истината за църквата е била изявена от апостолите. Църквата в НЗ не е същото общество като Израел в СЗ. Тя е нещо, което не е съществувало никога преди това.

Израел е започнал да съществува, когато Бог е призовал Аврам от Ур Халдейски, оставяйки останалите народи в техните грехове и идолопоклонство. Бог е направил народ от Авраамовото семе, който се различава от всички други народи и е отделен от тях. Църквата е точно обратното на това: тя е едно обединение на вярващи от всички раси и националности в едно Тяло, отделено морално и духовно от всички останали. Това, че църквата не е продължение на Израел, се вижда от няколко символа, един от които е символът със „смокинята", който Павел използва в Римляни 11, за да покаже, че като цяло израелският народ запазва своята самоличност, макар че отделният евреин, който повярва в Христос, може да стане част от църквата (Кол. 3:10, 11).

1:27 Истината за **тази тайна** може да се обобщи както следва: (1) Църквата е Христовото Тяло. Всички истински вярващи са части на Тялото и са определени да участват в славата на Христос във вечността. (2) Господ Исус е Главата на Тялото, Която му дава живот, храна и наставления. (3) За да станат части на Тялото (или на църквата), евреите нямат никакви предимства, нито пък езичниците са в неблагоприятно положение. Както евреите, така и езичниците стават части на Тялото чрез вяра и образуват един нов човек (Еф. 2:15; 3:6). Това, че езичниците могат да бъдат спасени, не е било скрита истина в СЗ. Скрита истина е било това, че повярвалите езичници ще бъдат съвместно части на Христовото Тяло, че ще участват заедно с Него в славата и че ще царуват заедно с Него.

Конкретната страна на тайната, която Павел подчертава в 27 ст., е това, че Господ Исус иска да живее в сърцето на езичника: **Христос във* вас, надеждата на славата.** Тези думи са казани на колосяните, които също са езичници. Ф. Б. Мейър изразява чувствата си със следното възклицателно изречение: *„Фактът, че Христос обитава в сърцето на едно Авраамово дете, е проява на едно чудно снизхождение, но фактът, че Той се вселява в сърцето на един езичник, е нещо наистина невероятно!"* И все пак точно за това става въпрос в тази тайна — „че езичниците са сънаследници, като съставляват едно тяло, и са съпричастници на Неговото обещание в Христа Исуса" (Еф. 3:6). За да подчертае важността на тази истина, апостолът не казва просто „тази тайна" или „славата на тази тайна", а казва **„богатствата на славата на тази тайна".** Той наслагва думи върху думи, за да впечатли своите слушатели чрез факта, че това е една славна тайна, която заслужава тяхното най-голямо внимание и която е **„Христос във вас, надеждата на славата".** Оби-

* Това е правилният превод на предлога. — Бел. на прев.

таващият в него **Христос е надеждата на славата** на вярващия. Ние нямаме никакво друго основание за небето освен Самия Спасител. Фактът, че Той обитава в нас, ни помага да имаме такава увереност за небето, както като че ли сме вече там.

1:28 Изразът **„Него ние възгласяваме"** е особено важен. Местоимението **„Него"** замества, разбира се, името на Господ Исус Христос (27 ст.). Всъщност тук Павел казва, че възгласява или проповядва една Личност. Той не губи времето си с политика или философия, а насочва всички свои усилия към Самия Господ Исус, тъй като добре разбира, че християнството е Христос. **„...като съветваме всеки човек и поучаваме всеки човек с пълна мъдрост, за да представим всеки човек съвършен в Христа".** Тук Писанието ни дава възможност да погледнем още по-дълбоко в служението на възлюбения ни апостол. Павел предупреждава неспасените за ужасния гняв, който иде, и поучава светиите на великите истини на християнската вяра.

Освен това тук особено ясно личи ударението, което апостолът поставя върху работата след повярването. Павел чувства истинска отговорност към онези, които той е насочил към Спасителя. Той не е удовлетворен само да вижда спасени души, които след това да оставя сами. Той иска да **представи всеки човек съвършен в Христос.** Апостолът ни се представя като свещеник, който принася жертви на Бога. Жертвите тук са хората. В какво състояние ги принася той на Бога? Като слаби и безпомощни бебета в Христос ли? Не, той ги принася като зрели, пораснали и възрастни християни. Той иска те да бъдат добре основани в истината. Ние носим ли подобна отговорност за хората, които сме довели до Христос?

1:29 Това е целта, за която се труди не само апостол Павел, но и другите апостоли. Но той добре съзнава, че не прави това със собствени сили, а **според Неговата сила, която мощно** действа **в** него. С други думи, Павел разбира, че може да служи на Господа само благодарение на силата, която получава от Него. Той много добре съзнава факта, че Господ **мощно действа в** него, когато той отива от място на място, за да основава църкви и да храни Божиите овце.

Преводът на Филипс на 28 и 29 ст. би могъл да ни помогне да разберем този текст по-добре:

„Именно затова ние възвестяваме Христос. Ние предупреждаваме всеки, когото срещнем, и поучаваме всеки, когото можем, на всичко, което знаем за Него, така че, ако е възможно, да доведем всеки човек до пълна зрялост в Христос. Затова и аз се трудя през цялото време с всичката сила, която ми дава Бог."

Д. Пълнотата на Христос, сравнена с опасността от философия, законничество, мистицизъм и аскетизъм (2:1—23)

2:1 Този стих е тясно свързан с последните два стиха от 1 глава. Там апостол Павел описва своите усилия — чрез поучаване и проповядване — да представи всеки вярващ в пълна зрялост в Христос. Тук неговите трудове са от по-друго естество. Сега той говори за тях като за **голяма борба** в молитвата. И тук тази **голяма борба** е за онези, които той никога не е срещал лично. Още от първия път, когато е чул за колосяните, апостолът се е молил както за тях, така и за онези, които са в Лаодикия, така и за други християни, които не са го виждали лично (вж. Откр. 3:14—19, където се описва тъжното състояние на църквата там по-късно).

Ст. 1 е утешение за всички, които не са привилегировани да работят в обществено служение. Той ни казва, че не трябва да бъдем ограничени и да правим само това, което можем да правим в присъствието на хора. Ние можем да служим на Господа и когато стоим на колене в уеди-

нение в стаята си. А ако служението ни е обществено, трябва да знаем, че неговата резултатност зависи до голяма степен от личното ни време с Бога.

2:2 Този стих ни показва какво е конкретното съдържание на молитвата на Павел. Първата молба на Павел относно колосяните е **„да се утешат сърцата им“.** Колосяните са заплашени от учението на гностиците. Затова **„да се утешат“** тук означава „да се утвърдят“ или „да се укрепят“.

Втората молба на апостола е колосяните **„да бъдат свързани заедно в любов“.** Ако светиите живеят в щастливо и изпълнено с любов общение един с друг, те ще представляват една здрава отбрана срещу нападенията на врага. И освен това, ако сърцата им горят от любов към Христос, Той ще им покаже и подълбоките истини на християнската вяра. Добре известен принцип от Библията е, че Господ открива тайните Си на онези, които са близо до Него. Така например Йоан е апостолът, който се е облягал на гърдите на Исус, и съвсем не е случайно това, че той е и този, на когото е било дадено великото откровение на Исус Христос.

По-нататък Павел се моли колосяните да получат **„всяко обогатяване със съвършено проумяване“.** Колкото повече те навлизат в **разбирането** на християнската вяра, толкова по-убедени ще бъдат в нейната истинност. Колкото християните са по-твърдо основани във вярата, толкова по-малка ще бъде опасността да бъдат повлияни от лъжливите учения на деня.

В НЗ изразът **„съвършено проумяване“** се използва три пъти в смисъл на: (1) пълна увереност на *вярата* или пълно упование в Божието слово, което е Неговото свидетелство за нас (Евр. 10:22); (2) пълна увереност на *разбирането:* ние знаем и затова сме уверени (Кол. 2:2) и (3) пълна увереност на *надеждата:* ние се борим с увереност, защото знаем изхода (Евр. 6:11).

Кулминационната точка в молитвата на Павел се съдържа в думите **„да познаят тайната Божия, сиреч Христа“.**

Какво има предвид Павел, когато казва, че те могат да познаят **тайната на Бога,** тоест **Христос?** Тук апостолът все още говори за истината за църквата — Христос като Главата на Тялото и всички вярващи като Негови части. Но конкретната страна на тайната, която апостолът има предвид, е първенството на Христос. Павел горещо иска светиите да признават тази истина. Той знае, че ако светиите съзнават величието на своята Глава, те няма да се повлияят нито от гностицизма, нито от каквито и да било други култове, които ги заплашват.

Павел иска светиите да използват Христос, да употребят Неговите запаси, да прибягват до Него при всяка спешна необходимост. Той желае да види, че Христос — както казва Алфред Мейс:

„...е във всеки един от Своите хора, че на тях не им липсва нито един елемент от Неговата божественост и от Неговите безкрайни, неизразими и неизмерими запаси, така че да нямат нужда да излизат от Него, за да търсят каквото и да било. „За тях Бог е пожелал да изяви какви са БОГАТСТВАТА на славата на ТАЗИ ТАЙНА сред езичниците: ХРИСТОС ВЪВ ВАС, надеждата на славата“ (Кол. 1:27). Истината за това, позната в сила, е най-сигурното и най-силно противосредство срещу лаодикийската гордост, рационалистическата религия, обзетите от демони медиуми-спиритисти и всички други видове на противопоставяне или фалшификация.“[13]

2:3 В Христос **са скрити всичките съкровища на мъдростта и на знанието.** Гностиците са се хвалели, че притежавали знания, които надминавали всичко, което се намира на страниците на божественото откровение. Тяхната мъдрост е била нещо като допълнение на Христос или на християнството. Но

тук Павел казва, че **„всичките съкровища на премъдростта и на знанието“** са скрити в Христос, Който е Главата. Следователно няма нужда вярващите да търсят нещо извън това, което е написано в Библията. **Съкровищата** в Христос са скрити от невярващите и дори и вярващите трябва да познават Христос много интимно, за да навлязат в тях.

„Христос е във вярващия като Глава, център и запас. С огромните запаси на Своите неизследими богатства, с изключителното богатство на Своето безкрайно величие, с това, че Той е Бог, с всичко, което е извършил в творението и изкуплението, със Своите лични, морални и официални слави Христос измества цялата армия от професори, писатели, медиуми, критици и всички други, които са се наредили срещу Него.“ (Избрано)

Този стих съдържа много повече, отколкото ни изглежда на пръв поглед. Цялото **знание** се намира в Христос. Той е въплъщението на истината. Тай е казал: „Аз съм пътят и истината, и животът.“ Нищо, което е истинно, не може да влезе в конфликт с Неговите думи или Неговите дела. Често пъти разликата между **знание** и **мъдрост** е била обяснявана по следния начин: **знанието** е разбирането на истината, докато **мъдростта** е способността да прилагаш онази истина, която си научил.

2:4 След като цялата истина и знание са в Христос, християните не трябва да се поддават на измамата на **убедителните думи** на култовите лъжеучители. Когато един човек не притежава истината, той се стреми да привлече последователи чрез красиво представяне на своето послание. Точно това правят винаги и еретиците. Те спорят, като използват аргументи, които се основават на вероятността, и изграждат система от учения на базата на предположения. От друга страна, когато човек проповядва Божията истина, той няма нужда от такива „подпорки“ като красноречие или красиви аргументи. Истината сама по себе си е най-добрият аргумент и, подобно на лъв, се защитава сама.

2:5 Този стих ни показва колко дълбоко апостол Павел съзнава проблемите и опасностите, които стоят пред колосяните. Той представя себе си като военен офицер, който стои пред строения батальон, преди да започне да го проверява. Думите **„уредба“** (или „ред“) и **„постоянство“** (или „твърдост“) са военни термини. Първата описва начина на подреждане на една военна единица, а втората съдържа идеята за здрава връзка, която съществува между отделните елементи на тази единица. Павел се радва да види (макар и не тялом, а **духом**) как колосяните стоят твърдо основани в Божието слово.

2:6 Сега той ги насърчава да продължат да вървят по същия начин, по който първоначално са започнали да вървят, т. е. във вярата. **„И тъй, както сте приели Христа Исуса, Господа, така и се обхождайте в Него.“** Ударението тук изглежда че пада върху думата **„Господа“.** С други думи, те са признали, че в Господа има всичко в достатъчна степен. Той е напълно достатъчен не само за спасението, но и за целия техен християнски живот. Сега Павел увещава светиите да продължат да признават господството на Христос. Те не трябва да блуждаят настрани от Него, като приемат човешки поучения, независимо колко убедително звучат те. Думата **„обхождайте се“** се използва много често за християнския живот. Тя изразява идеята за действие и развитие. Човек не може да ходи и едновременно с това да стои на същото място. Така е и в християнския живот: ние или вървим напред, или се връщаме назад.

2:7 Най-напред Павел използва един израз от селското стопанство, а след това — от строителството. Думата **„вкоренени“** се отнася до това, което е станало по време на нашето обръщение — Господ Исус Христос е почвата, а ние сме растенията, които с корените си из-

вличат всички хранителни вещества от Него. Тази картина ни показва също така колко е важна дълбочината, до която корените са порасНали в почвата, така че когато задухат насрещните ветрове, да не бъдем помръднати от мястото си (Мат. 13:5, 20, 21).

След това Павел прибягва към едно сравнение от областта на строителството: **„назидавани** (или „изграждани") **в Него".** Според това сравнение Господ Исус е основата, а ние биваме **изграждани** върху **Него** — Скалата на всички векове (Лука 6:47—49). Ние сме **вкоренени** веднъж завинаги, но се **изграждаме** непрекъснато.

Освен това ние биваме **„...утвърждавани във вярата си..."** Думата **„утвърждавани"** би могла да се преведе и като „основавани". Идеята е, че това е един процес, който продължава непрекъснато през целия християнски живот. Колосяните са били научени на основите на християнството от Епафрас. Когато те продължат да вървят по християнския път, тези скъпоценни истини ще бъдат непрекъснато потвърждавани в техните сърца и живот. Като противовес на това текстът във 2 Петрово 2:9 показва, че ако те не успеят да напредват в духовния си живот, ще преживеят съмнения и загуба на радостта си и благословението на евангелието.

Павел завършва това описание с думите: **„...изобилстващи в нея с благодарение."** Апостолът не желае християните да бъдат студени хора, отдадени само на доктрините, а иска сърцата им да бъдат завладени от чудните истини на благовестието, за да могат да изобилстват в хваление и благодарение към Господа. **Благодарението** за благословенията на християнството е едно чудесно противосредство срещу отровата на лъжливите учения.

Артър Уей ни предлага следния превод на 7 ст.: „Бъдете вкоренени като дървета, изграждайте се непрекъснато като сгради с Неговото присъствие около себе си и оставайте непоклатими във вашата вяра (защото до това води вашето обучение), като изобилствате с благодарение."

2:8 Сега вече Павел е готов да разгледа по-конкретно заблудите, които заплашват вярващите в ликийската долина, в която е разположен и град Колос. **„Внимавайте да ви не заплени някой с философията си и с празна измама."** Лъжеучителите се стремят да ограбят от хората това, което е истинско и ценно, като не им предлагат нищо съществено в замяна. **„Философия"** означава буквално „любов към мъдростта". Философията сама по себе си не е зло, но тя става зло, когато хората започнат да търсят мъдрост вън от Господ Исус Христос. Тук това понятие се използва, за да изрази опитите на човека да открие чрез собствения си интелект и изследване онези неща, които могат да бъдат познати само чрез божествено откровение (1 Кор. 2:14). Философията също така е зло, когато възвишава човешкия разум над Бога и се покланя повече на творението, отколкото на Твореца. Тя е характерна за либералните мислители в наши дни с техния прехвален интелектуализъм и рационализъм. **Празната измама** се отнася до лъжливите и суетни учения на онези, които твърдят, че могат да предложат тайни истини само на избран кръг от хора. Всъщност това е една голяма лъжа. Но те събират последователи, като подхранват човешкото любопитство и ласкаят тяхната суетност, правейки ги членове на едно „избрано общество".

Философията и празната измама, които Павел разобличава, са **„по човешко предание, по първоначалните учения на света, а не по Христос".** Тук под **„човешко предание"** трябва да се разбират религиозните учения, които са били измислени от хора и които нямат основание в Библията. (Преданието е установен обичай, който е започнал като нещо, което е било удобно на хората или е под-

хождало на някакво обстоятелство.) **Първоначалните учения** (или принципи) **на света** се отнасят до еврейските ритуали, церемонии и наредби, чрез които хората са се надявали да спечелят Божието благоволение.

„Мойсеевият закон е изпълнил своята служба като образ на идващите неща. Той е бил „началното училище“, което е трябвало да подготви сърцето на човека за идването на Христос. Връщането към него сега означава „танцуване според свирката на лъжеучителите“, които са скроили заговор да използват една отминала система, за да отхвърлят Божия Син.“ (Всекидневни бележки на Библейското дружество)

Павел би желал колосяните да изпитват всяко учение, като проверяват дали то отговаря, или не отговаря на поученията на **Христос.** Тук отново преводът на Филипс на този стих би могъл да ни бъде от помощ: „Внимавайте никой да не развали вашата вяра чрез интелектуализъм или празноглави глупости. Такива неща се основават на човешки представи за природата на света и пренебрегват Христос!“

2:9 Прекрасно е да се види как апостол Павел непрекъснато насочва читателите си към Личността на Христос. Тук той ни предлага един от най-възвишените и недвусмислени стихове в Библията, който говори за божествеността на Господ Исус Христос. **„Защото в Него обитава телесно всичката пълнота на Божеството.“** Обърнете внимание на съзнателното натрупване на доказателства за истината, че Христос е Бог. Най-напред този текст съдържа едно твърдение за Неговата божественост: „Защото в Него обитава... **телесно... Божеството.“** След това той ни обръща внимание върху това, което някой беше нарекъл „обхвата на божествеността“: „Защото в Него обитава **телесно... пълнотата** на Божеството.“ И най-накрая, той подчертава „абсолютната цялост на божествеността“: „Защото в Него обитава **телесно *всичката* пълнота на Божеството.“** (Това твърдение е и един добър отговор на всички форми на гностицизма, които отричат божествеността на Господ Исус, като Християнска наука, Свидетели на Йехова, Обединителната църква, теософското общество, христоделфианизма и др.)

Според Винсент: *„Този стих съдържа две ясно различими твърдения: (1) това, че пълнотата на Божеството вечно обитава в Христос...; (2) и това, че пълнотата на Божеството обитава в Него... като Един, Който има човешко тяло.“*[14] Много от култовете, споменати погоре, казват, че в Исус била обитавала някаква степен на божествеността. Но този стих заявява, че в Исус, в Неговото човешко естество обитава **всичката пълнота на Божеството.** Аргументът е ясен — ако в личността на Господ Исус Христос има такава пълнота, защо да се задоволяваме с учения, които Го обиждат или пренебрегват?

2:10 И тук апостолът продължава да се опитва да впечатли читателите си с пълната достатъчност на Господ Исус Христос и със съвършеното положение, което ние имаме **в Него.** Това, че истината, изявена в 10 ст., непосредствено следва истината, изявена в 9 ст., е чуден израз на Божията благодат. В Христос обитава телесно всичката пълнота на Божеството и вярващият също **има пълнота в Него.** Това, разбира се, не означава, че и във вярващия обитава всичката пълнота на Божеството. Господ Исус е Единственият, за Когото това е било вярно или ще бъде вярно някога. Този стих всъщност ни казва, че в Христос вярващият има всичко необходимо за живота и благочестието. Спърджън дава едно много добро определение за нашата пълнота. Той казва, че ние сме съвършени (1) без помощта на еврейските церемонии, (2) без помощта на философията, (3) без измислиците на суеверието и (4) без никакви човешки заслуги.

Този, в Когото ние имаме пълнота, е **„глава на всяко началство и власт“.** Гностиците са обръщали голямо внимание на темата за ангелите. За това също става въпрос малко по-нататък в тази глава. Но Христос е глава на всички ангелски същества и би било много глупаво да се занимаваме с ангелите, когато можем да имаме за обект на нашата обич Самия Създател на ангелите и да се наслаждаваме на общението с Него.

2:11 Обрязването е типичен еврейски ритуал. То представлява малка хирургическа операция, която води до срязване на част от плътта — краекожието на мъжа. В духовно отношение то символизира смъртта на плътта, или отхвърлянето на злото, покварено и непоправимо естество на човека. За нещастие еврейският народ е пренебрегвал духовното значение на тази церемония. Опитвайки се да спечели Божието благоволение с церемонии и добри дела, той всъщност казва, че в човешката плът има нещо, което може да угоди на Бога. Нищо не може да бъде по-далеч от истината.

В стиха, който разглеждаме, не се говори за физическото, а за духовното **обрязване,** което се отнася за всеки, който вярва и уповава в Господ Исус. Това става ясно от израза **„обрязване не от ръка извършено“.** Текстът всъщност иска да ни покаже, че всеки вярващ е обрязан с **обрязване, което е от Христос. Обрязването от Христос** е свързано с Неговата смърт на кръста на Голгота. Тук идеята е, че когато Господ Исус е умрял, вярващият също е умрял. Той е умрял за греха (Рим. 6:11), за закона, за себе-то (Гал. 2:20) и за света (Гал. 6:14). (Това обрязване е било направено без ръце в смисъл, че човешките ръце нямат дял в него като заслуга: то не може нито да се заслужи, нито да се спечели. То е Божие дело.) По този начин човекът е съблякъл **плътското тяло** на греха. С други думи, когато един човек бъде спасен, той се свързва с Христос в Неговата смърт и отхвърля всяка надежда да спечели или да заслужи спасението си с плътски усилия. Семюъл Ридаут казва така: *„Смъртта на нашия Господ не само е отнела плода на греха, но е осъдила и отстранила и самите корени, които са го родили.“*

2:12 След като приключва темата за обрязването, Павел се обръща към темата за **кръщението.** Също както обрязването символизира смъртта на плътта, така и **кръщението** олицетворява погребването на стария човек. И така, тук четем, че вярващите са били: **„...погребани с Него в кръщението, в което бидохте и възкресени с Него чрез вяра в действието на Бога, Който Го възкреси от мъртвите.“** Поучението, което съдържа този текст, е, че ние не само сме умрели с Христос, но сме били и **погребани с Него.** Това е изобразено в нашето кръщение. Всъщност то е станало по време на нашето обръщение, но ние го изповядаме открито пред всички, когато влизаме във водите на кръщението. Кръщението е един вид погребване — погребване на всичко онова, което сме били като деца на Адам. В кръщението ние признаваме, че нищо в нас самите не може никога да угоди на Бога и че затова ние завинаги отмахваме плътта от Божиите очи. Но кръщението не е само погребване. Ние сме били не само разпънати с Христос и погребани с Него, но сме и възкръснали с Него, за да вървим в нов живот. Всичко това става по време на обръщението. Става **чрез вяра в действието на Бога, Който е възкресил** Христос **от мъртвите.**

2:13 Сега апостол Павел показва какво е приложението на всичко това за колосяните. Преди обръщението си те са били **мъртви в** своите **прегрешения,** т. е. поради своите грехове колосяните са били духовно мъртви спрямо Бога. Това не означава, че техните духове са били мъртви, а че в техните духове не е имало никакъв стремеж към Бога и нищо, което да може да спечели Божието благоволение. Те са били **мъртви** не

само **в** греховете си, но и в **необрязването на плътта** си. В НЗ често пъти **необрязването** се използва като описание на езичниците. Колосяните са били езичници. Те не са били членове на Божия земен народ — евреите. Следователно те са били в едно положение на отчужденост от Бога и са давали пълна воля на плътта с нейните грешни страсти. Но когато са чули евангелието и са повярвали в Господ Исус Христос, те **са били съживени с** Христос и **всички** техни **престъпления** са били **простени.** На практика това означава промяна на цялостния им начин на живот. Тяхната история като грешници е завършила и те са станали нови създания в Христос Исус. Колосяните вече живеят на онази страна на пропастта, на която е възкресението. Затова те трябва да кажат „сбогом" на всичко, което е било характерно за тях, когато са ходели *по плът.*

2:14 Павел продължава да описва резултатите от делото на Христос. Чрез това дело **Той е изличил написаното в постановленията** *на закона,* **което е било против нас, и го е отстранил отсред** *нас,* **като го е приковал на кръста. Написаното в постановленията, което е било против нас,** е законът. В известен смисъл десетте Божии заповеди са против нас: те ни осъждат за това, че не ги спазваме съвършено. Но тук апостол Павел има предвид не само десетте Божии заповеди, а също така и церемониалния закон, който е бил даден на Израел. В този закон е имало всякакви заповеди, свързани с пазенето на свети дни, храненето и други религиозни ритуали. Всички те са били част от предписанията на еврейската религия, които са сочели към идването на Господ Исус. Били са сенки на Неговата личност и на Неговото дело. В Своята смърт на кръста Господ Исус е **отстранил** всичко това, като го е приковал **на кръста** и го е обявил за недействително, така както се обявява за недействителен документът за дадения заем, след като се изплати дългът. Както казва Мейър: *„Чрез смъртта на Христос на кръста законът, който е осъждал човека, е загубил своята наказателна сила, тъй като Христос чрез Своята смърт е изтърпял проклятието на закона вместо човека и е поставил край на закона."*[15] Уилиям Кели обобщава всичко това много сбито: *„Законът не е мъртъв, но ние сме умрели за него."*

Много е вероятно тук Павел да има предвид един древен обичай, според който изплащането на някакъв дълг се е удостоверявало с писмен документ, който се е заковавал на публично място, така че всички да видят, че заемодателят вече няма никакви претенции към длъжника.

2:15 Чрез Своята смърт на кръста и последвалото я възкресение и възнесение Господ Исус също така е завоювал победа срещу злите **сили,** като **ги е изложил открито на показ** и **е възтържествувал над тях.** Ние смятаме, че тук става въпрос за победата, описана в Ефесяни 4, където за Господ Исус се казва, че е пленил плен. Неговата смърт, погребение, възкресение и възнесение са една славна победа над цялото войнство на ада и на Сатана. Минавайки през атмосферата по обратния Си път към небето, Господ Исус е минал през самото царство на княза на въздушните сили.

Може би този стих носи специална утеха на онези, които са били обърнати от демонизма и които все още се страхуват от злите духове. Те трябва да знаят, че няма защо да се страхуват, щом са в Христос, защото Той **е разоръжил началствата и властите.**

2:16 И още веднъж апостол Павел желае да ни даде приложението на това, което току-що е казал. Нека да го обобщим. Колосяните са умрели за всички усилия да угодят на Бога чрез плътта. Те не само са умрели, но и са били погребани заедно с Христос и са били възкресени с Него за нов живот. Това означава, че колосяните трябва да са приключили завинаги с учители от рода на юдеистите и

гностиците, които се опитват да ги върнат обратно към онова, за което те вече са умрели. **„И така, никой да не ви осъжда за това, което ядете или което пиете, или за нещо относно някой празник или новомесечие, или събота.“** Всички човешки религии налагат на хората ярема на съблюдаването на обреди, правила, наредби и религиозни календари. Тези религиозни календари обикновено включват ежегодно пазене на някакви периоди от време (свети дни), празници в месеца (новолуния) или отделни дни в седмицата (съботния ден). Изразът **„и така, никой да не ви осъжда“** означава, че нито един християнин не може да бъде справедливо осъден от другите, ако яде например свинско месо или не спазва някакви религиозни празници или свети дни. Някои култове, като например спиритизма, задължават привържениците си да се въздържат от ядене на месо. Векове наред римокатолическата църква е изисквала от своите членове да не ядат месо в петък. Много църкви проповядват въздържание от определени видове храни по време на пости. Други, като например мормоните, казват, че човек не може да има добро положение, ако пие кафе или чай. Трети пък, като адвентистите от седмия ден, смятат, че човек трябва да спазва съботния ден, за да угоди на Бога. Християнинът обаче не е длъжен да спазва никакви подобни правила или постановления. (За повече подробности по темите за закона, съботния ден и законничеството вижте екскурсите върху Матей 5:18, 12:8 и Галатяни 6:18.)

2:17 Еврейските религиозни наредби са **„сянка на онова, което ще дойде, а тялото е Христово“.** Те са били постановени в СЗ като един предварителен образ на бъдещето. Така например съботата е била дадена като преобраз на почивката, която ще бъде дял на всички, които повярват в Господ Исус Христос. Сега, след идването на Господ Исус, трябва ли хората да продължават да се занимават със сенки? Това е същото като да отделиш цялото си внимание на картината, вместо на художника, който я е нарисувал.

2:18 Трудно е да се каже какво е точното значение на този стих, тъй като ние не сме напълно запознати с онова, което са учели гностиците. Може би той означава, че тези хора са се представяли за толкова смирени, че не са смеели да отидат при Бога направо. Може би те са учели, че приближаването към Бога става посредством ангели, и вместо да се покланят на Господа, са се покланяли на **ангели** като израз на едно мнимо **смирение.** Подобно нещо се случва и в днешния свят. Има членове на римокатолическата църква, които казват, че не могат да мислят или да се молят директно на Бога или на Господ Исус и затова издигат лозунга: „Чрез Мария към Исус!“ Може би точно това е едно лъжливо **смирение** от тяхна страна и поклонение пред едно творение. Християните не трябва да позволяват на никой да им отнеме наградата чрез такива небиблейски практики. Словото казва съвсем ясно, че има само един Посредник между Бога и човека — Човекът Христос Исус (1 Тим. 2:5).

На това място апостол Павел употребява не съвсем ясния израз: **„като наднича в неща, които не е[16] видял.“** Гностиците са твърдели, че познават някакви дълбоки, скрити тайни, в които човек трябва да бъде специално въведен, за да може да ги научи. Може би тези тайни са включвали и така наречените видения. Предполагаемите видения са важен елемент и от съвремените ереси като мормонизма, спиритизма, католицизма и други. Онези, които са членове на вътрешния кръг, се чувстват особено горди със своето тайно знание. Заради тях Павел добавя и следното описание: **„...и напразно се надува с плътския си ум.“** Тези хора се отнасят към другите с чувство на превъзходство и създават впечатлението, че човек може да бъде щастлив

само ако навлезе в техните дълбоки тайни. Нека да спрем за малко тук и да кажем, че голяма част от всичко това е характерно и за съвременните тайни братства. Християнинът, който ходи в общение с Господа, не може да има нито време, нито симпатии към такива организации.

Важното, което трябва да отбележим в този стих, е, че различните религиозни практики на тези хора са основани на тяхната собствена воля. Те не вършат всичко това на основание на Библията и не действат в подчинение на Христос. Те **се надуват напразно с** плътския си **ум,** защото вършат това, което на самите тях им харесва — независимо от Господа, демонстрирайки смирено и религиозно поведение.

2:19 „...а не държи Главата...“ Тук за Господ Исус се говори като за **Главата** на Тялото. „Да държиш Главата“, означава да живееш със съзнанието, че Христос е **Главата,** като задоволяваш всички свои нужди от Неговите неизтощими запаси и правиш всичко за Негова слава. То също така означава да гледаш към Господа в Неговата слава за подкрепа и водителство и да бъдеш в общение с Него. Това се вижда по-нататък от изречението, което следва: **„...от Когото цялото тяло, снабдявано и сплотено чрез ставите и жилите си, расте с нарастване, дадено от Бога.“** Различните части на човешкото тяло са свързани със **стави и жили,** а самото тяло е свързано с главата. Тялото се ръководи и насочва от главата. Това е и идеята на апостол Павел тук. Частите на Христовото Тяло на земята трябва да намират цялостното си удовлетворение и пълнота в Него, а не да се заблуждават в убедителните аргументи на тези лъжеучители.

Здравото държене за Главата подчертава необходимостта от ежеминутната зависимост от Господа. Помощта, която сме получили вчера, няма да ни бъде дадена автоматично и днес. Не можем да мелим жито с вода, която вече е минала през язовирната стена. Освен това там, където християните се държат за Главата, се получава в резултат спонтанно действие, което съответства на поведението на другите части на Тялото.

2:20 В контекста на този пасаж изразът **„първоначалните учения на света“** има значението на различни ритуали и обреди. Така например ритуалите в СЗ са първоначални учения на света в смисъл, че те са проповядвали елементарните **принципи** или азбуката на религията (Гал. 4:9—11). Може би тук Павел мисли също така и за ритуалите и обредите на гностицизма и другите религии и по-конкретно за ритуалите и обредите на аскетизма, който произлиза от юдеизма, след като юдеизмът *загубва* положението си пред Бога, или от гностицизма, или от някой друг култ, който *никога* не е имал никакво положение пред Бога. Сега Павел пита колосяните защо в тях все още има желание **да се подчиняват** на такива **постановления,** след като вече **са умрели с Христос,** защото да правят това, означава да забравят, че са скъсали връзките си със света. Може би някои биха си задали следния въпрос: „Ако християнинът е мъртъв за всякакви постановления, защо той все още участва в кръщението и Господната вечеря?“ Най-очевидният отговор е, че той участва в тези два ритуала, защото те са били постановени за християнската църква в НЗ. Но той не гледа на тях като на „средства, чрез които може да получи благодат“ и които го правят по-годен за небето, нито като на начин за спечелване на някакви заслуги пред Бога. Те представляват просто действия на подчинение на Господа, които символизират съответно отъждествяването на вярващия с Христос и възпоменаването на Христос в Неговата смърт. Те са не толкова закони, които трябва да се спазват, колкото привилегии, на които християните се радват.

2:21 Този стих може да се разбере по-добре, ако преди това добавим „като". С други думи, в 20 ст. Павел казва: „Тогава защо, като че ли живеете в света, се подчинявате на постановления като: **„Не докосвай", „не хващай"; „не вкусвай"?** Странно наистина, но някои хора проповядват, че тук Павел *заповядва* на колосяните да не докосват, да не вкусват и да не пипат разни неща, което е точно обратното на смисъла на пасажа.

Трябва да споменем, че някои авторитетни изследователи като Уилиям Кели смятат, че заповедните изречения в този стих трябва да бъдат подредени, както следва: „Не пипай; нито вкусвай; нито дори докосвай." Този начин на подреждане показва една растяща строгост в практикуването на аскетизма.

2:22 Значението на този пасаж става още по-ясно в 22 стих. Тук ние научаваме, че това са забрани, измислени от човеците, защото са **„по човешки заповеди и учения".** Това ли е същността на истинската религия — да се отдаваш на спазването на правила за ядене и пиене вместо на живия Христос?

Уеймаут предлага следния превод на пасажа от 20 до 22 стих:

„Ако сте умрели с Христос и сте избягали от първичните представи за света, защо тогава, като че ли животът ви все още принадлежи на света, се подчинявате на такива наредби като „Не пипай това!"; „Не вкусвай онова!"; „Не докосвай третото!", отнасящи се до неща, всички от които са предназначени да бъдат използвани и да погинат, според обикновени човешки заповеди и учения?"

2:23 Всички **тези** практики на човешката религия имат **вид на мъдрост в произволно** (или своеволно) **богослужение и смирение** и в нещадене на **тялото. Своеволното богослужение** означава, че тези хора възприемат някаква форма на поклонение според техните собствени представи за добро, а не според Божието слово. Те имат вид на религиозни хора, но не са истински християни. Ние вече обяснихме какво означава лъжливото **смирение** — когато хората се преструват на прекалено скромни, за да отидат направо при Бога, и използват ангели като посредници. **Нещаденето на тялото** включва различни аскетични практики. Това е едно вярване, според което човек може да достигне по-висше състояние на святост чрез самоотричане и самоизмъчване. То е характерно за хиндуизма и за други мистични източни религии.

Каква е стойността на всички тези практики? Може би тя е изразена най-добре в заключителната част на стиха: **„...не струват нищо в борбата против угаждането на плътта."** Всички тези практики са много привлекателни на външен вид, но не успяват да направят нищо против угаждането на плътта. (Дори и добронамерената въздържаност се оказва безсилна да постигне тази цел.) Всяка лъжлива система е напълно неспособна да направи човека по-добър. Макар и да създава впечатлението, че в плътта има нещо, което може да заслужи Божието благоволение, тя е безпомощна да обуздае страстите и желанията на плътта. Християнското отношение е, че ние сме умрели за плътта с всички нейни желания и страсти и отсега нататък живеем за слава на Бога. Ние правим това не от страх от наказание, а от любов към Този, Който е дал Себе Си за нас. А. Т. Робъртсън изразява това много добре: *„Любовта е онова, което ни прави истински свободни, за да вършим добро. Любовта улеснява този избор. Любовта разхубавява лицето на дълга. Любовта услажда следването на Христа. Любовта действа така, че служението на доброто да бъде свобода."*

II. Дългът на вярващия към превъзходния Христос (3 и 4 гл.)

А. Новият живот на вярващия: събличането на стария и обличането на новия човек (3:1—17)

3:1 И така, ако сте възкресени заедно с Христос, търсете това, което е горе, където Христос седи отдясно на Бога. Съюзът **„ако"** в началото на този стих не изразява съмнение от страна на апостол Павел. Това е така нареченото „ако" на аргумента, което би могло да се преведе и като *„тъй като"*: „И така, тъй като сте били възкресени заедно с Христос..."

Както споменахме във 2 гл., на вярващия се гледа като на един, който е умрял с Христос, бил е погребан с Него и е възкръснал заедно с Него отсред мъртвите. Духовното значение на всичко това е, че ние сме казали „сбогом" на предишния си начин на живот и сме започнали един съвършено нов начин на живот — живота на възкресения Господ Исус Христос. И тъй като сме **възкресени заедно с Христос,** ние трябва **да търсим това, което е горе.** Ние сме все още на земята, но трябва да възпитаваме у себе си небесни навици.

3:2 Мирогледът на християнина не трябва да е свързан със земята. Той трябва да вижда нещата не така както изглеждат, а според това дали имат значение за Бога и за вечността. Според Винсент глаголът „търсете" в 1 ст. обозначава практическия стремеж, докато **„мислете"** от 2 ст. описва вътрешния импулс и предразположение. Същата дума е използвана и във Филипяни 3:19*: „които дават ума си на земните неща." А. Т. Робъртсън казва следното: *„Кръстеният живот означава, че християнинът търси небето и мисли небесно. Неговите крака са на земята, но главата му е сред звездите. Той живее като гражданин на небето тук на земята."*[17]

По време на Втората световна война млад християнин ентусиазирано съобщил на един зрял служител на Христос: „Разбрах, че нашите бомбардировачи са атакували градовете на врага тази нощ." По-възрастният вярващ отговорил: „Не знаех, че Божията църква има бомбардировачи." Очевидно той възприемал нещата от небесна гледна точка и не изпитвал никакво удоволствие от унищожението на жени и деца.

Ф. Б. Хоул ни предлага следното ясно обяснение на нашето положение: „Противоположното на отъжествяването ни с Христос в Неговата смърт е отъждествяването ни с Него в Неговото възкресение. Резултатът от първото е отделянето ни от човешкия свят, човешката религия и човешката мъдрост. Резултатът от второто е свързването ни с Божия свят и с всичко, което е там. Първите четири стиха на 3 гл. ни разкриват блаженството, в което сме въведени."[18]

3:3 Когато Павел казва, че вярващите са **умрели,** той има предвид тяхното положение, а не тяхното поведение. Заради нашето отъждествяване с Христос в Неговата смърт Бог иска от нас да се смятаме за **умрели** заедно с Него. Нашите собствени сърца са винаги готови да се усъмнят в този факт, защото ние се чувстваме толкова живи за греха и изкушението. Но чудното нещо е, че когато чрез вяра ние смятаме себе си за умрели с Христос, това става една нравствена реалност в нашия живот. Ако ние живеем като умрели за греха, тогава животът ни става все повече и повече съобразен на живота на Господ Исус Христос. Разбира се, ние никога няма да достигнем съвършенство в този живот, но това е един процес, който трябва да характеризира всеки вярващ.

Ние сме не само **умрели,** но и нашият **живот е скрит с Христос в Бога.** Нещата, които засягат и интересуват свет-

* Но е преведена на български като „дават". — Бел. на прев.

ския човек, се намират на планетата, на която и ние живеем. Но нещата, които най-много интересуват вярващия, се съдържат в личността на Господ Исус Христос. Неговата съдба и нашата съдба са неделими. Мисълта на апостол Павел е, че тъй като нашият **живот е скрит с Христос в Бога,** ние не трябва да се занимаваме с маловажните неща от този свят и особено с религиозния свят около нас.

Но изразът **„животът ви е скрит с Христа в Бога"** е свързан с още една мисъл. Светът не вижда нашия духовен живот. Той не ни разбира. За него е странно това, че ние не живеем като останалите хора. Той не разбира нашите мисли, подбуди и постъпки. Също както се казва за Светия Дух, че светът нито Го вижда, нито Го познава, така е и с нашия духовен живот: той **„е скрит с Христа в Бога".** Текстът в 1 Йоан. 3:1 ни казва: „Затова светът не познава нас, защото Него не позна." *Истинското отделяне* от света се крие в това, че светът не разбира и дори погрешно разбира вярващия.

3:4 Сега, като една кулминация в описанието на положението на вярващия в Христос, апостолът насочва нашето внимание към Второто идване на Христос. **„Когато Христос, нашият живот, се яви, тогава и вие ще се явите с Него в слава."** Понастоящем ние сме възкресени заедно с Христос и се наслаждаваме на един живот, който хората нито виждат, нито разбират. Но иде ден, когато Господ Господ Исус ще се върне за Своите светии. И тогава ние **ще се явим с Него в слава.** Тогава хората ще ни разберат и ще осъзнаят защо поведението ни е било такова.

3:5 В 3 ст. се казва, че ние сме умрели. Сега, в 5 ст., се казва, че ние трябва **да умъртвяваме земните си части.** Тези два стиха представляват една съвсем ясна илюстрация на разликата между положението и състоянието на вярващия. По положение вярващият е умрял за света, но по състояние той трябва да се смята за мъртъв за греха, като **умъртвява частите** си, **които са на земята.** Нашето положение е онова, което сме в Христос, а състоянието ни е това, което сме сами по себе си. Нашето положение е подаръкът от Бога чрез вяра в Господ Исус Христос, а състоянието ни е отговорът на тази Божия благодат.

Нека да отбележим също така и разликата между закона и благодатта. Бог не казва: „Ако живеете лишен от грях живот, Аз ще ви дам положение на смърт с Христос." Това би било закон. Нашето положение би зависело от собствените ни усилия, а едва ли е необходимо да казваме, че тогава никой никога няма да спечели такова едно положение. Вместо това Бог казва: „На всички, които вярват в Господ Исус, Аз подарявам положение на благоразположение в Моите очи. Отсега нататък вървете и живейте живот, който съответства на това *възвишено призвание*!" Ето това е благодат!

Когато апостолът казва, че трябва да **умъртвяваме земните си части,** той *не* иска да каже, че ние буквално трябва да унищожаваме някои от частите на нашето физическо тяло! Този израз има преносен смисъл и се обяснява по-нататък. Под „части" трябва да разбираме различни форми на страст и омраза, които апостолът изброява.

Обикновено думата **„блудство"** се използва със значението на незаконни сексуални отношения или разврат, особено между неженени хора (Мат. 15:19; Марко 7:21). Понякога значението ѝ е по-широко и се превежда като сексуална неморалност. **Нечистотата** е свързана с оскверняване на мисълта, речта или действията. Тя говори по-скоро за морална мръсотия, отколкото за физическо изцапване. **Страстта** е силно и необуздано пожелаване. **Злата пощявка** (или злото желание) говори за силно и често пъти непреодолимо влечение. **Среброљюбието** като цяло означава ненаситност

или желание да имаш все повече и повече, но тук то може да е свързано по-конкретно и с едно несвято желание за задоволяване на сексуалния апетит, което е **идолопоклонство.**

Страстта се изразява в действията, но започва в мотивите. Първо се описват различните форми на сексуалния грях, след което се проследява и техният източник, а именно — ненаситното сърце на човека. Божието слово казва съвсем ясно, че в секса сам по себе си няма нищо лошо. Бог е направил човека така, че да може да се възпроизвежда. Но грехът идва, когато онова, което Бог толкова милостиво е подарил на Своите творения, започне да се използва за зли и извратени цели. Сексуалният грях е бил най-големият грях на езическия свят по времето на Павел и, без съмнение, продължава да държи това първенство и до днес. Там, където вярващите не са отдадени на Светия Дух, много често в техния живот навлизат различни сексуални грехове, които ги събарят.

3:6 Хората смятат, че могат да вършат тези ужасни грехове и да избегнат наказанието. И тъй като небето мълчи, човекът става все по-смел. Но с Бога шега не бива. Заради всичко това **Божият гняв** иде **върху синовете на непокорството.** Тези грехове имат последствия и в този живот: хората жънат в собствените си тела плодовете от сексуалното разпътство. Освен това те ще пожънат ужасна жътва в съда, който предстои в един бъдещ ден.

3:7 Павел напомня на колосяните, че и те някога, преди своето обръщение, са се отдавали на тези грехове. Но Божията благодат е дошла върху тях и ги е освободила от нечистотата. Това е един период от техния живот, който сега е покрит от кръвта на Христос. Сега те имат нов живот, който им дава сили да живеят за Бога. Вижте Галатяни 5:25: „Ако по Духа живеем, по Духа и да ходим."

3:8 Тъй като са били изкупени на такава висока цена, сега колосяните трябва да **отхвърлят** „всичко това" както хвърлят мръсна дреха. Под „всичко това" апостолът има предвид не само различните видове несвети страсти, изброени в 5 ст., но и различните видове зла омраза, които той се готви да изброи.

Гневът е силен дух на неприязън или враждебност, на отмъстителност и твърда омраза. **Яростта** е много по-силна форма на гняв, включващ евентуално и буйни външни изблици. **Злобата** е зложелателно отношение към друг човек, имащо за цел да нанесе вреда на неговата личност или репутация. Тя е неразумна антипатия, която кара човека да се радва, когато другият страда. **Хулата** тук означава оскърбително говорене или груб и невъздържан език. Тя означава да се караш на някого злонамерено и нахално.

Срамното говорене включва изразяване с неприличен език, или използване на мръсни и непристойни думи и изрази. Това е позорно и мръсно говорене. В този списък от грехове апостолът засяга найнапред мотивите и постепенно преминава на действията. Язвителността започва като подбуда в човешкото сърце и след това се изявява под различните форми, които апостол Павел описва.

3:9 В 9 ст. апостолът всъщност казва: „Нека състоянието ви да съответства на вашето положение. **Вие сте съблекли вече стария човек:** сега го съблечете и на практика, като не се лъжете един друг." Лъжата е едно от нещата, които принадлежат към **стария човек,** и затова няма никакво място в живота на Божието дете. В живота си ние всеки ден се изкушаваме да изопачаваме истината. Това би могло да стане, като укриваме в данъчните документи част от информацията за доходите си, като преписваме на изпит и дори като преувеличаваме подробностите в някой разказ. Лъжата става двойно по-сериозна, кога-

то нараним другия човек с лъжливо твърдение или когато създадем в него лъжливо впечатление.

3:10 Ние не само сме съблекли стария човек, но **сме и „облекли новия, който се подновява в познание по образа на Този, Който го е създал“.** Също както старият човек е всичко онова, което ние сме били като синове на Адам с покварената ни природа, така **новият човек** е описание на нашето ново положение като Божии деца. Има ново творение и ние сме нови създания. Целта на Бога е този нов човек да расте и да прилича все повече и повече на Господ Исус Христос. Ние никога не трябва да се задоволяваме с настоящите си постижения, а винаги трябва да се стремим към целта да ставаме все по-съобразни на Спасителя. Той е нашият пример и правило на живот. В един бъдещ ден, когато ще застанем пред Христовото съдилище, ние ще бъдем съдени не толкова според това до каква степен нашият живот е бил по-добър от живота на другите, а според това доколко той е приличал на живота на Самия Господ Исус.

„Божият образ не се вижда във формата на нашето тяло, а в красотата на newродения ни ум и сърце. Светостта, любовта, смирението, кротостта, вниманието и прощението — всичко това съставлява небесния характер.“ (Всекидневни бележки на Библейското дружество)

3:11 В новото творение, за което говори апостолът, **няма грък или юдеин, обрязан или необрязан, варварин, скит, роб или свободен, а Христос е всичко и във всичко.** Националните, религиозните, културните и социалните различия нямат никакво значение. Що се отнася до положението им пред Бога, всички вярващи са на едно и също ниво. Същото това отношение трябва да се възприеме и от всяко местно събрание.

Това не означава, че в църквата няма никакви различия. Някои имат дарбата на евангелизатори, други на пастири, а трети на учители. Някои мъже са старейшини в църквата, а други — дякони. Така че този стих не заличава служебните различия.

Също така не трябва да се смята, че гореизброените различия са заличени и в света. Светът все още прави разлика между **грък** и **юдеин.** Тук под **„грък“** трябва да разбираме езическите народи изобщо. Светът прави разлика и между **обрязан** и **необрязан.** В НЗ тези две понятия се използват обикновено за евреите и езичниците съответно. Но тук те биха могли да се отнасят до самия ритуал, който се практикува от еврейския народ и се пренебрегва от езичниците.

В света все още има **„варвари“** (некултурни хора) и **„скити“.** Тук тези две понятия не се противопоставят едно на друго. **Скитите** също са били варвари, но те са били най-дивите и най-жестоките варвари. И последното противопоставяне е между **роби** и **свободни. Свободни** са онези хора, които никога не са били в робство, а са били родени на свобода. За християнина тези светски различия вече нямат никакво значение. Това, което наистина има значение, е **Христос.** Той **е всичко** за вярващия **и е във всичко.** Той е и центърът, и периферията на християнския живот.

Епископ Райл заявява тази истина много смело:

„Тези три думи — „Христос е всичко“ — представляват същността и сърцето на християнството. Ако нашите сърца наистина могат да ги приемат, ще бъде добре и за нашите души... Много хора отделят на Христос някакво място в своята религия, но не и мястото, което Бог е предназначил да бъде запълнено от Него. За техните души Христос не е „всичко във всичко“. Не! За тях освен Христос трябва да има и нещо друго — като например Христос и църквата, или Христос и тайнствата, или Христос и Неговите специално ръкоположени служители, или Христос и тяхното собствено покаяние, или Христос и тяхната собствена добро-

та, или Христос и техните собствени молитви, или Христос и тяхната собствена искреност и милосърдие, на които те на практика поверяват душите си.“[19]

3:12 В 10 ст. Павел каза, че ние сме облекли новия човек. Сега той ни дава и няколко практически указания как можем да правим това във всекидневния си живот. Най-напред той се обръща към колосяните с думите **„Божии избрани“.** Това показва факта, че те са били избрани от Бога в Христос още преди основаването на света. Божията избираща благодат е една от тайните на божественото откровение. Писанието ясно заявява, че в Своя суверенитет Бог е избрал човека да принадлежи на Христос. Ние не вярваме, че Бог някога е избрал някого да бъде осъден. Подобно учение е чуждо на Писанието. Но както вярваме в истината за избиращата Божия благодат, така вярваме и в истината за човешката отговорност. Бог не спасява хората против тяхната воля. Същата Библия, която казва „избрани по Божието предузнание“, казва също и „всеки, който призове Господното име, ще се спаси“.

След това Павел нарича колосяните **„свети и възлюбени“. „Свети“** означава осветени или отделени (същата дума като „светии“) за Бога от света. Ние сме свети по положение и трябва да бъдем свети и на практика в нашия живот. Тъй като сме обекти на Божията любов, тя ни дава желание да бъдем угодни на Бога по всякакъв начин.

Сега Павел описва християнските добродетели, които ние трябва **да облечем** като дреха. **Милосърдието** говори за сърдечно съчувствие. **Благостта** говори за неегоистичен дух на оказване помощ на другите. Това е едно отношение на обич и доброжелателство. **Смирението** говори за скромност, за готовност да заемаш по-ниски места и да оценяваш другите по-високо от себе си. **Кротостта** не означава слабост, а сила да се отречеш от себе си и да се отнасяш с благост към всички хора. Вайн казва така:

„Общоприето е мнението, че един човек може да бъде кротък само когато е безсилен. Но Господ е бил кротък, въпреки че е имал на разположение безкрайната Божия сила. Противоположното на кротостта са самоувереността и себелюбието. Кротостта означава спокойствие на духа, който не е нито приповдигнат, нито потиснат, просто защото изобщо не е отдаден на егоистичното „аз“ на човека.“[20]

Ако можем да определим **смирението** като „отсъствие на всякаква гордост“, то **кротостта** би могла да се определи като „отсъствие на всякаква страст“. **Дълготърпението** пък означава издържане и търпеливост, когато към теб се отправят различни предизвикателства и обиди. То съчетава вниманието към другите с твърдостта в страданията.

3:13 Претърпяването един на друг описва поносимостта, която ние трябва да показваме към грешките и особеностите в характерите на нашите братя и сестри. Когато един човек живее с други хора, той неизбежно ще открие в тях недостатъци. Ние много често имаме нужда от Божията благодат, за да свикнем с индивидуалните особености на другите хора, както и те — с нашите. Но този стих ни казва, че ние трябва да си претърпяваме и **да си прощаваме един на друг, ако някой има оплакване против някого.** Има много малко разногласия, които не биха могли да се разрешат изключително бързо, ако се спазват тези заповеди. Ние трябва да прощаваме на другите, когато ни засегнат. Често пъти в такива случаи чуваме следното оплакване: „Но как, та нали той ме е обидил...“ Да, но именно това е ситуацията, при която ние сме призовани да простим. Ако другият човек не ни е обидил, няма да има нужда да прощаваме. В случая, когато ние обидим някого, трябва да отидем при него и да го помолим да ни прости. Претърпяването предполага,

че не трябва да се обиждаме,а прощаването — че не трябва да таим обидата в себе си. Едва ли има по-голям стимул за прощение от думите, които намираме в този стих: **„...както Господ е простил вам, така прощавайте и вие.“** Как ни е простил **Господ?** Той ни е простил, без да има никакво основание да ни прости. Така трябва да простим и ние. Той ни е простил, без да иска нищо от нас. Така трябва да простим и ние. Когато правим това, ние трябва да следваме нашия благословен Господ както по отношение на начина, така и по отношение на обхвата.

3:14 Тук Павел говори за **любовта** като за връхна дреха или колан, който свързва всички останали добродетели в едно, за да образува **съвършенството.** Под нейно въздействие всички черти на християнския характер стават симетрични. Възможно е човек да изяви някои от гореспоменатите добродетели, без да има любов в сърцето си. Затова тук Павел изрично подчертава, че това, което вършим, трябва да бъде вършено с истински дух на **любов** към братята и сестрите. Нашите действия не трябва да бъдат вършени с нежелание или недоволство, а родени от сърдечна обич. Гностиците мислят, че знанието е това, което **„свързва всичко в съвършенство“,** но Павел казва, че не знанието, а любовта **„свързва всичко в съвършенство“.**

3:15 В нашите **сърца** трябва да господства **Христовият мир*.** Ако ние не сме сигурни относно правотата на дадено нещо, трябва да си зададем следните въпроси: „Ще има ли полза от него за мира?“ и „Ще имам ли мир в сърцето си, ако го извърша?“

Този стих е особено полезен в случаите, когато търсим водителство от Господа. Ако Господ наистина желае да извършиш дадено дело, то Той съвсем сигурно ще ти даде **мир** за това. Ако ти нямаш този мир, не трябва да го вършиш. Някой е казал: „Неяснотата относно извършването на дадено нещо е указание, че не трябва да го вършим.“

Христос ни е призовал да се наслаждаваме на Неговия мир както като индивиди, така и в църквата. Не пренебрегвайте значението на втората част на стиха: **„...за който бяхте и призвани в едно тяло...“** Ние бихме могли да се наслаждаваме на мира и като живеем изолирано от всички други християни. Но това не е целта на Бога. Той е дал на хората семейството, за да не бъдат сами. Според Божието намерение ние трябва да се събираме в местни църкви. И макар че живеенето с други християни може да постави на изпитание нашето търпение, Бог по този начин развива в християнина добродетели, които не може да развие по никакъв друг начин. Затова ние не трябва нито да бягаме от отговорност в местното събрание, нито да се отказваме от нея, когато сме засегнати, а трябва да живеем в съвместно съжителство с другите вярващи и да им помагаме с всичко, което правим или казваме.

„И бъдете благодарни.“ Това увещание се повтаря много често в Писанията на Павел и за това сигурно има основателна причина: Божият Дух сигурно смята, че **благодарността** е много важно нещо. Ние вярваме, че това наистина е така! Благодарността е важна не само за духовния живот на човека, но и за физическото му благосъстояние. Неотдавна лекарите откриха това, което Писанията ни казват от много отдавна — че веселото, **благодарно** разположение на ума оказва благотворно въздействие върху тялото и че загрижеността, потиснатостта и оплакването увреждат здравето на човека. Обикновено ние мислим за благодарността като за нещо, което се определя от непосредствени обстоятелства, но в този стих Павел показва, че тя е добродетел, която трябва да се култивира. Ние сме отговорни

* В някои ръкописи „Божият мир“. — Бел. на прев.

да бъдем благодарни. От всички хора на света ние имаме най-много за какво да благодарим (ср. с Второзак. 33:29). Проблемът не е в липсата на основания за благодарност, а в егоистичните ни сърца.

3:16 Във връзка с пунктуацията на 16 ст. има различни мнения. В оригиналния език, на който е бил написан НЗ, не е съществувала пунктуация, така че значението на стих като този се определя до голяма степен от мястото на препинателните знаци. Ние предлагаме следната пунктуация: **„Нека Христовото слово да се вселява във вас богато; с пълна мъдрост се учете и се увещавайте един друг с псалми, химни и духовни песни, като пеете на Господа с благодат в сърцата си“** (Преработка „Верен“).

И така, в този случай стихът би могъл да се раздели на три обособени части. Първата ни казва, че ние трябва да даваме на **Христовото слово да се вселява** в нас **богато.** Тук под **„Христовото слово“** трябва да разбираме поученията на Христос в Библията. Когато ние насищаме сърцата и умовете си с Неговото свято слово и се стремим да му се подчиняваме във всекидневния си живот, тогава **Христовото слово** се чувства действително „у дома“ в нашите сърца.

Втората идея е, че ние трябва **да се учим и да се увещаваме един друг с пълна мъдрост.** Всеки християнин има отговорност към своите братя и сестри в това отношение. **Ученето** е свързано с учението, докато **увещаването** — с дълга. Ние сме длъжни да споделяме с нашите братя и сестри знанието си върху Библията и да се стремим да им помагаме с практически и благочестиви съвети. Когато **ученето** и **увещаването** са съчетани **с мъдрост,** има по-голяма вероятност да бъдат приети, отколкото когато говорим със сила, но без мъдрост и без любов.

И третото нещо е, че с **псалми, химни и духовни песни** ние трябва да пеем **на Господа с благодат в сърцата си. Псалмите** са боговдъхновени мисли, събрани в Библията под формата на книга, позната под същото заглавие („Псалми“), които са част от поклонението на Израел. **Химните,** от друга страна, са обикновено песни на поклонение и хвала, които са отправени към Бог Отец или към Господ Исус Христос, като например:

Исусе, мисълта за Теб
изпълва сърцето ми със сладост.
Но колко по-сладко е да видя
Твоето лице
и да се наслаждавам
на Твоята благост.

(Предполагаем автор : Bernard of Clairvaux.)

Химните не са боговдъхновени в същия смисъл като **псалмите. Духовните песни** са свързани с религиозната поезия, описваща християнския опит. Ето пример за една такава песен:

Какъв огромен мир изгубваме!
Колко излишни болки търпим!
И всичко това — защото не казваме
на Бога онова, което ни боли.

Джоузеф Скривън

Като използваме тези различни видове песни, ние трябва да пеем на Господа **с благодат** или с благодарение **в** нашите **сърца.** Може би тук е добре да се каже, че християнинът трябва да проявява бдителност към музиката, която пее или слуша. Голяма част от така наречената „християнска музика“ днес е лека и повърхностна. Преобладаващата част от нея е абсолютно противоположна на Библията, като едновременно с това е толкова близка на светската поп- и рок-музика, че е истински позор за името на Христос.

16 ст. е много подобен на пасажа в Ефесяни 5:18, 19, където се казва: „И не се опивайте с вино, следствието от което е разврат, но изпълвайте се с Духа и разговаряйте се с псалми и химни, и духовни

песни, като пеете и възпявате Господа в сърцето си." Разликата между този пасаж и Колосяни 3:16 е, че вместо да каже „Изпълвайте се с Духа", Павел казва: **„Христовото слово да се вселява във вас богато."** С други думи, както изпълването с Духа, така и изпълването с Божието слово е необходима предпоставка за един радостен, полезен и плодотворен живот. Ние няма да се изпълваме с Духа, ако не сме наситени с Божието слово, а изучаването на Божието слово няма да бъде резултатно, ако не предоставим и най-вътрешното си същество на управлението на Светия Дух. Не бихме ли могли тогава да заключим, че да бъдеш изпълнен с Духа, означава да бъдеш изпълнен с Божието слово? Това не е някакво тайнствено, емоционално преживяване, а всекидневно хранене с Писанията, размишляване върху тях, подчиняване на тях и живеене според тях.

3:17 17 ст. ни дава едно всеобхватно правило, което ни помага да преценяваме поведението си като християни. Младите хора днес срещат особени трудности, когато трябва да решат дали да извършат дадено нещо, или не. Този стих, когато непрекъснато го носим в паметта си, може да се окаже ключ към разрешаването на много от тези проблеми. Големият въпрос, чрез който трябва да подлагаме на проверка всяко наше решение, трябва да бъде: „Мога ли да направя това **в името на Господ** Исус Христос?" Това ще Му донесе ли слава? Мога ли да очаквам, че ще бъде благословено от Него? Бих ли могъл да го върша в момента на Неговото второ идване? Забележете, че на тази проверка трябва да отговорят както думите, които говорим, така и делата, които вършим. Подчинението на тази заповед облагородява целия ни живот. Когато християнинът се научи да върши всичко като за Господа и за Неговата слава, той ще стане носител на една скъпоценна тайна. И още веднъж апостолът добавя думите: **„...благодарящи чрез Него на Бога Отца."** Благодарим Ти, *благодарим* Ти, Боже, от все сърце Ти **благодарим!** Това е едно вечно задължение на онези, които са спасени по благодат и са определени за небесните дворове.

Б. Подходящото поведение за членовете на християнското семейство (3:18—4:1)

Сега Павел ни предлага серия от наставления за членовете на християнското семейство. Тези наставления се съдържат в пасажа, който продължава до 4:1. Сред тях има съвети за съпругите и съпрузите, за децата и родителите и за слугите и господарите. Отначало това преминаване на Павел от проблемите, с които досега се е занимавал, към такива обикновени теми на ежедневния живот може да изглежда малко странно, но всъщност е много важно.

Християнското домочадие

Бог гледа на семейството като на един много важен фактор в християнския живот. Известната поговорка „Ръката, която люлее люлката, управлява и света" съдържа много повече истина, отколкото изглежда на пръв поглед. Семейната единица е създадена от Бога, за да може да бъде запазена голяма част от това, което наистина струва нещо в този живот. Колкото по-малко внимание се отдава на семейството, толкова по-бързо се разпада нашата цивилизация. Първото Писмо на Павел към Тимотей ни показва по един особен начин, че Бог е определил семейния живот като средство за развитие на духовни качества и че дори годността на един християнин за водачество в църквата се определя от одобрения му характер в дома.

Следващите точки ни предлагат някои от основните водещи принципи за живота на християнското семейство. Когато изследваме този пасаж, ние

трябва добре да съзнаваме следните няколко „трябва“:

1. Християните трябва да имат семеен „олтар“, т. е. всеки ден време, в което семейството да се събира за четене на Светото Писание и за обща молитва.
2. Бащата трябва да има най-голям авторитет в семейството и трябва да го упражнява с мъдрост и любов.
3. Съпругата и майката трябва да разбере, че нейната главна отговорност пред Бога и пред семейството е участието ѝ в семейния живот. Като цяло, не е разумно съпругата да работи вън от дома си, но това правило, разбира се, има и изключения.
4. Съпругът и съпругата трябва бъдат пример за благочестие на своите деца. Те трябва да бъдат единодушни по всички въпроси, включително и когато наказват децата, ако това е необходимо.
5. Семейството трябва да се поддържа. Много е възможно родителят да бъде толкова погълнат от работата си, от социалните си задължения и дори от християнското си служение, че децата да започнат да страдат от липсата на обич, другарство, наставление и наказание. Много родители са признавали с мъка непокорното поведение на своя син или дъщеря: „И като се занимаваше слугата ти, той се изгуби“ (3 Царе 20:40).
6. Има три основни правила по отношение на възпитанието на децата. Никога не ги наказвайте, когато сте разгневени. Никога не ги наказвайте несправедливо. Никога не ги наказвайте, без да обясните причината за това.
7. Добре е децата да се научат да носят ярема си още от малки (Плач. 3:27), да бъдат дисциплинирани в труда и да приемат отговорност, а така също и каква е истинската стойност на парите.
8. Но най-много от всичко родителите християни трябва да избягват да хранят амбиции по отношение на своите деца по светския, плътския начин, а непрекъснато да издигат пред тях примера със служението на нашия Господ като най-изгодния начин на живот. За едни това може да означава целодневна работа на мисионерското поле, за други — служене на Господа в едно светско занятие. Но и в двата случая работата за Господа трябва да има главно значение. Независимо дали сме вкъщи или на работа, или където и да било другаде, ние трябва да съзнаваме факта, че представляваме нашия Спасител, така че всяка наша дума и действие да бъдат достойни за Него и да бъдат наистина направлявани от Него.

3:18 Първото наставление на апостола е насочено към **жените.** В него те биват увещавани **да се подчиняват на мъжете** си **както прилича в Господа.** Според божествения план мъжът е главата на дома. Дългът на жената е да се подчинява на своя мъж. Тя не трябва нито да господства над него, нито да го води, а да следва водителството му винаги, когато това не ѝ налага да прави компромис със своята вярност към Христос. Има, разбира се, случаи, когато жената не може едновременно да се подчини на мъжа си и да остане вярна на Христос. В такива случаи предимство има верността ѝ към Господ Исус. Този стих показва, че в семействата, в които съпругата християнка има муден и колеблив съпруг, тя трябва да му помогне да заеме полагаемото му се място в дома, вместо тя да го заема като по-умна от двамата.

3:19 Красотата, която крие равновесието на Божието слово, е наистина впечатляваща. Апостолът не спира своите увещания със съветите към жените, а продължава по-нататък, за да ни покаже, че **мъжете** също имат отговорност. Те трябва да **обичат** своите **жени и да не се огорчават против тях.** Ако ние

следвахме тези прости правила, много от проблемите в семейния живот щяха да изчезнат и семействата щяха да бъдат много по-щастливи в Господа. Всъщност нито една жена не би била против да се подчинява на съпруг, който истински я обича. Забележете, че тук никъде не се казва за съпруга, че трябва да накара жена си да му се подчинява. Ако тя не прави това, той трябва да представи този проблем пред Господа. Подчинението трябва да дойде доброволно от нейна страна, както е подобаващо в Господа.

3:20 Децата получават увещание **да се покоряват на родителите си във всичко, защото това е угодно на Господа.** През всички векове семействата са били спойвани от два прости принципа — авторитета и подчинението. Тук виждаме втория принцип. Забележете, че това подчинение трябва да бъде **„във всичко".** Това означава не само в приятните неща, но и в онези, които сами по себе си не са толкова приятни.

Децата християни, чиито родители не са спасени, често пъти биват поставяни в трудно положение. Те искат да бъдат верни на Господа и едновременно с това родителите им отправят към тях изисквания, които поставят на изпитание тази вярност. Като цяло ние смятаме, че ако децата почитат родителите си, то и Бог на Свой ред ще почете тях. Докато живеят в дома на своите родители, децата имат да изпълняват едно съвсем определено задължение. Разбира се, те не трябва да правят нищо, което може да се противопостави на поученията на Христос, но обикновено и никой не изисква от тях такова нещо. Често пъти от тях се иска да извършат нещо, което може да им изглежда неприятно, но ако то не е явно неправилно или грешно, могат да се съгласят да го извършат като за Господа. По този начин децата могат да бъдат добро свидетелство пред родителите си и да се опитат да ги спечелят за Господа.

3:21 Бащите не трябва **да дразнят децата си, за да не се обезсърчават.** Интересно, че този съвет е отправен към **бащите,** а не към майките. Дали това не означава, че бащата се намира в по-голяма опасност да изпадне в тази грешка, отколкото майката? Кели предполага, че майките са по-склонни да разглезват децата си от бащите.

3:22 В пасажа от 22 ст. до края на главата Божият Дух се обръща към **слугите** или робите. Фактът, че НЗ отделя толкова много място на слугите, е наистина забележителен. Това не е без значение. То показва, че независимо колко е ниско социалното положение на един човек, той може да достигне най-високото ниво в християнския живот, като бъде верен на Божието слово. Може би то също така отразява Божието предузнание, че повечето християни ще заемат места на служение вместо авторитетни постове. Така например в НЗ има много малко наставления към управителите на народите, но значително количество съвети към онези, които посвещават живота си в служба на другите. Слугите по времето на Павел обикновено са получавали много малко внимание, така че вниманието, което им се обръща в неговите Писма, е било наистина необикновено за ранните християни. Това показва как Божията благодат слиза до хората независимо колко ниско е тяхното положение. Макинтош отбелязва следното: „Слугата не е лишен от служба на Бога. Той може да придаде красота на учението и да донесе слава на Бога, като просто върши обикновените си задължения."

Слугите трябва **да се покоряват във всичко** на онези, които са техни **господари по плът.** Тези думи съдържат един деликатен намек, че тези хора са техни **господари** само **по плът.** Те имат друг Господар, Който е над всичко и Който вижда всичко, което се прави на най-малките от Неговите деца. Слугите трябва да служат **не за пред очи, като че**

угаждат на човеци, но със сърдечна простота, боейки се от Бога. (Добър пример за такова служение можете да намерите в СЗ, Битие 24:33.) Човек особено се изкушава да се отпусне в работата си, когато е потиснат и когато неговият господар не го гледа. Но християнският служител знае, че неговият Господар винаги го гледа, и работи като за Господа дори когато земните обстоятелства са много тежки. Изразът **„със сърдечна простота"** означава, че неговият труд се мотивира от чисти подбуди — той работи така, за да бъде угоден на Господа.

Интересно е да се отбележи, че в НЗ няма изрична забрана на робството. Благовестието не сваля социалните институции с революции. Но навсякъде, където то отива, робството се изкоренява и унищожава. Тези наставления имат значение за нас днес. Всичко казано дотук спокойно може да бъде приложено за работодателите и техните работници и служители.

3:23 Каквото и да върши християнинът, трябва да го върши **от сърце** (буквално „от душа") — **като за Господа, а не като за човеците.** Във всеки вид християнско служение, както и във всяка сфера на живота има много неща, които хората намират за неприятни. Едва ли е необходимо да казваме, че обикновено ние гледаме да избягаме от такава работа. Но този стих ни показва, че и най-скромната работа може да бъде прославена и възвишена, когато се върши като за Господа. В този смисъл може да се каже, че между светската и християнската работа няма разлика. Всяка работа е свещена. Наградите в небето няма да бъдат дадени за известност или видими успехи, нито за таланти или възможности, а за вярност. По този начин и най-невзрачните хора ще получат големи награди в този ден, ако са изпълнявали вярно задълженията си като за Господа. Много често над кухненските мивки в християнските семейства могат да се видят следните два лозунга: „Не как да е, а изрядно" или „На това място три пъти дневно се извършват богослужения".

3:24 Господ записва всяко едно от тези неща и всяко нещо, което е направено като за Него, спира Неговото внимание. „Божието внимание ще възнагради човешкото внимание." Онези, които имат малко наследство на земята, ще получат голямо **наследство** на небето. Нека да не забравяме това следващия път, когато бъдем призовани да извършим нещо, което ни е неприятно да вършим — независимо дали в църквата, или у дома, или в работата. Би било добро свидетелство, ако го извършим, без да се оплакваме, и то по възможно най-добрия начин.

3:25 Павел не уточнява кого точно има предвид в 25 стих. Обикновено ние смятаме, че това е някой несправедлив господар, който потиска своите слуги, и че може би някой негов служител християнин се е уморил да се подчинява на несправедливите му заповеди. „Не се безпокой за това — казва Павел, — Господ знае тази неправда и ще се погрижи да я възмезди."

Но макар и да може да се отнесе към господарите, това предупреждение е отправено главно към слугите. Немарливостта, измамата, лентяйството и всякакви други форми на нечестие в работата няма да останат незабелязани. У Бога няма пристрастие. Той е Господар на всички и различията, които хората са си измислили, не означават нищо за Него. Ако слугите мамят господарите си (както явно е правел Онисим), те ще трябва да дадат отчет пред Господа.

4:1 Този стих е свързан логически с последния стих от 3 глава. Господарите трябва да **дават на слугите си това, което е справедливо и** което **им се полага.** Те не трябва да ги ощетяват, а да им плащат добре за извършената работа. Това наставление е насочено пряко към работодателите християни. Бог мрази

потискането на бедните и подаръците на човек, който е забогатял по нечестен начин, не са Му угодни. Всъщност Бог казва така: „Задръжте си парите. Аз не харесвам начина, по който сте ги спечелили“ (вж. Як. 5:1—4). Господарите не трябва да мислят надменно, а да се боят. **И те също имат Господар на небето,** Който е справедлив и праведен във всичките Си пътища.

Преди да завършим разглеждането на тази част, бихме искали да привлечем вниманието ви към факта, че апостол Павел непрекъснато поставя проблемите на всекидневния живот във светлината на господството на Христос, както следва: (1) жените — както е подобаващо в Господа (18 ст.); (2) децата — както е угодно на Господа (20 ст.); (3) слугите — „боейки се от Господа“ (22 ст.); (4) слугите — „като на Господа“ (24 ст.).

В. Молитвеният живот на вярващия за членовете на християнското домочадие (4:2—6)

4:2 Павел никога не се уморява да увещава Божиите хора да бъдат усърдни в **молитвения** си живот. Без съмнение едно от нещата, за които всички ние ще съжаляваме, когато отидем на небето, ще бъде това, че не сме прекарали повече време в молитва — особено след като сме осъзнали степента, до която сме получавали отговор на нея. Във връзка с молитвата има големи тайни и много въпроси, на които не можем да получим отговор. Но най-правилното отношение на християнина е не да се стреми да анализира, да изследва и да разбира по-дълбоките тайни, а да продължава да се моли с най-проста вяра, оставяйки настрана интелектуалните съмнения.

Ние трябва не само да **постоянстваме в молитва,** но и да **бдим в нея.** Това веднага ни напомня за думите на Господ Исус към Неговите ученици в Гетсиманската градина: „Бдете и се молете, да не би да паднете в изкушение.“

Те не са бдели и са заспали. Но ние не само трябва да се пазим да не заспим, но и да се пазим от блуждаещите мисли, безпокойството и нереалността. Да живеем така, че винаги да имаме време за молитва (Еф. 6:18). И освен това винаги да **благодарим.** Ние трябва да благодарим на Господа не само за вече дадените отговори на нашите молитви, но да Му благодарим с вяра и за молитвите, на които Той не ни е отговорил. Предлагаме ви следното обобщение на Гай Кинг: *„Любовта на Господа желае най-доброто за нас. Мъдростта на Господа знае кое е най-доброто за нас. И силата на Господа дава най-доброто за нас.“*[21]

4:3 Павел казва на колосяните да се молят както **за** него, така и за Господните служители, които са с него в Рим. Забележете колко красива е неговата молба! Той не иска да бъде освободен от затвора, а иска **Бог да** му **отвори врата** да проповядва **словото!** Каква важна поука за нас съдържат тези думи! Да, ние спокойно можем да вървим и да си отваряме сами врати в християнското служение, но много по-добре ще бъде да не го правим. Ако Господ ни отваря врати, можем уверено да влезем през тях, защото знаем, че Той ни води. От друга страна, ако сами си отваряме врати, не можем да бъдем сигурни, че сме в центъра на Господната воля, и скоро бихме се възползвали от плътски средства, за да вършим така нареченото „Господно дело“.

Павел има специална молба Бог да му отвори **врата за словото, за да говори тайната на Христос, за която е в окови.** В този стих **„тайната на Христос“** е истината за църквата и по-специално онази нейна страна, която би могла да се опише с израза „Христос за езичниците“. Това е онази страна на посланието на благовестието, която е била поверена да се проповядва от Павел. Именно защото той е посмял да заяви, че езичниците могат да бъдат спасени по същия начин, както и юдеите, еврейските водачи са

успели най-накрая да го изпратят като затворник в Рим.

Има хора, които учат, че великата тайна на църквата е била открита на Павел, докато е бил в затвора. Затова те обръщат особено голямо внимание на „Затворническите послания", подценявайки значението на Евангелията и другите новозаветни книги. Но от този стих става ясно, че именно проповядването на тайната е станало *причина* за неговото затваряне, което означава, че тя му е била открита известно време преди да бъде арестуван.

4:4 Апостолът гори от нетърпение да **я изяви,** т. е. да я проповядва по такъв ясен начин, че да бъде лесно разбрана от хората. Това трябва да бъде желанието на всеки християнин, който се стреми да запознае хората с Христос. Няма особен смисъл да бъдем „дълбоки". Ние трябва да имаме за цел да достигнем човешките маси, а за да направим това, трябва да проповядваме посланието ясно и просто.

4:5 Християните трябва **да се отнасят мъдро с външните хора.** Те трябва да разберат, че невярващите наблюдават много внимателно поведението им всеки ден. Хората се интересуват много повече от нашето поведение, отколкото от нашите приказки. Или — както казва Едгар Куест: *„По-скоро съм готов да видя една проповед, отколкото да я чуя."* Това не означава, че християнинът не трябва да изповядва Христос и с устата си, но преди всичко неговото поведение трябва да съответства на неговото говорене. Никой не трябва да казва за него: „Много говори, малко върши."

Изкупването на времето означава „изкупване на възможностите". Всеки ден от нашия живот ние се изправяме пред възможности да свидетелстваме за спасителната власт на Господ Исус Христос. Когато тези възможности се появят, ние трябва да сме готови да ги сграбчим. Думата „изкупвам" означава, че често пъти става въпрос за някаква цена. Но независимо от цената ние трябва да сме готови да споделим нашия скъпоценен Спасител с онези, които не Го познават.

4:6 Нашето **говорене** трябва **„да бъде винаги с благодат, подправено със сол", за да знаем как трябва да отговаряме на всекиго.** Да говорим винаги **с благодат,** означава да говорим учтиво, смирено и христоподобно; да не изричаме клюки, лекомислени и мръсни думи и да не говорим със злоба. Изразът **„подправено със сол"** може да има няколко значения. Някои тълкуватели смятат, че освен благодатно нашето говорене трябва да бъде честно и нелицемерно. Други тълкуват **солта** като нещо, което подсилва вкуса, и смятат, че в този случай изразът **„подправено със сол"** означава, че нашето говорене никога не трябва да бъде еднообразно, безинтересно и отегчително, а винаги смислено, съдържателно и полезно. Според Лайтфут някои езически автори са използвали думата „сол" вместо „ум". Павел казва „мъдрост" вместо „ум". Може би най-добрият начин да се обясни този израз е да се изучи езикът на Господ Исус, Който казва на жената, уловена в прелюбодейство: „Нито Аз те осъждам; иди си, не съгрешавай вече." Тук в Неговите думи има и благодат, и сол. Най-напред е благодатта: „Нито Аз те осъждам...", а след това и солта: „...иди си, не съгрешавай вече." И отново Господ Исус казва на жената при Якововия кладенец: „Дай Ми да пия... Иди, повикай мъжа си..." Първата заповед говори за благодат, докато втората напомня много повече за сол.

„...за да знаете как трябва да отговаряте на всекиго." Може би под „всекиго" апостол Павел има предвид главно гностиците, които идват при колосяните със своите правдоподобни доктрини. Те трябва да бъдат готови да **отговарят** на тези лъжеучители с думи на мъдрост и вярност.

Г. Поглед към някои от сътрудниците на Павел (4:7—4)

4:7 Очевидно **Тихик** е избраният от Павел работник, който трябва да занесе това Писмо от Рим до Колос. Маклерън ни помага да си представим колко голямо щеше да бъде учудването на Тихик, ако някой му беше казал, че „тези малки листчета пергаментова хартия ще надживеят цялото помпозно великолепие на този град и че „неговото име ще стане известно по целия свят до края на времената", защото е написано в тях.

Тук Павел уверява светиите, че когато пристигне, Тихик ще им **каже всичко** за работите на апостола. И отново е приятно да се види съчетанието от определения, с които Павел описва своя брат. Той го нарича **любезният** (или възлюбеният) **брат, верният служител и сътрудник в Господа.** Колко по-желани са тези определения от гордо звучащите църковни титли, с които се наричат свещенослужителите в наши дни!

4:8 Пътуването на Тихик до Колос трябва да послужи на две цели. Най-напред той трябва да разкаже на светиите за състоянието на Павел и неговите другари в Рим и освен това да **утеши** техните **сърца.** И тук отново **„утешавам"** означава по-скоро „укрепвам" или „насърчавам" (вж. 2:2), отколкото „успокоявам". Служението на Тихик сред колосяните ще им помогне като цяло да устоят на атаките на преобладаващото по онова време лъжеучение.

4:9 Споменаването на името **Онисим** извиква пред нас спомена за прекрасната история, разказана от Павел в Писмото до Филимон. Онисим е избягал роб, който се е опитал да се изплъзне от някакво наказание, като е заминал в Рим. По някакъв начин той се е запознал с Павел, който на свой ред го е довел до Христос. Сега Онисим се готви да се върне обратно при своя предишен господар — Филимон, който живее в Колос. Той трябва да занесе Писмото на Павел до Филимон, докато Тихик трябва да занесе Писмото на Павел до църквата в Колос. Представете си вълнението на вярващите в Колос, когато тези двама братя са пристигнали с Писмата на Павел! Те сигурно са стояли до късно през нощта, като са разпитвали за положението в Рим и са слушали новините за смелостта на Павел в неговото служение на Спасителя.

4:10 За **Аристарх** не са ни известни много неща освен това, че е бил арестуван по-рано във връзка със служението си на Господа, както е записано в Деяния 19:29. Сега той е **затворен** в Рим **заедно с** Павел.

Марко е представен тук като **племенник на Варнава.** Този младеж е започнал да работи на мисионерското поле заедно с Павел и Варнава, но се е провалил и Павел е решил да го остави у дома. Варнава обаче е настоял да го вземе със себе си, което е станало причина за скъсване на отношенията между двамата работници. Хубавото е, че провалът на Марко не е окончателен и че сега той отново е спечелил довериeто на възлюбения апостол Павел.

Ако Марко дойде в Колос, светиите трябва **да го приемат.** Изразът **„за когото получихте поръчката"** не означава непременно, че колосяните вече са получили някакви заръки във връзка с Марко. Вероятно той е свързан с наставленията, които Павел отправя към тях сега: **„Ако дойде при вас, приемете го."** Времето на глагола **„приемете"** може просто да означава, че колосяните получават тези наставления в момента на четене на писмото. Споменаването на Марко, автора на Второто Евангелие, ни напомня, че всички ние пишем по едно евнагелие всеки ден:

> *Ние всички пишем евангелие — всеки ден по една глава:*
> *с дела, решения, усмивки и това, което говорим с уста.*
> *Каквото и да правим, ни издава — било то истина или лъжа.*

Какво тогава е евангелието според теб и твоите дела?

4:11 Друг съработник на Павел е **Исус, наречен Юст.** По онова време **Исус** е било често срещано име, както е и сега в някои страни. То е гръцкият вариант на еврейското име Йешуа. Без съмнение този човек е бил наречен **Юст,** тъй като неговите приятели християни са разбирали добре колко е нелепо някой човек да се нарича с името на Божия Син.

И тримата гореспоменати мъже са обръщенци от юдеите. Всъщност те са единствените бивши юдеи, които са **съработници** на Павел **за Божието царство** и които са му **били утеха.**

4:12 Преди Павел да завърши Писмото си, **Епафрас** му напомня да не забрави да изпрати личните му поздрави на обичаните от него светии от Колос. Епафрас, който също е колосянин, непрекъснато си спомня за вярващите **в** своите **молитви** и моли Господа да ги пази **да стоят съвършени и напълно уверени в цялата Божия воля.**

4:13 Павел **свидетелства, че** Епафрас се труди много в молитва не само за християните в Колос, но и за християните **в Лаодикия и в Йерапол.** Този човек показва една дълбока лична загриженост към Божиите хора, които е познавал. Сигурно неговият молитвен списък е бил много дълъг и ние едва ли бихме се изненадали, ако разберем, че той си е спомнял за всеки един от тях в молитвата си всеки ден. „Той се моли усърдно за вас през цялото време, за да стоите твърдо, напълно убедени и изцяло отдадени да извършвате Божията воля" (НАБ).

4:14 Сега Павел изпраща на колосяните поздрави от **възлюбения лекар Лука и** от **Димас.** Тук апостолът ни представя две противоположности. **Лука** е бил дълго време спътник на Павел в неговите пътешествия и вероятно му е служел както в телесните, така и в духовните нужди по време на болести, преследвания и затваряне.

От друга страна, **Димас** е прекарал с апостола само известно време, но накрая Павел казва: „...Димас ме остави, като обикна сегашния свят; ...отиде в Солун" (Тим. 4:10).

Д. Поздрави и наставления (4:15—18)

4:15 Сега апостолът изпраща поздрави на **братята, които са в Лаодикия, на Нимфан и на църквата,** която е **в неговия дом.** За църквата в Лаодикия ще прочетем отново в Откровение 3:14—22. Там се казва, че тя е станала хладка по отношение на Божиите неща. Станала е изцяло материалистична и самодоволна. Мислейки си, че всичко им е наред, хората там не са имали съзнание за своята собствена голота. Ръкописите не са единодушни по отношение на името Нимфан — дали е мъжко (Нимфан) или женско (Нимфана). Но фактът, че в този дом в Колос е имало църква, е напълно достатъчен. По онова време християните не са се събирали в специално построени за целта сгради, в каквито се събират днес. Но повечето от нас с готовност ще се съгласят, че присъствието на Божията сила в едно местно събрание е много поважно от наличието на внушителна сграда или красиво обзавеждане. Силата не зависи от сградата. Луксозните църковни сгради често пъти са пречка за силата.

4:16 След като се прочете в Колос, **това Послание** трябва да се изпрати в **Лаодикийската църква,** за да се прочете и там. Писмото сигурно е било изпратено, но от това, което четем в Откровение 3, изглежда, че лаодикийците не са обърнали внимание на неговото послание или поне не са му обърнали сериозно внимание.

Павел също така заръчва и **посланието от Лаодикия** да се прочете в Колос. Няма как да разберем какво е това Послание. Някои вярват, че тук става въпрос за Посланието на апостол Павел към ефесяните. В някои древни ръкописи изразът „в Ефес" в Ефесяни 1:1 е изпуснат.

Това е причина някои тълкуватели да смятат, че Писмото до ефесяните е могло да бъде нещо като циркулярно Писмо, което е трябвало да се прочете от няколко различни църкви, като например църквите в Ефес, Лаодикия и Колос. Това мнение се подкрепя също и от факта, че в сравнение с Писмото до колосяните *Посланието към ефесяните* съдържа по-малко на брой лични подробности.[22]

4:17 Архип трябва да **внимава в службата, която е приел от Господа,** и да **я изпълни.** Тук отново не се казва изрично за каква точно **служба** става въпрос. Много хора вярват, че **Архип** е бил син на Филимон и че е работел дейно в църквата в Колос. Този стих може да придобие много голямо значение за всеки от нас, ако си представим, че ние сме Архип и че Божият Дух казва именно на нас: **„Внимавай в службата, която си приел от Господа — да я изпълниш."** Всеки един от нас е получил някаква служба от Господа и един ден ще трябва да даде отчет за изпълненението ѝ.

4:18 Сега апостолът взима перото в **собствената си ръка,** за да напише заключителния **поздрав,** който започва с езическото му име **Павел.** Сигурно когато е правел това, веригите на ръцете му са пречели много на писането му, което го е накарало да каже на колосяните: **„Помнете оковите ми."**

„Звукът от скърцането на перото и дрънченето на веригите, с който завършва това Паслание, показва, че оковите на проповедника не могат да възпрат Божието слово."[23]

Накрая апостолът завършва Посланието с думите: **„Благодат да бъде с вас. Амин."** А. Т. Робъртсън казва следното: *„Няма по-богата дума от думата „благодат", защото тя съдържа в себе си цялата Божия любов, изявена чрез дара на Божия Син за нас."*[24] **Амин.**

Крайни бележки

1) (Въведение) George Salmon, *A Historical Introduction to the Study of the Books of the New Testament,* p. 384.
2) (Въведение) *New Bible Commentary,* p. 1043.
3) (Въведение) A. T. Robertson, *Paul and the Intellectuals,* p. 16.
4) J. B. Lightfoot, *Saint Paul's Epistles to the Colossians and to Philemon,* p. 134.
5) (1:6) Има ръкописи, в които изразът „и расте" липсва, но трябва да отбележим, че той присъства както в критическия текст, така и в този на мнозинството ръкописи.
6) (1:11) A. S. Peake, „Colossians," *The Expositor's Greek Testament,* III:499.
7) (1:14) В някои версии се казва „изкупление чрез Неговата кръв", също както в паралелния пасаж в Ефесяни 1:7. Но трябва да кажем, че изразът „чрез Неговата кръв" не се среща нито в най-старите, нито в мнозинството ръкописи.
8) (1:18) Alfred Mace, further documentation unavailable.
9) (1:19) Подсилената форма на глагола *„oikeo",* която се използва тук *(katoikeo),* предполага настаняване за постоянно, както човек се настанява да живее в собствения си дом.
10) (1:22) Charles R. Erdman, *Epistle of Paul to the Colossians and Philemon,* p. 46.
11) (1:23) В гръцкия език има две думи за „ако" *(„ei"* и *„ean")* и няколко граматични структури, с които да се изрази условието, което авторът или говорителят имат предвид. Тук съюзът *„ei"* в съчетание с глагола в изявително наклонение *„epimenete"* е условие от първи клас (Павел приема за дадено, че те *ще* останат).
12) (1:23) Pridham, further documentation unavailable.
13) (2:2) Alfred Mace, further documentation unavailable.
14) (2:9) Marvin Vincent, *Word Studies in the New Testament,* II:906.
15) (2:14) F. B. Meyer, *Critical and Exegetical Handbook To the Epistles to the Philippians and Colossians,* New York: Funk and Wagnalls, 1884, p. 308.
16) (2:18) В критическия текст отрицателната частица *„не"* е изпусната, но произтичащото значение е почти същото. Няма значение дали те действително са видели нещо или не, защото и двете идват от плътта.
17) (3:2) Robertson, *Intellectuals,* p. 149.
18) (3:2) F. B. Hole, *Paul's Epistles, Volume Two.* p. 105.
19) (3:11) J. C. Ryle, *Holiness,* pp. 436. 455.
20) (3:12) W. E. Vine, *Expository Dictionary of New Testament Words,* p. 56.
21) (4:2) Guy King, *Crossing the Border*, p. 111.
22) (4:16) От друга страна, тъй като Павел е прекарал в Ефес три години, той е познавал *толкова много* хора там, че би било рисковано да избере няколко от тях, без да засегне другите.
23) (4:18) *New Bible Commentary,* p. 1051.
24) (4:18) Robertson, *Intellectuals,* p. 211.

Библиография

(Върху Посланията към колосяните и Филимон)

Carson, Herbert M.,
The Epistles of Paul to the Colossians and Philemon,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1960.

English, E. Schuyler,
Studies in the Epistle to the Colossians,
New York: Our Hope Press, 1944.

Erdman, Charles R.,
Epistle of Paul to the Colossians and Philemon,
Philadelphia: Westminster Press, 1933.

King, Guy,
Crossing the Border,
London: Marhall, Morgan & Scott, 1957.

Lightfoot, J. B.,
Saint Paul's Epistles to the Colossians and to Philemon,
Grand Rapids: Zondervan Publishing House, reprint of 1879 edition by MacMillan.

Maclaren, Alexander,
„Colossians and Philemon",
The Expositor's Bible,
London: Hodder and Stoughton, 1888.

Nicholson, W. R.,
Popular Studies in Colossians: Oneness with Christ,
Grand Rapids: Kregel Publications, 1903.

Peake, Arthur S.,
„Colossians,"
The Expositor's Greek Testament, Vol. 3,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1961.

Robertson, A. T.,
Paul and the Intellectuals,
Nashville: Sunday School Board of the Southern Baptist Convention, 1928.

Rutherford, John,
St. Paul's Epistles to the Colossae and Laodicea,
Edinburgh: T. & T. Clark, 1908.

Sturz, Richard,
Studies in Colossians,
Chicago: Moody Press, 1955.

Thomas, W. H. Griffith,
Studies in Colossians and Philemon,
Grand Rapids: Baker Book House, 1973.

Vine, W. E.,
The Epistle to the Philippians and Colossians,
London: Oliphants, 1955.

Първото послание на апостол Павел към солунците

„В сравнение с всички останали Писма на Павел това Послание се характеризира с най-много простота, нежност, обич... и отсъствие на всякаква полемика."

У. Греъм Скроджи

Въведение

I. Уникално място в канона

Обикновено първата книга на всеки автор се оценява изключително високо заради особената ѝ изразителност и надареност. Спокойно можем да кажем, че Първото послание към солунците е и първото боговдъхновено Писмо на Павел. Фактът, че по време на краткия си престой в Солун апостолът е успял да предаде огромен обем християнско учение на вярващите от този град, се вижда по големия брой доктрини, които той обсъжда в това Писмо и които вече са известни на солунците.

Днес евнагелските християни твърдо вярват и очакват както Грабването, така и Второто пришествие на Христос, но това не винаги е било така. Възобновяването на интереса към тази доктрина, особено чрез писанията на ранните братя от Великобритания (1825—1850), се основава до голяма степен на Първото послание на апостол Павел към солунците. Без това кратко Писмо ние бихме били ужасно ощетени по отношение на разбирането на различните страни на истината за връщането на Христос.

II. Авторство

На практика автентичността на Първото послание към солунците като Писмо на Павел не се отрича от нито един изследовател на Библията. Доказателствата в подкрепа на тази теза са напълно достатъчни, „освен ако — както казва Дж. Е. Фрейм — човек не реши да постави под съмнение или самото съществуване на Павел, или оцеляването на неговите Писма."[1]

Външни доказателства за авторството на Павел могат да се намерят в писанията на Поликрап, Игнатий и Юстин, а така също и в Маркионския и в Мураторианския канон (ранни сборници от християнски писания, единият от които е еретически, а другият — ортодоксален).

Вътрешните доказателства включват факта, че Посланието е написано на характерния за Павел език, както и отношението на автора като един любящ духовен баща. Позоваването на историческите събития съответства на описанието в Деянията на апостолите. Авторът на два пъти споменава името си, като се нарича Павел (1:1 и 2:18).

III. Датиране

Първото послание към солунците е било написано в Коринт по време на осемнадесетмесечния престой на Павел в този град, скоро след идването на Тимотей (1 Сол. 3:6; 2:17). Тъй като се смята, че Галион (Деян. 18) е започнал да изпълнява длъжността си на проконсул в началото на лятото на 51 г. сл. Хр., може да се предположи, че Павел е пристигнал в Коринт в началото на 50 г. сл. Хр. и скоро след това е написал Първото писмо до солунците. Почти всички изследователи определят периода на написване на тази книга като началото на 50-те години, който за по-сигурно би могъл да се конкретизира като 50 или 51 г. сл. Хр. — само

двадесет години след възнесението на нашия Господ.

IV. Историческа обстановка и теми

Светлината на благовестието си пробива път в тъмнината на Солун по време на първото мисионерско пътешествие на апостол Павел (Деян. 17:1—10).

След освобождаването си от затвора във Филипи Павел и Сила тръгват за Солун през Амфиполис и Аполония. По онова време Солун е стратегически град както в търговско, така и в политическо отношение. Верен на своите принципи, Павел отива най-напред в еврейската синагога, където посочва, че Месия трябва да пострада и да възкръсне от мъртвите, като се позовава на Старозаветните Писания, и заявява, че Исус от Назарет е обещаният Месия. Той прави това в продължение на три съботи. Някои от евреите се убеждават и застават на страната на Павел и Сила като вярващи християни. Освен тях се обръщат много от гръцките прозелити и голям брой от по-видните жени в града. В този момент избухва бурна враждебна реакция. *Невярвалите* юдеи събират някои мързеливци от пазара, за да подбудят народа към бунт, и обграждат къщата на Ясон, където са отседнали Павел и Сила. След като не успяват да намерят двамата проповедници в къщата, извличат Ясон и няколко други вярващи и ги завеждат пред градоначалниците (политарсите) с обвинението, че са обърнали света с главата надолу. По този начин те, без да искат, отправят към тях една похвала. Освен това те обиняват християните в организирането на заговор за свалянето на императора чрез издигането на друг Цар — Исус. Това става причина за голяма тревога сред политарсите, които решават да поискат гаранция от Ясон и другарите му, като най-вероятно им заповядват да накарат гостите си да напуснат града. Така Ясон и другите християни са освободени.

Братята християни от Солун решават, че е най-разумно проповедниците наистина да напуснат града, и затова ги изпращат през нощта за Берия.

Забележителното е, че след като заминават, Павел и Сила оставят след себе си едно общество от вярващи, които са толкова здраво наставени в учението на вярата, че не се огъват под тежестта на преследванията, дошли върху тях. От текста в Деян. 17:2 лесно бихме могли да заключим, че Павел и неговите другари престояват в Солун само три съботи. Но това би могло да бъде само времето на тяхното проповядване *в синагогата.* Те са могли да прекарат дори три месеца *в града.* Писмата на апостола до солунците показват, че тези вярващи са познавали много добре християнското учение, което не би могло да стане само за три или четири седмици.

От Берия Павел отива в Атина (Деян. 17:15), където научава за преследването на солунските християни. Апостолът се опитва да отиде отново при тях, но Сатана му попречва (1 Сол. 17:18), затова решава да им изпрати Тимотей (3:1, 2). Тимотей донася на Павел окуражителни новини (3:6—8), което става повод за написването на това Писмо. В него апостолът защитава своето служение от хули и нападки, призовава вярващите да се отделят от преобладаващата липса на морал в обществото, поправя неправилната представа за състоянието на умрелите в Христос, смъмря онези, които са престанали да живеят в очакване на Христовото идване, и подтиква светиите да уважават духовните си водачи.

Една от най-важните теми в 1 Солунци е завръщането на Господ Исус. То се споменава най-малко по веднъж във всяка една от петте му глави. Сравнявайки отделните споменавания, Г. Р. Хардинг прави следното заключение:

„В християнина, който очаква завръщането на Господ Исус, няма място за: (1) идоли в сърцето (1:9, 10); (2) лентяйс-

тво в служението (2:9, 19); (3) разцепления в събранието (3:12, 13); (4) потиснатост на ума (4:13—18) и (5) грях в живота (5:23).“[2]

Схема на изложението

I. Поздрав (1:1)
II. Личните отношения между Павел и солунците (1:2—3:13)
А. Препоръчителното отношение на Павел към солунците (1:2—10)
Б. Преглед на служението, посланието и поведението на Павел в Солун (2:1—12)
В. Преглед на начина, по който солунците откликват на благовестието (2:13—16)
Г. Обяснението на Павел за неуспешните му опити да отиде отново в Солун (2:17—20)
Д. Мисията на Тимотей в Солун (3:1—10)
Е. Конкретната молитва на Павел (3:11—13)
III. Практически увещания (4:1—5:22)
А. Освещението, което изпълнява Божията воля (4:1—8)
Б. Любовта, която мисли за другите (4:9, 10)
В. Животът, който служи като свидетелство за външните хора (4:11, 12)
Г. Надеждата, която утешава вярващите (4:13—18)
Д. Господният ден (5:1—11)
Е. Различни увещания към светиите (5:12—22)
IV. Заключителни поздрави към солунците (5:23—28)

Коментар

I. Поздрав (1:1)

Писмото започва с имената на трима мъже, които са били обвинени, че са размирили света. Обвинението е имало за цел да ги очерни, но на практика се е оказало похвала.

Павел е авторът на това Послание. **Сила и Тимотей** пътуват едновременно с него и затова той споменава и техните имена в това Писмо. Вероятно **Сила** е същият онзи Сила, който е пял песни заедно с Павел в затвора във Филипи (Деян. 16:25). **Тимотей** е младият брат от Листра, който се е присъединил към Павел точно преди отпътуването му за Солун (Деян. 16:1).

Писмото е написано **до солунската църква в Бог Отец и Господ Исус Христос.** Думата, която превеждаме като *„църква“*, е била използвана по онова време във връзка с какъвто и да било вид събрание, затова Павел уточнява, че тук става въпрос не за някакво езическо събрание, а за общество, което е свързано с **Бог** като **Отец** и **Исус Христос** като **Господ.**

Поздравът **„Благодат и мир...“** съдържа най-добрите благословения, на които може да се наслаждава човек, който живее от тази страна на небето. **Благодатта** е незаслужената Божия милост във всяка страна на нашия живот. **Мирът** е ненарушимото спокойствие, което служи като предизвикателство срещу тежките и смазващи обстоятелства на живота. **Благодатта** е причината, а **мирът** — резултатът. Павел повтаря* двойните божествени имена като съвместен източник на благословения-

* В някои версии, включително и в НВПБК-Дж, поздравът продължава така: „Благодат и мир да бъде на вас от Бога, нашия Отец, и Господа Исуса Христа.“ — Бел. на прев.

та, като този път поставя притежателното местоимение **„нашия“** пред името **„Отец“**[3].

II. Личните отношения между Павел и солунците (1:2—3:13)

А. Препоръчителното отношение на Павел към солунците (1:2—10)

1:2, 3 В своите молитви Павел винаги споменава и солунците. (Дали и ние показваме такава вярност в нашите молитви, като си спомняме всички наши братя и сестри в Христа?) Освен това, когато се моли, той никога не забравя да **благодари, спомняйки си** за тяхната **работа на вяра, труд на любов** и **твърдост на надеждата.**

Работата на вяра вероятно се отнася най-вече до обръщението на солунците към Бога. Това описание на **вярата** като **работа** ни напомня за мястото, където някои хора питат Исус: „Какво да сторим, за да вършим Божиите дела?“ А Исус им отговаря: „Това е Божието дело — да повярвате в Този, Когото Той е изпратил“ (6:28, 29). В този смисъл вярата е действие или дело. Тя обаче не е дело, чрез което човек спечелва някаква заслуга или похвала. Всъщност тя е единственото дело, което човек може да извърши, без да ограби от Христос Неговата слава като Спасител и без да отрече своето положение на безпомощен грешник. Вярата е дело, в което човек няма никаква лична заслуга; дело, с което творението признава своя Творец и грешникът — своя Спасител. Изразът **„работа на вяра“** също така включва и *живота* на вяра, който повярвалият започва да живее след обръщението.

Освен тяхната **работа на вяра** Павел си спомня и техния **труд на любов.** Трудът на любов говори за служението на солунците на Бога, мотивирано от **любов** към Господ Исус. Християнството не е живот, който трябва да се живее от любов към дълга, а Личност, на която трябва да се служи с любов. Да бъдеш роб на Господ Исус е съвършената свобода, а „любовта към Него прави робската работа божествена“. В сравнение с любовта изгодата е един евтин и безвкусен мотив. Любовта към Христос дава сили за такова служение, каквото парите никога не могат да вдъхновят. Солунците са едно живо свидетелство за този факт.

И последно, Павел благодари за тяхната **твърдост на надеждата.** Тази твърдост говори за търпение и непоколебимост в очакването на Исус. Солунците са били подложени на преследване заради твърдото си стоене в Христос и са отвърнали на натиска с „железен отпор“, както казва Филипс.

Апостол Павел си спомня всичко това **„пред Нашия Бог и Отец“.** Когато апостолът влиза в Божието присъствие чрез молитва, той си спомня за духовното раждане и растеж на светиите и изказва пред Бога своята благодарност за тяхната вяра, любов и надежда.

1:4 Апостолът знае, че тези светии са били избрани **от Бога** още преди основаването на света. Как той е узнал това? Може би чрез някакво свръхестествено видение? Не, той е узнал това от начина, по който те са приели благовестието.

Доктрината за **избирането**[4] означава, че Бог е избрал някои хора в Христос още преди основаването на света (Еф. 1:4). Тя *не* означава, че Той е избрал другите да бъдат осъдени. Ако най-накрая хората погиват, това става поради собствения им грях и неверие.

Същата Библия, която проповядва доктрината за божественото избиране, проповядва и доктрината за човешката отговорност или за свободния избор на човека. Бог прави едно всеобщо предложение за спасение на всички хора от всички краища на света. Всеки, който дойде при Христос, ще бъде приет веднага.

Тези две доктрини — за избирането и за свободата на избора — са причина за

непримирим конфликт в човешкия ум. Но тъй като в Библията се съдържат и двете доктрини, ние трябва да вярваме в тях дори когато не можем да ги съвместим.

Ние не знаем кои са избраните, затова трябва да отнесем евангелието на целия свят. Грешниците не трябва да използват учението за избирането като извинение за своето неверие. Ако те се покаят и повярват в Господ Исус Христос, Бог ще ги спаси.

1:5 Под **„нашето благовестие"** Павел няма предвид евангелие, което се различава от евангелието на другите апостоли. Съдържанието на неговото евангелие е същото като тяхното: различни са само неговите носители. Солунците не са се отнесли към това послание като към една обикновена религиозна лекция. Те, разбира се, са го чули изречено с думи, но **не само с думи.**

То е дошло до тях **„със сила, със Светия Дух и с голяма увереност".** Най-напред то е дошло (1) **„със сила."** Евангелието е подействало в техния живот със свръхестествена сила, произвеждайки изобличение за грях, покаяние и обръщение. Дошло е също (2) **„със Светия Дух."** Тази сила е била произведена от Светия Дух. И е дошло (3) **„...с голяма увереност."** Павел е проповядвал това послание с твърда убеденост и солунците са го приели като Божие слово с **голяма увереност.** Резултатът от всичко това в техния живот е пълната увереност на вярата.

Сега Павел им напомня за своето собствено поведение, докато е бил при тях. Той не само е проповядвал евангелието, но е и живеел живот, съответен на него. Светият живот е най-добрата проповед.

1:6 Затова Павел може да каже: **„И вие станахте подражатели на нас и на Господа."** По човешки ние сме склонни да смятаме, че би било по-естествено Павел да спомене на първо място Господа, а след това „нас": „подражатели... на Господа и на нас". Но тук Павел ни показва реда на тяхната жизнена опитност. Най-напред солунците са се запознали с Господ Исус чрез живота на апостола.

Добре е да знаем, че хората очакват да видят Христос в нас. Затова и ние трябва да можем да кажем като Павел: „Бивайте подражатели на мене, както съм и аз на Христа" (1 Кор. 11:1).

Забележете, че солунците са приели словото сред много **скърби**, но с **радост.** Това е начинът, по който те са подражавали на Господа и на апостолите. Външно те са били в **скръб,** но вътрешно са имали **радост.** Не е ли това едно необикновено съчетание! За хората от света е невъзможно да преживеят радост и скръб едновременно; за тях скръбта е противоположното на радостта. Християнинът има **радостта на Светия Дух,** която не зависи от обстоятелствата. За него противоположното на радостта е грехът.

Скръбта, която солунците понасят, е преследването, на което те са подложени след своето обръщение.

1:7 Солунците са станали пример за другите християни. Най-напред те са пример за вярващите **в Македония и Ахая,** което означава „за всички християни в Гърция", заради радостта, която изпитват независимо от преследванията.

1:8 Но тяхното свидетелство не спира дотук. Те са станали „възпроизвеждащи се" християни. Подобно на концентричните вълни, които се получават в резултат на падането на тежък предмет в средата на езеро, **Господното слово** е започнало да се разпространява във все по-разширяващи се кръгове: най-напред **в Македония и Ахая,** а след това и **навсякъде.** В скоро време вестта за тяхната **вяра в Бога** е стигнала толкова надалеч, че не е било необходимо Павел да говори за нея: хората вече са знаели.

Ние не трябва да бъдем крайни точки на благословения, които получаваме, а канали, през които те могат да поте-

кат към другите хора. Бог огрява в нашите сърца, за да може светлината да огрее и други хора (2 Кор. 4:6, НПБДжНД). Ако ние наистина сме пили от водата на спасението, то тогава води от жива вода ще потекат към хората около нас (Йоан 7:37, 38).

1:9 За начина, по който апостолът и неговите сътрудници са били посрещнати в Солун, се е говорело много. Говорело се е също за необикновената промяна, настъпила в живота на много хора. Те са се **обърнали към Бога от** своите езически **идоли** и са подчинили волята си на Неговата воля, като са станали Негови доброволни слуги.

Солунците са се обърнали **към Бога от идолите** не защото са се наситили с тях и са решили да видят как е при Бога, а **са се обърнали** първо **към Бога** и когато са открили, че Той ги задоволява напълно, са се отказали от своите идоли.

Неговият поглед размекна сърцето
на Петър.
Неговото лице видя мъченикът
Стефан.
Неговите сълзи се сляха със сълзите
на Мария —
Той единствен дойде и от идолите
освободи я.

Ора Роуън

Нека никога не изгубваме чувството на вълнение и страхопочитание, което този разказ поражда. Двама мъже отиват в един езически град с Божието слово. Те проповядват евнагелието със силата на Духа и чудото на обновлението става: хората дотолкова са възхитени от Спасителя, че изоставят своите идоли. Скоро след това в този град се появява едно събрание от вярващи, които хвалят Бога, като живеят свято, устояват смело на гонения и печелят нови души за Христос. Наистина служението на Господа е да бъде Принцът, който призовава!

1:10 Солунците не само служат на живия и единствен Бог (за разлика от идолите, които са мъртви и лъжливи), но и очакват Господ Исус. Забележете подробностите, които характеризират тяхното очакване:

1. Личността, Която те очакват — **Неговия син**
2. Мястото, откъдето Го очакват да дойде — **от небесата**
3. Залогът за Неговото идване — **Когото Той възкреси от мъртвите**
4. Неговото скъпоценно Име — **същия Исус**
5. Перспективата — **Който ни избавя от идещия гняв**

И така, 9 и 10 ст. ни показват трите страни от опита на солунците:

Обръщението (ср. с работата на вяра, 3 ст.)

Служението (ср. с труда на любов, 3 ст.)

Очакването (ср. с твърдостта на надеждата, 3 ст.)

Г. Р. Хардинг Ууд[5] включва тези три страни в следния анализ:

Следването — гледането към Бога
Служенето — гледането на нивите
Чакането — очакването на Исус

Солунците очакват Божия **Син от небесата.** Това означава, че има възможност Той да дойде още по време на техния живот, тоест *по всяко време* на техния живот. Непосредствено предстоящото идване на Господ Исус е надеждата на всеки християнин. За него се говори на много места в НЗ, някои от които са следните:

Яков 5:7—9: „И тъй, братя, останете твърди до Господното пришествие ...защото Господното пришествие наближи... Съдията стои пред вратата."

1 Петр. 4:7: „А краят на всичко е наближил..."

1 Йоан. 3:3: „И всеки, който има тая надежда на Него, очиства себе си, както Той е чист."

Юда 21: „...ожидайки милостта на нашия Господ Исус Христос за вечен живот."

Лука 12:36: „...и сами вие да приличате на човеци, които чакат господаря си...“

Римляни 8:23: „...и сами ние въздишаме в себе си и ожидаме осиновението си...“

1 Коринтяни 11:26: „Защото всеки път, когато ядете тоя хляб и пиете тая чаша, възвестявате смъртта на Господа, докле дойде Той.“

2 Коринтяни 5:2: „Понеже в тоя дом и стенем, като ожидаме да се облечем в нашето небесно жилище.“

Галатяни 5:5: „Защото ние чрез Духа ожидаме оправданието чрез вяра, за което се надяваме.“

Филипяни 3:20: „...отгдето и очакваме Спаител, Господа Исуса Христа.“

Филипяни 4:5: „...Господ е близо.“

Тит 2:13: „...ожидайки блажената надежда, славното явление на нашия велик Бог и Спасител Исус Христос...“

Евреи 9:28: „...ще се яви втори път, без да има работа с грях, за спасението на ония, които Го очакват.“

Откровение 3:11: „Ето, ида скоро!“; 22:7: „И ето, ида скоро!“; 22:12: „Ето, ида скоро!“; 22:20: „Да... скоро. Амин! Дойди, Господи Исусе!“

Християнинът знае, че от него може да се поиска да премине през смъртта, но той също така знае, че Господ може да дойде всеки момент и че в този случай той ще влезе в небето, без да трябва да умира.

Няма такова пророчество в Библията, което трябва да бъде изпълнено преди идването на Господа за Неговите хора. Това Негово идване е *следващото велико събитие* в Божията програма.

Ние не можем да очакваме идването на Господа всеки момент, ако преди него трябва да се изпълни някое определено събитие или да изтече някакъв период от време. Положението на грабването на вярващите преди периода на скръбта е единственото, което позволява на християнина да очаква връщането на Христос всеки момент. Всички други теории налагат да се откажем от очакването, че Той може да дойде всеки момент.

Онзи, Когото ние очакваме, е Исус, нашият Избавител **от идещия гняв.** Това описание на идващия Спасител може да се разбира по два начина:

1. Той ни избавя от вечното наказание, което ние заслужаваме за нашите грехове. Господ Исус понесе на кръста **гнева** на Бога срещу всички наши грехове. Чрез вяра в Него Бог вменява стойността на Неговото дело на наша сметка. Следователно за нас вече няма никакво осъждение, тъй като сме в Христос Исус (Рим. 8:1).
2. Но освен това Той ни избавя и от идещия период на съд, когато Божият **гняв** ще се излее върху света, който отхвърли Неговия Син. Този период е познат като времето на скръбта и утеснението на Яков (Дан. 9:27; Мат. 24:4—28; 1 Сол. 5:1—11; 2 Сол. 2:1—12; Откр. 6:1—19:10).

Б. Преглед на служението, посланието и поведението на Павел в Солун (2:1—12)

2:1 В края на 5 ст. Павел говори накратко за своя характер и поведение по време на престоя си в Солун. Сега той се впуска в един по-обширен преглед на своето служение, послание и начин на живот.

Главното е, че основното служение на християнина е служението на неговия *характер.* Това, което сме, е много по-важно от всяко нещо, което някога сме казали. Нашето несъзнателно влияние говори много по-силно от съзнателното ни влияние. Джеймс Дени казва така:

„Християнският характер е целият капитал, който вярващият притежава, за да върши своята работа. В повечето призвания човек може да работи независимо от своя характер, стига банковата му сметка да е в добро състояние; но християнинът, който е загубил свидетелството на своя характер, е загубил всичко.“[6]

Мисионерът мъченик Джим Елиът пише в своя дневник:

„Само в духовната работа и никъде другаде характерът на работника има решаващо значение за качеството на неговата работа. Шели и Байрон са водели доста разпуснат живот в морално отношение, но въпреки това са написали вълнуваща поезия. Вагнер също не се е славел с особено висок морал, но това не му е попречило да напише хубава музика. Това обаче не е така при работата за Бога. За да подкрепи словото, което е говорел на солунците, Павел се е позовал на своя собствен характер и начин на живот. В първото си Писмо до солунците той казва повече от девет пъти „вие знаете...“, имайки предвид личните наблюдения на солунците не само върху неговия личен, но и върху неговия обществен живот. Павел е заминал в Солун и е живял живот, който повече от всичко друго е илюстрирал на практика онова, което е проповядвал: живот, който е излизал извън сферата на приказките и е влизал в сферата на убедителните доказателства. Трябва ли да се учудваме тогава, че толкова голяма част от работата в Царството днес е некачествена: погледнете моралния облик на онзи, който я върши, и ще си дадете отговор защо това е така.“[7]

Може би в тези стихове апостолът защитава себе си срещу лъжливите обвинения на своите критици. Във всеки случай той най-напред напомня на солунците, че неговото служение е едно успешно служение. Те самите са живото свидетелство за ефективността на неговата работа. Те знаят, че неговото първо посещение при тях **не е било напразно,** защото са повярвали и е била основана църква.

2:2 Освен това неговото служение е било смело. Жестокото противопоставяне на хората **във Филипи**, включително и затварянето му със Сила не са го уплашили, нито са го обезкуражили, нито са го спрели. Той е продължил да пътешества и след това, като е отишъл в Солун, където е проповядвал **благовестието** сред **голяма борба** и с дързост, която само Бог може да даде. Някой по-мекушав човек би измислил хиляди причини, с които да обоснове отиването си в някое по-спокойно място, където слушателите му ще бъдат по-добронамерени. Но не и Павел! Той проповядва благовестието безстрашно — независимо от жестокото противопоставяне, което е пряк резултат от изпълването с Духа.

2:3 Увещанието, с което апостолът е казал на солунците да повярват на благовестието, е било истинно по отношение на неговия източник, чисто по отношение на мотивите и независимо по отношение на начина на предаване. Колкото до източника, то не е произлязло от някаква лъжлива доктрина, а от Божията истина. Колкото до мотивите, те са били неегоистични и чисти, тъй като апостолът е търсел тяхното добро, а не постигането на някакви свои лични, долни цели. И колкото до начина, Павел не е използвал никаква измама, независимо че неговите завистливи врагове го обвиняват в ерес, греховни страсти и хитрост.

2:4 За Павел служението е свещено настойничество. Той е **одобрен от Бога** настойник, а **благовестието** е скъпоценно съкровище, което му е било **поверено** от Бога. Той носи отговорността да угажда на Бога чрез плодотворно разпространение на посланието независимо от реакцията на хората. За него е ясно, че не може да угоди едновременно и на Бога, и на човека, и затова е избрал да угажда на **Бога, Който изпитва сърцата ни** и Който ни възнаграждава съответно.

Настойникът е длъжен да угажда на този, който му плаща. Понякога проповедниците се изкушават да не прогласяват цялата истина от страх да не обидят тези, които допринасят за тяхната издръжка. Но Бог е Господарят и Той знае кога истината на благовестието е приглушена или скрита.

2:5 В пасажа от 5 до 12 ст. Павел прави пълен доклад за своето поведение в

Солун. С това той оставя един чудесен пример за всички служители на Христос.

И така, първо, той никога не се е принизявал да използва ласкателства или неискреност, за да постигне някакви резултати. Думите му са били честни и открити, а мотивите — лишени от каквото и да било двуличие.

Второ, той никога не е използвал работата за Господа, за да **прикрие** някои свои егоистични желания за забогатяване. Неговото служение никога не е било параван за скриване на **сребролюбие.**

За да докаже неверността на всякакво обвинение в ласкателство, апостолът призовава свидетелството на светиите. Но за да опровергае всякаква мисъл за **сребролюбие,** той призовава **Бога,** Който единствен знае какво има в сърцата.

2:6 Шести стих ни предлага още един проникновен поглед в характера на този велик Божий човек. **Като Христови апостоли** той и неговите сътрудници имат право на финансова подкрепа (наречена тук **„слава"**) от солунците. Но те решават, че няма да им дотегнат по този начин, и работят денем и нощем, за да подсигурят собствените си нужди. В Коринт нещата са били съвсем различни. Там Павел е работил, за да не даде на своите критици повод да го обвиняват, че проповядва за пари. В Солун апостолът работи, защото светиите са бедни и преследвани, и той не иска да ги натоварва допълнително.

2:7 Вместо да бъде като властен господар над Божието стадо, той е бил **нежен сред** тях **като майка кърмачка,** която се грижи за **собствените си деца.** Павел знае, че новоповярвалите имат нужда от **грижи,** и извършва това служение с цялата обич на всеотдайна **майка.**

2:8 Неговата любяща грижа към тях е толкова голяма, че той предпочита да им дава, отколкото да взима. За него **предаването на благовестието** не е студено, формално изпълнение на задължение, а изливане на самата му душа. Той е обичал солунците, а любовта не държи сметка за цената. Също като своя Учител той не е дошъл да му служат, а да служи и да даде живота си за тях (Марко 10:45).

2:9 Този стих ни предлага още едно доказателство за неегоистичността на Павел: ние го виждаме как работи като майстор на палатки, за да изкарва прехраната си, така че да може да служи на хората, без **им натежава.** И макар че е вярно, че проповедникът на благовестието има право на финансова издръжка от другите християни, добре е от време на време да пренебрегва това свое право, когато това се налага. Истинският служител на Христос ще продължи да проповядва благовестието независимо дали получава пари за това, или трябва да работи, за да се издържа. Обърнете внимание на изразите **„труд и усилие"** и **„денем и нощем".** Благовестието не струва на солунците нищо, но на Павел струва много.

2:10 Вярващите могат да потвърдят, че Павел наистина се е държал примерно сред тях. **И Бог** е Свидетел колко свято, праведно и безукорно е било неговото поведение. Павел се е държал свято, тоест бил е отделен от греха за Бога. Той е бил праведен както по характер, така и по поведение. Бил е безукорен и спрямо Бога, и спрямо човеците. Ако най-добрата проповед е светият живот, можем да кажем, че Павел е един велик проповедник. Не като някой друг, чието красноречие говори по-силно от неговото поведение, за когото, когато се качи на амвона, хората искат никога да не слиза от там, а когато слезе от там, искат никога да не се качва на него отново!

2:11 В 7 ст. апостолът сравнява себе си с майка кърмачка, а сега се сравнява с любящ **баща.** Ако първото сравнение говори за обич и нежност, второто предполага мъдрост и съветничество. **Като баща** той **увещава** солунците да живеят свят живот, насърчава ги да продължат да следват Господа независимо от прес-

ледванията и свидетелства за благословенията, до които води подчинението на човека на Божията воля и Божието слово.

2:12 Целта на служението на Павел е светиите да могат да **живеят достойно за Бога, Който** ги **призовава в Своето царство и слава.**

Сами по себе си ние не сме достойни нито за Бога, нито за място в небето. Единственото достойнство, което имаме, се намира в Господ Исус Христос. Но тъй като сме Божии синове, от нас се очаква да **се обхождаме достойно** за високото призвание. Ние можем да правим това, като се предаваме на управлението на Светия Дух и като непрекъснато изповядваме и изоставяме греха в живота си.

Всички спасени са поданици на Божието **царство.** Понастоящем това **царство** не е видимо и неговият Цар не присъства на земята. Но моралните и етичеслите принципи на царството са валидни за нас още сега. Когато Господ Исус се върне, за да царува, **царството** ще бъде установено във видимата си форма. В този ден ние ще споделим **славата** на Царя.

В. Преглед на начина, по който солунците откликват на благовестието (2:13—6)

2:13 Сега апостолът започва да разглежда друга тема, която е била само засегната в 1:5а — начина, по който солунците са откликнали на благовестието. Когато солунците са приели благовестието, тоест когато са го *чули,* те не са го *приели* като човешко слово, а като Божие слово. НВПБКДж изразява това много ясно:

„И затова и ние непрестанно благодарим на Бога, защото когато приехте Божието слово, което чухте от нас, вие го приехте не като човешко слово, но като Божие слово, каквото е наистина, което и действа във вас, които вярвате.“

Павел е дълбоко благодарен за това, че солунците са чули и са приели посланието. Тази негова благодарност е още един пример за неегоистичност. Повечето от нас искат другите да повярват в това, което казваме, просто защото *ние* го казваме. Но човешките думи са една много несигурна основа за вярата. Единствен Бог е Онзи, на Когото може да се уповава напълно, и само когато хората се доверяват на Неговото слово, наистина има резултати в техните сърца и живот. Точно това се е случило и със солунците — словото е станало **действено** в техния живот именно защото са повярвали. Уолтър Скот казва следното:

„Неговото Слово — Библията — е боговдъхновено или вдъхнато от Бога във всички негови книги и части в оригиналния му вид. То е нашият авторитет по всички въпроси, при всички обстоятелства и за всички времена. Сега има нужда от поколение, което да трепери пред Божието Слово. То е нашата карта на живота, нашият водител, нашата светлина, нашият морален пазач. Нека да благодарим на Бога за Свещеното Писание.“[8]

2:14 Какви са резултатите от Библията в живота на тези вярващи? Те не само са били спасени, но са били направени способни да издържат твърдо и тези жестоки преследвания. Това е едно добро доказателство за истинността на тяхното обръщение. Чрез твърдо устояване солунците **са станали подражатели на** християнските **църкви в Юдея.** Единствената разлика е в това, че солунците страдат от ръцете на своите **сънародници** езичници, докато вярващите в Юдея са преследвани от **юдеите.**

2:15 След това споменаване на юдеите Павел се впуска в едно обвинение, което ги изобличава като главни противници на благовестието. И с пълно основание, тъй като едва ли има някой, който да познава юдеите по-добре от Павел — някога бивш предводител на онези юдеи,

които са се опитвали да унищожат християнската вяра, а след обръщението си сам неведнъж усещал острието на меча на тяхното преследване.

Главният грях на юдеите е убиването на **Господ Исус.** Въпреки че на практика Неговото разпъване е било извършено от римляните, техните истински подстрекатели са били юдеите. Разпъването на Господ Исус е върхът на преследванията на Божиите **пророци,** изпращани до израелския народ през вековете (Мат. 21:33—39).

Във века на християнството юдеите са продължили да **преследват** Павел и другите апостоли, мислейки си погрешно, че угаждат на **Бога.** Всъщност те не само не са Му угаждали, а са **се противопоставяли и на всички човеци.**

2:16 На тях не им стига това, че те самите отхвърлят благовестието, но се стараят с всички сили да попречат на Павел и на неговите другари да проповядват това послание сред **езичниците.** Нищо не ги вбесява повече от вестта, че и езичниците могат да **бъдат спасени** по същия начин като юдеите.

Противопоставяйки се по този начин на Божията воля, тези юдеи продължават делото, започнато от техните бащи: **„така те винаги допълват греховете си".** Те като че ли твърдо желаят да поддържат чашата на своята виновност непрекъснато пълна.

Но тяхната съдба е решена, защото гневът ги е постигнал докрай. Павел не казва изрично какъв е този **гняв.** Може би той има предвид тук някакво наказание, което се налага върху онези, които изпълват мярката за вина. Знаем обаче, че след тридесет години (през 70 г. сл. Хр.) Ерусалим е бил разрушен и оцелелите евреи са били разпръснати по целия свят.

На основание на подобни пасажи някои хора обвиняват Павел в антисемитизъм и казват, че НЗ е една антисемитска книга. Истината е, че Павел е изпитвал изключително дълбока любов към своите сънародници евреите и че дори е бил готов да бъде отделен от Христос, ако това би могло да доведе до тяхното спасение (Рим. 9:1—3). И макар че неговото служение е било насочено главно към езичниците, той никога не се е отказвал от желанието си да евангелизира евреите: понякога дори изглежда, че това желание започва да взима връх над основната му задача.

Това, което апостолът казва тук за юдейските водачи, е исторически факт, а не лично отношение. И нека не забравяме, че за да напише това, Павел е бил вдъхновен именно от Бога. Антисемитизмът е един нехристиянски мироглед и не може да бъде оправдан при никакви обстоятелства. Но твърдението, че еврейският народ е обвинен от Бога за смъртта на Неговия Син, не е антисемитизъм (Деян. 2:23), като езичниците също носят своя дял от вината за Неговата смърт (1 Кор. 2:8).

Г. Обяснението на Павел за неуспешните му опити да отиде отново в Солун (2:17—20)

2:17 В следващите четири стиха апостолът обяснява защо не е успял да отиде отново в Солун. Може би критиците, които непрекъснато са се заяждали с него, са казвали, че той не се е върнал в този град, защото се е страхувал от враждебното отношение, с което се е сблъскал там.

Първо Павел обяснява, че тази раздяла е само физическа. Изразът **„като осиротяхме от вас за малко време"** означава, че солунците са станали сираци след заминаването на духовния си баща. Но горещата обич на апостола към тях никога не е затихвала. Обърнете внимание на думите, които изразяват силата на неговата любов: **„постарахме се още повече... с голямо желание".**

2:18 Той се е опитал да отиде в Солун на два пъти, но и при двата опита **Сатана** му е **попречил** да направи това. Ис-

тинската природа на противопоставянето на Сатана не винаги ни е известна.

Също така не ни е известно как Павел е могъл да знае, че именно дяволът му е **попречил**, а не Господ. В Деяния 16:6 виждаме, че Светият Дух не е позволил на Павел и неговите другари да проповядват словото в Азия. В следващия стих се казва, че те са се опитали да отидат във Витиния, но Духът не им е разрешил да направят и това. Как можем да разберем кой точно ни пречи да направим нещо — дали Духът, или дяволът? Може би един от начините да разберем това е следният: когато знаем, че даденото нещо е по Божията воля, всяка пречка, която се появи, не е от Духа, а от дявола. Освен това можем да очакваме, че Сатана е готов да попречи всякога, когато Бог благославя. Но Бог винаги побеждава противопоставянето на Сатана. В този случай невъзможността на Павел да отиде отново в Солун води до написването на това Писмо, което на свой ред води до прославяне на Бога и до благословение за нас.

2:19 Защо апостолът толкова е искал да отиде при солунските вярващи? Защото те са неговите деца в Господа. Той ги е насочил към Христос и затова се чувства отговорен за техния духовен растеж. Павел знае, че ще трябва да дава отчет за тях в един бъдещ ден. Те са неговата **надежда** за награда на Христовото съдилище. Той желае да може да се хвали с тях. Те ще бъдат неговият **венец, с който той ще се хвали** пред **Господ Исус при Неговото пришествие.**

От казаното в този стих можем да направим заключение, че Павел очаква, че ще може да разпознае солунците в небето. От това следва, че и ние ще можем да разпознаем любимите си хора в небето.

В 19 ст. Павел говори за своите деца във вярата като за свой **венец.** На други места в НЗ се споменават и други венци: венецът на правдата (2 Тим. 4:8); венецът на живота (Як. 1:12; Откр. 2:10); и венецът на славата (1 Петр. 5:4), всички от които са нетленни (1 Кор. 9:25).

2:20 Светиите са **славата и радостта** на Павел. Апостолът е вложил всички свои сили в човешки личности и затова неговата награда ще бъдат духовни синове и дъщери, които ще се покланят на Божия Агнец през цялата вечност.

Господното пришествие

В 19 ст. за първи път в 1 Солунци се среща думата **„пришествие"**, употребена във връзка със завръщането на Господа. Тъй като това е главната тема на това Послание, тук ще спрем за малко, за да обясним какво според нас казва Библията по този въпрос.

В НЗ има три основни гръцки думи, които се използват във връзка с връщането на Христос:

parousia: идване и оставане
apokalupsis: разкриване или откриване
epiphaneia: явяване

Думата, която най-често се използва във връзка с връщането на Господа, е *parousia.* Тя означава *присъствие* или *успоредно идване.* Според Вайн тя изразява както пристигане, така и последващо го присъствие. Когато мислим за идването на Господа, не трябва да си го представяме като моментно събитие, а като период от време.

Дори и на английски език думата *„идване"* се използва по същия начин. Ето един подобен пример: „Идването на Христос в Галилея донесе изцеление на множество хора." Тук не се има предвид денят, в който Христос е пристигнал, а целият период от време, който Той е прекарал в тази област. Затова, когато мислим за идването на Христос, ние трябва да мислим за него като за период от време, а не като за изолирано събитие.

Ако разгледаме всички употреби на думата *„parousia"* в НЗ, ще открием, че те описват един период от време, който

има (1) начало, (2) ход, (3) изявяване и (4) кулминация.

1. Началото на *„parousia"* е Грабването. То е описано в следните няколко пасажа*. (Думата, с която е преведена *„parousia"*, е написана в курсив във всеки отделен случай.)
„Защото както в Адам всички умират, така и в Христос всички ще оживеят. Но всеки на своя ред: Христос — първият плод; а после тези, които са Христови — при Неговото *пришествие*" (1 Кор. 15:22).
„А не желаем, братя, да останете в незнание за ония, които са починали, за да не скърбите като другите, които нямат надежда. Защото ако вярваме, че Исус умря и възкръсна, така и Бог ще приведе починалите чрез Исуса с Него. Защото това ви казваме чрез словото от Господа: че ние, живите, останалите до Господното *пришествие,* няма да изпреварим починалите. Понеже сам Господ ще слезе от небето с команда, с гласа на архангел и с Божия тръба; и мъртвите в Христос първо ще възкръснат; после ние, живите, останалите, ще бъдем грабнати заедно с тях в облаци да посрещнем Господа във въздуха; и така ще бъдем винаги с Господа. И така, насърчавайте се един друг с тия думи" (1 Сол. 4:13-18).
„А колкото за *пришествието* на нашия Господ Исус Христос и нашето събиране при Него..." (2 Сол. 2:1).
„И така, братя, останете търпеливи до Господното *пришествие.* Ето, земеделецът очаква скъпоценния плод от земята и дълго търпи за него, докато получи и ранния, и късния дъжд. Бъдете и вие търпеливи и укрепете сърцата си, защото Господното *пришествие* наближи" (Як. 5:7, 8).
„И така, дечица, стойте в Него, та когато се яви, да имаме дързновение и да не се посрамим пред Него при Неговото *пришествие*" (1 Йоан. 2:28).
2. *Ходът (развоят)* на *„parousia"* включва Христовото съдилище, когато вярващите ще получат награди за вярното си служение на земята:
„Понеже, коя е нашата надежда или радост, или венец, с който се хвалим пред нашия Господ Исус при Неговото пришествие? Не сте ли вие?" (1 Сол. 2:19)
„И Сам Бог на мира да ви освети напълно; и дано се запазят непокътнати вашият дух, душа и тяло без порок при пришествието на Господ Исус Христос" (1 Сол. 5:23).
Друго събитие, което би могло да бъде включено в *хода* на *„parousia"*, е сватбената вечеря на Агнето. От мястото ѝ на описване в Откровение знаем, че тя ще се състои преди славното завръщане на Господа. Ние я включваме тук, макар че думата „пришествие" не се използва във връзка с нея.
„И чух нещо като глас от огромно множество, като глас от много води и като глас от силни гръмове, които казваха: Алилуя! Защото Господ, нашият Бог, Всемогъщият, се възцари. Нека се радваме и се веселим и нека Му отдадем слава, защото дойде сватбата на Агнето и Неговата жена се е приготвила. И на нея се даде да се облече в блестящ и чист висон; защото висонът са праведните дела на светиите. И ми каза: Блажени са тези, които са поканени на сватбената вечеря на Агнето" (Откр. 19:6-9).
3. *Разкриването* на Христовото пришествие е Неговото връщане на земята в сила и голяма слава, за да царува като Цар на царете и Господ на господарите. Грабването няма да бъде видяно от света: то ще стане за по-малко от секунда. Но всеки ще види Христос, когато Той дойде, за да царува. Затова този момент се нарича *разкриване* на Неговото пришествие

* Цитатите са взети от ПРИНЗВ, 1992 г. — Бел на прев.

(„parousia“). Това е третият етап от Неговото идване.

„И когато седеше на Елеонския хълм, учениците дойдоха при Него насаме и Му казаха: Кажи ни кога ще бъде това? И какъв ще бъде белегът на Твоето *пришествие* и за свършека на света?“ (Мат. 24:3)

„Защото както светкавицата излиза от изток и се вижда чак до запад, така ще бъде *пришествието* на Човешкия Син“ (Мат. 24:27).

„...и не разбраха, докато дойде потопът и завлече всички — така ще бъде и *пришествието* на Човешкия Син“ (Мат. 24:39).

„...за да утвърди сърцата ви непорочни в святост пред нашия Бог и Отец при *пришествието* на нашия Господ Исус с всичките Негови светии“ (1 Сол. 3:13).

„...и тогава ще се открие беззаконният, когото Господ Исус ще премахне с духа на устата Си и ще унищожи с явлението на *пришествието* Си“ (2 Сол. 2:8).

„Защото когато ви обявихме силата и *пришествието* на нашия Господ Исус Христос, ние не следвахме хитро измислени басни, а бяхме очевидци на Неговото величие“ (2 Петр. 1:16). (Тук Петър говори за изявлението на Христовото пришествие *(„parousia“)* като предварителна картина, което той е видял на Планината на преображението.)

4. И последното нещо е *кулминацията* на *„parousia“.* За нея се говори в следния стих:

   „Къде е обещаното Му *пришествие?* Защото откак са се поминали бащите ни, всичко си стои така, както е било от началото на създанието“ (2 Петр. 3:4).

   В същата тази глава се говори за присмиватели, които ще се появят в последните дни и които ще отричат възможността за Христовото завръщане. Коя точно страна на *„parousia“* имат предвид те?

   Може би Грабването? Не. Най-вероятно те не знаят нищо за Грабването. Може би тогава те имат предвид идването на Христос, за да царува? Също не. Очевидно те нямат предвид и това. Целият контекст показва, че те се подиграват с онази страна от идването на Господа, когато Той окончателно ще накаже всички злодеи. Те имат предвид последния, върховен съд на Бога на земята, който те наричат „края на света“. Техният аргумент е, че те няма от какво да се страхуват. Бог не се е намесил в историята досега и няма да се намеси и в бъдеще. Затова те се чувстват свободни да продължат да говорят и да вършат злите си думи и дела.

   Петър отговаря на техните подигравки, като насочва вниманието им към един момент в бъдещето — времето *след хилядолетното царуване на Христос,* когато небето и земята, които ние познаваме сега, ще бъдат изцяло разрушени. Този връх на Христовото пришествие или *„parousia“* ще бъде след хилядолетието, при въвеждането на вечното царство.

Освен *„parousia“* другите две думи, които се използват за идването на Господа на оригиналния език, на който е написан НЗ, са *apokalupsis* и *epiphaneia.*

Apokalupsis означава *разкриване* или *откровение.* Изследователите на Библията не са единодушни дали под *apokalupsis* *винаги* трябва да разбираме третия етап от идването на Христос — Неговото идване на земята в сила и слава, или той също така може да се отнася и до Грабването, когато Христос ще се открие на църквата.

В следващите няколко стиха той би могъл да се отнася както до Грабването, така и до идването на Господ Исус Христос обратно на земята, за да господства над нея:

„...така че да не изоставате в нито една дарба, като чакате явяването на нашия Господ Исус Христос“ (1 Кор. 1:7).

„...така че изпитването на вашата вяра — по-скъпоценна от златото, което е преходно, но пак се изпитва чрез огън — да излезе за хвала и почест, и слава, когато *се яви* Исус Христос...“ (1 Петр. 1:7).

„Затова препашете се през слабините на вашите мисли, бъдете трезви и имайте пълна надежда за благодатта, която ще ви се даде при *явяването* на Исус Христос“ (1 Петр. 1:13).

„...а радвайте се, доколкото сте участници в страданията на Христос, за да се радвате и ликувате и когато *се яви* Неговата слава“ (1 Петр. 4:13).

В един друг пасаж тази дума се отнася съвсем ясно до момента, в който Христос ще дойде, за да царува:

„...а на вас, наскърбените, да даде утеха заедно с нас, когато Господ Исус *се яви* от небето с ангелите на Неговата мощ“ (2 Сол. 1:7).

Epiphaneia означава *явление* или *явяване.* И отново някои мислят, че тя се отнася както до явяването на Христос за Неговите светии, така и до явяването на Христос с Неговите светии, докато други смятат, че се отнася само до второто. Тази дума се среща в следните пасажи:

„...и тогава ще се яви беззаконният, когото Господ Исус ще премахне с дъха на устата Си и ще унищожи с *явлението* на *пришествието* Си“ (2 Сол. 2:8).

„...да пазиш заповедта чисто и безукорно до *явяването* на нашия Господ Исус Христос (1 Тим. 6:14).

„Заръчвам ти пред Бога и пред Христос Исус, Който ще съди живи и мъртви при Своето *явяване* и царството Си“ (2 Тим. 4:1).

„...отсега нататък за мен се пази венецът на правдата, с който Господ, праведният Съдия, ще ме възнагради в оня Ден; и не само мен, но и всички, които са възлюбили Неговото *явяване*“ (2 Тим. 4:8).

„...като очакваме блажената надежда и *явяването* на славата на нашия велик Бог и Спасител Исус Христос“ (Тит 2:13).

Вторият и третият стих ясно описват явяването на Христос на света. Другите биха могли да се отнасят и до Грабването. Едно е ясно, че както Грабването, така и идването на Христос за установяване на Неговото царство са описани пред вярващия като събития, които той очаква с нетърпение. По време на Грабването той ще види Спасителя и ще получи прославеното си тяло. А когато Христос се върне на земята, вярващият ще се появи заедно с Него в слава (Кол. 3:4). Също тогава ще бъдат изявени и наградите на вярващия. Тези награди ще му бъдат дадени преди това — още на Христовото съдилище, но те ще могат да се видят от всички едва когато Христос дойде, за да царува. Какви са тези награди? Текстът в Лука 19:17-19 ни подсказва, че те имат нещо общо с местното управление по време на хилядолетието. Един ще владее над десет града, друг — над пет.

Изследвайки различните пасажи, в които се говори за Господното пришествие, ние виждаме, че то представлява период от време, а не еднократно събитие, и че този период от време има различни фази или етапи като начало, развой, изявление и кулминация. То започва с Грабването, включва Христовото съдилище, ще бъде изявено видимо, когато Христос се върне на земята, и ще завърши, когато небето и земята, които ние познаваме сега, бъдат унищожени чрез огън.

Д. Мисията на Тимотей в Солун (3:1—10)

Изразът *„вашата вяра“* се среща пет пъти в 3 гл. (2, 5, 6, 7 и 10 ст.) и представлява ключ към разбирането на този па-

саж. Солунците са подложени на жестоки преследвания и Павел е нетърпелив да узнае как тяхната вяра устоява на това изпитание. И така, тази глава има за цел да ни покаже колко е важна работата след повярването. Не е достатъчно само да доведем грешниците до Христос. Необходимо е също така и да им помогнем да пораснат в благодат и в познаването на Господа.

3:1 И в 3 гл. ние продължаваме да слушаме как бие сърцето на Павел, докато той говори за незатихващата си загриженост към солунските светии. Докато е бил **в Атина,** апостолът е бил обхванат от неудържим копнеж да узнае какво става с вярващите, които той е довел до Христос, но Сатана е попречил на повторното му заминаване в Солун. Накрая Павел не е могъл да търпи повече тази неизвестност и е решил да изпрати там Тимотей, докато той е останал **в Атина сам.** (1 л. мн. ч. на глаголите в този стих е само начин на изразяване на автора.) В това, че апостолът е останал **сам** в Атина, има нещо тъжно . Явно забележителностите на големия град никак не са го привличали: товарът на грижата за църквите е поглъщал цялото му внимание.

3:2 Обърнете внимание на градацията на определенията, които следват името на Тимотей: **нашия брат и служител на Бога, и сработник в благовестието на Христос.** Думата „**служител**“[9] и тук, и на други места в НЗ означава просто *служител.* Идеята за отделна класа, позната като духовенство, е измислена покъсно от хората.

За Тимотей служението като „чирак“ под ръководството на възлюбения брат Павел е една много голяма привилегия. Сега вече, след като е доказал себе си, той бива изпратен сам в Солун с определена задача.

Целта на неговото пътуване е **да утвърди** светиите **и да ги утеши в** тяхната **вяра.** Те са преследвани заради изповядването си на Христос. Това е едно критично време за младите вярващи. Вероятно Сатана хитро се опитва да им внушава, че може би те в края на краищата са сгрешили, като са станали християни!

Интересно би било да можехме да чуем какво казва Тимотей на тези вярващи, докато ги поучава как да се подготвят за гоненията, как да ги понасят смело и как да се радват в тях. Те имат нужда от насърчение как да не се поддават на натиска на преследването.

3:3 Жестокостта на гоненията лесно би могла да стане причина солунците да се запитат защо те трябва да страдат толкова жестоко и дали Бог не е недоволен нещо от тях. Тимотей им казва, че в това няма нищо странно: гоненията са нещо нормално за християните, така че те не трябва нито да **се разколебават,** нито да губят надежда.

3:4 Павел им напомня, че още докато е бил в Солун, той им е казал, че християните са определени за скърби. Тези негови думи са се сбъднали в собствения им живот. Сега вече те знаят много добре какво означава това!

Изпитанията са една необходима част от нашето възпитание в живота:

1. Те доказват истинността на нашата вяра и отстраняват онези, които изповядват вярата само на думи (1 Петр. 1:7).
2. Правят ни способни да утешаваме и да насърчаваме други, които също преминават през изпитания (2 Кор. 1:4).
3. Развиват различни добродетели в нашия характер, като издръжливост, опитност и др. (Рим. 5:3).
4. Въодушевяват ни да можем още поусърдно да разпространяваме благовестието (Деян. 4:29; 5:27-29; 8:3, 4).
5. Помагат ни да се освободим от отпадъците в нашия живот (Йов 23:10).

3:5 Тук Павел повтаря главното, което е казал в 1 и 2 ст.: че **когато** вече не е могъл да търпи неизвестността, той е **изпратил** Тимотей, за да види как солун-

ските християни устояват на бурята. Апостолът се тревожи да не би дяволът да ги подлъже да се откажат от настъпателното си свидетелство за Христос, за да се отърват от преследванията, и да го заменят със спокойствие и уют; дали няма да решат да посегнат към короната, без да минат през кръста. Кой от нас не трябва да се моли така: „Прости ми, Господи, че толкова често намирам начин да избягам от болката и жертвата на ученичеството. Моля Те, укрепи ме сега, за да мога да вървя с Теб независимо какво ще ми струва това!“

Ако Сатана е принудил светиите да отстъпят от вярата, то тогава трудът на Павел би бил напразен.

3:6 Тимотей обаче се е върнал **от** Солун в Коринт с **добри новини.** Най-напред той е уверил Павел, че солунските вярващи стоят здраво във **вярата и любовта.** Те не само отстояват вярно поученията на християнската **вяра,** но показват ясно и добродетелта на **любовта.** Това е истинското доказателство за истинността на обръщението — не само традиционното възприемане на християнското верую, а вярата, която действа чрез любов (Гал. 5:6); не само „вярата в Господ Исус“, но и „любовта... към всичките светии“ (Еф. 1:15).

Дали това, че Тимотей споменава **вярата и любовта** на солунските светии, а пропуска да спомене тяхната надежда, има някакво значение? Дали то не означава, че дяволът е успял да разклати тяхната увереност във връщането на Христос? Може би да. Както казва Уилиям Линкълн: „Дяволът мрази тази доктрина, защото знае колко голяма е силата ѝ в нашия живот.“ Ако на солунците липсва тази надежда, апостолът ще се опита да поправи този техен недостатък в своето Послание на надеждата.

Тимотей също така казва на Павел, че солунците пазят много добри спомени за апостола и неговите приятели и че очакват с нетърпение да се видят отново с тях.

3:7 Тези новини са като студена вода за жадната душа на Павел (Пр. 25:25). **Вярата** на солунските светии е голямо насърчение за апостола, който живее в такова утеснение и скръб.

3:8 Затова той възкликва: **„Понеже ние сега живеем, ако вие стоите твърдо в Господа.“** За Павел неизвестността е била като жива смърт. Сега, след като е чул, че всичко при тях е наред, животът се е върнал обратно в него. Какъв прекрасен пример за всеотдайността на този велик Божий човек!

3:9 Думите са безсилни да изразят достатъчно добре **пред Бога благодарността,** която изпълва душата на Павел. Неговото сърце прелива от **радост** всеки път, когато си спомни за тях **пред** своя **Бог.**

3:10 Молитвите на Павел са неотменна част от неговия живот. Той не се моли от време на време, а **нощ и ден.** Неговите молитви са изключително горещи: той се моли **най-усърдно.** Също така те са конкретни: **„да видим лицето ви“.** И освен това са насочени към доброто на другите: **„да допълним това, което не достига на вярата ви“.**

Е. Конкретната молитва на Павел (3:11—13)

3:11 Главата завършва с молитвата на Павел за още едно пътуване до солунците и за порастването на любовта в тях. Молбата е отправена към **„Сам нашия Бог и Отец и нашия Господ Исус Христос“.** Този разширен подлог в множествено число е съчетан със сказуемо в единствено число. Това съчетание подчертава божествеността на Христос и единството на Божеството.

3:12 Солунците има защо да бъдат похвалени, защото са показали истинска християнска любов, но това не означава, че в тях няма място за развитие. Затова Павел се моли за порастване на мярката на тяхната любов: **„И Господ да ви**

направи да растете и да преизобилствате в любов.“ Любовта им трябва да обхваща както техните вярващи братя и сестри, така и всички хора, включително и техните врагове. Любовта на апостолите трябва да и им бъде за пример в това отношение: **„както и ние... към вас“.**

3:13 Резултатът от любовта в този живот е непорочността в другия. Ако ние се обичаме един друг и обичаме и цялото човечество, ще застанем **непорочни в святост пред нашия Бог и Отец** при пришествието на нашия Господ **Исус с всичките Негови светии,** защото любовта изпълнява закона (Рим. 13:8; Як. 2:8).

Някой е перифразирал тази молитва така: „Нека Господ да ви прави все поспособни да живеете живота си за другите, за да бъдете основани в християнския характер сега и защитени от всяко обвинение, което би могло да се повдигне срещу вас в бъдеще...“

Във 2 гл. видяхме, че пришествието на Христос има няколко етапа или фази: начало, развой, изявление и кулминация. В 13 ст. става въпрос за третия етап: **„пришествието на нашия Господ Исус с всичките Негови светии“.** Преди това Христовото съдилище вече ще се е състояло в небето. Наградите вече ще са дадени. Но тези награди ще станат видими за всички едва когато Спасителят се върне на земята като Цар на царете и Господ на господарите.

Под **„светиите“** тук може би се имат предвид онези вярващи, които ще бъдат грабнати в небето при Грабването (1 Сол. 4:14). Някои смятат, че тук се говори за ангели, но според Винсент тук става въпрос за *светите и прославените Божии хора.* Той посочва, че това, което се говори в Посланието, няма нищо общо с ангелите, но че връзката между прославените вярващи и въпроса, който тревожи солунците, е много тясна. „Това, разбира се — казва той, — не изключва помощта на ангелите по време на Господното пришествие, но нека не забравяме, че когато говори за тази помощ, Павел казва *„със Своите силни ангели“** (2 Сол. 1:7).[10]

III. Практически увещания (4:1—5:22)

А. Освещението, което изпълнява Божията воля (4:1—8)

4:1 Думата **„впрочем“** идва, за да подскаже, че следва промяна на темата. В този стих Павел започва своите практически увещания към солунските светии.

Трите думи, които се открояват найярко в края на 3 гл., са *„святост“, „любов“* и *„пришествие“.* Това са и трите основни теми на 4 гл.: (1) светостта (1-8 ст.), (2) любовта (9 и 10 ст.) и пришествието (13-18 ст.). Другата главна тема е усърдието (11 и 12 ст.).

4 гл. започва с призив към вярващите да угаждат на Бога, като живеят в святост, и завършва с грабването на светиите. Когато е писал тези стихове, Павел може би си е мислел за Енох. Обърнете внимание на приликите: (1) Енох е ходел по Бога (Бит. 5:24а); бил е угоден на Бога (Евр. 11:5б) и е бил взет (или преселен) от Бога (Бит. 5:11б; Евр. 11:5а). Апостолът похвалва вярващите заради тяхната практическа святост и едновременно с това ги насърчава да напредват към все по-голямо усъвършенстване. Светостта е процес, а не единично постижение.

Докато е бил с тях, Павел неколкократно ги е наставлявал на основание на авторитета на **Господ Исус** да угаждат на Бога с живот на практическа святост.

4:3 Божията воля за Неговите хора **е** тяхното **освещение.** „Освещавам“ означава „отделям за божествени цели“. В известен смисъл всички вярващи са отделени от света за служба на Господа. Това е известно като позиционно осве-

* Или по-точно *„с ангелите на Своята мощ“.* — Бел. на прев.

щение и е съвършено и пълно (1 Кор. 1:2; Евр. 10:10). В един друг смисъл обаче вярващите трябва да се освещават всеки ден, тоест те трябва да се отделят от всички форми на греха. Това е известно като практическо или нарастващо освещение. То е процес, който ще продължи до смъртта на вярващите или до връщането на Господа. В 3 ст. се среща точно тази употреба на думата. (Вж. екскурса върху освещението в бележките след 5:23.)

Конкретният грях, срещу който ни предупреждава Павел, са незаконните сексуални връзки, които в този пасаж се припокриват с блудството. Блудството е един от основните грехове на езическия свят. Увещанието **„да се въздържате от блудство"** е толкова необходимо за нас днес, колкото е било необходимо и за вярващите през първия век на църквата.

4:4 Всеки един от християните трябва да знае „как **да държи своя съсъд в святост и почест"**. В този стих думата **„съсъд"** може да означава или „жена", или „собственото си тяло". Същата дума е използвана със значението на „съпруга" в 1 Петр. 3:7 и със значението на „тяло" във 2 Кор. 4:7.

РИСПБ превежда думата „съсъд" като „съпруга": „всеки от вас да знае как да си вземе съпруга в святост и почит."

Според НАБ „съсъд" означава собственото тяло на човека: „всеки един от вас трябва да се научи да владее своето тяло, да го освещава и да го почита."

Ако решим, че значението на думата трябва да се определя от контекста, тогава „съсъд" означава жената на мъжа. Апостолът наставлява вярващите, че всеки мъж трябва да се отнася към жена си с почит и внимание и никога да не си позволява каквито и да било форми на брачна изневяра. Това още веднъж подкрепя тезата, че Божията воля за човечеството е моногамията (вж. също 1 Кор. 7:2).

4:5 Християнската представа за брака е в остро противоречие с тази на безбожния свят. Както е казал един тълкувател: „Когато Исус полага ръцете Си върху жената в Лука 13:13, тя се изправя. Когато един мъж езичник докосне една жена, тя се изкривява."

Езичниците се отнасят към секса като към начин, чрез който могат да удовлетворяват **страстната си похот.** За тях чистотата на брачните взаимоотношения е слабост, а бракът — средство за узаконяване на греха. Със своите неприлични разговори и мръсни драсканици по стените и вратите те се хвалят със своя срам.

4:6 Сексуалната разпуснатост е грях срещу Светия Дух (1 Кор. 6:19), грях срещу собственото ни тяло (1 Кор. 6:18) и грях срещу други хора. Затова Павел казва, че **никой не трябва да престъпва и да ощетява брат си в това нещо.** С други думи, християнинът не трябва да престъпва границите на брака и да **ощетява** някой свой **брат,** като му открадва любовта на неговата съпруга. И макар че подобни нарушения вече не се наказват в съда, **за всичко това ще отмъсти Господ.** Сексуалните грехове посяват ужасна жътва от физически и умствени разстройства в този живот, но това не е нищо в сравнение със страшните им последствия във вечността, ако останат неизповядани и непростени. Павел вече е **предупредил** солунците за това.

Един от най-надарените британски писатели от XIX век е изпаднал в такъв ужасен сексуален грях, който го е довел до затвор и опозоряване. Той е написал следното:

„Боговете ми бяха дали почти всичко, но аз си позволих да се поддам на съблазънта на безсмислието и чувствеността... Уморен да бъда на върха, аз съзнателно избрах да сляза на дъното в търсене на нови усещания... Започнах да не се интересувам от живота на другите. Отдавах се на удоволствието, когато това

ми харесваше, и отминавах, когато престанеше да ми харесва. Забравих, че всяка малка постъпка на човека във всекидневния му живот изгражда или руши неговия характер и че това, което той извършва скрито, ще трябва един ден да се прогласи от покрива. Престанах да владея себе си. Вече не бях господар на собствената си душа, но не го знаех. Оставих се да бъда управляван от удоволствието и завърших в ужасен позор и безчестие."[11]

Този човек е станал безчувствен към проблемите на другите, или — както Павел би казал — престъпил е и е **повредил брат си в това нещо.**

4:7 Бог не ни е призовал на морална **нечистота,** а за да живеем **свято** и чисто. Той ни е извадил от клоаката на покварата и е започнал в нас един доживотен процес, който има за цел да ни направи да приличаме все повече и повече на Него.

4:8 Всеки, който **отхвърля това** наставление, не отхвърля нещо, което е казано от **човек** като например Павел, а предизвиква или пренебрегва, или оскърбява Самия **Бог, Който ни е дал**[12] **и Светия Си Дух.** Тук думата „*Светия*" е под ударение. Как може някой, в когото живее **Светият Дух,** да се отдава на сексуални грехове?

Забележете, че в този параграф са споменати и трите Лица на Божеството: Отец (3 ст.), Син (2 ст.) и **Светият Дух** (8 ст.). Каква прекрасна мисъл! Всичките три Лица на Божеството се интересуват от освещението на вярващия и участват в него.

Сега темата за похотта (1—8 ст.) се сменя от темата за любовта (9—12 ст.), а увещанието за въздържане — от увещанието за изобилстване.

Б. Любовта, която мисли за другите (4:9, 10)

4:9 Вярващият не само трябва да владее тялото си, но и да има сърце, изпълнено с любов към братята си в Господа. **Любовта** е ключовата дума на християнството, така както грехът е ключовата дума на езичничеството.

Апостолът **няма нужда** да пише на солунците за тази добродетел, защото те сами **са научени на братолюбие от Бога** както чрез влагането в тях на божествен инстинкт (1 Йоан. 2:20, 27), така и чрез наставленията на християнски учители. Вярващите в Солун се различават по това, че обичат всички християни в цяла Македония. С тази похвала Павел запазва завинаги спомена за тях.

4:10 Както вече споменахме, братолюбието не е еднократно постижение. То е нещо, което трябва да се упражнява постоянно. Затова апостолът увещава вярващите **да преуспяват** в тази добродетел все **повече и повече.**

Защо **братолюбието** е толкова важно? Защото там, където има любов, има и единство, а там, където има единство, има и благословение от Господа (Пс. 133:1, 2).

В. Животът, който служи като свидетелство за външните хора (4:11, 12)

4:11 Павел насърчава светиите **да се стараят** да вършат три неща. На съвременен език тези три заповеди могат да се перифразират така:

1. Не се стремете да бъдете център на вниманието. Задоволявайте се с това да бъдете „мънички и неизвестни, обичани и хвалени само от Бога".
2. **Вършете своите си работи** и не се бъркайте в чуждите дела.
3. Изкарвайте си сами прехраната. Не бъдете лентяи и паразити и не живейте на гърба на другите.

4:12 Фактът, че ние сме християни и очакваме Христовото пришествие, не ни освобождава от практическите ни отговорности в този живот. Ние никога не трябва да забравяме, че светът непрекъснато ни наблюдава. Хората съдят за нашия Спасител по нас. Ние трябва **да живеем благоприлично пред** невяр-

ващите и да бъдем независими от тях във финансово отношение.

Г. Надеждата, която утешава вярващите (4:13—18)

4:13 Знанието на старозаветните вярващи за това какво става с човека по време на смъртта, е било несъвършено и непълно. За тях думата „Шеол" е била едно общо понятие, с което се е описвало безплътното състояние както на вярващите, така и на невярващите.

Те са вярвали, че всеки човек умира и че в края на света очевидно ще има едно общо възкресение, след което ще последва окончателният съд. Тази непълна представа се вижда много добре в думите на Марта, която казва: „Зная, че [Лазар] ще възкръсне във възкресението на последния ден" (Йоан 11:24).

Господ Исус донесе „живот и безсмъртие чрез благовестието" (1 Тим. 1:10). Днес ние знаем, че при смъртта вярващият се отделя от тялото, за да бъде с Христос (2 Кор. 5:8; Фил. 1:21, 23). За невярващия се казва, че ще бъде в ада (Лука 16:22, 23). Ние знаем, че не всички вярващи ще умрат, но че всички ще се изменят (1 Кор. 15:51). Знаем, че ще има повече от едно възкресение. При Грабването ще бъдат възкресени само вярващите (1 Кор. 15:23; 1 Сол. 4:16); а нечестивите мъртви ще бъдат възкресени в края на хилядолетното царство на Христос (Откр. 20:5).

При първото си посещение в Солун Павел е проповядвал на християните за Христовото пришествие и събитията след него. Но междувременно сред вярващите са се появили въпроси във връзка с онези светии, които са починали. Техните тела ще останат ли в гробовете до последния ден? Те ще участват ли в Христовото пришествие и в славното Му царство? За да отговори на тези техни въпроси и да успокои страховете им, Павел сега описва поредността на събитията по време на Христовото идване за Неговите хора.

Изразът **„не желаем, братя, да останете в неизвестност"** се използва като литературно средство, което да подскаже на читателите, че следва важно съобщение. Тук съобщението засяга съдбата на **„ония, които умират"**, тоест на *починалите* вярващи. Думата „заспиват" се използва в НЗ винаги във връзка със състоянието на *телата* на починалите християни и никога във връзка с техните духове или души. Заспиването е подходящо сравнение за смъртта, тъй като в смъртта човекът изглежда като че ли спи. Дори гръцката дума за гробище — *„koimeterion"* — означава „място за спане". Сънят е подходящо сравнение за смъртта, тъй като всяка нощ, когато заспиваме, ние като че ли умираме, и всяка сутрин, когато се събуждаме, като че ли биваме възкресени.

Библията никъде не казва, че по време на смъртта душата заспива. Богаташът и Лазар са в пълно съзнание по време на смъртта (Лука 16:19-31). Когато вярващият умре, той е „у дома при Господа" (2 Кор. 5:8). За него да умре означава „да бъде с Христос" — положение, което Павел описва като „придобивка" и като нещо далеч по-добро (Фил. 1:21, 23). Това едва ли би било вярно, ако душата заспиваше при смъртта!

Библията също така не проповядва и окончателното изчезване. Съществуването на човека не престава след смъртта. Вярващият се наслаждава на вечен живот (Марко 10:30), а невярващият търпи вечно осъждение (Марко 9:48; Откр. 14:11).

Колкото до съдбата на онези светии, които са починали, апостолът казва, че не трябва да скърбим излишно. Той не казва, че изобщо няма нужда да скърбим. Исус е плакал при гроба на Лазар, макар да е знаел, че ще го възкреси само след няколко минути (Йоан 11:35-44). Апостолът всъщност казва, че няма нужда да скърбим с такова отчаяние, с каквото скърбят хората, които нямат никаква надежда да отидат на небето, да се ви-

дят отново с мъртвия, тоест никаква друга надежда освен съда.

Изразът **„другите, които нямат надежда"**, винаги ми напомня за едно погребение, на което скърбящите близки се бяха събрали около ковчега на една тяхна неспасена роднина и отчаяно викаха: „О-о, сбогом, Мария, Боже мой, Боже мой, сбогом, Мария!" Това беше една незабравима сцена на безутешна безнадеждност.

4:14 Основанието за надеждата на вярващия е възкресението на Христос. Колкото уверено **вярваме, „че Исус умря и възкръсна"**, също толкова уверено трябва да вярваме, че онези, които са починали в Христос, ще бъдат възкресени и ще участват в Неговото пришествие. „Защото както в Адам всички умират, така и в Христа всички ще оживеят" (1 Кор. 15:22). Възкресението на Христос е залогът и доказателството и за нашето възкресение.

Обърнете внимание на израза **„починалите в Исуса"** или „онези, които спят в (или чрез) Исуса"*. Знанието, че Онзи, Който люби душите на Своите възлюбени, просто дава сън на техните тела, отнема на смъртта целия ужас, който тя всява.

И така, относно съдбата на починалите в Христос ние сме твърдо уверени, че **Бог ще ги приведе заедно с Него.** Това може да се разбира по два начина:

1. То може да означава, че по време на Грабването Бог ще възкреси телата на вярващите и ще ги вземе обратно в небето с Господ Исус.
2. Или то може да означава, че когато Христос се върне на земята, за да царува, Бог ще върне заедно с Него всички онези, които са умрели като вярващи. С други думи, апостолът все едно казва: „Не се тревожете, като мислите, че починалите ще пропуснат славата на идващото царство, защото Бог ще ги доведе обратно заедно с Исус, когато Той се върне в сила и голяма слава." (Като цяло това е и значението, което се предпочита.)

Но как може да бъде това? Нали телата на починалите сега лежат в гробовете? Как могат те да се върнат заедно с Исус? Отговорът на този въпрос се дава в пасажа от 15 до 17 стих. Преди да се върне, за да установи царството Си, Христос ще дойде, за да вземе Своите хора и да ги заведе със Себе Си у дома на небето. И след известно време Той ще се върне обратно заедно с тях.

4:15 Откъде Павел знае това? Отговор на този въпрос ни дава самият Павел: **„Защото това ви казваме чрез Господното слово."** Той е получил тази истина като *пряко откровение* от **Господа.** Ние не знаем как точно той я е получил — дали чрез видение, или чрез ясно доловим глас, или посредством някакво вътрешно внушение от Светия Дух, но знаем, че това определено е една истина, която не е била известна на хората до този момент.

По-нататък апостолът обяснява, че когато Христос се върне, живите светии няма да имат каквото и да било предимство или преднина пред починалите светии.

В този смисъл тук Павел говори за себе си като за един, който ще бъде **жив** при Христовото **пришествие** (вж. също 1 Кор. 15:51, 52). Но във 2 Кор. 4:14 и 5:1 той говори за възможността да бъде сред онези, които ще бъдат възкресени. Очевидното заключение е, че ние трябва да очакваме Господ да дойде всеки момент и едновременно с това да съзнаваме, че можем да бъдем призовани да отидем в небето чрез смъртта.

4:16 Сега ни се дава точната последователност на събитията при идването на Христос за Неговите светии. **„Сам Господ ще слезе от небето."** Господ няма да изпрати ангел, а **Сам** Той ще слезе от небето!

* Според превода на текста в НВПБКДж. — Бел. на прев.

Това ще стане **с вик, с гласа на архангел и с Божията тръба.** Във връзка със значението на тези повелителни звуци са били предлагани няколко различни обяснения, но честността налага да кажем, че е почти невъзможно да се говори с окончателност за което и да било от тях:

1. И така, някои смятат, че **викът** е гласът на Самия Господ Исус, който възкресява мъртвите (Йоан 5:25; 11:43, 44) и изменя живите. Други, като Хог и Вайн, казват, че викът е гласът на архангела.
2. **Гласът на архангел** Михаил обикновено се разбира като заповедта, с която се събират старозаветните светии, тъй като той е свързан тясно с народа на Израел (Дан. 12:1; Юда 9; Откр. 12:4—7). Други мислят, че неговата цел е да съживи самия Израел като нация. Трети предполагат, че този **глас на архангел** призовава всички ангели, за да се съберат като военен ескорт, който придружава Господа и Неговите светии, докато те преминат през територията на врага на път към небето (ср. Лука 16:22).
3. **Божията тръба** е същата като последната тръба, за която става въпрос в 1 Коринтяни 15:52 и която е свързана с възкресението на вярващите по време на Грабването. Тя призовава светиите към вечно благословение. Тя не съвпада със седмата тръба от Откровение 11:15—18, която сигнализира окончателното изливане на съда върху света през периода на Голямата скръб. *Тук* под „последната **тръба**" трябва да се разбира „последната тръба за църквата". Седмата тръба от Откровение е последната тръба за невярващия свят (макар и никъде да не е назована по този начин).

Телата на **мъртвите в Христос ще възкръснат първо.** Дали тези мъртви включват и старозаветните светии, е спорен въпрос. Тези, които вярват, че това е така, посочват, че по това време се чува и гласът на архангел, който е тясно свързан с присъдите на Израел (Дан. 12:1). Онези, които мислят, че старозаветните светии няма да бъдат възкресени при Грабването, ни напомнят, че изразът **„в Христа" („мъртвите в Христа")** никога не се прилага за вярващите, които са живели преди епохата на Църквата и които сигурно ще бъдат възкресени в края на Голямата скръб (Дан. 12:2). Във всеки случай става ясно, че това *не* е всеобщото възкресение. Не всички мъртви ще бъдат възкресени по това време, а само **мъртвите в Христос.**

4:17 След това живите **ще бъдат грабнати заедно с тях в облаците, за да срещнат Господа във въздуха.** Думата *„Грабване"*, която се използва като описание на първия етап от завръщането на Христос, произлиза от глагол, който в Библията на латински език означава *„грабвам"*[13]. „Грабване" означава „улавяне" или „отнасяне". Тя е използвана във връзка с Филип в Деян. 8:39, във връзка с Павел във 2 Кор. 12:2 и във връзка с мъжкото Дете в Откр. 12:5.

Въздухът е сферата на действието на Сатана (Еф. 2:2). Следователно Грабването ще представлява едно победно събиране в открито предизвикателство към правата на дявола в собствената му крепост.

Помислете добре за всичко, което означават тези стихове! За това как найнапред земята и морето ще предадат праха на всички мъртви в Христос. Как след това ще се извърши чудото на преобразуването, чрез което този прах ще бъде превърнат в прославени тела, освободени завинаги от болести, болки и смърт. И как най-накрая всички те ще полетят през пространството и ще стигнат небето. И всичко това ще стане „в мигване на око" (1 Кор. 15:52).

Хората от света трудно могат да повярват в разказа за сътворението на човека в Битие 1 и 2 глава. Но ако те мол-

кова трудно могат да повярват в сътворението, колко ли по-трудно ще им бъде да повярват в Грабването, когато Бог ще пресъздаде милиони хора от праха, който е бил погребан, разпръснат, разпилян и отнесен по всички краища на света?

Хората от света проявяват огромен интерес към космическите полети. Но нима те могат да се сравняват с чудото на пътуването до небето, което ще се състои за по-малко от секунда, без изобщо да трябва да взимаме дори и най-малка част от нашата земна атмосфера, както правят космонавтите, когато излитат на къси разстояния в извънземни орбити?

Идването на Христос е свързано със звук, който се чува, гледка, която се вижда, чудо, което се чувства, среща, която се изпитва с радост, и успокоение, което се преживява.

Забележете също така неколкократната употреба на думата **„Господ“** в тези стихове: „Господното *слово*“ (15 ст.), „Господното *пришествие*“ (15 ст.), „*Сам* Господ“ (16 ст.), „да **посрещнем Господа**“ (17 ст.), „ще **бъдем всякога с Господа**“ (17 ст.).

Всякога **с Господа**! Има ли някой, който може да каже колко радост и блаженство има в тези думи!

4:18 „И така, насърчавайте се един друг с тия думи.“ Мислите за Господното пришествие не предизвикват във вярващия ужас, а една надежда, която го въодушевява, развеселява и утешава.

Белезите на последното време

Има много белези, които показват, че Грабването може да се състои много скоро. Бихме искали да изброим следните няколко от тях, които биха могли да се смятат за първи предвестници:

1. Образуването на израелската държава през 1948 г. (Лука 21:29). Смокинята (Израел) покарва (т. е. развива) листа (Лука 21:29-31). За първи път от векове насам евреите съществуват като държава в собствената си земя. Това означава, че Божието царство е близо.
2. Издигането на много други народи (Лука 21:29). Исус предрича, че ще покара не само смокинята, но и всички други дървета. Напоследък ние сме свидетели на разпадането на колониалните държави и на появяването на нови народи. Нашата епоха е епоха на нов национализъм.
3. Връщането на Израел в собствената му земя в неверие (Езек. 36:24, 25). Езекиил предсказва, че евреите ще бъдат очистени от греховете си едва след като се върнат в земята си. Днес Израел е един до голяма степен агностичен народ: само една много малка (и много обособена) част от него са ортодоксални юдеи.
4. Развитието на икуменическото движение (Откр. 17, 18). Според нас великият Вавилон е една огромна религиозна, политическа и търговска система, съставена от отстъпнически религиозни общества, които наричат себе си християнски, която може би ще се образува вследствие сливането на отстъпническия католицизъм и отстъпнческия протестантизъм. Християнството се предава все повече и повече на отстъплението (1 Тим. 4:1; 2 Сол. 2:3) и все повече се приближава към образуването на една световна свръхцърква.
5. Световното разрастване на спиритизма (1 Тим. 4:1-3). В този момент той обхваща огромни части от земята.
6. Резкият упадък на нравствените ценности (2 Тим. 3:1-5). Вестниците всеки ден ни предлагат изобилни доказателства за това.
7. Насилието и гражданското неподчинение (2 Сол. 2:7, 8). Навсякъде цари дух на беззаконие — в дома, в политическия живот и дори в църквата.

8. Появата на много хора, които имат вид на благочестие, но са отречени от силата му (2 Тим. 3:5).
9. Издигането на антихристиянски дух (1 Йоан. 2:18), изявен в размножаването на лъжливи култови движения, които наричат себе си християнски, но отричат всяка фундаментална доктрина на вярата. Те лъжат, като изврващават вярата (2 Тим. 3:8).
10. Тенденцията народите да се съюзяват на основание на признаци, които наподобяват конфигурацията на последното време. Европейският общ пазар, основан на т. нар. Римски договор, може да доведе до съживлението на римската империя — „десетте пръста от желязо и кал“ (Дан. 2:32-35).
11. Отричането на неизбежната намеса на Бога в делата на света чрез съд (2 Петр. 3:3, 4).

Към всичко това можем да прибавим белези от рода на земетресенията, които се случват на много места, заплахата от световен глад и все по-нарастващата враждебност между народите (Мат. 24:6, 7). Неспособността на правителствата да поддържат законността и реда и да потискат тероризма създава подходящ климат за издигането на световен диктатор. Създаването на ядрени арсенали придава допълнително значение на въпроси като: „Кой може да воюва с този звяр?“, тоест със звяра от Откр. 13:4. Световното разпространение на телевизионните мрежи би могло да бъде средството, чрез което да се изпълнят Писанията, описващи събития, които ще бъдат видени едновременно от хората по цялата планета (Откр. 1:7).

Повечето от тези събития са предсказани като случващи се преди Христос да се върне отново на земята, за да царува. Библията не казва, че те ще се случат преди Грабването, но казва, че ще се случат преди Неговото появяване в слава. Ако това е така и ако ние вече виждаме развиването на тези тенденции, тогава очевидното заключение е, че Грабването трябва да е близо.

Д. Господният ден (5:1—19)

5:1 Библейските учители често се извиняват за паузите между отделните глави, обяснявайки, че според тях темата не би трябвало да се прекъсва точно на това място. Но тук разделянето е съвсем подходящо, тъй като Павел започва да разглежда една съвсем нова тема. Той оставя темата за Грабването и се обръща към темата за Господния ден. Думите, с които започва този стих — **„а за...“** (на гр. *peri de),* говорят за обрат в мисълта, което толкова често се случва в 1 Коринтяни.

За истинския вярващ Грабването е утешителна надежда, но какво е то за онези, които не са в Христос? За тях то означава започването на един период, наречен тук **„годините и времената“.** Този период е главно еврейски по характер. През това време Бог ще възстанови отношенията Си с народа на Израел. Тогава ще се случат и събитията от последното време, за които говорят и СЗ пророци. Когато апостолите питат Исус кога ще установи Своето царство, Той им отговаря, че не е за тях да знаят годините и времената (Деян. 1:7). Изглежда, че **годините и времената** включват както един период преди установяването на царството, така и периода на самото царство.

Павел не чувства **никаква нужда** да **пише на** солунците за **годините и времената.** От една страна, светиите няма да бъдат засегнати от тези събития, тъй като ще бъдат взети на небето преди започването на тези времена.

От друга — **годините и времената,** и Господният ден са събития, за които се говори и в СЗ, докато Грабването е тайна (1 Кор. 15:51), която не е била открита на хората преди времето на апостолите.

5:2 Светиите вече знаят за **Господния ден.** Те знаят, че точното време не е известно и че той ще дойде, когато най-малко го очакват. Какво има Павел предвид под **„Господния ден"?** Очевидно за него това не е ден от двайсет и четири часа, а период от време с известни характеристики.

В СЗ този термин се използва за описване на каквото и да е време на наказание, запустяване или тъмнина (Ис. 2:12; 13:9—16; Йоил 2:1, 2). Това е време, когато Бог е тръгвал твърдо срещу враговете на Израел и ги е наказвал решително (Соф. 3:8—12; Йоил 3:14—16; Ов. 15—17; Зах. 12:8, 9). Но то също така означава и всеки случай, когато Бог наказва и Собствения Си народ заради неговото идолопоклонство и отдръпване (Йоил 1:14—20; Ам. 5:18; Соф. 1:7—18). Основно Господният ден говори за наказание на греха, победа на Господната кауза (Йоил 2:31, 32) и неизказано благословение на Неговите верни хора.

В бъдеще **Господният ден** ще покрие приблизително същия период като **годините и времената.** Той ще започне след Грабването и ще включва:

1. Времето на скръбта, тоест времето на утеснението на Яков (Дан. 9:27; Ер. 30:7; Мат. 24:4—28; 2 Сол. 2:2; Откр. 6:1—19:16).
2. Идването на Христос с Неговите светии (Мал. 4:1—3; 2 Сол. 1:7—9).
3. Хилядогодишното царство на Христос на земята (Йоил 3:18 [ср. 14 ст.]; Зах. 14:8, 9 [ср. 1 ст.].
4. Окончателното унищожение на небето и земята с огън (2 Петр. 3:7, 10).

Господният ден е времето, когато Йехова открито ще се намеси в човешките дела. То ще се характеризира със съд над враговете на Израел и над отстъпилата част от израелския народ, с освобождаване на Неговите хора и с установяване на Христовото царство на мир и благоденствие, и слава за Самия Него.

Апостолът напомня на своите читатели, че **„Господният ден ще дойде като крадец нощем".** Той ще бъде напълно неочакван и ще изненада хората. Светът ще бъде напълно неподготвен за него.

5:3 Този ден ще дойде също така тихо, внезапно, унищожително, неизбежно и невъзвратимо.

Светът ще се чувства уверен и сигурен в себе си. И точно тогава с огромна разрушителна сила ще започне изливането на Божия съд. **„Погубление"** не означава спиране на съществуването или унищожаване на човека. То ще дойде толкова неизбежно и невъзвратимо, колкото **болките — върху бременна жена.** Невярващите няма да могат да избягат по никакъв начин от този съд.

5:4 Обърнете внимание на промяната на формите на глаголите и местоименията — от „те" и „тях" в предишния стих на **„вие"** и „ние" в следващите няколко стиха.

Господният ден ще бъде време на гняв за неспасения свят. Но какво ще означава той за нас? За нас той ще означава безопасност, защото ние **не сме в тъмнина.**

Този ден ще дойде като крадец през нощта (2 ст.). Единственият начин, по който той може да изненада някои и **да ги постигне,** е като дойде върху тях **като крадец;** а единствените хора, които той може **да постигне** като крадец, са онези, които са в нощта, тоест които не са повярвали. Той изобщо не може **да постигне** като крадец вярващите, тъй като те **не са в тъмнина.**

При първото четене на този стих може да ни се стори, че в него се казва, че Господният ден *ще* постигне вярващите, но *не като крадец.* Това обаче не е вярно. Господният ден *изобщо няма да постигне* вярващите, защото когато той дойде като крадец в нощта на този свят, светиите вече ще обитават във вечна светлина.

5:5 Всички християни са **синове на светлината и синове на деня.** Те **не са от нощта, нито от тъмнината.** Точно този факт избавя вярващите от гнева, който Бог ще излее върху света, отхвърлил Неговия Син. Присъдите на Господния ден са насочени срещу онези, които се намират в морална тъмнина и духовна нощ, които са отчуждени от Бога.

Когато тук се казва, че християните са **синове на деня,** това не означава, че те са синове на Деня на Господа. Терминът **„синове на деня"** означава хора, които принадлежат към царството на моралната правота. Господният ден е времето на съд над онези, които принадлежат към царството на моралната тъмнина.

5:6 Следващите три стиха призовават вярващите към живот, който съответства на извисеното им положение. Това означава живот на бдителност и трезвост. Ние трябва да **бъдем будни** срещу изкушенията, мързела, летаргията и нехайството. Като едно положително действие ние трябва да **бъдем будни** и така да очакваме завръщането на Спасителя.

Трезвостта тук означава не само да бъдеш **трезв,** когато говориш, но и да бъдеш умерен в храната и пиенето.

5:7 В естествения свят **сънят** се свързва с **нощта.** Така е и в духовния свят, в който безгрижното равнодушие е присъщо на онези, които са синове на тъмнината, тоест невярващите.

Хората предпочитат да се отдават на пиянски оргии през **нощта;** те обичат тъмнината повече от светлината, тъй като делата им са зли (Йоан 3:19). Самата дума „нощен бар" говори за съчетаване на пиенето и гуляенето с тъмнината на нощта.

5:8 Тези, **които са от деня,** трябва да ходят в светлина, така както и Той е в светлина (1 Йоан. 1:7). Това означава, че ние трябва да осъждаме и изоставяме греха в себе си и да избягваме всякакви излишества. То също така означава, че ние трябва да се облечем в християнското въоръжение и да не го сваляме от себе си. Християнското въоръжение се състои от **бронения нагръдник на вярата и любовта и шлема** на **надеждата на спасението.** С други думи, християнското въоръжение е **вяра, любов** и **надежда** — трите основни съставни части на християнския характер. Ние не смятаме, че е необходимо да разглеждаме подробно **бронения нагръдник** и **шлема.** Апостолът просто казва, че синовете на светлината трябва да носят защитното облекло на последователния и благочестив живот. Какво ни запазва от покварата, която влиза в света чрез страстта? Запазва ни **вярата** или зависимостта от Бога, **любовта** към Господа и един към друг и **надеждата** за Христовото завръщане.

Важни разлики в 5 глава

Невярващите („те")	*Вярващите* („ние")
спят	не спим
пият	не пием
в тъмнината на нощта и мрака	не сме в тъмнина синове сме на светлината и на деня
изненадани са от Господния ден, който ще дойде като крадец нощем	не сме изненадани от Господния ден, който ще дойде като крадец нощем
постигнати внезапно и неизбежно от погубление както болките на бременна жена	не сме определени за гняв, а за да получим спасение

5:9 Грабването има две страни — **спасение** и **гняв.** За вярващия Грабването означава консумирането на неговото **спасение** в небето, а за невярващия — идването на едно време на **гняв** на земята.

Тъй като ние сме от деня, **Бог не ни е определил за гнева,** който Той ще излее на земята по време на Скръбните години, а за **спасение** в неговия най-пълен сми-

съл — вечно освобождние от самото присъствие на греха.

Под тук **„гняв“** някои разбират наказанието, което невярващите ще трябва да търпят в ада. Това, че Бог не ни е определил на този гняв, е вярно, разбира се, но според нас налагането на тази мисъл тук е неосновапелно. Тук Павел не говори за ада, а за бъдещите събития на земята. Контекстът е свързан с Господния ден — най-великия период на **гняв** в човешката история на земята (Мат. 24:21). Ние няма да се срещнем с един палач, а със Спасителя.

Някои казват, че периодът на Скръбта не е времето на Божия гняв, а времето на гнева на Сатана (Откр. 12:12). Според тях църквата ще преживее гнева на Сатана, но ще бъде избавена от гнева на Бога при Второто пришествие на Христос. Следващите стихове обаче говорят за гнева на Бога и на Агнето, а времето на тяхното действие е периодът на Скръбните години: Откровение 6:16, 17; 14:9, 10, 19; 15:1, 7; 16:1, 19.

5:10 Този стих подчертава огромната цена, която нашият Господ Исус Христос е платил, за да ни освободи от гнева и да осигури нашето спасение. Той **е умрял за нас, така че — будни ли сме, или спим* — да живеем заедно с Него.**

Има два начина на разбиране на израза **„било че сме живи, или че сме починали“.** Някои изследователи смятат, че той означава „било че сме живи, или че сме починали по време на Грабването“. Те посочват, че по това време ще има две категории вярващи — едните, които са починали в Христос, и другите, които все още са живи. Следователно тук Павел иска да каже, че независимо дали ще бъдем сред живите или сред мъртвите по време на Христовото идване, **ние ще живеем заедно с Него.** Християните, които умират, не губят нищо. Господ обяснява това на Марта: „Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мен, ако и да умре (т. е. християнинът, който умре преди Грабването), ще живее (ще бъде възкресен отсред мъртвите); и никой, който е жив и вярва в Мен (т. е. вярващият, който е жив по време на Грабването), няма да умре до века...“ (Йоан 11:25, 26).

Според други **„живи, или... починали“** означава „бдителни, или... светски“. С други думи, Павел казва, че независимо дали сме духовно бдителни или по плътски безразлични към духовните неща, всички ние ще бъдем грабнати, за да срещнем Господа. Нашето външно спасение не зависи от духовната ни бдителност през последните моменти на нашето време на земята. Ако действително сме повярвали, **ние ще живеем заедно с Него,** когато Той дойде отново — независимо дали бодърстваме прави и Го чакаме, или сме в легнало положение и спим. Нашето духовно положение ще определи нашите награди, но спасението ни зависи единствено от вярата ни в Христос.

Поддръжниците на второто мнение посочват, че думата, преведена като **„живи“** в 10 ст., е същата като думата, преведена като **„будни“** в 6 ст. А думата, преведена като **„починали“,** е използвана и в 6 и 7 ст. със значението „безчувственост към небесните неща, включващо пригаждане към света“ (Вайн). Но тя *не* е същата дума, използвана в 4:13, 14, 15 със значението на „смърт“[14].

5:11 Като гледаме на едно толкова велико спасение и като обичаме един толкова велик Спасител, и като живеем в светлината на Неговото скорошно идване, ние трябва да се насърчаваме един друг, като се поучаваме, увещаваме и си даваме пример, и да се изграждаме взаимно с Божието слово и с любяща грижа. Заради истината, че ще живеем заедно с Него тогава, ние трябва да можем да живеем заедно в дух на разбирателство и взаимна помощ сега.

* Според НВПБКДж. — Бел. на прев.

Е. Различни увещания към светиите (5:12—22)

5:12 Може би старейшините на солунската църква вече са порицали онези, които са спрели да работят и са подтиквали и други да правят същото. Вероятно обаче мързеливците не са се отнесли достатъчно сериозно към тяхното мъмрене, което до голяма степен обяснява това увещание към водачите и водените от тях християни.

Когато Павел моли светиите **да признават онези, които се трудят между** тях, той иска им да каже, че те трябва да уважават и да се подчиняват на своите духовни водачи. Това става ясно от думите **„ваши настойници в Господа и ваши увещатели"**. Старейшните са подовчари на Божието стадо. Те носят отговорността да го поучават, управляват и предупреждават.

Този стих е един от многото стихове в НЗ, който показва, че апостолските църкви никога не са били ръководени от един-единствен човек. Във всяко събрание е имало група от старейшини, които са пасели местното стадо. Както обяснява Дени:

„Солунската църква не е била ръководена от един-единствен президент или църковен служител в съвременния смисъл на тази дума, който да притежава изключителните права върху управлението. Ръководството на църквата е било поверено на много хора." [15]

Отсъствието на *еднолично* управление обаче не оправдава присъствието на *всеобщо* управление. Християнското събрание не трябва да бъде *демокрация*, а *аристокрация* — управление на *най-способните*.

5:13 Старейшините служат като представители на Господа. Тяхната работа е Божията работа. Поради тази причина към тях трябва да се отнасяме с голямо уважение и **любов**[16].

Увещанието **„Живейте мирно помежду си"** не е вмъкнато тук случайно. Във всички църкви проблем номер едно сред християните е проблемът с взаимното разбирателство. Всеки вярващ притежава достатъчно неща от плътта в себе си, за да успее да провали която и да е местна църква. Единствено когато получаваме сили от Духа, ние можем да развием любов, смирение, търпимост, нежност, сърдечност и простителност, които са абсолютно необходими за **мира.** Може би една по-конкретна заплаха за **мира,** срещу която Павел ни предупреждава тук, е обособяването на отделни групи около човешки водачи.

5:14 Изглежда, че този стих е отправен към духовните водачи на събранието. Той им казва как да се отнасят към братята, които създават проблеми. Те трябва:

1. Да **предупреждават безредните**, т. е. онези, които нарушават реда и мира в събранието чрез безотговорното си поведение. Тук **„безчинни"** са онези, които отказват да работят. Те са същите като онези, за които се говори във 2 Солунци 3:6—12, които се мотаят насам-натам, без да правят нищо друго, освен да се бъркат в чуждите работи.
2. Да **насърчават малодушните**, т. е. онези, които имат нужда от непрекъснато насърчение, за да се издигнат над трудностите и да продължат твърдо да следват Господа.
   Що се отнася до текста на този стих според ПБКДж: *„Насърчавайте слабоумните"*, Окенга отбелязва следното: *„Дори и думата да означаваше „слабоумните", ние пак трябва да ги утешаваме. Често пъти тези хора разбират, когато се проповядва благовестието."* Още повече че това е една похвала за благовестието и за християнската църква — има поне едно място, където тези хора намират съчувствие, любов и внимание.
3. Да **поддържат слабите,** т. е. да помагат на онези, които са слаби духовно, морално или физически. Най-вероятно

основното значение на това увещание е духовното и морално подпомагане на онези, които са **слаби** във вярата, което, разбира се, не означава, че ние не трябва да им помагаме и финансово.

4. Да **бъдат търпеливи към всички:** да показват добродетелта на дълготърпението, когато другите ги дразнят или нервират.

5:15 Като се обръща сега към християните изобщо, Павел забранява всяка мисъл за отмъщение. Естествената реакция на всеки човек е да отвърне на удара с удар и на злото със зло. Но християнинът трябва да бъде в такова общение с Господ Исус, че да отвърне на злото по свръхестествен начин. С други думи, той инстинктивно трябва да показва внимание и любов не само към другите вярващи, но и към неспасените.

5:16 Радостта може да бъде постоянното състояние на християнина дори и при най-враждебни обстоятелства, тъй като източникът и обектът на неговата радост е Христос, както и Онзи, Който управлява всички обстоятелства. Между другото, **„винаги се радвайте“** е най-краткият стих в Библията на гръцки език, докато „Исус се просълзи“ е най-краткият стих в Библията на английски език.

5:17 Молитвата трябва да бъде постоянното състояние на християнина, което не означава, че той трябва да изостави всички свои обичайни задължения и да се отдаде изцяло на молитва. Той може да се моли на определено време, но може да се моли и извън това време, когато това е необходимо, и може също така да се наслаждава на непрекъснато общение с Господа чрез молитва.

5:18 Да **благодари** на Бога трябва да бъде за християнина най-естественото нещо. Ако ние вярваме на текста в Римляни 8:28 , то тогава трябва да можем да хвалим Господа по всяко време, при всички обстоятелства и за **всичко,** стига, когато правим това, да не извиняваме греха.

Тези три добри заповеди са наречени „постоянният устав на църквата“. Те представляват **Божията воля за нас в Христос Исус.** Изразът **„в Христос Исус“** ни напомня, че Исус Христос е проповядвал тези неща по време на Своето земно служение, бидейки живото въплъщение на това, което е проповядвал. Чрез поучение и личен пример Господ Исус Христос ни е открил Божията воля за радостта, молитвата и благодарението.

5:19 Следващите четири стиха са посветени главно на поведението на вярващите в събранието.

Да **угасяваме Духа,** означава да задушаваме работата Му сред нас, да Го ограничаваме и да Му пречим. Грехът угасява Духа. Традициите Го угасяват. Измислените от човека правила и наредби за обществено поклонение Го угасяват. Разединението също Го угасява. Някой е казал: *„Студенината, презрението, мълчанието, преднамереното незачитане са едни от нещата, които могат да угасяват Духа доста успешно. Същото прави и студената критика.“* Райри казва, че Духът се угасява винаги когато Неговото служение се задушава както в отделния човек, така и в църквата като цяло.

5:20 Ако свържем този стих с предишния, тогава можем да кажем, че ние угасяваме Духа, когато **презираме** пророкуванията. Така например един млад брат би могъл да направи някое не особено красиво изказване на обществено място. Когато го критикуваме така, че да се засрами в свидетелстването си за Христос, ние угасяваме Духа.

В първичния си, новозаветен смисъл „пророкувам“ означава „говоря Божието слово“. Боговдъхновените слова на пророците са запазени за нас в Библията. В един вторичен смисъл „пророкувам“ означава „изявявам Божиите слова така, както са заявени в Библията“.

5:21 Ние трябва да проверяваме това, което чуваме, и **да държим здраво** само **онова, което е добро,** праведно и истин-

но. Критерият, чрез който **изпитваме** всяка проповед и поучение, е Божието слово. Там, където Духът има свобода да говори чрез различни братя, има опасност от злоупотреба. Но угасяването на Духа не е начинът за избягване на този проблем.

Както е казал д-р Дени:

„Една от най-крещящите нужди на съвременната Църква е отвореното събрание, в което се дава свобода на пророкуването и в което всеки може да говори така, както му се дава от Духа.“[17]

5:22 „Въздържайте се от всякакво зло“ може да означава: „Въздържайте се от всякакви лъжливи езици, пророчества и учения“, или „...от **злото** изобщо“.

Според А. Т. Пиърсън в пасажа от 16 до 22 ст. са описани седем разположения на ума на християнина:

1. Разположение на хваление (16 ст.): когато ние откриваме, че всички Божии пътища са велики.
2. Разположение на молитва (17 ст.): молитвата никога не може да бъде неподходяща или неприлична.
3. Разположение на благодарност (18 ст.): ние трябва да благодарим на Бога дори и при обстоятелства, които не са особено приятни на плътта.
4. Духовно разположение (19 ст.), при което Духът трябва да има пълна свобода във и чрез нас.
5. Разположение на човек, готов да бъде поучаван (20 ст.) по *всеки* начин, който Бог желае да използва.
6. Разположение на преценка (21 ст.) (Ср. с 1 Йоан. 4:1.): ние трябва да изпитваме всичко чрез Божието слово.
7. Разположение на освещение (22 ст.): ако злото започне да навлиза в нашите мисли, трябва да го изгоним[18].

IV. Заключителни поздрави към солунците (5:23—28)

5:23 Сега Павел се моли за освещението на християните. Източникът на това освещение е **Бог на мира**, а неговият обхват се съдържа в думата **„напълно“**, която означава „всяка част на вашето същество“.

Някои проповедници използват този стих в християнското служение, за да докажат доктрината за светостта или цялостното освещение, според която вярващият може да стане *съвършено безгрешен* още в този живот. Но ние смятаме, че Павел няма предвид това, когато се моли: **„А Сам Бог на мира да ви освети напълно.“** Той не се моли за пълно изчезване на грешната природа, а за освещение, което да се разпростре върху всяка част на тяхното същество — **дух, душа и тяло.**

Освещението

В НЗ има четири етапи на освещение — преди обръщението, позиционно, практическо (или нарастващо) и съвършено.

1. Дори преди да бъде спасен, човекът бива отделен в положение на външна привилегированост. Така например в 1 Коринтяни 7:14 виждаме, че невярващият мъж се освещава от вярващата си жена. Това е така нареченото *освещение преди обръщението.*
2. Винаги, когато един човек се роди отново, той бива *позиционно осветен* благодарение на връзката си с Христос. Това означава, че той се отделя от света за Бога. За това се говори в такива пасажи като Деяния 26:18; 1 Коринтяни 1:2; 6:11; 2 Солунци 2:13; Евреи 10:10, 14.
3. Има също така и *нарастващо освещение.* Това е настоящото отделяне на вярващия за Бога от света, греха и себе-то. Това е един процес, чрез който вярващият става все повече и повече подобен на Христос. Това е и освещението, за което Павел се моли по отношение на солунците. За него се говори и в 1 Солунци 4:3, 4; 2 Тимотей 2:21. То се извършва от Светия Дух, когато ние се подчиняваме на Божие-

то слово (Йоан 17:17; 2 Кор. 3:18). Това практическо освещение е процес, който трябва да продължи, докато вярващият живее на тази земя. Вярващият никога няма да достигне съвършенство или безгрешност на земята, но винаги трябва да се стреми към тази цел.

4. *Съвършеното освещение* се отнася до окончателното състояние на вярващия в небето. Когато отиде в небето, за да бъде с Господа, вярващият ще бъде в морално отношение като Господа — напълно и съвършено отделен от греха (1 Йоан. 3:1—3).

Апостолът също така се моли за запазването на солунците. Това запазване трябва да включва целия човек, тоест неговия **дух, душа и тяло.** Обърнете внимание на реда на изреждането на отделните елементи, от които се състои човекът. Човекът винаги поставя тялото на първо място, като казва „тялото, душата и духа". Бог винаги поставя духа на първо място, като казва **„духа, душата и тялото".** В първоначалното творение първото място е било на духа, а последното — на тялото. Грехът е обърнал този ред и сега човекът живее за тялото и пренебрегва духа. Когато се молим един за друг, ние трябва да следваме библейския ред и да поставяме духовното благосъстояние над физическите нужди.

От този и други стихове става ясно, че ние сме тристранни същества. **Духът** е онази част, която ни прави способни да общуваме с Бога. **Душата** е свързана с нашите емоции, желания, усещания и предразположения (Йоан 12:27). А **тялото** е сградата, в която обитава нашата личност (2 Кор. 5:1).

Всички наши части имат нужда да **бъдат запазени** непокътнати, тоест цялостни и здрави. Един изследовател беше описал цялостните нужди на човека от запазване, както следва:

1. Духът трябва да бъде запазен от: (а) всичко, което би могло да го оскверни (2 Кор. 7:1); (б) всичко, което би могло да попречи на свидетелството на Светия Дух относно връзката на светиите с Бога (Рим. 8:16; и (в) всичко, което би могло да попречи на поклонението, което Бог търси от нас (Йоан 4:23; Фил. 3:3).
2. Душата трябва да бъде запазена от: (а) зли мисли (Мат. 15:18, 19; Еф. 2:3); (б) плътски желания, които враждуват против нас (1 Петр. 2:11); и (в) разпри и разцепления (Евр. 12:15).
3. Тялото трябва да бъде запазено от: (а) осквернение (1 Сол. 4:3—8) и (б) зли употреби (Рим. 6:19).

Някои казват, че неспасените хора нямат дух, позовавайки се вероятно на факта, че те са духовно мъртви (Еф. 2:1). Това обаче не означава, че те нямат *никакъв* дух, а че те са мъртви по отношение на връзката си с Бога. Техните духове биха могли да бъдат съвсем живи, що се отнася до връзката с *окултния* свят например, но да са абсолютно мъртви *спрямо Бога.*

Ленски отправя към нас следното предупреждение:

„Много хора се задоволяват с частично християнство, докато някои области от техния живот остават свързани със света. Апостолските предупреждения непрекъснато проникват в най-отдалечените кътчета на нашето естество, така че нито едно от тях да не остане неочистено."[19]

По-нататък молитвата продължава с искането Божието освещение и запазване да се разпростре върху всяка съставна част от личностите на солунците, така че вярващите да бъдат **без порок при пришествието на нашия Господ Исус Христос.** Това, изглежда, сочи към Христовото съдилище, което следва Грабването. Тогава ще бъде направен преглед на живота, служението и свидетелството на християнина, вследствие на което той или ще бъде награден, или ще претърпи загуба.

5:24 Както научихме в 4:3, Божията воля е нашето освещение. Бог ни е призовал най-накрая да застанем без недостатък пред Него. И тъй като е започнал това дело в нас, Той ще го и завърши (Фил. 1:6). **Онзи, Който** ни **призовава, е верен** на Своето обещание.

5:25 Завършвайки своето Писмо, Павел казва на светиите да се молят за него. Той никога не престава да има нужда от молитвата на своите братя и сестри. Така трябва да бъде и с нас. Когато преставаме **да се молим за** другите вярващи, ние изпадаме в грях.

5:26 След това апостолът заръчва да поздравят **всички братя със свята целувка.** По онова време святата целувка е била общоприет поздрав. В някои страни и досега се смята, че мъжете могат да целуват само мъже, а жените — само жени. Има и страни, където е прието мъжете и жените да се целуват помежду си. Но тъй като в много случаи това е довело до злоупотреби, наложило се е да се изостави тази практика.

Целувката не е дадена от Господа като единствена форма на поздравяване, нито е проповядвана от апостолите като задължителен поздрав. Библията е дала мъдро разрешение на въпроса, като е позволила и други форми на поздравяване в общества, където целувката може да доведе до сексуално разпускане. Божият Дух се стреми да ни предпази от такива нередности, като изрично подчертава, че **целувката** трябва да бъде **свята.**

5:27 Сега апостолът се обръща с една сериозна заръка към солунците, като ги заклева **да прочетат това Послание на всичките свети**[20] **братя.** Тук трябва да бъдат отбелязани две неща:

1. С тези думи Павел придава на своето Писмо авторитета на Божието слово. Старият Завет се е чел пред събранията в синагогите. Сега **това Послание** трябва да **бъде прочетено** пред християнските събрания.
2. Библията е за всички християни, а не само за някакъв вътрешен кръг или привилегирована класа. Всички нейни истини са за всичките светии.

Дени ни предлага следното мъдро заключение:

„Няма постижение в мъдростта или в добротата, което благовестието да скрие за някой човек. И няма по-сигурен знак за безверието и измамата в дадена църква от това да се образуват привилегировани кръгове или малцинства, да се възпрепятства свободното четене на Светото Писание и да се избират места от Словото, така че не всичко, което то съдържа, да бъде достъпно на всички братя."[21]

Обърнете внимание, че в пасажа от 25 до 27 ст. са ни дадени три ключа към успешния християнски характер: (1) молитвата (25 ст.); (2) любовта към братята и сестрите, която е свързана с общението (26 ст.); и (3) четенето и изучаването на словото (27 ст.).

5:28 И най-накрая Писмото завършва с характерния поздрав на Павел, който започна своето Първо послание към солунците с благодат и сега го завършва със същото пожелание. За апостола християнството е **благодат** отначало докрай. **Амин.**

Крайни бележки

1) (Въведение) James Everett Frame, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Paul to the Thessalonians, (ICC)*, p. 37.
2) (Въведение) George Robert Harding Wood, *St. Paul's First Letter*, pp. 13, 14.
3) (1:1) В критическия текст изразът „от Бога, нашия Отец, и Господа Исуса Христа" липсва, но се намира в голяма част от останалите ръкописи. Той лесно би могъл да се пропусне при преписване, тъй като е почти еднакъв с израза, който е използван непосредствено преди това.
4) (1:4) Вж. екскурса за божественото ни избиране в Ефесяни 1.
5) (1:10) Wood, *First Letter*, p. 17.
6) (2:1) James Denny, *The Second Epistle to the Corinthians*, p. 100.
7) (2:1) Elliot, Elisabeth, ed., *The Journals of Jim Eliot*, p. 218.
8) (2:13) Walter Scott, further documentation unavailable.
9) (3:2) На английски *„minister"* произлиза от латинската дума за *„служител"*, която означава просто *„човек, който служи"*.
10) (3:13) Marvin Vincent, *Word Studies in the New Testament*, IV:34.
11) (4:6) Оскар Уайлд, който изоставя прекрасната си съпруга, за да се отдаде на хомосексуализъм.
12) (4:8) Критическият текст гласи „Който ни дава".
13) (4:17) Това е думата *„raptus"*, която е миналото причастие на латинския глагол *„rapere"*. Точното подреждане на думите от Джером във Вулгата е „rapiemum cum illis" („ще бъдем грабнати с тях").
14) (5:10) Думите в оригиналния текст са, както следва: думата, преведена като „живи" в 5:10 и „будни" в 5:6, е *gregoreo* (от която произлиза името Григорий или „буден"). Думата, преведена като „спим" и „спят" в 5:6, 7, е *katheudo*, която може да означава както буквален „сън", така и „духовна леност и безразличие" (Arndt and Gingrich). В 4:13—15 думата, преведена като *„почивам"*, е *koimao*.
15) (5:12) James Denney, *The Epistles to Thessalonians*, p. 205.
16) (5:13) За повече подробности по въпроса за старейшините вж. коментара върху 1 Тим. 3:1—7 и Тит 1:5—9.
17) (5:21) Denney, *Thessalonians*, p. 244.
18) (5:22) Arthur T. Pierson, further documentation unavailable.
19) (5:23) R. C. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus, and Philemon*, p. 364.
20) (5:27) В критическия текст думата „свети" е изпусната.
21) (5:27) Denney, *Thessalonians*, pp. 263, 264.

Библиография

(1 и 2 Солунци)

Buckland, A. R.,
St. Paul's First Epistle to the Thessalonians,
Philadelphia: The Union Press, 1908.

Buckland, A. R.,
St. Paul's Second Epistle
to the Thessalonians,
Philadelphia: The Union Press, 1909.

Denney, James,
The Epistles to the Thessalonians,
New York: George H. Doran Company,
n. d.

Eadie, John,
A Commentery on the Greek Text of the
Epistles of Paul to the Thessalonians,
London: MacMillan, 1877.

Frame, James E. *A.*,
Critical and Exegetical Commentary the
Epistles of Paul to the Thessalonians, ICC,
New York: Chas. Scribner's Sons, 1912.

Hogg, C. F. and W. E. Vine,
The Epistles of Paul the Apostle
to the Thessalonians,
London: C. A. Hammond, 1953.

Kelly, William,
Elements of Prophecy,
London: G. Morrish, 1976.

Morrish, Leon,
The Epistles of Paul
to the Thessalonians, TBC,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Company, 1957.

Morrish, Leon,
The First and Second Epistles
to the Thessalonians, NIC,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans
Publishing Company, 1957.

Wood, George Robert Harding,
St. Paul's First Letter,
London: Henrt E. Walter Ltd., 1952.

Второто послание на апостол Павел към солунците

„Както и в Първото си послание, апостолът не започва веднага да разглежда проблема с грешката, а подготвя сърцата на светиите постепенно и всестранно, така че да изяви истината и да заклейми грешката веднага след като я изобличи. Това е пътят на божествената благодат и мъдрост: изправяне на сърцето, а не просто отстраняване на грешката или злото.“

Уилиям Кели

Въведение

I. Уникално място в канона

Това малко Писмо съдържа истини, които са важни както в доктринално, така и в практическо отношение. В него Павел още по-подробно обяснява и коригира разбирането на солунците за Второто пришествие на Христос и откровението за Човека на греха. Също така той дава сериозни наставления на онези, които биха могли да използват Второто пришествие като извинение да не работят — на тях той казва, че е по-добре и да не ядат!

II. Авторство

Външните доказателства на Второто послание към солунците са дори по-убедителни от тези на Първото послание. За него свидетелстват не само Поликарп, Игнатий и Юстин, но и Ириней, който го цитира по име, а така също и фактът, че то е включено както в Маркионския пролог, така и в Мураторианския канон.

Тъй като е доста кратко, Посланието не съдържа толкова много *вътрешни доказателства* като 1 Солунци, но то го допълва и му съответства до такава степен, че много малко изследователи се колебаят да приемат авторството на Павел.

III. Датиране

Второто послание към солунците е било написано в отговор на повдигането на по-нататъшни въпроси, а така също и в резултат на погрешното разбиране на някои части от Първото послание. Вероятно периодът от време между написването на двете писма е бил не по-голям от няколко месеца или дори седмици. Павел, Сила и Тимотей са били все още заедно (1:1), а Коринт е единственият град, за който знаем, че са били заедно (Деян. 18:1, 5). Оттук можем да заключим, че датата на написване на това Послание трябва да е била някъде в началото на 50-те години — вероятно 50 или 51 г. сл. Хр.

IV. Историческа обстановка и теми

За да напише апостол Павел още едно Писмо толкова скоро след Първото, има три основни причини. Светиите са били преследвани и са се нуждаели от насърчение (1 гл.). Те не са разбирали правилно Господния ден и е трябвало да бъдат осветлени по този въпрос (2 гл.) Очаквайки скорошното завръщане на Господа, някои са живеели, без да работят, и е трябвало да бъдат поправени (3 гл.).

Що се отнася до Господния ден, вярващите са се страхували, че той вече е настанал и те се намират в него. Техните страхове са били подсилвани от лъжливи слухове, според които самият Павел бил учел, че този Ден вече е дошъл. Това е на-

ложило опровергаването на тези лъжливи слухове.

Трябва да е ясно, че Господният ден не означава идването на Господа, тоест Грабването. Светиите не са се страхували, че Господ е дошъл вече, а се страхували, че вече живеят в периода на Скръбта — първия етап от Господния ден.

Павел никога не е проповядвал, че има събития, които *трябва да се случат преди Грабването.* Но сега той казва, че *преди* да започне *Денят на Господа,* ще има голямо отстъпление и онзи, който пречи, ще бъде отстранен и Човекът на греха ще бъде изявен.

За правилното разбиране на това Писмо няма нищо по-важно от умението да се направи разлика между Грабването, Деня на Господа и Идването на Христос за установяване на царството. Денят на Господа е описан в бележките върху 1 Солунци 5:2. Разликата между Грабването и Идването на Господ Исус е разгледана в екскурс след 2 Солунци 1:7.

Схема на изложението

I. Поздрав (1:1, 2)
II. Павел и солунците (1:3—12)
А. Дългът на Павел да благодари (1:3—5)
Б. Праведният Божий съд (1:6—10)
В. Молитвата на Павел за светиите (1:11, 12)
III. Още за Деня на Господа (2:1—12)
А. Призив за устойчивост (2:1, 2)
Б. Човекът на греха (2:3—12)
IV. Благодарение и молитва (2:13—17)
А. Павел благодари, че светиите ще избегнат съда (2:13, 14)
Б. Молитвата на Павел светиите да бъдат утешени и утвърдени (2:15—17)
V. Практически увещания (3:1—15)
А. За взаимни молитви (3:1—5)
Б. За разрешаване на проблема с недисциплинираните (3:6—15)
VI. Благословение и поздрав (3:16—18)

Коментар

I. Поздрав (1:1, 2)

1:1 Когато **Павел** пише това Писмо от Коринт, заедно с него са **Сила и Тимотей.** Писмото е адресирано до **солунската църква.** Това наименоване набляга на нейния човешки състав и географско местоположение. Изразът **„В Бога, нашия Отец“** разграничава събранието от езическите общества. А изразът **„и в Господа Исуса Христа“** го отделя като християнско събрание.[1]

1:2 Апостолът не желае на светиите слава, успех или веселие, а **благодат и мир. Благодатта** ни прави способни за всичко, което е Божията воля, а **мирът** ни дава спокойствие при всякакви обстоятелства. Какво повече може да желае човек за себе си или за другите?

Благодатта и мирът са **„от Бога Отца и Господа Исуса Христа“. Благодатта** предхожда **мира.** Най-напред ние трябва да познаем Божията **благодат,** преди да можем да изпитаме Неговия **мир.** Споменаването от Павел на **Бог, нашия Отец, и на Господ Исус Христос** като съвместни източници на тези благословения показва равенството между Отец и Син.

II. Павел и солунците (1:3—12)

А. Дългът на Павел да благодари (1:3—5)

1:3 Писмото започва с благодарения за светиите. Когато четем това, ние все едно слушаме ударите на сърцето на един истински Христов служител, докато той се радва за своите възлюбени духовни деца. За него благодарението е един непрестанен дълг към **Бога,** и то

дълг, който е съвсем подходящ, като се имат предвид непрекъснато растящите **вяра** и **любов** на християните. Тяхната **вяра** нараства с удивителни темпове и всеки един от тях, без изключение, показва все по-голяма и по-голяма **любов** към другите. Това е отговор на молитвата на апостола (1 Сол. 3:10, 12).

Забележете реда на споменаването на тези думи: първо **вярата,** а после **любовта.** „Вярата ни свързва с вечния поток на любов в Самия Бог — казва Макинтош — и естественото следствие на това е, че нашите сърца се привличат в любов към всички, които Му принадлежат."

1:4 Духовният напредък на солунците е дал повод на Павел и неговите другари да **се хвалят** с тях сред другите **Божии църкви.** Независимо от всички **преследвания,** които понасят, солунците остават твърди и изпълнени с вяра. **Твърдостта** означава непоклатимост и устояване.

1:5 Фактът, че те устояват на преследванията толкова твърдо, е доказателство за **справедливия съд на Бога.** Бог подкрепя солунците. Той ги прави твърди и ги насърчава. Ако те не бяха получили Неговата божествена сила, никога не биха били способни да покажат такава твърдост и вяра в страданията си за Христос.

Тяхната героична издръжливост доказва, че те **са достойни за Божието царство.** Това не предполага, че солунците са притежатели на някакво лично достойнство, което ги прави способни да влязат в царството, тъй като човек може да влезе в Божието царство единствено благодарение на Христовите заслуги. Но онези, които страдат заради царството тук, показват, че са сред тези, които ще царуват заедно с Него в един бъдещ ден (Рим. 8:17; 2 Тим. 2:12).

Коментирайки израза **„за да се удостоите*за Божието царство"**, Е. У. Роджърс казва следното:

„Този израз е свързан с човешката отговорност. От гледна точка на божествения суверенитет ние сме били направени достойни да участваме в наследството на светиите на светлината, като това наше достойнство се дължи единствено на връзката ни с Христос в Неговата смърт и възкресение. Като цяло ние сме получили благодат във Възлюбения независимо от каквото и да било в нас както преди, така и след като сме били спасени. Но Бог позволява на Своите хора да преминат през преследвания и скърби, за да развие в тях нравствени добродетели, които да ги направят „достойни граждани" на това царство.

Някои от апостолите са се радвали, че са били считени за достойни да страдат заради Исусовото име. Молитвата на Павел за солунците, в която той иска Бог да ги счете достойни за тяхното призвание, със сигурност няма нищо общо с добавянето на каквото и да било към делото на Христос. Единствено кръстът прави вярващия достоен за неговото положение в царството, но твърдостта и вярата по време на преследване го изявяват като един, който е морално достоен за него. Между членовете на всяко човешко общество на земята има достойни и недостойни хора. Тук Павел се моли това да не бъде така при светиите."[2]

Б. Праведният Божий съд (1:6—10)

1:6 Праведността на Божиите действия се вижда в две неща — в наказанието на преследващите и в успокоението на преследваните.

Уилиямс казва следното:

„Божиите действия, при които Той позволява Неговите хора да бъдат преследвани и допуска съществуването на такива, които да ги преследват, има двояка цел: от една страна, да изпита годността на Своите хора за управление (5 ст.) и от друга — да изяви годността на техните гонители за съд."[3]

* Или — както е по-правилно да се преведе — „за да се считете достойни...". — Бел. на прев.

1:7 Така както Бог ще накаже със съд враговете на Своите хора, така Той ще награди с **утеха** онези, които страдат заради Него.

Ние не трябва да заключаваме от 7 ст., че страдащите светии няма да получат утеха от изпитанията, докато Христос не се върне от небето в пламтящ огън. Когато вярващият умре, той получава утеха. Живите вярващи ще получат успокоение от всички свои неволи по време на Грабването. Това, което казва този стих, е, че когато Господ излее съда върху Своите противници, светиите ще бъдат видени от света като едни, които се радват на **утеха.**

Времето на праведното Божие възмездие ще дойде, **когато Господ Исус се яви от небето със Своите силни ангели.** Неговото идване включва съд над неспасените и **утеха** (или почивка) за вярващите. За кой етап от Христовото идване става въпрос тук? Ясно е, че става въпрос за третия етап — *изявяването* на Неговото пришествие, когато Той ще се върне на земята заедно със Своите светии.

Грабването и Пришествието

Някой би могъл да попита: „Откъде знаем, че Грабването и Пришествието са две отделни събития?" Отговорът на този въпрос е, че те са представени в Библията като отделни по следния начин:

Грабването

1. Христос идва във *въздуха* (1 Сол. 4:17).
2. Той идва *за* Своите светии (1 Сол. 4:16, 17).
3. Грабването е тайна, т. е. истина, непозната в старозаветните времена (1 Кор. 15:51).
4. За идването на Христос *за* Неговите светии никъде не се казва, че е предшествано от небесни знамения.
5. Грабването се отъждествява с Деня на Христос (1 Кор. 1:8; 2 Кор. 1:14; Фил. 1:6, 10).
6. Грабването се представя като време на благословение (1 Сол. 4:18).
7. Грабването става в един миг, „в мигване на око" (1 Кор. 15:52), което до голяма степен показва, че то няма да бъде видяно от света.
8. Изглежда, че Грабването включва главно църквата (Йоан 14:1—4; 1 Кор. 15:51—58; 1 Сол. 13—18).
9. Христос идва като Светлата Утринна Звезда (Откр. 22:16).
10. Грабването не е споменато в Синоптичните Евангелия, но за него се намеква няколко пъти в Евангелието от Йоан.
11. Тези, които се грабват, се грабват за благословение (1 Сол. 4:13—18); онези, които се оставят, се оставят за съд (1 Сол. 5:1—3).
12. Няма дадена никаква система от дати за събития, които предшестват Грабването.
13. Името „Човешкият Син" не се използва в нито един пасаж, свързан с Грабването.

Пришествието

1. Христос идва на *земята* (Зах. 14:4).
2. Той идва *със* Своите светии (1 Сол. 3:13; Юда 14).
3. Пришествието на е тайна. То е тема на много старозаветни пророчества (Пс. 72; Ис. 11; Зах. 14).
4. Идването на Христос *с* Неговите светии ще бъде предшествано от знамения в небесата (Мат. 24:29, 30).
5. Пришествието се отъждествява с Деня на Господа (2 Сол. 2:1—12; в критическия текст).
6. Главното ударение на Пришествието пада върху съда (2 Сол. 2:8—12).
7. Пришествието ще бъде видяно от целия свят (Мат. 24:27; Откр. 1:7).
8. Пришествието засяга на първо място и главно Израел, а след това и езическите народи (Мат. 24:1—25:46).

9. Христос идва като „Слънцето на Правдата с изцеление в крилата Си" (Мал. 4:2).
10. Пришествието е характерно за Синоптичните Евангелия, но за него почти не се споменава в Евангелието от Йоан.
11. Онези, които се вземат, се вземат за съд; тези, които се оставят, се оставят за благословение (Мат. 24:37—41).
12. За Пришествието е дадена сложна система от дати и периоди като 1260 дни, 42 месеца, 3 и половина години (вж. Даниил 7:25; 12:7, 11, 12; Откр. 11:2; 12:14; 13:5).
13. За Пришествието се говори като за идването на Човешкия Син (Мат. 16:28; 24:27, 30, 39; 26:64; Марко 13:26; Лука 21:27).

След като приемем, че Грабването и Пришествието са две отделни събития, как все пак можем да кажем, че те няма да се случат приблизително по едно и също време? Откъде знаем, че са разделени от някакъв интервал? Тук можем да се позовем на три групи от доказателства:

1. Първата се основава на пророчеството на Даниил за седемдесетте седмици (Дан. 9:25—27). Сега ние живеем във Века на църквата — между шестдесет и деветата и седемдесетата седмица. Седемдесетата седмица е периодът на Скръбта. Църквата ще бъде грабната и занесена у дома на небето преди периода на Скръбта (Рим. 5:9; 1 Сол. 1:10; 1 Сол. 5:9; Откр. 3:10). Христос ще дойде, за да царува, след седемдесетата седмица (Дан. 9:24; Мат. 24).
2. Втората група от доказателства за наличието на интервал от време между Грабването и Изявлението се основава на структурата на книгата Откровение. В първите три глави църквата е все още на земята. Разделът от 4 гл. до 19:10 описва периода на Скръбта, в който Божият гняв ще бъде излят върху света, отхвърлил Неговия Син. Църквата никъде не е спомената като присъстваща на земята през този период. Очевидно църквата ще бъде взета и занесена на небето в края на 3 глава. В Откровение 19:11 се казва, че Христос се връща на земята, за да покори Своите врагове и да установи царството Си в края на периода на Скръбта.
3. И третото съображение, което налага съществуването на интервал от време между идването на Христос *за* светиите и идването на Христос *със* светиите, е следното. По време на Грабването *всички* вярващи ще бъдат взети от света и ще получат прославени тела. Но когато Христос се върне, за да царува, на земята ще има вярващи, които все още няма да имат прославени тела и които ще се женят и ще раждат деца през хилядолетието (Ис. 11:6, 7). Откъде идват тези вярващи? Ясно е, че трябва да има интервал от време между Грабването и Пришествието, през който те да повярват.

И така, нека сега се върнем отново към 7 стих. В него се казва, че **Господ Исус** ще пристигне в сила и голяма слава. Той ще бъде придружен от **ангели,** чрез които ще упражнява Своята мощ.

1:8 Пламенният огън е може би едно напомняне за скинията и облака на славата, който символизира Божието присъствие (Изх. 16:10). Той би могъл също така да е образ и на огнения съд, който ще бъде излят върху света (Пс. 50:3; Ис. 66:15). Вероятно е второто.

Когато Бог **дава възмездие,** това не е отмъщение, а праведна отплата. В него няма желание за „оправяне на сметките", а за раздаване на правосъдие, което Неговият свят и праведен характер изисква. Бог не благоволява в смъртта на нечестивия (Ез. 18:32).

Павел описва две категории хора, белязани за възмездие:

1. **„Ония, които не познават Бога"**, т. е. ония, които са отхвърлили знанието за истинския Бог както ни се е открил чрез творението и чрез собствената ни съвест (Рим. 1, 2).
2. И **„ония, които не се покоряват на благовестието на нашия Господ Исус"**, т. е. ония, които са чули благовестието и са го отхвърлили. Благовестието не е само едно изреждане на факти, които трябва да се повярват, а Личност, на която трябва да се покоряваме. Вярата в НЗ включва подчинение.

1:9 Всички тези хора ще бъдат наказани. Един бог, който не наказва греха, не е никакъв бог. Представата, че Богът на любовта не трябва да наказва греха, пренебрегва факта, че Бог е свят и трябва да върши това, което е справедливо от морална гледна точка.

Природата на това наказание е описана тук като **„вечна погибел".** Думата, преведена като „вечна" (*aionios*), е използвана в НЗ седемдесет пъти: три пъти тя е със значението „векове с неопределена продължителност" (Рим. 16:25; 2 Тим. 1:9; Тит 1:2) и останалите пъти със значението „безкраен" или „вечен". Така например тя е използвана в Римляни 16:26 със значението „безкрайно съществуване на Бога".

„Погибел" никога не означава „край на съществуването", а означава „загуба на благосъстоянието или гибел, що се отнася до целта на съществуването". Старите мехове, за които Господ Исус говори в Лука 5:37, се изхабяват (думата има същия корен като „погибел"): те не престават да съществуват, а само се развалят и не могат повече да се употребяват.

Този пасаж често се използва от поддръжниците на теорията за Грабването след периода на Скръбта. Те смятат, че според него вярващите няма да получат почивка и че техните гонители няма да бъдат наказани, докато Христос не дойде обратно, за да царува, и че това ще стане най-вероятно в края на Скръбните години. Следователно — заключават те — надеждата на вярващите е Грабването да бъде след периода на Скръбта.

Това, което те не успяват да видят, е, че солунците, до които е написано това Писмо, са починали до един и вече се наслаждават на почивка с Господа в небето. Подобно на тях са починали и техните гонители и вече понасят своите наказания в ада.

Защо тогава Павел като че ли казва, че и тези условия няма да бъдат осъществени, докато Христос не се върне на земята в сила и голяма слава? Отговорът на този въпрос е, че това ще бъде времето, когато тези условия ще бъдат *изявени открито на света.* Тогава светът ще види, че солунците са били прави, а техните гонители — грешни. Светът ще види, че светиите се наслаждават на почивката, когато се върнат заедно с Христос в слава. **Погибелта** на враговете на Господа в края на Скръбните години ще бъде открито изявена чрез съдбата на онези, които са измъчвали Божиите хора през всички векове.

Би ни било от голяма помощ, ако си спомним, че идването на Христос, за да царува, е време на *изявление.* Това, което е било истина през цялото време, ще бъде изявено на целия свят така, че да се види. Това обаче не се отнася до Грабването.

Наказанието на злите включва и изгонване **от присъствието на Господа и от славата на Неговата сила.** Да погинеш означава да бъдеш без Него завинаги.

1:10 Господното пришествие ще бъде време за слава на Господа и време за учудване на онези, които Го наблюдават.

Господ ще бъде **прославен в Своите светии,** т. е. Той ще бъде почетен заради това, което е направил във и чрез тях. Тяхното спасение, освещение и прославяне ще бъдат прибавени като заслуги към Неговата несравнима благодат и слава.

Той ще **„се покаже чуден между всичките повярвали"**[4]. Удивените очевидци

ще се възхитят, когато видят какво Господ е успял да направи с такива нещастни човешки същества!

Между тези повярвали ще бъдат и солунците, тъй като те са приели и повярвали **свидетелството** на апостолите. Те ще участват в славата и победата на **онзи Ден,** а именно — Деня на Откровението на Исус Христос.

Нека да обобщим пасажа от 5 до 10 ст. като го перифразираме така: „Вашата твърдост в тази скръб е много важна. Във всичко това Бог осъществява Своите праведни цели. Твърдото ви устояване на гоненията показва, че вие сте сред онези, които ще участват в славата на идещото царство на Христос. От една страна, Бог ще разпредели наказания на онези, които сега ви гонят, но от друга, Той ще даде почивка на вас, които сега сте гонени, а също и на нас — Павел, Сила и Тимотей. Той ще съди вашите врагове, когато дойде от небето с ангелските изпълнители на Неговата власт в пламенен огън, наказвайки онези, които съзнателно искат да останат в невежество спрямо Бога, както и тези, които съзнателно не се подчиняват на благовестието. Те ще бъдат наказани с вечна погибел, като бъдат изгонени от лицето на Господа и от изявлението на Неговата сила, когато Той се върне, за да се прослави във всички вярващи —включително и във вас, защото повярвахте на благата вест, която ви проповядвахме."

В. Молитвата на Павел за светиите (1:11, 12)

1:11 В предходните стихове апостолът описва славното призвание на светиите. Те са призовани да изтърпят преследване, което на свой ред ги прави годни за управление в царството. Сега той се моли през това време техният живот да бъде считен за **достоен** за това високо **призвание** и великата Божия **мощ** да ги направи способни да се подчиняват на всеки стимул за вършене на добро и да довеждат докрай всяка задача, която са започнали да вършат **с вяра.**

1:12 Резултатът от това ще бъде двустранен. От една страна, в тях **ще бъде прославено името на нашия Господ Исус Христос.** Това означава, че те ще Го представят пред света много точно и по този начин ще Му носят слава. И от друга, самите те ще бъдат прославени **в Него.** Връзката на вярващите с Христос, Който е тяхната Глава, ще им донесе слава като части на Неговото тяло.

Първа глава завършва с напомнянето, че тази молитва може да получи отговор само **според благодатта на нашия Бог и Господ Исус Христос.** По този начин апостол Павел завършва едно прекрасно обяснение на значението и изхода от страданията в живота на вярващия. Представете си колко насърчени са били солунците, когато са прочели това окуражително послание!

III. Още за Деня на Господа (2:1—12)

А. Призив за устойчивост (2:1, 2)

2:1 Сега Павел се заема с поправяне на едно погрешно разбиране у светиите **във връзка с пришествието на нашия Господ Исус Христос** и Деня на Господа. Солунците са подложени на такова ужасно преследване, че не им е трудно да помислят, че вече са навлезли в първата половина на Деня на Господа — периода на Скръбта. Освен това се носят слухове, че и *самият апостол* казва, че Денят на Господа вече е настъпил! Затова апостолът сега се заема да опровергае тези слухове.

Тук се налага един важен въпрос, свързан с мъничката дума **„за"**, която Павел използва (гр. *„hyper" — „относно").* Въпросът се състои в това дали апостолът умолява светиите „за" **пришествието на нашия** Господ или „чрез" **пришествието на нашия Господ.** В първия случай пасажът би означавал, че Грабването и Денят на Господа са едно и също съби-

тие, тъй като следващите стихове ясно говорят за Деня на Господа. Във втория случай Павел би призовавал светиите *на основание на* предхождащото Грабване да не мислят, че вече живеят в Деня на Господа. Въпросът е спорен. Ние сме съгласни с Уилям Кели, който поддържа второто мнение:

„Утехата на Господното пришествие се използва като мотив и средство за противопоставяне на безпокойството, създадено от лъжливите слухове, че Денят (на Господа) вече е настъпил.“[5]

Ние смятаме, че Павел казва следното: „Аз ви призовавам на основание на Грабването да не се страхувате, че Денът на Господа вече е дошъл. Най-напред трябва да дойде Грабването, когато вие ще бъдете занесени у дома на небето и по този начин ще избегнете ужаса на Деня на Господа.“

Изразът **„пришествието на нашия Господ Исус Христос и нашето събиране при Него“** се отнася съвсем сигурно до Грабването. Това ще бъде времето, когато ние ще бъдем събрани, за да Го срещнем във въздуха.

2:2 Трябва да бъде ясно, че Грабването не е едно и също като Деня на Господа. Солунците не се тревожат, че Господ е дошъл: те знаят, че Той не е дошъл. Но те *се* тревожат, че Денят на Господа вече е започнал. Жестоките гонения, които те понасят, ги карат да мислят, че вече живеят в преиода на Скръбта или първия етап от Деня на Господа.

Освен това те чуват и слухове, че самият Павел говори, че Денят на Господа е настъпил. Като повечето слухове и тези са лъжливи. Според някои от тях Павел бил получил тази информация **от духа,** тоест чрез специално откровение. Според други вестта била получена **от слово,** тоест апостолът открито бил проповядвал, че периодът на Скръбта вече е започнал. Изразът **„...от послание, уж от нас изпратено“**, обикновено се разбира, че се отнася до някое фалшифицирано Писмо, приписвано на Павел, според което той бил казал, че Денят на Господа вече е дошъл. Изразът **„уж от нас“** вероятно е свързан с една от трите думи — **дух, слово** и **писмо.** Значението му е, че нито един от тези три източника не е достоверен.

Според ПБКДж и НВПБКДж (които следват текста на мнозинството ръкописи) светиите се боят, че **Денят на Христос вече е настанал. Денят на Христос** и други подобни изрази обикновено сочат към Грабването и Христовото съдилище (1 Сол. 1:8; 5:5; 2 Кор. 1:14; Фил. 1:6, 10; 2:15, 16).

Но солунците не се страхуват, че Денят на Христос е наближил, защото това би означавало освобождение от техните страдания. Повечето поддръжници на теорията за Грабването преди периода на Скръбта предпочитат прочита на РИ: „...денят на Господа сега е дошъл.“[6] Читателите на Павел се страхуват, че Денят на Божия *гняв* е настъпил.

Б. Човекът на греха (2:3—12)

2:3 Сега апостолът обяснява защо те не могат да бъдат в **този Ден.** Защото най-напред трябва да се случат някои събития, които ще започнат след Грабването.

И така, най-напред ще дойде отпадането или **отстъплението**[7]. Какво означава това? Можем само да предположим, че то означава едно широкомащабно отказване от християнството, едно пълно отдръпване от християнската вяра.

И точно тогава ще се издигне един голям световен водач. От гледна точка на неговия характер този водач ще бъде **„Човекът на греха“**[8]. От гледна точка на неговата съдба обаче той ще бъде **„синът на погибелта“**, т. е. ще бъде осъден на вечно наказание.

Библията съдържа много описания на важни личности, които ще се появят по време на Скръбта, затова е трудно да се каже кога няколко различни наименова-

ния се прилагат за едно и също лице. Някои тълкуватели вярват, че човекът на греха ще бъде един еврейски Антихрист. Други смятат, че той ще бъде езичник, който ще оглавява възродената римска империя. Ето наименованията на някои от великите водачи от края на времената:

...човекът на греха и синът на погибелта (2 Сол. 2:3)

...Антихристът (1 Йоан. 2:18)

...малкият рог (Дан. 7:8; 24б—26)

...царят с жестокото лице (Дан. 8:23—25)

...князът, който ще дойде (Дан. 9:26)

...царят, който ще действа според волята си (Дан. 11:36)

...безполезният пастир (Зах. 11:17)

...звярът, който излиза от морето (Откр. 11:1—10)

...звярът, който излиза от земята (Откр. 13:11—17)

...червеният звяр със седемте глави (Откр. 17:3, 8—14)

...северният цар (Дан. 11:6)

...южният цар (Дан. 11:40)

...лъжепророкът (Откр. 19:20; 20:10)

...Гог в земята на Магог (Езек. 38:2—39:11) (различен от Гог, описан в Откр. 20:8, който идва *след* хилядолетието)

...другият, който идва в своето име (Йоан 5:43)

В миналото хората са предлагали различни и заинтригуващи предложения за **„човека на греха“**, като например римокатолическата църква, папата, римската империя, последната форма на отстъпилото християнство, преродения Юда, преродения Нерон, еврейската държава, Мохамед, Лутер, Наполеон, Мусолини и въплътения Сатана.

2:4 Човекът на греха яростно ще се противопоставя на поклонението на Бога и ще се възцари **в Божия храм** в Ерусалим. Това описание ясно говори, че Антихристът ще бъде онзи, който ще *се противопоставя на* Христос и ще *се поставя на* Неговото *място*.[9]

Текстовете в Даниил 9:27 и Матей 24:15 показват, че това богохулно действие на Антихриста ще бъде извършено по средата на периода на Скръбта. Онези, които откажат да му се подчинят, ще бъдат преследвани и много от тях ще станат мъченици.

2:5 Павел е казал на солунците всичко **това още** докато **е бил при** тях. Но след навлизането на лъжливи учения в тяхната църква, които уж правилно обяснявали гоненията, на които те са били подложени, солунците забравят думите на апостола. Ние забравяме много лесно и имаме нужда непрекъснато да си припомняме големите истини на вярата.

2:6 Те знаят **какво възпира** пълното и открито изявяване на Човека на греха и какво ще продължи да го възпира, докато дойде определеното време.

Този текст ни довежда до третия въпрос, на който не е даден отговор в тази глава. Първият е: „Какво е отстъплението?“ Вторият е: „Кой е Човекът на греха?“ И третият е: „Кой или какво е онова, което го възпира?“

В първата половина на 6 ст. личността или нещото, което го възпира, е описано безлично като **„какво... възпира“.** Но в 7 ст. за него се говори вече като за личност — „оня, който сега я възпира“[10]. Роджърс ни предлага едно много интересно обяснение на този въпрос:

„Възпиращият“ е както Някой, така и Нещо, което съзнателно, преднамерено и нарочно го възпира *с цел* Човекът на беззаконието да бъде изявен на подходящото време.“[11]

Седем от най-често срещаните предположения за това „какво... възпира“ са следните: (1) римската империя, (2) еврейската държава, (3) Сатана, (4) принципът на закона и реда, заложен в човешкото управление, (5) Бог, (6) Светият Дух и (7) истинската църква, в която обитава Светият Дух.

Изглежда, че, в сравнение с всички останали предположения, Светият Дух, Който обитава в църквата и в отделния

вярващ, подхожда най-пълно и най-точно на описанието на това, което възпира Човека на греха. Така както в тази глава за това, което възпира, се говори като за Нещо и Някой, така и за Духа се говори в Йоан 14:26, 15:26, 16:8, 13, 14 — както в среден (Светия Дух), така и в мъжки род (Той).[12] Още в Битие 6:3 Светият Дух е свързан с възпирането на злото. По-късно Той е представен в същата тази роля в Ис. 59:19б, Йоан 16:7-11 и 1 Йоан. 4:4.

Вярващите са солта на земята (Мат. 5:13) и виделината на света (Мат. 5:14) именно благодарения на обитаващия в тях Свети Дух. Солта действа както като консервант, така и като средство, което пречи на развалянето. Светлината разпръсва тъмнината — обстановката, в която хората обичат да извършват своите зли дела (Йоан 3:19). Когато Светият Дух напусне света като Един, Който постоянно живее в църквата (1 Кор. 3:16) и в отделните вярващи (1 Кор. 6:19), това, което възпира беззаконието, ще си отиде.

2:7 Дори и във времето, когато Павел пише това Писмо, **тайната на беззаконието вече действа.** Под това ние разбираме, че един мощен дух на неподчинение към Бога вече се движи под повърхността. Той действа под формата на **тайна,** което не означава, че действа тайно, а че все още не е напълно изявен; все още е в зачатъчен вид.

Какво възпира пълното изявяване на този дух? Ние смятаме, че пълното изявяване на този дух се възпира от присъствието на Светия Дух, Който обитава в църквата и във всеки вярващ поотделно. Той ще продължи да изпълнява тази Своя функция, **докато се махне,** т. е. при Грабването.

Тук обаче се появява едно възражение. Как може Светият Дух да се махне от света? Като едно от Лицата на Божеството Той не е ли вездесъщ, т. е. не присъства ли навсякъде едновременно? Как тогава Той може да се махне от света?

Разбира се, че Светият Дух е вездесъщ. Той винаги се намира по едно и също време навсякъде. И все пак има един смисъл, в който Той *е дошъл* на земята в Деня на Петдесетница. Исус неколкократно обещава, че Той и Отец ще изпратят Духа (Йоан 14:16, 26; 15:26; 16:7). Как тогава е дошъл Духът? Той е дошъл като постоянен Обитател в църквата и във всеки вярващ. До Петдесетница Духът е бил *с* вярващите, но след Петдесетница Той вече е *във* вярващите (Йоан 14:17). Знаем, че до Петдесетница Духът е можел да си отива от вярващите, затова и Давид се моли така: „Нито да отнемеш от мене Светия Си Дух" (Пс. 51:11б). След Петдесетница Духът вече остава завинаги във вярващите от епохата на църквата (Йоан 14:16).

Затова ние смятаме, че Светият Дух ще се махне от света в същия смисъл, в който Той е дошъл на Петдесетница, т. е. като постоянен Обитател на църквата и на всеки вярващ. Той все още ще бъде в света и ще изобличава хората за грях, водейки ги към спасителната вяра в Христос. Неговото оттегляне при Грабването не означава, че никой няма да бъде спасен през периода на Скръбта. Разбира се, че ще има спасени хора и през този период. Но тези хора няма да бъдат членове на църквата, а по-скоро поданици на славното царство на Христос.

2:8 След като църквата бъде грабната, **беззаконният ще се яви** на света. В този стих апостолът прескача периода на действието на Антихриста и описва окончателната му съдба. Затова на нас ни изглежда сякаш той ще бъде унищожен веднага след като се яви. Но това не е така. Преди да бъде унищожен при идването на Христос за установяване на царството, Антихрист ще получи правото да оглавява царството на ужаса, описано в пасажа от 9 до 12 стих.

Ако ние правилно смятаме, че Човекът на греха ще се яви след Грабването и че ще може да действа до Пришестви-

ето на Христос, то тогава неговата ужасна дейност продължава приблизително седем години, което е периодът на Скръбта.

Но след това **Господ** Исус **ще го умърви с дъха на устата Си** (*Ис.* 11:4; Откр. 19:15) и ще го унищожи с **явлението на пришествието Си.** Една-единствена дума на Христос и яркият блясък (на гр. *„epiphaneia"*) на Неговото пришествие (на гр. *„parousia"*) ще бъдат напълно достатъчни, за да се постави край на властта на този див самозванец.

Както вече обяснихме, Пришествието е моментът, в който Христос ще се върне, за да се качи на престола и да царува в продължение на хиляда години.

2:9 Идването на беззаконния е в съответствие с **действието на Сатана.** Неговата дейност ще наподобява тази **на Сатана,** тъй като той получава силата си от него. Той ще показва всякакъв вид **знамения и лъжливи чудеса.**

Тук е важно да се отбележи, че не всички чудеса са от Бога. Дяволът и неговите служители също могат да извършват чудеса. Беззаконният също ще извършва чудеса (Откр. 13:13—15).

Чудото говори за *свръхестествена* сила, която не е непременно *божествена* сила. Чудесата на нашия Господ доказват, че Той е обещаният Месия не просто защото са свърхестествени, а защото те изпълняват пророчествата за Него и са от такова морално естество, че Сатана не би могъл да ги извърши, без да навреди на собствената си кауза.

2:10 Антихрист ще използва безскрупулно всякакъв вид нечестие, за да измами погиващите хора — онези, които са чули благовестието през благодатното време, но не са **обикнали истината.** Ако бяха повярвали, биха били **спасени,** но сега те ще бъдат измамени от чудесата на Антихриста.

2:11 Бог всъщност ще **изпрати** между тях да действа заблуда, така че **да повярват на лъжата. Лъжата,** разбира се, е твърдението на Антихрист, че той е Бог. Тези хора са отказали да приемат Господ Исус като Бог, изявен в плът. Когато е бил на земята, Той е предупредил хората: „Аз дойдох в името на Отца Си, и не Ме приехте; ако дойде друг в свое име, него ще приемете" (Йоан 5:43). Затова те сега ще приемат Човека на греха, който идва в своето име и изисква да му се покланят като на Бог. „Отхвърлената светлина е изгубена светлина." Ако човек издигне идол в сърцето си, Бог ще му отговори според неговия идол (Езек. 14:4).

Антихрист може би ще бъде евреин (Езек. 28:9, 10; Дан. 11:37, 38). Евреите не биха могли да бъдат измамени, че даден човек е Месия, освен ако той не твърди, че произхожда от Юдовото племе и от Давидовото коляно.

2:12 От този пасаж изглежда, че онези, които чуят благовестието в епохата на благодатта, но не се доверят на Христос, няма да имат друга възможност да се спасят след Грабването. Ако хората не повярват в Господ Исус сега, ще повярват в Антихриста след това. Тук се казва, че те **всички** ще бъдат осъдени заради неверието си и любовта си към злото. Това ни напомня за текста в Лука 14:24: „...защото ви казвам, че никой от поканените няма да вкуси от вечерята Ми."

Ние знаем, че през периода на Скръбта ще се спасят много хора. Така например сто четиридесет и четири хиляди евреи ще бъдат спасени и ще станат Божии пратеници, които ще проповядват благовестието за царството по целия свят. Чрез тяхното служение ще бъдат спасени и много други хора. Изглежда обаче, че тези, които ще бъдат спасени, ще бъдат хора, които никога не са чули благовестието ясно през този век и които никога не са отхвърлили Спасителя съзнателно.

IV. Благодарение и молитва (2:13—17)

А. Павел благодари, че светиите ще избегнат съда (2:13, 14)

2:13 В първите дванадесет стиха Павел описва участа на Антихрист и неговите последователи. Сега той се обръща към солунските християни и говори за тяхното призоваване и тяхната съвсем различна съдба. Правейки това, той изразява благодарност към Бога за тези свои **възлюбени от Господа братя** и продължава по-нататък, като дава едно обобщение на тяхното спасение — минало, настояще и бъдеще.

„...Бог... ви е избрал...“ Библията ясно казва, че **Бог** избира някои хора за спасение, но тя никъде не казва, че Той избира други за осъждение. Хората биват изгубени по свой собствен съзнателен избор. Без Божията намеса всички биха били изгубени. Има ли право Бог да избира някои за спасение? Като цяло Бог желае всички да бъдат спасени (1 Тим. 2:4; 2 Петр. 3:9), но Библията не проповядва „универсализъм“ — теорията, според която найнакрая всички хора ще бъдат спасени.

„...отначало...“ Това „отначало“ би могло да се разбира по два начина. От една страна, то би могло да означава, че Божият избор е бил направен още преди основаването на света (Еф. 1:4); а от друга — да има значението на „първи плодове“: солунците, спасени толкова рано в християнската диспенсация, са били избрани от Бога като първата от големите реколти от изкупени души.

„...за спасение...“ Това е точно обратното на казаното в предходните стихове. Невярващите се осъждат поради своето неверие на вечна погибел, докато вярващите са избрани **за спасение.**

„...чрез освещение на Духа...“ Тук става въпрос за работата на Духа в живота на вярващия преди обръщението. Чрез нея Той отделя хора за Бога от света, изобличава ги за грях и ги насочва към Христос. Някой е казал много добре: „Ако не беше Христос, нямаше да има никаква *сватба,* а ако не беше Светият Дух, нямаше да има никакви *поканени!*“

„...и вярването в истината.“ Найнапред ние имаме Божието участие в спасението, а след това и човешкото. И двете са необходими. Някои виждат само избора на Бога и казват, че човекът няма никакво участие в спасението. Други прекалено силно подчертават човешкото участие и пренебрегват суверенния избор на Бога. Истината се намира и в двете крайности. *И* Божият избор, *и* човешката отговорност са доктрини на Библията. Затова за нас е най-добре да вярваме в тях и да ги проповядваме, дори и да не можем да разберем как могат да бъдат едновременно верни и двете.

2:14 „...за което... ви призова чрез нашето благовестие...“ Бог ни е *избрал* за спасение във вечността, но **Той ни призовава** за него във времето. Призоваването се отнася до момента, в който човек повярва в истината. Изразът **„нашето благовестие“** не означава, че има и други истински благовестия. Има само едно благовестие, но то се проповядва от различни проповедници и на различни слушатели. Тук Павел има предвид Божието **благовестие,** което той проповядва.

„...за да получите славата на нашия Господ Исус Христос.“ Тук апостолът надниква в бъдещето и вижда окончателния резултат от спасението — това, че ние ще бъдем заедно с Христос и като Него завинаги. Дж. Н. Дарби е уловил тази мисъл много добре в своя химн:

Нима това е истина —
че аз ще бъда кат' Сина?
Това ли е благодатта,
заради която Той умря —
да бъдем заедно с Христа
и в слава като Неговата,
завинаги във вечността
в присъствието на Отца!

И така, 13 и 14 ст. съдържат една „теологична система в миниатюрен вид“, едно прекрасно обобщение на обхвата на

Божиите цели за Неговите вярващи хора. Бог ни е показал, че спасението „води своя произход от божествения избор, че е изработено от божествената сила, че се осъществява на практика чрез божественото *послание и че ще бъде завършено* окончателно в божествената слава."

Б. Павел се моли светиите да бъдат утешени и утвърдени (2:15—17)

2:15 Предвид тяхното превъзходно призвание сега Павел увещава светиите **да стоят твърдо и да държат преданията, които са научили** било чрез словото на апостолите, било чрез техните Писма. Важното, което трябва да отбележим тук, е, че единствените правдиви и авторитетни **предания** са боговдъхновените слова на апостолите. Исус заклеймява книжниците и фарисеите за това, че са осуетили Божиите заповеди чрез *своите* предания (Мат. 15:6). Павел също предупреждава колосяните за опасността от *човешките предания* (Кол. 2:8). **Преданията,** които ние трябва да държим, са великите истини, които са ни дадени в Свещеното Писание.

Този стих понякога се използва за оправдание на преданията на църквите и на религиозните водачи. Но всички предания, които се противопоставят на Божието слово, не струват пукната пара и крият голяма опасност. Ако човешките предания се приемат наравно с Библията, кой може да реши кои предания са правилни и кои — погрешни?

2:16 След като е казал посланието си на светиите, апостолът сега се моли за него. Обикновено след всяко негово поучение следва молитва (1 Сол. 5:23, 24; 2 Сол. 3:16). Молитвата на Павел е отправена към **Самия наш Господ Исус Христос и нашия Бог и Отец.** Ние вече свикнахме да виждаме как Павел споменава и двете Лица на Божеството Едно след Друго, като обикновено на първо място стои името на Отец. По този начин апостолът, разбира се, подчертава тяхното основно единство и пълно равенство. На гръцки език след подлога в множествено число (**Христос и Бог**) е използвано четири пъти сказуемо в единствено число („възлюби", „даде", „утеши" и „утвърди"). Това е още едно доказателство за *единството на природата* на Сина и Отца като две Лица в едно-единствено Божество.

Това, което Бог е извършил в миналото, трябва да ни послужи като насърчение, за да уповаваме на Него за смелост и сила в бъдещето. Той **ни е възлюбил и** ни е дал **вечна утеха и добра надежда по благодат.** Без съмнение тези думи ни връщат назад към най-великия израз на Божията любов — дара на Неговия Син за нас. Като знаем, че Той е разрешил проблема с греха на Голгота, сега ние имаме вечна утеха и **надежда** за славно бъдеще — и всичко това чрез Неговата чудна **благодат.**

2:17 Молитвата отразява желанието на апостола Бог **да утеши сърцата** на солунските вярващи **и да ги утвърди във всяко добро дело и слово.** Това не е молба за едно обикновено насърчение, което да им помогне да издържат настоящите скърби, а за сила, която да ги подтиква да напредват в борбата. Думата „отстъпвам" липсва в речника на апостола и трябва да липсва и в нашия.

Обърнете внимание на израза **„всяко добро дело и слово".** Само истината, която изговаряме с уста, не е достатъчна. Тя трябва да бъде показана и на практика. Затова в нашия живот правенето трябва да следва наставлението, дългът — учението, и практиката — проповядването.

V. Практически увещания (3:1—15)

А. За взаимни молитви (3:1—5)

3:1 Павел има нужда от молитвите на светиите. Първата молба на апостола засяга три области: (1) разпространението на евангелието, (2) победата на посланието и (3) запазването на посланиците.

Апостолът желае **Господното слово да напредва бързо.** Това ни кара да си представим една образна картина на благовестието, което препуска от място на място независимо от преградите (Пс. 147:15).

Той също така желае словото да довежда хората и на други места до същите прекрасни духовни и морални революции така, както е станало в Солун.

3:2 Третата молба на Павел е желанието му той и неговите сътрудници **да бъдат избавени от „неразбрани и нечестиви човеци".** Вероятно апостолът тук има предвид някакъв конкретен случай, може би противопоставянето, което те са изпитали от страна на юдеите в Коринт (Деян. 18:1—18). Изборът на думата **„неразбрани"*** е много правилен: едва ли има нещо по-неразумно от съпротивата, която хората оказват на благовестието и неговите носители. Това е нещо, което не подлежи на обяснение. Хората могат да говорят съвсем разумно за политика, наука и редица други неща, но когато стане въпрос за благовестието, те загубват всякакъв разсъдък.

3:3 Обърнете внимание каква красота съдържа контрастът между „не във всички има вяра" (2 ст.) и **„Но верен е Господ"** (3 ст.). Този контраст ни учи да отвръщаме погледа си от безверните хора и да гледаме само нашия винаги верен Бог, защото Той е **верен** да ни утвърди докрай (1 Кор. 1:9); Той е **верен** да ни избави от изпитание (1 Кор. 10:13); Той е **верен** и праведен да ни прости греховете и да ни очисти от всяка неправда (1 Йоан. 1:9) и Той е **верен** да ни утвърди и да ни **запази от лукавия,** т. е. от Сатана.

3:4 И така, не всички имат вяра..., но Господ е верен... **„и ние сме уверени (имаме вяра) в Господа за вас".** Както отбелязва Дени, „в Господа ти можеш спокойно да се довериш на онези, които сами по себе си са слаби, колебливи, своеволни и глупави". Павел напомня на светиите за тяхната отговорност **да вършат това,** което им заповядва. Тук отново ние имаме чудното и любопитно сливане на божественото с човешкото: Бог ще ви пази; а вие от своя страна пазете заповедите. Същата мисъл е изразена и в 1 Петр. 1:5: „...с Божията сила сте вардени (Божието участие) чрез вяра (нашето участие)..." Същото виждаме и във Филипяни 2:12, 13: „...изработвайте спасението си (нашето участие), ...защото Бог е, Който ...действа във вас (Божието участие)..."

3:5 Във време на гонения човек лесно може да се озлоби срещу другите и да се откаже от Христос заради продължителността и тежестта на страданията. Именно поради тази причина апостолът се моли солунците да любят така, както **Бог** люби и да бъдат твърди така, както **Христос** е твърд.

Текстът, който в ПБКДж гласи „търпеливото очакване на Христос", в НВПБКДж е предаден като **„Христовото търпение".** В превода на Библията от 1611 г. този текст има значението на „твърдост, докато *чакате* пришествието на Христос". В НВПБКДж той означава същото **търпение** или твърдост, която Христос е показал като Човек на земята и която Той все още показва като Човек в небесата.[13]

В този стих под **„Господ"** може да се разбира Светият Дух, което означава, че и тук, както във 2:13, 14, са споменати всичките Лица на Триединството.

Б. За разрешаване на проблема с недисциплинираните (3:6—15)

3:6 Става ясно, че някои светии от солунската църква изцяло са погълнати от мисълта за Господното пришествие и са престанали да работят за прехраната си. Преди да изрази неодобрението си към такива братя в духовно отношение,

* На английски език: „неразумни" (unreasonable). — Бел. на прев.

Павел дава ясни наставления как да се отнасяме с тях.

Под формата на заповед апостол Павел наставлява солунските вярващи да **странят „от всеки брат, който се обхожда безчинно"**, тоест който не върви заедно с другите, отказва да работи, а живее на техен гръб (вж. 10 и 11 ст.). Вярващите трябва да показват неодобрението си към такъв брат, като отказват да общуват с него. Неговото провинение обаче не е толкова сериозно, за да бъде наказано с отлъчване от църквата.

Преданието, което солнуците **са приели от** Павел, е заръка за неуморен труд, упорита работа и финансова независимост.

3:7 Самият Павел също не е престанал да прави палатки само защото е знаел, че Господ Исус ще дойде отново. Той наистина очаква Христос да дойде всеки момент, но служи и работи със съзнанието, че Господ може и да не дойде, докато той е жив.

3:8 Никой не може да го обвини, че се е настанил в нечия чужда къща и яде нечий хляб. Той сам си печели хляба, докато проповядва благовестието. Това означава дълга работа през деня и недоспиване през нощта, но Павел твърдо е решен да **не бъде в тежест на никого от** тях.

3:9 Като проповедник на благовестието апостолът има право да бъде издържан от онези, които са повярвали чрез неговото служение (1 Кор. 9:6—14; 1 Тим. 5:18). Но той предпочита да пренебрегне това свое право, за да може да бъде **пример** за благородна независимост и неуморно трудолюбие.

3:10 Солунците вече са получавали заповед да не издържат мързеливците. Ако един здрав и прав хиртиянин откаже да работи, той по-добре **и да не яде.** Това не се ли противопоставя на истината, че вярващите винаги трябва да бъдат грижовни? Не, разбира се! Насърчаването на мързела не е грижовност. Спърджън казва така: *„Най-истинската любов към онези, които съгрешават, не е да се сприятеляваш с тях, като одобряваш техния грях, а да бъдеш верен на Исус във всичко."*

3:11 Тук апостолът използва една красива игра на думи,[14] за да подчертае още повече колко лъжлива е духовността на тези безредни братя. Тези негови думи са били перифразирани различно, както следва:

1. „...които не си гледат работата, а се бъркат в чужди работи."
2. „...които не се занимават с труд, а с интриги."
3. „...които не си гледат своята работа, а си пъхат носа там, където не трябва."
4. „...които се месят в работата на всички останали, но не и в своята."

3:12 На всички **такива** апостолът заръчва и ги увещава **в името на Господ Исус Христос да работят** без много шум и да печелят **сами прехраната си.** Това е не само едно добро свидетелство, но и прослава на Бога.

3:13 А тези, които работят верно, получават насърчението да продължат да го правят. Важен е краят на състезанието, а не началото, затова вярващите **не трябва да се уморяват да вършат** доброто.

3:14 Какво трябва да бъде отношението на другите към човек, който не се **покорява** на наставленията на апостола? Те трябва да го накажат, като откажат да общуват с него. Целта на тази наказателна мярка е човекът да се засрами от своето поведение и да се принуди да го промени.

3:15 Тази мярка не е толкова силна като отлъчването. Тук провинилият се все още се счита за **брат.** При отлъчването на него се гледа като на „езичник и бирник" (Мат. 18:17).

Наказването на вярващия винаги трябва да има за цел неговото връщане при Господа и при Божиите хора. То не трябва да се прави в дух на озлобеност или враждебност, а с християнска загри-

женост и твърдост. Той **не** трябва да се счита за **неприятел, а за брат.**

Това, че християните от Солун са очаквали толкова ревностно връщането на Господа, че дори са изоставили всекидневните си задължения, днес за нас изглежда много странно. Струва ни се, че то изобщо не може да заплашва църквата! Днес ние сме отишли в другата крайност — дотолкова сме се отдали на работата си и на трупането на пари, че сме изгубили способността и вълнението да Го очакваме да дойде всеки момент.

I. Благословение и поздрав (3:16—18)

3:16 Този стих е наречен „*тихият завършек на едно бурно Послание*". В него Павел се моли *страдащите светии* в Солун да имат **мира** на **Господа на мира** по всяко време и по **всякакъв начин.**

Мирът на християнина не зависи от нищо в този свят. Той се основава единствено на Личността и делото на Господ Исус. Светът не може нито да му го даде, нито да му го отнеме. Но ние трябва да съзнаваме и усвояваме тази истина при всички обстоятелства на живота. „Мирът не означава край на гоненията, а спокойствие на сърцето, което идва от вяра в Бога и не зависи от никакви обстоятелства."

3:17, 18 На това място **Павел** явно взима перото от ръката на своя „секретар" и написва заключителния **поздрав,** който той нарича **„белег на всяко послание",** което пише. Някои изследователи разбират това като признак, че думите в края на всяко Послание, които той пише със собствената си ръка, доказват, че това Писмо е негово. Други смятат, че **белегът** е характерното за Павел благопожелание: **„Благодатта на нашия Господ Исус Христос да бъде с всички вас"** (Рим. 16:24; 1 Кор. 16:23; 2 Кор. 13:14; Гал. 6:18; Еф. 6:24; Фил. 4:23; Кол. 4:18; 1 Сол. 5:28; 1 Тим. 6:21; 2 Тим. 4:22; Тит 3:15; Филим. 25; и в случай че Павел е написал и Посланието към Евреите, Евр. 13:25). От тези стихове виждаме, че всички негови Послания завършват с пожеланието за **благодат.**

Грабването на църквата

Истината за идването на Господа се появява във всяка глава на Първото послание към солунците и в първите две глави на Второто послание. Това е една обединяваща тема, която минава като златна нишка през целия текст.

Но ние винаги трябва да помним, че пророчествата нямат за цел нито да провокират нашия интелект, нито да подхранват нашето любопитство. Тяхната цел е да упражняват обновително влияние върху нашия живот.

За вярващите надеждата за близкото идване на Христос има голямо практическо значение. Тя трябва:

1. Да има пречистващо влияние върху нашия живот (1 Сол. 5:23; 1 Йоан. 3:3).
2. Да ни подтиква да се молим и да работим за спасението на загубените (Бит. 19:14; Езек. 33:6; Юда 21—23).
3. Да ни насърчава да устояваме независимо от гоненията и изпитанията (Рим. 8:18; 2 Кор. 4:17; 1 Сол. 4:13—18).
4. Да ни кара да се държим все по-малко за материалните богатства, защото колкото повече Неговото пришествие се приближава, толкова повече тяхната стойност се понижава (вж. Лев. 25:8—10, 14—16).
5. Да ни принуждава да се извиняваме на всеки, когото сме обидили, и да възстановяваме онова, което сме взели, когато е необходимо (Мат. 5:24; Як. 5:16).
6. Да ни вдъхновява за усърдно служение, като знаем, че иде нощ, когато никой не може да работи (Йоан. 9:4; 1 Сол. 1:9, 10а).
7. Да ни държи в състояние на очакване (Лука 12:36) и пребъдване в Христос, така че да не се засрамим пред Него

при Неговото пришествие (1 Йоан. 2:28).

8. Да ни прави смели да изповядваме Христос (Марко 8:38; Лука 9:26).
9. Да ни бъде като утешителна надежда (Йоан 14:1—3, 28; 1 Сол. 4:18; 2 Сол. 1:7; 2 Тим. 2:12).
10. Да ни подтиква към умереност, кротост и разумност (Фил. 4:5).
11. Да ни мотивира към единство и любов (1 Сол. 3:12, 13).
12. Да ни насърчава да мислим за „това, което е горе“ (Кол. 3:1—4).
13. Да ни напомня за идващата оценка и награда (Рим. 14:10—12; 1 Кор. 3:11—15; 2 Кор. 5:10).
14. Да я използваме като мощен призив в проповядването на благовестието (Деян. 3:19—21; Откр. 3:3).

За онези, които не са вярващи, истината за връщането на Господа трябва да ги води към покаяние от греховете им и готовност да Му предадат изцяло живота си като на Господ и Спасител. Само тези, които са в Христос, ще отидат на небето при Грабването, за да бъдат с Него. Останалите ще бъдат оставени за съд.

Не забравяйте, че Грабването би могло да стане и днес!

Поради особеното значение на темата за идването на Христос в Посланието към солунците и в живота на всеки християнин тук добавяме и следните разсъждения:

Аргументи в подкрепа на Грабването преди периода на Скръбта

1. Първият аргумент се основава на истината, че идването на Христос може да стане всеки момент. Има много стихове, които показват, че християните трябва да очакват Господа всеки момент. Ние трябва да бъдем бдителни и да Го чакаме, без да знаем времето на Неговото пришествие. Ако църквата трябва да мине през Скръбта, тогава ние не можем да очакваме Господ да дойде всеки момент. Всъщност Той не би могъл да дойде поне още седем години, тъй като ние все още не се намираме в периода на Скръбта, за който знаем, че когато дойде, ще продължи седем години. Теорията за Грабването преди Скръбта е единствената теория, в която човек може да вярва и да очаква, че Христос може да дойде всеки момент.

Ето няколко пасажа, които показват, че ние непрекъснато трябва да очакваме Господ да дойде, тъй като не знаем времето на това събитие.

„И не само то, но и ние, които имаме първите плодове на Духа, самите ние стенем в себе си и жадно *очакваме* осиновението, тоест изкупването на нашето тяло“ (Рим. 8:23*).

„Защото всеки път, когато ядете тоя хляб и пиете (тази) чаша, *възвестявате смъртта на Господа, докато Той дойде*“ (1 Кор. 11:26 — е било написано за коринтяните, което означава, че Господ е могъл да дойде и докато те са били живи).

„Понеже в тоя дом ние стенем, като *копнеем* да се облечем с нашето небесно жилище“ (2 Кор. 5:2 — вярващите ще бъдат облечени с техните прославени тела при Грабването).

„Защото ние чрез Духа *очакваме* надеждата за правдата чрез вяра“ (Гал. 5:5 — надеждата за правдата е идването на Господа и прославените тела, които ние ще получим тогава).

„Защото нашето гражданство е на небето, откъдето и *очакваме* Спасител — Господ Исус Христос, Който ще преобрази нашето унижено тяло, за да стане съобразно с Неговото славно тяло, според действието на Неговата сила, с която Той може да покори всичко на Себе Си“ (Фил. 3:20, 21).

* Цитатите са взети от ПРИНЗВ, 1992 г. — Бел на прев.

„Нека вашата кротост да бъде позната на всички човеци. *Господ е близо*" (Фил. 4:5).

„Защото самите те разказват за нас — какъв достъп сме имали при вас и как сте се обърнали от идолите към Бога, за да служите на живия и истинен Бог, и да *очаквате* Неговия Син от небесата, Когото Той възкреси от мъртвите — Исус, Който ни избавя от идещия гняв" (1 Сол. 1:9, 10).

„...*като очакваме* блажената надежда и явяването на славата на нашия велик Бог и Спасител Исус Христос" (Тит 2:13).

„...така и Христос беше принесен веднъж, за да понесе греховете на мнозина, и ще се яви втори път, без да има работа с грях, за спасението на онези, които Го *очакват*" (Евр. 9:28).

„Защото още *твърде малко време* и ще дойде Този, Който има да дойде, и няма да се забави" (Евр. 10:37).

„И така, братя, останете търпеливи до Господното пришествие. Ето, земеделецът очаква скъпоценния плод от земята и дълго търпи за него, докато получи и ранния, и късния дъжд. *Бъдете и вие търпеливи и укрепете сърцата си, защото Господното пришествие наближи.* Не роптайте един против друг, братя, за да не бъдете осъдени; *ето, Съдията стои пред вратите*" (Як. 5:7—9).

„А краят на всичко е близо; затова бъдете благоразумни и бодърствайте в молитвите си (1 Петр. 4:7).

„И *всеки, който има тази надежда в Него,* очиства себе си, както Той е чист" (1 Йоан. 3:3).

„...пазете себе си в Божията любов, *като очаквате милостта на нашия Господ Исус Христос за вечен живот*" (Юда 21 — тук „милостта на нашия Господ Исус Христос" е, когато Той ще дойде, за да заведе в небето онези, които са били изкупени с Неговата кръв).

„[Ето], *ида скоро;* дръж здраво това, което имаш, за да не ти отнеме никой венеца" (Откр. 3:11).

„И ето, *ида скоро.* Блажен оня, който пази думите на пророчеството на тази книга" (Откр. 22:7).

„Ето, *ида скоро;* и Моята награда е с Мен; и ще отплатя на всеки според делото му" (Откр. 22:12).

„Онзи, Който свидетелства за това, казва: Да, *идвам скоро.* Амин! Ела, Господи Исусе" (Откр. 22:20)!

Има и други текстове, които — макар и да не се отнасят пряко за Грабването — допринасят за общото впечатление, че Христовото пришествие е предстоящо. През цялата своя история църквата е вярвала, че времето на Христовото пришествие е неизвестно и че затова то може да се случи всеки момент.

„Затова бдете, защото не знаете в кой ден ще дойде вашият Господ. Но това да знаете, че ако домакинът знаеше по кое време щеше да дойде крадецът, щеше да бди и не би оставил да му подкопаят къщата. Затова бъдете и вие готови, защото в час, който не мислите, Човешкият Син иде" (Мат. 24:42—44).

„А за оня ден и час никой не знае, нито ангелите на небесата, нито Синът, а само Отец. Внимавайте, бдете и се молете, защото не знаете кога ще настане времето. Понеже това ще бъде както един човек, който отиде в чужбина, като остави къщата си и даде власт на слугите си — на всеки отделна работа, като на вратаря заповяда да бди. *Затова бдете, защото не знаете кога ще дойде господарят на къщата — дали вечерта, или посред нощ, или когато пеят петлите, или заранта,* да не би като дойде неочаквано, да ви намери заспали. *А каквото казвам на вас, на всички го казвам. Бдете!*" (Марко 13:32—37)

„...и самите вие да приличате на човеци, които *чакат* господаря си, когато

се върне от сватбата, за да му отворят незабавно, щом дойде и похлопа“ (Лука 12:36).

„...така че да не изоставате в нито една дарба, като чакате явяването на нашия Господ Исус Христос“ (1 Кор. 1:7).

„...Христос Исус, Който *ще съди живи и мъртви...*“ (2 Тим. 4:1).

„Дечица, *последно време е;* и както сте чули, че идва Антихрист, така и сега са се явили много антихристи; от това знаем, че *е последно време*“ (1 Йоан. 2:18).

„И така, ако не бодърстваш, ще дойда като крадец и няма да знаеш в кой час ще дойда върху теб“ (Откр. 3:3б).

„Ето, ида като крадец. *Блажен онзи, който бди* и пази дрехите си, за да не ходи гол и да не гледат неговия срам“ (Откр. 16:15).

2. Вторият аргумент се основава на обещанието, че църквата ще бъде избавена от идещия гняв. В Римляни 5:9 Павел казва, че „...ще се спасим от *гняв* чрез Него“. 1 Солунци 1:10 описва Господ Исус като нашия Един, Който ни избавя от идещия *гняв.* А в 1 Солунци 5:9 се казва, че Бог не ни е определил за *гняв,* но за да получим спасение чрез нашия Господ Исус Христос. Под „гняв“ можем да разбираме както гнева, който Бог ще излее върху света в периода на Скръбта, така и вечния Божий съд над невярващите. В Посланието до солунците контекстът говори в полза на гнева, който Бог ще излее върху света в периода на Скръбта (вж. 1 Сол. 5:2, 3; 2 Сол. 1:6—10; 2:10—21).
3. В Откровение 3:10 Христос обещава да запази хората Си от (на гр. „ek“, което означава „вън от“) часа на изпитанието, който ще дойде върху целия свят, за да изпита онези, които живеят на земята.
4. Структурата на книгата Откровение също подкрепя доктрината за Грабването преди периода на Скръбта. Във 2 и 3 гл. църквата все още е на земята, но след 3 гл. за нея никъде не се говори като за нещо, което е на земята. В 4 и 5 гл. светиите вече са на небето и носят победните венци. След това, в пасажа от 6 до 9 гл., е описан периодът на Скръбта. Светиите от църквата вече са в небето.
5. Периодът на Скръбта няма да започне, докато не се открие Човекът на греха (2 Сол. 2:3). Но Човекът на греха няма да се открие, докато не се махне онова, което го възпира (2 Сол. 2:7, 8). Светият Дух определено отговаря на описанието на онова, което възпира: Той възпира или ограничава пълното развитие на злото, докато църквата още се намира в света. Той ще се махне като Един, Който обитава в църквата при Грабването.

   В известен смисъл Светият Дух винаги е бил и винаги ще бъде в света. Но в друг, по-различен смисъл, Той е дошъл на Петдесетница, т. е. дошъл е да обитава постояннно във вярващите и в църквата. Именно в този смисъл Той ще се махне по време на Грабването. Това не означава, че Божият Дух няма да има никакво служение през периода на Скръбта. Той и тогава ще изобличава за грях и ще обръща грешници. Но Той няма да обитава в тях постоянно и няма да ги прибавя към църквата. Неговото служение тогава би могло да се сравни до известна степен със служението Му в старозаветния период.
6. В 1 Солунци 4:18 за Грабването се говори като за нещо, което трябва да ни насърчава и да ни утешава. Господният ден не идва като утешение, а като крадец през нощта (1 Сол. 5:2). Той е време на внезапна погибел (3 ст.) и гняв (9 ст.), която никой няма да може да избегне (3 ст.). За разлика от него Грабването е една вечна утешителна надежда, а не един вечен заплашителен страх.

7. Между идването на Христос за Неговите светии и идването на Христос със Неговите светии трябва да има някакъв период от време. Когато Христос дойде за Своите светии, *всички* вярващи ще бъдат взети от света и ще получат своите *прославени тела* (1 Кор. 15:51). А когато Христос дойде, за да царува, ще има спасени хора, които все още ще бъдат в своите *естествени тела,* което се вижда от факта, че те ще раждат деца (Ис. 65:2—25; Зах. 8:5). Ако Грабването и Пришествието бъдат едновременно (според теорията за Грабването след Скръбта), то тогава откъде ще дойдат тези хора?
Има и една втора причина, поради която между Грабването и царството трябва да има някакъв интервал. Христовото съдилище трябва да се състои в небето след Грабването. На него Господ ще съди верността на Своите светии и ще ги възнагради съответно на нея (2 Кор. 5:10). Наградите, които ще бъдат раздадени по това време, ще бъдат свързани с обхвата на управление по време на хилядолетието (Лука 19:17, 19). Ако Грабването и идването на Христос за установяването на царството са събития, които се случват едновременно, няма да има никакво време за Христовото съдилище.
8. Единственият начин, по който Господният ден може да изненада някого в дома му, е, като той дойде като крадец през нощта (1 Сол. 5:2). Но Павел съвсем ясно казва, че Господният ден няма да изненада вярващите като крадец през нощта (1 Сол. 5:4). Следователно той няма да изненада вярващите изобщо. Защо? За това са посочени две причини: (1) вярващите не са деца на нощта, а на деня (1 Сол. 5:4, 5). (2) Бог не е определил вярващите за гняв (1 Сол. 5:9).
9. При Грабването вярващите отиват в дома на Отца (Йоан 14:3), а не веднага на земята, както твърдят поддръжниците на теорията за Грабването след Скръбта.
10. Скръбта е ясно определен период, който е еврейски по своя характер. Тя е наречена „утеснението на Яков" (Ер. 30:7). Обърнете внимание на думите, които Господ Исус изрича в пророчеството си в Матей 24 и които са свързани главно с еврейския народ: „Юдея" (16 ст.), „съботен ден" (20 ст.), „святото място" (15 ст.). Тези думи нямат нищо общо с църквата.
11. Няколко старозаветни прототипа сочат също, че Грабването ще стане преди периода на Скръбта. Ние не *строим* доктрини върху прототипи, но тези прототипи наистина съответстват на теорията за Грабването преди периода на Скръбта.
Енох, който е един прототип на църквата, е бил взет, преди да дойдат водите на Божия гняв. Ной и неговото семейство, които са прототипи на вярващия еврейски остатък, са били запазени от потопа.
Лот е бил изведен от Содом, преди пламъците на съда да го унищожат.
Принасянето на Исаак в жертва от Авраам е предварителна картина на принасянето на Божия Син от Бога на Голгота. Следващото споменаване на Исаак е, когато той отива, за да посрещне своята невяста и да я заведе в дома си. Така ще бъде и когато Христос се появи за първи път след Своето възнесение: тогава Той ще дойде, за да заведе Своята невяста у дома на небето.
Илия също е бил занесен на небето, преди съдът да падне върху злата Езавел.
12. Първите шестдесет и девет седмици от пророчеството на Даниил (9:24—27) обхващат периода от издаването на указа на Артаксеркс през 445 г. пр. Хр. до разпъването на Христос. Те нямат нищо общо с църквата. Защо тогава църквата трябва да бъде на земя-

та в седемдесетата седмица, която е периодът на Скръбта? (Всъщност епохата на църквата представлява един период между шестдесет и деветата и седемдесетата седмица, който не е споменат в пророчеството на Даниил.)

Аргументи против Грабването на църквата преди Скръбта или аргументи за Грабването на църквата след Скръбта

1. Обещанието в Откровение 3:10 не гласи, че светиите ще бъдат избавени от Скръбта, а че те ще бъдат запазени от нея, докато са в нея (ср. Йоан 17:15).
Отговор: Думите, преведени като „ще опазя тебе от", в този стих означават буквално „запазя вън от". Гръцкият предлог „*ek*" означава „вън от". Следователно мисълта тук не е, че църквата ще бъде запазена *във* или *през* Скръбта, а *вън от* нея изобщо. Същите думи са използвани и в Йоан 17:15, където Исус се моли така: „Не се моля да ги вземеш от света, а да ги пазиш от лукавия." Пламър ни предлага следния коментар на тази молитва: „Също както Христос е това, *в* което неговите ученици живеят и се движат, така и лукавият е онова, *от („ek")* което Той се моли да бъдат пазени." Тази молитва е получила отговор. Вярващите са запазени от господството на Сатана и са въведени в царството на възлюбения Божий Син.
2. Текстът в Римляни 5:3 гласи следното: „...скръб*та* произвежда твърдост."
Отговор: Павел не казва, че единственият път, когато скръбта произвежда твърдост, е по време на периода на *Скръбта*. Очевидно неговият аргумент е, че скръбта, която вярващите изтърпяват в този живот, развива твърдостта им. Освен това както в гръцкия, така и във френския, испанския и други езици абстрактните съществителни обикновено често се членуват, затова преводът „скръбта" е съвсем правилен.
3. Скръбта е едно от нещата, които са обещани на християните (Йоан 16:33). Няма никаква причина ние да не трябва да минаваме през нея.
Отговор: Никой не отрича, че ние трябва да влезем в Божието царство през много скърби (Деян. 14:22). Но има голяма разлика между скръбта, която е част от живота на всеки вярващ, и периода на Скръбта, очакващ света, който е отхвърлил Христос.
4. Текстът във 2 Солунци 1:7 ни казва, че светиите няма да получат почивка, докато Господ Исус не се върне на земята в края на Скръбта.
Отговор: Солунците, до които е адресирано това Писмо, вече са получили своята почивка в небето. Но съдбата на *техните гонители* и възмездяването на светиите ще бъдат *изявени* на света, когато Господ Исус се върне в сила и голяма слава.
5. Според Деян. 3:21 небесата ще държат Господ Исус до времето на възстановяването на всичко, т. е. до хилядолетието.
Отговор: Тези думи са казани на *израилтяните* (4 ст.) и *що се отнася до народа на Израел,* твърдението наистина е вярно. То съответства на думите, с които Спасителят се обръща към Ерусалим в Матей 23:39: „Защото казвам ви, отсега няма вече да Ме видите, докогато речете: Благословен, Който иде в Господното име!" Това ще стане в края на периода на Скръбта. Но църквата ще бъде грабната и занесена в небето седем години по-рано.
6. Текстът в Псалм 110:1 ни казва, че Христос ще седи отдясно на Бога, докато всички Негови врагове бъдат унищожени. Това ще стане едва в края на Скръбта.
Отговор: В Откровение 20:8, 9 четем за някои, които ще бъдат врагове на

Христос в края на хилядолетието, т. е. 1000 години след края на Скръбта. Мястото „отдясно на Бога“ може да описва не само географско местоположение, но и едно положение на почест и власт.

7. В Тит 2:13 „блажената надежда“ е едно и също нещо със „славното явяване“. Следователно Грабването ще стане по същото време като Пришествието. Затова ние не очакваме Грабването на църквата преди Скръбта, а заедно с идването на Христос за установяване на царството.

 Отговор: Този аргумент се базира на едно правило от гръцкия синтаксис, наречено „правилото на Гренвил Шарп“, което гласи: когато две съществителни, свързани със съюза „и“ (на гр. *kai),* са в един и същ падеж и пред първото съществително има определителен член, а пред второ няма, второто съществително се отнася до същото лице или предмет като първото и е негово разширено описание. Пример за такава конструкция е текстът в Тит 2:13, където се казва „славното явление на нашия велик Бог и Спасител Исус Христос“. Думите „Бог“ и „Спасител“ са свързани със съюза „и“; те са в един и същ падеж (притежание след „на“); определителният член е използван само пред първото съществително (в прилагателното „нашия“) — „Бог“, не и пред второто — „Спасител“. Следователно според правилото на Гренвил Шарп думата „Спасител“ се отнася до същото Лице като думата „Бог“ и е Негово разширено описание. Това, разбира се, доказва, че нашият Спасител, Исус Христос, е Бог.

 Освен това в същия този стих се казва: „...ожидайки блажената надежда и славното явление...“ Оттук поддръжниците на теорията за Грабването след Скръбта правят заключение, че „блажената надежда“ е същото като „славното явление“. Но тъй като „славното явление“ *обикновено* се разбира като идването на Христос за установяване на царството, то надеждата на вярващия не е в Грабването преди Скръбта, а в идването на Христос в слава на земята.

 На това може да се отговори с два аргумента. Първият е, че като всички добри правила и правилото на Гренвил Шарп има изключения. Едно от тях се намира в Лука 14:23, където текстът гласи: „Излез по пътищата и оградите.“ Ако това правило беше в сила и тук, тогава пътищата щяха да бъдат същото нещо като оградите! Второто изключение е изразът в Ефесяни 2:20: „основата на апостолите и пророците.“ Нито един внимателен изследовател на Библията не би казал, че апостолите и пророците са едно и също нещо.

 Но дори и да предположим, че „блажената надежда“ *е* същото като „славното явление“, какво ни пречи да гледаме на Грабването като на славното явяване на Христос за църквата, а на Пришествието — като на славното явяване на Христос за света? Думите *„apocalupsis“* (откровение) и *„epiphaneia“* (осияване или явяване) могат да се отнасят както до Грабването, така и до идването на Христос за установяване на царството.

8. Други Писания, които показват, че надеждата на вярващия е идването на Христос за установяване на царството, са 1 Коринтяни 1:7; 1 Тимотей 6:14; 2 Тимотей 4:8; 1 Петр. 1:7, 13; 4:13.

 Отговор: Думите „откровение“ и „явление“, които се използват в тези пасажи, се прилагат както за идването на Христос за Неговите светии, така и за идването на Христос с Неговите светии. Най-напред Той ще се открие и ще се яви на църквата, а покъсно и на света.

 Но дори и всички цитирани пасажи да се отнасяха до идването на Христос

за установяване на царството, трябва да е ясно, че надеждата на вярващия включва всички благословения на пророческото бъдеще. Ние очакваме както Грабването, така и идването на Христос за установяване на царството, и хилядолетието, и вечното царство.

9. Традиционната надежда на църквата не е била в Грабването преди Скръбта. Тази теория е започнала да се налага приблизително през последните 160 години благодарение на учението на Дж. Н. Дарби.
   Отговор: Новозаветната църква също е очаквала Божия Син от небето. Светиите не са знаели кога ще дойде Той и затова са Го чакали да дойде всеки момент.
   Аргументите, които са насочени против това, което някой човек е проповядвал или не е провядвал, се наричат аргументи *ad hominem* (срещу човека) и се считат за невалидни във връзка с разглежданата тема. Въпросът е: „Какво казва Писанието?", а не „Какво казва този или онзи човек?"

10. Последната тръба, която се споменава в 1 Коринтяни 15:52, и Божията тръба от 1 Сол. 4:16 са свързани с Грабването и са същите като седмата тръба от Откровение 11:15. И тъй като седмата тръба започва да тръби в края на Скръбта, когато световното царство става царство на нашия Господ и на Неговия Христос, връщането трябва да бъде след Скръбта.
   Отговор: Не всички тръби са едно и също нещо. Последната тръба е същата като Божията тръба. Тя възвестява Грабването и дава знак за възкресението на вярващите и отнасянето им в дома на Отца. Тя е последната тръба за църквата. Седмата тръба от Откровение 11:15 е последната от серия от наказания по време на Скръбта. Тя е последната тръба за невярващия Израел и невярващите езичници. Последната тръба от 1 Коринтяни 15:52, наречена също „Божия тръба" тръби преди периода на Скръбта. Седмата тръба пък тръби в края на същия период.

11. Първото възкресение от Откровение 20:4, 5 става в края на Скръбта, а не седем години по-рано, както твърдят поддръжниците на Грабването преди Скръбта.
   Отговор: Първото възкресение не е изолирано събитие, а серия от събития. То е започнало с възкресението на Христос (1 Кор. 15:23). Следващият етап ще бъде възкресението на вярващите при Грабването. Третият етап ще бъде възкресението на светиите от периода на Скръбта, когато Христос се върне на земята (Откр. 20:4, 5). С други думи, първото възкресение включва възкресението на Христос и на всички истински вярващи, независимо кога са били възкресени. Всички невярващи ще бъдат възкресени в края на хилядолетието, за да застанат пред Големия бял престол (Откр:11—15).

12. В Матей 13:24—30 пшеницата и плевелите са оставени да растат заедно до края на времената, т. е. до края на Скръбта.
   Отговор: Това е така, но тази притча говори за небесното царство, а не за църквата. В царството ще има истински и фалшиви вярващи до края на Скръбта.

13. Грабването не може да бъде тайно, тъй като ще има вик, глас на архангел и Божия тръба (1 Сол. 4:16).
   Отговор: Учението, че Грабването ще бъде тайно, се основава на факта, че то ще стане „в мигване на око" (1 Кор. 15:52). То ще бъде свършено, преди светът да има възможност да го види или да разбере какво е станало.

14. Джордж Мюлер, Самюъл Трегелс, Осуълд Смит и други известни хора са поддръжници на теорията за Грабването след Скръбта.

Отговор: Този аргумент нищо не доказва. Имало е велики хора, които са били поддръжници и на двете теории.

15.Повечето текстове в НЗ се отнасят до идването на Христос, за да царува.

Отговор: Това не отрича истината за Грабването. Фактът, че в НЗ има много повече текстове, които говорят за рая, отколкото за ада, не отрича неговото съществуване.

16.Църквата няма да понесе гнева на Бога по време на Скръбта, но ще понесе гнева на Антихрист или гнева на Сатана.

Отговор: В Откровението гневът по време на Скръбта е определен шест пъти като *Божия гняв:*

„И друг, трети ангел, ги следваше и казваше със силен глас: Ако някой се поклони на звяра и на неговия образ и приеме белег на челото си или на ръката си, той ще и да пие от виното на *Божия гняв,* което е приготвено чисто в чашата на гнева Му, и ще бъде мъчен с огън и сяра пред светите ангели и пред Агнето" (14:9, 10).

„И ангелът хвърли сърпа си на земята, обра земното грозде и хвърли обраното в големия лин на *Божия гняв*" (14:19).

„И видях на небето друго знамение и чудно: седем ангела, които държаха седем язви, които са последните, защото с тях се изчерпва *Божият гняв*" (15:1).

„И едно от четирите живи същества даде на седемте ангела седем златни чаши, пълни с *гнева на Бога,* Който живее до вечни векове" (15:7).

„И чух из храма силен глас, който казваше на седемте ангела: Идете, та излейте на земята седемте чаши на *Божия гняв*" (16:1).

„И великият град се раздели на три части, и градовете на народите паднаха; и Бог си спомни за великия Вавилон, да му даде чашата с виното от яростния *Си гняв*" (16:19).

17.Когато Исус казва: „Ида скоро" (Откр. 22:7, 12, 20), това не означава „ида всеки момент". По-скоро то означава, че Неговото идване ще бъде внезапно.

Отговор: Това е дискусионен въпрос. Дори и да означава „внезапно", все пак остават такива стихове като Евреи 10:37, в които се казва: „Защото още твърде малко време и ще дойде Този, Който има да дойде, и не ще се забави."

18.Това, което възпира, във 2 Солунци 2:6—8 не е Светият Дух, а римското управление или Божията сила.

Отговор: Това вече е обсъдено в бележките върху този пасаж.

19.По времето на апостолите Христовото пришествие не е могло да бъде очаквано всеки момент, защото както Петър, така и Павел са знаели, че ще умрат (Йоан 21:18, 19; 2 Петр. 1:14, 15; 2 Тим. 4:6).

Отговор: На някои места Павел говори за себе си като за един, който ще бъде жив, когато Господ се върне (1 Сол. 4:15), а на други — като за един, който ще бъде сред онези вярващи, които ще умрат и ще възкръснат (Фил. 3:10, 11). Това отношение е правилно не само за Павел, но и за всеки един от нас. Ние чакаме Господ да дойде в нашия живот, но знаем, че можем да умрем и преди Грабването.

Петър вярва, че краят на всичко е наближил (1 Петр. 4:7), и осъжда онези подигравателли, които отричат Господното пришествие, като казват, че „всичко си стои така, както от началото на създанието" (2 Петр. 3:4).

20.Господното пришествие не може да стане всеки момент, защото преди това благовестието трябва да стигне до целия свят (Мат. 24:14).

Отговор: Това се отнася до *благовестието на царството* (14 ст.), което ще се проповядва на целия свят през периода на Скръбта. Условията на

това благовестие са следните: „Повярвай в Господ Исус Христос, и ще се спасиш; и когато Христос дойде, ще влезеш в хилядолетието заедно с Него.“ Това е същият начин на спасение, който и ние проповядваме, но нашият гледа към Грабването. С други думи, ние казваме: „Повярвай в Господ Исус Христос, и ще се спасиш; и когато Исус дойде, ще отидеш в дома на Отца заедно с Него.“

21. Пасажи като тези в Матей 28:19, 20 и Деяния 1:8 ни казват, че благовестието трябва да стигне до „всичките народи“ и до „края на земята“. След като е така, то идването на Господ по времето на апостолите е било невъзможно.
    Отговор: В Колосяни 1:6, 23 Павел казва, че „целият свят“ и „всяка твар под небесата“ е чула благовестието. В Римляни 10:18 се казва, че благовестието е стигнало до краищата на света. Ние, разбира се, смятаме, че тук под „краищата на света“ се разбират границите на известния по онова време свят — страните, разположени около Средиземно море.

22. Дългосрочните мисионерски планове на Павел, за които четем в Деяния 18:21; 23:11 и Римляни 15:22—25, 30, 31, показват, че той не е очаквал Господ да дойде в близко бъдеще.
    Отговор: Плановете на Павел са били направени според Божията воля (Деян. 18:21; Рим. 1:10; 1 Кор. 4:19). Той е работил така, като че ли Господ няма да дойде, докато той е жив, и едновременно с това е чакал и е бдял, като че ли Той ще дойде всеки момент.

23. Павел говори за „усилни времена“ през последното време (1 Тим. 4:1—3; 2 Тим. 3:1—5). Това предполага наличие на някакъв период от време, през който Господ не може да дойде.
    Отговор: Павел също така казва, че тайната на беззаконието вече действа (2 Сол. 2:7), а Йоан казва, че е „последно време“ още по негово време (1 Йоан. 2:18). Тези двама апостоли не виждат тук никакъв проблем, който да направи невъзможна надеждата за непосредственото връщане на Христос.

24. Притчи като тези в Матей 25:14—30 и Лука 19:11—27 предполагат, че преди Господ да се върне, ще мине дълъг период от време. Следователно ранните вярващи не са могли да очакват, че Господ може да се върне всеки момент.
    Отговор: Очевидно ранните вярващи не са основавали своето учение на притчи, тъй като са очаквали Грабването (1 Сол. 1:10)! Но независимо от това дългото време, за което се говори в Матей 25:19, е прекалено неопределен израз, за да изключва възможността за непосредственото идване на Христос. Притчата в Лука ни казва, че *царството* няма да се яви веднага (Лука 19:11), но това не изключва възможността *църквата* да бъде грабната всеки момент.

Крайни бележки

1) (1:1) И днес все още (или отново) има новозаветно събрание на християни в Солун.
2) (1:5) E. W. Rogers, *Concerning the Future,* p. 80.
3) (1:6) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 948.
4) (1:10) И най-старите, и повечето ръкописи гласят „между всичките повярвали", което очевидно е и правилният прочит.
5) (2:1) William Kelly, *Elements of Prophecy,* p. 253.
6) (2:2) В критическия текст е употребена думата „Господ" (Kurios). Традиционният прочит „Христос" (Christos) според ПБКДж и НВПБКДж не е (както в някои други случаи) слабо подкрепен. Тук той е същият, както и в повечето ръкописи. Някои изследователи смятат, че „Денят на Христос" е термин, който се отнася до последната част на гоненията, които ще започнат едва когато човекът на греха бъде открит. Част от солунските християни погрешно са смятали, че този период вече е започнал. Свързвайки този период с едно събитие след Грабването, Павел мъдро опровергава тази представа.
7) (2:3) Някои теолози като Дж. Дуайт Пентекост превеждат думата „*apostasia*" като „оттегляне" и я отнасят за самото Грабване. Ако това е така, този стих би бил един необорим довод в подкрепа на теорията за Грабването преди периода на Скръбта.
8) (2:3) „Греха" е прочитът на тази дума в традиционния и повечето други ръкописи, докато критическият текст гласи „беззаконието", т. е. този човек ще бъде самото въплъщение на греха и на бунта.
9) (2:4) Гръцкият предлог (в случая представка) „*anti*" има както значението на „срещу", така и значението на „вместо". И двете значения подхождат на описанието на Антихрист.
10) (2:6) В гръцкия текст в 6 ст. е използван определителен член в *среден род,* а в 7 ст. — определителен член и причастие в *мъжки род.*
11) (2:6) Rogers, *Future,* p. 65.
12) (2:6) Средният род на местоимението, което замества Светия Дух (на гр. ез.), се използва по чисто граматически причини („*pneuma*" е съществително от среден род). Мъжкият род се използва, за да се подчертае Неговата личност.
13) (3:5) И двата варианта са правилни преводи на *Christou* (букв. „на Христос"). ПБКДж го превежда като обективен генетив (който приема действието от съществителното, което определя), докато субективният генетив в НВПБКДж подчертава, че именно Христос е Този, Който показва търпение.
14) (3:11) Думите в гръцкия текст тук са, както следва: „...като не *ergazomenous* (работели) нищо, а *periergazomenous* (се мотаели или се месели в чужди работи)".

Библиография

Вж. библиографията в края на Първото послание към солунците.

Пастирските Послания

„Пастирските Послания са играли важна роля в историята на християнската църква и са оправдали напълно включването си в Новозаветния канон. Тяхното най-главно достойнство се състои в съчетаването на здрави практически наставления с теологически истини, което е оказало неоценима помощ на християните както като отделни личности, така и като колектив."

Доналд Гътри

Въведение

I. Значение на термина „пастирски Послания"

Първото и Второто послание към Тимотей и Посланието към Тит са започнали да се наричат „пастирски Послания" от началото на XVII век. Това определение може да се окаже колкото полезно, толкова и вредно, в зависимост от това как се разбира.

Ако човек го разбира в смисъл, че Писмата съдържат практически указания за начина, по който да се грижим за Господните овце, тогава то е послужило на целта си.

Но ако човек смята, че това са Послания към Тимотей и Тит, които са назначени за свещеници в църквите в Ефес и Крит (в смисъла на съвременните свещеници), тогава той го разбира съвсем погрешно.

Други версии на ПБКДж съдържат в края на тези Послания небоговдъхновени бележки, които са допринесли за увеличаване на доверието към тази историческа заблуда. Така например в края на Второто послание към Тимотей е добавена следната небоговдъхновена забележка:

„Второто послание към Тимотей, ръкоположен за първи епископ на църквата в Ефес, е било написано в Рим, когато Павел е бил изправен за втори път на разпит пред Нерон."

В края на Посланието към Тит пък стои следното обяснение:

„То е било написано до Тит, ръкоположен за първи епископ на църквата в Крит, от Никопол, Македония."

Албърт Барнс, който сам е свещеник и едва ли може да бъде обвинен в пристрастие, изказва следното мнение:

„Няма никакви доказателства, че Тит е бил първият епископ на тази църква, нито че е бил първият, към когото бихме могли с право да приложим титлата „епископ" в библейския смисъл на тази дума. Дори има положителни доказателства, че той не е бил първият, тъй като с него в тази църква е бил и Павел, а Тит е бил „оставен", за да довърши започнатото.

Няма и доказателства, че Тит изобщо е бил „епископ" в тази църква в прелатския смисъл на тази дума или дори че се е установил като пастор.

Тези допълнения са толкова лишени от всякаква достоверност и толкова пълни с грешки, че е крайно време да бъдат премахнати от следващите издания на Библията. Те не са част от боговдъхновените Писания, а са част от „бележки и коментари" и непрекъснато допринасят в някаква малка, а може би и голяма степен за увековечаване на заблудата. Мнението, че Тимотей и Тит са били „епископи прелати" — единият в Ефес, а другият в Крит — се основава много повече на тези излишни забележки, отколкото на каквото и да било друго, казано в самите послания. Да, наистина в Посланията

няма никакви доказателства за това и ако тези добавки бъдат премахнати, нито един човек няма изобщо да предположи, че те са имали такава служба на основание само на Новия Завет.“[1]

За щастие тези забележки са махнати вече от съвременните версии на НЗ, но заблудата, за чието разпространение те са спомогнали, умира трудно.

Тимотей и Тит са били изпратени от апостол Павел в църквите с временни мисии, за да наставят вярващите и да ги предупредят за опасността от лъжеучители.

И тъй като, общо взето, всички библейски изследователи са единодушни, че тези три Писма са написани през *един и същ* период и от *една и съща* ръка, ние ще разгледаме тяхното авторство и автентичност заедно.

II. Авторство на пастирските Послания

До 1804 г., когато Шмид за пръв път отхвърля авторството на Павел върху тези Послания, цялата църква и дори невярващите са ги приемали като автентични Писма на великия апостол.

Оттогава досега все по-често тези книги се класифицират като „фалшиви“, макар и „благочестиви“ (сякаш измамата може да върви заедно с истинското благочестие!). Повечето либерални и някои консервативни изследователи трудно приемат, че тези книги наистина са написани от Павел или *изцяло* от него. И тъй като те съдържат много важни наставления върху ръководството на една църква и други важни докрини — *включително и предупреждения срещу еретиците и неверието в последните дни* — ние смятаме, че е необходимо да дадем повече подробности за автентичността на тези Послания в сравнение с всички останали Послания с изключение на 2 Петрово.

III. Външни доказателства

Външните доказателства за пастирските Послания са много силни. Всъщност, ако те бяха единственият критерий за тяхното приемане или отхвърляне, нямаше да има никакво съмнение в авторството им.

Първият известен автор, който е цитирал тези Послания пряко, е Иреней. Тертулиан и Климент от Александрия също са признали авторството на Павел, както и Мураторианският канон. Сред по-ранните отци, които изглежда са познавали Писмата, се срещат имената на Поликарп и Климент от Рим.

Според Тертулиан Маркион не е включил тези три Книги в своя „канон“. Това може би не е толкова израз на съмнение в тяхната автентичност, колкото неодобрение на тяхното *съдържание.* Маркион е точно такъв култов водач, който би се раздразнил от острите нападки на Павел срещу зараждащия се гностицизъм (вж. въведението към Колосяните), които се срещат и в пастирските Послания. Пасажите, които този антисемитски еретик е могъл да не хареса, включват 1 Тимотей 1:8; 4:3; 6:20 и 2 Тимотей 3:16, 17.

IV. Вътрешни доказателства

Почти всички нападки срещу авторството на Павел по отношение на пастирските Послания се основават на измислени свидетелства за обратното, съдържащи се *в* самите Писма.

Привеждат се три групи от „доказателства“: исторически, църковни и езикови. Ние ще ги разгледаме накратко и ще обясним всеки един от тези проблеми.

Исторически проблем. Има няколко събития и лица, които не могат да си намерят място в Деянията или в информацията, която имаме за служението на Павел от другите Послания. Оставянето на болния Трофим в Милит и наметало-

то и книгите в Троада не се вместват в известните му пътувания.

Този аргумент лесно може да бъде оборен. Да, истина е, че тези подробности не съвпадат с Деянията, но това не е и *необходимо.* Текстът във Филипяни предполага, че Павел е очаквал да бъде освободен, а християнското предание разказва, че той наистина е бил освободен и е служил в продължение на няколко години, преди да бъде затворен отново и обезглавен. Следователно назованите събития, приятели и врагове в пастирските Послания са от този период на мисионерска работа *между* двете затваряния.

Църковен проблем. Казва се, че темата за организацията на църквата е прекалено късен проблем, за да може Павел да се занимава с него — всъщност той се е появил едва през втори век. Да, така е. Въпросът за епископите, старейшините и дяконите наистина се обсъжда в тези Послания, но няма никакви доказателства, които да говорят, че това са „монархичният" тип епископи от втори и следващите векове. Всъщност текстът във Филипяни 1:1, което е едно по-ранно Послание, говори за няколко епископи (или надзиратели) в една църква, а не за един епископ, който да надзирава цялата църква, а още по-малко за един епископ, който да надзирава няколко църкви, което е едно още по-късно явление. Освен това в Посланията към Тимотей и Тит думите *„старейшини"* (или „дякони"*) и *„епископи"* (или „надзорници"**) са взаимозаменяеми, докато в по-късната християнска църква — като се започне от втори век благодарение на твърдата упоритост на Игнатий — един „епископ" е бил избиран като „презвитер" над всички останали.

По този начин става ясно, че основното учение за църковните водачи трябва да се базира на *апостолския* век, а не на втори век.

Езиков проблем. Най-силните нападки се опират на разликата в стила и речниковия състав между тези три Писма и другите десет, които ние приемаме като Павлови. Освен че тук не се срещат някои от любимите думи и изрази на Павел, има и много думи, които изобщо не са използвани в другите му Писма (36% нови думи). Създадена е цяла статистическа методология, която има за цел да „докаже", че Павел „не би могъл" да е автор на тези Писма. (Същият метод е бил използван във връзка със стихотворения на Шекспир, довеждайки до сходни резултати.)

Добре е да се признае, че в тази област *наистина има проблеми.* Поне веднъж теориите не се базират почти напълно на предубеждения срещу неприятна библейска доктрина. (Но трябва да кажем, че отстъпниците от по-късно време, които се изобличават в пастирските Послания, звучат изненадващо подобно на някои от самите изследователи, които настояват, че Павел не е техният автор.)

Нека най-напред обаче да припомним, че това са Писма на един стар човек, който е изправен пред лицето на смъртта — човек, който е преживявал все по-дълги пътешествия и се е сдобивал с все повече нови приятели, откакто е излязъл от затвора за първи път (Второто послание към Тимотей е написано по време на втория престой на Павел в затвора). Всеки човек обогатява своя речник с напредването на възрастта, четенето на книги, пътуванията и срещите с нови хора.

Второ, трябва да разберем, че темите на тези Писма — служителите, етиката и отстъплението в църквата — автоматично налагат използването на нови думи.

Освен това тези Послания са прекалено къси за вярно прилагане на статистическия метод. Може би най-многозначи-

* Бел. на прев.

** Бел. на прев.

телният факт е това, че 80% от новозаветните думи, които се срещат само в пастирските Послания, се срещат и в СЗ на гръцки език (LXX), както казва Гътри в своето *Въведение*. Тъй като Павел е извършвал своето служение на гръцки език, очевидно той е познавал Старозаветните Писания на този език много добре, също както и еврейския оригинал. Накратко, тези думи, за които се вярва, че са използвани от Павел, са били най-малкото част от неговия „опознавателен речник". Църковните отци, които са използвали гръцкия език като свой всекидневен език, не са забелязали никакъв проблем във връзка с авторството на Павел върху пастирските Послания. (Фактът, че някои от тях са *имали* такъв проблем във връзка с авторството на Посланието към евреите, показва, че те не са били безразлични към стила на автора.)

Когато съберем заедно всички отговори на противните аргументи и особено когато вземем предвид древното и универсално приемане на тези Писма от ортодоксалните вярващи като Писма, написани от ръката на Павел, ние също можем да ги приемем като такива с чиста съвест. Всъщност високо *етичното* съдържание на тези Послания изключва всякаква възможност за фалшификация — било то „благочестива" или каквато и да било друга. Това е Божието боговдъхновено слово (2 Тим. 3:16, 17), предадено ни чрез апостол Павел.

V. Историческа обстановка и теми на пастирските Послания

Откровено казано, нямаме много данни за обстановката от периода на живота на Павел, който включват тези Послания. Най-доброто, което можем да направим, е да разгледаме биографичните данни, които се намират в самите Писма, а те не са много пълни.

Има няколко думи и теми, които се срещат често в тези Писма. Те ни дават възможност да надникнем в темите, които все повече са вълнували ума на Павел с приближаването на края на неговото служение.

Една от тези характерни думи е думата *„вяра"*. С увеличаването на опасността от отстъпление Павел се опитва да подчертае големия обем на християнското учение, предадено на светиите. Той описва различни отношения, които хората са взимали или ще взимат спрямо вярата.

1. Някои са претърпели корабокрушение спрямо вярата (1 Тим. 1:19).
2. Някои ще отпаднат от вярата (1 Тим. 4:1).
3. Някои ще се отрекат от вярата (1 Тим. 5:8).
4. Някои ще се отметнат от първата си вяра (1 Тим. 5:12).
5. Някои ще се отстранят от вярата (1 Тим 6:10).
6. Някои са се отклонили от вярата (1 Тим. 6:21).

Ясно свързан с това е и изразът *„здраво учение"*. Тук „здраво" означава нещо повече от правилно или ортодоксално. То означава „здравословно" или „даващо здраве". Това е дума, от която произлиза думата „хигиена". Тук, разбира се, става въпрос за духовна хигиена или чистота. Обърнете внимание на следните изрази:

„здравото учение" (1 Тим. 1:10; 2 Тим. 4:3; Тит 1:9; 2:1)
„здравите думи" (1 Тим. 6:3)
„здрави във вярата" (Тит 1:13; 2:2)
„здраво... говорене" (Тит 2:8)

Думата *„съвест"* се споменава шест пъти, както следва:

1 Тимотей 1:5, 19; 3:9; 4:2
2 Тимотей 1:3
Тит 1:15

Благочестието се подчертава като практическо доказателство за здравината на учението на отделния вярващ — 1 Тимотей 2:2, 10; 3:16; 4:7, 8; 5:4; 6:3, 5, 11; 2 Тимотей 3:5 (само външното благочестие); 3:12; Тит 1:1; 2:12.

Целомъдрието и *благоразумието* са качества, за които Павел смята, че трябва да се култивират от неговите млади сътрудници — 1 Тим. 2:9, 15; 5:6, 8; 2 Тим. 3:2, 11; Тит 1:8; 2:2, 4, 6, 12.

Трябва да отбележим също и многото *„добри"* неща, които апостолът споменава:

„добра съвест" (1 Тим. 1:5, 19)

„законът е добър" (1 Тим. 1:8)

„доброто войнстване" (1 Тим. 1:18)

„молби, молитви, прошения.... Това е добро" (1 Тим. 2:1, 3)

„добри дела" (1 Тим. 2:10; 3:1; 5:10, 25; 6:18; 2 Тим. 2:21; 3:17; Тит 1:16; 2:7, 14; 3:1, 8, 14)

„добро поведение" (1 Тим. 3:2)

„добро свидетелство" (1 Тим. 3:7)

„добро положение" (1 Тим. 3:13)

„всяко нещо, създадено от Бога, е добро" (1 Тим. 4:4)

„добър служител" (1 Тим. 4:6)

„доброто учение" (1 Тим. 4:6)

благочестието е добро (1 Тим. 5:4)

„доброто войнстване на вярата" (1 Тим. 6:12; 2 Тим. 4:7)

„добрата изповед" (1 Тим. 6:13)

„добра основа" (6:19)

„добро нещо" (2 Тим. 1:14; Тит 2:3; 3:8)

„добър войник" (2 Тим. 2:3)

добри човеци (Тит 1:8; 2:5)

„добра вярност" (Тит 2:10)

Едно последно интересно изследване засяга медицинските термини, които се срещат в тези Послания. Според някои това отразява факта, че по това време д-р Лука е бил близък приятел на Павел.

Ние вече споменахме, че думата „здрав" означава „даващ здраве" и се използва като определение на учението, думите, говоренето и вярата.

В 1 Тимотей 4:2 Павел говори за съвест, която е прегоряла. „Прегоряла" означава „обгорена с нажежен инструмент".

Изразът „болничава охота за разисквания и препирни" говори за болест и по-конкретно за умствено разстройство (1 Тим. 6:4).

Думата „рак" във 2 Тимотей 2:17 е преведена като „гангрена" в РИ (която произхожда от гръцката дума).

Изразът „ги сърбят ушите" (2 Тим. 4:3) е последният израз, използван от Павел в диагностицирането на тези болести от последните дни.

Като имаме това знание за историческата обстановка, нека сега се обърнем към Първото писмо до Тимотей и нека проследим неговото съдържание стих по стих.

Първото послание на апостол Павел към Тимотей

„Това Послание трябва да послужи на Тимотей като документ, който доказва правото му да работи като представител на апостола. Затова и голяма част от Посланието е посветена пряко на личния живот и дейност на самия Тимотей."

Д. Едмънд Хибърт

Въведение

I. Уникално място в канона

Онези, които са готови да отнемат на църквата пастирските Послания, като отричат тяхната автентичност като Писма на великия апостол Павел, нанасят голяма вреда на вярата. Ние подозираме, че за тях главният проблем се състои не толкова в така наречения „не-Павлов речников състав", колкото в *напълно* Павловия начин, по който думите често пъти се съчетават! Точно тези думи осъждат предварително нещата, които тези хора вършат или проповядват.

Истината, красотата и духовната сила на Първото послание към Тимотей достигат до всеки, който размишлява без никакви предварителни предубеждения. Всъщност много от хората, които отхвърлят авторството на Павел, чувстват това толкова силно, че са принудени да предположат, че части от *истински* Павлови Писма са били вмъкнати в уж фалшивото прекрасно произведение на Павел! Така например скептично настроеният френски критик от миналия век Ернст Ренан казва следното: „Някои пасажи от тези писма са толкова красиви, че ние не можем да не се запитаме дали фалшификаторът не е имал в ръцете си автентични Павлови бележки, които да е вмъкнал в своето апокрифно произведение."[1]

Колко по-просто би било обаче да се приеме това почти универсално учение на църквата от най-ранните времена и че това са *изцяло* „автентични Павлови Писма"!

Първото послание към Тимотей съдържа едно много важно откровение върху реда в църквата, служението на жените и църковните служители. Съвсем ясно се посочва как трябва да живее Божият човек на основание на един модел *par excellence* — самият Павел.

II. Авторство

За информация по този въпрос погледнете въведението към пастирските Послания.

III. Датиране

Почти всички консервативни изследователи са единодушни, че Първото послание към Тимотей е първото написано пастирско Послание. Скоро след него е било написано Посланието към Тит и най-накрая — точно преди смъртта на Павел — е било написано и Второто послание към Тимотей. Ако Павел е бил освободен от домашен арест през 61 г. пр. Хр., което е направило възможно неговите пътувания, то тогава можем да предположим, че Писмото е било написано някъде в периода между 64 и 66 година вероятно от Гърция.

IV. Историческа обстановка и теми

Темата на Първото писмо до Тимотей е заявена съвсем ясно в 3:14, 15:

„Надявам се скоро да дойда при теб; но това ти пиша, в случай че закъснея, за да знаеш как трябва да се обхождат хората в Божия дом, който е църква на живия Бог, стълб и подпорка на истината."

Павел тук заявява съвсем просто, че има норми на поведение за Божията църква и че той пише на Тимотей, за да го запознае с тази норма.

Не е достатъчно да кажеш на едно дете, което не се държи добре: „Дръж се прилично!", ако детето не знае какво означава да се държи прилично. То най-напред трябва да бъде научено кое поведение е добро. Първото писмо на апостол Павел до Тимотей обяснява точно това на Божието дете, което е в Божията църква.

Един общ поглед върху отделните глави ще подкрепи темата, която току-що очертахме. Втора глава ни показва какво е това поведение по отношение на общите молитви и поведението на жените на обществени места. Трета глава изброява изискванията спрямо онези, които ще заемат отговорни и водещи места в събранието. Пета глава посочва отговорността на събранието към вдовиците.

Схема на изложението

I. Поздрав (1:1, 2)

II. Поръчението на Павел към Тимотей (1:3—20)

А. Заръката на Павел към Тимотей да спре говоренето на лъжеучителите (1:3—11)

Б. Благодарение за истинската Божия благодат (1:12—17)

В. Повторение на поръчението към Тимотей (1:18—20)

III. Наставления във връзка с живота на църквата (2:1—3:16)

А. Относно молитвата (2:1—7)

Б. Относно мъжете и жените (2:8—15)

В. Относно старейшините и дяконите (3:1—13)

Г. Относно поведението в църквата (3:14—16)

IV. Отстъплението в църквата (4:1—16)

А. Предупреждение срещу неизбежното отстъпление (4:1—5)

Б. Положителни наставления предвид неизбежното отстъпление (4:6—16)

V. Конкретни наставления за различните групи вярващи (5:1—6:2)

А. Наставления към различните възрастови групи (5:1, 2)

Б. Наставления към вдовиците (5:3—16)

В. Наставления към старейшините (5:17—25)

Г. Наставления към слугите и господарите (6:1, 2)

VI. Лъжеучителите и любовта към парите (6:3—10)

VII. Заключителни заръки към Тимотей (6:11—21)

Коментар

I. Поздрав (1:1, 2)

1:1 Най-напред **Павел** представя себе си като **апостол на Исус Христос. Апостол** означава „изпратен", следователно тук Павел просто казва, че е бил определен от Бога за мисионерска работа. Авторството на Павел е **„по заповед на Бога, нашия Спасител, и на Христа Исуса, нашата надежда"**. Това подчертава факта, че Павел не си е избрал това служение като начин да си изкарва прехраната, нито пък е бил назначен на него от човеци. Той е получил определен призив от Бога да проповядва, да поучава и да страда. В този стих **Бог** Отец е наречен **„нашия Спасител"**. Обикновено в НЗ

Господ Исус се нарича Спасител. Но тук няма противоречие. Бог е **Спасител** на хората в смисъл, че Той желае тяхното спасение, че е изпратил Своя Син, за да извърши делото на изкуплението, и че дава вечен живот на всички, които приемат Господ Исус чрез вяра. Христос е Спасителят в смисъл, че именно Той е отишъл на кръста и е извършил делото, което е било необходимо, за да може Бог праведно да спасява безбожните грешници.

Господ Исус тук е наречен **„нашата надежда"**. Това ни напомня за текста в Колосяни 1:27: „...Христос във вас, надеждата на славата." Нашата единствена надежда да стигнем до небето се намира в Личността и делото на Господ Исус. Всъщност всички светли перспективи, които ни се представят в Библията, са наши само във връзка с Христос Исус.

Обърнете също така внимание на текстовете в Ефесяни 2:14, където Христос е нашият мир, и в Колосяни 3:4, където Той е нашият живот. Христос е нашият мир, защото е разрешил проблема с греховете ни в миналото. Христос е нашият живот, защото разрешава проблема със снабдяването ни със сила сега. И Христос е нашата надежда, защото ще разреши проблема с окончателното ни избавление в бъдеще.

1:2 Писмото е адресирано **до Тимотей**, който е описан като **истинско дете във вярата** (т. е. **в** царството на **вярата**). Това би могло да показва, че Тимотей е бил спасен чрез апостола може би по време на първото посещение на Павел в Листра (Деян. 14:6—20). Но общото впечатление от Деянията е, че Тимотей вече е бил ученик, когато Павел го е видял за пръв път (Деян. 16:1, 2). В този случай изразът **„истинското ми чадо във вярата"** означава, че Тимотей показва същите духовни и морални качества като Павел. В този смисъл той е **истински** потомък на апостола, защото има същия характер.

Сток казва така: *„Щастлив е онзи млад християнски работник, който има такъв водач, и щастлив е онзи християнски водач, чийто „колчан" е пълен с такива „истински" деца!"*

Обикновеният поздрав в Новозаветните Писма е „благодат и мир". В Първото и Второто послание до Тимотей, в Посланието до Тит и в Първото послание на Йоан този поздрав е разширен и съдържа още една дума: **„благодат, милост, мир".** Всички по-късни Писма са написани до отделни хора, а не до цели църкви, което обяснява добавянето на думата **„милост".**

Благодатта означава всички божествени запаси, необходими за християнския живот и служение. **Милостта** говори за съчувствената Божия грижа и защита на онзи, който се намира в нужда и е в опасност от падане. **Мирът** означава вътрешно спокойствие, което идва от това, че човек се опира на Господа. И трите благословения идват от **Бога, нашия Отец, и Господ Исус Христос.** В този стих божествеността на Христос се подразбира от това, че Павел говори за Него като за равен с Отец. Изразът **„Христа Исуса, нашия Господ"** подчертава факта, че Христос е Господ. И докато думата **„Спасител"** се среща двадесет и четири пъти в НЗ, думата „Господ" се среща петстотин двадесет и два пъти. Всеки един от нас може да си направи лични заключения от тези важни статистически данни.

II. Поръчението на Павел към Тимотей (1:3—20)

1:3 Вероятно след първото затваряне на Павел в Рим той е посетил Ефес с Тимотей. Преди да отиде в Македония, апостолът очевидно е наставил Тимотей да остане за известно време в Ефес, за да проповядва Божието слово и да предупреди вярващите за опасността от лъжливите учители. От Македония Павел явно е тръгнал на юг към Коринт, откъдето може би е написал и това първо

Писмо до Тимотей. В 3 ст. апостолът всъщност казва: **„Също както** преди това те помолих да останеш **в Ефес, когато отивах в Македония,** така и сега ти повтарям тази заръка." Тези думи не означават, че Тимотей е бил назначен за пастор на църквата в Ефес. За такова нещо няма и намек в пасажа. Това по-скоро означава, че Тимотей е бил изпратен там с една временна мисия, за да предупреди някои мъже в събранието да не **предават** учения, които или се противопоставят на християнската вяра, или прибавят нещо към нея. Главните лъжливи учения в случая са законничеството и гностицизмът. Освен това Павел казва на Тимотей, че дори и да бъде изкушен да избяга от тази работа, той трябва да продължи да я върши.

1:4 Апостолът също така увещава Тимотей да заръча на тези мъже да не се занимават **с басни и безкрайни родословия.** Не ни е възможно да знаем за какви точно **басни** и **родословия** става въпрос тук. Някои ги свързват с легенди, които са произлезли сред юдейските водачи. Други смятат, че те се отнасят до митове и родословия на гностиците. Интересно е да се отбележи, че днешните лъжливи култове носят същите отличителни белези. Във връзка с основателите на лъжливите религии са се появили десетки странни и измислени истории, в които родословията заемат важно място, като например в мормонизма.

Тези безсмислени приказки служат само да предизвикват спорове и съмнения в умовете на хората. Те не способстват с нищо за **Божията наредба, която е чрез вяра.** Целият план на изкуплението е създаден от Бога не за да предизвиква **спорове,** а за да вдъхне **вяра** в сърцата на хората. Мъже в ефеското събрание не трябва да се посвещават на такива глупави неща като **басни и родословия,** а да се отдават на великите истини на християнската вяра, които ще подействат като благословение на хората и ще вдъхнат **вяра** вместо съмнения.

1:5 Може би най-важното нещо, което трябва да разберем от този стих, е фактът, че това **поръчение** не се отнася до Мойсеевия закон или десетте Божии заповеди, а до **заръчаното** в 3 и 4 стих. Това се вижда съвсем ясно в НВПБКДж: **„А целта на тази заповед е любов..."** Павел казва, че целта на поръчението, което току-що е дал на Тимотей, е не да предизвика обикновена религиозност, а **любов от чисто сърце, добра съвест и нелицемерна вяра.** Това е резултатът винаги, когато се проповядва Божията благодат.

Любовта несъмнено включва любовта към Бога, любовта към другите вярващи и любовта към света като цяло. Тя трябва да извира от **чисто сърце.** Ако животът на един човек не е чист, тогава от него едва ли може да произлезе истинската християнска любов. Тази любов трябва също така да бъде страничният продукт на **добра съвест,** тоест **съвест,** която е лишена от съблазън спрямо Бога и спрямо човеците. И последно, тази любов трябва да бъде резултат от **нелицемерна вяра,** тоест вяра, която не е маска.

Лъжеученията никога не могат да предизвикат това, което Павел изброява и което, без никакво съмнение, никога не може да дойде в резултат на басни и безкрайни родословия! Само учението на Божията благодат може да произведе **чисто сърце, добра съвест, нелицемерна вяра** и да доведе до **любов.**

5 ст. ни казва как да изпитваме всяко истинско учение, а именно — като проверим дали то води до тези резултати.

1:6 Има обаче някои, които **са се отклонили** от тези неща: отклонили са се от чистото сърце, добрата съвест и нелицемерната вяра. Изразът **„не улучиха целта"** може да означава или че тези хора не са се целили правилно, или че не са уцелили където трябва. Без съмнение тук е правилно първото значение. Въпросните мъже дори не са се опитвали да достигнат тези неща; те изобщо не са

се целили в тях; тяхната цел е била съвсем различна. В резултат на това те **са се отклонили в празнословие.** Тяхното проповядване е било безцелно; то не е водело доникъде; изобщо не е успяло да направи хората свети.

В това Послание Павел често използва местоимението **„някои".** По времето, когато той пише Първото писмо до Тимотей, лъжеучителите са представлявали малцинство в църквата. Когато стигнем до Второто послание към Тимотей, ще видим, че думата „някои" вече не се среща толкова често. Равновесието на силата се е променило. Отстъплението е станало много по-често явление. Малцинството е станало мнозинство.

1:7 Лъжеучителите, за които се говори в предходните стихове, са юдеисти, които се стремят да смесят юдеизма с християнството, или закона с благодатта. Те твърдят, че вярата в Христос не е достатъчна за спасението. Според тях човек или трябва да бъде обрязан, или да спазва Мойсеевия закон по някакъв друг начин. Тяхното учение е, че нормата на живот за вярващия е законът.

Това лъжеучение присъства в християнството през цялата история на църквата. То представлява оная язва, която почти е успяла да разяде и днешното християнство. Сега то казва, че макар вярата в Христос да е необходима за спасението, човек също така трябва да се кръсти, или да членува в определена църква, или да пази закона, или да изкупи греха си, или да дава десятък, или да прави някакво друго „добро дело". Проповедниците на този съвременен тип законничество не разбират, че спасението е изцяло чрез вяра в Христос без никакви дела по закона. Те не съзнават, че добрите дела са *следствие* от спасението, а не причината, за да бъде спасен човек. Човек не става християнин, като върши тези добри дела, а върши тези добри дела, защото е християнин. Те не виждат, че Христос, а не законът, е нормата на живота за вярващия. Те не проумяват, че човек не може да бъде под закон, без едновременно с това да бъде и под проклятие. Законът осъжда на смърт всеки, който не успее да спази неговите свети заповеди. И тъй като нито един човек не може да се подчини на закона съвършено, всички хора са осъдени на смърт. Христос обаче е освободил вярващите от проклятието на закона, като е станал проклет вместо тях.

Затова апостолът казва за тези самозвани **законоучители,** че те не разбират **нито какво** говорят, **нито какво** твърдят толкова уверено. Те не могат да говорят разумно за закона, тъй като не разбират нито целта, поради която е бил даден, нито връзката му с вярващия.

1:8 Павел съвсем ясно казва, че законът е добър: „Тъй щото законът е свят и заповедта свята, праведна и добра" (Рим. 7:12). Но той трябва да се употребява **законно.** Той никога не е бил даден като средство за спасение (Деян. 13:39; Рим. 3:20; Гал. 2:16, 21; 3:11). Законната употреба на **закона** е да бъде използван така в проповядването и поучението, че да произведе изобличение за грях. Той не трябва да се представя нито като средство за спасение, нито като норма на живот.

Гай Кинг посочва, че трите урока, на които законът ни учи, са следните: „Ние трябва. Ние нямаме. Ние не можем." Когато законът е изпълнил целта си в живота на един грешник, тогава този човек наистина е готов да извика към Бога: „Господи, спаси ме по Своята благодат!"[2] Онези, които проповядват, че законът има съществено значение за спасението или за освещението, не са последователни. Те казват, че ако един християнин наруши закона, той не трябва да бъде осъден на смърт. По този начин се подкопава авторитетът на закона. Законът без наказание не е нищо друго освен един добър съвет.

1:9 Законът не се налага за праведния човек. Ако един човек е праведен, той

няма нужда от закон. Това важи и за християнина. Когато християнинът е спасен по Божията благодат, той няма нужда да бъде поставян под десетте Божии заповеди, за да може да живее свят живот. Не страхът от наказание кара един християнин да живее благочестиво, а любовта към Спасителя, Който е умрял за него на Голгота.

По-нататък апостолът описва хората, за които е бил даден законът. Много изследователи на Библията посочват, че между това описание и десетте Божии заповеди съществува тясна връзка. Десетте заповеди се разделят на две части: първите четири са свързани с дълга на човека към Бога (благочестието), докато останалите шест са посветени на дълга на човека към неговия ближен (праведността). Следните думи съответстват на първата част на десетте заповеди: **„...за беззаконните и непокорните, за нечестивите и грешните, за неблагоговейните и скверните...“** Изразът **„за човекоубийците“** е свързан с шестата заповед: **„Не убивай.“** Тук под **„човекоубийци“** се разбира хора, които извършват не случайно, а преднамерено убийство.

1:10 Думите **„...за блудниците, мъжеложниците...“** описват безнравствените хетеро- и хомосексуалисти. Тук те са свързани със седмата заповед: **„Не прелюбодействай.“** Изразът **„...за търгуващите с роби...“** се отнася до осмата заповед: „Не кради.“ **„...Лъжците, кълнещите се в лъжа...“** (или клетвопрестъпниците) ни напомнят за деветата заповед: „Не свидетелствай против ближния си лъжливо свидетелство.“

Последните думи **„...и за всичко друго, което е противно на здравото учение...“** не са свързани пряко с десетата заповед, а като че ли включват и обобщават всичките десет заповеди.

1:11 Връзката между този и предходните стихове е трудно да се определи. Той би могъл да означава, че здравото учение, за което се говори в 10 ст., **е според благовестието.** Също така той би могъл да означава, че всичко, което Павел казва в пасажа от 8 до 10 ст. за закона, е в съвършено съответствие с **благовестието,** което той проповядва. Или той би могъл също така да означава, че всичко, което Павел казва в пасажа от 3 до 10 ст. във връзка с лъжеучителите, е в съгласие с **евангелското** послание. И макар че благовестието наистина е **славно,** ударението тук може би пада върху факта, че то говори по един чуден начин за *славата* (буквален превод на **„славното“**) на **Бога.** То ни казва как същият Този Бог, Който е свят, праведен и справедлив, е и Бог на благодатта, милостта и любовта. Неговата любов е осигурила това, което Неговата святост изисква. Така онези, които приемат Господ Исус, получават сега вечен живот.

Това именно е **благовестието..., което е било поверено** на апостола. Неговата сърцевина е прославеният Господ Исус Христос. То казва на хората, че Той е не само Спасител, но и Господ.

Б. Благодарение за истинската Божия благодат (1:12—17)

1:12 В предишния пасаж Павел описва лъжеучителите, които се стремят да наложат закона на вярващите в Ефес. Сега той си спомня за своето лично обръщение, което е станало не чрез спазване на закона, а по Божията благодат. Апостолът не е бил праведен човек, а главният грешник. Пасажът от 12 до 17 ст. илюстрира законната употреба на закона от гледна точка на личния опит на Павел. Законът не е бил за него начин за спасение, а средство за изобличение.

Най-напред Павел изразява своето благодарение към **Христос Исус** за Неговата благодат, която му е дала сила. Апостолът поставя ударението не върху онова, което Савел от Тарс е направил за Господа, а върху това, което Господ е направил за него. Той никога не е престанал да се удивлява на чудото, че Господ

Исус не само го е спасил, но го е **счел** и за **верен,** като го е поставил на това служение. Законът никога не би могъл да покаже такава благодат. По-скоро неговите безпощадни условия щяха да осъдят грешния Павел на смърт.

1:13 Фактът, че Павел е нарушил десетте Божии заповеди преди своето обръщение, става явен от този стих. Тук апостолът говори за себе си като за един, който **преди това** е бил **„хулител, гонител и пакостник".** Като **хулител** Павел е говорил зло по адрес на християните и техния Водач — Исус. Като **гонител** той се е опитвал да изпрати християните на смърт, тъй като е смятал, че тази нова секта представлява голяма заплаха за юдеизма. Когато е осъществявал своя зъл план, той се е отдавал с радост на **пакостни,** насилнически и яростни действия срещу вярващите. И макар че на английски език това не е толкова явно, тези три думи изразяват възходяща градация на злината: **хулител, гонител и безсрамник*.** Първият грях е грях, който засяга само говоренето. Вторият описва страданията, причинени на другите заради техните религиозни вярвания. А третият съдържа идеята за жестокост и злоупотреба.

Но въпреки това Павел е придобил милост. Той не е получил наказанието, което е заслужавал, **защото е извършил това като невеж в неверие.** Когато е преследвал християните, Павел е мислел, че служи на Бога. И тъй като религията на неговите бащи е проповядвала поклонението на истинския Бог, единственото заключение, което той е могъл да направи, е, че християнската вяра се противопоставя на Йехова от СЗ. И тогава с цялата си ревност и енергия, които е притежавал, той се е опитал да защити честта на Бога, като е убивал християните.

* На английски *blasphemer, persecutor* and *insolent.* — Бел. на прев.

Много хора казват, че ревността и искреността са много важни неща пред Бога. Но примерът на Павел показва, че само ревността не е достатъчна. Дори можем да кажем, че ако човек греши, неговата ревност само задълбочава грешката му. Колкото по-ревностен е той, толкова по-голяма вреда нанася!

1:14 Павел не само е избегнал наказанието, което е заслужавал (което е милост), но е и получил **изобилна** милост, която не е заслужвал (което е **благодат**). Там, където се е умножил грехът, много повече се е умножила благодатта (Рим. 5:20).

Фактът, че **благодатта** на Господа не е била дадена на Павел напразно, се вижда от израза **„с вяра и любов в Христа Исуса".** Излятата върху Павел благодат е била съчетана с **вяра и любов в Христос Исус.** Това, разбира се, би могло да означава, че Господ е Източникът както на благодатта, така и на вярата и любовта. Но като че ли стихът става по-ясен, когато погледнем на него от друг ъгъл, а именно — че Павел не е отхвърлил Божията благодат, а че е откликнал на нея, като се е доверил на Господ Исус и като е възлюбил Благословения, Когото преди това е мразил.

1:15 Това е първото от петте споменавания на израза „вярно е това слово" в пастирските Послания. **Това слово** наистина **е вярно,** защото е словото на Един Бог, Който не може нито да лъже, нито да греши. Хората могат да си позволят да приемат това твърдение с пълно доверие. Би било неразумно и глупаво да не го приемат. Това слово **„заслужава пълно приемане"**, защото се отнася до всички, тъй като казва това, което Бог е направил за всички и изпраща дара на спасението на всички.

Наименованието **Христос Исус** подчертава божествеността на нашия Господ. Този, Който е слязъл от небето на земята, е най-напред *Бог* **(Христос)** и след това *Човек* **(Исус).** Предварителното съществуване на Спасителя се загат-

ва в думите **„дойде на света“.** Витлеем не е мястото, където Христос Исус е започнал Своето съществуване. Христос Исус е обитавал заедно с Бог Отец през цялата вечност, но е дошъл в света като Човек с една специална мисия. Дори и календарът подкрепя факта за Неговото идване: ние говорим за нашето време като за 19__ сл. Хр., т. е. за годината на нашия Господ 19__. Защо е дошъл Христос Исус? **За да спаси грешниците.** Той не е дошъл, за да спаси добрите хора (защото такива не е имало). Нито пък е дошъл, за да спаси онези, които са спазвали закона съвършено (защото и такива не е имало).

Тук ние идваме до главното в различие между истинското християнство и всички останали учения. Лъжливите религии учат човека, че той може да бъде нещо или да направи нещо, което да спечели Божието благоволение. Евангелието казва на човека, че той е грешник, че е загубен, че сам не може да се спаси и че единственият начин, по който той може да стигне до небето, е чрез заместителната жертва на Господ Исус на кръста. Религиите казват на човека точно това, което той желае да чуе, а именно — че може по някакъв начин да допринесе за своето спасение. Но благовестието твърди, че цялата слава за делото на спасението принадлежи само на Христос, че човекът не прави нищо друго, освен да греши, и че Господ Исус е единственият Извършител на цялото спасение.

Така Божият Дух довежда Павел до момента, в който той осъзнава, че е **главният** грешник, или — според някои други версии на Библията — „първият измежду грешниците“. Дори и да не е главният грешник, Павел сигурно е един от тези, които се намират в първата редица. Забележете, че титлата „главният грешник“ не е дадена на човек, всецяло отдаден на идолопоклонство или разпътство, а на един дълбоко религиозен човек — човек, който е израсъл в ортодоксално юдейско семейство! Грехът на Савел е бил доктринален. Той не е приемал Божието слово относно Личността и делото на Господ Исус Христос. Отхвърлянето на Божия Син е най-големият от всички грехове.

Забележете също, че апостолът казва **„от които главният съм аз“:** той не казва „бях“, а **„съм“.** Често пъти найблагочестивите светии съзнават найсилно своята греховност.

В 1 Коринтяни 15:9 (написано около 57 г. сл. Хр.) Павел нарича себе си „най-нищожният от апостолите“. По-нататък в Ефесяни 3:8 (написано около 60 г. сл. Хр.) той представя себе си като „по-малък от най-нищожния от всички светии“*. Сега, в 1 Тимотей 1:15, написано няколко години по-късно, апостолът се вижда като **главния грешник.** Всичко това ни показва растежа на Павел в християнското смирение.

Преводът на Дарби на израза **„от които главният съм аз“** е „от които първи(ят) съм аз“. Според този превод Павел не толкова е най-лошият грешник, колкото „първият“ по отношение на израелския народ. С други думи, неговото обръщение по уникален начин предсказва бъдещото обръщение на израелския народ. В 1 Коринтяни 15:8 Павел нарича себе си „преждевременно родено дете“*, което може да се разбере в смисъл, че неговото новорождение е станало преди новорождението на неговия народ Израел. Също както той е бил спасен чрез пряко откровение от небето, без участието на какъвто и да било човешки инструмент, така може би ще бъде спасен и остатъкът от евреите по време на бъдещия период на Скръбта. Това тълкуване се подкрепя може би от думите „главния“ и „пример“ в 16 стих.

1:16 Този стих ни обяснява защо Павел е придобил милост. Той е придобил милост, за да се изяви **дълготърпението** на **Исус Христос.** Също както той е бил

* Според НВПБКДж. — Бел. на прев.

главният грешник, така сега ще бъде и главният пример за неуморимата Господна благодат. Както казва Уилиям Кели, Павел ще бъде живият пример за *„божествената любов, която се издига и над най-яростната враждебност, и за божественото дълготърпение, което може да омаломощи и най-разноликата и упорита съпротива“*[3].

Това, което се е случило с Павел, ще бъде за **пример** на ония, които ще повярват в Исус Христос за вечен живот. В печатарството подобна функция изпълнява пробният отпечатък. Той играе ролята на модел или образец. Обръщението на Павел ще бъде **пример** за това, което Бог ще направи с народа на Израел, когато Изкупителят дойде от Сион (Рим. 11:26).

В един по-общ смисъл този стих означава, че никой не трябва да се отчайва, независимо от това колко е зъл. Всички могат да имат утехата, че след като Господ е спасил главния измежду грешниците, те също ще намерят милост и благодат, ако дойдат при Него в покаяние. Като повярват в Него, те също ще намерят **вечен живот.**

1:17 Когато си мисли за чудните дела, които Бог е извършил за него в благодат, Павел не може да не изрази своите мисли и чувства в едно прекрасно славословие. Трудно е да се каже към кого точно е отправено то — към Бог Отец или към Господ Исус. Изразът **„вечния Цар“** сякаш се отнася за Господ Исус, тъй като Той се нарича „Цар на царете и Господ на господарите“ (Откр. 19:16). Но определението **„невидимия“** повече се отнася за Бог Отец, тъй като Господ Исус явно е бил видим за човешките очи. Фактът, че ние не можем ясно да разграничим за кое точно Лице на Триединството става въпрос тук, може да ни послужи като знак за Тяхното абсолютно равенство.

Най-напред **„вечният Цар“** е наречен **безсмъртен.** Това означава „нетленен“ или „непогиващ“. В Своята същност Бог също така е и **невидим.** Хората са виждали Божии проявления в СЗ и освен това Господ Исус ни е разкрил напълно Бога във видим образ, но въпреки това остава фактът, че Самият Бог е невидим за човешките очи. По-нататък Бог е наречен **„единствения Бог“.** Бог е единствен и цялата мъдрост идва от Него (Як. 1:5).

В. Повторение на поръчението към Тимотей (1:18—20)

1:18 Заръчването, за което се говори тук, е без съмнение поръчението на Павел към Тимотей от 3 и 5 ст., в което той му казва да смъмри лъжливите учители. За да насърчи своя **син Тимотей** да изпълни тази важна задача, апостолът му припомня обстоятелствата, които са довели до неговото призоваване в християнското служение.

Изразът **„...според пророчествата, които първо те посочиха...“** може би означава, че преди Павел да срещне Тимотей, в църквата се е появил пророк, който е съобщил, че Тимотей ще бъде използван от Господа в Неговото служение. Пророкът е Божий говорител, който е получавал откровения за Божията воля във връзка с дадено действие и е предавал тези откровения на църквата. Младият Тимотей е бил посочен за служител на Исус Христос чрез пророчески думи и по този начин е била известена неговата бъдеща роля. Така че, ако някога бъде изкушен да се обезкуражи или да се отчае в Господното дело, той трябва да си спомни тези **пророчества,** което ще го вдъхнови и насърчи да **воюва в добрата битка.**

1:19 В тази битка той трябва да воюва с **вяра и чиста съвест.** Не е достатъчно да бъдем верни на християнската вяра само в доктринално отношение. Човек би могъл да бъде съвсем верен и въпреки това да няма **чиста съвест.**

Във връзка с този въпрос Хамилтън Смит казва следното:

„Онези, които са надарени и излизат често пред обществото, трябва много да внимават да не би заради постоянна-

та си заетост, непрекъснатото си проповядване и обществена работа пред хората да пренебрегнат тайния живот на благочестие пред Бога. Нима Писанието не ни казва, че е възможно да проповядваме с цялото човешко и ангелско красноречие и въпреки това да бъдем нищо? Това, което носи плод за Бога и което ще ни донесе най-светла награда в идещия ден, е животът на благочестие, от който трябва да произтича всяко истинско служение.“[4]

Някои от онези, които са живели по времето на Павел, са отхвърлили **чистата съвест,** като по този начин са **претърпели корабокрушение във вярата.** Те могат да се сравнят с глупав моряк, който изхвърля компаса си зад борда.

Тези **корабокрушенци** във вярата са истински вярващи, които просто не са успели да запазят чувствителността на съвестта си. Техният християнски живот е излязъл в морето като представителен кораб, който обаче, вместо да се върне на пристанището с развети знамена и с пълен товар, се е разбил в скалите и е докарал срам както на самите тях, така и на тяхното свидетелство.

1:20 Ние не знаем дали **Именей и Александър** са същите хора, за които се говори и във 2 Тимотей 2:17 и в 4:14, нито познаваме естеството на тяхното богохулство, но знаем, че те са отхвърлили чистата съвест и са богохулствали. В НЗ думата **„богохулствам“**[5] не винаги означава „злословя по адрес на Бога“. Тя може да се използва и във връзка с обидно или зло говорене по адрес на други хора. Претърпявайки корабокрушение във вярата, тези мъже несъмнено са накарали другите да говорят лошо за пътя на истината, като по този начин животът им е станал живо богохулство.

Тяхната трагедия е трагедията на християните, които започват служението като блестящи работници, но после се отклоняват от истината и изпадат в заблуда, като заглушават гласа на своята съвест.

Апостолът казва, че той **е предал** тези мъже **на Сатана.** Някои изследователи виждат в тези думи едно твърдение за акта на отлъчването. Според тях те означават, че Павел е отделил тези хора от местната църква, като целта на това действие е довеждането им до покаяние и до възстановяване на общението им с Господа и Неговите хора. Проблемът с това мнение е, че отлъчването е било функция на местната църква, а не на апостола. В 1 Коринтяни 5 Павел не отлъчва блудника, а съветва коринтяните да направят това. Другото главно тълкуване на този пасаж е, че предаването **на Сатана** е власт, дадена на апостолите, която днес вече не е налице, тъй като няма апостоли. Според това мнение апостолите са имали власт да предават **на Сатана** един човек, който съгрешава, за да пострада физически или дори в краен случай да умре, както е станало с Анания и Сапфира (Деян. 5:1—11). Очевидно целта на това наказание тук е възпитателна, което личи от думите **„за да се научат да не богохулстват“.** Тук не става въпрос за осъждане, а за възпитание.

III. Наставления във връзка с живота на църквата (2:1—3:16)

А. Относно молитвата (2:1—7)

Павел вече е отправил към Тимотей своето първо поръчение във връзка с лъжливите учители и сега се обръща към темата за молитвата. Общоприетото е мнението, че този пасаж е посветен на темата за обществената молитва, което обаче не означава, че той не може със същата сила да се приложи и към личната молитва на вярващия.

2:1 Молитвите за **всичките човеци** са както привилегия, така и задължение на вярващите. Това, че Бог изслушва молбите ни за нашите ближни, е наистина огромна привилегия, но то е и наше задължение, тъй като ние сме длъжници на

всички по отношение на благата вест за спасението.

Апостолът изброява четири характерни страни на молитвата — **„молби, молитви, прошения, благодарения“.** Да се направи разлика между първите три е доста трудно. Според съвременната употреба думата **„молба“*** съдържа идеята за силно и пламенно умоляване, но тук значението ѝ е по-скоро на „конкретно искане за конкретна нужда“. Думата, преведена като **„молитви“**, е общ термин, който включва всякакъв вид почтителни обръщения към Бога. **„Праошенията“** са такива искания, в които ние се обръщаме към Бога заради другите като към Един, Който е Най-висш от всички. И **благодаренията** са онези молитви, в които ние си спомняме благодатта и милостта на нашия Господ и изливаме сърцата си в признателност към Него.

Бихме могли да обобщим този стих, като кажем, че когато се молим **за всички човеци,** ние трябва да правим това в дух на смирение, поклонение, доверие и благодарение.

2:2 Тук изрично се споменават **царете и всички, които са на власт.** Това означава, че те трябва да заемат специално място в нашите молитви. И на други места Павел ни напомня, че съществуващата власт ни е дадена от Бога (Рим. 13:1) и че управляващите са Божии служители, които ни служат за добро (Рим. 13:4).

Този стих придобива особено значение, когато си спомним, че е бил написан в дните на управлението на Нерон. Ужасните гонения на християните от този зъл владетел не са повлияли на факта, че вярващите трябва да се молят за онези, които управляват обществото. НЗ ни учи, че християнинът трябва да бъде верен на управлението на обществото, в което живее, с изключение на случаите, когато това управление изисква от него да не се подчинява на Бога. Тогава той най-напред е длъжен да се подчини на Бога. Християните не трябва да се забъркват в революции и насилствено сваляне на властта. Те могат просто да откажат да се подчинят на всяка заповед, която се противопоставя на Божието слово, и тихо и смирено да приемат съответното наказание.

Причината, поради която апостолът казва, че трябва да се молим за управляващите, е **„за да поминем тих и спокоен живот в пълно благочестие и сериозност“.** За наше добро е властта да бъде стабилна и страната да бъде предпазена от революции, граждански войни, безредици и анархия.

2:3 Молитвите за всички хора, включително и за управляващите, са нещо, което е **добро и благоприятно пред Бога.** То е **добро** само по себе си и **угодно на Бога, нашия Спасител.** Определението спасител, което Павел дава на Бога тук, е особено важно. Бог желае всички хора да бъдат спасени. Следователно, когато се молим за всички хора, ние съдействаме за осъществянето на Божията воля в това отношение.

2:4 Този стих обяснява по-подробно това, което посочихме в 3 стих. Бог **„иска да се спасят всичките човеци“** (Езек. 33:11; Йоан 3:16; 2 Петр. 3:9). Следователно ние трябва да се молим за **всички човеци** от всички краища на земята.

Тук са представени съвсем ясно божествената и човешката страна на спасението. Първата половина на стиха ни казва, че човекът трябва **да бъде спасен.** Глаголът е в страдателен залог. Това означава, че той не може да се спаси сам, а трябва да бъде **спасен** от Бога. Това е божествената страна на спасението.

За да бъде спасен, човекът трябва да дойде до **познанието на истината.** Бог не спасява хората против тяхната воля. Той не иска да насели небето с бунтовни поданици. Човекът сам трябва да дойде при Този, Който казва „Аз съм Пътят и

* На английски „supplication“. — Бел. на прев.

Истината, и Животът.“ Това е човешката страна на спасението.

Нека да подчертаем обаче, че този стих не проповядва универсално спасение. Въпреки че Бог **иска** да **се спасят всичките човеци,** не всички човеци ще бъдат спасени. Първоначално Божията воля не е била децата на Израел да се скитат из пустинята в продължение на тридесет и осем години, но въпреки това те са се скитали. Бог е позволил да стане така, но това не е бил пътят на благословението, което е било Неговото първоначално намерение.

2:5 Връзката между този и предходните стихове не е съвсем ясна, но идеята може би е следната: **Бог е един;** следователно Той е Бог на всички човеци. Затова и молитвата за всички човеци трябва да бъде отправена към Него. Като един Бог Той иска спасението на всички човеци. Ако Той беше един от много богове, щеше да се интересува само от своите собствени поклонници.

И второ, **„има ...един Ходатай между Бога и човеците...“.** След като това е така, нито един човек не може да дойде при Бога по някакъв друг начин. **Ходатаят** е посредник или арбитър, който може да застане между две страни и да се съобщава и с двете. Чрез Христос, Който е и Човек, Бог може да се приближи до човека и да му предложи прощение на греховете. Вследствие на това всеки жалък грешник може също да се приближи до Бога и да не бъде отхвърлен от Него по никакъв начин.

Павел нарича Този Посредник **„Човека Христос Исус“.** Това наименование не отрича божествеността на Господ Исус. За да бъде **Посредник между Бога и човеците,** Христос Исус трябва да бъде както Бог, така и Човек. Господ Исус е Бог още от вечността, но Той е станал Човек в яслите във Витлеем. Той представлява цялото човечество. Фактът, че Той е както Бог, така и Човек, се вижда в името **Христос Исус. Христос** представя Господ като Божия Помазаник, Месия, а **Исус** е името, което Му е било дадено по време на въплъщението.

Този стих съдържа едно решително опровержение на учението, което е толкова често срещано днес и което казва, че посредници между Бога и човека могат да бъдат благословената Мария или ангелите, или светиите. Има само **един Посредник** и Неговото име е **Христос Исус.**

5 ст. обобщава посланията на СЗ и на НЗ. Посланието на СЗ, поверено на Израел, е: има само **Един Бог.** Посланието на НЗ, поверено на църквата, е: има само **един Посредник.** Също както Израел се провали в своята отговорност, като се поклони на идоли, така и формалната църква се провали в своята отговорност, като въведе други посредници — Мария, светиите, свещениците и пр.

2:6 И така, ударението в този пасаж пада върху истината, че Бог желае спасението на всички човеци. Това се вижда по-нататък от факта, че Христос Исус **е дал Себе Си откуп за всички. Откупът** е цена, която се плаща, за да се освободи или да се пусне на свобода някой човек. Забележете, че този **откуп** е даден **за всички.** Следователно делото на Господ Исус на кръста на Голгота е достатъчно за спасението на **всички** грешници. Това обаче не означава, че всички хора ще бъдат спасени, тъй като за спасението на един човек е необходимо и съгласието на собствената му воля.

Този стих е един от многото, които казват, че смъртта на Христос има заместителна стойност. Той е умрял заради **всички.** Но дали всички ще я приемат, е друг въпрос. Факт е, че изкупителното дело на Христос е достатъчно голямо по стойност за всички.

Изразът **„като своевременно свидетелство“** означава, че заместителната смърт на Христос е трябвало да бъде дадена на определеното за това време. Същият Този Бог, Който желае спасението на всички човеци и е осигурил пътя

за спасението на всички, е наредил така, че посланието на евангелието да излезе във века, в който живеем. Всичко това има за цел да покаже огромния копнеж от страна на Бога да благослови цялото човечество.

2:7 Като последна изява на желанието на Бога за спасението на всички човеци е **поставянето** на Павел **за проповедник и апостол на езичниците.** И тогава, както и сега, езичниците са съставлявали по-голямата част от населението на света. Следователно апостолът не е бил изпратен до една малка част от човечеството като например юдейския народ, а до езическите народи.

Тук Павел говори за себе си като за **проповедник, апостол и учител. „Проповедник"** означава буквално вестоносец или глашатай на евангелието. Задълженията на **апостола** са малко по-широки: той не само проповядва евангелието, но и основава църкви, наставлява местните събрания по въпросите за реда и дисциплината и говори с власт като един, който е изпратен от Господ Исус Христос. **Учителят** разяснява Божието слово по такъв начин, че да бъде разбрано от хората.

За да подчертае още повече значението на това, което казва, Павел потвърждава правото си да бъде **учител на езичниците** с думите **„говоря истината в Христос, не лъжа"***. Думите **„във вярата и истината"** може би описват верния и честен начин, по който апостолът извършва своето учителско служение, но по-вероятно е да описват съдържанието на неговите поучения. Това ще рече, че той поучава езичниците за неща, засягащи вярата и истината.

Б. Относно мъжете и жените (2:8—15)

2:8 Темата за обществената молитва отново е възобновена, като този път вниманието ни се насочва към онези, които трябва да водят Божиите хора в молитва. Началната дума **„искам"** изразява активното и боговдъхновено желание на Павел във връзка с този въпрос.

На оригиналния език на НЗ има две думи, които могат да се преведат като **„мъже".** Едната дума означава човечеството като цяло, докато другата означава **„мъже"** като единия от двата пола. Тук е използвана втората дума. Наставлението на апостола е обществената молитва да бъде водена от **мъжете,** а не от жените, и то от всичките мъже, а не само от старейшините.

Изразът **„на всяко място"** може да означава, че всеки отделен християнин може да се моли по всяко време независимо къде се намира. Но тъй като тук се засяга главно въпросът за общата молитва, този стих би било по-добре да се разбира като указание за събранията, в които присъстват и мъже, и жени — тогава онези, които водят молитвата, трябва да бъдат **мъжете,** а не жените.

Мъжете, които се молят на обществени места, трябва да отговарят на три изисквания. Първо те трябва да издигат **свети ръце.** Ударението тук пада не толкова върху физическото положение на ръцете на този, който се моли, колкото на вътрешния му живот. Неговите ръце трябва да бъдат **свети. Ръцете** тук говорят в преносен смисъл за целия начин на живот на вярващия. Второ, те не трябва да бъдат **„гневни".** Това показва колко непоследователно би било да стане да се моли за другите човек, който лесно става жертва на гневни изблици. И трето, те трябва да правят това **без съмнение*.** Това може да означава, че те трябва да имат вяра в способностите и готовността на Бога да чува и отговаря на молитви. Бихме могли да обобщим тези изисквания, като кажем, че човек трябва да показва свя-

* В текста на Библията от 1924 г. изразът „в Христос" е изпуснат неправилно. — Бел. на прев.

* Този превод е по-правилен от „препирни". — Бел. на прев.

тост и чистота *по отношение на себе си,* любов и мир *по отношение на другите* и безрезервна вяра *по отношение на Бога.*

2:9 След като е обсъдил личните изисквания към мъжете, които водят общата молитва, апостолът сега се обръща към онова, което трябва да характеризира **жените,** които се намират в събранието в такива случаи. Най-напред той казва, че те трябва **да се обличат скромно, със срамежливост и целомъдрие.** Джон Кризостъм дава следното изчерпателно определение на понятието „скромна премяна":

„И така, какво облекло може да се нарече „скромна премяна"? Скромната премяна е такова облекло, което покрива тялото напълно и прилично, без никакви излишни украшения, защото едното е благопристойно, а другото не е. Тогава какво? Вие отивате ли да се молите на Бога със сложна прическа и златни украшения? Да не би да отивате на бал? Или на сватба? Или на карнавал? На такива места скъпите украшения могат да изглеждат напълно в реда на нещата; тук обаче няма място за нито едно от тях. Вие сте дошли да се молите, да поискате прошка за вашите грехове, да се покаете за вашите престъпления, да умолявате Господа... Махнете този фалш!"6

Скромността означава, че жените трябва да избягват всичко, което носи срам. Тя съдържа идеята за умереност и приличие. **Целомъдрието** пък означава, че жената трябва да бъде въздържана в облеклото. От една страна, тя не трябва да привлича вниманието към себе си, като носи модерни и ярки дрехи, които биха могли да предизвикат възхищение или дори завист от страна на Божиите поклонници, а от друга — тя трябва да избягва да носи дрехи, които са изпокъсани или старомодни. Писанието ни насърчава да водим една умерена, средна политика по отношение на облеклото.

Някои крайности, които трябва да се избягват, са **плетената коса, златото, бисерите и скъпите дрехи. Плетената коса** не изключва непременно сплитането на косата на обикновени плитки, които могат да бъдат съвсем скромно нещо, а по-скоро украсяването на главата със сложни и показни прически. Носенето на бижута и скъпи дрехи като начин за самоизтъкване е определно неподходящо по време на молитва.

2:10 Този стих ни казва коя женска украса е положителна. Украсата, която прилича **на жените, изповядващи благочестието,** са **добрите дела.** Такава „премяна" не отвлича вниманието на другите от общението с Бога, а го насърчава. Освен това тя не предизвиква завист или ревност в лошия смисъл на тези думи, а само подтиква другите да следват същия пример. **Добрите дела** са важна тема в пастирските Послания и образуват едно много необходимо равновесие с темата за здравото учение.

2:11 Що се отнася до поведението на **жената** по време на обществените събрания на църквата, тя трябва **да се учи мълчаливо с пълно подчинение.** Това съответства и на съдържанието на останалото Писание по този въпрос (1 Кор. 11:3—15; 14:34, 35).

2:12 Когато Павел казва **„А на жената не позволявам да поучава",** той говори като един, който е вдъхновен от Бога. Тези думи не изразяват личните предубеждения на Павел, както смятат някои, а са нареждане на Бога, Който казва, че жените не могат да имат обществено служение на учители в църквата. Има едно-единствено изключение и то е, че жените могат да поучават деца (2 Тим. 3:15) и млади жени (Тит 2:4). Също така жената **не** трябва **да владее над мъжа.** Това означава, че тя не трябва да упражнява господство над мъжа, **а** трябва **да бъде мълчалива.** Може би е добре да добавим, че казаното в последната част на този стих не се отнася само до местното събрание. Фактът, че водещата роля принадлежи на мъжа, а жената заема мястото на подчинението, е основен принцип в Божиите взаи-

моотношения с човека. Това в никакъв случай не означава, че жената е по-низша от мъжа. То обаче означава, че властта или господството на жената над мъжа е нещо, което се противопоставя на Божията воля.

2:13 За доказателство на това твърдение Павел най-напред използва примера със сътворението на **Адам** и **Ева: „...първо Адам бе създаден, а после Ева.“** Редът на сътворението е особено важен. Създавайки първо **мъжа,** Бог показва намерението Си, че мъжът трябва да бъде главата — този, който трябва да води, този, който трябва да има властта над жената. Фактът, че жената е била създадена след мъжа, показва, че тя трябва да бъде подчинена. Основавайки своя аргумент на реда на сътворението, Павел изключва всякаква мисъл, че проблемът за ролята на жената е проблем само на местната църква.

2:14 Второто доказателство е свързано с влизането на греха в човешката раса. Вместо да се обърне направо към **Адам,** змията е отишла със своите изкушения и лъжи най-напред при Ева. Според Божието намерение Ева не е трябвало да действа самостоятелно. Вместо това тя си е позволила да бъде **измамена** от Сатана и е **паднала в престъпление.**

В тази връзка е добре да се отбележи, че някои лъжеучители днес обичат да посещават домовете, когато има най-голяма вероятност съпругата да е сама, т. е. когато съпругът е на работа.

„И Адам не се излъга.“ Изглежда, че Адам е съгрешил, така да се каже, с отворени очи. Има хора, които мислят, че когато е видял, че жена му вече е паднала в грях, Адам е съгрешил от солидарност с нея. Но Писанието не казва така. То просто казва, че **жената** е била **измамена,** а **Адам не** е бил измамен.

2:15 Това е един от най-трудните стихове в пастирските Послания, за който са били предложени много обяснения. Някои смятат, че това е едно просто обещание от Бога, че християнката майка **ще се спаси** от смъртта чрез физическия акт на **раждането.** Но това не може да бъде така, тъй като много благочестиви и верни християнки са умрели по време на раждане на нов живот. Други смятат, че под **„чадородието“** трябва да разбираме раждането на Месия и че жените се спасяват чрез Един, Който е бил роден от жена. Това обяснение също трудно може да отговори на смисъла на стиха, тъй като и мъжете се спасяват по същия начин. Едва ли някой може разумно да предположи, че жената получава вечно спасение заради това, че става майка. Това би било спасение чрез дела, и то дела от най-необикновено естество!

Ние бихме предложили следното обяснение като най-разумно тълкуване на пасажа. Първо, в този контекст спасението не се отнася до спасението на *душата* на жената, а до спасението на *положението* ѝ в църквата. От това, което Павел току-що е казал в тази глава, у някои хора би могло да се създаде впечатлението, че за жената няма място в Божиите цели и намерения, че нейната роля е сведена до нула. Затова Павел опровергава тази представа. Вярно е, че за жената не е определено обществено служение в църквата, но това не означава, че тя няма никакво важно служение. Бог е наредил така, че мястото на жената да бъде вкъщи, като ѝ е дал служението да отглежда деца за почест и слава на Господ Исус Христос. Помислете само за майките на водачите в християнската църква днес! Тези жени никога не са се изкачвали на обществена платформа, за да проповядват благовестието, но възпитавайки децата си за Бога, те наистина са били спасени по отношение на тяхното положение и принасянето на плод за Бога.

Лили казва следното:

„Тя ще бъде спасена от резултатите на греха и ще може да има положение на влияние в Църквата, като приеме естественото си предназначение на съпруга и май-

ка, при условие че това отдаване е подкрепено и от плода на осветения християнски характер.“[7]

На това място някои биха могли да попитат: „А какво ще стане с онези жени, които никога не се омъжват?“ Отговорът е, че в този пасаж Бог разглежда въпроса за жените като цяло. Повечето жени християнки се омъжват и раждат деца. Що се отнася до изключенията, за тях има много други полезни служения, които обаче също не включват обществено поучение или упражняване власт над мъжете.

Обърнете внимание на подчинителното изречение в края на 15 ст.: **„...тя ще се спаси чрез чадородието, ако пребъдат във вяра, в любов и в святост с целомъдрие.“** Това обещание не е безусловно. Идеята тук е, че ако мъжът и жената бъдат последователни в християнското свидетелство, ако те почитат Христос вкъщи и възпитават децата си в страх от Господа и вслушване в Неговите наставления, тогава положението на жената **ще бъде спасено.** Но ако родителите живеят безгрижен и светски живот и пренебрегват възпитанието на децата си, тогава тези деца могат да бъдат загубени за Христос и за църквата. В такъв случай жената не получава онзи престиж, който Бог е определил за нея.

Нека никой да не мисли, че понеже служението на жената е скрито у дома, то е по-маловажно от общественото служение. На английски език има една много вярна поговорка: „Ръката, която люлее люлката, управлява света.“ В един бъдещ ден на Христовото съдилище ще се разглежда верността, а това е нещо, което може да се показва както на амвона, така и у дома.

В. Относно старейшините и дяконите (3:1—13)

3:1 Второто споменаване на израза **„вярно е това слово“** в Първото послание към Тимотей е свързано с работата на епископите в местната църква. **Епископът** е християнин със зрял опит и разбиране, който полага благочестиви грижи за духовния живот на местното събрание. Той не властва над Божието наследство като господар, а го води чрез своя духовен пример.

Днес „епископът“ е църковен служител, който упражнява власт над много местни събрания. Навсякъде в НЗ обаче се говори за няколко епископи, които работят в една църква (Деян. 14:23; 20:17; Фил. 1:1; Як. 5:14).

Епископ е същото като надзорник. Думата, преведена тук като „епископ“, в Деяния 20:28 е преведена като „надзорник“*. Епископът или надзорникът е същото като старейшината. Същите мъже, които са наречени „старейшини“* в Деяния 20:17, са наречени „надзорници“* в Деяния 20:28 (както и в Тит 1:5 и 1:7). Старейшините са същото като презвитерите, тъй като думата „старейшина“ е превод на гръцката дума *„presbuteros“*. Следователно всички тези думи — „епископ“, „надзорник“, „старейшина“ и „презвитер“ — се отнасят до една и съща служба.

Всъщност думата „старейшина“ *(presbuteros)* се използва като название на някой по-възрастен човек, който не е непременно водач в църквата (1 Тим. 5:1, на гр. ез.), но в повечето други случаи „старейшина“ означава човек, признат в местната църква като един, който полага пастирска грижа за Божиите хора.

НЗ говори за епископи или старейшини във всяка местна църква (Фил. 1:1). Би било неточно обаче, ако кажем, че една църква не може да съществува без епископи. От Тит 1:5 става ясно, че в Крит е имало млади църкви, в които все още не е имало признати старейшини.

Само Светият Божий Дух може да направи от един човек старейшина. Това ни показва текстът в Деяния 20:28. Светият Дух влага в сърцето на един човек

* Според НВПБКДж. — Бел. на прев.

желанието да носи този товар и го снабдява с всичко необходимо за тази важна работа. Не е възможно човек да стане епископ вследствие на гласуване или ръкополагане. Местното събрание носи отговорността да разпознае онези мъже в него, които вече са направени старейшини от Бог Свети Дух (1 Сол. 5:12, 13). Вярно е, че в Тит се говори за определяне на старейшини, но тук заръката „да поставиш презвитери" означава просто, че Тит трябва да отдели онези мъже, които вече са показали качества на старейшини. По онова време християните не са имали НЗ в напечатан вид, така както ние го имаме днес. Затова те не са знаели какви точно са изискванията за старейшините. Затова Павел изпраща при тях Тит със заръката да отдели онези мъже, които вече са издигнати от Божия Дух за това дело.

Признаването на старейшините от местното събрание може да има съвсем неформален характер. Често пъти християните инстинктивно знаят своите старейшини, тъй като вече са запознати с качествата на старейшините от 1 Тимотей 3 и Тит 1. От друга страна, признаването на старейшините може да представлява и една по-формална процедура. За тази цел може да се свика специално събрание на местната църква. В такива случаи обикновено най-напред се прочитат и обясняват съответните текстове от Писанието, след което християните от местното събрание посочват кои мъже са старейшините в това събрание. Накрая имената на старейшините се съобщават пред цялото събрание. Ако църквата няма способни старейшини, тогава единственото разрешение е молитвата пред Господа за издигане на такива мъже през следващите месеци.

Писанието не посочва изрично някакъв определен *брой* на старейшините в местната църква, макар че за тях *навсякъде* се говори в *множествено число.* Очевидно този брой зависи от това колко мъже ще откликнат на водителството на Светия Дух за старейшинство.

„Ако се ревне някому епископство, добро дело желае." Днес съществува една тенденция, според която на епископството се гледа като на висок църковен пост, изискващ малка или никаква отговорност, докато тук виждаме, че всъщност надзорничеството е смирено служение сред Божиите хора; то дори е наречено **„дело".**

3:2 В пасажа от 2 до 7 ст. се изреждат качествата, на които трябва да отговаря епископът. В него се изтъкват четири главни предпоставки: личен характер, свидетелството на семейството, учителски наклонности и жизнен опит. Това са Божиите норми за всички, които искат да упражняват духовно водачество в местната църква. Днес има някои хора, които казват, че никой не може да отговори на тези изисквания, но това не е вярно. Такъв един аргумент лишава Святото Писание от авторитет и позволява епископските места да се заемат от хора, които никога не са били подготвени за това от Светия Дух.

„Прочее епископът трябва да бъде непорочен." Това означава, че епископът не трябва да дава повод за никакво сериозно обвинение. Тук не се казва, че той трябва да бъде безгрешен, а „непорочен". Ако той извърши някаква грешка, трябва да се покае за нея както пред Бога, така и пред човеците. Той трябва да бъде безукорен, като не само има неопетнено име, но го и заслужава.

Второ, епископът трябва да бъде **„мъж на една жена".** Това изискване се разбира по няколко начина. Според някои то означава, че епископът трябва да бъде семеен човек. Техният аргумент е, че неженениият мъж няма необходимия опит за решаването на семейни проблеми, когато такива се появят. Ако това изискване наистина означава, че епископът непременно трябва да бъде женен, то по същата логика значението на 4 ст.

би трябвало да е, че епископът задължително трябва да има и деца.

Други смятат, че **„мъж на една жена“** означава, че ако първата жена на един епископ умре, той няма право да сключи втори брак. Това е твърде ограничено тълкуване, което би могло да хвърли сянка върху светостта на семейната връзка[8].

Според трети изразът означава, че епископът не трябва да бъде разведен. Това тълкуване заслужва внимание, макар че едва ли може да се приеме за изчерпателно.

Четвърти смятат, че епископът не трябва да бъде обвинен в каквато и да било невярност или нередност по отношение на брака. Неговият морал трябва да бъде извън всякакво съмнение. Това е вярно независимо от всичко останало, което може да означава този текст.

И според едно последно обяснение този израз означава, че епископът не трябва да има повече от една жена. Това обяснение може да ни се струва много странно, но то има значителни достойнства. Днес на мисионерското поле се случва много често да се спаси някой, който има полигамен брак. Така например може да се окаже, че по време на своето обръщение той има четири жени. Впоследствие този човек пожелава да се кръсти и да бъде приет в местната църква. Какво трябва да направи мисионерът в такъв случай? Според мнението на някои мъжът трябва да се откаже от три свои жени. Тогава ние бихме попитали от кои точно жени трябва да се откаже той? Той може да обича и четирите си жени и да е осигурил дом и на четирите. Но да речем, че се откаже от три от тях и те останат без никакви средства за преживяване, тогава какво ще правят? Явно някои от тях ще бъдат принудени да проституират, за да преживеят по някакъв начин. Божието разрешение на един проблем никога не може да бъде свързано с даване път на още по-тежки грехове. Християнските мисионери в такива страни решават проблема, като позволяват на мъжа да бъде кръстен и приет в местната църква, без обаче да може да бъде старейшина, докато има повече от една жена.

„Самообладан“ означава „въздържан“. Епископът трябва да може да се владее не само в яденето и пиенето, но и да избягва крайности в духовните неща.

„Разбран“* означава сериозен, искрен, проницателен и благоразумен, а не вятърничав или лекомислен. Той разбира, че както „умрели мухи правят мирото на мироварeца да вони и кипи, така и малко безумие покварява онзи, който е уважаван за мъдрост и чест“ (Екл. 10:1).

Епископът трябва да бъде **„порядъчен“**, т. е. да бъде подреден в своите навици.

„Гостолюбив“ означава човек, който обича да приема непознати. Неговият дом трябва да бъде отворен както за спасени, така и за неспасени и той трябва да се стреми да бъде благословение за всички, които остават под неговия покрив.

Старейшината трябва да бъде **„способен да поучава“**. Когато посещава хора с духовни проблеми, той трябва да може да се обърне към Писанието и да обясни каква е Божията воля по тези въпроси. Трябва да може да храни Божието стадо (1 Петр. 5:2) и да използва Писанието, за да обори онези, които внасят лъжливи учения (Деян. 20:29—31). Това не означава, че епископът задължително трябва да има дарбата на учител. Но той трябва да е в състояние да излага доктрините на вярата и правилно да анализира Словото на Истината, като прави това с готовност и жар както в отделните домове, така и в събранието.

3:3 Изразът **„не навикнал на пияни разправии“** означава „не пристрастен към алкохолни питиета“. Епископът не трябва да бъде човек, който има сла-

* На английски „sober-minded“ — сериозен, здравомислещ, трезвомислещ. — Бел. на прев.

бост към **виното**, и поради това често предизвиква скандали или разправии.

„Не побойник“ означава, че този човек не обича да използва физическо насилие спрямо други хора. Така например, ако той е господар, никога не би ударил своя слуга.

Думите **„не алчен за пари“** липсват в някои древни ръкописи*, но присъстват в текста на повечето ръкописи[9]. Любовта към парите носи зли плодове както в църквата, така и в света.

Старейшината трябва да бъде **„кротък“**. За да работи в църквата, той се нуждае от търпение, самообладание и дух на отстъпчивост.

Той **не** трябва да бъде **„крамолник“** — побойник и заядлив човек, който вдига скандал за най-малкото нещо. Той не трябва да държи на своите собствени права, а да е уравновесен и сговорчив.

Епископът **не** трябва да бъде **„сребролюбец“**, не трябва да обича парите. Тук ударението пада върху „не... обича“. Той трябва да е загрижен най-вече за духовното благо на Божиите хора и да не се влияе от нездравия стремеж към материално забогатяване.

3:4 За да бъде признат за надзорник, един мъж трябва да може да управлява добре **собствения си дом, като държи децата си в послушание.** Това изискване, разбира се, е валидно само дотогава, докогато децата на този човек живеят при него. След като напуснат неговия дом и създадат свои семейства, възможността за показване на такова подчинение автоматично отпада. Ако един мъж **управлява добре своя си дом,** той трудно може да изпадне в крайност и да покаже както неподходяща грубост, така и прекалена снизходителност.

3:5 Този аргумент е ясен. Ако **човек** не показва умение **да управлява собствения си** дом, **как** би могло да се очаква от него, че **ще може да се грижи за Божията църква?** В неговия дом броят на хората е сравнително малък. При това те са му роднини и повечето от тях са по-млади от него. Но в църквата броят на хората е значително по-голям и освен това непрекъснато расте, при това всеки от тях има различен характер. Очевидно, ако един човек не е годен да управлява в един по-тесен кръг, той няма да бъде способен да прави това и в по-широк.

Пети стих е особено важен, защото ни дава определение на работата на старейшините. И така, задачата на старейшината е да **се грижи за Божията църква.** Забележете, че тук не се казва да „господства“ над Божията църква. Старейшината не е нито деспот, нито дори великодушен владетел, а един, който води Божия народ както овчар води овцете си.

В НЗ има само още едно място, където се използва думата „грижа се“, и то е в историята за добрия самарянин (Лука 10:34). Следователно старейшината, който се грижи за Божията църква, трябва да показва същата нежна и съчувствена загриженост, която показва добрият самарянин към пострадалия от разбойниците.

3:6 „...да не е нов във вярата...“ Човек, който наскоро се е обърнал към християнството или който е нов във вярата, не е годен да бъде епископ. Работата на епископа изисква опит и познание във вярата. Опасността за такъв човек е, че може **да се възгордее** и **да падне под същото осъждане като дявола. „Същото осъждане като дявола“** е осъждането, паднало върху самия Сатана заради неговата гордост. Той е пожелал да застане на едно много високо положение, за което не е бил годен, и затова е паднал изключително ниско.

3:7 Епископът е човек, който трябва да има добро име в обществото. Под **„външните“** трябва да разбираме неспасените хора. Без това **добро име** той ще стане обект на обвиненията на хората **и** лесно може да **падне в примката на дя-**

* Както и в Библията на бълг. ез. от 1924 г. — Бел. на прев.

вола. Обвиненията могат да дойдат както от страна на вярващите, така и от страна на невярващите. **Примката на дявола** е капанът, който Сатана поставя за онези, чийто живот не съответства на тяхната изповед. Веднъж след като улови хората в този капан, той ги изважда на показ за подигравки, презрение и неуважение.

3:8 След като изрежда изискванията за епископите, апостолът се обръща към изискванията за **дяконите.** Според НЗ дяконът е просто един вярващ, който служи. Обикновено дяконът е онзи, който се грижи за материалните нужди и дела на местната църква, докато епископът се грижи за духовния ѝ живот. Това разбиране за служението на дяконите се основава до голяма степен на пасажа в Деяния 6:1—5, където се говори за определянето на мъже, които да се грижат за всекидневното разпределяне на средства за вдовиците в църквата. В този пасаж съществителното „дякон" не се използва, но във 2 ст. се използва неговата глаголна форма: „Не е добре ние да оставим Божието слово и да прислужваме (буквално „дяконстваме") на трапези."

Изискванията към **дяконите** са много близки с изискванията към епископите, макар и не толкова строги. Една забележителна разлика е това, че за тях не се изисква да бъдат способни да поучават.

Дяконите трябва да бъдат сериозни, изпълнени с достойнство и заслужаващи уважение. Те не трябва да бъдат **двуезични,** т. е. не трябва да говорят противоположни неща на различни хора или по различно време. Те трябва да бъдат последователни.

Дяконите **не** трябва да **обичат много вино.** НЗ не забранява употребата на вино за медицински цели или като питие в страните, където водата е замърсена. Но макар и умерената употреба на вино да не е забранена, християнинът трябва да има също така предвид как това може да повлияе на неговото свидетелство. Докато в някои страни употребата на вино може изобщо да не навреди на неговото свидетелство, в други тя може да се окаже спънка за невярващите. И така, въпреки че употребата на вино е позволена, тя може да се окаже нецелесъобразна.

Дяконите **не** трябва да бъдат **„лакоми за гнусна печалба".** Както вече споменахме, едно от задълженията на дякона може да бъде грижата за финансовите средства на местната църква. Това би могло да се окаже много голяма спънка, ако този човек е алчен за пари, защото може да се изкуши да вземе от тях. Юда не е единственият касиер, който е предал своя Господ за пари!

3:9 Дяконите трябва **„да държат с чиста съвест тайната на вярата".** Това означава, че те трябва да показват устойчивост в учението и вярата. Те не само трябва да знаят истината, но и да я живеят на практика. **„Тайната на вярата"** е израз, който описва християнската **вяра.** Много от докрините на християнството са били пазени в тайна в периода на СЗ и са били открити по-късно от апостолите и пророците на НЗ. Това е причината, поради която тук се използва думата **„тайна".**

3:10 Дяконите трябва **най-напред да бъдат изпитани,** също както и епископите. Това означава, че те трябва да бъдат наблюдавани за известен период от време и да им бъдат поверени някои дребни задачи в местната църква. Когато те докажат, че заслужават доверие и че служат вярно, тогава могат да им бъдат поверени и по-отговорни задачи. **„...и после да стават дякони..."** или — казано по-просто — „...и после да служат...". Както и при епископите, ударението тук пада не толкова върху църковния пост, колкото върху служенето на Господа и на Неговия народ.

Винаги, когато един мъж покаже, че е **непорочен** както в личния, така и в обществения си живот, той може да служи като дякон. Определението **„непороч-**

ни" е свързано с току-що изброените изисквания.

Може би тук е добре да споменем някои от служителите, които биха могли да бъдат наречени дякони в местното събрание. Това са човекът, който отговаря за финансите на събранието, също така секретарят или онзи, който отговаря за кореспонденцията, и отговорниците за реда.

3:11 Този стих явно се отнася за **жените** на дяконите или за жените на епископите и дяконите. **Жените** на мъжете, които са приели да носят по-голяма отговорност в църквата, трябва да бъдат верни жени, които имат добро християнско свидетелство и които помагат на своите съпрузи във важната им работа.

Трябва да кажем обаче, че същата тази дума може да се преведе както като „съпруги", така и като „жени". Второто значение ни кара да предположим, че тук става въпрос за „жените дякони". В ранната църква е имало такива жени, което се вижда от текста в Римляни 16:1 (където е използвана същата дума като „дякон") в църквата в Кенхрея[10].

Едно обяснение за вида служение, което тези жени са изпълнявали в църквата, е дадено в Римляни 16:2, където Павел казва за Фива, че „... е помагала на мнозина, както и на самия мен".

И при двете тълкувания е вярно, че тези жени **трябва да бъдат сериозни** и изпълнени с достойнство и разум. Те не трябва да бъдат **клеветници** и да прекарват времето си в клюкарстване по адрес на другите, нито да разпространяват лъжливи и злобни слухове, които имат за цел да опетнят имената на другите. Трябва да бъдат **самообладани** — да могат да се владеят и да се въздържат.

И последно, те трябва да бъдат **„верни във всичко".** „Верни във всичко" може би означава, че те трябва да бъдат не само жени, които са верни на християнската вяра, но и жени, на които може да се разчита, добросъвестни и отговорни. Трябва да могат да оправдават личното доверие на хората и да пазят семейни тайни.

3:12 Апостолът отново се връща на въпроса за **дяконите.** Най-напред той уточнява, че всеки от тях трябва да бъде **мъж на една жена.** Във връзка с това изискване, както и във връзка с подобното изискване към епископите от 2 ст., същата глава, са били предлагани различни тълкувания. Тук е достатъчно да се каже, че също като епископите дяконите трябва да имат безукорен брачен живот.

Те също трябва да управляват **добре децата си и домовете си.** НЗ гледа на грешките в това отношение като на недостатък в християнския характер. Това не означава, че мъжете трябва да се държат като тирани и господари, но означава, че **техните деца** трябва да показват послушание и да бъдат добро свидетелство за истината.

3:13 Твърдението **„тези, които са служили добре като дякони, придобиват за себе си добро положение"**, е потвърдено на практика от живота на Филип и Стефан. В Деяния 6:5 имената на тези мъже са сред имената на седемте дякони, определени да отговарят за разпределението на парите сред вдовиците в църквата. Тъй като те показват вярност в това служение, Божият Дух ги издига на едно по-високо положение, защото по-нататък в Деянията на апостолите виждаме, че Филип служи като благовестител, а Стефан — като учител. По такъв начин добрата им работа **като дякони** става основа те да бъдат издигнати на по-високо служение и да получат **добро положение** в очите на местната църква. Един човек, който показва вярност при извършването на една дори и много малка задача, скоро ще заслужи уважението на останалите и ще бъде ценен като човек, на когото може да се разчита.

Освен това Филип и Стефан получават **голямо дръзновение във вярата в Христос Исус,** т. е. те получават голяма свобода в свидетелството си за Христос, в поучението и в молитвата. Това е осъществено на практика от Стефан в неговото паметно обръщение преди мъченическата му смърт.

Г. Относно поведението в църквата (3:14—16)

3:14 Апостолът пише всичко това с надеждата, че ще види скоро Тимотей. **„Това"** може да включва не само казаното дотук, но и онова, което следва.

3:15 Павел признава възможността да **закъснее** или дори изобщо да не стигне до Ефес. Всъщност никой от нас не знае дали той изобщо е успял да се види отново с Тимотей в Ефес. И така, в случай че се забави прекалено дълго, апостолът пише това, за **да знае** Тимотей **как** вярващите **трябва да се държат в Божия дом.**

Божият дом тук е наречен **„църквата на живия Бог, стълбът и основата* на истината".** По времето на СЗ Бог е обитавал в скинията и в храма. Сега, във времето на НЗ, Той обитава в църквата или събранието на вярващите.

Църквата е също **„...стълбът и основата на истината".** Стълбът е нещо, което се използва не само като укрепващо средство, но и като място за поставяне на обявления на обществени места. По този начин той може да изпълнява и една съобщителна функция. Църквата е онази единица на земята, която Бог е избрал да оповестява и показва Неговата **истина.** Тя е и **основата на истината.** Тук **„основата"** има значението на основополагаща или поддържаща структура. И така, този израз описва църквата като нещо, на което е поверена защитата и поддръжката на Божията истина.

3:16 Това е един труден за разбиране стих. Една от трудностите се състои във връзката между него и предишния пасаж. Според едно от предположенията в него е представена в умален вид истината, на която църквата е стълб и основа (15 ст.). Според друго той ни дава пример и сила за благочестието, за което Павел казва, че е неразделна част от поведението на вярващите в Божия дом. Дж. Н. Дарби ни предлага следния коментар:

„Този пасаж се цитира или тълкува често като пасаж, който говори за тайната на Божеството или за тайната на Личността на Христос. Но той всъщност говори за тайната на благочестието или за тайната, чрез която се получава всяко истинско благочестие — божествения извор на всичко, което може да бъде наречено „благочестиво" в човека... Благочестието произлиза от знанието за въплъщението, смъртта, възкресението и възнесението на Господ Исус Христос... Така познаваме Бога и от пребъдването в това знание идва благочестието."[11]

Когато Павел казва, че **тайната на благочестието е велика,** той не подчертава нейната тайнственост, а факта, че непознатата преди това истина за Личността и делото на Господ Исус е изумително чудна и прекрасна.

„Бог[12] биде изявен в плът" се отнася до Господ Исус и по-точно до Неговото въплъщение. Истинското **благочестие** се е явило в плът за първи път при раждането на Спасителя във Витлеемските ясли.

Има спор какво означава изразът **„доказан* чрез Духа"** — дали „доказан чрез Своя Собствен човешки дух", или „доказан чрез Светия Дух"? Ние смятаме, че правилното значение е второто. Господ Исус е бил доказан чрез Светия Божий **Дух** при Неговото кръщение (Мат. 3:15—17), преображение (Мат. 17:5), възкресение (Рим. 1:3, 4) и възнесение (Йоан 16:10).

* Това е правилният превод. — Бел. на прев.

* Или „оправдан". — Бел. на прев.

Той е бил **„видян от ангели"** при Неговото рождение, изкушение, агония в Гетсиманската градина, възкресение и възнесение.

От деня на Петдесетница досега Господ Исус е **„проповядван между народите".** Това послание е стигнало не само до еврейския народ, но и до най-далечните краища на земята.

Изразът **„повярван в света"** описва факта, че почти от всяко племе и народ има хора, които са повярвали в Господ Исус. Тук не се казва „повярван *от* света", а „повярван *в* света". Макар чеГоспод Исус е проповядван по целия свят, Той не е приет от целия свят.

Обикновено се приема, че **„възнесен в слава"** се отнася както до възнесението на Господ Исус в небето след извършването на делото на изкуплението, така и до Неговото настоящо положение там. *Винсент посочва, че този израз по-скоро гласи „приет в слава".* Това означава „с придружаващите Го церемонии на слава или величие, които ние свързваме с приемането на някой триумфален завоевател".

Някои поставят този списък от събития в хронологичен ред. Така например те казват, че **„явен в плът"** се отнася до въплъщението на Христос; **„доказан** (или оправдан) **чрез Духа"** — до Неговата смърт, погребение и възкресение; **„видян от ангели"** описва Неговото възнесение в небето; **„проповядван между народите"** и **„повярван в света"** са събития, които следват Неговото възнесение; и последно, **„възнесен** (или приет) **в слава"** говори за един бъдещ ден, когато всички изкупени от Христос ще бъдат събрани, възкресени от мъртвите и приети с Него в слава. Според това мнение едва тогава **тайната на благочестието** ще бъде изпълнена.

Ние обаче не виждаме никаква причина, която *да налага* този хронологически ред. Някои смятат, че този пасаж представлява част от ранен християнски химн. Ако е така, той много прилича на нашата евангелска песен, известна под заглавието „Един ден":

В живота Си Той ме обичаше,
чрез смъртта Си Той ме спаси,
във гроба Си взе греховете ми
и завинаги ги прости.
Когато възкръсна, ми даде
оправдание чрез благодат
и един ден ще дойде, за да се яви
в слава на целия свят.

Чарлз Х. Марш

IV. Отстъплението в църквата (4:1—16)

А. Предупреждение срещу неизбежното отстъпление (4:1—5)

4:1 Има два начина, по които може да се разбира **изричното** говорене на **Духа.** Първият е, че това, което Павел се готви да каже, му е било дадено чрез божествено откровение. *И вторият* — че в цялото Писание, и особено в НЗ, се казва **изрично,** че **по-късните времена** ще се характеризират с отстъпление от вярата.

„Послешните времена" са „по-късните" или „следващите" времена. Това са онези времена, които ще дойдат след времето, по което пише апостолът.

„...някои ще отстъпят от вярата..." Местоимението **„някои"** е характерна дума за Първото послание към Тимотей. Фактът, че тези хора **отстъпват** или отпадат от **вярата,** не означава, че те някога са били спасени, а че са били християни само на думи. Те са знаели за Господ Исус Христос и са чули, че Той е единственият Спасител. Известно време дори са изразявали желание да Го следват, но след това са отстъпили от вярата.

Човек едва ли може да чете този пасаж, без да си помисли за лъжливите култови движения от наши дни. Тук е описан много точно начинът на разпространение на тези лъжливи системи. Една голяма част от техните членове е съставена именно от хора, които преди

това са посещавали някои така наречени „християнски църкви". Може би за известен период от време тези църкви са стояли твърдо във вярата, но след това са се отклонили от здравото учение и са започнали да проповядват едно социално евангелие. Тогава са се появили и култовите учители, които са им предложили едно „по-положително" евангелие и по този начин са уловили в мрежите си онези, които са изповядвали Христос само на думи.

Тези именно хора с готовност **слушат** и се съгласяват с **измамни духове и демонични учения.** Изразът **„измамителни духове"** е използван в преносен смисъл и описва говоренето на лъжеучителите, в които обитават зли духове и които мамят лековерните.

Бесовските учения не са учения *за* бесове или демони, а **учения,** които са вдъхновени *от* **демони** или чийто източник е в света на демоните.

4:2 Лицемерието предполага носенето на маска. Това е също една много характерна черта на последователите на култовите движения! Тези хора правят всякакви опити да скрият своята истинска самоличност. Те не искат хората да познават истинската същност на системата, която представляват. Много често те използват за маскировка библейски термини и християнски химни. Тези хора са не само лицемери, но и лъжци. Тяхното учение не е според истината на Божието слово. Те много добре знаят това и съвсем съзнателно мамят хората.

Тяхната съвест е прегоряла*. Може би, когато са били млади, тези хора са имали чувствителна съвест, но толкова често са заглушавали гласа ѝ, като са съгрешавали против светлината, че тя е станала съвсем глуха и безчувствена. Те вече не изпитват никакви угризения, макар и да знаят, че се противопоставят на Божието слово и проповядват неща, които не са истина.

4:3 Този стих ни посочва две от ученията на демоните. Първото е това, което забранява **женитбата.** То се противопоставя пряко на Божието слово. Бракът е бил постановен от Самия Бог, и то преди влизането на греха в света. В брака като такъв няма нищо несвято, затова, когато лъжеучителите забраняват жененето, те нападат Божията наредба.

Пример за такова учение е законът, който **забранява** на някои свещеници и монахини **да се женят.** Още по-явно обаче този стих засяга учението на спиритистите, което проповядва така наречения брак на основата на „духовен афинитет". Те „презират нормалния брак и подмамват мъжете и жените да напуснат законните си партньори и да влизат в несвети и незаконни връзки с хора, към които изпитват „духовно влечение". Тук бихме могли да споменем и отношението към брака на движението „християнска наука". Неговата основателка Мисиз Еди, която е имала три брака, пише следното:

„Докато хората не осъзнаят, че Бог е Баща на всички, бракът ще продължи да съществува... Майчинството, което някога беше твърдо установен факт, трябва да загуби своята привлекателност."[13]

Второто бесовско учение проповядва **въздържането от някои ястия.** Това учение също се среща сред спиритистите, които смятат, че яденето на животинска плът пречи на човека да се свързва с духовете. Освен това теософите и хиндуистите изпитват ужас при жертването на какъвто и да било живот, тъй като вярват, че душата на човека се прeражда и продължава да живее в тялото на животно или на някое друго същество.

Местоимението **„които"** може да се отнася както до „жененето", така и до **„ястия".** И двете са **създадени** от **Бога,** за да ги употребяваме с **благодарение.**

* Или „притъпена с помощта на нагорещено желязо" според НВПБКДж. — Бел. на прев.

Освен това те не са създадени само за „обикновените“ хора, а за **„ония, които вярват и разбират истината“.**

4:4 „Всяко нещо (или всяко създание), **създадено от Бога, е добро“.** Както ястията, така и бракът са неща, създадени от Бога, и **не трябва да се отхвърлят ...** стига да **се приемат с благодарение.** Бог е постановил брака за размножаването на човешкия живот (вж. Бит. 1:28) и е дал храната за поддържане на живота (Бит. 9:3).

4:5 Божието слово освещава (или отделя) както храната, така и брака, за да бъдат използвани от човека. За такова **освещаване** на храната се говори в Битие 9:3; Марко 7:19; Деяния 10:14, 15 и 1 Коринтяни 10:25, 26. За освещаването на брака се говори в 1 Коринтяни 7 и Евреи 13:4.

Както храната, така и бракът **се освещават** също и чрез **молитва.** Преди да започнем да се храним, ние трябва да наведем глава и да благодарим за яденето, което Господ ни е дал (вж. Марко 14:19; Деян. 27:35). С това действие ние молим Господ да освети храната, която ще укрепи нашите тела, за да можем да Му служим по-угодно. Преди сключването на брак трябва да се помолим Бог да благослови този съюз за Негова прослава, за благословение на другите и за доброто на булката и младоженеца.

Особено добро свидетелство е, когато християните благодарят за храната в присъствието на неспасени хора. Молитвата не трябва да бъде нито показна, нито дълга, а просто да открива факта, че ние благодарим на Бога за храната.

Б. Положителни наставления предвид неизбежното отстъпление (4:6—16)

4:6 Като съветва **братята** за **това,** за което говори пасажът от 1 до 5 ст., Тимотей ще бъде **добър служител на Исус Христос.** Както вече казахме, **„служител“** означава „слуга“. Тимотей ще бъде слуга, **хранен с думите на вярата и доброто учение, което** внимателно **е следвал** до този момент.

4:7 В този пасаж Павел сравнява християнското учение с атлетическо състезание. В 6 ст. той посочва коя е подходящата храна за онзи, който служи на Христос — думите на вярата и доброто учение. В 7 ст. той говори за **обучение,** което има за цел **благочестието.**

Сега апостолът отправя към Тимотей един съвет, с който го наставлява да **отхвърля нечистите и бабешките басни.** Тимотей не трябва нито да се бори, нито да си губи времето с тях, а да ги презира и изобщо да не се занимава с тях. Изразът **„бабешките басни“** ни напомня за култовото движение „християнска наука“, което е основано от жена и което особено се харесва на по-възрастните жени. То проповядва именно басни, а не истината.

Вместо да се занимава с митове и **басни,** Тимотей трябва да се **обучава в благочестие.** Такова **обучение** включва четене и изучаване на Библията, молитва, размишление и свидетелстване пред другите. Сток казва така: „Няма такова течение, което може постепенно да те отнесе в благочестието; посоката на течението винаги е насрещна.“ Това е **обучение,** което изисква полагане на усилия.

4:8 Тук се противопоставят два вида **упражнение.** Едното е **телесното упражнение,** което носи полза за тялото, но тази полза е ограничена и краткотрайна. Другото упражнение е **благочестието,** което е добро и за духа, и за душата, и за тялото, и носи полза не само във времето, а и за вечността. Що се отнася до сегашния **живот, благочестието** ни носи най-голямата радост, а що се отнася до **бъдещия живот,** то носи обещание за светла награда и способност да се наслаждаваме на славата на идещия ден.

4:9 Обикновено никой не оспорва мнението, че този стих също е свързан с бла-

гочестието. **Словото,** че благочестието има голяма и вечна стойност, **е вярно и достойно за приемане.** Тук за трети път в това Послание се споменава изразът **„вярно е това слово".**

4:10 „...понеже за това се трудим и се подвизаваме..."[14] „За това" означава „за живота на благочестие". Павел заявява, че именно благочестието е голямата цел, към която той се стреми и за която полага най-големи усилия. За невярващите това може да изглежда не особено достойна цел, но християнинът вижда отвъд преходните неща на този свят и полага своята надежда в **живия Бог.** Тази наша надежда никога няма да види разочарование, защото Бог е **живият Бог, Който е Спасител на всички човеци и най-вече на вярващите. Бог е Спасител на всички човеци** в смисъл, че поддържа задоволяването на всекидневните им нужди за живот. Но Той също така е **Спасител на всички човеци** и в смисъла, който вече посочихме по-горе, а именно — че е осигурил основание за спасението **на всички човеци.** Той е Спасителят на **вярващите** по един особен начин, тъй като те вече са се възползвали от това основание. Можем да кажем, че Бог е потенциален Спасител на всички човеци и действителен Спасител на вярващите.

4:11 „Това" вероятно се отнася до казаното от Павел в пасажа от 6 до 10 стих. Тимотей трябва да **заръчва и поучава** тези неща, като непрекъснато ги предоставя на вниманието на Божиите хора.

4:12 По време на написването на това Писмо Тимотей може би е на възраст между тридесет и тридесет и пет години. В сравнение с някои други старейшини в ефеското събрание той изглежда сравнително млад. Затова Павел казва: **„Никой да не презира твоята младост."** Това не означава, че Тимотей трябва да издигне себе си на пиедестал и да се смята за недосегаем за критически забележки, а означава, че той не трябва да дава повод на никого да го обвинява. Като бъде **пример за вярващите,** той ще избегне опасността да стане обект на оправдана критика.

Тимотей трябва да бъде пример на вярващите най-напред **„в слово",** т. е. в говорене. Неговото говорене винаги трябва да бъде такова, каквото е характерно за Божието дете. Той трябва да избягва да говори не само това, което е строго забранено, но и това, което не е назидателно за другите.

Изразът **„в поведение"** засяга цялото държание на човека. Тимотей трябва да се държи така, че да не дава никакъв повод за укоряване на името на Христос.

Изразът **„в любов"** предполага, че **любовта** трябва да бъде както мотивът за поведение, така и духът, и целта на самото поведение.

Изразът **„в дух"** липсва в повечето съвременни версии и коментари, които следват критическия текст, но се среща в текстовете на традиционния и повечето ръкописи. Гай Кинг говори осъдително за факта, че *ентусиазмът* (което според неговото проникновено разбиране означава този израз) е

„...качество, което за съжаление липсва в характера на много съвременни християни. Ние преливаме от въодушевление при всеки футболен мач или изборна кампания, а изпитваме толкова слаб ентусиазъм в служението си на БОГА. Погледнете с какъв жар служат на своите идеи последователите на Християнска наука, или Свидетелите на Йехова, или комунистите, и се засрамете! О, как жадувам за възторжения ентусиазъм, с който църквата някога е служела! Този пламенен дух ще помогне много на Тимотей, докато той се стреми да заздрави местното събрание и да го придвижи напред."[15]

„Във вяра" вероятно означава „във вярност" и съдържа идеята за доверие и постоянство.

Чистотата е качество, което трябва да характеризира не само действията на Тимотей, но и неговите мотиви.

4:13 Този стих вероятно засяга главно живота на местната църква, а не личния живот на Тимотей, който трябва **да внимава** за **прочитането** на Писанието, за **увещаването** и за **поучаването.** Това наставление следва един съвсем определен ред. Най-напред Павел подчертава колко е важно Божието слово да бъде **четено** пред цялата църква. Това е било особено необходимо по онова време, тъй като разпространението на Писанието е било много ограничено. Много малко хора са имали Словото в писмен вид. След прочитането на Писанието Тимотей трябва да увещава вярващите на основание на прочетеното и най-накрая да ги учи на големите истини на Божието слово. Този стих ни напомня за текста в Неемия 8 гл. и особено 8 ст.: „Четоха ясно от книгата на Божия закон и дадоха значението, като им тълкуваха прочетеното."

Ние обаче не трябва да изключваме от този стих и мисълта за личния живот с Бога. Преди да може да увещава и да учи другите на Божието слово, Тимотей трябва най-напред да направи това на практика в собствения си живот.

4:14 Тук не се казва каква точно **дарба** е била дадена на Тимотей — дали на благовестител, или на пастир, или на учител. Общото впечатление от тези Послания е, че той е бил пастир и учител. Тук обаче се казва, че **тази дарба... му е била дадена чрез пророчество с полагането на ръце от старейшините.** И така, най-напред виждаме, че тази дарба е **била дадена** на Тимотей **чрез** (или съгласно с) **пророчество.** Това просто означава, че един пророк в местна църква е станал в даден момент и е съобщил, че Божият Дух е дал на Тимотей някаква **дарба.** Пророкът не е дал на Тимотей тази дарба, той само е съобщил за нейното даване. Това е било придружено **с полагането на ръце от старейшините.** Тук отново искаме да подчертаем, че презвитерите или старейшините не са имали власт да предадат на Тимотей дарбата. Полагайки ръцете си на него обаче, те са потвърдили пред всички това, което Светият Дух вече е извършил.

Този процес е описан в Деяния 13. Втори стих ни казва, че Светият Дух найнапред отделя Варнава и Савел за определено служение. Може би това също е предадено на църквата чрез пророк. След това братята от местното събрание постят, молят се и полагат ръцете си върху Варнава и Савел. И най-накрая ги изпращат (3 ст.).

Същият този ред се следва от много местни християнски общества и днес. Когато на старейшините стане ясно, че на даден човек е дадена някаква дарба от Светия Дух, те препоръчват този човек на делото на Господа, като показват доверието си в него и признават пред всички делото на Духа в неговия живот. Това препоръчване не е средството, което дава дарбата, а само признание на това, което Божият Дух вече му е дал.

Има разлика между полагането на ръце на Тимотей от старейшините и полагането на ръце на Тимотей от Павел, описано във 2 Тимотей 1:6. В първия случай това действие не е нито официално, нито пък е отговорно за дарбата на Тимотей. То само изразява тяхното отъждествяване с него в неговата работа. Във втория случай Павел служи като апостолския канал, по който дарбата се предава на Тимотей.

4:15 Заръката „Върху това размишлявай"* може да се преведе и като **„В това прилежавай"**, или „В това се усъвършенствай". Може би второто значение е по-точно, тъй като веднага след това се казва **„на това се предавай".** Павел насърчава Тимотей да се предава изцяло и без остатък на Господното дело, да бъде всецяло отдаден на делото. По този начин **неговият напредък ще стане явен на всички".** Павел не желае Тимотей да расте в християнското служе-

* Според НВПБКДж. — Бел. на прев.

ние до определено ниво, след което да продължи да работи без особени усилия и без никакъв напредък. Не, той желае Тимотей да върви все по-нагоре в работата си за Господа като един, който изкачва висока планина.

4:16 Обърнете внимание на реда на изброяване на целите в този стих. Тимотей най-напред трябва **да внимава на себе си, а** след това — **на учението.** Това подчертава колко е важен личният живот на всеки Христов служител. Той може да има съвсем правилно учение, но ако неговият живот е неправилен, каква полза от това! А. У. Пинк е изразил това много добре: *„Служението може да стане и зло, ако ние му позволим да измести поклонението и растежа и да застане на първо място в нашия личен духовен живот.“*

Когато постоянства в това, за което Павел му пише, т. е. в прочитането, увещаването и поучаването, Тимотей ще **спаси и** себе си, **и онези, които го слушат.** Думата **„спасиш“** тук няма нищо общо със спасението на душата. Тази глава започва с описанието на лъжеучителите, които носят хаос и опустошение сред Божия народ. Павел казва на Тимотей, че като се придържа вярно към благочестивия живот и към словото, **ще спаси** себе си от тези лъжливи учения, а така също и своите слушатели.

V. Конкретни наставления за различните групи вярващи (5:1—6:2)

А. Наставления към различните възрастови групи (5:1, 2)

5:1 С този стих започва един пасаж, който съдържа наставления относно поведението на Тимотей към членовете на християнското семейство, между които той ще работи. Като по-млад, а може би и по-нападателен човек, Тимотей би могъл да се изкуши и да прояви раздразнение и нетърпение към някои **по-стари мъже,** затова апостолът го увещава да **не порицава** строго **стар човек, а да го увещава като баща.** Неговата младост не му позволява да се обръща към стария човек с остри думи.

Също така има опасност този млад служител на Христос да се държи заповеднически към **по-младите мъже.** Затова Павел му казва, че към тях той трябва да се отнася **като към братя,** т. е. да бъде като един от тях и да не изпитва никакво чувство на превъзходство.

5:2 Отношението на Тимотей към **старите жени** трябва да бъде **като** към **майки** с дължимото внимание, любов и уважение.

Чистотата трябва да характеризира всички негови взаимоотношения с **по-младите жени.** Тимотей трябва не само да избягва това, което определено е грешно, но и да се пази от всякакви съмнителни действия или поведение, които пораждат съмнения за зло.

Б. Наставления към вдовиците (5:3—16)

5:3 В пасажа от 3 до 16 ст. Павел разглежда въпроса за **вдовиците** в местната църква и отношението на другите към тях.

Най-напред той казва, че църквата трябва **да почита** онези, **които наистина са вдовици.** Тук **„почита“** съдържа не само идеята за уважение, но и мисълта за финансова подкрепа. Истинските вдовици са онези вдовици, които нямат никакви други средства за прехрана, а разчитат изцяло на Господа. Те нямат живи роднини, които да се грижат за тях.

5:4, 5 В този стих апостолът ни представя една втора категория **вдовици** — които имат **деца или внуци.** За тях той казва, че **децата** им трябва да се учат на практическо благочестие, като се грижат за своята майка (или баба) и по този начин ѝ се отплащат за всичко, което тя е направила за тях. Този стих ни казва съвсем ясно, че пътят на **благочестието** започва **у дома.** Ако ние говорим го-

леми неща за нашата вяра, а пренебрегваме онези, с които ни свързват естествени връзки, нашето християнско свидетелство ще бъде много лошо!

Грижата на християните към техните близки, които нямат никакви средства, е **угодна**[16] пред Бога. В Ефесяни 6:2 апостол Павел заявява съвсем ясно: „Почитай баща си и майка си (което е първата заповед с обещание)." Както споменахме по-горе, истинска **вдовица** е онази, която няма никакви средства за препитание и която непрекъснато трябва да уповава на **Бога** за задоволяването на всекидневните си нужди.

5:6, 7 За разлика от благочестивата вдовица, описана в 5 ст., 6 и 7 ст. ни предлагат описание на една вдовица, която живее **сладострастно** или разпуснато. По въпроса дали тук става въпрос за истинска вярваща, или за вярваща само на думи, мненията се различават. Ние смятаме, че тази жена е истинска вярваща, която е изпаднала в грях. Тя е **„жива умряла"**, що се отнася до общението ѝ с Бога или до нейната полезност за Бога. Тимотей е длъжен да поучава такива вдовици да не живеят **сладострастно,** а така също и да учи християните да се грижат за нуждаещите се свои близки.

5:8 Нежеланието **да се грижиш за своите** близки, **и най-вече за домашните,** е много сериозен грях. Той е равен на отричането от **вярата.** Едно постоянно изискване на християнската вяра е грижата на вярващите един за друг. Когато даден християнин престане да прави това, той отрича чрез своите действия основните истини, на които християнството учи. Такъв човек е **по-лош от невярващ** поради простата причина, че много невярващи показват любов към своите роднини и се грижат за тях. Освен това по този начин християнинът може да даде повод да се укорява Господното име, което невярващият не може да направи.

5:9 Този стих ни дава известно основание да предполагаме, че всяка местна църква е имала списък с имената на вдовиците, за които се е грижела. Тук Павел уточнява, че в този списък не трябва да влиза нито една **вдовица,** която е **под шестдесетгодишна възраст.**

Изразът **„на един мъж жена"** повдига същия проблем като подобния израз, употребен във връзка с епископите и дяконите. И за него са били предлагани сходни тълкувания. Едно нещо обаче е сигурно, а именно — че брачният живот на такава жена трябва да е бил безукорен и извън всякакво подозрение по отношение на моралната му чистота.

5:10 За да бъде включена в този списък, вдовицата трябва да е известна с такива **добри дела,** които характеризират духовния вярващ.

Изразът **„ако е отхранила чада"** без съмнение означава, че тя трябва да ги е отгледала по такъв начин, че възпитанието им да прави чест както на самата нея, така и на християнския ѝ дом. Не е голяма заслуга просто да отгледаш деца, заслуга е, когато ги отгледаш добре.

Друга една черта на благочестивата вдовица е показването на гостоприемство към **странници.** В НЗ непрекъснато се споменава и насърчава добродетелта на гостолюбието.

Измиването на краката на гостите е било едно от задълженията на слугите. Тук връзката между това действие и вдовицата е, че тя трябва да е извършвала слугинска работа за своите братя и сестри християни. То също така може да означава **измиване** на **краката на светиите** в духовен смисъл — чрез водата на словото. Тук не става въпрос за обществено служение, а за обикновено посещение на вярващите по домовете и използване на Божието слово по такъв начин, който способства за очистването им от осквернение във всекидневния им живот.

Под „помагала на **страдащи"** трябва да разбираме „извършвала милосърдни

дела в помощ на болни, скърбящи или хора в беда".

Накратко казано, за да бъде включена в списъка на онези християни, за които се грижи местното събрание, една вдовица трябва **да се е „предавала на всякакво добро дело".**

5:11 Това е един труден стих, но значението му може би е следното. Като цяло местната църква не трябва да се натоварва с грижата за **по-младите вдовици.** Тъй като са млади, те може би ще **поискат** отново **да се омъжат.** Това желание само по себе си не е лошо, но понякога може да стане толкова силно, че някоя от тях да се омъжи дори за невярващ. Тогава — казва апостолът — **страстите им могат да ги отвърнат от Христос** или да ги накарат да пренебрегнат Христос. Когато една млада вдовица застане пред избора да сключи брак с невярващ мъж или да остане необвързана заради любовта си към Христос и тя избере да **се омъжи,** това ще злепостави местната църква, която я поддържа.

5:12 „Осъждение" (или „проклятие" според ПБКДж) тук не означава вечно погубление, а присъда или наказание за това, че се е **отметнала от първото** си **убеждение.** Преди това тя е изповядвала най-голяма вярност и всеотдайност към Господ Исус Христос, а сега, след като се е появила възможността да се омъжи за някой, който не обича Христос, тя забравя първоначалната си клетва или обещание към Христос и отива при един човек, който не е верен на Небесния Младоженец.

Павел не осъжда младите вдовици за това, че искат да се омъжват. Всъщност той дори ги насърчава да се омъжват (14 ст.). Това, което той осъжда като грешно, е *техният* духовен упадък, изоставянето на божествените принципи заради един мъж.

5:13 Ако местното събрание поеме напълно финансовата издръжка на по-младите вдовици, то може да ги подтикне към **безделие** и всички произтичащи от него злини. Вместо да се грижат за своите собствени задължения, те могат да станат **бъбриви и да се месят в чужди работи,** като се занимават с това, което не ги засяга.

Местната църква не трябва да прави нищо, което да насърчава такова поведение, защото — както вече споменахме по-горе — това може да се отрази неблагоприятно върху християнското ѝ свидетелство.

5:14 Поради тази причина Павел желае **по-младите вдовици да се омъжват, да раждат деца** и да пазят чисто името на своя християнски дом. Павел, разбира се, съзнава, че не винаги е възможно всяка млада вдовица да се омъжи повторно. Инициативата за това трябва да се поеме от мъжа. Апостолът просто постановява един общ принцип, който трябва да се спазва винаги, когато е възможно.

Противникът, или Сатана, непрекъснато се стреми да злепостави християнското свидетелство, затова тук Павел изрично ни предупреждава, че ние не трябва да даваме никакъв повод на Сатана **да хули.**

5:15 Всичко казано дотук за младите вдовици не е някаква приумица или предположение на апостола. То **вече** се е случило. **Някои** от тях вече **са се отклонили** и са отишли **след Сатана** в смисъл, че са се вслушали в гласа на **Сатана** и са избрали невярващ партньор за съпруг, като по този начин са показали неподчинение на Господното слово.

5:16 Темата на този стих е задължението на вярващите да се грижат за своите роднини. **Ако някой вярващ**[17] **или вярваща има** вдовица в семейството, която се нуждае от поддръжка, то той (или тя) трябва да поеме тази отговорност, за да не се обременява **църквата,** а да може да се грижи за онези, които наистина са в нужда и са без никакви роднини.

Целият пасаж от 3 до 16 ст. ни показва какво църквата *трябва* да прави при дадени обстоятелства, а не какво църк-

вата *може* да прави, ако има смекчаващи вината обстоятелства или ако е способна да го прави. Дължината на параграфа показва, че за Светия Дух това е един важен въпрос, но за съжаление въпрос, който до голяма степен се пренебрегва в повечето църковни кръгове днес.

В. Наставления към старейшините (5:17—25)

5:17 Останалите стихове до края на тази глава разглеждат въпроса за старейшините. Тук Павел най-напред излага правилото, че **старейшините, които управляват добре, трябва да се удостояват с двойна почит.** Думата „управляват" би могла да се преведе по-добре като „водят" (Дарби). Тук не става въпрос за надзор, а за пример. Такива старейшини заслужват **„двойна почит". „Почит"** може да означава както уважение, така и финансова поддръжка (Мат. 15:6). Изразът **„двойна почит"** включва и двете. От една страна, старейшините са **достойни за** уважение от страна на Божиите хора заради работата, която извършват, а от друга — ако времето им е отдадено изцяло на тази работа, те са **достойни** и **за** финансова подкрепа. **„Онези, които се трудят в словото и поучението"**, са може би онези, които прекарват толкова много време в проповядване и поучаване, че не могат да работят нищо друго.

5:18 За да докаже, че старейшините заслужават да бъдат издържани, апостолът цитира два текста от Писанието. Първият е от Второзаконие 25:4, а вторият — от Лука 10:7. Този стих е особено интересен във връзка с боговдъхновеността на Писанието. Павел взима един стих от Стария Завет и един стих от Новия Завет, поставя ги един до друг на едно и също ниво и назовава и двата като **„Писанието".** От това става ясно, че за Павел Новозаветните Писания имат същия авторитет като Старозаветните.

Според тези стихове волът, който участва във **вършитбата,** не трябва да се спира да не яде от овършаното. Също така всеки **работник** има право да получи част от произведението на своя труд. Така е и при старейшините. Независимо че тяхната работа не е физическа, те също заслужават да бъдат издържани от Божия народ.

5:19 Тъй като носят по-голяма отговорност в църквата, старейшините стават обект на специални нападения от страна на Сатана. Поради тази причина Божият Дух предприема мерки, за да ги предпази от клевети, като постановява един принцип, според който **против старейшина** не трябва да бъдат приемани никакви обвинения, освен ако не бъдат подкрепени от **двама или трима свидетели.** Между другото същият този принцип важи и при наказването на който и да е друг член от църквата, но на него е отделено специално внимание тук, защото по отношение на старейшините съществува по-голяма опасност от несправедливи обвинения.

5:20 В случай че някой старейшина **съгреши** по такъв начин, че навреди на свидетелството на църквата, той трябва да бъде порицан пред всички. Това наказание има за цел да покаже на останалите вярващи сериозността на греха в християнското служение и да послужи като мощна спирачка в живота на другите.

Някои тълкуватели смятат, че казаното в 20 ст. не се отнася само до старейшините, а до всички християни. Несъмнено този принцип засяга всички християни, но контекстът на стиха като цяло говори, че той се отнася главно до старейшините.

5:21 При вземането на наказателни мерки в една местна църква има две опасности, които трябва да се избягват. Първата е **предразсъдъкът,** а втората — **пристрастието.** Човек лесно може да си създаде предварително мнение срещу някого и по този начин да не съди обек-

тивно. Също така хората са склонни да показват **пристрастие** към някой човек заради неговото богатство, положение в обществото или собствената му личност. Затова Павел тържествено заявява на Тимотей пред **Бога,** пред **Христос Исус и** пред **избраните ангели** да се подчинява на тези заповеди, като не съди за даден проблем, преди да узнае всички факти и без да показва пристрастие към даден човек просто защото му е приятел или известна личност. Всеки отделен случай трябва да бъде разглеждан пред **Бога** и пред **Господ Исус,** а така също и пред **ангелите.** Ангелите наблюдават света, в който живеем, и трябва да виждат съвършена правда по въпросите на дисциплината в църквата. **Избраните ангели** са онези ангели, които не са били въвлечени в грях или бунт против Бога, а са запазили своето първо жилище.

5:22 Когато известни хора в света отъждествят себе си с едно местно събрание, понякога има опасност да бъдат издигнати много бързо на отговорни места в църквата. Тук Павел предупреждава Тимотей да не бърза с признаването на новодошлите. Тимотей също така не трябва да се сближава много бързо с хора, които не познава добре, защото може да стане **участник** в техните **грехове.** Той не само трябва да **пази чист** своя морал, но и да пази името си неопетнено, като не се свързва с греховете на другите.

5:23 Връзката между този и предишните стихове не е съвсем ясна. Може би апостолът мъдро предполага, че въвличането на Тимотей в проблемите и трудностите на събранието може да се отрази на здравословното състояние на неговия стомах. Ако е така, очевидно Тимотей не е нито първият, нито последният вярващ, който е страдал от някакво заболяване! По-вероятно е обаче причината за този съвет на апостола да е замърсената вода, която Тимотей е трябвало да пие, което и досега представлява проблем на много места в света. Съветът **„Не пий вече** *само** **вода"** означава, че Тимотей не трябва да пие вода, а само **малко вино.** Павел съветва Тимотей да пие по **малко вино заради стомаха** и заради **честите** си **боледувания.** Този стих говори за употреба на виното само с медицинска цел и не трябва никога да се използва като извинение за злоупотребата с него.

Няма никакво съмнение, че тук става въпрос за истинско **вино,** а не за гроздов сок. Много е съмнително, че гроздовият сок изобщо е съществувал тогава, тъй като той се запазва чрез пастьоризация — процес, който все още не е бил познат по онова време. Фактът, че Павел говори за истинско вино, се подразбира от израза **„малко вино".** Ако не ставаше въпрос за истинско вино, нямаше да има никакъв смисъл да се казва, че количеството на употребяваното питие трябва да бъде **малко.**

Този стих също така хвърля светлина върху въпроса за божественото изцеление. Макар че като апостол Павел без съмнение има власт да изцелява всякакви болести, той не винаги я използва. Тук той оправдава употребата на лекарствени средства в случай на стомашно заболяване.

5:24 В този стих апостолът се връща отново към въпроса, който разглежда в 22 ст., където предупреждава Тимотей да не прибързва да полага ръце на други хора. Това е обяснено още по-добре в 24 и 25 стих.

„Греховете на някои човеци са явни", и то толкова явни, че могат да се сравнят с тръбач, който върви пред един човек по целия път до **съда** и му съобщава вестта, че е грешник. Но това не е така с всички хора. Има **човеци,** чиито грехове биват изобличени **по-после.**

Първият случай ни напомня за един пияница, който е известен като такъв на всички свои съседи. За втория можем да дадем пример с един съпруг, който има

* Думата „само" е прибавена към текста. — Бел. на прев.

тайна любовна връзка с друга жена. Хората биха могли да не знаят за това по времето на самото събитие, но често пъти връзката бива разкрита **след** известно време.

5:25 Подобно е положението и с добрите хора. При някои от тях си личи от пръв поглед, че са добри. Други са по-сдържани и стеснителни и тяхната действителна доброта се вижда едва след като мине време. Дори и когато не виждаме доброто у някои хора, то може да съществува и да стане явно по-късно. Поуката, която трябва да си извлечем от всичко това, е, че не трябва да съдим за хората от пръв поглед, а да изчакаме известно време, докато се изяви истинският им характер.

Г. Наставления към слугите и господарите (6:1, 2)

6:1 Сега апостолът поставя на дневен ред въпроса за поведението на слугите. Слугите тук са наречени **„слуги под игото"**, т. е. хора, които са под робско иго. Най-напред той разглежда положението на робите, които имат неспасени **господари.** Могат ли такива роби да се отнасят грубо към своите господари? Могат ли да се бунтуват или да бягат от тях? Могат ли да работят по-малко? Отговорът на апостола е: „Не, не могат." Дори точно обратното — такива роби трябва да **„считат господарите си достойни за всяка почит".** Това означава, че те трябва да им отдават дължимото уважение, да работят послушно и вярно и като цяло да се стремят да им помагат, а не да им пречат. Основният мотив за такова усърдно служение е, че то засяга свидетелството им за Христос. Ако един слуга християнин се държи грубо и непокорно, той ще даде основание на неговия господар да похули **Божието име** и християнската вяра и да направи заключение, че вярващите са хора, които не струват нищо.

Историята на ранната църква показва, че обикновено робите християни са стрували много по-скъпо от невярващите роби. Ако един господар е знаел, че робът, когото купува, е християнин, обикновено е бил готов да заплати повече, тъй като е очаквал от него вярна и усърдна служба. Това е една много висока оценка на християнската вяра.

Този стих ни напомня истината, че независимо от социалното положение на един човек той винаги има възможност да свидетелства за Христос и да донесе слава на Неговото име.

Много често е било посочвано, че робската институция никъде не е заклеймена открито в НЗ. Нека да подчертаем обаче, че с разпространението на християнството злоупотребите с робството са престанали от само себе си.

Всеки истински вярващ трябва да разбере, че е роб на Исус Христос. Той е бил закупен с цена и вече не принадлежи на себе си. Той принадлежи на Исус Христос — с душа, дух и тяло — и затова Исус Христос заслужава най-доброто, което вярващият притежава.

6:2 Този стих разглежда положението с робите, **чиито господари са вярващи.** Такива роби биха могли силно да се изкушат и да **презрат** своите господари. Когато местната църква се е събирала в Господния ден за разчупването на хляба (Деян. 20:7), вероятно около масата са сядали християни, които са били както господари, така и роби — и всички те са били **братя** в Христос Исус. Но това не е означавало, че поради тази причина социалните различия автоматично са преставали да съществуват и в живота. Фактът, че един господар е християнин, не е означавал, че неговият роб е трябвало да престане да му служи и да го почита. Точно обратното — това, че господарят му е бил вярващ и негов **възлюбен** брат, е трябвало да накара роба да му служи още по-усърдно.

В този стих християните са наречени не само **„вярващи и възлюбени"**, но и **„ония, които се ползват*"**. Обикновено се приема, че това означава, че те също са участници в благословението на спасението. Но то също така може да означава, че понеже и робите, и господарите са заинтересовани да вършат добро, те трябва да служат заедно, като се опитват да си помагат един на друг.

Думите **„Това поучавай и увещавай"** са свързани явно с наставленията към робите християни. Те биха могли да се приложат в наши дни към взаимоотношението работник — работодател.

VI. Лъжеучителите и любовта към парите (6:3—10)

6:3 Сега Павел насочва своето внимание към онези, които се опитват да прокарат в църквата нови и странни учения. За тях той казва, че **не се съобразяват със здравите думи. „Здравите думи"** тук означава „думи, които дават здраве". Такива са били **думите** на **нашия Господ Исус Христос,** които Той е изговорил, когато е бил на земята, и които са запазени за нас в Евангелията. Здраво е и цялото Новозаветно учение. Това **учение е „съгласно с благочестието"** в смисъл, че насърчава и съдейства за благочестивото поведение на християните.

6:4 Апостолът също така казва за тези хора, че са се **възгордели.** Те твърдят, че тяхното знание е по-висше от знанието на другите, но в действителност **нищо** не знаят. Както Павел вече каза, те не разбират какво говорят.

Тези хора са обладани от едно нездраво желание за **разисквания и празни спорове** за думи. Изразът **„болничава охота"** буквално означава „болен". Очевидно това са хора, чието духовно здраве не е добро. Вместо да говорят здравословни думи, както се казва в предишния стих, те се занимават с приказки, които създават духовно болни светии. Темите, които те разискват, не водят до назидание, а само до спорове за **празни неща.**

И тъй като повдиганите от тях въпроси не засягат библейското учение, няма как да бъдат разрешени окончателно. В резултат на това тяхното учение възбужда **завист, разпри, хули и зли подозрения.** Ленски казва следното:

„Когато задават въпроси и водят словесни битки, те взаимно си завиждат на красноречието. Техните спорове винаги се характеризират със съперничество и борба, в резултат на което се получават богохулства, а именно — отрицания, маскирани в свещени думи."[18]

6:5 Тези **караници** произлизат от **хора с покварен** или болен **ум.** Предлагаме ви следния проницателен коментар на Ленски:

„Болният ум се характеризира с поквара и разложение, което означава, че той не функционира нормално в моралната и духовната област. Хората с болен ум не реагират нормално на истината. Всяка истина и нейното представяне на практика трябва да предизвикат реакция на приемане, което особено важи за истините на спасителното Божие благовестие. Всички лъжи, заблуди и извращения трябва да предизвикат отхвърляне, като това особено се отнася до тези в моралната и духовната сфера... Когато се срещне с истината, поквареният ум „вижда" и търси в нея само „недостатъци", с които да обоснове своите възражения. Когато се срещне с нещо, което се различава от истината, той вижда и търси в него само онова, което може да му помогне да приеме лъжата."[19]

Също така тези хора са **„лишени от истината".** Някога в техния живот е имало време, когато те са били запознати с истината, но са я отхвърлили. Отхвърлянето на дадената им светлина е довело до лишаването им и от онази **истина,** която някога са познавали.

* Изразът *„от усърдието им"* е в курсив, което означава, че е добавен от преводачите. — Бел. на прев.

Освен това тези хора предполагат, че **„благочестието е средство за печалба“.** Очевидно те избират служението на учителя като занятие, чрез което ще получат много пари за малко работа. „Те превръщат най-святото призвание в машина за печелене на пари.“

Това ни напомня, от една страна, за овчарите наемници, които се правят на християнски служители, без да имат никаква любов към истината, и от друга страна, за комерсиализма, който е станал едно често срещано явление в християнския свят днес: продаването на индулгенции, организирането на лотарийни игри, базари, разпродажби и др. **„И от такива се пази.“**[20] Това е заповед, с която Павел ни предупреждава изобщо да не се занимаваме с такива лъжливи учители, които само имат вид на благочестие.

6:6 Също както предишният стих ни запознава с лъжливата печалба, така този стих ни показва каква е истинската печалба. Съчетанието от **благочестие и задоволство е голяма печалба.** Благочестието без задоволство е едно едностранчиво свидетелство. Задоволството без благочестие пък изобщо не е християнско. Но когато истинското **благочестие** се съчетае със скромното приемане с благодарност на личните обстоятелства, това вече е една печалба, която никакви пари не могат да донесат.

6:7 Съдържанието на тази глава много прилича на поученията на Господ Исус в Проповедта на планината. Седми стих ни напомня за Неговото наставление, в което Той ни насърчава да разчитаме на своя небесен Баща за снабдяването на нуждите си.

Има три момента в нашия живот, в които ние сме с празни ръце — в момента на нашето раждане, в момента, в който идваме при Исус, и в момента на нашата смърт. Този стих ни кара да си спомним за първия и последния момент. **Ние не сме внесли нищо в света и** е съвсем сигурно, че **няма да можем да изнесем нищо от него.**

Преди да умре, Александър Велики е казал следното: „Когато умра, сложете ме в ковчега с ръцете върху дрехите — без да ги покривате, така че всички да могат да видят, че в тях *няма нищо.*“ Бейтс ни предлага следния коментар върху този стих:

„Да, дори и онези ръце, които някога са държали най-мощния скиптър в света, или които са носели най-победоносната сабя, или които са били пълни със сребро и злато, или които някога са имали власт да освобождават или осъждат на смърт, сега са ПРАЗНИ.“[21]

6:8 Човек се чувства удовлетворен от задоволяването на основните си нужди на живот. Нашият небесен Баща знае, че ние се нуждаем от **храна** и покрив, и е обещал да ни ги даде. По-голямата част от живота на невярващите се върти около **храната и облеклото.** Християнинът трябва да търси най-напред Божието царство и Неговата правда, а Бог ще се погрижи да му осигури това, което му е необходимо за живот.

Думата, преведена тук като **„облекло“,** означава нещо като „покривало“ и включва както мястото за живеене, така и дрехите за обличане. Ние трябва да сме **доволни,** когато имаме **храна, облекло** и покрив над главата си.

6:9 Пасажът от 9 до 16 ст. разглежда въпроса с онези, които **изгарят от желание да бъдат богати.** Техният грях се състои не в това, че са богати, а в това, че страстно желаят да бъдат такива. Онези, **които лаптят за богатство,** са хора, които не се задоволяват да имат храна, облекло и подслон, а желаят много повече.

Жаждата за **забогатяване** вкарва човека **в изкушение.** За да постигне тази цел, той се принуждава да използва нечестни и често пъти насилствени средства. Тези средства могат да включват хазарт, спекулации, измама, фалшификация, кражба и дори убийство. Също така

такъв човек лесно пада в **примка** или капан. Желанието му става толкова силно, че той не може да се освободи от него. Той дори може да си обещае, че когато банковата му сметка стигне до определена сума, ще спре. Но не може да спре, защото когато стигне до тази сума, започва да иска да има още повече. Жаждата за забогатяване е съпроводена също така с грижи и страхове, които заробват душата. Хората, които желаят да забогатеят, падат **„в много глупави... страсти“.** Една от тях е стремежът да бъдеш на същото ниво като останалите. За да поддържат високия стандарт на обществото, тези хора често пъти са принудени да жертват някои от истинските стойности в живота.

Освен това тези страсти са и **вредни.** Ламтежът за богатство кара хората да излагат на опасност здравето си и да рискуват душите си. Всъщност точно това е и краят, към който те вървят. Те дотолкова се отдават на материалното, че се потапят **в разорение и гибел.** В тази безкрайна гонитба на богатство те пренебрегват своите никога неумиращи души. Барнс ни предлага следното предупредително описание:

„Това разорение е наистина пълно — пълно разрушаване на щастието, добродетелта, името и душата. Господстващото желание за забогатяване води след себе си цяла върволица от злини, които унищожават всичко както сега, така и след това. Колко много семейства са били съсипани по този начин!“[22]

6:10 „Среброљюбието е корен на всякакви злини.“ Не всички злини във вселената произлизат от **сребролюбието,** но то определено е един от най-големите източници на огромно разнообразие от **зло.** Така например то води до завист, съперничество, кражби, нечестие, невъздържаност, забравяне на Бога, егоизъм, злоупотреби и др.

Всъщност в този стих ударението пада не толкова върху самите пари, колкото върху **любовта към парите.** Парите могат да се използват в служението за Господа по много начини, които да доведат само до добро. Но тук това, което води до грях и срам, е ненормалната страст към **парите.**

Сега апостолът споменава едно конкретно зло, което произлиза от сребролюбието, а именно — отклонението **от** християнската **вяра.** В своя луд стремеж към забогатяване хората пренебрегват духовните неща и става много трудно да се каже дали те изобщо някога са били спасени.

Освен това хората не само загубват усета си към духовните ценности, но и **пронизват себе си с много скърби.** Помислете само за скърбите, свързани с жаждата за богатство и трагедията на пропиления живот! Помислете за възможността да загубите децата си, като ги оставите да отидат в света! Помислете за вероятността да загубите богатството си в един миг! Помислете за опасността да се срещенете с Бога или като неспасен човек, или като човек с празни ръце!

Епископ Дж. Райл обобщава всичко това така:

*„Парите са едно от **най-незадоволителните** притежания. Вярно е, че те те освобождават от някои грижи, но е вярно също така, че те ти носят почти толкова нови грижи, колкото са ти и отнели. Така например се появява грижата как да се снабдиш с тях, или грижата как да ги запазиш, или грижата как да ги използваш, или грижата да не злоупотребиш с тях, или грижата на кого да ги оставиш... Две трети от всички разправии, караници и съдебни дела в света имат една-единствена проста причина — **парите!**“*[23]

„Най-богатият човек в света някога притежавал едновременно петролни кладенци, рафинерии, танкери, и тръбопроводи; няколко хотела, една застрахователна компания, една финансова компания и няколко самолетни компании. Притежа-

вал също така и недвижимо имущество — около 2800 декара земя, която трябвало да пази с бодигардове, специално дресирани кучета, железни огради, прожектори, алармени инсталации и сирени. Освен че се страхувал от самолети, кораби и нападатели, той се боял и от болести, старост, безсилие и смърт. Бил самотен и потиснат и твърдял, че щастието не се купува с пари.“[24]

VII. Заключителни заръки към Тимотей (6:11—21)

6:11 Тук апостолът се обръща към Тимотей с израза **„човече Божий“.** Това обръщение е едно от често срещаните наименования на пророците в СЗ. То описва човек, който има небесно поведение. То също така може да посочва, че Тимотей има дарбата да пророкува. Обратното на **Божия човек** е „човекът на греха“, за когото четем във 2 Солунци 2. Човекът на греха е самото въплъщение на греха. Всичко в него кара хората да мислят за греха. Тимотей обаче трябва да бъде **Божий човек** — човек, който ще кара хората да мислят за Бога и да Го прославят.

В своето служение за Христос Тимотей трябва да **бяга** от възгордяване (4 ст.), покварa (5 ст.), недоволство (9 ст.) и сребролюбие (10 ст.). Той трябва да развива християнски характер — единственото нещо, което ще може да вземе със себе си на небето. Тук качествата на християнския характер са описани като: **правда, благочестие, вяра, любов, търпение, кротост.**

Правдата говори за справедливост и честност в отношенията ни с другите хора. **Благочестието** е приликата с Бога. **Вярата** също така може да означава вярност или надеждност. **Любовта** включва както обичта към Бога, така и привързаността към нашите ближни. **Търпението** може да се определи като твърдост или издръжливост по време на изпитание, а **кротостта** — като отношение на внимание и смирение.

6:12 Тимотей не само трябва да *бяга* от лошите и да *следва* добрите неща, но и да **се подвизава в добрата борба на вярата.** Тук **„подвизавам се“** означава не толкова „боря се“, колкото „състезавам се“. Тази дума е взета като термин не от бойното поле, а от атлетическите игри. **„Доброто войнстване“** е християнската **вяра** и свързаното с нея състезание. Тимотей трябва **да се хване за вечния живот.** Това не означава, че той трябва да се бори за спасение. Той вече притежава спасението. Тук този израз означава, че той всеки ден трябва да живее на практика **вечния живот,** който вече е негов.

Тимотей е бил призван на този **вечен живот** в момента на своето обръщение. Освен това той **е направил добрата изповед в присъствието на мнозина свидетели.** Може би тези думи говорят найвече за неговото кръщение, макар че биха могли да включват и цялото му последващо свидетелство за Господ Исус Христос.

6:13 Сега апостолът се обръща към Тимотей с една сериозна заръка, и то заръка, която той прави в присъствието на двама велики Свидетели. Най-напред той прави тази заръка **в присъствието на Бога, Който оживотворява всичко.** Може би, когато пише това Писмо, Павел съзнава, че е възможно един ден този млад боец да трябва да даде живота си заради свидетелството си за Господ Исус Христос. Ако това стане, добре е той да помни, че Бог е Този, **Който дава живот на всичко.** Дори и хората да успеят да го убият, Тимотей трябва да помни, че вярва в Един, Който съживява мъртвите.

Освен това тази заръка е дадена пред **Христос Исус.** Господ Исус е великият пример на **добрата изповед, която Той е засвидетелствал пред Понтий Пилат.** И макар че този израз може би описва като цяло думите и действията на Спасителя пред римския управител, той вероятно се отнася най-вече до казано-

то от Него в Йоан 18:37: „Аз затова се родих и затова дойдох на света, да свидетелствам за истината. Всеки, който е от истината, слуша Моя глас." Тази уверена изповед трябва да бъде за Тимотей пример, който той трябва да следва в свидетелството си за истината.

6:14 Тук Павел задължава Тимотей **да пази тази заповед.** Някои смятат, че „*тази заповед*" е заповедта на апостола към Тимотей за подвизаването в добрата битка. Други предполагат, че тя може да включва цялото поръчение, с което Павел се обръща към Тимотей в това Послание. Трети предполагат, че **заповедта** е посланието на благовестието или Божието откровение, което ни е дадено в Божието слово. Според нас тук „*тази заповед*" означава заръката на Павел към Тимотей да пази истината на християнската вяра.

Пояснението **„чисто и безукорно"** се отнася по-скоро до Тимотей, отколкото до заповедта. Пазейки **заповедта,** Тимотей трябва да поддържа едно **чисто** свидетелство — без петно или повод за упрек.

В НЗ **явяването на нашия Господ Исус Христос** е един непрекъснат повод за насърчение на вярващите. Верността към Христос в този свят ще бъде възнаградена на Христовото съдилище. От своя страна тези награди ще бъдат изявени, когато Господ Исус се върне отново на земята, за да установи Своето царство. Тогава именно резултатите от верността или неверността ще бъдат ясно изявени.

6:15 Изследователите на Библията не са единодушни кое точно име заместват местоименията в този и следващия стих — дали на Бог Отец или на Господ Исус Христос. Взет сам по себе си, 15 ст. сякаш се отнася до Господ Исус, тъй като именно Той е наречен Цар на царете и Господ на господарите в Откровение 17:14. От друга страна, изглежда, че 16 ст. говори по-скоро за Бог Отец.

Във всеки случай значението на 15 ст. може да се определи така: когато Господ Исус Христос дойде обратно на земята, за да царува, хората ще осъзнаят **кой** именно **е блаженият и единствен Владетел.** Неговото явяване ще покаже кой е истинският **Цар.** По времето, когато Павел пише това Писмо до Тимотей, Господ Исус е Отхвърленият Цар и продължава да бъде такъв и до днес. Но иде ден, когато ще се види ясно, че Той е **Царят,** Който е над всички царуващи царе, и **Господарят,** Който е над всички господстващи господари.

„Блажен" означава не само достоен за хваление, но и Този, Който съдържа в Себе Си всяко благословение в пълнота.

6:16 При явяването на Господ Исус хората ще разберат също така, че **единствен Бог притежава безсмъртие** и че Той е Единственият, на Когото това безсмъртие *е присъщо.* Ангелите също са безсмъртни, но това безсмъртие им е било дадено. И вярващите ще получат при възкресението тела, които са безсмъртни (1 Кор. 15:53, 54), но Бог притежава **безсмъртието** в Себе Си.

След това Бог е описан като Един, Който **обитава в непристъпна светлина.** Това описание говори за ярката и бляскава слава, която заобикаля Божия престол. В своето естествено състояние човекът би бил изпарен от този блясък. Само онези, които са приети във Възлюбения и са станали съвършени в Христос, могат да се приближат при Бога, без да бъдат унищожени.

В своето естествено състояние **нито един човек не е видял** Бога, **нито може да** Го **види.** В СЗ хората са виждали проявленията на Бога, известни под наименованието „*теофании*". В НЗ Бог се е изявил на хората съвършено в Лицето на Своя възлюбен Син Господ Исус Христос.

Но фактът, че Бог е невидим за очите на смъртните човеци, си остава верен.

На Този Единствен Бог да бъде **чест и вечна сила.** С това отдаване на почит

на Бога Павел завършва своето поръчение към Тимотей.

6:17 По-горе Павел говори за онези хора, които лаптят за богатство. Тук той се обръща към тези, **които** вече имат **богатството на този свят.** На тях Тимотей трябва **да заръчва „да не високоумстват", или да не са високомерни.** Това е едно голямо изкушение за богатите хора. Те са склонни да гледат отвисоко на онези, които нямат много пари, като ги считат за невзрачни, диви и не особено интелигентни. Това, разбира се, не винаги е така. Голямото богатство не е признак на Божието благословение в НЗ, така както е било в Стария. Докато тогава богатството е показвало одобрението на Бога за живота на хората, живеещи под закона, сега, във времето на на новата диспенсация, голямото благословение са скърбите.

Богатите не трябва **да се надяват на** несигурното богатство (букв. „на несигурността на **богатството"**). Парите имат свойството да им покарват крила и да отлитат. И макар че големите притежания създават впечатление за сигурност, истината е, че единственото сигурно нещо на този свят е Божието слово.

Затова апостолът се обръща към богатите с увещанието да се надяват единствено **на** живия **Бог, Който ни дава всичко изобилно, за да се наслаждаваме.** Една от най-големите уловки на богатството е, че е трудно да го притежаваш, без да уповаваш на него. Всъщност това е чисто идолопоклонство. То отрича истината, че Бог е Онзи, **Който ни дава всичко изобилно, за да се наслаждаваме.** Последното не е нещо, което можем да използваме като извинение, за да живеем разкошно, а е просто твърдение, което казва, че Бог е Източникът на истинското наслаждение, което не може да се създаде от материалните неща.

6:18 Този стих напомня на християнина, че парите, които той притежава, не са негови. Те му се дават като на настойник, който носи отговорността да ги използва за Божията слава и за доброто на своите ближни. Той трябва да ги употребява за извършването на **добри дела** и да е **готов да ги споделя с** нуждаещите се.

Мотото на живота на Джон Уесли било следното: „Прави всяко добро, което можеш, с всички средства, с които можеш, по всякакъв начин, по който можеш, на всички места, на които можеш, по всяко време, по което можеш, на всички хора, на които можеш, и дотогава, докогато можеш."

Изразът **„...да бъдат щедри, съчувствителни..."** съдържа идеята, че християнинът трябва да бъде готов да даде винаги когато Господ му покаже, че трябва да даде.

6:19 Този стих подчертава истината, че за християните е възможно да използват материалните си притежания в този живот по такъв начин, че да пожънат **вечни** плодове за **истинския** живот. Когато използваме имота си за делото на Господа сега, ние **събираме... добра основа за в бъдеще.** Така ние **се хващаме за истинския** живот.

6:20 Стигнахме вече до последното увещание на Павел към **Тимотей.** В него той го насърчава **да пази това, което** му **е било поверено.** Под **„това, което ти е поверено"** може би трябва да разбираме истинските доктрини на християнската вяра. Тук не става въпрос за душата на Тимотей, нито за неговото спасение, а за истината на благовестието на Божията благодат. Подобно на пари, депозирани в банка, истината, поверена на Тимотей, трябва да бъде пазена „цяла и невредима".

Тимотей също така трябва да избягва **„скверните празнословия и противоречия на криво нареченото знание". „Скверните празнословия"** или нечистите приказки са безсмислени разговори за празни неща, от които няма никаква полза.

Павел съзнава, че Тимотей ще се срещне с много учения, които ще се представят за истинско знание, но на практика ще се противопоставят на християнското откровение. Епископ Моул пише следното:

„Гностиците от времето на Павел са твърдели, че извеждат своите ученици „от стадото на обикновените *вярващи*" и ги завеждат в един „по-висш кръг от надарени хора", които *познават* тайните на съществуването и които благодарение на това *познание* живеят свободни от робството на материята, като се реят на свобода в света на духа."[25].

Тимотей трябва да се отклонява от всякакви нечисти учения.

В наши дни такова „знание" носят различни лъжливи култови движения, като например движението Християнска наука. Тя твърди, че е християнска по характер и че притежава истинско **„знание"**, но не е нито *християнска,* нито *наука!* Всъщност тя е едно **лъжливо знание!**

Този стих може да се приложи и към много видове естествени науки,[26] които се преподават в съвременните училища. В действителност нито едно истинско откритие на науката не може да се противопоставя на Библията, тъй като научните закони са били установени във Вселената от Самия Бог — Същият Този Бог, Който е написал и Библията. Но много от така наречените „научни факти" всъщност не са нищо друго освен недоказани теории. Всички подобни хипотези, които се противопоставят на Библията, трябва да бъдат отхвърлени.

6:21 Павел съзнава, че някои християни, които изповядват Христос само на думи, са били подмамени от тези лъжливи учения и **са се отклонили от вярата.** Тези последни стихове представят пред нас голямата опасност от така наречения интелектуализъм, рационализъм, модернизъм, либерализъм и всякакъв друг „-изъм", който пренебрегва или омаловажава Христос.

„Благодат да бъде с вас." Това благословение е личният „печат" на Павел, който обича да завършва Писмата си с него, тъй като само Божията **благодат** може да опази Божиите хора по „правия и тесен" път. **Амин.**

Крайни бележки

Въведение към пастирските Послания

1) *Albert Barnes, Notes on the New Testament: Thessalonians, Timothy, Titus, Philemon, p. 289.*

Първо послание към Тимотей

1) (Въведение към 1 Тимотей) Quoted from *L'Eglise chretienne,* p. 95, by George Salmon in *A Historical Introduction to the Study of the Books of the New Testament, p. 413.*
2) (1:8) Guy King, *A Leader Led,* p. 25.
3) (1:16) William Kelly, *An Exposition of the Two Epistles to Timothy,* p. 22.
4) (1:19) Hamilton Smith, further documentation unavailable.
5) (1:20) Гръцката дума „*blasphemeo*" (богохулствам, клевветя) се използва както във връзка с Бога, така и във връзка с човека, докато английската дума („blasphemy") се използва почти изключително само по отношение на Бога и светите неща.
6) (2:9) John Chrisostum, quoted by Alfred Plummer in *The Pastoral Epistles,* p. 101.
7) (2:15) J. P. Lilley, „*The Pastoral Epistles*" *Handbook for Bible Classes,* Edinburgh: T & T Clark, p. 94.
8) (3:2) Християните, които поддържат това мнение, смятат, че старейшината трябва да остане верен на една-единствена жена, което се съдържа в значението на гръцката конструкция „на една жена мъж".
9) (3:3) Тъй като в 3:8 се казва, че дяконите не трябва да бъдат лакоми за гнусна печалба, изглежда малко вероятно, че Павел би пропуснал това важно качество по отношение на старейшините, които носят дори по-голяма отговорност от дяконите.
10) (3:11) Може би това служение все още не е станало църковна *служба* за жените в този ранен век. Вж. бележките в *Учебна Библия на Райри,* НВПБКДж, 1850 стр.
11) (3:16) J. N. Darby, „Notes of a Lecture on Titus 2:11—14," *The Collected Writings of J. N. Darby,* VII:333.
12) (3:16) В древните ръкописи свещените имена Бог, Христос, Дух и т. н. са били изписани в съкратен вид. Гръцкото съкращение за „*Бог*" изглежда съвсем като думата за „Който" с изключение на една малка хоризонтална чертичка, с помощта на която се прави разлика между *tetha* и *omricon,* и още една чертичка над думата, която показва, че думата е съкратена. Различните ръкописи предлагат различни варианти: „Бог" (варианта, който предлага текстът на традиционния и повечето ръкописи), „Който" (варианта на критическия текст) и „Когото". Ние приемаме традиционния прочит на повечето ръкописи, който е в основата на ПБКДж и НВПБКДж.
13) (4:3) Mary Baker Eddy, *Science and Health with Key to the Scriptures,* pp. 64, 65.
15) (4:12) King, *Leader,* p. 79.
14) (4:10) В други ръкописи се казва „и търпим укори".
16) (5:4) Освен „угодно пред Бога" някои ръкописи (с изключение на текстовете на най-стария и повечето ръкописи) гласят „*добро и* угодно пред Бога." Несъмнено по-краткият прочит е оригиналният.
17) (5:16) В критическия текст думата „вярващ" е изпусната, което може би е случайно. Не изглежда много вероятно Павел да пише само за онези вдовици, които са обект на грижите само на вярващи *жени.*
18) (6:4) R. C. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Thessalonians, to Thimothy, to Titus and to Philemon,* p. 700.
19) (6:5) *Ibid,* pp. 701, 702.

20) (6:5) В критическия текст това изречение е изпуснато*.
21) (6:7) Edward Herbert Bates, *Spiritual Thoughts from the Scriptures of Truth,* London: Pickering and Inglis, n. d. p. 160.
22) (6:9) Albert Barnes, *Notes on the New Testament: Thessalonians, Timothy, Titus, Philemon,* p. 199.
23) (6:10) J. C. Ryle, *Practical Religion,* p. 215.
24) (6:10) Подбрано от един репортаж за скоропочиналия Хауард Хюз.
25) (6:20) H. C. G. Moule, *Studies in II Timothy,* p. 91
26) (6:20) Латинската дума „*scientia*" означава просто „знание". Английската производна дума „science" (в текста от 1611 г.) в съвременния език има много по-тясно значение, което обосновава и промяната в НБПК-Дж.

* Също както в Библията на бълг. език от 1924 г. — Бел. на прев.

Библиография

Bates, Edward Herbert,
Spiritual Thoughts from the Scriptures of Truth,
London: Pickering and Inglis, n. d.

Bernard, J. H.,
The Pastoral Epistles,
Cambridge: University Press, 1899.

Erdman, Charles R.,
The Pastoral Epistles of Paul,
Philadelphia: Westminster Press, 1923.

Fairbairn, Patrick,
Commentary on the Pastoral Epistles,
Edinburgh: T & T Clark, 1874.

Guthrie, Donald,
The Pastoral Epistles, (TBC),
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1957.

Hiebert, D. Edmond,
First Timothy,
Chicago: Moody Press, 1957.

Hiebert, D. Edmond,
Second Timothy.
Chicago: Moody Press, 1958.

Hiebert, D. Edmond,
Titus and Philemon,
Chicago: Moody Press, 1957.

Ironside, H. A.,
Addresses, Lectures, Expositions on Timothy, Titus and Philemon,
New York: Loizeaux Bros., 1947.

Kelly, William,
An Exposition of the Epistle of Paul to Titus,
London: Weston, 1901.

Kelly, William,
An Exposition of the Two Epistles to Timothy, 3d Ed.
Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, n. d.

Kent, Homer A.,
The Pastoral Epistles,
Chicago: Moody Press, 1958.

King, Guy H.,
A Leader Led:
A Devotional Study of I Timothy,
Fort Washington, Pa.: Christian Literature Crusade, 1944.

King, Guy H.,
To My Son:
An Expostitonal Study of II Timothy,
Fort Washington, Pa.: Christian Literature Crusade, 1944.

Lilley, J. P.,
„The Pastoral Epistles"
Handbook for Bible Classes,
Edinburgh: Scotland: T & T Clark 1901.

Lock, Walter,
A Critical and Exegetical Commentary on the Pastoral Epistles (ICC),
Edinburgh: T & T Clark 1901.

Moule, H. C. G.,
Studies in II Timothy,
Grand Rapids: Kregel Publications, 1977.

Plummer, Alfred,
The Pastoral Epistles. New York: George H. Doran Company, n. d.

Smith, Hamilton,
The Second Epistle to Timothy,
Wooler, Northumberland, England:
Central Bible Hammond Trust Ltd., n. d.

Stock, Eugene,
Plain Talks on the Pastoral Epistles,
London: R. Scott, 1914.

Van Oosterzee, J. J.,
„The Pastoral Letters."

Lange's Commentary on the Holy Scriptures,
Vol. 23.
Grand Rapids: Zondervan Publishing House, n. d.

Vine, W. E.,
Exposition of the Epistles to Thimothy,
London: Pickering and Inglis, 1925.

Wuest, Kenneth S.,
The Pastoral Epistles in the Greek New Testament,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1953.

Второто послание на апостол Павел към Тимотей

„Второто послание към Тимотей... е плод на неговото [на Павел] сърце, който извън Палестина, под Божието водителство, е основал и изградил Божието събрание на земята. То е било написано по времето, когато това събрание е започнало да отстъпва и да се отдалечава от принципите, върху които е било основано.“

Дж. Н. Дарби

Въведение

I. Уникално място в канона

Последните думи на известните личности обикновено се помнят с любов от тези, които ги обичат. И макар че Второто послание към Тимотей не съдържа буквално последните думи на Павел, то е неговото последно известно Писмо, написано до християни и изпратено първоначално до възлюбения му съработник Тимотей.

Седейки във влажната тъмница в Рим с една-единствена дупка в тавана, през която е прониквала светлина, в очакване да бъде скоро обезглавен, духовният, интелигентен и добросърдечен апостол, сега вече стар и уморен човек от участието си в дългото и тежко състезание за Бога, написва този последен призив, в който казва на Тимотей да се държи здраво за истината и живота, на които е бил научен.

Подобно на няколко други „Втори“ послания, Второто писмо до Тимотей също се занимава с проблема за лъжеучителите и отстъпниците от последните дни. Човек не може да не си зададе въпроса дали голяма част от нападките срещу неговата автентичност (подобно на тези срещу Второто писмо на Петър) не идват, защото скептично настроените религиозни водачи, които ги измислят, могат да бъдат обвинени, че използват религията като прикритие на истинските си намерения — същите грехове, за коитоПавел ни предупреждава (3: 1—9).

Независимо от това, което могат да казват някои хора, Второто послание към Тимотей е наистина едно много необходимо и напълно автентично Писмо!

II. Авторство

За информация по този въпрос вижте въведението към пастирските Послания.

III. Датиране

Второто Писмо до Тимотей е било написано от затвора (обикновено се приема, че става дума за един римски затвор, който все още представлява туристическа забележителност). Като римски гражданин Павел не е могъл да бъде хвърлен на лъвовете или разпънат на кръст, но спокойно е могъл да бъде екзекутиран чрез обезглавяване. И тъй като този велик апостол е бил убит при управлението на Нерон, който е умрял на 8 юни 68 г., най-вероятното време на написване на Второто послание към Тимотей може да се определи като периода от есента на 67 до пролетта на 68 година.

IV. Тема

Темата на Второто послание към Тимотей е изразена много добре във 2:15: „Старай се да се представиш одобрен пред Бога работник, който няма от що да се срамува, като излагаш право слово-

то на истината." За разлика от Първото писмо до Тимотей, което обръща внимание върху поведението на събранието като цяло, тук ударението пада върху отговорността и поведението на отделния вярващ. Така че темата на Второто писмо до Тимотей може да се определи, както следва: „Отговорността на отделния вярващ по време на колективен упадък".

В това Писмо се говори много за общото разложение на църквата, която нарича себе си *„християнска"*, но на практика показва голямо отстъпление от вярата и от истината. Въпросът е: „Как всичко това засяга отделния вярващ и може ли то да бъде извинение за отказване от истината и от благочестивия живот?" Отговорът на Второто писмо до Тимотей е съвсем решителен: *„Не, не може!"*, а съветът на апостола е: „Старай се да се представиш одобрен..."

Историята на живота на младия Даниил в двореца на Вавилон (Дан. 1) е една добра илюстрация на подобно положение. Поради продължителното нечестие на Израел Даниил и някои други израилтяни са били отведени от Навуходоносор като роби във Вавилон. Били са им отнети всички външни форми на изява на тяхната религия — жертвоприношенията, свещеническото служение, поклонението в храма и др. Няколко години по-късно тези външни форми са били дори напълно преустановени — когато Ерусалим е бил разрушен и целият народ е бил откаран в робство. Дали тогава Даниил си е казал: „Защо да не забравя закона и пророците и да се приспособя към навиците, нормите и морала на Вавилон?" Ние знаем, че историята съдържа няколко светли страници с примери за неговия живот на вяра в почти също толкова враждебни обстоятелства.

По подобен начин Второто писмо до Тимотей говори на всяко Божие дете, което вижда, че общото свидетелство на църквата днес е едно далечно ехо на новозаветната простота и святост, с които тя е започнала своето съществуване. То ни казва, че всеки един от нас носи лична отговорност да живее благочестиво в Христос Исус (3:12).

Схема на изложението

I. Встъпителни поздрави към Тимотей (1:1—5)
II. Увещания към Тимотей (1:6—18)
А. За вярност (1:6—18)
Б. За издръжливост (2:1—13)
III. Верността против отстъплението (2:14—4:8)
А. Верността към истинското християнство (2:14—26)
Б. Настъпващото отстъпление (3:1—13)
В. Човекът на Божията сила на фона на отстъплението (3:14—4:8)
IV. Лични молби и забележки (4:9—22)

Коментар

I. Встъпителни поздрави към Тимотей (1:1—5)

1:1 Още в самото начало **Павел** представя себе си като **апостол на Исус Христос**, изпратен със специално служение от прославения Господ Исус Христос. Той е бил „назначен" на това служение не от човеци, нито чрез човеци, а по **Божията воля.** Освен това Павел говори за своето апостолство като за нещо, което е **според обещанието на живота, който е в Христос Исус.** Бог е дал обещание, според които всички, които вярват **в Христос Исус,** ще получат вечен **живот.** Призоваването на Павел за **апостол** е в съответствие с това **обе-**

щание. Дори бихме могли да кажем, че ако нямаше такова обещание, нямаше да има и нужда от апостол като Павел.

Както казва Вайн: *„Това, че животът, който е бил в Христос Исус във вечното минало, е трябвало да се даде на нас, е божествена цел. Това, че Павел е трябвало да стане апостол, също съответства на тази цел."*[1]

1:2 Павел се обръща към **Тимотей** като към **свое възлюбено дете.** Едва ли може да се докаже със сигурност, че Тимотей е повярвал именно чрез служението на Павел. Първата среща между тях е описана в Деяния 16:1, където Тимотей е представен като ученик още преди отиването на Павел в Листра. Независимо от това тук виждаме, че Павел гледа на него като на **свое възлюбено дете** в християнската вяра.

Както и в 1 Тимотей, поздравът на Павел се състои от думите **„благодат, милост, мир".** Вече посочихме в коментара върху 1 Тимотей, че когато пише до църкви, Павел се обръща към тях с характерното пожелание „благодат и мир". Когато пише до Тимотей обаче, той прибавя и думата **„милост".** Според Гай Кинг благодатта е нещо, от което ние се нуждаем при всяко служение, милостта — при всеки неуспех, а мирът — при всяко обстоятелство. Някой е казал: „Благодат за недостойните, милост за безпомощните и мир за неспокойните." Хибърт определя **милостта** като *„самовъзпроизвеждаща се, спонтанна загриженост на Бога, която Го кара да се отнася с обич и състрадание към нещастните и наскърбените."*[2]

Тези благословения произлизат от **Бог Отец и от Христос Исус, нашия Господ.** Това е още един пасаж, в който Павел отдава еднаква почит на *Сина* и на **Отца.**

1:3 Следвайки характерния си начин на мислене, Павел сега се обръща към Бога с благодарение. Когато четем този пасаж, нека не забравяме, че той е бил написан в един римски затвор, където Павел е бил затворен заради проповядване на благовестието и където към него са се отнасяли като към най-обикновен престъпник. Това е било време, когато християнската вяра е била преследвана най-жестоко от римското правителство и когато са били убити много вярващи. Независимо от всички враждебни обстоятелства Павел е могъл да започне своето Писмо до Тимотей с думите: **„Благодаря Богу!"**

Апостолът служи на Бога **с чиста съвест, както** неговите еврейски **прародители.** Макар и да не са били християни, неговите прародители са били истински вярващи в живия Бог. Те са Му се покланяли, стремели са се да Му служат и са вярвали в „надеждата и възкресението на мъртвите" (Деян. 23:6). Ето защо той е могъл да каже по-нататък в Деяния 26:6, 7а: „И сега стоя пред съда, понеже имам надежда на обещанието [на възкресението], което Бог е дал на бащите ни, до изпълнението на което нашите дванадесет племена се надяват да достигнат, като служат на Бога усърдно денем и нощем."

Затова Павел може да говори за своята работа за Господа като за служение, което следва примера на неговите праотци. Гръцката думата **„служа",**[3] която той използва, съдържа идеята за вярност и преданост. Апостолът признава истинския Бог.

След това Павел казва на Тимотей, че непрестанно го споменава **в** своите **молитви ден и нощ.** Винаги когато големият апостол говори на Господа в молитва, той си спомня своя възлюбен млад сътрудник и споменава името му пред Престола на Благодатта. Павел знае, че неговото време на служение бързо наближава своя край. Той знае, че по човешки погледнато, Тимотей ще остане сам, за да продължи свидетелството си за Христос. Знае и трудностите, които ще се изправят пред този млад боец на вярата, и затова непрестанно се моли за него.

1:4 Представете си само колко развълнуван е бил Тимотей, когато е чел тези думи! Тук апостол Павел изпитва това, което Моул нарича „носталгичен копнеж“ — копнеж **да види** Тимотей лично. Тези думи говорят за една специална любов и висока оценка на Тимотей от Павел, а така също и за обичта, нежността и смирението на апостола.

Може би при тяхната последна среща Тимотей дотолкова се е развълнувал, че се е разплакал. **Неговите сълзи** са оставили дълбока следа в сърцето на по-стария му сътрудник. Хибърт предполага, че това е станало, когато Тимотей и Павел са били разделени или от полицията, или от римските войници[4]. Апостолът не може да забрави тази среща и копнее да се види отново с Тимотей, **за да се изпълни с радост.** Той не укорява Тимотей за неговите **сълзи;** нито смята, че те говорят за липса на мъжественост или че в християнството няма място за емоции. Дж. Х. Джаует казва така: *„Сърцата, които не проливат сълзи, никога не могат да бъдат страстни носители на вестта. Когато нашето състрадание загуби своята чувствителност, ние вече не можем да бъдем ревностни служители.“*

1:5 По някакъв начин на Павел му е напомнено за **нелицемерната вяра** на Тимотей — една искрена, истинска вяра, която не е маска[5].

Тимотей не е първият спасен човек от своето семейство. Очевидно неговата **баба Лоида,** която е еврейка, е чула благата вест за спасение и е приела Господ Исус като Месия. И дъщеря ѝ **Евникия,** също еврейка (Деян. 16:), е станала християнка. От тях Тимотей е научил великите истини на християнската вяра и сега представлява третото поколение от повярвали в това семейство. Библията не ни казва нищо за обръщението на бащата на Тимотей.

И макар че спасението не може да се наследи от вярващите родители, определено можем да кажем, че Библията говори за един „семеен“ принцип. Изглежда, че Бог обича да спасява целите семейства. Не е по Неговата воля в семействата да има неспасени членове.

Забележете, че за **вярата** на **Лоида и Евникия** се казва, че **се е намирала** в тях. Тя не ги е посещавала само от време на време като гостенка, а се е намирала постоянно в тях. Павел е **уверен,** че такъв е **и** случаят с Тимотей. Вярата, която Тимотей ще трябва да пази независимо от всички изпитания, които ще срещне по пътя си, е една искрена, нелицемерна вяра.

II. Увещания към Тимотей (1:6—8)

А. За вярност (1:6—18)

1:6 Заради своя благочестив семеен произход и нелицемерна вяра Тимотей трябва **да разпалва дарбата от Бога, която е в** него. Тук не е казано каква е тази **дарба от Бога.** Някои смятат, че това е дарбата на Светия Дух, други — че е специална способност, дадена му от Господа, за извършването на определен вид християнско служение, като например дарбата на благовестител, пастир или учител. Ясно е, че Тимотей е бил призван в християнското служение и че му е била дадена някаква специална способност. Тук апостолът го насърчава да разпалва тази своя **дарба** така, че да свети като жив пламък. Тимотей не трябва да се обезкуражава от общия упадък, който го заобикаля, нито да гледа на служението си за Господа като на професия и да го превръща в механична работа. По-скоро той трябва да се старае да използва тази своя дарба все повече и повече, колкото по-тъмни и по-мрачни стават краските на времето.

Тимотей има **дарбата чрез полагането на ръце** от апостола. Това полагане на ръце не е като ритуала на ръкополагането, който се практикува в някои църковни кръгове днес. То означава точно това, което се казва — че **дарбата** е била дадена на Тимотей в момента, в

който Павел е положил **ръцете** си на него. Апостолът е бил каналът, по който дарбата е била предадена на Тимотей.

Тук веднага възниква въпросът: „Случва ли се това и днес?" Отговорът е, че днес това не се случва. Силата за предаване на дарби чрез полагане на ръце е била дадена на Павел като на апостол на Исус Христос. Тъй като днес няма апостоли в същия смисъл на тази дума, ние вече нямаме силата да извършваме апостолски чудеса.

Този стих трябва да се изследва внимателно заедно с текстовете в 1 Тимотей 1:18 и 4:14. Когато съпоставим тези стихове, ще видим, че събитията в тях спазват следната последователност, както е забелязал Вайн. Чрез пророческо слово Павел е бил доведен при Тимотей като при един, който е бил определен за специално служение. Чрез формален акт от страна на апостола Господ е дал на Тимотей дарба. Чрез полагане на ръцете си старейшините са признали направеното от Господа. Последното обаче не е било акт на ръкополагане, който има за цел да предаде някаква дарба или да назначи на църковна служба[6].

Или — според обобщението на Сток: *„Дарбата е дошла „чрез" ръцете на Павел, но е била призната „от" ръцете на презвитерите."*

1:7 Макар и изправен пред мъченичество, Павел отделя време, за да напомни на Тимотей, че **Бог не ни е дал дух на страх** или на малодушие, което означава, че ние не бива да си позволяваме никакво колебание или слабохарактерност.

Бог ни е дал дух **на сила.** Всеки един от нас има на разположение неограничена сила. Вследствие на силата, която му се дава от Светия Дух, вярващият може да служи смело, да устоява търпеливо, да страда тържествуващо и, ако е необходимо, да умре славно.

Бог също така ни е дал дух **на любов.** Именно тази наша **любов** към Бога прогонва страха и ни дава желание да се жертваме заради Христос независимо от цената, която трябва да платим. От друга страна, любовта, която изпитваме към нашите ближни, ни прави готови да издържаме на всякакви гонения и да им отговаряме с внимание и обич.

И последно, Бог ни е дал дух на **себевладение** или самоконтрол. Този стих често се използва погрешно от някои хора, за да проповядват, че вярващият, който живее близо до Господа, не може никога да се разболее от психическа болест. Те казват, че християнинът винаги трябва да има здрав разум и да не страда от никакви нервни неразположения или душевни разстройства. Но Библията не казва това. Много душевни болести водят произхода си от *наследствена* слабост. Други могат да бъдат причинени от някакво *физическо* обстоятелство, което по никакъв начин не е свързано с духовния живот на вярващия.

Това, че Бог ни е дал дух на себевладение или самоконтрол, означава, че ние трябва да бъдем въздържани и да не реагираме грубо, прибързано или глупаво. Независимо колко враждебни могат да бъдат обстоятелствата, при които живеем, ние трябва да оценяваме нещата справедливо и да действаме разумно.

1:8 Сега Павел казва на Тимотей **да не се срамува.** Във 12 ст. апостолът казва за самия себе си, че не се срамува. А в 16 ст. четем за Онисифор, че не се е срамувал.

Тези вярващи живеят в едно време, когато проповядването на благовестието е престъпление. Онези, които свидетелстват открито пред хората за своя Господ и Спасител, са преследвани. Но това не трябва да плаши Тимотей. Той **не трябва да се срамува** от благовестието, макар и това да му донесе страдания. Също така той не трябва да **се срамува** и от апостол Павел, който е в затвора. Някои християни вече са обърнали гръб на апостола. Вероятно те са се страхували, че връзката им с него ще им докара гонения и може би смърт.

Апостолът увещава Тимотей да приеме своя **дял от страданията,** които съпровождат **благовестието**, и да го носи **според силата на Бога.** Той не трябва да се опитва да избягва всяко опозоряване, свързано с благовестието, а да се присъедини към Павел в изтърпяването на такова опозоряване.

1:9 В 6 и 7 ст. апостолът насърчава Тимотей да бъде ревностен, в 8 ст. — да бъде смел, а тук, в 9 ст., той обяснява защо това е единственото разумно поведение — защото то намира своите основания в чудната благодат, която има Бог към нас. Най-напред Бог **ни е спасил.** „Спасил" означава, че Той ни е избавил от наказанието на греха, че Той непрекъснато ни избавя от силата на греха и че в един бъдещ ден Той ще ни избави и от самото присъствие на греха. Също така Той ни е освободил от света и от Сатана.

Освен това Бог **ни е призовал със свято призвание**. Той не само ни е избавил от злото, но ни е обдарил с всички духовни благословения в небесни места в Христос Исус. Святото призвание на християнина е описано по-подробно в Ефесяни 1—3 и особено в 1 глава. Там ние научаваме, че сме избрани, предопределени, осиновени, приети във Възлюбения, изкупени чрез Неговата кръв, опростени, запечатани със Светия Дух и получили залога на нашето наследство. (Освен това свято призвание ние имаме и едно високо призвание — Фил. 3:14, а така също и едно небесно призвание — Евр. 3:1.)

Това спасение и това призвание **не са според нашите дела,** а са ни били дадени по Божията благодат. Това означава, че ние не сме ги заслужили, а че сме заслужавали точно обратното. Ние и не бихме могли да ги заслужим, нито да ги потърсим. Но Бог ни ги е дал като подарък без никакво условие или цена.

Това е обяснено по-нататък и от думите **„според Своето намерение и според благодатта".** Защо Бог толкова е възлюбил безбожните грешници, че е изпратил Своя Единствен Син, за да умре за *тях*? Защо Той е решил да заплати такава висока цена, за да ги спаси от ада и да ги заведе в небето, така че да прекарат вечността с Него? Единственият възможен отговор на тези въпроси е: защото това е било **според Неговото намерение и според** Неговата **благодат.** Причината за Това Негово действие не се намира в нас, а в Неговото огромно любящо сърце. Той ни е възлюбил просто защото ни е възлюбил!

Бог **ни е дал Своята благодат „преди вечните времена".** Това означава, че в миналата вечност Бог е взел решение да осъществи този чуден план на спасение. Той е решил твърдо да спаси виновните грешници чрез заместителното дело на Своя скъп Син. Решил е да предложи вечен живот на всички, които приемат Исус Христос като Господ и Спасител. Начинът, чрез който ние сме могли да бъдем спасени, е бил обмислен не само преди да сме били родени, но и **преди започването на времената.**

1:10 Същото това благовестие, което е било замислено във вечността, е било **открито във** времето **чрез явяването на нашия Спасител Христос Исус.** Докато е живял на земята в плът, Господ Исус е оповестил открито благата вест за спасение. Той е проповядвал на хората, че трябва да умре, да бъде погребан и да възкръсне от мъртвите, за да може Бог да има справедливо основание за спасението на безбожните грешници.

Той **е унищожил смъртта.** Как може смъртта да е унищожена, след като ние непрекъснато я виждаме в света около нас? Значението на този текст е, че Той е обезсилил смъртта. Преди възкресението на Христос смъртта е властвала над хората като жесток тиранин. Те са се страхували от нея като от смъртен враг. Страхът от смъртта е държал хората в робство. Но възкресението на Господ Исус е залог, че всички, които вярват в Него, ще възкръснат от мъртвите, за да не умират никога повече.

Именно в този смисъл Господ Исус е обезсилил смъртта. Той я е лишил от нейното смъртоносно жило. Сега смъртта е Божий посланик, който занася душата на вярващия на небето. Тя не е наш господар, а наш служител.

Господ Исус не само е унищожил **смъртта,** но също така е **извадил на светлина живот и безсмъртие чрез благовестието.** Във времето на СЗ повечето хора са имали една много мъглява и неясна представа за живота след смъртта. За тях умрелите са отивали в Шеол, което просто означава „невидимо състояние на починали духове". И въпреки че те също са имали надежда за небето, в по-голямата си част тази надежда е била съвсем неясна.

След идването на Христос ние имаме едно много по-ясно разбиране по този въпрос. Така например ние знаем, че когато един вярващ умре, неговият дух го напуска, за да бъде с Христос, което е много по-добре. Той излиза от тялото и отива у дома при Господа. Така той влиза във вечния живот в цялата негова пълнота.

Христос **е извадил на светлина** не само **живота,** но и **безсмъртието. Безсмъртието** е възкресението на тялото. Текстът в 1 Коринтяни 15:53 ни казва, че **„това тленното трябва да се облече в нетление".** Така ние знаем, че дори и тялото да се полага в гроба и да се връща в пръстта, при идването на Христос същото това тяло ще бъде възкресено от пръстта и преобразувано в едно славно тяло, подобно на тялото на Самия Господ Исус. Старозаветните светии не са имали това знание. То ни е било **открито** чрез **явяването на нашия Спасител Исус Христос.**

1:11 Именно за оповестяването на това славно евангелие Павел е бил **поставен** за **проповедник, апостол и учител на езичниците. Проповедникът** е вестител, чиято задача е да разгласява някакво послание сред хората. **Апостолът** е човек, изпратен от Бога с небесна мисия, с небесни умения и с небесна сила. **Учителят** е човек, който има за задача да обучава другите. Той трябва да обяснява истината по такъв разбираем начин, че другите да могат да отговорят с вяра и послушание. Изразът **„...на езичниците"**[7] посочва специалния обхват на служението на Павел сред нееврейските народи.

1:12 Поради това, че вярно е изпълнявал своя дълг, Павел е бил арестуван и принуден да търпи страдания и самота. Той не се е поколебал да заяви гласно Божията истина. Никакви съображения за лична сигурност не са могли да затворят неговите уста. Дори и в този момент — когато се намира в затвора — апостолът не изпитва никакво съжаление и **не се срамува.** Тимотей също така не трябва да се срамува. Въпреки че Павел не е сигурен в личната си безопасност, той е напълно уверен в Онзи, **в Когото е повярвал.** Рим може да успее да осъди апостола на смърт, но никой не може да победи неговия Господ. Павел знае, че Този, в Когото той е повярвал, е **силен.** Силен да направи какво? **Силен да опази до оня Ден онова, което Му е поверил.** Изследователите не са единодушни за значението на това, което Павел казва тук. Някои смятат, че той говори за спасението на душата си. Други предполагат, че говори за благовестието, с други думи, макар че самият той може да бъде осъден на смърт, благовестието не може да бъде спряно. Колкото повече хората се опитват да му се противопоставят, толкова повече то ще преуспява.

Може би е най-добре да разглеждаме този стих в най-широк смисъл. Павел е убеден, че неговият живот е в най-добрите ръце. Дори и да се изправи лице с лице срещу смъртта, той няма никакви страхове. Исус Христос е неговият Всемогъщ Господ и когато човек е с Него, не може да има никакви провали или поражения. Апостолът няма за какво да се тревожи. Както неговото спасение, така и окончателният успех на негово-

то служение за Христос тук на земята, са абсолютно сигурни.

„Оня Ден“ е любим израз на Павел. Той се отнася до идването на Господ Исус Христос и по-точно до Христовото съдилище, където ще бъде оценено служението на вярващите и където Божията доброта ще възнагради тяхната вярност.

1:13 Този стих може да се разбира по два начина. От една страна, Павел насърчава Тимотей **да държи образеца на здравите думи.** Той не само трябва да бъде верен на истината на Божиите думи, но и да се държи здраво за самите изрази, чрез които тази истина се предава. Нека да онагледим това с един пример. В днешно време много хора казват, че ние трябва да се откажем от изрази като „новорождение“ или „кръвта на Исус“, които били старомодни, и вместо тях да използваме „по-изтънчен“ език. Но в това се крие една много голяма опасност. Отказът от библейския начин на изразяване често пъти води до отказване и от самите истини, които се предават чрез тези изрази. Затова Тимотей трябва **да държи** твърдо **образеца на здравите** библейски **думи.**

От друга страна, този стих би могъл също да означава, че думите на Павел трябва да служат на Тимотей за модел или за пример. Всичко, което Тимотей ще проповядва, трябва да съответства на образеца, който му е бил даден. Неговото служение трябва да бъде **във вяра и любов, които са в Христос Исус. Вярата** означава както упование, така и зависимост. **Любовта** включва не само **любов** към Бога, но и **любов** към нашите вярващи братя и сестри и към целия погиващ свят около нас.

1:14 „Онова добро нещо“ е благовестието. На Тимотей е **поверено** посланието на освобождаващата любов. Апостолът не му казва да прибави нещо към него или да го усъвършенства по някакъв начин. Той носи отговорността да го опази чрез **Светия Дух, Който живее в нас.** Когато пише това Писмо, Павел добре съзнава опасността от широко разпространено отстъпление от вярата, която заплашва църквата. Християнската църква ще бъде нападната от много страни, но Тимотей трябва да остане верен на Божието слово. Той няма да може да направи това със собствени сили, но обитаващият в него **Свети Дух** ще го снабди с всичко необходимо за изпълнението на тази задача.

1:15 Мисълта за тъмните облаци, които се събират над църквата, кара апостола да си спомни за християните **в Азия,** които **са се отвърнали от** него. И тъй като по времето, когато Павел пише това Писмо, Тимотей най-вероятно се намира в Ефес, той много добре знае за какво става дума.

Вероятно християните в Азия са прекъснали връзките си с Павел, когато са научили за неговото арестуване и затваряне. Те са го изоставили точно тогава, когато той е имал най-голяма нужда от тях. Вероятно причината за това тяхно действие е бил страхът за собствената им безопасност. Римските власти са следели зорко да открият всеки, който би участвал в разпространението на християнската вяра. Апостол Павел е бил един от най-известните представители на християнството. Всеки, който се е осмелявал да покаже открито връзката си с него, е рискувал да бъде белязан като човек, който подкрепя неговата кауза.

Тук никъде не се казва, нито подразбира, че тези християни са се отказали от Господа или от църквата. Фактът, че те са изоставили Павел обаче, говори за малодушие и невярност от тяхна страна.

Може би **Фигел и Ермоген** са били водачите на онези, които са се отделили от Павел. Във всеки случай те са донесли на своите имена безсмъртие от срам и презрение, защото са отказали да споделят укора за Христос с Неговия служител. Гай Кинг коментира тяхното пове-

дение със следната красноречива забележка: *„Тези хора не са могли да поправят своите грозни имена, но са могли да поправят грозния си характер."*

1:16 Има два вида тълкуване във връзка с **Онисифор.** Някои предполагат, че той също е изоставил Павел и затова апостолът се моли **Господ да му покаже милост.** Други смятат, че неговото име се споменава като изключение на онези, които току-що бяха описани. Ние поддържаме второто мнение.

Павел се моли **Господ да покаже милост към дома на Онисифор.** Според Матей 5:7 **милостта** е наградата на онези, които сами са показали милост. Тук не се казва как Онисифор **е ободрявал** Павел. Може би му е носел храна и дрехи в тъмната и влажна римска тъмница. Във всеки случай той **не се е срамувал** да посещава Павел в затвора. Никакви съображения за лична сигурност не са могли да го възпрат да не помогне на своя приятел в нужда.

Във връзка с това Джаует казва следното:

„Думите на апостола: „...и не се засрами от оковите ми..." говорят за една много красива черта от характера на Онисифор. Оковите на един човек много често ограничават силно кръга на неговите приятели. Оковите на бедността държат много хора на разстояние от бедния. До същото водят и оковите на непопулярността. Когато един човек е известен, той има много приятели. Но когато започне да носи някакви окови, приятелите му постепенно започват да изчезват. Служителите на утринната зора обаче обичат да идват в тъмнината на нощта. Те не се отвращават да работят там, където властва отчаянието и където оковите тежат най-силно върху човешката душа. „Онисифор... не се засрами от оковите ми..." За Онисифор оковите на Павел са имали притегателна сила. Те са ускорили неговите стъпки и са придали спешност на неговото служение."[8]

Този стих понякога е бил използван погрешно в подкрепа на учението, което насърчава молитвите за мъртвите. Поддръжниците на това учение смятат, че когато Павел е писал тези стихове, Онисифор вече е бил починал и че Павел се моли на Бога да му покаже милост като на умрял. Тук обаче няма дори и най-слаб намек за смъртта на Онисифор. Поддръжниците на това учение са празнодумци, които са готови да се хванат и за нищото, за да подкрепят своите небиблейски практики.

1:17 Когато Онисифор е **пристигнал в Рим,** той е имал най-малко три възможности за избор. Първо, той е могъл да избегне всякакъв контакт с християни. Второ, могъл е да се среща с вярващите тайно. И трето, могъл е смело да се изложи на опасността, като открито посети Павел в затвора. Това е щяло да го доведе до пряко съприкосновение с римските власти. За негова вечна слава, той е избрал третото, като е **потърсил** Павел **старателно и** го е **намерил.**

1:18 Апостолът се моли неговият верен приятел **да намери милост от Господа в онзи** бъдещ **Ден.** Тук под **„милост"** трябва да се разбира „награда". **Онзи Ден,** както вече споменахме, е времето, в което ще се раздават наградите, а именно — Христовото съдилище.

Накрая апостол Павел напомня на Тимотей колко много му е служил Онисифор **в Ефес** по различни начини.

Б. За издръжливост (2:1—13)

2:1 Да **заякваш в благодатта, която е в Христос Исус,** означава да бъдеш смел със силата, която Неговата **благодат** ти дава, и да служиш вярно на Господа с незаслужените способности, които получаваш вследствие на връзката си с Него.

2:2 Тимотей не само трябва да заяква сам, но и да се грижи за духовното укрепване на **другите.** Той е отговорен да предава на други боговдъхновените поучения, които е получил от апостола. Ско-

ро Павел ще напусне историческата сцена. Апостолът вярно е поучавал Тимотей в присъствието на **много свидетели.** В най-добрия случай времето на служение на самия Тимотей ще бъде кратко и затова той трябва да последва примера на Павел, като подготви други мъже, които да могат да продължат служението като учители.

Този стих *не* подкрепя идеята за приемствеността на апостолското служение, нито оправдава съвременната практика на ръкополагане на църковни служители. Той просто представлява наставление от Господ към църквата, която трябва да осигури непрекъсната последователност от способни учители.

Често пъти е било посочвано, че в този стих се говори за четири поколения от вярващи, а именно:

1. Апостол Павел
2. Тимотей и много свидетели
3. Верни човеци
4. Други

Този текст от Писанието показва колко е важно всеки член на църквата да участва в евангелизирането. Ако всеки отделен вярващ изпълняваше вярно това свое задължение, светът щеше да бъде евангелизиран в продължение на живота на едно поколение. Това, разбира се, е само една хипотеза, която трудно може да се осъществи, като се имат предвид извратеността на човешката воля, съперничеството на световните религии и култови движения и множество други пречки. Има обаче едно нещо, което определено е вярно: християните могат да направят много повече, отколкото са направили досега!

Забележете, че Тимотей трябва **да предаде** истината на **верни човеци,** т. е. на човеци, които са вярващи и на които може да се разчита. Тези човеци трябва да могат **и други да поучават.** Това предполага известни способности в учителското служение.

2:3 Много изследвания посочват, че в тази глава Павел използва разнообразие от сравнения във връзка с Тимотей. Той го сравнява със: (1) син (1 ст.); (2) войник (3 и 4 ст.); (3) състезател (5 ст.); (4) земеделец (6 ст.); (5) работник (15 ст.); (6) съд (21 ст.) и (7) слуга (24 ст.).

Тимотей трябва **да участва**[9] **в страданията** и трудностите **като добър войник на Исус Христос.** (За повече подробности върху страданията, които самият Павел е изтърпял, вж. 2 Коринтяни 11:23—29).

2:4 Войникът в този стих е войник на активна служба, и то такъв, който се намира в центъра на битката. При такива тежки обстоятелства нито един войник не **се заплита в житейски работи.**

Означава ли това, че онези, които са в Господното служение, никога не трябва да се занимават със светски занятия? Не, разбира се! Самият Павел е работил като майстор на палатки и едновременно с това е проповядвал благовестието и е основавал църкви. Той изрично посочва, че е работел със собствените си ръце за осигуряване на своите лични нужди.

Всъщност тук ударението пада върху думата **„вплитам се".** Войникът не трябва да позволява на обикновените житейски грижи да застават на първо място в неговия живот. Неговата главна цел не трябва да бъде снабдяването с храна и облекло, а служенето на Христос, докато житейските неща трябва да остават на заден план. Кели казва така: *„Да се заплетеш в житейските неща означава да се откажеш от отделянето си от света и практически да станеш участник в светските дела."*[10]

Войникът, който е на действителна служба, се намира в непрекъсната готовност за изпълнение заповедите на главнокомандващия. Той желае **да угоди на този, който го е записал** за войник. Вярващият е записан за „войник" от Господа и любовта му към Него трябва да го мотивира да не се вплита в нещата от света.

2:5 Сега апостолът променя стилистичната фигура, като вместо с войник сравнява вярващия с атлет, който **се състезава** в атлетически игри. За да получи наградата, той трябва да се състезава **законно.** Така е и при християнското служение. Колко много християни отпадат от класацията, преди още да стигнат финалната линия, защото не се подчиняват безусловно на Божието слово!

Нека да видим някои от правилата, свързани с християнското служение! (1) Християнинът трябва да се упражнява в самодисциплина (1 Кор. 9:27). (2) Той не трябва да използва плътски оръжия, а духовни (2 Кор. 10:4). (3) Трябва да се пази чист. (4) Не трябва да бъде избухлив и раздразнителен, а търпелив.

Някой беше казал: *„Един човек, който е християнин само през свободното си време, представлява противоречие. Целият живот на вярващия трябва да бъде едно напрегнато усилие да живее по християнски — във всеки момент и във всяка сфера на новия живот."*

2:6 „Трудещият се земеделец трябва пръв да вкуси от плодовете." Според всички принципи на правдата човекът, който се труди, за да произведе реколта, има право пръв да вкуси от **плодовете.**

Дарби е съгласен с това тълкуване, но според него пасажът по-скоро набляга на истината, че за да може да се наслади на част от плодовете, земеделецът трябва най-напред да се потруди. Затова неговият превод на текста звучи така: „Земеделецът трябва да работи, преди да вкуси от плодовете." Този превод запазва идеята за необходимостта. Войникът трябва да постоянства, атлетът трябва да спазва правилата, а земеделецът трябва да се труди.

2:7 Тези три примера на християнско служение съдържат много повече, отколкото се вижда на пръв поглед. Павел увещава Тимотей да мисли и размишлява върху тях. И докато той прави това, **Господ ще**[11] му **даде да разбере всичко.** Тимотей ще разбере, че християнското служение прилича на война, състезание и селскостопанска работа. Всяко едно от тези занятия изисква носенето на определена отговорност и всяко води до определена награда.

2:8 На това място апостолът достига връхната точка в увещанията си към младия Тимотей. Той стига до примера на Господ Исус, откъдето не може да продължи по-нагоре. Неговият пример е пример на страдание, последвано от слава. **„Помни Исуса Христа от Давидовото потомство, Който възкръсна от мъртвите според моето благовестие."** Апостолът казва на Тимотей не да помни някои неща *за* Господ Исус, а да помни Самия Него като Един, Който е възкръснал **от мъртвите.**

В известен смисъл този стих представлява кратко обобщение на проповядваното от Павел благовестие. Главният момент в това благовестие е възкресението на Спасителя. Хибърт казва следното: „Павел насочва погледа на Тимотей не към разпънатия Исус, а към възкръсналия Господ."[12]

Изразът **„от Давидовото потомство"** е едно просто твърдение, че Исус е Христос*, Потомъкът **на Давид,** в Когото се изпълняват месианските Божии обещания.

Постоянното напомняне на Личността и делото на Спасителя е важно за всички, които искат да Му служат, и особено за онези, които са изправени пред лицето на страдания и евентуална смърт. Фактът, че и Самият Господ Исус е стигнал небесната слава, след като е преминал през кръста и гроба, съдържа в себе си голямо насърчение.

2:9 Именно заради проповядването на благовестието, описано в 8 ст., Павел сега се намира в окови в римския затвор. На него се гледа **като** на **злодей,** тоест като на престъпник. Само по себе си това положение е достатъчно да обез-

* Месия — Бел. на прев.

сърчи който и да било човек. Не само че римската власт е решена да го осъди на смърт, но и някои от собствените му приятели християни са се отвърнали от него.

Въпреки всички ужасяващи обстоятелства обаче духът на Павел се рее щастливо далече над тъмничните стени. Той веднага забравя мизерното си съществуване, когато си спомня, че **„Божието слово не се връзва“.** Както Ленски казва много сполучливо: *„Живият глас на апостола може да бъде заглушен в собствената му кръв, но това, което неговият Господ говори чрез него, остава да звучи по целия свят и досега.“* Дори и всички армии на света да се съберат заедно, пак няма да могат да заглушат Божието слово и да му попречат да се разпространява. Също толкова безуспешно би било да се опитат да спрат дъжда или снега, за да не валят (Ис. 55:10, 11). Харви казва следното:

„Благовестието върви по победния си път с неудържима, божествена енергия дори когато неговите защитници лежат в затвора или са подложени на мъченичество. Хората умират, но Христос и Неговото благовестие живеят и побеждават през вековете.“[13]

2:10 Благодарение на завладяващата природа на благовестието Павел е готов **да издържа всичко заради избраните. „Избраните“** тук са всички, които са избрани от Бога за вечно спасение. И макар че Библията наистина заявява, че Бог избира хора за спасение, тя никъде не заявява, че той избира други за осъждение. Онези, които са спасени, биват спасени по суверенната Божия благодат. Онези, които са изгубени, биват изгубени по своя собствен съзнателен избор.

Доктрината на избирането в никакъв случай не трябва да бъде повод за влизане в спор с Бога. Тя просто позволява на Бога да бъде Бог, Суверенен Господар на вселената, Който действа в благодат, справедливост, правда и любов. Той никога не прави нищо нечестно или жестоко, а напротив — показва милост, която изобщо не е заслужена.

Апостолът съзнава, че неговите страдания заради благовестието водят до спасението на души и че същите тези души един ден ще участват във **вечната слава с Христос Исус.** Видението на виновните грешници, спасени чрез Божията благодат и прославени заедно с Христос Исус, е достатъчно, за да вдъхнови Павел да понесе всичко. Това ни напомня за думите, които се приписват на благочестивия Ръдърфорд:[14]

„Ако една душа от съседната страна ме срещне при Бога от дясната Му страна,
вместо едно небе ще имам две небеса в Емануиловата земя.“

2:11 Някои хора предполагат, че пасажът от 11 до 13 ст. е взет от ранен християнски химн. Дали това наистина е така, не е толкова важно. Важното е, че той съдържа някои непоклатими принципи, засягащи отношението на човека към Господ Исус Христос. Хибърт казва следното: „Основното нещо в тези съдържателни истини е, че вярата в Христос отъждествява вярващия с Него във всичко, докато неверието твърдо и сигурно отделя хората от Него.“[15] Това е четвъртото място в Писмата на Павел до Тимотей, където се споменава изразът **„вярно е това слово“.**

Първият принцип е, че **ако ние сме умрели с** Христос, то **ще и** да **живеем с Него.** Това се отнася за всеки вярващ. В духовен смисъл **ние сме умрели с Христос** в момента, в който сме Му се доверили като на наш Спасител. Ние сме били погребани с Него и сме били възкресени с Него от мъртвите. Христос е умрял като наш Представител и Заместник. Ние е трябвало да умрем заради греховете си, но Христос е умрял вместо нас. Бог е признал това, че сме **умрели с Него,** което означава, че ние също така **ще живеем с Него** в небето.

Може би този стих се отнася и до онези, които умират като християнски мъченици. Онези, които по този начин следват Христос в смъртта, ще Го последват и във възкресението.

2:12 В определен смисъл също така е вярно за всички християни, че ако те **устоят,** то **ще и да царуват с** Христос. *Истинската вяра винаги притежава* качеството да бъде постоянна и в този смисъл всички вярващи наистина **устояват.**

Добре би било да посочим, че не всички ще царуват с Христос в еднаква степен. Когато Той дойде обратно на земята, за да царува, Неговите светии ще се върнат заедно с Него и ще участват в това управление. Но обхватът на управление на отделния вярващ ще бъде определен от неговата вярност през настоящия му живот.

Онези, които **отричат** Христос, ще бъдат отречени от Него. Тук мисълта не е за временно отричане от Спасителя поради натиск, какъвто е случаят с Петър, а за постояннно, редовно отказване от Него. Тези думи описват невярващия — този, който никога не е приел Спасителя чрез вяра. Всички подобни хора ще бъдат отречени от Спасителя в един бъдещ ден независимо колко набожна може да е била професията, която са упражнявали.

2:13 И този стих описва невярващите. Динздейл Янг обяснява следното: *„Бог не може да бъде непоследователен. Той не би бил верен на Своя характер, ако се отнасяше по еднакъв начин както към верните, така и към неверните. Бог винаги остава верен на правдата, каквито и да сме ние."*[16]

Тези думи не трябва да се тълкуват така, сякаш Божията вярност ще се изяви в приемането на онези, които са неверни. Това изобщо не е така. Ако хората са неверни, **Той** трябва да бъде **верен** на Своя Собствен характер и да се отнася по съответен начин към отделните хора. Както казва Фон Остерзее: *„Бог е толкова верен в осъществяването на Своите предупреждения, колкото в изпълнението на Своите обещания."*[17]

III. Верността против отстъплението (2:14—4:8)

А. Верността към истинското християнство (2:14—26)

2:14 Тимотей трябва **да им напомня това,** т. е. **това,** което се казва в пасажа от 11 до 13 стих. Но кои са тези, на които той трябва да напомня и да заръчва „това"? Може би тук апостолът има предвид всички слушатели на Тимотей и особено вярващите, които прокарват разни странни учения в църквата. Това става ясно от останалата част на стиха, където онези, които очевидно заемат местата на учители или проповедници, се предупреждават да не **влизат в караници за дребнавости.** Очевидно в Ефес има хора, които повдигат големи спорове за формалното значение на някои думи. Вместо да изграждат светиите в Божията истина, те само подкопават вярата на част от своите слушатели.

Динздейл Янг ни предупреждава за следното:

„Човек лесно може да стане теологичен маниак — да се отдаде на разглеждането на въпроси, които не представляват особено голям интерес. Животът е прекалено кратък и прекалено напрегнат, за да си изхабяваме мозъка и сърцето за неща, които не съдействат за изграждането на характера.

Когато цял един свят очаква да бъде евангелизиран, би било много грозно да прекарваме живота си, като се разхождаме бавно или вървим бързо по обиколните пътища на ученето. Много по-добре би било да вървим по магистралите. Нека да бъдем верни на по-големите истини. Не подражавайте на жертвите на паниката в дните на Самегар и Яил, ко-*

* Съдии 5:6 — Бел на прев.

ито оставиха главните пътища и тръгнаха по страничните пътеки."[18]

2:15 Тимотей трябва да се старае **да предостави себе си одобрен пред Бога.** Неговите усилия трябва да бъдат насочени към това той да стане **работник, който няма от какво да се срамува.** Това той трябва да прави, **като излага право словото на истината.** Последният израз означава, че той трябва да разглежда правилно Писанията, като не допуска излишни приказки, или — както казва Алфорд — *„да разглежда истината правилно и пълно без никакви фалшификации"*.[19]

2:16 Скверните или нечистите **празнословия** са непочтителни, зли и безмислени поучения. Те не носят никаква полза на Божиите хора и трябва да бъдат избягвани. Апостолът не наставлява Тимотей да се бори с тези учения, а да се отнася с презрение към тях, като дори не ги удостоява с вниманието си.

Една важна характеристика на тези празнословия е, че те никога не са статични. Те винаги **отиват все по-далеч и по-далеч в безбожието.** Това е валидно за всички видове заблуда. Онези, които проповядват заблуда, са принудени непрекъснато да я „разкрасяват". Това обяснява и появата на различни нови догми и „откровения", които непрекъснато се измислят от лъжливите религиозни системи. Едва ли е нужно да казваме, че колкото повече тези докринални заблуди се разрастват, толкова **повече безбожието** им се увеличава.

2:17 Начинът на **разпространение** на лъжливите учения се сравнява с „живеница" или **рак.** Повечето от нас знаят много добре колко бързо тази ужасна болест може да се разнесе в човешкото тяло, разрушавайки всяка тъкан, до която достига.

Думата, преведена като **„живеница"**, може да се преведе като „рак" или *„гангрена"*[20]. Гангрената засяга част от тялото, като спира нормалното ѝ снабдяване с кръв и хранителни вещества, вследствие на което тя умира.

Има и други текстове в НЗ, където злите учения се сравняват с квас, който, ако му се позволи да се разпространи, накрая заквасва цялото тесто.

На това място са споменати имената на двама мъже, чиито учения покваряват местната църква. Това са **Именей и Филет.** Тъй като те не са излагали „право словото на истината", техните имена се намират в списъка на онези, които ще населят Божията зала на срама.

2:18 Този стих изобличава тяхното лъжливо учение, което казва на хората, че **възкресението вече е станало.** Вероятно според тях, когато един човек е спасен и възкресен за нов живот с Христос, това е единственото възкресение, което има да стане. С други думи, те приемат възкресението само в духовен смисъл и се подиграват на идеята за буквалното възкресение на тялото от гроба. За Павел това учение представлява сериозна заплаха за истината на християнството.

Хамилтън Смит казва следното:

„Ако възкресението вече е станало, това очевидно означава, че светиите са достигнали окончателното си състояние още тук, на земята, в резултат на което църквата би трябвало да престане да очаква идването на Господа, да се откаже от истината за небесната си съдба и да се раздели с характера си на странник и пътник на тази земя. Загубването на небесния характер на църквата означава, че тя би трябвало да застане твърдо на земята, заемайки мястото си като част от системата за преобразуване и управление на света."[21]

Като събарят **вярата на някои,** тези лъжливи учители спечелват за себе си нежеланата съдба да присъстват по такъв позорен начин във Вечната Божия Книга.

2:19 Мисълта за Именей и Филет и тяхното лъжеучение кара Павел още по-ясно да осъзнае факта, че за църквата идват черни дни. В местните събрания

са приети много невярващи. Духовният живот дотолкова е западнал, че често е трудно да се направи разлика между истинските и фалшивите християни. Християнският свят е една голяма смесица от истина и лъжа, в резултат на което положението е плачевно.

В цялата тази бъркотия Павел намира утеха в сигурния факт, че **твърдата основа на Бога стои,** което означава, че това, което е основано от Самия **Бог,** ще устои независимо от упадъка на онази част от църквата, която изповядва християнството само на думи.

Във връзка с тълкуването на израза **„твърдата основа,** положена **от Бога"** са били предложени различни обяснения. Някои предполагат, че той описва истинската църква. Други — че или се отнася до Божието обещание, или до християнската вяра, или до доктрината на избирането. Но нима не е ясно, че **„основата... от Бога"** се отнася до *всяко нещо, което Господ прави?* Ако Той изпрати Своето слово, нищо не може да го възпре. Хамилтън Смит казва така: „Нито един човешки провал не може да развали основата, положена от Бога, или да попречи на Бога да довърши това, което е започнал... Тези, които са Господни, макар и скрити сред хорските тълпи, никога няма да бъдат изгубени."[22]

Основата на Бога има **печат,** който има една божествена и една човешка страна. *Божествената му страна е,* че **„Господ познава Своите Си".** Той ги **познава** не само по име, но и под формата на одобрение и висока оценка. Според Ленски Той ги познава с една „присвояваща и действена любов".[23] Човешката страна на този печат е това, че **всеки, който изповяда Господното[24] име,** *трябва* **да отстъпи от неправдата.** С други думи, онези, които наричат себе си „християни", могат да докажат истинността на своята изповед, като живеят свято и благочестиво. Истинският християнин не може да има нищо общо с нечестието.

Печатът е белег както за притежание, така и за осигуреност и гаранция. По такъв начин **печатът** върху Божията **основа** обозначава притежаването на истинските вярващи от страна на Бога и гарантира, че всички обърнати ще докажат истинността на своя нов живот, като се отделят от неправдата.

2:20 *В тази илюстрация* **големият дом** според нас символизира християнския свят като цяло. В един по-широк смисъл християнският свят включва както истинските вярващи, така и вярващите само на думи — тоест както новородените, така и формалните християни.

В такъв случай **златните и сребърните съдове** са образ на истинските вярващи.

Дървените и пръстените съдове не са невярващите изобщо, а най-вече онези, които са работници на нечестието и които проповядват лъжливи учения — като Именей и Филет (17 ст.).

Тези съдове имат няколко важни характеристики, които трябва да се изброят. На първо място това е разликата в материала, от който са направени. На второ — разликата в начина, по който се употребяват. И на трето — разликата в окончателната им съдба. След известно време дървените и пръстените съдове се унищожават, а златните и сребърните се оставят, защото са ценни.

Съществуват различни тълкувания на израза **„едни за почтена употреба, а други за непочтена".** Според някои **„непочтената употреба"** означава просто по-малко почит. В този случай всички съдове символизират истинските вярващи, някои от които се използват за по-висши цели, други — за по-низши. Според други съдовете **за почтена употреба** обозначават хора като Павел и Тимотей, а тези за **непочтена употреба** — Именей и Филет.

2:21 Значението на този пасаж до голяма степен зависи от тълкуването на

думата **„тия"** в израза **„...ако някой очисти себе си от тия..."***

Въпросът е дали **„тия"** се отнасят до дървените и пръстените съдове, или до лъжливите учения, за които се говори малко по-горе в същата тази глава, или до нечестивите човеци изобщо?

Най-естественото тълкуване е да свържем думата **„тия"** със съдовете за непочтена употреба. Тимотей получава наставление да се отдели от нечестивите човеци и особено от злите учители като тези, чиито имена Павел току-що е споменал — Именей и Филет.

Апостолът *не* наставлява Тимотей нито да напусне църквата, нито да се отдели от християнския свят като цяло. За него би било невъзможно да направи това, без да се откаже от своята християнска изповед, тъй като християнският свят включва всички, които наричат себе си вярващи. Павел по-скоро казва на Тимотей да се отдели от злодеите и да избягва контакта с каквито и да било зли учения.

Ако човек се пази чист, като не се свързва със злото, **„той ще бъде съд за почтена употреба".** Бог може да използва само чисти съдове за святото Си служение. „Очистете се вие, които носите съдовете Господни" (Ис. 52:11). Такъв човек ще бъде **„осветен"** в смисъл, че ще бъде отделен от злото за Божието служение. Той ще бъде **„полезен на стопанина"** — качество, което всички обичащи Господа трябва силно да желаят. И последно, той ще бъде **„приготвен за всяко добро дело",** тоест по всяко време готов да бъде полезен по всякакъв начин, който неговият Господар изисква от него.

2:22 Тимотей не само трябва да се отделя от нечестивите човеци, но и да избягва плътските **страсти. „Младежките страсти"** могат да означават не само физическите желания, но и влеченията към парите, славата и удоволствията. Те могат да означават също така и самоволието, нетърпението, гордостта и безотговорността. Както вече споменахме, по това време Тимотей е може би на около тридесет и пет години, което означава, че „младежките страсти" включват не само страсти, които са свойствени за младежите, но и всички несвети желания, които могат да се да появят в един млад Господен служител и да се опитат да го отвлекат от пътя на чистотата и правдата.

Тимотей не само трябва да **избягва** тези страсти, но и да следва правдата. Тук става въпрос за едно отрицателно и едно положително усилие.

Да **„следва правдата"** означава просто да поддържа винаги честни, справедливи и лоялни взаимоотношения със своите ближни .

От една страна, **вярата** може да означава вярност или абсолютна честност, а от друга — непрекъсната зависимост от Господа. Хибърт я определя като „искрено и динамично доверие в Бога"[25].

В този случай **любовта** не може да бъде сведена само до любовта към Бога, а трябва да включва и любовта към нашите братя и сестри, а така също и любовта към изгубените грешници. Любовта винаги търси да угоди на другите; в основата си тя е напълно лишена от егоизъм.

Мирът съдържа идеята за хармония и взаимна търпимост.

Тези добродетели трябва да се практикуват заедно с **„тези, които призовават Господа от чисто сърце".** Също както в 21 ст. Павел предупреждава Тимотей да отделя себе си от нечестивите човеци, така тук той го съветва да се свързва с християни, които вървят в чистота пред Господа. Той не трябва да следва добродетелите на християнския живот отделно от другите, а да заеме мястото си като част от Тялото и да се стреми да работи заедно с други негови части за доброто на цялото.

* Думата „заблуждения" не е част от оригиналния текст. — Бел. на прев.

2:23 В своето християнско служение Тимотей често ще чува незначителни и глупави въпроси. Такива въпроси ще бъдат задавани от невежи и незнаещи хора и няма да носят никаква истинска полза. Тимотей трябва да се отказва от такива **спорове,** защото **те** пораждат само **караници.** Едва ли е нужно да казваме, че тук не става дума за въпроси, свързани с великите фундаментални истини на християнската вяра, а за глупави проблеми, които само губят ценно време и предизвикват бъркотии и кавги.

2:24 Тук **„Господният слуга"** означава буквално „Господният *роб*". Използването на това определение в един стих, който насърчава кротостта и търпението, е особено подходящо.

Въпреки че Господният слуга трябва да се бори за истината, той не трябва да бъде раздразнителен или заядлив човек. Той трябва да бъде **„кротък към всички"** и да подхожда към хората с цел да ги поучи, а не да спечели спора. Трябва да бъде търпелив с всички дори и когато те не изглеждат склонни да приемат истината на Божието слово.

2:25 Господният слуга трябва да показва **кротост** и смирение и когато има работа с **противници.** Хората, които отказват да се преклонят пред Божието слово, увреждат собствената си душа. Такива хора трябва да бъдат поправяни, за да не би в невежеството си да продължат да живеят с погрешната представа, че тяхното поведение съответства на Писанието.

„...та дано би им дал Бог покаяние, за да познаят истината." На пръв поглед изглежда като че ли покаянието на такива хора зависи от Божието желание. Случаят обаче не е такъв. Истината е, че Бог ги чака, за да им прости, но само ако те дойдат при Него в изповед и покаяние. Бог не задържа покаянието за никого, но хората често пъти не желаят да признаят, че не са прави.

2:26 Господният слуга трябва така да се отнася към хората, които съгрешават по такъв начин, че те **да изтрезнеят и да се освободят от примката на дявола.** Това са хора, които са били **уловени от него, за да вършат неговата воля,** и са като омаяни или опити от него.

Б. Настъпващото отстъпление (3:1—13)

3:1 Сега апостолът предлага на Тимотей едно описание на условията, които ще съществуват в света преди идването на Господа. Често пъти е било посочвано, че списъкът от грехове, който този пасаж съдържа, много прилича на описанието на безбожните езичници в Римляни 1 глава. Забележителното е, че същите условия, които съществуват сред езичниците в тяхното диво и необразовано състояние, ще характеризират и формалните вярващи **в последните дни.**

Последните дни, за които се говори тук, са дните между апостолския период и явяването на Христос за установяване на Неговото царство.

3:2 Човек не може да изследва тези стихове, без да забележи неколкократното използване на словообразуващата частица **„-любиви".** Във 2 ст. например се говори за хора, които са **себелюбиви** и **сребролюбиви.** В 3 ст. изразът „неприятели на доброто" буквално гласи „нелюбители на доброто" или „недобролюбиви". В 4 ст. срещаме израза „повече сластолюбиви, а не Боголюбиви".

В пасажа от 2 до 5 ст. са дадени деветнадесет характеристики на човечеството през последните дни. Ние просто ще ги изброим, като им дадем синоними и обясним тяхното значение:

Себелюбиви — егоцинтрични, надути, егоистични.

Сребролюбиви — алчни за пари, ненаситни.

Надменни — високомерни, надути.

Горделиви — нахални, високомерни, презиращи другите.

Хулители — злоезични, сквер词асловни, оскърбителни, злъчни, злостни.

Непокорни на родителите — бунтовни, безотговорни, неуправляеми.

Неблагодарни — недоволни и непризнателни.

Нечестиви или **несвети** — неблагочестиви, покварени, непочтителни, хора, за които няма нищо свято.

3:3 Без семейна обич — коравосърдечни, неестествено груби, безчувствени.

Непримирими — неотстъпчиви, непростителни, нежелаещи никакво помирение.

Клеветници — разпространяващи лъжливи и злобни слухове.

Невъздържани — неспособни да владеят страстите си, разпуснати, развратени.

Свирепи — диви, безпринципни.

Неприятели на доброто — мразещи всяко добро нещо или всеки добър човек; изцяло противопоставящи се на доброто във всяка негова форма.

3:4 Предатели — измамни, продажни.

Буйни — безразсъдни, своеволни, вироглави.

Надути — празоглави, високоумни.

Повече сластолюбиви, отколкото Боголюбиви — обичащи чувствените удоволствия, а не Бога.

3:5 На външен вид тези хора изглеждат много религиозни. Те изповядват християнството с уста, но действията им говорят по-силно от техните думи. Чрез своето безбожно поведение те показват, че животът им е една лъжа. Нищо в тях не свидетелства за Божията сила. И макар че те могат да показват някаква промяна, на практика в тях няма никакво обновление. Уеймаут превежда този текст така: „Те само се гримират с благочестие, като се отказват от неговата сила." По подобен начин звучи и преводът на Мофат: „Макар и да показват някаква форма на религиозност, те нямат нищо общо с нейната сила." Преводът на Филипс пък е следният: „Отвън те поддържат една религиозна фасада, но тяхното поведение отрича нейната истинност." Те желаят да бъдат хем благочестиви, хем да си задържат греховете (ср. Откр. 3:14—22). Хибърт отправя към нас следното сериозно предупреждение: „Това е един ужасен портрет на отстъпническото християнство — едно ново езичество, маскирано като християнство."[26]

Тимотей трябва да **страни от** *всички* **такива хора.** Те именно са съдовете, за които се говори в предишната глава и *от които той трябва да се очисти.*

3:6 От всички покварени хора, които ще живеят „в последните дни", Павел сега избира една конкретна група — водачите и учителите на лъжливите култове. Това подробно описание на техния характер и методи намира своето пълно изпълнение в култовете от наше време.

Най-напред ние виждаме, че това са хора, които **се вмъкват в домовете.** Това описание много напомня на движението на змия, което никак не е случайно. Ако тези хора разкриваха своята истинска самоличност, нямаше да успеят да влязат в много от тези домове, но те използват различни хитрости, една от които е да говорят за Бога, Библията и Исус (макар и да не вярват в това, което Писанието казва).

По-нататък текстът казва, че това са хора, които **подмамват** лековерни **жени.** Това е една много характерна тяхна черта. Тези хора съзнателно се стремят да посещават семействата във време, когато съпрузите са на работа или някъде извън дома. Историята се повтаря. В Едемската градина Сатана отиде най-напред при Ева и успя да я измами. Ева си присвои властта над своя съпруг и взе решението, което той трябваше да вземе. Методите на Сатана не са се променили оттогава. И досега Сатана продължава да отива най-напред при жените със своите лъжеучения и да ги подмамва. Тези **жени** са лековерни в смисъл, че са слаби и нестабилни. На тях им лип-

сва не толкова ум, колкото сила на характера.

Освен това те са **„обременени с грехове"** и са **„водени от различни страсти".** Първата характеристика означава, че те се превиват под тежестта на греха и чувстват нужда в своя живот. Именно в този решителен момент при тях идват култовите учители. Колко жалко, че ние, които познаваме истината на Божието слово, не сме по-настойчиви в достигането на тези объркани души! Втората характеристика на тези жени е, че те са **„водени от различни страсти".** Според Уеймаут това означава „управлявани от непрекъснато променящи се капризи". Може би смисълът на този израз е, че съзнанието на целия този товар от грях и стремежът да се освободят от него карат тези жени да излагат себе си на всеки мимолетен полъх на учение и на всяка религиозна новост.

3:7 Изразът **„които всякога се учат"** не означава, че те постоянно научават все повече и повече неща за Господ Исус и за Божието слово, а че непрекъснато се впускат от един култ в друг, но **никога не могат да стигнат до познанието на истината.** Сам Господ Исус е Истината. В някои моменти тези жени като че ли идват много близо до Него, но отново се подмамват от врага на техните души и никога не достигат почивката, която се намира единствено в Спасителя.

Нека да отбележим на това място, че членовете на различните култове много често употребяват израза „Аз изучавам....", след което следва наименованието на култовата система. Те никога не могат да кажат, че са постигнали целта на своето учение, за разлика от завършеното дело на изкуплението, което ние получаваме чрез вяра в Исус Христос.

Този стих също така ни навежда на мисълта за колосалното разрастване на постиженията във всяка област на човешкото познание, за огромното ударение върху образованието, което съвременните хора поставят в своя живот, и едновременно с това за неописуемия провал на всичко това да доведе хората до познаването на истината.

3:8 В това Послание се споменават три двойки от хора:

Фигел и Ермоген (1:15) — които *се срамуват* от истината.

Именей и Филет (2:17, 18) — които *се заблуждават* по отношение на истината.

И Яний и Ямврий (3:8) — които *се съпротивляват* на истината.

В 8 ст. Павел се обръща отново към темата за водачите и учителите на лъжливите култове. Той ги сравнява с **Яний и Ямврий,** които са се изправили **срещу Моисей.** Кои са тези хора? Всъщност техните имена не са споменати никъде в СЗ, но повечето изследователи смятат, че това са двама от главните египетски магьосници, извикани от фараона да повторят чудесата, извършени от Моисей.

Тук може да се зададе въпросът откъде Павел знае техните имена. Отговорът на този въпрос не би трябвало да представлява никаква трудност, тъй като, от една страна, те биха могли да бъдат запазени в еврейското предание, а от друга, съвсем разумно е да се предположи, че те биха могли да му бъдат открити чрез божествено откровение.

Важното е, че те са се **възпротивили на Моисей,** като са се опитали да имитират неговите дела чрез фалшиви чудеса. Точно такъв е случаят и с последователите на лъжливите култове. Те се противопоставят на Божието дело, като го имитират. Те си имат свои „Библии", свой път на спасение — накратко, те имат заместител за всяко нещо в християнството. Те възпрепятстват Божията истина, като представят някакво нейно извратено копие и като използват понякога и магьоснически изкуства.

Това са **„човеци с покварен ум".** Артър Уей превежда този израз така: „техните умове са изгнили до самата им сърце-

вина". Тяхното мислене е изкривено, покварено и изродено.

Когато тяхната „християнска" **вяра** бъде подложена на проверка, става ясно, че тези хора са напълно негодни. Най-сериозният и единствен начин, по който те могат да бъдат проверени, е да им се зададе този простичък въпрос: „Исус Христос Бог ли е?" Много от тях се стремят да скрият своите лъжеучения, като признават, че Исус е Божият Син, имайки предвид обаче, че Той е Божий Син в същия смисъл, в който и много други са Божии синове. Но когато пред тях се постави ребром въпросът „Исус Христос Бог ли е?", те показват истинската си същност. Те не само отричат божествеността на Исус Христос, но обикновено силно се разгневяват от това предизвикателство. Това е вярно както за последователите на Християнската наука, така и за спиритистите, християндelфианите, Свидетелите на Йехова и привържениците на „Пътят".

3:9 Павел уверява Тимотей, че тези лъжеучители **„няма да успеят повече".** Проблемът тук е, че във всяка епоха изглежда, че те процъфтяват все повече и повече и че нищо не възпрепятства техния напредък в света!

Вероятно този израз означава, че всяка система, която разпространява заблуда, най-накрая ще бъде изобличена. Лъжливите учения идват и си отиват едно след друго. И макар че на външен вид може да изглежда, че те процъфтяват мощно и дори продължително, идва време, когато тяхната лъжливост става явна на всички. Те водят хората до някаква степен на развитие, като дори им предлагат известно преустройство, но всъщност не предлагат никакво обновление. Те не могат да дадат на човека освобождение от наказанието и силата на греха, не могат да дадат живот.

Чрез своите магьосничества Яний и Ямврий са успели да наподобят до известна степен Мойсей, но когато е трябвало да възпроизведат живот от смъртта, те са се оказали абсолютно безсилни. Точно тук срещат неуспех и култовите системи.

3:10 В ярък контраст на тези лъжливи учители е животът и служението на Павел. Тимотей добре познава качествата, които характеризират този Господен служител. Той е следвал Павел отблизо и може да свидетелства, че това е един човек, верен на Христос и на Неговото слово.

Учението на апостола е вярно на Божието слово и на Личността на Господ Исус Христос. Неговото **поведение** съответства напълно на посланието, което той проповядва. **Целта** на неговия живот е да се отдели от моралното и доктриналното зло. **Вярата** тук може да означава както доверието на Павел в Господа, така и собствената му вярност. Тимотей го познава като човек, който изцяло зависи от Господа, и едновременно с това като един честен човек, на когото напълно може да се разчита. **Дълготърпението** на апостола се вижда в отношението му към неговите гонители и критици, както и в отношението му към физическите страдания. Що се отнася до **любовта,** може да се каже, че това е един човек, изцяло отдаден на Господа и на своите ближни. Колкото по-малко Павел е обичан от другите, толкова по-твърдо е решен да обича. Буквалното значение на **твърдостта** е „издържане под", тоест издръжливост или сила на духа.

3:11 Някои от **гоненията** и **страданията** на Павел са описани във 2 Коринтяни 11:23—28. Но тук той има предвид най-вече онези гонения и страдания, които Тимотей познава лично. Тъй като родният дом на Тимотей се намира в **Листра,** той сигурно знае за **гоненията,** които са сполетели Павел в този град, а така също и в съседните на Листра градове **Антиохия** и **Икония.** Боговдъхновеният разказ за тези страдания се съдържа в Деянията на апостолите 13:45, 50

(в Антиохия); 14:3—6 (в Икония) и 14:19, 20 (в Листра).

Павел ликува заради факта, че **от всички** тези опасни положения го **е избавил Господ.** Господ не е *спестил* самите страдания, а го е избавил **от** тях. Това трябва да ни напомни, че Господ не ни е обещал да ни запази от всякакви трудности, а ни е обещал да бъде с нас и да ни преведе през всички тях.

3:12 Гоненията са неразделна част от благочестивия християнски живот. Добре е всеки християнин да запомни това. В противен случай, когато бъде призован да премине през дълбоки води, може да се изкуши да помисли, че е сгрешил нещо пред Господа или че Го е разсърдил по някакъв начин. Истината е, че **„всички, които искат да живеят благочестиво** в Христа Исуса, ще бъдат гонени".

Причината за това **гонение** е проста. **Благочестивият** живот на един човек излага на показ нечестието на другите. Хората не желаят да бъдат изобличавани по този начин. Вместо да се покаят за своето безбожие и да се обърнат към Христос, те се стремят да унищожат този, който им е показал какво представляват в действителност. Тяхното поведение е напълно ирационално, но то е характерно за падналия човек.

3:13 Павел няма илюзии и не си представя, че светът ще става постепенно все по-добър и по-добър, докато накрая всички хора бъдат обърнати. Не, той знае чрез божествено откровение, че ще стане точно обратното: **злите човеци и измамниците ще стават все по-лоши и по-лоши.** Техните методи ще стават все по-изкусни и техните атаки — все по-смели. Те не само ще успяват да мамят другите, но и самите те ще падат в клопката на същите лъжеучения, в които се опитват да впримчат своите слушатели. Продължителното разпространяване на лъжи постепенно ще ги накара и сами да им повярват.

В. Човекът на Божиите възможности на фона на отстъплението (3:14—17)

3:14 Отново и отново апостолът напомня на Тимотей да **постоянства** в поученията на Божието слово. Това ще бъде за него голяма сила в деня, когато лъжливите учения ще нахлуят обилно от всички страни. Ако той познава Писанието и му се подчинява, няма да бъде подведен от тези коварни заблуди.

Тимотей не само е **научил** великите истини на вярата, но и лично е бил **убеден** в тях. Без съмнение ще има хора, които ще му кажат, че тези поучения са старомодни или недостатъчно напредали и интелектуални, но той не трябва да се отказва от истината заради човешки теории и умозаключения.

По-нататък апостолът съветва Тимотей да си спомни **от кого е научил** тези истини. Има известна разлика в мненията дали изразът **„от какви лица"** се отнася за самия Павел, за майката на Тимотей или за апостолите като цяло. При всички случаи идеята тук е, че Свещеното Писание е било предадено на Тимотей от хора, чийто живот е свидетелствал за истинността на тяхната вяра. Те са били благочестиви човеци, чието единствено желание е била Божията прослава.

3:15 Това е един стих, който ни казва много важни неща. Първо той ни казва, че Тимотей познава Свещените Писания (или букви) още от **детството** си. Текстът дори съдържа мисълта, че когато го е учела на азбуката, майката на Тимотей е използвала пасажи от Старозаветните **Писания.** Още от съвсем ранна възраст той е бил под влиянието на боговдъхновените Писания и никакви обстоятелства не трябва да го накарат да забрави тази благословена Книга, която е формирала неговия живот за Господа и в служба на доброто.

След това този стих ни казва, че **Свещените Писания имат сила** непрекъсна-

то **да правят** хората **мъдри за спасение.** От една страна, това означава, че хората научават пътя на спасение чрез Библията, а от друга — че сигурността в спасението идва чрез Божието слово.

Спасението е чрез вяра в Христос Исус. Нека добре да подчертаем това. Спасението не е нито чрез добри дела, нито чрез кръщение, нито чрез членство в църквата, нито чрез конфирмация, нито чрез подчиняване на десетте Божии заповеди, нито чрез спазване на златното правило, нито чрез каквото и да било друго нещо, което включва човешки усилия или заслуги. **Спасението** е само **чрез вяра** в Божия Син.

3:16 Когато Павел казва **„всичкото Писание"**, той определено има предвид целия СЗ, а така също и онези части от НЗ, които вече са съществували по негово време. В 1 Тимотей 5:18 той цитира Евангелието на Лука (10:7) като текст от Писанието. Петър също говори за Павловите Послания като за Писание (2 Петр. 3:16). Днес ние имаме пълното основание да прилагаме този стих към цялата Библия.

Това е един от най-важните стихове в Библията по въпроса за боговдъхновеността. Той ни казва, че Писанието е вдъхновено от Бога.[27] По един свръхестествен начин Бог е предал Своето слово на хората и ги водил да го запишат така, че да бъде запазено за вековете. И колкото е вярно това, че индивидуалният стил на писателя не е бил унищожен, толкова е вярно и това, че самите думи, които той е използвал, са били думи, дадени му от Светия Дух. Ето защо в 1 Коринтяни 2:13 четем следното: „...което и възвестяваме, не с думи, научени от човешка мъдрост, но с думи, научени от Духа, като поясняваме духовните неща на духовните човеци." Основното значение на този стих е, че боговдъхновените писатели са използвали ДУМИ, на които са били научени от Светия Дух. Това именно означава и терминът „*буквална* боговдъхновеност".

Писателите на Библията не са дали своето лично тълкуване на нещата, а са написали посланието, което им е било дадено от Бога. „И това да знаете преди всичко, че никое пророчество в Писанието не е частно на пророка обяснение на Божията воля; защото никога не е идвало пророчество от човешка воля, но [светите] човеци са говорили от Бога; движими от Светия Дух" (2 Петр. 1:20, 21).

Погрешно е да се каже, че Бог просто е дал мислите на отделните писатели, като им е позволил да изразят тези мисли със свои думи. Истината, която се подчертава в Писанието, е, че самите думи, които са били дадени първоначално на хората от **Бога,** са били вдъхновени от Него.

Тъй като Библията е Божието слово, тя е **полезна.** Всяка част от нея е **полезна.** И макар че човек може да се пита за значението на някои родословия или неясни пасажи, наставеният от Духа ум добре разбира, че във всяка дума, която е дошла от Божията уста, има духовна храна.

Библията е **„полезна за поука"** или за наставление. Тя разкрива Божиите мисли относно такива въпроси като Триединството, ангелите, човека, греха, спасението, освещението, църквата и бъдещите събития.

Библията е полезна и **„за изобличение".** Когато я четем, тя открито ни говори за нещата в нашия живот, които не са угодни на Бога. Освен това тя ни помага да отхвърлим заблудата и ни учи как да отговаряме на изкусителя.

Също така словото е полезно **„за поправление".** То не само ни казва кое е грешно, но ни посочва и пътя, по който грешното може да бъде поправено. Например Писанието не казва само „Който е крал, да не краде вече", а добавя „...а подобре да се труди, като върши с ръцете си нещо полезно, за да има да отделя и на този, който има нужда." Първата част на този стих представлява едно **„изоб-**

личение", а втората — едно **„поправление"**.

И последно, Библията е полезна **„за наставление в правдата"**. Докато Божията благодат ни учи да живеем благочестиво, Божието слово ни казва подробно кои са нещата, които съставляват на практика благочестивия живот.

3:17 Чрез словото **Божият човек бива усъвършенстван.** Чрез него той става **съвършено подготвен** с всичко необходимо за извършване на **всяко добро дело,** което е и целта на неговото спасение (Еф. 2:8—10). Всичко това е в ярка противоположност на съвременните представи за подготовка на хората чрез получаване на академични степени.

Ленски казва така:

„По този начин Писанието е абсолютно несравнимо. Нито една друга книга, библиотека или каквото и да било нещо в света не може да даде мъдрост на загубения грешник за спасение. Поради факта, че не е вдъхновено от Бога, нито едно друго писание, независимо от всички останали ползи, които иначе би могло да принася, не е полезно за следните цели: да ни научи на истинските спасителни факти, да изобличи лъжите и заблудите, които отричат тези факти, да възстанови грешника или падналия християнин в положение на праведност, да образова, да тренира и да дисциплинира в истинска правда."[28]

4:1 Сега Павел се обръща към Тимотей с последната си сериозна заръка. Той прави това **„пред Бога и пред Христа Исуса"**. Цялото наше служение трябва да бъде вършено със съзнанието, че ние сме наблюдавани от всевиждащото Божие око.

В този стих Господ Исус е наречен Този, **Който ще съди живите и мъртвите... пред Своето явяване и царството Си.** Предлогът **„пред"** може да предполага, че когато Спасителят се върне на земята, за да установи царството Си, ще има всеобщо възкресение и всеобщ съд. Но в оригиналния текст е използвана гръцката дума „*kata*",[29] която буквално означава „според" или „в съгласие със".

Господ Исус е Този, **Който ще съди живите и мъртвите,** без да е уточнено *времето* когато ще стане това. **Явяването и царството** на Христос са представени от Павел като мотиви за вярно служение.

Ние знаем и от други текстове в Писанието, че Второто пришествие на Христос *не* е времето, когато Той ще съди живите и мъртвите. Според Откровение 20:5 *неповярвалите мъртви* няма да бъдат съдени преди края на хилядолетното царуване на Христос.

Служението на *вярващия* ще бъде възнаградено на Христовото съдилище, но тези награди ще станат явни **при Христовото явяване и Неговото царство.** Изглежда, че наградите ще бъдат свързани с управлението или ръководството на хилядолетното царство. Така например онези, които са били верни, ще царуват над десет града (Лука 19:17).

4:2 Знанието, че Бог наблюдава всичко, което вършат Неговите служители, и че всичко, извършено от тях, ще бъде възнаградено в бъдеще, трябва да мотивира Тимотей да възвестява **словото.** Той трябва да прави това със съзнанието за спешност, като се възползва от всяка предоставена му възможност. Проповядването на посланието е **„навреме"** по всяко време — дори когато някои смятат, че е **„без време"**. Като Христов служител Тимотей ще бъде призован да **изобличава,** тоест да доказва неправилността на дадено нещо, или да го отхвърля. Той ще трябва да **порицава** това, което е лъжливо. От него ще се изисква да **увещава** или да насърчава грешниците да повярват, а светиите да продължават да живеят за Господа. Всичко това той трябва да върши с голямо **търпение** и вярно **предаване** на здравото учение.

4:3 В пасажа от 3 до 6 ст. апостолът посочва две сериозни причини за заръката, която току-що е отправил към Ти-

мотей. Първата е, че ще има всеобщо отстъпление от здравото **учение.** И втората е, че времето на Павловото отиване е наближило.

Апостолът предвижда настъпването на едно време, когато хората ще показват определено отвращение към здравословното учение. Те съзнателно ще се отвърнат от онези, които проповядват истината на Божието слово. Умовете им ще бъдат отворени само за учения, които са им удобни и им гъделичкат **ушите.** За да задоволят страстта си за нови и приятни учения, **те ще** си натрупат **учители,** които да им говорят това, което желаят да чуят.

4:4 Желанието да слушат безобидни проповеди ще накара хората да **си отвърнат ушите от истината** и да се обърнат към **„басните".** Жертването на истината заради измислици е една много жалка размяна, но това е мизерната награда на всички, които отказват да слушат здравото учение.

4:5 Буквалното значение на израза **„разбран във всичко"** е „буден във всичко" или дори „трезв **във всичко".** Тимотей трябва да се отнася сериозно към своята работа, да бъде сдържан и уравновесен. Той не трябва да избягва **страданията,** а да бъде готов да понася всякакви трудности, които се изправят пред него в служението за Христос.

Има различни мнения относно значението на израза **„извърши делото на благовестител".** Някои смятат, че Тимотей действително е *бил* **благовестител** и че тук Павел просто му казва да продължи да върши своето служение. Други предполагат, че Тимотей не е имал *дарбата* на благовестител, тъй като е бил може би пастор или учител; затова Павел му казва, че това не трябва да го възпира да проповядва благовестието, когато се появи такава възможност. Изглежда вероятно обаче, че Тимотей действително е бил **благовестител** и че думите на Павел просто го насърчават да бъде всичко, което трябва да бъде един благовестител.

Тимотей трябва да **изпълнява службата** си във всяко отношение, като посвещава най-големите си таланти на служението.

4:6 Втората причина за сериозната заръка на Павел към Тимотей е фактът, че наближава времето на собствената му смърт. Много скоро апостолът ще бъде **принесен като възлиятелна жертва.** Той сравнява проливането на кръвта в мъченичеството с изливането на вино като **възлияние** над жертвата (Изх. 29:40; Чис. 15:1—10). Павел и преди това оприличава смъртта си с възлияние във Филипяни 2:17. Според Хибърт: *„Целият живот на Павел е бил принесен на Бога като жива жертва. Сега и неговата смърт, която може да бъде сравнена с изливането на вино като последен акт на жертвения ритуал, ще послужи като завършек на тази жива жертва."*[30]

„...времето на отиването ми настава." Гръцката дума *„analusis"* (букв.„освобождаване, отделяне", откъдето произлиза и английската дума „analysis"), която Павел използва тук, за да опише своето **отиване,** е една много изразителна дума, предизвикваща асоциации с най-малко четири различни картини: (1) Тя се използва като термин в моряшкия живот и означава „отделяне на кораба от мястото на закотвяне". (2) Използва се също така и като термин в живота на орача и обозначава освобождаването на животните от ярема след тежък труд. (3) Тя е дума и от речника на пътешественика, която описва свиването и прибирането на палатката, преди човек да се отправи на дълъг път. (4) И последно, тази дума се използва и като философски термин, с който се изразява разрешението (анализът) на един проблем. Тук ние отново виждаме каква богата образност притежава езикът на великия апостол.

4:7 На пръв поглед може да изглежда, че в този стих Павел се хвали. Истина-

та обаче не е такава. Тук не толкова се подчертава, че апостолът се е борил в *една* добра битка, колкото фактът, че се е борил и все още продължава да се бори в **добрата битка,** а именно — битката на вярата, в която той е изразходвал цялата си енергия. **Битката** тук не е непременно бой или сражение, а би могла да означава и атлетическо състезание.

Дори когато пише тези редове, Павел съзнава, че вече е към края на напрегнатото състезание. Той е свършил своето поприще и вече вижда целта.

Също така Павел е **опазил вярата.** Това означава не само, че той самият не е спрял да вярва и да се подчинява на големите истини на християнската **вяра,** но така също, че като настойник той е запазил учението, което му е било поверено, и го е предал на другите в първоначалната му чистота.

4:8 Тук апостолът изразява увереността, че **правдата,** която той е показал в своето служение, ще бъде възнаградена от праведния Господ на Христовото съдилище.

Тук Господ е наречен **„праведния Съдия",** но изразът говори не толкова за съдия в юридически процес, колкото за съдия в атлетическо състезание. За разлика от земните съдии Господ ще има пълното и съвършено знание и няма да покаже никакво лицеприятие. Той ще оцени не само делата, но и мотивите и Неговите оценки ще бъдат точни и безпристрастни.

Венецът на правдата е венец, който ще бъде даден на онези вярващи, които са показали **правда** в своето служение. Всъщност той ще бъде даден на **всички, които са възлюбили** Христовото **явяване.** Ако един човек наистина копнее с любов за идването на Христос и живее в светлината на това събитие, неговият живот ще бъде праведен и той ще бъде възнаграден съответно. Този пасаж идва отново да ни напомни, че Второто пришествие на Христос упражнява освещаващо въздействие върху живота на човека, който истински вярва в Него и Го обича.

IV. Лични молби и забележки (4:9—22)

4:9 Остарелият вече Павел копнее да види при себе си своя по-млад брат в Господа. Ето защо той го моли настойчиво да направи всичко възможно, за **да дойде** в Рим в най-близко време. Апостолът остро чувства самотата на затворническия живот в Рим.

4:10 Едно от най-горчивите преживявания в християнското служение е, когато един служител бъде изоставен от хората, с които е работил заедно. **Димас** е бил приятел на Павел, негов вярващ брат и съработник. Но сега Павел е в затвора, а християните са подложени на гонения и живеят в една неблагоприятна политическа обстановка. Вместо да възлюби явяването на Господа, **Димас** е възлюбил **сегашния свят** и е изоставил Павел, като е **отишъл в Солун.** Това не означава непременно, че Димас се е отказал от християнската си изповед и е станал отстъпник, нито пък че той не е истински вярващ. Вероятно това, което го е накарало да се оттегли от служението, са били опасения за личната му безопасност.

По-нататък апостолът добавя, че **Крискент** е отишъл в **Галатия,** а **Тит** — в **Далмация.** Тези думи не съдържат никакъв намек за вина; може би заминаването на тези братя е било част от християнското им служение. Това е единственото място в Библията, където се споменава името на **Крискент** (което означава „следващ"). Ние не знаем нищо повече за него. Това трябва да бъде насърчение за всички вярващи. Те трябва да знаят, че независимо колко скромно може да бъде тяхното положение в живота, и най-нищожната работа, извършена за Господа, няма да остане незабелязана или невъзнаградена от Него.

4:11 Обичаният доктор **Лука** е единственият, който поддържа връзка с Па-

вел в Рим. Колко голямо трябва да е било за Павел значението на духовната подкрепа и професионалните умения на този голям Божий човек!

И колко благодарни трябва да бъдем ние за втората част на 11 стих! Той съдържа насърчение за всеки един от нас, който е претърпял неуспех в служението си за Господа, тъй като ни казва, че Господ винаги ще ни даде още една възможност да продължим да работим за Него. Нека припомним, че **Марко** беше заминал с Павел и Варнава на тяхното първо мисионерско пътешествие, но след известно време ги беше изоставил в Перга и се беше върнал обратно вкъщи. Когато беше дошло времето за второто мисионерско пътешествие, Павел не беше пожелал да го вземе със себе си поради тази негова постъпка. След настояване от страна на Варнава за присъединяването на Марко към тях проблемът беше разрешен така, че Павел беше заминал със Сила за Сирия и Силиция, докато Варнава беше заминал с Марко за Кипър. По-късно Павел и Марко се бяха сдобрили и сега ние виждаме как апостолът изрично иска не друг, а именно **Марко** да дойде при него като човек, който му **е полезен в служението.**

4:12 Онези, които смятат, че Тимотей е бил в Ефес, когато Павел е писал това Писмо, предполагат, че апостолът е изпратил **Тихик в Ефес,** за да замести Тимотей по време на неговото евентуално отсъствие. Според тях това, което Павел иска да каже тук, е следното: „А **Тихик** определям да отиде **в Ефес.**"

4:13 Япунджакът, за който се говори тук, може да бъде или горна дреха, или чанта, която се използва за носене на книги. Обикновено се смята, че става въпрос за първото.

Изследователите не са единодушни по въпроса каква е разликата между **„книгите"** и **„пергаментите"**.[31] Не може да се каже със сигурност дали това са били части от Писанието, или някои от Писмата на Павел, или документи, които той е щял да използва по време на процеса, или чисти листове папирус или пергамент, които са му били необходими за писане. Най-вероятното предположение е, че дори и в затвора апостолът е искал да продължи да пише и да чете.

Във връзка с този очевидно не особено важен стих се разказва една интересна история, която действително се е случила. Ф. У. Нюмън, по-малкия брат на кардинал Нюмън, веднъж задал на Дж. Н. Дарби следния въпрос: „С какво бихме станали по-бедни, ако този стих не присъстваше в Библията?" Подтекстът на този въпрос може да се предаде така: „Неговата стойност не е ли само временна? Щеше ли да се загуби нещо, ако Павел никога не го беше написал?" Дарби веднага отговорил: „Аз поне със сигурност щях да загубя нещо, защото този стих ме спаси от разпродаване на личната ми библиотека. Бъди сигурен, че всяка дума е от Духа и ще принася вечна полза."[32]

4:14 Медникарят Александър е може би същият човек, за когото Павел казва в 1 Тимотей 1:20, че е претърпял корабокрушение спрямо вярата. Във всеки случай той е човек, който е сторил много **зло** на апостола. Ние можем само да разсъждаваме относно природата на това зло. Когато направим връзка между този и следващите стихове, бихме могли да предположим с някаква степен на вероятност, че **Александър** е бил свидетел против апостола, като е отправил лъжливи обвинения срещу него. Коунибеър и Хаусън превеждат този текст така: „Медникарят Александър отправи против мен много зли обвинения." Апостолът е убеден, че **Господ** ще **му върне според делата му.**

4:15 Този стих е едно предупреждение към Тимотей преди пристигането му в Рим. Тимотей също трябва да се пази от Александър, за да не би и той да пострада от този зъл човек. Много е възможно медникарят да **се е потивопоставил много на** Павловите **думи,** като се е въз-

противил на неговото свидетелство *при публичното му разпитване.*

4:16 Вероятно Павел все още мисли за събитията през последните няколко дни. Неговата **първа защита** означава първата възможност, която му е била дадена, за да се защити при това положение, тоест неговия последен процес.[33] Това, че **никой не е** станал да **вземе страната** на този смел апостол, чиито писания са обогатили толкова много всички следващи векове, е наистина един тъжен факт. И макар че никой не е станал, за да го защити, апостолът не таи в сърцето са омраза към тези хора. Подобно на Спасителя, и той се моли **това да не им се счете за грях.**

4:17 Павел може да е бил изоставен от хората, но той не е бил съвсем сам, защото **Господ е бил с** него. И не само това, но апостолът е получил и небесна сила, за да проповядва благовестието по време на процеса. Посланието е могло да бъде провъзгласено безпрепятствено и един езически съд е чул благовестието на спасението. Сток изразява удивлението си във връзка с този факт по следния начин:

„Помислете си само! Всички езичници — каква огромна тълпа от видни римляни се крие в тази проста фраза! — са чули в този ден Божието послание до човечеството. Всички са чули вестта за Разпънатия и Възвисен Исус, представен и като Единствения Спасител. Каква изумителна мисъл! Човешкото въображение е напълно безсилно да си представи грандиозността на тази картина. Това трябва да е бил един от най-великите моменти в историята; интересно какво още има да ни открие Вечността за резултатите от него?“[34]

Думата **„укрепи“** в този стих не е обикновена дума; тя се среща само осем пъти в НЗ. Използвана е в Деяния 9:22 в началото на общественото служение на Павел, където се казва: „А Савел се засилваше още повече...“ Тук тя отново се използва, но този път в края на неговото служение — вълнуващо напомняне за *поддържащата сила на Господа през целия живот на Неговия служител.*

Изразът **„...аз бях избавен от лъвови уста“** е начин да се каже, че Павел е получил временна отсрочка. Процесът е бил отложен и опасността — избегната за известно време. Различни изследователи са отъждествявали лъвовите уста като Нерон, дявола, диви животни, но може би е по-просто да приемем, че изразът означава опасност изобщо.

4:18 Когато апостолът казва, че **Господ** ще го **избави от всяко зло дело,** той няма предвид това, че ще бъде спасен за неограничено време от екзекуция. Той знае, че времето на неговата смърт е наближило (6 ст.). Какво тогава иска да каже апостолът с тези думи? Без съмнение той иска да каже, че Господ ще го предпази от извършването на каквото и да било нещо, което би могло да омърси неговото свидетелство в тези последни дни. Господ ще го избави от отмятане, от отричане на Неговото име, от уплашване и от всяка друга форма на морален провал.

И не само това, но Павел е сигурен, че Господ също така ще го **запази за небесното Си царство. Небесното царство** тук не означава хилядолетното господство на Христос на земята, а самото небе, където господството на Господа се признава абсолютно.

Тук апостолът дава воля на чувствата си в едно възклицание, с което отдава **слава** на Бога **за вечни векове. „Във вечни векове“** означава буквално „за вековете на вековете“ и показва идеята за вечност по най-изразителния начин, който е възможен на гръцки език. На практика във вечността няма „векове“, но тъй като човешкият ум не може да си представи света без време, той е принуден да използва изрази за време.

4:19 Сега Павел изпраща поздрави до едно семейство, което много пъти е работило заедно с него в служението за благовестието. Това са **Прискила и Аки-**

ла, които са се срещнали с Павел най-напред в Коринт, а след това са заминали заедно с него в Ефес. Известно време те са живели в Рим (Рим. 16:3) и също като Павел са били производители на палатки.

Името на **Онисифор** е споменато порано в 1:16 като на човек, който често пъти е ободрявал апостола и не се е засрамил от неговите окови.

4:20 Може би Ераст е същият човек, който е бил градският ковчежник в **Коринт** (Рим. 16:23).

Трофим също е споменат в Деяния 20:4 и 21:29. Той е повярвал в Ефес и е придружил Павел до Ерусалим, където юдеите са помислили, че апостолът го е завел в храма. Тук четем, че Павел го **е оставил** болен **в Милит.** Това изречение е много важно, защото ни показва, че макар и да притежава свръхестествена сила да изцелява, апостолът не винаги я използва. Чудото на изцелението никога не се използва като нещо, което носи лично облагодетелстване на някого, а винаги като свидетелство за невярващите юдеи за истината на благовестието.

4:21 Тимотей трябва да **се постарае** да направи всичко възможно, за да дойде при апостола **преди зимата.** Затвореният му приятел в Рим се нуждае от неговото присъствие и го чака. Настоятелността, с която Павел увещава Тимотей **да дойде** при него, е изключително трогателна (вж. също 1:3, 4; 4:9).

След това апостолът предава поздрави на Тимотей от **Евул, Пуд, Линий, Клавдия и всичките братя.** Може изреждането на тези имена да не ни изглежда особено важно, но — както казва Роджърс — то ни напомня по един вълнуващ начин, че „една от големите радости и привилегии на християнството е начинът, по който се създават и обогатяват приятелства".

4:22 На това място Павел завършва последното си Послание. Обръщайки се специално към Тимотей, апостолът казва: **„Господ Исус Христос**[35] **да бъде с твоя дух";** след което се обръща към всички онези, които ще бъдат при Тимотей при получаването на Писмото, и добавя: **„Благодат да бъде с вас. Амин."**

Тук Павел оставя перото. Писмото е завършено. Служението му — също. Но благоуханието на неговия живот и свидетелство остава с нас и досега. И ние знаем, че ще се срещнем отново с него и ще можем да разговаряме с него върху всички велики теми на благовестието и църквата.

Крайни бележки

1) (1:1) W. E. Vine, *Exposition of the Epistles to Timothy,* pp. 60, 61.
В. Пол Флинт тълкува пет споменавания на живота в това Послание като: *обещанието* на живота (1:1), *представянето* на живота (1:10), *участието* в живота (2:11), *модела* на живота (3:12) и *целта* на живота (4:1).
2) (1:2) D. Edmond Hiebert, *Second Timothy,* p. 26.
3) (1:3) Гръцката дума е *„latreuo"* и произхожда от думата *„latreia"* (поклонение) (ср. с английската дума „mariolatry", преклонение пред Мария).
4) (1:4) Hiebert, *Second Timothy,* p. 31.
5) (1:5) Гръцката дума за „искрен" означава буквално „нелицемерен". Етимологично лицемер означава театрален актьор, който изговаря репликите си изпод *(hupo)* своята маска.
6) (1:6) Vine, *Exposition,* under the verses listed.
7) (1:11) В критическия текст този израз е изпуснат.
8) (1:16) J. H. Jowett, *Things that Matter Most,* p. 161.
9) (2:3) Някои ръкописи гласят „да устоява".
10) (2:4) William Kelly, *An Exposition of the Two Epistles to Timothy,* p. 213.
11) (2:7) Бъдещо изявително наклонение според критическия текст.
12) (2:8) Hiebert, *Second Timothy,* p. 59.
13) (2:9) Quoted by D. Edmond Hiebert in *Second Timothy,* Chicago: Moody Press, 1958, p. 60.
14) (2:10) Обичаният от всички химн „Земята на Емануил" е бил написан от Ан Рос Казън, която — според думите на съвременници — е използвала фрази от творбите на Семюъл Ръдърфорд.
15) (2:11) Hiebert, *Second Timothy,* p. 62.
16) (2:13) Dinsdale T. Young, *Unfamiliar Texts,* p. 253.
17) (2:13) J. J. Van Oosterzee, „The Pastoral Letters," *Langue's Commentary on the Holy Scriptures,* XI:95.
18) (2:14) Dinsdale T. Young, *Unfamiliar Texts,* p. 253.
19) (2:15) Henry Alford, *The Greek Testament,* III:384.
20) (2:17) Гръцката дума тук е *„gangraina",* което обаче не означава, че английската производна от нея *(„gangrene")* е най-точният превод.
21) (2:18) Hamilton Smith, *The Second Epistle to Timothy,* p. 26.
22) (2:19) Hamilton Smith, *The Second Epistle to Timothy,* p. 27.
23) (2:19) R. C. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and to Philemon,* p. 804.
24) (2:19) В някои ръкописи вместо „Господното" се казва „Христовото". „Господното" е по-близко до текста в Числа 16:5.
25) (2:22) Hiebert, *Second Timothy,* p. 76.
26) (3:5) Hiebert, *ibid.,* p. 38.
27) (3:16) Гръцката дума е *theopneustus.*
28) (3:17) Lenski, *Epistles,* p. 841.
29) (4:1) В критическия текст е използвана думата *„kai"* (и) вместо *„kata".*
30) (4:6) Hiebert, *Second Timothy,* pp. 109, 110.
31) (4:13) На гръцки *membranas.* Тези скъпи ръкописи са били може би Библейски книги или коментари.
32) (4:13) Quoted by H. A. Ironside, *Timothy, Titus and Philemon,* p. 255.
33) (4:16) Може би тук се има предвид процесът в края на *първото* Павлово затваряне.
34) (4:17) Eugene Stock, *Plain Talks on the Pastoral Epistles,* pagination unavailable.
35) (4:22) В критическия текст името *„Исус Христос"* е изпуснато.

Библиография

Вж. библиографията в края на Първото послание към Тимотей.

Посланието на апостол Павел към Тит

„Макар и кратко, това Послание е наситено с такъв обем от християнско учение и е съставено по такъв майсторски начин, че съдържа всичко, което е необходимо за християнското познание и християнския живот.“

Мартин Лутер

Въведение

I. Уникално място в канона

Три кратки глави, написани преди повече от 19 века от един застаряващ мисионер до друг, малко известен мисионер на затънтен остров — какво значение могат да имат те за християните от „просвещения“ двадесети век? От само себе си се разбира, че ако тези три глави съдържаха само думите на Павел (а повечето либерални изследователи не вярват дори в *това!*), те можеха да представляват някакъв интерес единствено за любителите на ранната църковна история или за специализантите по ранната християнска мисъл.

Но думите, които съдържат тази три глави, са „думи, научени от Духа“ и като такива, запълват една празнота, която *нито една друга книга* не може да запълни. Разглеждането на въпроса за старейшините подкрепя и подсилва същото учение, което срещаме и в 1 Тимотей. Повторението не е механично, а подобно на много други паралели в Библията и особено в СЗ, има за цел да подчертае колко много Бог желае Неговите хора да разберат някои принципи.

Може би най-ценeният текст в Тит е пасажът във 2:11—14, наисан в красив и уравновесен стил, който подчертава доктрината за благодатта.

II. Авторство

За информация по този въпрос вижте въведението към пастирските Послания.

III. Датиране

Поради сходството на темите и начина на написване консервативните изследователи смятат, че Посланието към Тит е било написано приблизително по същото време или скоро след написването на 1 Тимотей. Във всеки случай то е било написано в периода *между* написването на 1 и 2 Тимотей, а не след 2 Тимотей. И макар че не е възможно да дадем съвсем точна дата, бихме могли да кажем с някаква вероятност, че това е станало между 64 и 65 г. пр. Хр. може би в Македония.

IV. Тема

Освен общите теми, които се разглеждат както в Тит, така и в другите две пастирски Послания (вж. въведението към пастирските Послания), Посланието към Тит ни предлага и едно красиво кратко обобщение за това как вярващият трябва да украсява учението за *благодатта* с *благочестие* и *добри дела*. Днес много хора изглеждат доволни от учението за благодатта, но на практика почти не желаят да го изявяват с добри дела, а още по-малко с благочестие. Такова едно отношение е погрешно и предполага неправилно разбиране на истинската благодат.

Павел обобщава темата по един съвършен начин: „Вярно е това слово. И

желая да настояваш върху това с цел ония, които са повярвали в Бога, да се упражняват старателно в добри дела..." (3:8а).

Схема на изложението

I. Поздрав (1:1—4)
II. Старейшините в събранието (1:5—9)
III. Заблудите в събранието (1:10—16)
IV. Поведението на членовете на събранието (2:1—15)
V. Увещанието в събранието (3:1—11)
VI. Заключение (3:12—15)

Коментар

I. Поздрав (1:1—4)

1:1 Павел е както **слуга на Бога,** така **и апостол на Исус Христос.** Първото определение го представя като роб на Върховния Владетел, а второто — като пратеник на Суверенния Господар. Първото говори за подчинение, а второто — за власт. Павел е станал **слуга** чрез лично посвещение, а **апостол** — чрез божествено назначение.

Неговото служение има за цел да съдейства за **вярата на Божиите избрани и познаването на истината.** Да съдейства за **вярата** може да означава или да ги доведе до вярата (т. е. до обръщение), или да ги води напред във вярата, след като те вече са спасени. Тъй като изразът **„познаване на истината"** като че ли съдържа най-вече второто значение, ние смятаме, че апостолът иска да каже, че двете негови основни цели са: (1) *евангелизаторска* — работа за **повярването на Божиите избрани,** и (2) *образователна* — развиване на познаването на **истината** на Божиите избрани. Това е един отзвук от Матей 28:20, където Христос дава поръчение на учениците Си да проповядват благовестието на всички народи и да ги научават да пазят всичко, което Той е заповядвал. Когато без никакво извинение Павел уточнява, че е призован да съдейства именно за **вярата на Божиите избрани,** той насочва вниманието ни към доктрината за избирането. Едва ли има други доктрини в Библията, които да са пострадали от повече неразбиране, да са предизвикали повече спорове и да са напрегнали повече умове, от доктрината за избирането. Накратко тази доктрина гласи, че Бог е избрал някои в Христос още преди основаването на света с крайното намерение те да застанат свети и без недостатък пред Него (Еф. 1:4)[1].

След като е описал своето апостолство като нещо, което е свързано с **вярата на Божиите избрани** и тяхното **познаване на истината,** сега Павел добавя, че тази **истина е според благочестието.** Това означава, че християнската вяра е в съгласие с истинската святост и е предназначена да води хората към практическо **благочестие.** Здравата вяра изисква чистота на живота. Едва ли има нещо по-неуместно от проповедник, за когото говорят: „Когато е на амвона, хората желаят никога да не слиза оттам. Когато е извън амвона, хората желаят никога да не се качва на него!"

1:2 Назначаването на Павел в служба на благовестието има и една трета важна страна. То не е свързано само с: (1) *евангелизиране* — работа за повярването на Божиите избрани (минало време), и с (2) *образование* — изграждане на тяхното познаване на истината (сегашно време), но и с (3) *очакване* — **„в надежда за вечен живот"** (бъдеще време).

НЗ говори за **вечния живот** не само като за нещо, което ние сега притежа-

ваме, но и като за нещо, за което се надяваме в бъдеще. **Надеждата за вечен живот** не съдържа нотка на несигурност. В момента, в който се доверим на Христос като на Спасител, ние имаме вечен живот като настоящо притежание (Йоан 5:24) и ставаме наследници на всички привилегии, които произтичат от Неговото изкупително дело, без обаче да можем да изпитваме практическото наслаждение от всички тях, докато не сигнем вечния си дом. Ние имаме **надежда** в смисъл, че очакваме **вечния живот** в неговия окончателен вид, когато ще получим прославените си тела и завинаги ще се освободим от греха, болестите, мъката, страданията и смъртта (Фил. 3:20, 21; Тит 3:7).

Тази **надежда** е сигурна, защото ни е била **обещана** от **Бога.** Нищо не е толкова сигурно, колкото словото на **Бога, Който не лъже,** не може да бъде измамен и не би измамил никого. Да вярваш в това, което Той казва, означава да не рискуваш нищо. Всъщност няма нищо по-разумно от това, творението да вярва на своя Творец.

Бог е обещал вечен живот още **„преди вечни времена“.** Този израз може да се разбира по два начина. От една страна, той означава, че Бог е определил още в миналата вечност да даде вечен живот на всички, които повярват в Господ Исус, и че това, което Той е определил, е равно на обещание. От друга страна, той може да означава, че всички благословения на спасението са се съдържали в зародишен вид в обещанието за Месията, което намираме в Битие 3:15. Това е станало още преди началото на времената или на диспенсациите.

1:3 На определеното време Бог е известил Своя славен план за вечен живот, за който е взел решение в миналите векове. Тогава вярващите са имали една съвсем неясна идея за живота след смъртта. Но тази неяснота е изчезнала при идването на Спасителя. Той е донесъл „живот и безсмъртие чрез благовестието“ (2 Тим. 1:10). Тази блага вест е била разпространена от Павел и от другите апостоли в изпълнение на **заповедта на Бога, нашия Спасител,** тоест в изпълнение на Великото поръчение.

1:4 Писмото е адресирано до **Тит, истинското дете** на Павел **в общата им вяра.** Но кой всъщност е Тит?

За да проследим до известна степен неговата биография, ние трябва да съединим парче по парче оскъдните данни, които се съдържат в три от Павловите Писма. Роден като грък (Гал. 2:3), Тит е бил роден отново чрез вяра в Господ Исус най-вероятно чрез Павловото служение (Тит 1:4). Точно тогава е бушувала истинска битка за вярното благовестие. От едната страна е бил Павел и всички, които са проповядвали спасение по благодат чрез вяра без участието на никакви дела, а от другата — юдейските учители, според които обрязването (а чрез него и спазването на закона) е абсолютно необходимо условие за придобиване на първокласно гражданство в Божието царство. Случаят с Тит е послужил като пробен камък в този спор. Павел и Варнава са решили да го заведат в Ерусалим (Гал. 2:1) на една среща с апостолите и старейшините. Съвещанието е решило, че езичниците (между които и Тит) не трябва да се подчиняват на юдейските закони и ритуали, за да бъдат спасени (Деян. 15:11). Нито езичниците трябва да стават юдеи, нито юдеите — езичници, но както юдеите, така и езичниците стават ново създание, когато повярват в Исус.

От този момент нататък Тит е станал един от най-ценните помощници на Павел, изпълнявайки службата на „авариен монтьор“ в Коринт и Крит. Апостолът най-напред го е изпратил от Ефес в Коринт, вероятно за да помогне за разрешаването на доктриналните и етическите проблеми в тамошното събрание. Когато след известно време Тит се е присъединил към Павел в Македония, Павел е бил изключително зарадван да

чуе, че коринтяните са откликнали положително на неговите апостолски увещания (2 Кор. 2:12, 13; 7:5—7, 13—16). От Македония Павел е изпратил Тит отново в Коринт, този път за да организира събирането на помощ за бедните светии в Ерусалим (2 Кор. 8:6, 16, 17; 12:18). Павел го представя на коринтяните като „мой другар и съработник между вас“ (2 Кор. 8:23). Ние не знаем със сигурност кога точно Павел е бил с Тит в Крит, но обикновено се смята, че това е станало след първото затваряне на апостола в Рим.

За последен път за Тит се говори във 2 Тимотей 4:10. Той е бил с Павел по време на втория му престой в затвора, след което е заминал за Далмация (бивша Югославия). Може би той е бил изпратен там от Павел, макар че цялостният тон на стиха говори за един самотен и изоставен човек.

Апостолът нарича Тит **„истинното ми чадо по общата ни вяра“.** Можем да предположим, че именно Павел е бил човешкият инструмент, който Господ е използвал за обръщението на Тит, без обаче да можем да го твърдим със сигурност. Павел се обръща и към Тимотей като към свое истинско дете във вярата (1 Тим. 1:2), въпреки че е напълно възможно Тимотей вече да е бил ученик, когато Павел се е срещнал с него за пръв път (Деян. 16:1). Така че изразът може да означава също, че тези по-млади мъже са показали духовни качества, подобни на Павловите, и че в християнското ни служение има една родствена връзка.

На своя млад съработник Павел желае **благодат, милост*** и **мир.** В този контекст **благодатта** означава божествена сила, необходима за живот и служение. **Милостта** е съчувствие към нуждите на хората. А **мирът** — свобода от безпокойство, страх и безразсъдство, независимо от всички враждебни обстоятелства. Тези три благословения идват **от Бог Отец и Христос Исус, нашия Спасител.** Свързвайки по този начин Отец и Син, Божият Дух подчертава тяхното съвършено равенство.

II. Старейшините в събранието (1:5—9)

1:5 След заминаването на Павел от Крит там са останали някои **неща,** които е трябвало да бъдат **сложени в ред, като:** наличието на лъжеучители, които е трябвало да бъдат изобличени, и належащата необходимост от признаването на духовни водачи в събранията. Тит е бил оставен, за да разреши тези проблеми.

Ние не знаем как християнската вяра е достигнала до Крит. Може би най-вярното предположение е, че критяните, които са били в Ерусалим в деня на Петдесетница (Деян. 2:11), са се върнали в Крит с добрата вест, вследствие на което са били основани местни църкви.

Освен това не ни е известно кога точно Павел е бил с Тит в Крит. Знаем само, че апостолът се е доближил до Крит по време на пътуването си за Рим като затворник (Деян. 27:12), но обстоятелствата едва ли са могли да позволят активно служение в църквите. И тъй като в Деянията на апостолите никъде не се говори за посещение на Павел в Крит, обикновено се предполага, че това е станало след първото му затваряне в Рим. Ако прибегнем до едно малко библейско детективско разследване на основание на данни от Писмата на Павел, бихме могли да възстановим очертанията на следния маршрут.

Най-напред Павел е отплувал за Крит от Италия на път за Азия (днешна Западна Турция). След като е оставил Тит в Крит (Тит 1:5), той е отпътувал за Ефес, столицата на Азия. В Ефес той е упълномощил Тимотей да сложи в ред доктриналните заблуди, навлезли в тамошното събрание (1 Тим. 1:3, 4). След това той се е отправил към Македония

* Според текста на НВПБКДж. — Бел. на прев.

през Егейско море, за да осъществи намерението си да посети Филипи веднага щом бъде освободен от затвора (Фил. 1:26). И последно, апостолът е тръгнал на югоизток през Гърция за Никопол, където е възнамерявал да презимува и където е очаквал, че Тит ще се присъедини към него (Тит 3:12).

Според Хоумър по това време в Крит е имало вече около деветдесет до сто града и явно в няколко от тях са били основани църкви. Във всяка една от тях е имало нужда да бъдат определени отговорни старейшини.

Старейшините

Старейшините в НЗ са били зрели християни с безупречен характер, които са били духовни водачи на местното събрание. Названието „старейшина", което е свързано с духовната зрялост на един човек, е превод от гръцката дума *„presbuteros"* (презвитер). Гръцката дума *„episcopos"*, превеждана като „епископ", „надзорник" или „настойник", също се използва във връзка със старейшините, описвайки тяхната функция като подовчари на Божието стадо.

Наименованията „старейшини" и „епископи" се приемат широко от изследователите като описания на едни и същи лица поради следните няколко причини. В Деяния 20:17 Павел изпраща да повикат старейшините *(presbuteroi)* от Ефес; които в 28 ст. той нарича надзорници *(episcopoi)*. В 1 Петрово 5:1, 2 Петър също използва термините равнозначно. Изискванията за епископите *(episcopoi)* в 1 Тимотей 3 и тези за старейшините *(presbuteroi)* в Тит 1 по същество са едни и същи.

Според съвременната употреба думата „епископ" означава прелат, който надзирава епархия или група от църкви в определен район. Но значението на думата никога не е било такова в НЗ. Библейският модел е *няколко* епископи в *една* църква, а не *един* епископ на *няколко* църкви.

Освен това старейшината не е същото като съвременния пастор, който е отговорен главно за проповядването, поучаването и осъществяването на тайнствата в една местна църква. Общоприето е мнението, че в ранната църква не е имало такъв човек. Първоначалните събрания са се състояли от светии, епископи и дякони (Фил. 1:1) и това е било всичко. Клирикалната система се е появила едва през втори век.

Пастир в новозаветния смисъл на думата е мъж, който има специални дарби за служение, дадени му от възкръсналия и възнесен Христос за усъвършенстване на светиите за делото на служението (Еф. 4:11, 12). В много отношения работата на пастирите и старейшините е сходна: и двата вида служители са призовани да се грижат и да хранят Божието стадо. Но тя не е напълно еднаква: служението на пастира може да налага пътувания на различни места, докато това на старейшината е свързано с живота на местното събрание.

Функциите на старейшините са описани в НЗ със значителни подробности:

1. Те пасат и се грижат за църквата на Господа (Деян. 20:28; 1 Тим. 3:5; 1 Петр. 6:2).
2. Будни са и пазят църквата от нападения, които могат да дойдат както отвън, така и отвътре (Деян. 20: 29—31).
3. Ръководят и управляват, но не чрез принуда, а чрез водачество (1 Сол. 5:12; 1 Тим. 5:17; Евр. 13:7, 17; 1 Петр. 5:3).
4. Проповядват словото, говорят здравото учение и изобличават онези, които му се противопоставят (1 Тим. 5:17; Тит 1:9—11).
5. Съдействат за мира и разрешаването на доктринални и етически проблеми (Деян. 15:5, 6; 16:4).
6. Служат за пример на стадото със своя живот (Евр. 13:7; 1 Петр. 5:3).

7. Полагат усилия за възстановяване на вярващите, които са изпаднали в някакъв грях (Гал. 6:1).
8. Бдят над душите на християните в местното събрание „като такива, които ще отговарят" (Евр. 13:17).
9. Извършват служение на молитва, особено във връзка с болните (Як. 5: 14, 15).
10. Грижат се за бедните светии (Деян. 11:30).
11. Участват в препоръчването на надарени мъже за работата, на която Бог ги е призовал (1 Тим. 4:14).

Става ясно, че в ранната църква старейшините са били определяни от апостолите и техните представители (Деян. 14:23; Тит 1:5). Това обаче не означава, че апостолите и техните пратеници са притежавали властта да *направят* от един човек старейшина. За да може даден човек да стане епископ, трябва да има както обдаряване от страна на Бога, така и лично желание от страна на човека. Само Светият Дух може да направи така, че даден човек да стане епископ или надзорник (Деян. 20:28). Необходимо е съчетаване на божественото с човешкото.

Когато местните църкви са били основани най-напред — по времето на апостолите, в тях не е имало старейшини. Но с течение на времето Господ е подготвил някои мъже за това важно служение. И тъй като НЗ все още не е бил готов в писмен вид, християните не са знаели като цяло какви трябва да бъдат качествата и задълженията на старейшините. Само апостолите и техните помощници са знаели. На основание на това знание те са отделили мъже, които са отговаряли на божествените изисквания, и са ги посочили пред всички като такива.

Днес ние имаме НЗ в завършен вид и знаем какъв трябва да бъде старейшината и какво се очаква от него. Когато видим в църквата мъже, които имат такива качества и които активно служат като надзорници, ние ги признаваме като такива (1 Сол. 5:12) и започваме да им се подчиняваме (Евр. 13:17). Определянето на старейшини не е въпрос на *наш* избор, а въпрос на признаване на онези, които *Бог* вече е издигнал за тази работа.

Изискванията към старейшините са изброени както в 1 Тимотей 3:1—7, така и тук, в Посланието към Тит. Понякога се чуват възгласи от рода на: „Ако наистина изискванията са такива, то днес не може да има никакви епископи." Това твърдение подценява авторитета на Библията, тъй като съдържа намека, че тя не говори сериозно това, което казва. В дадените изисквания няма нищо неразумно или непостижимо. Когато гледаме на Библията само като на една идеалистична книга, ние показваме окаяността на собственото си духовно състояние.

1:6 Старейшините са **непорочни,** т. е. техният живот се характеризира с неоспорима чистота. Никакво обвинение в лъжливо учение или непозволено поведение не може да бъде доказано против тях. Това не означава, че те са безгрешни, а че когато извършат някакво дребно прегрешение, те са готови веднага да го поправят, като го изповядват пред Бога, като се извинят на засегнатия (или засегнатите) и като възстановят щетите, когато това е възможно.

Второто изискване към старейшината е той да бъде **мъж на една жена.** Това е било разбирано най-малко по седем различни начина: (1) че трябва да бъде женен; (2) че не трябва да бъде разведен; (3) че не трябва да е сключил втори брак след развод; (4) че не трябва да бъде женен повторно след смъртта на първата си съпруга; (5) че не трябва да има повече от една жена; (6) че не трябва да има любовници или незаконни съпруги и (7) че като цяло трябва да бъде верен съпруг и пример за строг морал.

Ако изразът **„на една жена мъж"** означава, че мъжът трябва да бъде женен,

то по същата логика той би трябвало да има и деца, тъй като в същия този стих се казва, че **децата му** трябва да бъдат вярващи. Разбира се, че е за предпочитане старейшината да е семеен човек, тъй като тогава той би могъл да помага по-компетентно за разрешаването на семейните проблеми в събранието, но ние много се съмняваме, че този стих решително забранява на неженените мъже да бъдат старейшини.

Вероятно той също така не означава, че старейшината не трябва да бъде разведен при никакви обстоятелства, тъй като Спасителят е проповядвал, че разводът е разрешен най-малкото в един случай (Мат. 5:32; 19:9)[2].

Стихът също така не може да бъде приет и като абсолютна забрана на повторната женитба след развод при всички случаи. Така например един вярващ, който може да бъде изцяло невинен, може да бъде напуснат от невярващата си жена, която след това може да се омъжи за друг. В такъв случай християнинът не носи отговорност за развода. Тъй като първият брак вече е разрушен вследствие на развода и на повторния брак на невярващия партньор, той е свободен да се ожени отново.

Тълкуването, че старейшината е по-малко годен да работи като такъв, ако се ожени повторно след смъртта на първата си съпруга, се опровергава напълно от принципа, заявен в 1 Коринтяни 7:39: „Жената е вързана, докато е жив мъжът ѝ; но ако мъжът умре, свободна е да се омъжи за когото ще, само в Господа."

Убедено можем да кажем, че изразът **„на една жена мъж"** означава, че старейшината не трябва да има повече от една съпруга и че не трябва да има също така наложници или любовници. Накратко казано, неговият семеен живот трябва да бъде пример за чистота в събранието.

Освен това той трябва да има **вярващи деца, които не са обвинени в разпуснат живот или непокорство.** Библията търси отговорност от родителите за възпитанието на децата много повече, отколкото ние желаем да признаем (Пр. 22:6). Когато едно семейство е управлявано добре и е обучено в Божието слово, **децата** обикновено следват благочестивия пример на своите родители. И макар че един баща не може да определи спасението на своите деца, той може да подготви пътя на Господа чрез положително наставление в словото, любов към дисциплината и избягване на лицемерието и непоследователността в собствения си живот.

Ако децата са разпилени и се бунтуват срещу родителския авторитет, Писанието държи отговорен за това бащата. Той е виновен, защото ги е глезел и им е позволявал всичко. Ако той не може да управлява добре собственото си семейство, едва ли може да се очаква, че ще бъде подходящ старейшина, тъй като и в двата случая се прилагат едни и същи принципи (1 Тим. 3:5).

Може да се зададе въпросът дали това изискване за **децата** важи само докато те са у дома и живеят под бащиния си авторитет, или се отнася и до онези деца, които вече са го напуснали. Ние смятаме, че то засяга само децата, които живеят у дома, като подчертаваме, че домашното възпитание е един от основните определящи фактори за окончателния характер на човека.

1:7 Епископът е Божий настойник. Той не наглежда *своето собствено* събрание, а се грижи за Божиите дела в Божието събрание. Тук за втори път се казва, че той трябва да бъде **непорочен** — едно повторение, което има за цел да подчертае колко е важно това качество. Нека да няма никакво съмнение — той трябва да бъде човек, чийто живот е безукорен както в доктринално, така и в морално отношение. Епископът **не** трябва да бъде **своеволен.** Ако един човек е упорит и живее с чувството, че само той е прав, без да допуска възможността, че онези, които са на различно мнение, могат също да са прави; ако е не-

отстъпчив и нетърпящ друго мнение, тогава той не е подходящ за духовен водач. Старейшината е регулатор, а не догматичен автократ.

Той **не** трябва да бъде и **гневлив.** Ако има непостоянен характер, трябва да се е научил да го управлява. Ако е избухлив, никога не трябва да го показва.

Старейшината **не** трябва да бъде **пристрастен към виното.** За нашата страна тази забрана може да изглежда толкова елементарна, че да ни се струва почти ненужна. Но ние не трябва да забравяме, че Библията е написана за всички видове общества. В страните, в които виното се употребява от християните като обичайна напитка, има опасност от злоупотреби и прояви на непристойно поведение. Точно тази липса на самоконтрол се има предвид тук.

Библията прави разлика между употребата на вино и злоупотребата с него. Умерената му употреба като напитка е била позволена, когато Исус е превърнал водата във вино на сватбата в Кана (Йоан 2:1—11). Използването му за медицински цели е предписано от Павел на Тимотей (1 Тим. 5:23; вж. също Пр. 31:6). Злоупотребата с вино и други алкохолни питиета се осъжда в Притчи 20:1; 23: 29—35. И макар че пълното въздържане от вино не се налага в словото, има една ситуация, в която то се изисква — случаят, когато пиенето на вино би могло да съблазни някой по-слаб брат или да стане причина той да се препъне (Римл. 14:21). Това е главното съображение, което кара много християни от Северна Америка да се въздържат изцяло от алкохол.

Що се отнася до старейшината, от него се очаква не толкова да се въздържа напълно от алкохол, колкото да не прекалява с употребата на вино, която води до скандали.

Старейшината също така не трябва да бъде **побойник.** Той не трябва да прибягва до употребата на физическа сила и бой. Чували сме за невъздържани свещеници, които са раздавали по някоя и друга плесница на непокорни членове от тяхната енория, но този род арогантно поведение е абсолютно забранено за епископа.

Старейшината **не** трябва да бъде **„лаком за гнусна печалба“,** завладян от ненаситното желание да забогатее независимо от средствата, които трябва да използва. Вярно е — както казва Семюъл Джонсън, — че „жаждата за богатство, безчувствена и безмилостна, е последният етап от покварата на падналия човек“. Истинският старейшина може да каже заедно с Павел: „Никому среброто или златото, или облеклото не съм пожелал“ (Деян. 20:33).

1:8 В положителен аспект от епископа се очаква да бъде **гостолюбив.** Неговият дом винаги трябва да бъде отворен за непознати, за хора с лични проблеми, за обезсърчени и потиснати. Това трябва да бъде място на щастливо християнско общение, където всеки гост се приема като Самия Господ.

Освен това той трябва **да обича доброто,** да обича добрите хора и добрите неща. Неговото говорене, действия, познанства трябва да показват, че той се е отделил от всичко тъмно, съмнително или грешно.

Той трябва да бъде и **разбран** — да бъде благоразумен, дискретен и господар на себе си. Същата тази дума е използвана в Тит 2:2, 5, 6, 12, където тя съдържа идеята за разумност, самоконтрол и трезвост.

Спрямо другите старейшината трябва да бъде **справедлив,** спрямо Бога — **благочестив,** а спрямо себе си — **самообладан.** Това има предвид и Павел в Галатяни 5:22, 23: „А плодът на Духа е: ...себеобуздание.“ Това означава, че човек трябва да може да контролира всяка страст и желание така, че да се подчинява на Христос. И докато силата за това може да дойде само от Светия Дух, от страна на вярващия трябва да има дисциплина и сътрудничество.

1:9 Епископът трябва да бъде твърд във вярата. Той трябва да се държи здраво за духовно верните доктрини, проповядвани от Господ Исус и апостолите, които са запазени за нас в НЗ. Само тогава той ще може да даде на светиите пълноценна храна от **здраво учение** и да затвори устата на онези, които говорят против истината.

Това са изискванията към духовните водачи в местното събрание. Забележете, че тук не се казва нищо за тяхната физическа сила, образователен ценз, социално положение или практическа съобразителност. Един гърбав, необразован и неграмотен уличен чистач може да бъде счетен напълно способен за старейшина заради духовната си зрялост. Не е вярно, както понякога се смята, че същите качества, които осигуряват успеха на един човек в светската му работа, могат да го направят годен и за водачество в църквата.

Нека да споменем още едно наблюдение. Това описание не определя благочестивия старейшина като човек, който се занимава само с поканването на лектори, разпределението на паричните средства и сключването на договори за ремонт на сградите. Истинският старейшина проявява една дълбока и жизненоважна загриженост към духовния живот на църквата, като я наставлява, увещава, окуражава, порицава и изобличава.

III. Заблудите в събранието (1:10—16)

1:10 Ранната църква се е характеризирала със „свобода на Духа", тоест свобода за мъжете да участват в събранията, водени от Светия Дух. Павел описва едно такова „отворено" събрание в 1 Коринтяни 14:26: „Тогава, братя, що става между вас? Когато се събирате, всеки има... псалом, има поучение, има откровение, има... език, има тълкуване. Всичко да става за назидание." Това е едно идеално положение, в което Божият Дух е свободен да говори чрез различни членове на събранието. Но поради слабостите на човешката природа винаги когато съществува такава свобода, почти неизменно се намират хора, които се опитват да злоупотребяват с нея чрез някое лъжеучение, празнословие или безкрайно дълго и несистемно говорене, в което няма нищо от Духа.

Това се е случило и в критските събрания. Павел съзнава необходимостта от силно духовно водачество, което да контролира злоупотребите и да пази свободата на Духа. Той също така съзнава необходимостта и от внимание при определянето на старейшини, които трябва да са напълно способни за тази работа. Затова тук той повтаря условията, които налагат бързи действия във връзка с определянето на старейшини в църквите.

Появили са се много непокорни човеци, които се бунтуват срещу авторитета на апостолите и се противопоставят на техните поучения. Тези хора са както **празнословци,** така **и измамници.** Тяхното говорене не донася никаква духовна полза. Точно обратното — то лишава хората от истината и ги води към заблуда.

Главните виновници за този смут са **обрязаните,** тоест юдейските учители, които наричат себе си християни, но изискват от християните да се обрязват и да съблюдават церемониалния закон. На практика това означава отричане на достатъчността на делото на Христос.

1:11 Хора, които проповядват това, трябва да бъдат заставени да замълчат. Те трябва да се научат, че събранието не е демокрация и че свободата на словото има граници. Такива хора съсипват **цели домове.** Дали това не означава, че те обичат да разпространяват гибелните си учения зад кулисите на частните домове? Да, може да се каже, че това е любим метод на разпространителите на култовете (2 Тим. 3:6). Също така подозрителни са и техните мотиви. Те нямат пари и използват служението като

средство за печалба. Тяхното послание се харесва на законническата жилка в природата на човека, тъй като го насърчава да вярва, че може да спечели Божието благоволение чрез религиозни дела дори когато целият му живот е покварен и омърсен. Те поучават за **гнусна печалба** това, което нямат никакво право да поучават.

1:12 Тук Павел напомня на Тит какви са хората, с които той работи. Необичайно откровеното и хапливо описание се отнася както до лъжеучителите конкретно, така и до **критяните** като цяло. Павел цитира Епименид, един от критските поети, живял около 600 г. пр. Хр., който ги е нарекъл **„лъжци, зли зверове, лениви търбуси".** Изглежда, че всеки народ си има свои национални черти, но малко са онези народи, които могат да надминат критяните по извратеност. За тях е нещо обичайно да **лъжат;** те не могат да не **лъжат.** Те са свирепи като диви животни, които живеят само за да задоволяват елементарните си и долни страсти. Те имат алергия към труда и страст към преяждането. Животът им прилича на дом, който представлява една огромна кухня, в която няма никакво място за параклис!

1:13 Апостолът потвърждава точността на тази характеристика, като казва, че „това свидетелство е вярно". Материалът, с който Тит работи, не е обещаващ — той е достатъчно лош, за да обезсърчи който и да е мисионер! Но Павел не зачерква този „материал" изцяло, нито съветва Тит да го остави. Благовестието носи надежда и за найзлите човеци. Ето защо Павел съветва своя помощник **да изобличава** критяните **остро, за да бъдат здрави в** християнската **вяра.** Един ден тези хора могат да станат не само примерни вярващи, но и благочестиви старейшини в местните събрания. Този пасаж е преизпълнен с насърчения за християнските работници в трудните полета на световната нива (а кое ли поле не е трудно?). Зад грубостта, упоритостта и невъзприемчивостта на хората винаги стои надеждата за тяхното развитие към милост, чистота и плодоносна святост.

1:14 Освен че трябва да порицава лъжливите учители, Тит също така трябва да предупреждава критяните за опасността от **„юдейски басни и заповеди от човеци, които се отвръщат от истината".** Юдеистите живеят в един свят на религиозни фантазии и норми, съсредоточени около правила за чисти и нечисти храни, съблюдаване на дни и избягване на церемониално осквернение. Това именно има предвид и Павел в Колосяни 2:23: „Тия неща наистина имат вид на мъдрост в произволно богослужение и смирение и в нещадене на тялото, но не струват нищо в борбата против угаждането на тялото."

1:15 Следващите думи на апостола са дали повод за толкова неправилни тълкувания, че е необходимо да се даде подробно обяснение. И така, тук той казва: **„За чистите всичко е чисто; а за осквернените и невярващите нищо няма чисто, но и умът им и съвестта им са осквернени."**

Ако вземем само думите **„за чистите всичко е чисто"** и ги извадим от контекста, приемайки ги като твърдение за *абсолютна* истина, което засяга *всички* области на живота, ще изпаднем в затруднение! *Не* всичко е чисто дори и за онези, чиито умове са чисти. Но хората използват този стих, за да оправдаят порнографските списания, непристойните филми и дори самия разврат. По този начин — казва Петър — те изопачават Писанията „за своята погибел" (2 Петр. 3:16).

Нека дебело да подчертаем, че този стих няма нищо общо с неща, които са грешни сами по себе си и които Библията заклеймява. Този пословичен израз трябва да се разглежда само в светлината на контекста. Павел *не* говори тук за неща, чиято морална стойност е ясно разграничима, тоест неща, за които

ясно можем да кажем дали са правилни или неправилни. Не, тук той обсъжда въпроси, чието значение в морало отношение не е определено, тоест неща, които юдеинът, който живее под закон, счита за церемониално оскверняващи, но които са напълно законни за християнина, който живее под благодат. Такъв пример е яденето на свинско месо. То е било забранено за Божия народ в СЗ, но Господ Исус отменя тази забрана, като казва, че нищо, което влиза в човека, не може да го оскверни (Марко 7:15). Казвайки това, Той обявява всички храни за чисти (Марко 7:19). Павел повтаря тази истина в думите: „А това, що ядем, не ще ни препоръча на Бога; нито ако не ядем, губим нещо; нито ако ядем, печелим нещо" (1 Кор. 8:8). Когато апостолът казва **„за чистите всичко е чисто"**, той има предвид това, че за новородения вярващ всички храни са чисти, а **„за осквернените и невярващите няма нищо чисто"**. Не това, което човек яде, го осквернява, а това, което излиза от сърцето му (Марко 7:20—23). Ако вътрешният живот на човека е нечист, ако той няма вяра в Господ Исус, тогава за него нищо не е чисто. И никакво съблюдаване на норми за хранене няма да може да промени това положение. Повече от всичко друго той се нуждае от обръщение, от спасение, което се получава като подарък, а не вследствие на опити да бъде спечелено чрез ритуали и законничество. Самите умове и съзнания на тези хора са покварени. Техните мисловни процеси и морални устои са осквернени. Тук не става въпрос за външно церемониално осквернение, а за вътрешна поквара и извратеност.

1:16 Говорейки очевидно за лъжеучителите и по-конкретно за юдеистите, Павел казва, че те **„твърдят, че познават Бога, но с делата си Го отричат"**. На думи тези хора се представят за вярващи християни, но животът им не съответства на тяхната изповед. За да засили още повече остротата на изобличителната си критика, апостолът разширява тази характеристика, като добавя: **„мръсни, непокорни, неспособни за каквото и да било добро дело"**. Личното поведение на тези хора е ужасяващо. В Божиите очи техният живот изглежда като един огромен паметник на диво непокорство. Колкото до добрите дела, които те са извършили за Бога или за човека, те нямат никаква стойност. Допустимо ли е за Павел да говори за другите с такива остри думи? Решителният отговор на този въпрос е: *„Да!"* Любовта никога не замазва греха. Лъжливите учители изопачават благовестието, опозоряват Личността и делото на Господ Исус и мамят душите на хората. Снизходителността към подобни измамници е грях.

IV. Поведението на членовете на събранието (2:1—15)

2:1 Животът на лъжеучителите е един *фарс,* а не прилагане на *Библията* на практика. Със своето поведение те отричат великите истини на вярата. Кой може да измери вредата, нанесена на християнското свидетелство от хора, които са се представяли за вярващи, но чийто живот е бил една лъжа? Задачата, поверена на Тит (и на всички верни служители на Господа), е да говори **„това, което приляга на здравото учение"**. Трябва да се затвори огромната пропаст между думите на Божиите хора и техния живот. Всъщност това е и главното послание на Писмото — практическото прилагане на здравото учение чрез вършенето на добри дела. Следващите стихове ни предлагат нагледни примери за естеството на тези добри дела.

2:2 Най-напред апостол Павел се обръща към **старите мъже**. Това не са старейшините, а зрелите мъже в напреднала възраст. И така, старите мъже трябва да бъдат **самообладани.** В основата си тази дума означава „сдържани в употребата на вино", но значението ѝ може да се разшири и тогава тя ще означава „внимателни във всички области

на живота“. Те трябва да бъдат **сериозни** и изпълнени с достойнство (което обаче не означава мрачни!). Всички хора си имат достатъчно лични проблеми. Старите мъже трябва да бъдат **разбрани,** уравновесени и дискретни, да бъдат **здрави във вярата.** С напредването на възрастта някои хора стават груби, язвителни и цинични, но християните, които са здрави във вярата, са признателни, ведри и приятни като събеседници. Те трябва да бъдат също така здрави и **в любовта.** Любовта не е егоцентрична, тя мисли за другите и се изявява, като дава. Старите хора трябва да бъдат здрави и **в търпението.** Старостта носи със себе си слабости и несгоди, които често пъти е трудно да се приемат. Онези, които са здрави в търпението, понасят тези изпитания с достойнство и сила на духа.

2:3 Старите жени пък трябва да имат **благоговейно поведение,** или поведение, което съответства на светостта. Бог да ни избавя от празноглави жени, чийто ум е заем само с лекомислени неща! Също така старите жени **не** трябва да бъдат **клеветници.** Думата, която Павел използва тук, е гръцката дума за дявол *(diabolos).* Това е една много подходяща дума, защото злото говорене е дяволско по своя произход и характер. Те не трябва да бъдат пристрастени към алкохола. Всъщност те не трябва да бъдат подвластни на каквато и да било храна, питие или лекарство. Макар и да не са определени за *общественото* служение като учители в църквата, старите жени имат правото да поучават у дома. А нима някой може да измери обхвата на такова едно служение!

2:4 Като една по-конкретна задача старите жени трябва **да учат младите.** Годините, през които старите жени са изучавали Библията и са трупали практически опит, им позволяват да дават ценни съвети на онези, които сега навлизат в живота. Ако това не беше така, всяко ново поколение щеше да бъде осъдено да научава всичко по тежкия път на собствения опит, като повтаря всички грешки на миналото. И докато отговорността за поучаването е поверена на **старата жена,** всяка мъдра млада жена с готовност ще създава приятелства с благочестиви възрастни християнки и настоятелно ще търси техния съвет и изобличение.

Младата жена трябва да бъде учена да **обича** своя съпруг. Да го обича означава много повече от просто да го целува, когато той отива на работа. То включва хиляди начини, по които тя може да покаже, че наистина го уважава — като признава първенстващата му роля у дома, като не взима никакви важни решения без него, като поддържа ред в къщата, като обръща внимание на външния си вид, като харчи според възможностите им, като изповядва веднага вината си, като прощава милостиво, като оставя винаги възможност за разговор, като се въздържа от критикуване или противопоставяне на съпруга си пред външни хора и като го подкрепя, когато работите му не вървят добре.

Младите жени също така трябва да бъдат учени да обичат и **децата си** — като четат и се молят заедно с тях, като си бъдат вкъщи, когато те се връщат от училище или от игра, като ги наказват твърдо и справедливо и като ги възпитават за служба на Господа, а не на света, а оттам и на ада!

2:5 Младите жени трябва да бъдат учени **да бъдат разбрани** или благоразумни*. Това означава да имат правилно чувство за това, което е прилично за тях като християнки, и да избягват крайностите. Те трябва да бъдат **целомъдрени,** верни на своите съпрузи и да избягват нечистотата в мислите, думите и действията. Трябва **да работят по домовете си** и да бъдат къщовници. Младите жени трябва да разберат, че домашната работа е свещена работа,

* Според НВПБКДж. — Бел. на прев.

която може да се върши за слава на Бога. Старите жени трябва да ги учат на великата чест да служат на Господа у дома като съпруги и майки, вместо да работят в промишлеността или търговията и да пренебрегват семейството си. Младите жени трябва да се учат да бъдат **„благи"**, тоест да живеят за другите и да бъдат гостоприемни, милостиви и великодушни, а не користолюбиви и егоистични. Те трябва **да се подчиняват на мъжете си,** като ги признават за глави в семействата. Ако една жена е по-способна и по-надарена от мъжа си, вместо да господства над него, тя трябва да го насърчава и да му помага да бъде по-активен в ръководенето на семейството и в служенето на местната църква. Вместо да се поддава на изкушението да го критикува, тя трябва да го хвали. Всичко трябва да се свърши така, че да не се **хули Божието слово.** Като цяло Писмото към Тит е едно сериозно предупреждение за това колко голяма е опасността от похулване на Господната кауза вследствие на непоследователния живот на Неговите хора.

2:6 Павел *не* подтиква Тит да поучава младите жени. От гледна точка на благоразумието това служение е оставено за старите жени. Апостолът обаче изрично подчертава, че Тит трябва да **увещава младите мъже** и по-специално — да ги съветва да бъдат **разбрани** и да се владеят. Това е един много подходящ съвет, тъй като младостта е време на буен плам, безкрайна енергия и изгарящи страсти. Във всяка област на живота те имат нужда да се научават на въздържаност и равновесие.

2:7 Павел има и един специален съвет към Тит. Като човек, който е натоварен с обществено служение в църквите, Тит трябва добре да внимава винаги да бъде **пример за добри дела.** Между неговото **учение** и неговото поведение трябва да има тясна връзка. Неговото учение трябва да се характеризира с **вярност, сериозност и непоквареност*. Верността** означава, че неговото учение трябва да съответства на вярата, веднъж завинаги дадена на светиите. С изискването за **сериозност** Павел иска да каже, че то трябва да бъде възвисено и разумно. **Непоквареността** е качество (за съжаление пропуснато в повечето съвременни версии[3] на Библията), което характеризира искрения учител, който не може да бъде отклонен от пътя на истината.

2:8 Здравото и безукорно говорене е говорене, в което няма правила с изключения. То трябва да бъде свободно от странични последствия, доктринални новости, изкуствени допълнения, просташки забележки и други подобни. Този вид служение е неустоимо. Противниците на здравото учение ще бъдат засрамени, тъй като няма да могат да намерят никаква пролука във въоръжението на вярващия. Няма по-добър аргумент от светия живот!

2:9 Сега апостол Павел отправя специални наставления към слугите. Нека да си припомним, че Библията признава съществуването на някои институции, които тя не одобрява. Така например в СЗ се говори за патриарси, които са имали повече от една жена, въпреки че многоженството никога не е било Божията воля за Неговия народ. Освен това Бог никога не е одобрявал несправедливостите и жестокостите на робството и един ден Той ще потърси сметка от господарите. Едновременно с това трябва да кажем, че НЗ не одобрява премахването на робството по насилствен начин — например чрез революция, но осъжда и премахва злините на робството със силата на благовестието. Историята показва, че навсякъде, където Божието слово е било широко разпространявано и изучавано, неправдите на робството са изчезвали.

Но междувременно там, където то съществува, робът трябва да знае, че не е лишен от най-доброто в християнст-

* Според НВПБКДж. — Бел. на прев.

вото. Той може да бъде свидетел за преобразуващата сила на Христос и може да украсява учението на Бога, нашия Спасител. НЗ отделя много повече място на слугите, отколкото на водачите на народи! Това може да бъде много показателно за тяхната относителна важност в Божието царство. **Слугите** християни трябва **да се подчиняват** на господарите си, с изключение на случаите, когато това би означавало да не се подчинят на Господа. В тези случаи те трябва да откажат да се подчинят и търпеливо да си понесат последствията като християни. Слугите също така трябва да задоволяват господарите си във всяко отношение: това означава, че те трябва да работят добре както в количествено, така и в качествено отношение. Те могат да вършат цялата си работа така, сякаш работят на Христос, и да бъдат уверени, че Той напълно ще ги възнагради. Слугите **не** трябва да **противоречат** на своите господари и да бъдат безочливи. Много слуги от ранните дни на християнството са имали привилегията да доведат господарите си до Господ Исус именно защото разликата между невярващите и вярващите слуги е била толкова поразителна.

2:10 Една от най-очебийните разлики е бил фактът, че християните не са се поддавали на най-често срещания грях сред другите роби, а именно — дребните кражби. Християнската етика ги е задължавала да бъдат абсолютно честни. Нима е чудно тогава, че робите християни са се продавали по-скъпо на публичните търгове? Като цяло робите са били учени да показват съвършена и истинска **вярност.** На тях е можело напълно да се разчита. По този начин те са **украсявали учението на Бога, нашия Спасител** във всеки аспект от своя живот и служение. Това, което е било вярно за християнските роби във времето на ранната църква, трябва да бъде характерно за всички християнски работници днес.

2:11 Следващите четири стиха рисуват една красива картина на нашето спасение. И докато се наслаждаваме на този литературен бисер, нека не забравяме, че не трябва да го лишаваме от неговия декор. В този пасаж Павел настоятелно увещава всички членове на Божието семейство да имат последователно поведение. Сега той показва, че една от големите цели на нашето спасение е да живеем в неподправена святост.

„Защото се яви Божията благодат..." Тук **„Божията благодат"** е пълен синоним на „Божия Син". Божията благодат **се яви,** когато Господ посети нашата планета и особено когато даде Себе Си заради нашите грехове. Той се яви, за да донесе спасение на **всичките човеци.** Неговото заместително дело е достатъчно за изкуплението на **всички. Всички** хора получават едно истинско предложение за прощение и извинение, но само онези от тях, които искрено приемат Исус Христос като Господ и Спасител, са спасени. Нито тук, нито на което и да било друго място в Библията се казва, че накрая всички хора ще бъдат спасени. Всеобщото спасение е лъжа на дявола.

2:12 Същата тази благодат, която ни спасява, след това ни обучава в училището за святост. В това училище има много отрицателни неща, които трябва да се научим да отхвърляме. Първото е **нечестието.** То говори за безбожие. Второто са **световните страсти.** Те включват не само сексуалните грехове, но и желанието за обогатяване, власт, удоволствия, слава и всяко друго нещо, чиито корени са в света.

Като нещо положително благодатта ни учи да живеем **разбрано, праведно** в отношенията си с другите хора и **благочестиво** в чистата светлина на Божието присъствие. Това са добродетелите, които трябва да характеризират нашия живот в света, в който всичко, което ни заобикаля, ще се стопи. Той е мястото на нашето пришелстване, а не мястото на окончателния ни дом.

2:13 Докато живеем като странници в този свят, ние имаме една величествена **надежда,** която ни вдъхновява — **явяването** на славата **на нашия велик Бог и Спасител Исус Христос.** Какво точно трябва да разбираме под това — дали Грабването, когато Христос ще се яви на църквата в слава и ще я занесе на небето (1 Сол. 4:13—18), или идването на Христос, за да царува, когато Той ще се яви в слава на света, ще повали враговете Си и ще установи царството Си (Откр. 19:11—16)? Като цяло ние смятаме, че Павел има предвид първото — идването на Христос за Неговата невяста, църквата. И без значение дали това ще бъде Неговото идване като Младоженец или като Цар, вярващият трябва да бъде подготвен и да очаква **славното** Му пристигане.

2:14 А докато чакаме Неговото завръщане, ние никога не трябва да забравяме целта на Неговото Първо идване и саможертва. Той **„даде Себе Си“** не само за да ни спаси от вината и наказанието на греха, но и **„за да ни изкупи от всяко беззаконие“.** Нашето спасение би било едно половинчато спасение, ако Господ Исус беше платил само наказанието за нашия грях, а беше оставил господството му в нашия живот.

Също така Той даде Себе Си, **за да очисти за Себе Си народ за Свое притежание.** ПБКДж от 1611 г. използва израза[4] „специален народ“. Много често ние наистина *сме* „специален народ“, но за съжаление не такъв, какъвто Господ Исус желае да бъдем! Той не е умрял, за да ни направи странен или особен **народ,** а за да бъдем народ, който Му принадлежи по един **специален** начин (а не принадлежи на света или на себе си). Освен това Той **„даде Себе Си за нас“,** за да бъдем **„ревностни за добри дела“.** Ние трябва да горим от желание да вършим милосърдни дела в Неговото име и за Неговата слава. Когато си помислим за усърдието, с което хората се трудят в областта на спорта, политиката или търговията, трябва да изпитваме желание да се изпълним с жар и вдъхновение за добри дела.

2:15 Тит е изпратен, за да поучава всичко това — всичко, което апостолът обсъжда в предходните стихове и особено целта на мъките на Спасителя. Той трябва да **увещава** и да насърчава светиите да живеят благочестив живот, а така също и да **изобличава** всеки, който се противопоставя на поученията на апостолите както с думи, така и с дела. Освен това той не трябва да се извинява за настъпателното си служение, а да го върши **с пълна власт** и дързновение от Светия Дух. **„Никой да не те презира.“** Тит не трябва да изпитва никакви притеснения във връзка със своята младост, езически произход или какъвто и да било друг свой недостатък. Той говори Божието слово и това променя всичко останало.

V. Увещанието в събранието (3:1—11)

3:1 Тит също така трябва да **напомня** на вярващите в критските събрания какви са техните отговорности спрямо управлението на тази страна. Християнското разбиране по този въпрос е, че всяка власт е определена от Бога (Римл. 13:1). Един режим може да бъде изключително нехристиянски и дори антихристиянски, но наличието на *каквато и да било* власт е по-добро от отсъствието на всякаква власт. Липсата на управление означава анархия, а хората не могат да живеят дълго време при анархия. Дори когато управляващият не познава Бога лично, той пак си остава „Господният помазаник“ като официален представител на властта и трябва да бъде уважаван като такъв. Християните трябва да се покоряват на **началствата и властите.** Когато обаче едно управление надвиши правата, които Бог му е дал, и поиска от християнина да не се подчини на Бога, тогава вярващият трябва да откаже да извърши заповяданото на основание на

принципа в Деяния 5:29: „Подобава да се покоряваме на Бога, а не на човеците." Ако бъде наказан, вярващият трябва да се смири и да понесе наказанието като нещо, което прави за Господа. Вярващият никога не трябва да участва в бунт против властта или в опити за нейното сваляне по насилствен начин.

Християнинът и светът

Вярващите трябва да се подчиняват на законите, включително и на правилника за уличното движение, и да си плащат данъците и другите такси. Те трябва да бъдат миролюбиви, почтителни и изпълнителни поданици. Като цяло има три области, в които мненията на християните за тяхното участие в света се различават значително: изборите, отговорните ръководни служби и войната. Във връзка с първите две области Библията ни предлага следните ръководни принципи:

1. Християните са в света, но не са от него (Йоан 17:14, 16).
2. Цялата световна система е в ръцете на злия и е осъдена от Бога (1 Йоан. 5:19б; 2:17; Йоан 12:31).
3. Мисията на християнина не е да усъвършенства света, а да спомогне за извеждането на хора от него и за тяхното спасяване вън.
4. И макар че почти неизбежно вярващият е гражданин на някоя земна страна, неговото главно гражданство е горе на небето — той дори трябва да гледа на себе си като на пришълец и странник тук на земята (Фил. 3:20; 1 Петр. 2:11).
5. Нито един войник на активна служба не трябва да се заплита в житейски работи, за да не огорчи този, който го е записал за войник (2 Тим. 2:4).
6. Господ Исус казва: „Моето царство не е от този свят" (Йоан 18:36). Като Негови посланици ние трябва да представяме тази истина на света.
7. Политиката показва склонност към корупция поради порочността на самата си природа. Християните трябва да се отделят от всичко нечисто (2 Кор. 6:17, 18).
8. Що се отнася до участието в избори, християнинът би трябвало да гласува за човек, за когото хората смятат, че е честен и почтен. Но понякога волята на Бога е да издига най-нищожните от човеците (Дан. 4:17). Как можем да знаем каква е Божията воля в такива случаи и да ѝ се подчиняваме?

Другият въпрос е дали вярващият трябва да участва във война, когато положението в неговата страна налага това. Представителите и на двата лагера имат силни аргументи, но на нас ни се струва, че везните на доказателствата натежават в полза на онези, които са против такова участие. Всички гореспоменати принципи могат да се приложат и към този проблем, но освен тях има и няколко допълнителни: (1) Нашият Господ казва: „...ако беше царството Ми от този свят, служителите Ми щяха да се борят..." (Йоан 18:36). (2) Той също така казва: „...всички, които се залавят за нож, от нож ще загинат" (Мат. 26:52). (3) Самата идея за отнемане на човешки живот се противопоставя на Неговото поучение: „Обичайте неприятелите си" (Мат. 5:44).

Онези, които не желаят да носят оръжие, могат да бъдат благодарни, ако живеят в страна, която признава техните убеждения и им предлага друга алтернатива.

От друга страна, много мъже християни *са* били достойни участници във войни. Те са забелязали, че в НЗ стотниците (като Корнилий и Юлий) са представени в благоприятна светлина. Освен това са използвани много военни термини и изрази като илюстрации на *християнската* борба (напр. в Ефесяни 6:10—17). Ако войнстването беше нещо *грешно* само по себе си, трудно бихме могли да си обясним защо Павел ни призовава

да бъдем „добри войници на Исус Христос". И така, независимо от мнението, което един християнин може да поддържа, той не трябва да съди или да осъжда онези, които са на противоположното мнение. В този случай има място за различни мнения.

Едно допълнително задължение на Христовия ученик е това, че той трябва **да бъде готов за всяко добро дело.** Не всички дейности са почтени — голяма част от съвременната реклама например е построена на лъжи, а някои клонове на промишлеността предлагат продукти, които са направо вредни и за духовното, и за умственото, и за физическото здраве на човека. За да има спокойна съвест, вярващият трябва да избягва тези дейности.

3:2 Християнинът не трябва да **злослови никого.** В Библията има и други текстове, които забраняват да се хули началникът (Изх. 22:28; Деян. 23:5) — заповед, която всички християни трябва добре да помнят особено в разгара на изборните кампании или когато са потискани или гонени. Тук обаче обхватът на тази заповед е разширен, като се забраняват всякакви подигравки, хули, обиди и злословене. Какви огромни океани от нещастие и сълзи биха били избегнати, ако християните се подчиняваха на това просто правило — да **не говорят хулни думи по адрес на никого!**

Ние трябва да бъдем **миролюбиви** и да избягваме всякакви караници. За да има свада, са необходими най-малко двама души. Когато някакъв човек се опитал да се скара с д-р Айрънсайд за някакъв маловажен въпрос, върху който той бил проповядвал, докторът отговорил: „Скъпи братко, когато отидем на небето, един от нас ще се окаже неправ и може би това ще бъда аз." Този дух поставил точка на целия спор.

Ние трябва да бъдем **нежни** и внимателни. Едва ли има човек, който да размишлява върху това качество, без да си спомни за Господ Исус. Той е нежен и внимателен, тих и отстъпчив. Ние трябва да показваме **съвършена кротост** и смирение **към всички човеци.** Изброяването на кротостта като една от християнските добродетели изглежда толкова естествено. В основата си тя означава да мислим със смирение за другите, като ги поставяме на първо място и като говорим и правим за тях това, което изисква милостта. Смиреният човек служи най-напред на другите, а след това на себе си, притичва се на помощ при всяка възможност и веднага бърза да изрази благодарността си за вниманието, което му е оказано. Кроткият човек никога не е груб, вулгарен или нахален.

3:3 И отново, по средата на пасаж, който разглежда изключително етически проблеми, апостолът ни предлага едно класическо доктринално твърдение за нашето спасение, поставяйки ударение върху целта на спасението, а именно — живота на добри дела. Потокът на мисълта е следният: (1) нашето състояние преди спасението (3 ст.); (2) естеството на нашето спасение (4—7 ст.) и (3) конкретният резултат от спасението (8 ст.). Описанието на нашето състояние преди спасението, което Бог ни предлага, не е никак ласкателно. Макар и да сме твърдели, че знаем отговорите на всички въпроси, ние всъщност **сме били несмислени** и глупави, неспособни да разбираме духовните истини и неразумни в нашия избор и поведение. Били сме **непокорни** на Бога, а най-вероятно и на родителите си и на другите авторитети. Били сме **заблуждавани** от дявола и от собствените си изкривени преценки и винаги сме пропускали правилния път и сме стигали до задънени улици. Служели сме на **разни** нечисти навици и сме били **роби на** зли мисли и всякакъв род ужасни грехове. Животът ни е бил една непрекъсната поредица от **злоба и завист** към другите. Необичащи и егоистични, ние не само сме били нещастни, но сме правели и другите нещастни. Били сме **омразни**

и сме се мразели един друг. Каква тъжна картина на взаимоотношенията между съседи, които непрекъснато се карат, служители, които постоянно си завиждат, конкуренти, които са готови да си прережат гръкляна, и семейства, които се избиват заради вражди!

3:4 Това ужасно описание на човешката поквара е прекъснато от едно от най-великите *„но"*-та в Писанието. Колко благодарни трябва да бъдем за тези съюзи, които идват в най-критичния момент и които ни съобщават за чудната Божия намеса в живота на човека и спасението му от унищожение! Някой ги беше нарекъл *„преградите, които Бог поставя пред човека по пътя му към ада"!*

Но когато се яви благостта и човеколюбието на Бога, нашия Спасител... Благостта и човеколюбието на Бога, нашия Спасител, се яви, когато Господ Исус дойде на света преди повече от хиляда и деветстотин години. В един по-различен смисъл Божията благост и любов към човеците **се явява** лично на всеки от нас, когато биваме спасени. Това, че Бог изпрати Своя възлюбен Син, за да умре за един свят от бунтовни грешници, е изява именно на тези качества на Бога. Изразът **„любов... към човеците"** е превод на една гръцка дума, от която произхожда думата *„филантропия"*. Тя съчетава представите за любов, милост и състрадание. Наименованието **„Бог, нашия Спасител"** се отнася до **Бог** Отец, Който е **наш Спасител,** защото изпрати Своя Син в света като Жертва за нашите грехове. Господ Исус също е наречен **Бог, нашия Спасител** (2:13), защото Той понесе необходимото наказание, за да може ние да получим извинение и прощение.

3:5 Бог ни спаси от вината и наказанието на всички наши грехове — минали, сегашни и бъдещи. По времето на смъртта на Спасителя всички те все още са предстоели, но въпреки това Неговата смърт е покрила всичките. За съжаление една от най-простите и най-ясни истини на евангелието се оказва и най-трудна за приемане от човека. Това е истината, че спасението **не** се основава на добри **дела,** т. е. че човек не става християнин, като живее християнски живот. Онези, които отиват на небето, не са най-добрите хора. Последователното свидетелство на Библията е, че човек не може нито да спечели, нито да заслужи спасението по някакъв начин (Еф. 2:9; Римл. 3:20; 4:4, 5; 9:16; 11:6; Гал. 2:16; 3:11). Човек не може да се спаси чрез добри дела. Всички негови праведни дела са в Божиите очи като омърсена дреха (Ис. 64:6). Човек не може да стане християнин, като живее християнски живот, поради простата причина, че сам по себе си той няма сили да живее християнски живот. Не добрите хора отиват на небето — на небето отиват грешниците, които са били спасени чрез Божията благодат!

Добрите дела не са основата за спасението. Добрите дела са *резултатът* от спасението. Винаги когато има истинско спасение, има и добри дела. Затова тук четем, че Бог не ни е спасил заради **праведните дела, които ние сме извършили, а по Своята милост.** Спасението е дело на **милостта,** не на справедливостта. Справедливостта изисква човек да изтърпи наказанието, което заслужава. **Милостта** осигурява праведния път, според който човек бива освободен от това наказание.

Бог ни спаси чрез **окъпването на новорождението.** Резултатът от обръщението е едно действително ново създание (2 Кор. 5:17).Тук появата на това ново създание е представена образно като окъпване. Това е същият образ, който Господ Исус използва, когато казва на Своите ученици, че има едно-единствено цялостно окъпване и много на брой малки умивания, необходими да очистят човека от осквернение (Йоан 13:10). Това окъпване на новорождението няма нищо общо с кръщението. То не е телесно умиване с вода, а морално очис-

тване чрез Божието слово (Йоан 15:3). Кръщението дори не е символ на това окъпване, защото то представлява символ на погребването ни с Христос в смърт (Римл. 6:4).

Нашето новорождение е наречено също така **„обновяването на Светия Дух“.** Божият Дух извършва едно чудно преобразуване. Това не е обличане на стария човек в нови дрехи, а обличане на един нов човек в старите му дрехи! Светият Дух е *Агентът* на това обновление, а Божието слово е *инструментът.*

3:6 Бог **изля** Светия Дух **изобилно върху нас.** Духът започва да живее във всеки вярващ в момента на неговото новорождение. Духът е достатъчен, за да доведе до това славно обновление. Духът се дава чрез Исус Христос, нашия Спасител. Също както изобилието на фараоновия двор е стигнало до Якововите синове чрез посредничеството на Йосиф, така и Божиите благословения, сред които и неизказаното благословение на Неговия Дух, стигат до нас посредством Господ Исус. Исус е нашият „Йосиф“.

Всичките три Лица на Благословеното Триединство имат връзка с нашето спасение: Бог Отец (4 ст.), Светия Дух (5 ст.) и Божия Син (6 ст.).

3:7 Непосредственият резултат от нашето новорождение е, че **оправдани чрез Неговата благодат, ние ставаме наследници според надеждата на вечния живот.** Поради изкуплението, което е в Христос Исус, Бог ни счита за праведни чрез един акт на изумителна благодат. Вследствие на това ние ставаме наследници на всичко, което Бог е приготвил за онези, които Го любят. Нашата надежда е всичко, което се включва в това да бъдеш с Христос и да бъдиш като Него през цялата вечност.

3:8 Какво има предвид Павел, когато казва: **„Вярно е това слово“** — дали, че е вярно онова, което е казал в предходния пасаж, или че е вярно това, което ще каже до края на този стих? Изглежда, че тежестта на неговия аргумент пада най-вече върху истината, че след като сме били спасени от толкова много неща чрез едно такова велико спасение, ние трябва да живеем по начин, който е достоен за високото ни призвание.

В служението си в Крит Тит трябва да настоява върху тези неща (обсъдени в пасажа от 1 до 7 ст.), така че вярващите да **бъдат старателни да вършат добри дела.** Въпреки че изразът **„добри дела“** може да означава почтени занятия, тук апостолът може би има предвид неговото по-широко значение — **добри дела** изобщо. Поучението, което изисква поведение, отговарящо на християнската изповед, е **добро и полезно.** Всяко поучение трябва да бъде прието както лично от човека, така и приложено на практика.

3:9 По пътя на християнското служение винаги има клопки, които трябва да се избягват. В дните на Павел християните са се впускали в глупави **разисквания** за чисти и нечисти храни, за начини на пазене на съботата и празнуване на светите дни. Водели са спорове за ангелски и човешки **родословия.** Карали са се за сложни правила, които допълнително са били налагани върху закона. Павел е бил отвратен от всичко това и го нарича **безполезно и суетно.**

Служителите на Господа в наши дни могат да се поучат от съвета на Павел и да избягват следните крайности:

Отдаване на прекалено голямо внимание на символите за сметка на духовните реалности. Пример за това са древните спорове за Господната вечеря — дали да се използва истинско вино или гроздов сок, квасен или безквасен хляб, една обща чаша за всички или отделни чаши за всеки поотделно — като че ли тези въпроси са най-важното нещо в Библията!

Спорове за думи.

Разглеждане само на една истина или дори на един аспект от една истина и пренебрегване на всичко останало.

Алегоризиране на Писанието до степен, когато то бива превърнато в абсурд.

Теологично издребняване, което не назидава никого.

Отклоняване от правия път на словото към обиколни пътища и християнски „кръстоносни походи“ против едно или друго нещо.

Каква голяма трагедия е губенето на ценно време за дребнавости, когато цял един свят погива!

3:10 Човекът, който отдава времето си на такива маловажни неща, е **раздорник** и еретик[5]. Той прилича на музикант, чиято цигулка има само една струна и той свири на нея до припадък. Много скоро този човек събира около себе си тесен кръг от отрицателно настроени хора, като прогонва останалите. Той предпочита да разцепи събранието, отколкото да се откаже от своята доктринална фикс-идея. Нито една църква не трябва да търпи такава глупост. Ако, след като бъде предупреден един или два пъти, този човек твърдо продължи да проповядва своите лъжи, той трябва да бъде отлъчен от обществото на местната църква и християните трябва да се въздържат от всякакви социални контакти с него. Целта на тази мярка е неговото довеждане до покаяние и до по-уравновесеното му възприемане на Божието слово.

3:11 За да не би някой да си помисли, че **такъв човек** не представлява сериозна опасност за църквата, апостолът изрично казва, че той е **извратен и съгрешаващ и от само себе си е осъден.** Неговото поведение представлява карикатура на християнството, а не истинско християнство. Той **съгрешава,** защото образува секти или партии. И **е осъден от само себе си,** защото упорито се е прилепил и е продължил да се държи за своето нечестие, макар и да е бил предупреден от отговорни християни.

VI. Заключение (3:12—15)

3:12 Посланието завършва с няколко кратки указания към Тит. Павел възнамерява **да изпрати** в Крит или **Артем, или Тихик,** който да утеши Тит. Ние вече сме срещали името на **Тихик** в Деяния 20:4; Ефесяни 6:21 и Колосяни 4:7, но не и името на **Артем.** От 2 Тимотей 4:12 изглежда, че **Тихик** е изпратен в Ефес вместо в Крит, така че може би **Артем** е човекът, който го е заместил в Крит. Веднага след като пристигне, Тит трябва да отиде в **Никопол,** където Павел е решил да **прекара зимата.** По времето на Павел е имало най-малко седем града, които са носели името Никопол, но повечето тълкуватели смятат, че Тит е избрал да замине в онзи Никопол, който се е намирал в областта Епир, Западна Гърция.

3:13 Тит ще има гости — **законника Зина и Аполос.** Може би това са хората, които са занесли на Тит Писмото от Павел. В онези дни е имало два вида законници — книжниците, които са разяснявали религиозния закон, и юристите, които са се занимавали с проблеми на гражданския закон. Ние сами трябва да решим към коя точно категория е принадлежал **Зина.** По мое мнение той е принадлежал към първата категория законници, тъй като подозирам, че може би е бил извикан да помогне на Тит в потушаването на безкрайните разисквания върху Мойсеевия закон (9 ст.). Ако пък е бил юрист, то със сигурност е бил честен! Има само още един **Аполос** в НЗ, чието име се среща в Деяния 18:24—28 и в 1 Коринтяни. Може би тук става въпрос за същия човек. Когато Павел казва на Тит **да се погрижи да изпрати** тези двама души **на път,** той включва в това увещание както гостоприемството по време на техния престой в Крит, така и всичко необходимо за отпътуването им оттам.

3:14 Тит трябва да учи другите християни (**„нашите“**) да показват гостоп-

риемство, да се грижат за болните и страдащите и да бъдат щедри към нуждаещите се. Вместо да работят само за да задоволяват собствените си нужди и потребности, те трябва да имат ясното християнско съзнание, че трябва да помагат на не толкова облагодетелстваните (вж. Еф. 4:28б). Това ще ги избави от нещастието на егоисти и от трагедията на напразно пропиления и безплоден живот.

3:15 Заключителните поздрави не трябва да се считат нито за дребни, нито за маловажни. В страни, където християните са малко на брой и са презирани и преследвани, тези мили думи съдържат огромно количество любов, приятелски чувства и насърчение. **Всички, които** са **с** апостола, изпращат поздрави на Тит, който пък от своя страна трябва да поздрави всички, които обичат Павел и неговите съработници **във вярата.** Накрая Павел завършва Писмото си с темата, която стои на първо място в неговия живот — Господната **благодат.**

„Благодат да бъде с всички ви. Амин.“

Крайни бележки

1) (1:1) За по-подробно разглеждане на проблема за избирането вж. Ефесяни 1 и Римляни 9.
2) (1:6) Много хора смятат, че макар и разводът понякога да е позволен, църковният служител не трябва да бъде разведен човек.
3) (2:7) Както в повечето случаи, критическият текст е по-склонен да изпуска някои части от текста (вж. бележките под линия в НВПБКДж), което се основава до голяма степен на най-старите запазени ръкописи, идващи главно от Египет. ПБКДж и НВПБКДж използват текста на традиционните ръкописи, който обикновено, но не винаги, е подкрепен и от повечето ръкописи.
4) (2:14) Този израз ни звучи странно, защото значението на думата „peculiar"* се е променило. ПБКДж е много точен. Повечето така наречени „грешки" се дължат (както в този случай) на приблизително четиривековните промени в английския език.
5) (3:10) Думата *„еретик"* (използвана в ПБКДж) произхожда от една гръцка дума, която означава „разцепник" или „разколник" (НВПБКДж). Човекът, който разцепва църкви, обикновено проповядва лъжливи или „еретични" учения, но това е по-късно развитие на самата дума *„haireticos"*.

* Съвременното значение на тази дума е „особен", „чудат", „специален". — Бел. на прев.

Библиография

Вж. библиографията в края на Първото послание към Тимотей.

Посланието на апостол Павел към Филимон

„Един истински малък шедьовър на писателското изкуство."
Ернест Ренан

„Всички ние сме [Господни] Онисимовци."
Мартин Лутер

Въведение

I. Уникално място в канона

Някои християни биха могли да кажат, че ние спокойно можем да минем и без това малко Писмо на Павел, но те биха били ужасно неправи. Най-напред защото това Послание е всеобщо признато като автентично лично Писмо, идващо направо от сърцето на апостол Павел. Като такова то е един скъпоценен бисер. Много често това Писмо е било сравнявано с едно светско писмо, написано по същия повод — бягството на един роб — от римлянина Плиний Младши до негов приятел. С изключение на елегантната реторика, Писмото на Павел го превъзхожда по всички останали показатели.

Това малко Послание е един прекрасен израз на учтивостта, тактичността (съчетана с тънък хумор) и любовта на сърцето на Павел. И макар че самото Послание като такова не съдържа никакви явни доктринални истини, на практика то представлява една съвършена илюстрация на доктрината за „прехвърлянето на вината от едно лице на друго", което се вижда най-вече в следните думи на Павел към Филимон: „Мини това на моя сметка." Също както неуспехите на Онисим са били приписани на сметката на Павел и платежоспособността на Павел — считена за платежоспособност на Онисим, така и греховете на християнина се приписват или вменяват на сметката на нашия Господ и Неговите спасителни заслуги биват зачетени за наши в „главната счетоводна книга" на Бога. Тогава няма защо да се учудваме на думите на великия реформатор Мартин Лутер:

„Тук ние виждаме как св. Павел се застъпва за бедния Онисим и с всички средства се опитва да го защити пред неговия господар — сякаш че той самият е Онисим и именно той е ощетил Филимон. Това, което Христос направи за нас пред Бог Отец, прави и Павел за Онисим пред Филимон. ...Ние всички сме Негови Онисимовци, мисля аз."[1]

II. Авторство

Всички освен най-негативно настроените критици приемат, че авторът на Писмото до Филимон е Павел. Всъщност Ренан е бил толкова сигурен в неговата автентичност, че това го е накарало да се усъмни в собственото си отхвърляне на автентичността на близко свързаното с него Послание към колосяните.

Тъй като Писмото до Филимон е толкова кратко и толкова лично, не е изненадващо, че няма много ранни цитати от него.

Външни доказателства

Посланието към Филимон се цитира или подразбира в произведенията на Игнатий, Тертулиан и Ориген. Евсевий казва за него, че е една от книгите, приета от всички християни *(хомологомена)*. Освен че е включено в „канона" на Маркион, Посланието е признато и от Мураторианския канон.

Вътрешни доказателства

Дори и в това кратко Писмо Павел споменава три пъти своето име (1, 9 и 19 ст.). 2, 23 и 24 ст. са тясно свързани с Колосяни 4:10—17, така че двете Писма взаимно подкрепят своята автентичност. По този начин вътрешните доказателства съвпадат с външните.

III. Датиране

Писмото е било изпратено по едно и също време с Посланието към колосяните (около 60 г. пр. Хр.), или около тридесет години след възнесението на нашия Господ.

IV. Историческа обстановка и тема

Историята, която стои в основата на това Послание, се налага да бъде възстановена както от съдържанието на самото Писмо, така и от Писмото на Павел до колосяните. Изглежда, че Филимон е бил жител на Колос (ср. Кол. 4:17 с Филим. 2 ст.) и е бил обърнат чрез служението на апостол Павел (19 ст.). Един от неговите слуги — Онисим, е избягал от дома му (15, 16 ст.). Текстът дори съдържа лек намек, че може би Онисим е откраднал нещо от имота на господаря си (18 ст.).

Беглецът е пристинал в Рим по времето, когато Павел е бил затворен там (9 ст.). Ние не можем да бъдем сигурни дали апостолът вече е бил зад решетките на затвора, или това се е случило по времето, когато е имал свободата да си наеме къща (Деян. 28:30). Благодарение на едно интересно стечение на обстоятелствата Онисим се е срещнал с Павел в тази гъсто населена столица и е бил доведен при Христос чрез неговото служение (10 ст.). Впоследствие между двамата се е развила взаимна дружба (12 ст.) и Онисим се е оказал един много ценен помощник на апостола (13 ст.). По-късно двамата приятели са решили, че ще бъде най-правилно Онисим да се върне при Филимон и да възстанови щетите, които му е нанесъл в миналото. И така, Павел написва това Писмо до Филимон, в което се застъпва за Онисим, и му изрежда няколко основателни причини, поради които той би трябвало да възвърне благоволението си към своя роб (17 ст.). Точно по това време Павел написва и Писмото до колосяните, изпращайки Тихик като пощальон, а заедно с него и Онисим, който трябва да се върне в Колос (Кол. 4:7—9).

От всички Павлови Послания това е неговото най-лично Писмо. Посланията към Тимотей и Тит са били написани също до отделни лица, но те засягат по-скоро въпроси, свързани с живота на събранието, отколкото лични проблеми.'

Схема на изложението

I. Поздрав (1—3 ст.)
II. Благодарението и молитвата на Павел за Филимон (4—7 ст.)
III. Застъпничеството на Павел за Онисим (8—20 ст.)
IV. Заключителни забележки (21—25)

Коментар

I. Поздрав (1—3 ст.)

1 ст. Павел представя себе си по-скоро като **затворник**, отколкото като апостол. Той би могъл да използва своя апостолски авторитет, но предпочита да призовава светиите от едно място, което в очите на другите изглежда жалко и недостойно. И въпреки това апостолът изпълва това презряно място с небесна слава. Павел е **затворник** не на

друг, а **на Христос Исус.** Той не би се унижил нито за миг да стане затворник на Рим! Очите на апостола са насочени далеч извън границите на римската империя и гледат към Царя на царете. По времето, когато Павел пише това Писмо, Тимотей е заедно с него, затова апостолът споменава името на този верен ученик заедно със своето, макар че авторът на Писмото е само той.

Главният получател на Писмото е **Филимон.** Името Филимон означава „любящ". Очевидно този Филимон е бил верен на своето име, тъй като Павел го описва като **„нашия възлюбен* сътрудник".**

2 ст. Тъй като **Апфия** е женско име, повечето изследователи приемат, че тя е била съпруга на Филимон. Фактът, че Писмото е адресирано отчасти и до нея, би трябвало да ни подскаже колко много християнството възвисява жените[2]. Малко по-късно ще видим, че християнството възвисява и робите. Въображението на осветените светии почти неизменно отъждествява **Архип** със сина на Филимон. Не можем да бъдем съвсем сигурни, но знаем, че той е участвал активно в християнската борба. Павел го удостоява с титлата **„нашия сподвижник".** Бихме могли да го опишем като верен ученик на Господ Исус, изгарящ от свята страст. В Колосяни Павел отправя към него специално послание: „И кажете на Архип: Внимавай на службата, която си приел от Господа, да я изпълниш!" (Кол. 4:17)

Ако Филимон, Апфия и Архип съставляват един портрет на новозаветното християнско семейство, изразът **„твоята домашна църква"** извиква в съзнанието ни картината на една новозаветна **църква.** От този израз става ясно, че **домът** на Филимон е бил място за събиране на вярващи. Там те са се срещали за поклонение, молитва и изучаване на Библията. Оттам те са излизали, за да свидетелстват за Христос в един свят, който никога не е приемал с радост тяхното послание, но никога не го е и забравял. Когато са се събирали в къщата на Филимон, всички християни са били едно в Христос Исус. Богати и бедни, мъже и жени, господари и роби — всички те са били там като пълноправни членове на Божието семейство. В момента, в който са се връщали обратно в ежедневието на обикновения свят на труда, социалните различия между тях отново са се появявали. Но на Господната вечеря те са били едно общо цяло, състоящо се от равнопоставени свети свещеници. Така например Филимон не е имал превъзходство над Онисим.

3 ст. Характерният поздрав на Павел съдържа сякаш най-доброто, което той може да желае за онези, които обича. **Благодатта** включва цялата незаслужена милост, която Бог показва към Своите хора. **Мирът** тук е духовно спокойствие и равновесие, характеризиращи живота на онези, които се поучават от Неговата благодат. И двете благословения идват **от Бог, нашия Отец, и Господ Исус Христос.** Този израз е пълен със значение. Той означава, че Господ Исус е равен на **Бог Отец** в изливането на **благодат и мир.** Би било богохулство да се отдава такава почит на Христос, ако Той не беше наистина и напълно Бог.

II. Благодарението и молитвата на Павел за Филимон (4—7 ст.)

4 ст. Винаги когато Павел се моли за Филимон, той благодари на **Бога** за този свой благороден брат. Имаме всички основания да вярваме, че той е избран съд на Божията благодат — човек, който всеки би искал да има за приятел и брат. Някои тълкуватели предполагат, че това, което Павел казва в тези първоначални стихове, е продиктувано от дипломатични съображения и че неговата цел е да „смекчи" сърцето на Филимон, за да приеме отново Онисим. Тези пред-

* Правилният превод е „възлюбен", а не „любезен". — Бел. на прев.

положения приписват на апостола недостойни мотиви и хвърлят сянка върху боговдъхновения текст. Павел не би казал нещо, ако не го чувстваше искрено.

5 ст. Характерът на Филимон показва две черти, които са голяма радост за Павел — неговата **любов** и **вярата, която има към Господ Исус и към всичките светии.** Вярата на Филимон в Христос показва, че той има в себе си корена на небесния живот, а любовта му **към всичките светии** — че има и плодовете. Неговата вяра е една плодовита вяра.

В Ефесяни 1:15, 16 и в Колосяни 1:3, 4 Павел изказва подобни благодарности и за светиите, към които са адресирани тези Писма. На тези две места обаче той поставя вярата преди любовта. Тук той поставя любовта преди вярата. На какво се дължи тази разлика? Маклерън дава следното обяснение: „Последователността тук е последователност на анализа — от следствието към причината. Последователността в паралелните пасажи е последователност на синтеза — от причината към следствието."

Аргументът на Павел показва още една интересна характеристика. Той разкъсва израза „любов... към всичките светии", като след думата „любов" вмъква израза **„вярата,... към Господа Исуса".** Ние бихме могли да опишем това така: „...любов (и вярата... към Господа Исуса) към всичките светии." Обектът на **вярата** е **Господ Исус.** Обектът на **любовта** са **светиите.** Павел обаче разменя местата на вярата и любовта, за да предупреди сякаш Филимон, че той ще има специална възможност да покаже истинността на своята вяра, като покаже любов към роба Онисим. По този начин той поставя специално ударение върху думата *„всички"* чрез израза **„всичките светии".**

6 ст. Предходните два стиха изразяват благодарностите на Павел за Филимон. Този стих показва какво е естеството на молитвата на апостола за него. **„Това общение в твоята вяра"** означава „практическата загриженост, която Филимон показва към другите". Ние имаме общение на нашата вяра не само като проповядваме за Христос, но и като храним гладните, обличаме голите, утешаваме наскърбените, облекчаваме измъчените и дори като простим на един избягал роб. И така, Павел се моли великодушният живот на Филимон да накара много хора да признаят, че всички негови добри дела идват от **Христос Исус.** Живот, който изявява на практика Божията любов, има голяма сила и влияние. Едно е да четеш за любовта, а съвсем друго е да видиш Словото, въплътено в един човешки живот! Това наистина задължава!

7 ст. Новините за удивителното великодушие и самопожертвувателната любов на Филимон са прекосили разстоянието от Колос до Рим, донасяйки **„голяма радост"**[3] (или **„благодарение"**, според бележката под линия в НВПБКДж) и утеха на затворника на Христос. Довеждането на Филимон до Господа е било голяма привилегия за Павел, но какво удовлетворение за апостола е да чуе сега, че неговото дете във вярата се развива добре в Господа. Колко укрепващо е за него да знае, че **сърцата на светиите** са били изобилно **освежени от** този възлюбен **брат** и особено от неговата **любов.** Никой не живее сам за себе си и никой не умира сам за себе си. Нашите постъпки засягат другите. Ние не сме в състояние да измерим обхвата на нашето влияние. Ние имаме неограничен потенциал за добро или за зло.

III. Застъпничеството на Павел за Онисим (8—20 ст.)

8 ст. Сега Павел стига до главната цел на Писмото. Той иска да се застъпи за Онисим. Но как да подходи към този въпрос? Като апостол той би имал пълното основание да каже на Филимон: „Слушай, братко, твой дълг е като вярващ да простиш и да приемеш този избягал роб и аз ти казвам да направиш точно това."

Да, Павел спокойно би могъл да му нареди да направи това и Филимон, без съмнение, би се подчинил. Но в този случай това щеше да бъде една жалка победа.

9 ст. От друга страна обаче, ако апостолът не спечели сърцето на Филимон, Онисим би получил едно много студено приемане. Единствено подчинението, мотивирано от любов, би могло да направи поносимо положението на роба в този дом. Може би, когато пише това, Павел си спомня думите на Спасителя: „Ако Ме любите, ще пазите Моите заповеди" (Йоан 14:15). И така, **заради любовта** апостолът предпочита да **моли** Филимон, вместо да му заповядва. Дали любовта на Филимон би прекосила морето и би стигнала до един затвор, където един **стар** посланик[4] на Христос е затворник заради Господ Исус? Дали Филимон би се трогнал от тези две съображения — че Павел е вече **старец, а сега и затворник за Христос Исус?** Ние не знаем каква точно е била възрастта на апостола по това време. Изчисленията варират от петдесет и три до шестдесет и три години. За някои това може да не изглежда много, но за апостол Павел това може би е била напреднала възраст, тъй като той може би е бил преждевременно състарен от начина, по който е изгорял в служението си за Христос. А сега апостолът е и **затворник** за **Исус Христос.** Казвайки това, Павел не иска да предизвика съжаление, а се надява, че Филимон ще вземе предвид и тези фактори при своето решение.

10 ст. В оригиналния текст името Онисим стои на последно място в този стих: **„Моля те** относно моя син, **когото родих в оковите — Онисим..."** В момента, в който Филимон стига до името на своя нехаен роб нехранимайко, той е напълно обезоръжен. Представете си неговата изненада, когато разбира, че „разбойникът" е повярвал и дори още по-изненадващо — че е бил доведен до Христос чрез Павел, който е затворник!

Една от скритите наслади на християнския живот е да видиш как Бог работи по различни чудни и невероятни начини, разкривайки Себе Си в необикновени съвпадения, които не могат да бъдат обяснени чрез случайно стечение на обстоятелствата или късмет. Най-напред Павел довежда Филимон до Господа. След това бива арестуван и изпратен в Рим на разпит. По това време избягва робът на Филимон и също се отправя към Рим, където по някакъв начин среща Павел и повярва. По този начин и господар, и роб биват новородени чрез служението на един и същ проповедник, но на две различни места и при съвсем различни обстоятелства. Дали това е случайно наистина?

11 ст. Името Онисим означава **„полезен".** Може би след неговото бягство Филимон е бил изкушен да го нарече „безполезен разбойник". Всъщност Павел казва следното: „Да, той беше безполезен по отношение на теб, но сега е полезен **и на теб, и на мен."** Робът, който се връща при Филимон, е по-добър слуга от избягалия роб. Както вече споменахме, робите християни са се продавали на робския пазар по-скъпо от останалите роби. Затова и днес за служителите християни трябва да се казва, че са поценни работници от невярващите си колеги.

12 ст. Това Послание ни обръща специално внимание на отношението на НЗ към робството. Забелязваме, че Павел нито осъжда робството, нито го забранява. Той дори изпраща Онисим обратно при неговия господар. Но навсякъде в НЗ се осъждат и забраняват злоупотребите с робството. Маклерън пише следното:

„Новият Завет... не постановява пряко с никакви политически или социални наредби, но съдържа принципи, които ги засягат така дълбоко, че попиват в общественото съзнание."[5]

Насилствената революция не е пътят на Библията за поправяне на социалните

злини. Причината за безчовечността на хората лежи в тяхната паднала природа. Евангелието е насочено към *първопричината* и предлага ново създание в Христос Исус.

Става очевидно, че роб, който има добър господар, се намира в по-добро положение от онзи, който е независим. Същото се отнася и за вярващи, които са роби на Господ Исус. Онези, които са Негови роби, се наслаждават на най-истинската свобода. **Изпращайки** Онисим **обратно** при Филимон, Павел не му прави лоша услуга. Както господарят, така и робът са вярващи. От една страна, Филимон е длъжен да се отнася към своя роб с християнска загриженост, а от друга — Онисим би трябвало да служи на своя господар с християнска вярност. Дълбоката обич, която апостолът изпитва към Онисим, е изразена в думите: **„пращам... самото ми сърце“.** За Павел изпращането на Онисим е като загубване на част от самия него.

Нека да отбележим, че този пасаж съдържа важния принцип за възстановяването на нанесените щети. Сега, след като е спасен, Онисим трябва ли да се върне при бившия си господар, или не? Отговорът е: „Да, трябва.“ Спасението отнема наказанието и силата на греха, но *не* изличава дълговете. От новия християнин се очаква да възстанови всички неизплатени сметки и да поправи всички злини, доколкото това е по човешки възможно. Онисим е длъжен да се върне при своя господар, за да му служи и да възстанови всички суми, които може би е откраднал.

13 ст. Що се отнася до личното предпочитание на апостола, той желае **да задържи** Онисим **при** *себе си* в Рим. Има толкова много неща, които повярвалият роб би могъл да направи за Павел, докато той е затворен заради евангелието. От друга страна, това би могло да даде възможност на Филимон да **послужи** на апостола, като му осигури помощник. Тази възможност има обаче един недостатък, а именно — че апостолът няма съгласието или позволението на Филимон.

14 ст. Павел не е човекът, който би се възползвал насила от услугите на роба на друг човек, като задържи Онисим в Рим. Той не би направил **нищо** с Онисим, **без** да знае **мнението** на Филимон. Тази добрина би загубила цялата си прелест, ако би била от принуждение, а не доброволно и от сърдечно желание.

15 ст. Когато един вярващ успее да се извиси над враждебните обстоятелства на момента и да види как Бог работи така, че всичко да съдейства за добро на тези, които Го любят (Римл. 8:28), това е признак на духовна зрялост. След бягството на Онисим Филимон може би е преживял момент на горчивина и усещане за финансова загуба. Може би той се е питал: „Дали някога ще видя този роб отново?“ Сега Павел обръща погледа му към светлината, която се процежда през тъмните облаци. Може би Онисим е бил загубен за семейството в Колос за известно време, **за да могат** те да **го** имат **завинаги.** Това трябва да бъде утехата на християните, които изгубват вярващи роднини или приятели в смъртта. Раздялата е само временна, докато срещата им ще бъде вечна.

16 ст. Филимон не само ще има Онисим отново при себе си, но и ще го има при далеч по-добри условия, отколкото тези, при които го е загубил. Отношенията между тях повече няма да се основават на традиционната връзка господар-роб, защото Онисим е нещо **повече от слуга:** той е **възлюбен брат** в Господа. И неговото служение повече няма да бъде мотивирано от страх, а от любов. Павел вече е имал радостта да се наслаждава на общуването с Онисим като с един **възлюбен брат.** Но той повече не може да го задържа тук, в Рим. Това, което е загуба за апостола, ще бъде печалба за Филимон, който ще познае Онисим като брат **„и по плът, и в Господа“.** Бившият роб ще оправдае доверието на Па-

вел **„и по плът“**, т. е. чрез вярната си служба, **„и в Господа“**, т. е. като се държи към своя господар като към вярващ брат.

17 ст. Молбата на апостола е изненадваща както по отношение на своята смелост, така и по отношение на своята нежност. Той моли Филимон да **приеме** Онисим така, **както** би приел самия апостол. Павел му казва: **„Ако ме считаш за съдружник, приеми него като мен.“** Тези думи напомнят изключително много за думите на Спасителя: „Който приема вас, Мене приема; и който приема Мене, приема Този, който Ме е пратил“ (Мат. 10:40). „Понеже сте направили това на един от тия най-скромни Мои братя, на Мене сте го направили“ (Мат. 25:40). Те също така ни напомнят, че Бог ни е приел в Лицето на Своя Син и че ние сме Му толкова близки и скъпи колкото и Христос.

Ако Филимон счита Павел за **съдружник** или за един, с който той има общение, то тогава апостолът го моли да приеме Онисим на същото основание, на което е приел и него. Това не означава, че Филимон трябва да приеме Онисим в семейството като постоянен гост, който няма никакви трудови задължения. Не, Онисим ще продължи да работи като слуга в къщата, но освен това той ще бъде човек, който принадлежи на Христос и следователно е негов брат във вярата.

18 ст. Апостолът не казва, че Онисим е откраднал нещо от Филимон, но този стих предполага такава възможност. Определено можем да кажем, че кражбата е била един от основните грехове на робите. Павел желае да понесе отговорността за която и да било загуба, която Филимон е могъл да изтърпи. Той признава, че откраднатото трябва да се възстанови. Обръщението на Онисим не заличава неговите дългове към другите хора. Затова Павел казва на Филимон **да мине** това **на** негова **сметка.**

Не можем да четем тези редове, без да си спомним за огромния дълг, който всеки един от нас е направил като грешник, и за начина, по който целият този дълг е бил минат на сметката на Господ Исус на Голгота. Той го е платил изцяло, когато е умрял като наш Заместник. Освен това тези редове ни напомнят и за служението на Христос като наш Застъпник. Когато Сатана, обвинителят на всички братя, застане с нападки срещу нас за грешки, които сме направили, нашият благословен Господ всъщност казва: „Мини това на моя сметка.“ Тази книга всъщност представлява една илюстрация на доктрината за примирението. Онисим е бил отделен от Филимон поради лошото си поведение. Чрез служението на Павел (както имаме всички основания да смятаме) пропастта и „враждебността“ между двамата са били *премахнати.* Робът е бил *примирен* със своя господар. По същия начин и ние сме били отделени от Бога заради нашите грехове. Но чрез смъртта и възкресението на Христос причината за враждебността е била премахната и сега вярващите са примирени с Бога.

19 ст. Обикновено Павел е диктувал Писмата си на някой друг, като само последните редове е написвал със **собствената си ръка.** Ние не знаем дали апостолът е написал цялото това Писмо със собствената си ръка, но можем да бъдем сигурни, че поне на това място той е взел перото и с познатия си почерк е написал, че е готов да плати всички дългове, направени от Онисим. Павел е готов да направи това независимо от факта, че самият Филимон му е длъжник, защото именно апостолът го е отвел до Господа. Той дължи своя духовен живот на апостола, що се отнася до човешкия инструмент. Но Павел не желае да го насилва да плати този свой дълг.

20 ст. Обръщайки се към Филимон като към **брат,** остарелият апостол го моли само за една „печалба“ от него в Господа, за едно освежаване в Христос.

Той го умолява да приеме Онисим с великодушие, като му прости и го върне на старата му служба в дома, но не вече като роб, а като брат в Божието семейство.

IV. Заключителни забележки (21—25 ст.)

21 ст. Апостолът е напълно **уверен,** че Филимон ще направи **и повече** от това, за което е бил помолен. Той самият е получил безусловно прощение от Христос и със сигурност не би направил по-малко за Онисим. И така, тук ние имаме една жива илюстрация на текста в Ефесяни 4:32: „...бивайте един към друг благи, милосърдни; прощавайте си един на друг, както и Бог в Христа е простил на вас.“

22 ст. Но как би могъл Павел да узнае как е протекла срещата между Филимон и Онисим? Апостолът се надява да посети Колос и да погостува на семейството на Филимон. Той очаква да бъде пуснат от затвора от градските власти в отговор на **молитвите** на християните. Затова апостолът моли Филимон да му **приготви** една **стая.** Може би това е и една от първите задачи, които Онисим е получил след пристигането си в дома на Филимон: „Приготви гостната стая за нашия брат Павел.“ На нас не ни е известно дали Павел някога е посетил Колос, но със сигурност можем да кажем, че стаята за него е била приготвена и че всички членове на семейството на Филимон са го очаквали с нетърпение и със сърца, свързани в едно в любов.

23 ст. Може би **Епафрас** е именно братът, който е основал събранието в Колос (Кол. 1:7, 8; 4:12, 13). Като **затворник заедно с** Павел в Рим той присъединява поздравите си към тези на апостола.

24 ст. Заедно с Павел по това време са и **Марко, Аристарх, Димас** и **Лука.** Същите тези имена са споменати и в Колосяни 4:10, 14. Освен техните имена там се споменава и името на Исус, наречен Юст, което тук е изпуснато по някаква причина. **Марко** е човекът, който е написал второто Евангелие. След като в началото се е провалил, той е доказал, че е верен служител на Господа (2 Тим. 4:11; ср. с Деян. 13:13; 15:36—39). **Аристарх,** един вярващ брат от Солун, е придружавал Павел по време на няколко негови пътешествия, включително и в пътуването му до Рим. В Колосяни 4:10 Павел говори за него, че е затворник заедно с него. По-късно **Димас** оставя Павел, тъй като възлюбва сегашния свят (2 Тим. 4:10). **Лука,** възлюбеният лекар, доказва, че е верен другар и помощник докрай (2 Тим. 4:11).

25 ст. Писмото завършва с характерното благопожелание на Павел. Апостолът желае на Филимон **благодатта на нашия Господ Исус Христос** да **бъде с** неговия **дух.** Животът не може да ни даде по-голямо благословение от незаслужената благодат на Спасителя като всекидневна опитност. Да вървиш в непрекъснато осъзнаване и наслаждение от Неговата Личност и дело е всичко, което сърцето може да желае.

Павел оставя перото и дава Писмото на Тихик, за да го отнесе на Филимон. В този момент апостолът едва ли разбира степента, до която посланието на това Писмо ще повлияе на поведението на християните през следващите векове. Писмото е класически пример на любов и загриженост и е толкова приложимо за нас днес, колкото е било и по време на неговото написване. **Амин.**

Крайни бележки

1) (Въведение) Martin Luther, quoted by J. B. Lightfoot, *Saint Paul's Epistles to the Colossians and to Philemon,* pp. 317, 318 (translation updated by the present editor).
2) (2 ст.) Ако човек сравни положението на християнската жена с положението на езическата жена и мюсюлманката, тя (или той) ще трябва да се съгласи, че истинският „Освободител на жените" е Господ Исус Христос.
3) (7 ст.) Повечето ръкописи гласят *„благодарение" (charin),* вместо *„радост" (charan).*
4) (9 ст.) Гръцките думи за „старец" *(presbutes)* и „посланик" *(presbeutes)* си приличат толкова много, че Бентли смята, че думата, която Павел е написал тук, е „посланик". Традиционните ръкописи са изцяло против това предположение, независимо че то толкова добре приляга на контекста.
5) (12 ст.) Alexander Maclaren, „Colossians and Philemon," *The Expositor's Bible,* p. 461.

Библиография

Вж. библиографията в края на Посланието до колосяните.

Посланието към евреите

„В Писанието няма друга книга, чието авторство да е повече дискутирано и чиято боговдъхновеност да е поставяна повече под съмнение от тези на Посланието към евреите.“

Коунибеър и Хаусън

Въведение

I. Уникално място в канона

Посланието към евреите заема уникално място в НЗ по много причини. Макар да не започва като Писмо, то завършва като такова и е ясно, че е било изпратено или до Италия, или от Италия (13:24), като е било написано до една определена група от християни, най-вероятно евреи. Предполага се, че първоначално то е било написано до някоя малка домашна църква, която поради него е трябвало да се свърже с едно по-голямо и известно събрание, за да запази жива традицията на своя произход и предназначение. Стилът на това Писмо е най-литературният стил в целия НЗ. Той е поетичен и изпълнен с цитати от Септуагинтата. Характеризира се с богат речник и изключително точно използване на гръцкия език по отношение на глаголните времена и други подробности.

Макар и това Писмо да е много *еврейско* в известно отношение (сравнява се с книгата Левит), предупрежденията за опасността от отдалечаване от действителността на Христовата смърт към обикновената ритуалност са били винаги необходими на *християнския свят.* Оттук и огромната важност на тази книга.

II. Авторство

Писмото до евреите е анонимно, независимо че някои по-ранни издания на ПБКДж прибавят към заглавието и името на Павел. Ранната източна църква (Дионисий и Климент, и двамата от Александрия) първа предлага Павел като автор на Посланието. След големи дискусии това мнение става преобладаващо по времето на Атанасий и нататък, така че впоследствие и Западът се присъединява към него. Днес обаче се срещат много малко изследователи, които поддържат авторството на Павел. Според Ориген *съдържанието* на Писмото е Павлово, както и някои негови нюанси, но стилът на оригиналния текст е много по-различен от неговия. (Това не *отменя* авторството на Павел, тъй като всеки литературен гений може да промени своя стил.)

През изминалите години са били предложени като автори следните няколко имена: Лука, чийто стил е сходен със стила на това Послание и който е бил запознат с проповядването на Павел; Варнава, Сила, Филип и дори Акила и Прискила.

Лутер е предложил като автор Аполос, един човек, който подхожда на стила и съдържанието на книгата: силен в Старозаветните Писания и много красноречив (Александрия, неговият роден град, е бил известен с ораторското изкуство на своите жители). Аргументът против авторството на Аполос е, че няма александрийско предание, което да съдържа подобна теория — една не много вероятна ситуация, ако Посланието наистина е било написано от александриец.

По някаква причина Господ е решил да запази името на автора на това Писмо

в тайна. Едно от предположенията за това е, че авторът *наистина* е Павел, който съзнателно е скрил името си заради предубеждението на юдеите против него. И макар че това е напълно възможно, никой не е могъл да каже нещо по-добро от древните думи на Ориген: „Само този, който е написал Посланието, знае със сигурност кой е авторът."

III. Датиране

Независимо от факта, че човешкият *автор* на Писмото е анонимен, *датата* на написване на това Послание може да се определи с приблизително голяма точност.

Според *външните* доказателства през първи век Писмото до евреите трябва да е било вече написано, тъй като Климент от Рим използва книгата през 95 г. сл. Хр. И макар че цитати от Писмото се срещат в писанията на Поликарп и Юстин Мартир, името на автора никъде не е споменато. Посланието към евреите е цитирано изрично като Писмо на Павел от Дионисий от Александрия. Според Климент от Александрия Павел е написал това Писмо на еврейски, а Лука го е превел. (Книгата обаче не създава впечатление на превод.) Мнението на Иреней и Хиполит е, че Посланието не е било написано от Павел, а мнението на Тертулиан — че е било написано от Варнава.

Според *вътрешните доказателства* изглежда, че авторът е второ поколение християнин (2:3; 13:7), което означава, че то не е могло да бъде написано *много* рано — като Посланието на Яков или Първото Послание към солунците например (ср. 10:32). Тъй като никъде в текста не се казва нищо за еврейските войни (започнали през 66 г. сл. Хр.) и е съвсем очевидно, че жертвите в храма все още продължават да се принасят (8:4; 9:6; 12:27; 13:10), може да се определи една дата преди 66 г. сл. Хр. и *при всички случаи* преди разрушението на Ерусалим (70 г. сл. Хр.). В текста се говори за гонения (12:4), но за вярващите се казва, че все още не са се съпротивили до кръв. Ако Италия е мястото, до което е било адресирано Посланието, кървавите гонения на Нерон там (64 г. сл. Хр.) биха преместили написването на Писмото с още няколко години назад — най-рано средата на 64 година. Най-вероятно времето на написването на това Послание е периодът между 63 и 65 г. сл. Хр.

IV. Историческа обстановка и теми

В един по-общ план Писмото до евреите засяга темата за голямата борба, до която води напускането на една религиозна система заради друга. Тази борба включва болезненото скъсване на стари връзки, напрежението и натоварването вследствие отчуждението и силния натиск, който се упражнява върху „отстъпника", за да се върне.

Но проблемът, който разглежда това Послание, не е само напускането на една стара система и заменянето ѝ с някоя нова със същата стойност. Проблемът е отказването от юдеизма заради Христос, което — както авторът показва — означава оставяне на сенките заради веществението, ритуала заради реалността, предходното заради окончателното, временното заради постоянното или — накратко — доброто заради най-доброто.

Проблемът също така означава оставяне на популярното заради непопулярното, мнозинството заради малцинството и потисниците заради потиснатите. А всичко това предполага едновременното натрупване на множество сериозни проблеми.

Писмото е било написано до хора с еврейски произход. Това са били евреи, чули евангелието, проповядвано от апостолите и другите християни през ранните дни на църквата и видели великите чудеса на Светия Дух, потвърждаващи посланието. Те са откликнали на благата вест по един от следните три начина:

Някои са повярвали в Господ Исус Христос и са преживели истинско обръщение.

Други са изповядали на думи, че са християни, кръстили са се и са се присъединили към местните събрания. На практика обаче те никога не са били новородени от Светия Божий Дух.

Трети директно са отхвърлили посланието за спасението.

Писмото до евреите се занимава с първите две групи — истински спасените евреи и онези, които всъщност не са вярвали, а само са си придавали вид на християни.

И така, когато един юдеин оставял вярата на своите предци, на него гледали като на ренегат и отстъпник *(meshummed)* и го наказвали с една или няколко от следните санкции:

Лишаване от семейно наследство;

Отлъчване от общността на Израел;

Загубване на работното място;

Отнемане на собствеността;

Морален тормоз и физически мъчения;

Публично осмиване;

Затвор;

Мъченичество.

Освен това, разбира се, винаги съществувала възможността за връщане назад. Ако той отхвърлел Христос и се върнел обратно към юдеизма, всякакво по-нататъшно преследване било прекратявано. Четейки между редовете на Писмото, можем да доловим някои от главните аргументи, които са били използвани, за да убедят такъв човек да се върне отново към юдеизма:

Богатото наследство на пророците;

Изявеното служение на ангелите в историята на древния Божий народ;

Връзката със славния законодател Мойсей;

Национална принадлежност към видния военачалник Исус Навиев;

Славата на Аароновото свещенство;

Светилището, което Бог е бил избрал, за да обитава сред Своя народ;

Заветът на закона, даден от Бога чрез Мойсей;

Божествените неща в светилището и величественото покривало;

Службите в светилището и особено ритуалът на великия Ден на примирението (Йом кипур, най-важният ден от еврейския календар).

Почти можем да чуем евреите от първи век, представящи всички тези слави на тяхната древна, ритуалистична религия и питащи след това насмешливо: „И какво е това, което вие, християните, правите? Ето, ние имаме всички тези неща, а вие — какво имате вие? Нищо повече от една обикновена горна стая, маса, хляб и вино! Да не би да искаш да кажеш, че си оставил всички тези неща заради *това?*"

Посланието към евреите представлява отговор на въпроса: *„Какво имате вие?"* С една дума, отговорът е: *„Христос."* В Него *ние имаме:*

Един, Който е по-голям от пророците;

Един, Който е по-голям от ангелите;

Един, Който е по-голям от Мойсей;

Един, Който е по-голям от Исус Навиев;

Един, Чието свещеничество е по-висше от това на Аарон;

Един, Който служи в по-добро светилище;

Един, Който е Посредник на по-добър завет;

Един, Който е първообраз на всичко в светилището и на завесата;

Един, Чиято жертва за грях , принесена веднъж завинаги, е по-висша от непрекъснатите жертвоприношения на волове и овни.

Също както звездите престават да се виждат, когато изгрее по-ярката светлина на слънцето, така и образите и сенките на юдеизма избледняват и загубват своето значение пред по-голямата слава на Личността и делото на Господ Исус.

И въпреки това оставал проблемът с гоненията. Онези, които заявявали, че са

последователи на Господ Исус, се сблъсквали с жестоко, фанатично противопоставяне. Това излагало истинските вярващи на опасността от обезкуражаване и отчаяние. Затова те се нуждаели от насърчение, което да укрепи вярата им в Божиите обещания. Имали нужда от издръжливост за времето на очакването на идващата награда.

Онези пък, които били християни само на думи, били заплашени от опасността напълно да отстъпят. След като изповядали приемането на Христос, те можели напълно да Го отхвърлят и да се върнат обратно към ритуалистичната религия. Това би било равнозначно на погазването на Божия Син, оскверняването на Неговата кръв и обиждането на Светия Дух. За този съзнателен грях няма покаяние или прощение. Писмото до евреите ни предупреждава няколкократно за опасността от този грях. Във 2:1 той се описва като *изгубване* на посланието на Христос. В 3:7—19 това е грехът на *бунта* или закоравяването на сърцето. В 6:6 това е *отпадането* или отстъплението. В 10:25 това е *преставането да се събират... заедно.* В 10:26 това е *самоволното* или нарочно *съгрешаване.* В 12:16 за него се говори като за *продаването на първородството* заради едно ядене. И последно, в 12:25 той е наречен *презиране* или отказване да чуеш Този, Който говори от небето. Всички тези предупреждения обаче са насочени срещу различни страни на един и същ грях — греха на *отстъплението.*

Посланието на Писмото до евреите е толкова навременно днес, колкото и през първия век на църквата. Ние имаме нужда непрекъснато да ни се напомня за вечните привилегии и благословения, които са наши в Христос. Имаме нужда от насърчение, за да можем да издържаме независимо от всички гонения и трудности. Освен това всички онези, които наричат себе си вярващи, имат нужда да бъдат предупреждавани срещу опасността от връщането към церемониалната религия, след като вече са опитали и видели, че Господ е благ.

Схема на изложението

I. Превъзходството на Христос по отношение на Неговата Личност (1:1—4:13)
А. Превъзходството на Христос пред пророците (1:1—3)
Б. Превъзходството на Христос пред ангелите (1:4—2:18)
В. Превъзходството на Христос пред Мойсей и Исус Навиев (3:1—4:13)
II. Превъзходството на Христос по отношение на Неговото свещенство (4:14—10:18)
А. Превъзходството на първосвещенството на Христос пред първосвещенството на Аарон (4:14—7:28)
Б. Превъзходството на служението на Христос пред служението на Аарон (8 гл.)
В. Превъзходството на жертвата на Христос пред жертвите на Стария Завет (9:1—10:18)
III. Предупреждения и увещания (10:19—13:17)
А. Предупреждение срещу презирането на Христос (10:19—39)
Б. Увещание за вяра чрез позоваване на примери от Стария Завет (11 гл.)
В. Увещание за надежда в Христос (12 гл.)
Г. Увещания за различни християнски добродетели (13:1—17)
IV. Заключително благословение (13:18—25)

Коментар

I. Превъзходството на Христос по отношение на Неговата Личност (1:1—4:13)

А. Превъзходството на Христос пред пророците (1:1—3)

1:1 Нито едно друго Новозаветно Послание не се заема с разглеждането на проблема толкова бързо, колкото Посланието към евреите. Без да отделя никакво място за поздрав или въведение, писателят веднага се залавя с темата. Изглежда, сякаш той е изгарял от свято нетърпение да опише по-скоро славните превъзходства на Господ Исус Христос.

Най-напред авторът прави едно сравнение между Божието откровение, дадено на хората **чрез пророците,** и откровението Му в Неговия Син. **Пророците** са били боговдъхновени Божии говорители. Те са били почетни служители на Йехова. Духовното богатство на тяхното служение е запазено в СЗ.

И все пак тяхното служение е било частично и откъслечно. На всеки един от тях е била дадена определена част откровение, която във всеки отделен случай е била непълна.

Но освен че истината е била давана на пророците на части, те са използвали и **различни** начини, за да я предадат на хората. Тя е била представяна като закон, история, поезия и пророчество. Понякога формата на нейното предаване е била устна, друг път — писмена. Била е изявявана чрез видения, сънища, символи и пантомима. Определено може да се каже, че представянето на Божието откровение на израелския народ в миналото е било предварително, прогресивно и **многообразно.**

1:2 Периодичните, частични и разграничителни пророчества от СЗ сега вече са засенчени от превъзходното и окончателно откровение на Бога в лицето на **Неговия Син.** Пророците са били само канали за предаване на божественото слово. Самият Господ Исус Христос е окончателното Божие откровение към човеците. Както казва Йоан: „Никой кога да е не е видял Бога; Единородният Син, Който е в лоното на Отца, Той Го изяви“ (Йоан 1:18). Сам Господ Исус казва за Себе Си: „Който е видял Мене, видял е Отца“ (Йоан 14:9). Христос говори не само *за* Бога, но и *като* Бог.

За да подчертае безкрайното превъзходство на Божия Син пред пророците, авторът на Посланието към евреите Го представя най-напред като **„Наследник на всичко“. „Наследник на всичко“** означава, че цялата вселена Му принадлежи чрез една божествена наредба и че Той скоро ще господства над нея.

Чрез Него именно Бог **е направил** и **световете.** Исус Христос е бил активният Деятел при сътворението. Той е привел в съществуване звездното небе, земята, човешката раса и божествения план за вековете.

Всяко сътворено същество — и духовно, и физическо — е било направено от Него.

1:3 Исус Христос е също така **сияние на** Божията **слава.** Това означава, че всички съвършенства, които се намират в Бог Отец, се намират и в Него. Той е блясъкът или сиянието **на Неговата слава.** Всички морални и духовни атрибути на Бога се виждат в Него.

По-нататък авторът ни казва, че Господ Исус е **отпечатък** на същността на Божието същество. Това, разбира се, не може да се отнася до физическата прилика, тъй като в своята същност Бог е Дух. Това означава, че по всеки възможен начин Христос представлява Отец. Никакво по-близко сходство от това не е възможно. Синът, бидейки Бог, открива на човека чрез Своите думи и пътища какъв точно е Бог.

Освен това Господ Исус крепи вселената **чрез Словото на Своята мощ.** Първоначално Той е говорил, за да прине-

де световете в съществуване (Евр. 11:3). Но Той все още говори и Неговото мощно **слово** крепи живота, сплотява материята, за да не се разпадне, и поддържа реда във вселената, така че да функционира правилно. Чрез Него всичко се сплотява (Кол. 1:17). Тук получаваме просто обяснение на един сложен научен проблем. Учените се борят да открият какво е онова, което крепи молекулите цели. Този текст ни казва, че великият Крепител е Исус Христос и че Той прави това чрез Своето могъщо **слово.**

Следващото славно качество на Нашия Спасител е най-поразителното от всички — това, че Той **е извършил чрез Себе Си очистване на греховете.** Създателят и Крепителят на всичко е станал и Носителят на нашите грехове. За да създаде вселената, Господ Исус е трябвало само да говори. За да поддържа и управлява вселената, Той също така трябва само да говори, тъй като в това няма никакъв морален проблем. Но за да отмахне нашия грях веднъж завинаги, Той е трябвало да умре на кръста на Голгота. Колко изумителна е мисълта, че суверенният Господ се е смирил дотолкова, че е станал жертвеният Агнец.

И накрая авторът говори за това как Исус Христос е бил възвисен и възцарен като Господ, като **е седнал отдясно на Величието във висините.** Това, че Той **е седнал,** говори за едно положение на почивка. Това не е почивката, която идва след тежък труд, а почивката на удовлетворението от свършената работа. То показва, че делото на изкуплението е завършено.

„Отдясно на Величието на високо" е мястото на почест и привилегированост (Евр. 1:13). Заради Неговата славна победа Бог е възвисил Господ Исус най-високо. Освен това мястото отдясно на Бога е и място на сила (Мат. 26:64), радост и веселие (Пс. 16:11). Прободената ръка на Спасителя държи скиптъра на вселенското господство (1 Петр. 3:22).

Проследявайки пътя на нашия Господ от сътворението до Голгота и след това до славата, ние като че ли изгубваме от погледа си пророците. Макар и славни, те сякаш потъват в сянка. И това наистина е така. Те са били свидетели за идващия Месия (Деян. 10:43). Сега, след като Той е дошъл, те с радост се отдръпват, за да Му направят място и да изчезнат на заден план.

Б. Превъзходството на Христос пред ангелите (1:4—2:18)

1:4 Следващият етап в аргументацията на Посланието се позовава на факта, че Христос е по-виси **от ангелите.** Това е необходимо, тъй като еврейският народ е имал много възвишена представа за служението на ангелите. В края на краищата законът е бил даден чрез ангелите (Деян. 7:53; Гал. 3:19) и ангелски същества са се появявали често в историята на древния Божий народ. Може би по това време се е смятало, че при отказването от юдеизма заради Христос човек се лишава от най-важната особеност на своето национално и религиозно наследство. Истината е, че при приемането на Христос, човек приема Един, Който е по-горен от ангелите в две отношения — първо като Божий Син (1:4—14) и след това като Човешки Син (2:5—18).

Христос **е станал толкова по-горен от ангелите, колкото името, което е наследил, е по-горно от тяхното.** Този израз говори, от една страна, за придобито, а от друга — за присъщо превъзходство.

Придобитото превъзходство е резултат от Неговото възкресение, възнесение и възвишаване като Господ и Христос. Във въплъщението Той е бил направен малко по-долен от ангелите, за да изстрада смъртта (2:9). Но Бог Го е възвисил и Го е поставил да седи на трон в най-голямата слава.

Присъщото превъзходство е свързано с Неговата вечна връзка с Бог Отец

като Божий Син. **По-горното име** е името „Син“.

1:5 На това място авторът цитира два стиха от СЗ, които показват Месията като Божий Син. Първият е от Псалм 2:7, където Бог се обръща към Него като към Син: **„Ти си Мой Син, Аз днес Те родих.“** В един смисъл Христос е вечно роденият Син. В друг — Той е бил роден при въплъщението. В трети — бил е роден във възкресението — „първороден от мъртвите“ (Кол. 1:18). Павел използва този стих, когато говори в синагогата в Антиохия Писидийска, прилагайки го към Първото пришествие на Христос (Деян. 13:33).

Но най-важният момент тук е, че Бог никога не се обръща към някой ангел като към Свой **Син.** Ангелите като цяло са наричани Божии синове (Йов 1:6; Пс. 89:6, бел. под линия), но в този случай това не означава нищо повече от сътворени същества. Това, че Господ Исус е Божият Син, означава, че е равен на Бога.

Вторият цитат е от Втора книга на Царете 7:14: **„Аз ще Му бъда Отец, и Той ще Ми бъде Син.“** И въпреки че тези думи изглеждат свързани със Соломон, Светият Дух тук ги използва като думи, отнасящи се за по-великия Син на Давид. И отново главният аргумент тук е, че Бог никога не е говорил по този начин за някой ангел.

1:6 Третото отношение, в което Христос е „по-горен от ангелите“, е, че Той е обект на тяхното поклонение, докато те са Негови пратеници и служители. За да докаже този свой аргумент, авторът цитира Второзаконие 32:43 (в Септуагинтата и свитъците от Мъртво море) и Псалм 97:7 (бел. под линия в НПБКДж).

Стихът във Второзаконие сочи към времето, **когато** Бог **отново въвежда Първородния във вселената,** т. е. времето на Второто пришествие на Христос, когато **ангелите** ще Му се поклонят пред всички. Това може само да означава, че Христос е Бог. Всяко поклонение на нещо друго освен на истинския Бог е идолопоклонство. А тук Бог заповядва на **ангелите** да се поклонят на Господ Исус Христос.

„Първородният“ може да означава Първият по време (Лука 2:7) или Първият по положение или слава (Пс. 89:27). Тук, както и в Римляни 8:29, и в Колосяни 1:15, 18 това определение има второто значение.

1:7 В противоположност на Своя славен Син Бог **прави ангелите Си ветрове** (или духове) **и служителите Си огнен пламък.** Той е Създателят и Началникът на **ангелите.** Те се подчиняват на Неговата воля със скоростта на вятър и с пламенността на **огън.**

1:8 Сега отново авторът рисува една галактика от превъзходства, които показват колко несравним е Синът. Найнапред Бог се обръща към Сина Си като към **Бог.** В Псалм 45:6 Бог Отец приветства Месията с думите: **„Твоят престол, о Боже, е до вечни векове.“** Тук отново е представена по един непогрешим начин божествеността на Христос, а аргументът идва от един традиционен староеврейски текст. (Във всяка глава на Посланието към евреите има поне по един цитат от СЗ.)

Синът е също така вечният Суверен. Неговият престол продължава **за вечни векове.** Неговото царство наистина „ще се разпростре от бряг до бряг и всички небесни светила ще угаснат и ще се стопят като сняг“.

Той е праведният Цар. Псалмистът говори за Него като за Един, Който държи **„скиптър на правота“,** което е един поетичен начин да се каже, че този Цар управлява в абсолютна честност и справедливост.

1:9 Неговата лична правота се вижда от факта, че Той решително **е възлюбил правдата и е намразил беззаконието.** Това без съмнение се отнася главно до тридесет и трите земни години на Исус Христос, през които Божието око не е

могло да намери никакъв недостатък в Неговия характер и никаква грешка в Неговото поведение. Той е доказал способността Си да царува.

Заради това Негово лично превъзходство **Бог** Го **е помазал с миро на радост повече от** Неговите **събратя.** Това означава, че Бог е дал на Христос мястото на върховна власт над всички други същества. **Миpoтo** тук може да символизира Светия Дух: Христос е бил обдарен с Духа повече от всички други (Йоан 3:34). „Неговите **събратя**" са всички онези, с които Той е свързал Себе Си, което обаче не означава, че те са били равни на Него. Може би тук са включени и ангелите, но по-вероятно е това да се отнася само до Неговите еврейски събратя.

1:10 Господ Исус Христос е Творецът на небето и земята. Това се вижда от Псалм 102:25—27. В този Псалм Месията се моли така: „Да не ме грабнеш, Боже мой..." (24 ст.). Тази молитва в Гетсиманската градина и на Голгота получава следния отговор от Бог Отец: „В началото Ти, Господи, си основал земята, и дело на Твоите ръце е небето."

Обърнете внимание, че тук, в 10 ст., Бог се обръща към Своя Син с **„Господи"**, тоест Йехова. Изводът е неизбежен: Исус от НЗ е Йехова от Стария.

1:11, 12 В 11 и 12 ст. преходността на творението се противопоставя на вечността на Създателя. Неговите творения **ще изчезнат,** но Той **остава.** Въпреки че слънцето, луната, планините, океаните и реките изглеждат вечни, истината е, че те естествено остаряват. Псалмистът ги уподобява на **дреха,** която най-напред се износва, след това се свива и става неизползваема и накрая **се изменя,** като се замества от нещо подобро.

Погледнете заснежените върхове на планините, величествения залез и изпъстреното със звезди небе и след това се вслушайте във великолепната музика на тези думи: **„И като одежда ще ги свиеш, и те ще бъдат изменени, но Ти си същият, и Твоите години няма да се свършат."**

1:13 Следващият цитат (Пс. 110:1) показва върховенството на Сина. В този Псалм Бог казва на Месията: **„Седи отдясно Ми, докато положа враговете Ти за Твое подножие."** Въпросът е: „На кой от ангелите Бог някога е казал нещо подобно?" И отговорът, разбира се, е: „На никого."

Мястото **отдясно** на Бога обозначава едно положение на най-високи почести и неограничена власт. Полагането на всички Негови врагове за Негово **подножие** или за столче под краката Му говори за всеобщо подчинение и господство над всички.

1:14 Предназначението на ангелите е не да владеят, а да служат. Те са духовни същества, които Бог е създал, **за „да слугуват на онези, които ще наследят спасение".** Този израз може да се разбира по два начина: първо, че ангелите **„слугуват"** на онези, които все още не са обърнати, и второ, че те **„слугуват"** на онези, които са спасени от наказанието и властта на греха, но все още не са спасени от присъствието на греха, тоест на онези вярващи, които все още са на земята.

Дали това означава, че има „ангели пазители"? А защо да няма? Защо трябва да се изненадваме от подобна истина? Сигурно е, че има зли духове, които водят непрекъсната война против Божиите избрани (Еф. 6:12). Трябва ли тогава да се учудваме, че има свети ангели, които служат на онези, които са призовани към **спасение?**

Но нека да се върнем към главната мисъл на пасажа, която подчертава не това, че съществуват ангели пазители, а това, че ангелите са толкова по-нисши от Божия Син, колкото служителите на Суверенния Властелин на вселената са по-нисши от Него.

2:1 Авторът на Посланието току-що е приключил своя аргумент, според който Христос е несравнимо по-горен от

ангелите, тъй като е Божият Син. Преди да докаже, че Той е също така по-горен и като Човешки Син, авторът спира за малко, за да вмъкне първото от няколкото сериозни предупреждения в това Послание. Това предупреждение ни обръща внимание на опасността от разминаване с посланието на благовестието.

Величието на Дарителя и величието на Неговия дар задължава онези, към които е отправено благовестието, да внимават **още повече** на това, което са чули. Винаги съществува опасността от отдалечаване от Личността на Спасителя и потъване обратно в религията на образите. Това означава потъване в греха на отстъплението — грях, за който няма покаяние.

2:2 Вече споменахме, че евреите са придавали особено значение на служението на ангелите в тяхната история. Може би водещият пример за това е даването на закона в присъствието на безброй ангелски същества (Второзак. 33:2; Пс. 68:17). Вярно е, че законът е бил **изговорен чрез ангели.** Вярно е също така, че той е бил истинен. И е вярно, че **всяко** нарушение е било съответно наказвано. Това са неща, които всички признават.

2:3 Сега обаче аргументът се премества от по-малкото на по-голямото. Ако онези, които са нарушили закона, са били наказвани, каква ще бъде съдбата на тези, които **пренебрегват** благовестието? Законът казва на хората какво те трябва да правят; благовестието им казва какво Бог е направил. Чрез закона идва знанието за греха; чрез благовестието идва знанието за **спасението.**

Пренебрегването на едно толкова велико спасение е много по-сериозно от нарушаването на закона. Законът е бил даден от Бога чрез ангели първо на Мойсей, а след това и на народа. Но благовестието е било изговорено по един пряк начин от Самия Господ Исус. И не само това, то е било **потвърдено** на ранните християни, от апостолите и от другите, **които са чули** Самия Спасител.

2:4 Самият **Бог** е потвърдил верността на посланието **чрез знамения и чудеса, чрез разни велики дела и чрез даровете на Светия Дух*. Знаменията** са онези чудеса на Господа и на апостолите, които показват духовни истини. Така например нахранването на петте хиляди (Йоан 6:1—14) образува основата на беседата за Хляба на Живота, която идва скоро след това (Йоан 6:25—59). **Чудесата** са свръхестествени дела, които имат за цел да възбудят удивление в зрителите. Една илюстрация на такова чудо е съживяването на Лазар (Йоан 11:1—44). **Великите дела** са изяви на свръхестествена сила, които се противопоставят на законите на природата. **Даровете на Светия Дух** са специални способности, давани на хората, за да говорят и да действат по начин, който е напълно извън техните естествени възможности.

Целта на всички тези чудеса е да докажат верността на истината на благовестието. Те са необходими в особена степен за еврейския народ, който по традиция търси някакво знамение, преди да повярва. Има известни доказателства, че след написването на НЗ в пълен вид необходимостта от утвърдителни чудеса е престанала, но не е възможно да се докаже безусловно, че Светият Дух *никога* вече няма да повтори тези чудеса през другите векове.

Изразът **„по волята Си“** показва, че тези свръхестествени сили се дават от Светия Дух по Негов избор. Те са суверенни Божии дарове и не могат да бъдат изисквани от хората, нито пожелавани като отговор на молитва, тъй като Бог никога не ги е обещавал на всички.

2:5 В първата глава видяхме, че Христос е по-горен от ангелите като Божия Син. Сега ще видим, че Той е по-горен и като Човешкия Син. Това ще ни помог-

* Според НПБКДЖ. — Бел. на прев.

не да проследим потока на мисълта, като не забравяме, че в мисленето на юдеите представата за въплъщението на Христос е била невероятна и истината за Неговото унижение — срамна. За юдеите Исус е бил само един човек и следователно е принадлежал към един по-нисък разред от ангелите. Следващите стихове показват, че *дори и като Човек* Исус е бил по-добър от ангелите.

Най-напред авторът посочва, че според Божията наредба обитаемият бъдещ **свят** няма да бъде управляван от **ангели. „Бъдещият свят“** тук е златният век на мир и благоденствие, за който пророците говорят толкова често. Ние говорим за него като за хилядолетното царство.

2:6 Тук авторът използва един цитат от Псалм 8:4—6, за да покаже, че окончателното господство над земята е дадено на човека, а не на ангелите. В известен смисъл човекът наистина е незначителен, но Бог все пак **го помни.** Човекът също така не е и особено важен и все пак Бог **го посещава** или зачита.

2:7 В йерархията на творението човекът е бил поставен на място, малко **по-долно от ангелите.** Той е по-ограничен по знание, подвижност и сила. Освен това той е подвластен на смъртта. И въпреки това в Божиите намерения човекът трябва да бъде **увенчан със слава и чест.** Ограниченията на неговото тяло и ум ще бъдат до голяма степен отстранени и той ще бъде възвисен на земята.

2:8 В този бъдещ ден всичко ще бъде поставено **под** властта на човека — ангелските същества, светът на животните, птиците и рибите, системата на планетите... всяка част от сътворената вселена ще бъде **под** негов контрол.

Такъв е бил първоначалният план на Бога за човека. Така например Той му е казал: „Плодете се и се размножавайте, напълнете земята и обладайте я, и владейте над морските риби, над въздушните птици, над всяко живо същество, което се движи по земята“ (Бит. 1:28).

Защо тогава ние не виждаме **всичко** това **да му е подчинено?** Отговорът на този въпрос е, че човекът е загубил господството си поради своя грях. Грехът на Адам е донесъл проклятие върху творението. Плахи и покорни животни са станали свирепи и диви зверове. Земята е започнала да ражда тръни и бодили. Човешкото господство над природата е намалено и ограничено.

2:9 Но когато Човешкият Син се върне, за да царува над земята, господството на човека ще бъде възстановено. Исус, като Човек, ще възстанови всичко, което Адам е изгубил, и дори още повече. Така че, макар и сега да не виждаме всичко да е подчинено на човека, **ние виждаме Исус,** в Когото намираме ключ към окончателното господство на човека над земята.

За малко време, и по-точно за тридесет и трите години на Неговото земно служение, Исус е бил направен **по-долен от ангелите**. Неговото слизане от небето и отиването Му във Витлеем, в Гетсимания, на Гавата, на Голгота и в гроба бележи етапите на Неговото унижение. Сега обаче Той е **увенчан със слава и чест.** Неговото възвисяване е резултат от Неговите страдания и смърт. Кръстът води до короната.

Божията милостива цел във всичко това е Христос **да вкуси смърт за всеки човек.** Спасителят е умрял като наш Представител и като наш Заместник, т. е., от една страна, Той е умрял като човек, а от друга — умрял е за човека. На кръста Той е понесъл в Своето тяло цялото Божие наказание на греха, за да може онези, които вярват в Него, никога да не го понесат.

2:10 Възстановяването на господството на човека чрез унижението на Спасителя е изцяло в съгласие със справедливия характер на Бога. Грехът е нарушил Божия ред. Но преди редът да може да бъде изведен от хаоса, Бог трябва спра-

ведливо да разреши проблема с греха. Това, че Христос е трябвало да пострада, да пролее кръвта Си и да умре, за да отмахне греха, съответства напълно на светия характер на Бога.

Този мъдър Проектант е описан като **„Онзи, заради Когото е всичко и чрез Когото е всичко“.** От една страна, Той е обектът или целта на цялото творение; всички неща са били направени за Негова слава и удоволствие. От друга, Той е Източникът или Причинителят на цялото творение; нищо не е станало без Него.

Божията велика цел е **довеждането на много синове до слава.** Когато си помислим за нашата собствена нищожност, не може да не ни порази мисълта, че Бог изобщо се е загрижил за нас, но бидейки Бог на всяка благодат, Той ни е призовал към Своята вечна слава.

Каква е цената на нашето прославяне? **Начинателят** или Авторът на нашето **спасение** е трябвало да бъде направен **съвършен чрез страдания.** Колкото до моралния Си характер, Господ Исус винаги е бил безгрешно съвършен. Той никога не би могъл да бъде усъвършенстван в това отношение. Но Той е трябвало да бъде **усъвършенстван** *като наш Спасител.* За да може да купи за нас вечно изкупление, Господ Исус е трябвало да понесе цялото наказание, което нашите грехове са заслужавали. Ние не бихме могли да бъдем спасени чрез Неговия безупречен живот; Неговата заместителна смърт е била абсолютно необходима.

Бог е намерил начин за нашето спасение, който е бил достоен за Него. Той е изпратил Своя Единороден Син, за да умре вместо нас.

2:11 Следващите три стиха подчертават съвършенството на човешката страна на Исус. Ако на Него Му се полага да възстанови господството, което Адам е изгубил, тогава трябва да покаже, че наистина е Човек.

Затова авторът най-напред подчертава факта, че **„...и Оня, Който освещава, и онези, които се освещават, всички са от едно...“***, т. е., че те всички са носители на човешко естество. Текстът също би могъл да се преведе, че „...всички имат един произход...“ (РИСПБ), което означава, че като човеци те имат един Бог и Отец.

Христос е Онзи, **Който освещава,** т. е. Той отделя човеците от света за Бога. Блажени всички, които Той отделя по този начин!

Осветен човек или осветено нещо е онзи човек или онова нещо, което е отделено от обикновена употреба, за да бъде за лично притежание на Бога, за Негова лична употреба и наслаждение. Обратното на освещението е оскверняването.

Библията говори за четири вида освещение: *освещение преди обръщението, позиционно освещение, практическо освещение* и *съвършено освещение.* Тези четири вида освещение са разгледани подробно в екскурса в Първото послание към солунците 5:23, който трябва внимателно да се прочете.

Всеки читател трябва да обърне сериозно внимание на различните пасажи в Евреи, в които се говори за освещението, и да се опита да определи за какъв вид освещение става въпрос във всеки отделен пасаж.

Именно защото е станал истински Човек, Исус **не се срамува** да нарича Своите последователи **„братя“.** Нима е възможно Вечният Суверен на вселената да стане човек и да се отъждестви толкова близко със Своите творения, че да ги нарече „братя“?

2:12 Отговорът на този въпрос се намира в Псалм 22:22, където Той казва: **„Ще възвестявам името Ти на братята си.“** Същият този стих показва Господа като Един, Който се отъждествява със Своя народ в общо поклонение: **„Ще Те хваля всред събранието.“** В Своите смъртни мъки Той е гледал към деня,

* Според НПБКДЖ. — Бел. на прев.

когато ще поведе Своите изкупени към Бог Отец в **хваление.**

2:13 В доказателство на човешката същност на Христос авторът цитира още два стиха от еврейското Писание. В Исая 8:17 (според Септуагинтата) Той говори, че полага **упованието** Си в Бога. Безрезервното доверие в Йехова е един от най-големите белези на истинската човечност. По-нататък в Исая 8:18 се цитира, че Господ казва: „Ето Аз и децата, които Ми е дал Бог." Смисълът на този цитат е, че всички те са членове на едно общо семейство, което признава един общ Баща.

2:14 Онези, които считат унижението на Човешкия Син за срамно, сега са поканени да разгледат четири важни благословения, които произтичат от Неговите мъки.

Първото е унищожението на Сатана. Как е станало това? Има един специален смисъл, в който Бог е дал на Христос Своите деца — за да ги освещава, спасява и освобождава. И тъй като тези деца имат човешка природа, Господ Исус е *трябвало също да облече тяло от плът* и *кръв*. Той е отделил външната изява на Своята божественост и е забулил Божеството в „дреха от кал".

Но пътят на Господ Исус не е свършил във Витлеем. „Той е трябвало да измине целия път до Голгота заради мен, защото ме е обичал толкова много."

Чрез смъртта Си Господ Исус е унищожил този, **който е имал властта на смъртта, тоест дявола.** Тук под „унищожение" трябва да се разбира не толкова загуба на съществуването, колкото загуба на благосъстоянието. „Да унищожи" означава „да обезсили" или „да сведе до нула". Сатана все още се противопоставя активно на Божиите цели в света, но на кръста той е бил смъртно ранен. Неговото време е кратко и съдбата му — предрешена. Той е един победен враг.

В какъв смисъл дяволът **има властта на смъртта?** Може би главният смисъл, в който той има тази власт, е в *изискването* на смъртта. Именно чрез Сатана грехът най-напред е влязъл в света. Божията святост налага смъртта на всички, които са съгрешили. В ролята си на противник дяволът може да настоява това наказание да бъде платено.

В езическите страни неговата власт може също така да се види в способността на неговите служители — магьосниците целители — да произнесат проклятие върху някой човек, при което той умира без никаква естествена причина.

Никъде в Писанието не се казва, че дяволът може да причини смъртта на един вярващ, без това да му бъде позволено от Бога (Йов 2:6). Следователно той не може да определя кога вярващият трябва да умре. Чрез зли човеци понякога дяволът получава позволение да убие вярващия. Но Исус предупреждава Своите ученици да не се боят от онези, които могат да унищожат тялото, а да се боят от Бога, Който може да унищожи и душата, и тялото в пъкъла (Мат. 10:28).

В СЗ четем, че Енох и Илия са отишли в небето, без да умрат. Несъмнено това е станало така, защото като вярващи те са били счетени за умрели във все още предстоящата смърт на Христос.

Когато Христос дойде при Грабването, всички живи вярващи ще отидат в небето, без да умрат. Но и те избягват смъртта именно защото изискванията на Божията святост са били удовлетворени за тях чрез смъртта на Христос. Възкръсналият Христос сега има „ключовете на смъртта и на ада" (Откр. 1:18), т. е. Той има пълната власт над тях.

2:15 Второто благословение, което произлиза от Христовото унижение, е освобождението от **страха.** Преди кръста **страхът от смъртта** е държал хората в *доживотно подчинение.* И макар че в СЗ има няколко кратковременни лъча светлина за живота след смъртта, общото впечатление е впечатлението

за несигурност, ужас и тъмнина. Това, което тогава е било неясно, сега е изяснено, тъй като Христос е извадил на светлина живот и безсмъртие чрез благовестието (2 Тим. 1:10).

2:16 Третото благословение е изкуплението от греха. С идването Си в света Господ **не е помогнал на ангелите, а е помогнал на Авраамовото потомство. „Помогнал на"** е превод на думата *„epilambano"*, която означава „хващам здраво", „сграбчвам" (оттук и вариантът в ПБКДж: „той не взе [върху себе си естеството на] ангелите, а взе [върху себе си] Авраамовото потомство"). И макар че този глагол може да няма значението на грубо сграбчване на нещо и пренасянето му на друго място, значенията на помощ и отнасяне са част от неговата употреба в този случай.

„Авраамовото потомство" може да означава както *физическите* потомци на Авраам — юдеите, така и неговите *духовни* потомци — вярващите от всеки век.

2:17 Тъй като това е така, **Господ Исус** е *трябвало* **да се оприличи** във всичко **на братята Си.** Той е трябвало да приеме да стане истински и абсолютен човек. Той се е подчинил доброволно да има човешки желания, мисли, чувства, емоции и преживявания, с едно важно изключение — бил е без грях. Неговото човешко естество е било съвършено, докато нашето е завладяно от един чужд елемент — греха.

Заради тази Негова съвършена човешка същност на Него му приляга да бъде **милостив и верен Първосвещеник пред Бога.** Той може да бъде **милостив** по отношение на човека и **верен** по отношение на Бога. Неговата главна функция като **Първосвещеник** е **„да извърши умилостивение** [удовлетворение] **за греховете на людете".** За да извърши това, Той е направил нещо, което нито един друг първосвещеник не е направил, нито е могъл да направи някога — принесъл е *Себе Си* в безгрешна жертва, умрял е доброволно вместо нас.

2:18 Четвъртото благословение е това, че Господ Исус може да помага на изкушените. Тъй като Той **Самият е пострадал,** като е бил **изкушен,** сега **може да помага на онези, които** биват изкушавани. Той може да помага на други, които преминават през същото нещо, тъй като Самият Той вече е бил там.

Тук отново трябва да прибавим едно обяснение. Господ Исус е бил **изкушен** от нещо извън Него и никога — от нещо вътре в Него. Изкушението в пустинята показва, че Той е **бил изкушен** отвън. Сатана се е появил при Него и се е опитал да Го изкуши чрез външни примамки. Но Спасителят никога не е могъл да бъде изкушен да съгреши по пътя на вътрешни желания и страсти, тъй като в Него не е имало нито грях, нито каквото и да било друго нещо, което да откликне на греха. И така, Той е **пострадал, като е бил изкушен.** И докато нас ни боли да се съпротивляваме на изкушението, Него Го е боляло да бъде изобщо изкушен.

В. Превъзходството на Христос пред Мойсей и Исус Навиев (3:1—4:13)

3:1 Мойсей е един от най-великите национални герои на Израел. Затова третият момент от стратегията на автора е да покаже колко безкрайно е превъзходството на Христос пред величието на Мойсей.

Посланието е отправено към **„свети братя, участници в небесното призвание".** Всички истински вярващи са **свети** по положение и трябва да бъдат свети и на практика. Те са свети в Христос и трябва да бъдат свети и в самите себе си.

Тяхното **небесно звание** е в противоречие със земното призоваване на Израел. Старозаветните светии са били призовани към материални благословения в обещаната земя (макар да са имали и не-

бесна надежда). Във века на църквата вярващите са призовани към духовни благословения в небесните места сега и към небесно наследство в бъдеще.

„Размислете... за Исус.“ Той е превъзходно достоен за нашето размишление като **Апостол и Първосвещеник, Когото ние изповядваме.** Когато Го изповядваме като **Апостол,** ние искаме да кажем, че Той представлява за нас Бога. Когато Го изповядваме като **Първосвещеник,** ние искаме да кажем, че Той нас ни представлява пред Бога.

3:2 В едно отношение Господ Исус е като Мойсей по общо признание: Той е бил **верен на Бога също както Мойсей е бил верен в** Божия **дом. Домът** тук не означава само скинията, а цялата сфера, в която Мойсей, е бил представител на Божиите интереси. Това е **домът** на Израел, древния Божий народ.

3:3 Но с това свършва и сходството. Във всяко друго отношение Господ Исус е несъмнено по-велик от Мойсей. Първо, Той **заслужава по-голяма слава от Мойсей,** така както строителят на една **къща заслужава по-голяма почит** от самата **къща.** Господ Исус е Строителят на Божия дом, докато Мойсей е бил само една част от него.

3:4 Второ, Исус е по-велик от Мойсей, защото е Бог. **Всяка къща** трябва да се построи от някого. **Този, Който е построил всичко, е Бог.** В Йоан 1:3, Колосяни 1:16 и Евреи 1:2, 10 научаваме, че Господ Исус е бил активният Деятел при сътворението. Изводът е неизбежен — Исус Христос е Бог.

3:5 Четвъртото съображение е, че Христос е по-велик от Мойсей и като Син. **Мойсей** е бил **верен...** в целия Божий дом **като слуга** (Чис. 12:7), тъй като е насочвал хората към идващия Месия. Той **е свидетелствал за онова, което е щяло да се говори по-късно,** т. е. за благата вест на спасението в Христос. Затова Исус казва на едно място: „...ако вярвахте Мойсей, повярвали бихте и Мене; понеже той за Мене писа“ (Йоан 5:46). В беседата Си с учениците по пътя към Емаус Исус започва от Мойсей и всички пророци и „тълкуваше им писаното за него във всичките Писания“ (Лука 24:27).

3:6 Но Христос е бил верен в Божия дом не като слуга, а **като Син,** като в Неговия случай синовността означава равенство с Бога. Божият дом е **Неговият собствен дом.**

Тук авторът обяснява какво е значението на Божия **дом** днес. Той се състои от всички истински вярващи в Господ Исус: **„Неговият дом сме ние, ако удържим докрай дързновението и похвалата на надеждата си“** (или „Неговият дом сме ние, ако *държим здраво* дързновението и похвалата на надеждата *докрай*“*)[1]. Първоначално би могло да ни се стори, че значението на този текст е, че нашето спасение зависи от това дали ще го удържим. В този случай спасението би означавало нашето устояване, а не свършеното дело на Христос на кръста. Истинското значение на този израз е, че ние доказваме, че сме Божият дом, ако удържим. Устояването е доказателство за истинност. Онези, които изгубват доверието си в Христос и в Неговите обещания и се връщат обратно към ритуалите и церемониите, показват, че никога не са били новородени. Точно срещу такова отстъпление е насочено и следващото увещание.

3:7 Тук авторът вмъква второто предупреждение на Посланието — предупреждението против закоравяването на сърцето. Това се е случило с Израел в пустинята и би могло да се случи отново и днес. Затова **Светият Дух** все още продължава да говори чрез думите в Псалм 95:7—11, така както е говорил, когато за първи път е вдъхновил написването на тези думи: **„Днес ако чуете гласа Му...“**

3:8 Винаги когато Бог говори, ние трябва да бъдем бързи да слушаме. Да се

* Според текста на НВПБКДж. — Бел. на прев.

съмняваме в Неговите думи означава да Го наречем лъжец и да си навлечем Неговия гняв.

Точно това показва и историята на Израел **в пустинята.** Тя представлява един ужасен разказ на оплакване, страст, идолопоклонство, неверие и бунт. В Рафидим например израилтяните се оплакват от липсата на вода и се усъмняват в Божието присъствие сред тях (Изх. 17:1—7). Във фаранската пустиня, когато невярващите съгледвачи се връщат с лоши и обезсърчителни новини (Чис. 13:25—29), хората се усъмняват и решават да се върнат обратно в Египет, в страната на робство (Чис. 14:4).

3:9 Бог толкова се разневява, че нарежда Израел да се скита в пустинята в продължение на четиридесет години (Чис. 14:33—34). От всички войници, които излизат от Египет на възраст двадесет и повече години, само двама влизат в ханаанската земя — Халев и Исус Навиев (Чис. 14:28—30).

От особено значение е фактът, че както Израел прекарва **четиридесет години** в пустинята, така и Божият Дух работи с народа на Израел приблизително четиридесет години след смъртта на Христос. Народът обаче закоравява сърцето си срещу Христовото послание. През 70 г. сл. Хр. Ерусалим бива разрушен и народът — разпръснат сред езическите нации.

3:10 Това сурово наказание е резултат от огромното Божие негодуване към Израел в пустинята. Бог обвинява народа в непрекъснатата склонност да се отдалечава от Него и в своеволно непознаване на Неговите **пътища.**

3:11 В гнева Си Бог **се заклева** така: **„Те няма да влязат в** Моята **почивка."** С други думи, те няма да влязат в ханаанската земя.

3:12 Пасажът от 12 до 15 ст. съдържа извода, който Светият Дух прави за нас от случилото се с Израел. И тук, както и на други места в Посланието към евреите, читателите са наречени **„братя".** Обръщението „братя" не означава, че всички читатели са истински християни. Ето защо всички, които се наричат „вярващи", трябва винаги да внимават да не би в тях да има зло **сърце на неверие,** което да ги накара да отпаднат **от живия Бог.** Това е една постоянна опасност.

3:13 Едно от противосредствата срещу това отпадане е взаимното увещание. Особено в дни на трудности и несгоди Божиите хора трябва **всеки ден** да се увещават един друг да не оставят Христос заради религии, които не могат да разрешат въпроса с греха.

Обърнете внимание, че това увещание не се ограничава само в рамките на една свещеническа класа, а е задължение на всички братя. То трябва да продължи дотогава, докогато е **„днес",** т. е. дотогава, докогато продължи да действа Божието предложение за спасение по благодат чрез вяра. **„Днес"** е благоприятното време, **„днес"** е денят на спасението.

Да отпаднеш от живия Бог означава **да се закоравиш чрез измамата на греха.** Грехът често изглежда много привлекателен, преди да е извършен. Тук този грях предлага бягство от укоряването заради Христос, по-ниски критерии за святост, ритуали, които се харесват на естетическите усещания, и обещание за земни продобивки. Но след извършването грехът показва грозотата на истинския си лик. Този грях оставя човека без никакво прощение на греховете, без никаква надежда за съществуването му отвъд гроба и без никаква възможност за покаяние.

3:14 И отново този стих ни напомня, че **ние сме станали** участници **в Христос, ако удържим** твърдо **докрай нашата първа увереност.** Често пъти стихове като този се използват погрешно, за да се поучава, че човек може да се спаси и отново да бъде изгубен. Такова тълкуване обаче е невъзможно, тъй като Библията недвусмислено свидетелства, че спасението се подарява безусловно по

Божия благодат, купува се чрез Христовата кръв, приема се от човека с вяра и се засвидетелства чрез добрите му дела. Истинската вяра винаги притежава качеството да бъде постоянна. Ние не удържаме твърдо докрай, за да запазим спасението си, а удържаме като доказателство, че наистина сме спасени. Вярата е коренът на спасението; удържането е плодът. Кои са участниците в Христос? „Онези, които чрез устояването си във вярата доказват, че наистина Му принадлежат."

3:15 Сега авторът прави едно заключение от тъжния опит на Израел, като повтаря думите от Псалм 95:7, 8: **„Днес ако чуете гласа Му, не закоравявайте сърцата си както в преогорчението."** Този затрогващ призив, който някога е бил отправен към Израел, сега е отправен към всички, които биха могли да бъдат *изкушени да оставят* благата вест и да се върнат обратно към закона.

3:16 Тази глава завършва с историческо тълкуване на отстъплението на Израел. Под формата на серия от три въпроса и три отговора авторът проследява бунта на Израел, неговото предизвикателството към Йехова и неговото възмездие. Най-накрая той прави и извода.

Бунтът: Бунтовниците са представени като **всички онези, които са излезли от Египет, водени от Мойсей.** Халев и Исус Навиев са единствените изключения.

3:17 *Предизвикателството:* Това са същите тези бунтовници, които са предизвиквали Йехова в продължение на **четиридесет години.** Броят им е бил около 600 000, което означава, че в края на тези четиридесет години пустинята е била осеяна с 600 000 гроба.

3:18 *Възмездието:* Това са хората, които не са могли да влязат в ханаанската земя поради своето непокорство. Целта на това просто изброяване на въпроси и отговори е да упражни огромно влияние върху онези, които биха могли да се изкушат да оставят презряното малцинство от истински християни заради огромното множество от хора, които упражняват външните форми на религията, но се отричат от силата на благочестието. Винаги ли множеството е право? Тази глава от израелската история ни показва, че само двама души са били прави, а повече от половин милион — грешни!

А. Т. Пиърсън представя сериозността на греха на Израел така:

Тяхното неверие съдържа едно четирикратно предизвикателство, защото то представлява:

1. Удар по Божията истина, защото прави Бога лъжец.
2. Удар по Неговата сила, защото Го счита за слаб и неспособен да ги заведе там, където е обещал.
3. Удар по Неговата неизменност, тъй като макар и да не го казват изрично, поведението им говори, че Го смятат за променлив Бог, който вече не може да върши чудесата, които някога е вършил.
4. И удар по Неговата бащинска вярност, защото предполага, че Той може да насърчи едно очакване, което не възнамерява да изпълни[2].

От друга страна, Халев и Исус Навиев отдават почит на Бога, като считат Неговото слово за абсолютно истинно, Неговата сила — за безкрайна, Неговото отношение — за непроменливо по Своята милост, и Неговата вярност — за толкова съвършена, че Той никога няма да насърчи някаква надежда, която не би могъл да осъществи напълно.

3:19 *Изводът.* Това, което е попречило на бунтовните деца да влязат в обещаната земя, е **неверието** и пак **неверието** е онова, което отделя човека от Божието наследство във всяка диспенсация. Поуката е ясна: ние трябва да се пазим от злото сърце на **неверието.**

Следващите стихове представляват един от най-трудните пасажи в цялото

Послание. Мненията на тълкувателите по отношение на цялостното развитие на аргумента се различават значително независимо от факта, че поуката от пасажа е доста ясна.

Темата на пасажа от 1 до 13 ст. е Божията почивка и необходимостта от усърдие за достигането ѝ. За нас би било много полезно, ако още от началото отбележим, че Библията говори за няколко вида почивка:

1. Бог си е починал на седмия ден от сътворението (Бит. 2:2). Тази почивка не говори за изтощение след тежък труд, а за удовлетворение от извършената работа. Това е почивката на задоволството (Бит. 3:31). Влизането на греха в света обаче е прекъснало Божията почивка. Оттогава Бог работи непрекъснато. Както Исус казва: „Отец Ми работи досега; и Аз работя" (Йоан 5:17).
2. Ханаанската земя е земята, която Бог е определил за земя за почивка на децата на Израел. Повечето от тях никога не са влезли в тази земя и онези, които са умрели, не са намерили почивката, която Бог е бил предназначил за тях. Ханаанската земя е използвана тук като символ или образ на окончателната и вечна Божия почивка. Много от хората, които не са успели да стигнат до ханаанската земя (като Корей, Датан и Авирон например), са преобрази на съвремнните отстъпници, които не успяват да стигнат до Божията почивка поради своето неверие.
3. Днес вярващите се наслаждават на една почивка на съвестта, която идва от знанието, че наказанието за техните грехове е било платено от съвършеното дело на Господ Исус. Това е почивката, обещана от Спасителя: „Дойдете при Мене... и Аз ще ви успокоя" (Мат. 11:28).
4. Вярващият също така се наслаждава на почивка, когато служи на Господа. Докато предходната почивка е почивката на спасението, тази е почивката на служението. „Вземете Моето иго върху си и научете се от Мене,...и ще намерите покой на душите си" (Мат. 11:29).
5. И последната почивка е вечната почивка, която очаква вярващия в Дома на Отца в небето. Тази бъдеща почивка, наречена също „съботна почивка" (Евр. 4:9), е окончателната почивка, на която всички други почивки са само образи. Тази именно почивка е и главната тема на пасажа в Евр. 4:1—13.

4:1 Никой не трябва да мисли, че обещанието за **почивка** вече не е валидно. В миналото то никога не е било изпълнено окончателно и напълно. Следователно това обещание все още **остава.**

Всички, които наричат себе си „вярващи" обаче, трябва да се проверят дали не са от онези, които **не са достигнали** целта. Ако тяхната изповед е празна, винаги съществува опасността от обръщане гръб на Христос и връщане обратно към някоя религиозна система, която е безсилна да спасява.

4:2 На нас ни е донесено едно благовестие — благата вест за вечен живот чрез вяра в Христос. На израилтяните също е било донесено едно благовестие — благата вест за почивка в ханаанската земя. Но те не са се възползвали от благовестието за почивката.

За това има две възможни обяснения в зависимост от това кой ръкописен прочит на 2 ст. приемаме. Според НПБКДж причината за техния провал е това, че посланието **не се е съединило с вяра в онези, които са го чули.** С други думи, те не са повярвали в посланието и не са действали според него.

Според другия прочит (бележката под линия в НВПБКДж) „те не са се съединили чрез вяра с онези, които са се вслушали в него". Значението на този прочит е, че мнозинството от израилтяните не са се съединили чрез вяра с Халев и Исус Навиев, двамата съгледвачи, които са повярвали на Божието обещание.

И в двата случая главната идея е, че неверието изключва тези хора от почивката, която Бог е приготвил за тях в земята на обещанието.

4:3 Точно в този стих, който сякаш се състои от три разпокъсани и несвързани изречения, става трудно да се проследи потокът на мисълта. Това обаче не пречи да се забележи наличието на една свързваща нишка във всяко изречение — темата за Божията почивка.

Най-напред научаваме, че ние, **повярвалите,** сме онези, които **влизаме** в Божията **почивка.** Вярата е ключът, който отваря вратата. Както вече беше посочено, днес вярващите се наслаждават на почивка на съвестта, която се получава от знанието, че те никога няма да бъдат изправени на съд заради своите грехове (Йоан 5:24). Вярно е също така, че повярвалите са единствените, които някога ще влязат в окончателната Божия почивка в слава. Може би точно тази бъдеща почивка се има предвид тук.

Следващото изречение подчертава същата идея под формата на отрицание: **„...както рече Бог: „Така се заклех в гнева Си: Те няма да влязат в Моята почивка“** (цитирано от Пс. 95:11). Също както вярата пропуска, така неверието изгонва. Ние, които упвоваваме на Христос, сме сигурни в Божията почивка, докато невярващите израилтяни не могат да бъдат сигурни в нея, защото не вярват в Божието слово.

Третото изречение представлява най-голямата трудност. В него се казва: **„...ако и да са били свършени делата Му още при основаването на света.“** Може би най-простото обяснение може да се намери, като се свърже това изречение с предходното. В него, говорейки за Своята почивка, Бог използва бъдеще време: **„Те няма да влязат* в Моята почивка.“** Бъдещето време предполага, че Божията почивка е реална възможност, независимо че някои са я загубили поради неверие и че тази почивка все още може да се постигне въпреки факта, че Божиите **дела са били свършени още от основаването на света.**

4:4 Този стих има за цел да докаже чрез Писанието, че **Бог си е починал,** след като делото на сътворението е било завършено. Фактът, че авторът не посочва съвсем ясно откъде точно цитира този текст, не говори за невежество от негова страна. Това е просто един литературен начин на цитиране от книга, чийто текст по онова време не е бил разделен на глави и стихове. Стихът представлява адаптация на текста от Битие 2:2: „И... на седмия ден си почина от всичките Си дела.“

Използването на *минало* време тук би могло да означава за някои, че Божията почивка е история, а не пророчество и че тя няма никакво значение за нас днес, но това изобщо не е така.

4:5 За да подсили мисълта, че споменаването на Божията почивка след сътворението не означава, че с това въпросът е приключен, авторът отново цитира с леки промени един текст от Псалм 95:11, където също се използва бъдеще време: **„Те няма да влязат* в Моята почивка.“** Всъщност той казва: „В мисленето си не ограничавайте Божията почивка с това, което се е случило в Битие 2, а си спомнете, че Бог по-късно говори за Своята почивка като за нещо, което все още тече.“

4:6 До този момент ние видяхме, че Бог още от сътворението предлага на човечеството почивка и че вратата за влизане в нея все още е отворена.

В пустинята израилтяните не успяват **да влязат** в нея **поради** своето **непокорство,** което не означава, че обещанието вече не е в сила.

4:7 Със следващата стъпка в аргумента авторът иска да покаже, че дори и **в** случая с **Давид,** след като ханаанската земя е била затворена за израилтяните в продължение на около 500 г., Бог все още дава възможност, като определя

* Или „...не ще влязат...“ — Бел. на прев.

един ден, и този ден е **„днес"**. Авторът вече е цитирал веднъж текста от Псалм 95:7, 8 в Евреи 3:7, 8, 15. Сега той отново го цитира, за да докаже, че Божието обещание за почивка не спира с израилтяните в пустинята. И във времето на Давид Бог продължава да призовава хората да Му се доверят и да **не закоравяват сърцата** си.

4:8 Някои израилтяни наистина влизат в ханаанската земя с **Исус Навиев,** но дори и те не се наслаждават на окончателната **почивка,** която Бог е приготвил за онези, които Го любят. И в ханаанската земя има стълкновения, грях, болести, мъка, страдания и смърт. Ако те бяха изпитали напълно Божието обещание за почивка, Той не би я предложил отново във времето на Давид.

4:9 И така, казаното в предходните стихове води до следното заключение: **„За Божиите люде остава една съботна почивка."** Тук авторът използва за **„почивка"** различна гръцка дума — *sabbatismos* — която е свързана с думата „сабат". Тя се отнася до вечната почивка, на която ще се наслаждват всички, които са били изкупени чрез скъпоценната кръв на Христос. Това е една „съботна почивка", която никога няма да има край.

4:10 Всеки, който влиза в Божията **почивка,** си почива от труда, така **както Бог** си е починал на седмия ден.

Преди да сме били спасени, ние може би сме се опитвали да работим за нашето спасение. Когато сме разбрали, че Христос е свършил цялото дело на Голгота, ние сме се отказали от собствените си нищожни усилия и сме се доверили на възкръсналия Изкупител.

След спасението ние се изразходваме в труд от любов към Онзи, Който ни е възлюбил и е дал Себе Си за нас. Нашите добри дела са плодът от обитаващия в нас Свети Дух. Ние често се изморяваме в това служение, макар и да не се изтощаваме напълно.

Във вечната Божия почивка ние окончателно ще си починем от нашите дела на земята. Това не означава, че в небето няма да вършим абсолютно нищо. Ние ще продължаваме да се покланяме и да служим на Бога, но без умора, без напрежение, без преследване и без скръб.

4:11 Предишните стихове показват, че Божията почивка все още продължава. Този стих пък ни казва, че **за да влезем в тази почивка,** е необходимо усърдие. Ние трябва **да се стараем,** за да бъдем сигурни, че единствената ни надежда е Христос, Господ. Трябва усърдно да се противопоставяме на всяко изкушение, което ни кара да изповядваме с уста вяра в Него, а след това — когато дойдат страдания и гонения — да Го отричаме.

Израилтяните са били несериозни. Те са се отнасяли към Божиите обещания лекомислено и са копнеели да се върнат в Египет, земята на своето робство. Не са се стараели да усвояват за себе си Божиите обещания чрез вяра, в резлутат на което никога не са стигнали до ханаанската земя. Ние трябва да си извадим поуката от техния печален пример.

4:12 Следващите два стиха съдържат сериозното предупреждение, че неверието никога не може да остане незабелязано. Най-напред неверието се открива чрез **Божието слово.** (Думата, използвана тук за „слово", е *logos,* една позната на нас дума, която Йоан използва във въведението на своето Евангелие. Но в този стих се говори не за Живото Слово — Исус, а за писаното слово — Библията.) Това **Божие слово** е:

живо — непрекъснато и активно;

действено — активиращо;

режещо — **по-остро от всеки двуостър меч;**

разделящо — **пронизващо душата и духа,** двете невидими и нематериални части на човека; пронизващо **ставите и мозъка: ставите,** чрез които тялото се движи, и **мозъка,** който е скрит в костите, но е носител на живота;

проницателно — проникващо и оценяващо **мислите и намеренията на сърцето:** не ние съдим словото, а то съди нас.

4:13 Освен това неверието се открива от живия Господ. Тук има промяна на местоимението, което от нещо безлично започва да изразява нещо лично: **„И няма създание, което да не е явно пред Бога.“** От Бога не може да се скрие нищо. Той присъства абсолютно навсякъде. Знае всичко, което става във вселената. В конкретния контекст това означава, че Бог знае къде има истинска вяра и къде — само интелектулно съгласие с фактите.

II. Превъзходството на Христос по отношение на Неговото свещенство (4:14—10:18)

А. Превъзходството на първосвещенството на Христос пред първосвещенството на Аарон (4:14—7:28)

4:14 Тези стихове отново подемат мощния поток от мисли на автора, чието начало е в 3:1 — Христос като **великия Първосвещеник** на Своя народ. Те Го представят като един мощен запас на Неговия нуждаещ се народ, способен да го запази от падане. Освен това те бележат и една промяна на ударението, което вече подчертава не толкова ролята на словото като изобличител, колкото служението на Господ като Състрадател. След като словото ни е изобличило изцяло (12 и 13 ст.), ние можем да отидем при Него за милост и благодат.

Забележете превъзходствата на нашия прекрасен Господ:

1. Той е **велик Първосвещеник.** По времето на Мойсеевия закон е имало много първосвещеници, но никой не е бил наречен „велик“.
2. Той е **преминал през** атмосферата и звездното небе и е стигнал до третото небе, или Божието обиталище. Под това трябва да се разбира Неговото възнесение и прославяне отдясно на Бога.
3. Той е човек. **Исус** е името, което Му е било дадено при Неговото раждане и което се свързва специално с Неговата човешка страна.
4. Той е Бог. Наименованието **„Божият Син“**, използвано за Христос, говори за Неговото абсолютно равенство с Бог Отец. Неговата човешка страна го определя от нашата гледна точка, а Божествената Му страна — от Божията гледна точка. Трябва ли тогава да се удивляваме, че Той е наречен **„велик Първосвещеник“?**

4:15 Обърнете освен това внимание на Неговия жизнен опит. Никой не може истински да **съчувства** на някой друг, ако самият той не е преживял същото. Като Човек нашият Господ е изпитал нашите преживявания и следователно може да разбере изпитанията, през които ние преминаваме. (Той обаче не може да ни съчувства в злите ни дела, защото никога не ги е преживял.)

Във всяка болка, която ни пробожда, Човекът на Скръбта е заедно с нас.

Той е бил **изкушен** във всяко отношение **като нас, но пак без грях.** Писанието ревниво пази истината за съвършената безгрешност на Господ Исус, което означава, че и ние трябва да правим същото. Той не е знаел грях (2 Кор. 5:21), не е извършил никакъв грях (1 Петр. 2:22) и в Него не е имало грях (1 Йоан. 3:5).

За Господ Исус не е било възможно да съгреши нито като Бог, нито като Човек. Като съвършен Човек Той не е могъл да върши нищо по Своя Собствена инициатива; бил е абсолютно послушен на Отец (Йоан 5:19), а очевидно Отец никога не би Го повел към грях.

Възражението, че Неговото изкушение не е имало никакво значение, след като Той не е можел да съгреши, е нелепо. Една от целите на изкушението е да се покаже окончателно, че Той не е могъл да съгреши.[3]

Ако един къс злато се подложи на изпитание, изпитанието не губи своята сила от това, че златото е чисто. Ако в него

има примеси, изпитанието ще покаже това. Също толкова погрешно е да се казва, че ако Той не е могъл да съгреши, не е бил съвършен Човек. *Грехът не е присъщ елемент на човешката природа,* той е по-скоро един натрапник. Нашата човешка същност е развалена от греха; докато Неговата е съвършена.

Ако Исус беше съгрешил като Човек на земята, какво може да Му попречи да не съгреши като Човек в небесата? При възнасянето Си при Отец и заставането от дясната Му страна Той не е оставил Своята човешка страна на земята. Той е бил безпогрешен на земята и сега продължава да бъде безпогрешен и на небето.

4:16 Тук диапазонът на милостивата покана се разширява: „Приближавайте се с дързновение **към престола на благодатта!**" Нашето дързновение се основава на знанието, че Господ Исус е умрял, за да ни спаси, и че сега живее, за да ни пази. Ние сме уверени, че ще бъдем посрещнати най-сърдечно, защото Той ни е казал да **дойдем.**

Хората от старозаветното време не са можели да се приближават при Него, с изключение на първосвещеника, и то само веднъж в годината. Ние можем да влизаме в Неговото присъствие по всяко време на деня или на нощта, за **да получим милост и да намерим благодат, която да помага своевременно.**

Морган ни предлага следното полезно обяснение:

*„Никога не се уморявам да посочвам, че гръцкият израз, преведен тук като „помага своевременно", е израз от разговорния език, който може да се преведе като „точно навреме": **„...за да придобием милост и да намерим благодат** точно навреме...", т. е. благодат точно когато и където имаме нужда от нея. Вие се намирате в изкушение. В този критичен момент вие поглеждате към Него и виждате, че благодатта е там, за да ви помогне своевременно. Не е нужно да чакате до вечерта, за да отправите вашата молитва, а още там, на улицата на града, с изгарящото изкушение пред вас, вие можете да се обърнете към Христос и да намерите благодатта в критичния момент."*[4]

До този момент Исус е показан като Един, Който е много по-горен от пророците, от ангелите и от Моисей. Сега авторът се обръща към една особено важна тема — свещенството — за да ни покаже, че първосвещенството на Исус е много по-висше от първосвещенството на Аарон.

Когато Бог е дал закона на Мойсей на Синайската планина, Той е постановил образуването на човешкото свещенство, чрез което хората да могат да се приближават при Него. Според тази наредба свещениците е трябвало да произлизат от Левиевото племе и от Аароновото семейство. Този чин е известен като Левиевото или Аароновото свещенство.

Друго свещенство, образувано по божествена наредба и споменато в СЗ, е свещенството на патриарха Мелхиседек. Този човек е живял по времето на Авраам, много преди даването на закона, и е бил както цар, така и свещеник. В пасажа, който разглеждаме, авторът показва, че Господ Исус Христос е свещеник според Мелхиседековия чин и че този чин е по-висш от Аароновото свещенство.

Първите четири стиха съдържат описание на Аароновия свещеник. По-нататък, в пасажа от 5 до 10 ст., на базата на контраста се описва подробно превъзходството на Христос като свещеник.

5:1 Първата характеристика на Аароновия **свещеник** е, че той е бил избиран **„измежду човеците".** С други думи, той самият е трябвало да бъде човек.

Той е трябвало да служи **заради човеците пред Бога** и е принадлежал към специална група от хора, които са служели като посредници между човеците и Бога. Една от основните му функции е било **принасянето на дарове и жертви за гре-**

ховете. Даровете са всички приноси, които се представят пред Бога. **Жертвите** са такива специални приноси, при които има проливане на кръв за изкупването на греховете.

5:2 Аароновият свещеник е трябвало **да бъде милостив към** човешките слабости и да се отнася с внимание към невежите и заблудените. Неговата собствена слаба плът му е помагала да разбира проблемите, с които хората са се сблъсквали.

Споменаването на **невежите** и заблудените *тук ни напомня*, че жертвите в СЗ са били принасяни за грехове, които не са били извършени преднамерено. В закона не са били предвидени никакви жертви за преднамерено извършените грехове.

5:3 От една страна, фактът, че свещеникът е бил човек, му е давал едно голямо преимущество, тъй като това му е помагало да се отъждествява с хората, но от друга — точно този факт се е оказвал сериозна пречка, тъй като неговата човешка природа е била греховна. Аароновият свещеник е трябвало **да принася жертви** както за **греховете** на **народа,** така и за **своите собствени** грехове.

5:4 Свещеническата служба не е била нещо, което хората са можели да избират като професия. Трябвало е да бъдат **призвани** за това **от Бога, така както е бил** призван **Аарон.** Божият призив се е отнасял само до Аарон и неговите потомци. Нито един човек, който не е бил член на това семейство, не е имал право да служи в скинията или в храма.

5:5 Сега авторът се обръща към Христос, за да ни покаже, че Той е абсолютно годен да служи като свещеник заради божественото Си назначение, явната Си човешка същност и придобитите Си качества.

Колкото до назначението, неговият източник е Самият Бог. Това е едно суверенно призвание, което няма нищо общо с човешките родословия. То говори за едно по-добро взаимоотношение от всяко друго, което някой земен свещеник е имал някога. Нашият **Първосвещеник** е уникалният Божий **Син, роден** във вечността, роден във въплъщението и роден във възкресението.

5:6 Освен това свещенството на Христос е според един по-добър чин, защото в Псалм 110:4 Бог го обявява за **„свещеник до века според чина Мелхиседеков“.** Това превъзходство ще бъде обяснено по-подробно в 7 глава. Открояващата се мисъл тук е, че за разлика от Аароновото свещенство свещенството на Христос е **„до века“.**

5:7 Христос е не само безгрешният Божий Син, но и най-истинският Човек. Авторът има предвид разнообразието от човешки опитности, през които Той е преминал в **дните на плътта си,** за да докаже това. Обърнете внимание на думите, които авторът използва, за да опише Неговия живот и по-специално преживяното от Него в Гетсиманската градина: **„...като принесе със силен вик и със сълзи молитви и молби...“** Всичко това говори за един живот като Човек зависим, живеещ в послушание на Бога и споделящ всички човешки емоции, които не са свързани с греха.

Христос се е молел не да бъде избавен от умиране, тъй като целта на Неговото идване в света е била да умре за грешниците (Йоан 12:27), а да бъде изведен *от* смъртта (според НПБДЖНД) и душата Му да не бъде оставена в Хадес. Тази Негова молитва е получила отговор, когато Бог Го е възкресил от мъртвите. Той е бил **чут заради Своето благоговение.**

5:8 В този стих ние още веднъж се изправяме лице в лице с една голяма тайна на въплъщението — това, че Бог е могъл да стане Човек, за да умре за човеците.

„Ако и да беше Син...“, или — „въпреки че беше Син...“: Исус Христос не е бил *един* от многото синове, а е бил Единородният Божий Син. Независимо от този величествен факт обаче **Той се е научил на послушание от това, което е пос-**

традал. Неговото влизане в този свят като Човек Го е въвлякло в опитности, които Той никога не би имал, ако беше останал в небето. Всяка сутрин Неговото ухо е било отворено, за да приеме наставленията на Своя Отец за деня (Ис. 50:4). **Той се е научил на послушание** от опит като Син, Който винаги е бил подчинен на волята на Своя Баща.

5:9 „...и като се усъвършенства...“ Тук *не може* да става дума за усъвършенстване на личния характер на Господ Исус, тъй като Той е бил абсолютно съвършен. Неговите думи, неговите дела и Неговите пътища са били абсолютно безпогрешни. В какъв смисъл тогава Той е бил **усъвършенстван?** Бил е усъвършенстван в служението Си като Спасител. Ако беше останал в небето, Господ Исус никога нямаше да стане наш съвършен Спасител. Но чрез Своето въплъщение, смърт, погребение, възкресение и възнесение Той е завършил делото, което е било необходимо, за да ни спаси от нашите грехове, и сега притежава придобитата слава на Един, Който е съвършеният Спасител на света.

Връщайки се в небето, Господ Исус **е станал причина за вечното спасение на всички, които са Му послушни.** Той е Източникът на спасение на всички хора, но само онези от тях са спасени, **които са Му послушни.**

Тук **спасението** зависи от послушанието. В много други пасажи обаче спасението зависи от вярата. Как можем да обясним това, което на пръв поглед изглежда като противоречие? Най-напред трябва да кажем, че послушанието, за което става дума тук, е послушанието на вярата (Римл. 1:5; 16:25—27): „послушанието, което Бог изисква, е вяра в Неговото слово“. Но също така е вярно, че спасителната вяра е тази вяра, която води до послушание. Не е възможно да се вярва, в новозаветния смисъл на това понятие, без да има послушание.

5:10 След славното изпълнение на основната цел на свещеничеството Господ Исус **е наречен от Бога „Първосвещеник според Мелхиседековия чин“.**

Тук трябва да кажем, че макар и свещенството на Христос да е според Мелхиседековия чин, Неговите свещенически функции са подобни на тези, извършвани от Аароновите свещеници. Всъщност служението на еврейските свещеници е било преобраз или картина на делото, което Христос е щял да извърши.

5:11 На това място авторът трябва да направи едно малко отклонение. Той би искал да продължи темата за Мелхиседековото свещенство на Христос, но не може, защото се чувства задължен от божествена принуда да порицае своите читатели за тяхната незрялост и едновременно с това да ги предупреди сериозно за опасността от отпадане.

Тъжният факт е, че нашето разбиране на божествената истина е ограничено от собственото ни духовно състояние. **Тъпите** уши не могат да възприемат дълбоките истини! Колко често както за учениците на Христос, така и за нас е вярно, че Господ има да ни каже много неща, но ние не можем да ги понесем (Йоан 16:12).

5:12 Авторът напомня на евреите, че те са получавали наставления достатъчно дълго, за да могат да поучават другите. Но трагедията е там, че те самите все още имат нужда **някой да ги учи** на азбуката на **Божието** слово.

„...вие трябваше... и учители да станете...“ Според Божията наредба всеки вярващ трябва да достигне такава зрялост, че да може да учи и други вярващи. Всеки един трябва да учи друг! И макар да е вярно, че някои имат специална дарба да поучават, вярно е също така, че всеки вярващ трябва да участва в някакво учителско служение. Божието намерение никога не е било това служение да се извършва само от няколко човека.

„...достигнахте да имате нужда от мляко, а не от твърда храна.“ Всички знаем, че ако едно дете от физическия свят никога не премине от мляко на

твърда храна, то е увредено. В духовното царство също има забавено развитие (1 Кор. 3:2).

5:13 Вярващите, които продължават да се хранят с **мляко, са неопитни в словото на правдата.** Те са слушатели на словото, но не и изпълнители. Те загубват това, което не използват, и остават в едно състояние на вечно младенчество.

Такива вярващи нямат остра различителна способност за духовните неща и „са блъскани и завличани от всеки вятър на учение чрез човешка заблуда, в лукавство, по измамителни хитрости" (Еф. 4:14).

5:14 Твърдата духовна **храна** е за пълнолетните, т. е. за онези, **„които чрез упражнение са обучили чувствата си да разпознават доброто и злото".** Подчинявайки се на светлината, която получават от Божието слово, тези хора могат да правят духовни преценки и да избавят себе си от морални и доктринални опасности.

В настоящия контекст конкретният смисъл, в който вярващите се насърчават да различават между **добро и зло,** е във връзка с християнството и юдеизма. Това не означава, че юдеизмът е лош сам по себе си, тъй като левитската система е дадена от Самия Бог. Но целта на юдеизма е да насочва към Христос. Именно Христос представлява изпълнението на церемониалните образи и сенки. Сега, след идването на Христос, е грешно да се връщаме назад към Неговите преобрази. Всяко нещо, което съперничи на Христос в чувствата и привързаността на хората, е зло. Духовно зрелите вярващи могат да различават между по-ниското положение на Аароновото свещенство и превъзходството на Христовото свещенство.

6:1 Предупреждението, започнато в 5:11, продължава и в тази глава. Това е един от пасажите, предизвикващ наймного спорове в целия НЗ. И тъй като толкова много благочестиви християни имат различно мнение по въпроса за неговото тълкуване, ние не желаем да бъдем догматици. Ще ви представим едно обяснение, което — според нас — наймного съответства на контекста и на целия НЗ.

Най-напред читателите се увещават да оставят **„елементарното учение за Христос"** (или елементарните принципи на Христос), което се превежда буквално като „словото за началото на Христос" (НБФУГ), или „началното слово за Христос" (РПБКУ). Според нас това са основните доктрини на религията, които са изложени в СЗ и които имат за цел да подготвят Израел за идването на Месията. Тези доктрини се изброяват във втората част на 1 ст. и в целия 2 стих. Както ще се опитаме да покажем, това не са основните доктрини на християнството, а по-скоро елементарните учения, които образуват основата на цялото здание. Те не говорят за възкресението и прославянето на Христос. Според това увещание вярващите трябва да оставят тези основни неща не защото те *нямат никаква стойност,* а защото трябва да преминат от тях към по-зрели неща. Значението на всичко това е, че юдеизмът е времето на духовното детство, докато християнството представлява пълнолетието.

След изливането на основата на една къща идва издигането на самото здание. Доктриналната **основа** на християнството е „излята" в СЗ. Тя включва шест основни учения, които авторът ще изброи сега. Те представляват отправната точка. Великите новозаветни истини за Христос, Неговата Личност и Неговото дело представляват учението на зрелостта.

Първата старозаветна доктрина е **покаянието от мъртви дела.** Тя е проповядвана непрекъснато както от пророците, така и от предвестника на Месията. Всички те призовават хората да се откажат от **делата,** които са **мъртви,** в смисъл на „лишени от вяра".

Мъртвите дела тук могат да се отнасят също така и до дела, които преди това са били правилни, но които сега вече са **мъртви,** тъй като Христос е дошъл. Така например всички богослужения, свързани с поклонението в храма, стават старомодни в сравнение със завършеното дело на Христос.

На второ място авторът споменава **вярата в Бога.** Това отново е термин, който се употребява в СЗ. НЗ почти неизменно посочва Христос като обект на вярата. Това, разбира се, не отменя вярата в Бога, но една вяра в Бога, която изключва Христос, сега вече е недостатъчна.

6:2 Наставлението за **кръщенията** не се отнася до християнското кръщение[5], а до церемониалните умивания, които представляват осезателна част от религиозния живот на свещениците и израилтяните (вж. също 9:10).

Ритуалът на **ръкополагането** е описан в Левит 1:4; 3:2; 16:21. Свещеникът или този, който е давал приноса, е поставял ръцете си на главата на животното като акт на отъждествяване с него. В преносен смисъл животното е отнасяло греховете на хората, свързани с него. Тази церемония е олицетворявала жертвеното изкупление на чуждите грехове. Ние не смятаме, че този пасаж има каквато и да било връзка с полагането на ръце, практикувано от апостолите и от другите вярващи в ранната църква (Деян. 8:17; 13:3; 19:6).

Доктрината за **възкресението на мъртвите** се проповядва в Йов 19:25-27, Псалм 17:15 и се подразбира в Исая 53:10—12. Това, което се вижда само смътно в СЗ, се открива съвсем ясно в Новия (2 Тим. 1:10).

И последната основополагаща истина на СЗ е истината за **вечния съд** (Пс. 9:17; Ис. 66:24).

Тези първи принципи представляват юдеизма и подготвят идването на Христос. Християните не трябва да се задоволяват с тях, а да се стремят към пълното откровение, което сега имат в Христос. Авторът подтиква читателите да преминат „от сянката към същността, от образа към прототипа, от мъртвите форми на религията на техните предци към живите реалности на Христос".

6:3 Той изразява желанието си да им помогне да **направят това**[6]**, ако Бог позволи.** Ограничаващият фактор обаче ще бъде от тяхна страна, а не от Божия. Бог ще им даде сили да стигнат до пълна духовна зрялост, но те трябва да отговорят на словото по положителен начин, като упражняват истинска вяра и устояване.

6:4 Този стих представлява сърцевината на предупреждението срещу отстъплението. Той говори за онази група хора, за които **е невъзможно** да се върнат към покаяние. Очевидно това са хора, които веднъж вече са се покаяли (въпреки че тук нищо не се споменава за вярата им в Христос).

Кои са тези хора? Отговорът е даден в 4 и 5 стих. Когато разглеждаме великите привилегии, на които тези хора са се наслаждавали, забелязваме, че те всички са характерни за неспасените. Тук никъде не се казва ясно, че те са новородени, нито пък се споменава нещо за такива съществени неща като спасителна вяра, изкупление чрез кръвта на Христос или вечен живот.

И така, тези хора са били **веднъж** вече **осветлени.** Те са чули благовестието на Божията благодат и не са в тъмнина относно пътя на спасението. Така например Юда Искариотски е бил осветлен, но е отхвърлил светлината.

Освен това те са вкусили от **небесния дар.** Господ Исус е небесният Дар. Те са Го опитали, но никога не са Го приели чрез определен акт на вяра. Напълно е възможно човек да вкуси нещо, без непременно да го изяде или изпие. Когато хората подават на Исус на кръста вино, смесено с жлъчка, Той е вкусил от него, но не го е изпил (Мат. 27:34). Не е доста-

тъчно само да опиташ от Христос. Ако не ядем плътта на Човешкия Син и не пием кръвта Му, т. е. ако не Го приемем истински като Господ и Спасител, ние нямаме живот (Йоан 6:53).

Тези хора **са станали съпричастници на Светия Дух.** Преди да направим извода, че тук непременно се говори за обръщение, нека си припомним, че Светият Дух има служение в живота на хората преди тяхното обръщение. Той освещава вярващите (1 Кор. 7:14), като ги поставя в положение на външна привилегированост. Светият Дух обвинява също така невярващите за грях, за правда и за съд (Йоан 16:8). Той води хората към покаяние и ги насочва към Христос като тяхна единствена надежда. По този начин хората могат да участват в благословенията на Светия Дух, без Той да обитава в тях.

6:5 Тези хора **са вкусили** също така **доброто Божие слово.** Когато са чули как се проповядва благовестието, те са се почувствали странно развълнувани и привлечени към него. Били са като семето, паднало върху скалиста земя. Чули са словото и веднага са го приели с радост, но то не е пуснало корени в тях. Издържали са да бъдат в словото за известно време, но когато са дошли скърби и гонения, веднага са отпаднали (Мат. 13:20, 21).

Опитали са от **силите на бъдещия век.** Тук под **„силите"** трябва да се разбира „чудесата", а **„бъдещият век"** е Векът на Хилядолетието, времето на мир и благоденствие, когато Христос ще царува над земята в продължение на хиляда години. Чудесата, които са съпровождали проповядването на благовестието в ранните дни на църквата (Евр. 2:4), са били предвкусване на знаменията и великите дела, които ще се извършват в царството на Христос. Тези хора са станали свидетели на чудесата през първия век, като може би дори са участвали в тях. Вземете например чудесата с хлябовете и рибите. След като Исус е нахранил петте хиляди, хората са Го последвали до другия бряг на езерото. Спасителят е разбрал, че макар и да са опитали чудото, хората не са повярвали истински в Него. Той им е казал: „Истина, истина ви казвам, търсите Ме не защото видяхте знамения, а защото ядохте от хлябовете и се наситихте" (Йоан 6:26).

6:6 Ако тези хора **отпаднат**[7], след като са вкусили току-що изброените привилегии, невъзможно е **да се обновят пак за покаяние.** Те са извършили греха на отстъплението. Стигнали са до мястото, където всички светлини угасват и остава само един път — пътят към ада.

Огромната вина на отстъпниците се вижда в думите **„...докато разпъват втори път в себе си Божия Син и Го опозоряват"** (6б). Тези думи говорят за съзнателно, злобно отхвърляне на Христос, а не просто за някакво небрежно отношение. Те показват едно решително предателство спрямо Него, съюзяване със силите на противника и подиграване с Неговата Личност и дело.

Отстъплението

Отстъпниците са хора, които чуват благовестието, изповядват, че са християни, отъждествяват себе си с християнската църква, след което се отказват от своята изповед, решително отхвърлят Христос, напускат християнското събрание и заемат мястото си сред враговете на Господ Исус. Отстъплението е грях, който може да бъде извършен само от невярващи, а не от измамени. Този грях може да бъде извършен само от онези, които съзнателно, своеволно и злонамерено се обръщат против Господа.

Отстъплението не трябва да се смесва с греха на средния невярващ, който чува благовестието, но не предприема никакви стъпки във връзка с него. Така например един човек може да не успее да

откликне на Христос след няколкократни покани от страна на Светия Дух, но той не е отстъпник. Той все още може да бъде спасен, ако реши да предаде себе си на Спасителя. Ако обаче този човек умре в неверие, той е загубен завинаги. Но докато е жив, докато има възможност да покаже вяра в Господа, неговото положение не е безнадеждно.

Отстъплението не трябва да се смесва и с отдръпването. Един истински вярващ може да се отклони много далеч от Христос. Неговото общение с Бога може да бъде силно нарушено заради греха. Той дори може да стигне до положение, когато вече не личи, че е християнин. Но такъв човек може отново да се върне и да възстанови напълно общението си с Бога, като изповяда и се откаже от своя грях (1 Йоан. 1:9).

Отстъплението не е същото като непростимия грях, за който се говори в Евангелията. Там става въпрос за приписване на чудесата на Господ Исус на княза на демоните. Чудесата на Господ Исус действително са били извършени в силата на Светия Дух. Приписването им на дявола е равнозначно на богохулство срещу Светия Дух. Това е, като да се каже, че Светият Дух е дяволът. Исус казва, че такъв един грях никога не може да бъде простен нито в този век, нито в бъдещия (Марко 3:22—30). Отстъплението прилича на богохулството срещу Светия Дух по това, че и то е вечен грях, но приликата свършва дотук.

Аз смятам, че отстъплението е същото като греха, който води към смъртта, споменат в 1 Йоан. 5:16б. Йоан пише за хора, които наричат себе си вярващи и които участват в дейностите на местните църкви. След известно време обаче те приемат лъжливите учения на гностиците и напускат християнското събрание. Това съзнателно напускане показва, че те никога не са били наистина новородени (1 Йоан. 2:19). Чрез откритото отричане на истината, че Исус е Христос (1 Йоан. 2:22), те извършват греха, който води към смъртта, и затова е безполезно да се молим за тяхното възстановяване (1 Йоан. 5:16б).

Четейки пасажи като този в Евреи 6 и други подобни, някои ревностни християни изпитват сериозно безпокойство. Сатана използва тези стихове с нарочната цел да обезпокои вярващите, които имат физически, душевни или емоционални проблеми. Те изпитват страх, че са отпаднали от Христос и че нямат никаква надежда за възстановяване. Безпокоят се, че са преминали отвъд точката на изкуплението. Фактът, че те изобщо се безпокоят за това, е достатъчно сериозно доказателство, че тези хора *не* са отстъпници! Отстъпникът никога не изпитва такова безпокойство, той безсрамно отхвърля Христос.

Ако грехът на отстъплението не може да бъде извършен от вярващи, от кои хора тогава може да бъде извършен днес? Може да бъде извършен например от някой млад човек, който изповяда вяра в Христос и за известно време дава вид, че се развива много добре, след което нещо се случва в неговия живот и той се отказва от християнството. Може би той става обект на жестоко преследване или изпада в някой тежък неморален грях, или постъпва в университет и се повлиява от антихристиянските аргументи на своите преподаватели атеисти. И независимо че знае цялата истина, той съзнателно се отвръща от нея. Напълно отхвърля Христос и злобно потъпква всяка една от основните доктрини на християнската вяра. Библията казва, че за такъв човек е невъзможно да бъде доведен отново до покаяние, а опитът показва, че това е точно така. Знаем много хора, които са отстъпили от Христос, но не знаем нито един, който се е върнал обратно към Него.

С наближаването на края на тази епоха можем да очакваме една мощна вълна от надигащо се отстъпление (2 Сол. 2:3; 1 Тим. 4:1). Ето защо предупреждението

срещу отпадането придобива все по-голяма актуалност с всеки изминат ден.

6:7 За да илюстрира по-ясно състоянието както на истинския вярващ (7 ст.), така и на отстъпника (8 ст.), сега авторът се обръща към естествения свят. И в двете илюстрации става въпрос за човек, свързан със земята. Привилегиите, изброени в 4 и 5 ст., тук се сравняват с напоителен **дъжд.** Полезната трева говори за окончателния отговор на човека на получените привилегии, което на свой ред показва дали земята е благословена или проклета.

Истинският вярващ е като земята, която **се напоява от дъжда,** ражда полезни растения и е благословена от **Бога.**

6:8 Отстъпникът е като земята, която също се напоява, но не **ражда** нищо полезно освен **тръни и репеи,** които са плодовете на греха. Тя получава всичко, което ѝ е необходимо, но никога не ражда полезни растения. Такава земя е напълно безполезна. Тя вече е осъдена. Нейната съдба **е да бъде изгорена.**

6:9 В 9 и 10 ст. има два сериозни признака, които показват, че отстъпниците, описани в предходните стихове, са невярващи. Първият е рязката промяна на местоименията. При описанието на отстъпниците авторът използва местоимението „тези" и глаголи в 3 л. мн. ч. Сега, когато се обръща към истинските вярващи, той използва местоимението **„вас"** и глаголи във 2 л. мн. ч.

Вторият признак е дори по-явен от първия. Говорейки на вярващи, авторът казва: **„Обаче... надяваме се от вас, възлюбени, за нещо по-добро, нещо, което води към спасението."*** Това, което се подразбира от този текст, е, че нещата, които са описани в пасажа от 4 до 6 ст., *не* придружават спасението.

* Текстът на НПБКДж гласи: "Но относно вас, възлюбени, ние сме убедени за нещо по-добро, да, за неща, които придружават спасението."

6:10 Две от нещата, които придружават спасението, се изявяват ясно в живота на светиите — **извършеното** дело **и** показаната **любов.** Тяхната вяра се изявява в живот на добри дела, като освен това те носят и белега на истинското християнство — действена **любов** към хората от домочадието на вярата. Вярващите не престават да служат на Господния народ заради Него.

6:11 Следващите два стиха изглеждат адресирани към различна група от хора и по-точно към онези вярващи, в които авторът не е сигурен. Това са такива вярващи, които показват склонност да се върнат обратно към юдеизма.

Най-напред авторът им пожелава да имат същото усърдие „за **пълна увереност в надеждата докрай"**, което показват истинските вярващи. Той им желае да продължават упорито да живеят за Христос до пълното осъществяване и на последната надежда на християнина в небето. Такъв един живот е доказателство за истинност.

6:12 Те не трябва да **бъдат ленивци,** не трябва да позволяват на краката си да се влачат и на духовете си да се отпускат. Трябва да се борят, като подражават на всички истински вярващи, които **чрез вяра и търпение наследяват обещанията.**

6:13 Заключителният пасаж на 6 гл. е свързан с увещанието в 12 ст., което подтиква светиите да устояват с увереност и търпение. За насърчение на вярващите е даден примерът с **Авраам** и се потвърждава сигурността на надеждата на вярващия.

В известен смисъл вярващият може да изглежда като човек в неизгодно положение. Той може да е дал всичко за Христос и да няма нищо материално, което да покаже в замяна на това. На него всичко все още му предстои. Как тогава би могъл да бъде сигурен, че неговата надежда не е напразна?

Отговорът се намира в Божието **обещание към Авраам,** което съдържа в за-

чатъчен вид всичко, което Той по-късно ще даде в Лицето на Христос. Когато е направил това обещание, **Бог се е заклел в Себе Си,** тъй като **не е имало никой по-голям, в когото да се закълне.**

6:14 Обещанието може да се прочете в Битие 22:16, 17: „В Себе Си се заклевам, казва Господ, че... ще те благословя премного и ще умножа и преумножа потомството ти...“ Бог се е заклел в Себе Си, че ще изпълни това обещание, което означава, че изпълнението му е сигурно.

6:15 Авраам е повярвал в Бога и, **като е устоял с дълготърпение,** е получил обещаното. Всъщност Авраам не е рискувал нищо, когато е повярвал в Бога. Божието слово е най-сигурното нещо във вселената. Изпълнението на всяко Божие **обещание** е толкова сигурно, колкото като че ли вече е станало.

6:16 В обикновения живот **хората се кълнат в** някого, който е **по-голям** от самите тях. Когато застават пред съда например, те обещават, че ще кажат истината и само истината, като най-накрая добавят: „...затова помогни ми, Боже.“ Те се обръщат към Бога, за да потвърди, че това, което ще кажат, ще бъде истина.

Когато хората **се заклеват,** за да потвърдят дадено обещание, това обикновено приключва всички **спорове.** Заклеването означава, че обещанието ще бъде спазено.

6:17 Бог иска Неговият вярващ народ да бъде абсолютно сигурен, че това, което Той е обещал, ще се сбъдне. Всъщност Неговото обещание е достатъчно сигурна гаранция само по себе си, но Той желае **да покаже** това още по-пълно. Затова Той добавя към обещанието и една **клетва.**

„Наследниците на обещанието“ са всички онези, които са деца на верния Авраам чрез вяра. **Обещанието,** за което става въпрос тук, е обещанието за вечно спасение на всички, които вярват в Него. Когато Бог е обещал на Авраам потомство, това обещание е намерило своето пълно и окончателно изпълнение в Христос и всичките благословения, които произтичат от съединението на вярващите с Христос, се *включват* в това обещание.

6:18 Сега вярващият има **две** „неизменими **неща“**, на които да се опре — Божието слово и Божията клетва. Не е възможно да си представим нещо по-сигурно и по-надеждно от тези две неизменими неща[8]. Бог обещава да спаси всички, които вярват в Христос, след което потвърждава това обещание с клетва. Изводът е неизбежен: вярващият е осигурен завинаги.

В останалите стихове до края на главата авторът използва четири литературни образа, за да илюстрира по-нагледно сигурността на християнската надежда: (1) образа на един прибежищен град, (2) образа на една котва, (3) образа на предтечата или предвестника и (4) образа на Първосвещеника.

Най-напред истинските вярващи са представени като хора, които бягат от осъдения свят и търсят **прибежище** в небесния град. За да ги насърчи в това бягство, Бог им дава една неувяхваща **надежда,** която се основава на Неговото слово и на Неговата клетва.

6:19 Сред бурите и изпитанията на живота тази **надежда** служи **като котва за душата.** Знанието, че нашето прославяне е толкова сигурно, колкото като че ли вече е станало, ни пази от навлизане сред бурните вълни на съмнението и отчаянието.

Тази котва не е хвърлена в плаващите пясъци на този свят, а е забита в небесното светилище. И тъй като тази котва е нашата **надежда,** тя е напълно сигурна заради самото Божие **Присъствие зад завесата.** Колкото е сигурно, че котвата е там, толкова е сигурно, че и ние ще бъдем там.

6:20 Исус е влязъл във вътрешното светилище и като наш **предтеча** или предшественик. Неговото присъствие там гарантира окончателното влизане

на всички, които Му принадлежат. Няма да бъде преувеличено, ако кажем, че и най-простият вярващ на земята може да бъде толкова сигурен, че ще бъде в небето, колкото и светиите, които вече са там.

Д. Андерсън-Бери казва следното:

„Думата, преведена като „предтеча", не се среща никъде другаде в Новия Завет. Тя изразява една идея, която не е характерна за левитската система, тъй като първосвещеникът е влизал в пресвятото място само като представител. Той е влизал там, където никой не е могъл да го последва. Но нашият Предшественик е сигурен залог, че там, където е Той, ще бъдем и ние. Като Предшественик Той (1) е оповестил нашето бъдещо отиване там; (2) станал е Притежател на небесните слави заради нас и (3) отишъл е, за да може да посрещне Своите хора, когато те дойдат, и за да може да ги представи пред Величието в небесата."[9]

Четвъртият образ е този на **Първосвещеника.** Нашият Господ **е станал Първосвещеник вовеки според Мелхиседековия чин.** Неговото вечно свещенство гарантира нашето вечно запазване. Също колкото е сигурно нашето примирение с Бога чрез Неговата смърт, също толкова е сигурно и нашето спасение чрез Неговия живот като наш Свещеник от дясната страна на Бога (Римл. 5:10).

Това споменаване на **Исус** като **Първосвещеник според Мелхиседековия чин** ни напомня за прекъсването на тази тема в 5:10, където авторът прави отклонение, в което се обръща към своите читатели с едно сериозно предупреждение за опасността от отстъпление. Сега той отново е готов да започне разглеждането на темата за превъзходството на първосвещенството на Христос пред първосвещенството на Аарон. Той много умело се връща към главния поток на аргумента.

7:1 Мелхиседек е един загадъчен образ, който се появява на сцената на човешката история съвсем за кратко (Бит. 14:18—20), след което веднага изчезва. Векове по-късно неговото име се споменава от Давид (Пс. 110:4). По-нататък, след изминаването на още векове, то се появява отново тук, в Посланието към евреите. Едно е ясно: Бог подрежда подробностите от неговия живот така, че той да бъде един превъзходен преобраз на нашия Господ Исус Христос.

Тези първи стихове на 7 гл. съдържат няколко исторически факти за него, които ни напомнят, че в личността си Мелхиседек е съчетавал функциите на цар и на свещеник. Той е бил **цар на Салим** (наречен по-късно Ерусалим) и **свещеник на Всевишния Бог.** Бил е политически и духовен водач на своя народ. Това, разбира се, е и Божият идеал — да няма разделение между светско и свещено. Когато царува един грешен човек, разделението между държава и църква е нещо абсолютно необходимо. Съединението между двете ще стане възможно единствено когато Христос дойде, за да царува в правда (Ис. 32:1, 17).

Мелхиседек е срещнал **Авраам,** когато последният **се е връщал от** победа на бойното поле, **и го е благословил.** Значението на това действие остава скрито за нас до 7 стих. Ако ние имахме само текста на Старозаветното Писание, никога нямаше да можем да разберем дълбокото значение на тези на пръв поглед незначителни подробности.

7:2 Авраам е отделил една десета част от бойните трофеи, за да ги даде на този тайнствен цар свещеник. И отново трябва да чакаме до 4, 6 и 8—10 ст., за да научим какво е истинското значение на Авраамовия десятък.

В Писанието името на човека показва какъв е той. За името на Мелхиседек и неговата титла научаваме следното: името означава **„цар на правда"**, а титлата (**„салимски цар"**) означава **„цар на мир"**.

Фактът, че тук най-напред се споменава **правдата,** а след това **мирът,** не е

без значение. Не може да има мир, ако първо няма правда.

Това се вижда съвсем ясно в делото на Христос. На кръста „милост и вярност... се срещнаха, правда и мир... се целунаха" (Пс. 85:10). Тъй като Спасителят е отговорил на всички справедливи изисквания на Бога по отношение на нашите грехове, ние можем да имаме мир с Бога.

7:3 Загадката, свързана с Мелхиседек, се задълбочава, когато видим, че той е бил „без **баща,** без **майка,** без **родословие,** без начало на дни, или край на живот". Ако извадим тези твърдения от контекста, ще трябва да заключим, той е бил или посетител от небето, или пришълец от друга планета, или някакво специално Божие творение.

Но ключът към значението на тези думи се крие именно в разглеждането им в контекста. Темата на целия този пасаж е свещенството. В него авторът прави сравнение между Мелхиседековото и Аароновото свещенство. За да има право да бъде свещеник според Аароновия чин, човек трябва да бъде роден в племето на Леви, в семейството на Аарон. Родословието е решаващ фактор. Освен това неговото право на служение започва с раждането и свършва със смъртта.

Свещенството на Мелхиседек е съвсем различно. Той не наследява свещенството, като се ражда в свещеническо семейство. Бог просто го избира и го определя за свещеник. *По отношение на свещенството на Мелхиседек* няма никакви данни за неговата **баща** или **майка,** или **родословие.** В неговия случай това няма значение. *По отношение на личния му живот* не се споменава нищо за раждане или смърт, което означава, че неговото свещенство все още продължава.

От всичко това не трябва да се прави заключение, че Мелхиседек не е имал никакви родители, че никога не е бил раждан и че никога не е умирал. Това не е така. Идеята тук е, че *що се отнася до неговото свещенство,* няма никакви данни за тази важна статистика, тъй като неговото служение като свещеник не е било зависимо от нея.

Той не е бил Божият Син, както някои смятат погрешно, но е бил **„оприличен на Божия Син"** в смисъл, че неговото свещенство е продължило без прекъсване.

Авторът вече е на път да покаже, че Мелхиседековото свещенство е по-висше от Аароновото. Като доказателство той използва три аргумента: аргумента с десятъка и благословенията, аргумента с промяната, настъпила при заместването на Аароновото свещенство, и аргумента с вечността на свещенството на Мелхиседек.

7:4 Пасажът от 4 до 10 ст. съдържа първия аргумент. Той започва с едно необикновено възклицание, в което авторът моли читателите да **помислят** за величието на Мелхиседек. На него **дори и патриархът Авраам е дал десятък от** най-добрата **плячка.** И тъй като Авраам е бил една от най-ярките звезди на еврейското небе, от това следва, че Мелхиседек е бил звезда от още *по-голяма* величина.

7:5 Що се отнася до левитските свещеници, те са получавали право по **закона** да събират **десятъци** от своите еврейски събратя. И свещениците, и народът са водели произхода си от **Авраам,** бащата на верните.

7:6 Но когато Мелхиседек **е получил десятък от Авраам,** това е било едно необикновено и нетрадиционно действие. Авраам, призован да бъде баща на народа, от който е щял да дойде Месията, е показал почит към един, който не е бил свързан с избрания народ. Свещенството на Мелхиседек е надхвърляло всякакви национални граници.

Друг важен момент е фактът, че Мелхеседек е **благословил** Авраам. Той е казал: „Благословен да бъде Авраам от Всевишния Бог, Създател на небето и на земята" (Бит. 14:19, 20).

7:7 Когато един човек благославя друг човек, обикновено по-висшият благославя по-нисшия. Това не означава, че вторият е по-нисш в личностно или морално отношение, а просто че е по-нисш по положение.

Когато четем тези аргументи, чието основание се намира в СЗ, добре е да се опитаме да си представим реакцията на еврейските читатели. Те винаги са почитали Авраам като един от техните най-велики национални герои, и то с пълно право. Тук обаче те научават, че Авраам е признал един „нееврейски" свещеник за по-висш от себе си. Помислете само! Това събитие е стояло записано в тяхната Библия, а те изобщо не са го забелязали!

7:8 В Аароновото свещенство десятъците са били получавани от смъртни хора. Това е налагало и непрекъсната смяна на свещениците — всеки е служел на своето собствено поколение, след което е умирал. Що се отнася до Мелхиседековото свещенство, не се споменава нищо за неговата смърт. Следователно той е представител на едно свещенство, което е уникално по това, че е вечно.

7:9 Може да се каже, че когато е получил десятък от **Авраам,** Мелхиседек все едно го е получил от **Левий.** И тъй като Левий е бил главата на свещеническото племе, това означава, че Аароновото свещенство е **дало десятък** на Мелхиседек, признавайки по този начин неговото превъзходство.

7:10 Защо може да се каже, че Левий е дал десятък на Мелхиседек? Нали именно Авраам е този, който е дал десятъка? Авраам е бил прадядо на Левий. И макар че Левий все още не е бил роден, той е бил **в чреслата на** Авраам, тоест бил е предопределен да се роди от патриарха. Когато е дал десятъка на Мелхиседек, Авраам всъщност е действал като представител на всички свои потомци. По този начин както Левий, така и свещенството, което е произлязло от него, са втори по чин след Мелхиседек и неговото свещенство.

7:11 В пасажа от 11 до 20 ст. намираме втория аргумент, който показва, че Мелхиседековото свещенство е по-висше от Аароновото. Според този аргумент в свещенството е настъпила промяна. Свещенството на Христос е заместило свещенството на Левий. Това нямаше да бъде необходимо, ако второто беше постигнало целта си напълно и окончателно.

Ясно е, че съвършенството не е било постижимо **чрез левитското** свещенство. Чрез него греховете никога не са могли да бъдат отмахнати и поклонниците никога не са получавали успокоение на съвестта. Свещенството, организирано по закона на Мойсей, не е било окончателно.

То е заместено от друг вид свещенство — това на съвършения Свещеник, което **не е според Аароновия чин,** а според **Мелхиседековия чин.**

7:12 Фактът, че **свещенството е променено,** налага извода, че цялостната законова структура, на която то е било основано, също е променена. Това е едно изключително важно съобщение! Подобно на биеща камбана то известява излизането на стария ред и приветства влизането на новия. Ние вече не сме под закон.

7:13 Това, че има промяна в закона, става явно от факта, че Господ Исус **принадлежи на** едно **племе,** което според левитския закон не е имало право да изпълнява свещенически функции.

7:14 Нашият Господ произлиза **от Юдовото племе.** Мойсеевият закон никога не е давал право на хора от това племе да стават свещеници. Но Исус е Свещеник. Как е станало възможно това? Това е станало възможно благодарение на промяната на закона.

7:15 Авторът има още доказателства за това, че в закона е настъпила драстична промяна. **По подобие на Мелхиседек** се е издигнал **друг свещеник,** чието

право на служение е много по-различно от това на Аароновите синове.

7:16 Левитските свещеници са получавали право да служат като свещеници, ако са отговаряли на изискванията на закона по отношение на техния произход. Те е трябвало да бъдат родени в Левиевото племе и в Аароновото семейство.

Но кое е онова, което дава право на Господ Исус да бъде Свещеник като Мелхиседек по силата на един **вечен живот?** Това не е Неговото родословие, а Неговата лична, вътрешна власт. Фактът, че Той живее завинаги.

7:17 Потвърждение на това право са и думите на Давид в Псалм 110:4, които сочат към свещенството на Месията: **„Ти си свещеник до века според чина Мелхиседеков."** Тук ударението пада върху израза **„до века"**. Неговото свещенство никога няма да престане, защото Неговият живот няма да има край.

7:18 Законът, който постановява Аароновото свещенство, е унищожен **поради своята слабост и безполезност.** Той е отменен от пришествието на Христос.

В какъв точно смисъл законът е бил слаб и безполезен? Нали е бил даден от Самия Бог? Може ли Бог да даде нещо, което е слабо и безполезно? Отговорът е, че в Божиите намерения този закон никога не е бил окончателният закон на свещенството. Той е бил само един подготвителен закон, действащ само до идването на *съвършеното* Божие свещенство. Бил е само един непълен и временен образ на нещо, което е съвършено и вечно.

7:19 Законът е бил слаб и безполезен в смисъл, че **„не е усъвършенствал нищо"**. Хората никога не са можели да влязат в Божието присъствие в Пресвятото място. Това наложено разстояние между Бога и човека е напомняло непрекъснато, че въпросът с греха не е бил решен веднъж завинаги.

Сега обаче е въведена **една по-добра надежда, чрез която** ние **се приближаваме при Бога. По-добрата надежда** е Самият Господ Исус. Онези, за които Той е единствената надежда, имат съвършен достъп **при Бога** по всяко време.

7:20 Освен това има промяна не само в реда и в закона на свещенството, но — както ще видим сега — и в начина на въвеждане в служение. Центърът на разсъжденията тук е използването на Божието **заклеване** във връзка със свещенството на Христос. Заклеването тук означава въвеждането на нещо, което е неизменяемо и вечно. Рейнзбъри казва следното: „Няма по-голямо нещо от заклеването на Всемогъщия Бог, което да гарантира така пълно ефикасността и вечността на свещенството на нашия благословен Господ Исус."[10]

7:21 Аароновите свещеници са встъпвали в служение **без заклеване.** Това означава, че тяхното свещенство е било замислено като временно, а не като постоянно.

Но когато Бог е определил Христос като свещеник, Той се е обърнал към Него **със заклеване.** Словесния израз на това заклеване намираме в Псалм 110:4: **„Господ се закле (и не ще се разкае), като каза: Ти си свещеник до века според чина Мелхиседеков."** Хендерсън казва така:

„Успоредно с назначението на Христос Бог поставя вечните истини на Неговия престол и неизменните атрибути на Неговата природа. Ако те могат да се променят, то и новото свещенство може да се промени. В противен случай то е неизменяемо."[11]

7:22 От това следва, че **Исус** е **поръчител на по-добър завет.** Аароновото свещенство е част от Стария Завет. Свещенството на Христос е свързано с Новия **Завет.** Заветът и свещенството вървят ръка за ръка — те или стоят, или падат заедно.

Новият завет е един договор без условия, по благодат, който Бог ще направи с Израилевия и Юдовия дом, когато Господ Исус установи царството Си на зе-

мята (Ер. 31:33, 34). Вярващите днес се наслаждават на някои от благословенията на Новия Завет, но неговото цялостно изпълнение няма да дойде, преди Израел да бъде възстановен и освободен в национален мащаб.

7:23 Сега идваме до третия и последен аргумент в подкрепа на превъзходството на Мелхиседековото свещенство.

Свещениците на Израел са били **много** на брой. Казва се, че в историята на този народ е имало осемедесет и четири **първосвещеници** и, разбира се, много повече нисши свещеници. **Смъртта** на изпълняващите тези длъжности е налагала непрекъсната смяна на свещенослужителите. Служението е страдало от тези неизбежни промени.

7:24 В случая със свещенството на Христос такива промени не се налагат, тъй като Той живее **вечно.** Неговото **свещенство** никога не преминава върху другиго и неговата действеност никога не отслабва. То е неизменяемо и непреходно.

7:25 И понеже **живее** вечно, Христос също така **може съвършено да спасява онези, които идват при Бога** чрез Него. Като цяло изследователите смятат, че тези думи се отнасят до делото на Христос за спасяването на грешниците от наказанието на греха, но всъщност тук авторът говори за делото на Христос за спасяването на светиите от властта на греха. Ударението пада не толкова върху Неговата дейност като Спасител, колкото като Първосвещеник. Не съществува никаква опасност за загубване на някои от вярващите. Тяхната вечна сигурност е гарантирана от Неговото непрекъснато **ходатайство за тях. Христос също така може да** ги **спасява** вечно, защото Неговото настоящо служение от дясната страна на Бога никога не може да бъде прекъснато от смърт.

7:26 Свещенството на Христос е по-висше от това на Аарон и поради Неговото лично превъзходство. Христос е **свят** в стоенето Си пред Бога и е **невинен** в отношенията Си с човеците. Той е **непорочен** в личния Си характер; **отделен е от грешниците** в Своя живот отдясно на Бога; **и е възвисен по-горе от небесата** в настоящото Си и вечното Си величие. На нас **ни трябва** точно такъв Първосвещеник.

7:27 За разлика от Левитските свещеници нашият Първосвещеник **няма нужда** да принася жертви **всеки ден,** тъй като **Той е направил това веднъж завинаги.** Той **няма нужда** да принася жертви **за Своите Собствени грехове,** тъй като е абсолютно безгрешен. И третият удивителен факт, по който Той се различава от предишните свещеници, е, че **Той е принесъл Себе Си** за греховете на хората. Свещеникът е дал Самия Себе Си като жертва. Благодатта на Исус — колко прекрасна и несравнима е тя!

7:28 Законът поставя за **първосвещеници** несъвършени човеци — **слаби** и пълни с недостатъци. Те са само ритуално свети.

Божията **клетва,** дадена след закона, **поставя** като Първосвещеник **Сина, Който е усъвършенстван завинаги.** Тази клетва е спомената във 21 ст. на тази глава и е цитирана като част от Псалм 110:4.

Текстът, който току-що обсъдихме, съдържа изключително важни моменти. Той ни казва, че човешкото свещенство е заместено от едно божествено и вечно свещенство. Колко глупаво от страна на хората да си изграждат свещенически системи по модела на СЗ и да си присвояват функциите на нашия велик Първосвещеник!

Б. Превъзходството на служението на Христос пред служението на Аарон (8 гл.)

8:1 Следващите стихове ни показват, че служението на Христос е по-висше от служението на Аарон, тъй като Той е служител в едно по-добро светилище

(1—5 ст.) и на един по-добър завет (7—13 ст.).

На това място авторът стига до **главното** в своя аргумент: Той не прави обобщение на това, което е казал, а заявява главната теза, която е и целта на това Послание.

„Ние имаме такъв Първосвещеник...“ Забележете победоносния тон, с който са изречени тези думи — **„Ние имаме...“** Това е и отговорът на предизвикателството на онези юдеи, които са се обръщали към ранните християни с думите: „Ние имаме скинията, имаме свещенството, имаме приносите, имаме ритуалите, имаме храма, имаме красивите свещенически облекла...“ На тях вярващите могат вече уверено да отговорят: „Да, вие имате сенките, но ние имаме самото изпълнение. Вие имате ритуалите, но ние имаме Христос. Вие имате образите, но ние имаме Личността. И освен всичко това нашият Първосвещеник е **седнал отдясно на престола на Величието в небесата.** Нито един друг първосвещеник не е седял на това място като признание за свършена работа и нито един друг първосвещеник не е имал такова положение на почит и власт.“

8:2 Нашият Първосвещеник служи на човеците в **светилището** на небето. То е **истинската** скиния, на която земната скиния е само едно копие или образ. **Истинската скиния** е **поставена** от **Господа, а не от човек,** както земната скиния.

8:3 И тъй като една от основните функции на **първосвещеника е да принася и дарове, и жертви,** очевидно нашият Първосвещеник трябва също да прави това.

Даровете са събирателен термин, който включва всички видове приноси, давани пред Бога. **Жертвите** са дарове, които включват убиването на животно. Какво принася Христос? За отговора на този въпрос трябва да чакаме до 9 глава.

8:4 Този стих прескача въпроса за това, което Христос принася, и просто ни напомня, че на земята **Той** дори **не е имал** право да бъде свещеник, който принася дарове в скинията или храма. Нашият Господ е бил роден в Юдовото племе, а не в Левиевото племе и в Аароновото семейство. Поради тази причина Той не е имал право да служи в земното светилище. Когато в Евангелията четем, че Исус е влязъл в храма (Лука 19:45), ние разбираме, че Той е бил само в двора около него, а не в Святото или в Пресвятото място.

Това, разбира се, поставя въпроса дали, когато е бил на земята, Христос е изпълнявал някакви първосвещенически функции, или е започнал Своята свещеническа работа едва след като се е възнесъл? Смисълът на 4 ст. е, че на *земята Той не е имал право да бъде Левитски свещеник и не е могъл да служи в храма в Ерусалим.* Това обаче не означава, че Той не е могъл да изпълнява функциите на *Мелхиседекски свещеник.* В края на краищата Неговата молитва в Йоан 17 е първосвещеническа молитва и принасянето Му на Самия Себе Си като единствена съвършена жертва на Голгота е определено свещенически акт (вж. 2:17).

8:5 Земната скиния е била само едно точно копие **на небесното** светилище. Нейното устройство е представяло начина, по който Божият заветен народ е можел да се приближи при Бога в поклонение. Най-напред е била вратата на външния двор, след нея — олтара за всеизгарянията, и най-накрая — умивалникът. След това свещениците са влизали в Святото място, а първосвещеникът — в Пресвятото място, където Бог е изявявал Себе Си.

В Божиите намерения **скинията** никога не била окончателното светилище. Тя е била само един **„образ и сянка“** на небесното светилище. Когато Бог е призовал **Мойсей** да отиде на Синайската планина и му е казал да построи скинията, Той му е дал един определен образец, който Мойсей е трябвало да следва. Този **об-**

разец е бил образ на една по-висша, **небесна** духовна реалност.

Защо авторът поставя такова голямо ударение върху този факт? Защото той иска да внуши на онези свои читатели, които биха били изкушени да се върнат назад към юдеизма, че те биха оставили същността заради сянката, когато би трябвало да направят точно обратното — да вървят от сянката към същността.

5 ст. ни казва съвсем ясно, че старозаветните институции са били само образи на небесните реалности. Ето защо той служи като основание на учението за типологията, когато то се извършва в съгласие с Писанието и без излишно фантазиране.

8:6 Този стих образува един преход между темата за по-висшето светилище и обсъждането на **по-добрия завет.**

Най-напред авторът ни предлага едно сравнение. Служението на Христос е по-превъзходно от служението на Аароновите свещеници, така както **заветът,** на който Той е Посредник, е по-превъзходен от стария завет.

След това той ни дава и една причина: **заветът е по-добър,** защото е влязъл в сила въз основа **на по-добри обещания.**

Служението на Христос е безкрайно по-добро. Той е принесъл Самия Себе Си, а не животно. Пролял е Своята Собствена кръв, а не кръвта на овни и на кози. Отмахнал е напълно греховете, а не ги е само покрил. Дал е на вярващите съвършено чиста съвест, а не само ежегодно напомняне за греховете. Открил е пътя, по който можем да влезем в самото Божие присъствие, а не само мястото, където можем да стоим на разстояние от него.

Христос е също така Посредник на един по-добър завет. Като **Посредник** той застава между Бога и човека, за да прехвърли пропастта на отчуждението. Грифит Томас ни предлага следното сравнение:

„Този завет е по-добър, защото е абсолютен, а не условен, духовен, а не плътски, вечен, а не временен, всеобщ, а не национален, вътрешен, а не външен.“[12]

Този **завет е по-превъзходен,** защото е основан **на по-превъзходни обещания.** Заветът на закона обещава благословение за послушание и заплашва със смърт при непослушание. Той изисква правда, без да дава сила за живот на правда.

Новият завет е безусловен договор по благодат. Той вменява правда там, където изобщо няма такава. Учи хората да живеят праведно, като им дава сила да правят това, и ги възнаграждава, когато го правят.

8:7 Онзи първи завет не е бил съвършен, тоест той не е успял да постигне идеалното взаимоотношение между човека и Бога. Той никога не е бил и замислен като окончателен завет, а само е подготвял идването на Христос. Фактът, че по-късно се говори за **втори завет,** показва, че **първият** не е бил съвършен.

8:8 Всъщност проблемът не е в самия първи завет: „...законът е свят и заповедта свята, праведна и добра“ (Римл. 7:12). Проблемът е в хората, на които той е бил даден: лошата суровина, с която законът е трябвало да работи. Точно това се казва и тук: **„А напротив, когато порицава израилтяните, казва...“** Той порицава не завета, а Своя заветен народ. Първият завет се е основавал на обещанието на човека да се подчинява на Бога (Изх. 19:8; 24:7), поради което не му е било съдено да издържи много дълго. Новият Завет представлява отначало докрай изреждане на това, което Бог се задължава да направи, в което и се състои неговата сила.

Сега авторът цитира Еремия 31:31 — 34, за да покаже, че още в еврейските Писания Бог е обещал един нов завет. В центъра на целия аргумент стои думата **„нов“.** Ако старият завет е бил достатъчен и задоволителен, защо е било необходимо да се въвежда нов?

И все пак Бог изрично е обещал да **направи нов завет с Израилевия дом и с Юдовия дом.** Както беше споменато по-рано, **новият завет** е свързан главно с народа на **Израел,** а не с църквата. Той ще достигне пълното си осъществяване, когато Христос се върне отново, за да управлява над покаялия се и изкупен народ. Междувременно на някои от благословенията на завета се наслаждават всички вярващи. Така например, когато подава чашата с вино на Своите ученици, Спасителят казва: „Тая чаша е новият завет в Моята кръв; това правете за Мое възпоменание" (1 Кор. 11:25).

Хендерсън ни предлага следния коментар:

„...ние правим разлика между първичното тълкуване за Израел и вторичното, духовно приложение за Църквата днес. Сега ние се наслаждаваме в силата на Светия Дух на благословенията на новия завет, но знаем, че тепърва ще има по-нататъшни и бъдещи изяви за Израел според Божието обещание."[13]

8:9 Бог изрично е обещал, че Новият Завет няма да бъде като **завета, който** Той **е направил с тях, когато ги е хванал за ръка и ги е извел от Египет.** Каква ще бъде разликата? Той не казва точно каква, но може би отговорът се подразбира от останалата част на стиха: **„...защото те не устояха в завета Ми и Аз ги оставих, казва Господ."** Заветът на закона се е провалил, защото се е основавал на условия. Той е изисквал подчинение от един народ, който не е отговорил с такова. Правейки Новия Завет един *безусловен* завет по благодат, Бог избягва каквато и да било възможност за провал, тъй като изпълнението зависи само от Него, а Той не може да се провали.

Цитатът от Еремия говори за настъпването на радикална промяна. Думите в староеврейския текст на Еремия 31:32 са: „...въпреки че им бях съпруг..." Някои ранни преводи на книгата на пророк Еремия гласят следното: „...така че аз ги оставих (или се отвърнах от тях)..." Светият Дух, Който е вдъхновил думите на Еремия и се е грижел за запазването на Библията, е насочил автора да избере този алтернативен прочит.

8:10 Забележете повторението на думите: **„Аз ще..."** Старият Завет казва какво човекът трябва да прави, а Новият му казва какво Бог ще направи. **След** като **дните** на неподчинението на Израел отминат, Бог **ще положи** Своите **закони в ума им,** така че да ги знаят, и **в сърцата им,** така че да ги обичат. Те ще искат да Му се подчиняват, но не поради страх от наказание, а от любов към Него. Законите вече няма да бъдат написани на камък, а на плътските плочи на сърцето.

„Аз ще бъда техен Бог, и те ще бъдат Мои люде." Тези думи говорят за близост. СЗ казва на човека да стои на разстояние от Бога, докато благодатта му казва да се приближи при Него. Тя също така говори за една непрекъсната връзка и безусловна сигурност. Нищо никога няма да прекъсне тази изкупена чрез кръвта връзка.

8:11 Новият Завет също така включва всеобщо знание за Господа. По време на славното царуване на Христос няма да бъде нужно всеки човек **да учи своя съгражданин** или **брат** да **познае Господа.** Всеки ще има вътрешно съзнание за Него — **от най-малкия до най-големия:** „Защото земята ще се изпълни със знание за Господа както водите покриват морето" (Ис. 11:9).

8:12 И най-доброто от всичко е, че Новият Завет обещава милост за един неправеден народ и вечно забравяне на **неговите грехове.** Законът е бил непреклонен и безкомпромисен: „...всяко престъпление и непокорство получи справедлива отплата" (Евр. 2:2).

Освен това законът не е могъл да разреши напълно въпроса с греховете. Той е подсигурил умилостивението на греховете, но не и тяхното отстраняване. (Староеврейската дума за „умилостивение" произлиза от глагол, който има зна-

чението на *„покривам“.)* Жертвите, принасяни според закона, са очиствали човека само ритуално, правейки го способен да участва в религиозния живот на нацията. Но това ритуално очистване е било само външно. То не е засягало вътрешния живот на човека: то нито го е умивало морално, нито му е давало чиста съвест.

8:13 Фактът, че Бог въвежда **Нов Завет,** означава, че **първият** е **остарял.** И тъй като това е така, човек не би трябвало дори да си помисли за връщане обратно към закона. И все пак точно това са се изкушили да направят някои хора, които наричат себе си вярващи. Авторът ги предупреждава, че заветът на закона е остарял и че вече е въведен един по-добър завет. Те трябва да съгласуват своя вървеж с Божия вървеж.

B. Превъзходството на жертвата на Христос пред жертвите на стария завет (9:1—10:18)

9:1 В 8:3 авторът мимоходом споменава факта, че всеки първосвещеник трябва да има нещо да принася. Сега той вече е готов да обсъди жертвата на нашия велик Първосвещеник и да я сравни с жертвите на стария завет. Преди да започне самото обсъждане обаче, той прави кратък преглед на устройството на скинията и наредбите за поклонение.

9:2 Скинията е представлявала едно съоръжение, подобно на палатка, в което Бог е обитавал сред израилтяните в периода от лагеруването им на Синайската планина до построяването на храма. Пространството около скинията се е наричало външният двор. Той е бил заобиколен от ограда, състояща се от бронзови стълбове, между които са били опънати завеси. Влизайки в двора на скинията през източната врата, израилтянинът е идвал при олтара за всеизгарянето, където са били заколвани и изгаряни жертвените животни. След това е отивал при умивалника, изработен от бронз, в който е имало вода и в който свещениците са измивали ръцете и краката си.

Дължината на самата скиния е била около 15 m, широчината — 5 m, и височината — 5 m. Била е разделена на две отделения. Първото отделение — Святото място — е било дълго 10 m, а второто — Пресвятото място — 5 m.

Скинията се е състояла от дървена конструкция, покрита със завеси от козина и непромокаеми покривала от животински кожи. Тези покривала са образували покрива, задната страна и страничните стени на скинията. Предната част на скинията е била покрита от избродирана завеса. В Святото място е имало три неща:

1. **Трапезата с присъствените хлябове,** върху която са били слагани дванадесет хляба, представляващи дванадесетте израилеви племена. Тези хлябове са били наричани „присъствени хлябове“, защото са били поставяни пред лицето или присъствието на Бога.
2. Златният **светилник** със седемте извити нагоре клона, които са завършвали с чаши, пълни с горящо миро.
3. Златният кадилен олтар, върху който от сутрин до вечер е горял свят тамян.

9:3 Зад втората завеса се е намирало **Пресвятото място** или Светая Светих. Тук Бог е изявявал Себе Си като ярко светещ облак. Това е било единственото място на земята, където хората са можели да се приближават до Него чрез кръвта на умилостивението.

9:4 Във второто отделение на оригиналната скиния се е намирал **ковчегът на завета** — голям дървен сандък, **обкован от всички страни със злато.** В него се е намирала **златната стомна,** съдържаща **манната, Аароновият жезъл, който е разцъфтял,** и двете **плочи на** завета. (По-късно, при построяването на храма в ковчега не е имало нищо друго освен плочите на завета — вж. 3 Царе 8:9).

В 4 ст. се казва, че в Пресвятото място се е намирала и **златната кадилница.**

Гръцката дума, преведена като **„кадилница“**,[14] може да означава както кадилен олтар (за който в Изх. 30:6 се казва, че се е намирал в Святото място), така и **кадилницата,** в която първосвещеникът е носел тамяна. Второто обяснение е поприемливо. Авторът гледа на **кадилницата** като на нещо, което е било част от Пресвятото място, тъй като първосвещеникът я е вземал от кадилния олтар и я е внасял в Най-святото място в деня на умилостивението.

9:5 Златният капак на ковчега на завета е бил известен като **умилостивилището.** Над него е имало две златни фигури, известни като **херувимите.** Те са били обърнати една към друга, имали са разперени крила и главите им са били наведени към капака на ковчега.

На това място авторът прекъсва краткото си описание. Той няма за цел да навлиза в големи **подробности,** а само да очертае съдържанието на скинията и пътя на приближаване до Бога, който тя е символизирала.

9:6 За да направи сравнение между жертвата на Христос и жертвите на юдеизма, авторът най-напред трябва да опише онези, които са били изисквани от закона. Неговите възможности за избор са големи, но той показва предпочитание към онази, която е била най-важна в цялата система на закона — жертвата, принасяна в деня на умилостивението (Лев. 16). Ако авторът успее да докаже, че делото на Христос е по-превъзходно от делото на първосвещеника в този забележителен ден от израелския религиозен календар, тогава неговата теза е правилна.

Свещениците са имали достъп само до външното отделение на скинията, т. е. до Святото място. Те са влизали там постоянно, за да изпълняват ритуалните си задължения. Обикновените хора не са имали право да влизат там, а са стояли отвън.

9:7 Само един човек в целия свят е можел да влиза в Пресвятото място — **първосвещеникът** на Израел. И този един човек, от една-единствена нация, от едно-единствено семейство, е можел да влиза там само един-единствен ден в годината — деня на умилостивението. В този ден той е трябвало да носи със себе си леген с **кръв, която е принасял за себе си и за греховете на хората, извършени в незнание.**

9:8 Всичко това е било свързано с дълбоки духовни истини. По този начин Святият Дух е учел хората, че грехът е станал причина за появяването на разстояние между човека и Бога, че човекът е трябвало да се приближава при Бога чрез посредник и че посредникът е можел да се приближава при Бога само чрез проливането на жертвена кръв. Този урок е трябвало да покаже на хората, **че пътят за** Божието присъствие **все още не е бил** открит за Неговите поклонници.

Достъпът до Бога е оставал закрит, **докато все още е стояла първата част на скинията.** Може би тук преводът на Дарби е за предпочитане: „...докато все още първата скиния е заемала [своето] положение.“ Скинията е била заменена от храма по време на царуването на Соломон, но тя все още „е заемала своето положение“ до смъртта, погребението и възкресението на Христос. Принципите, които тя оповестява във връзка с приближаването до Бога, са оставали в сила до раздирането на храмовата завеса на две от горе до долу.

9:9 Скинията е изпълнявала ролята на **образ на сегашното време.** Като образ на нещо по-добро, което трябва да дойде, тя е представяла по един несъвършен начин съвършеното дело на Христос.

Даровете и жертвите никога не могат да направят Божиите поклонници **съвършени по отношение на тяхната съвест.** Ако те можеха да доведат до пълно опрощение на греховете, тогава **съвестта** на приносителя щеше да бъде чиста от виновност за грях. Но това никога не е ставало.

9:10 Всъщност левитските приноси са разрешавали **само** проблема с ритуалните осквернения. Те са се занимавали с такива външни неща като чисти и нечисти **ястия и питиета,** и церемониални **умивания,** които са отмахвали от хората ритуалната нечистота, но не са можели да ги изчистят от морално омърсяване.

Жертвите са били принасяни от един народ, който е бил в заветни отношения с Бога. Тяхната цел е била да поддържат хората в положение на ритуална чистота, за да могат да Му се покланят. Те не са имали нищо общо със спасението или с очистването от грях. Хората са били спасявани чрез вяра в Господа, на основание на делото на Христос, което все още е предстояло.

И последно, жертвите са били само временни. Те са били наложени **до времето на преобразуването** и са сочели към идването на Христос и към Неговия съвършен принос. **Времето на преобразуването,** за което се говори тук, е времето на християнството.

9:11 Христос се е явил **като Първосвещеник на бъдещите добрини,**[15] тоест на огромните благословения, които Той излива върху онези, които Го приемат.

Неговото светилище е една **по-голяма и по-съвършена** скиния. То **не е направено с ръка** в смисъл, че не е изградено от строителните материали на този свят. То е небесно светилище, Божие обиталище.

Не във храм, направен със ръка,
Божият Христос ни служи нам сега,
а в небесен храм, на Бог
от дясната страна,
Той седи Първосвещеник до века.
В него сенките на минали неща
се стопиха и изчезнаха като мъгла.

Томас Кели

9:12 Нашият Господ **е влязъл в Пресвятото място веднъж завинаги.** По времето на Своето възнесение Той е влязъл в Божието присъствие, след като е завършил делото на **изкуплението** на Голгота. **„Веднъж завинаги“** — ние никога не трябва да преставаме да се радваме на тези думи! Делото е завършено. Хвала на Господа!

Нашият Господ не е принесъл в жертва кръв на козли и на телета, а **Своята Собствена кръв.** Кръвта на животните никога не е имала сила да отмахва грехове. Тя е имала очистителна сила само в случаите на престъпване на религиозния ритуал. Но кръвта на Христос е с безкрайна стойност. Нейната очистителна сила е достатъчна, за да отмахне всичките грехове на всичките хора, които някога са живели, на всичките хора, които сега живеят, и на всичките хора, които някога ще живеят. Тя е валидна само за онези, които идват при Него с вяра. Но нейният очистващ потенциал е неограничен.

Чрез Своята жертва Христос **е придобил вечно изкупление.** Предишните свещеници са придобивали само ежегодно изкупление. Между двете има огромна разлика.

9:13 За да покаже по-добре разликата между жертвата на Христос и церемониите на закона, авторът ни дава за пример ритуала с червената **юница.** Според закона, ако един израилтянин докоснел мъртво тяло, той бил считан за церемониално осквернен в продължение на седем дни. За да бъде очистен, оскверeният трябвало да бъде напръскан със смес от **пепелта на юница** и чиста изворна вода на третия и на седмия ден. Така той ставал чист.

Ето какво казва Ментъл във връзка с този ритуал:

„Пепелта е била считана за нещо, което показва основните характеристики на приноса за грях и което е можело да се намери сравнително лесно и без загуба на време. Една червена юница е стигала за извършването на този ритуал в продължение на векове. Казва се, че в цялата еврейска история са били необходими само шест юници, защото и най-малкото количество пепел е било достатъчно да

придаде очистващо свойство на чистата изворна вода (Числа 19:17).“[16]

9:14 Ако пепелта на юница е имала такава сила да очиства от една от най-сериозните форми на външно осквернение, **колко по-голяма** сила има **кръвта на Христос** да **очисти** човека вътрешно и от най-черните му грехове!

Жертвата на Христос е била принесена **чрез вечния Дух.** Мненията за значението на този израз се различават. Според някои той означава „чрез вечен дух“, тоест чрез доброволния дух, в който Той е принесъл Своята жертва, за разлика от принудителния характер на животинските приноси. Според други той означава „чрез Неговия вечен дух“. Ние смятаме, че тук се има предвид *Светият Дух:* Христос е принесъл Своята жертва в силата на Светия **Дух.**

Тази жертва е била принесена **на Бога.** Христос е безгрешният и безупречен Божий Агнец, чието морално съвършенство Го е направило достоен Носител на нашите грехове. Според Божиите изисквания животинските жертви е трябвало да бъдат без никакъв физически недостатък. Христос е бил без никакъв морален недостатък.

Неговата **кръв** очиства **съвестта от мъртви дела, за да служим на живия Бог.** Това не е просто едно физическо очистване или церемониално умиване, а морално обновление, което очиства съвестта. То я очиства от мъртвите дела, които невярващите правят в усилията си да постигнат своето собствено очистване. То освобождава хората от безжизнените дела, **за да служат на живия Бог.**

9:15 Предишните стихове подчертават превъзходството на кръвта на Новия Завет в сравнение с кръвта на Стария Завет. Всичко това води до заключението в 15 ст., а именно — че Христос **е Посредникът на новия завет.** Уест обяснява това така:

„Посредник“ е превод на думата „mesites“, която означава някой, който се намесва в отношенията между две лица, за да поправи или възстанови мира и приятелството между тях, за да подготви договор или за да подкрепи съглашение. Тук Месията действа като ходатай или посредник между един свят Бог и грешния човек. Чрез Своята смърт на кръста Той премахва пречката (греха), която причинява отчуждението между човека и Бога. Когато грешникът приеме заслугите на жертвата на Месията, вината и наказанието за неговия грях престават да бъдат вече негови, властта на греха в неговия живот се премахва, той получава божествено естество и отчуждението между него и Бога — както по закон, така и лично — изчезва.“[17]

Така онези, които са призовани, могат да получат обещаното **вечно наследство.** Благодарение на делото на Христос както светиите от СЗ, така и светиите от НЗ се наслаждават на **вечно** спасение и **вечно** изкупление.

Онова, което дава на вярващите от предхристиянската ера право на наследство, е фактът, че е настъпила **смърт,** и по-точно смъртта на Христос. Неговата смърт ги освобождава от **престъпленията, извършени** според закона.

В известен смисъл може да се каже, че Бог е спасявал хората от Старозаветното време „на кредит“. И те, като нас, са били оправдани чрез вяра. Но Христос все още не е бил умрял. Тогава как Бог е могъл да ги спасява? Отговорът на този въпрос е, че Той ги е спасявал на основание на делото, което е знаел, че Христос ще извърши. Те не са знаели нищо или са знаели много малко за това, което Христос е щял да извърши на Голгота. Но Бог е знаел и Той е приписвал стойността на това дело на тяхна сметка винаги когато те са повярвали в откровението, което Той им е давал за Себе Си.

В известен смисъл може дори да се каже, че във времето на Стария Завет е бил натрупан един огромен дълг от престъпления. Чрез Своята смърт Христос

е освободил вярващите от миналите диспенсации от тези **престъпления.**

Начинът, по който Бог е спасявал хората чрез предстоящото все още дело на Христос, е известен като pretermission (предварително опрощение) на греховете. Той е описан в Римляни 3:25, 26.

9:16 Споменаването на наследството в 15 ст. напомня на автора всеизвестния факт, че преди едно последно желание или **завещание** да влезе в сила, трябва да се представят доказателства за смъртта на **завещателя.** Обикновено за тази цел е достатъчен само един смъртен акт.

9:17 Завещателят може да напише завещание и да го пази в сейф дълги години преди да умре, но то няма да влезе в сила преди неговата смърт. Докато завещателят е жив, собствеността му не може да бъде прехвърлена върху лицата, споменати в завещанието.

9:18 Сега авторът преминава от темата за последната воля на един човек към темата за Стария **Завет,** даден от Бога чрез Мойсей. (Гръцката дума *„diatheke“* се превежда както като „завет“, така и като „завещание“.) Тук също е трябвало да настъпи смърт. Старият Завет също е бил утвърден чрез проливането на **кръв.**

В древните времена всеки договор е бил узаконяван чрез жертвената смърт на животно. Кръвта е била залог, че условията на договора ще бъдат изпълнени.

9:19 След като е провъзгласил на Израел всяка заповед от закона, **Мойсей е взел кръвта на телета и на козли, с вода и червена вълна, и исоп и е поръсил както книгата на самия закон, така и целия народ.**

В Изход 24:1—11 четем, че Мойсей е **поръсил** само олтара и **народа.** Не се споменава нищо за поръсване на книгата на закона, нито за **водата, червената вълна и исопа.** Проблемът се разрешава, когато гледаме на двата текста като на разкази, които взаимно се допълват.

Бог (представляван от олтара) и **народът** са били две противопоставящи се страни. **Книгата** е била заветът. Поръсената **кръв** е задължавала двете страни да спазват условията на договора. Хората са обещали да се подчиняват, а Господ е обещал да ги благослови, ако те направят това.

Поръсвайки с кръвта, Мойсей е казал: **„Това е кръвта на завета, който Бог ви заповяда.“*** Това действие е изисквало живота на хората, ако те не са успявали да спазят закона.

9:21 По същия начин Мойсей е поръсил **с кръвта скинията и всички съдове,** използвани в служението. Този ритуал не е споменат в СЗ. В описанието на освещението на скинията в Изход 40 не се казва нищо за кръв. Символът обаче е ясен. Всяко нещо, което е влязло в контакт с грешния човек, се осквернява и трябва да бъде очистено.

9:22 Почти всичко при **закона** е било **очиствано с кръв.** Имало е и изключения. Така например, когато един човек е трябвало да бъде причислен към децата на Израел при преброяване, той е могъл да донесе половин сребърен сикъл „за умилостивение“, вместо да даде кръвен принос (Изх. 30:11—16). Парите са били знак, който е символизирал умилостивението за човешката душа, за да може този човек да бъде счетен като един от Божия народ. Друго изключение може да се намери в Левит 5:11, където някои форми на ритуална нечистота са могли да бъдат отстранени чрез принасяне на чисто брашно.

Тези изключения засягат въпроса с *умилостивението* или *покриването* на греха, въпреки че като цяло при умилостивението се е изисквал кръвен принос. Що се отнася до **опрощаването** на греха обаче, няма изключение: за него трябва да бъде пролята **кръв.**

* Според НВПБКДж. — Бел. на прев.

9:23 Останалата част от 9 гл. съдържа сравнение и противопоставяне на двата завета.

Най-напред земната скиния е трябвало да **бъде очистена с** кръвта на телета *и на козли*. Както беше посочено, това очистване е било само церемониално. Било е едно символично осветяване на едно символично светилище.

Истинското светилище е **небесното** светилище, на което земната скиния е била само копие. То трябва да бъде очистено **с по-добри жертви от тези,** т. е. с **жертвите на** Христос. Използването на множествено число за описването на единствената жертва на Христос е изразно средство, познато като „множественото число на величието".

Може да ни изглежда странно, че е било необходимо **очистване** и на небесните места. Текстът в Йов 15:15 би могъл да ни послужи за обяснение: „И небесата не са чисти в очите Му." Без съмнение това е така, защото Сатана е извършил първия акт на грях в небето (Ис. 14:12—14) и защото той все още има достъп до Божието присъствие като обвинител на братята (Откр. 12:10).

9:24 Христос не е влязъл в светилище, направено от човек, което е било образ или символ на **истинското** светилище, **а** е влязъл **в самото небе.** Там Той се е явил **пред Божието лице за нас.**

Трудно е да се разбере защо някои предпочитат да оставят истинското светилище, за да се върнат обратно към неговото копие, да оставят великия Първосвещеник, Който служи в небесното светилище, за да се върнат обратно към свещениците на Израел, които служат в една симовлична палатка.

9:25 Господ Исус не е принасял жертви неколкократно, **както** е трябвало да прави това Аароновият **първосвещеник,** който е влизал в **Пресвятото място** само един ден в годината — деня на умилостивението — и то не за да принесе своята собствена кръв, а **кръвта** на жертвени животни.

9:26 Ако Христос е принасял Себе Си много пъти, това би означавало, че Той е страдал много пъти, тъй като Неговата жертва е самият Му живот. Абсурдно е Той да е трябвало да понася мъките на Голгота много пъти **от създаването на света,** а едва ли е и необходимо!

При Новия Завет има:

1. Положителна окончателност — **Той се е явил веднъж** завинаги. Неговото дело няма нужда никога да се повтаря.
2. Благоприятност на времето — Той се е явил **„в края на вековете",** тоест след като старият завет е показал окончателно провала и безсилието на човека.
3. Завършеност на делото — Той се е явил, за **„да отмахне греха".** Тук ударението пада върху думата **„отмахне".** При Неговата жертва не става вече въпрос за ежегодно умилостивение, а за вечно опрощение.
4. Принасяне на лична жертва — Христос е отстранил греха, **като е принесъл Себе Си в жертва.** Той е понесъл в Собственото Си тяло наказанието, което нашите грехове са заслужавали.

Понасяйки срам и ужасен позор,
вместо мен пострада Той.
Така Той стана мой Изкупител —
слава на Бога за тоз Спасител!

Филип П. Блис

9:27 Като че ли 27 и 28 ст. ни представят една друга разлика между Стария и Новия Завет. Законът е осъждал грешниците **да умрат веднъж, след което** е настъпвал **съдът.** Законът е бил даден на хора, които вече са били грешници и които не са можели да го спазват съвършено. Ето защо той е станал средство за осъждане на всички, които са живеели под него.

9:28 Новият Завет въвежда безкрайната жертва на **Христос:** Той **е бил принесен, за да понесе греховете на мнозина.** Той съдържа благословената надежда за Неговото неизбежно връщане: **„...и ще се**

яви втори път... на ония, които Го очакват.“ Но когато Христос се върне за втори път, Той вече няма да се занимава с въпроса за **греха.** Той вече е приключил с този въпрос на кръста. Христос ще дойде отново, за да заведе Своите хора на небето. Това ще бъде кулминацията на тяхното **спасение:** те ще получат своите прославени тела и завинаги ще бъдат извън обсега на греха.

Изразът **„ония, които Го очакват“**, е описание на всички истински вярващи. Всички Господни хора с нетърпание очакват Христос да се върне, макар и да не са на едно и също мнение по отношение на точната последователност на събитията, свързани с Неговото идване.

Библията никъде не учи, че при Грабването само една определена група от особено духовни християни ще бъде занесена в небето. Тя описва участниците като „мъртвите в Христа“ и „ние, които сме останали живи“ (1 Сол. 4:16, 17). Това означава всички истински вярващи — било то живи, или мъртви. В 1 Коринтяни 15:23 участниците в Грабването са описани като „тия, които са Негови“.

Често е било посочвано, че пасажът от 24 до 28 ст. говори за три явявания на Христос, които могат да се обобщят, както следва:

26 ст.: Той вече се *е* явил веднъж. Това явяване се отнася до Неговото Първо пришествие, когато Той дойде на земята, за да ни спаси от наказанието на греха. (Това е *миналото* време на спасението.)

24 ст.: Той се явява *сега.* Под това явяване трябва да разбираме Неговото настоящо служение в Божието присъствие, за да ни спаси от властта на греха. (Това е *сегашното* време на спасението.)

28 ст.: Той *ще* се яви втори път. Това явяване е Неговото предстоящо Пришествие, когато Той ще ни спаси от самото присъствие на греха. (Това е *бъдещето* време на спасението.)

10:1 Законът е бил само **сянка на бъдещите добри неща.** Той е сочел към Личността и делото на Христос, но е бил само един лош заместител на действителността. Да предпочиташ закона пред Христос е като да предпочиташ картина пред човека, който е нарисуван на нея. Това е *обидно* за Неговото величие!

Слабостта на системата на закона се вижда от факта, че нейните жертви е трябвало непрекъснато да се повтарят. Тази повторяемост доказва тяхната пълна негодност да отговорят на изискванията на един свят Бог. Обърнете внимание на изразите, които съдържат идеята за повторяемост: **„същите жертви“, „непрестанно принасят“, „всяка година“.**

Жертвите са били изцяло неспособни да усъвършенстват поклонниците, което ще рече, че те никога не са давали на хората **съвършена** съвест по отношение на греха. Израилтяните никога не са можели да се наслаждават на съвест, освободена завинаги от вината за грях. Те никога не са имали пълен мир на съвестта.

10:2 Ако принасянето на жертви ги беше освободило от греха напълно и окончателно, то тогава те **нямаше ли да престанат** да извървяват този мъчителен и дълъг път до скинията или храма? Повторяемостта на жертвите показва, че те не са били ефективни. Едва ли може да се каже за някого, че е оздравял, ако той трябва да взима лекарство всеки час, за да остане жив.

10:3 Вместо да успокои съвестта, левитската система я е държала будна всяка година. Зад красивия ритуал на деня на умилостивението се е криело ежегодното напомняне, че греховете са били само покривани, а не отстранявани.

10:4 Кръвта на юнци и на козли просто не е имала силата да **отмахва греховe.** Както беше споменато преди това, тези жертви са разрешавали въпроса с ритуалните грешки. Те са имали известна сила да очистват ритуално, но са били напълно неспособни да осигурят удов-

летворение за покварената природа на човека или за злите му дела.

10:5 За разлика от безсилието на левитските жертви, сега ние имаме силата на превъзходната жертва на Христос. В началото на този пасаж авторът ни дава възможност да чуем монолога на Спасителя във времето на Неговото въплъщение. Цитирайки един текст от Псалм 40, Той ни обръща внимание върху Божието недоволство от жертвите и приносите на Стария Завет. Бог Сам е постановил тези жертви, но въпреки това те никога не са били Неговото окончателно намерение. Те никога не са имали за цел да отстранят греховете, а по-скоро сочат към Божия Агнец, Който ще отнесе греха на света. Нима Бог може да се задоволи с реки от животинска кръв или с купища от животински трупове?

Друга причина за Божието недоволство е, че хората са мислели, че Му угаждат, като извършват тези церемонии, докато вътрешният им живот си е оставал грешен и покварен. Много от тях са участвали в тези жертвоприношения без никакво покаяние или съжаление. Те са си мислели, че Бог може да бъде примирен чрез техните животински жертви, докато Той е търсел жертвата на съкрушеното сърце. Те не са разбирали, че Бог не е любител на ритуалите!

Недоволен от предишните жертви, Бог **е приготвил** за Своя Син човешко **тяло,** което е било неделима част от Неговия човешки живот и естество. Под това, естествено, трябва да разбираме необхватното чудо на Въплъщението, когато вечното Слово е станало плът и когато, бидейки Човек, Господ Исус е могъл да умре за нас.

Интересно, че изречението **„...но приготвил си Ми тяло“,** приспособено от Псалм 40:6, може да има и две други значения. В този Псалм се казва така: „...отворил си уши в Мене“, а в бележката под линия е даден вариантът: „...издълбал си уши за Мен.“ Отвореното ухо, разбира се, говори за постоянната готовност на Месията да получава Своите наставления от Бога и да им се подчинява незабавно. „Издълбаното“ ухо може да бъде намек за еврейския роб (Изх. 21:1—6), чието ухо е било промушвано с шило при портата в знак, че той по своя воля е решил да остане завинаги при господаря си. В Своето Въплъщение Спасителят всъщност е казал: „Аз обичам Своя Господар... и не желая да бъда освободен.“

10:6 Продължавайки текста на Псалм 40, авторът цитира думите на Месията, в които Той повтаря, че **всеизгарянията и жертвите за грях не са угодни на Бога.** Животните са били неволни жертви, чиято кръв е била безсилна да очиства. Освен това те никога не са представлявали окончателното желание на Бога. Били са само прототипи и сенки, сочещи напред към жертвата на Христос. Не са имали никаква стойност като цел сами по себе си.

10:7 Това, което наистина е било угодно на Бога, е готовността на Месията да изпълни **Божията воля** независимо от цената. Той е доказал Своята готовност да се подчини, като е принесъл Себе Си на жертвения олтар. Произнасяйки тези думи, нашият Господ си спомня, че от началото до края на СЗ за Него се свидетелства, че Той от сърце се наслаждава да извършва Божията **воля.**

10:8 В пасажа от 8 до 10 ст. авторът ни дава духовното значение на този монолог. За него тези думи на Месията са особено показателни, защото показват края на старата жертвена система и началото на единствената съвършена, пълна и окончателна жертва на Исус Христос.

Ето защо той отново повтаря цитата от Псалм 40 в един по-сбит вид, за да подчертае още повече колко голямо е Божието **неудоволствие** от жертвите, **принасяни според закона.**

10:9 Тук авторът вижда особено значение във факта, че веднага след като за-

явява Божието неудоволствие от старите жертви, Месията, така да се каже, излиза напред, за да извърши това, което *ще* удовлетвори напълно сърцето на Неговия Отец.

Изводът от всичко това е, че **„Той отмахва първото, за да постанови второто“**, тоест Месията отменя старата система на жертвоприношения, изисквани от закона, и въвежда Своята Собствена велика жертва за грях. Заветът на закона се скрива зад кулисите, докато Новият Завет излиза напред и застава в центъра на сцената.

10:10 Според тази Божия **воля,** на която Исус изцяло се е подчинил, **ние сме осветени чрез принасянето на тялото на Исус Христос веднъж завинаги.**

Джордж Ландис предлага следния коментар:

„Това е едно позиционно освещение, за каквото става дума навсякъде в Посланието на евреите, с изключение на 12:14. В него са включени всички вярващи (1 Кор. 6:11), а не само няколко „усъвършенствани християни“. То се извършва по Божията воля и чрез жертвата на Христос. Ние биваме отделени с помощта на Бога, към Бога и за Бога. Това освещение не трябва да се бърка с прогресивната работа на Божия Дух във вярващия чрез Словото (Йоан 17:17—19; 1 Сол. 5:23).“[18]

10:11 Сега авторът прави едно сравнение между служението на **всеки** Ааронов **свещеник** и служението на Христос. За да изпълнява своите задължения, Аароновият свещеник е трябвало да стои прав **всеки ден,** тъй като не е имало столове нито в скинията, нито в храма. Той не е имал право на почивка, тъй като неговата работа никога не е свършвала. Той е принасял **едни и същи жертви много пъти.** Това е била една безкрайна дейност, вследствие на която греховете са оставали недокоснати и съвестта — без възможност да получи спокойствие.

Тези **жертви никога** не са могли **да отмахнат греховете.** *„Макар и важна личност в левитската система — казва А. Б. Брус, — Аарон е бил в края на краищата един свещеник чернoработник, непрекъснато извършващ едни и същи церемонии, които не са имали никаква истинска стойност.“*[19]

10:12 Нашият благословен Господ е принесъл една-единствена **жертва за греховете,** след която никога вече няма да има нужда от друга!

Вече няма кръв и няма нужда
от олтар —
на жертвите за грях е сложен край.
Не се издига дим, не се принася дар
и няма нужда от агнец
за принос стар.
Защото по-велика кръв биде пролята
и тя освободи човека от вината,
премахвайки и най-тъмните петна,
веднъж завинаги заплащайки греха.

Хърейшъс Бонар

След като завършва делото на изкуплението, Христос сяда завинаги отдясно на Бога. Според това как са поставени препинателните знаци ударението в този стих може да падне или върху *„Той принесе една жертва за грехове завинаги“*, или върху *„Той завинаги седна“*. И двата варианта са верни, но ние сме склонни да смятаме, че вторият вариант е по-правилен. Христос е сложен да седи на това място за постоянно, тъй като огромният проблем на греха е разрешен веднъж завинаги. Той седи **„отдясно на Бога“,** тъй като това е мястото на почест, сила и близост.

Някой може да повдигне възражението, че Христос не може да седи *завинаги,* тъй като един ден ще стане, за да съди. Това обаче не е никакво противоречие, защото, що се отнася до принасянето на жертва за грях, Той наистина е седнал завинаги. Що се отнася до съда обаче, Той не е седнал завинаги.

10:13 Той чака, **докато враговете Му бъдат положени за Негово подножие** или за столче под краката Му, тоест до деня, когато всяко коляно ще Му се поклони и всеки език ще Го признае за Господ за слава на Бог Отец (Фил. 2:10, 11). Това

ще бъде денят на Неговото въздаяние на земята.

10:14 Изключителната стойност на приноса на Христос се вижда във факта, че чрез него Той е усъвършенствал завинаги (или за вечността) онези, които се освещават. **„Онези, които се освещават“**, тук означава всички, които са били отделени за Бога от света, т. е. всички истински вярващи. Те са били усъвършенствани в два аспекта. От една страна, те имат съвършено положение пред Отец, тоест стоят пред Бога в цялата приемливост на Неговия възлюбен Син, а от друга — имат съвършена съвест, що се отнася до вината и наказанието за греха. Те знаят, че цената за греха е била платена от Христос напълно и че Бог няма да изисква тя да бъде плащана втори път от тях.

10:15 Светият Дух също свидетелства, че при Новия Завет въпросът с греховете ще бъде разрешен веднъж завинаги. Той **свидетелства** за това в цялото Старозаветно Писание.

10:16 В Еремия 31:31 **Господ** обещава да направи Нов **завет** със Своя избран земен народ.

10:17 По-нататък в същия този пасаж **Той добавя: „И греховете им и беззаконията им няма да помня вече.“** Интересното е, че това обещание за пълно и окончателно прощение на греховете се съдържа и в Еремия 31:34, но въпреки това някои хора, живели в началото на изпълнението на това обещание, са проявили склонност да се върнат обратно към безкрайните жертви на юдеизма!

10:18 Обещанието за прощение според Новия Завет означава, че **„вече няма принос за грях“**. С тези думи авторът завършва онази част от Посланието, която бихме могли да наречем „доктринална“. Така той оставя думите на това обещание да звучат в нашите сърца и умове, докато продължава с описанието на практическите ни задължения.

III. Предупреждения и увещания (10:19—13:17)

А. Предупреждение срещу презирането на Христос (10:19—39)

10:19 В Старозаветните времена хората са били държани на разстояние от Бога. Сега, в Христос, ние сме приведени близо до Него чрез **кръвта,** пролята на Неговия кръст. Затова авторът ни насърчава да се приближаваме смело към Него.

Това увещание предполага, че сега всички вярващи са свещеници, тъй като ни се казва да имаме **дързновение да влезем в светилището чрез кръвта на Исус.** По време на Стария Завет обикновените хора не са имали право да влизат нито в Святото, нито в Пресвятото място. В първото помещение са можели да влизат само свещениците, а във второто — само първосвещеникът. Сега всичко това е променено. Бог няма специално място, където само една специална класа от хора може да се приближава при Него. Вместо това всички вярващи могат да идват в Неговото присъствие чрез вяра, по всяко време и на всяко място на земята.

През завесата Бог ме кани да вляза —
през новия и жив път на Христа.
И аз влизам не трепереща в надежда,
а с дързновение и умит от кръвта.
Там с Христос, моя Бог, аз се срещам
пред умилостивилището на греха
с Бог Отец, Светия
и Недостижимия,
пак благодарение на кръвта.
И докато Му се покланям във възхита
и Му благодаря с цялата си душа,
аз представям Него, първородния
от Отца,
Него с радост гледа Бог и ме приема
— мене, заради Сина.

Неизвестен автор

10:20 Ние можем да влезем в светилището през **един нов и жив път.** Тук **„нов“** може да означава или „новоубит“, или „новонаправен“. Определението **„жив“** изглежда свързано с Исус във възкресението и следователно — с един **жив** Спасител. Този път е бил открит **през завесата, тоест** през **Неговата плът.** Така този текст ни казва съвсем ясно, че **завесата** между двете отделения на скинията е била образ на тялото на нашия Господ. За да можем да имаме достъп до Божието присъствие, завесата е трябвало да бъде разкъсана, тоест Неговото тяло е трябвало да бъде разчупено в смърт. Това ни напомня, че ние не можем да се приближим при Бога чрез безгрешния живот на Христос, а само чрез Неговата заместителска смърт. Ние можем да влезем вътре само чрез смъртните рани на Агнето. Нека всеки път, когато влизаме в Божието присъствие чрез молитва или поклонение, си спомняме, че тази привилегия е била купена за нас на огромна цена.

10:21 Когато влизаме в Божието присъствие, ние имаме не само голяма увереност, но и велик **Първосвещеник над Божия дом.** Въпреки че самите ние сме свещеници (1 Петр. 2:9; Откр. 1:6), ние все пак имаме нужда от Свещеник. Христос е нашият велик **Първосвещеник,** а Неговото настоящо служение за нас осигурява непрекъснатото ни приемане от Бога.

10:22 „Нека пристъпваме.“ Това е изкупената с кръв привилегия на вярващия. Нима има думи, с които можем да изразим колко е чудна тази покана да се срещнем не със световните именитости, а със Суверенния Господар на вселената! Степента, до която ценим тази покана, се вижда от начина, по който откликваме на нея.

Сега следва едно описание, което съдържа четири елемента и което показва каква трябва да бъде духовната ни подготовка за влизане в тронната зала.

1. **„С искрено сърце.“** Израилтяните са се приближавали при Бога със своите уста и са Го почитали със своите устни, но сърцето им често пъти е било отдалечено от Него (Мат. 15:8). Ние трябва да се приближаваме към Бога в пълна искреност.
2. **„С пълна вяра.“** Нашето приближаване при Бога трябва да се характеризира с пълна увереност в Божиите обещания и с твърдата убеденост, че ще бъдем милостиво приети в Неговото присъствие.
3. **„Със сърца, очистени (или поръсени) от лукава съвест.“** Това може да стане само чрез новорождението. Когато се доверим на Христос, ние приемаме за себе си стойността на Неговата кръв. *В преносен смисъл* може да се каже, че ние поръсваме сърцата си с нея, така както израилтяните са поръсвали вратите си с кръвта на пасхалното агне. Това ни освобождава от зла съвест. Нашето свидетелство е, че:

Съвестта вече не ни осъжда,
защото Неговата скъпоценна кръв
веднъж завинаги ни отърва от съда
и ни очисти в Божиите очи.

Франсис Бивън

4. **„И с тяло, измито в чиста вода.“** Тук отново авторът използва *символичен* език. **Нашите тела** представляват нашия живот. **Чистата вода** може да се отнася или до словото (Еф. 5:25, 26), или до Светия Дух (Йоан 7:37—39), или до Светия Дух, използващ словото, за да очисти нашия живот от всекидневно осквернение. Ние сме очистени веднъж завинаги от вината на греха чрез смъртта на Христос и едновременно с това се очистваме многократно от осквернението на греха от Духа чрез словото (вж. Йоан 13:10).

И така, четирите изисквания за влизане в Божието присъствие могат да се

обобщят, както следва: искреност, увереност, спасение и освещение.

10:23 Второто увещание е да **държим непоколебимо (или здраво) надеждата, която изповядваме.** Ние не трябва да позволяваме на нищо да ни отвлича от твърдата **изповед**, че нашата единствена **надежда** е в Христос.

За онези, които се изкушават да предадат бъдещите, невидими благословения на християнството заради настоящите, видими неща на юдеизма, се отнася напомнянето, че **„е верен Онзи, Който се е обещал".** Неговите обещания никога не могат да се провалят. Никой, който вярва в Него, няма никога да бъде разочарован. Спасителят ще дойде, както е **обещал,** и Неговите хора ще бъдат с Него и като Него завинаги.

10:24 Също така ние трябва да намираме начини да насърчаваме своите вярващи братя и сестри да показват **любов** и да вършат **добри дела.** В новозаветния смисъл на тази дума **любовта** не е емоция, а волеви акт. На нас ни се *заповядва* да обичаме, следователно **любовта** е нещо, което можем и трябва да *правим.* **Любовта** е коренът, а **добрите дела** са плодовете. Чрез нашия пример и чрез нашето учение ние трябва да **поощряваме** и други вярващи към този живот.

Любящите сърца са земята,
любящите мисли — стъбла,
любящите думи — цветята,
а добрите дела — плода.

Адаптирано

10:25 Освен това ние трябва да продължаваме да се събираме **заедно** и да **не** напускаме местната църква, както **някои** правят. Тези думи могат да се приемат като общо увещание към всички вярващи да показват вярност и постоянство в събранията на църквата. Няма никакво съмнение, че когато се събираме заедно, за да се поклоним и да послужим на Господа, ние получаваме сила, успокоение, храна и радост.

Тези думи могат също така да се приемат и като специално насърчение за християните, които преживяват периоди на преследване. В такива случаи винаги съществува опасност от изолиране на отделните християни с цел избягване на арестите, подигравките и страданията и склонност да се живее като тайни ученици.

Като цяло обаче този стих съдържа едно предупреждение срещу отстъплението. Напускането на местното събрание тук означава обръщане гръб на християнството и връщане назад към юдеизма. По времето на написването на това Писмо е имало хора, които са правили точно това. Това е наложило необходимостта от взаимно увещаване, особено в светлината на близостта на Христовото идване. Когато Христос дойде, всички ще видят преследваните, отхвърлените и презрените вярващи като едни, които стоят на страната на победителя, но дотогава те се нуждаят от устойчивост.

10:26 На това място авторът отправя своето четвърто сериозно предупреждение. Както и в предишните случаи, това е едно предупреждение срещу отстъплението, представено тук като самоволен **грях.**

Както вече казахме, сред християните има значителни разногласия по отношение на природата на този **грях.** Проблемът е дали той се отнася до:

1. Истински християни, които впоследствие се отвръщат от Христос и биват загубени;
2. Истински християни, които се отдръпват от Христос, но си остават спасени; или
3. Хора, които известно време твърдят, че са християни и се отъждествяват с местната църква, но след това се отвръщат съзнателно от Христос, т. е. хора, които никога не са били истински новородени и които

никога вече не могат да бъдат новородени.

Независимо от мнението, което поддържаме, трябва да признаем, че и трите тълкувания пораждат трудности. Според нас третото мнение е правилно, тъй като то най-добре съответства на общото учение на Посланието към евреите и на Новия Завет като цяло.

Тук, във 26 ст., отстъплението се определя като съзнателно съгрешаване **след** приемане на **познанието на истината.** Също като Юда тези отстъпници са хора, които са чули евангелието. Те знаят пътя на спасението, дори твърдят, че са го приели. Минава известно време обаче и те го отхвърлят.

За такива хора **„не остава вече жертва за грехове“.** Те решително и окончателно са отхвърлили принесената веднъж завинаги жертва на Христос. Затова Бог няма друг път за спасение, който да им предложи.

В известен смисъл всеки грях е своеволен, но тук авторът говори за отстъплението като за един изключително сериозен своеволен грях.

Фактът, че авторът използва в този пасаж местоимението **„ние“**, не означава непременно, че той включва в това число и себе си. Така например в 39 ст. той съвсем определено *изключва* себе си и своите вярващи братя и сестри от числото на онези, които се връщат обратно към погибел.

10:27 За такива отстъпници не остава нищо друго освен **„едно страшно очакване на съд“**, те нямат никаква надежда за бягство. Невъзможно е отстъпникът да бъде обновен към покаяние (6:4). Той е отрязал себе си от Божията благодат в Христос съзнателно и своеволно. Неговата съдба е **„едно огнено негодуване, което ще изпояде противниците“.** Безсмислено е да спорим дали тук става въпрос за огън в буквален смисъл, или за нещо друго. Очевидно с този израз авторът има за цел да предаде идеята за едно наказание, което е ужасно и сурово. Забележете, че Бог нарича отстъпниците **„противници“.** Това говори за решително противопоставяне на Христос, а не за безразлична неутралност.

10:28 За да покаже по-нагледно колко е тежка съдбата на отстъпника, авторът я сравнява с положението на нарушителя на закона. Всеки човек, който е нарушавал **закона на Мойсей,** като е ставал идолопоклонник, е умирал **безпощадно** при **доказателството на двама или трима свидетели** (Второзак. 17:2—6).

10:29 Отстъпникът ще заслужи **много по-тежко наказание,** защото неговата привилегия е била по-голяма. Сериозността на неговия грях се вижда в трите обвинения, представени срещу него:

1. **Той е потъпкал Божия Син.** След като се е признал за последовател на Исус, този човек сега нагло поддържа, че вече няма нищо общо с Него. Той отрича да има каквато и да било нужда от Христос като Спасител и решително Го отхвърля като Господ.
   В Япония има едно разпятие, което е било използвано от управляващите по време на гонения на християните. То е било поставяно на земята и всеки човек е трябвало да стъпи с крак върху лицето на Разпънатия Христос. Невярващите са правели това без никакво колебание, докато истинските християни са отказвали да се подчинят и са били убивани. По-нататък в историята се казва, че лицето на Исус е било смачкано и обезобразено от ударите на хората, които са го настъпвали.
2. **Той е счел за просто нещо кръвта на завета, с която е бил осветен.** Отстъпникът счита за безполезна и несвята **кръвта** на Христос, която е узаконила Новия Завет, макар че именно с тази **кръв** той е бил отделен на едно място на външна привилегированост. Посредством връзката си с християни той е бил осветен, също както невярващият съпруг бива осветен чрез

вярващата си съпруга (1 Кор. 7:14). Това обаче не означава, че този човек е спасен.

3. Отстъпникът е **оскърбил Духа на благодатта.** Той е бил осветлен от Божия Дух, тъй като е чул евангелието, бил е изобличен за грях и е бил насочен към Христос като единствено Прибежище за душата. Но той **е оскърбил** благодатния **Дух,** като изцяло е презрял както Него, така и спасението, което Той предлага.

10:30 Своеволното отхвърляне на възлюбения Божий Син е грях с огромни размери. Бог ще съди всички, които са виновни за такъв грях. Той е казал: **„На Мене принадлежи възмездието, Аз ще сторя въздаяние“** (вж. Второзак. 32:35). В този случай **възмездието** означава абсолютна справедливост. Използвано по отношение на Бога, то не съдържа идеята за отмъщение или връщане заради сторено зло. То просто означава отдаване на това, което човек действително заслужава. Знаейки Божия характер, можем да бъдем напълно сигурни, че Той ще направи точно така, както е казал, като въздаде на отстъпниците справедливо наказание.

„...и пак: „Господ ще съди людете Си.“ Бог наистина ще отмъсти и ще въздаде онези, които наистина Му принадлежат, но тук, в 30 ст., очевидно става въпрос за съда над злите хора.

Ако ви е трудно да мислите за отстъпниците като за **Негови хора,** спомнете си, че те са Негови както като творения, така и поради временната си изповед. Макар и да не е техен Изкупител, Бог си остава техен Създател. Освен това, макар и никога да не са Го познавали лично, те са казвали някога, че са Негови хора.

10:31 Поуката от всичко това за нас е следната: не бъдете от онези, които **падат в** Божиите **ръце,** за да бъдат съдени, защото **това е страшно нещо!**

Никога в Писанието не е имало нещо, което е имало за цел да обезпокои или да наруши мира на хората, които истински принадлежат на Христос. Този пасаж е написан нарочно в един остър, изпитателен и предизвикателен стил, така че онези, които изповядват името на Христос, да бъдат предупредени колко ужасни са последиците, когато се отвърнат от Него.

10:32 В стиховете, които остават до края на 10 гл., авторът дава три сериозни причини, които трябва да карат ранните еврейски християни да продължат да отстояват вярно принадлежността си към Христос.

1. Преживяното от тях през **първите дни,** което трябва да ги насърчава.
2. Близостта на наградата, която трябва да ги укрепва.
3. И страхът от Божието неодобрение, който трябва да ги възпира от връщане назад.

И така, едно от първите насърчения са техните минали страдания. След като са изповядали вяра в Христос, тези християни са станали обект на жестоки преследвания: семействата им са ги лишили от собственост, приятелите им са ги изоставили, а враговете им са ги гонили най-безмилостно. Но вместо да породят в тях страх и малодушие, тези **страдания** са ги укрепили във вярата. Без съмнение те са им помогнали да почувстват какво означава да бъдат счетени за достойни да пострадат с опозоряване заради името на Христос (Деян. 5:41).

10:33 Понякога тези страдания са били понасяни от вярващите индивидуално: те са били извеждани пред народа поотделно и са понасяли хули и оскърбления. Друг път те са страдали заедно с други християни.

10:34 Вярващите не са се страхували да посещават онези, които са били затворници заради Христос, макар че винаги е имало опасност да бъдат обвинени като техни съучастници.

Те са посрещали с радост разграбването на **имота** си от властниците, като

са предпочитали да останат верни на Исус, отколкото да запазят материалните си притежания, знаейки, че имат „наследство нетленно, неосквернено, и което не повяхва" (1 Петр. 1:4). Единствено чудо на божествената благодат е могло да ги направи способни да презрят земните богатства.

10:35 Втората основателна причина за устояване е фактът, че **наградата** им е близо. Мисълта за тази близост трябва да укрепва вярващите. След като са изтърпели толкова много в миналото, едва ли сега е моментът, в който трябва да се откажат. Авторът всъщност казва: „Внимавайте да не пропуснете жътвата, която сте посели с вашите сълзи" (Ф. Б. Мейър). Никога досега те не са били толкова близо до изпълнението на Божието обещание. Сега е най-неподходящото време за връщане назад.

„Не се отказвайте от упованието си точно сега — то носи със себе си голяма награда в бъдещия свят" (ПБДжБФ).

10:36 Това, от което християните имат нужда, е **търпение** или решителност да останат твърди в преследванията, а не да ги избегнат, като се отрекат от Христос. Защото, след като са **извършили Божията воля,** те ще **получат** обещаната награда.

10:37 Бъдещата награда съвпада с идването на Господ Исус, оттук и цитатът от Авакум 2:3: **„Защото още твърде малко време и ще дойде Този, Който има да дойде, и не ще се забави."** В Авакум текстът гласи така: „Защото видението се отнася за едно определено *бъдеще* време, но бърза към изпълнението си и няма да излъже; ако и да се бави, чакай го, защото непременно ще дойде, няма да закъснее."

Във връзка с тази промяна Винсент казва следното:

„В староеврейския текст субектът на изречението е видението за унищожението на халдейците... Според начина на предаване на текста в Септуагинтата субектът трябва да бъде или Йехова, или Месията. По-късните еврейски теолози свързват текста с Месията, което прави и нашият автор."[20]

А. Дж. Полък пък ни предлага следния коментар:

„Както старозаветният текст, така и промененият цитат в Новия Завет са еднакво боговдъхновени и еднакво библейски. Подлогът в Авакум се отнася до видението и идването на Христос за установяване на царството. Подлогът в Евреи е „Този, Който има да дойде" и се отнася до Грабването."

По-нататък изследователят продължава коментара в един по-общ план:

„Когато боговдъхновеният автор цитира Стария Завет, той използва точно толкова от пасажа, колкото е необходимо за целите на Божествения Ум, без обаче никога да му противоречи, като често пъти го променя, за да покаже не точно значението на старозаветния текст, а по-пълното значение, което Светият Дух иска да предаде в Новия Завет... Никой освен Бог няма право да се отнася към Писанието по този начин. Фактът, че това се прави, и то често, е още едно доказателство за боговдъхновеността на Светото Писание. Бог е Авторът на Библията и Той може да цитира Собствените Си думи, като променя или добавя нещо към тях, което подхожда на Неговата цел. Но ако някой от нас цитира Писанието, трябва да прави това много точно и много внимателно. Ние нямаме право да променяме нито една йота или буква от Библията, което обаче не се отнася за Автора на самата Книга. Едва ли има значение точно кое перо Той използва — дали Мойсей, или Исая, или Петър, или Павел, или Матей, или Йоан... Цялото Писание е Негово."[21]

10:38 И едно последно насърчение за твърдост в устояването е страхът от Божието неодобрение. Продължавайки да цитира Авакум, авторът показва, че животът, който Бог одобрява, е животът на **вярата: „А който е праведен пред Мене,[22] ще живее чрез вяра."** Това

е животът на човек, който цени Божиите обещания, вижда невидимото и устоява докрай.

От друга страна, животът, който Бог не одобрява, е животът на човек, който отхвърля Месията и се връща обратно към остарелите жертви на храма: **„Но ако се дръпне назад, няма да благоволи в него душата Ми."**

10:39 Авторът бърза да отдели себе си и своите вярващи братя от **онези, които се дърпат назад към погибел.** По този начин той отделя отстъпниците от истинските християни. Отстъпниците **се дърпат назад** и биват изгубени. Истинските вярващи **вярват** и така запазват душите си от съдбата на отстъпниците.

Със споменаването на думата „вярват" се слага основата на едно по-пълно разглеждане на живота, който е угоден на Бога. Всичко това представлява съвсем естествено една отправна точка за знаменитата 11 глава.

Б. Увещание за вяра чрез позоваване на примери от Стария Завет (11 гл.)

11:1 Тази глава разглежда въпроса за виждането и устояването на **вярата.** Тя ни запознава с мъже и жени от СЗ, които са получили стопроцентово духовно виждане и които са предпочели да изтърпят ужасен срам и страдания, но да не се откажат от своята вяра.

Ст. 1 представлява не толкова точно определение на вярата, колкото описание на това, което **вярата** *прави* за нас. Тя прави **нещата, за които се надяваме,** толкова действителни, колкото като че ли вече сме ги получили, и ни снабдява с непоклатима **убеденост** за това, че невидимите, духовни благословения на християнството са абсолютно сигурни и реални. С други думи, тя вкарва бъдещето в настоящето и прави невидимото видимо.

Вярата е увереност в надеждността на Бога; убеденост, че това, което Бог казва, е истинно, и че това, което Бог обещава, ще бъде изпълнено.

Вярата трябва да има за своя основа някакво Божие откровение, някакво Божие обещание. Тя не е скок в тъмното. Тя изисква най-сигурното доказателство във вселената и го намира в Божието слово. Тя не е ограничена в областта на възможностите, а нахлува в царството на невъзможното. Някой беше казал: „Вярата започва там, където свършват възможностите. Ако тя засягаше само възможното, тогава нямаше да може да носи никаква слава на Бога."

Вяра, силна вяра обещанието вижда
и отправя взор към Бога виси.
Смее се на невъзможното и вика:
„То ще стане. Само ти ела и виж."

Неизвестен автор

В живота на вярата има трудности и проблеми. Бог изпитва нашата вяра като през огън, за да види дали тя е истинска (1 Петр. 1:7). Но както казва Джордж Милър: *„Трудностите са храна за вярата."*

11:2 Тъй като са вървели чрез вяра, а не чрез виждане, достойните старовременни мъже и жени са получили небесно одобрение. Останалата част от тази глава представлява илюстрация на Божието свидетелство за тях.

11:3 Вярата ни прави способни да приемем единствения фактологически разказ за сътворението. Единствен Бог е присъствал на него и затова само Той може да Ни каже как е станало то. Ние вярваме в Неговото слово и затова знаем. Маккю заявява следното: *„Представата за Бога като за Един, Който е съществувал преди материята и чрез Своето решение я е призовал в съществуване, е извън областта на разума или виждането. Тя се приема просто чрез акт на вяра."*

„С вяра ние разбираме..." Светът казва: „Първо да видим, пък после ще повярваме." Бог казва: „Първо повярвайте, пък после ще видите." Исус казва на Мария: „Не ти ли рекох, че ако повярваш, ще

видиш Божията слава?" (Йоан 11:40) Апостол Йоан пише: „Това писах на вас, които вярвате... за да знаете..." (1 Йоан. 5:13). В духовните неща вярата предхожда разбирането.

„Световете са били създадени с Божието слово." Бог е говорил и материята е била извикана в съществуване. Това съответства напълно на откритието на хората, че по същността си материята е енергия. Когато Бог е говорил, е имало поток от енергия под формата на звукови вълни. Тези вълни са били трансформирани в материя и светът е започнал да съществува.

„...тъй щото видимото не стана от видими неща." Енергията е невидима. За невъоръженото око са невидими и атомите, и молекулите, и газовете. В съчетание един с друг обаче те стават видими.

Така както е описан тук, в Евреи 11:3, фактът на сътворението е безупречен. Той никога не е могъл да бъде подобрен и никога няма да бъде подобрен.

11:4 В този почетен списък на хора на вярата имената на Адам и Ева са пропуснати. Когато Ева е трябвало да избере кой казва истината — Бог или Сатана — тя е решила в полза на Сатана. Това обаче не показва, че по-късно те не са били спасени чрез вяра, което е показано по един образен начин от кожените облекла.

Авел сигурно е имал някакво откровение, според което грешният човек може да се приближи при Бога само на основание на пролята кръв. Може би той е научил това от своите родители, чието общение с Бога е било възстановено едва след като Той ги е облякъл с животински кожи (Бит. 3:21). Във всеки случай той е показал **вяра,** като се е приближил при Бога чрез проливането на **жертвена** кръв. Жертвата, която Каин е принесъл, се е състояла от зеленчуци или плодове и следователно е била безкръвна. Авел илюстрира истината на спасението по благодат чрез вяра. Каин показва напразните опити на човека да се спаси чрез добри дела.

Джордж Кътинг посочва, че *„не личното превъзходство на Авел е това, което Бог е взел под внимание, когато го е счел за праведен, а превъзходството на жертвата, която той е принесъл, и вярата, която е показал чрез нея."* Така е и с нас: ние биваме оправдани не заради личния си характер или добрите си дела, а единствено заради превъзходството на жертвата на Христос и заради това, че сме Го приели.

Авел е бил убит от Каин, затова защото законът мрази благодатта. Самоувереният човек мрази истината, че не може да се спаси сам и че трябва да предостави себе си единствено на Божията милост и любов.

Свидетелството на Авел е в сила и досега: **чрез** своята вяра той **още говори.** В този смисъл вярата дава възможност на „гласните струни" на човека да продължат „да функционират" дълги години след като тялото му е легнало в гроба.

11:5 В някакъв момент в своя живот **Енох** трябва да е получил обещание, че ще отиде в небето, без да умре. Дотогава всеки човек рано или късно е умирал. Не е имало човек, който някога да е бил **преселен,** без да види смърт. Но Бог е обещал това на Енох и Енох е повярвал. Това е било най-смисленото, най-разумното нещо, което е могъл да направи. Какво по-разумно от това създанието да повярва на своя Създател?

И се е случило точно така! Енох е вървял с невидимия Бог в продължение на триста години (Бит. 5:21—24), след което е преминал във вечността... **„понеже преди неговото преселване беше засвидетелствано за него, че е бил угоден на Бога".** Животът на вяра винаги е угоден на **Бога.** Той обича да Му се доверяват.

11:6 „А без вяра не е възможно да се угоди на Бога." Никакво количество добри дела не може да компенсира липсата на **вяра.** След всичко, което е казано и

направено, ако човек откаже да повярва в Бога, той всъщност Го нарича лъжец. „Който не вярва Бога, направил Го е лъжец" (1 Йоан. 5:10), а как може Бог да бъде удовлетворен от хора, които Го наричат лъжец?

Вярата е единственото нещо, което отдава на Бога дължимата слава и поставя човека на съответното му място. *„Тя прославя Бога изключително много — казва Макинтош, — тъй като доказва, че ние имаме повече доверие в Неговото зрение, отколкото в нашето собствено."*

Вярата не само вярва, че Бог съществува, но също така Му има доверие, че **„възнаграждава тези, които Го търсят".** В Бога няма нищо, което прави невъзможно повярването в Него. Трудността се крие в човешката воля.

11:7 Вярата на **Ной** е била основана на Божието предупреждение, че Той ще унищожи света чрез потоп (Бит. 6:17). Дотогава в човешката история никога не е имало потоп. Всъщност има известно основание да вярваме, че дотогава дори не е валял дъжд (Бит. 2:5, 6). Ной е повярвал на Бога и е построил **ковчег,** макар че може би е живеел доста далеч от плавателен воден басейн. Вероятно именно поради тази причина той е станал и обект на много подигравки от страна на хората. Но вярата на Ной е била възнаградена: неговият **дом** е бил спасен, **светът** е бил **осъден** чрез неговия живот и свидетелство и той е **станал наследник на правдата, която** се получава на основание на **вяра.**

Може би голяма част от ранните еврейски християни, до които е било адресирано това Писмо, често са се чудели защо техният брой е толкова малък, след като те са правите. Ной сякаш слиза от страниците на СЗ, за да им напомни, че по негово време е имало само осем души, които са били спасени, защото са били прави, а целият останал свят е бил унищожен.

11:8 Най-вероятно, като е живял в Ур халдейски, **Авраам** е бил идолопоклонник, когато Бог му се е явил и му е казал да излезе оттам. Подчинявайки се с **вяра,** Авраам е оставил своя дом и родина и е излязъл, **без да знае** къде точно отива. Без съмнение неговите приятели са му се подигравали заради тази „глупост", но неговото отношение е останало непроменено:

Аз вървя и не зная къде отивам —
сам ако бях, не бих посмял.
Но предпочитам да ходя
във тъмното с Бога,
отколкото сам във светлия свят.
Сляпо да ходя чрез вяра със Него,
отколкото сам, па макар и зрящ.

Хелън Анис Кестърлайн

Вървежът във вярата често създава у другите впечатление за неблагоразумие и безразсъдство, но човекът, който познава Бога, е доволен да бъде воден сляпо, **без да знае** какъв точно е пътят пред него.

11:9 Бог е обещал на Авраам ханаанската земя, която наистина му е принадлежала в един съвсем действителен смисъл. И въпреки това единственото парче земя, което той някога е купил в нея, е мястото, където е погребвал своите мъртви. Той е бил доволен да живее **в шатри,** символ на странничеството, вместо да строи неподвижни къщи. За тогавашното време Авраам се е отнасял към ханаанската земя **като** към една **чужда страна.**

Негови спътници в странстванията му са били неговият син и внук. Благочестивият му пример е оставил отпечатък и върху тях: и те са били заедно **с него сънаследници на същото обещание,** че земята ще бъде тяхна.

11:10 Защо Авраам е държал толкова малко на земното си имущество? Защото **е очаквал града, който има вечни основи, чийто Архитект и Строител е Бог.**

Неговото сърце не е било в настоящите, земните неща, а във вечността. В

оригиналния текст думите **град** и **основи** имат пълен член — **„града... основите“.** Според критериите на вярата има само един **град,** достоен за това име, и само един град, чиито **основи** са непоклатими.

Бог е не само Архитектът на този небесен град, но и неговият **Строител.** Той е съвършеният град — без предградия, без замърсяване на въздуха и водата и без каквито и да било други проблеми, които измъчват съвременните световни столици.

11:11 Чрез вяра Сара е получила свръхестествена сила **да зачене** на около деветдесетгодишна възраст. Писанието ясно казва, че тя вече **е била преминала** времето, когато е можела да ражда. Но Сара е знаела, че Бог ѝ е обещал да ѝ даде дете и е знаела, че той няма да изневери на словото Си. Вярвала е непоклатимо, че Той ще направи това, което **е обещал.**

11:12 Когато Исаак е бил роден, Авраам е бил на около деветдесет и девет години. По човешки погледнато, за него също е било невъзможно да стане баща, но Бог му е обещал многобройно потомство и това е трябвало да стане.

Чрез Исаак Авраам е станал баща на **многобройно** земно семейство — еврейския народ. Чрез Христос той е станал баща на **многобройно** духовно семейство, т. е. на истинските вярващи от всеки следващ век. Вероятно **крайморският пясък** е образ на *земното* потомство, докато **небесните звезди** — на *небесния* народ.

11:13 Всички патриарси **са умрели във вяра.** Те не са доживели да видят изпълнението на божествените **обещания.** Така например Авраам никога не е видял многобройно потомство. Еврейският народ никога не е притежавал цялата земя, която му е била обещана. Старозаветните светии никога не са преживели изпълнението на обещанието за Месията. Но тяхното телескопично видение е довело **обещанията** толкова близо, че тук за тях се казва, че са ги приветствали в радостно очакване.

Всички те са разбрали, че този свят не е техният постоянен дом. Били са доволни да бъдат **чужденци и пришълци** на тази земя, отказвайки да се подчинят на желанието за установеност и удобство. Пожелали са да минат през света, без да поемат нищо от неговия характер върху себе си. Приели са да бъдат хора, чиито сърца са били настроени да странстват по пътищата (Пс. 84:5).

11:14 Животът им е показвал съвсем **явно, че те** са търсели свое собствено **отечество.** Вярата е посадила в тях един инстинкт на търсене на дом, който прелестите на Ханаан никога не са успели да удовлетворят. Сърцата им са изгаряли от жажда за една по-добра земя, която те ще могат да нарекат свое собствено „отечество“.

11:15 С думите „търсят свое отечество“ авторът пояснява, че *няма* предвид тяхната родна страна. Ако Авраам е искал да се върне обратно в Месопотамия, той е можел да го направи, но тази страна вече не е била негова родина.

11:16 Истината е, че те са търсели едно **небесно** отечество. Това е особено забележително, когато си спомним, че повечето от обещанията, дадени на Израел, са били свързани с материалното благословение на тази земя. Но те са имали също така и една небесна надежда и тази надежда ги е карала да се отнасят към този свят като към чужда земя.

Този дух на странничество е особено угоден на Бога. Както казва Дарби, „Бог не се срамува да се нарече Бог на онези, чиито сърца и имущество се намират в небето.“ За тях Той **е приготвил град,** в който те ще намерят успокоение, задоволство и съвършен мир.

11:17 Сега ние идваме до най-великото изпитание на **вярата** на Авраам — момента, в който Бог му казва да принесе на жертвения олтар своя единствен син **Исаак.** Без изобщо да се колебае, Авраам

послушно тръгва да принесе на Бога най-милото на сърцето си. Може би той вече не се вълнува за изпълнението на Божието обещание, според което старият патриарх ще има многобройно потомство? Исаак е неговият **единороден син,** самият Авраам е вече на 117 години, а Сара — на 108!

11:18 Божието обещание за многобройно Авраамово потомство трябва да бъде изпълнено **чрез Исаак** и въпросът е, ако Авраам убие Исаак, как може то изобщо да бъде изпълнено? Сега Исаак е на около седемнадесет години и не е женен.

11:19 Авраам знае Божието обещание и за него това е единственото, което има значение. Той разсъждава така: ако Бог иска от него да убие сина си, то — за да изпълни обещанието Си — Той би могъл да **го възкреси дори** и **от мъртвите.**

До този момент не е имало човек, който да е бил възкресен от мъртвите. Човешката история не е познавала такъв случай. В един съвсем истински смисъл Авраам е измислил идеята за възкресението. Неговата вяра в Божието обещание го е довела до заключението, че Бог ще трябва да възкреси Исаак.

В един символичен смисъл той наистина получава Исаак обратно **от мъртвите.** Авраам приема факта, че Исаак трябва да бъде убит. Бог му приписва този акт. Но — както Грант казва толкова уместно — Господ „спестява на сърцето на Авраам една болка, която Той няма да спести на Своето". На мястото на Исаак Той му дава един овен и връща единородния син на бащата и на дома му.

Преди да завършим с този изключителен пример на вяра, нека да споменем още две неща. Първото е, че Бог никога не е имал в намеренията Си действителното убиване на Исаак от Авраам. Принасянето на човешки жертви никога не е било част от Божията воля за Неговия народ. Той е изпитал вярата на Авраам и е видял, че тя е била истинска. Веднага след това Той е отменил Своята заповед.

Второто е, че вярата на Авраам в обещанието за многобройно потомство е била изпитвана в продължение на сто години. Когато Бог е обещал на патриарха, че ще му даде син, той е бил на седемдесет и пет години. Трябвало да изминат двадесет и пет години, преди да се роди Исаак. Исаак е бил на седемнадесет години, когато Авраам го е завел на планината Мория, за да го принесе в жертва на Бога. Бил е на четиридесет години, когато се е оженил, и е бил женен вече от двадесет години, когато са се родили близнаците. Авраам е умрял на 175-годишна възраст. По това време неговите потомци са били трима — един син (на седемдесет и пет години) и двама внуци (на петнадесет години). И въпреки това през целия си живот той не се е усъмнил в Божието обещание чрез неверие, а се е укрепил във вяра и е отдал на Бога слава, уверен, че това, което Бог е обещал, Той е силен и да го изпълни (Римл. 4:20, 21).

11:20 За нашия западен начин на мислене е трудно да се разбере кое е толкова необикновеното във вярата на Исаак, Яков и Йосиф, описана в следващите три стиха. **Исаак** например получава право на място в славната зала на вярата, защото е произнесъл бъдещи благословения върху **Яков и Исав.** Какво е забележителното в това?

Преди раждането на децата Господ е съобщил на Ревека, че момчетата ще станат праотци на два народа и че по-големият (Исав) ще слугува на по-малкия (Яков). Исав е бил любимецът на Исаак и като по-стар син е трябвало, естествено, да получи най-добрите благословения на своя баща. Но Ревека и Яков са измамили Исаак, чието зрение е било силно влошено, така че той е дал най-добрите благословения на *Яков.* Когато заговорът е бил разкрит, Исаак ужасно се е разтреперил, но спомняйки си Божието слово, според което по-големият ще слугу-

ва на по-малкия, и независимо от предпочитанията си към Исав е разбрал, че трябва да се съгласи с начина, по който Бог е преодолял неговата естествена слабост.

11:21 В живота на **Яков** е имало много безславни моменти, но независимо от това той също получава почетно място сред героите на вярата. С възрастта неговият характер се е усъвършенствал и той е умрял в момент на слава. Когато Яков е благословил синовете на Йосиф — **Ефрем и Манасия,** той е кръстосал ръцете си така, че благословенията на по-големия син Ефрем да отидат върху по-малкия — Манасия. Независимо от възраженията на Йосиф Яков не е отменил благословенията, защото това е бил редът, който Бог е отредил. И макар че неговото физическо зрение е било слабо, духовното му зрение е било изключително остро. И така, ние виждаме как Яков се покланя на Бога в последния миг на живота си, **подпирайки се на върха на тоягата си.** Макинтош ни предлага следното прекрасно обобщение на този текст:

„Последният миг от живота на Яков се откроява ярко на фона на всички изминали събития в неговата история. Той ни напомня за една спокойна вечер в края на бурен ден: слънцето, което е било скрито през деня от облаци, мъгли и дъждове, започва да свети в цялото си великолепие и яркост, галещо с лъчите си западното небе и съдържащо радостното обещание за едно светло утре. Същото е положението и с нашия стар патриарх. Изнудването, пазаренето, маменето, манипулирането, непостоянството, измъкването, безверието и егоистичните страхове — всички тези тъмни облаци на човешката и земна природа са изчезнали и той застава пред нас в цялата си спокойна възвисеност на вярата, за да благославя и да въздава почести с едно такова свято умение, което само общението с Бога може да даде.“[23]

11:22 Вярата на Йосиф също е била силна, когато той **е умирал.** Той е вярвал в обещанието на Бога, че ще освободи народа на **Изарел** от египетско робство, и тази негова вяра му е помогнала да види излизането от Египет. За него това излизане е било толкова сигурно, че той е заръчал на синовете си да вземат **костите му** със себе си и да ги погребат в Ханаан. *„По този начин — казва Уилиям Линкълн, — макар и да е бил заобиколен от великолепието и разкоша на Египет, сърцето му изобщо не е било там, а заедно с неговия народ в неговата бъдеща слава и благословение.“*[24]

11:23 С този стих авторът има предвид не толкова **вярата на Мойсей,** колкото **вярата** на **неговите родители.** Когато се е родил Мойсей, **неговите родители са видели, че е бил красиво дете.** Тук обаче става въпрос за нещо повече от *физическа* красота. Те са видели, че Мойсей е дете с необикновена съдба — дете, което Бог е белязал за специални цели. Вярата им, че Божиите цели ще бъдат постигнати, им е дала смелост да не се подчинят на **заповедта на царя** и да крият детето в продължение на **три месеца.**

11:24 С вяра самият **Мойсей** е могъл да вземе няколко пъти благородни решения и да се откаже от големи земни благословения. Макар и израсъл сред разкоша на египетския палат и подсигурен с всичко, към което хората се стремят, той е научил, че „онова, което дава мир, не е притежанието на нещата, а отказването от тях“ (Дж. Грегъри Ментъл).

И така, най-напред Мойсей се е отказал от египетската слава. Той е бил **осиновен от дъщерята на фараона,** което му е давало едно сигурно място в социалния елит на тогавашното общество, може би дори и възможност да стане наследник на самия фараон. Но Мойсей е носел във вените си една по-добра кръв — бил е член на избрания Божий народ и не е пожелал да се лиши от това благородническо потекло, за *да слезе* на нивото на египетското царско семейство. Той е направил своя избор като зрял мъж

и е отказал да скрие истинската си принадлежност, за да спечели няколко мимолетни години земна слава. И какъв е бил резултатът? Това, че вместо да стои изписано на камък между един или два реда йероглифи, името му е записано завинаги във вечната Божия Книга. Вместо да лежи като мумия в някоя египетска гробница, той е известен като Божия човек Мойсей.

11:25 Второто нещо, което Мойсей е отхвърлил, са **насладите** на Египет. За него скромното общение **със** страдащия **Божий народ** е означавало много повече от временното удовлетворение на неговите желания. Привилегията да сподели несгодите със собствения си народ е била по-голямо удоволствие от разгулния живот на фараоновия двор.

11:26 Третото нещо, на което Мойсей е обърнал гръб, са **египетските съкровища.** С вяра той е успял да види, че баснословните богатства на Египет не струват нищо пред светлината на вечността. Това му е помогнало да понесе същото **укоряване,** което по-късно ще бъде понесено от Месията. За Мойсей верността към Бога и любовта към Неговия народ са били много по-ценни от всички богатства на фараона. Той е знаел, че точно това са нещата, които ще имат значение в мига след смъртта.

11:27 Освен това Мойсей също така е отхвърлил и египетския *монарх.* Окрилен **от вярата,** той е излязъл от земята на робството, без да се бои от **гнева на царя.** Това говори за едно решително скъсване с политиката на този свят. Мойсей се е страхувал от фараона толкова малко именно защото се е боял от Бога толкова много. Неговият поглед е бил насочен към „блажения и единствен Властител, Цар на царстващите и Господ на господстващите, Който сам притежава безсмъртие, обитавайки в непристъпна светлина; Когото никой човек не е видял, нито може да види; Комуто да бъде чест и вечна сила. Амин“ (1 Тим. 6:15, 16).

11:28 Последното нещо, което Мойсей е отхвърлил, е египетската *религия.* С установяването на **Пасхата** и **поръсването с кръвта** той категорично се е разграничил от египетското идолопоклонство веднъж завинаги. Това негово действие представлява едно предизвикателно хвърляне на ръкавицата в лицето на религиозната институция. За него спасението е ставало чрез кръвта на агнето, а не чрез водите на река Нил. В резултат на това първородните на Израел са били пощадени, докато **първородните** на Египет — погубени от унищожителя.

11:29 В началото **Червено море** е вдъхвало ужас на еврейските бежанци. Съвсем близо зад тях се е намирал врагът, чийто горещ дъх те са чувствали в тила си, и това е създавало у тях усещането, че се намират в капан. Но те са решили да се подчинят на Божието слово и когато са тръгнали напред, водите пред тях са се разцепили на две: „...и Господ направи да се оттегля морето цялата оная нощ от силен източен вятър, та се пресуши морето и водите се раздвоиха“ (Изх. 14:21). При опита на **египтяните** да продължат преследването колесниците им са затънали, водите са се върнали обратно на местата си и армиите на фараона **са се издавили.** По този начин Червено море е станало път за освобождението на Израел и гроб за унищожението на египтяните.

11:30 Крепостните стени на **Ерихон** са били първото препятствие пред израилтяните по пътя към завладяването на Ханаан. Разумът е диктувал, че такава една непревземаема крепост може да бъде преодоляна само от армия с по-голяма военна мощ. Но стратегията на вярата не се подчинява на познатите ни правила. За да постигне целите Си, Бог използва методи, които на хората могат да изглеждат глупави. Тук Той е казал на израилтяните да обикалят града **в продължение на седем дни,** а на седмия ден да го обиколят седем пъти. След това свещениците е трябвало да засви-

рят силно с тръбите, хората да извикат с гръмлив глас и тогава градската **стена** е щяла да падне. Всеки военен експерт би казал, че това е една абсурдна тактика, но в случая тя се е оказала напълно успешна! Защото оръжията на духовната война не са плътски, а имат небесна сила да събарят крепости (2 Кор. 10:4).

11:31 Ние не знаем кога точно **блудницата Рааб** е станала поклонничка на Йехова, но от текста става ясно, че тя наистина е била такава. Тя е оставила лъжливата религия на Ханаан и е повярвала в Бога на еврейския народ. Нейната вяра е била подложена на сериозна проверка, когато съгледвачите са дошли в дома ѝ. Тогава пред нея е застанал въпросът: дали да остане вярна на своята страна и на своите сънародници, или на Господа? Рааб е решила да застане на страната на Господа, макар че на практика това е означавало да измени на своята страна. Поради факта, че тя е приела съгледвачите с мир, заедно с нея е било пощадено и цялото ѝ семейство, докато всички останали нейни съседи, които не са потърсили убежище под нейния покрив, са загинали.

11:32 На това място авторът задава един реторичен въпрос: **„И какво повече да ви кажа?"** Той вече е изредил един внушителен списък от имена на хора, показали вяра и устояване в старозаветните времена. Колко още примери трябва да ни даде, за да подкрепи своята теза?

Не че не му достигат примери, но не му достига време. За да навлезе в повече подробности, той има нужда от много време. Затова ще се задоволи да изброи само още няколко имена на хора, чиято вяра е била изпитана и доказана.

Един от тях е **Гедеон,** чиято армия е била намалена от 32 000 на 300 души. Това е станало, като най-напред са били отпратени страхливите, а след това — онези, които прекалено много са мислели за собственото си удобство. Така Гедеон е разгромил мадиамците с една съвсем малка дружина верни последователи.

Варак е следващото име, което авторът дава за пример. Когато е бил призован да поведе израилтяните на бой срещу ханаанците, той се е съгласил да направи това само при условие че и Девора ще бъде с него. Независимо от тази страхливост Бог вижда във Варак наличие на истинско упование и включва името му в списъка от хора на вярата.

Самсон е друг пример на човек, показал очевидна слабост, но Бог и в него вижда наличието на вяра, която му е дала сили да убие с голи ръце млад лъв, да унищожи тридесет филистимци в Аскалон, да убие хиляда филистимци с магарешка челюст, да изкърти градската порта на Газа и най-накрая да разруши храма на Дагон и да избие повече филистимци при смъртта си, отколкото през живота си.

Макар и незаконородено дете, **Ефтай** е бил издигнат до положение да стане избавител на своя народ от амонците. Той илюстрира истината, че вярата помага на човека да се издигне над своя произход и положение, в което се е родил, и да стане участник в съставянето на историята на Бога.

Вярата на **Давид** блести особено ярко в битката му с Голиат, в благородното му поведение към Саул, в завладяването на Сион и в много други епизоди. Неговите псалми показват едно пречистване на неговата вяра в покаяние, хваление и пророчество.

Самуил е бил последният от съдиите на Израил и първият от неговите пророци. Той е бил Божий човек за народа във време, когато свещеничеството е отбелязало голям духовен упадък. Бил е един от най-великите водачи в израелската история.

Добавете към този списък и **пророците,** една благородна група от Божии говорители — мъже, които са били въплащения на съвестта, които са предпочитали да умрат, вместо да излъжат, да отидат в небето с чиста съвест, вместо да останат на земята, като направят компромис с нея.

11:33 След като изрежда имената на хора на вярата, сега авторът ни предлага списък с техните подвизи.

Това са хора, които **са побеждавали царства,** като Исус Навиев, съдиите (които всъщност са били военни водачи), Давид и много други.

Раздавали са правда. Управлението на царе като Соломон, Аса, Йосафат, Йоас, Езекия и Йосия, макар и несъвършено, се помни като такова, което се е характеризирало с **правда.**

Получавали са обещания. Това означава или че Бог е сключвал с тях завети, какъвто е случаят с Авраам, Мойсей, Давид и Соломон, или че те са получавали изпълнението на обещания, като по този начин са доказвали истината на Божието слово.

Затваряли са устата на лъвове. Бележит пример за такъв подвиг е Даниил (Дан. 6:22), но тук бихме могли да включим и мъже като Самсон (Съд. 14:5, 6) и Давид (1 Царе 34, 35).

11:34 Угасявали са силата на огъня. Огнената пещ е успяла да изгори само веригите на тримата млади евреи, а тях самите да освободи (Дан. 3:25). По този начин тя се е оказала едно скрито благословение.

Избягвали са острото на ножа. Давид е избягал от злобните нападения на Саул (1 Царе 19:9, 10), Илия се е избавил от смъртоносната омраза на Езавел (3 Царе 19:1—3), а Елисей се е изплъзнал от царя на Сирия (4 Царе 6:15—19).

От слаби са ставали силни. Историята на вярата съдържа много примери на **слабост.** Така например Аод, който е бил левак, е успял да убие моавския цар (Съд. 3:12—22). Яил, макар и представителка на „слабия пол“, е убила Сисара с помощта на кол от шатър (Съд. 4:21). В победата си над мадиамците Гедеон е използвал чупливи пръстени съдове за вода (Съд. 7:20). За да избие хиляда филистимци, Самсон е употребил челюст на осел (Съд. 15:15). Всички те представляват илюстрация на истината, че Бог избира слабите неща на света, за да посрами силните (1 Кор. 1:27).

Ставали са силни в битка. Вярата е обдарявала тези хора със свръхестествена сила и ги е правела способни да превъзмогват непреодолими трудности.

Обръщали са в бяг чужди войски. Макар и често недостатъчно добре въоръжени и малобройни по състав, израелските армии са постигали победа за ужас на врага и за учудване на всички останали.

11:35 Жени са приемали мъртвите си възкресени. Примери на такова приемане са вдовицата от Сарепта (3 Царе 17:22) и сунамката (4 Царе 4:34).

Но вярата има още едно лице. Освен тези, които са извършвали изумителни подвизи, има и такива, които са изтърпявали големи страдания. Бог цени последните толкова, колкото и първите.

Заради вярата си в Господа някои хора са били подлагани на жестоки мъчения. Ако те биха се съгласили да се откажат от Йехова, биха си спестили тези мъки, но те са предпочели да умрат и да бъдат възкресени отново в небесна слава, отколкото да продължат живота си като Божии изменници. По времето на Макавей една майка е била убита от Антиох Епифан заедно със седемте си синове, като всеки е гледал смъртта на убития преди него. Те не са приели да бъдат избавени, **„за да получат по-добро възкресение“**, т. е. такова възкресение, което е по-добро от простото продължаване на живота на земята. Морисън ни предлага следния коментар:

„Да, това също е резултат от вярата — не избавлението на човека, а великата смелост да откаже да бъде избавен. Има време, когато вярата се изявява чрез вземане, и време, когато тя се показва в отказване да вземеш. Има избавление, което вярата приема, и има избавление, което тя отказва да приеме. Тези хора са били мъчени, без да приемат да бъдат освободени. Това отказване е знак и печат на тяхната вярност. Има време, когато най-силното доказателство за вярата е

решителното отказване от освобождение."[25]

11:36 Други са били подигравани и бичувани или затваряни в тъмници. Заради верността си към Бога Еремия е изтърпял всички тези наказания (Ер. 20:1—6; 37:15). Йосиф също е бил хвърлен в тъмница, защото е предпочел да пострада, вместо да съгреши (Бит. 39:20).

11:37 Били са убивани с камъни. Исус напомня на книжниците и фарисеите, че техните бащи са убили Захария по пътя между светилището и олтара (Мат. 23:35).

Били са разсичани с триони. Преданието разказва, че по този начин е бил убит Исая от Манасия.

Били **са изкушавани.**[26] Този израз вероятно описва огромния натиск, на който вярващите са били подлагани, за да ги накарат да направят компромис, да се откажат от вярата, да извършат грях или по някакъв друг начин да се отрекат от своя Господ.

Умирали са заклани от нож. Пророк Урия е трябвало да плати тази цена за това, че е проповядвал вярно Божието послание на цар Йоаким (Ер. 26:23), но този израз тук се отнася до масовите кланета, които са се извършвали по времето на Макавеите.

Скитали са се в овчи и кози кожи и са търпели лишения, бедствия и страдания. Както казва Муърхед:

„Те са можели да ходят облечени в коприна и кадифе и да живеят охолно в царските палати, стига да се бяха отказали от Бога и да бяха повярвали в светската лъжа. Но вместо това те са се скитали, облечени в овчи и кози кожи, считани за не по-добри от кози и от овци и достойни като тях само за клане."[27]

Търпели са бедност, лишения и преследвания.

11:38 Светът се е отнасял към тях като към едни, които не са били достойни да живеят. Но Божият Дух възкликва на това място, че всъщност нещата са стояли точно обратното — **светът не е бил достоен** *за тях.*

Те са се скитали по пустините и планините, по пещерите и рововете на земята. Лишени от дом, отделени от своите близки, преследвани като животни, отхвърлени от обществото, тези вярващи са приемали да търпят студ и пек, несгоди и беди, но не и да се откажат от своя Господ.

11:39 Бог свидетелства за вярата на тези старозаветни герои, но въпреки това те са умрели, преди да получат изпълнението на **обещанието.** Те не са доживели нито да видят пришествието на дългоочаквания Месия, нито да се насладят на благословенията, които произтичат от Неговото служение.

11:40 За нас обаче **Бог** е запазил **нещо по-добро.** Той е направил така, че **те да не достигнат в съвършенство без нас.** Тези старозаветни вярващи никога не са могли да се наслаждават на съвършено чиста съвест по отношение на греха на земята и никога няма да се наслаждават на пълното съвършенство на прославеното тяло в небето, докато ние не бъдем грабнати, за да срещнем Господ във въздуха (1 Сол. 4:13—18). Духовете на старозаветните светии са вече съвършени в присъствието на Господа (Евр. 12:23), но техните тела няма да бъдат възкресени от мъртвите, докато Господ не дойде отново, за да вземе Своите Си. Тогава и те ще се насладят на съвършенството на славата на възкресението.

Казано по друг начин, старозаветните светии не са били така облагодетелствани като нас. Но помислете само за техните възхитителни победи и огромни изпитания! Помислете за техните подвизи и издръжливост! Те са живели от другата страна на кръста, докато ние живеем в неговата пълна слава. И какъв е резултатът от сравнението между нашия живот и техния? Ето това е огромното предизвикателство, което Евреи 11 гл. отправя към нас.

В. Увещание за надежда в Христос (12 гл.)

12:1 Не трябва да забравяме, че Посланието към евреите е било написано до хора, които са били преследвани. Поради отказването от юдеизма заради Христос тези хора е трябвало да търпят жестока враждебност. Имало е опасност те да започнат да тълкуват своите страдания като признак на Божието недоволство, да се обезкуражат, да се предадат и, което е най-лошото, да се поддадат на изкушението да се върнат обратно към храма и неговите ритуали.

Именно затова сега авторът иска да покаже, че техните страдания не са изключение. Много от свидетелите, описани в 11 гл., са страдали жестоко в резултат на своята вярност към Господа и въпреки това са издържали. Щом те са успели да покажат такава непоколебима издръжливост при техните по-малки привилегии, колко повече трябва да издържим ние, които сме получили по-добрите неща на християнството!

Тези старозаветни герои ни заобикалят като един **голям облак от свидетели.** Това *не* означава, че те по някакъв начин наблюдават това, което става на земята, а че чрез своя живот на вяра и издръжливост те свидетелстват и поставят пред нас един висок критерий, който ние трябва да следваме.

Този стих неизменно поставя въпроса: „Могат ли светиите на небето да виждат нашия живот на земята и да знаят това, което се случва?“ Единственото нещо, което сме сигурни, че знаят, е спасяването на грешниците: „Казвам ви, че също така ще има повече радост на небето за един грешник, който се кае, нежели за деветдесет и девет праведници, които нямат нужда от покаяние“ (Лука 15:7).

Християнският живот е като едно състезание, което изисква от участниците дисциплина и издръжливост. Ние трябва да се откажем от всичко, което може да ни попречи. Така например тежестите са нещо, което само по себе си е безвредно, но те биха били голяма пречка за успешното напредване. Такива тежести могат да бъдат материалните притежания, семейните връзки, любовта към уюта, липсата на мобилност и др. При олимпийските игри например няма правило, което да забранява на състезателя да носи със себе си храна и питие, но бегачът едва ли би тичал по същия начин, ако ги носеше на гърба си.

Също така ние трябва да **отхвърлим... греха, който лесно ни оплита.** Това може да означава греха във всякаква форма, но тук ударението пада найвече върху греха на неверието. Ние трябва да имаме пълно доверие в Божиите обещания и съвършена увереност, че животът на вярата непременно ще донесе победа.

Трябва да се пазим от представата, че това **поприще** или състезание представлява нещо като едно леко и приятно бягане и че в християнския живот всичко е розово. Трябва да бъдем готови да преодоляваме изпитания и изкушения с твърдост и упоритост.

12:2 Като участници в това състезание ние трябва да отклоняваме погледа си от всяко странично нещо и да гледаме само към **Исус,** най-предния Бегач. А. Б. Брус ни предлага следния коментар:

„Има Един, Който стои над всички останали..., Който е осъществил съвършено идеята за живот чрез вяра..., Който е презрял срама и е изтърпял неустрашимо най-ужасните страдания на кръста, Който е бил укрепен от такава вяра в идващата радост и слава, че е пренебрегнал напълно съзнанието за настоящата болка и срам.“[28]

Исус е **Начинателят** или Авторът **на нашата вяра.** Това означава, че Той ни е дал единственият съвършен пример на живот чрез вяра.

Исус е също така **Завършителят на нашата вяра.** Той не само е започнал състезанието, но го е и завършил като по-

бедител. За Него състезанието започва от небето, минава най-напред през Витлеем, Гетсимания и Голгота, след това през гроба и най-накрая — отново в небето. Няма миг от това състезание, в който Той да се е спънал или обърнал назад. Той е гледал само напред — към идващата слава, когато всички изкупени ще бъдат събрани при Него завинаги. Това Му е дало сили да презре **срама** и да издържи страдания и смърт. Днес Той седи **отдясно на Божия престол.**

12:3 Сега сравнението се променя от състезание на борба срещу греха. Нашият неустрашим Предводител е Господ Исус Христос — никой друг не **е издържал от грешните такава враждебност** като Него. Винаги когато почувстваме склонност да изпитаме **досада и малодушие,** трябва да си спомним за това, което Той е изтърпял. Тогава нашите изпитания ще изглеждат нещо съвсем дребно в сравнение с Неговите.

12:4 Ние участваме в една безкрайна **борба срещу греха.** И все пак **не сме се съпротивили до кръв** (което ще рече „до смърт") на греха, а *Той се е съпротивил!*

12:5 Сега авторът ни показва каква трябва да бъде християнската представа за страданието. Защо в живота на вярващия има такива неща като гонения, проверки, изпитания, болести, болки, скръб и нещастия? Дали те са признак на Божия гняв и неудовлетворение, или са нещо случайно? Как трябва да се отнасяме към тях?

Тези стихове ни казват, че страданията са част от Божия възпитателен метод за Неговите деца. Макар и да не идват пряко от Него, Бог ги допуска, като ги използва за Своя слава, за наше добро и за благословението на другите.

В живота на християнина няма нищо случайно. Трагедиите са скрити благословения, а разочарованията — срещи с Бога. Бог управлява враждебните обстоятелства в живота на вярващия по такъв начин, че да ни преобразява по образа на Христос.

Поради това авторът отправя към ранните еврейски вярващи увещанието да си спомнят текста на Притчи 3:11, 12, който ги предупреждава да не презират Божието наказание и да не се обезкуражават от Неговото изобличение. Ако те се разбунтуват или предадат, ще пропуснат ползата от Божието възпитание и от научаването на Неговите уроци.

12:6 Винаги когато срещнем думата *„наказвам"* или *„наказание",* ние сме склонни да мислим за бой с пръчка. Но тук тази дума означава обучение или възпитание на детето и включва наставление, дисциплиниране, поправление и предупреждение. Всичко това има за цел да възпитава у вярващия християнски ценности и да изгонва злото. В този пасаж наказанието не означава осъждение заради злотворство, а възпитание чрез преследване.

Текстът от Притчи съвсем ясно ни казва, че Божието наказание е доказателство за Неговата любов и че нито един Негов **син** няма да избегне боя.

12:7 Когато търпим **Божието наказание,** ние Му позволяваме да ни възпитава и да ни изваива по Своя образ. Ако се опитаме да осуетим Неговите намерения в това отношение, може да Му се наложи да ни обучава в продължение на един по-дълъг период от време, като използва по-назидателни и следователно по-трудни методи. В Божието училище има степени, които могат да бъдат преминати само ако сме си научили предишните уроци.

И така, когато върху нас идват изпитания, ние трява да осъзнаем истината, че Бог се отнася към нас като към **синове.** Във всяко нормално семейство бащата възпитава **сина** си, защото го обича и защото иска най-доброто за него. Бог ни обича твърде много, за да ни позволи да се развиваме безконтролно.

12:8 В духовното царство всички ония, които не изпитват Божиието наказание, са **незаконородени** деца, а не истински **синове.** В края на краищата, когато лозарят се грижи за лозето, той не подкастря трънните, а подкастря лозите. Както е в естествения свят, така е и в духовния.

12:9 Повечето от нас са били наказвани от **бащите си по плът** и не са тълкували това като признак на омраза от тяхна страна. Ние сме съзнавали, че това е било израз на тяхната загриженост за нашето добро възпитание, и **сме ги почитали.**

Не трябва ли тогава много повече да почитаме наказанието на **Отца на духовете и да живеем!** Бог е **Бащата** (или Източникът) на всички същества, които са духове или имат дух. Човекът е дух, който обитава в човешко тяло. Когато се подчиняваме на Бога, ние се наслаждаваме на живота в неговия най-истински смисъл.

12:10 Наказанието на земните родители не е съвършено. То продължава само временно — в периода на детството и юношеството — и ако тогава не е било успешно, после става абсолютно безсилно. Освен това то е такова, **каквото** на тях **им е угодно,** т. е. отразява това, което те смятат за добро. Понякога изобщо може да не е правилно.

Но Божието наказание винаги е съвършено. Неговата любов е безкрайна и Неговата мъдрост — непогрешима. Божиите наказания никога не са резултат от прищявка, а винаги — за наша полза. Целта **е** ние **да бъдем участници в Неговата святост.** А благочестието никога не може да бъде научено извън Божието училище. Според обяснението на Джаует:

„Целта на Божието наказание не е разрушителна, а градивна. Бог ни наказва, „за да съучастваме в Неговата святост". Изразът „за да съучастваме" съдържа в себе си направление, а направлението сочи към един по-красив и пречистен живот. Огънят, който Бог запалва, не е голям увеселителен огън на открито, който гори буйно и неуправляемо, изгаряйки около себе си ценни неща, а пречистващ огън, до който седи Този, Който ръководи пречистването и Който търпеливо и упорито извлича святост от лекомислието и твърдост от слабостта. Бог винаги създава нещо — дори когато използва по-тежките средства на благодатта. Той произвежда плодовете и цветята на Духа. Неговата любов винаги търси красивото."[29]

12:11 На своето време наказанието изглежда болезнено, но после **донася мирния плод на правдата на онези, които са били обучавани чрез него.** Именно затова ние преминаваме през такива изпитания като това, за което разказва Лесли Уедърхед:

„Като всички хора и аз обичам и предпочитам слънчевите моменти, когато животът е изпълнен с изобилие от здраве, щастие и успех. Но аз съм научил много повече за Бога, за живота и за самия себе си от мрачните моменти, изпълнени със страх и провали, отколкото от моментите на ярка слънчева светлина. Има такива неща като „съкровищата на тъмнината". Самата тъмнина, слава на Бога, отминава. Но това, което човек научава в тъмнината, остава негово притежание завинаги. „Мъчителните преживявания — казва епископ Фенелон, — за които ти мислиш, че застават между Бога и теб, се оказват връзки на единение с Него, стига да ги понесеш смирено. Онова, което ни връхлита неудържимо и разклаща нашата гордост, носи много повече добро, отколкото всичко, което ни възбужда и повдига духа ни."[30]

Помислете и върху следното свидетелство на Спърджън:

„Боя се, че цялата благодат, която съм получил от удобните и лесни моменти в моя живот и часовете на щастие, би могла почти да се постави върху една монета. Но доброто, което съм получил от моите скърби, болки и тъги, е неизме-

римо. Какво ли не дължа на чука и наковалнята, на огъня и пилата? Скръбта е най-добрата мебел в моята къща."[31]

12:12 Вярващите не трябва да се огъват под тежестта на враждебните обстоятелства в живота. Всяко тяхно отслабване от вярата би могло да окаже неблагоприятно въздействие върху другите. Немощните **ръце** трябва да се укрепят, за да служат на живия Христос, и **отслабналите колене** — да се уякчат, за да постоянстват в молитва.

12:13 Неуверените крака трябва да се насочат по **правите пътища** на християнското ученичество. Както пише Уилиямз:

„Всички, които следват Господа с цялото си сърце, изравняват пътя на вярата за слабите братя; а онези, които не Го следват напълно, правят неравен пътя за другите и създават духовни инвалиди."[32]

Представяме ви и следната прекрасна илюстрация на Г. Х. Ланг:

„Един уморен пътник, изтощен от дългото ходене и битката с бурите, застава на едно място обезкуражен и изнемощял. Раменете му са ниско приведени, ръцете му висят отпуснато, коленете му са огънати и треперят. Той е готов да се откаже и да падне на земята. Според описанието на автора такъв може да стане и Божият пътник.

Но при него идва един с уверено държание, с мила усмивка и с твърд глас и му казва: „Хайде, страннико, ободри се, изправи глава, укрепи ръцете и краката си и погледни благодатта. Вече си изминал толкова дълъг път: забрави отминалите мъки. В края на пътя те чака един благороднически дом. Върви натам и ще стигнеш право до него. Върви все напред и потърси от великия Лекар изцеление за окуцелите си крака... Твоят Предвестник измина същия тежък път до Божия палат. Изминали са го и много други преди теб. Има и такива, които все още вървят по него. Ти не си сам. Само не спирай, а върви и ще стигнеш целта и ще спечелиш наградата!"

Колко щастлив е онзи, който знае как да помогне с дума на уморения (Ис. 50:4)! И колко щастлив е онзи, който приема увещание (Евр. 13:22)! А трижи по-щастлив е онзи, чиято вяра е толкова проста и силна, че никога не се усъмнява в Господа, когато Негово наказание е сурово."[33]

12:14 Християните трябва да се стремят към мирни взаимоотношения **с всички** хора и по всяко време. Това увещание обаче е особено необходимо във времена, когато гоненията преобладават, когато някои отстъпват от вярата и когато нервите не издържат. В такива моменти човек много лесно дава израз на отчаянието и страха пред онези, които са му най-близки и най-мили.

Освен това ние също така трябва да търсим **„това освещение, без което никой няма да види Господа"**. За какво **освещение** става въпрос тук? За да отговорим на този въпрос, трябва да си припомним, че във връзка с вярващите думата *„освещение"* се използва в НЗ най-малко в три смисъла.

Най-напред вярващият става свят *по положение* при своето обръщение. Тогава той бива отделен за Бога от света (1 Кор. 1:2; 6:11) и благодарение на връзката си с Христос бива осветен веднъж завинаги. Точно това има предвид и Мартин Лутер, когато пише: „Моята святост е в небето." Що се отнася до положението ни пред Бога, нашата святост е Самият Христос.

След това вярващият преминава през едно *практическо* освещение (1 Сол. 4:3; 5:23) — това, което ние трябва да бъдем всеки ден. Ние трябва да отделим себе си от всяко зло. Това практическо освещение трябва да бъде прогресивно, т. е. ние трябва непрекъснато да растем и да приличаме все повече на Господ Исус.

И последният смисъл, в който се използва думата „освещение", е *окончателното* или *съвършеното* освещение. Това става, когато вярващият отиде на небето. Тогава той е освободен завинаги от греха. Неговото старо естество е

премахнато и състоянието му съответства съвършено на неговото положение.

Нека видим сега кое точно освещение ни се казва да **търсим** в този стих? Очевидно тук се има предвид практическото освещение. Ние не можем да търсим освещението по положение, тъй като то автоматично става наше при новорождението. Нито пък можем да търсим съвършеното освещение, което ще бъде наше, когато видим лицето на нашия Господ. Трябва да търсим практическото или нарастващото освещение, тъй като то е нещо, което включва нашето послушание и съдействие. И трябва да го възпитаваме у себе си непрекъснато. Фактът, че трябва да го търсим, е доказателство, че ние не можем да го постигнем напълно в този живот. (Вж. бележките върху 2:11 за по-подробно описание на различните страни на освещението.)

Уест пише следното:

„Увещанието към новородените юдеи, които са напуснали храма, е да живеят такъв последователен християнски живот и да се държат толкова здраво за новата вяра, която са намерили, че неспасените юдеи, които също са напуснали храма и които само външно са прегърнали новозаветната истина, да бъдат насърчени да отидат при вярата в Месията като Първосвещеник, вместо да се върнат към отменените жертви на левитската система. Авторът предупреждава истински новородените юдеи, че когато техният християнски живот куца, това може да стане причина за отстъпление на неспасените юдеи от пътя."[34]

Тук обаче има една трудност! Вярно ли е наистина, че ние не можем да видим Господа, без да сме били практически осветени? В определен смисъл това наистина е така, но нека не забравяме, че то не означава, че ние спечелваме правото да видим Бога, като живеем свят живот. Исус Христос е нашето единствено право, за да бъдем в небето. Значението на този стих е, че ние трябва да показваме практическо **освещение** като доказателство за новия живот, който се намира вътре в нас. Ако човек не расте в святост, той не е спасен. Когато Светият Дух обитава в един човек, Той проявява Своето присъствие в един живот на осветеност или отделеност от света. Тук имаме един типичен случай на причина и следствие: ако Христос наистина е приет от човека, води от жива вода ще потекат от утробата му.

12:15 На пръв поглед следващите два стиха ни показват четири различни гряха, които ние трябва да избягваме. Но контекстът позволява да се предположи, че те представляват още едно предупреждение срещу един-единствен грях — греха на отстъплението, и че всичките тези четири гряха са свързани с него.

Най-напред отстъплението означава недостигане на **Божията благодат.** Даден човек може да изглежда като християнин, да говори като християнин, да изповядва на думи християнството, но никога да не е бил новороден. Той е стигнал много близо до Спасителя, но никога не Го е приел: бил е толкова близо и в същото време толкова далеч.

Отстъплението е **горчив корен.** Отстъпникът е човек, който се озлобява срещу Господ и отхвърля християнската вяра. Неговата измяна е **заразителна:** оплакванията, съмненията и отрицанията му оскверняват и други хора.

12:16 Отстъплението е тясно свързано с липсата на морал. Някой човек, който твърди, че е християнин, може да изпадне в ужасен грях, но вместо да признае вината си, да започне да обвинява Господ и да отпадне. Отстъплението и сексуалният грях са тясно свързани във 2 Петрово 2:10, 14, 18 и в Юда 8, 16, 18.

И последно, отстъплението е вид безверие, каквото е имало у **Исав.** Той не е оценил истински своето рождено право и с лекота го е заменил заради едно моментно задоволяване на своя глад.

12:17 По-късно, когато е разбрал, че е загубил двойните благословения като

по-голям син, Исав е съжалил, но вече е било много късно. Баща му не е могъл да върне благословенията обратно.

Така е и с отстъпника. Той не цени истински духовните ценности и с готовност отхвърля Христос, за да избегне укорите, страданията или мъченичеството. В него може да има съжаление, но не и благочестиво покаяние.

12:18 Онези, които се изкушават да се върнат обратно към закона, трябва да си спомнят ужасяващите обстоятелства, които са придружвали неговото даване, и да си извадят духовни поуки от тях. Законът е бил даден на Синайската **планина** — една истинска, осезаема планина, цялата **пламнала в огън.** Тя е била обвита от нещо като покривало или плащаница, поради което всичко е изглеждало неясно, тъмно и мъгливо. Около нея е вилнеела страхотна буря.

12:19 Тези природни бедствия са били придружени от ужасни свръхестествени явления. Чул се е **тръбен звук** и е прогърмял **глас** — толкова ужасяващ, че хората са се помолили да бъде спрян.

12:20 Те са били абсолютно неспособни да издържат на божествената заповед: **„Даже животно, ако се допре до планината, ще се убие с камъни.“**[35] Те са разбирали много добре, че ако допирането до планината означава смърт за едно нямо, неразбиращо животно, колко по-сигурна смърт би означавало то за онези, които разбират предупреждението.

12:21 Цялата гледка е била толкова **страшна** и ужасяваща, че дори и **Мойсей се е разтреперал.** Всичко това говори съвсем красноречиво за природата и служението на закона. Той е откровение на Божиите праведни изисквания и на Неговия гняв срещу греха. Целта на закона не е да даде знание за спасение, а да произведе съзнание за грях. Той говори за разстояние между Бога и човека, породено от греха. Неговото служение е служение на осъждение.

12:22 Вярващите обаче не са пристъпили до заплашителните забрани на Синай, а до Божията благодат:

Не сме пристъпили до мрак и до
пламтяща планина,
отминали завинаги са ужасът и нашата вина.
И радваме се вечно на мир на съвестта,
защото Агнецът седи на трона на
благодатта.

Джеймс Г. Дек

Сега всяко изкупено Божие дете може
да каже:
Ужасите на закона и гневът на Бога
вече нямат власт над моите престъпления.
Послушанието и кръвта на Господа
скриват всички мои нарушения.

А. М. Топлейди

„По принцип ние вече сме пристигнали там, където един ден ще бъдем напълно и завинаги. За нас бъдещето вече е настоящe. Днес ние вече притежаваме онова, което ще бъде утре. Още тук, на земята, ние притежаваме Небето.“ (Избрано.)

Още тук, на земята, ние не приближаваме до осезаема планина, а имаме привилегията да влезем в небесното светилище. С вяра ние се приближаваме до Бога в изповед, хваление и молитва. И можем да правим това не само един ден в годината, но можем да влизаме в Пресвятото място всеки миг от денонощието със знанието, че за Него винаги сме добре дошли. Бог вече не казва: „Стой по-далеч от Мен!“; а ни кани с думите: „Приближи се до Мен с увереност.“

Законът има своята планина Синай, а вярата има своя **хълм Сион.** Този небесен хълм символизира всички благословения на благодатта, взети заедно — всичко онова, което е наше чрез изкупителното дело на Христос Исус.

Законът има своя земен Ерусалим, а вярата — своята **небесна** столица, **гра-**

дът на живия Бог, който е в небето и който има основите, на които Архитект и Строител е Бог.

Когато влезем в Божието присъствие, ние биваме заобиколени от величествено събрание. Най-напред в него участват десетки хиляди **ангели,** които — макар и неопетнени от греха — не могат да се присъединят към нас в песен, защото не познават радостта, която носи нашето спасение.

12:23 След това в него участва тържественото **събрание на първородните, които са записани в небето.** Това са членовете на **църквата** — Тялото и Невястата на Христос — които са умрели след Петдесетница и сега съзнателно се наслаждават на Божието присъствие. Те чакат Деня, когато техните тела ще бъдат възкресени от гроба в прославен вид и ще бъдат съединени с техните духове.

С вяра ние виждаме тук **„Бога, Съдията на всички".** Никаква тъмнина и мрак вече не Го закриват за онези, които гледат с вяра.

Тук са и старозаветните светии, **духовете на усъвършенстваните праведници.** Оправдани чрез вяра, те стоят в безупречна чистота заради стойността, която Христовото дело е приписало на тяхна сметка. Те също чакат времето, когато гробът ще предаде своите древни мъртви и те ще получат прославените си тела.

12:24 Исус също е тук, **Посредникът на новия завет.** Между Мойсей, който е посредник на Стария Завет, и Исус, Който е **Посредник на новия завет,** има голяма разлика. Мойсей е послужил като посредник, като просто е приел закона от Бога и го е предал на народа на Израел. Той е бил ходатаят или представителят на народа, който е принесъл жертвите, с които законът е влязъл в сила.

Христос е **Посредник на новия завет** в един много по-възвишен смисъл. Преди Бог да е имал праведни основания за сключването на този нов завет, Господ Исус е трябвало да умре. Той е трябвало да подпечата завета със Собствената Си кръв и да даде Себе Си в откуп за мнозина (1 Тим. 2:6).

Исус е осигурил благословенията на новия завет за Своите хора чрез смъртта Си и осигурява тези благословения за тях сега чрез безкрайния Си живот. Исус също така запазва Своите хора чрез настоящото Си служение от дясната страна на Бога, за да се наслаждават на благословенията в един враждебен на тях свят. Всичко това се включва в Неговото посредническо дело.

Носейки белезите от раните
на Голгота,
Господ Исус е възвисен отдясно
на Бога—
Той е Принц и Спасител.
Погледнете нагоре
и вижте Го там —
за Свойте избрани Агнеца заклан,
и знайте, че скоро и вие самите
на славите Негови ще се насладите.

Джеймс Г. Дек

И последно, тук е **„поръсената кръв, която говори по-добри неща от Авеловата".** Когато се е възнесъл, Христос е представил пред Бога цялата стойност на **кръвта,** която е пролял на кръста. Този стих не казва, че Той буквално е занесъл Своята кръв в небето, а че заслугите на Неговата кръв са станали известни в светилището. И отново Дж. Г. Дек дава поетичен израз на тази истина:

Отпред и върху трона
поръсената кръв
пламти и възвестява
изкупителната смърт.
И Неговите рани говорят във Небето:
„Завършено завинаги е
спасителното дело!"

В този стих скъпоценната **кръв** на Христос е противопоставена на кръвта **на Авел.** Независимо дали под последната

ние разбираме кръвта на жертвата на Авел или кръвта на самия Авел, и в двата случая е вярно, че кръвта на Христос говори по-благодатни неща от кръвта на Авел. Докато кръвта на Авеловата жертва казва: „Покрит временно“, кръвта на Христос говори: „Простен завинаги.“ Докато кръвта на Авел зове: „Отмъщение“, кръвта на Христос провъзгласява: „Милост, прощение и мир.“

12:25 Заключителните стихове на 12 гл. противопоставят Божието откровение на Синайската планина на Неговото откровение във и чрез Христос. Хората не трябва да се отнасят лекомислено към несравнимите привилегии и слави на християнската вяра. Бог говори, кани и увещава. Да отхвърлим или да **презрем** Този, Който говори, означава да погинем.

Онези, които не са се подчинявали на Божия глас в закона, са получавали съответните наказания. Но по-голямата привилегия изисква и по-голяма отговорност. В Христос Бог ни е дал Своето най-добро и последно откровение. Тези, които отхвърлят Неговия глас сега, когато говори **от небесата** чрез евангелието, носят по-голяма отговорност от нарушителите на закона. **Бягството** е абсолютно невъзможно.

12:26 Когато е говорил на Синайската планина, Божият глас е предизвикал земетресение, но следващия път когато говори, той ще причини „небетресение“. Това е предсказано по същество от пророк Агей (2:6): „Още веднъж, след малко, Аз ще разтърся небето и земята, морето и сушата.“

Това разтърсване ще стане в периода от Грабването до края на царството на Христос. Преди Христос да дойде, за да установи царството Си, ще има страхотни природни катаклизми както на земята, така и на небето. Планетите ще бъдат изместени от орбитите си, което ще причини ужасни приливи и наводнения. След това, в края на хилядолетното управление на Христос, земята, звездните небеса и атмосферното небе ще бъдат унищожени от огън (2 Петр. 3:10—12).

12:27 Когато Бог казва **„още веднъж“,** Той има предвид пълното и окончателно **премахване** на небето и земята. Това събитие ще сложи край на мита, според който само видимото и осезаемото е действително, а невидимото е нереално. Когато Бог сложи край на направените и преходните неща, **ще остане** само това, което не може да се поклати.

12:28 Онези, които посвещават времето си на материалния и видим ритуализъм на юдеизма, се прилепват към неща, които могат да се разклатят. Истинските вярващи имат **„непоклатимо царство“.** Това трябва да ги вдъхнови за най-пламенно поклонение и възхищение. Ние непрекъснато трябва да хвалим Бога **с благоговение и страхопочитание.**

12:29 Бог е огън пояждащ за всички, които отказват да Го слушат. Но дори и в отношенията Му към Неговите хора Неговата святост и правда са толкова големи, че те трябва да породят у тях най-дълбоко страхопочитание и преклонение.

Г. Увещания за различни християнски добродетели (13:1—17)

13:1 Практическата част на Посланието към евреите съдържа шест увещания, засягащи добродетелите, които трябва да се развиват от християните. Първата добродетел е **братолюбието.** Всички истински християни трябва да се чувстват свързани помежду си в едно общо семейство и да признават това родство с думи на обич и дела на любов (1 Йоан. 3:18).

13:2 Също така християните трябва да бъдат **гостолюбиви** към странниците. Странниците биха могли да бъдат вярващи, които бягат от преследване и трудно могат да намерят храна и подслон. Показването на гостолюбие към такива хора би могло да изложи на опасност домакина и домакинята. Този стих

също така би могъл да се разбира и като общо насърчение за показване на гостоприемство към всички вярващи, които имат нужда от него.

Когато правим това, винаги съществува вълнуващата възможност, **без да знаем,** да приемаме **ангели!** Това, разбира се, ни напомня за случката с Авраам и тримата мъже, които всъщност са били ангелски същества (Бит. 18:1—16).[36] Но дори и никога да нямаме привилегията да приемем истински ангели у дома си, винаги можем да покажем гостолюбие към хора, чието присъствие само по себе си е благословено и чието благочестиво влияние върху нашето семейство може да произведе резултати, които остават за вечността.

13:3 Третото увещание засяга грижата за християни, които се намират в затвора. Почти сигурно това са вярващи, които са затворени заради свидетелството си за Христос. Такива хора имат нужда от храна, топли дрехи, книги за четене и насърчение. В такива случаи съществува изкушението другите вярващи да се опитат да скрият връзката си със **затворените,** за да не бъдат затворени и те заедно с тях. Но те трябва **да помнят,** че когато посещават **затворници,** те все едно посещават Христос.

Вярващите също така трябва да показват състрадание към **страдащите,** като под „страдащите" тук отново трябва да разбираме преследваните християни. Читателите трябва да се противопоставят на всяка склонност да се скрият от опасността, на която биха били изложени заради това свое състрадание. За нас приложението на този стих би могло да се разшири, като включим в него показването на състрадание към всички страдащи светии. Не трябва да забравяме, че ние също **сме в тяло** и следователно изложени на опасността от подобни скърби.

13:4 Женитбата трябва да бъде на почит у всички. Нека не забравяме, че бракът е бил постановен от Бога още преди влизането на греха в този свят и че той е Неговата свята воля за човечеството. Да се отнасяме към него като към нещо нечисто, както правят аскетиците, или дори да се присмиваме или подиграваме с него, както правят понякога християните, са неща, които Писанието еднакво забранява.

Онези, които са сключили брак, трябва да бъдат верни на своите клетви, като пазят брачното **легло неосквернено.** Независимо от лекомисленото отношение на съвременния човек към този въпрос, остава фактът, че всяка сексуална връзка извън брачната е грешна. Блудството не е болест, а грях, и то грях, който **Бог** неминуемо **ще съди.** Нито една проява на разврат няма да избегне съда. Бог съди този грях още в този живот — чрез телесни болести, разрушени семейства, умствени и нервни разстройства, деформации на личността и др. И ако този грях не е простен чрез кръвта на Христос, Той ще го съди и във вечния огън.

Реформаторският епископ Латимър разобличил развратния крал Хенри VIII в този грях по начин, който бил толкова убедителен, колкото и смел. Той подарил на краля една красиво подвързана Библия, върху която били написани думите: „Бог ще съди блудниците и прелюбодейците."

13:5 Шестата добродетел, която християните трябва да развиват у себе си, е задоволството. Спомнете си, че привържениците на юдеизма винаги са казвали: „Ние имаме скинията. Имаме свещенството. Имаме жертвоприношенията. Имаме красивия ритуал. А вие какво имате?" Тук авторът тихо казва на християните: **„Не се впримчвайте в сребролюбие; задоволявайте се с това, което имате."** Това, което християните имат, е толкова безкрайно по-велико от всичко най-добро на юдеизма — защо тогава да не **бъдат** напълно **задоволени**? Те имат Христос, а това е напълно достатъчно.

Сребролюбието може да бъде огромна пречка за вярващия. Също както една малка монета, поставена пред очите ни, може да закрие слънцето от погледа, така и **сребролюбието** нарушава връзката ни с Бога и пречи на духовния ни прогрес.

Най-големите богатства, които може да има един човек, се съдържат в притежаването на Този, Който обещава: **„Никак няма да те оставя и никак няма да те забравя.“** На гръцки силното отрицание се изразява чрез използването на две или повече отрицания. Конструкцията на този стих е много емфатична: тя съдържа *пет* отрицания, което идва да покаже колко е невъзможно Христос да изостави Своите Си!

13:6 Думите от Псалм 118:6 представляват уверената изповед на един, който има Христос: **„Господ ми е помощник; няма да се убоя. Какво ще ми стори човек?“** В Христос ние имаме съвършената сигурност, съвършената защита и съвършения мир.

13:7 Читателите получават наставление да **помнят** онези, които ги ръководят — своите християнски учители, **които** са **им** говорили **Божието слово.** Какъв е **резултатът от техния начин на живот?** Те не са се върнали обратно към левитската система, а са държали своята изповед твърдо докрай. Може би някои от тях са загинали като мъченици заради Христос. Читателите трябва да подражават на тяхната **вяра** — вярата, която държи Христос и християнското учение и която се съобразява с Бога във всяко действие. Ние не сме призовани към едни и същи форми на служение, но сме призовани към живот на вяра.

13:8 Връзката между този стих и предишния не е ясна. Може би най-простият начин, по който можем да го разтълкуваме, е като го приемем като обобщение на учението, целта и вярата на тези християнски водачи. Същността на тяхното учение е следната: **Исус Христос е същият вчера, днес и завинаги.** Целта на техния живот е **Исус Христос, Който е същият вчера, днес и завинаги.** Основата на тяхната вяра е, че **Исус** е **Христос** (Месия), **Който е същият вчера, днес и завинаги.**

13:9 След това авторът отправя едно предупреждение срещу лъжливите поучения на юдеизма. Според юдейските учители светостта е свързана с външни неща като например церемониалното поклонение и яденето на чисти храни. Но истината е, че светостта е резултат от **благодатта,** а не на закона. Наредбите за чисти и нечисти храни имат за цел да доведат само до *ритуално* очистване, което обаче не е същото като *вътрешната* святост. Един човек може да бъде церемониално чист и въпреки това да бъде пълен с омраза и лицемерие. Само Божията благодат може да вдъхнови вярващите и да им даде сили да живеят свято. Любовта към Спасителя, Който умря заради нашите грехове, ни мотивира „да живеем разбрано, праведно и благочестиво в настоящия век“ (Тит 2:12). В края на краищата, безкрайните правила за храни и питиета не са донесли никаква полза на своите последователи.

13:10 Не пропускайте да забележите победата, която се съдържа в думите: **„Ние имаме олтар.“** Това е увереният отговор, който християнинът дава на непрекъснатите предизвикателства на юдеистите. Нашият олтар е **Христос** и в този олтар се съдържат всички благословения, които се намират в Него. Онези, които са свързани с левитската система, **нямат право** да участват в подобрите неща на християнството. Найнапред те трябва да се покаят от греховете си и да повярват в Исус Христос като единствен Господ и Спасител.

13:11 Системата на жертвоприношенията е изисквала заколването на **животни,** чиято кръв **е била внасяна в** Пресвятото място **от първосвещеника** като жертва **за греховете. Телата на** тези **животни** е трябвало да се изнасят на едно място извън пределите на скини-

ята и да се изгарят. **„Вън от стана“** означава извън външната ограда, която е заграждала двора на скинията.

13:12 Изгарянето на животните „вън от стана“ е преобраз на Господ **Исус. Той** е бил разпънат **извън** градските стени на Ерусалим. Това означава, че Той е осветил **народа чрез Собствената Си кръв** „вън от стана“ на организирания юдеизъм.

13:13 Приложението на този стих за ранните читатели на Посланието е, че те трябва да скъсат окончателно с юдеизма. Веднъж завинаги те трябва да обърнат гръб на храмовите жертви и да приемат за себе си свършеното дело на Христос като единствена и достатъчна жертва за своите грехове.

Приложението за нас е подобно на горното: **станът** днес е цялата религиозна система, която проповядва спасение чрез вършене на дела, усъвършенстване на човешкия характер или изпълнение на ритуали и наредби. Това е съвременната църковна система с нейното по човешки назначено свещенство, материални начини на поклонение и церемониални уловки. Това е поквареният християнски свят, който е една „църква“ без Христос. Господ Исус е извън тази система и ние трябва **да излизаме към Него..., понасяйки Неговия позор.**

13:14 За служещите в храма Ерусалим е бил особено скъпо място. Той е бил географският център на техния „стан“. Християнинът **няма** такъв **град** на земята. Неговото сърце копнее за небесния град, новия Ерусалим, чиято слава е Агнецът.

13:15 В НЗ всички вярващи са свещеници. От една страна, те са свети свещеници, които влизат в Божието светилище, за да хвалят Бога (1 Петр. 2:5), а от друга — царски свещеници, отиващи в света, за да свидетелстват за Него (1 Петр. 2:9). Има най-малко три жертви, които вярващият принася като свещеник (Римл. 12:1). Първата е жертвата на самия вярващ (Римл. 12:1). Втората, както се казва в 15 ст., е **жертвата на хваление.** Тя се принася **на Бога** чрез Господ Исус Христос. Цялото наше хваление и всички наши молитви минават през **Него,** преди да стигнат до Бог Отец. Нашият велик Първосвещеник отстранява всички нечистоти и несъвършенства и добавя Собствената Си стойност към тях.

Към всяка наша молитва
и хваление
Христос добавя Свойто
сладко изцеление.
Така издига Той кадилницата
с нашето благодарение
и Бог приема благоуханието
с наслаждение.

Мери Б. Питърз

Жертвата на хваление е **плод от** такива **устни,** които изповядват **Неговото име.** Единственото хваление, което Бог приема, е това, което изказват изкупените устни.

13:16 Третата жертва е приносът на нашите притежания. Ние трябва да използваме материалните си блага, като правим **добро** и като ги разделяме с онези, които са в нужда. **Такъв** един жертвоготовен начин на живот е **угоден на Бога.** Той е точно обратното на това да трупаш всичко за себе си.

Народът на Божиите помазани
свещеници
никога не ще умре.
Той стои пред Неговото славно лице
и Му служи нощ и ден.
И макар че разумът бучи
и неверието реве,
народът на Божиите избрани
свещеници
никога не ще умре.
Чист и свят като невяста,
умит от смрадта на греха,
той издига към Бога молитви
и хваления от душа.
Благоуханието се издига високо —

до Пресвятото място на Отца
и поклонението им изпълва небето
с песента на благодатта.
Герхард Терстееген

13:17 В 7 и 8 ст. читателите се наставляват да помнят своите ръководители в миналото, докато в този стих авторът им казва, че те трябва **да бъдат послушни** на онези, които ги ръководят сега. Изразът **„вашите наставници"** се отнася най-вероятно главно до старейшините в местната църква, които работят като представители на Бога в събранието. Те са получили авторитет, на който вярващите трябва **да се покоряват.** Като подовчари старейшините **бдят за душите** на стадото, за което **ще** трябва да **отговарят** един ден пред Бога. Те ще трябва да изпълняват това бдение или с радост, или с тъга, в зависимост от духовния напредък на онези, над които бдят. Ако те ще трябва да правят това **„с въздишане"** или с мъка, това ще означава загубване на част от наградата за засегнатите светии. Затова за всички нас е полезно да се подчиняваме на авторитета на онези, които Бог е определил да ни ръководят.

IV. Заключително благословение (13:18—25)

13:18 С приближаването на края на това Писмо авторът отправя към читателите един личен призив за молитва. Останалата част от стиха ни кара да предположим, че той е бил подложен на атаки от страна на свои критици. Бихме могли да се досетим какви са били тези критици — такива, които са подтиквали хората да се върнат към старозаветното поклонение. Авторът заявява твърдо, че независимо от всички обвинения, отправени срещу него, неговата **съвест** е чиста и желанието му — искрено.

13:19 Една допълнителна причина за молитва е възможността да им бъде **върнат по-скоро.** Може би тази молитва е свързана с освобождението на автора от затвора. Но по този въпрос можем само да правим предположения.

13:20 Сега следва едно от най-красивите благословения в Библията, което може да се нареди сред такива благословения като текстовете в Числа 6:24—26; 2 Коринтяни 13:14 и Юда 24, 25. То е отправено към **Бога на мира.** Както беше споменато, старозаветните светии никога не са имали съвършен мир на съвестта. Но при Новия Завет ние имаме мир с Бога (Фил. 4:7). По-нататък стихът обяснява, че този мир е плод от Христовото дело. Бог е възкресил нашия **Господ Исус от мъртвите** в знак на това, че Неговото дело на кръста е разрешило веднъж завинаги въпроса за греха.

Най-напред, като добрия Пастир, Христос е дал живота Си за овцете Си (Йоан 10:11). След това, като **великия Пастир,** Той е възкръснал от мъртвите, след като е извършил делото на изкуплението (Евр. 13:20). И най-накрая, като Главния Пастир, Той идва отново, за да награди Своите служители (1 Петр. 5:4). Ние Го виждаме като добрия Пастир в Псалм 22, като великия Пастир в Псалм 23 и като Главния Пастир в Псалм 24.

Той **е бил въздигнат от мъртвите** в съответствие с вечния завет. Уест ни предлага следния коментар върху този израз:

„За разлика от първия завет, който е имал само временен характер, Новият Завет е наречен „вечен". В границите на този именно „вечен завет" Месията, Който е умрял за грешните човеци, е бил възкресен отсред мъртвите. Ако не беше възкресен от мъртвите, Той не би могъл да бъде първосвещеник според Мелхиседековия чин. Грешният човек има нужда от жив Свещеник, Който да даде живот на вярващия грешник, а не от мъртъв свещеник, който просто да плати за неговите грехове. По този начин в рамките на Новия Завет е било гарантирано, че Свещеникът, който е принесъл Себе Си в жертва, ще бъде възкресен от мъртвите."[37]

13:21 Молитвата, започната в 20 ст., е свързана с това, че светиите трябва да бъдат усъвършенствани във **всяко добро нещо,** за да вършат Божията **воля.** Тук има едно любопитно сливане на божественото с човешкото. Бог е Онзи, Който ни снабдява с всяко **добро нещо.** Той е и Онзи, Който изработва в нас **„това, което е угодно пред Него".** И Той прави това **чрез Исус Христос.** Тогава ние вършим Неговата воля. С други думи, Бог влага в нас желанието да вършим добро. Бог ни дава силата да го вършим, вследствие на което ние го вършим; и пак Бог ни възнаграждава за това, че сме го извършили.

Молитвата свършва с признанието, че Исус Христос е достоен за **слава за вечни векове.**

Достоен за слава и хвала,
достоен от всички за възхита;
достоен сега и във вечността,
безкраен в божествеността.

Франсис Ридли Хавергал

13:22 Сега авторът умолява своите читатели да приемат с внимание това **увещателно** напътствие в неговото Писмо, като се откажат от ритуалната религия и се прилепят към Христос с чисто сърце. Той говори за своето Писмо като за нещо кратко, и то наистина е такова, като си помислим колко много още би могъл да каже за левитската система и за нейното изпълнение в Христос.

13:23 Изразът **„Знайте, че нашият брат Тимотей е пуснат"**, дава основание на много хора да смятат, че авторът на това Писмо е Павел. Освен това авторът казва, че възнамерява да пътува заедно с Тимотей, което е още един признак, сочещ към авторството на Павел. И все пак не можем да бъдем абсолютно сигурни, и затова е най-добре да оставим въпроса открит.

13:24 Сега авторът изпраща поздрави до всички християнски водачи **и всичките светии.** Нека не отминаваме с пренебрежение многото изрази на християнско внимание в Посланията и нека почесто им подражаваме.

Заедно с автора се намират и някои вярващи **от Италия,** които също искат да изпратят своите поздрави. Това предполага, че Писмото е било написано или оттам, или дотам.

13:25 Фактът, че авторът завършва това Послание на Новия Завет с пожелание за благодат, е особено подходящ край на неговото Писмо: **„Благодат да бъде с всички вас."** Новият Завет е един безусловен завет на свободната Божия благодат, изразяваща Неговото безгранично благоволение към недостойните светии чрез жертвеното дело на Господ Исус Христос. **Амин.**

Какво е посланието на Писмото до евреите за днешното време?

Има ли какво да каже Посланието към евреите на нас — хората, които живеят в двадесети век?

Въпреки че юдеизмът не представлява вече онази господстваща религия, която е бил в ранните дни на църквата, духът на законничеството все пак е успял да проникне в християнството. В своята известна брошура *„Нека правилно разделяме Словото на Истината"*, д-р Скофилд казва следното:

„Спокойно можем да кажем, че юдеизирането на Църквата е допринесло много повече за спъването на нейния прогрес, изкривяването на нейната мисия и унищожаването на нейната духовност от всички други причини, взети заедно. Вместо да върви по определения ѝ път на отделяне от света и следване на Господа според небесното си призвание, тя използва еврейските Писания, за да оправдае себе си в принизяването на своята цел до нивото на световната цивилизация, натрупването на богатства, въвеждането на внушителни ритуали, издигането на величествени църковни сгради и разделяне-

то на всички равнопоставени братя на „клирици" и „миряни".[38]

Писмото до евреите ни призовава да се отделим от религиозните системи, в които Христос не се почита като единствен Господ и Спасител и в които Неговото дело не се признава като една веднъж завинаги дадена жертва за грях.

То ни казва, че образите и сенките на Старозаветната система намират своето пълно изпълнение в нашия Господ. Той е нашият велик Първосвещеник. Той е нашата Жертва. Той е нашият Олтар. Той служи в небесно светилище и Неговото свещенство никога няма да има край.

То ни учи също така, че всички вярващи са свещеници, които имат пряк достъп до Божието присъствие чрез вяра по всяко време на денонощието и които принасят в жертва самите себе си, своето хваление и своите притежания.

Дейвид Берън казва така:

„Въвеждането на модела на левитското свещенство в християнската църква не е нищо друго освен опит да са зашие отново с несвети ръце завесата, която Самият благословен и умилостивен Бог е раздрал на две, и да се казва: „Стойте надалеч, не се приближавайте до Бога" на онези, които са „обновени чрез кръвта на Христос."[39]

Писмото до евреите ни учи също така, че ние имаме *по-добър* завет, *по-добър* Посредник, *по-добра* надежда, *по-добри* обещания, *по-добро* отечество, *по-добро* свещенство и *по-добро* притежание — изобщо всичко по-добро от най-доброто, което юдеизмът може да ни предложи. Освен това то ни уверява, че ние имаме вечно изкупление, вечно спасение, вечен завет и вечно наследство.

То съдържа също така и едно сериозно предупреждение срещу греха на отстъплението. Ако един човек твърди, че е християнин, и свърже себе си с християнската църква, но след това се отвърне от Христос и се присъедини към враговете на Господа, за такъв човек е невъзможно вече да се обърне към покаяние.

Посланието към евреите насърчава истинските християни да вървят с вяра, а не с виждане, защото това е животът, който е угоден на Христос. То също така ни насърчава да понасяме с търпение страданията, изпитанията и гоненията, за да можем да получим обещаната награда.

Освен всичко това Писмото до евреите ни учи, че заради многото си привилегии християните имат една много голяма отговорност. Превъзходствата на Христос ги правят най-облагодетелстваните хора на света. Ако те пренебрегнат тези привилегии, ще претърпят съответните загуби на Христовото съдилище. От тях се очаква много повече, отколкото от хората, живели под закона. И от тях ще се изисква много повече в един бъдещ ден.

Затова нека и ние излизаме към Него вън от стана, понасяйки Неговия позор (13:13).

Крайни бележки

1) (3:6) В критическия текст думите „здраво... докрай“ са изпуснати.
2) (3:18) Arthur T. Pierson, further documentation unavailable.
3) (4:15) Теолозите обобщават учението за възможността или невъзможността на Христос в две латински фрази: „non posse peccare“ *(невъзможно да съгреши)* и „posse non peccare“ (възможно да не съгреши). Вярното учение се съдържа в израза *„non posse peccare“:* Той не е могъл да съгреши.
4) (4:16) G. Campbell Morgan, „Choice Gleanings Calender.“
5) (6:2) В оригиналния текст са използвани две различни думи. Думата за „кръщение“ е *„baptisma“,* докато тук думата е *„baptsimoi“,* което означава „ритуални умивания“.
6) (6:3) Текстът на повечето ръкописи гласи „И нека да направим това...“
7) (6:6) Преводът в бележка под линия в НПБКДж е по-добър (тъй като формата и контекстът са същите като в предишното изречение): „а са отпаднали...“
8) (6:18) Повечето ръкописи гласят „ние имаме голямо насърчение“ (изявително наклонение) вместо „да имаме голямо насърчение“ (подчинително наклонение). Първото изразява по-голяма сигурност.
9) (6:20) D. Anderson-Berry, *Pictures in the Acts,* p. 36ff.
10) (7:20) A. W. Rainsbury, „Able to Save to the Uttermost,“ *The Keswick Week,* 1958, p. 78.
11) (7:21) George Henderson, *Studies in the Epistle to the Hebrews,* p. 86.
12) (8:6) W. H. Griffith Thomas, *Hebrews: A Devotional Commentary,* p. 103.
13) (8:8) Henderson, *Hebrews,* p. 92.
14) (9:4) Думата *„thumiaterion“* има значението на предмет или на място за горене на тамян.
15) (9:11) Критическият текст гласи „...на дошлите добрини...“
16) (9:13) J. Gregory Mantle, *Better Things,* p. 109.
17) (9:15) Kenneth S. Wuest, *Hebrews in the Greek Testament,* p. 162, 163.
18) (10:10) George M. Landis, *Epistle to the Hebrews: On to Maturity,* p. 116.
19) (10:11) Alexander Balmain Bruce, *The Epistle to the Hebrews: The First Appology for Christianity,* p. 34.
20) (10:37) Marvin Vincent, *Word Studies in the New Testament,* II:1150.
21) (10:37) A. J. Pollock, *Modernism Versus the Bible,* p. 19.
22) (10:38) Критическият текст гласи: „Моят праведник“.
23) (11:21) C. H. Mackintosh, *Genesis to Deutronomy: Notes on the Pentateuch,* p. 133.
24) (11:22) William Lincoln, *Lectures on the Epistle to the Hebrews,* p. 106.
25) (11:35) G. H. Morrison, „Morrison on Luke“, *The Glasgow Pulpit Series,* I:42.
26) (11:37) Този израз е изпуснат в критическия текст.
27) (11:37) William G. Moorehead, *Outline Studies in the New Testament. Philippians to Hebrews,* p. 248.
28) (12:2) A. B. Bruce, *Hebrews,* pp. 4145, 416.
29) (12:10) J. H. Jowett, *Life in the Heights,* pp. 247, 248.
30) (12:11) Leslie Weatherhead, *Prescription for Anxiety,* p. 32.
31) (12:11) C. H. Spurgeon, „Choice Gleanings Calendar.“
32) (12:13) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures,* p. 989.
33) (12:13) G. H. Lang, *The Epistle to the Hebrews,* pp. 240, 141.
34) (12:14)Wuest, *Hebrews,* p. 222.
35) (12:20) В повечето ръкописи, включително и в най-старите, думите „или прониже със стрела“ липсват.

Най-вероятно те представлят едно по-късно допълнение.

36) (13:2) Смята се, че един от тримата е бил Господният Ангел, т. е. Христос преди въплъщението.

37) (13:20) Wuest, *Hebrews*, p. 242.

38) (Екскурс) C. I. Scofield, *Rightly Dividing the Word of Truth*, p. 17.

39) (Екскурс) David Baron, *The New Order of Priesthood*, pp. 39, 40.

Библиография

Bruce, Alexander Balmain,
The Epistle to the Hebrews: The First Apology for Christianity,
Edinburgh: T. & T. Clark, 1908.

Govett, Robert,
Christ Superior to Angels, Moses and Aaron,
London: J. Nisbet, 1884.

Henderson, G. D.,
Studies in the Epistle to the Hebrews,
Barkingside, England: G. F. Vallance, n.d.

Hewitt, Thomas,
The Epistle to the Hebrews, TBC,
Grand Rapids: Eerdmans, 1960.

Ironside, H. A.,
Hebrews and Titus,
Neptune, N. J.: Loizeaux Brothers, 1932.

Kelly, William,
Introductory Lectures to the Epistle to the Hebrews and the Epistle to Philemon,
Oak Park IL: Bible Truth Publishers, n. d.

Landis, G. M.,
Epistle to the Hebrews: On to Maturity,
Oak Park: Emmaus Bible School, 1964.

Lang, G. H.,
The Epistle to the Hebrews,
London: Paternoster Press, 1951.

Lincoln, William,
Lectures on the Epistle to the Hebrews,
Boston: Believers' Book-Room, n. d.

Mantle, J. Gregory,
„Better Things“:
A Series of Bible Readings on the Epistle to the Hebrews,
New York: Christian Alliance Publishing Co., 1921.

Meyer, F. B.,
The Way to the Holiest,
Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1950.

Moffatt, James,
A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Hebrews, ICC,
Edinburgh: T. & T. Clark, 1924.

Moule, H. C. G.,
Studies in Hebrews,
Grand Rapids: Kregel Publications, 1977.

Newell, W. R.,
Hebrews Verse by Verse,
Chicago: Moody Press, 1947.

Pfeiffer, Charles F.,
The Epistle to the Hebrews,
Chicago: Moody Press, 1962.

Rainsbury, A. W.,
„Able to Save to the Uttermost“,
The Keswick Week,
London: Marshall, Morgan and Scott Ltd., 1958.

Thomas, W. H. Griffith. *Hebrews: A Devotional Commentary.* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1961.

Vine, W. E.,
The Epistle to the Hebrews,
London: Olophants Ltd., 1952.

Wescott, B. F.,
The Epistle to the Hebrews,
London: MacMillan, 1889.

Wuest, K. S.,
Hebrews in the Greek New Testament,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1947.

Откровението на Исус Христос*

„Когато прочетем думите на това пророчество, сърцата ни трябва да се изпълнят с хваление и да си спомним за благодатта, която ни е спасила от всичко идващо върху тази епоха. Едно друго благословение, което ни дава тази книга, е увереното за окончателна победа и слава."

Арно Гейбелин

Въведение

I. Уникално място в канона

Това, че тази последна книга на Библията е уникална, се вижда още в първата дума: „откровението" или — както е в оригинала — „apocalupsis". Тази дума, която означава „сваляне на булото от", е основа на думата „апокалиптичен", литературен вид, който в СЗ може да се намери в Даниил, Езекиил и Захария, а в НЗ — само тук. Тя се отнася до пророчески видения за бъдещето, в които се използват символи, образи и други езикови средства.

Откровението на Исус Христос гледа не само напред към бъдещото завършване на всички неща и окончателната победа на Бога и Агнето, но също така свързва свободните краища на първите шестдесет и пет книги на Библията. Всъщност точно това е и начинът, по който тази книга може най-добре да бъде разбрана — като се познава цялата Библия! Почти всичко в нея — участниците, символите, събитията, числата, цветовете и т. н. — вече е било споменато предварително в Божието слово. Някои уместно наричат Откровението „Голямата централна гара" на Библията, тъй като това е мястото, където „пристигат всички влакове". Кои са тези влакове? Това са влаковете на мисълта, които тръгват от Битие и останалите книги под формата на идеи, като червената нишка на изкуплението, народа на Израел, езическите народи, неприятеля на Божия народ — Сатана, Антихриста и много други.

Апокалипсисът (погрешно наречен през четвърти век „Откровението на божествения свети Йоан", а всъщност „Откровението на Исус Христос" (1:1), е една необходима кулминационна точка на Библията. Той ни показва какъв ще бъде краят на всичко. Дори и едно негово най-повърхностно прочитане трябва да подейства като сериозно предупреждение към невярващите за покаяние и обръщение, а на Божия народ — като насърчение за устояване!

II. Авторство

Името на автора Йоан, който пише по заповед на своя Господ Исус Христос, е споменато няколко пъти в самата книга (1:1, 4, 9; 22:8). Има много древни, сериозни и широкоразпространени външни доказателства, които подкрепят тезата, че това е апостол Йоан, синът на Зеведей, работил в продължение на много години в Ефес — Мала Азия, където са се намирали всичките седем църкви, за които става въпрос във 2 и 3 глава. Йоан е бил заточен на остров Патмос от Домициан, където е записал виденията, които му е дал нашият Господ. По-късно той се е върнал в Ефес, където е умрял в дълбока старост. Юстин Мартир, Иреней, Тертулиан, Хиполит, Климент от Александрия и Ориген — всички тези автори приписват книгата на Йоан. Мал-

* Според превода на заглавието в НПБКДж. — Бел. на прев.

ко по-късно (около 150 г. сл. Хр.) в Египет е намерена една книга, позната под заглавието „Апокрифът на Йоан“, която изрично споменава, че авторът на Откровението е Йоан, братът на Яков.

Първата реакция срещу авторството на апостола е дошла от Дионисий от Александрия, който съзнателно *не е желаел* тя да бъде написана от Йоан, тъй като е бил противник на доктрината за хилядолетието (Откр. 20). Неговите смътни и колебливи предположения за автори като Йоан Марко или „Йоан презвитер“ не могат да оборят такива сериозни доказателства като горните, въпреки че много съвременни изследователи от по-либералните среди също отричат авторството на апостол Йоан. В църковната история няма данни за съществуването на „Йоан презвитер“ (Старейшина) и няма друг Йоан освен автора на Второто и Третото послание на Йоан. Тези две Писма са написани в същия стил като Първото послание на Йоан, като по своята простота и речников състав съответстват до голяма степен и на Евангелието от Йоан.

И докато външните доказателства, които споменахме по-горе, са изключително силни, *вътрешните* не са толкова ясни. Както речниковият състав, който показва един груб семитски стил на гръцкия език (и дори съдържа някои изрази, които граматиците биха нарекли „солесизми“), така и словоредът карат много хора да смятат, че този човек, който е написал Апокалипсиса, не е написал и Евангелието.

Тези разлики обаче могат да бъдат обяснени, още повече, че между двете книги не липсват уравновесяващи прилики.

Някои изследователи например приемат една по-ранна дата на написване на *Откровението* — 50-те или 60-те години сл. Хр. (по времето на Клавдий или Нерон), като смятат, че Йоан е написал *Евангелието* много по-късно — през 90-те години, след като е усъвършенствал гръцкия си език. Това разрешение на проблема обаче едва ли е необходимо. Много е вероятно Йоан да е написал Своето Евангелие с помощта на секретар, докато на остров Патмос да е бил съвсем сам. (И в двата случая доктрината за боговдъхновението не се накърнява, тъй като Бог използва индивидуалния стил на всеки автор, а не предлага един общ стил за всички библейски книги.)

Темите за светлината и тъмнината се срещат както в Евангелието от Йоан, така и в Откровението. Думи като „Агнец“, „преодолявам“, „слово“, „истинен“ „жива вода“ и др. също говорят за свързаност между двете книги. Освен това както текстът в Йоан 19:37, така и текстът в Откровение 1:7 съдържат цитат от Захария 12:10, без обаче да използват същата дума за „прободен“, която се намира в Септуагинтата, а една друга дума, преведена като „прободен“[1].

Друга причина за разликите в речниковия състав и стила между Евангелието и Откровението е различният литературен вид, който те представляват. Една друга характерна черта на Откровението — наличието на такава внушителна част от староеврейска фразеология — може да се обясни с изключително широкото използване на цитати от целия СЗ.

В заключение ще кажем, че традиционното мнение, според което авторът на Откровението е апостол Йоан, синът на Зеведей и братът на Яков, почива на здрава историческа основа и че проблемите относно неговото авторство могат да бъдат обяснени, без то непременно да се отхвърля.

III. Датиране

Някои изследователи предпочитат някоя по-ранна дата за написване на книгата — или през 50-те, или в края на 60-те години сл. Хр. Както вече отбелязахме, това се прави с цел да се обясни недотам развития стил на Откровението. Също

така някои хора смятат, че числото „666" (13:18) е предсказание за Нерон[2], за когото се вярва, че ще се върне от мъртвите. Това също предполага една поранна дата. Фактът, че това не е станало, не засяга приемането на книгата. (Може би то дори предполага, че книгата е написана много по-късно след царуването на Нерон.)

Църковните отци специално посочват втората половина на царуването на Домициан (около 96 г. сл. Хр.) като времето, когато Йоан е бил на остров Патмос, където е получил Откровението. И тъй като това е едно ранно, обосновано и широко разпространено мнение сред ортодоксалните християни, ние смятаме, че имаме всички основания да го приемем.

IV. Теми и обхват

Един прост ключ към разбирането на книгата Откровение е осъзнаването, че тя е разделена на три главни части. 1 гл. описва едно видение, в което Йоан вижда Христос, облечен като Съдия и стоящ по средата на седемте църкви. 2 и 3 гл. разглеждат века на църквата, в който сега живеем. Останалите деветнайсет глави представят бъдещите събития, които идват след века на църквата. И така, книгата би могла да се раздели на следните части:

1. *Това, което Йоан вижда,* т. е. видението за Христос като Съдия на църквите.
2. *Това, което е:* описание на периода на църквата, който започва със смъртта на апостолите и свършва с времето, когато Христос ще вземе Своите светии на небето (2 и 3 гл.).
3. *Това, което ще бъде след това:* изложение на бъдещите събития в периода от Грабването на светиите до Вечното състояние (4—22 гл.). Един лесен начин на запомняне на тази трета част на книгата е следното разделение:

а. Текстът от 4 до 19 гл. описва времето на Скръбта — един период от най-малко седем години, през който Бог ще съди невярващия народ на Израел и невярващите езичници. Този съд е описан образно под формата на:

(1) Седем печата.

(2) Седем тръби.

(3) Седем чаши.

б. Текстът от 20 до 22 гл. описва Второто идване на Христос, Неговото царство на земята, Съда на Големия бял престол и Вечното състояние.

Във времето на Скръбта седмият печат съдържа седемте тръби. Също така и седмата тръба съдържа седемте чаши. По такъв начин периодът на Скръбта може да се представи, както следва:

ПЕЧАТИ
1 2 3 4 5 6 7

ТРЪБИ
1 2 3 4 5 6 7

ЧАШИ
1 2 3 4 5 6 7

Вмъкнати части

Горната диаграма показва главната линия на мисълта, минаваща през цялата книга на Откровението. Но в процеса на самото изложение разказът често се прекъсва, за да запознае читателят с различни известни персонажи и събития от периода на Скръбта. Някои автори наричат тези прекъсвания „отваряне на скоби" или „вмъкнати части". Някои от основните „вмъкнати части" са следните:

1. 144 000 подпечатани еврейски светии (7:1—8).
2. Езическите вярващи от този период (7:9—17).
3. Силният ангел с малката книжка (10 гл.).
4. Двамата свидетели (11:3—12).
5. Израел и змеят (12 гл.).

6. Двата звяра (13 гл.).
7. 144 000 с Христос на хълма Сион (14:1—5).
8. Ангелът с вечното благовестие (14:6, 7).
9. Предварителното известие за падането на Вавилон (14:8).
10. Предупреждението към онези, които се покланят на звяра (14:9—12).
11. Жътвата и гроздето (14:14—20).
12. Разрушението на Вавилон (17:1—19:3).

Символите в книгата

Голяма част от езика на Откровението е символичен. Числата, цветовете, минералите, скъпоценностите, зверовете и светилниците представляват различни лица, неща и истини.

За щастие някои от тези символи са обяснени съвсем ясно в самата книга. Така например седемте звезди са ангелите на седемте църкви (1:20), а големият змей е Дяволът или Сатана (12:9). Ключове към значението на други символи могат да се намерят в други книги на Библията. Четирите живи същества (4:6) са почти същите като четирите живи същества, описани от Езекиил в 1:5—14. В Езекиил 10:20 те са наречени херувими. Леопардът, мечката и лъвът (13:2) ни напомнят за текста в Даниил 7, където тези диви животни символизират световните империи — съответно Гърция, Персия и Вавилон. Има някои символи, които не изглеждат ясно обяснени в Писанието, което налага особено внимание при тълкуването им.

Обхватът на книгата

Когато изучаваме Откровението, както и при всяко друго библейско изследване, никога не трябва да забравяме разликата между църквата и Израел. Църквата е небесен народ, обдарен с небесни благословения и призван да сподели славата на Христос като Негова невяста. Израел е Божият древен, земен народ, на който Той е обещал израелската земя и едно реално царство под управлението на Месията. За истинската църква се говори в първите три глави, след което за нея не се споменава нищо до Сватбената вечеря на Агнето в 19:6—10. Периодът на Скръбта (4:1—19:5) е основно еврейски по характер.

Преди да приключим с въведението, би било честно да кажем,че не всички християни тълкуват книгата Откровение по горепосочения начин. Някои смятат, че тя е била изцяло изпълнена в ранната история на църквата. Други проповядват, че тя представлява едно непрекъснато описание на епохата на църквата от дните на Йоан до края.

За всички Божии деца Откровението съдържа урока за глупостта да живееш за неща, които много скоро ще преминат. Тя ни подтиква да свидетелстваме на погиващия свят и ни насърчава да чакаме с търпение Завръщането на Господа. За невярващия книгата представлява сериозно предупреждение за ужасната съдба, очакваща всички, които отхвърлят Спасителя.

Схема на изложението

I. ТОВА, КОЕТО ЙОАН Е ВИДЯЛ (1 гл.)
А. Заглавие и поздрав (1:1—8)
Б. Видението за Христос в съдийски одежди (1:9—20)
II. ТОВА, КОЕТО Е: ПИСМАТА НА НАШИЯ ГОСПОД (2 и 3 гл.)
А. До ефеската църква (2:1—7)
Б. До смирненската църква (2:8—11)
В. До пергамската църква (2:12—17)
Г. До тиатирската църква (2:18—29)
Д. До сардикийската църква (3:1—6)
Е. До филаделфийската църква (3:7—13)
Ж. До лаодикийската църква (3:14—22)
III. ТОВА, КОЕТО ЩЕ БЪДЕ ПОСЛЕ (4 — 22 гл.)

А. Видението за Божия престол (4 гл.)
Б. Агнето и книгата, запечатана със седемте печата (5 гл.)
В. Отварянето на седемте печата (6 гл.)
Г. Спасените през Великата скръб (7 гл.)
Д. Седмият печат и началото на седемте тръби (8 и 9 гл.)
Е. Силният ангел и малката книжка (10 гл.)
Ж. Двамата свидетели (11:1—14)
З. Седмата тръба (11:15—19)
И. Ключовите фигури по времето на Скръбта (12—15 гл.)
Й. Съдът на седемте чаши (16 гл.)
К. Падането на великия Вавилон (17 и 18 гл.)
Л. Идването на Христос и Неговото хилядолетно царство (19:1—20:9)
М. Съдът над Сатана и всички невярващи (20:10—15)
Н. Новото небе и новата земя (21:1—22:5)
О. Заключителни предупреждения, утешения, покани и благословения (22:6—21)

Коментар

I. Това, което Йоан е видял (1 гл.)

А. Заглавие и поздрав (1:1—8)

1:1, 2 Първият стих заявява темата на книгата, а именно — **това, което скоро трябва да стане.** Книгата Откровение представлява най-вече разкриване на бъдещето. Това **откровение** за бъдещите събития е било дадено на **Исус Христос** от Бога. Господ Исус на Свой ред го е предал на **Своя ангел,** а ангелът — **на Неговия слуга Йоан.** Целта на Йоан за написването на тази книга е да сподели с Господните **слуги,** т. е. с всички истински вярващи това, което му е предадено. По този начин Йоан **засвидетелства** пророческото **слово,** което **Бог** му е говорил, и **свидетелството,** което **Исус Христос** му е дал. Накратко, Йоан свидетелства за **всичко, което е видял** в небесни видения.

1:3 Очевидно според намерението на Бога тази книга трябва да бъде четена в църквата, тъй като Той обещава специално благословение на онзи, **който** я **чете** на глас, и на всички в събранието, **които** го **слушат** и приемат в сърцето си. **Времето** на изпълнението на тези пророчества е **близо.**

1:4 Йоан пише книгата **до седемте църкви,** които се намират в римската провинция **Азия.** Тази провинция се е намирала всъщност в Мала Азия (сегашна Турция). Най-напред Йоан пожелава на тези църкви **„благодат и мир“. Благодатта** е незаслужената Божия милост и силата, която е необходима за християнския живот всеки ден. **Мирът** е спокойствието, което прави вярващия способен да издържи преследване, скръб и дори смърт. Казва се, че както благодатта, така и мирът идват от Триединството. Те идват от **„Онзи, Който е и Който е бил, и Който иде“.** Това описание се отнася до Бог Отец и съдържа истинското значение на името Йехова. Той е вечно съществуващият и вечно същият. Те идват също така **„от седемте духове, които са пред Неговия престол“.** Това описание се отнася до Бог Светия Дух в Неговата пълнота, тъй като седем е числото на съвършенството и завършеността. Фактът, че числото седем се среща петдесет и четири пъти в последната книга на Библията, никак не е изненадващ.

1:5 Те идват и **от Исус Христос, верния свидетел, първородния от мъртвите и началника на земните царе.** Това е едно съвсем ясно описание на Бог Син. Той е верният **Свидетел.** Като **Първородния от мъртвите** Той е Първият,

Който е възкръснал **от мъртвите,** за да не умира никога повече, и Който заема мястото на най-голяма почит и превъзходство сред всички, които биват възкресени от мъртвите, за да се наслаждават на вечен живот. Той е също така и **Началникът на** всички земни **царе.** Веднага след първоначалните си поздрави Йоан бърза да отдаде слава на Господ Исус. Най-напред той говори за Спасителя като за Един, **„Който ни люби**[3], или „Който ни е възлюбил"* **и ни е развързал от греховете ни чрез кръвта Си".** Обърнете внимание на времето на глаголите: *„люби"* (сегашно) и **„развързал"** (минало свършено). Обърнете внимание и на реда: Той **ни люби** и наистина *ни е възлюбил* дълго преди да **ни е развързал** от греховете ни. Честната самопреценка трябва да ни накара да признаем, че цената е била прекалено висока. Ние не сме заслужили да бъдем освободени от греховете си на такава висока цена.

1:6 Любовта на Господ Исус не е спряла с нашето развързване от греховете, макар че спокойно е можела да направи това. Той ни е направил царство **и свещеници на Своя Бог и Отец.** Като свети **свещеници** ние принасяме на Бога духовни жертви. Това означава самите себе си, своите притежания, своята хвала и своето служение. Като царски **свещеници** ние разгласяваме превъзходствата на Този, Който ни е призовал от тъмнината в Своята прекрасна светлина. Едно по-задълбочено размишление върху тази любов ще ни доведе до единственото заключение, че Господ Исус е достоен за цялата **слава,** почит, поклонение и хваление, които можем да Му дадем. Освен това Той е достоен да има господството над нашия живот, църквата, света и цялата вселена. **Амин.**

1:7 Този наш благословен Господ **идва** обратно на земята на колесници от **облаци.** *Неговото Пришествие няма да бъде нито частично, нито невидимо,* тъй като **„ще Го види всяко око"** (ср. с Мат. 24:29, 30). Хората, които са били виновни за Неговото разпъване, ще зяпнат от удивление. Всъщност **всички земни племена ще** започнат да ридаят, тъй като Той идва, за да съди враговете Си и да установи царството Си. Вярващите няма да плачат при Неговото идване, те казват: **Да, амин.**

1:8 В този стих не говори същото лице. Сега говори Господ Исус, Който представя Себе Си като **Алфата и Омегата** (първата и последната буква от гръцката азбука), **Началото и Края.**[4] Той е Този, Който обхваща цялото време и вечността, и няма думи, които могат да опишат Неговото превъзходство. Той е източникът и целта на творението. Той е Този, Който е започнал и Който ще завърши божествената програма в света. Той **е,** Той **е бил** и Той **иде** — вечен в Своето същество и **Всемогъщ** по сила.

Б. Видението за Христос в съдийски одежди (1:9—20)

1:9 Сега текстът отново се връща към Йоан, който се представя като **брат и участник** заедно с всички вярващи **в скръбта и в царството, и в търпението в Исус Христос.** Тук се прави връзка между скръбта **(неволите),** устояването **(търпението)** и **царството.** Павел също прави подобна връзка в Деяния 14:22, като увещава светиите да „постоянстват във вярата" и им казва, че „през много скърби трябва да влезем в Божието царство".

Йоан е заточен на остров Патмос в Егейско море заради верността си към **Божието слово и свидетелството на Исус Христос.** Но това негово заточение става преддверие към небето, тъй като там той получава видения за слава и съд.

1:10 Йоан е **в Духа** (което означава в безоблачно общение с Него) и следователно в състояние да получава небесни съобщения. Това ни напомня, че за да

* Според НПБКДж. — Бел. на прев.

може да чуе, човек трябва да бъде близо до Господа. „Интимното благоволение на Господа е с ония, които Му се боят" (Пс. 25:14). Това се случва **в Господния ден,** т. е. в първия ден на седмицата. Господният ден е денят на Христовото възкресение, на две Негови следващи явявания пред учениците и на слизането на Духа на Петдесетница. Пак в Господния ден учениците се събират да разчупват хляба, а Павел наставлява коринтяните да събират помощ в първия ден на седмицата. Някои смятат, че под „Господния ден" Йоан има предвид времето на съда, за което той ще пише в тази книга, но изразът в оригинала[5] показва, че това не е така.

Изведнъж Йоан **чува зад** себе си **глас** с яснотата, силата и звука **на тръба.**

1:11, 12 Това е Исус, Който му казва да **напише на книга** това, което ще **види,** и да **го изпрати до седемте църкви.** Когато се обръща към Този, Който говори, Йоан вижда седем златни светилника, всеки от които има основа, отвесна част и на върха — чаша за масло.

1:13 Стоящият **по средата на седемте светилника е като Човешкия Син.** Между Него и отделните **светилници** няма нищо — никакви посредници, йерархия или организация. Всяка отделна църква е автономна. За описанието на Господа Макинки казва:

„Духът претърсва царството на природата, за да намери символи, с помощта на които да създаде някаква слаба представа в нашите бедни и ограничени умове за славата, величието и великолепието на Този, Който идва, Който е Христос на Откровението."[6]

Дългата **дреха,** с която е облечен Господ Исус, говори за Неговата служба като Съдия. **Поясът** около **гърдите** Му символизира правдата и верността, с които Той съди (вж. Ис. 11:5).

1:14 Главата Му и косата Му са бели като вълна, което е символ както на Неговата вечност — Той е Този, Който е Старият по дни (Дан. 9:7) — така и на мъдростта и чистотата на Неговия съд. **Очите** Му, които са **като огнен пламък,** говорят за съвършено знание, непогрешима проницателност и всепроникващ поглед.

1:15 Краката на Господ **са като** лъскав **бронз, като че ли пречистен в пещ.** Тъй като бронзът е един постоянен символ на съда, това описание подкрепя мнението, че тук се има предвид най-вече съдийската служба на Господ Исус. Неговият глас е като звук на морски вълни или на планински водопад — толкова е величествен и вдъхващ страхопочитание.

1:16 Той има **в дясната Си ръка седем звезди,** символ на притежание, власт, управление и почест. **От устата Му излиза остър от двете страни меч,** който е Божието слово (Евр. 4:12). Тук той се отнася до точните и безпогрешни присъди над Неговите хора, което се вижда от писмата до седемте църкви. Лицето Му свети като слънцето в силата си — признак на ослепителното величие и превъзходната слава на Неговата божественост.

Когато съчетаем всички тези представи, виждаме Христос в цялото Му съвършенство като Един, Който притежава превъзходна способност да съди седемте църкви. По-нататък в книгата Той ще съди и Своите врагове, но съдът трябва да започне първо от Божието домочадие (1 Петр. 4:17). Забележете обаче, че във всеки отделен случай съдът е различен. Църквите биват съдени с цел очистване и награждаване, а светът — с цел наказване.

1:17 При вида на Съдията Йоан пада **при краката Му** като **мъртъв,** но Господ го връща обратно към живот, като Му се представя като **Първия и Последния,** едно наименование на Йехова (Ис. 44:6; 48:12).

1:18 Този Съдия е Живият, Който е **бил мъртъв,** но сега **живее за вечни ве-**

кове. Той има **ключовете на смъртта и на ада***, т. е. има власт и над двете, и само Той може да възкресява мъртвите. Тук **Хадес** говори за душата, а **смъртта** — за *тялото*. Когато човек умре, душата му отива в **Хадес,** едно наименование, което се използва за описание на безплътното състояние. Тялото отива в гроба. За вярващия безплътното състояние означава да отиде там, където ще бъде с Христос. При възкресението душата се съединява с прославеното тяло и бива грабната (или занесена) в дома на Отец.

1:19 Йоан трябва **да напише това, което е видял** (1 гл.), **това, което е** (2 и 3 гл.), **и това, което ще стане след това** (4—22 гл.). Този стих очертава общата рамка на книгата.

1:20 След това Господ обяснява на Йоан скритото значение на **седемте звезди и седемте златни светилника. Звездите** представляват ангелите на седемте църкви, а **светилниците** — самите **църкви.**

Във връзка с **ангелите** са били предлагани различни обяснения. Според някои те са ангелски същества, които представляват църквите, подобно на ангелите, които представляват народи (Дан. 10:13, 20, 21). Според други те са епископите (или пасторите) на църквите — едно обяснение, което не намира подкрепа в Библията. Трети смятат, че те са човешки пратеници, които са взели писмата от Йоан на остров Патмос и са ги предали на отделните църкви. На гръцки една и съща дума *(angelos)* може да означава както ангел, така и пратеник, но в тази книга може да се каже, че преобладава първото значение.

И макар че писмата са адресирани до **ангели,** съдържанието съвсем очевидно е предназначено за всички в църквите.

Светилниците носят светлина и са подходящ символ на местните **църкви,** от които се очаква да светят с Божията светлина сред тъмнината на този свят.

* Букв. Хадес, т. е. царството на мъртвите, а не ада, в смисъл на пъкъла. — Бел. на прев.

II. Това, което е: писмата на нашия Господ (2 и 3 гл.)

Глави 2 и 3 съдържат индивидуални писма, адресирани към седемте църкви в Азия. Приложението на писмата може да се разбира най-малко по три начина. Най-напред те описват условията, които действително са съществували в *седемте местни църкви* по времето, когато Йоан пише тази книга. След това те съдържат един преглед на християнството на земята *във всеки отделен етап* от неговата история. Характеристиките, които намираме в тези писма, са съществували в някаква степен през всички векове от Петдесетница до сега. В това отношение те показват забележителни прилики със седемте притчи от Евангелието на Матей 13 глава. И най-накрая писмата предлагат един *последователен предварителен преглед* на историята на християнството, като всяка църква представлява отделен период в нея. Общата тенденция на условията бележи едно низходящо развитие. Много хора смятат, че първите три писма описват последователни етапи в историята на християнството, докато последните четири представят един общ период, който свършва с момента на Грабването.

Според третото мнение епохите в историята на църквата могат да се опишат, както следва:

Ефес: църквата на първи век, която като цяло заслужава похвала, с изключение на това, че е оставила първата си любов.

Смирна: църквата от първи до четвърти век, която изтърпява гонения при управлението на римските императори.

Пергам: църквата през четвърти и пети век, когато християнството е признато като официална религия под покровителството на Константин.

Тиатир: църквата от шести до петнадесети век, когато в западното християнство най-голямо влияние има римокатолическата църква до момента, в който господството ѝ бива разклатено от реформацията. На изток най-голямо влияние има православната църква.

Сардис: църквата през шестнадесети и седемнадесети век, или постреформационния период. Светлината на реформацията обаче скоро избледнява.

Филаделфия: църквата през осемнадесети и деветнадесети век, която се характеризира с мощни съживителни и мисионерски движения.

Лаодикия: църквата от последните дни. Тя е описана като хладна и отстъпническа. Това е църквата на либерализма и икуменизма.

В начина, по който са построени писмата, има голямо сходство. Така например всяко писмо започва с поздрав към отделната църква; всяко представя Господ Исус в роля, която е особено подходяща за конкретната църква; всяко показва, че Той добре познава делата на отделната църква, което се подчертава от думата „зная". Към всички църкви с изключение на лаодикийската, са отправени похвали. Също така всички църкви освен смирненската и филаделфийската са порицани. Всяка църква се увещава да слуша това, което казва Духът, като всяко отделно увещание е придружено със специално обещание към този, който победи.

Всяка църква се отличава с особени, присъщи само на нея качества. Филипс дава следните описания на отделните църкви: *ефеската* — църквата без любов; *смирненската* — преследваната църква; *пергамската* — прекалено толерантната църква; *тиатирската* — компромисната църква; *сардикийската* — спящата църква; *филаделфийската* — църквата на възможностите; и *лаодикийската* — самодоволната църква. Валфорд описва техните недостатъци като: (1) загубване на първата любов; (2) страх от страдания; (3) отстъпление от здравото учение; (4) морално падение; (5) духовна мъртвост; (6) нездраво държене на това, което имат; (7) безразличие[7].

А. До ефеската църква (2:1—7)

2:1 Господ се представя на църквата в Ефес като Един, **Който държи седемте звезди в дясната Си ръка и Който ходи сред седемте златни светилника.** Повечето от описанията на Господа в тези писма приличат на описанието в 1 глава.

2:2 Тази църква се отличава, от една страна, с изобилните си **дела,** усърдния си **труд** и търпението си да устоява, а от друга — с нетърпимост към присъствието на **зли** човеци сред вярващите. Тя има способност да разпознава лъжливите апостоли и се отнася към тях по подходящия начин.

2:3, 4 Заради името на Христос тя е издържала с **търпение** изпитания и беди и е работила **без умора.** Но трагедията на ефеската църква се състои в това, че **е оставила първата си любов.** Огънят на нейната любов е угаснал. Пламенният ентусиазъм от първите дни е изчезнал. Християните в Ефес са имали по-добри дни, когато първата им любов към Христос е бликала свободно като горещ и буен поток. Те все още стоят здраво в учението и показват активност в служението, но им липсва истинският мотив за искрено поклонение и служение.

2:5 Тези християни могат да **си спомнят** добрите дни на първата си вяра, да **се покаят** за отслабването на **първата** си любов и да започнат отново да служат така посветено, както в началото на християнския си живот. Ако ли не, Той ще **вдигне светилника** на Ефес от мястото му. Това означава, че събранието ще престане да съществува и неговото свидетелство ще умре.

2:6 По-нататък Господ хвали ефесяните за това, че са намразили **делата на николаитите.** Ние не можем да кажем със сигурност кои са били тези хора. Някои казват, че те са били последователи

на един религиозен водач, известен под името Николай. Други, които тълкуват това наименование като „господство над миряните", виждат в него връзка с възхода на клерикалната система.

2:7 Онези, които имат уши да чуят Божието слово, се насърчават да слушат **това, което Духът говори на църквите.**

След това се дава обещание на онзи, който победи. Като цяло в НЗ победителят е този, който вярва, че Исус Христос е Божият Син (1 Йоан. 5:5); с други думи — истинският вярващ. Тази негова вяра го прави способен да победи света с всички негови изкушения и съблазни. Може би във всяко отделно писмо понятието „онзи, който победи" съдържа и едно допълнително значение, което е свързано с условията в конкретната църква. Например победителят в ефеската църква е може би този, който показва, че вярата му е искрена, като се покайва от това, че е оставил първата си любов. Всеки такъв вярващ **„ще... яде от дървото на живота, което е всред Божия рай".** Това не означава, че този човек се спасява, като побеждава, а че тази победа показва истинността на неговото обръщение. Единственият начин, по който хората се спасяват, е по благодат чрез вяра в Христос. Всички спасени ще ядат от дървото на живота, т. е. ще влязат във вечния живот в неговата пълнота в небето.

Много често ефеската църква е била използвана за пример на условията в църквата скоро след смъртта на апостолите.

Б. До смирненската църква (2:8—11)

2:8 Името **Смирна** означава *„горчивина"*. Тук Христос се представя като **„Първия и Последния, Който стана мъртъв и оживя".** Това описание трябва да послужи като специално утешение за онези, които всеки ден са изправени пред смъртна опасност.

2:9 Тук Господ с особена нежност казва на Своите страдащи светии, че познава много добре тяхната **скръб.** Погледнато отвън, те могат да изглеждат **бедни,** но в духовно отношение са много **богати.** Както казва Чарлз Стенли:

„Положението да бъдеш близо до Този и като Този, Който не е имал къде главата Си да подслони, крие особена слава. Аз съм научил следното: Исус съдейства по особен начин на Своите бедни служители."

Светиите в Смирна изтърпяват жестоки нападки от страна на юдеите. Историците свидетелстват за голямото усърдие, с което тези юдеи са се постарали да допринесат за мъченичеството на Поликарп например. Като **юдеи** те имат претенции да бъдат избраният Божий народ, но богохулното им поведение показва, че са **сатанинска синагога.**

2:10 Християните **не трябва да се страхуват от това,** че скоро ще **страдат.** Някои от тях ще бъдат затворени и **изпитани** чрез **скръб** в продължение на **десет дни.** Този период може да бъде или истински *астрономически* **десет** дни, или **десет** отделни гонения, които християните ще трябва да изтърпят под господството на римските императори преди управлението на Константин, или **десет** години на преследвания при царуването на Диоклетиан.

Вярващите се насърчават да бъдат **верни до смърт,** т. е. да бъдат готови да умрат, но да не се откажат от своята вяра в Христос. Те ще получат **„венеца на живота"** — една специална награда за мъчениците.

2:11 И отново вярващият, който желае да чува, се насърчава да слуша гласа на Духа. Този път победителят получава обещанието, че няма да бъде повреден от **втората смърт.** Тук победителят е този, който доказва истинността на своята вяра с избора си да отиде на небето с чиста съвест, вместо да направи компромис и да остане да живее на земята с нечиста съвест. Той няма да бъде

засегнат от **втората смърт**, което е съдбата на всички невярващи (20:6, 14).

В. До пергамската църква (2:12—17)

2:12 Пергам означава *„висока кула"* или *„напълно омъжена"*. В това писмо Господ е представен като **Този, Който има острия от двете страни меч. „Двуострият меч"** е Божието слово (Евр. 4:12), с което Той ще съди злодеите в събранието (вж. 16 ст.).

2:13 Пергам е главната „щаб-квартира" на онези, които се покланят на императора в Азия. Оттук и неговото име — **„престолът на Сатана".** На фона на цялото това езичничество, което я заобикаля, църквата е останала вярна на Христос, макар че един от нейните членове, **Антипа,** е бил убит като мъченик заради изповядването си на Господ Исус. Той е първият известен азиатски мъченик, който е умрял заради това, че се е отказал да се поклони на императора.

2:14, 15 Но Господ има основание да порицае църквата, тъй като тя е позволила на хора с нездраво учение да продължат да посещават християнското събрание. В нея има **някои, които** държат **учението на Валаам** и **на николаитите. Учението на Валаам** е позволявало яденето на **идоложертвено** и **сексуалната разпуснатост.** То също така е включвало практиката на проповядване за пари (Чис. 22—25;31).

За **учението на николаитите** не е дадено определение. Много библейски изследователи смятат, че тук става въпрос за либертинците, които са учели, че благодатта позволява на християните да се отдават на идолопоклонство и сексуални грехове.

Д-р Скофилд обаче свързва това учение с възхода на клирикалната система:

„Това е учението, което твърди, че Бог е постановил в църквата йерархия, която се състои от „клирици" или „духовници" и „лаици" или „миряни". Думата „николаити" се образува от две гръцки думи — niko (завоевател или победител) и laos (народ). Новият Завет не познава друга категория „духовници", а още по-малко „свещеници", освен тази на царското свещенство, в която влизат всички Божии синове от настоящата диспенсация. В апостолската църква е имало служби и дарби. Това са били службите на старейшините (или епископите) и дарбите на апостолите, пророците, благовестителите, пастирите и учителите (Еф. 4:11). Те биха могли както да бъдат, така и да не бъдат старейшини или дякони. По-късно обаче в апостолския период се е появила тенденцията, и то напълно неоснователно, да се дава право единствено на старейшините да изпълняват ритуалите и като цяло да съставляват една класа, стояща между Бога и човеците. Тези именно са николаитите. Забелязва се, че това, което в Ефеската църква или в късния апостолски период се е смятало за дела, двеста години по-късно е станало „доктрина" в Пергам или в периода на Константин."[8]

2:16 Истинските вярващи са призовани **да се покаят.** Ако направят това, те — както може да се предположи — ще изгонят отсред себе си злите учители. В противен случай Господ Сам **ще воюва срещу** тях.

2:17 Светиите, които показват подчинение, трябва **да слушат това, което Духът говори на църквите.** Онзи, който победи, ще получи **скритата манна** и **бяло камъче.** Победителят в Пергам може да бъде онова Божие дете, което отказва да търпи нездравото учение в местната църква. Какво обаче означава **скритата манна** и **бялото камъче?**

Манната е образ на Самия Христос. Тя може да символизира небесната храна в противовес на храните, принасяни на идоли (14 ст.). **Скритата манна** може да бъде и „някакво близко, тайно общение със Самия Него, познат като Онзи, Който е пострадал тук, на земята". За **бялото камъче** са били предлагани много обяснения: като знак за освобождение в съдебен процес, като символ

на победа в атлетическо състезание, като израз на приветствие за добре дошъл от страна на домакина към госта. Ясно е, че това е награда, дадена от Господа на победителя, която изразява Неговото одобрение към отделния вярващ. Според Алфърд **новото име** говори за приемане на победителя от Бога и е титла на слава.

Исторически Пергам може би представлява времето скоро след царуването на Константин, когато църквата е била „напълно омъжена" за държавата. В нея е имало хиляди хора, които са се наричали „християни" само на думи и голяма търпимост към различни езически обичаи.

Г. До тиатирската църква (2:18—29)

2:18 Името **Тиатир** означава *„непрекъснатата жертва"* или *„непрестанен принос"*. В това писмо ние виждаме Божия Син като Един, Който има **очи като огнен пламък** и **крака като лъскав бронз. Очите** говорят за проницателност на виждането, а **краката** — за заплашителен съд.

2:19 Тази църква има няколко отличителни черти. На нея не ѝ липсват добри **дела, любов, служение, вяра** и **търпение** в устояването. Всъщност вместо да намаляват, нейните дела се увеличават по количество.

2:20 Но християните в това събрание показват търпимост към едно нечисто учение, в резултат на което започват да се отдават на **блудство** и идолопоклонство. Църквата позволява на някаква самозвана **пророчица** на име **Езавел**[9] да въведе Божиите служители в грях. Подобно на Езавел в СЗ, която води Божия народ към поквара чрез блудство и идолопоклонство, така и тази жена учи, че християните могат да извършват тези дела, без това да се счита за грях. Може би тя насърчава вярващите да се присъединят към търговските сдружения в Тиатир, което на практика означава да почитат бога или богинята на златото и да участват в празници, на които се яде **идоложертвено** месо.

2:21—23 *И тъй като тя отказва* **да се покае,** Господ ще ѝ даде скръб, като я повали на **болно легло,** което ще замести леглото на страстта, на което тя лежи сега. Онези, които прелюбодействат с нея, ще бъдат хвърлени в **голяма скръб** и смърт, освен **ако не** се откажат от нея и от нейните **дела.** Тогава **всичките църкви** ще **познаят,** че Господ наблюдава всеки човек и че дава на всекиго според делата му. Вероятно в Тиатир наистина е имало пророчица, която се е наричала Езавел. Но изследователите на Библията виждат в това име връзка с въздигането на лъжлива църковна система, характеризираща се с поклонение на образи, продаване на индулгенции и освобождаване на свещениците от такива грехове като непозволени сексуални връзки.

2:24, 25 Сред вярващите в тиатирската църква обаче има един верен остатък **(останалите в Тиатир, които не държат това учение),** който не е познал **дълбочините на Сатана.** От тях не се изисква да носят **друга** отговорност, освен **да държат** здраво истината до идването на Христос.

2:26—28 Победителят в Тиатир е истинският вярващ, който устоява да върши **делата** на истинското християнство. Неговата награда ще бъде да управлява с Христос по време на хилядолетието. Той ще получи власт **над народите** и ще **ги управлява с желязна тояга.** Всеки грях и бунт ще бъде жестоко наказан. Господ обещава също така да даде на победителя **„зорницата".** Самият Господ Исус е Светлата утринна звезда (22:16). Също както **зорницата** се появява в небето преди изгрев слънце, така и Христос ще се появи като Утринната звезда, за да грабне Своята църква и да я занесе на небето, *преди* да се появи като Слънцето на правдата, за да царува над земята (1 Сол. 4:13—18; Мал. 4:2). По този начин победителят получава обе-

щание да участва в Грабването. Той не спечелва това участие чрез своите дела, а делата му показват истинността на неговата вяра. И тъй като е повярвал истински, ще му бъде дадена **зорницата.**

2:29 В това и следващите три писма изразът: **„Който има... нека слуша...“**, идва след обещанието към победителя, а не преди него. Това би могло да бъде признак, че от този момент нататък само онези, които побеждават, ще имат уши, за **да слушат това, което Духът казва на църквите.**

Д. До сардикийската църква (3:1—6)

3:1 Сардис означава *„онези, които избягват“* или *„обновление“*. Тук Господ разкрива Себе Си като **„Онзи, Който има седемте Божии духове и седемте звезди“.** Светият Дух е Онзи, Който има властта да управлява църквите и техните пратеници. Сардис е църквата на мъртвата изповед. Тя се нарича „християнско събрание“, но голяма част от нейните дейности са формални и мъртви. Духовният ѝ живот не прелива от жизненост и не блести със свръхестественото.

3:2, 3 Господ се обръща към тази църква с призив за нова пламенност и ново усърдие, за да **закрепи** малкото, което е останало за Него, защото дори и то показва признаци на умиране. Често пъти хората започват да вършат нещо за Бога, без да го довършат докрай. Христос предупреждава вярващите в Сардис да **пазят** здраво свещения залог на истината и **да се покаят** от своята мъртвост. Ако те не бодърстват, Той ще **дойде** неочаквано като крадец и ще ги съди.

3:4 Но **дори и в Сардис** има остатък, който не се е отказал от християнското си свидетелство. Тези вярващи, които **не са осквернили дрехите си** със светски неща, ще **ходят с** Христос **в бели дрехи.**

3:5 Те са онези, които са победили и чиито праведни дела показват, че са истински вярващи. **Белите** им **дрехи** говорят за праведността на техния живот. И тъй като е явно, че те са истински християни, техните имена няма да бъдат изличени от **книгата на живота.**

Някои смятат, че **книгата на живота** съдържа имената на всички хора, които са получили *физически* живот. Според това мнение имената на онези, чийто живот показва, че те наистина са били новородени, няма да бъдат изличени от книгата, докато — по същата логика — имената на всички останали ще бъдат изличени.

Други гледат на тази книга като на регистър, съдържащ имената на онези, които имат *духовен* живот. Към тях е отправено и обещанието, че техните имена няма да бъдат изличени, т. е. че те никога няма да загубят своето спасение. Според това мнение фактът, че някои имена няма да бъдат изличени, не означава непременно, че други ще бъдат.

Поради последователното учение на Писанието, че спасението е по благодат, а не чрез дела, и поради ясното твърдение, че истинският вярващ е твърдо осигурен за вечността (Йоан 3:16; 5:24; 10:27—29), 5 ст. не може да означава, че за Божието дете има вероятност някога да бъде загубено.

В края на този стих нашият Господ добавя обещанието, че **ще изповяда** имената на победителите **пред** Своя **Отец** и пред небесните **ангели.**

3:6 И отново човеците се призовават да чуят сериозното предупреждение срещу опасността да изповядат религиозност, без никога да са били новородени.

Събранието в Сардис се използва често като картина на постреформационния перод, когато църквата е започнала да се превръща във формална, ритуалистична, светска и политическа организация. Водещи в това отношение са били държавните протестантски църкви в Европа и американските колонии.

Е. До филаделфийската църква (3:7—13)

3:7 Филаделфия означава *„братолюбие"*. На тази църква Господ се явява като **„Светия, истинния, у Когото е Давидовият ключ; Който отваря и никой няма да затваря; и затваря, и никой не отваря."**

С други думи, Той е Онзи, Който има цялата ръководна власт и абсолютния контрол:

„Отворената врата, която юдейската синагога и езическите култове са безсилни да затворят, е дадената от Бога възможност да се проповядва Христос на всички, които желаят да слушат. Ключът на Давид е един старозаветен символ за абсолютния суверенитет на Бога да отваря врати и да затваря усти. Вж. Исая 22:22."[10]

3:8 Събранието във Филаделфия получава от Господа само похвала. Светиите от това събрание са показали пълна вярност. Те са били усърдни във вършенето на добри **дела.** В човешката си слабост са уповавали само на Господа. В резултат на това тези вярващи са могли да опазят истината, като са я живели на практика в своя живот. Те не са се отрекли от **името** на Христос. Заради всичко това Господ ще **постави пред тях отворена** врата на възможности, която **никой** няма да може да **затвори.**

3:9 Самонадеяните **юдеи,** които са се отнесли към тях толкова жестоко, ще бъдат смирени пред тези обикновени вярващи. Това са юдеите, които наричат себе си Божият избран народ, макар в действителност да са **сатанинската синагога.** Те ще бъдат принудени да признаят, че всъщност презрените християни са избраното Божие стадо.

3:10 Понеже филаделфийците са опазили Божията истина, като са живели според нея пред хората, Господ ще **опази** тях **„от времето на изпитанието"**, което ще дойде върху всички, **„които живеят по земята"**. Тези думи на Господа съдържат обещание за спасение от Скръбния период, описан в Откровение от 6 до 19 глава. Забележете, че тези вярващи ще бъдат опазени от **„времето** (или часа) **на изпитанието"**, което ще рече от целия период на Скръбта. Забележете също, че те ще бъдат опазени „от" (на гръцки *„ek"*), а не „през" това време.

„Онези, които живеят по земята", е термин, който означава онези, които са направили земята свой дом, т. е. „светските човеци, чийто дял е в тоя живот" (Пс. 17:14б).

3:11 Сега авторът използва Идването на Христос, за да стимулира светиите да бъдат твърди и да устояват. Те не трябва да позволяват на никого да им отнеме победния **венец** в момент, в който той е толкова близо до тях.

3:12 Онзи, който победи, ще бъде направен **стълб във** вътрешното светилище на **Бога.** Каквото и друго да означава този израз, той със сигурност съдържа идеята за сила, почест и постояннна сигурност. Победителят никога няма да напусне това място на безопасност и радост. **На него** ще има написани три имена: **името на... Бога, името на новия Ерусалим, който слиза от небето от... Бога, и новото име** на Господ Исус. Това описва победителя като един, който принадлежи и на тримата.

3:13 Този, който има ухо, трябва да слуша това послание от **Духа към църквите.**

Филаделфийската църква често пъти се използва като символ на голямото евангелско пробуждане през XVIII и ранния XIX век, на възстановяването на истината относно църквата и идването на Христос и на световното разпространение на мисионерското движение. И докато евангелските християни са се наслаждавали на истинско обновление през *този период*, Сатана е направил всичко възможно, за да заквася църквата със законничество, ритуали и рационализъм.

Ж. До лаодикийската църква (3:14—22)

3:14 Името **Лаодикия** означава или *„народът управлява“,* или *„народът съди“.* Тук Господ Исус говори за Себе Си като за **„Амин, верния и истински свидетел, начинателя на всичко, което Бог е създал“***. Като **„Амин“** Господ Исус е въплъщение на верността и на истината, Този, Който гарантира и изпълнява Божиите обещания. Той е и Начинателят на **Божието творение** — както материалното, така и духовното. Изразът **„Началото на Божието творение“** не означава, че Той е бил първата Личност, която Бог е сътворил, тъй като Господ Исус никога не е бил сътворяван. По-скоро този израз означава, че Господ Исус е Онзи, Който е започнал цялото **творение.** Това не означава, че Той е *имал* начало, а че Той *е* **Началото.** Той е *произходът* на **Божието творение.** Той е превъзходен над цялото творение.

3:15—17 Църквата в Лаодикия не е **нито студена, нито гореща.** Тя е нездраво **хладка.** Господ предпочита тя да е в една от двете крайности — или напълно безразлична, или пламтяща от жар. Но не — тя е достатъчно **хладка,** за да подмамва хората да мислят, че е Божия църква, и толкова възмутително **хладка** за небесните неща, че да отвращава Всевишния. Освен това тази църква се характеризира с гордост, невежество, самонадеяност и самодоволство.

3:18 Господ съветва хората **да си купят** от Него **злато, пречистено през огън.** Това пречистено злато може да означава божествена правда, която не може да се купи с никакви пари, нито да се заплати с каквато и да било цена (Ис. 55:1), а се получава като дар чрез вяра в Господ Исус. То също така може да означава истинска вяра, която — след като бъде изпитана **чрез огън** — излиза за хвала, слава и почит при явяването на Господ Исус (1 Петр. 1:7).

Освен това Господ съветва хората да си купят **„бели дрехи“,** т. е. практическа праведност във всекидневния си живот, и да си **помажат очите с очен мехлем,** т. е. да получат истинско духовно зрение чрез просветлението на Светия Дух. Този съвет е особено подходящ за Лаодикия, тъй като тя е била известна като банков, текстилен и медицински център (особено за производство на очни мехлеми).

3:19 Любовта на Господа към църквата се вижда във факта, че Той я изобличава и наказва. Ако Той беше безразличен към нея, нямаше да прави това. С голяма нежност Господ Исус призовава тази формална църква да **бъде ревностна и да се покае.**

3:20 Заключителните стихове ни предлагат едно описание на „мястото и отношението на Христос в края на века на църквата“ — както казва Скофилд. В този период Христос е вън от църквата, която се нарича „християнска“ само на думи. Той внимателно чука и кани отделните човеци (вече не цели маси от хора) да оставят отстъпническата църква, за да имат общение с Него.

Според Тренч:

„Всеки човек е господар на къщата на своето собствено сърце. Тя е неговата крепост и само той може да ѝ отвори вратата. Но всеки човек има също така изключителното право и тъжната привилегия да откаже да я отвори. Ако той откаже да направи това, ще остане да се бори като един самотен войник срещу собственото си блаженство и ще бъде един нещастен победител.“[11]

3:21 Тук победителят получава обещание да сподели славата на Христовия **престол** и да царува заедно с Него над земята през хилядолетието. Онези, които Го последват в смирение, отхвърляне от обществото и страдание, ще Го последват и в слава.

* Според НПБКДж: „Амин, Верният и Истинен Свидетел, Началото на Божието творение.“ — Бел. на прев.

3:22 В този стих за последен път читателят се съветва да слуша гласа на **Духа.**

Независимо от тълкуването на книгата Откровение, което ние възприемаме, едно е безспорно, а именно — че лаодикийската църква представлява жива картина на днешното време. Нашето настояще изобилства с примери на разкошен живот, докато в същото време умират хиляди човешки души, които не могат да чуят благовестието. Вместо да носят кръст, християните носят корони. Ние се вълнуваме много повече от спорта, политиката и телевизията, отколкото от Христос. Съзнанието за духовните нужди, копнежът за истинско обновление са много слаби. Ние отдаваме най-доброто от живота си на света на търговията, а остатъците от провалената си кариера — на Спасителя. Грижим се главно за телата си, които само след няколко краткотрайни години ще се превърнат в прах. Купуваме, вместо да се лишаваме, трупаме богатства на земята, вместо да събираме съкровища на небето. Преобладаващото отношение сред християните може да се изрази с думите: „Няма нищо прекалено хубаво за Божиите хора. Ако аз не угаждам на себе си, кой друг ще направи това? Напред към удоволствията на света и нека да даваме на Господа само това, което ни е излишно!“ Това е нашето състояние в навечерието на Христовото пришествие.

III. Това, което ще бъде после (4 — 22 гл.)

Тук стигаме до третата главна част на Откровението на Исус Христос. Първите три глави описват епохата на църквата, която започва с времето на апостолите и завършва с Грабването. От тази глава до края на книгата темата е „това, което ще бъде след това“.

Определено може да се каже, че между 3 и 4 гл. има някакъв интервал. От този момент нататък за църквата никъде не се говори като за нещо, което е на земята. Какво се е случило с нея тогава? Ние смятаме, че това, което е станало с нея, е, че тя е грабната от Господа в края на 3 глава.

След като светиите са отведени на небето, Господ възобновява взаимоотношенията Си с народа Израел. И тогава започва времето на Скръбта. Това е един седемгодишен период, в който Господ действа спрямо еврейския народ съответно на отхвърлянето на Месията. Тези, които се обърнат към Христос по време на Скръбните години, ще бъдат спасени и ще влязат в славното Му царство на земята, докато онези, които откажат да Го приемат, ще бъдат унищожени.

Огромни еврейски множества ще се върнат в Израел в началото на Скръбния период (Ез. 36:24, 25). Световната римска власт ще сключи договор с израилтяните, който ще им гарантира свобода на поклонението (Дан. 9:27). Всъщност първите три и половина години от Скръбта ще бъдат относително леки. Тези години са описани от Господ Исус в Матей 24:4—14.

По средата на Скръбния период в храма в Ерусалим ще бъде издигнат идолопоклоннически образ и хората ще бъдат принудени или да му се поклонят, или да умрат (Мат. 24:15). Това ще бъде сигнал за началото на Голямата скръб или времето на утеснението на Яков — един период на страдания, какъвто светът няма да е познавал дотогава, нито ще познае някога след това (Мат. 24:21).

4 гл. ни запознава с началото на Скръбния период. Първата описана картина е в небето, където Йоан получава видение за Божията слава. Господ често дава видения за Своята слава на пророците Си, преди да им даде да предскажат бъдещето (Ис. 6; Ез. 1). В 1 гл. Йоан вижда славата на Христос, преди да му се позволи да запише историята на църквата. Сега той получава видение за Бога, преди да научи етапите на съда, който Бог ще из-

лее върху невярващите евреи и върху езичниците.

А. Видението за Божия престол (4 гл.)

4:1 Гласът, който кани Йоан на небето, е Христовият глас (ср. с пасажа от 10 до 20 ст.). Много библейски изследователи смятат, че влизането на Йоан в небето е картина на завеждането на църквата у дома, за да бъде заедно с Господа по времето на Скръбта (1 Сол. 4:13—18; 1 Кор. 15:51—53). Господ Исус обещава да **покаже** на Йоан **това, което трябва да стане след това.** Тези думи са подобни на думите в края на 1:19 и подкрепят използването им като основен момент в разделянето на книгата.

4:2, 3 Светият Дух взема Йоан по един специален начин и той **веднага** вижда Вечния Бог, седящ на Своя **престол** във величие и слава.

Някои версии, които следват текста на мнозинството ръкописи, изпускат думите **„и Седналият...“**, свързвайки по този начин ясписа и сардиса с престола вместо с Господа.* Но ние смятаме, че тези скъпоценни камъни могат също така да служат за описание на Самия Господ. На нагръдника на първосвещеника ясписът представлява Рувим, първородния син на Яков, а сардисът — Вениамин, последния му син. Името Рувим означава „ето син“, а Вениамин — „син на десницата ми“. Валфорд вижда двата камъка като едни, които включват всички останали камъни, описващи всички Божии хора, а Седящия на престола — като Бог по отношение на народа на Израел.[12]

Дъгата, очевидно обръч от зелена светлина **като смарагд,** е залог, че Бог ще изпълни Своите завети независимо от идващите присъди.

* Според НПБКДж 2 ст. завършва така: „...и Един седеше на престола“, което (при изпускане на „и Седналият“) позволява по-нататъшното описание в 3 ст. да се свърже с престола, а не с Господа. — Бел. на прев.

4:4 Не можем да кажем със сигурност кои са тези **двадесет и четири старейшини.** Има различни тълкувания за тях като например: ангелски същества, изкупените хора както от Стария, така и от Новия Завет, и само новозаветните светии. Фактът, че те имат корони и седят на престоли, предполага, че те са светии, които са били съдени и наградени.

4:5 Ясно е, че тук **престолът** е съдебен престол с неговите **светкавици, гърмежи и гласове. Седемте огнени светила** представляват Светия Дух в Неговата пълнота и величие. Има само един Божий Дух, а числото седем говори за съвършенство и пълнота.

4:6 Стъкленото море, подобно на кристал, показва, че престолът се намира на място, чийто мир не се нарушава нито от дивите и неспокойни бури на този свят, нито от противопоставянето на злите хора, които са като развълнувано море.

При **престола** има **четири живи същества, пълни с очи и отпред, и отзад** — описание, което говори за яснота, широта и дълбочина на виждането.

4:7, 8 Трудно е да се определи какви точно са тези **четири живи същества.** Това, което със сигурност можем да кажем, е, че те са сътворени, тъй като се покланят на Бога. Те изглеждат като съчетание между херувимите, описани в Езекиил 10, и серафимите, описани в Исая 6. 7 ст. описва херувимите, а 8 ст. — серафимите. Тези ангелски същества са пазачи на Божия престол. Херувимите изглеждат свързани с изгарящия Божий съд, а серафимите — с огненото очистване.

Описанието в 7 ст. прилича на начина, по който Христос е представен в Евангелията:

лъвът — Евангелието от Матей — Царя;

телето или волът — Евангелието от Марко — Служителя;

човекът — Евангелието от Лука — Човешкия син;

орелът — Евангелието от Йоан — Божия син.

Живите същества пеят непрестанно за святостта и вечността на Бога. В повечето ръкописи думата **„свят“** е повторена девет пъти — едно изключително силно подчертаване на Божието Триединство.

4:9, 10 Винаги **когато живите същества** се покланят на Седящия **на престола,** Който живее за вечни векове,... **двадесет и четирите старейшини** падат пред вечния Бог в **поклонение и хвърлят короните си пред престола.**

4:11 Тяхното поклонение признава Господа като Един, Който е **достоен за славата, почитта и властта,** защото е **създал всичко и** защото **всичко съществува поради** Неговата воля.

Видението ни подготвя за това, което следва. Бог е представен като Всемогъщия Владетел на вселената, Който седи на престола на Своята слава, заобиколен от същества, които Му се покланят, и е на път да извърши съд над земята.

Б. Агнето и книгата, запечатана със седемте печата (5 гл.)

5:1 Сега Йоан вижда как Бог държи **книга,** запечатана със **седем печата.** Книгата съдържа описание на етапите на съда, с който земята трябва да бъде наказана, преди Господ Исус да може да установи царството Си.

5:2, 3 Един силен ангел издига призив към някой, който е **достоен да отвори книгата и** да разпечата **печатите** ѝ един по един. Не се намира обаче **никой** — нито на небето, нито на земята, нито под земята — който да е достоен да отвори или да прочете книгата. Нито един ангел, човек или демон няма мъдростта и знанието да извърши този съд.

5:4 Йоан **плаче** много, защото смята, **че няма да се намери никой,** който да е **достоен** за това. Дали това не означава, че земната несправедливост би останала неосъдена, че праведните никога не биха били възмездени и че злите биха продължили да си живеят ненаказани? Или — че царството не би могло да дойде, защото необходимото очистване на земята не може да се състои?

5:5 Но един от старейшините утешава Йоан с добрата вест, че **Лъвът от Юдовото племе, Давидовият корен** (Създателят или Прародителят) е достоен **да отвори книгата,** да разпечата **печатите** и по този начин да даде ход на съда. Исус е достоен да бъде Съдията поради безкрайната Си мъдрост, поради дадената Му от Бога власт (Йоан 5:22, 27), поради личното Си превъзходство и поради делото Си на Голгота.

В Откровението нашият Господ е представен както като Агне, така и като Лъв. Като Божия Агнец Той е Жертвата, Която отнася греха на света. Като Лъва Той е Съдията, Който наказва Своите врагове. При Първото Си пришествие Той е бил Агнето. При Второто Си пришествие ще бъде Лъвът.

5:6 Когато поглежда, Йоан **вижда,** че **тронът** е заобиколен **от четирите живи същества** и от **старейшините, а по средата стои** малко **Агне,** което изглежда **като** току-що **заклано.** Агнето има **седем рога** (всемогъщество) **и седем очи** (всезнание). Притежанието на **седемте Божии Духове** ни напомня факта, че на Господ Исус е дадена пълната мярка на Светия Дух (Йоан 3:34б). **Седемте Божии Духове, разпратени по цялата земя,** говорят за вездесъствие.

5:7, 8 Веднага след като Агнето **взима** книгата на съда **от дясната ръка на** Бог Отец, **живите същества** и **старейшините** падат **пред Агнето. Всеки от тях държи арфа и златни чаши, пълни с тамян,** които представляват **молитвите на светиите** (вероятно молитвите на мъчениците, които викат към Бога, за да отмъсти за тяхната кръв) (6:10). И макар че държат молитвите, това не означава, че те също така ги и

представят на Бога или че по някакъв начин участват в тяхното отговаряне.

5:9, 10 Новата песен, която живите същества и старейшините пеят, признава Агнето като **достойно** да извърши съда заради изкупителното Си дело на кръста. Тук се появява един въпрос: дали те включват и себе си сред изкупените (**„си ни изкупил за Бога“**)*, или не — както гласят някои други версии: „и си изкупил за Бога със Своята кръв хора от всяко племе и език, и народ, и нация“[13].

Освен че ги е изкупил, Господ Исус е направил вярващите **царе**[14] **и свещеници,** които да Му се покланят, да свидетелстват за Него и да **царуват** заедно с Него над земята през хилядолетието.

5:11 Числото на пеещите се увеличава, тъй като **много ангели** присъединяват своя глас към **живите същества и старейшините,** за да образуват един хор, който се състои от милиони, а може би и милиарди певци, обединени в съвършена хармония.

5:12 Тяхната песен изразява почитта, която вярващите ще изказват на Господа през вечността: **Достойно е Агнето, което е било заклано, да приеме:**

власт (над моя живот, църквата, света и вселената);

богатства (всичкото мое злато и сребро);

мъдрост (най-добрите ми интелектуални способности);

сила (физическата ми сила, за да извършвам Неговото служение);

почит (единственото ми чисто желание да Го възвеличавам по всякакъв възможен начин);

слава (целия ми живот, посветен на Неговото възхваляване)

и благословение (всичките мои сили за хваление).

5:13 Сега музиката нараства в симфония — един мощен, дълбок изблик на хармонична песен. **Всяко създание... в небето и на земята** присъединява своя глас към отдаването на вечно **благословение и почит, и слава, и господство** на Бог Отец и на **Агнето.**

Този стих наподобява текста във Филипяни 2:10, 11, който казва, че всяко коляно ще се поклони пред името на Исус и че всеки език ще изповяда, че Той е Господ. Тук не се определя никакво време, но това очевидно ще стане, след като спасените бъдат възкресени за вечен живот, а неспасените — за вечно осъждение. Вярващите вече ще са изповядали Исус като Господ, докато невярващите ще бъдат принудени да Го почетат като такъв. Всеобщото отдаване на почит на Отца и на Сина е нещо съвсем сигурно.

5:14 А ето и финалния акорд! Докато **четирите живи** същества казват **„Амин“, старейшините падат** и се покланят на възцарения Господ, **Който живее за вечни векове.**

В. Отварянето на седемте печата (6 гл.)

6:1, 2 Когато Агнето отваря първия печат, **едно от четирите живи същества** извиква: **„Дойди [и виж]!“**[15] В отговор на тези думи един ездач, вероятно Антихристът, който носи **лък,** излиза на **бял кон, ...побеждавайки** и решен да победи. Този образ може би символизира това, което днес наричаме „студена война“. **Лъкът** съдържа заплахата за война, макар и да не се споменава нищо за стрела. Може би той дори съдържа намек за ракетна война, тъй като лъкът е оръжие за далечен бой. Първият ездач всъщност не *отбелязва началото на* война, защото мирът се вдига от земята едва след втория печат.

6:3, 4 Второто живо същество извиква излизането на втория ездач. Този ездач носи **голям меч** и язди на **яркочервен кон.** Обикновено **мечът** се използва като оръжие в ръкопашен бой. По този начин вторият печат говори за завоевателни войни, в които армиите се бият лице срещу лице. Вторият ездач вдига **мира от земята.**

* Според НПБКДж. — Бел. на прев.

6:5, 6 В отговор на гласа на **третото живо същество** излиза трети ездач, който държи **везни** и язди на **черен кон.** Този образ олицетворява глада, който често съпровожда войната. **От** средата на **четирите живи същества** идва **глас,** който съобщава, че **пшеницата** и **ечемикът** се продават на изключително високи цени. **Везните** са уред за измерване (в случая за измерване на порциите от жито) и следователно могат да се тълкуват като символ на глада. Изразът **„...а дървеното масло и виното не повреждай“** е труден за обяснение. Някои смятат, че дървеното масло и житото са храна на бедните. Ако това е така, изразът би означавал запазване на живота. По-вероятно е обаче под **„дървеното масло и виното“** да се имат предвид луксозните неща на богатите: исторически погледнато, дори и по време на най-голям глад богатите винаги са могли да си позволят някакъв разкош.

6:7, 8 Четвъртото живо същество извиква появата на **„блед кон“,** на който яздят **смъртта и адът*. Смъртта** е свързана с тялото, а **адът** — с духа и душата. Вследствие на войни, глад, мор и диви **зверове** бива унищожена **една четвърт от** жителите на земята. Днес ние смятаме, че епидемиите вече не са заплаха за човечеството, изнамерило съвременните антибиотици и разни други „чудотворни“ лекарства. Но трябва да знаем, че страшните болести убийци не са победени, а са само в латентно състояние. Те могат да се разпространяват по света със скоростта на реактивен самолет.

6:9 Този стих ни запознава с първите мъченици от времето на Скръбта (Мат. 24:9) — еврейските вярващи, които излизат и проповядват благовестието на царството и които биват заклани заради своето **свидетелство.** Техните **души** са **под олтара** в небето.

* Букв. Хадес. — Бел. на прев.

6:10 Те викат към суверенния **Господар**[16] да **отмъсти** за тяхната **кръв.** Както вече споменахме, **„живеещите по земята“** са онези невярващи, които се чувстват на земята като у дома.

6:11 На всеки от мъчениците **се дава** по една **бяла** дреха — символ на тяхната праведност. Освен това им се казва да почакат „още малко време“, докато **се изпълни** числото на последните мъченици от периода на Скръбта.

6:12, 13 Отварянето на **шестия печат** довежда до ужасни катаклизми в природата. Земята и морето биват разтърсени от голямо **земетресение,** а звездното небе — хвърлено в хаос. **Слънцето** почернява, а луната почервенява **като кръв. Звездите... падат на земята** така, както узрели **смокини** падат от **дърво, разтърсено** от силен вятър.

6:14 Небето се отмества като свитък, който **се навива. Всички планини и острови** променят местоположението си вследствие на ужасни размествания на земните пластове.

6:15 Всички социални слоеве в обществото са обхванати от паника. Хората разбират, че Бог излива Своя гняв, и **се скриват в пещерите и** между **скалите на планините.**

6:16, 17 Те предпочитат да бъдат смачкани от падащите **планини и скали,** отколкото да изтърпят Божия съд **и гнева на Агнето.** Твърде късно те осъзнават, че нито един бунтовник няма да **може да устои** на гнева на Агнето.

Г. Спасените през Великата скръб (7 гл.)

7 гл. стои между шестия и седмия печат и ни запознава с две важни групи вярващи. Тя дава отговор на въпроса: „Кой може да устои?“, поставен в края на 6 глава. Хората, за които се говори в нея, устояват, в смисъл че биват пощадени, за да влязат в хилядолетието заедно с Христос.

7:1—4 Видението на **четирите ангела, стоящи на четирите ъгъла на земята**

и държащи четирите земни ветрове, предвещава избухването на голяма буря върху света. Но преди това на ангелите се казва, че трябва да забавят това унищожително събитие, докато бъде **ударен печат върху челата на слугите на Бога. Подпечатаните са** дванадесет хиляди души от всяко от дванадесетте **израилеви племена.**

7:5—8 Очевидно тези 144 000 души са еврейски вярващи, а не членове на някакъв езически култ или секта от XX век. Тези еврейски вярващи биват спасени в началото на Скръбния период. Печатът върху техните чела ги отличава като хора, които принадлежат на Бога, и гарантира, че те ще бъдат запазени живи през следващите седем години.

В списъка на израилевите племена липсват имената на две от тях: Ефремовото и Дановото. Може би те са пропуснати поради това, че са били водачи в идолопоклонството. Според някои изследователи от Дановото племе ще произлезе Антихристът (Бит. 49:17). **Йосифовото** и **Левиевото** племе са включени в списъка, като очевидно **Йосиф** заема мястото на сина си Ефрем.

7:9 Хората, описани в този пасаж, са езичници от **всички нации, племена, народи и езици.** Те стоят **пред престола и пред Агнето, облечени в бели дрехи** (праведните дела на светиите, 19:8) и държат **палмови клонки** в ръцете си, които са символ на победа.

7:10 Това са езичници, които ще бъдат спасени по време на Голямата скръб заради упованието си в Господ Исус. В песента си те празнуват своето **спасение** и го отдават **на своя Бог и на Агнето.**

7:11, 12 Ангелите... и старейшините, и четирите живи същества се присъединяват към поклонението на **Бога,** макар темата на изкуплението да липсва в тяхното хваление. Както казва един автор на химни: „Ангелите никога не са могли да почувстват радостта, която носи нашето спасение." Но въпреки това те пеят хваления на Бога и Го провъзгласяват достоен за седем вида **почит.**

7:13, 14 Когато **един от старейшините** пита Йоан **кои** са **тези** хора **в бели дрехи** и **откъде са дошли,** Йоан казва, че не знае, но че иска да узнае. Тогава старейшината обяснява, че те **идват от Голямата скръб и** че са **изпрали дрехите си и са ги избелили в кръвта на Агнето.** *„Когато застанем лице в лице с някоя необяснима тайна — казва Мейър, — каква голяма утеха ни носи знанието, че можем да кажем със съвършена вяра: „Ти знаеш."*

7:15 След това старейшината обяснява къде се намират те сега и как служат. Изследователите на Библията не са на едно мнение дали това множество от езическите народи се намира на небето или на земята по време на хилядолетието. Описаните благословения могат да се отнасят и за двете места. Ако става въпрос за хилядолетната земя, тогава под Божия престол и **Неговия храм** трябва да разбираме храма, който ще се намира в Ерусалим през епохата на Царството (Ез. 40—44).

Забележете описаните благословения:

Съвършена близост: **„Затова са пред престола на Бога..."**

Съвършено служение: **„...и Му служат денем и нощем в Неговия храм..."**

Съвършено общение: **„...и Седящият на престола ще разпростре скинията Си върху тях."**

7:16 Съвършена задоволеност: **„Няма да огладнеят вече, нито да ожаднеят вече..."**

Съвършена сигурност: **„...нито ще ги удари слънцето, нито някой пек..."**

7:17 Съвършено водителство: **„...защото Агнето, Което е по средата на престола, ще ги пасе и ще ги заведе при извори на водите на живота..."***

Съвършена радост: **„...и Бог ще обърше всяка сълза от очите им."**

* Според бележката под линия в НПБКДж. — Бел. на авт.

Д. Седмият печат и началото на седемте тръби (8 и 9 гл.)

8:1 След вмъкването на 7 гл., която ни представя две групи от светии от времето на Скръбта, стигаме до **седмия** и последен **печат.** Този печат се въвежда от тридесетминутно **мълчание на небето** — едно грандиозно затишие, което предхожда все по-задълбочаващите се присъди.

8:2 При разчупването на седмия печат не се споменава никакво определено бедствие, а разказът се насочва направо върху съда на седемте тръби. От това ние заключаваме, че седмият печат *се състои от* **седемте тръби.**

8:3, 4 Много често **ангелът** в този стих се тълкува като Самия Господ Исус. Той е наречен Ангелът на Йехова на много места в СЗ (Бит. 16:13; 31:11, 13; Съд. 6:22; Ос. 12:3, 4). **Молитвите на всичките светии** се издигат към Отец чрез Него (Еф. 2:18). Той взима **много тамян,** за да **го прибави към молитвите. Тамянът** говори за благоуханието на Неговата Личност и дело. Когато **молитвите** стигнат до Бог Отец, те са вече съвършено чисти и правилни.

В конкретния контекст **молитвите,** за които става дума, са молитвите на **светиите** от периода на Скръбта, които умоляват Бога да накаже техните врагове, въпреки че този ред важи за всяка молитва.

8:5 В отговор на техните молитви **ангелът... хвърля** горящите въглени **на земята,** причинявайки големи експлозии, **гръмове, светкавици и земетресение.** Както казва Х. Б. Суит: *„Молитвите на светиите се връщат на земята като гняв."*[17] По този начин съдът на седемте тръби започва със страхотни природни сътресения.

8:6 Тук ние стигаме до средата на Скръбния период. Наказанията на седемте тръби ни довеждат до времето, когато Христос слиза на земята, унищожава Своите врагове и въвежда царството Си. Първите четири присъди засягат околната среда на човека, а последните три — самия човек. Много тълкуватели отбелязват приликата между тези бедствия и язвите, които падат върху Египет (Изх. 7—12).

8:7 Когато **затръбява първият ангел, една трета от земята, дърветата** и **тревата изгарят** от **град и огън... размесени с кръв.** Най-добре е да тълкуваме това описание буквално като ужасна напаст, изпратена върху местата, от които човекът произвежда по-голямата част от своето препитание.

8:8, 9 След това **нещо... като** голяма **планина... бива хвърлена в морето,** която превръща **една трета от морето** в **кръв,** избива **една трета** от морските животни и унищожава **една трета от корабите.** Това бедствие не само намалява местните хранителни запаси на човека, но ограничава и възможностите за снабдяването му с храна от по-далечни места.

8:10, 11 Третата тръба отбелязва началото на падането на една голяма горяща **звезда,** наречена **Пелин,** която **вгорчава една трета от водите** за човека при изворите им. Освен че стават **горчиви,** водите очевидно стават и отровни, тъй като **много хора измират** от тях. Трудно е да се каже какво точно означава името **Пелин.** Когато засвирят тръбите, тези стихове ще станат съвсем ясни на живеещите по земята. При изучаване на пророчествата е добре да се помни, че има много неща, които няма да ни бъдат ясни, преди действително да се случат.

8:12 Изглежда, че **слънцето,... луната** и **звездите** ще бъдат повредени по такъв начин, че ще излъчват само две трети от обичайната си светлина. Четвъртата тръба наподобява язвата с тъмнината в Египет.

8:13 Един орел,[18] който лети посред небето, възвестява едно трикратно **„Горко!" на земните жители,** т. е. на онези, чийто мироглед е изцяло светски, които

се чувстват на земята у дома и които не са истински вярващи. Трите идващи бедствия са познати също така и като трите „горко“-та поради ужасните им последици за човека.

9:1, 2 Падналата звезда от небето на земята може да бъде някой **паднал** ангел или дори самият Сатана. Тя има **ключа от бездънната пропаст.** Това е мястото, където обитават демоните. При **отварянето** на входа на пропастта от нея започват да се издигат огромни кълба **дим** като дим от голяма **пещ,** които изпълват околностите с тъмнина.

9:3, 4 От **дима** излизат ята от **скакалци,** които имат силата да причиняват мъчителна болка като болката от ужилване на **скорпион.** Но **властта** на скакалците е ограничена: те не могат **да повреждат** растителността. Техните жертви са „само такива човеци, **които нямат Божия печат на челата си“**, т. е. всички невярващи.

9:5, 6 И въпреки че ужилването от скакалците не е смъртоносно, то предизвиква **мъчение,** което продължава **пет месеца** и е толкова ужасно, че **хората** искат **да умрат,** но не могат. Тези скакалци вероятно представляват освободени от бездната демони, които обсебват хората. Това обсебване причинява най-ужасното физическо и душевно страдание като страданието на човека, обсебен от Легион, описано в Марко 5:1—20.

9:7 Описанието **на скакалците** има за цел да създаде впечатление за нашествие и победа. **Като коне, приготвени за война,** те представляват една завоевателна армия. **Короните като злато,** които носят, показват, че те имат власт да управляват в живота на хората. Фактът, че лицата им са като човешки **лица,** говори, че те са интелигентни създания.

9:8—10 Косата **като коса на жени** съдържа идеята за привлекателност и съблазнителност. **Зъбите** като на лъв намекват за свирепост и жестокост. С **нагръдниците** като от желязо те трудно могат да бъдат нападани и унищожавани. Крилата им, които вдигат голям шум, всяват ужас и паника. В **опашките** си, които са **като** опашки на **скорпиони,** те имат сила да измъчват хората както физически, така и душевно. Фактът, че те имат **власт... да повреждат** човеците **пет месеца,** говори за продължителност на мъчението.

9:11 Тези скакалци **имат цар,... който на еврейски се нарича Авадон** (унищожение), **а на гръцки... Аполион** (унищожител). Обикновено се приема, че това описание се отнася за Сатана.

9:12 Първото „горко“ вече е отминало, но тепърва предстои най-лошото. Интензивността на присъдите постепенно нараства.

9:13—15 Споменаването на **златния олтар, който е пред Бога,** служи за връзка между следващото бедствие и молитвите на угнетените Божии хора. Шестият тръбач освобождава **четирите ангела, които са вързани при голямата река Ефрат.** Тези четири **ангела,** а може би демони, са били държани в готовност, за да могат да излязат точно в този момент и да убият **една трета част от човечеството.**

9:16, 17 След тях идват **двеста милиона**[19] конници на коне с **нагръдници като от огън, яцинт и сяра. Главите** на конете са като глави на лъвове, а устата им бълват **огън, дим и сяра.**

9:18, 19 Огънят, димът и сярата представляват **трите язви,** които избиват **една трета** част **от човечеството.** Конете могат не само да убиват с **устата си,** но и да повреждат с **опашките си,** които приличат на змии.

Този пасаж поставя много въпроси, на които не е намерен отговор. Дали четирите ангела в 14 ст. са същите като тези в 7:1? Дали конниците са истински хора, или олицетворяват демони, болести и други разрушителни сили? Какви са тези язви, представени от **огъня, дима** и **сярата?**

Заслужава си да отбележим, че смъртта се причинява от конете, а не от конниците. Един изследовател предполага, че тази мощна конна армия може да символизира „някоя непреодолима заблуда на дявола, която идва от Изток". Хамилтън Смит казва следното:

„Изразът „силата на конете бе в устата им" може би показва, че тази заблуда ще бъде представена с цялата убедителност и красноречие на речта. Но зад заблудата се крие властта на Сатана, символизирана от техните опашки, които са като змии."[20]

9:20, 21 Въпреки че две трети **от човечеството** остават живи след **тези язви, те не се покайват,** а продължават да се кланят на **демони** и ръкотворни **идоли,** които нямат нито живот, нито сила. Тези хора не се отвръщат нито от **убийствата** си, нито от **чародейства-та** си (свързани с използването на лекарства и наркотични средства)[21] нито от **блудствата** си, нито от **кражбите** си. Наказанията и страданията не могат да променят характера на грешника: само новорождението може да направи това.

Е. Силният ангел и малката книжка (10 гл.)

10:1 Сега Йоан вижда **друг силен ангел, който слиза от небето.** Това описание кара много хора да смятат, че този ангел е Господ Исус. **На главата си** Той има **дъга** — символ на Божия завет. **Лицето му е като слънцето** — израз на непокрита слава. **Краката** му са като **огнени стълбове. Стълбовете** говорят за сила, а **огънят** — за съд.

10:2 В ръката си той държи една **малка книжка** или свитък, в който без съмнение е записан идващият съд. Със следващото си действие — слагането на **десния крак на морето, а левия — на земята,** ангелът решително заявява правото си на световно господство.

10:3—6 Когато той извиква **със силен глас,... седем гръма** издават своите гласове. Очевидно Йоан може да разбере посланието на седемте гръма, но когато понечва **да го запише,** ангелът не му позволява да направи това, след което **се заклева в** Бога, Създателя, **че вече няма да има бавене.**

10:7 Тайната на Бога ще бъде изпълнена във времето на седмата тръба. **Тайната на Бога** е свързана с Божия план за наказание на нечестивите злодеи и с въвеждане на царството на Неговия Син.

10:8, 9 Йоан получава заповед да **изяде малката книжка,** т. е. да чете и да размишлява върху съда, записан в нея.

10:10 Както ангелът предсказва, **в устата** на Йоан книжката е **сладка като мед, но** когато стига до **стомаха** му, става **горчива.** За вярващия е сладко да чете за Божията решителност да прослави Своя Син там, където някога Той е бил разпънат на кръст. На него му е сладко да чете за победата на Бога над Сатана и неговото войнство. Сладко му е да чете за времето, когато земята ще бъде освободена от несправедливостта. Но изучаването на пророчествата е свързано и с горчивина. Горчивина има в самоосъждането, което пророческите Писания пораждат у човека. Горчивина има, когато гледаме съда, който трябва да падне върху отстъпническия юдеизъм и отстъпническото християнство. Горчивина има и когато наблюдаваме вечната съдба на всички, които отхвърлят Спасителя.

10:11 На Йоан му се казва, че той **трябва отново да пророкува за много народи, нации, езици и царе.** Останалите глави от Откровението съдържат изпълнението на това нареждане.

Ж. Двамата свидетели (11:1—14)

11:1, 2 Сега Йоан получава заповед **да измери храма** и **олтара** и броя на онези, които се кланят в него. Тук измерването може би съдържа идеята за запазване. Но Йоан *не* трябва да мери **двора на езичниците,** тъй като той ще бъде тъпкан от народите в продължение на **четиридесет и два месеца,** което е втората поло-

вина от Скръбния период (вж. Лука 21:24). Храмът, за който се говори тук, е този, който ще съществува в Ерусалим по време на Скръбните години. Изброяването на „онези, които се кланят в него“ може би означава, че Бог ще запази остатък от поклонници за Себе Си. **Олтарът** представлява средството, чрез което тези хора ще се приближават при Него, т. е. делото на Христос на Голгота.

11:3 През втората половина на Скръбтния период Бог ще въздигне **двама свидетели. Облечени във вретище** (символ на жалеене), те ще викат срещу греховете на хората и ще обявяват идването на Божия гняв.

11:4 Тези двама свидетели са сравнени с **две маслинени дървета** и с **два светилника.** Като **маслинени дървета** те са изпълнени с Духа (маслото). Като **светилници** те свидетелстват за Божията истина в едно време на тъмнина. (За паралелен пасаж в СЗ вж. Зах. 4:2—14.)

11:5 В продължение на три и половина години двамата свидетели биват опазени живи по един чуден начин. **От техните уста** излиза **огън,** който поглъща неприятелите им, и всеки опит **да бъдат повредени** се наказва със смърт.

11:6 Те **имат власт** да донасят на земята суша, **да превръщат** водите **в кръв и да поразяват земята с всякакви язви.** Много често тези двама свидетели биват свързвани с Моисей и Илия, което едва ли трябва да ни учудва. Властта **да превръщат** водата **в кръв** и **да поразяват земята с всякакви язви** ни напомня за това, което Моисей направи в Египет (Изх. 7:14—20; 8:1—12:29). Властта над огъня и времето пък ни напомня за служението на Илия (3 Царе 17:1; 18:41—45; 2 Царе 1:9—12).

Маконки казва така:

„Двамата свидетели имат за задача да предупредят хората, които пълнят храма на Човека на греха, на когото се дошли да се поклонят. Те ще им говорят за краткотрайността на неговото време на победа; за идването на Исус, Който ще го унищожи; за бедствията, които времето на Скръбта ще донесе; за това, че не трябва да се скъпят за живота си, когато дойде изпитанието на живот и на смърт; за истината, че не трябва да се страхуват от този, който може да убие само тялото, а да се боят от Онзи, Който може да хвърли и тялото, и душата в ада; за величието и близостта на Царя и Неговото царство, които ще дойдат, след като те пострадат за известно време; за сигурността, че ако те страдат заедно с Него, то ще и да царуват заедно с Него; и за вечния мир, правда и слава, които ще бъдат на тези, които устоят докрай, дори когато това означава мъченичество във великия час на изпитание, през който преминават. Наистина тяхното свидетелство от Книгата ще бъде величествено!“[22]

11:7 Когато тези двама свидетели свършат своето свидетелство, звярът от **бездната** ще **ги убие.** Изглежда, че това е същият звяр като този от 13:8, който стои начело на възстановената римска империя.

11:8 Труповете на свидетелите **лежат на улицата** на Ерусалим в продължение на три дни и половина. Тук Ерусалим **е наречен Содом** заради своята гордост, леност, пресищане и безразличие към чуждите нужди (вж. Ез. 16:49). Той е наречен също и **Египет** заради своето идолопоклонство и гонения и защото е станал роб на греха и неправдата.

11:9 Хора **от** всички **народи** гледат **труповете им,** но **не позволяват** да бъдат погребани — едно ужасно унижение за всички времена и народи.

11:10 Всички хора са обхванати от голяма радост, защото пророчествата на двамата свидетели не са били по вкуса им, и си разменят **подаръци,** така както правят сега по Коледа. Единствените пророци, които хората обичат, са мъртвите пророци.

11:11, 12 Но **след три и половина дни... Бог** възкресява мъртвите свидетели за

ужас на хората и ги качва **на небето,** докато **неприятелите им** ги гледат.

11:13, 14 В **същия** час Ерусалим бива разтърсен от **голямо земетресение, една десета** част **от града** пада и **седем хиляди души умират.** Оцелелите отдават **слава** на **Бога,** която обаче не е искрена, а само неохотно признаване на Неговата мощ. **Второто „горко" е преминало.**

Това не означава, че целият пасаж от 9:13 до 11:13 представлява описание на второто „горко". Точно обратното, 10 гл. и текстът на 11:1—13 съставляват една вмъкната част между **второто „горко"** (шестата тръба) и **третото „горко"** (седмата тръба).

З. Седмата тръба (11:15—19)

11:15 Гласът на седмата тръба обозначава края на Голямата скръб и началото на царството на Христос: **„Царствата**[23] **на този свят станаха царства на нашия Господ и на Неговия Христос и Той ще царува за вечни векове!"**

11:16, 17 Падайки **по лицата си** пред **Бога, двадесет и четиримата старейшини** изразяват своите **благодарности** за това, че Той е взел **голямата Си власт** и се е възцарил.

11:18 Невярващите **народи се разгневяват** на Бога и се опитват да попречат на Неговото коронясване. Но вече е дошло времето на Неговия гняв, когато Той ще съди онези, които нямат духовен живот, и ще **погуби** унищожителите. Дошло е и времето, когато Господ ще **възнагради** Своите Си — пророци и народ, **малки и големи.**

11:19 Бог не е забравил **завета Си** със Своя народ Израел. **При отварянето на Божия храм на небето** се появява **ковчегът на Неговия завет** — символ на това, че всички Божии обещания към Израел ще бъдат изпълнени. Появяват се и **светкавици, гласове, гръмове, земетресение и голям град.**

И. Ключовите фигури по времето на Скръбта (12—15 гл.)

12:1 Сега **се появява голямо знамение на небето — жена, облечена със слънцето, с луната под краката ѝ и на главата ѝ — корона от дванадесет звезди. Жената** е Израел. **Слънцето, луната и звездите** символизират славата и господството, които са ѝ обещани в идващото царство, така както те олицетворяват окончателното господство на Йосиф над неговите баща, майка и братя (Бит. 37:9—11).

12:2 Жената е **в родилни мъки** и очаква да **роди.** Тези стихове съдържат в сбит вид една голяма част от историята на Израел, без обаче нищо да показва наличието на периоди от време между отделните събития или че тези събития са подредени хронологически.

12:3 На небето се появява още едно **знамение — голям червен змей със седем глави и десет рога** и корона на всяка глава. **Змеят** е Сатана, но тъй като описанието наподобява това на възстановената римска империя от 13:1, може да се каже, че то представлява характеристика на римската империя, която получава властта си от Сатана.

12:4, 5 С един замах на **опашката си** змеят повлича **една трета от звездите на небето... към земята.** Може би тук се говори за война на небето, която се води по средата на Скръбния период и която свършва с хвърлянето на паднали ангели от небето на земята (вж. 8 и 9 ст.).

Змеят е готов **да погълне Детето веднага щом се роди.** Това пророчество е изпълнено чрез опита на Ирод Велики, римски васал, да унищожи новородения Цар на юдеите. Очевидно **мъжкото Дете** е Исус, определен **да управлява всички народи с желязна тояга.** Тук разказът преминава от момента на Неговото раждане непосредствено на момента на Неговото възнесение.

12:6 Настоящата епоха на църквата се намира между 5 и 6 стих. По средата

на Скръбния период част от народа на Израел избягва на едно тайно място **в пустинята** (според някои Петра) и се крие там в продължение на три и половина години.

12:7 На небето избухва **война** между **Михаил и неговите ангели,** от една страна, и **змея и неговите ангели,** от друга. Тази война избухва по средата на Скръбния период. Архангел Михаил е тясно свързан със съдбата на израелския народ (Дан. 12:1).

12:8, 9 Победата над змея е толкова окончателна, че той загубва всякакъв достъп до **небето.** Той и неговите слуги се **хвърлени** долу **на земята.** Това обаче не е неговият край (вж. 20:1—3, 10). Обърнете внимание на описанието, което Йоан ни дава за него: **големият змей, оная старовременна змия, ...дяволът и Сатана, който мами целия свят.**

12:10 След изгонването на змея в небето се чува силен вик, който възвестява, че победата на Бога и деня̀т на завоеванието на Неговия народ са дошли. Това е преди Хилядолетното царство. То е и едно славно събитие, защото **клеветникът на нашите братя... е хвърлен.**

12:11 Гласът продължава да говори, като казва, че преследваните вярващи от евреите **са победили** злия **чрез кръвта на Агнето и чрез словото на своето свидетелство.** Тяхната победа се основава на смъртта на Христос и на **тяхното свидетелство** за стойността на тази смърт. Във верността си към Него те подпечатват **своето свидетелство** с кръвта си.

12:12, 13 Небето може да **се весели** заради изгонването на змея, но горко на **земята и морето! Дяволът... знае, че** му **остава много малко време,** и е твърдо решен да излее яростта си докрай. Ненавистта на дявола е насочена главно към народа Израел, от който е дошъл Месията.

12:14 Верният еврейски остатък получава **две крила на голям орел,** с които успява да избяга бързо до скривалището си в **пустинята.** (Според някои тълкуватели тези две **крила** говорят за голяма въздушна мощ.) Там остатъкът бива хранен и защитаван от нападенията на змията в продължение на три и половина години (**„време и времена, и половина време"**).

12:15, 16 Опитвайки се да осуети бягството на Израел, **змията** изпуска след народа голяма **река** като потоп, но земята поглъща реката и дяволът остава с пръст в уста.

12:17 Разярен от това унижение, той тръгва да си отмъсти на евреите, които са останали в земята — които показват истинността на своята вяра, като пазят **Божиите заповеди** и държат **свидетелството** за **Исус.**

13:1 13 гл. ни запознава с два големи звяра: единият, **който излиза от морето,** и другият — от земята, т. е. от земята на Израел. Няма съмнение, че тези зверове символизират хората, които ще играят важна роля по време на Скръбния период. Те съчетават характеристиките на четирите звяра, описани в Даниил 7:3—7. Първият звяр е главата на възстановената римска империя, която ще съществува под формата на десет царства. Той излиза **от морето** (образ на езическите народи) и има **десет рога.** Даниил предсказва, че римската империя ще бъде възстановена под формата на десет царства (Дан. 7:24). Има **седем глави.** В 17:9, 10 се казва, че това са седем царе (може би седем различни вида владетели или седем различни етапи на империята). **На роговете си** звярът има **десет** корони. Тези корони говорят за силата на управление, дадена му от змея (т. е. Сатана). Има и **богохулно име на главите си,** като се представя за Бог, а не за обикновен човек.

13:2 Звярът е като леопард, краката му са **като** на мечка, а **устата му — като** на лъв. В Даниил 7 гл. **леопардът** символизира Гърция, **мечката** — Мидо-Персия, а **лъвът** — Вавилон. По този начин възстановената римска империя

представлява своите предшественици в това, че е бърза да завладява като **леопард,** силна е като **мечка** и е алчна като **лъв.** Накратко казано, тя съчетава всички отрицателни черти на предхождащите я световни империи. Империята и нейният владетел получават свръхестествена сила от Сатана.

13:3 На една от главите си звярът има смъртоносна **рана.** Според обяснението на Скофилд: *„Останки от древната римска империя никога не са спрели да съществуват във вид на отделни царства. Само имперската форма на управление е престанала да съществува: това именно е и едната от главите, ранена смъртоносно."*[24] **Но „смъртната" рана е изцелена.** С други думи, империята е възстановена напълно: тя е управлявана от император, който е **звярът.**

13:4 Хората **се покланят на звяра.** Те не само му се удивляват, но му се и покланят като на Бог. Те също така се покланят и на **змея.**

13:5, 6 Звярът произнася горди хвалби и грозни **богохулства** и му се позволява да **воюва** (според бележката под линия в НПБКДж) в продължение на **четиридесет и два месеца.** Той хули Божието **име, Неговата скиния** и **небесното** войнство.

13:7 Звярът **воюва** против Божиите хора и побеждава много от тях. Вместо да му се подчинят, те предпочитат да умрат. Неговото владичество се разпростира над целия свят. Това е последната световна империя преди идването на Христовото царство.

13:8 Онези, които не са истински вярващи, **се покланят** с готовност на звяра. Тъй като те никога не са уповавали на Христос, техните имена никога не са били **записани в книгата на живота на Агнето.** И тъй като имената им не се намират сред имената на изкупените, те се предават на заблуда. Поради това, че не са повярвали в истината, сега лесно повярват на една лъжа.

13:9 Това предупреждение трябва да накара всеки да приеме светлината на Божието слово, докато го има. Последствието от отхвърлянето на светлината е изгубването на всякаква светлина.

13:10 Истинските вярващи научават, че техните гонители **ще отидат в плен** и ще **бъдат убити с меч.** Това уверение ще даде сили на светиите да чакат с **търпение** и **вяра.**

13:11 Друга ключова фигура от времето на Скръбта е вторият **звяр.** Той действа в близко сътрудничество с първия звяр, като дори организира международна кампания за неговото поклонение, както и издигането на един голям идол, представляващ римския император. Вторият звяр излиза **от земята.** Ако тук се има предвид земята на Израел, тогава този водач почти сигурно е евреин. Той именно е лъжепророкът (вж. 16:13; 19:20; 20:10). Има **два рога като агнешки,** и създава впечатление за кротост и безобидност. Но това описание говори също така и за опит да се представи за Божия Агнец. **Говоренето** му **като змей** показва, че той се вдъхновява и получава сила непосредствено от Сатана.

13:12—14 Вторият звяр **упражнява цялата власт на първия звяр,** което означава, че римският император му дава неограничена власт да действа от негово име. Той има свръхестествени способности, като **дори** може да накара да слиза **огън от небето.** Целта на неговите чудеса, разбира се, е да подмамва хората да се покланят на един човек като на Бог.

13:15 Той дава дишане на **образа** на звяра, който е мерзостта на запустението, така че той дори **проговорва.** Наказанието за тези, които отказват да му **се поклонят,** е смърт.

13:16 Вторият звяр изисква от хората да покажат верността си към римския император, като носят **белега** на звяра **на дясната си ръка или на челата си.**

13:17 Освен този белег звярът има **име** и едно тайнствено **число.** Който не приеме **белега, името** или **числото на звяра,**

няма да може да **купува или** да **продава.** Това ще бъде един опит да се принудят хората да се откажат от Христос заради идолопоклонството. Ще бъде и едно трудно изпитание, но истинските вярващи ще предпочетат да умрат, вместо да се откажат от своя Спасител.

13:18 Числото на звяра е 666. Шест е числото на човека. Фактът, че то е с една единица по-малко от седем, може би показва, че на човека не му достига малко до славата и съвършенството на Бога. Трите шестици сочат към триединството на злото.

Един от най-големите въпроси, които възникват във връзка с 13 гл., е кой е Антихристът — *първият* или *вторият* звяр. Като цяло аргументът в подкрепа на мнението, че Антихристът е първият звяр, се основава на факта, че той изисква да му се покланят като на Бог. Поддръжниците на мнението, че Антихристът е вторият звяр, твърдят, че нито един евреин не би приел езичник за Месия, а тъй като вторият звяр е евреин, то той следователно трябва да бъде и лъжемесията.

14:1 Тук ние виждаме **Агнето,** Което **стои на хълма Сион** със **сто четиридесет и четири хиляди** последователи, като всички имат печат **на челата си.** Това описание сочи към времето, когато Господ Исус ще се върне на земята и ще застане в Ерусалим с тези вярващи от всяко от дванадесетте израилеви племена. **Сто четиридесет и четирите хиляди** са същите сто и четиридесет хиляди, за които се говори в 7 глава. Сега те са на път да влязат в царството на Христос.

14:2, 3 Йоан чува музика, която идва **от небето като глас от много води и като** звук **от силен гръм,** и като глас на **арфисти, които свирят на арфите си.** Само **сто и четиридесетте хиляди могат да научат тази песен.**

14:4, 5 Тук те са описани като **„девственици"**, като „онези, **които не са се осквернили с жени"**. Това са хора, които са се опазили неопетнени от ужасното идолопоклонство и разврат на този период и са последвали **Агнето** в безпрекословно подчинение и посвещение. Пентекост казва така: „Те са наречени „първи плодове на Бога и на Агнето" (т. е. първата реколта от периода на Скръбта), които ще влязат в хилядолетието, за да населят милениумната земя."[25] Тези хора не са приели лъжата на Антихриста — това, че трябва да се поклонят на един човек. Те са непорочни и по отношение на твърдостта си в изповядването на Христос.

14:6, 7 Ангелът, който лети сред небето с **вечното благовестие,** изглежда, съответства на описанието в Матей 24:14: „И това благовестие на царството ще бъде прогласявано по целия свят* за свидетелство на всичките народи; и тогава ще дойде свършекът." Предметът на благовестието е даден в 7 стих. Хората трябва **да се боят от Бога,** а не от звяра; **да въздават слава на Бога,** а не на идолопоклонническия образ; **и да се покланят на Бога,** а не на един обикновен човек. Има само едно благовестие, разбира се: благата вест за спасението чрез вяра в Христос. Но в различните диспенсации се набляга на различни страни на това благовестие. По време на Голямата скръб благовестието ще се стреми да отвърне хората от поклонението на звяра и да ги подготви за Христовото царство на земята.

14:8 Вторият ангел провъзгласява падането на Вавилон. Тази вест предваря събитията, описани в 17 и 18 глава. **Вавилон** е образ на отстъпническия юдеизъм и отстъпническия християнски свят, който ще бъде един огромен търговски и религиозен конгломерат с главна квартира Рим. **Всички народи** ще се опият от **виното на нейното разпалено блудстване.**

14:9, 10 Можем да определим времето на гласа на **третия** ангел като средата

* Това е правилният превод. — Бел. на прев.

на Скръбния период, което е еднозначно с началото на Голямата скръб. **Ангелът** предупреждава, че всеки, който се съгласи да участва в поклонението на звяра в която и да е от неговите форми, ще изпита Божия **гняв** сега и във вечността. **Виното на** Божия **гняв** ще бъде **излято** на земята по време на Голямата скръб. Но това ще бъде само предвкусване на мъките във вечния ад, където невярващите **ще бъдат мъчени с огън и сяра.**

14:11 Този стих ни напомня, че адът се състои от вечно и осъзнато наказание. Библията никъде не казва, че злите мъртви ще бъдат напълно изличени. **Димът от тяхното мъчение ще се издига** вечно, без да има **никакъв** отдих **ни денем, ни нощем.**

14:12 Това ще бъде едно време, когато светиите ще бъдат призовани да издържат търпеливо жестокостите на звяра; да се подчиняват на **Бога,** като отказват да се покланят на човек или на идол; и да държат здраво изповядването на вярата си **в Исус.** Описанието на окончателната съдба на злите хора (9—11 ст.) има за цел да насърчи верните вярващи да устоят.

14:13 Вярващите, **които умират** в този период, няма да пропуснат благословенията на Хилядолетното царство. Хората казват: „Блажени живите!", а Бог казва: **„Блажени мъртвите, които умират в Господа!"** и: **„делата им следват подир тях".** Всяко нещо, направено за Христос и в Негово име, ще бъде богато възнаградено — всяка милост, жертва, подарък, молитва, сълза или свидетелство.

14:14 Ако сравним този пасаж с текста в Матей 13:39—43 и 25:31—46, ще видим, че жътвата на земята става при Второто пришествие на нашия Господ. Докато тук се казва, че жъне Господ, в Матей 13:39 се казва, че жътварите са ангелите. И двата текста са верни, защото чрез ангелите всъщност жъне Христос.

Този стих описва как Христос слиза **на бял облак, „имайки на главата Си златна корона и в ръката Си остър сърп".**

14:15 Един **ангел** от **храма** Му казва да **хвърли сърпа** Си, защото **жътвата на земята е презряла.** Това не трябва да се разбира като заповед, тъй като ангелите нямат право да заповядват на Бога. То е по-скоро едно настоятелно искане или послание, изпратено от Бог Отец.

14:16 Има два начина, по които може да се разбира тази първа жътва. От една страна, тя може да олицетворява събирането на *вярващите* от времето на Скръбта, за да влязат в Хилядолетието. Ако това е така, тя съответства на събирането на житото, за което се говори в Матей 13, т. е. синовете на царството. От друга страна, тази жътва може да символизира един *съд.* В този случай обектите на съда могат да бъдат езичниците, тъй като за Израел се говори в следващата жътва (17—20 ст.).

14:17 Сега разказът се съсредоточава върху последните етапи от ужасния съд, който ще се излее върху невярващата част от народа на Израел — „гроздовете на земното лозе" (вж. Пс. 80:8; Ис. 5:1—7; Ер. 2:21; 6:9). **От храма, който е на небето,** излиза **ангел,** който също държи **остър сърп.**

14:18 Друг ангел дава сигнал за започване на жътвата. Този ангел има **власт над огъня,** който може би е символ на идещия съд.

14:19 Узрялото грозде се събира и се хвърля **„в голямия лин на Божия гняв".** Тъпченето на гроздето в процеса на правенето на вино се използва тук като образ на унищожителния съд.

14:20 Този гроздобер става **извън града** Ерусалим, може би в Йосафатовата долина. Клането ще бъде толкова голямо, че **кръвта** ще потече като поток, който ще бъде дълъг около 290 км и ще стигне до **юздите на конете.** Той ще покрие едно разстояние от Ерусалим до южната част на Едом.

15:1 Едно друго знамение на небето показва **седем ангела, които държат седемте последни язви.** Те бележат (след като свършат) изчерпването на **Божия гняв.** От това разбираме, че скоро ще настъпи краят на периода на Скръбта.

15:2 Сега Йоан вижда в небето едно голямо множество от хора, **стоящи при стъклено море, размесено с огън.** Той разбира, че това са онези, които са отказали да се покланят на **звяра** или на **неговия образ** и заради това са умрели като мъченици.

15:3, 4 Но сега те се намират в небето и пеят **песента на Мойсей... и песента на Агнето,** която се състои почти изцяло от цитати от СЗ. В нея те свидетелстват за праведността на Божия съд, който Той ще извърши над техните убийци на земята, и хвалят **Всемогъщия Бог** заради Неговите **дела** и **пътища.** В конкретния контекст под „дела" и „пътища" трябва да разбираме Божиите присъди, макар че това е вярно за всички Негови дела и пътища. Обръщението **„Царю на вековете"** трябва да се чете **„Царю на** нациите" (според бележката под линия в НПБКДж).[26]

Песента на Мойсей възхвалява освобождението на Неговия народ от египетско робство. **Песента на Агнето** прославя окончателното избавление от Сатана и всички врагове на духовния живот. По този начин — както А. Т. Пирсън посочва много добре: *„Тези две песни бележат двете граници на историята на Изкуплението, между които лежи цялата история на откупения Божий народ."*[27]

Божиите присъди на земята показват, че Той е свят Бог. Те ще накарат **всички народи** да **се боят** от Него, да **дойдат** при Него и да Му **се поклонят.**

15:5 След това Йоан вижда, че **на небето... се отваря храмът на скинията на свидетелството.** Това очевидно е истинската небесна реалност, на която земният храм е бил само образ или копие (Евр. 9:23). Това се отнася особено до Пресвятото място.

15:6 Седемте ангела излизат от храма, **„облечени в чисти и светли ленени дрехи и препасани през гърдите със златни пояси".** Това означава, че те са готови да извършат праведния съд, чрез който Бог ще бъде прославен. Тези **ангели** скоро ще развържат **седемте** последни **язви.**

15:7 Едно от четирите живи същества дава на всеки от ангелите по една чаша. Тези **чаши** съдържат последните наказания на Голямата скръб, които засягат всички Божии врагове, а не само част от тях.

15:8 Фактът, че **никой не** може да **влезе в храма, преди да се свършат седемте язви,** може би означава, че сега вече никакво свещеническо застъпничество не може да забави Божията ярост.

Й. Съдът на седемте чаши (16 гл.)

16:1, 2 Един силен глас от храма заповядва **на седемте ангела** да **отидат и да излеят на земята чашите на Божия гняв.** По естество и последователност тези бедствия приличат на бедствията, причинени от тръбите, но са по-силни по интензивност. Първата чаша води до появяването на **„лоша и люта рана" по онези човеци, които се покланят** на звяра и на **неговия образ.**

16:3 Втората язва превръща водите на **морето в кръв** като кръвта **на мъртвец** и всички морски животни умират.

16:4 Третата **чаша** става причина **водата** на всички водни източници да стане **кръв.**

16:5, 6 На това място **ангелът на водите** защитава справедливостта на Божиите присъди. Хората получават само онова, което справедливо заслужават заради собствените си грешни дела. Тъй като те са **пролели кръв** в изобилие, сега са наказани да пият **кръв вместо вода.** Това е тяхното **заслужено** наказание.

16:7 Олтарът може би символизира душите на загиналите мъченици (6:9). Те

са чакали дълго и търпеливо, докато бъдат наказани техните мъчители.

16:8, 9 Четвъртата язва причинява страдание като от силно слънчево изгаряне или радиация. Въпреки това хората отново **не се покайват.** Точно обратното — те похулват **Бога** заради това, че им е изпратил тази убийствена горещина.

16:10, 11 Петият ангел излива язвата на **тъмнина** върху **царството** на **звяра.** Това утежнява още повече страданията на хората, тъй като те не могат да пътуват, за да потърсят облекчение на болките си. Но и тя не смекчава сърцата им. Човеците се закоравяват още повече в омразата си към Бога.

16:12 След изливането на шестата чаша **водата** на река **Ефрат** пресъхва, което улеснява пътя на армиите **от изток,** които идват към израелската земя.

16:13, 14 Сега Йоан вижда **три духа,** подобни на жаби, които излизат от **устата на змея,... звяра и... лъжепророка,** т. е. лъжливото триединство на Сатана. Това са демонски **духове, които вършат** чудеса, за да подмамят световните владетели и да ги съберат за решителна **война във великия ден на всемогъщия Бог.**

16:15 При споменаването на тази битка Господ изрича специално благословение върху светиите от Скръбния период — онези, които бдително очакват Неговото идване и са се запазили неопетнени от идолопоклонничеството на това време. При неспасените Той ще дойде неочаквано **като крадец** и ще ги погуби.

16:16 Световните армии ще се съберат на едно **място, което на еврейски се нарича Армагедон** (или Мегидо, според бележката под линия в НПБКДж).[28] Това наименование се свързва обикновено с долината Ездрелон, на южния край на която се намира Мегидо. Говори се, че Наполеон я е наричал „бойната арена на света", т. е. идеалното бойно поле.

16:17 Последната тръба се обявява от съобщението на **седмия ангел,** което гласи: **„Сбъдна се."** Това е краят на Божия гняв, що се отнася до периода на Скръбта.

16:18 Изливането на последната чаша причинява ужасни природни сътресения: експлозии, гръмотевици, светкавици и страхотно земетресение.

16:19 Великият град Вавилон, разделен на три части, изпива **чашата** на Божията ярост. Бог не е забравил неговото идолопоклонство, жестокост и религиозен хаос. В същото време **градовете на народите** падат.

16:20 Докато земята се клати, изчезват **всеки остров** и **планините.**

16:21 Върху нея пада град, чиито зърна тежат около 35 кг, но вместо да се покаят, **хората** отново похулват **Бога.**

К. Падането на великия Вавилон (17 и 18 гл.)

17:1, 2 Един от седемте ангела поканва Йоан да види **съда над голямата блудница.** „Голямата блудница" е огромната религиозна и търговска система с главна щаб-квартира град Рим. Много хора смятат, че 17 гл. описва религиозния Вавилон, а 18 гл. — неговата търговска страна. Религиозният Вавилон определено включва отстъпническото християнство — както католическо, така и протестантско. Той също така може да представлява и икуменическата църква. Обърнете внимание на подробностите в това описание! **Блудницата седи на много води,** т. е. тя контролира големи области от езическия свят. **Земните царе са блудствали** с нея, т. е. със своите компромиси и интриги тя е съблазнила политическите водачи. **Земните жители** са се **опили от виното на нейното блудстване,** т. е. голям брой хора са се поддали на злото ѝ влияние и са доведени до окаяно състояние.

17:3 Отстъпническата църква е описана как **седи на червен звяр.** Вече отбелязахме в 13 гл., че този звяр е възстановената римска империя (и понякога главата на тази империя). Звярът е **пълен**

с богохулни **имена** и има **седем глави и десет рога.**

17:4 За известно време лъжливата църква като че ли има надмощие в империята. Тя седи, облечена в царствено величие, и носи символите на огромното си богатство. В ръката си държи **златна чаша,** която е **пълна** с нейното идолопоклонство и разврат.

17:5 На челото ѝ има **едно тайнствено име: Вавилон, великата, майката на блудниците и на гнусотиите на земята.** Това е „църквата", която е проливала кръвта на християнските мъченици през вековете и която продължава да я пролива и сега. Тя се е опила от тяхната кръв.

17:6 Както много други, Йоан **се учудва,** когато **вижда жената,** опита **от кръвта на светиите.** Това са **светиите** от всички векове на църковната история и особено **Исусовите мъченици** от времето на Скръбта.

17:7, 8 Ангелът предлага на Йоан да му обясни **тайната на жената и на звяра. Звяра,** който Йоан **е видял** (т. е. римската империя, която е съществувала в миналото), **го няма** (сега той не съществува като световна империя), но скоро **ще излезе от бездната** (ще се появи отново в ярко изразена дяволска форма) **„и ще отиде в погибел"** (ще бъде унищожен напълно и окончателно). Възстановяването на империята и появяването на нейния харизматичен водач ще накара невярващия свят да се **зачуди.**

17:9 Ангелът казва, че тук е нужен **разум,** който има **мъдрост: „Седемте глави са седем хълма, на които седи жената."** Традиционно този текст се тълкува така: главната квартира на блудницата е Рим, който е построен на седем хълма.

17:10 Някои тълкуватели обясняват **седемте царе** като седем форми на римско управление. Други смятат, че това са седем императори. Трети казват, че царете представляват великите световни сили: Египет, Асирия, Вавилон, Персия, Гърция, Рим и бъдещата възстановена римска империя.

17:11 Осмият цар се тълкува различно като главата на възстановената римска империя или като Антихриста. Точното значение на това пророчество може би никога няма да стане напълно ясно, докато не се изпълни в действителност.

17:12 Десетте рога вероятно символизират бъдещите **царе,** които ще служат на римския **звяр.** Те ще управляват в продължение на **един час,** т. е. за много кратко време (вж. 10б ст.).

17:13 Тези десет царе единодушно предоставят **своята сила и власт** на римския **звяр.** С други думи, десет страни (или правителства) ще му отстъпят своя национален суверенитет.

17:14 Тази десетчленна империя ще тръгне на война срещу Господ Исус, когато Той се върне на земята в края на Скръбния период. Но за тях тази битка ще бъде окончателното поражение. Освен **Агнето** Господ Исус **е** и **„Господ на господарите и Цар на царете".** Онези, които Го следват, **са призвани, избрани и верни.**

17:15 По-нататък ангелът обяснява, че **водите,** за които се говори в 1 ст., са **народи, множества, нации и езици. Блудницата седи** на **водите** в смисъл, че има власт над огромни части от населението.

17:16 Изглежда, че за известно време възстановената римска империя позволява да бъде контролирана или най-малкото повлияна от блудническата църква. По-късно обаче тя отхвърля този непоносим ярем и я унищожава. Омразната **блудница** е съблечена гола, изядена и изгорена от звяра, върху който е седяла.

17:17 Зад всичко това стои **Бог.** Той е Този, Който кара царствата да се обединят под римския звяр и след това да се обърнат срещу блудницата. Всичко това става, за **да се изпълни Неговата** суверенна воля.

17:18 Големият град е Тайната Вавилон, която царува **над земните царе.** Но както вече видяхме, главната щаб-квартира на жената е в Рим.

18:1 18 гл. се състои главно от една погребална песен, празнуваща падането на Вавилон. Както беше споменато, под Вавилон трябва да разбираме блудническата църква, която е не само една огромна религиозна система, но може би и найголямата търговска институция в света. Очевидно тя контролира целия световен пазар.

Когато един **друг ангел с голяма власт** слиза **от небето,** за да съобщи новината, той като че ли запалва светила и **земята** се осветлява от **неговата слава.**

18:2 Вавилон великата е **паднала** и нейните руини са станали жилище на **демони,** на **всякакъв нечист дух** и на всякаква **нечиста** и омразна **птица.**

18:3 Причината за нейното падане е пълната поквара, в която тя е живяла с народите и техните **търговци.** Тя е накарала **всички народи** да се опият от нейното разпалено **блудство.**

18:4 Друг глас от небето предупреждава Божия народ да **излезе от** обречената система в навечерието на нейното унищожение. Връзката с тази система води до споделяне на **язвите ѝ.**

18:5, 6 Нейните грехове са се натрупали дотолкова, че са стигнали **до небето. Бог си е спомнил за неправдите ѝ** и ще ги накаже. Тя ще получи **двойна** отплата за злите си дела, но не от Божия народ, а от англеа, който е инструмент на Неговото възмездие.

18:7 Нейните мъки и печал ще бъдат пропорционални на нейното самовъзвеличаване и разкошен живот. Тя се мисли **за царица,** която седи на върха, и смята, че няма да види никаква **печал.**

18:8 Но нейното осъждение **ще дойде в един ден** и ще ѝ донесе **смърт, печал и глад. Всемогъщият Бог** ще я накаже **с огън.**

18:9, 10 Земните царе ще заридаят заради **изгарянето** на бившата си господарка. Тяхното жалеене обаче е продиктувано от егоизъм. Те тъжат заради загубените удоволствия и разкош и, като **стоят отдалеч,** се чудят на **мъките ѝ** и на внезапността на нейния край.

18:11-13 Търговците плачат най-вече защото нямат никаква надежда за печалба. **Никой не купува вече техните стоки.**

Изглежда, че списъкът със стоки, с които Вавилон е търгувала, включва световните търговски ценни метали, бижутерия, платове, **дърво, слонова кост, бронз, мрамор,** подправки, парфюми, **вино, масло,** жито, добитък, **колесници и човешки тела и души.** Както отстъпническата църква, така и търговският свят могат да бъдат обвинени в търгуването с **човешки души:** църквата, защото продава индулгенции и др. подобни, а търговският свят — защото експлоатира хората.

18:14 Обръщайки се към тази паднала система, търговците тъгуват, че печалбите, на които са се надявали, са престанали и че нейните богатства и великолепие са изчезнали внезапно и завинаги.

18:15, 16 Също като царете и **търговците... стоят** и се удивляват **отдалеч, като плачат и ридаят** за изгубването на тези големи богатства в един час време. Те си спомнят предишния блясък на града и красивите **облекла и украшения** на неговите жители.

18:17, 18 Сега целият този разкош е унищожен и във въздуха е надвиснала заплаха за голяма депресия . Онези, които се занимават с морска търговия, стоят **отдалеч** и викат: **„Какво** можеше да се сравни с **този велик град?"**

18:19 Те посипват **пръст на главите си,** плачат и жалеят за града, който е обогатил световната морска индустрия, а сега е бил разрушен само **за един час.**

18:20 И докато на земята се проливат всички тези безбожни сълзи, на **небето** има голямо веселие. Най-после Бог **е отмъстил за** своите **светии, апостоли** и

пророци, като е наказал Вавилон за начина, по който тя се е отнесла към Неговите хора.

18:21 Един силен ангел хвърля... **в морето камък като голям воденичен камък.** Това е нагледен образ на окончателната съдба на **Вавилон.**

18:22 Гласът на онези, които преди това са извършвали различни дейности — било то музика, изкуство или мелене на жито — замлъква завинаги.

18:23 Всички **светлини** са загасени и звукът от сватбена веселба няма да се чува никога вече. Защо това е така? Защото водачите на Вавилон са измамили **всички народи** със своето **чародейство.**

18:24 Вавилон е виновна за **кръвта на** Божиите **светии,** на **всички** вярващи, които са били **убити заради** своята вяра, и затова Бог сега ѝ въздмездява в пълна мяра.

Л. Идването на Христос и Неговото хилядолетно царство (19:1—20:9)

19:1 След това Йоан чува **голямо множество в небето,** което хвали Господа за справедливото Му наказание на великата блудница. Песента Го възвеличава като **Господ, нашия Бог,** на Когото принадлежат **спасението, славата и силата.**

19:2 Тя провъзгласява за правилно унищожението на **великата блудница.** Наказанието на блудницата заради **нейното блудство** и хладнокръвно убиване на **Неговите слуги** съответства на Господните атрибути на истина и правда.

19:3 Вечният **дим,** който се издига от погребалната клада, кара множеството отново да извика **„Алилуя!"** (или „Хвала на Господа!").

19:4 Двадесет и четирите старейшини и четирите живи същества изразяват своето искрено съгласие с **„Амин!"** и **„Алилуя!"**

19:5 Глас... от престола призовава всички Божии **слуги** да се присъединят към прославянето на Господа заради унищожението на чудовищната блудница Вавилон.

19:6 Сега в небето се чува друга песен, силна като глас от много води и като глас от силни гърмежи. Още едно мощно **„Алилуя!"** се издига силно във възхвала на царството на **Господ Бог Всемогъщи!**

19:7, 8 Времето на Скръбта е свършило. Вавилон е наказан. Дошло е времето на **сватбата на Агнето.** Църквата, **жената** на Христос, **се е** приготвила за това прекрасно събитие. Тя е облечена **в светъл и чист висон,** който — както се обяснява в текста — символизира **„праведните дела на светиите".**[29]

19:9 Сега един ангел дава наставление на Йоан да запише благословение за всички, **които са призвани на сватбената вечеря на Агнето.** Църквата е небесната Невяста. Поканените като гости са останалите от изкупените. Ангелът подчертава важността на това благословение, като казва, че то представлява **истинните Божии думи.**

19:10 Йоан пада пред **краката** на ангела **в поклонение,** но той му забранява да направи това. Само Бог заслужава поклонение. Ангелът е **съслужител** на Йоан и на всички, които държат **Исусовото свидетелство.** По-нататък той казва, че **Исусовото свидетелство е духът на пророчеството.** Това означава, че истинската цел **на пророчеството** е да се свидетелства за Личността и делото **на Исус.** *„Пророчеството — казва Чарлз Райри — има за цел да разкрие красотата на Исус."*[30]

Ангелът иска от хората да се покланят на **Бог** Син, за Когото той свидетелства.

19:11 Най-после идва събитието, което е кулминацията на цялата книга — славното идване на Христос на земята, за да премахне враговете Си и да установи царството Си. Тук не става въпрос за Грабването на църквата. Тогава Христос идва във въздуха *за* Своите светии.

Сега Той идва на земята *със* Своите светии.

Обърнете внимание на описанието на нашия Господ. Той седи на **бял кон:** очевидно това е военен кон, тъй като Господ идва, за да порази враговете Си. Неговото име е **„Верен и Истинен“.** Той е **верен** на Своите обещания и **истинен** на Своя Собствен характер. Той **„съди и воюва праведно“.** Господ може да царува само над царство, в което хората желаят да живеят под управлението на **справедливостта.** Затова Той най-напред трябва да премахне всичко, което пречи на това.

19:12 Очите на Господа са **като огнен пламък,** което говори за всепроникващата сила на Неговия съд. Той може да види всеки бунт и неверие. **На главата Му** има **много** корони. Има други, които могат да носят короната на победата, но само Господ Исус може да носи короната на царствеността. Той има и написано **име,** което **никой** не знае **освен Него.** Във връзка с Личността на Христос има тайни, които нито едно сътворено същество няма да може никога да разбере.

19:13 Облечен е с дреха, натопена в кръв, която не е кръвта, проляна на Голгота, а **кръвта** на Неговите врагове, които Той стъпква в лина на Божия гняв. **Името** Му е **„Божието слово“.** *Словото* е начин за изразяване на мисъл. В Христос Бог напълно е изразил Себе Си на човека.

19:14 Господ е придружен от **небесните войски, облечени в бял и чист** висон и яздещи **на бели коне.** Без съмнение тези войски са съставени от светиите, но си заслужава да се отбележи, че от тях не се изисква да се бият. Господ Исус побеждава враговете Си без чужда помощ.

19:15 От **устата Му** излиза **остър меч,** с който Той поразява **нациите.** Той идва, за да **ги управлява с желязна тояга** и да стъпче **лина на яростта и гнева на Всемогъщия Бог.**

19:16 На дрехата и на бедрото Му е написано:

ЦАР НА ЦАРЕТЕ
И ГОСПОД НА ГОСПОДАРИТЕ

Нашият Исус е Върховният Владетел. Всички други трябва да се подчинят на Неговото господство.

19:17, 18 Великата Божия вечеря представлява унищожението на останалите врагове на Бога преди установяването на царството. На нея са извикани да присъстват хищните птици! Те ще се нахранят с труповете на убитите от Господа хора от всички социални слоеве — както **малки,** така **и големи.**

19:19, 20 В отчаян опит да попречи на Христос да поеме юздите на управлението (Пс. 2) **звярът** се съюзява със световните **войски във война против** Господа **и против Неговото войнство.** Но това е един безплоден опит. Както **звярът,** така и **лъжепророкът** са **уловени** и хвърлени **живи в огненото езеро, което гори със сяра.**

19:21 Останалите бунтовници биват **избити с меча** на Господа и телата им стават изобилна храна за хищните птици. Мечът е символ на Божието слово (вж. Еф. 6:17; 2 Сол. 2:8; Евр. 4:12; Откр. 1:16; 2:12, 16).

Това е краят на Голямата скръб.

20:1 Преди да започне Хилядолетието, Сатана трябва да бъде вързан. За да направи това, **от небето слиза един ангел,** който държи **в ръката си ключа на** бездната **и една** голяма **верига.**

В известен смисъл нашият Господ върза Сатана при Първото Си идване на земята (Мат. 12:29). Сега това е вторият етап от неговото връзване.

20:2 Ангелът хваща Сатана **и го връзва за хиляда години.** Йоан изброява четири имена на изкусителя: **змей, змия, дявол** (обвинител) **и Сатана** (противник).

20:3 През Хилядолетието главният враг стои затворен в **бездната,** която е запечатана, **така че** да не може да излезе и да **мами нациите.** Към края на Христовото царство Сатана ще **бъде пус-**

нат за последния си краткотраен бунт (7—10 ст.).

20:4 Сега Йоан вижда хора, седящи на престоли в небето, които имат властта да управляват. Това са светиите от епохата на църквата, които ще царуват **с Христос** като Неговата Невяста. Йоан също така вижда едно множество от мъченици, които са отказали да приемат белега на **звяра.** Очевидно това са светиите от времето на Скръбта, които са умрели заради вярата си. И двете множества ще царуват **с Христос** през златната ера на мира и благоденствието.

20:5 Първото изречение от 5 ст. трябва да се разбира като вмъкната част. **„Другите мъртви"** са невярващите от всички векове, които ще бъдат възкресени в края на Хилядолетието, за да застанат пред съда на Големия бял престол.

Изречението **„Това е първото възкресение"** е свързано с 4 ст. **„Първото възкресение"** не е едно-единствено събитие. То съдържа **възкресението** на праведните от различни времена, като включва **възкресението** на Христос (1 Кор. 15:23), **възкресението** на онези, които са Христови при Грабването на църквата (1 Сол. 4:13—18), **възкресението** на двамата свидетели, чиито тела ще лежат на улиците (Откр. 11:11), и **възкресението** на светиите от периода на Скръбта, които са описани тук (вж. също Дан. 12:2а). С други думи, **първото възкресение** съдържа **възкресението** на Христос и на всички истински вярващи, макар че те биват възкресени по различно време. То се осъществява на няколко етапа.

20:6 Онези, които участват **в първото възкресение,** са **блажени,** защото няма да бъдат засегнати от **втората смърт,** в която всички невярващи ще бъдат хвърлени в огненото езеро (14 ст.). Истинските вярващи **ще бъдат свещеници на Бога и на Христос и ще царуват с Него хиляда години.**

20:7, 8 Когато се свършат хилядата години, Сатана ще бъде пуснат от своя затвор **и ще излезе** по **четирите краища на земята,** за да **мами нациите,** които се противопоставят на Христос, наречени тук **Гог и Магог.** Това споменаване на **Гог и Магог** не трябва да се бърка с подобно споменаване в Езекиил 38 и 39 глава. Там Магог е една голяма страна на север от Израел, а Гог е нейният владетел. Тук тези имена се отнасят до световните нации като цяло. В Езекиил се говори за едно време преди Хилядолетието. Тук се говори за времето след Хилядолетието.

20:9 След като събира една армия от безбожни бунтовници, дяволът тръгва на бой срещу Ерусалим, **възлюбения град.** Но **огън от Бога** пада **от небето** и поглъща войските.

М. Съдът над Сатана и всички невярващи (20:10—15)

20:10 Самият **дявол е хвърлен в огненото езеро,** за да се присъедини към **звяра и лъжепророка.**

Изглежда невероятно, че Сатана ще може да събере армия от невярващи в края на Хилядолетието. Но ние не трябва да забравяме, че всички деца, които се раждат по време на Христовото управление, ще бъдат родени в грях и ще имат нужда от спасение. Не всички ще приемат Христос като законен Цар. Тези, които не Го приемат, ще се разпръснат по цялата земя, опитвайки се да избягат колкото може по-далеч от Ерусалим.

Забележете, че и след тези хиляда години **звярът и лъжепророкът** се намират все още в ада. Този факт, както и изразът **„...и ще бъдат мъчени денем и нощем до вечни векове"** опровергават доктрината за пълното унищожение.

20:11 След това ние виждаме съда на **Големия бял престол.** Той е **голям** поради важността на присъдите, които се решават на него, и е **бял** поради съвършенството и чистотата на решенията, които се вземат. Съдията на него е Господ Исус (Йоан 5:22, 27). Изразът **„...от Чието лице побягнаха земята и небе-**

то..." показва, че този съд става във вечността — след унищожението на настоящото творение (2 Петр. 3:10).

20:12 Мъртвите — големи и малки — застават **пред Бога.** Това са невярващите от всички векове. **Разгъват се** два вида **книги. Книгата на живота** съдържа имената на всички, които са били изкупени чрез скъпоценната кръв на Христос. Другите книги съдържат подробно описание на **делата** на неспасените. Никой, който се явява на този съд, не е записан в **Книгата на живота.** Фактът, че името му липсва в тази Книга, го *осъжда* сам по себе си, но доказателствата за злите му **дела** определят *степента* на неговото наказание.

20:13 Морето ще предаде телата на онези, които са били погребани в него. Гробовете, представени тук от **смъртта,** ще предадат телата на всички неспасени, които са били заровени. **Адът*** ще предаде душите на всички, които са умрели в неверие. Телата и душите ще бъдат съединени, за да застанат пред Съдията.

Също както ще има степени на наградите в небето, така ще има степени и на наказанията в ада. Те ще се определят от **делата.**

20:14 Под израза **„и смъртта и адът* бяха хвърлени в огненото езеро"** трябва да разбираме човешката личност като цяло: дух, душа и тяло. Текстът обяснява, че **„това е втората смърт"**, а бележката под линия в НПБКДж добавя *„...огненото езеро"*.

Между Хадес и пъкъла има разлика. За неспасените умрели Хадес е едно безплътно състояние на осъзнато наказание. То е нещо като междинно състояние, където те чакат съда на Големия бял престол.

За вярващите умрели Хадес е състояние на безплътно блаженство в небето, където те чакат възкресението и прославянето на своите тела. Когато Исус умира, Той отива в рая (Лука 23:43), който Павел нарича „третото небе" (2 Кор. 12:2, 4) или мястото, където Бог обитава. В Деяния 2:27 безплътното състояние на Господа е наречено „ада"**. Бог не е оставил Неговата душа там, а я е облякъл с прославено тяло.

Пъкълът е окончателният затвор на безбожните мъртви. Той е същото като огненото езеро, геената или втората смърт.

20:15 Решаващият фактор при този съд е дали името на един човек е записано в **Книгата на живота,** или не. Всъщност ако то е записано там, той би бил вече участник в първото възкресение. Така че този стих се отнася само до онези, които застават пред Големия бял престол.

Н. Новото небе и новата земя (21:1—22:5)

21:1 Изследователите на Библията не са наясно дали 21 и 22 гл. описват само Вечното състояние, или както Хилядолетието, така и Вечното състояние. Тъй като Хилядолетието и вечността си приличат в много отношения, едва ли трябва да ни изненадва това, че те понякога сякаш се сливат в писанията на апостол Йоан.

Тук Вечното състояние е наречено **„ново небе и нова земя"**. Това не са новото небе и новата земя, описани в Исая 65:17—25. Там се говори за Хилядолетието, тъй като грехът и смъртта все още присъстват в тях. Те ще бъдат изместени напълно от Вечното състояние.

21:2 Йоан вижда **светия град, Новия Ерусалим, слизащ от небето, приготвен като невяста, украсена за мъжа си.** Това, че никъде не се казва, че той слиза на земята, кара някои хора да смятат, че Новият Ерусалим остава да виси в небето. Фактът, че на портите му стоят имената на израилевите племена, показ-

* Букв. Хадес. — Бел. на прев.

** Правилният превод е Хадес. — Бел. на прев.

ва, че изкупеният Израел ще има достъп до града дори и да не е част от самата църква. Има разлика между църквата (Невястата или Жената на Агнето (9 ст.), Израел (12 ст.) и езическите народи (24 ст.), която навсякъде се подчертава.

21:3 Йоан чува **от небето** вест, в която се казва, че **скинията на Бога е с човеците и че Той ще обитава с тях.** Като **Негов народ** хората ще се наслаждават на такова близко общение с Него, за каквото никога не са мечтали. **Сам Бог ще бъде с тях** и ще бъде **техен Бог** и между Него и тях ще има една много по-тясна и по-близка връзка.

21:4, 5 Изразът **„Той ще обърше всяка сълза от очите им"** не означава, че в небето ще има сълзи, а е един поетичен начин да се каже, че в небето *няма* да има никакви сълзи! В небето няма да има **нито смърт, нито жалеене, нито плач.** За Божиите хора всичко това ще престане завинаги.

Този, Който седи **на престола,** ще **направи всичко ново.** Неговите **думи са верни и истинни** и със сигурност ще се сбъднат.

21:6 Въвеждането на Вечното състояние отбелязва завършека на Божиите цели за земята, на която живеем. Както **Алфата** и **Омегата** са първата и последната буква на гръцката азбука, така и Той е **Началото и Краят,** Създателят и Завършителят на творението, Този, Който започва и Който завършва всичко, Който е Вечният. Той е Този, Който дава **даром водата на живота** (т. е. спасението) **на** всеки, който **е жаден** за нея.

21:7 Той е Този, Който благославя победителя с цялото наследство и с нова близост, която е като близостта между Баща и **син.** Както вече беше споменато, победителят е този, който вярва, че Исус е Божият Син (1 Йоан. 5:5). Той побеждава света чрез вяра (1 Йоан. 5:4).

21:8 Но не всички са победители. Има **страхливци,** които се боят да изповядват Христос; или **невярващи,** които не желаят да се доверят на Спасителя на грешниците; или *грешници* (дума, която присъства в мнозинството ръкописи според бележката под линия в НПБК-Дж), т. е. всички ония, които остават в своите грехове (между които и някои от ужасните нечестия, изброени в този списък); или **мръсни** — отдадени на гнусно разпътство; или **убийци** — зли и жестоки палачи; или **блудници** — извършващи прелюбодейство и други сексуални грехове; или **чародейци** — свързани със зли духове; или **идолопоклонници** — обиждащи Бога, покланяйки се на образи; **и всички лъжци,** т. е. преднамерени измамници. Всички такива хора ще бъдат хвърлени в **огненото езеро,** което ще бъде тяхната окончателна съдба.

21:9 Един от седемте ангела, участвал в наказанията на седемте чаши, предлага да покаже на Йоан по-ясно и по-подробно Новия Ерусалим, наречен тук **„Невястата, жената на Агнето".** Това наименование може би означава „мястото, където живее **невястата".**

21:10, 11 След като бива **отведен в Духа на една голяма и висока планина,** Йоан отново вижда **Ерусалим, който слиза от небето** и блести с **Божията слава** „като много скъпоценен камък".

21:12, 13 Градът е заобиколен от масивна **стена,** която има **дванадесет порти,** украсени с **дванадесет ангела** и носещи **имената на дванадесетте... израилеви племена.** Към всяка от четирите посоки има по **три порти.**

Числото *дванадесет* е използвано двадесет и един пъти в тази книга и седем пъти в тази глава. Обикновено то се разбира като числото на *управлението* или ръководството.

21:14 Дванадесетте основи на стените носят **имената на дванадесетте апостоли на Агнето.** Това може би е свързано с факта, че те са поставили основата на църквата с техните поучения за Христос (Еф. 2:20).

21:15, 16 Използвайки за мерна единица една **златна** тръстикова пръчка, анге-

лът показва, че **градът** е приблизително **двадесет хиляди стадия** (между 1800 и 2400 км) **на дължина, широчина и височина.** Било то под формата на куб или пирамида, той се простира далеч извън границите на възстановения Израел.

21:17 Стената на града е с дебелина **сто четиридесет и четири лакътя.** Изразът **„а това беше човешка мярка, употребена от ангела"**, означава, че в 9 и 15 ст. ангелът използва мерни единици, употребявани от хората.

21:18 Макар и трудно за представяне, описанието на **стената (от яспис) и на града (от чисто злато)** има за цел да създаде представа за величие и блясък, което и действително прави.

21:19, 20 Дванадесетте **основи** са украсени с дванадесет **скъпоценни камъка,** подобни на камъните върху нагръдника на първосвещеника, представляващ дванадесетте израилеви племена. Не е възможно да се определи с точност естеството на всички камъни, нито да се каже какво е тяхното духовно значение.

21:21 Дванадесетте порти са **дванадесет бисера,** което трябва да ни напомни, че църквата е бисер с голяма стойност, заради който Спасителят е продал всичко, което е имал (Мат. 13:45, 46).

Улицата на града е от чисто злато, като прозрачно стъкло, т. е. с неопетнена слава.

21:22, 23 В града липсват някои неща. Така например **няма храм.** Той вече не е необходим, тъй като **Господ Бог Всемогъщи и Агнето** са там. Също така няма нито **слънце,** нито **луна,** тъй като **Божията слава** го осветлява, а **Агнето** е светилото.

21:24 Езическите **народи** ще се наслаждават на неговата красота **„и земните царе** ще донасят в него своите славни неща" за Господа.

21:25 Неговите **порти** няма да се затварят, тъй като ще има пълна сигурност и свобода на влизане. Там **няма** да има **нощ,** а ще бъде един непрекъснат ден.

21:26 Както беше споменато, богатствата **на народите** и цялата тяхна **слава** и **почит** ще текат към града.

21:27 Нищо нечисто няма никога да влезе там, **а само тези, които са записани в книгата на живота на Агнето.**

22:1, 2 От **престола на Бога и на Агнето** извира **чиста река на водата на живота,** която тече **по средата на улицата. От двете страни на реката** расте **дървото на живота,** което вече не е забранено. То ражда **дванадесет** вида плод. Това говори за една вечна грижа от страна на Бога за осигуряване на живота през всеки сезон. Фактът, че **листата на дървото са за изцеление на нациите,** означава преносно, че те ще се наслаждават на вечно здраве.

22:3-5 А. Т. Пиърсън ни предлага следното обобщение върху този текст:

„Няма да има вече проклятие...", т. е. ще има съвършена безгрешност;

„...но престолът на Бога и на Агнето ще бъдат в него...", т. е. ще има съвършено управление;

„...и Неговите слуги ще Му служат...", т. е. общението ще бъде съвършено;

„...и Неговото име ще бъде на челата им...", съвършена прилика;

„...и няма да има нощ там...", а съвършено блаженство;

„И те ще царуват за вечни векове": съвършена слава.[31]

О. Заключителни предупреждения, утешения, покани и благословения (22:6-21)

22:6 Ангелът, който обяснява на Йоан всичко това, го уверява във верността на тези думи. **Господ Бог е изпратил Своя ангел, за да покаже на слугите Си** събитията, които **трябва да станат скоро.**

22:7 Кулминационната точка на всичко това ще бъде Пришествието на Спасителя, Който ни уверява, че ще дойде **бързо*.** Под „бързо" може да се разбира

* Според НПБКДж. — Бел. на прев.

или „*скоро*", или „*внезапно*", но първото е за предпочитане. За всеки, **който пази думите на** това **пророчество,** има специално благословение. Ние можем да пазим тези думи, като живеем в светлината на надеждата за Неговото Идване.

22:8, 9 Когато **чува и вижда тези неща, Йоан пада** пред **краката** на ангела, който обаче се противопоставя на тази негова постъпка. **Ангелът** е сътворено същество; само **Бог** заслужава поклонение.

22:10 Йоан **не** трябва да **запечатва** това **пророчество,** защото **времето** на неговото изпълнение е близо. Тук **„запечатвам"** означава „забавям откриването му".

22:11 Когато времето на изпълнението дойде, **неправедните** ще останат в своето упорство. Когато Господ се върне на земята, **нечистите** няма да имат повече никаква възможност да се променят. За разлика от тях **праведните** ще продължат да живеят праведно и **светите** — свято.

22:12, 13 Тук Господ отново говори за скорошното Си Идване, като този път казва, че ще **награди всеки според делото му.** Той отново нарича Себе Си **„Алфа и Омега".** Същият Този, Който е създал всичко, ще спусне за последен път завесата върху сцената на времето.

22:14 Този стих може да бъде прочетен по два начина: или като **„Блажени тези, които вършат Неговите заповеди";** или като **„Блажени тези, които изперат дрехите си".** *Нито* един от двата прочита не говори за спасение чрез дела, а за дела, които са плодове и доказателство за спасението. Само истинските вярващи имат достъп до **дървото на живота** и до вечния **град.**

22:15 На небето никога няма да бъдат допуснати **псетата, чародейците, блудниците, убийците, идолопоклонниците** и лъжците. Тук под **„псетата"** могат да се разбират мъжете, които проституират с тялото си (Второзак. 23:18), нечистите езичници (Мат. 15:26) или юдейските учители (Фил. 3:2).

22:16 Господ **е изпратил** Своя **ангел** с това послание до **църквите,** наричайки най-напред Себе Си **„Коренът и Потомъкът Давидов".** Що се отнася до Неговата божественост, Той е *Създателят* на Давид, но що се отнася до Неговата човешка страна, Той е *Потомъкът* на Давид. **„Светлата Утринна звезда"** се появява в небето преди изгрев слънце. Първо Христос ще дойде за църквата като **„Светлата Утринна звезда"** при Грабването, а след това — като „Слънцето на правдата с изцеление в крилата" Си (Мал. 4:2).

22:17 Този стих може да се разбира по два начина. Или като един всеобщ евангелски призив, отправен към всички жадни, които **Духът, невястата** и слушателят настойчиво канят да дойдат при Христос за спасение, или като молитви към Христос да се върне, съдържащи се в първите три употреби на думата **„Дойди!",** последвани от покани към неспасените да **дойдат** при Него, за да вземат от **водата на живота** (или спасението) и така да се подготвят за Неговото идване.

22:18, 19 Ако хората прибавят нещо към написаното в **тази книга,** т. е. Откровението на Исус Христос, ще изпитат **язвите,** описани в нея. Тъй като темите в тази книга са заплетени в цялата Библия, това предупреждение засяга всякакво вмешателство в Божието слово. Подобно предупреждение е отправено и към **всеки,** който **отнеме от думите на това пророчество.** Това не се отнася за незначителните разлики в тълкуването, а за сериозни нападки по отношение на боговдъхновеността и пълнотата на Библията. Наказанието за това е вечно осъждение: **„Бог ще му отнеме дела от дървото на живота."**[32]

22:20 Откровението завършва с обещание и благословение. Обещанието е, че Господ Исус **идва бързо.** Както вече обяснихме, „бързо" може да означава или

„скоро", или *„внезапно"*. Надеждата за *внезапното* идване не би могла да бъде основа за същото очакване или бдителност като надеждата за *скорошното* идване. Всеки изкупен човек откликва на тази благословена надежда с думите: **„Амин! Дойди, Господи Исусе!"**

Също както Битие е книгата на началото, така и Откровение е книгата на изпълнението. Темите, които се въвеждат в първата книга, намират своето осъществяване в последната. Забележете следното:

БИТИЕ	**ОТКРОВЕНИЕ**
Създаване на небето и земята (Бит. 1:1).	Унищожение на небето и земята (Откр. 20: 11б) Създаването на ново небе и нова земя (Откр. 21:1).
Начало на царуването на Сатана на земята (Бит 3:1–7).	Хвърляне на Сатана в огненото езеро (Откр. 20:10).
Влизане на греха (3:1–7).	Изгонване на греха (Откр. 21:27).
Изричане на проклятие върху творението (Бит. 3:17–19).	Премахване на проклятието (Откр. 22:3).
Загубване на достъпа до дървото на живота (Бит. 3:24б).	Възстановяване на достъпа до дървото на живота (Откр. 22:2, 19).
Изгонване на човека от Едемската градина (Бит. 3:24а).	Приемането на човека обратно [в рая] (Откр. 22:1–7).
Влизане на смъртта в света (2:17; 5:5).	Премахване на смъртта завинаги (Откр. 21:4).
Женитба на първия Адам (Бит. 4:1).	Женитба на последния Адам (Откр. 19:7).
Идване на скръбта върху човечеството (Бит. 3:16).	Унищожение на скръбта (Откр.21:4).

22:21 Това е последното благословение в Откровението и в Божието слово. То представлява мирен завършек на една книга, изпълнена с гръмовете на божествения съд.

Йоан желае **благодатта на нашия Господ Исус Христос** да **бъде с** Божиите хора. Тук ръкописите предлагат три интересни варианта на прочитане на този стих.

1. Според критическия текст Йоан пожелава Христовата благодат на *всички хора*, което трудно може да се свърже с темата на Откровението, а именно — неизбежното изливане на Божия гняв върху мнозинството.
2. Според по-добрия прочит на традиционния текст (ПБКДж, НПБКДж) Йоан пожелава Христовата благодат на „всички вас". Много от слушателите и читателите на Откровението ще бъдат истински вярващи.
3. Предвид противопоставянето между светии и грешници в тази книга найдобрия прочит предлага текстът на повечето ръкописи и бележката под линия в НПБКДж: **„Благодатта на нашия Господ Исус Христос да бъде с всичките светии. Амин."**

Крайни бележки

1) (Въведение) Глаголът, използван в Евангелието и в Откровението, е *„ekkentesan"*; а в Септуагинтата на Захария формата е *„katorchesanto"*.
2) (Въведение) В еврейската и гръцката азбука буквите имат числен еквивалент. Така например алеф и алфа са 1, бет и бета са 2 и т. н. Поради тази причина може да се намери на какво число отговаря всяко име. Интересното е, че на гръцки името на Исус (Iesous) отговаря на числото 888. (Осем е числото на новото начало и на възкресението.) Вярва се, че буквите от името на звяра действително ще отговарят на числото 666. При използване на тази система чрез леко коригиране името „Нерон Цезар" може да стане равно на 666. Има обаче и други имена, които също отговарят на числото 666, така че трябва се избягват спекулации.
3) (1:5) Прочитът в бележката под линия тук е един от многото примери в Откровението според НПБКДж, където текстът на най-старите и текстът на повечето ръкописи съвпадат за разлика от текста на ПБКДж и НПБКДж. Причината за това е, че Еразъм, който е публикувал първия НЗ на гръцки език (1516), е имал само едно копие от Откровението, което е било пълно с грешки. Оттук и големият брой незначителни разлики в бележките под линия или в полето. За щастие другите книги на НЗ са били представени от ръкописи, които до голяма степен са съвпнадали с покъсно откритите ръкописи. В този коментар са отбелязани само значителните разлики. Според нас оригналиният прочит трябва да бъде съчетание между критическия текст и текста на повечето ръкописи. Там, където има разлики, трябва да се предпочита текстът на повечето ръкописи.
4) (1:8) В критическия текст и текста на повечето ръкописи „Началото и Краят" е изпуснато.
5) (1:10) На гръцки „Денят на Господа" е *„he hemera tou Kuriou"*, а „Господният ден" е *„he Kuriake hemera"*, откъдето произлиза и думата „kirk" (църква).
6) (1:13) James H. McConkey, *The Book of Revelation: A Series of Outline Studies in the Apocalypse, p. 9.*
7) (2:1) John F. Walvoord, *The Revelation of Jesus Christ,* pp. 50-100.
8) (2:14, 15) Ella E. Pohle, *Dr. C. I. Scofield's Question Box,* p. 89.
9) (2:20) Повечето ръкописи гласят „...твоята съпруга (или жена) Езавел..."
10) (3:7) *Daily Notes of the Scripture Union.*
11) (3:20) Richard Chevenix Trench, *Commentary on the Epistles to the Seven Churches in Asia,* p. 225.
12) (4:3) Walvoord, *Revelation,* p. 104.
13) (5:9, 10) Както критическият текст, така и текстът на повечето ръкописи съдържат и двете местоимения („те" и „ги"), което би означавало, че старейшините не пеят за себе си, а за *други* изкупени. Това *би означавало,* че те са ангелски същества.
14) (5:9, 10) Вместо „царе" критическият текст гласи „царство".
15) (6:1, 2) В критическия текст и текста на повечето ръкописи изразът „и виж" е изпуснат.
16) (5:10) Гръцката дума — *„Despotes"*- тук е много силна (без да има отрицателното значение на подобно звучащата българска дума днес).
17) (8:5) Henry Barcley Swete, *The Apocalypse of St. John,* p. 109.
18) (8:13) На гръцки думите „ангел" и „орел" доста си приличат *(angelos* и *aetos),* затова в някои версии тази

дума е преведена като „ангел“. Правилният превод обаче е „орел“.

19) (9:16, 17) Текстът на повечето ръкописи гласи „един милион“.

20)(9:18, 19) Hamilton Smith, *The Revelation: An Expository Outline,* p. 57.

21) (9:20, 21) Гръцката дума тук е *„pharmakon“* — лекарство, отрова, наркотик (ср. с българската дума „фармация“).

22) (11:6) McConkey, *The Book of Revelation,* pp. 68, 69.

23) (11:5) Критическият текст и текстът на повечето ръкописи гласят: „Световното царство... стана...“

24) (13:3) *The Scofield Reference Bible,* p. 1342.

25) (14:4, 5) J. D. Pentecost, *Things to Come,* p. 300.

26) (15:3, 4) „Вековете“ (а в някои версии „светиите“) е прочит с много слаби доказателства. Както критическият текст, така и текстът на повечето ръкописи гласи „нациите“.

27) (15:3, 4) Arthur T. Pierson, *Knowing the Scriptures,* p. 248.

28) (16:16) Името „Армагедон“ произлиза от еврейското „Har“ (хълм) Megiddo. Текстът на повечето ръкописи гласи само „Мегидо“.

29) (19:8) Текст 1611 гласи „праведността“, често тълкувана от проповедниците като *праведността на Христос,* която се вменява на *светиите.* И макар че това е една правилна доктрина, гръцката дума *„dikaiomata“* изобщо не позволява такова разбиране. Думата е употребена в множествено число (а не в единственото число на абстрактното съществително *„dikaiosune“).* Освен това тя има и един „пасивен“ суфикс, който *тук* означава нещо вече *направено* (в този случай „праведните дела“). В този пасаж въпросът за спасението изобщо не се засяга.

30) (19:10) Charles C. Ryrie, *The Ryrie Study Bible, New King James Version,* p. 1953.

31) (22:3-5) A. T. Pierson, *The Ministry of Keswick, First Series,* p. 144.

32) (22:18, 19) Прочитът „книгата на живота“ *не* е подкрепен от гръцките ръкописи! Последните седем стиха липсват в гръцкото копие на Откровението на Еразъм, което означава, че той е превел тези стихове от латинската Вулгата. Това е един много погрешен прочит. Той нарушава целостта на „литературния кръг“, т. е. Божията програма от момента на изгонването на човека, описана в Битие 3, до неговото възстановяване в множеството на Божиите светии, описано в края на последната глава на Библията.

Библиография

Criswell, Wallie Amos,
Exposition of Sermons on Revelation,
Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1962.

Dennett, Edward,
„The Seven Churches“,
The Serious Christian
Vol. XI. Charlotte, N. C.: Books for Christians, n. d.

Gaebelein, Arno C.,
The Revelation,
New York: Publication Office „Our Hope,“ 1915.

Grant, F. W.,
The Revelation of Christ,
New York: Loizeaux Brothers, n. d.

Ironside, H. A.,
Lectures on the Revelation,
New York: Loizeaux Brothers, 1919.

Kelly, William,
Lectures on the Book of Revelation,
New Edition. London: G. Morrish, n. d.

Lenski, R. C. H.,
The Interpretation of St. John's Revelation,
Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1943.

McConkey, James H.,
The Book of Revelation: A Series of Outline Studies in the Apocalypse,
Pittsburgh: Silver Publishing Co., 1921.

Morgan, G. Campbell,
The Letters of Our Lord,
Westwood, N. J.: Fleming H. Revell Co., n. d.

Morris, Leon,
The Revelation of Jesus Christ (TBC),
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing House Co., 1969.

Mounce, Robert H.,
The Book of Revelation (NIC),
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing House Co., 1977.

Ryrie, Charles Caldwell,
Revelation,
Moody Press, 1968.

Scott, Walter,
Exposition of the Revelation of Jesus Christ,
London: Pickering & Inglis Ltd., n. d.

Smith, Hamilton,
The Revelation: An Expository Outline,
Addison, IL: Bible Truth Publishers, n. d.

Stanley, Charles,
The Revelation of Jesus Christ,
New York: Loizeaux Brothers Publishers, n. d.

Swete, Henry Barclay,
The Apocalypse of St. John,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing House Co., n. d.

Tenney, Merrill C.,
Interpreting Revelation,
Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing House Co., 1957.

Trench, Richard Chevenix,
Commentary on the Epistles to the Seven Churches in Asia,
Minneapolis: Klock and Klock Christian Publishers, 1978.

Walvoord, John F.,
The Revelation of Jesus Christ,
Chicago: Moody Press, 1966.

Обща библиография

КНИГИ

Alford, Henry. *The Greek New Testament.* 4 vols. Revised by Everett F. Harrison. Chicago: Moody Press, 1958.

Anderson, Sir Robert. *Misunderstood Texts of the New Testament.* London: Nisbet & Co., Ltd., 1916.

Anderson-Berry, D. *Pictures in the Acts.* Glasgow: Pickering & Inglis, n. d.

Arndt, William F. and F. Wilbur Gingrich. *A Greek—English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature.* Chicago: The University of Chicago Press, 1979.

Barker, H. P. *Coming Twice.* Loizeaux Brothers Publishers, n. d.

Barnes, Albert. *Notes on the New Testament.* 10 vols. Grand Rapids: Kregel Publications, 1975.

Baron, David. *The New Order of Priesthood.* Findley, Ohio: Dunham Publishing Company, 1955.

Barnhouse, D. G. *The Measure of Your Faith.* Book 69. Further documentation unavailable.

Barnhouse, D. G. *Words Fitly Spoken.* Wheaton: Tyndale House Publishers, 1969.

Baxter, J. Sidlow. *Awake My Heart.* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Baxter, J. Sidlow. *Explore the Books.* 3 vols. London: Marshall, Morgan & Scott, 1955.

Bellett, James Gifford. *The Evangelists.* New York: Loizeaux Brothers, n. d.

Bonar, Andrew R. *Last Days of the Martyrs.* Kilmarnock: John Ritchie, Ltd., n. d.

Brookes, J. H. *I Am Coming.* Glasgow: Pickering & Inglis, 1895.

Chafer, L. S. *Systematic Theology.* 8 vols. Dallas: Dallas Seminary Press, 1947.

Chappel, Clovis G. *Sermons from the Psalms.* Nashville: Cokesbury Press, 1931.

Christenson, Larry. *The Christian Family.* Minneapolis: Bethany Fellowship, 1970.

Clow, W. M. *The Cross in Christian Experience.* New York: Hodder & Stoughton, 1908.

Cragg, H. W. *Keswick Week, 1955.* London: Marshall, Morgan & Scott, 1955.

Darby, J. N. *The Collected Writings of John Nelson Darby.* Edited by William Kelly. 34 vols. and Index. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1971.

Darby, J. N. *Synopsis of the Books of the Bible.* 5 vols. New York: Loizeaux Brothers, 1942.

Davidson, F., ed. *The New Bible Commentary.* Chicago: The InterVarsity Christian Fellowship, 1953.

Denney, James R. *The Death of Christ.* 2nd ed. Philadelphia: The Westminister Press, 1903.

Dillow, Joseph. *Speaking in Tongues.* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1976.

Drury, T. W. *The Prison Ministry of St. Paul.* London: The Religious Tract Society, 1911.

*Eddy, Mary Baker. *Science and Health with Key to the Scriptures.* Boston: Allison V. Stewart, 1909.

Elliot, Elisabeth, ed. *The Journals of Jim Elliot.* Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1978.

Erdman, Charles R. *The General Epistles.* Philadelphia: The Westminister Press, 1919.

The Expositor's Greek Testament. 5 vols. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1951.

Falwell, Jerry, ed. *Liberty Bible Commentary.* 2 vols. Lynchburg, Virginia: The Old—Time Gospel Hour, 1982.

*Ferre, Nels. *The Sun and the Umbrella.* New York: Harper & Brothers, 1953.

Fernald, James C., ed. *Funk & Wagnalls Standard Handbook of Synonyms, Antonyms, and Prepositions.* New York: Harper & Row, 1947.

Ford, Leighton. *The Christian Persuader.* New York: Harper & Row, 1966.

Gaebelein, Arno C. *The Annotated Bible.* 9 vols. Meptune, New Jersey: Loizeaux Brothers, rev. ed., 1970.

Gaebelein, Frank E., ed. *The New Scofield Reference Bible.* New York: Oxford University Press, 1967.

Gibbon, Edward. *The Decline and Fall of the Roman Empire.* Vol. II. Chicago: Belford, Charles and Co., n. d.

Gibbs, A. P. *Preach and Teach the Word.* Oak Park, IL: Emmaus Bible School, 1971.

Gook, Arthur. *Can A Young Man Find the Path?* London: Pickering & Inglis, 1949.

Grant, F. W. *Genesis in the Light of the New Testament.* New York: Loizeaux Brothers, n. d.

Grant, F. W. *The Numerical Bible.* 7 vols. New York: Loizeaux Brothers, 1932.

Gray, James M. *Christian Workers' Commentary on the Whole Bible.* Westwood, NJ: Fleming H. Revell, 1953.

Grubb, Norman P. *C. T. Studd, Cricketer and Pioneer.* London: Lutterworth Press, 1957.

Guthrie, Donald. *New Testament Introduction.* 3 vols. London: The Tyndale Press, 1962.

Harrison, Everett F. *Introduction to New Testament.* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1964.

Havner, Vance. *Why Not Just Be Christians?* NY: Fleming H. Revell, 1964.

Hession, Roy. *The Calvary Road.* Philadelphia: Christian Literature Crusade.

Hodges, Zane C. and Arthur L. Farstad, eds. *The Greek New Testament According to the Majority Text.* Nashville: Thomas Nelson Publishers, 2nd ed., 1985.

Hogg, C. F. *What Saith the Scripture?* London: Pickering & Inglis, 1947.

Hole, F. B. *Paul's Epistles, Volume Two.* Wooler, Northumberland, England: Central Bible Hammond Trust Ltd., n. d.

Houghton, S, M. *Sketches from Church History.* Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1980.

Hunter, Jack. *What the Bible Teaches, Galations — Philemon.* Kilmarnock, Scotland: John Ritchie, Scotland: 1983, p. 78.

Ironside, Harry A. *Notes on James & Peter.* New York: Loizeaux Brothers, 1947.

Jamieson, Fausset and Brown. *A Commentary, Critical, Experimental, and Practical on the Old and New Testaments.* 6 vols. London: Wm. Collins and Co., n. d.

Jones, E. Stanley. *Christ's Alternative to Communism.* Nashville: Abington Press, 1935.

Jones, E. Stanley. *Conversion.* Nashville: Abington Press, 1959.

Jones, E. Stanley. *Growing Spiritually.* Nashville: Abington Press, 1978.

Jowett, J. H. *Life in the Heights.* London: Hodder & Stoughton, 1924.

Jowett, J. H. *Things that Matter Most.* London: Jas. Clarke & Co., 1913.

Jukes, Andrew. *The Law of the Offerings.* London: Lamp Press, 1954.

*Kennedy, Gerald. *God's Good News.* New York: Harper & Brothers, 1955.

The Keswick Convention 1934, London: Pickering & Inglis, 1934.

The Keswick Week 1955, London: Marshall, Morgan & Scott, Ltd., 1955.

Lacey, Harry. *God and the Nations.* Kilmarnock, Scotland: John Ritchie, 1944.

Lang, G. H. *The Churches of God.* London: Paternoster Press, n. d.

Lang, G. H. *The Parabolic Teaching of the Scripture.* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1956.

Lange, J. P. *A Commentary on the Holy Sciptures.* 25 vols. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, n. d.

Lee, Robert G. *Lord, I Believe.* Nashville: Broadman Press, 1927.

Lee, Robert G. *Seven Swords and Other Messages,* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1958.

Lenski, R. C. H. *The Interpretation of the Epistle to the Hebrews and of the Epistle of James.* Augsburg Publishing House, 1938.

Lenski, R. C. H. *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and to Philemon.* Columbus, Ohio: The Wartburg Press, 1937.

Lenski, R. C. H. *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Galatians, to the Ephesians, and to the Philippians.* Columbus, Ohio: The Wartburg Press, 1946.

Lyall, L. T. *Red Sky at Night.* London: Hodder & Stoughton, 1969.

Macartney, Clarence Edward. *Macartney's Illustrations.* New York: Abington Press, 1946.

Mackay, W. M. *The Men Whom Jesus Made.* London: Hodder & Stoughton, 1924.

Mackintosh, C. H. *Genesis to Deutronomy: Notes on the Pentateuch.* New York: Loizeaux Brothers, 1879.

Mackintosh, C. H. *The Mackintosh Treasury.* Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1876.

Marsh, F. E. *Fully Furnished.* London: Pickering & Inglis, n. d.

Matheson, George. *Rest by the River.* London: Hodder & Stoughton, 1906.

McClain, Alva J. *The Greatness of the Kingdom.* Chicago: Moody Press, 1968.

Metzger, Bruce M. *The New Testament: Its Background, Growth, and Content.* Nashville: Abingdon Press, 1965.

Meyer, Frederick Brotherton. *Paul.* London: Morgan & Scott, n. d.

Meyer, Frederick Brotherton. *Through the Bible Day by Day.* Philadelphia: American S. S. Union, 1918.

Miller, J. R. *Come Ye Apart.* New York: Thomas Crowell & Co., 1887.

The Ministry of Keswick, First Series, 1892—1919. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1963.

The Ministry of Keswick, Second Series, 1892—1919. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1964.

Moorehead, William G. *Outline Studies in Acts and the Epistles.* Chicago: Fleming H. Revell, 1902.

Moorehead, William G. *Outline Studies in the New Testament: Acts to the Ephesians.* Pittsburgh: United Presbyterian Board of Publications, 1902.

Moorehead, William G. *Outline Studies in the New Testament: Philippians to Hebrews.* Pittsburgh: United Presbyterian Board of Publications, 1905.

Morris, Leon. *Understanding the New Testament: 1 Timothy, 2 Timothy, Titus, Philemon, Hebrews, James.* Philadelphia: A. J. Holman Company, 1978.

Morrison, G. H. „Morrison on Luke,“ *The Glasgow Pulpit Series, Vol. I.* Chattanooga, TN: AMG Publishers, 1978.

Morgan, G. Campbell. *Searchlights from the Word.* London: Oliphants, 1970.

Murray, Andrew. *The Holiest of All.* Westwood, NJ: Fleming H. Revell, 1960.

Myers, F. W. H. *St. Paul.* London: Samuel Bagster & Sons Ltd., n. d.

Nee, Watchman. *Do All to the Glory of God.* NY: Christian Fellowship Publishers, Inc. 1974.

New and Concise Bible Dictionary. London: G. Morrish, 1897—1900.

Orr, J., ed. *International Standard Bible Encyclopedia.* 5 vols. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1939.

Orr, William W. *Bible Hints on Rearing Children.* Wheaton, IL: InerVarsity Press, 1955.

Pentecost, J. D. *Your Adversary the Devil.* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1969.

Pfeiffer, Charles F. and Everett F. Harrison, eds. *The Wycliffe Bible Commentary.* Chicago: Moody Press, 1962.

Phillips, J. B. *The Young Church in Action.* New York: The Macmillan Company, 1956.

Pierson, A. T. *„Knowing the Scriptures.“* New York: Gospel Publishing House, 1910.

Pierson, A. T. „The Work of Christ for the Believer,“ *The Ministry of Keswick, First Series, 1892—1919.* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1963.

Pink, Arthur W. *The Attributes of God.* Swengel, Pennsylvania: Bible Truth Depot, n. d.

Pollock, A. J. *The Apostle Paul and His Missionary Labors.* New York: Loizeaux Brothers, n. d.

Pollock, A. J. *Modernism Versus the Bible.* London: Central Bible Truth Depot, n. d.

Pollock, A. J. *Why I Believe the Bible is the Word of God.* London: Central Bible Truth Depot, n. d.

Pohle, Ella E. *C. I. Scofield's Question Box.* Chicago: The Bible Institute Colportage Association, 1917.

Reid, R. J. *How Job Learned His Lesson.* New York: Loizeaux Brothers, n. d.

Robertson, A. T. *Word Pictures in the New Testament.* 6 vols. New York: Harper & Bros., 1930.

*Robinson, John A. T. *Honest to God.* Philadelphia: The Westminister Press, 1963.

Rogers, E. W. *Concerning the Future.* Chicago: Moody Press, 1962.

Rogers, E. W. *Jesus the Christ.* London: Pickering & Inglis, 1962.

Ryle, John Charles. *Expository Thoughts on the Gospels.* 3 vols. New York: Fleming H. Revell, 1858.

Ryle, John Charles. *Holiness.* Grand Rapids: Baker Book House, 1979.

Ryle, John Charles. *Practical Religion.* London: Jas. Clarke & Co., Ltd., 1959.

Ryrie, Charles C. *The Grace of God.* Chicago: Moody Press, 1975.

Ryrie, Charles C. *The Ryrie Study Bible, New King James Version.* Chicago: Moody Press, 1985.

Salmon, George. *A Historical Introduction to the Study of the Books of the New Testament.* London: John Murray, 1894.

Sanders, J. Oswald. *A Spiritual Clinic.* Chicago: Moody Press, 1958.

Sanders, J. Oswald. *Spiritual Problems.* Chicago: Moody Press, 1971.

Sauer, Erich. *The Dawn of World Redemption.* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1953.

Scorer, C. G. *The Bible and Sex Ethics Today.* London: The Tyndale Press, 1967.

Scott, Walter. *Bible Handbook to the New Terstament.* Charlotte, North Carolina: Books for Christians, 1977.

Scroggie, W. Graham. *Know Your Bible: A Guide to the Gospels.* London: Pickering & Inglis, 1948.

Scroggie, W. Graham. „Paul's Prison Prayers," *The Ministry of Keswick, Second Series.* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1964.

Spurgeon, Charles H. *The Treasury of the New Testament.* London: Marshall, Morgan & Scott, n. d.

Stalker, James. *Life of St. Paul.* Fleming H. Revell, 1912.

Stevens, G. B. *The Theology of the New Testament.* New York: Chas. Scribner's Sons, n. d.

Stewart, James A. *Evangelism.* Swengel, PA: Reiner Publications, n. d.

Stewart, James A. *Pastures of Tender Grass.* Further documentation unavailable.

Stewart, James S. *The Life and Teachings of Jesus Chrict.* Nashville: Abingdon Press, 1958.

Stewart, James S. *A Man in Christ.* New York: Harper & Row, 1935.

Stewart, James S. *Pastures of Tender Grass.* Philadelphia: Revival Literature, 1962.

Stonehouse, Ned B. *Origins of the Synoptic Gospels — Some Basic Questions.* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1963.

Strombeck, J. F. *First the Rapture.* Moline, IL: Strombeck Agency, Inc., 1950.

Strong, A. H. *Systematic Theology.* Philadelphia: The Judson Press, 1943.

Swindoll, Charles. *Growing in the Seasons of Life.* Portland: Multnomah Press, 1983.

Taylor, Mrs. Howard. *Behind the Ranges.* London: Lutterworth Press, 1944.

Thiessen, Henry Clarence. *Introduction to the New Testament.* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1943.

Tozer, A. W. *That Incredible Christian.* India: Alliance Publications, 1964.

Tozer, A. W. *The Root of the Rightous.* Chicago: Moody Press, 1955.

Trench, Richard Chevenix. *Synonyms of the New Testament.* London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., Ltd., 1901.

Unger, Merrill F. *Unger's Bible Dictionary.* Chicago: Moody Press, 1966.

Unger, Merrill F. *Unger's Bible Handbook.* Chicago: Moody Press, 1966.

Unger, Merrill F. *Zechariah.* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1963.

Van Oosterzee, J. J. „The Pastoral Letters." *Lange's Commentary on the Holy Scriptures.* Vol. 23. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, n. d.

Velikovsky, I. *Earth in Upheaval.* New York: Doubleday and Co., 1955.

Vincent, Marvin R. *Word Studies in the New Testament.* 4 vols. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1957.

Vine, W. E. *The Divine Plan of Missions.* London: Pickering & Inglis, n. d.

Vine, W. E. *Expository Dictionary of New Testament Words.* Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell, 1966.

Walvoord, John F. and Roy B. Zuck, eds. *The Bible Knowledge Commentary: New Testament Edition.* Wheaton, Illinois: Victor Books, 1983.

Warfield, B. B. *Christology and Criticism.* New York: Oxford University Press, 1929.

Watson, David. *Discipleship.* London: Hodder & Stoughton, 1981.

Weatherhead, Leslie D. *Prescription for Anxiety.* London: Hodder & Stoughton, 1956.

Webb-Peploe, H. W. „Grace and Peace in Four Pauline Epistles," *The Ministry of Keswick, First Series.* Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1963.

Williams, George. *The Student's Commentary on the Holy Scriptures.* Grand Rapids: Kregel Publications, 1953.

Wuest, Kenneth S. *Ephesians and Colossians in the Greek New Testament.* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1957.

Wuest, Kenneth S. *In These Last Days.* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1954.

Wuest, Kenneth S. *Wuest's Expanded Translation of the Greek New Testament.* 3

vols. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1956—1959.

Young, Dinsdale T. *The Enthusiasm of God.* London: Hodder & Stoughton, 1906.

Young, Dinsdale T. *Neglected People of the Bible.* London: Hodder & Stoughton, 1901.

Young, Dinsdale T. *Unfamiliar Texts.* London: Hodder & Stoughton, 1901.

Young, Dinsdale T. *The Unveiled Evangel.* London: Robert Scott, 1912.

Zahn, Theodor. *Introduction to the New Testament.* 3 vols. Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1977.

СТАТИИ И ПЕРИОДИЧНИ ИЗДАНИЯ

Christian Truth Magazine, various dates.

Daily Notes of the Scripture Union. London: C. S. S. M., various dates.

*Homrighousen, E. G. „The Second Epistle of Peter," *Exposition,* IB, XII, 1957.

Our Daily Bread. Grand Rapids: Radio Bible Class, various dates.

The Sunday School Times. Homer L. Payne. „What Is a Missionary Church?" Feb. 22, 1964.

Toward the Mark. Weston-super-Mare, Vol. 5, No. 6 (1976).

ПАМФЛЕТИ

Cutting, George. „The Old Nature and the New Birth." New York: Loizeaux Brothers, n. d.

Green, Samuel. „Scripture Testimony to the Deity of Christ." Oak Park, Illinois: Bible Truth Publishers, 1959.

Hole, F. B. „The Administration of the Mystery." London: Central Bible Truth Depot, n. d.

*National Council of Churches, „Called to Responsible Freedom."

Scofield, C. I. „Rightly Dividing the Word of Truth."

ПРОРОЧЕСТВА ЗА МЕСИЯТА, ИЗПЪЛНЕНИ В ИСУС ХРИСТОС

Представени тук според реда на изпълнението

ПРОРОЧЕСКО ПИСАНИЕ	ПРЕДМЕТ	ИЗПЪЛНЕНИЕ
Бит. 3:15 „Ще поставя и вражда между тебе и жената и между твоето потомство и нейното потомство; то ще ти нарани главата, а ти ще му нараниш петата."	семето на жената	Гал. 4:4 „...а когато се изпълни времето, Бог изпрати Сина Си, Който се роди от жена, роди се и под закона..."
Бит. 12:3 „Ще благословя ония, които те благославят, а ще прокълна всеки, който те кълне; и в тебе ще се благословят всички земни племена."	потомството на Авраам	Мат. 1:1 „Родословието на Исуса Христа, Син на Давид, Син на Авраам."
Бит. 17:19 „Но Бог каза: Не, а жена ти Сара ще роди син, и ще го наречеш Исаак; и с него ще утвърдя завета Си за вечен завет, който ще бъде и за потомството му след него."	потомството на Исаак	Лука 3:34 „Юда Яковов; Яков Исааков; Исаак Авраамов; Авраам Таров; Тара Нахоров".
Чис. 24:17 „Виждам Го, но не сега; гледам Го, но не от близо; ще излезе звезда от Якова, и ще се въздигне скиптър от Израиля; ще порази моавските първенци, и ще погуби всичките Ситови потомци."	потомството на Яков	Мат. 1:2 „Родословието на Исуса Христа, син на Давид, син на Авраам."
Бит. 49:10 „Не ще липсва скиптър от Юда, нито управителен жезъл отсред нозете му, докле дойде Сило; и Нему ще се покоряват племената."	от Юдовото племе	Лука 3:33 „Наасон Аминадавов; Аминадав Арниев; Арний Есронов; Есрон Фаресов; Фарес Юдов".

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
Ис. 9:7 „Управлението Му и мирът непрестанно ще се увеличават, на Давидовия престол и на Неговото царство, за да го утвърди и поддържа, чрез правосъдие и чрез правда от сега и до века. Ревността на Господа на силите ще извърши това."	наследник на Давидовия престол	Лука 1:32, 33 „Той ще бъде велик, и ще се нарече Син на Всевишния; и Господ ще Му даде престола на баща Му Давида. Ще царува над Якововия дом до века; и царството Му не ще има край."
Пс. 45:6, 7; 102:25-27 „Твоят престол, Боже, е до вечни векове; скиптърът на Твоето царство е скиптър на правота. Възлюбил си правда и намразил си нечестие; затова, Боже, Твоят Бог Те е помазал с миро на радост повече от Твоите събратя." „Отдавна Ти, *Господи,* си основал земята, и дело на Твоите ръце са небесата. Те ще изчезнат, а Ти ще пребъдваш; да, те всички ще овехтеят като дреха; като облекло ще ги смениш, и ще бъдат изменени."	помазан и вечен	Евр. 1:8-12 „А за Сина казва: *„Твоят престол, о Боже, е до вечни векове; и скиптърът на Твоето царство е скиптър на правота. Възлюбил си правда и намразил си беззаконие; затова, Боже, Твоят Бог Те е помазал с миро на радост повече от Твоите събратя."* И пак: *„В началото Ти, Господи, си основал земята, и дело на Твоите ръце е небето; Те ще изчезнат, а Ти пребъдваш; да! те всички ще овехтеят като дреха, и като одежда ще ги свиеш, и те ще бъдат изменени; но Ти си същият, и Твоите години няма да се свършат."*
Мих. 5:2 „А ти, Витлеем Ефратов, *макар и да си малък,* за да бъдеш между Юдовите родове, от тебе ще излезе за Мене Един, Който ще бъде владетел в Израиля, Чийто произход *е* от начало, от вечността."	роден във Витлеем	Лука 2:4, 5, 7 „И тъй, отиде и Йосиф от Галилея, от града Назарет, в Юдея, в Давидовия град, който се нарича Витлеем (понеже той беше от дома и от рода Давидов), за да се запише с Мария, която беше сгодена за него, и беше непразна. ...И роди първородния си Син, пови Го и положи Го в ясли, защото нямаше място за тях в гостилницата."

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
Дан. 9:25 „Знай, прочее, и разбери, че от влизането на заповедта да се съгради изново Ерусалим до княза Месия ще бъдат седем седмици; и за шестдесет и две седмици ще се съгради изново, с улици и окоп, макар в размирни времена.“	времето за Неговото раждане	Лука 2:1, 2 „А в ония дни излезе заповед от Кесаря Август да се запише целия свят. Това беше първото записване, откакто Квириний управляваше Сирия.“
Ис. 7:14 „Затова Сам Господ ще ви даде знамение: ето, девица ще зачене и ще роди Син, и ще Го нарече Емануил.“	да бъде роден от девица	Лука 1:26, 27, 30, 31 „А в шестия месец ангел Гавриил бе изпратен от Бога в галилейския град, наречен Назарет, при една девица, сгодена за мъж, на име Йосиф, от Давидовия дом; а името на девицата *бе* Мария.... И ангелът ѝ рече: Не бой се, Мария, защото си придобила Божието благоволение. И ето, ще заченеш в утробата си и ще родиш син, Когото ще наречеш ИСУС.“
Ер. 31:15 „Така казва Господ: Глас се чува в Рама, ридание *и* горчиво плакане; Рахил оплаква чадата си, и не иска да се утеши за чадата си, защото ги няма.“	избиване на деца	Мат. 2:16-18 „Тогава Ирод, като видя, че беше подигран от мъдреците, разяри се твърде много и прати да погубят всички мъжки младенци във Витлеем и във всичките му околности, от две години и по-долу, според времето, което внимателно бе изучил от мъдреците. Тогава се изпълни реченото от пророк Еремия, който казва: „Глас се чува в Рама, ридание и горчиво плакане; Рахил оплаква чадата си, и не иска да се утеши за чадата си, защото ги няма.“

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
Ос. 11:1 „Когато Израел *бе* младенец, тогава го възлюбих, и из Египет повиках сина Си.“	бягство в Египет	Мат. 2:14, 15 „И тъй, той стана, взе детето и майка му през нощта и отиде в Египет, където остана до Иродовата смърт; за да се сбъдне реченото от Господа чрез пророка, който казва: *„От Египет повиках Сина Си.“*
Ис. 40:3-5 „Глас на един, който вика: „Пригответе в пустинята пътя за Господа, направете в безводното място прав друм за нашия Бог. Всяка долина ще се издигне, и всяка планина и хълм ще се сниши; кривите места ще станат прави, и неравните места — поле; и славата Господна ще се яви, и всяка твар купно ще я види, защото устата Господни изговориха това.“	приготвяне на пътя	Лука 3:3-6 „И той отиваше по цялата страна около Йордан и проповядваше кръщение на покаяние за прощаване на греховете, както е писано в книгата с думите на пророк Исая: „Глас на един, който вика в пустинята: Пригответе пътя за Господа, прави направете пътеките Му. Всяка долина ще се напълни и всяка планина и хълм ще се сниши; кривите пътеки ще станат прави, и неравните места гладки пътища; и всяка твар ще види Божието спасение.“
Мал. 3:1 „Ето, Аз изпращам вестителя Си, който ще устрои пътя пред Мене; и Господ, Когото търсите, неочаквано ще дойде в храма Си, Да! Ангелът на завета, когото вие желаете. Ето, иде, казва Господ на силите.“	идване на Неговия предвестник	Лука 7:24, 27 „А когато си отидоха изпратените от Йоан, Исус почна да говори на народа за Йоан: Какво излязохте да видите в пустинята? Тръстика ли от вятър разлюлявана? ...Това е *оня,* за когото е писано: „Ето, Аз изпращам вестителя Си пред Твоето лице, който ще устрои пътя Ми пред Тебе.“

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
Мал. 4:5, 6 „Ето, Аз ще ви изпратя пророк Илия, преди да дойде великият и страшен ден Господен; и той ще обърне сърцето на бащите към чадата, и сърцето на чадата към бащите им, да не би да дойда и поразя земята с проклетия.“	идване на Илия	Мат. 11:13, 14 „Защото всичките пророци и законът пророкуваха до Йоан; и ако искате да *го* приемете, този е Илия, който имаше да дойде.“
Пс. 2:7 „Аз ще изявя постановлението; Господ ми каза: Ти *си* Мой Син; Аз днес те родих.“	прогласен като Божия Син	Мат. 3:17 „И ето глас от небесата, който казваше: Този е възлюбеният Ми Син, в Когото е Моето благоволение.“
Ис. 9:1, 2 „Но на измъчената земя *не* ще *има* мрак както в предишните времена, когато Той унижи земята Завулон и земята Нефталим; но в послешните времена ще я направи славна — *нея, която [е] по* пътя към езерото, оттатък Йордан, Галилея на народите. Людете, които ходеха в тъмнина, видяха голяма светлина; на ония, които седяха в земя на мрачна сянка, изгря им светлина.“	служение в Галилея	Мат. 4:13—16 „И като напусна Назарет, дойде и се настани в Капернаум, край езерото, в Завулоновите и Нефталимовите предели; за да се сбъдне реченото чрез пророк Исая, който казва: „Завулоновата и Нефталимовата земя, край езерото, отвъд Йордан, езическа Галилея; людете, които седяха в тъмнина, видяха голяма светлина, и на ония, които седяха в страната на мрачната сянка, на тях изгря светлина.“
Пс. 78:2—4 „Ще отворя устата си в притча, ще произнеса гатанки от древността. Това, което чухме и научихме, и нашите бащи ни разказаха, няма да *го* скрием от чадата им в идното поколение, но ще повествуваме хвалите на Господа, Неговата сила и чудесните дела, които извърши...“	говорене с притчи	Мат. 13:34, 35 „Всичко това Исус изказа на народа с притчи, и без притчи не им говореше; за да се изпълни реченото чрез пророка, който казва: „Ще отворя устата Си в притчи; ще изкажа скритото още от създанието на света.“

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
Второзак: 18:15 „Господ твоят Бог ще ти въздигне отсред тебе, от братята ти, пророк както е въздигнал мене; него слушайте."	пророк	Деян. 3:20, 22 „...и Той ще ви изпрати определения за вас Христа Исуса,... защото Мойсей е казал: „Господ Бог ще ви въздигне от братята ви пророк, както въздигна мене; Него слушайте във всичко, каквото би ви рекъл."
Ис. 61:1, 2 „Духът на Господ Йеова *е* на Мене; защото Господ Ме е помазал да благовествам на кротките, пратил Ме е да превържа сърцесъкрушените, да прогласям освобождение на пленниците и отваряне затвора на вързаните, да прогласям годината на благоволението Господно, и деня на въздаянието на нашия Бог; да утеша всичките наскърбени."	превързване на сърцесъкрушените	Лука 4:18, 19 *„Духът на Господа е на Мене, защото Ме е помазал да благовестявам на сиромасите; прати Ме да прогласям освобождение на пленниците, и прогледване на слепите, да пусна на свобода угнетените, да прогласям благоприятната Господна година."*
Ис. 53:3 „Той бе презрян и отхвърлен от човеците. Човек на скърби и навикнал на печал; и като човек, от Когото отвръщат хората лице, презрян бе и за нищо Го не счетохме."	отхвърлен от Собствения Си народ — евреите	Йоан 1:11 „У Своите си дойде, но Своите Му не Го приеха." Лука 23:18 Но те всички единогласно изкрещяха: „Махни Този и пусни ни Варава."
Пс. 110:4 „Господ се закле (и не ще се разкае): „Ти си свещеник до века според чина Мелхиседеков."	свещеник според Мелхиседековия чин	Евр. 5:5, 6 „...така и Христос не присвои на Себе Си славата да стане първосвещеник, а Му я даде Оня, Който Му е казал: „Ти си Мой Син. Аз днес Те родих." Както и на друго място казва: „Ти си свещеник до века според чина Мелхиседеков."

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
Зах. 9:9 „Радвай се много, сионова дъщерьо! Възклицавай, ерусалимска дъщерьо! Ето, твоят Цар иде при тебе. Той *е* праведен и спасява, кротък и възседнал на осел, да!, на осле, рожба на ослица.	триумфално влизане	Марко 11:7, 9, 11 „И докарват ослето при Исуса, и намятат на него дрехите си; и Той го възседна. ...И тия, които вървяха отпред, и тия, които вървяха изподире, викаха: Осанна! Благословен, Който иде в Господното име! ...И влезе Исус в Ерусалим, в храма, и като разгледа всичко, отиде във Витания с дванадесетте."
Пс. 8:2 „Из устата на младенците и сучещите укрепил си сила против противниците Си, за да накараш да млъкне врагът и отмъстителят."	боготворен от децата	Мат. 21:15, 16 „А главните свещеници и книжници като видяха чудесните дела, които стори, и децата, които викаха в храма, казвайки: Осанна на Давидовия Син!, възнегодуваха и рекоха Му: Чуваш ли какво казват тия? А Исус им каза: Чувам. Не сте ли никога чели тая дума: „Из устата на младенците и сучещите приготвил си хвала?"
Ис. 53:1 „Кой е повярвал известието ни? И на кого се е открила мишцата Господна?"	неповярван	Йоан 12:37, 38 „Но ако и да беше извършил толкова много знамения пред тях, те пак не вярваха в Него; за да се изпълни казаното от пророк Исая, който рече: „Господи, кой от нас е повярвал на онова, което сме чули? И мишцата Господна на кого се е открила?"
Пс. 41:9 „Да! — самият ми близък приятел, на когото имах доверие, който ядеше хляба ми, дигна своята пета против мене."	предаден от близък приятел	Лука 22:47, 48 „Докато още говореше, ето едно множество: и този, който се наричаше Юда, един от дванадесетте, вървеше пред тях;

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
		и приближи се до Исуса, за да Го целуне. А Исус му рече: Юдо, с целувка ли предаваш Човешкия Син?“
Зах. 11:12 „Тогава рекох: Ако ви се види добро, дайте *ми* заплатата ми, но ако не, недейте. И тъй, те ми претеглиха за заплата тридесет сребърника.“	предаден за тридесет сребърника	Мат. 26:14, 15 „Тогава един от дванадесетте, наречен Юда Искариотски, отиде при първосвещениците и рече: Какво обичате да ми дадете, и аз ще ви Го предам? И те му претеглиха тридесет сребърника.“
Пс. 35:11 „Несправедливи свидетели възстават и питат ме за *неща,* за които аз не зная нищо.“	обвинен от лъжесвидетели	Марко 14:57, 58 „Сетне някои станаха и лъжесвидетелстваха против Него, като казаха: Ние Го чухме да казва: Аз ще разруша тоя ръкотворен храм, и за три дни ще съградя друг, неръкотворен.“
Ис. 53:7 „Той беше угнетяван, но смири Себе Си, и не отвори устата Си; както агне, водено на клане, и както овца, която пред стригача си не издава глас, така Той не отвори устата Си.“	на обвиненията отговаря с мълчание	Марко: 15:4, 5 „А Пилат пак Го попита, казвайки: Нищо ли не отговаряш? Виж за колко неща Те обвиняват! Но Исус нищо вече не отговори, така щото Пилат се чудеше.“
Ис. 50:6 „Гърба Си дадох на биене, и бузите Си на скубачите на косми; не скрих лицето Си от безчестие и заплювания.“	оплют и бит	Мат. 26:67 „Тогава Го заплюваха в лицето и Го блъскаха; а други *Му* удряха плесници...“
Пс. 35:19 „Да не тържествуват над мене ония, които несправедливо враждуват против мене; нито да намигват с очи ония, които ме мразят без причина.“	мразен без причина	Йоан 15:24, 25 „Ако не бях сторил между тях делата, които никой друг не е сторил, грях не биха имали; но сега видяха и намразиха и Мене, и Отца Ми. Но *това става,* за да се изпълни писаното

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
		в закона им слово: „Намразиха Ме без причина.“
Ис. 53:5 „Но Той *биде* наранен поради нашите престъпления, бит *биде* поради нашите беззакония; на Него дойде наказанието, докарващо нашия мир, и с Неговите рани ние се изцелихме.“	жертва вместо нас	Римл. 5:6, 8 „Понеже когато ние бяхме още немощни, на надлежното време Христос умря за нечестивите. ...Но Бог препоръчва Своята към нас любов в това, че когато още бяхме грешници, Христос умря за нас.“
Ис. 53:12 „Затова ще Му определя дял между великите, и Той ще раздели корист със силните, защото изложи душата Си на смърт, и към престъпници биде причислен, и взе на Себе Си греховете на мнозина, и ходатайства за престъпниците.“	разпънат с престъпници	Марко 15:27, 28 „И с Него разпънаха двама разбойници, един от дясно Му и един от ляво Му. И се изпълни писанието, което казва: „И с беззаконните се числи.“
Зах. 12:10 „А на Давидовия дом и на ерусалимските жители ще излея дух на благодат и на моление; и те ще погледнат към Мене, Когото прободоха; и ще плачат за Него, както плаче някой за едничкия си син, и ще скърбят горчиво за Него, както скърби някой за първородния си.“	прободен в ръцете и краката	Йоан 20:27 „Тогава каза на Тома: Дай си пръста *тук* и виж ръцете Ми, и дай ръката си и тури я в ребрата Ми; и не бъди невярващ, а вярващ.“
Пс. 22:7 „Всички, които Ме гледат, ругаят Ме, отварят устните си, кимват с глава *и казват:* „Той упова на Господа: нека Го избави; нека Го избави, понеже има благоволение в Него.“	осмян и подигран	Лука 23:35 „И людете стояха, та гледаха. Още и началниците Го ругаеха, казвайки: Други е избавил; нека избави Себе Си, ако Този е Божият Христос, Неговият Избраник.“

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
Пс. 69:9 „Защото ревността за Твоя дом Ме изяде, и укорите на ония, които укоряват Тебе, паднаха върху Мене.“	укоряван	Римл. 15:3 „Понеже и Христос не угоди на Себе Си, но както е писано: „Укорите на ония, които укоряваха Тебе, паднаха върху Мене.“
Пс. 109:4 „За отплата на любовта ми те ми станаха противници; но аз все съм на молитва.“	в молитва за враговете Си	Лука 23:34 „А Исус каза: Отче, прости им, защото не знаят какво правят. И като разделиха дрехите Му, хвърлиха жребие за тях.“
Пс. 22:17, 18 „Мога да преброя всичките си кости, хората се взират в Мене *и* Ме гледат. Разделиха си дрехите Ми и за облеклото Ми хвърлиха жребие.“	войниците хвърлят жребие за Неговите дрехи	Мат. 27:35, 36 „И когато Го разпънаха, разделиха си дрехите Му, като хвърлиха жребие. И седяха да Го пазят там.
Пс. 22:1 „Боже Мой, Боже Мой, защо си ме оставил? *Защо стоиш* далеч и не Ми помагаш, *нито внимаваш* на думите на охкането Ми?“	оставен от Бога	Мат. 27:46 „А около деветия час Исус извика със силен глас и каза: Или, или, лама савахтани?, тоест: Боже Мой, Боже Мой, защо си ме оставил?“
Пс. 34:20 „Той пази всичките му кости; ни една от тях не се строшава.“	нито една Негова кост не бива счупена	Йоан 19:32, 33, 36 „Затова дойдоха войниците и пребиха пищялите на единия и на другия, които бяха разпънати с Исуса. Но когато дойдоха при Исуса и Го видяха вече умрял, не Му пребиха пищялите. ...Защото това стана, за да се изпълни написаното: „Кост Негова няма да се строши.“
Зах. 12:10 „А на Давидовия дом и на ерусалимските жители ще излея дух на благодат и на моление; и те ще погледнат към Мене, Кого-	прободен в ребрата	Йоан 19:34 „Обаче един от войниците прободе с копие ребрата Му; и веднага изтече кръв и вода.“

Пророческо писание	Предмет	Изпълнение
то прободоха; и ще плачат за Него както плаче някой за едничкия си син, и ще скърбят горчиво за Него както скърби някой за първородния си.“		
Ис. 53:9 „И определиха гроба Му между злодеите, но по смъртта Му при богатия; защото не беше извършил неправда, нито имаше измама в устата Му.“	погребан от богатия	Мат. 27:57-60 „И когато се свечери, дойде един богаташ от Ариматея, на име Йосиф, който също беше се учил при Исус. Той дойде при Пилат и поиска Исусовото тяло. Тогава Пилат заповяда да му се даде. Йосиф, като взе тялото, обви го с чиста плащеница, и го положи в своя нов гроб, който бе изсякъл в скалата; и като привали голям камък на гробната врата, отиде си.“
Пс. 16:10 „Защото няма да оставиш душата ми в преизподнята*; нито ще допуснеш угодника Си да види изтление.“ Пс. 49:15 „Но Бог ще изкупи душата ми от силата на преизподнята*, защото ще ме приеме.“	ще бъде възкресен	Марко 16:6, 7 „А той им казва: Недейте се учудва; вие търсите Исуса Назарянина, разпънатия. Той възкръсна; няма Го тука; ето мястото, където Го положиха. Но идете, кажете на учениците Му и на Петър, че отива преди вас в Галилея; там ще Го видите, както ви каза.“
Пс. 68:18 „Възлязъл си на високо; пленил си пленници; взел си в дар човеци, даже и непокорните, за да обитаваш *като* Господ Йеова.“	ще се възнесе и ще седне от дясната страна на Бога	Марко 16:19 „И тъй, след като им говори, Господ Исус се възнесе на небето и седна отдясно на Бога.“ 1 Кор. 15:4 „...че бе погребан; че биде възкресен на третия ден според писанията...“ Еф. 4:8 „Затова казва: *„Като възлезе на високо, плени плен и даде дарове на човеците.“*

* Букв. Шеол. — Бел. на прев.

На тридесетгодишна възраст Уилиям Макдоналд дал едно обещание на Господа – да напише коментар, който стих по стих да обяснява разбираемо целия Нов Завет. Настоящият коментар е изпълнението на това обещание и плодът на повече от четиридесетгодишно интензивно изучаване на Библията, на дългогодишна учителска дейност и на едно вярно и последователно служение на Господа. Това, което прави този коментар толкова ценен, е целта, която си поставя, както и пътя, по който постига тази цел. Тук не става дума за просто предаване на знания или някакви теоретични прозрения, а за това да се възвеличи личността и делото на Господ Исус Христос, да се изявят връзки в Писанието, които ни помагат да разберем Божиите мисли, и така тълкуванието да послужи за назидание.
Авторът не подминава трудните пасажи, като че ли те не представляват проблем, а открито се занимава с трудностите. Там където съществуват различни тълкувания, той заема една твърда позиция, като обаче респектира и други сериозни схващания.
Това е един коментар, който със своята ясна и проста структура превръща четенето в удоволствие и стимулира към едно систематично и последователно изучаване на Библията.

за автора:

Уилиям Макдоналд е един високо ценен библейски учител и автор на над 60 книги, някои от които вече са преведени и на други езици. От 1947 до 1965 г. той преподава в библейското училище Емаус, като от 1959 г. е негов ръководител. След усилена преподавателска дейност в Америка и в чужбина от 1973 г. насам той е член на съвета на сътрудниците в Програмата за обучение на работници в Сан Леандро, Калифорния.

за редактора:

Артър Фарстад е посещавал Националната академия за изкуства във Вашингтон, библейското училище Емаус, където е бил ученик на Уилиям Макдоналд, Вашингтонския библейски колеж и Теологическата семинария в Далас. В Далас му биват присъдени титлите магистър по старозаветно богословие и доктор по новозаветно богословие. Там той учи пет и половина години гръцки език. В продължение на седем години той издава Новия Кинг Джеймс превод на Библията. Освен своята дейност като писател и издател Фарстад се занимава с активна проповедническа дейност, главно в Далас. Той е написал въведенията към коментара на отделните библейски книги, както и допълнителните забележки към гръцкия оригинален текст.

CLV